ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΟΓΔΟΟΣ

Ν – ΟΠΤΗΣΙΣ

"ΠΥΡΣΟΣ" ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΕΚΔΟΣΕΩΝ & ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
ΙΕΡΑ ΟΔΟΣ 61 ΑΘΗΝΑΙ

Digitized by Google

COPYRIGHT 1932 BY "PYRSOS" Co Ltd ATHENS
PRINTED IN GREECE

Digitized by Google

ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΗ΄ ΤΟΜΟΝ ΕΠΡΑΓΜΑΤΕΥΘΗΣΑΝ ΘΕΜΑΤΑ ΟΙ Κ. Κ.:

Αἰμιλιανίδης 'Αχ. Κ Δικηγόρος	'Αχ Κ. Α.
'Αναγνωστόπουλος Γ. Π. Καθηγητὴς τῆς Γλωσσολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν	Γ. Π. Α.
'Ανδρεάδης Θ. Ι. Πρωτοδίκης	Θ. Ι. Α.
'Ανδριώτης Ν. Π. Συντάκτης τοῦ 'Ιστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς 'Ελληνικῆς Γλώσσης	Ν. Π. Α
'Αποστολίδης 'Η. Ν. Δημοσιογράφος	Η. Ν. Α.
'Αραβαντινὸς Α. Ι. Καθηγητὴς τῆς Παθολογικῆς Προπαιδευτικῆς Κλινικῆς καὶ τῆς Εἰδικῆς Νοσολογίας ἐν τῷ 'Εθν. Πανεπιστημίῳ	Α. Ι. Α.
'Αρβανιτάκης Γ. Λ. Αἰγυπτιολόγος. Διευθυντὴς τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ 'Υπουργείου τῶν 'Εξωτερικῶν	Γ. Λ. Α.
'Αρεταῖος Ε. Γ. 'Ηλεκτρολόγος-Μηχανολόγος	Ε. Γ. Α.
Αὐγουστῖνος 'Ι. Πολιτικὸς Μηχανικὸς	Ι. Α
Βαλάκης Π. Α. Δρ. Φιλολογίας. Γυμνασιάρχης	Π. Α. Β.
Βάλσας Μ. Κριτικὸς	Μ. Βς
Βαρούχα - Χ. Εἰρήνη 'Αρχαιολόγος. 'Επιμελήτρια Νομισματικοῦ Μουσείου	Ε. Β-Χ.
Βατάλας Μάνος Δ. Δημοσιογράφος	Μ. Δ. Β.
Βαφειάδης Τ. Φιλόλογος	Τ. Β
Βελλιανίτης Θ. Λογογράφος. Πρῴην ὑπουργὸς	Θ. Β
Βελοῦζος 'Ι. Α. Τμηματάρχης τῆς 'Εθνικῆς Τραπέζης	Ι. Α. Β.
Βέρας Σόλ. Παιδίατρος	Σ. Β.
Βλαστὸς Μ. Ν. Νευρολόγος-Ψυχίατρος	Μ. Ν. Β.
Βλησίδης Θρασ. Βιολόγος. Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν	Θ. Βλ.
Βογιατζῆς Γ. Ι. Δημοσιογράφος	Γ. . Β.
Βορεάδης Γ. Γεωλόγος	Γ. Β.
Γαβριηλίδης Α. 'Οφθαλμολόγος. Διευθυντὴς τοῦ 'Οφθαλμολογικοῦ Τμήματος τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ»	Α. Γ.
Γαλανὸς Σ. Καθηγητὴς τῆς Χημείας τῶν 'Εδωδίμων ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν	Σ. Γ.
Γαρδίκας Γ. Κ. Γυμνασιάρχης	Γ. Γ.
Γενεράλις 'Εμμ. Γυμνασιάρχης	Ε. Γ.
† Γεννάδιος Μητροπολίτης 'Ηλιουπόλεως	† Η. Γ.
Γεωργαλᾶς Γ. Κ. Καθηγητὴς τῆς 'Ανωτ. Γεωπονικῆς Σχολῆς. Διευθυντὴς τῆς Γεωλογικῆς 'Υπηρεσίας τῆς 'Ελλάδος	Γ. Κ. Γ.
Γεωργαντᾶς Φ. Δ. 'Εκπαιδευτικὸς	Φ. Δ. Γ.
Γεωργούλης 'Ηρ. Π. Δρ 'Εμπορικῶν Σπουδῶν	Η. Π. Γ.
Γιαμπάνης Ν. Μ. 'Αξιωματικὸς Π. Ναυτικοῦ	Ν. Μ. Γ.
Γκράβιγγερ Π. Δρ Φυσικομαθηματικῶν	Π. Γρ.
Γουλιμῆ Ε. Κ. Συγγραφεὺς	Ε. Κ. Γ.

Γυπαράκης Ν Ε. Μαθηματικὸς	Ν Ε. Γ
Δαλέζιος Α. Γ. Δρ. Φιλοσοφίας	Α. Δ.
Δαραλέξης Χρ. Θεατρικὸς Συγγραφεὺς	Τ. Δ
Δασκαλάκης Χ. Ε. Νομικὸς	Χ. Δ.
Δεβάρης Δ. Σ. Δημοσιογράφος	Δ. Σ. Δ.
Δεληγιάννης Α. 'Επιμελητὴς τοῦ 'Εργαστηρίου Φυσικοχημείας καὶ 'Εφημ. 'Ηλεκτροχημείας τοῦ 'Εθν. Μετσοβ. Πολυτεχνείου	Αν. Δ.
Δεστούνης Γ. Κ. 'Ιατρὸς	Γ. Κ. Δ
Δημάρατος Β. Ι. Δ. Φ. Καθηγητὴς	Β. Ι. Δ.
Δημάρατος Ι Φ. Δημοσιογράφος	Ι. Φ. Δ.
Δημητριάδης Δ. Α. Γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν	Δ. Α. Δ.
Διγενὴς Κίμων 'Υποστράτηγος	Κ. Δ.
Δοανίδης Ι. Π. Καθηγητὴς τῆς 'Ορυκτολογίας, Πετρογραφίας καὶ Γεωλογίας ἐν τῷ 'Εθν. Μετσοβ. Πολυτεχνείῳ	Ι. Π. Δ.
Δομαζάκης Μ. Γ. Νομικὸς	Μ. Γ. Δ.
Δούσμανης Βίκτωρ 'Αντιστράτηγος	Β. Δ.
Δραβίλλας Γ. Θ. Πλωτάρχης - Οἰκονομικὸς	Γ. Θ. Δ.
Δρακουλίδης Ν. Ν. 'Ιατρὸς-Δερματολόγος	Ν. Ν. Δ.
Δρανδάκη Μ. Χ. Διδασκάλισσα	Μ. Δρ.
Δρόσος Δ. Διευθυντὴς 'Υπουργ. 'Εξωτερικῶν	Δ. Δρ
Δυοβουνιώτης Κ. Ι. Καθηγητὴς τῆς 'Ιστορίας τῶν Δογμάτων καὶ τῆς Συμβολικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν. 'Ακαδημαϊκὸς	Κ. Ι. Δ.
† 'Ελιγιᾶ Γιωσὲφ Λογογράφος. 'Εβραιολόγος	† Γ. Ε.
'Ελλ. Φιλοτελ. 'Εταιρεία	«Ε.Φ.Ε.»
Εὐαγγελίδης Ε. Τ. Φυτοπαθολόγος	Ε. Τ. Ε.
Εὐαγγελίδης Τρ. Ε. 'Ιστοριοδίφης	Τ. Ε. Ε.
Ζακυθηνὸς Δ. Α. Φιλόλογος	Δ. Α. Ζ.
Ζαμάνου Κ. Ι. Λογία	Κ. Ι. Ζ.
Ζάρρας Ι. Λ. Τμηματάρχης 'Υπουργείου 'Εθνικῆς Οἰκονομίας	Ι. Λ. Ζ.
Ζαφειρίου Ν. Ι. Γυμνασιάρχης	Ν. Ι Ζ.
Ζαχαρίας Π. Καθηγητὴς τῆς Φυσικῆς Χημείας καὶ 'Εφημ. 'Ηλεκτροχημείας ἐν τῷ 'Εθν. Μετσ. Πολυτεχνείῳ	Π. Ζρ.
Ζέγγελης Κ. Δ. Καθηγητὴς τῆς 'Ανοργάνου καὶ Φυσικῆς Χημείας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν. 'Ακαδημαϊκὸς	Κ. Δ. Ζ.
Ζευγώλης Γ. Π. Δημοσιογράφος	Γ. Ζ.
Ζῆς Π. Α. Βοηθὸς τῆς Νευρολογικῆς Κλινικῆς τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν	Τ. Α. Ζ.
Ζώης Λ. Χ. 'Ιστοριοδίφης	Λ. Χ. Ζ.
Θεοφανείδης Β. Δ. 'Επιμελητὴς 'Εθνικοῦ 'Αρχαιολογικοῦ Μουσείου	Β. Δ. Θ.

'Ιορδανίδης Ι΄ Ι. Παιδαγωγὸς	Ι. Ι. Ι.
'Ιωάννου Ε. (Τέλλος Ἄγρας) Λογοτέχνης	Τ. Α.
'Ιωάννου Π. Α. Θεολόγος	Π. Α. Ι.
Καζᾶκος 'Αθαν. Α. Πολιτικὸς Μηχανικὸς	Α. Α. Κ.
Καΐρης Μ. Ν. Γυναικολόγος-Μαιευτὴρ	Μ. Ν. Κ.
Κακριδῆς Γ. Θ. Μηχανολόγος-'Ηλεκτρολόγος	Γ. Θ Κ
Καλαϊτζῆς Ι. Κ. Χειρουργὸς	Ι. Κ. Κ.
Καλεύρας Α. τ. Γενικὸς Διοικητὴς	'Αχ. Κ.
Καλιτσουνάκις Ι. Ε. Καθηγητὴς τῆς 'Αρχαίας 'Ελληνικῆς Φιλολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν. 'Ακαδημαϊκὸς	Ι. Ε Κ.
Καλλιάφας Σ. Μ. Παιδαγωγὸς	Σ. Μ. Κ.
Καλογερῖκος Π. Α. Καθηγητὴς τῆς Δραματικῆς Σχολῆς τοῦ 'Εθν. Θεάτρου	Π. Α. Κ
Καλομενόπουλος Νικ. 'Υποστράτηγος	Ν. Κλς
Καλονάρος Π. Π. Καθηγητὴς	Π. Π. Κ.
Καμίνης Ι. Σ. 'Ιατρὸς	Ι. Σ. Κ.
Κανατσούλης Α. Κ. 'Ιατρὸς Καρδιολόγος. Διευθυντὴς τοῦ Καρδιολογικοῦ Τμήματος ΣΤ΄ Στρατιωτικοῦ Νοσοκομείου 'Αθηνῶν	Α. Κ. Κ.
Κανελλόπουλος Π. Κ. 'Υφηγητὴς τῆς Κοινωνιολογίας ἐν τῷ 'Εθν. Πανεπιστημίῳ	Π. Κ. Κ.
Καραβίδας Κ. Δ. Συγγραφεὺς	Κ. Δ Κ.
Καράκαλος Τηλ. Ι. Συνταγματάρχης Πυροβολικοῦ. Πρῴην καθηγητὴς τῆς Στρατιωτικῆς Σχολῆς τῶν Εὐελπίδων. Συγγραφεὺς	Τ. Ι. Κ
Καραμπάτης Δημ. 'Αθλητὴς	Δ. Καρ.
Καράντζας Γ. Α. Δημοσιογράφος	Γ. Α. Κ.
Κατινάκης Μ. Μ. Δικηγόρος	Μ. Μ. Κ.
Καψάλης Γερ. Δ. Πρόεδρος τοῦ 'Εκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου τῆς Μέσης 'Εκπαιδεύσεως	Καψ.
Κεραμιδᾶς Τ. Καθηγητὴς ἐν τῇ 'Ανωτάτῃ Σχολῇ Οἰκονομικῶν καὶ 'Εμπορικῶν 'Επιστημῶν	Τ. Κ.
Κλαδᾶς Ν. Θ. 'Υποστράτηγος	Ν. Θ. Κ
Κλαμαρῆς Κ. Εἰσαγγελεὺς Πρωτοδικῶν	Κ. Κ.
Κοκίδης Ν. 'Ιφ. 'Υποστράτηγος	Ν. Ι. Κ
Κονταργύρης Α. 'Υφηγητὴς τῆς 'Ορθοπεδικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν	Α. Κ.
Κοντογιάννης Κ. Χ. Πλωτάρχης Π. Ν.	Κ. Χ. Κ.
Κορδᾶτος Γ. Κ. Κοινωνιολόγος - 'Ιστοριοδίφης. Συγγραφεὺς	Γ. Κ. Κορ.
Κορομηλᾶς Γ. Δ. Δημοσιογράφος	Γ. Δ. Κ.
Κούζης 'Αριστ. Π. Καθηγητὴς τῆς 'Ιστορίας τῆς 'Ιατρικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν	'Αρ. Π. Κ.

Κευΐμτζόπουλος Δ. Ι. Δρ Θεολογίας. Καθηγητὴς	Δ. Ι. Κ.
Κούμαρης Ι. Γ. Καθηγητὴς τῆς 'Ανθρωπολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν	Ι. Γ. Κ.
Κουτσοποδιώτης Γ. Κ. Καθηγητὴς τῶν Φυσικῶν-τ. Διευθυντὴς τοῦ Γεωπονικοῦ Χημείου	Γ. Κ. Κ.
Κοφινᾶς Γ. Ν. Οἰκονομολόγος. Πρῴην ὑπουργὸς	Γ. Ν. Κ.
Κοφινιώτης Α. Ε. Δασολόγος. Διευθυντὴς τῆς Σχολῆς Μετεκπαιδεύσεως Δασικῶν 'Υπαλλήλων	Α. Ε. Κ.
Κυριαζόπουλος Κ. Κ. 'Ιατρὸς-Δερματολόγος	Κ. Κ. Κ.
Κυριάκης Γ. Ε. Δικηγόρος	Γ. Ε. Κ.
Κυριακίδης Στίλπων Π. Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης	Σ. Π. Κ.
Κυριακόπουλος 'Ηλ. Γ. Καθηγητὴς τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης	Η. Γ. Κ.
Κύρου 'Αχ. Α. Διευθυντὴς τῆς ἐφημερίδος «'Εστία»	Αχ. Α. Κ.
Κωνσταντινίδης Θ. Α. Δικηγόρος	Θ. Κ.
Κωστίδης Σ. 'Αρχιτεκτονικὸς	Σ. Κς
Κωστογιάννης Σ. Δικηγόρος. Νομικὸς Σύμβουλος 'Εθν. Τραπέζης	Σ. Κ.
Λαγοπάτης Σ. Ν. Καθηγητὴς	Σ. Ν. Λ.
Λαμέρας Κ. 'Ιατρὸς	Κ. Λς
Λαμπίκης Δ. Α. Δημοσιογράφος	Δ. Α. Λ.
Λαμπρίδη 'Ελλη Δρ τῆς Φιλοσοφίας	Ε. Λ.
Λάσκαρης Ν. Ι. Θεατρικὸς Συγγραφεύς. 'Ιστορικὸς τοῦ Θεάτρου	Ν. Ι. Λ.
Λοβέρδος Γ. Ε. 'Ιατρὸς Νευρολόγος	Γ. Ε. Λ.
Λούβαρις Ν. Ι. Καθηγητὴς τῆς Εἰσαγωγῆς καὶ 'Ερμηνείας τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν	Ν. Λ.
Λουκᾶτος Π. Δημοσιογράφος	Π. Λ.
Λυκούδης Στ. 'Εμμ. Πλοίαρχος Π. Ν. Διευθυντὴς τῶν Φάρων. Καθηγητὴς παρὰ τῇ Ν. Σ. Δοκίμων. 'Ακαδημαϊκὸς	Σ. Ε. Λ.
Μαγκάκης Μ. Λαρυγγωτολόγος	Μ. Μ.
Μακαρόνας Χ. 'Επιμελητὴς 'Αρχαιοτήτων ἐν τῷ 'Αρχαιολ. Μουσείῳ Θεσσαλονίκης	Χ. Μ.
Μακκᾶς Λ. Δ. Πολιτευτὴς	Λ. Δ. Μ.
Μακρῆς Κ. Γ. τ. 'Επιμελητὴς τοῦ 'Εργαστηρίου τῆς Φαρμακευτικῆς Χημείας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν	Κ. Γ. Μ.
Μάλαινος Μ. Ι. Νομικὸς	Μ. Ι. Μ.
Μανωλάκος Γ. Δ. Γυμνασιάρχης	Γ. Δ. Μ.
Μαρινᾶτος Σπ. 'Εφορος 'Αρχαιοτήτων	Σπ. Μ.
Μαυρῆς Ν. Γ. 'Ιατρὸς	Ν. Γ. Μ.
Μενεγάκις Ι. Ν. 'Επιμελητὴς τοῦ Φυσιολογείου τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν	Ι. Ν. Μ.

Digitized by Google

Μηλιάδης Γ. Ἔφορος Ἀρχαιοτήτων	Γ. Μ.
Μίνδλερ Μ. Ι. Δικηγόρος	Μ. Ι. Μ.
Μισυρλῆς Δ. Μ Γυμνασιάρχης. Ἐκπαιδευτικὸς Σύμβουλος	Δ. Μ. Μ.
Μιχαηλίδης Ε. Δρ Θεολογίας καὶ Ἀραβικῆς Φιλολογίας. Διευθυντὴς «Ἐκκλησιαστικοῦ Φάρου». Ἱστοριοδίφης	Ε. Μς
Μιχαηλίδης Ν. Α. Ὑφηγητὴς τῆς Μικροβιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν	Ν. Α. Μ.
Μοάτσος Ε. Θ. Δρ Δικαίου	Ε. Θ. Μ.
Μοσχόπουλος Νικηφ. Τμηματάρχης Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν	Ν. Μ.
Μουρέλλος Ι. Δ. Διευθυντὴς Ἐφημ. «Ἐλευθέρα Σκέψις» Ἡρακλείου	Ι. Δ. Μ.
Μουστάκας Δ. Ε. Δρ. Φυσικῶν Ἐπιστημῶν	Δ. Ε. Μ.
Μπαλᾶνος Δ. Σ. Καθηγητὴς τῆς Πατρολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. Ἀκαδημαϊκὸς	Δ. Σ. Μ.
Μπαρμπαστάθης Γ. Τμηματάρχης Ὑπουργείου Παιδείας	Γ. Μπς
Μπρατσιώτης Παν. Ι. Καθηγητὴς τῆς Εἰσαγωγῆς καὶ Ἑρμηνείας τῆς Π. Διαθήκης τῶν Ο΄ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν	Π. Ι. Μ.
Νίκογλου Σ. Φ. Διεθνολόγος. Νομάρχης	Σ. Φ. Ν.
Νικοτσάρας Γ. Ν. Πλοίαρχος Π. Ναυτικοῦ	Γ. Ν. Ν.
Νόμπελης Ζ. Λοχαγὸς Μηχανικοῦ	Ζ. Ν.
Ξενόπουλος Σ. Καλλιτέχνης. Καθηγητὴς Σιβιτανιδείου Σχολῆς	Σ. Ξ.
Οἰκονομίδης Ι. Γραμματεὺς Ἐπαγγελματικῆς Σχολῆς Θεάτρου	Ι. Ο.
Οἰκονόμος Σ. Καθηγητὴς τῆς Οὐρολογίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ	Σ. Ο.
Οἰκονόμου Α. Ι. Γυμνασιάρχης	Α. Ι. Ο.
Παλαιολόγος Κ. Ἐπιμελητὴς τοῦ Ἐργαστηρίου Φυσικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν	Κ. Π.
Παμπούκης Ν. Γεωπόνος	Ν. Π.
Παναγιωτόπουλος Ι. Μ. Καθηγητὴς	Ι. Μ. Π.
Παντατζῆς Ν Γ. Στοματολόγος-Ὀδοντίατρος	Π. Γ. Π.
Παντελάκης Ε. Γ. Γυμνασιάρχης	Ε. Γ. Π.
Παπαβασιλείου Σ. Δρ Φυσικῶν Ἐπιστημῶν. Γερουσιαστὴς	Σ. Παπ.
Παπαγιαννόπουλος Δ. Ν. Καθηγητὴς τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν	Δ. Ν. Π.
Παπαδημητρίου Δ. Φ. Ἀρχικτηνίατρος	Δ. Π.
Παπαδόπουλος Ἀνθ. Α. Συντάκτης τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης	Α. Α. Π.
Παπαδόπουλος Κ. Γ. Ἀρεοπαγίτης	Κ. Γ. Π.
Παπαθεοδώρου Ι. Ἀν. Γεν. Ἀρχίατρος	Ι. Π.
Παπακωνσταντίνου Θ. Φ Φιλόλογος	Θ. Π.
Παπακωνσταντίνου Κ. Ε. Δικηγόρος	Κ. Ε. Π.
Παπαλεονάρδος Ν. Πολιτικὸς Μηχανικός. Ἀντισυνταγματάρχης Μηχανικοῦ. Καθηγητὴς ἐν τῇ Σ. Σχολῇ Εὐελπίδων	Ν. Παπ.
Παπαμῆτρος Δ. Φ. Δικηγόρος	Δ. Φ. Π.
Παπαντωνόπουλος Ν. Γ. Καθηγητὴς τῆς Ὀδοντιατρικῆς τοῦ Ὀδοντ. Σχολείου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν	Ν. Γ. Π.
Παπᾶς Π. Ν. Φιλόλογος	Π. Ν. Π.
Παρασκευόπουλος Ι. Διευθυντὴς τοῦ Ἀστεροσκοπείου Harvard. Καθηγητὴς τῆς Ἀστρονομίας τοῦ Πανεπιστημίου Harvard	Ι. ΠΑΡ.
Πασχάλης Δ. Π. Ἱστοριοδίφης. τ. Νομάρχης. Ἀκαδημαϊκὸς	Δ. Π. Π.
Παχυνάκης Δ. Κ. Τραπεζικὸς	Δ. Κ. Π
Πετιμεζᾶς-Λαύρας Ν. Λογογράφος	Ν. Π.-Λ.
Πετρακόπουλος Θ. Γεν. Διευθυντὴς «Ἀνωνύμου Ἑταιρ. Ἑλλην. Ξενοδοχείων Λάμψα».	Θ. Π. Π.
Πλακίδης Σ. Μ. Ἔκτακτος Ἀστρονόμος ἐν τῷ Ἐθνικῷ Ἀστεροσκοπείῳ	Σ. Π.
Πλάτων Ν. Ε. Φιλόλογος	Ν. Ε Π.
Πολίτης Λίνος Ν. Δρ Φιλολογίας. Ἐπιμελητὴς τοῦ Τμήματος τῶν Χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης	Λ. Ν. Π.
Ποταμιᾶνος Γ. Π. Στοματολόγος-Ὀδοντίατρος	Γ. Π. Π.
Πράτσικας Ἀνδρ. Ὑφηγητὴς τῆς Παθολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. Ἰατρὸς τοῦ Νοσοκομείου Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.	Α Π.
Ραγκαβῆς Ε. Ρ. Πρόεδρος τοῦ Ἑραλδικοῦ Τμήματος (Γενεαλογίας καὶ Ἐμβλημάτων), τῆς «Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος»	Ε. Ρ. Ρ.
Ράλλης Κ. Μ. Καθηγητὴς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. Ἀκαδημαϊκός	Κ. Μ. Ρ
Ραλλίδης Ὀδ. Χειρουργὸς-Γυναικολόγος.	Ο. Ρ.
Σαμοθράκης Α. Θ. Ἰατρός. Ἱστοριοδίφης	Α. Θ. Σ.
Σαραντῆ Ε. Σ. Συγγραφεὺς	Ε. Σ. Σ.
Σαρρῆς Ι. Σ. Καθηγητὴς τῆς Γεωγραφίας	Ι. Σ. Σ.
Σγουρίτσας Χ. Γ. Δικηγόρος	Χ. Γ. Σ.
Σιδηροπούλου Ε. Φιλόλογος	Ε. Σδ.
Σκλάβος Γ. Μουσικοσυνθέτης	Γ. Σ.
Σκλαβοῦνος Θ. Γ. Καθηγητὴς τῆς Παθολογικῆς Ἀνατομίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν	Θ. Σ.
Σούλης Χ. Ι. Καθηγητὴς	Χ. Ι. Σ.
Σοφιανόπουλος Α. Ι. Καθηγητὴς Δομησίμων Ὑλῶν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μετσοβίῳ Πολυτεχνείῳ	Α. Ι. Σ.
Σπεράντσας Σ. Γ. Ἰατρὸς-Ἀκτινολόγος. Λόγιος	Σ. Γ. Σ.
Σπηλιόπουλος Κ. Β. Ὑφηγητὴς τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν	Κ. Β. Σ.
Σπυρόπουλος Ν. Κ. Ὑποστράτηγος. Καθηγητὴς ἐν τῇ Στρ. Σχολῇ Εὐελπίδων. Ὑπαρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου τοῦ Στρατοῦ	Ν. Σς
Στασινόπουλος Μ. Δ. Εἰσηγητὴς Συμβουλίου Ἐπικρατείας	Μ. Δ. Σ.
Στεριώτης Π. Θ. Διευθυντὴς τοῦ Καποδιστρείου Ἐκπαιδευτηρίου Κερκύρας	Π. Θ. Σ.
Στριφτοῦ Αἰκ. Φιλόλογος. Βοηθὸς τοῦ Ἐργαστηρίου τῆς Πειραματικῆς Παιδαγωγικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν	Τ. Στρ.
Τέλλος Ἄγρας Λογοτέχνης	Τ. Α.
Τζώνης Κ. Α. Ἰατρὸς-Μικροβιολόγος	Κ. Α. Τ.
Τζωρτζόπουλος Χ. Ν. Δικηγόρος. Ὑφηγητὴς τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν	Χ. Ν. Τ.
† Τιμόθεος Βενέρης Ἐπίσκοπος Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου	†Ρ. Α. Τ.
† Τιμόθεος Θέμελης Ἀρχιεπίσκοπος Ἰορδάνου	†Ι. Τ.
Τρεμπέλας Π. Ν. Θεολόγος - Διευθυντὴς τοῦ Περιοδικοῦ «Ζωὴ»	Π. Ν. Τ.
Τσαβέας Π. Ν. Ὀδοντίατρος	Π. Ν. Τσ.
Τσιμικάλης Α. Α. Δρ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν	Α. Α. Τ.
Φάβης Β. Συντάκτης τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἑλλ. Γλώσσης	Β. Φ.
Φιλαδελφεὺς Α. Ἔφορος Ἀρχαιοτήτων	Α. Φ.
Φίλιππας Ἀγγ. Ν. Δρ τοῦ Δικαίου	Α. Ν. Φ.
Φίλιππας Σπ. Ν. Δημοσιογράφος	Σ. Ν. Φ.
† Φιλάρετος Βαφείδης Μητροπολίτης Ἡρακλείας. Ἱστορικὸς	†Η. Φ. Β.
Φιντικλῆς Θεόκλ. Θ. Μετεωρολόγος	Θ. Θ. Φ.
Φραγκούλης Β. Καθηγητὴς Ναυπηγικῆς ἐν τῇ Σχολῇ Ν. Δοκίμων	Β. Φρ.
Φωτεινὸς Ν. Γ. Δημοσιογράφος	Ν. Φ.
Χαμαράκης Κ. Σ. Κομμωτὴς	Κ Σ Χ.
Χαντέλης Ι. Ἐκπαιδευτικὸς	Ι Χ.
Χαραλαμπίδης Ε. Ι. Λόγιος	Ε. Ι. Χ
Χαριτάκης Γ. Καθηγητὴς τῆς Πολιτ. Οἰκονομίας ἐν τῇ Ἀνωτ. Σχολῇ Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν. Διευθυντὴς τῆς Ἑνώσεως Τραπεζῶν	Γ. Χ.
Χαριτάκης Θ. Μηχανικὸς	Θ. Χ.
Χατζηνικολάου Π. Χ. Δημοσιογράφος	Π. Χ.
Χατζηπέτρος Π. Π. Ἀντιπρόεδρος τῆς Θεοσοφικῆς Στοᾶς «Φῶς»	Π. Π. Χ.
Χιοτέλις Α. Σ. Καθηγητὴς	Α. Σ. Χ.
† Χρυσόστομος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν	†Α. Α. Χ.
Χρυσοχοΐδης Ν. Α. Μουσικοδιδάσκαλος	Ν. Α. Χ.
Χυτήρης Σ. Α. Ἀντεισαγγελεὺς Πρωτοδικῶν	Σ. Α. Χ.
Ψαρὸς Δ. Εἰσηγητὴς Συμβουλίου Ἐπικρατείας	Δ Ψ.

Digitized by Google

Ξυλογραφίαι 'Αγγ. Θεοδωροπούλου

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΟΓΔΟΟΣ

Ν

Ν. Τὸ *Ν* εἶναι τὸ δέκατον τρίτον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ (τὸ δέκατον τέταρτον γράμμα τοῦ λατινικοῦ) ἀλφαβήτου, προῆλθε δὲ ἐκ τοῦ φοινικικοῦ *νοῦν*—δεκάτου τετάρτου γράμματος τοῦ οἰκείου ἀλφαβήτου—δηλοῦντος ἰχθῦν.

—*[Παλαιογραφ.]* Τὸ φοινικικὸν *νοῦν* ἐγράφετο ὡς Ν, Ϟ καὶ Ϟ, τὸ δὲ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν *νῦ* (ἢ, ἄλλως, *νῶ* καλούμενον) ἐγράφετο διαφόρως κατὰ τοὺς διαφόρους τόπους καὶ χρόνους, ἤτοι ὡς Ν, Ν, Ν κλπ. ἐν Θήρᾳ καὶ τῇ ἀποικίᾳ της Κυρήνῃ, ἐν Μήλῳ, Νάξῳ, Δήλῳ, Κέῳ, 'Αττικῇ, Εὐβοίᾳ, Φωκίδι, 'Αρκαδίᾳ, Κορίνθῳ κ. ἀ., ὡς Ν ἐν Λοκρίδι (ΣΤ' αἰ. μ. Χ.) κ. ἀ., ὡς ϟ ἐν Ναυκράτιδι (Ζ' αἰ. π. Χ.), ὡς Ν, ὅπως καὶ τὸ ἡμέτερον κεφαλαῖον νῦ, πολλαχοῦ τῆς 'Ελλάδος κ.οὗ.κ. Κατὰ τοὺς ἀλεξανδρινούς, τοὺς ρωμαϊκοὺς καὶ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἐγράφετο ὑπὸ διαφόρους μορφάς, ἰδίως κατὰ τὴν ἐπισεσυρμένην γραφήν. ἤτοι ὡς

Ν, ϩ, ~, ~, ~, ~, ν, Ν, ϒ, Η, Ν, Ν, Ν, Ν, Ν, Ν, h, n, n, ν, ϭ, Ν

κλ. κλ. Τὸ λατινικὸν ἐγράφετο ὡς Ν, Ν κλ. Ποικίλα ὡσαύτως ἦσαν τὰ σχήματα, τὰ ὁποῖα ἔλαβε τὸ γράμμα τοῦτο εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ ἀλφάβητα τῶν μεσαιωνικῶν καὶ νεωτέρων χρόνων, ἤτοι:

Ε' αἰῶνα	N	N	N	N	n	n
ΣΤ »	N	N	N	μn	n	n
Ζ »	N	N	N	N	n	n
Η »	N	N	N	N	n	n
Θ »	N	N	H	N	n	n
Ι »	N	N	N	n	n	η
ΙΑ' »)	N	N	n	n	n	n

Κατὰ τὴν γοτθικὴν γραφὴν τὸ Ν ἀπαντᾷ ὑπὸ τὰ σχήματα:

N n n n n

Σήμερον τέλος παρ' ἡμῖν γράφεται:

N, N, N, N, r, r, r, v, n, n, n

—*[Γλωσσολογ.]* Τὸ *νῦ* εἶναι ἓν τῶν ἐνρίνων, ἤτοι ἐκ τῶν φθόγγων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐκφωνοῦνται καταβιβαζομένου τοῦ ὑπερωϊκοῦ ἱστίου καὶ ἐκβαλλομένης τῆς πνοῆς ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει διὰ τῆς ρινικῆς κοιλότητος. Πλὴν τούτου κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ νῦ σχηματίζεται καὶ φραγμὸς ἐπὶ τῶν φατνίων, δι' ὃ καὶ «φατνιακὸν» καλεῖται τὸ ἔνρινον τοῦτο (ἐν ᾧ τὸ Μ καλοῦμεν ἔνρινον «χειλικόν», καθ' ὅσον ὁ φραγμὸς κατὰ τὴν προφορὰν τούτου σχηματίζεται ἐπὶ τῶν χειλέων). Διάφορον τοῦ «φατνιακοῦ» τούτου (ἤ, ἄλλως, ὀδοντικοῦ καλουμένου) Ν εἶναι τὸ οὐρανικὸν τοιοῦτον, κατὰ τὴν προφορὰν τοῦ ὁποίου τὸ ἄκρον τῆς γλώσσης ἐφάπτεται τοῦ προσθίου οὐρανίσκου (=γαλλ. καὶ ἰταλ. gn), ὡς λ. χ. εἰς τὰς νεοελληνικὰς λέξεις *ἐννιά, ἀρνιὰ* κλ. Διάφορον εἶναι ὡσαύτως καὶ τὸ «ὑπερωϊκὸν» λεγόμενον νῦ, τὸ ὁποῖον ἐκφωνοῦμεν σχηματίζοντες τὸν διὰ τῆς γλώσσης φραγμὸν ἐπὶ τοῦ πρὸς τὴν ὑπερῴαν ὀπισθίου μέρους τοῦ οὐρανοῦ (τὸ ὑπερωϊκὸν Ν τὸ πρὸ τῶν συμφώνων Κ, Γ, Χ παριστῶμεν διὰ τοῦ Γ, ὡς λ. χ. *ἀγκάλη, ἄγγελος, συγχωρῶ* κ. οὗ. κ., παρὰ δὲ τοῖς Λατίνοις τοῦτο παριστάνετο παλαιότερον μὲν διὰ τοῦ g, πρβλ. λ. χ. τὰ παρὰ τῷ 'Αττίῳ καὶ ἄλλοις agceps, aggulus, agcora, Agchises κλ.= anceps, angulus, ancora, Anchises κλ., κατόπιν δὲ ἐδηλοῦτο διὰ τοῦ Ν: ancilla, ango, princeps κ.οὗ.κ.). Διάφορον ὡσαύτως τοῦ συνήθους Ν εἶναι καὶ τὸ φωνῆεν Ν (=n̥), τὸ ὁποῖον ἐν μὲν τῇ ἀρχαίᾳ 'Ελληνικῇ ἐξειλίχθη εἰς Α: (τείν-ω, τεν-, τν-) *τν-τὸς—τατὸς κλ., ἐν δὲ τῇ λατινικῇ εἰς en: *tn-tos=ten-tus κλ. Τὸ Ν ὑπέστη πολλὰς καὶ ποικίλας μεταβολάς. Οὕτω πρὸ τοῦ Σ εἰς μὲν τὴν ἀρχαίαν ἀργείαν καὶ κρητικὴν (καὶ δὴ τὴν κεντρικὴν κρητικὴν) διάλεκτον ἔμεινεν ἀμετάβλητον ἐν μέσῳ καὶ ἐν τέλει λέξεως: *μηνσί, ἐπιβάλλονσι, κριθένσι, πάνσαι, ἄγονσαν, ἐπισπένσανς* κλ., *τὸνς υἱόνς, τὰνς 'Αθάνανς, ἔνς* κλ. (=μησί, ἐπιβάλλουσι, κριθεῖσι, πᾶσαι, ἄγουσαν, ἐπισπείσας, τοὺς υἱούς, τὰς 'Αθήνας, εἰς κλ.), εἰς τὴν ἀρκαδικὴν καὶ θεσσαλικὴν διάλεκτον μόνον τὸ ἐν μέσῳ λέξεων—νσ—ἔμεινεν ἀπαθὲς (*ἱερομνάμονσι, κελεύονσι, πάνσα* κλ.), ἀλλὰ τὸ ληκτικὸν —νς ἡπλοποιήθη εἰς —ς ἄνευ ἀντεκτάσεως: *τὸνς θρόνονς—τὸς θρόνος, αὐτὸνς—αὐτὸς* =αὐτούς, *τὸνς ταγὸνς—τὸς ταγός, τὸνς ἐπισταμένονς —τὸς ἐπισταμένος* κλ. Εἰς τὴν ἀρχαίαν λεσβιακὴν διάλεκτον τὸ Ν τοῦ συμπλέγματος ΝΣ (καὶ ἐν μέσῳ καὶ ἐν τέλει λέξεως) ἡπλοποιήθη εἰς Σ, τὸ δὲ πρὸ αὐτοῦ βραχὺ φωνῆεν Α, Ε, Ο συναπετέλεσε μετὰ τοῦ μετ' αὐτὸ ἀναπτυχθέντος ἡμιφώνου Ι διφθόγγους ΑΙ, ΕΙ, ΟΙ: *πάνσα—παῖσα, ἔχονσι—ἔχοισι, τὰνς χώρανς—ταὶς χώραις*=τὰς χώρας κλ. Εἰς τὴν ἰωνικὴν τέλος, ἀττικήν, βοιωτικὴν καὶ τὰς πλείστας τῶν δωρικῶν διαλέκτων τὸ Ν πρὸ τοῦ Σ ἀποβάλλεται μετ' ἀναπληρωτικῆς ἐκτάσεως τοῦ πρὸ αὐτοῦ φωνήεντος: *τὸνς θεὸνς*=ἰων. ἀττ. *τοὺς θεούς*, δωρ. βοιωτ. *τὼς θεὼς*, (πρβλ. καὶ *τὼς οἴκως, τὼς δόμως* κλ.=τοὺς οἴκους, τοὺς δόμους κλ.), *ἄγοντια — *ἄγουσα*, δωρ. βιωτ. *ἄγωσα* κ.λ. Οὕτω καὶ ἐν τῇ Λατινικῇ: *lupons=lupōs, *ovins —ovīs, *pedens—pedēs κλ. Ὅταν ὅμως μετὰ τὸ σύμπλεγμα ΝΣ ἀκολουθῇ σύμφωνον, τὸ Ν ἀποβάλλεται: **συν-σκευάζω,—συσκευάζω*, **συν-στρατιώτης —συστρατιώτης*, *'Αθήνανς-δε—'Αθήνασδε— -ζε*, **τριακοντ-τὸς*—**τριακοντὸς—τριακοστός*, **κέκρινσθε—κέκρισθε* κ.οὗ.κ. 'Εν τῇ Λατινικῇ τὸ Ν ἀποβάλλεται πρὸ τοῦ GN: *i(n)-gnosco, i(n)-gnotus* κλ. Τὸ Ν ἀφωμοιώθη (πλήρως ἢ ἡμιτελῶς) πρὸς διάφορα κατόπιν αὐτοῦ σύμφωνα: *ἐμ-μένω, συμ-μιγής, πλημ-μελής, συλ-λέγω, παλίρ-ροια, συρ-ρέω* καὶ λατ. *con-rapio=*cor-ripio*, *con-loquium - col-loquium κλ.), *ἐμ-βάλλω, ἐμ-πνέω, συμ-φέρει* (ἐν οἷς τὸ Ν πρὸ τῶν χειλικῶν Β, Π, Φ ἀφωμοιώθη ἡμιτελῶς εἰς τὸ χειλικὸν ἔνρινον Μ) κ.οὗ.κ. (καὶ λατ. *in—probus, *in-pono=im-probus, im-pono κλ.). Εἰς τὸ σύμπλεγμα ΝΘ τὸ ἔνρινον ἀφωμοιώθη κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους πρὸς τὸ ἑπόμενον σύμφωνον, οὕτω δὲ προῆλθε *θθ*, τὸ ὁποῖον ἐξακολουθεῖ νὰ προφέρεται εὐκρινῶς ὡς διπλοῦν (οὕτω καὶ τὰ ἐκ τῶν ΜΦ, ΓΧ προελθόντα ΦΦ, ΧΧ) εἰς τὰ δωδεκανησιακά, κυπριακὰ κλ. ἰδιώματα: *ἀνθὸς —ἀθθός, πενθερὸς—πεθθερός, κολοκύνθι(ον)—κολοκύθθι* κλ. (εἰς τὰς πλείστας ὅμως τῶν νεοελληνικῶν διαλέκτων: *πεθερός, κολοκύθι* κλ.) 'Ανομοιωτικῶς τὸ Ν ἐτράπη εἰς Λ εἰς τὰς νεοελληνικὰς λέξεις: (πνεύμων—πνεμόνι) *πλεμόνι*, (ἀναχανιάζω) *λαχανιάζω*, τὸ ἐν Κρήτῃ εὔχρηστοῦν (ἀναστοναχίζω—χῶ) *ἀναστουλουχῶ* κλ. κλ. Τὸ τ[illegible]ικὸν Ν ὀνοματικῶν ἰδίως τύπων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπεβλήθη εἰς τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν νεοελληνικῶν ἰδιωμάτων: τὸ *μῆλο*, τὸ *σῦκο*, τὸ *παιδί*, τὸ *σκοινί*, τὸ *τυρὶ* (ἀλλ' ἐν Δωδεκανήσῳ, Κύπρῳ κ. ἀ. ἀκόμη καὶ σήμερον: τὸ *μῆλον*, τὸ *παιδίν*, τὸ *τυρὶν* κλ.), *τὴ φωνή, τὴ χαρά, τὴ χάρι, τὸ χρόνο* κλ., *δέ(ν) θέλω, σά(ν) θέλεις, πάλι(ν)* κλ., εἰς ἀντωνυμικοὺς ὅμως (ἀρσεν. γένους) καὶ ρηματικοὺς τύπους τὸ ληκτικὸν Ν ἐκφωνεῖται ἀκόμη εὐκρινῶς: *αὐτόν, τοῦτον, ἐκεῖνον τὸ χρόνο* (ἀλλά: *αὐτή, τούτη, ἐκείνη τὴ γυναῖκα*), *τέτοιον, κἄποιον* κλ., *τρώ[ν], τρέχουν, παίζουν, φεύγουν, ἔγραψαν, ἔφαγαν, ἔφυγαν* κλ., *παιδεύουνταν* ἢ *παιδευόντουσαν* κ.οὗ.κ. Τὸ Ν τῶν ἀρθρικῶν καὶ ἀντωνυμικῶν τύπων *τόν, τὴν* πρὸ φωνηέντων μέν, ὡς καὶ πρὸ τῶν συμφώνων Κ, Τ, Π σῴζεται (πρὸ τῶν Κ, Π ἀφωμοιωμένον ἡμιτελῶς εἰς Γ, Μ κατὰ τὰ ρηθέντα): *τὸν ἄνθρωπο, τὴν ὄμορφη γυναῖκα, τὸν ἄρρωστο τὸν ἀδερφό μου, τὸγ καφέ, τὸν τενεκέ, τὸμ παιδεύω*, ἀλλά: *τὸ θεό, τὸ φίλο, τὸ χρόνο, μὲ τὸ σιδηρόδρομο* κλ. Διὰ τοῦ *Ν* (ἢ *-νω*) ἐπηυξήθη ἡ κατάληξις τοῦ ἐνεστ. καὶ παρατατ. πολλῶν νεοελληνικῶν (καὶ μεσαιων.) ρημάτων: *δένω, ξύνω, χύνω, φτύνω* (ἀρχ. δέω—δῶ, ξέω, χέω, πτύω), *διώχνω* (διώκω), *ἀμπώχνω* (ἀπωθῶ) κλ., (πληρόω-ῶ) *πληρώ-νω, ὑποδουλώ-νω* κλ. κλ. (κατὰ τὰ *ἔστρωσα — στρών(ν)ω, ἔχωσα χών(ν)ω* κ. οὗ. κ.).

Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

'Εκ τῶν ξενικῶν λέξεων ζητητέαι ἐνταῦθα αἱ ἀρχόμεναι ἀπὸ *D, d* τῶν λατινοφθόγγων, ἀπὸ *Δ, ∂* (ντ) τῶν σλαυικῶν καὶ ἀπὸ *Gy-* (ἀποδοθέντος διὰ τοῦ Ντγι-) τῶν οὑγγρικῶν, πλὴν τῶν ἐξελληνισθεισῶν, αἵτινες ζητητέαι εἰς Δ, δ, ἤτοι Ντεμίντωφ, Ντίκενς κλπ., ἀλλὰ Δάντης, δοῦμα κλπ. 'Επίσης ζητητέαι ἐνταῦθα καὶ ἐκ τῶν ἀραβοφθόγγων ἀπὸ ج (δζίμ), د (δὰλ) καὶ ض (δάτ), ὅσαι δὲν ἀπεδόθησαν διὰ τοῦ Δ, δ, οἷον νταμάρι, νταούλι, ἀλλὰ Δεμὶρ-καποῦ, Διαρβεκίρ. Ζητητέαι ὡσαύτως ἐνταῦθα καί τινες τῶν ἀγγλοσαξωνικῶν λέξεων ἀρχόμεναι ἀπὸ *Kn-* προφερόμενον ὡς Ν, οἷον Νὸξ (Knox), Νάϊτ (Knight).

Digitized by Google

— *[Βραχυγρ.]* Τὸ *ν (Ν)* χρησιμοποιεῖται βραχυγραφικῶς καὶ συμβολικῶς εἰς ποικίλας περιστάσεις. Ὡς ἀριθμητικὸν σύμβολον ἔχει ἣν καὶ τὸ *νοὺν* (ἑβραϊκὸν καὶ ἀραβικὸν) ἀξίαν· ἤτοι: τονούμενον ἄνωθεν *(ν')* ἰσοδυνάμει ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ μὲ τὸν ἀριθμὸν πεντήκοντα καὶ τὸ τακτικὸν (πεντηκον-(πεντηκοστὸς) καὶ τὸ ἐπιρρηματικόν του (πεντηκοντάκις), τονούμενον δὲ κάτωθεν *(,ν)* μὲ τὸν ἀριθμὸν πεντήκοντα χιλιάδες καὶ τὸ τακτικὸν (πεντηκοντάκις χιλιοστὸς) καὶ τὸ ἐπιρρηματικόν του (πεντηκοντάκις χιλιάκις). Παρὰ Λατίνοις κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐδήλου 90 (ἢ 900), μετὰ γραμμῆς δὲ ἄνωθεν $\overline{N}$ 90.000 (ἢ 900.000). Ἐν τοῖς βιβλίοις, τὰ ὁποῖα ἔχουν οἱασδήποτε ὑποδιαιρέσεις σημαίνει τὴν πεντηκοστὴν κατὰ σειρὰν (κεφ. *Ν* κλπ.) εἰς τὰς ἐκδόσεις ὅμως τῆς «Ἰλιάδος» καὶ τῆς «Ὀδυσσείας» τοῦ Ὁμήρου σημαίνει τὴν δεκάτην τρίτην ραψῳδίαν, διότι εἰς τὴν ἀρίθμησίν των ἐλήφθη ἡ σειρὰ ἁπλῶς τοῦ ὁριστικοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. Εἰδικώτερον ἐπεκράτησεν ὅπως εἰς τὰς παραπομπὰς διὰ μὲν τοῦ *Ν* (κεφαλαῖον) σημαίνηται ἡ δεκάτη τρίτη ραψῳδία τῆς «Ἰλιάδος», διὰ δὲ τοῦ *ν* (μικρὸν) ἡ δεκάτη τρίτη τῆς «Ὀδυσσείας». Εἰς λατινικὰ κείμενα καὶ ἐπιγραφὰς *Ν* ἁπλοῦν ὑπάρχει ὡς ἀρχικὸν πολλῶν λέξεων (Noricum, Nerva, nepos, nomine, none, numero κλπ.). Κατ' ἐπίτμησιν *Ν.* τίθεται καὶ νῦν ὡς ἀρχικὸν κυρίων ὀνομάτων (Νικόλαος, Νίκη κλπ.). Διεθνῶς ὡς γεωγραφικὸν σύμβολον τὸ *Ν* δηλοῖ τὸν Βορρᾶν (Nord), παρ' ἡμῖν ὅμως τὸν Νότον (καὶ νότιος, νοτίως). Ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τὸ *ν* (*n*) σημαίνει τὸν μέσον ὅρον τῶν γραμμάτων ἑκάστου στίχου: οὕτω 50 n δηλοῖ στίχον ἔχοντα κατὰ μέσον ὅρον 50 γράμματα.

— *[Ἀρχ. Μουσ.]* Ἐν τῇ ἀλφαβητικῇ παρασημαντικῇ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς τὸ κεφαλαῖον *Ν*, προτασσόμενον ἑτέρου κεφαλαίου στοιχείου, εὕρηται, παρ' Ἀλυπίῳ, κατὰ δύο τρόπους:

Α') Νῦ καὶ Κάππα ἀνεστραμμένον. Ἐδείκνυε τὰς ἑξῆς τονιαίας θέσεις: α') τὴν χρωματικὴν παρανήτην διεζευγμένων ἐν τῷ ὑπολυδίῳ τρόπῳ (Πα τῆς μέσης ἐν ὑφέσει· re_2 ὕφεσις), β') τὴν χρωματικὴν παρανήτην διεζευγμένων ἐν τῷ ὑποαιολίῳ τρόπῳ (Νη τῆς μέσης· do_2), γ') τὴν χρωματικὴν παρανήτην συνημμένων ἐν τῷ ἰαστίῳ τρόπῳ (Πα τῆς μέσης ἐν ὑφέσει· re_2 ὕφεσις), δ') τὸν χρωματικὸν λιχανὸν μέσων ἐν τῷ ὑπεριαστίῳ τρόπῳ (Πα τῆς μέσης ἐν ὑφέσει· re_2 ὕφεσις), ε') τὴν χρωματικὴν παρανήτην συνημμένων ἐν τῷ δωρίῳ τρόπῳ (Πα τῆς μέσης ἐν ὑφέσει· re_2 ὕφεσις), στ') τὸν χρωματικὸν λιχανὸν μέσων ἐν τῷ ὑπερδωρίῳ τρόπῳ (Νη τῆς μέσης· do_2), ζ') τὴν ἐναρμόνιον παρανήτην διεζευγμένων ἐν τῷ ὑπολυδίῳ τρόπῳ (Νη τῆς μέσης· do_2) καὶ η') τὴν ἐναρμόνιον παρανήτην διεζευγμένων ἐν τῷ ὑποαιολίῳ τρόπῳ (Νη τῆς μέσης· do_2).

Β') Νῦ καὶ Κάππα ἀνεστραμμένον ἐπὶ τὴν ὀξύτητα. Ἐδείκνυε: α') τὴν χρωματικὴν παρανήτην ὑπερβολαίων ἐν τῷ ὑπεριαστίῳ τρόπῳ (Πα τῆς νήτης ἐν ὑφέσει· re_3 ὕφεσις) καὶ β') τὴν χρωματικὴν παρανήτην ὑπερβολαίων ἐν τῷ ὑπερδωρίῳ τρόπῳ (Νη τῆς νήτης· do_3). Ν. Α. Χ.

—*[Μαθημ.]* Τὸ γράμμα *ν*, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ ἀλφαβήτου, μεταχειρίζονται ἐν τῇ ἀλγέβρᾳ πρὸς συμβολισμὸν ἀριθμῶν καὶ ἐν τῇ γεωμετρίᾳ πρὸς ὁρισμὸν σημείων, εὐθειῶν, ἐπιπέδων κλπ. Συνήθως χρῆσις αὐτοῦ ἐν τῇ ἀλγέβρᾳ εἶναι διὰ τὸν συμβουλισμὸν ἀκεραίων θετικῶν ἀριθμῶν καὶ δὴ ὡς ἐκθετῶν δυνάμεων ἢ ριζικῶν: οὕτω λέγουσι: «νιοστὴ δύναμις» ἤτοι $α^ν$ ἢ «νιοστὴ ρίζα» ἤτοι $\sqrt[ν]{α}$ ἢ «προσέγγισις ἀσυμμέτρου κατὰ $\frac{1}{ν}$» ἢ «ὁ λόγος $\frac{μ}{ν}$» ἢ «ν διαστάσεις» ἐν τῇ γεωμετρίᾳ ἢ τὸ πρόβλημα «τῶν ν σωμάτων» ἐν τῇ μηχανικῇ. Εἰς πάσας ταύτας τὰς ἐκφράσεις ὁ *ν* ἐξυπακούεται ἀκέραιος θετικὸς ἀριθμός. Ν. Γ.

— *[Φυσ.]* Τὸ *Ν* ὡς συντετμημένη γραφὴ τοῦ προθέματος «νανο—», εἶναι διεθνὲς σύμβολον πρὸς διέλευσιν τοῦ δισεκατομμυριοστοῦ μονάδος τινός. Π. χ. ΝΑ=νανοαμπὲρ=ἓν δισεκατομμυριοστὸν τῆς μονάδος ἀμπέρ, NC=νανοκουλὸμ=ἓν δισεκατομμυριοστὸν τῆς μονάδος κουλὸμ κ.ο.κ. Γ. Θ. Κ.

— *[Χημ.]* Τὸ *Ν* ἐν τῇ χημείᾳ εἶναι σύμβολον τοῦ στοιχείου *ἀζώτου* (βλ. λ.) ἐκ τοῦ λατινικοῦ Nitrogenium. Σ. Γ.

—*[Ναυτ.]* Σύμβολον σημαῖνον:—1) Νότος. Οὕτω Ν 78° Ζ (ἀλ.) καὶ Ν 23° Α (μαγν.) σημαίνουν: νότος 78° πρὸς Ζέφυρον ἀληθῆ πλεῦσιν καὶ νότος 23° πρὸς Ἀπηλιώτην μαγνητικὴν πλεῦσιν. Ἀντιστοιχῶν τὸ *Ν* πρὸς 180° τῆς ὁλοκυκλικῆς διαιρέσεως τῶν ἀνεμολογίων. —2) Τὴν ζενιθιακὴν ἀπόστασιν ἀστέρος οὗ ἐπακολουθεῖ τὸ σύμβολον, κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς μεσουρανήσεώς του, τὸ συμπλήρωμα τοῦ μεσημβρινοῦ ὕψους. Λογίζεται δὲ βορεία ἢ νοτία, ἐκ τοῦ ἐὰν ὁ παρατηρητὴς ἔστρεφε τὴν ράχιν πρὸς Β ἢ πρὸς Ν, κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς μεσημβρινῆς παρατηρήσεως. Ἰσοῦται πρὸς τὴν ἀλγεβρικὴν διαφορὰν τῆς κλίσεως τοῦ ἀστέρος ἀπὸ τοῦ πλάτους τοῦ τόπου. —3) Εἰς τὰς συνήθεις γεωγραφικὰς περιγραφάς, Ν σημαίνει νότον, Ν. ΝΔ. νοτισνοτισδυτικόν, δηλαδὴ Λιβόνοτον ἢ Ν 23° Ζ ἢ 203°, ΝΔ. νοτιοδυτικόν, δηλαδὴ Λίβα ἢ Ν 45° Ζ ἢ 225°, Ν. ΝΑ. νοτιοανατολικὸν ἢ Εὐρόνοτον ἢ Ν 23° Α ἢ 157°, καὶ ΝΑ. νοτιοανατολικὸν ἢ Εὖρον ἢ Ν 45° Α ἢ 135°. Σ. Ε. Λ.

— *[Ναυτ. Ὀργαν.]* —1) Σύμβολον συνοπτικὸν χαρακτηρισμοῦ τῶν ἐπιτελῶν τοῦ ναυτικοῦ τῶν διακουσάντων πλήρως τὰ μαθήματα τῆς οἰκείας εἰδικῆς σχολῆς. Οὕτω λέγεται καὶ γράφεται «πτυχίον Ν» ἢ π.χ. «πλωτάρχης Ν», δηλαδὴ πλωτάρχης, ὅστις ἔχων δίπλωμα τῆς σχολῆς Ναυτιλίας, δύναται νὰ ἀναλάβῃ ὑδρογραφικὴν ὑπηρεσίαν, ἢ τὴν ἐπὶ τῶν πλοίων ἐπιστασίαν τοῦ ἀξιωματικοῦ τῶν χρονομέτρων ἢ τῆς πορείας. —2) Συνοπτικὸν σύμβολον τοῦ «διασυμμαχικοῦ μεταλλίου τῆς Νίκης». Σ. Ε. Λ.

Ν *[Φυσ.]*. Εἶδος ἀκτίνων, λαβουσῶν τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς πόλεως Nancy, ἔνθα ἀνεκαλύφθησαν (βλ. λ. *ἀκτῖνες*, τ. Γ', σ. 282 β).

νά· τελικὸς σύνδεσμος, συνδέων δύο προτάσεις πρὸς δήλωσιν σκοποῦ, ἐξαρτωμένου ἀμέσως ἐκ προηγουμένης διαθέσεως ἢ ἐνεργείας, καθ' ἃς περιστάσεις παρ' ἀρχαίοις κεῖται τὸ τελικὸν ἀπαρέμφατον: «θέλει νὰ φύγῃ, — νὰ φάγῃ, — νὰ κοιμηθῇ», «δὲν ἔχω ὄρεξιν νὰ παίξω», «δύναται νὰ φύγῃ», «εἶναι ἱκανὸς —, ἄξιος νὰ διαπράξῃ πᾶν ἔγκλημα», «δῶσ' του ἕνα σκαμνὶ νὰ καθίσῃ», «πῆρε τὸ ξύλο νὰ τὸν χτυπήσῃ», «δίνε μου νὰ σοῦ δίνω», «ἀγάπα με νὰ σ' ἀγαπῶ, θέλε με νὰ σὲ θέλω»· || χάριν ἐπιτάσεως τῆς ἐννοίας τοῦ σκοποῦ καὶ ἰδίᾳ ὅταν οὗτος δηλοῦται ἀπώτερος ἢ πλάγιος, τὸ *νὰ* συνεκφέρεται μετὰ τοῦ *διὰ* ἢ *γιά*: «δῶσ' του νὰ φάῃ γιὰ νὰ μπορῇ νὰ δουλεύῃ», «γράψε του ἀμέσως γιὰ νὰ μὴν ἀνησυχῇ», «ἔφυγε γιὰ νὰ μὴν ξαναγυρίσῃ»· || εἰσάγει πρότασιν ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὴν κατηγορηματικὴν μετοχήν: «ἐπρόφθασε νὰ φύγῃ», «ἔτυχε νὰ τὸν συναντήσω», «ἀπόκαμε νὰ τὸν συμβουλεύῃ», «ἔμαθε νὰ διαβάζῃ», «τοῦ 'δειξα νὰ γράφῃ, — νὰ διαβάζῃ»· || ἐν ἀνεξαρτήτῳ λόγῳ πρὸς δήλωσιν προσταγῆς, προτροπῆς κττ.: «νὰ φύγῃς γρήγορα», «νά 'ρχεσαι νὰ σὲ βλέπωμε», «ὅταν σοῦ κάνουν παρατηρήσεις, νὰ μὴ σοῦ κακοφαίνεται»· || ἐπὶ ἐρωτήσεως: «νὰ φύγω τώρα;» «νὰ πᾶμε περίπατο;»· || ἐπὶ εὐχῆς: «νὰ ζήσῃς, παιδί μου, βοήθα μου νὰ σηκωθῶ», «μὲ τὸ καλὸ νὰ δεχτῇς τὸ παιδί σου», «καλὸ νά 'χῃς» «νά 'χῃς τὴν εὐχή μου»· || ἐπὶ εὐχῆς ἀπραγματοποιήτου: «νά βλεπα τὸ παιδί μου κι' ἂς πέθαινα», «νὰ μὴν ἔσωνε νά 'ρθῃ»· || ὡς ὑποθετικὸς σύνδεσμος: «νά 'χα χρήματα θὰ σοῦ 'διδα», «ὅ,τι νὰ τοῦ πῶ, δὲν ἀκούει», «ὅσα νά 'χῃ τὰ ξοδιάζει»· || εἰς προτάσεις ἀπορηματικάς: «ποιὸς νὰ εἶναι τάχα;»· || ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ *θέλω* πρὸς δήλωσιν μελλούσης διαθέσεως, ὁπότε προηγεῖται τοῦ ρήματος ἡ τελικὴ πρότασις: «νὰ τὴν πάρῃ θέλει», ᾆσμα: «μὴ μὲ μαλώνῃς, μάννα μου, κι' ἐγὼ νὰ φύγω θέλω» θὰ φύγω· || ἐκ τῆς φρ. *θέλω νὰ* πρὸς δήλωσιν μέλλοντος προέκυψε τὸ *θαλὰ* καὶ τὸ *θενά*: «θαλὰ φύγωμε» ἢ «θενὰ φύγωμε» καὶ ἐκ τούτων τὸ *θὰ* (βλ. λ.)· || καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις σπανιωτέρας χρησιμοποιεῖται ὁ σύνδεσμος *νά*: «κανεὶς δὲν εἶναι ποῦ νὰ μὴν ἀρρώστησε» ἀντὶ «.... ποῦ δὲν ἀρρώστησε»· || «κοντὰ νὰ βραδιάσῃ, — νὰ ξημερώσῃ» κατὰ τὸ «κοντεύει νὰ βραδιάσῃ, — νὰ ξημερώσῃ» (ἐκ τοῦ ἀρχ. συνδέσμου *ἵνα* ἤδη ἀπὸ τοῦ Θ' αἰῶνος).

— **νά·** ἐπίρρ. δεικτικόν, ἰδού: «νὰ τὸ καπέλλο σου, ἐκεῖ κρέμεται», «νὰ ὁ Γιάννης, ἔρχεται»· συνεκφέρεται μετὰ τῆς συγκεκομμένης δεικτικῆς ἀντωνυμίας *τος, τη, το* κτλ.: «νά τος ἔρχεται ἀπὸ πέρα», «νά το τὸ καπέλλο μου», «νά τα τὰ παιδιά»· || ἡ ἀντωνυμία τίθεται καὶ κατ' αἰτιατικὴν «νά τους, ἦρθαν κιόλα»· || «νά με» ἰδοὺ ἐγώ, εἶμαι ἐδῶ· || καθ' ἑαυτό, ἄνευ ὀνόματος δηλοῦντος τὸ δεικνυόμενον: «νὰ ποῦ δὲν ἐπίστευες» ἰδοὺ τὰ πράγματα τὰ ὁποῖα δὲν ἐπίστευες, «νὰ ἀφοῦ δὲ μὲ ἀκοῦς» ὅταν τις ἐπιβάλλῃ τιμωρίαν τινὰ εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται τὸ *νά*· || φρ. «νά τα μας» πρὸς δήλωσιν ἐκπλήξεως ἢ εἰρωνείας: «νά τα μας, αὐτὸ μᾶς ἔλειπε»· || «νὰ καὶ σένα, νὰ καὶ κείνου» πᾶρε σύ, ἂς πάρῃ καὶ κεῖνος, «νὰ καὶ τοῦ ἑνός, νὰ καὶ τοῦ ἀλλουνοῦ», ἂς πάρῃ ὁ ἕνας, ἂς πάρῃ κι' ὁ ἄλλος· || ὡς προσχηματισμὸς δεικτικῆς ἀντωνυμίας χάριν ἀκριβεστέρας δείξεως: «αὐτοσνὰ—αὐτηνὰ—αὐτονά», «ἐκεινοσνὰ—ἐκεινηνὰ—ἐκεινονά»· || καὶ μετὰ τῶν τοπικῶν ἐπιρρημάτων *ἐδῶ, ἐκεῖ, αὐτοῦ*: «ἐδωνὰ τ' ἀφήνω», «κοίταξε ἐκεινὰ πέρα», «κάθισε αὐτουνά», «κάθισε τουνὰ χάμου».

Να. Χημικὸν σύμβολον τοῦ στοιχείου *νατρίου* (βλ. λ.) ἐκ τοῦ λατινικοῦ Natrium.

Ναάγραμμα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ἐντὸς Γάγγου Ἰνδικῆς (*Πτολ.* Ζ, α, 61) παρὰ τὸν Ἰνδὸν ποταμόν. Ἡ ταυτότης ἀνεξακρίβωτος. Σ. Ε. Λ.

Ναάγραμμον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ταπροβάνης νήσου (Κεϋλάνης) «μητρόπολις Ἀνουρογράμμου βασιλείου» (*Πτολεμ.* Ζ, δ, 10). Ἀπαντᾷ εἰς κώδικας καὶ ὡς *Μαάγραμμον*. Ταυτότης ἀνεξακρίβωτος. Σ. Ε. Λ.

Νααμὰ ἢ ***Νοομὰ*** *[Βιβλ.]*. Μία ἐκ τῶν 700 γυναικῶν τοῦ Σολομῶντος. Ἦτο Ἀμμωνῖτις, διετήρησε δὲ καὶ μετὰ τὴν εἰς βασίλισσαν ἀνακήρυξίν της, τὴν ἀμμωνιτικὴν λατρείαν. Ἐξ αὐτῆς ἐγεννήθη ὁ Ροβοὰμ ὅστις τῷ 975 διεδέχθη εἰς τὸν θρόνον τὸν πατέρα του. Χάριν τῆς Νααμὰ πιθανῶς ἵδρυσεν ὁ Σολομὼν ἐπὶ τοῦ ὄρους Σκανδάλου ἱερὸν πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ τῶν Ἀμμωνιτῶν Μολόχ. —Ω.

Νάαμπ, ἢ ***Νάμπ*** (Naab ἢ Nab) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς ΝΔ. Γερμανίας ἐν Βαυαρίᾳ, ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Δουνάβεως, σχηματιζόμενος διὰ τῆς συνενώσεως τριῶν βραχιόνων, οἱ ὁποῖοι πηγάζουσιν ἐκ τῶν ὀροσειρῶν Φίχτελ καὶ Βοημικοῦ Δρυμοῦ. Ἐκβάλλει μετὰ ροῦν 165 χλμ. μικρὸν πρὸ τῆς Ρατισβόννης. Χ. Δ.

Νάανα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀσιατικῆς Σαρματίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Κοραξῶν (*Πτολεμ.* Ε, θ, 31). Πρόκειται πάντως περὶ πόλεως τῆς συγχρόνου ἐπαρχίας Ἀμπχὰς τῆς Γεωργίας, πιθανώτατα δὲ περὶ τοῦ σημερινοῦ χωρίου *Ντράντυ* (Drandy), κειμένου παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ τὴν Β. ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Κοδὸρ (ἀρχ. Κόραξ: πλάτ. 42° 51' Β., μῆκ. 41° 07' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2235: Fort Anakria to Kertch Strait). Σ. Ε. Λ.

Ναάρδα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μεσοποταμίας, κειμένη κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. Ε', 17, 5) παρὰ τὸν Εὐφράτην ποταμόν, πρὸς Β. τῆς Σιπφάρας. Ὁ Ἰώσηπος (Ἰουδ. ἀρχ. ΙΗ' 9) τὴν ὀνομάζει *Νεέρδαν*, λέγει δὲ περὶ αὐτῆς ὅτι ἦτο «πολυανδροῦσα καὶ χώραν ἀγαθὴν πολλὴν ἔχουσα... ἔστι δὲ καὶ πολεμίοις οὐκ εὐέμβολος περιόδῳ τε τοῦ Εὐφράτου πᾶσαν αὐτὴν ἀπολαμβάνοντος καὶ κατασκευαῖς τειχῶν». Ἦτο ἱερὰ πόλις τῶν Ἰουδαίων, πολλάκις ἀπαντῶσα εἰς τὰ ἱερὰ βιβλία αὐτῶν καὶ τὰς ἐπιγραφάς. Ταυτίζεται σήμερον μὲ τὴν νῦν Abu-gharib, παρὰ τὸν ποταμὸν Νααρμάλχας. Α.Θ.Σ.

Νααρμάλχας *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς συνδέων τὸν Τίγριν πρὸς τὸν Εὐφράτην. Ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ Ἡροδότου (Α, 193) προκύπτει ὅτι ὁ ποταμὸς οὗτος ἦτο μία τῶν διωρύγων τῆς Βαβυλωνίας (*Στράβ.* ΙΣΤ, 740 καὶ ἑξ.), παρὰ τὴν πόλιν Νῖνον καὶ δὴ «ἡ μεγίστη τῶν διωρύχων, νηυσιπέρητος, πρὸς ἥλιον τετραμμένη τὸν χειμερινόν». Τὴν διώρυγα ταύτην ἀνενέωσαν καὶ διερρύθμισαν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ὁ Σέλευκος ὁ Νικάτωρος, ὁ Τραϊανός, ὁ Σεβῆρος καὶ ὁ Ἰουλιανός. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν παλαιῶν γεωγράφων ἀναφέρεται ὡς *Βασιλικὴ διῶρυξ* (*Πολυβ.* Ε, να, 6) ἢ *Βασίλειος ποταμὸς* (*Μελετ.* «Γεωγρ. Παλ. καὶ Νέα» Γ, 295). Εἶναι δὲ ἡ ὀνομασία της ἑλληνικὴ παραφθορὰ τῆς ἐγχωρίου *Νὰρ-ἀλ-Μάλκ* (Nahr al-Malk). Σ. Ε. Λ.

Ναάρρο (Nabarro), ***Βαρθολομαῖος ντὲ Τόρρες*** —. Ἱσπανὸς δραματικὸς συγγραφεὺς καὶ ποιητής, γεννηθεὶς κατὰ τὸ τελευταῖον τέταρτον τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καὶ ἀποθανὼν περὶ τὸ 1530. Θεωρεῖται ὡς ὁ δημιουργὸς τοῦ ἱσπανικοῦ θεάτρου καὶ πρόδρομος τοῦ Λόπε ντὲ Βέγκα, ἀσκήσας μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν μεταγενεστέρων δραματικῶν συγγραφέων τῆς Ἱσπανίας. Περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ ἐλάχιστα εἶναι ἐξηκριβωμένα. Κατὰ τὴν νεανικήν του ἡλικίαν συνελήφθη αἰχμάλωτος ὑπὸ Ἀράβων πειρατῶν καὶ μετεφέρθη εἰς τὸ Ἀλγέριον, ὁπόθεν ἐξαγορασθεὶς διὰ λύτρων μετέβη εἰς Ρώμην, ὅπου ἠσπάσθη (1513) τὸ ἱερατικὸν στάδιον καὶ κατόπιν ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Νεάπολιν, ἔνθα τῷ 1517 ἐξέδωκε τὴν πρώτην συλλογὴν τῶν δραματικῶν του ἔργων ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον «Προπαλάντια». Ὁ Ναάρρο εἶναι ὁ πρῶτος Ἱσπανὸς ποιητής, ὅστις ἔγραψεν ἔργα ἀξιόλογα διὰ τὸ θέατρον, διῄρεσε τὸ ἱσπανικὸν δρᾶμα εἰς πέντε μέρη, ἅτινα ὠνόμασεν *ἡμέρας* (jornadas) καὶ ἐδημιούργησεν ἕνα τῶν χαρακτηριστικωτέρων τύπων τοῦ ἱσπανικοῦ θεάτρου, τὸ κωμικὸν πρόσωπον *Γκραθιόσο* (Gracioso), ὅπερ συνηθέστατα εἶναι τελείως παρείσακτον εἰς τὴν κυρίαν δρᾶσιν καὶ σκώπτει πολλάκις καὶ αὐτοὺς τοὺς θεατάς. Ἔγραψεν ἐπιγράμματα, σατίρας, μπαλλάντας, τὰς ἐμμέτρους κωμῳδίας «Σεραφίνα», «Σολνταδέσκα», «Τινελαρία», «Χαθίντα», «Ἀκιλάνα» καὶ «Καλαμίτα», τὰ δράματα «Τροφέα» καὶ «Ὑμενέα» κ. ἄ. Τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του, ἅτινα εἶναι πολύτιμα καὶ ἀπὸ ἀπόψεως χαρακτηρισμοῦ τῶν ἠθῶν τῆς ἐποχῆς, κατεδιώχθησαν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως, ἥτις παρημπόδισε τὴν κυκλοφορίαν αὐτῶν ἐν Ἱσπανίᾳ ἐπὶ πεντήκοντα σχεδὸν ἔτη. Ἡ συλλογὴ «Προπαλαντία», πλὴν τῆς πρώτης ἐκδόσεως, ἔσχε καὶ ἄλλας πολλὰς ἐν Σεβίλλῃ τῷ 1520, 1526, 1533 καὶ 1545, ἐν Τολέδῳ τῷ 1535, ἐν Μαδρίτῃ τῷ 1573 κτλ. Μ. Δ. Β.

Νααρσάρης *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Παραπόταμος τοῦ Εὐφράτου, ἄλλως *Μααρσάρης* (βλ. λ.).

Ναάς. —1) Πατὴρ τῆς Ἀβιγαίας καὶ Σαρουΐας, ὁμομητρίων ἀδελφῶν τοῦ Δαυΐδ.

— 2) Βασιλεὺς τῶν Ἀμμανιτῶν, πατὴρ τοῦ Οὐεσβί. Ἐστράτευσε κατὰ τῆς Ἰαβὶς - Γαλαὰδ καὶ τὴν ἐπολιόρκησεν, ὅτε ὁ μὲν Σαμουὴλ δὲν ἦτο πλέον κριτής, ὁ δὲ Σαοὺλ δὲν εἶχεν ἀκόμη χρισθῆ βα-

Digitized by Google

σιλεύς. Αἱ ἐσωτερικαὶ διχογνωμίαι τῶν Ἑβραίων ἐφαίνοντο εὐνοοῦσαι τὰ σχέδιά του καὶ οἱ πολιορκούμενοι ἐπρόκειτο νὰ παραδοθοῦν αἰσχρῶς, δεχθέντες νὰ ἐξορυχθῇ ὁ δεξιός των ὀφθαλμὸς διὰ νὰ μὴ δύνανται πλέον νὰ τοξεύουν. Ἐπέτυχον ὅμως ἐφθήμερον προθεσμίαν, καθ' ἣν ἐπρόφθασαν νὰ εἰδοποιήσουν τὸν Σαούλ, ὅστις ἐπελθὼν συνέτριψε τοὺς Ἀμμανίτας. Γ. Λ. Α.

Νaασινοί (οἱ). Ἑτέρα, κατὰ Θεοδώρητον, ὀνομασία τῶν γνωστικῶν αἱρετικῶν *Βαρβηλιωτῶν* (βλ. λ.).

νάβα (ἡ), ἢ καὶ *νάβε* (ἐκ τοῦ ἰταλ. nave) *[Ναυτ.]*. Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν μας γλώσσης, σημαίνων ἐμπορικὸν πλοῖον τρίστηλον, ἔχον ἐξάρτισμὸν πλήρη *δρόμωνος* (βλ. λ.), ἐκτόπισμα δὲ ὑπὲρ τοὺς 500 τόννους. Σ. Ε. Λ.

Νάβα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἀνεξαρτήτου Γερμανίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Οὐαριστῶν (Βαναρία), ὅστις πηγάζων ἀπὸ τῶν Σουδήτων ὀρέων (Erzgebirge) ἐκβάλλει εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως παρὰ τὴν πόλιν Regina - Castra (νῦν Ratisbonne) μετὰ ῥοῦν 165 χλμ. Σήμερον καλεῖται *Νάαβ* (Naab). Α. Θ. Σ.

ναβάβης (ὁ) (nabab). Τίτλος, ὅστις ἐδίδετο ἐπὶ τῶν Μογγόλων (Τιμουριδῶν) σουλτάνων τῶν Ἰνδιῶν εἰς τοὺς διοικητὰς (τοποτηρητὰς σουλτάνου) τῶν ἐπαρχιῶν, κατόπιν δὲ εἰς τοὺς γενικοὺς διοικητὰς ἀπὸ τῆς ἀγγλικῆς κατακτήσεως. Ἐπειδὴ δὲ τόσον οἱ Μογγόλοι διοικηταί, ὅσον καὶ οἱ ἐπὶ ἀγγλοκρατίας ἐπλούτιζον, ἡ λέξις ναβάβης (ναβάβ) κατήντησε νὰ σημαίνῃ τὸν ἐξ Ἰνδιῶν ἢ ἐξ ἄλλων μακρινῶν χωρῶν ἐπανερχόμενον πολυεκατομμυριοῦχον. Ν. Μ.

Ναβάβουρον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀφρικῆς ἐν Μαυριτανίᾳ Καισαρηνσίᾳ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Δ', 2, 7). Ἄγνωστος ἄλλοθεν. Α. Θ. Σ.

Ναβαγαϊόζος, ***Νικόλαος***. Εἰκοστὸς τρίτος Ἑνετὸς ἁρμοστὴς (δοὺξ) τῆς Κρήτης (1262—1263). Ὑπ' αὐτοῦ ἀνακατελήφθη τὸ φρούριον τοῦ Ἀρμυροῦ, ὅπερ εἶχον καταλάβει οἱ Βυζαντινοὶ ὑπὸ τοὺς Φιλανθρωπινὸν καὶ Ἰωάννην Παλαιολόγον, τῇ βοηθείᾳ τῶν Κρητῶν. ΕΡ. Μ.

Ναβαγέρος. Ὄνομα δύο Ἑνετῶν ἁρμοστῶν (δουκῶν) Κρήτης. — 1) *Λουκᾶς* ἀπὸ τοῦ 1482—1484. — 2) *Βερνάρδος* ἀπὸ τοῦ 1586—1588. ΕΡ. Μ.

Ναβάθραι (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Ὀνομασίαι δύο ἀφρικανικῶν φυλῶν, τῆς μὲν κατεχούσης τὰ δυσμικὰ τῆς ἐπαρχίας τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἐχούσης πρὸς ἀνατολὰς τὴν χώραν τῶν Μιδηνῶν (*Πτολεμ.* Δ, γ, 21), τῆς δὲ οἰκούσης τοὺς πρόποδας τοῦ Ἀρουάλτου ὄρους ἐν τῇ Ἐντὸς Λιβύῃ. Σ. Ε. Λ.

Ναβάϊγ (Navaille), ***Φίλιππος ντὲ Μοντὼ ντὲ Μπενάκ***, *δοὺξ ντὲ*—. Γάλλος στρατάρχης (1619—1684). Εἰς ἡλικίαν 22 μόλις ἐτῶν διωρίσθη διοικητὴς συντάγματος καὶ διεκρίθη εἰς τὰς ἐκστρατείας Καταλανίας καὶ Ἰταλίας (1648). Τῷ 1650 συμμετέσχεν ὡς ὑποστράτηγος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Φλάνδρας καὶ μετὰ διετίαν εἰς τὸν ἐμφύλιον ἐν Γαλλίᾳ πόλεμον. Τῷ 1658 ἀπεστάλη ὡς πρέσβυς εἰς Ἰταλίαν καὶ κατόπιν διωρίσθη καὶ ἀρχηγὸς τοῦ αὐτόθι γαλλικοῦ στρατοῦ. Τῷ 1669 ἀπεστάλη εἰς Κρήτην ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατευμάτων, ἅτινα ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκος ΙΔ' ἀπεφάσισε νὰ πέμψῃ ἐκεῖ τῇ ἐπιμόνῳ προτροπῇ τοῦ πάπα, πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκουμένου Χάνδακος (Ἡρακλείου). Ἡ ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ τεθεῖσα δύναμις ἀνήρχετο εἰς 7.429 ἄνδρας, ἐν οἷς πλεῖστοι ἦσαν ἐκ τοῦ ἄνθους τῆς γαλλικῆς ἀριστοκρατίας. Ἐπιβιβασθεὶς ὁ στρατὸς οὗτος ἐν Τουλῶνι ἐπὶ 45 πλοίων, διατελούντων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ δουκὸς τοῦ Beaufort, ἀπέπλευσεν ἐκεῖθεν τὴν 6 Ἰουνίου 1669 καὶ τὴν 19 ἰδίου μηνὸς κατέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Χάνδακος χαιρετώμενος διὰ κανονιοβολισμῶν καὶ κωδωνοκρουσιῶν ἐκ μέρους τῆς κινδυνευούσης πόλεως. Τὴν ἑσπέραν τῆς ἑπομένης, ἐξελθὼν ὁ δοὺξ ντὲ Ναβάϊγ μετὰ πολυαρίθμου ἀκολουθίας, ἐπεσκέφθη τὸν ἀρχιστράτηγον Φραγκῖσκον Μοροζίνην, παρ' οὗ ἔλαβε τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν στρατιωτικὴν κατάστασιν πληροφορίας καὶ εἶτα ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ναυαρχίδα τοῦ Beaufort, μεθ' οὗ συνεννοήθη περὶ τῶν ληπτέων μέτρων, τὴν 21ην δὲ καὶ τὴν 22αν ἀπεβίβασε τὰ στρατεύματά του. Τὴν 23ην συμμετέσχεν εἰς τὸ συγκροτηθὲν μέγα πολεμικὸν συμβούλιον, καθ' ὃ ἀπεφασίσθη ἡ ἐκτέλεσις ὁρμητικῆς ἐξόδου, ἵνα ἐκδιωχθῶσιν οἱ Τοῦρκοι ἐκ τῶν ἐγγὺς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως θέσεών των. Ἡ ἔξοδος ἐξετελέσθη τὴν χαραυγὴν τῆς 27ης ὑπὸ μόνων τῶν Γάλλων καὶ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ δουκὸς τοῦ Ναβάϊγ, ἐναντίον τῶν πρὸ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ φρουρίου τουρκικῶν θέσεων. Ὁ γαλλικὸς στρατὸς ἐπετέθη μετ' ἀκατασχέτου ὁρμῆς κατὰ τῶν ἐχθρικῶν θέσεων καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἐκυρίευσε τὰ πρῶτα αὐτῶν ὀχυρώματα, κατασφάξας τοὺς ὑπερασπιστὰς αὐτῶν. Μεταξὺ τῶν οὕτω ἁλωθεισῶν θέσεων ἦτο καὶ τὸ ἔναντι **τοῦ ὀχυρώματος Ἁγίου** Δημητρίου μέγα τουρκικὸν **πυροβολεῖον, οὗτινος** ἐκυρίευσαν ἅπαντα τὰ **πυροβόλα**.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπῆλθε τὸ φῶς τῆς ἡμέρας καὶ οἱ Τοῦρκοι, ἀντιληφθέντες τὸ εὐάριθμον τῶν ἐπιτιθεμένων, ἐπῆλθον κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ μετὰ πεισματώδη ἀγῶνα ἀπεκρούσθησαν καὶ ὑπεχώρησαν. Ἀλλ' ἐνῷ οἱ Γάλλοι ἦσαν ἤδη νικηταί, ἀπρόοπτον γεγονὸς ἀνέτρεψε τὴν τύχην τῶν ὅπλων. Ἐνῷ οἱ Γάλλοι δὲν ἠδυνήθησαν, ἕνεκα τῆς ὑγρασίας, νὰ ἀνατινάξωσι τὴν ὑπ' αὐτῶν παρασκευασθεῖσαν ὑπόνομον, ἀνετινάχθη αἰφνιδίως ἡ ἐν τῷ ἁλωθέντι τουρκικῷ πυροβολείῳ πυριτιδαποθήκη, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπῆρχον 134 στατῆρες πυρίτιδος. Ἡ ἐκ τῆς ἐκρήξεως ταραχὴ εἰς τὰς τάξεις τῶν Γάλλων ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε πάντες ἔσπευδον ἀλλόφρονες πρὸς τὰ ὀπίσω. Μάτην ὁ δοὺξ ντὲ Ναβάϊγ, ὁ δοὺξ de Beaufort καὶ οἱ ἄλλοι ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ ἠγωνίζοντο ξιφήρεις νὰ συγκρατήσωσι τοὺς ἄνδρας, οἵτινες ἐν ἀπεριγράπτῳ συγχύσει ἐπανῆλθον ἐντὸς τοῦ φρουρίου, καταλιπόντες ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης μέγαν ἀριθμὸν νεκρῶν, ἐν οἷς καὶ τὸν δοῦκα de Beaufort καὶ ἀρκετοὺς αἰχμαλώτους. Μετὰ ἓξ ἡμέρας (3 Ἰουλίου) συνεκροτήθη νέον πολεμικὸν συμβούλιον, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Φραγκίσκου Μοροζίνη, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ δοὺξ ντὲ Ναβάϊγ ἐδέχθη νὰ ἐπιχειρήσῃ νέαν ἔξοδον, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ προηγηθῶσιν αὐτῆς οἱ Ἑνετοί, ὡς εἰδήμονες τοῦ τε ἐδάφους καὶ τῶν πολεμικῶν μεθόδων τῶν Τούρκων. Ὁ Μοροζίνης δὲν ἠθέλησε νὰ ἐκθέσῃ εἰς τοιοῦτον κίνδυνον τὴν εὐάριθμον φρουράν του καὶ τότε ὁ Γάλλος ἀρχηγός, δυσαρεστηθείς, ἐπεβίβασεν ἐπὶ τῶν πλοίων τὸ στράτευμά του καὶ ἀπῆλθεν. Ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν συμμετέσχεν εἰς διαφόρους ἐπιχειρήσεις καὶ τῷ 1675 προήχθη εἰς στρατάρχην. Κατέλιπε συγγραφὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀπομνημονεύματα τῶν κυριωτέρων γεγονότων ἀπὸ τοῦ 1638—1683», δημοσιευθεῖσαν ἐν Παρισίοις τῷ 1701. Ν. ΚΛΣ

Ναβαῖος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς Ἀλουϊωνος τῆς Βρεττανικῆς (Ἀγγλίας), ἐκβάλλων κατὰ Πτολεμαῖον (Β, γ, 1) εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Καληδονίας, τὴν μεταξὺ Ὀρκάδος ἄκρας (Donnet head) καὶ Οὐόλα κόλπου (Vela-pool ἢ Loch-Broom). Εἶναι ὁ σύγχρονος Naber (*Schrader* Atlas Geog. Mod. χάρτ. 20, G, c) ἐκβάλλων εἰς τὸ μέσον τῆς βορείου πλευρᾶς τῆς Σκωτίας. Σ. Ε. Λ.

Ναβαλία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὄνομα δοθὲν ὑπὸ τοῦ Τακίτου (V, 26) εἰς ποταμόν τινα τῆς ΒΔ. Ἀνεξαρτήτου Γερμανίας. Ταυτίζεται ὑπὸ τῶν νεωτέρων μὲ τὸν νῦν Yssel, ἀριστερὸν βραχίονα τοῦ Ρήνου, ἐκβάλλοντα μετὰ ῥοῦν 146 χλμ. εἰς τὴν Flevo lacus, νῦν θάλασσαν τῆς Zuyderzée. Α. Θ. Σ.

Ναβὰπ ***Ἀμδετ-οὐλ-Μούλκ***. Πέρσης ποιητὴς (βλ. λ. *Ἐντζάμ*, —).

«Ναβαρέζα, ἡ —» (La Navaraise). Λυρικὸν ἐπεισόδιον εἰς δύο πράξεις, ποίησις Ἐρρίκου Καΐν, κατὰ τὸ διήγημα τοῦ Κλαρετί, μουσικὴ Μασσενέ, ἀναβιβασθὲν τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Κόβεντ-Γκάρντεν τοῦ Λονδίνου τῷ 1894. Ἡ ὑπόθεσις ἔχει ὡς ἑξῆς: Ὁ νεαρὸς Ζουὰν Ἀρακουΐλ, εἰς ὃν ὁ πλούσιος κτηματίας Τιμπουρτσιο ἀρνεῖται νὰ δώσῃ τὴν κόρην του, δέχεται ἀντὶ ἀμοιβῆς δύο χιλιάδων ντούρος νὰ φονεύσῃ τὸν ἐπαναστάτην Τσουκαρράγκα. Φέρει εἰς πέρας τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην διὰ δόλου, ῥίπτων δηλητήριον εἰς τὴν πληγὴν τοῦ ἐπαναστάτου, ὅστις τὸν εἶχε δεχθῆ ὡς φίλον. Ἐπανελθὼν λαμβάνει τὴν ἀμοιβήν του, ἀλλὰ ταυτοχρόνως καταδικάζεται εἰς τὸν διὰ τουφεκισμοῦ θάνατον καὶ ἐγκαταλείπεται παρὰ τῆς ἐρωμένης του, ὡς φονεύσας διὰ δόλου τὸν γενναῖον ἐχθρόν. Γ. Σ.

Ναβαρῖνος ***Νέος*** *[Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ Μελέτιον παλαιὰ ὀνομασία τοῦ συγχρόνου *Ναυαρίνου* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

— **Ναβαρῖνος** ***Παλαιὸς*** *[Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ Μελέτιον ὀνομασία νησιζούσης «κεφαλῆς» τῆς Πυλίας μεταξὺ ὅρμου *Βοϊδοκοιλιᾶς* (βλ. λ.) καὶ Σφακτηρίας, ἧς εἶναι ἀπὸ ἀμνημονεύτου ἀπόθραυσμα (πλάτ. 36° 57' 10'' Β., μηκ. 21° 39' 40'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 207: Kastro Tornese to Venetico), χωριζόμενον ἀπ' αὐτῆς διὰ τοῦ *Στενοῦ τῆς Σανίας* καὶ βρεχόμενον ἐξ ἀνατολῶν μὲν ὑπὸ τῆς λιμνοθαλάσσης Ντάλιανη, ἐκ δυσμῶν δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰονίου. Ἐπιστέφεται ὑπὸ τετραγώνου μεγάλου φρουρίου μετὰ πύργων καὶ ἐπάλξεων (*κάστρον τοῦ Σανντομὲρ*) βορείως τοῦ ὁποίου σπήλαιον. Εἶναι ἡ ἀρχαία *Νήλεια* ἢ *Πύλος* ἢ *Κορυφάσιον*. Σ. Ε. Λ.

Νάβαρος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Σκωτίας (βλ. *Ναβαῖος*). Σ. Ε. Λ.

Ναβάρρα (Navarra) *[Γεωγρ.]*. Παλαιὸν βασίλειον τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς ΝΔ. Γαλατίας, κοιτὶς τῶν Βάσκων ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ τῶν Γασκώνων ἐν Γαλλίᾳ. Πρωτεύουσα αὐτοῦ ἦτο ἡ *Παμπλόνα* (Pamplona). Δὲν εἶναι ἱστορικῶς ἐξηκριβωμένον πότε ἱδρύθη τὸ βασίλειον τοῦτο. Κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους ἡ χώρα κατῳκεῖτο ὑπὸ Βαρδούλων καὶ Βάσκων, τοὺς ὁποίους βραδύτερον δὲν κατώρθωσαν νὰ ὑποτάξουν τελείως οἱ Βησιγότθοι. Κατὰ τὸν μεσαίωνα εἶχε περιέλθει εἰς τοὺς Φράγκους καὶ ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ κομίτων, ὧν εἷς, ὁ Ἀθνάρ, διορισθεὶς κυβερνήτης τῆς χώρας ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου τοῦ Ἀγαθοῦ, ἀνεκηρύχθη ἀνεξάρτητος τῷ 831. Ὁ ἀνεψιὸς καὶ διάδοχος τούτου Γκαρθία Ξιμένες ἔλαβε κατόπιν τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως καὶ φέρεται ὡς ὁ ἱδρυτὴς τοῦ βασιλείου τῆς Ναβάρρας, τῷ 857, μὲ πρωτεύουσαν τὴν *Παμπλόναν*. Ὁ Γκαρθία οὗτος κατώρθωσε νὰ κατατροπώσῃ καὶ τοὺς τρεῖς ἐξαδέλφους του, οἵτινες εἶχον ἀποσπάσει διάφορα τμήματα τῆς χώρας, καὶ παρέμεινε μόνος ἄρχων μέχρι τοῦ 860. Μετ' αὐτὸν ἐβασίλευσαν ὁ Γκαρθία Β', ὁ ὁποῖος ἀπέθανε τῷ 882, ὁ Φορτούνιο, ὁ ὁποῖος τῷ 905 ἐγένετο μοναχός, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Σάγχος Α', ὁ ὁποῖος ἀπέθανε τῷ 926, ὁ Γκαρθία Γ' (994), ὁ Σάγχος Β', ὁ Γκαρθία Δ' καὶ ὁ Σάγχος Γ' ὁ Μέγας (1001—1035), ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡ Ναβάρρα ἔφθασεν εἰς τὴν μεγαλυτέραν αὐτῆς ἀκμήν. Οὗτος κατέλαβε καὶ τὴν κομιτείαν τῆς Καστίλλης, ἣν μετέβαλεν εἰς βασίλειον μὲ βασιλέα τὸν υἱόν του Φερδινάνδον, καὶ ἐβοήθησεν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἀραγῶνος, ἣν μετέβαλεν ἐπίσης εἰς βασίλειον μὲ βασιλέα τὸν ἕτερον τῶν υἱῶν του Ρογῆρον, λαβὼν ὁ ἴδιος τὸν γενικὸν τίτλον τοῦ «*βασιλέως τῶν Ἱσπανῶν*». Τὸ βασίλειον τῆς Ναβάρρας περιελάμβανε κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸν σημερινὸν ὁμώνυμον ἱσπανικὸν νομόν, τὴν *Γαλλικὴν Ναβάρραν*, τμῆμα τῆς ἄνω κοιλάδος τοῦ Ἔβρου ποταμοῦ, τὰς βασκικὰς ἐπαρχίας καὶ τὴν κοιλάδα Μπουρέβα, μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς ὀροσειρᾶς Ὄκα. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σάγχου Γ' (1035), ἡ Καστίλλη καὶ ἡ Ἀραγωνία ἀπεχωρίσθησαν ἀπὸ τῆς Ναβάρρας καὶ ἀπετέλεσαν ἰδιαίτερα βασίλεια ἀνεξάρτητα, τῷ δὲ 1076 ἡ Ναβάρρα, κατακτηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σάγχου Ραμίρου, βασιλέως τῆς Ἀραγωνίας, ἡνώθη μετ' αὐτῆς εἰς ἓν βασίλειον. Τῷ 1134, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως τῆς Ναβάρρας Ἀλφόνσου, ἡ Ναβάρρα ἀπετέλεσεν ἐκ νέου χωριστὸν βασίλειον ὑπὸ τὸν Γκαρθία Ε' τὸν Ἐλευθερωτήν, τὸν ὁποῖον διεδέχθησαν ὁ Σάγχος Δ' ὁ Σοφὸς (1150) καὶ Σάγχος Ε' ὁ Ἰσχυρὸς (1194), ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν ὁποίων ἡ Καστίλλη κατέβαλε μεγίστας, ἀλλὰ ματαίας προσπαθείας, ὅπως καθυποτάξῃ τὴν χώραν. Μετὰ τούτους ὁ θρόνος τῆς Ναβάρρας περιῆλθε, κληρονομικῷ δικαιώματι, συνεπείᾳ γάμου τῆς θυγατρὸς τοῦ Σάγχου Ε' μετὰ τοῦ κόμητος τῆς γαλλικῆς Καμπανίας Τιμπῶ, εἰς τὸν γαλλικὸν οἶκον τῶν Τιμπῶ, ὧν ἐβασίλευσαν ἐπὶ τῆς Ναβάρρας οἱ Τιμπὼ Α' (1234), Τιμπὼ Β' (1253), Ἐρρῖκος Α' (1270) καὶ Ἰωάννα Α' (1274). Μετὰ τὸν γάμον τῆς Ἰωάννας ταύτης μετὰ τοῦ βασιλέως Φιλίππου τοῦ Ὡραίου, ἡ Ναβάρρα ἡνώθη μετὰ τῆς Γαλλίας τῷ 1305, οἱ δὲ βασιλεῖς τῆς Γαλλίας ἐλάμβανεν ἔκτοτε τὸν τίτλον τοῦ «*βασιλέως τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ναβάρρας*», μέχρι τοῦ Καρόλου Δ', μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἡ Ναβάρρα ἀπέκτησε καὶ πάλιν τὴν ἀνεξαρτησίαν της, ἀνακηρύξασα βασίλισσαν τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου Ι' Ἰωάνναν Β' μετὰ τοῦ συζύγου της Φιλίππου ντ' Ἐβρὲ (1328—1343). Τούτους διεδέχθησαν ὁ Κάρολος Β' ὁ Κακὸς (1343—1387) καὶ ὁ Κάρολος Γ' ὁ Εὐγενὴς (1387—1425), ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡ Ναβάρρα ἐγνώρισεν ἡμέρας νέας δόξης καὶ εὐημερίας. Μετὰ τὸν θάνατον τούτου ὅμως ἐπῆλθε μεγάλη ἀναρχία. Οἱ δύο ἄρρενες υἱοί του ἀπέθανον εἰς μικρὰν ἡλικίαν, τὸ δὲ στέμμα περιῆλθεν εἰς τὴν θυγατέρα του Ἰωάνναν καὶ μετὰ τὸν θάνατον ταύτης εἰς τὴν ἀδελφήν της Λευκήν, σύζυγον Ἰωάννου Β' τῆς Ἀραγωνίας. Ὁ υἱὸς ὅμως τῆς Λευκῆς καὶ νόμιμος διάδοχος τοῦ θρόνου Κάρολος ντὲ Βιὰν οὐδέποτε κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον του, τὸν ὁποῖον ἐσφετερίσθη ὁ πατήρ του. Ὁ Κάρολος οὗτος, ἀποθανὼν τῷ 1461, ἀφῆκε τὰ κληρονομικὰ του δικαιώματα εἰς τὴν πρεσβυτέραν ἀδελφήν του Λευκὴν καὶ μετὰ τὸν θάνατον ταύτης εἰς τὴν νεωτέραν ἀδελφήν του Ἐλεονώραν, σύζυγον τοῦ Γάσκωνος Δ' ντὲ Φουά. Μόλις τῷ 1479 ὅμως, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωάννου Β' τῆς Ἀραγωνίας, κατώρθωσεν ἡ Ἐλεονώρα νὰ γίνῃ, ἐπί τινας ἡμέρας, βασίλισσα τῆς Ναβάρρας. Μετὰ τὸν πρόωρον καὶ μυστηριώδη θάνατον τοῦ ἀνεψιοῦ της Φραγκίσκου Φοίβου (1479—1483), τὸ στέμμα περιῆλθεν εἰς τὴν ἀδελφήν του Αἰκατερίνην, σύζυγον τοῦ Ἰωάννου ντ' Ἀλμπρέ, τοῦ ὁποίου ἡ οὐδετερότης κατὰ τὸν πόλεμον μεταξὺ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου ΙΒ' καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Καστίλλης Φερδινάνδου τοῦ Καθολικοῦ παρέσχε την ἀπὸ πολλοῦ ἐπιζητουμένην ἀφορμὴν εἰς τὴν Καστίλλην νὰ καταλάβῃ τὴν Ναβάρραν τῷ 1511. Ὁ τελευταῖος αὐτῆς βασιλεὺς Ἰωάννης ντ' Ἀλμπρὲ ἐπεχείρησε κατόπιν νὰ ἀνακτήσῃ τὸν θρόνον του τῇ βοηθείᾳ τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ' καὶ βραδύτερον τοῦ Φραγκίσκου Α', χωρὶς ὅμως νὰ τὸ κατορθώσῃ. Μόνον ἡ *Κάτω Ναβάρρα* ἢ *Γαλλικὴ Ναβάρρα* ἐξηκολούθησε νὰ παραμένῃ ἐπί τι χρονικὸν διάστημα εἰς τὸν οἶκον τοῦ ντ' Ἀλμπρέ, ἑνωθεῖσα μετὰ τῆς Γαλλίας ἐπὶ Ἐρρίκου Δ'. Ἔκτοτε αἱ ἀνθρώπως ἱσπανικαὶ χῶραι τῆς Ναβάρρας ἠκολούθησαν τὴν τύχην τῆς Καστίλλης, περιελθοῦσαι βραδύτερον εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἱσπανίας καὶ κυβερ-

Digitized by Google

νώμεναι ὑπὸ ἀντιβασιλέως μέχρι τοῦ 1883, ὁπότε ἀπετέλεσαν τὸν ὁμώνυμον νομόν. Μ. Δ. Β.

— **Ναβάρρα** ***Γαλλική,*** ἢ ***Κάτω Ναβάρρα*** (Navarre Française, ἢ Basse Navarre) *[Γεωγρ.]*. Παλαιὸν μικρὸν βασίλειον τῆς Γαλλίας, κείμενον μεταξὺ τῶν Πυρηναίων, τοῦ ποταμοῦ Σοὺλ καὶ τῶν χωρῶν τοῦ Μπεάρν καὶ τοῦ Λαμπούρ. Πρωτεύουσα αὐτοῦ ἦτο ἡ *Σαὶν - Ζὰν - Πιὲ - λὲ - Πόρ*. Μέχρι τοῦ 1512 ἀπετέλει μέρος τοῦ βασιλείου τῆς Ναβάρρας, ὅπερ ἐκυβερνᾶτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπὸ τοῦ οἴκου τῶν Ἀλμπρέ. Μετὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ ἰσπανικοῦ τμήματος τῆς Ναβάρρας ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Καστίλλης Φερδινάνδου τοῦ Καθολικοῦ, τὸ γαλλικὸν τμῆμα διετήρησε τὸν τίτλον τοῦ βασιλείου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦρξαν ἀλληλοδιαδόχως ἡ Αἰκατερίνη ντ' Ἀλμπρέ, ἡ Ἰωάννα Γ' (1555) καὶ ὁ Ἑρρῖκος Γ' (1572). Οὗτος, γενόμενος βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἑρρῖκος Δ' (1589), διετήρησε τὸν διπλοῦν τίτλον τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ναβάρρας. Τὸ παράδειγμα τούτου ἠκολούθησαν κατόπιν ὅλοι οἱ διάδοχοί του, μέχρι τῆς ἐξορίας τοῦ Καρόλου Ι' τῷ 1830. Τὸ βασίλειον τῆς Γαλλικῆς Ναβάρρας ἡνώθη μετὰ τοῦ Μπεάρν τῷ 1607 καὶ ἀπετέλεσε μετ' αὐτοῦ μίαν τῶν μεγάλων διοικητικῶν περιφερειῶν τῆς παλαιᾶς Γαλλίας, εἰς ἣν παρεχωρήθη τὸ προνόμιον τῆς διατηρήσεως τῶν τοπικῶν συνελεύσεων. Τῷ 1791, κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν, οἱ βουλευταὶ τῆς περιφερείας ταύτης ἀπεσύρθησαν τῆς συνελεύσεως, συνεπείᾳ τῆς ἀποφάσεως περὶ καταργήσεως τῶν διοικητικῶν περιφερειῶν καὶ τῆς ἀντικαταστάσεως αὐτῶν διὰ τῶν νομῶν. Ἤδη τὸ παλαιὸν βασίλειον τῆς Γαλλικῆς Ναβάρρας περιλαμβάνεται ἐν τῷ νομῷ τῶν Κάτω Πυρηναίων καὶ ἀποτελεῖ τμῆμα τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Μωλεὸν καὶ τῆς Μπαγιόν. Μ. Δ. Β.

— **Ναβάρρας** ***νομὸς*** (Navarra) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς Ἱσπανίας, πρὸς τὸ βορειότατον αὐτῆς τμῆμα, μεταξὺ τῶν Πυρηναίων καὶ τῶν νομῶν Σαραγόσης, Λογκρόνιο, Ἀλάβα καὶ Γκιπουθκόα, ἔχων τὴν Γαλλίαν πρὸς Β., τὴν Παλαιὰν Καστίλλην πρὸς τὰ ΝΑ., τὴν Ἀραγωνίαν πρὸς τὰ Α. καὶ τὰς βασκικὰς ἐπαρχίας πρὸς Δ. Ἔχει ἐπιφάνειαν 10.506 τ. χλμ. καὶ 340.000 κατ. Πρωτεύουσα αὐτοῦ εἶναι ἡ *Παμπλόνα* ἢ *Παμπελόνα*. Ἔχει ἔδαφος ὀρεινὸν πρὸς Β. καὶ πεδινὸν πρὸς Ν. Τὰ ὄρη αὐτοῦ ἀποτελοῦν διακλαδώσεις τῶν Πυρηναίων καὶ ἔχουν ὑψηλοτέρας κορυφὰς τὴν *Ἀντὶ* (1453 μ.), τὴν *Ἀμποντὶ* (1520) καὶ εἰς τὸ κέντρον τὴν *Ἴγκα* (1.260 μ.). Κυριώτερος ποταμός, ὁ ὁποῖος διαρρέει αὐτὴν πρὸς Ν. καὶ ἀποτελεῖ τὸ ὅριον μετὰ τοῦ νομοῦ τοῦ Λογκρόνιο, εἶναι ὁ *Ἔβρος*, μὲ τοὺς παραποτάμους αὐτοῦ *Ἔγκα, Ἄγκρα, Θιντάκος* καὶ *Ἀραγκόν*. Τὸ κλῖμα εἶναι ψυχρότατον εἰς τὰ βόρεια καὶ θερμὸν ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἔβρου. Τὸ ὀρεινὸν τμῆμα τῆς χώρας περιέχει κοιτάσματα σιδήρου, μολύβδου, χαλκοῦ, γαιανθράκων καὶ ψευδαργύρου, ὧν ὅμως ἡ ἐκμετάλλευσις ἐνεργεῖται εἰς πολὺ μικρὰν κλίμακα. Ἐν τῷ τμήματι τούτῳ τοῦ νομοῦ ἀκμάζει ἡ κτηνοτροφία καὶ τὸ ἐμπόριον τῶν ἐρίων καὶ δερμάτων. Τὸ νότιον τμῆμα ἔχει ἔδαφος εὐφορώτατον, ἀρδευόμενον καλῶς ὑπὸ τῶν ποταμῶν καὶ πολλῶν διωρύγων, καὶ παράγει σιτηρά, οἶνον, ἔλαιον καὶ ὀπώρας. Ἄλλοτε ἀπετέλει τμῆμα τοῦ βασιλείου τῆς Ναβάρρας, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς, βασκικῆς καταγωγῆς οἱ τῶν βορείων μερῶν καὶ καστιλλιανῆς οἱ τῶν νοτίων, ἐγένοντο γνωστοὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ ἐκ τῆς ἐρρωμένης ἀντιστάσεώς των κατὰ τὰς εἰσβολὰς τῶν Γάλλων τῷ 1808 καὶ 1814 καὶ διὰ τὴν ἀφοσίωσίν των εἰς τὸν διεκδικητὴν τοῦ ἱσπανικοῦ θρόνου κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΘ' αἰῶνος Κάρολον καὶ τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ καρλιστάς. Μ. Δ. Β.

Ναβαρραῖος (ὁ)· ὁ κάτοικος τῆς Ναβάρρας.

— **Ναβαρραίων** ***ἑταιρεία.*** Μία τῶν διασήμων ἐκείνων στρατιωτικῶν *ἑταιρειῶν* (βλ. λ. τ. ΙΑ', σ. 663), αἵτινες συμμετέσχον εἰς ἅπαντας σχεδὸν τοὺς πολέμους ἀπὸ τοῦ Ι' μέχρι σχεδὸν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Πότε ἀκριβῶς συνεστήθη ἡ ἑταιρεία αὕτη δὲν εἶναι γνωστόν· πάντως ἀναφέρεται τὸ πρῶτον ὡς συμμετασχοῦσα εἰς τὸν πόλεμον τοῦ βασιλέως τῆς Ναβάρρας Καρόλου Β' (1349—1387) κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Καρόλου Ε' (1364—1380). Μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου ἐκείνου ἐμισθώθη ὑπὸ τοῦ Ναβαρραίου βασιλόπαιδος δὸν Λουδοβίκου ντ' Ἐρβέ, ὅστις ἐκ τοῦ γάμου του (1366) μετὰ τῆς δουκίσσης τοῦ Δυρραχίου Ἰωάννας (κληρονόμου τοῦ πάππου της Ἰωάννου κόμιτος τῆς Γκραβΐνης καὶ ἡγεμόνος τῆς Ἀχαΐας), διεξεδίκει τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἀλβανίας καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ κατέχοντος ταύτην Ἀλβανοῦ ἀρχηγοῦ Καρόλου Τόπια.

Ἡ ἐκστρατεία ἐκείνη ἐματαιώθη ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ δὸν Λουδοβίκου (1376) καὶ τοιουτοτρόπως ἡ ἑταιρεία τῶν Ναβαρραίων ἔμεινεν ἄνευ ἀσχολίας, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ ἑτέρου τυχοδιώκτου, τοῦ Ἰακώβου de Baux. Φέρων οὗτος τὸν τίτλον τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἀχαΐας, ἀπεφάσισε νὰ καταλάβῃ τὸ πριγκιπᾶτον τῆς Πελοποννήσου καὶ τὸ ὡς ἐξάρτημα τούτου θεωρούμενον δουκᾶτον τῶν Ἀθηνῶν. Πρὸς τοῦτο ἐμίσθωσε τὴν ἑταιρείαν τῶν Ναβαρραίων, ἥτις ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μαγιώτου Κοκκαρέλη καὶ Πέτρου ἢ Βόρδου τοῦ Ἁγίου Σουπεράνου κατέλαβε τὴν Κέρκυραν καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἐστράτευσε κατὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, καὶ δὴ τοῦ δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν, τὸ ὁποῖον κατείχετο ὑπὸ τῶν Καταλανῶν. Οἱ Ναβαρραῖοι, βοηθούμενοι ὑπό τινων ἐπιτοπίων ἀρχόντων (οἷοι ὁ Μαρκίων τῆς Βοδονίτσης, ὁ ἄρχων τῆς Εὐβοίας Ν. Δελλεκάρτσερη, ὁ ἄρχων τῆς Κορίνθου Νέριος Ἀτσαϊώλης καὶ ἄλλοι Ἕλληνες καὶ Φράγκοι ἄρχοντες δυσηρεστημένοι κατὰ τῶν Καταλανῶν), κατέλαβον ἐντὸς ὀλίγου (1380) τὴν Λεβάδειαν, τὰς Θήβας καί τινα μικρότερα κάστρα, ἀπεκρούσθησαν ὅμως εἰς Λαμίαν, Ἄμφισσαν, Σιδηρόκαστρον καὶ Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τέλος, ἀπειλούμενοι ὑπὸ τῶν στρατευμάτων, ἅτινα ἔπεμψεν ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀραγωνίας Πέτρος Δ' εἰς βοήθειαν τῶν Καταλανῶν, ἠναγκάσθησαν κατὰ Μάϊον 1380 νὰ τραπῶσι πρὸς τὴν Πελοπόννησον, πορευθέντες κατὰ μῆκος τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου χωρὶς νὰ συναντήσωσιν ἀντίστασίν τινα. Ἐν τέλει, συνθηκολογήσαντες πρὸς τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ ἐγκατεστημένους ἱππότας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ἐγένοντο κύριοι τοῦ πριγκιπάτου τῆς Ἀχαΐας. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ναβαρραίων Μαγιῶτος Κοκκαρέλλης ἐγένετο τότε ἀπόλυτος κύριος, φέρων τὸν τίτλον τοῦ βαΐλου τοῦ Ἰακώβου de Baux μέχρι τοῦ 1383, ὅτε, ἀποθανόντος τούτου ἐν Τάραντι, οἱ Ναβαρραῖοι ἀπέβησαν ἐντελῶς ἀνεξάρτητοι, ἔχοντες τὴν ἕδραν αὐτῶν εἰς τὸ παράλιον φρούριον τοῦ Ναυαρίνου καὶ διεξάγοντες ἀδιαλείπτους πολέμους πρὸς τὸ ἑλληνικὸν δεσποτᾶτον τοῦ Μυστρᾶ καὶ εἶτα πρὸς τοὺς Τούρκους (1395), ὧν ἐν τέλει καὶ ἀπεδέχθησαν τὴν ἐπικυριαρχίαν. Ἐν τῷ μεταξὺ (1385) εἶχεν ἀποθάνει ὁ Μαγιῶτος Κοκκαρέλλης, ὃν διεδέχθη ἐν τῇ ἀρχῇ ὁ Πέτρος ἢ Βόρδος τοῦ Ἁγίου Σουπεράνου. Τῷ 1402 ἀπέθανε καὶ οὗτος, καταλιπὼν τὴν ἀρχὴν εἰς τὴν σύζυγόν του Μαρίαν (θυγατέρα τοῦ Μαρτίνου Ζαχαρίου) ὡς ἐπίτροπον τῶν ἀνηλίκων τέκνων του. Τῷ 1404 αὕτη ἐξεδιώχθη ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ της Κεντυρίωνος Β' Ζαχαρίου, βαρώνου τῆς Ἀρκαδιᾶς, ὅστις ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν ἡγεμόνα τῆς Ἀχαΐας. Εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ ἐπικυριάρχου βασιλέως τῆς Νεαπόλεως Λαδισλάου, δωροδοκηθέντος ὑπὸ τοῦ Κεντυρίωνος καὶ δικαιολογηθέντος διὰ τὴν παράνομον ἀπόφασίν του ἐκ τοῦ λόγου ὅτι τὰ τέκνα τοῦ Σουπεράνου δὲν ἐγνωστοποίησαν αὐτῷ τὸν θάνατον τοῦ πατρός των ἐντὸς τῆς ὑπὸ τοῦ φεουδαλικοῦ νόμου ὁριζομένης προθεσμίας. Τοιουτοτρόπως ἔληξεν ἡ ἐν Ἑλλάδι κατάκτησις τῶν Ναβαρραίων. Ν. ΚΛΣ

Ναβαρρέτε, ἢ ***Ναβαρέττε*** (Navarrete ἢ Navarette) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἱσπανίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Λογκρόνιο, παρὰ τὰ γαλλικὰ σύνορα. Κάτ. 2.500. Ἔχει ὀνομαστὴν βιομηχανίαν ἀγγειοπλαστικῆς καὶ παράγει ἐξαίρετα οἰνοπνευματώδη ποτὰ καὶ οἴνους. Τὸ χωρίον τοῦτο εἶναι κυρίως γνωστὸν ἐκ τῆς νίκης, τὴν ὁποίαν κατήγαγον τῷ 1367 παρ' αὐτὸ οἱ Ἄγγλοι ὑπὸ τὸν «Μέλανα πρίγκιπα» καὶ τὸν βασιλέα τῆς Καστίλλης Πέτρον τὸν Σκληρὸν ἐναντίον τῶν Ἱσπανῶν ὑπὸ τὸν Ἑρρῖκον τὸν Ὑπερπόντιον καὶ τὸν Ντὺ Γκεσκλέν, ὁ ὁποῖος συνελήφθη αἰχμάλωτος. Παρὰ τὸ χωρίον ὑπάρχουν καὶ τὰ ἐρείπια μεγαλοπρεποῦς μεσαιωνικοῦ πύργου. Μ. Δ. Β.

Ναβαρρέτε (Navarrete), ***Μαρτῖνος-Φερνάνδος.*** Ἱσπανὸς ἱστοριογράφος (1765—1844). Ὑπηρετῶν εἰς τὸ ναυτικὸν κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἐναντίον τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας πολέμων, ἔλαβεν ἐνεργὸν κατ' αὐτοὺς μέρος καὶ προήχθη εἰς πλοίαρχον καὶ μέλος τοῦ ἀνωτάτου ναυτικοῦ συμβουλίου. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς γαλλικῆς ἐν Ἱσπανίᾳ κυριαρχίας ἀπεσύρθη τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας καὶ παρέμεινεν εἰς Κάδιξ μέχρι τοῦ 1814 συγγράφων ἱστορικὰ ἔργα, τῶν ὁποίων τὸ ὑλικὸν συνέλεγεν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1785. Τὰ ἔργα του ταῦτα ἤρχισεν ἐκδίδων μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Φερδινάνδου Ζ' εἰς τὸν θρόνον, διωρίσθη δὲ τότε διευθυντὴς τοῦ ὑδρογραφικοῦ ἰνστιτούτου καὶ μετέπειτα διευθυντὴς τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἱστορίας. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων του προέχει ἰδίως ἡ «Συλλογὴ τῶν ταξιδίων καὶ ἀνακαλύψεων τῶν Ἱσπανῶν ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΕ' αἰῶνος» (1825—1837, 5 τόμ.) καὶ ἡ «Συλλογὴ ἀνεκδότων στοιχείων διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἱσπανίας: ἡ ζωὴ τοῦ Θερβάντες» (1819). Ἀποθανὼν ἀφῆκε τὰ στοιχεῖα δύο ἀκόμη ἔργων, ἐκδοθέντων βραδύτερον: «Ναυτικὴ Ἱσπανικὴ βιβλιοθήκη» (1851, 2 τόμ.) καὶ «Μελέτη περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ ἱσπανικοῦ ναυτικοῦ» (1846). — Ω.

Ναβάρρο (Navarro), ***Πέτρος.*** Περίφημος Ἱσπανὸς στρατιωτικός, μηχανικὸς καὶ ἐφευρέτης, γεννηθεὶς ἐν Γκάρντε τῆς Ναβάρρας περὶ τὸ 1460 καὶ ἀποθανὼν ἐν Νεαπόλει τῷ 1528. Μεταξὺ τῶν παλαιῶν ἱστορικῶν ὑπάρχει μεγίστη διαφωνία ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐφευρέσεις καὶ τὰ κατορθώματα τοῦ Ναβάρρο, καθότι ἄλλοι μὲν χαρακτηρίζουν αὐτὸν ὡς κοινὸν τυχοδιώκτην, ἄλλοι ὡς ταπεινὸν προδότην καὶ ἄλλοι ὡς τὸν ἐνδοξότερον καὶ μεγαλύτερον μηχανικὸν τῆς ἐποχῆς του, ὁ ὁποῖος ἔδωκε μεγίστην ὤθησιν εἰς τὴν στρατιωτικὴν τέχνην διὰ νέας ἐφαρμογῆς τῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν εἰς τὰς ἐπιθέσεις ἐναντίον φρουρίων. Κατὰ τὰς τελευταίας ὅμως ἐρεύνας εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Ἰταλίας ἀνεκαλύφθησαν πλεῖστα ἐπίσημα ἔγγραφα, ἐξ ὧν ἀποκαλύπτεται ὅτι ὑπῆρξε πράγματι ὁ πρῶτος ἐφευρέτης τῶν στρατιωτικῶν ὑπονόμων πρὸς ἀνατίναξιν φρουρίων κτλ. Κατὰ τὴν παιδικήν του ἡλικίαν εἶχεν ἀσχοληθῆ μὲν τὸν ποιμενικὸν βίον καὶ τὴν γεωργίαν, ἀλλὰ λίαν ἐνωρὶς ἐγκατέλειψεν αὐτὴν καὶ ὠθούμενος ὑπὸ τῆς μανίας τῶν ταξιδίων ἐπέβη ἐπὶ ἐμπορικοῦ γενουηνσίου πλοίου ὡς ἁπλοῦς ναύτης καὶ μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ μαρκησίου ντὲ Κοτρὸν τῆς Νεαπόλεως. Συγχρόνως ὅμως ἐλάμβανε μέρος καὶ εἰς διαφόρους πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις ὡς μισθοφόρος, μετασχὼν τῷ 1487 καὶ εἰς τὸν πόλεμον μεταξὺ Φλωρεντίας καὶ Γενούης, παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Φλωρεντίνων, οἵτινες ἔδιδον εἰς αὐτὸν διπλοῦν μίσθωμα, διότι τοὺς ἐδίδαξε νὰ χρησιμοποιοῦν τὴν πυρίτιδα εἰς τὴν κατακρήμνισιν τῶν φρουρίων. Ἡ πρώτη αὕτη χρησιμοποίησις τῆς ἐφευρέσεώς του δὲν ἐπέφερε τὰ ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἐτελειοποίησεν αὐτὴν καὶ ἤρχισε νὰ τὴν χρησιμοποιῇ λίαν ἐπιτυχῶς, ἀποκτήσας μεγίστην φήμην. Βραδύτερον συνώδευσε τὸν μαρκήσιον ντὲ Κοτρὸν εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ κατόπιν, κληρονομήσας τὸ πλοῖον ἐκείνου, διέσχισεν ἐπανειλημμένως τὴν Μεσόγειον, προξενῶν μεγίστας βλάβας εἰς τοὺς πειρατὰς καὶ ἰδίως εἰς τοὺς λυμαινομένους τὰς βορείας ἀκτὰς τῆς Ἀφρικῆς. Ἐκ τούτου προῆλθε καὶ τὸ ὄνομα «Ναβάρρο ὁ ἀνατινάσσων», ὅπερ ἔδωσαν εἰς αὐτὸν οἱ ἱστορικοὶ τῆς Ναβάρρας, ἐκ τοῦ γενονότος ὅτι ἀνετίνασσε, μὲ ἰδικῆς του ἐφευρέσεως ἐκρηκτικὰς ὕλας, τὰ πλοῖα τῶν πειρατῶν εἰς τὸν ἀέρα. Τῷ 1499, κατὰ τὴν αἰχμαλωσίαν πειρατικοῦ πορτογαλικοῦ πλοίου, ἐτραυματίσθη καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἀποβιβασθῇ εἰς τὴν Τσιβιταβέκκιαν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐγκατέλειψε τὸ ναυτικὸν καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὸν στρατὸν τῆς ξηρᾶς, τεθεὶς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Γκονθάλο ντὰ Κόρντομπα, οὗ ὑπῆρξε θαυμαστής, καὶ διακριθεὶς διὰ τὰς διαφόρους τελειοποιήσεις, τὰς ὁποίας ἐπέφερεν εἰς τὰ πολεμικὰ ὅπλα καὶ τὰς μεθόδους τόσον τῆς ἐπιθέσεως ὅσον καὶ τῆς ἀμύνης. Βραδύτερον ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ διεύθυνσις παντὸς ὅ,τι ἀφεώρα τὴν μηχανικὴν εἰς τὸ σῶμα τοῦ στρατοῦ, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Γκονθάλο ντὰ Κόρντομπα ἐξεκίνησε τὸν Μάϊον τοῦ 1500 ἐκ Μάλαγκα, ἵνα ἑνωθῇ ἐν Μεσσήνῃ μετὰ τοῦ βενετικοῦ στόλου, προκειμένου νὰ ἐκστρατεύσουν οἱ Βενετοὶ μετὰ τῶν Ἱσπανῶν κατὰ τῶν Τούρκων. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην παρεσχέθη εἰς τὸν Ναβάρρο μεγίστη εὐκαιρία, ὅπως χρησιμοποιήσῃ καὶ καταστήσῃ γνωστὰς τὰς τελειοποιήσεις τῶν ἐφευρέσεών του κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῆς Κεφαλληνίας, ὅπερ κατείχετο ὑπὸ Τούρκων. Ὁ Ναβάρρο διὰ τῆς κατασκευῆς ὑπονόμου πλήρους πυρίτιδος, ἥτις ἀνετινάχθη τὴν 25 Νοεμβρίου 1500, κατώρθωσε νὰ κατακρημνίσῃ μέγα τμῆμα τοῦ τείχους τοῦ φρουρίου. Ἐχρησιμοποίησεν ἐπίσης καὶ τὸ θεῖον, ὅπως καύσῃ τοὺς Τούρκους ἐντὸς τῶν ἰδικῶν των ὑπονόμων. Ἡ φήμη, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησεν ἐκ τῆς διαδόσεως περὶ ἀνατινάξεως τοῦ φρουρίου τούτου, κατέστησεν αὐτὸν περιζήτητον εἰς ὅλους τοὺς στρατοὺς τοῦ κόσμου. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Τούρκων, ὁ Ναβάρρο ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τῷ 1502 ἠμύνθη γενναίως τοῦ φρουρίου τῆς Κανόσα, ἐπὶ κεφαλῆς 600 Ἱσπανῶν. Τὸ ἑπόμενον ἔτος οἱ Ἱσπανοὶ κατέλαβον (15 Μαΐου) τὴν Νεάπολιν, χωρὶς ὅμως νὰ κατορθώσουν νὰ κυριεύσουν καὶ τὰ φρούρια αὐτῆς Καστὲλ - ντὲλλ' Ὄβο καὶ Καστέλλο Νουόβο, λόγῳ τῆς ἐξαιρετικῆς ὀχυρώσεώς των. Τὰ φρούρια ταῦτα κατέστη δυνατὸν νὰ κυριευθοῦν βραδύτερον, χάρις εἰς τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Ναβάρρο, ὁ ὁποῖος κατώρθωσε νὰ ἀνατινάξῃ μέρος τοῦ τείχους των δι' ὑπονόμου ἰδικῆς του κατασκευῆς. Τὸ νέον τοῦτο κατόρθωμα προσέθεσε νέαν αἴγλην εἰς τὴν φήμην τοῦ Ἱσπανοῦ μηχανικοῦ, ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Ἀραγῶνος Φερδινάνδος τὸν ἀντήμειψε διὰ τῆς παραχωρήσεως τῆς κομιτείας τοῦ Ἀλβέτο καὶ Ὀλιβέτο ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ. Κατόπιν ὁ βασιλεὺς Φερδινάνδος ὁ Καθολικὸς ὠνόμασεν αὐτὸν στρατηγὸν καὶ τῷ 1508 τὸν ἔθεσεν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν δυνάμεων, τὰς ὁποίας ἀπέστειλεν εἰς τὰς ἀφρικανικὰς ἀκτὰς πρὸς κατάκτησιν νέων ἐδαφῶν. Ἐκεῖ ὁ Ναβάρρο κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὴν ὀχυρὰν νησῖδα Ιανιὸν ντὲ Βελὲθ ντὲ λὰ Γκόμερα καὶ νὰ ἐκκαθαρίσῃ τὰς ἀκτὰς ἀπὸ τοὺς πειρατάς. Κατόπιν ἐπέστρεψεν εἰς Ἱσπανίαν, ὅπου προητοίμασε τὴν ἐκστρατείαν πρὸς κατάκτησιν τοῦ Ὀράν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συνεκέντρωσε 14.000 ἄνδρας ἐπὶ 90 πλοίων, τὰ ὁποῖα ἀνεχώρησαν ἐκ Μάλαγκα καὶ Καρθαγένης τῷ 1509. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ὀράν, τῶν παραλίων τῆς Ἀλγερίας καὶ τὴν ὑποταγὴν τοῦ βασιλέως τῆς Τύνιδος, ὁ Ναβάρρο διευθύνθη πρὸς τὴν Τριπολίτιδα, ὅπου ὅμως τὰ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἀποσταλέντα ἀποσπάσματά του

Digitized by Google

ὑπέστησαν μεγάλας ἀπωλείας, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἱσπανίαν. Κατόπιν ὁ Ναβάρρο ἐτέθη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Νεαπόλεως καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ὑπ' αὐτῶν πολιορκίαν τῆς Βολωνίας, ἣν κατεῖχον οἱ Γάλλοι. Αἱ προσπάθειαί του ὅμως ὅπως ἐφαρμόσῃ καὶ ἐνταῦθα τὴν ἐφεύρεσίν του καὶ ἀνατινάξῃ τὰ φρούρια τῆς πόλεως δι' ὑπονόμων ἀπέτυχον. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην ἔλαβε μέρος καὶ εἰς ἐπακολουθήσασαν μάχην τῆς Ραβέννας μεταξὺ Ἱσπανῶν καὶ Ἰταλῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ Γάλλων ἀφ' ἑτέρου, καθ' ἣν οἱ Γάλλοι κατετρόπωσαν τοὺς ἀντιπάλους των καὶ συνέλαβον αἰχμάλωτον τὸν Ναβάρρο. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἱσπανίας Φερδινάνδος ἠρνήθη νὰ πληρώσῃ τὰς 20.000 σκούδων, ἅτινα ἐζήτουν ὡς λύτρα οἱ Γάλλοι διὰ ν' ἀπελευθερώσουν τὸν Ναβάρρο, ὁ ὁποῖος κατόπιν τούτου ἐδήλωσε φιλίαν πρὸς τὴν Γαλλίαν καὶ διωρίσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Φραγκίσκου τοῦ Α' ἀρχιστράτηγος τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐθεωρήθη ὡς προδοσία. Ὁ Ναβάρρο, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν γαλλικῶν δυνάμεων, κατέλαβε τὸ Μιλᾶνον καὶ τὴν περιοχήν του, ἐκυρίευσε τὸ φρούριον τῆς Νοβάρας, συνέβαλεν εἰς τὴν κατάκτησιν τοῦ Βιτζέβανο καὶ τῆς Παβίας καὶ διεκρίθη εἰς τὴν περίφημον μάχην τοῦ Μαρινιὰν (1515). Τῷ 1522 ἀπεστάλη ἐκ νέου εἰς Ἰταλίαν, ὅπως ἐνισχύσῃ τὸν στρατηγὸν Λωτρὰκ εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀναληφθεῖσαν ἐκστρατείαν καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην τῆς Μπικόκας, καθ' ἣν αἰχμαλωτισθεὶς παρέμεινε φυλακισμένος ἐπὶ τρία ἔτη. Ἀπελευθερωθεὶς τῷ 1526, κατόπιν τῆς συνθήκης τῆς Μαδρίτης, ἐτέθη ἐκ νέου ἐπὶ κεφαλῆς νέων γαλλικῶν δυνάμεων καὶ ὁμοῦ μὲ τὸν στρατηγὸν Λωτρὰκ εἰσέβαλε καὶ πάλιν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἀλλ' ἡττηθεὶς παρὰ τὴν Νεάπολιν συνελήφθη ἐκ δευτέρου αἰχμάλωτος καὶ ἐνεκλείσθη εἰς τὸ φρούριον Καστέλλο Νουόβο, ὅπου ἀπέθανε τῷ 1528, κατ' ἄλλους μὲν στραγγαλισθεὶς κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας Καρόλου Α', κατ' ἄλλους δὲ ἐκ λύπης καὶ γήρατος, χωρὶς νὰ προλάβῃ νὰ ἀφήσῃ οὐδὲν γραπτὸν μνημεῖον τῶν ἐφευρέσεών του, τὰς ὁποίας ἐν τούτοις ἀναφέρουν μετὰ πολλῶν λεπτομερειῶν οἱ σύγχρονοί του καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἱστοριογράφοι τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῆς στρατιωτικῆς τέχνης. Μ. Δ. Β.

Νάβας-ντὲ-Τολόσα (Navas-de-Tolosa) *[Γεωγραφ.]*. Χωρίον τῆς Ἱσπανίας, ἐν τῷ νομῷ Χαὲν τῆς Ἀνδαλουσίας. Κάτ. 1.342. Κεῖται ἐπὶ τῆς νοτίας πλευρᾶς τῆς Σιέρρα Μορένα καὶ εἶναι ὀνομαστὸν διὰ τὴν παρ' αὐτὴν συναφθεῖσαν περίφημον μάχην τῆς 16ης Ἰουλίου 1212, καθ' ἣν τὰ στρατεύματα τῶν βασιλέων τῆς Καστίλλης, Ἀραγωνίας καὶ Ναβάρρας, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ δὸν Ἀλφόνσου Η', κατενίκησαν τοὺς Μαυριτανοὺς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Μωχάμμετ-ἐλ-Νάσρ. Ἡ μάχη αὕτη, καθ' ἣν οἱ Μαυριτανοὶ παρέταξαν 600.000 πεζῶν καὶ 90.000 ἱππέων, θεωρεῖται ἐκ τῶν σημαντικωτέρων καὶ μεγαλυτέρων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἱσπανίας, καθόσον ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν παντοδυναμίαν τῶν Ἀλμοχαδῶν καὶ ἀνέκοψεν ὁριστικῶς τὴν πρόοδον τῶν Μουσουλμάνων ἐν τῇ χερσονήσῳ. Παρ' αὐτὸ συνήφθη ἐπίσης ἑτέρα μάχη μεταξὺ Γάλλων καὶ Ἱσπανῶν τῷ 1812. Μ. Δ. Β.

Ναβάσσα (Navassa) *[Γεωγρ.]*. Μικρὰ νῆσος τοῦ συμπλέγματος τῶν Μεγάλων Ἀντιλλῶν, κειμένη ἐν τῇ Καραϊβικῇ θαλάσσῃ (διέκπλους τῆς Ἰαμαϊκῆς) μεταξὺ Ἀϊτης πρὸς Α, Ἰαμαϊκῆς πρὸς Δ. καὶ Κούβας πρὸς Β. Ἀνήκει ἀπὸ τοῦ 1857 εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς καὶ ἔχει ραδιοτηλεγραφικὸν σταθμὸν καὶ φάρον μεγάλης ἐντάσεως. Ἐνταῦθα ὑπάρχουν πλούσια στρώματα γουάνο. Χ. Δ.

Ναβαταῖοι (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Κατὰ τὸν Στράβωνα (ΙΖ', 767) ἦσαν «Ἀράβιον ἔθνος», κατοικοῦν τὴν Πετραίαν Ἀραβίαν. Γενάρχης αὐτῶν ἐν τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ (Γεν. 25, 13) ἀναφέρεται ὁ Ναβαϊώθ, πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Ἰσμαήλ, υἱοῦ τοῦ Ἀβραὰμ ἐκ τῆς Ἄγαρ. Προερχόμενοι ἀπὸ τῶν ὀχθῶν τοῦ Εὐφράτου, ὅπου ἀναφέρονται κατὰ τὸν Η' π. Χ. αἰῶνα εἰς τὰς σφηνοειδεῖς ἐπιγραφὰς τοῦ Ἀσουρπανισὰλ (Σαρδαναπάλου) ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ναμπαταῖοι (Ναμπετάϊ)*, κατῆλθον πρὸς Ν. καί, καταλαβόντες τὰς ἀρχαίας ἕδρας τῶν Μαδιανιτῶν, Ἀμαληκιτῶν καὶ Ἰδουμαίων, ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν μεταξὺ τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, τῆς νῦν Ὑπεριορδανίας, καὶ τοῦ Αἰλανιτικοῦ κόλπου (Ἀκάμπα) χώραν. Ἐκυριάρχησαν σὺν τῷ χρόνῳ πρὸς Ν. ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ βορείου μέρους τῆς Ἀραβίας, μέχρι τοῦ σημερινοῦ Μεντάϊνι-Σαλίχ, σταθμοῦ τοῦ σιδηροδρόμου τῆς Χετζάζης, καὶ μέχρι τῆς Λευκῆς Κώμης, βορείως τῆς Δζέδδας, ἀπέναντι τῆς ἐν Αἰγύπτῳ Βερενίκης. Ἕνεκα τῆς γειτνιάσεως αὐτῶν πρὸς τὴν Συρίαν ὑπέστησαν τὴν ἐπίδρασιν τῶν Ἀραμαίων, τῶν ὁποίων κατ' ἀρχὰς ἐδέχθησαν καὶ τὸ ἀλφάβητον, ὅπερ ἀντικατέστησαν κατόπιν δι' ἰδίου. Βραδύτερον, ἐλθόντες εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν Σελευκιδῶν, ὑπέστησαν τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Πρωτεύουσα αὐτῶν ἦτο ἡ *Πέτρα* (νῦν Ouadi-Mousa), κειμένη ἐπὶ βράχου, 11 μίλλια ΝΑ. τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, τῆς ὁποίας τὰ σῳζόμενα ἐρείπια καὶ εὑρήματα ἀποτελοῦσι δεῖγμα συνδυασμοῦ ἑλληνικῆς καὶ ἀραβικῆς τέχνης.

Οἱ Ναβαταῖοι ἐμοναρχοῦντο, ἀλλ' οἱ θεσμοὶ αὐτῶν ἦσαν φιλελεύθεροι, γενικῶς δὲ ἐπαινοῦνται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων. Παρὰ τὸν βασιλέα αὐτῶν ὑπῆρχε καὶ αἱρετὸς συμβασιλεύς, ὅστις ἐκαλεῖτο «ἀδελφός». Ἔζων ἐν εἰρήνῃ, μὴ ἔχοντες διαφορὰς μεταξύ των. Ἦσαν, ὅπως λέγει ὁ Στράβων (ΙΣΤ' 783), «σώφρονες» καὶ «κτητικοί», δηλαδὴ οἰκονόμοι, τιμωροῦντες δημοσίᾳ τὸν μειώσαντα τὴν περιουσίαν του, τιμῶντες δὲ τὸν αὐξήσαντα αὐτήν. Δούλους εἶχον ὀλίγους, ὑπηρετοῦντο δὲ ὑπὸ τῶν συγγενῶν των ἢ μεταξύ των, ὄντες «αὐτοδιάκονοι», ἡ συνήθεια δ' αὕτη ὑπῆρχε καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς. Περίεργον ἔθιμον αὐτῶν ἦσαν τὰ ἐκ δεκατριῶν δαιτυμόνων γεύματα, παρακολουθούμενα ὑπὸ δύο μουσουργῶν (μουσικῶν), κατὰ τὰ ὁποῖα δὲν ἔπινον περισσότερον τῶν ἕνδεκα ποτηρίων. Ὡς πρὸς τὰς οἰκογενειακὰς σχέσεις των εἶχον εἶδός τι κοινοκτημοσύνης τῶν γυναικῶν, μὴ ἀποστέργοντες καὶ αὐτὴν τὴν αἱμομιξίαν πρὸς τὰ οἰκειότατα πρόσωπα, οἷον ἀδελφὴν καὶ μητέρα. Ἔζων σχεδὸν γυμνοί, ἔχοντες μόνον περίζωμά τι περὶ τὴν ὀσφύν, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ βασιλεύς των, διακρινόμενος ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους μόνον διὰ τοῦ πορφυροῦ χρώματος τοῦ περιζώματος. Οἱ βασιλεῖς των, οὐ μόνον αὐτοϋπηρετοῦντο, ἀλλ' ὑπηρέτουν καὶ ἄλλους, ἔδιδον δὲ δημοσίᾳ εὐθύνας τῆς διαχειρίσεώς των εἰς τὸν δῆμον, ἐλεγχόμενοι πολλάκις καὶ διὰ τὸν ἰδιωτικόν των βίον. Αἱ πόλεις των δὲν εἶχον τείχη. Ἦσαν πλουσιώτατοι, πηγὴ δὲ τοῦ πλούτου καὶ τῆς εὐημερίας αὐτῶν ἦτο ἡ μεγάλη εὐφορία μέρους τῆς χώρας των, ἡ εὐρεῖα κτηνοτροφία, τὰ πολύτιμα ἀρωματικὰ προϊόντα τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας καὶ τὸ ζωηρότατον ἐμπόριόν των. Μετὰ τὴν παρακμὴν ἰδίως τῆς Τύρου, ἐπὶ αἰῶνας ὁλοκλήρους διεξῆγον τὸ διαμετακομιστικὸν ἐμπόριον μεταξὺ Αἰγύπτου καὶ Μεσοποταμίας, διὰ δὲ τῶν Σαβαίων τὸ μετὰ τῶν Ἰνδιῶν. Ἡ θρησκεία αὐτῶν ἦτο ἡλιολατρεία καὶ ἀστρολατρεία μέχρι τῆς ἐν Ἀραβίᾳ ἐμφανίσεως τοῦ Μωαμεθανισμοῦ. Ἵδρυον βωμὸν εἰς τὸν ἥλιον ἐπὶ τοῦ δώματος τῶν οἰκιῶν των «σπένδοντες ἐν αὐτῷ καθ' ἡμέραν καὶ λιβανωτίζοντες» (*Στράβ.* ΙΣΤ' 784). Τοὺς νεκροὺς περιεφρόνουν, θεωροῦντες αὐτοὺς «ἴσα κοπρίαις», διότι κατὰ τὸν Ἡράκλειτον «νέκυες κοπρίων ἐκβλητότεροι», δι' ὃ ἔθαπτον αὐτοὺς παρὰ τοὺς κοπρῶνας. Οἱ πρῶτοι βασιλεῖς των εἶναι γνωστοὶ μόνον ἐκ τῶν νομισμάτων αὐτῶν, τὰ ὁποῖα φέρουσι τὸν πτολεμαϊκὸν ἀετὸν καὶ ναβατικὰς ἐπιγραφάς. Πρῶτος βασιλεὺς ἀναφέρεται Ἀρέτας ὁ Β' ἢ Γ', περὶ τὰ 85 π. Χ., ὁ ἐπικαλούμενος ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτοῦ Φιλέλλην. Οὗτος ἐπεξέτεινε τὰ ὅρια τῆς χώρας του, γενόμενος κύριος τῆς Κοίλης Συρίας καὶ αὐτῆς τῆς πλουσίας Δαμασκοῦ. Περιελθὼν εἰς ρῆξιν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον τὸν Ἰαναῖον, ἡγεμόνα τῶν Ἰουδαίων, ἐνίκησεν αὐτόν. Βραδύτερον ὅμως, θελήσας νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν Ἀσμοναῖον Ὑρκανόν, ἐρίζοντα πρὸς τὸν ἀδελφόν του Ἀριστόβουλον περὶ τῆς ἀρχῆς, ἐπολιόρκησε τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀλλ' ἠναγκάσθη ὑπὸ τοῦ Πομπηΐου νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν, κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του δὲ ἐνικήθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοβούλου. Αἱ διαρκεῖς αὗται προστριβαὶ καὶ συγκρούσεις μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Ἰουδαίων προὐκάλεσαν τὴν ἐπέμβασιν τῶν Ρωμαίων, τῷ δὲ 65 π. Χ. ὁ Πομπήϊος προήλασε καὶ μέχρι τῆς πρωτευούσης αὐτῶν, καταστήσας αὐτοὺς φόρου ὑποτελεῖς. Βαθμηδὸν αἱ δυνάμεις τῶν Ναβαταίων ἐξησθένησαν, ὁπότε ὁ Πάλμας, στρατηγὸς τοῦ Τραϊανοῦ, ἐκυρίευσε τῷ 105 μ. Χ. τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν καὶ διέλυσε τὸ κράτος των, προσήρτησε δὲ εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος τὴν χώραν του, ἀποτελέσασαν, μετὰ τμήματος τῆς Νοτίου Παλαιστίνης, τὴν νέαν ἐπαρχίαν τῆς Ἀραβίας μὲ πρωτεύουσαν τὴν Βόστραν. Καὶ οὕτω ἐξέλιπεν ἓν ἰσχυρὸν προπύργιον τοῦ ἑλληνορρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τῶν ἐξ Ἀνατολῶν καὶ ἀπὸ νότου βαρβάρων. Α. Α. Π.—Α. Θ. Σ.

Ναβατζέρο (Navagero, λατιν. Naugerius). Ἐνετὸς ποιητὴς καὶ πολιτικὸς (1483—1529). Ἔνθερμος φίλος τῶν ἀρχαίων γραμμάτων, ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν σοφῶν ἐκείνων, οἵτινες ἔταξαν ὡς σκοπὸν τοῦ βίου των τὴν ἀναζήτησιν παλαιῶν χειρογράφων καὶ τὴν δημοσίευσιν αὐτῶν εἰς ἠκριβολογημένας καὶ πιστὰς ἐκδόσεις. Συνδεόμενος μετὰ τοῦ Ἄλδου τοῦ πρεσβυτέρου (βλ. λ. *Ἄλδοι*), παρεσκεύασε δι' αὐτοῦ τὰς ἐκδόσεις τοῦ Κουϊντιλιανοῦ, τοῦ Λουκρητίου καὶ τοῦ Βιργιλίου καὶ βραδύτερον τὰς τῶν λόγων τοῦ Κικέρωνος. Ἀποθανόντος τοῦ Σαμπέλικο, ὁ Ναβατζέρο ἐπεφορτίσθη τὴν διεύθυνσιν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἁγίου Μάρκου καὶ διωρίσθη ἐπίσημος ἱστοριογράφος τῆς Βενετίας. Τῷ 1525 ἀπεστάλη ὡς πρεσβευτὴς παρὰ τῷ Καρόλῳ Κουΐντῳ. Εὑρισκόμενος τότε εἰς Γρενάδαν ἐγνωρίσθη μὲ τὸν Ἱσπανὸν ποιητὴν Μπόσκαν, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπέβαλε τὴν ἰδέαν τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ἰταλικῶν μέτρων εἰς τὴν ἱσπανικὴν ποίησιν. Ἐπανελθὼν εἰς Βενετίαν ἐπεφορτίσθη διὰ νέας διπλωματικῆς ἀποστολῆς πλησίον τοῦ Φραγκίσκου Α', ἀλλ' ἠσθένησε καθ' ὁδὸν καὶ ἀπέθανεν ἐν Μπλουά, ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἐκεῖ ἄφιξίν του. Προτοῦ ἐκπνεύσῃ ἐζήτησε νὰ ριφθοῦν εἰς τὸ πῦρ τὰ πλεῖστα τῶν χειρογράφων του, κρίνων αὐτὰ ἀνάξια δημοσιεύσεως. Ἡ πρώτη ἔκδοσις τῶν ὑπολοίπων ἔργων του ἐγένετο ἐν Βενετίᾳ τῷ 1530, πληρεστέρα δὲ εἶναι ἡ (ἐν Βενετίᾳ ἐπίσης) τοῦ 1754. Περιλαμβάνει τὰ προοίμιά του εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντας λόγους τοῦ Κικέρωνος, τεσσαράκοντα ἑπτὰ σύντομα ποιήματα εἰς λατινικὴν γλῶσσαν, ὅλα σχεδὸν εἰδυλλιακοῦ τύπου, μεστὰ φυσικότητος, δροσερότητος καὶ χάριτος, ἄλλα ποιήματα ἰταλικά, κατώτερα τῶν λατινικῶν του, ἐπικηδείους λόγους καί τινα τέλος σημειώματα περὶ τῶν ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ Ἱσπανίαν ταξιδίων του. — Ω.

Ναβατηνὴ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Πετραίας Ἀραβίας, κατοικουμένη ὑπὸ τῶν *Ναβαταίων* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

Ναβατοῦ. Ἓν ἀπὸ τὰ πολλὰ μικρὰ κρατίδια κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ Περσικοῦ κόλπου, τὰ ὁποῖα ἐσχηματίσθησαν καθ' ὅλην τὴν Μεσοποταμίαν, ὅτε, κατὰ τὸν Η' π. Χ. αἰῶνα, οἱ Ἀραμαῖοι ἐξορμήσαντες ἀπὸ τὰ δυτικὰ ἕλη τοῦ Εὐφράτου κατέλαβον τὴν χώραν. Τῷ 744 τὰ καθυπέταξεν ὁ Τιγλαθφαλασσάρ. Γ. Λ. Α.

Ναβαῦ *[Βιβλ. Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῆς Μωαβίτιδος, ἀνήκουσά ποτε εἰς τὴν ἰσραηλιτικὴν φυλὴν Ρουβὴμ καὶ κειμένη πλησίον τοῦ ὁμωνύμου ὄρους.

— 2) Ὄρος τῆς Μωαβίτιδος (νῦν Djebel Neba), ἔναντι τῆς Ἱεριχοῦς. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ *Φασγᾶ* ἀπέθανεν ὁ Μωϋσῆς, ἀφοῦ προηγουμένως εἶδεν ἐκεῖθεν τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας (Δευτερον. λδ' 1 ἑξ.). Π. Ι. Μ.

Νάβαχο (Navajo ἢ Navaho). Βορειοαμερικανικὴ ἰθαγενὴς φυλὴ Ἐρυθροδέρμων, οἰκοῦσα μικρὰν χώραν μεταξὺ Νέου Μεξικοῦ καὶ Ἀριζόνα. Ἀνήκει εἰς τὸ ἄθροισμα τῶν Ἀθαμπάσκα καὶ ἔχει 28.500 περίπου κατοίκων. Ἡ χώρα τὴν ὁποίαν κατοικοῦσιν εἶναι ὑψίπεδον (2.000 μ.) ἔχον ἀπεράντους πλουσίας βοσκὰς καὶ πολλὰς καλλιεργημένας ἐκτάσεις. Εἶναι φυσιολάτραι, ἀσχολοῦνται δὲ κυρίως μὲ τὸ κυνήγιον καὶ τὴν κτηνοτροφίαν, ἐν μέρει δὲ καὶ μὲ τὴν γεωργίαν. Παρὰ τοῖς Νάβαχο ἰσχύει τὸ μητριαρχικὸν σύστημα. Χ. Δ.

Νάβε (Nave) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἰταλικὴ ὀνομασία βραχονησίδων ἢ νησιζουσῶν ἄκρων, αἵτινες προσομοιάζουν πρὸς πλοῖα, ὅταν ὁρῶνται μακρόθεν. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐδόθησαν καὶ παρ' ἡμῖν αἱ ὀνομασίαι *Καράβι* καὶ *Πετροκάραβο*. Αἱ κυριώτεραι αὐτῶν εἶναι: —1) Βραχονησὶς παρὰ τὴν Παναρία τῶν νήσων τοῦ Αἰόλου. —2) Παρὰ τὴν ἀνατολικὴν ἄκραν τῆς νήσου Βεντοτένε τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους. —3) Παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Ὀρλάνδο ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Γαέτας. —4) Ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Γενούης μεταξὺ τῶν λιμένων Σαβόννα καὶ Γένουα, καὶ παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Κιάππα. —5) Ἐν τῷ Τοσκανικῷ ἀρχιπελάγει παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Εὔφολα τῆς Ἔλβας. —6) Νησίζον ἀκρωτήριον τῆς ἀνατολικῆς Κορσικῆς ἐν τῷ κόλπῳ Σάντα-Μάντζα. —7) Βραχονησὶς τοῦ κόλπου τῆς Νεαπόλεως παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Ἰμπερατόρε τῆς Ἴσκια. Σ. Ε. Λ.

ναβέττα (ἡ) *[Ναυτ.]*. Ὅρος τῆς κοινῆς ναυτικῆς γλώσσης, σημαίνων ἐμπορικὸν δρόμωνα μικρότερον τῆς *νάβας*, ἔχοντα δὲ ἐκτόπισμα 300—500 τόννων. Αἱ ναβέτται ἐξέλιπον ὡς τύπος πλοίου, ὑποκατασταθεῖσαι ὑπὸ τῶν *μπάρκων* καὶ τῶν *μπάρκο-μπέστια*. Σ. Ε. Λ.

Ναβία (Navia) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἱσπανίας, διαρρέων τοὺς νομοὺς Λοῦγκο καὶ Ὀβιέντο τῆς Ἀστουρίας. Πηγάζει ἐκ τῶν Κανταβρικῶν ὀρέων, εἰς ὕψος 2.000 μ. καὶ ρέων πρὸς Β. χύνεται εἰς τὸν Βισκαϊκὸν κόλπον, παρὰ τὸν μικρὸν λιμένα Ναβία, ὅπου σχηματίζει εὐρὺ στόμιον, μετὰ ροῦν 125 χλμ. Μ. Δ. Β.

Ναβιαλουΐων (Nabialavion) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς ΒΔ. Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Καλλαϊκῶν Λουκηνσίων, ἐκβάλλων εἰς τὴν Κανταβρικὴν θάλασσαν (Βισκαϊκὸν πέλαγος), 150 στάδια πρὸς Δ. τοῦ Ναβίου ποταμοῦ. Σήμερον καλεῖται Labio. Α. Θ. Σ.

Ναβιανοὶ (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Ἀρχαῖον σκυθικὸν ἔθνος, κατοικοῦν μεταξὺ τῆς Μαιώτιδος λίμνης καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης.

ναβικέλλη (ἡ) (Navicella) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακίων γαστεροπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *προσθιοβραγχίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *νηριτιδῶν*, περιλαμβάνον θαλάσσια ζῷα μικροῦ μεγέθους μὲ κόγχην ἐλλειψοειδῆ ἢ καὶ ᾠοειδῆ. Γνωστὰ εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα κυρίως εἰς τὰς παρὰ τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν θαλάσσας. Δ. Ν. Π.

Ναβὶλ (Naville), ***Ἐδουάρδος - Ἐρρῖκος***. Ἑλβετὸς αἰγυπτιολόγος, γεννηθεὶς ἐν Γενεύῃ τῷ 1844. Ἀπὸ τοῦ 1883 ἀνέλαβε πλείστας ἀνασκαφὰς ἐν Αἰ-

Digitized by Google

γύπτῳ, ἰδίᾳ δὲ ἐν τῇ περιοχῇ τῆς πόλεως Ὀνίας, ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ντέϊρ-ἐλ-Μπάχρι κλπ. Ἔγραψε σπουδαιοτάτας ἐπιστημονικὰς μελέτας, ἀφορώσας κυρίως τὴν ἀρχαιολογίαν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τὴν παλαιὰν αἰγυπτιακὴν θρησκείαν. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ἡ ἀρχαία αἰγυπτιακὴ θρησκεία» (1909), «Ἀρχαιολογία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης», «Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἐγράφη εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν» (1913), «Τὸ κείμενον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης» (1916). Χ. Δ.

—**Ναβὶλ** (Naville), ***Ἰούλιος-Ἐρνέστος.*** Ἑλβετὸς φιλόσοφος, δημοσιολόγος καὶ συγγραφεὺς (1816—1909). Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν καὶ θεολογίαν ἐν Γενεύῃ καὶ ἐγένετο καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Γενεύης τῷ 1844. Τῷ 1860 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἀπολογητικῆς καὶ βραδύτερον πρύτανις τῆς σχολῆς τῆς φιλολογίας καὶ τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν· ὑπῆρξεν ἐπίσης μέλος τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου. Ἐγένετο κυρίως γνωστὸς ἐν Εὐρώπῃ ἐκ τῆς ἱδρύσεως ἐν Γενεύῃ τοῦ «Μεταρρυθμιστικοῦ Συνδέσμου» πρὸς ἐξάπλωσιν τῆς ἀρχῆς περὶ ἀντιπροσωπείας τῶν μειονοτήτων εἰς τὰ κοινοβούλια τῶν διαφόρων κρατῶν κτλ. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: «Βιογραφία τοῦ ντὲ Μπιράν» (1857), «Ἡ αἰωνία ζωὴ» (1861), «Τὸ πρόβλημα τοῦ κακοῦ» (1868), «Τὸ ἐκλογικὸν ζήτημα ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀμερικῇ» (1868), «Τὸ καθῆκον» (1868), «Ἡ πατρὶς καὶ τὰ κόμματα» (1883), «Ἡ ἀντιπροσωπευτικὴ δημοκρατία» κτλ. Ἐξέδωκεν ἐπίσης τῷ 1859 τὰ ἔργα τοῦ Μαὶν ντὲ Μπιράν. Μ. Δ. Β.

Νάβιος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς ΒΔ. Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας ἐν Γαλικίᾳ, ἐκβάλλων εἰς τὴν Κανταβρικὴν θάλασσαν (Βισκαϊκὸν πέλαγος) μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Veneris (Cap de Penas) πρὸς Α. καὶ Ἀρτάβρου (Cap Ortegal) πρὸς Δ. Σήμερον καλεῖται Nabia, μεθ' ὁμωνύμου εἰς τὰς ἐκβολάς του πόλεως. Α. Θ. Σ.

Νάβιος *[Μυθολ.]*. Εἷς τῶν 7 πρώτων μυθικῶν βασιλέων τῆς Χαλδαίας, οἵτινες ἐβασίλευσαν 225 ἔτη. Γ. Λ. Α.

Νάβις. Τύραννος τῆς Σπάρτης ἀπὸ τοῦ 207 π. Χ., ὅτε ἔπεσε μαχόμενος πρὸς τὸν Φιλοποίμενα ἐν Μαντινείᾳ ὁ τύραννος Μαχανίδας. Περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ τυράννου τούτου δὲν ὑπάρχουν πληροφορίαι ἀκριβεῖς· κατ' ἀκολουθίαν εἶναι ἄγνωστον ἂν ὡς συγγενὴς τοῦ βασιλεύοντος ἐν Σπάρτῃ οἴκου ἦτο «πρόδικος», ἤτοι ἐπίτροπος τοῦ νεαροῦ βασιλόπαιδος Πέλοπος, ὡς καὶ ὁ Μαχανίδας, ἐν ἀρχῇ, ἕως ὅτου ἐξόντωσεν αὐτόν, ἢ εἵλως τις ἢ περίοικος. Μετὰ τὸν φόνον τοῦ Πέλοπος, ἔχων σύμβουλον τὴν ἀνταξίαν του εἰς ὠμότητα καὶ χυδαιότητα σύζυγόν του Ἀπήγαν καὶ στηριζόμενος εἰς τὸν ἰσχυρὸν μισθοφορικὸν στρατόν του, ἤρχισε τὴν συστηματικὴν ἐξόντωσιν τῆς ἐν Σπάρτῃ ὀλιγαρχίας. Τὴν περιουσίαν τῶν φονευομένων ἢ φευγόντων τὴν τυραννίαν του πλουσίων διεμοίραζεν εἰς τοὺς ὀπαδούς του, γινομένους πολίτας Σπαρτιάτας, οἵτινες ἦσαν ἢ εἵλωτες ἢ δοῦλοι γινόμενοι ἐλεύθεροι, ἢ φονεῖς καὶ φαυλόβιοι, ἐξ ἄλλων ἑλληνικῶν χωρῶν καταφυγόντες εἰς Λακωνίαν. Μετὰ τὴν ἐξόντωσιν δὲ καὶ τῶν πλουσίων καὶ ἀριστοκρατικῶν οἴκων τῆς Σπάρτης, ὠχύρωσε τὴν πόλιν διὰ τειχῶν —κατὰ τὰς ἐν Σπάρτῃ ἀνασκαφὰς τῆς Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολογικῆς σχολῆς (1905—1910) ἀνευρέθησαν κέραμοι τῶν ἀνεγερθέντων ὑπὸ τοῦ Νάβιδος τειχῶν μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «δαμοσιος τειχεων Βαιλεος Ναβιος»— καὶ ἐπεδίωξε ν' ἀναμειχθῇ εἰς τὰ πράγματα τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, ὄχι ὡς ἀρχηγὸς μιᾶς πολιτείας μὲ ὑψηλότερα φιλόδοξα σχέδια, ἀλλ' ὡς ἀρχηγὸς μιᾶς ληστρικῆς συμμορίας. Διὰ τοῦτο συνεμάχησε μετὰ τῶν Κρητῶν πειρατῶν καὶ κατέστησεν ἐπικίνδυνον τὸν πλοῦν εἰς τὴν μεταξὺ Λακωνίας καὶ Κρήτης θάλασσαν καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀφορμῆς ἐπέδραμεν εἰς τὴν Μεσσηνίαν. Ἐξεδίωξεν ὅμως ἐκ ταύτης τοῦτον κατὰ τὸ 201 π. Χ. ὁ Φιλοποίμην καὶ συνέτριψε μετὰ ἓν περίπου ἔτος εἰς μεγάλην μάχην κατὰ τὰ ὅρια Ἀρκαδίας, Ἀργολίδος καὶ Λακωνίας, παρὰ τὸ δάσος Σκοτιτῶν, τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις του. Κατὰ τὸν μεταξὺ Ρωμαίων καὶ Φιλίππου Ε' πόλεμον ὁ Νάβις, ἐπαμφοτερίζων ἐν ἀρχῇ, ἐσυνέχισε τὸν πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς πόλεμον, κατὰ τὸ ἔαρ ὅμως τοῦ 197 π. Χ. συνεμάχησε μὲ τὸν Φίλιππον, λαβὼν παρ' αὐτοῦ τὸ Ἄργος, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι (οἱ ἄνδρες ὑπ' αὐτοῦ καὶ αἱ γυναῖκες ὑπὸ τῆς συζύγου του Ἀπήγας) ὑπέστησαν ὅσους ἐκβιασμοὺς καὶ ἄλλα δεινὰ εἶχον ὑποστῇ καὶ οἱ ἀριστοκρατικοὶ καὶ πλούσιοι Σπαρτιᾶται. Ἀλλὰ μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Ἄργους δὲν ἐδίστασε νὰ ἔλθῃ εἰς συμφωνίας μὲ τὸν Ρωμαῖον ὕπατον Φλαμινῖνον περὶ ἀποστολῆς πρὸς αὐτὸν 600 μισθοφόρων Κρητῶν· καὶ αἱ συμφωνίαι ὅμως αὗται δὲν ἠμπόδισαν αὐτὸν πάλιν νὰ συλλαμβάνῃ διὰ τῶν πειρατικῶν πλοίων του τὰ διαπλέοντα τὴν λακωνικὴν θάλασσαν ρωμαϊκὰ καὶ ἰταλικὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, νὰ τὰ λαφυραγωγῇ καὶ νὰ φονεύῃ τὰ πληρώματά των. Ἕνεκα τῆς συμπεριφορᾶς του ταύτης προεκάλεσεν ὁ Νάβις τὴν ἐναντίον του μῆνιν τοῦ Φλαμινίνου, ὅστις, πείσας καὶ τοὺς Ἕλληνας συμμάχους του νὰ κηρύξωσι πόλεμον κατὰ τοῦ τυράννου, ἐπῆλθεν ἀπὸ Κλεωνῶν κατὰ τοῦ Ἄργους πρὸς ἀπελευθέρωσίν του ἀπὸ τοῦ Νάβιδος. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ γυναικάδελφος καὶ γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ τυράννου Πυθαγόρας ἠδυνήθη ν' ἀντιστῇ κατὰ τῶν ἐπιτεθέντων ρωμαϊκῶν καὶ ἀχαϊκῶν ὑπὸ τὸν Ἀρίσταινον στρατευμάτων, ὁ Φλαμινῖνος ὥρμησεν εἰς αὐτὴν τὴν Λακωνικήν. Ἀλλὰ καὶ ἡ εἰς τὴν χώραν του αὕτη ἐπιδρομὴ δὲν ἠνάγκασε τὸν Νάβιν, ὠχυρωμένον ὄπισθεν τῶν τειχῶν τῆς Σπάρτης, νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ μόνον μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Γυθείου, τοῦ κυριωτάτου στρατιωτικοῦ σταθμοῦ τῆς χώρας, ἐδέχθη νὰ ἔλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις περὶ εἰρήνης πρὸς τὸν Φλαμινῖνον. Καὶ αὗται ὅμως ἀπέβησαν ἄκαρποι καὶ ὁ πόλεμος ἐπανελήφθη, καταλήξας, παρὰ τὴν ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν τοῦ δραμόντος πρὸς βοήθειαν τοῦ Νάβιδος ἐξ Ἄργους Πυθαγόρα, εἰς ἧτταν τοῦ τυράννου, ἀναγκασθέντος νὰ δεχθῇ εἰρήνην μὲ ὅρους κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Φλαμινίνου βαρεῖς: νὰ παραιτηθῇ τῶν ἐν Κρήτῃ καὶ παραλίᾳ τῆς Λακωνικῆς κτήσεών του, περιοριζόμενος μόνον εἰς τὴν περὶ τὴν Σπάρτην περιοχήν, νὰ περιορίσῃ τὴν ναυτικήν του δύναμιν εἰς δύο ἄφρακτα πλοιάρια, νὰ ἀποδώσῃ τὰς ἁρπαγείσας περιουσίας τῶν εὐγενῶν Σπαρτιατῶν καὶ νὰ μὴ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ συνάπτῃ ἐξωτερικὰς συμμαχίας καὶ νὰ κηρύττῃ πόλεμον κατά τινος. Τοὺς ὅρους τούτους οἱ σύμμαχοι τοῦ Φλαμινίνου, ὁ ἔκπτωτος τῆς Σπάρτης βασιλεὺς Ἀγησίπολις ὁ Γ' καὶ οἱ Ἀχαιοὶ ἰδίως, ἐθεώρησαν πολὺ ἐπιεικεῖς. Ὁ Νάβις, βαρέως φέρων τὴν ταπείνωσίν του καὶ ἰδίως τὴν ἀπὸ τοῦ κράτους του ἀπόσπασιν τῶν παραλίων πόλεων τῆς Λακωνικῆς, αἵτινες ἀπὸ τοῦ 195 π. Χ. εἶχον ἀποτελέσει τὸ Κοινὸν τῶν Λακεδαιμονίων, μετονομασθὲν βραδύτερον Κοινὸν τῶν Ἐλευθερολακώνων, προθύμως ἦλθεν εἰς συνεννόησιν πρὸς τοὺς παρασκευαζομένους εἰς πόλεμον κατὰ τῶν Ρωμαίων Αἰτωλοὺς καὶ τὸν βασιλέα τῆς Συρίας Ἀντίοχον καὶ κατὰ τὸ 192 π. Χ. ἐπετέθη κατὰ τῆς πόλεως Γυθείου, τὴν ὁποίαν καὶ κατέλαβεν· ἠναγκάσθη ὅμως νὰ ἐγκαταλίπῃ αὐτὴν μετὰ τὴν εἰς τὴν Λακωνικὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Φιλοποίμενος καὶ τὴν ἧτταν τῶν στρατευμάτων του ἐν Πλειαῖς τῆς Λακωνικῆς καὶ παρὰ τὴν Σελλασίαν. Καὶ τότε μὲν διέφυγε τὸν παντελῆ ὄλεθρον ὁ Νάβις δι' ἐπεμβάσεως ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ Φλαμινίνου, ἐξ ἀντιζηλίας πρὸς τὸν νικητὴν Φιλοποίμενα, ὑπέστη ὅμως οἰκτρὸν θάνατον μετ' ὀλίγον ἐν Σπάρτῃ, ριφθεὶς ἀπὸ τοῦ ἵππου του ἐνῷ ἐγύμναζε τὸν στρατόν του καὶ φονευθεὶς διὰ πολλῶν λογχισμῶν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Αἰτωλοῦ στρατηγοῦ Ἀλεξαμενοῦ τοῦ Καλυδωνίου, ὅστις εἶχε μεταβῆ εἰς τὴν Σπάρτην διαρκοῦντος τοῦ μεταξὺ Νάβιδος καὶ Ἀχαιῶν πολέμου, ἡγούμενος χιλίων ὁπλιτῶν καὶ 30 ἱππέων, δῆθεν ὡς σύμμαχος, μὲ μυστικὴν ὅμως διαταγὴν νὰ καταλάβῃ τὴν πόλιν ταύτην. Καὶ ἐπέτυχε μὲν ὁ Ἀλεξαμενὸς τὴν κατάληψιν τῆς Σπάρτης μετὰ τὸν φόνον τοῦ Νάβιδος, ἠναγκάσθη ὅμως νὰ ἐγκαταλίπῃ ταύτην, ὅτε ἐπῆλθε κατ' αὐτοῦ ὁ Φιλοποίμην, μετὰ τοῦ ὁποίου ἡνώθησαν καὶ οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως, τῶν ὁποίων διήρπασαν τὴν περιουσίαν οἱ Αἰτωλοὶ στρατιῶται, καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ μισθοφόροι τοῦ Νάβιδος. Ἀποτέλεσμα τῆς νίκης ταύτης τοῦ Φιλοποίμενος καὶ τῆς συγχρόνου σχεδὸν καταλήψεως (192 π. Χ.) τοῦ Γυθείου ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου ναυάρχου Ἀττιλίου, ὑπῆρξεν ἡ προσχώρησις τῆς Σπάρτης εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν Συμπολιτείαν. Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

ναβὶς (ἡ) (Navis) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *ρεβοσβιιδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους ἔντομα μὲ σῶμα ἐπίμηκες, πόδας μακροὺς καὶ ποικίλους σκοτεινοὺς χρωματισμούς. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ *ναβὶς ἡ ἀγροδίαιτος* (Navis pratensis), ἐνδιαιτωμένη εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ ἀπαντῶσα πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

ναβίτης (ὁ) (Navit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα ἡφαιστειογενές. Τὰ οὐσιώδη ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ αὐτοῦ εἶναι βασικὸς ἀσβεστονατριοῦχος ἄστριος καὶ αὐγίτης μὲ ὀλιβίνην, ἀποτελεῖ δὲ τοιουτοτρόπως παραλλαγὴν τοῦ μελαφύρου, χαρακτηριζομένην ἐκ τῆς ἐμφανίσεως πορφυριτικοῦ ἱστοῦ, διότι τὰ ἀνωτέρω ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ λαμβάνουν μορφὴν φαινοκρυστάλλων ἐντὸς τῆς θεμελιώδους μάζης τοῦ πετρώματος. Ἀπαντᾷ ἐντὸς τῶν στρωμάτων τοῦ Sötern εἰς τὴν ἐγγὺς τοῦ Saar περιοχήν, καθὼς καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Senones ἐν Γαλλίᾳ, εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Zwickau τῆς Σαξωνίας κ. ἀ. Γ. Β.

Ναβίτι (Naviti) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τοῦ Εἰρηνικοῦ (πλάτ. 16° 49' Ν., μῆκ. 177° 29' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2691: Fiji islands), μία τῶν νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους *Φίτζι*. Σ. Ε. Λ.

νάβλα (ἡ), καὶ ***νάβλας*** (ὁ). Ἔγχορδον ὄργανον τῶν Ἑβραίων, παρ' οἷς ἦτο γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *νεμπέλ*. Τὸ σχῆμα τοῦ ὀργάνου τούτου ὁτὲ μὲν ὡμοίαζε πρὸς τὸ τῆς λύρας, ὁτὲ πρὸς τὸ τῆς ἅρπας, ὁτὲ πρὸς τὸ τοῦ λαούτου. Ὁ νάβλας, εὐνοούμενον ὄργανον τῶν Ἑβραίων, ἦτο ὁμοίως γνωστὸς παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, Χαλδαίοις, Σύροις καὶ Φοίνιξιν, οἵτινες τὸ διέδωκαν εἰς τοὺς Ἕλληνας. Γ. Σ.

Ναβονάσαρος ***(Ναμποῦ-Ναζίρ)***. Βασιλεὺς τῆς Βαβυλῶνος, γνωστὸς ἰδίως ἐκ τοῦ ὅτι ἀπ' αὐτοῦ ἄρχεται ἡ χρονολογία, ἣν εἰσήγαγεν ὁ Ἕλλην γεωγράφος Πτολεμαῖος διὰ τὴν χρονολογικὴν κατάταξιν τῶν μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον Ἑλλήνων βασιλέων, τῶν ἡγεμόνων τῆς Ἀσίας καὶ τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων («κανὼν Πτολεμαίου» ἢ «χρονολογία Ναβονασάρου»). Ἀρχὴ τῆς νέας ταύτης ἐποχῆς ὡρίσθη ἡ (κατὰ τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον) 26η Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 747 π. Χ., ἡμέρα, φαίνεται, τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀνόδου τοῦ Ναμποῦ-Ναζίρ. Τὰ ἔτη ἐλογίζοντο ἐφεξῆς ἀποτελούμενα σταθερῶς ἐκ 365 ἡμερῶν (εἰς τρόπον ὥστε 1460 ἰουλιανὰ ἔτη ἰσοῦνται πρὸς 1461 ἔτη Ναβονασάρου)· ἀπηρτίζοντο δὲ ἀπὸ 12 μῆνας τῶν 30 ἡμερῶν καὶ 5 «ἐπαγομένας» ἡμέρας (βλ. καὶ λ. *Πτολεμαίου κανών*).

Περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως τοῦ βασιλέως τούτου δὲν σῴζονται ἐπαρκεῖς πληροφορίαι. Διαδεχθεὶς τὸν Ναμποῦ-Σοὺμ-Οὐκίν, ἐβασίλευσε μέχρι τοῦ 734 π. Χ. Ἐπ' αὐτοῦ (745) ὁ Ἀσσύριος ἡγεμὼν Τιγλαθφαλασὰρ εἰσέβαλεν εἰς τὴν Χαλδαίαν καὶ ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν ἐπ' αὐτῆς κυριαρχίαν τῆς Βαβυλῶνος, ἀποκαταστήσας ἐκ νέου τὸ βασίλειον τῆς Νινευΐ. Γνωστὸν ἐπίσης εἶναι ὅτι τῷ 742 ἐπέτυχε νὰ καταστείλῃ μίαν ἐπανάστασιν ἐκραγεῖσαν ἐναντίον αὐτοῦ ἐν Μπορσίπᾳ. —Ω

Ναβονίδης ***(Ναμποῦ-Ναΐντ)***. Ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τῶν Βαβυλωνίων καὶ Ἀσσυρίων. Ὅταν (ἐν ἔτει 556 π. Χ.) ὁ υἱὸς τοῦ Νεριγκλισσάρ, ὁ Λαμπάζι-Μαρντούκ, ἐφονεύθη μετὰ ἑνὸς καὶ μόνον μηνὸς παραμονήν του ἐπὶ τοῦ θρόνου, οἱ Βαβυλώνιοι ἀνεβίβασαν εἰς τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα τὸν μὴ καταγόμενον ἐκ βασιλικοῦ γένους, ἀλλ' ἀπολαύοντα γενικοῦ σεβασμοῦ, Ναμποῦ-Ναΐντ, ὅστις, φαίνεται, καὶ ἀπέβη εἷς τῶν ἀρίστων ἡγεμόνων τῆς χώρας. Διεξήγαγε διαφόρους ἐκστρατείας μέχρι τῆς Φοινίκης, ἠσχολήθη δὲ εἰς τὴν ἀναστήλωσιν τῶν ἀρχαίων ἠρειπωμένων ναῶν καὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἄλλων ἐν τῇ χώρᾳ του ἔργων κοινῆς ὠφελείας. Ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη ν' ἀντιστῇ εἰς τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Περσῶν, οἵτινες, ἀφοῦ ἐνίκησαν τοὺς Μήδους καὶ τοὺς Λυδούς, εἰσέβαλον ἀκάθεκτοι εἰς τὴν Χαλδαίαν (539 π. Χ.). Ὁ Ναβονίδης κατέφυγε τότε εἰς Μπορσίπαν, ἁλωθείσης ὅμως ταύτης ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ ἀπεστάλη εἰς Καρμανίαν. Ἐπὶ τῆς βασιλείας του ἡ χώρα διῆγεν εὐδαίμονας χρόνους, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ πολυαρίθμων εὑρεθέντων χειρογράφων. Ἐσώθησαν δ' ἐπίσης κείμενα ἀναφερόμενα εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐκτελεσθέντα τεχνικὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρονται ἰδίᾳ πολυάριθμοι προκυμαῖαι κατασκευασθεῖσαι ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου. Ἀποθανὼν ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ἀφῆκε δύο υἱούς: τὸν Μπὲλ-Σὰρ-Οὐζούρ, τὸν ὁποῖον ἀτόπως συγχύζουν τινὲς μὲ τὸν Βαλτάσαρ τῆς βίβλου τοῦ Δανιήλ, καὶ τὸν Ναβουχοδονόσορα, ἄσχετον πρὸς τὸν προγενέστερον μέγαν βασιλέα τῆς Βαβυλῶνος.

Περὶ τὸν Ναβονίδην ἐπεκράτησε μέχρι τινὸς σύγχυσις παρὰ τοῖς ἱστορικοῖς, ἐκ τοῦ γεγονότος ἰδίᾳ ὅτι ὁ Ἡρόδοτος τὸν ὀνομάζει *Λαβύνητον* καὶ ἀποδίδει εἰς αὐτὸν συμβάντα τῆς ἐποχῆς τοῦ Ναβουχοδονόσορος. Φαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ πλάνης τοῦ Ἕλληνος ἱστορικοῦ, ἐφόσον μάλιστα ὁ Λαβύνητος οὗτος καθορίζεται ὑπὸ τοῦ ἰδίου ὡς ὁ τελευταῖος ἐκ τῶν βασιλέων τῆς Βαβυλῶνος, εἶναι δὲ ἀπολύτως ἐξηκριβωμένον ὅτι τὴν θέσιν ταύτην κατέχει ὁ Ναβονίδης. Ἄλλοι ἱστορικοὶ τὸν ὀνομάζουν *Ναβόννηδον*, ἄλλοι δὲ τέλος *Ναβονίδοχον*. —Ω.

Ναβόννηδος· βλ. λ. *Ναβονίδης*.

Ναβοπολάσαρος (***Ναμποῦ-Ἀμπὰλ-Οὐσούρ***). Βασιλεὺς τῶν Βαβυλωνίων, ἀπὸ τοῦ 626 μέχρι τοῦ 605 π. Χ., πατὴρ τοῦ *Ναβουχοδονόσορος Β'* (βλ. λ.). Αἱ περὶ αὐτοῦ εἰδήσεις εἶναι πενιχραὶ καὶ ἀσαφεῖς κατὰ τὸ πλεῖστον. Κατά τινας ὑπῆρξε διάδοχος τοῦ Χινιλαντὰν (Κανταλάν), κατ' ἄλλους δὲ τοῦ ἀδελφοῦ του Σαμμούγη. Πρὸς τὴν τελευταίαν ὅμως ταύτην πληροφορίαν διίσταται τὸ μνημονευόμενον ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Πολυΐστορος, ὅτι διάδοχος τοῦ Σαμούγη ἐγένετο ὁ Σαρδανάπαλος. Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ εἰσέβαλεν εἰς τὴν Χαλδαίαν ὁ ἡγεμὼν τῆς Νινευΐ Σὶν-Σαρισκούν, τότε δὲ ὁ Ναβοπολάσαρος, συμμαχήσας μὲ τὸν βασιλέα τῶν Μήδων Κυαξάρην, ἐπέτυχεν ὄχι μόνον ν' ἀποδιώξῃ ἐκ τῆς χώρας του τὸν ἐχθρόν, ἀλλὰ καὶ νὰ καταλάβῃ τὴν Νινευΐ, τὴν ὁποίαν καὶ κατέστρεψεν ἐκ θεμελίων (606 π. Χ.). Ἔκτοτε ἀσθενήσας ἀνέθηκε τὴν ἀρχηγίαν τῶν στρατευμάτων του εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἀπέθανε δὲ τὸ ἑπόμενον ἔτος. Ἡ βασιλεία του ἐσημειώθη διὰ σημαντικῶν ἐξωραϊστικῶν ἔργων ἐν Βαβυλῶνι, ὡς βεβαιοῦται ἐκ διασωθέντων συναφῶν κειμένων (βλ. καὶ *Ναβουχοδονόσορ Β'*). — Ω.

Ναβουζικιρισκούμ. Υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Βαβυλῶνος Μεροδὰχ-βαλαδάν, φονευθεὶς τῷ 690 π. Χ.

Digitized by Google

εἰς τὴν φοβερὰν σύρραξιν Βαβυλωνίων καὶ Ἐλαμιτῶν ἐναντίον τοῦ Σεναχερίβ, ὅστις ἐπεκράτησε.

Ναβουθαί. Ἰσραηλίτης, φονευθεὶς κατὰ παραγγελίαν τῆς συζύγου τοῦ βασιλέως Ἀχαὰβ Ἰεζάβελ κατόπιν συκοφαντίας ἐπὶ βλασφημίᾳ, ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησε νὰ πωλήσῃ εἰς τὸν βασιλέα τὴν πρὸς τὸ βασιλικὸν κτῆμα γειτονεύουσαν ἄμπελόν του. Ἡ ἄμπελος αὕτη δημευθεῖσα περιῆλθεν οὕτω εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ Ἀχαάβ, ὅστις ἐδέχθη ἐπὶ τούτῳ τὸν δριμύτατον ἔλεγχον τοῦ προφήτου Ἠλία καὶ ἤκουσε παρ' αὐτοῦ τὴν τρομερὰν προφητείαν περὶ τοῦ οἰκτροῦ τέλους τοῦ ἀναμένοντος αὐτόν, τὴν Ἰεζάβελ καὶ ὅλον τὸν οἶκόν του (Γ' Βασιλειῶν κ' 1 ἑξ., πρβ. καὶ κα' 34 ἑξ.). Ἡ ἄμπελος τοῦ Ναβουθαὶ ὑπῆρξε προσφιλέστατον θέμα εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς πατέρας, ἐλέγχοντας τὴν ἀπληστίαν καὶ τὴν ἀδικίαν τῶν πλουσίων καὶ τῶν ἰσχυρῶν.

Π. Ι. Μ.

Ναβουχοδονόσορ (γεν. *—ορος*). Ἐπικρατήσασα ἀπόδοσις τοῦ ὀνόματος τοῦ μεγαλυτέρου τῶν βασιλέων τῆς ἀρχαίας Βαβυλῶνος καὶ ἄλλων ὁμωνύμων του. Τὸ πραγματικὸν βαβυλωνιακὸν ὄνομά του εἶναι *Ναμποῦ-Κουντουρὶ-Οὐσοὺρ* (=ὁ θεὸς προστατεύει τὸ στέμμα μου), ἀπεδόθη δ' ἑβραϊστὶ *Νεμπουκαντνεσὰρ* καὶ *Νεμπουκαντρεσόρ*, ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καὶ ἄλλων Ἑλλήνων ἱστορικῶν *Ναβοκολασσάρος*, ὑπὸ δὲ τῶν Ἑβδομήκοντα *Ναβουχοδονόσορ* καὶ *Ναβουκοδρόσορος*.

— Ναβουχοδονόσορ Α'. Βασιλεὺς τῆς Βαβυλωνίας, ἀπροσδιορίστου ἐποχῆς καὶ δράσεως. Θεωρεῖται ὡς ὁ πρῶτος Βαβυλώνιος ἡγεμών, ἀφαιρέσας τὸν θρόνον ἀπὸ τῆς προγενεστέρας ἐλαμιτικῆς δυναστείας, ἥτις ἦρξεν ἐν τῇ χώρᾳ ἐπὶ 576 ἔτη. Τίθεται δὲ ἡ ἐποχὴ τῆς βασιλείας του παρά τινων κατὰ τὰ ἔτη 1150—1120 π. Χ., ἐνῷ παρ' ἄλλων ἕνα αἰῶνα πρότερον (1257—1240). Φαίνεται πάντως ὅτι ὑπῆρξεν ἱκανὸς κυβερνήτης καὶ ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ τὸ βαβυλωνιακὸν κράτος ἐπεξετάθη ἐπὶ ὁλοκλήρου σχεδὸν τῆς Χαλδαίας.

— Ναβουχοδονόσορ Β'. Ὁ ἐνδοξότερος τῶν Βαβυλωνίων βασιλέων (604—561 ἢ 605—562 π. Χ.). Ὁ πατήρ του *Ναβοπολάσαρος* (βλ. λ.) τὸν εἶχε χρησιμοποιήσει, νεώτατον ἔτι, ὡς στρατιωτικὸν ἀρχηγὸν τῶν κατακτητικῶν του ἐπιχειρήσεων, ἐκ τῆς ἱκανότητος δὲ καὶ τῆς ἀνδρείας τοῦ νεαροῦ πρίγκιπος προῆλθον κατὰ τὸ πλεῖστον αἱ μεγάλαι ἐπιτυχίαι, δι' ὧν καθυπετάγησαν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων οἱ Ἀραμαῖοι, οἱ Κιμμέριοι καὶ οἱ Σκύθαι καὶ προωθήθησαν τὰ πρὸς βορρᾶν σύνορα τῆς χώρας μέχρι τῆς κοίτης τοῦ μέσου Εὐφράτου καὶ τοῦ Μπαλίκ. Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων Σὶρ-Σαρικσούν, ἐπωφελούμενος τότε τῆς ἀπασχολήσεως τῶν βαβυλωνιακῶν δυνάμεων εἰς τοὺς πρὸς βορρᾶν πολέμους των, εἰσέβαλεν εἰς Χαλδαίαν· ἀλλ' ἡ ἐνέργειά του αὕτη ἐπέπρωτο νὰ σημάνῃ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ ἀσσυριακοῦ κράτους καὶ τὸν ὄλεθρον τῆς πρωτευούσης του. Ὁ Ναβοπολάσαρος, συνομολογήσας ἐν τάχει συμμαχίαν μετὰ τῶν Μήδων, ἐστράφη κατ' αὐτοῦ, τὸν ἐξεδίωξεν ἐκ τῆς Χαλδαίας καὶ τὸν κατεδίωξε μέχρι τῆς Νινευΐ, τὴν ὁποίαν καὶ ἐπολιόρκησεν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ φαραὼ τῆς Αἰγύπτου Νεχὼς Β' ἐθεώρησε καὶ αὐτὸς κατάλληλον τὴν εὐκαιρίαν, ὅπως ἐπανεγκαταστήσῃ ἐν Ἀσίᾳ τὴν παλαιὰν αἰγυπτιακὴν κυριαρχίαν καὶ προελάσας κατὰ τῆς Παλαιστίνης ἐνίκησε καὶ ἐφόνευσε τὸν βασιλέα αὐτῆς Ἰωσίαν (609) καὶ ὑπέταξε τὴν Συρίαν μέχρι τῆς Ἱεραπόλεως. Ἔχοντες τὴν τελευταίαν ταύτην ὡς ὁρμητήριον οἱ Αἰγύπτιοι, ἐσκόπουν νὰ ἔλθουν εἰς βοήθειαν τῆς Νινευΐ, τῆς ὁποίας ἡ πτῶσις θὰ ἠδύνατο νὰ εἶναι καὶ δι' αὐτοὺς ἐπικίνδυνος. Ἀλλ' ὁ Ναβουχοδονόσορ, ἐπιταχύνας τὴν ἐκπόρθησιν τῆς ἀσσυριακῆς πρωτευούσης, τὴν ὁποίαν κατέστρεψεν, ἐστράφη ἀμέσως κατὰ τῶν Αἰγυπτίων καὶ κατανικήσας αὐτοὺς παρὰ τὴν Ἱεράπολιν τοὺς κατεδίωξε φεύγοντας πρὸς τὴν χώραν των. Ἐν τῷ μεταξὺ εἰσβαλὼν καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Ἰουδαίαν, διὰ λόγους καὶ ὑπὸ συνθήκας ἀκαθορίστους ἱστορικῶς, ἐπολιόρκησε καὶ κατέλαβε τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐσύλησεν ἐν μέρει τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος καὶ ἠνάγκασε τὸν διάδοχον τοῦ Ἰωσίου Ἰωακεὶμ ν' ἀναγνωρίσῃ ἐπικυριαρχίαν τῆς Βαβυλῶνος. Πρὸς νότον τὰ στρατεύματά του ἐσυνέχιζον τὴν καταδίωξιν τῶν στρατηγῶν τοῦ Νεχώς, εὑρίσκετο δὲ ἤδη ὁ Ναβουχοδονόσορ εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Αἰγύπτου, ὅταν ἐπληροφορήθη τὸν θάνατον τοῦ πατρός του καὶ ἠναγκάσθη, πρὸς πρόληψιν ἐνδεχομένης ἀποπείρας ἀνόδου εἰς τὸν θρόνον ἐκ μέρους τοῦ νεωτέρου του ἀδελφοῦ, νὰ ἐπιστρέψῃ ἐν τάχει εἰς Βαβυλῶνα, ὅπου ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς (604), ἡγεμονεύσας ἐπὶ 43 ὅλα ἔτη.

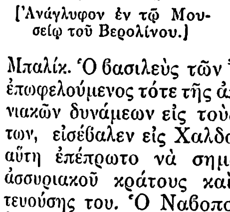

Ναβουχοδονόσορ Β'.
[Ἀνάγλυφον ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Βερολίνου.]

Κατὰ τὰς μέχρι τότε ἐπιχειρήσεις των οἱ Βαβυλώνιοι εἶχον συμμαχήσει, ὡς προελέχθη, μετὰ τῶν Μήδων, οἵτινες ἔλαβον εἰς ἀνταμοιβὴν τὰ βόρεια καὶ ἀνατολικὰ τμήματα τοῦ καταλυθέντος ἀσσυριακοῦ κράτους. Ἡ τοιαύτη ἐνίσχυσίς των ἠδύνατο νὰ ἐγκλείῃ κινδύνους διὰ τὴν Βαβυλῶνα, διὰ ν' ἀποκαταστήσῃ δὲ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ταύτης μόνιμον ἀσφάλειαν, ὁ Ναβουχοδονόσορ συνεζεύχθη τὴν θυγατέρα τοῦ Μήδου βασιλέως Κυαξάρη. Ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ὅμως καὶ τῆς Αἰγύπτου αἱ ἐπιβουλαὶ ἐσυνεχίζοντο. Οἱ προφῆται τῆς Ἱερουσαλὴμ συνεβούλευον πιστὴν ὑποταγὴν εἰς τὴν Βαβυλῶνα, ἀλλ' ἡ αὐλὴ καὶ ὁ λαὸς ὑφίσταντο τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐξωθήσεων τῶν Αἰγυπτίων. Μετὰ δύο ἢ τρία ἔτη ἀπὸ τῆς πρώτης του καθυποτάξεως, ὁ Ἰωακεὶμ ἐπεχείρησε ν' ἀποσείσῃ τὸν βαβυλωνιακὸν ζυγόν. Ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐστράτευσε τότε ὁ ἴδιος ἐναντίον του, φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ Ἰωακεὶμ ἔσπευσε νὰ ἐκδηλώσῃ μετάνοιαν, διὸ καὶ τὸν ἀφῆκεν ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἐπαυξήσας μόνον τὸ ποσὸν τοῦ καταβαλλομένου φόρου ὑποτελείας. Τρία ἐν τούτοις ἔτη βραδύτερον, ὁ Ἰωακείμ, ὑπείκων εἰς τὰς ἰδίας εἰσηγήσεις καὶ ὑπολογίζων ἐπὶ τῆς βοηθείας τῶν Αἰγυπτίων καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Τύρου Ἰθομπάλ, ἀπετόλμησε νέαν ἀνταρσίαν κατὰ τοῦ κυριάρχου καὶ ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐνεφανίζετο καὶ πάλιν πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Ἱερουσαλήμ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πολιορκίας ὁ Ἰωακεὶμ ἀπέθανε (κατ' ἄλλους ᾐχμαλωτίσθη καὶ ἐφονεύθη), διεδέχθη δ' αὐτὸν ὁ υἱός του Ἰεχωνίας, ὅστις, κατόπιν τριμήνου ἀντιστάσεως, παρεδόθη εἰς τοὺς Βαβυλωνίους μετὰ τῆς μητρὸς καὶ ὁλοκλήρου τῆς αὐλῆς αὐτοῦ καὶ ἀπήχθη εἰς αἰχμαλωσίαν ὁμοῦ μετὰ δεκακισχιλίων προκρίτων. Καὶ τὴν φορὰν ταύτην ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐφείσθη τῆς Ἱερουσαλήμ, εἰς τὸν θρόνον τῆς ὁποίας ἀνεβίβασε τὸν θεῖον τοῦ Ἰεχωνίου Σεδεκίαν. Ἐπὶ δέκα περίπου ἔτη ἐτήρησεν οὗτος, χάρις ἰδίως εἰς τὰς παρακελεύσεις τοῦ προφήτου Ἱερεμίου, πίστιν εἰς τὸν Ναβουχοδονόσορα. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Αἰγύπτιοι, τῶν ὁποίων ἐβασίλευε τότε ὁ Ἐφραῖος (Οὐαχὰμπ-Ρά), εἶχον ἐνισχυθῆ διὰ διαφόρων κατακτήσεών των ἐν Ἀφρικῇ, ἡ δὲ ἐποχὴ ἐθεωρήθη κατάλληλος πρὸς ἀπόσεισιν τοῦ βαβυλωνιακοῦ ζυγοῦ διὰ κοινῆς δράσεως ἐκ μέρους τῶν Ἰουδαίων, τῆς Τύρου καὶ τῶν Ἀμμωνιτῶν. Ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐστράτευσε τότε, ἐπὶ κεφαλῆς ἰσχυρῶν δυνάμεων, καί, διὰ νὰ παρεμποδίσῃ τὴν συνένωσιν τῶν ἀντιπάλων, ἐπολιόρκησεν ἀφ' ἑνὸς διὰ μιᾶς στρατιᾶς τὴν Τύρον, ἀπέστειλεν ἄλλην εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ παρέμεινεν ὁ ἴδιος πρὸς βορρᾶν, εἰς Ρίμπλαχ, ἐπὶ τοῦ Ὀρόντη, πρὸς ἀπόκρουσιν πάσης ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου εἰσβολῆς. Πράγματι ὁ Ἐφραῖος ἐνεφανίσθη μετ' ὀλίγον εἰς τὰ πέριξ τῆς Γάζας, ἀλλ' οἱ Βαβυλώνιοι τὸν ἐξηνάγκασαν νὰ ἐπιστρέψῃ κατῃσχυμμένος πρὸς τὴν Αἴγυπτον. Ἡ πολιορκία τότε τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐνετάθη διὰ νέας ὁρμῆς, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Ἰουδαῖοι ἀντέταξαν ἡρωϊκὴν ἄμυναν· παρὰ τὴν πεῖναν καὶ τὰς ἐπιδημίας, ἠδυνήθησαν νὰ κρατήσουν ἐπὶ ἓν καὶ ἥμισυ ἔτος, ἀλλ' οἱ Βαβυλώνιοι ἐπέτυχον ἐν τέλει ν' ἀνοίξουν εὐρὺ ῥῆγμα εἰς τὰ τείχη τῆς πόλεως καὶ νὰ γίνουν δι' ἐφόδου κύριοι αὐτῆς (587). Ὁ Σεδεκίας, προσπαθῶν νὰ διαφύγῃ μετὰ τμήματος τοῦ στρατοῦ του, κατελήφθη παρὰ τὴν Ἱεριχὼ καὶ ἐτιμωρήθη ἀγρίως ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος διὰ τὴν ἀπιστίαν του· οἱ υἱοί του ἐσφάγησαν ἐνώπιόν του, αὐτὸς δὲ τυφλωθεὶς μετὰ τοῦτο ἀπεστάλη εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Βαβυλῶνος. Ἡ πόλις ἐπυρπολήθη καὶ κατεστράφη, οἱ θησαυροὶ αὐτῆς καὶ οἱ τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος μετηνέχθησαν εἰς Βαβυλῶνα, ὅλος δὲ σχεδὸν ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἰουδαίας, παρεκτὸς τῶν πτωχῶν καὶ τῶν γεωργῶν μόνον, ἀπήχθη εἰς αἰχμαλωσίαν. Τῆς Τύρου ἡ πολιορκία παρετάθη ἐπὶ δεκατρία ἔτη, ἀπέληξε δ' ἐν τέλει εἰς συνθηκολόγησιν, δυνάμει τῆς ὁποίας ὁ Ἰθομπὰρ Γ' διετήρησε τὸν θρόνον του, ἀναγνωρίσας μόνον τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Βαβυλωνίων, ἥτις ἄλλωστε, κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ Ἰεζεκιήλ, ὑπῆρξε μᾶλλον σκιώδης.

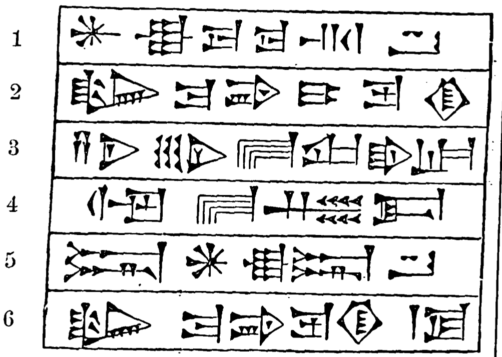

Ἐνεπίγραφος πλίνθος φέρων (ἐν σφηνοειδεῖ γραφῇ) τοὺς τίτλους τοῦ Ναβουχοδονόσορος.

[1=Ναμποῦ-Κουντουρὶ-Οὐσοὺρ (Ναβουχοδονόσορ). 2=Τσὰρ Μπὰ-μπὶ-λοὺ (βασιλεὺς τῆς Βαβυλῶνος). 3=Ζὰ-νὶ-ὶν Ἐ-σάγκ-ἰλὰ (στήριγμα τοῦ ναοῦ Σὰγκ-ἰλά). 4=Οὐ Ἐ-ζὶ-ντὰ (καὶ τοῦ ναοῦ Ζὶ-ντά). 5=Ἀμπὰλ Ναμποῦ-ἀλ-Οὐσοὺρ (υἱὸς τοῦ Ναβοπολασάρου). 6=Τσὰρ Μπὰ-μπὶ-λοῦ ἀνακοὺ (τοῦ βασιλέως τῆς Βαβυλῶνος, εἶμαι).]

Ἀπαλλαγεὶς οὕτω ὁ Ναβουχοδονόσορ τῶν ἀπὸ ἐγγὺς κινδύνων, ἠθέλησε τότε νὰ πλήξῃ τοὺς Αἰγυπτίους, διὰ λόγους ἐκδικήσεως ἀφ' ἑνὸς καὶ διότι ἐξ ἄλλου μόνον οὕτω θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξασφαλίσῃ μόνιμον ἠρεμίαν εἰς τὰς ἐπὶ τῆς Μεσογείου καὶ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἰορδάνου κτήσεις του. Ἐπὶ πλέον ἡ Βαβυλών, ὡς κληρονόμος τῆς Νινευΐ, ὤφειλε νὰ διεκδικήσῃ τὴν κυριαρχίαν, τῆς ὁποίας ἡ τελευταία εἶχεν ἀναγκασθῆ νὰ παραιτηθῇ, ἐπὶ τῆς πεδιάδος τοῦ Νείλου. Ὅτι ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐπέτυχε τὴν κατάκτησιν τῆς Αἰγύπτου, εἶναι γεγονὸς βεβαιωμένον. Ὑπάρχουσι περὶ τούτου, παρεκτὸς τῶν συμπιπτουσῶν πληροφοριῶν τοῦ Μεγασθένους, τοῦ Βηρωσοῦ καὶ τοῦ Ἰωσήφ, καὶ ἄλλαι μαρτυρίαι, ἐν αἷς καὶ μία ἐπιγραφή, ἀτυχῶς κολοβωμένη, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ Ναβουχοδονόσορ ἀφηγεῖται τὰ τῆς εἰσβολῆς του εἰς Αἴγυπτον, τὴν ἧτταν τοῦ βασιλέως Ἀ-μᾶ-σοῦ (Ἀμάσιος Β') καὶ τὴν μετὰ λαφύρων ἐπάνοδόν του, ὑπὸ χρονολογίαν τοῦ 37ου ἔτους τῆς βασιλείας του (568). Φαίνεται δ' ὅτι δὲν ὑπῆρξε μία μόνον ἡ εἰς Αἴγυπτον εἰσβολή του. Κατὰ τὸν Ἰωσήφ, ἡ πρώτη ἐγένετο τέσσαρα ἔτη πρὸ τῆς παραδόσεως τῆς Τύρου, κατ' αὐτὴν δὲ ὁ Ναβουχοδονόσορ, ἐκθρονίσας τὸν Φαραὼ Ἀπρίην, ἀνεβίβασεν ἀντ' αὐτοῦ τὸν Ἀχμές. Ὁ Ἡρόδοτος ἐν τούτοις, ἐξ αἰγυπτιακῶν πληροφοριῶν, ἐμφανίζει τὰ ἐν λόγῳ γεγονότα ὡς ἐπακολούθημα ἐπιτοπίου ἐπαναστάσεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ οὐδεμίαν συμμετοχὴν εἶχον οἱ Βαβυλώνιοι.

Περὶ τῶν ἐνδεχομένων μεταγενεστέρων πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Ναβουχοδονόσορος δὲν ὑπάρχουν ἐπίσης ἐξηκριβωμέναι πληροφορίαι. Ὁ Μεγασθένης («Ἀπόσπ. ἑλλην. ἱστορ.», ἔκδ. Didot τ. Β', σ. 416) ἀποδίδει εἰς αὐτὸν κατάκτησιν τῆς Λιβύης καὶ τῆς Ἰβηρίας (Ἱσπανίας), πρᾶγμα ὅλως ἀπίθανον, ὁ δὲ Βηρωσὸς (ἔνθα ἀνωτ. σ. 506) μᾶς πληροφορεῖ ὅτι κατέκτησε «τὴν Αἴγυπτον, τὴν Συρίαν, τὴν Φοινίκην καὶ τὴν Ἀραβίαν». Ἀναφορικῶς πρὸς τὴν τελευταίαν ταύτην χώραν πιθανῶς νὰ πρόκειται περὶ τῆς εἰσβολῆς τῆς ἀναφερομένης ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἱστορικῶν, καθ' ἣν κατελήφθη ἡ Μέκκα καὶ ἐξετοπίσθησαν εἰς Χαλδαίαν αἱ φυλαὶ Χαντχουρὰ καὶ Οὐαμπάρ. Πάντως, περὶ τῶν τελευταίων τούτων ἐπιχειρήσεων αἱ πληροφορίαι εἶναι ὅλως ἀσαφεῖς, οὐδόλως δ' ἀπίθανον νὰ συγχύζωνται πρὸς γεγονότα πολὺ προγενέστερα ἢ καὶ ἀναγόμενα εἰς τὴν δρᾶσιν τῶν Ἀσσυρίων καὶ οὐχὶ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέων.

Πλειότερον ἢ ὅσον αἱ πολεμικαί του ἐπιτυχίαι κατέστησαν ἔνδοξον τὸν Ναβουχοδονόσορα τὰ μεγάλα ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐξετελέσθησαν ὑπ' αὐτοῦ ἐν Βαβυλωνίᾳ. Ἡ πρωτεύουσα καὶ ἡ χώρα ὅλη εἶχον ὑποστῆ μεγάλας καταστροφὰς ἐκ τῶν εἰσβολῶν τῶν Ἀσσυρίων καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πρὸς τοὺς Χαλδαίους καὶ Ἐλαμίτας πολέμων, ὁ δὲ πατὴρ τοῦ Ναβουχοδονόσορος Ναβοπολάσαρος εἶχεν ἤδη ἐπιληφθῆ τῆς ἀνοικοδομήσεως τῶν τόσων ἐρειπίων, ἀνήγειρε νέους ναοὺς καὶ κατεσκεύασε προκυμαίας ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου. Ἀλλὰ οἱ πολυάριθμοι ἐνεπίγραφοι πλίνθοι, οἱ εὑρεθέντες κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῶν ἐρειπίων τῆς Βαβυλῶνος, φέρουσι κατὰ τὸ πλεῖστον τὸ ὄνομα τοῦ Ναβουχοδονόσορος καὶ ἀπαριθμοῦσι δεκάδας ἀνεγερθέντων ὑπ' αὐτοῦ ναῶν, πυραμίδων καὶ ἱερῶν εἰς λατρείαν διαφόρων μεγάλων καὶ μικρῶν θεοτήτων τοῦ βαβυλωνιακοῦ πανθέου. Ἰδιαιτέρως γίνεται ἐν αὐτοῖς λόγος διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ μεγάλου τείχους τῆς Βαβυλῶνος. Τὸ διπλοῦν τοῦτο τεῖχος (Ἴμγκουρ-Μπὲλ καὶ Νιμμέττι-μπέλ), τοῦ ὁποίου τὴν οἰκοδόμησιν εἶχεν ἀρχίσει ὁ πατήρ του, ὁ Ναβουχοδονόσορ συνεπλήρωσεν, ἐνίσχυσε καὶ διεκόσμησε διὰ πύργων καὶ μεγαλοπρεπῶν πυλώνων. Τὸ ἐσωτερικὸν τῶν ὀχυρώσεων καὶ αὐτὴ ἡ πόλις διεσχίζετο ὑπὸ τοῦ Εὐφράτου καὶ τῶν πολυαρίθμων διωρύγων του, πλαισιουμένων ἀπὸ εὐρείας προκυμαίας. Μεταξὺ τῶν τειχῶν περιεκλείετο ἡ πόλις ὁλόκληρος καὶ αἱ πλησιόχωροι πρὸς αὐτὴν θέσεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἦσαν ἐκτισμένα τὰ ἱερὰ τῶν θεῶν, περιοχὴ ἐν ὅλῳ 513 τετρ. χιλιομέτρων διὰ τὸ ἐξωτερικὸν τεῖχος (δωδεκαπλασία τῆς ἐκτάσεως τοῦ ὅλου σχεδίου τῶν σημερινῶν Ἀθηνῶν) καὶ 290 τ. χλμ. διὰ τὸ ἐσωτερικόν. Εἶχον δὲ τὰ τοιχώματα τόσον πάχος, ὥστε ἠδύναντο τὰ ὀχήματα νὰ κυκλοφοροῦν καὶ νὰ διασταυροῦνται ἐπ' αὐτῶν ἐλευθέρως. Ἄλλο σημαντικὸν ἔργον του ὑπῆρξε τὸ νέον ἀνάκτορον, ὅπερ ὠνόμαζε «θαῦμα τοῦ κόσμου, καρδίαν τοῦ κράτους, θρόνον τοῦ βασιλείου». Ὁ Ἡρόδοτος καὶ ἄλλοι Ἕλληνες ἱστοριογράφοι μᾶς πληροφοροῦν ὅτι τὸ ἀνάκτορον ἀπήστραπτεν ἐκ χαλκοῦ, χρυσοῦ, ἀργύρου καὶ πολυτίμων λίθων καὶ ἦτο κατάμεστον θησαυρῶν συγκομισθέντων ἀπὸ τὰς κατακτηθείσας χώρας. Οἱ κρεμαστοί του κῆποι (τῶν ὁποίων ὁ νεωτερισμὸς ἐχρονολογεῖτο ἤδη ἀπὸ τῆς Ἀσσυρίας Σεμιράμιδος) κατεσκευάσθησαν χάριν τῆς συζύγου τοῦ Ναβουχοδονόσορος, τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῶν Μήδων Κυαξάρη, διὰ νὰ ἐνθυμίζουν εἰς αὐτὴν τὰ δασοσκεπῆ ὄρη τῆς πατρίδος της. Οἱ ναοὶ κατεσκευάζοντο συνήθως εἰς σχῆμα βαθμιδωτῶν πυραμίδων, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ὁποίων εὑρίσκετο τὸ ἱερόν· ἦσαν δὲ τὰ ἱερὰ ἐπεστρωμένα διὰ πλακῶν χρυσοῦ καὶ «ἔλαμπον ὡς ὁ ἥλιος», κατὰ τὰς βαβυλωνιακὰς ἐπιγραφάς. Κατὰ τὸν Διόδωρον τὸν Σικελιώτην (II, 95), ὁ ναὸς τοῦ Μπὲλ-Μαρντούκ,

Digitized by Google

ἐπεστέφετο διὰ τριῶν ἀγαλμάτων καὶ βωμῶν ἐκ χρυσοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ βάρος συνεποσοῦτο εἰς 5.850 τάλαντα, δηλαδὴ 143 περίπου τόννους (ἀντιπροσωπεύοντας ἀξίαν 450 περίπου ἑκατομμυρίων χρυσῶν φράγκων)· καὶ ὁ Ἡρόδοτος δ' ἀναφέρει (I, 183) ἕτερον ἄγαλμα χρυσοῦν, ὕψους 6 μέτρων μετὰ θρόνου, τραπέζης καὶ σκίμποδος, ὁλικοῦ βάρους 800 ταλάντων. Εἰς τὸν ἡγεμόνα τοῦτον ἀποδίδεται τέλος καὶ ἡ κατασκευὴ μεγάλης τεχνητῆς λίμνης, περιμέτρου 420 σταδίων, τῆς ὁποίας προορισμὸς ἦτο νὰ μεταστρέφη, ἐν περιπτώσει ἀνάγκης, τὰ ὕδατα τοῦ Εὐφράτου, καὶ νὰ περιλαμβάνη τὸ ὑπερεκχείλισμά του, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ ὑπόγειος σήραγξ, δι' ἧς ἡνοῦντο ὑπὸ τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ τὰ δύο τμήματα τῆς πόλεως τῆς Βαβυλῶνος καὶ τὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα. Ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐξεμεταλλεύθη ἐξ ἄλλου τὴν στένωσιν τοῦ ἐδάφους τῆς μεσημβρινῆς Μεσοποταμίας μεταξὺ τοῦ Τίγρητος καὶ τοῦ Εὐφράτου, διὰ νὰ καταστήση τὴν χώραν του ἀπρόσιτον διὰ πάντα ἀπὸ βορρᾶ προερχόμενον ἐχθρόν, κατασκευάσας ἐκεῖ τεράστιον τεῖχος, ἐνισχυμένον ἐκ τῶν ἔμπροσθεν καὶ ἐκ τῶν ὄπισθεν διὰ πολλῶν βαθειῶν τάφρων, ὅπου ὁ Τίγρης καὶ ὁ Εὐφράτης ἀνεμίγνυον τὰ ὕδατά των καὶ τῶν ὁποίων ἡ διάβασις ἐγίνετο διὰ φραγμάτων καὶ ἐλαφρῶν γεφυρῶν, ὧν ἦτο εὔκολος ἡ καταστροφὴ ἐν περιπτώσει κινδύνου ἐχθρικῆς εἰσβολῆς. Εἰς ἐπιγραφὴν τοῦ ναοῦ τοῦ Μαρντούκ ὁ Ναβουχοδονόσορ ἀναφέρει ὅτι διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ τεραστίου τούτου ἔργου ἐχρησιμοποιήθησαν οἱ παράκτιοι πληθυσμοὶ τῆς Ἄνω καὶ Κάτω θαλάσσης (Μεσογείου καὶ Περσικοῦ κόλπου) καὶ οἱ κάτοικοι τῆς ἐκεῖθεν τοῦ Εὐφράτου Συρίας, παρεκτὸς τῶν Ἀσσυρίων καὶ Βαβυλωνίων. Ἡ σημασία ἐν τούτοις τῶν ἐξασφαλιστικῶν τούτων μέτρων δὲν ἐπέπρωτο νὰ εἶναι μακρόβιος. Κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Ναβουχοδονόσορος, ὅπως ἡ Νινευὶ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου Ἀσσυρίου βασιλέως Ἀσσουρμπανιπάλ, ἡ Βαβυλὼν εὑρίσκετο εἰς τὰς παραμονὰς τῆς πτώσεως, παρὰ τὴν αἴγλην καὶ τοὺς θησαυρούς της. Ὁ υἱός καὶ διάδοχός του *Ἀμὶλ-Μαρντοὺκ* (ὁ *Ἐβὶλ Μερονταχ* τῆς Βίβλου τοῦ Δανιὴλ) καὶ οἱ μετ' αὐτὸν οὐδὲν ἄξιον λόγου ἀναφέρονται πράξαντες, ἐνῷ ἐν τῷ μεταξὺ τὸ κράτος τῶν Περσῶν, ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Μήδων, εἶχε μεγάλως κραταιωθῆ καὶ ἔμελλε νὰ κατασυντρίψῃ μετ' ὀλίγον (538) τὴν παντοδυναμίαν τῆς Βαβυλῶνος (βλ. λ. *Κῦρος* ὁ Μέγας).

Ἀπὸ ἀπόψεως προσωπικοῦ χαρακτῆρος, ὁ Ναβουχοδονόσορ φαίνεται ὅτι δὲν ἦτο ἄγριος καὶ αἱμοχαρὴς σατράπης, οἷον ἐκ πρώτης ὄψεως τὸν ἐμφανίζει ἡ σκληρότης του ἀπέναντι τοῦ Σεδεκία καὶ ἡ καταστροφὴ καὶ ἡ λεηλασία τῆς Ἱερουσαλήμ. Κατὰ τὰς προηγουμένας καταλήψεις τῆς ἰδίας πόλεως ἡ συμπεριφορά του πρὸς τοὺς ἡττημένους ὑπῆρξεν ἠπία· οἱ ἐκτοπισθέντες εἰς Βαβυλῶνα Ἰουδαῖοι δὲν ὑφίσταντο μεγάλας πιέσεις, τοῖς ἐπετρέπετο ἀπ' ἐναντίας νὰ διατηροῦν σχέσεις μὲ τὴν πατρίδα των, ν' ἀποστέλλουν εἰς αὐτὴν ἀφιερώματα καὶ θυσίας, εἰς δὲ τὴν Χαλδαίαν, ὅπου διέμενον, εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ κτίζουν οἰκίας καὶ νὰ καλλιεργοῦν ἰδικούς των κήπους. Ὁ Ἱερεμίας, ὁ Βαρούχ καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ βίβλος τοῦ Δανιὴλ ὁμιλοῦσι περὶ τοῦ Ναβουχοδονόσορος ἄνευ ἐχθροπαθείας. Ἀλλὰ τὸ μῖσος του κατὰ τῶν Ἰουδαίων προὐκάλεσεν ἡ ἀχαριστία τοῦ Σεδεκία, τὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος εἶχεν ἀναβιβάσει ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ αἱ ἀτελείωτοι συνεννοήσεις καὶ συνωμοσίαι τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ μετὰ τῶν Αἰγυπτίων, ἐξ ὧν ἡ τελευταία, ἂν ὁ Ναβουχοδονόσορ δὲν ἐπρολάμβανε διὰ τῆς ραγδαίας αὐτοῦ στρατιωτικῆς ἐνεργείας, θὰ ἔθετε πράγματι εἰς μέγαν κίνδυνον τὴν ὅλην ὑπόστασιν τοῦ βαβυλωνιακοῦ κράτους.

Ἓν ἀνάγλυφον ἀφιέρωμα, διασῳζόμενον ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βερολίνου (βλ. ἀνωτέρω παρατιθεμένην εἰκόνα), εἰκονίζει τὸν Ναβουχοδονόσορα ἀγένειον, μὲ ἥμερον σχετικῶς φυσιογνωμίαν, φέροντα κράνος ὅλως διάφορον τῶν Ἀσσυρίων μοναρχῶν, μὲ τὴν ἑξῆς δ' ἐν κύκλῳ βαβυλωνιακὴν ἐπιγραφήν: «Εἰς τὸν θεὸν Μαρντούκ, τὸν κύριόν του, ὁ Ναβουχοδονόσορ, βασιλεὺς τῆς Βαβυλῶνος, διὰ τὴν ζωήν του». Ἡ τεχνοτροπία ὅμως τοῦ ἀναγλύφου εἶναι ἑλληνικὴ μᾶλλον παρὰ βαβυλωνιακὴ καὶ ἀπομένει ἀμφίβολον ἂν ἀναπαριστᾷ τοῦτο τὸν μέγαν Ναβουχοδονόσορα ἢ τινα τῶν μεταγενεστέρων συνωνύμων του ἡγεμόνων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Maspéro*, «Histoire ancienne des peuples d'Orient (1904, σελ. 517—566, 623—643).—*Schrader-Whitehouse*, «The cuneiform inscriptions and the Old Testament (1888, τ. Β').—*F. Vigouroux*, «La Bible et les découvertes modernes» (τ. Δ').—*Ἰωσήφ*, «Ant. Jud.» (ἔκδ. Didot τ. Α').—*Ἡρόδοτος* (ἔκδ. Didot, I 183—185, σ. 52—62).—*Κτησίας*, «De rebus Assyriorum» (ἔκδ. Didot, σ. 19—25). Γ. Ζ.

— **Ναβουχοδονόσορ Γ'.** Τὸ ὄνομα τοῦτο περιεβλήθη εἷς Βαβυλώνιος τυχοδιώκτης, ὀνομαζόμενος Νιντινταμπέλ, ὅστις ἐκίνησε τοὺς συμπατριώτας του εἰς ἐπανάστασιν κατὰ τοῦ περσικοῦ ζυγοῦ τῷ 521 π.Χ., λέγων ὅτι εἶναι ὁ ἐξαφανισθεὶς υἱὸς τοῦ τελευταίου βασιλέως τῆς Βαβυλῶνος Ναβονίδη. Ὁ Δαρεῖος Α' ἐβάδισε τότε κατὰ τῶν στασιαστῶν, ἐνίκησεν αὐτοὺς εἰς Ζάζανα καὶ ἐπολιόρκησε τὴν Βαβυλῶνα ἐπὶ ἔτος περίπου (καθ' Ἡρόδοτον ἐπὶ 20 μῆνας), ἐν τέλει δὲ συνέλαβε καὶ ἐθανάτωσε τὸν ἅρπαγα τοῦ θρόνου.

— **Ναβουχοδονόσορ Δ'.** Ἀρμένιος ἀπατεὼν ἐξ Ἀράκα, ὅστις περὶ τὸ 513 π.Χ., ἰσχυριζόμενος καὶ αὐτὸς ὅτι εἶναι ὁ πραγματικὸς υἱὸς τοῦ Ναβονίδη, ἐπέτυχε ν' ἀνακηρυχθῇ ἐπί τινας ἡμέρας βασιλεὺς τῶν Βαβυλωνίων, ἕως οὗ, συλληφθεὶς παρ' ἑνὸς τῶν στρατηγῶν τοῦ Δαρείου, ἐσταυρώθη ὁμοῦ μέ τινας ἐκ τῶν ὀπαδῶν του.

—**Ναβουχοδονόσορ**, βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρεται ὁ Ἀσσύριος βασιλεύς, ὅστις εἶχεν ὡς ἀρχιστράτηγον τὸν φονευθέντα ὑπὸ τῆς Ἰουδεὶθ Ὀλοφέρνην. Ἡ ἱστορία ἐν τούτοις οὐδένα βασιλέα τῶν Ἀσσυρίων ἀναφέρει ὑπὸ τὸ ὄνομα Ναβουχοδονόσορ. Τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι ὁ Ὀλοφέρνης ἦτο στρατηγὸς τοῦ βασιλέως Ἀσσουρβανιπάλ. —Ω.

Νάβρισσα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βαιτικῆς Ἱσπανίας (νῦν Ἀνδαλουσία), ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Τουρδητανῶν, κειμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ κάτω ροῦ τοῦ ποταμοῦ Βαίτιος (νῦν Γουαδαλκιβίρ), 63 χλμ. ΝΔ. τῆς Ἱσπάλεως, τῆς νῦν Σεβίλλης (*Πτολεμ.* II, 4, 10). Εἶναι ἡ σημερινὴ *Λεβρίχα* (Lebrija). Α. Θ. Σ.

Ναγάδιβα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Μία τῶν πρὸ τῆς Ταπροβάνης νήσων (*Πτολεμ.* Ζ, ε, 13 Nobbe) ἀγνώστου ταυτότητος. —2) Πόλις τῆς Ταπροβάνης (Κεϋλάνης), ἧς ἡ ὥρα, κατὰ Πτολεμαῖον (Η, κη, 3, Nobbe) προηγεῖτο τῆς συγχρόνου ὥρας Ἀλεξανδρείας κατὰ 4ω 35 καὶ εἰς ἣν ὁ ἥλιος δὶς τοῦ ἔτους ἔφθανεν εἰς τὸ Ζενὶθ καθ' ὕψος. Σ. Ε. Λ.

Ναγάνα *νόσος [Κτηνιατρ.]*· βλ. λ. *τρυπανοσωμιάσεις*.

Νάγαρα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἰνδιῶν, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καὶ ταυτιζομένη πρὸς τὴν *Διονυσόπολιν*.

Ναγαρᾶ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον, λιμήν, λόφος, φρούριον καὶ ὕφαλος τῆς Ἀσιατικῆς ἀκτῆς τοῦ Ἑλλησπόντου. Καὶ τὸ μὲν ἀκρωτήριον (*Ναγαρᾶ μπουρνοῦ*, πλάτ. 40° 11' 40" Β, μηκ. 26° 24' 40" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2429: The Dardanelles) εὑρίσκεται εἰς 15 μίλ. Α. ΒΑ. τοῦ ἀκρωτηρίου Κοὺμ Καλὲ τοῦ ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου στομίου, ἐπιστέφεται δὲ ὑπὸ φρουρίου Ναγαρᾶ Καλεσσί, ἐπέχοντος τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου «πύργου τῆς Ἀβύδου» φάρος Ἄγκα ἐγείρεται εἰς τὴν ἄκραν του, ἐγγὺς τῆς ὁποίας ἦτο ὁ ἀκρόπους τοῦ πλωτοῦ τοῦ Ξέρξου ζεύγματος. Ὁ δὲ λιμήν, *Ναγαρᾶ-Λιμάν*, σχηματιζόμενος μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Ναγαρᾶ Καλεσσὶ καὶ Κιοσὲ Καλεσσί, εἶναι κολπωσις διανοιγομένη εἰς εὖρος $1 \frac{1}{2}$ μιλ. βορείως τοῦ Τσανὰκ-Καλὲ (Δαρδάνου) καὶ ἐντὸς τῆς ὁποίας δὲν εἰσχωρεῖ τὸ κύριον ρεῦμα, ἐκδηλουμένου μόνου ἠπίου ἀντιρρεύματος φερομένου πρὸς βορρᾶν· διὰ τὴν ἠρεμίαν δὲ τῶν ὑδάτων του ὑπῆρξε πάντοτε τὸ Ναγαρᾶ Λιμὰν ὁ τελευταῖος σταθμὸς τῶν πρὸς ἔξοδον εἰς τὸ Αἰγαῖον τουρκικῶν στόλων. Ὁ δὲ λόφος, οὗτινος τὴν ἀπόληξιν ἀποτελεῖ τὸ ἀκρωτήριον, ἐπεστέφετο ὑπὸ τῆς πόλεως τῆς Ἀβύδου, ὡς δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ ἀπὸ τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἀνευρισκομένων λειψάνων. Ἡ δὲ πρὸ τοῦ φρουρίου ἐπικίνδυνος ὕφαλος ἐσημαίνετο διὰ φωτοβόλου σημαντῆρος, οὔσα ἐν ἡμέρᾳ λίαν εὐδιάκριτος καὶ ἀπὸ τῆς διαφορᾶς τοῦ χρωματισμοῦ τῶν ὑδάτων. Σ. Ε. Λ.

Ναγαρᾶ-Καλεσσί *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τοῦ Ἑλλησπόντου, τὸ ἀρχαῖον *Γύγας* (βλ. λ.).

Ναγαρᾶ - Λιμὰν *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἄριστα ὠχυρωμένον ὁρμητήριον τοῦ τουρκικοῦ στόλου ἐν Ἑλλησπόντῳ καὶ ἐπὶ τῆς Τρωαδικῆς ἀκτῆς, νοτίως τοῦ ἀκρωτηρίου Ναγαρᾶ Καλεσσί.

Ναγγέζντιν, Νικόλαος Ἰβάνοβιτς. Ρῶσος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1804 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1856. Ἤρξατο γράφων κριτικὰς ἀναλύσεις ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Νιεντοῦμκο* εἰς τὸν «Εὐρωπαϊκὸν Μηνύτορα». Ἐγχειρίδιον ἐγκυκλοπαιδικὸν συνταχθὲν ὑπ' αὐτοῦ διακρίνεται διὰ τὴν διαύγειαν καὶ ὀξύτητα τῆς διανοίας, θίγει δὲ πλείστους κλάδους τῆς λογοτεχνίας. Ἔγραψε πλείστας ἠθογραφικάς, ἱστορικὰς καὶ φιλοσοφικὰς μελέτας. Ὀπαδὸς τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων τοῦ Ὄκεν καὶ Σέλλιγκ, πρῶτος ὡμίλησε περὶ τῆς ἰδέας ὡς ψυχῆς πάσης καλλιτεχνικῆς δημιουργίας καὶ περὶ τῆς τέχνης ὡς συνδετικοῦ τῆς μορφῆς μετὰ τῆς ἰδέας. Πρῶτος ἐπίσης εἶναι ὁ συλλαβὼν τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ λογοτεχνία, ὡς ἔκφρασις τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως, εἶναι μία ἐκ τῶν δυνάμεων τῶν ὁδηγουσῶν τοὺς λαοὺς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς προόδου καὶ τῆς ἐθνικῆς των ἀναπτύξεως. Θ. Β.

νάγια (ἡ) (Naja) *[Ζῳολ.]*. Οὕτω καλεῖται ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν τῆς Ἀφρικῆς ἡ *ἀσπὶς* (βλ. λ.).

Ναγιάκα *[Ἰνδ. Θέατρ.]*. Ὁ ἥρως, ὁ πρωταγωνιστὴς τοῦ ἰνδικοῦ δράματος. Ἡ ἡρωΐς, ἡ πρωταγωνίστρια, καλεῖται *Ναγίκα*.

Ναγιάρ. Ἰθαγενὴς ἐν Ἰνδίαις φυλὴ (βλ. *Ναΐρ*).

Ναγιαρὶτ (Nayarit) *[Γεωγρ.]*. Πολιτεία τοῦ Μεξικοῦ, ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, περιλαμβανομένη μεταξὺ τῶν πολιτειῶν Γιαλίσκο, Ζακατέκα, Ντουράνγκο καὶ Σινολόα. Παλαιότερον ἀπετέλει τὸ διοικητικὸν διαμέρισμα (territorio) *Τεπίκ*, μέχρι τοῦ 1884, ὁπότε ἐγένετο πολιτεία. Διασχίζεται ὑπὸ τῆς ὁμωνύμου αὐτῇ ὀροσειρᾶς καὶ διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Σαντιάγο (ἄλλως Ρίο Γκράντε ντὲ Λέρμα) καί τινων μικροτέρων. Πρὸς τὸ δυτικὸν αὐτῆς τμῆμα ὑπάρχει τὸ ἐν ἐνεργείᾳ ἡφαίστειον Σεμπορούκο.

Ἡ ὅλη πολιτεία ἔχει ἔμβαδὸν 27.053 τετρ. χλμ., πληθυσμὸν 175.750 κατοίκων, πρωτεύουσαν δὲ τὴν μεσόγειον πόλιν *Τεπίκ* (κάτ. 14.000 περίπου), ἔχουσαν ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ ἐπίνειον τὸ Σὰν-Μπλάς, μεθ' οὗ συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Τὸ κλῖμα τῶν πεδινῶν περιοχῶν εἶναι θερμὸν καὶ ὑγρόν, ἐνδημεῖ δ' ἐν αὐταῖς ἡ ἑλονοσία. Ἀξιόλογος εἶναι ἡ παραγωγὴ τῆς χώρας (εἰς σιτηρά, καφέν, καπνόν, φοινικέλαιον καὶ σάκχαρον), ἔχει δὲ καὶ ἱκανοποιητικῆς ἀποδόσεως μεταλλεῖα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. —Ω.

Νάγιδος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τραχείας Κιλικίας παράλιος, κατὰ τὴν πρὸς τὴν Παμφυλίαν μεθόριον (*Στεφ. Βυζαντ.* 466, 24), ἀντικρύζουσα τὴν Λάπαθον τῆς Κύπρου (*Στράβ.* ΙΔ', 670 καὶ 682 Teubner). Ἀρχαιοτάτη, ἀναφέρεται ὑπὸ τε τοῦ Ἑκαταίου (παρὰ *Στεφ. Βυζ.*), ἐτυμολογοῦντος αὐτὴν ἀπὸ «Νάγιδος τοῦ κυβερνήτου», καὶ τοῦ Σκύλακος (102), ἀπὸ δὲ τῶν Λατίνων ὑπὸ τοῦ Πομπον. Μέλα, τονίζοντος ὅτι ἦτο ἀποικία Σαμίων (1, 24). Πρὸ αὐτῆς ὑπῆρχε νησὶς *Ναγιδοῦσσα* (βλ. λ.). Παρὰ τῷ Σταδιασμῷ ἀναφέρεται ἡ θέσις της ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν *Ρυγμανοὶ* καὶ *Ὀρύμαγδος* (Σταδ. 195, *Πτολεμ.* Ε, η, 3, Nobbe). Ἴχνη της διακρίνονται εἰς 36°06' Β. καὶ μηκ. 30°36' Ἀν. (χάρτ. ἀγγλ. 237: Karaburnù to Karadash burnù), 6 μίλλια ΒΑ. τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀναμούρ. Σ. Ε. Λ.

Νόμισμα τῆς Ναγίδου.

Ναγιδοῦσσα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Νησίον τῆς Κιλικίας πρὸ τῆς *Ναγίδου* (βλ. λ.). Νῦν εἶναι θρυμματισμένη εἰς σκοπέλους τινὰς ἀνωνύμους. Σ.Ε.Λ.

Ναγιτοῦ *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τοῦ Ἐλὰμ παρὰ τὰ ἀνατολικὰ παράλια τοῦ Περσικοῦ κόλπου, πέραν τῶν ἑλῶν.

Νάγκα (Nâga) *[Ἰνδ. Μυθολ.]*. Ὄνομα δαιμόνων ἢ μᾶλλον πνευμάτων, ἐχόντων σῶμα ὄφεως. Οἱ Νάγκα κατοικοῦν εἰς κόσμον τινὰ ἐνδιάμεσον μεταξὺ τῆς γῆς καὶ τοῦ Ἅδου, ἢ ἐντὸς τῶν βαθῶν τοῦ ὠκεανοῦ. Αἱ γυναῖκες αὐτῶν *Νάγκις* διακρίνονται διὰ τὸ ὑπέροχον κάλλος των, πολλαὶ δ' ἐξ αὐτῶν συνεζεύχθησαν ἀνθρώποις, ἰδίᾳ σοφοῖς καὶ ἡγεμόνας. Ἐν τῷ Ντζαϊνισμῷ καὶ τῷ Βουδισμῷ οἱ Νάγκα θεωροῦνται ὡς ἀγαθὰ πνεύματα. Α. Δ.

Νάγκα (οἱ) (Nagas). Ὁμαδικὸν ὄνομα τῶν ἰνδοσινικῶν φυλῶν τῶν κατοικουσῶν τὰς ἀνατολικὰς καὶ βορειοανατολικὰς περιοχὰς τοῦ Ἀσὰμ τῶν Ἰνδιῶν. Ὁ ὅλος πληθυσμός των ἀνέρχεται εἰς 220.000 περίπου, τὰ κυριώτερα δὲ τῶν φύλων, εἰς ἃ ὑποδιαιροῦνται, εἶναι οἱ Ρένγκμα, οἱ Κατσᾶ καὶ οἱ Ἀνγκάμι. Εἶναι ρωμαλέοι, ἐλαιώδους χροιᾶς, μὲ τὴν ρῖνα προεξέχουσαν καὶ τὰ μῆλα τῶν παρειῶν προτεταμένα, ἐξακολουθοῦν δὲ νὰ στιγματίζουν τὸ πρόσωπόν των καὶ δὲν ἐγκατέλιπον ἀκόμη τὴν συνήθειαν τῆς κρανιοθηρίας. Ἡ γλῶσσα τῶν Νάγκα, περιλαμβάνουσα ὀκτὼ διαφόρους ἀπ' ἀλλήλων διαλέκτους, ἀνήκει εἰς τὴν ἰδίαν οἰκογένειαν τῶν θιβετινῶν καὶ βιρμανικῶν γλωσσῶν. Ἀντίθασοι καὶ ἔχοντες ζωηρὸν τὸ αἴσθημα τῆς ἀνεξαρτησίας, παρέμειναν ἐπὶ μακρὸν ἀνυπότακτοι εἰς τοὺς Ἄγγλους, οἵτινες ἐχρειάσθη νὰ διεξαγάγωσι πρὸς αὐτοὺς ἐπανειλημμένους πολέμους, ἀπὸ τοῦ 1832 μέχρι τοῦ 1887, ὁπότε καὶ ἐπέτυχον τέλος τὴν ὑποταγήν των. Εἶναι ὡπλισμένοι μὲ δόρατα καὶ ὀδοντωτὰς λόγχας, τὰς ὁποίας χρησιμοποιοῦν συγχρόνως καὶ ὡς γεωργικὰ ἐργαλεῖα. Καλλιεργοῦν τὴν ὄρυζαν, τὰ σιτηρά, λαχανικὰ καὶ βάμβακα. —Ω.

ναγκαΐκα (ἡ). Εἶδος μαστιγίου ἐν χρήσει εἰς τὰς ἀνατολικὰς χώρας τῆς Ἀσίας κατὰ τοὺς τελευταίους πρὸ Χριστοῦ αἰῶνας. Ἀπετελεῖτο ἐκ δερματίνου ἱμάντος ἢ σχοινίου φέροντος κατὰ τὸ

Digitized by Google

ἄκρον αὐτοῦ μετάλλινον σφαιρίδιον, ἄλλοτε δὲ ἀκάνθας. —Ω.

Νάγκανο (Nagano) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰαπωνίας ἐν τῇ νήσῳ Χονσού, κειμένη ἐγγὺς τῆς Δ. παραλίας τῆς νήσου. Δεσπόζει πλουσίας περιοχῆς, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀκμάζει ἡ κτηνοτροφία καὶ ἔχει περίφημον βουδιστικὸν τέμενος, τοῦ ὁποίου ἡ ἵδρυσις ἀνάγεται εἰς τὸ 664 π. Χ. Τὸ τέμενος τοῦτο καλεῖται Ζβενκόγι, φυλάσσονται δ' ἐν αὐτῷ πολυάριθμοι ἱεραὶ εἰκόνες, πολλαὶ τῶν ὁποίων θεωροῦνται ὡς ἔργα ἰδιόχειρα τοῦ Βούδα. Κάτ. 39.200. Χ. Δ.

Ναγκαόκα (Nagaoka) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰαπωνίας ἐν τῷ νομῷ Νιιγκάτα τοῦ Δ. τμήματος τῆς νήσου Χόντο (Νιππόν). Εἶναι ἀξιόλογον τουριστικὸν κέντρον. Κάτ. (1925) 53. 156. Χ. Δ.

Ναγκασάκι (Nagasaki) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ λιμὴν τῆς Ἰαπωνίας, ἐπὶ τῆς ΝΔ. παραλίας τῆς νήσου Κιουσιού, εἰς 32° 44′ Β. πλάτους καὶ 129° 51′ Α. μήκους Γκρήνουϊτς. Κάτ. (1925) 189.071. Κεῖται εἰς τὸν μυχὸν ἀσφαλοῦς κολπολιμένος βάθους 5 χλμ., εἰς τὸ μέσον τοῦ ὁποίου ἀναδύεται ἡ μικρὰ νῆσος *Τακαμπόμπο*, ἡ *Πάπενμπεργκ* τῶν Ὁλλανδῶν, γνωστὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς διαδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Ἰαπωνίᾳ. Ἡ Ναγκασάκι εἶναι κυρίως γνωστὴ ὡς ὁ πρῶτος ἰαπωνικὸς λιμήν, ὅστις ἠνοίχθη εἰς τὸ εὐρωπαϊκὸν ἐμπόριον ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ′ αἰῶνος, διατηρήσας τὸ μονοπώλιον τῶν μετὰ τοῦ λοιποῦ κόσμου συναλλαγῶν τῆς χώρας μέχρι τοῦ 1859, ὁπότε ἡ Ἰαπωνία καθιέρωσε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐμπορίου δι' ὅλους τοὺς λιμένας αὐτῆς. Ἔκτοτε ὁ λιμὴν τῆς Ναγκασάκι ὑπεσκελίσθη ὑπὸ τῆς Ὑοκοχάμας καὶ τοῦ Κόμπε, ἐξακολουθεῖ ὅμως νὰ εἶναι ἓν τῶν πρώτων ἰαπωνικῶν διαμετακομιστικῶν κέντρων, ἔχων τακτικὰς ἀτμοπλοϊκὰς συγκοινωνίας μετὰ τῆς Σαγκάης, τοῦ Βλαδιβοστὸκ καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων λιμένων τῆς ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ ἀσιατικῆς παραλίας. Εἶναι ἀξιόλογον ἐκπαιδευτικὸν κέντρον μὲ ἀνωτέρας σχολὰς τεχνικάς, ἐμπορικήν, ἰατρικὴν κτλ. Ὁ ἀσφαλὴς λιμήν της περιλαμβάνει ἀρτιωτάτας φορτοεκφορτωτικὰς ἐγκαταστάσεις καὶ εἰδικὰς χάριν τῶν ξένων συνοικίας ἐπὶ τῆς προκυμαίας. Μέσῳ τοῦ λιμένος τούτου ἐξάγονται κυρίως μέταξα καὶ εἴδη ἐκ μετάξης, κομψοτεχνήματα ἐξ ὀστράκου, χειροτεχνήματα, εἴδη ἐκ πορσελλάνης, βερνίκια, κονσερβοποιημένα ἁλιευτικὰ εἴδη, εἰσάγονται δὲ δημητριακά, βάμβαξ ἀκατέργαστος, ὄρυζα κλπ. Ἐπίσης εἶναι ἀξιόλογος σταθμὸς ἀνθρακεύσεως καὶ ἐξαγωγῆς γαιάνθρακος, ὁ ὁποῖος ἀνορύσσεται ἐν τοῖς πέριξ εἰς μεγάλας ποσότητας. Ἡ πόλις συνδέεται διὰ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν μετὰ τῶν κυριωτέρων κέντρων τῆς νήσου καὶ ἔχει παρ' αὐτὴν τὰς πολυσυχνάστους λουτροπόλεις *Ὄβομα* καὶ *Οὔντσεν*. Χ. Δ.

Ναγκὰρ (Nagar) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῶν Ἰνδιῶν (βλ. λ. *Μπεντνούρ*).

Ναγκαριούνα· βλ. λ. *Ναγκαγιούνα*.

ναγκασάκι (τὸ) *[Ζωολ.]*. Εἶδος ὀρνίθων ἰθαγενῶν τῆς Ἰαπωνίας (βλ. λ. *ὄρνις*).

νὰγ-κασσὰρ (Nag-Kassar) *[Φαρμακογ.]*. Δρόγη τῆς Κεϋλάνης, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἀνθήρων καὶ τοῦ ὑπέρου τῶν φυτῶν: Mesua ferrea, L. καὶ Mesua salicina. Ἡ δρόγη ἔχει τὴν ὀσμὴν ἴων· ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα ἐφέροντο πρότερον ἐκ τῶν Ἰνδιῶν τὰ μήπω ἀνεωχθέντα σφαιρικὰ ἄνθη τοῦ φυτοῦ *ὠχροκάρπου τοῦ μακροφύλλου* (Ochrocarpus longifolius). Τὰ ἄνθη ταῦτα εἶναι ὁμοίως εὔοσμα καὶ χρησιμεύουν, εἰς τοὺς τόπους ἔνθα τὸ παράγον αὐτὰ φυτὸν εἶναι ἰθαγενές, πρὸς χρῶσιν τῆς μετάξης. Κ. Γ. Μ.

Νάγκελ (Nagel). Γερμανὸς φιλέλλην ἐκ Μεκλεμβούργου, ὅστις κατελθὼν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα κατὰ τὸ 1821 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Πέτα καὶ ἔπεσε γενναίως μαχόμενος τῇ 4 Ἰουλίου 1822 μετὰ τῶν ἄλλων φιλελλήνων. Ἐπηγγέλλετο τὸν φαρμακοποιόν. Τ. Ε. Ε.

—Νάγκελ (Nagel), ***Βιλλιβάλδος***. Γερμανὸς μουσικολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1863. Συνειργάσθη εἰς πλείστας ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ καὶ ἔγραψε σειρὰν μονογραφιῶν καὶ κριτικῶν μελετῶν, ἐν αἷς: «Ἰω. Μπρὰμς ὡς διάδοχος τοῦ Μπετόβεν», «Ἱστορία τῆς μουσικῆς ἐν Ἀγγλίᾳ» (2 τόμοι), «Ὁ Μπετόβεν καὶ αἱ σονάται του διὰ κλειδοκύμβαλον». «Οἱ ρωμαντικοὶ τῆς γερμανικῆς μουσικῆς», «Ἡ ἐξέλιξις τοῦ μελοδράματος μέχρι τοῦ Γκλούκ», «Ὁ Φερρούτσιο Μπουζόνι ὡς αἰσθητικός» κτλ.

—Νάγκελ (Nagel), ***Γουλιέλμος***. Γερμανὸς συνθέτης, γεννηθεὶς τῷ 1871. Κατέλαβε διαφόρους θέσεις διευθυντοῦ χορῳδιῶν καὶ ὀρχήστρας ἐν Γερμανίᾳ καὶ διεκρίθη ὡς συνθέτης κυρίως μελῳδιῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἔργων. Γ. Σ.

Νάγκο (οἱ) (Nagos ἢ Yorouba). Ἀφρικανικὴ φυλὴ (βλ. *Ὑόρουμπα*).

Ναγκόγια (Nagoya) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰαπωνίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Ὀβάρι ἢ Ἀΐσι, ἐν τῇ νήσῳ Χονσού, μικρὸν ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τοῦ κόλπου Ἴσε, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὸ ὁμώνυμον ἐπίνειον αὐτῆς. Ἦτο ἄλλοτε πρωτεύουσα τῆς Ἰαπωνίας, παραμένει δὲ καὶ σήμερον ἡ πέμπτη κατὰ σειρὰν πόλις τῆς αὐτοκρατορίας. Εἶναι ἀκμαιότατον βιομηχανικὸν κέντρον, ἔχουσα ἐργοστάσια μετάξης, βάμβακος, πορσελλάνης, χάρτου κ. ἄ., ἀγγειοπλαστικὰς καὶ πλεκτικὰς βιομηχανίας. Ἐν αὐτῇ κεῖται ἓν τῶν μᾶλλον ἀξιοθεάτων παλαιῶν φρουρίων τῆς Ἰαπωνίας, καλούμενον Σογκούν, τοῦ ὁποίου ἡ κτίσις ἀνάγεται εἰς τὸ 1610 μ. Χ. Εἶναι σπουδαιότατον κέντρον συγκοινωνιῶν, συνδεομένη μετὰ τοῦ Τόκιο, τῆς Ὀσάκα καὶ τῶν σπουδαιοτέρων κέντρων τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς νήσου. Κάτοικοι (1929) 904.700. Χ. Δ.

Ναγκόϊ, *Μαρία Θεοδώροβνα*. Τσαρίνα, ἕκτη σύζυγος τοῦ τσάρου τῆς Ρωσίας Ἰβὰν τοῦ Τρομεροῦ, γεννηθεῖσα ἐν Μόσχᾳ τῷ 1858 καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 1618. Ἐκ τοῦ γάμου της τούτου ἀπέκτησε τὸν Δημήτριον, ὅστις, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του καὶ τὴν ἄνοδον εἰς τὸν θρόνον τοῦ ἐξ ἄλλης μητρὸς ἀδελφοῦ του Θεοδώρου Ἰβάνοβιτς, ἦτο ὁ μόνος διάδοχος τοῦ θρόνου. Ὁ γαμβρὸς τοῦ τσάρου Θεοδώρου, Βόρις Γκοντουνώφ, προβλέπων τὸν ἐπικείμενον θάνατον τοῦ γαμβροῦ του καὶ θέλων νὰ ἐξασφαλίσῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ στέμμα, κατώρθωσε διὰ τῆς συνελθούσης συνελεύσεως ν' ἀπομακρύνῃ τῆς Μόσχας τὸν διάδοχον Δημήτριον μετὰ τῆς μητρός του καὶ πάντων τῶν Ναγκόϊ εἰς Οὔγλιτς, ὅπου τῷ 1591 δι' ὀργάνων αὐτοῦ τὸν ἐδολοφόνησεν, ἀπέδωκε δὲ τὸν θάνατον εἰς τὴν ἀμέλειαν τῶν Ναγκόϊ, οἵτινες καὶ ἐξωρίσθησαν εἰς Σιβηρίαν. Ἡ χήρα τσαρίνα ἀποκαρεῖσα ἀπήχθη εἰς τὸ παρὰ τὸν Βίζαν ἔρημον μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Τσερεπόβιτς, μετονομασθεῖσα *Μάρθα*. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γκοντουνὼφ καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῶν Ψευδοδημητρίου, ἡ μοναχὴ αὐτοκράτειρα ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ διὰ τῆς σιγῆς της ὅτι οὗτος ἦτο ὁ υἱός της καὶ ὁ ἀπατεὼν ἐγκατέστησεν αὐτὴν εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Ἀναλήψεως, παρασχὼν αὐτῇ μεγαλοπρεπῆ βασιλικὴν θεραπείαν. Εἰς τὸ μοναστήριον τοῦτο διῆλθεν ὅλον τὸν ὑπόλοιπον βίον. Θ. Β.

Νάγκπουρ (Nagpur, Nagpour) *[Γεωγρ.]*. —1) Διαμέρισμα τῶν Κεντρικῶν ἐπαρχιῶν τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν. Περιλαμβάνεται μεταξὺ τοῦ ὄρους Σατπούρα πρὸς Β. καὶ τῶν ποταμῶν Γκονταβέρι, Πρανχίτα καὶ Βάρντα πρὸς Ν. καὶ Δ. Ἔχει ἔκτασιν 62.261 τετρ. χλμ, καὶ 3.146. 228 κατοίκους. Τὸ ἔδαφος αὐτοῦ ἀποτελεῖ εὐρεῖαν πεδιάδα, ἀρδευομένην ὑπὸ τῶν ποταμῶν Βάρντα καὶ Βαϊνγκάνγκα καὶ παράγει κυρίως σιτηρὰ καὶ ὄρυζαν. Ἔχει μεταλλεῖα χρυσοῦ, σιδήρου, γαιάνθρακος καὶ μαλαχίτου καὶ βιομηχανίαν φαγεντιανῶν ἀγγείων, εἰδῶν ἐξ ὀρειχάλκου, βερνικίων, ὑφασμάτων κτλ.

—2) Νομὸς ἐν τῷ ὁμωνύμῳ διαμερίσματι τῶν Κεντρικῶν ἐπαρχιῶν τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν. Ἔχει ἔκτασιν 617 τετρ. χλμ. καὶ 792.521 κατοίκους. Ἐκτείνεται παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Σατπούρα καὶ διαρρέεται ὑπὸ τῶν ποταμῶν Τζὰμ καὶ Μαντάρ, παραποτάμου τοῦ Βάρντα. Παράγει κυρίως βάμβακα καὶ σιτηρὰ καὶ ἔχει μεταλλεῖα μαγνησίου. Εἶναι ἐκ τῶν νομῶν, οἵτινες ἔχουν τὴν μᾶλλον πυκνὴν συγκοινωνίαν εἰς τὰς Ἰνδίας.

— 3) Πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ καὶ διαμερίσματος, καθὼς καὶ τῶν Κεντρικῶν ἐπαρχιῶν τῶν Βρετανικῶν Ἰνδιῶν. Κάτ. 145.193, τὸ πλεῖστον Ἰνδοί, πλὴν 4.502 Χριστιανῶν. Εἶναι σημαντικὸν σιδηροδρομικὸν κέντρον μεταξὺ Βομβάης καὶ Καλκούτας ἀφ' ἑνὸς καὶ Μαδρὰς καὶ Δελχὶ ἀφ' ἑτέρου. Εἶναι πόλις παλαιὰ καὶ ἔχει ἐρείπια ἀρχαίου ἀνακτόρου τῶν μαχαραγιάδων, μνημεῖα καὶ τάφους βασιλέων καὶ πολλοὺς βραχμανικοὺς ναούς. Ἔχει βιομηχανίαν ὑφασμάτων καὶ ἐμπόριον σιτηρῶν, πανεπιστήμιον ἱδρυθὲν τῷ 1923, βιβλιοθήκας καὶ κέντρα καθολικῆς καὶ προτεσταντικῆς προπαγάνδας, ἥτις ἀριθμεῖ 15.000 Χριστιανῶν μεταξὺ τῶν ἰθαγενῶν. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν ὡραῖα προάστεια μετὰ μικρῶν λιμνῶν καὶ θαυμασίων κήπων, ὅπου ἐγείρονται ὡραῖαι ἐπαύλεις πολλῶν μαχαραγιάδων.

Ἡ Ναγκποὺρ μετὰ τῆς περιφερείας της ἀπετέλει ἄλλοτε βασίλειον, ὅπερ, μεταξὺ τοῦ Ι′ καὶ ΙΓ′ αἰῶνος, ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ τῶν Μάλβα. Κατόπιν περιῆλθεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ραγιάδων τοῦ βασιλείου τοῦ Ντεογκὰρ-Γκὸντ καὶ κατὰ τὸν ΙΗ′ αἰῶνα ἐπανιδρύθη ἐπὶ νέων βάσεων ὑπὸ τοῦ Μαχράτου ἡγεμόνος Ραγκόντγκυ Μπούνσλα. Οἱ ἀπόγονοι τούτου περιῆλθον τῷ 1803 εἰς ῥῆξιν πρὸς τοὺς Ἄγγλους, οἵτινες κατ' ἀρχὰς ἀφήρεσαν ὀλίγα τινὰ ἐδάφη ἀπ' αὐτούς, ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατώρθωσαν νὰ τὸ καθυποτάξουν τῷ 1853. Μ. Δ. Β.

Νάγκυ (Nagy). Οὐγγρικὴ λέξις (βλ. *Νάντγι*).

Νάγκυ-Κάνισσα *[Γεωγρ.]* βλ. λ. *Κάνισσα*.

Ναγνᾶται (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς Β.Δ. Ἰβερνίας, κατοικῶν τὴν μεταξὺ τῶν Ἐρδίνων πρὸς Β. καὶ τῶν Αὐτείνων πρὸς Ν. χώραν, ἀντιστοιχοῦσαν περίπου πρὸς τὴν σημερινὴν ἐπαρχίαν τοῦ Κόννωτ. Εἶναι οἱ αὐτοὶ μὲ τοὺς *Μαγνάτας* τοῦ Πτολεμαίου (*Γεωγρ.* II, 2, 4), πρωτεύουσα δὲ αὐτῶν ἦτο ἡ *Νάγνατα* ἢ *Μάγνατα*. Α. Θ. Σ.

ναγυαγίτης (ὁ) (Nagyagit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, ὅπερ ἀποτελεῖ θειοτελλουριοῦχον ἕνωσιν τοῦ χρυσοῦ μετὰ μολύβδου, τῆς ὁποίας ὁ μοριακὸς χημικὸς τύπος εἶναι $(Pb\ Au_2)(TeS)_2$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ρομβικὸν σύστημα ὑπὸ μορφὴν πινακοειδῆ, ἀπαντᾷ ὅμως καὶ εἰς λεπτὰ ἐλάσματα, καθὼς καὶ εἰς φυλλώδη συσσωματώματα. Παρουσιάζει σκληρότητα 1—1½, εἰδικὸν βάρος 6,7—7,2, λάμψιν μεταλλικὴν καὶ χρῶμα σκοτεινὸν μολυβδότεφρον. Ἐμφανίζεται εἰς τὴν Nagyag καὶ Offenbanya ἐν Siebenbürgen, καθὼς καὶ εἰς τὸ Κολοράδον. Γ. Β.

Ναδάβ. — 1) Υἱὸς τοῦ ἀρχιερέως Ἀαρὼν καὶ τῆς Ἐλισάβετ, εὑρὼν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀβιοὺδ τραγικὸν θάνατον ὡς τιμωρίαν ἐπὶ πλημμελεῖ τελέσει τῶν ἱερατικῶν του καθηκόντων (Λευιτ. ι′ 1 ἑξ., Ἀριθμ. γ′ 2 ἑξ.).

— 2) Βασιλεὺς τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραήλ, υἱὸς Ἱεροβοὰμ τοῦ Α′, βασιλεύσας μόνον ἐπὶ ἓν ἔτος (909—908), ἅτε πεσὼν θῦμα συνωμοσίας τοῦ Βαασὰ (Γ′ Βασιλ. ιδ′ 20). Π.Ι.Μ.

ναδὶρ *[Ἀστρον.]*. Λέξις ἀραβική, σημαίνουσα τὴν πρὸς τοὺς πόδας ὀρθίου ἀνθρώπου διεύθυνσιν. Ὡς ἀστρονομικὸς ὅρος δηλοῖ τὸ *ἀντικόρυφον* σημεῖον τοῦ ὁρίζοντος, ἤτοι τὸ κάτωθεν τοῦ ὁρίζοντος νοητὸν σημεῖον τῆς οὐρανίου σφαίρας, καθ' ὃ αὕτη τέμνεται ὑπὸ τῆς κατακορύφου, δηλαδὴ τῆς διευθύνσεως τοῦ νήματος τῆς στάθμης ἐν οἱῳδήποτε σημείῳ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς. Τὸ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον τοῦ σημείου τούτου καλεῖται *ζενὶθ* ἢ *κατακόρυφον*.

Ὁ μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς ἀκριβείας προσδιορισμὸς τοῦ ναδὶρ ἀποτελεῖ ἓν ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα ζητήματα ἐν τῇ ἀστρονομίᾳ θέσεως καὶ εἰδικώτερον εἰς τὰς μεσημβρινὰς παρατηρήσεις. Πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ ἀναγνώσματος τοῦ ναδὶρ διὰ μεσημβρινοῦ κύκλου γίνεται χρῆσις τοῦ ὑδραργυρικοῦ κατόπτρου, ὅπερ εὑρίσκεται μεταξὺ τῶν δύο βάθρων τοῦ τηλεσκοπίου. Ὁ παρατηρητὴς σκοπεύει διὰ τῆς μεσημβρινῆς διόπτρας τὸ ὑδραργυρικὸν κάτοπτρον καὶ φέρει κατ' ἐπανάληψιν τὸ κινητὸν νῆμα ἀποκλίσεων εἰς σύμπτωσιν μετὰ τοῦ εἰδώλου του, τὸ ὁποῖον βλέπει ἐν τῷ ὀπτικῷ πεδίῳ τοῦ προσοφθαλμίου. Ὁ μέσος ὅρος τῶν ἀναγνωσμάτων τοῦ κοχλίου ἀποκλίσεων, συνδυαζόμενος πρὸς τὰ ἀναγνώσματα τῶν μικροσκοπίων τοῦ κύκλου, παρέχει τὴν σκόπευσιν τοῦ ναδὶρ καὶ συνεπῶς τοῦ ζενὶθ μὲ προσέγγισιν ἑκατοστοῦ τοῦ δευτερολέπτου τοῦ τόξου (βλ. *μεσημβρινὸς* κύκλος). Σ. ΠΛΑΚΙΔΗΣ

Ναδὶρ - Σάχ. Βασιλεὺς τῆς Περσίας καὶ διάσημος κατακτητής. Ἐγεννήθη τῷ 1688 ἐκ πατρὸς ποιμένος ἐν Διαρὰν τῆς περσικῆς χώρας τοῦ Χορασάν. Ἀκολουθήσας κατ' ἀρχὰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρός του, ἐσχημάτισε κατόπιν ληστοσυμμορίαν, ληστεύων τὰ καραβάνια. Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν κατάληψιν μέρους τῆς ἀνατολικῆς Περσίας ὑπὸ τῶν Ἀφγανῶν, πολλοὶ Πέρσαι, φεύγοντες τὴν ἐπιδρομήν, ἡνώθησαν μετὰ τοῦ Ναδίρ, οὗτινος τὸ ληστρικὸν σῶμα ἀπετέλεσεν οὕτω δύναμιν 6.000 ἀνδρῶν. Τὴν βοήθειαν τοῦ σώματος τούτου ἐζήτησεν ὁ σάχης Ταχμὰσπ ὁ Β′ ὁ Σαφαβίτης ἐναντίον τῶν Ἀφγανῶν. Ὁ Ναδὶρ δεχθεὶς ἐπολέμησε κατὰ τῶν Ἀφγανῶν καὶ ἐξεδίωξεν αὐτοὺς ἐκ Περσίας (1730). Λαβὼν δὲ τότε τὸ ὄνομα *Ταχμὰσπ-Κουλῆ Χάν*, ἔγινε πρωθυπουργὸς καὶ συνεχίζων τὴν καταδίωξιν τῶν Ἀφγανῶν μέχρι τῆς χώρας των ἐκυρίευσε τὴν πόλιν Κανδαχάρ. Ἐπειδὴ δ' ἐν τῷ μεταξὺ ὁ σάχης Ταχμὰσπ συνῆψεν εἰρήνην μετὰ τῆς Τουρκίας, παραχωρήσας εἰς αὐτὴν τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀράξου (1731), ὁ Ναδὶρ τὸν ἐξεθρόνισε καὶ ἀνεβίβασεν εἰς τὸν θρόνον τὸν βασιλόπαιδα Ἀμπᾶς τὸν Γ′, ἄγοντα ἡλικίαν μόλις ὀκτὼ μηνῶν· ἀνέλαβε δὲ ὁ ἴδιος τὴν ἄσκησιν τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας. Κηρύξας δὲ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας, κατέλαβε τὸ Σιρβάν, τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὴν Γεωργίαν καὶ ἠνάγκασε τοὺς Ρώσους νὰ ἐκχωρήσωσιν εἰς τὴν Περσίαν τὸ Βακοῦ καὶ τὸ Ντερπέντ. Τῷ 1736, ἀποθανόντος τοῦ μικροῦ Ἀμπᾶς, ὁ Ναδὶρ ἀνεκηρύχθη σάχης, λαβὼν τὸ ὄνομα *Ναδὶρ-σάχ*. Ἐξοπλίσας τότε μέγαν στρατὸν ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ Ἀφγανιστάν, κατέλαβεν ὁλόκληρον τὴν χώραν ταύτην καὶ τὸ Βελουχιστάν, εἰσβαλὼν δὲ κατόπιν εἰς τὰς Ἰνδίας ἐνίκησε τοὺς Μογγόλους σουλτάνους, κατέλαβε καὶ ἐλεηλάτησε τὴν Δελχὶ καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Περσίαν συναποκομίζων ἀμετρήτους θησαυρούς. Πολιτευθεὶς ὅμως

Ναδὶρ Σάχ.

Digitized by Google

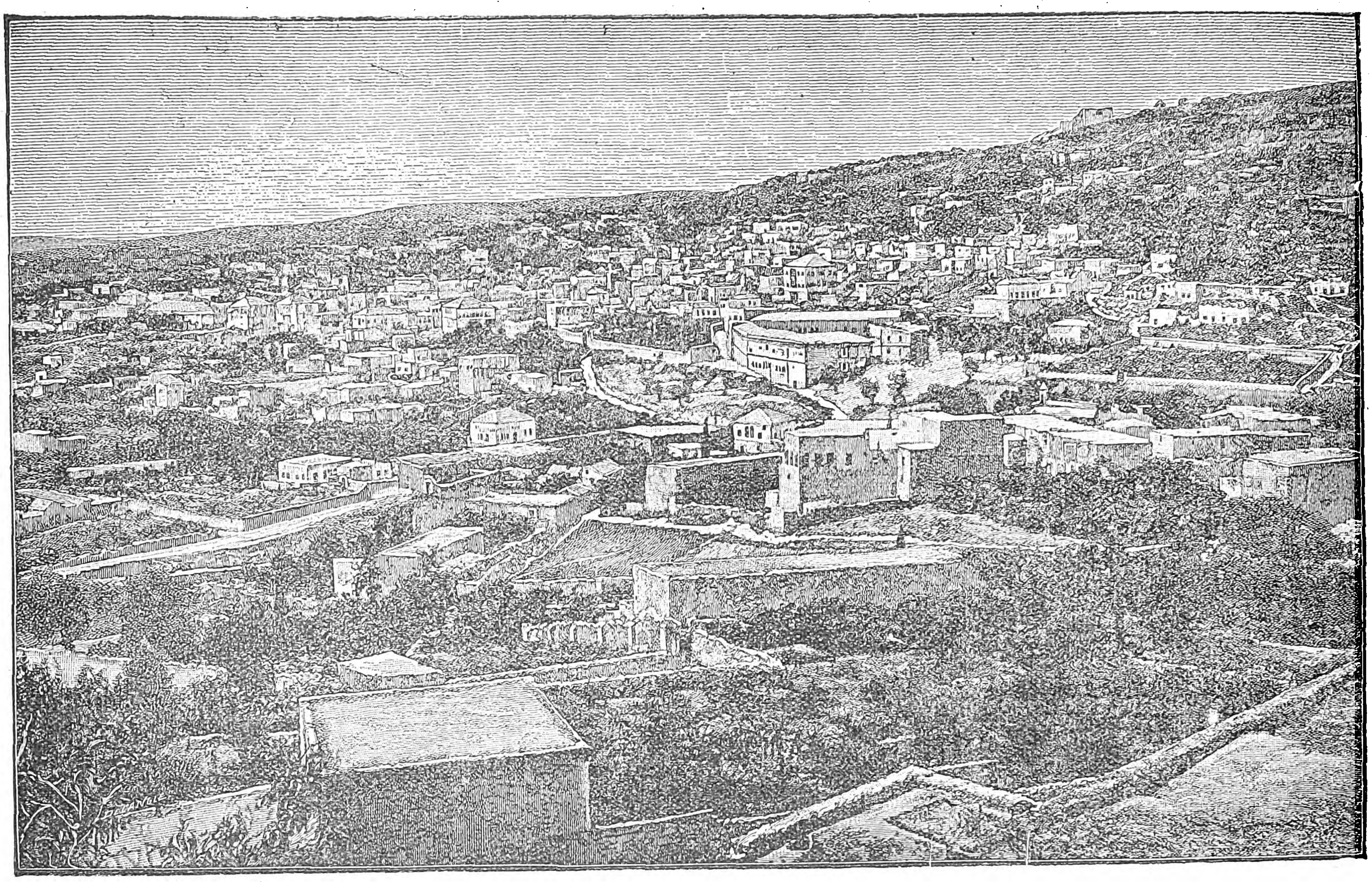

Γενικὴ ἄποψις τῆς Ναζαρέτ.

μετὰ πολλῆς ὠμότητος ἐν Περσίᾳ προὐκάλεσεν ἐπανάστασιν τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ, τεθέντων ἐπὶ κεφαλῆς ἀνταρτῶν Κούρδων. Ἀπέθανε τῷ 1747, φονευθεὶς ὑπὸ ἀξιωματικῶν τῆς φρουρᾶς του κατὰ τὴν ἐναντίον τῶν Κούρδων ἐκστρατείαν.

Ἱστορίαν τοῦ Ναδὶρ-σὰχ συνέγραψεν ὁ Βατάτζης, Ἕλλην λόγιος γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει, γνωρίζων πρὸς τοῖς ἄλλοις τὴν περσικήν, διατρίψας ἐπὶ πολὺ ἐν Περσίᾳ καὶ ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ σάχου ὡς πρέσβυς εἰς Ῥωσίαν. Ν. Μ.

Ναδιτοῦ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὠχυρωμένη πόλις τοῦ Ἐλάμ, παρὰ τὸν Τίγρητα. Γ. Λ. Α.

ναδορίτης (ὁ) (Nadorit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν ἀποτελοῦν ἕνωσιν χλωριούχου καὶ ἀντιμονικοῦ μολύβδου, τῆς ὁποίας ὁ χημικὸς τύπος εἶναι: $PbCl_2.PbSb_2O_4$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ρομβικὸν σύστημα ὑπὸ μορφὴν πινακοειδῆ, ἔχει δὲ σκληρότητα 3, εἰδικὸν βάρος 7, 2, λάμψιν ρητινώδη καὶ ἐπὶ σχισμογενοῦς ἐπιφανείας ἀδαμαντοειδῆ καὶ χρῶμα ὑπόφαιον ἕως τεφροκίτρινον. Ἀπαντᾷ εἰς τὸ Djebel Nador τῆς Κωνσταντίνης ἐντὸς κοιλοτήτων νουμμουλιτοφόρου ἀσβεστολίθου, μεταβληθέντος διὰ μετασωματώσεως εἰς σμιθσωνίτην. Γ. Β.

Νάε (Nahe) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Γερμανίας, ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Ῥήνου. Πηγάζει ἐκ Μπίρκενφελντ τοῦ Ὀλδεμβούργου καὶ ρέων διὰ μέσου τῆς φερωνύμου πεδιάδος ἐκβάλλει μετὰ ροῦν 130 χλμ. παρὰ τὴν πόλιν Μπίνγκεν. Ἀρδεύει ἔκτασιν 4.000 τετρ. χλμ. καὶ εἶναι γνωστὸς ἐκ τῶν ἐν τῇ κοιλάδι αὐτοῦ παραγομένων ἐκλεκτῶν φερωνύμων οἴνων. Χ. Δ.

Νάειρα. Θαλαμηπόλος τῆς Κλεοπάτρας (βλ. λ. *Εἰράς*).

Ναζὰκ (Najac), ***Αἰμίλιος*** *ντὲ*—. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς (1828—1889). Ἔγραψε μόνος ἢ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν Ντεκουρσέλ, Ντελακούρ, Σαρντού, Ἀμπού, Γκρανζὲ κ. ἄ. πολυάριθμα ἔργα (κωμῳδίας, κωμειδύλλια, ὀπερέττας κλπ.), διακρινόμενα διὰ τὸ πνευματῶδες, λεπτὸν καὶ ἐλευθεριάζον ὕφος των. Σπουδαιότερα τούτων εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ὁ πλοίαρχος Μπιττερλὲν» (1860), «Ἡ ὡραιότης τοῦ διαβόλου» (1861), «Φροντὶν» (1872), «Νανὺ» (1872), «Λεὰ» (1875), «Οἱ γάμοι τοῦ Φερνάνδου» (1880), «Νὰ χωρίσουμε» (1880), «Ἡ καλὴ περιπέτεια» (1882), «Ἡ ἅμαξα 117» (1886) κ. ἄ. Ἐπίσης ἔγραψε τὸ ἔργον «Τὸ θέατρον τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου» (1872).

—**Ναζὰκ** (Najac), ***Ραούλ***. Γάλλος λογοτέχνης, υἱὸς τοῦ Αἰμιλίου (1856—1915). Ἔγραψε πολυάριθμα ἔργα (μυθιστορήματα, κωμῳδίας, παντομίμας κλπ.), διακρινόμενα διὰ τὸ χαρίεν καὶ λεπτὸν πνεῦμά των. Σπουδαιότερα τούτων εἶναι τὰ μυθιστορήματα: «Ἀφηγήσεις διὰ τὸν παπαγάλον μου» (1879), «Γράμματα τῶν πουλιῶν» (1881), «Τὰ ἑπτὰ κεφαλαιώδη ἁμαρτήματα» (1888) κ. ἄ., αἱ παντομίμαι: «Περιμένω τὴν Κολομπίνα», «Ἡ ἐπάνοδος τοῦ Ἀρλεκίνου» κ. ἄ., τὰ θεατρικὰ ἔργα: «Ὁ μπάρμπα-Γκρελὸ» (ὀπερέττα, 1878), «Ὁ παπαγάλος» (κωμῳδία, 1888), «Οἱ ἐπαρχιῶται στὸ Παρίσι» (κωμῳδία, 1890), «Ἡ τέχνη νὰ γελᾷς τὶς γυναῖκες» (κωμῳδία, 1890) κ. ἄ. Χ. Δ.

Νάζαμα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κοίλης Συρίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀπαμηνῆς, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Ε, 14, 15), ἐπὶ τῆς ἀπὸ Δαμασκοῦ εἰς Παλμύραν ὁδοῦ. Ταυτότης ἀκαθόριστος. Α. Θ. Σ.

Ναζαρὲτ (ἀραβ. *ἐν-Ναζίρα*) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλιλαίας, ἔχουσα 15 χιλ. κατοίκους, ὧν οἱ πλεῖστοι εἶναι Μουσουλμᾶνοι, τὸ τρίτον ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, οἱ δὲ ὑπόλοιποι Λατῖνοι, ἑλληνοκαθολικοί, Μαρωνῖται καὶ προτεστάνται. Ἡ πόλις εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ ὀροπεδίου τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ Δζέμπελ ἐλ Σίκχ, εἰς ὕψος 350 μ. ἀπὸ τῆς Μεσογείου. Εἶναι διατεταγμένη ἀμφιθεατρικῶς καὶ περιστοιχίζεται πανταχόθεν ὑπὸ λόφων. Οἱ ἀνήκοντες εἰς ἕκαστον δόγμα κατέχουν ἰδίαν συνοικίαν: εἰς τὸ κέντρον οἱ Μουσουλμᾶνοι (*Χάρετ ἐλ Ἰσλάμ*), πρὸς Ν. οἱ Λατῖνοι (*Χάρετ ἐλ Λατίν*), πρὸς Β. οἱ ὀρθόδοξοι (*Χάρετ ἐλ Ρούμ*)· ὑπάρχουν ὅμως καὶ συνοικίαι μικταί. Οἱ κάτοικοι κατὰ τὸ πλεῖστον εὐποροῦν, καταγινόμενοι κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κηπευτικὴν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Αἱ Χριστιαναί, μεταξὺ τῶν ὁποίων πολλαὶ εἶναι ὡραιόταται, ἐνδύονται κατὰ τὰς ἑορτὰς μὲ πολυχρώμους κεντημένας ἐσθῆτας καὶ ὁρμαθοὺς περιδεραίων καὶ ἐπιστηθίων καὶ ψελλίων ἀπὸ χρυσᾶ νομίσματα. Ἡ Ναζαρὲτ δὲν μνημονεύεται οὔτε εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην οὔτε ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου. Πρῶτος τὴν ἀναφέρει ὁ Λουκᾶς (Α', 26). Ὅταν ὁ Φίλιππος ὁμιλῇ εἰς τὸν Ναθαναὴλ περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὗτος ἀπαντᾷ: «Δύναταί τι ἀγαθὸν ἐκ Ναζαρὲτ γενέσθαι;». Εἶναι ζήτημα ἂν ὁ Ἰησοῦς ἐκλήθη Ναζωραῖος ἐκ τῆς πόλεως ἢ ἂν ἡ πόλις ἐκλήθη ἀπ' αὐτοῦ, ὡς ὀπαδοῦ τῆς αἱρέσεως τῶν Ναζιραίων. Ὁπωσδήποτε, φαίνεται βέβαιον ὅτι εἰς τὴν ἄσημον ταύτην κωμόπολιν διέρρευσαν τὰ νεανικὰ ἔτη τοῦ Ἰησοῦ καὶ εἰς τὴν συναγωγὴν ταύτης οὗτος ἠρέθισε τοὺς Ἑβραίους διὰ τῆς διδασκαλίας του, εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ ἐπιβουλευθοῦν τὴν ζωήν του. Ὁ ἀποδοθεὶς εἰς τὸν Ἰησοῦν πρὸς περιφρόνησιν τίτλος τοῦ *Ναζωραίου* (*Ματθ*. Β', 23, Πράξ. ΚΔ', 5) ἐξηκολούθησεν ἀποδιδόμενος καὶ εἰς τοὺς μαθητάς του καὶ διετηρήθη μέχρι σήμερον παρὰ τοῖς Ἄραψιν, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζουν τοὺς Χριστιανοὺς *ναζάρα* (ἑνικ. *νουσράνι*). Μέχρι τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ἡ Ναζαρὲτ κατῳκεῖτο ὑπὸ Ἑβραίων, ἰδίως δὲ Σαμαρειτῶν. Κατὰ τὸ 600 μ. Χ. ἀναφέρεται ἐν αὐτῇ μεγάλη βασιλική. Μετὰ τὴν ἀραβικὴν κατάκτησιν ἡ πόλις κατήντησε μικρὸν χωρίον, τὸ ὁποῖον κατέλαβεν ὁ Τσιμισκῆς τῷ 970. Ἐπὶ τῶν σταυροφόρων τὸ πριγκιπᾶτον τῆς Γαλιλαίας ἐπεδικάσθη εἰς τὸν Ταγκρέδον, τοῦ ὁποίου ἡ συνετὴ διοίκησις ἀπέβη εὐεργετικὴ διὰ τὴν Ναζαρέτ. Ἐκτίσθησαν ἐκκλησίαι καὶ μετηνέχθη εἰς αὐτὴν ἀπὸ Σκυθοπόλεως (Βεθσὰν) ἡ ἕδρα τοῦ ἀρχιεπισκόπου. Τῷ 1183 Βωδουῖνος Δ' ὁ Λεπρὸς ἠσθένησεν ἐν Ναζαρὲτ καὶ ἀπέθανεν, ἀφοῦ ὥρισεν ἐπίτροπον τῆς βασιλείας τὸν Γκυῒ ντὲ Λουζινιάν. Μετὰ 4 ἔτη ἡ πόλις περιῆλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ Σαλὰχ ἐδ Δίν, τῷ δὲ 1263 τὴν ἐπυρπόλησεν ὁ Βιβὰρς μπὲν Δοκδάρ, Ἐξεδίκησεν ὅμως τοὺς παθόντας Χριστιανοὺς ὁ Ἐδουάρδος τῆς Ἀγγλίας, ὅστις ἐπὶ κεφαλῆς δρακὸς πολεμιστῶν ἐπόρθησε τὴν Ναζαρὲτ καὶ κατέσφαξε μέχρις ἑνὸς τοὺς Μουσουλμάνους. Σήμερον πᾶσαι αἱ χριστιανικαὶ ὁμολογίαι ἔχουν ἐν Ναζαρὲτ ἐπισκόπους. Τὸ ἑλληνικὸν πατριαρχεῖον τῶν Ἱεροσολύμων διατηρεῖ αὐτόθι ἀρχιεπίσκοπον, ἑδρεύοντα εἰς ὡραῖον ἀκίνητον, ὅπερ χρησιμεύει καὶ ὡς ξενὼν τῶν προσκυνητῶν. Ἐπὶ ἀρχαίων ἐρειπίων ᾠκοδομήθη περικαλλὴς ἐκκλησία, εἰς ἀνάμνησιν τῆς εἰς τὴν συναγωγὴν εἰσόδου καὶ τῆς διδαχῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατόπιν τῆς ὁποίας οἱ σκληροτράχηλοι συμπολῖταί του, ἐκβαλόντες αὐτὸν τῆς συναγωγῆς, ἔφερον εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο ἐκτισμένη ἡ ἀρχαία πόλις διὰ νὰ τὸν κατακρημνίσουν (*Λουκ*. Δ', 14—31). Εἰς τὸ ΒΑ. τῆς πόλεως, ἐκεῖ ὅπου ἀναβλύζει ἡ πηγὴ τῆς Ναζαρέτ, ἀφ' ἧς ὑδρεύετο καὶ ἡ Θεοτόκος, ἔκτισε τὸ πατριαρχεῖον, ἐπὶ ἐρειπίων ἀρχαίας ἐκκλησίας, νέαν τοιαύτην καὶ ὡραίαν. Παρὰ τὴν βορείαν πλευράν της ὑπάρχει κομψὸν παρεκκλήσιον, ὅπου τὸ προσκύνημα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Ὑπὸ τὴν ἁγίαν Τράπεζαν αὐτοῦ ὑπάρχει ὀπὴ μεγάλη, ἀπὸ τῆς ὁποίας φαίνεται τὸ εἰς τὸν πυθμένα ἀναβλύζον ὕδωρ, ὅπερ εἶναι γλυκὺ καὶ διαυγέστατον. Ἐκεῖθεν διοχετεύεται πρὸς νότον τῆς ἐκκλησίας, ὅπου ἡ λεγομένη *Πηγὴ τῆς Παναγίας*, παρὰ τὰ θερμὰ λουτρά. Οἱ Ρῶσοι διὰ τῆς Παλαιστινείου ἑταιρείας ἔκτισαν καὶ διετήρουν ἄλλοτε μέγα οἰκοδόμημα περιέχον ἀρρεναγωγεῖον καὶ παρθεναγωγεῖον, σχολεῖον διδασκαλιστῶν, ξενῶνα προσκυνητῶν καὶ νοσοκομεῖον. Οἱ Λατῖνοι ἔχουν μονὴν τῶν Φραγκισκανῶν μετὰ ἐκκλησίας καὶ ἀρρεναγωγείου καὶ νοσοκομεῖον. Ἐπίσης συντηροῦν ὀρφανοτροφεῖον καὶ σχολὴν τῶν κυριῶν τῆς Ναζαρὲτ καὶ δύο μονὰς γυναικείας μετὰ νοσοκομείου, φαρμακείου καὶ σχολείου. Οἱ Ἑλληνοκαθολικοὶ ἔχουν ἐκκλησίαν, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ Μαρωνῖται. Τέλος οἱ προτεστάνται διατηροῦν νοσοκομεῖον, ἐκκλησίαν,

Digitized by Google

ἀρρεναγωγεῖον, παρθεναγωγεῖον καὶ ὡραῖον ὀρφανοτροφεῖον θηλέων. Γ. Λ. Α.

— **Ναζαρὲτ** (Nazareth bank) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Μεγίστη ὑφαλόνησος, ἀποτελοῦσα ἔξαρσιν τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, 550 μιλ. ἀνατολικῶς τῆς Μαδαγασκάρης. Αἱ διαστάσεις της ποικίλλουν ἀπὸ 100 μιλλ. ἕως 30. Τὸ ἐλάχιστον γνωστὸν ὑπὲρ αὐτὴν βάθος εἶναι 14 ὀργυιῶν (πλάτ. 13° 20′ Ν., μῆκ. 61° 10′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2899: Chagos Archipelago to Madagascar). Σ. Ε. Λ.

—**Ναζαρὲτ** (Nazareth) *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα δύο πόλεων τῆς Ν. Ἀμερικῆς, ἐν Βραζιλίᾳ, ὧν ἡ μὲν κεῖται ἐν τῇ πολιτείᾳ Μπαΐα καὶ διεξάγει ἐμπόριον μανιόκας (κάτ. 12.000), ἡ δὲ ἐν τῇ πολιτείᾳ Περναμποῦκο (κάτ. 11.000). Χ. Δ.

—**«Ναζαρέτ»**. Μέγιστος μυοδρόμων νηολογημένος εἰς Ἑρμούπολιν, ὅστις ἀνήκων εἰς τοὺς Χίους ἐφοπλιστὰς Κανελλᾶ, ἐξετέλει διαρκῶς ὑπερωκεανίους πλοῦς κατὰ τὴν ἀκμὴν τοῦ ἱστιοφόρου μας ναυτικοῦ καὶ δὴ εἰς τὰς παραλίας Σιέρρα Λεόνε, Κόνγκο καὶ Εὐέλπιδος ἀκρωτηρίου. Ἦτο μετὰ τῆς «Τριάδος» τοῦ Φιλίνη καὶ τῆς «Ἀργοῦς» τοῦ Βάττη τὸ μέγιστον τῶν ἑλληνικῶν ἱστιοφόρων. Σ. Ε. Λ.

ναζαρέτι (τό)· (ἐκ τοῦ *ναζαρὲτ*=θέα, ἐπίβλεψις)· ὑπουργεῖον (ἐν Τουρκίᾳ).

Ναζαρηνός,—*ή*, ὁ κάτοικος τῆς Ναζαρέτ, ὁ ἐκ Ναζαρὲτ καταγόμενος, ἄλλως *Ναζωραῖος*.

Ναζάρης. Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Α′ (527—565), συμμετέσχεν εἰς τὴν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Σχολαστικὸν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν εἰσβαλόντων (κατὰ Φεβρουάριον 552) εἰς Θράκην Σκλαβηνῶν, καθ' ἣν ἐν ἀρχῇ μὲν οἱ Βυζαντινοὶ ἡττήθησαν εἰς τὴν παρὰ τὴν Ἀδριανούπολιν μάχην, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, ἐνισχυθέντες διὰ νέων στρατευμάτων, ἐξεδίωξαν τοὺς ἐπιδρομεῖς. Ν. ΚΛΣ

Ναζάριος (Nazarius). Γαλλορρωμαῖος ῥήτωρ τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ Δ′ μ. Χ. αἰῶνος. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Αὐσωνίου ὡς περίφημος ῥήτωρ, εἶχε δὲ καὶ θυγατέρα περίφημον ἐπίσης, κατὰ ἅγιον Ἱερώνυμον, ἐν τῇ ῥητορικῇ. Διεσώθη αὐτοῦ πανηγυρικὸς εἰς Κωνσταντῖνον (Panegyricus Constantino Augusto), ἐκφωνηθεὶς ἐν Ῥώμῃ τῷ 321 καὶ ἐκδοθεὶς ὑπὸ τοῦ Μπαῖρενς «Panegyrici veteres» (Λειψία 1874). Ἀποδίδεται εἰς τὸν Ναζάριον καὶ ἕτερος πανηγυρικὸς πρὸς τὸν αὐτὸν αὐτοκράτορα, ἐκφωνηθεὶς τῷ 313, εἰς ὃν ἐγκωμιάζεται ἡ κατὰ τοῦ Μαξεντίου νίκη. — Π.

Ναζειραῖοι (οἱ) *[Βιβλ.]*. Οὕτως ἐκαλοῦντο παρ' Ἑβραίοις τὰ μέλη ἐκεῖνα τῆς ἰσραηλιτικῆς θεοκρατίας, ἅτινα καθιερούμενα εἰς τὸν Θεὸν δι' ἰδιαιτέρας εὐχῆς ἀνελάμβανον ἀπέναντι αὐτοῦ ὡρισμένας ἐγκρατευτικὰς ὑποχρεώσεις (Ἀριθμῶν κεφ. 6). Αἱ ὑποχρεώσεις δὲ τῆς εὐχῆς ταύτης, ἥτις κατάγεται ἐκ τῆς προμωσαϊκῆς ἐποχῆς, ἦσαν ἡ τελεία ἀποχὴ ἀπὸ παντὸς προϊόντος τῆς ἀμπέλου καὶ παντὸς ἰσχυροῦ ποτοῦ, ὡς καὶ ἡ ἀποχὴ ἀπὸ πάσης τελετουργικῆς ἀκαθαρσίας δι' ἐπαφῆς πτωμάτων καὶ τάφων. Ἐξωτερικὸν γνώρισμα τῶν Ναζειραίων ἦτο ἡ ἀκούρευτος κόμη. Συνήθως διήρκει ἡ εὐχὴ αὕτη ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας, ὁσάκις δὲ διεκόπτετο διὰ τῆς ἐπαφῆς νεκροῦ τινός, ἐκείρετο ἡ κόμη τῆς κεφαλῆς τοῦ Ναζειραίου καὶ ὑπεχρεοῦτο οὗτος νὰ προσφέρῃ ἐτήσιον ἀμνὸν ὡς ἐξιλαστήριον θυσίαν καὶ περιστερὰν ὡς θυσίαν περὶ ἁμαρτίας, ἐπανελαμβάνετο δ' ἐκ νέου ἡ εὐχή. Κατὰ τὴν λῆξιν αὐτῆς προσεφέρετο ἐτήσιος ἀμνὸς ὡς ὁλοκαύτωμα, ἐτησία ἀμνὰς ὡς θυσία περὶ ἁμαρτίας καὶ κριὸς ὡς εὐχαριστήριος θυσία, ἡ δὲ κόμη κειρομένη ἐκαίετο εἰς τὰς φλόγας τῆς εἰρηνικῆς θυσίας. Ἐν τῇ Βίβλῳ μνημονεύονται παραδείγματα ἰσοβίων Ναζειραίων (Σαμψών, Σαμουήλ, Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, κ. ἄ.). Π. Ι. Μ.

Ναζῆρι *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ ἐν τῷ νομῷ Μεσσηνίας χωρίου *Εὖα* (βλ. λ.).

Νάζης, *δὸν Ἰωσήφ*. Βαθύπλουτος τραπεζίτης, γεννηθεὶς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ′ αἰῶνος, ἐξ οἰκογενείας Πορτογάλων Ἰουδαίων, προελθόντων ἐξ Ἱσπανίας. Βιαίως ἐξομόσας, εἶχε φαινομενικῶς μόνον προσχωρήσει εἰς τὸν Χριστιανισμὸν μετὰ πολλῶν ἐκ τῶν ὁμογενῶν του, διὰ νὰ σωθῇ ἐκ τοῦ κατὰ τῶν Ἰουδαίων διωγμοῦ, καὶ εἶχε προσλάβει ἐπιπροσθέτως τὸ πορτογαλικὸν ὄνομα Jozo Miquez. Καὶ ἐν ἀρχῇ μὲν μετέβη πρὸς ἀναζήτησιν τύχης εἰς Ἀμβέρσαν, ὅπου προσέλαβεν αὐτὸν εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν ὑποθέσεών της ἡ θεία του, χήρα πλουσιωτάτη, ἡ ὁποία, ὀνομαζομένη δόνα Γράτζια Νάζη, εἶχε καὶ αὐτὴ μετονομασθῇ Βεατρίκη Δελάνα. Ἐν Ἀμβέρσῃ προσείλκυσε τὴν εὔνοιαν τῆς ἀντιβασιλίσσης τῶν Κάτω Χωρῶν Μαρίας, ἀδελφῆς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Καρόλου Ε′, καὶ τὸν ἔρωτα τῆς ὡραίας καὶ βαθυπλούτου ἐξαδέλφης του Ρεΰνας, τὴν ὁποίαν καὶ ἀπαγαγὼν ἐδραπέτευσεν. Ἀρξαμένου καὶ ἐν Βελγίῳ τοῦ κατὰ τῶν Ἑβραίων διωγμοῦ, μετηνάστευσε χάριν μεγαλυτέρας ἀσφαλείας εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἐκ τῆς Ἰταλίας μετέβη ὀλίγον ὕστερον εἰς Γαλλίαν, μετ' οὐ πολὺ δὲ ἵδρυσε τράπεζαν εἰς Λυὸν καὶ ἀπέβη μάλιστα δανειστὴς μεγάλων ποσῶν εἰς τὸ γαλλικὸν στέμμα. Πεπροικισμένος ὑπὸ τῆς φύσεως μὲ σπάνιον ἐπιχειρηματικὸν καὶ διπλωματικὸν πνεῦμα, περιῆλθε τὰς κυριωτέρας τῆς Εὐρώπης πρωτευούσας, ὅπως βολιδοσκοπήσῃ τὴν πολιτικὴν κατάστασιν διὰ μέλλοντας μεγάλους σκοπούς, τοὺς ὁποίους ἐν τῇ θερμουργῷ διανοίᾳ του εἶχε συλλάβει. Ἐν τέλει δέ, μετὰ ἀκάρπους διαπραγματεύσεις πρὸς τὴν βενετικὴν γερουσίαν διὰ τὴν μεταφορὰν εἴς τινα βενετικὴν γωνίαν τῶν ἐκ τῆς Ἱσπανίας διωκομένων ὁμοπίστων του, μετέβη τῷ 1553 εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα οἱ Ἰουδαῖοι ἐτύγχανον καλῆς δεξιώσεως, συναποκομίζων μυθώδη πλούτη, τὰ ὁποῖα ἀκόμη περισσότερον ηὔξησεν ἐν Τουρκίᾳ. Ἦτο ὁ Ρότσιλδ τοῦ αἰῶνος ἐκείνου, ἐπί τινα δὲ χρόνον ἀναμφιβόλως ἠδύνατο νὰ ἐπηρεάσῃ τὴν συνομολόγησιν εἰρήνης ἢ τὴν κήρυξιν πολέμου· διὸ οἱ ξένοι πρέσβεις πολλάκις ἐζήτουν τὴν μεσολάβησίν του ἐπὶ σπουδαίων ὑποθέσεών των παρὰ τῷ σουλτάνῳ, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Μαξιμιλιανὸς ὁ Β′, ὁ Γουλιέλμος τῆς Ὀράγγης καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας Σιγισμόνδος Αὔγουστος Β′ ἐτήρουν προσωπικὴν καὶ πυκνὴν μετ' αὐτοῦ ἀλληλογραφίαν. Ἐν Κωνσταντινουπόλει κατώρθωσε νὰ κατακτήσῃ τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν οἰκειότητα τοῦ μέλλοντος σουλτάνου Σελὴμ τοῦ Β′, ἐξυπηρετῶν τὰς ἕξεις τοῦ φιλοίνου, φιλοχρηματου καὶ γαστριμάργου ἐκείνου ἡγεμόνος διὰ γενναίων προσφορῶν χρυσοῦ, πολυτίμων κοσμημάτων καὶ ἐκλεκτῶν λιχνευμάτων καὶ ἰδίως κυπριακοῦ οἴνου, τοῦ περιφήμου ἀνθοσμίου, τὸν ὁποῖον ὁ Σελὴμ ὑπερηγάπα. Καὶ δι' ἄλλων δ' ἐνεργειῶν του ὁ Νάζης ὁσημέραι ἀπέβαινεν ἐπιφανεστάτη ἐν Τουρκίᾳ προσωπικότης, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι λόγιοι ἀφιέρωνον εἰς αὐτὸν τὰ ἔργα των, καὶ ἡ ὅλη καταπεπατημένη φυλὴ ἀπέβλεπεν εἰς αὐτὸν ὡς πρὸς τὸν πεπρωμένον ἀρχηγόν της. Εἶχε δὲ πράγματι ἐπὶ μακρὸν οἰστρηλατηθῇ ὑπὸ τῆς φιλοδοξίας νὰ ἱδρύσῃ ἰουδαϊκὴν πολιτείαν, γενόμενος οὕτω, κατ' αὐτὸν ἤδη τὸν ΙΣΤ′ αἰῶνα, πρόδρομος τῶν Σιωνιτῶν τῆς σήμερον. Μάτην δὲ ζητήσας βενετικήν τινα νῆσον πρὸς ἐγκαθίδρυσιν τῆς νέας Σιών, ἔλαβε παρὰ τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμὰν Β′ τοῦ Μεγαλοπρεποῦς τὴν ἄδειαν νὰ κτίσῃ πόλιν εἰς τὰ πέριξ τῆς Τιβεριάδος πρὸς συνοικισμὸν τῶν ἐκδιωχθέντων ὁμοπίστων του, ἀναγορευόμενος ἅμα καὶ βασιλεὺς αὐτῶν. Παρὰ δὲ τὰς κατ' αὐτοῦ ὑπονομευτικὰς ἐνεργείας τῆς γαλλικῆς διπλωματίας, ἀχθομένης διὰ τὰς πιέσεις τοῦ Νάζη πρὸς πληρωμὴν τῶν εἰς αὐτὸν ὀφειλομένων ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας σημαντικῶν ποσῶν, δὲν ἔπαυσεν οὗτος διατηρῶν ἀπαραμείωτον τὴν εὔνοιαν καὶ τοῦ διαδεχθέντος τὸν Σουλεϊμὰν σουλτάνου Σελὴμ τοῦ Β′, ὅστις ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ὡς τιμάριον ἐπισήμως τὴν Νάξον, Ἄνδρον, Μῆλον καὶ τὰς ἄλλας νήσους τοῦ Αἰγαίου μετὰ τῆς ἱστορικῆς προσωνυμίας δουκός, καταστήσας αὐτὸν διάδοχον τῶν Κρίσπων καὶ τῶν Σομμαρίπα. Ὁ νεότευκτος Ἰουδαῖος ἡγεμών, ὅστις ἐτιτλοφόρει ἑαυτὸν ἄλλοτε μὲν δοῦκα τῆς Νάξου καὶ Ἄνδρου, καὶ ἄλλοτε δοῦκα τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ δυνάστην τῆς Ἄνδρου, οὐδέποτε ἐπεσκέφθη τὴν ἡγεμονίαν του κατὰ τὰ δεκατρία περίπου ἔτη, καθ' ἃ ἐκυριάρχησεν αὐτῆς. Κατοικῶν εἰς τὸ ἐν Σταυροδρομίῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μεγαλοπρεπὲς δουκικὸν παλάτιόν του, ἐτήρει ἡγεμονικὴν ἐθιμοτυπίαν, ἐξερχόμενος μετ' ἐνόπλου συνοδείας καὶ ἐκδίδων διατάγματα ὑπὸ τοὺς προμνημονευθέντας τίτλους του. Ἦτο δὲ ἀναμεμιγμένος εἰς μεγάλας ἐπιχειρήσεις, παρακωλύων μὲν τὸν ἔκπλουν τῶν γαλλικῶν πλοίων ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ βίᾳ καθιστάμενος κύριος αὐτῶν ἀπέναντι τῶν πρὸς αὐτὸν μεγάλων ὀφειλῶν τοῦ γαλλικοῦ στέμματος, ἐξερεθίζων δὲ τοὺς Τούρκους ἐναντίον τῆς Βενετίας καὶ ὑποτυπώνων τὴν κατάκτησιν τῆς Κύπρου. Ἡ ἅλωσις δὲ τῆς Κύπρου καὶ αἱ συνεχεῖς παρορμήσεις τοῦ Νάζη ἐπέφερον μετὰ ἓν ἔτος τὴν περιβόητον ἐν Ναυπάκτῳ ναυμαχίαν, ἡ ὁποία ἐχάραξε τὴν παρακμὴν τοῦ τουρκικοῦ κολοσσοῦ τῆς Ἀνατολῆς. Διὰ τὰς ὑπ' αὐτοῦ κατεχομένας Κυκλάδας, τὰς ὁποίας ἐκυβέρνα διὰ τοῦ τοποτηρητοῦ του Φραγκίσκου Κορονέλλου, Χριστιανοῦ μὲν κατ' ὄνομα, ἀλλὰ πράγματι καὶ τούτου Ἰουδαίου ἐξ Ἱσπανίας, ὁ Νάζης ἐπλήρωνεν εἰς τὸν σουλτᾶνον φόρους ἀνερχομένους εἰς 14.000 χρυσῶν δουκάτων, καὶ ἄλλας προσέτι 2.000 διὰ φόρον τοῦ εἰς αὐτὰς παραγομένου οἴνου, ἐνῷ αὐτὸς εἰσέπραττεν ἀπὸ τὸν φόρον μόνον τοῦτον τοῦ οἴνου 15.000 δουκάτων. Διετήρησε δὲ ὁ Νάζης τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα καὶ τοὺς νόμους τῶν Φράγκων δυναστῶν, οἱ δὲ ἄλλοι αὐτοῦ ὑπάλληλοι, πλὴν τοῦ Κορονέλλου, ἦσαν Χριστιανοί, καὶ προσεπάθησε νὰ ἑλκύσῃ τινὰς τῶν ἀρχαίων οἴκων, δοὺς εἰς αὐτοὺς ἀρχὰς καὶ ἀξιώματα ὑπὸ τὸν τοποτηρητήν του Κορονέλλον καὶ ἐπικυρώσας τὰ ἀρχαῖα αὐτῶν τιμάρια. Ἀλλ' ὁ βίος τοῦ Ἑβραίου δουκός, ἐπικληθέντος καὶ «βασιλέως τῶν Κυκλάδων», δὲν ὑπῆρξε μακρός. Πάσχων ὑπὸ χρονίας λιθιάσεως ἀπεβίωσε τὴν 2 Αὐγούστου τοῦ 1579. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἀφῆκε τέκνα, ἡ δυναστεία του συνεξέλιπε μετ' αὐτοῦ. Δ. Π. ΠΑΣΧΑΛΗΣ

νάζι (τό)· δημοτ., ἀκκισμός, τρόπος φιλάρεσκος: «δλο νάζια εἶναι», «κάμνει κάτι σιχαμένα νάζια»· || προσποιητὴ ἄρνησις προσφερομένου τινός: παρέ το καὶ μὴ κάμνῃς νάζια» (λ. τουρκ.).

ναζιανζηνός, —*ή*, —*όν*· ὁ τῆς Ναζιανζοῦ, ὁ ἀνήκων εἰ. τὴν Ναζιανζόν· || *Ναζιανζηνὸς* ὁ κάτοικος τῆς Ναζιανζοῦ.

—**«Ναζιανζηνὸν *ἡμερολόγιον*»**. Ἱδρύθη τῷ 1931 ὑπὸ Ἰ. Γ. Δοπρίδου καὶ Ἰ. Η. Οἰκονομίδου.

Ναζιανζὸς *[Γεωγρ.—Ἱστορ.]*. Πόλις ἀρχαία τῆς Καππαδοκίας, κειμένη εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Γαρσαυρίτιδος, ἐπὶ τῆς ἐξ Ἀρχελαΐδος εἰς Τύανα καὶ ἐκ Καρβάλης εἰς Νεάπολιν ὁδοῦ. Τὸ ὄνομα αὐτῆς δὲν εἶναι ἑλληνικόν. Ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν πολλῶν μικρασιατικῶν τοπωνυμίων, τὰ ὁποῖα ἔχουν παραγωγικὴν κατάληξιν —*σὸς* ἢ —*σσός*. Ἡ φωνητικὴ μεταβολὴ τοῦ *Ναζιανσὸς* εἰς *Ναζιανζὸς* ἔγινε κατ' ἀφομοίωσιν.

Ἡ Ναζιανζὸς ἦτο ἄσημος πολίχνη εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Εἰς τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους κατέστη περιώνυμος, διότι ὑπῆρξε πατρὶς τοῦ μεγάλου πατρὸς τῆς Ἐκκλησίας Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ὅστις καὶ ὡς ἐπίσκοπος αὐτῆς ἐκλήθη *Ναζιανζηνός*. Κατὰ τὸν ΣΤ′ καὶ Ζ′ αἰῶνα συγκατελέγετο μεταξὺ τῶν ὀκτὼ πόλεων τῆς Καππαδοκίας. Πρῶτος ἐπίσκοπος τῆς πόλεως ἀναφέρεται ὁ πατὴρ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Γρηγόριος καὶ αὐτὸς (329—374), διάδοχος τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ὁ υἱός. Ἄλλοι ἐπίσκοποι ἀναφέρονται ὁ Εὐλάλιος (383), Θεοδόσιος παρακαθήσας εἰς τὴν Δ′ ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικὴν σύνοδον (451), Σχολαστικὸς Θεόδωρος παρακαθήσας εἰς τὴν ΣΤ′ ἐν Κωνσταντινουπόλει Οἰκουμενικὴν σύνοδον (680), Μιχαὴλ εἰς τὴν λεγομένην σύνοδον Πενθέκτην ἢ ἐν Τρούλλῳ (691) καὶ Νίκανδρος μνημονευόμενος περὶ τὸ 1167. Κατὰ τὴν ἐπὶ Λέοντος τοῦ σοφοῦ γενομένην ἐκκλησιαστικὴν διαρρύθμισιν, ἡ Ναζιανζὸς φέρεται ὡς ἑβδομηκοστὴ δευτέρα μητρόπολις ἐν τῇ σειρᾷ τῶν μητροπόλεων τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, βραδύτερον δέ, ἐπὶ τοῦ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου ὑπεβιβάσθη εἰς ὀγδοηκοστὴν πέμπτην. Ἡ Ναζιανζὸς δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιζήσῃ τῶν μεγάλων ἐθνικῶν μεταβολῶν, αἱ ὁποῖαι συνετελέσθησαν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν κατὰ τοὺς τελευταίους βυζαντινοὺς χρόνους. Ἐξέλιπεν ἄγνωστον πότε. Τὰ ἐρείπια αὐτῆς ἀνευρέθησαν ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων παρὰ τὸ σημερινὸν τουρκικὸν χωρίον Ἐϊρὰν-Σεχίρ.

Εἰς ἀπόστασιν 20′ τῆς ὥρας καὶ πρὸς τὴν πεδιάδα εὑρίσκεται σήμερον τὸ μικρὸν τουρκικὸν χωρίον *Νενεζί*, οὗτινος οἱ κάτοικοι, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων αὐτῶν, τυγχάνουσιν ἀπόγονοι Ἑλλήνων βίᾳ ἐξισλαμισθέντων. Οἱ κάτοικοι τοῦ Νενεζί, γνωρίζουν ὡς θρῦλον τὴν καταγωγὴν τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Θεολόγου ἐκ τοῦ τόπου των καὶ σέβονται τὴν μνήμην αὐτοῦ. Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὸν τὸ γεγονὸς ὅτι παρεκάλεσαν μετ' ἐπιμονῆς τοὺς Ἕλληνας κατοίκους τῆς γειτονικῆς κωμοπόλεως *Καρβάλης*, εἰς ἣν καὶ ἐφυλάσσετο τὸ ἱερὸν σκήνωμα τοῦ ἁγίου, ὅπως κατὰ τὴν ἀναχώρησίν των εἰς Ἑλλάδα ἀφήσωσι τὸ ἱερὸν σκήνωμα εἰς αὐτούς, ὡς προστάτου ὄντος τοῦ χωρίου των. Τοῦτο ὅμως δὲν ἐγένετο, τὰ δὲ ἱερὰ ὀστᾶ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Θεολόγου μετεφέρθησαν μετὰ τῶν λοιπῶν ἱερῶν κειμηλίων εἰς Ἑλλάδα, σήμερον δὲ εὑρίσκονται εἰς τὴν Νέαν Καρβάλην. Μέχρι τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν (1923) ἡ περιοχὴ τῆς Ναζιανζοῦ ὑπήγετο ἐκκλησιαστικῶς εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἰκονίου. Α.Α.Π.—Ι. Γ. Δ.

—**«Ναζιανζός»**. Φιλεκπαιδευτικὴ ἀδελφότης Καρβαλιατῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἱδρυθεῖσα τῷ 1884. Παρασχοῦσα σπουδαίας ὑπηρεσίας εἰς τὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ Καρβάλης, διελύθη μετὰ τεσσαρακονταετῆ λαμπρὰν δρᾶσιν (1924), λόγῳ τῶν ἐπελθόντων πολιτικῶν καὶ πολεμικῶν γεγονότων. Ι. Γ. Δ.

ναζιάρης (ὁ)· θηλ. —*ιάρα*, οὐδ. —*ιάρικο*· αὐτὸς ποῦ κάμνει νάζια, ὁ ἀκκιζόμενος: «μὴν εἶσαι ναζιάρης», «ναζιάρικο παιδί,—κορίτσι».

Ναζιβουγκάς. Ὁ Κοσσαῖος βασιλεὺς τῆς Βαβυλῶνος Καρακαρδᾶς (ΙΔ′ αἰὼν π. Χ.), ἐνυμφεύθη θυγατέρα τοῦ Ἀσσυρίου βασιλέως Ἀσουρουβαλλίτ. Ὁ υἱὸς των Καδασμανχαρβέ, δολοφονηθεὶς κατά τινα στάσιν, ἀντικατεστάθη εἰς τὸν θρόνον ὑπό τινος τῶν στασιαστῶν, τοῦ Ναζιβουγκάς. Τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν πρώτην ἀσσυριακὴν ἐπέμβασιν εἰς τὰ πράγματα τῆς Βαβυλῶνος. Ὁ Ἀσουρουβαλλὶτ ἐπελθὼν τιμωρὸς ἐθανάτωσε τὸν Ναζιβουγκὰς καὶ ἀπέδωκε τὸν θρόνον εἰς τὸν ἴδιον αὐτοῦ ἔγγονον, υἱὸν δὲ τοῦ δολοφονηθέντος, τὸν Κουριζαλγοῦ Β′. Γ.Λ.Α.

Νάζικ (Nasik) *[Γεωγρ.]*. —1) Διαμέρισμα τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν τῷ νομῷ τοῦ Ντέκκαν τῆς κεντρικῆς προεδρείας τῆς Βομβάης. Ἔχει ἔκτασιν 14.800 τ.χλμ. καὶ 832.576 κατ. Ἐξαιρέσει μικροῦ τμήματος πρὸς Δ., τὸ ἔδαφος αὐτοῦ εἶναι ὀρεινόν, ἀποτελοῦν ὀροπέδιον ὕψους 400—600 μ. καὶ διασχιζόμενον ἀπὸ Β. πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς ὀροσειρᾶς

Digitized by Google

Σαχυάντρι. Παράγει σιτηρά, βάμβακα, ζαχαροκάλαμον καὶ οἴνους καὶ ἔχει βιομηχανίαν μεταξωτῶν καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων. Τὸ διαμέρισμα τοῦτο κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων τῷ 1818.

— 2) Πόλις τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν τῷ νομῷ Ντέκκαν τῆς κεντρικῆς προεδρείας τῆς Βομβάης, πρωτεύουσα ὁμωνύμου διαμερίσματος. Κάτ. 38.240. Κεῖται παρὰ τὸν ποταμὸν Γκονταβάρ, εἰς ἀπόστασιν 171 χλμ. πρὸς ΒΑ. τῆς Βομβάης καὶ ἔχει ἐργοστάσια βαμβακερῶν ὑφασμάτων, ὀρειχαλκίνων εἰδῶν καὶ ἰαματικὰς πηγάς. Πέριξ αὐτῆς ὑπάρχουν πολυάριθμα προσκυνήματα καὶ ἱερὰ σπήλαια, ὧν τὸ ὀνομαστότερον εἶναι τὸ Πάντου Λένα, ἅτινα συγκεντρώνουν κατ' ἔτος χιλιάδας προσκυνητῶν. Κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ, παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ, ὑπάρχουν πολλοὶ ἰνδικοὶ ναοί, ζῶσι δὲ πολλαὶ χιλιάδες Βραχμάνων ἐν τῇ πόλει, ἥτις θεωρεῖται ὡς εἷς τῶν ἱερωτέρων τόπων τῶν Ἰνδῶν. Μ. Δ. Β.

Ναζίκι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἐπίσημα ἀβαθῆ τοῦ Β. τμήματος τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου (πλάτ. 40° 33'½ Β., μῆκ. 22° 50' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2070: gulf of Saloniki, χάρτ. ἑλλ. 16: Κόλπος Θεσσαλονίκης), ἐκτεινόμενα ἀπὸ τοῦ ἰχθυοτροφείου τοῦ *Κάβουρα* ἕως τοῦ στομίου *Παλιομάνα* τοῦ Ἀξιοῦ. Αὐτόματος φωτοβόλος σημαντὴρ Ἄγκα (1921) λευκῶν ἐκλάμψεων 9 μιλ. ἐπισημαίνει τὴν μᾶλλον προέχουσαν ἀποχὴν αὐτῶν. Σ. Ε. Λ.

Ναζὶμ *πασᾶς*. —1) Τοῦρκος στρατιωτικὸς (1848—1913), γενόμενος γνωστὸς κυρίως μετὰ τὴν τουρκικὴν ἰουλιανὴν μεταπολίτευσιν τοῦ 1903. Τελειοποιήσας τὰς στρατιωτικὰς σπουδάς του ἐν Γαλλίᾳ, ὑπηρέτει εἰς τὸ γενικὸν ἐπιτελεῖον τοῦ σερασκεράτου, καταγγελθεὶς ὅμως ὡς ὀπαδὸς τῶν φιλελευθέρων ἰδεῶν καὶ ὡς συμμετέχων συνωμοσίας πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ καθεστῶτος, κατεδικάσθη εἰς πενταετῆ ἐγκάθειρξιν ἐν φρουρίῳ. Ἐνεκλείσθη τότε εἰς Ἐρζερούμ, ἀλλὰ κατορθώσας νὰ δραπετεύσῃ ἔφυγεν εἰς τὴν Καυκάσιον Ρωσίαν. Μετὰ τὴν νεοτουρκικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1908 ἐπανῆλθεν εἰς Τουρκίαν καὶ προβιβασθεὶς εἰς ἀντιστράτηγον διωρίσθη διοικητὴς τοῦ 6ʹ στρατιωτικοῦ σώματος (Ἀδριανουπόλεως). Συνταχθεὶς ὅμως πρὸς τὸ ὑπὸ τὸν Κιαμὶλ πασᾶν καὶ τὸν πρίγκιπα Σαμπαχεντὶν κόμμα τῆς λεγομένης «Ἐλευθερίας καὶ Συνεννοήσεως», ὑπεβλέπετο ὑπὸ τοῦ κομιτάτου τῆς Ἑνώσεως καὶ Προόδου. Ἀποσταλεὶς δὲ εἰς Βαγδάτην ἀνεκλήθη καὶ ἐκεῖθεν ὑπὸ διαφόρους προφάσεις. Τῷ 1912, κατὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ ὑπὸ τὸν Κιουτσοὺκ Σαΐτ πασᾶν κομιτατικοῦ ὑπουργείου, ἀπετέλεσε μέλος τῆς ὑπὸ τὸν Κιαμὶλ πασᾶν κυβερνήσεως, ὡς ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, εὑρεθεὶς τοιοῦτος καὶ κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου. Μετὰ τὰς πρώτας εἰς τὸ μέτωπον τῆς Θρᾴκης ἥττας τῶν Τούρκων, ἀνέλαβεν αὐτοπροσώπως τὴν ἀρχηγίαν τῆς τουρκικῆς στρατιᾶς Θρᾴκης καὶ ὑποχωρήσας εἰς Τσατάλτζαν ἀπέκρουσε τὴν βουλγαρικὴν ἐπίθεσιν καὶ ἔσωσε τὴν Κωνσταντινούπολιν. Διετέλει ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν κατὰ τὴν ἀνακωχὴν καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συνδιασκέψεως τοῦ Λονδίνου, ὅτε οἱ κομιτατικοὶ ὑπὸ τοὺς Ἐμβὲρ βέην καὶ Ταλαὰτ βέην παρεσκεύασαν τὸ κίνημα τῆς 23 Ἰανουαρίου 1913 πρὸς ἀνατροπὴν τῆς κυβερνήσεως, διότι αὕτη ὑπεχώρει εἰς τὸ ζήτημα τῆς Ἀδριανουπόλεως. Οἱ κινηματίαι κατώρθωσαν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην ἄνευ ἀντιστάσεως, διότι ἡ μικρὰ φρουρὰ ἀνεπαύετο εἰς τὸ ἰσόγαιον ἐκ συνενοχῆς τοῦ διοικητοῦ της μετὰ τῶν συνωμοτῶν, καὶ νὰ προχωρήσωσι μέχρι τῆς θύρας τοῦ συνεδριάζοντος ὑπουργικοῦ συμβουλίου. Ἀκούσας τὸν θόρυβον ὁ Ναζὶμ πασᾶς ἐξῆλθεν εἰς τὸν διάδρομον προτείνων τὸ ὅπλον του καὶ λέγων: «Τώρα θὰ ἰδῆτε!». Μόλις ὅμως ἐνεφανίσθη ἐβλήθη ὑπὸ σφαίρας ριφθείσης ὑπὸ ἀγνώστου (πιθανῶς τοῦ Ἐμβὲρ ἢ τοῦ Ταλαάτ, δεινῶν σκοπευτῶν) καὶ ἔπεσε νεκρός. Αὐτοστιγμεὶ ἐφονεύθησαν, ὡς λέγεται, καὶ οἱ τυχαίως παριστάμενοι κλητῆρες, ὅπως μὴ ὑπάρχωσι μάρτυρες τῶν συμβάντων, ἐνῷ ὁ μέγας βεζύρης Κιαμὶλ πασᾶς ὑπέγραφεν εἰς μικρὸν φύλλον χάρτου τὴν παραίτησίν του.

Ὁ Ναζὶμ πασᾶς ἀνῆκεν εἰς τὴν σχολὴν ἐκείνην τῶν Τούρκων ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν, οἱ ὁποῖοι ἐσυνέχιζον ἀκόμη τὰς παραδόσεις τῆς μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον (1854—1856) ἐπικρατησάσης γαλλικῆς ἐπιρροῆς, ἥτις ἀπὸ τοῦ 1882 ἀντικατεστάθη ὑπὸ τῆς γερμανικῆς ἐπιβολῆς.

—2) Γενικὸς διευθυντὴς ἤ, ὡς ἐτιτλοφορεῖτο, ὑπουργὸς τῆς Ἀστυνομίας Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὴν προτελευταίαν περίοδον τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάνου Ἀβδοὺλ Χαμὶτ τοῦ Βʹ, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 1890 μέχρι τοῦ 1900 περίπου. Ἠσχολεῖτο κυρίως μὲ τὴν διεύθυνσιν τῆς μυστικῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας, ἥτις ἐπετήρει τοὺς ὑπόπτους φιλελευθέρους (Νεοτούρκους). Ἐπαύθη ὡς ὕποπτος ἐσκεμμένης ἀμελείας ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν καθηκόντων του. Ν. Μ.

Ναζιμαροντάς. Βασιλεὺς τῆς Βαβυλῶνος, υἱὸς τοῦ Κουριζαλγοῦ Βʹ. Ὁ πατήρ του ἔζησεν ἐπὶ μακρὸν ἐν εἰρήνῃ πρὸς τὴν Ἀσσυρίαν, ἀλλὰ περὶ τὰ τέλη τῆς βασιλείας του ἐνεπλάκη εἰς πόλεμον καὶ ἐνίκησε τὸν Ἀδαδνιραρὶ Αʹ. Οὗτος ὅμως ἐπανελθὼν ἐνίκησε τὸν νεαρὸν Ναζιμαρουτὰς καὶ μετ' ὀλίγον ἡ Βαβυλὼν ἔγινε κτῆσις ἀσσυριακὴ (1250 π.Χ.). Γ. Λ. Α.

Ναζὶρ-ἴμπν-Χοσράου. Πέρσης ποιητὴς (βλ. λ. *Νάς-Χοσράου*).

ναζιραῖος. Παρ' Ἑβραίοις, ὁ ἀφωσιωμένος εἰς τὸν Θεόν, ὁ κεχωρισμένος ἀπὸ τὸν κόσμον (βλ. λ. *Ναζειραῖοι*).

Ναζιριγιὲ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μεσοποταμίας (βλ. λ. *Ναζριγιέ*).

Ναζὶφ *[Γεωγρ.]*. Θέσις παρὰ τὸ χωρίον Μοναστηράκι Ἀμαρίου τῆς Κρήτης. Ὠνομάσθη οὕτω, διότι ἐκεῖ ἐφονεύθη κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 γενναῖος Τουρκοκρής, *Ναζὶφ* ὀνόματι. ΕΡ. Μ.

Νάζλη *χάνεμ*. Βασίλισσα τῆς Αἰγύπτου, γεννηθεῖσα τὴν 25 Ἰουνίου 1894 ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ συζευχθεῖσα τὸν βασιλέα Ἀχμὲτ Φουὰτ Αʹ τὴν 24 Μαΐου 1919. Εἰς τὰς φλέβας της ρέει καὶ ἑλληνικὸν αἷμα. Διαρκούσης τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, κατὰ τὴν ἐν Μεθώνῃ τῆς Πελοποννήσου παραμονὴν τοῦ Ἰμπραὴμ πασᾶ ὁ ἐπιτελάρχης αὐτοῦ καὶ ὀργανωτὴς τοῦ στρατοῦ τοῦ Μωχάμμετ Ἄλη Γάλλος συνταγματάρχης Σέβ, ὅστις ἐξομόσας ἐκλήθη Σολιμάν, ἀπήγαγε περικαλλῆ Ἑλληνίδα, ὀνόματι Μαρίαν, σύζυγον ὑποδηματοπώλου τῆς πόλεως. Ἡ Μαρία ἐξομόσασα καὶ αὐτὴ συνεζεύχθη τὸν Σολιμὰν καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐγέννησε θυγάτριον, τὸ ὁποῖον κατόπιν ἐνυμφεύθη τὸν Σερὴφ πασᾶν, μεγάλην πολιτικὴν καὶ οἰκονομικὴν προσωπικότητα τῆς Αἰγύπτου. Ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἐγεννήθη ἡ μήτηρ τῆς Νάζλη χάνεμ, συζευχθεῖσα τὸν Σάμπρη πασᾶν. Ἀλλὰ καὶ οὗτος εἶναι ἔγγονος τοῦ Ραχὶμ Σάμπρη πασᾶ, ὅστις ἦτο Ἑλληνόπαις ἀπαχθεὶς ἐκ Μεσολογγίου καὶ ἐξομόσας ἐν Αἰγύπτῳ. Ἐκ τῆς Νάζλη χάνεμ ἐγεννήθη ὁ νῦν διάδοχος τοῦ αἰγυπτιακοῦ θρόνου πρίγκιψ Φαροὺκ καὶ αἱ πριγκίπισσαι Φεουζία, Φαΐζὰ καὶ Φαϊκά. Γ. Λ. Α.

Ναζλῆ *χανούμ*. Αἰγυπτία πριγκίπισσα, θυγάτηρ τοῦ Μωχάμμετ Ἄλη πασᾶ, γεννηθεῖσα ἐν Καβάλλᾳ τῷ 1800 καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 1860 ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου ἠναγκάσθη ν' ἀποσυρθῇ, διότι εἶχε προβῇ εἰς ἐνεργείας ἐναντίον τοῦ χεδίβου Ἀμπὰς πασᾶ, ὅστις κατέσχε τὰ κτήματά της. Ν. Μ.

Ναζλῆ (τουρ. *Ναζιλλὶ) [Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἕδρα ὁμωνύμου διοικήσεως τοῦ νομοῦ Ἀϊδινίου, παρὰ τὸν Χρυσορρόαν (Ναζλῆ-σοῦ), μικρὸν παραπόταμον τοῦ Μαιάνδρου, καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Σμύρνης - Ἀϊδινίου. Χωρίζεται εἰς δύο τμήματα, τὸ *Ἄνω Ναζλῆ*, ὅπερ εἶναι συνοικισμὸς μεταγενέστερος, καὶ τὸ *Κάτω Ναζλῆ*, τὸ καὶ μεγαλύτερον, καλούμενον *Μπουγιοὺκ - Ναζιλλί*. Κάτ. (1927) 9.325 ἔναντι 21.679 πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν. Εἶναι πόλις πλουσιωτάτη, ἔχουσα ἐκκοκκιστικὰ ἐργοστάσια βάμβακος καὶ ζωηρότατον γενικὸν ἐμπόριον. Παρ' αὐτὴν σῴζονται ἐρείπια τῶν ἀρχαίων *Μασταύρων*, ἐγγὺς δὲ καὶ πρὸς νότον ὑπάρχει μεταλλεῖον ἀντιμονίου. Συνδέεται μετὰ τῆς Σμύρνης δι' ἁμαξιτοῦ καὶ σιδηροδρομικῶς, ὡς ἐπίσης περαιτέρω πρὸς Α. μετὰ τοῦ Ντενισλῆ καὶ τοῦ Ἐγκερντίρ.

Ἡ ὁμώνυμος ὑποδιοίκησις ἔχει ἐπιφάνειαν 1.360 τετρ. χλμ. καὶ 49.766 κατοίκους. Τὰ κυριώτερα προϊόντα εἶναι σιτηρά, σησάμιον, βάμβαξ, σῦκα, ἐλαῖαι. Ν. Μ.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Τὸ *Ναζλῆ* κατελήφθη τῇ 21 Μαΐου 1919 (π. ἡ.) ὑπὸ τάγματος τοῦ 4ου συντάγματος πεζικοῦ, ἀποσταλέντος ἐξ Ἀϊδινίου, πρωτοβουλίᾳ τοῦ συντάγματος τούτου. Ἐπεμβάσει ὅμως τοῦ Ἄγγλου στολάρχου Φὶτζ Μῶρρις, ἀντιπροσώπου τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἄγγλου στρατηγοῦ Χάριγκτων, τὸ τάγμα τοῦτο εἶχε διαταχθῇ νὰ ἐκκενώσῃ μέχρι τῆς 10 Ἰουνίου 1919 τὸ Ναζλῆ, ἅτε κείμενον ἔξω τῆς διὰ τὴν Ἑλλάδα ὁρισθείσης ζώνης κατοχῆς. Ὁ διοικῶν ὅμως τὸ τάγμα ἐκεῖνο, ἐπηρεασθεὶς ἐκ τῶν πληροφοριῶν ὅτι θὰ προσεβάλλετο ὑπὸ ὑπερτέρων τουρκικῶν δυνάμεων καὶ ἐξ αἰφνιδιαστικῶν τινων ἐγχειρημάτων, ἅτινα ἐνήργουν τότε οἱ Τοῦρκοι κατὰ τῶν φυλακίων τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἔσπευσεν αὐτοβούλως τὴν νύκτα τῆς 6 - 7 Ἰουνίου 1919 τὴν ἐκκένωσιν τοῦ Ναζλῆ καὶ διὰ συντόνου πορείας 22 ὡρῶν ἔφθασε τὸ τάγμα εἰς Ἀϊδίνιον. Οἱ Τοῦρκοι τότε κατέσφαξαν ἀγρίως τοὺς Ἕλληνας κατοίκους τοῦ Ναζλῆ καὶ τῶν πέριξ χωρίων (Ἀξέ, Κιόσκι, Σουλτὰν Χισάρ, Οὐμουρλοῦ), ὡς εἶχε συμβῇ καὶ εἰς Ἀξάριον καὶ εἰς Πέργαμον, διασυμμαχικὴ δ' ἐπιτροπὴ διεπίστωσε τὰς σφαγὰς ἐκείνας. Τῇ 20ῇ Ἰουνίου 1919 ὁ διοικητὴς τοῦ ἐν Ἀϊδινίῳ 4ου συντάγματος πεζικοῦ, πληροφορηθεὶς ὅτι πυρπολεῖται τὸ Ναζλῆ, ἀπέστειλεν ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας τάγμα, ὅπερ κατέλαβε τὴν πόλιν, ὡδήγησε δὲ ἐκεῖ τὴν ἑπομένην καὶ ὁλόκληρον τὸ σύνταγμα, ὅπερ ἐξεκαθάρισε τὴν περιοχὴν ἀπὸ τῶν τουρκικῶν τμημάτων, συνέλαβεν αἰχμαλώτους καὶ ἔσωσε τοὺς διαφυγόντας τὴν σφαγὴν καὶ ἐν ἐρειπίοις κρυπτομένους Ἕλληνας. Οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τοῦ Ναζλῆ, τῶν ἐπιζησάντων τῶν πρὸ ἔτους (1918) γενομένων ὁμοίων σφαγῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐκάησαν ἢ ἐφονεύθησαν ἢ παρελήφθησαν παρὰ τῶν ἀπελθόντων Τούρκων ὡς ὅμηροι εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Ἔκτοτε τὸ Ναζλῆ κατείχετο ὑπὸ ἑλληνικῆς φρουρᾶς. Τῇ 6ῃ Αὐγούστου 1922 τουρκικὰ τμήματα, αἰφνιδιαστικῶς ἐπιτεθέντα, ᾐχμαλώτισαν τὴν φρουρὰν τοῦ προγεφυρώματος Ὀρτάντζης, τῇ δὲ 22ᾳ Αὐγούστου ἐξεκενώθη αὖθις τὸ Ναζλῆ, ἀνακτηθὲν ὑπὸ τῆς 3ης τουρκικῆς μεραρχίας ἱππικοῦ. Τὸ μεῖζον μέρος τῆς κατεχούσης αὐτὸ ἑλληνικῆς φρουρᾶς ὑπεχώρησε διὰ Φιλαδελφείας πρὸς δυσμάς, ἓν δὲ μόνον τάγμα αὐτῆς ἀπεσύρθη πρὸς Ἀϊδίνιον-Ἐρυθραίαν. Ν. Κ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ναζλὶ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ναζλῆ*.

Ναζμί. Τοῦρκος ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Ἀδριανουπόλει περὶ τὸ 1520. Κατ' ἀρχὰς ἦτο γενίτσαρος τοῦ σώματος τῶν σπαχήδων. Ἐπιδοθεὶς κατόπιν εἰς θεολογικὰς μελέτας, ἔγινε γνωστὸς διὰ τῶν στίχων του, ἐκδώσας καὶ ἀνθολογίαν διαφόρων Τούρκων ποιητῶν. Ἀπέθανεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1588. Ν. Μ.

Νάζος, ***Γεώργιος***. Ἕλλην μουσικός, ἐκ παλαιᾶς ἀρχοντικῆς οἰκογενείας τῆς Τήνου, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1862. Μετὰ πολυετεῖς ἐν τῷ ᾠδείῳ τοῦ Μονάχου σπουδάς, ὑπὸ τοὺς Ραϊνμπεργκερ, Τούϊλε κτλ., ἐκλήθη ἵνα ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ᾠδείου Ἀθηνῶν. Ἅμα τῇ ἀναλήψει τῶν καθηκόντων του (1890), συνεπλήρωσε τὰς ἕδρας, αὐτὸς δὲ οὗτος ἐδίδαξε: κλειδοκύμβαλον, μονῳδίαν, χορῳδίαν καὶ θεωρητικά. Ταυτοχρόνως ἐφρόντισε διὰ τὴν αὔξησιν τῶν πόρων τοῦ ᾠδείου, ἡ δὲ πρὸς τὸ πρόσωπόν του ἐμπιστοσύνη ἐξεδηλώθη ταχέως διὰ τῶν μεγαλοπρεπῶν δωρεῶν τοῦ Γ. Ἀβέρωφ, Ἀνδρ. Συγγροῦ, Ἀριστάρχῃ, Κοργιαλένιου, Ψύχα κ. ἄ. Τῷ 1893 ἵδρυσε τὴν συμφωνικὴν ὀρχήστραν τοῦ ᾠδείου, ἥτις λειτουργεῖ ἔκτοτε ἀνελλιπῶς. Τῷ 1903 ἵδρυσε τὴν ἕδραν τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἐπεζήτησε τὴν ἀναβίωσιν αὐτῆς, τὴν συνέχισιν τῆς παραδόσεώς της καὶ δημιουργίαν καλλιφώνων ψαλτῶν. Παραλλήλως ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς περισυλλογὴν τῶν ἑλληνικῶν δημωδῶν ᾀσμάτων· καρπὸς τῆς μερίμνης ταύτης ὑπῆρξεν ἡ μνημειώδης ἔκδοσις τῆς «Συλλογῆς δημωδῶν ᾀσμάτων Πελοποννήσου καὶ Κρήτης», ἡ ἰδοῦσα τὸ φῶς κατὰ τὸ 1930. Τῷ 1910 ἀνέλαβε τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ ᾠδείου Πειραιῶς, τῷ δὲ 1916 ἔσχε τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἱδρύσεως Ἀθηναϊκῆς Χορῳδίας, ἥτις λειτουργήσασα ἀρχικῶς μόνον ὡς γυναικεῖον τμῆμα ἀπετέλεσε τὸν πυρῆνα τῆς κατὰ τὸ 1921 συμπτυχθείσης «Χορῳδίας Ἀθηνῶν». Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἐπίσης ἡ ἐπὶ ἑξαετίαν λειτουργία τοῦ «Θεάτρου Ὠδείου» (1918—1924), οὗτινος αἱ παραστάσεις, ἀνεγνωρισμένων δραματικῶν ἀριστουργημάτων, εἶχον σημειώσει σταθμὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ θεάτρου. Γ. Σ.

ναζοῦ (ἡ)· αὐτὴ ποῦ κάμνει νάζια: «εἶναι μιὰ ναζοῦ ποῦ δὲ λέγεται».

Ναζωραῖος. *Ναζωραῖος* καὶ *Ναζαρηνὸς* καλεῖται ὁ κάτοικος τῆς πόλεως *Ναζαρέτ*. Καὶ ὁ Χριστὸς ἐκαλεῖτο *Ναζαρηνὸς* (*Μάρκ* 1,24. 14,67. 16,6. *Λουκ.* 4,34) καὶ *Ναζωραῖος* (*Ματθ.* 2,23. 26,71. *Μάρκ.* 10,47. *Λουκ.* 18,37), ὡς ἀνατραφεὶς καὶ διαμείνας ἐπὶ μακρὸν ἐν Ναζαρέτ, οἱ δὲ Χριστιανοί, ὡς ὀπαδοὶ τοῦ Ναζωραίου Χριστοῦ, ἐκαλοῦντο *Ναζωραῖοι* (Πράξ. 24,5), τὸ ὄνομα δὲ τοῦτο φαίνεται ὅτι ἀντικατεστάθη τὸ πρῶτον ἐν Ἀντιοχείᾳ διὰ τοῦ ὀνόματος *Χριστιανὸς* (Πράξ. 11,26).

Ἀπὸ τοῦ Δʹ μ. Χ. αἰῶνος παρὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς συγγραφεῦσι καὶ δὴ κατὰ πρῶτον παρὰ τῷ Ἐπιφανίῳ καὶ Ἱερωνύμῳ καλοῦνται *Ναζωραῖοι* καὶ *Ναζαρηνοὶ* σχισματικαὶ κοινότητες Ἰουδαίων κατοικούντων τὰς ἀνατολικὰς χώρας τοῦ Ἰορδάνου καὶ τὴν Συρίαν. Ὁ Ἱερώνυμος συνταυτίζει, ὡς φαίνεται, τοὺς Ναζωραίους τούτους πρὸς τοὺς *Ἐβιωνίτας*, ἐνῷ ὁ Ἐπιφάνιος διακρίνει αὐτούς, ὡς ἐγγύτερον πρὸς τὴν χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν ἱσταμένους, τῶν Ἐβιωνιτῶν, οὓς θεωρεῖ, ἐν τῇ αὐστηρᾷ τῆς λέξεως σημασίᾳ, αἱρετικούς. Τῶν γνωμῶν τούτων ἡ δευτέρα, ἡ τοῦ Ἐπιφανίου, φαίνεται ἡ ὀρθοτέρα. Κατὰ ταῦτα οἱ Ναζωραῖοι πρέπει νὰ διακριθῶσι τῶν Ἐβιωνιτῶν, νὰ ἀπορριφθῇ δὲ ἡ γνώμη τινῶν τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν, τῶν συνταυτιζόντων ἐκείνους πρὸς τούτους. Ποία ἀκριβῶς ἦτο ἡ διδασκαλία τῶν Ναζωραίων τούτων δὲν γνωρίζομεν, καθόσον ἡ ἀρχαιότης ἐλάχιστα ἀναφέρει περὶ αὐτῶν, ὅτι δηλαδὴ μετεχειρίζοντο τὸ καθ' Ἑβραίους εὐαγγέλιον, πιθανῶς τὸ ἀρχικῶς ἀραμαϊστὶ γραφὲν εὐαγγέλιον τοῦ Ματθαίου, διετήρουν τὸν μωσαϊκὸν νόμον, ἀλλ' ἐδέχοντο τὴν ἐκ Παρθένου γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, ὡς καὶ τὴν σταύρωσιν, τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ. Πάντως, ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι πρόκειται περὶ ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανῶν, οἵτινες, διατηρήσαντες τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τῶν Χριστιανῶν Ναζωραῖοι, ἐτήρουν τὸν μωσαϊκὸν νόμον, μὴ ἀπορρίπτοντες καὶ τὴν χριστιανικὴν

Digitized by Google

διδασκαλίαν καθόλου. Ἀπὸ τοῦ Ε' αἰῶνος ἐλλείπουσιν ἱστορικαὶ εἰδήσεις περὶ τῶν Ναζωραίων τούτων.

Ναζωραῖοι ἢ *Ναζαρηνοὶ* καλοῦνται ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἐποχῇ: 1) Οἱ ὀπαδοὶ αἱρέσεώς τινος ἱδρυθείσης ὑπὸ τοῦ Ἑλβετοῦ Ἰωάννου Ἰακώβου Βὶρτς (Wirtz), γεννηθέντος τῷ 1778 καὶ τελευτήσαντος τῷ 1858. Οὗτος, λαμβάνων παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐφρόνει, ἀποκαλύψεις, ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο προωρισμένος νὰ ἱδρύσῃ νέαν Ἐκκλησίαν. Διὰ τοῦτο οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ, οἵτινες ἐκαλοῦντο καὶ *νεοεκκλησιαστικοὶ* (ὡς ἀνήκοντες εἰς τὴν νέαν Ἐκκλησίαν), ἐθεώρουν αὐτὸν ὡς τὴν δευτέραν ἐνσάρκωσιν τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ἱδρυτὴν νέας τινὸς Διαθήκης, ὑπερτέρας τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς. Αἱ ἀπὸ τοῦ 1823—1843 γενόμεναι ἀποκαλύψεις τοῦ Βὶρτς περιλαμβάνονται ἐν τῷ κατὰ τὸ 1863 ἐκδοθέντι ἔργῳ, τῷ φέροντι ἐπιγραφὴν «Μαρτυρίαι καὶ ἀποκαλύψεις τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Ἰωάννου Ἰακώβου Βίρτς. Ἅγια ἀρχεῖα τῆς Ναζαρηνῆς κοινότητος». Ὁ Βὶρτς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ ἔχει συνενώσει στοιχεῖα εἰλημμένα ἐκ τῆς δυτικῆς καὶ διαμαρτυρομένης Ἐκκλησίας, ἅτινα ἔχει ἀναμίξει μετὰ ἀσκητικῶν ἰδεῶν. Ἡ αἵρεσις αὕτη, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτῆς (1858), δὲν ἐξηλείφθη, ἀλλ' ὁλονὲν ἐξασθενοῦσα ἐλάχιστα ἀριθμεῖ νῦν μέλη. 2) Τὰ μέλη αἱρέσεώς τινος διαδοθείσης τῷ 1839 ἐν Οὑγγαρίᾳ ὑπὸ τοῦ ἐξ Ἑλβετίας καθολικοῦ τὸ δόγμα καὶ ράπτου τὸ ἐπάγγελμα Λουδοβίκου Hencsey, ἀποθανόντος τῷ 1841 ἐν Ἑλβετίᾳ. Τὰς ἰδέας τῆς αἱρέσεως ταύτης δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς, οὐ μόνον διότι τὰ μέλη αὐτῆς εἶναι ἐργάται ἀποστρεφόμενοι τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰ γράμματα καθόλου, ἀλλὰ καὶ διότι θεωροῦσιν ἐν τῇ θρησκείᾳ περιττὸν πᾶν μὴ ἐσωτερικόν. Ἐκδεδομένον τύποις ἔχομεν μόνον τὸ βιβλίον τῶν ἐκκλησιαστικῶν ᾀσμάτων, μεταπεφρασμένον εἰς πέντε γλώσσας, καί τινα κηρύγματα καὶ φυλλάδια ἐν οὑγγρικῇ γλώσσῃ. Οἱ ὀπαδοὶ τῆς αἱρέσεως ταύτης, οἵτινες ὡς ἀκολουθοῦντες τὸν Χριστόν, καλοῦνται καὶ *ὀπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ*, ἀναγνωρίζουσι τὴν καινὴν Διαθήκην ὡς πηγὴν τῆς πίστεως καὶ δέχονται τὴν ἁγίαν Τριάδα καὶ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἀπορρίπτουν ὅμως τὴν μετουσίωσιν, τὴν ἱερωσύνην ὡς ἴδιον χάρισμα, τὸ βάπτισμα τῶν νηπίων, βαπτίζοντες μόνον τοὺς ἐνηλίκους διὰ καταδύσεως, καὶ ἀπογορεύουσι τὸν ὅρκον, τὴν στρατιωτικὴν θητείαν, τὰς δίκας, τὴν ἀνάμιξιν εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ τὰς ἐκλογὰς καὶ τὰς ἐπιστημονικὰς σπουδάς. Τὰ μέλη τῆς αἱρέσεως ταύτης ἕνεκα τῶν ἰδεῶν των, μὴ ὑποστηριζόμενα, ἐνίοτε δὲ καταδιωκόμενα ὑπὸ τῆς πολιτείας, ὁλονὲν ἐλαττοῦνται ἐπαισθητῶς. Κ. Ι. Δ.

Νὰθ *['Αστρον.]*. Ἀραβικὴ ἐπωνυμία τοῦ ἀπλανοῦς ἀστέρος β Ταύρου. Ὁ ἀστὴρ οὗτος εἶναι μεγέθους 1,78 καὶ φασματικοῦ τύπου B_8 (βλ. *Ταῦρος*). Σ. Π.

Ναθαλία *Κυρίλλοβνα*. Τσαρίνα τῆς Ρωσίας, γεννηθεῖσα ἐν Μόσχᾳ τῷ 1650 καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 1708. Θυγάτηρ τοῦ βογιάρου Κυρίλλου Ναρίσκιν, ἀνετρέφετο ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ὑπουργοῦ Ματβέγιεφ, ὅπου συναντήσας αὐτὴν ὁ τσάρος Ἀλέξιος Μιχαήλοβιτς καὶ γοητευθεὶς ἐκ τῆς καλλονῆς καὶ τῆς εὐφυΐας της ἐνυμφεύθη αὐτὴν τῷ 1671. Μετὰ ἓν ἔτος ἡ Ναθαλία ἐγέννησε τὸν Μεγάλον Πέτρον. Γυνὴ νεωτεριστικοῦ πνεύματος, συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ υἱοῦ της. Ἀποθανόντα τὸν σύζυγόν της διεδέχθη ὁ ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ συζύγου υἱός του Θεόδωρος Ἀλεξέγιεβιτς, τοῦ ὁποίου ὁ βίος ἦτο βραχύτατος. Θανόντος δὲ αὐτοῦ τῷ 1682, ἀνηγορεύθησαν τσάροι οἱ δύο ἀνήλικοι ἀδελφοί του Ἰβὰν καὶ Πέτρος, κηδεμὼν δὲ αὐτῶν ἐγένετο ἡ τσαρίνα Ναθαλία. Ἀλλ' ἡ πρεσβυτέρα ἀδελφὴ τῶν τσάρων Σοφία, γυνὴ ἐκτάκτου ἐνεργητικότητος, προεκάλεσεν ἐπανάστασιν τῶν στρελιτσῶν καὶ ἐγένετο ἀντιβασίλισσα, ἡ δὲ τσαρίνα Ναθαλία εἶδε πρὸ τῶν ὀμμάτων της σφαζομένους τοὺς ἀδελφούς της καὶ τὸν γέροντα πατέρα της κλειόμενον εἰς μοναστήριον. Ἡ ἰδία δὲ ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκ τῆς πρωτευούσης λάθρᾳ, καὶ οὕτω διέσωσεν ἐξ ἀφεύκτου σφαγῆς τὸν υἱόν της Πέτρον. Θ. Β.

Νάθαν *[Βιβλ. Ἱστορ.]*. Ὄνομα διαφόρων Ἰσραηλιτῶν μνημονευομένων ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, ἐξ ὧν σπουδαιότατος ὑπῆρξεν ὁ σύγχρονος τῷ Δαυῒδ καὶ τῷ Σολομῶντι προφήτης. Ἐμφανίζεται τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ὅτε παρημπόδισεν, ἐντολῇ τοῦ Θεοῦ, τὸν Δαυῒδ ἀπὸ τοῦ νὰ οἰκοδομήσῃ ναὸν εἰς τὸν Ἰαβέ. Αὐτὸς εἶναι ὁ δι' ὡραίου ἀπολόγου ἐλέγξας τὸν αὐτὸν βασιλέα μετὰ τὴν διάπραξιν τοῦ γνωστοῦ διπλοῦ του ἐγκλήματος (Β' Βασιλ. ιβ' 1 ἑξ.). Εἰς τὴν παρέμβασιν αὐτοῦ ὤφειλε τὴν ἑαυτὸν ἐξασφάλισιν τῆς διαδοχῆς τοῦ Δαυῒδ ὁ Σολομών. Ὁ Νάθαν συνέγραψεν ἀπολεσθέντα μέρη τῆς ἱστορίας τῶν δύο τούτων βασιλέων. Π. Ι. Μ.

—**Νάθαν *μπὲν Γεχιήλ*.** Ἰουδαῖος λόγιος καὶ ραββῖνος Ρώμης (1035—1106). Συνέγραψε περίφημον ἑρμηνευτικὸν λεξικὸν ταλμουδικὸν καὶ χαλδαϊκόν, γνωστὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀρούχ». Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον τῷ 1480, ἡ δὲ τελευταία ἔκδοσις ἐγένετο ἐν Βιέννῃ (1878—1892 εἰς 2 τ.). Μετεφράσθη καὶ λατινιστὶ ὑπὸ τοῦ Pagnino («Enchiridion expositionis vocuus Aruch, Targum, Rabbot et aliorum librorum» Ρώμη, 1533). Π. Ν. Π.

Ναθάν, *Ἐλεάζαρ μπὲν* —· βλ. λ. *Ἐλεάζαρ.*

—**Ναθὰν *χὰ Λευΐ, Ἐλιέζερ μπὲν*—**· βλ.λ. *Ἐλιέζερ.*

Ναθαναήλ. Ἑβραϊκὸν ὄνομα, ὅπερ, ἰσοδυναμοῦν πρὸς τὸ ἑλληνικὸν *Θεόδωρος*, φέρουσι πολλοὶ Ἰσραηλῖται ἐν τῇ Βίβλῳ. Τούτων σπουδαιότατος εἶναι εἷς τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ, φερόμενος ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο μόνον ἐν τῷ δ' εὐαγγελίῳ (α' 45 ἑξ., κα' 2) καὶ εὐλόγως ταυτιζόμενος πρὸς τὸν ἀπόστολον *Βαρθολομαῖον* (βλ. λ.). Κατά τινας ὁ Ναθαναὴλ οὗτος εἶναι ὁ νυμφίος τῆς Κανᾶ, εἰς τοὺς γάμους τοῦ ὁποίου παρέστη καὶ ὁ Ἰησοῦς, τοῦτο δ' ἐπειδὴ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου (κα' 2) ἀναφέρεται ὅτι ὁ Ναθαναὴλ κατήγετο ἐκ τῆς πόλεως ταύτης. Π. Ι. Μ.

Ναθαναήλ. Μητροπολίτης Νικαίας, ἐκ Κρήτης καταγόμενος, λόγιος καὶ μελογράφος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Συνέθεσε «Κοινωνικά», διασωθέντα εἰς πλείστους κώδικας τῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους. ΕΡ. Μ.

—**Ναθαναήλ, *Ἰωάννης*.** Μέγας οἰκονόμος Κρήτης καὶ λόγιος, ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Συνέγραψεν ἀπάντησιν εἰς τὰ ζητήματα Βιβιανοῦ καὶ Οὐρβινάτου. Ἐπιστολὴ αὐτοῦ ἐκ Ρώμης (1572) πρὸς τὸν Γαβριὴλ Σεβῆρον ἐξεδόθη ὑπὸ Λαμίου. ΕΡ. Μ.

«Ναθιόν, Λὰ —» (La Nacion). Μεγάλη ἀργεντινὴ ἐφημερίς, ἐκδιδομένη εἰς ἱσπανικὴν γλῶσσαν ἐν Μπουένος Ἄϊρες. Ἱδρύθη τὴν 4 Ἰανουαρίου 1870 ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Βαρθολομαίου Μίτρε, εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ὁποίου ἀνῆκε μέχρι τοῦ 1929, περιελθοῦσα ἔκτοτε εἰς ἀνώνυμον ὁμώνυμον ἑταιρείαν. Θεωρεῖται ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ἐφημερίδων τοῦ κόσμου καὶ δύναται νὰ συγκριθῇ μὲ τὰς μεγαλυτέρας τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, συναγωνιζομένη πρὸς τὴν «Λὰ Πρένσα» τοῦ Μπουένος Ἄϊρες. Κυκλοφορεῖ εὐρέως ὄχι μόνον εἰς τὴν Ἀργεντινήν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὁλόκληρον τὴν λατινικὴν Ἀμερικὴν καὶ τὴν Ἱσπανίαν, καὶ ἀσκεῖ μεγίστην ἐπιρροήν. Κατὰ Κυριακὴν ἐκδίδει παράρτημα φιλολογικόν, εἰς τὸ ὁποῖον γράφουν ἐξέχοντες συνεργάται ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν τῆς Ν. Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἱσπανίας. Τὰ κυριώτερα ἔργα τῶν δημοσιευμένων εἰς τὰ παραρτήματα ταῦτα ἐκδίδονται κατόπιν εἰς βιβλία. Μ. Δ. Β.

Ναθώ. Νομὸς τοῦ Δέλτα τοῦ Νείλου, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου, ὅστις προσθέτει ὅτι ἐκ τοῦ ἡμίσεος τοῦ νομοῦ τούτου καὶ πέντε ἄλλων γειτονικῶν ἐστρατολογοῦντο οἱ Ἑρμοτύβιες (*Ἡροδ.* Β' 165). Κατὰ τὸν Μασπερὼ εἶναι ὁ νομὸς *Ἀδχοῦ* ἢ *Νοῦ-Ἀδχοῦ*. Γ. Λ. Α.

νάϊ (Naï). Πνευστὸν ὄργανον, ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Ἀτσιγγάνοις τῆς Ρουμανίας, λεγόμενον ἐπίσης καὶ *μουσκάλ*. Τὸ *νάϊ* εἶναι εἶδος σύριγγος τοῦ Πανός, τῆς ὁποίας οἱ ξύλινοι, διαφόρων μεγεθῶν, σωλῆνες σχηματίζουσι τόξον κύκλου, οὗτινος τὸ κοῖλον μέρος εὑρίσκεται κατὰ πρόσωπον τοῦ ἐκτελεστοῦ. Γ. Σ.

ναί· ἐπίρρ. καταφατικόν, βεβαιωτικὸν τοῦ προειρημένου, μάλιστα, ἀληθῶς, οὕτως ἔχει, δέχομαι, ἀντίθ. *ὄχι*: «θέλεις νὰ φύγωμε; —ναί», «λέγε μου, ναὶ ἢ ὄχι;»· || ἐπαναλαμβάνεται χάριν ἐμφάσεως: «θὰ πάμε ἐκδρομή;—ναί, ναί»· || «ναὶ μέν...ἀλλὰ» ὅταν παρὰ τὸ βεβαιούμενον ἀκολουθῇ ἀρνητικόν τι γνώρισμα ἢ διανόημα: «ναὶ μὲν εἶναι πλούσιος, ἀλλ' οὐχὶ ἐπαρκῶς πεπαιδευμένος»· || «λέγω τὸ ναὶ» δίδω τὴν συγκατάθεσίν μου, ἀποδέχομαι: «πές μου σὺ τὸ ναὶ καὶ τ' ἄλλα τὰ κανονίζω ἐγώ»· || ἐκφέρομεν τὸ *ναὶ* ἐρωτηματικῶς, ὅταν θέλωμεν νὰ ἐκφράσωμεν οἱονεὶ εὐχάριστον ἔκπληξιν: «ἐπάντρεψα τὴν κόρη μου·—ναί;» ἄλλως «ἀλήθεια;» ἢ «ἀλήθεια μοῦ λές;» || «μὰ τὸ ναὶ» ὅρκος τῶν σεμνολογούντων· || ἡ χρῆσις τῆς λέξεως ἤδη ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου: «ναὶ μὰ τόδε τὸ σκῆπτρον».

Ναί, *βράχοι τοῦ* — (rochers de Naye) *[Γεωγρ.]*. Βραχώδης πυραμὶς τῆς Ἑλβετίας ἐν τῷ καντονίῳ τοῦ Βώ, ὑψουμένη 2.045 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Εἶναι σπουδαῖον τουριστικὸν κέντρον, παρέχον θαυμαστὴν θέαν πρὸς τὴν λίμνην Λέμαν (τῆς Γενεύης) καὶ τὰς Δ. Ἄλπεις. Ἐξυπηρετεῖται ὑπὸ ὀδοντωτοῦ σιδηροδρόμου καὶ ἔχει ὡραῖον κῆπον ἀλπικῶν φυτῶν. Χ. Δ.

Νάϊα (τὰ) *['Αρχ.]*. Ἀγῶνες τελούμενοι πρὸς τιμὴν τοῦ Ναΐου Διὸς ἐν *Δωδώνῃ* (βλ. λ.).

νάϊα (Naja) *[Ζωολ.]*. Εἶδος ὄφεων (βλ.λ. *νάγια*).

Ναΐα. Πηγή τις ἐν Τευθρώνῃ τῆς Λακωνίας, ἀφιερωμένη εἰς Ἀρτέμιδα τὴν Ἰσσωρίαν (*Παυσ.* III, 25, 4). Α. Θ. Σ.

Ναϊάγκαρα (Niagara) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Β. Ἀμερικῆς (βλ. λ. *Νιαγάρας*).

— **Ναϊάγκαρα *Φώλλς*** (Niagara Falls=Καταρράκται τοῦ Νιαγάρα) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Νιαγάρα καταρράκται*.

Ναϊάδες, ἢ ***Ναΐαι*** *[Μυθολ.]*. Νύμφαι προστάτιδες τῶν γλυκέων ὑδάτων, ποταμῶν, λιμνῶν, πηγῶν κτλ., θεωρούμεναι ὡς θυγατέρες τοῦ Διὸς καὶ μητέρες τῶν Σατύρων. Παρ' Ὁμήρῳ φέρονται «νύμφαι Νηϊάδες κοῦροι Διός», μετέχουσαι τῶν συνελεύσεων τῶν θεῶν καὶ ἀπολαμβάνουσαι θείων τιμῶν, ἰδίως δὲ ἐν Ἰθάκῃ. Περιελάμβανον δὲ τὰς *Ποταμηΐδας* νύμφας, αἵτινες ἀπὸ τῶν ποταμῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνῆκον, ἔφερον καὶ τὰ ὀνόματα, ὡς λ. χ. Ἀχελωΐδες, Ἰσμηνίδες κτλ. Τὰς *Κρηναίας, Πηγαίας, Λιμνάδας, Λιμνακίδας* καὶ *Ἑλειονόμους*. Ἐπίσης ὡς ἀγαθοεργὰ πνεύματα, ζωογονοῦντα τοὺς ἀνθρώπους, ζῷα καὶ φυτά, ἐκαλοῦντο «καρποφόροι, νόμιαι, αἰπολικαί, μηλίδες καὶ κουροτρόφοι». Τούτου ἕνεκα ἐξελαμβάνοντο ὡς τροφοὶ καὶ παιδαγωγοὶ τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Διονύσου, συνοδεύουσαι αὐτὸν πάντοτε μετὰ τοῦ Πανός, Σειληνοῦ καὶ τῶν Σατύρων. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὕδωρ ἐθεωρεῖτο ὡς ἔχον θεραπευτικὴν καὶ ἐμπνέουσαν δύναμιν, κατετάσσοντο, ἰδίως αἱ μεγάλαι Πηγαῖαι νύμφαι, μεταξὺ τῶν θεραπευτικῶν θεοτήτων, καὶ ἀπεδόθη εἰς αὐτὰς μαντικὴ δύναμις καὶ ἐθεωρήθησαν ὡς θεότητες τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ποιήσεως. Ὡς τοιαῦται δὲ ἐθεωροῦντο ὡς παιδαγωγοὶ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ μητέρες τῶν ἀοιδῶν καὶ μάντεων, ἐξ οὗ καὶ οἱ μάντεις ἐκαλοῦντο «νυμφόληπτοι». Α. Θ. Σ

Ναΐαι (αἱ) *[Μυθολ.]*· βλ. *Ναϊάδες*.

ναΐαρχος (ὁ) *['Αρχ.]*. Ὁ ἐπὶ τῶν *Ναΐων* λειτουργὸς (βλ. λ. *Δωδώνη*).

ναϊὰς (ἡ). Ἡ νύμφη τῶν γλυκέων ὑδάτων, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν τῶν θαλασσίων ὑδάτων, ἥτις καλεῖται *Νηρηΐς* (βλ. *Ναϊάδες*).

ναϊὰς *[Ζωολ.]*· βλ. *ναΐς*.

Ναϊβάσα (Naivasha) *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία, πόλις καὶ λίμνη τῆς Βρεττανικῆς ἀποικίας Κένυα, ἐν τῇ Α. Ἀφρικῇ. Ἡ λίμνη, σχήματος σχεδὸν κυκλικοῦ, κεῖται ΒΑ. τῆς λίμνης Βικτωρίας, εἰς τὸ ὑψηλότερον σημεῖον εὐρέος ὑψιπέδου (2.100 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν) καὶ ἔχει μῆκος 20 χλμ., πλάτος 15 καὶ περιφέρειαν 63 χλμ. Παρὰ τὰς ὄχθας αὐτῆς, αἵτινες περιβάλλονται ὑπὸ πολλῶν ἡφαιστείων, ζῶσι μεγάλαι ἀγέλαι ἱπποποτάμων. Ἡ ἐπαρχία, ἐκτεινομένη περὶ τὴν λίμνην, οἰκεῖται ὑπὸ 133.000 ἰθαγενῶν καὶ 1.600 περίπου Εὐρωπαίων. Ἔχει ἐκτεταμένας φυτείας παπυροδένδρων. Ἡ πόλις, κατοικουμένη κυρίως ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων, κεῖται πρὸς Α. τῆς λίμνης, 100 χλμ. πρὸς ΒΔ. τῆς Ναϊρόμπι καὶ εἶναι ἀξιόλογος σταθμὸς τῆς μεγάλης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τῆς Οὐγκάντα. Χ. Δ.

Ναιβία, *Ἐννία* (Ennia Naevia). Σύζυγος τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν πραιτωριανῶν Μάκρωνος (βλ. λ. *Ἐννία* Ναιβία).

Ναίβιος (Naevius), ***Γναῖος***. Δραματικὸς καὶ ἐπικὸς ποιητὴς τοῦ Γ' αἰῶνος π. Χ., Καμπανὸς μὲν τὸ γένος, ἀλλὰ Λατῖνος τὴν ἐθνικότητα καὶ πολίτης ἐλεύθερος. Ἔλαβε μέρος εἰς τὸν πρῶτον Λιβυκὸν πόλεμον ὡς Ρωμαῖος στρατιώτης, μετὰ δὲ τὸ τέλος αὐτοῦ, νέος ἔτι ὤν, μετέβη εἰς τὴν Ρώμην, ὅπου ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἔζησεν ἀνέτως καὶ διεκρίθη ὡς ποιητὴς καὶ ἀγχίνους καὶ γόνιμος. Ἐν Ρώμῃ διέμεινε μέχρι γήρατος, ἀλλὰ τότε, ἐξαναγκασθεὶς ὑπὸ τῶν Μετέλλων καὶ τῶν περὶ αὐτοὺς (τὸν οἶκον τῶν ὁποίων εἶχε προσβάλει μὲ τοὺς στίχους του) νὰ καταλίπῃ τὴν πόλιν, κατέφυγεν εἰς τὴν Ἰτύκην τῆς Ἀφρικῆς, ὅπου μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν. Εἶχεν ἀναμφισβήτητον δημιουργικὴν εὐφυΐαν. Πρῶτος ὁ Ναίβιος προσεπάθησεν ἀντὶ τῶν ἑλληνικῶν μύθων νὰ δραματοποιήσῃ ὑποθέσεις ἐθνικάς, ρωμαϊκάς, καὶ κατώρθωσε νὰ δημιουργήσῃ ἀντὶ ἑλληνικῶν δράματα ρωμαϊκά. Μεγάλη ὑπῆρξεν ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ναιβίου καὶ ἐπὶ τὴν κωμῳδίαν τῶν Ρωμαίων. Ἡ ἐλευθεροστομία καὶ τὰ σκώμματά του, τὰ ὁποῖα ἐξετόξευε κατὰ τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ ἰσχυόντων καὶ τῶν εὐγενῶν, παρέσχον εἰς αὐτὸν πολλὰς πικρίας. Ἔγραψε 34 κωμῳδίας καὶ 7 τραγῳδίας, μετέφραζε δὲ ἐλευθέρως τὰ ἑλληνικὰ δράματα ἢ μᾶλλον διεσκεύαζεν αὐτά. Πρῶτος αὐτὸς μετεχειρίσθη χάριν ποικιλίας ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῶν δραμάτων του τὸν λεγόμενον συμφυρμὸν (contaminatio)· ἐλάμβανε δηλαδὴ δύο ἑλληνικὰ δράματα, τὰ ὁποῖα συνεχώνευεν εἰς ἓν ρωμαϊκόν, πορίζόμενος ἐξ ἑκατέρου ὅσα πρόσωπα καὶ ὅσας σκηνὰς ἐνόμιζε καταλλήλους πρὸς τὸν σκοπόν του. Ὅπως δὲ εἶχεν εἰσαγάγει εἰς τὸ δρᾶμα τὴν ἐθνικὴν ἱστορίαν, τοιουτοτρόπως ἠθέλησε καὶ τὰ πρόσφατα τῶν Ρωμαίων κατορθώματα ἐπικῶς νὰ πραγματευθῇ καὶ νὰ δημιουργήσῃ καὶ ἐθνικὸν ἔπος. Πρὸς τοῦτο ἐπραγματεύθη ἐπικῶς, ἀλλ' ἐν μέτρῳ ἀκόμη σατουρνίῳ, τὰ κατὰ τὸν πρῶτον Λιβυκὸν πόλεμον. Ὑπῆρχον δὲ δύο ἐκδόσεις τοῦ πολέμου

Digitized by Google

τούτου· τὴν μίαν εἶχε παρασκευάσει αὐτὸς ὁ ποιητὴς καὶ τὸ ποίημα ἐν αὐτῇ δὲν ἦτο διῃρημένον εἰς μέρη, τὴν δὲν ἄλλην, ἡ ὁποία εἶχεν αὐτὸ διῃρημένον εἰς 7 βιβλία, εἶχε παρασκευάσει ὁ γραμματικὸς Λεύκιος Ὀκτάβιος Λαμπαδίων, φίλος ἴσως τοῦ Ναιβίου. Δ. Μ. Μ.

Ναίγκελε (Nägele), ***Φραγκῖσκος-Κάρολος***. Γερμανὸς μαιευτήρ, γεννηθεὶς ἐν Ντύσσελντορφ (1777 ἢ 1778—1851). Τῷ 1807 ἐγένετο ἔκτακτος καὶ τῷ 1810 τακτικὸς καθηγητὴς τῆς μαιευτικῆς ἐν Ἁϊδελβέργῃ. Σπουδαιότερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Νόσοι τῆς γυναικός» (1812), «Μηχανισμὸς τοῦ τοκετοῦ» (1822), «Ἡ πύελος τῆς γυναικός» (1825), «Σύγγραμμα μαιευτικῆς διὰ τὰς μαίας» (1839), «Μεθοδολογία τῆς μαιευτικῆς». Ἡ λεγομένη πύελος τοῦ Ναίγκελε παρουσιάζει τοὺς ἑξῆς ἀνωμάλους χαρακτῆρας: εἶναι λοξὴ ᾠοειδής, μὲ ἀγκύλωσιν τῆς μιᾶς ἱερο-ειλεακῆς συμφύσεως, μὲ ἀτελῆ ἀνάπτυξιν τοῦ πλαγίου ἡμίσεος τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ καὶ ἐλάσσονα εὐρύτητα τοῦ εἰλεακοῦ ὀστοῦ, μὲ προώθησιν τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ πρὸς τὸ μέρος τῆς ἀγκυλώσεως καὶ τῆς ἡβικῆς συμφύσεως πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος· τέλος διαπλάτυνσιν τῆς ἔσω ἐπιφανείας τοῦ πρὸς τὸ μέρος τῆς ἀγκυλώσεως εἰλεακοῦ ὀστοῦ, λοξὴν στένωσιν τῆς πυέλου πρὸς τὸ μέρος τῆς ἀγκυλώσεως καὶ μεγέθυνσιν τοῦ ἀντιθέτου μέρους. Ὁ αὐτὸς εἰσήγαγεν ἐμβρυουλκόν, φερόμενον ὑπὸ τὸ ὄνομά του, ὅστις καὶ νῦν χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν ἁπλότητα καὶ τὸ εὔχρηστόν του. Ὁ υἱός του *Ἕρμαν-Φραγκῖσκος* (1810—1851), καθηγητὴς ἐπίσης τῆς μαιευτικῆς ἐν Ἁϊδελβέργῃ, ἔγραψε σύγγραμμα μαιευτικῆς. Ο. Ρ.

Ναίγκελι (Naegeli), ***Κάρολος-Γουλιέλμος φὸν—***. Ἑλβετὸς βοτανικὸς (1817—1891). Ἐγένετο καθηγητὴς τῆς βοτανικῆς ἐν Ζυρίχῃ, Φρεϋβούργῃ καὶ Μονάχῳ. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων, οἵτινες προσέδωκαν ἐπιστημονικὴν βάσιν εἰς τὴν μορφολογίαν τῶν φυτῶν καὶ ἔκαμεν εἰδικὰς μελέτας ἐπὶ τῶν φυτικῶν κυττάρων, καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν κατωτέρων κρυπτογαμικῶν φυτῶν καὶ ἰδίως ἐπὶ τῶν φυκῶν. Μεταξὺ τῶν πολλῶν ἔργων του ἀξιολογώτερα εἶναι: «Τὸ νέον σύστημα φυκῶν» (1847), «Γένη μονοκυττάρων φυκῶν» (1849), «Ἔρευναι βοτανικῆς φυσιολογίας» (1855—1858), «Μηχανικοφυσιολογικὴ θεωρία τῆς καταγωγῆς τῶν εἰδῶν» (1884) κλπ. Μ. Δ. Β.

— **Ναίγκελι** (Naegeli), ***Χὰνς-Γεώργιος***. Ἑλβετὸς συνθέτης μουσικολόγος καὶ ἐκδότης (1773—1836). Συνέθεσε δι' ἀνδρικὴν χορῳδίαν πλῆθος ἔργων. Ἀσχοληθεὶς ἐπίσης μὲ τὴν σχολικὴν μουσικήν, ἔγραψε τὰ παιδαγωγικὰ συγγράμματα: «Gesangbildungslehre nach Pestallozzischen Grundsätzen» καὶ «Musikalisches Tabellenwerk für Volksschulen zur Bildung des Figuralgesangs» (1828). Αἱ ὑπόλοιποι συγγραφαί του εἶναι: «Chorgesangschule», «Vorlesungen über Musik mit Berücksichtigung der Dilettanten», «Der Streit zwischen der alten und neuen Musik» κλπ. Ὁ Ναίγκελι ἐπεμελήθη ἐπίσης καλῆς ἐκδόσεως παλαιῶν ἔργων ἐνοργάνου μουσικῆς καὶ ἀνθολογιῶν διὰ κλειδοκύμβαλον. Ἀνδριάς του ἀνηγέρθη ἐν Ζυρίχῃ. Γ. Σ.

Ναΐδ [*Βιβλ. Γεωγρ.*]. Χώρα ἀναφερομένη ἐν τῇ Γραφῇ (βλ. λ. *Νώδ*).

ναϊδίδαι (οἱ) (Naididae) [*Ζῳολ.*]. Οἰκογένεια ζωνοσκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὀλιγοχαιτῶν*, περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ γένη σκωλήκων μικροῦ μεγέθους, οἵτινες ζῶσιν εἰς γλυκέα ὕδατα καὶ ἐντὸς τῆς ἰλύος ἢ διαιτῶνται μέσῳ τῶν ὑδροβίων φυτῶν. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων γενῶν εἶναι ἡ *ναΐς* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

—**ναϊδίδαι** (Naïadaceae) [*Βοτ.*]· βλ. *ναϊδοειδῆ*.

ναϊδοειδῆ (τά), ἢ ***ναϊδίδαι*** (οἱ) (Naïadaceae) [*Βοτ.*]. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα πόας ὑδροβίους τῶν ἁλμυρῶν ἢ γλυκέων ὑδάτων. Γνωστὰ ἀρκετὰ γένη ἀπαντῶντα πανταχοῦ σχεδὸν τῆς γῆς, ἐκ τῶν ὁποίων γνωστότερα εἶναι ὁ *ζωστήρ*, ἡ *ναΐς*, ἡ *ποσειδωνία* καὶ ὁ *ποταμογείτων*. Δ. Ν. Π.

Ναΐκερκ (Nijkerk) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ὁλλανδίας ἐν τῷ νομῷ Γκέλντερλαντ, κειμένη εἰς ἀπόστασιν 5 χλμ. ἀπὸ τῆς παραλίας τῆς λιμνοθαλάσσης Ζόυιντερζέε, μεθ' ἧς συνδέεται διὰ διώρυγος. Διεξάγει ἐμπόριον ξυλείας, κτηνῶν, κτηνοτροφικῶν προϊόντων (βουτύρου, τυροῦ κλπ.) καὶ ἔχει ἀξιόλογον ὑφαντουργίαν. Κάτ. (1927) 9.576. Χ. Δ.

Ναϊλῆ, *Μουσταφᾶ πασᾶς ὁ Γκιριτλῆς*. Διοικητὴς Κρήτης (βλ. *Μουσταφᾶ* Ναϊλῆ πασᾶς).

— **Ναϊλῆ, *Ὀμὲρ πασᾶς***. Τοῦρκος στρατιωτικὸς διοικητὴς Κρήτης καὶ ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ στρατάρχου Χουσεῒν Ἀβνῆ πασᾶ, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν 1866—1869. Πρὸς αὐτὸν παρεδόθησαν κατὰ Δεκέμβριον 1868, κατόπιν συνθηκολογήσεως, περίπου 600 ἐκ τῶν ἐθελοντῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ πατὴρ Πετροπουλάκης, οἵτινες ἀφοπλισθέντες μετεφέρθησαν διὰ γαλλικοῦ ἐμπορικοῦ πλοίου εἰς Σύρον. ΕΡ. Μ.

Ναΐλος [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς ΒΔ. Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας ἐν Γαλικίᾳ, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. II, 6, 5), ὅστις πηγάζων ἀπὸ τοῦ Βινδίου ὄρους (νῦν Sierra Covadougo) ἐκβάλλει εἰς τὴν Κανταβρικὴν θάλασσαν (νῦν Βισκαϊκὸν πέλαγος) παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Veneris (νῦν Cap de Penas). Ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (III, 167) καλεῖται *Μέλσος*, χωρίζων τοὺς Ἀστούρους ἀπὸ τῶν Κανταβρων. Σήμερον καλεῖται Nalon. Α.Θ.Σ.

Ναΐλς (Niles) [*Γεωγρ.*]. Δύο πόλεις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς: —1) Ἐν τῇ κομητείᾳ Μπέρριεν τῆς πολιτείας Μίτσιγκαν, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σαὶν Τζόζεφ. Εἶναι κέντρον σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν ἔχει ἀερολιμένα καὶ δεσπόζει πλουσίας κτηνοτροφικῆς περιοχῆς. Κάτ. (1928) 12.500. —2) Ἐν τῇ κομητείᾳ Τράμπαλλ τῆς πολιτείας Ὀχάϊο, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μάχονινγκ. Ἔχει ἀκμαίας βιομηχανίας χάλυβος, σιδήρου, κασσιτέρου, λεβήτων, πιεστηρίων κλπ., δεσπόζει δὲ περιοχῆς πλουσίας εἰς γαιάνθρακας καὶ σιδηρομεταλλεύματα. Κάτ. (1928) 20.000. Χ. Δ.

Ναΐμα *Μουσταφᾶς*. Τοῦρκος ἱστορικὸς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, καταγόμενος ἐκ Χαλεπίου. Ἦτο κατ' ἀρχὰς τεπερντάρης (πελεκυφόρος ἢ μπαλτατζῆς) τοῦ σουλτάνου, μαθὼν ὅμως γράμματα εἰσῆλθεν εἰς τὴν διοικητικὴν ὑπηρεσίαν, ὑπηρετήσας καὶ ἐν Πελοποννήσῳ. Ἀπέθανε τῷ 1715. Ἔγραψεν ἱστορίαν τῆς Τουρκίας μέχρι τῶν ἡμερῶν του. Ἡ ἱστορία τοῦ Ναΐμα εἶναι ἓν ἐκ τῶν πρώτων τύποις ἐκδοθέντων τουρκικῶν βιβλίων ἐκ τοῦ ὑπὸ τοῦ Οὔγγρου ἐξωμότου Ἰμπραχὶμ Μουτεφερρικᾶ τῷ 1727 ἱδρυθέντος πρώτου τουρκικοῦ τυπογραφείου. Γαλλικὴ αὐτῆς μετάφρασις, πλήρης σφαλμάτων, ἐκπονηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Καρόλου Φραίζερ (Fraser), ἐξεδόθη μετὰ ἑκατὸν ἔτη. Τῷ 1832—1836 ἐξεδόθη ἐπιμεμελημένη ἀγγλικὴ μετάφρασις ὑπὸ τὸν τίτλον «Annals of the Turkish Empire from 1591—1639 of the Chistian aera». Ν. Μ.

Ναΐμεχε, ἢ ***Νίμβεγκεν***, ἢ ***Νιμὲζ*** (ὀλλανδ. Nijmegen, γερμ. Nimwegen, γαλλ. Nimègue) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ὁλλανδίας ἐν τῷ νομῷ Γκέλντερλαντ. Κάτ. (1930) 80.126. Ἔχει δύο τελειοτάτους ποταμίους λιμένας καὶ εἶναι κέντρον τοῦ μεταξὺ Γερμανίας καὶ Ὁλλανδίας ἐμπορίου ἐξάγουσα κυρίως σιτηρά. Ἐπίσης ἔχει ἀξιολόγους βιομηχανίας καπνοῦ, ζύθου, ἀγγείων, κεράμων, πλίνθων, μεταλλίνων ἀντικειμένων, ὕδατος Κολωνίας, κόλλας κλπ. Ἡ πόλις κοσμεῖται ὑπὸ πολλῶν, ὡραίων κτηρίων μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Στεφάνου (ΙΕ' αἰών), τὸ δημαρχεῖον (1554) ὡραῖον κτήριον τοῦ ρυθμοῦ Ἀναγεννήσεως, ἐν τῷ ὁποίῳ φυλάσσεται πολύτιμος συλλογὴ ζωγραφικῶν πινάκων καὶ ἀρχαιοτήτων κλπ. Ἐγγὺς τῆς πόλεως σῴζονται τὰ ἐρείπια τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Καρλομάγνου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἤδρευον κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους οἱ χωροδεσπόται τῆς Ναΐμεχε. Ἡ Ναΐμεχε, γνωστὴ ἐπίσης παρ' ἡμῖν ὡς *Νιμέγη*, εἶναι τὸ Castellum Noviomagum τοῦ Καίσαρος. Βραδύτερον οἱ ἡγεμόνες τῆς Καρολιγγειανῆς δυναστείας ἐγκατέστησαν πολλάκις ἐν αὐτῇ τὴν ἕδραν των. Ἀπὸ τοῦ 1248, ἀπὸ αὐτοκρατορικῆς πόλεως, περιῆλθεν εἰς τοὺς κόμιτας τοῦ Γκέλντερλαντ. Προσαρτηθεῖσα μεθ' ὁλοκλήρου τοῦ Γκέλντερλαντ ὑπὸ τῶν δουκῶν τῆς Βουργουνδίας, ἠκολούθησε τὰς τύχας τῶν Κάτω Χωρῶν.

— **Ναΐμεχε, *συνθῆκαι τοῦ —***. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι γνωσταὶ τέσσαρες συνθῆκαι, δι' ὧν ἐτέθη τέρμα εἰς τοὺς πολέμους τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' καὶ Σουηδῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ Ὁλλανδίας, Ἱσπανίας, αὐτοκράτορος καὶ τινων Γερμανῶν ἡγεμόνων ἀφ' ἑτέρου. Διὰ τῆς πρώτης συνθήκης, ὑπογραφείσης τὴν 10 Αὐγούστου 1678, ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' συνωμολόγησε εἰρήνην μετὰ τῶν Ὁλλανδῶν, δι' ἧς συγκατετέθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς αὐτοὺς μέρος τῶν ὑπὸ τῶν Γάλλων καταληφθέντων ὀχυρῶν, ἰδίᾳ δὲ τὸ Μάεστριχ μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτοῦ. Διὰ τῆς δευτέρας (17 Σεπτεμβρίου 1678), μεταξὺ τῶν βασιλέων Γαλλίας καὶ Ἱσπανίας, ἡ Ἱσπανία ὑπεχρεώθη εἰς τὴν ἐκκένωσιν τοῦ Λιμβούργου, τῆς πέραν τοῦ Μόζα χώρας καὶ τῆς Γάνδης, ἡ δὲ Γαλλία ἀπέκτησεν ὁριστικῶς τὴν Φρὰνς-Κοντὲ καὶ πολλὰς πόλεις τῶν ἱσπανικῶν Κάτω Χωρῶν (Βαλανσιέν, Κοντέ, Καμπραί, Σαὶντ-Ὀμέρ, Μωμπέζ κλπ.). Διὰ τῆς τρίτης συνθήκης τῆς Ναΐμεχε (5 Φεβρουαρίου 1679), ἡ Γαλλία, ἡ Σουηδία καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἀνενέωσαν τὴν παλαιὰν συνθήκην τοῦ Μύνστερ (1648). Ἡ Γαλλία διετήρησε μέγα μέρος τῆς Λωρραίνης καὶ κατέλαβε τὸ Μπρισγκάου, τὸ ὁποῖον ὅμως ἀπώλεσε μικρὸν μετὰ ταῦτα. Τέλος διὰ τῆς συνθήκης τῆς 12 Ὀκτωβρίου 1679 ἐτέθη τέρμα εἰς τὰς μεταξὺ Σουηδίας καὶ Ὁλλανδίας ἐχθροπραξίας. Χ. Δ.

Ναΐν (Naim) [*Βιβλ. Γεωγρ.*]. Ἀρχαία πόλις τῆς Παλαιστίνης, γνωστὴ ἰδίως ἐκ τοῦ ὅτι ἐν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐτέλεσε τὸ θαῦμα τῆς ἀναστάσεως τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας. Ἔκειτο ἐπὶ τῆς βορείας πλευρᾶς κλιτύος τοῦ Ντζεμπὲλ-Νταχὺ (ἢ Μικροῦ Ἕρμονος), τὴν θέσιν δ' αὐτῆς κατέχει σήμερον πενιχρὸν χωρίον. Ἀπὸ τ' ἀνευρισκόμενα ὅμως ἐν τοῖς πέριξ ἐρείπια φαίνεται ὅτι εἰς παλαιοτέρους χρόνους ἡ Ναΐν δὲν ἦτο ἀσήμαντον πόλισμα. Ἡ ἀπ' αὐτῆς θέα εἶναι ἐξαιρέτως γραφική. Ἐνώπιόν της ἁπλοῦται ἡ εὔφορος πεδιὰς τοῦ Ἐσδρελόν, περαιτέρω ὑψοῦνται πρὸς βορρᾶν οἱ κατάφυτοι λόφοι τῆς Γαλιλαίας καὶ τὸ Θαβώρ, ἐνῷ μακρότερον διαφαίνονται αἱ χιονοσκεπεῖς κορυφαὶ τοῦ Λιβάνου καὶ τοῦ Μεγάλου Ἕρμονος. Πιστεύεται ὅτι τὴν θέσιν ὅπου ἐγένετο τὸ θαῦμα ἐπισημαίνουν τὰ σῳζόμενα ἐρείπια ἑνὸς ναοῦ, ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ φραγκισκανοὶ μοναχοὶ ἔχουν ἀνεγείρει μικρὰ παρεκκλήσια. Εἰς μικρὰν ἀπὸ τούτου ἀπόστασιν εὑρίσκονται ὑπολείμματα ἑτέρου χριστιανικοῦ οἰκοδομήματος, τοῦ ὁποίου σῴζονται ἀκόμη τὰ κατώτερα τοιχώματα καὶ ἴχνη καμάρας πρὸς τὸ ἀνατολικὸν του τμῆμα. Ἐγγὺς αὐτοῦ εὑρίσκεται ἡ πηγὴ τῆς Ναΐν, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ συγκεντροῦται εἰς εἶδος θολωτοῦ θαλάμου, ὅπου κατέρχεταί τις διὰ τεσσάρων βαθμίδων. Οὐχὶ μακρὰν ταύτης ὑπάρχουν τρεῖς κατεστραμμέναι ἀρχαῖαι σαρκοφάγοι, αἵτινες εἶχον χρησιμοποιηθῆ ὡς σκάφαι κατὰ μῆκος τοῦ τοίχου ἠρειπωμένης ἐπίσης δεξαμενῆς. —Ω.

Ναΐνι Τὰλ (Naini Tal) [*Γεωγρ.*]. Πόλις καὶ ἐπαρχία τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν τῇ διοικήσει Κουμάουν τῶν Ἡνωμένων Ἐπαρχιῶν. Ἡ ἐπαρχία ἐκτείνεται ἐπὶ τῶν κλιτύων τῶν Ἱμαλαΐων πρὸς Β. τοῦ κράτους τοῦ Ραμπούρ, ἔχει ἔκτασιν 6.700 τετρ. χλμ. καὶ ἀριθμεῖ πληθυσμὸν 324.000 κατ. Ἡ πόλις κειμένη εἰς ὕψος 1.945 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, εἶναι σπουδαῖος κλιματολογικὸς σταθμὸς καὶ κέντρον συγκοινωνιῶν, ἀριθμεῖ δὲ 9.600 κατ. Χ. Δ.

Ναΐνταρντ (Neidhardt), ***Αὔγουστος-Γουλιέλμος-Γκναϊζενάου***, *κόμις—*. Πρῶσσος στρατάρχης (βλ. λ. *Γκναϊζενάου*).

Ναΐντε (Neide) [*Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς Α. Πρωσσίας καὶ τῆς Πολωνίας, παραπόταμος τοῦ δεξιοῦ Μπούγκ, πηγάζων παρὰ τὸ Ρόντσκεν καὶ ἐκβάλλων μετὰ ροῦν 228 χλμ. παρὰ τὸ Νόβι Ντβόρ. Τὸ κάτω τμῆμα τοῦ ροῦ του, ἐκεῖθεν τοῦ Σολτάου καλεῖται ἐπίσης *Τζιαντόφκα*. Χ. Δ.

Ναϊντενάγια [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀμμῶδες ἀκρωτήριον τῆς Ἀζοφικῆς, σχηματίζον τὴν στομαλίμνην τοῦ Γέϊσκ (πλάτ. 46°46' Β., μῆκ. 38°24' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3389: Taganrog gulf) ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ταϊγανίου. Σ. Ε. Λ.

Ναΐντενμπουργκ (Neidenburg) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ἀν. Πρωσσίας ἐν τῷ νομῷ Ἀλλενστάϊν. Εἶναι σπουδαῖος κόμβος σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν καὶ ἔχει βιομηχανίας σιδήρου, πλίνθων, κεράμων, οἰνοπνεύματος καὶ ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ ξυλείας. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατελήφθη καὶ ἐπυρπολήθη ὑπὸ τῶν Ρώσων (22—28 Αὐγούστου 1914). Κάτ. (1925) 6.502. Χ. Δ.

Ναΐντενωφ, *Ἰβάν*. Βούλγαρος λόγιος καὶ δημοσιογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1834. Ἐφοίτησεν εἰς τὴν Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ κατόπιν ἐγένετο διδάσκαλος εἰς τὴν βουλγαρικὴν σχολὴν Φαναρίου. Τῷ 1869 ἤρχισεν ἐκδίδων τὴν ἐφημερίδα «Pravo» καὶ μετὰ ταύτην τὴν ἐφημερίδα «Napredak» μέχρι τοῦ 1877, ὁπότε ἐξωρίσθη εἰς Ἄγκυραν. Τῷ 1878 ἐγένετο δημόσιος ὑπάλληλος, τῷ 1880 νομάρχης καὶ τῷ 1888 τῷ ἀνετέθη ἡ ἐποπτεία τῶν σχολείων Ἀδριανουπόλεως. Τ. Β.

Ναΐντχαρτ (Neidhart), *φὸν* ***Ρόϋενταλ***. Εἷς ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων λυρικῶν ποιητῶν τῆς Γερμανίας κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα. Καταγόμενος ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας τῆς Βαυαρίας, ἔζησεν ἐν Αὐστρίᾳ παρὰ τῇ αὐλῇ τῆς Βιέννης καὶ ὑπῆρξεν ὁ δημιουργὸς τῆς καλουμένης ἱπποτικο-ἀγροτικῆς ποιήσεως. Εἰς τὰ ποιήματά του, τὰ πολλὰ ἐκ τῶν ὁποίων ἐχρησίμευον πρὸς συνοδείαν χορῶν, περιγράφει, εἰς γλῶσσαν ἁρμονικὴν καὶ εἰς ὕφος πλῆρες χάριτος, πνεύματος καὶ χιοῦμορ, κωμικὰς καὶ εἰδυλλιακὰς εἰκόνας ἐκ τῆς ζωῆς τῶν χωρικῶν. Συλλογὴ τῶν ποιημάτων του ἐξεδόθη ὑπὸ Μπένεκκε (1832) καὶ Βίσσνερ (β' ἔκδ. 1923). Γ. Ε. Κ.

Ναϊομπρέρα (Niobrara) [*Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις, πηγάζων παρὰ τὴν ΝΑ. περιοχὴν τοῦ Οὐαϊόμινγκ καὶ ἐκβάλλων εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Μισσούρη, μετὰ ροῦν 650 χλμ. Εἶναι ἀκατάλληλος διὰ τὴν ναυσιπλοΐαν. Χ. Δ.

Ναΐος [*Μυθολ.*]. Ἐπίθετον τοῦ Διὸς ὡς θεοῦ τῆς γονιμοποιοῦ ὑγρασίας.

ναΐπης (ὁ) (ἀραβιστὶ *ναΐπ*=ἐπίτροπος, ἀναπληρωτὴς δικαστοῦ). Ἱεροδίκης ἐν τῇ μέχρι τοῦ 1923 Τουρκίᾳ, ἤτοι δικαστὴς ἱεροδικείου (δικαστηρίου τοῦ *σερί*). Οἱ ναΐπαι διωρίζοντο διὰ περίοδον 2—2 1/2 ἐτῶν, εἶχον δὲ βαθμοὺς διαφόρους ἐν τῇ τουρκικῇ ἱεραρχίᾳ τῆς ὑπηρεσίας τῶν ἱερονομολόγων: 1) *χαρεμεΐν μουχτερεμεΐν*, 2) *μαχρέτζ*, 3) *μεβαλὶ δεβρέ*. Ὑπὲρ τοὺς ναΐπας ὑπῆρχεν ὁ *μουφτής*, ἔχων ὡς καθῆκον οὐχὶ νὰ δικάζῃ, ἀλλὰ νὰ ἐκδίδῃ μόνον ἱερονομολογικὰς γνωμοδοτήσεις (*φετβάδες*) ἐπὶ ζητημάτων ὑποβαλλομένων εἰς αὐτόν. Ν. Μ.

Digitized by Google

Ναίπιερ (Napier) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νέας Ζηλανδίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Χώκς Μπάϊν. Κάτ. 17.933. Κεῖται εἰς τὴν Βόρειον νῆσον τῆς Νέας Ζηλανδίας, ἐπὶ μικρᾶς χερσονήσου τῆς ἀνατολικῆς παραλίας, πρὸς τὰ ΝΔ. τοῦ κόλπου τοῦ Χώκς, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Ἔσκ καὶ Τουτακκούρι. Ὁ λιμὴν αὐτῆς, καλούμενος *Πόρτ-Ἀχουρίρι*, χωρίζεται ἀπὸ τὰς πόλεις διὰ λόφου καὶ προστατεύεται ὑπὸ ὀχυροῦ φρουρίου. Εὑρίσκεται εἰς ἀπόστασιν 280 χλμ. ΒΑ. τῆς Οὐέλλινγκτον, μετὰ τῆς ὁποίας συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου, καὶ ἔχει ἀνωτέρας σχολάς, παρ' αὐτὴν δὲ πολυάριθμα «πάς», ἤτοι ἰθαγενῆ ὠχυρωμένα παλαιὰ χωρία. Ἐκτίσθη τῷ 1855 εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Ἄγγλου στρατηγοῦ σὲρ Καρόλου Ἰακώβου Ναίπιερ καὶ ἀποτελεῖ σημαντικὸν ἐξαγωγικὸν λιμένα, ἰδίως ἐρίου καὶ κτηνῶν. Μ. Δ. Β.

Ναίπιερ (Napier), ***σὲρ Γουλιέλμος-Φραγκῖσκος-Πατρίκιος***. Ἄγγλος στρατιωτικὸς καὶ ἱστορικὸς συγγραφεὺς (1785—1860). Ὑπηρέτησεν ἐν Ἱσπανίᾳ, ἐπληγώθη ἐν Κόᾳ, ἀντικατέστησε τὸν ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Μπαχὸθ φονευθέντα συνταγματάρχην Μακλήοντ εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ 43ου συντάγματος, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ὁποίου βραδύτερον, μετὰ τὴν μάχην τοῦ Βατερλώ, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου παρέμεινε μέχρι τῆς ἀποστρατείας του (1819). Διεκρίθη καὶ ὡς στρατιωτικὸς ἱστορικὸς συγγραφεύς. Κυριώτερον ἔργον του εἶναι ἡ «Ἱστορία τοῦ πολέμου ἐν τῇ Ἰβηρικῇ Χερσονήσῳ» (τόμ. α' 1828). Ὁ Ναίπιερ θεωρεῖται ὡς εἷς τῶν μεγαλυτέρων Ἄγγλων ἱστορικῶν, παραβαλλόμενος πρὸς τὸν Καίσαρα. Θαυμάσιαι εἶναι αἱ περιγραφαὶ τῶν πολιορκιῶν καὶ τῶν μαχῶν, ἀξιόλογοι δὲ αἱ περὶ τῶν ἱσπανικῶν ῥαδιουργιῶν παρατηρήσεις του. Γ. Ι. Β.

—**Ναίπιερ** (Napier) ἢ ***Νέπερ*** (Neper), ***Ἰωάννης***. Ἄγγλος μαθηματικὸς (1550—1617). Ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου καὶ κατόπιν συνεπλήρωσε τὰς σπουδάς του εἰς Κάτω Χώρας, Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν. Ἀναμειχθεὶς εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἔριδας τῆς ἐποχῆς του, διεξήγαγεν ἔντονον ἀγῶνα ἐναντίον τῶν παπικῶν. Φύσει ἐφευρετικὸν πνεῦμα, κατεγίνετο καὶ εἰς τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας, ὁσάκις αἱ θρησκευτικαὶ ἀσχολίαι τοῦ ἐπέτρεπον. Μεταξὺ ἄλλων ἐφεῦρε καὶ διὰ τὴν πατρίδα του, πρὸς ὑπεράσπισίν της κατὰ τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις, δύο καυστικὰ κάτοπτρα, τηλεβόλον καὶ εἶδος πολυβόλου. Ὁμοίως ἐφεῦρε μηχανάς, δι' ὧν εὑρίσκεται τὸ γινόμενον ἀριθμῶν, τὸ πηλίκον, ἡ τετραγωνικὴ καὶ ἡ κυβικὴ ῥίζα· εἶναι δ' αἱ μηχαναὶ αὗται ὁ πρόδρομος τῶν σημερινῶν ὑπολογιστικῶν μηχανῶν.

Ἰωάν. Ναίπιερ.

Κυρία ἐνασχόλησίς του εἰς τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας ἦτο ἡ τριγωνομετρία: Ἐν τῇ σφαιρικῇ τριγωνομετρίᾳ εὗρε τὰς λεγομένας «ἀναλογίας Ναίπιερ», αἵτινες εἶναι τύποι, δι' ὧν συνδέονται τὰ ἡμιαθροίσματα καὶ ἡμιδιαφοραὶ τῶν γωνιῶν καὶ πλευρῶν παντὸς σφαιρικοῦ τριγώνου, ὡς ἑξῆς: α, β, γ παριστώντων τὰς πλευρὰς σφαιρικοῦ τριγώνου καὶ Α, Β, Γ τὰς ἀπέναντι γωνίας, εἶναι:

$$\frac{\text{ἐφ}\,\frac{A+B}{2}}{\text{σφ}\,\frac{\Gamma}{2}} = \frac{\text{συν}\,\frac{\alpha-\beta}{2}}{\text{συν}\,\frac{\alpha+\beta}{2}}$$

$$\frac{\text{ἐφ}\,\frac{\alpha+\beta}{2}}{\text{ἐφ}\,\frac{\gamma}{2}} = \frac{\text{συν}\,\frac{A-B}{2}}{\text{συν}\,\frac{A+B}{2}}$$

$$\frac{\text{ἐφ}\,\frac{A-B}{2}}{\text{σφ}\,\frac{\Gamma}{2}} = \frac{\text{ἡμ}\,\frac{\alpha-\beta}{2}}{\text{ἡμ}\,\frac{\alpha+\beta}{2}}$$

$$\frac{\text{ἐφ}\,\frac{\alpha-\beta}{2}}{\text{ἐφ}\,\frac{\gamma}{2}} = \frac{\text{ἡμ}\,\frac{A-B}{2}}{\text{ἡμ}\,\frac{A+B}{2}}$$

Πρὸς ταχὺν ὑπολογισμὸν τῶν τριγωνομετρικῶν τύπων ἐπενόησε τοὺς λογαρίθμους, οὓς ἀνέγραψεν εἰς πίνακας. Ἡ ὄντως ὠφελιμωτάτη λογιστικῶς ἀνακάλυψις αὕτη τοῦ Ναίπιερ ἐγένετο ὑπ' αὐτοῦ τὸ πρῶτον τῷ 1594, σχεδὸν ταυτοχρόνως μετὰ τοῦ J. Byrge. Οἱ πρῶτοι λογαριθμικοὶ πίνακες ἐδημοσιεύθησαν τῷ 1614. Οἱ λογάριθμοι, οὓς ἐπενόησεν ὁ Ναίπιερ, ἦσαν ἀρχικῶς πολύπλοκοι, ἔχοντες βάσιν τὸν ὑπερβατικὸν ἀριθμὸν e, ἀργότερον δ' ὁ φίλος αὐτοῦ Ἑρρῖκος Briggs μετέτρεψεν αὐτοὺς μὲ βάσιν τὸν ἀριθμὸν 10. Οἱ λογάριθμοι, οἱ ἔχοντες βάσιν τὸν ἀριθμὸν e, ἐκλήθησαν, τούτου ἕνεκα, *νεπέριοι* ἢ καὶ *φυσικοί*, οἱ δ' ἔχοντες βάσιν τὸν 10 *κοινοὶ* (vulgaires). Ν. Γ.

—**Ναίπιερ** (Napier), ***Ἑρρῖκος Ἐδουάρδος***. Ἄγγλος ναυτικὸς καὶ συγγραφεὺς (1789—1853), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ὑπηρέτησεν εἰς τὸ ναυτικὸν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ναπολεοντείων πολέμων καὶ συνέγραψεν ἀξιόλογον «Ἱστορίαν τῆς Φλωρεντίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἀνόδου τοῦ Φερδινάνδου Γ' τῆς Τοσκάνης» (1846—1847). Γ. Ι. Β.

—**Ναίπιερ** (Napier), *σὲρ* ***Κάρολος***. Ἄγγλος ναύαρχος (1786—1860). Καταταχθεὶς εἰς τὸ ναυτικὸν τῷ 1800, ὑπηρέτησεν εἰς τὸν στόλον τῆς Μεσογείου καὶ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀμερικῆς. Δεχθεὶς ὑπηρεσίαν παρὰ τῷ πορτογαλικῷ ναυτικῷ, ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ στόλου τῶν συνταγματικῶν καὶ τὴν 5 Ἰουλίου 1833 κατεναυμάχησε τὸν δὸν Μιγκέλ. Τότε, ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῆς Γαλλίας, διεγράφη ἐκ τῶν στελεχῶν τοῦ ἀγγλικοῦ ναυτικοῦ. Ἐπιστρέψας τῷ 1836 εἰς Ἀγγλίαν, ἀνεκλήθη εἰς τὰς τάξεις τοῦ ναυτικοῦ καὶ ἀπεστάλη εἰς Συρίαν, ἔνθα ἔλαβε σπουδαιότατον μέρος εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις πρὸς ἐξαναγκασμὸν τοῦ Μωχάμμετ-Ἄλη, ἵνα εἰρηνεύσῃ μετὰ τῆς Τουρκίας. Ἀποστρατευθεὶς ἐξελέγη βουλευτὴς ἐπανειλημμένως. Ἔγραψεν: «Ὁ πόλεμος ἐν Πορτογαλίᾳ μεταξὺ Πέτρου καὶ Μιγκέλ» (1836), «Ὁ πόλεμος ἐν Συρίᾳ» (1842), «Ἱστορία τῶν ἐν Βαλτικῇ ἐπιχειρήσεων» (1852). Γ. Ι. Β.

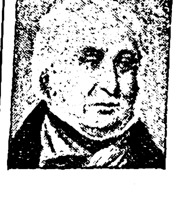

Κάρολος Ναίπιερ.

—**Ναίπιερ** (Napier), ***Κάρολος-Ἰάκωβος***. Ἄγγλος στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς (1782—1853). Ἠκολούθησε τὸ στρατιωτικὸν στάδιον καὶ τῷ 1800 ὠνομάσθη ὑπολοχαγός. Μετὰ 6 ἔτη προήχθη εἰς λοχαγὸν καὶ μετέσχε τῶν εἰς Δανίαν (1807) καὶ Πορτογαλίαν ἐκστρατειῶν καὶ τῆς καταδιώξεως τοῦ Μασσένα. Τῷ 1811 προεβιβάσθη εἰς ἀντισυνταγματάρχην, μετὰ δύο δ' ἔτη ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἐναντίον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν πόλεμον. Τῷ 1819 διωρίσθη στρατιωτικὸς ἐπιθεωρητὴς ἐν Κερκύρᾳ, ἀπὸ τοῦ ἔτους δὲ 1823 μέχρι τοῦ 1830 ἦτο στρατιωτικὸς τοποτηρητὴς ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἥτις κατείχετο τότε μετὰ τῶν λοιπῶν Ἰονίων νήσων ὑπὸ τῶν Ἄγγλων. Τὰ τῆς ἐν Κεφαλληνίᾳ διαμονῆς του περιέγραψεν εἰς βιβλίον του. Ὁ Ναίπιερ ὑπῆρξε πρότυπον αὐταρχικοῦ Ἄγγλου ἀποικιακοῦ διοικητοῦ. Κατεσκεύασε δρόμους, ἵδρυσε διάφορα ἱδρύματα κλπ., πάντα ὅμως ταῦτα ἐνήργει αὐτοβούλως, μὴ ἀνεχόμενος ἐπέμβασιν τοῦ ἐν Κερκύρᾳ ἁρμοστοῦ ἢ συστάσεις τῶν κατοίκων. Ἐν Κεφαλληνίᾳ συνηντήθη μετὰ τοῦ λόρδου Βύρωνος, ὅστις τῷ προσέφερε τὴν ἀρχιστρατηγίαν τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων. Ὁ Ναίπιερ ἐδέχθη, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως γίνωσι δεκταὶ αἱ ἀξιώσεις του ὑπὸ τῆς ἐν Λονδίνῳ ἑλληνικῆς ἐπιτροπῆς. Τοῦτο δὲν κατέστη δυνατὸν καὶ ἡ πρότασις ἐγκατελείφθη. Ἐλθὼν εἰς ῥῆξιν μετὰ τοῦ Ἄγγλου ἁρμοστοῦ τῶν Ἰονίων σὲρ Φρειδερίκου Ἄνταμς, ἀνεχώρησεν ἐκ Κεφαλληνίας. Κατὰ τὰς ταραχὰς τοῦ Τσάρτιστ (1839), ἐγένετο στρατιωτικὸς διοικητὴς ἐν τῇ Βορείῳ Ἀγγλίᾳ, τῷ 1841 ἀπεστάλη εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ μετὰ ἓν ἔτος εἰς Σίνδ, ἔνθα παρέμεινε μέχρι τοῦ ἔτους 1847. Ἦρε τὴν περίφημον νίκην τοῦ Μιαμί, καθ' ἣν ἐπετέθη διὰ δυνάμεως 2.800 ἀνδρῶν κατὰ τοῦ μπαλουχικοῦ στρατοῦ, ἀνερχομένου εἰς 30.000 ἄνδρας. Ἐξ Ἰνδικῶν ἀνεχώρησεν ὁ Ναίπιερ, κατόπιν διαφωνιῶν καὶ ἐρίδων του μετὰ πασῶν σχεδὸν τῶν ἐν Ἰνδίαις βρεττανικῶν ἀρχῶν. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀγγλίαν ἤρχισεν ἀτελευτήτους ἀγῶνας κατὰ τῶν ἰθυνόντων τὰ τῆς βρεττανικῆς ἑταιρείας τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, οἵτινες ὅμως ἐν τέλει, κατόπιν τῆς κρισίμου στρατιωτικῆς καταστάσεως ἐν Ἰνδίαις, ἠναγκάσθησαν ν' ἀποταθῶσιν εἰς αὐτὸν καὶ νὰ ζητήσωσι νὰ ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τῶν στρατευμάτων. Ὁ Ναίπιερ ἀνεχώρησεν εἰς Ἰνδίας, ὅταν ὅμως ἔφθασεν, εἶχε πλέον κερδηθῆ ἡ μάχη τοῦ Γκουϊράτ καὶ ὁ πόλεμος εἶχε λήξει. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ, λόρδου Νταχαουζῆ (Dalhousie), ὁ Ναίπιερ εὑρεθεὶς πρὸ ἀπειλῆς ἀνταρσίας τῶν ἰθαγενῶν στρατευμάτων, ἔλαβε τὰ κατάλληλα κατὰ τὴν κρίσιν του μέτρα. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ μέτρα ταῦτα δὲν ἐνεκρίθησαν ὑπὸ τοῦ λόρδου ἁρμοστοῦ, ἅμα τῇ ἐπανόδῳ του ὁ Ναίπιερ παρῃτήθη καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Ἀγγλίαν. Ἔργα τοῦ Ναίπιερ: «Περὶ τῶν δρόμων τῆς Κεφαλληνίας» (1825), «Αἱ ἀποικίαι γενικῶς καὶ εἰδικῶς περὶ τῶν Ἰονίων νήσων» (1833), «Στρατιωτικὰ καὶ πολιτικὰ ἐλαττώματα τῆς διοικήσεως τῶν Ἰνδιῶν» (1853), «Γουλιέλμος ὁ κατακτητής», ἱστορικὸν μυθιστόρημα, ἐκδοθὲν μετὰ τὸν θάνατόν του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *W. Napier-Bruce*, Life of Charles Napier (1855). — *W.-F. Butler*, Life of Charles Napier (1890). — *Holmes*, Four famous soldier (1889). — *W. Mac Coll*, The career and conduct of Sir Ch. Napier (1855). — *Mac Dougall*, General Napier as conqueror and governor of Scinde (1860). Γ. Ι. Β.

— **Ναίπιερ** (Napier), ***Ροβέρτος***. Ἄγγλος στρατιωτικὸς (1810—1890), γεννηθεὶς ἐν Κεϋλάνῃ. Τῷ 1826 κατετάγη εἰς τὸ σῶμα τῶν Βεγγαλῶν μηχανικῶν καὶ τῷ 1828 μετέβη εἰς τὰς Ἰνδίας, ἔνθα ἐπί τινα ἔτη εἰργάσθη εἰς τὸ ἀρδευτικὸν τμῆμα τῶν δημοσίων ἔργων. Ἔλαβε μέρος κατὰ τοὺς ἐν Ἰνδίαις πολέμους, ἰδίως κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, ἐπανειλημμένως πληγωθείς. Τὸν Ἰανουάριον 1860 διωρίσθη διοικητὴς τῆς 2ας μεραρχίας τοῦ εἰς Κίναν ἀποσταλέντος ἀγγλικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν σὲρ Χὸπ Γκράντ, διακριθεὶς κατὰ τὴν ἔφοδον τοῦ Πεϊχὸ καὶ τὴν ἅλωσιν τοῦ Πεκίνου. Κατὰ τὰ ἑπόμενα τέσσαρα ἔτη ἐχρημάτισε μέλος τοῦ ἐπὶ τῶν Ἰνδιῶν συμβουλίου. Ἀξιολογώτεραι ὅμως ὑπῆρξαν αἱ ὑπηρεσίαι του κατὰ τὴν εἰς Ἀβησσυνίαν ἐπιχείρησιν. Ἐπολιόρκησε καὶ κατέλαβε τὰ Μάγδαλα, ἐπονομασθεὶς διὰ τοῦτο Ναίπιερ ὁ τῶν Μαγδάλων (Napier of Magdala), καὶ ἔφερεν ἐντὸς τριμήνου εἰς πέρας τὴν δυσχερεστάτην ταύτην ἐπιχείρησιν, τιμηθεὶς μετὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἔκβασιν αὐτῆς διὰ τοῦ τίτλου τοῦ βαρώνου. Τῷ 1776 διωρίσθη τοποτηρητὴς τοῦ Γιβραλτάρ, τῷ 1879 ἐξελέγη μέλος τῆς ἀναδιοργανωτικῆς τοῦ στρατοῦ ἐπιτροπῆς καὶ μετὰ τέσσαρα ἔτη προήχθη εἰς στρατάρχην. Γ. Ι. Β.

—***Ναίπιερ διάγραμμα***. Διάγραμμα, φερώνυμον τοῦ ἐπινοήσαντος αὐτὸ Ἄγγλου ἀξιωματικοῦ Napier, παρέχον δι' ἑκάστην πλεῦσιν, πυξίδος ἢ μαγνητικήν, τὴν ἀντίστοιχον *παρεκτροπήν*. Ἡ μέση τοῦ διαγράμματος εὐθεῖα εἶναι διῃρημένη εἰς 360 διαιρέσεις, ὧν ἑκάστη ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν οἰκείαν τοῦ ἀνεμολογίου διαίρεσιν, ἐνῷ ἀπὸ ἑκάστου ἀνεμορρόμβου ἄγονται εὐθεῖαι σχηματίζουσαι γωνίας 60° πρὸς τὴν μέσην. Τῶν εὐθειῶν τούτων αἱ μὲν πρὸς δεξιὰ κλίνουσαι χαράσσονται ἐστιγμέναι, αἱ δὲ πρὸς ἀριστερὰ πλήρεις. Ἐπὶ ἑκάστης τῶν πλήρων γραμμῶν καὶ μὲ τὴν αὐτὴν τῶν διαιρέσεων τῆς μέσης εὐθείας κλίμακα λαμβάνονται τμήματα

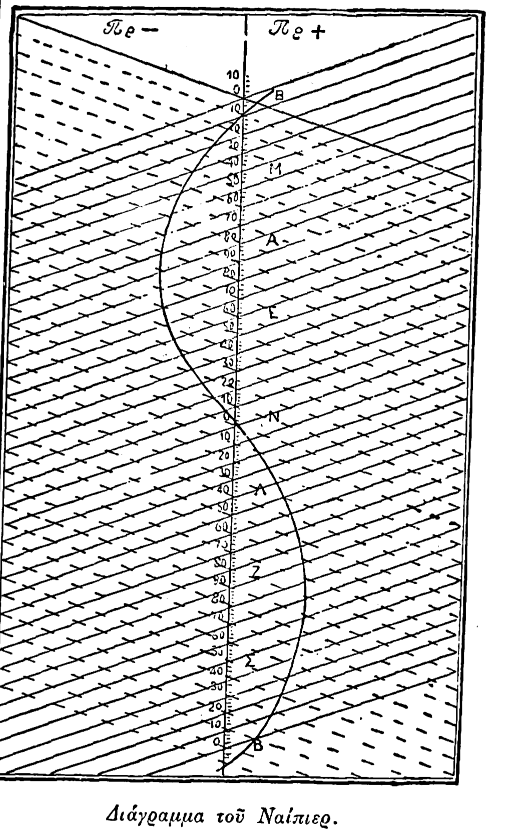

Διάγραμμα τοῦ Ναίπιερ.

ἴσα πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν μοιρῶν τῆς παρεκτροπῆς δι' ἕκαστον ῥόμβον μαγνητικῆς πλεύσεως, τῆς μὲν δεξιᾶς (+) παρεκτροπῆς δεξιὰ τῆς μέσης εὐθείας, τῆς δὲ ἀριστερᾶς (—) τοιαύτης ἀριστερά, ἐνῷ ἀνάλογος ἐργασία γίνεται καὶ ἐπὶ τῶν ἐστιγμένων γραμμῶν, μὲ τὴν παρεκτροπὴν δι' ἕκαστον ἀνεμόρρομβον πλεύσεως πυξίδος. Ἑνουμένων τῶν ἄκρων τῶν οὕτω ληφθέντων τμημάτων διὰ συνεχοῦς καμπύλης, παρέχει αὕτη γραφικῶς τὰς μεταβολὰς τῶν παρεκτροπῶν, ἀπὸ ἀνεμορρόμβου εἰς ἀνεμόρρομβον, ἐνδιαμέσως. Καὶ ἂν μὲν θέλωμεν τὴν παρεκτροπὴν διά τινα πλεῦσιν, μετροῦμεν τὸ μῆκος τοῦ τμήματος ἀπὸ τῆς διαιρέσεως τῆς μέσης εὐθείας μέχρι τῆς καμπύλης, λαμβάνοντες ὡς μέτρον τὴν κλίμακα τῆς μέσης εὐθείας καὶ μετροῦντες παραλλήλως πρὸς τὰς πλήρεις (διὰ μαγνητικὰς πλεύσεις) ἢ πρὸς τὰς ἐστιγμένας (διὰ πλεύσεις πυξίδος). Ἐὰν δὲ θέλωμεν ἄμεσον μετατροπὴν πλεύσεως μαγνητικῆς εἰς πυξίδος τοιαύτην, φέρομεν ἐκ τῆς πρεπούσης διαιρέσεως τῆς εὐθείας τῶν πλεύσεων παράλληλον πρὸς τὰς πλήρεις, σημειοῦντες τὸ σημεῖον τῆς καμπύλης τοῦ διαγράμματος καθ' ὃ συναντᾷ αὐτὴν ἡ παράλληλος καὶ ἄγοντες ἐξ αὐτοῦ παράλληλον πρὸς τὰς ἐστιγμένας εὐθείας μέχρι συναντήσεώς της πρὸς τὴν γραμμὴν τῶν πλεύσεων, ἥτις συνάντησις παρέχει τὴν ζητουμένην πλεῦσιν πυξίδος. Ἀνάλογος ἐργασία γίνεται καὶ διὰ τὴν ἀντίστροφον περίπτωσιν. Ἐπειδὴ ὅμως εἰς τὰ σύγχρονα ναυτικὰ ἡ χάραξις τοῦ διαγράμματος Ναίπιερ ἐκτελεῖται μετὰ

Digitized by Google

τὴν ἀντιστάθμισιν τῶν πυξίδων, καθ' ἣν αἱ παρεκτροπαὶ μειοῦνται εἰς τὸ ἐλάχιστον δυνατόν, τὸ διάγραμμα τροποποιεῖται διὰ χρήσεως αὐθαιρέτου, πάντως ὅμως μεγαλυτέρας ἢ τῶν πλεύσεων, κλίμακος διὰ τὰς παρεκτροπάς. Ὡς εἰκός, ἡ χρῆσις τοῦ τοιούτου τροποποιημένου διαγράμματος Ναίπιερ βοηθεῖ τὴν ἁπλῆν εὕρεσιν τῆς παρεκτροπῆς τῆς ἀντιστοιχούσης εἰς ὡρισμένην πλεῦσιν πυξίδος ἢ μαγνητικήν. Τοιοῦτον δὲ εἶναι καὶ τὸ παρατιθέμενον διάγραμμα, ὅπερ ἐχαράχθη ἐπὶ τῇ βάσει παρεκτροπῶν: B=0°,3δ—B46A=2°,1 ἀρ—A=2°,4 ἀρ—N50°A=2°,8 ἀρ—N=0°—N45°Z=2°,4δ—Z=2°,6δ—B48°2=1°,9δ. παρεκτροπῶν ἐξαχθεισῶν μετὰ ἀντιστάθμισιν. Σ. Ε. Λ.—Κ. Χ. Κ.

Ναΐπλῆ *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Καβάλλας χωρίου *Πολύνερον* (βλ. λ.).

Νάϊππεργκ (Neipperg), ***Ἀδὰμ-Ἀλβέρτος**, κόμης φὸν* —. Αὐστριακὸς στρατάρχης, ἔγγονος τοῦ Γουλιέλμου Ράϊνχαρτ κόμητος φὸν Νάϊππεργκ (1775—1829). Εἰσελθὼν εἰς τὴν αὐστριακὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, διεκρίθη εἰς τοὺς κατὰ τῆς Γαλλίας πολέμους, τραυματισθεὶς βαρέως παρὰ τὸ Doelen. Κατόπιν ἐπολέμησεν ἐν Ἰταλίᾳ (1796—1801 καὶ 1805) καὶ διετέλεσεν ὑπασπιστὴς τοῦ ἀρχιδουκὸς Φερδινάνδου (1809). Διορισθεὶς πρέσβυς τῆς Αὐστρίας παρὰ τῇ σουηδικῇ αὐλῇ (1811—1813) ἐπέτυχε τὴν εἴσοδον τῆς χώρας ταύτης εἰς τὸν ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντος συνασπισμόν. Τῷ 1813, ἐπὶ κεφαλῆς ταξιαρχίας, ἐπολέμησε παρὰ τὸ Ράϊχενμπεργκ, Στόλπεν καὶ Λειψίαν, προαχθεὶς κατόπιν εἰς στρατάρχην. Μεταβὰς εἰς Νεάπολιν, ὑπέγραψε (1814) μετὰ τοῦ βασιλέως Μυρὰτ τὴν κατὰ τοῦ Ναπολέοντος μυστικὴν συνθήκην. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1814 συνώδευσεν εἰς ταξίδιον ἀνὰ τὴν Ἑλβετίαν τὴν πρώτην αὐτοκράτειραν τῆς Γαλλίας Μαρίαν-Λουΐζαν, ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς ὁποίας ἐσυνηγόρησεν εἰς τὸ συνέδριον τῆς Βιέννης. Κατόπιν διωρίσθη σταβλάρχης ταύτης καὶ διοικητὴς τῶν στρατευμάτων τῆς Πάρμας. Μετὰ τὴν ἐκ νέου ἔναρξιν τοῦ μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Νεαπόλεως πολέμου ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ Α' σώματος στρατοῦ, εἰσελθὼν τὴν 21 Μαΐου 1815 εἰς Νεάπολιν. Κατόπιν ἀνέλαβε πάλιν ὑπηρεσίαν παρὰ τῇ ἀρχιδουκίσσῃ Μαρίᾳ-Λουΐζῃ τῆς Πάρμας, ἥτις διώρισε τοῦτον (1816) αὐλάρχην καὶ ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν. Τῷ 1821 συνῆψε μετὰ ταύτης μοργανατικὸν γάμον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπέκτησε δύο τέκνα. — Ω.

— **Νάϊππεργκ** (Neipperg), ***Γουλιέλμος Ράϊνχαρντ**, κόμης φὸν* —. Γερμανὸς στρατάρχης (1684—1774). Καταταχθεὶς εἰς τὸν στρατὸν (1702), διεκρίθη εἰς τὸν ἐναντίον τῶν Τούρκων πόλεμον, παρὰ τὸ Τέμεσβαρ (1716) καὶ τὸ Βελιγράδιον (1717). Ὡς διοικητὴς τοῦ Τέμεσβαρ, ἔσπευσε νὰ συνάψῃ, ἄνευ ἐξουσιοδοτήσεως, τὴν μειονεκτικὴν συνθήκην τοῦ Βελιγραδίου (1 Σεπτεμβρίου 1739), καταδικασθεὶς διὰ τοῦτο εἰς εἱρκτήν. Ἡγήθη τοῦ κατὰ τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Β' πολέμου ἐν Σιλεσίᾳ (1741) καὶ ἀπολέσας τὴν παρὰ τὸ Μόλβιτς μάχην ἀνεκλήθη. Κατόπιν διωρίσθη στρατιωτικὸς διοικητὴς ἐν Αὐστρίᾳ (1753) καὶ πρόεδρος τοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου (1755). —Ω.

Ναΐρ (οἱ) (Nairs), ἢ ***Ναγιὰρ*** (Nayars). Ἰθαγενὴς φυλὴ τῶν ἀκτῶν τῆς Μαλαβάρης ἐν ταῖς νοτιοδυτικαῖς Ἰνδίαις. Οἱ Ναΐρ, τῶν ὁποίων ὁ πληθυσμὸς ὑπολογίζεται εἰς 1.500.000 περίπου, ἦσαν ἄλλοτε ἐξ ἐπαγγέλματος πολεμισταί, ἰσχυρίζονται δὲ ὅτι κατάγονται ἀπὸ τὸ ἀριστοκρατικὸν γένος τῶν Ξατρίγιας, μολονότι ὑπὸ τῶν Βραχμάνων τάσσονται εἰς τοὺς Τσούντρας. Σήμερον ἔχουν σχεδὸν ἐκπολιτισθῆ, διατηροῦσιν ἐν τούτοις ἀκόμη ἀρκετὰ τῶν παλαιῶν των ἐθίμων. Εἶναι εὐφυεῖς καὶ μειλίχιοι, διακρίνονται δὲ μεταξὺ ὅλων τῶν ἰθαγενῶν ἰνδικῶν λαῶν διὰ τὴν τηρουμένην παρ' αὐτῶν ἄκραν σωματικὴν καθαριότητα. Δραβιδιανοὶ ἀρχικῶς τὸ θρήσκευμα, προσεχώρησαν βραδύτερον εἰς τὸν Ἰνδουϊσμόν. Εἰς παλαιοτέρους χρόνους ἐπετρέπετο εἰς τὰς γυναῖκας νὰ λαμβάνουν πολλοὺς συγχρόνως συζύγους, τοῦτο δέ, διότι οἱ Ναΐρ, ἐξ ἐπαγγέλματος πολεμισταί, δὲν ἀνεγνώριζον τὸν γάμον ὡς θεσμὸν ἐπαγόμενον ὑποχρεώσεις διὰ τὸν σύζυγον, ὅστις οὔτε σταθερὰν διαμονὴν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ, οὔτε μονίμως νὰ εἶναι βεβαρημένος διὰ τῶν οἰκογενειακῶν φροντίδων. Καὶ σήμερον δ' ἐξακολουθεῖ νὰ μὴ ὑφίσταται παρ' αὐτοῖς ὁ γάμος, τὸν ὁποῖον ὅμως ἀναπληροῖ κατ' οὐσίαν ἡ μετὰ τελετῆς συνομολογουμένη «συμβίωσις». —Ω.

Ναιρντλινγκεν (Nördlingen) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῷ νομῷ Σουηβίας τῆς Βαυαρίας. Ἔχει πολλὰ παλαιὰ κτήρια, περιβάλλεται ὑπὸ τείχους μετὰ 5 πυλῶν καὶ ἔχει σπουδαῖον μουσεῖον τῶν προϊστορικῶν καὶ τῶν πρωτοϊστορικῶν χρόνων καὶ μετεωρολογικὸν σταθμόν. Διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ κτηνῶν. Κάτ. 8.700. Ἐγένετο γνωστὴ ἐκ τῆς ὁμωνύμου μάχης, συναφθείσης (5 καὶ 6 Σεπτεμβρίου 1634) μεταξὺ τῶν πολιορκούντων αὐτὴν καθολικῶν καὶ τοῦ σουηδικοῦ στρατοῦ, σπεύσαντος εἰς βοήθειαν τῆς πόλεως. Οἱ Σουηδοὶ ἡττηθέντες κατέλιπον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης 12.000 νεκροὺς καὶ τραυματίας, 6.000 αἰχμαλώτους, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ διοικητὴς τῶν σουηδικῶν στρατευμάτων Χόρν, καὶ ὁλόκληρον τὸ πυροβολικόν των. Κατόπιν τούτου οἱ καθολικοὶ ἐγένοντο κύριοι ὁλοκλήρου τῆς Ν. Γερμανίας, ἡ δὲ σουηδικὴ ἐπιρροὴ ἐν Γερμανίᾳ ἔπαυσεν ἔκτοτε ὁριστικῶς. Τὴν 3 Αὐγούστου 1645 συνήφθη παρὰ τὸ Ἄλλερσχάϊμ ἡ δευτέρα μάχη τοῦ Ναιρντλινγκεν, καθ' ἣν τὰ γαλλικὰ στρατεύματα ὑπὸ τοὺς Τυρὲν καὶ Κοντὲ ἐνίκησαν τὰ αὐτοκρατορικά, διοικούμενα ἀπὸ τὸν Φραγκῖσκον ντὲ Μερσύ, ὅστις ἐφονεύθη κατ' αὐτήν. Χ. Δ.

Ναϊρόμπυ (Nairobi) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, πρωτεύουσα τῆς ἀγγλικῆς ἀποικίας Κένυα. Κάτοικοι 35.000, ἐξ ὧν 3.612 Εὐρωπαῖοι. Ἐκτίσθη τῷ 1899 ὑπὸ τῆς ἑταιρείας τῶν σιδηροδρόμων τῆς Οὐγάνδας, ὡς ἐνδιάμεσος σταθμὸς τοῦ ἀπὸ Μομπάσα εἰς τὴν λίμνην Οὐγάνδα σιδηροδρόμου καὶ ἐντὸς βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος ἀνεπτύχθη μεγάλως, λόγῳ τῆς θέσεώς της, ἀντικαταστήσασα τῷ 1707 τὴν Μομπάσα ὡς πρωτεύουσα τῆς ἀποικίας. Κεῖται ἐπὶ ὀροπεδίου εἰς ὕψος 1.657 μ., παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Κικουγιοῦ, καὶ παρέχει θαυμασίαν θέσιν πρὸς τὰ ὄρη Κιλιμάντζαρο καὶ Κένυα. Ἔχει πολλὰ ὡραῖα δημόσια κτήρια καὶ χριστιανικοὺς ναούς, μουσεῖον φυσικῆς ἱστορίας καὶ εἶναι σημαντικὸν κέντρον ἐμπορίου ἐξαγωγῆς τῶν προϊόντων τῆς περιφερείας τῆς Οὐγάνδας. Μ. Δ. Β.

Ναιρρεσόνμπυ (Nörresundby) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Δανίας ἐν τῇ Β. Ἰουτλάνδῃ, κειμένη ἐπὶ τοῦ Λίμφιορδ ἀπέναντι τῆς πόλεως Ὤλμποργκ, μεθ' ἧς συνδέεται διὰ δύο γεφυρῶν. Ἔχει βιομηχανίας μετάλλων, τσιμέντων, ὑφασμάτων, ἀξιόλογον ναυτιλιακὴν κίνησιν καὶ ὡραῖον ναὸν ρωμανικοῦ ρυθμοῦ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Κάτ. (1925) 6.447. Χ. Δ.

Ναίρς (Nares), ***Σὲρ Γεώργιος Στρόνγκ***. Ἄγγλος ἐξερευνητὴς τοῦ Πόλου (1831—1915). Ἦτο υἱὸς ἀξιωματικοῦ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, κατετάχθη δὲ εἰς τὸ βρεττανικὸν ναυτικὸν ἀπὸ τοῦ 1845 καὶ ὑπηρέτησε ἐπί τινα χρόνον ἐν Αὐστραλίᾳ. Τῷ 1852—1854 μετέσχε τῆς διὰ τοῦ πολεμικοῦ «Resolute» ἀποστολῆς πρὸς τὰς ἀρκτικὰς χώρας. Ἐπιστρέψας ἐκεῖθεν ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον καὶ ὑπηρέτησεν ἀκολούθως εἰς τὰς ἀνὰ τὰ αὐστραλιακὰ παράλια καὶ τὴν Μεσόγειον βρεττανικὰς ναυτικὰς μονάδας. Τῷ 1872—1874 διῴκησε τὸ πολεμικὸν «Challenger» εἰς τὰς περιφήμους καταστάσας βυθομετρικὰς ἐργασίας του, τῷ δὲ 1875 ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῆς διὰ τῶν πλοίων «Albert» καὶ Discovery» ἀποσταλείσης ἀνὰ τὰς ἀρκτικὰς χώρας ἀποστολῆς. Παρέμεινεν εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν μέχρι τοῦ 1892, προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ὑποναυάρχου. Ἔγραψεν ἐνδιαφέρουσαν περιγραφὴν τοῦ δευτέρου εἰς τὸν Πόλον ταξιδίου του (1876). Χ. Δ.

Ναΐς *[Μυθολ.]*. Διάφοροι τύποι τῆς λέξεως *Ναϊὰς* (βλ. λ.).

—**Ναΐς** *[Μυθολ.]*. Κατά τινα μῦθον, μήτηρ τοῦ θαλασσίου δαίμονος Γλαύκου ἐκ τοῦ Ποσειδῶνος. Α. Θ. Σ.

ναΐς (ἡ) (Najas) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ναϊδοειδῶν* ἢ *ναϊδιδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας, ὑδροβίους ἢ ὑδροχαρεῖς, ἀπανταχοῦ σχεδὸν τῆς γῆς ἁπαντώσας. Ἐκ τῶν 6 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι ἡ *ναῒς ἡ ἐλάσσων* (Najas minor), ἥτις ἀπαντᾷ εἰς πάσας τὰς περὶ τὴν Μεσόγειον χώρας ὡς καὶ παρ' ἡμῖν, ἰδίως εἰς τὰς παρὰ τὸν Πηνειὸν περιοχάς.

—**ναΐς** (ἡ) (Naide) *[Ζωολ.]*. Γένος σκωλήκων τῆς οἰκογενείας τῶν *ναϊδιδῶν*, περιλαμβάνον μικροτάτους ζωνοσκώληκας μὲ σῶμα διαφανές, νηχομένους μεταξὺ τῶν διαφόρων ὑδροβίων φυτῶν τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν. Πολλαπλασιάζονται ἀγενῶς διὰ διαμερισμοῦ ἢ καταμερισμοῦ. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἁπαντῶντα εἰς τὰ ὕδατα τῶν εὐκράτων ἰδίως χωρῶν. Δ. Ν. Π.

Ναϊσβεντ (Nästved) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς νήσου Σέλαντ (Δανίας), εἰς ἀπόστασιν 24 χλμ. ΒΔ. τοῦ Πρέστο καὶ 73 χλμ. ΝΔ. τῆς Κοπεγχάγης, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τῆς διώρυγος Νασμπιαν καὶ 6 χλμ. ἀπὸ τοῦ ἐπινείου της Καρεμπεκσμίντε, ἐπὶ τοῦ ὅρμου τοῦ Σβῖνο. Σταθμὸς τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κοπεγχάγης—Βεσντεγκμπούρ. Κάτ. 7.790. Ἔχει οἰνοπνευματοποιεῖα, ὑφαντουργεῖα, χυτήρια, ἀλευρομύλους, ζυθοποιεῖα, ἐργοστάσια σιγαρέτων, βυρσοδεψεῖα κ.τ.λ. καὶ ἐξάγει δημητριακὰ διὰ τὴν Ἀγγλίαν, Νορβηγίαν, Βέλγιον καὶ Γαλλίαν.

Τὸ Ναϊσβεντ εἶναι γνωστὸν ἀπὸ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Ἐκεῖ διεξήχθη ἡ μεγάλη μάχη τῆς 14ης Ἰουνίου 1259 μεταξὺ τοῦ Ζάμερ τῆς νήσου Ρίγκεν καὶ τῆς βασιλίσσης Μαργαρίτας Σπρέγκεστ, καθ' ἣν ἐφονεύθησαν 10.000 χωρικῶν. Π. Γ. Λ.

«Ναίσιον» (Nation). Ἀγγλικὴ ἑβδομαδιαία, κοινωνική, πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ ἐπιθεώρησις, ἐκδιδομένη ἐν Λονδίνῳ ἑκάστην Παρασκευήν. Ἱδρύθη τῷ 1907 ὑπὸ τοῦ Μάσσιγκαμ πρὸς συνέχισιν τῆς ἀπὸ τοῦ 1890 ἐκδιδομένης ἐπιθεωρήσεως «Σπῆκερ» (The Speaker). Τῷ 1921 συνεχωνεύθη μετ' αὐτῆς ἡ ἀπὸ τοῦ 1898 ἐκδιδομένη ἐπιθεώρησις «Ἀθήναιον». Ἔκτοτε δὲ ὁ τίτλος αὐτῆς μετεβλήθη εἰς «Ναίσιον ἐντ Ἀθήνουμ» (The Nation and The Athenaeum). Μ. Δ. Β.

ναΐσκε· ἐπίρρ., σπανιώτερος τύπος τοῦ *ναί*, συνήθ. εἰρωνικῶς.

Ναίσμυθ (Nasmyth), ***Τζαίημς***. Σκῶτος μηχανικὸς καὶ ἀστρονόμος, γεννηθεὶς ἐν Ἐδιμβούργῳ τῷ 1808 καὶ ἀποθανὼν ἐν Λονδίνῳ τῷ 1890. Φέρεται ὡς ἐφευρέτης τῆς ἀτμοσφύρας καὶ διαφόρων ἄλλων ἐργαλείων χρησίμων ἐν τῇ μηχανουργίᾳ. Ἀπὸ συρθεὶς τῶν ἐργασιῶν του, ἀφοῦ ἀπέκτησε σημαντικὴν περιουσίαν, ἐγκατεστάθη ἀπὸ τοῦ 1856 ἐν Penshurst τοῦ Κὲντ καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἀστρονομίας. Ἐπιδοθεὶς κυρίως εἰς τὰς παρατηρήσεις τῆς Σελήνης, ἐξέδωκε τῷ 1874, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ James Carpenter, σύγγραμμα περὶ τῆς Σελήνης ὑπὸ τὸν τίτλον «The Moon as a planet, a word and a satellite». Σ. Π.

Ναϊσός, ἡ ***Ναϊσσὸς*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκμαιοτάτη κατὰ τὸν Γ' καὶ Δ' μ. Χ. αἰῶνα πόλις τῆς Ἄνω Μοισίας ἐν Δαρδανίᾳ, κειμένη ἐπί τινος παραποτάμου τοῦ Μάργου (Μοράβα), τοῦ νῦν Νισσάβα. Ὑπῆρξε πατρὶς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου (274 μ. Χ.). Ὑπὸ τὰ τείχη αὐτῆς κατέστρεψεν ὁ αὐτοκράτωρ Κλαυδιανὸς τῷ 269 μ. Χ. τοὺς Γότθους. Καταστραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀττίλα τῷ 447 μ. Χ., ἀνεκτίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ (527—565 μ. Χ.), ὅστις περιετείχισεν αὐτὴν δι' ὀχυρωτάτων τειχῶν, ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ναϊσούπολις* (*Προκ.* «Περὶ κτισμ. IV., 1,31). Κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους (Συνέκδ. 654,6) ὡς μία τῶν πέντε πόλεων τῆς ἐπαρχίας Δακίας Μεσογείου, εἰς δὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ χρονικὰ ὡς ἕδρα ἐπισκόπου.

Σήμερον καλεῖται *Νίσσα* (Nish) καὶ εἶναι ἕδρα γενικῆς διοικήσεως τοῦ Μοράβα, ἐν τῇ Κεντρικῇ Σερβίᾳ τῆς Νοτιοσλαβίας. Α. Θ. Σ.

Νάϊσσε (Neisse) *[Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῆς Γερμανίας, ἐν τῇ Ἄνω Σιλεσίᾳ τῆς Πρωσσίας, παλαιὰ πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου ἡγεμονίας, κειμένη ἐπὶ τοῦ Νάϊσσε τοῦ Γκλάτς. Ἔχει πολυαρίθμους ὡραίους ναούς, ὧν κάλλιστος ὁ τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου, περατωθεὶς τῷ 1430, παλαιὸν δημαρχεῖον μετὰ πύργου ὕψους 88 μ. καὶ ὡραίαν κρήνην τοῦ 1686. Εἶναι κέντρον βιομηχανίας ταπήτων καὶ ἐμπορίου σιτηρῶν, δερμάτων, ξυλείας κλπ. Κάτ. 32.604. Ἡ Νάϊσσε ἱδρύθη κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα, ἀπὸ δὲ τοῦ 1199 ἐγένετο ἕδρα τοῦ ὁμωνύμου πριγκιπάτου. Τῷ 1741 ἀντέστη ἐπὶ δεκάμηνον ἐναντίον τῶν Πρώσσων καὶ ἀπώθησεν ἐπιτυχῶς τῷ 1758 τὰ αὐστριακὰ στρατεύματα.

— 2) Παλαιὸν πριγκιπᾶτον τῆς Γερμανίας ἐν τῇ Ἄνω Σιλεσίᾳ, ἔχον ἔκτασιν 2.120 τετρ. χλμ. καὶ πρωτεύουσαν τὴν ὁμώνυμον πόλιν. Ἀπὸ τοῦ 1742 τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτοῦ προσηρτήθη εἰς τὴν Πρωσσίαν. Χ. Δ.

Νάϊσσε (Neisse) *[Γεωγρ.]*. Δύο ποταμοὶ τῆς Γερμανίας, παραπόταμοι ἀμφότεροι τοῦ Ὀδέρου. Ὁ πρῶτος καλούμενος *Νάϊσσε τῆς Λουσατίας* ἢ *τοῦ Γκαίρλιτς*, πηγάζει ἐκ τοῦ Ἰζεργκεμπίργκε τῆς Βοημίας, διαρρέει τὸ Ράϊχενμπεργκ καὶ τὸ Τσιττάου τῆς Σαξωνίας καὶ ἐκβάλλει παρὰ τὸ Ράτσντορφ, μετὰ ροῦν 225 χλμ., ὧν τὰ 53 πλωτά. Ὁ δεύτερος καλούμενος *Νάϊσσε τοῦ Γκλάτς*, πηγάζει ἐκ τοῦ Σνέεμπεργκ, διαρρέει τὸ Γκλάτς καὶ ἐκβάλλει μετὰ ροῦν 195 χλμ. Εἶναι ὁρμητικὸς καὶ χειμαρρώδης, συνεπῶς ἀκατάλληλος εἰς τὴν ναυσιπλοΐαν. Χ. Δ.

Νάϊσσερ (Neisser), ***Ἀλβέρτος***. Γερμανὸς δερματολόγος καὶ συφιλιδολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1855. Τῷ 1882 διετέλεσε καθηγητὴς τῆς δερματολογικῆς κλινικῆς τοῦ Μπρεσλάου. Τῷ 1879 ἀνεκάλυψε τὸν γονόκοκκον, φερόμενον ἔκτοτε ὑπὸ τὸ ὄνομά του (ναϊσσερία ἢ γονόκοκκος Νάϊσσερ), διὰ δὲ τῶν ὑπ' αὐτοῦ τεθέντων ἐν χρήσει χρωστικῶν μέσων κατέστη ἐναργὴς τὸ μικρόβιον τῆς λέπρας. Μετὰ τοῦ Βάσσερ-

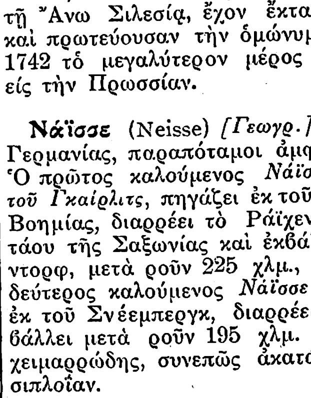

Ἀλβέρτος Νάϊσσερ.

Digitized by Google

μαν καὶ τοῦ Bruck προέβη εἰς τὴν δοκιμαστικὴν γνωστὴν αἱματολογικὴν ἐξέτασιν διὰ τὴν ἄνω νόσον. Ἀφ' ἑτέρου ἡ θεραπεία τῶν νόσων τοῦ δέρματος ὀφείλει εἰς αὐτὸν τὴν εἰσαγωγὴν πλείστων φαρμάκων, ὡς τῆς τυμενόλης, πυρογαλλόλης, ναφθόλης, ἀριστόλης κλπ. Ἔλαβε μέρος ἐνεργὸν εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν «Ἀρχείων δερματολογίας καὶ συφίλιδος», ἐξέδωκε τὸ δερματολογικὸν μέρος τῆς ἰατρικῆς βιβλιοθήκης καὶ ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς καὶ συντάκτης τοῦ στερεοσκοπικοῦ ἰατρικοῦ Ἄτλαντος. Ο. Ρ.

ναϊσσερία (ἡ) (Neisseria). Γένος μικροργανισμῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σχιζομυκήτων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κοκκιδῶν*, περιλαμβάνον μικροὺς κοκκοειδεῖς ὀργανισμούς, ἀδιαιρέτους τὸ πρῶτον καὶ εἶτα διαιρετούς, σχηματίζοντας μικρότατα ἐνδοσπόρια. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *ναϊσσερία ἡ τῆς γονορροίας* (Neisseria gonococcus), κοινῶς γονόκοκκος. Ὠνομάσθη οὕτω πρὸς τιμὴν τοῦ ἀνακαλύψαντος αὐτὴν *Νάϊσσερ* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Ναϊσσὸς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]* βλ. λ. *Ναϊσός*.

Ναϊστβεντ (Nästved) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Δανίας (βλ. λ. *Ναῖσβεντ*).

Νάϊτ (Knight), ***Κάρολος***. Ἄγγλος ἐκδότης καὶ συγγραφεὺς (1791—1873). Υἱὸς βιβλιοπώλου καὶ τυπογράφου, κατ' ἀρχὰς ἠκολούθησε τὸ πατρικὸν ἐπάγγελμα, ἔπειτα δὲ ἐτράπη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὰς δημοσιογραφικὰς ἐπιχειρήσεις. Τῷ 1823 ἐξέδωκε τὸ «Etonian» καὶ τὸ «Knight 's Quarterly Magazine», τοῦ ὁποίου μεταξὺ ἄλλων ὑπῆρξε συνεργάτης καὶ ὁ Μακώλεϋ. Τῷ 1829 ἐξέδωκε τὴν «Βιβλιοθήκην ψυχαγωγικῶν γνώσεων». Τῆς σειρᾶς ταύτης πλεῖστα βιβλία συνέταξεν ὁ ἴδιος. Τῷ 1832 καὶ 1833 ἤρχισε τὴν ἔκδοσιν τοῦ «Penny Magazine» καὶ τῆς «Penny Cyclopaedia» καὶ τῷ 1853 τῆς «Ἀγγλικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας», ἥτις ἦτο ἐπηυξημένη καὶ διωρθωμένη ἔκδοσις τῆς προηγουμένης. Ἐκ τῶν πολλῶν ἐκδόσεων καὶ ἔργων του ἐκλαϊκευτικοῦ χαρακτῆρος, τὸ σπουδαιότερον εἶναι ἡ ὀκτάτομος λαϊκὴ «Ἀγγλικὴ Ἱστορία» (1856—1862). Γ. Ι. Β.

νάϊτ (Knight). Ἀγγλικὸς τίτλος εὐγενείας, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν *ἱππότην*. Ἀπονέμεται ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ δὲν εἶναι κληρονομικός. Ἄλλοτε ἀντεστοίχει πρὸς ὡρισμένην θέσιν ἐν τῷ στρατῷ, σήμερον ὅμως τιτλοφοροῦνται δι' αὐτῆς πάντες οἱ λαμβάνοντες παράσημα. Οἱ φέροντες τὸν τίτλον τοῦτον προσαγορεύονται διὰ τοῦ σέρ. Μ. Δ. Β.

Ναῖται (οἱ) (λατιν. Templarii, γαλλ. Templiers, Ordre du Temple). Θρησκευτικὸν ἱπποτικὸν τάγμα, συσταθὲν τῷ 1118 πρὸς προστασίαν τῶν εἰς τοὺς ἁγίους Τόπους μεταβαινόντων προσκυνητῶν καὶ πρὸς ἄμυναν τῆς Παλαιστίνης ἀπὸ τῶν Σαρακηνῶν. Τὸν πρῶτον πυρῆνα αὐτοῦ ἀπετέλεσαν ὁ ἐκ Καμπανίας ἱππότης Οὖγος ντὲ Παγιάν, ὁ Ζωφφρουὰ ντὲ Σαὶντ-Ὀμὲρ καὶ ἑπτὰ ἄλλοι Γάλλοι ἱππόται ἐκ τῶν μετεχόντων τῆς Α' Σταυροφορίας. Ὑπαχθέντες οὗτοι εἰς τοὺς ἰδίους κανόνας τῶν μοναχῶν τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Αὐγουστίνου, κατῴκουν εἰς ἓν διαμέρισμα τῶν ἀνακτόρων τοῦ βασιλέως τῆς Ἱερουσαλὴμ Βαλδουΐνου Β', τὸ ὁποῖον ἐλέγετο ὅτι κατεῖχε τὴν θέσιν τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος καὶ εἶχον τὴν εἰδικὴν ἀποστολὴν νὰ ἐπιτηρῶσι τὴν ἀσφάλειαν τῶν ὁδῶν, αἵτινες ἦγον ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Συρίας. Ὠνομάσθησαν ἀρχικῶς «Ἱππόται τοῦ Χριστοῦ» (Christi milites), μετωνομάσθησαν δ' εἶτα εἰς «Ναΐτας» (milicia Templi). Ὁ ἀριθμός των ηὐξήθη τάχιστα καὶ τῷ 1128 ἡ σύνοδος τοῦ Τρουά, εἰσηγήσει τοῦ ἁγίου Βερνάρδου, τοῖς παρεχώρησε καταστατικὸν ἐξ 65 ἄρθρων, παρόμοιον πρὸς τὸ τῶν Κιστερσιανῶν μοναχῶν. Τῷ 1147 ἦλθον εἰς Εὐρώπην καὶ συνεκρότησαν γενικὴν συνέλευσιν ἐν Παρισίοις, εἰς ἣν παρέστη ὁ Λουδοβῖκος Ζ' καὶ ὁ πάπας Εὐγένιος Γ'. Ὅπως ὅλα τὰ μοναχικὰ τάγματα, οἱ Ναῖται δὲν ἐβράδυναν ν' ἀποκτήσουν μεγάλας ἐδαφικὰς κτήσεις. Ὁ ἀριθμός των ἐξ ἄλλου ηὔξανεν ὁλονὲν καταπληκτικῶς, τὰ τέλη δὲ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος οἱ ἐν Ἱερουσαλὴμ «ἱππόται» τοῦ τάγματος εἶχον φθάσει εἰς τριακοσίους. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΓ' αἰῶνος τὰ κτήματά των ὑπελογίζοντο εἰς 9.000 πύργους καὶ ἀγροκτήματα, ἀνήρχετο δὲ ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν ἀνὰ τὰς διαφόρους χώρας Ναϊτῶν κατὰ τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἐποχὴν εἰς 15.000 καὶ βραδύτερον εἰς 20.000.

Ἡ ὀργάνωσις τοῦ τάγματος ἦτο ἐν ταὐτῷ μοναχικὴ καὶ φεουδαρχική. Ἐπὶ κεφαλῆς αὐτοῦ ὑπῆρχεν εἷς «μέγας μάγιστρος» (magister miliciae Templi), θεωρούμενος ἰσόβαθμος πρὸς ἡγεμόνα. Ὁ «senéchal» ἦτο ἐπιφορτισμένος τὰ δικαστικὰ καθήκοντα καὶ τὴν διαχείρισιν τῶν κτημάτων, ὁ ἀρχιστράτηγος «maréchal» τὰς στρατιωτικὰς ὑποθέσεις καὶ τὴν ἐπιμελητείαν ἐν καιρῷ πολέμου. Ὑπὸ τοὺς ἀνωτάτους δὲ τούτους ἀξιωματούχους ὑπήγοντο ἄλλοι βαθμοῦχοι, ἔχοντες διάφορα καθήκοντα καὶ τίτλους. Οἱ λοιποὶ διεκρίνοντο εἰς «ἱππότας» (milites) καὶ «ἑταίρους» (servants)· οἱ τελευταῖοι ἦσαν πολυάριθμοι, ἀποτελοῦντες τὰ $^{9}/_{10}$ περίπου τῆς ὅλης δυνάμεως τοῦ τάγματος. Ὁ βαθμὸς τοῦ ἱππότου εἰς οὐδένα ἐδίδετο πρὸ τῆς συμπληρώσεως ἐννεαετοῦς ἐν τῷ τάγματι ὑπηρεσίας. Τὸ ἔνδυμα αὐτῶν ἀπετελεῖτο ἐκ λευκοῦ μανδύου φέροντος ἐπερραμμένους μεγάλους ἐρυθροὺς σταυρούς, ἐνῷ τῶν ἁπλῶν ἑταίρων ὁ μανδύας ἦτο ὀρφνὸς ἢ μέλας. Ἡ πολεμική των σημαία ἦτο κατὰ τὸ ἥμισυ μέλαινα καὶ κατὰ τὸ ἕτερον ἥμισυ λευκή, ἔφερε δ' ἐπιγεγραμμένον τὸ ῥητὸν «Non nobis, Domine». Τὸ ὅλον τάγμα διῃρεῖτο εἰς ἀριθμόν τινα «ἐπαρχιῶν», ἀντιστοιχουσῶν πρὸς τὰς κυριωτέρας χώρας ἢ περιοχάς, ὧν τρεῖς ἐν Παλαιστίνῃ (Ἱερουσαλήμ, Τριπολίτιδος καὶ Ἀντιοχείας) καὶ αἱ λοιπαὶ ἐν Εὐρώπῃ (Γαλλίας, Ἀγγλίας, Πουατού, Ἀραγωνίας, Πορτογαλλίας, Πούλιας [Ἀπουλίας] καὶ Οὐγγαρίας), ἐπὶ κεφαλῆς ἑκάστης δ' ὑπῆρχεν εἷς «διοικητὴς» (preceptor). Τὰ σοβαρὰ ζητήματα συνεζητοῦντο εἰς συνελεύσεις, καθ' ἃς αἱ ἀποφάσεις ἐλαμβάνοντο κατὰ πλειοψηφίαν. Δὲν εἶχον δὲ οἱ Ναῖται καμμίαν ἄλλην ἐξάρτησιν εἰμὴ ἀπὸ τοῦ πάπα μόνον, ἐδικαιοῦντο νὰ ἔχουν ἰδίους ἐξομολογητὰς καὶ ἦσαν ἀπηλλαγμένοι παντὸς φόρου.

Στολαὶ τῶν Ναϊτῶν.
[1=Στρατιωτικὴ στολή. 2=Θρησκευτικὸν ἔνδυμα.]

Τὸ τάγμα τοῦτο διεδραμάτισε σημαίνοντα ῥόλον καθ' ὅλας τὰς σταυροφορίας καὶ διεκρίθη πάντοτε, τόσον κατὰ τὰς νίκας, ὅσον καὶ κατὰ τὰς ἥττας ἐν Τιβεριάδι (1187), Γάζῃ (1244), Μανσούρᾳ (1250), Ἁγίῳ Ἰωάννῃ τῆς Ἄκρης (1291) κλπ. Ἐθεωροῦντο δὲ οἱ Ναῖται ὡς ἡ καλύτερον ὠργανωμένη στρατιωτικὴ δύναμις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἐφημίζοντο διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν περιφρόνησιν πρὸς τὸν θάνατον. Οὐδεὶς Ναΐτης ἀναφέρεται ἐξομόσας ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ διὰ νὰ σώσῃ τὴν ζωήν του, εἰς 20.000 δὲ ὑπολογίζονται οἱ ἐξ αὐτῶν πεσόντες κατὰ τὴν συνολικὴν διάρκειαν τῶν πρὸς τοὺς Μουσουλμάνους πολέμων. Ἐκ τῶν 22 μεγάλων μαγίστρων τοῦ τάγματος οἱ 7 ἔπεσαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, 5 ἀπέθανον ἐκ τραυμάτων καὶ εἷς, αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Σαλαδδίνου, ἀπέθανεν ἐν τῇ φυλακῇ του ἐξ ἐθελουσίας ἀσιτίας. Χαρακτηριστικὸν τῆς ἐναντίον των ἐχθρότητος τῶν Μουσουλμάνων εἶναι ὅτι μετὰ τὴν μάχην τῆς Τιβεριάδος ὁ Σαλαδδῖνος ἐθανάτωσεν ἐκλεκτικῶς πάντας τοὺς μεταξὺ τῶν αἰχμαλώτων του περιλαμβανομένους Ναΐτας.

Ἐν Εὐρώπῃ οἱ Ναῖται κατεῖχον συχνὰ ἀνώτατα ἀξιώματα πλησίον τῶν βασιλέων, τεραστία δὲ ἦτο ἡ ἐπιρροή, ἣν ἤσκουν ἐπὶ τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν πραγμάτων. Αἱ μεγάλαι ἐξ ἄλλου κτήσεις, τὰς ὁποίας ἀπέκτησαν κατὰ τὸν ΙΒ' καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, προσέδωκαν εἰς αὐτοὺς μίαν ἐπιρροὴν ἄλλου τύπου. Ἐγένοντο οἱ θησαυροφύλακες καὶ οἱ τραπεζῖται τῶν βασιλέων, τῶν πριγκίπων, τῶν ἀστῶν καὶ τῶν συμβολαιογράφων, οἵτινες ἀπέθετον εἰς τοὺς ἀπαραβιάστους αὐτῶν πύργους τὰ πολύτιμά των ἀντικείμενα, τὰ ἀρχεῖά των καὶ τὰς χρηματικάς των παρακαταθήκας. Οἱ Ναῖται τῶν Παρισίων ἦσαν ἐπιφορτισμένοι τὴν φύλαξιν τοῦ βασιλικοῦ θησαυροῦ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Λουδοβίκου τοῦ ἁγίου μέχρι τοῦ 1290, ὅτε ὁ Φίλιππος ὁ Ὡραῖος ἐγκαθίδρυσεν ἴδιον βασιλικὸν θησαυροφυλάκιον ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Λούβρου. Εἰς τοὺς Ναΐτας ἐπίσης ἦσαν ἀνατεθειμέναι αἱ πλέον περίπλοκοι τραπεζικαὶ ἐργασίαι: διαχείρισις συντάξεων καὶ ἐπιδομάτων, παρακαταθῆκαι, προκαταβολαὶ κεφαλαίων, δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρῳ, ἀποστολαὶ χρημάτων ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, εἰσπράξεις φόρων, διαχειρίσεις ἰδιωτικῶν περιουσιῶν κλπ. Ἡ ὁλονὲν ὅμως αὔξουσα δύναμίς των καὶ ἡ ἐκ ταύτης ὑπεροψία των ἐπέσυρε συχνὰ ἐναντίον των τὸ μῖσος πολλῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν προσωπικοτήτων, ὅπως τοῦ πατριάρχου τῆς Ἱερουσαλήμ, εἰς τὸν ὁποῖον ἠρνήθησαν νὰ ὑποταχθῶσι, τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου Β', ὅστις ἐπί τινα χρόνον τοὺς ἐξεδίωξεν ἐκ τῆς Σικελίας (1229), ἀκόμη δὲ καὶ τοῦ πάπα Οὐρβανοῦ Δ', εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ὑπήκουσαν, ὅταν διέταξεν αὐτοὺς νὰ βαδίσουν ἐναντίον τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας Μανφρέδου (1264). Ἡ κοινὴ γνώμη ἐξ ἄλλου τοὺς κατηγόρησεν ὅτι ἐληλάτησαν τὴν Ἀσκαλῶνα (1152), ὅτι προῆλθον εἰς συνεννοήσεις μὲ τοὺς Σαρακηνοὺς (1172), καὶ τέλος ὅτι ἐπρόδωκαν τὸν Φρειδερῖκον Β' (1209) καὶ τὸν ἅγιον Λουδοβῖκον (1250).

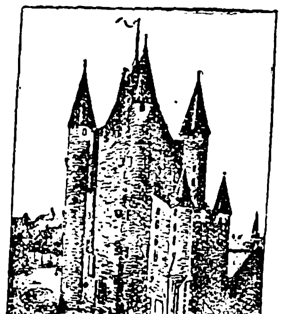

Ὁ πύργος τοῦ ἐν Παρισίοις μοναστηρίου τῶν Ναϊτῶν.

Μετὰ τὴν ἐν Παλαιστίνῃ ἧτταν τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων ὑπὸ τοῦ Σαλαδίνου ἐν Ἁγ. Ἰωάννῃ τῆς Ἄκρης, οἱ Ναῖται ἐπεχείρησαν νὰ καταστήσουν ἕδραν των τὴν Κύπρον, ἠγόρασαν δὲ τότε τὴν νῆσον ἀπὸ τὸν κατέχοντα προσωρινῶς αὐτὴν Ριχάρδον τὸν Λεοντόθυμον ἀντὶ 100.000 χρυσῶν βυζαντίων. Ἀλλ' ἀντιληφθέντες ὅτι δὲν ἦσαν ἀνεκτοὶ εἰς τὸν ὀρθόδοξον κυπριακὸν πληθυσμόν, ἐπέτυχον μετ' ὀλίγον ν' ἀκυρώσουν τὴν ἀγορὰν ταύτην (βλ. λ. *Κύπρος*, τόμ. ΙΕ', σ. 425 α') καὶ ἐτράπησαν, ἄνευ ἐπιτυχίας ἐπίσης, πρὸς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Μετὰ τὴν πλήρη κατάλυσιν τοῦ ἐν Συρίᾳ καὶ Παλαιστίνῃ χριστιανικοῦ βασιλείου, οἱ Ναῖται μετέφεραν ἐξ ὁλοκλήρου τὴν δρᾶσίν των εἰς Εὐρώπην, κατέστησαν δὲ τότε ἐπικίνδυνοι τόσον διὰ τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας ὅσον καὶ διὰ τὸν πάπαν. Δι' ὃ καὶ συνηνώθησαν ἐναντίον των αἱ δύο αὗται ἐξουσίαι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Ἐπεχειρήθη ἐν ἀρχῇ νὰ γίνῃ συγχώνευσις τῶν δύο στρατιωτικῶν θρησκευτικῶν ταγμάτων, τῶν Ναϊτῶν καὶ τῶν Ἰωαννιτῶν (τῶν «Νοσοκόμων τοῦ ἁγίου Ἰωάννου»), ἀλλ' εἰς τὸ σχέδιον τοῦτο ἀντετάχθη ὁ τότε μέγας μάγιστρος τῶν Ναϊτῶν Ἰάκωβος ντὲ Μολαὶ (1306). Ὁ ὑπὸ τὸν βασιλέα ὅμως τῆς Γαλλίας Φίλιππον τὸν Ὡραῖον καγκελλάριος Γουλιέλμος Νογκαρὲ εἶχε λάβει τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς Ναΐτας, ὁ δὲ Κλήμης Ε', ὀφείλων εἰς τὸν Γάλλον βασιλέα τὴν ἄνοδόν του εἰς τὸν παπικὸν θρόνον, ἠναγκάσθη νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὰς θελήσεις του. Τὴν 13ην Ὀκτωβρίου 1307, κληθέντες εἰς Παρισίους ὑπὸ τὸ πρόσχημα μιᾶς συνδιασκέψεως, συνελαμβάνοντο ἐξαπίνης ὁ μέγας μέγιστρος καὶ πάντες οἱ ἀνώτεροι βαθμοῦχοι τοῦ τάγματος καὶ παρεπέμποντο εἰς δίκην ὑπὸ πλῆθος ὅλον, ψευδῶν κατὰ τὸ πλεῖστον, κατηγοριῶν, ὡς αἱρετικοί, ὡς διαπράττοντες ἀσελγείας καὶ ἄλλας ἀνηθικότητας, ὡς καταχρασταὶ τῶν χρημάτων τοῦ τάγματος καὶ ξένων περιουσιῶν κ.λ.π. Λέγεται ὅτι ὑπεβλήθησαν εἰς φρικτὰ βασανιστήρια διὰ νὰ προβῶσιν εἰς ὁμολογίας ἐξυπηρετούσας τὴν ἄποψιν τῶν κατηγόρων των, ὁμολογίας τὰς ὁποίας οἱ γενναιότεροι μεταξὺ αὐτῶν ἀνεκάλεσαν κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς δίκης. Ἐκ τούτων 54 ἐθανατώθησαν ἐπὶ τῆς πυρᾶς πρὸ τῆς ἐν Παρισίοις πύλης τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου. Ὁ πάπας ἐξ ἄλλου συνεκάλεσεν εἰδικῶς διὰ τὴν κατάργησιν τοῦ τάγματος τὴν σύνοδον τῆς Βιέννης. Ὁ μέγας μάγιστρος Ἰάκωβος ντὲ Μολαὶ καὶ ὁ «διοικητὴς» (perceptor) τῆς Νορμανδίας Ζωφρουὰ ντὲ Σαρναί, οἵτινες εἶχον καὶ αὐτοὶ ὁμολογήσει κατὰ τὴν δίκην καὶ εἶχον καταδικασθῆ εἰς ἰσόβιον φυλάκισιν, ἀνεκάλεσαν βραδύτερον τὰς καταθέσεις των καὶ ἐθανατώθησαν ἐπίσης ἐπὶ τῆς πυρᾶς ἐν Παρισίοις (18 Μαρτίου 1314). Κατὰ σύμπτωσιν ὁ πάπας Κλήμης Ε' καὶ ὁ καγκελλάριος Νογκαρὲ ἀπέθανον ἐντὸς μηνός, ὁ δὲ Φίλιππος ὁ Ὡραῖος ἓξ μῆνας βραδύτερον, ἀπεδόθη δὲ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὁ θάνατός των εἰς τοὺς τελευταίους λόγους τοῦ Ἰακώβου ντὲ Μολαί, ὅστις εἶχεν ἐπικαλεσθῆ ἐναντίον των τὴν θείαν δίκην. Αἱ κτήσεις τοῦ τάγματος κατεσχέθησαν καὶ ἄλλαι μὲν συνεχωνεύθησαν πρὸς τὰς τοῦ τάγματος τῶν «Νοσοκόμων», ἄλλαι δὲ περιῆλθον εἰς τὸ κράτος. Ἡ αὐστηρότης ὅμως αὕτη ἐναντίον τῶν Ναϊτῶν ἐπεδείχθη μόνον ἐν Γαλλίᾳ. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐκηρύχθησαν ἀθῷοι, κατεσχέθησαν δὲ μόνον τὰ κτήματά των καὶ ταῦτα ἐπὶ ἀποζημιώσει. Εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Καταλανίαν οἱ Ναῖται ἀντέστησαν ἐνόπλως, ὀχυρωθέντες ἐντὸς τῶν πύργων των. Εἰς τὴν Ἱσπανίαν ἠθωώθησαν ἐπίσης καὶ συνεχωνεύθησαν μὲ τοὺς ἱππότας τῆς Καλατράβα καὶ τοῦ Σαντιάγο. Ὁ βασιλεὺς τέλος τῆς Πορτογαλίας Διονύσιος Α' δὲν διέλυσε τὸ τάγμα των, μετωνόμασε δ' ἁπλῶς αὐτοὺς εἰς «ἱππότας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ», ἀποτελέσαντας τὴν ἀπαρχὴν τοῦ μετέπειτα «τάγματος τοῦ Χριστοῦ».

Αἱ ἐκκλησίαι τῶν Ναϊτῶν ἦσαν γενικῶς σχήματος κυκλικοῦ, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Τάφου τῆς Ἱερουσαλήμ, οἱ δὲ κίονές των ἦσαν διατεταγμένοι πάντοτε ἀνὰ τρεῖς ἢ κατὰ πολλαπλάσια τοῦ (ἱεροῦ) ἀριθμοῦ 3. Ἐκ τῶν μοναστηρίων των, μετὰ τὸ ἐν Ἱερουσαλήμ, σπουδαιότερον ἦτο τὸ ἐν Παρισίοις, κτισθὲν περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΒ' αἰῶνος καὶ περιλαμβάνον εὐρεῖαν ὠχυρωμένην περιοχήν, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἠγείρετο μέγα πυργωτὸν οἰκοδόμημα. Εἰς τὸν πύργον τοῦτον, ὅστις κατηδαφίσθη τῷ 1811, εἶχεν φυλακισθῆ κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν ὁ Λουδοβῖκος ΙΣΤ' μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ. Τὸ ἐν Λονδίνῳ μοναστήριόν των, περιελθὸν εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν τῆς βρεττανικῆς κυβερνήσεως, χρησιμοποιεῖται, ἤδη ἀπὸ τοῦ 1346, χάριν τῶν φοιτητῶν τῆς νομικῆς, περιλαμβάνον δύο ἐκ τῶν τεσσάρων νομικῶν σχολῶν τῆς πόλεως, σώζεται δ' ἐν αὐτῷ ἀκόμη ἡ ἐκκλησία τῶν Ναϊτῶν, περίεργον

Digitized by Google

κυκλικὸν οἰκοδόμημα τοῦ ΙΒ′ αἰῶνος, νορμανδικοῦ ρυθμοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *E. Boutaric*, «Clément V, Philippe le Bel et les Templiers» (Παρίσιοι 1871—1872).—*C.-H. Lea*, «The Templars» (Ν. Ὑόρκη 1888).—*Ch. V. Langlois*, «Le procès des Frères et de l'ordre du Temple» (Παρίσιοι 1891).—*Delaville-Le-Roulx*, «Documents concernant les Templiers» (Παρίσιοι 1882).—*K. Schottmüller*, «Der Untergang des Templer-ordens» (Βερολῖνον 1887). Γ. Ζ.

Ναΐτινγκαιλ (Nightingale), ***Φλωρεντία.*** Ἀγγλὶς νοσοκόμος καὶ φιλάνθρωπος (1820—1910). Κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν ἀποστολῆς νοσοκόμων, εἰργάσθη δὲ μετὰ τοιούτου ζήλου καὶ προσέφερε τοιαύτας ὑπηρεσίας εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀναδιοργανώσεως τῶν ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τῆς περιθάλψεως τῶν τραυματιῶν, ὥστε νὰ προκληθῇ ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπερίγραπτος ἐνθουσιασμός. Πολεμικὸν πλοῖον διετάχθη νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτὴν ἐν τιμῇ εἰς Ἀγγλίαν, ἀλλ' ἡ Ναΐτινγκαιλ ἐπέστρεψε διὰ πλοίου τῆς γραμμῆς. Ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις εἰς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν της ἐχορήγησεν αὐτῇ ποσὸν 50.000 λιρῶν, τὰς ὁποίας ἡ Ναΐτινγκαιλ διέθεσε διὰ τὴν ἵδρυσιν ἐπωνύμου οἴκου ἐκπαιδεύσεως νοσοκόμων ἐν τοῖς νοσοκομείοις τῶν κολλεγίων Ἁγίου Θωμᾶ καὶ Βασιλέως. Εἰς αὐτὴν ἀναφέρεται τὸ ποίημα τοῦ Λονγκφέλλω «Σάντα Φιλομήνα». Τῷ 1858 ἡ Ναΐτινγκαιλ ἐδημοσίευσε τὸ βιβλίον της: «Σημειώσεις περὶ νοσηλείας». Γ. Ι. Β.

Ναϊτστάουν (Knightstown) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰρλανδίας ἐν τῇ νήσῳ Βαλεντίᾳ καὶ τῇ κομιτείᾳ Κέρρυ. Κάτ. 5.000. Εἶναι ἡ μόνη πόλις τῆς νήσου, ἐν αὐτῇ δὲ εὑρίσκεται σπουδαιότατος μετεωρολογικὸς σταθμός, παρέχων τὰς πρώτας πληροφορίας περὶ τῶν καιρικῶν ἐπιδράσεων ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Ἐν αὐτῇ ἐπίσης ὑπάρχουν τὰ γραφεῖα τῆς μεγάλης ἀγγλοαμερικανικῆς τηλεγραφικῆς ἑταιρείας, ἐκ τοῦ λιμένος δὲ ταύτης ἐξέπλευσε τῷ 1866 τὸ πλοῖον «Μέγας Ἀνατολικός», τὸ ὁποῖον ἐτοποθέτησε τὸ μέγα καλώδιον ἀπὸ Ἀγγλίας εἰς Νέαν Γῆν τῆς Ἀμερικῆς. Μ. Δ. Β.

Ναΐφελ (φλαμ. Nijvel)· βλ. λ. *Νιβέλ* (Nivelles).

Ναΐφελς (Näfels) *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς Ἑλβετίας ἐν τῷ καντονίῳ τοῦ Γλάρου, κειμένη ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Γλάρου—Ζυρίχης. Κάτ. 2.850. Εἶναι γνωστὴ ἐκ τῆς ἱστορικῆς παρ' αὐτὴν μάχης τῆς 9 Ἀπριλίου 1388, καθ' ἣν 1300 κάτοικοι τοῦ Γλάρου ἐνίκησαν 6.000 Αὐστριακοὺς καὶ ἐπέτυχαν τὴν ἀνεξαρτησίαν των. Ἐπίσης τῷ 1799 (1 Ὀκτωβρίου) οἱ Γάλλοι ἐνίκησαν παρὰ τὸ Ναΐφελς τὰ ρωσικὰ στρατεύματα, διοικούμενα ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Σουβάλωφ. Χ. Δ.

Νακάντα (Nakadah) *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς Ἄνω Αἰγύπτου (βλ. λ. *Ναγκάντα*).

Νακὲ (Naquet), ***Ἀλφρέδος-Ἰωσήφ.*** Γάλλος πολιτικὸς (1834—1916). Ἐσπούδασε ἐν ἀρχῇ ἰατρικὴν καὶ ἐπεδόθη κατόπιν εἰς τὴν χημείαν, τῆς ὁποίας διωρίσθη καθηγητὴς ἐν Παρισίοις καὶ εἶτα ἐν Παλέρμῳ τῆς Σικελίας. Ἐπανελθὼν ἐκεῖθεν εἰς Γαλλίαν τῷ 1865 κατεδικάσθη εἰς δεκαπεντάμηνον φυλάκισιν ἐπὶ συμμετοχῇ εἰς μυστικὰς ἑταιρείας (1867) καὶ εἰς τετράμηνον διὰ τὸ δημοσιευθὲν ἔργον του «Θρησκεία, ἰδιοκτησία, οἰκογένεια» (1869). Ἔφυγε τότε εἰς Ἱσπανίαν, ὅπόθεν ἐπέστρεψε κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1870, ὁπότε διωρίσθη μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῶν μέσων ἀμύνης. Ἐκλεγεὶς βουλευτὴς τῷ 1871 ἐτάχθη μὲ τὴν ἄκραν ἀριστερὰν καὶ πολέμιος βραδύτερον τῆς πολιτικῆς τοῦ Γαμβέττα. Τῷ 1876, βουλευτὴς καὶ πάλιν συνεκρότησε τὴν ὁμάδα τῶν ἀδιαλλάκτων, εἰσηγήθη δὲ πρῶτος αὐτὸς τὸν περὶ διαζυγίου ψηφισθέντα βραδύτερον γαλλικὸν νόμον. Ἐκλεγόμενος ἔκτοτε συνεχῶς βουλευτὴς καὶ γερουσιαστὴς κατόπιν, ὑπῆρξε τῷ 1888 εἷς τῶν ἐνθουσιωδεστέρων βουλανζιστῶν, τῷ δὲ 1894 ἐζήτησεν ἐν τῇ Βουλῇ ἀναθεώρησιν τοῦ Συντάγματος. Καταδιωχθεὶς κατὰ τὸ σκάνδαλον τοῦ Παναμᾶ ἠθῳώθη ὑπὸ τοῦ κακουργοδικείου, ἀπεσύρθη ὅμως ἔκτοτε εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον. Ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν του ἔργων ἀναφέρονται: «Ἐφαρμογὴ τῆς χημικῆς ἀναλύσεως εἰς τὴν τοξικολογίαν» (1859), «Περὶ ἀλλοτροπίας καὶ ἰσομερίας» (1860), «Στοιχεῖα χημείας» (1865) κτλ., ἐκ δὲ τῶν ἐπὶ πολιτικῶν θεμάτων βιβλίων του: «Ἡ ριζοσπαστικὴ δημοκρατία» (1873), «Τὸ διαζύγιον» (1877), «Συνταγματικὰ ζητήματα» (1883), «Κολλεκτιβισμὸς καὶ φιλελεύθερος σοσιαλισμὸς» (1890), «Μέλλοντες χρόνοι» (1900), «Ἀνθρωπότης καὶ πατρὶς» (1901) κ.ἄ. —Ω.

Νακίια. Μία τῶν συζύγων τοῦ βασιλέως τῆς Ἀσσυρίας Σανχερίβ, μετονομασθεῖσα εἰς *Ζακούτου* (βλ. λ.).

Νακὶς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἄνω Ἀφρικῆς ἐν Αἰθιοπίᾳ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (*Γεωγρ.* IV, 7, 5), εἰς ἀνατ. μῆκ. 62° καὶ βόρ. πλάτ. 19° 30′, πρὸς νότον τῆς Μερόης, τῆς μετὰ ταῦτα Νάπατα, ὅπου πιθανῶς ἡ νῦν Hannek. Α. Θ. Σ.

Νακιτσεβὰν (Nakhitchevan) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας (βλ. λ. *Ναχιτσεβάν*).

Νακκὰρ *[Ἀστρον.]*. Ἀραβικὴ ἐπωνυμία τοῦ ἀπλανοῦς ἀστέρος β Βοώτου. Ὁ ἀστὴρ οὗτος εἶναι μεγέθους περίπου τετάρτου (3,63) καὶ φασματικοῦ τύπου G_5 (βλ. *Βοώτης*), φέρεται δὲ ἐνιαχοῦ ὡς Νεκκάρ. Σ. Π.

Νακμούσιοι *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λαὸς τῆς ΒΔ. Ἀφρικῆς, κατοικῶν, κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. IV, 2, 5) μετὰ τῶν Ἠλουλίων καὶ Τολωτῶν ἐν τῇ Μαυριτανίᾳ Καισαρηνσίᾳ (νῦν Μαρόκκον) μεταξὺ τῶν ὀρέων Δούρδου (νῦν Δάϊα) καὶ Γαράφων. Α. Θ. Σ.

Νακόλεια, ***Νακολία,*** καὶ ***Νακώλεια*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας ἐν τῇ Ἐπικτήτῳ Φρυγίᾳ, κειμένη ἐπὶ τοῦ Τεμβρίου, παραποτάμου τοῦ Σαγγαρίου, περὶ τὰ 20 μίλλια πρὸς Ν. τοῦ Δορυλαίου (*Πτολ.* Γεωγρ. V, 2, 17). Ἐνταῦθα ὁ αὐτοκράτωρ Οὐάλης ἐνίκησε τὸν ἀποστάτην Προκόπιον τῷ 366 μ. Χ. Κατὰ τὸν ΣΤ′ αἰῶνα ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους ὡς μία τῶν 23 πόλεων τῆς ἐπαρχίας Φρυγίας Σαλουταρίας, εἰς δὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ χρονικὰ ὡς ἕδρα ἐπισκοπῆς ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Συνάδων. Σῴζονται αὐτοκρατορικὰ αὐτῆς νομίσματα ἀπὸ τοῦ Τίτου μέχρι τοῦ Γορδιανοῦ, μετὰ ἢ ἄνευ κεφαλῆς τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῆς ἐπιγραφῆς ΝΑΚΟΛΕΩΝ. Σήμερον καλεῖται *Σίδι-Γαζῆ*. Α. Θ. Σ.

Νακολία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Φρυγίας (βλ. λ. *Νακόλεια*).

Νάκον-Σριτάμαρατ (Nakon Sritamarat) *[Γεωγραφ.]*. Πόλις καὶ λίμνη τοῦ Σιάμ, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς χερσονήσου τῆς Μαλάκας. Συνδέεται διὰ διακλαδώσεως μετὰ τῆς μεγάλης κατὰ μῆκος τῆς χερσονήσου σιδηροδρομικῆς γραμμῆς καὶ διεξάγει κυρίως ἐμπόριον ὀρύζης. Ἦτο ἄλλοτε πρωτεύουσα τοῦ κρατιδίου τοῦ Λιγκόρ, τὸ ὁποῖον διεξήγαγεν ἐπὶ μακρὸν ἐπιτυχεῖς πολέμους πρὸς τὰ μαλαϊκὰ κράτη τῆς χερσονήσου, διατηροῦνται δὲ μέχρι σήμερον ἐν αὐτῇ πλεῖστα κτήρια καὶ μνημεῖα, μεγάλου ἀρχαιολογικοῦ ἐνδιαφέροντος. Κάτ. 12.000 τὸ πλεῖστον Σιαμαῖοι καὶ ὀλίγοι Βιρμανοί. Χ. Δ.

Νάκος. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο σῴζεται ἔτι ἐν Λεβαδείᾳ παλαιὰ οἰκογένεια, διαπρέψασα κατὰ τὸν ΙΗ′ καὶ ΙΘ′ αἰῶνα. Ἡ πόλις τότε ἦτο ὀχυρὰ καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐθεώρουν αὐτὴν ὡς βάσιν τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, ἔχουσα ἀνώτερον Τοῦρκον διοικητήν. Γενάρχης τῶν Νάκων ἐγένετο ὁ *Νικόλαος*, ὅστις γεννηθεὶς τῷ 1760 διεκρίνετο διὰ τὴν περίνοιάν του καὶ διὰ τοῦτο διετέλεσε προεστὼς Λεβαδείας μέχρι τῆς Ἐπαναστάσεως, ὅτε διεφώνησε πρός τε τὸν υἱὸν Λάμπρον καὶ τὸν Ἀθανάσιον Διάκον περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἐξεγέρσεως. Διωρίσθη δὲ διοικητὴς τῆς Λεβαδείας ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀλλὰ βλέπων τὴν γενικὴν ἐξέγερσιν ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως, πολλὰ προσδαπανήσας καὶ αὐτὸς καὶ οἱ υἱοί του. Τοῦ Νικολάου υἱοὶ ὑπῆρξαν ὁ *Λάμπρος* καὶ ὁ *Ἰωάννης*, οἵτινες πολλαχῶς ὑπηρέτησαν τὸν Ἀγῶνα, τοῦ δὲ Ἰωάννου ὁ υἱὸς *Στάμος*, ἀποκαταστάντων τῶν πραγμάτων, μετῆρχετο τὴν πολιτικήν, πολλάκις ἐκλεγεὶς γερουσιαστὴς καὶ βουλευτής. Τ. Ε. Ε.

Νάκος, ***Λουκᾶς.*** Ἕλλην νομικὸς καὶ πολιτευτής, γεννηθεὶς τῷ 1865. Ἐδημοσίευσεν ἄρθρα καὶ μελέτας ἐπὶ δημοσιονομικῶν ἰδίως ζητημάτων εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, καθὼς καὶ μελέτας πολιτικὰς καὶ ἐγκληματολογικάς, διετέλεσε βουλευτὴς Ἀττικῆς, ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας ἐπὶ κυβερνήσεως Κονδύλη τῷ 1826 καὶ ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους κυβερνητικὰς ἀποστολὰς εἰς Εὐρώπην καὶ Ἀμερικήν. — Ω.

Νακούρα, ***Ρὰς-'Εν—*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἐπίσημον ἀκρωτήριον τῆς Παλαιστίνης (πλάτ. 33° 09′ Β′., μῆκ. 35° 06′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2633: Markhab to Ras-en-Nakura), ἀπόληξις τῆς ὀροσειρᾶς Ζεμπὲλ-Μουσσακᾶ, τῆς διαθεούσης τὴν πεδιάδα τῆς Ἄκρης. Εἶναι ἡ *Τυρίων καταβαθμὶς* τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ ἡ Scala Tyriorum τῶν Λατίνων γεωγράφων. Σ. Ε. Λ.

Νάκρασα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας ἐν Μυσίᾳ, παρὰ τὰ λυδικὰ μεθόρια, κειμένη ἐπὶ τοῦ ἄνω ροῦ τοῦ Καΐκου ποταμοῦ (Μπακὺρ-τσάϊ), ἐπὶ τῆς ἀπὸ Θυατείρων εἰς Πέργαμον ὁδοῦ (*Πτολ.* Γεωγρ. V, 2, 14). Κατὰ τὸν ΣΤ′ αἰῶνα ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἀκρασός*, ὡς μία τῶν 23 πόλεων τῆς ἐπαρχίας Λυδίας, εἰς δὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ χρονικὰ ὡς ἕδρα ἐπισκόπου ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Σάρδεων. Σῴζονται νομίσματα αὐτῆς τῶν αὐτοκρατορικῶν ρωμαϊκῶν χρόνων μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΝΑΚΡΑΣΕΙΤΩΝ ἢ ΝΑΚΡΑΣΕΩΝ. Τὰ ἐρείπια αὐτῆς σῴζονται ἐν τῷ σημερινῷ Κὶρκ-Ἀγάτς, ἐν τῷ σαντζακίῳ Μαγνησίας τοῦ βιλαετίου Ἀϊδινίου ἢ Σμύρνης, τὸ ὁποῖον ἀριθμεῖ 20.000 κατοίκων, ἐξ ὧν μέχρι τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς 4.000 Ἕλληνες. Α. Θ. Σ.

νακρίτης (Nakrit) *[Ὀρυκτ.]*. Ὀρυκτὸν πυριτικὸν ἅλας τοῦ ἀργιλίου. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $H_4Al_2Si_2O_9$, ἤτοι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν τοῦ καολινίτου, τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ παραλλαγὴν στιφρὰν καὶ χειροπληθῆ. Ἔχει χρῶμα συνήθως χιονόλευκον καὶ λάμψιν στεατώδη, ἀπαντᾷ δὲ ἐντὸς τῶν κοιτασμάτων τοῦ καολινίτου. Γ. Β.

Νάκσκοου (Nakskov) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Δανίας, κειμένη ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς νήσου Λώλλαντ καὶ ἔχουσα ἀξιόλογον ἐν τῇ Βαλτικῇ λιμένα. Εἶναι σταθμὸς θαλασσίων καὶ σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν καὶ ἔχει ναυπηγεῖα, ἐργοστάσια ὑφασμάτων καὶ τροφίμων. Κάτ. (1925) 13.817. Δ. Χ.

Νακτσὰνγκ (Naktsang) *[Γεωγρ.]*. Ὑψίπεδον τοῦ κεντρικοῦ Θιβὲτ μέσου ὕψους 4.600 μ., ἀποτελοῦν ἰδίαν διοικητικὴν περιφέρειαν. Καλύπτεται ὑπὸ πολλῶν λιμνῶν καὶ ἔχει πολυάριθμα καὶ ἐπίσημα μοναστήρια τῶν λάμα. Χ. Δ.

Νάλας, καὶ ***Νταμαγιάντι.*** Πρόσωπα τοῦ ἰνδικοῦ ἔπους «Μαχαβαράτα», τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα ἔχει λάβει τὸ τρίτον βιβλίον αὐτοῦ. Εἰς τὸ τμῆμα τοῦτο τοῦ ἔπους, ὅπερ ἔχει αὐτοτελῆ χαρακτῆρα, ἐξιστορεῖται πῶς ὁ Νάλας, ὠθούμενος ὑπὸ πονηροῦ δαίμονος, χάνει τὸ βασίλειόν του εἰς τοὺς κύβους καὶ τρέπεται εἰς τὰ δάση, ὅπου τὸν ἀκολουθεῖ ἡ πιστὴ σύζυγός του Νταμαγιάντι, καὶ πῶς κατόπιν πολλῶν περιπετειῶν καὶ ἐπεισοδίων ἀνευρίσκουσιν ἀλλήλους καὶ ἀνακτῶσι τὸ κυβευθὲν βασίλειον. Τὸ τμῆμα τοῦτο ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ F. Bopp τῷ 1819 μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετεφράσθη ὑπὸ Ἰ. Καρολίδου («Νάλος καὶ Δαμαιαντία», Κωνσταντινούπολις 1901), καὶ ὑπὸ Λ. Μαβίλλη—Κ. Θεοτόκη («Νάλας καὶ Νταμαγιάντι» Ἀθῆναι 1920). Θ. Π.

Ναλέσκοβιτς, ***Νικολάϊ.*** Χαρβάτης ποιητὴς καὶ ἀστρονόμος (περὶ τὸ 1500—1583), εἷς τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος τοῦ Ντουμπρόβνικ (Ραγούζης). Τὸ ἔργον του: «Dialogo sulla sfera del mondo», ἐξεδόθη τῷ 1579. Ἔγραψεν ἐπίσης καὶ κωμῳδίας καὶ ποιήματα. Τὰ ἔργα του εὑρίσκονται εἰς τὸν Ε′ τόμον τῶν Stari pisci hrvatski», ἐκδοθέντων ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Ζάγκρεμπ. Τ. Β.

ναλέτι (τό)· ἰδιωματ., τὸ ἄδικον, τὸ κρῖμα· φρασ. «ναλέτι νά 'χετε».

Νάλιβος, ἢ ***Νάλιφος*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς Κυνουρικῆς Ἀρκαδίας, ὅστις ρέων ἀπὸ Ν. πρὸς Β. διὰ τῆς πρὸς Λυκαίῳ Θεισοαίας χώρας καὶ δεχόμενος τὰ ὕδατα τῶν χειμάρρων Νοῦ, Ἀχελῴου καὶ Κελάδου ἐκβάλλει εἰς τὸν Μυάοντα καὶ δι' αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀλφειὸν (*Παυσ.* VIII, 38, 9). Α. Θ. Σ.

νάλλα (nalla) *[Γεωγρ.]*. Λέξις ἰνδική, χρησιμοποιουμένη ὡς γεωγραφικὸς ὅρος πρὸς ὑποδήλωσιν βραχώδους καὶ στενῆς κοιλάδος διαρρεομένης ὑπὸ χειμάρρου κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ραγδαίων βροχῶν. Τοιαῦται κοιλάδες ἀπαντοῦν κυρίως εἰς τὴν Αὐστραλίαν καὶ τὰς Ἰνδίας. Μ. Δ. Β.

Ναλλῆ-χὰν *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς Τουρκίας, ἕδρα ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως τοῦ νομοῦ Ἀγκύρας, εἰς ἀπόστασιν 170 χλμ. βορειοδυτικῶς τῆς Ἀγκύρας. Κάτοικοι 940 (1927), ἔναντι 1.500 πρὸ τοῦ πολέμου, ὧν οἱ ἡμίσεις ἦσαν Ἀρμένιοι. Ἄλλοτε ἐθεωρεῖτο ὅτι Ν Α. τῆς σημερινῆς κώμης ἔκειτο τὸ *Γόρδιον* ἢ *Γορδίειον*, γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅπερ κατόπιν μετωνομάσθη εἰς *Ἰουλιούπολιν*, ἥτις εἶχεν ἀποβῆ ἐπὶ τῶν Ρωμαίων σπουδαῖον ἐμπορικὸν κέντρον. Νεώτεραι ὅμως ἔρευναι τοποθετοῦσι τὸ Γόρδιον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Σαγγαρίου.

Ἡ ὑποδιοίκησις Ναλλῆ-χὰν ἔχει ἐπιφάνειαν 1.250 τ. χλμ. καὶ 14.237 κατ. (1927). Κύρια προϊόντα ὄρυζα καὶ ὄπιον. Ν. Μ.

Ναλμπὰν-Κιόϊ *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Κοζάνης χωρίου *Πέρδικκα* (βλ. λ.).

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Κατὰ τήν, διαρκοῦντος τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου 1912, προχώρησιν τῆς 5ης ἑλληνικῆς μεραρχίας ἐκ Κοζάνης πρὸς βορρᾶν, τουρκικὸν στράτευμα κατεῖχε τὴν ἑσπέραν τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1912 θέσεις ἑκατέρωθεν τῆς πρὸς Ναλμπάνκιοϊ ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ (ἀπὸ 644 μέχρι τοῦ χωρίου Κουρτλάρ, μὲ τὸ πυροβολικὸν ἐπὶ τῶν βορείως τοῦ Ναλμπάνκιοϊ ὑψωμάτων), ἵνα τοιουτοτρόπως φράξῃ τὴν προχώρησιν τῆς ἑλληνικῆς ταύτης μεραρχίας. Τὴν πρωΐαν τῆς 16ης Ὀκτωβρίου ἐπετέθη ἡ ἑλληνικὴ μεραρχία διὰ τριῶν φαλάγγων, κατευθυνομένων κατὰ τοῦ δεξιοῦ, τοῦ κέντρου καὶ τοῦ ἀριστεροῦ τῶν Τούρκων, ἐπειδὴ ὅμως ἀμφότεραι αἱ ἀκραῖαι φάλαγγες ἐβράδυνον κατά τι, ἡ κεντρική, μὴ συγχρονίσασα τὴν ἐπίθεσίν της μετὰ τῶν ἀκραίων, ἐπετέθη μόνη της κατὰ τοῦ τουρκικοῦ μετώπου, ἀλλά, μεθ' ὅλην τὴν δραστικὴν ὑποστήριξιν ἐκ μέρους τοῦ φιλίου της πυροβολικοῦ, δὲν κατώρθωσε ν' ἀνέλθῃ τὰ πρὸς τὰς τουρκικὰς θέσεις πρανῆ καὶ τοιουτοτρόπως καθηλώθη, μέχρις οὗ, παρεμβᾶσα ἡ ἀκραία δεξιὰ φάλαγξ, ἤρξατο βάλλουσα κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ τουρκικοῦ πλευροῦ,

Digitized by Google

πλευροκοποῦσα τοὺς Τούρκους κατὰ μῆκος τῶν νώτων των, ὁπότε, εὑρεθέντες οἱ Τοῦρκοι ὑπὸ τοιαύτην κατάστασιν, ὑπεχώρησαν τὴν μεσημβρίαν τῆς ἡμέρας ταύτης πρὸς βορρᾶν. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

ναλμπάντης (ἐκ τοῦ περσικοῦ *ναλ-μπέντ*, ὅπερ ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ *νάλ=πέταλον* καὶ τοῦ περσικοῦ *μπέντ=δένω*)· πεταλωτής.

ναλτσᾶς (τουρκ.)· μικρὸν πέταλον διὰ τὰ πέλματα τῶν ἀρβυλῶν καὶ ἐν γένει τῶν ὑποδημάτων.

Ναλτσὶκ (Naltschik) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας ἐν τῇ Καυκασίᾳ, πρωτεύουσα τῆς αὐτονόμου χώρας τῶν Καμπαρντὶν καὶ Βαλκαρία. Κάτ. 13.000. Κεῖται παρὰ τὸν ὁμώνυμον ποταμὸν καὶ παράγει σιτηρά. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς πρὸς τὸ Βακοῦ καὶ τὸ Ροστόβιον καὶ συχνάζεται κατὰ τὸ θέρος ὑπὸ πολλῶν ἐπισκεπτῶν, λόγῳ τοῦ ὑγιεινοῦ της κλίμακος. Ἄλλοτε ἦτο πρωτεύουσα ὁμωνύμου διαμερίσματος ἐν τῷ κυβερνείῳ τοῦ Τερὲκ καὶ εἶχεν ὀχυρὸν φρούριον. Μ. Δ. Β.

νᾶμα (τό)· τὸ ρέον, τὸ ὕδωρ πηγῆς, ποταμοῦ κ.τ.τ.: «Κασταλίας νᾶμα» *(Σοφ.)*, «ποτάμιον νᾶμα» *(Εὐριπ.)*· || ἐπὶ τῶν δακρύων: «δακρύων ρήξασα θερμὰ νάματα» *(Σοφ.)*· || μετφ. «τὰ νάματα τῆς παιδείας» τὰ διδάγματα καὶ ἡ ἐπίδρασις τῆς παιδείας ἐπὶ τὸν λαόν· || ὁ οἶνος τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἄλλως *ἀνᾶμα*.

Νάμα (οἱ) (Namas), ἢ ***Ναμάκουα*** (Namakoua). Ἰθαγενὴς λαὸς τῆς νοτίου Ἀφρικῆς, ἀνήκων εἰς τὴν φυλὴν τῶν Ὀττεντότων, τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ τὸν γνησιώτερον κλάδον. Κοιτὶς τῶν Ναμάκουα ὑπῆρξεν ἡ περὶ τὴν Κάτω Ὀράγγην χώρα, ὅθεν μετηνάστευσαν πρὸς βορρᾶν, ἐγκατασταθέντες εἰς τὴν φέρουσαν τὸ ὄνομά των περιοχὴν Ναμάουκα. Ὁ πληθυσμός των ἔχει μειωθῆ καταπληκτικῶς, μὴ ὑπερβαίνων ἤδη τὰς 14.000. —Ω.

Ναμάδας *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῶν Δ. ἐντὸς τοῦ Γάγγου Ἰνδιῶν, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τοῦ ὄρους Οὐξέντου καὶ διερχόμενος πρὸς Ν. τοῦ Βινδίου ὄρους (νῦν Vindhya), ἐκβάλλει μετὰ ροῦν 1.280 χλμ. εἰς τὸν κόλπον τῶν Βαρυγάζων, τὸν νῦν κόλπον Μπροάτς (*Πτολ.* Γεωγρ. VII, 1, 5). Εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν Ναμινάδιον (Περίπλ. Ἐρυθρ. θαλ. 42). Σήμερον καλεῖται *Νερβούδδα* ἢ *Ναρβάδα* (Nerbudda, Narbada) καὶ θεωρεῖται εἷς τῶν ἱερῶν ποταμῶν τῶν Ἰνδιῶν, θεωρούμενος κατά τινας ἱερώτερος καὶ αὐτοῦ τοῦ Γάγγου. Α. Θ. Σ.

ναμάζι (περσ.). Ἡ προσευχὴ τῶν Μουσουλμάνων. Τοιαῦται εἶναι ὑποχρεωτικαὶ πέντε καθ' ἡμέραν: τὸν ὄρθρον (σαμπάχ), μεσημβρίαν (ὀγλέ), τὸ ἀπόγευμα (ἰκιντέ), τὴν ἑσπέραν (ἀξὰμ) καὶ τὸ ἀπόδειπνον (γιατσί), τὸ ὁποῖον γίνεται 1½ ὥραν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Πρὸ τοῦ ναμαζίου εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἡ πλύσις τῶν χειρῶν, τῶν ποδῶν καὶ ἄλλων μελῶν τοῦ σώματος. Ἡ πλύσις αὕτη εἶναι τὸ λεγόμενον ἀπτέσι (ἀμπντὲστ=χειρονιψία), ἐκτὸς ἂν οἱ πόδες δὲν ἤγγισαν ἀντικείμενον ξένον, ὅπερ μολύνει ἢ καθιστᾷ ἀνύπαρκτον τὸ ἀπτέσι. Τὸ ναμάζι δύναται νὰ γίνῃ εἴτε εἰς τὸ τζαμίον, εἴτε εἰς οἱονδήποτε μέρος, ἀρκεῖ νὰ εἶναι καθαρόν, καὶ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς οἱ εὔποροι χρησιμοποιοῦσιν εἰδικοὺς πρὸς τοῦτο τάπητας, τοὺς λεγομένους σετζαδέ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς προσευχῆς ὁ προσευχόμενος Μουσουλμᾶνος εἶναι ἐναλλὰξ γονυκλινὴς ἢ ἐν μετανοίᾳ μὲ τὸ μέτωπον κατὰ γῆς, ἀπαγγέλλων λίαν σιωπηλῶς τὰς νενομισμένας λέξεις καὶ φράσεις, ὡς τὸ «Ἀλλὰχ-ἐκμπὲρ» (μέγιστε θεὲ) 33 φοράς, τὸ «σουπχὰν-Ἀλλὰχ» ἐπίσης 33 φορὰς καὶ ἄλλα καὶ κατόπιν τοὺς πρώτους στίχους ὡρισμένων σουρατῶν τοῦ Κορανίου. Ν. Μ.

Ναμαζιὲ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς τοῦ Ἑλλησπόντου, δυτικὸν κέρας τῆς στενότητος (πλάτ. 40°09′ Β., μῆκ. 26°23′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2429: The Dardanelles) τῆς σχηματιζομένης πρὸς τὸ Τσανὰκ-Καλεσσί, 12 μίλλ. ΒΑ. τοῦ νοτίου στομίου. Ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἀμέσως πρὸς Β. ἕτερον τοιοῦτον, τὸ *Κιλὶντ-Μπάχρ*. Σ. Ε. Λ.

Ναμάκουα (Namaqua), ἢ ***Ναμακουαλάνδη*** (Namakualand) *[Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς νοτιοδυτικῆς Ἀφρικῆς, ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Ἀτλαντικοῦ, περικλεισμένη ἀπὸ Α. ὑπὸ τῆς ἐρήμου Καλαχάρι, ἀπὸ Ν. ὑπὸ τῆς ἀποικίας τοῦ Ἀκρωτηρίου καὶ ἀπὸ Β. ὑπὸ τῆς Δαμαραλάνδης. Εἶναι ἀραιότατα κατῳκημένη ὑπὸ ἰθαγενῶν *Νάμα* (βλ. ἀνωτ.) καί τινων Βουσμάνων, χωρίζεται δὲ εἰς *Μεγάλην* καὶ *Μικρὰν Ναμάκουαν*. Ἡ πρώτη, περιλαμβάνουσα τὸ βορείως τοῦ Ὀράγγη τμῆμα τῆς χώρας, ἀπετέλει μέχρι τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου τμῆμα τῆς Γερμανικῆς Νοτιοδυτικῆς Ἀφρικῆς καὶ ὑπάγεται ἤδη ὑπὸ τὴν ἐντολὴν τῆς Νοτιοαφρικανικῆς Ἑνώσεως, ἡ δὲ δευτέρα, νοτίως τοῦ Ὀράγγη, ἀνήκει εἰς τὴν ἀποικίαν τοῦ Ἀκρωτηρίου. —Ω.

Ναμανγκὰν (Namangan) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας ἐν Τουρκεστάν, πρωτεύουσα τοῦ διαμερίσματος Ἀντιτζὰν τῆς σοβιετικῆς δημοκρατίας τοῦ Οὐσμπεκιστάν. Κάτ. 73.279. Κεῖται παρὰ τὸν ποταμὸν Σὺρ-Ντάρια καὶ τὴν συμβολὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν Κὰρ-Ντάρια, ἀποτελεῖ δὲ τὸ κέντρον τῆς ὀάσεως Σὺρ-Ντάρια. Ἔχει μέγα ἐμπόριον καὶ βιομηχανίαν βαμβακερῶν ὑφασμάτων, ταπήτων καὶ μαλλίνων εἰδῶν. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν πηγαὶ πετρελαίου καὶ μεταλλεῖα γαιανθράκων. Μ. Δ. Β.

Ναμάρα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ΒΔ. ἄκρας τῆς Ἀραβίας, παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Κοίλης Συρίας καὶ τῆς Τραχωνίτιδος, ΒΑ. τοῦ Ἀσαλμάνου ὄρους, γνωστὴ μόνον ἐξ ἐπιγραφῶν. Σήμερον καλεῖται *Νεμάρα*. Α. Θ. Σ.

Ναμαροῦτι. —1) Υἱὸς τοῦ Σασανκοῦ (Σεσώγχιος) καὶ τῆς Αἰγυπτίας πριγκιπίσσης Μιχιτινουοσχίτ. Ἀπόγονος τοῦ Λίβυος Βουϊούα, ἔγινεν ἀρχηγὸς τῶν Μασουάδα, Λιβύων ἐγκατασταθέντων ὡς στρατιωτῶν εἰς τὸ Δέλτα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν φαραὼ μετὰ τὴν ἧττάν των ὑπὸ Ραμσῆ Γ′. Ἦτο περιβεβλημένος μὲ ἱερατικὰ ἀξιώματα. Ὁ ἔγγονός του ἵδρυσε τὴν ΚΒ′ δυναστείαν.

—2) Βασιλίσκος ἐν Αἰγύπτῳ. Τοῦτον κατενίκησεν ὁ Αἰθίοψ βασιλεὺς Πιόγχι-Μιαμούν, πρὸς ὃν ὁ Ναμαροῦτι ἔστειλε τὴν γυναῖκά του Νσιτεντνσὶ μετὰ τῆς γυναικείας ἀκολουθίας της ὡς πρέσβειραν, ἥτις ἐπέτυχε νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν τῶν κατοίκων. Γ. Λ. Α.

Νάματα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βοΐου (Ἀνασελίτσης) τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται ἐφ' ὑψηλῆς θέσεως, ἐπὶ τῶν ΝΔ. κλιτύων τοῦ ὄρους Σνιάτσικον καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Πιπιλίστα*. Κάτ. (1928) 409. Χ. Δ.

ναματερὸ (τό)· δημοτ., τὸ δοχεῖον τὸ περιέχον τὸ νᾶμα, δι' οὗ τελεῖται τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας.

Ναματιανός, *Ρουτίλιος Κλαύδιος*. Λατῖνος ποιητής. Καταγόμενος ἐκ πλουσίας οἰκογενείας τῆς Γαλατίας, κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ ἐν Ρώμῃ ὑψηλὰ ἀξιώματα. Ὑπακούων ὅμως κατόπιν εἰς πρόσκλησιν τῶν ἐκ τῶν πολέμων δεινοπαθούντων συμπολιτῶν του καὶ θέλων νὰ φροντίσῃ καὶ περὶ τῆς κινδυνευούσης περιουσίας του, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του βαρυθυμῶν διότι ἐγκατέλιπε τὴν αἰωνίαν πόλιν, τῆς ὁποίας ἦτο ἐνθουσιώδης θαυμαστής. Τὰς λεπτομερείας τῆς ἐπανόδου του ταύτης περιγράφει εἰς τὸ ποίημά του, τὸ ὁποῖον συνέταξε τῷ 416 μ. Χ. εἰς ἐλεγειακὰ δίστιχα εἰς δύο βιβλία, ἐπιγραφόμενον «Περὶ τῆς ἑαυτοῦ ἐπανόδου» (De reditu suo). Τούτου σῴζεται τὸ πρῶτον βιβλίον καὶ ἐκ τοῦ δευτέρου μικρὸν μόνον μέρος, ἀλλ' ἱστορικῶς ἐνδιαφέρον. Διὰ τελευταίαν φορὰν ἀποχαιρετῶν τὴν Ρώμην πλέκει ἐνθουσιώδη ὕμνον ὑπὲρ αὐτῆς. Ὁ ἀναγνώστης τὸν συνοδεύει κατὰ τὴν βραδεῖαν ἀκτοπλοΐαν του ἀπὸ σταθμοῦ εἰς σταθμὸν καὶ μανθάνει τὰ ἀξιοπερίεργα τῶν διαφόρων λιμένων, τόπων, νήσων, τοὺς μύθους καὶ τὰ ἔθιμα τῶν κατοίκων. Δ. Μ. Μ.

Ναμὲ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Παραπόταμος τοῦ Τίγρητος, γνωστὸς μόνον ἐξ ἀσσυριακῶν ἐπιγραφῶν.

Νάμεν (Namen) *[Γεωγρ.]*. Φλαμανδικὸν ὄνομα τῆς βελγικῆς πόλεως *Ναμύρ* (βλ. λ.).

νάμι (τό)· ἰδιωμ. Κρήτ., φήμη, ὄνομα: «ἔχει μέγα νάμι, —ἢ κακὸ νάμι» ἔχει μεγάλην φήμην ἢ κακὸν ὄνομα (ἡ λ. τουρκ.). ΕΡ. Μ.

ναμικιόρης (τουρκ. *νὰν-κιόρ*, *νὰν=ἄρτος*, *κιόρ=τυφλός*)· ὁ μὴ βλέπων, ὁ παραγνωρίζων τὸν ἄρτον, ἀγνώμων.

ναμικιοριά· ἀγνωμοσύνη.

Νάμιμπ (Namib) *[Γεωγρ.]*. Παρακτία ἔρημος τῆς ΝΔ. Ἀφρικῆς ἐν τῇ πρώην Γερμανικῇ Δυτικῇ Ἀφρικῇ, ἐκτεινομένη κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, εἰς βάθος 100 περίπου χλμ., ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Ὀράγγη μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Φρίο (1.200 χλμ.). Στερεῖται ἐντελῶς βλαστήσεως, τὸ δὲ ὕψος τῆς ἐπ' αὐτῆς πιπτούσης βροχῆς ἀνέρχεται εἰς 14 μόνον χιλιοστόμετρα ἐτησίως. Ἡ ἐγγὺς κειμένη πόλις *Λίντεριτς* εἶναι σπουδαῖον κέντρον ἀδαμαντοφόρου περιοχῆς. Ἐπίσης πιστεύεται ὅτι τὸ ὑπέδαφος τῆς ἐρήμου περικλείει κοιτάσματα χρυσοῦ. Χ. Δ.

Ναμνάδιος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῶν ἐντὸς τοῦ Γάγγου Ἰνδιῶν, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τοῦ ὄρους Οὐξέντου καὶ διερχόμενος πρὸς Ν. τοῦ Βινδίου ὄρους (Vindhya) ἐκβάλλει μετὰ ροῦν 1.280 χλμ. εἰς τὸν κόλπον τῶν Βαρυγάζων (Μπροάτς). Εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν *Ναμάδαν* τοῦ Πτολεμαίου. Σήμερον καλεῖται *Νερβούδδα* ἢ *Ναρβάδα* (Nerbudda, Narbada) καὶ θεωρεῖται εἷς τῶν ἱερῶν ποταμῶν τῶν Ἰνδιῶν. Α. Θ. Σ.

Ναμνῆται, ἢ ***Ναμνῆτες*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιότατος λαὸς τῆς Κελτικῆς Γαλατίας, τῆς μετὰ ταῦτα Λουγδουνικῆς, κατοικῶν τὴν Ἀρεμορικὴν χώραν, ἐκτεινομένην μεταξὺ τοῦ κάτω ροῦ τοῦ Λίγηρος καὶ τοῦ Ἠρίου (Vilain). Ἀναφέρονται ὡς σύμμαχοι τῶν Βενέτων τῷ 56 π. Χ. κατὰ τοῦ Καίσαρος. Πρωτεύουσα αὐτῶν ἦτο τὸ *Κονδιουΐνκον* (Condivincum), ἡ σημερινὴ *Νάντη*. Α. Θ. Σ.

Νὰμ-Ντὶν (Nam-Dinh) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς γαλλικῆς Ἰνδοκίνας ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἀνάϊ-Χουέ, εἰς ἀπόστασιν 45 μιλλίων ΝΑ. τοῦ Χανοΐ ἐπὶ τοῦ Σόγκα. Διεξάγει ἐμπόριον μεταξωτῶν καὶ βάμβακος. Κάτ. 31.000. Π. Γ. Λ.

Νάμοϊ ἢ ***Πὴλ Ρίβερ*** (Namoi ἢ Peel River) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Αὐστραλίας, ἐν τῇ Νοτίῳ Νέᾳ Οὐαλίᾳ, πηγάζων ἐκ τῶν ὀρέων Λίβερπουλ, ρέων πρὸς ΒΒΔ. καὶ συμβάλλων μετὰ ροῦν 960 χλμ. εἰς τὸν ποταμὸν Ντάρλινγκ ἢ Μπέργουον. Κατὰ τὸ ἀνώτερον τμῆμά του ἀρδεύει πλουσίας εἰς καλλιέργειαν δημητριακῶν ἐκτάσεις, κατὰ δὲ τὸ κατώτερον ἐκτεταμένας βοσκάς. Χ. Δ.

Ναμονουίτο (Namonuito) *[Γεωγρ.]*. Σύμπλεγμα κοραλλιογενῶν νήσων τοῦ ἀθροίσματος τῶν Καρολίνων, κείμενον εἰς τὸ κέντρον σχεδὸν αὐτοῦ καὶ καταλαμβάνον ἔκτασιν μὲ διαμήκη ἄξονα 70 χλμ. Ἔχουσι φυτείας κοκκοφοινίκων καὶ εἶναι ἐλάχιστα κατῳκημέναι καὶ δυσπρόσιτοι εἰς τὴν ναυτιλίαν λόγῳ τοῦ πλήθους τῶν παρ' αὐτὰς ὑφάλων. Χ. Δ.

Ναμούα (Namua) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Μία τῶν νήσων τῶν Ναυσιπόρων (πλάτ. 13°55′ Ν., μῆκ. 171°30′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1730: Samoa or Navigator islands) τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ. Σ. Ε. Λ.

Ναμοὺρ (Namur) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ φρούριον τοῦ Βελγίου· βλ. λ. *Ναμύρ*.

Ναμοὺρτ *λιμὰν* *[Παραλ. Γεωγρ.]* Ὡραῖος ὅρμος τῆς μικρασιατικῆς ἀκτῆς (πλάτ. 38°45′ 00″ Β., μῆκ. 26°56′ 30″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1902: Gulf of Sandarli), σχηματιζόμενος ἐν τῷ Ἐλαϊτικῷ κόλπῳ (Τσανδαρλῆ) ἀνατολικῶς τοῦ ἀκρωτηρίου Καρατζᾶ-Ντογὰν Μπουρνοῦ. Εἶναι ἡ αἰολικὴ *Κύμη* τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

Ναμοὺς *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης (πλάτ. 15°24′ Β., μῆκ. 40°03′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 164: Massawa channel) εἰς τὰ νότια πρόσγεια τῆς Μασσαύας. Ἀπέχουσα 10 μίλ. ΝΑ. τῆς νήσου Ντιλεμὶ (ἀρχ. Βάκχου νῆσος) καὶ ἄλλα τόσα Ν. τῆς νήσου Σιούμα (ἀρχ. Ἀντιβακχιάς), εἶναι ἡ Stratioton νῆσος τοῦ Πλινίου (6, 172) καὶ ἡ *Στράτωνος νῆσος* τοῦ Στράβωνος (ΙΣΤ, 770 Teubner). Σ. Ε. Λ.

Νὰμπ (Naab) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Γερμανίας (βλ. λ. *Νaάμπ*).

Νάμπα, ἢ ***Νάβα*** (Naba ἢ Nawa) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ λιμὴν τῆς Ἰαπωνίας ἐπὶ τῆς νήσου Ὀκινάβα. Διεξάγει ἐμπόριον ζαχάρεως, μετάξης, βάμβακος κλπ. Κάτ. (1925) 54.643. Χ. Δ.

ναμπάμπ· βλ. λ. *ναβάβης*.

Ναμπὲλ (Nabeul) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τύνιδος, κειμένη ἐγγὺς τῆς θαλάσσης τῆς Μεσογείου, ἐπὶ τῆς χερσονήσου τοῦ ἀκρωτηρίου Μπόν. Κεῖται ἐν Μέσῳ πλουσίας εἰς ἑσπεριδοειδῆ καὶ ἄλλα ὀπωροφόρα δένδρα πεδιάδος καὶ εἶναι ὀνομαστὴ διὰ τὰ ἐν αὐτῇ παρασκευαζόμενα ἀρώματα, αἰθέρια ἔλαια, εἴδη ἀγγειοπλαστικῆς κλπ. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Τύνιδος. Κάτ. 11.000. Χ. Δ.

Ναμπιὲν-*Ντὰγ* *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς μεταξὺ Ἀμισοῦ καὶ Σινώπης ἐνδοχώρας τῆς ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου (ὑψόμ. 4.280 π.=1.305 μέτρ.), ἀπολῆγον εἰς τὸ ἀκρωτήριον *Μπάφρα* (πλάτ. 41°43′ Β., μῆκ. 35°58′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2237: Cape Kerempeh to cape Yasùn). Γνώρισμα πολύτιμον (Black sea Pilot, 1930, σελ. 349, 28) εἰς τοὺς παραπλέοντας. Σ. Ε. Λ.

Ναμπίτης. Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Ἀλεξίου Α′ Κομνηνοῦ (1081—1118). Συμμετέσχεν εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ αὐτοκράτορος τούτου κατὰ τῶν ἀποβιβασθέντων εἰς Ἀλβανίαν Νορμανδῶν τῆς Κάτω Ἰταλίας ὑπὸ τὸν Ροβέρτον Γισκάρδον καὶ διεκρίθη διὰ τὴν ἀνδρείαν του κατὰ τὴν πρὸ τοῦ Δυρραχίου μάχην τῆς 18 Ὀκτωβρίου 1081. Ὁμοίως εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ἀλεξίου Α′ κατὰ τῶν εἰς Βουλγαρίαν ἐπιδραμόντων Σκυθῶν τῷ 1088. Ν. ΚΛΣ

Ναμπλοὺς *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Παλαιστίνης (βλ. λ. *Νεάπολις*).

Ναμπόκωφ, *Βλαδίμιρος Δημητρίεβιτς*. Ρῶσος πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1870 καὶ ἀποθανὼν ἐν Γερμανίᾳ τῷ 1922. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἐδίδαξεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πετρουπόλεως ποινικὸν δίκαιον. Μετέσχε τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1905 καὶ ἐξελέγη βουλευτὴς εἰς τὴν πρώτην Δούμαν, ἐπίσης δὲ καὶ εἰς τὴν τρίτην καὶ τὴν τετάρτην τοιαύτην, ἀκολουθῶν τὰς ἀρχὰς τοῦ κόμματος τῶν συνταγματικῶν-δημοκρατικῶν (Καντέ). Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1917 ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρωτοστατῶν αὐτῆς καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Νικολάου Α′, αὐτὸς δὲ συνέταξε καὶ τὴν

Digitized by Google

πρᾶξιν τῆς μὴ ἀποδοχῆς τοῦ στέμματος ὑπὸ τοῦ μεγάλου δουκὸς Μιχαὴλ Ἀλεξάνδροβιτς. Κατὰ τὸν καταρτισμὸν τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ γραφείου τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου καὶ εἶτα ἐγένετο ἀντιπρόεδρος τοῦ προκοινοβουλίου, νομοθετικοῦ σώματος συσταθέντος μέχρι τῆς ἐκλογῆς τῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Κατὰ τὴν μπολσεβικικὴν ἐπανάστασιν, ἀρνηθεὶς νὰ συμπράξῃ μετὰ τοῦ Λένιν, συνελήφθη καὶ καθείρχθη. Κατορθώσας νὰ δραπετεύσῃ καὶ μεταβὰς εἰς Κριμαίαν μετέσχε τῆς ἀντιμπολσεβικικῆς κυβερνήσεως, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ὁποίας κατέφυγεν εἰς Γερμανίαν, ὅπου ἐδολοφονήθη. Θ. Β.

Ναμπού, ἢ ***Νέμπο***, ἢ ***Νάμπιου*** (Nabu, Nebo, Nabiu). Ὄνομα ἀσσυροβαβυλωνιακῆς θεότητος, σημαῖνον κατὰ λέξιν τὸν κήρυκα ἢ τὸν προφήτην. Ἦτο ὁ θεὸς τῆς γραφῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ εἶχε τὴν ἐπιμέλειαν τῶν πινάκων τῆς εἱμαρμένης, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀνέγραφε τὰς τύχας τῶν ἀνθρώπων. Ἐθεωρεῖτο υἱὸς τοῦ θεοῦ Μεροδὰχ καὶ ἐλατρεύετο κυρίως εἰς τὴν πόλιν Βορσίππην, ὅπου ὑπῆρχεν ὁ κυριώτερος αὐτοῦ ναὸς «Ἐ'-ζίντοα», ἐν ᾧ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον εἶχε τὸν θρόνον του. Ἡ Ἁγία Γραφὴ ἀναφέρει αὐτὸν ὡς θεότητα λατρευομένην ἐν Βαβυλῶνι καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο ἀφιερωμένη ἡ τετάρτη ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος. Εἶχε σύζυγον τὴν Τὰς-μὲ-τόν. Ὑπὸ πολλῶν ἐθεωρεῖτο ἐπίσης καὶ ὡς ὁ θεὸς τῆς γεωργίας, ἐν δὲ τῷ ἀσσυρολογικῷ θεολογικῷ συστήματι ἐταυτίζετο πρὸς τὸν πλανήτην Ἑρμῆν. Μ. Δ. Β.

Ναμπούα (Nabua) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Φιλιππίνων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἄμπος Καμαρίνες τῆς νήσου Λουσῶν, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μπίκολ 33 χλμ. πρὸς ΝΑ. τῆς Νουέβα Κάσερες, μεθ' ἧς συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Εἶναι γεωργικὸν κέντρον πλουσίας εἰς βανάνας, κακάον, ἀραβόσιτον, καλαμοζάκχαρον κλπ. περιοχῆς. Κάτ. 19.500. Χ. Δ.

Νάμπουλους *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Παλαιστίνης (βλ. λ. *Νεάπολις*).

Ναμπού-Ναζίρ. Βασιλεὺς τῆς Βαβυλῶνος (βλ. λ. *Ναβονάσαρος*).

Ναμπού-Ναΐντ. Βασιλεὺς τῶν Βαβυλωνίων καὶ Ἀσσυρίων (βλ. λ. *Ναβονίδης*).

Νάμπρισσα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας, ἡ σημερινὴ *Λεμπρίχα* (βλ. λ.).

Νάμπχα (Nabha) *[Γεωγρ.]*. —1) Ἰθαγενὲς κράτος τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν Πάντζαμπ. Περιλαμβάνεται μεταξὺ τῶν κρατῶν Πατιάλα καὶ Ζίντ. Ἔχει ἐμβαδὸν 2.400 τ. χλμ. καὶ 269.000 κατ. Διαρρέεται ὑπὸ τῆς διώρυγος ἥτις ἄγει ἀπὸ Λουντχιάνα εἰς Πατιάλα καὶ παράγει σάκχαριν, βάμβακα, σιτηρὰ καὶ καπνόν. Ὁ ἡγεμὼν αὐτοῦ ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Σιντοὺ καὶ εἶναι ὑποτελὴς εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1857 ἔμεινε πιστὸν πρὸς τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν καὶ ἀντημείφθη δι' ἐδαφικῶν παραχωρήσεων καὶ δι' ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῆς πληρωμῆς τοῦ φόρου ὑποτελείας.

—2) Πόλις τῶν Ἰνδιῶν, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου ἰθαγενοῦς κράτους. Κάτ. 18.000. Κεῖται παρὰ τὸν ποταμὸν Τσόϋα, εἰς ἀπόστασιν 25 χλμ. ΒΔ. τῆς Πατιάλα καὶ ἐξάγει βάμβακα καὶ σιτηρά. Ἐκτίσθη τῷ 1755 καὶ εὑρίσκεται ἐπὶ διακλαδώσεως τῶν βορειοδυτικῶν σιδηροδρόμων τῶν Ἰνδιῶν. Μ. Δ. Β.

Ναμροί. Λαὸς πολεμικώτατος πρὸς Α. τοῦ Ἄνω Τίγρητος μεταξὺ Ἀσσυρίας καὶ Ἐλάμ. Οἱ βασιλεῖς τῆς Νινευΐ ἐπεζήτησαν πάντοτε νὰ τοὺς ὑποτάξουν, ἀλλ' οὐδέποτε ἐπέτυχον τοῦτο πλήρως, διότι ὁσάκις ἡ δύναμις τῆς Νινευῆ καὶ Ἀσσοὺρ ἐκλονίζετο, ἠγείροντο πρῶτοι εἰς ἐπανάστασιν. Εἰδικῶς διεξήγαγον αἱματηροὺς κατ' αὐτῶν πολέμους ὁ Ἀσουρνιραρὶ καὶ ὁ Τιγλαθφαλασσὰρ Β'. Γ. Λ. Α.

Ναμύρ, ἢ ***Νάμεν*** (γαλλ. Namur, φλαμανδ. Namen) *[Γεωγρ.]*. Ἱστορικὴ πόλις τοῦ Βελγίου, πρωτεύουσα ὁμωνύμου νομοῦ, κειμένη παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Σάμπρ καὶ Μόζα καὶ ἀπέχουσα 60 χλμ. ἀπὸ τῶν Βρυξελλῶν, 55 ἀπὸ τῆς Λιέγης καὶ 120 ἀπὸ τοῦ Ἀρλόν. Κάτ. (1930) 30.389. Εἶναι σπουδαιότατος κόμβος σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν πρὸς τοὺς Παρισίους, τὴν Κολωνίαν, τὰς μεγάλας βελγικὰς πόλεις κλπ. καὶ ἔχει ἀξιολογωτάτας βιομηχανίας, ὧν σπουδαιοτέρα ἡ τῶν μαχαιρῶν. Ἀξιόλογα ἐπίσης εἶναι τὰ χυτήρια σιδήρου καὶ χαλκοῦ, τὰ καρφοβελονοποιεῖα, βυρσοδεψεῖα, διυλιστήρια, ζυθοποιεῖα, σχοινοποιεῖα κλπ. Πολυάριθμα καὶ σπουδαιότατα κτήρια κοσμοῦσι τὴν πόλιν, διακρίνονται δὲ μεταξὺ αὐτῶν ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἀλβίνου, ὡραῖον θολωτὸν οἰκοδόμημα μετὰ εἰσόδου κοσμουμένης ὑπὸ κιόνων κορινθιακοῦ ρυθμοῦ, διατηροῦν ἀρκετὰ ἔργα τέχνης, ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Λούπου, ἀνήκων παλαιότερον εἰς τοὺς ἰησουΐτας, πλούσιον κτήριον ἐστολισμένον διὰ λαμπρῶν μαρμάρων ἀλλ' ὑστεροῦν ἀπὸ καλλιτεχνικῆς ἀπόψεως λόγῳ τῆς ὑπερφόρτου ἀρχιτεκτονικῆς του. Τὸ Ναμὺρ ἦτο κατὰ τὸν μεσαίωνα σπουδαιότατον ὀχυρόν, περιβαλλόμενον ὑπὸ πολλῶν φρουρίων, τὰ ὁποῖα διετηρήθησαν καὶ συνεπληρώθησαν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Αἱ σύγχρονοι ὀχυρώσεις, ἀποτελούμεναι ἐξ 9 φρουρίων, εἶναι ἔργον τοῦ περιφήμου μηχανικοῦ Μπριαλμόν. Ἡ ἀνεγερθεῖσα τῷ 1817 ἀκρόπολις ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ παλαιοῦ πύργου τῶν κομίτων τῆς πόλεως κατηδαφίσθη τῷ 1892, τὴν θέσιν δ' αὐτῆς κατέλαβεν ἐκτεταμένον πάρκον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ συγκοινωνία ἐξυπηρετεῖται διὰ μικρᾶς γραμμῆς σχοινοσύρτου σιδηροδρόμου. Πολυάριθμοι ἐπίσης εἶναι αἱ ἄλλαι πλατεῖαι καὶ οἱ περίπατοι τῆς πόλεως. Μεταξὺ τῶν πολλῶν ἐκπαιδευτικῶν ἱδρυμάτων διακρίνεται τὸ κολλέγιον τῆς Notre Dame de la Paix καὶ τὸ μουσεῖον τῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας τοῦ Ναμύρ, πλούσιον εἰς κειμήλια τῆς προϊστορικῆς καὶ τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς. Ἐπίσης σπουδαῖα εἶναι τὰ ἀρχεῖα τῆς πόλεως, εἰς τὰ ὁποῖα φυλάσσονται ἔγγραφα ἀφορῶντα τὴν ἱστορίαν τῆς παλαιᾶς κομιτείας τοῦ Ναμοὺρ καὶ τῶν πολυαρίθμων ἱστορικῶν τῆς χώρας ἀββαείων.

— *[Ἱστορ.]* Τὸ σημεῖον τῆς συμβολῆς τοῦ Σάμπρ μετὰ τοῦ Μόζα, ὡς ἐκ τῆς μεγάλης ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως σημασίας του, ἦτο ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων σπουδαῖος στρατιωτικὸς σταθμός, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, περὶ τὸν ὁποῖον ἀνεπτύχθη ἡ πόλις, ἰδίᾳ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Ἔκτοτε ἔπαιξε σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν ἱστορίαν, ὑποστᾶσα πολλὰς καὶ μεγάλας πολιορκίας, ὧν γνωστότεραι εἶναι ἡ ἐκ μέρους τῶν Γάλλων (1692), τὴν ὁποίαν διηύθυνε προσωπικῶς ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ', καὶ ἡ τοῦ 1695 ὁπότε κατελήφθη ἀπὸ τῶν Γάλλων ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου Γ' τῆς Ἀγγλίας. Τῷ 1815 οἱ Πρῶσσοι συνῆψαν, τὴν ἑπομένην τῆς μάχης τοῦ Βατερλώ, μεγάλην συμπλοκὴν μετὰ τῶν Γάλλων. Ἑνωθεῖσα μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὰς Κάτω Χώρας, ἀπεχωρίσθη βραδύτερον μετὰ τοῦ λοιποῦ Βελγίου. Κατὰ τὴν διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου εἰσβολὴν τῶν Γερμανῶν εἰς Βέλγιον καὶ μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Λιέγης κατελήφθη ὑπ' αὐτῶν μετὰ ἰσχυρὸν βομβαρδισμὸν βαρέος πυροβολικοῦ (Αὔγουστος 1914) καὶ ἔμεινεν ὑπ' αὐτοὺς μέχρι τέλους τοῦ πολέμου. Χ. Δ.

— *[Στρατ. Ἱστορ]* Ἡ *Ναμὺρ* εἶχεν ὀργανωθῆ εἰς φρούριον ἀπὸ τῶν παλαιῶν ἐποχῶν, ἅτε δεσπόζουσα τῶν κοιλάδων τῶν ποταμῶν Μόσα καὶ Σάμπρ. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου τὸ φρούριον τῆς Ναμὺρ ἀπετελεῖτο ἐκ διαφόρων ὀχυρῶν, διατεθειμένων περιφερικῶς περὶ τὸν παλαιὸν πυρῆνα (ἀκρόπολιν, citadelle) καὶ εἰς ἀκτινοειδῆ ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν περὶ τὰ 10—12 χιλιόμετρα, ἡ δ' ἄμυνα τοῦ φρουρίου τούτου ἐξετελεῖτο ὑπὸ μιᾶς βελγικῆς μεραρχίας. Ἐπειδή, κατὰ τὴν διὰ Βελγίου προέλασιν τῶν Γερμανῶν, ἡ κατάληψις τοῦ φρουρίου Ναμὺρ τοῖς ἦτο ἀπαραίτητος διὰ τὴν περαιτέρω προχώρησιν, διὰ τοῦτο ἡ 2α γερμανικὴ στρατιὰ συνεκρότησεν ἀπόσπασμα ἐκ δύο σωμάτων στρατοῦ καὶ πολλοῦ βαρέος πυροβολικοῦ (ὅλμων τῶν 42 ἑκατ.) ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Γκάλβιτς, ὅπερ ἀπὸ τῆς 20ῆς Αὐγούστου 1914 ἤρξατο δραστικοῦ βομβαρδισμοῦ κατὰ τῶν διαφόρων ὀχυρῶν τοῦ φρουρίου, παραταθέντος μέχρι τῆς 23ης Αὐγούστου, ὁπότε ἀνελήφθη ἡ ἐπίθεσις. Κατὰ ταύτην καὶ μέχρι τῆς μεσημβρίας τῆς πρώτης ἡμέρας κατελήφθησαν τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ πλεῖστα τῶν ὀχυρῶν, τὸ δὲ γερμανικὸν πεζικὸν ἔφθασε τὸ ἀπόγευμα μέχρι τῆς βορείας παρυφῆς τῆς πόλεως. Κατὰ τὴν νύκτα 23—24 Αὐγούστου ἐπανελήφθη καὶ πάλιν ὁ βομβαρδισμὸς κατὰ τῶν ἀνθισταμένων ἀκόμη ὀχυρῶν, τὴν δὲ πρωΐαν τῆς 24ης Αὐγούστου 1914 εἰσώρμησαν οἱ Γερμανοὶ ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ κατέλαβον ταύτην. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

— **Ναμὺρ** (Namur) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τοῦ Βελγίου, κείμενος ἐν τῷ Ν. τμήματι τῆς χώρας καὶ περιβαλλόμενος ὑπὸ τῆς Ἀννωνίας πρὸς Δ., Βραβάντης καὶ Λιέγης πρὸς Β., Λουξεμβούργου πρὸς Α. καὶ Γαλλίας πρὸς Ν. Ἔχει ἔκτασιν 3.660 τ. χλμ., πληθυσμὸν (1931) 353.363 καὶ πρωτεύουσαν τὴν ὁμώνυμον πόλιν. Τὸ ἔδαφος αὐτοῦ εἶναι βουνῶδες, διακοπτόμενον ὑπὸ γραφικῶν κοιλάδων, πολυάριθμοι δὲ ποταμοί, ἀνήκοντες εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Μόζα, διέρχονται διὰ τῶν κοιλάδων τούτων (Λές, Σάμπρ, Μολινιέ, Ὀρνὼ κλπ.). Κυριώτερα προϊόντα τοῦ νομοῦ εἶναι τὰ σιτηρά, αἱ ὀπῶραι, ἡ οἰκοδομικὴ καὶ ἡ καύσιμος ξυλεία, ἐπίσης τὰ ἐκ τῆς κτηνοτροφίας καὶ τῆς ἀνὰ τοὺς ἐξόχως ἰχθυόεντας ποταμοὺς ἁλιείας. Χ. Δ.

νάν. Λέξις κινεζικὴ σημαίνουσα τὸν νότον καὶ ἀπαντῶσα ὡς συνθετικὸν πολλῶν τοπωνυμίων. Α. Δ.

νανὰ *[Βυζ. Μουσ.]*. Εἷς τῶν τεσσάρων πολυσυλλάβων μουσικῶν φθόγγων, οὓς μετεχειρίζετο κατὰ τὴν ἀνάβασιν ἐν τῇ παραλλαγῇ τῶν διατονικῶν καὶ ἐναρμονίων ἤχων τὸ ἀρχαῖον στενογραφικὸν σύστημα τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς. Ὁ φθόγγος οὗτος, μετατρεπόμενος ἐν καταβάσει εἰς *ἄανες*, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν φθόγγον γα τῆς βυζαντινῆς ἢ τὸν fa τῆς εὐρωπαϊκῆς καὶ παράγεται ἐκ τοῦ *ἄνα ἄνα* (κλητικῆς τῆς λέξεως ἄναξ), σημαίνει δέ, κατὰ Κωνσταντῖνον τὸν Πορφυρογέννητον, Θεέ, Θεέ. Τὸ νανὰ ἐχρησίμευε παρὰ τοῖς παλαιοῖς καὶ ὡς ἀπήχημα τοῦ τρίτου ἤχου. Ν. Α. Χ.

Νανᾶ, ἢ ***Νανναία***. Θεὰ τῶν Χαλδαίων καὶ Ἐλαμιτῶν, λατρευομένη καὶ ἐν Ἀρμενίᾳ, σύζυγος τοῦ θεοῦ Ἰστάρ. Τὸ ἐν Οὐροὺκ ἀρχαῖον ἄγαλμα αὐτῆς ἐκλάπη ὑπὸ τῶν Ἐλαμιτῶν καὶ μετεφέρθη περὶ τὸ 3.300 εἰς Σοῦσα τῆς Περσίας, ὁπόθεν μετὰ 1.600 ἔτη ὁ Ἀσουρβανιπάλ, κυριεύσας τὰ Σοῦσα, ἐπανέφερεν αὐτὸ εἰς τὴν ἀρχικὴν ἑστίαν του. Ἐν τούτοις ἡ λατρεία τῆς Νανναίας ἐξηκολούθησεν ἐν Σουσιανῇ. Ἐπὶ τῶν Σελευκιδῶν ὁ Ἀντίοχος ὁ Β' ἐλεηλάτησε τὸ ἱερὸν τῆς Νανναίας, ἐπειδὴ δὲ ἀπέθανε μετά τινα καιρόν, ὁ λαὸς ἀπέδωκε τὸν θάνατόν του εἰς ἐκδίκησιν τῆς θεᾶς.

Παρὰ τοῖς Ἀρμενίοις ἡ Νανᾶ ἐθεωρεῖτο θεὰ τῆς μητρότητος καὶ προστάτις τῆς οἰκογενείας, ἄρα ἀντίστοιχος πρὸς τὴν Ἄρτεμιν (Εἰλείθυιαν). Ν. Μ.

Ναναγούνας *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῶν Δ. ἐντὸς Γάγγου Ἰνδιῶν, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. VII, 1, 7) πρὸς Ν. τοῦ ποταμοῦ Ναμάδα (νῦν Νερβούδδα ἢ Ναρβάδα). Ὑπό τινων ταυτίζεται πρὸς τὸν νῦν Tapti. Α. Θ. Σ

Ναναΐμο (Nanaïmo). Πόλις καὶ λιμὴν τῆς νήσου Βανκοῦβερ τοῦ Καναδᾶ. Εἰς τὰ πέριξ ὑπάρχουν κοιτάσματα ἄνθρακος. Κάτ. 8.300. Π. Γ. Λ.

Ναναῖον. Ὄνομα μεγάλης βιβλιοθήκης ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων, ἀναφερομένη ἐν παπύροις ὡς «Ἡ τοῦ Ναναίου βιβλιοθήκη». Ἐν αὐτῇ διετηροῦντο ἐν εἴδει ἀρχείων τὰ κατατιθέμενα ἰδιωτικὰ χειρόγραφα. Μ. Δ. Β.

Ναναῖος, καὶ ***Νανέ***. Εἷς τῶν κυριωτέρων θεῶν τοῦ μυθολογικοῦ πανθέου τῆς Ἀρμενίας.

Νάνακ. Ἰνδὸς αἱρεσιάρχης, ἱδρυτὴς τοῦ νανακισμοῦ ἢ θρησκείας τῶν Σὶκ (1469—1538). Ἡ διδασκαλία αὐτοῦ, ἣν ἐκθέτει εἰς τὸν θρησκευτικόν του κώδικα «Ἄντι-Γκράντα», εἶναι σύμμειξις τοῦ βραχμανισμοῦ καὶ τοῦ ἰσλαμισμοῦ. Κατ' αὐτὸν πάντα τὰ σώματα (ἄνθρωποι καὶ θεοὶ) δὲν εἶναι παρὰ σκιαὶ τοῦ ὑψίστου ὄντος, ἐστερημέναι πραγματικῆς ὑπάρξεως. Ἡ ἠθικὴ δὲ διδασκαλία τοῦ Νάνακ συνίσταται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον καὶ τὴν ἐκτέλεσιν συχνῶν καθαρμῶν. Α. Δ.

νανάκια (τά)· δημοτ. ὑποκορ. τοῦ *νάνι*: «νὰ κάμῃ τὸ μωρό μου νανάκια».

Νανακισμὸς *[Θρησκειολ.]*. Θρησκευτικὴ διδασκαλία τοῦ *Νάνακ* (βλ. λ.), βάσις τῆς ὁποίας εἶναι ἡ πίστις εἰς τὴν ἑνότητα καὶ τὴν προσωπικότητα τοῦ Θεοῦ, ὑπὸ τὸ ὄνομα Βισνοῦ, εἰς τὴν μετεμψύχωσιν καὶ τὴν ἰσότητα μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Α. Δ.

Νανανοὺ (Nananù islands). Συστὰς νήσων τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ (πλάτ. 17° 20' Ν., μῆκ. 178° 15' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 379: Vatu ira channel and adjacent coasts) ἐν τῷ ἀρχιπελάγει Φίτζι. Σ. Ε. Λ.

Νανάο (Nanao). Λιμὴν τῆς ἐπαρχίας Νάτο τῆς Ἰαπωνίας, σχηματιζόμενος εἰς τὸ ΝΔ. ἄκρον τοῦ ὁμωνύμου κόλπου. Πρὸ αὐτοῦ ἡ νῆσος Νότο. Π. Γ. Λ.

ναναρίζω· δημοτ., καὶ ***νανουρίζω***· ᾄδω βαυκαλήματα εἰς τὸ νήπιον διὰ νὰ κοιμηθῇ, λέγω εἰς τὸ μωρὸ νάνι-νάνι: «νανουρίζω τὸ μωρό μου νὰ κοιμηθῇ».

νανάρισμα (τό), καὶ ***νανούρισμα***· ἡ ἐνέργεια τοῦ ναναρίζω: «χωρὶς νανάρισμα τὸ μικρό μου δὲν κοιμᾶται».

Νάνα Σαχὶμπ (Nana Sahib). Ἰνδὸς ἐπαναστάτης, γεννηθεὶς μεταξὺ τοῦ 1821 καὶ 1825. Κατήγετο ἐκ πριγκιπικῆς οἰκογενείας καὶ ἔφερε τὸ ὄνομα *Ντάντου Πάντ*. Υἱοθετηθεὶς ὑπὸ τοῦ τελευταίου ἡγεμόνος τῶν Μαχραττῶν Μπάζι Ράο, κατέστη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ θετοῦ πατρός του γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Νάνα Σαχίμπ*, ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἰνδιῶν κατὰ τὸ 1857 καὶ 1858. Κατὰ ταύτην διεκρίθη διὰ τὸ μῖσος καὶ τὴν σκληρότητα, τὴν ὁποίαν ἐπέδειξεν ἐναντίον τῶν Εὐρωπαίων. Μεταξὺ ἄλλων σκληροτήτων του ἀναφέρεται καὶ ἡ σφαγὴ 250 Εὐρωπαίων ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδίων, καταφυγόντων εἰς τὸ νοσοκομεῖον τοῦ Κανποὺρ καὶ παραδοθέντων εἰς αὐτὸν ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει ὅτι θὰ ἐπέτρεπε τὴν ἀναχώρησίν των. Μετὰ τὴν προέλασιν τοῦ Ἄγγλου στρατηγοῦ Χάβελωκ, ὁ Νάνα Σαχὶμπ ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ μετὰ τῶν τελευταίων ὀπαδῶν του εἰς τὴν Νεπάλην, ὅπου καὶ ἀπωλέσθησαν τὰ ἴχνη του. Τῷ 1860 εἶχε γνωσθῆ ὅτι εὑρίσκετο ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐπαναστάσεως, ἡ ὁποία εἶχεν ἐκραγῆ κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο εἰς τὴν Νεπάλην. Μ. Δ. Β.

Νανασσὸς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Καππαδοκίας, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Γαρσαυρίτιδος, ἀναφερο-

Digitized by Google

μένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. V, 6, 13) μεταξὺ Ἀρχελαΐδος (Ἄκ-Σεραΐ) καὶ Ναζιανζοῦ (Νενεζί). Ἡ θέσις αὐτῆς ἀκαθόριστος. Α. Θ. Σ.

Νάνγκα ***Πάρμπατ*** (Nanga Parbat), (ἐν τῇ σανσκριτ.=γυμνὸν ὄρος) *[Γεωγρ.]*. Ὑψηλοτάτη καὶ ἀπότομος κορυφὴ τῶν Ἰμαλαΐων ἐν τῇ ὀροσειρᾷ τοῦ Ζάνσκαρ παρὰ τὰ Β. σύνορα τῆς Κασμίρης, ὑψουμένη μέχρις 8.120 μ. Κάτωθεν αὐτῆς διέρχεται ὁ ἐκ τοῦ Μπαλιστὰν πηγάζων Ἰνδός. Χ. Δ.

νανδίδαι (οἱ) (Nandidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἰχθύων ἀκανθοπτερυγίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τελεοστέων*, περιλαμβάνουσα περὶ τὰ 25 γένη, ἀπαντῶντα εἰς τὰ γλυκέα ὕδατα τῶν περὶ τὸν Ἰσημερινὸν χωρῶν. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν εἶναι ὁ *νάνδος* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

νανδινία (ἡ) (Nandinia) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἁρπακτικῶν* ἢ *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *βιβερριδῶν*, περιλαμβάνον ἡμιγαλᾶς καὶ ἀρκτογαλᾶς, ἰθαγενεῖς τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας. Δ. Ν. Π.

νανδινίνη (Nandinin) *[Φαρμακογ.]*. Ἀλκαλοειδὲς τοῦ φυτοῦ Nandina domestica, ἀνταποκρινόμενον εἰς τὴν σύνθεσιν: $C_{19}H_{19}NO_4$. Διαλύεται μὲ χρῶμα ἐρυθροϊῶδες καὶ εἶτα κυανοῦν εἰς τὸ θειικὸν ὀξύ. Κ. Γ. Μ.

νανδίρροβος (ἡ) (Nandhiroba) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κολοκυνθοειδῶν*, περιλαμβάνον δενδρύλλια ἀναρριχητικὰ μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἶναι ἡ *νανδίρροβος ἡ τῶν Ἀντιλλῶν* (Nandhiroba Antillensis), ἥτις ἀπαντᾷ εἰς τὰς ὁμωνύμους νήσους. Αὕτη ἔχει φύλλα ἐπιμήκη, λογχοειδῆ κατὰ τὸ ἄκρον των, πλατύτατα, καὶ καρπὸν παρόμοιον πρὸς τὸν τῆς κολοκύνθης, ἀλλὰ παχύτερον τούτου. Ἐκ τῶν σπερμάτων τοῦ καρποῦ της δι᾿ ἐκθλίψεως λαμβάνεται ἔλαιον χρησιμοποιούμενον πρὸς φωτισμόν. Δ. Ν. Π.

Νανδίρροβος ἡ τῶν Ἀντιλλῶν
[α=Καρπός· β=Ἄνθος ἄρρεν·γ=Ἄνθος θῆλυ.]

νάνδος (ὁ) (Nandus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων ἀκανθοπτερυγίων τῆς οἰκογενείας τῶν *νανδιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος, τὸν *νάνδον τὸν μαρμαίροντα* (Nandus marmoratus). Οὗτος ἔχει μέτριον μέγεθος, σῶμα πλατύ, κεφαλὴν εὐμεγέθη καὶ πεπλατυσμένην, ρύγχος μᾶλλον κεκολοβωμένον, στοματικὸν ἄνοιγμα μέγα, ὀφθαλμοὺς μεγάλους καὶ βραγχιακὰ ἐπιπτύγματα μεγάλα, καταλήγοντα εἰς αἰχμήν. Ἔχει χρῶμα μεταλλικῶς φαιὸν καὶ ποικιλλόμενον ὑπὸ μελανῶν μαρμαρυγῶν. Εἶναι παραπλήσιος πρὸς τὴν πέρκην καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὰς τροπικὰς θαλάσσας τῆς Ἀσίας. Δ. Ν. Π.

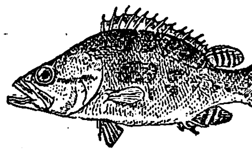

Νάνδος ὁ μαρμαίρων.

νάνι· λ. τῆς βρεφικῆς ἡλικίας, ὕπνος: «κάμνω νάνι» κοιμῶμαι: «κάμε νάνι», «νάνι, τὸ μωρό μου, νάνι».

Νανίνο (Nanino), ***Ἰωάννης-Μαρία.*** Ἰταλὸς συνθέτης (1545—1607). Μαθητὴς τοῦ Παλεστρίνα, θεωρεῖται ὁ καθαυτὸ ἱδρυτὴς τῆς σχολῆς τῆς Ρώμης. Τὰ μέχρις ἡμῶν περιελθόντα ἔργα του, γεγραμμένα εἰς τὸ ὕφος τοῦ Παλεστρίνα, εἶναι τὰ ἑξῆς: μοτέττα διὰ 3 μέχρι 5 φωνάς· 3 βιβλία πενταφώνων μαδριγαλίων, ἓν βιβλίον μὲ τρίφωνα τραγούδια (canzonette), ψαλμοί, μία περίφημος σειρὰ ἐξ 150 ἀντιστικτικῶν συνδυασμῶν καὶ κανόνων ἐπὶ μέλους τοῦ Φέστα, ἓν «Ἐγχειρίδιον ἀντιστίξεως» κτλ.

Ὁ ἀδελφὸς καὶ μαθητὴς τοῦ Νανίνο *Ἰωάννης-Βερναρδῖνος* (1550—1623) ὑπῆρξεν ἐπίσης διακεκριμένος μουσικοσυνθέτης, εἰς ὃν ὀφείλονται πλεῖστα μαδριγάλια, μοτέττα, ψαλμοὶ κτλ. Γ. Σ.

νανισμὸς (ὁ). Καλεῖται οὕτως ἡ συμμετρικὴ καὶ κανονικὴ ἐπίσχεσις τῆς σωματικῆς ἀναπτύξεως, ὥστε τὸ παρουσιάζον αὐτὸν ἄτομον ἐμφανίζει σωματικὴν διάπλασιν παιδίου κάτω τῶν 10—12 ἐτῶν. Συνυπάρχει δὲ πολλάκις μυξοιδήματος, κρετινισμοῦ, ψυχικοῦ παιδισμοῦ (=puerilismus), μετὰ γενετησίων διαταραχῶν, ἐνδοκρινικῶν τοιούτων, μάλιστα δὲ θυρεοειδοῦς καὶ ὑποφύσεως, καὶ παρατηρεῖται εἰς πλείονα μέλη τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Ὁ νανισμὸς διαιρεῖται εἰς:

1) Τὸν καθαρὸν νανισμόν, ἐν ᾧ, ὡς εἴρηται, ἡ διάπλασις εἶναι κανονικὴ καὶ ὅστις ἐμφανίζεται ὡς ἐπίσχεσις αὐτῆς ἔν τινι σταδίῳ (=τῷ παιδικῷ), δι᾿ οὗ πάντες διερχόμεθα.

2) Τοὺς ψευδεῖς νανισμούς: α') τὸν νανισμὸν μετὰ ψυχικοῦ παιδισμοῦ (=κυρίως παιδισμὸν) ἐκ διαταραχῶν τοῦ σκελετοῦ, τῶν ἄκρων ἢ καὶ ἀμφοτέρων (ἀχονδροπλαστία κ.τ.τ.)· καὶ β') τὸν νανισμὸν μετὰ ψυχικοῦ παιδισμοῦ ἐκ δυστροφίας, γενικῶς, ὡς αἱ φυματικαί, συφιλιδικαί, ὀστεομαλακυντικαὶ καὶ κληρονομικαὶ καταστάσεις, καὶ τοπικῶς, ὡς ἡ ἀνεπάρκεια τοῦ θυρεοειδοῦς, τῶν γεννητικῶν ἀδένων, τῆς ὑποφύσεως, τοῦ ἥπατος καὶ ἐκ καρδιοαγγειακῶν καὶ πνευμονικῶν διαταραχῶν.

Ὁ νανισμὸς διακρίνεται τῆς φυλῆς τῶν πυγμαίων, οἵτινες εἶναι νάνοι φυσιολογικοί, δηλαδὴ ἡ διάπλασις αὐτῶν εἶναι τοιαύτη φύσει, ἐνῷ εἰς τὸν νανισμὸν πρόκειται περὶ ἐπισχέσεως τῆς ἀναπτύξεως ἀτόμων, ἅτινα φυλογονικῶς ἀνήκουσιν εἰς τὸν ὑψηλὸν τύπον τὸν συνήθη, ἀλλ᾿ ἐκ παθήσεως ἔμειναν εἰς τὸ παιδικὸν στάδιον. Ὁ καθαρὸς νανισμὸς διαφέρει τοῦ παιδισμοῦ, διότι ἀφορᾷ τὴν σωματικὴν μόνον μορφήν, ἐνῷ ὁ παιδισμὸς σημαίνει ἐπίσχεσιν τῆς σωματικῆς καὶ διανοητικῆς ἀναπτύξεως, μετὰ συμπεριφορᾶς καὶ τρόπων ἐν γένει παιδικῶν, ἐμφανίζων ἅμα καὶ γενετήσιον ἀνικανότητα καὶ ἀπλασίαν, ἐνίοτε δὲ διαστροφήν. Ὡς ἐκ τούτου δὲ ὁ παιδισμὸς ἐμφανίζει καὶ ψυχικὰς διαταραχάς, συνυπάρχων μετὰ ἰδιωτίας καὶ παντοίων ἄλλων ψυχικῶν διαταραχῶν, ἐνῷ ὁ νανισμὸς οὐχὶ σπανίως στερεῖται τελείως ψυχικῶν ἀνωμαλιῶν. Ἐπίσης διαφέρει τοῦ νεανισμοῦ, ὅστις εἶναι ἐπίσχεσις τῆς σωματικῆς καὶ διανοητικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀτόμου εἰς ἡλικίαν 15 περίπου ἐτῶν καὶ ὀφείλεται εἰς διαταραχὰς ἐνδοκρινεῖς, ἐν αἷς αἱ τῆς ὑποφύσεως καὶ τοῦ θυρεοειδοῦς, ἐνῷ ὁ ψευδὴς νανισμὸς ὀφείλεται εἰς τὰς ρηθείσας αἰτίας, ἀναλόγως τῶν ὁποίων διεκρίναμεν τὰς μορφὰς αὐτοῦ.

Ἡ θεραπεία ἐλάχιστα ἐπιτυγχάνει, συνίσταται δ᾿ εἰς τὴν χορήγησιν σκευασμάτων ἀδένων ἔσω ἐκκρίσεως, διὰ τὸν παιδισμόν, κυρίως. Τ. Α. ΖΗΣ

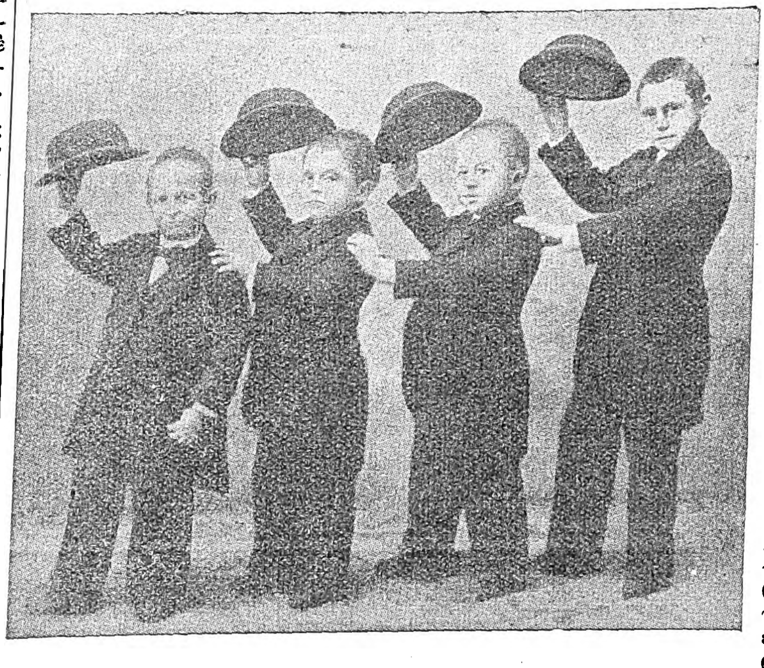

Ἄτομα τῆς ἰδίας οἰκογενείας πάσχοντα νανισμὸν μετὰ μυξοιδήματος.

— *[Ἀνθρωπολ.]* Καλεῖται *νανισμὸς* ἢ *νανοσωμία* ἡ ἀνάπτυξις τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου κάτω ἐλαχίστου τινὸς ὡρισμένου φυσιολογικοῦ ὁρίου, ποικίλλοντος κατὰ φυλὰς (βλ. καὶ λ. *ἀνάστημα* καὶ *γιγαντισμός*).

Μικροῦ ἀναστήματος ἄνθρωποι ἐμφανίζονται φυσιολογικῶς καὶ ὡς ἀτομικὴ ποικιλία καὶ κατὰ φυλάς, τῶν ὁποίων αἱ σπουδαιότεραι εἶναι τῶν κυρίως Πυγμαίων καὶ τῶν Μπουσμάνων τῆς κεντρικῆς καὶ μεσημβρινῆς Ἀφρικῆς, τῶν Νεγριτῶν κλπ. τῶν νήσων Ἀνδαμάνων, Φιλιππίνων καὶ ἄλλων τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς. Τούτους γνωρίζει ἡ ἀνθρωπότης ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Πλινίου καὶ ὀνομάζει, γενικῶς μάλιστα, «Πυγμαίους». Ἐμφανίζουν οὗτοι ἀνάστημα ἀπὸ 1 μ. 45 περίπου καὶ κάτω, μέχρις 1 μ. 20 ἐπὶ γυναικῶν. Μικρόσωμοι λαοὶ ἢ καὶ ἄτομα ἐμφανίζονται καὶ ἀλλαχοῦ καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπως ἐν Λαππωνίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ κλπ. Καὶ ὑπετέθη μὲν ὡς πρὸς τὰς τελευταίας ταύτας μεσημβρινὰς ὁμάδας ὅτι ἔχουν σχέσιν πρὸς τοὺς Πυγμαίους τῆς Ἀφρικῆς, προερχόμεναι δῆθεν ἐκ παλαιᾶς ἐπεκτάσεως τούτων κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους, μᾶλλον ὅμως ὀφείλονται ἅπασαι αὗται αἱ περιπτώσεις εἰς τὴν γενικὴν μικροσωμίαν τοῦ λαοῦ εἰς ὃν ἑκάστη ἀνήκει, μὴ ἀποτελοῦσαν εἰμὴ ὑπέρβασιν τοῦ μέσου ὅρου τοῦ ἀναστήματος ἐκείνου.

Καὶ αἱ τόσον διεσπαρμέναι δὲ ὁμάδες τῶν ἀληθῶν «Πυγμαίων» δὲν φαίνεται ὅτι ἀποτελοῦν τυχὸν λείψανα μεγάλης ἀρχικῆς φυλῆς κατ᾿ ἐξοχὴν βραχυσώμου, οὐδὲ παθολογικὴν τυχὸν κατάστασιν ἐκ τῆς ἐπηρείας τῶν δυσμενῶν συνθηκῶν ζωῆς κλπ., ὑφ᾿ οὓς ζῶσι πράγματι κατὰ κανόνα, ἀλλὰ τοπικὴν μᾶλλον ποικιλίαν, πυκνωθεῖσαν εἰς πολυαριθμοτέρας τινὰς μάζας ἐνιαχοῦ διὰ τῆς ἀπομονώσεως καὶ τῆς ἐπιλογῆς.

Τοὺς ἀνθρώπους τούτους συμπεριλαμβάνουν τινὲς ὡς ἰδίαν ὑποδιαίρεσιν τῆς νανοσωμίας. Ἡ «φυλετικὴ νανοσωμία» αὕτη, ὡς καλεῖται, εἶναι φυσιολογική, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὁποίας δὲν συνέβαλον παθολογικὰ αἴτια ἐσωτερικά, οὐδὲ κἂν δυσμενεῖς ὅροι τοῦ βίου, ὡς εἴπομεν ὅτι ὑπετέθη ὑπό τινων. Προτιμοτέρα ὅθεν εἶναι ἡ ὀνομασία «Πυγμαῖοι» (πυγμαιισμός), ἢ ἁπλῶς «μικρόσωμοι» («μικροσωμία»). Διὰ τῶν ὅρων τούτων χαρακτηρίζονται φυσιολογικὰ ἄτομα, τελείως συμμετρικῆς ἀναλογίας τοῦ σώματος ὁλοκλήρου μετὰ τῶν ὀργάνων αὐτοῦ, ὑπολειπόμενα κατὰ τὸ ὕψος ἁπλῶς τοῦ σώματος, μέχρις ὡρισμένου τινὸς φυσιολογικοῦ ὁρίου.

Ὁ ἀληθὴς «νανισμὸς» εἶναι παθολογικός, ἐμφανιζόμενος εἰς πάσας τὰς φυλάς, μεγαλοσώμους καὶ μικροσώμους, καὶ ἀμφότερα τὰ γένη, δύναται δὲ νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἀτομικὴ καθαρῶς τερατομορφία. Τῆς παθολογικῆς ταύτης ὑποπλασίας, δι᾿ ἣν πρέπει νὰ ἐπιφυλάσσηται ὁ ὅρος «νᾶνος», δύναται νὰ τεθῇ ὡς ἀνώτατον ὅριον ἀναστήματος τὸ 1 μ. 30, ἢ καὶ 1μ.20 κατὰ μέσον ὅρον, ἂν καὶ ὑπάρχουν περιπτώσεις παθολογικοῦ νανισμοῦ ἐμφανίζουσαι ἀνώτερον ὕψος σώματος. Ἀφ᾿ ἑτέρου, ἔζησαν νᾶνοι, ὧν τὸ ἀνάστημα μόλις ἔφθανε τὸ ἀνάστημα νεογνοῦ. Εἶναι δὲ γνωστὰ τοιαῦτα παραδείγματα σπάνια ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπολογίας, ὡς ὁ νάνος τοῦ Buffon (ὕψους 0 μ. 433) καὶ ὁ περίφημος νᾶνος ὁ παρουσιασθεὶς εἰς τὴν βασίλισσαν Μαρίαν-Ἑρριέταν ἐντὸς πλακοῦντος (0μ.560) καὶ ἄλλοι, περὶ ὧν ἐν τούτοις δὲν δύναται νὰ βεβαιωθῇ ὅτι δὲν ἐπρόκειτο περὶ ἀτόμου νεαρᾶς ἀκόμη ἡλικίας. Αἱ καλύτερον μελετηθεῖσαι ὅμως περιπτώσεις ἐμφανίζουν ἀνάστημα ἀπὸ 0μ.731 καὶ ἄνω, ὑψηλότερον τοῦ μέτρου αἱ περισσότεραι.

Τοῦ νανισμοῦ διακρίνομεν διαφόρους μορφάς, ἐπὶ τῇ βάσει κυρίως τῶν διαιρέσεων τοῦ Hansemann. Ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς τῆς ἐμφανίσεως διακρίνομεν «πρωτόγονον» καὶ «παιδικὸν» νανισμόν· ἀναλόγως τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς «συμμετρικὸν» καὶ «ἀσύμμετρον»· τέλος, ἀναλόγως τῆς καταφανοῦς παθολόγου αἰτίας, εἰς ἣν ὀφείλεται ὁ νανισμός, ὀνομάζεται διαφοροτρόπως.

Ὁ πρωτόγονος νανισμὸς χαρακτηρίζεται διὰ βραδυτάτης, φυσιολογικοῦ σχεδὸν ρυθμοῦ, ἀναπτύξεως τοῦ σώματος ἀπὸ τῆς ἐμβρυϊκῆς ἀκόμη περιόδου, οὕτως ὥστε καὶ κατὰ τὸν τοκετὸν ἤδη ἐμφανίζεται τὸ νεογνὸν συνήθως μικρότερον τοῦ φυσιολογικοῦ ἐλαχίστου ὅρου, πάντως δὲ κατὰ τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν τὸ ἄτομον ὑπολείπεται κατὰ πολὺ τῶν συνομηλίκων αὐτοῦ.

Ὁ παιδικὸς νανισμὸς ἐμφανίζεται ὅλως ἀποτόμως. κατά τινα στιγμὴν τῆς ἐξελίξεως τοῦ παιδίου, συνήθως δὲ τῆς νεαρωτάτης παιδικῆς ἡλικίας, ἐνῷ καὶ κατὰ τὴν γέννησιν τὸ ἄτομον εἶχε φυσιολογικὰς ἀναλογίας καὶ φυσιολογικῶς ἀνεπτύσσετο μέχρι τοῦ χρόνου ἐκείνου. Ἡ περαιτέρω αὔξησις τοῦ σώματος ἀναστέλλεται σχεδὸν ἢ συνεχίζεται βραδύτατα. Ἡ ἀναστολὴ αὕτη ἐπέρχεται κατὰ κανόνα ἄνευ φαινομενικῆς αἰτίας, τοῦ νανισμοῦ ἀποτελοῦντος τὴν μόνην ἀκριβῶς καταφανῆ ἐκδήλωσιν τῆς νοσηρότητος.

Ὡς πρὸς τὴν διαταραχὴν τῶν ἀναλογιῶν τοῦ σώματος, σημειοῦμεν ὅτι ὁ ἀληθὴς νᾶνος πρέπει νὰ θεωρῆται κατ᾿ ἀρχὴν ὁπωσδήποτε ἀσύμμετρος, κατ᾿ ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς μικροσώμους φυσιολογικοὺς ἀνθρώπους, περὶ ὧν εἴπομεν. Ὁμιλοῦμεν εἰς πλείστας περιπτώσεις παθολογικῆς ὑποπλασίας τοῦ σώματος περὶ «συμμετρικοῦ νανισμοῦ», διατηρήσεως δηλαδὴ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τῶν πλείστων τυπικῶν ἁδρῶν ἀναλογιῶν, καὶ εἰς αὐτὸν ἀνήκουν συνήθως αἱ πλεῖσται περιπτώσεις αἱ ὀφειλόμεναι εἰς διαταραχὰς τῶν ἀδένων ἔσω ἐκκρίσεως, ὡς γενικῶς λέγομεν. Ἕτεραι ὅμως, ὅπως εἶναι αἱ ἔχουσαι ἐγγύτερον αἴτιον τὴν ραχίτιδα καὶ τὴν χονδροδυστροφίαν, παρουσιάζουν λίαν

Digitized by Google

ἐμφανῆ τὴν ἄλλοτε ἄλλου βαθμοῦ ἐκτροπὴν ἀπὸ τῶν φυσιολογικῶν ἀναλογιῶν τοῦ σώματος. Εἶναι αἱ περιπτώσεις «ἀσυμμέτρου» νανισμοῦ, τοῦ συνηθεστέρου. Θὰ ἦτό τις ὅμως ἐγγύτερον τῇ ἀληθείᾳ παραδεχόμενος ὅτι τελείως ἀναλογικὸς ἀληθὴς νᾶνος δὲν ὑπάρχει.

Ἡ αἰτία τῆς ὑποπλαστικῆς ταύτης τάσεως τοῦ ὀργανισμοῦ ἀποδίδεται γενικῶς εἰς διαταραχὴν τῆς λειτουργίας τῶν ἀδένων ἔσω ἐκκρίσεως, εἴτε αὕτη ἀποδεικνύεται καταφανῶς, εἴτε ἀποτελεῖ λανθάνον αἴτιον, ἐμφανιζομένην δὲ ἀπὸ τῆς ἐμβρυϊκῆς περιόδου, εἴτε κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀτόμου. Ὅπως ἐλέχθη προκειμένου περὶ γιγαντισμοῦ, εἶναι ἀναντίρρητον ὅτι διὰ τὴν ὁμαλὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ὀργανισμοῦ ἀπαραίτητος εἶναι ἡ φυσιολογικὴ καὶ ἁρμονικὴ ἀνάπτυξις τῶν ποικίλων ἀδένων ἐσωτερικῆς ἐκκρίσεως, ὑποφύσεως, θυρεοειδοῦς, θύμου, γεννητικῶν κλπ. Πᾶσα παθολογικὴ ἀλλοίωσις ἑνὸς ἢ πλειόνων ἐξ αὐτῶν ἔχει ἄμεσον ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ σώματος ἢ τῶν ὀργάνων, ἐκφαίνεται δέ, ἀναλόγως τοῦ πάσχοντος ἀδένος, τῆς ἡλικίας τοῦ ἀτόμου κλπ., δι' ἀκρομεγαλίας, γιγαντισμοῦ, νανισμοῦ, ὡς πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλων ἑκάστοτε νοσηρῶν συνδρόμων. Ἡ σημασία τῶν ἐνδοκρινῶν ἀδένων διὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ νανισμοῦ εἶναι ἀναντίρρητος χωρὶς νὰ εἶναι πάντοτε δυνατὴ ἡ ἀποχώρησις τοῦ βάρους τῆς εὐθύνης ἑνὸς ἑκάστου διὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς δυσμορφίας καὶ αἰτιολογικὴ ἑπομένως διαίρεσις ταύτης. Αἱ ὅλως νεώταται ἔρευναι τείνουν ἄλλως τε σήμερον νὰ μεταθέσουν τὴν ἀρχικὴν αἰτίαν καὶ τῆς ἀναστολῆς τῆς ἀναπτύξεως εἰς τὸν ἐγκέφαλον, εἰς ἀνωμαλίαν ἢ καταστροφὴν τροφικοῦ κέντρου κατὰ τὴν βάσιν αὐτοῦ. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τούτου, συγκαλύπτεται ἡ βασικὴ αἰτία συχνάκις, καθ' ὅσον ἐμφανίζονται ὡς φανεροὶ παράγοντες καὶ ἄλλα αἴτια, λοιμώξεις, δηλητηριάσεις, δυσμενεῖς ὅροι ζωῆς καὶ τῶν γονέων, ἰδιαίτατα ἡ φυματίασις, ἡ σύφιλις, ἡ οἰνοπνευμάτωσις, καχεξίαι, φρενικαὶ νόσοι κλπ., διαταράσσοντα τὴν κανονικὴν διάπλασιν τοῦ σώματος, τοῦ τε σκελετοῦ καὶ τῶν μαλακῶν μορίων. Εἰς ἅπαντα ὅμως ὑποκρύπτεται ἀλλοίωσις ἀδένος ἐσωτερικῆς ἐκκρίσεως. Νανισμὸν τέλος ἔχομεν καὶ ἐκ βλάβης τυχὸν τοῦ ἐμβρύου, καθὼς καὶ ἐξ ἀνωμαλίας τῆς καταβολῆς, ὅπως συμβαίνει καὶ διὰ τὸν γιγαντισμόν.

Ὁπωσδήποτε, πλὴν τῶν σπανίων τοιούτων, αἱ τυπικώτεραι περιπτώσεις νανοσωμίας εἶναι ἀπὸ αἰτιολογικῆς ἀπόψεως αἱ ἑξῆς:

Ἀλλοιώσεις τῆς ὑποφύσεως, ἐν πρώτοις, συνυπάρχουν βεβαίως κατὰ κανόνα εἰς περιπτώσεις ἀνωμαλιῶν τοῦ σκελετοῦ καὶ ἄλλων ἐμφανῶν αἰτίων. Ἔχομεν ὅμως καὶ νανισμὸν τυπικόν, εἰς ὃν ὡς κυρία αἰτία ἀνευρίσκεται ὑποπλασία (ὑπολειτουργία) τοῦ προσθίου λοβοῦ τῆς ὑποφύσεως, εἴτε ἐπίκτητος (ὄγκοι κλπ. βλάβαι τῆς τε ὑποφύσεως αὐτῆς ὡς καὶ τῶν πέριξ καὶ πιέσεως τοῦ ὀργάνου), εἴτε συγγενὴς (ἀπλασία τῆς ὑποφύσεως) ἀπὸ τῆς ἐμβρυϊκῆς ἐποχῆς ἐκφαινομένη. Χαρακτηρίζεται δὲ διὰ βραδείας συνοστεώσεως τῶν ἐπιφύσεων καὶ βραδυτάτης ἀναπτύξεως τῶν πυρήνων ὀστεώσεως. Τὰ ἄτομα ἐμφανίζουν τὸ ὅλον συμπτωματολογικὸν σύνδρομον τῆς «ὑποφυσιογενοῦς λιπογεννητικῆς δυστροφίας». Πρόκειται δὲ συνήθως περὶ λίαν συμμέτρων νάνων, παχυσάρκων, ταχέως δ' ἐμφανιζόντων ρυτίδωσιν κλπ. πρόωρα γεροντικὰ χαρακτηριστικὰ (γερόδερμα, ἐξ ὑπογεννητικότητος), μὲ παιδικὰς ἀναλογίας καὶ παιδικὰ χαρακτηριστικά, γενικῶς δὲ ὑποπλασίαν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων καὶ τῶν δευτερογενῶν γεννητικῶν χαρακτήρων. Ὁ ὑποφυσιογενὴς νᾶνος παριστᾷ «μικρογραφίαν» ἀνθρώπου πράγματι· γεννᾶται ἐκ φυσιολογικῶν γονέων κατὰ κανόνα· ἀπαντᾷ δ' ὅμως ἐπὶ πολλῶν ἐνίοτε ἀτόμων ἐντὸς τῆς αὐτῆς οἰκογενείας.

Ἡ βασικὴ σημασία τοῦ «θυρεοειδοῦς» ἀδένος διὰ τὴν φυσιολογικὴν σωματικὴν καὶ ψυχικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀτόμου εἶναι γνωστή, ὅπως ἐπίσης καὶ ἡ πειραματικῶς καὶ ἐπὶ ζῴων ἀποδεδειγμένη διατάραξις τούτων ἅμα τῇ ἀλλοιώσει ἢ ἐξαιρέσει τοῦ ἀδένος (μυξοίδημα, θυρεοειδὴς καχεξία). Καὶ εἰς μὲν τὰς περιπτώσεις καθ' ἃς ἡ πάθησις τοῦ ἀδένος ἐνεφανίσθη μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς περιόδου τῆς αὐξήσεως, ὁ σκελετὸς δὲν ἐμφανίζει φυσικῶς μεταβολὰς ἐν τῷ συνόλῳ του. Κατὰ τὴν συγγενῆ ὅμως ἀπλασίαν τοῦ θυρεοειδοῦς (συγγενὲς μυξοίδημα) κυρίως ἀλλὰ κατὰ κανόνα ἀκόμη καὶ κατὰ τὰς περιπτώσεις τῆς ἐνωρὶς ἐμφανιζομένης ἀναστολῆς ἢ μειώσεως τῆς λειτουργίας αὐτοῦ πρὸ τῆς συμπληρώσεως τῆς σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ὡριμότητος τοῦ ἀτόμου (παιδικὸν μυξοίδημα), ἐπακολουθεῖ, πλὴν τῶν λοιπῶν ἀλλοιώσεων ὀργάνων, ὧν ἡ ἀνάπτυξις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς καλῆς λειτουργίας τοῦ ἀδένος τούτου (γεννητικῶν, ἐγκεφάλου κλπ.), καὶ ἀναστολὴ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ σκελετοῦ, ἧς κυρία συνήθως ἔκφανσις εἶναι ἡ νανοσωμία. Εὑρίσκομεν καὶ ἐνταῦθα βραδεῖαν ἐμφάνισιν τῶν πυρήνων ὀστεώσεως τῶν ἐπιφύσεων, ἐπιβράδυνσιν τῆς συγκλείσεως τῶν ἐπιφύσεων καὶ ἐνίοτε ἔλλειψιν συνοστεώσεως. Ἐμφανίζονται τὰ μακρὰ κυρίως ὀστᾶ βραχύτερα καὶ ἁδρότερα τῶν φυσιολογικῶν, ἀλλὰ καὶ ἄλλα, ἰδίᾳ τὸ σφηνοειδές, ἐξ οὗ εἰσοχὴ τοῦ προσώπου κατὰ τὴν ρίζαν τῆς ρινός, χαρακτηριστικὴ ἐπὶ τῶν νάνων συνήθως. Συνήθης ἐπίσης ἡ εὐρύτης τῶν ἀρθρικῶν θυλάκων καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν προερχομένη ὑπερέκτασις τῶν ἀρθρώσεων. Ἐπίσης ἡ βραδεῖα καὶ κακὴ ὀδοντοφυΐα. Ἕνεκα τῆς παραμονῆς τῶν χόνδρων τῶν ἐπιφύσεων ἐπὶ μακρότερον χρόνον, ἐγένετο δυνατὴ πολλάκις (ὑπὸ κατάλληλον θεραπείαν) ἡ αὔξησις τοῦ ἀναστήματος νάνων καὶ εἰς προκεχωρηκυῖάν πως ἡλικίαν. Τὰ ἐξωτερικὰ καὶ ἐσωτερικὰ γεννητικὰ ὄργανα εὕρηνται ἐν ὑποπλασίᾳ καὶ παρ' αὐτοῖς, ἀτελεῖς δὲ καὶ οἱ δευτερογενεῖς γεννητικοὶ χαρακτῆρες. Ἡ γεννητικὴ ὡριμότης καὶ γενετήσιος ὁρμὴ ὑπολείπονται ἢ ἐμφανίζονται λίαν ἀργά, πλὴν ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων, εἰς τὰς ὁποίας εἶναι μάλιστα ἡ τελευταία καὶ ηὐξημένη. Πλὴν τῶν λοιπῶν συμπτωμάτων τῆς βασικῆς νόσου (πλαδαρότης μαλακῶν μορίων, οἰδηματῶδες πρόσωπον, ὀγκώδης προβάλλουσα γλῶσσα, σύγκλεισις σχισμῆς βλεφάρων, προβολὴ κοιλίας κλπ.) εὑρίσκομεν κατὰ τὸ πλεῖστον μειωμένην τὴν διανοητικότητα, ἐνίοτε μέχρι καὶ τελείας ἠλιθιότητος. Τοῦτο δ' ὅμως δὲν ἀποτελεῖ κανόνα, ὑπάρχουν δὲ καὶ νᾶνοι θυρεοειδογενεῖς μετὰ φυσιολογικῶν ψυχικῶν δυνάμεων. Καὶ εἰς πολλὰς περιπτώσεις τῆς νανοσωμίας ταύτης ἐπίσης δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποκλείσωμεν συμμετοχὴν καὶ ἄλλων ἀδένων.

Ὁμοίας περίπου ἐμφανίσεως εἶναι καὶ ὁ σπανιώτερος νανισμὸς ἐξ ὑπερθυρεοειδισμοῦ (βρογχοκήλης, ἐνδημικοῦ κρετινισμοῦ), νόσου ὡρισμένων χωρῶν, ὀφειλομένης εἰς ὑπερπλασίαν τοῦ θυρεοειδοῦς ἀδένος, καὶ τοσούτῳ πλέον ἔκσημος, ὅσῳ ἐνωρίτερον εἰσέβαλεν ἡ νόσος.

Καὶ τῆς φλοιώδους μοίρας τῶν ἐπινεφριδίων ὑποπλαστικαὶ πιθανῶς ἀλλοιώσεις φαίνεται ὅτι γίνονται ἐνίοτε ἀφορμὴ νανισμοῦ. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὑπάρχει σχέσις μεταξὺ λειτουργίας τῶν ὀργάνων αὐτῶν καὶ καλῆς ἀναπτύξεως τοῦ σώματος, τῆς ὑπερμέτρου μάλιστα λειτουργίας αὐτῶν ἐκδηλουμένης ὑπὸ ὑπερμέτρου ἀναπτύξεως ὅλων τῶν λειτουργιῶν καὶ τῆς διανοητικότητος, καθὼς καὶ τοῦ ἀναστήματος.

Ἐπίσης, ὑποπλασία ἢ ἀπλασία τοῦ θύμου ἀδένος εἶναι συχνάκις ἡ αἰτία συμμετρικῆς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον νανοσωμίας. Ὁ θύμος εἶναι ὄργανον, ὡς γνωστόν, ὑποκύπτον ταχέως εἰς ἐξαφάνισιν, φυσιολογικῶς κατὰ τὴν ἡβικὴν ἡλικίαν, πάντως πρὸ τῆς συμπληρώσεως τῆς αὐξητικῆς περιόδου· δὲν ὑπολείπεται κατόπιν εἰμὴ λιπώδης μᾶζα μετά τινων ἀδενωδῶν λειψάνων. Ἀντιθέτως λοιπὸν πρὸς τὰς συνεπείας τῆς συχνάκις παρατηρουμένης διατηρήσεως ἢ καὶ ὑπερβολικῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ, ἧς ἀποτέλεσμα εἶναι ἰδία παθολογικὴ «κατάστασις» (θυμική), ἡ ἐξαίρεσις τοῦ ἀδένος τούτου παρακολουθεῖται ὑπὸ ἀναστολῆς τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ζῴου, ὑποπλαστικοῦ νανισμοῦ τοῦ σκελετοῦ, συνοδευομένου καὶ ὑπὸ μαλθακότητος τῶν ὀστῶν, λίαν εὐθραύστων, ἕνεκα διαταραχῆς τῆς ἀνταλλαγῆς τῆς ὕλης, ἠλαττωμένης δηλαδὴ ἀποθέσεως ἀνοργάνων οὐσιῶν, ἀκριβῶς ὅπως καὶ ἐπὶ νανοσωμίας, ἐν τῷ σχηματιζομένῳ νέῳ ὀστίτῃ ἱστῷ, ἔτι δὲ καὶ ἄλλων ἐκφυλιστικῶν ἀλλοιώσεων τῶν ὀστῶν. Ὀγκώδεις καὶ δύσμορφοι ἐπιφύσεις καὶ κεκαμμένα ὀστᾶ καὶ πῶροι δύσμορφοι καὶ μαλθακοὶ μετὰ κατάγματα ἀποτελοῦν τὴν τυπικὴν εἰκόνα τῆς θυμογενοῦς νανοσωμίας.

Τέλος, πολλαὶ περιπτώσεις συμμέτρου σχετικῶς νανισμοῦ ὀφείλονται εἰς τὸν παιδισμὸν ἢ παιδομορφισμόν, ὑφ' ὃ γενικὸν ὄνομα φέρονται καταστάσεις χαρακτηριζόμεναι διὰ τῆς παραμονῆς μονίμως τοῦ ἀτόμου εἰς παιδικὸν στάδιον σωματικῆς, γεννητικῆς καὶ πνευματικῆς ἀναπτύξεως, ὅπερ εἶναι φυσιολογικὸν μέν, ἀλλὰ παροδικόν, ἐπὶ τῆς κανονικῆς ἀναπτύξεως. Τὴν βασικὴν αἰτίαν τοῦ παιδισμοῦ καὶ τῆς ἀναστολῆς τῆς ἀναπτύξεως τοῦ σώματος θεωροῦσι σήμερον πολλαπλῆν, ἀναζητοῦσι δὲ τοῦτο μὲν εἰς λειτουργικὰς βλάβας ἐνδοκρινῶν ἀδένων (ὑποφύσεως, θυρεοειδοῦς), ἐξ ὧν ἐξαρτᾶται ἡ κανονικὴ ἀνάπτυξις, τοῦτο δὲ καὶ εἰς πρωτογενεῖς ἀνωμαλίας τῶν διαφόρων ὀργάνων τοῦ σώματος (μερικὸς παιδισμός), νόσους ἐγκεφαλικάς, οἰνοπνευμάτωσιν καὶ σύφιλιν τῶν γονέων κλπ. Πλὴν τῶν λοιπῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ παιδισμοῦ, ὑποπλασίας γεννητικῆς καθόλου, ὑποπλασίας τῆς καρδίας, διανοητικῆς καθυστερήσεως κ. ἄ., ἔχομεν ἑπομένως καὶ τὸν νανισμόν, ἐνίοτε καὶ μεγάλου βαθμοῦ, συνεπείᾳ μακροτέρας παραμονῆς τῶν χόνδρων τῶν ἐπιφύσεων καὶ βραδυτέρας ἀναπτύξεως τῶν πυρήνων ὀστεώσεως. Καὶ οἱ νᾶνοι οὗτοι παρουσιάζονται, ὡς εἴπομεν, μὲ συμμέτρους ἀναλογίας καὶ λεπτοφυεῖς.

Οἱ χαρακτηριστικώτεροι ὅμως καὶ συχνότεροι τύποι τῶν νάνων εἶναι οἱ γενικῶς ὑπὸ καταφανοῦς ἐλλείψεως σωματικῆς συμμετρίας διακρινόμενοι ραχιτικοὶ καὶ χονδροδυστροφικοὶ τοιοῦτοι.

Ὁ εἰς τὴν ραχῖτιδα ὀφειλόμενος νανισμὸς διακρίνεται κυρίως ἐκ τῶν μεγάλων κάμψεων τῶν μακρῶν ὀστῶν καὶ τῆς σπονδυλικῆς στήλης, ἐμφανιζομένων κατὰ τὸ ὀξὺ στάδιον τῆς νόσου, συνεπείᾳ διαταραχῆς τῆς ἀποθέσεως ἀνοργάνων οὐσιῶν, μειώσεως δηλαδὴ τῶν ἀνοργάνων οὐσιῶν τῶν ὀστῶν (ἀπασβεστώσεως) καὶ μαλακύνσεως ἑπομένως. Ἡ κεφαλὴ τῶν ραχιτικῶν εἶναι ἀντιθέτως μεγάλη σχετικῶς πρὸς τὸ σῶμα, ἐνῷ τὰ ἄκρα τούτων κυρίως εἶναι βραχέα (μικρομελία), διότι ὑπολείπεται κατὰ κανόνα ἡ φυσιολογικὴ ὀστέωσις τῶν χονδρογενῶν ὀστῶν καὶ ἡ αὔξησις αὐτῶν ἑπομένως κατὰ μῆκος φυσιολογικῶς. Ἄτυποι τοὐναντίον ὑπερτροφίαι ἐπιφέρουσι τὰς διογκωτικὰς παραμορφώσεις τῶν ἐπιφύσεων καὶ τὴν παραμόρφωσιν τοῦ ὅλου σώματος τοῦ ραχιτικοῦ νάνου. Εὑρίσκομεν, ὡς εὐνόητον, καὶ τὰ λοιπὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ραχίτιδος (κομβολόγιον ραχιτικόν, ἀναστροφὴν πρὸς τὰ ἔξω τῶν λαγονίων κλπ.). Κατὰ πόσον καὶ ἐνταῦθα αἱ ἐσωτερικαὶ ἐκκρίσεις λαμβάνουν μέρος, δὲν γνωρίζομεν ἀκόμη ἀσφαλῶς. Εἶναι βέβαιον ὅμως ὅτι ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν ἀνοργάνων στοιχείων, ἡ ἐναπόθεσις αὐτῶν δηλονότι εἰς τὰ ὀστᾶ, ἐπηρεάζεται καὶ ὑπὸ πλείστων ἐξωτερικῶν αἰτίων (φωτός, ἀέρος κ.τ.τ.), ὧν ἡ στέρησις ἄγει εἰς ἐπιβράδυνσιν τῆς ἀνταλλαγῆς τῆς ὕλης.

Οἱ χονδροδυστροφικοὶ νᾶνοι ὁμοιάζουν κατὰ τὸ πλεῖστον πρὸς τοὺς ραχιτικούς, ὧν διακρίνονται διὰ τῆς ἀπουσίας τῶν κάμψεων τῶν ὀστῶν. Ἐμφανίζουν τὴν αὐτὴν ἐπιβράδυνσιν κατὰ τὴν ὀστέωσιν τῶν χονδρογενῶν ὀστῶν καὶ ὁμοίαν εἰκόνα ἀναστολῆς τῆς κατὰ μῆκος αὐξήσεως τῶν μακρῶν ὀστῶν, μετὰ ἀτύπων ἐξογκώσεων τῶν ἐπιφύσεων. Ἡ ἀντίθεσις ἀκριβῶς τοῦ μακροῦ κορμοῦ καὶ τῆς ὀγκώδους κεφαλῆς καὶ αὐτῶν πρὸς τὴν ἐξαιρετικὴν βραχύτητα τῶν ἄκρων ἀποτελοῦν τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῶν νάνων τούτων, ὅπερ δίδει καὶ τὸν κωμικὸν τόνον τῆς ἐμφανίσεώς των. Σημειωθέντες οἱ χονδροδυστροφικοί, ἀλλὰ καὶ ραχιτικοὶ νᾶνοι ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος, ἐτροφοδότησαν τὰς μεσαιωνικὰς κλπ. ἡγεμονικὰς αὐλὰς ὡς γελωτοποιοί, ἀπαθανατισθέντες τινὲς καὶ ὑπὸ συγχρόνων των μεγάλων ζωγράφων. Ἐπὶ ἀναστολῆς τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἑνὸς ὀστοῦ, τοῦ πήχεως, τῆς κνήμης κλπ., ἔχομεν παραμορφώσεις τοῦ γειτονικοῦ, ἐπίσης παχύνσεις μακρῶν ὀστῶν. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ πεπιεσμένη ρίζα τῆς ρινός, συνεπείᾳ προώρου ὀστεώσεως τῶν ὀστῶν τῆς βάσεως τοῦ κρανίου. Ἐμφανίζουν ἀκόμη κύφωσιν καὶ λόρδωσιν, στένωσιν τῶν λαγονίων καὶ τῆς πυέλου, προβολὴν τοῦ ἀκρωτηρίου, ἐξαφάνισιν τῆς ἡβικῆς καμάρας, φυσιολογικὰ τὰ ὀστᾶ καρποῦ καὶ ταρσοῦ, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς συμμετρικοὺς νάνους, ὑποπλαστικὰς τὰς φάλαγγας, ὀγκώδη τὰ σημεῖα τῶν μυϊκῶν καταφύσεων. Τὰ γεννητικὰ ὄργανα τῶν νάνων τούτων καὶ οἱ γεννητικοὶ χαρακτῆρες καθόλου ἔχουν συνήθως φυσιολογικῶς. Ὁ τοκετὸς μόνον συντελεῖται διὰ χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως, ἕνεκα τῆς παραμορφώσεως τῆς πυέλου. Ἡ διανοητικὴ ἱκανότης ἐπίσης ἔχει φυσιολογικῶς, ἐνίοτε μάλιστα διακρίνονται οἱ νᾶνοι οὗτοι ὑπὸ ζωηρᾶς εὐφυΐας, εἰς ἣν ὀφείλουν τὴν ἐπιτυχίαν αὐτῶν ὡς γελωτοποιῶν εἰς αὐλὰς καὶ δημόσια θεάματα. Ἐμφανίζουν συχνάκις ὑπερτροφίαν τῆς καρδίας. Ἐπίσης διατήρησιν τοῦ θύμου ἀδένος. Ἐμφανίζεται τέλος καὶ «μερικὴ» χονδροδυστροφία καὶ «μερικὸς» νανισμὸς ἑπομένως (ἄνω ἄκρων κλπ.). Οἱ χονδροδυστροφικοὶ νᾶνοι ἐμφανίζονται καὶ πλείονες ἐντὸς τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Προέρχονται ὅμως κατὰ κανόνα ἐκ φυσιολογικῶν γονέων.

Ἂν καὶ τόσον διακρινόμενος ὁ χονδροδυστροφικὸς νανισμὸς τῶν νανισμῶν ἐκ καταφανοῦς βλάβης τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου τῶν ἐνδοκρινῶν ἀδένων, ὅμως εἶναι πολὺ πιθανὸν καὶ ἐνταῦθα ὅτι ἡ ἀπωτέρω αἰτία καὶ τούτου κρύπτεται εἰς νοσηρὰν ἀλλοίωσιν τῶν ἀδένων αὐτῶν. Τὸ ζήτημα δὲν ἔχει διευκρινισθῆ εἰσέτι. Πάντως, εἶναι ἀδύνατον ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ γίνῃ τελεία, ἀπὸ αἰτιολογικῆς μάλιστα ἀπόψεως, διάκρισις τῶν τόσων ποικίλων περιπτώσεων νανισμοῦ καὶ ἀκριβὴς κατάταξις αὐτῶν.

Φυλετικαὶ διαφοραὶ ἐπὶ τῶν νάνων δὲν φαίνεται νὰ ὑπάρχουν. Παρουσιάσθησαν πανταχοῦ τοῦ κόσμου, μεταξὺ ὅλων τῶν φυλῶν τοῦ τε παρελθόντος καὶ τῶν συγχρόνων. Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

— *[Φυτοπαθ.]* Καλεῖται *νανισμὸς* παθολογικὴ κατάστασις τῶν φυτῶν, ὅταν λόγῳ ἐλλείψεως ἐπαρκοῦς τροφῆς ἢ μὴ εὐνοϊκῶν συνθηκῶν τοῦ περιβάλλοντος παρουσιάζουν καχεκτικὴν ἀνάπτυξιν καὶ μένουν μικρότερα τοῦ συνήθους (π. χ. φυτὰ τῶν πολικῶν χωρῶν, τῶν ἄλπεων, τῆς ἐρήμου κλπ.). Ἐν Ἱσπανίᾳ προκαλοῦν τεχνητὸν νανισμὸν δένδρων πρὸς διακόσμησιν. Ε. Τ. Ε.

Νανκὶν ἢ *Κιὰνγκ-νὲνγκ* (Nanking ἢ Kiang-ning) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κίνας, πρωτεύουσα τῆς δημοκρατίας ἀπὸ τοῦ 1928, κειμένη ἐν τῇ διοικήσει Κιάνγκσου, τῆς ὁποίας εἶναι τὸ πολυανθρωπότερον κέντρον. Κάτ. 497.500, ὧν ἐλάχιστοι Εὐρωπαῖοι. Κεῖται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς (νοτίας) ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Γιάνγκ-τσὲ-Κίανγκ, 390 χλμ. περίπου πρὸ τῆς ἐν τῇ Σινικῇ θαλάσσῃ ἐκβολῆς, κατέχει δὲ εὐνοϊκωτάτην θέσιν εἰς τὸ μέσον σχεδὸν τοῦ ἀχανοῦ Σινικοῦ κράτους μεταξὺ Πεκίνου καὶ Καντῶνος, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀπέχει ἐξ ἴσου σχεδόν. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς καὶ διωρύγων μεθ' ὅλων τῶν μεγάλων παραλίων πόλεων τῆς χώρας καὶ ἔχει ποτάμιον λιμένα προσιτὸν καθ' ὅλον τὸ ἔτος εἰς μεγάλα πλοῖα. Ὡς ἐμπορικὸν κέντρον ἐξάγει

Digitized by Google

μεγάλας ποσότητας τεΐου, σιτηρῶν, βάμβακος κλπ.
καὶ ἔχει βιομηχανίαν διαφόρων ὑφασμάτων, μεταξὺ
τῶν ὁποίων διακρίνονται τὰ ἐξ αὐτοῦ ὀνομασθέντα
«νανκίν», ἐργοστάσια σινικῆς μελάνης, κομψοτεχνη-
μάτων κλπ. Ἡ πόλις τοῦ Νανκίν, τῆς ὁποίας τὸ
ὄνομα σημαίνει «νοτία πρωτεύουσα», εἶναι παλαιο-
τάτη, ἐχρησίμευσε δὲ πολλάκις κατὰ τοὺς πρώτους
μετὰ Χριστὸν χρόνους ὡς ἕδρα διαφόρον δυνα-
στειῶν ἀρξασῶν ἐπὶ τμημάτων τῆς Κίνας. Τῷ
222—277 ἦτο πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τῶν Οὔ,
ἀκολούθως δὲ τῶν ἀνατολικῶν Τσὶν (317—419),
τῶν Τσὶ (479—501) καὶ τῶν Λήνγκ (502—556).
Ὁ αὐτοκράτωρ Χόνγκ-οὺ (1368—1398) ἱδρυτὴς
τῆς δυναστείας τῶν Μίνγκ κατήγετο ἐν Νανκίν,
ὅπου ἐγκατέστησε τὴν πρωτεύουσάν του. Κατὰ τὴν
ἐποχὴν ταύτην ἦτο ἡ πολυανθρωποτέρα πόλις τοῦ
κόσμου,ἀριθμοῦσα 800.000 περίπου κατοίκων, παρέ-
μεινε δὲ πρωτεύουσα τῆς μεγάλης δυναστείας τῶν
Μίνγκ μέχρι τοῦ 1409, ὁπότε ὁ αὐτοκράτωρ Γιόνγκ-
Λὸ ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς ἐν Πεκίνῳ. Τὸ Νανκὶν
ἐξηκολούθησε καὶ μετὰ ταῦτα νὰ εἶναι ἐκ τῶν πο-
λυανθρωποτέρων καὶ σπουδαιοτέρωνπόλεων τῆς αὐ-
τοκρατορίας καὶ πρωτεύουσα τῆς γενικῆς διοικήσεως
Κιάνγκσου. Τῷ 1842 ἐπολιορκήθη ὑπὸ τῶν βρεττα-
νικῶν στρατευμάτων, ὑπὸ τὰ τείχη δ' αὐτοῦ συνωμο-
λογήθη ἡ πρώτη μεταξὺ Βρεττανῶν καὶ Κινέζων
συνθήκη, ὑπογραφεῖσα τὴν 29ην Αὐγούστου 1842.
Τὴν 19 Μαρτίου 1853 κατελήφθη ὑπὸ τῶν ἐπα-
ναστατῶν Ταΐ πίνγκ καὶ ἐγένετο πρωτεύουσα αὐ-
τῶν, παρέμεινε δὲ τὸ τελευταῖον κέντρον τῆς ἐπα-
ναστάσεως μέχρι τῆς 11 Ἰουνίου 1864, ὁπότε κα-
τελήφθη ὑπὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων
τοῦ στρατηγοῦ Τσέγκ-Κουὸ-Φάν. Κατὰ τὸν ἄγριον
τοῦτον ἐμφύλιον πόλεμον μεγάλωςἐζημιώθη ἡ πρόο-
δος τῆς πόλεως καὶ πολλαὶ ζημίαι ἐπροξενήθη-
σαν εἰς τὰ ἐν αὐτῇ καλλιτεχνικὰ κτήρια. Ἰδιαιτέ-
ρως ἀξιομνημόνευτος εἶναι ἡ καταστραφεῖσα περί-
φημος ἐκ πορσελλάνης παγόδα, ἥτις εἶναι γνωστὴ
ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς σινικῆς τέχνης ὡς «πύργος τῆς
πορσελλάνης» καὶ τὸ λαμπρὸν θερινὸν ἀνάκτορον.
Μεταξὺ τῶν σωζομένων μνημείων τοῦ Νανκὶν
σπουδαιότερον καὶ μᾶλλον ἐνδιαφέρον, ἀπὸ ἀρ-
χαιολογικῆς ἀπόψεως, εἶναι τὸ μαυσωλεῖον τοῦ αὐ-
τοκράτορος Χόνγκ-οὺ (1398), ὅμοιον πρὸς τὰ βο-
ρείως τοῦ Πεκίνου κείμενα πολυάριθμα ἐπιτάφια
μνημεῖα τῶν λοιπῶν αὐτοκρατόρων. Τὸ Νανκὶν
ὡς πόλις ἀνήκει εἰς τὸν τύπον τῶν μεγάλων ἰθα-
γενῶν πόλεων τῆς Κίνας, περιβάλλεται δὲ ὑπὸ με-
γάλου τείχους μήκους 32 χλμ. ἡμικατεστραμμένου,
τοῦ ὁποίου τὸ ὕψος φθάνει μέχρι 35 μ. Εἶναι ἐπί-
σης σπουδαιότατον ἐκπαιδευτικὸν κέντρον τῆς Κί-
νας, συγκεντρῶν κατ' ἔτος 12.000 περίπου σπουδα-
στῶν καὶ ἔχει πολλὰ σινικὰ τυπογραφεῖα καὶ βι-
βλιοθήκας. Ἀνοικτὸν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1899 εἰς τὸ εὐ-
ρωπαϊκὸν καὶ τὸ ξένον ἐμπόριον, ἐπετέλεσε μεγά-
λας ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως προόδους. Τῷ 1927
κατελήφθη ὑπὸ τῶν ἀπὸ Ν. προελαυνόντων στρα-
τευμάτων τῶν ἐθνικοφρόνων καὶ ἐγένετο μετ' ὀλί-
γον ἕδρα τῆς κυβερνήσεως τοῦ «Κουόμιντανγκ»,
παρέμεινε δὲ τοιαύτη καὶ μετὰ τὴν ἐπιβολὴν τῶν
ἐθνικοφρόνων καὶ τὴν κατάληψιν τῆς παλαιᾶς
πρωτευούσης Πεκίνου (1928), ὅπου παρέμειναν μό-
νον αἱ πρεσβεῖαι τῶν ξένων δυνάμεων καί τινες
ὑπηρεσίαι. Χ. Δ.

Νὰν-Κίο *[Κινεζ. Θέατρ.]*. Γενικὴ ὀνομασία
τῶν ἀνδρικῶν προσώπων τοῦ κινεζικοῦ δράματος.
Τὰ θηλυκὰ ὀνομάζονται *Νιοῦ-Κίο*. Ν. Ι. Λ.

Νοννὰ (Nanna) *[Σκανδ. Μυθολ.]*. Σύζυγος τοῦ
Μπαλντέρ, θυγάτηρ τοῦ Νὲπ καὶ μήτηρ τοῦ θεοῦ
Φορσέτ. Μαθοῦσα τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της,
ἀπέθανεν ἀμέσως ἐκ λύπης. Α. Δ.

Νάνναχος *[Μυθολ.]* Μυθικὸς βασιλεὺς τῆς Φρυ-
γίας, πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τοῦ Δευκαλίωνος. Οὗ-
τος, γνωρίζων τὸν ἐπικείμενον κατακλυσμόν, συνή-
θροισε τοὺς οἰκείους εἴς τι ἱερὸν καὶ μετὰ δακρύων
καὶ ὀδυρμῶν ἐξελιπάρει τὴν παρὰ τῶν θεῶν σω-
τηρίαν. Ἐντεῦθεν καὶ αἱ παροιμίαι τῶν ἀρχαίων:
«Τὰ Ναννάκου κλαύσεται», ἐπὶ ἀνθρώπου ὅστις ἀνω-
φελῶς παρακαλεῖ κλαίων, «Ναννάκου παλαιότερος»
ἢ «Τὰ Ναννάκου», ἐπὶ ἀνθρώπων παλαιῶν ἀντιλή-
ψεων καὶ ἰδεῶν, μὴ συγχρονιζομένων πρὸς τὴν
ἑκάστοτε ζωήν. Α. Θ. Σ.

Νάννινγκ (Nanning) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κί-
νας, πρωτεύουσα τῆς διοικήσεως Κουάνγκσι, κει-
μένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σικιάνγκ, 510 χλμ. ΝΔ. τῆς
Καντῶνος. Ἠνοίχθη εἰς τὸ ἐλεύθερον ἐμπόριον
ἀπὸ τοῦ 1907, ἔκτοτε δ' ἐπετέλεσε σημαντικὰς
προόδους. Κάτ. 73.300. Χ. Δ.

Νάννι ντὶ Μπάνκο (Nanni di Banco). Ἰτα-
λὸς γλύπτης, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Φλωρεν-
τίᾳ (1383—1430). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Ντονα-
τέλλο καὶ ἐφημίσθη ὡς εἷς τῶν ἱκανωτέρων καλ-
λιτεχνῶν τῆς ἐποχῆς του, ἕνεκα τῆς παρατηρητι-
κότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἐπιτυχοῦς ἀποδόσεως τοῦ
γυμνοῦ. Σῴζονται τούτου ἓν ἀέτωμα, ἐν ᾧ εἰκονί-
ζεται ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου (Μητρόπολις Φλω-
ρεντίας), «Ὁ ἅγιος Φίλιππος», «Τέσσαρες ἐστεμμένοι
ἅγιοι» καὶ «Ὁ ἅγιος Ἐλωὶ» (ἐν τῷ ναῷ Or San
Michele τῆς αὐτῆς πόλεως). Ι. Μ. Π.

Ναννίου ἢ ***Νιινίου πίναξ***. Οὕτω καλεῖται, συμ-
βατικῶς, ὁ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ
καὶ ὑπ' ἀρ. 11036 ἀποκείμενος ἐρυθρόμορφος πίναξ.
Εὑρέθη τῷ 1895 ἐν Ἐλευσῖνι καὶ ὡς ἐξάγεται ἐκ
τῆς ἐπιγραφῆς, τὴν ὁποίαν φέρει, ἦτο ἀνάθημα
γυναικός τινος, Ναννίου ἢ Νιινίου τὸ ὄνομα, πρὸς
τὰς ἐλευσινιακὰς θεότητας. Ὁ πίναξ εἶναι πήλι-
νος ἐν σχήματι ναΐσκου ἐν παραστάσι καὶ ἀετώ-
ματι καὶ ἀνήκει εἰς τὸ τέλος τοῦ Ε' ἢ τὰς ἀρχὰς
τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος. Ὑπὸ ζωγραφικὴν ἔποψιν ὁ
πίναξ τῆς Ναννίου δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς
τῆς ἀρίστης τέχνης, διότι ὄχι μόνον τὴν προο-
πτικὴν ἀγνοεῖ τελείως ὁ ἀγγειογράφος, ἀλλὰ καὶ
εἰς πολλὰ ἰχνογραφικὰ σφάλματα περιπίπτει· ἕνεκα
τῆς λεπτομεροῦς ὅμως περιγραφῆς τῆς ἐξεικονι-
ζομένης λατρείας, θεωρεῖται ὡς τὸ ἄριστον ἁπάν-
των τῶν ὑπαρχόντων μνημείων τοῦ ἐλευσινιακοῦ
κύκλου. Β. Δ. ΘΕΟΦΑΝΕΙΔΗΣ

ναννίτης (ὁ) (Nannites Diener) *[Παλαιοζωολ.]*.
Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογέ-
νειαν τῶν *πτυχιτιδῶν ἀμμωνοειδῶν* μαλακίων. Λεί-
ψανα ἀπολιθωμένα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν
πολλαχοῦ ἐντὸς στρωμάτων τῆς τριασίου διαπλά-
σεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Ἐν Ἑλλάδι λείψανα ναννι-
τῶν εὑρέθησαν: α') Τοῦ εἴδους *ναννίτης Hindo-
stanus Diener* εἰς τὴν θέσιν Μαρμαροτράπεζαν
τῆς νήσου Χίου ἐντὸς ἀσβεστολίθων τῆς βερφε-
νίου σειρᾶς τῆς τριασίου διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊ-
κοῦ. β') Τοῦ εἴδους *ναννίτης Bittneri Mojs. mut.
Asklepii Renz* ἐντὸς τῶν ἀσβεστολίθων τοῦ Ἁγ.
Ἀνδρέα (Ἀργολίδος), τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν κα-
τωτέραν καρνικὴν βαθμῖδα τῆς τριασίου διαπλά-
σεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

Νάννταγκων (Nandgaon) *[Γεωγρ.]*. Ἰθαγενὲς
κράτος τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν ταῖς Κεντρι-
καῖς Ἐπαρχίαις. Ἔχει ἔκτασιν 2.180 τ. χλμ. καὶ
170.000 κατ. Παράγει οἴνους, ὄρυζαν, βάμβακα καὶ
σιτηρά. Ἡ ὁμώνυμος πρωτεύουσα αὐτῆς (*Ρὰτζ-*)
Νάντγκων κεῖται παρὰ τὸν ποταμὸν Σηόναθ καὶ
ἔχει 11.094 κατ. Μ. Δ. Β.

Νάννπερ (Nander) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Βρετ-
τανικῶν Ἰνδιῶν, ἐν τῷ κράτει τοῦ Χαϋντεραμπάντ.
Κάτ. 15.000. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμ-
μῆς Βομβάης—Χαϋντεραμπάντ. Μ. Δ. Β.

Νάννπι (Nandi). Λαὸς τῆς Ἀνατολικῆς Βρετ-
τανικῆς Ἀφρικῆς, ἐν τῇ ἀποικίᾳ τῆς Κένυα. Εἶναι
μεῖγμα τῆς φυλῆς Μπαντού, χαμιτικῆς καὶ νειλωτι-
κῆς καὶ συγγενὴς τῶν φυλῶν Μασάϊ καὶ Λούμπουα.
Κατοικεῖ παρὰ τὸ ἐσβεσμένον ἡφαίστειον Ἔλγκον,
μεταξὺ αὐτοῦ, τοῦ πρώτου παραλλήλου πρὸς Ν. τοῦ
Ἰσημερινοῦ καὶ τῆς λίμνης Βικτωρίας Νυάνζας
πρὸς Α. ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου Νάννπι καὶ τῶν παρα-
κειμένων δασωδῶν περιοχῶν. Ἡ γλῶσσα αὐτῶν
ὁμοιάζει πρὸς τὴν τῶν Μασάϊ καὶ τῶν Σομαλί.
Εἶναι λίαν φιλοπόλεμοι καὶ ἐνδύονται διὰ δερμα-
τίνων μανδυῶν. Ἡ θρησκεία αὐτῶν εἶναι εἰδωλο-
λατρικὴ καὶ ἔχει στοιχεῖα τοτεμισμοῦ. Ἄλλοτε
ἀπετέλουν μέγα ἐμπόδιον τῶν καραβανίων ἀπὸ
Μομπάσσα εἰς Οὐγάνδαν, ἀλλὰ τῷ 1905—1906 οἱ
Ἄγγλοι ἀπώθησαν αὐτοὺς ἐκεῖθεν τῶν σιδηρο-
δρομικῶν γραμμῶν καὶ τῶν τηλεγραφικῶν συρμά-
των, τὰ ὁποῖα κατέστρεφον συστηματικῶς, ἐντο-
πίσαντες αὐτοὺς εἰς ἰδιαιτέρας περιοχάς. Μ. Δ. Β.

Νοννώ. Αὐλητρίς, ἐρωμένη τοῦ ποιητοῦ Μι-
μνέρμου, πρὸς ἣν οὗτος ἔγραψε δύο βιβλία ἐλε-
γείων, τιτλοφορούμενα διὰ τοῦ ὀνόματός της. — Π.

Νάνοι *[Ἀστρονομ.]*. Καλοῦνται οὕτως οἱ μι-
κρᾶς φωτεινότητος ἀπλανεῖς, τῶν ὁποίων ἡ θερ-
μοκρασία βαίνει ἐλαττουμένη, κατ' ἀντιδιαστολὴν
πρὸς τοὺς μεγάλης φωτεινότητος ἀστέρας, τῶν
ὁποίων ἡ θερμοκρασία βαίνει αὔξουσα καὶ οἱ
ὁποῖοι καλοῦνται *γίγαντες*.

Ἡ τοιαύτη διαίρεσις τῶν ἀπλανῶν εἰς δύο κα-
τηγορίας ὀφείλεται εἰς τοὺς ἀστρονόμους Hertz-
sprung καὶ Russell, στηρίζεται δὲ ἐπὶ τῆς ἀκο-
λούθου ἀρχῆς: Ὁ φασματοσκοπικὸς τύπος καὶ ἡ
εἰδικὴ λαμπρότης ἑκάστου ἀπλανοῦς, ἤτοι ἡ λαμ-
πρότης τῆς μονάδος τῆς ἐπιφανείας του εἰς τὴν
μονάδα τῆς ἀποστάσεως, ἀποτελοῦσι συνάρτησιν
τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπικρατούσης θερμοκρασίας. Συνε-
πῶς, ἐκ δύο ἀστέρων τοῦ αὐτοῦ φασματικοῦ τύ-
που, δηλαδὴ τῆς αὐτῆς θερμοκρασίας, εὑρισκομέ-
νων εἰς ἀπόστασιν ἀφ' ἡμῶν ἴσην πρὸς τὴν μο-
νάδα, θὰ ἔχῃ μεγαλύτερον ἀπόλυτον μέγεθος ὁ
ἔχων μεγαλυτέρας ἐκτάσεως ἐπιφάνειαν, ἤτοι με-
γαλυτέραν διάμετρον.

Διάφοροι μέχρι τοῦδε ἔρευναι ἀπέδειξαν ὅτι
ὑπάρχουσι δύο σειραὶ φασματικῶν τύπων τῶν ἀπλα-
νῶν, ἤτοι ἄλλοι μὲν ἐξ αὐτῶν ὑπάγονται εἰς τὴν
σειράν, ἥτις ἄρχεται ἀπὸ τοῦ τύπου Μ καὶ βαί-
νει πρὸς τὸν Β, ἄλλοι δὲ εἰς τὴν σειρὰν ἡ ὁποία
βαίνει ἀντιστρόφως ἐκ τοῦ Α πρὸς τὸν Μ. Οἱ τῆς
πρώτης κατηγορίας ἀστέρες ἔχουσιν ἀπόλυτα με-
γέθη μεγάλα καὶ σχεδὸν σταθερά, περιλαμβανό-
μενα μεταξὺ + 1,0 καὶ — 1,0, θερμοκρασίαν δὲ
αὔξουσαν ὅσῳ προχωροῦμεν ἀπὸ τοῦ τύπου Μ
πρὸς τὸν Β. Τοὐναντίον οἱ ἀστέρες τῆς δευτέρας
κατηγορίας ἔχουσι θερμοκρασίας ἐλαττουμένας
ἀπὸ τοῦ τύπου Α πρὸς τὸν Μ, τὰ δὲ ἀπόλυτα με-
γέθη των βαίνουσιν ἐλαττούμενα κατὰ μίαν ἢ δύο
μονάδας ἀπὸ τοῦ ἑνὸς φασματοσκοπικοῦ τύπου
εἰς τὸν ἑπόμενον.

Κατὰ ταῦτα, ἀστήρ τις φασματοσκοπικοῦ τύπου
Μ δύναται νὰ εἶναι ἢ γίγας ἢ νᾶνος, καθ' ὅσον τὸ
ἀπόλυτον μέγεθος αὐτοῦ εἶναι μέγα ἢ μικρόν,
διότι, ἀφοῦ ὡς φασματοσκοπικοῦ τύπου, ἀντιστοι-
χοῦντος εἰς ταπεινὴν θερμοκρασίαν, ἔχει μεγάλην
ἐπιφανειακὴν φωτεινότητα, δέον νὰ ἔχῃ μεγάλην
διάμετρον, ἐνῷ, τοὐναντίον, πᾶς ἀστὴρ τοῦ αὐτοῦ
τύπου καὶ τῆς αὐτῆς συνεπῶς θερμοκρασίας διὰ
νὰ ἔχῃ μικρὸν ἀπόλυτον μέγεθος θὰ ἔχῃ μικρὰν
διάμετρον.

Ἡ διάκρισις τῶν γιγάντων ἀπὸ τῶν νάνων εἶναι
εὐκολωτέρα εἰς τοὺς ἐρυθροὺς ἀστέρας τοῦ τύπου
Μ καί τινων ὑποδιαιρέσεων τοῦ τύπου Κ, ὅσον
ὅμως προχωροῦμεν πρὸς τοὺς λευκοὺς ἀστέρας
τῶν τύπων Α καὶ Β ἡ διάκρισις καθίσταται ὁλονὲν
δυσκολωτέρα καὶ ἐπὶ τέλους ἀποβαίνει ἀδύνατος.

Ἡ διαφορὰ τῶν διαστάσεων τῶν γιγάντων καὶ
τῶν νάνων ἐξηγεῖται ὡς ἑξῆς: Ἡ θερμοκρασία
τῶν γιγάντων βαίνει αὔξουσα ἀπὸ τοῦ τύπου Μ
πρὸς τὸν Β, διότι οἱ ἀστέρες τῆς κατηγορίας ταύ-
της, προχωροῦντες ἀπὸ τῶν πρώτων πρὸς τὰ τε-
λευταῖα στάδια τῆς ἀστρικῆς ἐξελίξεως βαίνουσι
συνεχῶς συστελλόμενοι. Ἀλλὰ κατὰ τὸν νόμον τοῦ
Lawe πᾶν ἀερῶδες σῶμα, ἀκτινοβολοῦν θερμό-
τητα καὶ συστελλόμενον ὑπὸ τὴν ἐπενέργειαν τῆς
βαρύτητος ἐπὶ τῶν μορίων του, δέον νὰ καθίστα-
ται θερμότερον ἐφόσον διατηρεῖ τὰς ἰδιότητας τε-
λείου ἀερίου. Ἡ τοιαύτη συστολὴ καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς
αὔξησις τῆς θερμοκρασίας ἐξακολουθεῖ μέχρις
ὡρισμένου τινὸς σταδίου τῆς ἀστρικῆς ἐξελίξεως,
καθ' ὃ παρεμβαίνει ἄγνωστός τις παράγων, πιθα-
νώτατα ἡ ἀκτινικὴ πίεσις, καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς
ἐκείνης ἡ ἀπώλεια θερμότητος δι' ἀκτινοβολίας
ὑπερισχύει τῆς παραγομένης διὰ τῆς ἀσθενοῦς
πλέον συστολῆς ἢ τῆς ἐνδοατομικῆς ἐνεργείας καὶ
ὁ ἀστὴρ ἄρχεται ψυχόμενος, ἤτοι μεταπίπτει εἰς
νᾶνον.

Οἱ νᾶνοι εἶναι κατ' ἀριθμὸν περισσότεροι τῶν
γιγάντων, διότι ἡ ψῦξις διαρκεῖ ἐπὶ μακρότερον
χρόνον ἢ ἡ διὰ συστολῆς θέρμανσις.

Ἰδιαιτέρας ὅλως σπουδαιότητος κατηγορίαν ἀπο-
τελοῦσιν οἱ λεγόμενοι λευκοὶ νᾶνοι. Οὗτοι, ὄντες
ἀμυδροί, ἂν καὶ ἔχουσιν ἐλαχίστην διάμετρον,
ἔχουσιν ἐν τούτοις λίαν ὑψηλὴν θερμοκρασίαν καὶ
ὑπάγονται εἰς τὸν φασματοσκοπικὸν τύπον F.
Τοιοῦτος εἶναι ὁ συνοδὸς τοῦ Σειρίου. Ἡ πυκνό-
της τῶν λευκῶν νάνων εἶναι τεραστία, ὑπερβαί-
νουσα κατὰ χιλιάδας τὴν τοῦ μολύβδου. Ἐπ' αὐ-
τῶν τὰ ἄτομα, λόγῳ ἀπωλείας ἰόντων, εὑρίσκονται
προφανῶς ἐν συνωστισμῷ κατὰ πολὺ μεγαλειτέρῳ
ἐκείνου, ὑφ' ὃν ἀπαντῶσιν ἐν τῇ περὶ ἡμᾶς ὕλῃ.
[Βλ. καὶ λ. *ἀστέρες*.] Σ. Π.

— *[Ἐγκυκλ.]*· βλ. λ. *νᾶνος*.

νανοκεφαλία (ἡ)· τὸ νὰ ἔχῃ τις κεφαλὴν νᾶ-
νον, δυσαναλόγως μικρὰν (ὄχι κεφαλὴν νάνου,
ἥτις δύναται νὰ εἶναι καὶ δυσαναλόγως ὀγκώδης).

— *[Ἀνθρωπολ.]* Τὸν ὅρον *νανοκεφαλία* μετεχει-
ρίσθησαν ἐν τῇ ἀνθρωπολογίᾳ διαφόρως, ὡς δη-
λωτικὸν ἄλλοτε ἄλλης χωρητικότητος. Κατὰ τὴν
διαίρεσιν τῆς χωρητικότητος τῶν κρανίων, πλὴν
ἄλλων, σημειοῖ ὁ Virchow ὡς «νανοκέφαλα» τὰ ἀπὸ
X—1200 κ. ἑ. μ. (ἀπὸ 1200—1600 καλεῖ «εὐρυκέ-
φαλα», τὰ δὲ ἄνω τῶν 1.600 «Kephalonen»). Εἰς
πλείστας διαιρέσεις δὲ χρησιμοποιεῖται ὁ ὅρος «μι-
κροκεφαλία» γενικῶς διὰ τὴν μέχρι 1150 ἢ καὶ 1300
κ. ἑ. μ. χωρητικότητα («μικροκεφαλία» X—1350,
«μεσοκεφαλία» 1350—1450, «μεγαλοκεφαλία» 1450
—X). Λαμβάνεται δηλαδὴ ἀδιακρίτως, ὡς ἐπὶ τὸ
πολύ, εἴτε ὁ ὅρος νανοκεφαλία, εἴτε, συνηθέστερον,
ὁ ὅρος μικροκεφαλία. Εἰς τοὺς παλαιοτέρους δὲ
χρόνους ἐχαρακτηρίζοντο ὡς «μικροκέφαλοι» καὶ
οἱ σμικροτάτην κεφαλὴν ἔχοντες παθολογικοὶ (ἰδιω-
τία) ἄνθρωποι, ὡς καὶ αἱ κυριολεκτικῶς τερατο-
λογικαὶ κεφαλαί, τῶν ὀλίγων ἑκατοντάδων κ. ἑ. μ.
χωρητικότητος, ἃς βλέπομεν εἰς τὰ παθολογικοα-
νατομικὰ μουσεῖα συνήθως. Τοὺς μετὰ ἐγκεφαλι-
κῆς ἀλλοιώσεως μάλιστα μόνον μικροὺς τὴν κε-
φαλήν, ἐκάλουν παλαιόθεν «μικροκεφάλους» πρὶν
ἢ ὁ ὅρος «μικροκεφαλία» ληφθῇ ὡς συγκριτικὸς
τοιοῦτος ἑνὸς μεγέθους ὡρισμένου τῆς κεφαλῆς,
ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἀνθρωπολογίᾳ (βλ. λ. *μικροκεφαλία*).

Ἀκριβῶς ὅμως ἡ διπλῆ αὕτη χρησιμοποίησις
φέρει σύγχυσιν καὶ εἶναι ἀναγκαία διάκρισίς τις
μεταξὺ τῶν παθολογικῶς καὶ φυσιολογικῶς μικρο-
κεφάλων. Πρὸς τοῦτο προετείναμεν τὴν χρησιμο-
ποίησιν ἀμφοτέρων τῶν ὅρων μετὰ διακεκριμένης
σημασίας. Καλοῦμεν δηλαδὴ «νανοκεφαλίαν» τὴν
παθολογικὴν κατὰ κανόνα σμικρότητα τοῦ κρα-
νίου, διατηρουμένου τοῦ ὅρου «μικροκεφαλία» διὰ
τὴν φυσιολογικὴν σμικρότητα. Τοιουτοτρόπως ἀ-
ποφεύγεται ἡ κακὴ σημασία τοῦ ὅρου μικροκεφα-
λία, τῆς συνυπάρξεως δηλαδὴ καὶ διανοητικῆς ἀμ-
βλύνσεως, δεδομένου ὅτι μικροκέφαλοι ὑπῆρξαν
καὶ μεγίστης διανοητικῆς ἐκφάνσεως ἄνθρωποι.
Κατὰ τὴν τοιαύτην διαίρεσιν αἱ ποικιλίαι τῆς χω-

Digitized by Google

ρητικότητος τοῦ κρανίου καθορίζονται ὡς ἀκολούθως:

Νανοκεφαλία	× — 1000	κ. ἑ. μ.	
Μικροκεφαλία	1001 — 1300	»	
Μετριοκεφαλία	1301 — 1450	»	
Μεγαλοκεφαλία	1451 — 1900	»	
Γιγαντοκεφαλία	1900 — ×		

Ἀντίστοιχος τῆς νανοκεφαλίας πρὸς τὴν ἑτέραν κατεύθυνσιν εἶναι ἡ γιγαντοκεφαλία. Αἱ τρεῖς ἄλλαι καταστάσεις ἀποτελοῦν περίπου τὰ φυσιολογικὰ ὅρια ποικιλίας, εἰς ἃ κινεῖται ἡ χωρητικότης τῆς κρανιακῆς κάψης.

Ἐπὶ τῶν γυναικῶν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ φυσιολογικὴ διαφορὰ πάντοτε τῶν 150 κ. ἑ. μ. περίπου ἐπὶ ἔλαττον.

Περιπτώσεις ἐσχάτης νανοκεφαλίας ὑπάρχουν πολλαὶ καὶ παρασκευάσματα διάφορα κρανίων ἐν τοῖς ἀνθρωπολογικοῖς καὶ τερατολογικοῖς μουσείοις. Ἱστορικὸν εἶναι τὸ ζεῦγος «Ἀζτέκων» τοῦ Topinard (1874).

Αἰτία τῆς νανοκεφαλίας εἶναι ἀναστολὴ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐγκεφάλου, ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει, κατὰ τὴν ἐνδομήτριον ἤδη ζωήν, ἐκ διαφόρων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πιθανῶν ἀφορμῶν. Τὸ λοιπὸν σῶμα δύναται νὰ ἐμφανισθῇ νᾶνον, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀναπτυχθῇ τελείως. Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

νανοκέφαλος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων κεφαλὴν οἱονεὶ νάνου, πολὺ μικράν.

—*[Ἀνθρωπολ.]* Βλ. *νανοκεφαλία*.

νανοκράδιον (τὸ) *[Βοτ.]*. Καλεῖται οὕτως ὁ κλάδος, ὅστις ἐλάχιστα καὶ ἀτελῶς αὐξάνεται κατὰ μῆκος. Ἄλλως *βραχυκράδιον*.

νανόμυς (ὁ) *[Παλαιοζῳολ.]*. Συνώνυμον τοῦ γένους *κιμολόμυς* (βλ. λ.).

νανόπλαγκτον (τὸ) *[Ζῳολ.]*· βλ. *πλαγκτόν*.

νανόρρωψ (ὁ) (Nannorrhops) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *φοινικιδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα, εἴδη ἅτινα εἶναι δένδρα φυόμενα εἰς τοὺς ἀγόνους τόπους τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Περσίας. Δ. Ν. Π.

νᾶνος (ὁ) (καὶ *νάνος* ἢ *νάννος*)· ὁ μικροῦ σώματος ἄνθρωπος, ὁ περισσότερον τοῦ συνήθους μικρόσωμος (καὶ ἐπὶ ζῴων καὶ φυτῶν)· μεταφ., ὁ μικρᾶς ἀξίας ἄνθρωπος: «νᾶνος πρὸς γίγαντα».

— *[Ἀνθρωπολ.]* Βλ. *νανισμός*.

— *[Ἐγκυκλ.]* Ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων οἱ ἀτυχεῖς νᾶνοι, ὅταν ἡ δυσμορφία τῆς σωματικῆς των κατασκευῆς δὲν ἦτο τόση, ὥστε νὰ προκαλῇ τὴν θλῖψιν μόνον καὶ τὸν οἶκτον, ἦσαν περιζήτητοι εἰς τὰς αὐλὰς καὶ τοὺς οἴκους τῶν πλουσίων ὡς «ἀντικείμενα» περιεργείας καὶ «ὄργανα» διασκεδάσεως. Ἀναφέρονται ἰδίως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀκμῆς τῶν Συβαριτῶν καὶ ἐκαλοῦντο τότε «σκωπαῖοι», ἐνῷ εἰς τὴν Ἑλλάδα τοὺς ὠνόμαζον συνήθως «στίλπωνας». Ἐκεῖθεν ἡ μόδα των μετεδόθη εἰς τὴν Ρώμην, ὅπου κατὰ τὰ τέλη τῆς δημοκρατίας καὶ ἐπὶ αὐτοκρατορίας κάθε Ρωμαῖος πλούσιος ἐθεώρει ὑποχρέωσιν νὰ ἔχῃ εἰς τὸν οἶκόν του, παρὰ τὰ ἐκ τῶν Ἰνδιῶν σπάνια πτηνά του, παρὰ τὰ παγώνια τῆς Μηδικῆς καὶ τοὺς σκύλους τῆς Μελίτης, καὶ τὸν νᾶνόν του. Ὁ Πλίνιος ὁ πρεσβύτερος ἀναφέρει δύο ἐκ τῶν μικροσκοπικῶν αὐτῶν ἀνθρωπίσκων τῆς ἐποχῆς του, τὸν Κοννόπαν καὶ τὴν Ἀνδρομέδαν, τῶν ὁποίων τὸ ἀνάστημα δὲν ὑπερέβαινε τοὺς δύο πόδας καὶ μίαν παλάμην (88 ½ ἑκατ. τοῦ μέτρου). Εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Τιβερίου ἀναφέρονται ἐπίσης νᾶνοι, γνωστὸν δὲ εἶναι ὅτι ὁ Δομιτιανὸς ὠργάνωσε, κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς ἑορτῆς ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ, ἀγῶνας πάλης νάνων πρὸς γυναῖκας. Εἰς τὴν αὐλὴν τέλος τοῦ Ἡλιογαβάλου ὑπῆρχον τόσοι, ὥστε ὁ διάδοχός του Ἀλέξανδρος Σεβῆρος ἐδώρησε μίαν δωδεκάδα ἐξ αὐτῶν εἰς διαφόρους μεγιστᾶνας. Τοὺς ἐδίδασκον ἰδίως νὰ χορεύουν, νὰ παίζουν παντομίμας, νὰ ἐκτελοῦν γυμνάσματα, κατὰ τὰ γεύματα δὲ εἶχον τὴν θέσιν των μεταξὺ τοῦ πλήθους τῶν κωμικῶν (copreae), τῶν ὁποίων προορισμὸς ἦτο νὰ διασκεδάζουν τοὺς δαιτυμόνας. Ἂν καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν νάνων τούτων ἦσαν γεννήματα τῆς φύσεως, βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι ἄλλοι ὤφειλον τὴν μικροσκοπικότητα τοῦ ἀναστήματός των εἰς βάρβαρα τεχνικὰ μέσα· ὁ Λογγῖνος συγκεκριμένως κάμνει λόγον περὶ εἰδικῶν κιβωτίων (γλωττόκομα), ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐνέκλειον παιδία ἐμφανίζοντα νανοειδεῖς τάσεις, διὰ νὰ παρεμποδίσουν τὴν σωματικήν των ἀνάπτυξιν.

Ἀρχαῖον ἀγαλμάτιον χορεύοντος νάνου.
[Ἐκ τῶν εὑρημάτων τῆς Ἡρακλείας.]

Καὶ εἰς τὸ Βυζάντιον ἐπίσης ἀναφέρονται νᾶνοι, χρησιμοποιούμενοι πρὸς διασκέδασιν τῶν βασιλέων καὶ τῶν πλουσίων, καὶ εἰς τὰς αὐλὰς δὲ τῆς Εὐρώπης ὁμοίως, κατὰ τοὺς ἰδίους καὶ τοὺς μετέπειτα χρόνους. Ἐν Γαλλίᾳ πρῶτος ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' κατήργησε τὸ ὑπούργημα τοῦ «νάνου τοῦ βασιλέως», ὁμοῦ μὲ τὸ τοῦ «τρελλοῦ». Εἰς ἄλλας ὅμως χώρας οἱ νᾶνοι ἐξηκολούθησαν ν' ἀποτελοῦν ἐπὶ μακρὸν εἰσέτι ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τοῦ προσωπικοῦ τῶν βασιλικῶν αὐλῶν. Διασημότερος ἐκ τῶν αὐλικῶν τούτων νάνων ὑπῆρξεν ὁ Ἄγγλος Τζέφφρεϋ Οὔδσων, γεννηθεὶς τῷ 1629 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1692, εἰς ἡλικίαν 63 ἐτῶν. Ἀνῆκεν ἀρχικῶς εἰς τὸν δοῦκα τοῦ Μπάκιγχαμ, ὅστις, ὅταν ὁ Κάρολος Α' τῆς Ἀγγλίας ἐνυμφεύθη τὴν Ἑρριέτην τῆς Γαλλίας, παραθέσας γεῦμα εἰς τὸ βασιλικὸν ζεῦγος, ἔκλεισε τὸν Τζέφφρεϋ ἐντὸς μιᾶς ζαχαροπήκτου τούρτας, ἡ ὁποία παρετέθη εἰς τὴν τράπεζαν κατὰ τὰ ἐπιδόρπια. Ἔκτοτε ὁ Τζέφφρεϋ προσελήφθη εἰς τὴν αὐλὴν καὶ ἐβαθμολογήθη βραδύτερον λοχαγός. Εἰς ἡλικίαν δεκαοκτὼ ἐτῶν εἶχεν ἀνάστημα 48 ἑκατοστομέτρων μόνον, τὸ ὁποῖον ὅμως αὐξανόμενον βαθμηδὸν ἔφθασεν ἐν τέλει εἰς 1μ. 16 ἑκατ. Περὶ αὐτοῦ λέγεται ὅτι ἐφόνευσε κάποτε ἐν μονομαχίᾳ διὰ πιστολίου ἕνα κόμητα, ὅστις ἠθέλησε νὰ τὸν γελοιοποιήσῃ καὶ ὅτι συνελήφθη δὶς κατὰ τὴν διάρκειαν διαφόρων ταξιδίων του ὑπὸ πειρατῶν. Ἀπὸ τοῦ 1664 διέμενεν εἰς Γαλλίαν, κατηγορηθεὶς δὲ τῷ 1682 ἐπὶ συμμετοχῇ εἴς τινα συνωμοσίαν παπιστῶν, ἐνεκλείσθη εἰς τὰς φυλακὰς ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Ἄλλος διάσημος αὐλικὸς νᾶνος ὑπῆρξεν ὁ Νικόλαος Φέρρι, ὁ ἀποκληθεὶς «Bébé», τὸν ὁποῖον ὁ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας Στανίσλαος Λετζίνσκυ διετήρει πλησίον του μέχρι τοῦ θανάτου του καὶ τοῦ ὁποίου ὁ σκελετὸς διατηρεῖται εἰς τὸ παρισινὸν Μουσεῖον φυσικῆς ἱστορίας. Περὶ αὐτοῦ ἠσχολήθη ὁ Μπυφφὸν καὶ ἄλλοι εἰδικοὶ ἐπιστήμονες. Εἶχε γεννηθῆ ἐκ γονέων γεωργῶν κανονικοῦ ἀναστήματος, εἶχε δὲ εἰς ἡλικίαν ἓξ ἐτῶν ὕψος 0,38 καὶ βάρος 13 λιβρῶν, συμμετρικὴν διάπλασιν καὶ κανονικὸν καὶ συμπαθὲς πρόσωπον· ἡ διανοητικότης του ὅμως παρουσίαζε σημαντικὴν καθυστέρησιν. Εἰς ἡλικίαν 23 ἐτῶν, ὁπότε καὶ ἀπέθανε, τὸ ἀνάστημά του εἶχε φθάσει εἰς 89 ἑκατοστόμετρα. Ἄλλοι ὀνομαστοὶ νᾶνοι τῶν μέσων χρόνων ὑπῆρξαν: ὁ Γκρανζάν, ἀνήκων εἰς τὸν Ἐρρῖκον Β', ὁ. Βλαδίσλαος Κουμπιτάλις, ζῶν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Πολωνίας κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα, ὁ τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου Κουΐντου, ὁ Σεβαστιανὸς ντὲ Μόρα, οἱ 34 νᾶνοι τοῦ καρδιναλίου Βιτέλλι κ. ἄ. Πολλοὺς ἐκ τῶν νάνων τούτων ἀπηθανάτισεν ὁ χρωστὴρ διαφόρων μεγάλων ζωγράφων, ἐν οἷς καὶ τοῦ Βελάσκεθ. Ὡς «νᾶνοι» ἐπίσης μνημονεύονται (θὰ πρόκειται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα περὶ ἁπλῶς μικροσώμων ἀνθρώπων) οἱ Ριχάρδος Ζίμπσον καὶ Ἰάκ. Λένεν, ζωγράφοι ἱκανῆς ἀξίας, ὁ Γκοντὼ ἐπίσκοπος τοῦ Γκράς, ὁ Χαϊϋ μέλος τοῦ ἀγγλικοῦ κοινοβουλίου, ἡ Μανέττα Στόκκερ, κλειδοκυμβαλίστρια σπανίου ταλάντου κλπ. Μεταξὺ τῶν νάνων τῶν ἐμφανισθέντων εἰς δημόσια θεάματα κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἀναφέρονται ὡς ἐξαιρετικῶς μικροσκοπικοὶ οἱ κατωτέρω: ὁ Τὸμ-Πούς, ὕψους 0,57, ὅστις ἔπαιξεν εἰς διάφορα ἐλαφρὰ θέατρα τῆς Εὐρώπης, εἰς τὸ ρόλον ἰδίως τοῦ «Κοντορεβιθούλη», ὁ Ἀδριανὸς Ἐσσιμιλαὶρ (0,69 εἰς ἡλικίαν 16 ἐτῶν), ὁ Βίκτωρ Στὶλ (0,80), ἡ «βασίλισσα Μὰμπ» (0,70 εἰς ἡλικίαν 19 ἐτῶν) κλπ. Πάντες οὗτοι ἔδιδον τὴν ἐντύπωσιν κανονικῆς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μικρογραφίας καλῶς διαπεπλασμένου ἀνθρώπου, ἄνευ στρεβλώσεων καὶ παραμορφώσεων. Ἀλλ' ὡς ἐξαιρετικὸν ὅλως φαινόμενον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης μνημονεύεται ἡ Παυλίνα Μοῦστερς, ἡ ἐπονομαζομένη «πριγκίπισσα Παυλίνα», γεννηθεῖσα τῷ 1878 εἰς Βραβάντην τῆς Γαλλίας, ἕβδομον μεταξὺ δέκα ἄλλων κανονικῆς διαπλάσεως τέκνων τῶν ἰδίων γονέων. Εἰς ἡλικίαν 5 ἐτῶν εἶχεν ὕψος 55 ἑκατοστομέτρων καὶ βάρος 3 χιλιογράμμων, εἰς ἡλικίαν δὲ 7 ἐτῶν τὸ ἀνάστημά της ἦτο 59 ἑκατοστὰ καὶ τὸ βάρος 9 χιλιόγραμμα. Ἡ κεφαλή της ἦτο ἐξαιρετικῶς μικροσκοπική, ἀπολύτως σύμμετρος πρὸς τὰς διαστάσεις τοῦ ὅλου σώματος, ἡ δὲ διανοητικότης αὐτῆς κατὰ πολὺ ἀνωτέρα τῶν εὐφυεστέρων ὁμηλίκων των.

Ὁ νᾶνος τοῦ Φιλίππου Δ' τῆς Γαλλίας.
[Πίναξ τοῦ Βελάσκεθ.]

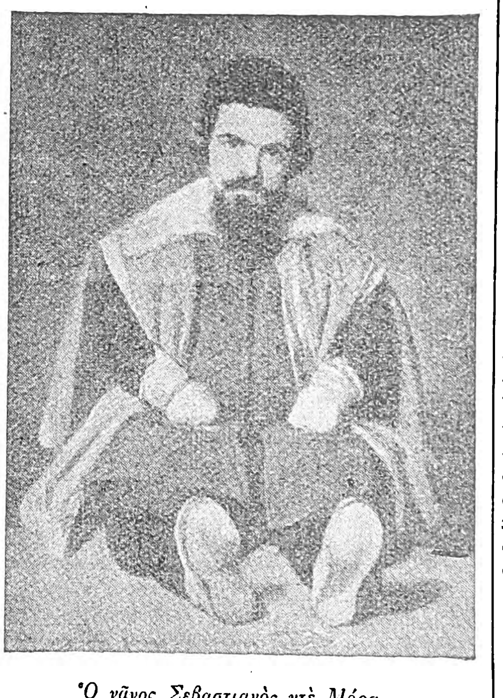

Ὁ νᾶνος Σεβαστιανὸς ντὲ Μόρα.
[Πίναξ τοῦ Βελάσκεθ.]

Ὁ νᾶνος Τόμ-Πούς.

Πολλοὶ κατὰ καιροὺς ἐπεχείρησαν νὰ δημιουργήσουν γένη μικροσκοπικῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς μεταξὺ νάνων ἐπιμιξίας. Ἰδιαιτέρως δ' ἀναφέρονται ἐν προκειμένῳ αἱ προσπάθειαι τῆς Αἰκατερίνης τοῦ Βρανδεβούργου καὶ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Μεγάλου Πέτρου. Ἡ τελευταία, ἐπὶ τῇ στέψει ἑνὸς ζεύγους νάνων, διωργάνωσε μεγάλας ἑορτάς, εἰς τὰς ὁποίας εἶχε καλέσει 83 ἄλλους νάνους τῆς Ρωσίας καὶ καθ' ἃς τὸ ζεῦγος τῶν νεονύμφων καὶ ἡ ἀκολουθία του ἐπωχοῦντο εἰς ἐπίτηδες κατασκευασθείσας μικροσκοπικὰς ἁμάξας, συρομένας ἀπὸ ἱππάρια τῶν νήσων Shetland. Ὅλαι ὅμως αἱ ἑνώσεις τοῦ εἴδους τούτου ἀπέβησαν κατὰ κανόνα στεῖραι.

[Περὶ τῶν νανοειδῶν φυλῶν βλ. λ. *Πυγμαῖοι* καὶ *Λάπωνες*.] Γ. Ζ.

—*[Ἀστρονομ.]*· βλ. λ. *Νᾶνοι*.

— *[Μυθολ.]* Οἱ νᾶνοι ἔχουν σημαντικὴν θέσιν εἰς τὴν γερμανικὴν ἰδίως καὶ τὴν κελτικὴν μυθολογίαν. Εἶναι πονηρὰ κατὰ τὸ πλεῖστον πνεύματα ζῶντα ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ἱκανὰ νὰ κατεργάζωνται τὰ μέταλλα καὶ παρεμβαίνοντα ἐνίοτε εἰς τὴν αὔξησιν τῶν φυτῶν. Εἶναι μικροσκοπικοὶ τὸ σῶμα, μάγοι καὶ προφῆται, μελαψοί, δασύτριχες μὲ φωνὴν βραχνὴν καὶ ὑπόκωφον. Εἰς τοὺς μύθους τῆς γαλλικῆς Βρετάνης οἱ νᾶνοι εἶναι δύο εἰδῶν, ἐξ ὧν οἱ μὲν φίλοι τοῦ ἀνθρώπου, συντρέχοντες αὐτὸν εἰς τὰς γεωργικὰς ἐργασίας, οἱ δὲ ἄλλοι κακοποιοί, χορεύοντες τὴν νύκτα ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης καὶ κλέπτοντες τοὺς ἀφυλάκτους θησαυρούς. Εἰς τὴν Νορβηγίαν ἡ ἠχώ, εἰς τὰ σπήλαια ἰδίως καὶ τὰς ὑπογείους φάραγγας, καλεῖται «φωνὴ τῶν νάνων», κατοικούντων εἰς αὐτάς. — Ω.

Νάνος. Κρὴς ἁρματολός, δράσας ἀνὰ τὸν νομὸν Χανίων περὶ τὸ 1800.

νανοσωμία *[Ἀνθρωπολ.]* Βλ. *νανισμός*.

νανότραγος (ὁ) (Nanotragus) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μηρυκαστικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *κοιλοκέρων*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους θηλαστικά, ἰθαγενῆ τῆς Ἀφρικῆς. Ἐκ τῶν ἐλαχίστων εἰδῶν τοῦ γένους γνωστότερον εἶναι ὁ *νανότραγος ὁ ἀκανθωτὸς* (Nanotragus spinosus), ὅστις ἔχει μῆκος 60 περίπου ἑκατοστομέτρων, κεφαλὴν μικρὰν μὲ μικρὰ κέρατα καὶ ρύγχος ὀξύ. Τὸ σῶμά του καλύπτεται ὑπὸ σκληρῶν βραχειῶν τριχῶν ἐν εἴδει ἀκανθῶν. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Γουϊνέαν. Δ. Ν. Π.

νανουρίζω· ἄλλως *ναναρίζω* (βλ. λ.).

νανούρισμα (τό)· ἄλλως *νανάρισμα* (βλ. λ.).

— *[Λαογρ.]* Συνηθέστατα, εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς τὰ *νανουρίσματα* ἀποτελοῦνται ἀπὸ διαφόρους ἐπι-

Digitized by Google

φωνήσεις ἀπαγγελλομένας ἢ ᾀδομένας ἠρέμως καὶ μονοτόνως. Τοιαύτη ἐπιφώνησις τῶν Ἑλληνίδων καὶ ἄλλων μητέρων εἶναι τὸ νάνι νάνι, νάνα νάνα, νοῦνα νοῦνα, ἐξ ἧς προῆλθε καὶ ἡ λέξις νανούρισμα, σημαίνουσα τὴν πρᾶξιν τοῦ ἀποκοιμίζειν καὶ τὰ συνοδευτικὰ τῶν ἐπιφωνήσεων ᾀσμάτια, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀξιοσημείωτα διὰ τὴν τρυφερὰν ἔκφρασιν τῆς ἀγάπης καὶ τῶν πόθων τῆς μητρικῆς καρδίας. —Ω.

—*[Μουσ.]* Τὸ *νανούρισμα* (γαλλ. berceuse, γερμ. Wiegenlied) εἶναι ᾆσμα ἁπλῆς μορφῆς, δι' οὗ ἀποκοιμίζουν τὰ βρέφη. Τὸ νανούρισμα ἀπαντᾶται ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων παρ' ἅπασι τοῖς λαοῖς, εἰδικῶς δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν, οἵτινες εἶχον καλλιεργήσει καλλιτεχνικὰ πρότυπα τοῦ εἴδους τούτου ὑπὸ τὸ ὄνομα *καταβαυκαλήσεις* ἢ *καταβαυκαλισμός*. Εἴτε ὡς λαϊκὸν δημιούργημα, εἴτε ὡς ἔργον τέχνης, ἔχει περιωρισμένας γενικῶς διαστάσεις, ἁπλῆν μορφὴν καὶ ἤρεμον χαρακτῆρα, χρησιμοποιεῖ δὲ ὡς ἐπῳδὸν τὴν λέξιν νάνι νάνι..... Ὡς ἔργον τέχνης ἔχει περιληφθῆ εἰς διάφορα μελοδράματα, ὡς π.χ. εἰς τὴν «Ἀρμίδα» τοῦ Γκλούκ, εἰς τὴν «Βωβὴν τοῦ Πόρτιτσι» τοῦ Ὠμπέρ, εἰς τὴν «Ἀφρικάναν» τοῦ Μάγερμπεερ, εἰς τὸν «Ζοσελὲν» τοῦ Γκοντάρ, ἐκ δὲ τῶν ἑλληνικῶν εἰς τὸν «Μᾶρκον Μπότσαρην» τοῦ Καρρὲρ καὶ εἰς τὸ «Δαχτυλίδι τῆς Μάννας» τοῦ Καλομοίρη. Αὐτοτελῆ τεχνικὰ νανουρίσματα ἔγραψαν ἐπίσης ὁ Σοπέν, ὁ Σοῦμπερτ, ὁ Σοῦμαν, ὁ Βέμπερ, ὁ Γκουνώ, ὁ Μουσσόργκσκι, ὁ Γκρετσανίνωφ κ. ἄ. Γ. Σ.

νανουριστός, —ή, —ό· δημοτ., ὁ ὅμοιος πρὸς νανούρισμα: «νανουριστὸ τραγοῦδι», «φωνὴ νανουριστή».—Ἐπίρρ. *νανουριστά*.

νανοφυὴς (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ὁ ἔχων φυὴν, σῶμα νάνου, μικρόσωμος.

νανοφυὴς (ὁ) (Nanophyes) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ῥυγχοφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κουρκουλιονιδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη κανθάρων, ἀπαντῶντα πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Δ. Ν. Π.

νανοφυΐα *[Ἀνθρωπολ.]*· βλ. *νανισμός*.

Νάνσαν (Nanshan) *[Γεωγρ.]*. Μεγάλη ὀροσειρὰ τῆς Α. Ἀσίας, ἐν Κίνᾳ παρὰ τὰ ΒΑ. σύνορα τοῦ Θιβέτ, ἀποτελοῦσα συνέχειαν τῶν ὀροσειρῶν Κουὲν Λοὺν καὶ Ἀλτὺν Τάγκ. Περιλαμβάνει παραλλήλους ὀροστοιχίας διευθυνομένας ἀπὸ ΔΒΔ. πρὸς ΑΝΑ. μεταξὺ τῆς ἐρήμου Γόβης καὶ τοῦ ἕλους Τσάϊνταμ. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφή του φθάνει μέχρι 5.540 μ. Κυριώτερα τμήματα τῆς ὀροσειρᾶς Νάνσαν εἶναι τὰ ὄρη Ἀλεξάνδρου Γ', Χοῦμπολτ, Ρίττερ κλπ.

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Ρωσοϊαπωνικοῦ πολέμου ἡ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ὄκου ἀποβιβασθεῖσα εἰς Πιτσεουὸ 2α ἰαπωνικὴ στρατιὰ ἤρχισε προχωροῦσα πρὸς νότον, ἵνα ἀποσπάσῃ τὰ ἐπὶ τῆς χερσονήσου Λιάο Τοὺνγκ ρωσικὰ στρατεύματα πρὸς τὸ Πὸρτ Ἀρθούρ. Ὁ Ρῶσος στρατηγὸς Σταῖσσελ (Stoessel) εἶχε καταλάβει τὸν νοτίως τοῦ χωρίου Κιντσέου στενὸν λαιμὸν τῆς χερσονήσου, ἀποτελοῦντα εἶδος ἰσθμοῦ, καὶ εἶχεν ὀργανώσει ἀμυντικῶς τρεῖς διαδοχικὰς τοποθεσίας, τὴν μὲν προκεχωρημένην διήκουσαν μεταξὺ Κιντσέου καὶ ὄρους Σάμψον, τὴν πρώτην ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων Νανσὰν καὶ τὴν δευτέραν ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων Ναγκουαλίνγκ. Ἐπηκολούθησε τότε (26 Μαΐου 1904) ἀγών, φερόμενος ὑπὸ τὸ ὄνομα «Μάχη Νανσάν». Τὴν ἑσπέραν τῆς προηγουμένης αἱ μεραρχίαι τῆς 2ας ἰαπωνικῆς στρατιᾶς εὑρίσκοντο βορειοανατολικῶς τῆς γραμμῆς Κιντσέου—ὄρους Σάμψον, ἕτοιμαι ἵνα ἀπὸ τῆς ἑπομένης ἀναλάβωσι τὴν πρὸς νότον προχώρησιν καὶ ἐπίθεσιν. Τὸ μεσονύκτιον 25—26 Μαΐου ἐξώρμησεν ἡ στρατιὰ ὑπὸ σφοδρὰν βροχήν, ὑποστηριζομένη εἰς τὸ δεξιόν της (ἀπὸ τοῦ κόλπου Κιντσέου) ὑπὸ τεσσάρων κανονιοφόρων, καὶ περὶ τὸ λυκαυγὲς κατέλαβε τὴν προκεχωρημένην γραμμὴν τῶν Ρώσων. Ἡ περαιτέρω προχώρησις ἐπανελήφθη περὶ τὴν 9ην ὥραν τῆς 26ης Μαΐου, καθ' ὅσον ἡ πυκνὴ ὁμίχλη παρημπόδιζε τὴν δρᾶσιν ἐνωρίτερον· ἀλλ' ἡ προχώρησις ἦτο βραδυτάτη, λόγῳ τοῦ δραστικοῦ πυρὸς τῶν Ρώσων μέχρις οὗ, τέλος, περὶ τὴν 17ην ὥραν τὸ ἰαπωνικὸν πεζικὸν καθηλώθη εἰς ἀπόστασιν 500 περίπου μέτρων ἀπὸ τῆς τοποθεσίας τοῦ Νανσάν. Ὁ Ὄκου, χωρὶς νὰ διστάσῃ τότε, διέταξε τὴν πάσῃ θυσίᾳ προχώρησιν πρὸς κατάληψιν τῆς τοποθεσίας Νανσάν, καὶ δὴ ἐφ' ὅσον ἦτο ἀκόμη ἡμέρα. Αἱ μεραρχίαι 1η καὶ 3η προὐχώρησαν μέν, ἀλλὰ μετ' ἀφαντάστων ἀπωλειῶν, δι' ὃ ἡ ἔκβασις τῆς μάχης ἤρχισε καθισταμένη λίαν ἀμφίβολος· ἀλλ' ἐνῷ ἡ κατάστασις ἦτο τοιαύτη, ἡ 4η μεραρχία ἐβυθίσθη

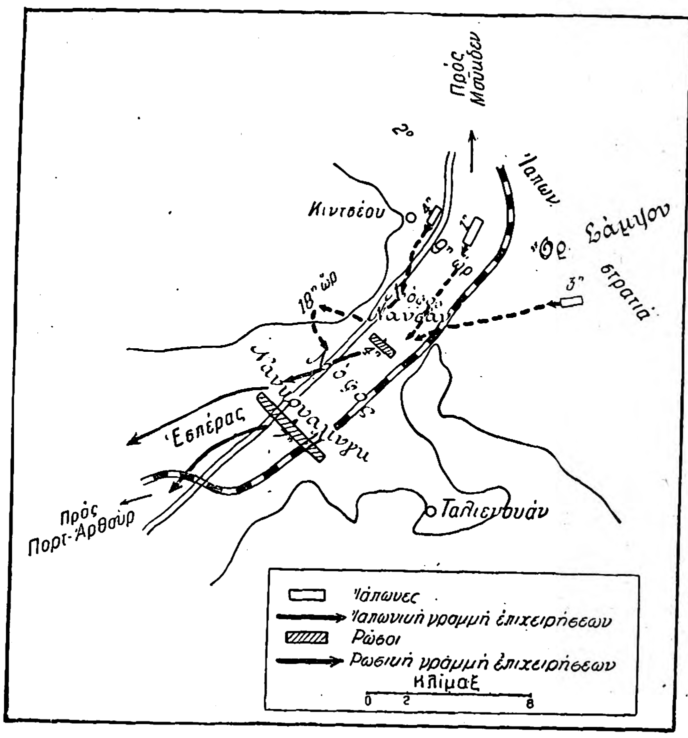

Μάχη Νάνσαν 26ης Μαΐου 1904.

ἐντὸς τοῦ ὕδατος καὶ ἤρχισε προχωροῦσα διὰ τῆς θαλάσσης, μέχρις οὗ, ὑπερκεράσασα τὸ ἀριστερὸν πλευρὸν τῶν Ρώσων, προέβη εἰς ἀπειλὴν τῶν μετὰ τοῦ Πὸρτ Ἀρθοὺρ ρωσικῶν γραμμῶν συγκοινωνιῶν. Αἱ δύο ἕτεραι ἰαπωνικαὶ μεραρχίαι, ἐπωφεληθεῖσαι τῆς θαρραλέας ταύτης δράσεως τῆς 4ης μεραρχίας, ἐρρίφθησαν ἀκάθεκτοι εἰς τὴν μετωπικὴν ἐπίθεσιν. Οἱ Ρῶσοι, φοβηθέντες μήπως ἀποκοπῶσιν ἀπὸ τῶν γραμμῶν ὑποχωρήσεώς των, ἐγκατέλειψαν ἀμέσως ὄχι μόνον τὴν τοποθεσίαν Νανσὰν ἀλλὰ καὶ ἀμαχητὶ τὴν τοποθεσίαν Ναγκουαλίνγκ. Οἱ Ἰάπωνες κατέλαβον τὴν μὲν πρώτην τοποθεσίαν τὴν ἑσπέραν τῆς 26ης Μαΐου, τὴν δὲ δευτέραν τὴν πρωΐαν τῆς 27ης. Ἡ μάχη αὕτη ἔχει τὸ χαρακτηριστικὸν ὅτι, ἐνῷ οἱ Ρῶσοι ἐθεώρουν, συμφώνως ταῖς γνωσταῖς ἀρχαῖς, τὸ ἀριστερὸν πλευρόν των στηριζόμενον ἐπὶ ἀνυπερβλήτου κωλύματος, συνεπῶς ἀπαραβίαστον, οἱ Ἰάπωνες τοὺς διέψευσαν διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ τακτικοῦ πεδίου ἐντὸς τῆς θαλάσσης. Ν. Θ. Κ.

— **Νάνσαν** (Nanshan) *[Γεωγρ.]*. Μικρὰ βουνοσειρὰ τῆς Α. Ἀσίας ἐν Μαντζουρίᾳ, ὑψουμένη ἐπὶ τῆς χερσονήσου Κουατούνγκ. Χ. Δ.

Νάνσεν (Nansen), ***Πέτρος***. Δανὸς συγγραφεὺς (1861—1918). Ἔγραψεν ἐκτενῆ διηγήματα, μυθιστορήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: «Νέοι ἄνθρωποι» (1883), «Ἡμερολόγιον τοῦ Ἰουλίου» (1893), «Μαρία» (1894), «Ὁ γάμος τῆς Ἰουδήθ» (1918) δρᾶμα, «Τὰ πάντα διὰ τοῦ πυρὸς» (1899) δρᾶμα, «Οἱ ἀδελφοὶ Μοῦντε» (1916) κ. τ. λ. Μ. Δ. Β.

— **Νάνσεν** (Nansen), ***Φρίτιοφ***. Νορβηγὸς ἐξερευνητής, πολιτικός, φιλάνθρωπος καὶ φυσικὸς (1861—1930). Ἐγεννήθη ἐν Φραὶν παρὰ τὸ Ὄσλου (πρῴην Χριστιανίας) καὶ ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας εἶχεν ἐπιδοθῆ μεγάλως εἰς τὴν φυσικὴν ἀγωγήν, ἥτις ἔμελλε ν' ἀποβῇ εἰς αὐτὸν τόσον χρήσιμος κατόπιν εἰς τὰς πολυπληθεῖς του ἐξερευνήσεις. Ἐσπούδασε ζῳολογίαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ὄσλο καὶ ἐπραγματοποίησε τὸ πρῶτόν του ἐξερευνητικὸν ταξίδιον κατὰ τὸ 1882, λαβὼν μέρος εἰς ἐπιστημονικὴν ἀποστολὴν ἐπὶ τοῦ πλοίου «Βίκινγκ» πρὸς μελέτην τῆς πανίσκης τῆς Γροιλανδίας. Κατὰ τὸ ταξίδιον τοῦτο ἐφόνευσε 500 φώκας καὶ 14 λευκὰς ἄρκτους. Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του διωρίσθη ἐπιμελητὴς τοῦ τμήματος τῆς φυσικῆς ἱστορίας τοῦ μουσείου Μπέργκεν.

Φρίτιοφ Νάνσεν.

Κατὰ τὸ 1886 ἐπεσκέφθη τὸν ζῳολογικὸν σταθμὸν τῆς Νεαπόλεως, ὅπου κατέγινεν εἰς ζῳολογικὰς καὶ ἱστολογικὰς μελέτας καὶ συνέγραψε διάφορα σχετικὰ ἄρθρα καὶ διατριβάς, μία τῶν ὁποίων, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ κατασκευὴ καὶ ἡ σύνθεσις τῶν ἱστολογικῶν στοιχείων τοῦ νευρικοῦ συστήματος» (1887), ἐκρίθη τόσον εὐμενῶς ὑπὸ τῶν εἰδικῶν, ὥστε ἐγένετο ἀφορμή, ὅπως τὸ πανεπιστήμιον τῆς Χριστιανίας ἀπονείμῃ εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον τοῦ διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας. Τὸ πρῶτον ταξίδιόν του εἰς τὴν Γροιλανδίαν ἔπεισεν αὐτὸν ὅτι ἡ χώρα παρεῖχε μέγιστον ἐνδιαφέρον ἀπὸ ἀπόψεως ἐξερευνήσεων καὶ τῷ 1887 ἤρχισε προπαρασκευαζόμενος διὰ τὴν πραγματοποίησιν νέου ταξιδίου πρὸς ἐξερεύνησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς μεγάλης ἀρκτικῆς νήσου. Παρὰ τὴν ἄρνησιν τῆς νορβηγικῆς κυβερνήσεως, ὅπως παράσχῃ τὰ ἀναγκαῖα χρηματικὰ μέσα, τὸ ταξίδιον τοῦτο ἐπραγματοποιήθη, χάρις εἰς τὴν γενναιοδωρίαν Νορβηγοῦ ἐμπόρου τῆς Χριστιανίας, τὸν Μάϊον τοῦ 1888, καὶ διήρκεσεν ἐπὶ ἓν ἔτος. Κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ ὁ Νάνσεν ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ μελετήσῃ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν Ἐσκιμώων καὶ ἐξηρεύνησε τόσον τὰς ἀκτάς, ὅσον καὶ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, πρῶτος αὐτὸς συλλέξας πολυτίμους πληροφορίας, γεωγραφικάς, γεωλογικὰς καὶ μετεωρολογικὰς περὶ τῆς Γροιλανδίας καὶ τῶν περὶ αὐτὴν πολικῶν χωρῶν καὶ ἀποκομίσας πλούσιον ὑλικὸν διὰ τὸ ἔργον του «Ἡ ζωὴ τῶν Ἐσκιμώων», ὅπερ ἐξέδωκε βραδύτερον (1892). Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς τὴν Νορβηγίαν ἐδημοσίευσε τὸ ἔργον του «Πρῶτον ταξίδιον εἰς τὴν Γροιλανδίαν», ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξέθετε τὰ ἐπιστημονικὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀποστολῆς του καὶ ὅπερ κατέταξεν αὐτὸν μεταξὺ τῶν ἐξεχόντων ἐξερευνητῶν τῶν τελευταίων χρόνων. Κατόπιν διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ ζῳοτομικοῦ μουσείου τοῦ Ὄσλο, εὐθὺς δὲ ἀπὸ τοῦ ἑπομένου ἔτους συνέλαβε τὴν ἰδέαν τῆς διοργανώσεως μεγάλης ἐξερευνητικῆς ἀποστολῆς εἰς τὸν Βόρειον Πόλον καὶ ὑπέβαλε πρὸς τοῦτο σχέδιον εἰς τὴν Νορβηγικὴν Γεωγραφικὴν Ἑταιρείαν, ὅπερ μετὰ πολλὰς ἀντιρρήσεις ἐνεκρίθη. Ἡ νορβηγικὴ βουλὴ ἐψήφισε συμμετοχὴν εἰς τὰς δαπάνας κατὰ τὰ δύο τρίτα αὐτῶν (250.000 φρ.), τοῦ ἑτέρου τρίτου συμπληρωθέντος δι' ἐράνων, καταβληθέντων ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ὀσκὰρ καί τινων ἰδιωτῶν. Πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ ταξιδίου τούτου κατεσκευάσθη, κατὰ τὰς ὑποδείξεις τοῦ Νάνσεν, εἰδικὸν πλοῖον, ἡ τριστος γολέττα «Φρὰμ» (Ἐμπρὸς) 400 τόννων, ἐφοδιασθεῖσα δι' ὅλων τῶν ἀναγκαίων ἐπιστημονικῶν ἐργαλείων καὶ μὲ τρόφιμα ἐπαρκῆ διὰ πέντε ἔτη καὶ πλήρωμα ἀποτελεσθὲν ἐκ 12 ἀνδρῶν. Ὁ Νάνσεν παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν πλοίαρχον Ὄττο Σβέρντρουπ, τὸν ἀστρονόμον καὶ μετεωρολόγον Σκὼτ Χάνσεν, τὸν ἰατρὸν καὶ βοτανικὸν Γκρὰβ Μπλέσσινγκ, τὸν πυροβολητὴν ἀξιωματικὸν Γιάλμαρ Γιόχανσεν καὶ ἄλλους τινὰς ἐπιστήμονας καὶ ἀνεχώρησε τὴν 24 Ἰουνίου 1893 διὰ τὴν μεγάλην ἐξερεύνησιν, ἥτις διήρκεσε μέχρι τοῦ Αὐγούστου 1896, ὅτε τὸ πλοῖον ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Νορβηγίαν.

Τὸ «Φρὰμ» παρέπλευσε κατ' ἀρχὰς τὰ παράλια τῆς Σιβηρίας καὶ ἔφθασε μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Λένα, τῇ 15 Σεπτεμβρίου. Ἐκεῖθεν, ἀφῆσαν τὸ ἀρχιπέλαγος τῆς Νέας Σιβηρίας πρὸς τὰ δεξιά, ἐστράφη πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ ἔλαβε κατεύθυνσιν πρὸς Βορρᾶν, μὲ τὴν πρόθεσιν ὅπως ἐπωφεληθῇ τῶν ὑπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Λένα δημιουργουμένων ρευμάτων, τὰ ὁποῖα μετακινοῦν τὰ παγόβουνα πρὸς Βορρᾶν, καὶ προωθηθῇ μετ' αὐτῶν ὅσον τὸ δυνατὸν βορειότερον. Τὸ «Φρὰμ» ἀποκλεισθὲν ἐν τῷ μεταξὺ ὑπὸ τῶν πάγων καὶ ὠθούμενον μετ' αὐτῶν ἔφθασε, κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1894, μέχρι τῶν 84° 4' Β. πλάτους. Ἐπειδὴ ὅμως ἐν τῷ μεταξὺ ἡ μετακίνησις τοῦ πλοίου ἦτο ἐντελῶς ἀνεπαίσθητος, ὑπῆρχε δὲ καὶ φόβος ὀπισθοδρομήσεως πρὸς Ν, ὁ Νάνσεν, ἀφοῦ διῆλθε καὶ ἕτερον χειμῶνα ἐν τῇ αὐτῇ σχεδὸν θέσει τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐντὸς τῶν πάγων, ἀπεφάσισε νὰ κατευθυνθῇ πρὸς τὸν Πόλον μόνος αὐτός, μετὰ τοῦ Γιάλμαρ Γιόχανσεν, 28 κυνῶν, 3 ἑλκύθρων καὶ τροφίμων 110 ἡμερῶν καὶ ἀνεχώρησε τὴν 14 Μαρτίου 1895. Ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας συνήντησε μεγίστας δυσχερείας καὶ διέτρεξε πλείστους κινδύνους, μετὰ πάροδον δὲ 22 περίπου ἡμερῶν φθάσας μέχρι τῶν 93° Α. μήκους καὶ 86°14' Β. πλάτους, εἰς ἀπόστασιν 360 χλμ. ἀπὸ τοῦ Β. Πόλου (ὅπερ εἶναι τὸ ἀκρότατον σημεῖον πρὸς τὸν Β. Πόλον, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχε πατήσει ἀνθρώπινος πούς μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης), ἠναγκάσθη νὰ τραπῇ τὴν ὁδὸν τῆς ἐπιστροφῆς, καθότι τὰ πλεῖστα τῶν τροφίμων αὐτοῦ εἶχον ἀπολεσθῆ, οἱ κύνες εἶχον ἀποθάνει καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ των ἐργαλεῖα καὶ ὡρολόγια, μὲ τὰ ὁποῖα καθώριζον τὴν θέσιν των εἶχον καταστραφῆ. Διευθυνόμενος ὁλονὲν πρὸς Ν. καὶ τρεφόμενος μὲ φώκας καὶ λευκὰς ἄρκτους, μὲ τὸ δέρμα τῶν ὁποίων εἶχε κατασκευάσει πρωτόγονα ἐνδύματα, κατώρθωσεν ἐπὶ τέλους νὰ συναντήσῃ τὴν 17ην Ἰουνίου 1896, μετὰ πάροδον 461 ἡμερῶν, ἀφ' ἧς ἀφῆκε τὸ «Φρὰμ», τὴν ἀποστολὴν Τζάκσον, ἡ ὁποία ἐξηρεύνα τὴν Γῆν τοῦ Φραγκίσκου Ἰωσήφ, ἥτις καὶ παρέσχεν εἰς αὐτὸν

Digitized by Google

τὰ μέσα νὰ φθάσῃ εἰς τὸ Τρόμσαι τῆς Νορβηγίας τὴν 27ην Αὐγούστου 1896, μίαν ἑβδομάδα πρὸ τῆς εἰς τὸν αὐτὸν λιμένα ἀφίξεως τοῦ «Φράμ», τὸ ὁποῖον τὰ παγόβουνα εἶχον παρασύρει μέχρι τοῦ σημείου τῶν 85° 46' Β. πλάτ. καὶ 71° 5' Α. μήκ. (25 Ὀκτωβρίου 1895), καὶ τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τοὺς πάγους σχεδὸν τὴν αὐτὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ Νάνσεν συνήντα τὴν ἀποστολὴν Τζάκσον. Ὁ Νάνσεν ἐγένετο δεκτὸς ἐν Νορβηγίᾳ μετὰ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἔτυχε πολλῶν τιμῶν τόσον ἐν τῇ πατρίδι του, ὅσον καὶ ἐκ μέρους τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου τῶν ἄλλων χωρῶν. Ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν τὸν ἐξέλεξεν ἀντεπιστέλλον μέλος, τὸ δὲ πανεπιστήμιον τοῦ Ὄσλο ἐδημιούργησε, χάριν αὐτοῦ, τὴν ἕδραν τῆς ζῳολογίας. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἑπομένου ἔτους ἐπεσκέφθη διαφόρους μεγαλοπόλεις καὶ πρωτευούσας τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς, ὅπου ἔδωκε διαλέξεις ἐπὶ τοῦ θαυμαστοῦ ταξιδίου του καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ ἀποτελεσμάτων.

Τὴν προτεραιότητα τῆς δημοσιεύσεως αὐτῶν ἐξηγόρασεν ἡ ἐφημερὶς «Νταίηλυ Κρόνικλ» τοῦ Λονδίνου ἀντὶ 250.000 φράγκων, ἐξεδόθησαν δὲ μετέπειτα εἰς βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Πρὸς τὸν Πόλον». Ἐδίδαξε κατόπιν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ὄσλο φυσικὴν γεωγραφίαν καὶ ὠκεανογραφίαν καὶ τὸ θέρος τοῦ 1900, ἔλαβε μέρος ἐπὶ τοῦ πλοίου «Μιχαὴλ Σάρς» εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀποστολὴν πρὸς ὠκεανογραφικὴν μελέτην τῆς μεταξὺ Νορβηγίας καὶ Γροιλανδίας θαλασσίας περιοχῆς, εἰς συμπλήρωσιν τῶν ὑδρογραφικῶν ἐργασιῶν, τὰς ὁποίας εἶχεν ἐκτελέσει ἐπὶ τοῦ «Φράμ», καὶ τῷ 1901 ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ διεθνοῦς ἐργαστηρίου διὰ τὴν ἔρευναν τῶν θαλασσῶν. Τῷ 1905, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πολιτικῆς κρίσεως καὶ διενέξεως, ἥτις ὡδήγησεν εἰς τὸν χωρισμὸν τῆς Σουηδίας καὶ Νορβηγίας, ὁ Νάνσεν ἀνεμίχθη καὶ εἰς τὴν πολιτικήν, ταχθεὶς ὑπὲρ τοῦ χωρισμοῦ τῶν δύο κρατῶν καὶ γράψας διάφορα ἄρθρα, καθὼς καὶ ὑπόμνημα δημοσιευθὲν εἰς πολλὰς γλώσσας ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Νορβηγία καὶ ἡ ἕνωσις αὐτῆς μετὰ τῆς Σουηδίας», ἐν τῷ ὁποίῳ συνώψιζεν ὡς ἑξῆς τὰς ἀπόψεις του: «Πᾶσα ἕνωσις ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ εἷς τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν λαῶν παρεμποδίζεται εἰς τὴν ἄσκησιν τῶν ἐλευθεριῶν του, εἶναι καὶ θὰ εἶναι διαρκὴς κίνδυνος». Ἡ ἐπέμβασις αὕτη τοῦ Νάνσεν, ἀπολαύοντος μεγάλης δημοτικότητος, ὄχι μόνον εἰς τὰς Σκανδιναυϊκὰς χώρας, ἀλλὰ καὶ καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην, διηυκόλυνε καὶ ἐπετάχυνε μεγάλως τὴν διάλυσιν τῆς Σουηδονορβηγικῆς ἑνώσεως. Μετὰ δὲ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς Νορβηγίας εἰς ἰδιαίτερον βασίλειον, διωρίσθη τῷ 1906 πρεσβευτὴς τῆς Νορβηγίας εἰς τὸ Λονδῖνον, παρῃτήθη ὅμως τοῦ διπλωματικοῦ σταδίου τῷ 1908 καὶ διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ὠκεανογραφίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Χριστιανίας, τῷ δὲ 1909 ἐξέδωκεν, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ καθηγητοῦ Μπγιόρν Χέλλαντ-Χάνσεν, διευθυντοῦ τοῦ μουσείου τοῦ Μπέργκεν, τὸ «Ἡ Νορβηγικὴ θάλασσα καὶ ἡ ὠκεανογραφία της» εἰς δύο τόμους. Τῷ 1910 ἐπανέλαβε τὰς θαλασσίας ἐξερευνήσεις του καὶ περιῆλθε τὸ βόρειον τμῆμα τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ ἀπὸ τῆς Ἰρλανδίας μέχρι τῆς Ἰσλανδίας καὶ ἀπὸ τῆς Ἰσλανδίας μέχρι τῆς Νορβηγίας, τῷ δὲ 1911 ἐξέδωκε τὸ ἔργον «Μέσα εἰς τὴν ὁμίχλην τοῦ Βορρᾶ» ἐν τῷ ὁποίῳ πραγματεύεται περὶ τῶν ἐξερευνήσεων τῶν πολικῶν χωρῶν ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Κατὰ τὸ 1912, ἐπιβαίνων τῆς θαλαμηγοῦ του «Βέσλεμοϋ», ἐξηρεύνησε τὴν πρὸς βορρᾶν τοῦ Σπιτσμπέργκεν θάλασσαν καὶ τῷ 1913 διωργάνωσεν ἑτέραν ἐξερευνητικὴν ἀποστολὴν πρὸς τὰς ἀρκτικὰς θαλάσσας, διασχίσας ἐκ νέου τὴν θάλασσαν τοῦ Μπάρεντς καὶ τὴν θάλασσαν τοῦ Κάρα καὶ διαδραμὼν τὴν Σιβηρίαν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἰενισέϊ μέχρι τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀμούρ. Κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος, ὁμοῦ μετὰ τοῦ Χέλλαντ-Χάνσεν, ὁ Νάνσεν ἐξηρεύνησε τὸ ΒΑ. τμῆμα τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, ἀπὸ τῆς Πορτογαλίας μέχρι τῆς Μαδέρας καὶ τῶν Ἀζορῶν νήσων καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τῆς Νορβηγίας.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ὁ Νάνσεν ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ τὰ ἐξερευνητικὰ του ταξίδια, ὅτε δὲ κατὰ τὸ 1917 ἡ Νορβηγία ἤρχισε νὰ ὑποφέρῃ, συνεπείᾳ ἐλλείψεως τροφίμων, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς κυβερνητικῆς ἀποστολῆς εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς, καὶ ἐπέτυχε τὴν σύναψιν συμφωνίας ἐξασφαλιζούσης τὸν ἀνεφοδιασμὸν τῆς χώρας του. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ἀνέθεσεν εἰς τὸν Νάνσεν, λόγῳ τῆς μεγάλης δημοτικότητος, ἧς ἀπήλαυε μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων ἀμφοτέρων τῶν παρατάξεων, ὅπως διαπραγματευθῇ μετὰ τῆς Ρωσίας, τῆς Κίνας καὶ πολλῶν ἄλλων κρατῶν τὴν ἀπελευθέρωσιν ἄνω τῶν 500.000 αἰχμαλώτων κρατουμένων ἐν Σιβηρίᾳ καὶ εἰς ἄλλα μέρη. Εἰς τὸ ἔργον του τοῦτο ἐβοήθησεν αὐτὸν μεγάλως ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρός, τὰ δὲ ἔξοδα τῆς ἀποστολῆς, καθὼς καὶ τὰ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν αἰχμαλώτων κατεβλήθησαν ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων τῶν κρατῶν τῶν μετασχόντων εἰς τὴν διεθνῆ ἐπιτροπὴν παροχῆς βοηθειῶν. Κατὰ τὸ ταξίδιον του τοῦτο εἰς τὴν Σιβηρίαν, εὗρε τὴν εὐκαιρίαν νὰ μελετήσῃ τὴν ἐν Ρωσίᾳ κατάστασιν καὶ νὰ ἀντιληφθῇ τὸ μέγεθος τοῦ λιμοῦ ὁ ὁποῖος ἐμάστιζε τὴν χώραν. Ἐπιστρέψας τῷ 1919 εἰς τὴν Εὐρώπην συνεννοήθη μετὰ τοῦ τότε διευθυντοῦ τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ ἐπισιτισμοῦ τῶν συμμάχων Ἀμερικανοῦ Χοῦβερ περὶ παροχῆς βοηθείας εἰς τὸν ρωσικὸν λαὸν καὶ ἐπρότεινε τὴν δημιουργίαν διεθνοῦς ὀργανισμοῦ κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς Βελγικῆς ἐπιτροπῆς βοηθειῶν. Τὸ Ἀνώτατον συμμαχικὸν συμβούλιον, τὸ ὁποῖον ἥδρευε τότε ἐν Παρισίοις, ἐδέχθη τὴν πρότασιν ταύτην, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως καταπαύσουν αἱ ἐχθροπραξίαι ἐν Ρωσίᾳ. Οἱ Ρῶσοι ἐπίσης ἐδέχθησαν τὴν ἀποστολὴν τῶν βοηθημάτων, θέσαντες καὶ αὐτοὶ τὸν ὅρον τῆς καταπαύσεως πάσης ἀντιδράσεως ἐκ μέρους τῶν στρατηγῶν Κολτσὰκ καὶ Ντενίκιν κατὰ τοῦ Μπολσεβικικοῦ καθεστῶτος. Ὁ Νάνσεν, κινούμενος ἀπὸ ἀνώτερον αἴσθημα φιλανθρωπίας καὶ γνωρίζων ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως ὅτι ἡ παράτασις τῶν ἐχθροπραξιῶν καὶ ἡ συνεπείᾳ ταύτης ἀδυναμία πρὸς παροχὴν διεθνῶν βοηθειῶν θὰ ἐπέφερε τὸν σκληρὸν θάνατον ἐξ ἀσιτίας εἰς πολλὰς δεκάδας ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς δραστηρίου καὶ ζωηρᾶς κινήσεως, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ἦτο νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἡ σχεδιαζομένη τότε ἐκστρατεία κατὰ τῆς Μόσχας ὑπὸ τῶν ἀντιμπολσεβικικῶν στρατευμάτων. Κατόπιν τούτου τῷ 1921 ὁ Νάνσεν μετέβη εἰς τὴν Γενεύην κατὰ τὴν ἐκεῖ συνελθοῦσαν διάσκεψιν τῶν ἀπεσταλμένων 48 Ἐρυθρῶν Σταυρῶν καὶ 12 κυβερνήσεων καὶ ἐπέτυχε νὰ ψηφισθοῦν αἱ ἀναγκαῖαι πιστώσεις, τὴν δὲ 27 Αὐγούστου τοῦ ἰδίου ἔτους μετέβη εἰς Μόσχαν ὅπου ὑπέγραψε, μετὰ τοῦ τότε ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Τσιτσερίν, τὸ συμφωνητικόν, ὅπερ περιεῖχε τὰς λεπτομερείας τῆς παροχῆς τῶν βοηθειῶν, καθὼς καὶ τὴν ἄδειαν τῆς ἐπισκέψεως τῶν ὑπὸ τοῦ λιμοῦ μαστιζομένων περιφερειῶν. Κατὰ τὸν Σεπτέμβριον, ἐμφανισθεὶς ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἐν Γενεύῃ, προσεπάθησε νὰ πείσῃ ταύτην ὅπως ἐγγυηθῇ διὰ τὴν παροχὴν δανείου πρὸς βοήθειαν τῶν Ρώσων. Ἀποτυχὼν εἰς τὴν προσπάθειάν του ταύτην, ἐπεσκέφθη τὰς εὐρωπαϊκὰς πρωτευούσας καὶ κατώρθωσε νὰ συλλέξῃ δι' ἐράνων τὰ απαιτούμενα ποσά, χάρις εἰς τὰ ὁποῖα ἐσώθησαν ἐκ βεβαίου θανάτου περὶ τὸ 1.600.000 κάτοικοι τῶν περιφερειῶν τῆς Οὐκρανίας καὶ τοῦ Βόλγα. Κατόπιν ἤρχισε νὰ γράφῃ ζωηρότατα ἄρθρα, διὰ τῶν ὁποίων ἐχρωμάτιζετο διὰ τῶν μελανωτέρων χρωμάτων ἡ μεγάλη δυστυχία τῆς Ρωσίας καὶ τὰ ὁποῖα συνεκίνησαν ἰδίως τοὺς Ἀμερικανούς, οἵτινες κατήρτισαν ἐπιτροπὴν ὑπὸ τὸν Χοῦβερ, πρὸς συλλογὴν ἐράνων. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη κατώρθωσε νὰ ἐξεύρῃ τὰ μέσα διατροφῆς ἐπὶ ἓν καὶ πλέον ἔτος εἰς ἄλλα 10.000.000 Ρώσων. Διὰ τὸ ἔργον του τοῦτο ἀπενεμήθη εἰς τὸν Νάνσεν τῷ 1922 τὸ βραβεῖον Νόμπελ τῆς εἰρήνης.

Τῷ 1922, μετὰ τὴν ἑλληνικὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν καὶ τὴν συρροὴν πολλῶν προσφύγων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀπεστάλη εἰς τὴν Ἐγγὺς Ἀνατολὴν ὡς ὕπατος ἁρμοστὴς τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν διὰ τοὺς πάσης ἐθνικότητος πρόσφυγας, μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ φροντίσῃ ὡς ἀπόλυτος κύριος περὶ τῆς προστασίας καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως ἑκατοντάδων χιλιάδων προσφύγων, Ρώσων, Ἀρμενίων καὶ Ἑλλήνων. Ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του ταύτην ἐπεσκέφθη τότε τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν Θράκην, τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὰς Ἀθήνας καὶ ὑπέβαλεν εἰς τὸ συμβούλιον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, μετὰ τὴν εἰς τὴν Γενεύην ἐπάνοδόν του, ἔκθεσιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ κατέληγεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὄχι μόνον ἐν ὀνόματι τῆς φιλανθρωπίας, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸ τοῦτο τὸ συμφέρον τῆς Εὐρώπης, ἐπεβάλλετο νὰ χορηγηθῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα δάνειον πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν προσφυγικῶν πληθυσμῶν, οὕτω δὲ ἡ παροχὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δανείου ὑπὲρ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν προσφύγων ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς αὐτόν. Ὁ Νάνσεν ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Νορβηγίας εἰς τὴν συνέλευσιν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἐπενέβη τῷ 1923 μετ' ἄκρας ἀμεροληψίας καὶ διεμαρτυρήθη κατὰ τῆς καταλήψεως τῆς Κερκύρας ὑπὸ τῆς Ἰταλίας, τῷ δὲ 1924 διεξήγαγε τὰς πρώτας ἀνεπισήμους διαπραγματεύσεις διὰ τὴν εἴσοδον τῆς Γερμανίας εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν. Εἰργάσθη ἐπίσης ὑπὲρ τῆς ἱδρύσεως διαιτητικοῦ δικαστηρίου καὶ τῷ 1927 ἀντιπροσώπευσε τὴν Νορβηγίαν ἐν τῇ ἐπιτροπῇ τοῦ ἀφοπλισμοῦ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Ὁ Νάνσεν κατεγίνετο μετὰ πάθους καὶ εἰς τὰς ἀθλητικὰς παιδιὰς μέχρι καὶ τῶν τελευταίων ἐτῶν τῆς ζωῆς του, ἡ δὲ δημοτικότης τοῦ «σκὶ» ἐπὶ τῶν Ἄλπεων ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς αὐτόν. Πλὴν τῶν ἀναφερθέντων ἔργων ἔγραψε καὶ πολλὰ ἄλλα, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Διὰ μέσου τῆς Σιβηρίας, τῆς χώρας τοῦ μέλλοντος» (1914), «Ὁ βορειοατλαντικὸς Ἀτλαντικός» (1914), «Τὰ σπὸρ εἰς τὴν πολικὴν περιοχὴν» (1925), «Ἡ Ἀρμενία καὶ ἡ Ἐγγὺς Ἀνατολή» (1928) κτλ. Μ. Δ. Β.

Νανσουτὺ (Nansouty), *Κάρολος-Μαρία-Στέφανος, κόμης ντὲ*—. Γάλλος στρατηγὸς (1815—1895). Κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον (1870), ὢν στρατηγὸς τοῦ ἱππικοῦ, μετέσχε τῆς μάχης τοῦ Σεδάν. Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης ἀποστρατευθείς, ἀφωσιώθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν μετεωρολογίαν καὶ τὴν ὀρυκτολογίαν. Θ. Β.

—**Νανσουτὺ** (Nansouty), ***Στέφανος-Ἀντώνιος-Μαρία**, κόμης ντὲ*—. Γάλλος στρατηγός, γεννηθεὶς ἐν Βορδὼ τῷ 1768 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1815. Εἰσελθὼν ἑνδεκαετὴς εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τῆς Μωριέν, ἐγένετο ἀνθυπολοχαγὸς εἰς σύνταγμα τοῦ ἱππικοῦ τῷ 1783 καὶ τῷ 1793 ἦτο συνταγματάρχης τοῦ ἱππικοῦ. Μετέσχε τῆς ἐπαναστάσεως μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ διεκρίθη κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ρήνου, γενόμενος δὲ στρατηγὸς διέπρεψεν εἰς πλείστας μάχας, ἰδίως εἰς τὰς τοῦ Ἐϋλώ, Φρίντλαντ, Ἔσλιγκ, Βαγγράμ καὶ εἰς τὴν Μυσκόβα, ὅπου ἐτραυματίσθη. Ὁ Ναπολέων Α' διώρισεν αὐτὸν σταβλάρχην του καὶ ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον τοῦ κόμητος. Διετέλεσεν ἐπί τινα χρόνον κλειδοῦχος τῆς αὐτοκρατείρας Ἰωσηφίνης, εἶτα δ' ἐγένετο διοικητὴς τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς αὐτοκρατορίας ὁ Λουδοβῖκος ΙΗ' διώρισεν αὐτὸν ἀρχηγὸν τῶν σωματοφυλάκων. Θ. Β.

Νανσὺ (Nancy) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν Λωραίνῃ, πρωτεύουσα ὁμωνύμου πρὸς αὐτὴν ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Μὲρτ-ὲ-Μοζέλ. Κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μέρτ, εἰς ἀπόστασιν 110 χλμ. δυτικῶς τοῦ Στρασβούργου καὶ 360 χλμ. ἀνατολικῶς τῶν Παρισίων, μεθ' ὧν συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Κάτ. 114.491. Ἡ πόλις ἔχει πανεπιστήμιον, βιβλιοθήκην περιλαμβάνουσαν 175.000 τόμους, ἐθνικὴν δασονομικὴν σχολήν, ᾠδεῖον, σχολὴν Καλῶν Τεχνῶν, ἀγρονομικὸν καὶ χημικὸν ἰνστιτοῦτον καὶ ἄλλα ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα, ἐν οἷς σχολεῖα κωφαλάλων καὶ τυφλῶν παιδίων. Παρεκτὸς τοῦ πανεπιστημίου, εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν καὶ κίνησιν αὐτῆς συμβάλλει πλῆθος ἐπιστημονικῶν καὶ φιλολογικῶν συλλόγων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ Ἀκαδημία Στανισλάου, ἱδρυθεῖσα ἀπὸ τοῦ 1750, ἡ Γεωγραφικὴ ἑταιρεία τῆς Ἀνατολικῆς Γαλλίας, ἡ Ἑταιρεία ἐπιστημόνων, ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἑταιρεία ἱδρυθεῖσα τῷ 1848 κλπ. Χάρις εἰς τὸν λιμένα αὐτῆς ἐπὶ τῆς διώρυγος τῆς ἑνούσης τὸν Μάρνην μετὰ τοῦ Ρήνου, ἡ Νανσὺ ἀποτελεῖ μεγάλην ἀγορὰν σιτηρῶν καὶ σημαντικὸν κέντρον ἐμπορίου ξυλείας, οἴνων, οἰνοπνεύματος καὶ χημικῶν προϊόντων. Ἔχει βιομηχανίαν ζυθοποιίας, ζυμαρικῶν, γεωργικῶν ἐργαλείων, καλλιτεχνικῶν ὑαλίνων σκευῶν κλπ., εἰς δὲ τὴν περιοχὴν αὐτῆς ὑπάρχουν μεταλλεῖα σιδήρου καὶ λατομεῖα ὑδραυλικῆς ἀσβέστου.

Παλαιόθεν καὶ μέχρι πρό τινος ἡ Νανσὺ ἀπετελεῖτο ἀπὸ δύο κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων τμήματα, τὴν παλαιὰν καὶ τὴν νέαν πόλιν. Ἤδη ὅμως ἔχουν ταῦτα ἑνωθῆ, μὲ κοινὰ σύνορα τὸ πάρκον τῆς Πεπινιέρ, ὅπου περίφημον ἄγαλμα τοῦ Κλὼντ Λωρραίν, ἔργον τοῦ γλύπτου Ροντέν, καὶ τὸν περίβολον τοῦ Λεοπόλδου, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ ἀνδριὰς τοῦ στρατηγοῦ Ντρουώ, ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ Δαυὶδ ντ' Ἀνζέρ. Ἐκ τοῦ φεουδαρχικοῦ παρελθόντος αὐτῆς ἐλάχιστα μόνον διετηρήθησαν ἐν τῇ πόλει μνημεῖα, ἐνδιαφέροντα ὅμως ἀπὸ καλλιτεχνικῆς ἀπόψεως. Τὰ παλαιὰ τείχη τῆς Νανσὺ ἔχουν ἐξ ὁλοκλήρου σχεδὸν ἐξαφανισθῆ, σῴζονται δ' ἐξ αὐτῶν μόνον πύλαι τινές, ἐξ ὧν ἀξιολογώτεραι ἡ τοῦ Γκρὰφ (1463—1643) καὶ ἡ τοῦ Ντεζίλλ (ΙΗ' αἰών). Εἰς τὸν μεταξὺ τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς νέας πόλεως χῶρον ὁ ἔκπτωτος βασιλεὺς τῆς Πολωνίας καὶ ἔπειτα ἡγεμὼν τῆς Λωρραίνης Στανίσλαος Λετζίνσκι εἶχε κατασκευάσει τὴν φέρουσαν σήμερον τὸ ὄνομά του πλατεῖαν, ἔχουσαν σχῆμα μεγάλου ὀρθογωνίου τετραπλεύρου (126×106 μέτρα) καὶ περιβαλλομένην ἀπὸ ὡραῖα μέγαρα (δημαρχεῖον, θέατρον, ἀρχιεπισκοπὴν κλπ.), διακόσμητα ἀπὸ κορινθιακοὺς κίονας καὶ θαυμάσια κιγκλιδώματα ἐκ σφυρηλάτου σιδήρου, ἐπιχρύσου κατὰ τὸ πλεῖστον. Εἰς τὸ κέντρον τῆς πλατείας ταύτης εἶχε στηθῆ τὸ ἄγαλμα τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ', ἀντικατασταθὲν ἀπὸ τοῦ 1831 διὰ τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Στανισλάου.

Ὁ καθεδρικὸς ναὸς τῆς πόλεως, τοῦ ὁποίου θαυμάζεται ἰδίως ἡ πρόσοψις, περικλείει ὡραῖα γλυπτὰ ἔργα. Ἐνδιαφέρουσα ἐπίσης εἶναι ἡ ἐκκλησία τῶν Κορδελλιέρων (τέλος ΙΕ' αἰῶνος), λόγῳ ἰδίως τοῦ συνεχομένου μετ' αὐτῆς δουκικοῦ ἀνακτόρου (ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰών). Εἰς τὰς κρύπτας τοῦ παρεκκλησίου αὐτοῦ ὑπάρχουν οἱ τάφοι 80 πριγκίπων καὶ πριγκιπισσῶν, ἐξ ὧν 78 τοῦ οἴκου τῆς Λωρραίνης. Εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας τῆς Βοηθητρίας εὑρίσκονται μεγαλοπρεπῆ μαυσωλεῖα τοῦ Στανισλάου καὶ τῆς συζύγου του Αἰκατερίνης Ὀπολίνσκα. Ἐν αὐτῇ φυλάσσονται ἐπίσης 4 σημαῖαι κυριευθεῖσαι ἀπὸ τῶν Τούρκων ὑπὸ τῶν Λωρραινῶν πριγκίπων κατὰ τοὺς ἐν Οὐγγαρίᾳ πολέμους καὶ ἡ καρδία τῆς βασιλίσσης τῶν Γάλλων Μαρίας Λετζίνσκι. Μεταξὺ τῶν ἄλλων μνημείων τῆς πόλεως ἀξιολογώτερα εἶναι: ἡ διασῳζομένη πτέρυξ τοῦ δουκικοῦ ἀνακτόρου, ἐν ᾗ ἡ ὀνομαστὴ «αἴθουσα τῶν ἐλάφων» καὶ πλουσιώτατον εἰς λωρραινικὰς ἀρχαιότητας μουσεῖον· τὸ ἐπὶ τῆς πλατείας Στανισλάου δημαρχεῖον μὲ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ κιγκλι-

Digitized by Google

δώματα· τὸ κυβερνητικὸν τέλος μέγαρον καὶ ἄλλα τινὰ ἰδιωτικὰ κτήρια τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος. Πληθὺς ἀγαλμάτων κοσμεῖ τὰς πλατείας καὶ τὰς ὁδοὺς τῆς Νανσύ, μεταξὺ τῶν ὁποίων: ἀνδριὰς τοῦ Θιέρσου (1879), ἔφιππος ἀνδριὰς τοῦ δουκὸς Ρενάτου Β΄ τῆς Λωρραίνης (1883), ἄγαλμα χάλκινον τῆς Ἰωάννας Ντ' Ἄρκ, μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον τοῦ Καρνὸ (1896) κ. λ. π. Ἐκ τῶν μουσείων τῆς πόλεως τὸ τῆς ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς περιλαμβάνει πολυαρίθμους καὶ μεγάλης ἀξίας πίνακας τῆς ἱσπανικῆς, ἰταλικῆς, φλαμανδικῆς καὶ γερμανικῆς σχολῆς, ἐκ τῶν γαλλικῶν δὲ τὴν «Εἴσοδον τοῦ Ἰησοῦ εἰς Ἱερουσαλὴμ» τοῦ Νικ. Πουσσέν, μίαν προσωπογραφίαν τοῦ Ναπολέοντος, ἔργον τοῦ Isabey, τὸν «θάνατον τοῦ Καρόλου τοῦ Τολμηροῦ κατὰ τὴν μάχην τοῦ Νανσὺ» τοῦ Εὐγ. Δελακρουᾶ, κ. ἄ. Τὸ λωρραινικὸν ἐξ ἄλλου μουσεῖον τοῦ δουκικοῦ ἀνακτόρου περιέχει πλῆθος κειμηλίων σχετικῶν μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως.

Ἡ ὁμώνυμος ἐπαρχία, ἧς ἡ Νανσὺ εἶναι πρωτεύουσα, ἀποτελεῖται ἀπὸ 9 καντόνια καὶ 189 κοινότητας, συνολικοῦ πληθυσμοῦ 240.000 περίπου κατοίκων.

— *[Ἱστορ.]* Ἡ Νανσὺ κατῳκεῖτο φαίνεται ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων, ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομά της ἔκ τινος γειτονικοῦ πρὸς αὐτὴν φρουρίου καλουμένου Nantiacum· ἱστορικῶς ἐν τούτοις ἀναφέρεται μόνον ἀπὸ τοῦ Θ΄ μ. Χ. αἰῶνος. Περὶ τὸ 960 εἶναι γνωστὸν ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὸ ἀββαεῖον τοῦ Ἁγίου Ἔβρου τῆς Τούλ, ἀπὸ δὲ τοῦ ΙΒ΄ περιῆλθεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν δουκῶν τῆς Λωρραίνης, οἵτινες τὴν κατέστησαν πρωτεύουσάν των, ἐμερίμνησαν περὶ τῆς ἀναπτύξεώς της καὶ τὴν περιέβαλον διὰ τειχῶν. Τῷ 1429 ὁ δοὺξ Κάρολος Β΄ δέχεται εἰς Νανσὺ τὴν Ἰωάνναν Ντ' Ἄρκ, κατὰ τὰ τέλη δὲ τοῦ ἰδίου αἰῶνος, ἐπὶ Ρενάτου Β΄ τοῦ Καλοῦ, ἀπειλεῖ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς πόλεως ὁ ἰσχυρὸς δοὺξ τῆς Βουργουνδίας Κάρολος ὁ Τολμηρός. Τῷ 1476 τὴν κυριεύει, ἀλλ' ἐξαναγκάζεται νὰ τὴν ἐκκενώσῃ, πολιορκῶν δ' αὐτὴν διὰ δευτέραν φορὰν τὸ ἑπόμενον ἔτος εὑρίσκει τὸν θάνατον ὑπὸ τὰ τείχη της· οἱ στρατιῶταί του τὸν εἶχον ἐγκαταλίπει καὶ τὸ πτῶμά του εὑρέθη μετὰ τριήμερον γυμνὸν καὶ κατεσπαραγμένον ὑπὸ τῶν λύκων. Τὸν ΙΖ΄ αἰῶνα ἡ Λωρραίνη χάνει βαθμηδὸν τὴν ἀνεξαρτησίαν της καὶ ἡ Νανσὺ ὑποτάσσεται κατ' ἐπανάληψιν ὑπὸ τῶν Γάλλων. Καταληφθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΓ΄ τῷ 1633, ἀποστατεῖ τῷ 1660 καὶ ὑποτάσσεται ἐκ νέου ἀπὸ τοῦ 1661 μέχρι τοῦ 1697. Κατὰ τὸν ΙΗ΄ αἰῶνα ὁ Λουδοβῖκος ΙΕ΄ γίνεται κυρίαρχος τῆς Λωρραίνης καὶ δίδει τὴν ἡγεμονίαν τῆς Νανσὺ εἰς τὸν πενθερόν του Στανίσλαον Λετζίνσκι, ἔκπτωτον τότε βασιλέα τῆς Πολωνίας. Ὑπ' αὐτὸν ἡ πόλις εὐδαιμονεῖ, καλλωπίζεται καὶ προάγεται συνεχῶς, τόσον ἀπὸ πνευματικῆς ὅσον καὶ οἰκονομικῆς ἀπόψεως. Ἀποθανόντος τοῦ Στανισλάου τῷ 1766, ἡ Νανσὺ μετὰ τῆς ὅλης Λωρραίνης προσηρτήθη εἰς τὸ γαλλικὸν κράτος. Οἱ Γερμανοὶ εἰσέβαλον εἰς τὴν πόλιν τῷ 1814 καὶ 1815, ἐπίσης δὲ κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἡ πόλις ὑπέστη ἐπανειλημμένους βομβαρδισμούς, ἠπειλήθη δὲ καὶ κατάληψις αὐτῆς ὑπὸ τῆς 6ης γερμανικῆς στρατιᾶς μετὰ τὰς παρ' αὐτὴν καὶ παρὰ τὸ Ἐπινὰλ μάχας (22 Αὐγούστου—14 Σεπτεμβρίου 1914), ματαιωθεῖσα τὴν τελευταίαν στιγμὴν χάρις εἰς τὴν μεσολαβήσασαν νίκην τῶν Γάλλων ἐν τῷ Μάρνῃ. —Ω.

Ναντάϊ-Σὰν (Nantaï-San) *[Γεωγρ.]*. Κυριωτέρα κορυφὴ τοῦ ὄρους Φούτα Ἀράϊ Γιάμα εἰς τὸ κέντρον τῆς Ἰαπωνίας. Ἡ *Ναντάϊ-Σὰν* ἢ *Ὀτόκο-Γιάμα* εἶναι ἡ ὑψηλοτέρα τῶν δύο κορυφῶν τοῦ ἐν λόγῳ ὄρους, τὰς ὁποίας οἱ Ἰάπωνες ἀποκαλοῦν κορυφὰς τῆς ἡλιακῆς λάμψεως, ὀρθοῦται δὲ εἰς τὴν ἡφαιστειογενῆ καὶ πάντοτε χιονισμένην περιοχὴν τοῦ Νίκκο παρὰ τὴν κορυφὴν Νιόμπο ἢ Νιόχο. Κείμενον εἰς 36°45΄ Β. πλάτους, ἔχει ὕψος 2.541 μέτρων, ἐθεωρεῖτο δὲ ἓν ἐκ τῶν ἱερῶν ὀρέων τῆς Ἰαπωνίας. Ἄλλοτε ἡ ἐπ' αὐτοῦ ἄνοδος ἐγίνετο μόνον καθ' ὡρισμένην ἑβδομάδα τοῦ ἔτους, κατόπιν αὐστηρᾶς νηστείας. Π. Γ. Λ.

Νάντα Ντέβι (Nanda Devi) *[Γεωγρ.]*. Κορυφὴ τῶν Ἱμαλαΐων, ὑψουμένη μέχρις 7.810 μ. ὑπεράνω τῆς κοιλάδος τοῦ Κουμάουν εἰς τὰ βόρεια τῶν Ἡνωμένων ἐπαρχιῶν τῶν Ἰνδιῶν. Χ. Δ.

νάντγι (Nagy). Λέξις οὐγγρικὴ σημαίνουσα μέγας καὶ ἀπαντῶσα ὡς πρῶτον συνθετικὸν πολλῶν τοπωνυμίων, ὡς *Νάντγικαιραις*, *Νάντγικάρολυ* κλπ. Τὸ ἀντίθετον *κὶς* (kis=μικρός).

Ναντγιβαράντ (Nagyvarad) *[Γεωγρ.]*. Οὐγγρικὸν ὄνομα τῆς ρουμανικῆς πόλεως *Ὀράντεα Μάρε* (βλ. λ.).

Ναντγικαίραις (Nagykörös) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Οὐγγαρίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Πέστης, κειμένη 90 χλμ. πρὸς ΝΑ. τῆς Βουδαπέστης, μεθ' ἧς συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Εἶναι ἀξιόλογον κτηνοτροφικὸν καὶ γεωργικὸν κέντρον. Κάτ. 28.701. Χ. Δ.

Νάντγικάνισσα (Nagykanisza) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Οὐγγαρίας (βλ. λ. *Κάνισσα*).

Ναντγικάρολυ (Nagykaroly) *[Γεωγρ.]*. Οὐγγρικὸν ὄνομα τῆς ἐν Τρανσυλβανίᾳ πόλεως *Κάρεϊ Μάρι* (βλ. λ.).

Ναντγικίκιντα (Nagykikinda) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαβίας (βλ. λ. *Κίκιντα*).

Νάντγιλακ (Nagylac) *[Γεωγρ.]*. Οὐγγρικὸν ὄνομα τῆς ρουμανικῆς πόλεως *Νεντλὰκ* (βλ. λ.).

Ναντγιμπάνυα (Nagybànya *[Γεωγρ.]*. Οὐγγρικὸν ὄνομα τῆς ἐν Ρουμανίᾳ πόλεως *Νόϋσταт* (βλ. λ.).

Νάντγισσέμπεν (Nagyszeben) *[Γεωγρ.]*. Οὐγγρικὸν ὄνομα τῆς ρουμανικῆς πόλεως *Σιμπιοὺ* (βλ. λ.).

Νάντγισσόμπατ (Nagyszombat) *[Γεωγρ.]*. Οὐγγρικὸν ὄνομα τῆς τσεχοσλοβακικῆς πόλεως *Τυρνάου* (βλ. λ.).

Ναντέϊγ (Nanteuil), ***Κελεστῖνος***. Γάλλος ζωγράφος, σχεδιαστὴς καὶ λιθογράφος. Ἐγεννήθη ἐν Ρώμῃ τῷ 1813 ἐκ γονέων Γάλλων καὶ ἀπέθανεν ἐν Μαρλὸττ τῷ 1873. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Λανγκλουά, ἐγένετο δὲ τὸ πρῶτον γνωστὸς διὰ πίνακος εἰκονίζοντος τὴν «Ἁγίαν Οἰκογένειαν». Μετὰ ταῦτα ἐξέθηκε τὸν «Ἐπαίτην» καὶ τὸν «Ἰησοῦν Χριστὸν θεραπεύοντα τοὺς νοσοῦντας». Τῷ 1837 εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Ἔνγκρ, ἐνῷ παραλλήλως ἤσκει μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας τὴν λιθογραφίαν. Τῷ 1848 προήδρευσεν ἐπισήμου ἐπιτροπῆς, ἥτις ἐπεφορτίσθη ν' ἀναδιοργανώσῃ τὰς καλὰς τέχνας ἐν Γαλλίᾳ. Ἐπὶ πλέον ἐπεσκέφθη τὴν Ἱσπανίαν, πρὸ τῆς ἀνακηρύξεως δὲ τῆς τρίτης δημοκρατίας ὠνομάσθη ἐπιμελητὴς τοῦ μουσείου καὶ διευθυντὴς τῆς σχολῆς τῶν Καλῶν τεχνῶν τῆς Ντιζόν. Διέπρεψεν ἰδίᾳ ὡς χαλκογράφος, λιθογράφος καὶ εἰκονογράφος λογοτεχνικῶν βιβλίων. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ πηγή», «Μέσ' στ' ἀμπέλια», «Μία ἀκτὶς ἡλίου», «Ὁ Πειρασμός», «Ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος», «Τὸ φίλημα τοῦ Ἰούδα» (κατὰ τὸν Βὰν Ντάϊκ), «Ἡ γοητεία», «Ἡ μέθη», «Ἡ εὐσπλαχνία», «Ὁ Ἀπόλλων

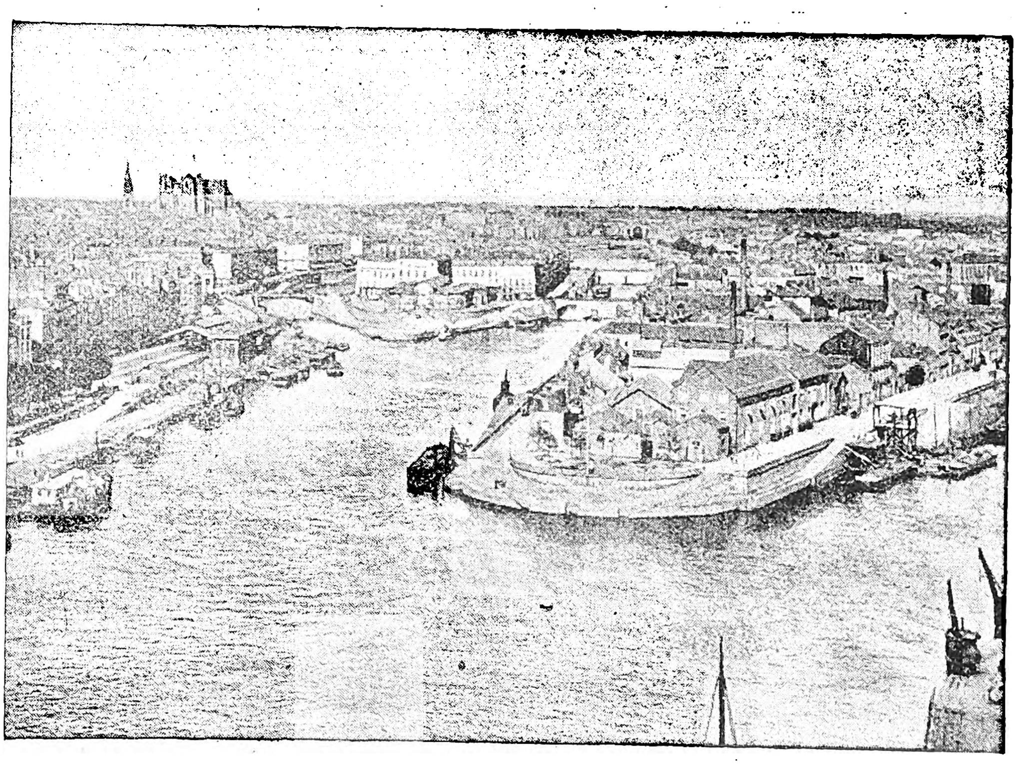

Ἄποψις τῆς Νάντης.

φυλάττων τὰ ποίμνια τοῦ Ἀδμήτου», «Ὁ τελευταῖος ἥλιος», συνθέσεις τινὲς εἰκονίζουσαι ἐπεισόδια τοῦ «Δὸν Κιχώτου» καὶ αἱ εἰκονογραφίαι, δι' ὧν ἐκόσμησε τὰ ἔργα τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ, τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ, τοῦ Γκωτιέ, τοῦ Ροαγὲ κλπ. Ι.Μ.Π.

—**Ναντέϊγ** (Nanteuil), ***Ροβέρτος***. Γάλλος χαράκτης (1623—1678). Ἐγκατασταθεὶς ἐν Παρισίοις περὶ τὸ 1648, δὲν ἐβράδυνε ν' ἀποκτήσῃ μεγάλην φήμην διὰ τὴν ἄκραν ἐπιτυχίαν, μεθ' ἧς ἐξειργάζετο ποικίλα θέματα ἐπὶ τῇ βάσει φυσικῶν προτύπων. Κυρίως διέπρεψεν ὡς προσωπογράφος πρωτοτύπου καὶ θελκτικοῦ ταλάντου. Τῷ 1658 ὠνομάσθη ἐπίσημος ζωγράφος καὶ χαράκτης τῆς βασιλικῆς αὐλῆς, ἐξετέλεσε δὲ τὰς προσωπογραφίας τῶν σημαντικωτέρων προσωπικοτήτων τῆς ἐποχῆς του: Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ΄, Μαζαρίνου, Κολμπέρ, Λὲ Τελλιέ, Τυρένν, Ἄννας τῆς Αὐστριακῆς κ. ἄ. Τὸ σύνολον τοῦ ἔργου του, περιλαμβάνον 243 πίνακας, ἀπόκειται ἐν τῇ Ἐθνικῇ πινακοθήκῃ τῶν Παρισίων. Ι. Μ. Π.

Νάντερμαν (Nadermann), ***Φραγκῖσκος-Ἰωσήφ***. Γάλλος δεξιοτέχνης τῆς ἅρπας, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις (1773—1835). Καθηγητὴς ἐν τῷ ᾠδείῳ τῆς γαλλικῆς πρωτευούσης, ἔγραψε σειρὰν ἔργων διὰ τὸ ὄργανόν του, μεταξὺ τῶν ὁποίων: 2 κοντσέρτα, 2 κουαρτέττα διὰ 2 ἅρπας, βιολίον καὶ βιολοντσέλλον, τρίο διὰ 3 ἅρπας, σονάτας καὶ τεμάχια διὰ μόνην ἅρπαν κτλ. Γ. Σ.

Ναντέσντινσκ, ἢ ***Ναντέσντινσκι Σαβόντ*** (Nadeschdinsk ἢ Nadeschdinskij Sawod) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σοβιετικῆς ὁμοσπονδίας ἐν τῇ περιφερείᾳ Τατζὶλ τῶν Οὐραλίων, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σόσβα καὶ συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ Σβέρντλοφσκ. Δεσπόζει πλουσίας περιοχῆς εἰς μεταλλεύματα σιδηρομαγνήτου καὶ ἔχει μεγάλας βιομηχανίας σιδήρου καὶ χάλυβος. Κάτ. (1926) 33.369. Χ. Δ.

Νάντη (Nantes) *[Γεωγρ.]*. Γαλλικὴ πόλις, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ τοῦ Κάτω Λείγηρος καὶ ὁμωνύμου πρὸς αὐτὴν ἐπαρχίας. Κεῖται ἐγγὺς τῶν ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἐκβολῶν τοῦ Λείγηρος, εἰς ἀπόστασιν 397 χλμ. ΝΔ. τῶν Παρισίων, καὶ εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ ἑνὸς τῶν βραχιόνων τοῦ ποταμοῦ, εἰς θέσιν ὅπου σχηματίζει οὗτος πολλαπλᾶς διακλαδώσεις ἐξ ὧν τὸ ἔδαφος χωρίζεται εἰς νησῖδας. Εἴκοσι καὶ μία γέφυραι συνδέουσι πρὸς ἀλλήλας τὰς ὑπὸ τῶν κλάδων τοῦ ποταμοῦ καὶ ἄλλων ρυάκων διατεμνομένας συνοικίας τῆς πόλεως, τῆς ὁποίας ὁ πληθυσμὸς συμποσοῦται εἰς 184.509 κατοίκους (ἀπογρ. 1926).

Ὁ λιμὴν τῆς Νάντης, χάρις εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ 1893 κατασκευασθεῖσαν θαλασσίαν διώρυγα, ἐγένετο προσιτὸς καὶ διὰ πλοῖα μεγάλου ἐκτοπίσματος καὶ εἶναι ἤδη εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ γαλλικῶν λιμένων, ὧν ἡ ἐτησία κίνησις ὑπερβαίνει τὸ ἓν ἑκατομμύριον τόννων. Ἡ διῶρυξ, μήκους 15.064 μέτρων, καταλήγει εἰς τὸν ποταμόκολπον τοῦ Σαὶν-Ναζαίρ, διὰ καταλλήλων δὲ τεχνικῶν ἔργων ἔχει ἐξασφαλισθῆ εὐχερὴς ὁ ἀπὸ τούτου πρὸς τὴν Νάντην ἀνάπλους. Ἐπικοινωνεῖ ἐξ ἄλλου ἡ Νάντη μετὰ τοῦ κόλπου τῆς Βρέστης διὰ τεχνητῆς ποταμίας διώρυγος, μεγάλου τεχνικοῦ ἔργου, τοῦ ὁποίου ἡ κατασκευὴ χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1838. Ἡ πλωτὴ αὕτη διῶρυξ, ἀρχομένη παρὰ τὴν πόλιν, ἀπὸ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Λείγηρος, ἀκολουθεῖ τὸν ροῦν τοῦ παραποτάμου του Ἔρντρ μέχρι τῆς λίμνης Μαζερόλλ, ἐκεῖθεν δ' ἐξ ὑπαμοιβῆς τὰς κοίτας διαφόρων ποταμῶν καὶ καταλήγει εἰς τὸν κόλπον τῆς Βρέστης, ἐπὶ τῆς ἔναντι αὐτῆς παραλίας, διερχομένη διὰ πλείστων πόλεων καὶ κωμοπόλεων τοῦ ἐσωτερικοῦ.

Χάρις εἰς τὴν διὰ τῶν διωρύγων τούτων ἐπιτευχθεῖσαν εὐχέρειαν περὶ τὰς μεταφορὰς ἐδόθη εἰς τὴν βιομηχανίαν τῆς Νάντης μεγάλη ἀνάπτυξις, πάμπολλα δὲ καὶ παντοειδῆ ἐργοστάσια λειτουργοῦσιν ἤδη ἐν αὐτῇ, συγκεντρωμένα κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ προάστειον Σαντεναί. Περιλαμβάνουσιν ἰδίᾳ ναυπηγεῖα, μηχανουργεῖα καὶ μεταλλουργεῖα, σακχαροποιεῖα, βιομηχανίας μπισκότων καὶ κονσερβῶν, ἐλαιουργεῖα καὶ σαπωνοποιεῖα, κλωστήρια, ὑφαντουργεῖα κλπ. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐκπαιδευτικῆς ἀπόψεως δὲν ὑστερεῖ ἡ πόλις, ἔχουσα σχολὰς ἰατρικῆς καὶ φαρμακευτικῆς, προπαρασκευαστικὸν σχολεῖον δι' ἀνωτέρας φιλολογικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς σπουδάς, βιβλιοθήκην 210 χιλ.

Digitized by Google

τόμων, σχολὴν ὑδρογραφίας, ἐθνικὴν ἐπαγγελματικὴν σχολήν, ᾠδεῖον, ἵδρυμα κωφαλάλων κ. ἄ.

Ἐξαίρετον θεαματικὸν ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ μακρὰ ἀφ' ἑνὸς σειρὰ τῶν προκυμαιῶν τῆς Νάντης, ἐκτεινομένων ἐπὶ μήκους 4 χιλιομέτρων καὶ πλαισιουμένων ἀπὸ ὡραίας οἰκοδομὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, καὶ ἡ κατανομὴ ἀφ' ἑτέρου τῶν συνοικιῶν τῆς πόλεως ἐπὶ τῶν νησίδων τοῦ ποταμοῦ μὲ τὸ πλῆθος τῶν γεφυρῶν ποῦ τὰς συνδέουν.

Ἡ Νάντη ὑπῆρξεν ἀρχαία πρωτεύουσα τοῦ γαλατικοῦ λαοῦ τῶν *Ναμνητῶν*, ἀπὸ τῶν ὁποίων, ἐκ παραφθορᾶς, προῆλθε τὸ ὄνομά της, κατὰ τὸ τέλος δὲ τῆς ρωμαϊκῆς καὶ διαρκούσης τῆς μεροβιγγείου ἐποχῆς ἐχρησιμοποιήθη ὡς ἕδρα τῶν ἡγεμόνων τῆς Βρετάνης. Ἐκ τῶν παλαιῶν αὐτῆς μνημείων ἀξιολογώτερον εἶναι ὁ καθεδρικὸς ναὸς τοῦ Ἁγ. Πέτρου, οὗτινος ἡ οἰκοδομὴ ἤρξατο ἐπὶ Ἰωάννου Ε' δουκὸς τῆς Βρετάνης κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα καὶ ἐπερατώθη μόλις ἐπ' ἐσχάτων. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει ὁ τάφος τοῦ δουκὸς Φραγκίσκου Β', ὡραῖον γλυπτικὸν ἔργον τοῦ Φρ. Κολὸμπ (1503—1507). Ἄλλοι ἐνδιαφέροντες ναοὶ εἶναι: ὁ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, γοτθικὸν οἰκοδόμημα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος· ὁ τῆς Μαγδαληνῆς, κτισθεὶς τὸν ΙΘ' ἐπίσης αἰῶνα, ἀλλ' ἐπὶ ρυθμοῦ τοῦ ΙΗ'· ὁ τοῦ Ἁγίου Σιμιλιανοῦ, μὲ τεχνοτροπίαν ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος, περατωθεὶς τῷ 1894· οἱ ναοὶ τῆς Παναγίας τοῦ Καλοῦ Λιμένος καὶ τοῦ Ἁγίου Σταυροῦ, ἑλληνορωμαϊκοῦ ἀμφότεροι ρυθμοῦ· καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τῆς Λείγηρος, κτίσμα τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, περιλαμβάνον ὡραίους γοτθικοὺς θόλους. Ὁ πύργος τῶν δουκῶν τῆς Βρετάνης, οἰκοδομηθεὶς τῷ 1466, ἀνασκευασθεὶς δὲ καὶ κολοβωθεὶς κατὰ τοὺς ΙΖ' καὶ ΙΗ'· αἰῶνας, παρουσιάζει σήμερον ἕνα περίβολον ἐξ ἰσχυρῶν, ἀλλὰ χθαμαλῶν ὀχυρωμάτων, ἐντὸς δὲ τῆς ἐσωτερικῆς αὐλῆς ὡραίαν καὶ ὑψηλὴν πρόσοψιν γοτθικοῦ ρυθμοῦ. Ἀξιόλογα ἐπίσης εἶναι τὰ κτήρια τοῦ χρηματιστηρίου (1792—1812) καὶ τοῦ θεάτρου (1785—1788). Τὰ νεώτερα κτήρια τῆς νομαρχίας, τοῦ δημαρχείου καὶ τῶν δικαστηρίων εἶναι διακοσμημένα διὰ μυθολογικῶν καὶ ἀλληγορικῶν ἀγαλμάτων. —Ω.

—**Νάντης *ἔδικτον*·** βλ. λ. *ἔδικτον* Νάντης.

Νάντια (Nadia) *[Γεωγρ.]*. —1) Διαμέρισμα τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, ἐν τῷ νομῷ τῆς Βεγγάλης. Ἔχει ἐμβαδὸν 7.144 τ. χλμ. καὶ 1.618.000 κατ., περιλαμβάνεται δὲ ἐν τῷ δέλτα τοῦ Γάγγου. Διασχίζεται ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, οἵτινες συνδέονται διὰ πολλῶν διωρύγων. Οἱ πλεῖστοι τῶν ποταμῶν τούτων εἶναι πλωτοί. Ἐν αὐτῷ καλλιεργεῖται ἐντατικῶς ἡ ὄρυζα καὶ ἡ ἰούτη. Παράγει ἐπίσης σιτηρά, βάμβακα, σάκχαριν, καπνὸν κτλ. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Κρισναγκάρ*.

—2 Πόλις τῶν Ἰνδιῶν, παλαιὰ πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου διαμερίσματος, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μπαγκιράτι. Κάτ. 15.582. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 88 χλμ. βορείως τῆς Καλκούτας καὶ εἶναι σημαντικὸς ποτάμιος λιμήν. Ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ τελευταίου Ἰνδοῦ βασιλέως τῆς Βεγγάλης Λάκσμαν Σὲν τῷ 1063, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε πρωτεύουσα. Τῷ 1203 ἐγένετο πρωτεύουσα καὶ τοῦ μωαμεθανικοῦ βασιλείου τῆς Βεγγάλης. Ἐν αὐτῇ ἐγεννήθη κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα καὶ ὁ μεταρρυθμιστὴς Τσαϊτανύα. Μ.Δ.Β.

Ναντιὰντ (Nadiad) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν τῷ διαμερίσματι τοῦ Καΐρα τοῦ νομοῦ Βομβάης. Κάτ. 30.000. Κεῖται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Σρὶ καὶ εἶναι σημαντικὸν σιδηροδρομικὸν κέντρον ἐπὶ τῆς γραμμῆς Ἀμανταμπὰντ-Μπαρόντα. Διεξάγει σημαντικὸν ἐμπόριον καπνοῦ καὶ ἔχει ἐκκοκκιστήρια βάμβακος καὶ γεωργικὴν σχολήν. Μ. Δ. Β.

Νάντικοκ (Nanticoke) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Πενσυλβανίας καὶ τῇ κομιτείᾳ τοῦ Λούτσαρν. Κάτ. 22.614. Κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σουσκουεχάνα καὶ τῆς διώρυγος Νέας Ὑόρκης-Πενσυλβανίας. Εἶναι σημαντικὸν σιδηροδρομικὸν κέντρον καὶ ἔχει ὀρυχεῖα ἀνθρακίτου καὶ βιομηχανίαν μετάξης καὶ καπνοῦ. Ἱδρύθη τῷ 1793 ἐπὶ θέσεως, ὅπου ἔκειτο χωρίον κατοικούμενον ὑπὸ ὁμωνύμου φυλῆς, ἥτις σὺν τῷ χρόνῳ ἐξετοπίσθη. διασπαρεῖσα ἢ συγχωνευθεῖσα μετὰ τῶν Εὐρωπαίων ἀποίκων. Μ. Δ. Β.

Ναντὶμ (Nadim), ***Ἀμπουλφαρὰτζ Μωάμεθ ἶμπν Ἰσὰκ ἶμπν ἀμπὶ Γιακοὺμπ οὐν-Ναντίμ.*** Ἄραψ βιβλιογράφος ἐκ Βαγδάτης, ἀποθανὼν τῷ 995. Εἶναι γνωστὸς κυρίως ὡς συγγραφεὺς ἑνὸς τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερόντων ἔργων τῆς ἀραβικῆς φιλολογίας, τοῦ «Φιχρὶστ οὐλ-Οὐλοὺμ» (ἤτοι καταλόγου τῶν βιβλίων ὅλων τῶν ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα ἦσαν μεταφρασμένα εἰς τὴν ἀραβικήν), μετὰ σημειώσεων περὶ τῶν συγγραφέων καὶ ἄλλων λεπτομερειῶν, μέχρι τοῦ ἔτους 988. Περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ οὐδὲν εἶναι γνωστόν. Τὸ ἔργον του παρέχει πλήρη εἰκόνα τῆς περιόδου ἐκείνης τοῦ ἀραβικοῦ κράτους, καθ' ἣν ἡ πνευματικὴ κίνησις ὑπῆρξε ζωηροτάτη. Ἐκ τοῦ ἔργου τούτου διαφαίνεται σαφέστατα ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἡ ἐξέλιξις τῆς φιλολογίας, τῶν καλῶν τεχνῶν, τῆς λογοτεχνίας, τῆς ὀρθοδόξου καὶ αἱρετικῆς θεολογίας, τῆς νομικῆς, τῆς ἱστορίας, τῶν μαθηματικῶν, τῆς ἀστρονομίας, τῆς ἰατρικῆς καὶ τῆς ἀλχημείας, διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ ἰδίως κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Τὸ κυριώτερον ὅμως μέρος τοῦ ἔργου εἶναι τὸ πραγματευόμενον περὶ δογμάτων, ἔχον μεγίστην σπουδαιότητα διὰ τὸν ἱστορικὸν τῶν ἀσιατικῶν θρησκευμάτων, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὴν παροχὴν πολυτίμων πληροφοριῶν περὶ τῶν φυλῶν καὶ λαῶν, οἵτινες ἔζων ὑπὸ τὴν ἀραβικὴν κυριαρχίαν. Χειρόγραφα τοῦ ἔργου τούτου εὑρίσκονται ἐν Παρισίοις, Λεΰντεν καὶ Βιέννῃ, τὸ κείμενον δὲ αὐτοῦ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ G. Flügel, J. Rödiger καὶ A. Müller εἰς 2 τόμους ἐν Λειψίᾳ τῷ 1871—1872. Μ. Δ. Β.

ναντὶρ *[Ἀστρον.]*· βλ. λ. *ναδίρ*.

ναντοκίτης (Nantokit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν. Ἡ χημικὴ σύστασις αὐτοῦ εἶναι χλωριοῦχος χαλκὸς $CuCl$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ κυβικὸν σύστημα καὶ μάλιστα εἰς τὴν τετραεδρικὴν ἡμιεδρίαν αὐτοῦ. Ἔχει σκληρότητα 2—2½, εἰδικὸν βάρος 3,93 καὶ χρῶμα λευκόν, ἐκτιθέμενον δὲ εἰς τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα μεταπίπτει εἰς ἀτακαμίτην. Ἀπαντᾷ εἰς τὸ Nantoco τῆς Χιλῆς. Γ. Β.

Ναντουᾶται *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λαὸς τῆς Α. Γαλατίας, κατοικῶν τὴν πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς Λημμένης λίμνης (νῦν Λεμὰν) καὶ τὰ ΒΑ. τῶν Ἀλλοβρίγων χώραν, ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὰ σημερινὰ ἑλβετικὰ καντόνια τοῦ Vaud καὶ Valais. Μετὰ τὴν ρωμαϊκὴν κατάκτησιν ἡ χώρα των προσηρτήθη εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῶν Γραίων καὶ Ποινίνων Ἄλπεων, μὲ πρωτεύουσαν τὰς Ταρναΐας (νῦν Saint-Maurice en Valais). Α. Θ. Σ.

Νάντουϊτς (Nantwich) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Τσέστερ, παρὰ τὸν ποταμὸν Γουῆβερ. Κατ. 7.800. Ἔχει βιομηχανίαν χειροκτίων, ὑάλου, ὑποδημάτων καὶ μεταξωτῶν. Ἄλλοτε παρ' αὐτὴν ὑπῆρχον πολυάριθμοι ἁλατοῦχοι πηγαὶ καὶ ἁλυκαί, ὁπόθεν ἐξήγετο σημαντικὴ ποσότης ἅλατος. Μ. Δ. Β.

Νὰν-Τσὰνγκ (Nan-Chang) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κίνας, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Κιὰνγκ-Σί. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ὑπολογίζονται περὶ τὰς 400.000. Κεῖται παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Κὰν Κιάνγκ, εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ δέλτα τὸ ὁποῖον σχηματίζει ὁ ποταμὸς οὗτος πρὶν χυθῇ εἰς τὴν λίμνην Πὸ-γιάνγκ. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Γιάνγκ-Τσὲ πόλεως Κιοῦ-Κιάνγκ. Εἶναι σημαντικὸς ποτάμιος λιμὴν καὶ διεξάγει ἀκμαῖον ἐμπόριον τεΐου, ὀρύζης, βάμβακος καὶ καπνοῦ. Παράγει ἐπίσης σιτηρὰ καὶ ἔχει βιομηχανίαν γεωργικῶν προϊόντων καὶ εἰδῶν ἐκ πορσελλάνης. Μ. Δ. Β.

Νάντσον, *Συμεὼν-Γιακόβλεβιτς*. Ρῶσος ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Πετρουπόλει τῷ 1862 καὶ ἀποθανὼν ἐν Κριμαίᾳ τῷ 1887. Κατήγετο ἐξ ἰσραηλιτικῆς οἰκογενείας. Ὁ πάππος του, ἐγκατεστημένος εἰς Κίεβον, ἠσπάσθη τὴν ὀρθοδοξίαν, ὁ δὲ πατήρ του, ἀνὴρ μορφωμένος καὶ μουσικός, παθὼν τὰς φρένας, ἀπεβίωσεν ὅτε ὁ ποιητὴς ἦγε τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ἡ μήτηρ του, καταγομένη ἐξ ἀρχαίας εὐγενοῦς οἰκογενείας συνετήρει τὰ δύο τέκνα της ἐπαγγελλομένη τὴν διδασκάλισσαν. Ὁ Νάντσον εἰσήχθη εἰς τὸ πρῶτον κλασσικὸν λύκειον τῆς Πετρουπόλεως, παῖς δὲ ἐδοκίμασεν ὅλην τὴν φρίκην τῆς πενίας. Αἱ σπουδαί του ἔβαινον λαμπρῶς, ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ τὰς διακόψῃ καὶ εἰσήχθη εἰς τὸ στρατιωτικὸν γυμνάσιον, ὅπως προπαρασκευασθῇ διὰ τὴν στρατιωτικὴν σχολήν. Στίχους ἤρξατο συνθέτων εἰς ἡλικίαν δέκα ἐτῶν, μετ' ὀλίγα δὲ ἔτη ἀφιερώθη ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν ποίησιν, καταχωρίζων τοὺς στίχους του εἰς τὰ χειρόγραφα περιοδικὰ τῶν συμμαθητῶν του.

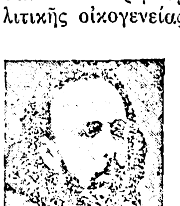

Συμεὼν Νάντσον.

Τῷ 1878 ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ περιοδικὸν «Φῶς» τὸ πρῶτόν του ποίημα «Ἡ σιγή». Μετὰ δύο ἔτη ἐρωτεύθη νεάνιδά τινα θανοῦσαν ἐκ καλπαζούσης φθίσεως, ὁ δὲ θάνατος αὐτῆς ἐπέδρασεν ἐφ' ὅλης τῆς ζωῆς του. Παρ' ὅλον τὸ ψυχικὸν πλῆγμα, ὅπερ ὑπέστη ὁ νεαρὸς ποιητής, εὗρεν ἀρκούσας δυνάμεις ὅπως περατώσῃ τὰς σπουδάς του καὶ εἰσήχθη εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολήν, ὅπου ἀμέσως προσεβλήθη ἐκ πνευμονικοῦ κατάρρου καὶ ἀπεστάλη εἰς Καύκασον καὶ Τιφλίδα πρὸς θεραπείαν. Ἐπιστρέψας ἐπεράτωσε τὰς σπουδάς του καὶ ἐγένετο τῷ 1882 ἀξιωματικός. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε δημοσιεύσει πλεῖστα ποιήματα εἰς τὰ περιοδικά: «Σκέψιν», «Ρωσικὸν λόγον» καὶ «Πατριωτικὰς σημειώσεις», καθιστάμενος ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν γνωστὸς εἰς τὸ ρωσικὸν κοινόν. Παραμένων εἰς τὴν φρουρὰν τῆς Κρονστάνδης ἐδημοσίευσε νέαν σειρὰν ποιημάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων: τὸν «Πρόστρατον», τὰς «Ὀνειροπολήσεις», «Ἐσίγησεν ἡ μωρὰ αἴθουσα», «Τὸ πᾶν συνετελέσθη» κτλ., τὰ ὁποῖα κατέστησαν αὐτὸν διάσημον. Ἡ νόσος ὅμως κατεβίβρωσκεν αὐτόν, καὶ τὸ ταμεῖον τῶν λογοτεχνῶν τὸν ἀπέστειλεν εἰς Νίκαιαν πρὸς θεραπείαν. Ἐπιστρέψας εἰς Ρωσίαν παρῃτήθη τοῦ στρατοῦ καὶ ἐγένετο γραμματεὺς τῆς «Ἑβδομάδος», ἀλλ' εἰς τὴν θέσιν ταύτην παρέμεινεν ἐπὶ μικρὸν καὶ ἠναγκάσθη νὰ μεταβῇ εἴς τι φθισιατρεῖον τῆς Κριμαίας, ὅπου τὸν εὗρεν ὁ θάνατος. Ὁ νεκρός του, μεταφερθεὶς εἰς Πετρούπολιν, ἐτάφη δημοτελῶς. Τὰ ποιήματά του, τὰ ὁποῖα ἐκληροδότησεν εἰς τὸ ταμεῖον τῶν λογοτεχνῶν, ἐξετυπώθησαν δεκάκις ἐν διαστήματι τριῶν ἐτῶν. Τὴν τοιαύτην δημοτικότητα δὲν δύναταί τις, λέγει ὁ Σκαμπιτσέβσκι, νὰ τὴν ἀποδώσῃ εἰς τεχνικήν τινα προσπάθειαν τῆς κριτικῆς ἢ εἰς τυχαίαν περίστασιν. Ἡ ἐπιτυχία ὑπῆρξε λίαν φυσικὴ καὶ ἐπαξία αὐτοῦ. Πρὸ παντὸς ἄλλου, τὴν συμπάθειαν τοῦ κοινοῦ προεκάλει ἡ ὡραία μορφὴ τοῦ ποιητοῦ μετὰ τῆς πνευματικῆς του τελειότητος, τῆς ἀπηλλαγμένης πάσης κομπορρημοσύνης, παντὸς ψεύδους καὶ πάσης κενοδοξίας. Τοὺς ἀπειραρίθμους θαυμαστάς του τοὺς ἐγοήτευε διὰ τοῦ εὐήχου καὶ μουσικοῦ στίχου του, τῆς λεπτῆς χάριτος τῶν ποιητικῶν σχημάτων καὶ τῆς ἀπροσποιήτου γλυκύτητος τοῦ λυρισμοῦ του, εἰς ὃν βλέπει τις τὰ ἀπαρηγόρητα δάκρυα τῆς προώρως μαραινομένης νεότητος, ἅτινα προσέδιδον νέον θέλγητρον εἰς αὐτόν. Ἀλλὰ τὰ ποιήματα ταῦτα οὔτε ἀπαισιόδοξα εἶναι, οὔτε ἔχουσι τὴν ἐπιθανάτιον χροιὰν τῆς συνήθους ρωμαντικότητος. Τοὐναντίον προχέουν τὴν παρηγορίαν καὶ ἐμπνέουν τὴν καρτερίαν εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους ἀνθρώπους. Μερικὰ τῶν ποιημάτων του μετεφράσθησαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ Θ. Βελλιανίτη. Θ. Β.

Ναντυὰ (Nantua) *[Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς Γαλλίας ἐπὶ τῶν ὀρέων τοῦ νομοῦ Αἴν, ἔχουσα μῆκος 2.500 μ. καὶ πλάτος 400—700. Δέχεται τοὺς ποταμοὺς Ντουὰ καὶ Μερλόζ. Παρὰ τὰς ὄχθας τῆς λίμνης κεῖται ἡ ὁμώνυμος πολίχνη. Κάτ. 2.970. Χ. Δ.

Νάντυλο-ἒντ-Μπλαίνα (Nantyglo-and-Blaina) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Μόνμουθ. Κάτ. 16.448. Εἶναι σημαντικὸν σιδηροδρομικὸν κέντρον καὶ ἔχει ὀνομαστὴν βιομηχανίαν σιδήρου. Μ. Δ. Β.

Ναντὼ (Nadaud), ***Γουσταῦος*.** Γάλλος ποιητὴς καὶ συνθέτης ἐλαφρῶν τραγουδιῶν (1820—1893). Ἡ τέχνη του, ἁπλῆ καὶ αὐθόρμητος, χαρακτηρίζεται διὰ τὴν εὐχάριστον μελῳδίαν, ἣν προσαρμόζει εἰς πραγματικῶς φιλολογικῆς ἀξίας ποιητικὸν κείμενον. Πολλὰ ἐκ τῶν τραγουδιῶν του, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Les deux gendarmes», ὡς καί τινα εὐτράπελα, εἶναι ἀληθῆ ὑποδείγματα τοῦ εἴδους τούτου τῆς μουσικῆς. Γ. Σ.

Ναντῶκετ (Nantucket) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἀνήκουσα διοικητικῶς εἰς τὴν πολιτείαν τῆς Μασσαχουσσέτης. Κεῖται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν εἰς 41°16'56' Β. πλάτους καὶ 72°26'36'' δυτ. μήκους. Ἔχει ἐπιφάνειαν 12.000 ἑκταρίων, ἀποτελεῖ δὲ μετὰ τῶν γειτονικῶν μικρῶν νησίδων μίαν διοικητικὴν περιφέρειαν. Τὸ ἔδαφός της εἶναι ἀμμῶδες. Ἔχει εὐφόρους τινὰς περιοχὰς ἀλλ' ἐπικινδύνους καὶ ἀποτόμους ἀκτάς. Οἱ κάτοικοί της ἀσχολοῦνται κυρίως μὲ τὴν ἁλιείαν τῆς φαλαίνης. Π. Γ. Λ.

«Νὰν-χόα-κίνγκ» (Nan-hoa-King) (=ἱερὸν βιβλίον τοῦ ἄνθους τῆς μεσημβρίας). Ὄνομα δοθὲν τῷ 742 μ. Χ. ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Χιουὲν-Τσόγκ, τῆς δυναστείας τῶν Τάγκ, εἰς τὸ ἔργον τοῦ Κινέζου φιλοσόφου Τσουὰγκ-Τσέου, ἀκμάσαντος κατὰ τὸν Δ' π. Χ. αἰῶνα. Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ἐκτίθενται τὰ δόγματα τοῦ ταοϊσμοῦ ὑπὸ τύπον παραβολῶν καὶ ἀνεκδότων. Α. Δ.

νανώδης (ὁ, ἡ), —ες (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς νάνον: «νανῶδες σῶμα».

Ναξία *[Ἀρχ. Παρ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Καρίας ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὡς διέσωσε Στέφανος ὁ Βυζάντιος (Βερολ. 468,5). Τὸ ἐθνικὸν *Ναξιάτης* καὶ *Ναξιεύς*. Σ. Ε. Λ.

Ναξιὰ (καὶ ***Ἀξιὰ***) *[Γεωγρ.]*. —1) Κοινὸν ὄνομα τῆς νήσου *Νάξου* (βλ.λ.). —2) Λόφος βραχώδης πρὸς νότον τοῦ χωρίου Ἐλούντας ἐν τῷ κόλπῳ Σπιναλόγκας τῆς Κρήτης, ἡ κορυφὴ τοῦ ὁποίου φέρει ἴχνη ἀρχαίων ἐρειπίων. Ἐνταῦθα ἔκειτο ἡ ἀρχαία κρητικὴ πόλις *Νάξος* (βλ. λ.), ἐκ δὲ τοῦ λόφου τούτου ἐξακολουθεῖ ἔτι καὶ νῦν ἐξορυττομένη ἡ γνωστὴ «κρητικὴ ἀκόνη» ἢ «ναξία λίθος». ΕΓ. Μ.

— **Ναξιᾶς *ὅρμος*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Κόλπωσις τῆς ΒΔ. ἄκρας τῆς Νάξου (πλάτ. 37° 06' Β., μῆκ. 25° 22' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1837: Paros and Naxos), σχηματιζομένη μεταξὺ τῆς ἄκρας ἐφ' ἧς ἡ πόλις καὶ ἧς προέκειτό ποτε ἡ νησὶς Βάκχος, ἤδη ἀποτελοῦσα μέρος τῶν λιμενικῶν ἔργων, καὶ τῆς χερσονησῖδος Ἅγιος Προκόπης (βλ. λ. *Μουγγρὶ* ἀκρωτ.). Σπουδαῖα λιμενικὰ ἔργα ὑπὸ κατασκευὴν καὶ φάρος Ἄγκα (1931) εἰς τὸ ἄκρον αὐτῶν. Σ. Ε. Λ.

ναξιακός, —*ή*, —*όν*· ὁ τῆς Νάξου, ὁ ἐκ Νάξου προερχόμενος: «ναξιακὰ προϊόντα»· ἄλλως καὶ ***Νάξιος***.

Digitized by Google

Νάξιος, —α· ὁ κάτοικος τῆς Νάξου, ὁ ἐκ Νάξου καταγόμενος· || ὡς ἐπίθ. *νάξιος,* —α,—ον· ὁ ἐκ Νάξου προερχόμενος: «ναξία σμύρις».

— **ναξία λίθος,** ἡ **ἀκόνη** *[Πετρογρ.].* Λίθος χρησιμοποιούμενος ὡς ἀκόνη (ἀκονόπετρα), ὁ ὁποῖος κατὰ τὰς ἀρχαίας πηγὰς ἐξωρύσσετο εἰς τὴν Κρήτην παρὰ τὴν ἀρχαίαν πόλιν αὐτῆς Νάξον, ἐξορύσσεται δὲ καὶ σήμερον ἐπὶ λόφου κειμένου πλησίον τοῦ χωρίου Ἐλούντας, ὅστις καλεῖται *Ναξιά.* Γ. Β.

— **ναξία σμύρις**· βλ. *σμύρις.*

Ναξκαβὰν *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Περιφέρεια καὶ πόλις (κατὰ τὸν μεσαίωνα) τῆς ἐν Ἀρμενίᾳ ἐπαρχίας τοῦ Βασπουραγκάν, τῆς ἐκτεινομένης ΝΑ. τοῦ ὄρους καὶ τῆς ἐπαρχίας Ἀραράτ. Ἡ περιφέρεια τοῦ Ναξκαβὰν ἔκειτο κατὰ μῆκος τοῦ ὄρους Μασῆς, ἡ δὲ πόλις ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀράξου. Διὰ τῆς πόλεως ταύτης διῆλθεν ὁ βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου Ἡράκλειος κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος (ἔαρ 622) τῆς μεγάλης κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείας του, καὶ ἐκεῖθεν ἐβάδισε κατὰ τῆς Γαζακοῦ, ἔνθα εἶχε πληροφορηθῆ ὅτι ἐστρατοπέδευεν ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Χοσρόης (βλ. λ. *Ἡράκλειος*). Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Η΄ αἰῶνος ὁ Βυζαντινὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μαριανὸν εἰσέβαλεν εἰς τὴν περιφέρειαν Ναξκαβάν, ἐξεδίωξε τοὺς καταλαβόντας αὐτὴν Ἄραβας καὶ ἐπολιόρκησε καθ᾽ ὅλον τὸν χειμῶνα τὸ φρούριον τῆς πόλεως. Ἀρχομένου τοῦ ἔαρος, ἐπανελθόντες ἰσχυρότεροι οἱ Ἄραβες, ἐξηνάγκασαν τὸν Μαριανὸν νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ ἀποσυρθῇ εἰς Γεωργίαν, αὐτοὶ δὲ ἐπολιόρκησαν τὴν Θεοδοσιούπολιν (νῦν Ἐρζερούμ). Ν. ΚΛΣ

Νάξος (ὁ) *[Μυθολ.].* Υἱὸς τοῦ Ἐνδυμίωνος, ἡγεμὼν τῶν ἐν τῇ Νάξῳ ἐγκατασταθέντων Καρῶν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου κατά τινας ἔλαβε τὸ ὄνομα ἡ νῆσος. Α. Θ. Σ.

Νάξος (νῆσος). Ἡ μεγίστη (ἐμβαδὸν κατὰ Strelbitzky 448,8, κατὰ Wisotzky 423 χμ.²), ὑψίστη (ὄρος Ζᾶς 1003 μ., κατὰ ἀγγλ. χάρτην), ποικιλώτατα διαμορφωμένη καὶ εὐφορωτάτη τῶν Κυκλάδων. Μετὰ τῆς Πάρου καὶ τῆς Ἀντιπάρου ἀποτελεῖ τὴν ἐπαρχίαν *Νάξου* συνολικοῦ πληθυσμοῦ 29.962 κατοίκων. Πληθυσμὸς τῆς νήσου (1928) κάτ. 19.980.

— *[Γεωλογ.]* Εἰς τὴν γεωλογικὴν κατασκευὴν τῆς Νάξου λαμβάνουν μέρος αἱ ἀκόλουθοι διαπλάσεις (κατὰ τοὺς Σ. Παπαβασιλείου καὶ Φ. Νέγρην):

1) *Κρυσταλλοσχιστώδη πετρώματα.* Ταῦτα εἶναι κρυσταλλοπαγεῖς σχιστόλιθοι (κυρίως μαρμαρυγιακοί—, μετ᾽ ἀμφιβολιτικῶν—, ταλκικῶν—, χλωριτικῶν σχιστολίθων), γνεύσιοι καὶ μάρμαρα χονδρόκοκκα μέχρι λεπτοκόκκων. Τὰ πετρώματα ταῦτα παρουσιάζονται εἰς ἐπανειλημμένως ἐναλλασσομένην στρῶσιν, εἰς τὴν βάσιν των δὲ ἐμφανίζονται δύο μεγάλοι διαφόρου ἡλικίας πυρηνώδεις ὄγκοι γρανίτου.

Ἡ ἐκ κρυσταλλοσχιστωδῶν πετρωμάτων θεμελιώδης ὀροσειρὰ εἶναι ἑνιαίως ἐπτυχωμένη, γεγονὸς καταδεικνῦον ὅτι ὁ νεώτερος σχιστοφυὴς γρανίτης εἶναι τοὐλάχιστον τόσῳ παλαιὸς κατὰ τὴν γεωλογικήν του ἡλικίαν, ὅσῳ καὶ ἡ ἀρχαιοτάτη πτύχωσις τῆς θεμελιώδους ὀροσειρᾶς. Μεταξὺ τῶν διαφόρων πτυχώσεων, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζονται εἰς τὴν θεμελιώδη ὀροσειρὰν τῆς Νάξου, ἀρχαιοτέρα φαίνεται ἐκείνη, τῆς ὁποίας ὁ ἄξων διευθύνεται περίπου Β. 25° Α. Ἡ πτύχωσις αὕτη εἶναι ἡ ἐντονωτέρα καὶ σπουδαιοτέρα, τεκτονικῶς καὶ μορφολογικῶς. Ἡ κυρία ράχις ἢ ὁ ἐπιμήκης ἄξων τῆς νήσου διευθύνεται γενικῶς Β. 15° Α., ὡς ἐκ τούτου δὲ τὰ κρυσταλλοσχιστώδη πετρώματα διασταυροῦνται μὲ τὴν διεύθυνσιν τῶν στρωμάτων των ὑπὸ λοξὴν γωνίαν μὲ τὸν ἄξονα τοῦτον. Ἐντὸς τῶν διαφόρων μαρμάρων τοῦ βορειοανατολικοῦ τμήματος τῆς νήσου συναντῶνται τὰ κοιτάσματα τῆς ναξίας σμύριδος (βλ. λ. *σμύρις*).

Οἱ γρανῖται τῆς Νάξου εἶναι νεώτεροι τῶν κρυσταλλοσχιστωδῶν της πετρωμάτων, διότι διέρχονται διὰ μέσου αὐτῶν. Τὸν ἀρχαιότερον ἐκ τῶν δύο γρανιτικῶν πυρηνωδῶν ὄγκων ὁ Σ. Παπαβασιλείου ὀνομάζει ὀζωτὸν γρανίτην (Flasergranit), ἐνῷ τὸν νεώτερον ἀποκαλεῖ σχιστοφυᾶ γρανίτην (Schiefergranit). Ὁ πρῶτος καταλαμβάνει τὸ ἐξώτατον δυτικὸν τμῆμα τῆς νήσου ἐπὶ ἐπιφανείας περίπου 50 τετραγ. χιλιομέτρων (μετὰ τοῦ μεγάλου πεδίου, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται ἐν μέσῳ αὐτοῦ καὶ εἶναι πεπληρωμένον μὲ νεώτερα ἰζηματογενῆ ἀποθέματα) καὶ κορυφοῦται ἀνατολικῶς καὶ παρὰ τὴν πόλιν Νάξον εἰς ὕψος 340 μέτρων.

Ὁ σχιστοφυὴς γρανίτης ἀναδύεται ἐν μέσῳ τῆς ζώνης τῶν κρυσταλλοσχιστωδῶν πετρωμάτων εἰς τὸ βορειοδυτικὸν τμῆμα τῆς νήσου καὶ ὑπὸ μορφὴν ἐπιμήκους, Β.ΒΑ—Ν.ΝΔ διευθυνομένης, ἐλλείψεως, παρὰ τὰ κράσπεδα τῆς ὁποίας οἱ περιβάλλοντες σχιστόλιθοι κλίνουν κύκλῳ πρὸς τὰ ἔξω, περικαλύπτοντες οὕτω τὸν γρανίτην τοῦτον μανδυοειδῶς. Ἡ ὀρεινὴ γρανιτικὴ ἔλλειψις, ἡ ὁποία ἀνυψοῦται εἰς τὴν κορυφὴν Κόρωνος μέχρι 1000 μ., ἔχει μῆκος 16 χλμ. καὶ μεῖζον πλάτος 5 χλμ. (55 τετρ. χλμ. ἐπιφάνειαν). Οὕτω πως οἱ δύο γρανῖται καταλαμβάνουν ἔκτασιν ἴσην περίπου πρὸς τὸ ¼ τῆς ὅλης ἐπιφανείας τῆς νήσου.

2) Εἰς τὰ μάρμαρα τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν βαθμίδα τῆς Ζιᾶς ἀνευρέθησαν ὑπὸ τῶν Σ. Παπαβασιλείου καὶ Φ. Νέγρη ἀπολιθωμέναι διπλοπόραι, χαρακτηριστικὰ ἀπολιθώματα τῆς τριασίου διαπλάσεως. Ὡς ἐκ τούτου ἡ βαθμὶς αὕτη, τοὐλάχιστον τῶν μαρμάρων τῆς Ζιᾶς, δέον νὰ θεωρῆται ὡς ἀνήκουσα εἰς τὴν τριάσιον διάπλασιν τοῦ μεσοζωϊκοῦ.

3) Νεώτερα κατὰ τὴν γεωλογικὴν ἡλικίαν πετρώματα συναντῶνται εἰς τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς νήσου (εἰς τὴν χερσόνησον Στυλίδα καὶ εἰς τὰς λεκάνας Παρατρέχου, Ἁγίου Θαλαλαίου καὶ Ἐγκαρές). Εἶναι κυρίως ψαμμῖται, ἀργιλλικοὶ σχιστόλιθοι, ἀσβεστολιθικοὶ καὶ ἀργιλλικοὶ ψαμμῖται, ἀσβεστόλιθοι καὶ μάργαι, χαλαζιακὰ κροκαλοπαγῆ, ἀρκόσαι καὶ κερατόλιθοι.

Ἐντὸς τῶν ἀσβεστολίθων, τῶν κερατολίθων καὶ τῶν κροκαλοπαγῶν τῆς σειρᾶς ταύτης ὁ Φ. Νέγρης ἀνεῦρεν ἀπολιθωμένους νουμμουλίτας (Millecaput Boubée A καὶ B) καὶ ὀρθοφραγμίνας· συνεπῶς δέον τὰ πετρώματα ταῦτα νὰ θεωρῶνται ὡς ἀνήκοντα εἰς τὴν ἠώκαινον ὑποδιάπλασιν τοῦ καινοζωϊκοῦ.

4) Β. καὶ ΒΑ. τῆς πόλεως Νάξου συναντῶνται στρώματα νεογενῆ μετὰ πλειστοκαίνων τοιούτων εἰς μικρὰν σχετικῶς ἐξάπλωσιν. Εἰς τὴν βάσιν τῶν στρωμάτων τούτων (ἀνατολικῶς τῆς ἐκκλησίας Ἁγία Παρασκευή) ἀνευρέθησαν ὑπὸ τοῦ Φ. Νέγρη ἀπολιθώματα (τουριτέλλα bicarinata Eichwald καὶ κηρίθιον bidentatum Grateloup), τὰ ὁποῖα εἶναι χαρακτηριστικὰ τῆς βινδομπονίου σειρᾶς τῆς μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ.

5) Νεώτατα πλειστοκαινικὰ πετρώματα, κυρίως χονδροκροκαλοπαγῆ (ἠλοπαγεοειδῆ) συναντῶνται εἰς ὅλα τὰ μεγάλα παράκτια πεδία τῆς νήσου, ἐπικαλύπτοντα (σχεδὸν ὁριζοντίως) τὰ ὑποκείμενα κρυσταλλοσχιστώδη καὶ ἀνερχόμενα μέχρις ὕψους 300 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Τοιαῦτα πετρώματα συναντῶνται καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ νοτιοδυτικοῦ τμήματος τῆς νήσου.

6) Νεώτερα ἐκρηξιγενῆ πετρώματα κυρίως διαβάσαι μετὰ διαβασικῶν τόφφων συναντῶνται τέλος εἰς τὴν μεγάλην ρηξιγενῆ ζώνην τῶν Ἐγκαρῶν καὶ πολὺ νοτιώτερον αὐτῆς (Μέλανες, Γαλανάδος). Οἱ διαβάσαι οὗτοι διασχίζουν καὶ τὴν κατωτέραν βαθμίδα τῆς ὑπ᾽ ἀριθ. 3 (βλ. ἀνωτ.) σειρᾶς τῶν πετρωμάτων τῆς νήσου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Α. Philippson,* Beiträge zur Kenntniss der griechischen Inselwelt. (Peterm. Mitt. Erg.—Heft Nr. 134. 1901).— *Σ. Α. Παπαβασιλείου,* Ueber die vermeintlichen Urgneise und die Metamorphose des krystallinen Grundgebirges der Kykladen (Zeits. d. deuts. geolog. Gesellschaft. Bd. 61. 1909).— *Φ. Νέγρη,* Roches crystallophylliennes et téctoniques de la Grèce (Athènes 1915—1919).
Γ. Κ. Γ.

— *[Γεωγραφ.]* Ἡ Νάξος περιλαμβάνεται μεταξὺ τῶν παραλλήλων 36° 54′ 50″ Β. καὶ 37° 12′ 00″ Β. καὶ τῶν ἀπὸ Γρήνουϊτς μεσημβρινῶν 25° 20′ 30″ Ἀν. καὶ 25° 37′ 20″ Ἀν., παρουσιάζουσα μεγίστας διαστάσεις 18½ μιλλ. ἀπὸ Β (ἀκρωτήριον *Σταυρός*) πρὸς Ν. (ἀκρωτ. *Καλόμιρο*) καὶ 13 μίλλ. ἀπὸ Δ. (ἀκρωτ. *Ἅγ. Προκόπης*) πρὸς Ἀν. (ἀκρωτ. *Μούτζωμα*) καὶ ἀνάπτυγμα ἀκτογραμμῆς 49 ὡς ἔγγιστα ναυτ. μιλλίων. Ἱκανῶς κολπίζουσα ἡ ἀκτή της, παρουσιάζει: πρὸς Δ. της ἀντικρύζουσαν τὴν Μάρπισσαν τῆς Πάρου χερσονησίζουσαν ἀπόφυσιν, ἥτις σχηματίζει ἀμφιδύμως πρὸς Β. μὲν τὸν λιμένα τῆς Νάξου, οὗ τὰ λιμενικὰ ἔργα συνεχίζονται εἰσέτι, πρὸς Ν. δὲ τὸ ἄριστον ἀγκυροβόλιον καταφυγῆς *Ἅγιος Προκόπης.* Καλὸς ὡσαύτως ὅρμος δι᾽ ἀνέμους τοῦ 3ου (Ν.Δ.) τεταρτοκυκλίου ὁ *Ἀπόλλωνας* κατὰ τὴν Β. ἄκραν τῆς

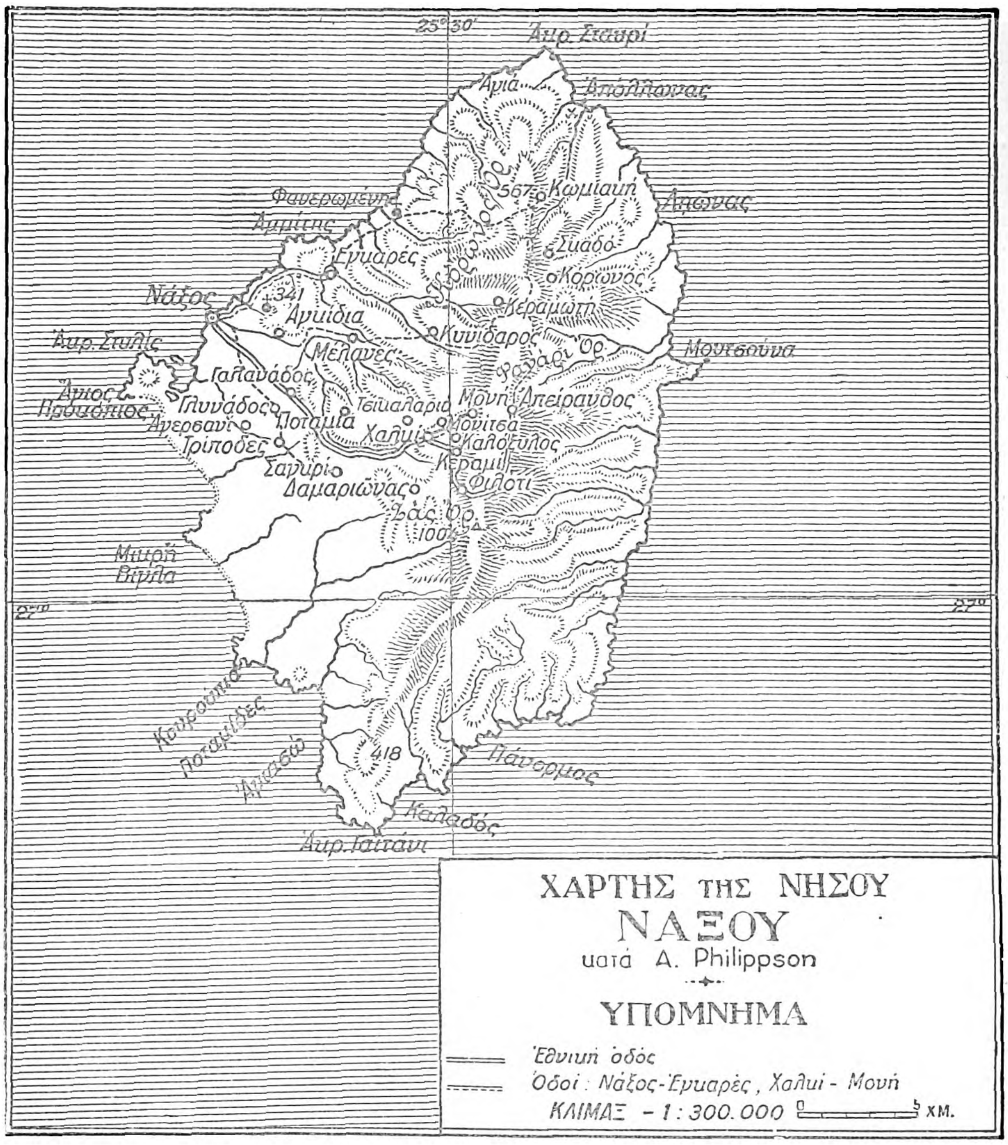

ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΝΑΞΟΥ κατὰ A. Philippson

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Ἐθνικὴ ὁδός
Ὁδοί: Νάξος-Ἐγκαρές, Χαλκί - Μονή
ΚΛΙΜΑΞ — 1: 300.000 0—5 χμ.

νήσου, ἔχων ἀρχαῖον κολοσσιαῖον ἄγαλμα, ἀκιδογραφικὰς ἐπιγραφὰς ἐν τοῖς βράχοις καὶ μεσαιωνικὸν φρούριον. Ὁ ἄριστος ὑδρογραφικὸς τῆς νήσου χάρτης (ἀριθ. 1837: Paros and Naxos islands) ὑποτυπωθεὶς τῷ 1842 ὑπὸ τοῦ Βρεττανοῦ πλοιάρχου Thomas Graves ἀπὸ τοῦ ὑδρογραφικοῦ H. M. S. «Beacon», ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον τῷ 1847. [Εἰς τοῦτον καὶ τὸ ἄρθρον *Αἰγαῖον* (τόμ. Β. σελ. 403, α) παραπέμπομεν διὰ τὴν παραλιακὴν τῆς νήσου γεωγραφίαν.] Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Μία ὑψηλὴ κυρία ράχις, γυμνὴ καὶ βραχώδης, διήκουσα ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν κατὰ διεύθυνσιν Ν—Β ἐπὶ τοῦ μεγάλου ἄξονος τῆς ᾠοειδοῦς περίπου τὸ σχῆμα καὶ ὀρεινῆς νήσου, δεσπόζει τῆς φυσιογνωμίας αὐτῆς. Ἀποκορυφοῦται εἰς πολλὰ σημεῖα (*Ζᾶς* 103 μ., βορείως *Φανάρι* 908 μ., κατὰ ἀγγλικὸν χάρτην, βορειότερον *Μαυροβούνι* ἄνω τῶν 900 μ. κτλ.), ὁ δὲ βαθύτατός της αὐχὴν δὲν εὑρίσκεται σχεδὸν κάτω τῶν 600 μ. Διχάζει δὲ τὴν νῆσον εἰς δύο ἀνίσου μεγέθους ἡμίση, μορφολογικῶς καὶ ὑλικῶς διάφορα: Τὸ ἀνατολικόν, ἀποτελοῦν χώραν ὀρεινήν, ξηρὰν καὶ ἀγρίως διερρηγμένην ὑπὸ βαθειῶν χαραδρῶν, ἀποτεμνουσῶν ράχεις ἀπὸ τῆς κυρίας τοιαύτης ἀναχωρούσας καὶ ἐγκαρσίως πρὸς τὴν θάλασσαν φερομένας· ἐξαιρε-

Digitized by Google

σιν ἐν αὐτῷ ἀποτελεῖ ἡ ὑδατοφόρος κοιλὰς τοῦ *Ἀπόλλωνος* βορείως, κατάφυτος ἀπὸ ὀπωροφόρα δένδρα, λαχανικὰ καὶ ἀμπελῶνας. Καὶ τὸ δυτικόν, τὸ καὶ εὐρύτερον καὶ ποικιλώτερον διαπλασμένον τμῆμα τῆς νήσου. Τὸ βόρειον τούτου μέρος διασχίζεται ἀπὸ χαράδρας ἐν μέρει δροσολούστους, ἀποτεμνούσας ράχεις (ὧν ἡ ὑψίστη *Κόρωνος* 990 μ. κατὰ ἀγγλ. χάρτην), δυτικῶς πρὸς τὴν θάλασσαν χωρούσας ἀπὸ τῆς κυρίας ράχεως. Νοτίως καὶ νοτιοδυτικῶς ἐκτείνονται κατάφυτοι (ἐλαῖαι, ὀπωροφόρα δένδρα) καὶ δροσεραὶ (ἐνίοτε ἀφθονώτατον ὕδωρ) κοιλάδες, ἀποτελοῦσαι μαγευτικὰ τοπία καὶ κέντρα θερινῆς διαμονῆς (*Ποταμιά, Μέλανες, Ἐγκαρές,* οὐ μακρὰν τῆς πόλεως Νάξου). Νοτιοανατολικῶς, τὸ κέντρον τῆς νήσου καταλαμβάνον, ἐκτείνεται τὸ ὑψηλὸν λεκανοπέδιον *Τραγαία,* ἕνας εὐρὺς καὶ πλούσιος ἐλαιὼν μὲ διεσκορπισμένα ἐν αὐτῷ χωρία, ὧν κέντρον τὸ *Χαλκί.* Τέλος τὸ νοτιοδυτικὸν τοῦ τμήματος καταλαμβάνεται ἀπὸ εὐρείας καὶ γονίμους πεδιάδας, ὧν ἡ μεγαλυτέρα καὶ εὐφορωτέρα τὸ *Λιβάδι* πρὸς βορρᾶν.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου εἶναι διανεμημένος εἰς 30 καὶ πλέον χωρία, ἀποτελοῦντα 19 κοινότητας (5 πρώην δήμους): *Νάξου, Ἀπειράνθου, Ἀγερσανῶν, Βίβλου, Γαλανάδου, Γλυνάδου, Δαμαριῶνος, Δανακοῦ, Ἐγκαρῶν, Κορωνίδος, Κορώνου, Κυνηδάρου' Μελάνων, Μονῆς, Ποταμιᾶς, Σαγκριοῦ, Σκάδου, Φιλοτίου* καὶ *Χαλκίου.* Πρωτεύουσα τῆς νήσου καὶ συνάμα τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ πόλις *Νάξος* (βλ. κατωτ.) ἐπὶ τῆς παραλίας εἰς τὸ βορειοδυτικὸν ἄκρον τῆς πεδιάδος *Λιβάδι.* Παράκειται βορείως αὐτῆς ἡ μικρὰ νησὶς «*Παλάτια*» μὲ λείψανα ἀρχαίου μαρμαρίνου ναοῦ. Μὲ τὴν περιφέρειαν Τραγαίας (χωρίον Χαλκὶ κλπ.), ἀποτελοῦσαν τὸ ἐμπορικὸν κέντρον τῆς νήσου, συνδέεται αὐτοκινητικῶς δι' ἐθνικῆς ὁδοῦ ($17^1/_2$ χλμ. μέχρι Χαλκίου), ἥτις προεξετάθη σχεδὸν μέχρις Ἀπειράνθου, μέσον Φιλοτίου, καὶ πρόκειται νὰ ἐπεκταθῇ μέσον Κορώνου, Σκαδοῦ καὶ Κωμιακῆς, μέχρις ὅρμου Ἀπόλλωνος. Πολλὰ χωρία παρακείμενα τῇ ἐθνικῇ ὁδῷ συνδέονται μετ' αὐτῆς αὐτοκινητικῶς δι' ἁμαξιτῶν ἐπίσης ὁδῶν (Τρίποδες, Σαγκρί, Δαμαριῶνας, Καλόξυλος). Ὑπάρχουσι καὶ δύο ἄλλαι (Νάξος—Ἐγκαρές, μὴ περατωθεῖσα εἰσέτι καὶ Χαλκὶ—Μονή). Πολλὰ ἐκ τῶν χωρίων ἠλεκτροφωτίζονται.

Ἐξαιρέσει τοῦ ὁρμίσκου Πανόρμου ἐπὶ τοῦ ΝΑ. ἄκρου τῆς νήσου, παρέχοντος καταφύγιον εἰς μικρὰ ἱστιοφόρα, ἡ νῆσος εἶναι φύσει ἀλίμενος, μόνον δ' ἐπ' ἐσχάτων ἡ πόλις τῆς Νάξου ἀπέκτησε τεχνικὸν λιμένα (βλ. κατωτ.). Ἐντεῦθεν ἡ παντελὴς σχεδὸν ἔλλειψις ναυτιλίας ἐν τῇ νήσῳ. Σ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Προϊόντα. Κυριώτερον πλουτοπαραγωγικὸν ἐν τῇ νήσῳ στοιχεῖον ἀποτελεῖ ἡ σμύρις, γνωστὴ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑπὸ τὸ ὄνομα «ναξία γῆ», τῆς ὁποίας ὑπάρχουσι πλούσια κοιτάσματα εἰς τὸ ΒΑ. τμῆμα τῆς Νάξου περὶ τὰ χωρία Ἀπείρανθος, Κόρωνος καὶ Σκαδό. Τὰ ὀρυχεῖα ταῦτα, τῶν ὁποίων τὴν ἐκμετάλλευσιν ἔχει τὸ κράτος, ἀπασχολοῦσι χιλίους σχεδὸν ἐντοπίους ἐργάτας, οἵτινες ἀνορύσσουσιν ἐτησίως 10—20.000 τόννους σμύριδος. Ὁ κατωτέρω πίναξ δίδει τὰς κατὰ τὰ τὰ ἔτη 1920—1929 διατεθείσας ποσότητας τοῦ ὀρυκτοῦ τούτου, ἐξ ὧν τὰ $^9/_{10}$ περίπου ἐξήχθησαν ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, μὲ κυριωτέρας κατὰ σειρὰν χώρας προορισμοῦ τάς: Ἀγγλίαν, Γαλλίαν, Γερμανίαν, Ἀμερικήν, Ὁλλανδίαν, Ἰταλίαν κλπ.

1920	10.317	1925	16.000
1921	10.995	1926	15.069
1922	12.035	1927	14.931
1923	15.346	1938	15.750
1924	16.751	1929	17.183

Ἕτερον ὀρυκτὸν προϊὸν τῆς Νάξου εἶναι τὸ μάρμαρον, ἐκλεκτῆς ποιότητος, ἐφάμιλλον πρὸς τὸ τῆς Πάρου καὶ γνωστὸν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων, τοῦ ὁποίου πλούσια λατομεῖα ἀπαντῶσι παρὰ τὸν ὅρμον Ἀπόλλωνος, ὅπου καὶ τὸ ἡμιτελὲς κολοσσιαῖον (10;5 μ. μήκους) ἐκ μαρμάρου ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἡ ἐκμετάλλευσις ὅμως αὐτῶν γίνεται εἰς μικρὰν μόνον κλίμακα.

Τὸ ἔδαφος εὔφορον καὶ καλῶς καλλιεργούμενον, παράγει ἐκλεκτῆς ποιότητος προϊόντα, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνονται αἱ εἰς σοβαρὰς ποσότητας ἐξαγόμεναι εἰς τὰς ἑλληνικὰς ἀγορὰς νωπαὶ ἐλαῖαι γνωσταὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα θροῦμπες. Ἐπίσης παράγεται ἔλαιον καλῆς ποιότητος (ἐτησία ἐξαγωγὴ 800 περίπου τόννοι), οἶνος ἐκλεκτός, ἰδιαιτέρως φημιζόμενος κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, κίτρα, ἀπὸ τῶν ὁποίων παρασκευάζεται τὸ ἐκλεκτὸν ποτὸν «κιτρόρακο», γεώμηλα, λαχανικά, ὄσπρια καὶ σιτηρά, ὀπῶραι, βελανίδια, καπνὸς κλπ. Τὰ τελευταῖα ἐκ τῶν προϊόντων τούτων προορίζονται, ὡς ἐκ τῆς μικρᾶς ποσότητος εἰς ἣν παράγονται, διὰ τὰς ἐπιτοπίους ἀνάγκας. Ἡ κτηνοτροφία καὶ ἰδίως ἡ τῶν ἀγελαίων αἰγοπροβάτων (35.000 κεφαλαὶ) καὶ τῶν χοίρων εἶναι περισσότερον ἢ ἐν ταῖς λοιπαῖς Κυκλάδαις προηγμένη, ἰδιαιτέρως δὲ φημίζονται τὰ εἴδη τυροκομικῆς καὶ μάλιστα ἡ ὀνομαστὴ «μυζήθρα». Ἐξάγονται ἐπίσης ἀκατέργαστα δέρματα καὶ ἔριον αἰγοπροβάτων, διὰ τοῦ ὁποίου κατασκευάζονται ἐν τῇ ἐγχωρίῳ οἰκιακῇ βιοτεχνίᾳ καλλιτεχνικὰ χειροτεχνήματα (κουβέρται κλπ.). Χ. Δ.

Ὁ λιμήν. Σπουδαιότατα λιμενικὰ ἔργα ἀρξάμενα ἀπὸ τοῦ 1919 εἶναι ἤδη σχεδὸν περατωμένα, σχηματισθέντος λιμένος πρὸ τῆς πόλεως, μὴ ὑπάρχοντος ἐκεῖ πρότερον παρὰ μικροῦ τοξοειδοῦς κυματοθραύστου, μόλις ἐπαρκοῦντος πρὸς προφύλαξιν τῶν λέμβων. Ὁ λιμὴν ἐσχηματίσθη ἑνωθείσης τῆς νησῖδος τοῦ Βάκχου πρὸς τὴν ΒΔ, τῆς πόλεως προέχουσαν γλῶσσαν καὶ κατασκευασθέντος μεγάλου κυματοθραύστου, ἀρχομένου ἀπὸ τῆς αὐτῆς νησῖδος καὶ χωροῦντος, ἐπὶ 450 μέτρα ΝΔ., πρὸς τὴν ἄκραν *Μουγκρί·* εἰς τὸ ἀκροχήλιόν του (πλάτ. $37^o06'^1/_4$ Β., μῆκ. $25^o23'$ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1732: Naxia bay καὶ Ἑλληνικῆς Ὑδρογραφικῆς ὑπηρεσίας 25: «Λιμὴν Νάξου») αὐτόματος φαρίσκος Ἄγκα (1931) ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι, ἐκπέμπων ἐρυθρὰς ἐκλάμψεις 6 μίλλ. Ἀλλὰ καὶ δεύτερος κυματοθραύστης, ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς ἄκρας, ἐφ' ἧς τὸ ἐκκλησίδιον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ προέχων 125 μέτρα ΔΒΔ., δεξιᾷ δὲ τῷ εἰσπλέοντι, εἶναι ἐν τῷ περατοῦσθαι. Σ. Ε. Λ

—*[Ἱστορ.—Ἀρχαιολ.]* Ἡ Νάξος ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ *Νάξου,* ἡγεμόνος τῶν ἀποικισάντων τὴν νῆσον Καρῶν ἢ ἀπὸ τὸ νάξαι, ὅ ἐστι θῦσαι, διότι αἱ προσφερόμεναι ἐν τῇ νήσῳ εἰς τοὺς θεοὺς θυσίαι ἦσαν ἐξαιρετικῶς πλούσιαι. Διετήρησε δὲ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων τὸ ὄνομα αὐτῆς, ἀλλὰ κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ἐγένετο *Ναξία* καὶ εἶτα *Ἀξία* καὶ *Ἀξιά.* Κατὰ τοὺς ἀρχαίους γεωγράφους ἡ Νάξος ἦτο μονόπολις, ἀναφέρεται ὅμως ἐν αὐτῇ καὶ πόλις *Τραγία,* εἰς ἣν ἐτιμᾶτο ὁ Τράγιος Ἀπόλλων, καθὼς καὶ πόλις *Νῦσα,* καίτοι αἱ περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν πόλεων τούτων εἰδήσεις δὲν εἶναι ἐξηκριβωμέναι. Καὶ κώμη δέ τις ἐν αὐτῇ ἐκαλεῖτο *Ληστάδαι* καὶ ἓν τῶν ὀρέων *Δρίος.* Ὑπῆρχε δ' ἐν Νάξῳ καὶ ποταμὸς ὀνομαζόμενος *Βίβλος,* ἐξ οὗ καὶ «βίβλινος οἶνος», ἀλλ' αἱ σχετικαὶ εἰδήσεις συγκρούονται. Τὰ δὲ περὶ ποταμῶν ἐν Νάξῳ, δι' ὧν ἔρρεεν ἄκρατος εὐώδης οἶνος, καὶ τὰ περὶ κρήνης, ἐξ ἧς ἔρρεεν οἶνος ἡδύς, περὶ ὧν ὁμιλοῦσιν ὁ Προπέρτιος, Ἡρακλείδης ὁ Ποντικὸς καὶ Στέφανος ὁ Βυζάντιος, φαίνονται ἔχοντα μυθολογικὴν τὴν ἀρχήν, συμβολίζοντα τὴν ἐν τῇ νήσῳ λατρείαν τοῦ Βάκχου. Ὡς πρὸς τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν ποιότητα τῶν προϊόντων, ἡ νῆσος ἐθεωρεῖτο ἡ ἀξιολογωτέρα τῶν Κυκλάδων, προεῖχε δ' ἐξαιρέτως κατὰ τοὺς χρόνους τοὺς πρὸ τῶν Μηδικῶν πολέμων κατὰ τὴν εὐδαιμονίαν κ ὶ τὴν δύναμιν. Ὁ Πίνδαρος ἀποκαλεῖ αὐτὴν λιπαράν, ὁ Ἀγαθήμερος μικρὰν Σικελίαν, ἄλλοι δὲ *Καλλίπολιν, Διονυσιάδα* καὶ *Δίαν·* ὑπὸ τὸ τελευταῖον δὲ τοῦτο ὄνομα φέρεται καὶ παρ' Ὁμήρῳ (Ὀδ. λ 325). Ἐκαλεῖτο δὲ διὰ τὸ σχῆμά της καὶ *Στρογγύλη.* Εἶχε δ' ἡ Νάξος ἀφθονίαν ἀμπέλων, διὸ καὶ ἐκ τῶν ναξιακῶν προϊόντων ἰδίᾳ ἐπηνοῦντο τὸ πάλαι αἱ σταφυλαὶ καὶ ὁ οἶνος, τὸν ὁποῖον ὁ Ἀρχίλοχος παραβάλλει που πρὸς τὸ νέκταρ. Ἄριστα ἦσαν καὶ τὰ σῦκα τῆς Νάξου καὶ λατρεία μάλιστα τοῦ Βάκχου Συκιώτου ἀναφέρεται ἐν αὐτῇ. Περιζήτητοι δ' ἦσαν καὶ αἱ νάξιαι ἀμυγδάλαι. Ἐκ τῶν χρησίμων βοτανῶν ἐν Νάξῳ ἐφύετο ὁ κύπειρος, ἔχων δριμυτέραν τὴν ὀσμὴν τῆς ἀλλαχοῦ φυομένης ὁμογενοῦς βοτάνης, τῆς ὁποίας τὴν ρίζαν ἔβραζον εἰς τὸ ὕδωρ, χρησιμοποιοῦντες εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ ἄρτου. Ὀνομασταὶ ἦσαν καὶ αἱ αἶγες τῆς νήσου. Ἐπιστεύετο δέ, καὶ βεβαιοῖ τοῦτο καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ «Περὶ ζῴων ἱστορίᾳ», ὅτι τὰ κτήνη τῆς νήσου ταύτης εἶχον διπλῆν χολήν. Καὶ τὸ πάλαι καὶ μέχρι πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν ἡ θήρα ἦτο ἄφθονος ἐν Νάξῳ καὶ κατά τινα μέρη τῆς νήσου ὑπῆρχον καὶ ἔλαφοι πολυπληθεῖς, ὅπως σήμερον ἐν Ρόδῳ. Ὁ Γάλλος περιηγητὴς Ἰωάννης Θεβενώ, ἐπισκεφθεὶς τὴν νῆσον κατὰ τὸ ἔτος 1650, ἀναφέρει ὅτι οἱ ἐν Νάξῳ εὐγενεῖς μετέβαινον εἰς κυνήγιον ἐλάφων μετὰ τοῦ Τούρκου καδῆ κατὰ τὴν θέσιν Ἀπλίκι, ἡ ὁποία ἦτο πλήρης λιμναζόντων ὑδάτων καὶ περὶ ἣν ὑπῆρχε πυκνὸν δάσος. Ὅτε δὲ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας μαρκήσιος Νοαντὲλ ἐπεσκέφθη τὴν νῆσον, μετὰ μίαν περίπου εἰκοσιπενταετίαν, τῷ 1673, μετέβη εἰς Φασολιὰ διὰ νὰ κυνηγήσῃ ἐκεῖ ἐλάφους. Ὁ Κορνήλιος Μάγνης, ἐκ τῆς ἀκολουθίας τοῦ Νοαντέλ, διηγεῖται ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τὸ ὑπὸ τοῦ Γάλλου πρέσβεως γενόμενον αὐτόθι κυνήγιον τῶν ἐλάφων.

Ἡ Νάξος ἐν τῇ ἀρχαιότητι εἶχεν ὅλως ἐξαιρετικὴν σπουδαιότητα, τὴν ὁποίαν συμβολίζουσιν οἱ περὶ αὐτῆς μῦθοι. Συνδέονται δ' οὗτοι ἰδίως πρὸς τὴν μυθολογουμένην ἐν αὐτῇ γέννησιν καὶ ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων νυμφῶν Φιλίας, Κορωνίδος καὶ Κλείδης ἀνατροφὴν τοῦ Διονύσου, οὗτινος ἡ Νάξος ἐθεωρεῖτο πατρίς. Καὶ περὶ τοῦ Διὸς δ' αὐτοῦ λέγεται ὅτι ἐν Νάξῳ ἀνετράφη καὶ ἐνηλικιώθη, μεταφερθεὶς ἐκ τῆς ἐν ᾗ ἐγεννήθη Κρήτης, καὶ ὅτι ἐκ Νάξου ὁρμηθεὶς κατέλαβε τὴν βασιλείαν τῶν θεῶν. Πλησίον δὲ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑψηλοτέρου τῆς νήσου ὄρους ἀναγινώσκεται μέχρι σήμερον ἐπὶ βράχου ἐν παρεφθαρμένοις γράμμασιν ἐπιγραφὴ «Ὅρος Διὸς Μηλωσίου». Ἐν Νάξῳ ἐλατρεύετο ἐπίσης καὶ ὁ Ἀπόλλων Τράγιος ἢ Τραγαῖος, ὑπῆρχε δὲ καὶ ναὸς Δηλίου Ἀπόλλωνος ἔξω τῆς πόλεως, πρὸς δὲ καὶ τέμενος Ὤτου καὶ Ἐφιάλτου. Τοῦ περιφήμου ἐν Νάξῳ ἀρχαίου ναοῦ τοῦ Διονύσου οὐδὲ ἴχνος πλέον σῴζεται σήμερον. Ἄλλοι μῦθοι εἶναι οἱ περὶ τῶν σχέσεων τοῦ Διονύσου καὶ τῆς Ἀριάδνης, ἥν, ἀφεθεῖσαν ἐν Νάξῳ ὑπὸ τοῦ Θησέως, ἀπήγαγεν ὁ Διόνυσος εἰς τὸ ὄρος Δρίον καὶ ἔλαβεν ἐκεῖ σύζυγόν του. Πηγὴ δέ τις ἔξωθεν τῆς πόλεως Νάξου λέγεται σήμερον Ἀριάδνη. Ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς Κορωνίδος (Κορώνου) εὕρηται περίεργον σπήλαιον, πιθανῶς τὸ πάλαι χρησιμοποιούμενον ὡς τόπος λατρείας, διασῶσαν τὸ ὄνομα μιᾶς τῶν θρεψασῶν ἐν Νάξῳ τὸν Διόνυσον νυμφῶν, τῆς Κορωνίδος. Πανταχοῦ δὲ τῆς νήσου σῴζονται λείψανα ἀρχιτεκτονικὰ καὶ ἄλλα ἐκ τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν μέσων χρόνων μνημεῖα. Ἐκ τῶν ἀξίων λόγου εἶναι ὁ ὑπεράνω τοῦ χωρίου Σαγκρὶ φραγκικὸς πύργος καὶ ἄλλοι ἀρχαῖοι πύργοι ἐν τῷ μεσημβρινῷ τμήματι τῆς νήσου κατὰ τὴν θέσιν Χείμαρρος.

Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Νάξου εἰκονίζονται διάφοροι διονυσιακαὶ παραστάσεις. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς προσθίας ὄψεως τῶν πρὸ τοῦ 600 π. Χ. κοπέντων ἀργυρῶν νομισμάτων εἰκονίζεται κεφαλὴ Σατύρου μετὰ ὀξέων ὤτων ἵππου, λίαν ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας, ἀντιθέτως δὲ τετράγωνον ἔγκοιλον, ἐπὶ δὲ τῶν ἀπὸ τοῦ 600—490 π. Χ. κάνθαρος κεκοσμημένος διὰ στεφάνου κισσοῦ, μετὰ σταφυλῶν ἠρτημένων ἐξ ἑκάστου τῶν λαβῶν αὐτοῦ, ὑπεράνω δὲ φύλλον κισσοῦ καὶ ἀντιθέτως τετράγωνον ἔγκοιλον καὶ στατήρ. Ἀπὸ τοῦ 490 π. Χ., πρῶτον μὲν ὑπὸ τοὺς Πέρσας, κατόπιν δὲ ὑπὸ τοὺς Ἀθηναίους, ἡ Νάξος δὲν ἔκοψε νομίσματα, ἀποβαλοῦσα τὴν ἰδίαν αὐτονομίαν. Ἡ δευτέρα σειρὰ τῶν ναξιακῶν νομισμάτων ἄρχεται μετὰ τὴν ἐν ἔτει 404 π. Χ. πτῶσιν τῶν Ἀθηνῶν. Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων φέρεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἔνθεν μὲν κεφαλὴ Διονύσου πωγωνοφόρου καὶ κισσοστεφοῦς, ἀκμαίας τεχνοτροπίας, ἑτέρωθεν δὲ κάνθαρος, οὗ ἄνω φύλλον κισσοῦ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΝΑΞΙΩΝ. Ἐπί τινων ναξιακῶν νομισμάτων τῆς περιόδου ταύτης φέρονται καὶ τὰ ὀνόματα διαφόρων ἀρχόντων τῆς νήσου. Ἐπώνυμος ἄρχων ἐν αὐτῇ ἦτο ὁ ἱερεὺς τοῦ Διονύσου, πιθανῶς δὲ τὰ ὀνόματα τοιούτων ἱερέων εἶναι τὰ ἀπαντῶντα ἐπὶ τῶν ὡς εἴρηται νομισμάτων. Ἐπὶ δὲ τῶν αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων τῆς Νάξου εἰκονίζονται ἔνθεν μὲν αἱ προτομαὶ τοῦ Σεπτιμίου Σεβήρου, τῆς Δόμνης καὶ τοῦ Γέτα, ἑτέρωθεν δὲ παράστασις τῶν τριῶν Χαρίτων μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΝΑΞΙΩΝ.

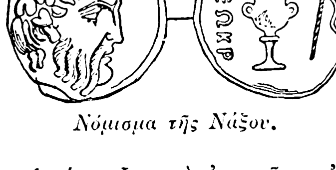

Νόμισμα τῆς Νάξου.

Τὴν Νάξον λέγεται ὅτι τὸ πρῶτον κατῴκισαν Θρᾷκες, εἶτα δὲ Κᾶρες, ὧν ἀρχηγὸς ἦτο Νάξος ὁ Πολέμωνος. Μετὰ τὸν Νάξον ἐβασίλευσε τῆς νήσου ὁ τούτου υἱὸς Λεύκιππος, εἶτα δὲ καὶ ὁ ἔγγονος αὐτοῦ Σμέρδιος. Τὴν νῆσον κατέλαβον εἶτα οἱ Κρῆτες ἐπὶ Μίνωος. Ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν χρόνων ἡ Νάξος ἐθεωρεῖτο νῆσος ἰωνική, ἅτε οἰκισθεῖσα τελευταῖον ὑπὸ τῶν Ἰώνων, τοὺς ὁποίους ἤγαγεν εἰς αὐτὴν ὁ Τήλεκλος καὶ ὁ Ἀρχέτιμος. Ἔγραψε δὲ περὶ τῆς πολιτείας τῶν Ναξίων ἴδιον ἔργον ὁ Ἀριστοτέλης. Ὁ δὲ Πλούταρχος ἐξυμνεῖ ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ «Γυναικῶν ἀρεταὶ» τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς τῶν Ναξίων γυναικῶν. Ἀντιθέτως πρὸς τὴν Ἄνδρον, τὴν Πάρον, τὴν Θήραν καὶ ἄλλας Κυκλάδας, ἡ Νάξος δὲν ἵδρυσεν ἀποικίας, ἀναφέρεται δὲ μόνον ὅτι ἔπεμψεν ἀποίκους εἰς Ἀμοργόν.

Ἡ καλλιτεχνία ἤκμασεν ἱκανῶς ἐν Νάξῳ, ἱστορεῖται δ' ὅτι ὑπῆρχον ἐν αὐτῇ τεχνῖται σύγχρονοι Ἀλυάττου τοῦ Λυδοῦ (544 π. Χ.), ὡς ὁ Βύζης καὶ ὁ υἱὸς τούτου Εὔεργος, εἰς τὴν γλυφίδα τοῦ ὁποίου ὠφείλοντο κατὰ τὸ πλεῖστον τὰ ἐν τῇ νήσῳ ἀγάλματα. Ὀνομαστὸς δὲ ἦτο καὶ ὁ Νάξιος τεχνίτης Θελξίνωρ. Εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ ἐν Δήλῳ ναοῦ ἵστατο κολοσσιαῖον ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀνάθημα τῶν Ναξίων. Ὁ Ἀριστοφάνης δὲ μνημονεύει τῶν «ναξιουργῶν κανθάρων».

Ἀρχαιότατον ἐν Νάξῳ πολιτικὸν γεγονός, ἀναφερόμενον πολλὰ ἔτη πρὸ τῶν Μηδικῶν, εἶναι ὁ μεταξὺ Ναξίων καὶ Μιλησίων πόλεμος, καθ' ὃν οἱ Νάξιοι, πολιορκούμενοι ὑπὸ τῶν Μιλησίων καὶ τῶν συμμάχων των Ἐρυθραίων, ἐπιχειρήσαντες αἰφνιδιαστικὴν ἔξοδον κατενίκησαν αὐτοὺς καὶ πολλοὺς ἐφόνευσαν. Ὁ πόλεμος οὗτος πιθανῶς συνέβη περὶ τὸ 655 π. Χ., εἰ καί τινες ὑποστηρίζουσιν ὅτι ἐν τῇ πραγματικότητι οὐδέποτε ἔλαβε χώραν, καθόσον ὁ Ἡρόδοτος οὐδὲν περὶ τούτου ἀναφέρει. Κατὰ τὸν ΣΤ' π. Χ. αἰῶνα ἡ Νάξος ἦτο νῆσος πλουσία καὶ εὐδαιμονοῦσα, πολλοὺς ἔχουσα κατοίκους, ἐλευθέρους τε καὶ δούλους, ἀξιόλογον δὲ κεκτημένη ἐκ πλοίων μακρῶν στόλον, δι' οὗ καὶ ἐθαλασσοκράτησεν ἐπί τινα χρόνον, δυναμένη δὲ νὰ παρατάξῃ καὶ κατὰ ξηρὰν δύναμιν ὀκτάκις χιλίων ὁπλιτῶν. Διῴκουν δὲ τὰ τῆς πολιτείας ἐν Νάξῳ κατὰ πρῶτον τὰ γένη, τῶν ὁποίων οἱ πρόγονοι εἶχον ὑπάρξει οἱ θεμελιωταὶ τῆς πόλεως ἣν

Digitized by Google

τοῖς χρόνοις τῆς ἐν αὐτῇ μεταναστεύσεως τῶν Ἰώνων. Τὰ γένη ταῦτα συναπεκόμιζον ἐκ τῆς μητροπόλεως τὰ δικαιώματα τῆς εὐγενοῦς καταγωγῆς των, κατῴκουν δ' ἐν τῇ πόλει ὁμοῦ καὶ ἐκέκτηντο ἐν τῇ νήσῳ τοὺς ἀρίστους ἀγροὺς καὶ ἀμπελῶνας. Καὶ ἐφόσον μὲν ἡ ἰδιοκτησία τοῦ ἐδάφους ἦτο ἐν Νάξῳ, ὁ κυριώτερος παράγων τῆς εὐπορίας καὶ τῆς πολιτικῆς δυνάμεως, ὁ λαός, ζῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν ἐνδείᾳ, ἠνείχετο τὴν προνομιοῦχον θέσιν τῶν ἐν τῷ ἄστει εὐπατριδῶν. Ἀλλ' ἅμα ὡς διὰ τῆς ἐμπορίας τοῦ ἀφθόνως ἐν τῇ νήσῳ παραγομένου λαμπροῦ οἴνου καὶ τῶν ἔκπαλαι ἐν τῇ νήσῳ εὐδοκιμουσῶν ὀπωρῶν, ὡς καὶ διὰ τῆς τέχνης καὶ τῆς βιομηχανίας, ἡ εὐπορία διεχύθη ἐν εὐρεῖ κύκλῳ καὶ εἰς αὐτὰς ἔτι τὰς χειρωνακτικὰς τάξεις, ὁ λαὸς φρονηματισθεὶς ἐξηγέρθη κατὰ τῆς ὀλιγαρχίας, ἐπιζητῶν δημοκρατικὸν πολίτευμα καὶ θεωρῶν ἀφόρητον τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ τὰς αὐταρχικὰς ἀξιώσεις τῶν γαιοκτημόνων εὐπατριδῶν. Ταχέως δ' εὑρέθησαν ἄνθρωποι πνευματώδεις καὶ ῥέκται, ὅπως ἑνώσωσι τὸ πλῆθος πρὸς κοινὴν καὶ ἀποφασιστικὴν ἐνέργειαν. Ἐκ τῶν ἐμφυλίων τούτων ἀγώνων, ἐκραγέντων τῷ 536 ἢ 535 π. Χ., λαβόντες ἀφορμὴν οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπενέβησαν ἐν Νάξῳ ἐπὶ Πεισιστράτου, ὅστις, κατορθώσας νὰ γίνῃ εὐκόλως κύριος τῆς νήσου ἕνεκα τῆς ἐν αὐτῇ διχοστασίας, ἀνέτρεψε τὴν ὀλιγαρχίαν καὶ διὰ τῆς ἐπιβολῆς τῶν ὅπλων ἐγκαθίδρυσε τυραννίδα. Τύραννον δ' ἀνέδειξε τὸν Λύγδαμιν, ἄνδρα ἀνήκοντα μὲν ἐκ γένους εἰς τὴν ἀριστοκρατίαν, ἀλλὰ δημοκρατικὰ φρονήματα ἐπιδεικνύοντα. Εἶχε δ' ὁ Λύγδαμις ἐν τῷ ἀγῶνι κατὰ τῶν πλουσίων τῆς νήσου εὐπατριδῶν ἀναδειχθῇ ἰσχυρὸς στασίαρχος καὶ εἶχε μάλιστα κατορθώσει νὰ καταλάβῃ καὶ τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ βραδύτερον εἶχεν ἐξωσθῆ, ὑπερισχυσάντων τῶν ἀντιπάλων του. Ἀπέστειλε δὲ τότε ὁ Πεισίστρατος εἰς Νάξον παρὰ τῷ Λυγδάμιδι ὁμήρους καὶ τὰ τέκνα τῶν ἐν Ἀθήναις καταφυγόντων Ναξίων πολιτικῶν αὐτοῦ ἀντιπάλων. Ὑπὸ τὸν Λύγδαμιν ἡ Νάξος προήχθη εἰς μεγάλην πλούτου καὶ δυνάμεως ἀκμήν. Ἀλλὰ τοῦτον, συμπεριφερθέντα ὑπεροπτικῶς πρὸς ἀποσταλέντας εἰς αὐτὸν Λάκωνας πρέσβεις, κατέλυσεν ἡ Σπάρτη ἀποδιώξασα τῆς Νάξου, τῇ συμπράξει καὶ τῶν ἐν τῇ νήσῳ πολιτικῶν ἀντιπάλων του. Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Λυγδάμιδος τὴν ἀρχὴν κατέλαβον οἱ ὀλιγαρχικοί, ἐπανελήφθησαν δ' αἱ μεταξὺ τούτων καὶ τῶν δημοκρατικῶν ἔριδες, αἵτινες κατέπαυσαν μόλις τῷ 506, ὁπότε οἱ δημοκρατικοὶ ἠδυνήθησαν νὰ καταλάβωσιν ἐκ νέου τὴν ἀρχήν, οἱ δὲ ἀπελαθέντες ὀλιγαρχικοί, καταφυγόντες εἰς Μίλητον καὶ ἐπικαλεσθέντες τὴν βοήθειαν τοῦ Ἀρισταγόρου, σατράπου τῆς Μιλήτου, προεκάλεσαν τὴν ἐπέμβασιν εἰς τὰ τῆς Ἑλλάδος τῶν Περσῶν, οἱ ὁποῖοι ὑπὸ τὸν Μεγαβάτην ἐξεστράτευσαν, τῷ 501 π.Χ., κατὰ τῆς Νάξου. Οὕτως αἱ πολιτειακαὶ αὗται ἐν Νάξῳ ἔριδες καὶ περιπλοκαὶ ὑπῆρξαν τὸ ἔναυσμα, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξερράγησαν αἱ φλόγες τῆς ἐπὶ μακρὸν ἀπειλουμένης ῥήξεως μεταξὺ Ἀσίας καὶ Εὐρώπης καὶ ἔδωκαν τῷ σύνθημα τῶν μεταξὺ Περσίας καὶ Ἑλλάδος πολέμων. Οἱ Νάξιοι, ἐγκαίρως πληροφορηθέντες τὰ τῆς ἐκστρατείας, ἠδυνήθησαν νὰ παρασκευασθῶσι καταλλήλως, οὕτω δ' ὁ περσικὸς στόλος ἐπεχείρησεν ἀνωφελῆ πολιορκίαν, τὴν ὁποίαν ὁ Μεγαβάτης μετὰ μῆνας τέσσαρας ἠναγκάσθη νὰ λύσῃ καὶ ἀπῆλθεν ἄπρακτος. Κατὰ τὸν ἐπὶ Δαρείου ὅμως περσικὸν κατὰ τῆς Ἑλλάδος πόλεμον, οἱ Πέρσαι στρατηγοὶ Δάτις καὶ Τισαφέρνης ἐπελθόντες τῷ 490 μετὰ στόλου 600 τριήρεων εἰς Νάξον, ἐκυρίευσαν αὐτήν, ἠνδραπόδισαν πάντας τοὺς Ναξίους, ὅσοι δὲν ἐπρόφθασαν νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰ ὄρη, καὶ ἐνέπρησαν τοὺς ναοὺς καὶ τὴν πόλιν. Κατὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν οἱ Νάξιοι τὰ πλοῖά των ἔστειλαν πρὸς τοὺς Πέρσας. Τινὰ ὅμως ἐξ αὐτῶν, ὑπὸ τὸ Δημόκριτον, παρακούσαντα τὴν ἐντολήν, ἔσπευσαν νὰ ἑνωθῶσι μετὰ τῶν Ἑλλήνων. Γενναίως δ' ὁ Δημόκριτος ἠγωνίσθη ἐν Σαλαμῖνι· τρίτος ἤρξατο τῆς μάχης, ἐκυρίευσε πέντε τριήρεις καὶ ἠλευθέρωσεν ἕκτην δωρικήν, ἁλισκομένην ὑπὸ βαρβαρικῆς χειρός. Ἡ Νάξος μετὰ ταῦτα ἐτάχθη ὑπὸ τὴν ἀθηναϊκὴν ἡγεμονίαν, ἀλλὰ ταχέως, ἕνεκα τῶν ἀπολυταρχικῶν τάσεων αὐτῆς, ἐδημιουργήθη ἐν τῇ νήσῳ κόμμα ἀντίπαλον, προκαλέσαν ἐκστρατείαν τῶν Ἀθηναίων κατ' αὐτῆς, ἀναγκασθείσης μετὰ μακρὰν πολιορκίαν νὰ ὑποκύψῃ τῷ 466. Ὁ Περικλῆς, ὅπως καταστείλῃ πᾶν νέον κίνημα, ἐγκαθίδρυσε τῷ 453 π. Χ. ἐν Νάξῳ 500 Ἀθηναίους κληρούχους ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Τολμίδην. Ἔκτοτε ἡ Νάξος ὑπῆρξεν ἕρμαιον τῶν ἑκάστοτε θαλασσοκρατούντων. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπλήρωνε φόρους εἰς τοὺς Ἀθηναίους 6 τάλαντα καὶ τετρακισχιλίας δραχμάς, βραδύτερον δέ, τῷ 425, τάλαντα 15. Μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ τῷ 338 π. Χ. μάχην, ὑποταγεῖσα εἰς τοὺς Μακεδόνας, περιῆλθεν εἶτα ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Πτολεμαίων, οἵτινες μετέδωκαν καὶ εἰς τὴν Νάξον τὴν αἰγυπτιακὴν θεολατρείαν. Κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τῶν ῥωμαϊκῶν ἐμφυλίων πολέμων ἡ νῆσος ἔπεσεν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Ροδίων, πρὸς οὓς ἔδωκεν αὐτὴν ὁ Ἀντώνιος τῷ 41 π. Χ. Καὶ προσηνέχθησαν μὲν οἱ Ρόδιοι πρὸς τοὺς Ναξίους μετὰ σκληρότητος, ἱερεὺς δὲ τῆς θεᾶς Ρόδου εἶχε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν Νάξῳ κατὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Σεράπιδος, δὲν ἀφῄρεσαν ὅμως παρ' αὐτῶν τὸ δικαίωμα νὰ διοικῶνται δι' ἰδίων ἀρχόντων. Ἀπαντᾶται δὲ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐν Νάξῳ ἡ ἀρχὴ τοῦ δημιουργοῦ. Ἐπὶ τῶν Ρωμαίων ἡ Νάξος ὑπήγετο εἰς τὴν Ἐπαρχίαν τῶν νήσων, περιλαμβάνουσαν 53 νήσους, διοικουμένην δ' ὑπὸ ἀνθυπάτου ἑδρεύοντος ἐν Ρόδῳ. Εἰς τὴν ἰδίαν ἐπαρχίαν ὑπήγετο ὡσαύτως ἡ νῆσος καὶ ἀρχομένου τοῦ ΣΤ' μ. Χ. αἰῶνος ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, κατὰ τὸν Συνέκδημον τοῦ γραμματικοῦ Ἱεροκλέους, ὅστις φαίνεται συντεταγμένος πρὸ τοῦ ἔτους 531. Ἐπὶ δὲ τῶν διαδόχων τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἡ Νάξος ὑπήγετο εἰς τὸ θέμα τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Ἡ βυζαντινὴ πρωτεύουσα τῆς νήσου εὑρίσκετο τότε κατὰ τὸ νότιον αὐτῆς τμῆμα, εἰς ἣν θέσιν εὕρηνται τὰ ἐρείπια τοῦ κάστρου Ἀπαλίρη.

Ὁ Χριστιανισμὸς εἰσήχθη ἐν Νάξῳ λίαν ἐνωρίς, ὡς ἀποδεικνύεται ἐξ εὑρεθέντων ἐν αὐτῇ ἀρχαιοτάτων χριστιανικῶν τάφων καὶ ἄλλων μνημείων καὶ συμβόλων. Πρῶτος γνωστὸς τῆς Νάξου ἐπίσκοπος ἦτο ὁ καλούμενος Βάραχος, ἀκμάσας ἐν ἔτει 451. Κατὰ τὴν διαίρεσιν τοῦ κράτους εἰς θέματα ἡ Νάξος κατελέχθη μὲν ἐν τῷ θέματι τῆς Ἑλλάδος, πέμπτῳ τῶν ἐν Εὐρώπῃ, ἀλλ' ἡ ἐπισκοπὴ Νάξου παρέμεινε τελοῦσα ὑπὸ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ρόδου μέχρι τοῦ ἔτους 1083, ὅτε αὐτή τε καὶ ἡ ἐπισκοπὴ Πάρου, ἀποσπασθεῖσαι τῆς μητροπόλεως Ρόδου καὶ ἑνωθεῖσαι, προήχθησαν ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Κομνηνοῦ καὶ ἐπὶ πατριάρχου Εὐστρατίου, τοῦ ἐπικαλουμένου Γαριδᾶ, εἰς μητρόπολιν Νάξου καὶ Πάρου, τὴν κληθεῖσαν καὶ *μητρόπολιν Παροναξίας*. Ἦτο δ' ὁ μητροπολίτης Παροναξίας ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος παντὸς Αἰγαίου Πελάγους, ἔτι δὲ καὶ πρόεδρος τῶν πρωτοσυγκέλλων, ὡς μανθάνομεν ἐκ χρυσοβούλλου λόγου τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Κομνηνοῦ (1087). Ἡ μητρόπολις Παροναξίας παρέμεινεν ὑφισταμένη μέχρι τοῦ 1207, ὁπότε ἥ τε Νάξος καὶ Πάρος κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Φράγκων ἐπιδρομέων, κρατησάντων ἀμφοτέρων τῶν νήσων ἐπὶ τριακόσια τριάκοντα ἔτη, ἤτοι μέχρι τοῦ 1537, ὅτε ἐγένοντο φόρου ὑποτελεῖς εἰς τοὺς Τούρκους. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐσχόλαζεν ἡ μητρόπολις Παροναξίας, καταληφθείσης τῆς ἕδρας αὐτῆς ὑπὸ Λατίνου ἱεράρχου, ἐδίδετο δὲ κατ' ἐπίδοσιν, ὡς καὶ πᾶσαι αἱ ὑπὸ τῶν Φράγκων καταλυθεῖσαι ἐκκλησίαι τῶν Κυκλάδων, εἰς ἱεράρχας ἄλλων σχολαζουσῶν μητροπόλεων· οὕτω ἐν ἔτει 1460 ἦτο «Ματθαῖος ὁ Μυρέων ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Λυκίας καὶ πρόεδρος Καρπάθου καὶ Ναξίας». Ἐδόθη δέ ποτε κατ' ἐπίδοσιν ἡ μητρόπολις Παροναξίας καὶ εἰς τὸν μητροπολίτην Ἐφέσου. Τὰ ὑπὸ τοῦ ἰησουΐτου Ροβέρτου Σωζὲ ἀφηγούμενα, ὅτι ὁ καταλαβὼν τὴν νῆσον Μᾶρκος Σανοῦδος, πρῶτος δοὺξ αὐτῆς, ἀνεγνώρισε τὸν Ἕλληνα μητροπολίτην τῆς νήσου, δὲν φαίνονται ἔχοντα ἱστορικήν τινα ἀξίαν. Τοὐναντίον μάλιστα εἶναι ἐξηκριβωμένον ὅτι, κυριεύσαντος τοῦ Μάρκου Σανούδου τὴν Νάξον, ἡ λατινικὴ Ἐκκλησία ἥρπασε τὸ Καθολικὸν τοῦ Ἕλληνος ἀρχιεπισκόπου μετὰ τῶν ἰδιοκτησιῶν του, αἵτινες ἦσαν σημαντικαί. Ἐπελθόντων δ' ἐν ἔτει 1537 τῶν Τούρκων, ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἀνασυνέστησε τὴν σχολάζουσαν μητρόπολιν Παροναξίας, ὑφ' ἣν ἐτάχθησαν ἐξαρχικῶς ἡ Ἀντίπαρος, ἡ Μῆλος καὶ ἡ Μύκονος. Καὶ ἡ μὲν Μῆλος παρέμεινεν ὑπὸ τὴν μητρόπολιν Παροναξίας μέχρι τοῦ 1600, ὅτε προήχθη εἰς ἀρχιεπισκοπήν, ἡ δὲ Μύκονος μέχρι τοῦ 1646, ὅτε ἀπετέλεσε μέρος τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σίφνου. Ἦτο δ' ἡ μητρόπολις Παροναξίας ἐκ τῶν πλουσιωτάτων, διαιρουμένη εἰς ἐκκλησιαστικὰ τμήματα, ὧν προΐσταντο χωρεπίσκοποι. Κατὰ τοὺς τελευταίους ἐπὶ τουρκοκρατίας χρόνους, τῷ 1790, ἐκ τῆς μητροπόλεως Παροναξίας ἐξηρτήθη ψιλῷ ὀνόματι ἡ Ἀβύδου ἐπώνυμος ἐπισκοπή, τῇ αἰτήσει τοῦ μητροπολίτου Παροναξίας Νεοφύτου. Ὑπῆρχον δ' ἐν Νάξῳ καὶ ἱκανὰ μοναστήρια, περὶ τὰ δεκαέξ, ὡς τὸ κατὰ τὸ Ἀκρωτήριον κείμενον μοναστήριον *Παναγίας τῆς Πεφανερωμένης*, τῆς καὶ «Ἀκρωτηριωτίσσης» ἐπικαλουμένης, ὅπερ ἐγένετο σταυροπήγιον διὰ γράμματος τοῦ πατριάρχου Θεοληπτου τοῦ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως (1585—1586), τὸ κατὰ τὴν χώραν τῶν Ἐγκαρῶν κείμενον μοναστήριον τοῦ *Ταξιάρχου Μιχαήλ*, κοινῶς ἐπικαλούμενον «Κυριασώματος», ὅπερ ἐγένετο πατριαρχικὸν σταυροπήγιον ἐν ἔτει 1666, τὸ κατὰ τὴν κώμην Σαγκρὶ μοναστήριον, καὶ τοῦτο τοῦ *Ταξιάρχου Μιχαήλ*, ὅπερ ἐγένετο σταυροπήγιον ἐπὶ ἀγνώστου πατριάρχου, τὸ κατὰ τὴν αὐτὴν κώμην ἐν τοῖς Κάτω Χωρίοις μοναστήριον τοῦ *Τιμίου Σταυροῦ*, ὅπερ ἐγένετο σταυροπήγιον διὰ γράμματος τοῦ πατριάρχου Ἰωαννικίου τοῦ ἀπὸ Ἡρακλείας τῷ 1648, τὸ μοναστήριον *Παναγίας τῆς Δροσιανῆς*, τὸ τοῦ *Ἁγίου Ἀντωνίου*, τὸ τῆς *Κυρίας τῆς Ὑψηλοτέρας*, ὅπερ ἱδρύθη ὑπὸ Ἰακώβου τοῦ Κόκκου, τὰ μοναστήρια *Καλαρύτισα, Τριποδιότισα, Κρητόμαριυς* κ.ἄ. Πρὸς δὲ καὶ τέσσαρα μοναστήρια τῶν δυτικῶν, ἐξ ὧν ἓν τῶν *λαζαριστῶν*, ἓν τῶν *καπουκίνων*, ἓν τῶν *φράρων*, ἀπὸ πολλοῦ ἠρημωμένον, καὶ ἓν γυναικεῖον τῶν *οὐρσουλινῶν*. Ἐκ τῶν διατελεσάντων ἀρχιερέων τῆς Νάξου, πλὴν τοῦ προμνημονευθέντος Βαράχου, ἀναφέρομεν Θεοφάνην τὸν Μαυροκορδᾶτον, Νεόφυτον Βυζάντιον τὸν Λαχοβάρην καὶ τὸν Ἱερόθεον, ὅστις διετέλεσε πρὶν Ζητουνίου, εἶτα Ἁλμυροῦ καὶ κατόπιν Παρονοξίας, ἐκεῖθεν δὲ Νικαίας, ὅθεν προήχθη εἰς πατριάρχην Ἀλεξανδρείας ἀντὶ τοῦ παραιτηθέντος Θεοφίλου κατὰ τὸ 1825, πατριαρχεύσας μέχρι τοῦ 1845. Τοῦτον διεδέχθη ἐν Νάξῳ τῷ 1820 ὁ ὁμώνυμός του Ἱερόθεος, οὗτινος ὁ βίος ὑπῆρξεν ἔμπλεως περιπετειῶν. Μετατεθεὶς οὗτος ἀπὸ Νάξου εἰς Ἐπίδαυρον Λιμηρὰν τῷ 1833 καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀκαρνανίαν τῷ 1841, εἰσήχθη εἰς δίκην διὰ μηδαμινὰς αἰτίας καὶ δικασθεὶς ὑπὸ τῆς Συνόδου κατεδικάσθη ὑπὸ ταύτης ἐρήμην εἰς καθαίρεσιν. Ὁ Ἱερόθεος, διαμαρτυρηθεὶς διὰ τὴν ἔκθεσμον καὶ παρὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας καταδίκην του, ἔφυγεν εἰς Ζάκυνθον. Ἐπανῆλθεν ὅμως μετὰ τριετίαν. Ἠσθένησε δὲ τότε βαρέως καὶ ἡ Σύνοδος ἠκύρωσε τὴν περὶ καθαιρέσεως ἀπόφασιν αὐτῆς. Τοῦτο ὅμως δὲν ἀπεδέχθη ὁ ἐν διωγμῷ ἱεράρχης. Ἐν τῇ μονῇ δὲ Πετράκη ἀπέθανε τὴν 1ην Ἰουλίου 1851 καὶ κατ' ἰδίαν θέλησιν ἐτάφη ὡς μοναχός. Ἐν ἔτει 1661 ἀναφέρεται ὁ μητροπολίτης Σεβαστείας καὶ πρόεδρος Παροναξίας Ἰωσὴφ Δόξος.

Τῷ 648 οἱ Σαρακηνοί, πλὴν ἄλλων νήσων, ἐκυρίευσαν καὶ τὴν Νάξον καὶ ἐλεηλάτησαν αὐτήν. Κατὰ τὸν Θεσσαλονικέα χρονογράφον Ἰωάννην Καμηνιάτην οἱ τὴν Κρήτην κατέχοντες Σαρακηνοὶ εἶχον καταστήσει τὴν Νάξον κατὰ τὸν Η' αἰῶνα φόρου ὑποτελῆ, ἠναγκάζοντο δ' οἱ Νάξιοι νὰ προσφέρωσι πολλὰ πρὸς τοὺς πειρατὰς δῶρα καὶ ἄλλα πρὸς τὸν πλοῦν χρειώδη. Ὁ ἐν ἔτει 1153, προτροπῇ τοῦ Ρογήρου Β', περιηγηθεὶς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους Ἄραψ γεωγράφος Ἐδριζὶ γράφει περὶ τῆς Νάξου ὅτι ἦτο νῆσος ἀξιόλογος, τῆς ὁποίας οἱ Ἕλληνες κάτοικοι μετήρχοντο τὴν κτηνοτροφίαν. Εἶχον δ' ἐν Νάξῳ ἐγκατασταθῆ πολὺ πρὸ τῆς φραγκικῆς κατακτήσεως πάμπολλοι Ἰουδαῖοι, ἰδίαν μάλιστα κεκτημένοι ἐν τῇ νήσῳ συναγωγήν.

Καταλυθείσης ἐν ἔτει 1204 τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ὑπὸ τῶν σταυροφόρων, τὴν Νάξον κατέλαβεν ὁ Βενετὸς εὐπατρίδης *Μᾶρκος Σανοῦδος*, ἀντιστᾶσαν δὲ ἠδυνήθη νὰ ὑποτάξῃ ἐντὸς πέντε ἑβδομάδων τῷ 1207. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ὁ πάπας Ἰννοκέντιος ὁ Γ' ἵδρυσε τὴν λατινικὴν ἐπισκοπὴν τῆς νήσου, τὴν ὁποίαν, ὑπαγομένην τὸ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὸν Λατῖνον ἀρχιεπίσκοπον τῶν Ἀθηνῶν, προήγαγε μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἅλωσιν τῆς Ρόδου τῷ 1523 εἰς ἀρχιεπισκοπήν. Ἀναγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἑρρίκου ὁ Μᾶρκος Σανοῦδος πρίγκιψ τῆς αὐτοκρατορίας καὶ δοὺξ τῆς Νάξου καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἀνήγειρεν ὕπερθεν τῆς θαλάσσης, ἐπὶ λόφου δεσπόζοντος τῆς πόλεως, εἰς τὴν ὁποίαν αἱ καμάραι καὶ αἱ σκολιαὶ στενωποὶ ἀνακαλοῦσιν ἀκόμη εἰς τὴν μνήμην τὰ γραφικὰ βραχώδη χωρία τῆς ἰταλικῆς Ριβιέρας, ὀχυρὸν κάστρον ἔχον δώδεκα εὐρεῖς πύργους καὶ ἐν τῷ μέσῳ ὑψηλὴν σκοπιάν, ὧν ἐλάχιστον μόνον μέρος σῴζεται σήμερον. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ δὲ λόφου ἀνήγειρεν ὁ Σανοῦδος καὶ καθολικὴν μητρόπολιν, ἀφ' ἧς εἶναι ὁρατὸν ἀκόμη τὸ οἰκόσημον αὐτοῦ, παρὰ τὴν γενομένην ἐπισκευὴν καὶ τὴν κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα ἀνακαίνισιν αὐτῆς. Κάτωθεν δὲ τοῦ λόφου τὰ λείψανα ὀγκώδους κυματοθραύστου μαρτυροῦσι τὰς προσπαθείας αὐτοῦ ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὸν λιμένα, ὃν ἐκ τοῦ ἑτέρου μέρους προστατεύει ἡ νησὶς Παλάτια. Ἐκεῖνος δ' ὑπῆρξε κατά τινα μαρτυρίαν καὶ ὁ κατασκευάσας τὰ ἐν αὐτῷ νεώρια χάριν στολίσκου γαλερῶν, ἀναγκαιοτάτου εἰς τὸν δυνάστην νησιωτικοῦ κράτους, καίτοι ὁ Λίχτλε προσγράφει τὰ νεώρια ταῦτα εἰς τοὺς ἱππότας τῆς Ρόδου. Διένειμε δὲ τὰς εὐφορωτέρας γαίας δικαιώματι κατακτήσεως εἰς τοὺς εὐπατρίδας ἀκολούθους του, ἀποτελέσαντας περίσεμνον ἀριστοκρατίαν, καὶ κατέλαβε συγχρόνως τὰς νήσους Πάρον, Ἀντίπαρον, Σίφνον, Κίμωλον Μῆλον, Φολέγανδρον, Ἴον, Ἀνάφην, Σαντορήνην καὶ Σύρον, τὰς ὁποίας ἥνωσε μὲ τὸ ὑπ' αὐτὸν δουκᾶτον τῆς Νάξου. Τοιουτοτρόπως ἐξησφάλισεν ἄφθονα τὰ μέσα, ὅπως ἀνταμείψῃ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἱππότας διὰ τῆς παροχῆς γαιῶν καὶ δουλοπαροίκων. Εἶχε δὲ καταστῆ τὸ δουκᾶτον τῆς Νάξου πράγματι ἀνεξάρτητον τῆς Βενετίας. Ἐκ τῶν δουκῶν αὐτῆς ὁ *Φραγκῖσκος Κρίσπος*, ἀποθανὼν τῷ 1397, κατέλιπε πολλοὺς υἱούς, πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν ὁποίων παρέστη ἀνάγκη ὑποδιαιρέσεως τοῦ δουκάτου εἰς βαρωνικὰ τιμάρια. Καὶ ὁ μὲν πρεσβύτερος τούτων *Ἰάκωβος ὁ Α'*, ὁ ἐπικληθεὶς εἰρηνικός, διεδέχθη τὸν πατέρα του ὡς δοὺξ τῆς Νάξου, ἄλλος δὲ αὐτοῦ υἱὸς ἔλαβε τὴν Μῆλον καὶ τὴν Κίμωλον, τρίτος τὴν Ἀνάφην, τέταρτος τὴν Σύρον καὶ πέμπτος τὴν Ἴον. Ὁ κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα Φλωρεντῖνος ἱερεὺς Χριστόφορος Μπουονδελμόντης, ὅστις ἐπὶ τέσσαρα ἔτη «ἐν φόβῳ καὶ μεγάλῃ ἀνησυχίᾳ» περιηγήθη τὰς Κυκλάδας, περιγράφει τὸν βίον ἐν τῷ Αἰγαίῳ διὰ σκοτεινῶν χρωμάτων, λέγει δὲ ὅτι ἐν Νάξῳ ὑπῆρχε τοιαύτη λειψανδρία, ὥστε πολλαὶ γυναῖκες δὲν ἠδύναντο νὰ εὕρωσι συζύγους. Τῷ 1431, ἐπειδὴ οἱ Βενετοὶ ἐδῄωσαν τὴν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Γενούης διατελοῦσαν Χίον, ὁ Γενουάτης ναύαρχος Πέτρος Σπινόλας ἐξεδικήθη, καταλαβὼν

Digitized by Google

πλὴν μεγάλου μέρους τῆς Εὐβοίας καὶ τὰς νήσους Νάξον καὶ Ἄνδρον, ἀπητήθη δὲ νὰ καταβληθῇ μεγίστη διπλωματικὴ ἐνέργεια, ὅπως μὴ αἱ νῆσοι αὗται ἀποβῶσιν ὁριστικαὶ κτήσεις τῶν Γενουατῶν, οἱ ὁποῖοι καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐλεηλάτησαν τὴν Νάξον. Πολὺ δὲ πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἱ Τοῦρκοι πολλάκις ἀπεπειράθησαν νὰ γείνωσι κύριοι τῶν Κυκλάδων καὶ λοιπῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν. Ὁ Ὀμοὺρ ἐπόρθησε τὴν Νάξον, Μωάμεθ δὲ ὁ Α' κατήρτισεν ἐν Καλλιπόλει ἰσχυρὸν στόλον ὑπὸ τὸν ναύαρχον Τσελίσμπεην, τὸν ὁποῖον ἀπέστειλεν ἐναντίον τῆς νήσου ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ὁ δοὺξ τῆς Νάξου δὲν συμπεριεφέρθη πρὸς αὐτὸν μετὰ τῆς προσηκούσης ἁβρότητος, διότι δὲν μετέβη πρὸς χαιρετισμόν του κατὰ τὴν εἰς Σμύρνην διαμονήν του. Ἀπὸ τοῦ ἐν ἔτει 1494 συνεπείᾳ αἱματηρᾶς ἐν Νάξῳ ἐπαναστάσεως θανάτου τοῦ δουκὸς Ἰωάννου τοῦ Γ' Κρίσπου μέχρι τοῦ 1500 ἡ νῆσος διῳκεῖτο ὑπὸ Βενετοῦ διοικητοῦ. Ἡ ἑξαετὴς αὕτη περίοδος ὑπῆρξεν εὐεργετικὴ διά τε τὴν Νάξον καὶ τὰς παρακειμένας νήσους. Οἱ πειραταὶ ἐπί τινα χρόνον ἐσαρώθησαν ἐκ τῆς θαλάσσης, ἡ δὲ συχνὴ παρουσία βενετικοῦ στόλου παρεῖχεν εἰς τοὺς κατοίκους αἴσθημα ἀσφαλείας.

Εἴκοσι δοῦκες ἐκ τῶν εὐγενῶν οἴκων τῶν *Σανούδων*, τῶν *Δαλλεκάρκερι* καὶ τῶν *Κρίσπων* ἀνῆλθον ἀλληλοδιαδόχως τὸν δουκικὸν θρόνον τῆς Νάξου μέχρι τοῦ 1537. Ἀλλὰ κατὰ τὸ μοιραῖον τοῦτο ἔτος ὁ τρομερὸς τῶν Τούρκων θαλάσσιος ἥρως Χαϊρεδδὶν Βαρβαρόσσας ἐνεφανίσθη μετὰ κολοσσιαίου στόλου πρὸ τῆς Νάξου καὶ ἐζήτησε τὴν παράδοσίν της. Κατόπιν μακροῦ συμβουλίου ὁ *Ἰωάννης Δ' Κρίσπος*, εἰκοστὸς δούξ, οὐδεμίαν παρ' οὐδενὸς ἐλπίζων βοήθειαν, ἀπεφάσισε νὰ παραδοθῇ, ἀφοῦ οἱ Τοῦρκοι ὑπέσχοντο εἰς αὐτὸν τὴν κτήσεις του, τὴν τιμήν του καὶ τὴν ζωήν του, καθὼς καὶ τῶν ὑπηκόων του. Μετὰ σπουδῆς δὲ κατερχόμενος τοῦ φρουρίου προσφέρει εἰς τὸν Τοῦρκον στόλαρχον τὰς κλεῖς τῶν πυλῶν ἐπὶ ἀργυροῦ δίσκου καὶ δῶρα βαρυτιμότατα. Τὸν ὑποδέχονται μετὰ τιμῶν, τὸν κρατοῦσιν ὅμως ἐν τῷ στόλῳ· ἐπὶ τρεῖς δὲ ἡμέρας ὁ ἀτυχὴς ἡγεμὼν ἦτο ἠναγκασμένος ἐκ τοῦ καταστρώματος τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος νὰ θεᾶται τὴν λεηλασίαν τῆς πρωτευούσης του καὶ τὴν διαρπαγὴν τῶν ἀνακτόρων του. Εἰς εἰκοσιπεντακισχίλια καὶ πλέον δουκᾶτα ἀνήρχετο ἡ ἀξία τῶν ἀπαχθέντων ἐκ τῆς Νάξου λαφύρων.

Ὑποσχεθεὶς δ' ὁ Ἰωάννης Δ' νὰ πληρώνῃ εἰς τὴν Πύλην ἐνιαύσιον φόρον πεντακισχιλίων δουκάτων καὶ πληρώσας μάλιστα προκαταβαλικῶς τὸ πρῶτον ἔτος, ὅπως μαλάξῃ τὸν ἀπειλητικὸν ἀντίπαλον, ἠδυνήθη νὰ ἀνακτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του καὶ τὴν κατ' ὄνομα ἡγεμονίαν του. Ἀποθανόντος τούτου τῷ 1564, ὁ διάδοχος αὐτοῦ *Ἰάκωβος ὁ Δ'* ἀπέστειλε πρεσβείαν εἰς Κωνσταντινούπολιν ζητῶν τὸ ἔλεος τοῦ σουλτάνου καὶ τὴν ἀναγνώρισίν του ὡς δουκὸς ἐπὶ τῇ καταβολῇ τοῦ ὑπὸ τοῦ πατρός του ἀποδιδομένου φόρου. Καὶ ἀνεγνώρισε μὲν αὐτὸν ὁ σουλτᾶνος καὶ διέταξε πῶς νὰ κυβερνᾷ διὰ φιρμανίου ἐκδοθέντος τὴν 29ην Ἀπριλίου 1565. Ἀλλὰ καίτοι τοσοῦτον κρίσιμοι ἦσαν αἱ περιστάσεις, ὁ Ἰάκωβος Δ' διῆγεν ὡς ἐὰν ἦτο ἀνίκητος καὶ οὐδένα διέτρεχε κίνδυνον. Αὐτός τε καὶ οἱ εὐπατρίδαι τῆς μικρᾶς αὐλῆς του περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐσκέπτοντο ἢ περὶ τέρψεων καὶ τοῦ τρόπου τῆς θεραπείας αὐτῶν, καθημερινῶς παραδιδόμενοι εἰς ἀχαλινώτους διασκεδάσεις καὶ εἰς ἀκατονομάστους ἀκολασίας καὶ σκληρότητας. Ὁ ἐπίδοξος διάδοχος ἐδυσφημεῖτο ἐπὶ φαυλότητι βίου, καὶ τὰ πράγματα ἔφθασαν εἰς τὸ ἀπροχώρητον, ὅτε ὁ ἐν τῇ αὐλῇ κλῆρος ἔζη ἐν φανερᾷ παλλακείᾳ καὶ βίῳ ἀνειμμένῳ. Ἐν τέλει, ἐξεγερθέντων κατ' αὐτοῦ τῶν Ναξίων, ἐγένετο ἔκπτωτος ὑπὸ τῆς Πύλης, τὸ δὲ δουκᾶτον τῆς Νάξου περιῆλθε τῷ 1566 εἰς τὸν ἐκ Πορτογαλίας βαθύπλουτον Ἑβραῖον δὸν *Ἰωσὴφ Νάζην* (βλ. λ.), εὐνοούμενον τοῦ σουλτάνου Σελίμ, ἀφοῦ τὴν νῆσον κατέλαβεν ἄνευ τινὸς ἀντιστάσεως ὁ Πιαλῆ πασᾶς. Καὶ διεμαρτυρήθησαν μὲν οἱ Νάξιοι, προτιμῶντες νὰ ἐπανέλθωσιν ὑπὸ τὸν Κρίσπον, ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ διαδεχθῇ τοῦτον Ἰουδαῖος δούξ, ἀλλ' εἰς μάτην. Ὁ Ἰάκωβος Κρίσπος, σπεύσας εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως σώσῃ τὸν θρόνον του, ἐκηρύχθη ἔκπτωτος ὅλων τῶν κτήσεών του καὶ ἐθεώρησεν ἑαυτὸν εὐτυχῆ μόλις κατορθώσας ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ δεσμωτηρίου, εἰς ὃ παρὰ τὸ ὑψηλὸν ἀξίωμά του εἶχεν ἐγκλεισθῇ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπὶ πέντε ἢ ἓξ μῆνας. Καὶ ἡ μὲν Βενετία ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν καὶ τὴν οἰκογένειάν του γενναίαν σύνταξιν, ἐξασφαλίζουσαν ἀφρόντιδα βίον, ἀλλ' ὁ Ἰάκωβος ταχέως ἀπέθανεν ἐκ λύπης διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἡλιολαμποῦς κράτους του, ἀφοῦ μάτην ἐπειράθη νὰ ἐπανακτήσῃ αὐτὸ μετὰ τὴν ἐν Ναυπάκτῳ νίκην, εἰς ἣν ἠγωνίσθη ἀνδρείως μετὰ γαλέρας ὑπ' αὐτοῦ ἐξοπλισθείσης.

Ὁ νεόπλουτος Ἰουδαῖος δοὺξ ἀπέφυγε νὰ μεταβῇ αὐτοπροσώπως εἰς Νάξον κατὰ τὰ δεκατρία περίπου ἔτη, καθ' ἃ ἐδέσποζεν αὐτῆς, ἀλλὰ διῴκει διὰ τοῦ τοποτηρητοῦ του Φραγκίσκου Κορονέλλου, Ἱσπανοῦ εὐγενοῦς, ὅστις καὶ οὗτος ἦτο Ἰουδαῖος τὴν καταγωγήν. Ἐν ἔτει 1579, πάσχων ἐκ χρονίας λιθιάσεως, ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ὁ Νάζης, τοῦτον δ' ἠκολούθησεν εἰς τὸν τάφον τὸ ἐπιὸν ἔτος καὶ ὁ Κορονέλλος. Εὐθὺς κατόπιν, τὴν 30 Ὀκτωβρίου 1579, τὴν Νάξον καί τινας ἄλλας μετ' αὐτῆς νήσους ἐξεμίσθωσε διὰ τρία ἔτη, ἀπὸ τοῦ 1579 μέχρι τοῦ 1582, ὁ *Σουλεϊμὰν μπέης*, ὅστις ἐν ἐγγράφῳ τῆς 18 Μαΐου 1580 προσαγορεύει ἑαυτὸν «Soleïman bei del ducato di Naxia, Signor di Andro». Ἐν ἄλλαις λέξεσι φαίνεται οὗτος οἰκειοποιούμενος τὸν τίτλον τοῦ δουκὸς Ἰωσὴφ Νάζη. Κατὰ τὸ ἔτος 1582 εὑρίσκομεν αὐθεντεύοντα τῆς ἐκλαμπροτάτης αὐθεντείας Παροναξίας τὸν *Κωνσταντῖνον Καντακουζηνὸν* ἐκ τοῦ ἐπιφανοῦς τῶν Καντακουζηνῶν οἴκου, τοῦ ἐπικαλουμένου *Μονορέτου*, οὗτινος μέμνηται Δωρόθεος ὁ Μονεμβασίας. Ἐν ἔτει δὲ 1598, ἤτοι εἰκοσαετίαν περίπου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νάζη, ἀπαντῶμεν τὸν *Ἰωάννην Χωνιάτην*, ὅστις ἐτιτλοφορεῖτο «Ἐλέῳ Θεοῦ δούκας Ἀξίας, Ἄνδρου καὶ τῶν ἑξῆς καὶ βοεβόδας παντὸς Αἰγαίου Πελάγους». Διῴκησε δὲ τὰς σημειωθείσας νήσους ὁ Ἰωάννης Χωνιάτης δι' ἐπιτρόπου, συγγενοῦς βεβαίως αὐτῷ, διότι οὗτος ἐν γράμματι ὑπογράφεται «*Σοφιανὸς Χωνιάτης*, ἐπίτροπος τοῦ αὐθεντὸς δουκὸς Ναξίας μισὲρ Τζουάνου Χωνιάτου». Κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ὁ *Γάσπαρος Γρατιανός*, ἀποσταλεὶς πρεσβευτὴς τῶν Τούρκων εἰς Βιέννην πρὸς συνομολόγησιν τῆς πρώτης μετὰ τῶν Γερμανῶν ἐμπορικῆς συνθήκης, ἔφερε τὸ ἀξίωμα τοῦ δουκὸς τῆς Νάξου καὶ Πάρου, μὲ τίτλον δὲ τοῦ δουκὸς τῆς Νάξου ὑπογράφεται ἐν ἐπιστολῇ του ἀποσταλείσῃ ἐκ Βιέννης τὴν 5 Ὀκτωβρίου 1618 πρὸς τὸν Κάρολον Γονζάγον, δοῦκα Νιβερνίας καὶ αὐτοπρόβλητον αὐτοκράτορα τῶν Ἑλλήνων.

Ἐνδυμασίαι γυναικῶν τῆς Νάξου κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.
[Κατὰ τὸν Tournefort.]

Ὁ μεταξὺ τῶν Βενετῶν καὶ τῶν Τούρκων πόλεμος ἐξέθηκε τὰς νήσους εἰς ἐπανειλημμένας ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων, καθ' ἃς καὶ αὐτὴ ἡ κυρία τῆς Νάξου πόλις ἐκυριεύθη καὶ ἐλεηλατήθη καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν κατοίκων ἀπήχθησαν αἰχμάλωτοι. Ἐν γένει δέ, κατὰ τοὺς πρὸς τὴν Τουρκίαν πολέμους τῆς Βενετίας, ὁ βενετικὸς στόλος, ἔχων τὴν ὑπεροπλίαν, ἀπέκτα μὲν ἐν τῷ Αἰγαίῳ καὶ δὴ καὶ ἐπὶ τῆς Νάξου βραχεῖάν τινα ἐπικυριαρχίαν, ἀλλ' οὐδὲν ἐκ ταύτης προέκυπτεν ἀγαθὸν εἰμὴ μόνον ἡ ὑποχρέωσις τῆς πληρωμῆς διπλῶν φόρων πρός τε τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Βενετοὺς καὶ αὔξουσα ἑπομένως πτωχεία καὶ καταπίεσις, ἕως οὗ τέλος οἱ Τοῦρκοι, κυριεύσαντες τὴν Κρήτην τῷ 1699, ἐξησφάλισαν ἀδιαφιλονίκητον τὴν ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου κυριαρχίαν. Ἡ Νάξος, γενομένη ἄμεσος τουρκικὴ κτῆσις, παρέμεινεν ὡς τοιαύτη μέχρι τοῦ 1821, διακοπείσης μόνον τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας κατὰ τὰ ἔτη 1770—1774, ὅτε ἡ νῆσος κατείχετο μετὰ τῶν ἄλλων Κυκλάδων ὑπὸ τῶν Ρώσων. Κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Ἰμπραὴμ (1615—1648) χορηγηθέντα εἰς τοὺς κατοίκους τῶν νήσων προνομιακὸν χάρτην (ἀκτιναμέν), εἰς τὴν Νάξον ἐχορηγήθησαν ἐξαιρετικαὶ προνομίαι· ἡ νῆσος ὑπήγετο εἰς τὸν καπουδὰν πασᾶν, ἀποτελοῦσα τὸ στ' τῶν ὑπ' αὐτὸν τελούντων 14 «σαντζακίων», ὁ δὲ μπέης τῆς Νάξου καὶ Πάρου παρεῖχεν εἰς τὸν τουρκικὸν στόλον μίαν γαλέραν. Διῳκεῖτο δ' ἡ Νάξος ἐπὶ τουρκοκρατίας ὑπὸ βοεβόδα Τούρκου καὶ ἓξ ἐπιτρόπων καλουμένων συνδίκων, τοὺς ὁποίους ἐξέλεγον οἱ κάτοικοι καθ' ἕκαστον ἔτος. Οἱ ἰησουῖται, ἀποδιωχθέντες ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ Μουρὰτ τοῦ Δ', μετέβησαν εἰς τὴν Νάξον, ὅπου εὕρισκον προσηλύτους. Ἕνεκα δὲ τοῦ μίσους, ὅπερ ἐπεκράτει μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν ἀγερώχων Φράγκων εὐπατριδῶν, ὁ πάπας εἶχεν ἐπιτρέψει εἰς τοὺς τελευταίους νὰ λαμβάνωσι συζύγους καὶ τὰς πρώτας ἀκόμη ἐξαδέλφας των. Ἀλλ' εἰς τὴν ἐμφάνισιν εἰς τὸν λιμένα καὶ τῆς μικροτέρας τουρκικῆς γαλλιότας, οἱ ἀλαζόνες Νάξιοι εὐπατρίδαι, οἵτινες ἐπεδείκνυον ὑπερηφάνως τὰ γενεαλογικὰ δένδρα τῆς καταγωγῆς των ἀπὸ τοὺς Σανούδους, τοὺς Κρίσπους, τοὺς Σομμαρίπας, τοὺς Γριμάλδας καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἔτι τοὺς Παλαιολόγους, τοὺς Κομνηνοὺς καὶ τοὺς Ἰουστινιάνας, ἔσπευδον νὰ φορέσωσιν ἀμέσως κόκκινα φέσια καὶ ἔκυπτον δουλικώτατα ἐνώπιον καὶ τοῦ τελευταίου Τούρκου νιζάμη· μόλις δ' ἀπήρχετο τὸ πλοῖον, ἀπέρριπτον παρευθὺς τὴν ταπεινωτικὴν περιβολὴν καὶ ἀνελάμβανον τὴν προτέραν ἀγερωχίαν των. Τῷ 1675 ἡ Νάξος ἐπλήρωνε φόρον χαρατζίου 6.000 γρόσια, ἅτινα τῷ 1700 ηὐξήθησαν εἰς 10.500. Ἐν ἔτει 1673 ὁ Γάλλος μαρκήσιος δὲ Φλερὺ μετὰ τριῶν πολεμικῶν πλοίων, ἐκπλεύσας ἀπὸ τοῦ λιμένος τῆς Μασσαλίας, ἐπεχείρησε νὰ κυριεύσῃ τὴν Νάξον. Ἀλλὰ μὴ κατορθώσας νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸν σκοπόν του, ἕνεκα τῆς ἀντιδράσεως τῶν Βενετῶν, ἔγινε πειρατής, ὅπως ἀποζημιωθῇ διὰ τὰ ἔξοδά του, ἂν καὶ τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι καὶ ἐξ ἀρχῆς ἦτο τοιοῦτος. Ναυαγήσας δ' ἐν Πάρῳ καὶ συλληφθεὶς ὑπὸ μοίρας τοῦ παραπλέοντος βενετικοῦ στόλου, ἐδικάσθη ἐν Βενετίᾳ καὶ μόνον διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ μεθ' οὗ συνεδέετο δουκὸς τῆς Σαβοΐας ἐσώθη ἀπὸ θάνατον ἐπονείδιστον. Μετὰ μίαν μόλις διετίαν, τὴν 21 Ὀκτωβρίου τοῦ 1675, ἡ πόλις τῆς Νάξου ἐλαφυραγώθη ὑπὸ δύο γαλλιοτῶν τοῦ ἐπίσης Γάλλου Οὔγου δὲ Κρεβελιέρ. Ἡ λεηλασία διήρκεσεν ἀπὸ τῆς 3ης μετὰ μεσημβρίαν ὥρας μέχρι τῆς πρωΐας τῆς ἐπιούσης, ὥστε δὲν ἔμεινεν οὐδεμία σχεδὸν οἰκία χωρὶς νὰ διαρπαγῇ καὶ ἐρημωθῇ. Πλεῖσται γυναῖκες παρεβιάσθησαν καὶ 4 ἢ 5 κρυβεῖσαι ἀνευρέθησαν κατόπιν βασανιστηρίων τῶν οἰκείων των. Μετὰ τριετίαν περίπου, ἤτοι τὴν 26 Αὐγούστου 1678, ὁ αὐτὸς Κρεβελιὲρ μετ' ἄλλων συντρόφων του πειρατῶν, Γάλλων καὶ Μανιατῶν, ἐνεργήσαντες ἀπόβασιν εἰς Νάξον συνέλαβον τὸν βοεβόδαν τῆς νήσου καὶ τὸν ἀδελφόν του Ἀλῆ Τσελεπῆν, ἐνῷ ἐκρύπτοντο οὗτοι πέραν τῶν βόθρων. Συνέλαβον πρὸς τούτοις καὶ περὶ τοὺς 12 ἄλλους Τούρκους, ἄνδρας, γυναῖκας καὶ παιδία, καὶ ἐπροξένησαν μεγάλας ζημίας εἰς Χαλκὶ καὶ ἄλλα πλησιόχωρα μέρη. Ἔπαθε δὲ τότε πολλὰ ἡ νῆσος καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὑπολαβόντων ὅτι ἡ αἰχμαλωσία τοῦ βοεβόδα ὑπὸ τῶν πειρατῶν ἐγένετο ἐκ συνεννοήσεως πρὸς τοὺς ἐντοπίους.

Κατὰ τὴν ὑπὲρ ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας ἐπανάστασιν κατὰ τῶν Τούρκων τῷ 1821, ἡ Νάξος δὲν διεδραμάτισε σημαντικὸν μέρος, ἕνεκα ἀναφυεισῶν ἐν αὐτῇ διχονοιῶν καὶ ἰδίᾳ τῆς ἀντιδράσεως τῶν ἐν τῇ νήσῳ δυτικῶν, πολλαχῶς ἀντιπραξάντων καὶ ὑπονομευσάντων τὸν Ἀγῶνα. Τῷ 1826 ὁ Αὐστριακὸς ναύαρχος μαρκήσιος Παουλούτζι ἐπετέθη μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στόλου κατὰ τῆς Νάξου καὶ ἐνεργήσας ἀπόβασιν 700 ἀνδρῶν κατέλαβε τὴν πόλιν, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι οἱ Νάξιοι μετὰ τῶν ἐν τῇ νήσῳ μετοίκων Κασίων καὶ Κρητῶν, ἐξοπλίσαντες πειρατικὰ πλοῖα, ἐλῄστευσαν κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1826 αὐστριακά τινα ἐμπορικὰ σκάφη. Προβὰς δὲ εἰς διαφόρους βιαιοπραγίας, μετὰ τριήμερον ἀπῆλθεν, ἀρκεσθεὶς εἰς ἔγγραφον δήλωσιν ὑποταγῆς τῶν μετοίκων Κρητῶν, καθόσον οἱ κάτοικοι ἠδυνήθησαν νὰ ἀποδράσωσιν εἰς τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῆς νήσου.

Οἱ κάτοικοι τῆς Νάξου ἐν ἔτει 1564 ἀνήρχοντο εἰς 10.500, ἐξ ὧν οἱ 500 ἦσαν τοῦ δυτικοῦ δόγματος. Τῷ 1638 ἡ νῆσος ᾠκεῖτο ὑπὸ 7.700, ἐξ ὧν οἱ 700 ἦσαν δυτικοί. Τὸν αὐτὸν περίπου ἀριθμὸν κατοίκων περιελάμβανε καὶ ἐν ἔτει 1673. Τῷ 1700 οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ἀνήρχοντο, κατὰ τὸν Τουρνεφόρ, εἰς 8.000 καὶ κατ' ἄλλους εἰς 10.000, οἰκοῦντες εἰς 40 χωρία. Εἰς τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν ἀναβιβάζει τοὺς κατοίκους τῆς Νάξου ἐν ἔτει 1770 ὁ Πὰς βὰν Κρῖνεν καὶ εἰς 300 τοὺς ἐν αὐτῇ δυτικούς. Τελευτῶντος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἡ μὲν πόλις τῆς Νάξου περιελάμβανε 2.000 κατοίκους, ἡ δὲ ὅλη νῆσος 10.000, ἐξ ὧν δυτικοὶ 600. Κατὰ τὸν Γουλιέλμον Λὴκ ἐν ἔτει 1806 ἡ νῆσος περιελάμβανε 16.000 κατοίκους, ἐξ ὧν οἱ 350 ἦσαν Φράγκοι. Τῷ 1831, ὅτε ἐπεσκέφθη τὴν Νάξον ὁ Ρός, ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς δὲν ὑπερέβαινε τοὺς 11.000, τῷ δὲ 1854 οἱ κάτοικοι συνεποσοῦντο εἰς 13.500. Σήμερον ἡ νῆσος ἔχει 19.980 κατοίκους, ἐξ ὧν δυτικοὶ εἶναι 250.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ *Ἀριστοκλέους Θ. Μ.*, Κωνσταντίου Α' τοῦ ἀπὸ Σιναίου βιογραφία καὶ συγγραφαὶ ἐλάσσονες (Κωνσταντινούπολις 1866, σ, 152—153, ἔνθα περὶ Καλλινίκου ἱερο-

Digitized by Google

μονάχου τοῦ ἐκ τῆς νήσου Νάξου). —*Ἀφεντούλη Θ.*, Ἐκδρομὴ εἰς Νάξον («Ἰατρικὴ Ἐφημερίς», ἔτ. 1858, ἀριθ. 42, 44 καὶ 47). —*Βελανιδιώτου Ἰεζ.*, Ἡ μητρόπολις Παροναξίας («Νέα Σιών», ἔτ. 1909, σ, 72—76· βλ. καὶ «Ἱερομνήμονα» Βώλου, ἔτ. 1907, ἀριθ. 7). — *Buchon A*, Rescherches et materiaux (τ. Α΄, Paris 1840, σ. 352).—*Bursian C.* Geographie von Griechenland (τ.Β΄, σ. 48 :—496).—*Cicogna Emm.*, Arbore delli duchi di Nassia ed Arcipelago, per quanto si è potuto cavare da un'altro antichissimo stracciato (χειρόγραφον τοῦ ἔτος 1485 εἰς λατινικοὺς στίχους σῳζόμενον ἐν τῇ Βενετικῇ βιβλιοθήκῃ, ὑπ' ἀριθ. 868· βλ. καὶ Discendenze delle famiglie patrizie, χειρόγραφον τῆς αὐτῆς βιβλιοθήκης ὑπ' ἀριθ. 570).—*Crispo Ces.*, Albero genealogico ed istorico della famiglia dei signori Crispo (Messina, 1797). — *Coronello Saver.*, Généalogie des ducs de l'Archipel (χειρόγραφον ἐν Νάξῳ). — *Curtius Ernst*, Naxos (Berlin 1846· μετεφρ. ὑπὸ *Θ. Δαμαλᾶ*, ἐν Ἀθήναις, 1889). —*Γιράρδη Φερδιν.*, Αὐστριακῶν ἐπίθεσις κατὰ τῆς νήσου Νάξου τῷ 1826 (περιοδ. «Παρνασσός», τ. ΙΑ΄ σ. 74—81). — *Δαμιράλη Κωνστ. Ν.*, Συλλογὴ λέξεων ἰδιαζουσῶν ἐν τῇ Νάξῳ καὶ ἄλλαις νήσοις τοῦ Αἰγαίου πελάγους. —*Δεκιγάλλα Ἰ.*, Ἀρχαιολογικὰ Νάξου («Πανδώρα», τ. ΚΒ΄, ἔτ. 1871, σ. 204 κ.ἑ.). — *Δραγούμη Ν.*, Ἓν ἔγγραφον περὶ φόρων ἐν Νάξῳ τῆς 11ης Μαΐου 1670 (περιοδ. «Βύρων» ἔτ. 1871, σ. 264—266). -- *Dugit E.*, De insula Naxo (Paris 1867). —*Τοῦ αὐτοῦ*, Naxos et les établissements latins de l'Archipel (Greroble 1875). —*Engel Guill.*, Quaestiones Naxicae (Göttingen, 1835). — *Hoelderlin Fr.*, Naxos insel (ἐν τοῖς Abhandlungen der philosophischen philologischen Classe der Koeniglichen Academie der Wissenschaften von Baiern, τ. 11, σ. 160, ἔτ. 1837). —*Ζερλέντη Π. Γ.*, Περὶ τῆς ἐν τῇ νήσῳ Νάξῳ ἑλληνικῆς σχολῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου (περιοδ. «Παρνασσός», ἔτ. 1886, σ. 18—31 καὶ 76—92). Διαμάχη ἐν Νάξῳ Καστρινῶν καὶ Νεοχωριτῶν (ἔνθ. ἀντ., τ. ΙΑ΄, σ. 408 —427). Περὶ τῆς ἐν τῇ νήσῳ Νάξῳ χειροτονίας ἐπισκόπου τινὸς τῆς Ἀβύδου (ἔνθ. ἀνωτ., σ. 345—348). Ναξία νῆσος καὶ πόλις («Byzantinische Zeitschrift», τ. ΙΑ΄, 1902, σ. 491 —499). Ἰακώβου Κρίσπου, δουκὸς τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ Ἰωαννικίου τοῦ ἀπὸ Ἡρακλείας, Γράμματα περὶ τῆς ἐν Νάξῳ μονῆς Παναγίας τῆς Δροσιανῆς («Δελτίον Ἱστορ. καὶ Ἐθνολογ. Ἑταιρείας», σ. Ζ΄, 1916, σ. 427—438). Ἱκετήριον γράμμα τῶν Φιλωτειτῶν πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην Κοσμᾶν τὸν ἀπὸ Ἀλεξανδρείας κατὰ τοῦ τιμαριώτου αὐτῶν Χρυσάνθου Μπαρότση, ἔτει 1714 («Νησιωτικὴ Ἐπετηρίς», τ. Α΄, σ. 137 κ. ἑ.). —*Gaertringen, Fr. Hiller de—*, Inscriptiones Cycladum (Berolini, MCMIII—MCMIX, σ. XXIII—XXV, 14—28 καὶ 306—307). —*Gobineau*, Souvenir de voyage: Céphalonie, Naxie (Paris 1872). —*Καλλιβούρσου Π.*, Προκαταρκτικὴ ἔκθεσις περὶ τῶν ἐν Νάξῳ γενομένων ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν καὶ ἀναζητήσεων («Πανδώρα» τ. ΚΑ΄ 1871, σ. 462—468). —*Grüter Fr.*, Dissertatio de Naxo insula (Halle 1833). —*Hopf Ch.*, Chroniques Gréco - Romanes (Berlin 1873). —*Καραπάνου Φωτ.*, Ἔκθεσις τοῦ ἔτους 1823 περὶ Νάξου (ἐν *Νικοδήμου*, Ὑπόμνημα περὶ τῆς νήσου Ψαρῶν, τ. Α΄, σ. 285 κ. ἑ.). —*Κατσουροῦ, Φλ. Ἐμμ.*, Γράμμα συμφωνητικὸν τῶν τριῶν κοινῶν τῆς νήσου Νάξου («Νησιωτικὴ Ἐπετηρίς», τ. Α΄, 1918, σ. 155—159. Τὸ γράμμα τοῦτο ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν περιοδ. «Χρυσαλλίδι», τ. Γ΄, 1865, σ. 624 κ. ἑ.). —*Κιγάλλα Ἰ. δὲ—*, Ἀναφορὰ τῶν κατοίκων τῆς Νάξου πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον καὶ ὑψηλότατον ἀφέντην πασιᾶν καὶ πολυχρονεμένον φλαμπουριάρην Ἀπτὴλ Κατὴρ πασιᾶν («Πανδώρα». τ. ΚΑ΄, 1871, σ. 40).—*Κρίσπη Μ. Κ.*, Παραμύθια ἀξιώτικα (ἐν τῷ ἔργῳ του «Χόρτα διάφορα». τεῦχ. β΄, ἐν Νάξῳ 1895, σ. 211—255).—*Λάμπρου Π.* Ἀνέκδοτα νομίσματα τῶν δουκῶν τῆς Νάξου («Παρνασσός», τ. 10ος, σ. 277 κ. ἑ. καὶ «Ἀρχαιολ. Ἐφημερίς», ἔτ. 1872, σ. 391 κ. ἑ.).—*Λάμπρου Σπ.*, Ἐθνικαὶ ὕβρεις, («Ἑστία Εἰκονογραφημένη», ἔτ. 1895, σ. 172).—*Levy M. A.*, Don Joseph Nasi, Herzog v on Naxos (Breslau, 1859).—*Lichtle Ign.* Description et histoire de Naxos (χειρόγραφον, μέρος τοῦ ὁποίου ἐξεδόθη ἐν μεταφράσει ὑπὸ *Γ. Κρέμου* ἐν περιοδ. «Ἀπόλλωνι» Πειραιῶς, ἔτ. 1891).—*Μαρκόπολι Μιχαήλ.* Δραματικὸν ἐπεισόδιον τῆς Ναξιακῆς ἱστορίας (ἐν Νάξῳ, 1893). Ἡ ἐν Νάξῳ Δυτικὴ Ἐκκλησία κατὰ φθίνοντα ΙΓ΄ αἰῶνα (περιοδ. «Ἁρμονία», ἔτ. 1897, ἀρ. 22 κ. ἑ.).—*Μαρκοπολίτου Μ.*, Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῇ ἐν Ἄργει Ἐθνικῇ συνελεύσει («Γενικὴ Ἐφημερὶς τῆς Ἑλλάδος», ἔτ. 1832, σ. 63—64, 125—126 καὶ 139—140).—*Miller Will.*, Two letters of Giovanni IV, duke of the Archipelago (ἐν «Byzantinische Zeitschrift» τ. ΙΖ΄, σ. 463—470).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Lichtle's «Description of Naxos» (ἐν «Byzantinisch—Neugriechische Jahrbücher», ἔτ. 1929, σ. 432—451).—*Μομφερράτου Ἀντ.*, Ἀναφορὰ μητροπολίτου Παροναξίας πρὸς τὸν κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος καὶ διαθήκην ἐν ἔτει 1713 Μακαρίου χωρεπισκόπου Ἀξίας καὶ προεστῶτος τῆς ἐν Σαγγρὶ μονῆς τοῦ Μεγάλου Ταξιάρχου. Κληρονομικὸν δίκαιον τῶν κληρικῶν καὶ μοναχῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ Τουρκίᾳ (Ἀθῆναι 1890, σ. 280—281 καὶ 285—288).—*Μυστακίδου Β. Α.*, Συνοδικὸν Ραφαὴλ Β΄ καθαιρέσεως τοῦ Παροναξίας Ἀθανασίου ἐν ἔτει ͵ζρια΄. Ἐκλογὴ ὡς μητροπολίτου Παροναξίας Ἰωακεὶμ ἐκ Χίου (περιοδ. «Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως», τ. ΚΗ΄, σ. 219). Ναξίων ἐθνικά, «Ἀθηνᾶ», τ. ΚΗ΄ (1916), σ. 298—306. Nouveaux mémoires des missions de la Compagnie de Jésus dans le Levant (Paris 1715. Περιέχει εἰδήσεις περὶ τῶν ἐν Νάξῳ Ἰησουϊτῶν).—*Οἰκονόμου Σοφ.*, Περὶ Φραγκίσκου τοῦ Κόκκου ἐπιστολὴ (Ἀθήνησι 1863).—*Ross L.*, Inselreisen (τ. Α΄, σ. 27 κ. ἑ.).—*Σαβφὲτ βέη*, Le duché de Naxos, des îles Cyclades (ἐν περιοδ. «Revue historique, publiée par l' institut d' histoire ottomane», τ. Δ΄ (1913), σ. 1444—1459).—*Σακελλίωνος Ἰω.*, Περὶ τῆς ναξίας πέτρας εἴτε ἀκόνης («Πανδώρα», ἔτ. 1859. σ. 289—292).—*Sauger P. R.*, Histoire nouvelle des anciens ducs et autres souverains de l' Archipel (Paris, 1698 καὶ 1699· μετεφρ. ἑλληνιστὶ ὑπὸ *Α. Μ. Καράλη*, ἐν Ἑρμουπόλει 1878).—*Στεφάνου Κλ.*, Ἀνασκαφαὶ ἐν Νάξῳ («Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας», Ἀθήνησι 1906, σ. 57 κ. ἑ.).—Παροιμίας τῆς Νάξου, 513 τὸν ἀριθμόν, ἐδημοσίευσεν ὁ *Μιχ. Ἰακ. Μαρκόπολις* ἐν τῇ Συλλογῇ Παροιμιῶν τοῦ *Ν. Γ. Πολίτου*, τ. Α΄, ἑτέρας δὲ 31 παροιμίας ἐδημοσίευσεν ἐπίσης αὐτόθι ὁ ἱερεὺς *Γαβρ. Λεγάκης*. Ἐν τῷ ἀρχείῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας σῴζεται συλλογὴ 4330 ἐγγράφων τῶν νοταρίων τῆς Νάξου, ὧν τὸ μὲν ἀρχαιότατον ἀνάγεται εἰς τὸ ἔτος 1533, τὸ δὲ νεώτατον εἰς τὸ ἔτος 1849. Εἰς τὸ ἱστορικὸν δὲ ἀρχεῖον τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης εὕρηται ὑπ' ἀριθ. 2238 σειρὰ ναξιακῶν ἐγγράφων χρησίμων κυρίως ὑπὸ γλωσσολογικὴν καὶ τοπογραφικὴν ἔποψιν.

Δ. Π. Π.

—**Νάξος** (*«πόλις»*) *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς ὁμωνύμου νήσου, ἕδρα ἰδίας κοινότητος. Κεῖται εἰς τὰ βορειοδυτικὰ παράλια αὐτῆς, ἐκτισμένη ἐπὶ γηλόφου, ἔχει δὲ πληθυσμὸν (1918) 2.160 κατοίκων. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ πλησίον χωρίον *Ἀγγίδια* (κάτ. 270). Ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτῆς ὑπάρχει καὶ ἡ γυναικεία μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, κτίσμα τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος. Τὸ κλῖμα τῆς κοινότητος εἶναι μᾶλλον ὑγρὸν ἀλλ' ὑγιεινόν. Ἄλλοτε ἐνεδήμει ἐν αὐτῇ ἡ ἑλονοσία, ἤδη σχεδὸν ἐκλιποῦσα. Ἡ ἐν αὐτῇ καλλιεργήσιμος ἔκτασις ἀνέρχεται εἰς 1.500 στρέμματα, ἀποδίδουσα κυρίως γεώμηλα (500.000 ὀκ. ἐτησίως) καὶ καπνὸν ἐκλεκτὸν (50.000 ὀκ.).

Ἡ Νάξος εἶναι ἕδρα τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας, ἐπίσης δὲ τῆς μητροπόλεως Παροναξίας καὶ τῆς καθολικῆς ἐπισκοπῆς Νάξου καὶ Τήνου. Ἔχει ταχ. τηλ. γραφεῖον α΄ τάξεως, εἰρηνοδικεῖον, ὑποδιοίκησιν χωροφυλακῆς, οἰκονομικὴν ἐφορείαν, ταμεῖον καὶ τελωνεῖον γ΄ τάξεως. Εἶναι ἕδρα τοῦ ἐπιθεωρητοῦ δημοτικῶν σχολείων τῶν νοτίων Κυκλάδων, τοῦ διευθυντοῦ τῆς σμύριδος καὶ ἐπαρχιακοῦ γεωπόνου. Ἔχει πλῆρες κλασσικὸν γυμνάσιον (μαθ. 250) καὶ ἑξατάξιον δημοτικὴν σχολὴν (μαθ. 180). Ἡ πόλις ὑδρεύεται ἐκ τριῶν κοινοτικῶν φρεάτων καὶ εἶναι ἠλεκτροφώτιστος· στερεῖται ὅμως ρυμοτομίας καὶ αἱ ὁδοί της εἶναι στεναὶ καὶ ἀκανόνιστοι. Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου ὑπάρχει τὸ «κάστρον», παλαιὸν ἑνετικὸν φρούριον, ἐν τῷ ὁποίῳ εὑρίσκονται κατὰ τὸ πλεῖστον αἱ κατοικίαι τοῦ δυτικοῦ δόγματος οἰκογενειῶν τῆς Νάξου καὶ σχολὴ θηλέων καθολικῶν καλογραιῶν.

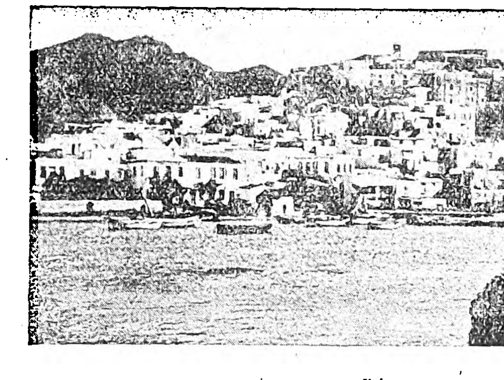

Ἄποψις τῆς πόλεως Νάξου.

Ἡ πόλις Νάξος εἶναι ἀφετηρία τοῦ ἐσωτερικοῦ ὁδικοῦ δικτύου τῆς νήσου. Εἰς τὸν λιμένα της, ὅστις συγκεντροῖ τὴν μεγαλυτέραν ἐξαγωγικὴν κίνησιν αὐτῆς, προσεγγίζουσι πολλάκις τῆς ἑβδομάδος ἀτμόπλοια εἴτε ἐκτελοῦντα πλόας ἐκ Πειραιῶς μέσῳ Σύρου μὲ τέρμα τὴν Νάξον, εἴτε συνεχίζοντα τούτους μέχρι Θήρας.

Δ. Ε. Μ.

—**Νάξος** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία κρητικὴ πόλις κειμένη ὅπου νῦν ἡ θέσις *Ναξιὰ* (βλ. λ.) παρὰ τὸ χωρίον Ἐλούντας τῆς ἐπαρχίας Μεραμβέλλου. Περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς πόλεως ταύτης, παρὰ τὰς σαφεῖς μαρτυρίας τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Πινδάρου («Νομίζονταί γε διαφορώταται τῶν ἄλλων αἱ κατὰ τὴν ἐν Κρήτῃ Νάξον») καὶ τοῦ Σουΐδα («Ναξία λίθος ἢ κρητικὴ ἀκόνη· Νάξος γὰρ πόλις Κρήτης), ἐγεννήθησαν ἄλλοτε πολλαὶ ἀμφιβολίαι, κυρίως διότι συνεχέετο πρὸς τὴν κρητικὴν πόλιν Ὀαξόν. Ἡ ὕπαρξις ὅμως παρὰ τὸ χωρίον Ἐλούντας θέσεως, ἐν ᾗ φαίνονται ἀρχαῖα ἐρείπια καὶ ἥτις διασῴζει μέχρι σήμερον τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ταύτης, ὡς καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐκ τῆς θέσεως ταύτης ἔτι καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἐξορύσσεται ἡ περιζήτητος κρητικὴ ἀκόνη, οὐδεμίαν καταλείπει ἀμφιβολίαν ὅτι ὑπῆρξεν ἐν Κρήτῃ πόλις Νάξος, διάφορος τῆς Ὀαξοῦ. Ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Π. Λάμπρου καὶ τοῦ Head ἀποδίδονται εἰς τὴν Νάξον νομίσματα, ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι ὑπῆρξε καὶ αὕτη μία τῶν αὐτονόμων κρητικῶν πόλεων.

ΕΡ. Μ.

—**Νάξος** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ ἀρχαιοτέρα τῶν ἑλληνικῶν ἐν Σικελίᾳ ἀποικιῶν, ἱδρυθεῖσα περὶ τὸ 735 π. Χ. ὑπὸ Χαλκιδέων καὶ Ναξίων. Ἔκειτο ἐπὶ

Νομίσματα τῆς ἐν Σικελίᾳ Νάξου.

τῆς ΒΑ. παραλίας τῆς Σικελίας, ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀκεσίνου ποταμοῦ (νῦν Fiume di Alcantara), ἐξ ἴσου ἀπέχουσα ἀπὸ τῆς Μεσσήνης καὶ τῆς Κατάνης. Ἐνταῦθα ὑπῆρχε βωμὸς τοῦ Ἀπόλλωνος Ἀρχηγέτου, «ὅστις νῦν ἔξω τῆς πόλεώς ἐστιν, ἐφ' ᾧ, ὅταν ἐκ Σικελίας θεωροὶ πλέωσι, πρῶτον θύουσι» *(Θουκ.* VI, 3). Ἡ Νάξος κατελήφθη τῷ 495 π. Χ. ὑπὸ τοῦ τυράννου τῆς Γέλας Ἱπποκράτους, τῷ δὲ 476 ὑπὸ τοῦ Ἱέρωνος τῶν Συρακουσῶν. Ἀνακτήσασα τὴν αὐτονομίαν της περὶ τὸ 461 π. Χ., ἐτάχθη ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων τῷ 415 π. Χ. κατὰ τὴν Σικελικὴν ἐκστρατείαν, κατεστράφη δὲ τῷ 403 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Διονυσίου τῶν Συρακουσῶν. Οἱ διασκορπισθέντες Νάξιοι κατώρθωσαν τῷ 358 π. Χ., ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ἀνδρομάχου, νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, ὅπου ἵδρυσαν νέαν πόλιν παρὰ τὴν παλαιάν, κληθεῖσαν Ταυρομένιον (νῦν Ταορμίνα).

Τῆς Σικελικῆς Νάξου σῴζονται πολλὰ καὶ ὡραῖα νομίσματα.

Α. Θ. Σ.

—**Νάξος** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Καππαδοκίας παρὰ τὴν πόλιν Μαλακοπήν, ἐν τῷ σαντζακίῳ Νίγδης τοῦ βιλαετίου Ἰκονίου, ἀριθμοῦν μέχρι τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς 600 οἰκογενείας ἑλληνικὰς καὶ ἑλληνοφώνους.

Α. Θ. Σ.

—**Νάξου** ***ἐπαρχία***. Μία τῶν ἓξ ἐπαρχιῶν τοῦ νομοῦ Κυκλάδων, ἀπαρτιζομένη ἐκ τῶν νήσων Νάξου, Πάρου καὶ Ἀντιπάρου. Ἔχει ἐν συνόλῳ πληθυσμὸν (1928) 29.962 κατοίκων (ἄρρενες 14.934, θήλεις 15.028).

Ναξουάνα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ΝΑ. Ἀρμενίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. V, 12, 5), παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Ἀτροπατηνῆς Μηδίας, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀράξου, ἱδρυθεῖσα κατά τινα παράδοσιν ὑπὸ τοῦ Νῶε. Σήμερον καλεῖται *Νακχιτσεβὰν* (Nakhdjivan) καὶ εἶναι πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου αὐτονόμου σοβιετικῆς πολιτείας ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Τιφλίδος - Τζούφλας, ἀριθμοῦσα περὶ τὰς 9.000 κατοίκους.

Α. Θ. Σ.

Νάο (Nao) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Ἱσπανίας, νότιον κέρας τοῦ κόλπου τῆς Βαλένθια, 5 μίλ. νοτίως τοῦ φάρου Σὰν Ἀντώνιο (πλάτ. 38°49′ Β., μῆκ. 0°12′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1372: Cartagena to cabo San Antonio). Ὀφείλει τὴν ὀνομασίαν εἰς τὴν ἐπὶ τῆς προβολῆς ὕπαρξιν ἐρειπίων ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος (βλ. λ. *Διάνιον* καὶ *Ἀρτεμίσιον*).

Σ. Ε. Λ.

Ναογεωργὸς (Naogeorgus), ***Θωμᾶς***. Ἐξηλληνισμένον ὄνομα τοῦ Θωμᾶ Kirchmeier, γεννηθέντος τῷ 1511 ἐν Straubing καὶ ἀποθανόντος τῷ 1563 ἢ πιθανώτερον τῷ 1578. Κατ' ἀρχὰς διωρίσθη ὡς ἱερεὺς ἐν Sulza (τῷ 1536), ἀλλ' ἐλθὼν εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἕνεκα τῆς καλβινιζούσης αὐτοῦ διδασκαλίας, ἐγένετο ἱερεὺς ἐν Kahla (1541) καὶ ἔπειτα εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Γερμανίας καὶ Ἑλβετίας. Τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὧν τὰ πολλὰ δράματα καὶ σάτιραι, γεγραμμένα εἰς λατινικὴν γλῶσσαν, ἐμπνέονται ὑπὸ ἰσχυροῦ ἀντιπαπικοῦ πνεύματος καὶ ἐνθουσιασμοῦ πρὸς τὴν διαμαρτύρησιν καὶ μάλιστα τὸν Λούθηρον. Καὶ ἐν ἄλλοις ἔργοις καὶ ἰδίᾳ ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «Παρατηρήσεις εἰς τὴν πρώτην τοῦ Ἰωάννου ἐπιστολὴν» (Annotationes in primam Johannis epistolam) ἐμφαίνεται ἡ πρὸς τὸν Καλβινισμὸν τάσις αὐτοῦ, δεχομένου τὸν ἀπόλυτον προορισμὸν καὶ μάλιστα μέχρι τοιούτου σημείου, ὥστε νὰ ἰσχυρίζηται ὅτι ἕνεκα τοῦ ἀλαθήτου τοῦ ἁγίου Πνεύματος οἱ προωρισμένοι, καὶ ἂν ὑποπέσωσιν εἰς ἁμαρτήματα, σῴζονται.

Ἐκτὸς τῶν φιλολογικῶν μεταφράσεων ἑλληνικῶν κειμένων (Σοφοκλέους, Ἰσοκράτους, Ἐπικτήτου, Δίωνος Χρυσοστόμου, Πλουτάρχου καὶ Συνεσίου) εἰς τὴν λατινικὴν ἔγραψε καὶ βιβλικὰ δράματα: «Hamanus» (1543), «Hieremias» (1551), «Judas Iscariotes» (1553) καὶ σατίρας καὶ δράματα ἀντιπαπικὰ («Pammachius», «Mercator», «Incendia», «Philalethes»). Τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων αὐτοῦ ἐξεδόθησαν τύποις πολλάκις, πολλὰ δὲ τούτων μετεφράσθησαν εἰς τὴν γερμανικὴν καί τινα εἰς τὴν γαλλικήν, ἀγγλικήν, ὀλλανδικὴν καὶ τσεχικὴν γλῶσσαν.

Κ. Ι. Δ.

Νάοκλος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Κόδρου, μυθικοῦ βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν. Οὗτος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Δαμάσου, ἡγούμενοι ἀποίκων ἐξ Ἀττικῆς, περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΑ΄ π. Χ. αἰῶνος, συνῴκη-

Digitized by Google

σαν μετὰ τῶν Βοιωτῶν εἰς τὴν πόλιν Τέων, ἀποικίαν τῶν Ὀρχομενίων Μινυῶν (*Παυσ.* VII, 3, 6).
Α. Θ. Σ.

Ναοναναγκὰρ (Nawanagar) *[Γεωγρ.]*. Ἰθαγενὲς κράτος τῶν Ἰνδιῶν, κείμενον πρὸς δυσμὰς τοῦ κόλπου Κώτς. Ἔχει ἔκτασιν 3.791 τετρ. μιλλ. καὶ κατ. 345.353. Εἶναι φόρου ὑποτελὲς ἀντὶ 7.000 λιρῶν ἐτησίως εἰς τὴν Βρεττανικὴν κυβέρνησιν. Ἐξάγει βάμβακα, σιτηρὰ καὶ σπορέλαια. Π. Γ. Λ.

Νάος *[Μυθολ.]*. Ἐπίθετον τοῦ Διὸς ὡς θεοῦ τῆς γονιμοποιοῦ ὑγρασίας.

ναὸς (ὁ)· ἀρχ., οἰκοδόμημα καθιερωμένον εἰς τὴν λατρείαν θεοῦ ἢ ἥρωος, ὅπου ἀπέκειντο τὰ ἀγάλματα τοῦ θεοῦ καὶ ἄλλα ἀναθήματα: «ναὸς τοῦ Διός, — τοῦ Ποσειδῶνος, — τοῦ Ἀπόλλωνος», «ναὸς μαρμάρου, —πωρίνου λίθου, —περίπτερος, — ἀμφιπερίπτερος,—ἄπτερος κτλ.»· || ὁ ναὸς τῶν Χριστιανῶν, ἡ ἐκκλησία «ναὸς ἐνοριακός, —μητροπολιτικός, —ἰδιόκτητος», «ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας»· || οἰκοδόμημα λατρείας καθ' οἱανδήποτε θρησκείαν: «ναὸς τοῦ Σολομῶντος, — τοῦ Βούδα»· συνήθως χαρακτηρίζονται δι' ἄλλων ὅρων: *τέμενος* τῶν Μωαμεθανῶν, *συναγωγὴ* τῶν Ἑβραίων, *παγόδα* τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς· || ἡ αἴθουσα τῶν συνεδριάσεων τῶν Ἐλευθέρων Τεκτόνων, ἄλλως *ἐργαστήριον*· || μετφ. «ναὸς τῆς Θέμιδος» τὸ δικαστήριον.

— [ΑΡΧΑΙΟΛ.—ΑΡΧΙΤ.] Ἡ λέξις *ναὸς* παράγεται ἐκ τοῦ ῥήματος *ναίω*, ἤτοι κατοικῶ, καὶ σημαίνει γενικῶς μὲν κατοικίαν, εἰδικῶς δὲ «τὸν οἶκον ἔνθα θεὸς προσκυνεῖται», ὡς ὁρίζει ὁ Ἡσύχιος, δηλαδὴ τὸ κτήριον, ἔνθα ὑποτίθεται ὅτι κατοικεῖ ὁ λατρευόμενος θεός. Ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι λαοὶ ἀνήγειραν ναούς, ἀναλόγως δὲ τῆς θρησκείας των, τοῦ κλίματος τῆς χώρας των καὶ τοῦ βαθμοῦ τοῦ πολιτισμοῦ των ἕκαστος τῶν λαῶν τούτων διεμόρφωσε καὶ ἐξωράϊσε κατ' ἴδιον χαρακτηριστικὸν τρόπον τῆς ἐπὶ γῆς κατοικίαν τῶν θεῶν αὐτοῦ. Οἱ σπουδαιότεροι τῶν λαῶν τούτων εἶναι, κατὰ γεωγραφικήν, ἀλλὰ καὶ χρονολογικὴν σχεδὸν σειράν, οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Ἀσσύριοι, οἱ Φοίνικες, οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ἀρχαιότεροι κάτοικοι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας: Χετταῖοι καὶ Φρύγες καὶ Πέρσαι καὶ τέλος οἱ Ἕλληνες, οἱ Ἐτροῦσκοι καὶ οἱ Ῥωμαῖοι.

Ναοὶ Αἰγυπτίων. Ἡ ἱστορία τῆς θρησκευτικῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων ἄρχεται ἀπὸ τῆς πρώτης λεγομένης αὐτοκρατορίας, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 4000—3000 π. Χ. Κατὰ τὴν περίοδον ὅμως ταύτην οἱ ναοὶ κατεσκευάζοντο συνήθως ἐκ ξύλου καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν τοιοῦτον μνημεῖον διεσώθη. Ὁ μόνος διασωθεὶς ναὸς τῆς παναρχαίας ταύτης περιόδου εἶναι ὁ λεγόμενος ναὸς τῆς Σφιγγὸς ἢ τοῦ Ἁρμαΐδος, ἤτοι τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου. Ὁ ναὸς οὗτος ἀπεκαλύφθη τῷ 1853 ὑπὸ τοῦ Mariette. Εὑρίσκεται πλησίον τῆς πυραμίδος τῆς μεγάλης Σφιγγὸς τοῦ Gizeh καὶ εἶναι τὸ ἀρχαιότατον μνημεῖον τῆς θρησκευτικῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν ἀρχαίων λαῶν. Τὸ κτίσμα τοῦτο εἶναι τετράγωνον οἰκοδόμημα μὲ παχεῖς τοίχους, εἰς τὸ ὁποῖον εἰσέρχεταί τις διὰ διαδρόμου μήκους 20 μέτρων καὶ πλάτους 2 καὶ σύγκειται ἐκ μεγάλων αἰθουσῶν καὶ μικρῶν, ἀλλὰ βαθειῶν κογχῶν. Ἡ κυρία αἴθουσα ἔχει σχῆμα Τ, τὴν δὲ ὀροφήν της ὑποβαστάζουσι 16 μονόλιθοι τετραγωνικοὶ κίονες ὕψους 5 μέτρων καὶ πλευρᾶς 1.40 μ. Εἰς τὴν συναπτὴν πρὸς τὴν μεγάλην ταύτην ἐν σχήματι Τ αἴθουσαν ἑτέραν αἴθουσαν, ἥτις στερουμένη κιόνων ἔχει φρέαρ, ἐν αὐτῇ δ' εὑρέθησαν ἐννέα ἀγάλματα τοῦ Χεφρῆνος, βασιλέως τῆς Αἰγύπτου. Κατὰ τὴν νοτιοδυτικὴν γωνίαν τῆς μεγάλης αἰθούσης ὑπάρχουσιν ἓξ βαθεῖαι κόγχαι, ὑπερκείμεναι ἀλλήλων ἀνὰ δύο. Τὸ ὑλικὸν τοῦ κτίσματος τούτου εἶναι πλούσιον· οἱ κίονες εἶναι ἐκ γρανίτου, αἱ δὲ πλάκες τοῦ δαπέδου καὶ τῆς ὀροφῆς εἶναι ἀλαβάστριναι, οὐδαμοῦ ὅμως ἀπαντᾶται κόσμημα γλυπτικόν, ἢ ζωγραφικόν, ἢ ἐπιγραφικόν. Ἡ ἔλλειψις πάσης διακοσμήσεως εἰς τὸ κτίσμα τοῦτο καὶ ἡ σοβαρὰ ἁπλότης του ἀνταποκρίνονται πληρέστατα πρὸς τὴν περιγραφὴν τοῦ Στράβωνος, λέγοντος ὅτι ἐν Ἡλιουπόλει, ὅπως καὶ ἐν Μέμφιδι, ὑπάρχουσι κτίσματα μὲ πολλὰς σειρὰς κιόνων βαρβαρικοῦ ῥυθμοῦ· διότι, πλὴν τῶν ἐπιβλητικῶν διαστάσεων τῶν κιόνων καὶ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ αὐτῶν, τὸ κτίσμα «οὐδὲν ἔχει χαρίεν οὐδὲ γραφικόν». Εἰς τὸν παναρχαίον τοῦτον τύπον τοῦ αἰγυπτιακοῦ ναοῦ ἀνήκουσιν ἀσφαλῶς καὶ οἱ λεγόμενοι *ναοὶ τῶν πυραμίδων*, ναοὶ ἔνθα ἐλατρεύοντο οἱ τεθνεῶτες βασιλεῖς. Κατὰ ταῦτα οἱ ναοὶ τῶν Αἰγυπτίων, κατὰ τὴν ἀπωτάτην περίοδον τῆς ἱστορίας αὐτῶν, εἶναι περιωρισμένης ἐκτάσεως καὶ αὐστηρᾶς γυμνότητος.

Κατὰ τὴν περίοδον τῆς μέσης λεγομένης αὐτοκρατορίας, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 3000—2000 π. Χ., ὁ ναός, ἀφιερωμένος ἰδίως εἰς τὸν θεὸν Ἄμμωνα, ἀποβαίνει μεγαλύτερος καὶ ὡραιότερος. Νῦν ἡ ὑπόστυλος αἴθουσα τῆς λατρείας ἔχει πρὸ αὐτῆς τὸν πυλῶνα ἐξωραϊσμένον δι' ὀβελίσκων μὲ ἐγγλύπτους διακοσμήσεις. Λείψανα τοιούτου ναοῦ τοῦ Ἄμμωνος εἶναι ὁ ἐν Θήβαις ναός, τὸν ὁποῖον ἤγειραν οἱ ἡγεμόνες τῆς δωδεκάτης δυναστείας καὶ ὅστις ἀπετέλεσε τὸν κεντρικὸν πυρῆνα, πέριξ τοῦ ὁποίου προσετέθησαν τὰ μεταγενέστερα κτίσματα τοῦ Καρνάκ. Τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ ναοῦ τούτου εἶναι τὰ λείψανα τῶν πολυγωνικῶν κιόνων, οἱ ὁποῖοι καθώριζον τὸ κυρίως ἱερόν, ἀλλ' οὐδὲν σαφέστερον περὶ τοῦ ναοῦ τῆς περιόδου ταύτης γνωρίζομεν, διότι ἡ εἰσβολὴ τῶν νομάδων τῆς ἐρήμου, τῶν λεγομένων Ὑξώς, κατέστρεψε καὶ ἐξηφάνισε τὰ μνημεῖα ταῦτα. Ἀντιθέτως, πλουσία εἰς ἐμφάνισιν ναῶν εἶναι ἡ νέα λεγομένη αὐτοκρατορία (1700—1100 π. Χ.). Ναοὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης εὑρίσκονται ἐν ταῖς τοποθεσίαις Καρνὰκ καὶ Λοῦξορ, τῆς πεδιάδος τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Νείλου, ὅπου ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Θῆβαι. Ὁ ναὸς τῆς ἐποχῆς ταύτης ἔχει πλέον διαμορφωθῆ εἰς πολύπλοκον οἰκοδόμημα μὲ τὰ ἐξαρτήματα καὶ τὰ ἐξωτερικὰ μέρη του. Τὸ σημεῖον, τὸ ὁποῖον ἐδείκνυεν εἰς τὸν πιστὸν τὴν προσέγγισίν του εἰς τὸ ἱερόν, ἦτο ὁ δρόμος, ἤτοι λεωφόρος πλακόστρωτος καὶ ἐξωραϊσμένη ἑκατέρωθεν δι' ἀγαλμάτων σφιγγῶν ἢ κριῶν, τῶν ὁποίων αἱ κεφαλαὶ ἦσαν ἐστραμμέναι πρὸς τὸν ἄξονα τοῦ δρόμου. Οἱ δρόμοι οὗτοι ἦσαν πάντοτε ἔξωθεν τοῦ περιβόλου ἢ τεμένους τῶν ναῶν καὶ κατέληγον πρὸ διαφόρων θυρῶν τοῦ τείχους, τὸ ὁποῖον περιέβαλλε τὸν ἱερὸν χῶρον. Τὰ τείχη ἦσαν κατεσκευασμένα δι' ὠμῶν πλίνθων μὲ σύνηθες πάχος 10 μέτρων καὶ ὕψος ἀνάλογον, ὥστε νὰ μὴ εἶναι ὁρατὰ ἔξωθεν τὰ διαδραματιζόμενα ἔσωθεν. Αἱ τῶν τειχῶν πύλαι, εἰς ἃς κατέληγον οἱ δρόμοι τῶν Σφιγγῶν καὶ μάλιστα ἡ κυρία πύλη ἢ ὁ λεγόμενος πυλών, ἀποτελοῦσι χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ αἰγυπτιακοῦ ναοῦ. Ὁ πυλὼν σύγκειται ἐκ μιᾶς ὑψηλῆς ὀρθογωνίου θύρας καὶ δύο εὐρέων πυραμιδοειδῶν πύργων μὲ κεκλιμένας τὰς πλευράς, οἵτινες κεῖνται δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν τῆς θύρας καὶ ὑπερέχουσιν αὐτῆς. Ὁ πυλὼν εἶναι πλουσίως διακεκοσμημένος ἀρχιτεκτονικῶς, γλυπτικῶς καὶ ἐπιγραφικῶς. Ἐκ τῶν βάσεων τῶν δύο πύργων τοῦ πυλῶνος ἠγείροντο ἱστοί, τῶν ὁποίων ἡ προεξέχουσα ἄνωθεν τοῦ πυλῶνος κορυφὴ ἐκοσμεῖτο διὰ πολυχρώμων σημαιῶν. Ὁ μεγαλύτερος τῶν τοιούτων πυλώνων εἶναι ὁ προπυλὼν τοῦ μεγάλου ναοῦ τοῦ Καρνάκ, ὕψους 44 μέτρων, καὶ ὁ πρῶτος πυλὼν τοῦ Λοῦξορ, πλάτους 113 μέτρων. Πρὸ τῶν πυλώνων ἐγείρονται οἱ ὀβελίσκοι ἐκ γρανίτου καὶ ὄπισθεν αὐτῶν, στηριζόμενα ἐπὶ τοῦ πυλῶνος, τὰ κολοσσικὰ ἀγάλματα τοῦ βασιλέως, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ὁποίου ἐκτίσθη ὁ ναὸς ἢ μέρος αὐτοῦ. Εἰς ἕκαστον πυλῶνα ἀναλογοῦσι συνήθως δύο ὀβελίσκοι καὶ τέσσαρα ἢ ἓξ ἀγάλματα βασιλέων ἀναλόγως τῆς μεγαλοπρεπείας τοῦ ναοῦ. Οἱ ὀβελίσκοι ἔχουσι μέσον ὕψος 20—30 μέτρων, τὰ δὲ ἀγάλματα 7—13 μέτρων. Ἀπαραίτητον ἐξωραϊστικὴν ἐμφάνισιν τῶν ναῶν ἀποτελοῦσιν ἀναμφιβόλως καὶ αἱ λίμναι καὶ αἱ δεξαμεναί, αἵτινες εὑρίσκονται ἐντὸς τοῦ τετειχισμένου ἱεροῦ χώρου. Ἐντὸς τῶν λιμνῶν τούτων ἐξετελοῦντο θρησκευτικαὶ τελεταί, ὅπως λ. χ. ἡ διάπλευσις πλουσίως ἐστολισμένων λέμβων, ἐφ' ὧν ἐτοποθετεῖτο τὸ ἄγαλμα καὶ τὸ σύμβολον τοῦ λατρευομένου θεοῦ. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἱεροῦ περιβεβλημένου χώρου, τὸν ὁποῖον κοσμοῦσι καὶ ἄλλοι πυλῶνες καὶ κίονες καὶ ὀβελίσκοι, εὑρίσκεται ὁ κυρίως ναός, ὅστις, κατὰ Στράβωνα, ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς μεγάλου προνάου καὶ ἑνὸς σηκοῦ ἀναλόγου πρὸς τὸ πλάτος τοῦ προνάου. Πρὸ τοῦ προνάου καὶ ἑκατέρωθεν αὐτοῦ εὑρίσκονται τὰ πτερά, ἤτοι δύο τοῖχοι ἰσοϋψεῖς πρὸς τὸν ναόν. Πρὸς τὴν περιληπτικὴν ἀλλ' ἀκριβῆ περιγραφὴν τοῦ Στράβωνος περὶ τοῦ αἰγυπτιακοῦ ναοῦ ἀνταποκρίνεται πληρέστατα ὁ λεγόμενος ναὸς τοῦ Khons, ὅστις εὑρίσκεται ἐν Καρνάκ, πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ τοῦ μεγάλου ναοῦ, καὶ διατηρεῖται σχετικῶς καλύτερον παντὸς ἄλλου. Ὁ ναὸς οὗτος ἐπερατώθη ἐπὶ Ῥαμψινίτου τοῦ Γ'. Ὁ προπυλὼν τοῦ ἱεροῦ τούτου ἐγείρεται 40 μέτρα πρὸ τοῦ ναοῦ, εἰς τὸν ἱερὸν δὲ περιτετειχισμένον χῶρον ἄγει λεωφόρος Σφιγγῶν. Ὁ περίβολος εἶναι τετράγωνος. Ὁ κυρίως ναὸς ἀποτελεῖται ἐκ μιᾶς ὑποστύλου αἰθούσης ἐχούσης ὀκτὼ κίονας. Εἰς τὴν αἴθουσαν ταύτην παρέμενον οἱ πιστοί, δι' ὃ καὶ ἡ αἴθουσα αὕτη λέγεται καὶ αἴθουσα ἐκκλησίας ἢ αἴθουσα ἐμφανίσεως. Εἰς τὸν σηκὸν ἢ ἄδυτον ἢ ἱερόν, ἐσωτέραν αἴθουσαν, εἰσήρχοντο μόνον ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἱερεῖς, ἵνα παραλάβωσι τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ ἢ τὸ σύμβολον αὐτοῦ καὶ φέροντες αὐτὸ ἐπὶ τῶν ὤμων ἢ ἐπὶ τοῦ σκηνώματος περιάγωσιν αὐτὸ πέριξ τοῦ ἱεροῦ χώρου. Ὁ σηκὸς τοῦ ὡς ἄνω ναοῦ εἶναι τετράγωνος αἴθουσα, ἐν ᾗ ὑπῆρχε ναΐσκος ἢ σκηνή, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐφυλάσσετο τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ. Ὁ ναΐσκος οὗτος κατεσκευάζετο ἐκ γρανίτου μονολίθου ἢ καὶ ἐκ ξύλου. Ὁ αἰγυπτιακὸς ναὸς εἶχε καὶ τὸν ὀπισθόδομον, ὅστις ἦτο δευτέρα ὑπόστυλος αἴθουσα εἰς τὸ βάθος τοῦ ἀδύτου, ὡς καὶ δύο πτεράτοίχους συγκλίνοντας πρὸς τὰ ἔξω. Τὸ ὅλον κτίσμα κοσμεῖται δι' ἀναγλύφων. Ἀντιθέτως ὅμως πρὸς τὸν ἑλληνικὸν ναόν, ὅπου, πλὴν τοῦ ἀδύτου, ὅλα τὰ ἄλλα μέρη του εἶναι ἀνοικτὰ εἰς τὸν ἀέρα καὶ τὸ βλέμμα, τὰ ἀποτελοῦντα τὸν αἰγυπτιακὸν ναὸν μέρη—ἡ περίστυλος αὐλή, ἡ ὑπόστυλος αἴθουσα, τὸ ἄδυτον καὶ τὰ ἐξαρτήματα αὐτοῦ—περιβάλλονται διὰ μεγάλου λιθίνου τοίχου, ὑψηλοῦ ὅσον καὶ τὸ ὕψος τῶν κτισμάτων, τὸ πᾶν δὲ δίδει τὴν ἐντύπωσιν ἑνὸς ὀρθογωνίου κιβωτίου ἤ, ὅπου ὁ ναὸς εἶναι μέγας, διπλῶν κιβωτίων, ὅπως παρουσιάζεται ὁ μέγας ναὸς τοῦ Καρνάκ. Ὁ ναὸς οὗτος τοῦ Καρνάκ, ὁ μεγαλύτερος πάντων τῶν ναῶν τοῦ ἀρχαίου κόσμου, περιλαμβάνει ἐντὸς τῶν τεσσάρων του ἐκ πλίνθων τοίχων ἕνδεκα ναοὺς διαφόρων διαστάσεων. Τὸ μέγιστον πλάτος τοῦ ἱεροῦ τούτου χώρου εἶναι 1400 μέτρα, τοῦ δὲ περιβόλου τὸ ἀνάπτυγμα 3800 μ. Ὁ μέγας ναὸς ἦτο ἀφιερωμένος εἰς τὸν Ἄμμωνα-Ῥά. Τοῦ ναοῦ τούτου τὸ μῆκος εἶναι 365 μέτρα, τὸ μέγιστον πλάτος τοῦ πυλῶνος 113 μ., τὸ περιβάλλον τεῖχος 950 μ. καὶ τὸ ἐξωτερικὸν τεῖχος 2300—2400 μ. Εἰσερχόμενοι διὰ τοῦ πρώτου πυλῶνος εὑρισκόμεθα ἐν περιστύλῳ τετραγώνῳ αὐλῇ μὲ κίονας καὶ δύο ναΐσκους, ἀπὸ ταύτης δὲ εἰσερχόμεθα διὰ δευτέρου πυλῶνος εἰς τὴν ὑπόστεγον αἴθουσαν, τὸ θαῦμα τοῦ Καρνάκ, ἐμβαδοῦ 102×51 μ. Τὴν ὀροφήν της ὑποβαστάζουσιν 140 κίονες κολοσσικῶν διαστάσεων καὶ ὕψους 23 μ. Δώδεκα κίονες χονδρότεροι τῶν ἄλλων, περιφερείας 10 μ. καὶ ὕψους 21 μ. σχηματίζουσιν εἰς δύο σειρὰς τὴν κεντρικὴν δίοδον. Δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν τῆς κεντρικῆς ταύτης σειρᾶς κιόνων οἱ ἄλλοι κίονες ὑποβαστάζουσι χαμηλοτέραν ὀροφήν. Ἡ πελωρία αὕτη αἴθουσα, ἀντιστοιχοῦσα πρὸς πρόναον, φέρει ἐπὶ τῶν τριῶν πλευρῶν αὐτῆς ἀνοίγματα ἅτινα ἦγον εἰς δωμάτια ἐπέχοντα θέσιν σηκοῦ, ὅπου τὸ λατρευτικὸν ἄγαλμα. Τοιαύτης γιγαντώδους ἀρχιτεκτονικῆς ναὸς εἶναι καὶ ὁ ναὸς τοῦ Λοῦξορ κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Νείλου καὶ οἱ ναοὶ τοῦ Ῥαμεσσείου, τοῦ Medinet-Abou, τοῦ Gournah, μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς λιβυκῆς ὀάσεως, ὁ ναὸς τοῦ Soleb ἐν Νουβίᾳ, ὁ μέγας ναὸς τῶν Ναπάτων (Gebel-Barkal) καὶ πλεῖστοι ἄλλοι. Καὶ τοιοῦτοι, βεβαίως, θὰ ἦσαν καὶ οἱ ἐξαφανισθέντες ναοὶ ἐν Ἡλιουπόλει, Μέμφιδι καὶ Δέλτᾳ. Κατὰ ταῦτα, τὸ σχέδιον τοῦ αἰγυπτιακοῦ ναοῦ διακρίνεται ἐκ τοῦ ὅτι τὸ ἀποτελοῦν τὸ κέντρον καὶ τὴν καρδίαν τοῦ ναοῦ εἶναι τὸ ἱερόν, αἱ περίστυλοι αὐλαὶ καὶ ἡ ὑπόστυλος αἴθουσα εἶναι τὰ προπύλαια καὶ ὁ πρόδομος αὐτοῦ, τὰ δὲ περιβάλλοντα ταῦτα διαμερίσματα εἶναι τὰ ἐξαρτήματα, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουσιν ὡς ἀποθῆκαι διὰ τὴν φύλαξιν τῶν παντοίων ὑλικῶν καὶ σκευῶν τοῦ ναοῦ. Τὰ ἐξαρτήματα ταῦτα προστίθενται κατὰ μῆκος τῶν στενῶν πλευρῶν τοῦ ὀρθογωνίου κτίσματος. Τοιοῦτος εἶναι ὁ αἰγυπτιακὸς ναός. Κατὰ τὸν Mariette, ὁ τοιοῦτος ναὸς δὲν ἦτο τὸ μέρος, ὅπου συνηθροίζοντο οἱ πιστοὶ διὰ νὰ προσευχηθῶσιν ἀπὸ κοινοῦ, ὅπως ἐν τῷ ἑλληνικῷ ναῷ, τῷ χριστιανικῷ ἢ τῷ μουσουλμανικῷ. Ἐν τῷ αἰγυπτιακῷ ναῷ οὐδεμία ἐτελεῖτο κοινὴ ἱεροτελεστία. Εἰς τὸν ναὸν τοῦτον εἰσήρχοντο μόνον οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ βασιλεύς. Ὁ αἰγυπτιακὸς ναὸς ἦτο προσκύνημα τοῦ βασιλέως, ἤτοι ἦτο μνημεῖον τῆς θεοσεβείας τοῦ βασιλέως καὶ οὐδὲν πλέον. Τούτου ἕνεκα καὶ πᾶσαι αἱ διακοσμοῦσαι τὸν αἰγυπτιακὸν ναὸν διάφοροι παραστάσεις, γλυπτικαὶ ἢ ζωγραφικαί, ἔχουσι τὸ μοναδικὸν θέμα τῆς ἐξεικονίσεως τοῦ βασιλέως ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν θεοτήτων ἀφ' ἑτέρου. Καὶ πότε μὲν ὁ βασιλεὺς σεβίζει, πότε δὲ παρίσταται ἐν μάχῃ πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτοῦ πρὸς τὰς προστάτιδας θεότητας διὰ τὴν νίκην του. Τῷ ὄντι, ὁ αἰγυπτιακὸς ναὸς ἦτο τὸ κέντρον καὶ τὸ θέατρον τῶν μεγάλων ἑορτῶν πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς βασιλικῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὰς νικηφόρους προστάτιδας θεότητας. Αἱ ἑορταὶ αὗται συνίσταντο κυρίως εἰς παρελάσεις· ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἱερεῖς μὲ τὰς ἁγίας εἰκόνας, ἐξερχόμενοι τοῦ ἱεροῦ, διέσχιζον τὴν ὑπόστυλον αἴθουσαν, διήρχοντο τὰς αὐλὰς καὶ ἐξεχύνοντο εἰς τὸ ὕπαιθρον, μέχρι τοῦ ἐξωτάτου τείχους τοῦ περιβόλου, σπανιώτερον δὲ καὶ ἐκτὸς τοῦ ἱεροῦ χώρου, φέροντες τὰ ἱερὰ σύμβολα τῶν θεῶν. Ἕνεκα τοῦ τοιούτου προορισμοῦ του ὁ αἰγυπτιακὸς ναὸς δὲν ἔχει οὔτε οἰκήματα ἱερέων, οὔτε τόπους μυήσεως, οὔτε μαντεῖα. Τοιαύτης λοιπὸν οὔσης τῆς ἀποκλειστικῆς χρήσεως τοῦ ἱεροῦ, ὁ αἰγυπτιακὸς ναὸς εἶναι ἀκριβῶς ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ, ἡ ἐπὶ γῆς κατοικία αὐτοῦ, ἔνθα ὁ βασιλεύς, ὁ ἠγαπημένος αὐτοῦ υἱὸς καὶ τρόφιμος τῶν θεῶν, ἔρχεται νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ καὶ νὰ τῷ ὁμιλήσῃ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, νὰ τῷ προσφέρῃ τὰ σέβη του καὶ λάβῃ παρ' αὐτοῦ τὴν προσδοκωμένην ὑπόσχεσιν προστασίας πατρὸς καὶ κυρίου.

Ναοὶ Χαλδαίων καὶ Ἀσσυρίων. Κατά τε τὰ κείμενα, ἑλληνικὰ καὶ ἀσσυριακά, καὶ τὰς ἀναγλύπτους ἢ ζωγραφικὰς παραστάσεις, ἀλλ' ἰδίως κατὰ τὰ σῳζόμενα ἐρείπια, οἱ ναοὶ τῶν κατοικούντων τὰς εὐφόρους πεδιάδας τῶν ποταμῶν Τίγρητος καὶ Εὐφράτου ἀρχαίων λαῶν τῆς Μεσοποταμίας, Χαλδαίων καὶ Ἀσσυρίων, συνέκειντο γενικῶς ἐκ πολλῶν ὀρθογωνίων πρισμάτων, τῶν ὁποίων ὁ ὄγκος ἐλαττοῦται καθ' ὅσον ταῦτα ὑψοῦνται τὰ μὲν ἐπὶ τῶν δέ, σχηματίζοντα οὕτω σειρὰν ἐπαλλήλων δωμάτων. Οὕτω περιγράφει καὶ ὁ Ἡρόδοτος τὸν ναὸν τοῦ Βήλου ἐν Βαβυλῶνι, τὸν ὁποῖον ἤγειρεν ὁ Ναβουχοδονόσορ κατὰ τὸ 600 π. Χ. Εἶναι κανονικὸν τετράγωνον δύο σταδίων κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν. Ἐν τῷ μέσῳ ἐγείρεται ὀγκώδης πύργος

Digitized by Google

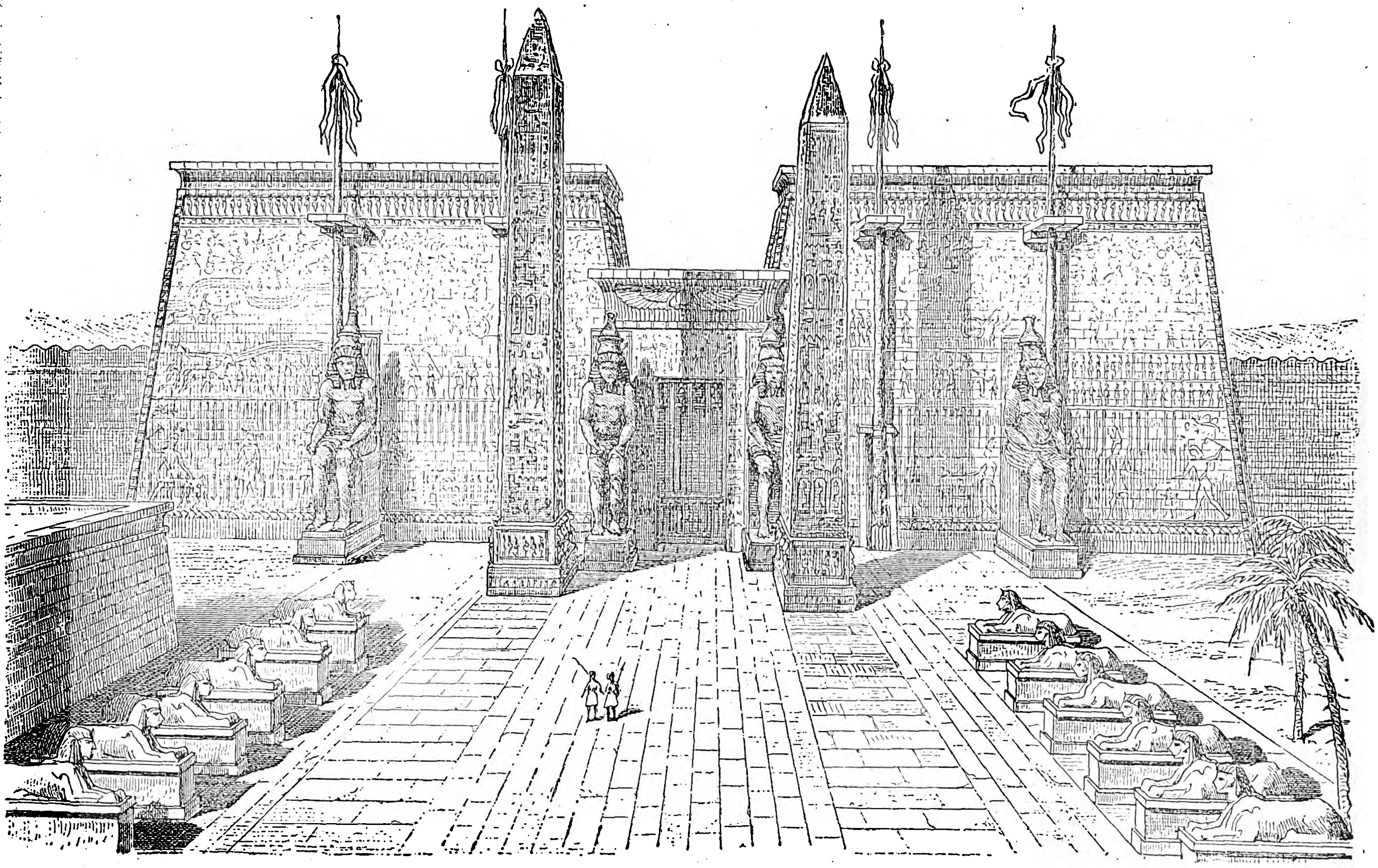

Κυρία πρόσοψις τοῦ ἐν Λουξὸρ αἰγυπτιακοῦ ναοῦ (ἀναπαράστασις κατὰ Ch. Chipiez).

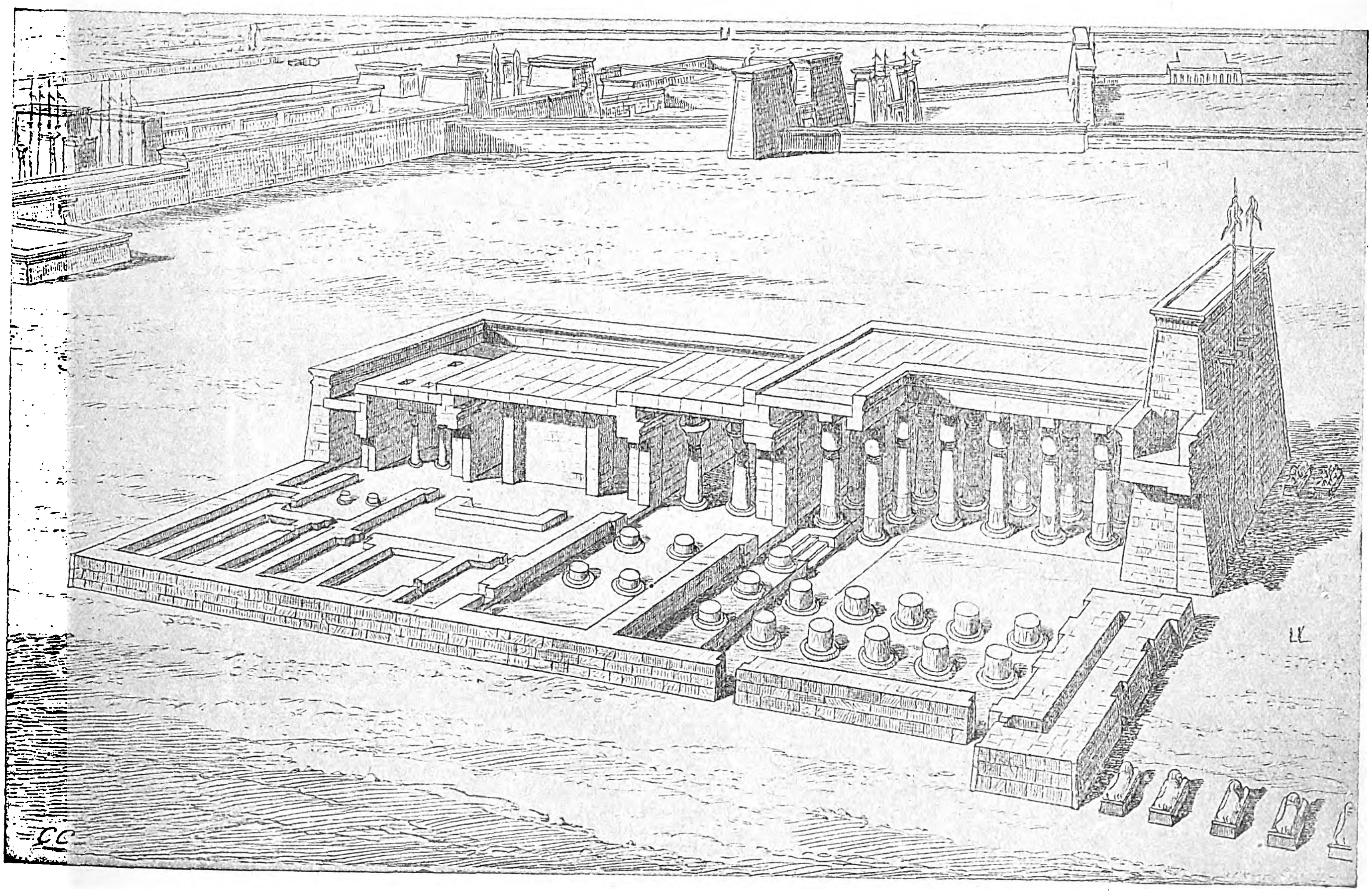

Ὁ ἐν Καρνὰκ ναὸς τοῦ Χόνς, κείμενος Ν. Δ. τοῦ Μεγάλου ναοῦ (ἀναπαράστασις κατὰ Ch. Chipiez).

Digitized by Google

μήκους καὶ πλάτους ἑνὸς σταδίου. Ἐπὶ τοῦ πύργου τούτου ἐγείρεται ἕτερος καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου τούτου ἕτερος καὶ οὕτω καθεξῆς, μέχρις ὀκτὼ πύργων. Ἡ ἄνοδος γίνεται ἐξωτερικῶς διὰ κλίμακος ἑλισσομένης διαδοχικῶς πέριξ ὅλων τῶν ὀρόφων. Σχεδὸν κατὰ τὸ μέσον τῆς ἀνόδου ὑπάρχει θάλαμος καὶ καθίσματα, ὅπου κάθηνται καὶ ἀναπαύονται οἱ ἀνερχόμενοι. Ἐν τῷ ἀνωτάτῳ πύργῳ εὑρηται μέγα ἱερὸν καὶ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ τούτου πλουσίως διακεκοσμημένη κλίνη καὶ παρὰ ταύτῃ χρυσῆ τράπεζα. Ἄγαλμα δὲν φαίνεται καὶ οὐδεὶς ἄλλος παραμένει τὴν νύκτα ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ ἐκτὸς μιᾶς γυναικὸς ἐκλεγείσης ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ θεοῦ μεταξὺ τῶν παρθένων τοῦ τόπου. Ταῦτα περίπου ἀναφέρει περὶ τοῦ ναοῦ τούτου καὶ ὁ Στράβων. Κατ' αὐτὸν τὸ μνημεῖον, τὸ ὁποῖον λέγεται ὅτι κατέστρεψεν ὁ Ξέρξης, εἶχε τὸ σχῆμα τετραγώνου πυραμίδος ἐξ ὀπτῶν πλίνθων καὶ ἦτο ὕψους ἑνὸς σταδίου καὶ πλάτους πλευρῶν ἑνὸς σταδίου (185 μέτρων). Αἱ περιγραφαὶ αὗται τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων περιηγητῶν ἀνταποκρίνονται πλήρως πρὸς τὰ συμπεράσματα, εἰς τὰ ὁποῖα κατέληξεν ὁ Chipiez περὶ τῆς θρησκευτικῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν Χαλδαίων καὶ Ἀσσυρίων ἐκ τῶν διαφόρων λειψάνων τῶν μνημείων τούτων. Τῷ ὄντι αἱ ἀνασκαφαί, τὰς ὁποίας διενήργησαν οἱ Botta, Place de Layard, de Fresnel, di Sarzet ἀπὸ τοῦ 1884 καὶ ἐντεῦθεν ἐν Tello, Lagash, Ourou, Βαβυλῶνι, Warka, Nimroud, Khorosabad, Mougheir, Νινευῒ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Μεσοποταμίας, ἔφερον εἰς φῶς πολλὰ λείψανα τῶν χαλδαϊκῶν καὶ τῶν ἀσσυριακῶν ναῶν. Κατὰ τὸν Chipiez, οἱ χαλδαϊκοὶ ναοὶ ἦσαν δύο εἰδῶν: ναοὶ μὲ μοναδικὴν κλίμακα ἐπὶ τετραγώνου σχεδίου καὶ ναοὶ μὲ διπλῆν κλίμακα ἐπὶ τετραγώνου σχεδίου. Τὸ πρῶτον εἶδος εἶχε τὴν κλίμακα τῆς ἀφίξεως κάθετον πρὸς τὴν κλίμακα τῆς ἐκκινήσεως, ὁ δὲ ἐν γένει ναὸς ἀπετελεῖτο ἐξ ἑπτὰ ὀρόφων. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἦσαν ἱδρυμένα ἐν ὑπαίθρῳ τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν. Κατὰ τὰς πλευρὰς τῶν ὀρόφων ὑπῆρχον κογχοειδῆ ἱερά. Ὁ ναὸς περιεβάλλετο ὑπὸ πλήθους ναΐσκων, ὀβελίσκων, λιμνῶν, ἀνακτόρων. Τὸ δεύτερον εἶδος τῶν ναῶν ἔχει καὶ αὐτὸ ἑπτὰ ὀρόφους σχήματος πρίσματος μὲ τετράγωνον βάσιν, ἀλλὰ διαφέρει τοῦ πρώτου κατὰ τοῦτο, ὅτι ἀνέρχεταί τις εἰς τὴν κορυφὴν διὰ δύο κλιμάκων, αἵτινες ἀνέρχονται, ἑκάστη ἐπὶ ἰδίας πλευρᾶς, παράλληλοι καὶ ἀντιμέτωποι. Τὸ μνημεῖον ἀπολήγει εἰς ναΐσκον θολωτόν, ἐν τῷ ἄξονι τοῦ ὅλου κτίσματος τοποθετημένον. Κατὰ τὰς ἐπιγραφάς, ὁ θόλος τοῦ ναΐσκου τοῦ ναοῦ τοῦ Βήλου ἢ τοῦ πύργου τοῦ Βαβέλ, ὅπως λέγεται, ἦτο πεποικιλμένος διὰ χρυσῶν ἐγγλύπτων φύλλων. Οἱ ἀσσυριακοὶ ναοὶ ἀποτελοῦνται ἐκ πολλῶν ἐπαλλήλων ὀρόφων· εἶναι καὶ οὗτοι ἐσχηματισμένοι ἐπὶ τετραγώνου σχεδίου. Ἐγείρονται ἐπὶ τεχνικοῦ κυρτοῦ γηλόφου, ἀποτελοῦντος τὴν βάσιν των καὶ φέροντος κυρτὰς κλίμακας πρὸς ἄνοδον εἰς τὸν πρῶτον ὄροφον. Εἰς τοὺς ἄλλους ἀνωτέρους ὀρόφους ἡ κλῖμαξ ἦτο ἐσωτερική. Οἱ ἀσσυριακοὶ ναοὶ συνέκειντο ἐκ τριῶν ὀρόφων, φαίνεται, καὶ ἀπέληγον ἄνω εἰς ναΐσκον ὀρθογωνίου σχήματος. Οἱ τοῖχοι ἦσαν κεκοσμημένοι διὰ ζωγραφιῶν μὲ ἔγκαυστον ἰδιάζουσαν τέχνην τῶν Ἀσσυρίων. Οἱ ναοὶ τῶν Ἀσσυρίων περιεβάλλοντο ὑπὸ ὠχυρωμένου περιβόλου. Ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ χώρου ὑπῆρχον ναοὶ καὶ οἰκίαι, ἀπέναντι δὲ τῆς πύλης τοῦ τείχους ἠγείρετο ἐπὶ μεγάλου βάθρου ἀναμνηστικὴ στήλη. Κατὰ ταῦτα, οἱ ναοὶ τῶν Χαλδαίων καὶ τῶν Ἀσσυρίων ἐκτίζοντο πλησίον τῶν βασιλικῶν ἀνακτόρων, ἀπετελοῦντο δὲ ἐκ πολλῶν ὀρόφων, τοὺς ὁποίους οἱ λαοὶ οὗτοι ἔκτιζον τοὺς μὲν ἐπὶ τοὺς δέ, ἵνα τοποθετῶσι τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν Merodach καὶ τοῦ Assour ἢ τὰ ἱερὰ αὐτῶν, ὑψηλότερον τῶν κατοικιῶν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν βασιλέων.

Ναοὶ Φοινίκων. Οἱ ἀπὸ τοῦ Κ' π. Χ. αἰῶνος ἐγκατασταθέντες ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Συρίας καὶ ἐν τῇ νήσῳ Κύπρῳ Φοίνικες τοῦ Περσικοῦ κόλπου δὲν εἶχον κατ' ἀρχὰς ναούς, ἀλλ' ἀπομιμούμενοι, ἴσως, τοὺς αὐτόχθονας Χαναναίους καὶ Σημίτας, ἠρκοῦντο νὰ ἐγείρωσιν ἁπλῶς βωμοὺς ἐπὶ ὀρέων καὶ ὑψηλῶν τόπων, νὰ περιβάλλωσι δι' αὐτοὺς διὰ κιόνων. Τοιοῦτος πανάρχαιος τύπος ναοῦ εἶναι τὰ ἐν Belat πρὸς νότον τῆς Τύρου εὑρισκόμενα ἐρείπια, τὰ ὁποῖα ἀπεκάλυψεν ὁ Ἐρν. Ρενάν. Προϊόντος ὅμως τοῦ χρόνου καὶ ἐκ τῆς ἐμπορικῆς ἐπικοινωνίας τῶν Φοινίκων πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους, ἤρχισαν οὗτοι νὰ κατασκευάζωσι ναὸν καὶ κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ αἰγυπτιακοῦ ναοῦ καὶ μάλιστα τοῦ ἐν τῷ ἀδύτῳ σκηνώματος. Οἱ ναοὶ οὗτοι ἦσαν ἱερὰ κατασκευαζόμενα συνήθως ἐκ μονολίθου καὶ περικλείοντα ἢ τὸ εἴδωλον τῆς λατρευομένης θεότητος ἢ τὸ σύμβολον αὐτῆς. Τοιοῦτος τύπος ναοῦ εἶναι τὸ ἐν Amrith ἱερόν, τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα El-Maabed, ἤτοι ὁ ναός. Τὸ μνημεῖον σύγκειται ἐκ τεσσάρων λίθων. Τρεῖς τούτων ἐγείρονται μεταξὺ τῆς βάσεως, μεγάλου ὀγκολίθου προσκεκολλημένου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, καὶ τῆς μονολίθου στέγης. Ἡ στέγη προεξέχει, σχηματίζουσα οἱονεὶ προστέγασμα ὑποβασταζόμενον ἄλλοτε ἴσως ὑπὸ μεταλλίνων κιόνων. Ἡ πρόσοψις τοῦ κτίσματος τούτου εἶναι ἀνοικτή. Τὸ ὅλον μνημεῖον ἔχει ὕψος 7 μέτρων καὶ παρουσιάζει τὸ σχῆμα τῆς κιβωτοῦ τῶν Ἑβραίων. Περιεβάλλετο, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὑπὸ περιβόλου καὶ περιέκλειε τὰ ἱερὰ ἀντικείμενα τῆς λατρείας τῶν Φοινίκων. Τὸν αὐτὸν τύπον παρουσιάζει καὶ τὸ ἕτερον διπλοῦν μνημεῖον τοῦ εἴδους τούτου. Εὑρίσκεται ἐν Amrith, πλησίον τῆς πηγῆς τῆς λεγομένης Aïn-El-Hayât, ἤτοι τῆς πηγῆς τῶν ὄφεων, κατεστραμμένον εἰς πολλὰ τεμάχια. Κατὰ τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ Thobois, τὸ ἵδρυμα τοῦτο ἦτο μονόλιθον. Ἐστηρίζετο ἐπὶ ὀγκολίθου 3 κυβ. μέτρων κατὰ τὰς πλευράς, οὗτος δὲ ἐπὶ ὑποβάθρου ἐξεχομένου ἔκ τινος ἕλους. Ὁ ὀγκόλιθος φέρει ἴχνη κλίμακος κατὰ τὰς δύο στενὰς πλευρὰς αὐτοῦ. Ὁ ἐπ' αὐτοῦ ναΐσκος, ὕψους 5.50 μ., στέφεται διὰ κεκοσμημένου γείσου, ἡ δὲ ἐπιφάνεια τῆς ὀροφῆς κοσμεῖται διὰ δύο ἐγγλύπτων μεγάλων πτερύγων. Οἱ πρωταρχικοὶ ναοὶ τῶν Φοινίκων ἱδρύοντο ἐντὸς τῶν ἑλῶν, εἰς τούτους δὲ προσήρχοντο οἱ πιστοὶ διὰ λέμβου. Τοιούτου τύπου ναοί, ἀλλὰ κινητοὶ καὶ συρόμενοι

Φοινικικὸς ναὸς τῆς Βύβλου κατὰ παράστασιν ἐπὶ νομίσματος τῆς Βύβλου.

ὑπὸ βοῶν, ὑπῆρχον ἐν Βύβλῳ, ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ πόλει τῶν Φοινίκων, μέχρι τοῦ Β' π. Χ. αἰῶνος. Ὁ σπουδαιότερος τῶν ναῶν τούτων ἦτο ὁ ναὸς ἔνθα ἐτελοῦντο τὰ Ἀδώνια. Ὁ ναὸς οὗτος δὲν ὑφίσταται πλέον· ἀλλά, κατὰ τὰς παραστάσεις ἐπὶ νομισμάτων τῆς Βύβλου ρωμαϊκῶν χρόνων, οὗτος συνίστατο ἐκ δύο μερῶν: Ἐκ τοῦ ἐν παραστάσιν ἀδύτου, ἔχοντος τριγωνικὸν ἀέτωμα, καὶ ἐκ μιᾶς συναπτῆς αὐλῆς ἐχούσης στοάς. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς αὐλῆς ἠγείρετο ὁ κωνικὸς λίθος, τὸ σύμβολον τῆς θεότητος, περιβαλλόμενος ὑπὸ κιγκλιδώματος. Κατὰ τὸν ψευδολουκιανόν, ἄλλοι φοινικικοὶ ναοὶ ἦσαν ὁ ἐν Σιδῶνι ναὸς τῆς Ἀστάρτης καὶ ὁ ἐν Τύρῳ ναὸς τοῦ Μελικέρτου, περὶ τοῦ ὁποίου καὶ ὁ Ἡρόδοτος ὁμιλεῖ μετὰ θαυμασμοῦ καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον ὅλοι οἱ φοινικικῆς καταγωγῆς πιστοί, ἀπὸ Ἑλλησπόντου μέχρι τῶν Ἡρακλείων στηλῶν, συνέρρεον, ἐπικαλούμενοι τὴν βοήθειαν καὶ προστασίαν. Οἱ ναοὶ οὗτοι κατεστράφησαν· ἐξ ἐπιγραφῶν ὅμως γνωρίζομεν ὅτι ἐν τοῖς ναοῖς τούτοις ἢ ἐν ταῖς αὐλαῖς αὐτῶν ὑπῆρχεν ἱδρυμένος χάλκινος βωμός, ὅτι μεγάλη ἐγίνετο χρῆσις τοῦ χρυσοῦ εἰς τὴν διακόσμησιν αὐτῶν καὶ ὅτι εἶχον κίονας καὶ προπύλαια. Καθ' Ἡρόδοτον, πρὸ τῶν προπυλαίων τοῦ ναοῦ τοῦ Μελικέρτου ἦσαν ἱδρυμέναι μία μεγάλη χρυσῆ στήλη καὶ ἕτεραι μαρμάριναι τοιαῦται, ἐφ' ὧν ἦτο ἀναγεγραμμένον τὸ τιμολόγιον, ἤτοι τὸ εἶδος καὶ ἡ τιμὴ τῶν εἰδωλοθύτων. Φοινικικοὶ ναοὶ τῆς θεᾶς Ἀστάρτης, μετονομασθείσης εἰς ἑλληνικὴν Ἀφροδίτην, ὑπῆρχον ἐπίσης ἐν Πάφῳ καὶ ἐν Ἀμαθοῦντι, ἐν Ἰδαλίῳ καὶ ἐν Γολγοῖς καὶ ἐν Κιτίῳ τῆς Κύπρου, ὡς καὶ ἐν Κυθήροις καὶ ἐν Ἐρύκῳ τῆς Σικελίας.

Τῶν πεφημισμένων τούτων κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ναῶν οὐδεὶς ἀνευρέθη, παρὰ τὰς πολλὰς ἀνασκαφὰς ἐκ τῆς μνείας, ἐν τούτοις, τοῦ Τακίτου περὶ τοῦ ἐν Πάφῳ πεφημισμένου ναοῦ τῆς Κυπρίας Ἀφροδίτης, ὁ ὁποῖος ἦτο τὸ σπουδαιότερον ἱερὸν τῶν Φοινίκων, ὡς καὶ ἐκ τῆς παραστάσεως τοῦ ἱεροῦ τούτου ἐπὶ νομισμάτων τοῦ Κοινοῦ τῶν Κυπρίων, συνάγεται ὅτι οἱ φοινικικοὶ ἐν Κύπρῳ ναοὶ εἶχον ὑπαίθριον πρόναον ἐν εἴδει αὐλῆς, περιβαλλόμενον ὑπὸ ἡμικυκλικοῦ κιγκλιδώματος. Εἰς τὸ βάθος τῆς αὐλῆς ταύτης ἠγείρετο πυλών, τοῦ ὁποίου οἱ δύο πύργοι ἦσαν στενότεροι καὶ ῥαδινώτεροι τοῦ αἰγυπτιακοῦ πυλῶνος. Ἑκατέρωθεν τοῦ πυλῶνος εὑρίσκοντο, χαμηλότερον αὐτοῦ, ἀνὰ μία στοά, ἐπὶ τῶν στεγῶν τῶν ὁποίων ἔπαιζον αἱ ἱεραὶ περιστεραὶ τῆς θεᾶς. Ἐντὸς τῶν στοῶν αὐτῶν ὑπῆρχον ὑψηλὰ σκεύη, ἐν εἴδει τριπόδων μετὰ λεβήτων, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐκαίετο ῥητίνη διὰ τὰς νυκτερινὰς φωταψίας. Ὄπισθεν τοῦ πυλῶνος καὶ εἰς τὸ βάθος ὑπῆρχε ἄδυτον, διῃρημένον εἰς πρόναον καὶ εἰς τὸ κυρίως ἱερόν, ἔνθα ἦτο ἱδρυμένον τὸ ὁμοίωμα τῆς θεᾶς—κωνικὸς λίθος ἔχων κεφαλὴν καὶ χεῖρας ἐπιπολαίως διαμεμορφωμένας. Ἴσως ὅμως, ἀντὶ τοῦ τοιούτου ἀδύτου, νὰ ὑπῆρχε μόνον ναΐσκος ἐν μέσῳ αὐλῆς, ὡς φρονεῖ ὁ Cesnola. Κατὰ τὸν ἐρευνητὴν τοῦτον, ὁ ναὸς τῆς Πάφου εἶχεν 67 μ. μῆκος ἐπὶ 50 πλάτους καὶ περίβολον 210 < 164 μ. Φοινικικοὶ ναοί, σῳζόμενοι ὁπωσδήποτε, ἀπεκαλύφθησαν ἀπὸ τοῦ 1866—1869 καὶ ἐν Ἰδαλίῳ καὶ Γολγοῖς τῆς Κύπρου. Κατὰ τὸν διενεργήσαντα τὰς ἀνασκαφὰς τῶν Γολγῶν Ceccaldi, ὁ ἐκεῖ ναὸς ἦτο κατεσκευασμένος ἐξ ἡλιοψημένων κεράμων, ἀπετελεῖτο δὲ ἐκ τεσσάρων τοίχων, τῶν ὁποίων ἡ βάσις ἐστηρίζετο ἐπὶ λιθίνων θεμελίων. Οἱ τοῖχοι εἶχον ἐπαλειφθῆ διὰ λευκοῦ κονιάματος ἀδιαβρόχου. Ξύλινοι κίονες μὲ γλυπτὰ κιονόκρανα ὑπεβάσταζον ἐν τῷ ἐσωτερικῷ στέγην φέρουσαν δῶμα. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, φωτιζομένῳ μόνον διὰ μεγάλων θυρῶν, ἄπειρα λίθινα ἀγάλματα ἀνθρώπων περιεκύκλωνον, ὡς πιστοὶ λάτρεις, τὸν κωνικὸν λίθον, μαρμάριναι δὲ λυχνίαι, ἐν σχήματι οἰκίσκων, ἐφώτιζον τὸ ἄδυτον τοῦτο, ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ ὁποίου ἐκρέμαντο ἀναθήματα καὶ περίεργοι πίνακες. Φοινικικοὶ ναοὶ ὑπῆρχον ἐπίσης καὶ ἐν τῇ νήσῳ Μελίτῃ (Μάλτᾳ) καὶ τῇ παρακειμένῃ αὐτῇ ἑτέρᾳ νήσῳ Γαύλῳ, αἵτινες ἦσαν αἱ πρῶται ἀποικίαι τῶν Σιδωνίων καὶ Τυρίων, ὅταν οὗτοι ἤρχισαν νὰ ἐπισκέπτωνται τὴν κεντρικὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου. Κατά τινα διασωθεῖσαν φοινικικὴν ἐπιγραφήν, τέσσαρα ἱερὰ ὑπῆρχον ἐν Γαύλῳ ἀφιερωμένα εἰς τὴν θεὰν Sadambaal καὶ εἰς τὴν θεὰν Ἀστάρτην. Ἐκ τούτων δύο ἀπεκαλύφθησαν ἐν Μελίτῃ. Ὁ καλύτερον σῳζόμενος φοινικικὸς ναὸς εἶναι ὁ ἐπιλεγόμενος Hagiar Kim. Καὶ οἱ ναοὶ τῶν φοινικικῶν τούτων ἀποικιῶν, ὅπως καὶ οἱ ναοὶ τῆς Φοινίκης καὶ Κύπρου, ἔχουσι καὶ οὗτοι ὅλα τὰ γνωρίσματα τῆς φοινικικῆς θρησκευτικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἤτοι τὴν αὐτὴν ἀκανόνιστον καὶ κολοσσικὴν κατασκευήν, τὰς αὐτὰς ἱεροτελεστικὰς θέσεις, τοὺς αὐτοὺς ἀπομεμονωμένους κίονας, τοὺς αὐτοὺς βωμοὺς καὶ τὸ αὐτὸ σύμβολον τῆς λατρευομένης θεότητος, ἤτοι τὸν κωνικὸν λίθον. Ἐν Ἐρύκῳ τῆς Σικελίας ὁ ναὸς τῆς Ἀστάρτης, ἐπονομαζομένης ἐπιτοπίως Erek-Hayim, ἤτοι μακρὰ ζωή, ἦτο ἱδρυμένος ἐπὶ τῆς ὑπάτης κορυφῆς τοῦ ὄρους, περιβαλλομένης ὑπὸ ὀχυροῦ τείχους. Ναοὶ τῆς Ἀστάρτης, ὡς καὶ τοῦ Βαάλ καὶ τοῦ Ἐχούν, εὑρίσκοντο ἐπίσης καὶ ἐν Σαρδηνίᾳ καὶ ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ ἐν Καρχηδόνι, ἀλλὰ τούτων ἐλάχιστα ἴχνη σῴζονται ἢ ἀπεκαλύφθησαν δι' ἀνασκαφῶν. Ἐκ τῶν περιγραφῶν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων περὶ φοινικικῶν ναῶν, ἐκ τῶν διαφόρων παραστάσεων τῶν τοιούτων ναῶν ἐπὶ ζωγραφιστῶν πινάκων ἢ ἀναγλύφων, ἐξ ἐπιγραφῶν, ἀλλ' ἰδίως ἐκ τῶν ἀποκαλυφθέντων μνημείων, συνάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ φοινικικὸς ναὸς ἀποτελεῖται οὐσιαστικῶς ἐκ μεγάλης αὐλῆς, ἤ, μᾶλλον, ἐκ μεγάλης ὑπαίθρου αἰθούσης, ἐν τῷ μέσῳ ἢ ἐν ἑνὶ τῶν ἄκρων τῆς ὁποίας ἐγείρεται, ἐνίοτε ἐπί τινος ὑποβάθρου, οἰκίσκος, ὅστις περικλείει τὸ ἔμβλημα τῆς θείας δυνάμεως. Ἀντιθέτως πρὸς τὴν θρησκευτικὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν Ἑλλήνων, καθ' ἣν τὸ ἄδυτον εἶναι τὸ εὐρυχωρότερον τμῆμα τοῦ ἱεροῦ, διότι ἐκεῖ κατοικεῖ ἡ θεότης, ἐν σχήματι κολοσσικοῦ συνήθως ἀγάλματος, ἡ θρησκευτικὴ ἀρχιτεκτονικὴ τῶν Φοινίκων κατασκευάζει τὸ μὲν ἄδυτον τὸ μικρότερον τμῆμα τοῦ ἱεροῦ καὶ τοποθετεῖ ἐν αὐτῷ μικρὸν τὰς διαστάσεις τὸ σύμβολον τῆς θεότητος, δίδει δὲ εἰς τὸν περίβολον τὸν μεγαλύτερον χῶρον καὶ πλουτίζει αὐτὸν μὲ στοὰς ὡραίως διατεταγμένην καὶ πλουσίως διακεκοσμημένην. Λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς διαφορᾶς ὡς ἐκ τῆς θρησκείας, οἱ φοινικικοὶ ναοὶ ὡμοίαζον κατὰ πολὺ πρὸς τὰ ἀρχαῖα ἱερὰ μουσουλμανικὰ τεμένη τοῦ Καΐρου, τοῦ Amrou, τοῦ Touloun, τὰ ὁποῖα εἶναι μεγάλαι ὀρθογώνιοι αὐλαί, πλαισιούμεναι δι' ἁπλῆς ἢ διπλῆς σειρᾶς κιόνων, καὶ μάλιστα τῆς Μέκκας, ἔνθα καὶ ὁ παρὰ τοῦ μουσουλμανικοῦ κόσμου λατρευόμενος ἐκεῖ μέλας λίθος ὑπενθυμίζει τὴν λατρείαν τοῦ κωνικοῦ λίθου τῶν Φοινίκων.

Ναοὶ Ἰουδαίων. Ὁ πρωταρχικὸς τύπος τοῦ ἰουδαϊκοῦ ναοῦ ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἦτο τὸ Bâmâ, τὸ ἑλληνιστὶ μεταφρασθὲν ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ ὑψηλὸς τόπος, ἤτοι ἱερὸς περίβολος ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὄρους ἢ λόφου, περιέχων βωμόν, ὅπου ἐθυσίαζον πρὸ τοῦ συμβόλου ἢ τοῦ εἰδώλου τῆς θεότητος. Ὁ τύπος οὗτος τοῦ ναοῦ ἐπεκράτει μέχρι τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῶν Ἑβραίων ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας. Τὰ τοιοῦτου ὅμως εἴδους ἱερὰ κατεστράφησαν συστηματικῶς μετὰ τὴν ἐξορίαν τῶν Ἑβραίων καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Ἀσμοναίων. Οὐχ ἧττον ὅμως διεσώθησαν καί τινα ἐν ταῖς πέραν τοῦ Ἰορδάνου χώραις τοῦ Ἀμμὼν καὶ Μωάβ. Ἐν Σαμαρείᾳ, τὸ λεγόμενον Deir Ghuzaleh ἱερόν, εἶναι ἁπλοῦν κύκλωμα ἐκ πετρῶν, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου ἐγείρεται λίθος ὕψους ἑνὸς μέτρου. Τοιοῦτον τύπον παρουσιάζει καὶ ὁ ἐκ δύο κύκλων πρωταρχικὸς ναὸς ἐν Minyeh τῆς χώρας τοῦ Μωάβ, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου εἶναι τοποθετημένος ὁ ἱερὸς μονόλιθος, ἐφ' οὗ ὑπάρχει ἐκβάθυσμα, διότι εἰς αὐτὸ ἔχυνον τὸ ἔλαιον οἱ προσερχόμενοι. Οὕτως ἔπραξε, κατὰ τὴν «Γένεσιν»,

Digitized by Google

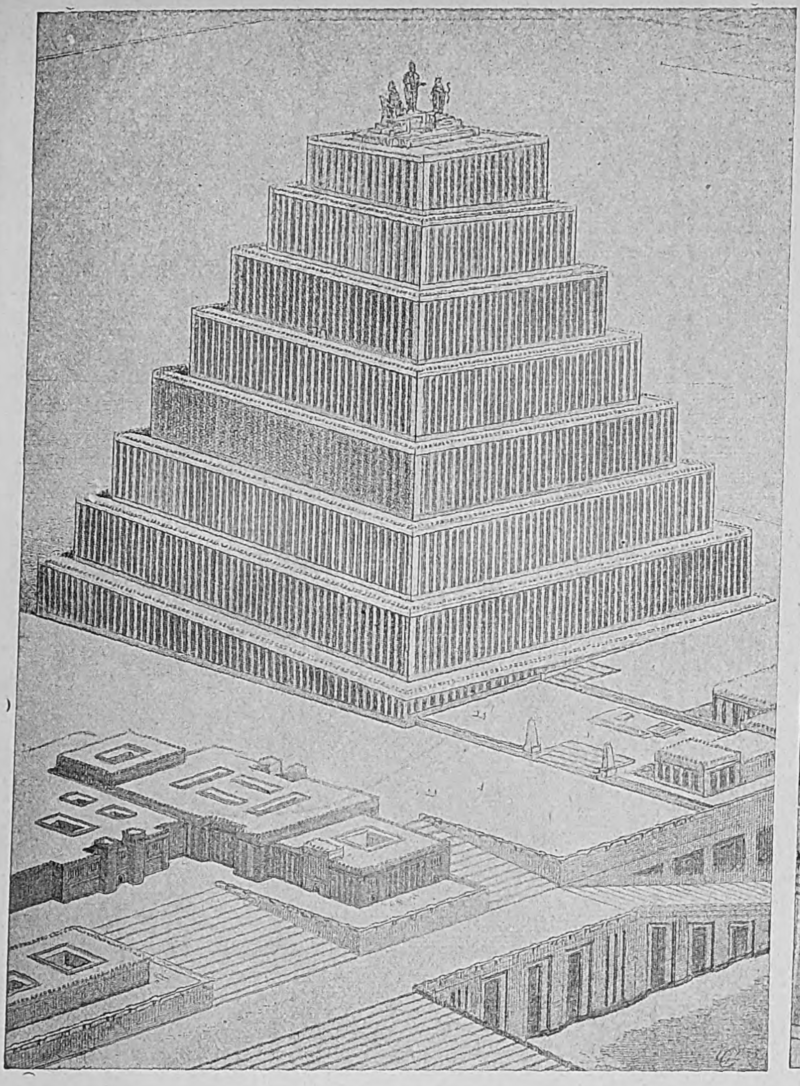

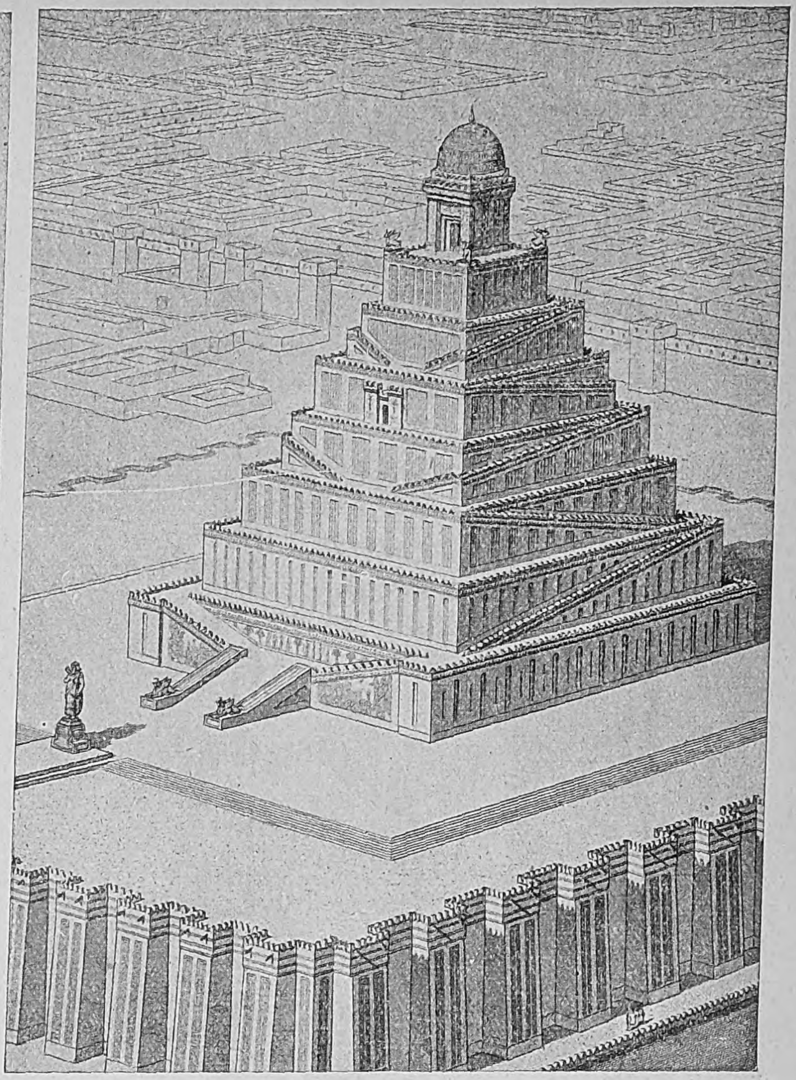

1) Χαλδαϊκὸς ναὸς μὲ μίαν κλίμακα καὶ ἐπὶ τετραγώνου σχεδίου (ἀναπαράστασις κατὰ Ch. Chipiez). 2) Χαλδαϊκὸς ναὸς μὲ διπλῆν κλίμακα (ἀναπαράστασις κατὰ Ch. Chipiez).

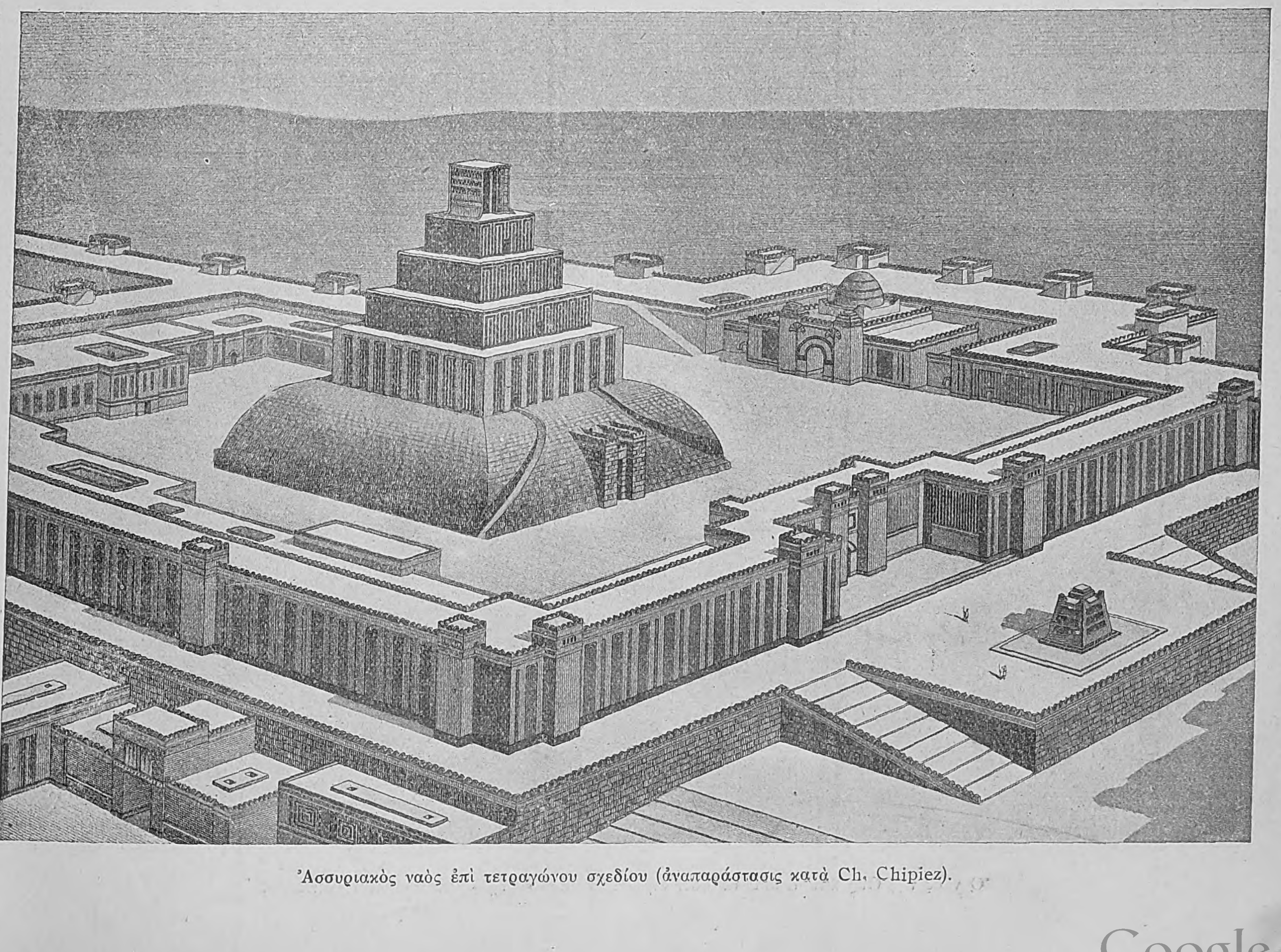

Ἀσσυριακὸς ναὸς ἐπὶ τετραγώνου σχεδίου (ἀναπαράστασις κατὰ Ch. Chipiez).

Digitized by Google

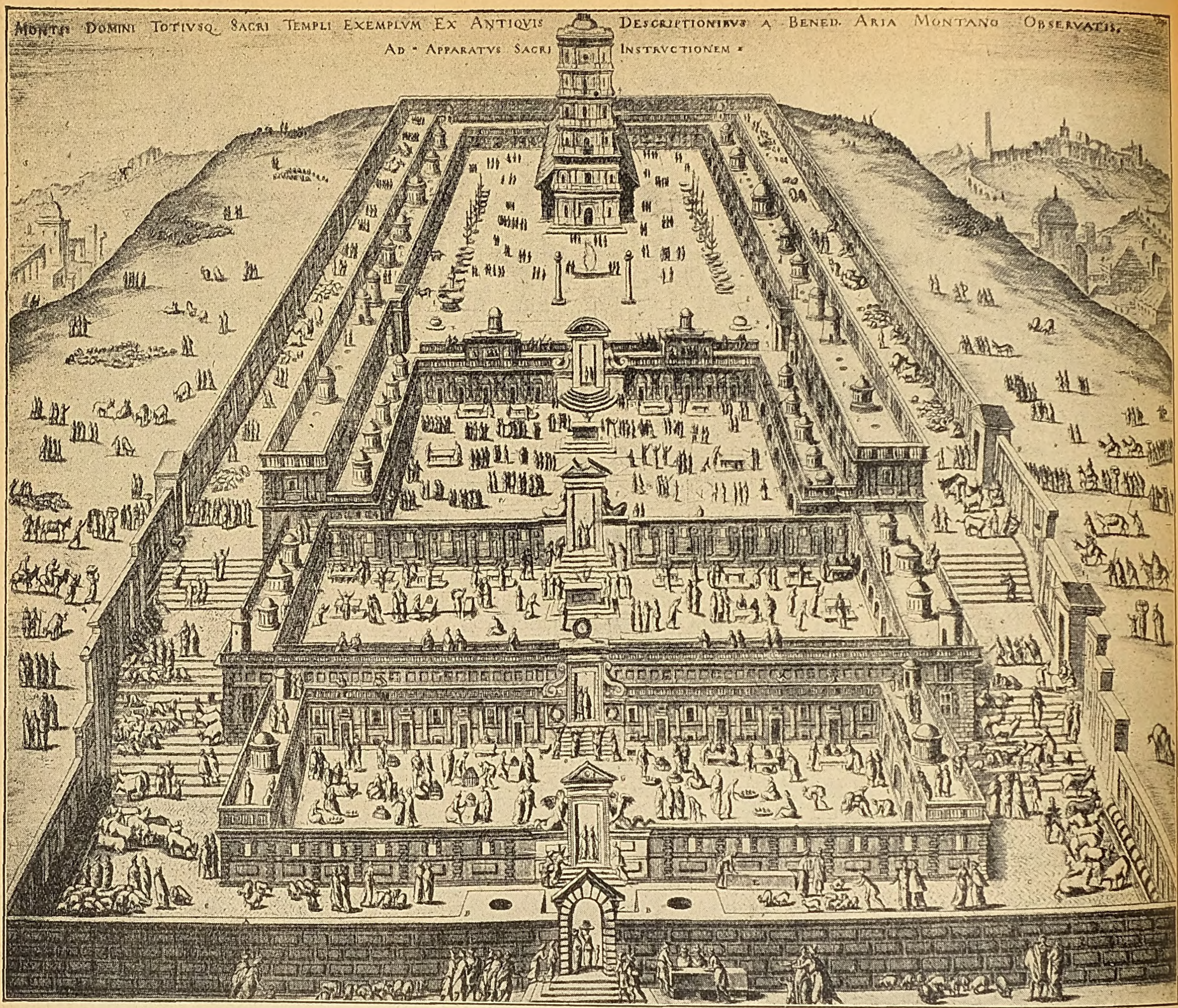

'Αναπαράστασις τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ μεγάλου ναοῦ τοῦ Σολομῶντος.

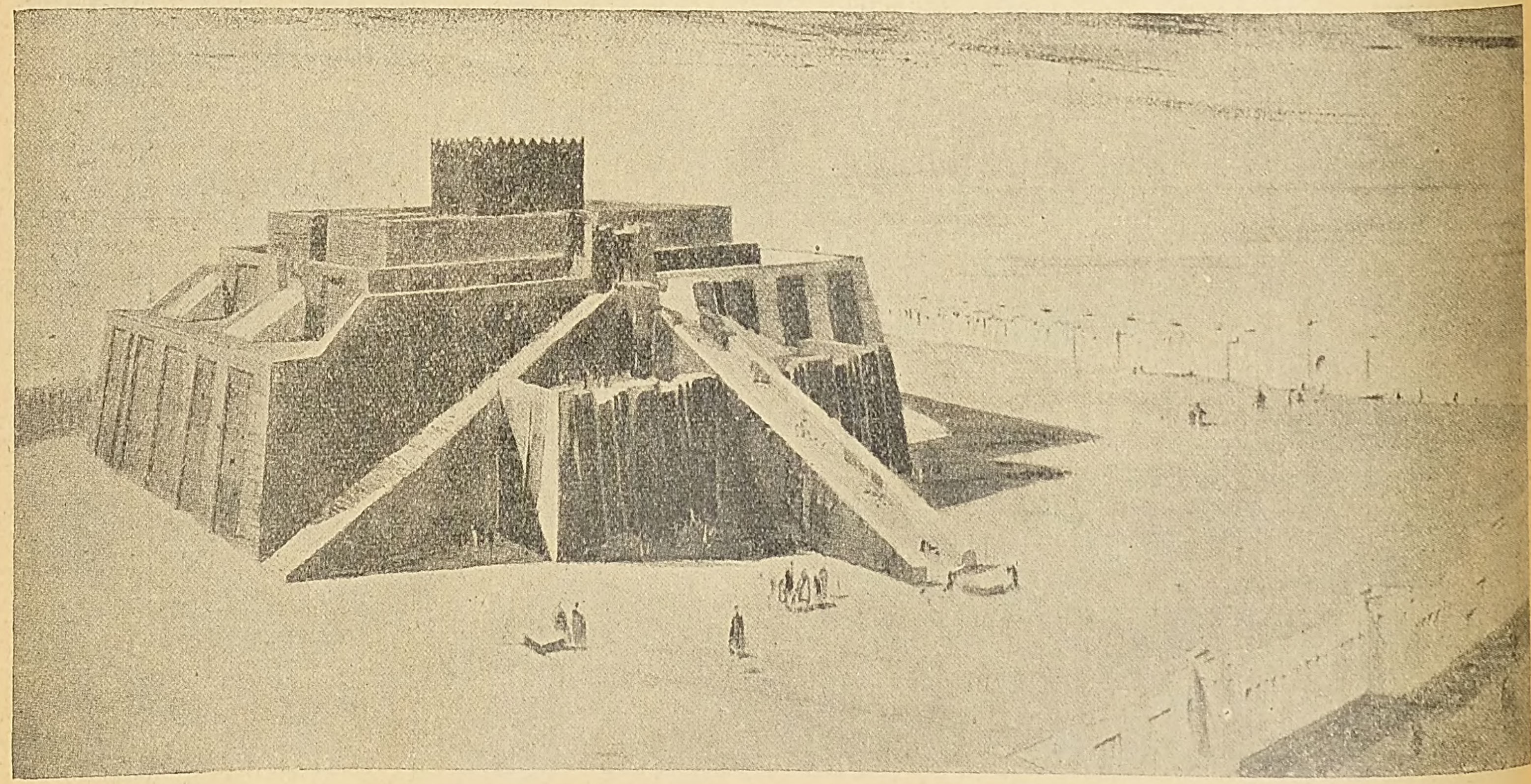

Ὁ ναὸς τῆς Οὔρ κατ' ἀναπαράστασιν δημοσιευθεῖσαν ἐν τῇ «The Museum Journal».

Digitized by Google

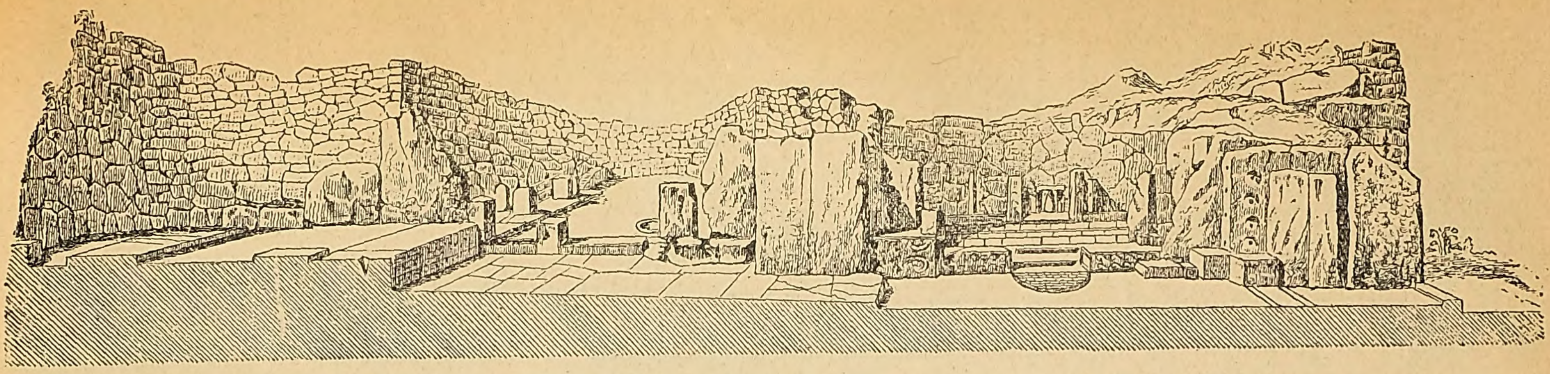

Ὁ ἐν τῇ Μελιτείᾳ νησίδι Γαύλῳ (νῦν Γκότσο) μέγας φοινικικὸς ναὸς (τομὴ κατὰ μῆκος).

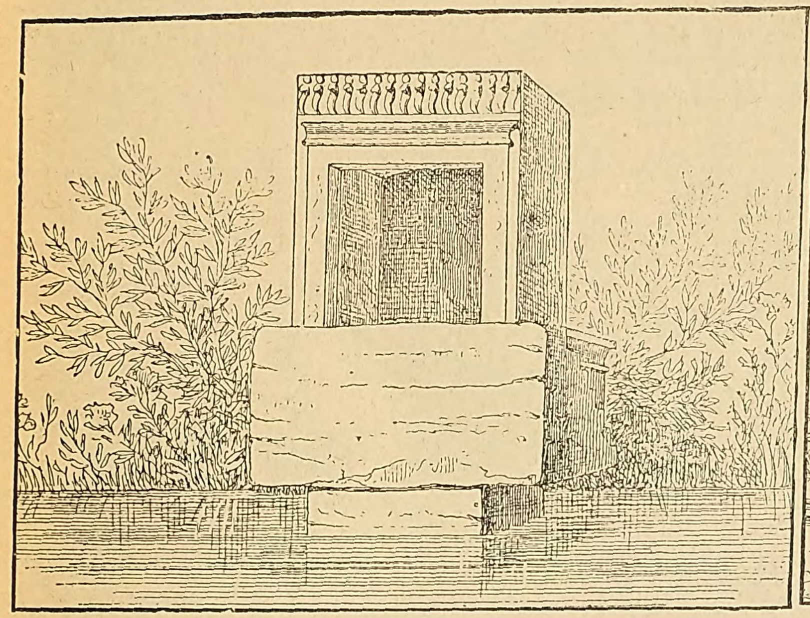

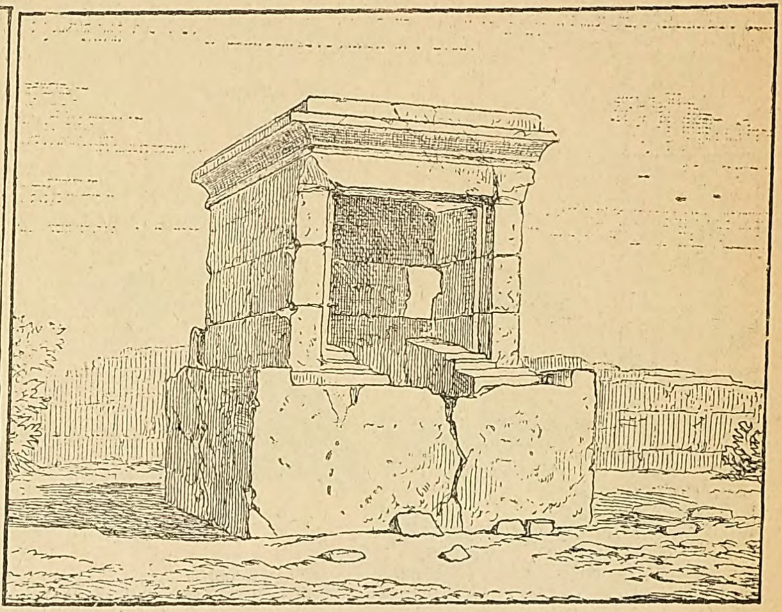

1) Ὁ φοινικικὸς μονολιθικὸς ναὸς τοῦ Ἄϊν-ἐλ-Χαγιάτ. 2) Τὸ ἐν Ἀουρὶτ φοινικικὸν ἱερόν.

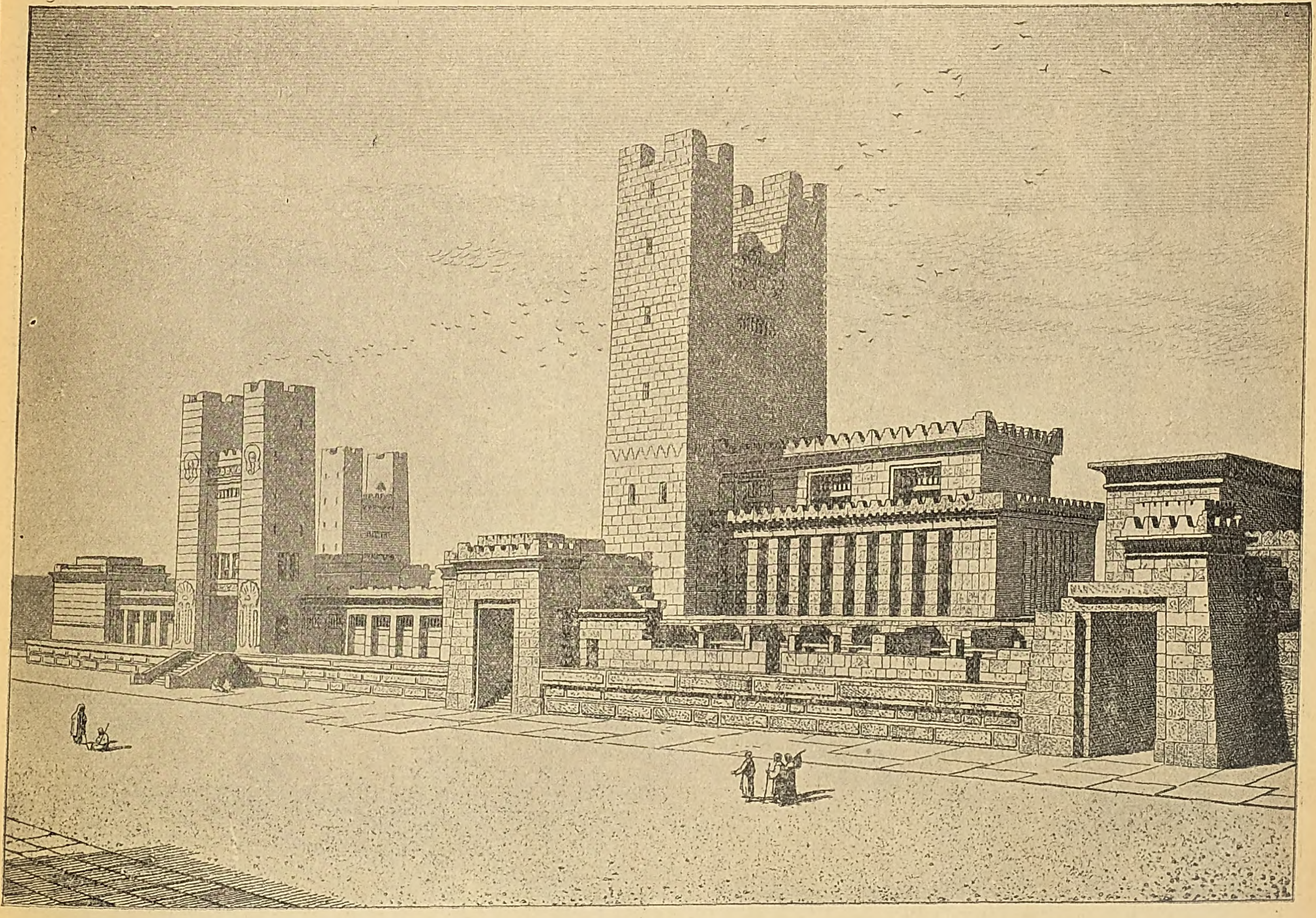

Ἄποψις ἀπὸ Ν. Δ. τοῦ ναοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τοῦ τείχους τοῦ οἰκήματος τῶν ἱερέων.

Digitized by Google

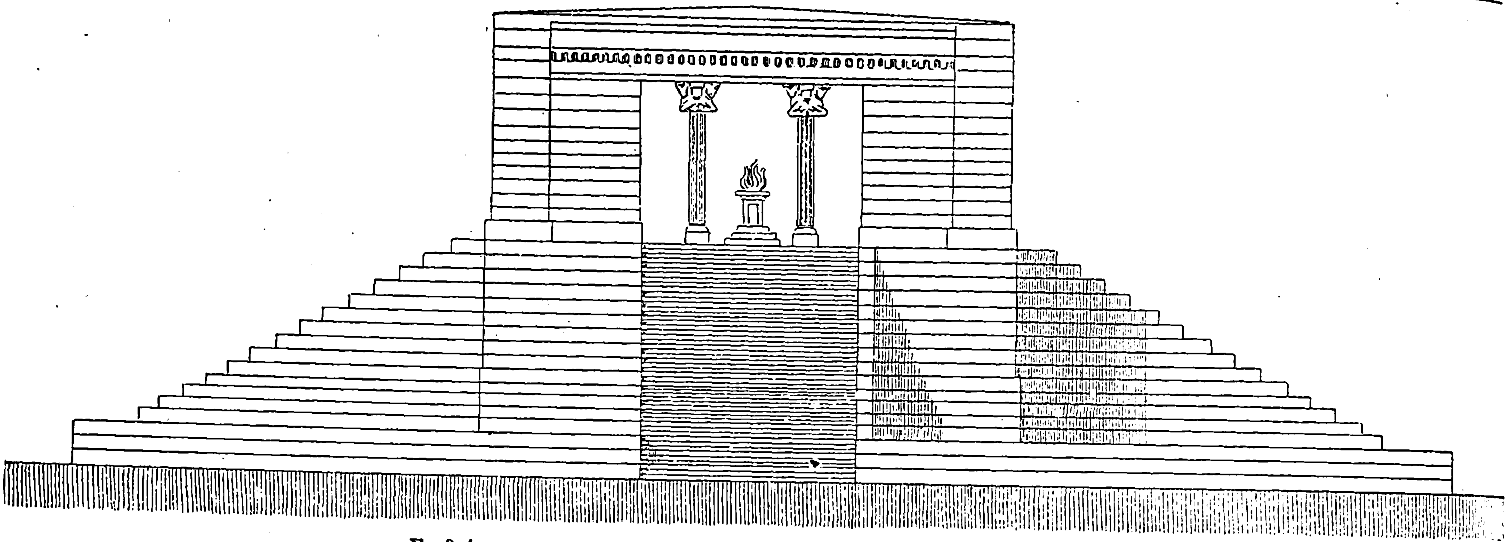

Σχεδιάγραμμα τοῦ ἐν Φερούζ - Ἀμπὰντ περσικοῦ ναοῦ τοῦ Πυρός.

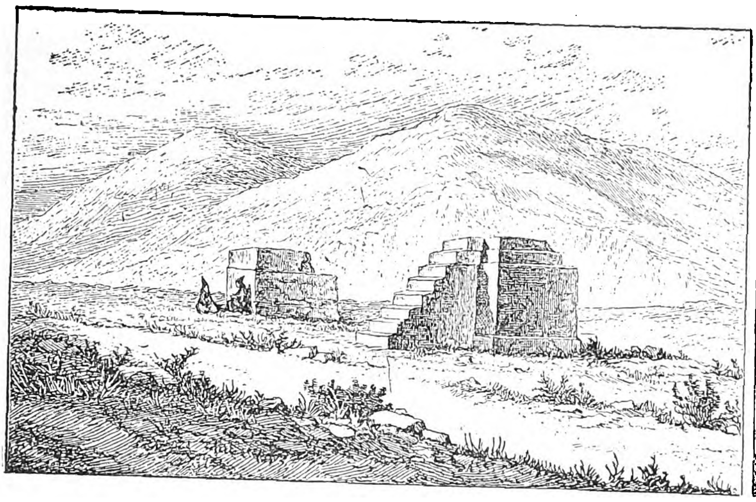

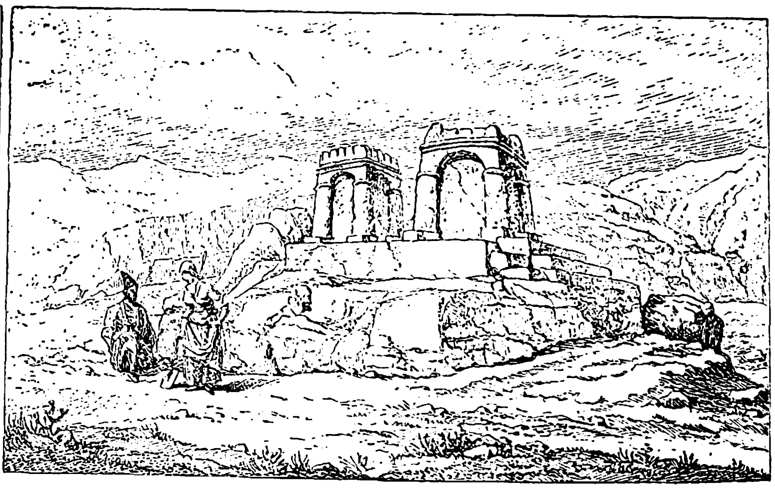

Οἱ ἐν Νάκχ - Ρουστὲμ καὶ Πασαργάδαις περσικοὶ ναοὶ τοῦ Πυρός.

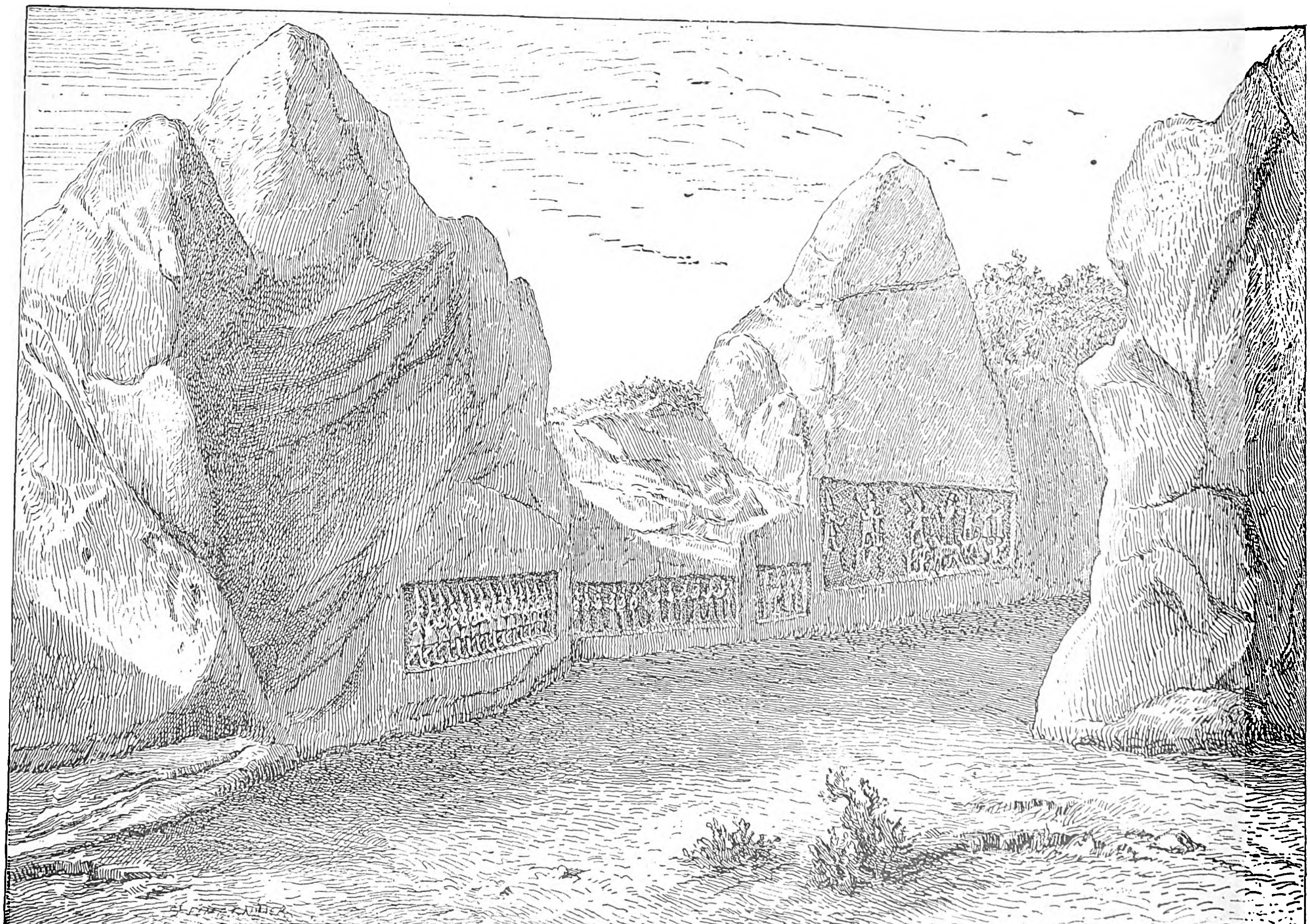

Ὁ ἐν Ἰαζιλὶ - Καγιὰ ναὸς τῶν Χετταίων (ἄποψις τῆς μεγάλης αὐλῆς).

Digitized by Google

καὶ ὁ Ἰακώβ, στήσας καὶ ἀλείψας δι᾽ ἐλαίου τὸν λίθον, τὸν ὁποῖον ἔκαμε προσκεφάλαιόν του, καὶ ὀνομάσας τὸ μέρος, ὅπου ἔστησεν αὐτόν, Beth-el, ἤτοι οἶκον Θεοῦ. Τὸν στοιχειώδη τοῦτον τύπον τοῦ ναοῦ παρεδέχθησαν οἱ Ἑβραῖοι διαβάντες τὴν Ἐρυθρὰν καὶ ἐγκατασταθέντες ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας. Πέριξ τοῦ μονολίθου ἢ τῶν ἱερῶν λίθων, πέριξ τῶν λόφων ἢ τῶν βράχων τούτων ἤρχισαν, προϊόντος τοῦ χρόνου, νὰ ἐγείρωνται μικρὰ κτίσματα κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν Φιλισταίων καὶ τῶν Φοινίκων, μὲ τοὺς ὁποίους οἱ Ἑβραῖοι ἤρχοντο πλέον εἰς καθημερινὴν ἐπικοινωνίαν. Τὰ κτίσματα ταῦτα ἦσαν σκηνώματα ἐκ ξύλου ἢ λίθων, ἐν αὐτοῖς δὲ ἐφυλάσσετο ἢ εἴδωλον ἐπενδεδυμένον διὰ πολυτίμου μετάλλου ἢ ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ, ἡ ὁποία παίζει σπουδαῖον πρόσωπον ἐν τῇ θρησκευτικῇ ζωῇ τοῦ Ἰσραήλ. Τὰ κτίσματα ταῦτα ὠνομάζονται Beit Elohim, ἤτοι οἶκοι θεοῦ. Ἐν τοῖς οἰκίσκοις τούτοις καὶ ἐπὶ βάθρων ἦσαν, ἴσως, ἱδρυμένοι οἱ χρυσοῖ ταῦροι τοῦ Δὰν καὶ τοῦ Βέθελ καὶ ὁ χάλκινος ὄφις ὁ λατρευόμενος ἐν Ἱερουσαλὴμ μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Ἰεζεκίου. Περὶ τὸν ναΐσκον τοῦτον, εὑρισκόμενον κατ᾽ ἀρχὰς ἢ ἐν ὑπαίθρῳ ἢ προφυλασσόμενον διὰ κινητοῦ ἐπιστεγάσματος ἐκ φυλλωμάτων δένδρων ἢ πολυχρώμων ὑφασμάτων, κατεσκευάσθησαν βαθμηδὸν μόνιμα κτίσματα, ὅπως ἦτο τὸ ἱερὸν τοῦ Βάαλ. Ὁ ναὸς οὗτος εἶχε θησαυροφυλάκιον, φυλακὴν καὶ σπήλαια, ὅπου κατέφυγον οἱ κάτοικοι τοῦ Σιχὲμ καὶ ἀπέθανον ἐξ ἀσφυξίας διὰ τῆς πυρκαϊᾶς τὴν ὁποίαν ἥναψεν ὁ υἱὸς τοῦ Γεδεών. Κατὰ τὸν χρονογράφον τοῦ βιβλίου τοῦ Σαμουήλ, τοιοῦτο περίφημον ἱερὸν ἦτο καὶ ὁ εὐφραϊμιτικὸς ναὸς τοῦ Σιλὼ κατὰ τὸν πρὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς βασιλείας αἰῶνα, ὁ ναὸς δὲ οὗτος φαίνεται ὅτι ὑπῆρξε τὸ ἀρχέτυπον καὶ τὸ πρόπλασμα τοῦ ναοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ, παρὰ τὴν ἀντίθετον γνώμην τῶν βιβλίων τῆς ἁγίας Γραφῆς, τὰ ὁποῖα ἀποδίδονται εἰς τὸν Μωϋσέα καὶ κατὰ τὰ ὁποῖα τὸ ἀρχέτυπον τοῦ ἐξαισίου ναοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀναζητητέον ἐν τῷ τύπῳ τῆς ξυλίνης σκηνῆς, ἥτις ἐφύλασσε, κατὰ τὴν διέλευσιν τοῦ ἑβραϊκοῦ λαοῦ ἐκ τῆς ἐρήμου, τὴν Κιβωτόν. Ἀλλ᾽ οἱ μέχρι τοῦδε περιγραφέντες τύποι ἰουδαϊκῶν ναῶν εἶναι γενικῶς τύποι ναῶν τῶν κατοικούντων τὴν Παλαιστίνην, τὴν Ἰουδαίαν καὶ Σαμάρειαν καὶ τὴν Γαλιλαίαν λαῶν σημιτικῆς φυλῆς ἀδιαφόρως ἐθνότητος· ὁ κατ᾽ ἐξοχὴν ὅμως ἰουδαϊκὸς ἢ ἑβραϊκὸς ναὸς εἶναι ὁ ναὸς τῆς Ἱερουσαλήμ, ὁ μοναδικὸς ναὸς τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ὁ τύπος τῆς θρησκευτικῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν Ἑβραίων. Ὁ περίφημος οὗτος ναὸς ἐκτίσθη ἐπὶ Σολομῶντος τὸν ΙΑ΄ π. Χ. αἰῶνα ἐπὶ τοῦ λόφου Moriah διὰ χειρῶν Φοινίκων τεχνιτῶν, τοὺς ὁποίους ὁ βασιλεὺς Σολομὼν μετεκάλεσεν, ἀποταθεὶς εἰς τὸν Hiram, τὸν βασελέα τῆς Τύρου. Ὁ μοναδικὸς οὗτος ναός, πλειστάκις καταστραφεὶς καὶ ἀνοικοδομηθείς, ἐξηφανίσθη ὁλοσχερῶς κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τοῦ Τίτου τὸν Α΄ μ. Χ. αἰῶνα. Κατὰ τὸν Chipiez, βασιζόμενον ἐπὶ τῶν λεπτομερειακῶν περιγραφῶν τοῦ προφήτου Ἰεζεκιήλ, ὁ ναὸς οὗτος, ἡ παρηγορία καὶ ἡ ἐκδίκησις ἐκ τῶν ἀτυχημάτων τοῦ παρελθόντος, τὸ σύμβολον καὶ τὸ συμβόλαιον μεταξὺ τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, περιελάμβανε τὸ ἀρχαῖον ἱερὸν καὶ ὅλα τὰ ἐξαρτήματα, τὰ ὁποῖα ἡ ἀνάπτυξις τῆς λατρείας καὶ ὁ πολλαπλασιασμὸς τοῦ ἱερατείου ἀπῄτουν. Κατὰ τὸν προφήτην, λοιπόν, Ἰεζεκιὴλ καὶ τὴν ἀναπαράστασιν, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς περιγραφῆς ἐκείνου, τοῦ ἀρχιτέκτονος Chipiez, ὁ ἱερὸς χῶρος, ἐν ᾧ ἦτο ἱδρυμένος ὁ περίφημος μοναδικὸς ναὸς τῶν Ἰουδαίων, εὑρίσκετο ἐπὶ τοῦ λόφου Μορία, καὶ περιεβάλλετο ὑπὸ τείχους πάχους 3 μέτρων, ἀπετέλει δὲ τετράγωνον μὲ πλευρὰς 250 μέτρων. Ἐντὸς τοῦ τετραγώνου τούτου περιεκλείοντο ὁ ἐξωτερικὸς περίβολος καὶ ὁ ἐσωτερικός, ἀμφότεροι τετράγωνοι ἐπίσης τὸ σχῆμα. Ὁ ἐξωτερικὸς περίβολος ἀπετελεῖτο ὑπὸ ὀλίγον ὑψωμένου τοίχου πλακοστρώτου, ἐφ᾽ οὗ ἦσαν ἐκτισμένα διάφοροι στοαὶ καὶ κτίσματα, σχηματίζοντα, οὕτω, τὸ τεῖχος τοῦ ἐξωτερικοῦ τούτου περιβόλου, εἰς ὃν εἰσήρχετό τις διὰ τριῶν πυλῶν, μιᾶς ἐφ᾽ ἑκάστης πλευρᾶς πλὴν τῆς δυτικῆς. Ὁ ἐσωτερικὸς περίβολος ἦτο ὀρθογώνιον τετράγωνον καὶ ἀπετελεῖτο ἐκ τριῶν συνεχομένων μικροτέρων τετραγώνων: ἐκ τοῦ ἀπ᾽ ἀνατολῶν πρώτου, τὸ ὁποῖον περιεβάλλετο ὑπὸ στοῶν, κτισμάτων καὶ τριῶν πυλῶν, ἀπέναντι ἀκριβῶς τῶν πυλῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ περιβόλου, καὶ εἶχεν ἐν τῷ μέσῳ τετράγωνον αὐλήν· ἐκ τοῦ μεσαίου, ἔνθα ὑπῆρχεν ὁ κυρίως ναὸς καὶ εἰς ὃ εἰσήρχετό τις ἐκ τῆς αὐλῆς τοῦ πρώτου διὰ μεγαλοπρεποῦς πύλης· καὶ ἐκ τοῦ ἀκραίου ἢ δυσμικοῦ, τὸ ὁποῖον ἀπετέλει, οὕτως εἰπεῖν, τὸν ὀπισθόδομον τοῦ ναοῦ. Εὐνόητον ὅτι τὰ διάφορα ταῦτα τετράγωνα ἐχωρίζοντο ἀπ᾽ ἀλλήλων δι᾽ εὐρυχώρων αὐλῶν ἢ διαδρόμων. Κατὰ ταῦτα, ἡ γενικὴ διάταξις τοῦ ναοῦ τούτου παρουσιάζει μὲν τὴν μορφὴν αἰγυπτιακοῦ ναοῦ μὲ τὰς διπλᾶς στοὰς καὶ πυλῶνας, αἱ ὁποῖαι ἀναπτύσσονται κατὰ τὰς τρεῖς πλευράς, μὲ τὰ μικρὰ διαμερίσματα, ἔνθα ἐφυλάσσοντο τὰ λατρευτικὰ σκεύη καὶ ἀντικείμενα, καὶ μὲ τὸν σηκόν του ἢ τὸ ἱερόν του, περιβαλλόμενον ὑπὸ στενοῦ δρόμου, ὑπενθυμίζει δὲ ἐν τῷ συνόλῳ του τὸν ἑλληνικὸν ναὸν μὲ τὸ πρόθυρον, τὸν ναὸν καὶ τὸν ὀπισθόδομον. Ὁ εἰσερχόμενος εἰς τὸ ἱερὸν τοῦτο ἐπισκέπτης ἀπήντα κατ᾽ ἀρχὰς τοῖχον ὑποστηρίξεως τοῦ τείχους τοῦ ναοῦ, τοῖχον ὁ ὁποῖος ἦτο ἐκτισμένος ἐπὶ τῆς βραχώδους κοίτης τοῦ χειμάρρου τῶν Κέδρων· τούτου ἐλάχιστα λείψανα σῴζονται ἀκόμη. Τὸ τεῖχος, τὸ ὁποῖον περιέβαλλε τὸν ἱερὸν χῶρον, ἐκοσμεῖτο ἄνωθεν μὲ γεῖσον φοινικικόν, ἔφερε δὲ κατὰ τὰς τέσσαρας γωνίας του ἀνὰ ἕνα διώροφον πύργον κατοπτεύσεως· καὶ τοῦτο διότι, ὁ ναὸς ἀπετέλει, τρόπον τινά, φρούριον. Ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τῶν τοίχων τοῦ τείχους ὑπῆρχον, εἰς διάφορα ὕψη, παράθυρα πρὸς φωτισμὸν τῶν διαφόρων διαμερισμάτων καὶ ὑπογείων στοῶν ἐν τῷ ὑπεδάφει τοῦ ναοῦ. Ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ τείχους ὑπῆρχε πρόθυρον, ἄνοιγμα μᾶλλον, διασχίζον τὸ πάχος τοῦ τείχους. Ἐνταῦθα ἦτο ἱδρυμένη, κατὰ τὸν Ἰώσηπον, ἐνεπίγραφος στήλη ὁρίζουσα τὸ μέρος τοῦτο ὡς ὅριον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπηγορεύετο νὰ προχωρήσωσιν ἐνδότερον οἱ εἰδωλολάτραι ἐπὶ ποινῇ θανάτου. Τοιαύτη στήλη ἀνευρέθη ὑπὸ τοῦ Clermont-Ganneau. Τὸ ἄνοιγμα τοῦτο κατέληγεν ἐσωτερικῶς εἰς μεγάλην πύλην, δι᾽ ἧς εἰσήρχετό τις εἰς τὸν μεταξὺ τοῦ τείχους καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ περιβόλου ἀνοικτὸν χῶρον ἢ αὐλήν. Ἡ πύλη αὕτη, ὅμοιαι τῇ ὁποίᾳ ἦσαν καὶ αἱ ἄλλαι πύλαι καὶ τῶν δύο περιβόλων, ἠνοίγετο μεταξὺ δύο ὑψηλῶν τετραγωνικῶν πύργων. Τὸ ὅλον τοῦ πυλῶνος, φέροντος ἐπάλξεις καὶ ἀρχιτεκτονικὰ κοσμήματα αἰγυπτιακῆς τεχνοτροπίας, εἶχε τριπλάσιον ὕψος τοῦ τοῦ τείχους, ἐν τοῖς διαφόροις δὲ ἐσωτερικοῖς διαμερίσμασιν αὐτοῦ παρέμενον οἱ φύλακες τῆς εἰσόδου. Ἡ βάσις τῶν πυλώνων τούτων ὑπελογίσθη εἰς 15 μέτρα, ἡ δὲ τοῦ πυλῶνος τοῦ ναοῦ εἰς τριάκοντα, τὸ δὲ ὕψος των τὸ διπλάσιον. Διερχόμενός τις τὴν πρώτην ταύτην αὐλήν, ἐπεκτεινομένην δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν, ἀνήρχετο διὰ βαθμῖδος εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ναοῦ, περιβαλλομένην, ὡς εἴπομεν, ὑπὸ κτισμάτων καὶ στοῶν καὶ πυλώνων. Ἐκ τῆς αὐλῆς καὶ διὰ κλίμακος εἰσήρχετό τις εἰς τὸν κυρίως ναόν, ὅστις διῃρεῖτο εἰς δύο διαμερίσματα ἀνίσων διαστάσεων, εἰς τὸ hécal καὶ τὸ debir (τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων) καὶ εἶχε τὴν στέγην ἐκ ξύλων κέδρου. Κατὰ τὸ βιβλίον τῶν Βασιλειῶν, τὸ ὕψος τῶν hécal καὶ debir ἦτο 15 καὶ 10 μέτρων. Δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν τοῦ ναοῦ ὑπῆρχεν ἀνὰ μία στενόμακρος αὐλή. Ὁ ναὸς ὡμοίαζε πρὸς ἀνάκτορον βασιλέως τῆς Ἀνατολῆς, ἔχων ὡς ἀντιθάλαμον τὴν αὐλήν, τὸ hécal ὡς τὴν αἴθουσαν τῶν ἀκροάσεων τοῦ θείου βασιλέως, ὅστις, ὡς ἐπίγειος ἄναξ ἐν τῷ χαρεμίῳ του, κατοικεῖ καὶ μένει ἀθέατος ἐν τῷ ἀπροσπελάστῳ καὶ μυστηριώδει debir, τοῦ ὁποίου ἡ εἴσοδος εἶναι κεκλεισμένη διὰ παραπετάσματος, ὅπερ μόνον ἡ χεὶρ τοῦ μεγάλου ἱερέως ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀνασηκώνῃ μακρόθεν. Πέριξ τοῦ ναοῦ εἶναι κατὰ πρῶτον οἱ θαλαμίσκοι, οἵτινες ἀκουμβῶσιν ἐπὶ τοῦ κτίσματος καὶ χρησιμεύουσιν ὡς ἀποθῆκαι, καὶ ἔπειτα τὰ εὐρυχωρότερα κτήρια, ὅπου διαμένουσιν οἱ αὐλικοὶ καὶ οἱ θεράποντες τοῦ βασιλέως, ἤτοι οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λειτουργοὶ παντὸς βαθμοῦ καὶ ὑπηρεσίας πνευματικῆς. Ὁ ὀπισθόδομος, χωριζόμενος ἀπὸ τοῦ κυρίως ναοῦ διὰ στοᾶς, ἦτο ἀπομεμονωμένος κατὰ τὴν ὀπισθίαν αὐλὴν καὶ εἶχε πρὸ αὐτοῦ περίστυλον μὲ ὕψος περισσότερον τοῦ ὕψους τῆς στέγης τοῦ ναοῦ. Τὸ κτίσμα τοῦτο ἀπετελεῖτο ἐκ τριῶν ὀρόφων. Πέραν τοῦ ὀπισθοδόμου καὶ δυσμικώτερον αὐτοῦ ὑπῆρχον μικραὶ κατοικίαι, προφανῶς τῶν φυλάκων τῶν φυλαττόντων τὴν δυσμικὴν εἴσοδον εἰς τὸν ἱερὸν χῶρον. Οὕτως, ὁ ναὸς τῶν Ἰουδαίων ἀπετελεῖτο ἐκ δύο διακεκριμένων μερῶν: ἐκ τοῦ κυρίως ναοῦ καὶ ἐκ τῶν ἐξαρτημάτων του, τῶν ἀποθηκῶν, τῶν σκευοφυλακίων, τῶν κελλίων διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἱερέων καὶ τῶν ὑπηρετῶν, τῶν στοῶν, τῶν μεγαλοπρεπῶν πυλῶν μὲ τοὺς φύλακας, τὰ ὁποῖα καὶ περιέβαλλον καὶ ἐπλαισίουν αὐτόν. Ὁ ναὸς ὅμως τῶν Ἰουδαίων δὲν εἶναι, ὅπως ἡ ἐκκλησία ἢ τὸ μουσουλμανικὸν τέμενος, μέρος συναθροίσεως τῶν πιστῶν. Εἰς τὸν ναὸν τοῦτον εἰσήρχοντο μόνον οἱ ἱερεῖς, διὰ νὰ τὸν καθαρίσωσιν ἢ τὸν διατηρήσωσι καὶ διὰ νὰ προσφέρωσι θυσίαν. Ἄλλως τε καὶ οὗτοι ἵστανται πρὸ τοῦ κατωφλίου τοῦ debir, ἤτοι τοῦ σκοτεινοῦ θαλάμου, ὅστις ὑποτίθεται ὅτι εἶναι ἡ κατοικία τοῦ Ἰεχωβά. Ὁ δὲ μοναδικὸς ἐπισκέπτης, ὅστις ὑψώνει τὸ παραπέτασμα, εἶναι ὁ μέγας ἱερεύς, ὅστις μόνον ἅπαξ τοῦ ἔτους θέτει τὸν πόδα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ. Ὁ ἰουδαϊκὸς ναὸς εἶναι ὁ «οἶκος τοῦ Αἰωνίου», ἔνθα εἶδον αὐτὸν νὰ κατέρχηται ἐν μορφῇ νεφέλης καὶ ἐν βρονταῖς ὁ Σολομὼν καὶ ὁ Ἰεζεκιήλ. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ μέρος τοῦτο ἦτο ἀσυγκρίτως κεκοσμημένον καὶ πλουσιώτερον ἐστολισμένον παντὸς ἄλλου μέλους τοῦ ἐν γένει ἱεροῦ. Τὰ βιβλία τῶν Βασιλειῶν καὶ τῶν Χρονικῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὁμιλοῦσι περὶ τῆς πολυτελοῦς διακοσμήσεως τοῦ devir καὶ τοῦ hécal. Τά τε ἀκίνητα, ὡς οἱ βωμοὶ καὶ αἱ τράπεζαι τῆς προσφορᾶς, καὶ τὰ κινητά, ὡς αἱ λυχνίαι καὶ τὰ μυροδοχεῖα, ὅλα τὰ ἱερὰ ταῦτα σκεύη, ἀποτελοῦντα τὰ ἔπιπλα τοῦ Ἰεχωβά, καὶ ὁ ἀρχιτεκτονικὸς διάκοσμος τῶν αἰθουσῶν τούτων τῆς κατοικίας τοῦ Μεγάλου Θεοῦ, ἦσαν ἀντάξια τῆς θείας κατοικίας, τὴν ὁποίαν ἐστόλιζον καὶ ἐφάμιλλα τῶν ὡραιοτέρων καλλιτεχνικῶν ἔργων τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἀσσυρίας. Ἐκ τοῦ λαμπροῦ τούτου διακοσμητικοῦ πλούτου τῶν σκευῶν τῆς λατρείας καὶ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν τοῦ κτίσματος ἔλειπον μόνον ἀγάλματα, καὶ τοῦτο, διότι ὁ θεὸς τῶν Ἰουδαίων δὲν ἔχει ὡρισμένον σχῆμα, οὐδὲ παρίσταται ἐν μορφῇ ζῴων ἢ ἀνθρώπου, ὅπως οἱ θεοὶ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Μεσοποταμίας. Ἐξαίρεσιν τῆς ἐλλείψεως ταύτης ἀπετέλουν δύο κολοσσικὰ ἀγάλματα τῶν χερουβείμ, ὕψους 5 μέτρων, εἶδος θείων ἵππων μὲ οὐρὰς πτηνῶν καὶ σῶμα τετραπόδου, τὰ ὁποῖα ἄγουσι τὸν Ἰεχωβὰ ἐν ταχύτητι ἀστραπῆς διὰ μέσου τοῦ ἀχανοῦς. Κατὰ τὸν Ἰεζεκιήλ, ἐν τῷ ναῷ τοῦ Σολομῶντος ἕκαστον χερουβ εἶχε δύο πρόσωπα, πρόσωπον ἀνθρώπου καὶ πρόσωπον λέοντος. Τὰ δύο ταῦτα χερουβεὶμ ἐκάλυπτον μὲ τὰς ἀναπεπταμένας πτέρυγάς των τὴν μεταξὺ αὐτῶν ἱδρυμένην Κιβωτὸν τῆς Διαθήκης καὶ προσήγγιζον τὰς μακρὰς πλευρὰς τοῦ ναοῦ. Μὲ τὸ σύμβολον τῶν δύο χερουβεὶμ ἐκοσμεῖτο καὶ τὸ παραπέτασμα τοῦ ναοῦ, τὸ ὁποῖον ἐχώριζε τὰ δύο μέρη τοῦ ναοῦ καὶ τὸ ὁποῖον ἦτο κατεσκευασμένον ἐκ λεπτοῦ λινοῦ ὑφάσματος χρώματος κυανοῦ καὶ ἐρυθροῦ. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ ναοῦ τὸ πᾶν—πάτωμα, ὀροφή, ἐπιφάνειαι, βωμοὶ—ἦσαν ἐπενδεδυμένα διὰ λείων σανίδων ἐκ κέδρου τοῦ Λιβάνου, μόνον δὲ αἱ θύραι ἦσαν ἐκ ξύλου ἀγριελαίας. Πρὸ τοῦ παραπετάσματος ἦτο ὁ βωμὸς τῶν ἀρωμάτων, ἐπενδεδυμένος διὰ χρυσῶν πλακῶν, πλησίον δὲ τούτου καὶ ἡ τράπεζα, ἐφ᾽ ἧς ἐτοποθετοῦντο καθ᾽ ἑκάστην ἑβδομάδα οἱ λεγόμενοι ἄρτοι τῆς προσφορᾶς. Ἡ τράπεζα αὕτη ἦτο χαλκίνη ἢ ἐκ κεχρυσωμένου ξύλου, ἐπὶ ταύτης δὲ ἐτοποθετοῦντο ἐπίσης καὶ αἱ σάλπιγγες, αἵτινες ἐκάλουν τοὺς πιστοὺς τοῦ Ἰεχωβὰ κατὰ τὰς θρησκευτικὰς τελετάς. Ἐν τῷ πρώτῳ διαμερίσματι τούτῳ ὑπῆρχον ἀκόμη δέκα λυχνίαι, ἀνὰ πέντε δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν τῆς κιβωτοῦ. Αἱ λυχνίαι αὗται, ἂν καὶ εἶχον ἓξ μύξας, καλοῦνται συνήθως ἑπτάφωτοι, προστιθεμένου καὶ τοῦ στελέχους πέριξ τοῦ ὁποίου ἦσαν διατεθειμέναι ἐν εἴδει ῥιπιδίου αἱ μύξαι. Ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ναοῦ, τῇ ἄλλως καλουμένῃ αὐλῇ τῶν ἱερέων, εὑρίσκοντο πρὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς πύλης οἱ δύο περίφημοι χάλκινοι κίονες, τοὺς ὁποίους ἵδρυσεν ὁ Hiram καὶ ἐκ τῶν ὁποίων τὸν πρὸς τὰ δεξιὰ ὠνόμασε Iakin, τὸν δὲ πρὸς ἀριστερὰ Boaz. Οἱ κίονες οὗτοι μὲ κιονόκρανα ἐν σχήματι ῥοιᾶς εἶχον ὕψος 12 μέτρων. Ἐν τῇ αὐλῇ ταύτῃ ὑπῆρχεν ἐπίσης καὶ τὸ πελώριον χάλκινον δοχεῖον, τὸ καλούμενον χαλκίνη θάλασσα. Τὸ δοχεῖον τοῦτο εἶχεν ὕψος 2,62 μ. καὶ περιφέρειαν 15 μ., ὑπεβαστάζετο δὲ ὑπὸ δώδεκα ἀγαλμάτων βοῶν φυσικοῦ μεγέθους. Περιεῖχεν ὕδωρ διὰ τοὺς ἱεροτελεστικοὺς καθαρμοὺς τῶν ἱερέων καὶ τὴν πλύσιν τῶν κρεάτων τῶν εἰδωλοθύτων. Τὸ μέσον τῆς αὐλῆς κατελαμβάνετο ὑπὸ τοῦ μεγάλου βωμοῦ τῶν ὁλοκαυτωμάτων. Ὁ βωμὸς οὗτος ἦτο ἐπενδεδυμένος διὰ χαλκίνων πλακῶν καὶ εἶχεν ὕψος μὲν 5 μ., πλευρὰς δὲ 10 μ.

Τὸν ναὸν τοῦτον ᾠκοδόμησεν ὁ Σολομὼν διὰ χειρῶν Φοινίκων τεχνιτῶν τοῦ βασιλέως τῆς Τύρου Hiram. Κατὰ τὸν Ἰώσηπον, ὁ ναὸς ἐθεμελιώθη ἐπὶ ἀποκρήμνου ὑψώματος τοῦ λόφου Μορία, ὑψώματος, τοῦ ὁποίου ἡ κορυφὴ ἦτο ἀνεπαρκὴς πρὸς ἵδρυσιν τοῦ ναοῦ καὶ τῶν παραρτημάτων του. Διὰ τοῦτο, περὶ τὸ ἀπότομον ὕψωμα ἠγέρθησαν τείχη καὶ ἀναλήμματα πρὸς ἐπέκτασιν τῆς περιοχῆς τοῦ ἱεροῦ καὶ οὕτως ὁ λόφος ὠχυρώθη διὰ σειρᾶς τειχῶν. Πολλοὶ τῶν λίθων τοῦ τείχους τούτου εἶχον μῆκος 40 πήχεων. Τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ ἐγένοντο αὐτοπροσώπως ὑπὸ τοῦ βασιλέως Σολομῶντος καὶ ὁ ναὸς παρέμεινε τὸ κέντρον τῆς κοινῆς λατρείας τῶν Ἰσραηλιτῶν μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ ἱδρυτοῦ. Μετὰ τὸν θάνατον ὅμως αὐτοῦ παρημελήθη ὑπὸ τῶν δέκα φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰούδα ἱδρύθησαν ἐν αὐτῷ βωμοὶ καὶ εἴδωλα τῆς εἰδωλολατρείας τῶν Βάαλ καὶ Asherah, ὁ δὲ ναὸς ἐτροποποιήθη κατὰ τὴν νέαν λατρείαν.

Καταργηθείσης τῆς εἰδωλολατρείας ἐπὶ βασιλείας τοῦ Ἰωσίου, ὁ ναὸς μετερρυθμίσθη καὶ ἐπεσκευάσθη, ἐν αὐτῷ δὲ ἐγκατεστάθη καὶ τὸ θησαυροφυλάκιον. Τὸ ταμεῖον ὅμως τοῦτο ἐσυλήθη πλειστάκις ὑπὸ ἐντοπίων καὶ ξένων ἐπιδρομέων, ὡς ὑπὸ τοῦ Shishak καὶ Jehoash, βασιλέως τοῦ Ἰσραήλ, καὶ ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος, ὅστις ἐπυρπόλησε καὶ τὸν ναόν, τὸν πρῶτον ναόν, ὡς ἐπωνομάσθη, ὅστις ᾠκοδομηθεὶς κατὰ τὸν ΙΑ΄—Ι΄ αἰῶνα διετηρήθη, κατὰ τὸν Ἰώσηπον, 470 ἔτη. Κατὰ τὸ ἔτος 520 π. Χ. οἱ Ἰουδαῖοι, λαβόντες τὴν σχετικὴν ἄδειαν τοῦ Κύρου, ἀνῳκοδόμησαν τὸν καταστραφέντα ναόν, ἐντὸς ἓξ ἐτῶν, ἤτοι τῷ 516 π. Χ., ἐπὶ τῆς βασιλείας Δαρείου τοῦ Ὑστάσπους. Καὶ ὁ δεύτερος ἐπονομασθεὶς οὕτω ναὸς ἐκτίσθη ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως καὶ τοῦ αὐτοῦ σχεδίου, ἀλλὰ κατά τι μικρότερος τὰς διαστάσεις τοῦ πρώτου. Ὁ δεύτερος ναὸς συνεκοινώνει μετὰ τῆς πόλεως Ἱερουσαλὴμ διὰ γεφύρας. Κατὰ τοὺς πολέμους ἀπὸ τοῦ 175 μέχρι 163 π. Χ. ἐσυλήθη καὶ ἐβεβηλώθη ὑπὸ τοῦ Ἀντιόχου

Digitized by Google

Ὁ Παρθενὼν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ὡς σώζεται σήμερον.

Ὁ ἐν Ποσειδωνίᾳ τῆς Σικελίας ἀρχαῖος ἑλληνικὸς ναός.

Digitized by Google

Ὁ εἰς Γέρασα τῆς Παλαιστίνης Ἑλληνορρωμαϊκὸς ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος.

Τὰ ἐν Τεβέστῃ τῆς Ἀφρικῆς (Ἀλγέριον) σωζόμενα ἐρείπια ἀρχαίου ναοῦ.

Digitized by Google

τοῦ Ἐπιφανοῦς, ὅστις εἰσήγαγεν ἐν αὐτῷ τὴν εἰδωλολατρείαν, ἀφιερώσας τὸν ναὸν εἰς τὸν Ὀλύμπιον Δία. Ὁ ναὸς ἐγκαταλειφθεὶς ἠρημώθη, ἀλλ' ὁ Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος ἐξεδίωξεν ἀργότερον τοὺς Συρίους καὶ ἀποκατέστησε τὸν ναὸν κατὰ τὸ 165 π. Χ., ἐπισκευάσας αὐτὸν καὶ ὀχυρώσας τὸ μέρος καταλλήλως ἐναντίον μελλουσῶν ἐπιθέσεων. Ὁ ναὸς ἡλώθη καὶ πάλιν ὑπὸ Ἡρώδου τῷ 37 π. Χ., ἀνῳκοδομήθη ὅμως καὶ ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ἡρώδου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ. Κατὰ τὰς τελευταίας ἐχθροπραξίας τῶν Ἰουδαίων ἐναντίον τῶν Ρωμαίων, ἐπὶ Τίτου, τῷ 70 μ. Χ., ὁ ναὸς ἐπυρπολήθη ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν Ἰουδαίων καὶ τελείως πλέον κατεστράφη, ἐπὶ δὲ τῶν ἐρειπίων αὐτοῦ ὁ αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸς ἵδρυσε, τῷ 136 μ. Χ., ναὸν τοῦ Καπιτωλίου Διός, ἀργότερον δέ, τῷ 636 π. Χ., οἱ Σαρακηνοὶ ἤγειραν τὸ μουσουλμανικὸν τέμενος τοῦ καλίφου Ὀμάρ, τὸ ὁποῖον διατηρεῖται μέχρι σήμερον.

Οἱ ναοὶ τῶν Χετταίων. Περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ πολεμοχαροῦς λαοῦ τῶν Χετταίων, οἱ ὁποῖοι κατῴκουν πρὸς βορρᾶν τῆς Συρίας, ἐν χώρᾳ κειμένῃ μεταξὺ τῆς ἐρήμου τοῦ Εὐφράτου πρὸς Α. καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης πρὸς Δ. καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Ἅλυος, ὀλίγα εἶναι γνωστά, καὶ ταῦτα ἐκ τοῦ ἱεροῦ τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται μεταξὺ τῶν ἐρειπίων τῆς χετταίας πόλεως Πτερίας, τοῦ σημερινοῦ Μπογάζ-κιοϊ καὶ τὸ ὁποῖον εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Iasili-Kaia, ἤτοι γραπτὸς λίθος. Ὁ λίθος οὗτος εἶναι φυσικὸς βράχος, ἐφ' οὗ ὑπάρχουσιν ὁλόκληροι σειραὶ ἀναγλύπτων παραστάσεων εἰς τρία συμπλέγματα. Τὸ πρῶτον σύμπλεγμα καλύπτει τὰς ἐπιφανείας αὐλῆς σχεδὸν ὀρθογωνίου σκαλισμένης ἐντὸς φυσικοῦ βράχου. Τὸ δεύτερον σύμπλεγμα κοσμεῖ τὰς παρειὰς στενῆς στοᾶς ἢ διαδρόμου πρὸς Α. τῆς αὐλῆς. Καὶ τὸ τρίτον σύμπλεγμα εἶναι δύο ἔγγλυπτοι μορφαί, αἵτινες κοσμοῦσι τὴν δίοδον, δι' ἧς εἰσέρχεταί τις ἀπὸ τῆς στοᾶς εἰς μεγάλην αἴθουσαν. Ἐν τῇ αὐλῇ, ἥτις εἶναι ὕπαιθρος, καὶ τῇ στοᾷ, τὰ ἀνάγλυφα παριστῶσι πομπὰς πιστῶν, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, λατρευόντων τὸν θεὸν Σάνδωνα, μεταβληθέντα εἰς Ἡρακλῆν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὴν θεὰν Μύλιτταν ἀνάλογον τῇ Ἀφροδίτῃ. Κατὰ τὸν Chipiez, ἡ μεγάλη αὐλὴ ἦτο ὁ πρόναος, προσιτὸς εἰς τὸν λαόν, καὶ ἡ στενὴ στοὰ ἦτο τὸ ἄδυτον, προσιτὸν μόνον εἰς τοὺς ἱερεῖς. Οἱ πιστοὶ παρευρίσκοντο ἐν τῷ ἀδύτῳ τούτῳ μόνον πνευματικῶς διὰ τῆς παραστάσεως ἐπὶ τῶν ἐγγλύπτων παρειῶν τοῦ βράχου τῆς παρελάσεως πιστῶν πρὸ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ πρώτου τῶν λειτουργῶν αὐτοῦ. Εἰς τὸ ἄδυτον τοῦτο εἰσήρχετό τις διὰ στενοτάτων διόδων εὐκόλως κλειομένων. Αἱ δύο τερατώδεις μορφαί, αἵτινες ἵστανται εἰς τὴν εἴσοδον τῶν διόδων τούτων, ἦσαν ὡς ἀπειλὴ τρόπον τινα ἐναντίον τῶν βεβήλων. Τέλος τὰ δύο μεγάλα ἀνάγλυφα, τὰ ὁποῖα κοσμοῦσι τὴν αἴθουσαν, παριστῶσι τὸ μὲν τὸν ἐναγκαλισμὸν τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ θεοῦ, τὸ δὲ αὐτὸν τοῦτον τὸν θεόν, συμβολικὴν παράστασιν τῆς ζωοποιοῦ δυνάμεως. Ἑκατέρωθεν αἱ παρειαὶ τοῦ διαδρόμου φέρουσι κυκλικὰς κόγχας πρὸς ἀπόθεσιν ἐν αὐταῖς τῶν ἱερῶν σκευῶν τῆς λατρείας. Ὁ ναὸς οὗτος ἦτο ὁ κύριος ναὸς τῶν Χετταίων ἢ τοῦ ἔθνους τῶν Πτερίων, ὅπως ἐκαλοῦντο οἱ Χετταῖοι ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου.

Ναοὶ Φρυγῶν. Οἱ ἐν Φρυγίᾳ καὶ Καππαδοκίᾳ ναοὶ τῶν Φρυγῶν ἦσαν, ὡς καὶ οἱ τῶν Χετταίων τῆς Πτερίας, λελαξευμένοι ἐντὸς φυσικοῦ βράχου καὶ περιεῖχον βωμούς, ἐφ' ὧν προσεφέροντο θυσίαι, καὶ τὸ ὁμοίωμα τοῦ λατρευομένου θεοῦ. Τὰ πλεῖστα τῶν ἱερῶν τούτων ἦσαν ὑπαίθρια, πολλὰ ὅμως τούτων ἦσαν ὑπόγεια. Τὰ ὑπαίθρια ἱερὰ ὑπενθυμίζουσι τοὺς ὑψηλοὺς τόπους τῆς Συρίας καὶ τῆς Παλαιστίνης, μὲ τὴν διαφορὰν μόνον ὅτι ὁ λατρευτικὸς λίθος ἐνταῦθα εἶναι ἐπεξειργασμένος. Τὸ χαρακτηριστικώτερον τῶν μνημείων τούτων εἶναι τὸ ὑπὸ τὸ τουρκικὸν ὄνομα Arslan-Kaïa, ἤτοι λίθος τοῦ λέοντος, ἱερὸν πλησίον τοῦ χωρίου Liyen. Τὸ μνημεῖον τοῦτο εἶναι ἀπομεμονωμένος βράχος, ὕψους 20 μέτρων, ἐπί τινος κλιτύος λόφου. Λελαξευμένος καθ' ὅλας τὰς πλευράς, πλὴν τῆς βορείας, παρουσιάζει τὸ σχῆμα ναΐσκου, ἔχει τὴν θύραν πρὸς ἀνατολὰς καὶ κοσμεῖται δι' αναγλύπτου τυμπάνου φέροντος παράστασιν δύο κεφαλῶν ὄφεων καὶ δύο πτερωτῶν σφιγγῶν. Τὴν εἴσοδον φυλάττουσιν ἑκατέρωθεν γεγλυμμένος πελώριος λέων καὶ γρύψ. Διὰ τῆς θύρας εἰσέρχεταί τις εἰς μικρὸν ὀρθογώνιον δωμάτιον, τὸ βάθος τοῦ ὁποίου κοσμεῖται δι' ἀναγλύφων ἀντωπῶν ὀρθίων λεαινῶν στηριζουσῶν τοὺς ἐμπροσθίους πόδας των ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου τῆς θεᾶς Κυβέλης μὲ ποδήρες ἱμάτιον καὶ ὑψηλὴν ᾠοειδῆ τιάραν. Τὸ εἴδωλον τῆς θεᾶς εἶναι ἔκτυπον ἀνάγλυφον 0,30—0,35 μ. ἐπὶ τῆς παρειᾶς τοῦ βράχου. Ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ καὶ πρὸ τοῦ ἀναγλύφου εἰδώλου ἔκαιον λυχνίαι καὶ προσεφέροντο θυσίαι ἐπὶ κλιμακωτοῦ βωμοῦ, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου ἵστατο ἐν ἐκβαθύσματι ὁ λατρευτικὸς λίθος συνήθως ἐν σχήματι σφαίρας. Τοιούτου μάλιστα σχήματος βωμοὶ ὑπάρχουσιν ἐπὶ τοῦ βράχου τῆς πόλεως τοῦ Μίδα.

Ναοὶ Περσῶν. Παρὰ τὴν μνείαν τοῦ Ἡροδότου, λέγοντος ὅτι οἱ Πέρσαι δὲν ἤγειρον εἰς τοὺς θεοὺς αὐτῶν ἀγάλματα ἢ ναοὺς ἢ βωμούς, διότι ἐπίστευον ὅτι οἱ θεοὶ δὲν ἔχουσι μορφὴν ἀνθρωπίνην καὶ δὲν κατοικοῦσιν ἐν χειροποιήτοις ναοῖς, ἀλλ' ἔχουσιν οἶκον καὶ ναὸν τὸ σύμπαν, εἶναι πλέον ἐξηκριβωμένον ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν ὅτι ὄχι μόνον ὑπῆρχον περσικοὶ ναοί, ἀλλ' ὅτι ἦσαν καὶ πλουσίως κεκοσμημένοι καὶ ἀποτελοῦσιν ἴδιον τύπον ναοῦ. Οἱ περσικοὶ ναοὶ ἦσαν ἀπ' ἀρχῆς πυραιθεῖα, ἤτοι ἱερὰ μὲ βωμὸν ἐν τῷ μέσῳ, ἐφ' οὗ ἔκαιε τὸ αἰώνιον πῦρ τῶν μάγων, ὡς μαρτυρεῖ τοῦτο καὶ ὁ Στράβων. Τὸ εἶδος τοῦτο τῶν περσικῶν ναῶν, καταργηθὲν ἐν τῷ μεταξὺ ἢ παρακμάσαν, ἐπανέφερεν ἐν ἰσχύϊ καὶ ἐπέβαλεν ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος ἀπὸ τοῦ 521 π. Χ. Κατὰ τὰς σχετικὰς ἀναγλύπτους παραστάσεις, τὸ ἱερὸν τοῦτο ἦτο ὕπαιθρον καὶ ὑψηλόν, πρὸ αὐτοῦ δὲ προσηύχετο ὁ βασιλεύς, ἐνῷ ὁ λαὸς παρηκολούθει μακρόθεν τὴν τελετήν, ὡς ὑπενθυμίζει τοῦτο καὶ παράστασις ἐπὶ τετραδράχμου τῶν χρόνων τῶν Σελευκιδῶν, παριστῶσα πυρολατρικὸν περσικὸν ναὸν μὲ τρεῖς βωμοὺς καὶ τὸν βασιλέα προσευχόμενον πρὸ αὐτῶν. Τοιοῦτον ἱερὸν εἶναι τὸ ἐν Μηδίᾳ, πλησίον τοῦ χωρίου Démavend, μνημεῖον, τὸ ὁποῖον ἐγείρεται ἐπί τινος ὑψηλοῦ λόφου. Ἐν Περσίᾳ τὰ μνημεῖα ταῦτα καλοῦνται καὶ σήμερον ἀκόμη Atech-gah, ἤτοι θέσεις πυρᾶς. Τὸ χαρακτηριστικώτερον τούτων εἶναι τὸ καλούμενον Nacch-i-Roustem. Ἐγείρεται ἐπὶ βράχου ὕψους 4 μ., εἰς ὃν ἀνέρχεταί τις διὰ λελαξευμένων ἐντὸς αὐτοῦ βαθμίδων καὶ σύγκεινται ἐκ δύο λελαξευμένων ἐπὶ τοῦ βράχου βωμῶν ἀνίσου μεγέθους καὶ τριγώνου σχήματος, μὲ κορυφὴν ὅμως μικροτέραν τῆς βάσεως. Ἐπὶ τῶν τεσσάρων πλευρῶν εἶναι γεγλυμμένοι θόλοι στηριζόμενοι ἐπὶ κιόνων, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἐκβάθυσμα, ἔνθα ἠνάπτετο ἡ πυρὰ διὰ νὰ ἐκπέμψῃ τὴν θείαν φλόγα. Κατὰ τὸν Flandin, οἱ βωμοὶ οὗτοι ἦσαν ἀφιερωμένοι ὁ μὲν εἰς τὸ καλὸν πνεῦμα, ὁ δὲ εἰς τὸ κακόν. Λείψανα τοιούτων ναῶν ὑπάρχουσι καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη τῆς Περσίας, ὡς λ. χ εἰς τὸ Gour, πλησίον τοῦ Firouz Abad. Ἐνταῦθα, ἐπὶ βραχώδους ἐπιπέδου ὑψώματος, περιφερείας 296 μ., σῴζονται ἀκόμη εἰς ἀρκετὸν ὕψος οἱ τοῖχοι τοῦ ἱεροῦ, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ Coste, εἶχε πρόσοψιν ναοῦ ἐν παραστάσι μὲ τοὺς δύο κίονας ἔχοντας 38 ραβδώσεις. Τὸ μνημεῖον τοῦτο ἀνήκει εἰς τοὺς χρόνους τῶν Ἀχαιμενιδῶν. Παρόμοια μνημεῖα, ὀλιγώτερον σῳζόμενα, εὑρίσκονται καὶ ἐν Πασαργάδαις καὶ Περσεπόλει, ἀποδεικνύοντα ὅτι ὁ τύπος οὗτος τοῦ ναοῦ ἦτο ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ μοναδικὸς τύπος τοῦ περσικοῦ ναοῦ, τύπος ὅστις προῆλθεν ἐκ τῆς κατ' ἐξοχὴν περσικῆς λατρείας τῶν πυρολατρῶν τοῦ Ὡρομάσδου καὶ τοῦ Ζωροάστρου. Αἱ ἱεροτελεστίαι αὗται κατηργήθησαν κατὰ τὴν μακεδονικὴν κατάκτησιν, τότε δὲ φαίνεται ὅτι ἐγκατελείφθησαν καὶ οἱ τοιούτου εἴδους περσικοὶ ναοὶ καὶ ἠρημώθησαν.

Ναοὶ Ἑλλήνων. Κατὰ τοὺς κλασσικοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς, ναὸν ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἀποκλειστικῶς τὸ ἰδιαίτερον κτίσμα, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐστεγάζετο καὶ ἐφυλάσσετο τὸ εἴδωλον τῆς λατρευομένης θεότητος, ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὸ ἱερόν, ἤτοι τὸν ἱερὸν χῶρον, ὅστις περιελάμβανε τὸν ναὸν καὶ πάντα τὰ ἐξαρτήματα αὐτοῦ, δηλαδὴ τοὺς βωμοὺς καὶ τὰ ἀναθήματα καὶ τὰ ἐνδιαιτήματα τῶν ἱερέων. Ἡ ἱστορία τῆς θρησκευτικῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων μᾶς διδάσκει ὅτι ναοί, ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω κλασσικὴν ἐκδοχήν, ἤρχισαν νὰ κατασκευάζωνται ἀπὸ τῆς ὁμηρικῆς ἐποχῆς καὶ ἐντεῦθεν, οἱ προγενέστεροι δὲ τόποι λατρείας ἦσαν τὰ ἱερά. Τῷ ὄντι οὔτε ἐν Ἑλλάδι, ἐν Μυκήναις ἢ Τίρυνθι, οὔτε ἐν Κρήτῃ—ἐν Κνωσῷ ἢ ἐν Φαιστῷ—, ἐν τοῖς κυριωτέροις δηλαδὴ προϊστορικοῖς κέντροις, εὑρέθησαν λείψανα ναῶν ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἔννοιαν, σχεδὸν ὅμως πανταχοῦ τῆς ἑλληνικῆς γῆς ἀπεκαλύφθησαν λείψανα βωμῶν ἐν τῇ μεγάλῃ αὐλῇ τῶν προϊστορικῶν βασιλικῶν μεγάρων. Ἡ ἀνεύρεσις τοιούτων λατρευτικῶν τύπων ἀνταποκρίνεται πληρέστατα πρὸς τὰς σχετικὰς περιγραφὰς καὶ μνείας τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν, κατὰ τὰ ὁποῖα ἡ μεγάλη αὐλὴ τοῦ βασιλικοῦ μεγάρου τῶν προϊστορικῶν χρόνων ἦτο ὁ ἱερὸς τόπος τῆς πόλεως, εἰς ὃν συνέρρεον οἱ πιστοὶ κατὰ τὰς μεγάλας περιοδικὰς ἑορτάς, θυσιάζοντες καὶ ἐπικαλούμενοι τὴν βοήθειαν τῶν λατρευομένων θεῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ μεγάλη αὐλὴ τοῦ προϊστορικοῦ βασιλικοῦ ἀνακτόρου—τὸ ἕρκος—προσδιορίζεται παρ' Ὁμήρῳ «ἕρκος ἱερόν». Οὕτως ἐν Ἰθάκῃ, ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ μεγάρου τοῦ Ὀδυσσέως, ὁ Λαέρτης καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς θυσιάζουσιν εἰς τὸν Δία Ἑρκεῖον μηροὺς βοῶν, ὁ δὲ Φήμιος προσπαθεῖ νὰ καταφύγῃ ἐκεῖ διὰ νὰ εὕρῃ ἄσυλον. Οὕτω καὶ ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ μεγάρου του ὁ Πρίαμος κάμνει σπονδὰς εἰς τὸν Δία Ἰδαῖον, ἐξαιτούμενος τὴν βοήθειάν του. Κατὰ ταῦτα, ὁ προϊστορικὸς ἑλληνικὸς ναὸς ἦτο ὑπαίθριος χῶρος, περιβαλλόμενος ὑπὸ τοίχου καὶ περιέχων βωμὸν καὶ ἴσως καὶ τὸ λατρευτικὸν εἴδωλον. Τοιοῦτοι ἱεροὶ χῶροι δὲν ἦσαν μόνον αἱ αὐλαὶ τῶν βασιλικῶν ἀνακτόρων, ἀλλὰ καὶ σπήλαια καὶ πηγαὶ καὶ ἄλση. Παραλλήλως ὅμως πρὸς τὸ πρωταρχικὸν τοῦτο εἶδος τοῦ ἑλληνικοῦ ναοῦ συνυπῆρχε, κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους, καὶ ἕτερον εἶδος ναῶν, τὸ ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ μεγάρῳ ἱερόν, τὸ ὁποῖον εὑρίσκετο ἐν τῷ ἀδύτῳ τοῦ μεγάρου, ἤτοι ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ διαμερίσματι τοῦ βασιλέως, καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ ἐλατρεύοντο «οἱ θεοὶ μύχιοι ἐν μυχῷ δόμου», ὡς λέγει ὁ Ὅμηρος ἐν Ὀδυσσείᾳ. Καί, πράγματι, ἐν διαφόροις προϊστορικοῖς ἀνακτόροις τῆς Κρήτης ἀπεκαλύφθησαν ναΐσκοι μὲ σκεύη λατρείας καὶ εἰδώλια. Ἐκ τῶν σημαντικωτέρων καὶ χαρακτηριστικωτέρων εἶναι τὸ παρὰ τὴν αἴθουσαν τοῦ θρόνου τοῦ ἐν Κνωσῷ ἀνακτόρου τοῦ Μίνωος ἱερόν, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἐκ δύο συνεχομένων δωματίων. Ἐν μέσῳ ἑκάστου τούτων ἐγείρεται τετράγωνος κίων, φέρων ἐπὶ τῶν τεσσάρων πλευρῶν αὐτοῦ τὸ σύμβολον τοῦ διπλοῦ πελέκεως, τὸ ὁποῖον ἦτο τὸ ἔμβλημα τοῦ λατρευομένου Καρίου Διός. Τὸ ὅτι τὰ ἀνάκτορα τῶν προϊστορικῶν βασιλέων περιέκλειον τὰ ἱερὰ καὶ τοὺς ναοὺς τῆς παναρχαίας ἐκείνης περιόδου συνάγεται, πλὴν ἐκ τῶν ὁμηρικῶν περιγραφῶν καὶ τῶν ἀνασκαφῶν, καὶ ἐκ πολλῶν παραστάσεων, γλυπτῶν ἢ ζωγραφικῶν, αἵτινες εὑρέθησαν ἐν διαφόροις ἀνασκαφαῖς προϊστορικῶν τόπων. Οὕτω, τοιχογραφία τοῦ ἀνακτόρου τῆς Κνωσοῦ παριστᾷ τὸ ἐσωτερικὸν ναΐσκου διῃρημένου εἰς τρία δωμάτια, τῶν ὁποίων οἱ τοῖχοι εἶναι βεβαμμένοι διὰ διαφόρων χρωμάτων: ἐρυθροῦ, κυανοῦ καὶ κιτρίνου. Οὐδὲν λατρευτικὸν ἄγαλμα φαίνεται, ἀλλὰ μόνον παρὰ τοὺς κίονας λατρευτικὰ ἀντικείμενα ἐν σχήματι κεράτων. Οὕτω, ἀκόμη, ἐν τοῖς βασιλικοῖς τάφοις τῶν Μυκηνῶν εὑρέθησαν χρυσαῖ πλάκες, ἐφ' ὧν παρίσταται, ἐν ἀναγλύφῳ, ἡ πρόσοψις κτηρίου, ἐπὶ τῶν δύο γωνιῶν τῆς στέγης τοῦ ὁποίου κάθηται ἀνὰ μία περιστερά. Ἡ παράστασις τοῦ κτίσματος φέροντος τρεῖς θύρας καὶ βωμοὺς διαγραφομένους εἰς τὸ βάθος αὐτῶν καὶ ἐπιστέγασμα μὲ πολλὰς ἀρχιτεκτονικὰς λεπτομερείας, ὑπενθυμίζει τὰ σχέδια τῶν βασιλικῶν ἀνακτόρων τῆς Τίρυνθος καὶ τῶν Μυκηνῶν, ἡ δὲ παράστασις τῆς περιστερᾶς, τοῦ ἱεροῦ τούτου πτηνοῦ καὶ συμβόλου τῆς φοινικικῆς Ἀστάρτης ἢ ἑλληνικῆς Ἀφροδίτης, ἐπιβεβαιοῖ τὴν γνώμην ὅτι μὲ τὴν εἰσαχθεῖσαν εἰς Ἑλλάδα λατρείαν τῆς Ἀστάρτης εἰσήχθη εἰς ταύτην καὶ τὸ φοινικικὸν ἔθος τῆς κατασκευῆς ἱερῶν καὶ ναῶν ἐντὸς τοῦ βασιλικοῦ ἀνακτόρου, ἐπὶ τῇ ἀντιλήψει ὅτι ὁ βασιλεὺς εἶναι ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἡ δὲ κατοικία τοῦ ἐπιγείου τούτου θεοῦ εἶναι καὶ ἡ κατοικία τοῦ ἐπουρανίου. Ἐκ τῶν ἐνδείξεων τούτων ὁδηγηθεῖσα ἡ ἱστορία τῆς θρησκευτικῆς ἑλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ παραλληλίσασα τὰ εὑρεθέντα πρῶτα κτίσματα πραγματικῶν ναῶν μὲ τὰ σχέδια τῶν προϊστορικῶν μεγάρων καὶ ἀνακτόρων, κατέληξεν εἰς τὸ ἀσφαλὲς συμπέρασμα ὅτι τὸ βασιλικὸν προϊστορικὸν ἀνάκτορον, καὶ μάλιστα τὸ μέγαρον, ἤτοι ἡ αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς ἐν τῷ ἀνακτόρῳ ἐκείνῳ, εἶναι ὁ πρωταρχικὸς τύπος τοῦ ἑλληνικοῦ ναοῦ. Τοῦτο ἐξηγεῖ καὶ διατὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐκάλουν τοὺς ἀρχαιοτάτους ναοὺς «μέγαρον», ὅπως τὸν ναὸν τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Κόρης, ὡς λέγει ὁ Παυσανίας, τὸν ἐν Δελφοῖς ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος. Καὶ τῇ ἀληθείᾳ ὁ ἐν Τροίᾳ τῆς ὁμηρικῆς περιόδου ἀρχαιότατος πάντων τῶν ἑλληνικῶν ναῶν εὑρεθεὶς ναὸς ὑπενθυμίζει τὸ σχέδιον τοῦ μεγάρου (βλ. λ. *μέγαρον*), διότι ἀποτελεῖται ἐκ μιᾶς εὐρείας τετραγώνου αἰθούσης 15.30×8.30 μ. καὶ ἑνὸς προδόμου 2 μ. βάθους. Ἐν τῷ κτίσματι τούτῳ εὑρέθη κατὰ χώραν ἡ μοναδικὴ βάσις κίονος, ἐφ' ἧς ἐστηρίζετο ξύλινος κίων, ἡ δὲ ὅλη αἴθουσα διῃρεῖτο εἰς δύο κλίτη, χωριζόμενα διὰ σειρᾶς κιόνων. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ διαμερίσματι ἦτο ἱδρυμένον τὸ εἴδωλον ἢ τὸ ξόανον τοῦ θεοῦ. Ὁ ναὸς ἦτο ἱδρυμένος ἐπὶ τοῦ λόφου, ἔνθα κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν διαδόχων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἱδρύθη ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς τοῦ Ἰλίου, εἶναι δὲ πολὺ πιθανὸν ὅτι ὁ πανάρχαιος οὗτος ὁμηρικὸς ναὸς εἶναι ὁ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἁλώσεως τῆς Τροίας ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, περὶ τοῦ ὁποίου πολλὰ ἀναφέρονται ἐν «Ἰλιάδι». Ἐν Τροίᾳ ἄλλος ναὸς τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀναφέρεται παρ' Ὁμήρῳ καὶ ὁ ναὸς τοῦ Σμινθίου Ἀπόλλωνος. Κατὰ ταῦτα, ὁ ναὸς κατὰ τοὺς ὁμηρικοὺς χρόνους ἔχει πλέον χειραφετηθῆ, οὕτως εἰπεῖν, τῆς διαφυλάξεώς του ἐν τοῖς βασιλικοῖς ἀνακτόροις, ἀπομιμηθεὶς δὲ τὸ σχῆμα τῶν μεγάρων, ἐν τοῖς ὁποίοις, κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους, ἐνεκλείετο καὶ ἔμενεν ἀθέατος, παρουσιάζεται νῦν ἐπὶ ὑπαίθρου χώρου ὡς περίοπτος αὐτοτελὴς οἶκος τοῦ λατρευομένου θεοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ εἴδωλον ἢ ξόανον στεγάζει καὶ εἰς τὸν ὁποῖον δὲν προσέρχεται πλέον μόνον ὁ βασιλεὺς νὰ προσευχηθῇ, ἀλλὰ καὶ πᾶς πιστὸς καὶ λάτρις. Τοιοῦτος ναὸς πρέπει νὰ ἦτο καὶ ὁ ἐν Δήλῳ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ ὁποίου τὸ μέγεθος καὶ τὴν φήμην ἐξαίρει ὁ σχετικὸς ὁμηρικὸς ὕμνος. Τοιοῦτος ναὸς πρέπει νὰ ἦτο καὶ ὁ ἐν Δελφοῖς ναὸς τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ σχετικὸς ὁμηρικὸς ὕμνος λέγει ὅτι εἶχε μέγαν περίβολον. Οἱ ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ὕμνοις ἀναφερόμενοι ὡς ἄνω ναοὶ τοῦ Ι' καὶ Θ' π. Χ. αἰῶνος δὲν διεσώθησαν, πιθανώτατον ὅμως εἶναι ὅτι, ἔχοντες τὸ σχῆμα τοῦ μεγάρου, ἦσαν ἐπιμήκη τε-

Digitized by Google

Digitized by Google

Ὁ ἐν Μόσχᾳ Ρωσικὸς καθεδρικὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Βασιλείου.

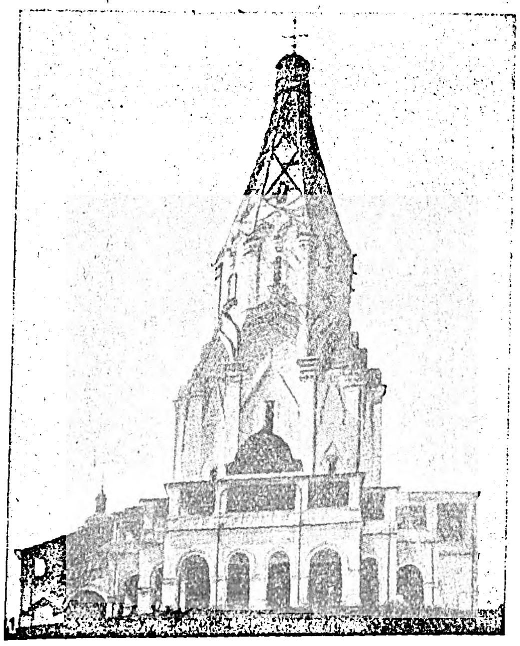

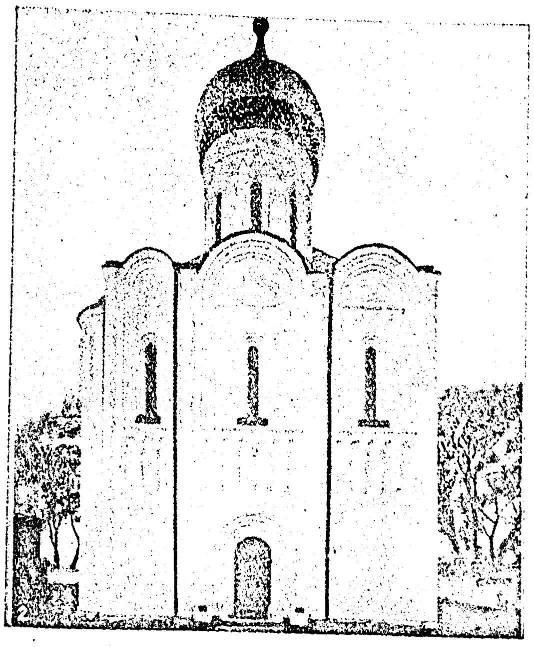

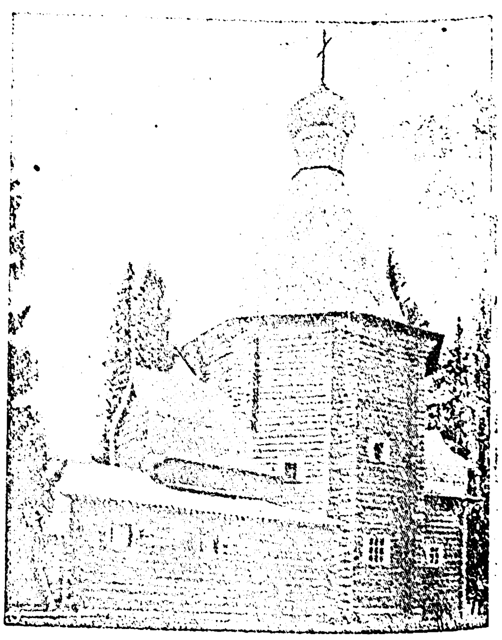

1) Ὁ ἐν Μόσχᾳ ναὸς τῆς Ἀναλήψεως (ΙΣΤ' αἰών). 2) Ὁ ναὸς τῶν «Πρεσβειῶν τῆς Θεοτόκου» (ΙΒ' αἰών). 3) Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου (ΙΖ' αἰών).

Digitized by Google

τράγωνα κτήρια. τῶν ὁποίων οἱ δύο μακροὶ τοῖχοι προεξετείνοντο, ἐν σχήματι παραστάδων, περικλείοντες τὸν πρόδομον καὶ τὴν αἴθουσαν. Μεταξὺ τῶν παραστάδων ἡ πρόσοψις ἐκοσμεῖτο διὰ δύο κιόνων ξυλίνων ἐπὶ λιθίνων βάσεων. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη διαμόρφωσις τοῦ ἑλληνικοῦ ναοῦ ἀποτελεῖ καὶ τὴν ἁπλουστέραν διαμόρφωσιν τοῦ πρωταρχικοῦ δωρικοῦ ναοῦ ἐν παραστᾶσι.

Τὸ τετράγωνον δωμάτιον τοῦ μυκηναϊκοῦ ἀνακτόρου, τὸ μέγαρον, ὠνομάσθη τώρα ἄδυτον ἢ ναός. ὁ δὲ πρόδομος καὶ αἴθουσα τοῦ μεγάρου ὠνομάσθησαν πρόναος. Καὶ μέχρι μὲν τοῦ Η' π. Χ. αἰῶνος ἡ θρησκευτικὴ ἀρχιτεκτονικὴ δὲν φαίνεται νὰ ἔκαμε μεγαλυτέρας προόδους, περιοριζομένη νὰ ἐγείρῃ ναοὺς κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ μυκηναϊκοῦ ἀνακτόρου. Ἀπὸ τοῦ Η' ὅμως αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν ὁ ἑλληνικὸς ναὸς ἀναπτύσσεται καὶ ἐξωραΐζεται, ἀποβὰς ὀργανικὸν ὂν καὶ ἡ ὑψίστη ἐκδήλωσις τῆς τέχνης, διότι ἀρχιτέκτονες, γλύπται καὶ ζωγράφοι συνεργάζονται εἰς τὴν ἁρμονικωτέραν ἵδρυσιν καὶ τὸν καλλιτεχνικώτερον ἐξωραϊσμὸν τῆς κατοικίας τοῦ θεοῦ. Πρὸς ἐκλογὴν τοῦ καταλλήλου τόπου τῆς ἱδρύσεως ναοῦ ἐζητεῖτο, κατὰ τὸν λεγόμενον νόμον τῶν ἱερῶν, χρησμὸς μαντείου, ὡς τοῦ τῆς Πυθίας, ἢ ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν ἡ παράδοσις, καθ' ἣν ὁ θεὸς εἶχεν ὑποδείξει, δι' ὁρατοῦ σημείου, τὸν ἀρεστὸν εἰς ἐκεῖνον τόπον ἱδρύσεως τοῦ ναοῦ του. Τούτου ἕνεκα πολλοὶ ναοί, ὡς ὁ τῆς Αἰγίνης, τοῦ Σουνίου, τῶν Διδύμων, εὑρίσκονται μακρὰν τῆς πόλεως. Ἐν ἐλλείψει ὅμως χρησμοῦ ἢ παραδόσεως, οἱ ναοὶ ἐκτίζοντο συνήθως ἐπὶ λόφων ἢ ὑψωμάτων μὲ ἀναπεπταμένον ὁρίζοντα, διὰ νὰ εἶναι περίοπτοι, καὶ μὲ φυσικὴν ὀχύρωσιν, διὰ νὰ προφυλάσσωνται ἐπαρκέστερον οἱ ἐν αὐτοῖς θησαυροὶ καὶ τὰ ἄλλα πολύτιμα ἀφιερώματα καὶ σκεύη τῆς λατρείας. Ὁ ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἐγειρόμενος ναὸς εὑρίσκετο ἐν μέσῳ χώρου, τοῦ καλουμένου τεμένους, περιβαλλομένου συνήθως ὑπὸ τείχους καὶ περιέχοντος βωμούς, ἀναθήματα, στήλας καὶ ἀγάλματα. Ὁ εἰσερχόμενος εἰς τὸ τέμενος ἐπισκέπτης ἢ πιστός, θυσιάσας πρῶτον καὶ περιεργασθεὶς τὰ διάφορα ἀναθήματα, προὐχώρει εἶτα πρὸς τὸν ναόν, τοῦ ὁποίου ἡ πρόσοψις ἦτο συνήθως πρὸς ἀνατολάς. Καὶ κατ' ἀρχὰς μέν, ὡς εἴρηται, ὁ ναὸς εἶχεν ἁπλῶς τὸν τύπον τοῦ μυκηναϊκοῦ μεγάρου, ἐθεμελιοῦτο δὲ ἐπὶ λιθίνων βάσεων καὶ ἐκτίζετο διὰ πλίνθων ἑψημένων εἰς τὸν ἥλιον ἢ καὶ διὰ τεμαχίων ξηροῦ πηλοῦ ἀναμίκτου μετ' ἀχύρων, ὡς ἐσυνηθίζετο καὶ κατὰ τοὺς προελληνικοὺς χρόνους ἐν Τροίᾳ, Θήρᾳ, Κνωσῷ, Τίρυνθι καὶ Μυκήναις. Οὕτως ἦτο ἐκτισμένος καὶ ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς κατὰ τὸν Η' ἢ Ζ' αἰῶνα. Οὕτως ἦτο ἐκτισμένος καὶ ὁ ἐν Πανόπῃ τῆς Φωκίδος ἀρχαιότατος ναός, ὃν εἶδεν ὁ Παυσανίας. Τοιοῦτος πρέπει νὰ ἦτο καὶ ὁ ἐν Μεγάροις ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ ὁποίου ὁ αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸς διέταξε τὴν ἀνοικοδόμησιν διὰ μαρμαρίνου ὑλικοῦ. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ εἰς τὰ ἄλλα μέρη αὐτοῦ—κίονας καὶ στέγην—, ταῦτα ἦσαν ἐκ ξύλου, ὅπως ἐκ ξύλου ἦσαν καὶ τὰ μυκηναϊκὰ ἀνάκτορα. Προϊόντος ὅμως τοῦ χρόνου, τὸ μὲν ξύλον ἀντικαθίστα ὁ λίθος, ὁ δὲ ναὸς ἐν γένει, ἐξωραϊζόμενος, ἀπέκτα περισσοτέρους κίονας. Δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωσταὶ λεπτομερῶς αἱ φάσεις τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἑλληνικοῦ ναοῦ ἀπὸ τοῦ ἁπλοῦ πρωταρχικοῦ μυκηναϊκοῦ τύπου του. Εἶναι ὅμως βέβαιον ὅτι κατ' ἀρχὰς προσετέθησαν δύο ἀκόμη κίονες κατὰ τὴν πρόσοψιν, ἀργότερον ἓξ καὶ τέλος ἐπλουτίσθησαν αἱ μακραὶ πλευραὶ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ ὀπισθοδόμου διὰ μιᾶς ἢ καὶ δύο σειρῶν κιόνων. Εἰς ἐπίρρωσιν τῶν περὶ τοιαύτης ἐξελίξεως παρατηρήσεων τούτων πρόκεινται δύο ἀρχαιότατοι ναοὶ — ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναὸς τῆς Ἥρας, τὸ Ἡραῖον, καὶ ὁ ἐν Θέρμῳ τῆς Αἰτωλίας ἀποκαλυφθεὶς ναός. Τὸ Ἡραῖον ἐκτίσθη κατὰ τὸν Ζ' π. Χ. αἰῶνα, εἶναι δὲ ὁ ἀρχαιότατος τῶν ἀνακαλυφθέντων μέχρι τοῦδε δωρικῶν ναῶν. Ὁ Παυσανίας ἀναφέρει ὅτι καὶ κατὰ τοὺς χρόνους του ἀκόμη διετηρεῖτο ἐν τῷ ναῷ τούτῳ, ὡς κειμήλιον τῆς ἄλλοτε ξυλίνης κιονοστοιχίας τοῦ ναοῦ, δρύϊνος κίων, διότι ξύλινοι ἦσαν ἀρχικῶς οἱ κίονες, ἀλλὰ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ καθ' ὅσον οὗτοι ἐσάπιζον, ἀντικαθίσταντο διὰ λιθίνων κιόνων. Πράγματι δὲ οἱ ἀνευρεθέντες κίονες κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ Ἡραίου τούτου εἶναι διαφόρων χρόνων. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐν Θέρμῳ τῆς Αἰτωλίας ἀποκαλυφθεὶς ναὸς ἦτο ἐκτισμένος κατὰ τὴν πρωταρχικὴν ναοδομίαν. Τὸ ἄδυτον, στενὸν καὶ μακρύ, ἦτο διῃρημένον εἰς δύο κλίτη ἢ ὑποστάσεις διὰ σειρᾶς κιόνων στηριζομένων ἐπὶ λιθίνων βάσεων. Τῆς αὐτῆς τεχνοτροπίας ἦτο καὶ ὁ ἐν Σπάρτῃ ναὸς τῆς ὀρθίας Ἀρτέμιδος τοῦ Θ' ἢ Η' αἰῶνος, ναὸς ὅστις ἀπετελεῖτο ἐξ ἑνὸς ἁπλοῦ τετραγώνου σηκοῦ, τὸν ὁποῖον σειρὰ ξυλίνων κιόνων ἐχώριζε κατὰ μῆκος εἰς δύο ἴσα μέρη. Εἰς τὸ βάθος ἦτο ἱδρυμένον ἐντὸς μικροῦ χωρίσματος τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς. Τῶν παναρχαίων τούτων ναῶν ὁ ἐξωτερικὸς ἐξωραϊσμὸς ἐγίνετο δι' ἐγχρώμων ὀπτῶν κεράμων. Ἐν Θέρμῳ τὸ ἐπιστύλιον τοῦ ναοῦ ἦτο κεκοσμημένον διὰ κοσμημάτων ἀρχαϊκοῦ τύπου. Ἐν Ὀλυμπίᾳ αἱ ἀνασκαφαὶ ἔφερον εἰς φῶς τὰ τεμάχια τοῦ παμμεγίστου ἀκρωτηρίου, τὸ ὁποῖον ἐπέστεφε τὸ τύμπανον τοῦ Ἡραίου καὶ τὸ ὁποῖον εἶναι ἐξ ὀπτῆς γῆς καὶ ἐν σχήματι δίσκου μὲ χρωματιστὰ γεωμετρικὰ ἰχνογραφήματα. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἑλλάδι, καὶ ἰδίως ἐν Σικελίᾳ, Σελινοῦντι καὶ Γέλᾳ, ἔνθα σῴζονται ἀκόμη ἀρχαιότατοι ναοὶ δωρικοῦ ρυθμοῦ, ἡ διακόσμησις τούτων διὰ χρωματιστῶν ὀπτῶν κεράμων καὶ ἡ ἐν γένει τεχνοτροπία τῶν σχεδίων καὶ τῆς κατασκευῆς αὐτῶν φανερώνουσιν ὅτι πράγματι εἶναι αὐταπόδεικτος ἡ θεωρία τοῦ Βιτρουβίου, καθ' ἣν ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ ἑλληνικοῦ ναοῦ προήχθη ἐκ τῆς ξυλοδομίας. Τοιοῦτος, λοιπόν, ἦτο ὁ ἑλληνικὸς ναὸς κατὰ τὴν γεωμετρικὴν περίοδον καὶ τὴν πρώϊμον ἀρχαϊκὴν ἐποχήν. Ἀφ' ἧς στιγμῆς ὅμως ἤρχισεν ἡ ἀντικατάστασις τοῦ πηλοῦ καὶ τοῦ ξύλου διὰ σκληροτέρου ὑλικοῦ—τοῦ πώρου ἢ τοῦ μαρμάρου—ἤρχισεν εἰκότως καὶ ἡ ἐκ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ὑλικοῦ μεταβολὴ καὶ νέα διαμόρφωσις τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν τοῦ ναοῦ. Κυρίαν καὶ οὐσιώδη μεταβολὴν ὑπέστη ὁ κίων, ὅστις, πρότερον ἦτο ξύλινος καὶ εἶχε τὸ σχῆμα τοῦ ξυλίνου μυκηναϊκοῦ κίονος. Κατὰ τὰς παραστάσεις, ὁ μυκηναϊκὸς κίων ἦτο ξύλινον στήριγμα, λεπτότερον μὲν κατὰ τὴν βάσιν, παχύτερον δὲ κατὰ τὴν κορυφήν, τὴν ὁποίαν ἔστεφε κυκλικὸν ἐπίθημα ἢ ἄβαξ. Μὲ τὴν χρησιμοποίησιν λίθου ἀντὶ ξύλου, ὁ κίων οὗτος ἔγινε παχύτερος τὴν βάσιν καὶ λεπτότερος τὴν κορυφήν, τὸ ἐπίθημά του ἐμεγεθύνθη καὶ ἐπεμηκύνθη, ὁ κορμὸς ηὐλακώθη καὶ οὕτως ἐγεννήθη ὁ δωρικὸς κίων (βλ. λ. *κίων*). Οἱ διὰ τοιούτων κιόνων ἐξωραϊσθέντες ναοὶ ὠνομάσθησαν τότε δωρικοὶ ναοί. τοιοῦτοι δὲ ναοὶ ἱδρύθησαν πανταχοῦ τῆς κυρίως Ἑλλάδος καὶ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος. Ταυτοχρόνως ὅμως, ἢ ὀλίγον βραδύτερον, ἱδρύθησαν καὶ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ μάλιστα τῇ Ἰωνίᾳ ναοί, ἐξωραϊσθέντες μὲ κίονας ἰωνικοῦ ρυθμοῦ καὶ κληθέντες, ὡς ἐκ τούτου, ἰωνικοὶ ναοί. Ἀμφότερα τὰ εἴδη τῶν ναῶν τούτων ἔχουσιν ὅμοιον γνώρισμα τὴν λεγομένην κρηπῖδα, ἤτοι τὴν βάσιν ἢ ὑπόβαθρον ἐφ' οὗ ἐγείρονται. Ἡ κρηπὶς εἶναι εὐρὺ καὶ στερεὸν στρῶμα ἐκ λίθων, τοῦ ὁποίου τὸ κάτω ἥμισυ τμῆμα εἶναι κεχωσμένον ἐντὸς τῆς γῆς καὶ ἀποτελεῖ τὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ, τὸ δ' ἕτερον ἄνω ἥμισυ προεξέχει τῆς γῆς καὶ καλεῖται στυλοβάτης, διότι ἐπ' αὐτοῦ στηρίζονται οἱ κίονες τοῦ ναοῦ. Τὸ βάθος τῶν θεμελίων ἐποίκιλλε κατὰ τὸ ὑπερκείμενον βάρος τοῦ κτίσματος ἢ κατὰ τὸν τύπον ἐν τῷ ὁποίῳ ἠνοίγοντο ταῦτα. Ἐὰν ἡ θέσις ἦτο βραχώδης, ὡς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως λ. χ., τὸ βάθος ἐγίνετο μέτριον, τὰ δὲ θεμέλια ἐτίθεντο ἄνευ συνδετικοῦ ὑλικοῦ. Ὅπου τὸ ἔδαφος δὲν ἦτο βραχῶδες, συνήθως ἐν τῷ πυθμένι τοῦ χάνδακος ἐρρίπτετο στρῶμα ἄμμου, ἐνίοτε δὲ πηλοῦ, πρὸς ἰσοπέδωσιν τῆς θέσεως. Ἐν Ἐφέσῳ τὸ κάτω στρῶμα τῶν θεμελίων τοῦ ἀρχαιοτάτου ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος ἦτο ἐξ ἄνθρακος καὶ ἀμμοκονίας. Ἡ κρηπὶς ἐν γένει κατεσκευάζετο ἐκ λίθων, ἐπεξειργασμένων καὶ μή. Τὸ κάτω μέρος τῆς κρηπῖδος τοῦ ἀρχαιοτάτου Ἡραίου τῆς Ὀλυμπίας ἀποτελεῖται ἐξ ἀκανονίστων πετρῶν. Τὰ κενὰ μεταξὺ τῶν λίθων τούτων ἐπληροῦντο μὲ λιθάρια καὶ χῶμα. Ὁ στυλοβάτης ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν δόμων λίθων, κλιμακωτῶς διατεθειμένων. Τὸ δάπεδον τοῦ ἐν γένει ναοῦ ἢ τῶν κιονοστοιχιῶν ἐξεῖχον ὀλίγον τῆς κορυφῆς τοῦ στυλοβάτου. Καὶ μέχρι μὲν τοῦ στυλοβάτου τὰ εἴδη τῶν ἄνω ναῶν δὲν διέφερον ἀπ' ἀλλήλων· ἀπὸ τοῦ στυλοβάτου ὅμως καὶ ἄνω ἡ διαφορὰ οὐχὶ μόνον εἶναι μεγάλη, ἀλλ' ἀποτελεῖ καὶ τὸ χαρακτηριστικὸν ἑκάστου ρυθμοῦ γνώρισμα. Καὶ τὴν διαφορὰν ταύτην προκαλοῦσιν ἡ μορφὴ τῶν κιόνων καὶ ἡ μορφὴ τῆς ξυλώσεως ἢ τοῦ θριγκοῦ, τοῦ ἀνωτέρου δηλαδὴ μέρους τοῦ ναοῦ, τὸ ὁποῖον κεῖται ἐπὶ τῶν τοίχων καὶ τῶν *κιόνων* (βλ. λ.). Ὁ θριγκὸς παρουσιάζει τὴν ἑξῆς διαφοράν: τοῦ δωρικοῦ θριγκοῦ τὸ πρῶτον μέλος εἶναι τὸ ἐπιστύλιον, τὸ ὁποῖον ἐπικάθηται ἐπὶ τῶν ἀνωτάτων μελῶν τῶν κιόνων καὶ τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἐκ μεγάλων τετραπλεύρων ὁριζοντίων δοκῶν. Αἱ δοκοὶ αὗται φέρουσιν εἰς τὸ ἄνω μέρος τοὺς κανόνας, ἤτοι βραχεῖς πήχεις, ἐκ τῶν ὁποίων κρέμανται μικραὶ ἀποφύσεις, αἱ καλούμεναι σταγόνες. Οἱ κανόνες κεῖνται πάντοτε ἀκριβῶς ἄνωθεν τοῦ μέσου τῶν μετακιονίων, ἤτοι ἄνωθεν τοῦ μεταξὺ δύο κιόνων διαστήματος. Ἄνωθεν τῶν κανόνων προέχει μία συνεχὴς στενὴ ταινία καὶ κατόπιν ἔρχεται τὸ διάζωμα. Τὸ διάζωμα διαιρεῖται εἰς τρίγλυφα καὶ μετόπας. Τὰ τρίγλυφα εἶναι πλάκες ὀρθίως τοποθετημέναι καὶ φέρουσι τρεῖς καθέτους γλυφάς, δύο ὁλοκλήρους καὶ δύο ἡμισείας, μεταξὺ τῶν ὁποίων προεξέχουσιν οἱ λεγόμενοι μηροί. Αἱ μετόπαι εἶναι τετράπλευροι πλάκες, αἵτινες φέρουσι συνήθως παραστάσεις. Τὰ τρίγλυφα κεῖνται πάντοτε ἄνωθεν τῶν κανόνων. Μετὰ τὸ διάζωμα ἕπεται τὸ γεῖσον (κορνίζα), τοῦ ὁποίου ἡ κάτω ἐπιφάνεια κλίνει πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ κοσμεῖται μὲ ἐξέχοντας πίνακας, τοὺς προμόχθους, καὶ μὲ σειρὰς σταγόνων. Αἱ πρόμοχθοι κεῖνται πάντοτε ἄνωθεν τῶν τριγλύφων καὶ τοῦ μέσου τῶν μετοπῶν. Τὰ μεταξὺ τῶν προμόχθων διαστήματα ὀνομάζονται ἀγυιαί.

Τοῦ ἰωνικοῦ θριγκοῦ τὸ ἐπιστύλιον δὲν ἔχει τὴν ἐπιφάνειαν ἑνιαίαν, ἀλλὰ διῃρημένην εἰς δύο ἢ τρεῖς ταινίας, προεξεχούσης ὀλίγον τῆς μὲν ἐπὶ τῆς δέ· ἀναμφιβόλως δ' ἔλαβε τὴν διαμόρφωσιν ταύτην ἐκ τῆς ξυλοδομίας, καθ' ἣν δύο ἢ τρεῖς ἐπάλληλοι δοκοὶ ἀπετέλουν τὸ ἐπιστύλιον. Ἀντιθέτως, τὸ διάζωμα εἶναι ἑνιαῖον καὶ ἐπίπεδον καὶ ἐπειδὴ πολλάκις ἐκοσμεῖτο μὲ παραστάσεις, ἐκαλεῖτο ζωφόρος. Τὸ γεῖσον σύγκειται ἄλλοτε μὲ ἐξ ὁριζοντίων πλακῶν, ἄνευ τῶν δωρικῶν σταγόνων, ἄλλοτε δὲ εὑρίσκονται κάτωθεν αὐτῶν πυκναὶ τετράπλευροι ἐξοχαί, αἱ ὁποῖαι ὀνομάζονται γεισίποδες ἢ ὀδόντες, διότι προδήλως παριστάνουσι τὰ ἄκρα τῶν ὁριζοντίων ξυλίνων δοκῶν τῆς ὀροφῆς καὶ ὑπενθυμίζουσι τὴν ἐκ τῆς ξυλοδομῆς γένεσιν αὐτῶν.

Ἀπὸ τοῦ θριγκοῦ καὶ ἄνω, τὰ δύο εἴδη τοῦ ἑλληνικοῦ ναοῦ ἔχουσι πάλιν, ὅπως εἰς τὴν κρηπῖδα, κοινὸν γνώρισμα τὴν διαμόρφωσιν τῆς στέγης, ἥτις, οὖσα σαμαρωτή, σχηματίζει ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω τὰ τριγωνικὰ ἀετώματα ἢ τοὺς ἀετούς. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ βάθους τοῦ ἀετώματος καλεῖται τύμπανον, τὸ ὁποῖον πλαισιοῦται ὑπὸ γείσων ἄνευ προμόχθων. Ἄνωθεν τὸ ἀέτωμα, ὡς καὶ ὅλην τὴν στέγην, πλαισιοῖ ἡ ὑδρορρόη ἢ σίμη, στεφάνη, δηλαδή, ἡ ὁποία ἐπιστέφει τὸ οἰκοδόμημα καὶ συνάμα ἐμποδίζει τὰ ὕδατα τῆς βροχῆς νὰ πίπτωσιν ἀπὸ τῆς στέγης εἰς τὰς προσόψεις. Τοιαῦται ἦσαν αἱ ὁμοιότητες, τοιαῦται καὶ αἱ διαφοραὶ τῶν δύο εἰδῶν τοῦ ἑλληνικοῦ ναοῦ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ ναοὶ ἦσαν ἁπλῆ ἀπομίμησις τοῦ μυκηναϊκοῦ ἀνακτόρου, εἶχον συνεπῶς δύο μόνον κίονας κατὰ τὴν πρόσοψιν. Οἱ τοιοῦτοι ναοὶ ἐκλήθησαν ναοὶ ἐν παραστᾶσι. Προϊόντος ὅμως τοῦ χρόνου, καὶ μάλιστα ἀπὸ τῆς ἀρχαϊκῆς ἐποχῆς, οἱ ναοὶ ἐκοσμήθησαν διὰ περισσοτέρων κιόνων. Πρῶτον ἐπλουτίσθησαν διὰ δύο εἰσέτι κιόνων καὶ ὠνομάσθησαν πρόστυλοι. Ἀργότερον ἡ τοιαύτη διάταξις τῶν κιόνων ἐπανελήφθη καὶ πρὸ τῆς ὀπισθίας στενῆς πλευρᾶς τοῦ ναοῦ καὶ ὠνομάσθησαν ἀμφιπρόστυλοι. Πρόστυλοι ναοὶ ἦσαν τὸ Ἀρτεμίσιον ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναΐσκος ἢ θησαυρὸς τῶν Γελῴων. Ἀμφιπρόστυλος ναὸς εἶναι ὁ ναὸς τῆς Ἀπτέρου Νίκης τῆς ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν. Οἱ τρεῖς οὗτοι τύποι εἶναι οἱ κυριώτεροι τύποι μακρᾶς σειρᾶς ναῶν, τῶν ὁποίων τὸ κοινὸν γνώρισμα εἶναι ὅτι δὲν ἔχουσι κίονας καὶ κατὰ τὰ πτερά, ἤτοι κατὰ τὰς μακρὰς πλευρὰς τοῦ κτηρίου. Οἱ ναοὶ οὗτοι ὀνομάζονται ἄπτεροι. Ὡς τοιοῦτοι οἱ ναοὶ ἦσαν κτίσματα μικρῶν διαστάσεων. Μὲ τὴν μεγέθυνσιν ὅμως τῶν ναῶν, οὐχὶ μόνον αἱ στεναὶ πλευραὶ τοῦ κτίσματος ἀπέκτησαν περισσοτέρους κίονας, ἀλλὰ καὶ αἱ μακραὶ τοιαῦται ἐκοσμήθησαν δι' ἁπλῆς ἢ καὶ διπλῆς σειρᾶς κιόνων. Οἱ κατὰ τοιοῦτον τρόπον καλλωπισθέντες διὰ μιᾶς σειρᾶς ἢ δύο σειρῶν κιόνων ναοὶ ὠνομάσθησαν περίπτεροι ἢ δίπτεροι. Κατὰ τὸν Βιτρούβιον περίπτεροι ναοὶ καλοῦνται οἱ ναοὶ οἱ ἔχοντες ἀνὰ ἓξ μὲν κίονας κατὰ τὰς στενὰς πλευράς, ἀνὰ ἕνδεκα δὲ τοιούτους κατὰ τὰς μακρὰς τοιαύτας, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν κιόνων τῶν γωνιῶν. Κατὰ τοὺς ἀρχαιολόγους ὅμως περίπτεροι ναοὶ εἶναι πάντες οἱ ναοὶ οἱ ἔχοντες πέριξ μίαν σειρὰν κιόνων, ἀνεξαρτήτως ἐὰν αἱ στεναὶ πλευραὶ ἔχουσιν ἓξ κίονας, ὡς ἀναφέρει ὁ Βιτρούβιος, ἢ πέντε, ὡς ὁ ἐν Θέρμῳ ναός, ἢ ὀκτώ, ὡς ὁ Παρθενών. Ὁ περίπτερος ναὸς εἶναι ἡ ἀρχαιοτέρα μορφὴ τῶν κλασσικῶν τύπων τοῦ ἑλληνικοῦ, ὡς ἀποδεικνύει τοῦτο ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναὸς τῆς Ἥρας, τὸ Ἡραῖον, τοῦ ὁποίου τὸ σχέδιον χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ Η', ἴσως δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ Θ' π. Χ. αἰῶνος. Οἱ δίπτεροι ναοὶ ἔχουσιν ὀκτὼ μὲν κίονας κατὰ τὴν πρόσοψιν ἑκάστης τῶν στενῶν πλευρῶν, διπλῆν δὲ σειρὰν κιονοστοιχιῶν κατὰ τὰς μακρὰς πλευράς. Ὡς ἀρχαιότατον παράδειγμα διπτέρου ναοῦ ἀναφέρει ὁ Βιτρούβιος τὸν ἐν Ἐφέσῳ ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, τὸν ὁποῖον ἔκτισαν ὁ ἐκ Κνωσοῦ Χερσίφρων καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μεταγένης κατὰ τὸν ΣΤ' π. Χ. αἰῶνα, ἐπυρπόλησε δὲ τῷ 356 π. Χ. ὁ Ἡρόστρατος. Εἰς τοὺς ὡς ἄνω τύπους ναῶν προσθετέος καὶ ὁ ψευδοδίπτερος ναός, ὅστις ἔχει ἐπίσης ὀκτὼ κίονας κατὰ μέτωπον, ἀλλ' ἐκ τούτων μόνοι οἱ τέσσαρες μεσαῖοι ἀναλογοῦσι πρὸς τὸν τοῖχον τοῦ ναοῦ, ἐπὶ δὲ ἑκάστης τῶν μακρῶν πλευρῶν ὑπάρχει ἁπλῆ σειρὰ ἐκ δεκαπέντε κιόνων. Κατὰ Βιτρούβιον, ὁ τύπος οὗτος ἐπενοήθη κατὰ τὸ τελευταῖον τρίτον τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος ὑπὸ τοῦ Ἑρμογένους ἐξ Ἀλαβάνδας, ὅστις ἔκτισε τὸ Ἀρτεμίσιον ἐν Μαγνησίᾳ τοῦ Μαιάνδρου. Κατὰ τοὺς ἀρχαιολόγους ὅμως ἀρχαιότερος ψευδοδίπτερος ναὸς εἶναι ὁ ἐν Σελινοῦντι ναὸς Τ. Πρὸς πληρέστερον καθορισμὸν τῶν ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κιόνων γεννηθέντων διαφόρων τύπων ναῶν προσετέθη εἰς τὴν ὡς ἄνω διαίρεσιν τῶν ναῶν καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κιόνων τῆς προσόψεως διάκρισις αὐτῶν εἰς ναοὺς τετραστύλους, ὅταν ἔχωσι τέσσαρας κίονας κατὰ τὴν πρόσοψιν, ἑξαστύλους, ὅταν ἔχωσιν ἕξ, καὶ ὀκταστύλους, δεκαστύλους ἢ δωδεκαστύλους, ὅταν ἔχουν ὀκτώ, δέκα, δώδεκα κίονας. Οὕτω π. χ. ὁ ναὸς καθορίζεται ὡς περίπτερος ἑξάστυλος, ὅταν ἔχῃ ἓξ μὲν κίονας κατὰ τὰς στενὰς πλευράς, μίαν δὲ σειρὰν κιόνων κατὰ τὰς μακράς. Δίπτερος ὀκτάστυλος καλεῖται, ὅταν

ἔχῃ ὀκτὼ μὲν κίονας κατὰ τὰς στενὰς πλευράς, διπλῆν δὲ σειρὰν κιόνων κατὰ τὰς μακρὰς τοιαύτας. Παραλλαγὴ τοῦ ἰωνικοῦ ναοῦ εἶναι καὶ ὁ λεγόμενος κορινθιακὸς ναός, ὅστις διαφέρει τοῦ ἰωνικοῦ μόνον καὶ ἀποκλειστικῶς κατὰ τὸ κορινθιακὸν κιονόκρανον, καὶ ὅστις ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος. Ὁ ἑλληνικὸς ναὸς ἀπέβη πλέον οὐχὶ μόνον αὐτοτελὲς κτίσμα, ἐλεύθερον ἐν ὑπαίθρῳ καὶ περίοπτον, ἀλλὰ καὶ ἐξωραΐσθη διὰ κιόνων καὶ ἄλλων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, ὥστε νὰ παρουσιάζῃ τὸν πρωτότυπον, ἀλλὰ καὶ τελειότερον τύπον τοῦ θείου οἴκου. Ἀλλ' ὅ,τι ἐξαίρει τὴν πρωτοτυπίαν τοῦ ἑλληνικοῦ ναοῦ, καὶ καθιστᾷ αὐτὸν τὸ θαῦμα τῆς θρησκευτικῆς ἀρχιτεκτονικῆς εἶναι αἱ ἀναλογίαι τῶν διαφόρων μελῶν αὐτοῦ πρὸς ἄλληλα, ἀναλογίαι, αἵτινες διαστέλλουσιν αὐτὸν παντὸς ναοῦ τῶν ἄλλων ἀρχαίων λαῶν. Αἱ ἀναλογίαι αὗται ἔχουσιν ὡς γνώμονα τὴν σχέσιν τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ οἰκοδομήματος μὲ τὴν διάμετρον τοῦ κίονος πρὸς τὴν βάσιν. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχῆς ταύτης οἱ ναοί, ἐν σχέσει μὲ τὴν χωρίζουσαν τοὺς κίονας ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν, καλοῦνται πυκνόστυλοι, ὅταν τὸ μεταξὺ διάστημα ἀπὸ κίονος εἰς κίονα εἶναι ἴσον πρὸς τρεῖς ἀναλογίας τῆς διαμέτρου τοῦ κίονος πρὸς τὴν βάσιν του, ἤτοι τὸ διάστημα εἶναι τρεῖς φορὰς μακρότερον τῆς διαμέτρου τοῦ κίονος, σύστυλοι, ὅταν εἶναι τέσσαρες φοράς· εὔστυλοι, τέσσαρας καὶ ἡμίσειαν, διάστυλοι, ἕξ, καὶ ἀραιόστυλοι· πλέον τῶν ἕξ. Πρὸς τὰς διαφορὰς ταύτας τῆς πυκνότητος ἢ ἀραιότητος τῶν κιόνων ἀντιστοιχοῦσι καὶ αἱ διάφοροι ποικιλίαι ἐκ τοῦ ὕψους τῶν κιόνων καὶ τοῦ θριγκοῦ. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ὅλα τὰ μέλη τοῦ ναοῦ ὑπόκεινται εἰς τὴν αὐτὴν ἀρχὴν τῶν ἀναλογιῶν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐσωτερικὴ διάταξις αὐτοῦ δὲν ἀνταπεκρίνετο ὀλιγώτερον πρὸς τὴν ἐμπνευσμένην καὶ ἁρμονικὴν καὶ πλουσίαν εἰς κόσμον ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν. Τὸ περιβαλλόμενον ὑπὸ κιόνων κτήριον τοῦ ναοῦ εἶχε συνήθως σχῆμα τετραπλεύρου ὀρθογωνίου. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπετελεῖτο ἀπὸ μίαν καὶ μόνην αἴθουσαν, ἥτις ἐκαλεῖτο σηκὸς καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ ἱδρύετο τὸ λατρευτικὸν ἄγαλμα τοῦ θεοῦ. Ὁ τοιοῦτος σηκὸς ἦτο ἑρμητικῶς κεκλεισμένος καὶ ἐστεγασμένος, συνεκοινώνει δὲ μὲ τὸν ἔμπροσθεν αὐτοῦ διάδρομον τῆς εἰσόδου διὰ θύρας, τῆς ὁποίας τὰς κλεῖδας ἐκράτουν οι ἱερεῖς. Ἐν τῇ μεγεθύνσει ὅμως τοῦ τετραγώνου κτηρίου, ὁ ἑλληνικὸς ναὸς διῃρέθη εἰς τρία μεγάλα μέρη: τὸν πρόναον ἢ τὸν πρόδομον, τὸν σηκὸν ἢ τὸ ἄδυτον, καὶ εἰς τὸν ὀπισθόδομον. Ὁ πρόναος ἐσχηματίζετο διὰ τῆς προεκτάσεως τῶν δύο μακρῶν τοίχων τοῦ σηκοῦ καὶ ἑνὸς ἐγκαρσίου τοίχου, ἐφ' οὗ ὑπῆρχε θύρα ἄγουσα εἰς τὸν σηκόν. Τὸ πρῶτον τοῦτο τμῆμα τοῦ ναοῦ ἐχωρίζετο ἀπὸ τῆς περιστάσεως ὑπὸ σειρᾶς κιόνων, ἐν τοῖς μετακιονίοις τῶν ὁποίων ὑπῆρχον κιγκλίδες, ἀποφράσσουσαι τελείως αὐτὸν καὶ προφυλάττουσαι μάλιστα τὰ ἐν τῷ προνάῳ ἀποκείμενα πολύτιμα, ἐνίοτε, ἀφιερωματικὰ ἀντικείμενα.

Ὁ σηκός, εἰς τὸν ὁποῖον εἰσήρχετό τις διὰ μεγάλης, συχνὰ δὲ καὶ πολυτελοῦς θύρας ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ βάθους τοῦ προνάου, ἐχωρίζετο πολλάκις καὶ μάλιστα ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων εἰς δύο ἢ τρία κλίτη ἢ ὑποστάσεις δι' ἁπλῆς ἢ διπλῆς σειρᾶς κιόνων· ἡ μεσαία ὑπόστασις ἀφίετο ἐνίοτε ἄστεγος, ὁ δὲ ἐκ τῆς ἰδιορρυθμίας τούτης ναὸς ὠνομάζετο ὕπαιθρος. Εἰς τὸ βάθος τοῦ διαμερίσματος τούτου ἦτο ἱδρυμένον τὸ λατρευτικὸν ἄγαλμα τῆς θεότητος, πέριξ δὲ αὐτοῦ καὶ τὰ ἄλλα ἀναθήματα καὶ τὰ ἀγάλματα. Τὸ τμῆμα τοῦτο τοῦ σηκοῦ ἐλέγετο ἰδίως ἄδυτον, δὲν ἦτο δὲ προσιτὸν εἰς πάντα. Τὸ τελευταῖον διαμέρισμα τοῦ ναοῦ ἦτο ὁ ὀπισθόδομος, ὅστις ἦτο γενικῶς ὅμοιος μὲ τὸν πρόναον καὶ ἀπετέλει τὴν ὀπισθίαν πρόσοψιν τοῦ ναοῦ, ὅπως ὁ πρόναος ἀπετέλει τὴν ἐμπροσθίαν τοιαύτην. Ὁ ὀπισθόδομος ἦτο συνήθως τελείως ἀπομεμονωμένος τοῦ σηκοῦ, ἐνίοτε ὅμως συνεκοινώνει μετ' αὐτοῦ διὰ θύρας. Τὸ τμῆμα τοῦτο τοῦ ναοῦ ἐπεῖχε θέσιν θησαυροφυλακίου τοῦ ἱεροῦ, ὁπότε καὶ ἐκλείετο διὰ κιγκλίδων καὶ χαλκίνης θύρας.

Τοιοῦτος εἰς ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν καὶ εἰς ἐσωτερικὴν διαίρεσιν ἦτο ὁ ἑλληνικὸς ναὸς ἀπὸ τοῦ Η' π. Χ. αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν, μέχρι τοῦ τέλους τῆς εἰδωλολατρικῆς ἐποχῆς. Ἐνίοτε ὁ ναὸς ἐλάμβανε τὸ ὄνομα τῆς ἐν αὐτῷ λατρευομένης θεότητος. Οὕτω, Ποσιδήϊον ἢ Ποσειδώνιον ἦτο ὁ εἰς Ποσειδῶνα ἀφιερωμένος ναός· Ἡραῖον εἰς Ἥραν, Ἀμφιάρειον εἰς Ἀμφιάραον, Θησεῖον εἰς Θησέα, Ἀσκληπιεῖον εἰς Ἀσκληπιὸν καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Πάμπολλοι εἶναι οἱ κατὰ τοὺς αἰῶνας τούτους ἱδρυθέντες πανταχοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου περίφημοι ἑλληνικοὶ ναοὶ παντὸς ῥυθμοῦ καὶ διατάξεως καὶ μεγέθους, ἀλλ' οἱ περιφημότεροι τούτων διὰ τὸ μέγεθος τῶν διαστάσεων ἢ τὸ κάλλος τοῦ ἐξωραϊσμοῦ αὐτῶν ἦσαν: 1) Οἱ ἀρχαιότατοι δωρικοὶ ναοὶ τῆς Κάτω Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας καὶ ἰδίως τὸ Ὀλύμπειον τῶν Συρακουσῶν, τὸ κολοσσικὸν ἐν διαστάσει Ὀλύμπειον τοῦ Ἀκράγαντος, τὸ ὁποῖον εἶχε πλάτος 46.30 καὶ μῆκος 113.45 μ. καὶ τὸ ὁποῖον ἐκτίσθη περὶ τὸ 480 π. Χ.· ὁ ἐν Σελινοῦντι ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, πλάτους 50.11 μ. ἐπὶ 110.36 μ., περίπτερος ναὸς μὲ ὀκτὼ κίονας εἰς τὰς στενὰς πλευρὰς καὶ δέκα ἑπτὰ εἰς τὰς μακρὰς τοιαύτας· καὶ ὁ ἐν Ποσειδωνίᾳ ναὸς τῆς Δήμητρος, ὅστις εἶχεν ἐννέα κίονας κατὰ μέτωπον καὶ δέκα ὀκτὼ κατὰ τὰς πλευράς. 2) Οἱ δωρικοὶ ναοὶ τῆς κυρίως Ἑλλάδος καὶ ἰδίως τὸ Ἡραῖον τῆς Ὀλυμπίας, ὁ ἀρχαιότατος τῶν μέχρι τοῦδε ἐν Ἑλλάδι σῳζομένων ναῶν τῶν ἱστορικῶν χρόνων, ὡς καὶ ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐπίσης ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Ὁ ναὸς τοῦ Θέρμου, περίεργος διὰ τὴν ἁπλῆν σειρὰν τῶν κιόνων τοῦ σηκοῦ, ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Κορίνθῳ, ἔργον τοῦ τέλους τοῦ ΣΤ' π. Χ. αἰῶνος· ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Δελφοῖς, ὅστις ἐκάη κατὰ τὸ 548 π. Χ. καὶ ἀνῳκοδομήθη περὶ τὸ 340—330 π. Χ. καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπῆρχεν ἰδιαίτερον διαμέρισμα, ἔνθα εὑρίσκετο τὸ χάσμα τοῦ μαντείου, ὁ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ναὸς τῆς παρθένου Ἀθηνᾶς, ὁ ἐπιλεγόμενος Παρθενών, καὶ τὸ κάτωθεν τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν σῳζόμενον μέχρι σήμερον Θησεῖον ἢ ναὸς τοῦ Ἡφαίστου. 3) Ὁ ναὸς τῆς Ἀφαίας Ἀθηνᾶς ἐν Αἰγίνῃ καὶ ὁ μοναδικὸς δωρικὸς ναὸς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ὁ ναὸς τῆς Ἄσσου.

Ἐκ τῶν ἰωνικῶν ναῶν ἀξιολογώτεροι ἦσαν: 1) Οἱ ἐν Νεανδρείᾳ, πόλει τῆς Τρῳάδος, ἀποκαλυφθεὶς ἀρχαιότατος ἰωνικὸς ναός, τοῦ ὁποίου τὰ κιονόκρανα φέρουσι τὸν λεγόμενον αἰολικὸν τύπον καὶ ὅστις διῃρεῖτο ἐσωτερικῶς εἰς δύο ὑποστάσεις δι' ἁπλῆς σειρᾶς κιόνων· ὁ ἐν Ἐφέσῳ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, τὸ Ἀρτεμίσιον, ἔργον τοῦ ΣΤ' π. Χ. αἰῶνος, ναὸς δίπτερος ὀκτάστυλος, μὲ εἴκοσι κίονας εἰς τὰς μακρὰς πλευράς, τῶν ὁποίων οἱ κατώτεροι σπόνδυλοι ἔφερον ἀναγλύπτους παραστάσεις καὶ ἦσαν ἀνάθημα τοῦ Κροίσου· διὸ καὶ ὁ ναὸς οὗτος συγκατελέγετο μεταξὺ τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου· ὁ ἐν Πριήνῃ μικρὸς μέν, ἀλλ' ὡραῖος ναὸς τῆς Πολλιάδος Ἀθηνᾶς, τὸν ὁποῖον ἀφιέρωσεν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος κατὰ τὸ 334 π. Χ. καὶ ὁ ὁποῖος ἦτο ἁπλοῦς περίπτερος ναὸς μὲ κίονας τῆς περιστάσεως 6×11· ὁ ἐν Διδύμοις, παρὰ τὴν Μίλητον, ναὸς τοῦ Φιλησίου Ἀπόλλωνος, τὸ Διδυμαῖον, ἔργον τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος, τὸ ὁποῖον ἐξετέλεσαν οἱ ἀρχιτέκτονες Δάφνις καὶ Παιόνιος. Ὁ ναὸς ἀνηγείρετο ἐπὶ κρηπιδώματος ἑπτὰ ἀναβαθμῶν καὶ εἶχε μῆκος 109 μ. καὶ πλάτος 51 μ. καὶ ἦτο δίπτερος μὲ 10×21· τὸν βαθὺν πρόναον τοῦ ναοῦ τούτου ὑπεστήριζον 12 κίονες, ὄπισθεν δ' αὐτοῦ ὑπῆρχε δωμάτιον ὀνομαζόμενον χρησμογραφεῖον, διότι ἐξ αὐτοῦ ἀνεκοινοῦντο οἱ χρησμοὶ τοῦ θεοῦ· ὁ ψευδοδίπτερος ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος εἰς Σάρδεις· ὁ ἐν Σάμῳ ναὸς τῆς Ἥρας, τὸ Ἡραῖον, τὸν ὁποῖον ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει ὡς τὸν μέγιστον τῶν ναῶν, οὓς εἶδε, καὶ ὁ ὁποῖος, ὢν δίπτερος, εἶχεν ὀκτὼ κίονας κατὰ τὴν πρόσοψιν, ἐννέα κατὰ τὸν ὀπισθόδομον, ἀνὰ εἴκοσι δὲ εἰς διπλῆν σειρὰν κατὰ τοὺς δύο μακροὺς τοίχους. Τὸ μῆκος τοῦ ναοῦ ἦτο 108.73 μέτρα, τὸ δὲ πλάτος 54.48 μέτρα· τὸ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως Ἐρέχθειον, θαῦμα ἰωνικοῦ καλλωπισμοῦ, καὶ τὸ ἐπίσης ἐν Ἀθήναις Ὀλύμπειον ἢ ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ἔργον ἀποπερατωθὲν μετὰ πολλοὺς αἰῶνας ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ καὶ ἔχον 107.75 μ. μῆκος καὶ 41 μ. πλάτος. Ὁ ναὸς οὗτος ἦτο δίπτερος κορινθιακοῦ ναοῦ μὲ ὀκτὼ κίονας εἰς τὰς στενὰς πλευρὰς καὶ εἴκοσιν εἰς τὰς μακράς, τέσσαρας δ' ἄλλους πρὸ τοῦ προνάου καὶ τοῦ ὀπισθοδόμου, ἤτοι ἐν ὅλῳ 104 κίονας, τῶν ὁποίων τὸ ὕψος ἦτο 17,25 μ. Οὗτοι ἦσαν οἱ ὀνομαστότεροι ναοὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἀλλὰ μεταξὺ τούτων ὁ ὀνομαστότατος καὶ θαυμασιώτατος ναός, διά τε τὴν ἁρμονικὴν διαμόρφωσιν αὐτοῦ καὶ τὸν ἄφθαστον πλαστικὸν διάκοσμον, ἦτο, βεβαίως καὶ κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν, ἀρχαίων καὶ νεωτέρων, ὁ Παρθενών, τὸ τελειότερον ὑπόδειγμα τῆς θρησκευτικῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ὁ ὀνομαστὸς οὗτος ναὸς στηρίζεται ἐπὶ κρηπιδώματος ἐκ τριῶν μαρμαρίνων ἀναβαθμῶν, ἐπὶ τοῦ ἀνωτάτου τῶν ὁποίων πατοῦντες ἐγείρονται οἱ δωρικοὶ κίονες.

Οἱ κίονες οὗτοι, ὀκτὼ κατὰ τὰς στενὰς πλευρὰς καὶ δέκα ἑπτὰ κατὰ τὰς μακρὰς καὶ μὲ ὕψος 10,45 μ., περιβάλλουσι τὸ κτήριον, τὸ ὁποῖον ἔχει σχῆμα μεγάλου ὀρθογωνίου μήκους 69,50 μ. καὶ πλάτους 31 μ. σχεδόν. Ὁ ἀρχιτεκτονικὸς διάκοσμος εἶναι ὁ σοβαρὸς δωρικὸς διάκοσμος. Αἱ γλυπταὶ μετόπαι, ἐναλλασσόμεναι μὲ τὰ τρίγλυφα, ὡς τετράγωνοι ζωγραφικοὶ πίνακες, παρουσιάζουσι σειρὰν θεμάτων σχέσιν ἐχόντων πρὸς τὰς ἀγαπητὰς παραδόσεις τῶν Ἀθηναίων, ἤτοι παριστῶσι τὴν μάχην τῶν Λαπιθῶν καὶ τῶν Κενταύρων, τὸν μῦθον τοῦ Ἐρεχθέως καὶ τῆς Πανδρόσου, τὴν ἱστορίαν τῶν μυθολογικῶν ἀρχῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς περὶ τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς παραδόσεως. Τὰ ἀετώματα κοσμοῦνται διὰ σειρᾶς ὁλογλύφων ἀγαλμάτων, ἔργων τοῦ Φειδίου καὶ τῆς σχολῆς αὐτοῦ, καὶ παριστῶσι, τὰ μὲν τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος τὴν γέννησιν τῆς Ἀθηνᾶς, τὰ δὲ τοῦ δυτικοῦ τὴν μεταξὺ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος ἔριν περὶ τὴν κατοχὴν τῆς ἀττικῆς γῆς. Ὑπὸ τὸν θριγκόν, κατὰ τὸ ἀνώτατον μέρος τοῦ τοίχου, τὸ ὅλον κτήριον περιβάλλει μαρμαρίνη ταινία, ἡ ζωφόρος, ἐφ' ἧς ἐξεικονίζεται, ἐν ἀναγλύφοις, ἡ πομπὴ τῶν Παναθηναίων μὲ τὰς ἱερείας τῆς θεᾶς, τὴν συνοδείαν τῶν πρὸς θυσίαν εἰδωλοθύτων, τὰ πάνοπλα πολεμικὰ ἅρματα καὶ τὴν μικρὰν παρέλασιν τῶν ἱππέων, τῶν ὁποίων αἱ χλαμύδες ἀνεμίζουσιν εἰς τὸν ἄνεμον. Ὁ πλαστικὸς ἐξωτερικὸς διάκοσμος τοῦ ναοῦ συμπληροῦται διὰ κοσμημάτων κατὰ τὸ ἀνώτατον τμῆμα τοῦ ναοῦ. Τοιαῦται εἶναι αἱ ὑδρορρόαι, αἵτινες ἀπολήγουσιν εἰς κεφαλὰς λεόντων καὶ τὰ ἀκρωτήρια τῆς στέγης, ἐν σχήματι Σφιγγῶν, ἀγγείων, τριπόδων, Νικῶν, λεόντων, κεχρωματισμένων συνήθως δεόντως. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, ὁ σηκὸς διῃρεῖτο εἰς τρεῖς ὑποστάσεις διὰ δύο σειρῶν κιόνων μὲ διπλοῦν ῥυθμὸν κιόνων ὑπερκειμένων τῶν μὲν ἐπὶ τῶν δέ. Ἡ κάτω σειρά, δωρικοῦ ῥυθμοῦ, ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ δαπέδου τοῦ σηκοῦ καὶ ὑπεβάσταζεν ἐπιστύλιον, ἐφ' οὗ ἐστηρίζετο ἡ ἀνωτέρα σειρὰ κιόνων ἰωνικοῦ καὶ δωρικοῦ ῥυθμοῦ. Τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς, ἱδρυμένον εἰς τὸ βάθος τοῦ σηκοῦ, ἦτο τὸ περίφημον χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς παρθένου Ἀθηνᾶς, ἔργον τοῦ Φειδίου. Ἐστηρίζετο ἐπὶ πλουσίως ἀναγλύπτου βάθρου καὶ προὐκάλει τὴν ἔκπληξιν τοῦ ἐπισκέπτου, τόσον διὰ τὴν θαυμασίαν πλαστικὴν ἐκτέλεσιν, ὅσον καὶ διὰ τὸν ἀμύθητον πλοῦτον τοῦ εὐγενοῦς μετάλλου, ἐκ τοῦ ὁποίου ἦτο κατεσκευασμένον, καὶ τῶν ἄλλων πολυτίμων λίθων, δι' ὧν ἦτο κεκοσμημένον. Πέριξ τοῦ ἀγάλματος τούτου οἱ κίονες τοῦ σηκοῦ ἦσαν ἐστολισμένοι δι' ὅπλων. Περὶ τὸ βάθρον τοῦ ἀγάλματος ἀπέκειντο ἔργα τέχνης, ἀναθηματικοὶ πίνακες καὶ πολύτιμα ὑφάσματα. Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ὀπισθοδόμου εἶχε πιθανῶς τέσσαρας κίονας, οἵτινες ἐκράτουν τὴν στέγην αὐτοῦ. Ἐν τῷ διαμερίσμστι τούτῳ ἐφυλάσσετο ὁ θησαυρὸς τῆς θεᾶς, ὁ συγκείμενος ἐξ ἀναθημάτων, ἱστορικῶν κειμηλίων, ὅπως ἦτο ὁ ἀκινάκης τοῦ Μαρδονίου, ὁ ἀργυρόπους θρόνος τοῦ Ξέρξου, καὶ ἐκ τοῦ θησαυροῦ τῆς ἀθηναϊκῆς πολιτείας μὲ τὰς σφραγῖδας τῆς δημοκρατίας. Τοιοῦτος ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἦτο ὁ ναὸς τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς, ὅστις εἶναι ὁ τελειότερος τύπος τοῦ ἑλληνικοῦ ναοῦ.

Ναοὶ Ἐτρούσκων. Κατὰ τὸν Βιτρούβιον, οἱ ναοὶ τῶν Ἐτρούσκων διετήρησαν πάντοτε τὸν τύπον τοῦ βαρυκεφάλου κτίσματος, ἤτοι τοῦ πλατέος καὶ κοντοχόνδρου κτίσματος, ὅπως ἦσαν τὰ μυκηναϊκὰ μνημεῖα. Ἡ πρόσοψις τῶν ἐτρουσκικῶν ναῶν κατελάμβανε τὰ $^5/_6$ τοῦ ὅλου μήκους τοῦ κτίσματος. Κατὰ μῆκος ὁ ναὸς διῃρεῖτο εἰς δύο ἴσα μέρη. Τὸ ἐμπρόσθιον μέρος ἀπετέλει στοὰν μὲ διπλῆν ὀκτάστυλον κιονοστοιχίαν καὶ ἀέτωμα. Τὸ ὀπίσθιον μέρος, περιβαλλόμενον ὑπὸ τοίχων, ἐσχημάτιζε τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ, τὸ ὁποῖον, διὰ καθέτων χωρισμάτων, διῃρεῖτο εἰς τρία ἄδυτα ἢ σηκούς. Κατὰ τὸν Fenger, αἰτία τῆς τρισυποστάτου ταύτης διαιρέσεως τοῦ σηκοῦ ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τῶν Ἐτρούσκων λατρευομένη θεία Τριάς. Ὁ μεσαῖος σηκὸς κατεῖχε τὰ $^4/_{10}$ τοῦ ὅλου πλάτους, οἱ δὲ πλάγιοι τὰ $^3/_{10}$ ἕκαστος. Ὁ ἐτρουσκικὸς ναὸς δὲν εἶχε κιονοστοιχίας κατὰ τὰς μακρὰς πλευράς, ἡ δὲ στέγη ἐστηρίζετο κατὰ τὰς τρεῖς πλευρὰς ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ κτηρίου. Ἡ στέγη τῶν ναῶν τούτων ἐκοσμεῖτο μὲ ἀκρωτήρια, σίμας καὶ τύμπανον, ὅπως εἰς τους ἑλληνικούς. Ἐρείπια ἐτρουσκικοῦ ναοῦ εἶναι ὁ παρὰ τὸ Alt - Falerii ναὸς τῆς Juno Curritis.

Ναοὶ Ρωμαίων. Οἱ Ρωμαῖοι, εὑρισκόμενοι ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν Ἐτρούσκων καὶ παραλαβόντες παρ' ἐκείνων οὐχὶ μόνον τὴν θρησκείαν, ἀλλὰ καὶ τὴν τέχνην, κατεσκεύαζον τοὺς ναούς των ἀπὸ τοῦ 510—338 π. Χ. κατὰ τὴν ἐτρουσκικὴν ναοδομίαν. Τοιούτου τύπου ναὸς ἦτο ὁ ἐπὶ τοῦ Καπιτωλίου ἱδρυθεὶς τῷ 509 π. Χ. ναὸς τοῦ λεγομένου Καπιτωλίου Διός. Ἀπὸ τοῦ 338 ὅμως καὶ ἐντεῦθεν, διὰ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς ἑλληνικῆς ἐν γένει τέχνης, ὁ ῥωμαϊκὸς ναός, ἀποβάλλων βαθμηδὸν τὸν ἐτρουσκικὸν χαρακτῆρα τετραγώνου κοντοχόντρου κτηρίου, μιμεῖται τὸ ἐπίμηκες σχῆμα τοῦ ἑλληνικοῦ ναοῦ καὶ συντομεύει τὰ μετακιόνια, διατηρεῖ ὅμως, διὰ λατρευτικοὺς σκοπούς, κεκλεισμένον τὸν ὀπίσθιον τοῖχον τοῦ σηκοῦ καὶ ἀφήνει εὐρυτάτην, ὡς καὶ πρίν, τὴν στοὰν ἢ τὸν πρόναον. Τὴν ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον μεταβολὴν ταύτην τοῦ πρωταρχικοῦ ῥωμαϊκοῦ ναοῦ ἀποδεικνύουσι πολλὰ λείψανα ναῶν τοῦ Λατίου. Ἀπὸ τοῦ 200 π. Χ. ἡ ἑλληνικὴ ἐπίδρασις παρουσιάζεται ἐντονωτέρα, διότι τώρα, ἂν καὶ τὸ σχεδιάγραμμα παραμένει ἀκόμη τὸ παλαιοϊταλικὸν μὲ τὸν ὀπίσθιον τοῖχον ἀποκεκλεισμένον, ὅμως ὁ ναὸς ἀποβαίνει περίπτερος, ὡς εἶναι ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Πομπηΐᾳ, εἰσβάλλουσι δέ, οὕτως εἰπεῖν, πλέον καὶ κοσμοῦσι τοὺς ἐγειρομένους ῥωμαϊκοὺς ναοὺς καὶ οἱ τρεῖς ῥυθμοὶ τῆς ἑλληνικῆς ναοδομίας. Ὁ δωρικὸς κίων, ῥαδινώτερος καὶ κομψότερος τοῦ ἐν Ἑλλάδι, ἀντικαθιστᾷ τώρα τὸν τοσκανικὸν κίονα. Τοιούτους ὡραίους κίονας ἔχει ὁ ἐν Cori ῥωμαϊκὸς ναός. Ὁ ἰωνικὸς κίων διατηρεῖ καὶ ἐνταῦθα ὅλην τὴν κομψότητά του, στερεῖται δὲ μόνον τῆς πλίνθου ὑπὸ τὴν ἀττικὴν βάσιν. Ἀλλὰ τὴν μεγαλυτέραν διάδοσιν ἔχει ὁ κορινθιακὸς κίων, τοῦ ὁποίου τὸ κιονόκρανον λαμβάνει διαφόρους διαμορφώσεις, ἰδίως ὡς πρὸς τὰ φύλλα τῆς ἀκάνθου, τὰ ὁποῖα

Digitized by Google

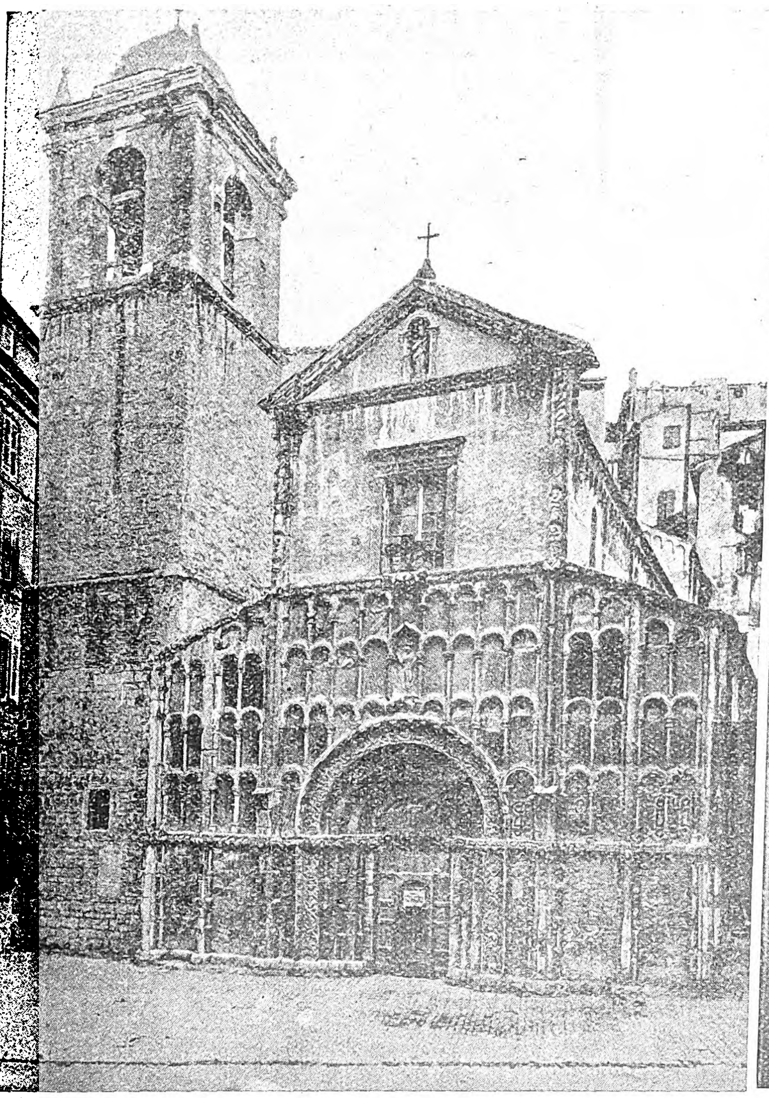

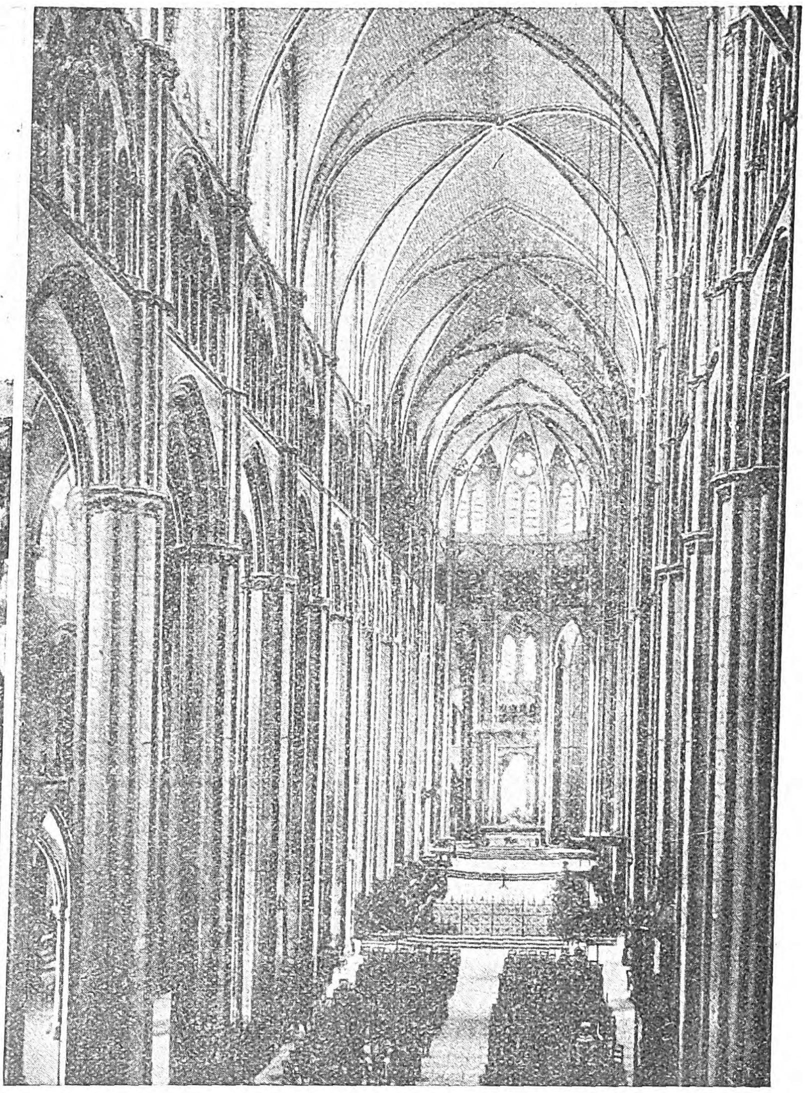

1) Ὁ ἐν Ἀγκῶνι ναὸς τῆς Σάντα Μαρία ντέλλα Πιάτσα (ΙΓ' αἰών). 2) Ἐσωτερικὸν τοῦ ἐν Μπρύγκε καθεδρικοῦ ναοῦ.

Ὁ ἐν Ἀγγουλὲμ καθεδρικὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Πέτρου.

Digitized by Google

ἀντὶ τῶν ἀλυγίστων καὶ ὀξέως γεγλυμμένων φύλλων τοῦ γνησίως ἑλληνικοῦ κιονοκράνου, φιλοτεχνοῦνται σγουρά, στρογγύλα καὶ κοῖλα. Χαρακτηριστικὸν δεῖγμα τοιούτων κιονοκράνων παρουσιάζουσιν οἱ κίονες τοῦ κυκλικοῦ ναοῦ τοῦ Tivoli καὶ οἱ τοῦ ναοῦ τῆς Fortuna ἐν Palestrina, ἔργων τῶν χρόνων τοῦ Σύλλα. Εἰς τὸν λαμπρότερον ἐξωραϊσμὸν τοῦ ρωμαϊκοῦ ναοῦ σπουδαίως συνετέλεσε καὶ ἡ διὰ μαρμάρου οἰκοδόμησις αὐτοῦ, ἀντὶ τοῦ μέχρι τοῦδε ξύλου. Ὡς πρῶτοι ἐκ μαρμάρου ποιηθέντες ναοὶ ἀναφέρονται οἱ ἐν Ρώμῃ ναοὶ τοῦ Διὸς Stator καὶ τῆς Juno (Ἥρας) Regina, τοὺς ὁποίους ὁ Μέτελλος ἵδρυσεν ἐκ τῶν λαφύρων τοῦ πρὸς τοὺς Μακεδόνας πολέμου αὐτοῦ κατὰ τὸ 146, καὶ τῶν ὁποίων ἀρχιτέκτων ἐγένετο ὁ ἐκ Σαλαμῖνος Ἑρμόδωρος. Ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν ἐπίδρασιν ἡ αὐλὴ τοῦ ναοῦ ἢ ὁ πρόναος ἐξωραΐζεται καὶ διατάσσεται ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον, τόση δὲ εἶναι ἡ ἐκ τῶν ἑλληνικῶν μνημείων προκληθεῖσα μανία τοῦ λαμπροτέρου ἐξωραϊσμοῦ της κατοικίας τοῦ θεοῦ, ὥστε ὁ Μόμμιος, ὁ καταστροφεὺς τῆς Κορίνθου, ἐπιχρυσώνει τὴν στέγην τοῦ ἀρχαίου καπιτωλίνου ναοῦ καὶ στρώνει τὸ δάπεδον διὰ μωσαϊκῶν. Κατὰ ταῦτα ὁ ρωμαϊκὸς ναὸς τῶν κλασσικῶν χρόνων εἶναι ἀπομίμησις τῶν ἑλληνικῶν ναῶν. Κατὰ τὸ πρότυπον μάλιστα τοῦ Παρθενῶνος τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Σουνίου ἦσαν, κατὰ Βιτρούβιον, καὶ ὁ ἱδρυθεὶς ναὸς τοῦ Κάστορος in circo Flamineo καὶ ὁ ἐν Ρώμῃ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης μὲ πρόναον, ὀπισθόδομον καὶ πτέρωμα. Ἀλλά, παρὰ τὴν ἑλληνοποίησιν ταύτην, ὁ ρωμαϊκὸς ναὸς διατηρεῖ τὰ χαρακτηριστικά του γνωρίσματα. Καί, ἐν πρώτοις, ὁ προσανατολισμὸς τοῦ ρωμαϊκοῦ ναοῦ ἀφίεται εἰς τὰς ἐπιτοπίους περιστάσεις, τιθεμένης ὡς βάσεως νὰ τοποθετῆται ἡ πρόσοψις τοῦ ναοῦ εἰς μέρος, ὁπόθεν ὁ διαβάτης ἠδύνατο εὐκόλως νὰ βλέπῃ τὸν βωμὸν καὶ τὸ ἄγαλμα. Ἡ κρηπίς, ἐφ' ἧς ἱδρύεται ὁ ναός, ὀνομάζεται podium καὶ φέρει κλίμακα. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ ποδίου ὑπάρχει κρύπτη, εἶδος ὑπογείου, χρησιμεύουσα ὡς δημόσιον θησαυροφυλάκιον. Τὸ σχῆμα τοῦ σηκοῦ ποικίλλει. Ὁ σηκὸς τοῦ ναοῦ τῆς Concordia ἐν Ρώμῃ ἦτο ἐπίμηκες ὀρθογώνιον. Ὁ σηκὸς τοῦ ναοῦ τῆς Βιέννης εἶχε τὸ σχῆμα τοῦ γράμματος Τ. Ἀντὶ τοῦ προνάου, ὁ ρωμαϊκὸς ναὸς εἶχε τὸν νάρθηκα. Κατὰ Βιτρούβιον, ὁ νάρθηξ εἶναι ἐτρουσκικῆς καταγωγῆς καὶ ἀποτελεῖ τὸ πρὸ τοῦ ναοῦ μέρος πλαισιούμενον ὑπὸ στοῶν. Ἐνίοτε ὁ νάρθηξ κατελάμβανε μόνον τὸ πλάτος τοῦ μεσαίου κλίτους τοῦ ναοῦ. Ὡς πρὸς τὸ πτέρωμα, ὁ ἀγαπητότερος παρὰ τοῖς Ρωμαίοις τύπος ἦτο ὁ ψευδοδίπτερος. Τὸ χαρακτηριστικώτερον ὑπόδειγμα τοῦ ψευδοδιπτέρου ρωμαϊκοῦ ρυθμοῦ εἶναι ἡ τετραγωνικὴ λεγομένη οἰκία ἐν Nîmes καὶ ὁ ἐν Πομπηΐᾳ ναὸς τῆς Fortuna Augusta. Ἡ στέγη τῶν ρωμαϊκῶν ναῶν, παρὰ τὴν διατήρησιν τῶν ἀετωμάτων καὶ τὰς ὑποβασταζούσας ταύτην κιονοστοιχίας τῶν πτερῶν, εἶναι θολωτή. Ὑπόδειγμα τοιαύτης θολωτῆς στέγης ναοῦ παρέχει ὁ ἐν Nîmes ναὸς τοῦ Nemansus. Κατὰ ταῦτα, ὁ ρωμαϊκὸς ναὸς διετήρει τὸν τοσκανικὸν χαρακτῆρά του, ὅπως λέγει καὶ ὁ Οὐάρρων, μέχρι τῆς ἱδρύσεως τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος, τοῦ ὁποίου ἡ διακόσμησις ἀνετέθη εἰς τοὺς Ἕλληνας Δημόφιλον καὶ Γαργάσιον, ἀρίστους ζωγράφους καὶ κτίστας, ὡς λέγει ὁ Πλίνιος. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ ρωμαϊκὸς ναός, χωρὶς ν' ἀποβάλῃ τὸν τοσκανικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διάταξιν, ἀποβαίνει ἑλληνικὸς τύπος ἰδίως ἐκ τῆς διακοσμήσεως.

[Περὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν ναῶν κατὰ τοὺς μεταχριστιανικοὺς χρόνους ἔν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει, βλ. *ἀρχιτεκτονικὴ* (τόμ. Ε', σ. 753 α—754 α), *βασιλικὴ* (τόμ. ΣΤ', σ. 785 γ—788 γ), *βουδικὴ* τέχνη (τόμ. Ζ', σ. 599 β—600 β), *Βυζάντιον* (τόμ. Ζ', σ. 900 —908 β), *βωμὸς* (τόμ. Ζ' σ. 946 β—947 γ), *γοτθικὸς* ρυθμὸς (τόμ. Η', σ. 635 α—636 β) καὶ τὰ ἐπὶ μέρους ἄρθρα τῶν ἄλλων ρυθμῶν.]

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Περὶ ναῶν τῶν ἀρχαίων ἀνατολικῶν λαῶν ἔχουσι γράψει: Οἱ *Perrot* καὶ *Chipiez:* Histoire de l'Art dans l'Antiquité ἐν τοῖς τόμοις: I, L'Égypte (Paris, 1882), II, Chaldée et Assyrie (1884), III, Phénicie-Cypre (1885), IV, Judée-Sardaigne-Syrie-Cappadoce (1887), V, Perse-Phrygie-Lydie et Carie-Lycie. VI, La Grèce primitive, L'Art Mycénien (1894), VII, La Grèce de l'Épopée. La Grèce Archaique (Le temple) (1898).— Ὁ *Springer Anton:* Die Kunst des Altertums, Anflage, nach Adolph Midhaelis, Rearbeitet von Paul Wolters. Ὁ *Josef Durm:* Handbuch der Architektur. ἐν τοῖς τόμοις: 1) Die Baukunst der Griechen, 1 Band, zweite auflage (Darmstadt, 1892). 2) Die Baukunst der Griechen, dritte auflage (Leipzig, 1910). 3) Die Baukunst der Etrusker. Die Baukunst der Römer. 2 Band. zweite auflage (Stuttgart, 1905).— Ὁ *Sorlin Dorigny:* Templum ἐν *Daremberg-Saglio*, τόμος V, σελ. 88—114 (ἔκδοσις 1905).

Εἰδικῶς περὶ ἑλληνικοῦ ναοῦ: —Ὁ *Π. Καββαδίας*, ἐν τῷ ἔργῳ του: «Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς τέχνης» (Ἀθῆναι, 1916). — Ὁ *Χρ. Τσούντας* ἐν τῷ ἔργῳ του: «Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης» (Ἀθῆναι, 1928).

Εἰδικὰ συγγράμματα περὶ αἰγυπτιακοῦ ναοῦ.— *Mariette*, Itinéraire de la Haute Égypte (Alexandrie 1872).— *Bertrand Arthus*, Histoire de l'Art Égyptien d'après les monuments (2 τόμ. 1878).— *Mariette*, Karnak, étude topographique et archéologique avec un grappendice comprenant les principaux textes hiéroglyphiques (1875). Περὶ ἀσσυριακοῦ ναοῦ — *Sarzec*, Les fouilles de Chaldée ἐν «Revue Archéologique» (Νοεμβρίου 1881). *M. Ckipiez*, Les fours à étages de la Chaldée et de l'Assyrie (1880).— *Loftus*, Travels and researches in Chaldea and Susiana (Λονδῖνον, 1857).—*Heuzey*, Les fouilles de la Chaldée (Extrait de la Revue Archéologique de Janvier, 1881). Περὶ φοινικικοῦ ναοῦ. —*E. Renan*, Mission de Phénicie 1880 ἐν «Revue Archéologique» (t. XXXVII. καὶ vol. XLI, 1881). Περὶ κυπριακοῦ ναοῦ.—*Fr. Lenormant* ἐν «Revue générale de l'architecture et des travaux publics», (4e série, 4e volume, 1877). —*Cesnola*, The Cesnola Collection of Cypriote antiquities. a descriptive and pictorial atlas (Boston, 1884).—*Max Ohnefalsch Richter*, Ein alter Bauwerk bei Karnaca ἐν Archaeologische Zeitung (1881).—*Caruana*, Rapport on the Phaenician and Roman antiquities in the group of the islands ot Malta (Malte, 1882).—*César Daly*, Monuments phéniciens de Malte ἐν «Revue Générale de l'Architecture et des travaux publics» (1841), Περὶ ἰουδαϊκοῦ ναοῦ.—Προφητεῖαι *Ἰεζεκιὴλ* καὶ βιβλία τῶν Βασιλειῶν τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς.—*Pierroti* Jerusalem explored, being a description of the ancient and modern city, 2 τόμ. (Λονδῖνον).— *De Saulcy*, Histoire de l'art judaïque (β' ἔκδ., 1864).—*Lami (Père Bernard Lami)*. De Tabernaculo foederis, de sancta civitate Jerusalem et de templo ejus (1720), Περὶ ναοῦ τῶν Χετταίων.—*Ramsay*, On the Early historical relations between Phrygia and Cappadocia ἐν «Journal of the royal asiatic society of Great Britain and Ireland» (vol. XV, Part I). Περὶ περσικοῦ ναοῦ.—*Ker Porter*, Travels in Georgia, Persia, Armenia, ancient Babylonia during the years 1817—1820 (Λονδῖνον, 1821).—*Marcel Dieulafoy*, L'art antique de la Perse. Achémenides. Perses, Sassanides (Paris 1884—1889).

Β. Δ. ΘΕΟΦΑΝΕΙΔΗΣ

— [ΕΚΚΛΗΣ.] Κατὰ ποῖον ἀκριβῶς χρόνον ἤρξαντο οἱ Χριστιανοὶ νὰ ἀνεγείρωσι λατρευτικὰ κτήρια, δὲν εἶναι γνωστόν. Εἶναι ἐν τούτοις βέβαιον, ὅτι εὐθὺς ἀπ' τῶν πρώτων χρόνων συνηθροίζοντο συχνάκις πρὸς θρησκευτικοὺς σκοπούς. Ἐφ' ὅσον δὲ ὁ κύκλος τῶν συνάξεων τούτων διηυρύνετο καὶ ἐπυκνοῦτο, ὥστε νὰ καθίστανται ἀνεπαρκεῖς δι' αὐτὰς αἱ αἴθουσαι οἴκων ἰδιωτικῶν, οἱ Χριστιανοὶ ὑπεχρεώθησαν νὰ ἀναζητήσωσι τὴν ἀναγκαιοῦσαν εἰς αὐτοὺς εὐρυχωρίαν εἰς εἰδικὰ κτήρια. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ἀρχαῖοί τινες συγγραφεῖς, ὡς ὁ Ἀρνόβιος (Disputat. adv. Gent. lib. VI. c. 1), ὁ Ὠριγένης (κατὰ Κέλσου βιβλ. 7, κεφ. 8) καὶ Μινούκιος ὁ Φῆλιξ (Octav. c. 8, 10, 32) βεβαιοῦσιν, ὅτι οἱ Χριστιανοὶ οὔτε ναούς, οὔτε θυσιαστήρια, οὔτε εἰκόνας εἶχον, ἀλλὰ τοῦτο λέγεται κυρίως, ἵνα τονισθῇ μέν, ὅτι ἡ θρησκεία ἡ χριστιανικὴ εἶναι λατρεία πνευματικὴ καὶ δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τόπων ὡρισμένων, ὅπως ἐξήρτων τὴν λατρείαν αὐτῶν οἱ ἐθνικοί, ἐξαρθῇ δὲ ἡ ἀλήθεια, ὅτι ὁ Θεὸς πανταχοῦ θὰ ἠδύνατο νὰ λατρευθῇ καὶ ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη καρδία δύναται νὰ καταστῇ ὁ καλύτερος ναὸς τοῦ Κυρίου. Ἄλλως τε ὑπάρχουσι θετικαὶ ἀποδείξεις, ὅτι ἤδη ἀπὸ τοῦ Γ' αἰῶνος ὑπῆρχον χριστιανικοὶ ναοί, καὶ εἰς τοιαῦτα εἰδικὰ κτήρια ἀναφέρονται ἀμέσως ἢ ἐμμέσως μαρτυρίαι Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως (Στωματ. VII 5), τοῦ Λακταντίου (De mort. persecut. 12), τοῦ Κυπριανοῦ (Epist. 59), τοῦ Τερτυλλιανοῦ (de pudicit. 4) καὶ ἄλλων, παρατιθέμεναι ὑπὸ τοῦ Bingham (Antiq. VIII, 1 § 13). Ἡ παλαιοτέρα ἐκκλησία, τῆς ὁποίας ἡ ἀκριβὴς περιγραφὴ ἔφθασε μέχρις ἡμῶν περισωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Εὐσεβίου (Ἐκκλ. Ἱστορ. βιβλ. X, 4, 37) εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Παυλίνου ἐν Τύρῳ ἀνεγερθεῖσα μεταξὺ τῶν ἐτῶν 313 καὶ 322. Ἐν ταύτῃ διὰ τοῦ προπύλου εἰσήρχετό τις εἰς τὸ ὑπὸ σειρῶν κιόνων κυκλούμενον, τετράγωνον δὲ κατὰ τὸ σχῆμα, αἴθριον, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου ὑψοῦτο κρήνη. Ἐκεῖθεν πάλιν διὰ τῶν ἐνδοτάτω προπύλων, ἅτινα ἀπετέλουν τὸν νάρθηκα, διὰ τριῶν πυλῶν, ἐξ ὧν ἡ κεντρικὴ ἦτο ἡ μεγαλυτέρα, ἤγετό τις εἰς τὸν κυρίως ναὸν ἢ τὸν βασίλειον οἶκον. Ἀκολούθως ὁ Εὐσέβιος ὁμιλεῖ περὶ τῶν θρόνων, τοὺς ὁποίους ὁ Παυλῖνος εἰς τὰς ὑψηλοτέρας θέσεις ἔστησεν, ἵνα εἰς αὐτοὺς κάθηνται ἐν τιμῇ οἱ πρόεδροι, καὶ περὶ τῶν βάθρων, καθὼς καὶ περὶ τοῦ ἐν μέσῳ τῶν θρόνων τούτων τοποθετηθέντος θυσιαστηρίου, τοῦ ἁγίου τῶν ἁγίων.

Οὕτω ἐνωρίτατα μὲν οἱ Χριστιανοὶ ᾐσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην νὰ ἀφιερώσωσιν εἰδικοὺς τόπους καὶ οἰκοδομήματα πρὸς τὴν λατρείαν αὐτῶν, ἐξ ἀρκούντως δὲ παλαιῶν χρόνων τὰ κατ' ἀρχὰς ἁπλᾶ ταῦτα κτήρια ἤρχισαν νὰ διαιρῶνται εἰς διάφορα διαμερίσματα ἢ μέρη, κατὰ τὴν διάκρισιν, ἥτις καὶ μεταξὺ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος ἐγένετο (κλῆρος, πιστοί, κατηχούμενοι), ἐκ τῶν ὁποίων διεκρίθησαν κυρίως τρία: τὸ *Ἱερὸν* ἢ *ἅγιον Βῆμα*, ἔνθα ἵστατο ὁ κλῆρος, ὁ *κυρίως ναός*, ἔνθα ἔμενον οἱ πιστοί, καὶ ὁ *νάρθηξ*, ἔνθα ἔμενον οἱ κατηχούμενοι ἢ οἱ παιδαγωγικῶς κεχωρισμένοι πιστοί. Καὶ ἐν μὲν τῷ ἁγίῳ Βήματι εὑρίσκει τις ἐν τῷ μέσῳ τῆς κόγχης τὸ *θυσιαστήριον* ἢ τὴν *ἁγίαν Τράπεζαν*, τὸ ὑπὸ τὴν κόγχην καὶ παρὰ τὴν ἐνδοτέραν πλευρὰν τοῦ τοίχου αὐτῆς ἱδρυμένον *Σύνθρονον*, καὶ ἑκατέρωθεν τῆς ἁγίας Τραπέζης τὸ *Παρατραπέζιον* ἢ τὴν *Πρόθεσιν* καὶ τὸ *Σκευοφυλάκιον* ἢ *Διακονικόν*, ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἐχρησίμευεν ἀνέκαθεν ὡς Τράπεζα Προθέσεως τῶν προσφορῶν καὶ ἐν αὐτῇ τελεῖται ἤδη ἡ Προσκομιδή, τὸ δὲ δεύτερον ὡς μέρος ἔνθα ἐφυλάττοντο τὰ ἄμφια καὶ λοιπὰ τοῦ ναοῦ σκεύη ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ διακόνου (ἐξ οὗ καὶ Διακονικόν). Ἐν δὲ τῷ κυρίως ναῷ, ὅστις διῃρεῖτο συνήθως εἰς τρία (ποῦ δὲ καὶ πέντε ἢ ἑπτὰ ἐνιαχοῦ) κλίτη, ὧν τὸ κεντρικὸν ἀνέκαθεν ἦτο καὶ τὸ εὐρυχωρότερον, διακρίνει τις τὸ *σολεῖον* ἢ *σωλέαν*, ὅστις ἤδη περιωρίσθη εἰς τὴν κυκλοτερῆ προέκτασιν τὴν πρὸ τοῦ ἁγίου βήματος καὶ κατενώπιον τῆς λεγομένης ὡραίας Πύλης τοῦ εἰκονοστασίου· τὸν *ἄμβωνα*, ὅστις ἐν τῷ κέντρῳ ἄλλοτε ὑψούμενος μετετέθη ἐφ' ἑνὸς τῶν ἀριστερῶν κιόνων, καὶ τοὺς ἑκατέρωθεν *χοροὺς* ἢ τὰ *ἀναλόγια* τῶν ψαλτῶν. Τέλος ὁ νάρθηξ, κατέχων ἄλλοτε τὸν χῶρον, τὸν ὁποῖον σήμερον τὸ ἐπιτροπικόν, καὶ διαχωριζόμενος τοῦ κυρίως ναοῦ, μεθ' οὗ ἐπεκοινώνει διὰ τριῶν πυλῶν, σήμερον διηνοίχθη πλήρως συνενωθεὶς μετὰ τοῦ κυρίως ναοῦ, καὶ ἀπέμεινεν ὡς ἐξώτερος νάρθηξ ἔν τισιν ἐκκλησίαις ἡ πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ ναοῦ διὰ στύλων κατὰ τὴν προσθίαν αὐτῆς πλευρὰν διαχωριζομένη στοά. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο συνήθεια νὰ πλύνωσι τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, πρὶν ἢ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν ναόν, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ προαυλίου, τοῦ καὶ ἄλλως αἰθρίου καλουμένου, ὑψοῦτο εἰς πλείστους ναοὺς κρήνη καλουμένη *κάνθαρος* ἢ *φιάλη* ἢ *λεοντάριον* ἢ *κρήνη* (*Εὐσεβίου* Ἐκκλ. Ἱστ. X, 4· *Tertul.* De orat. c. XI· *Paulinus Nolanus* Epistol. 12· *Σωκράτους*, Ἐκκλ. Ἱστ. Β, 38 κλ.).

Ὡς πρὸς τὰς ἄλλας συνηθείας τῶν Χριστιανῶν ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ναοὺς σημειοῦμεν τὰ ἑπόμενα: Οἱ αὐτοκράτορες προκειμένου νὰ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτούς, ἀπέθετον ἐξ εὐλαβείας ἐν τῷ νάρθηκι τὰ ὅπλα των καὶ τὰ διαδήματά των (*Θεοδοσίου* λόγος ἐν τῇ Α' πράξει τῆς ἐν Ἐφέσῳ συνόδου). Τὴν αὐτὴν εὐλάβειαν ἐπεδείκνυον ἐν μὲν τῇ Αἰγύπτῳ οἱ μοναχοί, ἀποθέτοντες τὰ σανδάλια αὐτῶν καὶ γυμνόποδες προχωροῦντες πρὸς τὸν ναὸν (*Casian.* Instit. I, 2), ἀλλαχοῦ δὲ ἐναγκαλιζόμενοι τοὺς πρὸ τῶν πυλῶν κίονας καὶ κατασπαζόμενοι τὰς θύρας ἢ καὶ τὰς βαθμῖδας τῶν ναῶν (*Χρυσοστ.*, Ὁμιλ. 29 εἰς τὴν Β' πρὸς Κορινθ., *Prudentius*, Hymn. II εἰς τὸν ἅγιον Λαυρέντιον 519, 520). Ἐκ τοῦ πνεύματος τῆς αὐτῆς εὐλαβείας ἐτηρεῖτο βαθεῖα σιγὴ ἐντὸς τοῦ ναοῦ (*Casian.*, Instit. II, 2, *Γρηγορίου Ναζιαν.*, Λόγος 19), ἀπηγορεύετο δὲ τὸ πτύειν, ἔτι δὲ καὶ τὸ βήχειν, γελᾶν κλ. (*Ambros.* De virg. III, 9).

Αἱ ἐκλογαὶ τῶν ἐπισκόπων καὶ τοῦ κλήρου ἐγίνοντο ἐντὸς τῶν ναῶν. Ὡσαύτως καὶ αἱ σύνοδοι συνεκροτοῦντο συνήθως ἐν ναοῖς, καθὼς καὶ τὰ κατηχητικὰ σχολεῖα ἐπετρέπετο νὰ λειτουργῶσιν ἐν αὐτοῖς, ἀπηγορεύετο ὅμως αὐστηρῶς νὰ τελῶνται ἐντὸς τῶν ναῶν αἱ λεγόμεναι ἀγάπαι καὶ οὕτως «ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ ἐσθίειν καὶ ἀκούβιτα στρωννύειν» (κανὼν 28 τῆς ἐν Λαοδικείᾳ).

Τέλος ὁ ναὸς ἐθεωρεῖτο τόπος ἀσφαλείας καὶ ἄσυλον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου πᾶς προσφεύγων ἐτίθετο ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ θείου καὶ ἐθεωρεῖτο ἀπαραβίαστος.

Π. Ν. Τ.

—[*Ἐκκλ. Δίκ.*] Οἱ *ναοὶ* τῆς ἐν Ἑλλάδι ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας κατὰ τὸν ἀπὸ Ἰουλίου 1931 νόμον 5148 διαιροῦνται εἰς *ἐνοριακοὺς* (βλ.λ.), εἰς ὧν τὴν κατηγορίαν ὑπάγονται καὶ οἱ *καθεδρικοί*, εἰς *παρεκκλήσια* ἢ *ἐξωκκλήσια*, εἰς ναοὺς νεκροταφείων, εἰς ναοὺς ἰδιοκτήτους, εἰς τοὺς ἐν Ἑπτανήσῳ *κτητορικοὺς* καὶ *συναδελφικοὺς* ναούς, εἰς ναοὺς φιλανθρωπικῶν ἢ ἐκπαιδευτικῶν ἢ δημοσίων ἱδρυμάτων, ἢ ἄλλων τοιούτων νομικῶν προσώπων. Τὰ παρεκκλήσια, ὡς καὶ τὰ ἐξωκκλήσια —κατὰ τὸ ἐν Ἑλλάδι ἰσχῦον δίκαιον—ἔχοντα ἐτησίαν ἀκαθάριστον πρόσοδον μικροτέραν μὲν τῶν εἰκοσακισχιλίων δραχμῶν ἀνήκουσι κατὰ κυριότητα εἰς τὸν ἐνοριακὸν αὐτῶν ναόν, ἀνωτέραν δὲ εἰς τὴν κυριότητα τοῦ «Ταμείου ἀποδοχῶν καὶ ἀσφαλίσεως κλήρου Ἑλλάδος» (ΤΑΚΕ), εἰς ὃ περιέρχεται ὑπὲρ τῆς ἀσφαλίσεως τοῦ κλήρου καὶ ἡ καθαρὰ πρόσοδος αὐτῶν. Κατ' ἐξαίρεσιν, παραμένουσι τὰ παρεκκλήσια εἰς τοὺς ἐνοριακοὺς αὐτῶν ναούς, ἐφ' ὅσον κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ ΤΑΚΕ εἶναι ἀποδεδειγμένως ἀπαραίτητα διὰ τὴν οἰκονομικὴν αὐτάρκειαν τοῦ ναοῦ. Ἡ διοίκησις καὶ διαχείρισις αὐτῶν περιέρχεται εἰς τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τοῦ ΤΑΚΕ. Τῶν εἰρημένων διατάξεων ἐξαιροῦνται: 1) Τὰ παρεκκλήσια καὶ ἐξωκκλήσια τὰ ἀνήκοντα δυνάμει τίτλων ἢ ἀπὸ τριακονταετίας εἰς φυσικὰ πρόσωπα, εἰς δήμους ἢ κοινότητας, ὡς καὶ οἱ συναδελφικοὶ ναοί, οἱ διεπόμενοι ὑπὸ εἰδικῶν νόμων ἢ εἰδικῶν κανονισμῶν καὶ ἀποτελοῦντες ἴδια νομικὰ πρόσωπα. 2) Τὸ ἐν Ἀθήναις παρεκκλήσιον τῆς «Κοιμήσεως Θεοτόκου» (Καπνικαρέας) ὑπαγόμενον εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὸν καὶ Καποδιστριακὸν πανεπιστήμιον, Τὴν διοίκησιν τοῦ εἰρημένου παρεκκλησίου ἔχει ἐφορείαν ἐκ καθηγητῶν τῆς θεολογικῆς σχολῆς τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ὑπ' αὐτῆς ἐκλεγομένων, ἡ δὲ διαχείρισις ἀνατίθεται εἰς τρεῖς ἐπιτρόπους, ὑπὸ τῆς εἰρημένης ἐφορείας ἐκλεγομένους καὶ τελοῦντας ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ οἰκονομικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τοῦ πανεπιστημίου. Ἡ διοίκησις καὶ διαχείρισις τῶν νεκροταφείων ἀνήκει εἰς τοὺς δήμους καὶ τὰς κοινότητας, τῶν δὲ ναῶν τῶν νεκροταφείων: 1) Τῶν ἐνοριακῶν εἰς τὰ μητροπολιτικὰ συμβούλια, ἀσκουμένη διὰ μεικτῆς πενταμελοῦς διαχειριστικῆς ἐπιτροπείας, ἥτις ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς κληρικοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ οἰκείου μητροπολίτου, ἐκ δύο λαϊκῶν ἀντιπροσώπων τοῦ οἰκείου δήμου ἢ κοινότητος, ὁριζομένων ὑπὸ τῶν οἰκείων συμβουλίων, καὶ ἑτέρων δύο λαϊκῶν μελῶν ἐξ ἐνοριτῶν ἐκλεγομένων κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου. 2) Τῶν μὴ ἐνοριακῶν ἡ διοίκησις καὶ διαχείρισις ἀνήκει εἰς τοὺς δήμους καὶ τὰς κοινότητας, αἵτινες καταβάλλουσι καὶ τὰ ἔξοδα συντηρήσεως τῶν

Digitized by Google

ναῶν ὡς καὶ τοὺς μισθοὺς τῶν ἱερέων καὶ τοῦ προσωπικοῦ καθόλου αὐτῶν. Οἱ ἰδιόκτητοι ναοὶ παραμένουσιν εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν, διοίκησιν καὶ διαχείρισιν τοῦ ἰδιοκτήτου, ἐφ' ὅσον προορίζονται ὑπ' αὐτοῦ διὰ τὰς θρησκευτικὰς ἀνάγκας αὐτοῦ τε καὶ τῆς οἰκογενείας του, κλείονται δὲ κατ' ἐντολὴν τοῦ ἀρχιερέως διὰ τῆς διοικητικῆς ἀρχῆς, ἐὰν τεθῶσιν εἰς δημοσίαν λατρείαν· δὲν θεωρεῖται ὅμως ἀπόδοσις εἰς τὴν δημοσίαν λατρείαν ἡ κατὰ τὴν πανήγυριν τοῦ ναοῦ προσέλευσις καὶ ἄλλων πιστῶν. Αἱ κατὰ τὴν ἡμέραν δὲ ταύτην εἰσπράξεις αὐτοῦ διατίθενται, ἐποπτεύοντος τοῦ οἰκείου μητροπολίτου, μόνον πρὸς συντήρησιν τοῦ ναοῦ. Τῶν εἰρημένων διατάξεων ἐξαιροῦνται οἱ εἰς δημοσίαν λατρείαν τιθέμενοι ἰδιόκτητοι ναοί, ὧν ἡ ὕπαρξις καὶ ἰδιοκτησία ἐπὶ τῇ βάσει τίτλων, εἰς οὓς καταλέγεται καὶ ὁ τῆς κληρονομίας, μαρτυρεῖται ἀπὸ πεντηκονταετίας τοὐλάχιστον. Οὗτοι ὑπάγονται εἰς τὰς περὶ παρεκκλησίων καὶ ἐξωκκλησίων διατάξεις τοῦ νόμου.

Ναοὶ ἐν ἰδιωτικῷ ἀγροτικῷ κτήματι, ἐστερημένοι παντὸς εἰσοδήματος, ἀνακαινισθέντες δὲ ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ κτήματος καὶ συντηρούμενοι ὑπ' αὐτοῦ τοὐλάχιστον ἀπὸ τριακονταετίας, ἀνήκουσι κατὰ κυριότητα εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ κτήματος. Αἱ ὑπὸ ἰδιωτῶν κατεχόμεναι ἱεραὶ εἰκόνες, εἰς ἃς γίνονται ὑπὸ τῶν ἰδιοκτητῶν δεκτὰ ἀφιερώματα καὶ ἀναθήματα, περιέρχονται εἰς τὸν πλησιέστερον ἐνοριακὸν ναόν· ἐν ἀρνήσει δὲ τοῦ κατόχου τοιούτων εἰκόνων ποιεῖται τὰ κατὰ νόμον ἡ ἀστυνομικὴ ἀρχή, τῇ ἐγγράφῳ τοῦ μητροπολίτου παραγγελίᾳ ἐρειδομένη εἰς αἴτησιν τῆς οἰκίας ἐνοριακῆς ἐπιτροπείας. Οἱ ἐν Ἑπτανήσῳ ναοὶ διαιροῦνται εἰς κτητορικούς, συναδελφικοὺς καὶ ἐνοριακούς. Καὶ κτητορικοὶ μὲν ναοὶ νοοῦνται ἐκεῖνο, ὧν αἱ κτητορικαὶ οἰκογένειαι εἰς ἃς ἀνήκουσι δὲν ὑπερβαίνουσι τὰς ὀκτώ· συναδελφικοὶ δ' ἐκεῖνοι ὧν ὁ ἀριθμὸς τῶν κτητορικῶν οἰκογενειῶν εἶναι μεγαλύτερος. Οἱ κτητορικοὶ ναοὶ παραμένουσιν εἰς τὴν κυριότητα τῶν κτητόρων, οἵτινες δύνανται νὰ διοικῶσι καὶ διαχειρίζωνται τὰς περιουσίας τούτων κατ' ἐλευθέραν κρίσιν, ἐφ' ὅσον γίνεται χρῆσις τῶν ναῶν μόνον πρὸς τέλεσιν τῆς λατρείας τῶν κτητόρων καὶ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν. Ἐντὸς δύο δὲ μηνῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἀπὸ Ἰουλίου τοῦ 1931 νόμου ὑπ' ἀριθμὸν 5148 οἱ κτήτορες κτητορικῶν ναῶν ἠδύναντο νὰ δηλώσωσιν εἰς τὸ οἰκεῖον μητροπολιτικὸν συμβούλιον τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως οἱ ναοὶ αὐτῶν τεθῶσιν εἰς δημοσίαν λατρείαν, ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων τοῦ εἰρημένου νόμου· τὸ δὲ μητροπολιτικὸν συμβούλιον ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς τῆς τοιαύτης δηλώσεως ἀποφασίζει ἠτιολογημένως περὶ ἀποδοχῆς τῆς δηλώσεως ταύτης ἢ μή. Ἐν ἀποδοχῇ τῆς δηλώσεως, οἱ κτητορικοὶ ναοὶ καθίστανται καὶ ἐνοριακοί, ἐφαρμοζομένων τῶν περὶ συναδελφικῶν ναῶν διατάξεων. Ἐν ἀρνήσει δὲ τῶν κτητόρων, ἢ ἐν περιπτώσει παρελεύσεως ἀπράκτου τῆς εἰρημένης προθεσμίας, ὁ οἰκεῖος ἀρχιερεὺς ἐντέλλεται ἐν ἀνάγκῃ διὰ τῶν οἰκείων ἀρχῶν καὶ τὸ κλείσιμον τοῦ ναοῦ. Οἱ συναδελφικοὶ ναοὶ μετατρέπονται ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ εἰρημένου νόμου εἰς ἐνοριακοὺς συναδελφικοὺς ναούς, ἐφ' ὅσον ἔχουσι τὸν ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζόμενον ἀριθμὸν οἰκογενειῶν· εἰδεμὴ συμπτύσσονται πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς συγκεντρώσεως τοῦ πρὸς σύστασιν ἐνορίας ὁριζομένου ἀριθμοῦ οἰκογενειῶν. Διὰ τοῦ περὶ συστάσεως δὲ τῆς ἐνορίας διατάγματος καθορίζεται καὶ ὁ ἐνοριακὸς ναός. Οἱ λοιποὶ ναοὶ τῆς ἐνορίας παραμένουσιν ἐν ἐνεργείᾳ ὡς παρεκκλήσια ὑπαγόμενα ὡς πρὸς τὴν διοίκησιν αὐτῶν εἰς τὰς περὶ ἐξωκκλησίων καὶ παρεκκλησίων διατάξεις.

Οἱ κτήτορες ἢ συνάδελφοι ναῶν ὑπαγομένων μετὰ τὴν σύμπτυξιν εἰς τοὺς καθισταμένους ἐνοριακοὺς ἐκλέγουσιν ἐξ αὐτῶν ἀνὰ ἕνα δι' ἕκαστον ναὸν ἀντιπρόσωπον, ὅστις μετέχει τῆς διοικήσεως καὶ διαχειρίσεως τοῦ ὑφ' ὃν ὑπαχθήσονται ἐνοριακοῦ ναοῦ ὡς τακτικὸν μέλος τῆς ἐνοριακῆς ἐπιτροπείας μετὰ ψήφου. Διὰ τὴν σύμπτυξιν τῶν συναδελφικῶν ναῶν πρὸς σύστασιν ἐνορίας καὶ τὸν καθορισμὸν τοῦ ἐξ αὐτῶν ἁρμοδιωτέρου ὡς ἐνοριακοῦ, καθίσταται ἐπιτροπεία πρὸς ἐξέτασιν τῶν τίτλων ἰδιοκτησίας ἑκάστου κτήτορος ἢ συναδέλφου καὶ πρὸς ἀναγνώρισιν ὡς ἰδιοκτητῶν μόνον τῶν ἐχόντων τίτλους ἀναμφισβητήτους. Αἱ ἀποφάσεις τῆς ἐπιτροπείας, ἀναγνωριζούσης κτητορικὰ δικαιώματα, ἀποτελοῦσι τίτλον, εἶναι ἐκτελεσταί, ἀνατρέπονται δὲ μόνον διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως. Ναοὶ δὲ περὶ ὧν ἡ ἐπιτροπεία ἀπεφήνατο ὅτι οὐδεὶς ἀναμφισβήτητος τίτλος κυριότητος ὑπάρχει, κηρύσσονται ἐνοριακοὶ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου. Ἡ τοιαύτη ἐπιτροπεία ἀποτελεῖται: 1) Ἐκ τοῦ διευθυντοῦ τῆς διευθύνσεως θρησκευμάτων τοῦ ὑπουργείου Παιδείας, 2) τοῦ νομικοῦ συμβούλου τῆς αὐτῆς διευθύνσεως, 3) τοῦ οἰκείου νομάρχου, 4) τοῦ προέδρου τῶν πρωτοδικῶν καὶ 5) ἑνὸς ἀντιπροσώπου ἑκάστου τῶν ὑπὸ σύμπτυξιν συναδελφικῶν ἢ κτητορικῶν ναῶν. Ἡ ἀπόφασις τῆς ἐπιτροπείας κυροῦται διὰ πράξεως τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας καὶ τῶν Θρησκευμάτων, δημοσιευομένης ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως. Τὴν διαχείρισιν τῶν ἐνοριακῶν συναδελφικῶν ναῶν ἀσκεῖ ἐνοριακὴ ἐπιτροπεία, ἀποτελουμένη κατὰ τὸ ἥμισυ ἐκ μελῶν ἐκλεγομένων κατὰ τὰς περὶ ἐκλογῆς ἐνοριακῶν ἐπιτρόπων διατάξεις, κατὰ δὲ τὸ ἕτερον ἥμισυ ἐκ κτητόρων ἢ συναδέλφων ἐκλεγομένων ὑπ' αὐτῶν. Αἱ τοιαῦται ἐνοριακαὶ ἐπιτροπεῖαι ἔχουσιν οἷα καὶ αἱ τῶν λοιπῶν ἐν τῷ κράτει ἐνοριακαὶ ἐπιτροπεῖαι καθήκοντα. Ἡ κυριότης τῶν κτητόρων καὶ ἀδελφῶν, ἐπί τε τοῦ ναοῦ καὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ, ἐξακολουθεῖ παραμένουσα εἰς τοὺς κτήτορας καὶ ἀδελφούς. Ἡ περιουσία τῶν περιελθόντων εἰς ἀχρηστίαν ἕνεκα τῆς ἀποτεφρώσεως αὐτῶν κτητορικῶν ναῶν δύναται κατ' ἀπόφασιν τῆς πλειονότητος τῶν κτητόρων αὐτῶν ἐκποιουμένη νὰ διατεθῇ ὑπὲρ ὡρισμένου ἀγαθοεργοῦ σκοποῦ, μετὰ προτέραν ἐξασφάλισιν τοῦ κτηρίου καὶ τοῦ νεκροταφείου αὐτῶν κατὰ πάσης βεβηλώσεως. Πρὸς ἀνέγερσιν ναῶν καὶ ἐκτέλεσιν ἔργων μετασκευῆς ἢ ἐπισκευῆς αὐτῶν καὶ καθόλου κτηρίων ἀνηκόντων εἰς ναούς, μονὰς καὶ ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ ἱδρύματα ἀπαιτεῖται ἄδεια καὶ ἔγκρισις τῆς μελέτης παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας καὶ τῶν Θρησκευμάτων. Πρὸς παροχὴν τῆς τοιαύτης ἀδείας, προκειμένου περὶ ἔργων ναῶν ἢ κτηρίων ἀνηκόντων εἰς ναοὺς καὶ μονάς, προσαπαιτεῖται: 1) ἀναγραφὴ τῆς δαπάνης εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ ναοῦ ἢ τῆς μονῆς ἢ ἡ ἔγκρισις πιστώσεως ἐκτάκτου κατὰ τὰ νενομισμένα ἢ ἀναπληρωματικῆς, ὁπότε ἀπαιτεῖται καὶ ἔγκρισις τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας, 2) εἰδικὴ πρᾶξις τῆς ἐνοριακῆς ἐπιτροπείας ἢ προκειμένου περὶ μοναστηριακῶν ἔργων, τοῦ τοπικοῦ συμβουλίου «ὀργανισμοῦ διοικήσεως ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας» (ΟΔΕΠ), 3) γνωμοδότησις τοῦ οἰκείου μητροπολιτικοῦ συμβουλίου ἢ προκειμένου περὶ ἔργων μονῶν τοῦ τοπικοῦ συμβουλίου τοῦ ΟΔΕΠ περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ ἔργου καὶ 4) θεώρησις τῆς μελέτης παρὰ τοῦ ἐν τῇ διευθύνσει θρησκευμάτων γραφείου ἐκκλησιαστικῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ ὑπουργείου Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων.

Κ. Μ. ΡΑΛΛΗΣ

— **ναοὶ ἐνοριακοὶ** *[Ἐκκλ. Δίκ.]*· βλ. λ. *ἐνοριακοὶ ναοί*.

— **ναῶν ἐπίτροποι**· βλ. λ. *ἐπίτροποι ναῶν*.

Ναουά, ἢ ***Ναουατλάν***. Ὁμὰς φυλῶν Ἐρυθροδέρμων (βλ. λ. *Ναχουατλάν*).

ναουάμπ· βλ. λ. *ναβάβης*.

Νάουεν (Nauen) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Βρανδεμβούργῳ (Πρωσσίᾳ), 27 χλμ. πρὸς Δ.ΝΔ. τοῦ Πότσδαμ. Εἶναι κυρίως γνωστὴ ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ μεγάλου σταθμοῦ ἀσυρμάτου τηλεγραφίας. Κάτ. (1925) 9.625.

Χ. Δ.

Νάουεν (Nauen), ***Ἐρρῖκος***. Γερμανὸς ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1880. Ἐσπούδασεν ἐν Γερμανίᾳ, Βελγίῳ καὶ Γαλλίᾳ, ὅπου ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Γάλλου ζωγράφου Παύλου Σεζὰν καὶ τοῦ Βέλγου γλύπτου Γεωργίου Μιννὲ καὶ ἐζωγράφησε προσωπογραφίας καὶ εἰκόνας ἐκ τοῦ βίου τῶν ἀγρῶν, διακριθεὶς ἰδίως ὡς τοπιογράφος καὶ ζωγράφος εἰκόνων νεκρᾶς φύσεως. Πολλὰ τῶν ἔργων του ἠγοράσθησαν καὶ εὑρίσκονται εἰς διάφορα μουσεῖα καὶ πινακοθήκας διαφόρων γερμανικῶν μεγαλοπόλεων. Ἀπὸ τοῦ 1924 διατελεῖ καθηγητὴς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν καλῶν τεχνῶν τῆς Ντύσσελντορφ. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Ὁ εὔσπλαχνος Σαμαρείτης» καὶ «Τὸ ἄροτρον».

Μ. Δ. Β.

Νάουερ. Τοῦρκος στρατηγὸς ἐν Αἰγύπτῳ (βλ. λ. *Νάσσερ ἐλ Δουλάχ*).

ναουιαΐτης (ὁ) (Nauyait) *[Ὀρυκτολ.]*. Πέτρωμα πυριγενὲς πλουτώνιον. Ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν ἄνευ ἀστρίων νεφελινικῶν καὶ σοδαλιθικῶν πετρωμάτων, συνίσταται δὲ ἀπὸ σοδάλιθον, νεφελίνην, ἀνάλκιμον καὶ αἰγιρίνην, περιέχει μικροκλινῆ μέχρι 6%, προσέτι δὲ καὶ ἀρφβεδσονίτην, εὐδιαλύτην καὶ αἰνιγματίτην. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Γροιλανδίαν.

Γ. Β.

Ναουϊθάλκο (Nahuizalco) *[Γεωγρ]*. Πόλις τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς ἐν τῇ δημοκρατίᾳ τοῦ Σαλβαντόρ. Δεσπόζει εὐφόρου περιοχῆς καὶ ἔχει ἐργοστάσια κηρωτῶν ὑφασμάτων, πίλων, ψαθῶν καὶ βυρσοδεψίας. Κάτ. (1921) 17.350.

Χ. Δ.

Νάουκ (Nauck), ***Αὔγουστος***. Εἷς τῶν διαπρεπεστέρων ἑλληνιστῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος (1822—1892). Μετὰ τὰς ἐν Χάλλῃ σπουδάς του (1841—1846) ἐδίδαξεν ἐν τῷ γυμνασίῳ τοῦ Prenzlau, εἶτα ἐν Βερολίνῳ (1853—1858), ἀπὸ δὲ τοῦ 1859 ἐγκατεστάθη ἐν Πετρουπόλει, ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς ὁποίας ἐδίδαξεν εὐδοκιμώτατα (1869—1883) τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς. Ἐκ τῶν δοκιμωτάτων φιλολογικῶν ἔργων του γνωστότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Aristophanis Byzantii fragmenta» (Halle 1848), «Tragicorum Graecorum fragmenta» (1856, β' ἔκδ. 1889), εἰς τὸ ὁποῖον ἐπηκολούθησεν ὁ «Index tragicae dictionis» (1892)· τὸ ἔργον τοῦτο ὁ Wilamowitz ἐχαρακτήρισεν ὡς «ἀνέφικτον ὑπόδειγμα συλλογῆς ἀποσπασμάτων». Προέβη ἐπίσης εἰς διαφόρους ἐκδόσεις ἀρχαίων ποιητῶν καὶ συγγραφέων: τοῦ Εὐριπίδου (1851), τοῦ Σοφοκλέους (1867), τοῦ Ὁμήρου (τῆς «Ὀδυσσείας» τῷ 1874, τῆς «Ἰλιάδος» τῷ 1879), τοῦ Πορφυρίου (1860), Ἰαμβλίχου (1884), Lexicon Vindobonense (1867) κλ., ἐκτὸς δὲ τούτων ἐδημοσίευσε πολυαρίθμους φιλολογικὰς πραγματείας εἰς διάφορα ἐπιστημονικὰ περιοδικά.

Γ. Π. Λ.

Ναούμ. Εἷς τῶν ἐλασσόνων λεγομένων προφητῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καταγόμενος ἐκ τῆς Ἐλκώς, ἧς ἡ τοποθεσία ὑπό τινων μὲν ἀναζητεῖται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Ἐπιφανίου ἐν τῇ νοτίῳ Παλαιστίνῃ, παρὰ τὸ Beitgibrin, ὑπ' ἄλλων ἐν Γαλιλαίᾳ καὶ ὑπ' ἄλλων, ἐπὶ τῇ βάσει πολὺ μεταγενεστέρας παραδόσεως (ΙΣΤ' αἰῶνος) ἐν τῇ βορείως τῆς Μοσούλης κειμένῃ Alkus, ἔνθα δεικνύεται καὶ ὁ τάφος τοῦ προφήτου. Ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ φέρεται ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ βιβλίον συγκείμενον ἐκ τριῶν κεφαλαίων καὶ περιέχον προφητείας ἀπευθυνομένας κατὰ τῆς Νινευῆ. Ἀπὸ τοῦ κεφ. α' 2—10 στίχου περιέχεται ὡραῖος ἀλφαβητικὸς ψαλμός, ἔνθα περιγράφεται ἡ αὐστηρότης τοῦ Ἰαβὲ κατὰ τῶν ἁμαρτανόντων εἰς αὐτὸν καὶ ἡ φιλανθρωπία αὐτοῦ πρὸς τοὺς πεποιθότας ἐπ' αὐτόν, ἀπὸ δὲ τοῦ α' 12—β' 3 προλέγεται ἡ ἀποκατάστασις τοῦ Ἰούδα καὶ ἐπακολουθεῖ (β' 4—11) ἀριστοτεχνικῶς ζωηρὰ περιγραφὴ τῆς πολιορκίας καὶ τῆς ἁλώσεως τῆς Νινευῆ. Ἐν δὲ τῷ κεφ. γ' ὑπάρχει νέα δραματικὴ περιγραφὴ τῆς πτώσεως τῆς μισητῆς πόλεως. Ἐπειδὴ ἐν κεφ. γ' 8—10 μνημονεύεται ἡ ἅλωσις τῶν αἰγυπτιακῶν Θηβῶν (περὶ τὸ 664), ἡ δὲ ἅλωσις τῆς Νινευῆ, κατὰ νεωτάτας ἐρεύνας, ἔλαβε χώραν τῷ 612 π. Χ., εἰκάζεται ἐκ τούτων ὅτι ὁ Ναοὺμ ἔδρασεν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ. Ἄνευ πολὺ βασίμων ἐπιχειρημάτων ἠμφεσβητήθη ἡ φιλολογικὴ ἑνότης τοῦ βιβλίου, ἥτις γίνεται δεκτὴ ὑπὸ πλείστων ἐπιφανῶν ἐρευνητῶν. Κατὰ τὴν τελευταίως ἐκφρασθεῖσαν (Humbert) καὶ ὑπὸ τοῦ Sellin ἀσπαστὴν γενομένην γνώμην, τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι λειτουργία ψαλεῖσα κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν ἀμέσως μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Νινευῆ ἑορτήν.

Π. Ι. Μ.

— **Ναούμ, *ὅσιος***. Ἐκ Μακεδονίας καταγόμενος, ἐχρημάτισε μαθητὴς τῶν ἐκ Θεσσαλονίκης ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, οἵτινες διέδωκαν κατὰ τὸ 886 τὸν Χριστιανισμὸν εἰς τοὺς Σλάβους, συνήργησε δὲ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐπανακάμψας εἰς Μακεδονίαν ἵδρυσε τὴν κατὰ τὴν λίμνην τῆς Λυχνιδοῦ (Ἀχρίδος) φερώνυμον μονήν, ἀνήκουσαν νῦν τοῖς Σέρβοις, οἵτινες κατέλαβον αὐτὴν τῷ 1913 ἀφαιρέσαντες ἀπὸ τῶν Ἀλβανῶν. Ὁ τάφος τοῦ ὁσίου εἶναι γενικὸν προσκύνημα τῶν πέριξ Χριστιανῶν, ἑορταζόντων τὴν μνήμην του τῇ 23 Δεκεμβρίου. Ὁ βίος αὐτοῦ ἐξεδόθη δίς, τῷ 1740 καὶ τῷ 1742 ἐν Μοσχοπόλει.

Τ. Ε. Ε.

Ναούμ, *Ἀλέξανδρος*. Διπλωμάτης, γεννηθεὶς τῷ 1857 ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Γενεύῃ καὶ Βρυξέλλαις, καὶ κατόπιν, ἐπιστρέψας εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐχρημάτισεν ἀλληλοδιαδόχως διερμηνεὺς τοῦ ἑλληνικοῦ προξενείου καὶ τῆς ἑλληνικῆς πρεσβείας. Μετὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897 ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς ὑπὸ τῶν Ν. Μαυροκορδάτου καὶ Δ. Στεφάνου διεξαχθείσας διαπραγματεύσεις πρὸς σύναψιν τῆς ὁριστικῆς περὶ εἰρήνης συνθήκης μετὰ τῆς Τουρκίας. Τῷ 1909 ἀπεστάλη εἰς Αἴγυπτον, ἔνθα κατ' ἐντολὴν τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως διεπραγματεύθη τὴν σύναψιν ἐμπορικῆς συμβάσεως, ἥτις καὶ ὑπεγράφη κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος. Τῷ 1913 ἀπεστάλη εἰς Παρισίους ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν συγκληθεῖσαν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διεθνῆ συνδιάσκεψιν πρὸς κατανομὴν μεταξὺ τῶν νικησάντων βαλκανικῶν κρατῶν τοῦ ἀναλογοῦντος εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν μέρους τοῦ δημοσίου ὀθωμανικοῦ χρέους. Τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος ἀνέλαβεν ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν τὴν διεύθυνσιν τοῦ πρώτου πολιτικοῦ τμήματος. Τῷ 1914—1917 ὑπηρέτησεν ὡς πρεσβευτὴς ἐν Βουλγαρίᾳ, μετὰ τὴν κήρυξιν δὲ τοῦ πολέμου ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, διορισθεὶς γενικὸς διευθυντὴς ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν. Τῷ 1920 ὑπηρέτησεν ὡς πρεσβευτὴς ἐν Ρουμανίᾳ καὶ τῷ 1923 ἀπεχώρησε τῆς ὑπηρεσίας λόγῳ ὁρίου ἡλικίας.

Δ. ΔΡ.

Νάουμαν (Naumann), ***Αἰμίλιος***. Γερμανὸς συνθέτης καὶ μουσικολόγος (1827—1888). Ἐσπούδασεν ὑπὸ τὸν Μένδελσων ἐν Λειψίᾳ καὶ ταχέως ἐγένετο γνωστὸς διὰ σειρᾶς μεγάλων ἔργων, μεταξὺ τῶν ὁποίων: τὸ μελόδραμα «Ἰουδεὶθ» (1858), τὸ ὁρατόριον «Χριστός», ἡ εἰσαγωγὴ «Λορελάϋ» κ.ἄ. Σημαντικώτεραι ὑπῆρξαν αἱ μουσικολογικαὶ ἐργασίαι του: «Εἰσαγωγὴ τῶν ψαλμῶν ἐν τῇ εὐαγγελικῇ Ἐκκλησίᾳ», «Ἡ μουσικὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ πολιτισμοῦ», «Εἰκονογραφημένη ἱστορία τῆς μουσικῆς», «Ἡ χρυσῆ ἐποχὴ τῆς μουσικῆς ἐν Βενετίᾳ» (1876), «Μουσικὸν δρᾶμα ἢ μελόδραμα», «Μελλοντικὴ μουσική» (1877) κ. ἄ.

Γ. Σ.

—**Νάουμαν** (Naumann), ***Ἀλέξανδρος***. Γερμανὸς χημικὸς (1837—1922). Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Giessen καὶ διευθυντὴς τοῦ χημικοῦ ἰνστιτούτου αὐτοῦ. Ἠσχολήθη κυρίως

Digitized by Google

εἰς τὸν κλάδον τῆς φυσικοχημείας καὶ ἐδημοσίευσε: «Γενικὴ καὶ φυσικὴ χημεία» (1877), «Ἐγχειρίδιον θερμοχημείας» (1882), «Θερμοχημικοὶ ὑπολογισμοὶ διὰ τὴν πρᾶξιν» (1893) κ. ἄ. Σ. Γ.

—**Νάουμαν** (Naumann), ***Ἰωάννης - Γκόττλιμπ.*** Γερμανὸς συνθέτης (1741—1801). Ὑπῆρξε σχεδὸν αὐτοδίδακτος εἰς τὴν μουσικήν. Μεταβὰς εἰς Ἰταλίαν κατώρθωσε νὰ μορφώσῃ μόνος τὸ ὕφος του καὶ νὰ ἀναβιβάσῃ κατόπιν ἐν Βενετίᾳ μελοδράματά τινα. Τῷ 1767 ἔγραψε διὰ τὸ Παλέρμον τὸν «Ἀχιλλέα ἐν Σκύρῳ», εἶτα διὰ τὴν Βενετίαν τὸν «Ἀλέξανδρον ἐν Ἰνδίαις», τῷ 1769 διὰ τὴν Δρέσδην τὴν «Χάριτα τοῦ Τίτου» καὶ σειρὰν ἄλλων μελοδραμάτων: «Ὁ ὑποχόνδριος», «Ὑπερμνήστρα», «Ἀρμίς», «Ἀμφίων», «Κόρα», «Γουσταῦος Βάζα», «Ὀρφεὺς» κ.ἄ. Ἡ ὑπόλοιπος δημιουργικὴ ἐργασία περιλαμβάνει 10 ὀρατόρια, 18 συμφωνίας, σονάτας, μελῳδίας κ. ἄ. Γ. Σ.

— **Νάουμαν** (Nauman), ***Ἰωάννης - Φρειδερῖκος.*** Γερμανὸς ὀρνιθολόγος (1780—1857). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ὀρνιθολογίας ἐν Καίτεν καὶ διευθυντὴς τοῦ ὀρνιθολογικοῦ μουσείου τοῦ δουκὸς τοῦ Ἄνχαλτ-Καίτεν. Τὸ κυριώτερον ἔργον αὐτοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπέκτησε μεγάλην φήμην, εἶναι ἡ «Ὀρνιθολογία τῆς Γερμανίας» εἰς 12 τόμους (2α ἔκδ. 1822—1844) μετὰ συμπληρώματος (1851—1860). Ἐν Καίτεν ἐστήθη εἰς αὐτὸν μνημεῖον, πρὸς τιμήν του δὲ ὠνομάσθη ἐκ τοῦ ὀνόματός του «Ναουμαννία» τὸ ἐπίσημον περιοδικὸν τῆς «Γερμανικῆς ὀρνιθολογικῆς ἑταιρείας», τὸ ὁποῖον ἐκδίδεται ἀπὸ τοῦ 1850. Μ. Δ. Β.

—**Νάουμαν** (Naumann), ***Κάρολος - Φρειδερῖκος.*** Γερμανὸς ὀρυκτολόγος καὶ γεωλόγος (1797—1873). Ἐσπούδασεν ἐν Φρεϊβέργῃ μεταλλειολογίαν καὶ ἐν Λειψίᾳ καὶ Ἰένῃ φυσικὰς ἐπιστήμας. Τῷ 1824 ἐγένετο ὑφηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας καὶ τῷ 1826 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς κρυσταλλογραφίας εἰς τὴν μεταλλευτικὴν Ἀκαδημίαν τῆς Φραϊβέργης, ὅπου μετὰ 9 ἐτῶν διδασκαλίαν ἀνέλαβε τὴν ἕδραν τοῦ καθηγητοῦ τῆς γεωγνωσίας. Τῷ 1842 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ὀρυκτολογίας καὶ γεωγνωσίας ἐν Λειψίᾳ, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ 1870. Ἐδημοσίευσε πλῆθος σπουδαιοτάτων ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν καὶ συγγραμμάτων, ἐν οἷς: «Στοιχεῖα ὀρυκτολογίας» (1846, ιε' ἔκδ. 1907), «Ἐγχειρίδιον γεωγνωσίας» (1850—1872), «Ἐγχειρίδιον κρυσταλλογραφίας». Μετὰ τοῦ Bernhard von Cotta ἐξέδωκε τὸν ἐκ 12 τμημάτων ἀποτελούμενον γεωλογικὸν χάρτην τῆς Σαξωνίας, περιέχοντα μέγα πλῆθος πολυτίμων ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνικῶν παρατηρήσεων, καὶ τῷ 1845 ἐδημοσίευσε τὸν γενικὸν αὐτῆς χάρτην. Γ. Κ. Γ.

— **Νάουμαν** (Naumann), ***Φρειδερῖκος.*** Γερμανὸς πολιτικὸς (1860—1919). Τῷ 1896 ἵδρυσε μετὰ τοῦ Cöhre, Sohm κ. ἄ. τὴν ἐθνικὴν σοσιαλιστικὴν ἕνωσιν, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ὁποίας (1903) προσεχώρησεν εἰς τὴν ἕνωσιν τῶν ἐλευθεροφρόνων. Τῷ 1903 ὠνομάσθη ἐπίτιμος διδάκτωρ τῆς θεολογικῆς σχολῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀϊδελβέργης. Διετέλεσεν ἐπανειλημμένως μέλος τοῦ Ράϊχσταγ καὶ τῷ 1919 ἔλαβε μέρος εἰς τὰς ἐργασίας τῆς ἐν Βαϊμάρῃ γερμανικῆς ἐθνοσυνελεύσεως, ὡς εἷς ἐκ τῶν ἡγετῶν τοῦ γερμανικοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος. Ἠγωνίσθη ζωηρῶς ὑπὲρ τῶν πολιτικῶν του ἰδεῶν καὶ ἐδημοσίευσεν: «Ἀσία» (δ' ἔκδ. 1900), «Βοήθεια τοῦ Θεοῦ» (1895—1902 εἰς 7 τ., ε' ἔκδ. 1917), «Δημοκρατία καὶ αὐτοκρατορία» (1900, δ' ἔκδ. 1905), «Νεογερμανικὴ οἰκονομικὴ πολιτικὴ» (1902, γ' ἔκδ. 1911), «Ἐπιστολαὶ περὶ τῆς θρησκείας» (στ' ἔκδ. 1916), «Ἀγῶνες ὑπὲρ ἐλευθερίας (1911), «Πνεῦμα καὶ πίστις» (1911) καὶ τὸ ἐξόχως ἐνδιαφέρον: «Κεντρικὴ Εὐρώπη» (1915). Ἐξέδωκε πρὸς τούτοις τὸ ἑβδομαδιαῖον περιοδικὸν «Βοήθεια» (ἀπὸ τοῦ 1895, μετὰ τῆς ἐπετηρίδος «Patria») καὶ ἵδρυσε τὴν ἐφημερίδα «Ὁ Χρόνος» (1896). Γ. Ε. Κ.

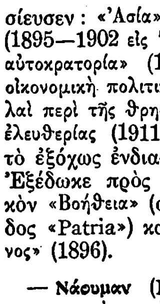

Φρειδερῖκος Νάουμαν.

— **Νάουμαν** (Naumann), ***Χάνς.*** Διακεκριμένος γερμανιστὴς καὶ λαογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1886. Τῷ 1921 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Φραγκφούρτης (τῆς παρὰ τὸν Μάϊν). Ἐκ τῶν ἔργων του σπουδαιότερα εἶναι: «Altnordische Namenstudien» (1912), «Althochdeutsche Grammatik» (1914, β' ἔκδ. 1923), «Grundzüge der deutschen Volkskunde» (1922), «Die deutsche Dichtung der Gegenwart» (1923), «Die deutschen Literatursprachen» (1926). Γ. Π. Α.

— **Νάουμαν** (Naumann), ***Χριστιανός.*** Σουηδὸς ἱστορικὸς τοῦ δικαίου (1810—1888). Ἀπὸ τοῦ 1852 διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Lund καὶ ἀπὸ τοῦ 1860—1887 μέλος τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου τῆς Στοκχόλμης. Μεταξὺ ἄλλων ἔγραψε: «De delictis publicis, praecipua juris patriae publicae et criminalis ratione habita» (1845), «Sveriges statsförfattningsrätt» (1844—1874, εἰς 4 τ., β' ἔκδ. ἐπηυξημένη 1874—1884), τὸ κυριώτερον ἐκ τῶν ἔργων του, «Sveriges grundlagar» (γ' ἔκδ. 1866), «Svenska statsförfattningens historiska utveckling» (1864). Γ. Ε. Κ.

ναουμαννίτης (ὁ) (Naumannit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, ἀποτελοῦν σεληνιοῦχον ἕνωσιν τοῦ ἀργύρου Ag_2Se. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ κυβικὸν σύστημα καὶ ἀπαντᾷ συνήθως μὲν εἰς χειροπληθῆ συσσωματώματα, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς ἑξάεδρα μὲ ἑξαεδρικὸν σχισμόν. Ἔχει σκληρότητα $2^1/_2$, εἰδικὸν βάρος 8, λάμψιν ἰσχυρὰν καὶ χρῶμα σιδηρόμαυρον. Ἐμφανίζεται μὲ σεληνιοῦχον μόλυβδον εἰς τὸ Tilkerode ἐν Harz. Γ. Β.

Ναουμπγκάνι (Nawabganj) *[Γεωγρ.]* βλ. *Ναβαμπγκάντζ.*

Νάουμπουργκ (Naumburg, τὸ πλῆρες ὄνομά της εἶναι Naumburg an der Saale) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῇ Πρωσσικῇ Σαξωνίᾳ, κειμένη ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἐρφούρτης—Λειψίας καὶ τοῦ ποταμοῦ Σαάλ. Ἔχει ὡραῖον μητροπολιτικὸν ναὸν τῶν διαμαρτυρομένων (ΙΒ'—ΙΓ' αἰῶνος) μεικτοῦ γοτθικοῦ καὶ ρωμανικοῦ ρυθμοῦ μετὰ 4 πύργων, παλαιοῦ γερμανικοῦ ρυθμοῦ, δημαρχεῖον τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἀνωτέρας σχολὰς κλασσικῶν σπουδῶν, γεωργικὴν σχολήν, βιβλιοθήκην κλπ. Διεξάγει ἐμπόριον οἴνων καὶ εἶναι ἀξιόλογον βιομηχανικὸν κέντρον μὲ ἐργοστάσια ἀθυρματοποιίας, κτενῶν, μηχανουργίας, σαπωνοποιίας, κηροπλαστικῆς, σοκολάτας κλπ. Κάτ. 29.337. Ἡ Νάουμπουργκ ἀνῆκεν εἰς τοὺς μαργράβους τῆς Μισνίας, οἵτινες παρεχώρησαν αὐτὴν εἰς τὸν ἐπίσκοπον τοῦ Τσάϊτς (1029). Τῷ 1451 συνῆλθεν ἐν Νάουμπουργκ φερώνυμος δίαιτα, ἥτις ἔθεσε τέρμα εἰς τὰς μεταξὺ τῶν Σαξώνων ἡγεμόνων τοῦ οἴκου Βέττιν ἔριδας. Τῷ 1561 συνῆλθεν αὐτόθι σύνοδος διαμαρτυρομένων ἡγεμόνων, οἵτινες ἀπεφάσισαν τὴν προσχώρησιν εἰς τὴν Αὐγουσταίαν ὁμολογίαν. Ἡ πόλις προσηρτήθη εἰς τὴν Πρωσσίαν τῷ 1814. Χ. Δ.

Ναούμωφ, ***Νικόλαος-Ἰβάνοβιτς.*** Ρῶσος συγγραφεὺς (1836—1898). Περατώσας τὰς ἐγκυκλίους σπουδάς του κατετάχθη εἰς τὸν στρατόν, ὅπου ἠδυνήθη νὰ μελετήσῃ τὸν βίον τῶν στρατιωτῶν. Ἀπολυθεὶς τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ ἐνεγράφη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Πετρουπόλεως, ἀλλὰ συλληφθεὶς μετὰ τῶν λοιπῶν φοιτητῶν κατὰ τὰς ταραχὰς τοῦ 1861 ἐφυλακίσθη. Μετὰ τὴν ἀποφυλάκισίν του ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Τὸ πρῶτον διήγημά του «Συμβὰν ἀπὸ τὴν στρατιωτικὴν ζωήν», ἐνεποίησε μεγάλην ἐντύπωσιν, τοῦτο δὲ ἠκολούθησαν: «Τὸ γράμμα», «Δυστυχία εἰς τὸν κατήγορον», «Ἡ δύναμις συντρίβουσα ἕνα ἄχυρον», «Μέσα εἰς τὸν ἥσυχον βόρβορον», «Εἰς τὴν λησμονημένην χώραν», εἰς τὰ ὁποῖα εἰκονίζει τὰ δεινοπαθήματα τοῦ λαοῦ καὶ τὴν κρατοῦσαν διοικητικὴν ἀναρχίαν, τὰ μυθιστορήματα: «Ἐπὶ τοῦ περάματος», «Ἡ ἀγροτικὴ δημοπρασία», «Ὁ ἔμπορος τοῦ χωριοῦ», «Ἡ ἀράχνη» καὶ ἄλλα. Θ. Β.

— **Ναούμωφ,** ***Β.'*** βλ. λ. *Κριτσέφσκυ* Βασίλειος.

Νάουντορφ (Naundorf), ***Κάρολος-Γουλιέλμος.*** Γερμανοεβραῖος τυχοδιώκτης, ἐμφανισθεὶς ὡς υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου ΙΣΤ'. Ἐγεννήθη ἐν Πότσδαμ, ἄγνωστον πότε, καὶ ἀπέθανε τὴν 10 Αὐγούστου 1845 ἐν Ντέφτ. Κατὰ τὸ 1812 ἀναφαίνεται ὡς ὡρολογοποιὸς ἐν Σπάνταου καὶ μετὰ δέκα ἔτη ἐν Βρανδεμβούργῳ. Αἱ ἐργασίαι του ὅμως δὲν ἔβαινον καλῶς. Τῷ 1824 κατηγορήθη ἐπὶ ἐμπρησμῷ, ἀλλ' ἀπηλλάγη δι' ἔλλειψιν ἀποδείξεων. Μετὰ ἓν ἔτος, κατηγορηθεὶς ἐπὶ κιβδηλείᾳ, κατεδικάσθη εἰς τριετῆ φυλάκισιν. Κατὰ τὴν γενομένην δίκην, διὰ πρώτην φορὰν ἐκήρυξε δημοσίᾳ ὅτι εἶναι Γάλλος πρίγκιψ, ἰσχυρισθεὶς ὅτι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1816 διεξεδίκει τὰ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Γαλλίας δικαιώματά του. Μετὰ τὴν ἔκτισιν τῆς ποινῆς του ἤρχισεν ἐπιδιώκων τὴν πραγματοποίησιν τῶν βλέψεών του, βασιζόμενος κυρίως ἐπὶ τῆς καταπληκτικῆς ὁμοιότητος τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς μορφῆς του πρὸς τὴν τῶν Βουρβώνων. Καταδιωκόμενος ὅμως τότε διὰ χρέη κατέφυγεν εἰς Δρέσδην, μετὰ ταῦτα εἰς Ἑλβετίαν καὶ Λουξεμβοῦργον, καὶ τέλος, τῷ 1823, εἰς Παρισίους. Ἐκεῖ κατώρθωσε νὰ πείσῃ περὶ τοῦ ὀρθοῦ τῶν ἰσχυρισμῶν του τὴν κόμισσαν Ραμπώ, πρώην θαλαμηπόλον τοῦ δελφίνου, καὶ ἀρκετοὺς ἄλλους νομιμόφρονας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν ἐπίσκοπον Πρεμπὲν-Ζανσόν, καὶ νὰ πορίζηται διὰ συνεισφορῶν τῶν ὀπαδῶν του χρήματα.

Τῷ 1834 ἤρχισε σφοδρὸς ἀγὼν τῶν ὀπαδῶν τοῦ Νάουντορφ κατὰ τοῦ δουκὸς ντὲ-Ρισμόν, ἑτέρου ἀπαιτητοῦ τοῦ θρόνου. Τὴν 18 Δεκεμβρίου ἰδίου ἔτους ὁ Νάουντορφ ἀπηύθυνεν αἴτησιν εἰς τὰ σώματα πρὸς ἀναγνώρισιν τοῦ δικαίου του, εἰδικὸς δὲ ἀπεσταλμένος ἐστάλη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ ὑπὸ τοῦ Σωσθένους ντὲ Λὰ-Ροσφουκώ, ὀπαδοῦ τοῦ Νάουντορφ, εἰς τὴν ἐν Πράγᾳ διαμένουσαν δούκισσαν τῆς Ἀγκουλέμης. Αὕτη ὅμως ἠρνήθη νὰ δεχθῇ τὸν ἀπεσταλμένον, δηλώσασα ὅτι «εἶχε τὴν θλιβερὰν βεβαιότητα ὅτι ὁ ἀδελφός της ἀπέθανεν». Ἐν τέλει ὁ Νάουντορφ ἐκίνησε δίκην κατὰ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας. Συλληφθεὶς τέλος ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας ἀπηλάθη ἐκ Γαλλίας ὡς ξένος, ἔζησε δὲ τοῦ λοιποῦ ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἡ χήρα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐπανῆλθον τῷ 1851 εἰς Γαλλίαν, ἵνα διεκδικήσουν τὰ δῆθεν κληρονομικὰ δικαιώματά των. Κατὰ τὴν γενομένην δίκην ἀπεδείχθη ὁ θάνατος τοῦ Λουδοβίκου ΙΖ', αἱ δὲ ἀξιώσεις τῶν κληρονόμων τοῦ Νάουντορφ ἀπερρίφθησαν. Ἡ σχετικὴ ἀπόφασις ἐπεκυρώθη τῷ 1874 καὶ ὑπὸ τοῦ ἐφετείου, εἰς ὃ προσέφυγον οὗτοι. Τῷ 1884 εἷς τῶν υἱῶν του ἐκίνησεν ἐπὶ ματαίῳ νέαν δίκην κατὰ τῆς κομίσσης Σαμπόρ, μετὰ δὲ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν ἐπεδίωξαν δι' ἀγωγῆς (1926) τὴν ἀνάκτησιν τῶν δῆθεν δικαιωμάτων των. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1905 ἐκδίδεται ἐν Παρισίοις μηνιαία «Ἐπιθεώρησις περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ Λουδοβίκου τοῦ ΙΖ'». Ὑπάρχουσι δὲ ἀκόμη ἄνθρωποι ἐν Γαλλίᾳ πιστεύοντες ὅτι ὁ Νάουντορφ ἦτο ὁ πραγματικὸς Λουδοβῖκος ὁ ΙΖ'. Γ. Ι. Β.

Νάουνυν (Naunyn). Γερμανὸς κλινικός, γεννηθεὶς ἐν Βερολίνῳ τῷ 1839. Ἀπὸ τοῦ 1869 κατέλαβε καθηγητικὰς ἕδρας ἀλληλοδιαδόχως ἐν Dorpat, Βέρνῃ, Καινιξβέργῃ καὶ τέλος τῷ 1888 ἐν Στρασβούργῳ. Ἐκ τῶν ἐργασιῶν του ἀναφέρομεν τὰς ἑξῆς: «Κλινικὴ μορφὴ τῶν χολολιθιάσεων», τὴν μονογραφίαν του περὶ «Μελιτώδους διαβήτου» κτλ. Τῷ 1872 ἵδρυσε μετὰ τοῦ Klebs καὶ Schmiederberg τὰ «Ἀρχεῖα τῆς πειραματικῆς παθολογίας καὶ φαρμακολογίας» καὶ τῷ 1896 μετὰ τοῦ Miculicz τὸ περιοδικὸν «Mitteilungen aus den Grenzgebieten der Medicin und Chirurgie». Ἔσχε πλείστους διαπρεπεῖς μαθητάς. Ἡ μέθοδος Νάουνυν-Μινκόβσκι ἀφορᾷ τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ νεφροῦ διὰ προηγουμένης διαστολῆς τοῦ παχέος ἐντέρου δι' ἀεριούχων ὑποκλυσμῶν. Ο. Ρ.

Νάουρα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ΝΔ. παραλίας τῶν ἐντὸς τοῦ Γάγγου Ἰνδιῶν καὶ σπουδαιότατον κέντρον ἐμπορίου, ἐν τῇ Λιμυρικῇ (νῦν Μαλαβάρ), πρὸς Β. τῆς μικρᾶς νήσου Νιτριάδος (*Ἀνων.*, Περίπλ. Ἐρυθρ. θαλ. 53). Ταυτίζεται μὲ τὴν Honawar ἐν τῷ ΝΔ. Ἀγγλικῷ Ἰνδοστάν. Α. Θ. Σ.

νάουρο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *βάτος ἡ ἰδαία.*

Νάουρου, ἢ ***Ναβόντο,*** ἢ ***Πλέζαντ Ἄϊλαντ*** (Nauru, ἢ Navodo, ἢ Pleasant Island) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, ἐν τῇ Μικρονησίᾳ τῆς Ὠκεανίας, πρὸς Ν. τῶν νήσων Μάρσαλ καὶ πρὸς Δ. τοῦ ἀρχιπελάγους Τζίλμπερτ, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει. Ἔχει ἔκτασιν 21 τετρ. χλμ. καὶ 2.500 κατ., ὧν 1.050 Κινέζοι καὶ 130 λευκοί. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἁλιείαν καὶ εἰς τὴν πλεκτικήν. Ἔχει πλούσια κοιτάσματα φωσφορικῶν ἁλάτων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸν κύριον πλοῦτον αὐτῆς. Ἀνακαλυφθεῖσα τῷ 1798 εἶχε περιέλθει τῷ 1888 ὑπὸ τὴν γερμανικὴν κυριαρχίαν. Μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, τῷ δὲ 1920 ἡ διοίκησις αὐτῆς παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἀγγλίαν κατ' ἐντολὴν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Μ. Δ. Β.

Νάουσα *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μακεδονίας, ἕδρα ὁμωνύμου δήμου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἠμαθίας (Βεροίας) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 10.250. Κεῖται ἐπὶ τῶν Α. κλιτύων τοῦ Βερμίου ὄρους κάτωθεν τῆς κορυφῆς Ντούρλα ἢ Τούρλα (2,027 μ.) εἰς ὑψηλὴν (329 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν) κατάφυτον καὶ κατάρρυτον θέσιν, δεσπόζουσαν τῆς πρὸς Α. ἐκτεινομένης εὐρείας μακεδονικῆς πεδιάδος, μὲ τοὺς διαρρέοντας αὐτὴν ποταμοὺς Ἀξιόν, Ἀλιάκμονα κλπ. καὶ τὴν εἰς τὰ ΒΔ. αὐτῆς κειμένην λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν. Ὕπερθεν τῆς πόλεως καὶ εἰς ἀπόστασιν $1^1/_2$ ὥρας κανονικῆς πορείας κεῖται ἡ δυσπρόσιτος καὶ ὀχυρὰ θέσις *Παλιονάουσα*, δίωρον δὲ πρὸς Β. ἡ ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Ἀμαθείας κειμένη *Ἐπισκοπή.* Ἂν καὶ στερεῖται κανονικῆς ρυμοτομίας, ἔχει ἐν τούτοις καλὰς οἰκοδομὰς αἱ ὁποῖαι, βοηθούσης καὶ τῆς γραφικῆς θέσεως τῆς πόλεως, δίδουσιν εἰς αὐτὴν εὐάρεστον ὄψιν. Τὴν πόλιν κοσμοῦσι τρεῖς πλατεῖαι: τῶν *Ἡρώων τοῦ 1821* (κοιν. *Κιόσκι*), ἱστορικὴ ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ ἀπαγχονισμοῦ τῶν ἐξεγερθέντων κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν Ναουσαίων, τῆς *Ἐλευθερίας* (κοιν. *Καμένα*) καὶ τῶν *Ἀλωνίων*. Ἐπίσης πληθώρα ὡραίων ἐξοχῶν περιβάλλει τὴν πόλιν, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνονται: ὁ *Ἅγιος Νικόλαος* ἔνθα αἱ θαυμάσιαι πηγαὶ ἀφθόνου ὕδατος, διὰ τῶν ὁποίων ἠλεκτροφωτίζεται καὶ ὑδρεύεται ἡ πόλις, οἱ *Ζουμπαῖοι,* ὅπου οἱ ὁμώνυμοι καταρράκται, τὸ δάσος *Κανέλη,* ὁ *Ἔξω Πρόδρομος,* τὰ *Ἰσβόρια,* ὁ *Ἅγιος Σωτήρης,* ἡ *Ὑπαπαντὴ* κλπ. Χάρις εἰς τὸ δροσερὸν καὶ ὑγιεινὸν κλῖμά της, ἡ Νάουσα ἀποτελεῖ ἓν τῶν μᾶλλον συχναζομένων κέντρων παραθερισμοῦ τῆς μακεδονικῆς μητροπόλεως. Ἐν αὐτῇ ἑδρεύουσιν ἐκτὸς τῶν δημοτικῶν δικαστικαὶ ἀρχαὶ (εἰρηνοδικεῖον καὶ ὑποθηκοφυλακεῖον), ἀστυνομικὸν τμῆμα ὑπαγόμενον εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν χωροφυλακῆς Βεροίας, δασαρχεῖον (β' τάξεως) καὶ ΤΤΤ. γραφεῖον. Ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα λειτουργοῦσιν: ἐν πλήρει

Digitized by Google

ἑξατάξιον γυμνάσιον, ἓν νηπιαγωγεῖον, τέσσαρα δημοτικὰ σχολεῖα καὶ μία νυκτερινὴ σχολὴ ἐργατῶν, ἀξιόλογον ἵδρυμα ἀριθμοῦν 150 μαθητὰς καὶ ἔχον ἀρτιωτάτας ἐκπαιδευτικὰς ἐγκαταστάσεις (κινηματογράφον, ἐργαστήρια, ὄργανα φυσικῆς χημείας, πίνακας ζῳολογίας, βοτανικῆς καὶ γεωγραφίας, ραδιόφωνον κλπ.) Ἐκκλησιαστικῶς ὑπάγεται εἰς τὴν ἐν Βεροίᾳ ἑδρεύουσαν μητρόπολιν Βεροίας καὶ Ναούσης καὶ ἔχει πολλοὺς ναοὺς (*Ἁγίου Μηνᾶ, Ἁγίου Γεωργίου, Μεταμορφώσεως, Ὑπαπαντῆς, Ἁγίας Παρασκευῆς, Ἁγίου Δημητρίου, Προδρόμου* κλπ.).

Ἡ Νάουσα ἂν καὶ μικρὰ πόλις εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον ἀκμαζόντων βιομηχανικῶν κέντρων τῆς Ἑλλάδος, ὀφείλουσα κυρίως τὴν ἀνάπτυξίν της εἰς τὰ ἄφθονα παρ' αὐτὴν ῥέοντα ὕδατα, τῶν ὁποίων ἡ κινητήριος δύναμις χρησιμοποιεῖται εὐρύτατα. Ἡ νηματουργία, ἡ ἐριουργία καὶ ἡ σχοινοποιία ἀντιπροσωπεύονται ἀπὸ 10 ἐργοστάσια, ἀπασχολοῦντα 2.000 ἐργάτας. Ἐπίσης λειτουργεῖ κεραμοποιεῖον καὶ πολλὰ μικρότερα βιοτεχνικὰ ἐργαστήρια (μεταξουργεῖα, ἀλευρόμυλοι, κλωστήρια, ὑδροτριβαί, πλεκτήρια, σησαμελαιοτριβεῖα κλπ.).

Τὸ ἐμπόριον ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα τῶν ἐργοστασίων, νήματα, μάλλινα καὶ βαμβακερὰ ὑφάσματα, μάλλινα χονδρὰ ἐγχώρια ὑφάσματα γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα «σαγάκια», κλωστὰς μετάξης, εἴδη κεραμοποιίας κλπ. Ἐπίσης ἡ Νάουσα χρησιμεύει ὡς κέντρον συγκεντρώσεως τῶν προϊόντων τῆς περιοχῆς (κτηνοτροφικῶν καὶ γεωργικῶν), μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνεται ὁ ἐκλεκτὸς φερώνυμος οἶνος. Αἱ συγκοινωνίαι ἐξυπηρετοῦνται καλῶς ὑπὸ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης—Μοναστηρίου, εἰς τὸ 79ον χλμ. τῆς ὁποίας ὑπάρχει ὁ σταθμὸς τῆς πόλεως, ἀπέχων ἀπὸ Βεροίας, ἥτις εἶναι ἡ ἐγγύτερον κειμένη πόλις, 12 χλμ., ἀπὸ δὲ τῆς Ἐδέσσης 32. Ὁ σταθμὸς οὗτος κεῖται 4 περίπου χλμ. πρὸς ΝΑ. τῆς Ναούσης, μεθ' ἧς συνδέεται δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ, διακλαδώσεως τῆς παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν βαινούσης, ἁμαξιτῆς ἐπίσης, Θεσσαλονίκης—Βεροίας — Ἐδέσσης. Ὁ δῆμος Ναούσης περιλαμβάνει καὶ τοὺς ἐγγὺς συνοικισμοὺς *Ἄνω Βέρμιον* (πρώην *Ἄνω Σέλι*) καὶ *Νέα Στρούμτσα*, ἔχει δὲ κατοίκους (1928) 10.438.

—[*Ἱστορ.*] Ἡ Νάουσα, καλουμένη ἐπίσης *Νάουστα* καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων *Ἀγοστός*, κατέχει τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας πόλεως *Κιτίου*, λείψανα τῆς ὁποίας σῴζονται ἐνιαχοῦ. Τούτων ἀξιολογώτερον εἶναι τὸ ἀνακαλυφθὲν τῷ 1929 δάπεδον ἀρχαίας οἰκίας, τὸ ὁποῖον εἶναι κεκαλυμμένον διὰ μωσαϊκῶν τοῦ Δ' καὶ Ε' π. Χ. αἰῶνος. Ἡ σημερινὴ πόλις ἤρξατο συνοικιζομένη ἀπὸ τῶν πρώτων μεσαιωνικῶν χρόνων, ταχέως δὲ προώδευσεν οἰκονομικῶς, χάρις εἰς τὴν δυσπρόσιτον καὶ φύσει ὀχυρὰν θέσιν της. Ἐπὶ τουρκοκρατίας εἶχε χιλίας περίπου οἰκίας, ὁ δὲ πληθυσμὸς αὐτῆς ἦτο κατὰ τὰ $^{9}/_{10}$ ἀμιγὴς ἑλληνικός. Ἡ Νάουσα μεγάλως ὑπέφερε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, ὅστις ἐπανειλημμένως ἐπολιόρκησε καὶ τέλος κατέλαβεν αὐτήν. Κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν οἱ Ναουσαῖοι, ἂν καὶ ἀπελάμβανον σημαντικῶν προνομίων, διότι ἦσαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς βαλιντὲ σουλτάνας, ἔλαβον τὰ ὅπλα τῷ 1822, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν Καρατάσου, Ζαφειράκη καὶ Ἀγγελῆ Γάτσου· λόγῳ ὅμως τῆς μεγάλης ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων ἀπομονώσεώς των, ὑπέκυψαν μετὰ γενναίαν ἀντίστασιν εἰς τὸν πολιορκήσαντα τὴν πόλιν Ἀβδοὺλ-Ἀμποὺτ πασᾶν, ὅστις ἐπυρπόλησεν αὐτὴν καὶ ἄλλους μὲν ἐκ τῶν κατοίκων κατέσφαξεν, ἄλλους δ' ἔστειλεν εἰς ἐξορίαν. Τὴν 17 Ὀκτωβρίου 1912 κατέλαβε τὴν Νάουσαν ὁ ἀπὸ Ν. προελαύνων ἑλληνικὸς στρατός. Τὸ ὄνομα *Νάουσα (Νιάουστα)*, προῆλθε πιθανῶς ἐκ παραφθορᾶς ἀπὸ τοῦ βυζαντινοῦ τοιούτου *Νέα Αὐγοῦστα*. Χ. Δ.

—**Νάουσα** [*Γεωγρ.*]. Κώμη τῆς ἐπαρχίας Νάξου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ἐπὶ τῆς Β. παραλίας τῆς νήσου Πάρου, εἰς τὸ βάθος ὁμωνύμου φυσικοῦ λιμένος, συνδέεται δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ μήκους 10 περίπου χλμ. μετὰ τῆς πρωτευούσης τῆς νήσου Παροικίας καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 959. Παράγει κυρίως σιτηρά, οἶνον ἐκλεκτόν, ἔλαιον, ὀπώρας κλπ. καὶ ἔχει ἀξιόλογον κτηνοτροφικὴν καὶ ὀρνιθοτροφικὴν κίνησιν. Εἰς ἀπόστασιν μιᾶς περίπου ὥρας ἀπὸ τῆς Ναούσης κεῖται ἡ μονὴ τῆς *Λογγοβάρδας* ἀριθμοῦσα (1928) 36 μοναχοὺς καὶ τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει, πλὴν τῆς μονῆς, τὰ χωρία καὶ συνοικισμοὺς *Ἁγίου Ἀποστόλου, Ἀμπελᾶς, Καμάρες, Κάμπος, Κρῶγα, Λάγγερη, Λιβάδια, Ξιφάρας, Πρωτόρια, Σάντα Μαρία, Φάρος, Κόρακος* καὶ *Φυλεζίους*. Χ. Δ.

— **Νάουσα** [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Εἷς τῶν ὡραιοτέρων φυσικῶν λιμένων τῶν Κυκλάδων, σχηματιζόμενος κατὰ τὴν βορείαν τῆς Πάρου ἐσχατιὰν καὶ λαμβάνων τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ φερωνύμου χωρίου, εὑρισκομένου κατὰ τὴν νοτίαν ἀκτὴν τοῦ (πλάτ. 37°07' Β., μῆκ. 25°15' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1837: Paros and Naxos). Διανοιγόμενος μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Κόρακας (δυτικὸν κέρας), ἐφ' οὗ ὡραῖος φάρος, καὶ Τοῦρκος (ἀνατολικὸν κέρας), ἔχει εἴσοδον 1 $^{1}/_{2}$ μιλλ. καὶ εὖρος 2 $^{2}/_{3}$, δυνάμενος νὰ περιλάβῃ πλεῖστα πλοῖα. Διὰ τοῦτο ἐχρησιμοποιήθη ὡς ὁρμητήριον καὶ ὑπὸ τῶν Βεβέρων καὶ ἄλλων πειρατῶν καὶ ὑπὸ τοῦ ρωσικοῦ στόλου κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ὀρλώφ. Ἐν αὐτῷ πολλὰ ἀγκυροβόλια, τὰ ἄριστα τῶν ὁποίων εἶναι ΒΔ. τὸ τοῦ *Ἅϊ Γιάννη* ὑπὸ τὸ ἀκρωτήριον Κόρακας καὶ πρὸς τὸ *Κούκουλο*, βορείως τοῦ νησίου Κούκουλα. Πολλὰ δὲ νησία εἶναι κατεσπαρμένα ἐν τῷ λιμένι: *Ἅγιος Ἀρτέμιος, Γαλάκι, Μαῦρο Κούκουλο* καὶ ἄλλα τινά. Σ. Ε. Λ.

— **Ναούσης, τέως δῆμος** — [*Γεωγρ.*]. Παλαιὸς δῆμος τῆς ἐπαρχίας Νάξου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων, περιλαμβάνων τὰς σημερινὰς κοινότητας *Ναούσης* καὶ *Κώστου* μὲ πρωτεύουσαν τὴν κώμην Νάουσαν. Ἐξετείνετο ἐπὶ τοῦ βορειοτέρου τμήματος τῆς νήσου Πάρου, ἠρίθμει δὲ κατ. 1.750 περίπου. Χ. Δ.

Νάουχάϊμ (Nauheim, ἢ Bad Nauheim) [*Γεωγρ.*]. Λουτρόπολις τῆς Γερμανίας ἐν τῇ Ἄνω Ἔσσῃ, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Οὖζε, βορειοανατολικῶς τοῦ Τάουνους, 144 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν. Εἶναι ὀνομαστὴ διὰ τὰ πλούσια εἰς σίδηρον καὶ ἀνθρακικὸν ὀξὺ ἁλατοῦχα ὕδατά της, τὰ ὁποῖα ἐνδείκνυνται διὰ τὴν θεραπείαν τῆς χοιραδώσεως, τῶν λυμφατισμῶν, τῆς ἀναιμίας, τῆς ἀρθρίτιδος, τῶν ἀφροδισίων νοσημάτων, τῆς δυσπεψίας κλπ. Ἐπίσης ἐκ τῶν ὑδάτων της ἐξάγεται ἅλας, τοῦ ὁποίου ἡ ἐτησία ποσότης ἀνέρχεται μέχρι 2.000 τόν. Οἱ κάτοικοι τοῦ Νάουχάϊμ ἀνέρχονται εἰς 14.030, οἱ δὲ ἐπισκεπτόμενοι ἐτησίως τὰ λουτρὰ εἰς 30.000. Τὴν 30 Αὐγούστου 1762 καὶ τὴν 7 Ὀκτωβρίου 1792 συνήφθησαν εἰς τὴν ἐγγὺς τῆς πόλεως θέσιν *Γιοχάννισμπεργκ* μάχαι μεταξὺ Γάλλων καὶ Γερμανῶν. Χ. Δ.

Ναπαῖαι. Νύμφαι τῶν κοιλάδων καὶ τῶν δρυμῶν, συχνάκις συγχεόμεναι μετὰ τῶν *Ναϊάδων* καὶ σπανίως ἀναφερόμεναι ὑπὸ τῶν ποιητῶν. Α. Θ. Σ.

Ναπαῖοι [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἐθνικὸν ὄνομα καὶ τοπωνύμιον ἐν Ἠπείρῳ (παρὰ Στεφάνῳ Βυζαντίῳ). Ἐπίσης καὶ ἐν Ἀσιατικῇ Σαρματίᾳ (παρὰ Πλινίῳ), ὅπου ἀπαντᾷ καὶ ὡς *Νάπαι, Ναπάται* καὶ *Ναπῖται*. Π. Ν. Π.

Ναπαῖοι. Οὕτως ἀπεκλήθησαν οἱ κατὰ τὰς πολιτικὰς διενέξεις τοῦ 1832 ὀπαδοὶ τοῦ καποδιστριακοῦ κόμματος, τῆς ρωσόφρονος δηλαδὴ πολιτικῆς μερίδος. Ἡ ὀνομασία αὐτῶν προῆλθεν ἔκ τινος Νάπα, γέροντος μεγαλοσώμου καὶ φανατικοῦ ρωσόφρονος. Τοσοῦτος ἦτο ὁ φανατισμὸς τῶν ὀπαδῶν τῆς μερίδος ταύτης, ὥστε κατ' ἐπανάληψιν προῆλθον εἰς αἱματηρὰς συγκρούσεις πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς τῶν δύο ἄλλων πολιτικῶν μερίδων. Ἰδιαιτέρως ἱστορεῖται ἡ αἱματηρὰ σύγκρουσις τῆς 13ης Ἰανουαρίου 1832, προελθοῦσα ἐκ τοῦ ἑξῆς: Ἡ ἐν Ναυπλίῳ τριμελὴς ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Κωλέττη, Ζαΐμη καὶ Μεταξᾶ ἠτήσατο ἀπὸ τὸν ἐν Μεσσηνίᾳ Γάλλον στρατηγὸν Κορβὲ ν' ἀποστείλῃ εἰς Ναύπλιον στρατὸν πρὸς πρόληψιν τῶν ἀπειλουμένων συγκρούσεων. Ὁ Κορβὲ ἀπέστειλε τὸν ταγματάρχην Νώδ, ὅστις καταφθάσας εἰς Ἄργος προσεβλήθη ὑπὸ τῶν ἀτάκτων στιφῶν τῶν ἀντιμαχομένων πολιτικῶν μερίδων καὶ ἐξηναγκάσθη νὰ διατάξῃ ἐπίθεσιν διὰ τῆς λόγχης. Ἐκ τῆς συμπλοκῆς ἐκείνης ἐφονεύθησαν 150 Ἕλληνες καὶ 18 Γάλλοι. Γ. Θ. Δ.

Ναπαῖος. Ἐπίκλησις τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀπὸ τῆς ἐν Λέσβῳ πόλεως *Νάπης* (βλ. λ.), καὶ τῶν *Ναπαίων* (βλ. λ.) νυμφῶν. Π. Ν. Π.

Νάπαρις [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Σαρματίας ἐν τῇ Dacia Maluensis, ἀναφερόμενος ἤδη ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (IV, 18), ὅστις πηγάζων ἀπὸ τῶν Τρανσυλβανικῶν Ἄλπεων (Montes Serrorum) ἐκβάλλει μετὰ ροῦν 240 χλμ. παρὰ τὴν Χίρσοβαν. Εἶναι ὁ *Ἰαλομίτσα*, (Jalomitsa). Α. Θ. Σ.

Νάπατα (τὰ) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἀρχαιοτάτη καὶ ἀκμαιοτάτη πόλις τῆς Αἰθιοπίας, κειμένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Νείλου, μετὰ τὸν τέταρτον καταρράκτην αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν τῶν ἐκ τῆς Λιβύης καὶ τοῦ Ἀραβικοῦ κόλπου (Ἐρυθρᾶς θαλάσσης) προερχομένων καραβανίων. Ἦτο ἡ ἀρχαία ἕδρα τῶν βασιλέων τῆς Αἰθιοπίας, καλουμένη ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (II, 29) *Μερόη*, ὑπὸ δὲ τοῦ Δίωνος Κασίου (54, 5) *Τανάπη*. Ἐπὶ τῆς βασιλίσσης αὐτῶν Κανδάκης, οἱ Ρωμαῖοι προελάσαντες ὑπὸ τὸν Πετρώνιον, ἔπαρχον τῆς Αἰγύπτου, μέχρις Αἰθιοπίας, ἐκυρίευσαν καὶ ἐλεηλάτησαν τὰ Νάπατα, ἢ Νάγγατα κατὰ Στράβωνα, τὰ ὁποῖα ἔκτοτε παρήκμασαν (*Στράβ.* XVII, 820). Ἐπὶ Νέρωνος ἦσαν ἐκεῖ καὶ ἄσημος πολίχνη. Σημαντικὰ αὐτῆς ἐρείπια, ναοὶ καὶ μητροπόλεις σῴζονται ἐν τῇ νῦν *Μεράουϊ*. Α. Θ. Σ.

Νάπη [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Λέσβου «ἐν τῷ Μεθύμνης πεδίῳ» (*Στράβ.* 426), ἐξ ἐσφαλμένης γραφῆς καὶ *Λάπη* ὀνομασθεῖσα. Κεῖται κατὰ Boutan (ἐσφαλμένως) παρὰ τὴν νῦν Κάπην καὶ κατὰ Koldewey παρὰ τὴν κώμην Ἁγία Παρασκευή. Ἐν αὐτῇ ναὸς καὶ παλαιότατον μνημεῖον τοῦ Ναπαίου Ἀπόλλωνος, τὸ ὁποῖον ἐπεσκέφθη ὁ Πέλοψ· ἴσως εἶναι τὰ κατὰ τὴν Κλοπεδὴν (ὑψίπεδον Κεραμιδωτή) ἐρείπια αἰολικοῦ ναοῦ τοῦ ΣΤ' π.Χ. αἰῶνος. Ὁ κάτοικος *Ναπαῖος*. Π. Ν. Π.

Ναπηγοῦς κώμη [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Λιμὴν καὶ κώμη τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας ἐπὶ τοῦ Ἀραβίου κόλπου καὶ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἐλισάρων (*Πτολεμ.* ΣΤ, ζ, 7, Nobbe). Εἶναι ἡ σύγχρονος Χοδεΐδα (πλάτ. 14°48' Β., μῆκ. 42°55' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 143: Jebel Teir to Perim island). Τὸ πλάτος ὁ δίδει ὁ Πτολεμαῖος, 15°, παρουσιάζει καταπλήσσουσαν ἀκρίβειαν, σφαλλόμενον μόνον κατὰ $^{1}/_{6}$ μοίρας. Ἀπαντᾷ καὶ ἡ γραφὴ *Ναυπηγοῦς κώμη*. Σ. Ε. Λ.

Ναπητῖνος κόλπος [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]· βλ. λ. *Ἱππωνιάτης κόλπος*. Ἐκαλεῖτο καὶ *Ποσειδωνιάτης, Λαμητῖνος* καὶ *Λαμητικός*.

Νάπιερ (Napier)· βλ. λ. *Ναίπιερ*.

Ναπλιώτης, ἢ **Σαλταμπάσης**· βλ. *Ἀχμὲτ πασᾶς*.

Ναπλοῦς, ἢ **Ναμπλοῦς**. Πόλις τοῦ σημερινοῦ κράτους τῆς Παλαιστίνης, ἕδρα ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως, ἥτις ὑπήγετο ἄλλοτε εἰς τὸν νομὸν Βηρυττοῦ. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 68 χλμ. ΒΑ. τῆς Ἰόππης. Ἡ ὅλη περίχωρος εἶναι κατάφυτος ἐκ κήπων, ἐλαιώνων καὶ γονίμων ἀγρῶν, παραγόντων καπνὰ καὶ σιτηρά, ἔχει δὲ ἄφθονα ὕδατα προερχόμενα ἀπὸ ἓξ πηγάς. Ὡς ἐκ τῆς θέσεως τῆς πόλεως, ἡ ἐμπορικὴ αὐτῆς κίνησις εἶναι μεγάλη. Κάτ. 25.000 περίπου, ἐξ ὧν 24.000 Μουσουλμᾶνοι, ἔχοντες 8 τζαμία, τῶν ὁποίων τὸ μεγαλύτερον, τὸ Δζαμὶ-ἐλ-κεμπίρ, ἦτο ἄλλοτε ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ἀνήκων εἰς τοὺς Ἰωαννίτας ἱππότας. Τὸ δεύτερον κατὰ μέγεθος τζαμίον λέγεται ἐκτισμένον εἰς τὴν θέσιν τῆς οἰκίας τοῦ Ἰακώβ. Ἐντὸς τῆς πόλεως ὑπάρχουσι 4 ναοί, ὧν ὁ μὲν εἷς ἀνήκει εἰς τοὺς ὀρθοδόξους, οἱ δὲ ἄλλοι εἰς τοὺς καθολικούς, πρὸς δὲ δύο συναγωγαί, ὧν μία τῶν *Σαμαρειτῶν* (βλ. λ.). οἵτινες προσεύχονται εἰς τὴν ἀρχαίαν σαμαρειτικὴν γλῶσσαν, ἂν καὶ σήμερον ὁμιλοῦσι τὴν ἀραβικήν. Εἶναι ἡ ἀρχαία *Σιχὲμ* (βλ.λ.), τὸ ὄνομά της δὲ εἶναι παραφθορὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος *Νεάπολις*, ἐπικρατήσαντος ἀπὸ τῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ Τίτου, ὅστις τὴν ὠνόμασε Flavia Neapolis. Ν. Μ.

Νάπο [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τῆς Σίφνου (πλάτ. 36° 57' 00" Β., μῆκ. 24° 46' 30" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1817: Siphano island), ἡ ἀν. τῆς νήσου ἐσχατιά. Ἐπιστέφεται ὑπὸ ἀρχαιοελληνικοῦ φρυκτωρικοῦ πύργου. Σ. Ε. Λ.

Νάπο (Napo) [*Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς Κολομβίας, πηγάζων ἐκ τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τῶν Ἄνδεων καὶ χυνόμενος εἰς τὸν Ἀμαζόνιον μετὰ ροῦν 1.150 χιλιομέτρων. Κυριώτεροι παραπόταμοί του εἶναι ὁ *Κόκα* καὶ ὁ *Ἀγκουαρίκο*, ἀριστεροί, καὶ *Κουρασάη*, δεξιός. Π. Γ. Λ.

Νάποκα [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Δακίας, ἐν τῇ Β. Dacia Porolissensis, κειμένη πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς πρωτευούσης αὐτῆς Πορολίσσου (*Πτολ.* Γεωγρ. III, 8, 4). Ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων ἦτο ἀποικία ρωμαϊκή. Εἶναι ἡ ρουμανικὴ πόλις *Κλοὺζ* (γερμ. *Κλάουζενμπουργκ*, καὶ οὑγγριστὶ *Κόλοζβαρ*). Α. Θ. Σ.

Ναπολεάο (Napoleâo, ἢ Napoleone), **Ἀρθοῦρος**. Πορτογάλος δεξιοτέχνης τοῦ κλειδοκυμβάλου, γεννηθεὶς τῷ 1843. Ἀπὸ τοῦ 1868 ἐγκατεστάθη εἰς Ρίον Ἰανέϊρον, ἔνθα ἵδρυσε μουσικὸν οἶκον. Γ. Σ.

Ναπολεὸν Βαντὲ (Napoléon-Vendée) [*Γεωγρ.*]. Ὄνομα δοθὲν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς αὐτοκρατορίας ἐν Γαλλίᾳ εἰς τὴν πόλιν *Ρὸς-σὺρ-Ὑὸν* (βλ. λ.).

Ναπολεονβὶλ (Napoléonville=Ναπολεοντόπολις) [*Γεωγρ.*]. Ὄνομα δοθὲν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς αὐτοκρατορίας ἐν Γαλλίᾳ εἰς τὴν πόλιν *Ποντιβὺ* (βλ.λ.). Χ. Δ.

ναπολεονία (ἡ) (Napoleonia) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μυρτανθῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος, τὴν *ναπολεονίαν τὴν πασσιφλοροειδῆ* (Napoleonia passiflora), ἥτις εἶναι δενδρύλλιον μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα καὶ ἄνθη μονήρη, παρεμφερῆ πρὸς τὰ τῆς *πασσιφλόρας*. Ἀ-

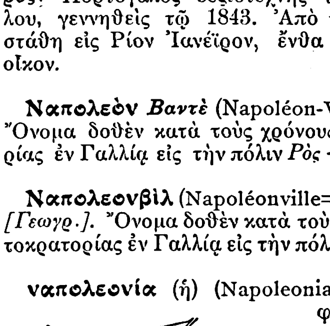

Ναπολεονία ἡ πασσιφλοροειδής. [α=τομὴ ἄνθους· β=τομὴ καρποῦ.]

Digitized by Google

παντᾷ εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀφρικῆς καὶ καλλιεργεῖται πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης πρὸς κόσμον. Δ. Ν. Π.

ναπολεόνιον (τὸ) *[Νομισμ.]*. Τὸ γαλλικὸν χρυσοῦν εἰκοσάφραγκον· βλ. λ. *λουδοβίκειον*.

ναπολεόντειος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν Ναπολέοντα, ὁ τοῦ Ναπολέοντος: «ναπολεόντειοι χρόνοι», «ἐποχὴ ναπολεόντειος», «ναπολεόντειος κῶδιξ».

—**Ναπολεόντειοι** *πόλεμοι [Στρατ. Ἱστορ.]*. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται οἱ ὑπὸ τῆς Γαλλίας καὶ τῶν ἑκάστοτε συμμάχων αὐτῆς διεξαχθέντες πόλεμοι κατὰ τὴν ἐποχὴν 1805—1815, τὴν ἐποχὴν δηλαδὴ τῆς πρώτης Γαλλικῆς αὐτοκρατορίας.

I.—ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ (1805).

[Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπὸ τὸ ὄνομα «*Γερμανία*» ἐνοεῖτο ἅπασα ἡ περιοχὴ τῆς Αὐστροουγγαρίας μετὰ τῶν διαφόρων γερμανικῶν κρατῶν (ἐξαιρέσει τῆς Πρωσσίας), ἀποτελοῦσα τὴν «Γερμανικὴν αὐτοκρατορίαν», ἧς αὐτοκράτωρ ἦτο ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας μέχρι τοῦ 1806, ὁπότε ἐστερήθη τοῦ τίτλου τοῦ «αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας» καὶ παρέμεινε μόνον «αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας».]

Ἡ Ἀγγλία, διὰ ν' ἀπομακρύνῃ πάντα κίνδυνον ἐναντίον τοῦ ἐδάφους της, προερχόμενον ἐκ τῆς περὶ τὸ τέλος τοῦ 1804 σχεδιασθείσης ἀποβάσεως ἐν αὐτῷ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, ἐπέτυχε τὸ θέρος τοῦ 1805 νὰ συγκροτήσῃ τὴν ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντος συμμαχίαν Ἀγγλίας—Ρωσίας—Σουηδίας—Αὐστρίας—Νεαπόλεως, ἀποφασίσασαν νὰ δράσῃ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ρήνου, ἵνα τοιουτοτρόπως, διὰ τῆς ἀπειλῆς ἐναντίον τοῦ γαλλικοῦ ἐδάφους, ἀπομακρυνθῇ ὁ ὄγκος τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ἐκ τῆς παρὰ τὴν Μάγχην γαλλικῆς περιοχῆς. Ὁ Ναπολέων ἐσχημάτισε τότε τὴν ἀντίθετον συμμαχίαν Γαλλίας—Ἱσπανίας—Ἰταλίας—Ὁλλανδίας—Βαυαρίας. Οἱ Σύμμαχοι ὠργάνωσαν πέντε στρατιὰς (περὶ τὰς 350.000 ἄνδρας) καὶ δι' αὐτῶν ἐσχεδίαζον νὰ δράσωσιν ὡς κάτωθι: ἡ αὐστρορρωσικὴ στρατιά, ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Μὰχ καὶ Κουτούζωφ, ν' ἀνέλθῃ πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ ἄνω Δουνάβεως, μεθ' ὃ νὰ εἰσβάλῃ εἰς Γαλλίαν διὰ τῆς Ἑλβετίας· μία αὐστριακὴ στρατιὰ ὑπὸ τὸν ἀρχιδοῦκα Κάρολον νὰ ἐπιτεθῇ ἐν Ἰταλίᾳ, μεθ' ὃ νὰ εἰσβάλῃ εἰς Γαλλίαν δι' Ἑλβετίας· ἑτέρα αὐστριακὴ στρατιὰ ὑπὸ τὸν ἀρχιδοῦκα Ἰωάννην νὰ καταλάβῃ τὸ Τυρόλον, χρησιμεύουσα διὰ τὸν μεταξὺ τῶν δύο πρώτων στρατιῶν σύνδεσμον· μία τέλος ἀγγλοσουηδικὴ στρατιὰ ν' ἀποβιβασθῇ εἰς Νεάπολιν καὶ κατόπιν συνενουμένη μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως, νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Πάδου ἵνα δράσῃ μετὰ τῆς στρατιᾶς τοῦ Καρόλου. Ἐπειδὴ ὅμως, μέχρις οὗ συντελεσθῶσιν αἱ συγκεντρώσεις αὗται, ἡ Ἀγγλία ἀνησύχει πολύ, βλέπουσα συνεχιζομένας τὰς γαλλικὰς συγκεντρώσεις εἰς τὴν περὶ τὴν Μάγχην περιοχήν, ἰδίως εἰς Βουλόνην, παρώτρυνε τὴν Αὐστρίαν νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐπιχειρήσεων, καὶ τότε ἡ αὐστριακὴ στρατιὰ τοῦ στρατηγοῦ Μὰχ προσεπέρασε τὸν ποταμὸν Ἴν (παρὰ τὰ αὐστροβαυαρικὰ σύνορα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης), εἰσήλασεν ἐντὸς τῆς Βαυαρίας περὶ τὰ μέσα Σεπτεμβρίου 1805, ἔφθασε μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ἴλλερ καὶ ἐστάθη ἐκεῖ, ἀναμένουσα τὴν ἄφιξιν τῶν Ρώσων. Τὴν τοποθεσίαν ταύτην ἐξέλεξε, διὰ νὰ δύναται ἀφ' ἑνὸς νὰ προβάλλῃ τὸν ποταμὸν ὡς κώλυμα, νὰ στηρίζῃ δὲ ἀφ' ἑτέρου τὰ ἑκατέρωθεν πλευρά της ἐπὶ τῶν φρουρίων τῆς Οὔλμ καὶ τῆς Μέμμινγκεν. Συγχρόνως ἡ αὐστριακὴ στρατιὰ τοῦ ἀρχιδουκὸς Καρόλου ἔσπευσε νὰ καταλάβῃ τὴν Λομβαρδίαν καὶ τὸ Πεδεμόντιον (Σαρδηνίαν). Ὁ Ναπολέων, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ σχεδίου τῆς ἀποβάσεως εἰς Ἀγγλίαν (οἱ Ἄγγλοι ἀπέκλεισαν τὸν γαλλικὸν στόλον εἰς Κάδιξ τὸ τέλος 1804 καὶ ἐνίκησαν τοῦτον εἰς τὴν ναυμαχίαν τοῦ Τραφάλγκαρ τῷ 1805), καὶ μετὰ τὰς πληροφορίας περὶ τῶν ἄνω συγκεντρώσεων τῶν συμμαχικῶν στρατῶν, κατέστρωσε σχέδιον ἀμύνης ἐν Ἰταλίᾳ δι' ὀλίγων δυνάμεων καὶ ἐσπευσμένης ἐπιθέσεως ἐν Γερμανίᾳ διὰ τοῦ ὄγκου τῶν δυνάμεών του, ἵνα τοιουτοτρόπως προσβάλῃ διαδοχικῶς τὰς ἀντιπάλους στρατιάς, τὰς κλιμακηδόν, ἀλλ' εἰς πολὺ μεγάλας ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεις, συγκεντρουμένας τότε ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Δουνάβεως (οἱ Ρῶσοι ἦτο ἀδύνατον νὰ φθάσωσι πρὸ τοῦ Ὀκτωβρίου), καὶ κατόπιν νὰ προχωρήσῃ. Πρὸς τοῦτο, περὶ τὰ μέσα Σεπτεμβρίου 1805, διέταξεν ὁ Ναπολέων τὴν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Μάγχης καὶ εἰς τὴν Βρετάνην εὑρισκομένην μεγάλην στρατιὰν (7 σώματα στρατοῦ καὶ ἐν ἱππικόν, ἐν ὅλῳ περὶ τὰς 200.000 ἄνδρας) ν' ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν καὶ νὰ προσπεράσῃ τὸν Ρῆνον μεταξὺ Στρασβούργου καὶ Μαγεντίας, ἵνα κατόπιν συγκεντρωθῇ βορείως τοῦ Δουνάβεως ἐπὶ τοῦ βαυαρικοῦ ἐδάφους, καθ' ὃν χρόνον τὸ σῶμα τοῦ Μασένα θὰ παρέμενεν ἐν Ἰταλίᾳ, τὸ τοῦ Βερναδότη εἰς Ἀννόβερον, τὸ δὲ τοῦ Μαρμὸν εἰς Ὁλλανδίαν, ἵνα προκαλύπτωσι πᾶσαν προέλασιν αὐστριακοῦ στρατεύματος διὰ Βοημίας. Ἤρχισεν οὕτω ἡ «ἐκστρατεία τῆς Γερμανίας», ἥτις χωρίζεται εἰς δύο περιόδους.

1) ***Ἐπιχειρήσεις ἄνω Δουνάβεως.*** Τὴν 26ην Σεπτεμβρίου 1805 ἡ Μεγάλη Στρατιὰ τοῦ Ναπολέοντος εὑρίσκετο ἱππαστὶ ἐπὶ τοῦ Ρήνου, ἔχουσα μέτωπον 200 περίπου χιλιομέτρων (Στρασβοῦργον—Μανχάιμ—Βυρτσμπούργκ) καὶ τότε ἤρχισεν ἐκτελοῦσα ἀλλαγὴν μετώπου (βλ. λ. *ἀλλαγὴ* [Στρατηγ.] καὶ σχ. 1 αὐτόθι), συγχρόνως δὲ μειοῦσα ὁλονὲν τὴν ἔκτασιν τοῦ μετώπου ἔφθασεν ἐν τέλει νὰ λάβῃ μέτωπον ἀντίθετον ἀκριβῶς τοῦ ἀρχικοῦ (στροφὴ καθ' ὁλόκληρον ἡμικύκλιον) καὶ ἐκτάσεως 60 μόνον χιλιομέτρων, ἵνα τοιουτοτρόπως ὑπερκερασθῇ καὶ κυκλωθῇ ὁ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἴλλερ αὐστριακὸς στρατός. Ὁ Μάχ, πληροφορηθεὶς περὶ τῆς προελάσεως τοῦ Ναπολέοντος, ἐσχημάτισε τὴν πεπλανημένην ἀντίληψιν ὅτι τὰ ἐναντίον του προχωροῦντα στρατεύματα ἦσαν ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ τῶν Γάλλων, ἐνῷ ὁ κύριος ὄγκος αὐτῶν θὰ ἐπήρχετο διὰ τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ (αἱ ἐπιτυχεῖς ἐπιδείξεις τοῦ γαλλικοῦ ἱππικοῦ πρὸς τὰς νοτίας ἐξόδους τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ συνέβαλον εἰς τὴν ἀποπλάνησίν του ταύτην), δι' ὃ δὲν μετήλλαξε διόλου μέτωπον. Τὴν 7ην Ὀκτωβρίου προσεπέρασαν οἱ Γάλλοι τὸν Δούναβιν, μετ' ἀγῶνα δοθέντα παρὰ τὸ Ντονοουέρθ (Donauwerth), ὁπότε ὁ Μὰχ ἀπέστειλε μίαν μεραρχίαν, ἵνα ἀπωθήσῃ αὐτούς, νομίζων πάντοτε ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ὀλίγων δυνάμεων· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἤλλαξε σκέψιν, καὶ τὴν μεραρχίαν μὲν ταύτην ἀφῆκε νὰ ἐκπληρώσῃ, ἐφ' ὅσον δυνηθῇ, τὴν ἐντολήν της, ὁ ἴδιος δὲ μετὰ τοῦ κυρίου ὄγκου τῶν δυνάμεών του προητοιμάσθη, ἵνα, ἐγκαταλείπων τὴν Βαυαρίαν, ὑποχωρήσῃ ἐντεῦθεν τοῦ ποταμοῦ Ἴν. Τὴν ἐπομένην, 8ην Ὀκτωβρίου, ἡ ἐν λόγῳ αὐστριακὴ μεραρχία ἡττήθη ὑπὸ τοῦ σώματος τοῦ Μυρὰ εἰς Οὐέρτινγκεν καὶ ἀπωθήθη πρὸς τὴν Οὔλμ. Κατὰ τὴν ἰδίαν ταύτην ἡμέραν ὁ Ναπολέων ἔπεμψε τὸ μὲν σῶμα τοῦ Σούλτ εἰς Ἄουγκσμπουργκ, ἵνα, ἐν περιπτώσει ὑποχωρήσεως τῶν Αὐστριακῶν, τοὺς ἀποκόψῃ, τὸ σῶμα τοῦ Μυρὰ εἰς Οὐέρτινγκεν, ἵνα ἀντεπεξέλθῃ κατὰ πάσης τυχὸν ἀποπείρας τῶν Αὐστριακῶν ἐναντίον τοῦ ἀριστεροῦ τῆς Μεγάλης Στρατιᾶς, τῆς μὴ προσπερασάσης ἀκόμη τὸν Δούναβιν, τὸ δὲ σῶμα τοῦ Νέϋ νὰ καταλάβῃ τὴν γέφυραν Γουνζσμπούργκ. Τὴν 9ην Ὀκτωβρίου ἀπεπειράθησαν οἱ Αὐστριακοὶ νὰ προχωρήσωσι πρὸς Ἄουγκσμπουργκ, ἀλλ' ἐπειδὴ καθ' ὁδὸν ἐπληροφορήθησαν τὴν ἀπώθησιν τῆς προαναφερθείσης μεραρχίας, ἤλλαξαν καὶ πάλιν σκέψιν καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐκκενώσωσι μὲν τὴν Βαυαρίαν, ἀλλὰ προσπερῶντες τὸν Δούναβιν, ἵνα διεκφύγωσι πρὸς Βοημίαν διὰ τῆς γεφύρας τοῦ Γούνζσμπουργκ· προσβληθέντες ὅμως τὴν ἰδίαν ταύτην ἡμέραν ὑπὸ τοῦ Νέϋ ὑπεχώρησαν πρὸς τὴν Οὔλμ, ἵνα διεκφύγωσι πρὸς Βοημίαν διὰ Νάρτλινγκεν. Ἐσφαλμέναι πληροφορίαι ἔπεισαν τὸν Ναπολέοντα ὅτι οἱ Ρῶσοι ἐπλησίαζον πρὸς τὸν Ἴν, δι' ὃ ἐσχημάτισε δύο φάλαγγας, αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς ἐφεδρείας ἐτάχθη εἰς θέσιν ἀναμονῆς, ἕτοιμος νὰ ἐνισχύσῃ ὅπου καὶ ὅτε παρίστατο ἀνάγκη. Μετὰ διαφόρους ἀγῶνας εἰς Χάσλαχ (Haslach) τὴν 11ην Ὀκτωβρίου, εἰς Ἔλχινγκεν (Elchingen) τὴν 14ην Ὀκτωβρίου καὶ τὰς ἐκ τῶν γενεῖ κινήσεις τοῦ Ναπολέοντος, τὰς φερομένας ὑπὸ τὸ ὄνομα «ἑλιγμὸς τῆς Οὔλμ» καὶ ἀποβλεπούσας εἰς τὴν ἀπώθησιν τῶν ὑπὸ τὸν Μὰχ Αὐστριακῶν πρὸς τὸ φρούριον τῆς πόλεως ταύτης, κατέλαβον τέλος οἱ Γάλλοι, τὴν 15ην Ὀκτωβρίου, τὰ δεσπόζοντα τῆς Οὔλμ ὑψώματα τοῦ Μιχελσμπέργκ, καὶ ἤρχισαν βομβαρδίζοντες ἰσχυρῶς τὸ φρούριον. Εὑρεθεὶς ὁ Μὰχ ὑπὸ τοιαύτην κατάστασιν, ἀπεφάσισε νὰ παραδώσῃ τοῦτο τὴν 25ην Ὀκτωβρίου, ἐὰν ἕως τότε δὲν κατέφθανον οἱ Ρῶσοι, ἵνα ἐπιφέρωσιν ἀντιπερισπασμὸν κατὰ τῶν Γάλλων πολιορκητῶν. Ἐπειδὴ ὅμως κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας εἶχον ἀπωθηθῆ πολλὰ αὐστριακὰ ἀποσπάσματα, ἀπελπισθεὶς ὁ Μάχ, προέβη τὴν 20ὴν Ὀκτωβρίου 1805 εἰς τὴν παράδοσιν τοῦ φρουρίου (βλ. λ. *Οὔλμ*), ἐνῷ εἶχεν ἀκόμη ἀρκετὴν ἐπάρκειαν τροφῶν καὶ ἠδύνατο νὰ παρατείνῃ ἀκόμη τὴν ἀντίστασιν.

2) ***Ἐπιχειρήσεις Μοραβίας.*** — Προέλασις πρὸς Βιέννην. Καθ' ἣν ἐποχὴν κατελήφθη ἡ Οὔλμ ὑπὸ τῶν Γάλλων, ἔφθασεν ἡ ρωσικὴ στρατιὰ τοῦ Κουτούζωφ εἰς τὸ ὕψος τοῦ Ἴν, ἐνῷ ἡ ἑτέρα ρωσικὴ στρατιὰ τοῦ Μπυξχόουντεν εὑρίσκετο ἀκόμη πολὺ ἀνατολικώτερον. Μαθὼν ὅμως ὁ Κουτούζωφ τὴν ἀποτυχίαν τῶν Αὐστριακῶν εἰς Οὔλμ, ἀπεφάσισε νὰ μὴ ἔλθῃ εἰς συμπλοκὴν μὲ τοὺς Γάλλους, καθ' ὃ διαθέτων πολὺ ὑποδεεστέρας δυνάμεις (ἡ ἑτέρα ρωσικὴ στρατιὰ θὰ ἐβράδυνε πολὺ νὰ ἔλθῃ εἰς ἐνίσχυσίν του), ἀλλὰ ν' ἀποσυρθῇ πρὸς τὸ Κρέμς, ἵνα ἐκεῖθεν προσπεράσῃ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως, καί, προβάλλων τὸν ποταμὸν τοῦτον ὡς κώλυμα, παραμείνῃ ἐν ἀμυντικῇ θέσει μέχρι τῆς ἀφίξεως τῆς ἑτέρας ρωσικῆς στρατιᾶς. Ἀλλ' ὁ Ναπολέων ἐσκέφθη νὰ ἐπιτεθῇ ταχέως κατὰ τῶν Ρώσων, ἵνα δυνηθῇ νὰ προσβάλῃ καὶ τούτους, διατελοῦντας κατανεμημένους. Διό, ἀφοῦ συνεκέντρωσε τὸν στρατόν του ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἰζάρ, προὐχώρησεν ἀπὸ τῆς 25ης Ὀκτωβρίου διὰ τριῶν φαλάγγων καὶ διὰ μιᾶς μικρᾶς ἀριστερᾶς πλαγιοφυλακῆς, ἀκολουθησάσης τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως, πρὸς τὰς ἐν τῷ σχήματι 1 ἐμφαινομένας κατευθύνσεις, τάξας συγχρόνως τὸ σῶμα τοῦ Νέϋ πρὸς τὸ Ἰνσμπρὺκ (Innsbrück) διὰ τὴν κάλυψιν τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ του ἀπὸ νότου, καὶ διατάξας τὴν δεξιὰν (νοτίαν) φάλαγγα ν' ἀπειλήσῃ τὰ νῶτα τῶν Ρώσων, ἐὰν τυχὸν οὗτοι ἀπεπειρῶντο ν' ἀμυνθῶσι, χρησιμοποιοῦντες ὡς κώλυμα παραπόταμόν τινα τοῦ Δουνάβεως· ἵνα δὲ παράσχῃ τὸν χρόνον ἀναπτύξεως τῶν διαφόρων μονάδων πρὸς μάχην, ἔταξεν ἰσχυρὰν ἐμπροσθοφυλακὴν ἐξ ἱππικοῦ καὶ γρεναδιέρων ὑπὸ τὸν Μυρὰ (ναπολεόντειον δόγμα περὶ στρατηγικῆς ἐμπροσθοφυλακῆς). Ἐπειδὴ ὅμως, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, οἱ Ρῶσοι τοῦ Κουτούζωφ εἶχον ἤδη ὑποχωρήσει ἀνατολικῶς τοῦ Ἴν καὶ ἐπεζήτουν τὴν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως προσπέρασιν, ὁ Ναπολέων δὲν εὗρε πρὸ αὐτοῦ εἰμὴ μόνον ρωσικὰς ὀπισθοφυλακάς, ἀγωνιζομένας ἵνα ἐπιβραδύνωσι τὴν γαλλικὴν προέλασιν. Ἅμα ὅμως ὁ Μυρὰ προσήγγισε τὴν Βιέννην, περιέπεσεν εἰς τὸ σφάλμα τοῦ νὰ προχωρήσῃ πρὸς ταύτην τὴν 11ην Νοεμβρίου, παραμελήσας τοιουτοτρόπως τὴν ἐντολήν του πρὸς προκαλύψεως τῆς στρατιᾶς, παραβλέψας δηλαδὴ τὴν στρατηγικὴν ἀρχὴν ὅτι τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν ἀποτελεῖ ὁ ἀντίπαλος στρατὸς καὶ οὐχὶ ποτὲ αἱ πόλεις. Τὸ σφάλμα τοῦτο εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ φέρῃ ἐπί τι χρονικὸν διάστημα εἰς πολὺ δύσκολον θέσιν τὸ σῶμα τοῦ Μορτιέ, ἀποκαλυφθὲν ἐνώπιον ἰσχυροτάτων ἐχθρικῶν δυνάμεων. Ὁ Ναπολέων ἐπετίμησε τότε νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν προέλασιν, ἵνα ἀποκόψῃ τοὺς Ρώσους, κατώρθωσε δὲ ἡ ἐμπροσθοφυλακή του νὰ φθάσῃ εἰς Χολλαμπρούν τὴν 16ην Νοεμβρίου (προσπεράσασα τὸν Δούναβιν διὰ στολίσκου ἐξ 150 πλοιαρίων), ὀλίγον τι πρὸ τῆς ἐκεῖ ἀφίξεως τῶν Ρώσων, καὶ θὰ ἐπετύγχανε τὴν κύκλωσίν των, ἐὰν δὲν παρεσύρετο ὁ Μυρὰ εἰς ἀσκόπους συνεννοήσεις περὶ ἀνακωχῆς, αἵτινες ἔδωκαν εἰς τοὺς Ρώσους τὸν καιρὸν νὰ διεκφύγωσι πρὸς Ὀλμοῦτζ («Μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξεύρω λέξεις, ὅπως σᾶς ἐκφράσω τὴν ἀπαρέσκειάν μου», ἔγραφεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ Ναπολέων πρὸς τὸν Μυρά). Ὁ Ναπολέων ἀνέκοψε τὴν περαιτέρω καταδίωξιν ἅμα ὡς ἔφθασεν εἰς Μπρύν.

Κατὰ τὴν ἰδίαν ταύτην ἐποχήν, **ὁ ἐν Ἰταλίᾳ** γαλλικὸς στρατὸς τοῦ Μασένα εἶχε καταλάβει τὴν Βερόναν, μετὰ δὲ τὴν νίκην **τῶν Γάλλων εἰς Οὔλμ** ἐπετέθη κατὰ τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ **τοῦ Καρόλου** εἰς Καλντιέρο (30 Ὀκτωβρίου **1805**), ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἐπιφέρῃ ὁριστικὰ ἀποτελέσματα. **Ὁ Κάρολος**, ἅμα ἐπληροφορήθη περὶ **τῆς προελάσεως**

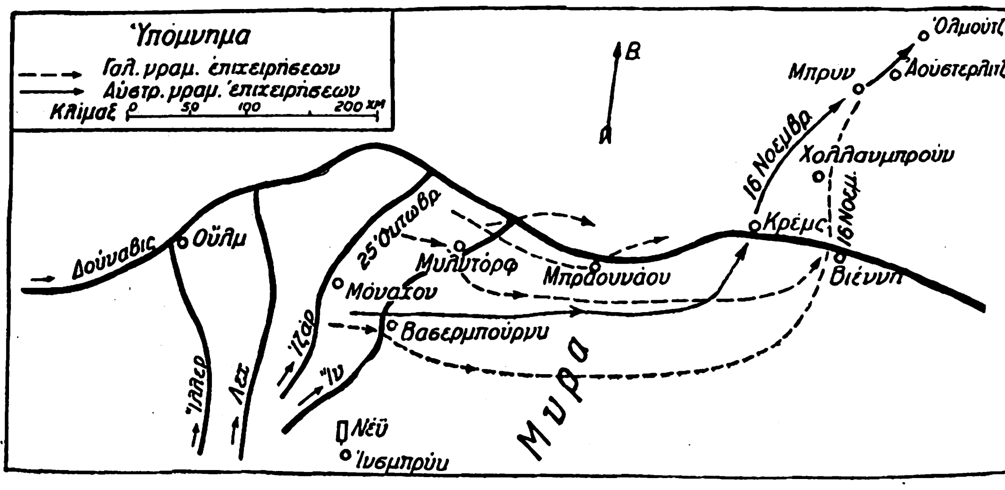

Σχ. 1. *Ἐπιχειρήσεις ἐν Γερμανίᾳ τῷ 1805.*

Digitized by Google

τοῦ Ναπολέοντος εἰς Βιέννην, ὑπεχώρησεν ἐξ Ἰταλίας καὶ ἐσταμάτησεν ἐπ' ὀλίγον εἰς Λέϋμπαχ (Layback), ἵνα ἀναμείνῃ τὸν ἀρχιδοῦκα Ἰωάννην ἐρχόμενον ἐκ Τυρόλου, ὁπότε ἀμφότεροι ἐπεζήτησαν νὰ σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν τῶν ἐπιλοίπων Αὐστριακῶν, ἀλλὰ παρημποδίσθησαν ὑπὸ τοῦ Μαρμόν, τοῦ σταλέντος πρὸς τὴν Γκράτς. Τοιουτοτρόπως, τὸ τέλος Νοεμβρίου 1805, ὁ μὲν κύριος ὄγκος τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ (Αὐστρορρῶσοι) εὑρίσκετο συγκεντρωμένος περὶ τὴν Ὀλμοῦτς καὶ εἶχεν ἀποφασίσει τὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον τῶν Γάλλων, πεποιθὼς ἐπὶ τὴν ἀριθμητικὴν αὐτοῦ ὑπεροχήν, χωρὶς ν' ἀναμένῃ τὴν ἄφιξιν τῶν στρατιῶν τῆς Ἰταλίας καὶ τοῦ Τυρόλου, καθὼς καὶ τῶν νέων ρωσικῶν στρατιῶν τοῦ Μπαγράτιον καὶ τοῦ Μπυξχόουντεν, οἱ δὲ Γάλλοι εὑρίσκοντο συγκεντρωμένοι περὶ τὴν Μπρύν, προκαλυπτόμενοι ἐξ ὅλων τῶν κατευθύνσεων καὶ ἔχοντες καταλλήλους διατάξεις, ἵνα δύνανται ν' ἀντεπεξέλθωσιν ἐναντίον ἑνὸς ἑκάστου τῶν πιθανῶν σχεδίων τῶν Συμμάχων. Τὰ σχέδια ταῦτα ἠδύναντο νὰ ὦσι δύο: ἢ οἱ σύμμαχοι θ' ἀνέμενον τὰς στρατιὰς Ἰταλίας καὶ Τυρόλου, ὁπότε ὁ Ναπολέων δὲν θὰ τοῖς ἐπέτρεπε τὴν συνένωσιν, ἀλλὰ θὰ ἔσπευδε νὰ ἐπιτεθῇ ἐγκαίρως κατὰ τῶν ἐν Ὀλμοῦτς Αὐστρορρώσων, ἢ οἱ Σύμμαχοι δὲν θ' ἀνέμενον τὰς ἐν λόγῳ στρατιάς, ἀλλὰ θὰ ἐπετίθεντο ὡς εἶχον κατὰ τῶν Γάλλων, ὁπότε ὁ Ναπολέων θ' ἀνέμενε τούτους ἐπὶ καταλλήλου τοποθεσίας, καραδοκῶν τὴν στιγμὴν ν' ἀντιστρέψῃ τὴν κατάστασιν καὶ ν' ἀναλάβῃ αὐτὸς τὴν ἐπίθεσιν. Οἱ σύμμαχοι ἠκολούθησαν τὸ δεύτερον τοῦτο σχέδιον, ἐπηκολούθησε δὲ τὴν 2αν Δεκεμβρίου 1805 ἡ μάχη τοῦ *Ἄουστερλιτς* (βλ. λ.), ἡ ἀποβᾶσα θριαμβευτικὴ διὰ τοὺς Γάλλους.

Ὁ Ναπολέων ἀπεδέχθη τὰς προτάσεις περὶ ἀνακωχῆς καὶ τότε ἐπηκολούθησαν διαπραγματεύσεις, ἀπολήξασαι εἰς τὴν συνθήκην τῆς Πρεσμπούργκ τῆς 27ης Δεκεμβρίου 1805.

II.—ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΩΣΣΙΑΣ (1806). Λόγῳ τῶν διαφόρων διπλωματικῶν διενέξεων, τῶν ἐπελθουσῶν μετὰ τὴν ἀπόβασιν ἀγγλικοῦ στρατοῦ εἰς Δαλματίαν καὶ ρωσικοῦ εἰς Κάτταρον, ὁ Ναπολέων ἀνέκοψε τὴν εἰς Γαλλίαν ἐπάνοδον τῆς Μεγάλης Στρατιᾶς καὶ διέταξε τὴν εἰς Βαυαρίαν καὶ Βυρτεμβέργην παραμονὴν ὅλων τῶν σωμάτων τῆς στρατιᾶς ταύτης, ἐξαιρέσει τῆς φρουρᾶς, ἐπανελθούσης μόνης εἰς Παρισίους, καὶ τοιουτοτρόπως τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1806 ὁ γαλλικὸς στρατὸς (περὶ τὰς 175.000 ἄνδρες) ἦτο κατανεμημένος ὡς κάτωθι: τὸ 2ον σῶμα (Μαρμὸν) εἰς Δαλματίαν, τρία σώματα (1ον τοῦ Βερναδόττη, 3ον τοῦ Νταβοῦ, 5ον τοῦ Λὰν) εἰς τὴν περιοχὴν Ἀνσπὰχ (εἰς Βαυαρίαν) ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Μάϊν μὲ μέτωπον πρὸς βορρᾶν, προκαλυπτόμενα ἐκ μὲν τῆς κατευθύνσεως τῆς Πρωσσίας διὰ τμημάτων ταχθέντων εἰς Σβάϊνφούρτ (Schweinfurt), ἐκ τῆς Αὐστρίας διὰ σώματος (4ου τοῦ Σοὺλτ) ταχθέντος εἰς Πασσάου καὶ ἐκ τῆς Ἔσσης διὰ σώματος (τοῦ 7ου τοῦ Ὠζερώ, ταχθέντος εἰς Φραγκφούρτην, τέλος δὲ τὸ 6ον σῶμα (Νεῦ) καὶ τὸ ἱππικὸν (Μυρὰ) νοτίως τοῦ Δουνάβεως ὡς ἐφεδρεία. Τὸ θέρος 1806 ὁ Ναπολέων συνήνωσε τὰ νότια γερμανικὰ κράτη (πρόθυμα ν' ἀποχωρισθῶσι τῆς Αὐστρίας) εἰς τὴν ἀποκληθεῖσαν «συνομοσπονδίαν τοῦ Ρήνου» (confédération du Rhin), ἧς προστάτης ἐγένετο ὁ Ναπολέων, καταργηθείσης τῆς «Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας», τοῦ δὲ τέως αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας περιορισθέντος εἰς τὸν τίτλον τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας. Ἅμα ὡς εἶδε τοῦτο ἡ Πρωσσία, ἠθέλησε νὰ συνενώσῃ αὐτὴ τὰ βόρεια γερμανικὰ κράτη εἰς «γερμανικὴν συνομοσπονδίαν», ἧς προστάτις ἐκηρύχθη αὐτή, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Ναπολέων ἀντετάχθη κατηγορηματικῶς κατὰ τῆς συγκροτήσεως τοιαύτης συνομοσπονδίας, ἡ Πρωσσία, ἤρχισεν ἀμέσως παρασκευαζομένη πρὸς πόλεμον, καί, ἀφοῦ συνῆψε συμμαχίαν μετὰ τῆς Ρωσίας ὑποσχεθείσης τὴν ἀποστολὴν 60.000 ἀνδρῶν, ἀπέστειλε τὴν 9ην Ὀκτωβρίου 1806 ὑβριστικὸν τελεσίγραφον πρὸς τὸν Ναπολέοντα, εἰς ὃ οὗτος ἀπηξίωσε ν' ἀπαντήσῃ, ὁπότε ἡ Πρωσσία ἐκήρυξεν αὐθωρεὶ τὸν πόλεμον, χωρὶς ν' ἀναμείνῃ τὴν ἄφιξιν τῶν Ρώσων, ὑποπεσοῦσα εἰς τὸ ἴδιον σφάλμα, εἰς ὃ τὸ προηγούμενον ἔτος εἶχεν ὑποπέσει ἡ Αὐστρία. Οἱ Πρῶσσοι συνεκέντρωσαν τότε περὶ τὰς 170.000 περίπου ἄνδρας ὀργανωθέντας εἰς δύο στρατιάς, τὴν μὲν ἐξ 100.000 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν δοῦκα τῆς Βρουνσβίκης, τὴν δ' ἐξ 60.000 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν πρίγκιπα Χοχενλόε, ἐχούσας ὡς ἐφεδρείαν περὶ τὰς 15.000 ἄνδρας ὑπὸ τὸν πρίγκιπα τῆς Βυρτεμβέργης, ταχθεῖσαν βορειοανατολικῶς τοῦ Ἔλβα. Οἱ Πρῶσσοι κατέστρωσαν τὸ σχέδιον τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τῶν συγκοινωνιῶν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ καὶ συγχρόνως κατὰ τοῦ μετώπου τῶν Γάλλων (αἱ πληροφορίαι των τοὺς εἶχον βεβαιώσει ὅτι αἱ μὲν συγκοινωνίαι ἦσαν ἀφύλακτοι, τὸ δὲ μέτωπον μὲ πολὺ μεγάλα διάκενα, συνεπῶς μὲ τὰς μονάδας μὴ ἀλληλοπλαγιοφυλασσομένας).

Ὁ Ναπολέων συνέλαβε σχέδιον παρεμφερὲς πρὸς τὸ τοῦ προηγουμένου ἔτους ἐναντίον τῶν Αὐστριακῶν, ἀποβλέπον εἰς προσπέρασιν τοῦ Δρυμοῦ τῆς Θουριγγίας (Thuriger Wald), ὑπερκέρασιν εἶτα τῶν Πρώσσων κατὰ τὸ ἀριστερὸν πλευρόν των καὶ κύκλωσιν αὐτῶν, προέλασιν δὲ μετὰ τοῦτο πρὸς Βερολῖνον. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἐν λόγῳ σχεδίων, οἱ ἀντίπαλοι συνεκεντρώθησαν ὡς ἐν τῷ σχήματι 2 ἐμφαίνεται· εἶχον δηλαδὴ τάξει οἱ Πρῶσσοι τὰς στρατιὰς τοῦ Βρούνσβικ εἰς Ἐρφούρ, τοῦ Χολενλόε εἰς Ἰέναν, καὶ τὴν ἐφεδρείαν εἰς Μαγδεμβοῦργον, ἀλλά, μετὰ πολλὰς ἀντιγνωμίας καὶ συζητήσεις, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἀνωτάτη πρωσσικὴ διοίκησις δὲν εἶχε μεγάλην ἐπιβολὴν (ὁ Χοχενλόε, καίτοι ὑφιστάμενος, ἐθεωρεῖτο ἐν τούτοις ἰσότιμος πρὸς τὸν Βρούνσβικ), συνεπαγαγούσας τὸ ἀμφίβολον καὶ τὸ ἐν πάσῃ στιγμῇ μεταβλητόν. Οἱ δὲ Γάλλοι εἶχον τὸν κύριον ὄγκον (4 σώματα στρατοῦ) εἰς περιοχὴν Ἀνσπὰχ-Νυρεμβέργη καὶ προκαλυπτικὰ ἀποσπάσματα ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Μάϊν, ἵνα τοιουτοτρόπως δύνανται ν' ἀντιμετωπίσωσιν ἁπάσας τὰς πιθανὰς περιπτώσεις.

Ἡ προέλασις τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ἤρχισε τὴν 3ην Ὀκτωβρίου 1806 διὰ τριῶν φαλάγγων: ἀριστερᾶς ἐκ τῶν 5ου καὶ 7ου, κεντρικῆς ἐκ τῶν 3ης, φρουρᾶς καὶ ἱππικοῦ, δεξιᾶς ἐκ τῶν 4ου καὶ 6ου, κατευθυνθεισῶν ὡς ἐν τῷ σχήματι 2 ἐμφαίνεται.

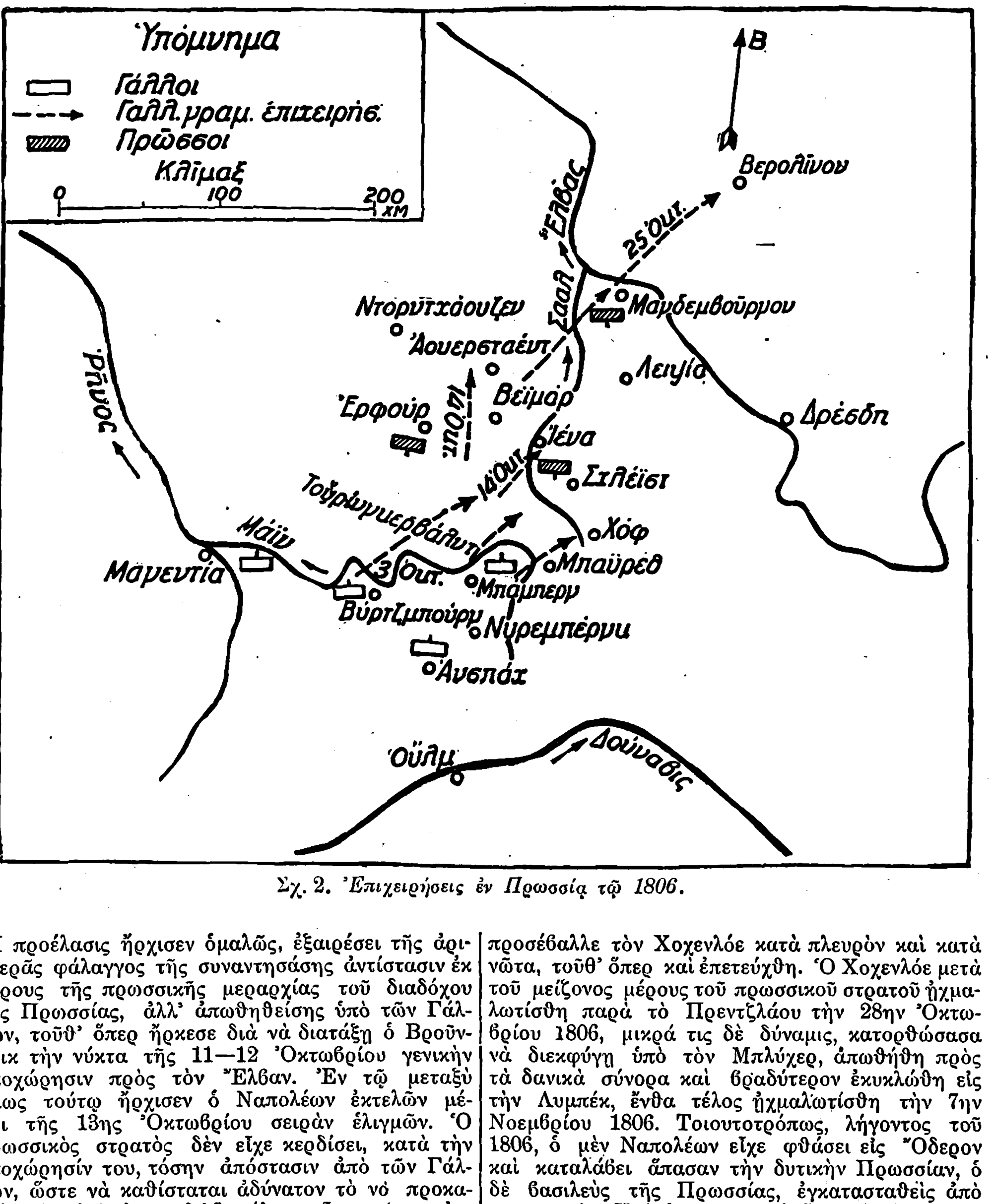

Σχ. 2. *Ἐπιχειρήσεις ἐν Πρωσσίᾳ τῷ 1806.*

Ἡ προέλασις ἤρχισεν ὁμαλῶς, ἐξαιρέσει τῆς ἀριστερᾶς φάλαγγος τῆς συναντησάσης ἀντίστασιν ἐκ μέρους τῆς πρωσσικῆς μεραρχίας τοῦ διαδόχου τῆς Πρωσσίας, ἀλλ' ἀπωθηθείσης ὑπὸ τῶν Γάλλων, τοῦθ' ὅπερ ἤρκεσε διὰ νὰ διατάξῃ ὁ Βρούνσβικ τὴν νύκτα τῆς 11—12 Ὀκτωβρίου γενικὴν ὑποχώρησιν πρὸς τὸν Ἔλβαν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως τούτῳ ἤρχισεν ὁ Ναπολέων ἐκτελῶν μέχρι τῆς 13ης Ὀκτωβρίου σειρὰν ἑλιγμῶν. Ὁ πρωσσικὸς στρατὸς δὲν εἶχε κερδίσει, κατὰ τὴν ὑποχώρησίν του, τόσην ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν Γάλλων, ὥστε νὰ καθίσταται ἀδύνατον τὸ νὸ προκαταληφθῇ ὑπ' αὐτῶν, δι' ὃ μάλιστα ἦτο κάπως ἀμφίβολον ἂν θὰ εἶχε τὸν χρόνον νὰ ταχθῇ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἔλβα, προβάλλων τὸν ποταμὸν τοῦτον ὡς κώλυμα. Ὁ Ναπολέων ἔσπευσε τότε νὰ προλάβῃ τοὺς Πρώσσους ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἔλβα, ἐλπίζων πάντοτε νὰ δυνηθῇ νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ βασικὸν του σχέδιον, δηλαδὴ τὸ τῆς ὑπερκεράσεως αὐτῶν, δι' ὃ καὶ ἐσχεδίαζε νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τὴν 15ην Ὀκτωβρίου κατὰ τῶν Πρώσσων, ἐξαναγκαζομένων ἐν τῷ μεταξὺ νὰ λάβωσι μέτωπον ἀντίστροφον (ἀλλαγὴ μετώπου καθ' ὁλόκληρον ἡμικύκλιον), ἵνα δυνηθῶσι ν' ἀντιμετωπίσωσι τοὺς ἐκ τῶν νώτων των ἐπερχομένους Γάλλους· δὲν τὸ κατώρθωσεν ὅμως, καθόσον τὴν 14ην Ὀκτωβρίου (μίαν ὁλόκληρον ἡμέραν πρὸ τῆς προσχεδιασθείσης διὰ μάχην) προσέκρουσε τὸ μὲν σῶμα τοῦ Νταβοῦ ἐναντίον τοῦ κυρίου ὄγκου τῶν Πρώσσων (στρατιᾶς τοῦ Βρούνσβικ), ὁλόκληρος δ' ὁ γαλλικὸς ὄγκος ἐναντίον τῆς πρωσσικῆς στρατιᾶς τοῦ Χοχενλόε, καὶ τότε ἐπηκολούθησαν ἐντὸς τῆς ἰδίας ἡμέρας (τὴν 14ην Ὀκτωβρίου 1806) δύο συγχρόνως μάχαι, ἡ τῆς *Ἰένας*, καθ' ἣν ὁ ὄγκος τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ἐπετέθη κατὰ τῆς μικρᾶς πρωσσικῆς στρατιᾶς τοῦ Χοχενλόε καὶ ἐνίκησε ταύτην, καὶ ἡ τῆς *Ἀουερστάεντ* (Auerstaedt), καθ' ἣν τὸ σῶμα τοῦ Νταβοῦ ἐπετέθη καθ' ὁλοκλήρου τῆς πρωσσικῆς στρατιᾶς τοῦ Βρούνσβικ καὶ ἐνίκησε ταύτην κατὰ κράτος (βλ. λ. *Ἰένα* καὶ *Ἀουερστάεντ*). Εὐθὺς ἀμέσως ἀπὸ τῆς 15ης Ὀκτωβρίου ἐπηκολούθησε καταδίωξις, καταστᾶσα μνημειώδης ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἐναντίον τῶν ἐν ἀξιοθρηνήτῳ συμφυρμῷ ὑποχωρησάντων Πρώσσων, οἵτινες μόλις κατώρθωσαν ν' ἀνασυγκροτηθῶσι κάπως εἰς Νορντχάουζεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Χοχενλόε (ὁ Βρούνσβικ ἀντικατεστάθη εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὴν ἧτταν του), καὶ ἐκεῖθεν νὰ ἀκολουθήσωσι τὴν πρὸς Μαγδεμβοῦργον ἄγουσαν. Ὁ Ναπολέων, ἀποβλέψας τότε εἰς τὴν παρεμπόδισιν τῆς συνενώσεως τῶν Ρώσων μετὰ τῶν Πρώσσων, διὰ μὲν δύο σωμάτων ἐπολιόρκησε τὸ Μαγδεμβοῦργον, διὰ δὲ τῶν λοιπῶν ἐπορεύθη πρὸς Βερολῖνον, εἰς ὃ εἰσῆλθε τὴν 25 Ὀκτωβρίου. Πληροφορηθεὶς τότε ὁ Ναπολέων ὅτι ὁ Χοχενλόε, ἀφοῦ ἀφῆκε μικράν τινα δύναμιν εἰς Μαγδεμβοῦργον, ἐπορεύετο πρὸς τὸ Στέτιν, ἐξαπέστειλε τὸ ἱππικὸν τοῦ Μυρὰ νὰ ἀποκόψῃ τὴν πρὸς τὴν πόλιν ταύτην ὁδόν, καθ' ὃν χρόνον δι' ἑτέρων σωμάτων θὰ προσέβαλλε τὸν Χοχενλόε κατὰ πλευρὸν καὶ κατὰ νῶτα, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐπετεύχθη. Ὁ Χοχενλόε μετὰ τοῦ μείζονος μέρους τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ ᾐχμαλωτίσθη παρὰ τὸ Πρεντζλάου τὴν 28ην Ὀκτωβρίου 1806, μικρά τις δὲ δύναμις, κατορθώσασα νὰ διεκφύγῃ ὑπὸ τὸν Μπλύχερ, ἀπωθήθη πρὸς τὰ δανικὰ σύνορα καὶ βραδύτερον ἐκυκλώθη εἰς τὴν Λυμπέκ, ἔνθα τέλος ᾐχμαλωτίσθη τὴν 7ην Νοεμβρίου 1806. Τοιουτοτρόπως, λήγοντος τοῦ 1806, ὁ μὲν Ναπολέων εἶχε φθάσει εἰς Ὄδερον καὶ καταλάβει ἅπασαν τὴν δυτικὴν Πρωσσίαν, ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας, ἐγκατασταθεὶς ἀπὸ καιροῦ εἰς Καίνιξμπεργκ, μὴ ἔχων πλέον εἰμὴ ἐλαχίστας μόνον δυνάμεις, ἀνέμενε τὴν ἐν τῇ ἀνατολικῇ Πρωσσίᾳ ἄφιξιν τῶν Ρώσων.

III.—ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΩΝΙΑΣ (1806—1807). Μετὰ τὴν ὁριστικὴν ἐκμηδένισιν τῆς Πρωσσίας, ἐπῆλθεν ὁ Ναπολέων, τὸν Νοέμβριον 1806, κατὰ τῆς Πολωνίας, προχωρήσας πρὸς τοῦτο μέχρι τοῦ Βιστούλα καὶ καταλαβὼν τὴν Βαρσοβίαν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ καταστήσῃ ταύτην βάσιν διὰ τὰς περαιτέρω ἐπιχειρήσεις. Ἐπροτίμησε δὲ τὴν Πολωνίαν, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἵνα παρακωλύσῃ τὴν ἄμεσον ἐνίσχυσιν τῆς Πρωσσίας, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἐξεγέρσεως τῶν Πολωνῶν, ἀποβλεπόντων εἰς τὴν ἀποκατάστασιν πολωνικοῦ κράτους. Αἱ ἑκατέρωθεν διατιθέμεναι δυνάμεις ἦσαν: Ρῶσοι περὶ τὰς 120.000 ἄνδρες, κατανεμημένοι εἰς τρεῖς στρατιάς, 1ην ὑπὸ τὸν Μπένιγκσεν, 2αν ὑπὸ τὸν Μπυξχόουντεν, 3ην ὑπὸ τὸν Ἔσσεν, χρησιμεύουσαν ὡς ἐφεδρείαν, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ τὰ ὑπολείμματα τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ (15.000 ἄνδρες) ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Λεστόκ, ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ρώσου στρατάρχου Καμίνσκι· Γάλλοι περὶ τοὺς 160.000,

Digitized by Google

δηλαδὴ ἡ ἰδία Μεγάλη στρατιὰ ἡ διεξαγαγοῦσα καὶ τὰς κατὰ τῆς Πρωσσίας ἐπιχειρήσεις, χρησιμοποιήσασα ἅμα καὶ τὸν ϐαυαρικὸν καὶ τὸν ϐυρτεμϐεργιακὸν στρατὸν διὰ τὴν κατοχὴν τῆς ἀνατολικῆς Πρωσσίας καὶ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν αὐστριακῶν μεθορίων, πρὸς δὲ τὸν ὁλλανδικὸν στρατὸν διὰ τὴν φύλαξιν τῶν συγκοινωνιῶν. Ὁ γαλλικὸς στρατὸς εὑρίσκετο ἤδη εἰς ἀπόστασιν 800 χιλιομέτρων ἀπὸ τοῦ Ρήνου. Τὰς ἀρχὰς Νοεμϐρίου 1806 ἤρχισεν ἡ προέλασις τῶν Γάλλων πρὸς τὸν Βιστούλαν, τὴν 27ην Νοεμϐρίου κατελήφθη ἡ Βαρσοϐία, καὶ κατ' αὐτὴν ἀκριϐῶς τὴν ἐποχὴν ἡ διάταξις τῶν ἀντιπάλων στρατευμάτων ἦτο ἡ ἐν τῷ σχήματι 3 ἐμφαινομένη. Ὁ Ναπολέων κατέστρωσε τὸ σχέδιον νὰ προσπεράσῃ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Βιστούλα καθ' ὅλον τὸ μέτωπον Τὸρν-Βαρσοϐία, μεθ' ὅ, λαμϐάνων μέτωπον πρὸς ἀνατολάς, περιστρεφόμενος περὶ πόλον τὸ δεξιόν του (τὸ παρὰ τὴν Βαρσοϐίαν), νὰ ὑπερκεράσῃ τὸ δεξιὸν τῶν Ρώσων, νὰ τοὺς ἀποχωρίσῃ ἀπὸ τοὺς Πρώσσους, καὶ εἶτα νὰ τοὺς ἀπωθήσῃ πρὸς τὸν Μπούγκ, ἀνέλαϐεν ὁ Μπένιγκσεν, ὅστις τότε, παρ' ὅλην τὴν δριμύτητα τοῦ χειμῶνος, ἠθέλησε ν' ἀναλάϐῃ ἐπιχειρήσεις τὸν Ἰανουάριον 1807, καταστρώσας τὸ σχέδιον τῆς ἀποχωρήσεως πρὸς ϐορρᾶν, καλυπτομένου τοῦ ἑλιγμοῦ διὰ τῶν δασῶν τῆς κοιλάδος τοῦ κάτω Ναρίου, καὶ εἶτα τῆς αἰφνιδιαστικῆς ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ γαλλικοῦ πλευροῦ, ἵνα τοιουτοτρόπως ἀπωθῶσιν οἱ Γάλλοι πρὸς νοτιοδυσμὰς καὶ τοῖς ἀποκόπτωσιν αἱ συγκοινωνίαι. Ἀλλ' ὁ Ναπολέων, ἐγκαίρως ἀντιληφθεὶς τὰς ἐνεργείας ταύτας τῶν Ρώσων, διέταξεν αὐθωρεί, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ σῶμα τοῦ ἀριστεροῦ (τὸ τοῦ Βερναδότη) νὰ ὑποχωρήσῃ πάραυτα, φροντίζον ταυτοχρόνως νὰ συμπαρασύρῃ διαρκῶς πρὸς αὐτὸ τοὺς Ρώσους, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν συγκέντρωσιν ἁπάντων τῶν σωμάτων περὶ τὸ Ἀλλανσταΐν, ἵνα ἐκεῖθεν ἐπιπέσῃ κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ τῶν Ρώσων καὶ τοὺς ἀπωθήσῃ πρὸς τὸν κάτω ροῦν τοῦ Βιστούλα καὶ ἐνδεχομένως πρὸς τὴν θάλασσαν. Δυστυχῶς ὅμως διὰ τὸν Ναπολέοντα, ἡ περὶ τοῦ ἑλιγμοῦ τούτου διαταγὴ πρὸς τὸν Βερναδότην περιέπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Ρώσων, συλλαϐόντων αἰχμάλωτον τὸν κομιστὴν αὐτῆς Γάλλον ἀξιωματικόν, καὶ τότε ὁ Μπένιγκσεν ἀνεκάλεσεν ἀμέσως τὰ μᾶλλον προκεχωρημένα τμήματά του, εἰς τρόπον ὥστε, ἅμα ὁ Ναπολέων ἤρχισε προελαύνων ἐξ Ἀλλανσταΐν πρὸς ϐορρᾶν, δὲν συνήντησε ρωσσικὸν πλευρόν, ἀλλ' ὁλόκληρον τὸν ὄγκον τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ συγκεντρωμένον περὶ τὸ Ἐϋλὼ μὲ μέτωπον πρὸς νότον, συνεπῶς δυνάμενον ν' ἀντιμετωπίσῃ τὴν γαλλικὴν ἐπίθεσιν. Ἐπηκολούθησε τὴν 8ην Φεβρουαρίου 1807 ἡ μάχη τοῦ *Ἐϋλὼ* (βλ. λ.), ἀπολήξασα μὲν ὑπὲρ τῶν Γάλλων, ἀλλ' ἄνευ οριστικῶν ἀποτελεσμάτων. Οἱ ἀντίπαλοι ἐγκατεστάθησαν τότε, οἱ μὲν Γάλλοι ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Πασάργ, οἱ δὲ Ρῶσοι ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ Ἄλ, μὲ στενὴν ἐπαφὴν τῶν ἑκατέρωθεν προφυλακῶν, ἐν ἀναμονῇ τοῦ ἔαρος. Οἱ Γάλλοι ἐξηκολούθησαν τηροῦντες τὴν Βαρσοϐίαν.

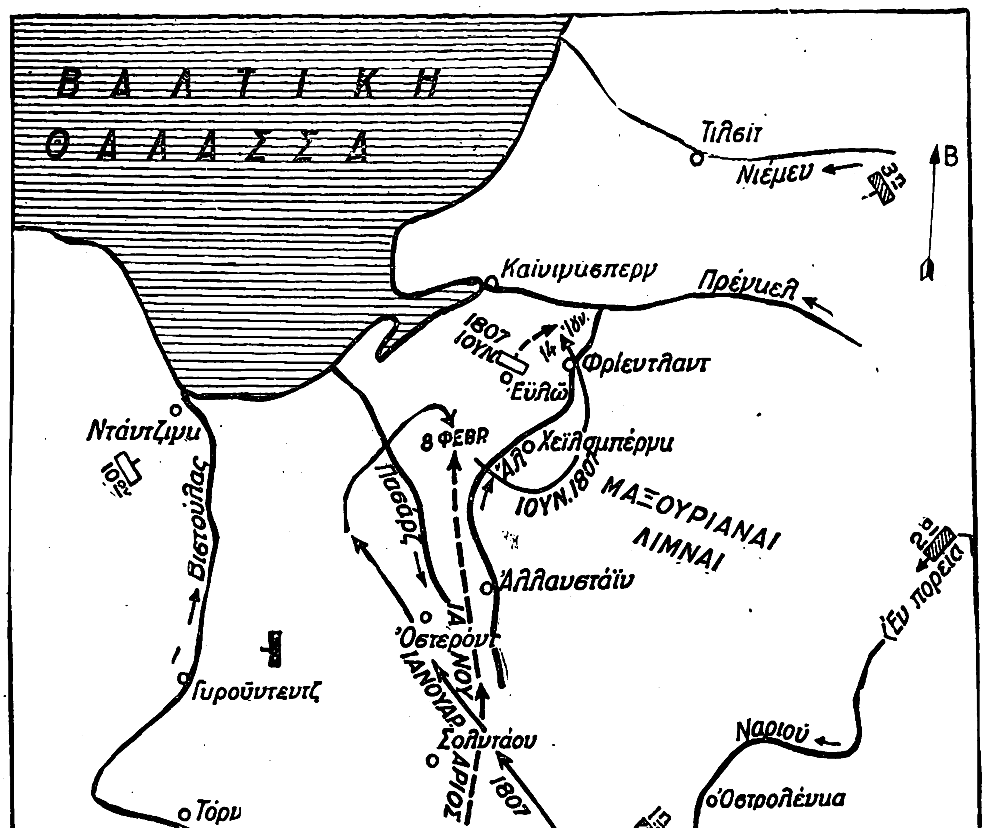

Σχ. 3. *Ἐπιχειρήσεις ἐν Πολωνίᾳ τῷ 1806—1807.*

ἀποτελοῦντα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὴν αὐστρορρωσικὴν μεθόριον. Τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου τούτου ἤρχισεν ἀπὸ τῶν μέσων Δεκεμϐρίου 1806. Κατὰ φυσικὸν λόγον τὸ δεξιὸν τῶν Γάλλων παρέμεινεν ἐπί τινα χρόνον ἀκίνητον περὶ τὴν Βαρσοϐίαν (ἀποτελοῦσαν τὸν πόλον τῆς στροφῆς), ὁπότε ἀντιληφθέντες τοῦτο οἱ Ρῶσοι καὶ νομίσαντες ὅτι τὸ δεξιὸν τῶν Γάλλων δὲν προὐχώρει ἅτε ὂν ἀσθενές, κατέστρωσαν σφαλερὸν σχέδιον, ν' ἀπωθήσωσι τὸ δεξιὸν τῶν Γάλλων ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Βιστούλα καὶ συγχρόνως τὸ πρωσσικὸν στράτευμα ν' ἀνακαταλάϐῃ τὸ Τόρν. Ἀλλά, κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς 26ης Δεκεμϐρίου, οἱ μὲν Πρῶσσοι ἀπωθήθησαν εἰς Σολντάου, οἱ δὲ Ρῶσοι, μετὰ ἀγῶνα παρὰ τὴν Πουλτούσκ, οὗ ἀποτέλεσμα ἦτο ὁ πλήρης ἀποχωρισμὸς τῶν Ρώσων ἀπὸ τῶν Πρώσων, ἀπωθήθησαν ἐξ ὁλοκλήρου ἐκ τῆς πρωσσικῆς Πολωνίας (τῆς σημερινῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας). Οἱ Γάλλοι, καίτοι νικηταί, δὲν ἐξηκολούθησαν τὰς ἐπιχειρήσεις, ἀλλ' ἐπεστάθμευσαν εἰς τὴν περὶ τὴν Βαρσοϐίαν περιοχὴν ἵνα διαχειμάσωσι. Μετὰ τὴν ρωσικὴν ταύτην ἀποτυχίαν ἀνεκλήθησαν ὅ τε Καμίνσκι καὶ ὁ Μπυξχόουντεν, τὴν δ' ἀρχιστρατηγίαν

Κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου 1807 ἠθέλησεν ὁ Ναπολέων νὰ ἐπιτεύξῃ, ἀλλὰ προκατελήφθη ὑπὸ τῶν Ρώσων, οἵτινες ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ ἀκραίου νοτιοανατολικοῦ γαλλικοῦ σώματος (τοῦ Νέϋ), ἀλλ' ἀνεπιτυχῶς, διὸ καὶ ἀνεστράφησαν πρὸς Χέϊλσμπεργκ. Ὁ Ναπολέων τότε ἐσκέφθη νὰ συγκρατήσῃ τοὺς ἐν Χέϊλσμπεργκ Ρώσους δι' ἰσχυρᾶς ἐμπροσθοφυλακῆς (δύο σωμάτων καὶ τοῦ ἱππικοῦ) προχωρούσης διὰ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἄλ, μεθ' ὅ, διὰ τοῦ ὄγκου τῶν δυνάμεών του, πορευομένου διὰ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ τούτου, νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τῶν Ρώσων, ἵνα τοῖς ἐπιφέρῃ τὸ ἀποφασιστικὸν κτύπημα, ἀλλ' ὁ Μυρὰ (διοικητὴς τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς), παρανοήσας τὴν ἀποστολήν του, ἀντὶ νὰ διεξαγάγῃ χρονίζοντα ἀγῶνα, ἐπετέθη σοϐαρῶς (à fond) ἐναντίον τῶν Ρώσων, εἰς τρόπον ὥστε διεξήχθη τὴν 11ην Ἰουνίου ἡ μάχη τῆς *Χέϊλσμπεργκ*, καθ' ἣν μέρος μόνον τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ἐπετέθη ἐναντίον ὁλοκλήρου τοῦ ρωσικοῦ καὶ καθ' ἣν θὰ ἡττᾶτο ἡ γαλλικὴ ἐμπροσθοφυλακή, ἐὰν οἱ Ρῶσοι ἔδρων ζωηρότερον, μὴ ἀρκούμενοι εἰς παθητικὴν ἄμυναν τῶν θέσεών των. Ὁπωσδήποτε, ἐπωφεληθεὶς ὁ Ναπολέων τῆς χλιαρᾶς ταύτης στάσεως τῶν Ρώσων, ἔλαϐε τὸν χρόνον νὰ συγκεντρώσῃ ὁλόκληρον τὸν στρατόν του, καὶ τοιουτοτρόπως νὰ δυνηθῇ νὰ συγκρατηθῇ. Ἵνα τερματίσῃ δὲ τὴν ἀμφίϐολον ταύτην κατάστασιν, ἐσκέφθη νὰ παρεμϐάλῃ γαλλικὸν στράτευμα μεταξὺ τῆς περὶ τὴν Χέϊλσμπεργκ ρωσικῆς στρατιᾶς τοῦ Μπένιγκσεν καὶ τῆς Καίνιξμπεργκ, ἔνθα εἶχον πρὸ πολλοῦ ἀποσυρθῆ οἱ ὑπὸ τὸν Λεστὸκ Πρῶσσοι, ὁπότε θὰ ὑπεχρεοῦτο ὁ Μπένιγκσεν ἢ νὰ προσϐάλῃ σοϐαρῶς τὸν κύριον ὄγκον τῶν Γάλλων, ἢ νὰ ὑποχωρήσῃ διὰ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἄλ, ἵνα διὰ Φρίντλαντ διαπεραιωθῇ εἰς Καίνιξμπεργκ. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συνεκέντρωσε τὸν ὄγκον τῶν δυνάμεών του εἰς Ἐϋλὼ καὶ προὐκαλύφθη διὰ δύο ἐμπροσθοφυλακῶν, τῆς μὲν πρὸς Καίνιξμπεργκ, τῆς δὲ πρὸς Φρίντλαντ, καθ' ὃν χρόνον ὁ Μπένιγκσεν εἶχεν ἀποφασίσει νὰ διαπεραιωθῇ διὰ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἄλ πρὸς Καίνιξμπεργκ, ἵνα τοιουτοτρόπως ἑνωθῇ μετὰ τῶν Πρώσσων (ὡς ἀκριϐῶς εἶχε προϐλέψει ὁ Ναπολέων), ἐπῆλθε δὲ τότε (14 Ἰουλίου 1807) ἡ μάχη τοῦ *Φρίντλαντ* (βλ. λ.), καθ' ἣν ἐνίκησαν οἱ Γάλλοι, ἀπωθήσαντες τοὺς Ρώσους μέχρι τοῦ ποταμοῦ Πρέγκελ. Εὐθὺς ἀμέσως μετ' αὐτὴν συνήφθη ἀνακωχὴ μεταξὺ Γάλλων καὶ Ρώσων καὶ τὴν 8ην Ἰουλίου 1807 ὑπεγράφη ἡ συνθήκη τοῦ *Τιλσίτ* (βλ. λ.).

IV.—ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ (1807—1809). Ἀρχομένου τοῦ φθινοπώρου 1807, ἐζήτησεν ὁ Ναπολέων ἀπὸ τὴν Πορτογαλίαν νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸν ὑπ' αὐτοῦ κηρυχθέντα ἀπὸ τοῦ Νοεμϐρίου 1806 ἠπειρωτικὸν ἀποκλεισμὸν (blocus continental) (βλ. λ. *Ναπολέων*), ἐπειδὴ δ' ἡ Πορτογαλία ἠρνήθη τοῦτο, δι' αὐτὸ ἀπέστειλεν ἐναντίον αὐτῆς τὸ σῶμα τοῦ Ζυνό, ὅπερ, διελθὸν διὰ τοῦ ἱσπανικοῦ ἐδάφους, κατέλαϐε τὸν Ὀκτώϐριον 1807 τὴν Πορτογαλίαν. Ὁ Ναπολέων ὅμως δὲν ἠρκέσθη εἰς τοῦτο, ἀλλὰ περὶ τὸ τέλος τοῦ 1807 ἔπεμψεν εἰς Ἱσπανίαν τρία σώματα στρατοῦ ἐπὶ τῷ σκοπῷ δῆθεν τῆς ὑποστηρίξεως τοῦ σώματος τοῦ Ζυνό, πραγματικῶς δ' ἵνα ἐπέμϐῃ διὰ τῆς ϐίας εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα τῆς Ἱσπανίας, καὶ συγχρόνως διώρισε τὸν Μυρὰ γενικὸν ἀρχιστράτηγον τοῦ ἐν Ἱσπανίᾳ γαλλικοῦ στρατοῦ. Τὴν 23ην Μαρτίου 1808 εἰσῆλθεν ὁ Μυρὰ εἰς Μαδρίτην ἀμαχητί, ἔκτοτε δ' ἐπηκολούθησε πλήρης ἀναρχία ἐν Ἱσπανίᾳ, διότι κατεφάνησαν οἱ σκοποὶ τοῦ Ναπολέοντος, θελήσαντος νὰ ὑφαρπάσῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ στέμμα τῆς Ἱσπανίας, ὅπερ τελικῶς ἔδωσεν εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἰωσήφ. Τῆς ἀναρχίας ταύτης συνέπεια ἦτο ἡ μέχρι τοῦ Ὀκτωϐρίου 1808 διεξαγωγὴ ἐν Ἱσπανίᾳ διαφόρων τοπικῶν ἀγώνων, ἀποσκοπούντων εἰς τὴν ἐπικράτησιν τῶν Γάλλων. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως τούτῳ ἀπεϐιϐάσθη εἰς Πορτογαλίαν (εἰς τὸν παρὰ τὰς ἐκϐολὰς τοῦ ποταμοῦ Μοντένγκο αἰγιαλὸν) ἀγγλικὸν στράτευμα, καθ' οὗ ἐπῆλθε τὸ γαλλικὸν σῶμα τοῦ Ζυνό, ἀλλ' ἀνεπιτυχῶς, ἀναγκασθέντος ἐν τέλει τοῦ ἀρχηγοῦ του νὰ συνάψῃ τὴν 30ὴν Αὐγούστου 1008 τὴν συμφωνίαν τοῦ Σιντρά, κατὰ τὴν ὁποίαν ὑπεχρεοῦτο τὸ γαλλικὸν τοῦτο στράτευμα ν' ἀπέλθῃ εἰς Γαλλίαν, ἐπιϐιϐαζόμενον ἐπὶ ἀγγλικῶν πλοίων. Ὁ Ναπολέων κατεῖδε τότε ὅτι ἔπρεπε νὰ παρέμϐῃ αὐτοπροσώπως, δι' ὅ, ἀφοῦ ὠργάνωσε τὴν ἀποκληθεῖσαν «στρατιὰν τῆς Ἱσπανίας», ἐξ 8 σωμάτων, τῆς φρουρᾶς καὶ τοῦ ἱππικοῦ, κατέστρωσε τὸ σχέδιον τῆς προσπεράσεως τῶν Πυρηναίων, τοῦ διαχωρισμοῦ κατόπιν τοῦ ἱσπανικοῦ στρατοῦ καὶ τέλος τῆς χωριστῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον ἑνὸς ἑκάστου ἱσπανικοῦ ὄγκου. Οἱ Ἱσπανοὶ ἐσκέφθησαν ὅτι, πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ μέλλοντος νὰ εἰσελάσῃ ἐντὸς τοῦ ἱσπανικοῦ ἐδάφους γαλλικοῦ στρατοῦ, θὰ ἔπρεπε ν' ἀνακοπῇ ἡ προέλασίς του πρὸ τοῦ ποταμοῦ Ἔμπρ, μεθ' ὃ νὰ προσϐληθῇ διὰ δύο χωριστῶν ὄγκων (τοῦ τοῦ στρατηγοῦ Μπλὰκ καὶ τοῦ τοῦ στρατηγοῦ Παλαφὸξ) καὶ τέλος νὰ κυκλωθῇ κατ' ἀμφότερα τὰ πλευρὰ (ἀνατολικῶς ἐκ Παμπελούν, δυτικῶς ἐκ Μπιλμπάο), συνέλαϐον δηλαδὴ σχέδιον συμϐάλλον εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σχεδίου τοῦ Ναπολέοντος (ἐπίθεσις καθ' ἑνὸς ἑκάστου ἱσπανικοῦ ὄγκου χωριστά). Τὰς ἀρχὰς Νοεμϐρίου 1808 ἤρχισεν ἡ διὰ τῶν Πυρηναίων γαλλικὴ προέλασις καί, μετὰ εὐτυχεῖς διὰ τοὺς Γάλλους ἀγῶνας εἰς Μπούργκος καὶ εἰς Ἐσπινόσα, ἀπωθήθη ἡ ἀριστερὰ (δυτικὴ) ἱσπανικὴ

Digitized by Google

φάλαγξ, ἐνῷ δ' ὁ Ναπολέων ἦτο ἕτοιμος νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς δεξιᾶς (ἀνατολικῆς) ἱσπανικῆς φάλαγγος, ἐπληροφορήθη ὅτι ἀγγλικὸν στράτευμα ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μοὺρ προὐχώρει ἐκ Πορτογαλίας, ἵνα ἐνισχύσῃ τοὺς Ἱσπανούς. Ἐσκέφθη τότε ὁ Ναπολέων ὅτι ὤφειλε νὰ χρησιμοποιήσῃ μικρὰν μόνον δύναμιν κατὰ τῆς ἱσπανικῆς ταύτης φάλαγγος, διὰ δὲ τῆς μείζονος δυνάμεως νὰ μείνῃ ἐν ἀναμονῇ πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν Ἄγγλων. Μετὰ μάχην δοθεῖσαν παρὰ τὴν Τουντέλα τὴν 23ην Νοεμβρίου 1808, ἀπωθήθησαν οἱ Ἱσπανοὶ (μετὰ τῆς δεξιᾶς φάλαγγος κατώρθωσε νὰ συνενωθῇ ταὶ ἡ πρό τινων ἡμερῶν ἀπωθηθεῖσα ἀριστερά), καὶ ὑπεχώρησαν πρὸς τὴν Μαδρίτην, πρὸς ἣν ἔσπευσεν ὁ Ναπολέων, εἰσελθὼν ἐντὸς αὐτῆς τὴν 2αν Δεκεμβρίου 1808, καθ' ὃν χρόνον τὰ ἱσπανικὰ στρατεύματα ὑπεχώρουν ἔτι νοτιώτερον (πρὸς τὸν Τάγον), ὀλίγα δέ τινα πρὸς τὴν Σαραγόσσαν, ἔνθα ἀπεκλείσθησαν καὶ ἐπολιορκήθησαν ὑπὸ τῶν Γάλλων. Εὐθὺς ἀμέσως συνεκέντρωσεν ὁ Ναπολέων τὰ στρατεύματά του εἰς Μαδρίτην, ἵνα ἐκεῖθεν ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν Ἄγγλων, καταστρώσας σχέδιον νὰ συμπαρασυρθῶσιν οἱ Ἄγγλοι πρὸς βορρᾶν (νὰ μὴ γίνῃ ἐπίθεσις κατ' αὐτῶν, οὐδὲ ν' ἀπωθηθῶσι), καὶ μετὰ ταῦτα νὰ τοῖς δοθῇ ἀποφασιστικὸν κτύπημα διὰ τοῦ ὄγκου τῶν γαλλικῶν δυνάμεων ἐπερχομένου εἰς τὰ νῶτά των. Ἀλλ' οἱ Ἄγγλοι, πληροφορηθέντες τὴν προχώρησιν τῶν Γάλλων, ὑπεχώρησαν, περὶ τὰ τέλη Δεκεμβρίου 1808, ἐντεῦθεν τοῦ ποταμοῦ Ἔσλα, παρακολουθηθέντες ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν, διατελούντων ἤδη ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ στρατηγοῦ Ρομάνα καὶ σχεδὸν συμμάχων των, μέχρις οὗ οἱ μὲν Ἄγγλοι ἔφθασαν εἰς Κορόγν, ἔνθα τὰς ἀρχὰς Ἰανουαρίου 1809 ἐπεβιβάσθησαν ἀγγλικῶν πλοίων, ὁ δὲ Ναπολέων ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Γαλλίαν, διότι τότε ἀνεφύησαν νέαι περιπλοκαὶ μετὰ τῆς Αὐστρίας. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ μία γαλλικὴ μεραρχία, σταλεῖσα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν 1808 εἰς Καταλωνίαν, ἵνα τὴν ὑποτάξῃ, ἀπωθήθη καὶ ἐπολιορκήθη ἐντὸς τῆς Βαρκελώνης. Πρὸς ἀπαλλαγὴν αὐτῆς ἔπεμψεν ὁ Ναπολέων, ἅμα τῇ ἀφίξει του εἰς Ἱσπανίαν, ἓν σῶμα, ὅπερ κατώρθωσε νὰ ἐκπορθήσῃ τὴν Βαρκελώνην τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1808. Ὁ ἀπὸ Ἰουνίου 1808 ἀναλαβὼν τὴν διεύθυνσιν τῆς πολιορκίας τῆς Σαραγόσσης στρατηγὸς Λὰν ἐξεπόρθησε ταύτην τὴν 21ην Φεβρουαρίου 1809. Διαρκοῦντος τοῦ ἔτους τούτου διεξήχθησαν ἐν Ἱσπανίᾳ ἐπιχειρήσεις τινὲς ἀκόμη, καθ' ὅσον ὁ ἀναλαβὼν τὴν διοίκησιν τοῦ ἐν Πορτογαλίᾳ ἀγγλικοῦ στρατοῦ στρατηγὸς Οὐέλλιγκτων προὐχώρησε πρὸς τὴν Μαδρίτην, ἵνα ἐξώσῃ ἐξ αὐτῆς τοὺς Γάλλους, ἀλλ' ἀνεπιτυχῶς, ἀναγκασθεὶς ἐν τέλει νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς Μπανταγιὸζ (παρὰ τὴν ἱσπανοπορτογαλικὴν μεθόριον). Ἡ ἐπίλοιπος κατὰ τῆς Ἱσπανίας ἐκστρατεία ἐξηκολούθησε μετὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Πορτογαλίας.

V.—ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑΣ (1810). Ἡ Ἀγγλία, θέλουσα ν' ἀποκαταστήσῃ πάσῃ θυσίᾳ τὸ γόητρόν της, παρέσχεν εἰς τὸν Οὐέλλιγκτων ἅπαντα τὰ δυνατὰ μέσα. Τοιουτοτρόπως συνεκροτήθη στρατιὰ ἐκ 30.000 Ἄγγλων καὶ 20.000 Πορτογάλων, ἀνεφοδιαζομένη ἐν παντὶ ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου, τοῦ ἔχοντος τὴν κυριαρχίαν τῆς θαλάσσης. Ἐξ ἄλλου ὁ Ναπολέων, θέλων ν' ἀνανεώσῃ τὸ γόητρόν του, ἐσχημάτισε τὴν «στρατιὰν τῆς Πορτογαλίας» ἐκ τριῶν σωμάτων στρατοῦ καὶ τοῦ ἱππικοῦ (65.000 ἀνδρῶν) ὑπὸ τὸν Μασένα, εἰς ἣν ἀνέθεσε τὴν ἐξακολούθησιν τῶν περαιτέρω ἐπιχειρήσεων, χωρὶς ὅμως νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ ἀνεφοδιασμὸς τῆς στρατιᾶς ταύτης ἦτο δυσκολώτατος, ἅτε διενεργούμενος δι' ὁδικῶν μέσων καὶ διὰ χώρας ἐχθρικῶς διακειμένης. Ὁ Μασένα κατέστρωσε τὸ σχέδιον τοῦ νὰ γίνῃ ἀρχικῶς κύριος τῶν φρουρίων Τσιουντάτ, Ροδρίγο καὶ Ἀλμέϊδα, μεθ' ὃ νὰ προχωρήσῃ πρὸς Βιζέου (ἔνθα ὁ κύριος ὄγκος τῶν Ἄγγλων) καὶ τέλος πρὸς Λισσαβῶνα (εὑρισκόμενος ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ περὶ τῆς ὀργανώσεως τοῦ παρ' αὐτὴν περιχαρακωμένου στρατοπέδου). Ὁ Οὐέλλιγκτων ἐξετίμησε πολὺ καλύτερον τὴν κατάστασιν, χωρὶς νὰ παραγνωρίσῃ διόλου τὴν ἀξίαν καὶ ἰσχὺν τῶν Γάλλων, δι' ὃ κατέστρωσεν ἀμυντικὸν σχέδιον πρὸς ἀπόκρουσιν γαλλικῆς προελάσεως ἐκ Σαλαμάγκας, ἐνισχύσας τὰ φρούρια Τσιουντάτ, Ροδρίγο καὶ Ἀλμέϊδα, ὀργανώσας γραμμὰς ἀμύνης ἐπὶ τῶν διαδοχικῶν ποταμῶν, καὶ τέλος κατασκευάσας βορείως τῆς Λισσαβῶνος, ἐν πάσῃ μυστικότητι, τὸ περίφημον περικεχαρακωμένον στρατόπεδον τοῦ *Τόρρες-Βέντρας* (βλ. λ.). Ἡ ἔναρξις τῶν ἐν Πορτογαλίᾳ ἐπιχειρήσεων ἤρχισε διὰ τῆς πολιορκίας τῶν εἰρημένων φρουρίων, ἐξαναγκασθέντων μετά τινας ἡμέρας νὰ παραδοθῶσι, τὸ μὲν Τσιουντὰτ τὴν 9ην Ἰουνίου 1810, τὸ δ' Ἀλμέϊδα τὴν 27ην Αὐγούστου 1810. Τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου ἐγένετο ἡ προέλασις τῶν Γάλλων διὰ τριῶν φαλάγγων, τηρησασῶν τὸν Οὐέλλιγκτων ἐν ἀβεβαιότητι περὶ τῆς κυρίας ἐπιθέσεως, ὁπότε ὁ ἀγγλικὸς στρατὸς ἤρχισεν ὑποχωρῶν συνεχῶς μέχρι τῆς τοποθεσίας τοῦ Μπούσσακο, ἐν ᾗ ἠναγκάσθη νὰ σταθῇ ἵνα ἀμυνθῇ, καθ' ὅσον ἡ κοινὴ ἀγγλικὴ γνώμη ἤρχισεν ἐξεγειρομένη. Μετὰ τὴν ἀπώθησιν τῶν Ἄγγλων ἐκ τῆς τοποθεσίας ταύτης (βλ. λ. *Μπούσσακο*) τὴν 27ην Σεπτεμβρίου 1810, ἤρχισαν οἱ Γάλλοι προχωροῦντες σχεδὸν ἀκωλύτως πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Λισσαβῶνος, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐφρόνουν ὅτι μετ' οὐ πολὺ θὰ εἰσήρχοντο. Ἀλλ' ἐξαίφνης εὑρέθησαν τὴν 10ην Ὀκτωβρίου 1810 πρὸ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Τόρρες-Βέντρας, οὗ τὴν ὕπαρξιν ἠγνόουν· ἐπειδὴ δὲ τότε πᾶσαι αἱ κατ' αὐτοῦ γαλλικαὶ ἐπιθέσεις ἀπέτυχον οἰκτρῶς, ἐξηναγκάσθη ὁ Μασένα νὰ ἐγκατασταθῇ βορείως, εἰς Τόρρες-Νόβας, ἔνθα παρέμεινεν ἐν πλήρει ἀδρανείᾳ μέχρι τῆς 4ης Αὐγούστου 1811, ὁπότε ἐξηναγκάσθη, λόγῳ ἐλλείψεως τροφίμων, ν' ἀρχίσῃ ὑποχωρῶν καὶ ἐκκενώνων τὴν Πορτογαλίαν.

VI.—ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ (1811—1813). Ὁ γαλλικὸς στρατός, μετὰ τὴν ἐκ Πορτογαλίας ὑποχώρησίν του, εἰσῆλθε τὸ φθινόπωρον 1811 εἰς Ἱσπανίαν, τυχὼν τότε ὑποστηρίξεώς τινος ὑπὸ τοῦ σπεύσαντος ἐξ Ἀνδαλουσίας σώματος τοῦ Σούλτ. Ἐνῷ δὲ θὰ ἦτο ἴσως δυνατὸν (κατὰ τὴν γνώμην συγγραφέων τινῶν), διὰ τῆς συνενώσεως τῆς στρατιᾶς τῆς Πορτογαλίας ὑπὸ τὸν Μαρμὸν (ἀντικαταστάτην τοῦ Μασένα) καὶ τοῦ σώματος τοῦ Σούλτ, νὰ καταπολεμηθῇ ὁ ἀγγλικὸς στρατὸς τοῦ Οὐέλλιγκτων, τοῦτο δὲν ἐγένετο λόγῳ φιλονικιῶν μεταξὺ τῶν Γάλλων ἀρχηγῶν. Ἀφοῦ ὁ Οὐέλλιγκτων κατεδίωξε, τὰς ἀρχὰς τοῦ 1812, τοὺς Γάλλους μέχρι Βαλαδόλιδο, ἐπανῆλθεν εἰς Μαδρίτην καὶ κατέλαβε ταύτην ἀμαχητί, καθ' ὅσον ὁ βασιλεὺς Ἰωσὴφ Βοναπάρτης εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ ἀποχωρήσει εἰς Βαλένθιαν. Ὀλίγον βραδύτερον κατώρθωσαν οἱ Γάλλοι ν' ἀπωθήσωσι τοὺς Ἄγγλους καὶ ν' ἀνακαταλάβωσι τὴν ἱσπανικὴν πρωτεύουσαν, θ' ἀπέκοπτον δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὰς πρὸς Πορτογαλίαν ἀγγλικὰς γραμμὰς ὑποχωρήσεως, ἐὰν ὁ Σοὺλτ δὲν ἐδείκνυεν ἀχαρακτήριστον νωθρότητα. Τέλος, λόγῳ τῆς ὁλονὲν ἐλαττώσεως τῆς δυνάμεως τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ (80.000 ἄνδρες) καὶ τῆς ἐξ ἀντιθέτου ὁλονὲν αὐξήσεως τῆς τοῦ ἀγγλοϊσπανοπορτογαλικοῦ στρατοῦ (120.000 ἄνδρες), καὶ τῆς διαρκοῦς ἀπασχολήσεως τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τῶν ἀτάκτων Ἱσπανῶν (guerillas), ἐπιφερόντων μεγάλας εἰς αὐτὸν βλάβας, ἀπεφάσισεν ὁ Ἰωσὴφ νὰ ἐκκενώσῃ τὴν Ἱσπανίαν, ἵνα μὴ τυχὸν ἀποκοπῇ ἐν αὐτῇ ἀπὸ πάσης ἐπικοινωνίας καὶ γραμμῶν συγκοινωνιῶν μετὰ τῆς Γαλλίας. Δι' ὃ ἤρχισεν ὁ γαλλικὸς στρατὸς ὑποχωρῶν πρὸς βορρᾶν καί, μετὰ μάχην δοθεῖσαν παρὰ τὴν Βιτόρια (21 Ἰουνίου 1813), καθ' ἣν ἡττήθη οὗτος, ἐξηκολούθησε τὴν ὑποχώρησίν του καὶ τὴν διὰ τῶν Πυρηναίων προσπέρασιν ἐπὶ τοῦ γαλλικοῦ ἐδάφους. Οὕτως ἔληξεν ἀδόξως ἡ κατὰ τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Πορτογαλίας γαλλικὴ ἐκστρατεία, ἡ διαρκέσασα ἐξαετίαν ὁλόκληρον, στοιχίσασα εἰς τὴν Γαλλίαν περὶ τοὺς 300.000 ἄνδρας καί, κατὰ τὴν γνώμην ἁπάντων τῶν συγγραφέων, ἀποτελέσασα τὴν ἀπαρχὴν τῆς καταπτώσεως τοῦ Ναπολέοντος.

VII.—ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΙΑΣ (1809). Ἐπωφεληθεῖσα ἡ Ἀγγλία τῆς γαλλικῆς ἀπασχολήσεως ἐν Ἱσπανίᾳ, κατώρθωσε νὰ ἐξεγείρῃ τὴν Αὐστρίαν ἐναντίον τῆς Γαλλίας, ἵνα τοιουτοτρόπως εὑρίσκηται ἡ Γαλλία διαρκῶς ἀπησχολημένη μὲ ἠπειρωτικοὺς ἀγῶνας. Ἡ Αὐστρία ἐπείσθη νὰ κηρύξῃ, τὸν Ἀπρίλιον 1809, τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Γαλλίας, ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τοῦ ὅτι ἐθεώρησε τὴν στρατιωτικήν της παρασκευὴν ἐξιχθεῖσαν τότε εἰς τὸ ζενίθ, ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ Γαλλία ἦτο τότε ἀπησχολημένη εἰς Ἱσπανίαν, πάντως ὅμως στηριχθεῖσα εἰς τὴν ὑπόσχεσιν τῆς Ἀγγλίας περὶ ἀποβιβάσεως ἀγγλικοῦ στρατοῦ εἰς Ὁλλανδίαν καὶ Ἰταλίαν. Ὁ Ναπολέων δὲν ἔσπευσε νὰ προκαταλάβῃ τὴν Αὐστρίαν, κηρύσσων αὐτὸς τὸν πόλεμον ἐναντίον της, καίτοι ἀπὸ καιροῦ εἶχε γνῶσιν περὶ τῶν αὐστριακῶν παρασκευῶν, καθ' ὅσον ἤθελε νὰ ὑπέχῃ ἡ Αὐστρία τὴν θέσιν τοῦ ἀρξαμένου χειρῶν ἀδίκων, ἀρκεσθεὶς μόνον εἰς τὴν προπαρασκευήν, ἵνα μὴ προκαταληφθῇ ἀνέτοιμος. Ἡ Αὐστρία συνεκέντρωσεν ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ μέσου Δουνάβεως περὶ τοὺς 180.000 ἄνδρας, ὠργανωμένους εἰς 9 σώματα στρατοῦ (μὲ ὀργάνωσιν σώματος κατ' ἀπομίμησιν τοῦ ναπολεοντείου) ὑπὸ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ ἀρχιδουκὸς Καρόλου, καταστρώσαντος, μετὰ πολλὰς ἀμφιταλαντεύσεις, τὸ σχέδιον τῆς κυρίας ἐπιθέσεως ἐναντίον τῶν Γάλλων κατὰ μῆκος τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως, καθ' ὃν χρόνον δύο σώματα θὰ ἕδρων ἐν Βοημίᾳ, συγκρατοῦντα τὸ γαλλικὸν σῶμα τοῦ Νταβού, ἵνα τοιουτοτρόπως προκαλύπτηται ἡ Βιέννη (τὸ σχέδιον τοῦτο ἐστηρίζετο κατὰ βάσιν ἐπὶ τῆς προτεραιότητος τῆς αὐστριακῆς δράσεως). Μικρόν τι στράτευμα (δύο σώματα) ὑπὸ τὸν ἀρχιδοῦκα Ἰωάννην, τασσόμενον εἰς τὴν νότιον Αὐστρίαν, θὰ ἐπετήρει τὰ ἐν Δαλματίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ γαλλικὰ στρατεύματα τοῦ πρίγκιπος Εὐγενίου Μπωαρναί. Ὁ Ναπολέων ἀναδιωργάνωσε τὴν τέως «στρατιὰν τῆς Γερμανίας», τὴν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ διεσπαρμένην, καὶ συνεκρότησε δύναμιν ἐξ 100.000 ἀνδρῶν, ὀργανωθεῖσαν εἰς τρία σώματα, τὴν φρουρὰν καὶ τὸ ἱππικόν, εἰς ἣν δύναμιν προσέθεσε καὶ τὰ ξενικὰ στρατεύματα (Βαυαρίας, Βυρτεμβέργης, Σαξωνίας, Ἔσσης, Βάδης) ἐκ 50.000 ἀνδρῶν, ὀργανωθέντα εἰς τρία σώματα. Συνεπῶς ὁ Ναπολέων διέθετε περὶ τοὺς 150.000 ἄνδρας (κατὰ τὸ πλεῖστον νεοσυλλέκτους), καθ' ὅσον ἡ Ἱσπανία τὸν ἀπεστέρησε τοῦ πλείστου μέρους τῶν μονίμων παλαιμάχων στρατιωτῶν (vétérans), ἐκτὸς τῶν στρατευμάτων τῶν εὑρισκομένων εἰς Ἰταλίαν, Δαλματίαν, Βεστφαλίαν κλπ. Ὁ Ναπολέων κατέστρωσε σχέδιον νὰ προελάσῃ πρὸς Βιέννην διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Δουνάβεως, ἀποφεύγων, ἐφ' ὅσον ἠδύνατο, νὰ δώσῃ τὴν λύσιν δι' ἀποφασιστικῆς μάχης, ἅτε γνωρίζων τὸ ὑποδεέστερον τοῦ στρατοῦ του ὄχι μόνον ἀπὸ ποσοτικῆς ἀπόψεως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ποιοτικῆς, φανταζόμενος ὅτι, μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Βιέννης, θὰ ἐπερατοῦτο ὁ πόλεμος οὗτος. Μέχρις οὗ ὅμως λάβῃ ἐπαρκεῖς πληροφορίας περὶ τῆς δράσεως τῶν Αὐστριακῶν, παρέμενεν ἐν ἀναμονῇ, συγκεντρώνων τὰς δυνάμεις του ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ μέσου Δουνάβεως (τοῦ Βαυαρικοῦ), δηλαδὴ ἐπὶ κεντρικῆς θέσεως ἐν σχέσει πρὸς τὰς πιθανὰς κατευθύνσεις τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ, πρὸς Βοημίαν ἢ πρὸς ἄνω Αὐστρίαν. Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω σχεδίων, οἱ ἀντίπαλοι συνεκεντρώθησαν: ὁ μὲν αὐστριακὸς στρατὸς ἀνατολικῶς τοῦ Ἴν (κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ αὐστροβαυαρικὴ μεθόριος διήρχετο ἀνατολικῶς τοῦ Ἴν), τάξας δύο σώματα ὑπὸ τὸν Μπελλεγάρντ εἰς τὰς διόδους τῆς Βοημίας· ὁ δὲ γαλλικὸς στρατὸς εἰς τὴν περιοχὴν Ἀουγκσμπουργκ—Ντωνοουὲρθ—Ρατισμπόν, ἀλλὰ μὲ τοὺς ἀκραίους ὄγκους ἀφισταμένους καταπληκτικῶς (περὶ τὰ 120 χιλιόμετρα), ἔχων δὲ προκάλυψιν ἐκ βαυαρικοῦ στρατοῦ πρὸς τὸ κέντρον.

Τὴν 6ην Ἀπριλίου 1809 ἐκήρυξεν ἡ Αὐστρία τὸν πόλεμον, τὴν 10ην τοῦ ἰδίου μηνὸς προσεπέρασεν ὁ στρατός της τὸν Ἴν, τὴν δὲ 16ην κατέλαβεν ἀμαχητὶ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἰζάρ, ἀπωθήσας τὸ εἰς Λαντσχοὺτ (Landshut) βαυαρικὸν στράτευμα (προκαλυπτικὸν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ). Εἰδοποιηθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ναπολέων περὶ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐπιχειρήσεων, ἔσπευσεν ἐκ Παρισίων καὶ τὴν 17ην ἔφθασεν εἰς Ντωνοουὲρθ, ὁπότε, ἰδὼν τὴν πλημμελεστάτην συγκέντρωσιν τοῦ στρατοῦ του, τὴν ἐκτελεσθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐπιτελάρχου του Μπερτιέ, διέταξε τὴν ἐσπευσμένην συγκέντρωσιν πρὸς τὸ κέντρον· ἀλλ' ἵνα ἐπιτευχθῇ τοῦτο, ἔδει νὰ ἐκτελέσουν τὰ γαλλικὰ σώματα πλευρικὴν πορείαν ἐν σχέσει πρὸς τοὺς Αὐστριακούς, ἰδίως ὁ βόρειος ὄγκος τοῦ Νταβού. Τὴν 19ην Ἀπριλίου ἤρχισαν αἱ γαλλικαὶ φάλαγγες προχωροῦσαι διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συγκεντρώσεώς των,

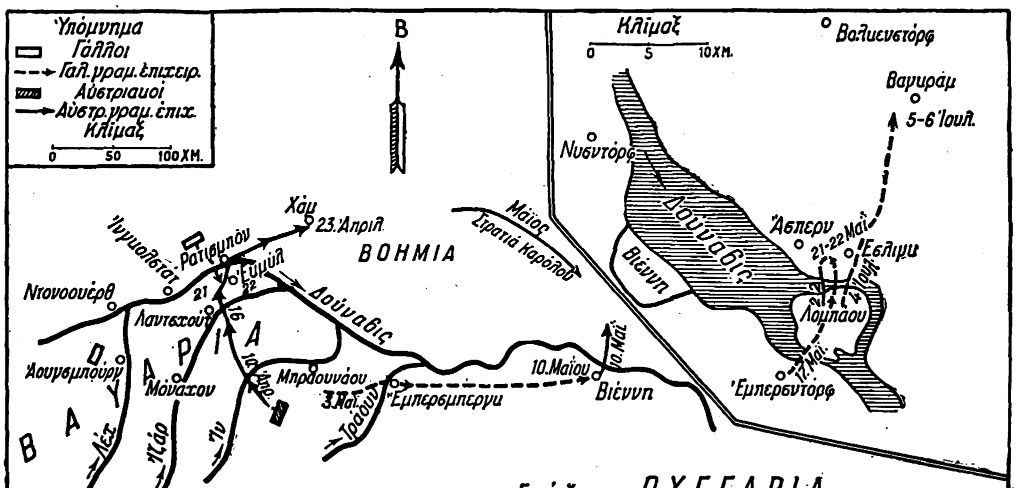

Σχ. 4. *Ἐπιχειρήσεις ἐν Αὐστρίᾳ τῷ 1809.*

Digitized by Google

κατὰ τὴν ἰδίαν ὅμως ταύτην ἡμέραν ἤρχισε προχωρῶν καὶ ὁ αὐστριακὸς στρατός, εἰς τρόπον ὥστε, κατὰ τὰς 19ην καὶ 20ὴν Ἀπριλίου, οἱ δύο στρατοὶ εὑρέθησαν ἀντιμέτωποι. Ὁ Ναπολέων, ἀντιληφθεὶς ἀμέσως τοῦτο, διέταξε τὸν Νταβοὺ νὰ συγκρατήσῃ ἁπλῶς τοὺς Αὐστριακούς, καθ' ὃν χρόνον ὁ ἴδιος μετὰ τοῦ Μασένα θὰ ἐπέπιπτε κατὰ τῶν νώτων τῶν Αὐστριακῶν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Λαντσχούτ. Ὁ ἑλιγμὸς οὗτος ἐπέτυχε πλήρως, καὶ τοιουτοτρόπως μετὰ ἀγῶνάς τινας, ὧν οἱ κυριώτεροι ἐδόθησαν παρὰ τὴν Λαντσχοὺτ τὴν 21ην Ἀπριλίου καὶ παρὰ τὴν Ἐκμὺχλ (Eckmühl) τὴν 22αν Ἀπριλίου, ὄχι μόνον ἀπωθήθησαν οἱ Αὐστριακοί, ἀλλὰ καὶ ἀπώλεσαν τὴν πρὸς Βιέννην γραμμὴν ὑποχωρήσεως, θὰ περιήρχοντο δὲ τότε εἰς πολὺ δύσκολον θέσιν, ἀπειλούμενοι ὑπὸ πλήρους περισφίγξεως, ἐὰν δὲν τοὺς ἔσῳζεν ἡ ἀπρόοπτος παράδοσις τῆς γαλλικῆς φρουρᾶς τῆς Ρατισμπὸν (πλήρης ἔλλειψις πυρομαχικῶν), ὁπότε ὁ Κάρολος, μὴ θελήσας νὰ δώσῃ μάχην ἔχων εἰς τὰ νῶτά του τὸν Δούναβιν, ὑπεχώρησε προσπεράσας ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ τούτου καὶ ἐπεζήτησε τὴν ἐν Βοημίᾳ συνένωσίν του μετὰ τῶν ὑπὸ τὸν Μπελλεγκάρντ σωμάτων, τῶν ἀπ' ἀρχῆς παραμεινάντων ἐν Βοημίᾳ. Ὁ Ναπολέων ἤρξατο ἀμέσως καταδιώκων διὰ τοῦ σώματος τοῦ Νταβού, ἀλλ' οὐχὶ συντόνως, καθ' ὅσον κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1809 τὰ σχέδιά του δὲν ἐβασίζοντο ἐπὶ τῆς ἐξουδετερώσεως τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ, ἀλλ' ἐπὶ τῆς καταλήψεως τῆς Βιέννης, δι' ὃ ἡ καταδίωξις ἐπεξετάθη μέχρι τοῦ Χὰμ μόνον, δηλαδὴ τῆς νοτιοδυτικῆς παρυφῆς τῆς Βοημίας.

Ἐνῷ διεξήγοντο αἱ ἀνωτέρω ἐπιχειρήσεις, τὸ ἐν Ἰταλίᾳ ὑπὸ τὸν Εὐγένιον γαλλικὸν στράτευμα ἀπωθήθη ἐν ἀρχῇ μέχρι τοῦ Πιάβε (16ην Ἀπριλίου 1809) ὑπὸ τοῦ αὐστριακοῦ στρατεύματος τοῦ Ἰωάννου, προελάσαντος ἐξ Ἰζόντσο πρὸς τὴν Οὔντινε, ἀλλὰ περὶ τὸ τέλος Ἀπριλίου ἀντεπετέθη καὶ ἀπώθησε τοὺς Αὐστριακοὺς πέραν τῆς Καρινθίας, πρὸς τὴν Γκράτζ (Στυρίαν) καὶ ὀλίγον βραδύτερον, περὶ τὰ μέσα Ἰουνίου 1809, εἰς Οὑγγαρίαν, ὁπότε ὁ Εὐγένιος προήλασε πρὸς βορρᾶν, ἵνα ἑνωθῇ μετὰ τοῦ ὄγκου τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ.

Ἀπὸ τοῦ τέλους Ἀπριλίου ἤρχισεν ἡ πρὸς Βιέννην προέλασις τοῦ Ναπολέοντος, ἥν, μετὰ τῶν ἐπακολουθησασῶν ἐπιχειρήσεων, συγγραφεῖς τινες ἀποκαλοῦσι «β' περίοδον» τῆς ἐκστρατείας τῆς Αὐστρίας. Ἡ προέλασις αὕτη ἐξετελέσθη κατὰ μῆκος τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως· ἐπειδὴ ὅμως ὁλόκληρος σχεδὸν ὁ αὐστριακὸς στρατὸς εὑρίσκετο ἐν Βοημίᾳ, συνεπῶς ἠδύνατο ἐν πάσῃ στιγμῇ νὰ προσβάλῃ τὸ ἀριστερὸν πλευρὸν τῶν Γάλλων, δι' αὐτὸ ἔταξεν ὁ Ναπολέων ἓν σῶμα, ὅπερ, πορευόμενον κατὰ μῆκος τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης, προηγεῖτο πάντοτε κατά τι τοῦ παραλλήλως αὐτῷ πορευομένου ὄγκου καὶ κατελάμβανεν ἑκάστοτε τὰ σημαίνοντα σημεῖα διαβάσεως τοῦ ποταμοῦ (πλαγιοφύλαξις διὰ κινητῆς πλαγιοφυλακῆς). Συγχρόνως, ἐπειδὴ τὸ Τυρόλον εἶχεν ἐπαναστατήσει, ἀπεστάλη ἐκεῖ ἕτερον σῶμα, καὶ τοιουτοτρόπως ἡ γαλλικὴ στρατιὰ εὑρίσκετο πλαγιοφυλαγμένη κατ' ἀμφότερα τὰ πλευρά της. Μετὰ ἀγῶνα, δοθέντα εἰς Ἔμπερσμπεργκ τὴν 3ην Μαΐου 1809, καθ' ὃν ἀπωθήθη πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως τὸ μόνον ἀπομεῖναν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τμῆμα τῶν Αὐστριακῶν (τὸ τοῦ στρατηγοῦ Χίλλερ), ἡ ἐπίλοιπος πρὸς Βιέννην πορεία τῆς ἐν κλιμακωτῇ τάξει προχωρούσης γαλλικῆς στρατιᾶς ἐγένετο ἀκωλύτως, μέχρις οὗ τὴν 10ην Μαΐου κατελήφθη ἀμαχητὶ ἡ αὐστριακὴ πρωτεύουσα, καθ' ὅσον ὁ ἀμυνόμενος ταύτης ἀρχιδοὺξ Μαξιμιλιανὸς μετ' ἀσθενῆ τινα ἀντίστασιν τὴν ἐξεκένωσεν (οἱ Γάλλοι εἶχον καταλάβει τὸ Πράτερ καὶ τοιουτοτρόπως ἠπείλησε τὰ νῶτα τῶν Αὐστριακῶν), καὶ προσεπέρασεν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης, ἀφοῦ προηγουμένως κατέστρεψεν ἁπάσας τὰς γεφύρας, καὶ ἔκτοτε παρέμεινεν ἐκεῖ ἐπιτηρῶν τὰς ἐπικινδύνους διαβάσεις. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀπέστειλεν ὁ Ναπολέων τὸ ἱππικὸν εἰς Τυρόλον καὶ τὴν Ἰταλίαν, ἵνα, ἐρχόμενον εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ στρατεύματος τοῦ πρίγκιπος Εὐγενίου, ἀφ' ἑνὸς μὲν διευκολύνῃ τὴν συνένωσιν τούτου μετὰ τῆς γαλλικῆς στρατιᾶς, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐξαναγκάσῃ τὸν ἀρχιδοῦκα Ἰωάννην, τόν, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, ἀπωθηθέντα ἐξ Ἰταλίας, νὰ ἐκτελέσῃ μεγάλην διαδρομὴν προτοῦ ἐπιτύχῃ τὴν συνένωσίν του μετὰ τοῦ ἀρχιδουκὸς Καρόλου, ὅστις κατελθὼν ἤδη ἐκ Βοημίας εἶχε ταχθῆ ἐν τῇ πεδιάδι βορείως τῆς Βιέννης. Ὡς σαφῶς ἤδη καταφαίνεται, ναὶ μὲν τὸ βασικὸν σχέδιον τοῦ Ναπολέοντος (κατάληψις τῆς Βιέννης) ἐπέτυχε πλήρως, ἀλλὰ τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα, ἡ λῆξις δηλαδὴ τοῦ πολέμου, πόρρω ἀπεῖχεν ἀπὸ τοῦ νὰ θεωρῆται ἐπιτευχθεῖσα, ἐφ' ὅσον ὑπῆρχεν αὐστριακὸς στρατός· ἐκ τούτου δὲ ἡ ἀνάληψις ἀποφασιστικῆς μάχης πρὸς ἐξουδετέρωσιν τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ, ἣν ἀκριβῶς ἤθελε ν' ἀποφύγῃ ὁ Ναπολέων, καθίστατο ἤδη ἀπολύτως ἐπιβεβλημένη. Ἡ στρατηγικὴ κατάστασις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης παρουσιάζετο ὡς ἑξῆς: ἐφ' ὅσον ὁ ἀρχιδοὺξ Κάρολος παρέμενε βορείως τῆς Βιέννης, ἔπρεπε πάντως πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην νὰ ἐπιζητήσῃ ὁ Ναπολέων τὴν συνάντησιν, διότι, ἂν μὲν ἀνήρχετο δυτικώτερον (πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ ἄνω Δουνάβεως) θὰ ἐγκατέλειπε τὴν Βιέννην καὶ τότε θὰ διηυκόλυνε τὴν συνένωσιν τῶν στρατευμάτων Καρόλου καὶ Ἰωάννου, ἂν δὲ κατήρχετο ἀνατολικώτερον, τότε θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ διαβῇ ὁ Κάρολος τὸν Δούναβιν δυτικώτερον, ν' ἀποκόψῃ τὰς γραμμὰς συγκοινωνιῶν τοῦ Ναπολέοντος καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν συνένωσίν του μετὰ τοῦ Ἰωάννου πρὸς τὰ νῶτα τῶν Γάλλων. Δι' αὐτό, ἔπρεπεν ὁ Ναπολέων νὰ προσπεράσῃ τὸν Δούναβιν, ἀλλὰ τοῦτο ἀπετέλει ἐπιχείρησιν πολὺ δύσκολον, καθόσον ὁ ποταμὸς οὗτος ἐπετηρεῖτο ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, ἀπεφάσισεν ὁ Ναπολέων νὰ προσπεράσῃ ἐπὶ δύο σημείων, εἰς Νυσντὸρφ (βορείως τῆς Βιέννης) καὶ εἰς Ἔμπερνστορφ (νοτιοανατολικῶς τῆς Βιέννης), χρησιμοποιῶν διὰ τὸ δεύτερον τοῦτο σημεῖον τὴν ἐντὸς τοῦ Δουνάβεως νησῖδα Λομπάου, καταλληλοτάτην δι' εὔκολον ζεῦξιν τοῦ ποταμοῦ, διὰ συγκέντρωσιν στρατευμάτων κτλ. Ἡ εἰς Νυσντὸρφ προσπέρασις ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Λὰν ναὶ μὲν ἀπέτυχεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, οὐχ ἧττον ὅμως παρέσχε τὸ ὠφέλημα, ὅτι προσείλκυσε πρὸς τὰ ἐκεῖ τὴν προσοχὴν τῶν Αὐστριακῶν, καὶ τοιουτοτρόπως ἠδυνήθησαν τὰ στρατεύματα τοῦ Μασένα ν' ἄρξωνται τὴν 16ην Μαΐου τῆς ζεύξεως ἐπὶ τῆς νησῖδος Λομπάου. Ἡ ἐπιχείρησις αὕτη, ἡ ὑπό τινων συγγραφέων φερομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα «1η διάβασις», ἐπέφερε τὴν μάχην τῆς *Ἄσπερν καὶ Ἔσλινγκ* (21 καὶ 22 Μαΐου 1809), καθ' ἥν, ἕνεκα ἀπροόπτου συμβάντος (καταρρί-

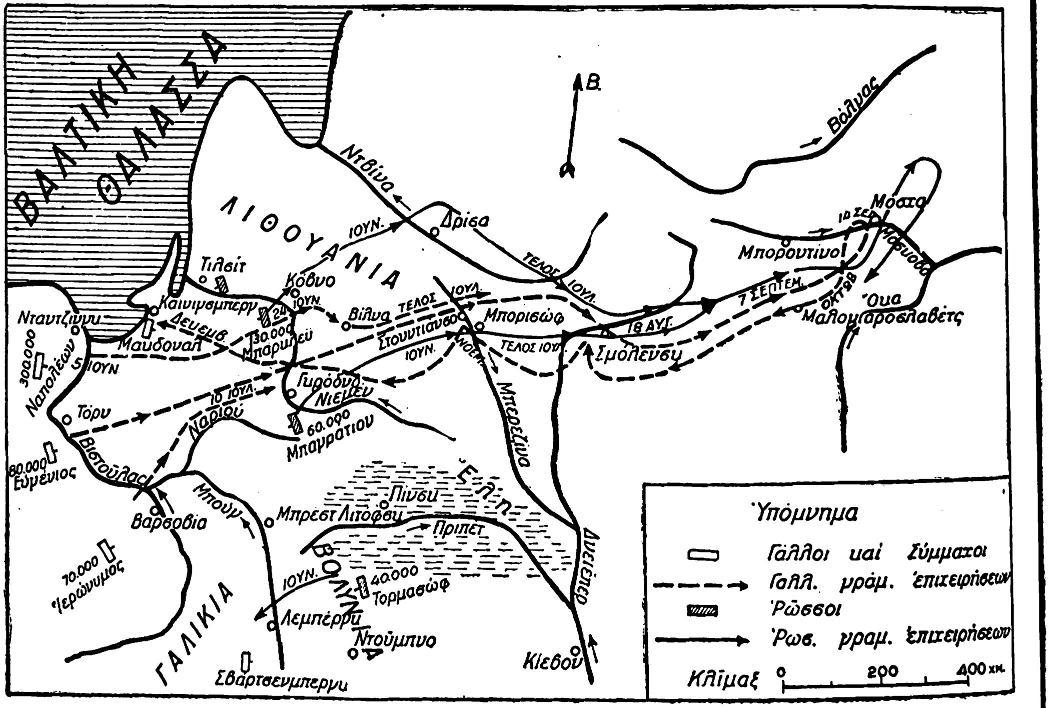

Σχ. 5. *Ἐπιχειρήσεις ἐν Ρωσίᾳ τῷ 1812.*

ψεως τῶν γεφυρῶν ὑπὸ τῶν ὑπερεκχειλισάντων ὑδάτων), ἠναγκάσθησαν οἱ Γάλλοι ν' ἀποσυρθῶσιν ἐκ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης καὶ νὰ συγκεντρωθῶσιν ἐπὶ τῆς νησῖδος Λομπάου (βλ. λ. *Ἄσπερν*), ἔνθα παρέμειναν ἐπὶ 40 ἡμέρας, μεταβαλόντες ταύτην εἰς φρούριον, καθ' ὃν χρόνον οἱ Αὐστριακοὶ ὠχύρωσαν τὰ χωρία Ἄσπερν, Ἔσλινγκ κτλ. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐπετεύχθη, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ συνένωσις τοῦ ὑπὸ τὸν πρίγκιπα Εὐγένιον στρατοῦ τῆς Ἰταλίας μετὰ τῆς γαλλικῆς στρατιᾶς, ἀφ' ἑτέρου δ' ἡ ἀπώθησις τοῦ ἐξ Ἰταλίας προερχομένου αὐστριακοῦ στρατοῦ τοῦ ἀρχιδουκὸς Ἰωάννου. Τὴν 4ην Ἰουλίου ἐξετέλεσεν ὁ Ναπολέων τὴν «2αν διάβασιν», χρησιμοποιήσας καὶ πάλιν τὴν νησῖδα Λομπάου, ὁπότε ἐπῆλθεν ἡ μάχη τοῦ *Βαγκρὰμ* (5 καὶ 6 Ἰουλίου 1809), καθ' ἣν ἐνίκησε τὸν αὐστριακὸν στρατὸν τοῦ ἀρχιδουκὸς Καρόλου, ἐξαναγκάσας αὐτὸν νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς Βόλκενστορφ, χωρὶς ὅμως νὰ δυνηθῇ νὰ τὸν καταδιώξῃ, λόγῳ τῆς τελείας ἐξαντλήσεως τῶν Γάλλων στρατιωτῶν (βλ. λ. *Βαγκράμ*). Ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους ἠδυνήθη ὁ αὐστριακὸς οὗτος στρατὸς νὰ ὑποχωρήσῃ ἐν πληρεστάτῃ τάξει πρὸς δύο κατευθύνσεις, τὴν τῆς Βοημίας καὶ τὴν τῆς Μοραβίας, ἵνα τοιουτοτρόπως ἐξαπατήσῃ τὸν Ναπολέοντα. Μετ' ὀλίγον ἐζητήθη ὑπὸ τοῦ Καρόλου ἀνακωχή, παρασχεθεῖσα προθύμως ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος, ἅτε οὐδὲ τῆς μάχης τοῦ Βαγκρὰμ προσδωσάσης ὁριστικόν τι ἀποτέλεσμα (ὁ αὐστριακὸς στρατὸς δὲν εἶχεν ἐξουδετερωθῆ), ἧς ἀνακωχῆς συνέπεια ἦτο ἡ ὑπογραφὴ τῆς *συνθήκης τῆς Βιέννης* τῆς 14ης Ὀκτωβρίου 1809.

VIII.—ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ (1812). Ἀπὸ τῆς ἑπομένης τῆς συνθήκης τοῦ Τιλσὶτ (1807) ἤρχισαν γεννώμεναι ἐν Ρωσίᾳ ἀφορμαὶ ψυχρότητος ἀπέναντι τῆς Γαλλίας, αἵτινες ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐκορυφώθησαν, μέχρις οὗ, τῷ 1812, ἐξερράγη πόλεμος, μὴ δυνάμενος νὰ χαρακτηρισθῇ ἐθνικός, ἀλλὰ μᾶλλον προσωπικὸς μεταξὺ Μεγάλου Ναπολέοντος καὶ τσάρου Ἀλεξάνδρου Α' (βλ. λ. *Ναπολέων*). Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον, ἡ μὲν Γαλλία εἶχε συμμάχους τὴν ὁμοσπονδίαν τοῦ Ρήνου (Βαυαρίαν, Βυρτεμβέργην, Σαξωνίαν κτλ.), τὴν Πρωσσίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν, ἡ δὲ Ρωσία μόνον τὴν Ἀγγλίαν, μὴ δυναμένην ὅμως νὰ προσφέρῃ οὐδὲν ἀπολύτως ἐν τῷ ἠπειρωτικῷ ἀγῶνι. Αἱ, διαρκούντων τῶν ἐτῶν 1809—1812, πολεμικαὶ παρασκευαὶ τῆς Ρωσίας δὲν διέφυγον τὴν προσοχὴν τοῦ Ναπολέοντος, δι' αὐτὸ καὶ οὗτος δὲν ὑστέρησεν εἰς παρασκευὰς καὶ μελέτας διαφόρων πολεμικῶν σχεδίων. Ἠναγκασμένος νὰ διεξαγάγῃ πόλεμον εἰς τόσον μεγάλην ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς χώρας του, ὤφειλε ν' ἀποφασίσῃ ἐγκαίρως ποίαν ἐκ τῶν ὑπ' αὐτὸν χωρῶν ἢ ποίαν ἐκ τῶν συμμάχων του θὰ συνέφερε νὰ χρησιμοποιήσῃ ὡς βάσιν τῶν ἐπιχειρήσεων. Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ Ναπολέων θὰ ἠδύνατο νὰ προελάσῃ ἐντὸς τῆς Ρωσίας εἴτε διὰ Πολωνίας, εἴτε διὰ Ποδολίας, ἐξέλεξε τὴν Πολωνίαν, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι αὕτη παρεῖχε γραμμὰς ἐπιχειρήσεων εὐθέως πρὸς Μόσχαν καὶ Πετρούπολιν, ἀφ' ἑτέρου δέ, τὸ καὶ κυριώτερον, διότι διὰ ταύτην ἀπῃτεῖτο ἐγκατάστασις βάσεως ἐν Πρωσσίᾳ, δηλαδὴ ἐν χώρᾳ διατελούσῃ ὑπὸ τὴν κατοχήν του, ἐνῷ διὰ τὴν Ποδολίαν θ' ἀπῃτεῖτο βάσις ἐν Αὐστρίᾳ, δηλαδὴ ἐν χώρᾳ ἁπλῶς συμμάχῳ. Καίτοι μέχρι τοῦ Μαΐου 1812 ὁ πόλεμος δὲν εἶχεν εἰσέτι κηρυχθῇ ἐπισήμως, ἐν τούτοις αἱ ἑκατέρωθεν συγκεντρώσεις στρατευμάτων προεδήλουν τὴν ἐντὸς ἐγγυτάτου χρόνου κήρυξιν αὐτοῦ. Περὶ τὸ τέλος Μαΐου 1812, οἱ ἑκατέρωθεν στρατοὶ εἶχον συγκεντρωθῆ ὡς ἐν τῷ σχ. 5 ἐμφαίνεται· δηλαδὴ οἱ μὲν Γάλλοι καὶ οἱ μετ' αὐτῶν σύμμαχοι (500.000 ἄνδρες ὑπὸ τὸν Ναπολέοντα), ὠργανωμένοι εἰς 11 σώματα στρατοῦ καὶ 4 σώματα ἱππικοῦ καὶ κατανεμημένοι ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Βιστούλα, ἵνα ἀποτελέσωσι τὸν στρατὸν εἰσβολῆς, ἔχοντες δ' ἐπὶ πλέον δύο ἕτερα σώματα διὰ τὴν προκάλυψιν τῶν διὰ μέσου τῆς Πρωσσίας γραμμῶν συγκοινωνιῶν· οἱ δὲ Ρῶσοι (300.000 ἄνδρες ὑπὸ τὸν τσάρον Ἀλέξανδρον), ὠργανωμένοι εἰς 10 σώματα καὶ 5 σώματα ἱππικοῦ καὶ κατανεμημένοι ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Νιέμεν μέχρι τῆς Βολυνίας, μὲ τὸ μέγα ὅμως μειονέκτημα τοῦ χωρισμοῦ τῆς ἀριστερᾶς (νοτίας) ὁμάδος ἀπὸ τῆς κεντρικῆς διὰ τῶν ἐκτεταμένων ἑλῶν τοῦ Πριπέτ. Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι, ναὶ μὲν οἱ Γάλλοι ὑπερεῖχον καταπληκτικῶς ἀπὸ ποσοτικῆς ἀπόψεως, οὐχ ἧττον ὑστέρουν οὗτοι πολὺ ἀπὸ ἀπόψεως ποιοτικῆς, ἅτε τοῦ στρατοῦ αὐτῶν ἀποτελουμένου ἐξ ἀνομοιογενῶν στοιχείων (Γάλλων, Πρώσσων, Σαξώνων, Αὐστριακῶν κτλ.), καὶ δὴ ἐχόντων διαφόρους πολιτικὰς ἀντιλήψεις· συνεπῶς ἡ μεγάλη ἀριθμητικὴ διαφορὰ τῶν Γάλλων ἦτο φαινομενική. Οἱ Ρῶσοι συνέλαβον τὸ σχέδιον νὰ διεξαγάγωσιν ἐν ἀρχῇ ἀμυντικὸν πόλεμον, ὑποχωροῦντες πρὸ τοῦ προελαύνοντος ἐντὸς τοῦ ρωσικοῦ ἐδάφους γαλλικοῦ στρατοῦ, μέχρις οὗ ἀπομακρυνθῇ οὗτος πολὺ τῶν βάσεών του καὶ ἐξαντληθῇ, ὁπότε θὰ ἐπήρχοντο ἐναντίον του ἐπιτιθέμενοι ἐρρωμένως, ἕως ὅτου τὸν ἐκδιώξωσιν ἐκ τοῦ ἐδάφους των. Ὁ Ναπολέων, ἔχων πάντοτε ὡς ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν κατάληψιν τῆς Μόσχας, κατέστρωσε σχέδιον εἰκονικῆς μὲν εἰσβολῆς διὰ Βολυνίας, ἵνα περισπάσῃ πρὸς τὰ ἐκεῖ τὴν προσοχὴν τῶν Ρώσων, κυρίας δὲ προελάσεως διὰ Κόβνο-Βίλνας εὐθέως πρὸς Μόσχαν. Δι' ὃ προ-

Digitized by Google

χώρησε διὰ παραλλήλων φαλάγγων πρὸς τὸν Νιέμεν, ἔχων τὸ ἀριστερὸν μᾶλλον προκεχωρημένον, τὸ δὲ δεξιὸν (τὸ πρὸς τὴν Βαρσοβίαν) ὑποκεχωρημένον καὶ ἐκτελοῦν τὰς εἰκονικὰς πρὸς Βολυνίαν ἐπιδείξεις, εἰς τρόπον ὥστε, ἐὰν μὲν ὁ ρωσικὸς στρατὸς παρέμενεν ἀκινητῶν, θὰ ὑπερεκεροῦτο εὐκόλως ἐκ τοῦ δεξιοῦ του καὶ θ' ἀπωθεῖτο πρὸς τὰ ἕλη τοῦ Πριπέτ, ἐὰν δ' ἀπεπειρᾶτο νὰ συγκεντρωθῇ εἴτε πρὸς τὴν δεξιὰν (βορείαν) ὁμάδα, εἴτε πρὸς τὴν ἀριστερὰν (νοτίαν), θὰ ἐδέχετο ὁπωσδήποτε πλευρικὴν ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τῶν Γάλλων. Τὰ πράγματα ὅμως δὲν ἐδικαίωσαν τὰς σκέψεις ταύτας τοῦ Ναπολέοντος.

Ὁ πόλεμος δὲν εἶχε κηρυχθῇ μέχρι τοῦ Ἰουνίου 1812, ἐν τούτοις θέλων ὁ Ναπολέων νὰ τηρήσῃ τὴν πρωτοβουλίαν ἐν ταῖς ἐπιχειρήσεσι, μὴ ἔχων δ' οὐδ' ἐνδείξεις κἂν περὶ τοῦ ὅτι οἱ Ρῶσοι εἶχον ἀποφασίσει νὰ παραμείνωσιν ἐν ἀρχῇ ἐν ἀμύνῃ, ἀνεχώρησεν ἐκ Παρισίων καί, φθάσας εἰς τὸ θέατρον τοῦ πολέμου, διέταξε τὴν 5ην Ἰουνίου 1812 προσπέρασιν τοῦ Βιστούλα καὶ προέλασιν ἐντὸς τοῦ ρωσικοῦ ἐδάφους. Τὴν 24ην Ἰουνίου τὸ μᾶλλον προκεχωρημένον σῶμα (1ον τοῦ Νταβοῦ) ἔφθασε πρὸ τοῦ Νιέμεν, παρακολουθηθὲν τὴν ἑπομένην ὑπὸ τῶν λοιπῶν σωμάτων. Αἱ ὁμάδες ὅμως τοῦ κέντρου (Εὐγένιος) καὶ δεξιοῦ (Ἱερώνυμος), παρεννοήσασαι τὴν διαταγὴν ὅπως παραμείνωσιν ὑποκεχωρημέναι, ἐξετέλεσαν προχώρησιν πολὺ βραδεῖαν, εἰς τρόπον ὥστε ἠδυνήθησαν οἱ Ρῶσοι νὰ ἐκτελέσωσι τὸ σχέδιόν των τῆς ὑποχωρήσεως πρὸς ἀνατολὰς (τὸ ἀριστερὸν τῶν Γάλλων δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπερκεράσῃ τὸ δεξιὸν τῶν Ρώσων), καὶ οὕτω πως ὁ Ναπολέων, ἀφοῦ προσεπέρασε τὸν Νιέμεν, ἔφθασεν εἰς Βίλναν τὴν 30 Ἰουνίου, ἣν κατέλαβεν ἀμαχητί, καθ' ὅσον, ἡ μὲν ὁμὰς τοῦ Μπάρκλαϊ Τόλλυ εἶχεν ἤδη ὑποχωρήσει πρὸς τὸν Ντβίνα (εἰς Δρίσα, ἔνθα εἶχε πρὸ καιροῦ κατασκευασθῇ πρόχειρον στρατόπεδον), ἡ δὲ τοῦ Μπαγράτιον πρὸς τὸν Μπερεζίνα (εἰς Μπορισόφ, ἔνθα εἶχε πρὸ καιροῦ ἐπίσης κατασκευασθῇ προγεφύρωμα). Ὁ Ναπολέων ἠθέλησε τότε νὰ κυκλώσῃ τὴν ὁμάδα τοῦ Μπαγράτιον, ὡς τὴν μᾶλλον ἐγγὺς αὐτῷ, ἀλλ' οἱ στρατιῶται του ἦσαν τελείως ἐξηντλημένοι (ὑπῆρχον 30.000 βραδυποροῦντες), δι' ὃ ἡ ἀπὸ 10ης Ἰουλίου ἀναληφθεῖσα καταδίωξις ἀπέτυχε πλήρως, μεθ' ὅλην τὴν εἰς τὸν Νιέμεν ἄφιξιν τῶν ὁμάδων Εὐγενίου καὶ Ἱερωνύμου. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ τὸ ἄκρον δεξιὸν τῶν Γάλλων (Στράρτσεμπεργκ) καθηλώθη ὑπὸ τῆς ρωσικῆς ὁμάδος τοῦ Τορμασώφ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀπεσύρθη τῆς ἀρχιστρατηγίας τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ ὁ τσάρος καὶ ἀνέθεσε ταύτην εἰς τὸν Μπάρκλαϊ Τόλλυ, ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του ὡς ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, ὅστις τότε διέταξεν ἀμέσως τὸν Μπαγράτιον ν' ἀποσυρθῇ πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Ντβίνα, ἵνα συνενωθῇ μετὰ τῆς βορείας ρωσικῆς ὁμάδος (τοῦ Μπάρκλαϊ). Ὁ Ναπολέων, μὴ γνωρίζων τὰς περὶ συνενώσεως τῶν δύο ρωσικῶν στρατιῶν διαταγάς, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς ἐν Δρίσα ὁμάδος τοῦ Μπάρκλαϊ, ἐκτελῶν σχέδιον ἐπιθέσεως ἐναντίον μιᾶς ἑκάστης ρωσικῆς ὁμάδος χωριστὰ (ἀφοῦ ἀπέτυχεν εἰς τὴν κατὰ τοῦ Μπαγράτιον, ἤλπισεν ἤδη εἰς τὴν κατὰ τοῦ Μπάρκλαϊ), ἀλλ' ἅμα ὡς ἐπληροφορήθη ἐκ κατασκόπων περὶ τῆς συνενώσεως τῶν δύο ρωσικῶν στρατιῶν, ἐγκατέλιπε τὸ ἀνωτέρω σχέδιον καὶ ἐπεζήτησε νὰ παρεμποδίσῃ τὴν συνένωσιν ταύτην. Ἐπειδὴ ὅμως κατεῖδεν ὀφθαλμοφανῶς ὅτι αἱ προσπάθειαί του αὗται εἰς οὐδὲν ἀπέληγον, ἐγκατεστάθη περὶ τὸ τέλος Ἰουλίου εἰς τὸν μεταξὺ Ντβίνα καὶ Δνειέπερ χῶρον, ἔχων περὶ τοὺς 150.000 ἀσθενεῖς καὶ λιποτάκτας, ἐνῷ αἱ ρωσικαὶ στρατιαὶ συνηνώθησαν εἰς Σμόλενσκ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐνόμισαν οἱ Ρῶσοι εὔκαιρον τὴν στιγμήν, ἵνα ἀναλάβωσι τὴν, συμφώνως τῷ σχεδίῳ των, ἐπίθεσιν· δι' ὅ, τὴν 7ην Αὐγούστου 1812 ἤρξαντο ταύτης, ἀλλά, μετά τινας ἀγῶνας μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων ἐμπροσθοφυλακῶν, ἐστάθησαν οἱ Ρῶσοι ἀμφιταλαντευόμενοι. Ὁ Ναπολέων ὅμως, θελήσας νὰ ἐκτελέσῃ μίαν ἔτι ἀπόπειραν ὑπερκεράσεως κατὰ τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ, συνηνωμένου ἤδη εἰς Σμόλενσκ, προσεπέρασε τὴν 10ην Αὐγούστου ἐν Δνειέπερ καὶ ἀφίχθη, χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸς ὑπὸ τῶν Ρώσων, εἰς τὸ ὕψος τῆς Σμόλενσκ τὴν 16ην Αὐγούστου. Ἀλλ' ἐνῷ τότε ἐφάνη πρὸς στιγμὴν ὅτι ὁ Μπάρκλαϊ θ' ἀπεδέχετο τὴν μάχην, ἐξαίφνης τὴν νύκτα 17—18 Αὐγούστου ἀπεχώρησαν οἱ Ρῶσοι πρὸς ἀνατολὰς (πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς Πετρουπόλεως ἀρχικῶς, τῆς Μόσχας κατόπιν), ἀφοῦ προηγουμένως παρέδωσαν εἰς τὸ πῦρ τὴν πόλιν Σμόλενσκ. Λόγῳ ἀπαιτήσεως τῆς κοινῆς γνώμης ἐν Ρωσίᾳ, ὁ Μπάρκλαϊ ἀντικατεστάθη τὸ τέλος Αὐγούστου 1812 διὰ τοῦ Κουτούζωφ.

Δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν ἤρχισεν ἡ καλουμένη «β' περίοδος» τῆς ἐκστρατείας τῆς Ρωσίας, ὁ μὲν γαλλικὸς στρατὸς εὑρίσκετο τελείως ἐξηντλημένος καὶ μὲ μεγάλην μείωσιν τῆς ἀριθμητικῆς του δυνάμεως, ὁ δὲ ρωσικὸς σχεδὸν ἄθικτος καὶ ὁλονὲν ἐνισχυόμενος ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ. Ὁ νέος Ρῶσος ἀρχιστράτηγος, ὑπείκων εἰς τὴν πίεσιν τῆς κοινῆς γνώμης, ὅπως μὴ ἐγκαταλειφθῇ ἡ ἱερὰ πόλις Μόσχα, ἀπεφάσισε νὰ ἐγκατασταθῇ ἐπὶ ἀμυντικῆς τοποθεσίας δυτικῶς αὐτῆς καὶ ν' ἀγωνισθῇ μέχρις ἐσχάτων, ὡς τοιαύτην δ' ἐξέλεξε τὴν παρὰ τὸ Μποροντίνο θέσιν. Ἐπελθόντος κατ' αὐτοῦ τοῦ Ναπολέοντος, ἐπηκολούθησε τὴν 7ην Σεπτεμβρίου 1812 ἡ μάχη τοῦ *Μόσκοβα* (βλ. λ.), ἀποβᾶσα ὑπὲρ τῶν Γάλλων, καὶ μετὰ τὴν ὁποίαν ὑπεχώρησαν οἱ Ρῶσοι τὴν 8ην Σεπτεμβρίου πρὸς τὴν Μόσχαν. Ὁ Ναπολέων, νομίσας τότε ὅτι ἤγγικε τὸ τέλος τῆς ἐκστρατείας ταύτης, προὐχώρησε πρὸς τὴν ἱερὰν ρωσικὴν πόλιν, ἵνα δώσῃ τὴν τελευταίαν μάχην πρὸ τῶν τειχῶν αὐτῆς, ἀλλὰ τὴν εὗρε κενήν, καθόσον οἱ Ρῶσοι τὴν εἶχον ἐκκενώσει, καὶ κατέλαβε ταύτην ἀμαχητὶ (14 Σεπτεμβρίου 1812). Ἐνῷ ὅμως εὑρίσκετο ἐντὸς τῆς Μόσχας μετὰ τοῦ στρατοῦ του, ἐξερράγη τὴν νύκτα τῆς 15ης πρὸς τὴν 16ην Σεπτεμβρίου τρομερὰ πυρκαϊά, προπαρασκευασθεῖσα ὑπὸ τοῦ τέως διοικητοῦ αὐτῆς στρατηγοῦ Ροτοπσίν, ἥτις, διαρκέσασα ἐπὶ τρία ὁλόκληρα ἡμερονύκτια (16, 17, 18 Σεπτεμβρίου), μετέβαλε τὴν πόλιν εἰς ἐρείπια. Ἐνῷ ὤφειλε τότε ὁ Ναπολέων εὐθὺς ἀμέσως ν' ἀναστραφῇ καὶ νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς δυσμάς, τοὐναντίον προέβαλε πρὸς τὸν τσάρον προτάσεις εἰρήνης, αἵτινες παρειλκύσθησαν ἀπὸ σκοποῦ ὑπὸ τῆς Ρωσίας, ἵνα ἐν τῷ μεταξὺ συνθηκολογήσῃ αὕτη μετὰ τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Σουηδίας καὶ τοιουτοτρόπως δυνηθῇ νὰ διαθέσῃ κατὰ τῶν Γάλλων ὄχι μόνον τὸν στρατὸν τοῦ Κουτούζωφ, ἀλλὰ καὶ τὰς κατὰ τῶν χωρῶν τούτων ἀπησχολημένας μέχρις ὥρας ρωσικὰς στρατιάς.

Τὴν 19ην Ὀκτωβρίου ἀπεφάσισε τέλος ὁ Ναπολέων νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Μόσχαν, ἔχων μόνον 100.000 ἄνδρας καὶ τοὺς ἵππους ἐν ἀξιοθρηνήτῳ καταστάσει, καὶ ἠκολούθησεν ὅδευσιν νοτιωτέραν της ἀκολουθηθείσης κατὰ τὴν πρὸς Μόσχαν προέλασιν. Προσεβλήθη ὅμως ὑπὸ τῶν Ρώσων καὶ ἠναγκάσθη, μετὰ μάχην παρὰ τὸ Μαλογιαροσλαβὲτς (Malojaroslavets), τὴν 24ην Ὀκτωβρίου, νὰ ἐπανέλθῃ καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ Σμόλενσκ, ἣν ἠκολούθησε πορευόμενος πρὸς δυσμὰς καὶ καταδιωκόμενος κατὰ πόδας ὑπὸ τοῦ Κουτούζωφ. Φθάσας πρὸ τοῦ Μπερεζίνα, εὗρε τὰς γεφύρας αὐτοῦ κατεστραμμένας, καθ' ὃν χρόνον τρεῖς ρωσικαὶ στρατιαὶ περιέβαλλον τοὺς Γάλλους, αἱ μὲν δύο πρὸς ἑκάτερον τῶν πλευρῶν, ἡ δὲ τρίτη πρὸς τὴν οὐράν. Μόνη δυνατὴ διάβασις ἐξευρέθη τότε ἡ πρὸς τ' ἄναντα τοῦ ποταμοῦ, παρὰ τὴν Στουντιάνσκα, ἔνθα προσεπέρασαν οἱ Γάλλοι τὸν Μπερεζίνα τὰς 26—28 Νοεμβρίου (βλ. λ. *Βερεζίνα*), καὶ τότε τ' ἀπομείναντα λείψανα τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ (65.000 ἄνδρες, ἐξ ὧν 30.000 μόνον ὡπλισμένοι, ἄνευ πυροβόλων καὶ ἄνευ ἱππικοῦ) ἐπορεύθησαν πρὸς δυσμὰς ὑπὸ ψῦχος 37 βαθμῶν κάτω τοῦ μηδενός, προσπεράσαντα τὸν Νιέμεν καὶ φθάσαντα εἰς Καινιξμπεργκ τὴν 14ην Δεκεμβρίου 1812. Ὁ Ναπολέων, ἐπειγόμενος ἕνεκα ἐσωτερικῶν πολιτικῶν λόγων νὰ ἔλθῃ εἰς Παρισίους, παρέδωσε τὴν 5ην Δεκεμβρίου τὴν διοίκησιν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ εἰς τὸν Μυρά, ὅστις μετ' ὀλίγον, ἐπειγόμενος καὶ οὗτος νὰ ἐπιστρέψῃ, παρέδωσε τὴν διοίκησιν εἰς τὸν πρίγκιπα Εὐγένιον. Οὗτος ὡδήγησε τὰ ὑπολειφθέντα λείψανα ἐκ 40.000 ἀνδρῶν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ κάτω Ἔλβα, ἔνθα ἔφθασαν κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαρτίου 1813 καὶ ἐπεστάθμευσαν.

ΙΧ.—ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΣΑΞΩΝΙΑΣ (1813). Ἀρχομένου τοῦ 1813, ἡ Γαλλία εὑρέθη εἰς κατάστασιν ἐξαιρετικῶς δεινήν, διότι, μετὰ τὴν οἰκτρὰν ἀποτυχίαν τῆς εἰς Ρωσίαν ἐκστρατείας, ἐξηγέρθησαν πλέον κατ' αὐτῆς σύμπαντα τὰ ἔθνη. Ἀπὸ τοῦ 1813 ἤρχισαν διεξαγόμενοι ἐναντίον τῆς Γαλλίας πόλεμοι ὑπὸ τοῦ «συνασπισμοῦ τῶν λαῶν» (coalition des peuples), συμπηχθέντος ὑπὸ τῆς Ρωσίας, ἥτις ἐθεώρει ὡς μὴ λήξαντα τὸν πόλεμον τοῦ 1812, ἀλλ' ἐξακολουθοῦντα διεξαγόμενον ἐπὶ ἐδάφους δυτικωτέρου· συμμετέσχον δὲ εἰς τὸν συνασπισμὸν τοῦτον ὄχι μόνον ἡ Ἀγγλία, ἀλλὰ καὶ ἡ Πρωσσία, ἡ ἀποτινάξασα τὸν γαλλικὸν ζυγὸν (τὴν ἀναγκαστικὴν μετὰ τῆς Γαλλίας συμμαχίαν), καὶ ὀλίγον βραδύτερον ἡ Αὐστρία καὶ τὰ γερμανικὰ κράτη, εἰς τρόπον ὥστε ἡ Γαλλία δὲν εἶχε συμμάχους κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰμὴ μόνον τὴν Δανίαν καὶ τὰ παραρρήνια κρατίδια. Πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου, συνεκέντρωσαν οἱ ἐμπόλεμοι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1813 τὰς κάτωθι δυνάμεις: ἡ μὲν Γαλλία περὶ τὰς 200.000 ἄνδρας ὑπὸ τὸν Ναπολέοντα, ὠργανωμένους εἰς 8 σώματα στρατοῦ, τὴν φρουρὰν καὶ τὸ ἱππικὸν (ἄνδρες πεζικοῦ ἀπειροπόλεμοι, πυροβολικὸν σχετικῶς ἐπαρκές, ἱππικὸν ἀνεπαρκέστατον καὶ μὲ κακίστους ἵππους)· οἱ δὲ Σύμμαχοι περὶ τὰς 100.000 Ρώσους ὑπὸ τὸν Wittgenstain καὶ περὶ τὰς 70.000 Πρώσσους ὑπὸ τὸν Μπλύχερ. Τὸ σχέδιον τῶν Γάλλων ἀπέβλεπεν εἰς ἐπίθεσιν κατὰ τῶν Συμμάχων διὰ τῆς ἀπωθήσεως των πολὺ πέραν τοῦ Ἔλβα (πρὸς ἀνατολὰς) καὶ σύγχρονον ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ των (πρὸ πεδιάδα Λειψίας) ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀποκοπῆς αὐτῶν ἐκ Βερολίνου καὶ τῆς ἀνατροπῆς των πρὸς τὰ ὄρη τῆς Βοημίας (τὰ Γιγάντεια), ὁπότε θὰ ἠδύνατο ὁ Ναπολέων νὰ εἰσέλθῃ εἰς Βερολῖνον καὶ νὰ προελάσῃ πρὸς τὸν Ὄδερον,

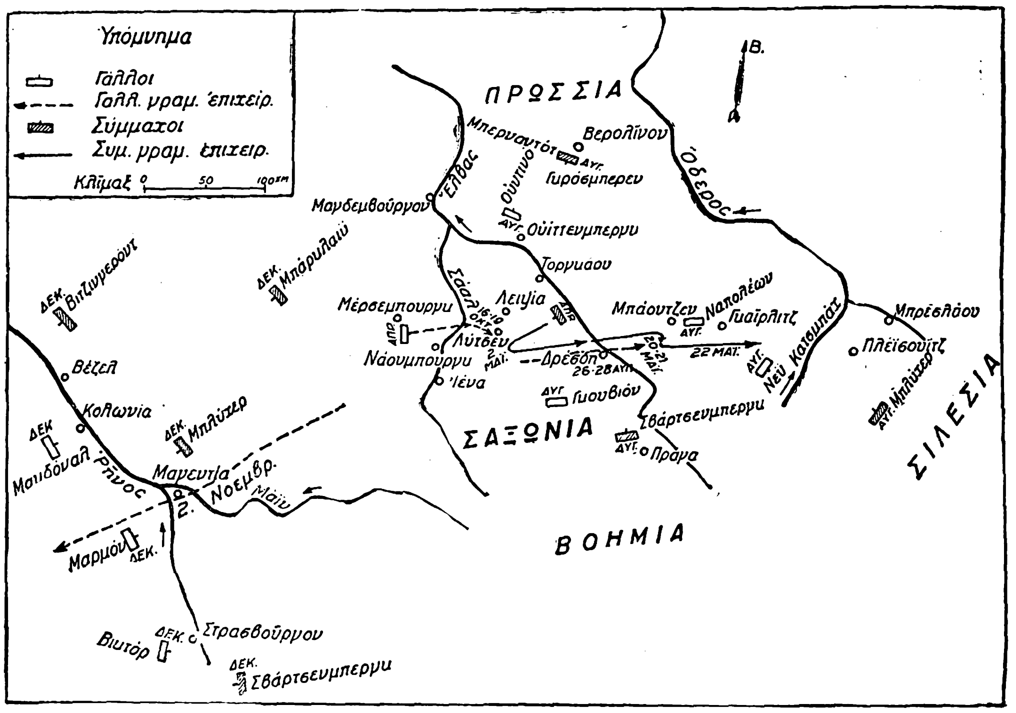

Σχ. 6. Ἐπιχειρήσεις ἐν Σαξωνίᾳ τῷ 1813.

τέλος δὲ πρὸς Βιστούλαν, ἵνα τοιουτοτρόπως ἀνακτήσῃ τ' ἀπολεσθέντα ἐδάφη, στηριζόμενος πάντοτε ἐπὶ τοῦ ὅτι τὰ φρούρια τὰ ἐπικρατοῦντα ἐπὶ τῶν κοιλάδων τῶν ποταμῶν τούτων ἐξηκολούθουν ἀκόμη νὰ κατέχωνται ὑπὸ γαλλικῶν στρατευμάτων. Τῶν δὲ Συμμάχων τὸ σχέδιον ἀπέβλεπεν εἰς ὁπωσδήποτε ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ τοῦ Ἔλβα, ἀλλὰ πάντοτε πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ μέσου Ἔλβα (πρὸς τὴν Σαξωνίαν), ἵνα τοιουτοτρόπως ἔχωσιν ὑπὲρ αὐτῶν οἱ Σύμμαχοι τὸ μέγα πλεονέκτημα τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ ἱππικοῦ των. Κατὰ τὸ τέλος Ἀπριλίου 1813 οἱ ἀντίπαλοι στρατοὶ εὑρίσκοντο συγκεντρωμένοι ὡς ἐν τῷ σχ. 6 ἐμφαίνεται, δηλαδὴ οἱ μὲν Γάλλοι ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Σάαλ, εἰς τὸν μεταξὺ Μέρσεμπουργκ καὶ Νάουμπουργκ χῶρον, οἱ δὲ Σύμμαχοι ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἔλβα, καὶ τότε ἤρχισαν αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ 1813, αἱ χωριζόμεναι εἰς δύο περιόδους.

1η περίοδος (*Ἄνοιξις 1813*). Ὁ Ναπολέων ἐπείγετο νὰ ἐπιτεθῇ ἵνα προκαταλάβῃ τοὺς Συμμάχους, δι' ὃ προσεπέρασε τὴν 1ην Μαΐου ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Σάαλ καὶ κατηύθυνε τὰς στρατιὰς του συγκεντρικῶς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Λύτσεν. Ἅμα ὅμως ἐπληροφορήθησαν οἱ Σύμμαχοι περὶ τῶν γαλλικῶν κινήσεων, προὐχώρησαν ἀμέσως ἵνα ἐπιτεθῶσι κατὰ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ τῶν Γάλλων, ἥτις ἐνέργεια οὐδόλως μετέβαλε τὸ σχέδιον τοῦ Ναπολέοντος (ἐπίθεσις κατὰ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ τῶν Συμμάχων), καὶ τότε ἐπηκολούθησε, τὴν 2αν Μαΐου 1813, ἡ μάχη τῆς *Λύτσεν* (βλ. λ.), ἡ ἀποβᾶσα ὑπὲρ τῶν Γάλλων· κατ' αὐτὴν οἱ Σύμμαχοι ὑπεχώρησαν, προκαλυπτόμενοι ὑπὸ τοῦ ἱππικοῦ των, πρὸς Δρέσδην, παρηκολουθήθη-

Digitized by Google

σαν δὲ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην βραδύτατα, ἐλλείψει ἱππικοῦ, ὑπὸ τῶν Γάλλων, καταλαβόντων τὴν Δρέσδην καὶ προσπερασάντων διὰ Δρέσδης καὶ Τοργκάου ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἔλβα. Ἐπειδὴ ὁ Ναπολέων δὲν ἐγνώριζε σαφῶς πρὸς ποίαν κατεύθυνσιν, πρὸς Βερολῖνον ἢ πρὸς Μπρεσλάου, ὑπεχώρησαν οἱ Σύμμαχοι, διότι ἐστερεῖτο καλοῦ ἱππικοῦ, ἐχώρισε τὸν στρατόν του εἰς δύο ὄγκους, καὶ τὸν μὲν μείζονα ὑπ' αὐτὸν κατηύθυνε πρὸς Μπρεσλάου (φυσικὴν ὁδὸν ὑποχωρήσεως τῶν Συμμάχων), τὸν δὲ μικρότερον ὑπὸ τὸν Νέϋ πρὸς Βερολῖνον, ἵνα, ἐν περιπτώσει ὑποχωρήσεως τῶν Πρώσσων πρὸς τὰ ἐκεῖ, ἀποκοπῶσιν οὗτοι ἀπὸ τῶν Ρώσων. Τοιουτοτρόπως ἐπῆλθε τὴν 20ὴν καὶ 21ην Μαΐου 1813 ἡ μάχη τῆς *Μπάουτσεν* (βλ. λ.), ἀποβᾶσα ὑπὲρ τῶν Γάλλων καί, καθ' ἣν ἀπώθησαν μὲν οὗτοι τοὺς Συμμάχους πρὸς ἀνατολάς, ἀλλὰ χωρὶς νὰ τοὺς καταδιώξωσιν (ἔλλειψις ἱππικοῦ, χλιαρότης Νέϋ), συνεπῶς χωρὶς νὰ ἐπιφέρωσι, καὶ μετὰ τὴν δευτέραν ταύτην μάχην, οὐδὲν ὁριστικὸν ἀποτέλεσμα. Ἤρχισε τότε ὁ Ναπολέων ν' ἀντιλαμβάνηται σαφῶς ὅτι ὁ στρατός, ὃν διέθετε, δὲν ἦτο πλέον ὁ παλαίμαχος ἐκεῖνος στρατός, δι' οὗ ἔφερεν εἰς πέρας πᾶν ὅ,τι ἡ στρατηγική του διάνοια συνελάμβανε. Παραπλανηθεὶς ὑπὸ τῆς Αὐστρίας συνήνεσεν εἰς τὸ νὰ συναφθῇ ἡ ἀνακωχὴ τῆς Πλεϊσουῒτζ (Pleisswitz) τῆς 4ης Ἰουνίου 1813, ἡ μὴ ἀπολήξασα ὅμως εἰς οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ εἰς τὴν παροχὴν χρόνου διὰ προσχώρησιν τῆς Αὐστρίας (προσενεγκούσης 200.000 ἄνδρας) καὶ τῆς Σουηδίας πρὸς τὸ μέρος τῶν Συμμάχων, καὶ τοιουτοτρόπως εἰς τὴν ὁλοσχερῆ ἀπώλειαν ἁπάντων τῶν πλεονεκτημάτων τῶν ἐπελθόντων ἐκ τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς ἀνοίξεως.

2α περίοδος *(Φθινόπωρον 1813)*. Ἀπὸ τῆς ἐπομένης τῆς ἀνακωχῆς, οἱ μὲν Σύμμαχοι ἤρχισαν συγκεντρούμενοι περὶ τὸν γαλλικὸν στρατόν, ὁλονὲν κυκλοῦντες αὐτόν, ἅτε ἀποβλέποντες εἰς τὴν ἀποκοπὴν τῶν μετὰ τοῦ Ρήνου γραμμῶν συγκοινωνιῶν του, ὁ δὲ Ναπολέων, ἀργὰ ἀντιληφθεὶς ταῦτα, κατέστρωσε τὸ σχέδιον τῆς τάξεως ἰσχυρῶν δυνάμεων (στρατηγικῶν ἐμπροσθοφυλακῶν) ἐναντίον μιᾶς ἑκάστης συμμαχικῆς στρατιᾶς, καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτοῦ μετὰ τῆς φρουρᾶς καὶ τοῦ ἱππικοῦ ἐπὶ κεντρικῆς θέσεως (μεταξὺ Γκαῖρλιτζ καὶ Μπάουτσεν), ἵνα τοιουτοτρόπως ἐνεργήσῃ κατ' ἐσωτερικὰς γραμμὰς ἐναντίον ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἀντιπάλων χωριστά. Τὴν 15ην Αὐγούστου 1813 οἱ Σύμμαχοι κατήγγειλαν τὴν ἀνακωχήν, καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ ἀντίπαλοι εὑρίσκοντο συγκεντρωμένοι ὡς ἐν τῷ σχ. 6 ἐμφαίνεται. Ὁ Ναπολέων δὲν ἐπέδειξε τὴν συνήθη του στρατηγικότητα, διότι, ἐνῷ εὑρίσκετο ἐν προφανεῖ ἀριθμητικῇ μειονότητι καὶ μὲ στρατὸν μικρᾶς μαχητικῆς ἀξίας, ἐν τούτοις ἐγκατέλειψε τὸ ἀρχικόν του σχέδιον δράσεως κατ' ἐσωτερικὰς γραμμὰς καὶ ἐπεζήτησε νὰ ἐπιτεθῇ συγχρόνως καθ' ὅλων τῶν ἐχθρικῶν στρατιῶν, ἵνα τοιουτοτρόπως ἀπειλήσῃ συγχρόνως τὸ Βερολῖνον, τὴν Πράγαν καὶ τὸ Μπρεσλάου, ὁπότε ἐκ τῶν ἑλιγμῶν τούτων ἐπῆλθε, τὰς 26ην καὶ 27ην Αὐγούστου 1813, ἡ μάχη τῆς *Δρέσδης* (βλ. λ.), ἡ ἀποβᾶσα ὑπὲρ τῶν Γάλλων, καὶ καθ' ἣν ἐξηναγκάσθη ἡ κατὰ πολὺ πολυαριθμοτέρα αὐστριακὴ στρατιὰ τοῦ Σβάρτσενμπεργκ νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς Βοημίαν, ἀλλ' εἰς ἀντίρροπον τῆς ὁποίας ἐπῆλθον οἱ ἀγῶνες τοῦ Κατσμπάχ (Katzbach) τὴν 26ην Αὐγούστου καὶ τοῦ Γκροσμπέρεν τὴν 23ην Αὐγούστου, καθ' οὓς ἡττήθησαν οἱ Γάλλοι (σῶμα Μακδόναλ εἰς τὸ πρῶτον, στρατιὰ Οὐντινὸ εἰς τὸ δεύτερον). Ἐπηκολούθησαν κατόπιν διάφοροι ἀπόπειραι τοῦ Ναπολέοντος ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς διατηρήσεως τοῦ γοήτρου του, ἀλλ' ἅπασαι αἱ ἐπιθέσεις ἐξεφυλίζοντο τάχιστα.

Οἱ Σύμμαχοι τότε ἀπεφάσισαν ν' ἀναλάβωσι γενικὴν συγχρονισμένην ἐπίθεσιν κατὰ τῶν Γάλλων, ὁπότε ἐκ τῶν ἑκατέρωθεν ἑλιγμῶν ἐπῆλθε τὰς 16 — 19 Ὀκτωβρίου 1813 ἡ μάχη τῆς *Λειψίας* (βλ. λ.), ἡ ἀποβᾶσα ἐναντίον τῶν Γάλλων καὶ καθ' ἣν ἐξηναγκάσθησαν οὗτοι νὰ ὑποχωρήσωσι πρὸς δυσμάς, πρὸς τὴν μόνην δηλαδὴ ἀπομείνασαν αὐτοῖς ἐλευθέραν κατεύθυνσιν. Τὴν 2αν Νοεμβρίου ὁ γαλλικὸς στρατὸς προσεπέρασε διὰ τῆς Μαγεντίας ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ρήνου. Οἱ Σύμμαχοι παρηκολούθησαν τοὺς Γάλλους, ἐσταμάτησαν ὅμως ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ρήνου, χωρὶς νὰ προσπεράσωσι τοῦτον, ἅτε ἀποβλέψαντες εἰς τὴν πρότασιν ὅρων εἰρήνης μετὰ τοῦ Ναπολέοντος, ὁπότε ὁ Ναπολέων ἔταξε πρὸς ἐπιτήρησιν των τὰ ἐν τῷ σχήματι 6 ἐμφαινόμενα τμήματα. Τό, προτάσει τῆς Αὐστρίας, συνελθὸν εἰς Φραγκφούρτην συνέδριον διὰ τὴν εἰρήνην εἰς οὐδὲν κατέληξε, καθ' ὅσον ἐπροτάθη εἰς τὴν Γαλλίαν νὰ ἐπανέλθῃ αὕτη εἰς τὰ σύνορά της τοῦ 1789, ἡ δ' εἰρήνη νὰ ὑπογραφῇ ἐν Παρισίοις, οἵτινες ὅροι ἀπεκρούσθησαν ἀσυζητητὶ ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος.

Χ.—ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ (1814). Ἡ ἐκστρατεία τοῦ 1814 ἦτο συνέχεια τῆς τοῦ 1813. Τὸ πρῶτον μέλημα τοῦ Ναπολέοντος, ἅμα τῇ εἰς Γαλλίαν ἐπανόδῳ του, ἦτο ἡ συγκέντρωσις νέου στρατοῦ, ἀλλ' ἠπατήθη ὅσον ἀφορᾷ τὸν διατιθέμενον πρὸς τοῦτο χρόνον, ἅτε νομίσας ὅτι οἱ Σύμμαχοι δὲν θ' ἀνελάμβανον ἐπίθεσιν πρὸ τῆς ἀνοίξεως τοῦ 1814. Οἱ Σύμμαχοι κατέστρωσαν τὸ σχέδιον ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς ἀποστολῆς μικροῦ τινος τμήματος εἰς τὰς Κάτω Χώρας, ἵνα ἐξεγείρωσι τοὺς κατοίκους κατὰ τῆς Γαλλίας καὶ συγχρόνως χρησιμοποιήσωσι ταύτας ὡς βάσιν ἀνεφοδιασμοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς εἰσβολῆς εἰς Γαλλίαν, διὰ μὲν τῆς στρατιᾶς τοῦ Μπλύχερ μέσῳ τῆς κοιλάδος τοῦ Μάρνη, διὰ δὲ τῆς τοῦ Σβάρτσενμπεργκ μέσῳ τοῦ ὀροπεδίου τοῦ Λάνγκρ καὶ εἶτα τῆς κοιλάδος τοῦ Σηκουάνα, ἵνα τοιουτοτρόπως, πρῶτον μὲν ὑπερκεράσωσι κατ' ἀμφότερα τὰ πλευρὰ τοὺς Γάλλους, εἶτα δὲ προχωρήσωσιν εὐθέως πρὸς Παρισίους.

Ὁ Ναπολέων ἐφρόνει ὅτι, ἂν οἱ Σύμμαχοι ἐπέσπευδον τὴν ἐπίθεσιν, θὰ ἠδύνατο πάντως διὰ τῶν προκαλυπτικῶν τμημάτων του νὰ συγκρατήσῃ αὐτοὺς ἐπί τινα χρόνον, ἵνα ἐν τῷ μεταξὺ ὀργανώσῃ στρατὸν δυνάμενον νὰ προκαλύψῃ τοὺς Παρισίους. Ἐνῷ ὅμως ὁ Ναπολέων εὑρίσκετο ἀκόμη εἰς τὴν γαλλικὴν πρωτεύουσαν, ἐπληροφορήθη ἐκ κατασκόπων περὶ τῶν σχεδίων τῶν Συμμάχων, δι' ὃ ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ ἔλθῃ εἰς Βιτρύ, ἔνθα ἀφίχθη τὴν 26ην Ἰανουαρίου 1814, καὶ τότε μόνον ἐπείσθη ὅτι ἐπέκειτο ἄμεσος προέλασις τῶν Συμμάχων, καὶ συνεπῶς ὅτι παρίστατο ἀνάγκη μετατροπῆς τῶν ἀρχικῶν του σχεδίων (συγκρατήσεως τῶν Συμμάχων διὰ τῶν προκαλυπτικῶν του τμημάτων). Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ ἐπιτεθῇ πρῶτος κατὰ τῶν Συμμάχων, ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς πρὸς

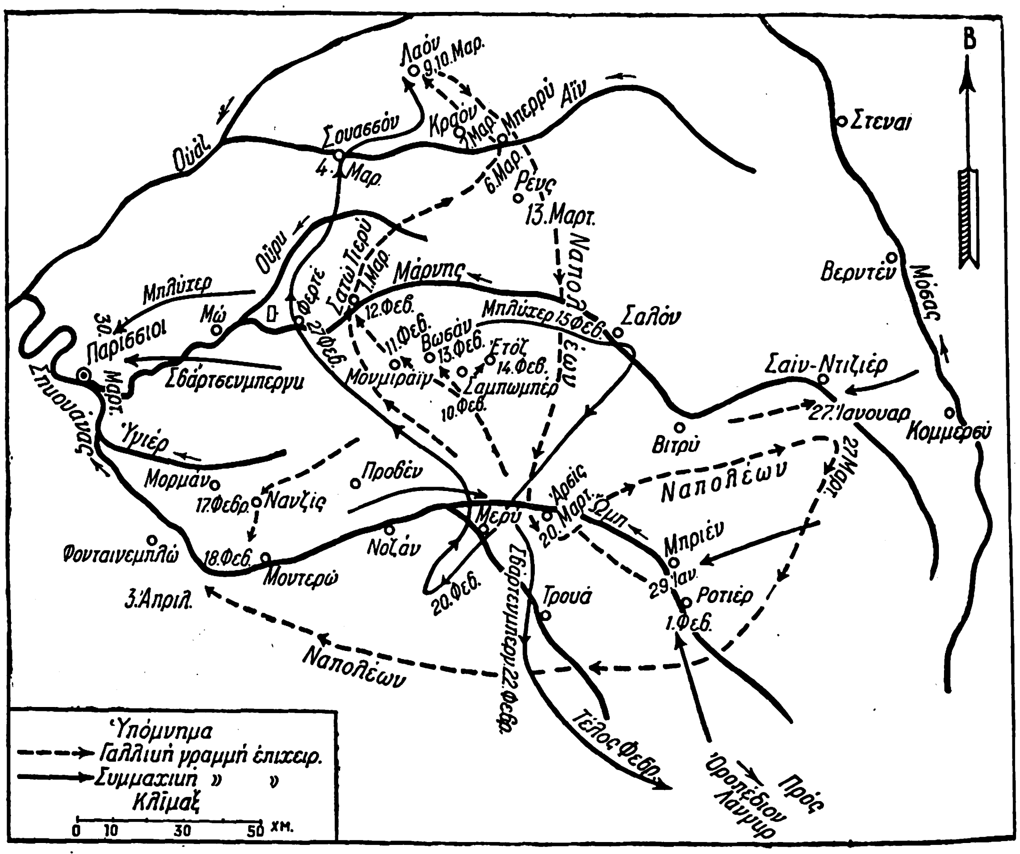

Σχ. 7. *Ἐπιχειρήσεις ἐν Γαλλίᾳ τῷ 1814.*

Σαὶν Ντιζιὲρ προελαυνούσης συμμαχικῆς φάλαγγος, ἵνα τοιουτοτρόπως παρακωλύσῃ τὴν συνένωσιν τῶν στρατιῶν Μπλύχερ καὶ Σβάρτσενμπεργκ. Αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ 1814 χωρίζονται παρὰ τῶν πλείστων συγγραφέων εἰς ἓξ φάσεις.

1) Προκαταρκτικοὶ ἀγῶνες. Μετὰ ἀγῶνας δοθέντας ἐναντίον τῆς στρατιᾶς τοῦ Μπλύχερ εἰς Σαὶν Ντιζιὲρ τὴν 27ην Ἰανουαρίου καὶ εἰς Μπριὲν τὴν 29ην Ἰανουαρίου, ἀπωθήθησαν μὲν τὰ στρατεύματα τοῦ Μπλύχερ, ἀλλὰ κατώρθωσαν οὐχ ἧττον νὰ συνενωθῶσι μετὰ τῶν τοῦ Σβάρτσενμπεργκ, ὁπότε ὁ Ναπολέων, εὑρεθεὶς πρὸ τῶν συνηνωμένων συμμαχικῶν δυνάμεων, ἐδίσταζε νὰ ἐπιτεθῇ, χωρὶς ὅμως ἐξ ἄλλου καὶ νὰ θέλῃ νὰ ὑποχωρήσῃ. Ἀλλ' ἐνῷ εὑρίσκετο ὁ Ναπολέων εἰς τοιαύτην ἀμφιταλαντευομένην κατάστασιν, προσεβλήθη ὑπὸ τῶν Συμμάχων καὶ τότε ἐπηκολούθησε τὴν 1ην Φεβρουαρίου ἡ μάχη τῆς *Ροτιὲρ* (Rothière), καθ' ἣν ὁ Ναπολέων ὑπεχώρησε πρὸς Τρουὰ (Troyes), χωρὶς ὅμως νὰ προσδοθῇ οὐδὲν τὸ ὁριστικὸν εἰς οὐδέτερον τῶν ἀντιπάλων.

2) Πρώτη ἐπίθεσις κατὰ τῆς στρατιᾶς τῆς Σιλεσίας. Ἀπὸ τῆς ἀπωθήσεως ταύτης τῶν Γάλλων ἤρχισαν οἱ Σύμμαχοι ἐφαρμόζοντες τὸ βασικὸν των σχέδιον τῆς προχωρήσεως πρὸς Παρισίους διὰ δύο χωριστῶν φαλάγγων, ἀκολουθουσῶν τὰς κοιλάδας Σηκουάνα καὶ Μάρνη (πεπλανημένη ἀντίληψις τῶν Συμμάχων, ὅτι μετὰ τὴν μάχην τῆς Ροτιέρ, ὁ γαλλικὸς στρατὸς εἶχε σχεδὸν ἐξουδετερωθῆ, καὶ ἐπιθυμία τοῦ Μπλύχερ νὰ εἰσέλθῃ πρῶτος εἰς Παρισίους). Ὁ Ναπολέων, εὑρισκόμενος ἐν κεντρικῇ θέσει (μεταξὺ Τρουὰ καὶ Νοζὰν) σχετικῶς πρὸς τὰς πορείας τῶν ἀντιπάλων φαλάγγων, καὶ ἀντιληφθεὶς ἐγκαίρως τοῦ σφάλματος τῶν Συμμάχων τοῦ νὰ χωρισθῶσιν, ἀπεφάσισε διὰ μικροῦ τινος τμήματος ν' ἀπασχολήσῃ ἐν ἀρχῇ τὸν Σβάρτσενμπεργκ (στρατιὰν Βοημίας) καὶ νὰ προκαλύψῃ συγχρόνως τὰς γεφύρας τοῦ Σηκουάνα, διὰ δὲ τοῦ ὄγκου νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ τοῦ Μπλύχερ (στρατιᾶς Σιλεσίας), τοῦ προελαύνοντος διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Μάρνη. Καὶ ὄντως, δι' ἀγῶνος παρὰ τὸ Σαμπωμπὲρ τὴν 10ην Φεβρουαρίου, ἐχώρισε δίχα τὴν φάλαγγα τοῦ Μπλύχερ, μεθ' ὅ, δι' ἀγώνων παρὰ τὸ Μονμιραΐγ τὴν 11ην Φεβρουαρίου καὶ παρὰ τὸ Σατὼ Τιερρὺ τὴν 12ην Φεβρουαρίου, ἀπώθησε τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς φάλαγγος, δι' ἀγώνων δὲ παρὰ τὸ Βωσὰν τὴν 13ην Φεβρουαρίου καὶ παρὰ τὸ Ἐτὸζ τὴν 14ην Φεβρουαρίου ἀπώθησε καὶ τὸ ἀνατολικὸν αὐτῆς τμῆμα, ἐξαναγκάσας τοιουτοτρόπως τὴν ὅλην στρατιὰν τοῦ Μπλύχερ νὰ ὑποχωρήσῃ τὴν 15ην Φεβρουαρίου πρὸς Σαλὸν ἐν πλήρει ἀταξίᾳ.

3) Πρώτη ἐπίθεσις κατὰ τῆς στρατιᾶς τῆς Βοημίας. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν στρατιὰν τοῦ Σβάρτσενμπεργκ (Βοημίας), αὕτη θὰ ἠδύνατο, ἐνεργοῦσα δραστηρίως, νὰ ἐπιφέρῃ ὁριστικὸν κτύπημα κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, ἅτε διαθέτουσα καταπληκτικὴν ἀριθμητικὴν ὑπεροχὴν ἀπέναντι τῶν Γάλλων, ἀλλ' ἔδρασε τόσον χλιαρῶς καὶ τόσον βραδέως, ὥστε ἔδωσε τὸν χρόνον εἰς τὸν Ναπολέοντα, δρῶντα κατ' ἐσωτερικὰς γραμμάς, νὰ ἐπέλθῃ πρῶτος καὶ κατ' αὐτῆς, εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπώθησιν τῆς στρατιᾶς τοῦ Μπλύχερ. Τὸ μόνον, ὅπερ μέχρις ὥρας εἶχε κατορθώσει ἡ στρατιὰ αὕτη, ἦτο τὸ ν' ἀπωθήσῃ μικρά τινα γαλλικὰ τμήματα πέραν τοῦ ποταμίου Ὑγιὲρ (Yères), ἀλλ' ἐπελθὼν ὁ Ναπολέων ἐξηνάγκασε τὴν στρατιὰν τοῦ Σβάρτσενμπεργκ, μετὰ ἀγῶνας εἰς Μορμὰν καὶ εἰς Ναγζὶς τὴν 17ην Φεβρουαρίου καὶ εἰς Μοντερὼ τὴν 18ην Φεβρουαρίου, νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Σηκουάνα προσπερῶσα τοῦτον εἰς Τρουά. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μπλύχερ, καθ' ὃν χρόνον ὁ Ναπολέων ἐπετίθετο κατὰ τοῦ Σβάρτσενμπεργ, ἔσπευσε νὰ συνενωθῇ μετὰ τούτου, προσπεράσας ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Σηκουάνα διὰ τοῦ Μερὺ καὶ συγκρατήσας μάλιστα τὴν γέφυραν τοῦ χωρίου, μεθ' ὅλον τὸν ἀγῶνα τῆς 22ας Φεβρουαρίου. Ἠδύνατο ἄρα ὁ Σβάρτσενμπεργκ, συνηνωμένος ὡς εὑρέθη μετὰ τῆς στρατιᾶς τοῦ Μπλύχερ, ν' ἀντεπιτεθῇ τότε κατὰ τοῦ Ναπολέοντος μετ' ἐλπίδων ἐπιτυχίας· δὲν τὸ ἔπραξεν ὅμως, ἀφήσας διὰ δευτέραν φορὰν νὰ τῷ διαφύγῃ ἡ νίκη. Ὄχι δὲ μόνον τοῦτο, ἀλλ' ὑπεχώρησεν ἐπὶ πλέον πρὸς τὸ ὀροπέδιον τοῦ Λάνγκρ· ἐπειδὴ δ' ὁ Μπλύχερ δὲν ἠθέλησεν ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ συμφωνήσῃ πρὸς τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ἀπεχωρίσθη διὰ δευτέραν φορὰν ἀπὸ τοῦ Σβάρτσενμπεργκ καὶ ἀνεστράφη πρὸς βορρᾶν, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι μεταστροφῆς ὑπὲρ αὐτοῦ τῆς τύχης τῶν ὅπλων.

4) Δευτέρα ἐπίθεσις κατὰ τῆς στρατιᾶς τῆς Σιλεσίας. Ἐνῷ ὁ Ναπολέων ἦτο ἀποφασισμένος νὰ καταδιώξῃ τὸν Σβάρτσενμπεργκ μέχρι πλήρους ἐξουδετερώσεως, ἐν τούτοις, πληροφορηθεὶς περὶ

Digitized by Google

τοῦ Μπλύχερ καὶ τῇ πορείας αὐτοῦ πρὸς βορρᾶν, ἐπροτίμησε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν Σβάρτσενμπεργκ, ἀφήσας πρὸς ἐπιτήρησίν του τρία σώματα στρατοῦ, καὶ νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τοῦ Μπλύχερ, ὅστις εὑρίσκετο ἤδη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Μάρνη, ἀντιμέτωπος τῶν γαλλικῶν σωμάτων τοῦ Μαρμὸν καὶ τοῦ Μορτιέ, καταλαβόντων θέσεις παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Μάρνη καὶ Οὔρκ. Ἡ στρατιὰ αὕτη τοῦ Μπλύχερ θὰ ἐτίθετο τότε μεταξὺ δύο πυρῶν, βορείως μὲν ὑπὸ τῶν Μαρμὸν καὶ Μορτιέ, νοτίως δὲ ὑπὸ τοῦ ἐπερχομένου Ναπολέοντος, προσπεράσαντος τὸν Μάρνην εἰς Σατὼ Τιερρύ, ὁπότε ἡ κύκλωσίς της θὰ ἦτο ἄφευκτος· ἀλλ' ἀντιληφθεῖσα τοῦτο ἐγκαίρως, ὑπεχώρησε πρὸς Αἴν, ἔνθα τέλος θ' ἀπεκλείετο, καθ' ὅσον ἡ μοναδικὴ διὰ τῆς Σουασσὸν διάβασις κατείχετο ὑπὸ τῶν Γάλλων. Ἐνῷ ὅμως οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ἡ γαλλικὴ φρουρὰ τῆς Σουασσὸν παρεδόθη τὴν 4ην Μαρτίου συνθηκολογήσασα, καὶ τοιουτοτρόπως ἠδυνήθη τότε ὁ Μπλύχερ νὰ διαπεραιωθῇ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Αἴν πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ναπολέοντος. Οὗτος, ἀφοῦ ἄφῆκεν ἐπιτηρητικὸν τμῆμα πρὸ τῆς Σουασσόν, προσεπέρασε τὸν Αἴν εἰς Μπερρὺ-ὠ-Μπάκ, καὶ ἐπῆλθε κατὰ τοῦ Μπλύχερ, μετὰ εὐτυχῆ δὲ μάχην εἰς Κραόν, τὴν 7ην Μαρτίου 1814, ἀπώθησε τοῦτον πρὸς τὴν Λαόν, ἀλλ' εἰς νέαν κατ' αὐτοῦ ἐπίθεσιν (μάχην Λαὸν 9 καὶ 10 Μαρτίου), ἀπέτυχεν, ὁπότε ὑπεχώρησεν ὁ Ναπολέων, τὴν 13ην Μαρτίου, πρὸς τὴν Ρὲνς (Reims).

5) Δευτέρα ἐπίθεσις κατὰ τῆς στρατιᾶς τῆς Βοημίας. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ Σβάρτσενμπεργκ, ἀπωθήσας τὰ πρὸ αὐτοῦ ἐπιτηρητικὰ γαλλικὰ σώματα, ἔφθασε μέχρι τοῦ Προβέν, ὁπότε ὁ Ναπολέων, πληροφορηθεὶς τοῦτο, ἔσπευσε νὰ κατέλθῃ ἐκ Ρὲνς μὲ τὸ σχέδιον τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ τῆς αὐστριακῆς ταύτην στρατιᾶς, ἀλλά, μετὰ μάχην δοθεῖσαν τὴν 20ὴν Μαρτίου περὶ τὴν Ἀρσὶς-σὺρ-λ'-Ὤμπ, ἀπωθήθη, ἐξαναγκασθεὶς εἰς ὑποχώρησιν τὴν 21ην Μαρτίου.

6) Κατάληψις τῶν Παρισίων ὑπὸ τῶν Αὐστροπρώσσων. Ἰδὼν τότε ὁ Ναπολέων ὅτι πᾶσα ἀπόπειρα ἐξουδετερώσεως, ἔστω καὶ μιᾶς τῶν ἀντιπάλων συμμαχικῶν στρατιῶν, ἦτο ἀδύνατος, ἀπεφάσισε τὸ λίαν παρακεκινδυνευμένον σχέδιον νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν προκάλυψιν τῶν Παρισίων καὶ ἀντ' αὐτῆς ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν γραμμῶν συγκοινωνιῶν τῶν Συμμάχων (πρὸς ἀνατολάς), ἐλπίζων ὅτι οἱ Σύμμαχοι θὰ προσειλκύοντο πρὸς αὐτὸν κατὰ τὸν κανόνα καθ' ὃν ἀντικειμενικὸς σκοπὸς εἶναι ὁ ἀντίπαλος στρατὸς καὶ οὐχὶ αἱ πόλεις. Ἀλλ' εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν οἱ Σύμμαχοι δὲν ἠκολούθησαν τὸν κανόνα τοῦτον. Οἱ Μπλύχερ καὶ Σβάρτσενμπεργκ συνηνώθησαν εἰς τὰ νῶτα τοῦ πρὸς ἀνατολὰς πορευομένου Ναπολέοντος, καὶ εἶτα ἐπορεύθησαν πρὸς Παρισίους, ἀφήσαντες μικρόν τι μόνον στράτευμα ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Βιζιγκεροδὲ πρὸς ἐπιτήρησιν τῶν κινήσεων αὐτοῦ. Ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ὅτι τὰ ὀλίγα γαλλικὰ στρατεύματα τῶν Μαρμὸν καὶ Μορτιέ, ἅτινα ἔσπευσαν νὰ καλύψωσι τοὺς Παρισίους, ἀπωθήθησαν τάχιστα ὑπὸ τῶν Συμμάχων καί, μετὰ διήμερον ἀγῶνα πρὸ τῆς ἀνοχυρώτου πόλεως, ἐξηναγκάσθη ὁ Μαρμόν, ὅστις ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν αὐτῆς ἀντὶ τοῦ φυγόντος ἀντιβασιλέως Ἰωσήφ, νὰ συνθηκολογήσῃ τὴν 30ὴν Μαρτίου 1814, παραδίδων τοὺς Παρισίους, τηρήσας μόνον τὴν ἐπιφύλαξιν τῆς ἐλευθέρας ἀποχωρήσεως τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων πρὸς τὴν Ὀρλεάνην. Ὁ Ναπολέων, πληροφορηθεὶς τὴν παράδοσιν τῆς πρωτευούσης, ἀπώθησε τὸν Βιζιγκεροδὲ καὶ ἔσπευσε νὰ ἔλθῃ εἰς Φονταινεμπλώ, ὅπου ἔφθασε τὴν 3ην Ἀπριλίου 1814· εὑρεθεὶς ὅμως ἐν πλήρει ἀδυναμίᾳ δράσεως, λόγῳ τῆς ἀρνήσεως τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατάρχῶν (εἶχον ὑπογράψει σύμφωνον μετὰ τῶν Συμμάχων, δι' οὗ ἀπηρνοῦντο τὸν περαιτέρω ναπολεόντιον ἀγῶνα), περιέστη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ παραιτηθῇ τοῦ θρόνου, τὴν 6ην Ἀπριλίου 1814, καὶ ν' ἀποσυρθῇ εἰς τὴν νῆσον Ἔλβαν. Ἐπηκολούθησεν ἡ συνθήκη τῶν Παρισίων τῆς 30ῆς Μαΐου 1814, ἡ φερομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα «Α' συνθήκη τῶν Παρισίων», συμφώνως τῇ ὁποίᾳ ἡ Γαλλία ἐπανῆλθεν εἰς τὰ σύνορα τοῦ 1792, δηλαδὴ τὰ πρὸ τῶν πολέμων τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως.

Καθ' ὃν χρόνον διεξήγοντο αἱ κύριαι αὗται ἐπιχειρήσεις τὸ γαλλικὸν ἔδαφος ἠπειλήθη συγχρόνως καὶ ἐξ ἄλλων κατευθύνσεων. Πρὸς τὴν νοτιοανατολικὴν περιοχήν, αὐστριακὸν στράτευμα ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μπούμπνα, ἀποσπασθὲν ἐκ τῆς στρατιᾶς τῆς Βοημίας, εἶχε πορευθῆ διὰ Γενεύης πρὸς Λυὼν καὶ Γρενόβλην· πρὸς τὴν νοτίαν δὲ περιοχὴν τὸ ἀγγλικὸν στράτευμα τοῦ Οὐέλλιγκτων προὐχώρησε διὰ τῶν Πυρηναίων (διὰ Μπαγιὸν) πρὸς τὴν Μπορντὼ καὶ τὴν Τουλούζ. Μετὰ τὴν συνθήκην τῶν Παρισίων τὰ ἐν Ἰταλίᾳ ὑπὸ τὸν πρίγκιπα Εὐγένιον γαλλικὰ στρατεύματα ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκκενώσουν καὶ τὴν χώραν ταύτην.

ΧΙ.—ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΒΕΛΓΙΟΥ (1815). Ἡ ἐκστρατεία αὕτη διεξήχθη μετὰ τὴν ἐκ τῆς νήσου Ἔλβας ἐπάνοδον εἰς Παρισίους τοῦ Ναπολέοντος, κατὰ τὸ μικρὸν χρονικὸν διάστημα καθ' ὃ διετήρησεν οὗτος τὴν ἐξουσίαν, τὸ ἀποκληθὲν Ἑκατονθήμερον.

Ἅμα τῇ γνωστοποιήσει τοῦ ναπολεοντείου τολμήματος, οἱ σύμμαχοι μονάρχαι διέταξαν αὐθωρεὶ τὰ στρατεύματά των νὰ κατευθυνθῶσι πρὸς τὴν Γαλλίαν. Κατὰ Μάϊον 1815, οἱ Σύμμαχοι διέθετον περὶ τὰς 700.000 ἄνδρας, κατανεμημένους εἰς ἀγγλοολλανδικὴν στρατιὰν ἐξ 100.000 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Οὐέλλιγκτων περὶ τὰς Βρυξέλλας, πρωσσικὴν στρατιὰν ἐξ 115.000 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Μπλύχερ περὶ τὴν Ναμὺρ καὶ τὴν Λιέγην, ρωσικὴν στρατιὰν ἐξ 150.000 ὑπὸ τὸν Μπάρκλαιυ Τόλλυ περὶ τὴν κοιλάδα τοῦ μέσου Ρήνου, αὐστριακὴν στρατιὰν ἐκ 250.000 ὑπὸ τὸν Σβάρτσενμπεργκ περὶ τὴν κοιλάδα τοῦ ἄνω Ρήνου, τὴν σαρδηνιακὴν (πεδεμοντιακὴν) στρατιὰν ἐξ 60.000 ὑπὸ τὸν Φρεμὸν περὶ τὸ Τουρῖνον.

Ἀπέναντι τοῦ πολυαρίθμου τούτου συμμαχικοῦ στρατοῦ δὲν διέθετεν ὁ Ναπολέων εἰμὴ μόνον περὶ τὰς 250.000 ἄνδρας, ἐξ ὧν συνεκρότησε τὴν ἀποκληθεῖσαν τότε «στρατιὰν τοῦ βορρᾶ» ἐξ 125.000 ἀνδρῶν μετὰ 350 πυροβόλων, ὀργανωθεῖσαν εἰς 5 σώματα, τὴν φρουρὰν (παλαιὰν καὶ νέαν), καὶ τὸ ἱππικόν. Τὴν ἀρχιστρατηγίαν εἶχεν ὁ Ναπολέων, μὲ ἐπιτελάρχην τὸν στρατηγὸν Σούλτ, καθ' ὅσον ὁ καθ' ὅλας τὰς προηγουμένας ἐκστρατείας διατελέσας τοιοῦτος στρατηγὸς Μπερτιὲ εἶχεν ἤδη προσχωρήσει πρὸς τὴν μερίδα τῶν Βουρβώνων, καὶ δι' αὐτὸ εἶχεν ἐγκαταλείψει τὸ γαλλικὸν ἔδαφος διαρκοῦντος τοῦ Ἑκατονθημέρου. Τὸ σχέδιον τῶν Συμμάχων ἀφεώρα εἰς συγκεντρικὴν δι' ἁπασῶν τῶν δυνάμεών των προέλασιν πρὸς Παρισίους, δι' ὃ αἱ ἐγγύτεραι πρὸς αὐτοὺς στρατιαί, ἀγγλικὴ μένως ἐξετέλεσεν ἐπιδεικτικάς τινας κινήσεις ἐκ τῶν βορείων φρουρίων, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἐξαπατήσεως τοῦ Οὐέλλιγκτων ὅτι ἐπέκειτο γαλλικὸς ἑλιγμὸς ἀποβλέπων εἰς τὴν ἀποκοπὴν τῶν Ἄγγλων ἀπὸ τῶν παραθαλασσίων των βάσεων. Εὑρεθεὶς ἤδη ὁ Ναπολέων μεταξὺ τῶν δύο συμμαχικῶν στρατιῶν, ἤρχισεν ἐφαρμόζων τὸ σχέδιον τῆς χωριστῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον μιᾶς ἑκάστης, ἀρχίζων ἀπὸ τῆς πρωσσικῆς, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι ἦτο ἡ ἐγγυτέρα, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιπέσῃ αὕτη κατὰ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ του, ἐὰν ἔμενεν ἀπρόσβλητος· δι' ὅ, ἀφοῦ ἀπέστειλε στράτευμα ὑπὸ τὸν Νέϋ, ἵνα ἐπιτηρῇ τοὺς Ἄγγλους, ἐντελθὲν νὰ φθάσῃ ἐντὸς τῆς ἡμέρας εἰς Κάτρ Μπρά, ἐξέπεμψεν ἰσχυρὸν στράτευμα ὑπὸ τὸν Γκρουσὺ πρὸς βορειοανατολάς, μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ φθάσῃ ἐντὸς τῆς ἡμέρας ταύτης μέχρι τοῦ ὕψους τοῦ Λινύ, καὶ τοιουτοτρόπως κόψῃ δίχα τὴν ὁδὸν Νιβὲλ—Ναμύρ, τὴν μοναδικὴν δηλαδὴ κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν δύο συμμαχικῶν στρατιῶν, ὁπότε θὰ ἠδύνατο ὁ Ναπολέων νὰ ἐπιτεθῇ ἐλευθέρως κατὰ τῶν Πρώσσων. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ πρωσσικαὶ ἐμπροσθοφυλακαὶ ἀντέταξαν σθεναρὰν ἄμυναν, δὲν ἐπρόφθασαν αἱ γαλλικαὶ φάλαγγες νὰ φθάσωσιν ἐντὸς τῆς ἡμέρας ταύτης εἰς τὰς ὁρισθείσας αὐταῖς θέσεις, ἀλλὰ μόνον μέχρι τοῦ Φράσν ἡ μέν, μέχρι τοῦ Φλερὺ ἡ ἄλλη. Ἅμα ὡς, λίαν βραδέως, ἐπληροφορήθησαν οἱ Σύμμαχοι περὶ τῶν ἑλιγμῶν τοῦ Ναπολέοντος (καίτοι εἶχον ἱππικόν, ἐν τούτοις δὲν ἐπληροφορήθησαν τὰ τῆς γαλλικῆς συγκεντρώσεως εἰς τὸν Σάμπρ, εἰμὴ μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς γαλλικῆς προελάσεως), ἔσπευσαν νὰ λάβωσι τὰ κατάλληλα μί-

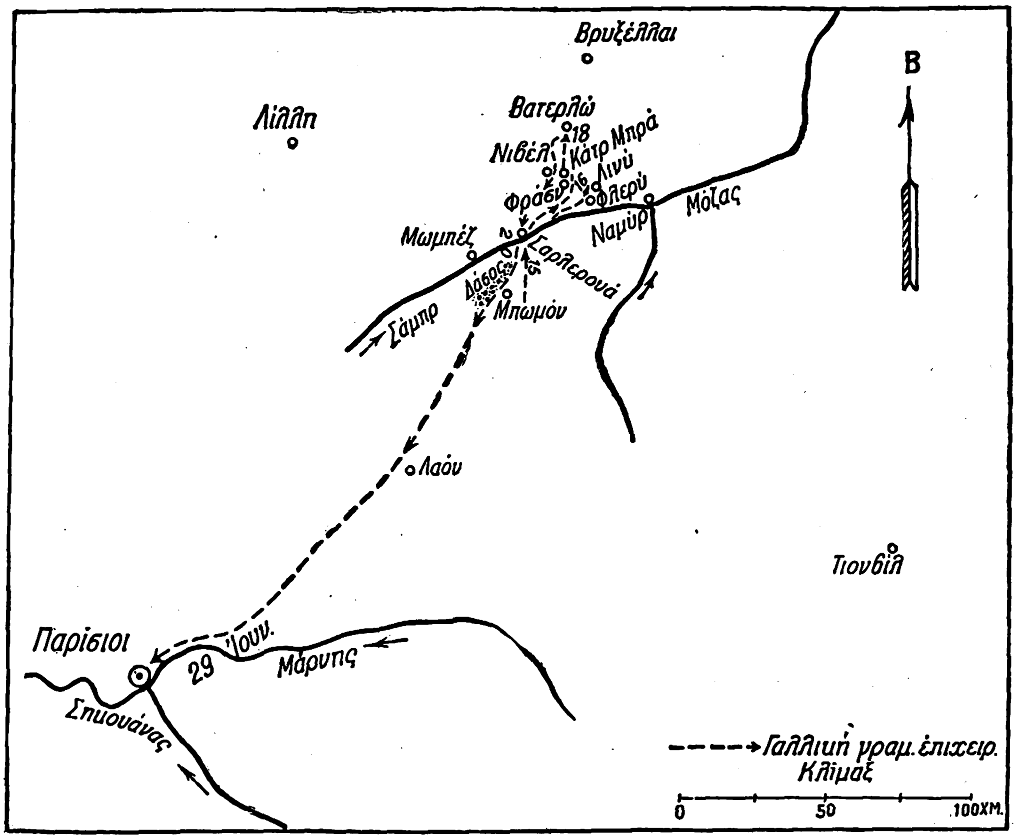

Σχ. 8. *Ἐπιχειρήσεις ἐν Βελγίῳ τῷ 1815.*

καὶ πρωσσική, διετάχθησαν νὰ παραμείνωσιν ἐν ἀρχῇ εἰς ἀμυντικὴν θέσιν μέχρι τῆς εἰς τὸ ὕψος των ἀφίξεως καὶ τῶν λοιπῶν συμμαχικῶν στρατιῶν. Τοῦ δὲ Ναπολέοντος σχέδιον ἦτο ἡ ταχίστη κατασυντριβὴ τῶν εἰς Βέλγιον εὑρισκομένων συμμαχικῶν στρατιῶν, ἀγγλικῆς καὶ πρωσσικῆς, πρὶν ἢ αἱ λοιπαὶ συμμαχικαὶ στρατιαὶ λάβωσι τὸν χρόνον νὰ τὰς ἐνισχύσωσιν· ἀπέβλεπε δέ, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ὁ Ναπολέων εἰς διείσδυσιν μεταξὺ τῶν ἐν Βελγίῳ δύο στρατιῶν καὶ κατόπιν εἰς δρᾶσιν κατ' ἐσωτερικὰς γραμμάς, ἵνα τοιουτοτρόπως ἐνεργηθῇ χωριστὴ ἐπίθεσις ἐναντίον μιᾶς ἑκάστης τῶν δύο συμμαχικῶν στρατιῶν. Τὰ γαλλικὰ στρατεύματα τὰ προωρισμένα ν' ἀποτελέσωσι τὴν στρατιὰν τοῦ βορρᾶ ἦσαν διεσπαρμένα μεταξὺ Λίλλης καὶ Τιονβίλ, δι' ὃ διετάχθησαν νὰ συγκεντρωθῶσιν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Σάμπρ, τοῦθ' ὅπερ συνετελέσθη μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς 14ης Ἰουνίου 1815, χωρὶς να γίνῃ τὸ παράπαν ἀντιληπτὴ εἰς τοὺς Συμμάχους ἡ γαλλικὴ αὕτη συγκέντρωσις, ἅτε προκαλυφθεῖσα ὑπὸ τοῦ δάσους τοῦ Μπωμὸν (σήμερον ἐκλείψαντος).

Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Βελγίου διήρκεσε 4 μόνον ἡμέρας:

15 Ἰουνίου. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην προσεπέρασεν ὁ Ναπολέων ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Σάμπρ περὶ τὴν Σαρλερουά, ἀφοῦ προηγουμέτρα καί, ἐπωφεληθέντες τῆς μὴ ἐπαρκοῦς προχωρήσεως τῶν γαλλικῶν φαλάγγων, κατώρθωσαν νὰ συγκεντρωθῶσιν ἐντὸς τῆς νυκτὸς 15—16 Ἰουνίου οἱ μὲν Πρῶσσοι πρὸς τὸ Λινύ, οἱ δ' Ἄγγλοι πρὸς τὸ Νιβέλ.

16η Ἰουνίου. Ἐπειδὴ διὰ τὴν ἡμέραν ταύτην εἶχε διατάξει ὁ Ναπολέων τὴν μὲν φάλαγγα τοῦ Νέϋ νὰ καταλάβῃ τὸ Κάτρ Μπρά, τὴν δὲ τοῦ Γκρουσὺ τὸ Λινύ, διεξήχθησαν κατ' αὐτὴν δύο μάχαι, ἐντελῶς κεχωρισμέναι καὶ ἄνευ οὐδενὸς συνδέσμου μεταξύ των, ἡ τοῦ *Λινύ*, καθ' ἣν ἀπωθήθησαν οἱ μὲν Πρῶσσοι πρὸς τὸ Ουάβρ (Wawres), καὶ ἡ τοῦ *Κάτρ Μπρά*, καθ' ἣν ἀπωθήθησαν μὲν οἱ Γάλλοι, ἀλλ' ἄνευ συνεπειῶν, διότι ὁ Οὐέλλιγκτων, καίτοι νικητής, ἐθεώρησεν ὅτι ὤφειλε, λόγῳ τῆς ἥττης τοῦ Μπλύχερ εἰς τὸ Λινύ, νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ οὗτος πρὸς τὸ ὀροπέδιον Σαὶν Ζάν.

17η Ἰουνίου. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, αὐτὸς οὗτος ὁ Ναπολέων ἐφάνη πολὺ κατώτερος ἑαυτοῦ (κατὰ τὴν ὁμόφωνον γνώμην ἁπάντων τῶν συγγραφέων), διότι, ἐνῷ ἐνεδεικνύετο ἡ ἀπὸ πρωΐας ταχίστη δρᾶσις εἴτε κατὰ τῶν Ἄγγλων εἴτε κατὰ Πρώσσων, ἐν τούτοις ἠδράνησε πλήρως· μόλις περὶ τὴν μεσημβρίαν διέταξε τὸν Γκρουσὺ νὰ τεθῇ ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ Μπλύχερ (ἡ κατεύθυνσις ὑποχωρήσεως τῶν Πρώσσων ἦτο μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἄγνωστος, ἅτε ἀπολεσθείσης τῆς ἐπαφῆς),

Digitized by Google

ὁ ἴδιος δὲ ὁ Ναπολέων ἐπορεύθη περὶ τὴν 13ην ὥραν μετὰ τοῦ Νέϋ ἐναντίον τῶν Ἄγγλων πρὸς τὸ Σαὶν Ζάν. Φθάσας πρὸς τὴν ἑσπέραν πρὸ τῶν Ἄγγλων κατηυλίσθη, ἀναμείνας τὴν ἑπομένην ἵνα ἐπιτεθῇ, διατάξας συγχρόνως τὸν Γκρουσὺ ὅπως ἐσπευσμένως τῷ στείλῃ ἐνισχύσεις· ἡ διαταγὴ ὅμως αὕτη δὲν ἐλήφθη ὑπὸ τοῦ Γκρουσύ.

18 Ἰουνίου. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐπῆλθεν ἡ μάχη τοῦ Βατερλώ, καθ' ἣν ἡττήθη κατὰ κράτος ὁ Ναπολέων (βλ. λ. *Βατερλώ*). Ἔσπευσεν οὗτος τότε ν' ἀποσυρθῇ ἀτομικῶς εἰς Λαόν, κατόπιν δ' εἰς Παρισίους, ἵνα ὀργανώσῃ τὴν ἄμυναν τῆς πρωτευούσης, ἀλλ' εὑρεθεὶς πρὸ ἐσωτερικῆς ἐπαναστάσεως ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸν ἀγῶνα, τὰ δὲ λείψανα τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ἔφυγον ἐν πλήρει ἀταξίᾳ καὶ συγχύσει, ἐπειγόμενα νὰ προσπεράσωσιν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Σάμπρ. Ὁ γαλλικὸς οὗτος στρατὸς ἐξηκολούθησε τὴν πρὸς Παρισίους ὑποχώρησίν του καὶ τὴν 29ην Ἰουνίου ἀφίκετο πρὸ τῆς πόλεως, συνεννοηθεὶς δὲ μετὰ τοῦ ἐν αὐτῇ στρατοῦ συναπετέλεσε μετ' αὐτοῦ δύναμιν 100.000 περίπου ἀνδρῶν, ἥτις ὀργανωθεῖσα κάπως ἐτάχθη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ὑπουρ-

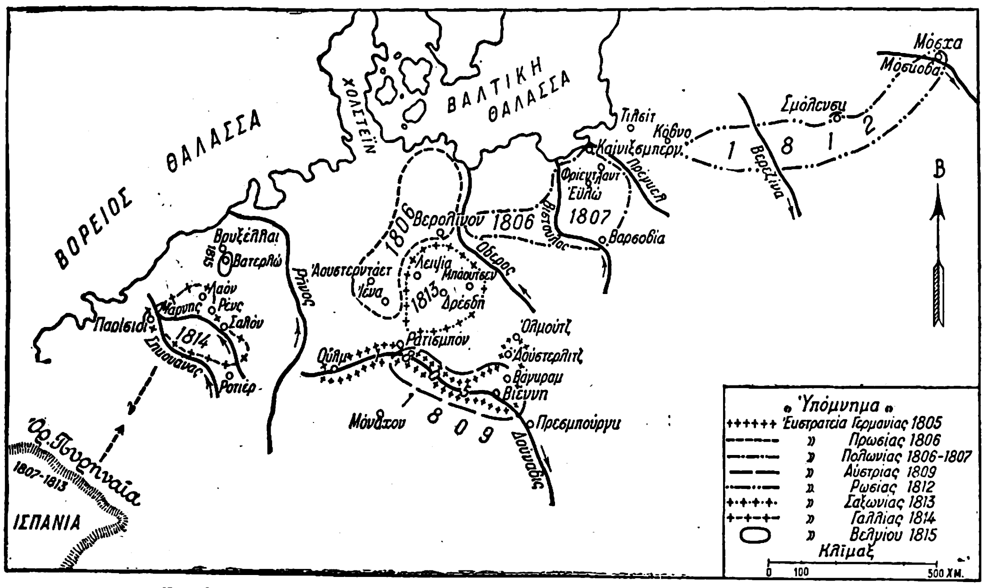

Σχ. 9. *Γενικὸν διάγραμμα τῶν Ναπολεοντείων πολέμων (1805—1815).*

γοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Νταβοὺ καὶ ἀνέλαβε τὴν ἄμυναν τῆς πρωτευούσης (βλ. λ. *Παρίσιοι*). Οἱ Ἀγγλοπρῶσσοι προήλασαν τάχιστα, ἀκολουθήσαντες τὴν κοιλάδα τοῦ Μάρνη, μετ' ἀσημάνους δέ τινας ἀγῶνας, κατέλαβον τοὺς Παρισίους τὴν 7ην Ἰουλίου 1815 (συνθηκολόγησις τῆς 3ης Ἰουλίου). Ἐπηκολούθησε κατόπιν ἡ συνθήκη τῆς 20ῆς Νοεμβρίου 1815, ἡ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα «β' συνθήκη τῶν Παρισίων», δι' ἧς ἐτερματίσθησαν ὁριστικῶς πλέον οἱ Ναπολεόντειοι πόλεμοι, καθ' ὅσον ἀπὸ τῆς 15ης Ἰουλίου 1815 ὁ Μέγας Ναπολέων ἦτο αἰχμάλωτος τῶν Ἄγγλων. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

—**Ναπολεόντειος κῶδιξ, ἢ ἀστικὸς κῶδιξ τῶν Γάλλων** (code Napoléon ἢ code civile des Français). Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι γνωστὸς ὁ ἐπὶ Ναπολέοντος συνταχθεὶς καὶ ἰσχύων μέχρι σήμερον ἐν Γαλλίᾳ περίφημος ἀστικὸς κῶδιξ, ὅστις καθιέρωσε πρῶτος τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις πολλῶν ἀστικῶν κωδίκων τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Δυτικῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ὁλόκληρος ἡ Δύσις εὑρέθη ἄνευ ὁμοιογενοῦς καὶ ἑνιαίου δι' ἑκάστην χώραν δικαίου, ἡ δὲ ἀνάγκη τῆς κωδικοποιήσεως τῶν νομικῶν κανόνων ἀπησχόλει ἀπὸ μακροῦ χρόνου τοὺς κυβερνήτας τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Ἐν Γαλλίᾳ εἰδικῶς εἰς ἄλλας μὲν ἐπαρχίας καλουμένας pays du droit écrit, ἴσχυε γραπτὸν δίκαιον, τοῦ ὁποίου αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ εἶχον ληφθῆ ἐκ τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, εἰς ἄλλας δέ, καλουμένας pays du droit coutumier, ἄγραφοι κανόνες τῶν ἐθίμων. Αἱ ἐπαρχίαι αὗται διεκρίνοντο μεταξύ των γεωγραφικῶς μὲ γραμμὴν διαχωρισμοῦ, κατὰ προσέγγισιν, τὸν ποταμὸν Λίγκρα. Καὶ πρὸς Β. μὲν ἦσαν αἱ τοῦ ἀγράφου πρὸς Ν. δὲ τοῦ γραπτοῦ δικαίου. Ἡ γαλλικὴ ἐθνοσυνέλευσις εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπιβολὴν αὐτῆς, ἀπεφάσισε (Σεπτέμβριος 1791) τὴν σύνταξιν ἀστικοῦ κώδικος κοινοῦ καθ' ἅπασαν τὴν ἐπικράτειαν, ἡ ἄμεσος ὅμως πραγματοποίησις τῆς ἀποφάσεως ταύτης δὲν ἐπετεύχθη ὡς ἐκ τῆς ἀνωμάλου καταστάσεως. Εἰς τὴν διαδεχθεῖσαν τὴν συντακτικὴν ἐθνοσυνέλευσιν συμβατικὴν τοιαύτην ὑπεβλήθη τὴν 9ην Αὐγούστου 1793 σχέδιον ἀστικοῦ κώδικος, τὸ ὁποῖον ὅμως κατεψηφίσθη, διότι πολλαὶ διατάξεις αὐτοῦ δὲν ἀνταπεκρίνοντο πρὸς τὰς ἐπικρατούσας ἐν τῇ συνελεύσει φιλελευθέρας ἰδέας. Ἐπηκολούθησαν βραδύτερον νέαι ἀπόπειραι τοῦ Καμπασερὲς πρὸς τὴν συνέλευσιν καὶ τὸ Διευθυντήριον, αἱ ὁποῖαι ὅμως ἔσχον τὴν αὐτὴν τύχην. Ὅτε ὁ Ναπολέων Βοναπάρτης ἀνεκηρύχθη πρωθύπατος, ἔσπευσε νὰ διορίσῃ ἐπιτροπὴν (1800) ἀποτελουμένην ἐκ τῶν Τρονσέ, Μπιγκὸ-Πρεαμενέ, Μαλβὶλλ καὶ Πορταλίς, εἰς ἣν ἀνέθηκε τὴν σύνταξιν τοῦ κώδικος, τὴν δὲ 21ην Μαρτίου 1804 (30 Βαντὸζ τοῦ ΙΒ' ἀπὸ τῆς Ἐπαναστάσεως ἔτους) ἐδημοσιεύθη οὗτος ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀστικὸς κῶδιξ τῶν Γάλλων». Τῷ 1807 μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Ναπολέοντος εἰς αὐτοκράτορα, ἐδόθη εἰς τὴν γενομένην τότε ἀναδημοσίευσιν τοῦ κώδικος ἡ ὀνομασία «Ναπολεόντειος». Ἀποτελεῖται οὗτος ἐκ τριῶν βιβλίων ὑποδιαιρουμένων εἰς 36 τίτλους (titres) καὶ 2.281 ἄρθρα. Τοῦ ὅλου ἔργου προτάσσεται ὁ προοιμιώδης τίτλος (titre préliminaire), ἕπονται δὲ τὸ πρῶτον βιβλίον ἐπιγραφόμενον «Περὶ τῶν προσώπων» (Des personnes), ὅπερ περιλαμβάνει καὶ τὸ οἰκογενειακὸν δίκαιον, τὸ δεύτερον «Περὶ τῶν κτημάτων καὶ τῶν διαφόρων ἀλλοιώσεων τῆς ἰδιοκτησίας» (Des biens et des différentes modifications de la propriété) περιλαμβάνον τὰ περὶ διαιρέσεως τῶν πραγμάτων, περὶ κυρτότητος, περὶ δουλειῶν κλπ., καὶ τὸ τρίτον «Περὶ τῶν διαφόρων τρόπων κτήσεως κυριότητος» (Des différentes manières dont ou arquiert la propriéte), ὅπερ περιλαμβάνει κανόνας κληρονομικοῦ καὶ ἐνοχικοῦ δικαίου ἀφορῶντας ἰδίως τὰ τῆς ἀπαλλοτριώσεως τῆς περιουσίας. Ὁ γαλλικὸς ἀστικὸς κῶδιξ καταργεῖ τὰς διακρίσεις τῶν κοινωνικῶν τάξεων καὶ καθιστᾷ ἅπαντας τοὺς πολίτας ἀδιακρίτως θρησκεύματος καὶ καταγωγῆς ἴσους ἐνώπιον τοῦ νόμου, συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας, προστατεύει τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας, μεριμνᾷ διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἰδιωτικῆς πίστεως καὶ γενικῶς προσπαθεῖ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῶν ἐκπολιτιστικῶν ἀρχῶν, τὰς ὁποίας ἀκολουθοῦσιν οἱ συντάκται του, νὰ τηρήσῃ πάντοτε τὸ ἁρμόζον μέτρον. Διὰ τὰ προτερήματά του ταῦτα, εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῶν ὁποίων συντελεῖ καὶ ἡ σαφὴς καὶ ἀποφθεγματικὴ πολλάκις διατύπωσις τῶν διατάξεων, ἡ ἁπλῆ καὶ σύντομος γλῶσσα, ὁ Ναπολεόντειος κῶδιξ ἀποτελεῖ μίαν ἐκ τῶν ἐπιτυχεστέρων ἀστικῶν νομοθεσιῶν τῶν νεωτέρων χρόνων. Ὡς βάσις τῶν κανόνων αὐτοῦ ἐχρησίμευσαν κυρίως τὰ ἔθιμα καὶ μάλιστα τὰ παρισινά, τὰ ὁποῖα περιελήφθησαν διατυπωθέντα κατὰ τρόπον ἀριστοτεχνικόν, ὥστε νὰ καθίσταται δυνατὴ ἡ ἑνότης τῶν ἐν αὐτῇ διατάξεων, αἵτινες, χάρις εἰς τὴν τακτικὴν καὶ ἐσκεμμένην παρακολούθησιν καὶ προσαρμογὴν εἰς τὰς νεωτέρας ἀνάγκας ὑπὸ τῆς νομοθεσίας, ἐσημείωσαν ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν ἐν Γαλλίᾳ. Ἅμα τῇ δημοσιεύσει αὐτοῦ ὁ κῶδιξ ἴσχυσεν ἐκτὸς τῆς Γαλλίας καὶ εἰς ὅλας τὰς ὑπολοίπους χώρας, αἵτινες εἶχον προσαρτηθῆ, Β. Ἰταλίαν, Ὁλλανδίαν καὶ βασίλειον δύο Σικελιῶν, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ δύο πρῶται ἐτήρησαν αὐτὸν καὶ μετὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν. Ἐπίσης αἱ χῶραι Βέλγιον, Ρουμανία, Λουξεμβοῦργον καί τινα καντόνια τῆς Ἑλβετίας ἀπεδέχθησαν καὶ εἰσήγαγον τὴν νομοθεσίαν τοῦ Ναπολεοντείου κώδικος ἐν τῷ συνόλῳ της, ἐνῷ ἡ Ἱσπανία, ἄλλα καντόνια τῆς Ἑλβετίας καί τινα γερμανικὰ κρατίδια πρὸ τῆς γερμανικῆς ἑνώσεως ἐχρησιμοποίησαν αὐτὸν ὡς βάσιν τῆς ἀστικῆς νομοθεσίας των. Χ. Δ.

Ναπολεοντίδαι (οἱ). Οὕτως ὀνομάζονται παρά τινων ἱστορικῶν οἱ ἀπόγονοι τῶν ἀδελφῶν τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος. [Βλ. λ. *Βοναπάρτης*.] Θ. Β.

Ναπολέων Α' (Napoléon Ier). Αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων καὶ βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας, γεννηθεὶς ἐν Αἰακίῳ τῆς Κορσικῆς τὴν 15ην Αὐγούστου 1769 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ νήσῳ Ἁγίᾳ Ἑλένῃ τὴν 5 Μαΐου 1821. Ἦτο δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Καρόλου-Μαρία Βοναπάρτου καὶ τῆς Μαρίας-Λαιτιτίας Ραμολῖνο. Ὁ πατήρ του, ἀνὴρ εὐπαίδευτος καὶ φίλος τοῦ Πάολι, μετέσχε τῶν ἀγώνων τῶν συμπολιτῶν του ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς πατρίδος του κατὰ τῶν Γενουηνσίων καὶ τῶν Γάλλων. Ἡ μήτηρ του, γυνὴ διάσημος διὰ τὸ κάλλος της καὶ τὴν σπανίαν ἐνεργητικότητά της, ἀπέκτησεν ὀκτὼ τέκνα, τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων ἀνῆλθον διαφόρους θρόνους τῆς Εὐρώπης. Αὕτη ἠκολούθει συνήθως τὸν σύζυγόν της εἰς τὰς ἐκστρατείας του καὶ τῷ 1769 παρέστη εἰς τοὺς τελευταίους ἀγῶνας τῆς Κορσικῆς, ὅτε αὕτη ἐγένετο κτῆσις τῆς Γαλλίας. Δύο μῆνας μετὰ ταῦτα, ἐπιστρέψασα εἰς Αἰάκιον, ἀπέκτησε τὸ τέκνον ἐκεῖνο, ὅπερ ἔμελλε νὰ πληρώσῃ τὸν κόσμον διὰ τοῦ ὀνόματος, τῆς δόξης καὶ τῶν συμφορῶν του. Ὁ Ναπολέων ἔλαβεν οἰκογενειακὴν ἀνατροφὴν ἁπλῆν καὶ αὐστηράν, συνήθη τότε εἰς τὴν Κορσικήν. Κατὰ τὰ παιδικά του ἔτη δὲν ἀπήλαυσε τῶν παιγνίων τὴν εὐχαρίστησιν. Τοὐναντίον ἐδείκνυεν ἔκτακτον ζωηρότητα πνεύματος, σπανίαν φιλοπονίαν καὶ ἄκραν εὐαισθησίαν, ἀσυνήθη εἰς τὴν ἡλικίαν του. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν βασιλικὴν σχολὴν τοῦ Αἰακίου, ὡδηγήθη δὲ μετ' ὀλίγον ὑπὸ τοῦ πατρός του εἰς Autun καὶ εἰσήχθη εἰς τὸ λύκειον τῆς πόλεως ταύτης. Δεκαετής, διὰ τῆς προστασίας τοῦ διοικητοῦ τῆς Κορσικῆς κόμιτος Μαρμπέφ, ἐγένετο ὑπότροφος τοῦ κράτους, εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τῆς Μπριὲν τὴν 23 Ἀπριλίου 1779, τάχιστα διακριθεὶς μεταξὺ τῶν συμμαθητῶν του, ἰδίως εἰς τὰ μαθηματικά. Κατεβρόχθιζε ταυτοχρόνως διάφορα ἱστορικὰ συγγράμματα καὶ ἐτέρπετο μεγάλως ἀναγινώσκων τοὺς Παραλλήλου, βίους τοῦ Πλουτάρχου, ἐκ τῆς μελέτης δὲ αὐτῶν ἐμόρφωνε καὶ τὸ ὕφος αὐτοῦ. Εἰς τὴν σχολὴν τῆς Μπριὲν διασῴζεται σπάνιον μαρτύριον τοῦ χαρακτηρισμοῦ, τὸν ὁποῖον δίδει περὶ τοῦ Ναπολέοντος ὁ καθηγητὴς Éguille, ἀναλύων τὰς μαθητικὰς ἐκθέσεις αὐτοῦ: «Κορσικανὸς τὴν καταγωγὴν καὶ τὸν χαρακτῆρα, θὰ καταλάβῃ περιφανεστάτην θέσιν, ἐὰν αἱ περιστάσεις εὐνοήσουν αὐτόν». Σπανίως προφητεία ὑπῆρξε τόσον ἀκριβής, ὅσον ἡ τοῦ Γάλλου καθηγητοῦ περὶ τοῦ νεαροῦ Βοναπάρτου. Τῷ 1784, διακριθείς, εἰσήχθη εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τῶν Παρισίων. Ὅλοι οἱ συμμαθηταί του, οἵτινες ἐδημοσίευσαν προσωπικὰς αὐτῶν ἀναμνήσεις, ἀναφέρουσιν ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τοῦ βίου του ἐπεδίωκε τὴν μόνωσιν, οὐχὶ διότι ἔπασχεν ἐκ μισανθρωπίας, ἀλλ' ὅπως ἀφοσιοῦται εἰς μελέτας. Τὴν 1 Σεπτεμβρίου 1785, μετὰ λαμπρὰς ἐξετάσεις, ἐγένετο ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἐτοποθετήθη εἰς τὸ ἐν Λὰ-Φὲρ ἑδρεῦον τμῆμα τῆς φρουρᾶς τῆς Βαλάνς. Τὰς ἐλευθέρας ὥρας του κατεγίνετο εἰς συγγραφάς, τὸ δὲ λακωνικὸν αὐτοῦ ὕφος, ἡ ζωηρότης τῆς ἐκφράσεως καὶ πολλάκις ἡ φαντασία του παρουσίαζον ἰδιόρρυθμον εὐγλωττίαν, τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθη πολλάκις εἰς τὸν μετέπειτα βίον του. Ἤρξατο ἰδίως συγγράφων ἱστορίαν τῆς Κορσικῆς, ὁ δὲ ἀββᾶς Ραϋνάλ, ὅστις ἀνέγνωσε τὰ πρῶτα κεφάλαια αὐτῆς, τὸν ἐνεθάρρυνεν ὅπως ἐξακολουθήσῃ τὴν συγγραφήν. Ἀλλὰ κατὰ τὸν χρόνον ἀκριβῶς, καθ' ὃν κατεγίνετο εἰς τὴν συγγραφὴν τῆς ἱστορίας τῆς πατρίδος του, ἐξερράγησαν αἱ πρῶται ταραχαὶ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὸ ἔργον του ἐκεῖνο διεκόπη διὰ παντός.

Ὁ Ναπολέων ἦγε τότε τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἔχων δὲ προσφάτους τὰς ἀναμνήσεις τῶν διεξαχθέντων ἐν Κορσικῇ ἀγώνων ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας της, ἠσπάσθη τὰς νέας ἰδέας, τῶν ὁποίων ὁ θρίαμβος ἐφρόνει ὅτι θὰ διήνοιγεν εἰς αὐτὸν μέγα στάδιον ἐνεργείας. «Ἐὰν ἤμην στρατάρχης —ἔλεγε βραδύτερον—, θὰ ἐτασσόμην πρὸς τὸ μέρος τῆς αὐλῆς· ἀλλὰ πτωχὸς ἀνθυπολοχαγός, ἤμην ὑποχρεωμένος νὰ ριφθῶ εἰς τὴν ἐπανάστασιν». Ὅταν ὁ Πάολι ἐπέστρεψεν ἐξ Ἀγγλίας εἰς Κορσικήν, ὁ Ναπολέων διετάχθη νὰ μεταβῇ ἐκεῖ καὶ ἀναλάβῃ προσωρινῶς τὴν διοίκησιν ἑνὸς τάγματος τῶν ἐθνοφρουρῶν, ὅπως συγκρατήσῃ τὴν τάξιν εἰς τὴν νῆσον, ἥτις ἐπεδείκνυε πνεῦμα ἀντιεπαναστατικὸν καὶ ἀντιγαλλικόν. Τὴν 6 Φεβρουαρίου 1792, προαχθεὶς εἰς λοχαγόν, ἀπῆλθεν εἰς Παρισίους, ὅπως ἄρῃ τὰς ψευδεῖς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας ἐπὶ ἀντιγαλλισμῷ καὶ ν' ἀποδείξῃ ὅτι αἱ ἐνέργειαί του ἔτεινον πρὸς κατάπνιξιν τῶν προσπαθειῶν μερίδος τινὸς τῶν συμπολιτῶν του, οἵτινες ἐζήτουν τὸν χωρισμὸν τῆς Κορσικῆς ἀπὸ τῆς Γαλλίας. Παρέστη κατὰ τὰς τρομερὰς σκηνὰς της 10ης Αὐγούστου τοῦ ἔτους ἐκείνου καὶ τὰς σφαγὰς τοῦ Σεπτεμβρίου, τοῦ ἐπετράπη δὲ νὰ μεταβῇ ἐκ νέου εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπως προστατεύσῃ τὴν κινδυνεύουσαν οἰκογένειάν του, προγραφεῖσαν ὑπὸ τῆς ἀντιγαλλικῆς μερίδος. Κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τῆς ἐκεῖ διαμονῆς του τοῦ ἀνετέθη ὅπως ὑποβοηθήσῃ μετὰ δύο Κορσικανῶν ταγμάτων τὴν γενομένην ἀπόβασιν τῶν δημοκρατικῶν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Σαρδηνίας. Ἐπιστρέψας μετὰ τοῦτο εἰς τὴν Κορσικὴν ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Πάολι, ὅπως μετάσχῃ τοῦ παρασκευαζομένου ὑπ' αὐτοῦ χωριστικοῦ κινήματος. Μολονότι ὅμως ὁ Πάολι ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος αὐτοῦ προστάτης, ὁ Ναπολέων ἀπέρριψε τὰς προτάσεις του καὶ ἐτέθη εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ Σαλιτσέττι καὶ Λεκούρμπ, ἀποσταλέντων ὅπως καταπνίξωσι τὰς ἐνεργείας τοῦ Κορσικανοῦ πατριώτου, ὅστις ἀπροκαλύπτως ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ ἀποτυχία τῆς ἐν Κορσικῇ γαλλικῆς φρουρᾶς, ὅπως καταλάβῃ τὸ Αἰάκιον, ἐξηνάγκασεν αὐτὸν ν' ἀποσυρθῇ τῆς νήσου, τότε δὲ καὶ ἡ οἰκογένεια Βοναπάρτου ἐξεπατρίσθη, ἀκο-

Digitized by Google

λουθήσασα αὐτὸν εἰς Τουλών, ὅπου ἐτοποθετήθη ὡς διοικητὴς λόχου. Συνεδέθη τότε στενῶς μετὰ τῶν ἐκπροσώπων τοῦ κόμματος τῶν ὀρεινῶν καὶ συνέγραψε τὴν περίφημον πραγματείαν του «Le Souper de Beaucaire» (1793), εἰς τὴν ὁποίαν κατεδίκαζε τὴν μετριοπαθῆ πολιτικὴν τῶν γιρονδίνων. Τὸ ἀντεπαναστατικὸν κόμμα ἔδρα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐντόνως, διὰ προδοσίας δὲ παρεδόθη ἡ Τουλὼν εἰς τὸν ἀγγλικὸν στόλον. Πρὸ τῆς τοιαύτης ἀπωλείας, ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Κοινῆς Σωτηρίας ἐδιπλασίασε τὰς προσπαθείας της καὶ διέταξε τὴν ταχεῖαν συγκέντρωσιν τῶν ἀναγκαίων δυνάμεων πρὸς ἀνάκτησιν τῆς πόλεως. Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ, ἀνήκοντες εἰς τὸ κόμμα τῶν ὀρεινῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν οἱ Σαλιτσέττι, ὁ Ἀλμὶτ καὶ ὁ νεώτερος Ροβεσπιέρρος, προέβησαν εἰς ὀργάνωσιν στρατιᾶς, ἥτις προέβη εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τουλών, κατ᾽ αὐτὴν δὲ ὁ Βοναπάρτης, ὅστις εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ προαχθῆ εἰς ταγματάρχην, ἐπεφορτίσθη τὴν διοίκησιν τοῦ πυροβολικοῦ. Τὴν νύκτα τῆς 18 πρὸς τὴν 19 Δεκεμβρίου 1793 τὸ φρούριον κατελήφθη ἐξ ἐφόδου, ὁ ἀγγλικὸς στόλος κατέλιπε τὸν ὅρμον καὶ ἡ πόλις ἐσυνθηκολόγησεν. Ἡ νίκη ἀπεδόθη παρ᾽ ὅλων εἰς τὸν διοικητὴν τοῦ πυροβολικοῦ καὶ ὁ Βοναπάρτης προήχθη εἰς ὑποστράτηγον τὴν 6 Φεβρουαρίου 1794.

Καθ᾽ ἃς ἡμέρας ὁ ἐπαναστατικὸς στρατὸς προέβη εἰς τὰς ἐκδικήσεις κατὰ τῆς Τουλών, ὁ Ναπολέων εἶχε διαταχθῆ νὰ μεταβῇ εἰς Προβηγκίαν καὶ εἶτα εἰς Νίκαιαν, ὅπου ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ στρατοῦ τῆς Ἰταλίας. Καίτοι κατέχων δευτερεύουσαν θέσιν ἐν τῇ στρατιᾷ ταύτῃ, τάχιστα ἐγένετο ἡ ψυχὴ ὅλων τῶν ἐπιχειρήσεων, δι᾽ ὧν ἐξετοπίσθησαν οἱ Ἰταλοὶ ἐξ ὅλων τῶν σημείων, ἐφ᾽ ὧν ἐστηρίζοντο. Ἕτερος στρατηγικὸς συνδυασμὸς τοῦ Ναπολέοντος παρημπόδισε τὴν ἕνωσιν τῶν ἀγγλικῶν μετὰ τῶν αὐστριακῶν δυνάμεων καὶ ἐξησφάλισε τὴν οὐδετερότητα τῆς Γενούης. Ἀπέστειλε ταυτοχρόνως εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῆς Κοινῆς Σωτηρίας σχέδιον ἀμέσου εἰσβολῆς εἰς Ἰταλίαν, ὅτε ἡ ἡμέρα τῆς 9 Θερμιδὼρ (27 Ἰουλίου 1794) κατέρριψε τὴν τρομοκρατίαν τοῦ Ροβεσπιέρρου. Γενόμενος ὕποπτος ὡς ἐκ τῶν σχέσεων αὐτοῦ μετὰ τοῦ νεωτέρου Ροβεσπιέρρου, ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς καὶ ὁ νικητὴς τῆς Τουλὼν εἶδε πρὸ αὐτοῦ τὸ φάσμα τῆς γκιλοτίνας. Ἀλλ᾽ οἱ ἀντιπρόσωποι Ἀλμπὶτ καὶ Σαλιτσέττι, οἵτινες εἶχον διατάξει τὴν σύλληψίν του, κατενόησαν τὸ ἀπαραίτητον τῆς παρουσίας του εἰς τὸ στράτευμα καὶ διέσωσαν αὐτόν. Μετετέθη ὅμως ἐκ τῆς ἀρχηγίας τοῦ πυροβολικοῦ εἰς διοίκησιν ταξιαρχίας πεζικοῦ, δυσαρεστηθεὶς δ᾽ ἐκ τούτου παρῃτήθη καὶ ἀπῆλθε μετὰ τῶν ὑπασπιστῶν του Σεμπαστιανὶ καὶ Ζυνὸ εἰς Παρισίους, ὅπου κατῴκησεν εἰς πτωχικὴν οἰκίαν καὶ κατέγινεν εἰς τὴν ἐκπόνησιν διαφόρων στρατηγικῶν σχεδίων, διὰ τῶν ὁποίων ἤλπιζε νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς ἀφανείας, εἰς ἣν ἡ φορὰ τῶν πραγμάτων τὸν ἤγαγε. Πρὸς στιγμὴν ἐσκέφθη ν᾽ ἀπέλθῃ τῆς Γαλλίας καὶ νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὸν σουλτᾶνον καὶ νὰ διαδραματίσῃ εἰς τὴν Ἀνατολὴν πρόσωπον, ὅπερ ἔπλαττεν ἡ φαντασία του, εἶχε δὲ προβῆ εἰς τοιαύτας προτάσεις. Αἱ γενόμεναι ὅμως μεταβολαὶ εἰς τὸν στρατὸν καὶ ἡ ἀντικατάστασις τοῦ Ὠμπρὺ διὰ τοῦ Ντουλσὲ εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν στρατιωτικῶν μετέβαλον ἄρδην τὰς ἀποφάσεις τοῦ Βοναπάρτου. Ὁ Ντουλσέ, εὑρὼν εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ ὑπουργείου τὰ στρατηγικὰ σχέδια τοῦ παραιτηθέντος διοικητοῦ τοῦ πυροβολικοῦ, κατεπλάγη διὰ τὴν ἀξίαν αὐτῶν καὶ ἀνέθεσεν εἰς τὸν λησμονηθέντα ἤδη Ναπολέοντα τὴν διεύθυνσιν τῆς «Τοπογραφικῆς Ὑπηρεσίας» (ἀναλόγου πρὸς τὰς «Διευθύνσεις ἐπιχειρήσεων» τῶν γενικῶν ἐπιτελείων τῶν συγχρόνων στρατῶν). Ἐν τῇ νέᾳ του ταύτῃ θέσει ὁ Ναπολέων παρεσκεύασε νέα σχέδια ἐκστρατείας εἰς τὴν Ἰταλίαν, εἰς ταῦτα δὲ κατεγίνετο μέχρι τῆς 5 Ὀκτωβρίου 1798, ὅτε ἤρξατο ὁ ἀγὼν τῆς ἀντιδράσεως τῶν βασιλοφρόνων κατὰ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Ὁ Μπαρρᾶ διωρίσθη παρ᾽ αὐτῆς στρατηγὸς τοῦ ἐσωτερικοῦ στρατοῦ, ἀντικαταστήσας τὸν Μενοῦ, ἐζήτησε δὲ παρὰ τῶν συναδέλφων του νὰ προσλάβῃ ὡς βοηθόν του τὸν στρατηγὸν Βοναπάρτην, τοῦ ὁποίου τὴν ἱκανότητα εἶχεν ἐκτιμήσει κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τουλών. Ἀλλ᾽ οὗτος ἤκουσε τὰς προτάσεις τοῦ Μπαρρᾶ μετά τινων δισταγμῶν. Ὁ ἐπαναστατικὸς ἐνθουσιασμός του εἶχε ψυχρανθῆ· αἱ δυνάμεις ἐξ ἄλλου τῶν ἀντιμαχομένων μερίδων ἦσαν ἰσόπαλοι, ἡ ἧττα δὲ τῆς συνελεύσεως θὰ ἦτο καὶ τὸ ναυάγιον πάσης φιλοδοξίας του. Διὰ τοὺς λόγους τούτους δὲν ἐδέχθη τὴν προσφερθεῖσαν αὐτῷ ἐντολήν, εἰμὴ κατόπιν πλήρους συμφωνίας μετὰ τοῦ Μπαρρᾶ, ὅτι αὐτὸς θὰ διώκει τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις τῆς συνελεύσεως. Ὡς ἐπῆλθεν ἡ συμφωνία, ἤρκεσαν εἰς αὐτὸν ὀλίγαι ὧραι ὅπως ὀργανώσῃ τὴν νίκην. Μετέφερε κατὰ τὴν ἰδίαν νύκτα τὸ πυροβολικὸν πρὸ τοῦ Κεραμεικοῦ, καὶ δι᾽ αὐτοῦ διεσκόρπισε τὰς φάλαγγας τῶν τμημάτων, αἵτινες ἔβαινον κατὰ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως, καὶ πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου εἰς τοὺς στασιαστὰς δὲν ἀπέμεινεν οὐδὲν σημεῖον ἐξ ὅσων κατεῖχον τὴν πρωΐαν. Τὴν 16 Ὀκτωβρίου 1795 ὁ Ναπολέων προήγετο εἰς ἀντιστράτηγον διὰ τὰς ὑπηρεσίας, ἃς προσήνεγκε κατὰ τὰς κρισίμους ἐκείνας ἡμέρας εἰς τὴν δημοκρατίαν.

Τὴν 26 τοῦ ἰδίου μηνὸς ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ. Κατέχων τὴν θέσιν ταύτην ἐπέδειξεν ἔκτακτον ἐνεργητικότητα· ἀναδιωργάνωσε τὴν ἐθνοφρουράν, τὴν μετέβαλεν εἰς στοιχεῖον τάξεως καὶ κατέστησεν ἀδύνατον πλέον τὴν ἐπανάληψιν τῶν ταραχῶν καὶ τῶν ὀχλαγωγιῶν, αἵτινες συνετάρασσον τὴν γαλλικὴν πρωτεύουσαν κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη. Κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1795—1796 ὁ Βοναπάρτης ἐγνώρισε καὶ ἠγάπησε τὴν κόμισσαν *Ἰωσηφίναν Μπωαρναὶ* (βλ. λ.), χήραν, μητέρα δύο ἀνηλίκων τέκνων, τὴν ὁποίαν ἐνυμφεύθη τὴν 9 Μαρτίου 1796 πολιτικῶς, τελέσας ὀλίγον βραδύτερον καὶ τὸν θρησκευτικὸν μετ᾽ αὐτῆς γάμον.

Ὁ στρατηγὸς Σερὲρ εἶχε τοποθετηθῆ ὡς ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ τῆς Ἰταλίας, ἀλλὰ δὲν ἀνταπεκρίθη εἰς τὰς περὶ αὐτοῦ προσδοκίας. Ἕκαστος ταχυδρόμος ἐκόμιζε νέαν καταστροφήν. Τὸ στράτευμά του, στερούμενον τῶν πάντων, εἶχεν ἀπολέσει ἐντελῶς τὸ ἠθικόν του. Φυσικὸν ἦτο ὁ Βοναπάρτης νὰ ἐπωφεληθῇ τῶν σχέσεών του μετὰ τῶν κρατούντων, ὅπως ὑπομνήσῃ εἰς αὐτοὺς τὰ στρατηγικά του σχέδια, τὰ ὁποῖα εἶχεν ὑποβάλει κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῆς Κοινῆς Σωτηρίας καὶ τὰ ὁποῖα ἐφαρμοζόμενα θὰ μετέβαλλον ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου τὴν ἐν Ἰταλίᾳ κατάστασιν.

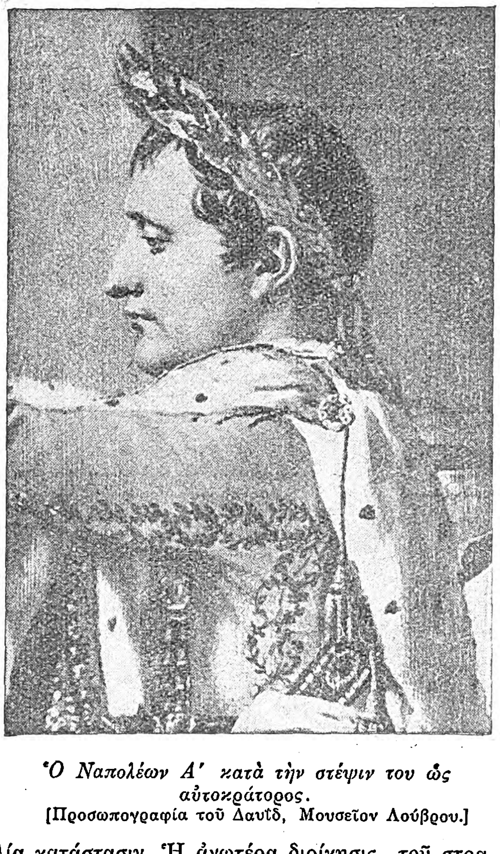

Ὁ Ναπολέων Α΄ κατὰ τὴν στέψιν του ὡς αὐτοκράτορος.
[Προσωπογραφία τοῦ Δαυΐδ, Μουσεῖον Λούβρου.]

Ἡ ἀνωτέρα διοίκησις τοῦ στρατοῦ εὑρίσκετο εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Λαζάρου Καρνό, ὅστις, συμφωνήσας μὲ τὰς γνώμας τοῦ Βοναπάρτου, προέτεινε τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ Σερὲρ δι᾽ αὐτοῦ, καὶ τὴν 21 Μαρτίου 1796 ὁ Ναπολέων ἀνελάμβανε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ τῆς Ἰταλίας. Ἡ στιγμὴ αὕτη σημειώνει τὴν ἀρχὴν τοῦ θαυμασίου σταδίου τοῦ περιφανεστάτου τῶν ἀνδρῶν τῶν νεωτέρων χρόνων. Ὁ διορισμὸς εἰκοσιεξαετοῦς στρατηγοῦ, ὅστις οὐδεμίαν εἶχε μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης διεξαγάγει μάχην ἐκ παρατάξεως, ἐθεωρήθη ὡς πραξικόπημα τῆς ὑπουργικῆς γραφειοκρατίας καὶ ἔθιγε τὴν φιλοτιμίαν εἴκοσιν ἄλλων ἀρχαιοτέρων στρατηγῶν. Καὶ ἡ παράστασίς του ἐξ ἄλλου δὲν διέθετεν ἐξ ἀρχῆς εὐνοϊκῶς ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν στρατόν. Τὸ ἀνάστημά του ἦτο βραχύ, ἡ ρωμαϊκή του ἐν τούτοις κατατομή, τὸ πῦρ τῶν βλεμμάτων του, ἡ εὐγλωττία του προεκάλεσαν ζωηρὰν ἐντύπωσιν. Ὁ στρατὸς τῆς Ἰταλίας συνεποσοῦτο εἰς 32.000 ἄνδρας, στερουμένους ἱματισμοῦ, τροφίμων καὶ πολεμεφοδίων. Ἡ πειθαρχία εἶχε κλονισθῆ. Τριάκοντα πυροβόλα ἀπετέλουν τὴν μόνην δύναμιν τοῦ πυροβολικοῦ, ἐνῷ ὁ ἐχθρὸς παρέτασσε διακόσια τοιαῦτα καὶ 90.000 στρατοῦ, ἔχοντος ἄφθονα τὰ μέσα καὶ κατέχοντος πάντα τὰ φρούρια τῆς χώρας. Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις ὅτε ἀνελάμβανεν ὁ Βοναπάρτης τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ τῶν Ἄλπεων. Εἰς ἕτερον κεφάλαιον τοῦ βίου τοῦ Ναπολέοντος ἱστοροῦνται αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἀθανάτου ἐκείνης ἐκστρατείας, ἥτις κατέπληξε τὸν κόσμον καὶ προεκάλεσε τὸν θαυμασμὸν πρὸς τὴν σπουδαιοτέραν στρατιωτικὴν μεγαλοφυΐαν, ἥτις ἐνεφανίσθη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἥτις ὕψωσεν εἰς τὸ κατακόρυφον τὴν δόξαν τῆς Γαλλίας.

Τὸ σχέδιον τῶν ἐπιχειρήσεων, τὸ ἐκπονηθὲν ὑπὸ τοῦ Καρνό, δὲν ἦτο ἄλλο παρὰ ἐκεῖνο, ὅπερ ὑπέβαλεν ὁ Ναπολέων τῷ 1794 εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῆς Κοινῆς Σωτηρίας, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ἐπρόκειτο νὰ μετενεχθῇ ὁ πόλεμος εἰς αὐτὴν τὴν καρδίαν τοῦ αὐστριακοῦ κράτους διὰ τριῶν στρατιῶν ἀκολουθουσῶν διαφόρους ὁδούς. Ἡ ἐνέργεια τοῦ στρατοῦ τῶν Ἄλπεων εἰς τὴν στρατηγικὴν ταύτην τριλογίαν ἦτο ἡ κατάληψις τῆς Ἰταλίας καὶ ἡ εἰσβολὴ διὰ τῆς Λομβαρδίας καὶ τοῦ Τυρόλου εἰς τὸ κράτος τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας, ἐνῷ ὁ Μορὼ μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ρήνου θὰ προήλαυνε κατὰ τῆς Βιέννης διὰ τοῦ Σουάμπ καὶ τῆς Βαυαρίας καὶ ὁ Ζουρντὰν διὰ τοῦ Σάμπρ καὶ τοῦ Μεύσιδος. Κατὰ τὴν ἐμφάνισίν του εἰς τὸ στρατηγεῖον, ὁ Ναπολέων ἔδειξεν ὅτι ἦτο γεννημένος ὅπως ἄρχῃ καὶ ἐνέπνευσεν ἀμέσως τὰ αἰσθήματα τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τοῦ σεβασμοῦ πάντων τῶν στρατηγῶν, οἵτινες καὶ ἀρχαιότεροι αὐτοῦ ἦσαν καὶ εἶχον μετάσχει εἰς εἴκοσι μάχας. Οἱ ἄνδρες τῶν συνταγμάτων ἠλεκτρίσθησαν διὰ τῆς πρώτης αὐτοῦ προκηρύξεως, τῆς πλήρους θωπευτικῆς εὐγλωττίας. «Στρατιῶται —ἔλεγε— στερεῖσθε τῶν πάντων. Ἡ δημοκρατία σᾶς ὀφείλει πολλά, ἀλλ᾽ οὐδὲν δύναται νὰ σᾶς παράσχῃ τὴν στιγμὴν ταύτην. Ἡ καρτερία καὶ τὸ θάρρος, τὸ ὁποῖον ἐπεδείξατε ἐν μέσῳ τῶν βράχων τούτων, ἀξίζουν τὸν θαυμασμὸν καὶ δὲν δύνανται παρὰ νὰ σᾶς δώσουν τὴν νίκην. Θέλω σᾶς ὁδηγήσει εἰς τὰς πλέον καρποφόρους πεδιάδας τοῦ κόσμου. Πλούσιαι ἐπαρχίαι καὶ μεγάλαι πόλεις θὰ περιέλθουν εἰς τὴν ἐξουσίαν μας. Ἐκεῖ θὰ εὕρητε ὅλα ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων ἐδῶ στερεῖσθε. Θ᾽ ἀποκτήσετε τὴν δόξαν μετὰ τοῦ πλούτου. Στρατιῶται, θὰ σᾶς λείψῃ ἆρά γε ἡ τόλμη;» Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἀποκατέστησε τὴν μεταξὺ τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ τῶν ὁπλιτῶν ἀμοιβαίαν ἐμπιστοσύνην, ἀσφαλίζουσαν τοὺς μέλλοντας θριάμβους ἑνὸς στρατοῦ πρὸ μικροῦ εὑρισκομένου εἰς ἐξάρθρωσιν. Ἡ τακτική, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ Ναπολέων ἐβάσισε τὴν ἐλπίδα τῶν ἐπιτυχιῶν του ἀπέναντι ἐχθροῦ κατὰ πολὺ ὑπερτέρου ἀριθμητικῶς, ἦτο ἐντελῶς νέα εἰς τὴν στρατιωτικὴν τέχνην. Βασιζόμενος ἐπὶ ἀσφαλεστάτης γνώσεως τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν συνηθειῶν τοῦ ἐχθροῦ, ἐφήρμοζε τὸ ἀξίωμά του: «ἀπασχολεῖν παντοῦ καὶ ἐπιτίθεσθαι ἐπὶ ἑνὸς σημείου». Ὁ στρατηγικὸς σκοπὸς τοῦ Ναπολέοντος ἦτο νὰ διασπάσῃ τοὺς Πεδεμοντίους ἀπὸ τῶν Αὐστριακῶν. Συναθροίσας πρὸς τοῦτο τὰς δυνάμεις του εἰσεχώρησεν εἰς τὴν κοιλάδα Σαβών, θέλων νὰ ἐξέλθῃ εἰς Ἰταλίαν μεταξὺ Ἀπεννίνων καὶ Ἄλπεων. Ἦσαν κατέμπροσθεν αὐτοῦ ἐνενήκοντα χιλιάδες συμμαχικοῦ στρατοῦ, ἀρχηγοὺς ἔχουσαι κατὰ μὲν τὸ κέντρον τὸν Ντ᾽ Ἀρζαντώ, ἀριστερόθεν δὲ τὸν Κόλι καὶ δεξιόθεν τὸν Μπωλιέ. Κατορθώματα τεράστια τόλμης καὶ μεγαλοφυΐας διεσκόρπισαν τὸν πολυάριθμον τοῦτον στρατὸν ἐντὸς δέκα πέντε ἡμερῶν. Εἰς Μοντενόττε ὁ Βοναπάρτης κατετρόπωσε τὸ κέντρον καὶ εἰσέβαλεν εἰς τὸ Πεδεμόντιον. Εἰς Μιλλέζιμο διεχώρισεν ὁριστικῶς τὸν σαρδηνιακὸν στρατὸν ἀπὸ τὸν αὐστριακόν, οἵτινες ἔφυγον ἀμφότεροι, σπεύδοντες νὰ ὑπερασπισθῶσι τὰς μητροπόλεις Τουρῖνον καὶ Μιλᾶνον. Ἀλλὰ προτοῦ καταδιώξῃ τὸν αὐστριακὸν στρατόν, ἐστράφη ἀριστερά, θέλων νὰ καταστρέψῃ ἐντελῶς τὸν σαρδηνιακόν. Εἰς Μόντοβι ἐκρίθη ἡ τύχη τοῦ Πεδεμοντίου καὶ ἡ αὐλὴ τοῦ Τουρίνου περίτρομος γενομένη, ἔσπευσε νὰ ὑποταχθῇ. Οὕτως ὑπεγράφη εἰς Κεράσκον συνθήκη ἀνακωχῆς, καὶ μετ᾽ αὐτὴν ἐν Παρισίοις, τὴν 18ην Μαΐου 1796, συνθήκη εἰρήνης μεταξὺ τῆς γαλλικῆς πολιτείας καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Σαρδηνίας, παραχωρήσαντος εἰς τοὺς Γάλλους τὴν Σαβοΐαν καὶ τὰς κομιτείας τῆς Νικαίας καὶ Τέντας. Περατώσας οὕτω τὸν κατὰ τῶν Πεδεμοντίων πόλεμον, ὁ Βοναπάρτης ἐτράπη κατὰ τῶν Αὐστριακῶν, καταπολεμῶν αὐτοὺς ἀδιακόπως. Διέβη τὸν ποταμὸν Πάδον εἰς Πλακεντίαν καὶ τὸν Ἄδδα εἰς Λῶντι· ἡ δὲ κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην διάβασιν νίκη ἤνοιξεν εἰς τὸν στρατόν του τὰς πύλας τοῦ Μιλάνου καὶ κατέστησεν αὐτὸν κύριον τῆς Λομβαρδίας. Ὤθησε τὸν στρατηγὸν Μπωλιὲ εἰς τὰ στενὰ τοῦ Τυρόλου, ἐπολιόρκησε τὴν Μάντουαν καὶ ἐφάνη εἰς τὰ ὄρη τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας. Τὸν Μπωλιὲ διεδέχθη ὁ Βοῦρμσερ, ὅστις ἐπεδίωξε νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Μάντουας καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ τὸ θέατρον τοῦ πολέμου εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἀλλὰ κατετρόπωσε καὶ τοῦτον ὁ Βοναπάρτης, ὅπως τοὺς προκατόχους του, καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ κλεισθῇ εἰς Μάντουαν μετὰ τῶν λειψάνων τοῦ στρατοῦ του, ὁ δὲ ἀρχιστράτηγος Ἀλβίντζη, ἄγων πεντήκοντα χιλιάδας καὶ θελήσας νὰ δοκιμάσῃ τὴν τύχην τοῦ πολέμου, ὑπέστη τὴν αὐτὴν τύχην. Νέαι νῖκαι ἐλάμπρυναν τὰ γαλλικὰ ὅπλα, ἐξασφαλίσασαι τὴν κατάκτησιν τῆς Ἰταλίας, καὶ ὁ Βοναπάρτης ἔβαινεν ἤδη πρὸς τὴν Βιέννην, τόσον πλησίον δ᾽ ἔφθασε τῆς πόλεως ταύτης, ὥστε ἐκ τοῦ τελευταίου σταθμοῦ ἐφαίνοντο οἱ θόλοι καὶ τὰ κωδωνοστάσια τῶν ναῶν της.

Ὁ αὐταρχικὸς τρόπος, ὃν μετεχειρίζετο ὁ Ναπολέων εἰς τὴν μετὰ τοῦ Διευθυντηρίου ἀλληλογραφίαν του, καὶ ἡ αἴγλη, ἥτις περιέβαλεν αὐτόν, προεκάλεσαν ἀνησυχίας εἰς τὴν ἀσθενῆ κυβέρνη-

Digitized by Google

σιν τῶν Παρισίων, ἥτις ἐσκέφθη νὰ διαιρέσῃ τὴν στρατιὰν τῆς Ἰταλίας μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Κέλλερμαν. Ἀλλ' ἡ ἀπάντησις ἐκ μέρους τοῦ Ναπολέοντος ὑπῆρξεν ἡ ὑποβολὴ τῆς παραιτήσεώς του. Τὸ Διευθυντήριον ἠναγκάσθη τότε ν' ἀνακαλέσῃ τὰς ἀποφάσεις του. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἔδωκε μεγαλυτέραν ἰσχὺν καὶ ἀνεξαρτησίαν ἐνεργείας εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον τοῦ στρατοῦ τῆς Ἰταλίας, τοῦ ὁποίου ὁ ρόλος ἀπέβη ἐν τῇ πραγματικότητι ρόλος Ρωμαίου αὐτοκράτορος. Οὕτως ὑπέγραφε συνθήκας εἰρήνης, χωρὶς νὰ ζητῇ τὴν γνώμην τῆς κυβερνήσεως, καὶ διεχειρίζετο μετὰ πάσης αὐτεξουσιότητος τὰς ἐν Ἰταλίᾳ ὑποθέσεις τῆς Δημοκρατίας. Εἰς Μιλᾶνον ἐπέδειξε καταπλήσσουσαν διοικητικὴν ἐνεργητικότητα, ἐντὸς δ' ὀλίγων ἑβδομάδων ὠργάνωσε τὰς διαφόρους λαϊκὰς ὀργανώσεις, ἐν αἷς τὰς ἐθνοφρουράς, τὰ δημαρχεῖα κτλ., δι' ὧν παρεσκεύαζε τὴν χώραν, ὅπως ἀποδεχθῇ τὴν δημοκρατικὴν κυβέρνησιν. Ἀνέλαβε βαθμηδὸν πάσας τὰς ἀρχὰς τῆς χώρας του καὶ ἐνεφανίσθη εἰς τὸν λαὸν ὡς ἐλευθερωτὴς αὐτοῦ. Ἡ ἀριστοκρατία καὶ ὁ κλῆρος, ἀπολέσαντες τὴν ἰσχὺν αὐτῶν παρὰ τῷ λαῷ, ἐπεδίωξαν νὰ ἐμπνεύσουν εἰς αὐτὸν πνεῦμα ἀντιστάσεως, πράγματι δὲ κατὰ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς Μαΐου 1796 ἐξερράγησαν εἰς διάφορα σημεῖα τῶν καταληφθέντων μερῶν ταραχαί, θέσασαι τὸν Ναπολέοντα εἰς κρίσιμον σημεῖον. Ἐπέτυχεν ὅμως νὰ καταπνίξῃ ταύτας διὰ ραγδαίας ἐνεργείας. Μετέτρεψε τὴν ὑποτεταγμένην εἰς τὴν Αὐστρίαν ἐπικράτειαν τοῦ Μιλάνου εἰς Παράλπειον Δημοκρατίαν, ἐξησθένησε τοὺς ἡγεμονίσκους τῆς Πάρμας καὶ τῆς Μοδένης διὰ πολλῶν φορολογιῶν, ὡς καὶ τὸν δοῦκα τῆς Τυρρηνίας. Καὶ ὁ πάπας αὐτός, ὅστις ἠθέτησε τὰς μετὰ τοῦ Βοναπάρτου συμφωνίας, ἐξηγόρασε τὴν εἰρήνην διὰ τῆς ἐκχωρήσεως τῆς Ρωμανίας καὶ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Βονωνίας καὶ Φερράρας, αἵτινες ἡνώθησαν μετὰ τῆς Ὑπεραλπείου Δημοκρατίας.

Κατὰ τὴν ἐν Τελεντίνῳ ὑπογραφεῖσαν συνθήκην, ἐκτὸς τῶν ἐπαρχιῶν τούτων ἐξεχώρει ὁ πάπας εἰς τὴν Γαλλίαν πάντα τὰ παλαιὰ αὐτοῦ δικαιώματα ἐπὶ τῆς κομιτείας τοῦ Βεναισσῖνο, τὴν κατοχὴν τοῦ Ἀγκῶνος, 31.000.000 φράγκων, ἑκατὸν ἀριστουργήματα ὡραίων τεχνῶν καὶ πεντακόσια ἀρχαῖα χειρόγραφα. Ἐν τέλει δέ, ἐπειδὴ ἡ Βενετία καὶ ἡ Γένουα ἐβοήθησαν τοὺς ἐχθροὺς τῶν Γάλλων καὶ διήγειραν τὴν ὄπισθεν τοῦ στρατοῦ χώραν, μετέτρεψε τὰ πολιτεύματα αὐτῶν εἰς δημοκρατικά, καταλύσας τὴν ἐξουσίαν τῶν μεγιστάνων. Τὰ φρούρια καὶ τὰ πλοῖα τῆς Βενετίας περιῆλθον τότε εἰς τοὺς Γάλλους, ὑπήχθησαν δὲ μετὰ ταῦτα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν αἱ ἕως τότε ὑποκείμεναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς Βενετίας Ἰόνιοι νῆσοι.

Ὁ Ναπολέων, νικήσας ἐκ δευτέρου τοὺς Αὐστριακούς, ἐπέβαλε τὴν ἐν Λέμπεν ὑπογραφεῖσαν τὴν 18 Ἀπριλίου 1797 προκαταρκτικὴν συνθήκην, δι' ἧς παρεχωρήθη εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ Βελγική, ἀνεγνωρίζετο ἡ αὐτονομία τῆς Ὑπεραλπείου Δημοκρατίας καὶ ἡ μέχρι τοῦ Ρήνου ἐπέκτασις τῶν γαλλικῶν ὁρίων, ἀπεζημιοῦτο δὲ ἡ Αὐστρία διὰ τῆς προσκτήσεως τῶν ἠπειρωτικῶν τῆς Βενετίας ἐπαρχιῶν. Μέχρι τῆς ὑπογραφῆς τῆς προκαταρκτικῆς συνθήκης ὁ Ναπολέων κατήγαγεν 171 νίκας, ἐξ ὧν 36 εἰς μεγάλας μάχας, καθ' ἃς ἐφονεύθησαν 68.950 ἐχθροὶ καὶ ᾐχμαλωτίσθησαν 124.837, ἐκυριεύθησαν ἐξ ἐφόδου 151 ὀχυραὶ πόλεις, 236 μικρότερα φρούρια, 4.038 τηλεβόλα, 78.561 τυφέκια καὶ 135 σημαῖαι.

Αἱ μεγάλαι αὗται νῖκαι τοῦ Ναπολέοντος, αἵτινες ἐπλήρωσαν θάμβους τὸν κόσμον, καὶ ἡ σύστασις νέων δημοκρατιῶν ἐν Ἰταλίᾳ ἐξήγειραν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν ἐλπίδα τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν. Τὰς ἐλπίδας των εἶχεν ἤδη ἐμπνεύσει εἰς τὸν δοῦλον Ἑλληνισμὸν τὸ ἀνθρωπιστικὸν κήρυγμα τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας. Ἀπὸ τοῦ 1790 ὁ Ρήγας Φεραῖος παρεσκεύαζεν ἐπανάστασιν πρὸς ἵδρυσιν παμβαλκανικῆς ὁμοσπονδίας, ἡ δ' ἐμφάνισις τοῦ Βοναπάρτου εἰς Ἰταλίαν τὸν ἔκαμε νὰ πιστεύσῃ ὅτι θὰ ἦτο κατορθωτὴ ἡ ἀνάστασις τοῦ ἑλληνικοῦ γένους διὰ τῆς βοηθείας τῆς Γαλλίας. Ἀπηυθύνθη, ὡς ἀναφέρει ὁ Περραιβός, πρὸς τὸν Ναπολέοντα, μετέβαινε δὲ πρὸς συνάντησιν αὐτοῦ εἰς Μιλᾶνον, ὅτε συνελήφθη ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν καὶ παρεδόθη εἰς τοὺς Τούρκους (βλ. λ. *Ρήγας* Φεραῖος). Ὁ Ναπολέων ἐστράφη εὐθὺς μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Βενετικῆς δημοκρατίας πρὸς τὴν ἐγγὺς Ἀνατολήν, ἀπέδιδε δὲ μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν κατάκτησιν τῶν Ἰονίων νήσων καὶ τὸν Αὔγουστον τοῦ 1797 ἔγραφε πρὸς τὸ Διευθυντήριον ὅτι ἡ ἀπόκτησις αὐτῶν ἦτο μᾶλλον ἐνδιαφέρουσα ἢ ἅπασα ὁμοῦ ἡ Ἰταλία, διότι τὸ τουρκικὸν κράτος κατέρρεεν, ἡ δὲ κατέχουσα τὰς νήσους ἐκείνας δύναμις θὰ ἠδύνατο νὰ στηρίξῃ αὐτὸ ἐφ' ὅσον τοῦτο ἦτο ἐφικτόν, ἢ θὰ ἐλάμβανε τὴν μερίδα της κατὰ τὴν διάλυσίν του. Ἐκ τούτου, προτοῦ γίνῃ ἡ ἔναρξις τῶν διαπραγματεύσεων ὁριστικῆς εἰρήνης, ἔσπευσεν εἰς τὴν κατάληψιν τῶν Ἰονίων νήσων. Συνέστησεν ἐπίσης εἰς Ἀγκῶνα ἐμπορικὸν πρακτορεῖον, τοποθετήσας τὸν Ἕλληνα Κωνσταντῖνον Σταμάτην ὡς διευθυντὴν αὐτοῦ. Ἐν Μιλάνῳ συνηντήθη μετὰ τοῦ Δήμου καὶ Νικολοῦ Στεφανόπολι, Ἑλλήνων ἰατρῶν ἐκ Μάνης, ἀποικησάντων κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα εἰς Κορσικήν, εἰς οὓς ἀνέθεσε νὰ μεταβῶσιν εἰς Μάνην καὶ προέλθωσιν εἰς συνεννόησιν μετὰ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῆς Ζανέτου-βέη Γρηγοράκη, ὅστις εἶχεν ἀποστείλει τὸν υἱόν του Πιέρρον, ζητῶν τὴν ἀποστολὴν γαλλικῶν πλοίων εἰς τὰς λακωνικὰς ἀκτάς. Ἐφοδιασθέντες δι' αὐτογράφου ἐπιστολῆς τοῦ Βοναπάρτου πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Μάνης, μετέβησαν οἱ Στεφανόπολι παρ' αὐτῷ καὶ ἤρξαντο συνεννοήσεων περὶ μελλούσης ἐπαναστάσεως τῆς Πελοποννήσου.

Ταυτοχρόνως ὁ Βοναπάρτης ἦλθεν εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, ὅστις ἔσπευσε νὰ ἀνακοινώσῃ εἰς τὸν Γάλλον στρατηγὸν τὸν θαυμασμόν του πρὸς αὐτὸν καὶ ἐπεζήτει τὴν φιλίαν του ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς προσκτήσεως τῶν εἰς τοὺς Βενετοὺς ἀνηκόντων ἄλλοτε παραλίων τῆς Ἠπείρου. Ὁ Βοναπάρτης, μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν Ἰονίων νήσων καὶ τὴν προέλασιν τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων εἰς Δαλματίαν, εἶχε συλλάβει τὴν ἰδέαν τῆς κατακτήσεως ὅλης τῆς

Ὁ Ναπολέων ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἅγιος Βερνάρδος.
[Πίναξ τοῦ Ἰακώβου Δαυὶδ ἐν τῷ Μουσείῳ τῶν Βερσαλλιῶν].

χερσονήσου τοῦ Αἵμου. Ἐκ τούτου δὲ προθύμως ἦλθεν εἰς συνεννοήσεις μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, εἰς ὃν διέβλεπεν ὄργανον δυνάμενον νὰ ἐξυπηρετήσῃ τοὺς πολιτικοὺς αὐτοῦ σκοποὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ, τοσοῦτο μᾶλλον, καθόσον ἐσχεδίαζεν ἤδη τὴν εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατείαν του. Ἀπεστάλη πρὸς τοῦτο εἰς Ἰωάννινα ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ ἐν Κερκύρᾳ διοικητοῦ στρατηγοῦ Ζεντιλὶ συνταγματάρχης Ρόζ, πρὸς ὃν ὁ Ἀλῆς ὑπέδειξε τὴν ἀνάγκην τῆς ἐλευθέρας ναυσιπλοΐας τῶν στενῶν τῆς Κερκύρας καὶ τῆς κατοχῆς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Βουθρωτοῦ, ἔσπευσε δὲ ν' ἀποστείλῃ εἰς τοὺς ἐν Κερκύρᾳ Γάλλους ἄφθονα τρόφιμα. Ὁ Ἀλῆς, ἐξαπατῶν τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Βοναπάρτου, ἔλεγεν εἰς αὐτοὺς ὅτι ἐδέχετο νὰ μὴ μετάσχῃ τῆς ἐκστρατείας κατὰ τοῦ ἀποστάτου διοικητοῦ τοῦ Βιδδινίου Πασβάνογλου, ἐὰν οἱ Γάλλοι τοῦ ἐχορήγουν στρατιωτικὴν δύναμιν ἐκ δεκακισχιλίων ἀνδρῶν. Ὅταν ὅμως ὁ Βοναπάρτης ἀπέστειλεν εἰς Ἰωάννινα τὸν ὑπασπιστήν του Λαβαλλὲτ πρὸς τοιαύτην συνεννόησιν, ὁ Ἀλῆ πασᾶς εὑρίσκετο ἤδη εἰς Βιδδίνιον. Ἀπεστάλη τότε ὁ Ρὸζ εἰς Φιλιάτες πρὸς συνάντησιν τοῦ Ἀλῆ, ὅστις εἶχεν ὁ ἴδιος προκαλέσει ταύτην, οὗτος ὅμως τὸν συνέλαβεν ὡς κατάσκοπον καὶ τὸν ἀπέστειλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἀπέθανεν εἰς τὰς φυλακάς. Τὴν ἐπαύριον οἱ Γάλλοι προσέβαλον τοὺς Ἀλβανούς, ἀλλ' ἡ ἐπιχείρησις αὕτη ἀπέτυχε καὶ οἱ Γάλλοι κατέλιπον, ἀφοῦ πρῶτον κατηδάφισαν τὸν Βουθρωτόν, ἀποσυρθέντες εἰς Πρέβεζαν. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ Μουχτὰρ ἐπῆλθε κατὰ τῆς Πρεβέζης, τῆς ὁποίας τὴν κατάληψιν ἐπηκολούθησαν τρομεραὶ σφαγαὶ τῶν Γάλλων καὶ τῶν μετ' αὐτῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν. Μόλις δ' ἐσώθη ἡ Πάργα.

Ἐνῷ ὁ κατακτητὴς τῆς Ἰταλίας Βοναπάρτης ἐδημιούργει νέας δημοκρατίας καὶ διεπραγματεύετο τὴν συνομολόγησιν τῆς ὁριστικῆς εἰρήνης, ἐν Γαλλίᾳ ἐπέκειτο πολιτικὴ κρίσις. Οἱ βασιλόφρονες ἀφ' ἑνὸς καὶ τὸ Διευθυντήριον ἀφ' ἑτέρου παρεσκευάζοντο εἰς νέους ἀγῶνας, ἐζητεῖτο δὲ ὑπὸ τοῦ τελευταίου ἐνίσχυσις ἐκ μέρους τοῦ Βοναπάρτου. Ἡ θέσις τοῦ Διευθυντηρίου μετὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ Μαΐου 1797 εἶχεν ὑποστῆ μεγάλην μεταβολήν. Ὁ κατ' αὐτοῦ πόλεμος ἀνεπτύχθη ἐντὸς τῆς βουλῆς τῶν Πεντακοσίων, ἐκ τούτου δ' ἐνεθαρρύνθη μεγάλως ἡ βασιλικὴ φατρία. Σωρηδὸν ἐπανήρχοντο οἱ μετανάσται καὶ οἱ ἄνορκοι ἱερεῖς, οἵτινες δὲν ἀπέκρυπτον τοὺς ἀνατρεπτικούς των σκοπούς. Εἰς τὴν διεξαγομένην ταύτην πάλην ὁ λαὸς ἔμενεν ἁπλοῦς θεατής. Τὸ Διευθυντήριον ἀπέκρουε πᾶσαν περὶ διαλλαγῆς πρότασιν, διὸ συνήργησε νὰ σταλῶσι παρὰ τοῦ στρατοῦ φοβεραὶ κατὰ τῶν βουλῶν ἀναφοραί. Ὁ Ναπολέων ἀπέστειλε τὸν ὑπασπιστήν του Λαβαλλέτ, ὅπως πληροφορηθῇ ἐπακριβῶς τὰ συμβαίνοντα ἐν Παρισίοις, διέταξε δὲ τὸν στρατηγὸν Ὠζερώ, γέννημα τοῦ προαστείου τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, νὰ μεταβῇ εἰς τὴν πρωτεύουσαν ὡς κομιστὴς τῶν ἀναφορῶν τοῦ στρατοῦ. Εἰς τοιαύτην δὲ κατάστασιν εἶχον φθάσει τὰ πράγματα, ὥστε ἡ μεγάλη μεταξὺ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τοῦ παλαιοῦ συστήματος πάλη ὤφειλε νὰ κριθῇ ἐκ νέου διὰ τῆς νίκης. Τότε ὁ στρατηγὸς Ὠζερώ, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν περὶ τοὺς Παρισίους σταθμευόντων στρατευμάτων, εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, συνέλαβε τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν βασιλοφρόνων καὶ ἐνέκλεισεν αὐτοὺς εἰς τὰς φυλακάς, ταυτοχρόνως δὲ συνελήφθησαν καὶ οἱ βουλευταί, οἵτινες ἀπεστάλησαν εἰς τὸ Ὠδεῖον καὶ τὴν ἰατρικὴν σχολήν, τῶν ὁποίων αἱ αἴθουσαι προσδιωρίσθησαν ὡς τόποι συνεδριάσεων τῶν βουλῶν, κατεδικάσθησαν δὲ εἰς ἀειφυγίαν οἱ κορυφαῖοι τῆς βουλῆς τῶν Πεντακοσίων. Μὴ ὑπαρχούσης πλέον οὐδεμιᾶς ἀντιδράσεως εἰς Παρισίους, ὁ Βοναπάρτης, ὑπογράψας μετὰ τῆς Αὐστρίας τὴν ἐν Καμποφορμίῳ ὁριστικὴν συνθήκην, τὴν 17 Ὀκτωβρίου 1797, ἀφίκετο τὴν 5 Δεκεμβρίου εἰς Παρισίους. Τὸν νικητὴν τῆς Ἰταλίας καὶ τὸν εἰρηνευτὴν τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης ὑπεδέχθη μετ' ἀκρατήτου ἐνθουσιασμοῦ ὁ γαλλικὸς λαός, τοσαῦται δὲ τοῦ ἀπεδόθησαν τιμαί, ὅσας οὐδεὶς ἄλλος στρατηγὸς εἶχε λάβει. Ὁ Ναπολέων ἐδέχθη τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βορρᾶ, μὲ τὸν σκοπὸν ὅπως ἀποβιβαζόμενος εἰς Ἀγγλίαν μεταφέρῃ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους αὐτῆς τὸν πόλεμον. Μεταγνώσας ὅμως ἐπέστρεψε μετ' ὀλίγον εἰς Παρισίους καὶ ἐπρότεινεν εἰς τὸ Διευθυντήριον τὴν εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατείαν, δι' ἧς προετίθετο νὰ ἀνοίξῃ τὰς πύλας τῶν Ἰνδιῶν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ νὰ προσβάλῃ τὴν Ἀγγλίαν εἰς τὸ κύριον σημεῖον τῆς ἰσχύος της. Ἡ ἰδέα δὲν ἦτο νέα. Τὸ σχέδιον τοῦτο εἶχε τεθῆ καὶ ἐπὶ τῶν βασιλειῶν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' καὶ Λουδοβίκου ΙΕ', θεωρηθὲν ὅμως ὡς χιμαιρικὸν ἐγκατελείφθη. Ἡ πρότασις τοῦ Βοναπάρτου ἔθετεν ἐναντίον τῶν Γάλλων μίαν ἐπὶ πλέον δύναμιν, τὴν Τουρκίαν, ἥτις εἶχε τηρήσει μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀπόλυτον οὐδετερότητα ἀπέναντι τῆς Γαλλίας. Παρὰ ταῦτα, τὸ Διευθυντήριον ἔσπευσε ν' ἀποδεχθῇ τὴν πρότασιν ὅπως ἀπαλλαγῇ τῆς παρουσίας τοῦ Ναπολέοντος, ἥτις ἐθεωρεῖτο ἐπικίνδυνος εἰς αὐτό. Ὁ Βοναπάρτης ἐξ ἄλλου, ὅστις ἐφοβεῖτο μήπως διὰ τῆς ἀπραξίας του μειωθῇ ἡ δόξα του, ἀνελάμβανε τὴν γιγαντώδη ταύτην ἐπιχείρησιν ὡς ἔργον ἄξιον τῆς μεγαλοφυΐας αὐτοῦ καὶ ὡς νέον μέσον πρὸς κατάπληξιν τῆς ἀνθρωπότητος. Τῷ παρεσχέθησαν πάντα τὰ στρατιωτικά, ναυτικὰ καὶ οἰκονομικὰ μέσα, ἐξέλεξε δ' οὗτος ἐκ τοῦ στρατοῦ τῆς Ἰταλίας 30.000 ἀνδρῶν καὶ ἀνέθεσε τὴν ἀρχηγίαν εἰς τοὺς διασημοτέρους τῶν στρατηγῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων κατελέγοντο οἱ Κλεμπέρ, Ντεσσαί, Νταβοῦ, Λάν, Μυρᾶ κτλ. Στόλος ἀποτελούμενος ἐκ 400 πολεμικῶν καὶ μεταγωγικῶν πλοίων ἀνέμενεν εἰς Τουλών, ὅπως παραλάβῃ τὸν στρατόν, πολυάριθμοι δὲ διάσημοι σοφοὶ εἶχον προσκολληθῆ εἰς τὴν μυστηριώδη ταύτην ἐκστρατείαν. Ὁ Ναπολέων ἀφίκετο εἰς Τουλῶν τὴν 8 Μαΐου 1798, τὴν δὲ 19 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀπέπλευσε. Καὶ πρῶτον μὲν ἀπεβιβάσθη εἰς Μάλταν, τὴν ὁποίαν καὶ ἐκυρίευσεν, ἀποπλανήσας δὲ τοὺς Ἄγγλους, περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐκστρατείας του, ἔπλευσε κατ' εὐθεῖαν εἰς Αἴγυπτον τὴν 9 Ἰουνίου. Ὁ ναύαρχος Brueys ἀπεβίβασε τὸν Ναπολέοντα καταπεπονημένον εἰς Ἱεράπετραν τῆς Κρήτης, ὅπου διῆλθε μίαν νύκτα, τὴν δὲ 1 Ἰουλίου ὁ γαλλικὸς στόλος ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς Ἀλεξανδρείας, ἐνῷ ὁ Ἄγγλος ναύαρχος Νέλσων, ὅστις ἀνεζήτει αὐτόν, εἶχε πλεύσει εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. Πρὸ τῆς ἀποβιβάσεως τοῦ στρατοῦ, ὁ Ναπολέων

Digitized by Google

ἀπηύθυνε προκήρυξιν πρὸς τὸν αἰγυπτιακὸν λαόν, εἰς ἣν ἔλεγεν ὅτι ὁ γαλλικὸς στρατὸς ἀπεβιβάζετο εἰς τὴν Αἴγυπτον ὅπως θέσῃ τέρμα εἰς τὴν τυραννικὴν κυριαρχίαν τῶν Μαμελούκων καὶ ὅτι θὰ ἐσέβετο τὰ ἤθη, τὴν θρησκείαν καὶ τοὺς νόμους του. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τὴν ὀργάνωσιν τῆς διοικήσεως αὐτῆς, διαιρέσας τὴν στρατὸν εἰς πέντε μεραρχίας, προήλασε τὴν 7ην Ἰουλίου κατὰ τῆς πρωτευούσης τῆς Αἰγύπτου. Τὴν 13ην ἰδίου μηνὸς ὁ παρακολουθῶν τὸν στρατὸν ἐλαφρὸς γαλλικὸς στολίσκος, ἀνερχόμενος τὸν Νεῖλον, συνήντησε τὸν στόλον τῶν Μαμελούκων, τὸν ὁποῖον καὶ κατέστρεψε. Τὴν 21 Ἰουλίου ὁ στρατὸς ἔφθασεν εἰς τὰ πέριξ τοῦ Καΐρου καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν Πυραμίδων, ἐκεῖ δὲ συνεκροτήθη μάχη, καθ' ἣν κατεστράφη ἐντελῶς ὁ ἐξ 60.000 ἀνδρῶν αἰγυπτιακὸς στρατός. καὶ ὁ Ναπολέων εἰσῆλθε νικητὴς εἰς Κάϊρον, ὅπου ὠργάνωσε προσωρινήν τινα κυβέρνησιν. Ἀναθέσας εἰς τὸν Ντεζαὶ τὴν καταδίωξιν τοῦ τραπέντος εἰς τὴν Ἄνω Αἴγυπτον Μουρὰτ βέη, οὗτος ἐνίκησε τὸν Ἰμπραὴμ-βέην καὶ ἀπώθησεν αὐτὸν εἰς τὴν Συρίαν. Ἐνῷ ὅμως παρεσκευάζετο πρὸς νέας κατακτήσεις, ἐπιστολὴ τοῦ διοικητοῦ τῆς Ἀλεξανδρείας, στρατηγοῦ Κλεμπέρ, τοῦ ἀνήγγελλε τὴν ὑπὸ τοῦ Νέλσωνος καταστροφὴν τοῦ γαλλικοῦ στόλου εἰς τὸν ὅρμον τοῦ Ἀμπουκὶρ (1 Αὐγούστου 1798). Τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο πλῆγμα ἐδέχθη ὁ Βοναπάρτης μετὰ ψυχραιμίας, καίτοι τοῦτο ἀνέτρεπε τὰ σχέδια αὐτοῦ περὶ κατακτήσεως τῆς Ἀνατολῆς. Μὴ δυνάμενος νὰ ὑπολογίζῃ πλέον ἐπὶ ἐνισχύσεων ἐκ Γαλλίας, ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ ἀναζητήσῃ τοιαύτας εἰς τὴν χώραν, ἣν κατεῖχε, καὶ ἤρξατο τὴν ἐσωτερικὴν ὀργάνωσιν αὐτῆς. Τὴν ἐπομένην ἐτέλεσεν ἐπίσημον ἑορτὴν καὶ συνέστησεν αἰγυπτιακὸν ἰνστιτοῦτον κατὰ τὸν τύπον τοῦ ἐν Παρισίοις τοιούτου, διαιρέσας αὐτὸ εἰς τέσσαρα τμήματα: τὸ τῶν μαθηματικῶν, φυσικῶν ἐπιστημῶν, πολιτικῆς οἰκονομίας καὶ φιλολογίας καὶ καλῶν τεχνῶν, ἐξέδωκε δὲ δύο ἐφημερίδας, τὴν «Αἰγυπτιακὴν Δεκάδα», φύλλον ἐπιστημονικόν, καὶ τὸν «Ἀγγελιαφόρον τῆς Αἰγύπτου». Διὰ τῆς πολιτικῆς του ἐπεδίωκεν ὁ Ναπολέων νὰ κατακτήσῃ τὰς συμπαθείας τοῦ λαοῦ, ἐπιδεικνύων ἄκρον σεβασμὸν πρὸς τὰ ἤθη καὶ τὴν θρησκείαν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ καταστροφὴ τοῦ Ἀμπουκίρ, γενομένη γνωστή, προεκάλεσε στάσεις εἴς τε τὰς πόλεις καὶ τὴν ὕπαιθρον, τὰς ὁποίας ἠδυνήθη ταχέως νὰ καταπνίξῃ. Ἤρξατο τότε ἀναζητῶν τὰ ἴχνη τῆς ἀρξαμένης ὑπὸ τοῦ Σεσώστριδος κατασκευῆς τῆς διώρυγος, ἥτις θὰ ἥνου τὴν Μεσόγειον μετὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ὅπως διανοίξῃ νέαν ὁδὸν εἰς τὸ ἰνδικὸν ἐμπόριον.

Κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Κάϊρον ἐπληροφορήθη ὅτι ἡ Πύλη συνεκέντρωσεν εἰς τὰ σύνορα τῆς Συρίας στρατιωτικὸν σῶμα, ὅπερ προὐτίθετο νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Αἴγυπτον. Παρασκευάσας τὰ ἀναγκαῖα στρατιωτικὰ σώματα, ἐστράτευσε προσωπικῶς κατὰ τῆς Συρίας ἄγων δεκακισχιλίους ἄνδρας, ἐκτὸς δὲ τῆς ἁλώσεως τῆς Ἰόππης, ἐνίκησε τὸν ὀθωμανικὸν στρατὸν εἰς τὸ ὄρος Θαβὼρ καὶ εἰς πλείστας ἄλλας μάχας, ἀλλ' εὗρεν ἰσχυρὰν ἀντίστασιν πρὸ τῆς Πτολεμαΐδος. Ὡς ἐκ τούτου ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Αἴγυπτον, ὅπου τὴν 25 Ἰουλίου 1799 εἰς Ἀμπουκὶρ κατέστρεψεν ἐξ ὁλοκλήρου τὸν ἀποβιβασθέντα ὀθωμανικὸν στρατόν, ἀνερχόμενον εἰς 18.000 ἀνδρῶν.

Ἐν Αἰγύπτῳ ὁ Βοναπάρτης ἦλθε τὸ πρῶτον εἰς ἐπαφὴν προσωπικῶς μετὰ τῶν Ἑλλήνων. Ὑπῆρχεν εἰς τὸν Νεῖλον στολίσκος τις τῶν Μαμελούκων, ὀργανωθεὶς καὶ διοικούμενος ὑπὸ τοῦ Ἕλληνος Νικολάου Τσεσμελῆ, ὅστις συνεπλάκη μετὰ τοῦ ὑποναυάρχου Περρέ. Ἡ πρόοδος ὅμως τῶν Γάλλων ἠνάγκασε τὸν Τσεσμελῆν ἢ Παπάζογλου, ὡς ἐκλήθη βραδύτερον, νὰ τοποθετήσῃ τεσσαράκοντα τηλεβόλα εἰς τὴν ὄχθην τοῦ Νείλου. Πάντες οἱ πυροβοληταὶ ἦσαν Ἕλληνες μισθοφόροι τῶν Μαμελούκων, προεκάλεσαν δὲ τὸν θαυμασμὸν τοῦ στρατηγοῦ Μαρμὼν διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν τόλμην των. Μετὰ τὴν ἀποσύνθεσιν τῶν Μαμελούκων εἶχον καταφύγει οὗτοι εἰς νησῖδά τινα τοῦ Νείλου, ἐκεῖ δὲ ἀπέστειλεν ὁ Ναπολέων Ἕλληνά τινα διάκονον, ὅστις διετέλει γραμματεὺς τῆς ἐπιτροπῆς τῶν καλῶν τεχνῶν, καὶ ἐπρότεινεν εἰς αὐτοὺς νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Γαλλίας. Οἱ ἄνδρες τοῦ Τσεσμελῆ ἐγένοντο ὁ πυρὴν τῆς ἑλληνικῆς λεγεῶνος, ἥτις προσήνεγκε πλείστας ὑπηρεσίας ἐν Αἰγύπτῳ εἰς τὸν Βοναπάρτην. Ὁ στρατηγὸς Κλεμπὲρ ἐπέδειξε μέγα ἐνδιαφέρον πρὸς τὸ ἑλληνικὸν τοῦτο σῶμα, ὅπερ κατὰ τὴν στάσιν τοῦ Καΐρου προσέφερε τοιαύτας ὑπηρεσίας, ὥστε ὁ ἀρχηγὸς αὐτοῦ προήχθη εἰς συνταγματάρχην. Διὰ τὴν λεγεῶνα ταύτην ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς ἔγραψε θούριον, τὸ ὁποῖον τονισθὲν ἔψαλλον οἱ ἄνδρες αὐτῆς.

Ὁ Βοναπάρτης ἠγνόει τὰ ἐν Γαλλίᾳ συμβαίνοντα, ὅτε ὁ ἀδελφός του Ἰωσὴφ ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν Κεφαλλῆνα Σωτήριον *Βούρβαχην* (βλ. λ.) τὴν ριψοκίνδυνον ἀποστολὴν νὰ μεταφέρῃ ἐπιστολὴν αὐτοῦ εἰς τὸν στρατηγόν, δι' ἧς τὸν παρώτρυνε νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν εἰς Γαλλίαν ἐπάνοδόν του. Ἀναθέσας τότε τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ εἰς τὸν στρατηγὸν Κλεμπέρ, ἐπεβιβάσθη μυστικῶς εἰς τὴν φρεγάταν «Muiron» καὶ ἀπέπλευσεν εἰς Γαλλίαν. Ἡ δημοκρατία εὑρίσκετο εἰς τοιαύτην ἀξιοθρήνητον κατάστασιν, ὥστε ὁ Βοναπάρτης ἐγένετο δεκτὸς ὡς μόνος δυνάμενος νὰ σώσῃ τὴν χώραν. Τὴν 9 Νοεμβρίου 1799 ἐξερράγη κίνημα, τοῦ ὁποίου ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ σύστασις νέας κυβερνήσεως, ὁ δὲ Βοναπάρτης διωρίσθη ἀρχηγὸς τῆς ἐνόπλου δυνάμεως. Ἀλλ' ὑφίστατο ἀκόμη ἡ νομοτελεστικὴ δύναμις τοῦ Διευθυντηρίου καὶ ἡ νομοθετικὴ δύναμις τῶν βουλῶν. Καὶ τὸ μὲν Διευθυντήριον διελύθη, αἱ δὲ βουλαὶ ἠναγκάσθησαν νὰ μεταβῶσιν εἰς Σαὶν-Κλοῦ, ἀντετάσσοντο ὅμως εἰς τὰς θελήσεις τοῦ Βοναπάρτου. Ὅταν εἰσῆλθεν οὗτος εἰς τὴν βουλὴν τῶν Πεντακοσίων, οἱ βουλευταὶ ἐξηγέρθησαν ἐναντίον του κραυγάζοντες: «Ἐκτὸς τοῦ νόμου! Κάτω ὁ δικτάτωρ!» Ἠναγκάσθη οὕτω νὰ ἐξέλθῃ, ἐνῷ ἡ βουλή, προεδρεύοντος τοῦ ἀδελφοῦ του Λουκιανοῦ, ἤρξατο ψηφίζουσα τὴν κήρυξιν αὐτοῦ ἐκτὸς τοῦ νόμου, ὅτε ἀπόσπασμα ἐπιλέκτων εἰσελθὸν ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς βουλευτὰς τὴν διάλυσιν τῆς βουλῆς ἐν ὀνόματι τοῦ στρατηγοῦ Βοναπάρτου καὶ διὰ τῆς λόγχης ἐξεδίωξεν αὐτοὺς ἐκεῖθεν. Οὕτως ἐτελέσθη τὸ κατὰ τῆς ἐλευθερίας πραξικόπημα τὴν 31 Μαΐου 1799. Τὴν προσωρινὴν κυβέρνησιν ἀπετέλεσαν τρεῖς ὕπατοι, ὁ Βοναπάρτης, ὁ Σιεγιὲς καὶ ὁ Ντουκώ, πρὸς δὲ δύο νομοθετικαὶ ἐπιτροπαί, εἰς ἃς ἀνετέθη νὰ προετοιμάσωσι νέον Σύνταγμα καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων. Τὴν 24 Δεκεμβρίου ἐδημοσιεύθη τὸ Σύνταγμα, ἡ δὲ κυβέρνησις ἐδόθη εἰς χεῖρας τοῦ Βοναπάρτου, ἔχοντος δύο ἄλλους συνυπάτους, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ ψῆφος ἦτο συμβουλευτική, τοιοῦτοι δὲ προσελήφθησαν ὁ Καμπασερὲς καὶ ὁ Λεμπρέν. Θέλων νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν κοινὴν γνώμην, προέτεινεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὁ πρῶτος ὕπατος εἰρήνην, τὴν ὁποίαν αὕτη ἀπέρριψε. Μετὰ τοῦτο συνεκέντρωσε πάσας τὰς πολεμικὰς δυνάμεις τῆς Γαλλίας εἰς τὸν Ρῆνον καὶ τὰς Ἄλπεις, καὶ τῆς μὲν μοίρας τοῦ Ρήνου ἀνέδειξε τὸν Μορὼ ἀρχηγόν, αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος ἐστράτευσε τὴν 6ην Μαΐου 1800 εἰς Ἰταλίαν. Ἡ λαμπρὰ αὕτη ἐκστρατεία μόλις διήρκεσε τεσσαράκοντα ἡμέρας. Ὁ αὐστριακὸς στρατός, ἀνερχόμενος εἰς 130.000 ἀνδρῶν, διοικούμενος ὑπὸ τοῦ Μέλα, κατεῖχεν ὅλην τὴν Ἰταλίαν, ἡτοιμάζετο δὲ νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Προβηγκίαν. Τότε ὁ Βοναπάρτης, ὑπερβὰς τὸ μέγα ὄρος τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου μετὰ στρατοῦ 45.000, κατέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν, τῆς ὁποίας ἡ τύχη ἐκρίθη τὴν 14ην Ἰουνίου εἰς τὴν μάχην τοῦ Μαρέγκου. Ἡττηθέντες ἐν αὐτῇ οἱ Αὐστριακοὶ κατὰ κράτος, ὑπέγραψαν συνθήκην, δι' ἧς ἡ Γαλλία ἀπέκτα ὁλόκληρον τὴν Ἰταλίαν. Ὁ Βοναπάρτης ἐπανῆλθεν εἰς Παρισίους, ὅπου τοῦ ἐγένετο ἀποθεωτικὴ ὑποδοχή. Κατὰ τὸ μεταξὺ τῆς νίκης τοῦ Μαρέγκου καὶ τῆς γενικῆς εἰρήνης διάστημα, ὁ Ναπολέων ἠσχολήθη εἰς τὴν εἰρήνευσιν τοῦ λαοῦ, ἱκανοποιῶν τὰς ἀξιώσεις καὶ τῶν ἀντιφρονούντων καὶ διορίζων αὐτοὺς εἰς ὑπουργήματα. Ἀλλ' οἱ καταφυγόντες εἰς Ἀγγλίαν Σουάνοι μίαν ἐλπίδα εἶχον, τὸν θάνατον τοῦ πρώτου ὑπάτου, τινὲς δὲ τούτων εἰσελθόντες κρυφίως εἰς Παρισίους ἀπεπειράθησαν τὸν φόνον αὐτοῦ δι' ἐκρηκτικοῦ μηχανήματος (machine infernale), ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐσώθη οὗτος διὰ τῆς ἐπιτηδειότητος τοῦ ἡνιόχου του.

Ναπολέων Α', αὐτοκράτωρ τῆς Γαλλίας.

[Προσωπογραφία τοῦ Βινιέ.]

Τὴν 9ην Φεβρουαρίου 1801 ὑπεγράφη ἡ συνθήκη τῆς Λουνεβίλ, διὰ τῆς ὁποίας ἡ μὲν Αὐστρία ἐπεκύρωσεν ὅλους τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης τοῦ Καμποφόρμιο, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ αὐτῆς, ὡς ἐκπρόσωπος ὅλης τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἀνεγνώρισε τὴν αὐτονομίαν τῆς Ἑλβετίας, τῆς Λιγουρίας καὶ τῆς Λομβαρδίας. Ἡ εἰρήνη ἐγένετο γενικὴ διὰ τῶν ἐπακολουθησασῶν συνθηκῶν: τῆς Φλωρεντίας (18 Φεβρουαρίου 1801) μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως, παραχωρήσαντος τὴν νῆσον Ἔλβαν καὶ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Πιομπῖνο· τῆς Μαδρίτης (29 Φεβρουαρίου 1801) μετὰ τῆς Πορτογαλίας· τῶν Παρισίων (8 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους) μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας· καὶ μετὰ τῆς Τουρκίας τέλος (9 Ὀκτωβρίου). Οὕτως ἐξηναγκάσθη καὶ ἡ Ἀγγλία νὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα καὶ τὴν 25ην Μαρτίου 1802 συνωμολογήθη ἡ συνθήκη τῆς Ἀμιένης, ἐπισφραγίσασα τὴν παγκόσμιον εἰρήνην. Διὰ ταύτης ἡ Ἀγγλία ἀνεγνώρισε πάσας τὰς ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ Εὐρώπῃ κατακτήσεις τῆς Γαλλίας, τὴν αὐτονομίαν τῶν μικροτέρων πολιτειῶν καὶ ἀπέδωκε τὰς κατεχομένας παρ' αὐτῆς γαλλικὰς ἀποικίας. Συνεφωνήθη ἐπίσης ἡ ἀναγνώρισις τῆς αὐτονομίας τῆς Ἰονίου πολιτείας, ἡ ἀπόδοσις τῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ ἡ ἀποκατάστασις τοῦ ἱπποτικοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου εἰς τὴν Μελίτην. Ἀπερίσπαστος ἤδη ὁ Βοναπάρτης ἀπὸ ἐξωτερικῶν πολέμων, ἔστρεψε πᾶσαν αὐτοῦ τὴν προσοχὴν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν τῆς χώρας ἀνάπλασιν καὶ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐξουσίας. Τὴν 8 Μαΐου πρὸς πλειοτέραν ἐξασφάλισιν τῆς κοινῆς ἡσυχίας ἡ γερουσία παρέτεινε τὴν ἐξουσίαν τοῦ Βοναπάρτου ἐπὶ δεκαετίαν, τὴν δὲ 2 Αὐγούστου τὸ ἴδιον νομοθετικὸν σῶμα κατέστησεν αὐτὸν ἰσόβιον ὕπατον. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου κατεφαίνετο ὅτι ἡ Γαλλία εὐγνωμονοῦσα ἐνεπιστεύετο πρὸς μόνον αὐτὸν τὴν τύχην της.

Ἀφ' ἧς ὁ Βοναπάρτης κατέστη ἰσόβιος ὕπατος ἀπέβαλε τὴν δημοκρατικὴν προσωπίδα καὶ ἐξεδήλωσε τοὺς ἀληθεῖς αὐτοῦ σκοπούς, οἵτινες ἦσαν ἡ ἐγκαθίδρυσις μοναρχίας ἐν τῷ προσώπῳ του. Ὀλίγον τοῦ λοιποῦ ἐφρόντιζε περὶ τῶν τύπων καὶ περὶ τῶν ὀνομάτων τῶν ἐν ἰσχύι ἀρχῶν, τοσοῦτο δὲ μᾶλλον, καθ' ὅσον ἦτο ξένος πρὸς τὴν ἐπανάστασιν. Ἐδείχθη ἐπιδιώκων νὰ καταστήσῃ τὴν ἐξουσίαν του διαδοχικήν, ἔχων δὲ ἤδη ἐγκατασταθῆ εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Κεραμεικοῦ, εἰσήγαγεν εἰς αὐτὰ τὴν ἐθιμοτυπίαν τῆς παλαιᾶς μοναρχίας καὶ ἔθετε μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ λαοῦ κοινωνικὰς τάξεις ἀριστοκρατίας. Συνῆψε μετὰ τοῦ πάπα Πίου Ζ΄ τὴν περιβόητον ἐκκλησιαστικὴν σύμβασιν τῆς 15 Ἰουλίου 1801, διὰ τῆς ὁποίας συνεστήθησαν τεσσαράκοντα ἐννέα ἀρχιεπισκοπαὶ καὶ ἐπισκοπαί, καὶ ἐτέθη οὕτως ὁ κλῆρος ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ πάπα. Κατήργησε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου καὶ διέκοψε πᾶσαν σχέσιν μετὰ τοῦ φιλελευθέρου κόμματος. Αἱ Κυριακαὶ καὶ αἱ τέσσαρες μεγάλαι θρησκευτικαὶ ἑορταὶ ἀνεγνωρίσθησαν καὶ πάλιν, κατηργήθη δὲ κατ' οὐσίαν τὸ ἐπαναστατικὸν ἡμερολόγιον. Διὰ τῶν τοιούτων πράξεών του ἤλπισε νὰ προσελκύσῃ εἰς ἑαυτὸν τὸ κληρικὸν κόμμα, τὸν δὲ πάπαν νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τῆς ἀντιγαλλικῆς συμμαχίας. Διὰ τοῦ νέου ψηφισθέντος Συντάγματος τῆς 4 Αὐγούστου 1802, ὁ λαὸς ἔμενε ξένος τῆς κυβερνήσεως τοῦ κράτους καὶ οἱ δημόσιοι λειτουργοὶ ἐγένοντο μόνιμοι. Ἡ γερουσία ἀπέκτησε τὸ δικαίωμα τῆς μεταβολῆς τῶν θεσμῶν καὶ τῆς προσωρινῆς ἄρσεως τοῦ Συντάγματος. Λήγοντος τοῦ 1802 τὰ πάντα εἶχον ὑποκύψει εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Ναπολέοντος. Μὴ περιορισθεὶς ὅμως εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ταύτας μεταβολάς, προσήρτισε τὸ Πεδεμόντιον καὶ τὸ δουκᾶτον τῆς Πάρμας εἰς τὸ γαλλικὸν κράτος. Τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν διάρρηξιν τῆς συνθήκης τῆς Ἀμιένης καὶ ἡ Ἀγγλία παρεσκεύασε νέαν κατὰ τῆς Γαλλίας συμμαχίαν. Τὴν 13 Μαΐου 1803 διεκόπησαν αἱ μετὰ τῶν δύο κρατῶν σχέσεις, καὶ ὁ Ναπολέων, διψῶν τὴν ἐκ τῶν μαχῶν δόξαν καὶ θέλων τὴν μὲν Γαλλίαν ν' αὐξήσῃ διὰ τῶν κατακτήσεων, αὐτὸς δὲ νὰ ὑψωθῇ ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς νίκης, ἀπεδέχθη ἐνθουσιῶν τὸν πόλεμον. Τὴν 26 Μαΐου 1803 ὁ γαλλικὸς στρατὸς κατέλαβε τὸ Ἀννόβερον. Οἱ Γάλλοι βασιλόφρονες Σουάνοι ἐξύφαναν ἐν τῷ μεταξὺ ἐν Λονδίνῳ νέαν κατὰ τοῦ Βοναπάρτου συνωμοσίαν, τῆς ὁποίας ἀρχηγοὶ ἦσαν ὁ Πισεγκρὶ καὶ ὁ Καντουλάντ, ἀπεβιβάσθησαν δὲ οὗτοι κρυφίως εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰσῆλθον εἰς Παρισίους καὶ συνεννοήθησαν μετὰ τοῦ Μορώ, ἀλλ' ἡ ἀστυνομία συνέλαβε τοὺς πλείστους ἐξ αὐτῶν, καὶ ὁ μὲν Καντουλὰντ κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ὁ Πισεγκρὶ ηὐτοκτόνησε καὶ ὁ Μορὼ κατεδικάσθη εἰς ἐξορίαν. Ἡ ἀνακάλυψις τῆς συνωμοσίας ταύτης κατέστησε δημοφιλέστερον τὸν Ναπολέοντα. Τὴν 15 Μαρτίου 1804 συνελήφθη ὁ δοὺξ τοῦ Ἀγγιὲν καὶ θεωρηθεὶς ὡς πρωτουργὸς τῆς συνωμοσίας ἐκείνης κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Ἡ πρᾶξις αὕτη ἐθεωρήθη γενικῶς ὡς δολοφονία, κραυγὴ δὲ φρίκης ἠγέρθη πανταχόθεν τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Εὐρώπης. Ὅπως ἄρῃ τὴν δυσθυμίαν τῆς κοινωνίας ἐκ τοῦ φόνου τούτου, τὴν 27 Μαρτίου, ἤτοι κατὰ τὴν αὐτὴν ἑβδομάδα, ὁ πρῶτος ὕπατος παρουσίασεν εἰς τὴν γερουσίαν

Digitized by Google

τὴν εἰκόνα τῆς καταστάσεως τῆς Γαλλίας, τὸν πόλεμον, τὰς ἐναντίον του συνωμοσίας, τὰς ἐξωτερικὰς ῥαδιουργίας καὶ τὰς τῶν φατριῶν καὶ τὰς κοινὰς τούτων προσπαθείας, ὅπως σπαράξωσι τὴν πατρίδα. Ἡ γερουσία ἀπεκρίθη ἀμέσως ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἕτερον μέσον πρὸς ἀσφάλειαν τῆς χώρας εἰμὴ ἡ ἐγκαθίδρυσις διαδοχικῆς μοναρχίας, ἥτις θ' ἀφῄρει τὰς ἐλπίδας τῶν ὀνειρευομένων τὸν θρόνον. Τὴν 3 Μαΐου ἐπρότεινεν ὅπως ὁ Ναπολέων Βοναπάρτης ἀναγορευθῇ κληρονομικὸς αὐτοκράτωρ καὶ τὴν 18 τοῦ ἰδίου μηνὸς ἀνεκηρύχθη ἡ αὐτοκρατορία, μόνος δὲ ὁ Καρνὼ διεμαρτυρήθη, κινούμενος οὐχὶ ἀπὸ προσωπικῆς κατὰ τοῦ Βοναπάρτου ἀντιπαθείας, ἀλλ' ἐκ πολιτικῆς πεποιθήσεως. Ἐγένοντο ἀμέσως αἱ μεταβολαὶ τοῦ Συντάγματος, ἐδόθησαν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν πρίγκιπες, στρατάρχαι, κλειδοῦχοι, θαλαμηπόλοι καὶ ἄλλοι ἀπαραίτητοι τῆς νέας καταστάσεως δορυφόροι. Τὰ ἠπειρωτικὰ κράτη τῆς Εὐρώπης ἀνεγνώρισαν τὸν Ναπολέοντα ὡς αὐτοκράτορα, ὁ πάπας Πίος Ζ' μετέβη εἰς Παρισίους ὅπως καθιερώσῃ τὴν νέαν βασιλικὴν δυναστείαν, τὴν δὲ 2 Δεκεμβρίου 1804 ἐτελέσθη ἡ στέψις εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων, καθ' ἥν, καίτοι παρίστατο ὁ πάπας, ὁ Ναπολέων ἔθεσεν ὁ ἴδιος τὸ στέμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς Ἰωσηφίνας. Τὴν 5 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐγένετο ἡ μεγάλη στρατιωτικὴ παράταξις εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως, καθ' ἣν διενεμήθησαν οἱ αὐτοκρατορικοὶ ἀετοὶ εἰς τὰ συντάγματα. Τὴν 2 Ἰανουαρίου 1805 ἀπηύθυνεν ὁ Ναπολέων αὐτόγραφον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας, δι' ἧς ἐπρότεινε διαπραγματεύσεις νέας εἰρήνης. Εἶτα, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν πριγκίπων τοῦ οἴκου του, μετέβη εἰς Μιλᾶνον, ὅπου τὴν 26 Μαΐου ἐστέφθη βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας, διορίσας τὸν πρίγκιπα Εὐγένιον ἀντιβασιλέα. Τὴν 21 Ἰουλίου δι' ἁπλοῦ διατάγματος προσήρτησε τὴν Γένουαν εἰς τὸ κράτος του.

Ἡ αἰχμαλωσία ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἐμπορικῶν τινων γαλλικῶν σκαφῶν ἔπεισε τὸν Ναπολέοντα ὅτι ὁ μόνος τρόπος ὅπως ἀπαλλαγῇ τῆς Ἀγγλίας ἦτο νὰ μεταφέρῃ τὸν πόλεμον εἰς τὸ ἔδαφος αὐτῆς. Ἐδόθησαν τότε διαταγαὶ πρὸς ναυπήγησιν 2.365 ἐλαφρῶν σκαφῶν καὶ στρατολογίαν 12.000 ναυτῶν πρὸς καταρτισμὸν στόλου δυναμένου νὰ μεταφέρῃ 160.000 ἀνδρῶν, 10.000 ἵππους καὶ 650 τηλεβόλα. Αἱ προπαρασκευαὶ αὗται τοῦ Ναπολέοντος ἐγένοντο ὅπως καλύψωσι τὸν ἀληθῆ αὐτοῦ σκοπόν, ὅστις ἀπέβλεπεν εἰς τὴν παρεμπόδισιν τῆς μελετωμένης ἐναντίον αὐτοῦ συμμαχίας τῆς Ἀγγλίας, Αὐστρίας, Ρωσίας καὶ Σουηδίας. Ἡ στρατιὰ αὕτη, ἡ κληθεῖσα Μεγάλη, ἦτο ἑτοίμη, ὡς δ' ἐπείσθη ἡ Αὐστρία ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας νὰ διαρρήξῃ τὰς σχέσεις της μετὰ τοῦ Ναπολέοντος καὶ ὅλαι αἱ δυνάμεις της ἐτέθησαν εἰς κίνησιν, ὁ Βοναπάρτης ἐμφανισθεὶς ἐνώπιον τῆς γερουσίας τὴν 23 Σεπτεμβρίου 1805 ἔλαβε τὴν ἄδειαν νέας στρατολογίας καὶ τὴν ἐπαύριον ἀπῆλθεν διὰ τὴν νέαν αὐτοῦ ἐκστρατείαν. Διαβὰς τὸν Ρῆνον τὴν 1 Ὀκτωβρίου, εἰσέβαλεν εἰς Βαυαρίαν τὴν 6 ἰδίου μηνὸς καὶ ἐπεράτωσε σπεύδων τὸν πόλεμον τῆς Γερμανίας. Ἐν διαστήματι ὀλίγων ἡμερῶν εἰσῆλθεν εἰς τὸ Μόναχον, ἐνίκησεν εἰς τὸ Βέρτιγγεν καὶ ἠνάγκασεν εἰς Οὐλμ τὸν στρατηγὸν Μὰκ νὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα, παραδοθέντων 36.000 ἀνδρῶν μετὰ 16 στρατηγῶν. Ὁ αὐστριακὸς στρατὸς παρέλυσεν, ὁ δὲ Ναπολέων τὴν 13 Νοεμβρίου κατέλαβε τὴν Βιέννην καὶ τὴν 2 Δεκεμβρίου εἰς Ἀούστερλιτζ συνέτριψε τὸν αὐστρορρωσικὸν στρατὸν συμποσούμενον εἰς 90.000 καὶ ἔχοντα ἀρχηγοὺς τοὺς αὐτοκράτορας τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Αὐστρίας. Συνέπεια τῶν νέων νικῶν τοῦ Ναπολέοντος ὑπῆρξεν ἡ κατὰ τὴν 26 Δεκεμβρίου 1805 συνομολογηθεῖσα ἐν Πρεσβούργῃ συνθήκη, δι' ἧς ἡ Αὐστρία ἐκολοβώθη ἐκ νέου καὶ ἐταπεινώθη μεγάλως. Ἐπιστρέψας ὁ αὐτοκράτωρ εἰς Παρισίους, ἔτυχεν ὑποδοχῆς, τῆς ὁποίας ὁ ἄμετρος ἐνθουσιασμὸς καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον κατέπληξε. Τότε ὠνόμασαν αὐτὸν *Μέγαν Ναπολέοντα* καὶ ἡ γερουσία ἐψήφισε τὴν ἵδρυσιν θριαμβευτικοῦ πρὸς τιμήν του μνημείου. Τότε καὶ τὰ τελευταῖα τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως λείψανα ἐξηφανίσθησαν· ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1806 τὸ γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον διεδέχθη ὁριστικῶς τὸ δημοκρατικὸν καὶ τὸ Πάνθεον ἀπεδόθη αὖθις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Μετὰ τὰς νίκας ταύτας ὁ Ναπολέων ἐξέτεινεν ἐξωτερικῶς τὴν ἐξουσίαν του· ὁ γαλλικὸς στρατὸς εἰσέβαλεν εἰς Νεάπολιν καὶ ἐξεθρόνισε τὸν παραβιάσαντα τὴν συνθήκην βασιλέα Φερδινάνδον, τὴν δὲ 30 Μαρτίου 1806 ἀνηγορεύθη βασιλεὺς τῶν δύο Σικελιῶν ὁ Ἰωσὴφ Βοναπάρτης. Τὴν 5 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἡ Ὁλλανδία ἐγένετο βασίλειον καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον αὐτῆς ὁ ἕτερος τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ναπολέοντος Λουδοβῖκος. Ἐπανέφερε τὸ στρατοκρατικὸν σύστημα καὶ τοὺς μεσαιωνικοὺς τίτλους, κηρύξας δουκᾶτα καὶ τιμάρια τῆς αὐτοκρατορίας τὴν Ἰστρίαν, τὴν Δαλματίαν, τὴν Βικεντίαν, τὸ Παταΰϊον κτλ. καὶ ἀπένειμε τίτλους πριγκίπων, δουκῶν καὶ κομίτων πρὸς τοὺς διαπρέψαντας εἰς τὸν στρατὸν καὶ τὴν πολιτικὴν ἄνδρας.

Τὴν 12 Ἰουλίου 1806 δεκατέσσαρες ἡγεμόνες τῆς Γερμανίας ἑνωθέντες ἀπετέλεσαν τὴν Ρηνικὴν ὁμοσπονδίαν, ἀνεγνώρισαν τὸν Ναπολέοντα ὡς προστάτην καὶ ἐκήρυξαν τὸν χωρισμὸν αὐτῶν ἀπὸ τῆς αὐστρογερμανικῆς ὁλομελείας. Ὁ αὐτοκράτωρ Φραγκῖσκος Β' παρῃτήθη τοῦ τίτλου τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας καὶ ὠνομάσθη ἁπλῶς αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας, οὕτω δὲ ἐξέλιπον καὶ τὰ τελευταῖα λείψανα τῆς αὐτοκρατορίας ἐκείνης, ἥτις διήρκεσεν ἐπὶ χίλια ἓξ ἔτη. Ὁλόκληρος ἡ Δύσις ὑπετάγη εἰς τὸν Ναπολέοντα, ὅστις ἐτήρει ὑπὸ τὰ νεύματά του τὴν Πρωσσίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν, τάξας κατ' αὐτῶν τοὺς ἡγεμόνας τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς Βυρτεμβέργης καὶ τὴν ὁμοσπονδίαν τοῦ Ρήνου. Ἐκ τούτου ἐσχηματίσθη ὁ τέταρτος κατὰ τῆς Γαλλίας συνασπισμός. Ἡ ἄνοδος εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Φὼξ ἐγέννησε πρὸς στιγμὴν ἐλπίδας συμφιλιώσεως τοῦ Ναπολέοντος μετὰ τῆς Ἀγγλίας, ἀλλ' ὁ θάνατος τοῦ Ἄγγλου πολιτικοῦ διέκοψε τὰς ἀρξαμένας διαπραγματεύσεις καὶ ἡ κατάληψις τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ ἀντιθέτου κόμματος συνέδεσε τὴν Πρωσσίαν μετὰ τῆς Ρωσίας καὶ Σουηδίας εἰς τὰ ἀγγλικὰ σχέδια. Ἡ Πρωσσία ἐζήτησε τότε τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων πέραν τοῦ Ρήνου καὶ ἠπείλει πόλεμον. Ὁ Ναπολέων εἰς ἀπάντησιν τῆς ἀνακοινώσεως ἐστράτευσεν ἀμέσως κατ' αὐτῆς ἄγων 180.000 στρα-

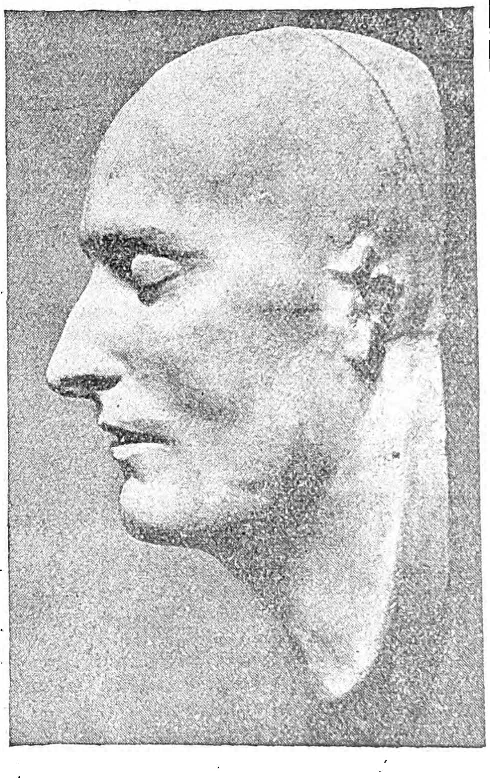

Νεκρικὸν προσωπεῖον τοῦ Ναπολέοντος.
[Μουσεῖον τῆς Στρατιᾶς, Παρίσιοι.]

τοῦ, τὴν δὲ 7 Ὀκτωβρίου 1806 ἤρξατο ὁ πόλεμος. Τὴν 14ην τοῦ μηνὸς τούτου κατήγαγε τὴν ἐν Ἰένῃ νίκην, κατέλυσε τὴν στρατιωτικὴν μοναρχίαν τῆς Πρωσσίας καὶ τὴν 25ην ὁ γαλλικὸς στρατὸς εἰσῆλθεν εἰς Βερολῖνον, ἐκυρίευσεν ὅλα τὰ πρωσικὰ φρούρια καὶ ἐτράπη εἰς Πολωνίαν κατὰ τῆς Ρωσίας. Διὰ τῶν νικῶν δὲ τοῦ Ἐϋλὼ καὶ τῆς Φρείντλαντ ἐξηνάγκασε τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ρωσίας Ἀλέξανδρον Α' νὰ ζητήσῃ εἰρήνην, συνομολογηθεῖσαν τὴν 7 Ἰουλίου 1807 ἐν Τιλσίτ. Αἱ περὶ τὴν συνθήκην ἐκείνην διαπραγματεύσεις ἔφερον εἰς στενὴν ἐπαφὴν τοὺς δύο αὐτοκράτορας, ἐφάνη δὲ αὕτη ἀσφαλίζουσα τὴν εἰρήνην τῆς Εὐρώπης.

Κατὰ τὴν ἐπ' αὐτῆς πολυήμερον συνδιάσκεψιν ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος παρεδέχθη πάσας τὰς προτάσεις τοῦ Ναπολέοντος, συνεζητήθη δὲ τὸ ζήτημα τῆς διανομῆς τοῦ τουρκικοῦ κράτους. Καὶ ἡ μὲν Ρωσία θὰ ἐλάμβανεν ὡς γέρας τῆς συμμαχίας της μετὰ τῆς Γαλλίας τὰς ὄχθας τοῦ Ἴστρου μέχρι τοῦ Αἵμου, ἡ Γαλλία τὰς παραθαλασσίους ἐπαρχίας, τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν Πελοπόννησον, εἰς δὲ τὴν Τουρκίαν δὲν θ' ἀπέμενεν εἰμὴ ἡ Θράκη μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ Μικρὰ Ἀσία καὶ ἡ Αἴγυπτος. Ὁ Ἀλέξανδρος Α' ἀπῄτει τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁ Ναπολέων ὅμως θεωρῶν τὴν πόλιν ταύτην πρωτεύουσαν τοῦ κόσμου, δὲν συγκατετίθετο νὰ τὴν παραδώσῃ εἰς τοὺς Ρώσους. Ἕνεκα τούτου ἐγκατελείφθη τὸ ἀρχικὸν σχέδιον. Εἰς τὴν συνθήκην τοῦ Τιλσὶτ περιελαμβάνοντο μυστικοὶ ὅροι, δι' ὧν παρεχωρεῖτο εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ στόμιον τοῦ Καττάρου καὶ ἡ Ἑπτάνησος ὡς κτῆσις αὐτῆς. Οὕτω κατηργεῖτο ἡ ἄρτι συσταθεῖσα Ἰόνιος πολιτεία καὶ τὴν 8/20 Αὐγούστου ὁ γαλλικὸς στρατὸς κατελάμβανε τὰς νήσους ἀποσυρομένου τοῦ ρωσικοῦ, ὁ δὲ στρατάρχης Μπερτιὲ διωρίζετο γενικὸς διοικητὴς τῶν Ἰονίων. Οὗτος κατέλυσε τὸ ἀπὸ τοῦ 1803 ἰσχῦον πολίτευμα καὶ ἐκήρυξε τὴν Ἑπτάνησον γαλλικὴν ἐπαρχίαν, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἐλογίζοντο ὑπήκοοι τοῦ αὐτοκράτορος, ἐφωδίασε δ' ἅμα τὰ φρούρια δι' ἀφθόνων τροφῶν καὶ πολεμεφοδίων, καθόσον ἐφοβεῖτο ἀποκλεισμὸν τῆς Κερκύρας ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου. Ὁ Ναπολέων, θεωρῶν ἀναγκαίαν τὴν φιλίαν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἔγραψε κολακευτικὰς ἐπιστολὰς πρὸς αὐτόν, συνίστα δὲ ἐξ ἄλλου πρὸς τὸν Γάλλον διοικητὴν νὰ περιποιῆται τοὺς κατοίκους τῶν νήσων, ὅπως ἀποκτήσῃ τὴν ἀγάπην των πρὸς τὴν Γαλλίαν.

Κατὰ τὴν κατοχὴν τῆς Ἑπτανήσου ὑπὸ τῶν Ρώσων ὁ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτῶν εὑρισκόμενος στρατηγὸς Ἐμμανουὴλ Παπαδόπουλος, ἐκ τῆς νήσου Κέας, εἶχε συστήσει, κατ' ἐντολὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Α', τὴν «Πεζικὴν λεγεῶνα τῶν ἐλαφρῶν κυνηγῶν», συνισταμένην ἐκ 2.400 στρατιωτῶν. Ἀπελθόντες οἱ Ρῶσοι συνέστησαν εἰς τοὺς Γάλλους τοὺς Ἕλληνας τούτους, πολλοὶ ἐκ τῶν ὁποίων περιελήφθησαν εἰς τὸ συσταθὲν «Ἀλβανικὸν σύνταγμα», τὸ ὁποῖον, ὡς λέγει ὁ Boppe, «ἠρίθμει εἰς τὰς τάξεις του πλείστους τῶν ἡρώων τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας». Ὅταν ὁ συνταγματάρχης Μινὼ ἀνέλαβε τὴν ὀργάνωσιν τοῦ σώματος τούτου, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ νέου διοικητοῦ τῆς Ἑπτανήσου βαρώνου Fr. Donzelot, παρεσκεύασεν ἓξ τάγματα, τῶν ὁποίων διωρίσθησαν διοικηταὶ ὁ ἀντισυνταγματάρχης Κωνσταντῖνος Ἀνδροῦτσος, ὁ Χρηστάκης Καλόγηρος, ὁ Φώτης Παβέλλης, ὁ Μπότσαρης καὶ ὁ Ἀναγνώστης Παπαγεωργίου. Τὸν ὀργανισμόν των ἐνέκρινεν ὁ Ναπολέων ἐν Βιέννῃ τὴν 1 Ἰουλίου 1809. Οὕτω οἱ εἰς τὰ ἑπτανησιακὰ τάγματα ὑπηρετήσαντες Ἕλληνες ἐγένοντο ἐκ τῶν κυριωτέρων παραγόντων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.

Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς ἐν Τιλσὶτ συνθήκης ὁ Ναπολέων ἐπέστρεψεν εἰς Παρισίους τὴν 27 Ἰουλίου 1807. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁλόκληρος ἡ προσοχὴ τοῦ Ναπολέοντος εἶχε στραφῆ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, ἥτις εἶχε κηρύξει εἰς ἀποκλεισμὸν τὴν Γαλλίαν. Ὁ αὐτοκράτωρ προέβη εἰς παρομοίαν πρᾶξιν, ἀποκλείσας τὴν Ἀγγλίαν πάσης μετὰ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης ἐπικοινωνίας. Τότε ἡ δύναμις τοῦ Ναπολέοντος εὑρίσκετο εἰς τὸ κατακόρυφον, ἐζήτησε δὲ τὴν εὕρεσιν θαλασσίων μέσων πρὸς ἰσορρόπησιν τῶν δυνάμεών του πρὸς τὰς τῆς Ἀγγλίας. Κατεσκεύασεν οὕτω λιμένας, ὠχύρωσε τὰς ἀκτὰς καὶ ἐναυπήγησε πολυάριθμα πλοῖα, ἀλλ' ἠθέλησε ταυτοχρόνως νὰ διευθετήσῃ τὸ ἱσπανικὸν ζήτημα καὶ ν' ἀναβιβάσῃ ἐπὶ τοῦ ἱσπανικοῦ θρόνου τὸν ἀδελφόν του. Ἡ Πορτογαλία ἦτο σχεδὸν ἀγγλικὴ ἀποικία, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἐκήρυξεν ἔκπτωτον τὸν οἶκον τῆς Βραγαντίας. Γαλλικὸς στρατὸς εἰσέβαλεν εἰς Πορτογαλίαν καὶ τὴν 30 Νοεμβρίου 1807 ἡ Λισσαβὼν περιήρχετο εἰς αὐτόν. Ἡ εἰσβολὴ ἐκείνη ἦτο τὸ προοίμιον ὁμοίας ἐνεργείας ἐναντίον τῆς Ἱσπανίας, εἰς ἣν ἐπεκράτει πλήρης ἀναρχία ἐν μέσῳ αὐτῆς ταύτης τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας. Ὁ πρωθυπουργὸς Γκοντόη διέταξε νὰ ὁπλισθῇ ὁ λαός. Ὑπὸ τὴν πρόφασιν τοῦ κηρυχθέντος ἀποκλεισμοῦ, ὁ Ναπολέων διέταξε τὸν στρατόν του νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν χερσόνησον καὶ νὰ καταλάβῃ τὰς ὀχυρὰς πόλεις, μεθ' ὃ ἐστρατοπέδευσεν οὗτος πέριξ τῆς Μαδρίτης. Ὁ πρίγκιψ τῶν Ἀστουρίων ἀνηγορεύθη βασιλεύς, καθαιρέσας τὸν πατέρα του, τοῦτο δ' ἐγένετο ἀφορμὴ ὅπως ὁ γαλλικὸς στρατὸς καταλάβῃ τὴν Μαδρίτην καὶ ὁ Ναπολέων καλέσας τοὺς δύο βασιλεῖς ἠνάγκασεν ἀμφοτέρους εἰς παραίτησιν, ἀνηγόρευσε δὲ βασιλέα τῆς Ἱσπανίας τὸν ἀδελφόν του Ἰωσήφ, ἐνῷ ἀνεκήρυσσεν ἐξ ἄλλου βασιλέα τῆς Νεαπόλεως τὸν γαμβρόν του Μυρᾶ. Τότε ἤρξατο ἡ κατὰ τῆς ἐξουσίας τοῦ Ναπολέοντος πρώτη ἀντίδρασις. Ἡ Ἱσπανία, προσβληθεῖσα διότι τῇ ἐπεβλήθη βασιλεὺς ξένος καὶ ὑποκινουμένη ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, ἐξηγέρθη· ἡ Ρώμη ἐγένετο ἑστία τῶν Ἄγγλων πρακτόρων, ὁ δὲ Ναπολέων διέταξε τὴν κατάληψιν τῆς Ρώμης καὶ ἀφῄρεσεν ἀπὸ τὸν πάπαν πλείστας ἐπαρχίας του. Εἰς τὴν πρᾶξιν ταύτην τοῦ αὐτοκράτορος ἀπήντησεν ὁ πάπας Πῖος Ζ' ἀπὸ τοῦ Βατικανοῦ, ἐξαπολύσας τὴν 19ην Ἰουνίου 1809 τοὺς κεραυνοὺς τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοῦ ἅρπαγος τῶν κτήσεων τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Πρὸς ἀντεκδίκησιν διὰ τὸ ἀνάθεμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἔπληξε τὸν Ναπολέοντα ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν ἀποστόλων, ὅστις πρὸ πέντε ἐτῶν τὸν εἶχε χρίσει μετὰ τοσαύτης ἐπισημότητος αὐτοκράτορα, οὗτος ἀπήγαγε τὸν πάπαν ἐκ τῶν ἀνακτόρων του, τὸν ἔρριψεν εἰς μίαν ἅμαξαν καὶ ὑπὸ συνοδείαν δύο χωροφυλάκων τὸν ὡδήγησεν εἰς Γρενόβλην, ἥτις ὡρίσθη ὡς φυλακὴ αὐτοῦ. Ἡ τοιαύτη ὕβρις τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς τὴν ἱερὰν ἕδραν παρώξυνε τὰ πράγματα. Προεκλήθη τότε καὶ ὁ Ἱσπανικὸς πόλεμος, ὅστις ἐξηνάγκασε τὸν Ἰωσὴφ νὰ καταλίπῃ τὴν Μαδρίτην, ὅπου ἀνεγνωρίσθη ὡς βασιλεὺς ὁ Φερδινάνδος Ζ', ὁ δὲ στρατηγὸς Ζυνώ, μὴ ἔχων ἱκανὰς δυνάμεις ὅπως κρατηθῇ εἰς Πορτογαλίαν, ὑπέγραψε σύμβασιν μετὰ τῶν Ἄγγλων καὶ κατέλιπε τὴν χώραν ταύτην. Ἡ Αὐστρία, ἐπωφελουμένη τῆς καταστάσεως ταύτης, ἡτοιμάζετο εἰς νέον πόλεμον. Μεταβὰς εἰς Ἱσπανίαν ὁ Ναπολέων ἀνακατέλαβε τὴν Μαδρίτην, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε συμπηχθῆ ὁ πέμπτος ἀντιγαλλικὸς συνασπισμός. Ἡ Αὐστρία ἐστρατο-

Digitized by Google

λόγησε περὶ τὰς πεντακοσίας χιλιάδας ἀνδρῶν καὶ τὸ ἔαρ τοῦ 1809 ἐκήρυξε τὸν πόλεμον. Τὴν 12ην Ἀπριλίου καταλιπὼν ὁ Ναπολέων τοὺς Παρισίους εἰσεχώρησεν εἰς τὴν Αὐστρίαν, κατήγαγε τὰς εἰς Ἔσλιγγ καὶ Ἔκμουλ νίκας, ἐκυρίευσε τὴν Βιέννην καὶ διὰ τῆς νίκης τοῦ Βαγκρὰμ διέλυσε τὸν ἐναντίον του εὐρωπαϊκὸν συνασπισμόν. Τὴν 14ην Ὀκτωβρίου 1809 ὑπεγράφετο ἡ ἐν Βιέννῃ συνθήκη, δι' ἧς ἡ Αὐστρία ἀπώλεσε πλείστας κτήσεις της.

Ἡ συνθήκη αὕτη ἐσημείωσε τὴν μεγίστην ἰσχὺν τοῦ Ναπολέοντος. Ἡ Εὐρώπη εἰρήνευσε, μόνον δὲ ἐν Ἱσπανίᾳ ἐξηκολούθει ὁ ἀγὼν τῶν κατοίκων αὐτῆς. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐξετελέσθησαν τὰ γιγάντεια ἔργα εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ τὰς κατακτηθείσας χώρας, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐπίσης σημαντικὰ ὅσον καὶ αἱ νῖκαί της. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Ναπολέων, θλιβόμενος διὰ τὴν στέρησιν διαδόχου, διέλυσε τὸν μετὰ τῆς Ἰωσηφίνας γάμον του, ὅπως συνάψῃ νέον τοιοῦτον μετὰ τῆς μεγάλης δουκίσης τῆς Ρωσίας Ἄννης. Ἀλλ' ἡ αὐλὴ τῆς Πετρουπόλεως, προβάλλουσα ὡς πρόσκομμα τὴν νεανικὴν ἡλικίαν τῆς δουκίσσης, ἐματαίωσε τὸ συνοικέσιον. Ὁ Ναπολέων ἀπηυθύνθη τότε εἰς τὴν Αὐστρίαν, ζητήσας τὴν χεῖρα τῆς ἀρχιδουκίσσης Μαρίας-Λουΐζας, ὁ μετὰ τῆς ὁποίας γάμος ἐτελέσθη ἐν Παρισίοις τὴν 2αν Ἀπριλίου 1810. Ὁ γάμος οὗτος ὑπῆρξε τὸ μέγιστον τῶν πολιτικῶν σφαλμάτων τοῦ αὐτοκράτορος. Ἤρξατο ἔκτοτε προσεγγίζων ἔτι μᾶλλον τοὺς βασιλόφρονας μετανάστας καὶ λησμονήσας τὴν δημοκρατικὴν αὐτοῦ καταγωγὴν μετέβαλε τὸν χαρακτῆρα τῆς βασιλείας του, ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τῶν συμφερόντων τοῦ λαοῦ καὶ ἀνέμιξε τὴν παλαιὰν μετὰ τῆς νέας εὐγενείας. Τὴν 20ὴν Μαρτίου 1811 ἡ αὐτοκράτειρα ἐγέννησεν υἱόν, ὅστις ἐτιτλοφορήθη ἀπὸ τοῦ λίκνου του «βασιλεὺς τῆς Ρώμης».

Ὁ μετὰ τῆς Ἱσπανίας πόλεμος εὑρίσκετο τότε εἰς ὅλην του τὴν ἀκμήν. Οἱ κάτοικοι τῆς χερσονήσου ὑπερησπίζοντο σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν τὸ ἔδαφος αὐτῆς, οἱ δὲ Γάλλοι στρατηγοὶ δὲν ἐφάνησαν εὐτυχεῖς εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις των, κατάγοντες νίκας ἀτελεσφορήτους. Ἡ Ρωσία, μετὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ μεγάλου δουκάτου τῆς Βαρσοβίας καὶ ἕνεκα τῶν ἐμπορικῶν αὐτῆς ἀπωλειῶν ἐκ τοῦ ἠπειρωτικοῦ ἀποκλεισμοῦ, ἐψυχράνθη πρὸς τὴν Γαλλίαν, αἱ δὲ διαπραγματεύσεις μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων θιγόντων τὴν Ρωσίαν κατέληξαν εἰς τὴν διακοπὴν τῶν διπλωματικῶν σχέσεων. Τὴν 9 Μαΐου 1812 ὁ Ναπολέων ἀπῆλθεν ἐκ Παρισίων στρατεύων πρὸς τὴν Πολωνίαν. Ὁ πόλεμος δὲν εἶχεν εἰσέτι κηρυχθῆ ἐπισήμως καὶ ἐλέγετο ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ μετέβαινε πρὸς ἐπιθεώρησιν τῆς συγκεντρωθείσης περὶ τὸν Βιστούλαν Μεγάλης Στρατιᾶς, ἀποτελουμένης ἐκ 500.000 ἀνδρῶν. Ἡ στρατιὰ αὕτη, μία τῶν ἰσχυροτέρων ἃς εἶδε μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ κόσμος, ἀπετελεῖτο ἐξ ἀνδρῶν ἀνηκόντων εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ ἔθνη καὶ ἐξεπροσώπει ὁλόκληρον τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν τῆς Γαλλίας. Ὁ πόλεμος ἤρξατο διὰ προκηρύξεως τοῦ Ναπολέοντος ἀποκαθιστῶντος τὸ βασίλειον τῆς Πολωνίας. Ἐκυρίευσεν οὗτος εἶτα τὴν Βίλναν, ἐνίκησε τοὺς Ρώσους εἰς Ὄστροβν, Πολότζκ, Μοχίλεφ, Σμόλενσκ, Μόσκοβον καὶ τὴν 14 Σεπτεμβρίου 1812 εἰσῆλθε θριαμβευτικῶς εἰς Μόσχαν, τὴν ὁποίαν ὅμως εἶχον πυρπολήσει οἱ ὑποχωροῦντες Ρῶσοι. Ὁ χειμὼν ἤγγιζε καὶ ὁ Ναπολέων παρέτεινε τὴν διαμονήν του εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ἐπιβραδύνας τὰς ἐπιχειρήσεις του ἕνεκα ἀπατηλῶν μετὰ τῶν Ρώσων διαπραγματεύσεων. Τὴν 19 Ὀκτωβρίου ἠναγκάσθη νὰ διατάξῃ ὑποχώρησιν, καθ' ἣν ἐστερήθη ἐν τέλει τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ, οὐχὶ νικηθείς, ἀλλὰ καταβληθεὶς ὑπὸ τοῦ ψύχους καὶ τῆς πείνης ἐν μέσῳ τῶν ἐρήμων στεππῶν καὶ τῶν χιόνων τῆς Ρωσίας. Ὁ Ναπολέων ἐπιβὰς ἐλκύθρου ἐπανῆλθεν εἰς Παρισίους τὴν 18 Δεκεμβρίου. Ἀλλ' ἡ ὑποχώρησις τῆς Μόσχας ἐσήμανε τὴν παρακμὴν τῆς αὐτοκρατορίας του· πάντες συνωμότουν κατ' αὐτοῦ· ἡ Γαλλία ᾐσθάνετο τὸ βάρος τῶν κατακτήσεων καὶ τῶν ἐπιβληθέντων συμμίκτων φόρων, ἐνῷ γενικὴ κακουχία ἐμάστιζεν ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην ἐκ τῶν ἀδιακόπων αὐτῶν πολέμων. Τὰ κράτη, τὰ ὁποῖα εἶχε προσαρτήσει, τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο τὸν ἐγκατέλιπον, τὸ θέατρον τοῦ πολέμου ἀπὸ τῆς Μόσχας, παλινδρομῆσαν τῷ 1813 εἰς Δρέσδην, μετεφέρθη τῷ 1814 εἰς τὰ πέριξ τῶν Παρισίων. Καὶ ἐνίκησε μὲν τὸν ἕκτον ἀντιγαλλικὸν συνασπισμὸν διὰ τῆς νέας αὐτοῦ στρατιᾶς εἰς Λοῦτζεν καὶ εἰς Δρέσδην, ἀλλ' ἡ στρατιωτική του δύναμις, ἀνερχομένη εἰς 280.000, ἀνδρῶν ἀντεπάλαιε πρὸς 520.000 τῶν συμμάχων. Αἱ ἧτται τῶν στρατηγῶν του ἐματαίωσαν τὰ σχέδιά του. Ἡ λιποταξία τῶν Σαξώνων καὶ Βυρτεμβεργίων κατὰ τὴν μεγάλην μάχην τῆς Λειψίας καὶ ἡ βραδύτερον ἡ τῶν Βαυαρῶν ἠνάγκασαν αὐτὸν εἰς ὑποχώρησιν. Ὁ Ναπολέων ἐπέστρεψεν εἰς Παρισίους τὴν 9 Νοεμβρίου 1813 καὶ ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νέας στρατολογίας 300.000 ἀνδρῶν. Ἀλλ' εὗρεν ἀντίστασιν ἐκ μέρους τοῦ νομοθετικοῦ σώματος καὶ τὴν 25 Ἰανουαρίου 1814 ἀπῆλθεν εἰς τὴν στρατιάν. Ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ εἰσεχώρουν ἤδη πανταχόθεν εἰς τὰς χώρας τῆς αὐτοκρατορίας. Μεγάλη συμμαχικὴ δύναμις ἐξ 150.000 ἀνδρῶν εἰσέβαλε διὰ τῆς Ἑλβετίας, ἡ τῆς Σιλεσίας ἐξ 130.000 εἰσῆλθε διὰ τῆς Φραγκφούρτης ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μπλύχερ, ἡ δὲ τοῦ Βορρᾶ κατέλαβε τὴν Ὁλλανδίαν καὶ ἔβαινεν εἰς Βέλγιον, ὅλαι δὲ ὁμοῦ ἐπροχώρουν πρὸς τοὺς Παρισίους. Ὁ Ναπολέων στερούμενος τῆς συνδρομῆς τοῦ λαοῦ, ὅστις ἔμενεν ἁπλοῦς θεατὴς τοῦ δράματος, ἐστράτευσεν εἰς Καμπανίαν, ὅπου ἡνοῦντο αἱ μεγάλαι δυνάμεις τῶν ἐχθρῶν, ἐνίκησε δὲ τόν τε Μπλύχερ καὶ τὸν Σβάρτζεμπουργκ. Τόσον μεγάλα ἦσαν τὰ στρατηγικά του ἐπινοήματα, τοιαύτην ἀνέπτυξε δραστηριότητα, ὥστε ἐφαίνετο ὅτι θὰ ἔρριπτεν ἐκτὸς τῆς Γαλλίας τοὺς στρατοὺς τῆς ἡνωμένης Εὐρώπης. Ἀλλ' ἐνῷ ἡ νίκη ἠκολούθει αὐτόν, ὁ ἐχθρὸς ἐπροχώρει, ὅπου δὲν εὑρίσκετο οὗτος. Οἱ στρατηγοί του ἐγένοντο ἀδέξιοι καὶ μόνον οἱ κατώτεροι ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ ὁπλῖται διετήρουν τὸ ἀρχαῖον θάρρος των.

Ἡ παράτολμος ἐνεργητικότης τοῦ αὐτοκράτορος εἶχε κλονήσει τοὺς συμμάχους, ἀλλ' ἀπὸ προδοτικὰς ἐνθαρρύνσεις προὐχώρησαν οὗτοι εἰς Παρισίους. Οὐδεὶς εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἀντεπροσώπευε τὸν αὐτοκράτορα, διότι ἡ Μαρία-Λουΐζα μετὰ τοῦ βασιλέως Ἰωσὴφ καὶ τοῦ υἱοῦ της εἶχον καταφύγει εἰς Μπλουά, ἡ δὲ μερὶς τῶν βασιλοφρόνων, τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς ἐγένετο ὁ Ταλλεϋράν, ἐκάλει τοὺς ἐχθροὺς νὰ εἰσέλθουν εἰς Παρισίους. Τὴν 30 Μαρτίου συνεκροτήθη ὑπὸ τὰ τείχη τῆς πόλεως μάχη, καθ' ἣν 30.000 Γάλλοι ἀντέστησαν μὲν γενναίως καὶ ἐφόνευσαν δεκαπεντακισχιλίους ἐχθρούς, τὴν 31 ὅμως τοῦ ἰδίου μηνὸς οἱ Παρίσιοι παρεδόθησαν διὰ συνθήκης. Ὁ Ναπολέων πληροφορηθεὶς ταῦτα ἀπεχώρησεν εἰς Φονταινεμπλώ, ἀποφασίσας νὰ παραιτηθῇ ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ του, ἀλλὰ τὴν 11 Ἀπριλίου 1814 παρῃτήθη δι' ἑαυτὸν καὶ τὰ τέκνα του τῶν θρόνων τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰταλίας, λαβὼν εἰς ἀντάλλαγμα τὴν μικρὰν νῆσον τῆς Ἔλβας, καὶ τὴν 20ὴν τοῦ ἰδίου μηνὸς ἀπῆλθεν εἰς τὴν νῆσον ταύτην μετὰ 400 ἀνδρῶν, τοὺς ὁποίους τῷ παρεχώρησαν ὡς προσωπικήν του φρουρὰν οἱ σύμμαχοι. Ἡ σύζυγός του Μαρία-Λουΐζα μετὰ τοῦ τέκνου της ἀπήρχετο εἰς Βιέννην, εἰς δὲ τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας ἀνεβιβάζετο ὁ Λουδοβῖκος ΙΗ´ τῶν Βουρβώνων.

Ἕνδεκα μῆνες μετὰ ταῦτα ὁ Ναπολέων, διαφυγὼν ἐξ Ἔλβας (24 Φεβρουαρίου 1815), ἀπεβιβάσθη ἐπὶ κεφαλῆς 900 ἀνδρῶν εἰς τὸν κόλπον Ζουὰν (1 Μαρτίου). Μὲ τὴν μικρὰν αὐτοῦ δύναμιν ἤρξατο κατακτῶν τὰς ψυχὰς τῶν παλαιῶν αὐτοῦ συμμαχητῶν. Ἐν Γκὰπ ἐξέδωκε προκήρυξιν, ἥτις ἐκυκλοφόρησεν ἀνὰ τὴν χώραν ὅλην καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν πρωτεύουσαν, πρὸς ἣν ἐβάδιζεν αὐξανομένου διαρκῶς τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ. Ὅταν ἀφίκετο εἰς Φονταινεμπλώ, ὁ Λουδοβῖκος ΙΗ´ μετὰ τῆς οἰκογενείας του κατέλιπον τοὺς Παρισίους καὶ τὴν 20ὴν Σεπτεμβρίου ὁ ἔκπτωτος αὐτοκράτωρ εἰσῆλθεν ἐκ νέου θριαμβευτικῶς εἰς τὴν πρωτεύουσαν, σχηματίσας ἀμέσως κυβέρνησιν καὶ δηλώσας ὅτι συνεχίζει τὴν βασιλείαν του ὡς συνταγματικὸς αὐτοκράτωρ. Ἀλλ' ἡ νέα αὕτη περίοδος τῆς ἐπὶ τοῦ θρόνου παραμονῆς του, κληθεῖσα «βασιλεία τῶν ἑκατὸν ἡμερῶν» («Ἑκατονθήμερον») ἔληξε τὴν 28ην Ἰουνίου ἰδίου ἔτους. Τὸ συνέδριον τῆς Βιέννης, ἔνθα παρίσταντο πάντες οἱ ἡγεμόνες τῆς Εὐρώπης, ἔντρομον ἐπληροφορήθη τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ναπολέοντος, ὅστις ὠργάνου νέας στρατιὰς καὶ ὠχύρου τὴν Γαλλίαν. Ἡ Εὐρώπη ἀπετέλεσε νέον πάλιν συνασπισμὸν κατὰ τοῦ Βοναπάρτου καὶ στρατὸς ἑνὸς ἑκατομμυρίου ἐβάδιζε μετ' ὀλίγον ἐναντίον του. Συνεκρότησεν ἐν τάχει δύναμιν 400.000 ἀνδρῶν καὶ ἐκστρατεύσας ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν ἐνίκησε τὸν Μπλύχερ εἰς τὸ Βέλγιον, ἀλλ' ἐνικήθη ὁριστικῶς ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ Πρώσσων κατὰ τὴν μάχην τοῦ *Βατερλὼ* (βλ. λ.). Ἐπιστρέψας εἰς Παρισίους δὲν κατώρθωσε νὰ συγκροτήσῃ νέον στρατόν, καταβεβλημένος δὲ σωματικῶς καὶ ψυχικῶς παρῃτήθη τότε ἐκ νέου «ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ του Ναπολέοντος Β´» καὶ τὴν 29ην ἰδίου μηνὸς μετέβη εἰς Ροσφὸρ σκοπεύων νὰ ἐπιβιβασθῇ πλοίου δι' Ἀμερικήν. Τὸ συνέδριον ὅμως τῆς Βιέννης εἶχεν ἤδη ἀποφασίσει νὰ κρατήσῃ «δέσμιον τῆς Εὐρώπης τὸν ὑπονομευτὴν τῆς γενικῆς εἰρήνης». Ὁ ἔκπτωτος αὐτοκράτωρ ἐπεβιβάζετο τοῦ ἀγγλικοῦ σκάφους «Βελλεροφόντης» καὶ μετεφέρετο δι' αὐτοῦ εἰς Torbay, ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἀφρικανικὴν νῆσον Ἁγίαν Ἑλένην εἰς ἀπόστασιν 2.000 λευγῶν ἀπὸ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἀκτῶν. Τὴν αἰχμαλωσίαν του συνεμερίσθησαν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατιωτικοῦ του οἴκου Μπερτράν, οἱ ὑπασπισταί του Μοντολὸν καὶ Γκουργκώ, ὁ παλαιὸς ἀρχιθαλαμηπόλος του κόμις ντὲ Λὰς Κάζ, 6 ὑπηρέται καὶ εἷς Ἰρλανδὸς ἰατρός του. Ἐκεῖ ἔζησεν 6 ἔτη αἰχμαλωσίας, ὑπὸ αὐστηροὺς περιορισμοὺς καὶ ὑπὸ τὴν ἄγρυπνον ἐπίβλεψιν Ἄγγλου δεσμοφύλακος καὶ τριῶν ἄλλων ἐπιτηρητῶν, ἐκπροσωπούντων τὴν Αὐστρίαν, τὴν Ρωσίαν καὶ τὸν Λουδοβῖκον ΙΗ´. Πάσχων ἐκ καρκίνου τοῦ στομάχου καὶ προσβληθεὶς ὑπὸ νευροπαθείας διήγαγε, κατὰ τὴν τελευταίαν ἰδίως περίοδον τῆς αἰχμαλωσίας του, μαρτυρικὰς ἡμέρας. Τὴν 5 Μαΐου 1821 ὁ Ναπολέων ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐπὶ τῆς νήσου, τὰ δὲ λείψανα αὐτοῦ μεταφερθέντα τῷ 1840 εἰς Παρισίους ἀπετέθησαν εἰς τὸ μέγαρον τῶν Ἀπομάχων.

[Βλ. καὶ λ. *Ναπολεόντειοι πόλεμοι.*] Θ. Β.

Χαρακτηρισμός. Ὁ Ναπολέων ὑπῆρξε φυσιογνωμία ὅλως ἐξαιρετικὴ ἀπό τε στρατιωτικῆς καὶ ἀπὸ κοινωνικοπολιτικῆς ἀπόψεως. Ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις θὰ ἐτερματίζετο τὴν 13ην τοῦ Τρυγητοῦ (1795), ἂν ὁ 26ετὴς τότε Ναπολέων, διὰ τῆς κεραυνοβόλου στρατιωτικῆς ἐνεργείας καὶ τοῦ ἀτομικοῦ αὐτοῦ θάρρους, δὲν ἔσῳζε τὴν Συντακτικήν. Ἔκτοτε συνεχίζεται προϊοῦσα ὁλονὲν ἡ διαμόρφωσις τῆς μεγάλης αὐτῆς ἱστορικῆς φυσιογνωμίας, ἥτις μετέβαλε τὴν ὄψιν τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Εὐρώπης ὅλης. Τολμηρὸς εἰς τὰς ἐμπνεύσεις αὐτοῦ, ταχὺς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν, ἕτοιμος ν' ἀντιμετωπίζῃ πᾶσαν ἀπρόοπτον περίστασιν, ἀπεδείχθη ὁ μόνος ἱκανὸς νὰ ἀντιτίθεται κατὰ τῶν αἰφνιδιασμῶν τῆς τύχης καὶ τῶν ἀνωμαλιῶν τῶν γεγονότων. Ταχὺς εἰς τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου κατὰ τῆς Αὐστρίας, τῆς τότε παντοδυνάμου τῆς Εὐρώπης δυνάμεως, τῆς κυριαρχούσης ἐν τῇ στρατιωτικῇ δράσει καὶ ἐν τῇ διεθνεῖ πολιτικῇ, ἐστερέωσε πρῶτον τὴν στρατιωτικὴν ὑπεροχὴν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, ἐνίσχυσεν ἔπειτα οἰκονομικῶς τὴν γαλλικὴν ἐπαναστατικὴν κυβέρνησιν καὶ ὡδήγησε ταυτοχρόνως τὴν Γαλλίαν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πεπρωμένων αὐτῆς κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἐκείνην περίοδον. Ὁ Ναπολέων ἡγήθη τῆς Γαλλίας, ὠργάνωσε τὰς στρατιωτικὰς αὐτῆς δυνάμεις, ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς χώρας καὶ καθυπέταξε τὴν Γαλλίαν πρῶτον, ἧς δὲν ἦτο γνήσιον τέκνον, διὰ νὰ ὑποτάξῃ κατόπιν εἰς τὴν ἀτομικὴν καὶ μόνην τὴν ἀτομικὴν αὐτοῦ θέλησιν τὸν τότε γνωστὸν καὶ οἱονεὶ ἐλεύθερον κόσμον. Ἡ δρᾶσις αὐτοῦ μετέστρεψε τὸ πνεῦμα τὸ κρατοῦν εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς Εὐρώπης, ἀντετάχθη καθ' ὅλων τῶν τότε ἰσχυρῶν καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ ἑνωθῶσιν ὅπως δυνηθῶσι, χωρὶς ὅμως νὰ τὸ ἐπιτύχωσι, ν' ἀντιμετωπίσωσι τὴν θέλησίν του. Εἷς καὶ μόνος, ἀντετάχθη καθ' ἁπάντων. Μόνος αὐτός, ἄνευ συνεργατῶν, βοηθῶν καὶ συνεπικούρων. Ὁ στρατὸς τῆς Γαλλίας καὶ οἱ ἄλλως τε τολμηροὶ στρατηγοί του, ὑπ' αὐτοῦ δημιουργηθέντες, ἦσαν ἁπλᾶ ὄργανα ἐκτελέσεως τῶν μεγαλοφυιῶν ἐμπνεύσεων καὶ σχεδίων του. Ἀτάραχος ἐν τῷ μέσῳ τῶν κινδύνων καὶ τῶν ἀντιξόων περιστάσεων, αἵτινες διαρκῶς ἐδημιουργοῦντο καὶ ἀνετρέποντο ἐνώπιον αὐτοῦ, μὴ ἐπηρεαζόμενος ἀπὸ τοὺς καπνοὺς τῆς νίκης καὶ ἕτοιμος ν' ἀντιμετωπίσῃ τὰς καλὰς καὶ κακὰς περιστάσεις, ἐξήρχετο πάντοτε νικητής, οὐχὶ μόνον διὰ τῆς δυνάμεως τῆς ὑλικῆς, ἀλλὰ κυρίως τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ ἐπιβολῆς καὶ ἰσχύος. Ταχύτης ἀποφάσεως, δραστηριότης ἐκτελέσεως, σωφροσύνη εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν νικῶν αὐτοῦ, ἦσαν τὰ κύρια προσόντα, δι' ὧν ἐκυριάρχησε τοῦ κόσμου ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, ἄνευ ἀντιπάλου ἱκανοῦ νὰ τὸν ἀναχαιτίσῃ. Ἔπεσεν οὐχὶ καταβληθεὶς ὑπὸ τῶν πολυαρίθμων αὐτοῦ πολεμίων, ἀλλὰ ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ σφαλμάτων καὶ παρέδωκε τὴν ἀρχὴν εἰς στιγμὴν καθ' ἣν ἦτο ἕτοιμος νὰ κυριαρχήσῃ πάντων. Ἂν ὑπέκυψεν, ὑπέκυψε μᾶλλον εἰς τὴν δύναμιν αὐτήν, ἣν συνήθως ὀνομάζομεν Τύχην. Ἡ κακοτυχία αὐτοῦ τὸν κατέβαλεν ἀκριβῶς καθ' ἣν στιγμὴν ἡ μεγαλοφυΐα του ἐθριάμβευεν. Εἰς τὸ Βατερλὼ ἡττήθη ὄχι ὁ Ναπολέων ἀλλ' ἡ ἀνθρωπίνη κόπωσις, ἡ δημιουργηθεῖσα ἴσως ἐκ τῆς ἐπιμονῆς αὐτοῦ νὰ ἀνθίσταται καθ' ὅλων τῶν στοιχείων τοῦ ἀνθρωπίνου κόσμου. Ἂν ὁ καταπεπονημένος γαλλικὸς στρατὸς ὑπήκουεν εἰς τὰς διαταγάς του, ἂν δὲν ἐγκατέλειπε μόνον τὸν μεγαλοφυᾶ στρατηγόν του, ἡ νίκη, ἥτις ἦτο ὑποχείριος αὐτοῦ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης, θὰ ἐπτερύγιζεν ἀκόμη ὑπὲρ τὴν κεφαλήν του. Τῷ ἔλειψεν ἡ δύναμις, τὸ μέσον τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων αὐτοῦ καὶ ἔπεσεν ὡς ἥρως, ἥρως ἠθικῶς ἀκατάβλητος, ὄχι διότι οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ἐνίκησαν, ἀλλὰ διότι αὐτὸς ἐνικήθη ἀπὸ τὴν λιποψυχίαν μερικῶν τῶν σωμάτων αὐτοῦ. Ἔπεσεν ἴσως διότι εἶχε φθάσει εἰς τὸ ἀπόγειον τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιτυχίας καὶ κατεβλήθη ὑπὸ τῆς δυνάμεως ἐκείνης, ἥτις δὲν ἐπέτρεψε ποτὲ εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ γίνῃ ὑπεράνθρωπος. Ἴσως, ἂς μᾶς ἐπιτραπῇ ἡ παρακεκινδυνευμένη αὐτὴ κρίσις περὶ τόσον μεγάλης ἀνθρωπίνης διανοίας, ἐὰν τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἔδιδε τέρμα εἰς τὰς κατακτητικὰς αὐτοῦ διαθέσεις, ἴσως, λέγομεν, ἤθελε δυνηθῆ ἐν εἰρηνικῇ διαβιώσει τῆς χώρας αὐτοῦ νὰ μεγαλουργήσῃ ἀκόμη ὡς εἰρηνοποιὸς αὐτοκράτωρ, κύριος τοῦ τότε πολιτισμένου κόσμου. Ἡ παραφορὰ ὅμως τῆς κτηθείσης ταχύτητος τὸν ἠμπόδισε νὰ σφίξῃ τὴν τροχοπέδην τῆς μεγάλης αὐτοῦ δημιουργικότητος, καὶ κατεβλήθη ἐκ τῆς τρομερᾶς συρράξεως, ἣν ἐπέφερε τὸ ἀπότομον σταμάτημα τῆς δράσεώς του. Ὁ Ναπολέων θὰ μείνῃ ὑπόδειγμα πραγματικοῦ μεγάλου ἀνδρός, ἀλλὰ καὶ μέγα δίδαγμα περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια ἔχει πεπερασμένην τὴν δύναμιν αὐτῆς καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος καταστρέφεται, ὅταν θελήσῃ νὰ ὑπερβῇ τὰ ὅρια τῆς ἰσχύος του.

Β. ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ

Ὁ Ναπολέων εἰς τὴν τέχνην καὶ τὴν φιλολογίαν. Ἡ προσωπικότης καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ναπολέοντος ἔδωκαν εἰς τὰς καλὰς τέχνας καὶ τὴν λογοτεχνίαν τὰ θέματα μεγάλου πλήθους δημιουρ-

Digitized by Google

γιῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων δὲν εἶναι σπάνια τ' ἀριστουργήματα. Ἡ περίοδος ἐν πρώτοις τῆς δράσεως αὐτοῦ ὡς στρατηγοῦ τῆς Δημοκρατίας ἐνέπνευσεν ὅλους σχεδὸν τοὺς μεγάλους Γάλλους ζωγράφους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐκ τῶν ἔργων δ' αὐτῶν ἀναφέρονται ἰδίᾳ: τοῦ Gros «Ὁ Βοναπάρτης εἰς τὴν Ἀρκὸλ» (Λοῦβρον), «Ὁ Βοναπάρτης εἰς τὴν μάχην τῶν Πυραμίδων» (Βερσαλλίαι), καὶ «Ὁ Βοναπάρτης ἐπισκεπτόμενος τοὺς πανωβλήτους τῆς Ἰόππης», θαῦμα καὶ οἱ τρεῖς εἰς ἔκφρασιν, χρῶμα καὶ κίνησιν· τοῦ David «Ὁ Βοναπάρτης ἀναβαίνων τὸ ὄρος τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου»· τοῦ Guerin «Ὁ Βοναπάρτης συγχωρῶν τοὺς ἐπαναστάτας τοῦ Καΐρου» (Βερσαλλίαι)· τοῦ Delaroche «Ὁ Βοναπάρτης διασχίζων τὰς Ἄλπεις» εἰς δύο πίνακας (1848 καὶ 1851). Διάφορα ἄλλα ἐπεισόδια ἀναφερόμενα εἰς τὰς πρώτας ἐκστρατείας τοῦ Ναπολέοντος ἀπεικονίσθησαν ὑπὸ τῶν Carle Vernet, Philipoteaux, Barthelemy καὶ ἄλλων διασήμων Γάλλων ζωγράφων, διὰ τὸ μουσεῖον τῶν Βερσαλλιῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ξένων ἐπίσης, ἐν οἷς δέον νὰ μνημονευθῇ ἰδιαιτέρως ὁ Ἰταλὸς Appiani μὲ τὸν πίνακα «Ὁ Βοναπάρτης ἀρχηγὸς τοῦ δημοκρατικοῦ στρατοῦ». Ὡς πρῶτος ὕπατος ἀπεικονίζεται θαυμασίως ὁ Ναπολέων εἰς μίαν προσωπογραφίαν, ἔργον τοῦ Greuse (Βερσαλλίαι), εἰς τὸν πίνακα τοῦ Isabey «Ὁ Βοναπάρτης εἰς Μαλμαιζὸν» καὶ εἰς μίαν ἄλλην προσωπογραφίαν του ἐκτελεσθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Gérard (1803) Εἰς τὰς εἰκόνας αὐτάς, καθὼς καὶ εἰς τὰς ἀγγλικὰς προσωπογραφίας τοῦ Nortchote καὶ τοῦ Reynolds, αἰσθάνεται κανείς, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ ποιητοῦ, «ὅτι ὁ Ναπολέων (ὁ αὐτοκράτωρ) ἀναδύεται ὑπὸ τὸν Βοναπάρτην» (τὸν στρατηγόν).

Μεταξὺ τῶν γλυπτικῶν ἔργων τῶν ἐμπνευσμένων ἀπὸ τὰς ἰδίας ὡς ἀνωτέρω περιόδους ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἀνάγλυφα τῆς στήλης τῆς Μεγάλης Στρατιᾶς (πλατεῖα Vendôme τῶν Παρισίων), ἡ σύνθεσις τῆς μετώπης τοῦ Πανθέου (ἔργον τοῦ David d'Angers), πολυάριθμοι προτομαὶ ἐκτελεσθεῖσαι ἀπὸ τοὺς Houdon, Chaudet, Bartolini, ἓν ἄγαλμα τοῦ Rochet παριστῶν τὸν Βοναπάρτην ἐν Μπριέν, καὶ πολλὰ ὡραίας τέχνης γλυπτὰ τοῦ Eug. Guillaume καὶ τοῦ Gérôme.

Ἀλλὰ καὶ χαλκογραφίαι καὶ λιθογραφίαι πολλαί, ἀντλοῦσαι τὸ θέμα των ἀπὸ τὰς νίκας τοῦ Βοναπάρτου ὡς στρατηγοῦ καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν θρύλους, δύνανται νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς ἀξιόλογα ἔργα τέχνης. Μεταξὺ αὐτῶν ὑπερέχει ἡ «Ἱστορία τοῦ Βοναπάρτου» εἰς 25 λιθογραφικοὺς πίνακας τοῦ Raffet, εἰς τοὺς ὁποίους δέον νὰ προστεθῇ ἡ ἐκδοθεῖσα (1835) ὑπὸ τοῦ ἰδίου καλλιτέχνου ἐντυπωτικὴ λιθογραφία ἡ παριστῶσα τὸν Ναπολέοντα ἐν Αἰγύπτῳ, καθήμενον ἐπὶ καμήλου καὶ περιβεβλημένον μὲ ἀραβικὸν μπουρνούζι.

Εἰς τὴν περίοδον τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Ναπολέοντος ἀναφέρεται πληθὺς ἄλλων ζωγραφικῶν ἔργων. Ὁ Δαυίδ, ἐν πρώτοις, ἐξετέλεσε κατ' ἐντολήν του τέσσαρας μεγάλους πίνακας πρὸς διακόσμησιν τῆς αἰθούσης τοῦ θρόνου: «Ἡ στέψις», «Ἡ διανομὴ τῶν ἀετῶν ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως», «Ἡ ἐνθρόνισις τοῦ Ναπολέοντος ἐν τῷ ναῷ τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων» καὶ «Ἡ εἴσοδος τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὸ Δημαρχεῖον». Διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ πρώτου ἐκ τῶν πινάκων τούτων (εὑρισκομένου εἰς τὸ Λοῦβρον) ὁ Δαυὶδ ἐχρειάσθη τρία ὁλόκληρα ἔτη. Τὸ μουσεῖον τῶν Βερσαλλιῶν περικλείει ἐπίσης σημαντικὸν ἀριθμὸν πινάκων ἐξυμνούντων τὰς μεγαλυτέρας νίκας καὶ τὰ ἀξιολογώτερα γεγονότα τῆς ἐποχῆς τῆς αὐτοκρατορίας, ἔργα τοῦ ἰδίου David, τοῦ Rouget, τοῦ Bertin, τοῦ Thévenin, τοῦ Appiani, τοῦ Van Brée καὶ δεκάδος ἄλλων Γάλλων καὶ ξένων ζωγράφων.

Ἐκ τῶν γλυπτικῶν ἔργων τῆς ἰδίας ἐποχῆς σημαντικώτερα εἶναι τὰ τοῦ Canoba (ἐν Λονδίνῳ καὶ Μιλάνῳ), ὁ ἀνδριὰς τοῦ γλύπτου Seurre, ὅστις εὑρίσκετο ἄλλοτε ἐπὶ τῆς στήλης τῆς πλατείας Vendôme ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι τοῦ 1863, ὁπότε ὁ Ναπολέων Γ' τὸν ἀντικατέστησε διὰ τοῦ ἔργου τοῦ Dumont τοῦ παριστῶντος τὸν Ναπολέοντα ἐν στολῇ ρωμαίου καίσαρος, καὶ πλεῖστοι ἄλλοι ἀνδριάντες του ἐστημένοι εἰς Χερβοῦργον, Γρενόβλην, Βουλώνην, Μοντρώ, εἰς τὸ μουσεῖον τῶν Βερσαλλιῶν καὶ ἀλλαχοῦ. Ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἄλλα γλυπτὰ (ἀγάλματα, προτομαί ἀνάγλυφα κλπ.) εὑρίσκονται εἰς διαφόρους τόπους τῆς Γαλλίας. Μεταξὺ τέλος τῶν καλλιτεχνικῶν ἔργων τῶν ἐκτελεσθέντων εἰς ἀνάμνησιν τῆς δόξης τοῦ Ναπολέοντος, δέον ν' ἀναφερθοῦν αἱ θριαμβευτικαὶ ἁψῖδες τῶν πλατειῶν Ἐτουὰλ καὶ Καρουσέλ, ἡ στήλη τῆς πλατείας Vendôme καὶ ἡ τοῦ Châtelet, ἐν Παρισίοις, ἡ ἐν Μασσαλίᾳ θριαμβευτικὴ ἁψίς, καὶ ὁ εἰς τὸ μέγαρον τῶν Ἀπομάχων μεγαλοπρεπὴς τάφος του, ὅπου τὸ ἄγαλμά του ἐν αὐτοκρατορικῇ στολῇ, ἔργον τοῦ γλύπτου Simart.

Ἐκ τῶν λογοτεχνημάτων τῶν ἐμπνευσμένων ἀπὸ τὰς νίκας τοῦ Βοναπάρτου ἄξια ἰδιαιτέρου λόγου εἶναι δύο ποιητικὰ ἔργα: «Ὁ Ναπολέων εἰς τὴν Αἴγυπτον» τῶν Barthelemy καὶ Méry (Παρίσιοι 1828) καὶ «Ὁ Ναπολέων» τοῦ Edgard Quinet (Παρίσιοι 1836). Τὸ πρῶτον, ἀφηγηματικὸν ἔπος εἰς ἀλεξανδρινοὺς στίχους, ἐσημείωσεν εἰς τὴν ἐποχήν του τεραστίαν ἐπιτυχίαν, μολονότι κρίνεται σήμερον μετρίας ποιητικῆς ἀξίας. Διαιρεῖται εἰς ὀκτὼ ᾄσματα («Ἀλεξάνδρεια», «Μουρὰτ-βέης», «Πυραμίδες», «Κάϊρον», «Εἰς τὴν ἔρημον», «Πτολεμαΐς», «Ἡ πανώλης», «Τὸ Ἀμπουκίρ»), δὲν στερεῖται δὲ δυνάμεως καὶ χάριτος εἰς πολλὰ σημεῖα, ὅπως εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τῆς αὐγῆς ἐπὶ τῶν πεδιάδων τῆς Γκίζας, τὴν περιγραφὴν τοῦ ἀνατολίτικου γεύματος καὶ τῆς πλημμύρας τοῦ Νείλου, τὴν ἀναπαράστασιν τῶν φρικιαστικῶν ἐπεισοδίων τῆς πανώλους. Εἰς τὸν ἐπίλογόν του ἐκτυλίσσεται ἡ πτῶσις τοῦ Ναπολέοντος ἀπὸ τῆς ἀποχωρήσεως ἐξ Αἰγύπτου μέχρι τῶν βράχων τῆς Ἁγίας Ἑλένης.

Οἱ ἴδιοι συγγραφεῖς ἔγραψαν ἐπίσης βραδύτερον δύο ἄλλα ναπολεόντεια ἔπη, τὸ «Βατερλὼ» καὶ τὸν «Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου». Εἰς τὸ ἕτερον ἐκ τῶν προαναφερθέντων ἔργων, τὸ τοῦ Quinet, ὁ Ναπολέων ἐμφανίζεται οὐχὶ ὡς ἱστορικὸν ἀλλ' ὡς μυθολογικὸν πρόσωπον, «ἰσχυρότερον ἀπὸ τὴν φύσιν», ἓν εἶδος Τιτᾶνος, ὡς διεπλάσθη ἀπὸ τοὺς περὶ τὴν πάλην του πρὸς τὴν Εὐρώπην θρύλους. Ὁ Quinet δὲν ἀφηγεῖται εἰς αὐτὸ συμβάντα· ἐκφράζει πρὸ παντὸς τὰ αἰσθήματα ποῦ τοῦ ἐμπνέει ὁ ἡρωϊσμὸς καὶ ἡ αὐτοθυσία ἐκείνων, οἵτινες «ἀπέθνησκον διὰ τὸν αὐτοκράτορα».

Πληθὺν τέλος ἄλλων φιλολογικῶν ἔργων μικροτέρας σημασίας, εἴτε ἐμμέτρων, εἴτε εἰς πεζὸν λόγον, ἐνέπνευσεν ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ναπολέοντος ὄχι μόνον εἰς τὴν γαλλικήν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἄλλας γλώσσας.

—Ω.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Πηγαί* : Ὁ Ναπολέων ὑπηγόρευσεν ἀναμνήσεις καὶ ἐντυπώσεις του εἰς τοὺς συνοδεύσαντας αὐτὸν εἰς Ἁγίαν Ἑλένην στρατηγοὺς Montholon, Gourgaud, Bertrand, καὶ τὸν αὐλάρχην του Las Cases, οἵτινες καὶ ἐδημοσίευσαν αὐτὰς εἰς διαφόρους ἐκδόσεις.—*Las Cases*, «Mémorial de Sainte Helène (1823, 8 τόμ.). *Montholon* (1823—1825, 6 τόμ.), *Gourgaud* (1823, 2 τ.), *Bertrand* (1817, 2 τόμ.).—Κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοκρατορίαν ἐδημοσιεύθησαν εἰς ἐπίσημον ἔκδοσιν («Oeuvres complètes) αἱ προκηρύξεις, οἱ λόγοι καὶ τὰ διατάγματα καὶ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ (1) «Commentaires de Napoléon Ier» 1867, 6 τ.' 2) «Correspondance de Napoléon Ier» 1858—1859. 32 τόμ.) —Ἀπὸ τοῦ 1864 μέχρι τοῦ 1869 ἐδημοσιεύθη μερίμνῃ τοῦ Ναπολέοντος Γ' πλήρης ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Ναπολέοντος Α' ἐκ τῶν εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ κράτους ὑπαρχόντων στοιχείων.

Γενικὰ ἔργα : *Ἀδ. Θιέρσου*, «Histoire de la Révolution française» (10 τόμ.) καὶ «Histoire du Consulat et de l' Empire» (1845—1862, 20 τόμ.).—*Louis-Blanc*, Histoire de la Révolutiou Française (Παρίσιοι 1862).—*Fr. Miguel*, Histoire de la Révolution Française (Παρίσιοι 1824).—*Ach. de Vaulabelle*, Histoire des deux Restaurations.—*Elia Regnault*, Histoire de Napoléon I.—*Stéendhal*, Vie de Napoléon (Παρίσιοι 1876).—*Général Jomini*, Vie politique et militaire de Napoléon (Παρίσιοι 1827).—Mémoires du maréchal Marmont (Παρίσιοι 1847).—*H. Taine*, Origines de la France contemporaine (Παρίσιοι 1907).—*F. Masson*, Napoléon inconnu (Παρίσιοι 1895). *Yung*, Les premières années de Napoléon (Παρίσιοι 1880).—*Alb. Vandal*, Napoléon et Alexandre Ier (Παρίσιοι 1893).—*Lord Rosebery*, Napoléon, la phase dernière (Παρίσιοι 1900).—*Emil Ludwig*, Napoléon (Παρίσιοι 1929).

Ἔργα ἀναφερόμενα εἰς τὴν Ἑλλάδα. Lunzi, Le Isole jonie sotto i republicani francesi.—Ἱστορία τῶν Ἰονίων νήσων 1797—1815.—Voyage de Dimo et Nicolo Stephanopoli en Grèce, pendant les années 1797 et 1798 (Λονδῖνον 1800). —*E. Rodocanaki*, Bonaparte et les Iles Ioniennes.—*Νικολάου Ράδου*, Οἱ Ἕλληνες ἐπὶ Ναπολέοντος (Ἀθῆναι 1916).—*Panthier*, Les Iles Ionniennes pendant l' occupatiou Française.

Θ. Β.

— **Ναπολέων** *Β' - Φραγκῖσκος - Ἰωσὴφ - Γαβριήλ*, δοὺξ τοῦ *Ράϊχσταντ*. Μονογενὴς υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ναπολέοντος Α' ἐκ τοῦ δευτέρου γάμου αὐτοῦ μετὰ τῆς Μαρίας-Λουΐζης, Αὐστριακῆς ἀρχιδουκίσσης, γεννηθεὶς τὴν 20ὴν Μαρτίου 1811 εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Κεραμεικοῦ ἐν Παρισίοις καὶ ἀποθανὼν ἐν Σεμπρούν τὴν 22αν Ἰουλίου 1832. Ἅμα τῇ γεννήσει του ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ *βασιλέως τῆς Ρώμης*. Ὁ Ναπολέων Α' ἐν τῇ πράξει τῆς πρώτης παραιτήσεώς του ἐν Φονταινεμπλὼ τὸν Ἀπρίλιον 1814 ἠθέλησε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ στέμμα εἰς τὸν υἱόν του, ἀλλ' εἶτα παρῃτήθη δι' ἑαυτὸν καὶ τὰ τέκνα του τοῦ στέμματος τῆς Γαλλίας, τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ρώμης. Ἡ μήτηρ του, ὅταν οἱ συμμαχικοὶ στρατοὶ προσήγγιζον τοὺς Παρισίους, κατέφυγε μετ' αὐτοῦ εἰς Μπλουᾶ, ὅτε δὲ ὁ Ναπολέων Α' ἀπῆλθεν εἰς Ἔλβαν, μετέφερε τὸν υἱόν της εἰς τὸ πλησίον τῆς Βιέννης ἀνάκτορον τοῦ Σεμπρούν. Τὸ ἐν Βιέννῃ συνέδριον ἀνεκήρυξε τὴν αὐτοκράτειραν δούκισσαν τῆς Πάρμας μετὰ τοῦ δικαιώματος νὰ μεταβιβάσῃ τὸν τίτλον τοῦτον εἰς τὸν υἱόν της. Κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ναπολέοντος Α' ἐξ Ἔλβας, τὸν Μάρτιον 1815, προέβη οὗτος εἰς ματαίας διαπραγματεύσεις παρὰ τῷ πενθερῷ του αὐτοκράτορι τῆς Αὐστρίας, ὅπως τοῦ ἐπιστρέψῃ τὸν υἱόν του. Ἀποκρουσθεισῶν τῶν προσπαθειῶν τούτων, ὁ υἱὸς τῆς ἄλλοτε παιδαγωγοῦ τοῦ νεαροῦ πρίγκιπος κόμις Μοντεσκιοῦ παρεσκεύασε σχέδιον, ὅπως ἀπαγάγῃ αὐτὸν καὶ τὸν μεταφέρῃ εἰς Γαλλίαν. Τὸ σχέδιον ἀπεκαλύφθη ὀλίγον πρὸ τῆς ἐκτελέσεώς του, καὶ ὁ νεαρὸς Ναπολέων μετεφέρθη εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ πάππου του εἰς Βιέννην, τεθεὶς ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν ἰδίας φρουρᾶς. Μετὰ τὴν δευτέραν παραίτησιν τοῦ Ναπολέοντος Α', τὸν Ἰούνιον 1815, ἡ βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων ἀνεκήρυξεν αὐτὸν αὐτοκράτορα Ναπολέοντα Β'. Ἡ εἴσοδος ὅμως τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ' εἰς Παρισίους, τὴν 8 Ἰουλίου 1815, ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν ἐφήμερον ταύτην βασιλείαν του. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἡ Μαρία-Λουΐζα ἀπῆλθεν εἰς Πάρμαν, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν κυβέρνησιν τοῦ δουκάτου της, καὶ ὁ Ναπολέων Β' παρέμεινεν εἰς Βιέννην ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ πάππου του. Τῷ 1817 διὰ συμβάσεως τῶν μεγάλων Δυνάμεων, τὸ δικαίωμα της διαδοχῆς ἐπὶ τοῦ δουκάτου τῆς Πάρμας ἐξηγοράσθη ὑπὸ τῆς Αὐστρίας καὶ ὁ Φρειδερῖκος ἠσφάλισεν εἰς τὸν ἔγγονόν του, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Τοσκάνης, τὴν κυριαρχίαν τοῦ Ράϊχσταντ, ἀρχαίας ἐν Βοημίᾳ κτήσεως τοῦ οἴκου Ντὲ Πὸν (Deux-Ponts). Ἀπένειμε δ' ἅμα εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον τοῦ ὑψηλοτάτου καὶ τὸν ἔταξεν ἀμέσως μετὰ τὰ μέλη τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας. Ὁ νέος πρίγκιψ ἀφιερώθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς στρατιωτικῆς ἐπιστήμης, ἐγένετο δὲ λοχαγὸς τῷ 1828 καὶ τῷ 1830 διοικητὴς τάγματος. Ἐν Γαλλίᾳ ἐκυκλοφόρουν φῆμαι ὅτι ὁ πρίγκιψ οὐδεμίαν εἶχε γνῶσιν τῆς ἐνδόξου καταγωγῆς του, οὔτε τῆς ἱστορίας τοῦ πατρός του. Ἐν ταῖς βιογραφίαις ὅμως αὐτοῦ ἀναφέρεται ὅτι τὸ τοιοῦτον εἶναι ἀνακριβὲς καὶ ὅτι ὁ δοὺξ τοῦ Ράϊχσταντ ὄχι μόνον τὴν καταγωγήν του ἐγνώριζε καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ πατρός του ἐμελέτα, ἀλλὰ καὶ ὡδηγεῖτο κατ' ἔτος, τὴν 5ην Μαΐου, ὑπὸ τοῦ γηραιοῦ πολεμιστοῦ ἀρχιδουκὸς Καρόλου, εἰς μικρὰν ἐκκλησίαν τῆς Βιέννης, ὅπου ἐτελεῖτο μνημόσυνον τοῦ Ναπολέοντος Α'. Ὁ νεαρὸς δούξ, τὸν ὁποῖον εἰς Παρισίους ἐθεώρουν ψυχρὸν πρὸ παντὸς τὸ γαλλικὸν ἕνεκα τῆς αὐστριακῆς του ἀνατροφῆς, ἐξερχόμενος τῆς ἐκκλησίας ἔπιπτεν ἐκ τῆς συγκινήσεώς του ἀσθενὴς ἐπὶ ἡμέρας. Καθ' ὅλην του τὴν ζωὴν τὰ βλέμματά του ἦσαν πάντοτε ἐστραμμένα εἰς τὴν Γαλλίαν, παρηκολούθει τὰ συμβαίνοντα ἐν Παρισίοις καὶ ἐγνώριζεν ὅτι ὑπῆρχον ἐκεῖ ὀπαδοί του, οἵτινες τὸν ἀπεκάλουν «ἀετιδέα» καὶ ἀνέμενον τὴν κατάλληλον στιγμήν, ὅπως τὸν ἐγκαταστήσουν εἰς τὸν πατρικὸν θρόνον.

Τὸν μῆνα Ἀπρίλιον 1822 ἐξεδηλώθησαν εἰς αὐτὸν τὰ πρῶτα φαινόμενα πνευμονικῆς φθίσεως, ἀρχομένου δὲ τοῦ 1832 ἠσθένησεν ἐπικινδύνως. Ὁ πάππος του τὸν προήγαγεν εἰς συνταγματάρχην, ὅτε δὲ πρὸς στιγμὴν ἐβελτιώθη ἡ κατάστασίς του, ἐξηκολούθησε τοὺς ἱππευτικοὺς περιπάτους του εἰς τὸ Πράτερ, οἵτινες ἐπεδείνωσαν τὴν κατάστασίν του. Ὅτε ἠσθάνθη ἐγγίζοντα τὸν θάνατον, ἐζήτησε νὰ ἴδῃ τὴν μητέρα του, ἥτις ἔσπευσεν ἐκ Πάρμας. Ἡ σκηνὴ τῆς συναντήσεώς των ὑπῆρξε σπαρακτική, ὡς περιγράφει αὐτὴν ὁ Φρειδερῖκος Φαγιό. Εἰς τὸν ἐπιθανάτιον θάλαμον ἡ μήτηρ καὶ ὁ υἱὸς ἐνηγκαλίσθησαν ἀλλήλους, ἀλλὰ μετὰ μικρὸν ἡ Μαρία-Λουΐζα ἔθλιβεν εἰς τὰ στήθη της τὸ πτῶμα τοῦ ὡραιοτέρου νεανίου τῆς ἐποχῆς, τοῦ ὁποίου ὁ θάνατος ἐξηφάνιζε τοσαύτας ἐλπίδας.

Θ. Β.

— **Ναπολέων Γ'** *(Κάρολος-Λουδοβῖκος-Ναπολέων Βοναπάρτης)*. Αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων, γεννηθεὶς ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Κεραμεικοῦ ἐν Παρισίοις τὴν 20ὴν Ἀπριλίου 1808 καὶ ἀποθανὼν ἐν Chiselhurst πλησίον τοῦ Λονδίνου τὴν 9 Ἰανουαρίου 1873. Ἦτο τριτότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ὁλλανδίας Λουδοβίκου Βοναπάρτου καὶ τῆς Ὁρτανσίας ντὲ Μπωαρναί, θυγατρὸς τῆς αὐτοκρατείρας Ἰωσηφίνης. Ἡ διάστασις τῶν βασιλέων τῆς Ὁλλανδίας συνεπείᾳ ἀβιώτου βίου, δι' ἀμοιβαῖα λάθη, ὡς ἔκρινεν ὁ Ναπολέων Α', ἐγέννησεν ὑπονοίας ὅτι ὁ Ναπολέων Γ' ἦτο υἱὸς τοῦ Ὁλλανδοῦ ναυάρχου Βέρουλ, εὐνοουμένου τῆς βασιλίσσης. Ὁ Λουδοβῖκος δὲν ἐβράδυνε νὰ διαζευχθῇ τὴν σύζυγόν του, τὴν ὁποίαν εἶχε νυμφευθῇ παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν του (βλ. λ. *Μπωαρναὶ* Ὁρτανσία) καὶ ἀπὸ τῆς ὁποίας ἔζη ἤδη ἀπὸ πολλοῦ κεχωρισμένος, παραιτηθεὶς δὲ τοῦ θρόνου τῆς Ὁλλανδίας ἀπεσύρθη εἰς Φλωρεντίαν, ὅπου καὶ ἐγκατεστάθη. Ἐκ τῶν τριῶν υἱῶν αὐτοῦ ὁ μὲν πρωτότοκος ἀπέθανεν εἰς μικρὰν ἡλικίαν τῷ 1807, δεύτερος ἦτο ὁ Ναπολέων-Λουδοβῖκος, γεννηθεὶς τῷ 1805, ὅστις ἀπέθανεν ἄτεκνος τῷ 1831, καὶ τρίτος ὁ Κάρολος-Λουδοβῖκος-Ναπολέων. Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος Α', ἡ βασίλισσα Ὁρτανσία, φέρουσα τὸν τίτλον τῆς δουκίσσης Σαὶν-Λαί, ἀπῆλθεν εἰς Γενεύην, εἶτα εἰς Αἲξ τῆς Σαβοΐας, εἰς τὸ δουκᾶτον τῆς Βάδης, κατῴκησεν ἐπί τινα χρόνον εἰς Ἄουγκσμπουργκ καὶ λαβοῦσα ἄδειαν ἀποκατεστάθη τῷ 1824 εἰς Ἑλβετίαν εἰς τὸν πύργον Ἄρενεμπεργκ, ἔνθα καὶ διέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου της, ἐπιμελουμένη ἡ ἰδία τὴν μόρφωσιν τῶν τέκνων της. Τὴν ἐγκύκλιον ἐκπαίδευσιν τοῦ Καρόλου-Λουδοβίκου Ναπολέοντος ἀνέθηκεν εἰς τὸν ἀββᾶν Μπερτρὰν καὶ εἶτα εἰς τὸν καθηγητὴν Φίλιππον Λὲ-Μπάς, τὴν δὲ στρατιωτικὴν μόρφωσίν του εἰς τὸν συνταγματάρχην Ἀρμαντὶ καὶ τὸν στρατηγὸν Ντυφούρ. Ὁ νεαρὸς πρίγκιψ ἠκολούθησε μαθήματα εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς Ἄουγκσ-

Ναπολέων Γ'.

Digitized by Google

μπουργκ καὶ ἐπέδειξεν ἰδιαιτέραν κλίσιν εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὰ μαθηματικά. Ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ντυφοὺρ ἠρύσθη βαθείας γνώσεις πυροβολικῆς, ἐδημοσίευσε δὲ βραδύτερον πραγματείαν περὶ τοῦ πυροβολικοῦ πρὸς χρῆσιν τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ σώματος τούτου. Ὁ πρίγκιψ μετέβαινε συνεχῶς εἰς Ἰταλίαν, συναντώμενος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀμφότεροι δὲ ἀνεμίχθησαν εἰς τὰς συνωμοσίας τῶν Καρβονάρων, τῶν ἐπιζητούντων τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς Ἰταλίας ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τῶν Αὐστριακῶν.

Ὅτε ἐξερράγη ἐν Παρισίοις ἡ Ἰουλιανὴ ἐπανάστασις (1830), ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ὁ ἐξορίζων τὴν οἰκογένειάν του νόμος θὰ κατηργεῖτο, ἐζήτησε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ἄδειαν ἐπανόδου εἰς Γαλλίαν, ἀλλ' ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἠρνήθη ταύτην καὶ οἱ δύο Βοναπάρται, μὴ ἐπιθυμοῦντες νὰ μένουν εἰς ἀφάνειαν, μετέβησαν εἰς Τοσκάνην καὶ ἀναμιχθέντες εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ παπικοῦ κράτους ἐβάδισαν εἰς Ρώμην μετὰ τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ. Ἀλλ' ἡ ἐπαναστατικὴ κυβέρνησις ἀνεκάλεσε τῷ 1831 τοὺς δύο πρίγκιπας εἰς Φόρλι, ὅπου ὁ πρεσβύτερος ἀπέθανε μετὰ διήμερον νόσον. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ αὐστριακὸς στρατὸς κατέλαβε τὰς ἐπαναστατησάσας ἐπαρχίας, ὁ δὲ πρίγκιψ, κατορθώσας νὰ διαφύγῃ τῶν χειρῶν τῆς αὐστριακῆς ἀστυνομίας, μετέβη εἰς Ἀγκῶνα καὶ ἐκεῖθεν, μετὰ δύο ἄλλων φυγάδων, μετημφιεσμένος κατέφυγεν εἰς Γαλλίαν. Ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις δὲν ἐπέτρεψε τὴν διαμονὴν αὐτοῦ εἰς Παρισίους, καὶ οὕτω ἠναγκάσθη ν' ἀπέλθῃ εἰς Ἀγγλίαν, ὁπόθεν ἐπέστρεψεν εἰς Ἑλβετίαν, πλησίον τῆς μητρός του. Ἐκεῖ ἐτέθη εἰς συνεννόησιν μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν Πολωνῶν, τοῦ στρατηγοῦ Κνιάρεβιτς καὶ τοῦ κόμιτος Πλάτερι, οἵτινες προσήνεγκον εἰς αὐτὸν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ των καὶ τοῦ προέτειναν ἐν περιπτώσει ἀνακτήσεως τῆς πολωνικῆς ἀνεξαρτησίας τὸ στέμμα. Οὗτος ἐδέχθη νὰ πολεμήσῃ ὑπὲρ τῆς Πολωνίας ὡς ἁπλοῦς ἐθελοντής, μετέβαινε δ' ἐκεῖ, ὅτε καθ' ὁδὸν ἐπληροφορήθη τὴν κατάληψιν τῆς Βαρσοβίας ὑπὸ τῶν Ρώσων καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Ἑλβετίαν. Ὁ πόθος του ὅπως ἐγκατασταθῇ εἰς Γαλλίαν ηὔξανε μετὰ τῆς ἡλικίας, θεωρῶν δὲ ἑαυτὸν ἐξόριστον ὡς πρίγκιπα, ἐζήτησε παρὰ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου-Φιλίππου νὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐπάνοδόν του ὡς ἁπλοῦ πολίτου, Ἀλλὰ καὶ ἡ αἴτησις αὕτη ἀπερρίφθη, ἡ δὲ κυβέρνησις ἀνενέωσε τῷ 1832 τὸν νόμον τὸν ἐξορίζοντα τὴν οἰκογένειαν Βοναπάρτου ἐκ Γαλλίας. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐπῆλθεν ὁ θάνατος τοῦ Ναπολέοντος Β' ἐν Βιέννῃ, οὕτω δὲ τὰ διαδοχικὰ δικαιώματα ἐπὶ τοῦ γαλλικοῦ θρόνου περιῆλθον εἰς τὸν Κάρολον - Λουδοβῖκον - Ναπολέοντα.

Μὴ ἔχων τι ἕτερον νὰ πράττῃ ἐν τῇ ἐξορίᾳ, ἐπεδόθη εἰς τὴν συγγραφὴν διαφόρων πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἔργων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καταλέγονται τὰ ἀκόλουθα: «Σκέψεις πολιτικαί», «Σχέδιον συντάγματος», «Δύο λέξεις πρὸς τὸν Σατωβριάνδον περὶ τῆς δουκίσσης ντὲ Μπερὺ» εἰς στίχους κτλ., διὰ τῶν ὁποίων ἤλπιζε ν' ἀποκτήσῃ δημοτικότητα μεταξὺ τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος καὶ τοῦ στρατοῦ. Τῷ ὄντι συνετέλεσαν ταῦτα, ὅπως τὸν καταστήσουν συμπαθῆ εἰς τοὺς κύκλους ἐκείνους, οἵτινες οὐδεμίαν ἀγάπην ἔτρεφον πρὸς τὸν Λουδοβῖκον-Φίλιππον. Ἐξ ἄλλου, ἐν Γαλλίᾳ εἶχεν ἀναζωογονηθῆ τὸ παλαιὸν αἴσθημα τοῦ βοναπαρτισμοῦ, ποιηταὶ δὲ καὶ λογογράφοι ἀνεκάλουν διὰ τῶν ἔργων των τὰς ἐνδόξους ἡμέρας τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος. Οὕτω τὰ διάφορα πονήματα τοῦ πρίγκιπος ὑπερεπαινοῦντο ὑπὸ τοῦ δημοκρατικοῦ τύπου, ὅστις ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ εὕρισκε σπουδαῖον στοιχεῖον μελλούσης ἀντιδράσεως κατὰ τῆς δυναστείας. Οὕτως, ἐνθαρρυνθείς, ἀπεφάσισε νὰ διαδραματίσῃ ἐνεργότερον πρόσωπον ἐπὶ της πολιτικῆς σκηνῆς τῆς Γαλλίας καὶ διὰ τολμηρᾶς πράξεως νὰ συγκινήσῃ τὸν γαλλικὸν λαόν. Χωρὶς νὰ ὑπολογίσῃ τὰς συνεπείας καὶ ὁδηγούμενος μᾶλλον ἀπὸ τοὺς παλμοὺς τῆς καρδίας του ἢ ἀπὸ τὰς ἶνας τοῦ ἐγκεφάλου του, μετέβη εἰς τὰ λουτρὰ τῆς Βάδης καὶ ἦλθεν εἰς συνεννοήσεις μετὰ πλείστων διατριβόντων κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην τοῦ ἔτους Γάλλων ἀξιωματικῶν τῆς φρουρᾶς τοῦ Στρασβούργου. Ἐκεῖ συνεδέθη ἰδιαιτέρως μετὰ τοῦ συνταγματάρχου Βωντραί, διοικητοῦ τοῦ 4ου πυροβολικοῦ συντάγματος, τοῦ ἰδίου ἐκείνου, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ Μέγας Ναπολέων ἤρξατο τοῦ σταδίου του. Μετ' αὐτοῦ διέγραψε σχέδιον ἐπαναστατικόν, τὸ ὁποῖον, μὴ ὑπαρχούσης ἑτέρας ἐνισχύσεως, ἐβασίζετο ἁπλῶς εἰς τὸ γόητρον μόνον τοῦ ὀνόματος τοῦ πρίγκιπος. Τὴν 25ην Ὀκτωβρίου 1836 ὁ Κάρολος - Λουδοβῖκος - Ναπολέων εἰσῆλθε κρυφίως εἰς Στρασβοῦργον, συνηντήθη τὴν νύκτα μετὰ τοῦ Βωντραί, τοῦ στρατηγοῦ Παρκὼν καὶ τοῦ ντὲ Περσινὺ καὶ τὴν 5ην πρωϊνὴν ὥραν τῆς 30ῆς Ὀκτωβρίου ὁ Βωντραί, συναθροίσας τοὺς ἄνδρας του εἰς τὸν στρατῶνα, παρουσίασεν εἰς αὐτοὺς τὸν πρίγκιπα, ὅστις τοὺς ὑπενθύμιζε μεγάλας ἀναμνήσεις τοῦ ἡρωϊκοῦ συντάγματος. Ἔξαλλοι ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν οἱ στρατιῶται συνέλαβον τὸν στρατηγὸν Βεροάλ, ἀρνηθέντα νὰ μετάσχῃ τῆς στάσεως, καὶ ἐξήγειραν τὸ ἐν τῇ ἰδίᾳ πόλει σύνταγμα πεζικοῦ. Ἀλλ' ἐνῷ ἡ στάσις εὑρίσκετο εἰς ὅλην της τὴν ἀκμήν, διεσπάρη μεταξὺ τῶν στασιαστῶν φήμη ὅτι ὁ ὑποτιθέμενος ὡς ἀνεψιὸς τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος, δὲν ἦτο ἢ ὁ υἱὸς τοῦ Βωντραί. Οἱ στρατιῶται τότε συλλαμβάνουσιν αὐτὸν καί τινας τῶν ὀπαδῶν του. Κρατηθεὶς μέχρι τῆς 9ης Νοεμβρίου εἰς τὸ φρούριον τοῦ Στρασβούργου, ὡδηγήθη εἶτα νύκτωρ εἰς Παρισίους, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ δύο ὥρας καὶ μετενεχθεὶς εἰς Λοριὰν ἐπεβιβάσθη παραχρῆμα πλοίου ἀπερχομένου εἰς Ἀμερικήν. Μετέβη εἰς Βραζιλίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Νέαν Ὑόρκην, ὅπου πληροφορηθεὶς ὅτι ἐκινδύνευεν ἡ μήτηρ του, ἔσπευσε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἑλβετίαν, εἰς τὰς ἀγκάλας δὲ αὐτοῦ ἐξέπνευσεν ἡ Ὀρτανσία τὴν 3ην Ὀκτωβρίου 1837. Ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἐζήτησε παρὰ τῆς Ἑλβετίας τὴν ἐκτόπισιν αὐτοῦ. Τὸ ζήτημα τοῦτο περιέπλεκε τὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν, διότι ὁ Κάρολος - Λουδοβῖκος - Ναπολέων ἐθεωρεῖτο Ἑλβετὸς πολίτης. Τριάκοντα χιλιάδες γαλλικοῦ στρατοῦ ὥδευσαν πρὸς τὰ ἑλβετικὰ σύνορα, ἀλλ' ὁ πρίγκιψ διεκήρυξεν ὅτι, ὅπως ἀποσοβήσῃ οἱασδήποτε ἐνοχλήσεις ἀπὸ τῆς δευτέρας του πατρίδος, ἀπήρχετο εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου ἐγκατασταθεὶς ἐγένετο τὸ ἀντικείμενον τῆς συμπαθείας τῶν ἀνωτέρων τάξεων τοῦ Λονδίνου. Κατὰ τὴν ἐκεῖ διαμονήν του ἐξέδωκε τὸ περίφημον αὐτοῦ σύγγραμμα περὶ τῶν «Ναπολεοντείων ἰδεῶν», μεταφρασθὲν εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, πρὸς δὲ ἀπέκτησεν ἐν Παρισίοις δύο δημοσιογραφικὰ ὄργανα. Διὰ τῶν «Ναπολεοντείων ἰδεῶν» παρουσίαζε τὸν Μέγαν Ναπολέοντα ὡς τὸν ἀντιπρόσωπον τῶν ἰδεῶν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ὡς φύλακα τῶν δημοκρατικῶν καὶ κοινωνικῶν προόδων. Ὁ βοναπαρτισμὸς ἐν Γαλλίᾳ εἶχεν ἐπιτελέσει μεγάλας προόδους, ὁ δὲ Λουδοβῖκος-Φίλιππος μετεκόμιζεν ἀφ' ἑνὸς εἰς Παρισίους τὰ ὀστᾶ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος, διετήρει ἐν τούτοις τὸν περὶ ἐξορίας τῶν Βοναπαρτῶν νόμον. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἡ Γαλλία ὑπέγραψε τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου (15 Ἰουλίου 1840), δι' ἧς ἀπεδίδετο ἡ Συρία ὁριστικῶς εἰς τὸν σουλτᾶνον. Αὕτη ἐξήγειρε τὸ στρατιωτικὸν φρόνημα ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐπηύξησε τὰς ἐναντίον τοῦ Λουδοβίκου - Φιλίππου καὶ τῶν ὑπουργῶν του δυσαρεσκείας. Τὴν στιγμὴν ταύτην εὗρε κατάλληλον ὁ πρίγκιψ Λουδοβῖκος - Ναπολέων, ὅπως ἐπανέλθῃ εἰς Γαλλίαν, καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς προσυνεννοήσεως μετὰ τοῦ βοναπαρτικοῦ κόμματος ἔσπευσεν ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ κόμιτος Μοντολών, τοῦ ντὲ Περσινὺ καὶ πεντήκοντα ὀπαδῶν του, ἐνδεδυμένων στρατιωτικὰς στολάς, ν' ἀποβιβασθῇ πλησίον τῆς Μπουλώνι. Ἐκεῖ δὲ εὗρε τρεῖς μόνον ἄνδρας ἀναμένοντας αὐτὸν καὶ ἐπεχείρησε νὰ ἐξεγείρῃ τὸ ἐν τῇ πόλει ἑδρεῦον σύνταγμα καὶ νὰ βαδίσῃ εἰς Λίλλην, ὅπου ὁ στρατηγὸς Μανιὰν ὑπέσχετο εἰς αὐτὸν τὴν συνδρομήν του, ὁμοῦ δὲ θὰ ἐβάδιζον κατὰ τῶν Παρισίων. Ἀλλ' ὁ στρατηγὸς Ζελλιέ, καταφθάσας ἐγκαίρως, ἀνεκάλεσε τοὺς ἄνδρας τοῦ συντάγματος εἰς τὴν τάξιν καὶ ὁ Ναπολέων μετά τινων ἐκ τῶν ὀπαδῶν του ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπως φθάσωσι κολυμβῶντες λέμβον τινά. Συλληφθεὶς παρεπέμφθη εἰς δίκην ἐνώπιον τῆς γερουσίας, τὴν δὲ 9 Ὀκτωβρίου 1840 ἐξεδόθη ἡ ἀπόφασις. Τὸ δικαστήριον, μὴ θελῆσαν νὰ προσάψῃ μῶμον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος, κατεδίκασεν αὐτὸν οὐχὶ δι' ἀτιμωτικῆς ποινῆς, ἀλλὰ διὰ τῆς μὴ προβλεπομένης ὑπὸ τοῦ νόμου διηνεκοῦς φυλακίσεως. Ἐγκαθείρχθη τότε εἰς τὸ φρούριον Χὰμ (Ham). Ἀπεδέχθη τὴν αἰχμαλωσίαν του μεθ' ὑπερηφανείας καὶ ἔγραφεν: «Ἐνταῦθα εὑρίσκομαι εἰς τὴν θέσιν μου, διότι ἐφ' ὅσον φέρω τοιοῦτον ὄνομα μοῦ πρέπει ἢ τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς τῆς ἐξουσίας». Ἡ αἰχμαλωσία του παρετάθη μέχρι τοῦ 1846. Κατὰ τὸ χρονικὸν αὐτὸ διάστημα συνέγραψε πλεῖστα συγγράμματα. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ πατήρ του ἀσθενήσας ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ τὸν ἴδῃ πρὸ τοῦ θανάτου του. Ὁ Ναπολέων ἐζήτησε παρὰ τοῦ βασιλέως τὴν ἄδειαν νὰ μεταβῇ παρ' αὐτῷ, ὑποσχόμενος ἐπὶ λόγῳ τιμῆς νὰ ἐπιστρέψῃ. Ἡ αἴτησίς του ἀπερρίφθη, ὅλαι δὲ αἱ σκέψεις του ἔκτοτε ἐστράφησαν πρὸς τὴν δραπέτευσιν. Τῷ ὄντι, τὴν πρωΐαν τῆς 25 Μαΐου 1846 μετημφιεσμένος εἰς ἐργάτην ἀπέδρα καὶ μετέβη διὰ Βελγίου εἰς Ἀγγλίαν, ἔνθα διήρχετο τὸν βίον τοῦ ἐξορίστου. Ὡς ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις τοῦ Φεβρουαρίου 1848 ἐν Παρισίοις, ἔσπευσεν ὅπως προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν προσωρινὴν κυβέρνησιν, ἀλλ' αὕτη, φοβηθεῖσα μὴ ἡ παρουσία του ζημιώσῃ τὴν δημοκρατίαν, τὸν προσεκάλεσε ν' ἀπέλθῃ.

Κατὰ τὰς γενικὰς ἐκλογὰς τῆς συνταγματικῆς συνελεύσεως ἀπέφυγε νὰ θέσῃ ὑποψηφιότητα, ἀλλ' εἰς ἐπαναληπτικὴν τοιαύτην ἐξελέγη πανηγυρικῶς. Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ ἀπεφάσισε τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἰσχύος τοῦ περὶ ἐξορίας νόμου, ἐν τέλει ὅμως ἐδέχθη αὐτὸν ὡς πληρεξούσιον τῆς συνελεύσεως, ἀλλὰ φράσις τις τῆς ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν πρόεδρον ταύτης ἐξήγειρε κατ' αὐτοῦ τοὺς πληρεξουσίους καὶ ἠναγκάσθη νὰ ὑποβάλῃ παραίτησιν. Ἐν τούτοις, κατὰ τὸν μῆνα Σεπτέμβριον τοῦ 1848, πέντε διαμερίσματα ἐξέλεξαν αὐτὸν πληρεξούσιον. Ἤδη ἐφέρετο πανταχοῦ τὸ ὄνομά του ὡς μέλλοντος προέδρου τῆς δημοκρατίας, ἐξελέγη δὲ πράγματι τοιοῦτος τὴν 10ην Δεκεμβρίου διὰ 5.562.834 ἐπὶ 7.500.000 ψήφων καὶ δοὺς τὸν ὅρκον ἀνέλαβε τὴν ἐξουσίαν καὶ προέβη εἰς τὸν καταρτισμὸν κυβερνήσεως ἐξ ὅλων τῶν ἐν τῇ συνελεύσει κομμάτων. Πάντες ἐπίστευσαν τότε περὶ τῆς πλήρους ἑνώσεως τῶν δημοκρατικῶν ὁμάδων. Ἀλλ' ἡ ἐκστρατεία κατὰ τῆς Ρώμης πρὸς ἐγκατάστασιν τοῦ ἐκδιωχθέντος ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν πάπα Πίου Θ' προεκάλεσεν ἐν Γαλλίᾳ στάσεις εἰς πλείστας πόλεις. Ταχέως ἀποκαταστήσας τὴν τάξιν, ἐσχημάτισε κυβέρνησιν ἀφωσιωμένην εἰς αὐτόν. Ἐπεδόθη τότε εἰς τὴν κατασκευὴν μεγάλων δημοσίων ἔργων καὶ ἐπλούτισε τὴν Γαλλίαν διὰ πλείστων νέων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Εὑρεθεὶς ἐνώπιον ἀντιδράσεως τῆς συνελεύσεως, ἤρχισε παρασκευάζων τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ Συντάγματος καὶ τὴν παράτασιν τῆς προεδρίας του ἐπὶ δεκαετίαν. Τὴν 2αν Δεκεμβρίου 1851, ἐπέτειον τῆς μάχης τῆς Ἀούστελιτς, προέβη εἰς τὴν δημοσίευσιν διαταγμάτων, δι' ὧν διελύετο ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις, ἤρξατο δὲ ταυτοχρόνως ἡ σύλληψις τῶν ἀρχηγῶν τοῦ δημοκρατικοῦ καὶ τοῦ βασιλικοῦ κόμματος καὶ πλείστων ἄλλων πληρεξουσίων. Ἡ πόλις τῶν Παρισίων ἐκηρύχθη εἰς κατάστασιν πολιορκίας πρὸς κατάπαυσιν τῶν εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πρωτευούσης ἐκραγεισῶν ταραχῶν. Ὁ κόμης ντὲ Μορνύ, ἀναλαβὼν τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, ἠδυνήθη νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν τάξιν, τὴν δὲ 20ὴν Δεκεμβρίου 1851 ἐτέθη ὑπὸ τὴν ψῆφον τοῦ λαοῦ τὸ ζήτημα τῆς δεκαετοῦς προεδρίας. Ἡ ἔκφρασις τῆς λαϊκῆς γνώμης ὑπῆρξε πανηγυρική. Ὁ Ναπολέων ἔλαβεν 7.500.000 ψήφων. Τὴν 10ην Ἰανουαρίου 1852 ἐδημοσιεύθη τὸ νέον Σύνταγμα. Ἀλλ' ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας, ἀκολουθῶν τὸ σύστημα τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος, ἔβαινε πρὸς κατάκτησιν τοῦ στέμματος. Πρωτοῦ παρέλθῃ ἔτος, τὴν 2αν Δεκεμβρίου 1852, διὰ νέας ἐκκλήσεως πρὸς τὸν λαὸν καὶ δι' 7.880.089 ψήφων ἐγένετο ἡ ἀνασύστασις τῆς αὐτοκρατορίας.

Ἡ παραβίασις τῆς συνθήκης τοῦ 1815, δι' ἧς ἀπεκλείοντο οἱ Βοναπάρται τοῦ γαλλικοῦ θρόνου, ἠκούσθη εἰς τὰς πλείστας τῶν αὐλῶν τῆς Εὐρώπης δυσμενῶς, πολλοὶ δὲ ἡγεμόνες, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος Ὄθων, ἠρνήθησαν τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ. Ἡ πρᾶξις αὕτη τοῦ Ὄθωνος, θεωρηθεῖσα παρὰ πάντων ὡς ἀσύνετος, πολλὰς προεκάλεσε κατ' αὐτοῦ δυσχερείας εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία, ὅπου ἐπὶ τόσα ἔτη διέμενεν ἐξόριστος ὁ Ναπολέων, ἔσπευσε πρώτη ν' ἀναγνωρίσῃ αὐτόν, οὕτω δὲ ἑκόντες ἄκοντες ὑπέκυψαν πάντες οἱ ἐστεμμένοι τοῦ κόσμου. Ὁ Ναπολέων δὲν ἐπεδίωξε νὰ συνδεθῇ μετά τινος τῶν βασιλευόντων οἴκων συγγενικῶς διὰ γάμου, τοὐναντίον ἐνυμφεύθη τὴν Ἱσπανίδα Εὐγενίαν ντὲ Μοντίγιο, κόμισσαν Τέβας, εἰς τὰς φλέβας τῆς ὁποίας δὲν ἔρρεε βασιλικὸν αἷμα (20ὴν Ἰανουαρίου 1853).

Ἡ αὐτοκρατορία τοῦ Ναπολέοντος Γ' ἤρξατο ὑπὸ τοὺς αἰσιωτέρους οἰωνούς, καταπνιγεισῶν ὅλων τῶν ἀντιδράσεων. Τὸ δημοκρατικὸν κόμμα κατεδικάσθη εἰς ἀφάνειαν, αἱ δὲ συνωμοσίαι τοῦ Ἱπποδρόμου καὶ τοῦ Κωμικοῦ Μελοδράματος (7 Ἰουνίου καὶ 9 Ἰουλίου 1853) κατεστάλησαν ἀκόπως καὶ ἀναιμάκτως. Ἐπεδίωξεν ὁ Ναπολέων διὰ παντὸς μέσου τὴν αὔξησιν τοῦ κοινωνικοῦ καὶ τοῦ δημοσίου πλούτου, ἔστρωσεν ὁλόκληρον τὴν Γαλλίαν διὰ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, ἵδρυσε πολυάριθμα φιλανθρωπικὰ καταστήματα καὶ οἰκονομικὰ τοιαῦτα καὶ ἔδωκε τεραστίαν ἀνάπτυξιν εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον τῆς χώρας. Μετέβαλεν ἐπίσης τὴν ὄψιν τῶν Παρισίων, παρασχὼν δικτατορικὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν νομάρχην βαρῶνον Ὡσμάν, ὅστις κατηδάφισε πλείστας συνοικίας, διήνοιξε νέας εὐρείας λεωφόρους καὶ ὁδούς, ἔδωκε δὲ ἐργασίαν εἰς τοὺς πενομένους ἐπὶ Λουδοβίκου-Φιλίππου ἐργάτας. Ἱστορικοί τινες κατηγοροῦσι τὸν Ναπολέοντα Γ' ὡς εἰσαγαγόντα εἰς τὰς ἀστικὰς καὶ λαϊκὰς τάξεις τὴν πολυτέλειαν τῆς ζωῆς, λόγῳ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πλούτου καὶ τοῦ παραδείγματος ὅπερ ἔδιδεν ἡ αὐλή, πρὸς δὲ τὸν κατηγοροῦσιν ἐπίσης διότι ἐπεδίωξε διὰ πολέμου, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ Γαλλία μηδαμινὰ ἀπεκόμισεν ὀφέλη, νὰ προσδώσῃ εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν του πολεμικὴν αἴγλην.

Ἀπὸ τοῦ 1853 ἐν τῇ Ἐγγὺς Ἀνατολῇ ἐφάνησαν τὰ πρῶτα νέφη εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἱερῶν τόπων, καὶ ἐκ τῆς ἀξιώσεως τῆς Ρωσίας ὅπως ἀναγνωρισθῇ ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος Α' προστάτης τῶν ὀρθοδόξων τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ἐπηκολούθησεν ἡ διακοπὴ τῶν ρωσοτουρκικῶν σχέσεων, ἡ εἰσβολὴ τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ εἰς τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας καὶ ἡ καταστροφὴ τοῦ τουρκικοῦ στόλου ἐν Σινώπῃ. Συμμαχήσασαι τότε ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία μετέφερον τὸν πόλεμον εἰς Κριμαίαν, ὅπου ὁ γαλλικὸς στρατός, παρὰ τὰς νίκας τὰς ὁποίας κατήγαγεν εἰς Ἄλμαν, Ἴνκερμαν καὶ Μπαλακλάβα, δὲν ἠδυνήθη νὰ καταλάβῃ καὶ τὴν Σεβαστούπολιν, τῆς ὁποίας ἡ πολιορκία παρετάθη ἐπὶ μακρόν. Ὁ πόλεμος ἔληξε τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1856 καὶ ἡ συνθήκη τῆς εἰρήνης ὑπεγράφη ἐν Παρισίοις τὴν 30ὴν Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον ἀνεμίχθη καὶ Ἑλλάς, διενεργήσασα ἐπανάστασιν εἰς τὰς ὁμόρους

Digitized by Google

τουρκικὰς ἐπαρχίας. Ὁ βασιλεὺς Ὄθων ἠπείλει ὅτι τιθέμενος ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ θὰ εἰσέβαλλεν εἰς τὸ τουρκικὸν ἔδαφος, ὅπως μετάσχῃ εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας πόλεμον τῆς Ρωσίας. Ὁ Ναπολέων Γ' ἀπεφάσισε τότε τὴν ἐκθρόνισιν αὐτοῦ, ἥτις ἀπετράπη τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου καὶ διὰ τῆς ἀνακλήσεως τῶν ἀξιωματικῶν τῶν μετασχόντων εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἠπείρου. Τὴν 13ην Μαρτίου 1854 ὁ γαλλικὸς στόλος ἀπεβίβασε στρατὸν καὶ κατέλαβε τὸν Πειραιᾶ, ὁ δὲ Ναπολέων ἐπέβαλε τὸ λεγόμενον «ὑπουργεῖον τῆς κατοχῆς» τοῦ Μαυροκορδάτου, τοῦ ὁποίου ἡ ψυχὴ ἦτο ὁ στενὸς φίλος τοῦ Ναπολέοντος στρατηγὸς Δημήτριος Καλλέργης. Ἡ κατοχὴ αὕτη τοῦ Πειραιῶς παρετάθη μέχρι τῆς 15ης Φεβρουαρίου 1857.

Διαρκοῦντος τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου ἐγένετο ἡ πρώτη ἀπόπειρα δολοφονίας τοῦ Ναπολέοντος Γ' ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ Πιανόρι (1855), καθ' ἣν οὗτος ἐπυροβόλησεν ἀνεπιτυχῶς ἐναντίον τοῦ αὐτοκράτορος· ἠκολούθησεν εἶτα ἡ τοῦ Τιμπάλντι τῷ 1857. Ἀλλ' ἡ τρομερωτέρα πασῶν ἦτο ἡ τοῦ Ὀρσίνι τῆς 14ης Ἰανουαρίου 1858, καθ' ἣν οὗτος ἐξεσφενδόνισε τρεῖς βόμβας πρὸ τοῦ θεάτρου τοῦ Μελοδράματος, αἵτινες διαρραγεῖσαι ἐφόνευσαν καὶ ἐτραυμάτισαν 160 ἄτομα, χωρὶς νὰ προσβάλωσι τὸ αὐτοκρατορικὸν ζεῦγος, τῆς αὐτοκρατείρας μόνον τραυματισθείσης ἐλαφρῶς εἰς τὸν κρόταφον. Αἱ ἀποκαλυφθεῖσαι ἐπιστολαὶ τοῦ Ὀρσίνι κατεδείκνυον ὅτι ἡ ἀπόπειρα ἐγένετο, διότι ὁ Ναπολέων παρέβλεψε τὰς ὑποσχέσεις του πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς αὐτῶν ἀπὸ τοῦ αὐστριακοῦ ζυγοῦ.

Αἱ ἀλλεπάλληλοι ἀπόπειραι κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ αὐτοκράτορος ὑπὸ Ἰταλῶν πατριωτῶν καὶ αἱ ἀποκαλυπτόμεναι συνωμοσίαι ἤγαγον τὸν Ναπολέοντα εἰς συνομολόγησιν μυστικῆς συνθήκης μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ τοῦ Πεδεμοντίου Καβούρ, καὶ τὴν 14ην Μαΐου 1859 ἐκηρύχθη ὁ κατὰ τῆς Αὐστρίας πόλεμος πρὸς βοήθειαν τοῦ Πεδεμοντίου, τῆς ἐκστρατείας δὲ ἡγήθη ὁ Ναπολέων Γ'. Μετὰ τὰς νίκας τοῦ Μοντεμπέλλο, τῆς Μαγέντας καὶ τοῦ Σολφερῖνο ὑπεγράφη ἡ εἰρήνη τῆς Βιλλαφράγκας (11 Ἰουλίου 1859) καὶ εἶτα ἡ τῆς Ζυρίχης (10 Νοεμβρίου 1859), δι' ἧς πολλαὶ ἰταλικαὶ ἐπαρχίαι παρεχωρήθησαν εἰς τὸ Πεδεμόντιον, ἡ δὲ Γαλλία ἔλαβε τὴν Νίκαιαν καὶ τὴν Σαβοΐαν, κατακυρωθείσας εἰς αὐτὴν ὁριστικῶς διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Τουρίνου τὴν 24ην Μαρτίου 1860. Συνεπληρώθη οὕτω κατὰ τὸ πλεῖστον ἡ ἰταλικὴ ἑνότης, τοῦ Βίκτωρος-Ἐμμανουὴλ ἀναγορευθέντος βασιλέως τῆς Ἰταλίας. Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ὁ Ναπολέων Γ' ἠδυνήθη νὰ διασώσῃ τὸ παπικὸν κράτος, περιορισθὲν εἰς μόνην τὴν Ρώμην καὶ τὴν περιοχὴν αὐτῆς, ὅτε δὲ ὁ Γαριβάλδης ἠπείλει νὰ καταλάβῃ αὐτήν, ἀπέστειλε στρατὸν καὶ ἐματαίωσε τὰς ἀποπείρας ταύτας.

Ἀπὸ τῆς ἀνόδου εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ναπολέοντος Γ' ἐπεκράτει ἀπολυταρχικὸν πολίτευμα. Ἀρχομένου ὅμως τοῦ 1863 ἤρξατο δημοκρατική τις ἀντίδρασις ἐν Γαλλίᾳ καὶ κατὰ τὰς γενομένας ἐκλογὰς εἰσῆλθον εἰς τὸ νομοθετικὸν σῶμα διαπρεπεῖς πολιτικοὶ ἄνδρες, οἷοι ὁ Ἰούλιος Φάβρ, ὁ Θιέρσος, ὁ Αἰμίλιος Ὀλλιβιέ, ὁ Ἰούλιος Σιμών, ὁ Πελλετάν, ὁ Ἐρνέστος Πικὰρ καὶ πλεῖστοι ἄλλοι. Αἱ μεγαλύτεραι τῶν γαλλικῶν πόλεων ἐξέλεξαν ἀντιπολιτευομένους, οὕτω δὲ ὁ Ναπολέων ἠναγκάσθη νὰ δώσῃ εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν μορφὴν μᾶλλον φιλελευθέραν καὶ νὰ παράσχῃ ἐλευθερίαν τινὰ εἰς τὸν τύπον. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐξετελέσθη ἡ μετὰ τῆς Ἀγγλίας ἐκστρατεία κατὰ τῆς Κίνας καὶ ἡ ἐκστρατεία κατὰ τοῦ Μεξικοῦ, ἥτις ἤρξατο μὲν ἐν συμμαχίᾳ μετὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ Ἱσπανίας, ἀλλὰ τὴν ὁποίαν ἀνέλαβεν ὕστερον μόνη ἡ Γαλλία. Κατέληξεν αὕτη εἰς τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Μεξικοῦ ὑπὸ αὐτοκράτορα τὸν Αὐστριακὸν ἀρχιδοῦκα Μαξιμιλιανόν. Τὸ ἐγχείρημα τοῦτο ἀπέτυχε καὶ ὁ ἀτυχὴς Μαξιμιλιανὸς συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν ἐτυφεκίσθη. Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Μεξικοῦ ἐθεωρήθη ὡς πρᾶξις ἀσύνετος καὶ μέγα πολιτικὸν σφάλμα τοῦ Ναπολέοντος Γ'. Ἐπηκολούθησεν εἶτα ὁ Αὐστρο-πρωσσικὸς πόλεμος, καθ' ὃν συνέπραξεν ἡ Ἰταλία μετὰ τῆς Πρωσσίας, τῇ ἐπινεύσει τοῦ Ναπολέοντος, ὅστις ἐπίστευεν ὅτι ὁ πόλεμος θὰ παρετείνετο ἐπὶ μακρόν, ὥστε θὰ τοῦ παρείχετο ἡ εὐκαιρία, ὅπως ἐπεμβαίνων μετὰ ἰσχυρῶν δυνάμεων ὑπαγορεύσῃ αὐτὸς τὴν συνθήκην καὶ καταλάβῃ τὰς ἐπαρχίας τοῦ Ρήνου. Ἀλλ' ὁ πόλεμος οὗτος ἐτερματίσθη ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν διὰ τῆς νίκης τῶν Πρώσσων ἐν Σαντόβᾳ (3 Ἰουλίου 1866), ἥτις προσέθεσεν εἰς τὴν Πρωσσίαν 4.000.000 νέων ὑπηκόων, προσηρτήθη δὲ ἡ Βενετία εἰς τὴν Ἰταλίαν. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἀνεφύη τὸ ζήτημα τοῦ Λουξεμβούργου, ὅπερ μικροῦ δεῖν ἐπέφερε σύρραξιν Γαλλίας καὶ Πρωσσίας, καθόσον τοῦτο κατεῖχεν ἡ δευτέρα, διημφισβήτει δὲ αὐτὸ ἡ Ὁλλανδία. Τὴν ρῆξιν ἀπέτρεψεν ἡ ἐπέμβασις τῆς Ἀγγλίας, ἡ δὲ συνελθοῦσα ἐν Λονδίνῳ συνδιάσκεψις κατέληξεν εἰς τὴν συνθήκην τῆς 11ης Μαΐου, δι' ἧς οἱ Πρῶσσοι ἐξεκένωσαν τὸ Λουξεμβοῦργον, κηρυχθὲν ἐλεύθερον δουκᾶτον. Κατὰ τὸ ἴδιον ἔτος ἐγκαινίασεν ὁ Ναπολέων τὴν παγκόσμιον ἔκθεσιν τῶν Παρισίων, προσκαλέσας πάντας τοὺς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης καὶ ἐπιδείξας τὰς συντελεσθείσας τεραστίας προόδους τῆς Γαλλίας κατὰ τὴν περίοδον τῆς βασιλείας του. Ἡ Γαλλία εὑρίσκετο τῷ ὄντι εἰς τὸν κολοφῶνα τοῦ μεγαλείου της. Ὁ Ναπολέων ἐστράφη εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς καταστάσεως καὶ ἀπὸ τοῦ 1868 ἤρξατο μεταβάλλων εἰς φιλελευθέραν τὴν αὐτοκρατορίαν, ἀλλὰ πολὺ ἀργά, καθ' ὅσον τὸ δημοκρατικὸν κόμμα, ὅπερ ἀπέκτησεν ἐν τῷ μεταξὺ μεγίστην δύναμιν καὶ ἠκολουθεῖτο ὑπὸ τοῦ πλήθους, ἤρξατο βιαιότατον ἀγῶνα κατὰ τῆς αὐτοκρατορίας, καθ' ὃν δὲν ἀπέφευγε νὰ προσβάλλῃ μετὰ τῶν ὑπουργῶν καὶ τὰ πρόσωπα τῶν αὐτοκρατόρων. Τὰ καφενεῖα μετεβλήθησαν εἰς κέντρα πολιτικά, ἄνδρες δὲ ὡς ὁ Λέων Γαμβέττας διήγειρον τὸν λαὸν κατὰ τοῦ καθεστῶτος. Ἡ αὐτοκρατορία εὑρίσκετο ἤδη εἰς παρακμήν. Καὶ αὐτὸς ὁ Ναπολέων κατεβασανίζετο ἐκ λιθιάσεως, ἥτις ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ τὸν θάνατον αὐτοῦ, δὲν εἶχε δὲ πλέον τὴν ψυχικὴν δύναμιν ν' ἀντιταχθῇ ἀποτελεσματικῶς εἰς ἀντίδρασιν τῶν δημοκρατικῶν. Ἡ αὐτοκράτειρα, ἥτις ἐπέδρα μεγάλως ἐπὶ τοῦ ἐξασθενήσαντος σωματικῶς καὶ ψυχικῶς συζύγου της, ἐπεζήτει πόλεμόν τινα, ὅπως ἀποσπάσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ λαοῦ ἀπὸ τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς. Ἰδίως ἐπεδιώκετο πόλεμος κατὰ τῆς Πρωσσίας, ὅπως δι' αὐτοῦ ἐπιτύχῃ ἡ Γαλλία ὅ,τι δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποκτήσῃ κατὰ τὸν Αὐστροπρωσσικὸν πόλεμον. Ὡς ἀφορμὴ τοῦ πολέμου τούτου ἐχρησιμοποιήθη ἡ ὑποψηφιότης διὰ τὸν ἱσπανικὸν θρόνον τοῦ Πρώσσου πρίγκιπος Χοεντζόλλερν. Τὸν πόλεμον ἄλλωστε ἐπεδίωκεν ἐπίσης ὁ Βίσμαρκ, ὅστις εὑρίσκετο ἐν πλήρει γνώσει τῆς στρατιωτικῆς ἀνικανότητος τῆς Γαλλίας καὶ τῆς ἀνυπαρξίας πάσης συμμαχίας αὐτῆς μετ' ἄλλων Δυνάμεων. Οὕτως ἐκηρύχθη τὴν 15 Ἰουλίου 1870 ὁ Γαλλογερμανικὸς πόλεμος. Τὴν 28 Ἰουλίου ὁ Ναπολέων Γ', ἀναθέσας τὴν ἀντιβασιλείαν εἰς τὴν αὐτοκράτειραν Εὐγενίαν, ἀπῆλθε μετὰ τοῦ υἱοῦ των εἰς Μέτς, ὅπως τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατεύματος, ἀλλ' ἀσθενὴς ὡς ἦτο δὲν ἠδύνατο οὔτε τὰς κινήσεις αὐτοῦ νὰ παρακολουθῇ. Μετὰ τὰς ἐν Λωρραίνῃ ἀποτυχίας τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ καὶ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ Μπαζαίν εἰς τὸ Μέτς, ὁ Ναπολέων ἠθέλησε νὰ ὑποχωρήσῃ συμπτυσσόμενος εἰς Παρισίους. Ἀλλ' ἐκεῖθεν τοῦ ἠγγέλλετο ὅτι πᾶσα ὑποχώρησίς του θὰ προεκάλει ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἐπανάστασιν καὶ προετρέπετο νὰ βαδίσῃ ἐμπρὸς μετὰ τοῦ Μὰκ-Μαών. Τὴν 11ην ἑσπερινὴν ὥραν τῆς 30ῆς Αὐγούστου 1870 ὁ αὐτοκράτωρ ἀφίκετο εἰς Σεντάν, εἰς τὸ φρούριον τοῦ ὁποίου εἶχε συγκεντρωθῇ ἅπας ὁ γαλλικὸς στρατός. Τὴν ἑπομένην ἀπηύθυνε τὴν τελευταίαν του προκήρυξιν εἰς τὸν στρατόν του, τὴν δὲ 1ην Σεπτεμβρίου ἤρξατο ἡ μάχη, καθ' ἣν ἐπετελέσθησαν θαύματα ἀνδρείας ὑπὸ τῶν Γάλλων μαχητῶν, προκαλέσαντα τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀντιπάλων. Ἀλλ' οἱ Γάλλοι, κακῶς διοικούμενοι, δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀντιστῶσιν εἰς τὰς στρατιὰς τοῦ Μόλτκε, τὴν ἰδίαν δὲ ἡμέραν ἐπῆλθε συνθηκολόγησις, καθ' ἣν κατέθεσαν τὰ ὅπλα 87.000 ἄνδρες, γενόμενοι αἰχμάλωτοι, ὁ δὲ Ναπολέων Γ', παραδώσας τὸ ξίφος του εἰς τὸν βασιλέα Γουλιέλμον, ὡδηγήθη ὡς αἰχμάλωτος πολέμου εἰς τὸν πύργον τοῦ Wilhelmshoche, πλησίον τοῦ Κάσσελ, ἔνθα παρέμεινε μέχρι τοῦ πέρατος τοῦ πολέμου. Τὴν 4ην Σεπτεμβρίου 1870 ἐξερράγη ἐπανάστασις ἐν Παρισίοις καὶ ἡ αὐτοκράτειρα Εὐγενία μετημφιεσμένη καὶ ἀκολουθουμένη ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς τοῦ στρατηγοῦ Βούρβαχη ἀπῆλθεν εἰς Λονδῖνον. Ἡ συνελθοῦσα ἐν Βορδῷ τὴν 1ην Μαρτίου 1871 γαλλικὴ συνέλευσις ἐκήρυξε τὸν Ναπολέοντα Γ' καὶ τὴν οἰκογένειάν του ἐκπτώτους τοῦ θρόνου, καὶ ὑπεύθυνον τῶν ἐκ τοῦ πολέμου καταστροφῶν τὸν αὐτοκράτορα. Μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς προκαταρκτικῆς εἰρήνης (19 Μαρτίου 1871), ὁ Ναπολέων Γ' ἀπαλλαγεὶς τῆς αἰχμαλωσίας ἀπῆλθεν εἰς τὸ παρὰ τὸ Λονδῖνον Chiselhurst μετὰ τῆς συζύγου καὶ τοῦ υἱοῦ του, ὅπου διῆλθε τὸ βραχὺ ὑπόλοιπον χρονικὸν διάστημα τῆς ζωῆς του.

Μεταξὺ τῶν συγγραμμάτων του ὡς τὸ ἄριστον θεωρεῖται ἡ «Ἱστορία τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος» εἰς 2 τόμους. Θ. Β.

—**Ναπολέων**-*Εὐγένιος - Λουδοβῖκος - Ἰωάννης-Ἰωσήφ*. Αὐτοκρατορικὸς πρίγκιψ, μονογενὴς υἱὸς τοῦ Ναπολέοντος Γ', γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τὴν 16ην Μαρτίου 1856 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ὑλύντι τῆς Ζουλουλάνδης τὴν 1ην Ἰουνίου 1879. Ἡ ἐγκύκλιος ἐκπαίδευσίς του, λόγῳ τῆς ἀσθενικῆς του κράσεως, ἐγένετο ἠμελημένη. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πολέμου τῷ 1870 ἠκολούθησε τὸν πατέρα του εἰς τὸ θέατρον τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ παρέστη κατὰ τὴν μάχην τοῦ Σαρρεμπρούκ (2 Αὐγούστου 1870). Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν κατέλιπε τὴν Γαλλίαν καὶ μετέβη πρὸς συνάντησιν τῆς μητρός του εἰς Ἀγγλίαν. Εὑρισκόμενος ἐκεῖ ἐσπούδασεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τοῦ Woolwich. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του τὸ βοναπαρτικὸν κόμμα ἀπέβλεψεν εἰς αὐτόν, ἐπιτροπαὶ δὲ βουλευτῶν μεταβᾶσαι εἰς Ἀγγλίαν ἐχαιρέτησαν αὐτὸν ὡς κληρονόμον τῆς αὐτοκρατορίας. Ἐνηλικιωθεὶς ἐπεχείρησε νὰ δώσῃ εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν κόμμα δημοκρατικὴν καὶ ἀντικληρικὴν κατεύθυνσιν. Τὸν Ἰανουάριον 1879 ἐνυμφεύθη τὴν πριγκίπισσαν Θύραν τῆς Δανιμαρκίας, τὸν δὲ Φεβρουάριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, θέλων ν' ἀποκτήσῃ φήμην τινὰ στρατιωτικήν, μετέσχε τῆς ἐκστρατείας τῆς Ζουλουλάνδης. Ὀλίγον μετὰ τὴν ἐκεῖ ἄφιξίν του ἐφονεύθη κατά τινα ἀναγνώρισιν ὑπὸ τῶν Ζουλοῦ, εἰς ἡλικίαν τριάκοντα τριῶν ἐτῶν. Ὁ νεκρός του μεταφερθεὶς εἰς Ἀγγλίαν ἐτάφη μετὰ μεγάλων τιμῶν, εἰς δὲ τὸ Οὐεστμίνστερ ἠγέρθη μνημεῖον πρὸς τιμήν του. Μετ' αὐτοῦ ἐξέλιπεν ὁ κλάδος τοῦ Λουδοβίκου Βοναπάρτου. Θ. Β.

—«**Ναπολέων**». Ἀτμοδίκροτον, τοῦ ὁποίου ἡ ὑπὸ τοῦ Ντυπουΐ-ντὲ-Λὼμ μελέτη καὶ ναυπήγησις κατέπληξε τὸν ναυτικὸν κόσμον τῷ 1854 καὶ ἀνεστάτωσε τὴν ναυπηγίαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἦτο ἀδελφὸν τοῦ «*Ἀλγεσίρας*» (βλ. λ. καὶ εἰκόνα»). Σ. Ε. Λ.

— **Ναπολέοντος λόφος** *[Γεωγρ.]*. Λόφος ἐπιστεφόμενος ὑπὸ φερωνύμου φρουρίου ἐν τῷ κολπίζοντι λιμένι τῆς Τουλῶνος, δεσπόζων δὲ τοῦ λιμένος τῆς Σένης (Seyne-sur-Mer). Σ. Ε. Λ.

Νάπολι ντὶ Ρομανία (Napoli di Romania) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ παλαιὰ παρὰ ξένοις ὀνομασία (Medit. Pilot., ἔκδ. 1918, τόμ. IV, σελ. 98) τοῦ *Ναυπλίου*. Σ. Ε. Λ.

Ναπολιτᾶνος,—α· δημοτ., ὁ κάτοικος τῆς Νεαπόλεως τῆς Ἰταλίας, ὁ ἐκ Νεαπόλεως καταγόμενος.

Ναποὺλ (Napoule) *[Γεωγρ.]*. Κόλπος καὶ πολίχνη τῆς Κυανῆς Ἀκτῆς (τῆς Γαλλίας), διανοιγόμενος μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Αἰγκυγιόν, ΝΔ. κέρατος, καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Κροαζὲττ καὶ τῶν προεκτεινουσῶν αὐτὸ νησίδων St Marguerite καὶ Honorat (βλ. λ. *Λερὲν* νῆσοι καὶ *Ληρώνη* νῆσος), αἵτινες τὸν διαχωρίζουν ἀμφιδύμως ἀπὸ τὸν πρὸς Ἀν. αὐτοῦ κόλπον Ζουάν. Λαμβάνων τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς φερωνύμου κατὰ τὸν δυτικὸν μυχόν του πολίχνης (La Napoule: πλάτ. 43° 31′ 30″ Β, μῆκ. 6° 56′ 45″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2609: Rade d'Agay to San Remo), σχηματίζει κατὰ τὸν Β.ΒΑ. μυχόν του μέγαν ὅρμον, ἐν ᾧ ὁ λιμὴν καὶ ἡ πόλις τῶν Καννῶν. Παραθέεται ὑπὸ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Marseille—Nice—Mantonne. Σ. Ε. Λ.

Ναπράβνικ (Naprawnik), ***Ἐδουάρδος***. Τσέχος μουσικοσυνθέτης, γεννηθεὶς τῷ 1839. Ἐν Πετρουπόλει διηύθυνε τὴν ὀρχήστραν τοῦ μελοδράματος καὶ τὰς συμφωνικὰς συναυλίας. Ἡ μακρὰ διαμονὴ τοῦ Ναπράβνικ ἐν Ρωσσίᾳ ἔδωκεν εἰς τὴν μουσικήν του τὸν ἔντονον ἐκεῖνον ρωσσικὸν χαρακτῆρα, ὅστις τὴν διακρίνει. Ἔδωκεν εἰς τὸ θέατρον τὰ ἑξῆς μελοδράματα ἐπὶ ρωσικοῦ κειμένου: «Οἱ κάτοικοι τοῦ Νίζνυ-Νοβγορὸδ» (1868), «Ἀρόλδος» (1886), «Ντουμπρόβσκι» (1895), «Φραγκίσκη τοῦ Ρίμινι» (1903), «Καταιγίς». Ἔγραψεν ἐπίσης 4 συμφωνίας, τὰ συμφωνικὰ ποιήματα «Δαίμων», «Ἀνατολή», τὴν λίαν γνωστὴν «Φαντασίαν» διὰ κλειδοκύμβαλον καὶ ὀρχήστραν, ἓν κοντσέρτο διὰ κλειδοκύμβαλον, πολλὰς μελῳδίας καὶ χορῳδίας καὶ τέλος πλεῖστα ἔργα μουσικῆς δωματίου, ἀληθοῦς ἀξίας καὶ λίαν διαδεδομένας. Γ. Σ.

Νάπρι. Θεὸς τῶν σταχύων ἐν Αἰγύπτῳ.

Νάπσα. Ἐλαμιτικὴ θεότης (βλ. *Ναλιρτοῦ*).

Νὰρ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Μέσης Ἰταλίας, ἐν τῇ Ὀμβρικῇ, τὴν ὁποίαν ἐχώριζεν ἀπὸ τῶν Σαβίνων. Πηγάζων ἀπὸ τοῦ ὄρους Φισκέλλου (Gran Sasso d'Italia), τοῦ ὑψηλοτέρου τμήματος τῶν Ἀπεννίνων ὀρέων (ὕψ. 2.921 μέτρ.), ἐκβάλλει εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Τιβέρεως, ὀλίγον κατωτέρω τῆς Ναρνίας (νῦν Νάρνι). Περίφημος διὰ τὰ λευκὰ καὶ θειοῦχα ὕδατά του, εἶναι πλωτὸς εἰς μικρὰ σκάφη μέχρι τῆς Ἰντεράμνης (νῦν Τέρνι). Σήμερον καλεῖται *Νέρα*. Α. Θ. Σ.

Νάρα (Nara) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰαπωνίας εἰς ἀπόστασιν 32 χιλιομέτρων ΝΑ. τῆς Ὀσάκα. Κάτ. 43.935. Πρὸ τοῦ Τόκιο ἦτο ἡ πρωτεύουσα καὶ ἡ ἕδρα τοῦ αὐτοκράτορος. Εἰς τὰ περίχωρα τῆς πόλεως ὑπάρχει ὁ ναὸς τοῦ Κασούγκα - Νταϊμία-Τσίν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπάρχει κολοσσιαῖον ἄγαλμα τοῦ Βούδα, ὕψους 16.80 μ., τοῦ Η' αἰῶνος, ἀληθὲς ἀριστούργημα τέχνης ὡς καὶ κώδων βάρους 37 τόννων. Π. Γ. Λ.

— **Νάρα** (Nara) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Νάρο*-Φομίνσκαγιε.

Ναράγγαρα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Β. Ἀφρικῆς, ἐν τῇ Ἀνθυπατικῇ Νουμιδίᾳ, κειμένη κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (*Γεωγρ.* IV, 3, 7) δεξιὰ τοῦ Βαγράδα ποταμοῦ (νῦν Medjerda), περὶ τὰ 30 μίλια Β.Α. τῆς Sicca Veneria (νῦν El-Kef). Ἐνταῦθα ἐστρατοπέδευσεν ὁ Σκιπίων τῷ 202 π. Χ. πρὸ τῆς ἐν Ζάμᾳ μάχης. Ὑπὸ τοῦ Πολυβίου (XV, 5) καλεῖται ἐσφαλμένως ἴσως *Μάργαρον*. Σήμερον καλεῖται *Σίδι-Γιοῦσεφ* παρὰ τὸ Κάσρ-Τζαβέρ, κατὰ τὰ ΒΔ. τῆς Τύνιδος, ὅπου σῴζονται τὰ ἐρείπια αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

Digitized by Google

Ναραγιόφκα (Narajowka) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ρωσίας, ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Δνειστέρου, συμβάλλων μετ' αὐτοῦ παρὰ τὸ Χάλιτς. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον συνήφθησαν παρ' αὐτὸν τέσσαρες μάχαι, καθ' ἃς ρωσικὰ στρατεύματα προσέβαλον ἄνευ οὐσιώδους ἀποτελέσματος δυνάμεις τῆς γερμανικῆς νοτίας στρατιᾶς. Π. Ν. Π.

Ναραγυάνα (Nârâyaua) *[Ἰνδ. Μυθολ.]*. Λέξις σανσκριτική, δηλοῦσα τὸν ἐν τῷ ὕδατι κινούμενον. Οὕτως ἐκαλεῖτο ἀρχικῶς ὁ Βράχμας, ὡς δημιουργός, διότι ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐξωτερικεύθη κατὰ πρῶτον ἐντὸς τῶν ὑδάτων τοῦ ὠκεανοῦ. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδόθη βραδύτερον εἰς τὸν Βισνοῦ. Α. Δ.

Νάρακα (Naraka) *[Ἰνδ. Μυθολ.]*. —1) Ὄνομα τοῦ Ἅδου τῶν Ἰνδῶν, βραχμάνων καὶ βουδιστῶν. —2) Ἐπώνυμον τοῦ δαίμονος Ἀσούρα, φονευθέντος ὑπὸ τοῦ Κρίσνα. —3) Ὄνομα μυθικοῦ τινος βασιλέως τῶν Ἰνδιῶν, γνωστοῦ διὰ τὴν μαγικὴν δύναμιν καὶ τὰ φρικαλέα ἐγκλήματά του. Α. Δ.

Ναράκιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἓν τῶν στομίων τοῦ Δανουβίου, ὃν τὸ νοτιώτατον τῆς νοτίας διακλαδώσεως τοῦ δέλτα του (*Πτολ.* Γ, ι, 5, Nobbe). Εἰς ἄλλους κώδικας ἀναφέρεται ὡς *Ναριάκιον*· παρὰ Λατίνοις Naracu, ὅπως καὶ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς Περίπλοις τοῦ Εὐξείνου ὡς *Νάρακος* καὶ *Ἄρακος*, ἣν δευτέραν ὀνομασίαν Ἀπολλώνιος ὁ Ρόδιος (4, 312) ἀναφέρει ὡς *Ἄρηκος*. Κατὰ τὸν Müller ταυτίζεται τὸ Ναράκιον στόμα πρὸς τὸ τοῦ *Σουλινᾶ* σύγχρονον, ὅπερ ὅμως εἶναι τὸ μεσαῖον (Black Sea pilot, 1908, σελ. 156) τῶν στομίων τοῦ δέλτα τοῦ Δουνάβεως. Σ. Ε. Λ.

Νὰρ-Ἀμποῦ-Ἀλῆ *[Γεωγρ.]*. Ὁ μείζων τῶν ποταμῶν τῆς Συρίας, πηγάζων ἀπὸ τῶν Κέδρων τοῦ Λιβάνου (ὑψόμ. 2.045 μ.) καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ἐλ-Μίνα τῆς Τριπόλεως (πλάτ. 34°27′ Β., μῆκ. 35° 49′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2633: Markhab to Kas-en-Nakura). Σ. Ε. Λ.

Ναραμσίν. Βασιλεὺς τῆς ἐν Χαλδαίᾳ Ἀγαδέ, υἱὸς Σαργίνα Α′. Ἐβασίλευσε μεταξὺ 2768 καὶ 2712 π. Χ., ἐπεκτείνας τὸ κράτος του ἀπὸ τοῦ Περσικοῦ κόλπου μέχρι τῆς Μ. Ἀσίας. Πολλὰ μνημεῖα μαρτυροῦν τὴν δόξαν του καὶ τὴν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἀνάπτυξιν τῶν ὡραίων τεχνῶν. Εἰς Μπὶρ-Χουσέν, ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἀμπὰρ Σοῦ Β. ΒΔ. τοῦ Διαρβεκίρ, εὑρέθη θριαμβευτική του στήλη εἰς ἣν θέσιν τὴν ἔστησεν. Ἐπὶ ἄλλης δὲ στήλης, τὴν ὁποίαν ἀπήγαγεν εἰς Σοῦσα Ἐλαμίτης βασιλεύς, ἐχαράχθησαν οἱ ἀγῶνές του κατὰ τῶν ἡγεμόνων τοῦ Σιδουρὶ καὶ τοῦ Λουλουμποῦ. Ταύτην ἀνεῦρεν εἰς τὰ Σοῦσα ὁ Ἰ. Μόργκαν τῷ 1900. Ζῶν ὁ Ναραμσὶν εἶχεν ἀποθεωθῆ καὶ ἐπὶ πολλῶν κυλίνδρων, ὅπου ἀνώτεροι βαθμοῦχοι ἀφηγοῦνται διαφόρους πατριωτικὰς παραδόσεις, ὀνομάζεται «Θεὸς τοῦ Ἀγαδὲ» καὶ φορεῖ τιάραν κερασφόρον.

Ναράσιμα (Nârâsimha), ἢ ***Ναράσιμα-Βατάρα*** (Nârâsimha-vatâra) *[Ἰνδ. Μυθολ.]*. Οὕτω καλεῖται ἡ τετάρτη ἐνσάρκωσις τοῦ Βισνοῦ, γενομένη ἐπὶ τῷ τέλει θανατώσεως τοῦ Χιράνυα-Κατσίπου, βασιλέως τῶν Νταΐτυας, ὅστις κατεπίεζε καὶ ἐβασάνιζε τοὺς ἀνθρώπους. Α. Δ.

Νάρβα (Narwa, ἢ Narva) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἐσθονίας καὶ σπουδαῖος ποτάμιος λιμὴν αὐτῆς, κειμένη ἐν τῷ νομῷ Βορού, ἐγγὺς τῶν ρωσικῶν συνόρων. Εἶναι κτισμένη ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Ναρόβα, 12 χλμ. πρὸ τῆς εἰς τὸν Φιννικὸν κόλπον ἐκβολῆς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μεγάλης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Λένινγκραντ-Ρεβάλ. Ἔχει παλαιὰ ἀνάκτορα, ὡραῖον δημαρχεῖον, ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον, σχολὰς κλ., σῴζεται δ' ἐν αὐτῇ καὶ ἡ οἰκία, ἔνθα διέμεινεν ὁ Μέγας Πέτρος. Εἰσάγει βάμβακα, δημητριακά, ἅλας, γαιάνθρακας, ἐξάγει δὲ ὑφάσματα, ξυλείαν, οἰνοπνευματώδη κλπ. Κάτ. (1922) 26.150.

— *[Ἱστορ.]* Ἡ *Νάρβα* ἱδρύθη πιθανῶς ὑπὸ τῶν Δανῶν κατὰ τὸν ΙΓ′ αἰῶνα, ἐπὶ μακρὸν δὲ χρόνον, χάρις εἰς τὴν εὐνοϊκὴν ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως θέσιν της, ἀπετέλεσε τὸ μῆλον τῆς ἔριδος μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Βαλτικῆς (Δανῶν, Σουηδῶν καὶ Ρώσων). Παρ' αὐτὴν συνήφθη τὴν 2 Δεκεμβρίου 1700 μεγάλη φερώνυμος μάχη, καθ' ἣν ὁ Κάρολος ΙΒ′ τῆς Σουηδίας ἐνίκησε τοὺς Ρώσους τοῦ Μεγάλου Πέτρου. Τῷ 1704 ἀνακατελήφθη ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Πέτρου, ὅστις ὠχύρωσεν ἰσχυρῶς αὐτήν, ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως ὅμως τοῦ λιμένος τῆς Κρονστάνδης ἡ Νάρβα ἔχασε τὴν στρατηγικὴν σπουδαιότητά της, τῷ δὲ 1864 τὰ ὀχυρὰ αὐτῆς κατηδαφίσθησαν. Χ. Δ.

Ναρβάδας (Narbadas) *[Γεωγρ.]*. Ἀγγλικὴ ἐπαρχία τῶν Κεντρικῶν Ἰνδιῶν, ὁριζομένη ΝΔ. ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας Καντές, ΒΔ. ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας Μάλβα, ΒΑ. ὑπὸ τῆς περιφερείας Τζαμπαλμπούρ, Ν. ὑπὸ τοῦ Νελμπούρ καὶ Μπεράλ. Διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ. Διαιρεῖται εἰς πέντε περιφερείας καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Χοχαγκαμπάντ. Κάτοικοι 1.779.869. Π. Γ. Λ.

Ναρβαὲθ (Narvaez), ***Ραμὸν-Μαρία, δοὺξ τῆς Βαλεντίας***. Ἱσπανὸς πολιτικὸς καὶ στρατηγὸς (1800—1868). Ἐπολέμησε τῷ 1893 ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μίνα κατὰ τῶν Γάλλων καὶ τῷ 1834 κατὰ τῶν καρλιστῶν, διακριθεὶς διὰ τὴν γενναιότητά του. Τῷ 1838 ὁ Ἐσπαρτέρο ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν διοίκησιν μεραρχίας, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας κατήγαγε περιφανῆ νίκην κατὰ τῶν καρλιστῶν ὑπὸ τὸν Γκόμεθ ἐν Μαχαθέϊτε. Κατόπιν διωρίσθη γενικὸς διοικητὴς τῆς Παλαιᾶς Καστίλλης. Ἀποκτήσας μεγάλην δημοτικότητα, ἐγένετο βραδύτερον ὁ ἀντίζηλος καὶ ἀντίπαλος τοῦ Ἐσπαρτέρο καὶ ηὐνόησε τὴν ἐπανάστασιν τῆς Σεβίλλης ἐναντίον αὐτοῦ τῷ 1840. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης κατέφυγεν εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου μετ' ὀλίγον τὸν ἠκολούθησε καὶ ἡ βασίλισσα Μαρία Χριστίνα. Μετὰ δύο ἔτη, ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἱσπανίαν, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὀπαδῶν τῆς βασιλίσσης Χριστίνης, ἀνέτρεψε τὸν Ἐσπαρτέρο καὶ ὠνομάσθη τῷ 1844 πρωθυπουργὸς καὶ δοὺξ τῆς Βαλεντίας. Καίτοι ὡς ἐπαναστάτης, εἶχεν ἐπιδείξει φιλελευθέρας ἰδέας, ὅταν ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἀρχὴν ἐφάνη αὐστηρότατος· περιέστειλε τὰς λαϊκὰς ἐλευθερίας καὶ κατέστειλε μετὰ σκληρότητος τὰς ἐκραγείσας ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του στάσεις. Τῷ 1846 ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ. Βραδύτερον διωρίσθη πρεσβευτὴς ἐν Παρισίοις, πρωθυπουργὸς διὰ δευτέραν φορὰν τῷ 1847 καὶ διὰ τρίτην τῷ 1849—1850, πρεσβευτὴς ἐν Βιέννῃ καὶ Παρισίοις καὶ πάλιν πρωθυπουργὸς ἀπὸ τοῦ 1856—1857, 1864—1865 καὶ ἀπὸ τοῦ 1866 μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἕνεκα τῆς ἀχαλινώτου ἀντιδραστικῆς πολιτικῆς του συνέβαλε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐπιτάχυνσιν τῆς πτώσεως τῆς βασιλίσσης Ἰσαβέλλας. Μ. Δ. Β.

Ναρβακὰν (Narvacan) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς νήσου Κουσὸν τῶν Φιλιππίνων. Κάτ. 19.425.

Νάρβασοι (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς ΒΔ. Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας ἐν Γαλικίᾳ, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. ΙΙ, 6, 48) καὶ κατοικῶν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουρίου ποταμοῦ, παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Λουσιτανίας. Πρωτεύουσα αὐτῶν ἦτο ἡ *Φόρος Ναρβασῶν* (Forum Narbasorum). Α.Θ.Σ.

Νάρβικ (Narvik) *[Ἱστορ.]*. Πόλις τῆς Νορβηγίας εἰς τὸ διαμέρισμα τοῦ Νόρντλαντ, ἱδρυθεῖσα τῷ 1902. Κάτ. (1926) 7.571. Κεῖται εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ὀφοτφιορδ, εἶναι τέρμα τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τοῦ Ὄφοτ καὶ ἔχει σπουδαιότατον λιμένα, δι' οὗ ἐξάγονται μεγάλαι ποσότητες μεταλλευμάτων τῆς Σουηδίας. Π. Ν. Π.

Ναρβόννη, ἢ ***Ναρμπὸν*** (Narbonne) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα ἐπαρχίας ἐν τῷ νομῷ Ὤντ, κειμένη 5 χλμ. ἀπὸ τῆς παραλίας τῆς Μεσογείου ἐπὶ μικρᾶς διώρυγος, παραφυάδος τοῦ ποταμοῦ Ἔζντ καὶ ἀπέχουσα 55 χλμ. πρὸς Α. τοῦ Καρκασσόν, μεθ' οὗ συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Ἔχει ἐργαστάσια πορσελλάνης, θείου, οἰνολογικῶν εἰδῶν κλπ., ἀποτελεῖ δὲ κέντρον πλουσίας εἰς ἐκλεκτοὺς οἴνους καὶ μέλι περιοχῆς. Κάτ. (1926) 29.841.

—*[Ἱστορ.]* Ἡ *Ναρβόννη* εἶναι μία τῶν ἀρχαιοτάτων πόλεων τῆς Γαλλίας, ὑφισταμένη ἀπὸ τῶν πρὸ τῆς ρωμαϊκῆς κατακτήσεως χρόνων, ὁπότε ἦτο πρωτεύουσα τῶν Τεκτοσάγων Οὐόλκων καὶ ἐκαλεῖτο Narbo (*Ναρβών*). Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ἦτο πρωτεύουσα τῆς ἐξ αὐτῆς κληθείσης *Ναρβωνίτιδος Γαλατίας*, ἐκαλεῖτο δὲ Narbo Martius. Ἂν καὶ μεγάλως ὑπέφερε κατὰ τὰς βαρβαρικὰς ἐπιδρομάς, ἰδίως ἐκ μέρους τῶν Βησιγότθων καὶ τῶν Σαρακηνῶν, ἐξηκολούθησε νὰ ἀκμάζῃ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ μεσαίωνος. Ἦτο ἕδρα ἀρχιεπισκοπῆς, ὑποβιβασθείσης τῷ 1790 εἰς ἐπισκοπήν, ἡ δ' ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία της ἀριθμεῖ 30 τοπικὰς συνόδους. Χ. Δ.

Νάρβων *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. *Ἄταξ*.

Ναρβὼν *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ναρβωνικῆς Γαλατίας, μητρόπολις τῶν Οὐόλκων Τεκτοσάγων, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἄτακος ἢ Νάρβωνος (νῦν Aude), οὐ μακρὰν τῆς παραλίας. Γνωστὴ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ Ε′ ἤδη π. Χ. αἰῶνος, ἐγένετο ἐπὶ τῆς ρωμαϊκῆς κατακτήσεως πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, ὁπότε διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ ὑπάτου Κουΐντου Μαρτίου ἐγκαταστάσεως ρωμαϊκῆς ἀποικίας, μετωνομάσθη τῷ 118 π. Χ. Narbo Martius. Ὁ Καῖσαρ ἀργότερον, ἐπὶ τῆς δικτατορίας του, ἐγκατέστησεν ἀπομάχους τῆς δεκάτης λεγεῶνος, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα Narbo Documanorum. Κειμένη ἐπὶ τῆς ἐξόδου τῶν ἀπὸ τῆς ΝΔ. Γαλατίας καὶ τῆς Ἱσπανίας ὁδῶν, ἦτο σπουδαιότατον ἐμπορικὸν κέντρον καὶ ἀντίπαλος τῆς Μασσαλίας. Εἶναι ἡ σύγχρονος *Ναρβόννη* (Narbonne). Α. Θ. Σ.

Ναρβωνησία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς ΝΑ. Γαλλίας, κειμένη μεταξὺ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, τῶν Ἄλπεων, τῆς Λημμένης λίμνης (νῦν Λεμάν), τοῦ μέσου ροῦ τοῦ Ροδανοῦ, τῶν Κεμμένων ὀρέων (νῦν Cévennes), τοῦ ποταμοῦ Τάρνου καὶ μιᾶς νοητῆς γραμμῆς ἀπὸ τοῦ μέσου ροῦ τοῦ Γαρούνα μέχρι τῶν Πυρηναίων, ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τοὺς σημερινοὺς νομοὺς Languedoc καὶ Provence. Εἰς ταύτην ἀνῆκον ἐπίσης αἱ παρὰ τὴν παραλίαν αὐτῆς μικραὶ νῆσοι: *Ἀγάθη* (νῦν *Ἄγδη*), ἡ *Βλασκών*, αἱ *Στοιχάδες νῆσοι*, καὶ ἡ *Ληρώνη* (νῦν Lerins). Ἦτο πλουσιωτάτη χώρα εἰς ἔλαιον, οἶνον, σῖτον, ἄργυρον καὶ σίδηρον καὶ ἐξυπηρετεῖτο διὰ λαμπρῶν λιμένων. Ἐπίσης εἶχε καλὴν καὶ εὔκολον συγκοινωνίαν διὰ τοῦ Ροδανοῦ καὶ τοῦ Γαρούνα μετὰ τῆς λοιπῆς Γαλλίας, διὰ δὲ τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ὁδῶν εὑρίσκετο εἰς ἐμπορικὰς σχέσεις μετὰ τῆς Ἰταλίας καὶ Ἱσπανίας.

Οἱ Ρωμαῖοι διὰ πρώτην φορὰν εἰσέδυσαν ἐν αὐτῇ τῷ 154 π. Χ., προσκληθέντες ὑπὸ τῶν Μασσαλιωτῶν κατὰ τῶν Λιγουρίων. Ἐγκατασταθέντες ἐκεῖ τῷ 125 π.Χ., ἵδρυσαν ἀποικίαν, τὴν *Ναρβῶνα* (Narbo Martius), τὴν ὁποίαν ἀνέδειξαν πρωτεύουσαν τῆς χώρας, ἥτις ἀπετέλεσε μίαν τῶν τεσσάρων ρωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν τῆς Κελτογαλατίας.

Ἐπισημότεραι πόλεις αὐτῆς ἦσαν ἡ *Μασσαλία*, ἡ *Τολῶσσα*, ἡ *Νέμαυσος* (νῦν Nîmes), ἡ *Ἀρελάτη* (νῦν Arles) καὶ ἄλλαι. Α. Θ. Σ.

Ναρβωνικὴ *Γαλλία* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μία τῶν τεσσάρων ἐπαρχιῶν τῆς Κελτογαλατίας, κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων διοικητικὴν διαίρεσιν τῆς χώρας (βλ. *Ναρβωνησία*). Α. Θ. Σ.

ναργιλὲς (ὁ), ἢ *ναργελές*· συσκευὴ διὰ τῆς ὁποίας καπνίζεται καπνὸς εἰς φύλλα (τουμπεκί).

— *[Ἐγκυκλοπ.]* Ὁ *ναργιλὲς* εἶναι ἀσιατικῆς προελεύσεως, ὀνομαζόμενος περσιστὶ *ναργκιοὺλ*=ἰνδοκάρυον, διότι διὰ τὴν κατασκευήν του ἐχρησιμοποιεῖτο ἀρχικῶς ὁ φλοιὸς τοῦ καρποῦ τούτου, ὡς χρησιμοποιεῖται καὶ σήμερον ἀκόμη ἀπὸ τοὺς χασισοπότας διὰ τὸ κάπνισμα τοῦ χασίς. Βραδύτερον τὸ ἰνδοκάρυον ἀντικατεστάθη δι' ὑαλίνης σφαιρικῆς φιάλης πληρουμένης κατὰ τὸ ἥμισυ δι' ὕδατος. Διὰ τοῦ στομίου αὐτῆς, κλειομένου ἀεροστεγῶς, διέρχονται δύο σωλῆνες: ὁ εἷς ἐκ τούτων, κατακόρυφος, ἀναχωρῶν ἀπὸ τοῦ πυθμένος τῆς φιάλης καταλήγει εἰς τὸν «λουλᾶν», μικρὸν πήλινον σκεῦος μὲ διάτρητον πυθμένα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τίθεται τὸ τουμπεκί· ὁ ἄλλος πλάγιος σωλὴν δὲν εἰσχωρεῖ εἰς τὸ ὕδωρ, προσαρμόζεται δὲ εἰς αὐτὸν τὸ «μαρκούτσι», μακρὸς εὔκαμπτος καπναγωγὸς ἐκ δέρματος, ἀπολήγων εἰς ἐπιστόμιον. Τὸ τουμπεκὶ ὑγραινόμενον καὶ συμπιεζόμενον διὰ τῆς χειρός, τοποθετεῖται ἐπὶ τοῦ λουλᾶ, ἐπ' αὐτοῦ δ' ἐπιτίθενται τεμάχια ἀνημμένων ἀνθράκων. Κατὰ τὰς πρώτας ἀναρροφήσεις τοῦ καπνοῦ ὁ ἐντὸς τῆς φιάλης ἀὴρ ἀραιοῦται, εἰσδύει δὲ εἰς αὐτὴν διὰ τοῦ κατακορύφου σωλῆνος ὁ καπνὸς ἀπὸ τὸ καιόμενον ἐπὶ τοῦ λουλᾶ τουμπεκί, καὶ διερχόμενος διὰ τοῦ ὕδατος ἀποκαθαίρεται. Ἐφεξῆς ὁ καπνιστὴς εἰς ἑκάστην ἀναρρόφησιν εἰσπνέει καπνόν, ὅστις ἀντικαθίσταται συνεχῶς, ὡς ἀνωτέρω, ἐν τῇ φιάλῃ. —Ρ.

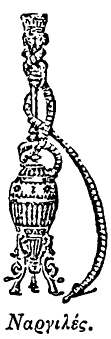

Ναργιλές.

ναργόλη (ἡ) (Nargol) *[Φαρ. Χημ.]*. Εἶναι νουκλεϊνικὸς ἄργυρος. Κόνις λευκόφαιος, εὐδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ, περιέχουσα 10% περίπου ἄργυρον. Τὰ ὑδατικὰ διαλύματα τῆς ναργόλης δὲν καθιζάνουν διὰ λευκώματος ἀλκαλίων ἢ χλωριούχου νατρίου. Ἀραιὰ διαλύματα ἀνοργάνων ὀξέων καθιζάνουν τὴν ναργόλην· Τὸ σκεύασμα ἀνεγράφη ὡς ἀντισηπτικὸν καὶ ἀντιγονορροϊκόν, ὡς καὶ ἡ πρωταργόλη. Δέον νὰ φυλάσσηται ἄπω τοῦ φωτός. Κ. Γ. Μ.

ναρδικός, —ή, —όν. Ὁ προερχόμενος ἐκ τῆς νάρδου (βαλεριανῆς). Διὰ τὰς χημικὰς ἑνώσεις καὶ παράγωγα ἀντὶ τοῦ παλαιότερον χρησιμοποιουμένου ἐπιθέτου τούτου χρησιμοποιεῖται σήμερον γενικῶς τὸ *βαλεριανικὸς* (βλ. λ.). Γ. Σ.

ναρδοειδῆ (τὰ) *[Βοτ.]*. Ὀνομασία τῶν φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *βαλεριανοειδῶν*.

ναρδόη (ἡ) (Nardoa) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἑρπετῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὀφιδίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πυθωνιδῶν*, περιλαμβάνον πύθωνας ἰθαγενεῖς τῆς Νέας Ἰρλανδίας. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ *ναρδόη, ὁ βόας* (Nardoa boa), ὅστις φθάνει εἰς μῆκος 125 ἑκατοστομέτρων καὶ ἔχει σῶμα ἀρκετὰ εὔρωστον, κυλινδρικὸν καὶ φαιόν, κοσμούμενον διὰ μελανῶν δακτυλίων. Δ. Ν. Π.

νάρδος (ὁ) *[Βοτ.]*. Παλαιὰ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *βαλεριανὴ* ἢ *βαλεριάνα*, ὡς καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς ἐξαγομένου αἰθερίου ἐλαίου.

ναρδοσμία (ἡ) (Nardosmia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀστεροειδῶν* ἢ *ἀστεριδῶν*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς, ἰθαγενεῖς τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *ναρδοσμία ἡ εὔοσμος* (Nardosmia odorata), ἥτις φθάνει εἰς ὕψος 35 περίπου ἑκατοστομέτρων καὶ ἔχει ριζώματα πολυπληθῆ, φύλλα ἀπεστρογγυλωμένα, μεγάλα, ἐλάχιστα τριχωτά, πολυοδοντωτὰ καὶ ζωηρῶς πράσινα,

Digitized by Google

Τὰ ἄνθη της εἶναι ἰώδη, κατὰ ἐπιμήκεις βότρυς διατεταγμένα, δίδουσιν ὀσμὴν παρομοίαν πρὸς τὴν τοῦ ἡλιοτροπίου καὶ ἀναφαίνονται κατὰ τὸν χειμῶνα, ἐξ οὗ ἐκλήθη κακῶς καὶ τὸ φυτὸν τοῦτο ἡλιοτρόπιον τοῦ χειμῶνος. Εἶναι ἰθαγενὲς τῆς Ἰταλίας καὶ καλλιεργεῖται πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης διὰ τὰ ἄνθη της. Δ. Ν. Π.

ναρδόσταχυς (ὁ) (Nardostachys) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ναρδοειδῶν* ἢ *βαλεριανοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς, ἰθαγενεῖς τῆς Βεγγάλης καὶ τῆς Νεπάλης. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *ναρδόσταχυς ὁ μεγανθής* (Nardostachys grandiflora), ἀρωματικὴ πόα ἀπαντῶσα εἰς τὴν Νεπάλην. Δ. Ν. Π.

Νάρδωνος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἰλλυρίδος (*Πτολεμ*. Β. ιζ, 5, Nobbe), ἐκβάλλων μεταξὺ Ὀναίου (μεταξὺ τῶν συγχρόνων Ζέλεβιτς καὶ Ἄλμισσα) καὶ Ἐπιδαύρου (ταν. Ραγοῦζα - Βέκκια). Ὁ Σκύλαξ (24) θέτων αὐτὸν ὅριον μεταξὺ τῶν Νέστων καὶ τῶν Μανιῶν καὶ ὀνομάζων αὐτὸν *Νάρωνα*, τὸν περιγράφει ὡς ἔχοντα τὸν εἴσπλουν οὐχὶ στενόν, ὡς πλωτὸν καὶ εἰς τριήρεις ἀκόμη μέχρι τοῦ «ἐμπορίου» (τοῦ νῦν Ὄπους ἢ Φορτόπους ἢ Ὄπουζεν τῆς Δαλματίας), ὡς πηγάζοντα ἀπὸ λίμνης (νῦν Οὔτοβο) καὶ ἐκβάλλοντα εἰς κόλπον, εἰς ἀπόστασιν ἡμέρας πλοῦ ἀπὸ τοῦ Ἀρίωνος (νῦν Ὄμπλα· Ombla). Κατὰ τὸν Στράβωνα (Ζ, 315 Teubner) ᾤκουν περὶ αὐτὴν αἱ φυλαὶ Δαόριζοι καὶ Ἀρδιαῖοι καὶ Πληραῖοι, ψέγει δὲ ὁ αὐτὸς τὸν Θεόπομπον (Ζ, 317), ἰσχυριζόμενον ὅτι τὸ Αἰγαῖον συνεκοινώνει ὑποχθονίως πρὸς τὸν Ἀδρίαν καὶ μὴ ἐπικαλούμενον ἄλλο ἐπιχείρημα πλὴν τοῦ ὅτι ἐν τῇ ἰλύϊ τοῦ ποταμοῦ εὑρίσκοντο ἀγγεῖα τῆς Χίου καὶ τῆς Θάσου. Εἶναι δὲ ὁ ποταμὸς ὁ σύγχρονος *Ναρέντα* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

Νάρεβ (Narew) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Πολωνίας, παραπόταμος τοῦ δυτικοῦ Μπούγκ, σχηματιζόμενος διὰ τῆς συνενώσεως τῶν ποταμῶν Νάρβα καὶ Ναρέβκα καὶ διαρρέων τὰς πόλεις Τικότσιν, ἀπὸ τῆς ὁποίας καθίσταται πλωτός, Λόμζα, Ὀστρολένκα καὶ Πουλτούσκ. Συμβάλλει μετὰ ροῦν 424 χλμ. παρὰ τὴν πολίχνην Σερόκ, 29 χλμ. πρὸς Β. τῆς Βαρσοβίας. Κυριώτερος παραπόταμός του εἶναι ὁ δεξιὸς *Μπόμπρα* ἢ *Μπιέμπρτς*, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἄρχεται ἡ μέχρι τοῦ Νιέμεν φθάνουσα διῶρυξ τοῦ Αὐγούστου. Χ. Δ

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Ἡ κοιλὰς τοῦ ποταμοῦ *Νάρεβ*, καθ' ὃ εὑρισκομένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Βιστούλα, εἶναι φυσικὸν ν' ἀποτελῇ πεδίον μάχης κατὰ πάσας τὰς ἐπιχειρήσεις τὰς διεξαγομένας ἐπὶ τῶν θεάτρων πολέμου Ἀνατολικῆς Πρωσσίας—Πολωνίας. Κατὰ τὴν εἰς Πολωνίαν ἐκστρατείαν τοῦ Ναπολέοντος, τὸ τέλος τοῦ 1806, ἐνῷ οἱ ὑπὸ τὸν Μπένιγκσεν Ρῶσοι ἐσκόπουν ἐν ἀρχῇ ν' ἀμυνθῶσι τῆς γραμμῆς τοῦ Βιστούλα, ἅμα ὡς ἤρχισαν προελαύνουσαι πρὸς τὸν ποταμὸν τοῦτον αἱ ναπολεόντειοι φάλαγγες, ἐγκατέλειψαν τὴν γραμμὴν ταύτην καὶ ὑπεχώρησαν πρὸς ἀνατολάς, τάξαντες τὰς προφυλακάς των ἐπὶ τῆς γραμμῆς τοῦ κάτω Νάρεβ. Ἀλλά, κατὰ τὴν γαλλικὴν προέλασιν, τὸ 3ον σῶμα τοῦ Νέϋ διετάχθη νὰ ζεύξῃ τὸν Νάρεβ, ἵνα ἐν καιρῷ προσπεράσῃ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ ὄχθης, τοῦθ' ὅπερ συνετελέσθη τὴν 20ὴν Δεκεμβρίου, καὶ τότε ὡς ἀποτέλεσμα ἐπῆλθεν ἡ πρὸς τὴν Πουλτοὺσκ ὑποχώρησις ὁλοκλήρου τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ τῶν Ρώσων, χωρὶς ὅμως νὰ ἐπιτευχθῇ τὸ ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος σχεδιασθέν, δηλαδὴ ἡ ἀποκοπὴ τῶν γραμμῶν ὑποχωρήσεως τῶν Ρώσων.

Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, διαρκούσης τῆς 4ης μάχης τῆς Βαρσοβίας (20—28 Φεβρουαρίου 1915), ἐπεζητήθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν προέλασις διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ κάτω Νάρεβ πρὸς κατάληψιν τῆς Βαρσοβίας. Ἡ προέλασις αὕτη, μὴ ἀποβᾶσα εὐνοϊκὴ διὰ τοὺς Γερμανούς, δὲν ἀπέληξε καὶ εἰς τὴν κατάληψιν τῆς Βαρσοβίας. Ν. Θ. Κ.

Νὰρ-ἐλ-Κέλμπ *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Συρίας (πλάτ. 33°57′ ½ Β., μῆκ. 30°35′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2633: Markhab to Ras-en-Nakura), ἐκβάλλων 9 μίλ. ΒΑ. τοῦ φάρου τῆς Βηρυττοῦ. Παρὰ τὰς ὄχθας του ἀρχαῖα λείψανα ἀσσυριακὰ τῆς ΙΔ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος καὶ ρωμαϊκά, ὡς καὶ ἐπιγραφαὶ ἀκιδογραφημέναι εἰς τοὺς παρ' αὐτὰς βράχους. Κινεῖ πλείστους ὑδρομύλους. Πρὸ τῶν ἐκβολῶν του θερινὸν ἀγκυροβόλιον. Εἶναι ὁ *Λύκος* (βλ. λ.) τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

Νὰρ-ἐλ-Κεμπὶρ *[Γεωγρ.]*. Ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ποταμῶν τῆς Συρίας, πηγάζων ἐκ τοῦ Λιβάνου καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν κόλπον τῆς Τριπόλεως (εἰς πλάτ. 34°38′ ½ Β., μῆκ. 35°58′ ½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2632, 2633: Markhab to Ras-en Nakura), 14 μίλλια νοτίως τῆς νήσου Ρουὰδ (βλ. λ. *Ἄραδος*). Εἶναι ὁ *Ἐλεύθερος* (*Πτολ*. Ε, ιε, 4, Nobbe) τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

Ναρέντα (Narenta) *[Γεωγρ.]*. Εἷς τῶν μεγίστων τῆς Δαλματίας ποταμῶν, πλωτός, ὁ *Νάρδωνος* ἢ *Νάρων* τῶν ἀρχαίων, ὁ *Νερέτβα* τῶν Σλαυόνων. Πηγάζων ἐκ τοῦ ὀροπεδίου Ντουμὸχ - Πλάνινα καὶ δεχόμενος τὴν συμβολὴν τοῦ Νερετβίτσα καὶ ἄλλων παραποτάμων, πηγαζόντων ἀπὸ τῶν μεταξὺ τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης ὑψιπέδων, εἰσρέει εἰς τὴν Δαλματίαν παρὰ τὸ χωρίον Μετκοβίκ, 11 μίλλια ἔνδον τοῦ στομίου του (πλάτ. 43°01′ Β., μῆκ. 17°27′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1713: Curzola to Cattaro καὶ 1582: Narenta river). Κάτω δὲ τοῦ χωρίου τούτου, συνδεομένου σιδηροδρομικῶς πρὸς τὸ Μοστάρ, τὴν ποτὲ τῆς Ἑρζεγοβίνης πρωτεύουσαν, διαρρέει ἑλώδεις ἐκτάσεις καὶ ἐκβάλλει διὰ μέσου κρηπιδωμάτων καὶ μώλων πλαισιούντων τὰς ὄχθας του ἐν τῷ κόλπῳ Ναρέντα, 2 μίλλια νοτίως τοῦ λιμένος Τολέρο, κατέναντι τῆς χερσονήσου τοῦ Σαμπιοντσέλλο, τοῦ ὁλικοῦ μήκους τοῦ ροῦ του ὑπερβαίνοντος κατά τι τὰ 230 χιλιόμετρα. Κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα οἱ Σλαῦοι τῆς περὶ τὸν ποταμὸν χώρας ἵδρυσαν εἰς αὐτὴν δουκᾶτον ὑπὸ ἴδιον καὶ ἀνεξάρτητον ἡγεμόνα κυβερνώμενον, μὲ πρωτεύουσαν τὴν πόλιν *Ναρῶνα* (βλ. λ.) ἐγείραντες καὶ ἰσχυρὸν φρούριον (Ὄπους, Φορτόπους ἢ Ὄπουζεν λεγόμενον), 6 μίλλια ἔνδον τῶν ἐκβολῶν του, ὅπερ ἐπροστάτευε τὰ ἀναπλέοντα τὸν ποταμὸν πλοῖα. Νῦν ἡ περὶ τὸν ποταμὸν χώρα, λόγῳ τοῦ νοσηροῦ της, εἶναι ἀραιότατα κατῳκημένη· ἀλλὰ τὰ θαυμάσια κατὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ λιμενικὰ ἔργα κατέστησαν αὐτὸν ἄριστον μέσον ἐμπορικῆς ἐπικοινωνίας πρὸς τὴν ἐνδοχώραν (Medit. Pilot, ἔκδ. 1908, τόμ. III, σελ. 209). Σ. Ε. Λ.

—**Ναρέντα διέκπλους** (Narenta channel) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Εἷς τῶν ἐπισημοτέρων ἀδριατικῶν διέκπλων, ἀποτελῶν συνέχισιν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ διέκπλου τῆς Κούρτζολα καὶ ὁριζόμενος Α. μὲν ὑπὸ τῆς νήσου Λεσσίνα, Β. ὑπὸ τῆς Δαλματικῆς ἀκτῆς καὶ Ν. ὑπὸ τῆς χερσονήσου τοῦ Σαμπιοντσέλλο. Εἶναι φερώνυμος τοῦ ἐν αὐτῷ ἐκβάλλοντος μείζονος τῆς Δαλματίας ποταμοῦ, οὗτινος μάλιστα ὁ ροῦς, ὅταν ἔχῃ ἰδίως ἐνισχυθῇ ὑπὸ βροχῶν, γεννᾷ ρεῦμα φερόμενον ἐξ ἀνατολῶν τοῦ διέκπλου, ὅπου ἡ ἐκβολὴ πρὸς δυσμάς. Σ. Ε. Λ.

Νάρες *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Θεσσαλονίκης χωρίου Νέα *Φιλαδέλφεια* (βλ. λ.).

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Τὸ *Νάρες* κατέστη πασίγνωστον ἀπὸ τῶν Βαλκανικῶν πολέμων καὶ ἐντεῦθεν, καθ' ὅσον κατὰ μὲν τὸν Μάϊον 1913 δι' αὐτοῦ διήρχετο ἡ καθορισθεῖσα γραμμὴ διαχωρίσεως μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων, κατὰ δὲ τὸ 1915 δι' αὐτοῦ διήρχετο ἡ 2α γραμμὴ ἀμύνης τῆς ὀχυρᾶς περιοχῆς (περικεχαρακωμένου στρατοπέδου) τῆς Θεσσαλονίκης. Ν. Θ. Κ.

Ναρθάκιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς ΝΑ. Θεσσαλίας, ἐκτεινόμενον πρὸς Ν. τῆς Φαρσάλου, μεθ' ὁμωνύμου πόλεως ἐπὶ τῶν προπόδων αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν ὁ Πτολεμαῖος (Γεωγρ. III, 12, 43) καὶ ὁ Στράβων (IX, 434) ἀναφέρουσιν ὡς κειμένην ἐν Φθιώτιδι. Τῆς πόλεως μνεία γίνεται κατὰ τοὺς μεταξὺ τοῦ Ἀγησιλάου καὶ Θεσσαλῶν πολέμους, τοὺς ὁποίους ἐξήγειρον κατ' αὐτοῦ οἱ Θηβαῖοι τῷ 394 π. Χ. (*Ξενοφ*. IV, 3, 8, 9, *Πλουτάρχ*. Ἀγησ. XVI). Τὸ δὲ ὄρος, ἐξικνούμενον εἰς ὕψος 1.150 μέτρων, καλεῖται σήμερον *Κασιδιάρης*. Α. Θ. Σ.

ναρθηκία (ἡ) (Narthecia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *λειριοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς καὶ ἑλοχαρεῖς, ἰθαγενεῖς τῶν βορείων χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ *ναρθηκία ἡ ὀστεοκόπος* (Narthecia ossifragum), ἥτις ἀπαντᾷ εἰς τὴν βόρειον Εὐρώπην. Ὠνομάσθη οὕτω, διότι ἐξελαμβάνετο ἄλλοτε ὡς προκαλοῦσα θλάσιν τῶν ὀστῶν τῶν κτηνῶν, ἅτινα ἔτρωγον ταύτην. Δ. Ν. Π.

ναρθηκίνη (ἡ) (Narthecin) *[Φαρμακογν.]*. Σῶμα ἀποχωρισθὲν ἐκ τοῦ φυτοῦ Narthecium ossifragum. Ἀποτελεῖ λευκὴν εὔθρυπτον κρυσταλλικὴν μᾶζαν, ἰσχυρῶς στυφῆς γεύσεως καὶ ὀξίνου ἀντιδράσεως, διαλύεται ὀλίγον εἰς τὸ ὕδωρ καὶ εὐκόλως εἰς τὴν ἀλκοόλην καὶ τὰ διαλύματα τῶν ἀλκαλίων. Κ. Γ. Μ.

Ναρθηκίς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Νησὶς ἐν τῷ στενῷ τῆς Μυκάλης καὶ δὴ κατὰ τὸν «ἑπταστάδιον αὐτοῦ πορθμόν», κατέναντι τοῦ ἀκρωτηρίου Ποσείδιον (*Στράβ*. ΙΔ, 637). Εἶναι ἡ σύγχρονος νησὶς *Παναγία* (πλάτ. 37°42′ 40″ Β., μῆκ. 27°02′ 20″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1530: Strait of Samos) ἐν τῷ νοτίῳ στομίῳ τοῦ Ντὰρ-Μπογάζ. Σ. Ε. Λ.

ναρθηκισμὸς (ὁ)· ἡ διὰ νάρθηκος περίδεσις καὶ ἀκινητοποίησις κατεαγότος τινὸς ἢ πάσχοντος μέλους.

— *[Ἐγκυκλ.]* Ἡ τοποθέτησις τοῦ νάρθηκος πρὸς ἀκινητοποίησιν τοῦ πάσχοντος μέλους γίνεται μετὰ προηγουμένην κάλυψιν διὰ βάμβακος τοῦ τε κατεαγότος μέλους καὶ τοῦ νάρθηκος. Λαμβάνεται ὅμως φροντίς, ὅπως τὰ μᾶλλον προέχοντα ὀστεϊνα σημεῖα μέλους τινὸς (ὠλέκρανον πτέρνα, σφυρὰ κλπ.) προφυλαχθῶσι διὰ παχυτέρας στιβάδος βάμβακος, πρὸς ἀποφυγὴν ἐξελκώσεώς των ἢ καὶ πόνων ἐκ τῆς πιέσεως τοῦ νάρθηκος ἐπ' αὐτῶν. Ἐπίσης δέον νὰ ληφθῇ πρόνοια, ὥστε ὁ νάρθηξ νὰ ἐφαρμόζῃ μὲν καλῶς ἐπὶ τοῦ μέλους, ὅπερ ἀκινητοποιεῖ, νὰ μὴ συμπιέζῃ ὅμως τοῦτο, διότι καὶ ἡ κυκλοφορία τοῦ μέλους δύναται νὰ διαταραχθῇ καὶ πόνοι νὰ προκληθῶσιν, ἀκόμη δὲ καὶ γάγγραινα τοῦ μέλους νὰ ἐπέλθῃ, ἐὰν ἡ ἐν λόγῳ ἐπιβλαβὴς συμπίεσις τοῦ νάρθηκος παραταθῇ ἐπὶ πολύ. Α. Κ.

ναρθηκοφόρος (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Ἐπίκλησις παρ' ἀρχαίοις τῶν βακχιακῶν θεοτήτων (Μαινάδων, Σατύρων) καὶ αὐτοῦ τοῦ Διονύσου, τοῦ ὁποίου ἱερὸν σύμβολον ἐθεωρεῖτο ὁ νάρθηξ. Π. Ν. Π.

—**ναρθηκοφόροι** (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Παιδιὰ στρατιωτικὴ παρὰ Πέρσαις, καθ' ἣν δύο τμήματα ἐμάχοντο ψευδῶς πρὸς ἄλληλα. Ἐξ αὐτῶν τὸ ἓν ἐχρησιμοποίει ὡς ὅπλον τὸν λίθον, τὸ δ' ἕτερον παχέα ραβδία ἐκ νάρθηκος, δι' ὧν ἀπεμάκρυνε τοὺς ριπτομένους βώλους καὶ ἐκτύπα τοὺς ἐκ τῶν ἀντιθέτων κύπτοντας νὰ λάβουν λίθους. Διεδόθη τάχιστα ἐν τῷ στρατεύματι, κατέστη δὲ ἐπικίνδυνον διὰ τὰ προξενούμενα τραύματα (*Ξενοφ*. Κύρ. Παιδ. Β' γ' 18—20). Π. Ν. Π.

νάρθηξ, —*κος* (ὁ)· εἶδος φυτοῦ, τοῦ ὁποίου ὁ καυλὸς ἔχει παχεῖαν ἐντεριώνην (βλ. κατ.)· ‖ ἡ κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς ἐκκλησίας στοά, ὁ πρόναος· ὁ ἐκ καλάμων ἢ ξυλαρίων ἢ σύρματος σκελετός, δι' οὗ οἱ ἰατροὶ περιβάλλουν τὸ παθὸν θλάσιν ὀστοῦν.

—*[Λειτουργ.]* *Νάρθηξ* ἢ *πρόναος* καλεῖται τὸ παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ναοῦ τμῆμα αὐτοῦ, ὁπόθεν ἄλλοτε παρηκολούθουν τὴν λεγομένην λειτουργίαν τῶν κατηχουμένων οἱ κατηχούμενοι καὶ οἱ ὑπὸ ἐπιτίμια διατελοῦντες. Ἡ λέξις χρησιμοποιεῖται εἰς δήλωσιν ἄλλοτε μὲν χώρου περιλαμβανομένου ἐντὸς τοῦ ὅλου ναοῦ *(ἐσωνάρθηξ)*, ἄλλοτε δὲ χώρου συνεχομένου μὲν πρὸς τὸν ναόν, ἀλλ' ἔξω αὐτοῦ *(ἐξωνάρθηξ)*. Κατὰ Γρηγόριον τὸν Θαυματουργὸν (Ἐπιστολή, κανον. 11) οἱ εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀκροωμένων ὑπάρχοντες πιστοὶ εὑρίσκοντο «ἔνδοθι τῆς πύλης ἐν τῷ νάρθηκι», ἤτοι ἐν τμήματι τοῦ ναοῦ ἐνδοτέρῳ τῆς ἐξωτερικῆς πύλης. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ὁ νάρθηξ ἐπεκοινώνει πρὸς τὰ ἔξω μὲν διὰ τῶν λεγομένων «μεγάλων πυλῶν», πρὸς τὸν κυρίως δὲ ναὸν διὰ τριῶν πυλῶν, ἐξ ὧν ἡ κεντρική, εὐρυτέρα τῶν λοιπῶν, ἐκαλεῖτο «ὡραία πύλη», ὀνομασία ἥτις βραδύτερον ἐδόθη εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ ναοῦ εἰς τὸ βῆμα ἄγουσαν ἑτέραν κεντρικὴν ὡσαύτως πύλην. Ὁ ἔξω νάρθηξ ἀπετέλει στοὰν παρὰ τὰς ἐξωτερικὰς πύλας τοῦ ναοῦ, στεγαζομένην μὲν διὰ προεκτάσεως τοῦ γυναικωνίτου ἢ τῆς στέγης τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ μόνον διὰ κιόνων χωριζομένην ἀπὸ τοῦ ὑπαίθρου. Ἐνῷ δὲ ἐν τῷ κυρίως νάρθηκι παρέμενον οἱ κατηχούμενοι, οἱ ἐνεργούμενοι, οἱ ἀκροώμενοι καὶ ἐν γένει οἱ μετανοοῦντες, ἐν τῷ ἔξω νάρθηκι παρέμενον οἱ χειμαζόμενοι, οἱ διὰ βαρυτάτας παρεκτροπὰς ἀποκεχωρισμένοι ὅλως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας ὁ νάρθηξ, κεχωρισμένος τοῦ κυρίως ναοῦ διὰ καφασίων ἢ δικτυωτῶν ξυλίνων διαχωρισμάτων, ἐχρησίμευε μέχρι καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ὡς γυναικωνίτης, ἔτι δὲ ἐχρησιμοποιήθη καὶ ὡς τόπος διδασκαλίας τῶν παίδων ὑπὸ τοῦ ἱερέως εἰς τὸ μυστικὸν ἐνοριακὸν σχολεῖον, ὅπως ἄλλοτε καὶ ὡς τόπος διδασκαλίας τῶν κατηχουμένων, ὅπου δὲν ὑπῆρχον κατηχουμενεῖα εἰδικά. Π. Ν. Τ.

—*[Χριστ. Τέχνη]* Ὁ *νάρθηξ* ἀπαντᾷ τόσον εἰς τὸν παλαιὸν τύπον τοῦ χριστιανικοῦ ναοῦ, τὴν βασιλικήν, ὅσον καὶ εἰς τὸν βυζαντινοῦ ρυθμοῦ ναόν. Πολλάκις συναντῶμεν δύο νάρθηκας ἐν τῇ προσόψει ἀμφοτέρους τεταγμένους ἢ καὶ κατὰ διάφορον πλευρὰν τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος ἑκάτερον τοποθετημένους. Ἐν τῷ τυπικῷ διαγράμματι τῆς βασιλικῆς εὑρίσκομεν πρῶτον τὸ αἴθριον, εἰς ὃ εἰσήρχετό τις διὰ τοῦ προπύλου τοῦ περιβόλου, μετ' αὐτὸ δὲ τὸν νάρθηκα, τοῦ ὁποίου τὸ μῆκος μὲν ἐν ἀναλογίᾳ πρὸς τὸν ἄξονα τοῦ κυρίως ναοῦ ἦτο ἐλάχιστον, τὸ δὲ πλάτος ὅσον καὶ τὸ πλάτος τοῦ κυρίως ναοῦ. Διὰ κεντρικῆς πύλης ἢ καὶ περισσοτέρων πυλῶν εἰσήρχετό τις εἰς τὸν κυρίως ναόν. Συχνὰ αἱ μακραὶ πλευραὶ τοῦ ναοῦ ἐκάμπτοντο ἐπί τι παρὰ τὸν νάρθηκα, τὸ δὲ καταλειπόμενον κενὸν συνεπληροῦτο διὰ κιόνων. Ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῷ τελειοτάτῳ τύπῳ ναοῦ βυζαντινοῦ ρυθμοῦ, εὑρίσκομεν δύο νάρθηκας: τὸν *ἐξωνάρθηκα* καὶ τὸν *ἐσωνάρθηκα*. Ἐκ τούτων ὁ πρῶτος εἶναι ἰσομήκης πρὸς τὸ αἴθριον τοῦ ναοῦ, ὑψοῦται ὀκτὼ μέτρα ἀπὸ τοῦ ἐδάφους καὶ κατὰ πλάτος ὁμοιάζει πρὸς στενότατον διάδρομον, στεγάζεται δ' ὑπὸ ἐννέα σταυροθολίων, τὰ ὁποῖα κυρτοῦνται ἐπὶ τῶν τόξων, ἅτινα σχηματίζουν παραστάδες, ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἐσωτερικῆς πλευρᾶς τοῦ ἐξωνάρθηκος τούτου ἐκτισμέναι καὶ ἀπολήγουσαι εἰς τοὺς ἀπέναντι τοίχους. Ἀπὸ τοῦ ἐξωνάρθηκος πέντε πύλαι ὁδηγοῦν εἰς τὸν ἐσωνάρθηκα ἢ κυρίως νάρθηκα τοῦ ναοῦ, ὅστις εἶναι διπλάσιος τοῦ πρώτου κατὰ τὸ πλάτος, στεγάζεται δὲ καὶ οὗτος ὑπὸ ἐννέα σταυροθολίων, ὑποβασταζομένων ὑπὸ τεσσάρων ἕκαστον τόξων, στηριζομένων ἐπίσης ἐπὶ παραστάδων κειμένων κατὰ τὴν δυτικὴν ἐσωτερικὴν πλευρὰν τοῦ νάρθηκος τού-

Digitized by Google

του. Ἀμφότεροι οἱ νάρθηκες ἔχουσι κατὰ τὰς πλαγίας πλευρὰς δύο πύλας ἕκαστος. Ἐν Ἁγίῳ Ὄρει διεμορφώθη κατὰ τρόπον ἰδιάζοντως χαρακτηριστικὸν ὁ νάρθηξ. Τοιουτοτρόπως ὁ νάρθηξ τῆς ἀθωνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς εἶναι πάντοτε διπλοῦς καὶ διαιρεῖται εἰς τὸν ἐσωνάρθηκα ἢ λιτὴν καὶ τὸν ἐξωνάρθηκα, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν εἴσοδον τοῦ ναοῦ καὶ ἔχει στενότερον ἐπίμηκες σχῆμα, εἰς δὲ τὴν πρόσοψίν του φέρει πολλάκις στοὰς καὶ πρὸ αὐτῶν κιγκλίδας ἢ στηθαῖα διακεκοσμημένα, ἐνῷ ἡ λιτὴ εἶναι εὐρυτέρα, ἡ δὲ στέγη της κοσμεῖται ἐνίοτε κατ' ἀμφότερα τὰ ἄκρα διὰ τρούλλων· τὸ ἄνω μέρος τῆς λιτῆς πολλάκις περιβάλλεται ὑπὸ ὑπερῴου, ὅπερ χρησιμεύει ὡς βιβλιοθήκη τῆς μονῆς. Ὁ μεγαλοπρεπέστερος ἐν Ἁγίῳ Ὄρει διπλοῦς νάρθηξ εἶναι ὁ τῆς μονῆς Δοχειαρίου. Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Πρωτάτου τοῦ Ἁγίου Ὄρους εὑρίσκομεν δύο νάρθηκας, ἐξ ὧν ὁ πρὸς Δ. ἀρχαιότερος ἀμεσώτερον συνδέεται μετὰ τοῦ ναοῦ, ἐνῷ ὁ πρὸς Β. μεταγενέστερος φέρων τρεῖς εἰσόδους, φαίνεται ὡς περιττὴ προσθήκη. Ὁ διπλοῦς νάρθηξ, εἰσήχθη εἰς τὴν βυζαντινὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς. Εἰς τὰς ἀνατολικοῦ τύπου βασιλικὰς τὰ πρὸς Δ. πτερύγια τοῦ νάρθηκος ὑψοῦντο ὑπεράνω τῆς στέγης καὶ ἐσχημάτιζον δύο πύργους ἑκατέρωθεν τοῦ ναοῦ καὶ ἐπὶ τῆς κυρίας προσόψεως του, ἔφερον δὲ καὶ ὑπερῷα μετὰ τῶν διλόβων ἐκείνων παραθύρων (τῶν διὰ κιονίσκων εἰς τὸ μέσον χωριζομένων), ἅτινα ἐν Ἀνατολῇ συναντῶμεν τὸ πρῶτον. Οἱ νάρθηκες τῶν βυζαντινῶν ναῶν ἐκοσμοῦντο δι' ἀναγλύπτων ἀπεικονίσεων, ψηφιδωτῶν ἢ τοιχογραφιῶν καὶ φορητῶν εἰκόνων. Τὰ θέματα ἐφ' ὧν ἦσαν εἰργασμέναι αὗται, πολλάκις οὐδεμίαν εἶχον σχέσιν πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν διακόσμησιν τοῦ ναοῦ, ὡς ἐν Ἁγίᾳ Σοφίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔνθα μωσαϊκὸν παρίστανε τὸν αὐτοκράτορα Ἰουστινιανὸν προσπίπτοντα εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἐνθρόνου Χριστοῦ. Ὁ νάρθηξ ἀπαντᾷ ὑπὸ τὴν τυπικήν του μορφὴν καὶ ἐν τῇ Δύσει. Ι. Μ. Π.

— *[Χειρουργ.]* Ὁ *νάρθηξ* εἶναι μηχάνημα, δι' οὗ ἐπιδιώκεται ἡ συγκράτησις καὶ ἀκινητοποίησις κατεαγότος τινὸς ἢ πάσχοντος μέλους. Κατασκευάζονται δὲ οἱ νάρθηκες ἐκ χάρτου, ξύλου, μετάλλου, ἀχύρου ἢ γύψου καὶ ἔχουσι μῆκος καὶ πλάτος ἀνάλογον πρὸς τὰς διαστάσεις τοῦ πρὸς ἀκινητοποίησιν μέλους. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ σχῆμα, οἱ νάρθηκες δύνανται νὰ εἶναι ἀνάλογως τῶν ἀναγρων ὀδόντων ἢ ἐν περιπτώσει κατάγματος τῶν γνάθων πρὸς συγκράτησιν τῶν κατεαγότων τεμαχίων ἐν ἀκινησίᾳ, ὅπως ἐπέλθῃ πόρωσις τῶν ὀστῶν. Τοιοῦτοι νάρθηκες εἶναι ὁ τοῦ Kingsley, ὁ τοῦ Cunning κατασκευαζόμενοι ἐξ ὀπτοῦ κόμμεως, καὶ ἄλλοι. Ἀλλὰ καὶ ἐκ μετάλλων εὐγενῶν, ἰδίως χρυσοῦ, κατασκευάζονται τοιοῦτοι νάρθηκες, καὶ ἐξ ἁπλῆς γάζης ἐμπεποτισμένης διὰ παρισινῆς γύψου, ἀναλόγως πάντοτε τοῦ κατάγματος. Τελευταῖον, ἐπὶ ἀτελῶν καταγμάτων τῶν γνάθων, γίνεται χρῆσις λίαν ἐπιτυχῶς τῆς μεθόδου τοῦ Gilmer, δι' ἧς ἀκινητοποιοῦνται τὰ κατεαγότα μέρη τῆς γνάθου διὰ περιδέσεως διὰ σύρματος τῶν ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τοῦ κατάγματος ὀδόντων πρὸς τοὺς τῆς ἀντιστοίχου γνάθου τοιούτους. Ν. Γ. Π.

νάρθηξ (ὁ) (Ferula) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀκαδανθῶν*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς, φαρμακευτικὰς ἢ καὶ ἄλλως χρησίμους, ἰθαγενεῖς τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης. Ἐκ τῶν 50 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εὐρωπαϊκὸν εἶδος, ὅπερ θεωρεῖται καὶ ἰθαγενὲς τῆς Ἑλλάδος, εἶναι ὁ *νάρθηξ ὁ κοινὸς* (Ferula communis), κοινότατος εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην, γνωστὸς παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὰ ὀνόματα *ἄρθηκος, ἄρθηκας, ἀνάρθηκας, ἀναθρήκα* καὶ *νάρθηκος*. Εἰς τὰς θερμὰς χώρας τῆς Ἑλλάδος τὸ εἶδος τοῦτο λαμβάνει μεγάλας διαστάσεις καὶ ὁ καυλός του ἐξωτερικῶς μὲν εἶναι ξυλώδης καὶ λεῖος, ἐσωτερικῶς δὲ λευκὸς καὶ σπογγώδης. Ὁ νάρθηξ ἦτο γνωστότατος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, κατὰ τὴν μυθολογίαν δὲ ἐντὸς τοῦ στελέχους του ὁ Προμηθεὺς ἔκρυψε καὶ ἔφερεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ πῦρ, ὅπερ ἔκλεψεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Οἱ Ἕλληνες ἔτι καὶ νῦν μεταχειρίζονται τὴν ἐντεριώνην τοῦ νάρθηκος ὡς ἴσκαν. Τὸ στέλεχος τοῦ ὡρίμου νάρθηκος εἶναι λίαν ἐλαφρόν, στερεὸν καὶ παχύ. Ἐκ τῶν καυλῶν τοῦ νάρθηκος οἱ ἀρχαῖοι κατεσκεύαζον μικρὰ κιβώτια ποικίλως χρησιμοποιούμενα καὶ ἰδίᾳ πρὸς διαφύλαξιν ἀρωμάτων καὶ φαρμάκων. Τὰ κιβώτια ταῦτα ἐκαλοῦντο *ναρθήκια*. Τὰ στελέχη τοῦ νάρθηκος ἐχρησίμευον ὡς ῥάβδοι (θύρσοι) τῶν βακχευόντων· ὡσαύτως εἰς τοὺς παιδαγωγοὺς ὡς ῥάβδοι πρὸς σωφρονισμὸν τῶν παίδων. Τὰ φύλλα καὶ ὁ νωπὸς καυλὸς τοῦ νάρθηκος εἶναι τοξικά, διὸ καὶ τρωγόμενα ὑπὸ τῶν κτηνῶν ἐπιφέρουσιν εἰς αὐτὰ στομαχικὰς διαταραχάς, αἵτινες ἐνίοτε προκαλοῦσι τὸν θάνατον. Ὁ νεαρὸς βλαστὸς τοῦ φυτοῦ κατὰ τὸ ἔαρ καὶ ὁ θύσανος τῶν φύλλων του εἶναι τελείως ἀβλαβῆ ὡς κτηνοτροφικὴ τροφή, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ λαχανεύονται.

Ἐκ τῶν ἐξωτικῶν εἰδῶν ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *Νάρθηξ ὁ ἀπόζων* (Ferula foetida), ἰθαγενὴς πόα τῆς Ἀνατολῆς. *Νάρθηξ ὁ γαλβανοφόρος* (Ferula galbanifera), ἰθαγενὲς φυτὸν τῆς Περσίας. *Νάρθηξ ὁ κρομμυώδης* (Ferula alliaria), ἰθαγενές, ἐπίσης, φυτὸν τῆς Περσίας, ὅπερ χρησιμοποιεῖται ἐνιαχοῦ καὶ ἀντὶ ὀπίου. *Νάρθηξ ὁ μακρόφυλλος* (Ferula longifolia), ἰθαγενὴς πόα τῆς νοτίου Ρωσίας, ἧς ἡ ἐπιμήκης ῥίζα εἶναι ἀρωματικὴ καὶ ἐδώδιμος. *Νάρθηξ ὁ περσικὸς* (Ferula persica), ἀπαντῶν εἰς τὴν Περσίαν, ἐκ τοῦ ὁποίου λαμβάνεται εἶδος κομμεορρητίνης, ἥτις εἶναι γνωστὴ εἰς τὴν φαρμακευτικὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα *σαγαπηνὸν* (Cummiresina sayapenum). *Νάρθηξ ὁ σκορόδοσμος* (Ferula scorodosma), ἰθαγενὴς πόα τοῦ Ἀφγανιστάν, τῆς Περσίας καὶ τοῦ Τουρκεστάν, ἥτις παρέχει τὸ γνωστὸν εἰς τὴν φαρμακευτικὴν *μηδικὸν σίλφιον* (Assa foetida), ὅπερ εἶναι γαλακτῶδης ὀπὸς τοῦ φυτοῦ, ὅστις ἐνέχει καὶ ἀρκετὴν ποσότητα *σκοροδελαίου*. Ὁ ὀπὸς οὗτος λαμβάνεται ἀφοῦ τμηθῇ ὁ καυλὸς τοῦ φυτοῦ παρὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους. Εἰς τὸ ἐμπόριον φέρεται ὑπὸ μορφὴν δακρυοειδῶν κόκκων (Assa foetida in lacrymis). *Νάρθηξ ὁ τιγγιτανὸς* (Ferula tingitana), ἰθαγενὴς πόα τῆς Βορείου Ἀφρικῆς καὶ τῆς Συρίας, ὅστις ἐνιαχοῦ καλλιεργεῖται πρὸς κόσμον. Τὸ εἶδος τοῦτο κοινῶς παρ' ἡμῖν καλεῖται *κάρουμπος*. Δ. Ν. Π.

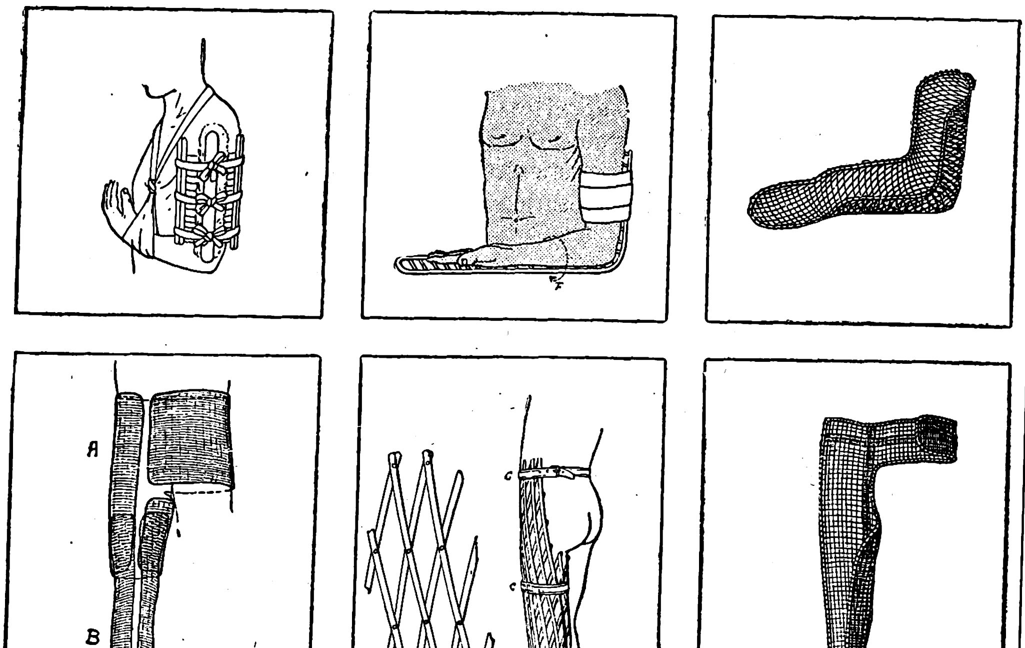

Διάφοροι νάρθηκες, ὧν οἱ μὲν φαίνονται ἐφηρμοσμένοι ἐπὶ τοῦ πάσχοντος μέλους, οἱ δὲ εἶναι ἕτοιμοι πρὸς ἐφαρμογήν.

κῶν πλατεῖς ἢ κοῖλοι *(αὐλακονάρθηκες)*, εὐθεῖς ἢ γωνιοειδεῖς καὶ ἀρθρωτοὶ ἢ οὔ. Πάντα τὰ εἴδη τῶν ναρθήκων φέρονται εἰς τὸ ἐμπόριον ἕτοιμα πλὴν τῶν γυψίνων, οὓς ὁ ἰατρὸς ὀφείλει να κατασκευάσῃ καὶ ἐφαρμόσῃ ὁ ἴδιος ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ πρὸς ἀκινητοποίησιν μέλους τοῦ πάσχοντος. Δύνανται δὲ νὰ χρησιμεύσωσιν οἱ νάρθηκες ἢ ὡς πρόχειρα συγκρατητικὰ μηχανήματα διὰ τὴν παροχὴν τῶν πρώτων βοηθειῶν εἰς τοὺς καταγματίας καὶ πάσχοντας, ἢ ὡς μηχανήματα θεραπείας, ἅτινα ὁ ἄρρωστος φέρει μέχρι τῆς ἰάσεώς του (βλ. καὶ λ. *ναρθηκισμός*). Α. Κ.

— *[Ὀδοντιατρ.]* Ἐν τῇ ὀδοντιατρικῇ ὁ *νάρθηξ* χρησιμοποιεῖται πρὸς συγκράτησιν δύο ἢ πλειοτέ-

ναριγγίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Φυσικὸς γλυκοζίτης, ἀπαντῶν εἰς τὰ φύλλα κιτρίου τῆς πομπελμοσίας. Ἔχει τὸν ἐμπειρικὸν τύπον $C_{21}H_{26}O_{11}$ καὶ δι' ὑδρολύσεως διασπᾶται εἰς γλυκόζην, ραμνόζην καὶ *ναριγγενίνην*, ἥτις εἶναι προϊὸν συμπυκνώσεως φλωρογλυκίνης καὶ π-κουμαρικοῦ ὀξέος. Κρυσταλλοῦται μετὰ 4 μορίων ὕδατος εἰς κίτρινα πρίσματα τηκόμενα εἰς 171°. Σ. Γ.

Νὰρ-Ἰμπραχὴμ *[Γεωγρ.]*. Ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ποταμῶν τῆς Συρίας, πηγάζων ἐκ τῆς ὀροσειρᾶς Ἀκούρα καὶ Ἄφκα καὶ ἐκβάλλων (πλάτ. 34° 05' Β., μῆκ. 35° 38' Ἀν. χάρτ. ἀγγλ. 2633: Markhab to Ras en Nakura) εἰς ἴσην ἀπόστασιν (12 μιλ.) μεταξὺ Μπατροὺν καὶ Τριπόλεως. Εἶναι ὁ *Ἄδωνις* τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

Ναρίνιο (Nariño) *[Γεωγρ.]*. Παραθαλάσσιος νομὸς τῆς νοτίου Κολομβίας (Ν. Ἀμερική), περιβαλλόμενος πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Καούκα καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς δημοκρατίας τοῦ Ἰσημερινοῦ. Διασχίζεται ὑπὸ τῶν ὀροσειρῶν τῶν Ἄνδεων καὶ ἔχει πολλὰς καὶ εὐρείας εὐφόρους κοιλάδας, εἰς τὰς ὁποίας καλλιεργοῦνται σάκχαρις, κακάον, ὄρυζα, γεώμηλα καὶ σιτηρά. Τὸ ὑπέδαφος περικλείει χρυσοφόρα στρώματα, ἡ δὲ βιομηχανία ἀσχολεῖται μὲ τὴν κατασκευὴν ψιαθίνων πίλων (παναμάδων) καὶ ὑποδημάτων. Ἡ συγκοινωνία ἐξυπηρετεῖται ὑπὸ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν μήκους 800 χλμ. περίπου καὶ ὑπὸ πολλῶν ἁμαξιτῶν ὁδῶν. Ὁ νομὸς Ναρίνιο ἔχει ἔκτασιν 31.235 τετρ. χλμ., πληθυσμὸν (1928) 406.370 κατ. καὶ πρωτεύουσαν τὴν πόλιν *Πάστο*. Χ. Δ.

Ναρίσκιν. Εὐγενὴς ρωσικὴ οἰκογένεια, διαπρέψασα κατὰ τοὺς χρόνους τῆς βασιλείας τοῦ Βόριδος Γκοντουνὼφ καὶ τῶν Ρωμανώφ. Ἐπιφανέστερον μέλος αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ *Κύριλλος Ναρίσκιν*, πατὴρ τῆς αὐτοκρατείρας Ναθαλίας, συζύγου τοῦ τσάρου Ἀλεξίου Μιχαήλοβιτς Ρωμανὼφ καὶ μητρὸς τοῦ Μεγάλου Πέτρου. Θ. Β.

— **Ναρίσκιν,** ***Ἰωάννης Κυρίλλοβιτς.*** Ρῶσος βογιάρος (1647—1682). Ἀδελφὸς τῆς αὐτοκρατείρας Ναθαλίας, ἔτυχεν ἀνωτέρας μορφώσεως καὶ συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς Σλαβοελληνολατινικῆς Ἀκαδημίας τῆς Μόσχας, εἰς ἣν ἐδίδαξαν οἱ Ἕλληνες σοφοὶ ἀδελφοὶ Λιχοῦδαι, μεθ' ὧν συνεδέθη στενῶς. Ὅτε ἐξερράγη στάσις ὑπὸ τῆς ἡγεμονόπαιδος Σοφίας, οἱ ἐχθροὶ τῆς οἰκογενείας του διέδωσαν ὅτι οὗτος εἶχεν ἀνέλθει ἐπὶ τοῦ ρωσικοῦ θρόνου. Οἱ στερλίτσαι τότε ἐβάδισαν κατὰ τοῦ Κρεμλίνου καὶ ἐζήτουν παρὰ τῆς ἀδελφῆς του τὴν παράδοσιν αὐτοῦ, κατηγορουμένου ὅτι ἐδηλητηρίασε, μετά τινος Ὀλλανδοῦ ἰατροῦ, τὸν τσάρον Θεόδωρον. Εἰς μάτην ἡ Ναθαλία καὶ ἡ Σοφία ἱκέτευον νὰ φεισθῶσιν αὐτοῦ, ὄντος ἀθῴου. Οὗτοι ἀκάμπτοι ἥρπασαν τὸν Ἰωάννην, πλήσσοντες δὲ καὶ ὑβρίζοντες αὐτὸν ἤγαγον εἰς τὴν ἀγοράν, ὅπου τὸν διεμέλισαν καὶ ἔθεσαν τὰ τεμάχια τοῦ πτώματός του εἰς τὰς κιγκλίδας τῆς Ἐρυθρᾶς πλατείας. Θ. Β.

— **Ναρίσκιν,** ***Ναθαλία Κυριλλόβνα.*** Αὐτοκράτειρα τῆς Ρωσίας (1652—1708), θυγάτηρ τοῦ βογιάρου Κυρίλλου Ναρίσκιν. Ἐνυμφεύθη τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξιον Μιχαήλοβιτς τῷ 1670, μετὰ ἓν δ' ἔτος ἀπέκτησεν υἱόν, τὸν κατόπιν Πέτρον τὸν Μέγαν. Θ. Β.

Ναρκαῖος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Διονύσου καὶ τῆς Φυσκόας, κτίσας τὸν ἐν Ἤλιδι ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, τῆς ἐπιλεγομένης *Ναρκαίας*. Α. Θ. Σ.

ναρκεΐνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ἀλκαλοειδὲς τοῦ ὀπίου, ἀπαντῶν εἰς αὐτὸ εἰς ποσότητα περίπου 0,2%. Ἔχει τὸν τύπον $C_{23}H_{27}O_8N$, δύναται δὲ νὰ παρασκευασθῇ καὶ συνθετικῶς. Εἶναι δηλητηριώδες καὶ παρέχεται πολλαχῶς ἐν τῇ θεραπευτικῇ, καθόσον, ἐνῷ εἶναι δραστικώτερον ὡς ὑπνωτικὸν καὶ κατασταλτικὸν τῶν πόνων, δὲν ἔχει τὰς ἀνεπιθυμήτους παρενεργείας τῆς μορφίνης. Λαμβάνεται ὡς ἐλαφρὰ διωγκωμένη μᾶζα, ἥτις ἀποτελεῖται ἐκ μεταξοστίλπνων βελονοειδῶν κρυστάλλων. Εἶναι ἄοσμος καὶ πικρᾶς γεύσεως, δυσδιάλυτος ἐν ψυχρῷ καὶ εὐδιάλυτος ἐν ζέοντι ὕδατι.

Digitized by Google

Τήκεται εἰς 160°—165° ὑπὸ ἀρχομένην ἀποσύνθεσιν. Πλὴν τῆς καθαρᾶς ναρκεΐνης εἰς τὸ ἐμπόριον ἔρχονται καὶ τὸ θειικὸν καὶ ὑδροχλωρικὸν ἅλας αὐτῆς. **Σ. Γ.**

νάρκη (ἡ)· παράλυσις, λιποθυμία, τάσις πρὸς ὕπνον, κατάστασις ληθαργική: «μέ'πιασε μιὰ νάρκη ποῦ κοντεύω νὰ πέσω κάτω»· || εἶδος ἰχθύος, τὸ ὁποῖον ἂν ἐγγίσῃ τις αἰσθάνεται μούδιασμα, κοιν. *μουδιάστρα* || ὑποβρύχιον ἐκρηκτικὸν μηχάνημα.

—*[Ἰατρ.]* Ἐν μὲν τῇ γενικῇ παθολογίᾳ ὁ ὅρος *νάρκη* σημαίνει ὕπνον βαθύν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου δὲν ἐγείρεται τὸ ἄτομον δι' ἰσχυρῶν ἐρεθισμάτων, προκληθέντα εἴτε διὰ φαρμακευτικῶν *(ναρκωτικῶν)* οὐσιῶν, εἴτε ὑπὸ διαφόρων παθολογικῶν αἰτίων, ὅτε εἶναι κατάστασις μεταξὺ *ληθάργου* καὶ *κώματος*. Ἐν δὲ τῇ ψυχιατρικῇ, ὡς νάρκη χαρακτηρίζεται εἰδικὴ ψυχικὴ κατάστασις, παρατηρουμένη ἐπὶ διανοητικῆς συγχύσεως· πρόκειται τότε περὶ νάρκης τῶν ἀνωτέρων ψυχικῶν λειτουργιῶν, αἵτινες δὲν ἐπιτελοῦνται, καὶ τὸ ἄτομον προσομοιάζει πρὸς τὸν ἀπολέσαντα ταύτας ἀνοϊκόν, ἀφ' οὗ διακρίνεται, διότι παρουσιάζει φωτεινὰς διαλάμψεις, ἤτοι στιγμιαίας ἀνανήψεις. **Τ. Α. Ζ.**

—*[Πολεμ. Τέχν.]* Καλεῖται *νάρκη* (Mine) ἐκρηκτικὸν ὑποβρύχιον μηχάνημα. Σὺν τῇ διαδοχικῇ αὐξήσει τῶν βεληνεκῶν τῶν πυροβόλων καὶ τοῦ πάχους τῶν θωράκων τὰ διάφορα κράτη προσεπάθησαν νὰ κατασκευάσωσιν εὔωνα μηχανήματα ὑποβρύχια πρὸς καταστροφὴν τῶν ἀντιπάλων σκαφῶν. Τοιαῦτα μηχανήματα κυρίως εἶναι ἡ *τορπίλλη*, ἡ *νάρκη*, καὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ὁπότε, τελειοποιηθέντος τοῦ ὑποβρυχίου,

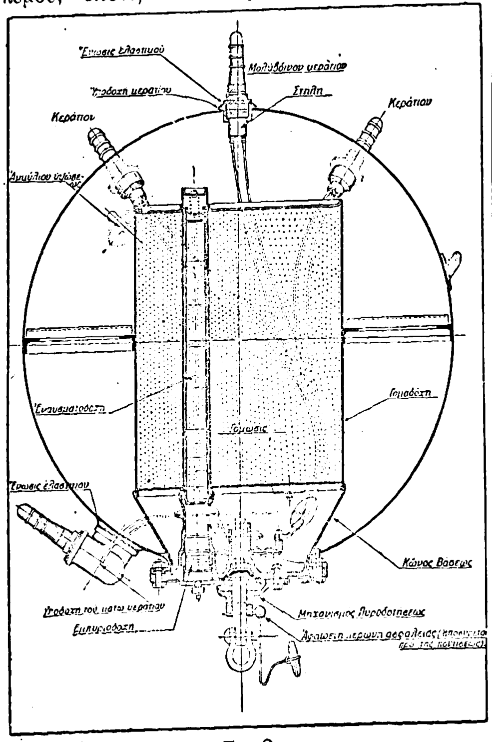

Σχ. 2.

ηὐξήθη ἡ ἐπιθετική του δρᾶσις, ἡ *βόμβα βυθοῦ*. Τῆς νάρκης ἐγένετο κατὰ πρῶτον μεγάλη χρησιμοποίησις πρὸς ἀσφάλειαν λιμένων καὶ στενῶν, κατὰ τὸν ἀνθενωτικὸν πόλεμον τοῦ 1861—1866· κατόπιν ἐγενικεύθη ἡ χρῆσις αὐτῆς εἰς πάντας τοὺς πολέμους. Ἡ ἰδέα χρησιμοποιήσεως ὑποβρυχίων ἐκρηκτικῶν μηχανημάτων εἶναι παλαιά, ὡς πρώτη ὅμως χρησιμοποίησις ὑποβρυχίου ἐκρηκτικοῦ μηχανήματος ἀναφέρεται ἡ γενομένη ὑπὸ τοῦ Ὀλλανδοῦ Cornelius Van Drebbel, ἥτις περὶ τὸ 1624 κατεσκεύασεν ὑποβρύχιον ξύλινον κωπήλατον, δυνάμενον νὰ πλέῃ μέχρι 4 μ. 50 βάθους καὶ φέρον πρὸς πρῷραν εἰς τὸ ἄκρον ξυλίνου κοντοῦ μικρὸν κιβώτιον πλῆρες πυρίτιδος· ἡ ἀμέσως μετ' αὐτὴν ἀναφερομένη ἐπίθεσις εἶναι ἡ κατ' Αὔγουστον τοῦ 1776 γενομένη ὑπὸ τοῦ μικροῦ ὑποβρυχίου «Χελώνη» τοῦ Buschnell κατὰ τοῦ ἔξωθεν τῆς νήσου Staten ὁρμοῦντος ἀγγλικοῦ στόλου. Αἱ νάρκαι χρησιμοποιοῦνται εἴτε ἀμυντικῶς εἴτε ἐπιθετικῶς· καὶ ἀμυντικῶς μὲν ὅταν ποντίζωμεν ταύτας πρὸ τῶν φιλίων ὅρμων, λιμένων ἢ διαύλων πρὸς ἀσφάλειαν ἀπὸ προσεγγίσεως ἐχθρικοῦ σκάφους, ἐπιθετικῶς δὲ ὅταν τὰς ποντίζωμεν πρὸ ἐχθρικῶν λιμένων ἢ μερῶν, ὅθεν πιθανὸν νὰ διέλθωσιν ἐχθρικὰ σκάφη.

Γενικῶς, ἡ σύγχρονος νάρκη ἀποτελεῖται ἐκ δύο διακεκριμένων μερῶν, τοῦ *πλωτῆρος* ἢ *σημαντῆρος* καὶ τοῦ *ἀγκυρίου*. Πλωτὴρ καλεῖται τὸ κυλινδρικὸν ἢ σφαιρικὸν τμῆμα τῆς νάρκης, ὅπερ εἶναι στεγανὸν καὶ περιέχει τὴν γόμωσιν, τὴν ἐναυσματοδόχην μετὰ τοῦ ἐμπυρίου καὶ τὸ πυροδοτικὸν μηχάνημα· ὁ πλωτὴρ ἐπιπλέει εἰς τὸ ἐκ τῶν προτέρων καθορισθὲν βάθος ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἀγκύριον καλεῖται τὸ τμῆμα τῆς νάρκης τὸ περιέχον τὸ σύστημα, δι' οὗ αὐτὴ ἀγκυροβολεῖται, ἵνα μὴ παρασύρηται ἐκ τοῦ μέρους εἰς ὃ θέλομεν νὰ μείνῃ. Ὁ πλωτὴρ συνδέεται μετὰ τοῦ ἀγκυρίου δι' ἀνθεκτικοῦ συρματοσχοίνου, ὅπερ ἀφ' ἑνὸς

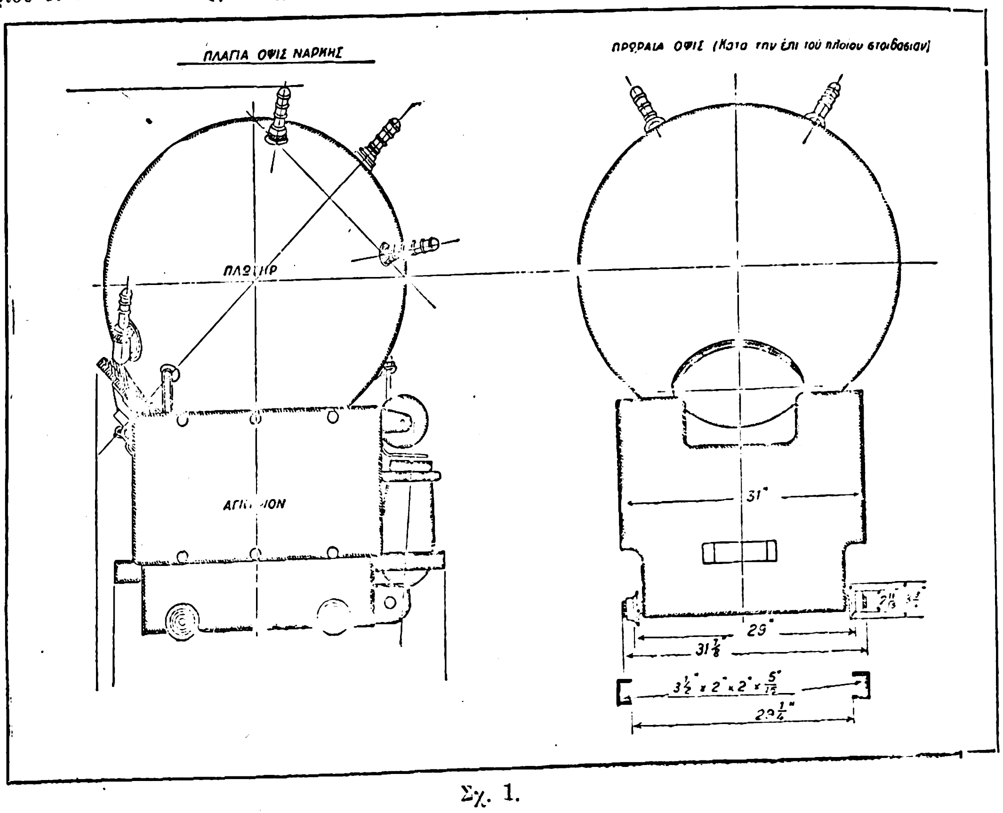

Σχ. 1.

εἶναι προσδεδεμένον ἐπὶ τοῦ πλωτῆρος, ἀφ' ἑτέρου δὲ περιελίσσεται ἐπὶ τυμπάνου στρεπτοῦ, εὑρισκομένου ἐντὸς τοῦ ἀγκυρίου· δυνάμει τῆς ἀντώσεως τῆς ἐξασκουμένης ὑπὸ τῆς θαλάσσης ἐπὶ τοῦ πλωτῆρος, οὗτος τείνει νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἐνῷ τὸ βαρύτερον τοῦ ὕδατος ἀγκύριον μένει εἰς τὸν βυθόν. Ἡ δύναμις αὕτη τῆς ἀντώσεως ἀναγκάζει τὸ συρματόσχοινον νὰ ἐκτυλιχθῇ ἐκ τοῦ στρεπτοῦ τυμπάνου καὶ οὕτως ὁ πλωτὴρ ἀνέρχεται πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἡ πυροδότησις τῶν ναρκῶν ἐγίνετο παλαιότερον δι' ἠλεκτρικοῦ σπινθῆρος ἀπὸ σταθμοῦ ἐγκατεστημένου εἰς τὴν ξηράν, προκειμένου περὶ ἀμυντικῶς ποντισμένων ναρκῶν πρὸ λιμένων ἢ διαύλων· τὸ σύστημα τοῦτο εἰς στενά, εἰς ἃ δὲν εἶναι εὔκολος ἡ ἐγκατάστασις διαύλων ἀσφαλείας, ἐξακολουθεῖ χρησιμοποιούμενον χάριν τῆς ἐλευθέρας ναυσιπλοΐας τῶν φιλίων πλοίων. Κατόπιν, ὅταν ἤρχισεν ἡ ἐπιθετικὴ χρησιμοποίησις τῶν ναρκῶν, πλεῖστα συστήματα πυροδοτήσεως ἐχρησιμοποιήθησαν βάσιν ἔχοντα ἢ τὴν διὰ τῆς προσκρούσεως τοῦ ἐχθρικοῦ πλοίου ἐπὶ τῆς νάρκης μηχανικὴν πυροδότησιν, ἢ τὴν κατόπιν τῆς προσκρούσεως, δι' ἀποκαταστάσεως ἠλεκτρικοῦ κυκλώματος διακεκομμένου πρὸ τῆς

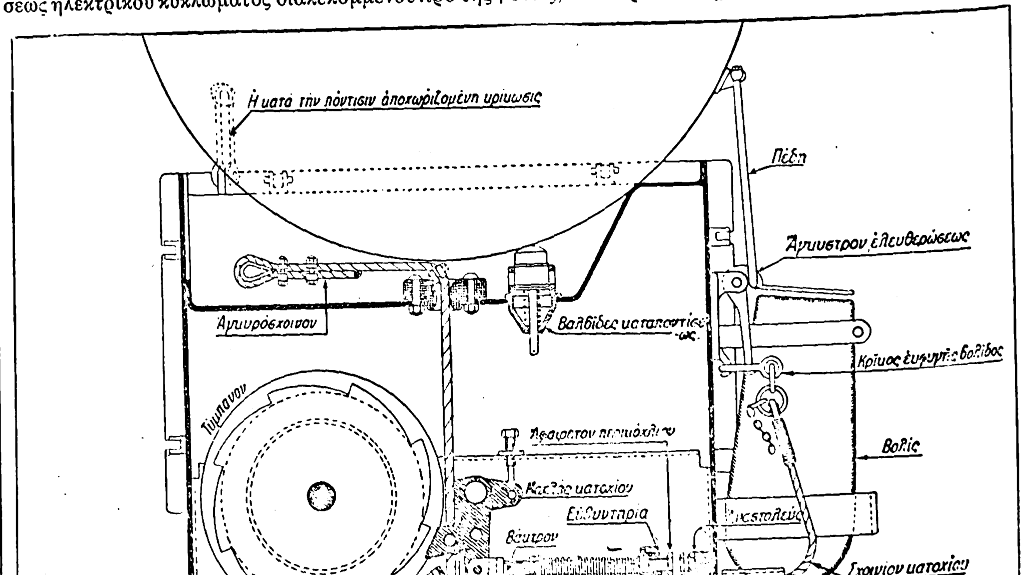

Σχ. 3.

προσκρούσεως, ἠλεκτρικὴν πυροδότησιν. Τὸ δεύτερον τοῦτο σύστημα εἶναι τανῦν τὸ ἐπικρατέστερον.

Τὸ σχ. 1 παριστᾷ νάρκην συστήματος Vickers ἑτοίμην πρὸς πόντισιν, κυλιομένην διὰ τῶν τροχῶν τοῦ ἀγκυρίου ἐπὶ τῶν σιδηροτροχιῶν τῶν προσηλωμένων ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ ναρκοβόλου πλοίου. Τὸ σχ. 2 παριστᾷ τὸν πλωτῆρα νάρκης Vickers. Τὰ ἐν τῷ σχήματι τούτῳ φαινόμενα κεράτια, τὰ χρησιμεύοντα διὰ τὴν πυροδότησιν τῆς νάρκης, κατασκευάζονται ἐκ μολύβδου καὶ φέρουσι χαλκίνην βάσιν κοχλιουμένην ἐν ἐγκαθίσει. Ἐντὸς τῶν κερατίων, προφυλασσόμενοι διὰ παρεμβύσματος ἐξ ἐλαστικοῦ, εὑρίσκονται ὑάλινοι σωλῆνες, κεκλεισμένοι κατ' ἀμφότερα τὰ ἄκρα καὶ περιέχοντες ὑγρὸν ἀποτελούμενον ἐκ μείγματος διχρωμικοῦ καλίου καὶ θειικοῦ ὀξέος. Κάτωθεν τῶν κερατίων εὑρίσκονται κυλινδρικὰ δοχεῖα, ἐν οἷς περιέχονται ἠλεκτρικαὶ στῆλαι ἐκ ψευδαργύρου καὶ ἄνθρακος, συνδεόμεναι διὰ καλῳδίων μὲ τοὺς δύο ἀκροδέκτας τῆς πλακὸς τοῦ μηχανισμοῦ πυροδοτήσεως. Αἱ στῆλαι αὗται ἐπακουμβῶσιν ἐπὶ τῆς κάτω βάσεως τῶν ἐγκαθίσεων τῶν κερατίων. Ἄν, τώρα, πλοῖόν τι προσκρούσῃ ἐπὶ τῆς νάρκης, ὡς ἐκ τῆς διατάξεως τῶν κερατίων ἐπὶ τοῦ πλωτῆρος, κεράτιόν τι θὰ καμφθῇ ἑπομένως θὰ θραυσθῇ ὁ ἐσωτερικῶς ὑπάρχων ὑάλινος σωλήν, οὗ τὸ ὑγρὸν θὰ ἐκχυθῇ ἐντὸς τῆς στήλης καὶ θὰ παραχθῇ οὕτως ἠλεκτρικὸν ρεῦμα, ὅπερ διὰ τῶν καλῳδίων θὰ φθάσῃ εἰς τὸν μηχανισμὸν πυροδοτήσεως, θὰ προκαλέσῃ τὴν ἔκρηξιν τοῦ ἐμπυρίου ὅπερ θὰ μεταδώσῃ ταύτην εἰς τὸ ἔναυσμα καὶ τοῦτο εἰς τὴν γόμωσιν. Τὸ σχ. 3 παριστᾷ τὸ ἀγκύριον νάρκης Vickers. Ἀφοῦ ἡ νάρκη διέλθῃ

Digitized by Google

κατὰ τὴν πόντισίν της διὰ τῶν θέσεων 1, 2, καὶ 3 τοῦ σχ. 4, ἡ βολίς, κατόπιν τῆς λειτουργίας ἐπιβραδυντικοῦ τινος μηχανήματος, ἀποσπᾶται τῆς θέσεώς της, εἰς ἣν εὑρίσκεται στερεωμένη κατὰ τὴν πόντισιν (σχ. 3) καὶ ἐντείνει μικρὰν ἅλυσιν· διὰ τοῦ βάρους δὲ τῆς βολίδος ταύτης ἐλευθερουμένης ἐλευθεροῦται τὸ τύμπανον, ἐφ' οὗ εἶναι περιειλιγμένον τὸ συρματόσχοινον, οὗ τὸ ἕτερον ἄκρον εἶναι προσδεδεμένον ἐπὶ τοῦ πλωτῆρος· τὸ τύμπανον ἐλευθερούμενον περιστρέφεται ἐκτυλισσομένου οὕτω τοῦ συρματοσχοίνου καὶ ἀφιεμένου κατ' ἀκολουθίαν τοῦ πλωτῆρος νὰ ἐπιπλέῃ. Ὁ πλωτὴρ λόγῳ τῆς πλευστότητός του ἐξασκεῖ δύναμιν ἐπὶ τοῦ συρματοσχοίνου διὰ τὴν ἐξέλιξιν τούτου (ἐν τῷ μεταξὺ ἔχει ἀποσπασθῆ ὁ πλωτὴρ ἀπὸ τοῦ ἀγκυρίου—θέσις 5 τοῦ σχ. 4).

Τὸ ἀγκύριον, πληρωθὲν ἤδη ὕδατος καὶ καταστὰν βαρύ, κατέρχεται πρὸς τὸν βυθόν, ἐνῷ τὸ

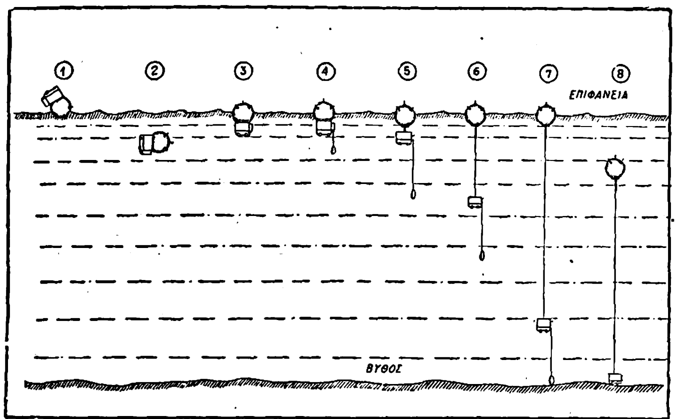

Σχ. 4. *Διάγραμμα δεικνύον τὰ διαδοχικὰ στάδια τῆς ποντίσεως νάρκης εἰς ὡρισμένον ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν βάθος.*

[1.=Ἡ νάρκη καὶ τὸ ἀγκύριον εὐθὺς μετὰ τὴν πόντισιν συναντῶσι τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. 2=Ἡ νάρκη καὶ τὸ ἀγκύριον ὡς εἶναι εἰς τὴν ἀρχικήν των κατάδυσιν, ἧς τὸ βάθος ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ὕψους τῆς πτώσεως, δηλαδὴ τοῦ ὕψους τῆς πρύμνης τοῦ ναρκοβόλου πλοίου. 3=Ἡ νάρκη καὶ τὸ ἀγκύριον ἐπανέρχονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν λόγῳ τῆς πλευστότητός των, ἐπειδὴ τὸ ἀγκύριον δὲν ἔχει ἀκόμη πληρωθῆ ὕδατος διὰ νὰ γίνῃ βαρύτερον· ὁ ἐπιβραδυντικὸς μηχανισμὸς ἀρχίζει νὰ λειτουργῇ εὐθὺς ὡς ἡ νάρκη διέλθῃ διὰ τῆς ὁριζοντίας θέσεως. 4=Ἡ βολὶς ἐλευθεροῦται καὶ πίπτει. 5=Ἡ βολὶς ἐκτείνασα τὴν μικρὰν ἅλυσιν ἐλευθερώνει τὸ τύμπανον καὶ ἀρχίζει οὕτω ἐκτυλισσόμενον τὸ συρματόσχοινον λόγῳ τῆς πλευστότητος ἀφ' ἑνὸς τοῦ πλωτῆρος καὶ τοῦ εἰς τὸν βυθὸν κατερχομένου ἀγκυρίου, ὅπερ ἤδη ἐπληρώθη τελείως ὕδατος καὶ ἐγένετο βαρύτερον. 6=Ἀγκύριον καὶ βολὶς κατέρχονται εἰσέτι. 7=Ἡ βολὶς ἐγγίζει τὸν βυθόν, τοῦ δὲ τυμπάνου τοῦ ἀγκυροσχοίνου χαλινουμένου παύει ἡ ἐξέλιξις. 8=Ἡ νάρκη ἑλκομένη πρὸς τὰ κάτω ὑπὸ τοῦ εἰς τὸν βυθὸν ἤδη καθίσαντος ἀγκυρίου, ἔρχεται εἰς τὸ ρυθμισθὲν βάθος ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν, ὅπερ εἶναι ἴσον πρὸς τὸ μῆκος τῆς ἁλύσεως τῆς βολίδος.]

ἀγκύριον ἐπιπλέει τοῦ συρματοσχοίνου ἐκτυλισσομένου· τοῦ κατερχομένου ἀγκυρίου προηγεῖται ἡ μολυβδίνη βολὶς κατὰ τὸ μῆκος τῆς ἁλύσεως, καὶ οὕτω φθάνει ἡ βολὶς πρώτη εἰς τὸν βυθόν, ὁπότε παύει διὰ τοῦ βάρους της ἐπενεργοῦσα ἐπὶ τοῦ συστήματος χαλινώσεως τοῦ τυμπάνου· τὸ σύστημα τοῦτο χαλινώνει τὸ τύμπανον, ἐμποδίζον αὐτὸ νὰ περιστρέφεται καὶ συνεπῶς καὶ τὸ συρματόσχοινον νὰ ἐξελίσσηται (θέσις 7 σχ. 4). Ἐπειδὴ τότε τὸ ἀγκύριον ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τοῦ βάρους του κατέρχεται πρὸς τὸν βυθόν, ἀφ' ἑτέρου δέ, λόγῳ τῆς χαλινώσεως τοῦ τυμπάνου, τὸ συρματόσχοινον δὲν ἐξελίσσεται πλέον, τὸ ἀκουμβῆσαν ἤδη ἐπὶ τοῦ βυθοῦ ἀγκύριον ἕλκει τὸν πλωτῆρα ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τοσοῦτον, ὅσον εἶναι τὸ μῆκος τῆς ἁλύσεως τῆς βολίδος (θέσις 8 σχ. 4). Τὸ μῆκος ὅθεν τῆς ἁλύσεως τῆς βολίδος κανονίζει καὶ τὸ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν βάθος, εἰς ὃ θὰ ἐπιπλέῃ ἡ νάρκη. Ἡ γόμωσις τῆς νάρκης εἶναι 150—350 καὶ μέχρι καὶ 400 χιλιογράμμων τροτύλης, ἀναλόγως τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, χύνεται δὲ ἐντὸς θήκης, τῆς *γομοδόκης* (σχ. 2). Ἐντὸς τῆς γομοδόκης εὑρίσκεται ἡ *ἐναυσματοδόκη* (σχ. 2), ἐν ᾗ ἐντίθεται τὸ ἔναυσμα, ἀποτελούμενον ἐκ κυλινδρικῶν πλακούντων, ὁλικοῦ βάρους 1.25 χλγ. τροτύλης καὶ 340 γραμμαρίων τετρύλης· ὁ κατώτερος πλακοῦς, ὅστις εἶναι ἐκ τετρύλης, φέρει ὑποδοχὴν διὰ τὸ ἐμπύριον, ὅπερ εἶναι ἠλεκτρόφλεκτον καὶ περιέχει 5 γραμμάρια βροντώδους ὑδραργύρου. Τὸ συρματόσχοινον ἀγκυροβολίας ἀποτελεῖται εἰς τὰς νάρκας Vickers ἐκ 365 μέτρων λίαν εὐκάμπτου συρματοσχοίνου, οὐχ ἧττον ὅμως, ἀναλόγως τοῦ βάθους τοῦ προασπιζομένου διαύλου καὶ τοῦ μεγέθους τῆς νάρκης, δυνατὸν νὰ ἔχῃ καὶ μεῖζον μῆκος. Τὸ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης βάθος, εἰς ὃ κανονίζομεν νὰ ἐπιπλέῃ ἡ νάρκη, κυμαίνεται μεταξὺ 1,5—2 μέτρων καὶ 8—8,5, ἀναλόγως τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, δηλαδὴ ἐὰν θέλωμεν νὰ προφυλαχθῶμεν ἀπὸ σκαφῶν μικροῦ ἢ μεγάλου βυθίσματος. Αἱ νάρκαι ποντίζονται εἰς μίαν ἢ περισσοτέρας γραμμὰς εἰς τὰ μέρη, ἅτινα πρόκειται νὰ προασπισθῶσιν, ἑκάστης δὲ γραμμῆς ἡ νάρκη ποντίζεται εἰς τὰ μεταξὺ τῶν δύο ναρκῶν τῆς προηγουμένης γραμμῆς διάκενα, οὕτως ὥστε νὰ ἐξασφαλίζηται μεγαλυτέρα πιθανότης προσκρούσεως τοῦ διερχομένου σκάφους. Ἡ ἀπόστασις ποντίσεως νάρκης ἀπὸ ἄλλης ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διατιθεμένων ναρκῶν καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γραμμῶν, ἃς θέλομεν νὰ ἔχῃ τὸ πεδίον τῶν ναρκῶν. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, λόγῳ τῆς ἐντατικῆς δράσεως τῶν ὑποβρυχίων ἐχρησιμοποιήθησαν μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀνθυποβρυχίων ὅπλων καὶ νάρκαι. Αἱ ἐναντίον ὑποβρυχίων ποντιζόμεναι νάρκαι ποντίζονται εἰς πλειοτέρας κατὰ βάθος γραμμάς, ἀναλόγως τοῦ βυθοῦ τοῦ ἀσφαλιζομένου διαύλου, π. χ. εἰς 20—30—80 μέτρα. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐγένετο εὐρύτατα χρῆσις ναρκῶν παρ' ἀμφοτέρων τῶν ἀντιπάλων, ἀμυντικῶς τε καὶ ἐπιθετικῶς. Τῆς Ἀντάντ ἐχούσης τὴν κυριαρχίαν τῆς θαλάσσης, ἡ πόντισις τῶν ναρκῶν δι' ἐπιθετικοὺς σκοποὺς ἦτο εὐχερὴς εἰς τὰ ναρκοβόλα σκάφη τῆς ἐπιφανείας· ἡ Γερμανία ὅμως, ἀποκεκλεισμένη οὖσα, δὲν ἠδυνήθη ἢ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου νὰ ἐνεργήσῃ ἐπιδρομάς τινας πρὸς πόντισιν ναρκῶν πρὸ ἀγγλικῶν λιμένων. Ἠναγκάσθη ὅθεν νὰ προσφύγῃ εἰς τὴν δι' ὑποβρυχίων πόντισιν ναρκῶν, δημιουργηθέντος οὕτω τοῦ τύπου τῶν *ὑποβρυχίων ναρκοθετίδων* (βλ. λ. *ὑποβρύχιον* καὶ *ναρκοβόλον*), ὃν μετὰ τὴν Γερμανίαν ἀπεδέχθησαν καὶ τὰ λοιπὰ κράτη καὶ ὅστις ἀποτελεῖ τανῦν μέρος τῶν ὑποβρυχίων στολίσκων πάντων τῶν κρατῶν. Ἡ Γερμανία κατώρθωσεν ἐπίσης διὰ διαφυγόντων καταδρομικῶν νὰ ποντίσῃ νάρκας πρὸ ἀποικιακῶν λιμένων τῆς Ἀγγλίας. Πλεῖσται ἐπίσης ἐφευρέσεις ἐγένοντο διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, δι' ὧν συνεδυάσθη ἡ χρησιμοποίησις τῶν ἀνθυποβρυχίων φραγμάτων καὶ τῶν ναρκῶν ἐναντίον τῶν ὑποβρυχίων. Τὸ μεγαλύτερον πεδίον ναρκῶν, τὸ ποντισθὲν κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, εἶναι τὸ ἀπὸ τοῦ θέρους μέχρι τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1918 ποντισθὲν ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν καὶ Ἄγγλων, ἀποτελούμενον ἐξ ὑπερεβδομήκοντα χιλιάδων ναρκῶν. Μεγίστη ἦτο ἡ ἐπὶ τῶν πληρωμάτων τῶν γερμανικῶν ὑποβρυχίων ψυχολογικὴ ἐπίδρασις τοῦ διὰ ναρκῶν ἀνθυποβρυχίου πολέμου τῶν συμμάχων. Γ.Ν.ΝΙΚΟΤΣΑΡΑΣ

νάρκη (ἡ) (Torpedo) *[Ζωολ.]*. Γένος ἰχθύων τῆς οἰκογενείας τῶν *ναρκιδῶν*, περιλαμβάνον ἰχθῦς μὲ σῶμα πεπλατυσμένον καὶ οὐρὰν βραχεῖαν, καταλήγουσαν εἰς τριγωνικὸν πτερύγιον. Ἐκ τῶν ἐλαχίστων εἰδῶν τοῦ γένους γνωστότερα καὶ ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *Νάρκη ἡ τοῦ Γαλβάνη* (Torpedo Galvanii), ἥτις ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ εἶναι γνωστὴ παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *μουδιάστρα* καὶ *σελάχι* ἢ *σαλάχι*· καλεῖται δὲ οὕτω, διότι εἰς τοὺς συλλαμβάνοντας ταύτην ἐκ τῆς οὐρᾶς, ἐφόσον βεβαίως ὁ ἰχθὺς εἶναι ἀρκετὰ μέγας, ἐπιφέρει τιναγμὸν καὶ μούδιασμα τῆς χειρός, λόγῳ τῆς ἐκκενώσεως τῆς ἠλεκτρικῆς συσκευῆς της, ἣν φέρει εἰς τὸ μεταξὺ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν θωρακικῶν πτερυγίων διάστημα τοῦ σώματος.

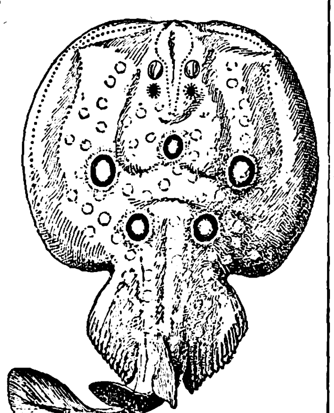

Νάρκη ἡ μαρμαίρουσα.

Νάρκη ἡ μαρμαίρουσα (Torpedo marmorata), φέρουσα ὡσαύτως ἠλεκτρικὴν συσκευήν, ἥτις ὅμως ἐνεργεῖ ἠπιώτερον τῆς τοῦ προηγουμένου εἴδους· ἀπαντᾷ καὶ αὕτη εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου καὶ σπανιώτερον εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Τὸ σῶμά της εἶναι ἀπεστρογγυλωμένον, τὸ δέρμα λεῖον καὶ γυμνὸν λεπίων, ἡ οὐρὰ βραχεῖα, παχεῖα καὶ σαρκώδης. Οἱ ρώθωνες μικροί, πλησιάζοντες κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῶν τμῆμα πρὸς τοὺς ὀφθαλμούς. Φθάνει εἰς μῆκος 50 ἑκατοστομέτων καὶ παρουσιάζει ποικίλον χρωματισμόν, ἐξ οὗ προέχει ὁ κιτρινέρυθρος κατὰ τὰ ἄνω μέρη τοῦ σώματος καὶ ὁ ὑπόλευκος κατὰ τὰ κάτω. Εἰς τὴν ράχιν φέρει πέντε μελανὰς κηλῖδας, περιβαλλομένας ὑπὸ ἀνοικτοτέρου χρώματος δακτυλίων. Δὲν εἶναι ἐδώδιμος. Δ. Ν. Π.

—*[Παλαιοζωολ.]* Ἀπολιθωμένα λείψανα *ναρκῶν* εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἠωκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὸ Monte Bolca. Γ. Κ. Γ.

νάρκι· βλ. *νάρχι*.

ναρκίδαι (οἱ) (Torpedinae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σελαχιωδῶν* ἢ *χονδροπτερύγων*, περιλαμβάνουσα ἰχθῦς μὲ σῶμα μετρίου ἢ καὶ μεγάλου μεγέθους, δισκοειδὲς καὶ λίαν πεπλατυσμένον ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω. Ἑκατέρωθεν τοῦ σώματος καὶ κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτοῦ τμῆμα φέρουσι τὰ βραγχιακὰ τρήματα πέντε ἐξ ἑκάστης πλευρᾶς. Τὰ στηθιαῖα πτερύγια εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένα καὶ ἑνοῦνται διὰ τῆς βάσεώς των ἀφ' ἑνὸς μὲ τὴν κεφαλὴν καὶ ἀφ' ἑτέρου μὲ τὸ ἐπίλοιπον σῶμα. Τὰ ραχιαῖα πτερύγια συνήθως εἶναι ἀνανάπτυκτα, τὸ δὲ οὐραῖον ἀπολήγει εἰς κερατοειδῆ ἀπόφυσιν κατὰ τὸ ἄκρον του. Ἑδραῖον πτερύγιον δὲν φέρουσιν. Εἶναι ἰχθύες ἐνδιαιτώμενοι παρὰ τὰς ἀκτὰς ἢ εἰς μικρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀπόστασιν καὶ εἰς τὸν πυθμένα ἢ ἐντὸς τῆς ἰλύος τοῦ βυθοῦ. Κινοῦνται τῇ βοηθείᾳ τῶν στηθιαίων πτερυγίων καὶ τρέφονται ἐκ μαλακίων, μαλακοστράκων καὶ ἑτέρων ἰχθύων. Εἶναι ἀδηφαγώτατοι καὶ πολλάκις τρώγουσι καὶ τὰ ὁμοιογενῆ των ζῷα. Τὸ στόμα εἶναι τοποθετημένον κατὰ τὸ κατώτερον μέρος της κεφαλῆς καὶ λόγῳ τῆς διαμορφώσεώς του δὲν δύναται ἀπ' εὐθείας νὰ συλλάβῃ τὴν λείαν του. Ἴδιον χαρακτηριστικὸν τῶν ἰχθύων τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶναι ἡ ἠλεκτρικὴ συσκευή, ἣν φέρουσι μεταξὺ τῶν στηθιαίων πτερυγίων, τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν βραγχιακῶν ἀσκῶν καὶ ἥτις ἀποτελεῖται ἐκ πολυαριθμοτάτων φυσαλλίδων πλησίον ἀλλήλων κειμένων καὶ πεπληρωμένων πηκτωματώδους τινὸς ὑγροῦ. Ὑπὸ τὰς φυσαλλίδας ταύτας διέρχονται τὰ νεῦρα, ἅτινα σχηματίζουσι πλέγμα λεπτοφυές, ὅπερ φέρει κατὰ τὰ πέρατά του μυελώδη πλάκα, ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς ἑκάστην τῶν φυσαλλίδων. Τὸ ὅλον τοῦτο πολύπλοκον σύστημα συνδέεται μετὰ τοῦ ἐγκεφάλου διὰ νεύρων. Διὰ τῶν ὀργάνων τούτων οἱ ἰχθύες τῆς οἰκογενείας ταύτης ἐκπέμπουσι κατὰ βούλησιν ἠλεκτρικὸν ρεῦμα. Γνωστότερα γένη εἶναι ἡ *νάρκη* καὶ ἡ *ναρκίνη* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

ναρκίνη (ἡ) (Narcina) *[Ζωολ.]*. Γένος ἰχθύων τῆς οἰκογενείας τῶν *ναρκιδῶν*, περιλαμβάνον πέντε εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς θαλάσσας τῆς γῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *ναρκίνη ἡ γλῶσσα* (Narcina lingula), ἥτις διακρίνεται ἐκ τῶν λοιπῶν ἰχθύων τῆς αὐτῆς οἰκογενείας ἐκ τῶν βραγχιακῶν τρημάτων, ἅτινα εἶναι τοποθετημένα ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐκ τῆς μακρᾶς οὐρᾶς της. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς θαλάσσας τῆς Κίνας. Δ. Ν. Π.

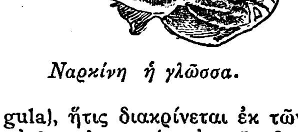

Ναρκίνη ἡ γλῶσσα.

Ναρκίοι *[Γεωγρ.]*. Ἡ ὀρθὴ ὀνομασία, ἐκ τοῦ καταστατικοῦ τῆς μονῆς τῆς Πάτμου προκύπτουσα, τῆς Δωδεκανησιακῆς νήσου τῆς τανῦν ὀνομαζομένης *Ἀρκοὶ* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

Ναρκισῖνος *[Θεατρ.]*. Τύπος εὐήθους ὑπηρέτου τῆς παλαιᾶς ἰταλικῆς κωμῳδίας, δημιουργηθεὶς περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ὑπὸ τοῦ ἠθοποιοῦ Ρικόνι. Ἴδιον τοῦ Ναρκισίνου εἶναι ἡ διάλεκτος αὐτοῦ· ὁμιλεῖ φρικώδη πατουὰ τῆς Βολωνίας. Ν. Ι. Λ.

ναρκισσίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ἀλκαλοειδὲς τῶν βολβῶν τοῦ ναρκίσσου. Ἔχει τὸν τύπον $C_{16}H_{17}O_4N$ καὶ ἀποτελεῖ λευκὴν κρυσταλλικὴν κόνιν. Τὸ ὑδροχλωρικὸν ἅλας αὐτῆς ὑπεδείχθη εἰς ἐλαχίστας ποσότητας ὡς ἐμετικὸν φάρμακον. Σ. Γ.

ναρκισσισμὸς (ὁ). Τὸ ναρκισσεύεσθαι, τὸ νὰ φέρεταί τις ὡς ὁ μυθικὸς Νάρκισσος, ἡ ἀγάπη τῆς ἰδίας μορφῆς· ‖ κατ' ἐπέκτασιν, ἡ ἐκδήλωσις εὐχαριστήσεως δι' ἀτομικήν τινα πραγματικὴν ἢ φανταστικὴν ἱκανότητα, ἡ αὐταρέσκεια.

—*[Ψυχοπαθολ.]* *Ναρκισσισμὸς* καλεῖται ὑπὸ τοῦ Freud ὁ γνήσιος αὐτοερωτισμός, ἢ αὐτισμός, τουτέστιν ἡ στροφὴ τοῦ libido ἐπὶ τὸ ἐγὼ τὸ ἴδιον, ἡ συγκέντρωσις παντὸς ἐνδιαφέροντος ἐπὶ τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον, ἥτις καταλήγει εἰς πλήρη ρῆξιν ἐπαφῆς πρὸς τὸ περιβάλλον, τὴν πραγματικότητα. Τὸ περιεχόμενον τῆς ἀπασχολήσεως εἶναι ἢ ἐρωτικὸν ἢ ἄλλο, ὅπερ καὶ τότε κατὰ τὸν Freud εἶναι ἐρωτικόν, διότι πρόκειται περὶ ἐξιδανικευμένου libido. Ὁ ναρκισσισμὸς καλεῖται γνήσιος αὐτοερωτισμός, διότι ἡ πρόσδεσις τοῦ libido ἐπὶ τὸ ἐγὼ εἶναι εὐθεῖα καὶ πλήρης, ἐνῷ εἰς τὸν ψευδῆ (ὑστερία) δὲν εἶναι τοιαύτη, δι' ὃ καὶ δύναται νὰ γίνῃ μεταβίβασις πρὸς τὰ ἐκτός· ἐπὶ πλέον, ὁ μὲν ναρκισσισμὸς εἶναι πρωτοπαθής, δηλαδὴ ἡ συγκέντρωσις τῆς σκέψεως εἶναι τὸ βασικὸν καὶ ἡ ρῆξις τῆς ἐπαφῆς πρὸς τὸν κόσμον τὸν πραγματικὸν ἀποτέλεσμα αὐτῆς, ἐνῷ εἰς τὸν ψευδῆ αὐτοερωτισμόν, αἱ ἐκ τοῦ κόσμου ἀπογοητεύσεις φέρουσι ρῆξιν πρὸς αὐτὸν καὶ δευτεροπαθῆ συγκέντρωσιν. Καὶ ὁ μὲν ναρκισσισμὸς ἄγει εἰς σχιζοφρενίαν, ὁ δὲ ψευδὴς εἰς ὑστερίαν, ἅμα τῇ ρήξει τῆς ἐπαφῆς καὶ τῇ πλήρει αὐτοσυγκεντρώσει. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τοιαύτη αὐτοσυγκέντρωσις προσομοιάζει πρὸς τὸν ὕπνον, διὰ ταῦτα, ὡς εἰς

Digitized by Google

ἐκεῖνον ἐπέρχονται τὰ ὄνειρα, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἐπέρχεται τὸ σχιζοφρενικὸν ἐν τῇ πρώτῃ καὶ τὸ ὀνειρικὸν ὑστερικὸν παραλήρημα ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει, ὄντα ἀμφότερα ὄνειρα ἐν ἐγρηγόρσει, μὲ κύρια αὐτῶν χαρακτηριστικὰ τὴν χάλασιν τοῦ συνειρμοῦ καὶ ὅλους τοὺς χαρακτῆρας τῶν ὀνείρων (συμπυκνώσεως, συγκολλήσεως, ἀναπληρώσεως, συμβολισμοῦ, ἰδιωτισμοῦ)· ὁ διάφορος τρόπος γενέσεως τοῦ ναρκισσισμοῦ ἀπὸ τὸν ψευδῆ αὐτοερωτισμὸν ἐξηγεῖ τὸ δυσίατον τοῦ πρώτου καὶ τὸ ἰατὸν τοῦ δευτέρου. Κατάλληλος ἀγωγὴ εἶναι δυνατὸν νὰ προλάβῃ ἢ νὰ περιορίσῃ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τοῦ ναρκισσισμοῦ, ἀφοῦ οὗτος εἶναι ἀποτέλεσμα σχηματισμοῦ τάσεως καὶ συνεπῶς χαρακτῆρος διὰ τὰς περιπτώσεις τῆς λεγομένης ἰδιοπαθοῦς σχιζοφρενίας, διότι ναρκισσισμὸν παροδικὸν προκαλοῦσι καί τινες ναρκωτικαὶ μεθυσικαὶ οὐσίαι, μάλιστα δὲ τὸ χασὶς καὶ ἡ μορφίνη, τῆς μέθης τούτων συνισταμένης εἰς πρόκλησιν ναρκισσικῆς καταστάσεως, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, καὶ ἐπὶ ἀτόμων οὐχὶ χαρακτῆρος ναρκισσικοῦ. Διότι πᾶσα οὐσία μεθυστική, ἐπὶ ἀτόμων ναρκισσικοῦ χαρακτῆρος, προκαλεῖ ναρκισσισμὸν καὶ ἐπίτασιν αὐτοῦ, ὡς ἐπὶ κυκλοθυμικοῦ προκαλεῖ κυκλοθυμικὰς καταστάσεις, ἐπὶ παρανοϊκοῦ παρανοϊκὰς κ.τ.τ. Τ. Α. Ζ.

νάρκισσος (ὁ) (Narcissus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀμαρυλλιδῶν*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς, βολβορριζους, μὲ φύλλα ριζικὰ καὶ λογχοειδῆ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ ἄνθη καταληκτικά, μονήρη ἢ κατὰ σκιάδιον διατεταγμένα. Τὸ γένος περιλαμβάνει περὶ τὰ 40 εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν μεσημβρινὴν Εὐρώπην, τὴν βόρειον καὶ δυτικὴν Ἀσίαν καὶ τὴν βόρειον Ἀφρικήν, ἐκ τῶν ὁποίων τινὰ εἶναι μυρεψικὰ καὶ κοσμητικά, καλλιεργούμενα σχεδὸν πανταχοῦ διὰ τὰ ὡραῖα καὶ εὔοσμα ἄνθη των. Ἐκ τῶν ἰθαγενῶν τῆς Ἑλλάδος εἰδῶν γνωστότερα εἶναι ὁ *νάρκισσος ὁ κυπελλοφόρος* (Narcissus tazzetta). ὁ κατ' ἐξοχὴν νάρκισσος τῶν ἀρχαίων. Οὗτος φθάνει εἰς ὕψος 0,40 μ. περίπου καὶ ὁ ἀνθοφόρος καυλός του τελευτᾷ εἰς δέσμην ἐξ 8—10 ἀνθέων λευκῶν μὲ τὸ ἀνώτερον τμῆμα τῆς στεφάνης ὀρφνοκίτρινον. Τὰ ἄνθη του εἶναι εὐοσμότατα. Ἀπαντᾷ παρ' ἡμῖν καλλιεργούμενος ὑπὸ πλείστας ποικιλίας ὑπὸ τὰ κοινὰ ὀνόματα *βούτσινο* ἐν Μεσολογγίῳ, *γρίζο* ἐν Χαλκίδι, *ζαμπάκι* καὶ *μανουσάκι* ἐν Ζακύνθῳ, *ἴτσο* ἐν Λαμίᾳ κλπ. *Νάρκισσος ὁ ποιητικὸς* (Narcissus poeticus)· φθάνει εἰς ὕψος 0,40 μ. περίπου καὶ γενικῶς, φέρει ἓν καὶ μόνον ἄνθος, ὅπερ εἶναι μέγα, πολλαχῶς διῃρημένον καὶ λευκόν, μὲ τὸ χεῖλος τῆς στεφάνης ἐρυθροϊῶδες ἢ πορφυροῦν. *Νάρκισσος ὁ ὄψιμος* (Narcissus serotinus). Οὗτος φθάνει εἰς ὕψος 0,25 μ. περίπου καὶ φέρει μικρὰ καὶ λευκὰ ἄνθη. Ἀπαντᾷ εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Ἑλλάδος.

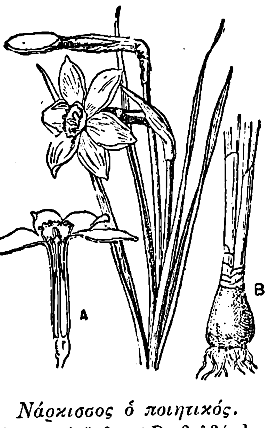

Νάρκισσος ὁ ποιητικός.
[Α=τομὴ ἄνθους· Β=βολβός.]

Ἐκ τῶν ἐξωτικῶν εἰδῶν ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *Νάρκισσος ὁ εὔοσμος* (Narcissus odoratus). Οὗτος φέρει μικρὰ ἄνθη κατὰ δέσμας ἐκ 2—4 εἰς ἕκαστον ἀνθοφόρον κλωνίον, ζωηρῶς κιτρίνου χρώματος, μὲ βραχὺ στέλεχος καὶ λίαν ἠνεῳγμένην στεφάνην. Τὰ ἄνθη του χρησιμοποιοῦνται κατὰ προτίμησιν εἰς τὴν μυρεψικὴν διὰ τὸ θαυμάσιον, λεπτὸν ἄρωμά των. *Νάρκισσος ὁ πολυανθὴς* (Narcissus polyanthos). Ἕκαστον ἀνθοφόρον κλωνίον του φέρει 8—10 μικρά, εὐώδη καὶ πάλλευκα ἄνθη. *Νάρκισσος ὁ βουρλοειδὴς* (Narcissus junquilla). Φέρει μικρά, κίτρινα καὶ εὐωδέστατα ἄνθη. *Νάρκισσος ὁ χρυσόχρους* (Narcissus aureus). Φέρει πολυπληθῆ ἄνθη, 8—12 ἕκαστον κλωνίον του, κατὰ σκιάδιον διατεταγμένα, κίτρινα, μὲ πορτοκαλλιόχρουν τὸ χεῖλος τῆς στεφάνης καὶ εὔοσμα. *Νάρκισσος ὁ διανθὴς* (Narcissus bifloris). Φθάνει εἰς ὕψος 0,35 μ. περίπου καὶ ὁ ἀνθοφόρος καυλός του καταλήγει εἰς 2—4 ἄνθη κιτρινόλευκα. Ἀνθεῖ κατὰ Ἀπρίλιον καὶ Μάϊον. *Νάρκισσος ὁ μονόχρους* (Narcissus concolor). Ὁ ἀνθοφόρος καυλός του φέρει 8—10 ἄνθη κατὰ δέσμην διατεταγμένα καὶ χρώματος λευκοῦ. Ποικιλία αὐτοῦ εἶναι ὁ *νάρκισσος ὁ μονάρχης* (Narcissus monarchus), ὅστις φέρει ὑπόλευκα ἄνθη μὲ κιτρινόλευκον στεφάνην κατὰ τὰ χείλη της. *Νάρκισσος ὁ ψευδονάρκισσος* (Narcissus pseudonarcissus). Ἀπαντᾷ εἰς τὰς δασώδεις ἐκτάσεις καὶ φέρει μεγάλα μονήρη ἄνθη ἀπολήγοντα εἰς κωδωνοειδῆ ἀπόφυσιν καὶ ἔχοντα χρῶμα πορτοκαλλιῶδες. Ἀνθεῖ κατὰ Μάρτιον.

Πάντα τὰ ἀνωτέρω εἴδη ἀπαντῶσιν εἰς τὴν δυτικὴν καὶ μέσην Εὐρώπην πολλαχοῦ καὶ καλλιεργοῦνται καὶ παρ' ἡμῖν. Πολλαπλασιάζονται διὰ βολβῶν φυτευομένων κατὰ τὸ φθινόπωρον. Δ. Ν. Π.

— **ναρκίσσου βολβὸς** (Bulbus Narcissi) *[Φαρμακογν.]*. Προέρχεται ἐκ τῶν φυτῶν: Narcissus tazzetta, τοῦ κοινῶς καλουμένου τουμπάκια ἢ ζαμπάκια, καὶ Narcissus Jonquilla, τοῦ κοινῶς καλουμένου βρωμοβιολέττα. Τὸ πρῶτον φυτὸν εἶναι ἰθαγενὲς τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Ἰαπωνίας, ἐνῷ τὸ δεύτερον εἶναι ἰθαγενὲς τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Οἱ βολβοὶ τῶν φυτῶν τούτων χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τῆς λαϊκῆς θεραπευτικῆς ὡς φάρμακον ἐμετικὸν καὶ ἐμμηναγωγόν, λόγῳ τῆς περιεκτικότητός των εἰς ναρκισσίνην. Ἐπίσης ὁ βολβὸς τοῦ ναρκίσσου τοῦ ψευδοναρκίσσου (Narcissus pseudonarcissus) ἐχρησιμοποιεῖτο παλαιότερον εἰς τὴν θεραπευτικὴν ὡς ἐμετικόν. Τοῦ τελευταίου τούτου φυτοῦ ἐχρησιμοποιοῦντο ὑπὸ τῆς θεραπευτικῆς καὶ τὰ ἄνθη. Κ. Γ. Μ.

Νάρκισσος *[Μυθολ.]*. Μυθικὸς ἥρως τῆς Βοιωτίας, λεγόμενος υἱὸς τοῦ ποταμοῦ Κηφισοῦ καὶ τῆς Νύμφης Λειριώπης. Ἐκ τῶν περὶ αὐτοῦ παραδόσεων αἱ μᾶλλον διαδεδομέναι ἐν Βοιωτίᾳ ἦσαν αἱ ἑξῆς: Ἦτο νεανίας ὡραιότατος, ὅτε δὲ μίαν ἡμέραν, καθήμενος παρά τινα πηγήν, παρετήρησεν εἰς τὰ διαυγῆ ὕδατά της τὴν εἰκόνα του, ἠράσθη αὐτῆς, ἐπειδὴ δὲ δὲν κατώρθωσε διὰ τοῦ βυθισθέντος εἰς τὰ ὕδατα βραχίονός του νὰ συλλάβῃ τὸ ἀντικείμενον ἐκεῖνο τοῦ πάθους του, ἔπαθεν ἀπὸ μαρασμὸν καὶ ἀπέθανε παρὰ τὴν πηγὴν ταύτην. Κατ' ἄλλην παράδοσιν ὁ Νάρκισσος εἶχε δίδυμον ἀδελφήν, ἥτις ὡμοίαζε μὲ αὐτὸν κατὰ τὴν μορφὴν καὶ ἐνεδύετο ὡς αὐτός, ὅτε τὸν συνώδευεν εἰς τὴν θήραν. Μετά τινα ὅμως χρόνον ἡ ἀδελφή του, τὴν ὁποίαν ὑπερηγάπα, ἀπέθανε, καὶ ὁ Νάρκισσος εὕρισκεν ὡς μόνην παρηγορίαν νὰ συχνάζῃ εἰς μίαν πηγὴν καὶ νὰ βλέπῃ εἰς τὰ κρυστάλλινα ὕδατά της τὴν εἰκόνα του, τῆς ὁποίας ἡ θέα ἐνεθύμιζεν εἰς αὐτὸν τὴν μορφὴν τῆς ὡραίας ἀδελφῆς του. Παρὰ τὴν πηγὴν δὲ ταύτην καὶ ἀπέθανε μαρανθεὶς ὡς ἄνθος ἀπὸ τὸν ψυχοφθόρον ἔρωτα πρὸς τὴν ἀποθανοῦσαν ἀδελφήν του. Μετὰ τὸν θάνατον τούτου ἐφύτρωσε παρὰ τὴν πηγὴν τὸ ὁμώνυμον ἄνθος. Κατὰ τρίτην παράδοσιν, τοῦ Ναρκίσσου εἶχεν ἐρασθῆ ὁ Βοιωτὸς Ἀμεινίας, ὅστις καὶ ηὐτοκτόνησε χάριν αὐτοῦ. Διὰ τὸν θάνατον τούτου ἐκδικουμένη ἡ Νέμεσις ἐνέβαλεν εἰς τὸν Νάρκισσον ἔρωτα πρὸς τὴν εἰκόνα του, τὴν ὁποίαν ἔβλεπεν εἰς τὰ διαυγῆ ὕδατα ἑκάστης πηγῆς τῶν δασῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἠγάπα νὰ συχνάζῃ, διὰ ν' ἀποθάνῃ ἐξ ἔρωτος πρὸς αὐτήν. Ὁ Ρωμαῖος ὅμως ποιητὴς Ὀβίδιος συνέπλεξε τὸν μῦθον τοῦ Ναρκίσσου μὲ τὸν μῦθον τῆς Νύμφης Ἠχοῦς (Metamorph. III, 342 κ.ἑ.), ἥτις, περιφρονηθεῖσα ἀπὸ τὸν Νάρκισσον, τὸν ὁποῖον ἐμμανῶς εἶχεν ἀγαπήσει, ἔκρυπτε τὴν ἐντροπήν της εἰς τὸ βάθος ἐρημικοῦ ἄντρου, εἰς τὸ ὁποῖον εὗρε καὶ οἰκτρὸν τέλος ἐκ λύπης καὶ πείσματος διὰ τὴν περιφρόνησίν της, μεταμορφωθεῖσα εἰς βράχον καὶ διατηρήσασα ἐκ τῆς ζωῆς της μόνον τὴν φωνήν. Ἡ πηγὴ τοῦ Ναρκίσσου, παρὰ τὴν ὁποίαν οὗτος ἀπέθανε, βλέπων τὴν εἰκόνα του, ἐδεικνύετο ἐν Θεσπιαῖς παρὰ τὴν θέσιν Δονακῶν (*Παυσ.* IX, 31, 7). Αἱ θελκτικαὶ αὗται μυθικαὶ παραδόσεις ἐπλάσθησαν ἐκ τῆς θέας τοῦ παρὰ τὰς ὄχθας τῶν πηγῶν φυομένου κατὰ τὴν ἄνοιξιν καὶ μαραινομένου κατὰ τὸ θέρος ὁμωνύμου ἄνθους, τὸ ὁποῖον ἦτο ἱερὸν τῶν θεῶν τοῦ Ἅδου φυτὸν καὶ σύμβολον τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου. Ἐκ τῶν μύθων τοῦ Ναρκίσσου ἐνεπνεύσθησαν καὶ οἱ ἀρχαῖοι καλλιτέχναι, σφραγιδογλύφοι ἰδίως καὶ τοιχογράφοι καὶ ἀγγειογράφοι, οἵτινες ἀπεικόνιζον αὐτὸν ὡς ρεμβώδη ὡραῖον νεανίαν, καθήμενον ἢ ἱστάμενον παρά τινα πηγὴν καὶ βλέποντα τὴν εἰκόνα του εἰς τὰ διαυγῆ ὕδατά της. ΚΑΨ.

Βρούνζινον ἄγαλμα τοῦ Ναρκίσσου εὑρεθὲν ἐν Πομπηΐᾳ.

— **Νάρκισσος.** Ἀπελεύθερος τοῦ Κλαυδίου, ἀποθανὼν τῷ 54 μ. Χ. Ὑπῆρξε γραμματεὺς τοῦ αὐτοκράτορος, ἤσκει δ' ἐπ' αὐτοῦ μεγάλην ἐπιρροήν. Συμμαχήσας κατ' ἀρχὴν μετὰ τῆς Μεσσαλίνας, ἐγένετο κατόπιν αἰτία τοῦ θανάτου της. Προσεπάθησε ματαίως ν' ἀποσοβήσῃ τὸν γάμον τοῦ αὐτοκράτορός του μετὰ τῆς Ἀγριππίνης καὶ ἐθανατώθη ἅμα τῇ ἀναρρήσει τοῦ Νέρωνος τῷ 54 μ.Χ. Ὁ Νάρκισσος, εὐνοῦχος ὢν κατὰ πληροφορίαν τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Ἰουβενάλη κατώρθωσεν ἐν μέσῳ ἀκατανομάστων ὀργίων καὶ ἀκολασιῶν νὰ μείνῃ ἀνεπηρέαστος καὶ νὰ ἐξυπηρετήσῃ καλύτερον τὸ μοναδικόν του πάθος, τὴν φιλαργυρίαν. Εἰς αὐτὸν ἀνετέθησαν αἱ ἐργασίαι τοῦ λιμένος τῆς Ὀστίας καὶ τῆς ἀποξηράνσεως τῆς λίμνης τοῦ Φουκίνου, διὰ τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποίησε 30.000 ἐργατῶν ἀμοιβομένων γλισχρότατα πρὸς ἰδικόν του ὄφελος. Ἐκ τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων καὶ ἐξ ἄλλων παρομοίων κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ μυθικὰ πλούτη, τὰ ὁποῖα ὁ Δίων ὁ Κάσσιος ἀναβιβάζει εἰς 400 ἑκατομμύρια σηστερτίων. —Ω.

— **Νάρκισσος.** Ἐν τέλει τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς ὁ ἀπόστολος Παῦλος στέλλει, μεταξὺ ἄλλων, ἀσπασμοὺς πρὸς «τοὺς ἐκ τῶν Ναρκίσσου, τοὺς ὄντας ἐν Κυρίῳ» (16, 11). Κατά τινας ὁ Νάρκισσος οὗτος εἶναι ὁ εὐνοούμενος τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου, ὁ ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Τακίτου καὶ Σουετωνίου, κατ' ἄλλους εἷς τῶν ἑβδομήκοντα μαθητῶν τοῦ Κυρίου, ὅστις γενόμενος ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν μετὰ τὸν Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην ἀπέθανε μαρτυρικὸν θάνατον κηρύττων τὴν ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου. Ἡ Ἐκκλησία ἑορτάζει τὴν μνήμην αὐτοῦ τὴν 31 Ὀκτωβρίου. Κ. Ι. Δ.

— **Νάρκισσος,** ἐπίσκοπος **Ἱεροσολύμων.** Οὗτος ἤκμασε περὶ τὰ τέλη τοῦ Β' μ. Χ. αἰῶνος, γενόμενος τριακοστὸς ἐπίσκοπος τῶν Ἱεροσολύμων, μετὰ τοὺς ἀποστόλους. Περὶ αὐτοῦ γινώσκομεν ὅτι κατὰ τὰς συζητήσεις περὶ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα ἔλαβε μέρος ἐν ταῖς ἐν Ἀσίᾳ συγκροτηθείσαις συνόδοις καὶ ὅτι ἕνεκα τοῦ εὐσεβοῦς αὐτοῦ καὶ σώφρονος βίου συκοφαντηθεὶς ὑπό τινων καὶ μὴ ἀνεχθεὶς τὴν συρραφεῖσαν κατηγορίαν κατέφυγεν εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἤσκει τὸν μοναχικὸν βίον· ἐπὶ τέλους, ἀφοῦ τρεῖς ἕτεροι ἐπίσκοποι προέστησαν τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, ἐμφανισθεὶς ὁ Νάρκισσος κατέλαβε τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ γήρατος παρέλαβεν ὡς βοηθὸν τὸν ἐκ Καππαδοκίας Ἀλέξανδρον καὶ ἀπέθανεν ἄγων τὸ 120ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας. † Η. Φ. Β.

Νάρκισσος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μαργαριτίου τοῦ νομοῦ Πρεβέζης, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον, ὠνομάζετο δὲ πρότερον *Ἄρτσες*. Κάτ. (1928) 321. Χ. Δ.

ναρκοβόλον (τό), ἢ **ναρκοθέτις** (ἡ) *[Ναυτ.]*. Πλοῖον ἐφωδιασμένον διὰ σιδηροτροχιῶν, βαρούλκων κ. τ. λ., καὶ ἐν γένει καταλλήλως διεσκευασμένον πρὸς μεταφορὰν καὶ πόντισιν ναρκῶν. Ὡς ἐκ τῆς εὐρείας χρησιμοποιήσεως τῆς νάρκης ὡς ἐπιθετικοῦ καὶ ἰδίᾳ ὡς ἀνθυποβρυχίου ὅπλου κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, τὰ τότε ὑπάρχοντα ναρκοβόλα σκάφη δὲν ἐπήρκουν πρὸς πόντισιν τοσούτῳ μεγάλου ἀριθμοῦ ναρκῶν, καὶ πρὸς τοῦτο μετεσκευάσθησαν εἰς ναρκοβόλα πληθὺς παλαιῶν εὐδρόμων μικροῦ βυθίσματος καὶ πλοίων τῆς ἀκτοπλοΐας. Οὕτω τὸ κατὰ τὸ 1918 ἐξ ὑπερεβδομήκοντα χιλιάδων ναρκῶν πεδίον τῆς Βορείου θαλάσσης (βλ.λ. *νάρκη*) ἐποντίσθη ὑπὸ τῆς ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ ὑποναυάρχου J. Strauss καὶ τοῦ πλοιάρχου R. Belknap μοίρας ἀπαρτιζομένης ἐξ 8 πλοίων τῆς ἀκτοπλοΐας καὶ τῶν 2 παλαιῶν εὐδρόμων «Baltimore» καὶ «San Francisco». Τῶν πλοίων τούτων τῆς ἀκτοπλοΐας εἶχεν ἀφαιρεθῆ ὁλοσχερῶς ἡ ἐσωτερικὴ ἐπίπλωσις, ἀπομεινάντων τελείως γυμνῶν καὶ ἐλευθέρων τῶν τριῶν αὐτῶν καταστρωμάτων, οὕτως ὥστε ἕκαστον τούτων ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ ἀριθμὸν ναρκῶν πολὺ μεγαλύτερον τοῦ ὑπὸ τῶν μέχρι τοῦδε εἰδικῶν ναρκοβόλων· δι' εἰδικῶν ἀνελκυστήρων ἐκ τῶν κατωτέρων καταστρωμάτων αἱ νάρκαι ἔφθανον εἰς τὸ ἀνώτατον, ἀφ' οὗ καὶ ἐποντίζοντο εἰς τὴν θάλασσαν. Ἡ πόντισις τοῦ πεδίου τούτου ναρκῶν ἐγένετο εἰς 13 πλόας τῆς ὡς ἄνω μοίρας, καθ' ἕκαστον πλοῦν ποντιζομένων 5.400 ναρκῶν.

Γενικῶς τὰ ναρκοβόλα σκάφη δέον νὰ εἶναι μικροῦ βυθίσματος, ἐπαρκοῦς ταχύτητος καὶ εὐέλικτα. Τανῦν εἰς τὰ καταστρώματα πάντων τῶν τορπιλλικῶν σκαφῶν καὶ μικρῶν εὐδρόμων προσηλοῦνται σιδηροτροχιαὶ καὶ κατάλληλοι συσκευαὶ πρὸς φόρτωσιν, στερέωσιν καὶ πόντισιν ναρκῶν. Οἱ Γερμανοὶ πρῶτοι κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐχρησιμοποίησαν ὑποβρύχια πρὸς πόντισιν ναρκῶν, ἐφοδιάσαντες κατ' ἀρχὰς ταῦτα διὰ 12—16 μόνον ναρκῶν, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ μετασκευάσαντες μεγαλύτερα ὑποβρύχια καὶ κατασκευάσαντες εἰδικὰ ναρκοβόλα, ἐφωδίασαν ταῦτα μέχρι καὶ διὰ 36 ναρκῶν, τὰ δὲ τελευταῖά των ναρκοβόλα ὑποβρύχια «U 119» καὶ «U 79» διὰ 42 ναρκῶν. Τὰ δύο ταῦτα κατὰ τὴν σύναψιν τῆς εἰρήνης παρεδό-

Digitized by Google

θησαν εἰς τοὺς Γάλλους, μετονομασθέντα εἰς «René-Audry» καὶ «Victor-Réveille».

Πάντα νῦν τὰ ναυτικὰ κράτη ναυπηγοῦσι μεγάλα

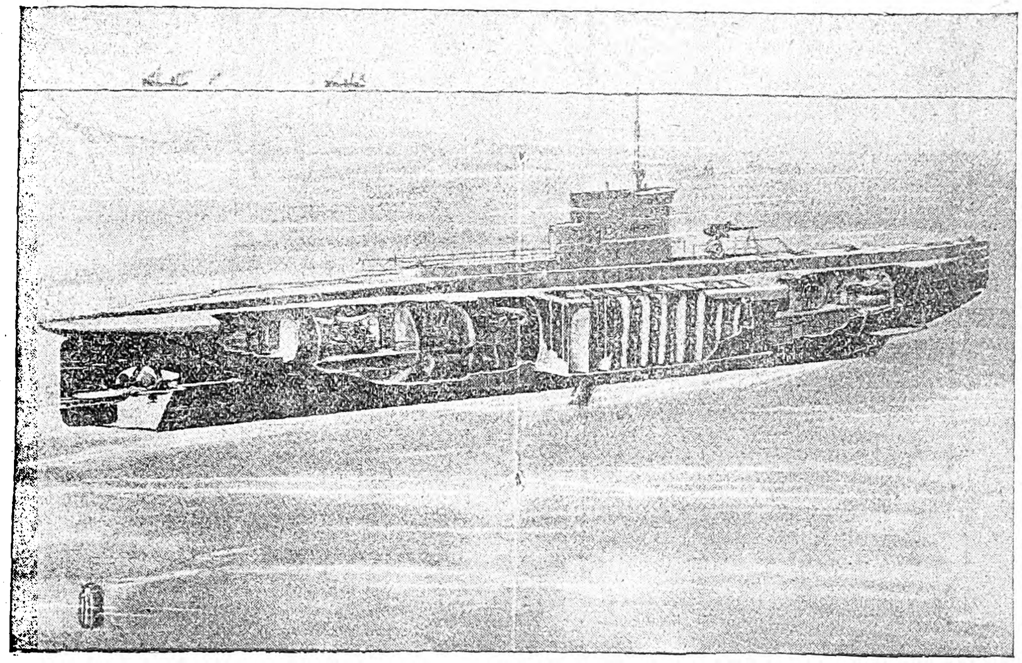

Ὑποβρύχιον ναρκοβόλον.

ναρκοβόλα ὑποβρύχια μέχρι 1.500 τόν. ἐκτοπίσματος, ὧν ὁ ἐπιθετικὸς διὰ τορπιλλῶν ὁπλισμὸς εἶναι ἠλαττωμένος πρὸς αὔξησιν τοῦ διὰ ναρκῶν ἐφοδιασμοῦ αὐτῶν. Τὸ γαλλικὸν ναρκοβόλον ὑποβρύχιον τύπου «Pierre Challiey» εἶναι 900/1200 τόν. ἐκτοπίσματος, ταχύτητος 16/9 κόμβων καὶ ἐφωδιασμένον διὰ 53 ναρκῶν. Γ. Ν. Ν.

ναρκοδηλητηρίασις (ἡ)· ἡ δηλητηρίασις διὰ ναρκωτικῶν δηλητηρίων (βλ. λ. *νάρκωσις*).

ναρκοθέτις (ἡ) *[Ναυτ.]*· βλ. λ. *ναρκοβόλον*.

ναρκοληψία (ἡ)· διαταραχὴ τοῦ ὕπνου, συνισταμένη εἰς περιοδικὴν ἐπέλευσιν ἀκατασχέτου τάσεως πρὸς ὕπνον, εἰς ἣν ἐπακολουθεῖ ὕπνος, ἄλλοτ' ἄλλης διαρκείας (ἀπὸ 2—3 λεπτῶν μέχρις καὶ ἡμερῶν πολλῶν). Συνήθως εἰσβάλλει κατόπιν ψυχικῆς συγκινήσεως, διὸ καὶ ἐθεωρήθη φύσεως ὑστερικῆς, εἰ καὶ ὁ πρῶτος περιγράψας αὐτὴν Gelineau ἐθεώρει ταύτην ὡς ἰδιοπαθῆ νόσον. Ἡ γνῶσις τῆς ληθαργικῆς ἐγκεφαλίτιδος, καὶ ἐν γένει τῶν διαμεσο-μεσ-εγκεφαλικῶν παθήσεων, καὶ ἡ πληρεστέρα μελέτη τῶν διαταραχῶν ὕπνου ἔφερεν εἰς φῶς παντοίας διαταραχὰς αὐτοῦ, ὥστε δυσχερῶς δύναταί τις σήμερον νὰ χαράξῃ ὅρια μεταξὺ ὑπνηλίας-ληθαργίας-ναρκοληψίας, καταληψίας, ὑπνωτισμοῦ κττ., τῶν συνδρόμων τούτων ὄντων συγγενῶν. Τ. Α. ΖΗΣ

ναρκομανία (ἡ)· ἡ ἀκατανίκητος τάσις πρὸς πρόκλησιν εὐχαρίστου νάρκης.

ναρκομέδουσαι (αἱ) (Narcomedusae) *[Ζῳολ.]*. Κατηγορία μεδουσῶν, περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ γένη καὶ εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς πάσας σχεδὸν τ ς θαλάσσας τῆς γῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *αἰγίνοψις* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

ναρκοσάνη (ἡ) (Narcosanum) *[Φαρμ. Χημ.]*. Βιοχημικὸν σκεύασμα, ἀποτελούμενον ἐκ λιποειδῶν ὡρισμένης φυτικῆς προελεύσεως ἐν συνδυασμῷ μετὰ πρωτεϊνῶν καὶ βιταμινῶν. Τὸ σκεύασμα τοῦτο ἐνίεται εἰς περιπτώσεις χρονίας καὶ καθ' ἕξιν δηλητηριάσεως διὰ διαφόρων ναρκωτικῶν, ὡς καὶ αὐτοῦ τούτου τοῦ οἰνοπνεύματος ἀκόμη. Κ. Γ. Μ.

ναρκυλένη (ἡ). Ἐμπειρικὸν ὄνομα διὰ τὸ καθαρὸν δι' ἀναισθησίαν χρησιμοποιούμενον *ἀκετυλένιον*.

ναρκύλη (ἡ) (Narcyl) *[Φαρμ. Χημ.]*. Οὕτω καλεῖται ἡ μεθ' ὑδροχλωρίου ἕνωσις τῆς αἰθυλοναρκεΐνης: $C_{25} H_{31} NO_8 HCl$. Μεταξόστιλπνα πρίσματα τηκόμενα εἰς 205—206°, διαλυτὰ εἰς ἀλκοόλην, ὀλίγον διαλυτὰ εἰς θερμὸν ὕδωρ. Τὸ σκεύασμα ἀνεγράφη ὡς καταπραϋντικὸν καὶ ἀντισπασμωδικὸν φάρμακον ἐπὶ βηχός, ὡς ἐπίσης καὶ ὡς ἀναλγητικόν. Δόσις 0,06—0,1 γρ. ἡμερησίως ἐσωτερικῶς ἢ εἰς ὑποδορίους ἐνέσεις. Κ. Γ. Μ.

ναρκῶ *(—όω)*, κοιν. *ναρκώνω*· προκαλῶ νάρκην, ἐπιφέρω ἀναισθησίαν, κάμνω νὰ μουδιάσῃ, νὰ ἀναισθητήσῃ: «τὸ φίδι εἶναι ναρκωμένο ἀπὸ τὸ κρύο».

νάρκωσις, *—εως* (ἡ)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ναρκοῦν.

— *[Ἐγκυκλ.] Νάρκωσις* καλεῖται ἡ διὰ φαρμάκων ἐλάττωσις τῆς ἐγερσιμότητος τοῦ νευρικοῦ συστήματος μέχρις ἐξασθενήσεως ἢ καταστολῆς τῆς λειτουργίας αὐτοῦ.

Τὸ ὀδυνηρότατον αἴσθημα τοῦ ἄλγους, τοῦ τόσῳ συνήθους εἰς πλείστας τῶν νόσων, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τοὺς τραυματισμούς, ἤγαγον τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ ἀρχαιοτάτων ἤδη χρόνων εἰς ἀναζήτησιν μέσων μετριασμοῦ ἢ καταστολῆς αὐτοῦ. Πιθανώτατα δὲ τυχαίως ἐν ἀρχῇ ἀντελήφθη οὗτος τὰς ναρκωτικὰς ἰδιότητας ἐνίων φυτῶν, ἃς καὶ ἐχρησιμοποίησε τὸ πρῶτον ἐξωτερικῶς εἶτα δὲ καὶ ἐσωτερικῶς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ἴσως δὲ τοιαύτης τινὸς ναρκώσεως ἐγίγνετο χρῆσις πρὸς ἐκτέλεσιν καὶ ὡρισμένων ἐγχειρήσεων, ὡς ἡ ἀνάτρησις τοῦ κρανίου, ἃς ἀπαντῶμεν ἀπὸ τῆς παναρχαίας ἐποχῆς ἐκτελουμένας ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ἄλλωστε τοῦτο συμβαίνει καὶ νῦν ἔτι εἴς τινας τῶν ἀπολιτίστων λαῶν, οἵτινες εὑρισκόμενοι εἰς τὴν αὐτὴν περίπου βαθμῖδα ἀναπτύξεως ποιοῦνται πρὸς ἀνάλογον σκοπὸν χρῆσιν διαφόρων εἰδῶν ναρκώσεως.

Ἤδη οἱ παλαιοὶ Ἀσσύριοι γνωρίζουσι τρόπον ναρκώσεως διὰ πιέσεως τῶν καρωτίδων, ἴσως δὲ καὶ τὸ αἱμοφόρον τοῦτο ἀγγεῖον ἐκλήθη οὕτως ἀπὸ τοῦ καρόω (=ναρκώνω). Οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι γνωρίζουσι τὸ ὄπιον καὶ τὴν ἰνδικὴν κάνναβιν (τὸ χασίς), ὁ δὲ Πλίνιος καὶ ὁ Διοσκορίδης ἀναφέρουσι τὸν λίθον τῆς Μέμφιδος, ἔχοντα «ψηφίδων μέγεθος, λιπαρὸν καὶ ποικίλον», ὅστις «ἱστορεῖται ὅτι καταχρισθεὶς λεῖος ἐπὶ τῶν μελλόντων τέμνεσθαι ἢ καίεσθαι τόπων, ἀναισθησίαν ἀκίνδυνον ἐπιφέρει» (*Διοσκ.* Γ', 817), πιθανώτατα διὰ τοῦ ἐκλυομένου ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Οἱ Σκύθαι, καθ' Ἡρόδοτον, ἐγνώριζον τὴν δι' εἰσπνοῆς ἀτμῶν ἰνδικῆς καννάβεως ἐπερχομένην νάρκωσιν, ἐπιρριπτομένων τῶν σπερμάτων ταύτης ἐπὶ διαπύρων λίθων καὶ εἰσπνεομένων τῶν ἐκ ταύτης ἀτμίδων, ἐξ ὧν οἱ Σκύθαι «ἀγάμενοι τῇ πυρίᾳ ὠρύοντο». Οἱ Ἑβραῖοι εἰς τὸν Θεὸν ἀπέδιδον τὴν δύναμιν τῆς ναρκώσεως τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ὕπνου πλάσεως τῆς Εὔας ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ. Τὸ Ταλμοὺδ δ' ἀναφέρει ἐπὶ τοῦ Ἐλεάζαρ ἐγχείρησιν πρὸς ἀφαίρεσιν τοῦ πολλοῦ λίπους τῆς κοιλίας αὐτοῦ μετὰ λῆψιν ναρκωτικοῦ τινος ποτοῦ, τοῦ summa deschintha, ἀλλαχοῦ δὲ ὑπονοεῖται τὸ δυνατὸν τῆς ἀνωδύνου ἐκτελέσεως ἀποκοπῆς τῆς χειρός, τιμωρίας συνήθους κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἐπὶ δὲ καταδίκων εἰς θάνατον συνιστᾶται ἡ χορήγησις ναρκωτικοῦ τινος ποτοῦ. Ἴσως δὲ καὶ ὁ οἶνος μετὰ σμύρνας, ὃν προσέφερον τῷ Ἰησοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, νὰ εἶχε τοιαύτην τινὰ ναρκωτικὴν δύναμιν· ὁ Μηλιαράκης ἐφρόνει ὅτι πιθανὸν νὰ ἐνείχετο ἐν αὐτῷ μανδραγόρας, τῆς ναρκωτικῆς οὐσίας τούτου ἐξαγομένης συνήθως δι' οἴνου ἢ ὄξους. Καὶ ἐν Ἰνδίαις δ' ἀναφέρεται ἡ διὰ ἰνδικῆς καννάβεως νάρκωσις, ὡς καὶ ἡ ἐκτέλεσις ἀνατρήσεως κρανίου τοῦ βασιλέως Boja ὑπὸ δύο ἀδελφῶν χειρουργῶν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν οὐσίας τινὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα samohini, τοῦ ναρκωθέντος μετὰ ταῦτα ἀνανήψαντος τῇ χορηγίᾳ ἄλλης τινὸς διεγερτικῆς οὐσίας καλουμένης sanjivini. Ἀλλὰ καὶ παρὰ Σίναις ἀναφέρεται τρόπος τις ναρκώσεως, χρησιμοποιούμενος ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Hoa-To, κατὰ τὸ 220 π. Χ., διὰ μέσου οὐσίας τινὸς καλουμένης ma-yo. Οἱ Ἕλληνες ὅμως ἐκ πάντων τῶν ἀρχαίων λαῶν ἐγνώριζον τὸν ἄριστον τρόπον τῆς ναρκώσεως, μετὰ βεβαιότητος δὲ δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι οὗτοι ὑπῆρξαν καὶ οἱ κυρίως εὑρέται τῆς μεθοδικῆς ναρκώσεως κατὰ τὰς ἐγχειρήσεις. Παρ' αὐτοῖς παλαιότερον, ἐν τῇ Ἰλιάδι τοῦ Ὁμήρου, εὑρίσκομεν τὴν δι' ἐπῳδῶν πρόκλησιν τοῦ ὕπνου πρὸς θεραπείαν τραυμάτων, ἐν Ὀδυσσείᾳ δὲ τὴν χορήγησιν τοῦ νηπενθοῦς ὑπὸ τῆς Ἑλένης εἰς τὸν Ὀδυσσέα, τὴν ἐπίπασιν δὲ ἐπὶ τραυμάτων ὀδυνηφάτων φαρμάκων. Ὁ Θεόκριτος ἀποδίδει εἰς τὴν θεὰν τῶν τοκετῶν Εἰλείθυιαν τὴν γνῶσιν τῆς καταστολῆς τῶν ὠδίνων, ἐν δὲ τοῖς Ἀσκληπιείοις ἡ ὕπνωσις φαίνεται συνήθης κατὰ τὰς τυχὸν γιγνομένας ἐγχειρήσεις. Ἡ Ἀφροδίτη, ἵνα ἀποκοιμηθῇ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀδώνιδος, κατακλίνεται ἐπὶ προσκεφαλαίου πλήρους ἐκ θρίδακος καὶ μανδραγόρου, τοῦ κατ' ἀρχὴν τούτου ναρκωτικοῦ φυτοῦ, ὃ ἐγνώριζον οἵ τε Βαβυλώνιοι ἀπὸ 2 χιλιάδων ἤδη ἐτῶν καὶ οἱ Αἰγύπτιοι, ὀνομάζοντες «φαλλὸν τοῦ ἀγροῦ» καὶ ὅπερ ὁ Ἱπποκράτης συνιστᾷ κατὰ μανιακῶν προσβολῶν.

Τοῦ μανδραγόρου ἡ ναρκωτικὴ δύναμις ἦν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι παγκοίνως γνωστή. Ὁ Ξενοφῶν γνωρίζει ὅτι ἀποκοιμίζει τοὺς ἀνθρώπους, ὁ δὲ Δημοσθένης χαρακτηριστικῶς ἀναγράφει ὅτι: «μανδραγόραν πεπωκόσιν ἐοίκαμεν», γνωστὴ δ' εἶναι ἡ ἔκφρασις μέχρι σήμερον «ὑπὸ μανδραγόρᾳ καθεύδειν». Καὶ κωμῳδία δὲ τοῦ Ἀλέξιδος ἔφερε τὸ ὄνομα «Ἡ μανδραγοριζομένη». Ἀκριβῶς δὲ τὸν μανδραγόραν μετεχειρίζοντο οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες πρὸς γενικὴν νάρκωσιν προκειμένου ἵνα ἐγχειρήσωσιν ἢ καύσωσι τοὺς ἱστούς, ὡς βεβαιοῖ ὁ Διοσκορίδης, γράφων ὅτι σκευασία τούτου χορηγεῖται ἐπὶ «ἀγρύπνων καὶ περιοδυνώντων καὶ ἐφ' ὧν βούλονται ἀναισθησίαν τεμνομένων ἢ καιομένων ποιῆσαι.. Καθεύδει γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἐν ᾧπερ ἂν φάγοι σχήματι, αἰσθανόμενος οὐδενὸς ἐπὶ ὥρας γ' ἢ δ', ἐφ' οὗπερ ἂν προσενέγκηται· χρῶνται δὲ καὶ ταύτῃ οἱ ἰατροί, ὅταν τέμνειν ἢ καίειν μέλλωσι» (I, 574).

Τὴν ἐπιτυχῆ ἐνέργειαν τοῦ σκευάσματος τούτου ἀπέδειξε πειραματικῶς ὁ Ἄγγλος Richardson. Καὶ οἱ Ρωμαῖοι δ' εἶτα ἐξηκολούθησαν μεταχειριζόμενοι τὸν μανδραγόραν ὡς ὑπνωτικόν, καθ' ἃ ἀναφέρουσιν ὁ Κέλσος, ὁ Πλίνιος καὶ ὁ Ἀπουλήϊος, ὡς κατόπιν καὶ οἱ Βυζαντινοὶ καὶ οἱ Ἄραβες.

Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἡ χρῆσις τῶν ναρκωτικῶν τούτων ἐγκατελείφθη τέλεον, ἐκτὸς τοῦ ποτοῦ τῆς λήθης (potus oblivionis), ἐν ᾧ καὶ ὀπὸς μανδραγόρου καὶ τοῦ oleum de lateribus, ὅπερ ἀνευρίσκομεν ὅτι μετεχειρίζετο ὁ χειρουργὸς τῆς ΙΕ' ἑκατονταετίας Οὖγος Βοργκονιόνι. Πρῶτος καὶ πάλιν, κατὰ τὸ τέλος τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος, ὁ υἱὸς τοῦ χειρουργοῦ τούτου Θεοδώριχος μεταχειρίζεται τοὺς καλουμένους ὀπιοφόρους σπόγγους (spongia somnifera), ὧν πρώτην μνείαν ἀπαντῶμεν παρὰ Νικολάῳ Πραιποσίτῳ κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Οἱ σπόγγοι οὗτοι διεποτίζοντο διὰ ναρκωτικῶν οὐσιῶν, μανδραγόρου, ὀπίου, ὑοσκυάμου, κωνείου κλπ. καὶ εἶτα ἐξηραίνοντο. Τὸ ναρκωτικὸν τοῦτο παρασκεύασμα (confectio soporis, ὡς ἀπεκαλεῖτο) πρὸ τῆς ἐγχειρήσεως ἐνεβαπτίζετο ἐντὸς θερμοῦ ὕδατος καὶ προσεφέρετο πρὸς εἰσπνοὴν εἰς τοὺς μέλλοντας νὰ ἐγχειρηθῶσιν. Ὡς εἰκὸς ὅμως ἡ νάρκωσις ἐπήρχετο οὐχί, ὡς ἐπιστεύετο, δι' ἁπλῆς εἰσπνοῆς, ἀλλὰ διὰ τῆς καταπόσεως ποσότητος ὑγροῦ καταρρέοντος εἰς τὸ στόμα ἐκ τοῦ ὑπὸ τὴν ῥῖνα τοῦ ἐγχειριζομένου διακρατουμένου διαβρόχου σπόγγου. Μετὰ τὴν ἐγχείρησιν ἐχορηγοῦντο ἀναληπτικὰ καὶ ὄξος πρὸς ὄσφρησιν, ἵνα ἀποτραπῇ ὁ ὕπνος, εἰς ὃν ἐνίοτε οἱ ἐγχειριζόμενοι ἐβυθίζοντο μετά τινας ἔτι μετὰ τὴν ἐγχείρησιν ἡμέρας (*Bodin*).

Κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ἀναφέρεται ἀλλὰ λίαν σπανίως ἡ χρῆσις τῶν ὑπνοφόρων τούτων σπόγγων ἢ ἄλλων ναρκωτικῶν διαλύσεων ἐκ μανδραγόρου πάντοτε καὶ ὀπίου ἢ ἄλλων ναρκωτικῶν οὐσιῶν, ἀλλ' αὕτη κατόπιν ἐγκατελείφθη τέλεον, προτιμωμένης τῆς διὰ δακτυλικῆς πιέσεως τῆς καρωτίδος ἐπερχομένης ναρκώσεως *(Valverdi, Morgagui)*, τῆς τοπικῆς ἀναισθησίας δι' ἐπιθέσεως πάγου, ναρκωτικῶν ἀλοιφῶν καὶ ἐμπλάστρων.

Μόνον δὲ κατὰ νεωτέρους χρόνους καὶ ἀφ' ἧς καθωρίσθησαν τὰ διάφορα ἀέρια, διακριθέντα τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, ἤρξατο ἡ δι' εἰσπνοῆς διαφόρων φαρμάκων νάρκωσις. Πρῶτος ὁ H. Davy, μεταχειρισθεὶς τοῦτο ἐπὶ ὀδονταλγίας, ἐξ ἧς ἔπασχε, συνέστησε τὸ ὑπὸ τοῦ Priestley ἀνευρεθὲν πρωτοξείδιον τοῦ ἀζώτου πρὸς νάρκωσιν πρὸ ἐγχειρήσεων, ἀλλ' ἡ παρατήρησις αὕτη παρωράθη τέλεον, μέχρις οὗ, κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1844, ὁ Colton ἐν Hartford τῆς Ἀμερικῆς, ποιούμενος διάλεξιν καὶ καταδεικνύων τὴν ἐνέργειαν τοῦ πρωτοξειδίου τοῦ ἀζώτου, ἐκάλεσέ τινα τῶν παρισταμένων ἵνα εἰσπνεύσῃ τοῦτο. Εἷς τῶν ἀκροατῶν προσελθὼν καὶ εἰσπνεύσας κατέπεσε πληγείς, μόλις δὲ κατὰ τὴν ἀνάνηψιν αὐτοῦ παρετήρησε τὸ ῥέον αἷμα καὶ ἀντελήφθη ὅτι ἐπληγώθη. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐνεποίησεν ἰδιαιτέραν ὅλως ἐντύπωσιν εἰς τὸν παριστάμενον ὀδοντίατρον Ὁράτιον Οὐέλς, ὅστις παρεκάλεσε τότε τὸν Colton ἵνα τὴν ἐπαύριον χορηγήσῃ αὐτῷ πρὸς εἰσπνοὴν ἐκ τοῦ ἀερίου, ταυτοχρόνως δ' ἐκάλεσε τὸν συνάδελφον αὐτοῦ Riggs, ὅπως ἐξαγάγῃ ὀδόντα αὐτοῦ ἐφθαρμένον. Πράγματι τοῦτο συνέβη καὶ ὁ ὀδοὺς ἐξήχθη, χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ πόνον τινὰ ὁ Wells, ὅστις καὶ προσέθηκεν ἀνανήψας ὅτι: «ἄρχεται νέα ἐποχὴ διὰ τὴν ὀδοντιατρικήν». Ὁ Wells μετὰ ταῦτα, ἀφοῦ μεταχειρισθῇ τὴν μέθοδον μετ' ἐπιτυχίας πρὸς ἐξαγωγὴν ὀδόντων, ἠθέλησε νὰ καταστήσῃ ταύτην γνωστὴν καὶ εἰς εὐρύτερον ἐπιστη-

Digitized by Google

μονικὸν κύκλον καὶ μεταβὰς εἰς Βοστώνην ἠθέλησε νὰ ἐπιδείξῃ τὴν μέθοδον τῷ ἐπισήμῳ χειρουργῷ τῆς πόλεως ἐκείνης Warren. Ἡ χορήγησις ὅμως ἀνεπαρκοῦς δόσεως φαρμάκου δὲν ἐπέφερε τὴν ποθουμένην νάρκωσιν, ὁ δὲ Wells ἠναγκάσθη νὰ ἀποχωρήσῃ μετὰ τοῦ συνοδεύσαντος αὐτὸν φίλου ὀδοντιάτρου Morton, θεωρηθεὶς ὡς ἀπατεών. Ὁ Wells ταραχθεὶς ἐκ τῆς ἀποτυχίας εἰσέπνευσεν αἰθέρα καὶ διανοίξας τὴν κερκιδικὴν ἀρτηρίαν αὐτοῦ ἀπέθανε 32 μόλις ἐτῶν (1848). Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ πειράματος τοῦ Wells, ὁ συνοδεύσας αὐτὸν ὀδοντίατρος Morton ἤρξατο ἀναζητῶν φάρμακον σταθερωτέρας ἐνεργείας, ὑπεδείχθη δ᾽ αὐτῷ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς χημείας Καρόλου Τζάκσον ὁ αἰθήρ, ὅστις ἤδη ἀπὸ τοῦ 1540 εἶχεν ἀνακαλυφθῆ ὑπὸ τοῦ Valerius Cordus καὶ οὗ χρῆσις σπανία κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐγίνετο κατὰ τοῦ ἄσθματος, εἰς εἰσπνοὰς πρὸς διασκέδασιν ἢ καὶ σπανιώτερον πρὸς νάρκωσιν κατὰ μικροεγχειρήσεις, ὡς π. χ. ἐξαγωγὴν ὀδόντος ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις (τῆς Ἀμερικῆς) ὀδοντιάτρου Crawford Long, εἰ καὶ πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τοῦ Faraday εἶχεν ὑποδειχθῆ οὗτος καὶ πρὸς γενικωτέραν νάρκωσιν εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ πρωτοξειδίου τοῦ ἀζώτου. Ὁ Morton πειραματισθεὶς δι᾽ αἰθέρος ἐφ᾽ ἑαυτοῦ καὶ πρὸς ἐξαγωγὴν ὀδόντων καὶ πεισθεὶς περὶ τῆς ἐπιτυχοῦς δι᾽ αὐτοῦ ναρκώσεως, μετέβη καὶ πάλιν εἰς Βοστώνην παρὰ τῷ χειρουργῷ Warren καὶ τῷ 1846 ἐχορήγησεν αἰθέρα εἰς ἀσθενῆ, ἐγχειρηθέντα εἶτα ὑπὸ τοῦ Warren δι᾽ ὄγκον τοῦ τραχήλου, παρισταμένου καὶ τοῦ διασήμου χειρουργοῦ Bigelow, ὅστις θαυμάσας ἐπὶ τῇ ἄνευ οὐδενὸς πόνου ἐκτελέσει τῆς ἐγχειρήσεως εἶπεν: «ὅ,τι εἶδε θὰ κάμῃ τὸν γῦρον τοῦ κόσμου». Πράγματι ὁ ἐν Λονδίνῳ ἰατρὸς Robinson πρῶτος, μαθὼν ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Bigelow τὸ γεγονός, προέβη ἀμέσως εἰς ἐξαγωγὴν ὀδόντος κατόπιν εἰσπνοῆς αἰθέρος, εἶτα δὲ ὁ χειρουργὸς τοῦ University College hospital καθηγητὴς Liston, μετὰ πείραμα ναρκώσεως, τῇ 21 Δεκεμβρίου 1846 προέβη εἰς ἐκτέλεσιν ἀκρωτηριασμοῦ τοῦ ποδός. Οὕτω δ᾽ ἤρξατο ἡ χρῆσις τοῦ αἰθέρος πρὸς νάρκωσιν κατὰ τὰς ἐγχειρήσεις, εἶτα δὲ καὶ κατὰ τοὺς τοκετούς, ὁπόταν ὁ διάσημος καθηγητὴς τοῦ Ἐδιμβούργου Simpson παρετήρησεν ὅτι ἡ δι᾽ αἰθέρος νάρκωσις οὐδόλως ἐπηρεάζει τὰς συστολὰς τῆς μήτρας.

Ὁ Simpson οὗτος εἶτα, ἐπιζητῶν φάρμακον πρὸς νάρκωσιν ἀσφαλέστερον καὶ μᾶλλον ἐνεργὸν τοῦ αἰθέρος, μετεχειρίσθη τὸ ὑπὸ τοῦ χημικοῦ Bell ὑποδειχθὲν αὐτῷ καὶ ὑπὸ τοῦ φαρμακοποιοῦ Waldie παρασκευασθὲν πρὸς τοῦτο χλωροφόρμιον, πρῶτον μὲν εἰς πειράματα ἐπὶ ἑαυτοῦ (4 Νοεμβρίου 1847) καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, εἶτα δὲ καὶ ἐπὶ ἀσθενοῦς, ἀφοῦ ἀνεκοίνωσε τὰ τῆς νέας μεθόδου τῇ 10 Νοεμβρίου εἰς τὴν ἰατροχειρουργικὴν ἑταιρείαν τοῦ Ἐδιμβούργου. Ἡ πρώτη γενομένη νάρκωσις διὰ τοῦ φαρμάκου ἀσθενοῦς πρὸς ἐκτέλεσιν ἐγχειρήσεως, γενομένη ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ Simpson, ἐπέφερε τὸν θάνατον τοῦ ἀσθενοῦς, ὁ Simpson ὅμως, βέβαιος περὶ τοῦ ἀκινδύνου τῆς ναρκώσεως ἐπανέλαβε τὸ πείραμα, ἐκτελέσας τρεῖς ἐγχειρήσεις (15 Νοεμβρίου 1847) ἐν τῷ βασιλικῷ νοσοκομείῳ τοῦ Ἐδιμβούργου μετ᾽ ἐπιτυχίας.

Ἐπὶ μακρὸν μετὰ ταῦτα πανταχοῦ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου αἱ ἐγχειρήσεις ἐτελοῦντο ναρκουμένου τοῦ ἀσθενοῦς διὰ χλωροφορμίου ἢ αἰθέρος, εἴτε κράματος χλωροφορμίου, αἰθέρος καὶ οἰνοπνεύματος (ἀγγλικὸν μῖγμα ἢ τοῦ Billroth). Κατὰ νεωτέρους χρόνους εἰσήχθη ἡ νάρκωσις διὰ κοκαΐνης, ἥτις ἀνεκαλύφθη μὲν τῷ 1855 ὑπὸ Gödeke, ἀλλ᾽ ἐσπουδάσθη τῷ 1860 ὑπὸ Niemann, τῆς ναρκωτικῆς αὐτῆς δυνάμεως καταδειχθείσης τῷ 1860 ὑπὸ Anrep, πειραματισθέντος ἐφ᾽ ἑαυτοῦ. Πρὸς νάρκωσιν ἀσθενῶν τὸ πρῶτον ἐγένετο χρῆσις ταύτης ὑπὸ Koller καὶ Fauvel ἐν ἀρχῇ μὲν ἐν τῇ χειρουργίᾳ τῶν ὀφθαλμῶν, εἶτα δὲ πρὸς τοπικὴν ἢ γενικωτέραν ἀναισθησίαν. Μετὰ τὴν κοκαΐνην πληθὺς ἧττον δηλητηριωδῶν ταύτης οὐσιῶν ἐφηρμόσθησαν, οἷον ἡ εὐκαΐνη, ἡ τροποκαΐνη, ἡ στοβαΐνη, ἡ νοβοκαΐνη, μόνη ἢ μετ᾽ ἐπινεφριδίνης, ὡς μῖγμα Braun γνωστὴ κτλ.

Κατὰ ἔτι νεωτέρους χρόνους εἰσήχθη εἰς κοινὴν χρῆσιν ἡ σκοπολαμίνη (κληθεῖσα οὕτω ὑπὸ τοῦ Smidt τῷ 1892, πρῴην καλουμένη ὑοσκίνη), ἡ ἀνευρισκομένη ἐν τῇ ἀτρακτοειδεῖ σκοπολίᾳ, τῷ ὑοσκυάμῳ τῷ μέλανι καὶ τῇ εὐθαλείᾳ τῇ ἀτρόπῳ καὶ ἰδίᾳ ἐν τῷ μανδραγόρᾳ. Ἡ νάρκωσις διὰ ταύτης ἐπέρχεται κυρίως δι᾽ ἐπιδράσεως ἐπὶ τῆς κινητικῆς μοίρας τῆς φλοιώδους οὐσίας τοῦ ἐγκεφάλου, ἐκδηλουμένη διὰ τῆς παύσεως τῆς κινήσεως καὶ τῆς χαλάσεως τῶν μυῶν, ἐξ ὧν εἶτα οἱ ἄρρωστοι περιπίπτουσιν εἰς ὕπνον. Οὕτω δὲ μετὰ 2 περίπου χιλιάδας ἔτη ἐπανήλθομεν εἰς τὴν παλαιὰν ἑλληνικὴν μέθοδον, ἀφίνοντες τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πάλιν ὑπὸ μανδραγόρα καθεύδειν.

Ἐκτὸς τῶν μεθόδων τούτων καὶ πλεῖσται ἄλλαι μέθοδοι ναρκώσεως προὐτάθησαν, μὴ γενόμεναι κοινῶς ἀποδεκταί, ὡς π.χ. ἡ μέθοδος Schleich, τῆς διηθήσεως δηλαδὴ τῶν ἱστῶν δι᾽ ἁπλοῦ ὕδατος, πρὸς τοπικὴν ἀναισθησίαν, ἢ δι᾽ εἰσαγωγῆς αἰθέρος εἰς τὸ ἀπευθυσμένον, ἢ δι᾽ ἀβερτίνης κτλ.

Παρ᾽ ἡμῖν ἐν Ἑλλάδι πρώτη χρῆσις τοῦ αἰθέρος ἐγένετο ἐν τῷ στρατιωτικῷ νοσοκομείῳ Ἀθηνῶν τῇ 14 Ἀπριλίου 1847 ὑπὸ τοῦ ἀρχιάτρου Τράϊμπερ καὶ τοῦ ἐπιάτρου Α. Πετσάλη, τοῦ δὲ χλωροφορμίου ὑπὸ τοῦ ἀρχιάτρου Ρέζερ κατὰ τὰ τέλη Δεκεμβρίου 1848, ἐπὶ μαιευτικῶν δὲ περιπτώσεων ὑπὸ Κωστῆ καὶ Τράϊμπερ.

Οἱ παλαιότεροι καθηγηταὶ τῆς χειρουργικῆς Ὀλύμπιος, Ἀρεταῖος, Μαγγίνας, Γαλβάνης κυρίως ἐποιοῦντο χρῆσιν χλωροφορμίου, ὁ καθηγητὴς Ζαΐμης τοῦ μίγματος Billroth, οἱ κατόπιν καθηγηταὶ Φωκᾶς, Καλλιοντζῆς, Ἀλιβιζᾶτος Κοντολέων κυρίως χλωροφορμίου, ἀλλὰ καὶ αἰθέρος ἢ κοκαΐνης. Ὁ καθηγητὴς Μέρμηγκας ποιεῖται ὡς τὰ πολλὰ χρῆσιν τοῦ μίγματος Braun. Ὁ καθηγητὴς Γερουλᾶνος ποιεῖται χρῆσιν σκοπολαμίνης κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον: ἀφ᾽ ἑσπέρας χορηγεῖ 0,50—1,0 βερονάλης, ἀναλόγως τοῦ φύλου, τῆς ἡλικίας κτλ., ἡμίσειαν δὲ ὥραν πρὸ τῆς ἐγχειρήσεως καὶ ἐνῷ κοιμῶνται ὑπὸ τὸ κράτος τῆς βερονάλης ἐγχύνει 1/2 χιλιοστὸν γραμμ., ἤτοι 0,0005 σκοπολαμίνης, ἐπαναμβάνει δὲ τὴν ἔγχυσιν τοῦ ἡμίσεος τῆς δόσεως ταύτης 1/2 ὥραν πρὸ τῆς ἐγχειρήσεως, ἂν ἡ πρώτη δόσις δὲν ἐπέφερε τὴν ἀπαιτουμένην νάρκωσιν. Ἡμίσειαν ὥραν πρὸ τῆς ἐγχειρήσεως ἐγχύνει ἐπίσης 0,01 μορφίνης, οὕτως ὥστε κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐγχειρήσεως ἐλαχίστη ποσότης χλωροφορμίου ἢ αἰθέρος χορηγεῖται.

Διὰ τῆς ναρκώσεως τοῦ ἐγχειρουμένου ὁ χειρουργός, ἐν πλήρει πλέον ἠρεμίᾳ, ἄνευ τῆς ἀναγκαστικῆς συγκρατήσεως τοῦ ἀσθενοῦς ἐν τῇ χειρουργικῇ κλίνῃ, ἄνευ τῶν ἀποκαρδιωτικῶν κραυγῶν καὶ τῶν ἀποτόμων κινήσεων αὐτοῦ, δύναται τὴν σήμερον ἀπερίσπαστος νὰ προβαίνῃ εἰς ἐκτέλεσιν τῶν μεγίστων ἐγχειρήσεων, ὧν τὸ ἄριστον ἀποτέλεσμα ἐπιτυγχάνεται τῇ βοηθείᾳ καὶ τῆς αἱμοστασίας καὶ τῆς ἀσηψίας, μεθ᾽ ὧν ἡ νάρκωσις ἀποτελεῖ τὸν στερεὸν τρίποδα, ἐφ᾽ οὗ ἐρείδεται ἡ νεωτέρα χειρουργική.

ΑΡ. Π. ΚΟΥΖΗΣ

ναρκωτικός, *—ή, —όν*· ὁ δυνάμενος νὰ ναρκώσῃ, ὁ προξενῶν νάρκην, ἀναισθησίαν: «ναρκωτικὰ φάρμακα»· || ***ναρκωτικὰ*** (τὰ) ὡς οὐσ.: «παίρνει—, πωλεῖ ναρκωτικά».—Ἐπίρρ. ***ναρκωτικῶς***.

—*[Φαρμακολ.]* Καλοῦνται *ναρκωτικὰ* τὰ φάρμακα τὰ ὁποῖα προκαλοῦν ἐξασθένησιν, διαστροφὴν ἢ καὶ παντελῆ κατάπαυσιν τῶν λειτουργιῶν τοῦ νευρικοῦ συστήματος, δηλαδὴ τῶν κινητικῶν, αἰσθητικῶν καὶ νοητικῶν λειτουργιῶν. Ὡς τοιαῦτα δὲ διαιροῦνται εἰς *ἀναισθητικὰ* (τοπικὰ καὶ τοῦ ἀναπνευστικοῦ συστήματος), *ἀνώδυνα*, ἅτινα καταπαύουν τοὺς πόνους, *ὑπνωτικὰ* καὶ *καταπραϋντικά*. Ὁ ἀριθμὸς τῶν φαρμάκων τῶν περιλαμβανομένων εἰς τὴν χορείαν τῶν ναρκωτικῶν ἔχει ληφθῆ κατὰ συνθήκην, διότι τὴν αὐτὴν δρᾶσιν δύνανται νὰ παρουσιάσωσι καὶ ὅλα τὰ δρῶντα δευτερευόντως ἐπὶ τῶν νεύρων τῆς κινήσεως, νοήσεως καὶ αἰσθήσεως, ὡς εἶναι π. χ. τὸ ὑδρόθειον, τὸ ἀρσενικὸν καὶ διάφοροι ἄλλαι δηλητηριώδεις οὐσίαι. Εἰδικώτερον δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ναρκωτικὰ ὅσα ὡς τοιαῦτα ἐνεργοῦν καὶ ὡς τοιαῦτα χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τῆς θεραπευτικῆς. Ἰδιάζον φαινόμενον τῆς ὁμάδος ταύτης τῶν φαρμάκων εἶναι ἡ κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Bürgi διὰ καταλλήλου συνδυασμοῦ των ἐπιτυγχανομένη ἐνίσχυσις τῆς δράσεώς των. Τὰ ναρκωτικὰ δηλαδὴ (ὡς καὶ ἄλλαι τινὲς ὁμάδες φαρμάκων) ὑπόκεινται εἰς τὴν ἑξῆς ἀρχήν: Φάρμακα τῆς αὐτῆς σειρᾶς καὶ ἀναλόγου φαρμακολογικῆς ἐνεργείας κατὰ τοὺς συνδυασμοὺς αὐτῶν μεταξύ των παρουσιάζουν ἀθροιστικὴν ἐνέργειαν, ἐνῷ φάρμακα διάφορα κατὰ τὴν ἐπενέργειάν των κατὰ τοὺς μεταξύ των συνδυασμοὺς παρουσιάζουν ἐνδυνάμωσιν τοῦ καθολικοῦ ἀποτελέσματός των. Εἶναι δηλαδὴ δυνατὸν οὕτω, διὰ συνδυασμοῦ δύο καθ᾽ ἑαυτὰ ἧττον δραστικῶν φαρμάκων, νὰ ἐπιτευχθῇ σημαντικὴ ἐνέργεια αὐτῶν. Μεταξὺ τῶν ἐχόντων ναρκωτικὴν ἐνέργειαν φαρμάκων διακρίνομεν τὰς ἑξῆς ὁμάδας: 1) Ναρκωτικὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν σειρὰν τῶν λιπαρῶν ἑνώσεων, ὡς εἶναι τὸ χλωροφόρμιον, ἡ βερονάλη κλπ. 2) Τὰ ἀλκαλοειδῆ τοῦ ὀπίου. 3) Τὰ τῆς ὁμάδος τῶν τροπεϊνῶν (σκοπολαμίνη). 4) Τὰ ἐκ τῶν βρωμιούχων ἑνώσεων (βρωμιοῦχον κάλιον κλπ.) καὶ 5) Τὰ σκευάσματα τῆς ἰνδικῆς καννάβεως. Τὰ ναρκωτικὰ ἐνδείκνυνται εἰς δύο κυρίως περιπτώσεις: ὅταν ἐπιζητῆται ἀναισθησία καθολικὴ εἴτε τοπικὴ πρὸς ἐξασφάλισιν π. χ. ὕπνου ἢ ἡσυχίας ἢ καταπράϋνσιν ἀπὸ πόνους καὶ αἰσθήματα ὀχληρὰ καὶ ὅταν ζητῆται χάλασις τῶν νοσηρῶν κινήσεων τῶν μυῶν, καθολικῶν ἢ τοπικῶν, ἑκουσίων ἢ ἀκουσίων. Τὰ ναρκωτικὰ εἶναι ἐκ τῶν εὐχρηστοτάτων φαρμάκων της θεραπευτικῆς καθὸ καταπαύοντα τὸ ἄλγος ἢ τὴν δυσφορίαν, τὰ ὁποῖα δυνατὸν νὰ εἶναι ἐντετοπισμένα ἢ διακεχυμένα καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα. Καταπαύουν τὰς μείζονας ἢ παρὰ φύσιν κινήσεις, ὡς τὸν τρόμον τῶν ὀργάνων ἢ τοῦ σώματος, τὴν νοσηρὰν κίνησιν τῆς καρδίας καὶ τῶν ἀγγείων κ.ο.κ. Ἡ πρώτη ἐνέργεια τῶν ναρκωτικῶν ἐκδηλοῦται ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου, ὅστις μερικῶς ἢ ὁλικῶς βλαπτόμενος καταφέρεται πρὸς ὕπνον, κῶμα, λήθαργον, ἀναισθησίαν, ἢ παρακινεῖται τοὐναντίον εἰς ἀϋπνίαν, παραφροσύνην κλ.π. Τὰ αἰσθητήρια ὄργανα ἐρεθίζονται καὶ ἐπακολουθεῖ βόμβος τῶν ὤτων, ὀξύτης τῆς ἀκοῆς καὶ ὁράσεως, φωτοβολίαι ἢ ἀντιθέτως ναρκοῦνται τὰ ὄργανα καὶ ἐπέρχεται κώφωσις, ἀμβλυωπίαι εἴτε ἔμμονοι εἴτε παροδικαί. Γενικῶς πάσχουν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ὅλαι αἱ λειτουργίαι τῶν νεύρων, τὴν δὲ πάθησιν αὐτῶν συνοδεύουν παθήσεις καὶ τῶν λοιπῶν ὀργάνων τοῦ σώματος, καθότι ὅλαι αἱ λειτουργίαι τοῦ σώματος συντελοῦνται διὰ τῶν νεύρων. Τὰ ναρκωτικὰ ὅθεν ἔχουν καθολικὴν ἐπενέργειαν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀπαιτεῖται ἡ μετὰ προσοχῆς καὶ κατόπιν σαφοῦς ἐπιγνώσεως τῆς δράσεώς των παραγγελία των, ἵνα μὴ ἐπιφέρωσι ταῦτα ἀντὶ ὠφελείας βλάβην. Ἡ ἐπενέργεια τῶν ναρκωτικῶν ἀποδίδεται εἰς τὴν ἐπίδρασίν των ἐπὶ τῶν λιποειδῶν οὐσιῶν τῶν κυττάρων. Κατὰ τὴν ἄποψιν ταύτην, τὴν ὁποίαν ὑποστηρίζουν αἱ ἔρευναι τῶν Overton καὶ Meyer, ὡς καὶ ἄλλων πειραματιστῶν, ὅλαι αἱ οὐδέτεραι ὀργανικαὶ οὐσίαι αἱ διαλυόμεναι εἰς τὰ λιποειδῆ δρῶσι ναρκωτικῶς. Αἱ τοιαῦται οὐσίαι ἐγκαθίστανται κυρίως εἰς τὰ κύτταρα τὰ πλούσια εἰς λιποειδῆ, ἤτοι εἰς τὰ νευρικὰ κύτταρα. Ὁ βαθμὸς τῆς ναρκωτικῆς ἐνεργείας ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀπολύτου διαλυτότητος τῆς οὐσίας εἰς τὰ λιποειδῆ καὶ ἐκ τῆς σχετικῆς διαλυτότητος αὐτῶν ἐν τῷ ὕδατι, ἤτοι ἐκ τῆς σταθερᾶς ἀναλογίας ὑφ᾽ ἣν ἡ ναρκωτικὴ οὐσία κατανέμεται εἰς μῖγμα ὕδατος καὶ λιποειδῶν. Ὅσον μεγαλυτέρα εἶναι ἡ διαλυτότης τῆς οὐδετέρας ὀργανικῆς οὐσίας εἰς τὰ λιποειδῆ, τόσον μεγαλυτέρα εἶναι ἡ ναρκωτικὴ ἐπενέργειά της. Ἀναλόγως, ὅσον μικροτέρα εἶναι ἡ διαλυτότης της εἰς τὸ ὕδωρ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν εἰς τὰ λιποειδῆ διαλυτότητα, τόσον μείζων θὰ εἶναι ἡ ναρκωτικὴ ἐπενέργειά της.

Τὰ ναρκωτικά, ἐξεταζόμενα ἀπὸ τοξικολογικῆς ἀπόψεως, ἀποτελοῦν οὐσίας, αἵτινες ὁπωσδήποτε καὶ ἂν εἰσέλθουν εἰς τὸν ὀργανισμὸν δρῶσι δηλητηριωδῶς.

Κ. Γ. Μ.

— ***ναρκωτικῶν ἀπαγόρευσις.*** Συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 295 τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν, τῆς κυρωθείσης διὰ τοῦ νόμου 2084 καὶ τῶν ἀντιστοίχων ἄρθρων τῶν ἄλλων περὶ εἰρήνης συνθηκῶν, ἡ Ἑλλὰς θεωρεῖται αὐτοδικαίως προσχωρήσασα εἰς τὴν διεθνῆ σύμβασιν περὶ ὀπίου, τὴν ὑπογραφεῖσαν ἐν Χάγῃ τῇ 10/23 Ἰανουαρίου 1912 καὶ τὸ εἰδικὸν πρωτόκολλον τὸ καταρτισθὲν συμφώνως πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς τρίτης περὶ ὀπίου συνδιασκέψεως, ἥτις συνῆλθε τῷ 1914, ὅπως θέσῃ ἐν ἰσχύϊ τὴν εἰρημένην σύμβασιν. Κατ᾽ ἀκολουθίαν δὲ τούτων ἰσχύει ὡς νόμος τοῦ κράτους (δημοσιευθεῖσα διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τῆς 10 Μαρτίου 1921) ἡ περὶ ὀπίου διεθνὴς σύμβασις αὕτη. Διὰ δὲ τῆς «Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως» 9 Σεπτεμβρίου 1921 ἐδημοσιεύθη ὁ νόμος 2736 τῆς 30 Αὐγούστου 1921: «Περὶ κυρώσεως τοῦ Ν.Δ. τῆς 22 Δεκεμβρίου 1920 περὶ παραγωγῆς καὶ ἐμπορίου τοῦ ὀπίου, τῆς μορφίνης, κοκαΐνης, ἡρωΐνης καὶ τῶν ἀλάτων αὐτῶν», κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ὁποίων τίθενται ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ κράτους ἡ καλλιέργεια τῆς ὑπνοφόρου μήκωνος (papaver somnifera), ὡς καὶ ἡ ἐμπορία τοῦ ὀπίου, τῆς μορφίνης, τῆς κοκαΐνης καὶ τῶν ἀλάτων αὐτῶν (ἄρθρ. 1), ἡ καλλιέργεια τῆς μήκωνος ταύτης (ἀφιόνι) πρὸς παραγωγὴν ὀπίου ἐπιτρέπεται μόνον μετὰ προηγουμένην λῆψιν εἰδικῆς ἀδείας διὰ τὴν καλλιεργηθησομένην ἔκτασιν, ἐπιβάλλεται δὲ εἰς τὸν καλλιεργητὴν νὰ δηλώσῃ ἐγκαίρως τὴν ἐκ τῆς καλλιεργείας ταύτης παραχθεῖσαν ποσότητα ὀπίου (ἄρθρ. 2). Δι᾽ ἄλλων διατάξεων τοῦ νόμου, οἱ ἔμποροι, οἱ χημικοὶ καὶ βιομήχανοι ὑποβάλλονται εἰς περιορισμοὺς καὶ διατυπώσεις ὡς πρὸς τὸ ἐμπόριον τῶν εἰδῶν, περὶ τῶν ὁποίων προβλέπει ὁ νόμος. Ἀπαγορεύεται δὲ ἀπολύτως ἡ κυκλοφορία, ὡς καὶ ἡ εἰσαγωγὴ εἰς τὸ κράτος παρεσκευασμένου ὀπίου, ὡς τοῦτο καθορίζεται εἰς τὸ β′ κεφάλαιον τῆς περὶ ὀπίου διεθνοῦς συμβάσεως τῆς Χάγης τοῦ 1912, ἡ ἐκτέλεσις τῆς ὁποίας ἀποσκοπεῖται διὰ τοῦ νόμου. Ὡς πρὸς τὴν παρὰ φαρμακοποιῶν πώλησιν καὶ χρῆσιν τοῦ ὀπίου, τῆς μορφίνης, τῆς κοκαΐνης καὶ τῶν σχετικῶν αὐτῶν ἀλάτων ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις τοῦ νόμου 1636 τῆς 3 Ἰανουαρίου 1919 περὶ πωλήσεως τῶν δηλητηρίων καὶ ἐπιθεωρήσεως τῶν φαρμακείων καὶ φαρμακεμπορείων καὶ τῶν ἐκτελεστικῶν αὐτοῦ διαταγμάτων (Β. Δ. 25 Μαΐου 1920).

Χάριν αὐστηροτέρας ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων τῆς διεθνοῦς συμβάσεως, ἐγένετο τὸ Ν. Δ. τῆς 14 Ὀκτωβρίου 1925: «Περὶ μονοπωλίου ναρκωτικῶν φαρμάκων», κυρωθὲν διὰ τοῦ Ν. Δ. τῆς 13/13 Νοεμβρίου 1927 καὶ τεθὲν ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ τῆς 1 Αὐγούστου 1926 διὰ τοῦ ἄρθρου 12 τοῦ Ν.Δ. τῆς 5 Μαΐου 1926. Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον, ἡ εἰς τὸ κράτος εἰσαγωγὴ καὶ πώλησις ὀπίου καὶ ἐν γένει τῶν παραγώγων καὶ συσκευασμάτων αὐτοῦ, ὡς καὶ τῶν φύλλων κόκκας καὶ τῶν παραγώγων αὐτῆς, καθίσταται ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τοῦ κράτους (ἄρθρ. 1), τὸ δὲ προϊὸν τῆς καλλιεργείας τῆς ὑπνοφόρου μήκωνος, ἐπιτρεπομένης δυνάμει ἀδείας τῆς οἰκονομικῆς ἀρχῆς, ἐκδιδομένης ἐπὶ τῇ δηλώσει τοῦ ἐνδιαφερομένου, ἐξάγεται ὑποχρεωτικῶς εἰς τὸ

Digitized by Google

ἐξωτερικὸν δυνάμει ἀδείας (ἄρθρ. 2). Ἀπαγορεύεται δὲ νὰ τίθενται ὑπὸ τελωνειακὴν διαμετακόμισιν ἢ νὰ μεταφορτώνωνται εἰς ἑλληνικοὺς λιμένας τὰ εἴδη τοῦ μονοπωλίου τούτου (ἄρθρ. 3). Τὸ δημόσιον προμηθεύεται καὶ πωλεῖ τὸ ὄπιον, τὴν μορφίνην καὶ τὰ ἅλατα αὐτῆς (διονίνην, ἡρωΐνην κλπ.), παντοπὸν κλπ., ὡς καὶ κοκαΐνην καὶ τὰ ἅλατα αὐτῆς, διὰ φαρμακευτικὴν καὶ θεραπευτικὴν χρῆσιν, κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ νόμου (ἄρθρ. 3, 4). Ἕκαστος φαρμακοποιὸς ἢ διευθυντὴς φαρμακείου ὀφείλει νὰ τηρῇ βιβλίον, διδόμενον δωρεὰν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τοῦ Οἰκονομικῶν, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐγγράφει, κατὰ χρονολογικὴν σειράν, τὰ ἀγοραζόμενα καὶ διατιθέμενα ἢ πωλούμενα εἴδη. Διὰ τῶν Δ. τῆς 17 Σεπτεμβρίου 1926, τῆς 22/3/1927, τῆς 15/2/1928, τῆς 30/1/1929 καὶ τῆς 20/11/1930 καθωρίσθησαν αἱ τιμαὶ τῆς πωλήσεως τῶν εἰδῶν τοῦ μονοπωλίου τούτου (Εἰσηγ. ἔκθεσις προϋπολογισμοῦ 1931—1932, σελ. 251 καὶ 252).

Ἰνδικὴ κάνναβις (χασίς). Λόγῳ τῆς ἰσχυρᾶς καὶ ἰδιαζούσης ναρκωτικῆς ἐνεργείας τῆς καννάβεως τῆς ἰνδικῆς καὶ τῆς εὐρείας χρήσεώς της ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν ἐν Αἰγύπτῳ, διὰ τοῦ Α′ πρακτικοῦ τῆς μετὰ τῆς Αἰγύπτου ἐμπορικῆς συμβάσεως τῆς 30 Μαρτίου 1887, ἰσχυούσης καὶ νῦν, «τὰ πρόσωπα, ἅτινα ἤθελον εἰσαγάγει ἢ εἰσκομίσει χασὶς εἰς Αἴγυπτον, παρὰ τὴν συνομολογηθεῖσαν ἀπαγόρευσιν, θέλουσι δικάζεσθαι ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ προξενικοῦ δικαστηρίου Ἀλεξανδρείας ἐπὶ πλημμελήματι κλπ.». Βραδύτερον ὁ νόμος ‚ΓΡΚΓ′ τοῦ 1906 ἐπρονόησε περὶ φορολογίας τῆς παραγομένης ἐν Ἑλλάδι ἰνδικῆς καννάβεως πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ περιστείλῃ τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν εἰς Αἴγυπτον λαθραίαν ἐξαγωγήν της, ὁ δὲ νόμος 2107 τοῦ 1920: «Περὶ ἀπαγορεύσεως τῆς καλλιεργείας, τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς καταναλώσεως τῆς ἰνδικῆς καννάβεως» ἔλαβεν αὐστηρότερα μέτρα, ἀπαγορεύσας τὴν καθ᾽ ὅλον τὸ κράτος καλλιέργειαν, ἀγοράν, πώλησιν, κατοχήν, μεταφοράν, ὡς καὶ πᾶσαν ἄλλην δικαιοπραξίαν ἐπὶ τῆς ἰνδικῆς καννάβεως, συνεπληρώθη δὲ ὁ νόμος οὗτος διὰ τοῦ νόμου 3070 τοῦ 1924. Ὁ καπνίζων χασὶς τιμωρεῖται μὲ κράτησιν ἢ πρόστιμον, ἢ καὶ μὲ ἀμφοτέρας τὰς ποινὰς ταύτας, ἐν ὑποτροπῇ δὲ καὶ μὲ διπλασίαν τοὐλάχιστον κράτησιν (ἄρθρ. 3), τὰ ποσὰ δὲ τοῦ προστίμου λογίζονται εἰς τὸ τετραπλοῦν, κατὰ τὸ Ν. Δ. τῆς 25 Ἰουλίου 1923. Ὁ νόμος ‚ΓΡΚΓ′ κατηργήθη διά τοῦ νόμου 2107 (ἄρθρ. 8).

Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ

ναρκωτίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ἓν ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἀλκαλοειδῶν τοῦ ὀπίου. Ἔχει τὸν χημικὸν τύπον $C_{22}H_{23}O_7N$ καὶ χαρακτηρίζεται ὡς 8-μεθοξυυδραστίνη. Εἰς τὸ ὄπιον περιέχεται εἰς ποσότητα 0,7—9,5 %, παρεσκευάσθη δὲ καὶ συνθετικῶς. Ἀποτελεῖ ἀχρόους, ἀόσμους καὶ ἀγεύστους κρυσταλλικὰς βελόνας μαργαριτοειδοῦς στιλπνότητος, τηκομένας εἰς 176°. Εἰς τὸ ψυχρὸν ὕδωρ εἶναι σχεδὸν ἀδιάλυτος, εἰς τὸ βράζον ὀλίγον διαλυτή, εἰς τὴν ἀλκοόλην μᾶλλον εὐδιάλυτος, εἰς τὸν αἰθέρα δυσδιάλυτος καὶ τέλος εὐδιάλυτος εἰς τὸ βενζόλιον καὶ τὸ χλωροφόρμιον. Εἶναι ἀσθενὴς βάσις καὶ τὰ διαλύματα αὐτῆς εἶναι ἰσχυρῶς ἀριστεροστρόφα. Διαλύεται εἰς τὸ πυκνὸν θειικὸν ὀξὺ μετὰ κιτρινοπρασίνης χροιᾶς, ἥτις κατὰ τὴν θέρμανσιν καθίσταται ἐρυθρὰ καὶ κατὰ τὸν βρασμὸν ἰώδης. Δι᾽ ὀξειδωτικῆς διασπάσεως παρέχει ὀπιανικὸν ὀξὺ καὶ κοταρνίνην.

Χρησιμοποιεῖται σπανίως εἰς τὴν ἰατρικὴν καὶ δρᾷ ὀλιγώτερον δηλητηριωδῶς ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ λοιπὰ ἀλκαλοειδῆ τοῦ ὀπίου.

Σ. Γ.

ναρκωτισμὸς (ὁ). Ὅρος χρησιμοποιηθεὶς πρὸς δήλωσιν τοῦ *ληθάργου* (βλ. λ.).

— ***ναρκωτισμὸς τῶν μαύρων*** *[Ἰατρ.]*· βλ. λ. *ληθαργία ἀφρικανική*.

ναρκωφίνη (ἡ) (Narcophinum) *[Φαρμ. Χημ.]*. Οὕτω καλεῖται ἕνωσις μηκωνικοῦ ὀξέος μετὰ μορφίνης καὶ ναρκωτίνης, περιέχουσα 38% μορφίνην. Εἶναι κόνις λευκή, διαλυτὴ εἰς τὸ ὕδωρ. Ἡ ναρκωτίνη ἀναγράφεται, ὡς καὶ ἡ μορφίνη, ὡς καταπραϋντικὸν καὶ παυσίπονον ἐσωτερικῶς καὶ ὑποδορίως πρὸς διαφόρους χρήσεις. Δὲν παρουσιάζει τὰ κακὰ ἐπακόλουθα τῆς μορφίνης. Δόσις ἐφ᾽ ἅπαξ 0.015—0,03 πολλάκις τῆς ἡμέρας. Μεγίστη δόσις 0,03.

Κ. Γ. Μ.

Ναρλίκιοϊ *[Γεωγρ.]*. Ἓν τῶν προαστείων τῆς Σμύρνης πρὸς Ν. τοῦ Βουρνόβα κείμενον, ἐν μέσῳ δὲ ἀπειροπληθῶν ῥοιῶν.

Ναρμπάντα, ἢ ***Νερμπούντα*** (Narbada ἢ Nerbudda) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν Ντεκκάν, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Ἀμαρκαντὰκ (1.113 μ. ὕψους), ἀποτελοῦντος τμῆμα τῆς ὀροσειρᾶς Μαϊκάλ, εἰς 22° 41′ Β. καὶ 81° 49′ Α. μήκους Γκρήνουϊτς. Ῥέων πρὸς Δ. καὶ διερχόμενος διὰ τῶν κεντρικῶν ἐπαρχιῶν, μεταξὺ τῶν ὀρέων Σατπούρας καὶ Βίντγια, ἐκβάλλει εἰς τὸν ἐν τῇ Ἀραβικῇ θαλάσσῃ κόλπον Καμπαίυ μετὰ ῥοῦν 1.280 χλμ., ἐξ ὧν τὰ 48 μόνον χλμ. ἀπὸ τῆς ἐκβολῆς εἶναι πλωτά. Παρὰ τὸν Τζοῦμπουλπορ, διέρχεται διὰ πλουσίας εἰς ἐκλεκτὸν λευκὸν μάρμαρον περιοχῆς. Εἶναι εἷς τῶν ἱερῶν ποταμῶν τῶν Ἰνδῶν, πολυάριθμοι δὲ προσκυνηταὶ συγκεντροῦνται εἰς τοὺς περὶ τὰς πηγὰς αὐτοῦ ἱεροὺς τόπους προσκυνήματος.

Χ. Δ.

Ναρμπὸν (Narbonne) *[Γεωγρ.]*. Πόλις (ἡ *Ναρβὼν Κολωνία* τοῦ Πτολεμαίου) κατὰ τὸν ΒΔ. μυχὸν τοῦ κόλπου τῆς Λυών. Καίτοι μεσόγειος (εὑρισκομένη 15 χιλ. ἔνδον τῆς ἀκτῆς), ἐπικοινωνεῖ ἐν τούτοις πρὸς τὴν θάλασσαν, ὅπου τὸ ἐπίνειόν της La Nouvelle, διὰ τῆς διώρυγος Canal de la Robine, ἥτις διερχομένη διὰ τοῦ προσχωματικοῦ βέλους τοῦ διαχωρίζοντος τὰς λιμνοθαλάσσας Γκρουϊσὰν καὶ Σιζεάν, διχοτομεῖ τὴν πόλιν εἰς δύο τμήματα συνδεόμενα διὰ τριῶν γεφυρῶν. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς πρὸς τὸ ἱσπανικὸν δίκτυον, πρὸς τὴν Μασσαλίαν καὶ τὸ Μπορντώ. Ἡ πόλις περιβάλλεται κατὰ τὸ μέγιστον μέρος της ὑπὸ τειχῶν μετ᾽ ἐπάλξεων, ὁ δ᾽ ἐν αὐτῇ ναὸς St Juste, ποτὲ καθεδρικός, ἐκτίσθη τῷ 1272 καὶ ἀπολεῖ ἄριστον μνημεῖον γοτθικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἔχει μεγάλας βιομηχανίας καὶ ἐμπόριον ἐξαγωγῆς οἴνων, μετάξης, λίπους, ἅλατος καὶ μέλιτος.

Σ. Ε. Λ.

Ναρμπὸν (Narbonne) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας (βλ. λ. *Ναρβόννη*).

Ναρμπὸν-*Λαρὰ* (Narbonne-Lara), ***Λουδοβῖκος-Μαρία-Ἰάκωβος-Ἀμαλρίκ,*** *κόμις ντὲ* —. Γάλλος στρατηγὸς καὶ διπλωμάτης (1755—1813). Ἦτο υἱὸς μιᾶς κυρίας ἐπὶ τῶν τιμῶν τῆς δουκίσσης τῆς Πάρμας, θυγατρὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ′, ἐθεωρεῖτο δὲ ὑπὸ πολλῶν ὡς φυσικὸν τέκνον τοῦ βασιλέως τούτου. Τυχὼν ἐξόχως ἐπιμεμελημένης ἀνατροφῆς πλησίον τῆς γαλλικῆς αὐλῆς, διεκρίνετο διὰ τὴν ὡραίαν μορφὴν καὶ τοὺς εὐγενεῖς τρόπους του, ἀπελάμβανε δὲ τῆς ἐξαιρετικῆς εὐνοίας τῶν θυγατέρων τοῦ βασιλέως καὶ μάλιστα τῆς κυρίας Ἀδελαΐδος, τῆς ὁποίας ἦτο ὑπασπιστής. Συνανεστρέφετο τοὺς φιλοσόφους τῆς ἐποχῆς, τῶν ὁποίων ἠσπάζετο τὰς φιλελευθέρας ἰδέας, κατελέγετο δὲ μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν τῶν συνταγματικῶν μοναρχικῶν. Τῷ 1791, κατόπιν ἐνεργειῶν τῆς φίλης καὶ κατ᾽ ἄλλους ἐρωμένης του Μαντὰμ ντὲ Στάελ, ἥτις ἤσκει τότε μεγάλην ἐπιρροὴν ἐν τῇ πολιτικῇ, διωρίσθη ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, ὑποβλεπόμενος ὅμως ὑπ᾽ ἀμφοτέρων τῶν παρατάξεων (δημοκρατικῆς καὶ βασιλόφρονος) ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ μετὰ τρίμηνον. Καταφυγὼν εἰς Ἀγγλίαν μετὰ τὴν ὁριστικὴν ἐπιβολὴν τῆς δημοκρατίας, μετέβη ἐκεῖθεν εἰς Ἑλβετίαν καὶ Γερμανίαν, ὅπου ἠσχολήθη μὲ τὴν διπλωματίαν, ὅτε δὲ ὁ Βοναπάρτης κατέλαβε τὴν ἀρχήν, διωρίσθη μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντιστρατήγου διοικητὴς διαφόρων πόλεων καὶ φρουρίων, κατόπιν πρεσβευτὴς ἐν Μονάχῳ, καὶ τέλος ὑπασπιστὴς τοῦ Ναπολέοντος, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησεν εἰς Ῥωσίαν. Τῷ 1813 διωρίσθη πρεσβευτὴς ἐν Βιέννῃ, δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ ἀποτρέψῃ τὴν μεταξὺ Ναπολέοντος καὶ Αὐστρίας ῥῆξιν.

Χ. Δ.

Νάρνι (Narni) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ Τέρνι τῆς Οὐμβρίας. Κάτ. 5.544. Ἔχει ἰαματικὰς θερμὰς πηγάς, ἡ δὲ περιοχὴ αὐτῆς παράγει ὀνομαστὴν σταφίδα, ὁμοιάζουσαν πρὸς τὴν τῆς Κορίνθου. Εἶναι ἡ ἀρχαία *Ναρνία* (βλ. λ.).

Μ. Δ. Β.

Ναρνία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μέσης Ἰταλίας ἐν τῇ Ὀμβρικῇ, κειμένη ΒΑ. τῆς Ῥώμης ἐπί τινος ἀποκρήμνου βράχου, ὕψους 300 μέτρων περίπου ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ἀριστερὰ τοῦ ποταμοῦ Νάρ, καὶ ἐξυπηρετουμένη ὑπὸ τῆς Via Flaminia *(Στράβ. V, 227)*. Πρὸ τῆς ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως ὑπὸ τοῦ Μ. Φουλβίου τῷ 299 π. Χ., ὁπότε ἐγένετο ῥωμαϊκὴ ἀποικία, ἐκαλεῖτο Nequinum. Ἀναφέρεται πολλάκις κατὰ τὸν δεύτερον Καρχηδονιακὸν πόλεμον (218—201 π.Χ.), καθὼς καὶ εἰς τὸν μεταξὺ τοῦ Βεσπασιανοῦ καὶ Βιτελλίου ἀγῶνα. Ὑπῆρξε πατρὶς τοῦ αὐτοκράτορος Νέρβα. Εἶναι ἡ σύγχρονος *Νάρνι* (βλ. λ.), ὅπου σῴζονται ἐρείπια ἄστεως καὶ λείψανα γεφύρας τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου.

Α. Θ. Σ.

ναρνία (Narnia) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀνθοβίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κορεΐδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὸ Μεξικὸν καὶ τὸ Τεξὰς καὶ ἐνδιαιτώμενα ἐπὶ διαφόρων φυτῶν.

Δ. Ν. Π.

Νάρντο (Nardo) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ Λέτσε τῆς Ἀπουλίας. Κάτ. 14.810. Ἀπέχει ἀπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Τάραντος περὶ τὰ 6 χλμ. καὶ κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Καλλιπόλεως—Λέτσε. Ἔχει ὡραίαν βασιλικὴν τοῦ Γ′ αἰῶνος καὶ ἐργοστάσια βαμβακερῶν καὶ μαλλίνων ὑφασμάτων. Ἡ περιοχὴ αὐτῆς εἶναι πλήρης καπνοφυτειῶν, ἀμπελώνων καὶ ἐλαιώνων. Εἶναι ἡ Naritum τῶν Ῥωμαίων. Ἐν αὐτῇ τῷ 761 ἱδρύθη μοναστήριον ὑπὸ μοναχῶν Ἑλλήνων, οἵτινες φεύγοντες τὴν καταδίωξιν τῶν εἰκονοκλαστῶν, ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν Παῦλον Α′ τὴν ἄδειαν νὰ ἐγκατασταθοῦν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Τὸ μοναστήριον τοῦτο κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐγένετο τὸ κέντρον τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καθ᾽ ἅπασαν τὴν μεσημβρινὴν Ἰταλίαν

Μ. Δ. Β.

Νάρο (Naro) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ Τζιρτζέντι τῆς Σικελίας. Κάτ. 18.765. Κεῖται ἐπὶ ὑψώματος 593 μ., κάτωθεν τῶν ὁποίων ῥέει ὁ ὁμώνυμος ποταμὸς καὶ ἔχει παλαιὸν μεσαιωνικὸν φρούριον. Οἱ κάτοικοι διατηροῦν ἀκόμη καὶ σήμερον παλαιότατα ἤθη καὶ ἔθιμα. Παρ᾽ αὐτὴν ὑπάρχουν ἐνδιαφέρουσαι ἀρχαῖαι κατακόμβαι, ὡς καὶ ὀρυχεῖα θείου.

Μ. Δ. Β.

Ναρόβα, ἢ ***Νάρβα*** (Narowa ἢ Narwa) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἐσθονίας, ἀποτελῶν τὸν βραχίονα ἐκροῆς τῆς παρὰ τὰ ῥωσικὰ σύνορα μεγάλης λίμνης Πεΐπους. Ἐξέρχεται ἐκ τοῦ βορειοτάτου σημείου τῆς λίμνης ταύτης, διευθύνεται πρὸς Β. καὶ ἐκβάλλει μετὰ ῥοῦν 72 χλμ. εἰς τὸν Φιννικὸν κόλπον. Ἔχει μέσον πλάτος 150 μ., βάθος 1,5—4 καὶ ῥεῦμα ταχύ, σχηματίζει δὲ πλείστους ὡραίους καταρράκτας, τῶν ὁποίων μεγαλύτεροι, ὕψους 8—10 μ., εἶναι οἱ παρὰ τὴν πόλιν Νάρβα, χρησιμοποιούμενοι πρὸς παραγωγὴν μεγάλης κινητηρίου δυνάμεως. Ἀπὸ τῆς πόλεως Νάρβα μέχρι τῶν ἐκβολῶν εἶναι πλωτός.

Χ. Δ.

«Ναρόντνα *Ὀντμπράνα*» (=Ἐθνικὴ Ἄμυνα). Μυστικὴ ἐθνικὴ ὀργάνωσις τῆς Σερβίας. Ἱδρυθεῖσα τῷ 1908, εἶχεν ὡς σύνθημα τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ὑπὸ ξένον ζυγὸν διατελούντων Σέρβων, ἀποβλέπουσα δὲ εἰς τὴν πραγμάτωσιν τοῦ σκοποῦ τούτου, ἐνέτεινε τὰς ἐνεργείας αὐτῆς μεταξὺ τῶν Σέρβων τῶν ἄλλων κρατῶν διὰ τὴν ἀφύπνισιν τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν συνειδήσεως καὶ τὴν παρασκευὴν τῶν πνευμάτων διὰ τὴν δημιουργίαν ἑνιαίου νοτιοσλαβικοῦ κράτους. Ἐπεξέτεινεν οὕτω τοὺς πλοκάμους αὐτῆς μεταξὺ τῶν Σέρβων τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Οὐγγαρίας, ὡς καὶ τῆς Βοσνίας, τῆς Ἑρζεγοβίνης καὶ τῆς Μακεδονίας. Εἰς τὰς τελευταίας μάλιστα ταύτας χώρας πολλάκις ἀπέστειλεν ὡπλισμένα ἐπαναστατικὰ σώματα πρὸς ἐντονωτέραν δρᾶσιν. Ἡ ἐν Σεραγέβῳ δολοφονία τοῦ διαδόχου τῆς Αὐστροουγγαρίας ὑπὸ Σέρβου φοιτητοῦ, τὸν Ἰούνιον τοῦ 1914 ἀποδίδεται εἰς τὴν ὀργάνωσιν ταύτην, ἅτε συμπίπτουσα μὲ τὴν ἡμέραν τῆς ἥττης τῶν Σέρβων ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1389 κατὰ τὴν μεγάλην μάχην τοῦ Κοσσυφοπεδίου, καθ᾽ ἣν ὁ γαμβρὸς τοῦ βασιλέως Λαζάρου Βράγκοβιτς ὁ Μίλος Obilitsch, ἐφόνευσε τὸν σουλτᾶνον Μουράτ.

Τ. Β.

Ναρόντνικοι (=λαϊκοί). Ῥωσικὸν πολιτικὸν κόμμα φιλελευθέρων ἀρχῶν, τὸ ὁποῖον πρὸ τοῦ σοσιαλιστικοῦ τοιούτου ἐνεφανίσθη εἰς τὴν Ῥωσίαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου Β′ καὶ ἐπεδίωκε τὴν διανομὴν τῶν γαιῶν εἰς τοὺς καλλιεργητὰς τῆς γῆς καὶ τὴν παροχὴν φιλελευθέρων θεσμῶν. Τὰ μέλη του ὑπέστησαν πολλὰς καταδιώξεις. Ἐν τέλει συνεχωνεύθη μετὰ τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος, ἐπὶ αὐτοκράτορος Νικολάου Α′.

Θ. Β.

Ναρόντνιτσέστβο. Λαϊκὸν ἐπαναστατικὸν κόμμα ἐν Ῥωσίᾳ, προελθὸν ἐκ τοῦ κρατοῦντος κατὰ τὸ 1870 λαϊκοῦ πνεύματος. Ἔθεσε πρόγραμμά του «τὸ πᾶν διὰ τὸν λαὸν καὶ διὰ τοῦ λαοῦ». Τὸ κόμμα τοῦτο, ἀναμιχθὲν μετὰ τῶν μηδενιστῶν, ἐτρομοκράτησε τὴν αὐτοκρατορίαν ἐπὶ εἰκοσαετίαν, εἰς τὰς ἐνεργείας δὲ αὐτοῦ ἀποδίδεται καὶ ὁ φόνος τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου Β′.

Θ. Β.

ναρόπη (ἡ) (Narope) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ῥοπαλοκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *νυμφαλιδῶν*, περιλαμβάνον μικρὰς ψυχὰς ἀπαντώσας εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς.

Δ. Ν. Π.

Νάροτς (Narocz ἢ Narotch) *[Γεωγρ.]*. Λίμνη καὶ ποταμὸς τῆς Πολωνίας. Ἡ λίμνη, κειμένη εἰς τὰ βοϊβοδᾶτα Νοβογκρόντεκ καὶ Βίλνας, καλύπτει ἔκτασιν 82 τετρ. χλμ., ἐκρέει δὲ διὰ τοῦ πλωτοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ, ὅστις ἐκβάλλει εἰς τὸν Βίλιγια ἐν Λιθουανίᾳ. Ὁ ποταμὸς οὗτος, μήκους 73 χλμ., ἔπαιξε σπουδαιότατον ῥόλον κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ὁπότε ἀπετέλει ἐπὶ μακρὸν τὴν γραμμὴν διαχωρισμοῦ μεταξὺ τῶν γερμανικῶν καὶ ῥωσικῶν στρατευμάτων.

Χ. Δ.

Ναρούσεβιτς (Naruszewicz), ***Ἀδὰμ - Στανίσλαος***. Πολωνὸς ποιητὴς καὶ ἱστορικὸς (1733—1796). Τῷ 1748 κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τῶν ἰησουϊτῶν, ὅπου παρέμεινε μέχρι τῆς διαλύσεως αὐτοῦ ἐν Πολωνίᾳ, γενόμενος καθηγητὴς εἰς τὴν Βίλναν καὶ εἰς τὸ κολλέγιον τῶν ἰησουϊτῶν εἰς Βαρσοβίαν. Βραδύτερον, χάρις εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ἐκτίμησιν τοῦ βασιλέως Στανισλάου Αὐγούστου, διωρίσθη βοηθὸς ἐπίσκοπος τοῦ Σμόλενσκ καὶ κατόπιν ἐπίσκοπος τοῦ Λούτσκ, ἀλλὰ παρέμεινε σχεδὸν συνεχῶς εἰς τὴν αὐλήν. Τὰ ποιητικὰ αὐτοῦ ἔργα (τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι εἰδύλλια καὶ σάτιραι), ἐξεδόθησαν εἰς τέσσαρας τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον «Λυρικὰ» (1778), πολλὰ δὲ τούτων ἀνετυπώθησαν ἔκτοτε εἰς διαφόρους ἀνθολογίας καὶ ἰδίως εἰς τὴν «Βιβλιοθήκην τῶν Πολωνῶν κλασσικῶν» τοῦ Νεπο-

Digitized by Google

μουτσένο (1835), τῆς ὁποίας οἱ τόμοι 11, 12 καὶ 13 περιέχουν ἔργα ἀποκλειστικῶς τοῦ Ναρούσεβιτς. Μετέφρασεν ἐπίσης ἅπαντα τὰ ἔργα τοῦ Τακίτου εἰς 4 τόμους (1772—1783), πολλὰς ᾠδὰς τοῦ Ὁρατίου (1773, εἰς 2 τόμους) καὶ τοῦ Ἀνακρέοντος (1774). Τὸ κυριώτερον ἱστορικὸν αὐτοῦ ἔργον εἶναι ἡ «Ἱστορία τῆς Πολωνίας» (1781—1785, εἰς 6 τόμους) ἀπὸ τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τοῦ Μικισλάου Α' μέχρι τοῦ τέλους τῆς κυριαρχίας τῶν Πιάστ (1370). Ἔγραψεν ἐπίσης τὴν «Ἱστορίαν τοῦ Ἰωάννου Καρόλου Χάντκιεβιτς, ἀρχιστρατήγου τῆς Λιθουανίας» (1781, εἰς 2 τόμους) καὶ τὴν «Ταυρικὴν» (1787), ἤτοι ἱστορίαν τῆς Κριμαίας. Μ. Δ. Β.

Ναρουτόβιτς (Narutowicz), ***Γαβριήλ***. Πολωνὸς π ο λ ι τ ι κ ό ς (1865—1922). Ἐσπούδασε τὴν μηχανικὴν καὶ τῷ 1908 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ὑδραυλικῆς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ζυρίχης. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Πολωνίαν, μ ε τ ὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς Πολωνικῆς δημοκρατίας, ἐγένετο τῷ 1 9 2 0 ὑπουργὸς τ ῶ ν Δημοσίων Ἔργων καὶ τὸν Ἰούλιον τ ο ῦ 1922 ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Τ ὴ ν 9 Δεκεμβρίου 1922 ἐ ξ ε λ έ γ η πρόεδρος τῆς Πολω ν ι κ ῆ ς δημοκρατίας, ἀλλὰ τὴν 16 τοῦ ἰδίου μηνὸς ἐδολοφονήθη ὑπό τινος φανατικοῦ ἐθνικοδημοκρατικοῦ. Μ. Δ. Β.

Γαβριὴλ Ναρουτόβιτς.

Νάρο-Φομίνσκογιε, ἡ *Νάρα* (Naro Fominskoje ἢ Nara) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Νάρα. Κάτ. (1926) 18.853. Εἶναι σταθμὸς τοῦ σιδηροδρόμου Μόσχας—Μπριάνσκ καὶ ἔχει σημαντικωτάτην ὑφαντουργίαν. Π. Ν. Π.

Ναρραγκάνσετ *κόλπος* (Narragansett bay) *[Γεωγρ.]*. Κόλπος τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, διανοιγόμενος εἰς τὴν ΝΑ. παραλίαν τῆς πολιτείας Ρόντ Ἄϊλαντ, μεταξὺ τῆς ἠπειρωτικῆς παραλίας πρὸς Δ. καὶ τῆς νήσου Ρόντ πρὸς Α. Ἔχει εἴσδυσιν ἀπὸ Ν. πρὸς Β. 25 μιλλίων καὶ πλάτος 4 ἕως 8, ἀναδύονται δ' ἐν αὐτῷ πλεῖσται νῆσοι καὶ νησῖδες, ἐν αἷς ἡ *Κονάνικατ*, κειμένη εἰς τὸ νότιον τμῆμα αὐτοῦ, καὶ ἡ *Προῦντενς*, καταλαμβάνουσα τὸ κέντρον. Εἰς τὸ βάθος τοῦ κόλπου πρὸς Β. ἐκβάλλει ὁ ποταμὸς Πρόβιντενς. Κατὰ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν αὐτοῦ, μεταξὺ τῆς νήσου Ρόντ καὶ τῆς χερσονήσου τοῦ Μπρίστολ, ἀνοίγεται διέκπλους, θέτων τὸν κόλπον εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ βαθέως εἰσδύοντος ποταμοκόλπου τοῦ ποταμοῦ Σάκοννετ. Κυριώτεροι ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ λιμένων εἶναι τὸ *Νιούπορτ* ἐπὶ τῆς νήσου Ρόντ καὶ ἡ πόλις *Πρόβιντενς*, κειμένη εἰς τὸ βάθος παρὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ. Ὁ κόλπος ἔλαβε τὸ ὄνομα ἔκ τινος ἐκλιπούσης ἰνδικῆς φυλῆς, τὴν ὁποίαν ἀπηθανάτισεν ὁ Πόπερ εἰς τὸ μυθιστόρημά του «Οἱ Πουριτανοὶ τῆς Ἀμερικῆς». Χ. Δ.

Ναρσάρης *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Παραπόταμος τοῦ Εὐφράτου, ἄλλως *Μααρσάρης* (βλ. λ.).

Ναρσῆς. Βασιλεὺς τῆς Περσίας (294—303). Υἱὸς τοῦ βασιλέως Βαρὰμ ἢ Βαραρὰμ Γ' (τῆς δυναστείας τῶν Σασανιδῶν), διεδέχθη αὐτὸν ἀποθανόντα τῷ 294. Φιλοδοξῶν νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ κράτος του, εἰσέβαλεν εἰς Ἀρμενίαν καὶ νικήσας τὸν βασιλέα αὐτῆς Θιριδάτην Γ', προστάτην τοῦ Χριστιανισμοῦ, κατέλαβε τὴν χώραν του, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους διατελοῦσαν Μεσοποταμίαν. Τὸ ἐπιὸν ἔτος (301) ἀπέκρουσε τὰ ρωμαϊκὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα ἐπέμφθησαν κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τὸν Γαλεριανὸν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ, ἀλλὰ τῷ 302 ἡττήθη κατὰ κράτος ὑπὸ τοῦ ἰδίου Γαλερίου ἐν Ἀρμενίᾳ, ἀποβαλὼν μέγα μέρος τοῦ στρατοῦ του καθὼς καὶ τὰς γυναῖκάς του καὶ θησαυροὺς αὐτοῦ, καὶ τότε ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ καὶ συνάψῃ εἰρήνην μετὰ τῶν Ρωμαίων, ἐκχωρήσας αὐτοῖς πέντε ἐπαρχίας ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Τίγρητος καὶ ἀναλαβὼν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ προσβάλῃ πλέον τὰς ρωμαϊκὰς χώρας. Καταβεβλημένος ἐκ τῆς ἥττης ταύτης, παρῃτήθη τῷ 303 τοῦ θρόνου ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ του Ὁρμίσδα Β' καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανε. Ν. ΚΛΣ

— **Ναρσῆς**. Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Α' (527—565). Ἦτο εὐνοῦχος, Ἀρμένιος τὴν καταγωγήν, γεννηθεὶς τῷ 472. Εἰσελθὼν νεώτατος εἰς τὴν βασιλικὴν αὐλὴν τοῦ Βυζαντίου καὶ διακριθεὶς διὰ τὴν εὐφυΐαν καὶ δραστηριότητά του, προήχθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ Α' εἰς τὸ ἐμπιστευτικὸν ἀξίωμα τοῦ πραιποσίτου, ὡς τοιοῦτος δὲ συνετέλεσεν εἰς τὴν καταστολὴν τῆς φοβερᾶς στάσεως τοῦ «Νίκα» (532). Μετὰ τοῦτο ἐχρησιμοποιήθη εἰς διαφόρους ἐμπιστευτικὰς ἀποστολὰς εἰς Αἴγυπτον κτλ. καὶ τέλος διωρίσθη ταμίας τῶν βασιλικῶν χρημάτων. Εἰς τὴν θέσιν ταύτην διατελῶν τῷ 539, προεχειρίσθη στρατηγὸς ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ Α' καὶ ἀπεστάλη μετὰ 7 χιλιάδων ἀνδρῶν εἰς Ἰταλίαν πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἀπὸ τετραετίας μαχομένου ἐκεῖ κατὰ τῶν Γότθων στρατηγοῦ Βελισσαρίου.

Ὁ ἱστορικὸς Προκόπιος, δικαιολογῶν τὸν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ στρατηγοῦ διορισμὸν ἑνὸς ἁβροδιαίτου καὶ ἐντελῶς ἀπολέμου εὐνούχου, γράφει ὅτι «οὗτος εὐνοῦχος μὲν ἦν καὶ τῶν βασιλικῶν χρημάτων ταμίας, ἄλλως δὲ ὀξὺς καὶ μᾶλλον ἢ κατ' εὐνοῦχον δραστήριος», πάντως ὅμως τὸ γεγονὸς εἶναι παράδοξον καὶ δὴ προκειμένου περὶ βασιλέως οἷος ὁ Ἰουστινιανὸς Α', ὅστις διεκρίνετο διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐκλογὴν τῶν ἀνωτέρων τῆς αὐτοκρατορίας ἀρχόντων. Καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων κατεδείχθη ὅτι δὲν ἠπατήθη.

Ὁ Ναρσῆς, ἀποβιβασθεὶς εἰς Ἰταλίαν, συμμετέσχεν ὑπὸ τὸν Βελισσάριον εἰς τὰς νικηφόρους ἐπιχειρήσεις κατὰ τῶν Γότθων τῶν πολιορκούντων τὴν πόλιν τοῦ Ἀριμίνου (νῦν Rimini, ἐπὶ τῆς μεταξὺ Ἀγκῶνος καὶ Ραβέννης παραλίας), ἀναμιχθεὶς ὅμως κατόπιν εἰς τὰς μηχανορραφίας στρατηγῶν τινων ἐναντίον τοῦ Βελισσαρίου, ἐγένετο παραίτιος σοβαρῶν ἀτυχημάτων (πτῶσις τοῦ Μιλάνου κλπ.), καὶ τέλος, τῇ αἰτήσει τοῦ Βελισσαρίου, ἀνεκλήθη μετά τινας μῆνας ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔκτοτε δὲ ἐπὶ μακρὸν δὲν ἀνεμίχθη εἰς τὸν πόλεμον ἐκεῖνον εἰμὴ μόνον κατὰ τὸ 11ον ἔτος αὐτοῦ, ἤτοι τῷ 546, ὅτε ἐπεφορτίσθη τὴν στρατολογίαν Ἐρούλων τινῶν μισθοφόρων. Ἐν τούτοις τὰ ἐπακολουθήσαντα γεγονότα ἐπέβαλον βραδύτερον τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ δαιμονίου ἐκείνου εὐνούχου καὶ ἐπέτρεψαν αὐτῷ νὰ δείξῃ περιλάμπρως τὸ ὑπέροχον αὐτοῦ στρατηγικὸν πνεῦμα.

Τῷ 548 ὁ Βελισσάριος ἀνεκλήθη ὁριστικῶς ἐκ τῆς ἀρχιστρατηγίας τῆς Ἰταλίας, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ ἀνδρῶν ἀνικάνων, ἐξ ὑπαιτιότητος τῶν ὁποίων οἱ συντετριμμένοι Γότθοι ὕψωσαν ἐν νέου τὴν κεφαλὴν καὶ κατατροπώσαντες τὰ βυζαντινὰ στρατεύματα κατέλαβον πάλιν ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν Ἰταλίαν, ὥστε ὁ Ἰουστινιανὸς ἀπεφάσισε τῷ 552 νὰ πέμψῃ ἐκεῖ ἱκανὸν στρατηγὸν ἵνα περισώσῃ τὴν κατάστασιν, ὡς τοιοῦτον δὲ ἐξέλεξε τὸν Ναρσῆν. Οὗτος ἐδέχθη τὴν τιμὴν ταύτην, ἀφοῦ προηγουμένως ἔλαβε τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ βασιλέως ὅτι θὰ τῷ παρεῖχε πᾶν ὅ,τι ἤθελε ζητήσει (εἰς στρατεύματα, χρήματα κλπ.) χάριν τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἀποστολῆς του. Καὶ ἀμέσως ἤρξατο δραστηρίως παρασκευαζόμενος.

Ἀρχομένου τοῦ ἔαρος 553 ὁ Ναρσῆς εὑρίσκετο ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ τοῦ συγκεντρωθέντος εἰς Σαλῶνας τῆς Δαλματίας (παρὰ τὸ σημερινὸν Spalato) καὶ ἐκεῖθεν, προελάσας διὰ ξηρᾶς κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, ἔφθασεν εἰς Βενετίαν, ὁπόθεν, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ παραπλέοντος στόλου, κατῆλθε μέχρι Ραβέννας καὶ ἀφοῦ ἀνέπαυσεν ἐκεῖ τὸν στρατόν του ἐξηκολούθησε τὴν πρὸς Ν. πορείαν του, διῆλθεν ἔξωθεν τοῦ ὑπὸ τῶν Γότθων κατεχομένου Ἀριμίνου (Rimini) καὶ ἐστρατοπέδευσεν εἰς θέσιν Βουσταγαλλώρων (Vusta Gallorum) ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τῶν Ἀπεννίνων καὶ εἰς ἀπόστασιν 20 χλμ. περίπου ἀπὸ τοῦ χωρίου Ταγῖναι, ἔνθα ἐστρατοπέδευεν ὁ ἡγεμὼν τῶν Γότθων Τουτίλας μεθ' ἁπασῶν αὐτοῦ τῶν δυνάμεων. Μετ' ὀλίγον οἱ δύο στρατοὶ συνεκρούσθησαν καὶ κατόπιν πεισματωδεστάτου ἀγῶνος οἱ Γότθοι, καίτοι πολυαριθμότεροι, ὑπεχώρησαν ἐν ἀποσυνθέσει πλήρει, καταλιπόντες ἐπὶ τοῦ πεδίου ὀκτακισχιλίους νεκροὺς καὶ πλείστους αἰχμαλώτους εἰς χεῖρας τῶν Βυζαντινῶν. Ὁ ἡγεμὼν τῶν Γότθων Τουτίλας, φεύγων μετὰ 4 μόνον ὀπαδῶν του, ἐτοξεύθη ὑπὸ Βυζαντινοῦ στρατιώτου καιρίως καὶ μετά τινας ἡμέρας ἀπέθανεν.

Οἱ περισωθέντες ἐκ τῆς μάχης ἐκείνης Γότθοι ἀπεσύρθησαν πέραν τοῦ ποταμοῦ Πάδου, ὁ δὲ Ναρσῆς, ἀφοῦ κατέλιπε μικράν τινα δύναμιν ἵνα τοὺς ἐπιτηρῇ, ἐτράπη ἐν πάσῃ σπουδῇ πρὸς Ν., ἵνα ἐκπορθήσῃ τὴν Ρώμην. Καθ' ὁδὸν κατέλαβε τὰς ὀχυρὰς πόλεις Περυσίαν (νῦν Perugia), Σπολίτιον (νῦν Spoleto) καὶ Ναρνίαν (νῦν Narni), ἐν τέλει δὲ προσέβαλε τὴν Ρώμην καὶ ἠνάγκασε τοὺς ὑπερασπιζομένους αὐτὴν Γότθους νὰ τὴν παραδώσωσι κατόπιν μικρᾶς ἀντιστάσεως.

Ἐκεῖθεν ὁ Ναρσῆς ἔπεμψε δύναμίν τινα πρὸς κατάληψιν τῆς ἐν Καμπανίᾳ ὀχυρᾶς Κύμης (ἀπεχούσης 25 χλμ. τῆς Νεαπόλεως), ἔνθα ἐφυλάσσοντο οἱ θησαυροὶ τῶν Γότθων, συγχρόνως δὲ ἀπέστειλεν ἕτερον σῶμα εἰς Τοσκάνην ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ἰωάννην, ἵνα παρακωλύσῃ τὴν πρὸς τὴν Κύμην κάθοδον ἐχθρικῶν ἐνισχύσεων.

Πληροφορηθεὶς τοῦτο ὁ νέος ἡγεμὼν τῶν Γότθων Τεΐας, ἐβάδισε καὶ αὐτὸς ἐσπευσμένως πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀπειλουμένων θησαυρῶν καὶ παρακάμψας τὰς ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν κατεχομένας θέσεις, δηλαδὴ ἀκολουθήσας τὴν κατὰ μῆκος τῶν Ἀδριατικῶν παραλίων ὁδὸν καὶ εἶτα διευθυνθεὶς πρὸς Δ., κατῆλθεν εἰς Καμπανίαν, ἔνθα ὅμως κατῆρχετο συγχρόνως ἐκ Ρώμης καὶ ὁ Ναρσῆς μεθ' ὅλων τῶν δυνάμεών του.

Οἱ δύο στρατοὶ συνηντήθησαν, κατὰ μῆνα Ἰανουάριον 554, πρὸς Ν. τῆς Νεαπόλεως, παρὰ τὸν ρύακα Δράκοντα, τὸν παραρρέοντα τὸ ὄρος Βίβιον (Vesuvio), καὶ ἐστρατοπέδευσαν ἀντιμέτωποι ἀλλήλων παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ, οἱ μὲν Γότθοι πλησίον τῆς θαλάσσης, ἵνα εὐχερέστερον ἐπισιτίζωνται ὑπὸ τοῦ στόλου των καὶ συγχρόνως ὑποστηρίζωνται ὑπὸ τούτου, οἱ δὲ Βυζαντινοὶ ἐνδοτέρω.

Ὀχυρωθέντες ἐκεῖ οἱ δύο ἀντίπαλοι δὲν ἐτόλμησαν νὰ διαβῶσι τὸν ρύακα καὶ ἐπὶ δύο ὁλοκλήρους μῆνας ἠρκοῦντο εἰς ἀδιαλείπτους ἀκροβολισμούς, μέχρις οὗ ὁ Ναρσῆς, κυριεύσας τὰ πλοῖα τῶν Γότθων, ἐξηνάγκασεν αὐτοὺς ν' ἀποσυρθῶσιν ἐνδοτέρω ἐπὶ τοῦ ὄρους Γάλακτος, ἔνθα ὅμως ὁ ἐπισιτισμός των ἀπέβη ἀδύνατος, καὶ τέλος, στενοχωρηθέντες ὑπὸ τῆς πείνης, ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν Βυζαντινῶν. Ἡ σύγκρουσις ὑπῆρξε λυσσώδης. Μετὰ ἡρωϊκὸν ἀγῶνα ἔπεσεν ὁ ἡγεμὼν τῶν Γότθων Τεΐας καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ, ἀλλ' οἱ ὑπολειφθέντες ἐξηκολούθησαν τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν ἑπομένην ἔτι λυσσωδέστερον, μέχρις οὗ ἀπέμειναν ἐξ αὐτῶν χίλιοι μόλις ἄνδρες, οἵτινες ἐν τέλει προέτειναν τῷ Ναρσῇ καὶ ἐπέτυχον ὑπὲρ αὐτῶν νὰ ἀπέλθωσι μετὰ τῶν ὅπλων των πρὸς συνάντησιν τῶν ἐν τῇ βορείῳ Ἰταλίᾳ ἀποσυρθέντων συντρόφων των.

Αὕτη ἦτο ἡ τελευταία πρὸς τοὺς Γότθους κρίσιμος μάχη τοῦ δεκαοκταετοῦς ἐκείνου πολέμου, καθ' ὃν ἔλαμψε κυρίως ἡ στρατηγικὴ μεγαλοφυΐα τοῦ Βελισσαρίου. Ἤδη ἅπασα ἡ Ἰταλία, μέχρι τοῦ Πάδου, ἦτο εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, πλὴν τινων σημείων (Κύμη κλπ.), ἅτινα κατείχοντο εἰσέτι ὑπὸ ἀσθενῶν τινων γοτθικῶν γραμμῶν.

Οἱ Γότθοι τότε ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ των ἀπεφάσισαν νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν συνδρομὴν τῶν Φράγκων τῆς Αὐστρασίας καὶ πρὸς τοῦτο ἔπεμψαν πρέσβεις πρὸς τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν Θευδίβαλδον, προσκαλέσαντες αὐτὸν νὰ κατέλθῃ εἰς Ἰταλίαν, ἵνα ἐκδιώξῃ τοὺς Βυζαντινούς· ἀλλ' ἐκεῖνος, νέος ἀγένειος καὶ ἀσθενικός, ὅπως γράφει ὁ σύγχρονος τοι ἱστορικὸς Ἀγαθίας, δὲν ἐδέχθη «ἀθνείων ἕνεκα συμφορῶν οἰκείους καρπώσασθαι πόνους». Ἐν τούτοις εὑρέθησαν ἄλλοι πρόθυμοι νὰ ἐπωφεληθῶσι τῆς γοτθικῆς προσκλήσεως: οἱ Ἀλαμανοὶ ἄρχοντες Λεύθαρις καὶ Βουτιλῖνος, οἱ ὁποῖοι, ἔχοντες μεγάλην παρὰ τοῖς Φράγκοις δύναμιν, συνεκέντρωσαν τάχιστα 75 χιλιάδας ἀνδρῶν καὶ παρεσκευάζοντο νὰ εἰσβάλωσιν εἰς Ἰταλίαν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ναρσῆς ἐπέσπευδε τὴν κατάληψιν τῶν ὀλίγων φρουρίων, ἅτινα κατεῖχον εἰσέτι οἱ Γότθοι, καὶ ἐν πρώτοις προσέβαλε τὴν ὀχυρωτάτην Κύμην (πόλιν παραλίαν ἐπὶ τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης, πρὸς Β. τῆς Νεαπόλεως), ἀλλὰ μετὰ μακρὰν πολιορκίαν, πληροφορηθεὶς τὴν κάθοδον τῶν Φράγκων, ἐγκατέλιπε μικρὸν τι ἀπόσπασμα ἵνα ἐπιτηρῇ αὐτήν, αὐτὸς δὲ ἐτράπη πρὸς Β. καὶ τὸ μεῖζον μέρος τοῦ στρατοῦ του ἀπέστειλεν ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Ἰωάννην, Βαλεριανὸν κλπ. πρὸς τὸν ποταμὸν Πάδον, ἵνα ἀντιμετωπίσωσι τοὺς κατερχομένους Φράγκους, σὺν τῇ ἐντολῇ νὰ μὴ συνάψωσι πρὸς τούτους μάχην κρίσιμον πρὶν ἢ καὶ αὐτὸς ἀφιχθῇ ἐπὶ τοῦ θεάτρου τῶν ἐπιχειρήσεων. Μετὰ τοῦ ὑπολοίπου τῶν δυνάμεών του εἰσέβαλεν εἰς τὴν χώραν τῶν Τούσκων (Toscana), καὶ ἐν βραχεῖ κατέλαβε τὴν Φλωρεντίαν, τὰς Κεντουκέλλας, τὴν Βουλότερραν, τὴν Λούναν καὶ τὴν Πίσσαν, εἶτα δέ, μετὰ μακροὺς ἀγῶνας, καὶ τὴν Λούκαν. Ἐν τῷ μεταξὺ κατήρχοντο οἱ Φράγκοι, καὶ οἱ διεσπαρμένοι Γότθοι, ἀναθαρρήσαντες, ἐλάμβανον πάλιν τὰ ὅπλα καὶ οὕτως ἐπανελαμβάνοντο πολλαχοῦ μικροσυμπλοκαί τινες.

Ἦτο ἤδη φθινόπωρον (554), καὶ ὁ Ναρσῆς, ἀποφεύγων τὰς ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ἐπιχειρήσεις, μετέβη εἰς Ραβένναν καὶ διέταξε τὴν ἐν διαφόροις ὀχυραῖς πόλεσι παραχείμασιν τῶν στρατευμάτων του. Διαρκοῦντος τοῦ χειμῶνος οἱ Γότθοι, ἀναλογισθέντες ὅτι οἱ νέοι ἐπιδρομεῖς, οἱ Φράγκοι, θὰ κατελάμβανον δι' ἴδιον λογαριασμὸν τὴν Ἰταλίαν, προετίμησαν ἀντὶ τούτων τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ ἔσπευσαν νὰ παραδώσωσιν αὐτοῖς τήν τε Κύμην καὶ τὸ Ἀρίμινον (Rimini). Ἐξασφαλισθεὶς οὕτω ὁ Ναρσῆς κατῆλθεν εἰς Ρώμην, ἔνθα διῆλθε τὸν χειμῶνα (554—555) διαρκοῦντος τοῦ ὁποίου δὲν ἔπαυσεν ἐκγυμνάζων τὰ στρατεύματά του, ἐνῷ οἱ Φράγκοι ἐξηκολούθουν τὴν προέλασιν αὐτῶν, δῃοῦντες τὰ πάντα καὶ λυμαινόμενοι, ἀρχομένου δὲ τοῦ ἔαρος (555) μία μὲν φάλαγξ αὐτῶν ὑπὸ τὸν Λεύθαριν ἔφθασε μέχρι τοῦ Ὑδροῦντος (Otranto), ἑτέρα δὲ ὑπὸ τὸν Βουτιλῖνον μέχρι τοῦ Ρηγίου (Reggio) ἐπὶ τοῦ Σικελικοῦ πορθμοῦ. Ἀρχομένου τοῦ θέρους ὁ Λεύθαρις, πιεζόμενος ὑπὸ τοῦ καύσωνος καὶ τῶν ἐπιδημιῶν, ἀπῆλθε καὶ καθ' ὁδὸν ἀπέθανεν, ὁ δὲ Βουτελῖνος, ἐπισπεύδων τὴν κρίσιμον σύγκρουσιν πρὸς τοὺς Βυζαντινούς, προήλασε μετὰ 30 χιλιάδων ἀνδρῶν εἰς Καμπανίαν καὶ ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Κασουλίνου (νῦν Volturno) ἐγγὺς τῆς πόλεως Καπύης (Kapua). Ἐκεῖ μετ' ὀλίγον κατῆλθε καὶ ὁ Ναρσῆς καὶ μετὰ λυσσώδη ἀγῶνα συνέτριψε καθ' ὁλοκληρίαν τὸν φραγκικὸν στρατόν.

Ἡ πλήρης ἐκείνη νίκη ἐδόξασε τὸν Ναρσῆν. Ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἐκείνης ὁ Ναρσῆς, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν παιανιζόντων καὶ στεφανηφορούντων

Digitized by Google

στρατευμάτων του, μετέβη εἰς Ῥώμην, ἔνθα μεγαλοπρεπῶς ἐτελέσθησαν ἑορταὶ ἐπὶ τῇ νίκῃ. Ἀλλ' αἱ ἑορταὶ ἐκεῖναι καὶ αἱ πανηγύρεις ἤρχισαν νὰ κλονίζωσι τὴν πειθαρχίαν τῶν στρατευμάτων καὶ ὁ Ναρσῆς ἐφήρμοσε πάραυτα ὅλα τὰ δυνατὰ μέτρα πρὸς ἐπανόρθωσιν αὐτῆς, διότι δὲν εἶχον ἀκόμη παρέλθει οἱ κίνδυνοι. Ὁ νέος ἀρχηγὸς τῶν Γότθων Ράγναρις, συγκεντρώσας ἑπτακισχιλίους ἄνδρας, κατέλαβε τὴν ὀχυρὰν Κάμψαν, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐφονεύθη, καὶ ἡ πόλις αὕτη κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν.

Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ τελευταία πρᾶξις τοῦ μακροῦ ἐκείνου πολέμου, ὅστις ἀρξάμενος τὸν Δεκέμβριον τοῦ 535 ἔληξε τὸ θέρος τοῦ 556. Ἡ Ἰταλία ὁλόκληρος μέχρι τοῦ ποταμοῦ Πάδου παρέμεινεν ὑπὸ τὴν ἄμεσον κυριαρχίαν τοῦ Βυζαντίου. Ὁ Ναρσῆς διωρίσθη διοικητὴς αὐτῆς καὶ ὡς τοιοῦτος ἐπανέφερε πανταχοῦ τὴν τάξιν καὶ ἐπέβαλε μὲν φόρους βαρυτάτους εἰς τὴν χώραν, ἀλλὰ συγχρόνως ἐπροστάτευσεν αὐτὴν ἀπὸ πάσης ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς καθ' ὅλα τὰ ἔτη τῆς διοικήσεώς του, ἤτοι μέχρι τοῦ 568, ὅτε ἀνεκλήθη ὑπὸ τοῦ νέου βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Ἰουστίνου Β' (565—572). Ὁ Ναρσῆς ἦτο ἤδη 96 ἐτῶν καὶ ὅμως ἤκουσε μετὰ δυσφορίας τὴν ἀνάκλησίν του. Ἡ εἴδησις τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ παλαιμάχου στρατηγοῦ, διαδοθεῖσα ὡς ἀστραπὴ παρὰ τοῖς πέριξ βαρβάροις, ἐνεθάρρυνεν αὐτοὺς καὶ πρὶν ἢ ἀπομακρυνθῇ ἐξ Ἰταλίας ὁ γηραιὸς στρατηγὸς ἀνηγγέλθη φοβερὰ ἐπιδρομὴ Λομβαρδῶν ἐνσπείρασα τὸν τρόμον εἰς τοὺς κατοίκους. Ὁ πάπας Ἰωάννης Γ' ἐξελιπάρησε τότε τὸν Ναρσῆν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ῥώμην, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν προστασίαν τῆς χώρας, καὶ ὁ Ναρσῆς, καμφθείς, μετέβη εἰς τὴν ἀπειλουμένην πόλιν, ἀλλ' ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν εἰς αὐτὴν εἴσοδόν του ἀπέθανεν αἰφνιδίως εἰς ἡλικίαν 96 ἐτῶν.

Ἱστορικοί τινες παραδέχονται ὅτι τὴν ἀνωτέρω ἐπιδρομὴν τῶν Λομβαρδῶν προεκάλεσεν αὐτὸς οὗτος ὁ Ναρσῆς, ἵνα ἐκδικηθῇ οὐχὶ τόσον τὴν ἀνάκλησίν του, ὅσον μίαν χυδαίαν καὶ ὑβριστικωτάτην δι' αὐτὸν χειρονομίαν τῆς βασιλίσσης Σοφίας (συζύγου τοῦ Ἰουστίνου Β'), ἥτις, σὺν τῇ διαταγῇ ἀνακλήσεως τῷ ἔπεμψε μίαν ἄτρακτον καὶ τῷ παρήγγειλεν ἐμπαικτικῶς νὰ ἔλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα ὑφαίνῃ μετὰ τῶν ἐκεῖ γυναικῶν.

Ν. ΚΛΣ

— **Ναρσῆς.** Στρατηγὸς τοῦ βυζαντινοῦ στρατοῦ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Α' (527—565). Ἦτο Ἀρμένιος ὑπηρετῶν εἰς τὸν περσικὸν στρατόν, τῷ δὲ 530, ἐμπεπιστευμένος μετὰ τῶν ἀδελφῶν του Ἀρατίου καὶ Ἰσαακίου τὴν φύλαξιν τοῦ περσικοῦ φρουρίου Βώλου (πλησίον τῆς Θεοδοσιουπόλεως, τῆς νῦν Ἐρζερούμ), παρέδωσαν αὐτὸ εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ εἶτα ἦλθον πάντες μετὰ τῆς μητρός των εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἔτυχον εὐμενοῦς ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ Α' δεξιώσεως. Τῷ 539 ἀπεστάλη ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ναρσῆν (τὸν εὐνοῦχον) μετὰ ἐνισχύσεων εἰς Ἰταλίαν καὶ διεκρίθη εἰς τὰς ἐκεῖ πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις, μεθ' ὅ, περὶ τὸ 560, ἀπεστάλη εἰς Μεσοποταμίαν κατὰ τῶν Περσῶν καὶ τραυματισθεὶς εἰς τὴν μάχην τῶν Ἀγγλῶν ἀπεβίωσε μετά τινας ἡμέρας ἐκ τῶν τραυμάτων του.

Ν. ΚΛΣ

— **Ναρσῆς.** Στρατηγὸς Βυζαντινός. Ἦτο Ἀρμένιος τὴν καταγωγὴν καὶ ἀφοῦ ὑπηρέτησεν ὡς πρωτοσπαθάριος ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Ἰουστίνου Β' (565—578) καὶ τοῦ διαδόχου του Τιβερίου Β' (578—582), ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Μαυρικίου ὡς στρατηγὸς εἰς Μεσοποταμίαν καὶ διεκρίθη εἰς τοὺς κατὰ τῶν Περσῶν πολέμους.

Τῷ 602, ὅτε ὁ Μαυρίκιος ἐξεθρονίσθη καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Φωκᾶ, ὁ Ναρσῆς δὲν ἀνεγνώρισε τοῦτον καὶ στασιάσας ὠχυρώθη ἐν τῷ φρουρίῳ Ἐδέσσης (νῦν Οὔρφας), συγχρόνως δέ, λαβὼν νεανίαν τινὰ καὶ περιβαλὼν αὐτὸν διὰ βασιλικῶν ἐνδυμάτων, τὸν ἀπέστειλε πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν Χοσρόην, ἐμφανίσας αὐτὸν ὡς τὸν Θεοδόσιον, υἱὸν τοῦ φονευθέντος βασιλέως Μαυρικίου, εὐεργέτου τοῦ Χοσρόου. Τοιουτοτρόπως ὁ Ναρσῆς ἐπέτυχε τὴν συνδρομὴν τῶν Περσῶν ἐναντίον τοῦ ἅρπαγος τοῦ θρόνου Φωκᾶ.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ βασιλεὺς Φωκᾶς ἀπέστειλε κατὰ τοῦ Ναρσῆ καὶ τῶν Περσῶν ἰσχυρὰς δυνάμεις ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Γερμανόν, ὅστις ὅμως, ἡττηθείς, ὑπεχώρησε βαρέως τετραυματισμένος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου μετὰ 10 ἡμέρας ἀπεβίωσε. Μετὰ νέαν ἧτταν τῶν Βυζαντινῶν, στρατηγουμένων ὑπὸ τοῦ Λεοντίου, νέα ἀπεστάλησαν, τῷ 605, στρατεύματα ὑπὸ τὸν Δομεντζίολον. Ὁ Ναρσῆς πεισθεὶς ὑπὸ τούτου, ὅτι τῷ ἐχορηγήθη βασιλικὴ ἀμνηστία, κατέθεσε τὰ ὅπλα καὶ ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ μόλις ἀφίκετο ἐκεῖ συνελήφθη, διαταγῇ τοῦ Φωκᾶ, καὶ κατεδικάσθη εἰς τὸν ἐπὶ πυρᾶς θάνατον.

Ν. ΚΛΣ

—**Ναρσῆς.** Καθολικός, ἤτοι πατριάρχης Ἀρμενίας (βλ. *Νερσές*).

Ναρσινγκὰρ (Narsingharh) *[Γεωγρ.]*. Ἰθαγενὲς κράτος τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, ἐν ταῖς Κεντρικαῖς Ἰνδίαις καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Μποπάλ, ὑποτελὲς εἰς τὸν Μαχράταν ἡγεμόνα τοῦ Χολκάρ. Ἔχει ἐπιφάνειαν 1820 τ. χλμ. καὶ 102.000 κατ. Ἐκτείνεται μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Παρμπάτι καὶ Κάλι Σίντχ καὶ ἔχει ἔδαφος ὀρεινόν, περιλαμβάνον τμῆμα τῶν κλιτύων τῶν ὀρέων Βίντυα. Ἡ ὁμώνυμος πρωτεύουσα ἔχει 9.000 κατ.

Μ. Δ. Β.

Ναρσινγκποὺρ (Narsinghpur) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, ἐν τῷ διαμερίσματι Νερμπούντα τῶν κεντρικῶν ἐπαρχιῶν. Κάτ. 12.000. Κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σίγγκρι. Διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν, βάμβακος, ὀρύζης καὶ σακχαροκαλάμου. Ἦτο ἄλλοτε πρωτεύουσα μαχρατικοῦ βασιλείου καὶ ὠνομάζετο *Γκανταρία Κερά*. Μ. Δ. Β.

Νάρσμπορω (Knaresborough) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ τῆς Ὑόρκης. Κάτ. 5.518. Ἔχει ἐρείπια μεγαλοπρεποῦς πύργου τῆς ἐποχῆς Ἐδουάρδου Γ', ἐν τῇ ὁποίᾳ εἶχε φυλακισθῆ ὁ Ριχάρδος Β', καὶ γοτθικὸν ναόν. Ἔχει ἐργοστάσια λινῶν ὑφασμάτων καὶ βυρσοδεψεῖα. Μ.Δ.Β.

Ναρσοῦ *[Βυζαντ.]*. —1) Μέγαρον ἐν Κωνσταντινουπόλει, κτισθὲν μετὰ τῶν παρ' αὐτῷ ναῶν, τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, καὶ τῶν Ἁγίων Πρόβου καὶ Ἀνδρονίκου, ὑπὸ τοῦ Ναρσῆ. —2ον) Ξενών, κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου, παρὰ τὸ ἀνωτέρω μέγαρον καὶ τοὺς ναούς. —3) Γηροκομεῖον ἐν Κωνσταντινουπόλει, οἰκοδομηθὲν ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ναρσῆ. Α. Θ. Σ.

νάρτι· βλ. *νάρχι*.

Ναρυκίδας. Παλαιστὴς ἐκ Φιγαλείας τῆς Ἀρκαδίας, υἱὸς τοῦ Δαμαρέτου, τοῦ ὁποίου, ὡς ἀναφέρει ὁ Παυσανίας (VI, 6, 1) ὑπῆρχεν ἄγαλμα ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἔργον τοῦ Σικυωνίου Δαιδάλου. Α. Θ. Σ.

Νάρυξ, ἢ ***Ναρυκία*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βρουττίων Λοκρῶν (νῦν Καλαβρία), ἀποικία προφανῶς τῆς ἐν Ἑλλάδι, καλουμένη ὑπὸ τῶν ποιητῶν *Ναρυκία*, ὡς καὶ ἡ ΝΔ. ἐσχατιὰ τῆς Βρουττίας. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐξῆγε τὴν περίφημον «ναρυκίαν πίσσαν».

Α. Θ Σ.

—**Νάρυξ,** ἢ ***Νάρυκος*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν ἐν Ἑλλάδι, ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου, πατρὶς τοῦ Αἴαντος τοῦ Ὀϊλέως (*Διοδ. Σικελ.* XIV, 82. *Στράβ.* IX, 425). Τὰ ἐρείπια αὐτῆς κατά τινας κεῖνται παρὰ τὴν Ἀταλάντην, ἢ κατ' ἄλλους παρὰ τὸ χωρίον Καλαπόδι.

Α. Θ. Σ.

νάρχι, ἢ καὶ **νάρκι** (πάντως ὄχι *νάρτι*, ὡς ἐγράφη). ἡ διατίμησις εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης ὑπὸ τῆς ἀγορανομίας, ἥτις τοὺς παλαιοὺς χρόνους ἐλειτούργει ἐν Τουρκίᾳ.

Ν. Μ.

Νάρων *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Δαλματίας (βλ. λ. *Νάρδωνος* καὶ *Ναρρέντα*). Σ. Ε. Λ.

Ναρῶνα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Δαλματίας, κειμένη ἐπὶ τοῦ Νάρωνος ποταμοῦ, περὶ τὰ 80 στάδια μακρὰν τῆς θαλάσσης, καὶ ἐπὶ τῆς ἀπὸ Σαλώνων εἰς Δυρράχιον ὁδοῦ (*Σκύλ.* Περίπλ. 23, *Πτολεμ.* Γεωγρ. II, 16, 7). Ἀναφέρεται πολλάκις κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων κατάκτησιν τῆς χώρας, ὁπότε ἐγένετο ρωμαϊκὴ ἀποικία καὶ ἕδρα δικαστικῆς συνόδου (Conventus Juridicus). Περὶ τὰ μέσα τοῦ Θ' αἰῶνος οἱ Σλάβοι ἀνέδειξαν αὐτὴν πρωτεύουσαν ἀνεξαρτήτου δημοκρατίας, ἀποβᾶσαν ἐπικίνδυνον ἀντίζηλον τῆς Ἐνετίας. Μάλιστα, καταστρέψαντες τὸν ἐνετικὸν στόλον, ἠνάγκασαν τὴν Ἐνετίαν νὰ καταβάλλῃ ἐτήσιον φόρον εἰς αὐτοὺς ἐπὶ αἰῶνα περίπου, ὁπότε κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ στόλου τοῦ Πέτρου Ὀρσεόλου τοῦ Β' (999—1009).

Σῴζονται νομίσματα αὐτῆς τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων. Τὴν θέσιν δ' αὐτῆς ἐπέχει κατά τινας τὸ νῦν χωρίον *Βίδο* ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Ἑρζεγοβίνης, ὅπου σῴζονται τὰ ἐρείπια αὐτῆς ἢ κατ' ἄλλους παρὰ τὸ Στρούλιε.

Α. Θ. Σ.

Νὰς (Nashe), ***Θωμᾶς.*** Ἄγγλος δραματικὸς καὶ σατιρικὸς ποιητὴς καὶ μυθιστοριογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1567 καὶ ἀποθανὼν περὶ τὸ 1601 ἐν Λονδίνῳ. Ἔγραψε τῷ 1592 τὸ περίφημον ἔργον του «Summer's Last Will and Testament», ὅπερ διδαχθὲν ἀπὸ σκηνῆς ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Μετ' αὐτὸ ἔγραψε τὴν «Νῆσον τῶν σκύλων» δρᾶμα, τοῦ ὁποίου ἡ μὲν ἀπὸ σκηνῆς διδασκαλία ἀπηγορεύθη, ὁ δὲ ποιητής του ἐφυλακίσθη. Τέλος ἔγραψεν, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Marlow, τὴν τραγῳδίαν «Διδώ, ἡ βασίλισσα τῆς Καρχηδόνος», ἧς τὸ χειρόγραφον εὑρέθη ἡμιτελὲς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Marlow. Ὡς σατιρικὸς ποιητὴς διεκρίθη ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας διὰ τοὺς καυστικοὺς λιβέλλους του, ἐπονομασθεὶς διὰ τοῦτο «Νέος Ἰουβενάλης». Ἐκ τῶν μυθιστορημάτων του, τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ ἀτυχὴς ταξιδιώτης» (1594) θεωρεῖται ὡς ὁ τύπος τοῦ περιπετειώδους μυθιστορήματος. Ν. Ι. Λ.

Νασαβὰθ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς ἀνατολικῆς Μαυριτανίας Καισαρηνσίας (Ἀλγέριον), ἐκβάλλων εἰς τὸν Νουμιδικὸν κόλπον παρὰ τὴν πόλιν Σάλδας (Μπουζί). Σήμερον καλεῖται Oued-Sahel.

Α. Θ. Σ.

νασαῖος πυρετὸς (Fièvre de Nasha) *[Ἰατρ.]*. Νόσος ἰδιάζουσα τῶν Ἰνδιῶν καὶ δὴ ἐν Βεγγάλῃ. Πρὸ τοῦ πυρετοῦ ἐμφανίζεται συμφόρησις τοῦ βλεννογόνου τοῦ ρινικοῦ διαφράγματος. Τὸ ἄλγος εἶναι ἀσήμαντον, ἀλλ' ἡ ἐπιφάνεια τοῦ διαφράγματος ἐπαίρεται καὶ ἐμφανίζει ἐρυθρὰν οἰδαλέαν ὄψιν, ἐν ᾗ εὐκόλως διακρίνεται περίγραπτόν τι ἐξόγκωμα ὅσον πίσου τὸ μέγεθος. Ὑπάρχουσι τὰ συνήθη συμπτώματα τοῦ πυρετοῦ, πρὸς δὲ δυσκοιλιότης καὶ κακουχία. Συχνάκις ὁ ἄρρωστος αἰτιᾶται κεφαλαλγίαν καὶ πόνον πρὸς τὸν αὐχένα, τοὺς ὤμους καὶ μέρος τῆς ράχεως. Τὸ πρόσωπον εἶναι ἐξημμένον, ὑπάρχει θάλπος καὶ βάρος εἰς τὴν κεφαλήν, αἱ δὲ κόραι τῶν ὀφθαλμῶν εἶναι συνεσταλμέναι. Τὰ συμπτώματα ταῦτα ἐξακολουθοῦσιν ἐπὶ 3—5 ἡμέρας, ὁπότε ἡ ἐξοίδησις τοῦ ρινικοῦ βλεννογόνου μετριάζεται καὶ ὁ πυρετὸς πίπτει αὐτομάτως. Τὸ ἐξόγκωμα ἐκεῖνο οὐδέποτε διαπυΐσκεται. Παιδία οὐδέποτε προσβάλλονται, ἀλλ' οὔτε οἱ ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα ἔτη γεγονότες. Ἐπικρατεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ νασαῖος πυρετὸς μεταξὺ Ἀπριλίου καὶ Αὐγούστου. Εἰς τὰς ἠπίας μορφὰς ἡ χορήγησις ἁλατούχου καθαρτικοῦ ἀρκεῖ πρὸς θεραπείαν. Ἡ νύξις τοῦ οἰδήματος ἐν τῷ μυκτῆρι διὰ βελόνης ἢ ἡ σχάσις αὐτοῦ διὰ νυστηρίου ταχέως ἀνακουφίζει τὸν πάσχοντα καὶ αἴρει τὴν συμφόρησιν καὶ τὸν πυρετόν. Ἐγχύσεις ψυχροῦ ὕδατος ἢ ἠπίου τινὸς στυπτικοῦ ἐντὸς τῶν μυκτήρων, δὶς ἢ τρὶς τῆς ἡμέρας, ὠφελοῦσιν εἰς ἄκρον.

Μ. Ν. Κ.

Νασαμὼν *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ἀμφιθέμιδος καὶ τῆς νύμφης Τριτωνίδος, θεωρούμενος ὡς γενάρχης τῶν ἐν Λιβύῃ Νασαμώνων. Α. Θ. Σ.

Νασαμῶνες *[Ἀρχ.]*. Λιβυκὸς λαός, ἰσχυρὸς καὶ τραχὺς τὰ ἤθη, κατοικῶν ἐπὶ τῆς ΝΑ. παραλίας τῆς Μεγάλης Σύρτεως, μεταξὺ τῶν Ψύλλων πρὸς Ν. καὶ τῶν Αὐσχιτῶν πρὸς Β. Ἦσαν ἀφιλόξενοι καὶ λῃστρικοί, ἀποζῶντες ἐκ τῆς κτηνοτροφίας καὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν φοινίκων. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ὅστις περιγράφει ἐν ἐκτάσει τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα αὐτῶν, ἤσκουν τὴν πολυγαμίαν καὶ κοινογαμίαν, μετεχειρίζοντο τὴν μαντικὴν καὶ τοὺς ὅρκους, καὶ ἔθαπτον τοὺς νεκροὺς των καθημένους. Οἱ Ἕλληνες πρῶτον καὶ κατόπιν οἱ Ρωμαῖοι, ἐπὶ Βεσπεσιανοῦ (69—79 μ. Χ.), ἀπεδίωξαν καὶ περιώρισαν αὐτοὺς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μαρμαρικῆς.

Α. Θ. Σ.

Νάσαρ. Βυζαντινὸς ναύαρχος. Ἀποσταλεὶς ἐπὶ κεφαλῆς ἰσχυροῦ στόλου, τῷ 882, κατὰ τοῦ ἐπιδραμόντος μέχρι τῶν παραλίων τῆς δυτικῆς Πελοποννήσου, τῆς Κεφαλληνίας καὶ τῆς Ζακύνθου ἀραβικοῦ στόλου, κατέπλευσεν εἰς Μεθώνην, ἀλλ' ἐνῷ παρεσκευάζετο νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τῶν πολεμίων, μέγα μέρος τῶν ἐρετῶν ἐλιποτάκτησε καὶ οὕτως ὁ βυζαντινὸς στόλος κατέστη ἀνίκανος πρὸς πλοῦν. Οἱ Ἄραβες ἀγνοοῦντες τὰ συμβαίνοντα καὶ ἐκλαμβάνοντες τὴν ἀδράνειαν τῶν Βυζαντινῶν ὡς δειλίαν, ἐπεδόθησαν ἀφρόντιδες εἰς τὴν λεηλασίαν καὶ ἀποβιβαζόμενοι εἰς τὰ διάφορα παράλια ἐδῄουν τὰς χώρας, μηδεμίαν λαμβάνοντες φροντίδα πρὸς φύλαξιν τῶν πλοίων των. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Νάσαρ, ἀντικαταστήσας τοὺς λιποτάκτας διὰ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ στρατιωτῶν καὶ Μαρδαϊτῶν, ἐπετέθη αἰφνιδιαστικῶς νύκτωρ κατὰ τῶν Ἀράβων, οἵτινες ἐν τῇ ἀταξίᾳ αὐτῶν οὔτε νὰ ἀμυνθῶσιν οὔτε νὰ φύγωσιν ἠδύναντο· καὶ ἄλλοι μὲν ἐξ αὐτῶν κατεσφάγησαν, ἄλλοι δὲ ἐκάησαν μετὰ τῶν πλοίων. Τὰ διαφυγόντα τὴν καταστροφὴν πλοῖα συνελήφθησαν αἰχμάλωτα καὶ ἐδωρήθησαν ὑπὸ τοῦ Νάσαρ εἰς τὸν ἐν Μεθώνῃ ἱερὸν ναόν, μέρος δὲ τῶν λαφύρων καὶ τῶν αἰχμαλώτων διενεμήθησαν τοῖς στρατιώταις. Κατόπιν ὁ Νάσαρ ἔπλευσεν εἰς Σικελίαν καὶ ἐπιτεθεὶς κατὰ τῶν ἀραβικῶν κτήσεων ἠχμαλώτισε καὶ ἄλλα ἀραβικὰ πλοῖα πλήρη πολυτίμων φορτίων. Ἐν τῷ μεταξὺ κατέφθασεν εἰς Σικελίαν νέος ἀραβικὸς στόλος ἐξ Ἀφρικῆς. Ἀλλὰ καὶ τοῦτον κατέστρεψεν ὁ Νάσαρ, μεθ' ὃ ἐξεπόρθησε τὰ ὑπὸ τῶν Ἀράβων κατεχόμενα φρούρια τῆς Κάτω Ἰταλίας καὶ κατόπιν ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, κομίζων πλούσια λάφυρα.

Ν. ΚΛΣ

Νάσβιλ (Nashville) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, πρωτεύουσα τῆς πολιτείας Τέννεση καὶ τῆς κομιτείας Ντάβιντσον. Κάτ. (1930) 153.000. Κεῖται παρὰ τὸν ποταμὸν Κώμπερλαντ, πλωτὸν παραπόταμον τοῦ Οχάϊο, καὶ εἶναι σημαντικὸς ποτάμιος λιμὴν καὶ σιδηροδρομικὸς κόμβος. Ἔχει ὡραίας ὁδοὺς καὶ μεγαλοπρεπῆ κτήρια, ὧν σημαντικώτερον εἶναι ὁ Παρθενών, ἐν τῷ Τσεντένιαλ πάρκ, θαυμασία ἀπομίμησις τοῦ Παρθενῶνος τῶν Ἀθηνῶν ἐκ χάλυβος καὶ σκυροκονιάματος, κατασκευασθεὶς ἀπὸ τοῦ 1920 μέχρι τοῦ 1930 ἐπὶ τῇ βάσει ἀντιγράφου σχεδίου τοῦ ἑλληνικοῦ μνημείου, ἀντιγράφων τῶν ἀπεικονισμάτων τῶν γλυφῶν τῶν διαφόρων μουσείων, ἐκτελεσθέντων ἰδίως ὑπὸ τοῦ Γάλλου ζωγράφου Ἰακώβου Καρρέ, καὶ τῶν «μαρμάρων τοῦ Ἐλγίνου». Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ Παρθενῶνος τούτου ὑπάρχει βιβλιοθήκη. Ἕτερον ὡραῖον κτήριον, ἐπὶ ὑψηλοῦ

Digitized by Google

λόφου, εἶναι τὸ Καπιτώλιον, ὅπου τὸ κυβερνητικὸν καὶ δικαστικὸν μέγαρον, τὸ δημαρχεῖον κτλ. Ἡ Νάσβιλ εἶναι ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἐκπαιδευτικῶν κέντρων τῶν νοτίων πολιτειῶν, ἕδρα τῶν πανεπιστημίων Βάντερμπιλντ, Ρότζερ Γουΐλλιαμς, Νάσβιλ καὶ Τέννεση, καθὼς καὶ τῶν Βάλντεν καὶ Φίσκ, προωρισμένων ἀποκλειστικῶς διὰ τοὺς μαύρους. Ἔχει ἐπίσης βιομηχανικάς, τεχνικὰς καὶ ἀνωτέρας ἐμπορικὰς σχολάς, ἱερατικὰς κτλ. Διεξάγει σημαντικὸν ἐμπόριον ὑφασμάτων, ξυλείας καὶ σιτηρῶν καὶ ἔχει σπουδαίαν βιομηχανίαν ἀλεύρων, ἐπίπλων καὶ χημικῶν προϊόντων. Ἱδρύθη τῷ 1780 ὑπὸ τὸ ὄνομα *Νάσμπορω*, ὅπερ ἀντικατεστάθη διὰ τοῦ σημερινοῦ τῷ 1784. Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἔλαβε χώραν παρ' αὐτὴν ἡ καλουμένη μάχη τῆς Νάσβιλ τὴν 15 καὶ 16 Δεκεμβρίου 1864 μεταξὺ τῶν Βορείων ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Τόμας καὶ τῶν Νοτίων ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Χούντ, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ πρῶτος κατετρόπωσε τὸν δεύτερον, συλλαβὼν 4.500 αἰχμαλώτους. Μ. Δ. Β.

Νάσια *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας, ἕδρα ἰδίας κοινότητος. Κάτ. (1928) 279. Τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου προῆλθε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐκ τοῦ ἀρχαίου συνοικισμοῦ *Νᾶσοι*. Α. Ι. Ο.

νασία (ἡ) (Nashia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *βαρβαρινοειδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη, ὧν τὰ φύλλα χρησιμοποιοῦνται πολλαχοῦ ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν τῶν Ἰνδιῶν ἀντὶ τείου. Δ. Ν. Π.

νάσικος (ὁ) (Nasicus) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τετραχείρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σεμνοπιθηκιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος, τὸν *νάσικον τὸν δρῖνον* (Nasicus drinus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὰ παρθένα δάση τῆς νήσου Βόρνεο καὶ ἔχει ἀρκετὸν μέγεθος, κεφαλὴν εὐμεγέθη, ὑποτριγωνικήν, ἀπολήγουσαν εἰς ἀμβλὺ καὶ εἰσέχον ῥύγχος, ῥῖνα προτεταμένην, ὀφθαλμοὺς μικρούς, μέτωπον προέχον, ὦτα μικρά, σῶμα λεπτὸν καὶ λίαν εὐκίνητον, πόδας χονδροὺς καὶ οὐρὰν κυλινδρικήν, μακροτάτην καὶ χονδρὴν κατὰ τὸ ἄκρον της. Ὁ χρωματισμός του εἶναι φαιοκίτρινος μετὰ πυρρῶν καὶ βαθειῶν φαιῶν ἀποχρώσεων καὶ φέρει μεγάλας ὑπολεύκους κηλῖδας κατὰ τὰς παρειάς, τὸ στῆθος καὶ τὸ κατώτατον τμῆμα τῶν ποδῶν. Δ. Ν. Π.

Νάσικος ὁ δρῖνος.

Νασιμέντου (Nascimento), ***Φραγκῖσκος - Μανουήλ***. Πορτογάλος ποιητὴς (1734—1819). Ἐσπούδασε θεολογίαν καὶ τῷ 1754 ἐχειροτονήθη ἱερεύς. Ἀσχοληθεὶς ὅμως ἐνωρίτατα μὲ τὴν φιλολογίαν, ἐμελέτησε τοὺς κλασσικοὺς καὶ ἰδιαιτέρως τὸν Ὁράτιον καὶ κατέστησε τὸν οἶκον του φιλολογικὸν κέντρον ὁμάδος νεωτεριστῶν ποιητῶν, οἵτινες διεξῆγον σφοδρὸν ἀγῶνα κατ' ἄλλων ὁμάδων συντηρητικωτέρων. Ὁ Νασιμέντου κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἔγραψε πλείστας σατίρας ἐναντίον διαφόρων συγγραφέων καὶ προσωπικοτήτων τῆς ἐποχῆς του, αἵτινες ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ πόλεμος τῶν ποιητῶν». Βραδύτερον ὅμως, μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῶν ἀντιδραστικῶν στοιχείων, κατηγορήθη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως ὡς αἱρετικὸς καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ (1778) εἰς Γαλλίαν καὶ Ὁλλανδίαν. Ἔγραφεν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Φίλιντο Ἐλύσιο*, ὑπὸ τὸ ὁποῖον εἶναι γνωστός, τὰ δὲ ποιήματα αὐτοῦ ἐξεδόθησαν ἀπὸ τοῦ 1836 μέχρι τοῦ 1840 εἰς 22 τόμους. Ἔγραψεν ἐπίσης καὶ πολλὰ διηγήματα. Μ. Δ. Β.

Νασινῖκος *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Κοζάνης χωρίου *Νησὶ* (βλ. λ.).

Νάσιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς βελγικῆς Γαλατίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Λεύκων, τῶν ὁποίων ἦτο πρωτεύουσα, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Β', 9, 7) μεταξὺ τοῦ ἄνω ῥοῦ τῶν ποταμῶν Ματρώνα (Μάρνη) καὶ Μόσα (Μεύσου). Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει τὸ μικρὸν χωρίον Naix sur Ornain, ἐν τῷ νομῷ Μόσσο. Α. Θ. Σ.

Νασιονὰλ (bassin National). Ἡ μεγίστη τῶν νηοδοχῶν τοῦ τεχνητοῦ λιμένος τῆς Μασσαλίας, διανοιγομένη μεταξὺ τῶν προβλῆτων Pinede (ΒΔ.) καὶ Abattoir (ΝΑ.). Εἰς τὸ μέσον τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς της διανοίγεται τὸ στόμιον τῶν δεξαμενῶν ἐπισκευῆς. Τρεῖς μεγάλαι προβλῆτες, ὀνομαζόμεναι «Β», «C», «D», χρησιμεύουν διὰ τὴν πλεύρισιν τῶν φορτηγῶν ἀτμοπλοίων (χάρτ. ἀγγλ. 150: Marseille). Σ. Ε. Λ.

«Νάσιοναλ Γκάλλερυ» («Ἐθνικὴ Πινακοθήκη»). Περίφημον μουσεῖον ζωγραφικῆς ἐν Λονδίνῳ καὶ πρὸς βορρᾶν τῆς Trafalgar-Square. Αἱ βάσεις τούτου ἐτέθησαν τῷ 1824 δι' ἀποφάσεως τοῦ ἀγγλικοῦ κοινοβουλίου, τὸ δὲ κτήριον, ὅπερ καταλαμβάνει σήμερον, ἱδρύθη τῷ 1832 εἰς κλασσικὸν ῥυθμὸν καὶ ἐπὶ σχεδίων τοῦ ἀρχιτέκτονος Γουΐλκινς, ἀνακαινισθὲν καὶ ἐπισκευασθὲν κατὰ τὰ ἔτη 1876 καὶ 1885—1887. Ὄχι μακρὰν τῆς Ἐθνικῆς πινακοθήκης εὑρίσκεται ἡ Ἐθνικὴ πινακοθήκη προσωπογραφιῶν, ἥτις ἱδρύθη τῷ 1856 καὶ ἐγκατεστάθη εἰς ὡραῖον κτήριον ῥυθμοῦ Ἀναγεννήσεως τῷ 1896. Ἡ «Νάσιοναλ Γκάλλερυ» περιλαμβάνει κυρίως πλουσιωτάτας συλλογὰς πινάκων Ἰταλῶν καλλιτεχνῶν καὶ δὴ τῶν καλλιτεχνῶν τῆς πρωΐμου Ἀναγεννήσεως, περίφημα ἔργα ἄλλων διασήμων ξένων ζωγράφων, πλήρη σειρὰν ἔργων τῆς ἀγγλικῆς σχολῆς καί τινα τῶν ἀξιολογωτέρων δημιουργημάτων τῆς νεωτέρας τέχνης. Μεταξὺ τῶν ἐν αὐτῇ ἀποκειμένων πινάκων χρήζουν ἰδιαζούσης ὅλως μνείας οἱ ἀκόλουθοι: «Ἡ σταύρωσις» τοῦ Ραφαήλ, «Ὁ Χριστὸς ἐν τῷ μέσῳ τῶν Ἀγγέλων» τοῦ Φρὰ Ἀτζέλικο, «Ἡ Παρθένος μετὰ τοῦ παιδὸς Ἰησοῦ» τοῦ Μαζάτσιο, «Ἡ σταύρωσις» τοῦ Ἀνδρέου ντὰλ Καστάνιο, «Ἡ βάπτισις τοῦ Ἰησοῦ» τοῦ Πιέρο ντέλλα Φραντσέσκα, «Ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ» τοῦ ἰδίου, «Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου» τοῦ Φρὰ Φίλιππο Λίππι, «Ὁ Ἄρης καὶ ἡ Ἀφροδίτη» τοῦ Μποτιτσέλλι, «Ἡ Παρθένος μετὰ τοῦ παιδὸς Ἰησοῦ ἐν τῷ μέσῳ δύο ἀγγέλων» τοῦ ἰδίου, «Ἡ Παρθένος τῶν βράχων» τοῦ Λεονάρδου ντὰ Βίντσι, «Ὁ ἐνταφιασμὸς τοῦ Χριστοῦ» τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, «Ἡ μεταμόρφωσις» τοῦ Ντούτσιο, «Ὁ Ἑρμῆς ἐκπαιδεύων τὸν Ἔρωτα» τοῦ Κορρέτζιο, «Ὁ Χριστὸς εἰς Ἐμμαοὺς» τοῦ Καραβάτζιο, «Ἡ Παρθένος προσευχομένη» τοῦ Σασσοφεράτο, «Ὁ Βενετὸς γερουσιαστὴς» τοῦ Σολάριο, «Ἡ ὀπτασία τοῦ ἁγίου Εὐσταθίου» τοῦ Πιζανέλλο, «Μωάμεθ Β' ὁ Πορθητὴς» τοῦ Τζεντίλε Μπελλίνι, «Ὁ δόγης Λεονάρδος Λορεδάνο» τοῦ Ἰ. Μπελλίνι, «Ἡ ἀγωνία τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ κήπῳ» τοῦ Μαντένια, τὸ «Μή μου ἅπτου» τοῦ Τισιανοῦ, «Ὁ Βάκχος καὶ ἡ Ἀριάδνη» τοῦ ἰδίου, «Ὁ Βικέντιος Μοροζίνι» τοῦ Τιντορέττο, «Ἡ οἰκογένεια τοῦ Δαρείου πρὸ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου» τοῦ Βερονέζε, «Ἡ ἀποκαθήλωσις» τοῦ Τιέπολο, «Ὁ Ἰωάννης Ἀρνολφίνι καὶ ἡ σύζυγός του» τοῦ Γιὰν βὰν Ἄϋκ, «Ἡ προσκύνησις τῶν Μάγων» τοῦ Μπρέχελ, «Ἡ Σωσάννα Φουρμὰν» τοῦ Ρούμπενς, «Οἱ George καὶ Francis Villiers» τοῦ Βὰν Ντάϋκ, Ἡ γηραιὰ κυρία» καὶ ἡ «Μοιχαλὶς» τοῦ Ρέμπραντ, «Ἡ ἀγωνία ἐν τῷ κήπῳ» τοῦ Γκρέκο, «Ὁ Χριστὸς εἰς τὸν στῦλον» τοῦ Βελάσκεθ, «Φίλιππος ὁ Δ'» τοῦ ἰδίου, «Ἡ Ἀφροδίτη» τοῦ ἰδίου, ἡ «Doña Isabel Corbo de Porcel» τοῦ Γκόγια, «Ἡ Χριστίνα, δούκισσα τοῦ Μιλάνου» τοῦ Χολμπάϊν, «Ὁ πατὴρ τοῦ ζωγράφου» τοῦ Ντύρερ, «Αἱ τρεῖς Χάριτες» τοῦ Ρέϋνολτς, «Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου» (ὁ Εὐαγγελισμός), «Ἡ Μόννα Βάννα» κλπ. τοῦ Ροσσέτι, «Ὁ Χριστὸς πλύνων τοὺς πόδας τοῦ Πέτρου» τοῦ Μπράουν, «Τὸ μικρὸ ἄσπρο κορίτσι» τοῦ Γουΐστλερ, «Ἡ ἐλπὶς» τοῦ Οὐώττς, «Τὰ ἄνθη» τοῦ Μούαρ κλπ. Ι. Μ. Π.

Νασιούα (Nashua) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς πολιτείας Νιοὺ-Χαμσάϊρ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μεριμέκ, 40 μίλλ. ΒΔ. τῆς Βοστώνης. Κάτ. 28.379. Ἔχει βιομηχανίαν χαρτοποιίας καὶ ὑφαντουργίας. Π. Γ. Λ.

Νασὶρ-ἐτ-ντίν, ***Τουζὶ*** ἢ ***Τουσὶ*** (*Μωχάμμετ μπὲν-Φαχρεντὶν Μωχάμμετ Ραζὶ*). Διάσημος Πέρσης φιλόσοφος, μαθηματικὸς καὶ ἀστρονόμος, γνωστὸς ὡς *Ἀλ-Τουζῆ* καὶ *Ἀλτουζῆς*. Ἐγεννήθη τῷ 1201 ἐν Τοὺς τοῦ περσικοῦ Χορασάν, μαθητεύσας δὲ ὑπὸ τοὺς τότε σπουδαιοτέρους Μουσουλμάνους διδασκάλους διῆλθε τὸν βίον του μελετῶν καὶ συγγράφων. Συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰσμαηλίτου (αἱρετικοῦ) Ἀλαεδδὶν ἐφυλακίσθη καὶ ἔμεινεν ἔγκάθειρκτος μέχρις ὅτου ἀπηλευθέρωσεν αὐτὸν ὁ Χουλαγκοῦ, ἔγγονος τοῦ Δζεγκὶζ-Χάν, εἰσβαλὼν εἰς Περσίαν. Οὗτος ἀκούσας τὰ λεγόμενα περὶ τῆς σοφίας τοῦ Τουζῆ, προσέλαβεν αὐτὸν ὡς ἰδιαίτερον μυστικοσύμβουλόν του. Τὴν ἐκ τοῦ ἀξιώματος τούτου ἐπιρροὴν ἐχρησιμοποίησεν ὁ Τουζῆ, πείσας τὸν Χουλαγκοῦ νὰ δαπανήσῃ μεγάλα ποσὰ δι' ἐπιστημονικοὺς σκοπούς. Οὕτως ἱδρύθη ἐν Μαραγᾷ τοῦ περσικοῦ Ἀζερμπαϊτζὰν μέγα ἀστεροσκοπεῖον καὶ βιβλιοθήκη ἐκ 400.000 τόμων, πρὸς δὲ καὶ ἀκαδημία, τῆς ὁποίας τὰ μέλη ἐμισθοδοτοῦντο ἀδρῶς. Προϊὸν τῶν ἐν τῷ ἀστεροσκοπείῳ τοῦ Μαραγᾶ ἐρευνῶν εἶναι οἱ ἐπὶ πολὺ διάσημοι ἐν Ἀνατολῇ, γνωστοὶ δὲ καὶ Εὐρώπῃ «Ἰλχανικοὶ πίνακες» (Ἐζίατζ-Ἰλχανιγέ). Ἐγκατασταθεὶς κατόπιν ὁ Τουζῆ ἐν Βαγδάτῃ, ἀπέθανεν ἐκεῖ τῷ 1274. Μεταξὺ τῶν πολλῶν, ἀραβιστὶ ἢ περσιστὶ γραφέντων, συγγραμμάτων του ἀναφέρονται ἑρμηνεῖαι καὶ διορθώσεις τῆς «Συντάξεως» τοῦ Πτολεμαίου, «Λογική», «Ἠθική», «Προλεγόμενα εἰς τὴν ἀστρονομίαν», πραγματεῖαι περὶ ἀστρολάβου, ἄλγεβρα, περὶ ἡμερολογίου, ἑρμηνεῖαι καὶ προσθῆκαι εἰς τὰ ἔργα τοῦ Ἀβικένα. Σῴζονται καὶ περσικοὶ στίχοι του.

Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

νασιτέρνη (ἡ) (Nasiterna) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀναρριχητικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ψιττακιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 12 εἴδη ψιττακῶν ἀπαντώντων εἰς τὴν Νέαν Γουϊνέαν. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *νασιτέρνη ἡ πυγμαία* (Nasiterna pygmaea), ἥτις ἔχει μικρὸν μέγεθος, ὀφθαλμοὺς μεγάλους, ῥάμφος χονδρόν, κυρτότατον καὶ βραχύ, σῶμα βραχὺ καὶ ἀρκετὰ εὔρωστον, πτέρυγας ἀνεπτυγμένας καὶ οὐρὰν μετρίου μήκους, πλατεῖαν καὶ ἀπεστρογγυλωμένην κατὰ τὸ ἄκρον της. Ὁ γενικὸς χρωματισμός του εἶναι πράσινος μὲ κυανὰς ἀποχρώσεις καὶ κηλῖδας ὀφθαλμοειδεῖς ἐρυθροφαίους. Εἶναι ὁ μικρότερος τῶν μέχρι σήμερον γνωστῶν ψιττακῶν, διότι τὸ μῆκός του δὲν ὑπερβαίνει τὰ 13 ἑκατοστόμετρα. Δ. Ν. Π.

Νασιτέρνη ἡ πυγμαία.

Νασὶφ ***πασᾶ*** *[Γεωγρ.—Στρατ. Ἱστορ.]*. Χωρίον τῆς Τουρκίας ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, κείμενον πρὸς Α. τῆς Προύσης, ἐπὶ τῆς ἁμαξιτοῦ Προύσης—Ἐσκὶ Σεχὶρ (Δορυλαίου). Ὁμωνυμος τυγχάνει ὁ πρὸ τὸ χωρίον τοῦτο ὁμώνυμος αὐχὴν τοῦ *Ἀζὶ νταγ* (ὑψ. 1.006 μ.). Ἡ ὀρεινὴ αὕτη διάβασις ἀποτελεῖ μίαν τῶν σπουδαιοτέρων περιοχῶν τῆς δυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῶν κεκτημένων μεγάλην στρατιωτικὴν ἀξίαν. Τὸν αὐχένα Νασὶφ πασᾶ κατεῖχον ἐπανειλημμένως οἱ Τοῦρκοι κατὰ τὰς ὑποχωρήσεις των καὶ ἐπέτυχον τὴν πρόσκαιρον ἀνακοπὴν τῆς προελάσεως τοῦ γ' ἑλληνικοῦ σώματος στρατοῦ ἀπὸ Προύσης πρὸς Ἐσκὶ Σεχὶρ (23 Δεκεμβρίου 1920, 11 Μαρτίου 1921, 28 Ἰουνίου 1921). Κατὰ τὴν 21 Μαρτίου 1921 τουρκικὴ μεραρχία ἱππικοῦ μετὰ πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ, παρακολουθήσασα διὰ τῆς στενωποῦ Μουρατλὰρ τὸ ἀποσυρθὲν ἀπὸ τοῦ μετώπου Κοβαλίτσης-Τσεπνὶ-Ἀβγκὶν γ' ἑλληνικὸν σῶμα στρατοῦ, προσέβαλε τὴν ταξιαρχίαν ἱππικοῦ καὶ τὴν ὀπισθοφυλακὴν τῆς 7ης μεραρχίας τοῦ εἰρημένου σώματος στρατοῦ, ἐν τῷ χώρῳ μεταξὺ Ἴνεγκιολ καὶ τῶν δυτικῶν ὑπωρειῶν τοῦ Νασὶφ πασᾶ. Ἀλλὰ κατόπιν σφοδρᾶς μάχης ἀπεκρούσθη ἡ τουρκικὴ ἐκείνη μεραρχία ἱππικοῦ μετὰ πολλῶν ἀπωλειῶν, οὕτω δὲ ἐξηκολούθησεν ἀνενόχλητος ἡ περαιτέρω ἀποχώρησις τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τοῦ σώματος στρατοῦ μέχρι τῶν περὶ τὸ Ἄκ-σοῦ ἀρχικῶν θέσεων ἐξορμήσεως αὐτοῦ. Ν. Σ.

Νάσκοι *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λαὸς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Σαρματίας (*Πτολ.*, Γεωγρ. Γ', 5, 10) κατοικῶν πιθανῶς περὶ τὸν ποταμὸν Τάναϊν (Δόν). Ἄγνωστος ἄλλοθεν. Α. Θ. Σ.

Νάσκος, ***Ἰωάννης***. Ἀξιωματικὸς τῆς ἀστυνομίας πόλεων, γεννηθεὶς τῷ 1885 ἐν Κορίνθῳ. Τυγχάνων διπλωματοῦχος τῆς νομικῆς σχολῆς, κατετάχθη εἰς τὴν χωροφυλακήν, καὶ ἀφοῦ ἐφοίτησεν εἰς τὸ στρατιωτικὸν σχολεῖον ὑπαξιωματικῶν, προήχθη εἰς ἀνθυπομοίραρχον τῷ 1914. Τῷ 1928 μετέβη εἰς Παρισίους, ἔνθα ἐτελειοποίηθη εἰς τὰς ἀστυνομικὰς σπουδάς, τυχὼν διπλωμάτων τῆς γαλλικῆς ἐπιστημονικῆς ἀστυνομίας καὶ τοῦ γαλλικοῦ ἐγκληματολογικοῦ ἰνστιτούτου. Ἐπανελθὼν τῷ 1929 εἰς τὴν Ἑλλάδα μετετάχθη εἰς τὸ σῶμα ἀστυνομίας πόλεων μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀστυνομικοῦ διευθυντοῦ, καὶ ἐτοποθετήθη ὡς διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας Ἀθηνῶν, εἰς ἣν θέσιν παραμένει μέχρι σήμερον (1931). Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1930 διετέλεσεν ἐπὶ μικρόν τι χρονικὸν διάστημα καὶ ἀρχηγὸς τῆς ἀστυνομίας πόλεων. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

νασμύθειος (Nasmyth) ***ὑμὴν*** ἢ ***περιμύλιον*** *[Ἀνατομ.]*. Ὑμὴν λεπτότατος, ὅστις ἐπὶ μὲν τῶν νεαρῶν ὀδόντων περικαλύπτει τελείως τὴν ἔξω ἐπιφάνειαν τῆς ἀδαμαντίνης οὐσίας, τῆς περιβαλλούσης τὴν μύλην τοῦ ὀδόντος, ἐπὶ δὲ τῶν παλαιοτέρων ἐξαφανίζεται ἀποτριβόμενος. Ι. Π.

Νᾶσοι *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Συνοικισμὸς (*Παυσ.* Η. 23) παρὰ τὸν ποταμὸν Λάδωνα ἐν Ἀρκαδίᾳ, ἔνθα οὗτος ἐσχημάτιζεν ἴσως νησῦδρια (*νᾶσοι* = νῆσοι).

— 2) Ὀνομασία πεδιάδος, τοῦ νῦν *Νταρέϊκου κάμπου*, τῆς Ἀρκαδίας, εἰς ἣν οἱ ποταμοὶ Τράγος καὶ Μαλοίτας (Ξεριᾶς) πιθανὸν νὰ ἐσχημάτιζον μεταξύ των μικρὰς νήσους. Α. Ι. Ο.

νασονίτης (ὁ) (Nasonit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν πολυπυριτικὸν ἅλας τοῦ ἀσβεστίου καὶ μολύβδου χλωριοῦχον. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι

$$[PbCl]_2 \, Pb_4 \, Ca_4 \, [Si_2 \, O_7]_3.$$

Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ἑξαγωνικὸν σύστημα ὡς ἰσόμορφον πρὸς τὸν γανομαλίθον, ἀπαντᾷ δὲ εἰς τὴν New Jersey. Γ. Β.

Νᾶσος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Αἰολικὴ πόλις τῆς μικρασιατικῆς παραλίας τῆς Μυσίας, μεταξὺ Ἀδραμυττίου καὶ Κυδωνιῶν. Ἄγνωστος ἡ ταυτότης αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

— **Νᾶσος** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελῴου συστάδος τῶν Οἰνιάδων, πιθανῶς ἡ σύγχρονος χερσονησίζουσα *Πεταλᾶς*. Ἀναφέρεται καὶ ὡς *Νῆσος* (*Πολυβ.* Θ. 39, 2). Σ. Ε. Λ.

Digitized by Google

Νασούλη, ***Ἀνὶς Ζακαρία ἀλ —.*** Ἐγεννήθη τῷ 1902 ἐν Βηρυτῷ. Μετὰ τὰς σπουδάς του καὶ ὀλιγόμηνον περιοδείαν ἀνὰ τὴν Ἀγγλίαν, Γαλλίαν, Αἴγυπτον καὶ Παλαιστίνην, προσεκλήθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τῆς Μεσοποταμίας, ἵνα διδάξῃ ἱστορίαν καὶ γεωγραφίαν εἰς τὰ ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια, ἐν Μουσούλῃ κατ' ἀρχὰς καὶ κατόπιν ἐν Βαγδάτῃ. Τὴν καθηγητικὴν ταύτην ἕδραν διετήρησε μέχρι Φεβρουαρίου τοῦ 1927, ὁπότε ἐπανῆλθεν εἰς Βηρυτόν.

Εἰς τὸ ἔργον του: «Τὸ κράτος τῶν Ὀμμεϊαδῶν ἐν Δαμασκῷ», ὑπεστήριξεν ὅτι τὸ χαλιφᾶτον ἀνήκει εἰς τὸν Μοάβιαντ τῆς σουνιτικῆς θρησκευτικῆς αἱρέσεως καὶ οὐχὶ εἰς τὸν Ἀλῆ, ὀπαδὸν τοῦ προφήτου Μωάμεθ. Ἡ γνώμη του αὕτη παρώργισε τοὺς οὐλεμᾶδες τῆς Μεσοποταμίας, ἡ δὲ κυβέρνησις, πρὸς ἱκανοποίησίν των, διέταξε τὸν Νασούλη νὰ παραιτηθῇ τῆς θέσεώς του. Οἱ ὀπαδοί του, οἱ περισσότεροι τῶν ὁποίων προήρχοντο ἐκ τῆς σπουδαζούσης νεολαίας, διωργάνωσαν διαδήλωσιν διαμαρτυρίας, ἥτις ἔσχεν ἄθῳα θύματα. Ἕτερα ἔργα του, γεγραμμένα μὲ τὸ ἴδιον φιλελεύθερον πνεῦμα, εἶναι: «Μοάβιαντ, υἱὸς τοῦ Ἀμπῆ Σαφιάν», «Τὰ αἴτια τῆς ἀραβικῆς ἀναγεννήσεως κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα», «Τὸ κράτος τῶν Ὀμμεϊαδῶν ἐν Κορδούῃ». Ἔχει δημοσιεύσει ὡσαύτως καὶ ἀξιόλογα ἱστορικὰ ἄρθρα ἐπὶ θεμάτων τῆς ἀραβικῆς ὅλα ἱστορίας εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦ Καΐρου «Ἀλ-Μούκταταφ». Ε. Μ.

Νασουνία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀσιατικῆς Σαρματίας (*Πτολ.* Γεωγρ. Ε, 8, 14) «ἐν ταῖς ὀρειναῖς ῥάχεσι» παρὰ τὸν ποταμὸν Κόρακα (Κοδόρ). Ἄγνωστος ἄλλοθεν. Α. Θ. Σ.

Νασοὺχ ***πασᾶς.*** Μέγας βεζύρης τῆς Τουρκίας ἐπὶ σουλτάνου Ἀχμὲτ Α' (1603—1647). Ἐγεννήθη ἐν Κομοτινῇ καὶ ἦτο κατ' ἀρχὰς μπαλτατζῆς τῶν ἀνακτόρων, ὁπόθεν ἀνῆλθεν εἰς ἀνωτέρας διοικητικὰς θέσεις. Τῷ 1631 διωρίσθη πρωθυπουργὸς καὶ ἔγινε γαμβρὸς τοῦ σουλτάνου. Συνῆψεν εἰρήνην μετὰ τῆς Περσίας καὶ ἀποκατέστησε τὴν τάξιν εἰς τὸ Κουρδιστάν. Ν. Μ.

νάσρ. Λέξις ἀραβικὴ σημαίνουσα κυρίως βοήθεια, νίκη. Ἀπαντᾷ ὡς πρῶτον συνθετικὸν ἐπωνύμων καὶ τίτλων· π. χ. *Νάσρ-οὐλ-λὰχ* (=ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ), *Νασρ-ἐτ-ντὶν* (=ὁ νικητὴς τῆς πίστεως) κτλ.

Νασραντίν, ἢ ***Νασρεντὶν χότζας.*** Παροιμιώδης Τοῦρκος θυμόσοφος, περὶ τοῦ βίου τοῦ ὁποίου δὲν ὑπάρχουσιν ἀκριβεῖς πληροφορίαι. Ἐγεννήθη εἰς Σιβρὶ Χισὰρ καὶ ἀπέθανεν ἐν Ἄκ-Σεχίρ. Διετέλεσεν ἱεροδίκης καὶ ἱεροδιδάσκαλος. Κατά τινας ἔζησεν ἐπὶ τῶν Σελτζουκιδῶν, κατ' ἄλλους δὲ τὸν ΙΔ' ἢ ΙΕ' αἰῶνα καὶ ὅτι ἦτο γνώριμος τοῦ Ταμερλάνου. Ὡς τάφος αὐτοῦ φέρεται μικρὸς τουρμπὲς παρὰ τὸ Ἄκ-Σεχὶρ τοῦ νομοῦ Ἰκονίου.

Νασρετντὶν χότζας. ['Εκ τουρκικῆς λαϊκῆς εἰκονογραφίας.]

Εἰς τὸν Νασραντὶν χότζαν ἀποδίδονται μῦθοι, παροιμίαι, ἀνέκδοτα καὶ ἀστεῖα, περιέχοντα πολλὴν λαϊκὴν σοφίαν, τὰ πλεῖστα ὑπὸ τύπον συνδιαλέξεων τοῦ χότζα μετὰ τῶν μαθητῶν του. Φαίνεται δὲ ὅτι ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ προσετίθεντο κατὰ καιροὺς διάφορα ἀνέκδοτα, πλασθέντα ὑπὸ ἀγνώστων θυμοσόφων· ταῦτα ἀπετέλεσαν βαθμιαίως πλουσίαν συλλογήν, τῆς ὁποίας ὑπάρχουσι πολλαὶ τουρκικαὶ ἐκδόσεις. Μέρος τῶν ἀστείων καὶ παροιμιῶν τοῦ Νασραντὶν μετεφράσθησαν καὶ ἑλληνιστί, κυκλοφοροῦντα εἰς λαϊκὰς ἐκδόσεις, ἀνεγινώσκοντο δὲ ἄλλοτε μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Πολλαὶ τῶν παροιμιῶν τούτων εἶναι παγκοίνως γνωσταί. Ἀλλ' ἡ ἀναγνωσματοποίησις τοῦ Τούρκου τούτου θυμοσόφου ἔπαυσε παρ' ἡμῖν ἀπὸ πολλοῦ. Παρὰ Τούρκοις φέρονται ἀπὸ στόματος εἰς στόμα καὶ αἰσχρολόγα ἀστεῖα ἀποδιδόμενα εἰς τὸν Νασραντίν. Ν. Μ.

Νασρεντὶν (ἀκριβέστερον *Νάσιρ-οὒτ-ντὶν*=νικητὴς τῆς πίστεως). Σάχης τῆς Περσίας (1829—1896). Ἀνακηρυχθεὶς διάδοχος ὑπὸ τοῦ πατρός του Σὰχ-Μωχάμμετ, διωρίσθη ὡς τοιοῦτος γενικὸς διοικητὴς τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν. Τῷ 1848 διεδέχθη τὸν πατέρα του. Συνῆψε συνθήκην φιλίας μετὰ τῆς Ρωσίας (1855), ἀλλ' ἔμεινεν οὐδέτερος κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον. Βραδύτερον ἠκολούθησε πολιτικὴν φιλικὴν πρὸς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Ρωσίαν. Τῷ 1873 καὶ τῷ 1889 περιηγήθη τὴν Εὐρώπην, ἐπανελθὼν δὲ εἰσήγαγεν εἰς τὸ κράτος του τὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἐπηγγέλθη ἀνεξιθρησκείαν. Ἐδολοφονήθη τῇ 1ῃ Μαΐου 1896 ἐν Τεχεράνῃ ὑπό τινος βαβιστοῦ. Ν. Μ.

Νασρεντίν.

Νασρὲτ-οὒτ-ντὶν ***Ἀταμπέκ·*** βλ. λ. *Ἔμπου Μπὲκρ μπὲν Πεχλιβάν.*

Νασρίδαι (οἱ). Ἡ τελευταία τῶν ἀραβικῶν φυλῶν τῆς Ἱσπανίας, βασιλεύσασα ἀπὸ τοῦ 1232 μέχρι τοῦ 1492. Ἦτο ἀραβικῆς καταγωγῆς, ἀλλ' ὁ γενάρχης αὐτῆς Ἰουσοὺφ (ἢ Γιαχγιᾶ) Νάσρ ἐγεννήθη ἐν Ἱσπανίᾳ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ὀροσειρᾶς Ἀλπουχάρα. Ὁ ἀνεψιός του Ἰουσοὺφ ἐνίκησε τὴν ἀντίπαλον φυλὴν τῶν Μπενὶ-Χοὺντ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ βασιλέως τῆς Καστίλλης, τοῦ ὁποίου ἔγινε φόρου ὑποτελής. Πρῶτος ἡγεμὼν τῆς δυναστείας ἦτο Μωχάμμετ ὁ Α', ὅστις ἐβοήθησε τοὺς Χριστιανοὺς βασιλεῖς κατὰ τὴν ἐναντίον τῶν Μουσουλμάνων τῆς Σεβίλλης ἐκστρατείαν των. Ἡ γενεὰ τοῦ Μωχάμμετ ἐξέλιπε μὲ τὸν τέταρτον ἡγεμόνα (σουλτᾶνον) Νάσρ (1314), ὃν διεδέχθη ὁ ἐκ θηλυγονίας ἐξάδελφός του Ἰσμαὴλ (1314—1325). Ἐκ τῆς γραμμῆς ταύτης ἐβασίλευσαν 29 ἡγεμόνες, τελευταῖος τῶν ὁποίων ἦτο Μωάμεθ ὁ ΙΑ', ὁ ἐπιλεγόμενος Μποαμπντὶλ καὶ ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν ὁ μικρὸς βασιλεὺς (El-Rey-Chico), ὅστις ἔχασεν ἐπὶ τέλους καὶ τὴν πρωτεύουσάν του Γρανάδαν. Ἡ ἱστορία τῶν Νασριδῶν εἶναι πλήρης ἐμφυλίων πολέμων μεταξὺ διαφόρων μνηστήρων τοῦ θρόνου καὶ ἀντιζήλων πόλεων. Οἱ Νασρίδαι ἐβασίσθησαν πολλάκις εἰς τὴν ἐκ Μαρόκκου βοήθειαν. Ἐξέλιπον δέ, ὅταν ἐξησθένησεν ἡ δύναμις τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἡγεμόνων, ἐνῷ συγχρόνως ηὔξανεν ἡ δύναμις τῶν βασιλέων τῆς Καστίλλης. Ν. Μ.

νάσσα (ἡ) (Nassa) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακίων γαστεροπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *προσθιοβραγχίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ῥαχιγλωσσιδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη, ἁπαντῶντα εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ παρ' ἡμῖν εἰς τὴν Φαληρικὴν ἀκτήν. Δ.Ν.Π.

— *[Παλαιοζῳολ.]* Ἀπολιθωμένα λείψανα *νασσῶν* —ἀμφίβολα ὅμως—συναντῶνται ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας κρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Σπάνια εἶναι τὰ ἐντὸς ἠωκαινικῶν στρωμάτων λείψανα, συχνὰ δὲ καὶ ἄφθονα τὰ ἐντὸς στρωμάτων τῆς μειοκαίνου καὶ πλειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ. Ἐν Ἑλλάδι λείψανα νάσσης εὑρέθησαν: α') Τοῦ εἴδους *νάσσα Pauli* ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἑλβετίου (2ας μεσογειακῆς) βαθμῖδος τῆς μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Μολίτσα ποταμοῦ (Ἤπειρος). β') Τῶν εἰδῶν *mutabilis, incrassata, costulata, limata, reticulata* ἐντὸς τῶν νεογενῶν ὑποπλειοκαινικῶν μαργῶν τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου. γ') Τοῦ εἴδους *νάσσα semistriata Brog. var. B. Bellardi* ἐντὸς νεογενῶν στρωμάτων τοῦ κόλπου Ὀρφανοῦ Μακεδονίας. δ') Ἐντὸς νεογενῶν στρωμάτων παρὰ τὸ κάστρο Χλεμούτζι. ε') Τοῦ εἴδους *νάσσα variabilis* ἐντὸς τῶν νεογενῶν στρωμάτων τοῦ Ληξουρίου τῆς Κεφαλληνίας. στ') Τοῦ εἴδους *νάσσα corniculum Oliv.* Ἐντὸς τῶν τεταρτογενῶν στρωμάτων τῶν νήσων Στροφάδων, καὶ ἀλλαχοῦ. Γ. Κ. Γ.

Νάσσαου (Nassau) *[Γεωγρ.]*. —1) Παλαιὸν γερμανικὸν δουκᾶτον, ἀνεξάρτητον μέχρι τοῦ 1866, ἀποτελοῦν δ' ἔκτοτε τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ νομοῦ Βισμπάντεν ἐν τῇ πρωσσικῇ διοικήσει Ἕσσης-Νάσσαου. Ἔχει ἔκτασιν 4.700 τ. χλμ., περιλαμβάνει δὲ τὴν κάτω κοιλάδα τοῦ Λὰν καὶ τὴν περιφέρειαν τοῦ ὄρους Τάουνους. Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ἡ χώρα τοῦ Νάσσαου κατῳκεῖτο ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῶν Ματτιάκων, ὅστις εἶχε δύο πόλεις, τὴν Aquae Mattiacae (σημερινὸν Βισμπάντεν) καὶ τὸ Mattiacum (σημερινὸν Μαρβοῦργον). Βραδύτερον ἐγένοντο κύριοι τῆς χώρας οἱ Ἀλαμανοὶ καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ Φράγκοι ἐπὶ Χλωδοβίκου. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΒ' αἰῶνος περιῆλθεν εἰς τὸν φερώνυμον οἶκον (βλ. κατωτ.).

— 2) Κωμόπολις τῆς Γερμανίας ἐν τῷ νομῷ Βισμπάντεν τῆς Πρωσσίας, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Λάν. Παρ' αὐτὴν σῴζονται τὰ ἐρείπια τῶν παλαιοτάτων πύργων τοῦ *Νάσσαου.* Ὑπῆρξε κοιτὶς τοῦ φερωνύμου οἴκου καὶ τοῦ *Στάϊν.* Χ. Δ.

— **Νάσσαου** (Nassau, προφ. *Νάσσω*) *[Γεωγρ.]*. Τὰ ἐκ τοῦ ὁμωνύμου δουκάτου ληφθέντα ἀγγλικὰ τοπωνύμια (βλ. *Νάσσω*).

— **Νάσσαου** ***κόλπος*** (Nassau bay) *[Γεωγρ.]*. Ὁ νοτιώτατος κόλπος τῆς Ἀμερικανικῆς ἠπείρου, σχηματιζόμενος ἐν τῷ ἀρχιπελάγει τῆς Γῆς τοῦ Πυρός, νοτίως τῶν νήσων Ναυαρῖνον καὶ Λένοξ καὶ βορείως τῶν νήσων Βόλαστων καὶ Χάρντυ, εἰς πλάτος $55^{\circ}\,1/_{2}$ Ν. καὶ μῆκος $67^{\circ}\,1/_{2}$ Δυτ. (χάρτ. ἀγγλ. 1373: The SE part of Tierra di Fuego. Ναυτιλ. ὁδηγ. Sout-America pilot 1928, II, 56). Σ. Ε. Λ.

Νάσσαου, ***οἶκος —.*** Μεγάλη δουκικὴ οἰκογένεια τῆς Γερμανίας, ἀνάγουσα τὴν καταγωγήν της εἰς τοὺς κόμιτας τοῦ Λάουρενμπουργκ. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΑ' αἰῶνος δύο ἀδελφοί, Ντοῦντο καὶ Ντροῦτβιν, κόμιτες τοῦ Λάουρενμπουργκ, ἵδρυσαν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Λὰν τὸν ὀχυρὸν πύργον τοῦ Νάσσαου, ἐπὶ θέσεως μνημονευομένης ἤδη ἀπὸ τοῦ 915 ὑπὸ τὸ ὄνομα curtis Nassova. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ντροῦτβιν ἔπαυσαν νὰ φέρωσι τὸν τίτλον τοῦ κόμιτος Λάουρενμπουργκ, λαβόντες ἀντ' αὐτοῦ τὸν τοῦ Νάσσαου. Ὁ ἐκ τῶν κομίτων τούτων *Ἐρρῖκος*, ἀποθανὼν τῷ 1247, ἔσχε δύο υἱούς, τοὺς *Βάλραμ Β'* καὶ *Ὄθωνα Α'*, οἵτινες μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός των διεμοίρασαν, τὴν 17ην Δεκεμβρίου 1255, τὰς κτήσεις τῆς κομιτείας, καὶ τὰς μὲν πρὸς Ν. (ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης) τοῦ ποταμοῦ Λὰν (Ἴντσταϊν, Βισμπάντεν καὶ Βάϊλμπουργκ) ἔλαβεν ὁ πρῶτος, τὰς δὲ πρὸς Β. ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης (Σίγκεν, Μπάϊλσταϊν, Ἕρμποφν καὶ Ντίλλενμπουργκ) ὁ δεύτερος. Οἱ πατρικοὶ πύργοι τοῦ Νάσσαου καὶ τοῦ Λάουρενμπουργκ παρέμειναν κοινοὶ ἐξ ἀδιαιρέτου. Τοιουτοτρόπως παρήχθησαν δύο κλάδοι, κύριοι τοῦ οἴκου τοῦ Νάσσαου, ὁ πρεσβύτερος τῶν Νάσσαου τοῦ Βάλραμ καὶ ὁ νεώτερος τῶν Νάσσαου τοῦ Ὄθωνος.

Κλάδος τοῦ Βάλραμ. Μεταξὺ τῶν ἀπογόνων τοῦ Βάλραμ σπουδαιότεροι εἶναι ὁ πρωτότοκος υἱὸς αὐτοῦ *Νιῆτερ*, ὅστις ἐχρημάτισεν ἀρχιεπίσκοπος τῆς Τρέβης (1300) καὶ ὁ νεώτερος *Ἀδόλφος*, ὅστις ἐγένετο αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας τῷ 1292. Ὁ υἱὸς τοῦ τελευταίου τούτου *Γκέρλαχ Α'* ἐκληρονόμησε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀδόλφου (1298) τὰ ἐπὶ τοῦ Νάσσαου δικαιώματά του, ἔσχε δὲ δύο υἱούς, τοὺς *Ἀδόλφον Β'* καὶ *Ἰωάννην Α'*, οἵτινες ἐγένοντο ἀρχηγοὶ δύο νέων κλάδων τῆς οἰκογενείας, ἐξ ὧν ὁ μὲν πρῶτος, προσεπικαλούμενος τοῦ *Ἴντσταϊν*, περιελάμβανε τὸ Βισμπάντεν καὶ τὸ Ἴντσταϊν, ὁ δὲ δεύτερος τοῦ *Βάϊλμπουργκ* περιελάμβανε τὸ Μπλάϊντενστατ, τὸ Κλέεμπεργκ καὶ τὸ Βάϊλμπουργκ. Ὁ κλάδος τοῦ Ἴντσταϊν ἐξέλιπε τῷ 1605. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ ἑτέρου κλάδου (Βάϊλμπουργκ) προέβησαν τῷ 1442 εἰς νέαν διαίρεσιν τῶν οἰκογενειακῶν κτημάτων, καὶ ὁ μὲν κόμις *Φίλιππος Β'*, ἔγγονος τοῦ Ἰωάννου Α', ἔλαβε τὰς παλαιὰς κτήσεις τῆς οἰκογενείας, ὁ δὲ *Ἰωάννης Β'*, ἔγγονος ἐπίσης τοῦ Ἰωάννου Α', ἔλαβε τὰς ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης νέας κτήσεις καὶ ἐγένετο ἱδρυτὴς τοῦ κλάδου τοῦ *Σάρρεμπρουκ*. Ὁ *Λουδοβῖκος Β'* τοῦ Βάϊλμπουργκ κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ τὰ κτήματα καὶ δικαιώματα τοῦ ἐκλιπόντος κλάδου τοῦ

Digitized by Google

Ἴνσταϊν, ἔσχε δὲ τρεῖς υἱούς, τούς: *Γουλιέλμον-Λουδοβῖκον*, ἱδρυτὴν τοῦ δευτέρου κλάδου τοῦ Σάρρεμπρουκ, περιλαμβάνοντος τὸ Ὀττβάϊλερ, τὸ Σάρρεμπρουκ καὶ τὸ Οὐζινγκεν, *Ἰωάννην*, ἱδρυτὴν τοῦ δευτέρου κλάδου τοῦ Ἴνσταϊν καὶ *Ἐρνέστον-Καζιμίρ*, ἱδρυτὴν τοῦ δευτέρου κλάδου τοῦ Βάϊλμπουργκ. Ἐκ τοῦ κλάδου τοῦ Σάρρεμπρουκ προέκυψαν ἐπίσης δύο νέοι τοιοῦτοι, *Ὀττβάϊλερ* καὶ *Οὐζινγκεν*. Ἅπαντες ὅμως οἱ ἀνωτέρω κλάδοι ἐξέλιπον βαθμηδόν, τῷ δὲ 1816, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ *Φρειδερίκου-Αὐγούστου*, τελευταίου ἀπογόνου τοῦ κλάδου Νάσσαου-Οὐζινγκεν, ὁλόκληρον τὸ δουκᾶτον τοῦ Νάσσαου, ἐκτάσεως τότε 4.515 τ. χλμ., περιῆλθεν εἰς τὸν γόνον τοῦ κλάδου *Νάσσαου-Βάϊλμπουργκ, Γουλιέλμον*. Ὅτε τῷ 1866 ἡ Πρωσσία κατέλαβε καὶ προσήρτησε τὸ δουκᾶτον τοῦ Νάσσαου, διότι ὁ ἡγεμὼν αὐτοῦ εἶχε συμμαχήσει μετὰ τῆς Αὐστρίας, οἱ στερηθέντες τῶν κτήσεων αὐτῶν δοῦκες τοῦ μεγάλου κλάδου τοῦ Βάλραμ, ἦλθον εἰς συμφωνίαν μετὰ τῶν ἐν Ὁλλανδίᾳ βασιλευόντων μελῶν τοῦ νεωτέρου μεγάλου κλάδου τοῦ Ὄθωνος καὶ ἔλαβον τὴν ἡγεμονίαν τοῦ μεγάλου δουκάτου τοῦ Λουξεμβούργου, τὸ ὁποῖον μέχρι τοῦ 1890 ἦτο προσωπικῶς ἡνωμένον μετὰ τῆς Ὁλλανδίας. Ἀρχηγὸς σήμερον τοῦ κλάδου εἶναι ἡ *Καρλόττα-Ἀλδεγόνδη-Ἐλίζα-Μαρία-Βιλελμίνη*, μεγάλη δούκισσα τοῦ Λουξεμβούργου καὶ δούκισσα τοῦ Νάσσαου.

Κλάδος τοῦ Ὄθωνος. Ὁ κλάδος οὗτος, εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἱδρυτοῦ του (1290), διῃρέθη εἰς δύο νέους κλάδους, τῶν ὁποίων ἀρχηγοὶ εἶναι οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Ὄθωνος. *Ἐρρῖκος* (ἀποθανὼν τῷ 1343), ἀρχηγὸς τοῦ κλάδου *Ντίλλενμπουργκ*, καὶ *Ἔμιχ*, ἀρχηγὸς τοῦ κλάδου *Ἄνταμαρ*, ὅστις ἐξέλιπε τῷ 1394. Τῷ 1343 ἀπεσπάσθη ἀπὸ τῶν Ντίλλενμπουργκ ὁ νέος κλάδος τῶν *Μπάϊλσταϊν* (ἐκλιπὼν τῷ 1561), μὲ ἱδρυτὴν τὸν νεώτερον υἱὸν τοῦ Ἐρρίκου. Ἀρχηγὸς τοῦ κυρίου κλάδου τοῦ Ντίλλεμπουργκ παρέμεινεν ὁ πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ τελευταίου *Ὄθων Β'*, τούτου δὲ οἱ τέσσαρες ἔγγονοι, οἵτινες ἡγεμόνευσαν ἀπὸ κοινοῦ ἀπὸ τοῦ 1416, ἠγόρασαν τῷ 1420 τὴν κομιτείαν τοῦ Βιάντεν ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Λουξεμβούργου, ηὔξησαν δὲ σημαντικῶς τὰς κτήσεις των ἐν ταῖς Κάτω Χώραις κλπ. διὰ γάμων.

Τῷ 1495 οἱ δύο κληρονόμοι τοῦ οἴκου, ἀδελφοὶ *Ἰωάννης Ε'* καὶ *Ἀγγελβέρτος Β'*, διεμοίρασαν τὰς κτήσεις των, καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἔλαβε τὰς ἐν Γερμανίᾳ, ὁ δὲ δεύτερος τὰς ἐν Ὁλλανδίᾳ. Ὁ τελευταῖος οὗτος, κερδίσας τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν ἰσχυρῶν ἡγεμόνων Μαξιμιλιανοῦ τῆς Αὐστρίας καὶ Φιλίππου τοῦ Ὡραίου, ἐγένετο διοικητὴς τῆς Ὁλλανδίας. Τούτου κληρονόμος ἐγένετο ὁ ἀνεψιός του *Ἐρρῖκος Γ'*, διοικητὴς ἐπίσης τῆς Ὁλλανδίας, ὅστις διὰ τοῦ γάμου του μετὰ τῆς Κλαυδίας τῆς Ὀράγγης ἐγένετο κύριος τοῦ πριγκιπάτου τῆς *Ὀράγγης*. Ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ *Γουλιέλμος ὁ Σιωπηλὸς* ἐγένετο ὁ ἱδρυτὴς τοῦ οἴκου *Ὀράγγης-Νάσσαου*, ὅστις ἐξέλιπε τῷ 1702 διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Γουλιέλμου Γ' βασιλέως τῆς Ἀγγλίας. Τὰ μέλη τοῦ ἐν Γερμανίᾳ κλάδου τῶν Νάσσαου διεκρίθησαν ἐξόχως ἐν ταῖς Κάτω Χώραις παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Γουλιέλμου τοῦ Σιωπηλοῦ. Γνωστότερος τούτων εἶναι ὁ κόμις *Λουδοβῖκος τοῦ Νάσσαου*, ὅστις ἐνίκησε τοὺς Ἱσπανοὺς εἰς Χάϊλιγκεν (1568), ἡττήθη εἰς Γιέμιγγεν ὑπὸ τοῦ δουκὸς τῆς Ἄλβας (1568), διῴκει τὴν ὀπισθοφυλακὴν κατὰ τὴν μάχην τοῦ Μονκοντούρ, διεπραγματεύθη μετὰ τοῦ Κολινὺ τὴν ἐπέμβασιν τῶν Γάλλων ἐν ταῖς Κάτω Χώραις (1571), κατέλαβε τὸ Μὸνς (1572), ἐφονεύθη δὲ τέλος κατὰ τὴν μάχην τοῦ Μὸκ (1574). Ὁ νεώτερος ἐκ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Γουλιέλμου τοῦ Σιωπηλοῦ, *Ἰωάννης ΣΤ'*, ἔσχε τέσσαρας υἱούς, τούς: *Ἰωάννην*, ἱδρυτὴν τοῦ νέου κλάδου τῶν *Νάσσαου-Σίγκεν*, ὅστις ὑποδιῃρέθη βραδύτερον εἰς καθολικοὺς καὶ διαμαρτυρομένους, *Γεώργιον*, ἱδρυτὴν νέου κλάδου τῶν *Νάσσαου-Ντίλλενμπουργκ*, ἐκλιπόντος τῷ 1739, *Ἐρνέστον-Καζιμίρ*, ἱδρυτὴν τοῦ κλάδου *Νάσσαου-Ντήτς*, τοῦ ἄλλως καλουμένου κλάδου τῆς *Ὀράγγης-Νάσσαου*, καὶ *Λουδοβῖκον-Ἰωάννην*, ἱδρυτὴν τοῦ νέου κλάδου τῶν *Ἄνταμαρ*, ὅστις ἐξέλιπε τῷ 1711.

Ὁ ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἐρνέστου-Καζιμὶρ *Ἰωάννης-Γουλιέλμος* ἐκληρονόμησε τὰς ἐν ταῖς Κάτω Χώραις κτήσεις τοῦ οἴκου τῆς Ὀράγγης, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ *Γουλιέλμος Δ'* ἐγένετο κληρονομικὸς διοικητὴς (stathuder) τῶν ἡνωμένων ἐπαρχιῶν τῶν Κάτω Χωρῶν. Ὁ ἔγγονος αὐτοῦ *Γουλιέλμος ΣΤ'* ἀπώλεσε μὲν τὰς ἐν Γερμανίᾳ πατρικὰς κτήσεις, ἀλλ' ὅτε, τῷ 1815, ἐγένετο βασιλεὺς τῶν Κάτω Χωρῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Γουλιέλμος Α'*, ἔλαβεν εἰς ἀντάλλαγμα τὸ μέγα δουκᾶτον τοῦ Λουξεμβούργου. Δισεγγόνη αὐτοῦ εἶναι ἡ ἀπὸ τοῦ 1899 βασίλισσα τῆς Ὁλλανδίας *Βιλελμίνη*, ἥτις εἶναι σήμερον ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας, μὴ ὑπάρχοντος ἄρρενος τοιούτου. Χ. Δ.

Νάσσαου-Σίγκεν (Nassau-Siegen), ***Κάρολος-Ἐρρῖκος-Νικόλαος-Ὄθων***, *πρίγκιψ τοῦ* —. Γερμανὸς στρατιωτικὸς καὶ ναύαρχος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Γαλλίας (1745—1808). Κατ' ἀρχὰς ὑπηρέτησεν εἰς τὸν γαλλικὸν στρατόν, ὅπου εἰσῆλθε νεαρώτατος, φθάσας μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ λοχαγοῦ τῶν δραγόνων. Κατόπιν συνώδευσε τὸν Μπουγκαινβὶλ εἰς τὸ ταξίδιόν του περὶ τὴν γῆν (1766—1769), τῷ δὲ 1779 ἐπεχείρησε νὰ καταλάβῃ τὴν νῆσον Ἰερσέην, χωρὶς νὰ τὸ κατορθώσῃ. Κατὰ τὸν πόλεμον μεταξὺ Ἱσπανίας καὶ Ἀγγλίας διωρίσθη διοικητὴς τῶν πλωτῶν πυροβολαρχιῶν, αἵτινες εἶχον ἐφευρεθῆ τότε, ὁ δὲ βασιλεὺς Κάρολος Γ' ὠνόμασεν αὐτὸν ὑποστράτηγον καὶ τῷ ἀπένειμε τίτλον ἱσπανικῆς εὐγενείας διὰ τὰς ὑπηρεσίας του. Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης τῷ 1783, μετέβη εἰς τὴν Ρωσίαν, ὅπου ὠνομάσθη ἀντιναύαρχος ὑπὸ τῆς Αἰκατερίνης τῆς Β' καὶ κατενίκησε τῷ 1788 ἐν τῷ Εὐξείνῳ τὸν τουρκικὸν στόλον, κατὰ πολὺ ἀνώτερον τοῦ ἰδικοῦ του στολίσκου. Τῷ 1789 διωρίσθη ἀρχηγὸς τοῦ ρωσικοῦ στόλου τῆς Βαλτικῆς καὶ κατετρόπωσε τὸν σουηδικὸν στόλον, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ὁποίου εὑρίσκετο ὁ Γουσταῦος Γ', κατ' ἀρχὰς ἐν Σβέντσαν καὶ κατόπιν ἐν Μπγιαίρκαισων παρὰ τὸ Βίμποργκ. Βραδύτερον ὅμως κατενικήθη ὑπὸ τῶν Σουηδῶν, τῷ 1790. Μετὰ τὴν εἰρήνην πρὸς τὴν Σουηδίαν ἡ αὐτοκράτειρα ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν Ρῆνον, ὅπως βοηθήσῃ εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῆς ἐκστρατείας κατὰ τῆς Γαλλίας. Μετὰ τὸν θάνατον ὅμως τῆς Αἰκατερίνης Β' ἀπεχώρησεν ἀπὸ τὸν ρωσικὸν στρατὸν καὶ ἐταξίδευσεν εἰς διαφόρους χώρας καὶ μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Ἀμιένης προσεπάθησε ματαίως νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν Μέγαν Ναπολέοντα. Μ. Δ. Β.

Νάσσαρη *[Γεωγρ.]*. Παλαιοτέρα ὀνομασία τοῦ ἐν τῷ νομῷ Πρεβέζης χωρίου *Ἄσσος* (βλ. λ.).

Νάσσε (Nasse), ***Ἔρβιν***. Γερμανὸς οἰκονομολόγος ἑβραϊκῆς καταγωγῆς (1829—1890). Ἐσπούδασεν ἐν Γοτίγγῃ, μετὰ μακρὰν δὲ παραμονὴν ἐν Ἀγγλίᾳ χάριν σπουδῶν διωρίσθη ὑφηγητὴς ἐν Βόννῃ (1854). Διετέλεσε μετὰ ταῦτα καθηγητὴς ἐν Βασιλείᾳ, Ρόστοκ καὶ Βόννῃ. Ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξελέγη βουλευτὴς (1869—1879), ἀνεδείχθη δὲ μετὰ ταῦτα ἰσόβιον μέλος τῆς πρωσσικῆς γερουσίας. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τοῦ «Verein für Sozialpolitik». Τὸ ἔργον του ἀνάγεται κυρίως εἰς τὰ νομισματικὰ καὶ πιστωτικὰ ζητήματα. Ἔγραψεν ἐπίσης: «Über die mittelalterliche Feldgemeinschaft und die Einhegungen des 16 Jahrh. in England» (Βόννη 1869). Α. Α. Τ.

Νάσσερ-ἐλ-Δουλάχ. Τοῦρκος στρατηγός, ὑπηρετῶν ἐν Συρίᾳ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ φατιμίτου σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου Μοστάνσερ μπ' Ἰλλάχ, γενόμενος ἀρχηγὸς τῆς κατ' αὐτοῦ στάσεως τῶν Τούρκων στρατιωτῶν (βλ. λ. *Αἴγυπτος*, τ. Β', σ. 589 α, β).

Νάσσω (Nassau, ἐκ τοῦ γερμανικοῦ δουκάτου *Νάσσαου*) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ λιμὴν τῶν Ἀντιλλῶν ἐπὶ τῆς νήσου Νιοὺ Πρόβιντενς, πρωτεύουσα τῆς ἀποικίας τοῦ Βαχαμικοῦ ἀρχιπελάγους. Κεῖται ἐπὶ τῆς ΒΑ. παραλίας τῆς νήσου, ἐντὸς ὡραίου λιμένος προασπιζομένου ὑπὸ ὀχυρώσεων, διεξάγει δὲ ζωηρὸν ἐμπόριον σπόγγων, βάμβακος, ἅλατος καὶ ὀπωρῶν. Ἱδρύθη τῷ 1629 ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, κατεστράφη τῷ 1703 ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν καὶ τῶν Γάλλων, ἐπανεκτίσθη δὲ τέλος τῷ 1713 καὶ ὠχυρώθη τῷ 1740. Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τῆς Ἀμερικῆς ἦτο βάσις στολίσκου ἀποκλεισμοῦ. Ἔχει μέγαν σταθμὸν ἀσυρμάτου καὶ κατ. 11.000.

—**Νάσσω** (Nassau) *[Γεωγρ.]*. Μικρὰ νῆσος τῆς Πολυνησίας ἐν τῷ Ἰνδικῷ ὠκεανῷ, κειμένη ἐγγὺς τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Σουμάτρας. Καλύπτεται ὑπὸ δασωδῶν λόφων καὶ κατοικεῖται ὑπὸ 2.000 περίπου ἰθαγενῶν. Πολιτικῶς ὑπάγεται εἰς τὴν Νέαν Ζηλανδίαν. Χ. Δ.

Νάστας Πυθαγόρειός τις φιλόσοφος ἐκ Καυλωνίας τῆς Κάτω Ἰταλίας. Α. Θ. Σ.

Νάστης *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Νομίονος καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἀμφιμάχου, ἡγεμὼν τῶν Καρῶν, ἐλθὼν ὡς ἐπίκουρος τῶν Τρώων (*Ὁμ.* Ἰλιάδ. Β, 867). Α. Θ. Σ.

ναστόλιθοι (οἱ) (Carton-pierre, Steinpappe, Papierstuck), ἢ ***χαρτόλιθοι***. Ὑλικὸν συγκείμενον ἐκ πολτοῦ χάρτου, ἰχθυοκόλλας ἢ ζωϊκῆς κόλλας, ζελατίνας (πηκτῆς), ἀργίλου καὶ κιμωλίας ἢ λευκολίθου, πολλάκις μετὰ λινελαίου. Τὰ ὑλικὰ ταῦτα συμπιεζόμενα μεταξὺ τύπων λαμβάνουσι διάφορα σχήματα, κατάλληλα διὰ διακοσμήσεις ἐσωτερικῶν οἰκιῶν κτλ. Οὕτως οἱ διακοσμητικοὶ ρόδακες ὀροφῶν κτλ. γίνονται διὰ συμπιέσεως τοῦ πολτοῦ ἐντὸς κοίλων τύπων διὰ τῶν δακτύλων καὶ ἐνισχύονται διὰ λεπτοῦ σύρματος, ὅπερ ἐντίθεται συγχρόνως ἐντὸς τοῦ πολτοῦ καταλλήλως. Τὰ τεμάχια ναστολίθου προσκολλῶνται ἐπὶ τῶν παρειῶν τῶν τοίχων, ὀροφῶν κτλ. διὰ γαλβανισμένων ἥλων, αἱ δὲ ἑνώσεις τῶν τεμαχίων πρὸς ἄλληλα γίνονται διὰ συγκολλητικῆς μαστίχης ἐκ λινελαίου, λευκοῦ μολύβδου καὶ κιμωλίας. Θ. Χ.

ναστός, —*ή*, —*όν*· ὁ νενασμένος, πυκνός· || πλήρης, μεστός, ἀντίθ. *χαῦνος, μανός, κοῖλος*: «ναστὸς κάλαμος»· || *ναστός* (ὁ)· ὡς οὐσ. εἶδος πλακοῦντος ἐκ μέλιτος, σταφίδων καὶ ἄλλων ἀρτυμάτων.

Ναστοσενέν. Βασιλεὺς τῆς Αἰθιοπίας (Νουβίας) ἑδρεύων εἰς Νάπατα, σύγχρονος περίπου τοῦ Καμβύσου, ὑποτάξας πολλὰς τῶν κατὰ τὸν Ἄνω Νεῖλον φυλῶν.

ναστουράνης (ὁ) (Nasturan) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν καλούμενον καὶ *οὐρανινίτης* (βλ. λ.).

ναστούριον (τὸ) (Nasturium) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σταυρανθῶν*, περιλαμβάνον πόας πανταχοῦ τῆς γῆς φυομένας. Ἐκ τῶν πολυπληθῶν εἰδῶν τοῦ γένους γνωστότερον εἶναι τὸ *ναστούριον τὸ φαρμακευτικὸν* (κοιν. *νεροκάρδαμο*), χρήσιμον εἰς τὴν φαρμακευτικήν. Δ. Ν. Π.

ναστοχάρτης (ὁ)· χάρτης ναστός, πεπιεσμένος, ἄλλως *ναστόχαρτον* (βλ. λ.).

ναστόχαρτον (τό). Χάρτης χονδρὸς καὶ δύσκαμπτος, σχηματιζόμενος ἐξ ἐπαλλήλων στρωμάτων λεπτῶν φύλλων διὰ συμπιέσεως· κοιν. *χαρτόνι*.

— *[Ἐγκυκλ.]* Τὸ *ναστόχαρτον* περιλαμβάνει τὰς διαφόρους ποικιλίας τοῦ χονδροῦ καὶ δυσκάμπτου χάρτου, ἀπὸ τοῦ λεπτοτέρου τοῦ χρησιμοποιουμένου μέχρις ἐσχάτων ὑπὸ τῶν κρεοπωλῶν (στράτσο ἢ χασαπόχαρτο) μέχρι τοῦ χονδροτέρου τοῦ χρησιμοποιουμένου ὑπὸ τῶν κυτιοποιῶν, βιβλιοδετῶν, ὑποδηματοποιῶν κτλ.

Ὑλικὰ χρησιμοποιούμενα διὰ τὴν κατασκευήν του εἶναι ἡ ξυλομᾶζα (ξυλόπαστα) καὶ ἡ κυτταρίνη (σελλουλὸζ) ἢ τὰ διάφορα ἀπορρίμματα ἐφθαρμένου χάρτου, συλλεγόμενα ὑπὸ τῶν χαρτοσυλλεκτῶν, εἴδους ρακοσυλλεκτῶν, καὶ μεταβαλλόμενα εἰς πολτόν. Μέθοδος ἀκολουθουμένη διὰ τὴν κατασκευὴν εἶναι ἡ καθαρῶς μηχανική. Πρὸς τοῦτο ἐν δεξαμενῇ ὕδατος (καλουμένη «ολέντερ», ἢ «βάσκα», ἢ «πλυντήριον») ρίπτονται τ' ἀποκόμματα τοῦ παλαιοῦ χάρτου ἢ ἡ κυτταρίνη καὶ ἡ ξυλομᾶζα εἰς μικρὰ τεμάχια, ὅπου βρέχονται καὶ κόπτονται δι' εἰδικοῦ μηχανήματος ἀποτελουμένου ἐκ περιστρεφομένου τυμπάνου φέροντος μαχαίρια καὶ ἑτέρου ὑποβάθρου ὡπλισμένου ὁμοίως. Τὰ ὑλικὰ ταῦτα συνεχῶς περιδινούμενα καὶ κοπτόμενα μεταβάλλονται εἰς πολτόν, ὅστις φέρεται εἰς ἑτέραν δεξαμενὴν καὶ ἐκεῖθεν ἀραιούμενος δι' ὕδατος ἄγεται πρὸς τὴν χαρτονοποιητικὴν μηχανὴν ἐν ἀραιοτάτῃ διαλύσει. Ἡ χαρτονοποιητικὴ μηχανὴ ἀποτελεῖται ἐκ περιστρεφομένου τυμπάνου, οὗτινος ἡ κυλινδρικὴ ἐπιφάνεια εἶναι λεπτότατον χάλκινον πλέγμα (κόσκινον). Περιστρέφεται δὲ τὸ τύμπανον δι' ἀτέρμονος ἱμάντος, ὅστις ἀποτελεῖται ἀπὸ πλατὺ μάλλινον ὕφασμα (κουβέρταν), ἴσου πρὸς τὸ τύμπανον πλάτους, ἐφ' οὗ ἐπικολλᾶται ὁ πολτὸς δι' ἁπλῆς δι' ὕδατος πιέσεως (τοῦ ὕδατος διαφεύγοντος διὰ τῶν ὀπῶν τοῦ πλέγματος) εἰς λεπτὸν στρῶμα, φερόμενον διὰ τῆς κουβέρτας εἰς κύλινδρον ὅπου περιτυλίσσεται. Ἀνάλογα πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν περιστροφῶν τοῦ κυλίνδρου εἶναι τὰ ἐπάλληλα στρώματα τῆς πάστας καὶ τὸ ἐξ αὐτῶν πάχος τοῦ ναστοχάρτου. Τὸ οὕτως ἑτοιμαζόμενον ναστόχαρτον ἀποκόπτεται ἀπὸ τοῦ κυλίνδρου καὶ φέρεται εἰς εἰδικὸν θάλαμον, τὸ στεγνωτήριον, ὅπου ἀναρτᾶται πρὸς ἀποξήρανσιν.

Τὰ φύλλα τοῦ ναστοχάρτου φέρονται εἰς τὸ ἐμπόριον εἰς δεσμίδας βάρους εἰκοσιπέντε κιλῶν. ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν ἐν αὐταῖς περιεχομένων φύλλων κυμαίνεται ἀναλόγως τοῦ πάχους των. Συνήθεις διαστάσεις τῶν φύλλων εἶναι 0,70 μ.×1,00 μ.

Ἐν Ἑλλάδι τὰ ἀπορρίμματα τοῦ ἐφθαρμένου χάρτου εἶναι ἀρκετὰ διὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ ἀπαιτουμένου διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας ναστοχάρτου. Ἤδη ὅμως ἀπαγορευθείσης, διὰ λόγους ὑγιεινῆς, τῆς χρήσεως τοῦ στράτσου ὑπὸ τῶν κρεοπωλῶν, ἡ παραγωγὴ ναστοχάρτου ἐκ τῶν ἀπορριμμάτων περιωρίσθη. Κ. ΚΕΦΑΛΑΣ

ναστοχαρτοποιία (ἡ)· ἡ βιομηχανία τοῦ ναστοχάρτου.

— *[Ἐγκυκλ.]* Βλ. λ. *ναστόχαρτον* καὶ *χάρτης*.

ναστόχορτο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *τεῦκρον τὸ πολιὸν* (Teucrium polium).

Νάσων, *τέως δῆμος* — *[Γεωγρ.]*. Παλαιὸς δῆμος τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, περιλαμβάνων ὀρεινὴν περιοχὴν ἐν τῷ Β. τμήματι τοῦ νομοῦ. Εἶχε πρωτεύουσαν τὴν *Λάγαν*, ἄλλα δὲ ἀξιόλογα χωρία τὰ *Χωτοῦσα, Κώμη, Ἄνω* καὶ *Κάτω Ἄγαλη*, ἀποτελοῦντα σήμερον ἰδίας κοινότητας. Χ. Δ.

νάσων (ὁ) (Nasson) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων ἀκανθοπτερυγίων τῆς οἰκογενείας τῶν *γυμνωτιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἰχθύων ἀπαντῶντα εἰς τὰς θερμὰς θαλάσσας τῆς γῆς. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *νάσων ὁ παράδοξος* (Nasson paradoxus), ὅστις ἔχει μέτριον μῆκος, σῶμα σχεδὸν τριγωνικόν, κεφαλὴν ὀγκώδη καὶ ἀπολήγουσαν εἰς ἀμβλύτατον ρύγχος, ὅπερ φέρει μικρότατον στοματικὸν ἄνοιγμα καὶ κερατοειδῆ ἀπόφυσιν κατὰ τὸ ἀνώτερον τμῆμα αὐτῆς. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι μικροί, στρογγύλοι καὶ

Digitized by Google

ζωηροὶ κατὰ τὸ ἀνώτερον τμῆμα τῆς κεφαλῆς τοποθετημένοι, τὸ μοναδικὸν ῥαχιαῖον πτερύγιον εἶναι χαμηλὸν πολυακανθωτὸν καὶ διήκει ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς μέχρι τῆς ῥίζης τῆς οὐρᾶς, ἀνταποκρίνεται δὲ τελείως πρὸς τὸ ἑδραῖον, τὰ στηθικὰ πτερύγια

Νάσων ὁ παράδοξος.

εἶναι βραχέα, τὰ κοιλιακὰ παρὰ τὴν σφαγὴν τοῦ λαιμοῦ τοποθετημένα καὶ μικρότατα καὶ τὸ οὐραῖον βραχύ, πλατὺ καὶ ἀβαθῶς δισχιδές. Ὁ χρωματισμὸς κατὰ τὴν ῥάχιν, τὰ πτερύγια καὶ τὴν ῥίζαν τῆς οὐρᾶς εἶναι φαιός, κατὰ δὲ τὰ ἐπίλοιπα μέρη τοῦ σώματος λευκοαργυρώδης. Δ. Ν. Π.

Νάτα *[Γεωγρ.]*. Ἡ παρὰ ξένοις ὀνομασία τῆς νησῖδος τοῦ Αἰγαίου *Λανάδο* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

Νατὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Κύπρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πάφου. Ἔχει περὶ τοὺς 500 κατοίκους ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν. Α. Κ. Α.

νάτακα *[Θεατρ.]*. Οὕτω καλεῖται τὸ κατ' ἐξοχὴν δρᾶμα τοῦ ἰνδικοῦ θεάτρου, τὸ ἱερατικόν, τοῦ ὁποίου ἥρως εἶναι πάντοτε μονάρχης τις ἢ θεός. Τοιοῦτον εἶναι ἡ «Σακούνταλα» τοῦ Καλιδάσα, ἥτις μετεφράσθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν ἀγγλικὴν τῷ 1789 ὑπὸ τοῦ William Jones. Τοῦ νάτακα ὑπάρχουσι δύο εἴδη: ἡ Μάχα νάτακα καὶ τὸ Μουράρι νάτακα. Τοῦ πρώτου, ὅπερ κατὰ λέξιν σημαίνει «Τὸ μεγάλον δρᾶμα», ἡ ὑπόθεσις πάντοτε στρέφεται περὶ τὰ διάφορα ἐπεισόδια τοῦ βίου τοῦ Ράμα, εἰς ὃν ἐνεσωματώθη ὁ θεὸς Βισνοῦ, ὁ ἀποτελῶν μετὰ τοῦ Βράχμα καὶ τοῦ Σίβα τὴν τριπρόσωπον ἰνδικὴν θεότητα. Τοῦ δευτέρου ἡ ὑπόθεσις στρέφεται περὶ τὰ διάφορα ἐπεισόδια ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ ἔπους τῶν Ἰνδῶν, τοῦ καλουμένου «Ραμαγιάνα». Ν. Ι. Λ.

Νατάλ, ἢ ***Νατάλη*** (Natal) *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν τεσσάρων ἀποικιῶν ἢ ἐπαρχιῶν, αἵτινες ἀποτελοῦν τὴν βρεττανικὴν ὁμοσπονδίαν τῆς Νοτιοαφρικανικῆς Ἑνώσεως, ἄλλοτε ἀνεξάρτητον κράτος. Περιλαμβάνεται μεταξὺ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ πρὸς Α., τῆς πορτογαλικῆς Μοζαμβίκης, τῆς Σουαζιλάνδης καὶ τοῦ Τράνσβααλ πρὸς Β., τῆς Ὀράγγης καὶ τῆς Μπασουτολάνδης πρὸς Δ. καὶ τῆς ἀποικίας τοῦ Ἀκρωτηρίου πρὸς Ν. Ἔχει ἐπιφάνειαν 91.382 τ. χλμ. καὶ 1.429.398 κατ., ἐκ τῶν ὁποίων 158.916 λευκοί, 141.649 ἄποικοι Ἀσιᾶται, κατοικοῦντες κυρίως εἰς τὰ παράλια, ὧν οἱ πλεῖστοι Ἰνδοί, οἱ δὲ λοιποὶ ἰθαγενεῖς, Κάφροι καὶ Ζουλοῦ. Ἐκ τῶν λευκῶν οἱ περισσότεροι εἶναι ἀγγλικῆς καταγωγῆς, οἱ δὲ λοιποὶ Ὀλλανδοί, κατοικοῦντες κυρίως τὸ βόρειον τμῆμα τῆς χώρας, Γερμανοὶ κατοικοῦντες περὶ τὸ Νέον Ἀννόβερον καὶ διατηροῦντες τὴν γλῶσσάν των, καί τινες Σκανδιναυοὶ καὶ Γάλλοι. Τὸ ἔδαφος εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὀρεινόν, ἀνῆκον εἰς τὸ κλιμακωτὸν σύστημα, ὅπερ ἐπικρατεῖ σχεδὸν καθ' ἅπασαν τὴν Ν. Ἀφρικὴν καὶ τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ οἱονεὶ γιγαντιαίαν κλίμακα, ἥτις ἀνερχομένη ἀπὸ τῆς παραλίας πρὸς τὰ ἐνδότερα ὁδηγεῖ πρὸς τὸ μέγα ὀροπέδιον τοῦ ἐσωτερικοῦ. Ἡ παραλία εἶναι ἄνευ κολπώσεων, σχεδὸν εὐθύγραμμος, πλὴν τοῦ βορείου τμήματος αὐτῆς, ὅπου σχηματίζεται ἡ λιμνοθάλασσα Ἁγία Λουκία καὶ ὁ ὁμώνυμος κόλπος.

Πάντες οἱ σημαντικοὶ ὁπωσδήποτε ποταμοὶ πηγάζουν ἐκ τοῦ Ντράγκενμπεργκ, ὁ κυριώτερος δὲ τούτων εἶναι ὁ *Τουγέλα*, εἰς τὸ μέσον σχεδὸν τῆς χώρας, ἔχων παραποτάμους τὸν Μπούφαλο, τὸν Κλὶπ καὶ τὸν Μούϊ. Ἄλλοι ἀξιόλογοι ποταμοὶ εἶναι ὁ *Οὐμποτμάζι*, ὁ *Οὐμζιμκούλου*, ὁ *Πόνγκολα*, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ ὅριον μεταξὺ τῆς Νατὰλ καὶ Τράνσβααλ, ὁ *Οὐμβόκ*, ὁ *Οὐμλάας*, ὁ *Οὐμβολόσι* κτλ. Τὸ κλῖμα εἶναι τροπικὸν εἰς τὰς μεταξὺ τῶν πτυχώσεων τοῦ ἐδάφους πεδιάδας, ἐνῷ εἰς τὰ ὑψηλότερα μέρη τὸ ψῦχος εἶναι λίαν αἰσθητόν. Ἡ χλωρὶς περιλαμβάνει σχεδὸν ἅπαντα τὰ εἴδη τῶν τροπικῶν χωρῶν καὶ ἰδίως φοίνικας, πτερόξυλον τὸ κοινόν, ἐλαίας καὶ δάση παρέχοντα ἄφθονον ξυλείαν, κατάλληλον διὰ τὴν ναυπηγίαν, τὴν οἰκοδομικὴν καὶ τὴν ἐπιπλοποιίαν. Ἡ πανίσκη εἶναι πλουσιωτάτη, περιλαμβάνουσα ἀφθόνους λέοντας, ῥινοκέρωτας, ἱπποποτάμους, λεοπαρδάλεις, πάνθηρας, ὑαίνας, θῶας, ἀντιλόπας, στρουθοκαμήλους, πρόβατα, αἶγας, ὄρνιθας, χοίρους, καθὼς καὶ πύθωνας καὶ ἄλλους μεγάλους ὄφεις. Ἄλλοτε ὑπῆρχον καὶ πολυάριθμοι ἐλέφαντες καὶ καμηλοπαρδάλεις, οἵτινες ὅμως ἠλαττώθησαν κατὰ πολὺ κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας.

Εἰς τὸ πρὸς τὴν παραλίαν τμῆμα τῆς χώρας, ὅπερ εἶναι καὶ τὸ εὐφορώτερον καὶ τὸ μᾶλλον κατάλληλον πρὸς καλλιέργειαν, ἀκμάζει ἡ γεωργία· ἐν αὐτῷ παράγονται σιτηρά, τέϊον, ζαχαροκάλαμον καὶ ἄφθονοι ὀπῶραι. Ἐπίσης παράγονται διαφόρων εἰδῶν ἔλαια καὶ κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας ἤρχισε καλλιεργούμενος καὶ ὁ βάμβαξ καὶ ὁ καπνός. Εἰς τὰ παράλια ἀκμάζει καὶ ἡ ἁλιεία φαλαινῶν καὶ ἡ ἐκ ταύτης βιομηχανία. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας περιλαμβάνει ἐκτεταμένους λειμῶνας καὶ βοσκὰς καὶ ἔχει λίαν ἀνεπτυγμένην κτηνοτροφίαν. Ἡ βιομηχανία εἶναι ἐλάχιστα διαδεδομένη, συνισταμένη κυρίως εἰς τὴν παρασκευὴν διαφόρων κτηνοτροφικῶν καί τινων χημικῶν προϊόντων. Τὸ ἐμπόριον εἶναι ἀκμαιότατον, τῆς εἰσαγωγῆς περιλαμβανούσης κατειργασμένα βαμβακερὰ εἴδη καὶ μηχανήματα, τῆς δὲ ἐξαγωγῆς γαιάνθρακας, χρυσόν, τέϊον, ζάχαριν, σιτηρά, κτήνη, ἔρια, ἄφθονον ξυλείαν κτλ. Ἡ χώρα εἶναι πλουσιωτάτη εἰς μέταλλα παντὸς εἴδους, ἔχουσα κοιτάσματα χρυσοῦ, χαλκοῦ, γύψου, γραφίτου, σιδήρου καὶ μεγάλα γαιανθρακωρυχεῖα. Αἱ ἀπὸ θαλάσσης καὶ διὰ ξηρᾶς συγκοινωνίαι εἶναι λίαν πυκναί. Οἱ κυριώτεροι λιμένες συνδέονται ἀτμοπλοϊκῶς μετὰ τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν Ἰνδιῶν, κατὰ μῆκος δὲ τῆς παραλίας διήκει σιδηροδρομικὴ γραμμή, ἥτις διακλαδοῦται καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικόν, θέτουσα εἰς ἐπικοινωνίαν τὸ Νατὰλ μετὰ τοῦ Τράνσβααλ, τῆς Ὀράγγης καὶ τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς ἀποικίας τοῦ Ἀκρωτηρίου. Ὁ κυριώτερος λιμὴν τῆς χώρας Ντούρμπαν συνδέεται ἐπίσης διὰ καλωδίου μετὰ τῆς Ζανζιβάρης καὶ τοῦ Ἄδεν.

Διοικητικῶς ἡ Νατὰλ ἀποτελεῖ σήμερον μίαν τῶν τεσσάρων αὐτοδιοικουμένων ἐπαρχιῶν, αἵτινες ἀπαρτίζουν τὴν βρεττανικὴν ἀποικίαν τῆς ὁμοσπονδίας τῆς Νοτιοαφρικανικῆς Ἑνώσεως. Κυβερνᾶται ὑπὸ διοικητοῦ διοριζομένου διὰ πέντε ἔτη ὑπὸ τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ τῆς Ἑνώσεως, ὑπὸ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου ἢ βουλῆς, ἐκλεγομένης διὰ τρία ἔτη καὶ ἐχούσης τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, καὶ ὑπὸ ἐκτελεστικοῦ συμβουλίου ἢ κυβερνήσεως ἐκ 4 μελῶν, ἐκλεγομένων ὑπὸ τῆς βουλῆς καὶ ἀσκούντων τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ὅσον ἀφορᾷ τὴν τοπικὴν αὐτοδιοίκησιν. Εἰς τὴν ὁμοσπονδιακὴν γερουσίαν τῆς Νοτιοαφρικανικῆς Ἑνώσεως ἡ Νατὰλ ἀποστέλλει 8 μέλη, εἰς δὲ τὴν ὁμοσπονδιακὴν βουλὴν 17 μέλη. Ἡ ἐπαρχία διαιρεῖται εἰς 10 κομιτείας καὶ εἰς τὴν χώραν τῶν Ζουλοὺ (Ζουλουλάνδην), ὑπαγομένην ὑπὸ εἰδικὸν διοικητικὸν καθεστώς. Διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν λειτουργεῖ ἓν πανεπιστήμιον εἰς τὴν πρωτεύουσαν, 2 ἀνώτεραι σχολαί, 2 πολυτεχνεῖα, 171 ἀγροτικαὶ σχολαὶ ἐπιχορηγούμεναι ὑπὸ τοῦ κράτους, 117 σχολαὶ κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως, 231 σχολαὶ διὰ τοὺς ἰθαγενεῖς, 34 σχολαὶ διὰ τοὺς Ἰνδοὺς καὶ 19 διὰ τοὺς Νέγρους. Ἡ πλειοψηφία τῶν κατοίκων εἶναι διαμαρτυρόμενοι, ὑπάρχουν δὲ καὶ 90.000 Ἰνδοί, 10 000 Μωαμεθανοί, 12 καθολικοὶ καὶ 1.200 Ἑβραῖοι. Ἐν Νατὰλ ἐφαρμόζεται ὁ ἀγγλικὸς ποινικὸς νόμος· τῆς λοιπῆς νομοθεσίας βάσις εἶναι οἱ ὀλλανδικοὶ νόμοι, οἵτινες ἐφηρμόζοντο ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνος μέχρι τοῦ 1845, μὲ τὰς ἔκτοτε ἐπελθούσας τροποποιήσεις. Οἱ ἰθαγενεῖς ὑπόκεινται εἰς εἰδικὴν νομοθεσίαν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἰδίων ἠθῶν καὶ ἐθίμων, πλὴν ἐκείνων οἵτινες ἐξεπολιτίσθησαν. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Πιτερμάριτζμπουργκ* (ἢ ἁπλῶς *Μάριτζμπουργκ*), σπουδαιότερος λιμὴν ἡ *Ντώρμπαν* καὶ κυριώτεραι πόλεις ἡ *Λαίδυσμιθ*, ἡ *Ντώντη*, ἡ *Νιουκάστλ*, ἡ *Βράϋχέϊντ*, ἡ *Οὔτρεχτ*, ἡ *Γκρέϋταουν*, ἡ *Πὸρτ-Σῆπστον* καὶ ἡ *Ἤστκωρτ*.

—*[Ἱστορ.]* Ἡ Νατὰλ ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Βάσκο ντὲ Γκάμα, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ ταξίδιον αὐτοῦ πρὸς τὰς Ἰνδίας ἠναγκάσθη νὰ προσορμισθῇ εἰς τὸν λιμένα, ὁ ὁποῖος βραδύτερον ὠνομάσθη Ντώρμπαν, κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 1497 καὶ διὰ τοῦτο ὠνόμασε τὴν χώραν Terra Natalis ἢ Costa de Natal (Γῆ ἢ Ἀκτὴ τῶν Χριστουγέννων). Οἱ Πορτογάλοι ὅμως δὲν ἔδωσαν μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν νέαν χώραν, ὅπου διάφοροι ἰδιῶται ἔμποροι ἐπεχείρησαν νὰ ἔλθουν εἰς ἐπαφὴν μὲ τοὺς ἰθαγενεῖς διὰ τὴν προμήθειαν ἐλεφαντόδοντος, χωρὶς νὰ κατορθώσουν νὰ ἐγκατασταθοῦν ἐν αὐτῇ. Βραδύτερον οἱ διοικηταὶ τῆς πορτογαλικῆς τότε ἀποικίας τοῦ Ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος προσεπάθησαν νὰ ἐγκαταστήσουν εἰς διάφορα σημεῖα ἀποίκους, ἀλλ' οἱ ἰθαγενεῖς καθίστων ματαίας πάσας τὰς ἀποπείρας, μέχρις ὅτου, τῷ 1823, μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀποικίας τοῦ Ἀκρωτηρίου ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, οἱ Ἄγγλοι Φάργουελ καὶ Φάϋν κατώρθωσαν νὰ πειθαναγκάσουν τὸν τότε βασιλέα τῆς περιοχῆς Τσάκα νὰ πωλήσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν περιοχὴν τοῦ λιμένος καὶ τοῦ κόλπου Ντώρμπαν, ὅπου ἐγκατεστάθησαν, ὀνομάσαντες τὴν ἀποικίαν Πὸρτ-Νατάλ. Τῷ 1835 ἐκτίσθη ἐν τῷ κόλπῳ καὶ πόλις, εἰς τὴν ὁποίαν ἐδόθη τὸ ὄνομα Ντώρμπαν ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ τότε διοικητοῦ τῆς ἀποικίας τοῦ Ἀκρωτηρίου. Τῷ 1837 Μπόερς ἄποικοι, φεύγοντες τὴν τυραννίαν τῆς διοικήσεως τῆς ἀποικίας τοῦ Ἀκρωτηρίου, διῆλθον τὴν ὀροσειρὰν Ντράκενμπεργκ καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν Νατάλ, ὅπου, μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας κατὰ τῶν ἰθαγενῶν Κάφρων καὶ ἰδίως τῶν πολεμικωτάτων Ζουλού, κατώρθωσαν νὰ ἐγκατασταθοῦν καὶ νὰ ἱδρύσουν νέαν ἀποικίαν, κτίσαντες καὶ νέαν πόλιν, τὴν Πιτερμάριτζμπουργκ, ἣν κατέστησαν πρωτεύουσαν ταύτης. Ἡ Ἀγγλία ὅμως ἠρνήθη νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς νέας ἀποικίας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προεκάλεσεν αἱματηροὺς ἀγῶνας μεταξὺ τῶν Μπόερς τῆς Νατὰλ καὶ τῶν Ἄγγλων. Ἀποτέλεσμα τῶν ἀγώνων τούτων ὑπῆρξεν ἡ ἀναγνώρισις ἐκ μέρους τῶν Μπόερς τῆς Νατὰλ τῆς ἀγγλικῆς ἐπικυριαρχίας. Πολλοὶ ὅμως τῶν Μπόερς, μὴ θέλοντες νὰ προβοῦν εἰς τὴν ἀναγνώρισιν ταύτην, ἐπέστρεψαν εἰς τὸ Τράνσβααλ καὶ τὴν Ὀράγγην. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Ἄγγλοι προσεπάθησαν νὰ ἀναπτύξουν τὴν γεωργίαν τῆς χώρας καὶ μετέφερον ἐκεῖ ἱκανοὺς Ἄγγλους ἀποίκους, οἵτινες σὺν τῷ χρόνῳ ἀπέβησαν τὸ προέχον καὶ πλειοψηφοῦν στοιχεῖον τῆς ἀποικίας, ἥτις τῷ 1844 προσηρτήθη εἰς τὴν ἀποικίαν τοῦ Ἀκρωτηρίου. Τῷ 1856 ὅμως ἀνεγνωρίσθη ὡς κεχωρισμένη βρεττανικὴ ἀποικία μετὰ νομοθετικοῦ συμβουλίου ἐκ 16 μελῶν. Κατὰ τὸν πόλεμον τῶν Ἄγγλων ἐναντίον τῶν Ζουλού, τῷ 1878, ἡ Νατὰλ ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις τῶν ἀγγλικῶν ἐπιχειρήσεων, πολλοὶ δὲ ἐθελονταὶ ἐκ Νατὰλ ἐπολέμησαν εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἀγγλικοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὸν πόλεμον τῶν Μπόερς κατὰ τῶν Ἄγγλων τοῦ 1880—1881, ἡ Νατὰλ ἀπέβη τὸ κυριώτερον θέατρον τῶν ἐπιχειρήσεων, καθότι συνήφθησαν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους της πᾶσαι αἱ μεγάλαι μάχαι, αἵτινες ἀπέληξαν εἰς τὴν ἧτταν τῶν Ἄγγλων καὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι αἱ τοῦ Ἴνγκογου, τοῦ Ματζούμπα καὶ τοῦ Λαίνγκς Νέκ. Τῷ 1887 προσηρτήθη εἰς τὴν Νατὰλ καὶ ἡ Ζουλουλάνδη, τὴν ὁποίαν ἐν τῷ μεταξὺ τὰ ἀγγλικὰ στρατεύματα κατεῖχον ἀπὸ τοῦ 1881. Τῷ 1884 ἡ ἀνακάλυψις τῶν μεγάλων χρυσωρυχείων τοῦ Τράνσβααλ προσέδωσε μεγίστην ἐμπορικὴν σημασίαν εἰς τὴν Νατάλ, καθότι αὕτη ἀπετέλει τὴν συντομωτέραν ὁδὸν πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ τὰς ἀγορὰς της Εὐρώπης. Ἕνεκα τούτου κατεσκευάσθησαν σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, αἵτινες ἔθεσαν εἰς ἐπικοινωνίαν τὰς χρυσοφόρους περιοχὰς μὲ τὸν λιμένα τῆς Νατὰλ Ντώρμπαν καὶ ἤρχισαν νὰ εἰσρέουν ἐν αὐτῇ πολλοὶ μετανάσται. Κατὰ τὸν νέον Ἀγγλοβοερικὸν πόλεμον τοῦ 1899—1902 ἡ Νατὰλ ἐχρησίμευσε καὶ πάλιν ὡς θέατρον ἐπιχειρήσεων καὶ ὑπέστη τὴν εἰσβολὴν τῶν Μπόερς, ἐπειδὴ ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τῶν Ἄγγλων. Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους της οἱ Μπόερς ἐνίκησαν καὶ πάλιν τὰ ἀγγλικὰ στρατεύματα καὶ τὰ ἀπέκλεισαν εἰς τὴν Λαίδυσμιθ. Μετὰ τὸν πόλεμον τοῦτον προσηρτήθη εἰς τὴν Νατὰλ καὶ τὸ μικρὸν τμῆμα τῆς Ζουλουλάνδης, ὅπερ ἀνῆκε μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἰς τὸ Τράνσβααλ, ἡ δὲ Νατὰλ ἀνεκηρύχθη αὐτόνομος ἀποικία. Κατὰ τὰς συζητήσεις περὶ ἱδρύσεως της ὁμοσπονδίας τῆς Νοτιοαφρικανικῆς Ἑνώσεως, αἵτινες ἤρξαντο ἀπὸ τοῦ 1906, ἡ Νατὰλ προέβαλε τὴν ζωηροτέραν ἀντίδρασιν εἰς τὴν ἵδρυσιν ταύτην. Τέλος ὅμως, διὰ δημοψηφίσματος διενεργηθέντος τῷ 1909, τὸ ὁμοσπονδιακὸν καθεστὼς ἐγένετο ἀποδεκτὸν ὑπὸ τοῦ λαοῦ, τὸ δὲ νέον Σύνταγμα, καθ' ὃ ἡ Νατὰλ ἀπέβη μία τῶν τεσσάρων ἐπαρχιῶν τῆς ὁμοσπονδίας τῆς Νοτιοαφρικανικῆς Ἑνώσεως, ἐψηφίσθη τῷ 1910. Μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, λόγῳ τῆς μεγάλης συρροῆς Ἰνδῶν ἀποίκων εἰς Νατὰλ (ἐκ τῶν 161.339 Ἰνδῶν, οἵτινες εὑρίσκονται εἰς τὴν Νοτιοαφρικανικὴν Ἕνωσιν, αἱ 141.000 ζοῦν ἐν Νατάλ), αἱ ἀρχαὶ ἔλαβον μεγάλα περιοριστικὰ μέτρα τῆς μεταναστεύσεως. Ἐν Νατὰλ μετέβη ἐπίσης καὶ ὁ Ἰνδὸς ἀρχηγὸς Γκάντι, ὁ ὁποῖος προσεπάθησε νὰ δημιουργήσῃ ἐξέγερσιν, πρὸς βελτίωσιν τῆς θέσεως τῶν ἐκεῖ Ἰνδῶν, εὑρισκομένων καὶ ζώντων ἐν λίαν μειονεκτικῇ θέσει ἀπέναντι τῶν λευκῶν ἀποίκων, καὶ ἐπιτυχὼν τὴν σύναψιν συμφωνίας μετὰ τοῦ Ἄγγλου ἀντιπροσώπου Σμούτς, γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «συμφωνία Σμοὺς-Γκάντι», κατὰ τὴν ὁποίαν παρείχοντο ἱκανὰ δικαιώματα ἰθαγενείας καὶ ψήφου καὶ εἰς τοὺς Ἰνδούς. Μ. Δ. Β.

—**Νατὰλ** (Natal) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βραζιλίας, πρωτεύουσα τῆς πολιτείας Ρίο Γκράντε ντο Νόρτε, παρὰ τὰς ἐκβολὰς καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Ρίο Γκράντε ἢ Ποτένγκυ. Κάτ. 30.696. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ Περναμποῦκο, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπέχει 210 χλμ. πρὸς Β. καὶ ἔχει λιμένα, ὅστις συχνάκις καλύπτεται ὑπὸ τῶν ἀμμοπροσχώσεων τοῦ ποταμοῦ καὶ καθίσταται ἀκατάλληλος διὰ τὴν προσέγγισιν μεγάλων πλοίων. Ἐξάγει ζάχαριν, βάμβακα, ξυλείαν, δέρματα, καουτσούκ, κηρὸν καὶ ἔχει βιομηχανίαν ὑφασμάτων καὶ πούρων. Ὑπάρχουν ἐν αὐτῇ ἀνώτεραι γεωργικαὶ σχολαὶ καὶ ἱστορικογεωγραφικὸν ἰνστιτοῦτον. Μ. Δ. Β.

Ναταλία. Γυνὴ ἐκ Νικομηδείας, ἀκμάσασα ἐπὶ Διοκλητιανοῦ τῷ 298. Ἐκραγέντος διωγμοῦ Χριστιανῶν κατεδιώχθη καὶ συλληφθέντα καὶ βασανισθέντα τὸν σύζυγον αὐτῆς ποικιλοτρόπως ἐνίσχυε νὰ ἐμμείνῃ ἐν τοῖς βασάνοις διὰ τὸν Χριστόν. Ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ τὴν μνήμην της τῇ 26ῃ Αὐγούστου.

—**Ναταλία.** Βασίλισσα τῆς Σερβίας, θυγάτηρ τοῦ Ρώσου συνταγματάρχου Κέσκο (Kechko) καὶ τῆς Ρουμανίδος πριγκιπίσσης Πουλχερίας Στούρτζα. Ἐγεννήθη τῷ 1859 καὶ ἐνυμφεύθη εἰς ἡλικίαν δέκα ἓξ ἐτῶν τὸν τότε ἡγεμόνα καὶ ἀπὸ τοῦ 1882 βασιλέα τῆς Σερβίας Μιλᾶνον Ὀβρένοβιτς. Ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἐγεννήθη ὁ κατόπιν βασιλεὺς Ἀλέξανδρος Ὀβρένοβιτς. Μὴ ἀνεχομένη τὰς

Digitized by Google

φανερᾶς ἀπιστίας τοῦ συζύγου της, διεζεύχθη τῷ 1888 καὶ παρέμενεν ὑποχρεωτικῶς μακρὰν τῆς Σερβίας. Μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Μιλάνου ἐπανῆλθεν εἰς Βελιγράδιον, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀπηλάθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ της καὶ βασιλέως Ἀλεξάνδρου. Τῷ 1894, ἀκυρωθέντος τοῦ διαζυγίου της, ἐπανῆλθεν εἰς Σερβίαν, ἀλλ' ὁ υἱός της, διατελῶν ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ πατρός του, τὴν περιεφρόνει. Τῷ 1902 μετέστη εἰς τὸ καθολικὸν θρήσκευμα. Ν. Μ.

Ναταλία τῆς Σερβίας.

Νατάλις, ***Βέδας*** (Beda Natalis). Ὄνομα ὑφ' ὃ εἶναι γνωστὸς ὁ Γάλλος θεολόγος *Μπεντιὲ* Νοὲλ (βλ. λ.).

Νατάνγκεν (Natangen) *[Γεωγρ.]*. Δασώδης καὶ εὔφορος περιφέρεια τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας, κατέχουσα τὸ μεταξὺ τοῦ κάτω ῥοῦ τῶν ποταμῶν Πρέγκεν καὶ Ἄλλε τμῆμα. Π. Ν. Π.

Νατεμβεῖς (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς Β. Ἀφρικῆς, τὸν ὁποῖον ἐσφαλμένως ἴσως ἀναφέρει ὁ Πτολεμαῖος (Γεωγρ. IV, 6, 6), ὡς κατοικοῦντα ἐν τῇ Ἔσω Λιβύῃ, πρὸς Β. τοῦ ὄρους Οὐσάργαλα. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶναι οἱ αὐτοὶ μὲ τοὺς ὑπὸ τοῦ ἰδίου καὶ ὑπὸ τοῦ Πλινίου (V, 4, 4) ἀναφερομένους *Νατταβούτας*, κατοικοῦντας ἐν Νουμιδίᾳ, πρὸς Ἀν. τοῦ ὄρους Θάμμη (νῦν Djebel Tagma). Α. Θ. Σ.

Νατζαράντων *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ Πόντου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Χαλδίας τοῦ νομοῦ Τραπεζοῦντος καὶ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μούζερα δερεσί, κατοικούμενον ἄλλοτε ὑπὸ 50 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, αἵνες μετενάστευσαν τῷ 1923 εἰς Ἑλλάδα. Ε. Ι. Χ.

Νατζῆ, ὁ ἐπιλεγόμενος ***Μουαλλίμ***. Τοῦρκος ποιητὴς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, καταγόμενος ἐκ Βουλγαρίας. Σπουδάσας κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ τουρκικὸν ἱεροδιδασκαλεῖον τῆς Βάρνης, προσέφυγε μετὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1877—1878 εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἤρχισε νὰ δημοσιογραφῇ γράφων καὶ ποιήματα. Βραδύτερον διωρίσθη καθηγητὴς εἰς τὸ λύκειον τοῦ Γαλατᾶ Σεράϊ. Προσληφθεὶς κατόπιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν σουλτανικῶν ἀνακτόρων, διωρίσθη ἱστοριογράφος τῆς αὐτοκρατορίας (βακαᾶ-νεβίς). Ἀπέθανε τῷ 1893. Ν. Μ.

Νάτζυ-Βάραντ (Nagy-Varad) *[Γεωγρ.]*. Οὐγγρικὴ ὀνομασία τῆς ῥουμανικῆς πόλεως *Ὀράντεα Μάρε* (βλ. λ.).

Νάτης *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ τῆς Μεσογείου, μεταξὺ Ζεφυρίου καὶ Νήσων (Σταδ. Μεγ. Θαλ. § 23). Εἰς ἄλλα χειρόγραφα σημειοῦται *Ἆπις*. Εἶναι τὸ σύγχρονον ἀκρωτήριον *Ἀμποὺ-Λαχοῦ* ἢ *Ρὰς Μπουλάου*. Σ. Ε. Λ.

νατίκη (ἡ) (Natica) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακίων γαστεροπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *προσθιοβραγχίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *βυκανιδῶν*, περιλαμβάνον θαλάσσια μαλάκια μὲ ὄστρακον σφαιροειδές, ἡμικυκλικὸν ἢ ᾠοειδές, ποικιλλόμενον ὑπὸ πολλῶν συσπειρώσεων. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς ἰνδικὰς θαλάσσας. Δ. Ν. Π.

—*[Παλαιοζῳολ.]* Ἀπολιθωμένα λείψανα τῶν ζῴων τούτων εὑρίσκονται ἄφθονα ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς τριασίου τοῦ μεσοζωϊκοῦ μέχρι σήμερον.

Ἐν Ἑλλάδι λείψανα νατικῶν εὑρέθησαν: α') τοῦ εἴδους valium crassatina ἐντὸς ψαμμιτῶν, ἀνηκόντων εἰς τὴν ὀλιγόκαινον διάπλασιν τοῦ καινοζωϊκοῦ παρὰ τὸ χάνι Μοργκάνι (Καλαμπάκας), β') τῶν εἰδῶν var. cfr. Josephinia καὶ val. intricata ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἑλβετίου (II μεσογειακῆς) βαθμῖδος τῆς μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Μολίτσα ποταμοῦ (Ἤπειρος), γ') τῶν εἰδῶν helicina, pulchella, cf. mammila, millepunctata, fusca ἐντὸς τῶν νεογενῶν ὑποπλειοκαινικῶν μαργῶν τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, δ') τοῦ εἴδους val. millepunctata ἐντὸς νεογενῶν στρωμάτων τοῦ κόλπου Ὀρφανοῦ Μακεδονίας, ε') ἐντὸς τῶν νεογενῶν στρωμάτων τῆς λεκάνης τῶν Μεγάρων καὶ τῆς Μεγαλοπόλεως, στ') τῶν εἰδῶν millepunctata, tigrina, ἐντὸς τῶν νεογενῶν στρωμάτων τοῦ Ληξουρίου τῆς Κεφαλληνίας, ζ') ἐντὸς ἀσβεστολίθων τοῦ λόφου Σχοινιᾶς (Ἀργολίς), ἀνηκόντων εἰς τὴν νεοκρητιδικὴν ὑποδιάπλασιν τοῦ μεσοζωϊκοῦ καὶ ἀλλαχοῦ. Γ. Κ. Γ.

Νάτισων *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Β. Ἰταλίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Καρνῶν, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τῶν Ἰουλίων Ἄλπεων ἐκβάλλει, διὰ μέσου ἑλωδῶν ἐκτάσεων, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, παρὰ τὴν Ἀκυληΐαν (νῦν Aquileja), μέχρι τῆς ὁποίας, κατὰ τὸν Στράβωνα (V, 214), «ἀναπλεῖται ὁλκάσι... ἐπὶ πλείστους ἑξήκοντα σταδίους». Φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ κάτω ῥοῦς τοῦ ποταμοῦ μετετοπίσθη ἕνεκα τῶν γενομένων προσχώσεων, καθόσον τὰ ἐρείπια τῆς Ἀκυληΐας μόλις ἡμίωρον ἀπέχουσι τῆς θαλάσσης. Σήμερον ὀνομάζεται Natisone. Α. Θ. Σ.

Νάτορπ (Natorp), ***Βερνάρδος-Χριστιανὸς-Λουδοβῖκος***. Διάσημος Γερμανὸς παιδαγωγὸς καὶ θεολόγος, ἀσχοληθεὶς εἰδικῶς μὲ τὴν μουσικολογίαν (1774—1846). Τὰ σχετικὰ μὲ τὴν μουσικὴν συγγράμματά του εἶναι: «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν μέθοδον ᾄσματος διὰ τοὺς διδασκάλους τῶν λαϊκῶν σχολείων», «Μικρὰ μέθοδος τῆς τέχνης τοῦ ᾄδειν» «Περὶ τοῦ ᾄσματος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν διαμαρτυρομένων», «Περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς χρήσεως τοῦ βιβλίου μελῳδιῶν... ἐν τῇ εὐαγγελικῇ Ἐκκλησίᾳ» κτλ. Ὁ Νάτορπ εἰς τὰ δύο πρῶτα ἐκ τῶν ἀνωτέρω συγγραμμάτων του προτείνει τὴν ἀντικατάστασιν τῆς ἐν χρήσει μουσικῆς σημειογραφίας δι' ἀριθμῶν. Γ. Σ.

— **Νάτορπ** (Natorp), ***Παῦλος***. Γερμανὸς φιλόσοφος καὶ παιδαγωγός, γεννηθεὶς ἐν Ντύσσελντορφ τῷ 1854 καὶ ἀποθανὼν ἐν Μαρβούργῳ τῷ 1924. Ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τοῦ 1922 διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Μαρβούργῳ, ὑπῆρξε δὲ εἷς τῶν διαπρεπεστέρων ἐκπροσώπων τοῦ νέου κριτικοῦ ἰδεαλισμοῦ καὶ τῆς λεγομένης μαρβουργείου φιλοσοφικῆς σχολῆς. Ἐκ τῶν ἔργων του ἀναφέρομεν τὰ κυριώτερα: «Ἡ γνωσιολογία τοῦ Καρτεσίου» (1883), «Ἔρευναι ἐπὶ τοῦ προβλήματος τῆς γνώσεως ἐν τῇ ἀρχαιότητι» (1884), «Ἡ θρησκεία ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ ἀνθρωπισμοῦ» (1894, ἔκδ. β' 1901), «Κοινωνικὴ παιδαγωγικὴ» (1899, ἔκδ. ε' 1922), «Ἡ περὶ ἰδεῶν διδασκαλία τοῦ Πλάτωνος» (1903, ἔκδ. β' 1921), «Ὁ Πεσταλότσης» (τόμ. 1: ἔργον καὶ δρᾶσις 1905, ἔκδ. β' 1910. Τόμ. 2 καὶ 3, ἐπιλογὴ ἐκ τῶν ἔργων του, 1905), «Φιλοσοφία καὶ παιδαγωγικὴ» (1909, ἔκδ. β' 1923), «Αἱ λογικαὶ βάσεις τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν» (1910 ἔκδ. γ' 1923), «Γενικὴ ψυχολογία καὶ κριτικὴ μέθοδος» (1912), «Ἐλπίδες καὶ κίνδυνοι τῆς κινήσεως τῶν νέων μας» (1914, ἔκδ. γ' 1920), «Κοινωνικὸς ἰδεαλισμὸς» (1920, ἔκδ. β' 1922), «Μαθήματα πρακτικῆς φιλοσοφίας» (1925). Ι. Ι. Ι.

Νατουὰρ (Natoire), ***Κάρολος-Ἰωσήφ***. Γάλλος ζωγράφος καὶ χαράκτης (1700—1777). Ὑπῆρξεν υἱὸς τοῦ Φλορὰν Νατουάρ, ἀρχιτέκτονος καὶ γλύπτου, καὶ ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Λεμουάν. Τῷ 1727 ἐτιμήθη διὰ τοῦ μεγάλου βραβείου τῆς Ρώμης, κατὰ δὲ τὴν διαμονήν του ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἔτυχε τοῦ πρώτου βραβείου τοῦ καλλιτεχνικοῦ σωματείου τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ διὰ πίνακά του εἰκονίζοντα τὸν «Μωϋσέα φέροντα τὰς πλάκας τοῦ νόμου». Ἡ φήμη του ηὐξήθη ταχέως. Μετὰ μακρὰν διαμονὴν ἐν Ἰταλίᾳ ἐπέστρεψεν εἰς Παρισίους, ἔνθα τῷ 1734 ὠνομάσθη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ζωγραφικῆς καὶ τῷ 1737 καθηγητὴς ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ ταύτῃ. Τῷ 1751 διεδέχθη τὸν Ντὲ Τρουᾶ ἐν τῇ διευθύνσει τῆς ἐν Ρώμῃ γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Ἐξειργάσθη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μυθολογικὰ θέματα καὶ διέπρεψεν εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τῶν προσφυῶς κληθεισῶν «θεαινῶν τοῦ καλλωπιστηρίου». Ἡ τέχνη του εἶναι ἀβαθής, ἐπιφανειακή, ἱκανῶς εὐάρεστος, ἀλλὰ καὶ κατὰ βάθος ψυχρά. Ὡς ἄνθρωπος ὁ Νατουὰρ διεκρίθη διὰ τὸν θρησκευτικόν του φανατισμόν. Ἔργα του ἀπόκεινται ἐν τοῖς μουσείοις τοῦ Λούβρου, τῆς Κομπιένης, τοῦ Μομπελλιέ, τῆς Νίμ, τῆς Ρουὰν καὶ ἀλλαχοῦ. Ἀξιοσημείωτα μεταξὺ τούτων εἶναι τὰ ἀκόλουθα: «Ἡ Ἀφροδίτη ζητοῦσα παρὰ τοῦ Ἡφαίστου ὅπλα διὰ τὸν Αἰνείαν», «Ἡ Ἥρα», «Αἱ τρεῖς Χάριτες», «Ἄγαρ» κλπ. Ἄξια μνείας εἶναι καὶ τὰ διακοσμητικὰ παννώ, ἅτινα ὁ Νατουὰρ ἐξεπόνησεν ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων, ἐν Βερσαλλίαις κλπ. Ἡ ἀκαδημαϊκὴ σχολὴ τοῦ ὀφείλει μερικὰς ἀπὸ τὰς συμβατικωτέρας καὶ τυπικωτέρας δημιουργίας της. Ι. Μ. Π.

Νατούρ, *Ρὰς-Ἐν* — *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Συρίας (πλάτ. 34°20' Β., μῆκ. 35°41' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2633: Markhab to Ras-en-Nakura) ἐγγὺς καὶ ΝΔ. τῆς Τριπόλεως καὶ ΒΑ. τῆς Μπατρούν, σχηματίζον τὸν λιμένα Χερφέ. Σ. Ε. Λ.

νατοὺρ-μὸρτ (nature-morte) *[Ζωγρ.]*· βλ. λ. *νεκρὰ φύσις*.

νατράσβεστος (ἡ) *[Χημ.]*. Μῖγμα καυστικῆς ἀσβέστου καὶ ὑδροξειδίου τοῦ νατρίου, παρασκευαζόμενον διὰ πυρώσεως μίγματος ἐξ ἴσων ποσοτήτων τῶν δύο συστατικῶν εἰς τὴν θερμοκρασίαν τῆς ἐρυθροπυρώσεως. Ἔρχεται εἰς τὸ ἐμπόριον εἴτε εἰς ἀκανόνιστα μεγάλα τεμάχια, εἴτε εἰς κόκκους διαφόρων μεγεθῶν καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς μέσον ξηράνσεως, ὡς καὶ εἰς τὴν στοιχειώδη ὀργανικὴν ἀνάλυσιν. Σ. Γ.

νατριοακεταμίδιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *νατρίου ἑνώσεις*.

νατριοκυαναμίδιον (τὸ) *[Χημ.]*· βλ. *κυαναμίδιον*.

νατριοκυανίδιον (τὸ) *[Χημ.]*· βλ. *νατρίου* ἑνώσεις, *κυανιοῦχον* νάτριον.

νάτριον (τὸ) *[Χημ.]*. Χημικὸν στοιχεῖον (σύμβολον Na) ἀτομικοῦ βάρους 23,0. Εἶναι μεταλλικὸν μονοσθενὲς στοιχεῖον, ἀργυρόχρουν, ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμάδα τῶν ἀλκαλίων. Εἰς τὴν συνήθη θερμοκρασίαν εἶναι μαλακὸν ὡς ὁ κηρός, τήκεται εἰς τοὺς 97°,6 καὶ βράζει κατὰ τοὺς Ruff καὶ Johannsen εἰς 877°,5. Εἰδικὸν βάρος ἔχει 0,97. Εἶναι καλὸς ἀγωγὸς τῆς θερμότητος, ἡ δὲ ἠλεκτρικὴ ἀγωγιμότης του φθάνει τὰ 0,374 τῆς τοῦ ἀργύρου. Εἰς τὸν ξηρὸν ἀέρα καίεται τὸ νάτριον, πλησίον τῆς θερμοκρασίας τοῦ βρασμοῦ του, πρὸς ὑπεροξείδιον καὶ ὀξείδιον τοῦ νατρίου, ἀκτινοβολουμένου ἰσχυροῦ λευκοῦ φωτός. Εἰς ὑγρὸν ἀέρα ὀξειδοῦται ἀμέσως πρὸς ὑδροξείδιον τοῦ νατρίου, διὸ καὶ εἰς πρόσφατον ἀκόμη κατάστασιν περιβάλλεται ὑπὸ τεφροχρόου περικαλύμματος (κρούστας). Τὸ νάτριον ἑπομένως φυλάσσεται ἐντὸς πετρελαίου. Ἀποσυνθέτει ζωηρότατα τὸ ὕδωρ κατὰ τὴν ἐξίσωσιν: $2\,Na + 2\,H_2O = 2\,NaOH + H_2$ μικρὸν δὲ τεμάχιον νατρίου ῥιπτόμενον ἐπὶ τοῦ ὕδατος τήκεται ἀμέσως, ὡς ἐκ τῆς ἐκλυομένης θερμότητος, καὶ περιφέρεται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας μὲ ἰδιάζοντα συριγμόν, ὀφειλόμενον εἰς τὴν ἀνάφλεξιν τοῦ κατὰ τὴν διάσπασιν τοῦ ὕδατος σχηματιζομένου ὑδρογόνου. Μεγαλύτερα τεμάχια νατρίου ῥιπτόμενα εἰς τὸ ὕδωρ προκαλοῦσιν ἔκρηξιν καὶ ἀνάφλεξιν τοῦ ἐκλυομένου ὑδρογόνου. Μετὰ τοῦ ἀζώτου ὡς καὶ ὑδρογόνου ἑνοῦται μόνον κατόπιν θερμάνσεως. Μετὰ τοῦ θείου ἑνοῦται τὸ νάτριον ἤδη δι' ἐλαφρᾶς θερμάνσεως. Ἀέριον ξηρὸν χλώριον ἑνοῦται μετὰ τοῦ νατρίου διὰ διαπυρώσεως κατ' ἀρχάς, εἶτα ὅμως συνεχίζεται ἡ ἕνωσις ὑπὸ μεγίστην ἀνάπτυξιν φωτὸς καὶ θερμότητος. Τὸ βρώμιον δὲν ἐπιδρᾷ εἰς χαμηλοτέραν τῶν 200° θερμοκρασίαν καὶ τὸ ἰώδιον μόνον διὰ συντήξεως. Ὀξείδια, ὑδροξείδια, σουλφίδια καὶ ἅλατα τῶν βαρέων μετάλλων ἐν ξηρᾷ καταστάσει ἀνάγονται ἐν θερμῷ ὑπὸ τοῦ νατρίου, ἀποχωριζομένου τοῦ μετάλλου. Ὁμοίως ἀνάγονται τὸ βορικὸν ὀξύ, τὸ πυριτικὸν ὀξὺ καὶ τὰ πυριτικὰ ἅλατα, διὸ εἰς ὑψηλοτέρας θερμοκρασίας τὸ νάτριον προσβάλλει τὴν ὕαλον καὶ τὴν πορσελλάνην. Τὸ νάτριον ἑνοῦται μετὰ πολλῶν μετάλλων, σχηματιζομένων κραμάτων.

Τὸ νάτριον εἶναι στοιχεῖον λίαν διαδεδομένον ἐν τῇ φύσει ὑπὸ τὴν μορφὴν ἑνώσεων μετὰ διαφόρων στοιχείων καὶ κυρίως μετὰ χλωρίου.

Τὸ νάτριον καὶ αἱ ἑνώσεις του χρωματίζουσι τὴν ἄχρουν φλόγα τοῦ φωταερίου ζωηρῶς κιτρίνην, κατὰ τὸν τρόπον δὲ τοῦτον ἀνιχνεύονται ἀκόμη καὶ ἴχνη νατρίου.

Τὸ νάτριον ἀποτελεῖ περίπου τὰ 2,8 % τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, εὑρίσκεται δὲ κυρίως ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς μετὰ χλωρίου ἑνώσεως αὐτοῦ (τοῦ μαγειρικοῦ ἅλατος), ἥτις εἶναι τὸ ἅλας τῶν θαλασσῶν καὶ τῶν ἁλατωρυχείων. Περαιτέρω τὸ νάτριον ἀπαντᾷ ὑπὸ τὴν μορφὴν καὶ ἄλλων ἑνώσεων, ὡς τὸ *νίτρον τῆς Χιλῆς*, ὁ *ἄστριος* κλπ. Ὁμοίως ἑνώσεις τοῦ νατρίου ἀπαντῶσιν εἰς ὅλα τὰ ὄργανα τοῦ ἀνθρωπίνου καὶ γενικώτερον τῶν ζωϊκῶν ὀργανισμῶν. Τὸ νάτριον παρεσκευάσθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Davy τῷ 1807, ὅπως καὶ τὸ κάλιον, δι' ἠλεκτρολύσεως ὑφύγρου ὑδροξειδίου τοῦ νατρίου ἐντὸς κάψης ἐκ πλατίνης, κατ' ἀνάλογον δὲ τρόπον παρασκευάζεται καὶ σήμερον βιομηχανικῶς, ἤτοι δι' ἠλεκτρολύσεως τετηκότος καυστικοῦ νατρίου εἰς θερμοκρασίαν 330° περίπου, χρησιμοποιουμένου σιδήρου ὡς καθόδου.

Τὸ μεγαλύτερον ποσὸν τοῦ νατρίου χρησιμοποιεῖται πρὸς παρασκευὴν νατριοκυανιδίου, νατριαμιδίου καὶ ὑπεροξειδίου τοῦ νατρίου. Περαιτέρω χρησιμοποιεῖται τὸ μέταλλον δι' ἀναγωγὰς καὶ συμπυκνώσεις εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν ἀρωματικῶν ὑλῶν, τοῦ ἰνδικοῦ, φαρμακευτικῶν παρασκευασμάτων, ὡς καὶ ἐργαστηριακῶς πρὸς παρασκευὴν τοῦ ἀμαλγάματος τοῦ νατρίου, τοῦ καθαροῦ καυστικοῦ νατρίου καὶ πρὸς ἀναγωγὴν τῶν ἑνώσεων σπανίων ἢ δυσκόλως ἀναγομένων στοιχείων, ὡς τὸ Ur, Zr, V, Cr, Ti κλπ.

Νατρίου ἑνώσεις. Αἱ περισσότεραι ἐκ τῶν ἑνώσεων τοῦ νατρίου ἀπαντῶσιν εἰς τὴν φύσιν, εἴτε ἐν τῷ ὀρυκτῷ βασιλείῳ, εἴτε ἐν τῷ ζωϊκῷ, εἴτε τέλος ἐν τῷ φυτικῷ, ἀρκεταὶ ὅμως ἐξ αὐτῶν παρεσκευάσθησαν συνθετικῶς καὶ χρησιμοποιοῦνται ἐργαστηριακῶς ἢ βιομηχανικῶς. Κατωτέρω παρέχομεν τὰς σπουδαιοτέρας ἐξ αὐτῶν:

1) *Ἀζίδιον* ἢ *ἀζωτίδιον* ἢ *ἀζιμίδιον τοῦ νατρίου* (NaN_3). Εἶναι τὸ μετὰ νατρίου ἅλας τοῦ ὑδραζωτικοῦ ὀξέος HN_3, ἀποτελεῖ μὴ ὑγροσκοπικοὺς κρυστάλλους, οἵτινες δὲν τήκονται, ἀλλ' εἰς ὑψηλοτέρας θερμοκρασίας θερμαινόμενοι ἐκρήγνυνται καιόμενοι μετὰ λαμπροῦ κιτρίνου χρώματος. Εἶναι σχετικῶς εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὸ ὑδατικὸν τοῦτο διάλυμα ἔχει ἰσχυρὰν ἁλατοῦχον γεῦσιν καὶ ἀντίδρασιν ἀλκαλικήν. Παρασκευάζεται ἐν μεγάλῳ δι' ἐπιδράσεως ὑποξειδίου τοῦ ἀζώτου ἐπὶ ἀμιδίου τοῦ ἀζώτου, ὡς καὶ κατ' ἄλλας μεθόδους, καὶ χρησιμοποιεῖται κυρίως πρὸς παρασκευὴν τοῦ *ἀζιδίου τοῦ μολύβδου*, ὅπερ χρησιμεύει ὡς ἔναυσμα τῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν.

2) *Αἰθυλικὸν νάτριον* (C_2H_5ONa). Λευκὴ μᾶζα λαμβανομένη διὰ διαλύσεως νατρίου εἰς περίσσειαν ἀπολύτου ἀλκοόλης καὶ ἀποστάξεως τῆς ἀλκοόλης διὰ ῥεύματος ὑδρογόνου ἐκ χαλκίνου ἀποστακτῆ-

Digitized by Google

ρος. Χρησιμοποιεῖται πολλαχῶς δι' ὀργανικὰς συνθέσεις πολυπλοκωτέρων ἑνώσεων.

3) *Ἀκεταμίδιον τοῦ νατρίου* ἢ *νατριοακεταμίδιον*. Εἶναι μεταλλοπαράγωγον τοῦ *ἀκεταμιδίου* τοῦ τύπου $Na.C_2H_4ON$. Εἶναι κρυσταλλικὴ κόνις τηκομένη εἰς 300° ἕως 350°, ὀλίγον διαλυτὴ ἐν βενζολίῳ. Ὑπὸ τοῦ ὕδατος διασπᾶται εἰς ὑδροξείδιον τοῦ νατρίου καὶ ἀκεταμίδιον.

4) *Ἀμάλγαμα νατρίου*. Εἶναι κρᾶμα ὑδραργύρου καὶ νατρίου. Ἀρκεῖ καὶ ποσότης 3 % νατρίου διὰ νὰ καταστήσῃ τὸ προϊὸν στερεόν. Χρησιμοποιεῖται εὐρύτατα ὡς ἀναγωγικὸν μέσον, διότι ἀποσυνθέτει ἠρέμα τὸ ὕδωρ, ἐκλύον ὑδρογόνον (βλ. καὶ *ὑδραργύρου κράματα*).

5) *Ἀμίδιον τοῦ νατρίου* ($NaNH_2$). Κρυσταλλική, συνήθως ροδερύθρως ἢ ὑποπρασίνως κεχρωσμένη μᾶζα, τηκομένη εἰς 210°. Παρασκευάζεται διὰ διοχετεύσεως ξηρᾶς ἀμμωνίας ἐντὸς τετηκότος νατρίου εἰς θερμοκρασίαν 300—400°. Χρησιμοποιεῖται κυρίως πρὸς παρασκευὴν τοῦ τεχνητοῦ ἰνδικοῦ, ὡς καὶ διὰ πολλὰς ἄλλας ὀργανικὰς συνθέσεις.

6) *Ἀμμωνιονάτριον θειικὸν* ($Na(NH_4)SO_4$). Σῶμα κρυσταλλικόν, εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ, λαμβανόμενον ἐκ τῶν ἀμμωνιακῶν ὑδάτων τοῦ φωταερίου καὶ χρησιμοποιούμενον ὡς ἀμμωνιοῦχον λίπασμα (ἀμμωνία 18—19%).

7) *Ἀνθρακικὸν νάτριον (οὐδέτερον)* (Na_2CO_3), τὸ κοινῶς καλούμενον *σόδα* (βλ. λ.). Ὡς σόδα ἐπίσης καλεῖται, κακῶς ὅμως, καὶ τὸ *ὄξινον* ἢ *δισανθρακικὸν* νάτριον (βλ. κατωτ.).

8) *Ἀντιμονικὸν νάτριον*. Τὸ μετὰ νατρίου ἅλας τοῦ ἀντιμονικοῦ ὀξέος (βλ. *ἀντιμόνιον, ἀντιμονικὰ ὀξέα*).

9) *Ἀργιλλικὸν νάτριον* (βλ. *ἀργίλλιον, ἀργιλλικὰ ἅλατα*).

10) *Ἀρσενικικὸν νάτριον* (βλ. *ἀρσενικόν, ἀρσενικικὸν ὀξύ*).

11) *Ἀρσενικῶδες νάτριον* (βλ. *ἀρσενικόν, ἀρσενικῶδες ὀξύ*). Χρησιμοποιεῖται εὐρύτατα πρὸς καταπολέμησιν τοῦ δάκου.

12) *Βαναδικὸν νάαριον*. Τὸ μετὰ νατρίου ἅλας τοῦ βαναδικοῦ ὀξέος (βλ. *βανάδιον*).

13) *Βενζοϊκὸν νάτριον* (βλ. *βενζοϊκὸν ὀξύ*).

14) *Βολφραμικὸν νάτριον* (βλ. *βολφράμιον*).

15) *Βορικὸν νάτριον*. Συνώνυμον τοῦ *βόραξ* (βλ. λ.).

16) *Βρωμικὸν νάτριον* (βλ. *βρωμίου* ἑνώσεις).

17) *Βρωμιοῦχον νάτριον* (βλ. *βρωμίου* ἑνώσεις).

18) *Γαλακτικὸν νάτριον* (βλ. *γαλακτικοῦ ὀξέος ἅλατα*).

19) *Γλυκερινοφωσφορικὸν νάτριον*. Τὸ μετὰ νατρίου ἅλας τοῦ γλυκερινοφωσφορικοῦ ὀξέος (βλ. *γλυκερίνης παράγωγα*).

20) *Δισανθρακικὸν* ἢ *ὄξινον ἀνθρακικὸν νάτριον* ($NaHCO_3$). Λευκὸν εἰς μονοκλινεῖς πίνακας κρυσταλλούμενον ἅλας ἀλκαλικῆς γεύσεως. 100 μ. ὕδατος διαλύουσιν εἰς 0° 6,9 καὶ εἰς 60° 16,4 μ. τοῦ ἅλατος. Ἐν ξηρῷ ἀέρι διατηρεῖται ἀμετάβλητον, παρουσίᾳ ὅμως ὑγρασίας χάνει βαθμηδὸν διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος καὶ μεταπίπτει εἰς τέσσαρα τρίτα ἀνθρακικὸν $NaHCO_3 . Na_2CO_3 . H_2O$. Διὰ θερμάνσεως μετατρέπεται, ἀποδιδομένου ὕδατος καὶ διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος, εἰς ἀνθρακικὸν νάτριον (οὐδέτερον). Ἄλλοτε παρεσκευάζετο διὰ κατεργασίας τοῦ οὐδετέρου ἀνθρακικοῦ νατρίου μετὰ διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος, σήμερον ὅμως παράγεται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς κατὰ τὴν δι' ἀμμωνίας μέθοδον παρασκευῆς τῆς σόδας. Τὸ τοιοῦτον προϊὸν εἶναι ἀκάθαρτον καὶ καθαρίζεται δι' ἀποκρυσταλλώσεως δι' ὕδατος. Τὸ πλεῖστον τοῦ ἐν τῷ ἐμπορίῳ ἐρχομένου ὀξίνου ἀνθρακικοῦ νατρίου καταναλίσκεται, ἰδίως ἐν Ἀμερικῇ, ὡς τεχνητὴ ζύμη διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ ἄρτου. Πλὴν αὐτοῦ χρησιμοποιεῖται ὡς φάρμακον κατὰ τῆς ὑπερχλωρυδρίας τοῦ στομάχου (ἅλας τοῦ Bullrichs), πρὸς παρασκευὴν ἀφριζουσῶν κόνεων κλπ., πρὸ ἀποφλοίωσιν τῆς μετάξης κλπ. Τὸ φαρμακευτικῶς χρησιμοποιούμενον καλεῖται κοινῶς, ἐσφαλμένως πάντως, *σόδα* (βλ. λ.).

21) *Διχρωμικὸν νάτριον* (βλ. *χρωμίου* ἑνώσεις).

22) *Θειικὸν νάτριον*. Διακρίνομεν: α') Τὸ *οὐδέτερον θειικὸν νάτριον* ἢ *ἅλας τοῦ* Glauber ἢ *Γκλαουβέρτου* (Na_2SO_4). Ὀφείλει τὸ ὄνομά του εἰς τὸν ἰατρὸν καὶ ἀλχημιστὴν Glauber, ὅστις τὸ προσδιώρισεν ὡς ἴδιον ἅλας καὶ τὸ εἰσήγαγεν εἰς τὴν χημείαν ὑπὸ τὸ ὄνομα Sal mirabile Glauberi. Τὸ ἅλας τοῦτο ἔρχεται εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπὸ δύο μορφάς, ἤτοι ὡς κρυσταλλικὸν ἅλας, ἀποτελοῦν τὴν συνήθη ἀγοραίαν μορφήν, κρυσταλλούμενον εἰς μεγάλους ἀχρόους κρυστάλλους, καὶ ὡς ἄνυδρον ἅλας. Τὸ πρῶτον $Na_2SO_4 + 10\,H_2O$ δι' ἐκθέσεως εἰς ξηρὸν θερμὸν ἀέρα μεταπίπτει εἰς τὸ δεύτερον. Τὸ θειικὸν νάτριον εἶναι εὐρύτατα διαδεδομένον ἐν τῇ φύσει· οὕτω ἀνευρίσκεται διαλελυμένον εἰς τὸ θαλάσσιον ὕδωρ, εἰς διάφορα μεταλλικὰ ὕδατα, περαιτέρω ὡς ἐπάνθισμα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, εἰδικῶς εἰς τὰς στέππας, πλησίον τῶν λιμνῶν, ἐν Ρωσίᾳ, Οὐγγαρίᾳ κλπ. Ὁμοίως ἀπαντᾷ ὡς στερεὸν ὀρυκτὸν συνοδεῦον τὸν γύψον, τὸ ὀρυκτὸν ἅλας κλπ., εἰς διάφορα ἁλατοῦχα στρώματα ἐν Γερμανίᾳ, Αὐστρίᾳ, Ἱσπανίᾳ κλπ. Προκύπτει ὡς παραπροϊὸν τῆς παραλαβῆς τοῦ ἰωδίου καὶ βρωμίου ἐκ τῆς τέφρας τῶν θαλασσίων φυτῶν, μέγισται δὲ τέλος ποσότητες τοῦ ἅλατος τούτου παράγονται ὡς παραπροϊόντα εἰς διαφόρους χημικὰς βιομηχανίας καὶ ἰδίως τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος ἐκ τοῦ νίτρου τῆς Χιλῆς καὶ τῆς σόδας ἐκ τοῦ μαγειρικοῦ ἅλατος. Τὸ θειικὸν νάτριον χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ὑαλουργίαν, ὡς χημικὸν ἀντιδραστήριον, εἰς τὴν παρασκευὴν τοῦ οὐλτραμαρίνου, ὡς συστατικὸν τῶν ψυκτικῶν μιγμάτων κλπ., ἰατρικῶς δὲ ὡς καθαρτικόν. Τὸ διὰ τὴν τελευταίαν ταύτην χρῆσιν προοριζόμενον, ἵνα ἀπαλλαγῇ τῶν διαφόρων προσμίξεων, ὑποβάλλεται εἰς ἐπανειλημμένας ἀνακρυσταλλώσεις. β') Τὸ *ὄξινον θειικὸν νάτριον* ($NaHSO_4$). Σῶμα κρυσταλλικόν, τὸ ὁποῖον δι' ὀλίγου ὕδατος ἢ ἀκόμη καὶ ἁπλῶς ἐκτιθέμενον εἰς τὸν ὑγρὸν ἀέρα μεταπίπτει εἰς οὐδέτερον θειικὸν νάτριον καὶ ὑδατικὸν διάλυμα θειικοῦ ὀξέος. Παράγεται κατὰ τὴν ἠπίαν θέρμανσιν τοῦ οὐδετέρου θειικοῦ μετὰ περισσείας θειικοῦ ὀξέος. Εἰς τὴν πρᾶξιν, ὑπὸ τὸ ὄνομα ὄξινον θειικὸν νάτριον ἐννοεῖται ἓν μῖγμα ἐκ $NaHSO_4$ καὶ Na_2SO_4 εἰς κυμαινομένην ἀναλογίαν, τὸ ὁποῖον λαμβάνεται ὡς ὑπόλειμμα κατὰ τὴν βιομηχανίαν τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος. Χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν βιομηχανίαν τοῦ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος, τοῦ θειικοῦ νατρίου, τοῦ θειικοῦ ἀμμωνιονατρίου, τοῦ θειικοῦ καλίου καὶ στυπτηρίας κλπ.

23) *Θειοαντιμονικὸν νάτριον* ἢ *ἅλας τοῦ* Schlippe (βλ. *ἀντιμονίου* ἑνώσεις).

24) *Θειοθειικὸν νάτριον* (κοινῶς, ἀλλὰ κακῶς, καὶ *ὑποθειῶδες νάτριον*, hyposulfite de soude, καλούμενον) ($Na_2S_2O_3$). Προκύπτει διὰ διοχετεύσεως θειώδους ὀξέος εἰς μεῖγμα διαλύσεως σόδας καὶ ἀνθέων θείου ἢ εἰς βράζον διάλυμα θείου ἐν νατρορρύμματι. Ἡ βιομηχανική του παρασκευὴ βασίζεται εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ὑπολειμμάτων τῆς βιομηχανίας τῆς σόδας. Τὰ ὑπολείμματα ταῦτα μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῆς σόδας ἐκτίθενται ἐπί τινας ἡμέρας εἰς τὸν ἀέρα, ὁπότε τὸ εἰς αὐτὰ περιεχόμενον ἧπαρ θείου καὶ ἀσβέστου μετατρέπεται εἰς ὑποθειῶδες ἀσβέστιον, τὸ ὁποῖον παραλαμβάνεται δι' ὕδατος καὶ ἀναμιγνύεται μετὰ συμπυκνωθέντος διαλύματος θειικοῦ νατρίου. Τὸ ἀποχωριζόμενον θειοθειικὸν νάτριον $Na_2S_2O_3$ ἀποτελεῖ διαφανεῖς κρυστάλλους ὄψεως καὶ γεύσεως ἀνάλογου πρὸς τὸ ἅλας τοῦ Glauber καὶ περιέχει 5 μόρια κρυσταλλικοῦ ὕδατος, εἶναι δὲ εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ. Τὸ καθαρὸν ἅλας διατηρεῖται εἰς τὸν ἀέρα ξηρόν, ἐνῷ τὸ ἀκάθαρτον διυγραίνεται. Διὰ προσθήκης ἰσχυροτέρων ὀξέων ἐκλύεται θειῶδες ὀξὺ καὶ σχηματίζεται γαλακτώδης θόλωσις ἐκ τοῦ ἀποχωριζομένου θείου. Τὸ θειοθειικὸν νάτριον χρησιμοποιεῖται ὡς *ἀντιχλώριον*, περαιτέρω πρὸς παρασκευὴν προστυμμάτων δι' ἀργίλλου διὰ τὴν τυποβαφικήν, πρὸς ἐκχύλισιν τοῦ ἀργύρου ἐκ τῶν μετὰ μαγειρικοῦ ἅλατος φρυχθέντων μεταλλευμάτων, πρὸς διάλυσιν τοῦ κυανιούχου χρυσοῦ καὶ ἀργύρου εἰς τὴν γαλβανικὴν ἐπιχρύσωσιν καὶ ἐπαργύρωσιν, εἰς τὴν φωτογραφικὴν ὡς μέσον φιξαρίσματος, εἰς τὴν βιομηχανίαν κινναβάρεως τοῦ ἀντιμονίου, τοῦ πρασίνου τῆς ἀλδεΰδης καὶ ὡς λευκαντικὸν μέσον.

25) *Θειοῦχον νάτριον* (Na_2S). Κρυσταλλοῦται ἐξ ὑδατικοῦ διαλύματος μετὰ 9 μορίων ὕδατος εἰς ἀχρόους κρυστάλλους, εὐδιαλύτους εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὴν ἀλκοόλην. Τὸ βιομηχανικὸν προϊὸν εἶναι συνήθως κεχρωσμένον κίτρινον ἕως φαιόν. Τὸ ὑδατικὸν διάλυμα αὐτοῦ, λόγῳ ὑδρολυτικῆς διασπάσεως, ἀντιδρᾷ ἀλκαλικῶς. Ἐν διαλύματι ὀξειδοῦται ὑπὸ τοῦ ἀέρος πρὸς θειοθειικὸν νάτριον. Πρὸς παρασκευὴν αὐτοῦ ἄλλοτε ἐχρησιμοποιοῦντο τὰ ὑπολείμματα τῆς παρασκευῆς τῆς σόδας κατὰ Leblanc, σήμερον ὅμως παράγεται ἀποκλειστικῶς δι' ἀναγωγῆς τοῦ θειικοῦ νατρίου διὰ συντήξεως μετ' ἄνθρακος. Τὸ θειοῦχον νάτριον χρησιμοποιεῖται εἰς μεγάλα ποσὰ πρὸς παρασκευὴν τῶν θειοχρωμάτων, ὡς ἀναγωγικὸν μέσον διὰ τὰς νιτροενώσεις, εἰς τὴν βυρσοδεψίαν πρὸς ἀπομάκρυνσιν τῶν τριχῶν ἐκ τῶν δορῶν, πρὸς πλύσιν τῶν προβάτων εἰδικῶς εἰς τὴν Ἀργεντινὴν κ.λ.π. Διὰ κατεργασίας τοῦ θειούχου νατρίου μετὰ θείου προκύπτουν διάφορα πολυθειοῦχα παράγωγα, ἐξ ὧν ἀπεμονώθησαν τὸ *διθειοῦχον*, τὸ *τριθειοῦχον*, τὸ *τετραθειοῦχον* καὶ τὸ *πενταθειοῦχον*. Αἱ πολυθειοῦχοι αὗται ἑνώσεις χρησιμοποιοῦνται πρὸς παρασκευὴν τῶν θειοχρωμάτων, ὡς ἀναγωγικὸν μέσον τῶν πολυνιτροενώσεων, ὡς καὶ εἰς τὴν θεραπευτικήν. Διὰ κορεσμοῦ δι' ὑδροθείου τοῦ νατρορρύμματος ἢ διαλύματος θειούχου νατρίου προκύπτει τὸ ὑδροθειοῦχον νάτριον, NaSH, τὸ ὁποῖον εἶναι εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ καὶ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν βιομηχανίαν τῆς τεχνητῆς μετάξης πρὸς ἀπονίτρωσιν τῆς νιτροκυτταρίνης.

26) *Θειῶδες νάτριον, διθειῶδες* ἢ *ὄξινον θειῶδες νάτριον* καὶ *μεταδιθειῶδες νάτριον* (βλ. *θειῶδες ὀξύ*).

27) *Θεοβρωμινογαλακτικὸν νάτριον* (βλ. *θεολακτίνη*).

28) *Θεοβρωμινοκιτρικὸν νάτριον* (βλ. λ.).

29) *Ἰωδιοῦχον καὶ ἰωδικὸν νάτριον* (βλ. *ἰωδίου* ἑνώσεις).

30) *Κακοδυλικὸν νάτριον* (βλ. λ.).

31) *Κιτρικὸν νάτριον* ($Na_3C_6H_5O_7$). Κρυσταλλοῦται μετὰ 5 ½ μορίων ὕδατος καὶ ἄνω τῶν 60° τὰ 2 μόνον μορίων. Εἶναι εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ καὶ δυσδιάλυτον εἰς τὴν ἀλκοόλην. Χρησιμοποιεῖται ὀλίγον εἰς τὴν θεραπευτικὴν ἐπὶ ἀρθριτικῶν παθήσεων, ἀποθέσεων οὐρικοῦ ὀξέος, διαβήτου κ. λ. π.

32) *Κυαναμίδιον νατρίου* ἢ *νατριοκυαναμίδιον* (βλ. *κυαναμίδιον*).

33) *Κυανιοῦχον νάτριον* ἢ *νατριοκυανίδιον* (NaCN). Τήκεται εἰς 562° καὶ χρησιμοποιεῖται πρὸς παραλαβὴν τοῦ χρυσοῦ ἐκ πτωχῶν εἰς χρυσὸν μεταλλευμάτων ἢ ἐκ κατεργασθέντος μεταλλεύματος χρυσοῦ, διότι σχηματίζει εὐκόλως εὐδιάλυτα σύμπλοκα ἅλατα, ἐκ τῶν διαλυμάτων δ' αὐτῶν ἀποχωρίζεται ὁ χρυσὸς ἠλεκτρολυτικῶς ἢ διὰ ψευδαργύρου. Διὰ τὴν ἰδίαν χρῆσιν χρησιμοποιεῖται καὶ τὸ κυανιοῦχον κάλιον.

34) *Μυρμητικὸν νάτριον* (βλ. *μυρμηκικὸν ὀξύ*).

35) *Νιτρικὸν νάτριον* ἢ *νίτρον τῆς Χιλῆς* ἢ *νίτρον διὰ νατρίου* ἢ *νιτρικὴ σόδα* ($NaNO_3$). Κρυσταλλοῦται εἰς μεγάλους ἀχρόους διαφανεῖς κρυστάλλους. Ἔχει εἰδικὸν βάρος 2,26 καὶ τήκεται εἰς 316—319°. Ἔχει δροσιστικὴν ὑπόπικρον γεῦσιν καὶ διαλύεται εἰς τὸ ὕδωρ ὑπὸ ἰσχυρὰν ἐλάττωσιν τῆς θερμοκρασίας. Εἰς τὴν φύσιν ἀπαντᾷ σπανιώτατα καθαρόν, κατὰ τὸ πλεῖστον δὲ προσμεμειγμένον μετ' ἄλλων ἁλάτων καὶ ἀδιαλύτων ὑλῶν εἰς ξηρὰς περιοχὰς καὶ εἰς μικρὸν βάθος ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν. Ἡ σημαντικωτέρα καὶ ἀρχαιότερον γνωστὴ ἐμφάνισις εἶναι ἡ τῆς βορείου Χιλῆς, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα. Μικρότερα κοιτάσματα ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Αἴγυπτον, παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν καὶ τὴν Κολομβίαν. Ἐπίσης ἀπαντᾷ ἐκτεταμένον, ἀλλὰ πτωχὸν κοίτασμα καὶ εἰς τὴν Καλιφορνίαν. Πρὸς τὸ παρὸν ἡ Χιλὴ καλύπτει τὰς παγκοσμίους ἀνάγκας. Διαρκοῦντος τοῦ Πανευρωπαϊκοῦ πολέμου παρεσκευάζετο ἐν Γερμανίᾳ νιτρικὸν νάτριον δι' απορροφήσεως νιτρωδῶν ἀερίων εἰς διάλυμα σόδας. Ἡ παραλαβὴ τοῦ νιτρικοῦ νατρίου ἐκ τῆς σχετικῆς πρώτης ὕλης γίνεται δι' ἐκχυλίσεως δι' ὕδατος καὶ ἐπανειλημμένης ἀνακρυσταλλώσεως τοῦ ψυχθέντος διαλύματος.

Πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου τὰ 80 % περίπου τοῦ νίτρου τῆς Χιλῆς ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ λίπασμα, τὸ δὲ ὑπόλοιπον κυρίως διὰ τὴν βιομηχανίαν τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος, τοῦ θειικοῦ ὀξέος, τοῦ νιτρικοῦ καλίου καὶ τῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν. Πλὴν αὐτῶν χρησιμοποιεῖται ἀκόμη τὸ νιτρικὸν νάτριον πρὸς παρασκευὴν τοῦ νιτρώδους νατρίου, τοῦ μινίου, πρὸς ταρίχευσιν τοῦ κρέατος, εἰς τὴν ὑαλουργίαν, τὴν μεταλλουργίαν κτλ. (βλ. καὶ λ. *λίπασμα*).

36) *Νιτρῶδες νάτριον* ($NaNO_2$). Κρυσταλλοῦται εἰς ὑγροσκοπικὰ μακρὰ πρίσματα. Εἶναι εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τήκεται εἰς 213°. Τὸ ὑδατικὸν αὐτοῦ διάλυμα ἀντιδρᾷ ἔναντι μὲν ἡλιοτροπίου μόλις ἀλκαλικῶς, ἔναντι δὲ φαινολοφθαλεΐνης οὐδετέρως. Τὸ νιτρῶδες νάτριον δύναται νὰ παρασκευασθῇ δι' ἰσχυρᾶς θερμάνσεως τοῦ νιτρικοῦ νατρίου. Τὸ κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν λαμβανόμενον ἀκαθάριστον ἅλας περιέχει 50 % περίπου νιτρικοῦ νατρίου, ἐξ οὗ δύναται νὰ ἀποχωρισθῇ διὰ κρυσταλλώσεως δι' ὕδατος. Πρὸς ἐπίτευξιν πλήρους διασπάσεως τοῦ νιτρικοῦ νατρίου προστίθεται εἰς τὸ τῆγμα μόλυβδος $NaNO_3 + Pb = NaNO_2 + PbO$. Ἐπίσης δύναται νὰ παρασκευασθῇ καὶ κατὰ διαφόρους ἄλλους τρόπους, ὡς λ. χ. διὰ διοχετεύσεως τῶν προϊόντων τῆς καύσεως τοῦ ἀζώτου διὰ τοῦ βολταϊκοῦ τόξου ἐντὸς διαλύματος ἀλκαλίων. Τὸ νιτρῶδες νάτριον χρησιμοποιεῖται κυρίως εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν χρωμάτων τῆς ἀνιλίνης πρὸς διαζώτωσιν πρωτοταγῶν βάσεων, πρὸς παρασκευὴν νιτρωδοενώσεων καὶ πρὸς διαζώτωσιν ὡρισμένων χρωμάτων ἐπὶ τῶν ἰνῶν. Ἐπίσης ὑπεδείχθη καὶ ὡς μέσον λευκαντικὸν τοῦ λίνου, τῆς μετάξης κλπ.

37) *Ὀξαλικὸν νάτριον* (βλ. *ὀξαλικὸν ὀξύ*).

38) *Ὀξείδιον τοῦ νατρίου* (Na_2O). Λευκὴ ὑγροσκοπικὴ μᾶζα τηκομένη δι' ἰσχυρᾶς ἐρυθροπυρώσεως. Μὲ τὸ ὕδωρ ἑνοῦται ὑπὸ ἰσχυρὰν ἔκλυσιν θερμότητος πρὸς ὑδροξείδιον τοῦ νατρίου, μετὰ διοξειδίου δὲ τοῦ ἄνθρακος πρὸς ἀνθρακικὸν νάτριον. Παρασκευάζεται σήμερον δι' ἐπιδράσεως νατρίου ἐπὶ ὑπεροξειδίου τοῦ νατρίου

$$Na_2O_2 + 2\,Na = 2\,Na_2O$$

ὡς καὶ κατὰ διαφόρους ἄλλους τρόπους.

Χρησιμοποιεῖται ὡς μέσον συμπυκνώσεως, ὡς π. χ. εἰς τὴν βιομηχανίαν τοῦ τεχνητοῦ ἰνδικοῦ κλπ.

39) *Ὀξικὸν νάτριον* (βλ *ὀξικὸν ὀξύ*).

40) *Πυριτικὸν νάτριον* (βλ. *ὑδροῦαλος* καὶ *πυριτίου* ἑνώσεις).

41) *Σαλικυλικὸν νάτριον* (βλ. *σαλικυλικὸν ὀξύ*).

42) *Τρυγικὸν νάτριον* (βλ. *τρυγικὸν ὀξύ*).

43) *Ὑδροαζωτικὸν νάτριον* βλ. *ἀζίδιον* νατρίου).

44) *Ὑδροθειῶδες νάτριον* ($Na_2S_2O_4$). Σταθερὸν ἐν ξηρᾷ καταστάσει, λευκόν, κρυσταλλικόν, εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ σῶμα, παρασκευαζόμενον δι' ἀναγωγῆς τοῦ ὀξίνου θειώδους νατρίου διὰ κόνεως ψευδαργύρου. Ἔχει πολλαπλῆν χρησιμοποίησιν εἰς τὴν βαφικὴν πρὸς ἀναγωγὴν τοῦ ἰνδικοῦ κ. λ. π.

45) *Ὑδροξείδιον τοῦ νατρίου* ἢ *καυστικὸν νάτρον* ἢ *καυστικὴ σόδα* ἢ καὶ ἁπλῶς *νάτριον* (NaOH). Ἔχει τὴν αὐτὴν ὄψιν καὶ χημικὴν συμπεριφορὰν πρὸς τὸ *ὑδροξείδιον τοῦ καλίου* (βλ. *καλίου* ἑνώσεις) καὶ

Digitized by Google

παρασκευάζεται κατὰ τὰς ἰδίας μὲ αὐτὸ μεθόδους, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἀναχωροῦμεν ἀντὶ ἐκ τῆς ποτάσης ἐκ τῆς σόδας καὶ ἄλλων ἀντιστοίχων ἑνώσεων τοῦ νατρίου. Εἰς καθαρωτάτην μορφὴν λαμβάνεται διὰ τῆς ἐπιδράσεως μεταλλικοῦ νατρίου ἐπὶ ὕδατος ἢ διὰ βρασμοῦ διαλύματος σόδας μετὰ καυστικῆς ἀσβέστου. Ἐν τῇ μεγάλῃ βιομηχανίᾳ χρησιμοποιεῖται ἡ μέθοδος παρασκευῆς σόδας κατὰ Leblanc, καθ' ἣν θειικὸν νάτριον καὶ ἀσβεστόλιθος πυροῦνται μετ' ἄνθρακος. Ἡ διαφορὰ δὲ ἀπὸ τὴν βιομηχανίαν τῆς σόδας ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι χρησιμοποιεῖται μεγαλυτέρα περίσσεια εἰς ἄνθρακα καὶ ἐκχυλίζεται μὲ περισσότερον καὶ θερμότερον ὕδωρ 50°. Τὸ προκύπτον ὑδροξείδιον νατρίου ἀπελευθεροῦται τῆς σόδας καὶ τῶν ἄλλων προσμίξεων διὰ κλασματικῆς συμπυκνώσεως καὶ ἀποχρωματίζεται διὰ πυρώσεως μετ' ὀλίγου νίτρου. Ἢ ἀφίνεται νὰ ἐπιδράσῃ ὀξείδιον σιδήρου εἰς ὑψηλὴν θερμοκρασίαν ἐπὶ σόδας, ὁπότε ἐκλύεται τὸ διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος. Ἐκ τῶν νεωτέρων μεθόδων τὴν μεγαλυτέραν σημασίαν ἔχει ἡ ἠλεκτρόλυσις τοῦ χλωριούχου νατρίου (μαγειρικοῦ ἅλατος).

Τὸ ὑδροξείδιον τοῦ νατρίου εἶναι λευκή, διὰ θερμάνσεως τηκομένη μᾶζα, ἥτις ἀπορροφεῖ εὐκολώτατα ἐκ τοῦ ἀέρος ὕδωρ καὶ διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος καὶ διαλύεται εὐκόλως εἰς τὸ ὕδωρ ἐκλυομένης θερμότητος. Εἶναι ἐπίσης διαλυτὸν εἰς τὴν ἀλκοόλην. Εἰς τὸ ἐμπόριον ἔρχεται εἰς σκληρὰ τεμάχια ἢ ραβδία ἢ κόνιν καὶ πρέπει νὰ φυλάσσεται εἰς καλῶς κλείοντα δοχεῖα. Τὸ ὑδατικὸν διάλυμα αὐτοῦ (*νατρόρρυμμα*) ἀποτελεῖ ἐπίσης εἶδος τοῦ ἐμπορίου, εἶναι δὲ ἄχρουν καυστικὸν ὑγρόν, ἰσχυρᾶς ἀλκαλικῆς ἀντιδράσεως, καὶ πωλεῖται ἀναλόγως τοῦ εἰδικοῦ βάρους αὐτοῦ (εἰς βαθμοὺς Baumé). Τὸ ὑδροξείδιον τοῦ νατρίου χρησιμοποιεῖται κυρίως εἰς τὴν σαπωνοποιΐαν, περαιτέρω δὲ εἰς τὴν παρασκευὴν χρωμάτων, σαλικυλικοῦ ὀξέος καὶ ἄλλων χημικῶν ἀντιδραστηρίων, πρὸς καθαρισμὸν (ραφινάρισμα) τοῦ πετρελαίου καὶ πρὸς παρασκευήν, ὑδρουάλου, γενικῶς δὲ καταναλίσκεται εἰς κολοσσιαίας ποσότητας. Ἔχει, ἐν σχέσει μὲ τὸ ὑδροξείδιον τοῦ καλίου, τὸ πλεονέκτημα τῆς χαμηλοτέρας τιμῆς, καίτοι εἴς τινας χρήσεις δὲν δύναται ἀπολύτως νὰ ἀναπληρώσῃ ἐκεῖνο.

46) *Ὑπερανθρακικὸν νάτριον* ($Na_2 CO_4$). Λαμβάνεται διὰ κατεργασίας σόδας μεθ' ὑπεροξειδίου τοῦ ὑδρογόνου ἢ ὑπεροξειδίου τοῦ νατρίου μετ' ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Λόγῳ τῆς μεγάλης αὐτοῦ περιεκτικότητος εἰς ὀξυγόνον δρᾷ λευκαντικῶς.

47) *Ὑπερθειικὸν νάτριον* ($Na_2 S_2 O_8$). Λαμβάνεται δι' ἠλεκτρολύσεως θειικοῦ νατρίου καὶ θειικοῦ ὀξέος ὡς λευκὴ ἐν ὕδατι διαλυτὴ κρυσταλλικὴ κόνις, ἥτις ἐν ὀξίνῳ διαλύματι ἐκλύει ἐλεύθερον ὀξυγόνον καὶ ἑπομένως χρησιμοποιεῖται ὡς μέσον ἀπολυμαντικὸν καὶ λευκαντικόν.

48) *Ὑπεροξείδιον νατρίου* ($Na_2 O_2$). Παρασκευάζεται διὰ πυρώσεως μεταλλικοῦ νατρίου εἰς ρεῦμα ξηροῦ ἀέρος ἢ διὰ πυρώσεως ὀξειδίου τοῦ μαγνησίου μετὰ νιτρικοῦ νατρίου. Ἀποτελεῖ λεπτὴν ἀνοικτοκιτρίνην κόνιν καὶ παρέχει μεθ' ὕδατος ἀλκαλικῶς ἀντιδρῶν διάλυμα, τὸ ὁποῖον συμπεριφέρεται ὡς ἐλεύθερον ὑπεροξείδιον τοῦ ὑδρογόνου καὶ ἐνεργεῖ ἰσχυρῶς λευκαντικῶς. Εἶναι ἐκτάκτως δραστικῶς ἐνεργοῦν μέσον διαλυτοποιήσεως δι' ὀργανικὰ καὶ ἀνόργανα σώματα καὶ ἔχει εὐρεῖαν ἐφαρμογὴν εἰς τὴν χημικὴν ἀνάλυσιν, πρέπει ὅμως, λόγῳ τῶν ἐνίοτε ἐπερχομένων ἐκρήξεων, νὰ χρησιμοποιῆται μετὰ προσοχῆς. Ἀπορροφεῖ ζωηρῶς ὕδωρ καὶ διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος ἐκ τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ ἐκλύει συγχρόνως ὀξυγόνον, δι' ὃ καὶ χρησιμοποιεῖται πρὸς καθαρισμὸν τοῦ ἀέρος τῶν ὑποβρυχίων καὶ διὰ τὰ ἀπομονωτικὰ ἀναπνευστικὰ μηχανήματα τῶν ἀνθρακωρύχων, πυροσβεστῶν κλπ.

49) *Ὑποθειῶδες νάτριον* (βλ. *θειοθειικὸν νάτριον*).

50) *Ὑποχλωριῶδες νάτριον* (Na OCl). Διάλυμα τούτου λαμβάνεται διὰ διοχετεύσεως χλωρίου ὑπὸ ψῦξιν εἰς διάλυμα ὑδροξειδίου τοῦ νατρίου καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς ὀξειδωτικόν, ἀπολυμαντικὸν καὶ λευκαντικὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα ὕδωρ τοῦ *Λαμπαρρὰκ* (βλ. λ.).

51) *Φθοριοῦχον νάτριον* (βλ. *φθορίου* ἑνώσεις).

52) *Φωσφορικὸν νάτριον* (βλ. *φωσφόρου* ἑνώσεις).

53) *Φωσφορῶδες νάτριον* (βλ. *φωσφόρου* ἑνώσεις).

54) *Χλωρικὸν νάτριον* ($Na Cl O_3$). Λαμβάνεται διὰ κατεργασίας χλωρικοῦ καλίου μετ' ὀξίνου τρυγικοῦ νατρίου ἢ νεωστὶ δι' ἠλεκτρολυτικῆς ὁδοῦ. Ἔχει ἰδιότητας καὶ χρησιμοποίησιν τελείως ἀναλόγους πρὸς τὸ *χλωρικὸν κάλιον*.

55) *Χλωριοῦχον νάτριον* (Na Cl). Τὸ χημικῶς καθαρὸν μαγειρικὸν ἅλας. Κρυσταλλοῦται εἰς κύβους (πλείονα βλ. εἰς λ. *ἅλας*).

56) *Χρωμικὸν νάτριον* (βλ. *χρωμίου* ἑνώσεις). Σ. Γ.

νατριονιτροπρωσσίδιον (τὸ) *[Χημ.]*. Χημικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $Na_2 [Fe Cy_6 (NO)] + 2 H_2O$. Κρυσταλλοῦται εἰς ρουβινέρυθρα πρίσματα καὶ εἶναι χαρακτηριστικὸν ἀντιδραστήριον διὰ τὰ θειοῦχα ἀλκάλια, διότι παρέχει μετ' αὐτῶν ζωηρὰν ἰώδη χροιὰν ταχέως ἐξαφανιζομένην. Καλεῖται ἐπίσης καὶ *νιτροπρωσσικὸν νάτριον*. Σ. Γ.

νατριοτριφαινυλομεθύλιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $(C_6H_5)_3CNa$, λαμβανομένη δι' ἑνώσεως νατρίου μετὰ τριφαινυλομεθυλίου. Ἔχει χρῶμα ἐρυθρόν. Σ. Γ.

νατριοῦχος (ὁ, ἡ),—*ον* (τό)· ὁ περιέχων νάτριον.

— **νατριοῦχον** ***ὀρθόκλαστον*** (Natronorthoklas). Ὀρυκτόν, καλούμενον καὶ *κρυπτοπερθίτης* (βλ. λ.).

— **νατριοῦχος** ***ἄστριος*** (Natronfeldspat) *[Ὀρυκτ.]*. Ὀρυκτὸν πολυπυριτικὸν ἅλας τῆς ὁμάδος τῶν ἀστρίων. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $NaAlSi_3O_8$. Εἰς τὸ μονοκλινὲς σύστημα, εἰς τὸ ὁποῖον κρυσταλλοῦνται μέλη τινὰ τῆς ὁμάδος τῶν ἀστρίων, ὁ νατριοῦχος ἄστριος δὲν εἶναι γνωστός. Ἀντ' αὐτοῦ ὡς νατριοῦχον ὀρθόκλαστον φέρεται ὁ κρυπτοπερθίτης $(NaK)AlSi_3O_8$, ὁ ὁποῖος ὅμως θεωρεῖται ὡς ἰσόμορφος παράμιξις τοῦ καλιούχου μονοκλινοῦς ἀστρίου $KAlSi_3O_8$, ἤτοι τοῦ ὀρθοκλάστου, καὶ τοῦ ὡς ἄνω ἀγνώστου μονοκλινοῦς νατριούχου ἀστρίου. Τοὐναντίον, εἰς τὸ τρικλινὲς σύστημα ὁ νατριοῦχος ἄστριος εἶναι γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἀλβίτης*. Οὗτος εἰς ἰσόμορφον παράμιξιν μετὰ τοῦ μικροκλινοῦς, ἤτοι τοῦ τρικλινοῦς καλιούχου ἀστρίου, ἀποτελεῖ τὸ *ἀνορθόκλαστον*, μετὰ τοῦ ἀνορθίτου δὲ $CaAl_2Si_2O_8$, ἤτοι τοῦ ἀσβεστούχου, τρικλινοῦς ἀστρίου, σχηματίζει τὰ ἐνδιάμεσα μέλη τῆς σειρᾶς τῶν πλαγιοκλάστων. Περὶ τῆς κρυσταλλογραφικῆς ἀναπτύξεως καὶ τῶν ἄλλων φυσικῶν καὶ ὀρυκτολογικῶν γνωρισμάτων τοῦ τρικλινοῦς νατριούχου ἀστρίου βλ. λ. *ἀλβίτης*. Γ. Β.

—**νατριοῦχος** ***μαρμαρυγίας*** (Natronglimmer) *[Ὀρυκτολ.]*· βλ. λ. *παραγονίτης*.

—**νατριοῦχος** ***μικροκλινής*** (Natronmikroklin) *[Ὀρυκτολ.]*· βλ. λ. *ἀνορθόκλαστον*.

νατριοφορμαμίδιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $Na.CH_2ON$. Λευκὴ διαρρέουσα κόνις, ἀδιάλυτος ἐν βενζολίῳ καὶ ὀλίγον διαλυτὴ ἐν ἀλκοόλῃ. Σ. Γ.

νατριοφορμυλοξικὸς ***ἐστὴρ*** *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου:

$$CH (ONa) : CH. CO. OC_2H_5$$

λαμβανομένη δι' ἐπιδράσεως νατρίου ἐπὶ μίγματος μυρμηκικοῦ καὶ ὀξικοῦ ἐστέρος. Σ. Γ.

νατρίτης (ὁ) (Natrit), καὶ ***νάτρον***, ἢ ***σόδα*** (Natron, Soda) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν ἀνθρακικὸν νάτριον ἔνυδρον. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι: $Na_2 CO_3 . 10 H_2O$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ μονοκλινὲς σύστημα, ἀπαντᾷ δὲ εἰς κοκκώδη ἕως ραβδοπαγῆ ἐπικαλύμματα, ἢ ὡς ἐπάνθημα τοῦ ἐδάφους. Παρουσιάζει θραυσμὸν κογχώδη, σκληρότητα 1—$1^1/_2$, εἰδικὸν βάρος 1,4—1,47, λάμψιν ὑαλώδη καὶ εἶναι ἄχρους ἢ ἔχει χρῶμα ὑπότεφρον ἢ κιτρινόλευκον. Διαλύεται εὐκόλως εἰς τὸ ὕδωρ καὶ ἐκτιθέμενος εἰς τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα ἀποσαθροῦται εἰς θερμονατρίτην. Ὁ νατρίτης σχηματίζεται εἰς τὰς νατριούχους λίμνας τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς, ἐμφανίζεται πολλάκις ὡς ἐπάνθημα τοῦ ἐδάφους εἴς τινας περιοχὰς τῆς Ἀρμενίας, εὑρίσκεται δὲ πρὸς τούτοις ἐπίσης ὡς ἐπάνθημα καὶ ἐπὶ συγχρόνων λαβῶν εἰς τὸν Βεζούβιον καὶ τὴν Αἴτναν, σπανίως δὲ καὶ ἐπὶ παλαιοτέρων πετρωμάτων, ὡς τοῦ γνευσίου παρὰ τὸ Bilin. Γ. Β.

νατροασβεστίτης (ὁ) (Natrocalcit), ἢ ***νατρασβεστίτης***· βλ. λ. *γεϋλουσσίτης*.

νατροϊαροσίτης (ὁ) (Natrojarosit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, ὅπερ ἀποτελεῖ διπλοῦν ἅλας ἐκ θειικοῦ νατρίου καὶ θειικοῦ σιδήρου ἔνυδρον, τοῦ ὁποίου ὁ χημικὸς τύπος εἶναι $Na_2 So_4 . 3 Fe_2 So_6 . 6H_2O$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ τριγωνικὸν σύστημα εἰς ἰσόμορφον πρὸς τὸν ἰαροσίτην, ἔχει χρῶμα κιτρινόφαιον, ἀπαντᾷ δὲ ὑπὸ μορφὴν σπινθηροβολούσης κόνεως εἰς τὰ ὀρυχεῖα σόδας ἐν Nevada. Γ. Β.

νατρόλιθος (ὁ) (Natrolith) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν τῆς ὁμάδος τῶν ζεολίθων. Καλεῖται καὶ *μεσότυπον* (Mesotyp), ἢ *βελονοειδὴς καὶ ἰνώδης ζεόλιθος*. Ἀποτελεῖ ἰσόμορφον παράμιξιν τοῦ κυρίως νατρολίθου ἢ νατριούχου μεσοτύπου:

$Na_2 Al_2 Si_3 O_{10} . 2H_2O$ καὶ τοῦ σκολεζίτου ἢ ἀσβεστιούχου μεσοτύπου $Ca Al_2 Si_3 O_{10} 3H_2O$. εἶναι δὲ σῶμα δίμορφον, κρυσταλλούμενον εἰς τὸ ρομβικὸν καὶ τὸ μονοκλινὲς σύστημα ὑπὸ μορφὴν πρισματικὴν καὶ συνήθως βελονοειδῆ ἢ τριχοειδῆ. Ἀπαντᾷ καὶ εἰς λεπτοϊνώδη συσσωματώματα. Παρουσιάζει θραυσμὸν κογχώδη, σκληρότητα 5—5 $^1/_2$, εἰδικὸν βάρος 2,2—2,4, λάμψιν ὑαλώδη καὶ εἰς τὰ ἰνώδη συσσωματώματα αὐτοῦ μεταξώδη, καὶ χρῶμα συνήθως λευκὸν προσέτι δὲ καὶ τεφρόλευκον, κιτρινόλευκον, ἐρυθρόλευκον καὶ φαιοκίτρινον. Ἀπαντᾷ ἐπὶ ρωγμῶν ἐντὸς φωνολίθων, βασαλτῶν, καθὼς καὶ συηνιτῶν καὶ γρανιτῶν.

Ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν *νατρόλιθος* διακρίνονται γενικῶς τρεῖς τύποι ὀρυκτῶν: ὁ κυρίως *νατρόλιθος*, ὁ *μεσόλιθος* (βλ. λ.) καὶ ὁ *σκολεζίτης* (βλ. λ.). Ὁ πρῶτος καὶ ὁ τρίτος ἀποτελοῦν τὰ ἄκρα μέλη, ὁ δὲ δεύτερος τὴν ἰσόμορφον παράμιξιν αὐτῶν· ὁ κυρίως νατρόλιθος ἢ νατριοῦχον μεσότυπον (Natrolith, Natronmesotyp) εἶναι καθαρὸν νατριοῦχον πυριτικὸν ἅλας $Na_2 Al_2 Si_3 O_{10} . 2H_2O$ καὶ κρυσταλλοῦται συνήθως εἰς τὸ ρομβικὸν σύστημα. Ἐνίοτε περιέχει καὶ ὀλίγον ἀσβέστιον καὶ τότε κρυσταλλοῦται εἰς τὸ μονοκλινές. Γ. Β.

νατρομινέττης (ὁ) (Natrominette) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα πυριγενές. Εἶναι στυφρὸν ἕως κοκκώδες, ἔχει χρῶμα μαῦρον, συνίσταται δὲ κυρίως ἀπὸ ἀνορθόκλαστον καὶ λεπιδομέλανα μὲ αὐγιρινικὸν αὐγίτην καὶ αἰγιρίνην. Ὁ λεπιδομέλας παρουσιάζεται ἀλλοτριόμορφος, οἱ δὲ πυρόξενοι λείπουν ἐνίοτε, ἐκτὸς ὅμως τῶν ἀνωτέρω ὀρυκτολογικῶν συστατικῶν τὸ πέτρωμα τοῦτο περιέχει καὶ νεφελίνην καὶ σοδάλιθον εἰς μικρὰν ἀναλογίαν. Ἀπαντᾷ ὑπὸ μορφὴν φλεβῶν ἐπικαθημένων εἰς ἐλαιολιθικὸν συηνίτην. Γ. Β.

νάτρον (Natron) *[Ὀρυκτολ.]*· βλ. λ. *νατρίτης*. —*[Χημ.]* Βλ. *νατρίου* ἑνώσεις (ὑδροξείδιον νατρίου).

νατρόρρυμμα (τὸ) *[Χημ.]*· βλ. ***νατρίου*** ἑνώσεις (ὑδροξείδιον νατρίου).

νατροφυλίτης (ὁ) (Natrophilit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν φωσφορικὸν ἅλας τοῦ νατρίου καὶ μαγγανίου. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $Mn Na PO_4$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ρομβικὸν σύστημα ὑπὸ μορφὴν πυραμιδικήν, ἔχει χρῶμα ἠλεκτρόχρουν καὶ ἀπαντᾷ εἰς Branchville κ. ἀ. Γ. Β.

νατροχαβασίτης (ὁ) (Natrochabasit), ἢ ***νατριοῦχος χαβασίτης*** *[Ὀρυκτολ.]*· βλ. λ. *γμελινίτης*.

Νατσὲζ (Natchez) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς πολιτείας Μισσισσιπῆ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐπὶ τοῦ Μισσουρί. Κάτ. 16.000. Εἶναι κέντρον ἐμπορίου βάμβακος καὶ γεωργικῶν προϊόντων καὶ ἔχει διυλιστήρια βαμβακελαίου καὶ ὑφαντουργεῖα. Π. Γ. Λ.

Νατσὲζ (*Νατσαῖοι*). Φυλὴ ἐρυθροδέρμων τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἤδη ἐξηφανισμένη, ἥτις κατῴκει ἄλλοτε τὰς κοιλάδας τοῦ Κάτω Μισσισσιπῆ, ἐγγὺς τῆς σημερινῆς πόλεως Νατσὲζ. Ἐκ τῶν σφοδρῶν ἀγώνων, τοὺς ὁποίους οὗτοι διεξήγαγον ἐναντίον τῶν ἐγκατασταθέντων εἰς τὴν χώραν των Γάλλων, ἐνεπνεύσθη ὁ Σατωβριάνδος τὸ γνωστὸν ὁμώνυμον ἔπος του. —Ω.

Νατσὶ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἄλλοτε ἑλληνικόν, παρὰ τὴν λίμνην Ἀπολλωνίαν (Ἀμπολιὸν γκιὸλ) καὶ δυτικῶς τῆς Προύσης. Οἱ Ἕλληνες κάτοικοι αὐτοῦ μετηνάστευσαν εἰς Ἑλλάδα τῷ 1923. Κ. ΛΣ

Νάτσωφ, *Νικόλα*. Σύγχρονος Βούλγαρος συγγραφεύς. Ἔγραψε πολλὰ διηγήματα, ταξιδιωτικὰς ἐντυπώσεις, μελέτας ἐπὶ τῆς δημώδους βουλγαρικῆς ποιήσεως καὶ ἄλλας φιλολογικὰς καὶ ἱστορικάς. Τ. Β.

Νάττερ (Natter), ***Ἰωάννης-Λαυρέντιος***. Γερμανὸς χαράκτης (1705—1763). Διήγαγε τὸ πλεῖστον τοῦ βίου του ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἀπέθανεν ἐν Πετρουπόλει. Διέπρεψεν ὡς λιθογλύφος καὶ ἐπὶ πλέον ἐδημοσίευσε: «Πραγματεία περὶ τῆς ἀρχαίας λιθογλυφικῆς μεθόδου ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν νεωτέραν» (1754), «Κατάλογος τῶν ἀναγλύφων καὶ κοιλαναγλύφων λίθων τοῦ κόμιτος Bessborough» (1761). Ι. Μ. Π.

Ναττιὲ (Nattier), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής***. Γάλλος ζωγράφος, υἱὸς τοῦ Μάρκου Ναττιὲ πατρός. Ἐγεννήθη ἐν Παρισίοις τῷ 1684. Τῷ 1712 ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ζωγραφικῆς, τῷ δὲ 1726 ἀναμειχθεὶς εἰς σκανδαλώδη ὑπόθεσιν ἠθῶν καὶ καθειρχθεὶς ἐν Βαστίλλῃ ηὐτοκτόνησεν, ἀποκόψας τὸν λαιμόν του. Ἐσχεδίασε πολλοὺς πίνακας τοῦ Ρούμπενς ἀποκειμένους ἐν τῇ πινακοθήκῃ τοῦ Λουξεμβούργου καὶ ἐξετέλεσε πρωτοτύπους συνθέσεις ἐπὶ ἱστορικῶν θεμάτων. Ἡ τέχνη του διακρίνεται διὰ τὴν εὐσυνείδητον ἐξεργασίαν τῶν λεπτομερειῶν, ἀλλ' εἶναι ψυχρὰ καὶ ἐπιφανειακή. Ι. Μ. Π.

—**Ναττιὲ** (Nattier) ***Ἰωάννης-Μᾶρκος***. Γάλλος ζωγράφος, υἱὸς τοῦ *Μάρκου Ναττιέ*, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις (1685—1766). Ἐγένετο μέλος τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῆς ζωγραφικῆς τῷ 1718, ἀπέκτησε δὲ κατὰ τὴν ἐποχήν του μεγίστην φήμην ὡς προσωπογράφος. Κληθεὶς εἰς Ὀλλανδίαν ὑπὸ τοῦ τσάρου Πέτρου τοῦ Μεγάλου κατὰ τὴν ἐκεῖσε διαμονὴν τούτου, ἐξεπόνησε τὰς προσωπογραφίας τούτου καὶ τῶν ἐπιφανεστέρων μεγιστάνων τῆς ἀκολουθίας του, ἔτι δὲ πίνακα εἰκονίζοντα τὴν περιλάλητον μάχην τῆς Πουλτάβας. Ὅτε ὅμως βραδύτερον ὁ τσάρος ἠθέλησε νὰ τὸν ἐγκαταστήσῃ πλησίον του ἐν Ρωσίᾳ, ὁ Ναττιὲ ἠρνήθη. Ἐπιστρέψας εἰς Παρισίους ἐπληρώθη τιμητικῶν διακρίσεων καὶ ἀφθόνου πλούτου. Συνειργάσθη μετὰ τοῦ δ ασήμου Βαττὼ καὶ διέμεινεν ἐπὶ πολὺ ἐν Temple ὡς εὐνοούμενος ζωγράφος τοῦ ἱππότου τῆς Ὀρλεάνης. Ὁ Ναττιὲ παρὰ τὰς προσωπογραφίας ἐξεπόνησε καὶ ἱκανοὺς πολεμικοὺς πίνακας, εἰς οὓς ἐπιτη-

Digitized by Google

δείως παρεισῆγε καὶ διαφόρους ἀλληγορίας, ἀλλ' οὗτοι ἐχάθησαν. Καὶ ἐκ τῶν προσωπογραφιῶν του δὲ πολλὰς γνωρίζομεν μόνον ἐκ χαλκογραφιῶν. Ὁ Ναττιὲ διέπρεψε κυρίως εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τῶν μεγάλων κυριῶν τῆς γαλλικῆς ἀριστοκρατίας, τῶν πριγκιπισσῶν, τῶν βασιλικῶν εὐνοουμένων, τὰς ὁποίας παρουσίασεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑπὸ μυθολογικὰς μορφὰς μὲ ἀρχαΐζούσας ἀμφιέσεις καὶ εἰς κλασσικὰς στάσεις. Ἐν τῷ συνόλῳ εἶναι καλλιτέχνης μονοτόνου καὶ ἀβαθοῦς ταλάντου. Ἐκ τῶν ἔργων του πρέπει ἰδίᾳ νὰ μνημονεύσωμεν τὴν ὀνομαστὴν προσωπογραφίαν τῆς Μαρίας Λεζίνσκα καὶ τὴν αὐτοπροσωπογραφίαν τοῦ καλλιτέχνου ἐν τῷ μέσῳ τῆς οἰκογενείας του.

Ι. Μ. Π.

— **Ναττιὲ** (Nattier), ***Μᾶρκος.*** Γάλλος ζωγράφος, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις (1642—1705). Φαίνεται ὅτι ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Κλαυδίῳ Λεφέβρ, διέπρεψε δὲ ὡς προσωπογράφος. Τῷ 1676 ἐγένετο μέλος τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῆς ζωγραφικῆς. Ἔργα του ἐλάχιστα διεσώθησαν.

Ι. Μ. Π.

ναυαγία (ἡ)· ἀρχ., ἡ συντριβὴ τῆς νεώς, καταστροφὴ πλοίου ἐν τῇ θαλάσσῃ, κοιν. *καραβοτσάκισμα*, ἄλλως *ναυάγιον* (βλ. λ.).

ναυαγιαιρεσία (ἡ). Ἡ ἐν περιπτώσει ναυαγίου ἐργασία τῆς διασώσεως ἀνθρώπων, πλοίου ἢ φορτίου. Τὰ τῆς ναυαγιαιρεσίας ρυθμίζονται παρ' ἡμῖν ὑπὸ τῶν ἄρθρων 448—450 τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου, ὑπὸ τοῦ νόμου ΤϞΒ' τοῦ 1856 περὶ ναυαγίων καὶ ναυαγιαιρεσιῶν, περιέχοντος ἀστυνομικῆς φύσεως διατάξεις, καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου ΓΩΠΣΤ' τοῦ 1911, τοῦ κυρώσαντος τὰς ὑπογραφείσας ἐν Βρυξέλλαις τῷ 1910 δύο διεθνεῖς συμβάσεις περὶ συγκρούσεως πλοίων καὶ περὶ ἐπιθαλασσίου ἀρωγῆς καὶ ναυαγιαιρεσίας. Τῆς ναυαγιαιρεσίας διακρίνεται ἡ ἐπιθαλάσσιος ἀρωγή, δηλαδὴ ἡ παρεχομένη εἰς πλοῖον κινδυνεῦον ἐν θαλάσσῃ. Διὰ νὰ ὑπάρξῃ ναυαγιαιρεσία, ἀπαιτεῖταί τι ἐπὶ πλέον τῆς ἐπιθαλασσίου ἀρωγῆς. Πρέπει δηλαδὴ τὸ πλοῖον νὰ εὑρίσκεται εἰς κατάστασιν τοιαύτην, ὥστε νὰ μὴ ὑπακούῃ πλέον εἰς τοὺς χειρισμοὺς τοῦ πληρώματος ἢ νὰ ἔχῃ ἐγκαταλειφθῆ ὑπ' αὐτοῦ. Ἡ διάκρισις αὕτη ἔχει σπουδαιοτάτην σημασίαν προκειμένου νὰ καθορισθῇ τὸ μέγεθος τῆς ἀποζημιώσεως, ἡ ὁποία εἰς μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν φέρει τὸ ὄνομα *ἀμοιβή*, ἐνῷ εἰς τὴν δευτέραν ὀνομάζεται *σῶστρα* καὶ εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα. Ἐλλείψει ἰδιαιτέρας συμφωνίας, ἡ ἀποζημίωσις κανονίζεται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου. Πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ μέτρου τῆς ἀμοιβῆς τὸ δικαστήριον λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὸν ἐπιδειχθέντα ζῆλον, τὸν καταναλωθέντα χρόνον, τὰς παρασχεθείσας ὑπηρεσίας, τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐργασθέντων προσώπων, τοὺς κινδύνους εἰς οὓς τὰ πρόσωπα ταῦτα ἢ τὰ πλοῖα αὐτῶν ἐξετέθησαν, τὸν ἀπειλήσαντα τὰ διασωθέντα πράγματα κίνδυνον καὶ τέλος τὴν καθαρὰν ἀξίαν αὐτῶν. Ἡ ἀμοιβὴ αὕτη δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὸ πέμπτον τῆς διασωθείσης καθαρᾶς ἀξίας, ἐνῷ προκειμένου περὶ σώστρων ὁ νόμος ὁρίζει ὅτι ταῦτα δύνανται νὰ φθάσουν μέχρι τοῦ τρίτου τῆς καθαρᾶς ἀξίας τῶν διασωθέντων πραγμάτων, ἐὰν δὲ ἡ ναυαγιαιρεσία ἐγένετο ὑπὸ περιστάσεις ἐκτάκτως ἐπικινδύνους, μέχρι τοῦ ἡμίσεος τῆς καθαρᾶς ἀξίας αὐτῶν. Πᾶσα σύμβασις περὶ τοῦ ποσοῦ τῆς παρασχεθησομένης ἀμοιβῆς τῶν σώστρων, γενομένη διαρκοῦντος τοῦ κινδύνου, δύναται κατ' αἴτησιν τοῦ ἑνὸς τῶν συμβαλλομένων νὰ ἀκυρωθῇ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, ἐὰν τοῦτο κρίνῃ ὅτι οἱ συμφωνηθέντες ὅροι εἶναι δυσαναλόγως ἐπαχθεῖς. Προκειμένου περὶ συμφωνίας διασώσεως ναυαγήσαντος πλοίου (Salvage agreement), συνήθης εἶναι ἡ ρήτρα no cure no pay. Ἡ σημασία τῆς ρήτρας ταύτης εἶναι ὅτι ὁ ἀναλαμβάνων τὴν ναυαγιαιρεσίαν ἐπιχειρεῖ ταύτην ἰδίοις κινδύνοις καὶ δαπάναις. Δικαιοῦται δηλαδὴ εἰς ἀποζημίωσιν μόνον ἐφόσον ἤθελεν ἐπιτύχει τὴν διάσωσιν. Ἡ ρήτρα αὕτη ἐφαρμόζεται κατὰ τὸ πλεῖστον, διότι ἔχει ἀναγνωρισθῆ ἀπὸ τὰ Λλόϋδς καὶ περιέχεται εἰς τὰ σχετικὰ ἐν χρήσει συμβόλαια ναυαγιαιρεσίας τύπου Λλόϋδς. Τὰ σῶστρα ὀφείλονται ἀπὸ τὸ διασωθὲν πλοῖον καὶ ἀπὸ πάντας τοὺς ὠφεληθέντας ἐκ τῶν ἐργασιῶν τῆς διασώσεως. Σῶστρα καταβάλλονται μόνον διὰ τὴν διάσωσιν πραγμάτων, οὐχὶ δὲ καὶ προσώπων. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ ἀπαίτησις αὕτη ἀποτελεῖ περίπτωσιν γενικῆς ἀβαρίας. Ἡ ἐκ σώστρων ἀπαίτησις εἶναι ἀπὸ τὰς ὀλίγας ἐκείνας ἀπαιτήσεις τὰς κατωχυρωμένας διὰ ναυτικοῦ προνομίου ἐπὶ τοῦ πλοίου καὶ τοῦ ναύλου. Ὁ πλοιοκτήτης δύναται ἐν πάσῃ περιπτώσει ν' ἀπαλλαγῇ τῆς εὐθύνης του διὰ τὴν ὀφειλομένην ἀποζημίωσιν λόγῳ ναυαγιαιρεσίας διὰ παραχωρήσεως τοῦ πλοίου καὶ τοῦ ναύλου ἢ διὰ καταβολῆς τῆς κατὰ τὸ πέρας τοῦ πλοῦ ἀξίας τοῦ πλοίου. Τὰ σῶστρα ὀφείλονται εἰς τὸν ἐπιτυχόντα τὴν ναυαγιαιρεσίαν. Οὐδεὶς ἔχει δικαίωμα εἰς ἔξοδα ἢ ἀποζημίωσιν, ἐὰν δὲν ἐμίσθωσε κανονικῶς τὰς ὑπηρεσίας του, ἢ ἐὰν ἡ ἀποζημίωσις δὲν παρέχεται ὑπὸ τοῦ νόμου. Ἐὰν ἡ ναυαγιαιρεσία ἐγένετο ὑπὸ πλοίου, πλὴν τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ναυαγοσωστικῶν, τὰ σῶστρα ἀνήκουν κατὰ τὸ ἥμισυ εἰς τὸν πλοιοκτήτην, κατὰ τὸ ἓν τέταρτον εἰς τὸν πλοίαρχον καὶ κατὰ τὸ ἕτερον τέταρτον εἰς τὸ ὑπόλοιπον πλήρωμα, διανεμόμενα ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου κατὰ πίνακα συντασσόμενον ὑπ' αὐτοῦ, ἀναλόγως τῆς προσωπικῆς ἑκάστου ἐνεργείας.

Τὴν ναυαγιαιρεσίαν πλοίου καὶ φορτίου, εἴτε λειψάνων αὐτῶν, δικαιοῦται νὰ ἐνεργήσῃ ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν παραλίων μόνον ὁ πλοίαρχος, ὁ πλοιοκτήτης, οἱ φορτωταί, οἱ παραλῆπται τοῦ φορτίου ἢ οἱ ἀσφαλισταί. Ἐλλείψει τούτων ἡ ναυαγιαιρεσία γίνεται ὑπὸ τῆς ναυαγιαιρεσιακῆς ἐπιτροπῆς. Πᾶν ἐμπορικὸν ἑλληνικὸν πλοῖον ὀφείλει νὰ δίδῃ ὅλην τὴν δυνατὴν βοήθειαν εἰς ὁποιονδήποτε κινδυνεῦον πλοῖον, εἴτε κατὰ τὴν θαλασσοπλοΐαν, εἴτε ἐντὸς τοῦ λιμένος. Ὀφείλει ἐπίσης διὰ παντὸς τρόπου νὰ συντρέχῃ εἰς τὴν διάσωσιν ἀνθρώπων κινδυνευόντων νὰ πνιγῶσιν. Αἱ ὑποχρεώσεις αὗται θεσπίζονται ρητῶς τόσον ὑπὸ τοῦ διατάγματος τοῦ 1836 περὶ ἀστυνομίας ἐμπορικῆς ναυτιλίας, ὅσον καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου ΓΩΠΣΤ' τοῦ 1911.

Κ. Β. ΣΠΗΛΙΟΤΟΠΟΥΛΟΣ

ναυαγιαιρεσιακός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ναυαγιαιρεσίαν, ναυαγοσωστικός: «ναυαγιαιρεσιακὴ ἐπιτροπή».

— **ναυαγιαιρεσιακὴ *ἐπιτροπή.*** Καλεῖται οὕτως ἡ ἐπιτροπή, τῆς ὁποίας τὴν σύστασιν ρυθμίζει ὁ νόμος περὶ ναυαγίων καὶ ναυαγιαιρεσιῶν τοῦ 1856 καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἀνατίθεται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τοῦ νόμου ἡ διάσωσις ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων καὶ ἡ διαφύλαξις τῶν διασωθέντων πραγμάτων εἰς περίπτωσιν ὁποιουδήποτε ναυαγίου πλοίου ἐπὶ ἑλληνικῶν παραλίων, ἐλλείψει τοῦ πλοιάρχου, τῶν ἰδιοκτητῶν καὶ τῶν ἀσφαλιστῶν τοῦ πλοίου καὶ τοῦ φορτίου ἢ ἄλλου ἀντιπροσώπου των. Τὴν ὕπαρξιν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης προϋποθέτει καὶ τὸ ἄρθρον 449 τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀπαρτίζεται ἐκ τῆς διοικητικῆς ἀρχῆς (νομάρχου), τῆς λιμενικῆς (λιμενάρχου) καὶ τοῦ εἰρηνοδίκου τοῦ τόπου τοῦ ναυαγίου. Τῆς ἐπιτροπῆς προεδρεύει ἡ διοικητικὴ ἀρχή. Ὁ νόμος περὶ ναυαγίων καὶ ναυαγιαιρεσιῶν καθορίζει λεπτομερῶς τὰ καθήκοντα καὶ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἐπιτροπῆς, τὸν τρόπον τῆς συγκλήσεώς της καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν δέον αὕτη νὰ ἐνεργήσῃ. Πρώτιστον καθῆκον τῆς ἐπιτροπῆς ὥρισεν ὁ νόμος τὸ νὰ ἀσχοληθῇ αὕτη εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, χορηγοῦσα πᾶσαν περίθαλψιν καὶ συνδρομήν, προκαταβάλλουσα τὴν κατεπείγουσαν δι' αὐτοὺς καὶ διὰ τὴν ναυαγιαιρεσίαν δαπάνην ἐκ τοῦ πλησιεστέρου δημοσίου ταμείου ἐν ἐλλείψει ἄλλων χρημάτων. Ἡ δικαιοδοσία τῆς ἐπιτροπῆς προκειμένου περὶ ξένου πλοίου ἢ φορτίου εἶναι περιωρισμένη.

Κ. Β. Σ.

ναυαγιαίρεσις, —*εως* (ἡ)· ἀντὶ *ναυαγιαιρεσία* (βλ. λ.).

ναυάγιον (τό)· τὸ ἐκ τῆς ναυαγίας προερχόμενον, σύντριμμα ἢ οἱονδήποτε μέρος ναυαγήσαντος πλοίου ἢ καὶ αὐτὸ τὸ ναυαγῆσαν πλοῖον: «ἐξεβράσθησαν εἰς τὴν ἀκτὴν ναυάγια ἱστιοφόρου», «ἡ περισυλλογὴ τῶν ναυαγίων» || μεταφ., ὁ ἀποτυχὼν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις του, ὁ ἐκπεπτωκὼς τῆς θέσεώς του, ὁ κατεστραμμένος οἰκονομικῶς || ναυαγία, καταστροφὴ πλοίου κατὰ τὸν πλοῦν: «ναυάγιον ἱστιοφόρου, —ἀτμοπλοίου κττ.».

— *[Ναυτ.] Ναυάγιον* (κοιν. *καραβοτσάκισμα*) καλεῖται τὸ γεγονὸς τὸ περιάγον τὸ πλοῖον εἰς κατάστασιν συντριμμάτων, λόγῳ προσαράξεως εἰς ἀκτὴν ἢ σκόπελον ἢ ὕφαλον, ἢ συγκρούσεως πρὸς ἄλλο πλοῖον. Κατ' ἐπέκτασιν δὲ ἀναφέρεται ὁ ὅρος οὗτος καὶ εἰς καταποντισθὲν πλοῖον, λόγῳ κατακλίσεως, ἀνατροπῆς ἢ ὑπερπληρώσεως τοῦ ὕδατος ἕνεκα διαρροῆς ἢ ἀμελείας περὶ τὸ κλείσιμον τῶν καθεκτῶν ἢ τῶν παραφωτίδων. Πάντως, ὡς ναυάγιον νοεῖται τὸ ἐξ αἰτίων ἀνωτέρας βίας προελθόν, οἷα μέγας κλύδων, προσάραξις, σύγκρουσις, ἀλλὰ καὶ ἡ μικρὸν μετακεντρικὸν ὕψος καὶ ἀνεπαρκὲς ζεῦγος εὐσταθείας παρέχουσα πλημμελὴς μετασκευὴ ἢ ἐλαττωματικὴ ναυπήγησις· ἐπίσης καὶ αἴτια μεταβάλλοντα ἐπικινδύνως τὰς συσχετικὰς θέσεις τοῦ μετακέντρου τοῦ κέντρου τοῦ βάρους καὶ τοῦ κέντρου τῆς ἀντώσεως, οἷα ἡ πλημμελὴς στοιβασία καὶ ἡ ὑπὲρ τὰς γραμμὰς ἀσφαλείας αὔξησις τοῦ βυθίσματος τοῦ πλοίου λόγῳ ὑπερφορτώσεως· συνηθεστάτη ἐπίσης αἰτία ναυαγίων, εἰς θαλάσσας οὐχὶ τελείως ὑδρογραφείσας, εἶναι: σφαλερὰ τοῦ βυθοῦ ὑποτύπωσις, διαφυγὴ ὑπάρξεως ὑφάλου, μεταβολὴ τῆς διαμορφώσεως τοῦ βυθοῦ ἕνεκα γεωλογικῶν ἢ πλουτωνείων αἰτίων κτλ. Ἡ μὴ ἐγκαίρως ὅμως γνωσθεῖσα διακοπὴ λειτουργίας φάρων καὶ ἡ ἐξαφάνισις ἀλεωρίων δὲν δύναται πάντοτε νὰ αἰτιολογήσῃ ναυάγιον, δεδομένου ὅτι ὁ κυβερνήτης πλοίου μὴ βλέπων πυρσόν, ὃν κατὰ τὴν ἀναμέτρησιν τοῦ πλοῦ του ἔπρεπε νὰ εἶχεν ἤδη ἀναγνωρίσει, ἀνακόπτει τὸν πλοῦν του μέχρι τῆς ἡμέρας, ἐὰν τοιοῦτον μέτρον ἐπιβάλῃ ἡ διαμόρφωσις τοῦ βυθοῦ. Τῶν τοιούτων στοιχείων, δυναμένων νὰ αἰτιολογήσωσιν ἀνωτέραν βίαν, ἐλλειπόντων, γεννῶνται ὑπόνοιαι περὶ δολίας προαιρέσεως τοῦ πλοιάρχου τοῦ ναυαγήσαντος πλοίου, τούτων δὲ ἀποδεικνυομένων βασίμων ἡ πρᾶξις ἀποτελεῖ *ναυταπάτην*· δι' ὃ ἡ ἐξομολόγησις τοῦ πλοιάρχου καὶ τὰ πορίσματα τῶν ἀνακρίσεων εἰς ἃς προβαίνει ἐξ ὀφφικίου ἡ λιμενικὴ ἀρχή, ἅμα ὡς περιέλθῃ εἰς γνῶσίν τις τὸ ναυάγιον, ἀποτελοῦν σπουδαῖα δικαστικὰ στοιχεῖα.

Σ. Ε. Λ.

— *[Ναυτ. Δίκ.]* Τὸ ζήτημα περὶ τοῦ πότε εἰς ἑκάστην συγκεκριμένην περίπτωσιν πρόκειται περὶ *ναυαγίου* εἶναι σπουδαιότατον, συνάμα δὲ καὶ λεπτότατον. Σπουδαιότατον μέν, διότι ἐξ αὐτοῦ κρίνεται ἐὰν ὑπάρχῃ ναυαγιαιρεσία ἢ ἐπιθαλάσσιος ἀρωγή, λεπτότατον δέ, διότι, πλὴν ἐλαχίστων περιπτώσεων, τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα εἶναι ἀρκετὰ ἀμφίβολον. Οὕτω, κατ' ἄλλους μὲν χαρακτηρίζεται ὡς ναυάγιον τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἔχει ἐγκαταλειφθῆ ἕρμαιον τῶν κυμάτων παντελῶς ὑπὸ τοῦ πληρώματος, οὐχὶ προσωρινῶς, καὶ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε τὸ πλήρωμα νὰ ἀγνοῇ τὴν θέσιν του. Ἡ ἄποψις αὕτη ὑποστηρίζεται κυρίως ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τῆς γαλλικῆς νομολογίας. Κατ' ἄλλους ἀρκεῖ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ πλοῖον παραμένει ἀκυβέρνητον, μὴ ὑπακοῦον εἰς τοὺς χειρισμοὺς τοῦ πληρώματος, διὰ νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ναυάγιον, χωρὶς νὰ ἀπαιτῆται καὶ ἐγκατάλειψις αὐτοῦ. Ἡ γνώμη αὕτη κρατεῖ ἐν Βελγίῳ καὶ Γερμανίᾳ. Ὁ ἑλληνικὸς νόμος, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ ἄρθρου 448 τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου, προϋποθέτει τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ πλοίου ὑπὸ τοῦ πληρώματος. Τὰ περὶ ναυαγίων ἐντὸς τῶν ἑλληνικῶν ὑδάτων ρυθμίζονται ὑπὸ τοῦ νόμου ΤϞΒ' τοῦ 1856 περὶ ναυαγίων καὶ ναυαγιαιρεσιῶν, ὁ ὁποῖος περιλαμβάνει τὰ περὶ διασώσεως καὶ προφυλάξεως τῶν ναυαγίων, περὶ τῆς διατηρήσεως αὐτῶν, εἰδικάς τινας διατάξεις ἐφαρμοζομένας ἐπὶ ξένων πλοίων καὶ φορτίων καὶ τέλος περὶ ἄλλων τινῶν εἰδῶν ναυαγίων καὶ ναυαγιαιρεσιῶν. Τὸ ναυάγιον παρ' ἡμῖν δὲν θεωρεῖται ὡς res nullius. Ἐν ἐλλείψει τοῦ πλοιάρχου, τῶν ἰδιοκτητῶν καὶ τῶν ἀσφαλιστῶν τοῦ πλοίου καὶ τοῦ φορτίου ἢ ἄλλου ἀντιπροσώπου, τὰ ναυάγια φυλάσσονται προσωρινῶς ὑπὸ τῆς ναυαγιαιρεσιακῆς ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία συντάσσει καὶ δημοσιεύει πρόγραμμα χρονολογημένον καὶ ὑπογεγραμμένον παρ' αὐτῆς, διαλαμβάνον, πλὴν τῆς περιγραφῆς τῶν διασωθέντων πραγμάτων, καὶ πρόσκλησιν πρὸς τοὺς τυχὸν ἔχοντας συμφέρον νὰ παρουσιάσουν τὰς αἰτήσεις των δεδικαιολογημένας ἐντὸς τριετοῦς προθεσμίας. Μετὰ τὴν παρέλευσιν τριῶν ἐτῶν ἀπὸ τῆς τελευταίας καταχωρίσεως ἔν τινι ἐφημερίδι τοῦ ὡς ἄνω μνημονευθέντος προγράμματος, χωρὶς νὰ παρουσιασθῶσιν ἀπαιτηταὶ τῶν ναυαγίων, ἢ ἐν ᾗ περιπτώσει αἱ ἀξιώσεις τῶν ἐμφανισθέντων ἤθελον ἀπορριφθῆ κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζομένην διαδικασίαν, τὸ ναυάγιον καθίσταται περιουσία τοῦ δημοσίου. Ἐν τῷ μεταξύ, πρὸ τῆς παρελεύσεως δηλαδὴ τριῶν ἐτῶν, καὶ δὴ μετὰ τρεῖς μῆνας ἀπὸ τῆς τελευταίας εἰς τὴν ἐφημερίδα καταχωρίσεως τοῦ προειρημένου προγράμματος, ἐὰν δὲν ἐμφανισθῶσιν ἀπαιτηταί, ἀρχίζει ὁ πλειστηριασμὸς τῶν διασωθέντων πραγμάτων, προηγουμένων τῶν ὑποκειμένων εἰς φθοράν. Ὁ δὲ τυχὸν ἐμφανιζόμενος ἐντὸς τριετίας, λαμβάνει τὸ προϊὸν τοῦ ἐκπλειστηριασμοῦ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν δαπανῶν.

Καὶ ταῦτα μὲν ὅσον ἀφορᾷ τὴν περίπτωσιν οἱουδήποτε ναυαγίου ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν παραλίων. Τῆς περιπτώσεως ταύτης ὅμως ὁ νόμος διακρίνει ἐκείνην, καθ' ἣν τὰ ναυάγια εὑρέθησαν εἰς τὸ πέλαγος ἢ ἐν τῷ μυχῷ τῆς θαλάσσης. Ὁ ἀνακαλύψας ἢ διασώσας ὀφείλει νὰ κάμῃ δήλωσιν εἰς τὸ λιμεναρχεῖον τοῦ τόπου τῆς προσορμίσεως. Συντάσσεται καὶ δημοσιεύεται πρόγραμμα μετὰ τῆς σχετικῆς προσκλήσεως πρὸς τοὺς τυχὸν ἔχοντας συμφέροντα καὶ μετὰ τὸν ἐκπλειστηριασμὸν δίδεται ἀμέσως τὸ ἥμισυ τοῦ καθαροῦ ἐκπλειστηριάσματος, ὡς δικαίωμα σώστρων καὶ εὑρέτρων εἰς τὸν ναυαγιαιρέτην. Ἐὰν ἐντὸς τριῶν ἐτῶν ἀπὸ τῆς τελευταίας εἰς τὴν ἐφημερίδα καταχωρίσεως τοῦ προγράμματος δὲν παρουσιασθῶσιν ἀπαιτηταί, τῶν ὁποίων τὸ ἐμπρόθεσμον τῆς παρουσιάσεως καὶ τὸ βάσιμον τῆς ἀπαιτήσεως ἀνεγνωρίσθη διὰ τελεσιδίκου ἀποφάσεως, τὸ ὑπόλοιπον περιέρχεται ὁριστικῶς εἰς τὴν κυριότητα τοῦ δημοσίου. Κατὰ τὸ ἄρθρον 331 τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου, ὁ πλοίαρχος δὲν δύναται ἐφ' οἱῳδήποτε κινδύνῳ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ πλοῖον ἄνευ τῆς γνώμης τῶν ἐπισημοτέρων τοῦ πληρώματος, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ὀφείλει νὰ διασώσῃ μεθ' ἑαυτοῦ τὰ χρήματα καὶ τὰ πολυτιμότερα πράγματα τοῦ φορτίου, ἄλλως εὐθύνεται προσωπικῶς. Ἐν τῇ πράξει εἴθισται οἱ πλοίαρχοι διὰ λόγους τιμῆς νὰ ἐγκαταλείπωσι τελευταῖοι τὸ σκάφος. Μὲ τὸν ἔλεγχον τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν καὶ γενικώτερον μὲ τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν αἰτίων τῶν ναυαγίων εἶναι ἐπιφορτισμένον τὸ συμβούλιον τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας.

Κ. Β. ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

—*[Ὑδρογρ.]* Δεδομένου ὅτι πλειστάκις, εἰς ἀβαθεῖς ἰδίως θαλάσσας, ἡ ὕπαρξις *ναυαγίου* ἀποτελεῖ σπουδαιότατον κίνδυνον διὰ τὴν ναυτιλίαν ἐπιφανείας, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ εἰς μέγα σχετικῶς βάθος ναυάγια δύνανται κάποτε νὰ βλάψωσιν ὑπο-

Digitized by Google

βρύχια πλέοντα ἐν καταδύσει, τὸ ἐν Μονάχῳ συνελθὸν τῷ 1926 6' ὑδρογραφικὸν συνέδριον ἔλαβε τὰς ἀκολούθους ἀποφάσεις ὡς πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν ναυτικῶν χαρτῶν μνείαν ὑπάρξεως ναυαγίου: Δὲν θὰ σημειῶνται ναυάγια κατακείμενα εἰς βάθος μεῖζον τῶν 200 μέτρων. Ναυάγιον, οὗτινος ἀναδύουν τὰ ὑπερκατασκευάσματα ἢ μέρος τοῦ σκάφους, θὰ συμβολίζηται διὰ τοῦ σχήμ. 1. Ναυάγιον ἐπικίνδυνον διὰ τὴν ναυσιπλοΐαν ἐπιφανείας καὶ κατακείμενον εἰς βάθος ἔλασσον τῶν 15 μέτρων διὰ τοῦ σχήμ. 2. Ναυάγιον εἰς βάθος μεῖζον τῶν 15 μέτρων, ἀκίνδυνον διὰ τὴν ναυσιπλοΐαν ἐπιφανείας, διὰ τοῦ σχήμ. 3. Ὑπολείμματα ναυαγίου ἀκινδύνου διὰ τὴν ναυσιπλοΐαν ἐπιφανείας, ἐφ' οὗ ὅμως ἡ ἀγκυροβολία εἶναι ἐπισφαλής, διὰ τοῦ σχήμ. 4· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐθεσπίσθη ὁριστικῶς λόγῳ ἰσοψηφίας τῶν ναυτικῶν ἀντιπροσώπων. Ἐπισημαίνεται δὲ κατὰ χώραν τὸ ἐπικίνδυνον διὰ τὴν ναυσιπλοΐαν ναυάγιον διαφόρως εἰς τὰ διάφορα κράτη, τῆς ἐπισημάνσεως (πράσινος σημαντὴρ φωτοβόλος, ἐκπέμπων δέσμας πρασίνων ἐκλάμψεων), δι' ἣν ἐξέφρασεν εὐχὴν τὸ ἐν Λονδίνῳ διεθνὲς ὑδρογραφικὸν συνέδριον, μὴ ἀκολουθουμένης ὑπὸ τῶν πλείστων ναυτικῶν κρατῶν. Οὕτω π. χ. τὸ πρὸ τοῦ λιμένος Θεσσαλονίκης ναυάγιον τοῦ ἀτμοπλοίου «Ναύαρχος Κουντουριώτης» ἐπισημαίνεται διὰ λευκοῦ σημαντῆρος Ἄγκα, ἐκπέμποντος ἐρυθρὰς ἰσαπεχούσας ἐκλάμψεις. Σ. Ε. Λ.

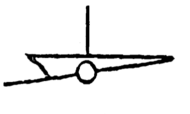

Σχ. 1.

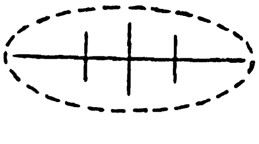

Σχ. 2.

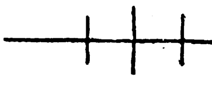

Σχ. 3.

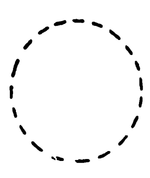

Σχ. 4.

— *[Ἱστορ.]* Πλεῖστα *ναυάγια* ἐγένοντο περιώνυμα ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Μεταξὺ τῶν ὁμαδικῶν τοιούτων κατελέγονται: τὸ τοῦ στόλου τοῦ Δαρείου εἰς τὸν Ἄθωνα (492 π. Χ.), τοῦ ὑπὸ τὸν Ἀττίλιον Ρήγουλον ρωμαϊκοῦ στόλου (254 π. Χ.), ἐπανακάμπτοντος ἐξ Ἀφρικῆς κατὰ τὸν α' Καρχηδονικὸν πόλεμον, παρὰ τὸ Ἀκραγαντίνων ἐμπόριον τῆς νοτίου Σικελίας, τοῦ στόλου τοῦ Λευκίου Ἰουνίου (249 π. Χ.) παρὰ τὸ σικελικὸν ἀκρωτήριον Πάχυνον, τῆς ἱσπανικῆς Μεγάλης Ἀρμάδας, τῶν χρυσοφόρων γαλιὸν ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Βίγκο, τοῦ γαλλικοῦ στόλου τοῦ ντ' Ἐστρὲ εἰς Τομπάγκο τῶν Ἀντιλλῶν, μοίρας 7 ἀμερικανικῶν ἀντιτορπιλλικῶν (1923) εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν κ. ἄ. Ἡ πύκνωσις τῶν φάρων εἰς τὰ φωτιστικὰ δίκτυα τῶν κρατῶν, τὸ ἐντατικώτερον τῆς φωτοβολίας τῶν πλευρικῶν πλοϊκῶν φανῶν καὶ ἡ τοποθέτησις τοῦ δευτέρου ἐφιστίου τοιούτου, ἡ τελειοποίησις τῶν μέσων σημάνσεως ἐν ὁμίχλῃ, ἡ παρακολούθησις τῆς ἐκτάσεως τῶν παγετώνων καὶ ἡ παρακολούθησις τῶν παγαβούνων ἠλάττωσαν κατὰ πολὺ τὸν ἀριθμὸν τῶν μεμονωμένων ναυαγίων, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ἐτησίων δημοσιεύσεων τοῦ Λλόϋδ καὶ τοῦ Βέριτας. Περιώνυμα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν μεμονωμένων ναυαγίων εἶναι τὸ τοῦ πλοίου οὗ ἐπέβαινεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ἐπισυμβὰν εἰς Μελίτην, κατὰ τοὺς νεωτέρους δὲ χρόνους τὸ τοῦ ἀγγλικοῦ δικρότου «Montague» εἰς τὴν μεταξὺ Ζακύνθου καὶ Γλαρέντζας ὕφαλον (1814), εἰς ἣν ἀφῆκε τὸ ὄνομά του, τὸ τῆς γαλλικῆς φρεγάτας (1815) «Μέδουσα», τὸ τῆς ἑλληνικῆς κορβέττας «Ἀμαλία» εἰς τὸ ἀκρωτήριον Κόχη τῆς Σαλαμῖνος, λόγῳ θυέλλης (14/26 Ὀκτωβρίου 1852), τῆς γαλλικῆς φρεγάτας «Semillante» εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Κορσικῆς (1855), τοῦ ὑπερωκεανίου «Atlantic», καταποντισθέντος ἐν τῷ Βισκαϊκῷ κόλπῳ (1873) καὶ πνιγέντων 563 ἐπιβατῶν, τοῦ ἀγγλικοῦ θωρηκτοῦ «Captain» ἀνατραπέντος ἐν τῷ Βισκαϊκῷ (1877) καὶ πνιγέντων σχεδὸν πάντων τῶν ἐπιβαινόντων, ἐν οἷς καὶ οἱ ἐκπαιδευόμενοι δόκιμοι τοῦ ναυτικοῦ μας Ἠπίτης καὶ Σαχτούρης, τοῦ γερμανικοῦ θωρηκτοῦ «Grosser Kurfürst» προσαράξαντος (1878) εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀγγλίας καὶ πνιγέντων 269 ἀνδρῶν του, τοῦ ἰταλικοῦ ὑπερωκεανίου «Οὐτοπία» (1891) ἐκ συγκρούσεως παρὰ τὸ Γιβραλτάρ, πνιγέντων 574, τοῦ ἱσπανικοῦ θωρηκτοῦ καταδρομικοῦ (1895) «Reina Regente», ἀπολεσθέντος αὐτάνδρου λόγῳ ἀνατροπῆς του ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Τετουὰν τοῦ Μαρόκκου, τοῦ ὑπερωκεανίου «Τιτανικός» (1912), κοπέντος εἰς δύο ἐκ συγκρούσεως πρὸς παγόβουνον, καθ' ἣν ἐπνίγησαν 1522 ἐκ τῶν 2225 ἐπιβαινόντων του. Ἀναφέρομεν καὶ τὸ ναυάγιον τοῦ ἀντιτορπιλλικοῦ μας «Ναυκρατοῦσα» (1921) προσαράξαντος εἰς τὴν νησῖδα Παξιμάδι τῆς Μήλου, καὶ τὸ συγκλονιστικὸν τοῦ «Βέστρις». Σ. Ε. Λ.

—*ναυαγίου σήματα.* Πλοῖον ἐν ὄψει ναυαγοσωστικοῦ σταθμοῦ εὑρισκόμενον καὶ ἐπικαλούμενον τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, ἢ θέλον νὰ σημάνῃ εἰς ὅντινα θὰ ἠδύνατο νὰ τὸ ἴδῃ τὸ δυσχερὲς τῆς θέσεώς του, ὑψοῖ ἐν ἡμέρᾳ τὸ διεθνὲς σῆμα *NC* καὶ ρίπτει βολὰς πυροβόλου ὅπλου, ἂν διαθέτῃ τοιοῦτον, ἀπὸ λεπτοῦ εἰς λεπτόν. Ἐὰν ἔχῃ ἀσύρματον, ἐκπέμπει διαρκῶς ... | ——— | ... *(SOS)*. Ἐὰν στερῆται τοιούτων μέσων σημάνσεως, ὡς εἶναι τοῦτο σύνηθες εἰς τὰ ἁλιευτικὰ καὶ τὰ πλοῖα τῆς μικροακτοπλοΐας, ἐπαίρει ὡς σῆμα μεγάλης ἀποστάσεως τετράγωνον σημαίαν καὶ ἄνωθεν ἢ κάτωθεν αὐτῆς σφαῖραν. Ἀντὶ δὲ σημαίας, ἂν δὲν ἔχῃ τοιαύτην, οἱονδήποτε τετράγωνον ὕφασμα, ἀντὶ δὲ σφαίρας πῖλον, κάδους ἢ ὁ,τιδήποτε σφαιροειδὲς δυνάμενον νὰ φανῇ μακρόθεν. Ἐπίσης εἴθισται νὰ ὑψώνουν καὶ τὴν σημαίαν μεσίστιον καὶ προσδεδεμένην εἰς κόμβον. Σ. Ε. Λ.

ναυαγιστὴς (ὁ). Χερσαῖος πειρατής, κάτοικος ἀκτῶν ἀξένων, ὅστις διὰ δολερῶν πυρῶν, εἴτε σταθερῶν πρὸς ἀπομίμησιν φωτὸς ἀπὸ φάρου, εἴτε κινητῶν πρὸς τοιαύτην ἀπὸ φωτὸς ἐπὶ πλοίου ταξιδεύοντος, παρασύρει τὰ ἀνύποπτα πλοῖα, προκαλῶν ναυάγιον αὐτῶν πρὸς λεηλασίαν· τὰ κινητὰ φῶτα ἐπετυγχάνοντο κάποτε καὶ διὰ φανοῦ προσδενομένου εἰς τὰ κέρατα βοός.

Μέχρις ἐσχάτων, τοὐλάχιστον ἐφ' ὅσον ἤκμαζεν ἀκόμη ἡ ἱστιοφόρος ναυτιλία, οἱ ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς τῶν ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου προσγείων τοῦ Βοσπόρου, Λαζοὶ ἰδίως, πλέον ἢ ἅπαξ παρέσυραν πρὸς προσάραξιν ἑλληνικὰ ἱστιοφόρα, εἰς τὰ ναυάγια τῶν ὁποίων προσέφερον κατόπιν τὰς πρὸς διάσωσιν ὑπηρεσίας των, ἵνα ἀπολαύσωσι τοῦ νομίμου ποσοστοῦ ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν διασωθέντων πρὸς ἀποζημίωσίν των. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα συνέβαινον ἔτι χειρότερα εἰς τὰ αὐτὰ πρόσγεια, ἰδίως ὅμως ἀπὸ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς, τῆς τῆς Σαλμυδησσοῦ. Τοιοῦτοι ναυαγισταὶ ἦσαν οἱ Καβύλοι οἱ τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀλγερίας οἰκοῦντες· τανῦν ὅμως οὗτοι μετεβλήθησαν διὰ τοῦ πολιτισμοῦ εἰς ναυαγοσώστας, εἷς δὲ Καβύλος φύλαρχος τῶν περιχώρων τῆς Μπουζὲ εἶχε τιμηθῆ τῷ 1868 διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ παρασήμου τοῦ τάγματος τοῦ Σωτῆρος, λόγῳ διασώσεως ναυαγῶν (*Jur. de la Gravière*, «Les corsaires barbaresques XVIII, 298 ὑποσ.). Ναυαγισταὶ περιώνυμοι, μέχρις ἐσχάτων τοὐλάχιστον, ἦσαν οἱ κάτοικοι τῆς παραλίου τῆς Σομαλίας· ὅταν δὲ ὅλα τὰ ναυτικὰ κράτη ἀπεφάσισαν τὴν διὰ κοινῆς δαπάνης ἀνέγερσιν φάρου εἰς τὸ ἀκρωτήριον Γουαρδαφουΐ, ὁ μόνος διατυπώσας ἀντιρρήσεις καὶ προβαλὼν πρόσκομματα ὑπῆρξεν ὁ σουλτᾶνος τῆς χώρας, «διότι διὰ τῆς ἀνεγέρσεως ἐντατικοῦ φάρου θὰ ἐξέλιπον τὰ ναυάγια, τὰ ὁποῖα ἀπετέλουν τὴν μεγαλυτέραν πρόσοδον τῆς ἐπικρατείας». Σ. Ε. Λ.

ναυαγὸς (ὁ, ἡ)· ὁ παθὼν ναυάγιον, ναύτης ἢ ἄλλος ἐκ τοῦ πληρώματος ἢ ἐκ τῶν ἐπιβατῶν τοῦ ναυαγήσαντος πλοίου, κοιν. *καραβοτσακισμένος*: «οἱ διασωθέντες ναυαγοί»· || μεταφ., ὁ ἀποτυχὼν ἐν τῷ βίῳ, ὁ ἐκπεπτωκώς, ὁ κατεστραμμένος οἰκονομικῶς: «περιφέρεται ὡς ναυαγός», «οἱ ναυαγοὶ τῆς ζωῆς».

ναυαγοσώστης (ὁ)· ὁ σῴζων τοὺς ναυαγούς, ὁ φροντίζων περὶ διασώσεως τοῦ ναυαγήσαντος πλοίου.

ναυαγοσωστικὸν (τὸ) (γαλλ. (bateau) sauveteur, ἀγγλ. salvage). Πλοῖον εἰδικῆς κατασκευῆς καὶ δι' εἰδικῶν ἐφωδιασμένον μηχανημάτων, χρησιμεῦον πρὸς διάσωσιν πλοίων εὑρισκομένων ἐν κινδύνῳ λόγῳ ναυαγίου των, ἢ πρὸς ἀνέλκυσιν ναυαγίων.

Ἀτμοκίνητα, διττέλικα μετὰ δύο παλινδρομικῶν μηχανῶν μεγάλης ἰσχύος (1000—5000 ἀτμοΐππων), σχετικῶς πρὸς τὸ ἐκτόπισμά των (ὅπερ, 500 τόνων συνήθως, σπανίως ὑπερβαίνει τοὺς 1000 τόνους), παρουσιάζουν μεγάλην σχετικῶς ἀναλογίαν πλάτους πρὸς μῆκος καὶ γραμμὰς παρισάλων εὐρείας, πρὸς ἐξασφάλισιν εὐσταθείας, ἐπιτρεπούσης αὐτὰ νὰ ἀψηφοῦν τὰς κακοκαιρίας. Εἶναι ἐφωδιασμένα μὲ ἀντλίας ἀναρροφητικὰς τῶν 500 τόνων ὡριαίως, μὲ ἀεροθλιπτικὰ τοιαύτας, μὲ βαροῦλκα μεγάλης ἰσχύος, μὲ ἀσύρματον, μὲ τελείας καταδυτικὰς μηχανάς, ἰσχυροὺς κάλως, κοινοὺς ἢ ἐκ συρματοσχοίνου, ρίπους ἐμφράξεων ρηγμάτων διαρροῆς κατὰ τὸν τύπον Μακάρωφ, καλώδια, ρύμματα, διάφορα περιπατικὰ εἴδη καὶ λέμβους ναυαγοσωστικάς, ἐχούσας ἐνίοτε πρῴρας καὶ πρύμνας ὡς αἱ τῶν πιρογῶν. Πολλὰ αὐτῶν διαθέτουσι δορὰς βονάσων, τὰς ὁποίας, διπλωμένας ὡς εἶναι, στοιβάζουν οἱ δύται τῶν ναυαγοσωστικῶν ἐντὸς τῶν κυτῶν τῶν βυθισμένων πλοίων, ἵνα πληρούμεναι ἀέρος διοχετευομένου ἀπὸ τῶν ἀεροθλιπτικῶν μηχανῶν ἐκτοπίζωσι τὸ ὕδωρ τῶν κυτῶν καὶ ἐλαφρύνωσί πως τὸ σκάφος, ἐπιβοηθουμένης τῆς ἀνελκύσεώς του. Τὰ τοιαῦτα πλοῖα φέρουν συνήθως εἰς τὰς πλευράς των πρὸς ἀναγνώρισιν τοῦ εἴδους των τὴν ἀγγλικὴν λέξιν SALVAGE. Τοιαῦτα πλοῖα ὁρμοῦντα εἰς τὰς λιμένα εὑρίσκονται διαρκῶς μὲ κεκαλυμμένα τὰ πυρά των, ἵνα εἰς πρώτην ἀναγγελίαν διὰ τοῦ ἀσυρμάτου ναυαγίου καλοῦντος αὐτὰ εἰς βοήθειαν, ὠθήσωσι τὰ πυρὰ καὶ ὑψοῦντα ἀτμὸν σπεύσωσιν ἐπὶ τόπου εἰς τὸ διὰ τῆς κλήσεως ὁριζόμενον πλάτος καὶ μῆκος. Ἐν Πειραιεῖ ὁρμοῦν συνήθως γερμανικὰ («Berger Wilhelm»), σουηδικὰ («Helios», «Velos»), καὶ ἑλληνικὰ («Ζ») μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ τὸ «*Ἀλέξανδρος Ζ*» (βλ. λ.). Σὺν τῇ κλήσει πρὸς βοήθειαν, προκανονίζεται κατὰ κανόνα καὶ ἡ δοτέα ἀμοιβή. Σ. Ε. Λ.

ναυαγοσωστικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ναυαγῶν ἢ τοῦ ναυαγήσαντος πλοίου: «ναυαγοσωστικὰ μέσα», «ναυαγοσωστικὴ ἑταιρεία»· || τὸ οὐδ. *ναυαγοσωστικὸν* (βλ. λ.).

— **ναυαγοσωστικὴ *λέμβος*** (γαλλ. canot de sauvetage, ἀγγλ. life boat). Λέμβος προσομοιάζουσα τὴν σωσίβιον λέμβον τῶν πλοίων, ἀλλὰ μεγαλυτέρων διαστάσεων καὶ πλουσιώτερον ἐφωδιασμένη εἰς σωστικὰ μέσα. Ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον ἐφόδιον τῶν *ναυγοσωστικῶν σταθμῶν* (βλ. λ.) α' τάξεως. Σ. Ε. Λ.

— **ναυαγοσωστικὴ *ὑπηρεσία*** (γαλλ. service de sauvetage, ἀγγλ. salvage service). Εἰδικὴ ὑπηρεσία, σπανίως κρατική, συνηθέστερον δὲ ἰδιωτικὴ ὑπὸ τὸν ἄμεσον κρατικὸν ἔλεγχον, διαθέτουσα ἐπακτίους ναυαγοσωστικοὺς σταθμούς, ἐφωδιασμένους διὰ καταλλήλων μέσων καὶ ἔχοντας εἰδικευμένον προσωπικὸν πρὸς παροχὴν βοηθείας εἰς πλοῖα, ἅτινα, ἐντὸς τοῦ τομέως τῆς ἁρμοδιότητος καὶ τῶν ὑποχρεώσεων τῶν σταθμῶν εὑρεθέντα, διατρέχουν κίνδυνον ναυαγίου ἢ ὑπέστησαν ναυάγιον.

Ἡ ἀρίστη τῶν τοιούτων ὀργανώσεων εἶναι ἡ γαλλικὴ «Société centrale de Sauvetage des naufragés» (1868), ἥτις καὶ ἐπύκνωσε τοὺς ναυαγοσωστικοὺς σταθμοὺς εἰς τὰς γαλλικὰς ἀκτάς, καὶ διὰ τῶν τελειοτέρων μηχανημάτων τοὺς ἐπροίκισε καὶ ἐκλεκτὰ πληρώματα διὰ τὰς σωσιβίους λέμβους κατήρτισε, βοηθούμενα εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς ἀκτῆς χειρισμοὺς ὑπὸ τῶν τελωνοφυλάκων. Τοιαῦται ναυαγοσωστικαὶ ὑπηρεσίαι λειτουργοῦν ἄριστα κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν τοῦ Εὐξείνου καὶ ἰδίως εἰς τὰς παρὰ τὰ βόρεια τοῦ Βοσπόρου πρόσγεια. Παρ' ἡμῖν προεβλέπετο ναυαγοσωστικὴ ὑπηρεσία κρατική, ὑπαγομένη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν φάρων, διὰ τοῦ νόμου ὅμως 1833 περὶ φάρων ἀφῃρέθη μὲν ἡ ἁρμοδιότης αὕτη, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ προβλέπεταί τι περὶ αὐτῶν. Ἡ ναυαγοσωστικὴ ὑπηρεσία δὲν πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τὰς ναυαγοσωστικὰς ἑταιρείας, ἐπιλαμβανομένας διασώσεως πλοίων διὰ τῶν *ναυαγοσωστικῶν* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

— **ναυαγοσωστικοὶ *σταθμοὶ*** (γαλλ. Stations des sauvetages, ἀγγλ. Salvage stations).

— *[Ναυτ.]* Σταθμοὶ ἱδρυόμενοι ὑπὸ τῶν *ναυαγοσωστικῶν ὑπηρεσιῶν* κατὰ μῆκος τῶν ἀξένων ἰδίως ἀκτῶν καὶ παρέχοντες ἀμέσους βοηθείας ἐντὸς ὡρισμένου τομέως εἰς κινδυνεῦον ἢ ναυαγῆσαν πλοῖον. Εἶναι ἐφωδιασμένοι οἱ τοιοῦτοι σταθμοί: α') Διὰ ναυαγοσωστικῶν λέμβων, κωπηλάτων, ἱστιοφόρων, ἀτμοκινήτων ἢ βενζινοκινήτων, ἀβυθίστων δὲ καὶ προσομοιαζουσῶν γενικῶς πρὸς τὰς *σωσιβίους λέμβους* τῶν πλοίων, ἐχουσῶν ὅμως μικρὸν βύθισμα καὶ ἐνίοτε ἐπίπεδον τὸ ἑκατέρωθεν τῆς τρόπιδος τμῆμα τῆς γάστρας, παρὰ ταῦτα ὅμως μεγάλην εὐστάθειαν καὶ εὐκυβερνησίαν καὶ ὑπὸ μέγαν κλύδωνα, δεδομένου ὅτι δύνανται νὰ ἐκκενῶνται αὐτομάτως ἀπὸ τοῦ εἰσρεύσαντος ἐν αὐταῖς ὕδατος, καὶ νὰ ἀναλαμβάνωσι τὴν φυσικήν των θέσιν, αὐτομάτως ἐπίσης, καὶ ὅταν ἀνατραπῶσι μὲ τὴν τρόπιδά των εἰς τὸν ἀέρα. Αἱ τῆς γαλλικῆς «Société centrale de sauvetage des naufragés» λέμβοι (canot de sauvetage) ἔχουν μῆκος 10,10 μ., πλάτος 2,27, βάθος ὑπὸ τὰ σέλματα 0,975 καὶ ὑπὸ τὸ θρανίον τοῦ θαλάμου 1,79, βύθισμα 0,49, βάρος τῆς λέμβου 2720 χιλιογρ. καὶ μετὰ τοῦ ἐξοπλισμοῦ της 3180. Αἱ τοιαῦται λέμβοι, ἀποτεθειμέναι ἐπὶ ἅρματος τριτρόχου, δυναμένου νὰ τὰς μεταφέρῃ ὁπουδήποτε τῆς ἀκτῆς, φυλάσσονται εἰς εἰδικὸν τοῦ σταθμοῦ νεώσοικον. β') Διὰ ρυμουλκοῦ μὲ ἰσχυρὰ βαροῦλκα καὶ ἀναρροφητικὰς

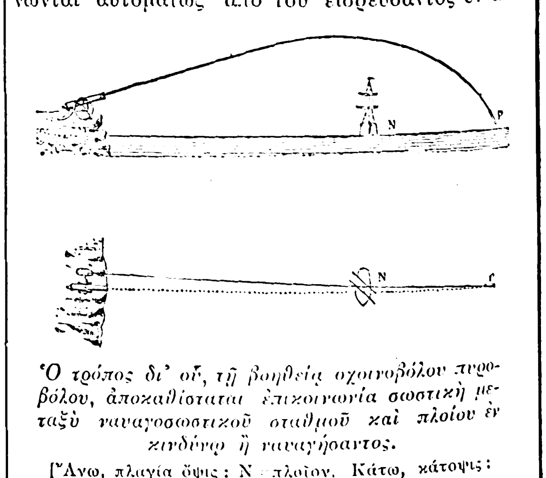

Ὁ τρόπος δι' οὗ, τῇ βοηθείᾳ σχοινοβόλου πυροβόλου, ἀποκαθίσταται ἐπικοινωνία σωστικὴ μεταξὺ ναυαγοσωστικοῦ σταθμοῦ καὶ πλοίου ἐν κινδύνῳ ἢ ναυαγήσαντος.

[Ἄνω, πλαγία ὄψις: Ν = πλοῖον. Κάτω, κάτοψις: Ρ=σχοινοφόρον ρίμμα.]

Digitized by Google

ἀντλίας. γ') Διὰ σχοινοβόλου ὅλμου ἢ πυροβόλου, δι' οὗ ἐκτοξεύεται ἀπὸ τῆς ξηρᾶς πρὸς τοὺς ναυαγοὺς ὁρμίδιον, δι' οὗ ἀποστέλλεται τὸ σχοινίον τοῦ διαδρόμου. δ') Διὰ μηχανημάτων πρὸς ἐκτόξευσιν σχοινοβόλων βελῶν ἢ πυραύλων διὰ τὸν αὐτὸν σκοπόν. ε) Διὰ κιβωτίων περιεχόντων τὸ ὁρμίδιον, διεσκευασμένον κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ φεύγῃ ἀμέσως παρασυρόμενον ὑπὸ τοῦ σχοινοβόλου ρίμμα-

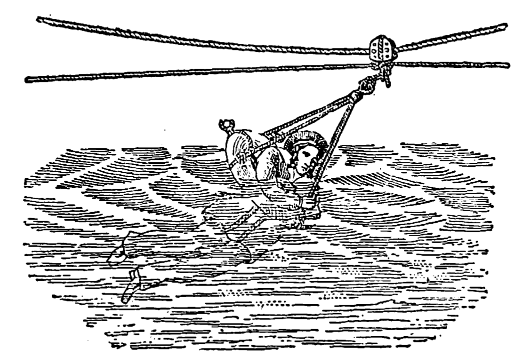

Ναυαγὸς σωζόμενος δι' ἕλξεως τοῦ διαδρόμου ἀπὸ τοῦ ναυγοσωστικοῦ σταθμοῦ.

τος, χωρὶς νὰ διατρέχῃ κίνδυνον ἀποκοπῆς. στ) Διὰ διαδρόμων πρὸς ἐξαγωγὴν τῶν ἐπιβατῶν εἰς τὴν ξηράν. ζ) Διὰ σχοινοβόλων ἀετῶν πρὸς μεταφορὰν ὁρμιδίου εἰς τὸ ναυάγιον, ὅταν ὁ ἄνεμος εὐνοῇ. η) Διὰ πλήρους σκευῆς, ἢ καὶ πλειοτέρων, διαδρόμου. θ) Διὰ κλιμακίδων (ἀνεμόσκαλες) δι' ἀποκρήμνους ἀκτάς. ι) Διὰ σωσιβίων ζωνῶν, σωσιβίων, πλωτῶν ἀγκυρῶν, σωσιβίων σχοινίων συστήματος Torres μετὰ σκαλμίσκων, πλωτῶν στρωμάτων καὶ σχεδιῶν. Τὸ προσωπικὸν τῶν ναυαγοσωστικῶν σταθμῶν εἶναι μόνιμον, ἐκλεγὲν ἐξ ἐμπείρων ναυτικῶν, συμπληροῦται δὲ πολλάκις καὶ δι' ἀνδρῶν ἐκτάκτως μὲν προσλαμβανομένων, ἀλλὰ πάντοτε τῶν αὐτῶν. Ἀσκεῖται διαρκῶς τὸ προσω-

Ἀποκατάστασις ἐπικοινωνίας μεταξὺ ναυαγίου καὶ ναυαγοσωστικοῦ σταθμοῦ τῇ βοηθείᾳ διαδρόμου καὶ τρόπος διασώσεως τῶν ἐπὶ τοῦ ναυαγίου ἀνθρώπων δι' αὐτοῦ.

πικὸν τοῦτο, ἐν ἡμέρᾳ καὶ νυκτὶ καὶ δὴ ἐν τρικυμίᾳ. Κατάλογοι τῶν ναυαγοσωστικῶν σταθμῶν ὑπάρχουν εἰς ἰδιαίτερον κεφάλαιον τῶν ξένων φαροδεικτῶν, ἀναγράφονται δὲ καὶ εἰς τὰς ναυτιλιακὰς ὁδηγίας καὶ σημειοῦνται εἰς τοὺς χάρτας, διὰ μνείας τῶν ναυαγοσωστικῶν μέσων, ἅτινα διαθέτουν (λ. χ. roquet station=ναυαγοσωστικὸς σταθμὸς διαθέτων σχοινοβόλον πύραυλον, life boat=ναυαγοσωστικὴν λέμβον κτλ.). Γενικὸς ὅμως κατάλογος, περιλαμβάνων πάντας τοὺς ναυαγοσωστικοὺς σταθμοὺς τοῦ κόσμου καὶ ποιούμενος μνείαν τῶν μέσων ἅτινα ἕκαστος τούτων διαθέτει, ἐκδίδεται κατὰ διαστήματα ὑπὸ τοῦ διεθνοῦς ὑδρογραφικοῦ γραφείου τοῦ Μονακό. Παρ' ἡμῖν ναυαγοσωστικοὶ σταθμοὶ δὲν ὑπάρχουν. Σ. Ε. Λ.

ναυαγῶ (—έω)· παθαίνω ναυάγιον, καὶ ἐπὶ τοῦ πλοίου καὶ ἐπὶ τῶν ὁπωσδήποτε ἐπιβαινόντων: «ἐναυάγησε 'στὴ Μαύρη θάλασσα» || μεταφ., ἀποτυγχάνω, καταστρέφομαι: «ἐναυάγησε ἡ ἐπιχείρησις—, ἡ ὑπόθεσις, — τὸ συνοικέσιον».

Ναύαιθος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς Κάτω Ἰταλίας, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς χώρας τῶν Βρουττίων (νῦν Καλαβρία), ἐκβάλλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Τάραντος πρὸς Β. τῆς πόλεως Κρότωνος. Ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν, κατὰ τὰ παλαιὰ εἰς Λυκόφρονα σχόλια (στίχ. 921), «διότι μετὰ τὴν Ἰλίου ἅλωσιν ἦλθόν τινες τῶν Ἑλλήνων ἐκεῖσε, αἱ δὲ αἰχμαλωτίδες αἱ Τρῳάδες, εὐλαβούμεναι τὴν δουλείαν τὴν ἐν Ἑλλάδι, κατέκαυσαν τὰς ναῦς τῶν δεσποτῶν· ὅθεν ὁ ποταμὸς ὠνομάσθη Ναύαιθος, αἱ δὲ γυναῖκες Ναυπρήστιδες». Εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (VI 262) καλούμενον *Νέαιθον*. Σήμερον καλεῖται *Νέτο* (Neto). Α. Θ. Σ.

Ναυκλία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ΒΔ. Ἀνεξαρτήτου Γερμανίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. II, 11, 12), ὑπονοοῦντος πιθανῶς τὰ παρὰ τὴν Νοβιόμαγον τῶν Βαταβῶν (νῦν Nimègue) ναυπηγεῖα τῶν Ρωμαίων. Α. Θ. Σ.

Ναυαρῖνον (ὀρθότ. *Ναβαρῖνον*, δημωδ. *Νεόκαστρο*) *[Γεωγρ.]*. Μέγιστος κολπίζων λιμήν, διανοιγόμενος εἰς τὴν ΝΔ. τῆς Πελοποννήσου ἐσχατιὰν (Πυλίαν), εἰς ἴσην ἀπόστασιν μεταξὺ τῶν νήσων Πρώτη καὶ Σαπιέντζα (βλ. λ. *Πύλος*). Ἡ προέλευσις τῆς τοιαύτης ὀνομασίας τῆς Πύλου καὶ τοῦ λιμένος της εἶναι πάντῃ ἀνεξακρίβωτος. Ὑπάρχει ἡ δόξα ὅτι ὀφείλεται αὕτη εἰς τοὺς κατακτήσαντας τὴν δυτικὴν Πελοπόννησον Ναβάρρους (Χόπφ) παρὰ τὸ ὅτι ἡ ὀνομασία ἀπαντᾷ εἰς τὸ «Χρονικὸν τοῦ Μορέως», γραφὲν πρὸ τῆς ἐπιδρομῆς ἐκείνων. Κατ' ἄλλην δόξαν, ἡ τοπωνυμία προῆλθεν ἐκ τῶν Ἀβάρων, κατακτησάντων τὸν λιμένα, ὅστις ἐκαλεῖτο τότε Ζόγκλος· μετὰ μεγάλου μέρους τοῦ Μορέως τὸν ΣΤ' αἰῶνα μ. Χ., ὀνομασθέντος τοῦ λιμένος καὶ τῆς Πύλου *Ἀβαρῖνον*, ὁπότε τὸ *Ναυαρῖνον* προῆλθεν ἐκ συνεκφορᾶς μετὰ τοῦ *Νέον*, πρὸς διαστολὴν ἀπὸ τοῦ *Παλαιὸν Ἀβαρῖνον*, τοῦ ἀρχαίου Κορυφασίου καὶ τῆς Πύλου τοῦ Νέστορος. Ὁ Μελέτιος πάλιν (Γεωγρ. Παλ. καὶ Νέα, ἐκδ. *Ἀνθ. Γαζῆ*, Ἐνετ. 1807: Β' 405 καὶ 407) μεταχειρίζεται ὀνομασίας ἀνατρεπούσας τὰς ἀνωτέρω εἰκασίας: *Ναβαρῖνος Παλαιὸς* καὶ «Ναβαρῖνος Νέος, κάστρον ἰσχυρόν», ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀλλοῦ που (Β, 406) ἀναφέρει τὴν ὀνομασίαν *Ἀβαρῖνος*.

Ὁ λιμὴν τοῦ Ναυαρίνου σχηματίζεται ὑπὸ τῆς ἐν σχήματι ἡμιπεριφερείας κολπώσεως τῆς ἀκτῆς, μεταξὺ τοῦ Παλαιοῦ Ναυαρίνου (ΒΔ. κέρας) καὶ τοῦ φρουρίου Ναυαρίνου διανοιγομένης, ἐχούσης δὲ τὸ ἄνοιγμα πρὸς Δ., τῆς στενομάκρου νήσου Σφακτηρίας ἐν εἴδει χορδῆς τοῦ τόξου τῆς κολπώσεως ἐκτεινομένης πρὸς νότον καὶ τριῶν νησίδων προεκτεινουσῶν τὴν Σφακτηρίαν πρὸς νότον, ὧν ἡ νοτιωτάτη καὶ μείζων διατηρεῖ τὴν ποτὲ τουρκικήν της ὀνομασίαν Τσιχλῆ-Μπαμπᾶ. Ἐπὶ τῆς τελευταίας ταύτης (πλάτ. 36°54'18" Β., μῆκος 21°40'46" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 211: Bay of Navarin), διατρήτου διαμπερῶς ὑπὸ γραφικωτάτης ἀψῖδος, ὁ φάρος τοῦ λιμενοκόλπου, ἱδρυθεὶς τῷ 1873 (ἐρυθρὸν σταθερὸν 5 μιλλ.) καὶ μεταρρυθμισθεὶς τῷ 1914 (δύο λευκαὶ μακραὶ φάσεις ἐναλλάσσουσαι εἰς δύο βραχείας, 13 μιλλ.). Οὕτω ὁ λιμὴν εἶναι τρίστομος, ἀποτελούμενος ἐκ τοῦ βορείου στομίου μεταξὺ Σφακτηρίας καὶ Παλαιοῦ Ἀβαρίνου (κοιν. Στενὸ τῆς Συκιᾶς), ὅπερ εἶναι ἀβαθὲς καὶ μόνον διὰ λέμβους χρήσιμον, ἐκ τοῦ μεσαίου μεταξὺ Σφακτηρίας καὶ τῆς ἀμέσως πρὸς νότον της ἀνωνύμου βραχονησῖδος, ὅστις εἶναι πόρος στενὸς ἀλλὰ βαθύς, καὶ ἐκ τοῦ κυρίως στομίου, εὔρους 3/4 μίλλ. μεταξὺ νησῖδος Τσιχλῆ-Μπαμπᾶ καὶ ἀκτῆς τῆς Πυλίας. Ἐντὸς τοῦ λιμένος, ἔχοντος βάθη μέχρις 24 ὀργυιῶν, ἡ ὕφαλος Σφαγιὰ κατὰ τὸν ΒΔ. μυχόν του καὶ ἡ νησὶς Κουλονέσκι ἢ Μαραθονήσι κατὰ τὸ Β. αὐτοῦ τμῆμα. Μεταξὺ τῆς νησῖδος καὶ τῆς ἀκτῆς τῆς περιλαμβανομένης μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τῶν ποταμίων Γιάλοβα (ὅπου ἄριστον ὑδρεῖον) καὶ Ξεριᾶς, ἀμφοτέρων ἐκβαλλόντων εἰς τὴν ΒΑ. τοῦ λιμενοκόλπου ἀκτήν, κατάκεινται εἰς βάθος 7—12 ὀργυιῶν ναυάγια τοῦ τουρκοαιγυπτίου στόλου ὁλονὲν καταχωννύμενα ἐν τῷ μαλακῷ πηλῷ τοῦ βυθοῦ καὶ προσεπιχωννύμενα ὑπὸ τῆς ἰλύος, ἣν κυλινδοῦν τὰ ποτάμια τὸν χειμῶνα. Πρὸς τὰ ΝΑ. ὑψοῦται τὸ φρούριον τοῦ Ναυαρίνου μὲ τὰς διπλᾶς γοργύρας του, τὴν ἔτι σῳζομένην ἐκκλησίαν του, τὰ ἠρειπωμένα οἰκήματα τῶν ἀξιωματικῶν του καὶ τὰς πυριταποθήκας του, αἵτινες μέχρις ἐσχάτων ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς φυλακαὶ βαρυποίνων. Ἐπὶ τῆς δυτικῆς τοῦ κόλπου ἀκτῆς, τῆς Σφακτηρίας, διακρίνονται τάφοι ἡρώων καὶ ἰταλικὴ σημαία δι' ἐλαιοχρώματος ἐπὶ ἐρυθρωποῦ ἀπορρῶγος, ἐδείκνυε τοῦ Σανταρόζα τὸν τάφον. Ἡ βορεία τοῦ λιμενοκόλπου ἀκτὴ ἀποτελεῖται ὑπὸ προσχωματικοῦ βέλους χωρίζοντος αὐτὸν ἀπὸ τὴν λιμνοθάλασσαν Ντάλιανη, ὅπου τανῦν μέγα ἰχθυοτροφεῖον. Σ. Ε. Λ.

— **Ναυαρῖνον** (Navarni) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Χιλῆς ἐν Ν. Ἀμερικῇ, μία ἐκ τῶν μεγαλυτέρων τοῦ συμπλέγματος τῆς Παταγωνίας, κειμένη πρὸς Ν. τῆς Γῆς τοῦ Πυρός, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ τοῦ διέκπλου τοῦ Μπήγκλ, εἰς 55°7' Ν. πλάτους καὶ 67°30' Δ. μήκους Γκρήνουϊτς. Περιβάλλεται πρὸς Α. ὑπὸ τῶν νήσων Τεράλτεν, Πίκτον καὶ Νουέβα, καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς νήσου Ὄστε, ἐκτείνεται δὲ ἐκ Δ. πρὸς Α. εἰς μῆκος 35 χλμ. Κατοικεῖται ὑπὸ ὀλίγων ἡμιαγρίων Ἰνδῶν, ἐξηρευνήθη δὲ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων θαλασσοπόρων Κὶνγκ καὶ Φίτζ Ρόϋ, οἵτινες ἔδωσαν αὐτῇ τὸ ὄνομα ἐκ τῆς ναυμαχίας τοῦ Ναυαρίνου. Χ. Δ.

—**Ναυαρίνου** ***ἀκρωτήριον*** (Cape Navarin) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς ΒΑ. Ἀσίας (Ἀνατολικῆς Σιβηρίας) ἐπὶ τῆς Βεριγγείου θαλάσσης καὶ εἰς τὰ νότια πρόσγεια τοῦ ὁμωνύμου πορθμοῦ (Bering Strait), ΝΑ. κέρας τοῦ κόλπου τοῦ Ἀναδὺρ (πλάτ. 62°18' Β., μῆκ. 179°05' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2460: Kamchatka penins. to Kodiak isl. with Bering sea and strait. Ναυτιλ. Ὁδηγ. Bering sea pilot, ἔκδ. 1920, σ. 17 καὶ 406). Ὠνομάσθη οὕτω ὑπὸ τῶν Ρώσων εἰς ἀνάμνησιν τῆς ναυμαχίας τοῦ Ναυαρίνου. Εἶναι πανύψηλον (1.690 ποδ.), πανταχόθεν ἀκρότομον καὶ ὁρατὸν ἀπὸ 60 ὅλων μιλλίων. Οὐδὲν ἄλλο ἴχνος ζωῆς ἐπ' αὐτοῦ πλὴν ἀπειρίας πτηνῶν θαλασσίων παντὸς εἴδους, χρησιμοποιούντων αὐτὸ ὡς ἀναπαυτήριον κατὰ τὰς ἐκ τοῦ πόλου πρὸς τὰ νότια πλάτη καθόδους των καὶ τἀνάπαλιν. Σ. Ε. Λ.

—**Ναυαρίνου** ***ναυμαχία*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις τῷ 1827 ἔπνεε τὰ λοίσθια· τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου ἐπηκολούθησε μετὰ ἓν ἔτος ἡ τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν, καὶ ὁλόκληρος ἡ ἠπειρωτικὴ Ἑλλάς, ἡ διὰ τῶν ἀγώνων τοῦ Γεωργίου Καραϊσκάκη ἀνακτηθεῖσα, περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων καὶ πάλιν. Ὁ Ἰμπραὴμ πασᾶς ἐδῄου τὰ δυτικὰ καὶ βόρεια τῆς Πελοποννήσου, εἰς τοὺς Ἕλληνας δὲ δὲν ἔμενε κυρίως ἢ τὸ Ναύπλιον. Αἱ μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν ἐξ ἄλλου ἔριδες καὶ ἡ ἀδυναμία τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως ὅπως ἐπιβληθῇ, ἐπὶ πλέον δ' ἡ ἔλλειψις χρημάτων εἶχον φέρει τοὺς Ἕλληνας εἰς κρισιμωτάτην θέσιν.

Ἀναμνηστικὸν μετάλλιον τῆς ναυμαχίας τοῦ Ναυαρίνου, ὑπὸ Domard.

Μεχμὲτ-Ἀλῆς ὁ τοῦ Ἰμπραὴμ πατὴρ καὶ τῆς Αἰγύπτου ἀντιβασιλεύς, δραστηρίως διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ στόλου του ἐργασθείς, πλεῖστα πλοῖα τῆς γραμμῆς καὶ φρεγάτας ἐν Γαλλίᾳ ναυπηγήσας καὶ διοργανωτικὴν ἀποστολὴν ἐκ δέκα ἀξιωματικῶν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ ἐν ἀποστρατείᾳ Γάλλου πλοιάρχου Le Tellier μετακαλέσας, προὐτίθετο ἤδη νὰ ἐπιτεθῇ αἰφνιδίως καὶ καταλάβῃ τὴν Ὕδραν, ἀποστερῶν τοὺς Ἕλληνας τοῦ μεγαλυτέρου κατὰ θάλασσαν ἐρείσματός των καὶ ἐνισχύων τὸν στρατὸν τοῦ Ἰμπραὴμ ν' ἀποτελειώσῃ τῆς Πελοποννήσου τὴν κατάκτησιν. Πλὴν τούτου καὶ ἡ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις, ἀποβλέπουσα εἰς τὴν τελειωτικὴν κατάπνιξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, νέας ἀπέστειλεν ἐπικουρίας εἰς τὸν Ἰμπραὴμ πασᾶν. Οὕτω τουρκικὸς στόλος ἐκ 51 πολεμικῶν καὶ 41 ἐμπορικῶν σκαφῶν, φερόντων ἐνίσχυσιν 4000 τακτικοῦ στρατοῦ καὶ ἀφθονώτατα ἐφόδια, κατέπλευσε τῇ 7 καὶ 8 Σεπτεμβρίου, ταχθεὶς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ταχὴρ πασᾶ.

Τὰ δεινὰ καὶ ὁ ἡρωϊσμὸς τῶν Ἑλλήνων, πάντων δὲ πλέον ἡ πτῶσις τοῦ Μεσολογγίου, ἐξήγειραν τὸν φιλελληνισμὸν τῆς Εὐρώπης, αἱ δὲ τρεῖς εὐρωπαϊκαὶ δυνάμεις Ἀγγλία, Γαλλία καὶ Ρωσία, μετὰ πολυχρονίους διαπραγματεύσεις καὶ κατόπιν τῶν προσπαθειῶν τοῦ μεγάλου φιλέλληνος καὶ Ἄγγλου πολιτικοῦ Γεωργίου Κάννινγκ καὶ παρὰ τὰς ἀντιδράσεις τοῦ Αὐστριακοῦ καγκελλαρίου Μέττερνιχ, τῇ 6 Ἰουλίου 1827 ὑπέγραψαν ἐν Λονγίνῳ συνθήκην, δι' ἧς ἀνελάμβανον νὰ μεσολαβήσωσι μεταξὺ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων πρὸς ἐπίτευξιν εἰρήνης. Τῆς συνθήκης ταύτης τὸ 1ον ἄρθρον καθώριζεν, ὅπως συναφθῇ ἄμεσος ἀνακωχὴ μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων πρὸς ἔναρξιν διαπραγματεύσεων. Ὑπῆρχεν ἐπίσης εἰς τὴν συνθήκην καὶ μυστικὸς ὅρος, δι' οὗ καθωρίζετο ὅτι, ἐὰν ἡ Τουρκία ἐντὸς μηνὸς δὲν ἀπεδέχετο τὴν μεσολάβησιν τῶν Δυνάμεων, θὰ ἐλάμβανον αὗται τὰ κατάλληλα μέτρα ὅπως ἔλθωσιν εἰς ἐμπορικὰς μετὰ τῶν Ἑλλήνων σχέσεις, ἐὰν δὲ μετὰ τὴν ταχθεῖσαν ταύτην προθεσμίαν δὲν ἐγίνετο ἀνακωχή, θὰ ἐλάμβανον ὅλα τὰ ὑπὸ τῶν περιστάσεων ἐνδεικνυόμενα μέτρα πρὸς ἄμεσον ἐπίτευξιν τῆς ἀνακωχῆς, ἐμποδίζουσαι πᾶσαν σύρραξιν μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων, ἄνευ ὅμως συμμετοχῆς των εἰς τὰς ἐχθροπραξίας. Αἱ τρεῖς ὅθεν ὡς ἄνω Δυνάμεις εἶχον ἀμετάτρεπτον ἀπόφασιν νὰ σταματήσωσι τὴν ἐν Ἑλλάδι αἱματοχυσίαν. Ἡ ἀνακοίνωσις τῶν ὅρων τῆς συνθήκης μόλις περὶ τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου ἐγένετο εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην διὰ συλλογικοῦ διαβήματος τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτῶν τῶν τριῶν δυνάμεων (Stratford Canning τῆς Ἀγγλίας, Guilleminot τῆς Γαλλίας, καὶ Ribaupierre τῆς Ρωσίας). Περὶ τὰ τέλη Ἰουλίου ἔλαβον γνῶσιν τῆς συνθήκης οἱ ἐν τῇ Μεσογείῳ ἀρχηγοὶ τῶν ναυτικῶν Δυνάμεων τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, ἀντιναύαρχος Ἀδ. Κόδριγκτων καὶ ὑποναύαρχος ἱππότης H. de Rigny. Ἅμα τὸ κείμενον τῆς συνθήκης περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν ναυάρχων, οὗτοι ἀπέστειλαν τὸν Ἄγγλον συνταγματάρχην τῶν πεζοναυτῶν Cradock πρὸς τὸν Μεχμὲτ-Ἀλῆν, ὅπως τὸν συμβουλεύσωσι ν' ἀπόσχῃ τοῦ κατὰ τῶν Ἑλλήνων πολέμου, ἀλλ' οὗτος ἐδήλωσεν εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον τῶν ναυάρχων ὅτι ἀφ' ἑνὸς δὲν ἠδύνατο νὰ λάβῃ καμμίαν πρωτοβουλίαν, καθ' ὅσον ἦτο ὑποτελὴς τῷ σουλτάνῳ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι αἱ πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Ἰμπραὴμ ἐνισχύσεις εἶχον ἤδη ἀναχωρήσει. Ἐκ παραλλήλου ἡ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις ἀπήντησεν ὅτι «ὅλα τὰ πρωτόκολλα δι' αὐτὴν εἶναι χάρτης ἄγραφος, ἡ δὲ Ὑψηλὴ Πύλη δὲν θὰ ἐδέχετο ποτὲ οὐδεμίαν πρότασιν ἀφορῶσαν τοὺς Ἕλληνας». Ἡ πρὸς τὸν Ἰμπραὴμ ἐνίσχυσις ἔφθασε τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Σεπτεμβρίου. Ἡ ἀπόρριψις πάσης παρεμβάσεως ὑπὸ τῆς Πύλης ἐκοινοποιήθη εἰς τοὺς δύο ναυάρχους ὑπὸ τῶν πρεσβευτῶν κατὰ τὸ πρῶτον

Digitized by Google

δεκαπενθήμερον τοῦ Σεπτεμβρίου, ἡ δὲ περικοπὴ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἄγγλου πρεσβευτοῦ «.... ὀφείλετε νὰ παρενθέσητε τὰς δυνάμεις σας μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων καὶ νὰ τοῖς ἐπιβάλητε τὴν εἰρήνην διὰ τοῦ τηλεβόα σας, ἂν τὸ πρᾶγμα εἶναι δυνατόν, διὰ τῶν τηλεβόλων σας, ἂν δὲν δύνασθε νὰ κάμετε ἄλλως», σαφῶς ἐδείκνυεν εἰς τοὺς ναυάρχους, καθὼς καὶ ἡ προσέγγισις δύο μεραρχιῶν ρωσικοῦ στρατοῦ πρὸς τὸν Προῦθον, ὅτι τὰ πράγματα μοιραίως ἔβαινον πρὸς ἔνοπλον σύρραξιν. Ἡ συνθήκη ἀνεκοινώθη εἰς τὴν προσωρινὴν κυβέρνησιν τῶν Ἑλλήνων τῇ 2 Σεπτεμβρίου ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου κομμοδόρου Hamilton, τοῦ Γάλλου πλοιάρχου Hugon καὶ τοῦ διερμηνέως τῆς ρωσικῆς πρεσβείας.

Ὁ Κόδριγκτων εἶχε φθάσει ἔξωθεν τοῦ Ναυαρίνου τὴν νύκτα τῆς 11 Σεπτεμβρίου, μὴ βλέπων δὲ καταπλέοντα τὸν γαλλικὸν στόλον ἀπευθύνει ὑπὸ ἡμερομηνίαν 19 Σεπτεμβρίου διακοίνωσιν πρὸς τὸν Τοῦρκον ναύαρχον, ἀρχηγὸν τῶν ἐν τῷ ὅρμῳ Ναυαρίνου ὀθωμανικῶν δυνάμεων, δι' ἧς, καθιστῶν γνωστὸν ἐν ἀρχῇ τὴν μεταξὺ τῶν τριῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων συμμαχίαν, τῷ ἀνεκοίνου ὅτι οἱ σύμμαχοι συνεκέντρωσαν ἰσχυρὰς δυνάμεις πρὸς παρεμπόδισιν, ἔστω καὶ διὰ τῆς βίας, τῆς μεταφορᾶς οἱασδήποτε ἐνισχύσεως εἰς οἱονδήποτε μέρος τῆς Ἑλλάδος ἢ τῶν νήσων. Τὴν διακοίνωσιν ταύτην διὰ φρεγάτας εἰσπλευσάσης τῇ 20 Σεπτεμβρίου ἐπέδωκε τῷ Τούρκῳ ναυάρχῳ. Ἀλλὰ τῇ 21 Σεπτεμβρίου 32 σκάφη τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου —3 πλοῖα τῆς γραμμῆς, 7 φρεγάται, 22 βρίκια καὶ πάρωνες—κατάφορτα στρατοῦ ἐξέπλευσιν τοῦ Ναυαρίνου, ὅπως πλεύσωσιν εἰς Ὕδραν· Ὁ Κόδριγκτων τότε, ὅπως ἐκτελέσῃ τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης, παρεσκευάσθη πρὸς μάχην, ἵνα ἐμποδίσῃ τὸν πλοῦν τῶν Ὀθωμανῶν, ἀλλὰ καθὼς ἐπλησίαζε πρὸς τὸν τουρκικὸν στόλον, ἐπεφάνη καὶ ὁ ὑπὸ τὸν de Rigny γαλλικὸς στόλος. Ἡ συνένωσις τῶν δύο στόλων ἠνάγκασε τὴν ὀθωμανικὴν μοῖραν ν' ἀνακόψῃ τὴν πορείαν της. Μετὰ συνεννόησιν Κόδριγκτων καὶ Ντὲ Ριγνύ, ὁ δεύτερος εἰσέπλευσεν εἰς Ναυαρῖνον καὶ ἀποβὰς συνήντησε τὸν Ἰμπραήμ, εἰς ὃν ἀνεκοίνωσε καὶ προφορικῶς τὴν ἀπόφασιν τῶν Δυνάμεων, ὅπως ἐπέμβωσι πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν· ὁ Ἰμπραὴμ ὑπεσχέθη νὰ ἀναστείλῃ πᾶσαν ἐπιχείρησιν μέχρις ἀφίξεως ὁδηγιῶν ἐξ Ἀλεξανδρείας, διέταξε δὲ καὶ τὴν ἐκτὸς τοῦ Ναυαρίνου μοῖραν νὰ εἰσπλεύσῃ, ὅπερ καὶ ἐγένετο τὴν 23 Σεπτεμβρίου. Τὸ ἀπόγευμα τῆς 24 Σεπτεμβρίου ἔλαβε χώραν νέα συνέντευξις μεταξὺ Ἰμπραήμ, Κόδριγκτων καὶ Ντὲ Ριγνύ, καθ' ἣν ὁ Ἰμπραὴμ παρεδέχθη ὅτι ἠδύνατο ἐν τέλει ν' ἀποσύρῃ τὰ στρατεύματά του ἐκ Πελοποννήσου, ἀλλ' ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ παρεδέχετο νὰ παραδώσῃ τὰ φρούρια εἰς τοὺς Ἕλληνας ἄνευ ἐξουσιοδοτήσεως ὑπὸ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, εἰς ὃ καὶ οἱ ναύαρχοι συνεφώνησαν.

Ἐν τούτοις, τῇ 18 Σεπτεμβρίου 23 πλοῖα τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὸν Κόχραν ἠγκυροβόλησεν πρὸ τοῦ Μεσολογγίου, ἀποτυχόντα ὅμως νὰ καταλάβωσι τὸ Βασιλάδι ἀπέπλευσαν διὰ Σύρον, κατόπιν καὶ τῆς διακοινώσεως τοῦ Κόδριγκτων περὶ παύσεως τῶν ἐχθροπραξιῶν. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Κόχραν μοῖρα τοῦ στόλου του ὑπὸ τὸν Ἄστιγγα, ἀποτελουμένη ἐκ τῆς ἀτμηλάτου κορβέτας «Καρτερίας», τοῦ πάρωνος «Σωτῆρος» καὶ τῶν κανονιοφόρων «Φιλελληνίδος» καὶ «Βαυαρίας», ἐπιτεθεῖσα τὴν 30 Σεπτεμβρίου κατὰ τουρκικῆς μοίρας ὁρμούσης ἐν Σκάλᾳ Σαλώνων καὶ ἀποτελουμένης ἐκ 2 βρικίων, 5 γολετῶν, 2 κανονιοφόρων καὶ 2 ἐμπορικῶν αὐστριακῶν βρικίων, τὰ μὲν πολεμικὰ ἐβύθισε, τὰ δὲ ἐμπορικὰ κατέλαβε. Τῇ 26 Σεπτεμβρίου οἱ δύο σύμμαχοι ναύαρχοι ἀπέπλευσαν ἐκ Ναυαρίνου, καὶ ὁ μὲν Κόδριγκτων κατέπλευσεν εἰς Ζάκυνθον, ἀφήσας πρὸ τοῦ Ναυαρίνου περιπολοῦσαν μίαν φρεγάταν, ὁ δὲ Ντὲ Ριγνὺ ἔπλεε πρὸς Μῆλον, ἀλλ' ἕνεκεν συγκρούσεως δύο τῶν ὑπ' αὐτὸν σκαφῶν κατέπλευσεν εἰς Ἐλαφόνησον πρὸς ἐπισκευὴν αὐτῶν. Αἱ εἰδήσεις τῆς κατὰ τοῦ Μεσολογγίου ἐπιθέσεως τοῦ Κόχραν καὶ τῆς καταστροφῆς τῆς τουρκικῆς μοίρας ὑπὸ τοῦ Ἄστιγγος ἐξώργισαν τὸν Ἰμπραήμ, φοβούμενον καὶ τὴν ἀποκοπὴν τῶν μετὰ τῆς Στερεᾶς συγκοινωνιῶν του, εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε τὴν 30 Σεπτεμβρίου διέταξε τὸν ἀπόπλουν μοίρας ἐξ 6 φρεγατῶν, 9 κορβετῶν, 19 βρικίων καὶ 4 ἐμπορικῶν βρικίων αὐστριακῶν πλήρων στρατοῦ ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ ὑποναυάρχου Μουσταφᾶ, διὰ νὰ προσβάλῃ τὸν Ἄστιγγα ἐν τῷ Κορινθιακῷ. Ἡ πρὸ τοῦ Ναυαρίνου περιπολοῦσα ἀγγλικὴ φρεγάτα μόλις ἀντελήφθη τὸν ἔκπλουν τῶν Ὀθωμανῶν, πλέει πρὸς τὴν Ζάκυνθον πᾶσιν ἱστίοις μὲ ἐπηρμένον τὸ σῆμα «οἱ Τοῦρκοι ἐξῆλθον». Πάραυτα ὁ Κόδριγκτων ἐκπλέει ἔχων ὑπὸ τὰς διαταγάς του μόνον 1 πλοῖον τῆς γραμμῆς καὶ 2 φρεγάτας καὶ κατευθύνεται πρὸς τὴν εἴσοδον τοῦ Πατραϊκοῦ, ὅπως παρεμποδίσῃ τὸν εἴσπλουν τῆς ὀθωμανικῆς μοίρας, ὅπερ πράγματι ἐπέτυχε, τοῦ Τούρου ὑποναυάρχου ὑποκύψαντος εἰς τὴν διαταγήν του. Ἀλλ' ἐνῷ οἱ Τοῦρκοι ἔπλεον ἤδη πρὸς νότον, τὸ ἀπόγευμα τῆς 2 Ὀκτωβρίου ἐπεφάνη βορείως τῆς Ζακύνθου καὶ ἑτέρα τουρκικὴ μοῖρα ἐκ 3 φρεγατῶν, 4 κορβετῶν καὶ 7 βρικίων, ἧς ἐπέβαινεν αὐτὸς ὁ Ἰμπραὴμ μὲ κατεύθυνσιν πρὸς Πάτρας, ὁπότε ἡ πρὸς νότον πλέουσα ὑπὸ τὸν Μουσταφᾶν μοῖρα ἀνέστρεψεν ὅπως συνενωθῇ. Ὁ Κόδριγκτων διατάξας πολεμικὴν ἔγερσιν ἀπεφάσισεν ὅπως μετὰ τῶν τεσσάρων πλοίων του (172 ἐν συνόλῳ πυροβόλα) ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν 49 τουρκικῶν (1270 πυροβόλα ἐν συνόλῳ), καὶ ἐπέπλευσεν ὄντως κατὰ τοῦ Ἰμπραήμ· ἀλλ' ἡ τολμηρὰ ἀποφασιστικότης τοῦ Κόδριγκτων ἀφ' ἑνός, ἰσχυρὰ δὲ καταιγὶς ἀφ' ἑτέρου, ἀπέτρεψαν τὸν Ἰμπραὴμ τοῦ σχεδίου του καὶ κατὰ τὴν 5 καὶ 6 Ὀκτωβρίου ἐπανέπλευσεν εἰς Ναυαρῖνον. Ἔκφρων ἐξ ὀργῆς ὁ Ἰμπραὴμ μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του, διέταξε τρία τμήματα τοῦ στρατοῦ του νὰ ὁδεύσουν κατὰ τῆς Μεσσηνίας καὶ Ἀρκαδίας. Τὰ τμήματα ταῦτα ἐδῄωσαν κυριολεκτικῶς τοὺς τόπους ὅθεν διῆλθον. Οἱ δύο ναύαρχοι, μεθ' ὧν ἤδη εἶχε συνενωθῇ καὶ ὁ Ρῶσος ὑποναύαρχος κόμις Χέϋδεν ἐπὶ κεφαλῆς 4 πλοίων τῆς γραμμῆς καὶ 4 φρεγατῶν, ἀπηύθυναν ἔντονον διαμαρτυρίαν πρὸς τὸν Ἰμπραὴμ διὰ τὰς διαπραττομένας ἐν Πελοποννήσῳ φρικαλεότητας, ἀλλ' ὁ ἀναλαβὼν τὴν ἐπίδοσιν τῆς διαμαρτυρίας Ἄγγλος συνταγματάρχης Cradock δὲν κατώρθωσεν, ὅταν μετέβη δι' ἀγγλικῆς φρεγάτας τὴν 17 Ὀκτωβρίου εἰς Ναυαρῖνον, νὰ ἐπιδώσῃ ταύτην, καθ' ὅσον ὁ Ἰμπραὴμ εἶχεν ἀναχωρήσει. Τότε πλέον οἱ τρεῖς σύμμαχοι ναύαρχοι, ἀπελπισθέντες περὶ τῆς δι' εἰρηνικῶν μέσων ἐπιτεύξεως τῆς καταπαύσεως τῆς φρικώδους αἱματοχυσίας, ἀπεφάσισαν νὰ εἰσπλεύσωσι μεθ' ὅλων τῶν δυνάμεών των εἰς Ναυαρῖνον, ὅπως διὰ τῆς παρουσίας των ἀφ' ἑνὸς ἀποκλείσωσιν ἐντὸς τοῦ ὅρμου τὸν τουρκοαιγυπτιακὸν στόλον, ἀφ' ἑτέρου δὲ πιέσωσι τὸν Ἰμπραὴμ νὰ καταπαύσῃ τὴν δῄωσιν τῆς Πελοποννήσου.

Μετὰ τὴν ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς ναυαρχίδος σύσκεψιν, ἡ ἀρχηγία τῶν συμμαχικῶν στόλων, λόγῳ τοῦ βαθμοῦ, περιῆλθεν εἰς τὸν Ἄγγλον ἀντιναύαρχον Κόδριγκτων, ὅστις ἐξέδωκε τὰς διαταγὰς πλοῦ καὶ προεῖδεν ἐν αὐταῖς καὶ τὴν περίπτωσιν ἐνδεχομένης συρράξεως, καταλήγων δ' ἔγραφεν εἰς τὴν διαταγήν του: «... ἐν περιπτώσει ναυμαχίας ἕκαστος κυβερνήτης ἂς ἐνθυμηθῇ τὸ τοῦ Νέλσωνος, ὅτι δέον νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν ὡς ὄντα ἐν τῇ θέσει του μόνον ὅταν ἔχῃ τάξει τὸ πλοῖόν του παραπλεύρως ἑνὸς ἐχθρικοῦ τοιούτου». Ἤδη ἀπὸ τῆς 15 Ὀκτωβρίου ὁ Γάλλος ναύαρχος εἰδοποίησε τοὺς ἐπὶ τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου ὑπηρετοῦντας Γάλλους ἀξιωματικοὺς νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ σκάφη τοῦ Ἰμπραὴμ ἐπὶ τῇ προβλέψει ἐνδεχομένης συγκρούσεως. Πράγματι οὗτοι ἐγκατέλειψαν τὸν αἰγυπτιακὸν στόλον, ἐπιβάντες τὴν 20 Ὀκτωβρίου αὐστριακοῦ βρικίου, πλὴν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀποστολῆς Le Tellier, ὅστις κατ' ἄλλους ἔμεινεν εἰς τὴν ξηρὰν ἀσθενῶν, κατὰ δὲ τὸν Κόδριγκτων παρέσχε τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τοὺς Αἰγυπτίους, τοὐλάχιστον μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῆς ναυμαχίας.

Τὴν πρωΐαν τῆς 20 Ὀκτωβρίου 1827 ὁ συμμαχικὸς στόλος εὑρίσκετο διεσπαρμένος ἐντὸς τοῦ ὅρμου τοῦ Ναυαρίνου· λεπτὸς λὶψ πνεύσας περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐπέτρεψε τὴν σύνταξίν του συμφώνως ταῖς διατάξεσι τοῦ Κόδριγκτων εἰς δύο στήλας καὶ τὸν πρὸς Ναυαρῖνον πλοῦν. Οὕτως ἡ μὲν δεξιὰ στήλη ἀπετελέσθη ἐκ τῶν ἀγγλικῶν «Ἀσία» (ναυαρχὶς-πλοῖον τῆς γραμμῆς), τῶν πλοίων τῆς γραμμῆς «Genoa» καὶ «Albion» τῶν φρεγατῶν «Dartmouth», «Cambrian», «Glasgow» καὶ «Talbot», τῶν βρικίων «Rose», «Musquito», «Brisk», «Philomele», καὶ «Hind» καὶ τῶν γαλλικῶν «Σειρὴν» (ναυαρχὶς-φρεγάτα), τῶν πλοίων τῆς γραμμῆς «Σκιπίων», «Trident» καὶ «Breslaw», τῶν ἡμιολιῶν «Ἀλκυόνης» καὶ «Δάφνης» καὶ τῆς φρεγάτας «Armide», τεταγμένης κατὰ τὸ ἀριστερὸν ἰσχίον τῆς γαλλικῆς ναυαρχίδος· ἡ δὲ ἀριστερὰ στήλη ἀπετελέσθη ἐκ τῶν ρωσικῶν «Azoff» (ναυαρχὶς-πλοῖον τῆς γραμμῆς), τῶν πλοίων τῆς γραμμῆς «Ezeckiel», «Hanhould» καὶ «Alexander» καὶ τῶν φρεγατῶν «Provornoy», «Helena», «Constantine» καὶ «Castor». Τῇ 12 ὥ. 45 λ. ὁ συμμαχικὸς στόλος ἐπέσχε πρὸς τὴν νοτίαν εἴσοδον τοῦ Ναυαρίνου, τῇ δὲ 13 ὥ. ἐσημάνθη ἡ πολεμικὴ ἔγερσις, διετάχθη δ' ἡ ρωσικὴ μοῖρα ἀνακωχεύουσα νὰ ταχθῇ ἐπὶ οὐρᾶς τῆς γαλλικῆς, οὕτως ὥστε ἡ διὰ τοῦ στενοῦ τῆς εἰσόδου διάβασις νὰ γίνῃ ἐπὶ μιᾶς στήλης. Ὁ συμμαχικὸς στόλος ἔφθασεν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ ὅρμου περὶ τὴν 13 ὥ. 35 λ., τὰ δ' ἑκατέρωθεν φρούρια δὲν ἐπυροβόλησαν τὰ εἰσπλέοντα πλοῖα. Τὰ πλοῖα τοῦ τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου, ἠγκυροβολημένα εἰς τριπλῆν μηνοειδῆ γραμμήν, ἧς τὰ δύο ἄκρα ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῶν πυροβολείων τῆς Σφακτηρίας καὶ τοῦ Ναυαρίνου, ἦσαν πλαγιοδετημένα, οὕτως, ὥστε νὰ παρουσιάζωσιν ὁλόκληρον τὸ πυροβολικὸν τῆς μιᾶς πλευρᾶς πρὸς τὸ κέντρον τοῦ μηνίσκου ἐπὶ τῇ προβλέψει εἴσπλου τοῦ συμμαχικοῦ στόλου. Ὁ τουρκοαιγυπτιακὸς στόλος, ὁ ἐν τῷ ὅρμῳ εὑρισκόμενος, ἀπετελεῖτο ἐκ 3 πλοίων τῆς γραμμῆς (δικρότων), 17 φρεγατῶν, ὧν αἱ 4 εἶχον καὶ δεύτερον πυροβολεῖον σχεδὸν καθ' ὅλον τοῦ σκάφους τὸ μῆκος (τὰ Δελίνια καλούμενα) πρὸς δι-

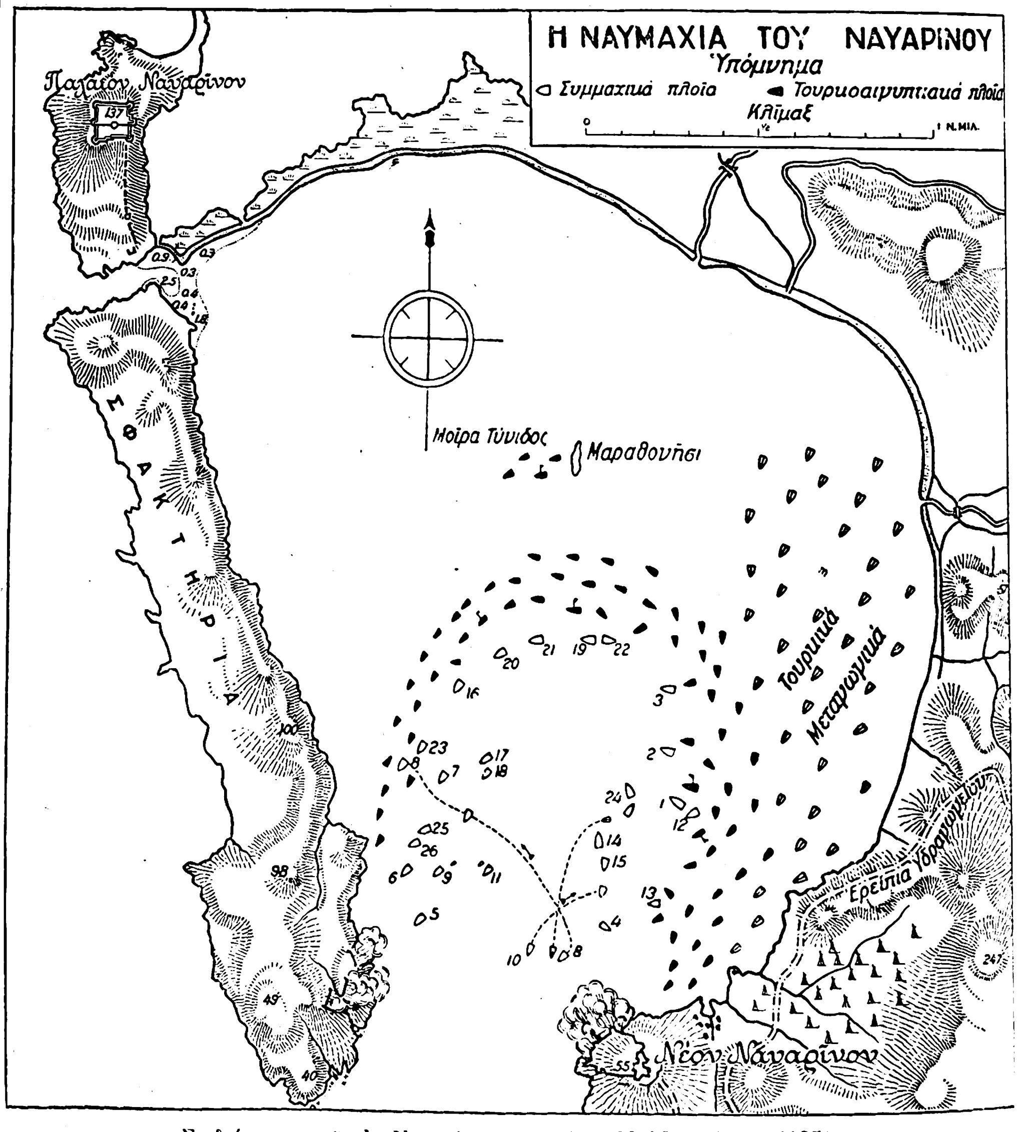

Σχεδιάγραμμα τῆς ἐν Ναυαρίνῳ ναυμαχίας (28 Ὀκτωβρίου 1827).

[*Συμμαχικοὶ στόλοι*: α) *Ἀγγλικά*: 1) Asia, 2) Genoa, 3) Albion, 4) Dartmouth, 5) Cambrian, 6) Glasgow, 7) Talbot, 8) Rose, 9) Mousquito, 10) Brisk, 11) Philomele, 12) Hind. β) *Γαλλικά*: 13) Sirène, 14) Scipion, 15) Trident, 16) Breslaw, 17) Armide, 18) Daphne (Alcyone). γ) *Ρωσικά*: 19) Azoff, 20) Ezekiel, 21) Hanhould, 22) Alexander, 23) Provornoy, 24) Helena, 25) Constantine, 26) Kastor.]

Digitized by Google

κροτα προσομοιάζουσαι, 61 βρικίων, παρώνων καὶ γολεττῶν, 6 πυρπολικῶν καὶ 41 μεταγωγικῶν, ὧν τὰ 8 αὐστριακά. Παρουσίαζον οὕτως ἐν συνόλῳ 2.436 πυροβόλα ἔναντι 1.270 περίπου τῶν συμμαχικῶν πλοίων. Ἀρχηγοὶ ἦσαν τῆς μὲν τουρκικῆς μοίρας ὁ Ταχὴρ-πασᾶς, τῶν δὲ αἰγυπτιακῶν μοιρῶν οἱ Καπετὰν-μπέης Μουσταφᾶς καὶ ὁ Μωχαρὲμ-μπέης.

Περὶ τὴν 14ω ἡ ἀγγλικὴ ναυαρχὶς «Ἀσία» ἠγκυροβόλησε καὶ ἐπλαγιοδέτησε μεταξὺ τῶν ναυαρχίδων τουρκικῆς καὶ αἰγυπτιακῆς, ἡ «Γένουα» ἠγκυροβόλησε περὶ τὰ 90—100 μέτρα πρύμνηθέν της, παρουσιάζουσα τὴν δεξιάν της πλευρὰν πρὸς μίαν τουρκικὴν φρεγάταν. Τὴν ἀπόλυτον σιγὴν τὴν βασιλεύουσαν ἐν τῷ ὅρμῳ δὲν ἐτάραττεν ἢ ὁ κρότος τῶν ποντιζομένων ἀγκυρῶν. Ἡ «Ἀλβιὼν» διαταχθεῖσα ἠγκυροβόλησε πρώραθεν τῆς «Ἀσίας». Αἱ «Dartmouth» καὶ «Philomèle» ἀνεκώχευσαν παρὰ τὸ δεξιὸν τοῦ εἴσπλου ἐγγὺς τῶν ἠγκυροβολημένων τουρκικῶν. Τὰ ὑπόλοιπα ἀγγλικὰ πρὸς τὰ ΝΔ. τοῦ ὅρμου ἔλαβον θέσιν ἔναντι τῶν πλοίων τοῦ δεξιοῦ ἄκρου τῆς τουρκικῆς μηνοειδοῦς παρατάξεως. Ἡ γαλλικὴ ναυαρχὶς «Σειρὴν» μόλις παρήλλαξε τὸ φρούριον τοῦ Ναυαρίνου στραφεῖσα δεξιὰ ἠγκυροβόλησε μεταξὺ τριῶν (κατὰ Jurien de la Gravière, δύο κατ' ἄλλους) αἰγυπτιακῶν φρεγατῶν. Ὁ ἐρεθισμὸς τῶν Ὀθωμανῶν ἐγένετο καταφανής, ἐκδηλούμενος διὰ χειρισμῶν ἐπὶ τῶν πλαγιοδετῶν, ὅπως καλύτερον ταχθῶσι τὰ πλοῖά των ἀντιμέτωπα τῶν συμμαχικῶν· τὰ πυρπολικά των ἐπίσης ἐφαίνοντο ἑτοιμαζόμενα πρὸς δρᾶσιν. Ὁ ἄνεμος ἐν τῷ μεταξὺ κοπάζων δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὰ ὑπόλοιπα συμμαχικὰ πλοῖα νὰ καταλάβωσι τὰς ἐκ τῶν προτέρων ὁρισθείσας θέσεις των· οὕτω τινὰ τῶν γαλλικῶν καὶ ὁλόκληρος ἡ ρωσικὴ μοῖρα ἔμεινεν ἐκτὸς τοῦ ὅρμου. Κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην στιγμὴν ὁ κυβερνήτης τῆς φρεγάτας «Dartmouth» ἐμποδιζόμενος κατὰ τὴν ἀναπρώρησίν του ἐκ τῆς γειτονίας αἰγυπτιακοῦ πυρπολικοῦ, καθαιρέσας λέμβον ἀπέστειλεν αὐτὴν ὑπὸ τὸν ὑποπλοίαρχον Fitz-Roy καὶ μὲ λευκὴν σημαίαν νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸ πυρπολικὸν ν' ἀλλάξῃ ἀμέσως ἀγκυροβόλιον. Δὲν εἶχεν εἰσέτι παραβάλει ἡ ἀγγλικὴ λέμβος εἰς τὸ πυρπολικόν, ὁπότε βολὴ τυφεκίου ριφθεῖσα ἀπὸ τοῦ αἰγυπτιακοῦ πυρπολικοῦ ρίπτει τὸν Fitz-Roy θανασίμως πληγωμένον εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ συνοδεύοντος τοῦτον δοκίμου Forbes. Πάραυτα ἡ ἀγγλικὴ φρεγάτα ἀπήντησε διὰ πυκνοῦ τυφεκιοβολισμοῦ, ὅπως καλύψῃ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ ἐφολκίου της, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ πυρπολικοῦ σφοδρὸς τυφεκιοβολισμὸς ἔθεσεν ἐκτὸς μάχης, πληγωθέντας ἢ φονευθέντας, τὸ πλεῖστον τοῦ πληρώματος τοῦ ἐφολκίου. Παρομοία σχεδὸν σκηνὴ διεδραματίσθη μετ' ὀλίγα λεπτὰ παρὰ τὴν ναυαρχίδα τοῦ Μωχαρὲμ-μπέη· ὁ ναύαρχος Κόδριγκτων δηλαδὴ ἀπέστειλε τὸν Ἕλληνα πλοηγόν του Πέτρον Μικέλην μετὰ τοῦ ὑπασπιστοῦ του νὰ καταστήσῃ προσεκτικὸν τὸν Αἰγύπτιον ναύαρχον, ὅπως τηρήσῃ οὐδετερότητα ἐν πάσῃ περιπτώσει. Ἀλλ' ὅταν κατήρχετο τὴν κλίμακα τῆς αἰγυπτιακῆς ναυαρχίδος ὁ Μικέλης, μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς του, Τοῦρκός τις ναύτης προβαλὼν ἀπό τινος θυρίδος καὶ ἀναγνωρίσας τὸν Μικέλην ὡς Ἕλληνα, ἐν τῷ ἀγρίῳ του φανατισμῷ τὸν ἐπυροβόλησε καὶ τὸν ἐφόνευσε. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ ναύαρχος Δεριγνὺ ἀπὸ τοῦ ἐπιστέγου τῆς ναυαρχίδος του διὰ τοῦ τηλεβόα ἐφώναζε πρὸς τὴν ἐγγύτατα αὐτοῦ ἠγκυροβολημένην φρεγάταν «Ἐσμίναν» ὅτι ἂν δὲν ἐλάμβανε μέρος εἰς τὴν μάχην δὲν θὰ ἔβαλλε κατ' αὐτῆς. Ἀλλὰ πᾶσαι αἱ προφυλάξεις αὗται ἀπέβησαν ἀνωφελεῖς, καθ' ὅσον πλοῖον ὀθωμανικόν, ἠγκυροβολημένον εἰς τὴν δευτέραν γραμμὴν καὶ πρύμνηθεν τῆς «Σειρῆνος» κατήρξατο τοῦ πυρός. Τὰ πρῶτα βλήματά του ἔπεσαν ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς «Dartmouth» καὶ ἐπὶ τῆς «Σειρῆνος», ἧς ἐφόνευσαν καὶ ἕνα ναύτην· πάραυτα ἡ «Σειρὴν» ἤνοιξεν ὁλότοιχον πῦρ καθ' ὃν χρόνον καὶ ἡ «Ἀσία» κατήρξατο σφοδροῦ πυρὸς κατὰ τῶν δύο Ὀθωμανῶν ναυάρχων. Καὶ οὕτως ἡ μάχη ἐγενικεύθη ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς παρατάξεως. Ἡ κατάστασις ἐν τούτοις δὲν ἦτο ποσῶς εὐχάριστος διὰ τοὺς συμμάχους, καθ' ὅσον δύο δίκροτα αὐτῶν καὶ δύο φρεγάται ἦσαν ἐκτεθειμέναι ἐπί τινα χρόνον εἰς τὰ συγκλίνοντα πυρὰ 61 ὀθωμανικῶν πλοίων. Εἰς τὸ δεξιὸν τῆς παρατάξεως δύο πυρπολικὰ ἐφλέγοντο, τὸ μὲν ἀναφλεγὲν ἐκ τῶν βολῶν τῆς «Dartmouth» καὶ «Σειρῆνος», τὸ δὲ ἐκ τῶν τῆς μικρᾶς «Philomèle». Τὰ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης σιγῶντα φρούρια ἤρξαντο καὶ ταῦτα σφοδρῶς βάλλοντα. Τοῦ ἀνέμου τελείως κοπάσαντος τὰ πλοῖα δὲν ἠδυνήθησαν νὰ καταλάβωσι τὰς θέσεις των· οὕτως ἡ «Ἀλβιὼν» ἠγκυροβόλησεν ἐγγὺς τῆς «Genoa», ἐν μέσῳ ὁμάδος τουρκικῶν σκαφῶν, ἀντιμετωπίζουσα οὕτω ἓν δίκροτον τῶν 74 καὶ δύο φρεγάτας τῶν 60 πυροβόλων. Τὸ γαλλικὸν «Trident», πέμπτον πλοῖον τῆς προσηνέμου στήλης, ἐδοκίμασε πρῶτον τὸ ζωηρὸν πῦρ τῶν φρουρίων· ἀγκυροβολῆσαν περὶ τὴν 14ω45′ νοτίως τῆς «Σειρῆνος», ἐκάλυψε τὴν γαλλικὴν ναυαρχίδα ἀπὸ τῶν ὁμοβροντιῶν τοῦ φρουρίου καὶ διὰ τοῦ ταχέος καὶ εὐστόχου πυρός του κατὰ τῶν περιβαλλόντων ὀθωμανικῶν πλοίων παρέσχεν εἰς ταύτην, σκληρῶς δοκιμαζομένην, μεγίστην βοήθειαν. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ «Σκιπίων» διέτρεχε μέγιστον κίνδυνον· ἐνῷ ἀγκυροβολήσας κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ὅρμου ἐμάχετο κατὰ τῶν φρουρίων καὶ δύο μεγάλων φρεγατῶν, πυρπολικὸν ὀθωμανικὸν δεξιῶς χειρίζον ἐνεπλάκη ὑπὸ τὸν πρόβολόν του. Τὸ πῦρ ἀστραπιαίως μετεδόθη εἰς τὸ γαλλικὸν δίκροτον, οὗ ἡ ἐξαρτία ἤρχισε φλεγομένη, πλεῖσται δὲ γομώσεις ἀνεφλέγησαν· ὁ γενναῖος ὅμως κυβερνήτης πλοίαρχος Milins οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐπιτρέψας τὴν διακοπὴν τοῦ πυρός, ἐπωφεληθεὶς λεπτοῦ ἐγερθέντος ἀνέμου ἐπόδωσε τοὺς δόλωνας καὶ κατώρθωσεν ἀποκλίνων ἀριστερὰ ν' ἀποφύγῃ τὸ πυρπολικόν, ὅπερ διά τινων βολῶν ἐβύθισε, καὶ σβέσῃ τὴν πυρκαϊάν, μεθ' ὃ ἔπλευσε καὶ ἠγκυροβόλησε πρὸς τὸ δεξιὸν τῆς τουρκικῆς παρατάξεως παρὰ τὰς ἀγγλικὰς φρεγάτας καὶ μετέσχε τῆς κατὰ τὸ σημεῖον σφοδρᾶς συμπλοκῆς. Ἐν τούτοις ἡ κατάστασις ἀπέβαινεν ἐπὶ μᾶλλον κρίσιμος διὰ τοὺς συμμάχους λόγῳ τῆς μεγάλης ἀριθμητικῆς ὑπεροχῆς τῶν Ὀθωμανῶν, ὁπότε περὶ τὴν 15 ὥραν, λεπτοῦ ἀνέμου ἐγερθέντος, ἡ ρωσικὴ μοῖρα καὶ τὰ ἀπομείναντα ἔξω τοῦ ὅρμου γαλλικὰ ἤρξαντο εἰσπλέοντα εἰς τὸν ὅρμον. «Εὐλογητὸς ὁ Θεός!» ἀναφωνεῖ συγκεκινημένος ὁ Κόδριγκτων, βλέπων τὰ 4 δίκροτα καὶ τὰς 4 φρεγάτας τῶν Ρώσων καταφθανούσας εἰς τόσῳ κρίσιμον στιγμήν. Τὰ 8 ταῦτα σκάφη κατεσίγασαν διερχόμενα τὰ φρούρια, ἱκανὰς ὅμως καὶ ταῦτα ὑποστάντα ζημίας, καὶ ἔλαβον μετὰ ταῦτα μέρος εἰς τὴν συμπλοκήν. Ἡ ναυαρχὶς τοῦ Χέϊδεν «Azoff» συνεπλάκη πρὸς δύο τουρκικὰς φρεγάτας καὶ μετ' ὀλίγον τὸ γαλλικὸν δίκροτον «Breslaw» ἦλθεν ὅπως ἑνωθῇ μετ' αὐτῆς, ἀφοῦ προηγουμένως ἀπέφυγε τὴν ἐπίθεσιν τουρκικοῦ πυρπολικοῦ· τέλος τὸ «Breslaw», ἐπὶ δίωρον μαχόμενον πρὸς 5 ὀθωμανικὰς φρεγάτας, κατώρθωσε νὰ κατασιγάσῃ τὸ πῦρ τριῶν ἐξ αὐτῶν καὶ νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἀνατίναξιν τῶν ἄλλων δύο. Περὶ τὴν 15ω 30 λ. ἡ μάχη εἶχε φθάσει εἰς τὴν μεγίστην αὐτῆς ἀκμήν. Ὀγδοήκοντα ἑπτὰ σκάφη ἐπὶ τεσσάρων γραμμῶν, συνωστιζόμενα ὡς ἐν δεξαμενῇ, ἀλληλοεπυροβολοῦντο μανιωδῶς. Ἀπὸ μιᾶς ἤδη ὥρας ἡ «Σειρὴν» ἐμάχετο εἰς ἀπόστασιν βολῆς πιστολίου πρὸς αἰγυπτιακὴν φρεγάταν, ὅτε τρομερὰ ἔκρηξις τὰ πάντα ἐπὶ τῆς γαλλικῆς ναυαρχίδος συγκλονήσασα ἐπέφερε προσκαίρως τὴν παῦσιν τοῦ πυρός· μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ πυκνοῦ καπνοῦ ἐφάνη κενὴ ἡ θέσις, ἔνθα πρὸ ὀλίγου ἡ αἰγυπτιακὴ φρεγάτα «Ἐσμίνα» ἐμάχετο. Ὑποστηριζομένη πρώραθεν ὑπὸ τῆς «Γενούης» καὶ πρύμνηθεν ὑπὸ τῆς «Σειρῆνος», ἡ ἀγγλικὴ ναυαρχὶς «Ἀσία» κατευθύνει ἐκ τῆς μιᾶς πλευρᾶς κατὰ τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος καὶ ἐκ τῆς ἄλλης κατὰ τῆς αἰγυπτιακῆς πυκνὸν καὶ εὔστοχον πῦρ, κατὰ δὲ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ναυάρχου Δεριγνὺ «ἐνόμιζέ τις ὅτι συνεργεῖα ξυλουργῶν κατεγίνοντο νὰ διαλύσουν τὸ ὀθωμανικὸν σκάφος». Ἐπὶ 800 ἀνδρῶν πληρώματος ἡ τουρκικὴ ναυαρχὶς ἠρίθμει πλέον τῶν 600 ἐκτὸς μάχης, μέγισται δ' ἐπίσης ἦσαν αἱ ἀπώλειαι τῆς αἰγυπτιακῆς ναυαρχίδος. Πρῶτον τὸ πλοῖον τοῦ Ταχὴρ πασᾶ ἐσίγησε, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ ἡ αἰγυπτιακὴ ναυαρχίς. Περὶ τὴν 16ω. τὰ δύο ταῦτα πλοῖα, τελείως κατεστραμμένα, ἔκοψαν τὰς ἀγκύρας των καὶ ἀφέθησαν νὰ παρασυρθῶσιν, ὅπως ἐξοκείλωσιν εἰς τὴν ἀκτήν. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τὸ δίκροτον «Ἀλβιὼν» προσεπάθησε νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐμβολὴν καὶ καταλάβῃ μίαν ὀθωμανικὴν φρεγάταν, ἀλλ' ἐνῷ ἤδη τὸ ἄγημα ἐμβολῆς εἶχε καταλάβει τὸ κατάστρωμα τῆς φρεγάτας, πυρκαϊὰ ἐκραγεῖσα ἐπ' αὐτῆς ἠνάγκασε τὸ ἀγγλικὸν δίκροτον ν' ἀναλάβῃ τὰ ἀγήματα καὶ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ ταύτης μετὰ πέντε λεπτὰ ἀνατιναχθείσης.

Ἤδη τὰ πλοῖα τῆς πρώτης ὀθωμανικῆς γραμμῆς εἶχον τεθῆ ἐκτὸς μάχης, ἄλλα ἀνατιναχθέντα, ἄλλα ὑποστείλαντα τὰς σημαίας των μετὰ τὰς μεγάλας ἐπ' αὐτῶν καταστροφάς, καὶ ἄλλα κόψαντα τὰς ἀγκύρας των καὶ ἐξοκείλαντα πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ ὅρμου. Ἡ καταστροφὴ τῶν πλοίων τῆς δευτέρας καὶ τρίτης γραμμῆς—κορβετῶν καὶ βρικίων—δὲν ἦτο ζήτημα ἢ ἐλαχίστου χρόνου. Πάντα τὰ συμμαχικὰ σκάφη ἡμιλλῶντο πρὸς ἄλληλα ὡς πρὸς τὴν σφοδρότητα τοῦ πυρός, τὴν εὐστοχίαν καὶ τὴν ἡρωϊκὴν διαγωγὴν τῶν ἐπιβαινόντων. Περὶ τὴν 18ω. τὸ πῦρ τῶν συμμάχων ἔπαυσε, φανείσης πλέον πλήρως τῆς τρομερᾶς καταστροφῆς, ἣν ὑπέστησαν οἱ Ὀθωμανοί. «Ἐκ τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου στόλου, ἔγραφεν ὁ Γάλλος ναύαρχος Δεριγνύ, δὲν ἀπέμειναν ἐπιπλέοντα σήμερον ἢ εἰκοσὰς κορβεττῶν καὶ βρικίων καὶ τούτων ἐγκαταλελειμμένων. Δὲν ὑπάρχει παράδειγμα τόσον πλήρους καταστροφῆς». Εἰς ἑξακισχιλίους ἀνῆλθον αἱ ἀπώλειαι τῶν Ὀθωμανῶν, ὧν ὑπερχίλιοι ἐτέθησαν ἐκτὸς μάχης ἐπὶ τῆς τουρκικῆς καὶ τῆς αἰγυπτιακῆς ναυαρχίδος. Ἐπὶ τοῦ συμμαχικοῦ στόλου 654 ἐτέθησαν ἐκτὸς μάχης, ἐξ ὧν 272 Ἄγγλοι, 184 Γάλλοι καὶ 198 Ρῶσοι. Αἱ τρεῖς συμμαχικαὶ ναυαρχίδες πλέουσαι ἐπὶ κεφαλῆς ὑπέστησαν τὸ περισσότερον πῦρ καὶ εἶχον τὰς μείζονας ἀπωλείας εἰς ἄνδρας καὶ ζημίας εἰς τὰ σκάφη. Ἡ νὺξ εἶχεν ἤδη ἐπέλθει καὶ ἐντὸς τοῦ ὅρμου τοῦ Ναυαρίνου τὴν ἡσυχίαν διέκοπτεν ἡ ἀνατίναξίς τινων τῶν ἐναπομεινάντων ὀθωμανικῶν σκαφῶν, εἰς ἃ αὐτοὶ οἱ Τουρκοαιγύπτιοι ἔθετον πῦρ.

Εἰδοποιηθεὶς ὁ Ἰμπραὴμ κατέφθασε περὶ τὴν αὐγὴν τῆς 21 Ὀκτωβρίου, ἵνα ἴδῃ μόνον τὸν συμμαχικὸν στόλον ἠγκυροβολημένον ἐν τῷ ὅρμῳ τοῦ Ναυαρίνου, ἐκ δὲ τοῦ ἰδικοῦ του ἐλάχιστα βρίκια καὶ κορβέττας, ἐπαληθευθέντων οὕτω τῶν ὑπερηφάνων λόγων του: «Τὰ πλοῖά μου δυνατὸν νὰ καταστραφῶσιν ἀλλὰ δὲν θὰ αἰχμαλωτισθῶσι!» Τὴν 21 Ὀκτωβρίου οἱ σύμμαχοι ναύαρχοι ἀπηύθυναν εἰς τὸν Ἰμπραὴμ καὶ τοὺς ναυάρχους αὐστηρὰν διακοίνωσιν, δι' ἧς, εἰς ἔνδειξιν πλήρους ἐκ μέρους τῶν Τουρκοαιγυπτίων καταπαύσεως πάσης ἐχθρικῆς κινήσεως, ἐζήτουν πρὸ τοῦ τέλους τῆς ἡμέρας νὰ ἐπαρθῇ ἡ λευκὴ σημαία ἐπὶ πάντων τῶν φρουρίων. Εἰς ἀπάντησιν τῆς διακοινώσεως ὁ Ταχὴρ πασᾶς ἀνῆλθεν ἐπὶ τῆς «Ἀσίας», ὅπως δηλώσῃ τὴν ἀποδοχὴν τῶν ὅρων καὶ κανονισθῶσιν οἱ ὅροι τῆς προσωρινῆς ἀνακωχῆς, λέγεται δ' ὅτι ἀνερχόμενος: «Ἰδοὺ ὑπόθεσις, ἣν πιθανῶς θὰ πληρώσω διὰ τῆς κεφαλῆς μου».

Μετὰ πρόχειρον ἐπισκευὴν τῶν ζημιῶν τοῦ συμμαχικοῦ στόλου καὶ ἔκδοσιν συγχαρητηρίου διαταγῆς ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Κόδριγκτων, ὁ συμμαχικὸς στόλος ἀπέπλευσεν ἐκ Ναυαρίνου τὴν 25 Ὀκτωβρίου 1827, τῆς μὲν ἀγγλικῆς καὶ ρωσικῆς μοίρας πλευσασῶν εἰς Μάλταν, τῶν δὲ ὑποστάντων ἀβαρίας πλοίων τῆς γαλλικῆς εἰς Τουλῶν.

Τοιαύτη ἐγένετο ἡ ἐν Ναυαρίνῳ ναυμαχία, ἧς ἐπακόλουθα ἦσαν ἡ ἀναχώρησις τῶν συμμάχων πρεσβευτῶν τὴν 8 Δεκεμβρίου 1827 ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ ρῆξις τῆς Πύλης πρὸς τὰς τρεῖς συμμάχους Δυνάμεις, ὁ Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1828, ἡ ἀπόβασις τοῦ Μαιζῶνος εἰς Πελοπόννησον, αἱ συνδιασκέψεις τοῦ Πόρου, τὸ πρωτόκολλον τῆς 22 Μαρτίου 1829 καὶ ἡ συνθήκη τῆς Ἀδριανουπόλεως, καὶ τέλος ἡ ἐν ἑνὶ λόγῳ κατόπιν τόσων αἱματηροτάτων καὶ ἡρωϊκωτάτων ἀγώνων τῶν Ἑλλήνων ἀπελευθέρωσις αὐτῶν.

Γ. Ν. ΝΙΚΟΤΣΑΡΑΣ

— **Ναυαρίνου νῆσος** (Navarin island) *[Παρελ. Γεωγρ.]*. Ἡ μεγίστη τῶν νήσων τοῦ νοτίως τῆς Παταγονίας ἀρχιπελάγους τῆς Γῆς τοῦ Πυρὸς (Fuegian archipelago), 45 μίλλ. ἐπιμήκης ἐξ Ἀν. πρὸς Δ. καὶ 24 μίλλ. εὐρεῖα. Ἐξαιρετικῶς ὀρεινή, μὲ τὰς κορυφὰς τῆς ὀροσειρᾶς της Codrington mountains (ὄρη τοῦ Κόδριγκτων) καλυπτομένας ἀπὸ αἰωνίους χιόνας, παρουσιάζει μέγιστον ὑψόμετρον κατὰ τὸν ὀρθόπαγον Navarin peak (3.920 ποδ.=1.195 μέτρ., πλάτ. 55°01′ Ν., μῆκ. 67°39½ Δ., χάρτ. ἀγγλ. 1373: S.E. part ot Tierra del Fuego). Ἀποτελεῖ τὴν βορείαν ἀκτὴν τοῦ κόλπου Νάσσαου καὶ χωρίζεται ἀπὸ τῆς Ἀργεντινῆς, εἰς ἣν ἡ νῆσος ὑπάγεται, καὶ τῆς Χιλῆς διὰ τοῦ πορθμοῦ Beagle channel (South America pilot, ἐκδ. 1988, τόμ. II, σελ. 35 καὶ 50). Ἡ ὑπεραπόκεντρος αὕτη μεγαλόνησος, ὀφείλουσα τὴν ὀνομασίαν της εἰς Ἄγγλους ναυτικούς, εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν αἱ ἀναμνήσεις τῆς αἴγλης τῆς ναυμαχίας τοῦ Ναυαρίνου ἦσαν πρόσφατοι, δὲν ἔχει εἰσέτι ἐξερευνηθῆ ἐπιμελῶς, πανυπερτάτη οὖσα πρὸς νότον, ἐκ τῶν κατῳκημένων τόπων τῆς γῆς, πρώτη τοιαύτη μετὰ τὸν Νότιον πόλον. Οἱ κάτοικοι εἶναι Ἰνδοί, ζῶντες νομαδικῶς κατὰ μικρὰς οἰκογενειακὰς ὁμάδας, ἀλλάσσοντες διαρκῶς διαμονὴν ἀναλόγως τῆς δριμύτητος τοῦ ψύχους καὶ τρεφόμενοι μὲ ὀστρακόδερμα, ἰχθῦς καὶ ὅ,τι ἄλλο δύνανται νὰ φονεύσουν μὲ τὰ πρωτόγονα ἐργαλεῖά των. Ἀπολύτως ἀπολίτιστοι, ζοῦν ἀκυβέρνητοι ἀγνοοῦν δὲ τελείως τὴν γεωργίαν. Εἰς τοὺς ξένους, κατὰ τὰς σπανιωτάτας περιπτώσεις προσεγγίσεως πλοίων, ἐμφανίζονται πρᾶοι μέν, ἀλλὰ δύσθυμοι καὶ δύσπιστοι καὶ γενικῶς ὡς λαὸς θνήσκων καὶ μὴ αἰσθανόμενος οὐδεμίαν διάθεσιν νὰ αὐξηθῇ, παρουσιάζων δὲ πολλὰ τὰ κοινὰ πρὸς τοὺς Αὐστραλοὺς γηγενεῖς. Εἰς τὸ ἔπακρον προληπτικοί, πιστεύουν εἰς τοὺς μάγους ὡς εἰς ἰατρούς, αἱ δὲ ἐπικήδειοι τελεταί των συνίστανται εἰς ὀρχήσεις περὶ τὸν νεκρόν, τῶν χορευτῶν κραδαινόντων ἐρυθροβαφῆ ἀκόντια, τὰ ὁποῖα καίουν μετὰ τὴν ταφήν, σημαίνουσαν τὸ τέλος τῆς ζωῆς, διότι οὐδόλως πιστεύουν εἰς ἐπιβίωσιν.

Σ. Ε. Λ.

Ναύαρις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀσιατικῆς Σαρματίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. V, 8, 11), ἀλλ' ἀκαθόριστος. Κατὰ τὸν Müller, ἴσως εἶναι ἡ νῦν Nachitschewan ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Ταναΐδος, ὅπου ἀνευρέθη ἐπιγραφή τις.

Α. Θ. Σ.

Ναύαρον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μεσόγειος πόλις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Σαρματίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. III, 5, 13) περὶ τὸν Καρκινίτην ποταμὸν (νῦν Καλεντζάκ, Kalantschak).

Α. Θ. Σ.

Ναυάρρα *[Γεωγρ.]* βλ. λ. *Ναβάρρα*.

ναυαρχεῖον (τό)· ἡ ἀνωτάτη ἀρχὴ καὶ διοίκησις τοῦ ναυτικοῦ εἴς τινα κράτη, οἱονεὶ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν: «συμβούλιον τοῦ ναυαρχείου» ‖ τὸ οἴκημα, τὸ οἰκοδόμημα, ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένη ἡ ὑπηρεσία αὕτη.

— *[Ναυτ.]* Εἴς τινα μεγάλα ναυτικὰ κράτη (Ἀγγλία, Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, Ἰαπωνία), εἰς τὰ ὁποῖα ὑφίσταται ὁ θεσμὸς τοῦ ναυαρχείου, τοῦτο απο-

Digitized by Google

τελεῖ τὴν ἀνωτάτην διοικητικὴν ἀρχὴν τοῦ ναυτικοῦ, ὑπάρχοντος οὐχ ἧττον καὶ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν, ὅστις εἶναι ὁ κοινοβουλευτικὸς οὕτως εἰπεῖν σύνδεσμος μεταξὺ ναυτικοῦ καὶ βουλῆς ὅσον ἀφορᾷ τὰ οἰκονομικῆς καὶ νομοθετικῆς φύσεως ζητήματα. Εἰς τὸ βρεττανικὸν ναυτικόν, ἔνθα ὑφίσταται ὁ ἀρτιώτερος ὀργανισμὸς ναυαρχείου, τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων ναυάρχων, οἵτινες ἐπεκράτησε νὰ ὀνομάζωνται λόρδοι τοῦ ναυαρχείου, ἀδιαφόρως ἐὰν εἶναι ἢ οὐ λόρδοι. Ὁ ἀρχαιότερος τούτων, ὁ καὶ προϊστάμενος τοῦ ναυαρχείου, ὅστις εἶναι καὶ ὁ πρῶτος τὴν ἀρχαιότητα ἀξιωματικὸς τοῦ βρεττανικοῦ ναυτικοῦ, καλεῖται «1ος ναυτικὸς λόρδος», ὁ δ' ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν καλεῖται «1ος πολιτικὸς λόρδος» ἔχων ὡς γραμματέα, ὅστις καὶ καλεῖται «γραμματεὺς τοῦ ναυαρχείου», ἕνα ὑποναύαρχον. Ὁ 1ος ναυτικὸς λόρδος εἶναι ἀρχηγὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου τοῦ ναυτικοῦ. Ὁ 2ος ναυτικὸς λόρδος ἀσχολεῖται μὲ τὰ ζητήματα τοῦ προσωπικοῦ καὶ τῶν τοποθετήσεων πλὴν τῶν τῶν πλοιάρχων, δι' ἃς ἀσχολεῖται ὁ γραμματεὺς τοῦ ναυαρχείου. Ὁ 3ος ναυτικὸς λόρδος ἀσχολεῖται μὲ τὸ πολεμικὸν ὑλικὸν καὶ τὰς τεχνικὰς ὑπηρεσίας, ὁ δὲ 4ος ναυτικὸς λόρδος μὲ τὸ παντὸς εἴδους ὑλικόν, ἱματισμὸν καὶ τροφοδοσίαν.

Εἰς τὸ γαλλικὸν καὶ ἰταλικὸν ναυτικὸν ὑφίσταται τὸ συμβούλιον τῶν ναυάρχων, ἔχον συμβουλευτικὴν διὰ τὸν ὑπουργὸν γνώμην. Παρ' ἡμῖν ὑφίσταται τὸ ἀνώτερον ναυτικὸν διοικητικὸν συμβούλιον ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν προεδρευόμενον καὶ συνερχόμενον εἰς συνεδριάσεις τακτικὰς ἢ ἐκτάκτους καὶ ἀσχολούμενον μὲ τὰ πάσης φύσεως γενικά, διοικητικὰ καὶ τεχνικὰ ζητήματα, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ γνώμη εἰς τὰ πλεῖστα τῶν ζητημάτων εἶναι συμβουλευτική, τῆς πραγματικῆς διοικήσεως τοῦ ναυτικοῦ οὔσης ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν.

Γ. Ν. Ν.

Ναυαρχείου *κόλπος* (Admiralty Inlet) *[Γεωγρ.]*. Πολυδαίδαλος καὶ βαθυτάτη δίκην φιὸρδ κόλπωσις τῆς ΒΔ. παραλίας τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ πολιτείᾳ Οὐάσιγκτων τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Ἀποτελεῖ συνέχειαν πρὸς Ν. τοῦ διέκπλου Χουὰν ντὲ Φούκα. Ἔχει πλάτος κυμαινόμενον μεταξὺ 1 καὶ 16 χλμ., ἀρκετὸν βάθος, ὥστε νὰ εἶναι προσιτὸς εἰς τὴν ναυσιπλοΐαν καὶ εἶναι ἐγκατεσπαρμένος ὑπὸ πολυαρίθμων νησίδων. Ἐκ τῶν ἐπ' αὐτοῦ λιμένων σπουδαιότεροι εἶναι οἱ: *Τάκομα, Σέηττλ* καὶ *Τάουνσεντ*.

— **Ναυαρχείου *κόλπος*** (Bahia del Almirantazgo) *[Γεωγρ.]* Βαθεῖα καὶ στενὴ κόλπωσις τῆς Ν. Ἀμερικῆς, ἀνοιγομένη ἐπὶ τῆς ΒΔ. παραλίας τῆς νήσου τῆς Γῆς τοῦ Πυρός, πρὸς Ν. τοῦ κόλπου Ἰνούτιλ καὶ ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν τοῦ Μαγελανείου πορθμοῦ. Ἔχει εἴσδυσιν 62 χλμ. καὶ πλάτος κατὰ τὴν εἴσοδον 10 χλμ., τὸ ὁποῖον στενούμενον διαρκῶς φθάνει μέχρι 4 χλμ. καὶ καταλήγει εἰς βαθὺν ὅρμον ἀποτελοῦντα ὑπήνεμον ἀγκυροβόλιον.

— **Ναυαρχείου *νῆσοι*** (Admiralty islands) *[Γεωγραφ.]*. Σύμπλεγμα νήσων συνολικῆς ἐκτάσεως 2.300 τ. χλμ., κειμένων 200 χλμ. πρὸς Β. τῆς ὑπὸ τὴν ἐντολὴν τῆς αὐστραλιανῆς ὁμοσπονδίας πρῴην γερμανικῆς Νέας Γουϊνέας. Ἀποτελεῖ τὸ δυτικὸν τμῆμα τοῦ ἀρχιπελάγους τοῦ Μπίσμαρκ, συνίσταται δὲ ἐκ τῆς μεγάλης νήσου *Μάνους* ἐκτάσεως 1500 περίπου τετρ. χλμ. καὶ τριακοντάδος μικροτέρων περὶ αὐτὴν κοραλλιογενῶν νησίδων, τῶν ὁποίων ἡ γεωγραφικὴ θέσις καθορίζεται ἐπὶ τοῦ 2° παραλλήλου Ν. πλάτους καὶ μεταξὺ τῶν μεσημβρινῶν 146°—148° Α. μήκους Γκρήνουϊτς. Οἱ κάτοικοι τοῦ ἀρχιπελάγους τούτου εἶναι Παποῦαι τὴν καταγωγήν, ἡμιάγριοι καὶ ἀνθρωποφάγοι. Αἱ νῆσοι τοῦ Ναυαρχείου ἀνεκαλύφθησαν ὑπὸ τῶν Ὀλλανδῶν τῷ 1616, ἔλαβον δὲ τὸ ὄνομα τῷ 1761 ὑπὸ τοῦ ἐπισκεφθέντος αὐτὰς πλοιάρχου Canteret. Τῷ 1885 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, οἵτινες κατέστησαν αὐτὴν προτεκτοράτον. Εὐθὺς μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου κατελήφθη ὑπὸ τῶν αὐστραλιανῶν στρατευμάτων καὶ ἔμεινε μετὰ τὸ τέλος αὐτοῦ ὑπὸ τὴν ἐντολὴν τῆς Αὐστραλίας.

—**Ναυαρχείου *νῆσος*** (Admiralty Island) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος ἀνήκουσα εἰς τὸ ἀρχιπέλαγος Ἀλεξάνδρου (ΒΔ. ἀκταὶ τῆς Β. Ἀμερικῆς) καὶ ὑπαγομένη εἰς τὴν Ἀλάσκαν τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν. Κεῖται ἐπὶ τῆς 58°24′ μοίρας Β. πλάτους, ἐγγύτατα τῆς παραλίας, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ τοῦ στενοῦ Στέφεν καὶ ἔχει μῆκος 135 χλμ. καὶ πλάτος 35.

— **Ναυαρχείου *ὀροσειρὰ*** *[Γεωγρ.]*. Παραλιακὴ ὀροσειρά, κειμένη ἐπὶ τοῦ βορειοτέρου τμήματος τῆς ἐπὶ τοῦ Ἀνταρκτικοῦ ὠκεανοῦ παραλίας τῆς Γῆς τῆς Βικτωρίας.

—**Ναυαρχείου *ποταμὸς*** *[Γεωγρ.]*. Ρέει ἐπὶ τοῦ εἰς τὴν Ἀργεντινὴν ἀνήκοντος τμήματος τῆς Γῆς τοῦ Πυρός, ἀρδεύει δὲ τὴν δυτικὴν περιοχὴν αὐτῆς.

Χ. Δ.

ναυαρχία (ἡ)· τὸ ἀξίωμα τοῦ ναυάρχου.

ναυαρχικὸν *σῆμα* *[Ναυτ.]*. Καλεῖται τὸ διακριτικὸν σῆμα τοῦ πλοίου, οὗτινος ἐπιβαίνει γενικὸς ἀξιωματικός. Εἰς τὸ ἄλλοτε ναυτικὸν ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς ναυαρχίδες φρεγάται, δίκροτα ἢ τρίκροτα, τρίστηλα πάντως· διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἱστός, ἀφ' οὗ τὸ ναυαρχικὸν ἐπῄρετο, ἐδήλου ἐκ πρώτης τάξεως τὸν βαθμὸν τοῦ γενικοῦ ἀξιωματικοῦ, ἐπαιρομένου τοῦ σήματος τοῦ ναυάρχου εἰς τὸν μέγαν ἱστόν, τοῦ ἀντιναυάρχου εἰς τὸν ἀκάτιον καὶ τοῦ ὑποναυάρχου εἰς τὸν ἱστὸν τοῦ ἐπιδρόμου. Σήμερον, τῶν πολεμικῶν ἱστῶν μὴ ἐπιτρεπόντων τοιοῦτον μέσον διακρίσεως, ὑφίσταται ἴδιον ναυαρχικὸν σῆμα δι' ἕκαστον βαθμόν. Παρ' ἡμῖν, μὴ ὑπάρχοντος βαθμοῦ ναυάρχου, τὸ ναυαρχικὸν τοῦ ἀντιναυ-

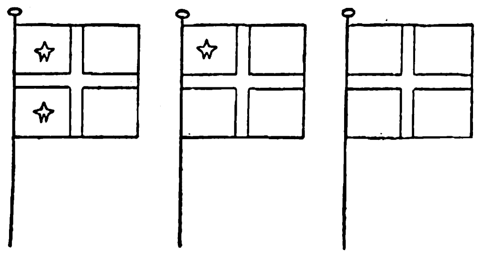

Ναυαρχικὰ σήματα.
1) Ὑποναυάρχου, 2) ἀντιναυάρχου, 3) ναυάρχου.
[Ὁ σταυρὸς λευκός, καθὼς καὶ οἱ ἀστέρες· τὰ τετράγωνα κυανᾶ.]

άρχου εἶναι τὸ *ἐπίσημον* (βλ. λ.) εἰς σχῆμα τετράγωνον, ἀλλὰ φέρον, ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων τοῦ ἄνω παρὰ τὸν ἱστὸν κυανοῦ τετραγώνου καὶ εἰς τὸ κέντρον αὐτοῦ, λευκὸν κύκλον διαμέτρου ἴσης πρὸς τὰ 2/3 τοῦ πλάτους τῆς κεραίας τοῦ σταυροῦ. Τὸ δὲ τοῦ ὑποναυάρχου εἶναι ὅμοιον πρὸς τὸ ἀνωτέρω, ἀλλὰ φέρον καὶ εἰς τὸ κάτω τὸ παρὰ τὸν ἱστὸν τετράγωνον ὅμοιον κύκλον.

Σ. Ε. Λ.

ναυαρχίς, —*ίδος* (ἡ)· τὸ πλοῖον οὗτινος ἐπιβαίνει ὁ ναύαρχος, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στόλου.

Ναυαρχὶς *[Μυθ.]*. Ἐπίκλησις τῆς Ἀφροδίτης ἐν Παντικαπαίῳ, ὡς θαλασσίας θεότητος προστάτιδος τῶν ναυτιλλομένων καὶ ὁδηγητρίας τῶν πελαγοδρομούντων πλοίων.

ναύαρχος (ὁ)· ὁ ἀνώτατος βαθμὸς τῆς ἱεραρχίας ἐν τῷ πολεμικῷ ναυτικῷ.

— *[Ἐγκυκλ.]* Διὰ τοῦ τίτλου τοῦ ναυάρχου οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες περιέβαλλον τὸν ἡγήτορα ναυτικῆς τινος δυνάμεως, καίτοι παρ' ἅπασι τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσιν ὁ τίτλος οὗτος συμφύρεται μετὰ τοῦ τίτλου τοῦ στρατηγοῦ, διότι, ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς τῶν σκαφῶν τοῦ κωπήρους ναυτικοῦ κα τῆς συνηθεστάτης χρησιμοποιήσεώς των δι' ἀποβατικὰς ἐνεργείας, ὁ κατὰ θάλασσαν ἀρχηγὸς ἦτο συγχρόνως καὶ ὁ κατὰ ξηρὰν τοιοῦτος. Οὕτως ὁ Ἡρόδοτος τιτλοφορεῖ τὸν Εὐρυβιάδην ὡς «...στρατηγὸν τὸ μέγιστον κράτος ἔχοντα» (Η′ 2), ἐνῷ κατωτέρω (42) γράφει: «ναύαρχος μέν τοι ἐπῆν ὡυτὸς ὅς περ ἐπὶ Ἀρτεμισίῳ, Εὐρυβιάδης, Εὐρυκλείδεω ἀνὴρ Σπαρτιήτης, οὐ μέντοι γένεός γε τοῦ βασιλείου ἐών». Ὁμοίως ἀπαντῶμεν καὶ παρὰ Θουκυδίδῃ, Ξενοφῶντι καὶ Διοδώρῳ χρησιμοποιούμενον τὸν τίτλον τοῦ στρατηγοῦ ἀντὶ τοῦ ναυάρχου ἐπὶ περιπτώσεων ἀρχηγίας ναυτικῆς δυνάμεως.

Παρὰ τοῖς Σπαρτιάταις τὸ ἀξίωμα τοῦτο εἶχε μεγάλην σπουδαιότητα (ἐν Ἀθήναις ναύαρχοι ἦσαν οἱ κατ' ἔτος ἐκλεγόμενοι 10 στρατηγοί). Ἡ ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν περσικῶν πολέμων ὑπάρχουσα ἐν Σπάρτῃ ἀνωτάτη αὕτη ἀρχὴ ἦτο ἑτέρα τις βασιλεία κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην (Πολιτ. Β′ 9, 49, 30) καὶ δὲν ἐδίδετο εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Σπάρτης (μόνος ὁ Ἀγησίλαος ἦρξέ ποτε καὶ τοῦ ναυτικοῦ—*Πλουτ.* Ἀγησ. 10) οὐδὲ ἐπετρέπετο νὰ ναυαρχῇ δὶς ὁ αὐτός. Ὁσάκις δὲ τὸ συμφέρον τῆς Σπάρτης ἐπέβαλλε νὰ παρακαμφθῇ ἡ αὐστηρὰ αὕτη διάταξις τοῦ νόμου, ὡς κατὰ τοὺς χόνους τοῦ Λυσάνδρου, διωρίζετο ἐπιστολεὺς τοῦ στόλου (ἀντιναύαρχος) ὁ συγκεντρώνων εἰς τὸ πρόσωπόν του τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς πόλεως Λακεδαιμόνιος, ὅστις εἶχε καὶ τὴν οὐσιαστικὴν διοίκησιν τότε τοῦ στόλου, τοῦ ναυάρχου παραμένοντος ἐν Σπάρτῃ, ὡς εἶχε παραμείνει ὁ Ἄρακος, ὅτε εἶχε διορισθῇ ἐπιστολεὺς ὁ Λύσανδρος (405 π. Χ.), ἢ ἀπρακτοῦντος, ὅτε δὲν ἀπεμακρύνετο τοῦ στόλου, καὶ διατηροῦντος μόνον τὸν τίτλον. Ὁ ναύαρχος ἦτο ὑπόλογος μόνον πρὸς τοὺς ἐφόρους, οἵτινες καὶ μόνοι εἶχον τὸ δικαίωμα τῆς ἀπολύσεως αὐτοῦ.

Ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου τὸ ἀξίωμα τοῦ ναυάρχου ἦτο εἰς ἥσσονα μοῖραν τοῦ ἀξιώματος τοῦ στρατηγοῦ, ἐπίσης δὲ καὶ ἐν Ῥώμῃ μέχρι τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ρωμαϊκοῦ ναυτικοῦ, ὁπότε ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στόλων ἐτίθεντο εἷς ἢ πλειότεροι ὕπατοι. Ἐν Καρχηδόνι ἐθεωρεῖτο ὡς ἓν τῶν μεγαλυτέρων ἀξιωμάτων. Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ὁ ναύαρχος ἢ ἀρχηγὸς μοίρας ἢ στόλου ἐκαλεῖτο «δρουγγάριος τοῦ πλωΐμου ἢ τῶν πλωΐμων». Κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ναυτικῶν δυνάμεων, ἀκόμη δὲ καὶ ὡς κυβερνῆται τῶν σκαφῶν, δὲν ἐτίθεντο ναυτικοί, καθ' ὅσον παρὰ τῶν κυβερνητῶν ἡ πολιτεία δὲν ἀπῄτει ἢ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς τιμῆς τῆς σημαίας καὶ τὴν ἡγεσίαν τῶν ἀγημάτων τῆς ἐμβολῆς· ἐν τούτοις εἰς τὰ μᾶλλον προηγμένα ναυτικὰ τῆς ἐποχῆς (Ἑνετία, Γένουα, Τουρκία) κυβερνῆται καὶ ναύαρχοι ἦσαν πάντοτε ἔμπειροι ναυτικοί, ὅπως ἀντιθέτως εἰς ἄλλα ναυτικὰ βλέπομεν ἐπὶ κεφαλῆς στόλων κατὰ τὰς ναυμαχίας ἱερωμένους, ὡς ὁ καρδινάλιος Σουρδὶς ἐπίσκοπος τοῦ Βορδὼ κλπ. Κατ' αὐτὴν τὴν ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου (1571) ἀνώτατος ἀρχηγὸς τοῦ χριστιανικοῦ στόλου ἦτο ὁ Δὸν Ζουὰν ὁ Αὐστριακός, ὅστις ἦτο κυρίως πολεμιστὴς τῆς ξηρᾶς, οὐδεμίαν τῶν ναυτικῶν πραγμάτων ἔχων ἰδέαν, οἱ ὑποτεταγμένοι ὅμως ναύαρχοι ἦσαν ἐκ τῶν διασημοτέρων τῆς ἐποχῆς ναυτικῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἱστιοφόρου ναυτικοῦ, ὁπότε ἡ ναυτικὴ τέχνη ἔφθασεν εἰς μεγίστην ἀνάπτυξιν, φυσικὸν ἦτο τὸ ἀξίωμα τοῦ ναυάρχου νὰ δίδεται εἰς τοὺς ἐμπειροτέρους ναυτικούς, καίτοι εἴς τινας περιστάσεις βλέπομεν ἐπὶ κεφαλῆς στόλων καὶ πολεμιστὰς τῆς ξηρᾶς (Ὄπδαμ, Ἔσσεξ, Μόνκ, Μέγας Πέτρος κλπ.).

Ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀτμοῦ ὡς κινητηρίου δυνάμεως καὶ σὺν τῇ προόδῳ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν καὶ τῇ ὀργανώσει τῶν ναυτικῶν, τὸ ἀξίωμα τοῦ ναυάρχου ἀποτελεῖ τὴν ἀνωτάτην βαθμῖδα τῆς ναυτικῆς ἱεραρχίας, ἡ δὲ τελειοποίησις τοῦ ἀσυρμάτου τηλεγράφου ἔθεσεν ὁριστικὸν τέρμα εἰς τὴν ἀπεριόριστον δικαιοδοσίαν καὶ πρωτοβουλίαν τῶν ναυάρχων ἡγητόρων ναυτικῶν δυνάμεων. Σήμερον εἰς τὰ πλεῖστα τῶν πολεμικῶν ναυτικῶν τρεῖς βαθμοὶ ναυάρχων ὑπάρχουσιν: ὁ τοῦ *ὑποναυάρχου* (γαλλ. *Contre-Amiral*, ἀγγλ. *Rear-Admiral*, τουρκ. *Ριαλὰ-μπέης*), ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν τοῦ ὑποστρατήγου, ὁ τοῦ *ἀντιναυάρχου* (γαλλ. *Vice-Amiral*, ἀγγλ. *Vice-Admiral*, τουρκ. *καπετὰν-μπέης*), ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν τοῦ ἀντιστρατήγου, καὶ ὁ τοῦ *ναυάρχου* (γαλλ. *Amiral*, ἀγγλ. *Admiral*, τουρκ. *καπετὰν-πασᾶς*), ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν τοῦ στρατηγοῦ. Εἴς τινα ναυτικὰ (Ἀγγλία, Γερμανία, Ἱσπανία) ὑπάρχει ὑπὲρ τὸν βαθμὸν τοῦ ναυάρχου καὶ τέταρτος βαθμὸς γενικοῦ ἀξιωματικοῦ, ὃν δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν διὰ τοῦ ὅρου *ἀρχιναύαρχος* (ἀγγλ. *Admiral of the Fleet*, γερμ. *Grosseadmiral*, ἱσπαν. *Capitan General de la Armada*). Ἐν Ἑλλάδι διὰ τοῦ ἀπὸ 8 Σεπτεμβρίου 1929 δημοσιευθέντος νόμου 4444 καθωρίσθη ὅπως ἐν εἰρήνῃ ὑπάρχωσι τρεῖς μόνον ἐν ἐνεργείᾳ ὑποναύαρχοι, τῶν βαθμῶν ἀντιναυάρχου καὶ ναυάρχου ἀπονεμομένων μόνον ἐν καιρῷ πολέμου ἢ ἀποστρατείᾳ.

Γ. Ν. Ν.—ΚΑΨ.

—«**Ναύαρχος *Μιαούλης***». —1) Παλαιὸν ἑλληνικὸν εὔδρομον (βλ. λ. «*Μιαούλης*»). —2) Ὀνομασία συγχρόνων πλοίων, φορτηγοῦ καὶ ἀκτοπλοϊκοῦ, τοῦ ἐμπορικοῦ μας στόλου.

Σ. Ε. Λ.

— **Ναυάρχων *συμβούλιον***. Ἀνώτατον ναυτικὸν διοικητικὸν συμβούλιον, συσταθὲν διὰ τοῦ ἀπὸ 23 Ὀκτωβρίου 1929 νομοθετικοῦ διατάγματος καὶ ἐπέχον παρ' ἡμῖν θέσιν ναυαρχείου. Ἀποτελεῖται ἐκ τῶν: γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ γενικοῦ ναυτικοῦ ἐπιτελείου, τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ στόλου ἢ μὴ ὑπάρχοντος τοιούτου τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς μοίρας τῶν γυμνασίων, τῶν γενικῶν διευθυντῶν τοῦ ναυστάθμου καὶ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν, τοῦ ἐπόπτου ναυτικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τοῦ διοικητοῦ τῶν ὑποβρυχίων. Προορισμὸν δ' ἔχει νὰ προτείνῃ εἰς τὸν ὑπουργὸν τὰς ἑκάστοτε τοποθετήσεις καὶ μεταθέσεις ἀξιωματικῶν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ ἀπὸ ὑποπλοιάρχου καὶ ἄνω, τοὺς καταλλήλους πρὸς ἀποστολὴν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν διὰ τελειοτέραν ἐκπαίδευσιν, νὰ συντάσσῃ δὲ πίνακας τῶν προακτέων κατ' ἐκλογὴν ἢ ἀρχαιότητα ἢ τῶν στασίμων ἢ τῶν ἀποστρατευτέων ἢ ἀπολυτέων ἀξιωματικῶν, ὑποχρεωτικοὺς διὰ τὸν ὑπουργὸν δυνάμει τοῦ περὶ ἱεραρχίας ἐν τῷ πολεμικῷ ναυτικῷ νόμου (4411). Τὸ πνεῦμα τὸ ὑπαγορεῦσαν τὴν θέσπισιν τοῦ θεσμοῦ τούτου ἦτο τὸ νὰ διοικῆται τὸ ναυτικὸν ἐξ ἑαυτοῦ.

Σ. Ε. Λ.

ναυαρχῶ (—*έω*)· εἶμαι ναύαρχος, ἔχω τὴν διοίκησιν, τὴν ἀρχηγίαν στόλου.

Ναυάτης. Εἷς τῶν ἐφόρων ἐν Σπάρτῃ, ἀποσταλεὶς ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, μετὰ τὴν ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχίαν (406 π. Χ.), ὡς μέλος ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς διὰ τὴν πρὸς τὰς συμμάχους πόλεις διαγωγὴν τοῦ ἁρμοστοῦ Δερκυλλίδα.

Α. Θ. Σ.

ναυβάτης (ὁ)· ἀρχ., ὁ ἐπιβαίνων νεώς, ἐπιβάτης: «ναυβάτης στρατός» (*Αἰσχ.*).

Ναύβολος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ὀρνύτου, βασιλέως τῆς Φωκίδος, πατὴρ τοῦ Ἀργοναύτου Ἰφίτου (*Ἀπολ.* Α, 9, 16).

Α. Θ. Σ.

ναύδετον (τὸ) *[Ναυτ.]*. Ἀπαντᾷ σπανιώτατα καὶ *ναυδέτης*. Κυριολεκτικῶς σημαίνει πᾶν εἶδος σχοινίου ἢ ἁλύσεως, δι' ὧν προσδένεταί που τὸ πλοῖον. Τὴν τοιαύτην ὅμως σημασίαν ἐπηκολούθησεν ἡ τοῦ συνόλου: ἀγκυρῶν, ἁλύσεων καὶ σημαντῆρος μονίμως τοποθετημένων ἐν λιμένι ἢ ὅρμῳ, ἵνα ἐπ' αὐτῶν ὁρμίζωνται τὰ πλοῖα, προσδένοντα εἰς τὸ ἀγκύλιον τοῦ σημαντῆρος καὶ ἀποφεύγοντα οὕτω τὴν πόντισιν ἀγκύρας καὶ τοὺς συ-

Digitized by Google

ναφεῖς χειρισμούς. Τοποθετοῦνται δὲ ναύδετα εἰς λιμένας μεγάλης ναυτιλιακῆς κινήσεως, εἰς οὓς ὁ χῶρος δὲν ἐπιτρέπει στροφὰς καὶ χειρισμοὺς ἐπὶ ἀγκύρας ἄνευ στενοχωρίας τῶν πλησίον ὡρμισμένων πλοίων, ἰδίως ὅμως πλησίον κρηπιδωμάτων ἢ προβλήτων πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ὁρμίσεως τῶν πλευριζόντων πλοίων. Ἀλλὰ καὶ εἰς ὅρμους τοποθετοῦνται τὰ ναύδετα καὶ δὴ ὅταν τὸ μέγα βάθος τοῦ βυθοῦ καθιστᾷ ἐπικίνδυνον τὴν πόντισιν ἀγκύρας, διότι λόγῳ τῆς μεγάλης ταχύτητος, καθ' ἣν ἐκχέεται ἡ ἅλυσις καὶ τῶν ἀπὸ ταύτης τριβῶν, ὑφίσταται κίνδυνος διαβρώσεως τοῦ ὀφθαλμοῦ ἢ ἀποκοπῆς τῆς ἁλύσεως· τοιαῦτα ναύδετα μεγάλου βάθους ὑπάρχουσι παρ' ἡμῖν εἰς Φυρὰ τῆς Θήρας, εἰς Λίμνην Εὐβοίας καὶ εἰς Δάφνην τοῦ Ἄθωνος.

Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἡ σημασία τοῦ ὅρου ναύδετον περιωρίσθη μόνον εἰς τοὺς σημαντῆρας προσδέσεως (γαλλ. corps-morts, ἀγγλ. mooring buoys, ἰταλ. boe d' ormegio), πρὸς διαστολὴν ἀπὸ τῶν σημαντήρων ἐπισημάνσεως, καὶ ἐπεκράτησεν ὡς τοιαύτη. Εἶναι δὲ τὸ *ναύδετον* πλωτὸν σιδηροῦν κατασκεύασμα, σχήματος κυλινδρικοῦ, μετὰ καθέτων ἢ ὁριζοντίων ὡς πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης τῶν γενετειρῶν του, εἴτε κωνικοῦ, εἴτε μικτοῦ, ἔχοντος δηλαδὴ τὸ μὲν ὕφαλον μέρος παραβολοειδές, τὸ δὲ ἔξαλον σφαιροειδὲς ἐπίπλατυ. Τὰ τοῦ τελευταίου τύπου μελετηθέντα ὑπὸ τοῦ ναυπηγικοῦ οἴκου Brown Lenox and Co (Milwall and Poutypridd) προσαρμόζουν εἰς μεγάλου ἐκτοπίσματος πλοῖα. Τὸ σῶμα ἢ ὁ πλωτὴρ αὐτῶν ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ ὑφάλου παραβολοειδοῦς μέρους καὶ τοῦ ἐξάλου σφαιροειδοῦς τοιούτου. Ἀμφότερα συντίθενται ἐξ ἀτράκτων παχέος χαλυβελάσματος ἢ σιδηρελάσματος καὶ προσαρμόζονται κατὰ τὴν ἴσαλον, ἣν περιβάλλει παχὺ ξύλινον προφυλακτήριον περίζωμα, ἀμβλῦνον τὰς κρούσεις ἐπὶ τῆς πρῴρας τῶν προσδενόντων πλοίων. Ὅπως δὲ μὴ βυθίζεται τὸ πῶμα τοῦ ναυδέτου ἐν περιπτώσει διατρήσεώς του, διαιρεῖται διὰ κατακορύφων χωρισμάτων εἰς 4 ἢ 6 στεγανὰ διαφράγματα, ἐντὸς τῶν ὁποίων εἰσέρχεταί τις πρὸς ἐπιθεώρησιν τῆς συντηρήσεως τῶν τοιχωμάτων, διὰ τῆς θυρίδος ἐπιθεωρήσεως, ἑρμητικῶς συνήθως κεκλεισμένης διὰ περικοχλίων. Οὐδόλως ἐν τούτοις ὑποφέρει τὸ σῶμα τοῦ ναυδέτου τὰς ἀπὸ τοῦ προσδεδεμένου πλοίου ἕλξεις καὶ τιναγμούς, διότι ὁ κρίκος ἀγκυροβολίου καὶ τὸ ἀγκύλιον προσδέσεως δὲν εἶναι ἀμέσως ἐπὶ τοῦ ναυδέτου στερεωμένα, ἀλλ' εἰς τὰ ἄκρα ἀνθεκτικῆς ῥάβδου ἐλευθέρως διαπερώσης τὸ ναύδετον καὶ μόνης διὰ τοῦτο ὑφισταμένης τὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ἕλξεις. Ἅλυσις λεπτὴ συναπτομένη κατὰ πολλὰ αὐτῆς ἰσαπέχοντα σημεῖα πρὸς τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν τοῦ ξυλίνου περιζώματος, εὐκολύνει ὡς χειραγωγὸς τὴν συγκράτησιν τῆς λέμβου, ἥτις ἔφερεν εἰς τὸ ναύδετον τὸ πρὸς ἀγκυροδέτησιν ἄκρον τῆς ἁλύσεως τοῦ πλοίου· κρικοῦται δὲ τὸ ἄκρον τοῦτο πρὸς τὸ ἀγκύλιον, τῶν χειριζομένων ἀνδρῶν ἐργαζομένων ἐπὶ τοῦ μετὰ ξυλίνης ἐσχάρας δαπέδου, εἰς ὃ ἀνέρχονται ἀπὸ τοῦ περιζώματος διὰ κλιμακίων.

Τὰ ἀγκυροβόλια τῶν ναυδέτων ἀποτελοῦνται ἐξ ἑτεροστόμων πάντοτε ἀγκυρῶν (βλ. λ. *ἄγκυρα* τόμ. Α', σ. 408 β'), τοὐλάχιστον δύο, ποντιζομένων ἐπὶ γραμμῆς καθέτου εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐπικρατοῦντος ἀνέμου, ἐνῷ ἐπάγων ἐφωδιασμένος διὰ στρεπτῆρος κρικοῦται εἰς τὸ μέσον τῆς ἑνούσης τὰς δύο ἀγκύρας ἁλύσεως διὰ τοῦ ἑνὸς ἄκρου του, ἐνῷ τὸ ἕτερον κρικοῦται ἐπὶ τοῦ κρίκου τοῦ ἀγκυροβολίου τοῦ ναυδέτου· ἐπὶ τοῦ ἐπάγοντος τούτου, σχεδὸν κατακορύφου παραμένοντος, εὑρίσκεται ἠγκυροβολημένον καὶ δὴ ἐπὶ δύο ἀγκυρῶν τὸ προσδέσαν πλοῖον, χωρὶς νὰ ποντίσῃ τὰς ἰδικάς του. Εἰς μέρη προσβαλλόμενα ὑπὸ ἀνέμων ἐκ δύο ἢ τριῶν διευθύνσεων, μετ' ἐπιφόβου ἐντάσεως πνεόντων, ἀγκυροβολοῦνται τὰ ναύδετα διὰ τριῶν ἢ τεσσάρων ἀγκυρῶν, κατὰ τὰς κορυφὰς ἰσοπλεύρου τριγώνου ἢ τετραγώνου ποντιζομένων, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει τὸ κάτω ἄκρον τοῦ ἐπάγοντος κρικοῦται κατὰ τὸ γεωμετρικὸν κέντρον τοῦ τοιούτου τριγώνου ἢ τετραγώνου· τοιοῦτον, διὰ τριῶν ἀγκυρῶν, ἦτο τὸ ἐν τῷ ἀγκυροβολίῳ Ἁγίου Νικολάου τῆς Κερκύρας ἀγκυροβοληθὲν (1914) πρὸς ἀποκλειστικὴν χρῆσιν τῆς θαλαμηγοῦ «Χοεντζόλλερν» τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας.

Εἰς ναυστάθμους, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐρήμους ὅρμους, χρησιμοποιοῦνται ἐπίσης ναύδετα, ὧν αἱ ἄγκυραι εἶναι ἰσχασμέναι (βλ. λ. *ἄγκυρα* καὶ σχ. 14 αὐτοῦ), ἀλλ' ὁ ἐπάγων ἀντὶ νὰ ἀπολήγῃ εἰς σῶμα ναυδέτου, κατάκειται ἐν τῷ βυθῷ, τοῦ ἐλευθέρου ἄκρου του προσδενομένου δι' ἁλύσεως ἀποληγούσης εἰς μικρὸν σημαντῆρα· τοῦτον δὲ ἀγρεύει τὸ θέλον νὰ προσδέσῃ πλοῖον καὶ ἀνέλκον τὴν λεπτὴν ἅλυσιν φέρει εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τὴν παχεῖαν ἅλυσιν τοῦ ἐπάγοντος, ἐφ' ἧς καὶ προσδένεται.

Ναύδετα ἢ *ναυδέται* ἐλέγοντό ποτε καὶ αἱ ἐπὶ τῶν κρηπιδωμάτων καὶ τῆς ἀκτῆς ἐν γένει *δέστραι*. Ἡ τοιαύτη ὅμως σημασία ἐλησμονήθη, ἀχρηστευθεῖσα.

Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

ναυκλαστροθέτις, —*ιδος* (ἡ) *[Ναυτ.]*. Εἰδικὰ πλοῖα μικροῦ ἐκτοπίσματος, ἀλλ' ἄκρως εὐέλικτα καὶ μικροῦ βυθίσματος. Πρόδρομοι τῶν συγχρόνων *ναρκοβόλων* καὶ *ναρκοθετίδων* ἐναυπηγοῦντο καθ' ἣν ἐποχὴν ἐκυριάρχουν τὰ δόγματα τῆς Jeune École τοῦ Γάλλου ναυάρχου Ὤμπ (Aube) καὶ τὰ ἀπὸ τῆς πείρας ἀπὸ τῶν Περουβιανοχιλιανοῦ καὶ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμων διδάγματα. Ἐν Ἑλλάδι εἶχον ναυπηγηθῆ τῷ 1881 εἰς τὰ ἐν τῷ Ταμέσει ναυπηγεῖα τρεῖς ναυκλαστροθέτιδες «Ναυπλία» (βλ. λ.), «Μονεμβασία» καὶ «Αἰγιάλεια», αἵτινες ἐχρησιμοποιήθησαν ὡς ἐκπαιδευτικὰ πλοῖα τῆς ἀρτισυστάτου ἐν Πειραιεῖ σχολῆς τῶν ναυκλάστρων, βραδύτερον ὡς «εὐκαιρίαι», δηλαδὴ πλοῖα πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς συγκοινωνίας Πειραιῶς—Ναυστάθμου, προσενεγκοῦσαι τὰς ὑπηρεσίας των ὡς ναρκοθέτιδες κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον (1912). Ἐκποιοῦνται ἤδη (1931) ὡς ἄχρηστον ὑλικόν.

Σ. Ε. Λ.

ναύκλαστρον (τὸ) *[Ναυτ.]*. Ὀνομασία ἐν χρήσει παρὰ τῷ ἄλλοτε ναυτικῷ μας, σημαίνουσα τοὺς προδρόμους τῆς τε ἀμυντικῆς *νάρκης* καὶ τῆς αὐτοκινήτου *τορπίλλης*. Καὶ τῆς μὲν νάρκης ὁ πρόδρομος, τὸ *ἀμυντικὸν ναύκλαστρον*, ἦτο μεταλλικὸν ἀγγεῖον ἑρμητικῶς κεκλεισμένον καὶ πλῆρες ἐκρηκτικῆς ὕλης, ὅπερ ἀγκυροβολούμενον ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ἦτο προωρισμένον διὰ τὴν ἄμυναν ὅρμων, λιμένων, στενῶν καὶ πορθμῶν, τῆς ἐκρήξεως προκαλουμένης εἰς αὐτὸ διὰ μηχανικῶν ἢ δι' ἠλεκτρικῶν μέσων. Διεκρίνετο δὲ τὸ ἀμυντικὸν ναύκλαστρον ἀπὸ τοῦ τρόπου τῆς ἐνεργείας του εἰς *ἐγρηγοροῦν* καὶ *καθεῦδον*. Καὶ τὸ μὲν ἐγρηγοροῦν, χυτοσιδηροῦν κωνικὸν ἢ κυλινδρικὸν διαφόρων μεγεθῶν ἢ ὑποδειγμάτων, ἠγκυροβολεῖτο εἰς μικρὸν καὶ ὡρισμένον ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ὕψος, εἰς ὃ διετηρεῖτο, χάρις εἰς τὴν ἰδίαν του πλευστότητα, ἀνεφλέγετο δὲ εἰς ἔκρηξιν, ἅμα τῇ ἐπ' αὐτοῦ προσκρούσει σκάφους. Ἡ ἔκρηξις ἐπήρχετο εἴτε κατὰ βούλησιν χειριστῶν εὑρισκομένων εἰς δύο σημεῖα τῆς ἀκτῆς, ἀφ' ὧν ἐσκοπεύετο κατ' ὀρθὴν γωνίαν ἡ θέσις τοῦ ναυκλάστρου καὶ οἵτινες ἔκλειον πρὸς τὸ ναύκλαστρον τὸ κύκλωμα τῆς στήλης τοῦ πυρός, εἴτε αὐτομάτως, δηλαδὴ ἀνεξαρτήτως τῆς βουλήσεως τοῦ χειριστοῦ, κλειομένου τοῦ κυκλώματος τοῦ πυρὸς αὐτομάτως διὰ τῆς κατὰ τὴν πρόσκρουσιν δονήσεως τοῦ σώματος τοῦ ναυκλάστρου, μεταδιδομένης εἰς αὐτόματον ῥευματοκλείστην. Καὶ τοῦ μὲν πρώτου εἴδους, ἅτινα ἐκαλοῦντο *ἠλεκτροαυτοματικά*, καὶ ὧν ἐγίνετο χρῆσις πρὸς ἄμυναν μερῶν συχναζομένων καὶ ὑπὸ φίλων πλοίων, ὑπῆρχον παρ' ἡμῖν τὰ ὑποδείγματος 1879 συστήματος Μάθεσον, καὶ τὰ ὑποδείγματος 1880—1881 συστήματος Μὰκ Ἐβόϋ. Τοῦ δὲ δευτέρου εἴδους, τὰ ὁποῖα ἠγκυροβολοῦντο εἰς μέρη εἰς ἃ διέλευσις φίλων πλοίων ἀπεκλείετο, διακρίνονται: εἰς *αὐτοματοηλεκτρικά*, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἠλεκτρικὴ στήλη τοῦ πυρὸς ἐφώλευεν εἴτε ἐν τῷ σώματι τοῦ ναυκλάστρου, εἴτε εἰς στεγανὸν χῶρον τοῦ ἀγκυρίου του, καὶ συνεπῶς ἡ ἀποκατάστασις τοῦ κυκλώματος τῆς ἐκρήξεως ἐγίνετο ἅμα τῇ προσκρούσει τοῦ πλοίου, οὐδενὸς δυναμένου νὰ ἐμποδίσῃ ταύτην. Εἰς *αὐτοχημικά*, ὧν τὸ ἐμπύριον ἀνεφλέγετο πρὸς ἔκρηξιν ἅμα τῇ ἐκ τῆς προσκρούσεως πλοίου δονήσει, διὰ θραύσεως ὑαλίνων φυσίγγων περιεχουσῶν χημικὰ μίγματα, ὧν ἡ ἕνωσις ἐπέφερεν ἀνάφλεξιν. Εἰς *αὐτοματομηχανικά*, ἐκρηγνύμενα διὰ τῆς εἰσδύσεως εἰς τὸ ἐμπύριον ἀκῆς ἐπικρουστῆρος, ὠθουμένου ὑπὸ τοῦ σώματος τοῦ προσκρούοντος πλοίου. Τοιαῦτα ναύκλαστρα, ὧν ὁ τρόπος τῆς ἀγκυροβολίας εἰς ὁμοιόμορφον ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ἀπόστασιν ἦτο θαυμάσιος ἐν τῇ ἁπλότητί του, ἦσαν παρ' ἡμῖν ἱκανὰ τὸν ἀριθμόν, συστήματος τοῦ Αὐστριακοῦ πλοιάρχου Πετροῦσκι.

Τῆς δὲ τορπίλλης ὁ πρόδρομος, τὸ *ἐπιθετικὸν ναύκλαστρον*, ἦτο τεσσάρων κατηγοριῶν, ἐξ ὧν ἐπέζησεν ἡ τελευταία, ἐξελιχθεῖσα εἰς τὴν τορπίλλην: 1) *Ἐπακόντιον ναύκλαστρον* (βλ. *ἐπακόντιος τορπίλλη*). 2) *Ρυμουλκούμενον ναύκλαστρον*, φερόμενον ἐγγύτατα τοῦ σκάφους, ὅπερ ἐπρόκειτο νὰ προσβάλῃ, καὶ ῥυμουλκούμενον ὑπὸ σκάφους πειρωμένου ἐμβολισμὸν ἢ ὑπὸ ἀτμακάτου· ἐπινόησις θνησιγενής, ὀφειλομένη εἰς τὸν Χάρβεϋ, διὰ τὸ δύσκολον τοῦ χειρισμοῦ. 3) *Ναύκλαστρον διευθυνόμενον*, φέρον ἐν ἑαυτῷ τὸν κινητήριον μηχανισμόν του, διευθυνόμενον κατὰ τοῦ σκάφους, ἐφ' οὗ πρόκειται νὰ ἐκραγῇ προσκροῦον ἢ κατὰ βούλησιν, τῇ βοηθείᾳ καλῳδίου προσδεδεμένου εἰς τὸ ναύκλαστρον καὶ παρεωμένου ἀπὸ σταθμοῦ ἐπὶ ξηρᾶς ἢ ἐπὶ πλοίου, τοῦ χειριστοῦ δυναμένου νὰ τροποποιῇ ἑκάστοτε καὶ νὰ κανονίζῃ τὴν πλεῦσιν τοῦ ναυκλάστρου. Καὶ ἐν ἀρχῇ μέν, ὡς ναύκλαστρον Lay, ἦτο ἰχθυοειδὲς ἑλικοφόρον, κινούμενον δι' ἐξαερώσεως ῥευστοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος, διηυθύνετο ἠλεκτρικῶς μέσῳ δικλώνου καλῳδίου μήκους ἕως 5 χιλιομέτρων, περιειλιγμένου ἐπὶ πηνίου ἐξελίκτρου, εὑρισκομένου ἐν τῷ ἰχθυοειδεῖ καὶ ἐξελισσομένου σὺν τῇ κινήσει του· τὸ ναύκλαστρον τοῦτο ἐτροποποίησε, προσθέσας πλωτῆρα, ὁ Patrick. Ὁ Ericson κατόπιν ἐπενόησε ναύκλαστρον μετὰ πλωτῆρος καὶ δύο πηδαλίων βάθους καὶ κατευθύνσεως χειριζομένων ἀπὸ τῆς ξηρᾶς διὰ πεπιεσμένου ἀέρος, ὅστις, ἀποτελῶν ἅμα καὶ τὴν κινητήριον δύναμιν, διωχετεύετο εἰς τὸ ναύκλαστρον διὰ σωληνοειδοῦς καλῳδίου καὶ οὗ ἡ ἐκροὴ ἐτροποποιεῖτο ὑπὸ τοῦ χειριστοῦ. Ἐπηκολούθησαν ἐπινοήσεις ναυκλάστρων ἠλεκτροκινήτων, πάντοτε δὲ διευθυνομένων, ὡς τὰ τοῦ Nordenfelt καὶ τοῦ Smith, ὧν ἡ κινητηρία ἢ διευθυντηρία δύναμις ἦτο ἠλεκτρισμός, παραγόμενος ἐν τῷ ναυκλάστρῳ, καὶ τὸ τοῦ Sims-Edisson, εἰς ὃ ὁ ἠλεκτρισμὸς διωχετεύετο ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ διὰ δικλώνου καλῳδίου. Τὸ τελειότερον ὅμως τῶν ἐπιθετικῶν ναυκλάστρων ὑπῆρξε τὸ τοῦ Brennau, οὗ τὸ προνόμιον ἠγόρασε τὸ ἀγγλικὸν ναυαρχεῖον. Καὶ ἦτο μὲν διευθυνόμενον καὶ αὐτὸ ναύκλαστρον, ἀλλ' ἡ τὸ πρῶτον εἰς αὐτὸ γενομένη ἐφαρμογὴ τοῦ ὑδροστατικοῦ ἐμβόλου καὶ τοῦ ἐκκρεμοῦς, πρὸς κίνησιν τῶν ὁριζοντίων πηδαλίων τοῦ βάθους, ἤνοιξε νέους ὁρίζοντας, εἰς οὓς ἐνεφανίσθη ἡ ἐκτοπίσασα τὸ ἐπιθετικὸν ναύκλαστρον *αὐτοκίνητος τορπίλλη* τοῦ Whithead, μεγίστας ἔκτοτε ὑποστᾶσα τροποποιήσεις.

Σ. Ε. Λ.

— **Ναυκλάστρων *σχολὴ*** *[Ναυτ. Ἱστορ.]*. Σχολὴ πρὸς ἐκπαίδευσιν ἀξιωματικῶν, ὑπαξιωματικῶν καὶ ναυτῶν εἰς τὰ τῶν *ναυκλάστρων* ἐν γένει, ἱδρυθεῖσα ἐν Πειραιεῖ τῷ 1880. Παραρτήματα αὐτῆς διὰ τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν ἦσαν αἱ τρεῖς *ναυκλαστροθέτιδες* καὶ τὰ παλαιοτάτου τύπου ἀγγλικὰ τορπιλλοβόλα (*μουτάκες* ἐπικαλούμενα τότε) μετὰ τῆς «Σφιγγὸς» καὶ τῆς «Ἰωνίας». Πρόδρομος τῆς παρὰ τῇ «Ὑποβρυχίῳ ἀμύνῃ» λειτουργησάσης φερωνύμου σχολῆς, διελύθη ἅμα τῇ ἐν Ναυστάθμῳ ἱδρύσει τῆς ὑπηρεσίας ταύτης.

Σ. Ε. Λ.

ναυκλαστροφόρα (τὰ) *[Ναυτ.]*. Πλοῖα ἐλαφρά, ταχύπλοα καὶ εἰς ἄκρον εὐέλικτα τοῦ ἄλλοτε ναυτικοῦ μας, προωρισμένα διὰ προσβολὰς τοῦ ἐχθροῦ μέσῳ ἐπιθετικῶν ναυκλάστρων, ἅτινα ἔφερον, εἴτε ἐπακοντίων, εἴτε αὐτοκινήτων, καταβιβαζομένων εἰς τὴν θάλασσαν διὰ «σωλῆνος-σκελεστοῦ». Ἦσαν δὲ τὰ τοιαῦτα πλοῖα πρόδρομοι τῶν τορπιλλοβόλων. Τὰ πρότυπα τῶν τοιούτων ναυκλαστροφόρων μας, ἀγγλικῆς καὶ γαλλικῆς κατασκευῆς, εὑρίσκονται ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ναυτικοῦ μουσείου παρὰ τῇ ναυτικῇ σχολῇ τῶν Δοκίμων.

Σ. Ε. Λ.

ναύκλεια (ἡ) (Nauclia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ῥουβιδοειδῶν*, περιλαμβάνον δενδρύλλια ἢ καὶ δένδρα ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀσίας, Ἀφρικῆς καὶ Ὠκεανίας. Ἐκ τῶν 30 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι ἡ *ναύκλεια ἡ ἄοπλος* (Nauclia inermis), καλλιεργουμένη διὰ τὸ πολύτιμον εἰς τὴν ξυλουργικὴν βιομηχανίαν ξύλον της, τὰ φύλλα της, ἅτινα ἔχουσι φαρμακευτικὰς ἰδιότητας, καὶ τὸν φλοιόν της, ὅστις χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν τῶν μερῶν ἐκείνων ὡς φάρμακον ἀντισυφιλιδικόν. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Σενεγάλην.

Ναύκλεια ἡ ἄοπλος.

Δ. Ν. Π.

Ναυκλείδας. Λακεδαιμόνιος, υἱὸς τοῦ Πολυβιάδου. Οὗτος ἦτο ἐκ τῶν δύο ἐφόρων, οἵτινες εἶχον ἀκολουθήσει τὸν βασιλέα Παυσανίαν, ὁμόφρων ὢν αὐτοῦ, ὅτε οὗτος εἶχεν ἐκστρατεύσει εἰς Ἀθήνας μὲ τὸν σκοπὸν νὰ φέρῃ εἰς συνεννόησιν τοὺς ὑπὸ τὸν Θρασύβουλον κατέχοντας τὴν Μουνιχίαν καὶ τοὺς ὀλιγαρχικοὺς τῶν Ἀθηνῶν (τοὺς ἐν ἄστει).

ΚΑΨ.

ναυκληρία (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις ναύκληρος, ἡ κυριότης πλοίου καὶ ἀνάληψις ναύλων· || τὸ ἀξίωμα καὶ τὸ ἔργον τοῦ ναυκλήρου.

ναυκληρικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν ναύκληρον, ὁ τοῦ ναυκλήρου: «ναυκληρικὰ ἔργα,— καθήκοντα».

ναύκληρος (ὁ)· ἀρχ., ὁ κύριος, ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ πλοίου κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸν κυβερνήτην, ὁ ἐφοπλιστής: «ναύτας μὲν ἐκλέγει ὁ κυβερνήτης καὶ κυβερνήτην ὁ ναύκληρος» (κατὰ *Πλούτ.*)· || ὁ συμπλέων μετὰ τοῦ πληρώματος ὅπως εἰσπράττῃ τὰ ναῦλα ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἰδιοκτήτου· || νέον, ὁ ἐπιστάτης τῶν ἐν τῷ πλοίῳ ἐργασιῶν, τῆς φορτώσεως τῶν ἐμπορευμάτων, τῆς φυλάξεως αὐτῶν κτλ., κοιν. *λοστρόμος*· || εἰς τὰ πολεμικὰ πλοῖα ὁ πρῳρεύς.

—*[Ναυτ.]* Ὁ *ναύκληρος* (κοιν. *λοστρόμος* ἢ *νοστρόμος*) κατέχει ἐν τῷ πληρώματι τῶν ἐμπορικῶν πλοίων ἰδιάζουσαν θέσιν μεταξὺ πλοιάρχου καὶ τοῦ λοιποῦ πληρώματος, καθόσον ἐκλεγόμενος ὡς ἐμπειρότερον καὶ ἄξιον ἐμπιστοσύνης πρόσωπον, διορίζεται ἐπιστάτης τῶν ἐργασιῶν τοῦ πληρώματος καὶ φύλαξ τῶν ἐν τῷ πλοίῳ. Οὕτω ἡ μὲν πρὸς τὸν πλοίαρχον ἢ κυβερνήτην ὑποταγὴ τοῦ ναυκλήρου εἶναι ὁποία καὶ ἡ τοῦ λοιποῦ πληρώματος, ἡ δὲ τῶν ναυτῶν πρὸς τὸν ναύκληρον ὁποία καὶ ἡ πρὸς τὸν πλοίαρχον ἢ κυβερνήτην. Ἂν ὁ πλοίαρ-

Digitized by Google

χος ἢ ὁ κυβερνήτης ἀποθάνῃ κατὰ τὸν πλοῦν, ὁ ναύκληρος, ἂν δὲν ὑπάρχῃ ὑποπλοίαρχος, ἀναλαμβάνει δικαιωματικῶς τὴν διεύθυνσιν τοῦ πλοίου καὶ ἀναδέχεται ἀπ' ἐκείνης τῆς στιγμῆς ὅλα τὰ δικαιώματα, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ καθήκοντα καὶ τὰς εὐθύνας, εἰς τὰς ὁποίας ὑπόκειται κατὰ τὸν νόμον πᾶς πλοίαρχος ἢ κυβερνήτης μέχρι τοῦ τέλους τοῦ διάπλου ἢ μέχρι τοῦ μέρους ὅπου εὑρίσκονται οἱ ἰδιοκτῆται τοῦ πλοίου, ἂν τὸ πλοῖον ὀφείλῃ ἢ δύναται, ἄνευ βλάβης τῶν συμφερόντων τοῦ ναυλωτοῦ, νὰ προσορμισθῇ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ πρὸ τοῦ τέλους τοῦ διάπλου (ἄρθρ. 49 Διατ. Ἀστυνομίας ἐμπορ. ναυτιλίας). Ὁ νόμος ἀπαιτεῖ διὰ τοὺς διοριζομένους ναυκλήρους πλοίων χωρητικότητος ἀνωτέρας τῶν 200 τόννων νὰ ἔχωσι τὰ διὰ τοὺς κυβερνήτας ἀπαιτούμενα προσόντα.

ναύκληρος (ὁ) (Nauclerus) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἁρπακτικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἱερακιδῶν*, περιλαμβάνον δύο εἴδη ἱεράκων ἰθαγενῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἐκ τῶν ὁποίων γνωστότερος εἶναι ὁ *ναύκληρος ὁ χελιδονοειδὴς* (Nauclerus hirundoides), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν καὶ ἔχει μῆκος 0,60 μ. περίπου ἀπὸ τοῦ ῥάμφους μέχρι τοῦ ἄκρου τῆς οὐρᾶς, κεφαλὴν μικράν, ἀπεστρογγυλωμένην, ἀπολήγουσαν εἰς βραχὺ γαμψὸν ῥάμφος, σῶμα κομψὸν καὶ ἐπίμηκες, πόδας βραχεῖς καὶ μετρίου πάχους, πτέρυγας μακροτάτας, στενὰς καὶ ὀξυλήκτους καὶ οὐρὰν διχαλωτήν, στενὴν καὶ μακροτάτην. Ὁ χρωματισμός του εἶναι στιλπνὸς μελανὸς κατὰ τὴν ῥάχιν, τὰς πτέρυγας καὶ τὸν οὐρὰν καὶ χιονώδης κατὰ τὴν κεφαλήν, τὸν αὐχένα καὶ τὰ κάτω μέρη τοῦ σώματος. Δ. Ν. Π.

Ναύκληρος ὁ χελιδονοειδής.

Ναυκλῆς. Ἀρχηγὸς τοῦ μισθοφορικοῦ στρατεύματος τῶν Λακεδαιμονίων, τὸ ὁποῖον εἶχε καταλάβει πρὸς φύλαξιν τὸ ὄρος Ὄνειον ἐν Κορινθίᾳ, ὅτε ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐμελέτα νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τῆς Ἀχαΐας. Ἕνεκα ἀμελείας τοῦ Ναυκλέους τούτου καὶ τοῦ Ἀθηναίου Τιμομάχου, ἠδυνήθη νὰ καταλάβῃ, καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Ἐπαμεινώνδου, τὸ Ὄνειον ὁ Ἀργεῖος Πεισίας καὶ οὕτως ὁ Θηβαῖος στρατηγὸς διῆλθεν ἀνενοχλήτως τὴν δι' αὐτοῦ διάβασιν ἐπελθὼν κατὰ τῆς Ἀχαΐας. ΚΑΨ.

ναυκορίδαι (οἱ) (Naucoridae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων ἡμιπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὑδροκόρεων*, περιλαμβάνουσα γένη τινά, ὧν γνωστότερον εἶναι ἡ *ναύκορις* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

ναύκορις (ἡ) (Naucores) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τῆς οἰκογείας τῶν *ναυκορίδων*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη διαδεδομένα εἰς πάσας σχεδὸν τὰς χώρας τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *ναύκορις ἡ πεποικιλμένη* (Naucores ornata), ἥτις εἶναι μικρὸς ὑδροχαρὴς .κόρις μὲ σῶμα βραχύ, πλατὺ καὶ πεπιεσμένον, πόδας ἀνθεκτικοὺς καὶ χρῶμα πρασινοκίτρινον μὲ φαιοκίτρινα στίγματα καὶ ποικίλματα κατὰ τὴν ῥάχιν. Δ. Ν. Π.

Ναύκορις ἡ πεποικιλμένη.

ναυκραρία (ἡ) *[Ἀρχ.]*. Οὕτως ἐκαλεῖτο ἡ κατωτάτη βαθμὶς τῆς διοικητικῆς καὶ φορολογικῆς διαιρέσεως τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων, κατανεμομένων εἰς 4 φυλάς, 12 τριττῦς καὶ 48 ναυκραρίας (ἑκάστη φυλὴ ὑποδιῃρεῖτο εἰς 3 τριττῦς καὶ ἑκάστη τριττὺς εἰς 4 ναυκραρίας). Ἑκάστη τῶν 48 ναυκραριῶν, ἤτοι διαμερισμάτων ναυκλήρων, ἀρχομένη ὑπὸ ναυκράρου παρεῖχε πρὸς τὴν πολιτείαν μίαν ναῦν μετὰ τοῦ πληρώματος αὐτῆς καὶ δύο ἱππεῖς, ὡς καὶ τὴν ἀνάλογον μερίδα τῶν διὰ τὰς ἀποστελλομένας εἰς Δελφοὺς θεωρίας δαπανῶν. Ἦσαν διαμερίσματα στρατολογικὰ καὶ φορολογικά. Αἱ ναυκραρίαι ὑπῆρχον καὶ πρὸ τοῦ Σόλωνος, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἡρόδοτος, ὁ μέγας ὅμως νομοθέτης τῶν Ἀθηνῶν ἀναδιωργάνωσε ταύτας καὶ κατέστησεν ἑκάστην τούτων τὸ δωδέκατον ἑκάστης τῶν 4 φυλῶν. Ἡ ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων (τῶν χρόνων τῆς βασιλείας, πιθανώτατα) ὕπαρξις τῶν ναυκραριῶν μαρτυρεῖ τὴν πρώϊμον μέριμναν τῆς πολιτείας τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων πρὸς φρούρησιν τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀττικῆς. Ἐπὶ Κλεισθένους αἱ ναυκραρίαι ηὐξήθησαν εἰς 50. ΚΑΨ.

ναύκραρος (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Οὕτως ἐκαλεῖτο ὁ ἄρχων ἑκάστης ναυκραρίας ἀπὸ τοῦ κυριωτέρου ἔργου του, τῆς παρασκευῆς νεὼς (ναῦς καὶ κρᾶ τοῦ κραίνω=ἐκτελῶ, τελειώνω), τὴν ὁποίαν ἐκυβέρνα ἐν πολέμῳ, καὶ τῆς μερίνης τῆς ἐξευρέσεως τοῦ πληρώματος αὐτῆς. Ἐκτὸς ὅμως τοῦ ἔργου τούτου, ὁ ναύκραρος εἶχε τὴν μέριμναν τῆς εἰσπράξεως καὶ παντὸς ἐπιτασσομένου ὑπὸ τῆς πολιτείας τέλους ἐν τῇ ναυκραρίᾳ του. Ναύκραρος ἐξελέγετο ὁ πλουσιώτερος ἐν τῇ ναυκραρίᾳ εὐπατρίδης. Τὰ τῶν ναυκραριῶν μετερρυθμίσθησαν βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Κλεισθένους. ΚΑΨ.

Ναυκράτη *[Μυθολ.]*. Δούλη τοῦ Μίνωος, γεννήσασα ἐκ τοῦ Δαιδάλου τὸν Ἴκαρον (*Ἀπολλ.* Ἐπιτ. 1, 12). Α. Θ. Σ.

ναυκράτης (ὁ) (Naucrates) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων ἀκανθοπτερυγίων τῆς οἰκογενείας τῶν *μουγιλιδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὰ βόρεια τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Δ. Ν. Π.

Ναυκράτιος. Βυζαντινὸς ψηφιδογράφος τοῦ ΙΑ' αἰῶνος. Ὁ τεχνίτης οὗτος εἶναι γνωστὸς ἔκ τινος μωσαϊκῆς συνθέσεως ἐν τῇ μεγάλῃ ἁψῖδι τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως ἐν Νικαίᾳ. Ἡ εἰκὼν παριστᾷ τὴν ἑτοιμασίαν ἢ τὴν προετοιμασίαν τοῦ θρόνου τοῦ Κυρίου ὡς κριτοῦ. Ἐν τῷ μέσῳ κύκλου εἰκονίζεται θρόνος μετὰ κλισμοῦ καὶ καλύμματος, φέρων βιβλίον καὶ σταυρόν. Ἑκατέρωθεν τοῦ θρόνου ἵστανται ἀνὰ δύο ἄγγελοι ἐν αὐτοκρατορικῇ στολῇ, κρατοῦντες σφαίρας εἰς τὰς χεῖρας. Οἱ μακροὶ πορφυροῖ χιτῶνες αὐτῶν κοσμοῦνται διὰ χρυσῶν ταινιῶν μὲ παραστάσεις. Αἱ πτέρυγες καὶ αἱ ταινίαι τῆς κόμης εἶναι λευκαί. Κατὰ τὴν γύρω ἐπιγραφήν, οἱ ἄγγελοι οὗτοι ἀντιπροσωπεύουσι τὰς Ἀρχάς, τὰς Δυνάμεις, τὰς Κυριότητας καὶ τὰς Ἐξουσίας. Ἐν τῷ ἐπιχρύσῳ ἐδάφει τῆς ὅλης συνθέσεως καὶ μεταξὺ τῶν πτερύγων τῶν ἀγγέλων κατὰ τὴν νοτίαν πλευρὰν ἡ ἐπιγραφή: «στηλοῖ Ναυκράτιος τὰς θείας εἰκόνας», ὀνομάζει τὸν ψηφιδογράφον καὶ φανερώνει τὴν μετὰ τὸν εἰκονοκλαστικὸν διωγμὸν ἄμεσον περίοδον τῆς ἀναστηλώσεως τῶν εἰκόνων. Κατὰ τὸν Wulff, Diel καὶ Dalton, ὁ Ναυκράτιος ἀναμφιβόλως εἶναι ὁ ψηφιδογράφος τῆς εἰκόνος· κατ' ἄλλους ὅμως ἴσως πρόκειται περὶ ὀνόματος δωρητοῦ ἢ χορηγοῦ αὐτῆς. Β. Δ. Θ.

Ναύκρατις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία ἑλληνικὴ πόλις τῆς Αἰγύπτου, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τῶν Μιλησίων ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Κανωβικοῦ βραχίονος τοῦ Νείλου. Κατ' ἀρχὰς ἦτο ἁπλοῦς ἐμπορικὸς σταθμὸς τῆς Μιλήτου. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως, χάρις εἰς τὴν εὔνοιαν τοῦ φιλέλληνος φαραὼ Ἀμάσιος ἢ Ἀθμώσιος τοῦ Β' (ΚΣΤ' δυναστεία), ὅστις παρεχώρησε καὶ σχετικὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς κατοίκους, ἡ Ναύκρατις ἐμεγαλύνθη καὶ κατέστη σημαντικὸν κέντρον ἐμπορίου καὶ κεραμευτικῆς βιομηχανίας.

Ἡ Ναύκρατις ὑπῆρξε πατρὶς τοῦ Κλεομένους τοῦ Ναυκρατίτου, σατράπου τῆς Αἰγύπτου κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, καὶ τοῦ Ἀθηναίου, σοφιστοῦ καὶ γραμματικοῦ, ἀκμάσαντος κατὰ τὸν Β' μ.Χ. αἰῶνα. Ἀνασκαφαὶ εἰς τὴν Ναύκρατιν ἐγένοντο τὸ πρῶτον κατὰ τὰ ἔτη 1884—1886, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς «Egypt Exploration Fund», ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου καθηγητοῦ W. M. Flinders Petrie. Κατὰ τὸ 1899 ἐγένοντο συμπληρωματικαὶ τοιαῦται ὑπὸ τῆς βρεττανικῆς σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν.

Τὰ ἐρείπια τῆς Ναυκράτιος εὑρίσκονται παρὰ τὸ Nebireh ἐπὶ τῆς διώρυχος Abou-Dibab, 75 χλμ. ΝΑ. τῆς Ἀλεξανδρείας (ἱερὰ τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ Διός, τῆς Ἀθηνᾶς, ἀκρόπολις, παλαίστρα, ἐργαστήριον μικροτεχνημάτων κλπ.). Ἐνδιαφέρων διὰ τὴν ἰδιορρυθμίαν του, ἐν σχέσει πρὸς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἰωνικοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ ῥυθμοῦ, εἶναι ὁ ἰωνικὸς κίων τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος τῆς Ναυκράτιος, ὅστις εἶναι ἀπὸ τὰ παλαιότερα παραδείγματα—μετὰ τῶν κιόνων Δελφῶν καὶ Ἐφέσου—καὶ ἐν πολλοῖς ἐνθυμίζει περσικοὺς τύπους. Εἰς τὴν Ναύκρατιν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀνατολιζούσης τέχνης ἀνεπτύχθη ἰδιαιτέρα τεχνικὴ καὶ ἰδιαίτερος ῥυθμὸς ἀγγείων—παραλλαγὴ τῶν ἰωνικῶν—τῶν ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων κληθέντων ναυκρατικῶν. Χαρακτηριστικὰ τῶν ἀγγείων τούτων εἶναι τὸ λευκὸν στιλπνὸν ἄλειμμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐζωγραφίζοντο διὰ γανώματος, ἔχοντος χρῶμα κρεάτινον ἐρυθρὸν ἢ ἐρυθροκίτρινον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ζῷα. Τὰ ναυκρατικὰ ἀγγεῖα, ὁμοιάζοντα πρὸς τὰ ῥοδιακά, διαφέρουν ἀπὸ τὰ κορινθιακὰ κατὰ τὸ ὅτι αἱ λεπτομερειακαὶ γραμμαὶ τῶν σωμάτων τῶν πρώτων δὲν εἶναι χαρακταί, ἀλλ' ἐξῃρημέναι. Τὰ πλέον συνηθισμένα σχήματα εἶναι ἀγγεῖα λεκανοειδῆ μὲ πλαστικὰς γυναικείας προτομὰς κατὰ τὰ χείλη. Τὰ ναυκρατικὰ ἀγγεῖα διεδόθησαν εἰς πολλὰ μέρη. Τοιαῦτα εὑρέθησαν εἰς ἀνασκαφὰς ἐν Χίῳ (Κουρουνιώτης), ἐν Αἰγίνῃ (Φουρτβαΐγκλερ), ἐν Ῥόδῳ (Κίνχ, Ζάλτσμαν) κ.ἀ. Ἐκ τῆς διαδόσεως ταύτης ἡ ναυκρατικὴ κεραμεικὴ ἐπέδρασε (ἰδίως ὡς πρὸς τὴν τεχνικὴν) ἐπὶ τῆς κεραμεικῆς καὶ ἄλλων τόπων. Ἐξ ἄλλου δὲ καὶ αὕτη δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποφύγῃ ὡρισμένας ἐπιδράσεις τῶν κορινθιακῶν ἀγγείων, τὰ ὁποῖα κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους εἶχον ἀναπτυχθῆ καὶ διαδοθῆ εἰς τεραστίαν ἔκτασιν. Πλὴν τῶν ἀγγείων ἐξήγοντο ἐκ Ναυκράτιος καὶ ἄλλα μικροτεχνήματα: εἰδώλια ἐκ πορσελλάνης, σκαραβαῖοι κλπ. Τοιαῦτα εὑρέθησαν ἐπίσης ἐν Χίῳ.

Τὸ μόνον γνωστὸν νόμισμα τῆς Ναυκράτιος εἶναι τὸ ἀνευρεθὲν χαλκοῦν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ Petrie. Τοῦτο ἀποδίδεται εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος, ὅστις διῴκει ὡς ἐντολοδόχος τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Δ' τὴν Αἴγυπτον ἀπὸ τοῦ 323 π.Χ., ἤτοι ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου μέχρι τοῦ 305. Ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως τοῦ νομίσματος τούτου παρίσταται κεφαλὴ ἀγένειος μετὰ κυματιζούσης κόμης, ὑποκάτω δὲ αὐτῆς ἀναγράφεται: ΑΛΕ... Ἐπὶ τῆς ἑτέρας ὄψεως παρίσταται κεφαλὴ Ἀφροδίτης—τῆς ὁποίας ἡ λατρεία κατ' ἐξοχὴν ἦτο διαδεδομένη εἰς τὴν Ναύκρατιν—φέρουσα ἐνώτιον καὶ περιδέραιον, ὑποκάτω δὲ ἀναγράφεται: ΝΑΥ....

[Πρβλ. *W. M. Flinders Petrie.—E. A. Gardner:* Naukratis (τόμ. 2, London 1886—1888).] Χ. Ι. Μ.

«Ναυκρατοῦσα». Ἓν τῶν ἀγγλικοῦ τύπου παλαιῶν ἀντιτορπιλλικῶν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, σύγχρονον καὶ ἀδελφὸν τῆς «Θύελλα». Ἐπὶ μακρόν, διαρκοῦντος τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου καὶ κατόπιν τῆς κατακρατήσεως τοῦ στόλου μας, ἐξετέλει ὑπὸ γαλλικὴν σημαίαν ἀνθυποβρυχιακὸν ἀγῶνα μεταξὺ Ἀλγερίου καὶ Τουλῶνος. Κατεστράφη, κατὰ Μάρτιον τοῦ 1921, προσαράξαν εἰς τὴν νησῖδα Παξιμάδι τῆς Μήλου. Σ. Ε. Λ.

ναυκρατῶ (*—έω*)· κρατῶ, κυριαρχῶ διὰ τοῦ πλοίου, εἶμαι κύριος τῆς θαλάσσης, θαλασσοκρατῶ.

Ναυκύδης *ὁ πρεσβύτερος*. Ἀρχαῖος γλύπτης, υἱὸς τοῦ ἐξ Ἄργους Μόθωνος, ἀδελφὸς δέ, συνεπῶς, τοῦ περιφήμου Ἀργείου γλύπτου Πολυκλείτου. Ἔζησε κατὰ τὸν Ε' π. Χ. αἰῶνα. Ὁ Πλίνιος ὅμως ἀναφέρει ὅτι ὁ Ναυκύδης οὗτος ἔζησε κατὰ τὴν 95ην Ὀλυμπιάδα, ἤτοι κατὰ τὸ 400—396 π. Χ. Ἐκ τῆς μνείας ταύτης εἰκάζεται ὅτι ὁ Ναυκύδης ὑπῆρξε κατὰ πολὺ νεώτερος τοῦ ἀδελφοῦ του Πολυκλείτου, διὸ καὶ θεωρεῖται παρὰ πολλῶν ἀρχαιολόγων ὡς μαθητὴς ἐκείνου, ἂν καὶ τοῦτο οὐδαμοῦ ἀναφέρεται. Κατὰ τὸν Παυσανίαν, ἔργα τοῦ Ναυκύδους τούτου ἦσαν: 1) Ἡ Ἥβη, χρυσελεφάντινον ἄγαλμα ἱστάμενον παρὰ τὸ ἐπίσης χρυσελεφάντινον περίφημον ἄγαλμα τῆς Ἥρας τοῦ Πολυκλείτου ἐν Ἡραίῳ τοῦ Ἄργους. Ἰδέαν τοῦ ἀγάλματος τούτου μᾶς παρέχει νόμισμα τοῦ Ἄργους, ἐφ' οὗ παρίσταται τὸ ἄγαλμα τῆς Ἥρας καὶ παρ' αὐτῷ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἥβης. 2) Ἡ Ἑκάτη, χαλκοῦν ἄγαλμα, ἱδρυμένον, ὡς καὶ τὸ παρόμοιον τοῦ ἀδελφοῦ του Πολυκλείτου, ἐν τῷ πλησίον τοῦ

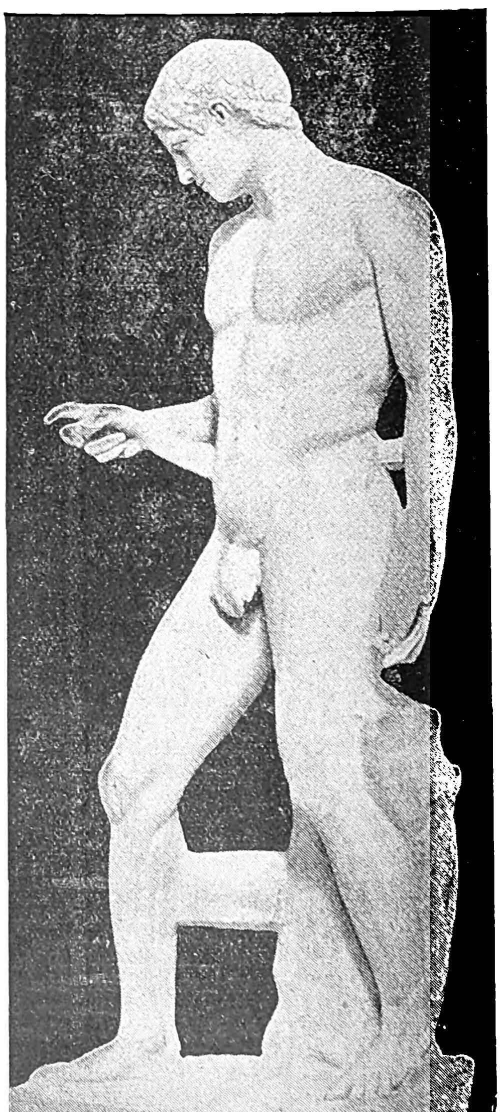

Ὁ Δισκοβόλος τοῦ Βατικανοῦ.
[Ἔργον ἀποδιδόμενον εἰς τὸν νεώτερον Ναυκύδην.]

Digitized by Google

Ἄργους ναῷ τῆς Ἑκάτης καὶ ἀπέναντι τοῦ μαρμαρίνου ἀγάλματος τῆς Ἑκάτης τοῦ Σκόπα. 3) Οἱ δύο ἀνδριάντες τοῦ ὀλυμπιονίκου εἰς πάλην Χείμωνος, ἱδρυμένοι ὁ μὲν ἐν Ὀλυμπίᾳ, ὁ δὲ ἐν Ἄργει μὲν πρῶτον, εἶτα δέ, κομισθεὶς εἰς Ῥώμην, ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Εἰρήνης. Κατὰ τὸν Παυσανίαν, τὰ ἔργα ταῦτα ἦσαν ἐκ τῶν δοκιμωτάτων τοῦ Ναυκύδους. 4) Ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνδριὰς τοῦ ὀλυμπιονίκου παλαιστοῦ Βούκιδος τοῦ Τροιζηνίου. 5) Ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνδριὰς τοῦ ἐν πυγμῇ ἀνδρῶν ὀλυμπιονίκου Εὐκλέους τοῦ Ροδίου, ἐκ τοῦ περιφημισμένου γένους τῶν Διαγοριδῶν. Κατὰ τὸν Τατιανόν, ἔργον τοῦ Ναυκύδους ἦτο καὶ ἡ χαλκίνη εἰκὼν τῆς Λεσβίας ποιητρίας Ἠρίννης. Τέλος, κατὰ Πλίνιον, ἔργα τοῦ Ναυκύδους ἦσαν εἷς Ἑρμῆς, εἷς δισκοβόλος καὶ εἷς θύτης κριοῦ.

— **Ναυκύδης** ***ὁ νεώτερος.*** Ἀρχαῖος γλύπτης καὶ υἱὸς τοῦ Πατροκλέους, υἱοῦ τοῦ Πολυκλείτου. Ὁ νεώτερος οὗτος Ναυκύδης ἦτο ἔγγονος μὲν τοῦ Πολυκλείτου, ἀνεψιὸς δὲ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Πολυκλείτου Ναυκύδους τοῦ πρεσβυτέρου. Ἡ ὕπαρξις τοῦ Ναυκύδους τούτου ἀποδεικνύεται ἐξ ἐνεπιγράφου βάθρου εὑρεθέντος ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ φέροντος τὴν ἐπιγραφήν: «Εὐκλῆς Καλλιάνακτος-Ρόδιος-Ναυκύδης Πατροκλῆος ἐποίησε». Ἡ ἀνεύρεσις τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἐλέγχει τὴν πλάνην τοῦ Παυσανίου, ὅστις ἀποδίδει εἰς τὸν ἀρχαιότερον Ναυκύδην τὸν ἀνδριάντα τοῦ Ροδίου Εὐκλέους, ἐπιβεβαιοῖ δὲ τὴν γνώμην ὅτι τὸ ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βατικανοῦ ἀποκείμενον ἄγαλμα τοῦ δισκοβόλου εἶναι ἔργον τοῦ Ναυκύδους τοῦ νεωτέρου, καὶ οὐχὶ τοῦ ἀρχαιοτέρου, ὡς εἰκάζετο πρὶν ἐκ τῆς σχετικῆς μνείας τοῦ Πλινίου. Ὁ Ναυκύδης ὁ νεώτερος πρέπει νὰ ἔζησε κατὰ τὸν Δ΄ π. Χ. αἰῶνα. Β. Δ. Θ.

ναυλαγορὰ (ἡ). Ἡ διατίμησις τῶν ναύλων εἰς τὴν παγκόσμιον ἀγοράν, κανονιζομένη ἀπὸ τοὺς τόπους φορτώσεως καὶ παραδόσεως τοῦ φορτίου καὶ ἀπὸ τὸ εἶδος αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ τόποι κανονισμοῦ τῶν ναύλων, οἱ ἄλλως κέντρα ναυλαγορῶν. Εἰδήσεις περὶ τῆς παγκοσμίου ναυλαγορᾶς παρέχει τὸ ἐπίσημον περιοδικὸν «Ἐπιθεώρησις Ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ». Σ. Ε. Λ.

Ναῦλοι *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς Κιλικίας (*Σταδ.* 205) ἢ *Ἰοτάπη* κατὰ Πτολεμαῖον (βλ. καὶ λ. *Ναῦλος*). Σ. Ε. Λ.

ναυλομεσίτης (ὁ). Ὁ μεσολαβῶν μεταξὺ ἐκναυλωτοῦ καὶ ναυλωτοῦ πρὸς ναύλωσιν πλοίου. Ἡ τάξις τῶν ναυλομεσιτῶν ἐνεφανίσθη κυρίως, ὅταν διὰ τῆς ἐξελίξεως τῆς θαλασσίας ἐμπορίας κατέστη ἀδύνατον πλέον εἰς τὸν πλοίαρχον νὰ ἐξευρίσκῃ μόνος καὶ ἀπ' εὐθείας εἰς τοὺς ξένους λιμένας τὸ κατάλληλον φορτίον διὰ τὸ πλοῖόν του. Ἐχρειάσθη ἡ μεσολάβησις προσώπων ἐμπείρων, δυναμένων νὰ φέρουν εἰς ἐπαφὴν τοὺς ζητοῦντας χωρητικότητα πρὸς φόρτωσιν μὲ τοὺς διαθέτοντας τοιαύτην. Ἤδη καὶ κατὰ τὸν μεσαίωνα ὑπῆρχον εἰς ὡρισμένα μέρη ναυλομεσῖται. Εἰς τὸν ναυλομεσίτην ἀνατίθεται καὶ ἡ ἀντιπροσώπευσις τοῦ πλοίου καὶ τῶν συμφερόντων αὐτοῦ. Ὡς ἐκ τούτου καὶ τὰ ὅρια μεταξὺ ναυλομεσίτου καὶ ναυτικοῦ πράκτορος δὲν εἶναι πολὺ εὐδιάκριτα. Οἱ ναυλομεσῖται διακρίνονται ἐν Ἀγγλίᾳ εἰς τοὺς chartering brokers, οἱ ὁποῖοι μεσολαβοῦν διὰ τὴν σύναψιν τῆς συμβάσεως ναυλώσεως, καὶ εἰς τοὺς loading brokers, οἱ ὁποῖοι ἐπιδιώκουν τὴν ἐξεύρεσιν ναύλου διὰ τὰ πλοῖα. Κ. Β. Σ.

ναυλομεσιτικός, *—ή, —όν·* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν ναυλομεσίτην, ὁ τοῦ ναυλομεσίτου: «ναυλομεσιτικὸν γραφεῖον», «ἔξοδα ναυλομεσιτικά».

ναῦλος (ὁ), καὶ *ναῦλον* (τό)· τὸ παρεχόμενον μίσθωμα διὰ τὸν πλοῦν ἐπιβατῶν ἢ διὰ θαλασσίαν μεταφορὰν ἐμπορευμάτων: «συμπεφωνημένος ναῦλος», «ἐπὶ ναύλῳ», «ἐπλήρωσε τὰ ναῦλα»· || συνεκδ., τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὸν πλοῦν χρήματα: «δὲν ἔχω τὰ ναῦλα νὰ φύγω», «χρωστῶ καὶ τὰ ναῦλά μου ἀκόμη».

—[Ναυτ. Δίκ.] Ναῦλος καλεῖται ἡ εἰς χρήματα καταβαλλομένη ἀντιπαροχὴ διὰ τὴν ἐκτελουμένην διὰ πλοίου μεταφορὰν προσώπων ἢ πραγμάτων. Ὁσάκις δὲν πρόκειται ναύλωσις πλοίου, ἀλλὰ μίσθωσις πλοίου, τότε ἡ ἀντιπαροχὴ ὀνομάζεται *μίσθωμα*.

Ὁ ναῦλος καταβάλλεται ὑπὸ τοῦ ναυλωτοῦ, συνήθως δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ παραλήπτου εἰς τὸν ἐκναυλωτήν. Κανονίζεται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων συμφωνίας καὶ ἀποδεικνύεται διὰ τοῦ ναυλοσυμφώνου ἢ καὶ διὰ τῆς φορτωτικῆς.

Ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῆς ναυλώσεως ἔχομεν *ναῦλον δι' ὁλόκληρον τὸ πλοῖον*, ὁσάκις πρόκειται ὁλικὴ ναύλωσις, *ναῦλον διὰ μέρος τοῦ πλοίου, ναῦλον δι' ἕνα ἢ πλείονας πλοῦς, ναῦλον δι' ἀμφοτερόπλουν, ναῦλον δι' ὡρισμένον χρόνον*, ὁσάκις τὸ πλοῖον ναυλοῦται δι' ὡρισμένην χρονικὴν περίοδον, καὶ *ναῦλον διὰ τὴν μεταφορὰν ὡρισμένων πραγμάτων*, ὡς συμβαίνει εἰς τὰ ἀτμόπλοια τὰ ἐκτελοῦντα ὡρισμένα δρομολόγια. Μέτρον ὑπολογισμοῦ τοῦ ναύλου εἶναι ὁ ἀριθμός, τὸ βάρος ἢ καὶ ὁ ὄγκος τῶν πρὸς μεταφορὰν πραγμάτων.

Ἐὰν πρὸ τοῦ ἀπόπλου τοῦ πλοίου ὁ ναυλωτὴς διαρρήξῃ τὴν σύμβασιν ναυλώσεως, ὑποχρεοῦται νὰ πληρώσῃ τὸ ἥμισυ τοῦ συμφωνηθέντος ναύλου. Ἐπίσης ἐὰν πρόκειται περὶ τῆς μεταφορᾶς ὡρισμένων πραγμάτων, ὁ φορτωτὴς δύναται πρὸ τοῦ ἀπόπλου νὰ ἀποσύρῃ ταῦτα ἐκ τοῦ πλοίου πληρώνων τὸ ἥμισυ τοῦ ναύλου, πρὸς τούτοις δὲ τὰ ἔξοδα φορτώσεως καὶ ἐκφορτώσεως, ὡς καὶ τὰ τῆς ἀναφορτώσεως τῶν ἄλλων μετακινηθέντων ἐμπορευμάτων καὶ τὰ τῆς χρονοτριβῆς. Ἐὰν ὁ ναυλωτὴς θελήσῃ, διαρκοῦντος τοῦ πλοῦ, νὰ ἀποσύρῃ τὰ ἐμπορεύματά του, ὑποχρεοῦται εἰς πληρωμὴν ὁλοκλήρου τοῦ ναύλου, ὡς καὶ τῶν ἐξόδων τῆς μετακινήσεως τῶν προξενηθέντων ἐκ τῆς ἐκφορτώσεως. Ἐὰν ὁ πλοίαρχος ἀναγκασθῇ, διαρκοῦντος τοῦ πλοῦ, νὰ ἐπισκευάσῃ τὸ πλοῖον συνεπείᾳ τυχαίου γεγονότος, ὁ ναυλωτὴς ὑποχρεοῦται νὰ ἀναμείνῃ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ πλοίου, ἄλλως, ἂν ἀποσύρῃ τὰ ἐμπορεύματά του, καθ' ὃ ἔχει δικαίωμα, ὑποχρεοῦται νὰ πληρώσῃ ὁλόκληρον τὸν ναῦλον. Ἐὰν ὅμως ἡ ἐπισκευὴ τοῦ πλοίου εἶναι ἀδύνατος, ὀφείλει νὰ πληρώσῃ μόνον τὸν ναῦλον τὸν ἰσοδυναμοῦντα πρὸς τὸν ἐκτελεσθέντα πλοῦν, δηλαδὴ τὸν λεγόμενον *ναῦλον ἀποστάσεως*. Εἰδικὴ πρόνοια λαμβάνεται ὑπὸ τοῦ νόμου διὰ τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν τὸ πλοῖον ἔχει ναυλωθῇ κατὰ χρόνον, ὅταν δηλαδὴ ὁ ναῦλος πληρώνεται κατὰ μῆνα ἢ κατὰ ἄλλα κεκανονισμένα ἴσα χρονικὰ διαστήματα. Τότε δὲν ὀφείλεται ναῦλος διὰ τὸν χρόνον τῆς ἐμποδίσεως ἢ τῆς παραμονῆς ἐν τῷ λιμένι. Ὁσάκις συμβῇ νὰ ἀπαγορευθῇ ἡ ἐμπορία μετὰ τοῦ τόπου τοῦ προορισμοῦ τοῦ πλοίου, ἐὰν μὲν τὸ πλοῖον εἶναι ναυλωμένον διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἑνὸς πλοῦ, ὀφείλεται ὁλόκληρος ὁ ναῦλος, ἐὰν δὲ εἶναι ναυλωμένον δι' ἀμφοτερόπλουν τὸ ἥμισυ τοῦ συνολικοῦ ναύλου.

Ὁ πλοίαρχος δὲν δικαιοῦται εἰς ναῦλον καὶ εὐθύνεται εἰς ἀποζημίωσιν τοῦ ναυλωτοῦ, ἐὰν οὗτος ἀποδείξῃ ὅτι τὸ πλοῖον ἦτο ἀνίκανον πρὸς πλοῦν ἅμα τῷ ἀπόπλῳ.

Διὰ πράγματα ἀπολεσθέντα συνεπείᾳ ναυαγίου ἢ προσαράξεως δὲν ὀφείλεται ναῦλος. Ἐπιστρέφεται καὶ ὁ τυχὸν προπληρωθείς, πλὴν ἐὰν ὑπάρχῃ ἀντίθετος συμφωνία, ὡς συμβαίνει κατὰ κανόνα (Ship lost or not lost—fret acquis à tout événement). Διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ ναύλου ὁ πλοίαρχος δὲν δύναται νὰ παρακρατήσῃ τὰ ἐμπορεύματα ἐντὸς τοῦ πλοίου. Δύναται ὅμως νὰ ζητήσῃ τὴν μεσεγγύησιν αὐτῶν μέχρι πληρωμῆς τοῦ ναύλου ἤ, ἐν ἀρνήσει τοῦ παραλήπτου νὰ παραλάβῃ τὸ φορτίον, δικαιοῦται, κατόπιν ἀδείας τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς, νὰ προβῇ εἰς τὴν πώλησιν ἀναλόγου μέρους αὐτοῦ διὰ τὴν κάλυψιν τοῦ ναύλου καὶ νὰ μεσεγγυήσῃ τὸ ὑπόλοιπον. Πάντως ὑπεύθυνος ἔναντι τοῦ ἐκναυλωτοῦ διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ ναύλου εἶναι ὁ φορτωτής.

Ἡ ἐκ ναύλου ἀπαίτησις εἶναι προνομιοῦχος ἐπὶ τῶν φορτωθέντων ἐμπορευμάτων, τὸ δὲ προνόμιον διατηρεῖται ἐπὶ 15 ἡμέρας ἀπὸ τῆς παραδόσεως αὐτῶν καὶ ἐὰν ἀκόμη ὁ φορτωτὴς ἢ ὁ παραλήπτης ἤθελον πτωχεύσει, πλὴν ἐὰν τὰ πράγματα μετεβιβάσθησαν εἰς χεῖρας τρίτου προσώπου.

Ὁ ναῦλος παραχωρεῖται σὺν τῷ πλοίῳ, ὁσάκις ὁ πλοιοκτήτης θέλων νὰ περιορίσῃ τὴν εὐθύνην του προβαίνει εἰς παραχώρησιν πρὸς τοὺς δανειστάς του. Ἡ παραχώρησις τοῦ ναύλου εἶναι ἀναγκαία καὶ ἐὰν ὁ πλοιοκτήτης ἀντικαταστήσῃ τὴν αὐτουσίαν παραχώρησιν τοῦ πλοίου διὰ καταβολῆς τῆς κατὰ τὸ πέρας τοῦ πλοῦ ἀξίας αὐτοῦ ἢ ποσότητος ἀντιστοιχούσης δι' ἕκαστον πλοῦν πρὸς 200 δραχμὰς κατὰ κόρον ὁλικῆς χωρητικότητος τοῦ πλοίου.

Ἐν περιπτώσει γενικῆς ἀβαρίας ὁ ναῦλος συνεισφέρει κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον κατὰ τὸ ἥμισυ. Ὁ ναῦλος ὅμως, ὁ κατόπιν συμφωνίας θεωρούμενος κεκτημένος ἐν περιπτώσει ἀπωλείας τῶν ἐμπορευμάτων, δὲν ὑπόκειται εἰς συνεισφοράν. Κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Ὑόρκης καὶ Ἀμβέρσης περὶ ἀβαριῶν, συνεισφέρει ἐν περιπτώσει ἀβαρίας ὁλόκληρος ὁ ναῦλος, ἀφαιρουμένων ὅλων τῶν ἐξόδων τὰ ὁποῖα θὰ ἀπεφεύγοντο, ἐὰν τὸ πλοῖον κατεστρέφετο καθ' ἣν στιγμὴν ὁ πλοίαρχος προέβη εἰς τὴν ἑκουσίαν θυσίαν τὴν συνιστῶσαν περίπτωσιν γενικῆς ἀβαρίας. Κ. Β. ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Ναῦλος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ ὅρμος τῆς Τραχείας Κιλικίας, ἐκ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τοῦ κόλπου τῆς Ἀτταλείας, μεταξὺ Κορακησίου (νῦν Ἀλάγια) καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σελινοῦντος. Κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Ἀνωνύμου σταδιασμὸν τῆς Μεγάλης θαλάσσης (205—206) καλεῖται *Ναῦλοι*, ἀπέχουσα ἀπὸ μὲν τῆς Σελινοῦντος 120 σταδίους, ἀπὸ δὲ τοῦ Λαέρτου 20. Δὲν ἔχει ὅμως ἐξακριβωθῆ ἡ θέσις αὐτῆς. Εἰς οὐδένα ἄλλον γεωγράφον ἡ ὀνομασία αὕτη φέρεται, δι' ὃ καὶ πιστεύεται (*Müller* καὶ σχόλια Α΄ τόμου Graec. geogr. Minor. ἐκδ. Didot 487, 204) ὅτι προῆλθεν ἐξ ἐσφαλμένης γραφῆς. Πάντως πρόκειται περὶ μέρους ἐγγύτατα τῶν, πλησίον ἀλλήλων εὑρισκομένων, *Λαέρτου, Συέδρας* καὶ *Ἰοτάπης* (περίπου εἰς πλάτ. 36° 25΄ Β., μῆκ. 32° 12΄ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 237: Karaburnù to Karadash burnù) ἴσως μάλιστα περὶ ἑνὸς τῶν τριῶν τούτων. Α. Θ. Σ.—Σ. Ε. Λ.

ναυλοσύμφωνον (τό). Τὸ ἔγγραφον τὸ περιλαμβάνον τὴν σύμβασιν τῆς ναυλώσεως πλοίου. Ὁσάκις δὲν πρόκειται περὶ ναυλώσεως πλοίου ἀλλὰ περὶ μισθώσεως, καταχρηστικῶς τὸ συντασσόμενον ἔγγραφον ἀποκαλεῖται κοινῶς ναυλοσύμφωνον, ἐνῷ εἶναι μισθωτήριον συμβόλαιον.

Ὁ νόμος ὁρίζει ὅτι ἡ περὶ ναυλώσεως πλοίου σύμβασις γίνεται ἐγγράφως. Καθορίζει δὲ ἐνδεικτικῶς τὸ περιεχόμενον τοῦ ναυλοσυμφώνου. Ἐν τῷ ναυλοσυμφώνῳ ἀναφέρεται τὸ ὄνομα, ἡ ἐθνικότης καὶ ἡ χωρητικότης τοῦ πλοίου, τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον τοῦ πλοιάρχου, τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον τοῦ ναυλωτοῦ καὶ ἐκναυλωτοῦ, τὸν συμφωνηθέντα τόπον καὶ χρόνον τῆς φορτώσεως καὶ ἐκφορτώσεως, τὸν ναῦλον, ἂν ἡ ναύλωσις εἶναι ὁλικὴ ἢ μερική, καὶ τὴν συμφωνηθεῖσαν ἀποζημίωσιν ἐν περιπτώσει χρονοτριβῆς. Ἡ σύνταξις ναυλοσυμφώνου δὲν εἶναι ἀναγκαία, ἐπιτρεπομένων ὅλων τῶν ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων παραδεκτῶν ἀποδεικτικῶν μέσων, προκειμένου περὶ τῆς μικρᾶς ἀκτοπλοΐας καὶ τῶν πλοιαρίων. Ἐπίσης, προκειμένου περὶ τῆς ναυλώσεως διὰ τὴν μεταφορὰν ὡρισμένων πραγμάτων, δὲν συντάσσεται ναυλοσύμφωνον. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἡ φορτωτικὴ εἶναι τὸ ἀποδεικτικὸν ἔγγραφον τῆς συμβάσεως μεταφορᾶς. Ἐν περιπτώσει ἀντιφάσεως μεταξὺ ναυλοσυμφώνου καὶ φορτωτικῆς, ἐὰν μὲν κομιστὴς τῆς φορτωτικῆς εἶναι ὁ ναυλωτής, τότε ὑπερισχύει τὸ ναυλοσύμφωνον, ἐφ' ὅσον βεβαίως δὲν προκύπτει ἡ πρόθεσις τῶν συμβαλλομένων ὅτι διὰ τῆς μεταγενεστέρως ἐκδοθείσης φορτωτικῆς ἤθελον νὰ τροποποιήσουν τοὺς ὅρους τοῦ ναυλοσυμφώνου. Ἐὰν ὅμως κομιστὴς τῶν φορτωτικῶν εἶναι τρίτον πρόσωπον, διάφορον τοῦ ναυλωτοῦ, ὑπερισχύει ἡ φορτωτική, χωρὶς νὰ εἶναι δυνατὸν ν' ἀντιταχθῇ κατ' αὐτοῦ τὸ περιεχόμενον τοῦ ναυλοσυμφώνου. Καὶ ἐὰν ἀκόμη ἐν τῇ φορτωτικῇ ὑπάρχῃ ῥήτρα παραπέμπουσα εἰς τὸ περιεχόμενον τοῦ ναυλοσυμφώνου, πάλιν τὰ δικαστήρια ἑρμηνεύουν τὴν ῥήτραν ταύτην στενῶς, χάριν προστασίας τῶν καλῆς πίστεως κομιστῶν τῆς φορτωτικῆς.

Ὑπάρχουν πλείονες τύποι ναυλοσυμφώνων, ὧν τὸ περιεχόμενον καθωρίσθη κοινῇ συμπράξει πλοιοκτητῶν καὶ φορτωτῶν εἰς διεθνεῖς συνελεύσεις τῶν ἐνδιαφερομένων τάξεων καὶ εἰδικῶς δι' ἓν ἕκαστον εἶδος φορτίου: π. χ. ἡ Baltcon Charter (The Baltic and White sea Conference Coal Charter, 1921) διὰ τὴν μεταφορὰν ἀνθράκων, ἡ Spanfrucon Charter (The Baltic and White sea Conference Fruit Charter, 1926) διὰ τὴν μεταφορὰν καρπῶν, ἡ Kali-Charterparty διὰ τὴν μεταφορὰν καλίου, ἡ Approved Baltimore Berth Grain Charter-Party-Steamer (Form C. adopted 1913) διὰ τὴν μεταφορὰν σιτηρῶν καὶ ἐν γένει δημητριακῶν καρπῶν. Κ. Β. Σ.

ναυλοτιμάριθμος (ὁ)· ὁ τιμάριθμος τῶν διεθνῶν ναύλων (βλ. *ναυλαγορά*) συμφώνως πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Λόϋδ τηρουμένην στατιστικήν. Τοὺς κατὰ μῆνα ναυλοτιμαρίθμους παρέχει τὸ ἐπίσημον περιοδικὸν «Ἐπιθεώρησις Ἐμπορικοῦ Ναυτικοῦ». Σ. Ε. Λ.

Ναύλοχον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη ὀνομασία τῆς *Σμύρνης*. Ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὀνομασίαν ἀκρωτήριον ἐν Βιθυνίᾳ, παράλιος τοποθεσία ἐν Λοκρίδι καὶ εἷς τῶν λιμένων τῆς ἐν Ἰωνίᾳ Φωκαίας. Σ. Ε. Λ.

— **Ναύλοχον** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Νῆσος παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Σαμμώνιον. Πιθανῶς ἡ σύγχρονος *Γκράντες* (πλάτ. 35°13΄ Β., μῆκ. 26°19΄ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536 b: Candia eastern portion). Σ. Ε. Λ.

ναύλοχος (ὁ). Λιμὴν ἢ ὅρμος πρόσφορος πρὸς καλὴν καὶ ἀσφαλῆ ἀγκυροβολίαν, ὡς πρὸς ὡρισμένον τοὐλάχιστον ἄνεμον (κοιν. *καραβοστάσι*). Κατὰ τὴν ἀρχαίαν ὅμως ἀντίληψιν, καὶ δὴ τὴν ὁμηρικήν, *ναύλοχος* ἐκαλεῖτο ἀκτὴ ἐπιτρέπουσα τὴν νεωλκίαν, ἀδιάφορον δὲ ἐὰν δὲν ἐσχηματίζετο ὅρμος κατ' αὐτὴν καὶ ἂν ἦτο αὕτη ἀναπεπταμένη. Ὁ ὅρος μετέπεσεν εἰς τοπωνυμίαν θέσεων προσφόρων πρὸς νεωλκίας. Σ. Ε. Λ.

Ναύλοχος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος καὶ πόλισμα τῆς ἀνατολικῆς ἐσχατιᾶς τῆς Β. πλευρᾶς τῆς Σικελίας μεταξὺ Μυλῶν (ταν. Μυλάτζο) καὶ Πελωριάδος (ταν. Κάπο-Πελόρο), ὁρμητήριον τοῦ στόλου καὶ τοῦ στρατοῦ τοῦ Πομπηΐου κατὰ τὸν ἐμφύλιον Ρωμαϊκὸν πόλεμον (*Ἀππιαν.* Ρωμ. Ἐμφυλ. Ε΄, 116 καὶ 121. *Suet.* Octav. 16). Εἶναι τὸ σύγχρονον ἀγκυροβόλιον *Ἀκουαρῶνε* (Acquarone) παρὰ τὸ φρούριον Spadadera καὶ τὸ ἀκρωτήριον *Ραζόκολμο* (Rasocolmo, πλάτ. 38°18΄ Β., μῆκ. 15°35΄ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 177: The Faro or Strait of Messina), ἔχον ναύλοχον ψαμμαθῶνα. Σ. Ε. Λ.

—**Ναύλοχος *Μεσημβριανῶν*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος καὶ πολίχνιον τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου (Μυσίας) μεταξὺ Ὀδησσοῦ (ταν. Βάρνα) καὶ Μεσημβρίας καὶ ὑπὸ τὸ Αἱμόνιον ἄκρον. Ὁ Πλίνιος τὸν ὀνομάζει *Τετραναύλοχον*, εἶναι δὲ τὸ σύγχρονον ἀγκυροβόλιον *Εμινὲ* (πλάτ. 42° 43΄ Β., μῆκ. 27° 56΄ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2230: Bosporus to cape Kaliakra). Σ. Ε. Λ.

Digitized by Google

ναυλοχῶ (*—έω*)· μένω ἐν τῷ λιμένι, εἶμαι ἀγκυροβολημένος.

ναυλῶ (*—όω*), κοιν. *ναυλώνω*· παρέχω τὸ πλοῖον ἐπὶ ναύλῳ, ἐκμισθῶ: «ἐναύλωσα τὸ πλοῖον εἰς ξένην ἑταιρείαν» καὶ παθ. «ἐναυλώθη τὸ πλοῖον ὑπὸ ξένης ἑταιρείας» || λαμβάνω τὸ πλοῖον ἐπὶ ναύλῳ (ἀρχ. *ναυλοῦμαι*): «θὰ ναυλώσω πλοῖον νὰ μεταφέρω τὰ ἐμπορεύματά μου».

ναύλωσις, *—εως* (ἡ), καὶ ***ναύλωμα,*** *—ατος* (τό)· ἡ σύμβασις, δι' ἧς σκοπεῖται ἡ διὰ πλοίου μεταφορὰ προσώπων ἢ πραγμάτων.

—*[Ναυτ. Δίκ.]* Τῆς *ναυλώσεως* διακρίνομεν τὴν *μίσθωσιν πλοίου*, δηλαδὴ τὴν σύμβασιν διὰ τῆς ὁποίας ὁ πλοιοκτήτης παρέχει εἰς τὸν μισθωτὴν τὴν χρῆσιν τοῦ πλοίου, ἀντὶ τοῦ καθορισθέντος μισθώματος καὶ διὰ τὸ συμπεφωνημένον χρονικὸν διάστημα· εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ πλοίου περιορίζεται μόνον εἰς τὴν ἰδιότητα τοῦ κεφαλαιούχου, οὐδόλως ἀναμιγνυόμενος εἰς θαλασσίαν ἐπιχείρησιν, ἐνῷ ἐπὶ τῆς ναυλώσεως ὁ πλοιοκτήτης εἶναι συγχρόνως καὶ ἐπιχειρηματίας, ἀναλαμβάνων δηλαδὴ ὁ ἴδιος τὴν διὰ τοῦ πλοίου του συμφωνηθεῖσαν μεταφοράν. Ἡ σύμβασις τῆς ναυλώσεως εἶναι, κατὰ τὴν γενικῶς κρατοῦσαν σήμερον ἐν τῇ ἐπιστήμῃ γνώμην, σύμβασις ἔργου. Ὁ ἐκναυλωτὴς ἀναλαμβάνει τὴν ἐπίτευξιν ὡρισμένου ἀποτελέσματος, τὴν μεταφοράν. Τῆς συμβάσεως ναυλώσεως διακρίνονται δύο εἴδη: ἡ *ὁλικὴ* ἢ *μερικὴ ναύλωσις* καὶ ἡ *ναύλωσις διὰ τὴν μεταφορὰν ὡρισμένων πραγμάτων,* ἡ ὁποία εἶναι μεταγενεστέρα καὶ ἀποτελεῖ τὴν σύγχρονον ἐμφάνισιν τῆς συμβάσεως ναυλώσεως, ἐφ' ὅσον σὺν τῷ χρόνῳ αἱ τακτικαὶ ἀτμοπλοϊκαὶ γραμμαί, ἐξαπλούμεναι ὁλονὲν περισσότερον, ἐκτοπίζουσι τὴν μέχρι τοῦδε δι' ἐλευθέρων πλοίων (navires vagabonds, tramps) ἐνεργουμένην θαλασσίαν ἐμπορίαν. Ὡς πρὸς τὸν τρόπον καθ' ὃν ὑπολογίζεται ὁ ναῦλος, ἡ σύμβασις ναυλώσεως πλοίου διακρίνεται εἰς *ναύλωσιν κατὰ ταξίδιον* (affrètement au voyage ou au travers) καὶ εἰς *ναύλωσιν κατὰ χρόνον* ἢ *χρονοναύλωσιν* (time-charter, affrètement à temps, Zeitcharter). Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶδος τῆς συμβάσεως εἶναι συνηθέστατον ἐν τῇ πράξει, ἐγένετο δὲ μεγάλη χρῆσις αὐτοῦ κυρίως μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Ἡ χρονοναύλωσις ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως παρουσιάζει πλείστας δυσκολίας, διότι, εὑρισκομένη εἰς τὸ μεταίχμιον μεταξὺ ναυλώσεως καὶ μισθώσεως, ἐμφανίζεται ἄλλοτε μὲν ὡς ναύλωσις, ἄλλοτε δὲ ὡς μίσθωσις πλοίου. Τῆς χρονοναυλώσεως διαφέρει ἡ *ναύλωσις διαρκείας*, ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τῶν μεγάλων ἐξαγωγέων ἢ εἰσαγωγέων καὶ σκοπεῖ, ὡς καὶ ἡ χρονοναύλωσις, τὴν ἐπιτυχίαν εὐθηνοτέρων ναύλων, τὸν περιορισμὸν τῆς διακυμάνσεως αὐτῶν καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀπαιτουμένης χωρητικότητος. Δυνάμει τῆς συμβάσεως ταύτης ὁ ἐκναυλωτὴς ἀναλαμβάνει τὴν μεταφορὰν ποσότητος ἐμπορευμάτων ὁριζομένης ὑπὸ τοῦ ναυλωτοῦ, διὰ πλοίων μὴ ἀτομικῶς ὡρισμένων, εἰς τὰ ὁποῖα αἱ φορτώσεις γίνονται ἐντὸς συμπεφωνημένου χρονικοῦ διαστήματος ἀντὶ πληρωμῆς ἑνιαίου συνωμολογημένου ναύλου. Ὁ ναυλωτὴς πλοίου δύναται νὰ ναυλώσῃ τοῦτο καὶ εἰς ἄλλο πρόσωπον. Πρόκειται τότε περὶ *ὑποναυλώσεως*. Ἡ ὑποναύλωσις δὲν εἶναι ὑπομίσθωσις, οὔτε ἐκχώρησις, ἀλλὰ δευτέρα αὐθυπόστατος ναύλωσις. Ἐν περιπτώσει ὑποναυλώσεως γεννῶνται σπουδαιότατα ζητήματα σχετικῶς μὲ τὴν εὐθύνην ἔναντι τρίτων, τόσον διὰ τὴν σύμβασιν τῆς ναυλώσεως, ὅσον καὶ διὰ τὰ πταίσματα τοῦ πλοιάρχου καὶ πληρώματος, ἐὰν δηλαδὴ εὐθύνεται ὁ ναυλωτής, ὁ ὑποναυλώνων ἢ ὁ πλοιοκτήτης καὶ ποῖα τὰ ὅρια τῆς εὐθύνης τῶν δύο τούτων προσώπων. Ἡ περὶ ναυλώσεως σύμβασις γίνεται ἐγγράφως, τὸ δ' ἔγγραφον καλεῖται *ναυλοσύμφωνον*. Ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ ἐκπεφρασμένη ἡ βούλησις τῶν συμβαλλομένων ἢ δὲν συνάγεται αὕτη σιωπηρῶς περὶ τοῦ ἐφαρμοστέου δικαίου ἐπὶ τῆς συμβάσεως ναυλώσεως, τότε εἰς ἄλλας μὲν χώρας γίνεται δεκτὸν ὅτι ἐφαρμόζεται ὁ νόμος τοῦ τόπου τῆς καταρτίσεως τῆς συμβάσεως (Βέλγιον, Γαλλία, Ἰταλία, Ἱσπανία), εἰς ἄλλας δὲ ὁ νόμος τῆς σημαίας τοῦ πλοίου (Ἀγγλία) καὶ εἰς ἄλλας τέλος (Γερμανία, Ὁλλανδία) τὸ δίκαιον τοῦ τόπου τῆς ἐκτελέσεως τῆς συμβάσεως. Ἡ τελευταία ἄποψις εἶναι καὶ ἡ παρ' ἡμῖν ἰσχύουσα, κατὰ τὸ ἄρθρον 6 τοῦ ἀστικοῦ νόμου τοῦ 1856. Τὰ διὰ τῆς συμβάσεως ναυλώσεως συμβαλλόμενα μέρη εἶναι ὁ *ἐκναυλωτής,* ὁ διὰ τοῦ πλοίου του ὑποσχόμενος τὴν μεταφοράν, καὶ ὁ *ναυλωτής*. Τὴν σύμβασιν τῆς ναυλώσεως δύναται νὰ συνάψῃ ὁ πλοιοκτήτης, ὁ μισθωτὴς τοῦ πλοίου (ἐφοπλιστής), ὁ ναυλωτής, καὶ διὰ λογαριασμὸν τινὸς ἐξ αὐτῶν ὁ πλοίαρχος. Ναυλωτὴς εἶναι συνήθως ὁ φορτωτὴς ἢ καὶ ὁ παραλήπτης. Κυρία ὑποχρέωσις τοῦ ἐκναυλωτοῦ ἐκ τῆς συμβάσεως τῆς ναυλώσεως εἶναι νὰ θέσῃ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ναυλωτοῦ τὸ διὰ τὴν μεταφορὰν συμφωνηθὲν πλοῖον. Τὴν ὑποχρέωσίν του ταύτην ἐκ τῆς συμβάσεως ὀφείλει νὰ ἐκτελέσῃ κατὰ τὸν συμφωνηθέντα χρόνον. Ἡ καθυστέρησις δύναται νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς διάρρηξιν τῆς συμβάσεως καὶ εἰς ἀποζημιώσεις. Συνήθως εἶναι εἰς τὰ ναυλοσύμφωνα ἡ ὑπὸ τὸ ὄνομα «cancelling clause» ρήτρα, δι' ἧς συνομολογεῖται ἡ διάρρηξις τῆς συμβάσεως, ἐν ᾗ περιπτώσει τὸ πλοῖον δὲν εἶναι ἕτοιμον τὸν συμπεφωνημένον χρόνον. Ἑτέρα ὑποχρέωσις τοῦ ἐκναυλωτοῦ εἶναι ὅτι τὸ πλοῖον ὀφείλει νὰ εἶναι ἱκανὸν πρὸς πλοῦν, ἄλλως ὁ ἐκναυλωτὴς ἀπόλλυσι τὸν ναῦλον καὶ εὐθύνεται εἰς ἀποζημίωσιν πρὸς τὸν ναυλωτήν. Πότε δὲ τὸ πλοῖον εἶναι ἀνίκανον πρὸς πλοῦν, ἀποτελεῖ ζήτημα δικαστικῆς ἐκτιμήσεως, ἐὰν δὲν καθορίζεται ἢ δὲν προκύπτῃ ἀκριβέστερον ἐκ τῶν ρητρῶν τοῦ ναυλοσυμφώνου. Πάντως δέχονται ὅτι ἡ ἱκανότης τοῦ πλοίου πρὸς πλοῦν πρέπει νὰ εἶναι σχετικὴ πρὸς τὸ ταξίδιον, διὰ τὸ ὁποῖον τοῦτο ἔχει ναυλωθῇ. Ἡ ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπομένη ὑποχρέωσις τοῦ πλοιάρχου, ὅπως φροντίσῃ περὶ ἐπισκέψεως τοῦ πλοίου πρὸ πάσης φορτώσεως καὶ ἡ συντασσομένη ἔκθεσις δημιουργοῦν τεκμήριον περὶ τῆς ἱκανότητος τοῦ πλοίου πρὸς πλοῦν. Ρητῶς ὅμως ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ νόμου ὅτι χωρεῖ ἀνταπόδειξις κατὰ τῆς ἐκθέσεως ἐπισκέψεως. Ὁ ναυλωτὴς ὑποχρεοῦται νὰ φορτώσῃ τὰ ὑποσχεθέντα πράγματα. Πρέπει νὰ εἶναι τὰ συμφωνηθέντα πράγματα καὶ ὄχι ἄλλα. Νοεῖται ὅμως ὅτι τὸ παράπονον τοῦ ἐκναυλωτοῦ δὲν θὰ ἦτο λογικόν, ἐὰν τὰ προσφερόμενα πρὸς φόρτωσιν εἶναι μὲν διάφορα τῶν συμφωνηθέντων, δὲν πρόκειται ὅμως νὰ ἐπηρεάσουν ἢ ἐπαυξήσουν τὰς ὑποχρεώσεις του. Ἐπίσης ὑποχρεοῦται ὁ ναυλωτὴς νὰ φορτώσῃ τὴν συμφωνηθεῖσαν ποσότητα. Ἐὰν φορτώσῃ μικροτέραν, εὐθύνεται πάντως δι' ὁλόκληρον τὸ ποσὸν τοῦ ναύλου. Ἡ ρήτρα «environ» δίδει εἰς τὸν ναυλωτὴν περιθώριον 10% διὰ νὰ φορτώσῃ περισσότερα ἢ ὀλιγώτερα τῶν συμφωνηθέντων. Ὡς πρὸς τὸ μέρος, εἰς ὃ ὑποχρεοῦται νὰ παραδώσῃ τὰ πρὸς φόρτωσιν ἐμπορεύματα ὁ φορτωτής, κανονίζεται διὰ συμφωνίας τῶν μερῶν, ἄλλως κατὰ τὰς συνηθείας τοῦ λιμένος φορτώσεως.

Ἡ συνήθεια εἰς τοὺς περισσοτέρους λιμένας ἐπιβάλλει τὴν ὑποχρέωσιν εἰς τὸν φορτωτὴν νὰ παραδώσῃ τὸ ἐμπόρευμα ἐπὶ τῆς προκυμαίας, ἔναντι ἀκριβῶς τοῦ πλοίου. Ἀπὸ τοῦ χρονικοῦ τούτου σημείου ἡ εὐθύνη καθὼς καὶ τὰ ἔξοδα βαρύνουν τὸν ἐκναυλωτήν. Τὰ ναυλοσύμφωνα περιέχουν συνήθως τὴν ρήτραν «goods to be put in and taken free out», ἡ ὁποία μεταθέτει εἰς τοὺς φορτωτὰς τὴν ὑποχρέωσιν νὰ παραδώσουν ἰδίοις κινδύνοις καὶ δαπάναις τὰ ἐμπορεύματα ἐντὸς τοῦ πλοίου, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐκφορτώσουν ταῦτα ὑπὸ τοὺς ἰδίους ὅρους. Ἡ ρήτρα αὕτη εἶναι γνωστὴ καὶ ὡς ρήτρα «free in and out» ἢ κατὰ σύντμησιν «fio». Ἡ πώλησις «fob» ὑποχρεοῖ τὸν πωλητὴν νὰ παραδώσῃ τὸ ἐμπόρευμα ἰδίοις κινδύνοις καὶ ἐξόδοις ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου. Ἡ στοιβασία τοῦ ἐμπορεύματος, ἐκτὸς ἐὰν ὑφίσταται ἐναντία συμφωνία, εἶναι ὑποχρέωσις τοῦ ἐκναυλωτοῦ, διενεργουμένη ἰδίαις αὐτοῦ δαπάναις. Ἡ κυρία ὑποχρέωσις τοῦ ναυλωτοῦ εἶναι νὰ πληρώσῃ τὸν συμφωνηθέντα ναῦλον, ὁ ὁποῖος προκύπτει εἴτε ἀπὸ τὸ ναυλοσύμφωνον εἴτε ἀπὸ τὰς φορτωτικάς. Ἐὰν οἱ συμβληθέντες οὐδὲν ὥρισαν, ὁ ναῦλος πληρώνεται εἰς τὸ νόμισμα τοῦ τόπου, ὅπου οὗτος εἶναι καταβλητέος. Ἐὰν ὑπάρχῃ διαφορὰ μεταξὺ ναύλου φορτωτικῶν καὶ ναύλου ναυλοσυμφώνου, ὁ παραλήπτης εὐθύνεται μόνον διὰ τὸν ἐν ταῖς φορτωτικαῖς ὁριζόμενον ναῦλον, ὁ δὲ ἐκναυλωτὴς ἔχει ἀπέναντί του ὑπόχρεων διὰ τὴν ἐπὶ ἔλασσον διαφορὰν τὸν φορτωτήν. Διαρκοῦντος τοῦ πλοῦ τὰ ἐμπορεύματα εἶναι ἐμπεπιστευμένα εἰς χεῖρας τοῦ πλοιάρχου, ὁ ὁποῖος καθιστᾷ ὑπεύθυνον τὸν ἐκναυλωτὴν πλοιοκτήτην διὰ πᾶν πταῖσμα αὐτοῦ ἀφορῶν τὴν καλὴν διατήρησιν τοῦ φορτίου.

Μόνον ἐν περιπτώσει ἀνωτέρας βίας ἢ ἐὰν ἔχῃ δικαίωμα ἐκ τῆς συμβάσεως δύναται ὁ πλοίαρχος νὰ διακόψῃ τὸ ταξίδιον προσεγγίζων εἰς ἐνδιαμέσους λιμένας, δηλαδὴ νὰ λοξοδρομήσῃ, ἄλλως ὑποχρεοῦται νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν συντομωτέραν ἀσφαλῆ ὁδόν.

Ἡ ναύλωσις ὁλοκλήρου τοῦ πλοίου δὲν περιλαμβάνει τὰ ἐνδιαιτήματα τοῦ πλοιάρχου καὶ πληρώματος. Δὲν εἶναι δυνατὸν δὲ νὰ φορτωθῶσιν ἐντὸς αὐτῶν ἐμπορεύματα ἄνευ τῆς συναινέσεως τῶν ναυλωτῶν. Ἐπίσης δὲν ἐπιτρέπεται ἡ φόρτωσις τῶν ἐμπορευμάτων ἐπὶ τοῦ καταστρώματος (chargement en pontée, Deckla dung) ἄνευ ἐγγράφου συναινέσεως τοῦ φορτωτοῦ, ἄλλως εὐθύνεται ὁ ἐκναυλωτὴς διὰ πᾶσαν βλάβην, ἥτις ἤθελεν ἐπέλθει ἐπὶ τῶν οὕτω πως φορτωθέντων ἐμπορευμάτων. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη δὲν ἰσχύει ἐπὶ ἀγχιπλοΐας. Ἐπὶ τῆς συμβάσεως ναυλώσεως ἰσχὺν ἔχουσιν οἱ συνήθεις λόγοι διαρρήξεως τῶν συμβάσεων καὶ λύσεως τῶν ἐνοχῶν. Πλὴν τούτων ὅμως ἐφαρμόζονται καὶ αἱ εἰδικαὶ περὶ διαρρήξεως τῆς συμβάσεως ναυλώσεως διατάξεις τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου. Ἐὰν πρὸ τοῦ ἀπόπλου τοῦ πλοίου ὁ πλοῦς διὰ τὸν τόπον τοῦ προορισμοῦ ἀπηγορεύθη ἐκ πράξεως Δυνάμεώς τινος, ἡ σύμβασις τῆς ναυλώσεως διαλύεται, χωρὶς οὐδὲν τῶν συμβαλλομένων μερῶν νὰ δικαιοῦται εἰς ἀποζημίωσιν. Ἐὰν ὁ ἀπόπλους ἢ ἡ ἐξακολούθησις τοῦ ἀρξαμένου πλοῦ ἐμποδίζεται προσκαίρως μόνον, συνεπείᾳ τυχαίου γεγονότος ἢ ἀνωτέρας βίας, ἡ σύμβασις τῆς ναυλώσεως δὲν διαλύεται, ἀλλὰ παραμένει ἰσχυρά, αἱ δὲ συνέπειαι τῆς χρονοτριβῆς βαρύνουν ἕνα ἕκαστον τῶν συμβαλλομένων, ἄνευ δικαιώματος ἀποζημιώσεως ἀπὸ τὸν ἕτερον. Ὁ νόμος ἐπιτρέπει εἰς τὸν ναυλωτὴν νὰ λύσῃ μονομερῶς τὴν σύμβασιν, καθορίζει ὅμως τὰς συνεπείας τῆς τοιαύτης μονομεροῦς διαλύσεως τῆς συμβάσεως ἐν τῷ ἄρθρῳ 39 τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου. Συμφώνως πρὸς τὴν διάταξιν ταύτην, ἐὰν μὲν ὁ ναυλωτὴς δηλώσῃ ὅτι διαλύει τὴν σύμβασιν πρὸ πάσης φορτώσεως, πληρώνει ὡς ἀποζημίωσιν τὸ ἥμισυ τοῦ συμφωνηθέντος ναύλου. Ἐὰν ὅμως οὐδὲν δηλώσῃ καὶ καταστῇ ὑπερήμερος, τότε πληρώνει ὁλόκληρον τὸν ναῦλον. Ἐπίσης ὑπόχρεως εἰς ἀποζημίωσιν καθίσταται ὁ ναυλωτής, ἐὰν ἐξ ὑπαιτιότητός του ἐμποδίσῃ ἢ καθυστερήσῃ τὸ πλοῖον κατὰ τὸν ἀπόπλουν, καθ' ὁδὸν ἢ ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐκφορτώσεως. Ἀντιστοίχως δὲ ὑπόχρεως πρὸς ἀποζημίωσιν τοῦ ναυλωτοῦ εἶναι ὁ ἐκναυλωτής, ἐὰν ἐξ ὑπαιτιότητός του ἠμποδίσθη ἢ καθυστέρησε τὸ πλοῖον κατὰ τὸν ἀπόπλουν, κατὰ τὸν πλοῦν ἢ ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐκφορτώσεως. Ἡ σύμβασις ναυλώσεως, κατὰ τὸ ἄρθρον 3 τοῦ νόμου περὶ ἁρμοδιότητος ἐμποροδικείων, εἶναι πρᾶξις ἀντικειμενικῶς ἐμπορική.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Hans Wüstendörfer*, Studien zur modernen Entwicklung des Seefrachtvertrages (Dresden 1905—1909).—*Scrutton*, The contract of affreightment, as expressed in charter parties and Bills of Loading (London 1925).—*Carver*, A treatise on the law relating to the carreage of goods by sea (London 1925).—*Berlingieri*, Noleggio (1916).—*Κ. Β. Σπηλιοπούλου*, Ναύλωσις καὶ ὑποναύλωσις (Ἀθῆναι 1930).

Κ. Β. ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ναυλωτήριον (τό)· τὸ ἔγγραφον διὰ τοῦ ὁποίου ἐμφαίνεται ὅτι παρέχει τις ἢ ἀναλαμβάνει πλοῖον ἐπὶ ναύλῳ, ναυλοσύμφωνον, ναυλωτικὸν ἔγγραφον.

ναυλωτὴς (ὁ). Ὁ ἀντισυμβαλλόμενος τοῦ ἐκναυλωτοῦ ἐν τῇ συμβάσει ναυλώσεως, ὁ ἐπιδιώκων τὴν διὰ πλοίου μεταφορὰν προσώπων ἢ πραγμάτων. Ὁ ναυλωτὴς δυνατὸν νὰ εἶναι συγχρόνως καὶ ἐκναυλωτής, ὁσάκις τὸ παρ' αὐτοῦ ναυλωθὲν πλοῖον ὑποναυλώνει εἰς ἄλλον. Ἡ ἰδιότης τοῦ ναυλωτοῦ καὶ τοῦ φορτωτοῦ δὲν συμπίπτουν πάντοτε εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Ναυλωτὴς δύναται νὰ ᾖ καὶ ὁ παραλήπτης τοῦ φορτίου. Περὶ τῶν ὑποχρεώσεων καὶ δικαιωμάτων τοῦ ναυλωτοῦ βλ. λ. *ναύλωσις*.

Κ. Β. Σ.

ναυμαχία (ἡ)· ἡ κατὰ θάλασσαν διὰ πλοίων μάχη.

— *[Ναυτ.] Ναυμαχία* (combat ou bataille navale) καλεῖται ἡ μεταξὺ πλοίων ἢ ἀθροίσματος πλοίων κατὰ θάλασσαν ἢ ἐν τῷ ὑγρῷ ἐν γένει στοιχείῳ σύρραξις. Ὅπως εἰς τὰς κατὰ ξηράν, οὕτω καὶ εἰς τὰς κατὰ θάλασσαν συρράξεις ἀποκλειστικὸς σκοπὸς ἑκατέρου τῶν ἐμπολέμων εἶναι ἡ καταστροφὴ τῆς κατὰ θάλασσαν ὠργανωμένης δυνάμεως τοῦ ἀντιπάλου. Λόγῳ τῆς ἐξελίξεως τῆς ναυπηγίας καὶ τῶν ἐπιθετικῶν καὶ ἀμυντικῶν ὅπλων διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ὑπέστη ἑκάστοτε μεταβολὰς καὶ ἡ τακτικὴ κατὰ τὰς ναυμαχίας, τῆς στρατηγικῆς ἐλάχιστον ἢ οὐδόλως ἐπηρεαζομένης. Σπουδαίαν ἐπίδρασιν ἔσχεν ἐπὶ τῶν κατὰ θάλασσαν συρράξεων ἡ ἐμφάνισις τῶν ἀεροσκαφῶν, τόσῳ ἀπὸ ἀπόψεως ἐπαυξήσεως καὶ τελειοποιήσεως τῆς ἀνιχνεύσεως, ὅσῳ καὶ ἀπὸ ἐπιθετικῆς ἢ ἀμυντικῆς ἀπόψεως.

Γ. Ν. Ν.

— *['Αρχ. 'Αγῶν.] Ναυμαχία* (naumachia) παρὰ Ρωμαίοις ὠνομάζοντο ἀγῶνες πρὸς τέρψιν τοῦ κοινοῦ, καθ' οὓς ἐτελεῖτο θεαματικὴ ἀναπαράστασις ναυμαχίας, χρησιμοποιουμένων ὡς ναυμάχων (*ναυμαχιαρίων*) συνήθως δούλων ἢ καταδικασμένων εἰς θάνατον, εἰς οὓς βραδύτερον παρεισήρχοντο καὶ ἐθελονταί· ὡσαύτως, *ναυμαχία* ὠνομάζετο καὶ ὁ χῶρος, ἐν ᾧ οἱ τοιοῦτοι ἀγῶνες ἐλάμβανον χώραν. Πρῶτος ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ ὠργάνωσε τοιοῦτον ἀγῶνα (46 π. Χ.), διατάξας νὰ ἀνασκαφῇ τὸ Πεδίον τοῦ Ἄρεως πρὸς σχηματισμὸν μικρᾶς λίμνης, ἥτις ἐπληρώθη ἐκ τοῦ Τιβέρεως· ἑξακισχίλιοι ναυμαχιάριοι ἐπέβαινον τῶν πλοίων, ὧν ἡ ἀντιπαράταξις ἀνεπαρίστα σύγκρουσιν στόλων Αἰγυπτίων καὶ Τυρίων, μεθ' ἣν ἐκενώθη πάλιν ἡ λίμνη, ἀνεγερθέντος ἐπὶ τοῦ χώρου ναοῦ τοῦ Ἄρεως. Κατόπιν ὁ Αὔγουστος ὤρυξεν ἑτέραν παρὰ τὸν Τίβεριν δεξαμενήν, 553 μέτρων μήκους καὶ 355 πλάτους, καὶ ἔδωσεν ἐπ' αὐτῆς ἀγῶνα ἀναπαριστῶντα τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν. Πρὸς τοῦτο ἐπέβησαν τριάκοντα πλοίων τρεῖς χιλιάδες μαχηταί, οἱ περισσότεροι τῶν ὁποίων, χειροκροτούντων τῶν Ρωμαίων μὲ τὸν αὐτοκράτορα ἐπὶ κεφαλῆς, ἐφονεύθησαν ἢ ἐπνίγησαν. Ἐπὶ Τίτου ἀναπαρεστάθησαν ἡ μεταξὺ Κερκυραίων καὶ Κορινθίων ναυμαχία καθὼς καὶ ἡ εἰς Συρακούσας ἀπόβασις τῶν Ἀθηναίων. Ἐν τῇ Φουκίνῃ λίμνῃ, ἣν περιέβαλον ἑδωλίων διὰ τοὺς θεατάς, ἐδόθη, ἐπὶ Κλαυδίου (52), ἀγρία ἀναπαράστασις τῆς μεταξὺ Ροδίων καὶ Σικελῶν ναυμαχίας· πεντήκοντα πλοῖα ἑκατέρωθεν καὶ ὀλίγον ἐλάσσονες τῶν εἰκοσακισχιλίων ἐρέται καὶ ναυμαχιάριοι ἔλαβον μέρος εἰς τὴν φρικώδη ταύτην. Ὁ Νέρων πάλιν ἀντὶ λίμνης ἐχρησιμο-

Digitized by Google

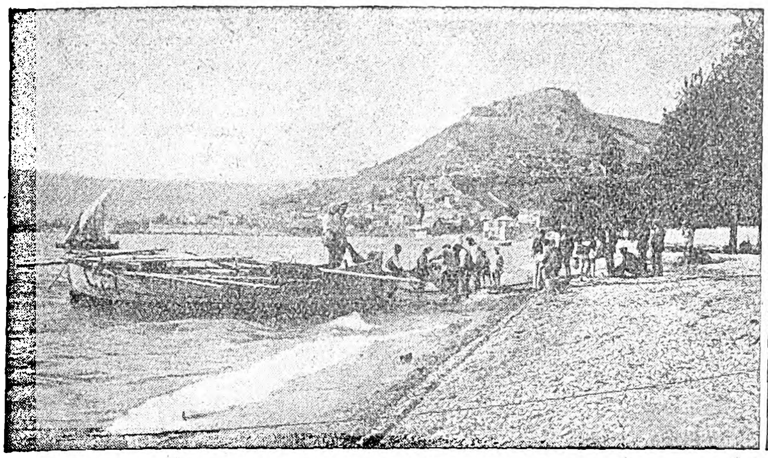

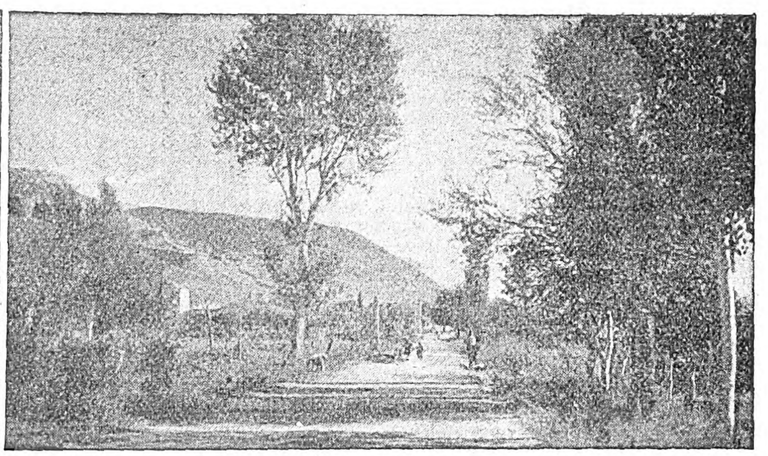

1) Γενικὴ ἄποψις τῆς Ναυπάκτου ἐξ ἀνατολῶν. 2) Ἡ ὁδὸς Μεσολογγίου ἐν Ναυπάκτῳ.

ποίησε τὴν κονίστραν τοῦ Κολοσσαίου, κατακλυσθεῖσαν, κατόπιν δέ, κενώσας αὐτήν, ἔδωκε θεαματικὴν πεζομαχίας ἀναπαράστασιν. Ὁ Δομιτιανὸς ἀνήγειρε λιθίνην ναυμαχίαν, ἐν ᾗ ἠγωνίσθησαν στόλοι ὁλόκληροι καὶ ἀπωλέσθησαν χιλιάδες ἀνδρῶν, τόσον ἐκ τῶν μαχητῶν, ὅσον καὶ ἐκ τῶν

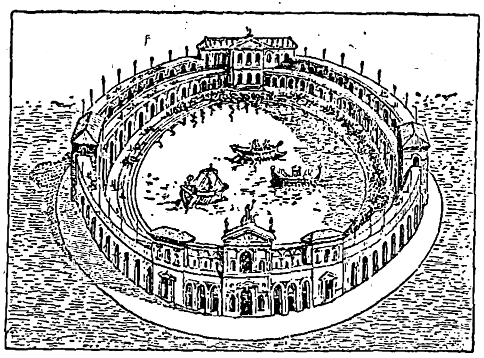

Ἡ λιθίνη ναυμαχία τοῦ Δομιτιανοῦ.

θεατῶν. Τέλος, ὁ Ἡλιογάβαλος ἔδωσε ναυμαχίαν ἐντὸς δεξαμενῆς πλήρους οἴνου. Τὰ θεάματα τῶν ναυμαχιῶν ἐγκατελείφθησαν ἀπὸ τῆς κατεδαφίσεως τοῦ κτίσματος τοῦ Δομιτιανοῦ, τοῦ ὁποίου τὰ ὑλικὰ ἐχρησιμοποιήθησαν εἰς τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ Μεγάλου Ἱπποδρόμου. Σ. Ε. Λ.—Ν. Ι. Λ.

ναυμαχιάριοι (οἱ). Τὰ πληρώματα τῶν πλοίων, δι' ὧν ἐξετελεῖτο ἡ θεαματικὴ ἀναπαράστασις τῶν *ναυμαχιῶν* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

Ναυμάχιος. Ἕλλην ποιητής, σύγχρονος πιθανῶς Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ. Ὁ Στοβαῖος διέσωσε τρία ἀποσπάσματα (74 ἑξάμετροι), ἀναφερόμενα εἰς τὰ γαμικὰ καθήκοντα σώφρονος γυναικός. Π. Ν. Π.

ναύμαχος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ἀρχ. μόνον τὸ οὐδ. *ναύμαχα* (ἡ νεωτέρα ὅμως γλῶσσα χρησιμοποιεῖ καὶ τὸν ἑνικόν) ἐπὶ ὅπλων καταλλήλων διὰ ναυτικὴν μάχην.

— **ναύμαχον** ***δόρυ*** *[Ναυτ.]*. Ἓν τῶν ἀγχεμάχων ὅπλων τῶν ἀγημάτων τῆς ἐμβολῆς, κατὰ τὰς ναυμαχίας τοῦ ἄλλοτε ναυτικοῦ. Διατηρεῖται εἰσέτι εἴς τινα ναυτικὰ ὡς διακοσμητικὸς ὁπλισμὸς τοῦ σκοποῦ, τοῦ πρὸ τῆς θύρας τῶν διαμερισμάτων τοῦ κυβερνήτου ἱσταμένου. Σ. Ε. Λ.

— **ναύμαχος** ***πέλεκυς*** *[Ναυτ.]*. Εἰδικὸς πέλεκυς, δι' οὗ ὡπλίζοντο τὰ ἀγήματα τῆς ἐμβολῆς κατὰ τὰς ναυμαχίας τοῦ ἄλλοτε ναυτικοῦ. Σ. Ε. Λ.

— **ναύμαχος** ***σπάθη*** *[Ναυτ.]*. Βραχεῖα ἀλλὰ βαρεῖα σπάθη, αἰχμηρὰ καὶ καμπυλωτή, ἔχουσα ὀρειχάλκινα τήν τε λαβὴν καὶ τὸν ὑποφυλακτῆρα. Κοπτερὴ κατὰ τὴν κόψιν της, ἦτο πριονωτὴ κατὰ τὴν ῥάχιν της. Σ. Ε. Λ.

ναυμάχος (ὁ, ἡ)· ὁ ἀπὸ τῆς νεὼς μαχόμενος, ναύτης μαχητής, θαλασσομάχος: «οἱ ναυμάχοι τῆς Σαλαμῖνος».

ναυμαχῶ (*—έω*)· εἶμαι ναυμάχος, μάχομαι ἀπὸ τῆς νεώς, ἀπὸ πλοίου, συνάπτω ναυμαχίαν: «ἐναυμάχησε πολλάκις».

ναυπάθεια (ἡ)· βλ. *ναυτία*.

Ναυπάκτια ***ἔπη***. Παλαιὸν ἐπικὸν ποίημα ἐκ τοῦ γενεαλογικοῦ κύκλου, ὅμοιον πρὸς τὰς «Ἠοίας» τοῦ Ἡσιόδου. Ἐν τούτῳ ἐξυμνοῦντο κυρίως ἡρωΐδες γυναῖκες καὶ ἀνεφέρετο ἡ Μήδεια καὶ ἰδίᾳ ἡ ἀργοναυτικὴ ἐκστρατεία. Τὰ ἀποσπάσματα τοῦ ποιήματος τούτου ἀναφέρονται πρὸ πάντων εἰς μύθους τῶν Λοκρῶν καὶ τῶν Ναυπακτίων. Ὁ λογογράφος Χάρων ἐθεώρει ποιητὴν τούτων τὸν Ναυπάκτιον Καρκίνον, ἡ συνήθης ὅμως παράδοσις κατὰ τὸν Παυσανίαν (Α' 1) φέρει ὡς ποιητὴν τούτων τὸν Μιλήσιον Νεοπτόλεμον. Τὸ ὄνομα *Ναυπάκτια* ἔλαβον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, οὐχὶ ἐκ τῆς Ναυπάκτου, ἀλλ' ἐκ τῆς περιφήμου ναυπηγίας (ναῦς-πήγνυμι) τῆς Ἀργοῦς. Δ. Μ. Μ.

Ναυπακτίας ***ἐπαρχία*** *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας, εἰς τὸ ΝΑ. τμῆμα αὐτοῦ, ἐνσφηνωμένη ἀπὸ ΒΑ. εἰς τοὺς ὀρεινοὺς ὄγκους τῆς Ὀξυᾶς καὶ τῶν Βαρδουσίων καὶ καταλήγουσα πρὸς Ν. εἰς τοὺς κόλπους Κορινθιακὸν καὶ Πατραϊκόν. Συνορεύει μὲ τὰς ἐπαρχίας Δωρίδος, Φθιώτιδος, Εὐρυτανίας, Τριχωνίδος καὶ Μεσολογγίου. Ὄρη αὐτῆς εἶναι: *Ριγάνι, Παπαδιά, Ξηροβούνι, Ἀρδίκις, Καρφοπεταλιᾶς, Κοκκινιᾶς, Τσεκούρι, Τρίκοβον, Ὀξυά, Ἀνεμίτες, Μακρύορο, Κλόκοβα* καὶ *Βαράσοβα*. Πεδιάδες: *Ναυπάκτου, Ἀντιρρίου, Γαυρολίμνης*. Τὴν ἐπαρχίαν διασχίζει ἀπὸ ΒΑ. ὁ ποταμὸς *Εὔηνος* καὶ τὴν περιβρέχει ἀπὸ Α. ὁ *Μόρνος*. Κάτ. (1928) 34.345. Τὸ κλῖμα εἶναι ξηρὸν καὶ ὑγιεινὸν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Τὸ ἔδαφος εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη εἶναι πετρῶδες, τραχὺ καὶ ἀνώμαλον, κατατεμνόμενον ἀπὸ βαθυτάτας χαράδρας καὶ φάραγγας. Ἀπαντῶνται πλεῖσται θαυμάσιαι τοποθεσίαι ἀπαραμίλλου φυσικῆς καλλονῆς. Ἐπὶ μιᾶς ἐξ αὐτῶν, τῆς *Παπαδιᾶς* (ὕψ. 1.200 μ.), λειτουργεῖ σανατόριον. Εἰς τὰς πεδιάδας παράγονται τριφύλλιον, σῖτος, ἀραβόσιτος, οἶνος, ὄσπρια, ἐλαῖαι, κρόμμυα κ.ἄ. Εἰς τὴν ὀρεινὴν περιοχὴν ἡ παραγωγὴ τῶν δημητριακῶν μόλις ἐπαρκεῖ ἐν εὐφορίᾳ πρὸς διατροφὴν τοῦ πληθυσμοῦ ἐπὶ 3—6 μῆνας. Ἡ κτηνοτροφία, ἄλλοτε πλουσιωτέρα, ἀριθμεῖ 83.623 αἰγοπρόβατα. Ἀνεκμετάλλευτα μένουν ἀπέραντα παρθένα δάση ἐλάτης καὶ δρυός. Πολλαχοῦ διακρίνονται μεταλλευτικὰ κοιτάσματα, ἀνευρίσκονται δὲ καὶ εὔφλεκτοι ἀσφαλτόλιθοι. Ἡ ἐπαρχία Ναυπακτίας ἀπαρτίζεται ἀπὸ τοὺς τέως δήμους *Ναυπακτίδος, Πυλλήνης, Προσχίου, Ἀποδωτίας, Κλεπαΐδος* καὶ *Ὀφιονείας*, διῃρημένους ἤδη εἰς 60 κοινότητας, περιλαμβανούσας 72 χωρία. Ἡ περιοχὴ τοῦ τέως δήμου Ναυπακτίδος καλεῖται ἐπιχωρίως *Ἄνω καὶ Κάτω Βενέτικο* ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἐνετοκρατίας. Ἡ περιφέρεια τῶν λοιπῶν ὀρεινῶν δήμων ἐπονομάζεται *Κράββαρα*. Ἡ ἐπαρχία ἔχει τρία εἰρηνοδικεῖα (Ναυπάκτου, Πλατάνου, Ἄνω Χώρας), γυμνάσιον ἐν Ναυπάκτῳ, ἡμιγυμνάσια ἐν Πλατάνῳ καὶ Τερψιθέᾳ καὶ 65 δημοτικὰ σχολεῖα, τέσσαρα τηλεγραφικὰ γραφεῖα, 10 ταχυδρομικὰ καὶ 52 τηλεφωνικά. Ὑπὸ κατασκευὴν εὑρίσκονται αἱ ἐθνικαὶ ὁδοὶ Ναυπάκτου—Ἰτέας καὶ Μεσολογγίου—Ναυπάκτου—Λαμίας.

Οἱ Ναυπάκτιοι εἶναι λιτοδίαιτοι, φιλόνομοι, φιλόπονοι καὶ φιλομαθεῖς. Τὸ ἄγονον τοῦ ἐδάφους τρέπει αὐτοὺς εἰς τὴν μετανάστευσιν, τὸν στρατιωτικὸν καὶ ὑπαλληλικὸν βίον, τὴν μικροβιοτεχνίαν, τὸ πλανόδιον μικρεμπόριον καὶ τὰς χειρωνακτικὰς ἐργασίας. Ἡ ἄλλοτε διαδεδομένη εἰς ὡρισμένα χωρία ἐπαιτεία ἐγκατελείφθη τελείως πρὸ δεκαετηρίδων. Οἱ κάτοικοι χωρίων τινῶν, ἀσκοῦντες κατὰ παράδοσιν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ῥάπτου, ἀνέπτυξαν ἰδιαιτέραν διάλεκτον, τὰ *ῥάφτικα*.

— *[Ἀρχ. Ἱστορ.]* Τὴν ὀρεινὴν *Ναυπακτίαν* κατῴκουν ἀρχαιότατα τὰ αἰτωλικὰ φῦλα τῶν *Ἀποδωτῶν* καὶ τῶν *Ὀφιονῶν* ἢ *Ὀφιέων*, τὴν δὲ παραθαλάσσιαν οἱ *Ἑσπέριοι* ἢ *Ὀζόλαι Λοκροί*. Βραδύτερον συναπετέλεσεν αὕτη τὴν *Ἐπίκτητον Αἰτωλίαν* ἐντὸς τῆς Αἰτωλικῆς Συμπολιτείας. Ἀναφέρονται πλὴν τῆς *Ναυπάκτου* αἱ πόλεις *Μολύκρειον, Μακονία, Ἀλίκυρνα, Φανά, Αἰγίτιον, Ἀπολλωνία* κ. ἄ. Τούτων ἡ ἀκριβὴς θέσις δὲν ἔχει ἀνακαλυφθῆ. Ἐκ τῶν γενομένων ἀνασκαφῶν ἦλθεν εἰς φῶς ὁ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος ἐν Μολυκρείῳ. Ἀρχαῖα συντρίμματα ἀνευρίσκονται πλησίον τῶν χωρίων Βομβοκοῦ, Στράνωμα, Μαμάκου, Γαῦρος, Λιμνίστα.

Ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι στρατηγοὶ Δημοσθένης καὶ Προκλῆς ἐκστρατεύσαντες ἐκ Ναυπάκτου κατὰ τῶν Αἰτωλῶν ἐνικήθησαν ὑπὸ τῶν Ἀποδωτῶν παρὰ τὸ Αἰγίτιον, φονευθέντος τοῦ δευτέρου (426 π. Χ.). Κατὰ τοὺς μακεδονικοὺς καὶ ῥωμαϊκοὺς χρόνους συχναὶ πολεμικαὶ ἐπιδρομαὶ ἀνεστάτωσαν τὴν Ναυπακτίαν. Εἰς τὰς βορειοτάτας ἀκρωρείας ταύτης συνετρίβη τῷ 287 π. Χ. τμῆμα τῆς γαλατικῆς στρατιᾶς τοῦ Βρέννου. Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἡ χώρα ὑπέστη τὴν εἰσβολὴν τῶν Σλάβων, ὡς μαρτυροῦν καὶ τὰ πολυάριθμα σλαβικὰ τοπωνυμικά της (*Βετολίστα, Τέρνοβα, Ἀμώρανη*), ἀντικατασταθέντα ἐσχάτως. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐπανεστάτησε τῷ 1770 ὑπὸ τὸν Κώσταν Σισμάνην. Κατόπιν, μετέσχε τῆς Ἐπαναστάσεως ἐκ τῶν πρώτων ὑπὸ τοὺς Δαμιανόν, Σαφάκαν, Παν. Σωτηρόπουλον, Καναβόν, Ξύδην, Βενέτικον, πλεῖστοι δὲ Ναυπάκτιοι διεκρίθησαν κατὰ τὴν τελευταίαν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου. Διαρκούσης ταύτης ὁ Καραϊσκάκης εἶχε τὸ στρατόπεδόν του ἐν Πλατάνῳ.

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ διατηρεῖται ἡ ἱερὰ μονὴ *Ἀμπελακιωτίσσης (Κοζίτσης)*, ἔνθα φυλάσσεται εἰκὼν τῆς Παναγίας, ἔργον τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, καὶ ἡ θαυματουργὸς χεὶρ τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου. Πλησίον τῆς Ναυπάκτου σῴζεται ἡ διαλελυμένη μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ὁ βυζαντινὸς ναΐσκος τῆς ὁποίας ἔχει ἐνδιαφερούσας ἁγιογραφίας.

Γ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ

Ναύπακτος (κοιν. ***Ἔπαχτος***) *[Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, κειμένη εἰς τὴν βορείαν δυτικὴν ἀκτὴν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, πλησίον τοῦ στενοῦ τοῦ Ρίου—Ἀντιρρίου. Περιβάλλεται ἑκατέρωθεν ὑπὸ χλοερῶν πεδιάδων καὶ ἐπιστέφεται ἄνωθεν ὑπὸ μεγάλου ἐνετικοῦ φρουρίου, τὸ ὁποῖον, ἐρειδόμενον ἐπὶ ὀχυροῦ λοφοβούνου, καταλήγει μὲ πέντε ἀλλεπάλληλα διαζώματα εἰς κομψότατον λιμενίσκον. Ἡ παλαιὰ πόλις εἶναι ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς ἐντὸς τοῦ φρουρίου, ἡ δὲ νέα ἐξεχύθη πρὸς ἀνατολάς. Κατάφυτος καὶ κατάρρυτος, μὲ εὔκρατον κλῖμα, ὑπήνεμος τὸν χειμῶνα, δροσερὰ τὸ θέρος, μὲ καλὴν συγκοινωνίαν, τερπνοὺς αἰγιαλούς, νεοδμήτους οἰκίας, εὐθηνὰ τρόφιμα, εἶναι ἄριστος τόπος διαμονῆς, ἰδίᾳ θερινῆς. Πλὴν τῶν πηγαίων καταψύχρων ὑδάτων, ἔχει καὶ τὴν μεταλλικὴν πηγὴν *Ψανή*, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ εἶναι ἄριστον ὡς ἐπιτραπέζιον καὶ ἰαματικὸν τῆς ψαμμιάσεως καὶ δυσπεψίας. Ἀποτελεῖ μετὰ τῶν προαστείων *Ἀφροδίτη* καὶ *Παλαιοπαναγιὰ* ἰδίαν κοινότητα, ἔχουσαν πληθυσμὸν (1928) 4.250 κατ' καὶ ἐτήσιον προϋπολογισμὸν 975.954 δρχ. Συντηρεῖ καλὴν ὁδοποιίαν, δενδροφύτους πλατείας, ὕδρευσιν, ἠλεκτροφωτισμόν, καθαριότητα.

Εἶναι ἕδρα τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας καὶ πασῶν τῶν ἐπαρχιακῶν ἀρχῶν. Ἡ κοινότης ἀποτελεῖ μίαν ἐνορίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάγονται οἱ ναοὶ *Ἅγιος Δημήτριος* καὶ *Ἁγία Παρασκευή*, λειτουργοῦντες ἐκ περιτροπῆς, καὶ τὰ ἐξωκκλήσια *Ἅγιος Στέφανος* καὶ *Προφήτης Ἠλιού*. Ἔχει πλῆρες γυμνάσιον, εἰς τὸ ὁποῖον φοιτοῦν 300 περίπου μαθηταί, πλῆρες ἑξατάξιον δημοτικὸν σχολεῖον, διτάξιον δημοτικὸν σχολεῖον ἐν Ἀφροδίτῃ καὶ μονοτάξιον ἐν Παλαιοπαναγιᾷ. Ἐν Ναυπάκτῳ λειτουργοῦν ὑποκαταστήματα τῶν τραπεζῶν Ἐθνικῆς καὶ Ἀθηνῶν καὶ ἐργοστάσιον ἠλεκτροφωτισμοῦ, ὅπερ παρέχει ὡς κινητήριον δύναμιν εἰς ἀλευρομύλους καὶ ἐλαιοτριβεῖα. Ἡ συγκοινωνία ἐξυπηρετεῖται δι' ἁμαξιτῶν ὁδῶν πρὸς τὸ Μεσολόγγιον, Ἀγρίνιον καὶ Θέρμον, καὶ ἀπὸ θαλάσσης ἅπαξ τῆς ἡμέρας δι' ἀτμοπλοίου μὲ τὰς Πάτρας, ἀπεχούσας ὥραν, δὶς δὲ τῆς ἡμέρας διὰ βενζινοπλοίων μὲ τὸν Ψαθόπυργον ἐπὶ τοῦ ΣΠΑΠ., ἀπέχοντα ἡμίωρον περίπου. Ἐξάγει κυρίως τριφύλλιον (2 $1/2$ ἑκατομμύρια ὀκάδας ἐτησίως) καὶ σφάγια. Τὴν 26ην Ὀκτωβρίου τελεῖται ἐτησία ἀξιόλογος ἐμποροπανήγυρις, διαρκοῦσα μίαν ἑβδομάδα.

— *[Ἱστορ.-Ἀρχ.]* Ἡ *Ναύπακτος* εἶναι μία τῶν ἀρχαιοτέρων γνωστῶν ἑλληνικῶν πόλεων. Προϋπῆρχε τῆς καθόδου τῶν Δωριέων (1104 π. Χ.),

Digitized by Google

οἵτινες ναυπηγήσαντες ἐν αὐτῇ στόλον διεπεραιώθησαν εἰς Πελοπόννησον. Ἐπίσημος πόλις τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν ἀρχικῶς καὶ πρωτεύουσα τῆς Ἐπικτήτου Αἰτωλίας ἀκολούθως, κατέστη σπουδαῖον στρατιωτικὸν καὶ πολιτικὸν κέντρον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Αἰτωλικῆς Συμπολιτείας, ὁπότε ἐν αὐτῇ συνήρχοντο συνήθως τὰ λεγόμενα «Συμβούλια τῶν Αἰτωλῶν». Ναοὺς εἶχε τοῦ Ποσειδῶνος μὲ ἄγαλμα χαλκοῦν, τῆς Ἀρτέμιδος μὲ ἄγαλμα (Αἰτωλὴ Ἄρτεμις ἀκοντίζουσα) μαρμάρινον, τῆς Ἀφροδίτης, ἥτις ἐπροστάτευεν ἰδιαιτέρως τὰς χήρας, καὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἐτελοῦντο ἀρχαιόθεν εἰς κοινὰ ἱερὰ καὶ θυσίαι τῶν Λοκρῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ Καβείρεια ὄργια. Ἔργον τῶν Ναυπακτίων ἀγαλματοποιῶν, Μεναίχμου καὶ Σοΐδα, ἦτο ἡ ἐν Καλυδῶνι Λαφρία Ἄρτεμις ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος. Ἐν Ναυπάκτῳ διέτριψεν ὁ ποιητὴς Ἡσίοδος, ὅστις φονευθεὶς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Νεμείου Διὸς ὑπὸ τοῦ Κτιμένου καὶ Ἀντίφου, ἐτάφη παρὰ τὸν Οἰνεῶνα. Ἐντεῦθεν ἀνεπτύχθη γένος ἀοιδῶν τῆς Ἡσιοδείου σχολῆς, ἐκ τοῦ ὁποίου εἰκάζεται ὅτι κατήγετο ὁ χορικὸς ποιητὴς Στησίχορος. Ἐκ τῶν πολλῶν ἀρχαίων νομισμάτων, τῶν ἀποδιδομένων εἰς τὴν Ναύπακτον, αὐθεντικώτερον θεωρεῖται τὸ φέρον ἀφ' ἑνὸς τὴν ἐπιγραφὴν ΝΑΥ. καὶ κένταυρον βαδίζοντα μὲ βέλος ὑπὸ τὸν ἀριστερὸν βραχίονα, ἀφ' ἑτέρου Ἡρακλέα γυμνὸν ῥοπαλοφόρον, ὁδηγοῦντα τὸν Κένταυρον ἁλυσίδετον.

Ἡ ἱστορικὸς βίος τῆς Ναυπάκτου ὑπῆρξε πολυτάραχος. Ἐπὶ Πελοποννησιακοῦ πολέμου τὴν κατέλαβεν ὁ Ἀθηναῖος ναύαρχος Τολμίδης, ἐγκαταστήσας ἐν αὐτῇ τοὺς ἐκπατρισθέντας ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων Μεσσηνίους (454 π. Χ.). Περιελθόντες οὗτοι εἰς πόλεμον καὶ νικήσαντες τοὺς Ἀκαρνᾶνας, ἀφιέρωσαν εἰς Ὀλυμπίαν τὸ σῳζόμενον ἄγαλμα τῆς Νίκης τοῦ Παιωνίου. Τῷ 396 οἱ Λακεδαιμόνιοι, μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς νίκην των, κατέλαβον τὴν Ναύπακτον καὶ ἐκδιώξαντες τοὺς Μεσσηνίους παρέδωσαν αὐτὴν εἰς τοὺς Λοκρούς. Ἀκολούθως τὴν ἐκυρίευσαν οἱ Ἀχαιοί, τοὺς ὁποίους ἐξέβαλε τῷ 361 Ἐπαμεινώνδας ὁ Θηβαῖος. Τῷ 338 Φίλιππος ὁ Ἀμύντου, ἐκπορθήσας αὐτὴν καὶ κατασφάξας τὴν φρουράν, παρέδωσεν εἰς τοὺς Αἰτωλούς. Ἐπὶ μακρὰ ἔτη οἱ Αἰτωλοὶ ἐχρησιμοποίουν τὴν Ναύπακτον ὡς κέντρον καὶ ὁρμητήριον τῶν ἐπιδρομῶν των κατὰ τῆς Ἀχαΐας, ἐπισύροντες καὶ δεινὰ ἀντίποινα εἰς βάρος της. Τῷ 215 π. Χ., πρωτοστατοῦντος Φιλίππου τοῦ Γ', συνήφθη εἰς τὰ παρὰ τὴν Ναύπακτον Κοῖλα εἰρήνη μεταξὺ πάντων τῶν Ἑλλήνων, στρεφομένη κατὰ τῶν Ρωμαίων. Κατὰ τὰς σχετικὰς διαπραγματεύσεις διεκρίθη ὁ Ναυπάκτιος πολιτικὸς Ἀγέλαος, τὴν εὔστοχον δημηγορίαν τοῦ ὁποίου διέσωσεν ὁ Πολύβιος. Ἡττηθέντος τοῦ Φιλίππου ἐν Κυνὸς Κεφαλαῖς (197 π. Χ.), οἱ Αἰτωλοὶ συνελθόντες ἐν Ναυπάκτῳ ἀπεφάσισαν τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Ρωμαίων καὶ συνεμάχησαν μὲ τὸν βασιλέα τῆς Συρίας Ἀντίοχον. Ἡττηθέντος καὶ τούτου ἐν Θερμοπύλαις καὶ Μαγνησίᾳ, ἡ Ναύπακτος ὑπέστη ἐπανειλημμένας πολιορκίας (191—189) καὶ τέλος, τῷ 146, ὑπετάγη ὁριστικῶς εἰς τοὺς Ρωμαίους, ἀναδειχθεῖσα πρωτεύουσα τοῦ θέματος τῆς Κυρίας Ἑλλάδος. Παρέμεινε δὲ τοιαύτη καὶ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους. Τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα ἐγένετο ἕδρα ἐπισκοπῆς καὶ ἀπὸ τοῦ Ε' αἰῶνος ἕδρα μητροπολίτου, τιτλοφορουμένου «Ἔξαρχος πάσης Αἰτωλίας» καὶ προϊσταμένου ἐννέα ἐπισκόπων μέχρι τῆς Χιμάρας. Τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον Ναυπάκτου ἐκλεΐσαν ὁ Ἰωάννης Ἀπόκαυκος καὶ ὁ Μελέτιος Μήτρου, ὁ κατόπιν Ἀθηνῶν. Ἀπὸ τοῦ ΣΤ' μέχρι τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ὑπέστη πολλὰς καταστροφὰς ἐκ σεισμῶν, στάσεων καὶ βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν. Ἐπὶ φραγκοκρατίας (1204) παραχωρηθεῖσα εἰς τοὺς Ἐνετοὺς ὠνομάσθη ὑπ' αὐτῶν Lepanto. Τῷ 1210 ὑπήχθη εἰς τὸ δεσποτᾶτον τῆς Ἠπείρου, τῷ 1294 παρεχωρήθη ὡς προὶξ τῆς πριγκιπίσσης Θάμαρ εἰς τὸν Ταραντῖνον Φίλιππον. Οὗτος τὴν ὠχύρωσε καὶ ἔκοψε νομίσματα μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Lepanti civis». Τότε ἐπωνομάσθη «Βασιλικὸν Φρούριον». Κατόπιν τὴν κατέλαβεν ὁ Ἀλβανὸς φύλαρχος Μπούας Σπάτας, κατεχομένην ὑπὸ τῶν Ἀνδηγαυῶν. Τῷ 1399 τὴν ἐκυρίευσαν οἱ Ἐνετοί, τῷ δὲ 1403 ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου τὴν ἐπώλησεν ὁριστικῶς ἀντὶ 500 δουκάτων εἰς τοὺς Ἐνετούς, οἵτινες τὴν ἐξωράϊσαν καὶ τὴν ὠχύρωσαν. Τῷ 1463 καὶ 1477 τὴν ἐπολιόρκησαν οἱ Τοῦρκοι ἄνευ ἀποτελέσματος. Τῷ 1499 ἐξεστράτευσε κατ' αὐτῆς αὐτοπροσώπως ὁ σουλτᾶνος Βαγιαζήτ, οἱ δ' Ἐνετοί, πιεσθέντες καὶ ἀπὸ θαλάσσης, ἠναγκάσθησαν νὰ τὴν παραδώσουν. Μετὰ τὴν περίφημον ναυμαχίαν τοῦ 1571 ἡ Ναύπακτος (τουρκ. Ἐνεβαχτέ) κατέστη φωλεὰ τρομερῶν Ἀλγερίνων καὶ Μπαρμπερίνων πειρατῶν, ὧν διασημότατος κατέστη ὁ κατόπιν καπετὰν-πασᾶς Ντουράνζ-μπέης. Τῷ 1687 τὴν ἀνακατέλαβον οἱ Ἐνετοί, τῷ 1692 τὴν ἐπολιόρκησαν ματαίως οἱ Τοῦρκοι, τῷ δὲ 1700 οἱ Ἐνετοὶ τὴν παρέδωσαν εἰς τοὺς Τούρκους διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Κάρλοβιτς. Ἔκτοτε περιέπεσεν εἰς παρακμὴν ὡς πασαλίκιον Τούρκου πασᾶ. Οἱ περιηγηταὶ Σπόν, Βέλερ καὶ Πουκεβὶλ περιγράφουν χαρακτηριστικῶς τὴν παρακμήν της.

Τὸν Μάϊον τοῦ 1821 οἱ Ἕλληνες ἐπεχείρησαν ἀκάρπως τὴν ἅλωσίν της. Τότε συνελήφθη καὶ ἐψήθη ζῶν ὁ πυροπολητὴς Γεωρ. Παξινὸς Ἀνεμογιάννης. Τῷ 1824 ἐσχεδίασεν ἐκστρατείαν πρὸς ἐκπόρθησίν της ὁ λόρδος Βύρων. Παραμείνασα καθ' ὅλον τὸν Ἀγῶνα εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων, παρεδόθη μετὰ στενὴν πολιορκίαν εἰς τὸν Αὐγουστῖνον Καποδίστριαν τὴν 11 Ἀπριλίου 1829. Εὐθὺς κατόπιν ἐγκατεστάθησαν ἐν αὐτῇ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν Σουλιωτῶν ὑπὸ τοὺς Τζαβελλαίους καὶ Μποτσαραίους. Τῷ 1841 ἀπέθανε καὶ ἐτάφη παρὰ τὴν Ἁγίαν Παρασκευὴν ὁ πολέμαρχος τοῦ Σουλίου Νότης Μπότσαρης. Γ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ

—Ναυπάκτου κόλπος *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἐλάσσων κόλπος τοῦ Κορινθιακοῦ, ἐν τῇ ἀκτῇ τῆς Αἰτωλίας, ἀμέσως ἀριστερᾷ τῷ ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Ρίου εἰσπλεύσαντι. Ἀναπεπταμένος πρὸς Ν. καὶ ΝΑ., διανοίγεται μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Ἀντιρρίου (ΝΔ. κέρας) καὶ γλώσσης Μόρνου (Ἀν. κέρας), ἀντικρύζων τὸ ἀπὸ Ψαθοπύργου ἕως Ρίου τμῆμα τῆς ἀχαϊκῆς ἀκτῆς. Εἰς τὸν βόρειον μυχόν του ὁ ἤδη ἀσήμαντος λιμενίσκος, ἄλλοτε δὲ ἰσχυρὰ ναυτικὴ τῶν Ἐνετῶν καὶ τῶν Τούρκων βάσις, ἧς τὰ ὀχυρωτικὰ ἔργα, διατηρούμενα εἰσέτι, προξενοῦν κατάπληξιν. Ἐκεῖ δὲ καὶ φάρος ναυτικὸς (πλάτ. 38°23'30" Β., μηκ. 29°41'03" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 427 : Entrance to the gulf of Corinth) πρασίνου σταθεροῦ φωτὸς 5 μιλλ. ἱδρυθεὶς τῷ 1909, μεταξὺ δὲ αὐτοῦ καὶ τοῦ αὐτομάτου φάρου τοῦ Μόρνου αἱ ἐκβολαὶ τοῦ ποταμοῦ Δαφνοῦς. Ὁ κόλπος οὐδεμίαν ἔχει πρὸς τὴν λεγομένην ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου σχέσιν. Σ. Ε. Λ.

— Ναυπάκτου ναυμαχίαι. Α) Πρὸς εὐκολώτερον ἀποκλεισμὸν καὶ ἐπιτήρησιν τῶν βορείων ἀκτῶν τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἰδίᾳ τῆς Κορίνθου, οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἀπέστειλαν 20 τριήρεις ὑπὸ τὸν Φορμίωνα εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, αἵτινες βάσιν ἔχουσαι τὴν Ναύπακτον ἐφρούρουν αὐτόν. Τὸ θέρος τοῦ τρίτου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (429 π. Χ.) οἱ Ἀμπρακιῶται καὶ Χάονες, θέλοντες νὰ καταστρέψωσι τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ ἀποσπάσωσιν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἀθηναϊκῆς συμμαχίας, ἔπεισαν τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ἐναντίον τῶν Ἀκαρνάνων, λέγοντες ὅτι ἀδυνάτου ὄντος διὰ θαλάσσης νὰ παρασχεθῇ βοήθεια εἰς τούτους, ἡ κατάκτησις τῆς Ἀκαρνανίας θὰ ἦτο εὐχερής, μεθ' ἣν θὰ ἐπηκολούθει ἡ εὔκολος τῆς Ζακύνθου καὶ τῆς Κεφαλληνίας ὑποταγή, ὑπαρχούσης καὶ τῆς ἐλπίδος νὰ καταληφθῇ καὶ ἡ Ναύπακτος αὐτὸς (Θουκυδ. Β', 80). Οἱ Λακεδαιμόνιοι συνεκέντρωσαν τὸν συμμαχικόν των στρατὸν καὶ στόλον περὶ τὰ ἀκαρνανικὰ παράλια καὶ τὴν Λευκάδα ὑπὸ τὸν ναύαρχον Κνῆμον, μὴ ἀναμείναντες ἐκ τῶν συμμάχων τοὺς Κορινθίους, καὶ ἐνεργήσαντες ἀπόβασιν ἐπολέμουν κατὰ τῶν Ἀκαρνάνων, οἵτινες ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τοῦ Φορμίωνος. Ἀλλ' οὗτος δὲν ἔπλευσεν εἰς βοηθειάν των, καθ' ὅσον ἐφοβεῖτο τὸν στόλον τῶν Κορινθίων καὶ δὲν ἤθελε ν' ἀφήσῃ ἀπροάσπιστον τὴν Ναύπακτον. Καὶ ἐνῷ κατὰ ξηρὰν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοί των ἀπεκρούσθησαν, ἡττηθέντες ὑπὸ τῶν Ἀκαρνάνων, ὁ κορινθιακὸς στόλος ἡττήθη ὑπὸ τὰς ἀκολούθους περιστάσεις : Ὁ στόλος τῶν Κορινθίων καὶ τῶν συμμάχων τούτοις, συμποσούμενος εἰς 47 τριήρεις ὑπὸ τοὺς Μαχάονα, Ἰσοκράτην καὶ Ἀγαθαρχίδαν, ἔπλεεν ἐκ τοῦ Κρισαίου κόλπου, ὅπως συνενωθῇ μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀκαρνανίας. Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν ἦσαν ἐντὸς τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ὁ Φορμίων, παραπλέων τὴν ἀκτὴν τῆς Στερεᾶς, οὐδόλως ἠνώχλει τούτους παραπλέοντας ἐγγὺς τῇ πελοποννησιακῇ ἀκτῇ, καθ' ὅσον ἤθελε νὰ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτῶν ἐκτὸς τοῦ κόλπου «ἐν τῇ εὐρυχωρίᾳ» (Θουκ. Β', 83)· τοῦτο δὲ ἦτο φυσικόν, διότι ὁ Ἀθηναῖος ναύαρχος ἤθελε νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς μεγάλης περὶ τοὺς χειρισμούς, «τὸν διέκπλουν καὶ τὴν ἀναστροφήν», ἱκανότητος τοῦ στόλου του. Ἐξ ἄλλου οἱ Κορίνθιοι, σπεύδοντες μετὰ τοῦ πλήθους τῶν πεζικῶν των στρατευμάτων πρὸς τὴν Ἀκαρνανίαν, οὐδόλως ἐφαντάζοντο ὅτι 20 ἀθηναϊκαὶ τριήρεις θ' ἀπετόλμων νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ 47 κορινθιακῶν. Ἀφ' ἧς ὅμως παραπλέοντες τὴν Πελοπόννησον οἱ Κορίνθιοι ἔφθασαν εἰς τὰς Πάτρας καὶ ἐκεῖθεν ἐπέβαλον πρὸς τὴν ἀκαρνανικὴν ἀκτήν, ὁ Φορμίων ἀποσπασθεὶς τῆς ἀκτῆς πλέει κατ' αὐτῶν. Ἰδόντες οἱ Κορίνθιοι ναύαρχοι τὸν ἐπίπλουν τοῦ Φορμίωνος, ἔταξαν τὰς τριήρεις των ἐν κύκλῳ εὐρυτάτῳ μὲ τὰς πρώρας ἐστραμμένας πρὸς τὰ ἔξω καὶ τοῦτο ὅπως ἐμποδίσωσι τοὺς Ἀθηναίους νὰ διεκπλεύσωσι τὴν παράταξίν των καὶ ἀναστρέφοντες κατόπιν τοὺς ἐμβολίσωσιν· ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ κύκλου ἔταξαν τὰ λεπτότερα πλοῖα καὶ 5 τριήρεις, τὰς ἄριστα πλεούσας, ὅπως ἐνδεχομένως παράσχωσι βοήθειαν ὅπου ἤθελε παραστῇ ἀνάγκη. Ὁ Φορμίων, ἰδὼν τὴν διάταξιν τῶν πολεμίων καὶ ἀντιλαμβανόμενος τὸ δυσχερὲς τῆς τηρήσεως ταύτης καὶ δὴ ἐν θαλασσοταραχῇ, ἔταξε τὸν ὑπ' αὐτὸν στόλον εἰς γραμμὴν παραγωγῆς ἀνὰ μίαν τριήρη καὶ ἔπλεε περὶ τὴν ἐχθρικὴν παράταξιν συνεχῶς πλησιάζων καὶ οἱονεὶ περισφίγγων αὐτήν· ἐπὶ πλέον διέταξεν ὅπως οὐδεὶς ἐπιτεθῇ πρὶν ἢ οὗτος σημάνῃ, καὶ τοῦτο διότι ἀνέμενε νὰ πνεύσῃ ὁ συνήθως τὴν πρωΐαν πνέων Μέσης (ὁ κοινῶς νῦν καλούμενος Κορφιᾶς), ὅστις καὶ τρικυμίαν συνεγείρει. Ὄντως, πνεύσαντος τοῦ Μέσου (Γραίγου), ἡ τῶν Κορινθίων παράταξις διεσπάσθη, τῶν νεῶν προσπιπτουσῶν ἐπ' ἀλλήλας, ὡς ἐκ τῆς μικρᾶς μεταξύ των ἀποστάσεως, τῶν πληρωμάτων ἀπωθούντων διὰ κοντῶν τὰς προσπιπτούσας τριήρεις καὶ ἀλληλοϋβριζομένων, τῆς φωνῆς τῶν κελευστῶν μὴ ἀκουομένης ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θορύβου καὶ τῶν κωπηλατῶν ἀδυνατούντων νὰ κωπηλατήσωσιν ἐρρύθμως ἐν τῷ κλύδωνι. Τότε ὁ Φορμίων σημαίνει τὴν ἐπίθεσιν, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐπιπεσόντες πρῶτον μὲν καταβυθίζουσι μίαν τῶν στρατηγίδων νεῶν (ναυαρχίδων), εἶτα δὲ τοὺς θορυβηθέντας καὶ εἰς ἄτακτον φυγὴν πρὸς Πάτρας καὶ Δύμην τῆς Ἀχαΐας τραπέντας Κορινθίους καταδιώξαντες, ᾐχμαλώτισαν 12 τριήρεις τούτων. Μετὰ ταῦτα, στήσαντες οἱ Ἀθηναῖοι τρόπαιον εἰς τὸ Ρίον καὶ ἀναθέσαντες εἰς τὸν Ποσειδῶνα μίαν τῶν κυριευθεισῶν νεῶν, ἔπλευσαν πάλιν εἰς Ναύπακτον. Οἱ δὲ Κορίνθιοι μὲ τὰς ὑπολειφθείσας τῶν νεῶν των κατέπλευσαν ἐκ τῆς Δύμης καὶ τῶν Πατρῶν εἰς τὸ ἐπίνειον τῆς Ἠλείας Κυλλήνην, αὐτόθι δὲ καὶ ὁ Κνῆμος, ἡγούμενος τοῦ ὑπολοίπου στόλου, κατέπλευσε μετὰ τὴν ἐν Ἀκαρνανίᾳ πρὸ τῆς πόλεως Στράτου ἧττάν των. Οὕτω διὰ τῆς θαυμασίας αὐτοῦ τακτικῆς κινήσεως ὁ Φορμίων καθ' ὑπερδιπλασίας δυνάμεως ἀγωνισθείς, ἤρατο περιφανῆ νίκην.

Β) Οἱ Λακεδαιμόνιοι, μετὰ τὴν ἀνωτέρω ἧτταν, ἀπέστειλαν εἰς τὸν Κνῆμον τρεῖς συστρατήγους («ξυμβούλους ἐπὶ τὰς ναῦς» *Θουκ.* Β', 85), τὸν Τιμόθεον, Βρασίδαν καὶ Λυκόφρονα, μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ ἐπιδιώξωσι καὶ ἄλλην ναυμαχίαν πρὸς ἀπόκτησιν τῆς κυριαρχίας τῆς θαλάσσης εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη, συγχρόνως δ' ἀνήγγελλον ὅτι θὰ ἐνισχύετο ὁ στόλος τοῦ Κνήμου. Ἐξ ἄλλου ὁ Φορμίων ἐζήτησεν ἐπειγόντως ἐξ Ἀθηνῶν βοήθειαν, λέγων ὅτι ὑπῆρχε πιθανότης καὶ νέας ναυμαχίας. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐξώπλισαν ἑτέρας 20 τριήρεις, ἃς ἀπέστειλαν πρὸς τὸν Φορμίωνα, διατάξαντες ὅμως προηγουμένως ταύτας νὰ προσεγγίσουν εἰς Κρήτην, ὅπως ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν Κυδωνιατῶν. Ἔμεινεν οὕτω πάλιν ὁ Φορμίων μὲ 20 τριήρεις ἐναντίον 57 τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων αὐτοῖς, καθ' ὅσον ἡ ἐξ 20 τριήρων ἀποσταλεῖσα αὐτῷ ἐπικουρία, καταπλεύσασα εἰς Κρήτην καὶ ἐπιληφθεῖσα τῆς κατὰ τῶν Κυδωνιατῶν ἐπιχειρήσεως, ἐβράδυνε λόγῳ ἀπνοίας καὶ ἐναντίων ἀνέμων νὰ πλεύσῃ εἰς Ναύπακτον.

Παρασκευασθέντες πρὸς ναυμαχίαν οἱ Πελοποννήσιοι, ἀπέπλευσαν ἐκ Κυλλήνης καὶ παραπλέοντες τὴν ἀκτὴν ἔφθασαν ὑπὸ τὸ Ρίον, παρακολουθοῦντος ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ τοῦ κατὰ γῆν στρατοῦ. Ὁ Φορμίων, ἅμα τῇ κινήσει ταύτῃ τῶν Πελοποννησίων, ἐκπλεύσας τῆς Ναυπάκτου καὶ παραπλέων τὴν ἀκτήν, ἔφθασεν ὑπὸ τὸ Ἀντίρριον· παρῆλθον δὲ 6 ἕως 7 ἡμέραι ἐν ἀπραξίᾳ, καθ' ὅσον οἱ Πελοποννήσιοι ἐφοβοῦντο τὴν ἐν εὐρυχωρίᾳ ναυμαχίαν καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐπετίθεντο, ἀντιθέτως δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἤθελον νὰ ναυμαχήσουν εἰς τὰ ἀνοικτά. Τέλος ὁ Κνῆμος καὶ οἱ ἄλλοι τῶν Πελοποννησίων στρατηγοί, θέλοντες νὰ ναυμαχήσωσι πρὸ τῆς ἀφίξεως ἐπικουριῶν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ἀπεφάσισαν νὰ παρασύρωσι καὶ ἄκοντα τὸν Φορμίωνα ἐντὸς τῶν στενῶν. Πρὸς τοῦτο ἀποπλεύσαντες ἅμα τῇ χαραυγῇ, ἔπλεον παρὰ τὴν ἀκτὴν κατευθυνόμενοι πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, τάξαντες τὰς τριήρεις των εἰς τέσσαρας παραλλήλους μοίρας, ἑκάστης ἐχούσης τὰς ἑαυτῆς ἐν γραμμῇ παραγωγῆς· πρὸ δὲ τῶν τεσσάρων τούτων μοιρῶν ἔταξαν 20 τριήρεις, τὰς ἄριστα πλεούσας, μὲ τὴν ἐντολὴν ὅπως παρατείνουσαι τὴν παράταξιν τῆς δεξιᾶς πτέρυγος περικλείσωσι τοὺς Ἀθηναίους ἐν ᾗ περιπτώσει ὁ Φορμίων, φοβούμενος ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Ναυπάκτου, σπεύσῃ πρὸς βοήθειαν αὐτῆς, ὁπότε θὰ ἐπετίθετο τὸ κύριον σῶμα τοῦ στόλου τῶν Λακεδαιμονίων. Πράγματι ὁ Φορμίων, φοβηθεὶς τὴν κατὰ τῆς Ναυπάκτου ἐπίθεσιν, ἀνήχθη ἐξ Ἀντιρρίου παραπλέων τῇ ἀκτῇ τῆς Στερεᾶς ἐν γραμμῇ παραγωγῆς, ἐνῷ ὁ πεζὸς στρατὸς τῶν Μεσσηνίων ἔβαινεν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς παρακολουθῶν. Τοῦτο ἰδόντες οἱ Πελοποννήσιοι ἐπετέθησαν κατὰ τῆς ἀθηναϊκῆς παρατάξεως, ἣν ὅμως δὲν ἠδυνήθησαν νὰ περικλείσωσιν ὁλόκληρον, διότι αἱ ἕνδεκα παραπλέουσαι ἀθηναϊκαὶ νῆες ὑπὸ τὸν Φορμίωνα διέφυγον πάσῃ ταχύτητι πρὸς Ναύπακτον. Ἐναντίον τῶν ἐννέα ἀπομεινασῶν ἀθηναϊκῶν τριήρων ἐπέπλευσε τὸ κέντρον καὶ τὸ ἀριστερὸν τῶν Πελοποννησίων καὶ τὰς ἐξώθησε πρὸς τὴν ξηράν. Ἐνῷ ὅμως παρεσκευάζοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι νὰ ρυμουλκήσωσι τὰς 9 ταύτας τριήρεις, εἰσελθόντες οἱ γενναῖοι Μεσσήνιοι εἰς τὸ ὕδωρ καὶ ἀναρριχηθέντες ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων κατώρθωσαν ν' ἀνακαταλάβωσί τινας ἐξ αὐτῶν. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον αἱ 20 τριήρεις τοῦ δεξιοῦ τῶν Λακεδαιμονίων ἐδίωκον τὸν μετὰ τῶν 11 ἀθηναϊκῶν φεύγοντα Φορμίωνα, ὅστις φθάσας εἰς Ναύπακτον μετὰ 10 τριήρεων, τῆς μιᾶς βραδύτερον πλεούσης καὶ μεινάσης

Digitized by Google

ὀπίσω, καὶ ἀναστρέψας παρεσκευάζετο πρὸς ἄμυναν· αἱ δὲ 20 λακεδαιμόνιαι ἐδίωκον ἀτάκτως, παιανίζουσαι ὡσεὶ ἔπλεον ἐπὶ βεβαίαν νίκην. Τὴν βραδυποροῦσαν ἀθηναϊκὴν ἐδίωκε, προπλέουσα πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων πελοποννησιακῶν, μία λευκαδία τριήρης, ἧς ἐπέβαινεν ὁ στρατηγὸς Τιμοκράτης. Ἔτυχεν ὅμως ἐκεῖ, ὀλίγον πρὸ τῆς Ναυπάκτου ὁρμοῦσα, ὁλκάς τις (ἐμπορικὸν πλοῖον), περὶ τὴν ὁποίαν ἡ ἀττικὴ ναῦς περιπλεύσασα, ἐμβολίζει περὶ τὸ μέσον αὐτῆς τὴν διώκουσαν λευκαδίαν καὶ τὴν καταβυθίζει. Κατόπιν τοῦ ἀπροσδοκήτου τούτου γεγονότος, φόβος κατέλαβε τοὺς ἀτάκτως διώκοντας Πελοποννησίους καὶ ἄλλα μὲν τῶν πλοίων των καταβιβάσαντα τὰς κώπας προσεπάθησαν ν' ἀνακόψωσι τὸν πλοῦν των, ἵνα περιμείνωσι καὶ τὰ ἄλλα πλοῖά των, ὅλως ἀσυμφόρως χειρίζοντες ἐγγὺς τοῦ ἀντεξορμοῦντος πολεμίου, ἄλλα δ' ἐξώκειλαν ἕνεκεν ἀπειρίας εἰς τὰ βραχέα. Ἅμα οἱ Ἀθηναῖοι εἶδον ταῦτα, ἀνεθάρρησαν καὶ «ἀπὸ ἑνὸς κελεύσματος ἐμβοήσαντες ἐπ' αὐτοὺς ὥρμησαν». Οἱ Πελοποννήσιοι, πρὸ τῆς σφοδρᾶς ταύτης ἀντεπιθέσεως καὶ ὡς ἐκ τῆς ἀταξίας των, ὀλίγον μόνον δυνηθέντες ν' ἀντιστῶσιν, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν πρὸς τὸ Ρίον, ὅπως ἐξέλθωσι τοῦ στενοῦ, οἱ δὲ διώκοντες Ἀθηναῖοι ἐκ τῶν διωκομένων τριήρων ἠχμαλώτισαν ἓξ καὶ ἀνακατέλαβον τὰς ὑπολοίπους τῶν πρὶν κυριευθεισῶν ἰδικῶν των, ἐφόνευσαν δὲ ἢ ἐζώγρησαν πλείστους τῶν Πελοποννησίων.

Μετὰ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ἐπέστρεψαν εἰς Ναύπακτον, ὅπου ἔστησαν τρόπαιον, οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, φοβούμενοι τὴν ἄφιξιν τῆς ἀθηναϊκῆς ἐπικουρίας, εἰσέπλευσαν διὰ νυκτὸς πάλιν εἰς τὸν Κρισαῖον κόλπον καὶ τὴν Κόρινθον, πλὴν τῶν Λευκαδίων. Μετ' ὀλίγον ἔφθασαν εἰς Ναύπακτον ἐκ Κρήτης αἱ 20 ἀθηναϊκαὶ τριήρεις, αἵτινες ἀνεμένοντο πρὸ τῆς ναυμαχίας πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ Φορμίωνος. Καίτοι ἡ δευτέρα αὕτη ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου δὲν παρέχει τὰ αὐτὰ οἷα καὶ ἡ πρώτη τακτικὰ διδάγματα, οὐχ ἧττον δεικνύει καὶ πάλιν τὴν ἀναμφισβήτητον ὑπεροχήν, ἣν παρέχει ἡ ἄσκησις, ἡ ὁμοιογενὴς συγκρότησις καὶ ἡ ἑνιαία διοίκησις εἰς ἕνα στόλον καίτοι ὀλιγάριθμον, ἔναντι κακῶς παρεσκευασμένου καὶ διοικουμένου καὶ ἐν ἀταξίᾳ πλέοντος ὑπερδιπλασίου τοιούτου.

Γ') Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Σελὴμ Β' κατάκτησιν τῆς Κύπρου (Αὔγουστος 1570) καὶ τὰς ὑπὸ τῶν Τούρκων διαπραχθείσας ἐπὶ τῶν παραδοθέντων Ἑνετῶν φρικαλεότητας, ἡ Ἑνετία, ἡ Ἱσπανία καὶ ὁ πάπας Πίος ὁ Ε', κατόπιν δραστηρίων ἐνεργειῶν τοῦ τελευταίου, συνεμάχησαν πρὸς κοινὴν κατὰ τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ἐνέργειαν. Ἡ γενικὴ ἀρχηγία τῆς ἐκστρατείας ἀνετέθη εἰς τὸν *Δὸν Ζουὰν* τὸν Αὐστριακὸν (βλ. λ.). Ἀρχηγὸς τοῦ τουρκικοῦ στόλου ἦτο ὁ καπουδὰν-πασᾶς (ἀρχιναύαρχος) Ἀλῆ-πασᾶς, τοῦ δ' ἐπὶ τοῦ στόλου ἐπιβαίνοντος πεζικοῦ ὁ σερασκέρης Περτὲβ-πασᾶς· μεταξὺ δὲ τῶν ὑποτεταγμένων ἀρχηγῶν τοῦ τουρκικοῦ στόλου κατελέγοντο οἱ καλύτεροι πολεμισταὶ καὶ πειραταὶ τῆς ἐποχῆς, ὡς ὁ Οὐλοὺτς Ἀλῆς, Νεαπολιτανὸς ἀρνησίθρησκος, διασημότατος ναυτικὸς καὶ πειρατής, μπεηλέρπεης τοῦ Ἀλγερίου, ὁ Τζαφὲρ-πασᾶς, μπεηλέρμπεης τῆς Τριπολίτιδος, ὁ Μεχμὲτ-Σιρόκκος (πασᾶς τῆς Ἀλεξανδρείας), ὁ Καράμπασης (πασᾶς τῆς Καραμανίας), ὁ Μεχμὲτ μπέης (πασᾶς τῆς Εὐβοίας καὶ υἱὸς τοῦ Σαλὶχ ρεΐς, ἑνὸς τῶν ἀνδρειοτέρων συντρόφων τοῦ Μπαρμπαρόσσα), ὁ Χασὰν-πασᾶς (υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Μπαρμπαρόσσα), ὁ διάσημος πειρατὴς Καρὰ-Χότζας, καὶ ἄλλοι. Τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ἰουνίου 1571 ὁ τουρκικὸς στόλος ἀπέπλευσεν ἐξ Εὐβοίας, ἔνθα εἶχε καταπλεύσει, καὶ ἔπλευσε πρὸς τὴν Μῆλον καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Σούδαν τῆς Κρήτης, ἔνθα ἀποβὰς ὁ Περτὲβ-πασᾶς ἐδήωσε τὴν χώραν. Μετά τινα χρόνον, ἀποπλεύσαντες ἐκ Κρήτης οἱ Τοῦρκοι, κατέπλευσαν εἰς Κύθηρα, ἅτινα ἐδήωσαν, καὶ ἐκεῖθεν ἔπλευσαν εἰς Ναυαρῖνον πρὸς καθαρισμὸν τῶν σκαφῶν των. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐκλείσθη ἡ συμαμαχία μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω χριστιανικῶν δυνάμεων καὶ ἤρχισεν ἡ συγκέντρωσις τῶν στόλων των.

Ὁ ἱσπανικὸς εἶχε συγκεντρωθῆ εἰς Νεάπολιν καὶ Παλέρμον, ἀναμένων τὴν ἄφιξιν τοῦ Δὸν Ζουάν, ὅπως ἀποπλεύσῃ διὰ Μεσσήνην τῆς Σικελίας, ἥτις εἶχεν ὁρισθῆ τόπος γενικῆς συγκεντρώσεως, καθ' ὅσον ἐκ ταύτης ἦτο δυνατὸν ἐξ ἴσου ν' ἀπειληθῶσιν αἱ ἀκταὶ τῆς Πελοποννήσου καὶ αἱ βερβερικαί. Εἰς Νεάπαλιν ἐπίσης κατέπλευσε τῇ 24 Ἰουνίου καὶ ὁ ὑπὸ τὸν Μᾶρκον Ἀντώνιον Κολόννα στόλος τοῦ πάπα. Ὁ ἑνετικὸς στόλος ἦτο διῃρημένος εἰς δύο μοίρας, ὧν ἡ μία ὑπὸ τὸν ναύαρχον Σεβαστιανὸν Βενιέρον, τὸν καὶ ἀρχηγὸν τοῦ ὅλου στόλου τῆς Ἑνετίας, εὑρίσκετο εἰς Κέρκυραν, ἡ δ' ἑτέρα ὑπὸ τὸν Μᾶρκον Κυρίνην εἰς Χανιὰ τῆς Κρήτης, εἰς τὸν ὠχυρωμένον λιμένα τῶν ὁποίων ἐγκαίρως εἶχε καταφύγει, ὅπως ἀποφύγῃ τὸν προμνησθέντα ἐπίπλουν εἰς Σούδαν τοῦ τουρκικοῦ στόλου. Εὐθὺς ὡς ὁ Βενιέρος ἐπληροφορήθη τὸν εἰς Ναυαρῖνον κατάπλουν τῶν Τούρκων, ἐφοβήθη μήπως παρακωλυθῇ ἡ ἕνωσίς του μετὰ τοῦ Κυρίνη καὶ ὁ εἰς Μεσσήνην κατάπλους, καθ' ὅσον ἐκ Ναυαρίνου ὁ καπουδὰν πασᾶς ἀποπλεύσας ἀνήρχετο πρὸς Β., παραπλέων τὴν πελοποννησιακὴν ἀκτήν, μεθ' ὃ ἐπιπλεύσας κατὰ τῆς Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας ἐδήωσεν αὐτάς, αἰχμαλωτίσας πλέον τῶν ἑπτακισχιλίων. Φοβούμενος ὅθεν ὁ Βενιέρος μὴ ἀποκλεισθῇ εἰς Κέρκυραν, ἀπέπλευσε κατευθυνθεὶς εἰς Ὀτράντον, ὅταν ἤδη ἁλιεῖς τοῦ ἀνήγγειλαν ὅτι ὁ τουρκικὸς στόλος ἔπλεε βραδέως πρὸς τὰς ἠπειρωτικὰς ἀκτάς. Εἰδοποίησε δὲ συγχρόνως ὁ Βενιέρος τὸν Κυρίνην νὰ πλεύσῃ κατ' εὐθεῖαν καὶ ὡς τάχιστα εἰς Μεσσήνην. Οὕτως ὁ ἑνετικὸς στόλος ἀπέφυγε τὸν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀποκλεισμὸν ἐν Κερκύρᾳ, ἄφησεν ὅμως τὴν Ἀδριατικὴν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν. Ὁ Ἀλῆ πασᾶς κατέπλευσεν εἰς Βουθρωτὸν καὶ ἐκεῖθεν ἀνεφοδιασθεὶς ἐσυνέχισε τὸν πρὸς Β. πλοῦν του, προσπαθῶν νὰ συλλέξῃ πληροφορίας περὶ τῶν χριστιανικῶν στόλων. Πλέων πρὸς Β. κατέλαβε τὴν Χιμάραν, τὸ Δουλτσῖνον, τὸ Ἀντίβαρι, καὶ τέλος ἐπολιόρκησε τὸ Κάτταρον ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Ἐκ Καττάρου ἀπέσπασεν 62 σκάφη ὑπὸ τὸν Οὐλοὺτς-Ἀλῆν πρὸς καταδρομὴν καὶ συλλογὴν πληροφοριῶν, μὲ τὴν διαταγὴν νὰ ἐπανέλθῃ ἐντὸς 9 ἡμερῶν. Ὁ Οὐλοὺτς-Ἀλῆς πλεύσας εἰς Ραγούσαν ἐπληροφορήθη περὶ τοῦ μεγέθους τῆς κατὰ θάλασσαν χριστιανικῆς παρασκευῆς καὶ ἐπανελθὼν ἀνήγγειλε ταῦτα τῷ Ἀλῇ, ὅστις, μὴ δυνηθεὶς νὰ καταλάβῃ ἐξ ἐφόδου τὸ Κάτταρον, ἀπεφάσισε νὰ πλεύσῃ πρὸς νότον. Πλέων εἰς τὸ μεταξὺ Κερκύρας καὶ Ἀλβανίας στενὸν ἀπέσπασεν 8 γαλέρας πρὸς ἀνίχνευσιν εἰς Μεσσήνην καὶ ἑτέρας 5 μετὰ 15 γαλιωτῶν πρὸς τὴν ἀκτὴν τῆς Καλαυρίας, αὐτὸς δὲ κατέπλευσεν εἰς Βουθρωτὸν ἀναμένων τὰς πληροφορίας. Ἐκεῖθεν, μετά τινας ἡμέρας, ἔπλευσεν εἰς Κέρκυραν, ἔνθα ἀποβιβάσας στρατὸν ἐδήωσε τὰ προάστεια. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀπεσταλμένος τοῦ σουλτάνου καταφθάσας ἔφερε τὴν ρητὴν διαταγὴν εἰς τὸν Ἀλῆν πασᾶν νὰ προσπαθήσῃ νὰ συναντήσῃ τὸν χριστιανικὸν στόλον καὶ νὰ ναυμαχήσῃ μετ' αὐτοῦ. Λαβὼν τὴν διαταγὴν ταύτην ὁ Ἀλῆς, κατέπλευσεν ἐν τάχει εἰς Ναύπακτον, ὅπως ἀνεφοδιασθῇ καὶ παρασκευασθῇ διὰ τὴν σύγκρουσιν. Τὴν 23 Αὐγούστου 1571 ὁ Δὸν Ζουὰν ἔφθασεν εἰς Μεσσήνην, εἰς ἣν τέλος συνεκεντρώθησαν πᾶσαι αἱ συμμαχικαὶ κατὰ θάλασσαν δυνάμεις. Τῇ 17 Σεπτεμβρίου ὁ συμμαχικὸς στόλος, ἀποτελούμενος ἐξ 6 γαλεασσῶν, 209 γαλερῶν καὶ 70 φρεγατῶν (κωπηλάτων ἀνιχνευτικῶν σκαφῶν), οὗ ἐπέβαινε καὶ πεζικὸν ἀνερχόμενον εἰς 28 χιλιάδας (ἐκ Γερμανῶν, Ἱσπανῶν καὶ Ἰταλῶν), ἀπέπλευσεν ἐκ Μεσσήνης. Λεπτομερεῖς ἔγγραφοι διαταγαὶ δοθεῖσαι εἰς ἕκαστον κυβερνήτην καθώριζον τὴν τάξιν πλοῦ καὶ τὴν κατὰ τὴν μάχην θέσιν ἑκάστου πλοίου. Πέντε μιλλίων ἔκτασιν κατέλαβεν ὁ στόλος κατὰ μέτωπον, ἡ δὲ τάξις μάχης ὡρίσθη ὡς ἑξῆς: Τὸ δεξιόν, διοικούμενον ὑπὸ τοῦ Γενουηνσίου Ἰωάννου Ἀνδρέα Δόρια, ἀπετελεῖτο ἐκ 50 γαλερῶν· διακριτικὰ σημεῖα, πράσινα σήματα. Τὸ κέντρον, διοικούμενον ὑπὸ τοῦ Δὸν Ζουὰν τοῦ Αὐστριακοῦ αὐτοπροσώπως, ἀπετελεῖτο ἐξ 62 γαλερῶν· διακριτικά, κυανᾶ σήματα. Τὸ ἀριστερόν, διοικούμενον ὑπὸ τοῦ ὑπαρχηγοῦ τοῦ ἑνετικοῦ στόλου Αὐγουστίνου Βαρβαρρήγου, ἀπετελεῖτο ἐκ 53 γαλερῶν· διακριτικά, κίτρινα σήματα. Ἑκατέρωθεν τῆς γαλέρας τοῦ Δὸν Ζουὰν ἐτάσσοντο δεξιόθεν μὲν ἡ γαλέρα τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ στόλου τοῦ πάπα καὶ ὑπαρχηγοῦ τοῦ στόλου τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας Μάρκου Ἀντωνίου Κολόννα, ἀριστερόθεν δὲ ἡ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἑνετικοῦ στόλου Σεβαστιανοῦ Βενιέρου. Ἡ ἐφεδρεία, διοικουμένη ὑπὸ τοῦ Ἱσπανοῦ Δὸν Ἀλβάρο ντὲ Μπαζὰν μαρκησίου τοῦ Σάντα-Κρούζ, ἀπετελεῖτο ἐκ 30 γαλερῶν· διακριτικά, λευκὰ σήματα. Ἔμπροσθεν τῆς παρατάξεως περὶ τὸ μίλλιον αἱ 6 γαλεάσσαι ὑπὸ τὸν Ἑνετὸν Φραγκῖσκον Δουόδο. Τοῦ ὅλου στόλου προηγοῦντο, περὶ τὰ 20 μίλλια, ἑπτὰ γαλέραι ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ἱσπανοῦ Δὸν Ζουὰν δὲ Καρντόννα πρὸς ἀνίχνευσιν. Ἡ τάξις πλοῦ ἦτο κατ' οὐλαμούς, ἀδυνάτου ὄντος τοῦ κατὰ παραγωγὴν ἢ μέτωπον πλοῦ. Πολλῶν γαλερῶν κυβερνῆται ἢ καὶ ἰδιοκτῆται ἦσαν Ἕλληνες ἐκ Κρήτης καὶ Ἰονίων νήσων, ὡς ὁ Γεώργιος Καλλέργης, ὁ Χριστόφορος Κονδοκάλης, ὁ Στυλιανὸς Χαλκιόπουλος, ὁ Πέτρος Μπούας, ὁ Μιχαὴλ Βιτσαμάνος, ὁ Ἀντώνιος Τσιμάρας, ὁ Μονδῖνος, ὁ Φυσκάρδος, ὁ Σιγοῦρος, ὁ Ἀντώνιος Κουτούβαλης, ὁ Ἀνδρέας Καλέγγας, ὁ Φραγκῖσκος Βομβῆκος, ὁ Δανιὴλ Καλαφάτης. Ὁ Ἑνετὸς ἱστορικὸς Sagredo ἐξαίρει τὴν ἀνδρείαν καὶ ἐμπειρίαν τῶν συμμετασχόντων τῆς ναυμαχίας ταύτης Ἑλλήνων.

Τῇ 26 Σεπτεμβρίου ὁ συμμαχικὸς στόλος κατέπλευσεν εἰς Κέρκυραν, ἐκεῖθεν δ' ἔπλευσε πρὸς τὴν ἠπειρωτικὴν ἀκτήν. Ἀποσοβηθείσης ρήξεως μεταξὺ Ἱσπανῶν στρατιωτῶν καὶ Ἑνετῶν ναυτῶν, ἥτις παρ' ὀλίγον νὰ καταστρέψῃ τὸ ἔργον τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, ὁ συμμαχικὸς στόλος παραπλεύσας τὴν Λευκάδα καὶ εἰσδύσας εἰς τὸ μεταξὺ Ἰθάκης καὶ Κεφαλληνίας, προσωρμίσθη πρὸς ὕδρευσιν καὶ ἀνάπαυσιν τῶν ἐρετικῶν. Ἀποπλεύσας κατηυθύνθη πρὸς τὰς Ἐχινάδας νήσους (παρὰ τὴν Ἀκαρνανικὴν ἀκτὴν) καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελῴου. Ὁ τουρκικὸς στόλος, ἅμα τῇ ἕῳ, εἶχεν ἐξέλθει τοῦ κόλπου καὶ ἔπλεεν ὑπὸ τὰ ἱστία, ἤλπιζε δὲ ὅτι θὰ συνήντα τὸν χριστιανικὸν περὶ τὸν ὅρμον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἠγκυροβολημένον, ὅτε οἱ ὀπτῆρες ἀμφοτέρων τῶν στόλων ἀνήγγειλαν ἀμοιβαίως τὴν ἐμφάνισιν τοῦ πολεμίου (αὐγὴ τῆς 7 Ὀκτωβρίου 1571).

Ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ ἐχθροῦ ὁ Δὸν Ζουὰν ἐσήμανεν εἰς τὸν στόλον τάξιν μάχης καὶ πολεμικὴν ἔγερσιν, συνοδεύσας τὸ σῆμά του διὰ μιᾶς βολῆς τοῦ μικροῦ πρυμναίου πυροβόλου τῆς ναυαρχίδος του, ἐπιβὰς δὲ ταχυπλόου φρεγάτας μετὰ τοῦ γραμματέως του Ζουὰν ντὲ Σότο καὶ κρατῶν τὸν ἐσταυρωμένον ἀνὰ χεῖρας, διῆλθεν ὑπὸ τὴν πρύμναν τῶν γαλερῶν, προσφωνῶν τὰ πληρώματα ὑπὸ τὰς ἐνθουσιώδεις πάντων ζητωκραυγάς, διέταξε δὲ καὶ ἀφῃρέθησαν αἱ ἁλύσεις ἀπὸ τῶν ποδῶν τῶν Χριστιανῶν ἐρετῶν καὶ διενεμήθησαν εἰς τούτους ὅπλα. Οἱ ἀντίπαλοι στόλοι ἀπεῖχον τότε περὶ τὰ 10 μίλλια ἀπ' ἀλλήλων. Ὁ τουρκικὸς στόλος ἔλαβε καὶ οὗτος τὴν τάξιν μάχης. Ἀπετελεῖτο ἐκ 210 γαλερῶν καὶ 63 γαλιωτῶν καὶ φουστῶν, ἐπέβαινον δὲ τούτου 25.000 πεζοί, ὧν 2.500 γενίτσαροι. Καὶ τοῦ μὲν δεξιοῦ ἐκ 54 γαλερῶν καὶ 2 γαλιωτῶν ἡγεῖτο ὁ πασᾶς τῆς Ἀλεξανδρείας Μεχμὲτ-Σιρόκος, κατὰ τοὺς Χριστιανοὺς συγγραφεῖς, κατὰ δὲ τὸν Τοῦρκον Χατζῆ-Καλιφὰχ ἡγεῖτο ὁ Τσουλοὺκ-μπέης, τοῦ κέντρου ἐξ 87 γαλερῶν καὶ 8 γαλιωτῶν αὐτὸς ὁ γενικὸς ἀρχηγὸς Ἀλῆ-πασᾶς, περὶ τὴν γαλέραν τοῦ ὁποίου ἐτάχθησαν αἱ γαλέραι τοῦ θησαυροφύλακος Μουσταφᾶ-Ἐσντρί, τοῦ ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων Μαχμοὺτ-ρεΐς, τοῦ διοικητοῦ τῆς Μυτιλήνης Μαχμοὺτ-Χαϊντὲρμπεη καὶ τῶν δύο διασήμων καταδρομέων Καρὰ-Τζαλῆ καὶ Καρὰ-Χότζα· τοῦ δὲ ἀριστεροῦ ἐξ 61 γαλερῶν καὶ 32 γαλιωτῶν ὁ ἀντιβασιλεὺς τοῦ Ἀλγερίου Οὐλοὺτς-Ἀλῆς, ὅστις μετὰ τοῦ Γενουηνσίου Ἰωάννου Ἀνδρέα Δόρια ἐθεωροῦντο ὡς οἱ διασημότεροι χειρισταὶ τῆς ἐποχῆς των. Τῆς ἐφεδρείας ἐξ 8 γαλερῶν καὶ 21 γαλιωτῶν καὶ φουστῶν ὁ Μουρὰτ-Τουργκούτ. Μετὰ μικρὸν ἀναπετάννυται ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος τοῦ Δὸν Ζουὰν ἡ ὑπὸ τοῦ πάπα Πίου τοῦ Ε' δωρηθεῖσα σημαία τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, ἐφ' ἧς ἦτο ἐζωγραφισμένος ὁ Σωτὴρ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, συνοδευομένη ὑπὸ βολῆς πυροβόλου, καὶ ἀμέσως κατόπιν εἰς ἀπάντησιν, ἐπὶ τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ ὑπὸ τὸν κρότον τῶν τουρκικῶν πυροβόλων ἀνεπετάσθη ἡ σημαία τοῦ προφήτου, ἥτις ἐκ Μέκκας ἀποσταλεῖσα ἦτο λευκὴ κατὰ τὰς δύο πλευράς της καὶ πλήρης ρητῶν τοῦ Κορανίου. Ὁ Δὸν Ζουὰν γονιπετὴς ἀπευθύνει θερμὴν προσευχήν, καὶ οἱ ἱερεῖς πάντων τῶν πλοίων εὐλογοῦσι τὰ πληρώματα.

Περὶ τὴν 11ην ὥραν ὁ ἄνεμος πίπτει τελείως καὶ ἀπόλυτος γαλήνη ἐπικρατεῖ· οἱ Τοῦρκοι ὑποστείλαντες τὰ ἱστία προσφεύγουσιν εἰς τὰς κώπας. Ἡ χριστιανικὴ παράταξις δὲν εἶχεν εἰσέτι τελείως ἀποκατασταθῆ λόγῳ βραδυπορίας τῆς ἐφεδρείας καὶ τῶν γαλεασσῶν. Περὶ τὴν μεσημβρίαν αἱ γαλεάσσαι κατέλαβον τὴν θέσιν των, περὶ τὸ μίλλιον πρὸ τῆς παρατάξεως, ἡ δὲ ὑπὸ τὸν Σάντα-Κρούζ ἐκ 30 γαλερῶν ἐφεδρεία ταχέως πλέουσα ἐπλησίαζε νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν της· τότε ὁ Δὸν Ζουὰν διέταξε νὰ σημανθῇ διὰ σημάτων καὶ σαλπίγγων ἡ ἐπίθεσις, ἐκ τῆς ἐκβάσεως τῆς ὁποίας ἐξηρτᾶτο ἡ τύχη τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Αἱ γαλεάσσαι κατήρξαντο πρῶται τοῦ πυρός. Ἡ πρώτη βολή, ριφθεῖσα ἀπὸ τῆς γαλεάσσας τοῦ διοικητοῦ αὐτῶν Φραγκίσκου Δουόδο, ἀφήρπασε τὸν φανὸν τῆς ναυαρχίδος τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ, ἑτέρα εὗρε τὴν παραπλεύρως γαλέραν καὶ ἡ τρίτη τὴν ὄπισθεν ταύτης γαλέραν.

Ἡ διαδοχὴ τῶν πρώτων αὐτῶν ἐπιτυχῶν βολῶν κατεθορύβησε τὴν τουρκικὴν παράταξιν, ὥστε τὸ πλεῖστον τῶν γαλερῶν ἤρχισε νὰ σχάζῃ τὰς κώπας (νὰ σιάρῃ)· τοῦτο ἀντιληφθεὶς ὁ Ἀλῆ πασᾶς καὶ διατάξας ἔντονον κωπηλασίαν, παρέσυρε διὰ τοῦ παραδείγματός του τοὺς πάντας εἰς ὁρμητικὴν προσβολήν. Διαπλεύσασαι αἱ τουρκικαὶ γαλέραι τὴν γραμμὴν τῶν γαλεασσῶν, ἐπετέθησαν κατὰ τῶν χριστιανικῶν γαλερῶν, αἱ δὲ γαλεάσσαι, δυσχερέστατα διὰ τῶν κωπῶν κινούμεναι, δὲν ἠδυνήθησαν πλέον νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν συμπλοκὴν μέχρι τοῦ τέλους τῆς μάχης. Τὸ ἀριστερὸν τῆς χριστιανικῆς παρατάξεως ὑπὸ τὸν Ἑνετὸν Αὐγουστῖνον Βαρβαρρῆγον ἔπλεεν ἐγγύτατα τῇ ἀκαρνανικῇ ἀκτῇ ὅσον ἐπέτρεπεν ὁ βυθός, καὶ τοῦτο ὅπως μὴ ἀφήσωσι κενὸν διάστημα μεταξὺ στόλου καὶ ἀκτῆς πρὸς ὑπερφαλαγγισμὸν ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τὸ δεξιόν, ὑπὸ τὸν Γενουήνσιον Ἰωάννην Ἀνδρέαν Δόρια, ἔπλεε πρὸς νότον μὲ πορείαν ἀποκλίνουσαν τῆς τοῦ κέντρου, καὶ τοῦτο, διότι ὁ Δόρια, βλέπων τὸν διοικοῦντα τὸ ἀριστερὸν τῆς τουρκικῆς παρατάξεως Οὐλοὺτς-Ἀλῆν, ὃν λόγῳ τῆς μεγάλης χειριστικῆς του δεινότητος ἐθεώρει προσωπικὸν ἀντίπαλον, πλέοντα πρὸς νότον, ἐφοβήθη μήπως οὗτος ὑπερφαλαγγίσῃ καὶ κυκλώσῃ τὴν χριστιανικὴν παράταξιν. Ἤδη οἱ δύο στόλοι εὑρίσκοντο ὑπὸ τὴν ἄκραν τῶν Σκροφῶν τῆς Ἀκαρνανίας, ἔναντι τοῦ εἴσπλου τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, τοῦ Δόρια οὕτως ἀπομακρυνθέντος ἐπικινδύνως τοῦ κέντρου καὶ ἀφήσαντος μέγα χάσμα. Τὸ ἀριστερὸν τῶν Χριστιανῶν συνεκρούσθη πρῶτον πρὸς τοὺς Τούρκους, τοῦ Μεχμὲτ-Σιρόκου, ἡγήτορος τοῦ τουρκικοῦ δεξιοῦ, ὁρμητικῶς ἐπιτεθέντος, ἐνῷ ἐλαφραί τινες τουρκικαὶ γαλέραι, κατορθώσα-

Digitized by Google

σαι νὰ διολισθήσωσι μεταξὺ τῆς ξηρᾶς καὶ τοῦ ἀριστεροῦ τῶν Χριστιανῶν, ἐκύκλωσαν τούτους καὶ ἐπετέθησαν κατ' αὐτῶν ἐκ τῶν νώτων. Ἡ μάχη εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐφάνη ὅτι κατ' ἀρχὰς ἔλαβε κακὴν διὰ τοὺς Χριστιανοὺς τροπήν· ὁ Αὐγουστῖνος Βαρβαρῆγος, ὄρθιος καὶ ἀκάλυπτος ἐπὶ τοῦ ταβερνάκλου τῆς ναυαρχίδος του, ἐνεψύχου τοὺς ὑπ' αὐτὸν μαχόμενος ἀπεγνωσμένως· ἐχθρικὸν βέλος διεπέρασε τὸν ἀριστερόν του ὀφθαλμὸν καὶ κατέπεσεν αἱμόφυρτος, ἀποθανὼν τὴν ἑπομένην ἐκ τοῦ τραύματος. Οἱ Τοῦρκοι θαρρήσαντες ἐνέβαλον εἰς τὴν γαλέραν του καὶ θὰ κατελάμβανον ταύτην, ἐὰν δὲν ἐπεχείρει ὁρμητικὴν ἀντεπίθεσιν ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Βαρβαρήγου, Ἰωάννης Μαρῖνος Κονταρίνης, καὶ ἡ γαλέρα τοῦ κόμιτος Συλβίου ντὲ Πόρκια καὶ μετ' οὐ πολὺ ἱκανὸς ἀριθμὸς ἐνετικῶν γαλερῶν, αἵτινες ἔσπευσαν εἰς βοήθειαν τῆς κινδυνευούσης ναυαρχίδος των· ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ ἡ γαλέρα τοῦ γενναίου Μεχμὲτ-Σιρόκου κατελήφθη, αὐτὸν δὲ γέμοντα φρικωδῶν τραυμάτων ἐξ εὐσπλαγχνίας ἀπετελείωσαν οἱ Χριστιανοί, ρίψαντες τὸ πτῶμά του εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ θάνατος τοῦ Μεχμὲτ-Σιρόκου καὶ ἡ ὁρμητικὴ τῶν Ἑνετῶν ἐπίθεσις ἀπεκαρδίωσαν τοὺς Τούρκους τοῦ ἀριστεροῦ καὶ μετ' ὀλίγον πλεῖσται γαλέραι αὐτῶν ἐξώκειλαν εἰς τὰ βραχέα, τῶν πληρωμάτων ριφθέντων εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ζητούντων νὰ διασωθῶσιν εἰς τὴν ξηρὰν κολυμβῶντα.

Εἰς τὸ κέντρον, μόλις οἱ δύο ἀντίπαλοι ἀρχηγοὶ ἀνεγνώρισαν ἀλλήλους ἐκ τῶν σημαιῶν των, ὥρμησαν ὁ εἷς ἐναντίον τοῦ ἄλλου. Ὁ καπουδὰν-πασᾶς ἔρριψε τὴν πρώτην βολὴν πυροβόλου ἐξ ἀποστάσεως ἡμίσεος μήκους γαλέρας ἀπὸ τῆς ναυαρχίδος τοῦ Δὸν Ζουάν· ἡ πρώτη αὕτη βολὴ ἐφόνευσεν ἐρέτας τινάς. ἡ δευτέρα ἐθρυμμάτισε τὴν λέμβον, ἡ δὲ τρίτη διῆλθεν ἄνωθεν τοῦ μαγειρείου. Πάραυτα ἡ ἱσπανικὴ ναυαρχὶς ἀπήντησε καὶ τὰ βλήματά της ἐσάρωσαν τὴν πρύμναν τῆς τουρκικῆς. Δὲν εἶχεν εἰσέτι διαλυθῆ ὁ καπνὸς ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων πυροβολισμῶν, ὅτε αἱ δύο ναυαρχίδες ὁρμητικῶς πλέουσαι συγκρούονται πρῷραν πρὸς πρῷραν, τοῦ ἐμβόλου τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος εἰσδύσαντος μέχρι τοῦ τετάρτου σέλματος τῆς χριστιανικῆς. Αἱ δύο γαλέραι, συντριβέντων τῶν ἐμβόλων των, λόγῳ τῆς ὁρμητικῆς συγκρούσεως, ἀπεσπάσθησαν ἀλλήλων, ἀλλ' ὡς ἐκ τῶν διαφόρων συντριμμάτων ἱστῶν, κεραιῶν κλπ. τῶν συνδεόντων αὐτάς, διωλίσθησαν ἡ μία παρὰ τὴν ἄλλην συντριβέντος τμήματος τῶν κωπῶν των καὶ καταστάντος οὕτω δυνατοῦ νὰ ριφθῶσιν αἱ ἁρπάγαι, αἵτινες ἥνωσαν τελείως τὰ δύο πλοῖα. Ὁ Περτὲβ πασᾶς ἐξ ἄλλου εἶχεν ἐμβολίσει τὴν καπιτάναν (ναυαρχίδα) τοῦ Σεβαστιανοῦ Βενιέρου, ἡ δὲ καπιτάνα τοῦ πασᾶ τῆς Εὐβοίας Μεχμέτ, ἐφ' ἧς ἐπέβαινον οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Ἀλῆ, κατώρθωσε νὰ εἰσδύσῃ μεταξὺ τῆς καπιτάνας τοῦ πάπα καὶ τῆς καπιτάνας τῆς Σαβοΐας. Οὕτω τὸ κέντρον ἀμφοτέρωθεν συνεπλάκη. Ὁ Δὸν Ζουὰν ὁ Αὐστριακὸς εἶχεν ἐπὶ τῆς γαλέρας του 400 ἀρκεβουζοφόρους τοῦ συντάγματος τῆς Σαρδηνίας, εἰς οὓς ὁ Ἀλῆ πασᾶς ἀντέτασσε 300 γενιτσάρους ἀρκεβουζοφόρους καὶ 100 τοξότας. Μετὰ μανίας Χριστιανοὶ καὶ γενίτσαροι συμπλέκονται ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων τῶν ἑνωθεισῶν διὰ τῶν ἁρπαγῶν δύο ναυαρχίδων. Ὁ Δὸν Ζουὰν ξιφήρης, περικυκλούμενος ὑπὸ τοῦ ἄνθους τῆς ἱσπανικῆς ἀριστοκρατίας, ἵσταται παρὰ τὴν σημαίαν, ὑπερασπίζων τρόπον τινὰ ταύτην διὰ τοῦ ἰδίου του σώματος. Δὶς οἱ Ἱσπανοὶ ἐνέβαλον εἰς τὴν τουρκικὴν ρεάλε καὶ δὶς ἀπεκρούσθησαν, διαρκῶς διαβιβαζομένων εἰς αὐτὴν ἐνισχύσεων ἐκ τῶν γειτονικῶν γαλερῶν.

Τέλος οἱ Τοῦρκοι, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ἀλῆ πασᾶν ξιφήρη, ὅστις ἀπ' ἀρχῆς τῆς συμπλοκῆς δὲν ἔπαυσεν αὐτοπροσώπως νὰ τοξεύῃ, ἀπεπειράθησαν νὰ ἐμβάλωσιν εἰς τὴν χριστιανικὴν ναυαρχίδα· ἡ ὁρμητικότης των ἦτο τοιαύτη, ὥστε αὐτὸς ὁ Δὸν Ζουὰν ἔσπευσεν εἰς τὸν τόπον τῆς συμπλοκῆς, ἵνα ἐνισχύσῃ τοὺς καμπτομένους ἱππότας του. Ἀλλὰ κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην φάσιν τῆς συμπλοκῆς ὁ Μᾶρκος Ἀντώνιος Κολόννα, ὅστις εἶχεν ἤδη αἰχμαλωτίσει τὴν γαλέραν τοῦ πασᾶ τῆς Εὐβοίας, σπεύδει μετὰ δύο γαλερῶν καὶ ἐμβάλλει εἰς τὴν πρύμνην τῆς ρεάλε τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μετὰ τοσαύτης ὁρμῆς, ὥστε τὸ ἔμβολόν του ἔφθασε μέχρι τοῦ τρίτου ἀπὸ τῆς πρύμνης σέλματος, κατόπιν δέ, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ πεζικοῦ του, ἐπιτίθεται κατὰ τῶν νώτων τῶν Τούρκων. Ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ ἐκτελεῖται ἡ εἰσπήδησις εἰς τὴν τουρκικὴν γαλέραν, ἧς ὑποστέλλουσι τὴν σημαίαν. Ὁ Ἀλῆ πασᾶς ἀπεγνωσμένως μαχόμενος ὑποχωρεῖ βῆμα πρὸς βῆμα πρὸς τὴν πρύμνην, μέχρι τοῦ μέρους ὅπου εὑρίσκετο τὸ πηδάλιον, ἔνθα κατ' ἄλλους μὲν ἱστορικοὺς (Sereno), κινδυνεύων νὰ αἰχμαλωτισθῇ, ηὐτοκτόνησε δι' ἐγχειριδίου καὶ τὸ σῶμά του ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν, κατ' ἄλλους δὲ (Don Gaëtano Rosell, Brantôme, Girolamo Catena) πληγωθεὶς εἰς τὸ μέτωπον ἔπεσεν, ἡ δὲ κεφαλή του ἀποκοπεῖσα ἐκαρφώθη ἐπὶ λόγχης· πάντως τὸ σῶμά του δὲν ἀνευρέθη. Εἰς τὴν θέσιν τῆς σημαίας τοῦ προφήτου ἀνυψώθη ἡ τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας ὑπὸ τὰς φρενήρεις ζητωκραυγὰς τῶν πληρωμάτων. Ἤδη ἡ νίκη ἔκλινεν ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν. Ἡ γαλέρα τοῦ Περτὲβ πασᾶ καταλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ Σεβαστιανοῦ Βενιέρου, ὅστις, παρὰ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτη του, μάχεται μὲ νεανικὴν ἀλκήν, καίτοι δὲ ἐπληγώθη εἰς τὸν πόδα ἐξακολουθεῖ νὰ πυροβολῇ διὰ τρομπονίου καὶ νὰ ἡγῆται τῆς ἐμβολῆς. Ὁ Περτὲβ βαρέως πληγωμένος εἰς τὸν ὦμον, μόλις διέφυγε τὴν αἰχμαλωσίαν, διακομισθεὶς ἐπὶ τῆς γαλέρας τοῦ Μαχμοὺτ μπέη καὶ μεταφερθεὶς εἰς Πρέβεζαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ναύπακτον διὰ ξηρᾶς. Μολονότι δὲ ὁ τουρκικὸς στόλος καὶ στρατὸς ἐστερήθησαν τῶν ἀρχηγῶν των, ἐν τούτοις ἡ συμπλοκὴ ἐξηκολούθει, τῶν Τούρκων ἡρωικῶς ἀμυνομένων· τέλος, δύο ὥρας μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς συρράξεως, οἱ Χριστιανοὶ ἦσαν καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν νικηταὶ εἰς τὸ ἀριστερὸν καὶ τὸ κέντρον.

Εἰς τὸ δεξιὸν ὁ Ἰωάννης Ἀνδρέας Δόρια ἐξηκολούθει τὴν πρὸς νότον ἔκκεντρον κίνησίν του μετὰ ταχύτητος, ἣν δὲν ἠδύναντο νὰ παρακολουθήσωσιν αἱ δύο εἰς τὸν στόλον του προσκολληθεῖσαι γαλεάσσαι ὑπὸ τοὺς Πιζάνην καὶ Γκουόρον, αἵτινες οὕτως οὐδὲν μέρος ἔλαβον εἰς τὴν μάχην· οὕτως ὁ Δόρια, φοβούμενος μήπως ὑπερφαλαγγισθῇ ὑπὸ τοῦ Οὐλοὺτς Ἀλῆ, ἔπαθέ τι χειρότερον, ἀφῆκε δηλαδὴ μέγα χάσμα μεταξὺ τοῦ ἀριστεροῦ τῆς μοίρας του καὶ τοῦ δεξιοῦ τοῦ ὑπὸ τὸν Δὸν Ζουὰν κέντρου. Ὁ Οὐλοὺτς Ἀλῆς ἔπλεε καὶ οὗτος πρὸς νότον βραδέως, ἅμα ὅμως εἶδεν ἀρκούντως εὐρυνθὲν τὸ μεταξὺ τοῦ κέντρου καὶ τοῦ δεξιοῦ τῶν Χριστιανῶν χάσμα, στραφεὶς ἐξαίφνης ἀθρόως δεξιὰ ὁρμᾷ πάσῃ ταχύτητι πρὸς τὸ χάσμα· ὁλόκληρον τὸ ἀριστερὸν τοῦ στόλου τοῦ Δόρια ὑπερφαλαγγίζεται καὶ περισφιγχθὲν ὑπὸ ὑπερτέρων δυνάμεων συντρίβεται. Ἡ καπιτάνα τῆς Μάλτας, κυκλωθεῖσα ὑπὸ 7 τουρκικῶν γαλερῶν, αἰχμαλωτίζεται, φονευθέντων πάντων τῶν ἐπ' αὐτῆς ἱπποτῶν· πλεῖσται γαλέραι, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ τοῦ Κερκυραίου Πέτρου Μπούα, μετὰ ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν ὑποκύπτουν· ἡ κατάστασις εἶναι εἰς ἄκρον κρίσιμος. Ἀργὰ ἀντιληφθεὶς ὁ Δόρια τὸ σφάλμα του, ἀναστρέφει καὶ πάσῃ δυνάμει πλέει κατὰ τοῦ Οὐλοὺτς Ἀλῆ, ἐναντίον τοῦ ὁποίου πλέει ἤδη ὁ Σάντα-Κροὺζ ἡγούμενος τῆς ἐφεδρείας, καὶ αὐτὸς ὁ Δὸν Ζουάν, ὅστις καταλιπὼν τὰ αἰχμαλωτισθέντα καὶ ρυμουλκούμενα πλοῖα συνήθροισε 12 γαλέρας καὶ ἔσπευσεν ὅπως ἀποφράξῃ τὸ δημιουργηθὲν χάσμα. Βλέπων ἤδη ὁ Οὐλοὺτς Ἀλῆς ὅτι κινδυνεύει νὰ κυκλωθῇ καὶ ἀντιληφθεὶς ἤδη τὴν ἧτταν τοῦ δεξιοῦ καὶ τοῦ κέντρου τῆς τουρκικῆς στρατιᾶς, ἐγκαταλείπει τὰ αἰχμαλωτισθέντα σκάφη καὶ προσπαθεῖ νὰ διαφύγῃ, διωκόμενος ὑφ' ὁλοκλήρου τοῦ χριστιανικοῦ στόλου. Ἐν τούτοις ὁ Οὐλοὺτς Ἀλῆς, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ ἐγερθέντος ἀπογαίου ἀνέμου, πλέει διὰ κωπῶν καὶ ἱστίων καὶ κατορθώνει νὰ διαφύγῃ μετὰ 13 γαλερῶν εἰς Πρέβεζαν, ἐνῷ 35 ἄλλαι γαλέραι, γαλιῶται καὶ φοῦσται τουρκικαὶ διασῴζονται εἰς Ναύπακτον. Ὁ Οὐλοὺτς Ἀλῆς συναπέφερεν ὡς τρόπαιον τὴν σημαίαν τῆς Μάλτας, ἣν βραδύτερον ὁ σουλτᾶνος ἀνήρτησεν εἰς τὸ τέμενος τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡς ὁ Δὸν Ζουὰν ὁ Αὐστριακὸς ἐπανερχόμενος θριαμβευτὴς εἰς Ρώμην διῆλθεν ἐκ Γαέτας καὶ κατέθεσεν εἰς τὴν μητρόπολιν ταύτης τὴν σημαίαν τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, τὴν δωρηθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ πάπα καὶ ἐπαρθεῖσαν ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος του κατὰ τὴν ναυμαχίαν. Ἡ σημαία αὕτη σῴζεται εἰσέτι.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ κατὰ θάλασσαν νίκη τῶν χριστιανικῶν στόλων, καθ' ἥν, πλὴν τῶν γαλιωτῶν καὶ φουστῶν, 180 γαλέραι τῶν Τούρκων περιῆλθον εἰς χεῖρας τῶν Χριστιανῶν καὶ 20 ἕως 30 χιλιάδες Τούρκων ἐφονεύθησαν ἢ ἐπνίγησαν. Κατὰ δὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Τούρκου ἱστορικοῦ Χατζῆ Καλιφάχ: «...τὸ πλεῖστον τῶν Τούρκων μαχητῶν ἐφονεύθη ἢ ἠχμαλωτίσθη ἢ ἐπνίγη». Ἐκ τῶν Χριστιανῶν ἐφονεύθησαν 7.500, ἐξ ὧν πλέον τοῦ ἡμίσεος Ἑνετοί, 15 δὲ γαλέραι των ἐβυθίσθησαν. Ἡ μάχη, ἀρξαμένη ὀλίγον μετὰ μεσημβρίαν, ἔληξε περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Μετὰ τὴν ναυμαχίαν ὁ χριστιανικὸς στόλος ἔπλευσεν εἰς τὴν Λευκάδα καὶ τέλος, τὴν 22αν Ὀκτωβρίου, ἀπέπλευσεν ἐπανερχόμενος εἰς τὰ ἴδια, χωρὶς νὰ ἐπωφεληθῇ ἄλλως τῆς περιφανοῦς ταύτης νίκης του. Ἡ ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου εἶναι ἡ τελευταία διὰ κωπηλάτων στόλων συναφθεῖσα μεγάλη ναυμαχία, ἡ δὲ κατὰ ταύτην νίκη τῶν Χριστιανῶν ὑπῆρξεν ἡ ἀπαρχὴ τῆς καταρρεύσεως τῆς κατὰ θάλασσαν τουρκικῆς ἰσχύος. «Ἐμάθομεν ἐπὶ τέλους ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἦσαν ἄνθρωποι, ὡς οἱ ἄλλοι», ἔγραφεν ὁ Μᾶρκος Ἀντώνιος Κολόννα μετὰ τὴν ναυμαχίαν, ὁ δὲ διάσημος ποιητὴς Θερβάντες: «Κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην διελύθη ἡ εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον σχηματισθεῖσα πεποίθησις ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἦσαν ἀήττητοι κατὰ θάλασσαν». Κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου ὑπῆρχε μεγάλη διαφορὰ ὁπλισμοῦ μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν καὶ τουρκικῶν πλοίων. Τὸ πεζικὸν τῶν Χριστιανῶν προασπιζόμενον ὑπὸ τῶν θωράκων καὶ κρανῶν, καὶ ὡπλισμένον δι' ἀρκεβουζίων γενικῶς, ὑπερίσχυσε τῶν Τούρκων, μαχομένων ἀσκεπῶν καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον μὲ τόξα, ὧν ἡ βλητικὴ δύναμις ἠλαττοῦτο ὡς ἐκ τῆς θερμάνσεως τῆς χορδῆς μετὰ τὴν 5ην ἢ 6ην βολήν. Ἐκ τῶν Τούρκων σχεδὸν μόνον οἱ γενίτσαροι ἔφερον ἀρκεβούζια. Τὸ πυροβολικὸν ἦτο τῆς αὐτῆς ἑκατέρωθεν δυνάμεως, ἐξαιρουμένων τῶν χριστιανικῶν γαλεασσῶν, αἵτινες ἦσαν βαρύτερον ὡπλισμέναι. Οἱ μαχηταὶ ἦσαν πολυπληθέστεροι ἐπὶ τῶν χριστιανικῶν γαλερῶν, ἰδίως μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν δεσμίων Χριστιανῶν ἐρετῶν. Οἱ Τοῦρκοι ἔταξαν μεταξὺ τῶν γαλερῶν καὶ γαλιώτας καὶ φούστας εἰς τὴν παράταξίν των, ἐξασθενήσαντες οὕτω ταύτην. Οἱ Τοῦρκοι ἀφ' ἑτέρου εἶχον τὸ πλεονέκτημα ὅτι ὁ στόλος των ἦτο ὁμοιογενής, τὰ δὲ πληρώματα πειθαρχικώτερα τῶν συμμαχικῶν. Αἱ τουρκικαὶ μοῖραι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν συνέπλεον καὶ συνησκοῦντο, εἶχον δ' ἔνδοξον παρελθόν, τοῦ τουρκικοῦ στόλου θεωρουμένου ἀηττήτου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Jurien de la Gravière*, «La guerre de Chypres et la bataille de Lepante» (τόμ. I καὶ II).—*R. Castex*, «Lepante et ses renseignements d'actualité».—*Κ. Ράδου*, «Ἐπίτομος ναυτικὴ ἱστορία». Γ. Ν. ΝΙΚΟΤΣΑΡΑΣ

ναύπακτος (ὁ) (Naupactus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ρυγχοφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κουρκουλιονιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ κανθάρων, ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

ναυπηγεῖον (τό)· ὁ τόπος ἢ τὸ ἐργοστάσιον, ἐν ᾧ ναυπηγοῦνται τὰ πλοῖα.

ναυπήγημα, —*ατος* (τό)· τὸ προϊὸν τῆς ναυπηγήσεως, τὸ κατάλληλον ὅπως ἐπιπλέῃ. Ναυπηγήματα εἶναι π. χ. αἱ σχεδίαι (σάλια), αἱ πλωταὶ δεξαμεναί, οἱ πλωτῆρες, αἱ πλωταὶ προβλῆτες, πλωταὶ γέφυραι κλπ., καὶ τὰ πλοῖα. Β. Ε. Φ.

ναυπηγήσιμος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ κατάλληλος διὰ τὴν ναυπηγικήν: «ναυπηγήσιμος ξυλεία» ἡ κατάλληλος κυρίως διὰ τὴν ναυπήγησιν ξυλίνων πλοίων, ἢ ἐν τῇ ναυπηγικῇ χρησιμοποιουμένη (δρῦς, πτελέα, πρῖνος, ἀγριοκαστανέα, τεκτονία, φηγός, ἁγιόξυλον, πεύκη, ἐλάτη, λάριξ, λεύκη, ἰτέα, φιλύρα, σφένδαμνος κλπ.), «ναυπηγήσιμος χάλυψ» ὁ διὰ τὴν ναυπήγησιν τῶν πλοίων εἰδικῶς χρησιμοποιούμενος τοιοῦτος, ὁ ἀντικαταστήσας τοὺς πρότερον χρησιμοποιουμένους σίδηρον καὶ χάλυβα. Εἶναι προϊὸν εἰδικῆς ἐκκαμινεύσεως, συμφώνως μὲ τὴν μέθοδον τοῦ Siemens-Martin, ἐξ οὗ καὶ *σφυρήλατος χάλυψ* τοῦ Siemens-Martin (συντετμημένως S. M.) καλεῖται. Ἔχει περιεκτικότητα εἰς ἄνθρακα 0,1 ἕως 0,4 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν, ὅριον θραύσεως μέχρι 55 χιλιογράμμων ἀνὰ τετραγωνικὸν χιλιοστὸν καὶ ἐπιμήκυνσιν περὶ τὰ 20 %. Εἰς τὴν ναυπηγικὴν χρησιμοποιεῖται ὑπὸ μορφὴν ἐλασμάτων (λαμαρίνα) πάχους 0,5 ἕως 40 χιλιοστῶν καὶ ὑπὸ μορφὴν σιδηρογωνιῶν καὶ σιδηροδοκῶν διαφόρων σχημάτων καὶ τομῶν. Β. Ε. Φ.

ναυπήγησις, —*εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ ναυπηγεῖν, κατασκευὴ πλοίου: «ναυπήγησις ἱστιοφόρου,—ἀτμοπλοίου,—θωρηκτοῦ κτλ.».

— *[Ἐγκυκλ.]* *Ναυπήγησις* καλεῖται τὸ σύνολον τῶν ἐργασιῶν πρὸς κατασκευὴν τοῦ πλοίου, κυρίως δὲ ἡ ἀπὸ τῆς τοποθετήσεως τῆς τρόπιδος (καρένας) μέχρι τῆς καθελκύσεως τοῦ πλοίου καὶ ἐπὶ τῆς ναυπηγικῆς κλίνης συντελουμένη τοιαύτη. Διὰ τὰς μετὰ τὴν καθέλκυσιν συντελουμένας ἐργασίας χρησιμοποιεῖται ὁ ὅρος *ἀποναυπήγησις*.

Τῆς ναυπηγήσεως προηγεῖται ἡ σύνταξις τῆς μελέτης καὶ τῶν σχεδίων τοῦ πλοίου. Τὰ σχέδια ἀφορῶσι τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα τοῦ πλοίου, τὴν ἐσωτερικήν του διαίρεσιν καὶ διαρρύθμισιν, τὸν ἐξαρτισμὸν καὶ ἐξοπλισμόν. Τὰ σχέδια κατασκευῆς ἀνέρχονται εἰς ἑκατοντάδας, εἰς μεγάλα δὲ πλοῖα καὶ εἰς χιλιάδας. Παλαιότερον εἰς τὰ λεμβουργεῖα δὲν συνετάσσοντο τοιαῦτα σχέδια καὶ ἡ ὅλη ἐργασία προὐχώρει ἐπὶ τῇ βάσει προφορικῶν ὁδηγιῶν τῶν ναυπηγῶν ἢ ἐργοδηγῶν. Ἀπαραίτητον τελείως διὰ τὴν ναυπήγησιν παντὸς πλοίου εἶναι τὸ σχέδιον τῶν ναυπηγικῶν γραμμῶν, ὅπερ χαράσσεται ἐπὶ χάρτου ὑπὸ κλίμακα 1 : 10 ἕως 1 : 200 καὶ κατόπιν εἰς φυσικὸν μέγεθος, ἤτοι ὑπὸ κλίμακα 1 : 1 ἐπὶ τοῦ λείου καὶ στιλπνοῦ δαπέδου μεγάλης αἰθούσης, ἥτις καλεῖται χαρακτήριον (κοιν. «ρίχνω τὸ καράβι στὴ σάλα»). Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐντὸς τοῦ χαρακτηρίου χαραχθέντος σχεδίου λαμβάνονται κατόπιν τὰ ἐκ ξύλου ἢ λεπτοῦ ἐλάσματος πρότυπα (μοντέλα) τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ σκάφους, οἷον τῶν ποδοστημμάτων, τῆς στείρας, τῶν νομέων κλπ., ὡς καὶ αἱ διαστάσεις (κομπασάρισμα) ἑτέρων μερῶν, οἷον τῶν ἐλασμάτων, τοῦ περιβλήματος, τῶν φρακτῶν κλπ. Εἰδικῶς διὰ τὰς διαστάσεις τῶν ἐλασμάτων τοῦ περιβλήματος κατασκευάζεται καὶ πρότυπον συμπαγὲς ἐκ ξύλου ὅλου τοῦ πλοίου μέχρι τοῦ καταστρώματος, ὑπὸ κλίμακα 1 : 20 ἕως 1 : 100. Ἐπὶ τοῦ προτύπου τούτου χαράσσονται διὰ μελάνης αἱ ραφαὶ καὶ αἱ ἑνώσεις τῶν ἐλασμάτων.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προτύπων καὶ τῶν διαστάσεων γίνεται κατόπιν ἡ ἑτοιμασία τοῦ ἤδη ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σχεδίων κατασκευῆς παραγγελθέντος ὑλικοῦ. Ἡ ἑτοιμασία ἀφορᾷ τὴν ἐν τῷ ναυπηγείῳ καὶ εἰς τὰ διάφορα αὐτοῦ τμήματα (ναυπηγικὸν παρασκευαστήριον, λεβητοποιεῖον, σιδηρουργεῖον κλπ.) χάραξιν, σύμφωνον μὲ τὰς διαστάσεις, τεμαχισμόν, τρύπημα τῶν ὀπῶν κλπ. Τὸ ἕτοιμον ὑλικὸν μεταφέρεται εἶτα ἐπὶ τῆς ναυπηγικῆς κλίνης πρὸς συναρμολόγησιν. Ἡ ἑτοιμασία τοῦ ὑλικοῦ

Digitized by Google

ἀκολουθεῖ τὴν σειρὰν ναυπηγήσεως τοῦ πλοίου. Ἡ ναυπήγησις ἄρχεται διὰ τῆς τοποθετήσεως τῆς τρόπιδος ἐπὶ τῶν ἐσχαρίων τῆς ναυπηγικῆς κλίνης. Ἡ ἔναρξις αὕτη (ρίξιμο τῆς καρένας) συνοδεύεται καὶ σήμερον ἀκόμη παρ' ἡμῖν ὑπὸ θρησκευτικῆς τελετῆς (ἁγιασμοῦ), παρὰ δὲ τοῖς ξένοις ὑπὸ ἐπισήμου τελετῆς. Ἐπὶ τῆς τρόπιδος κατόπιν ὀρθοῦνται οἱ νομεῖς (πόστες, πλευρὰ τοῦ σκάφους), ἐφ' ὧν θὰ καθηλωθῇ τὸ ἐξωτερικὸν περίβλημα. Οἱ νομεῖς ζεύγνυνται ἀνὰ ζεύγη ὑπὸ τῶν ζυγῶν τοῦ καταστρώματος πρὸς τὰ ἄνω, ἐνισχυόμενοι συγχρόνως διὰ τοποθετήσεως τῶν ἑδρῶν των. Ἡ ὑποστήριξις τοῦ σκελετοῦ τούτου εἰς τὸν πυθμένα γίνεται δι' ὑποστατῶν (πουντελιῶν), ἢ βάθρων (τακάδων), ἅτινα ἔχουσι προηγουμένως ἑτοιμασθῇ καὶ λάβει τὴν κλίσιν (σιέλαν) τοῦ πυθμένος τοῦ πλοίου. Προχωρούσης τῆς ναυπηγήσεως ἀνιδρύεται πρόχειρον ξύλινον ἰκρίωμα, ὅμοιον πρὸς τὸ τῶν οἰκοδόμων, χρησιμεῦον ὅπως ἐργάζωνται ἐπ' αὐτοῦ οἱ τεχνῖται καὶ πρὸς στήριξιν τῶν προχείρως συνδεομένων μερῶν τοῦ σκάφους. Συγχρόνως μὲ τὴν κατασκευὴν τοῦ πυθμένος καὶ τοῦ περιβλήματος, προχωρεῖ καὶ ἡ κατασκευὴ τῶν διαφραγμάτων ἢ φρακτῶν, τῶν βάσεων τῶν μηχανῶν καὶ λεβήτων κλπ. Τελευταῖον ὅλων τοποθετεῖται τὸ κατάστρωμα, τοῦ ὁποίου ὅμως ὑπάρχουσιν ἤδη ἀρκετὰ ζυγὰ καὶ μέρος τῆς ἐπιστρώσεως, διὰ τὴν σύνδεσιν τοῦ ὅλου σκελετοῦ τοῦ σκάφους. Τὸ κατάστρωμα ἀφίνεται τελευταῖον, διὰ νὰ εἶναι εὐχερὴς ἡ τοποθέτησις ἐντὸς τοῦ πλοίου τῶν μηχανῶν, λεβήτων καὶ μηχανημάτων. Ἡ ναυπήγησις ἄρχεται ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ πλοίου καὶ προχωρεῖ πρὸς τὰ ἄκρα, ἤτοι πρὸς πρῶραν καὶ πρύμνην, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς τρόπιδος πρὸς τὸ κατάστρωμα.

Εὐθὺς ὡς στεγανοποιηθῇ τὸ ἐξωτερικὸν περίβλημα, εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἡ καθέλκυσις τοῦ πλοίου. Ἐξαρτᾶται ὅμως συνήθως ἐκ τῶν μέσων καὶ τοῦ τρόπου λειτουργίας τοῦ ναυπηγείου, ἐὰν ἡ καθέλκυσις θὰ γίνῃ ἀμέσως ἢ ἀφοῦ ἑτοιμασθῇ τελείως τὸ πλοῖον. Εἰς πλεῖστα ναυπηγεῖα ἡ καθέλκυσις γίνεται ἀμέσως, καὶ ἡ ἀποναυπήγησις, ὁ ἐξαρτισμὸς καὶ ἡ τοποθέτησις τοῦ πλοίου γίνονται ἐν θαλάσσῃ, τοῦ πλοίου ρυμουλκουμένου ἐγγὺς εἰδικῆς ἀποβάθρας. Εἰς ἄλλα ὅμως, ἔχοντα τὰ ἐργαστήρια αὐτῶν ἐγγὺς τῆς ναυπηγικῆς κλίνης, τὸ πλοῖον καθελκύεται σχεδὸν ἕτοιμον πρὸς δοκιμὴν καὶ παράδοσιν.

Ἡ τοποθέτησις τῶν μηχανῶν γίνεται ἐπὶ τῇ βάσει ἰδιαιτέρων σχεδίων. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει ἐν μέρει καὶ διὰ τὸν ἐξαρτισμόν, τοῦ ὁποίου ὅμως μέγα μέρος γίνεται ἄνευ σχεδίων, ὑπὸ πεπειραμένων τεχνιτῶν, συνήθως ἀπομάχων ναυτικῶν. Ἡ ἐσωτερικὴ διαρρύθμισις καὶ ἐπίπλωσις ἀναλαμβάνεται πολλάκις ὑπὸ ἑταιρειῶν ἐκτὸς τοῦ ναυπηγείου. Πρὸ τῆς τελικῆς παραδόσεως διὰ δοκιμάς, τὸ πλοῖον ἀνέλκεται ἢ δεξαμενίζεται πρὸς ἐκτέλεσιν συμπληρωματικῶν μικροεργασιῶν καὶ καθαρισμὸν τῶν ὑφάλων του.

Μέθοδοι ναυπηγήσεως. Καλοῦνται οὕτω αἱ μέθοδοι κατασκευῆς τοῦ σκελετοῦ τοῦ σκάφους, διαφέρουσαι ὡς πρὸς τὴν διάταξιν τῶν νομέων (πλευρά, πόστες) καὶ τῶν ζυγῶν (καμάρια) τοῦ πλοίου. Αὗται εἶναι τρεῖς: α) *Ἡ μέθοδος κατὰ τὸ ἐγκάρσιον σύστημα νομέων*. Κατ' αὐτὴν οἱ νομεῖς καὶ τὰ ζυγὰ τοποθετοῦνται κατὰ τὸ ἐγκάρσιον, σχηματίζοντα τὸν σκελετόν, ἐφ' οὗ καρφώνονται τὸ ἐξωτερικὸν περίβλημα καὶ τὰ καταστρώματα. Εἶναι ἡ συνηθεστέρα μέθοδος ναυπηγήσεως ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, διὰ τῆς ὁποίας ναυπηγοῦνται ὅλα τὰ ξύλινα σκάφη, ὡς καὶ ἐκ τῶν μεταλλικῶν ὅλα τὰ ἐμπορικὰ (πλὴν τῶν πετρελαιοφόρων). β) *Ἡ μέθοδος κατὰ τὸ διάμηκες σύστημα νομέων*. Κατ' αὐτὴν οἱ νομεῖς καὶ τὰ ζυγὰ τίθενται κατὰ τὸ διάμηκες, τοῦ διαμήκους ὅμως σκελετοῦ ἐνισχυομένου καὶ ὑπὸ ἐγκαρσίων ἐνισχυτικῶν νομέων κατ' ἀραιὰ πάντως διαστήματα. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης, συστηματοποιηθείσης πρὸ εἰκοσαετίας περίπου ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου ναυπηγοῦ Isherwood, φερούσης καὶ τὸ ὄνομά του, ναυπηγοῦνται πολλὰ πετρελαιοφόρα καὶ μετρίου καὶ μεγάλου μεγέθους πολεμικὰ πλοῖα. Πλεονέκτημα τῆς μεθόδου αὐτῆς εἶναι ἡ ἐξασφάλισις εἰς τὸ πλοῖον μεγάλης διαμήκους ἀντοχῆς, ἀπαραιτήτου εἰς τὰ πετρελαιοφόρα πρὸς πρόληψιν διαρροῶν πετρελαίου καὶ ἀναγκαίας εἰς τὰ μεγάλα πολεμικὰ πλοῖα μὲ τὰ ἀσυνήθη βάρη τῶν πύργων εἰς τὸ πρωραῖον καὶ πρυμναῖον μέρος. Ἡ μέθοδος αὕτη ἐπιφέρει οἰκονομίαν τινὰ βάρους εἰς τὸ ὑλικόν, εἶναι ὅμως δαπανηροτέρα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν. γ) *Ἡ ἀνάμικτος μέθοδος ναυπηγήσεως*. Εἶναι τεχνικὸς συνδυασμὸς τῶν δύο ἀνωτέρω μεθόδων, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Forster-King, ἐκ τῶν ναυπηγῶν οἵτινες ἐφήρμοσαν ταύτην.

Ὁ ἀπαιτούμενος πρὸς ναυπήγησιν τοῦ πλοίου χρόνος ἐξαρτᾶται κατὰ πρῶτον μὲν λόγον ἐκ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς κατηγορίας τοῦ πλοίου, κατὰ δεύτερον δὲ ἐκ τῶν ἐγκαταστάσεων τοῦ ναυπηγείου. Συνηθέστεροι χρόνοι εἶναι δι' ἐμπορικὰ μὲν πλοῖα 0,5—2 ἔτη, διὰ πολεμικὰ δὲ πλοῖα 1,5—4. Β.Ε.ΦΡΑΓΚΟΥΛΗΣ

ναυπηγία (ἡ)· ἡ ἐπιστήμη τοῦ ναυπηγοῦ, ἡ ἀσχολία τοῦ ναυπηγοῦ, ὁ κλάδος ὁ πραγματευόμενος τὰ τῆς ναυπηγήσεως (ἀγγλ. practical Shipbuilding, γερμ. Praktischer Schiffbau) (βλ. καὶ λ. *ναυπηγική*).

ναυπηγικὴ (ἡ)· ἡ τέχνη, τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ναυπηγεῖν.

—*[Ἐγκυκλ.]* Ἡ *ναυπηγικὴ* συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν ἀρχαιοτέρων τεχνῶν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ σύγχρονος ναυπηγικὴ διαφέρει πολὺ τῶν προηγουμένων, κατόπιν τῆς εἰσαγωγῆς τῶν μετάλλων σιδήρου καὶ χάλυβος εἰς τὴν ναυπήγησιν τοῦ σκάφους καὶ τῶν μηχανῶν διὰ τὴν πρόωσιν τοῦ πλοίου. Διὰ τῆς μεταβολῆς ταύτης ἐπῆλθεν ὁ χωρισμὸς τῆς ναυπηγικῆς εἰς ξυλοναυπηγικὴν καὶ μεταλλοναυπηγικήν. Ἡ πρώτη ἐξακολουθεῖ διατηροῦσα τὸν παλαιόν της χαρακτῆρα, ἐνῷ ἡ δευτέρα προσηρμόσθη καὶ ἐξειλίχθη ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς σιδηροβιομηχανίας ἐν γένει, ἀποτέλεσασα ἰδιαίτερον καὶ πλουσιώτατον αὐτῆς κλάδον. Ἡ ξυλοναυπηγικὴ ἔχει ἀποκλεισθῇ τελείως, ἰδίᾳ μετὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, ἀπὸ τὴν ναυπήγησιν ὁπωσδήποτε μεγάλων πλοίων, περιορισθεῖσα εἰς τὴν ναυπήγησιν μικρῶν ἱστιοφόρων καὶ σκαφῶν πολυτελείας, διὰ τὰ ὁποῖα τὸ ξύλον ἰδιαιτέρως εἶναι κατάλληλον, λόγῳ τοῦ εὐκόλου τῆς κατεργασίας του, ἀκόμη καὶ διὰ τῆς χειρός, διὰ τὴν ἐπίτευξιν ὡραίων σχημάτων καὶ ὡραίου χρωματισμοῦ. Ἡ μεταλλοναυπηγική, ἀποτελοῦσα διάφορον κλάδον, ἐργάζεται ἐπὶ διαφορετικῶν ὅλως βάσεων καὶ ἀνεξαρτήτως ἐν πολλοῖς τῆς παλαιᾶς ναυπηγικῆς τέχνης. Ὁ τεχνίτης ναυπηγὸς τῆς μεταλλοναυπηγικῆς οὐδὲν κοινὸν ἔχει μὲ τὸν τῆς ξυλοναυπηγικῆς. Ἡ ναυπηγικὴ ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν τέχνη κληρονομικῶς μεταβιβαζομένη ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν ἐντὸς τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Τὸ μεταβιβαζόμενον μυστικὸν ἀφεώρα καὶ ἀφορᾷ σήμερον, εἰς πολλὰς νήσους ἰδικάς μας, τὴν παράδοσιν εἰς τοὺς ἐπερχομένους τῆς μεθόδου χαράξεως τῶν ναυπηγικῶν γραμμῶν τοῦ πλοίου, δι' ἕνα ὡρισμένον τύπον πλοίου, τῶν ἀναλογιῶν αὐτοῦ, ἤτοι τῆς θέσεως τῶν ἱστῶν, τοῦ μεγέθους τῶν ἱστίων κλπ. καὶ στοιχείων πείρας πολυτίμου. Ἄμεσον ἀποτέλεσμα τούτου εἶναι ἡ δημιουργία κατὰ τόπους ἰδιαιτέρων τύπων πλοίων. Ὁ μεταβιζόμενος τύπος ἐξειλίσσετο ὁσημέραι, κυρίως οὐχὶ τόσον ἐπὶ ἐπιστημονικῶν ἢ τεχνικῶν δεδομένων, ἅτινα διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ μέχρις ἐσχάτων παρέμενον σχεδὸν τὰ αὐτά, ἀλλὰ ἐπὶ τῇ βάσει μᾶλλον τῆς πείρας καὶ τῶν αἰσθητικῶν ἀπαιτήσεων εἴτε τῶν ναυπηγῶν τῶν πλοίων, εἴτε κυρίως τῶν πλοιοκτητῶν καὶ τῶν ναυτικῶν πληθυσμῶν τῶν παραλίων. Ἡ ναυπηγικὴ ἐπιστήμη προήχθη ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἀναφερθείσης ναυπηγικῆς τέχνης καὶ τῆς παραδόσεώς της ἀφ' ὅτου, πρὸ ἑκατονπεντηκονταετίας περίπου, ἐμελετήθησαν συστηματικῶς ὑπὸ διαφόρων σοφῶν τὰ τῆς θεωρίας τοῦ πλοίου καὶ ἀφ' ὅτου ἡ καθ' ὅλου τεχνικὴ πρόοδος καὶ ἡ ἀνακάλυψις τῶν θερμικῶν μηχανῶν καὶ τῶν ἐφαρμογῶν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἠνάγκασε τοὺς ναυπηγούς, σὺν τῇ αὐξήσει τῶν ἐκτοπισμάτων καὶ τῇ βελτιώσει τῶν μέσων κινήσεως καὶ τῆς ταχύτητος, νὰ μελετήσωσι τὰ συναφῆ πρὸς τὴν σιδηρᾶν κατασκευὴν τοῦ πλοίου στατικὰ προβλήματα καὶ τὰ τῆς μηχανολογίας.

Ἡ ναυπηγικὴ ὡς ἐπιστήμη, διδασκομένη εἰς ἀνωτάτας τεχνικὰς σχολὰς ὡς ἐν Ἀγγλίᾳ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Γλασκώβης, εἰς τὸ ἐν Γκρήνουϊτς «Royal naval College», εἰς τὸ ἐν Νιουκάστελ «Armstrong College», ἐν Γαλλίᾳ εἰς τὴν ἐν Παρισίοις «École d'application du Genie Maritime», ἐν Γερμανίᾳ εἰς τὰ πολυτεχνεῖα τοῦ Βερολίνου καὶ τοῦ Δάντσιχ, ἐν Ἰταλίᾳ εἰς τὴν ἐν Γενούῃ «Scuola navale superiore» καὶ τὸ πολυτεχνεῖον τῆς Νεαπόλεως, ἐν Ἀμερικῇ εἰς τὸ ἐν Βοστώνῃ «Massachusset Institute of Technology» κ.λ.π., διαιρεῖται γενικῶς εἰς τὴν *θεωρίαν τοῦ πλοίου*, ἥτις περιλαμβάνει τὴν μελέτην, τὰ σχέδια καὶ ὑπολογισμοὺς τοῦ πλοίου, ὡς καὶ τὰ κεφάλαια περὶ εὐσταθείας, ἀντιστάσεως, προώσεως, ταλαντεύσεων, κοπώσεων, πηδαλίου κ.λ.π. τοῦ πλοίου, καὶ εἰς τὴν *ναυπηγίαν*, περιλαμβάνουσαν τὰ κεφάλαια τῆς ναυπηγήσεως, ἤτοι τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ σκελετοῦ καὶ τὴν χάραξιν αὐτοῦ, τὴν τεχνολογίαν τῶν ναυπηγικῶν ὑλικῶν, τὸν ἐξαρτισμὸν καὶ ἐξοπλισμὸν τοῦ πλοίου κ.λ.π., ὡς καὶ τὰ κεφάλαια περὶ ναυπηγείων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐργασιῶν.

Ἐκτὸς τῶν καθαρῶς τούτων ναυπηγικῶν κεφαλαίων, ἐκτείνεται περαιτέρω εἰς τὴν *ναυτικὴν μηχανολογίαν* (μηχανάς, ἕλικα, ἠλεκτρισμὸν κ. λ. π.), ἀποτελοῦσαν εἰς πολλὰς ναυπηγικὰς σχολὰς καὶ ἰδιαίτερον κλάδον, εἰς τὴν *ναυτικὴν ἐμπειροτεχνίαν* καὶ τὴν *ναυτικοτεχνικὴν νομοθεσίαν* (διεθνεῖς συμβάσεις ἀσφαλείας τῆς ζωῆς ἐν θαλάσσῃ, νομοθεσία ἐπιθεωρήσεως πλοίων ἐσωτερικοῦ καὶ λιμένων, καταμέτρησις πλοίων, νηογνώμονες κ.λ.π.).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Pollard* καὶ *Dudebout:* Architecture navale (4 τόμοι).— *Callou*, Cours de construction du navire (2 τόμοι).— *Attwood*, Text-book of naval architecture.— *Welch*, Text-book of naval architecture for the use of the Royal navy.— *Biles*, The design and construction of slips.— *Simpson*, The naval constuctor.— *Machrow*, The naval architects and shipbuilders pocket book.— *Johow-Foerster*, Hilfsbuch für den Schiffbau.— *Thiess*, Handelsschiffbau. —*Bohnsted*, Praktisher Schiffbau. — *Β. Φραγκούλη*, Ναυτικαὶ τεχνικαὶ γνώσεις (Ἀθῆναι 1931). Β. Ε. Φ.

ναυπηγικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν ναυπηγόν, ὁ τοῦ ναυπηγοῦ: «ναυπηγικὴ τέχνη».

— **ναυπηγικὰ** ***βάρη*** καὶ ***καμπυλόγραμμα***. Ὄργανα σχεδιάσεως τῶν ναυπηγικῶν γραμμῶν πλοίου τόσον ἐπὶ τοῦ χάρτου, ὅσον καὶ ἐπὶ τοῦ δαπέδου τοῦ χαρακτηρίου. Τὰ πρῶτα εἶναι βάρους 2—4 χιλιογράμμων, ἐκ μολύβδου ἢ χυτοσιδήρου, τὰ δεύτερα (κοινῶς τερρίζια) εἶναι μικροῦ σχετικῶς πλάτους καὶ πάχους, μήκους ἀπὸ 0,2—2,5 μέτρων διὰ σχέδια ἐπὶ χάρτου καὶ μέχρι 20 μέτρων διὰ χάραξιν ἐπὶ τοῦ χαρακτηρίου, ἐκ ξύλου σκληροῦ (ὀξυᾶς, κέδρου κτλ.) Β. Ε. Φ.

—**ναυπηγικὸν** ***παράδοξον***. Καλεῖται οὕτω τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ πλοῖα λίαν εὐσταθῆ διατοιχίζουσι ταχέως καὶ ἀποτόμως, καὶ συνεπῶς ἐπιζημίως διὰ τὸ πλοῖον καὶ ἐνοχλητικῶς διὰ τοὺς ἐπιβάτας. Ὁ ὅρος προῆλθεν ἐκ τῆς ἐσφαλμένης ἀντιλήψεως ὅτι πλοῖον εὐσταθὲς δὲν πρέπει καὶ νὰ διατοιχίζῃ καὶ ἐκ συγχύσεως τῶν φαινομένων τῆς εὐσταθείας καὶ τῶν διατοιχίσεων. Β. Ε. Φ.

ναυπηγὸς (ὁ)· ὁ κατασκευαστὴς πλοίων· || ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ εἰδικῶς εἰς τὴν ναυπηγικὴν ἐπιδοθείς.

—*[Ἐγκυκλ.]* Ὁ *ναυπηγὸς* μικρῶν ξυλίνων πλοίων (λέμβων) εἶναι ὁ λεμβουργὸς (καραβομαραγκός). Ἀρχιναυπηγὸς εἶναι γενικὸς τίτλος ναυπηγοῦ, διευθύνοντος ὡρισμένον τμῆμα ἢ διεύθυνσιν τοῦ ναυπηγείου, πολλάκις δὲ καὶ τιμητικὸς τοιοῦτος. Εἰς τὸ ἡμέτερον πολεμικὸν ναυτικὸν οἱ ναυπηγοὶ ἀποτελοῦσιν ἴδιον σῶμα τῶν ναυπηγικῶν ἀξιωματικῶν, ἀποτελούμενον νῦν ἐκ 14 ἀξιωματικῶν, ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ τοῦ σημαιοφόρου (πρότερον ἀνθυποναυπηγοῦ) μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ πλοιάρχου (πρότερον ἀνωτέρου ἀρχιναυπηγοῦ). Κατετάσσοντο μέχρις ἐσχάτων ἐξ ἰδιωτῶν κεκτημένων ὡρισμένα προσόντα, μεταξὺ τῶν ὁποίων δίπλωμα ἀνεγνωρισμένης ξένης ναυπηγικῆς σχολῆς καὶ εὐδόκιμος πρακτικὴ ἐξάσκησις εἰς ξένα ναυπηγεῖα. Β. Ε. Φ.

Ναυπηγοῦς *κώμη [Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ναπηγοῦς κώμη*.

ναυπηγῶ (*—έω*)· εἶναι ναυπηγός, κατασκευάζω πλοῖα εἴτε ἀμέσως ὡς κατασκευαστής, εἴτε ἐμμέσως διὰ τοῦ ναυπηγοῦ: «τὰ κατ' ἔτος ναυπηγούμενα πλοῖα».

Ναυπλία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις τῆς Ἀργολίδος, κειμένη εἰς ἣν θέσιν σήμερον τὸ *Ναύπλιον* (βλ. λ.). Τὸ ὄνομα ἐτυμολογεῖται κατὰ Στράβωνα ἐκ τοῦ «ταῖς ναυσὶ προσπλεῖσθαι».

— **Ναυπλίας** ***ἐπαρχία*** *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας. Διήκουσα πρὸς τὴν Ἀργολικὴν χερσόνησον, περιβρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἀργολικοῦ καὶ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου καὶ ὁρίζεται πρὸς Β. καὶ ΒΑ. ὑπὸ τῶν ἐπαρχιῶν Ἄργους, Κορινθίας, Τροιζηνίας καὶ Ἑρμιονίδος. Λιμένα ἔχει τὸν τοῦ Ναυπλίου, ἕνα τῶν ὡραιοτέρων καὶ εὐρυχωροτέρων τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοὺς ὅρμους τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Ἐπιδαύρου. Ἀποτελεῖ εὔφορον πεδιάδα, διακοπτομένην ὑπὸ τοῦ Ἀραχναίου ὄρους πρὸς Β. καὶ τοῦ Διδύμου πρὸς Ν., ἧς τὰ κύρια προϊόντα εἶναι: σιτηρά, σταφίδες, κορινθιακὴ καὶ ξανθή, καπνός, λαχανικά, ἔλαιον, ἐλαῖαι, ὄσπρια, ὀπῶραι, τομάτα, προσέτι δὲ καὶ μικραὶ ποσότητες εἰδῶν ἁλιείας καὶ κτηνοτροφίας. Διοικητικῶς ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς δήμου —τοῦ Ναυπλίου—καὶ 21 κοινοτήτων, περιλαμβανουσῶν 184 χωρία καὶ συνοικισμούς, ἔχει δὲ πληθυσμὸν 25.000 περίπου. Δικαστικῶς εἶναι ἕδρα ἐφετείου Ναυπλίου, εἰς ὃ ὑπάγονται αἱ πρωτοδικειακαὶ περιφέρειαι Κορίνθου, Τριπόλεως, Σπάρτης, Καλαμῶν, Γυθείου, Κυπαρισσίας.

Ἡ ἐπαρχία Ναυπλίας ἐξυπηρετεῖται διὰ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ΣΠΑΠ, ἀτμοπλοϊκῶς διὰ τῶν πλοίων γραμμῆς Πειραιῶς—Ἀργολικοῦ καὶ διὰ τῶν αὐτοκινήτων καὶ ἁμαξῶν ἐπὶ τῶν ἐνδιαμέσων δημοσίων καὶ κοινοτικῶν ὁδῶν. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ναυπλίας ὑπάγονται αἱ ἑξῆς κοινότητες: *Ἀδαμίου, Ἀνυφίου, Ἀραχναίου, Ἀρείας, Ἀσίνης, Δημαίνης, Ἰρίων, Κατσιγιρίου, Κουτσίου, Κοφινίου, Λυγουρίου, Μανεσίου, Μπέρμπακα, Μιδέας, Νέας Ἐπιδαύρου, Παλαιᾶς Ἐπιδαύρου, Παναρετίου, Πουλακίδας, Πυργιωτίκων* καὶ *Χαϊδαρίου*. Γ.Θ.Δ.

«Ναυπλία» *[Ναυτ. Ἱστορ.]*. —1) Ἡμιολία πολεμική, ναυπηγηθεῖσα ἐν Πόρῳ τῷ 1836 ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σχεδίων τοῦ «ἀντισυνταγματάρχου τῶν ἐπιτελῶν τοῦ ναυτικοῦ» κόμητος Ρόζεν. Εἶχε μῆκος 45 ποδῶν, πλάτος 13 ποδῶν, ἐκτόπισμα 42 τόννων, ἓν πυροβόλον ὀρειχάλκινον τῶν 3 λιτρῶν, ἐστοίχισε δὲ ἐν συνόλῳ 240.000 δραχμάς. Ἅμα τῇ ἐξώσει τοῦ Ὄθωνος μετωνομάσθη εἰς «Κύθνον», τῷ δὲ 1864 ἐτέθη εἰς παροπλισμὸν λόγῳ γήρατος. —2) Τροχοφόρον βοηθητικόν, ὅπερ μετωνομάσθη εἰς «Καρχαρίαν», ὑφ' ὃ ὄνομα ἐξηκολούθησε παρέχον τὰς ὑπηρεσίας του ὡς ὑδροφόρον. —3) Μία τῶν τριῶν ναυκλαστροθετίδων μας, τῶν ναυπηγηθεισῶν τῷ 1881 εἰς τὰ ἐν τῷ Ταμέσει ναυπηγεῖα. Εἶχε, ὡς καὶ αἱ ἀδελφαί της, μῆκος 75,5 ποδῶν, πλάτος 13,5, βύθισμα 8,5, ἐκτόπισμα 75 τόνν., μη-

Digitized by Google

χανὴν 68 ἵππων, ταχύτητα 9,5 μιλλ., ἔφερε δὲ ἀνέτως 20 ναύκλαστρα καὶ ἦτο ἐφωδιασμένη μὲ τὰ ἀναγκαῖα (γέρανον, ἐξέλικτρον, βαροῦλκα καὶ καταπίπτοντα δρύφακτα) μέσα διὰ τὴν πόντισιν καὶ τὴν ἄγρευσιν ναυκλάστρων. Χρησιμοποιηθεῖσαι διαρκῶς ὡς εὐκαιρίαι διὰ τὴν συγκοινωνίαν Πειραιῶς—Ναυστάθμου, κατὰ δὲ τὸ 1912 ὡς ναρκοθέτιδες, ἐκποιοῦνται ἤδη (1931) ὡς ἄχρηστον ὑλικόν.

Σ. Ε. Λ.

Ναυπλιακὰ (τά). Οὕτως ἀπεκλήθη ἡ ἐν Ναυπλίῳ ἐκραγεῖσα τῇ 1ῃ Φεβρουαρίου 1862 κατὰ τοῦ Ὄθωνος στάσις. Ἡ κυβέρνησις, συντόνως καταδιώκουσα ἀντιδυναστικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ 1860, ἐφυλάκισε πλείστους ὑπόπτους στρατιωτικοὺς εἰς τὸ Ναύπλιον. Οὗτοι, παρασύραντες ἐνίους τῶν ἐκεῖ πολιτῶν καὶ στρατιωτικῶν, ἀπετέλεσαν τὸν πυρῆνα τῆς ἐπαναστάσεως, ἥτις ἀρχομένη ἐξ Ἀθηνῶν θὰ διεδίδετο καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. Σκοπὸς τῆς στάσεως ἐφέρετο ἡ σύγκλησις ἐθνοσυνελεύσεως «πρὸς ρύθμισιν τοῦ ζητήματος τῆς διαδοχῆς, τῶν ἐλευθέρων ἐκλογῶν» κλπ. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ κυβέρνησις ἐτέθη ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν συνωμοτῶν, ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ ἔναρξις τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Ναυπλίῳ κατὰ τὴν νύκτα τῆς 3—4 Φεβρουαρίου 1862. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ὁρισθεὶς ὡς ἀρχηγὸς Ἀρτέμιος Μίχου, ἀντισυνταγματάρχης τοῦ πεζικοῦ, ἐπανελθὼν ἐξ Ἀθηνῶν κατὰ Ἰανουάριον 1862, ἐδείκνυε δισταγμούς τινας, κατόπιν τῆς ἐπιδειχθείσης αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος εὐνοίας, ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῶν συνωμοτῶν ὅπως ἐκθέσωσιν αὐτόν, ὥστε νὰ μὴ ἀποφύγῃ τὴν συμμετοχήν. Πρὸς τοῦτο, ὁ ἐκ τῶν συνωμοτῶν ὑποπρόξενος τοῦ Βελγίου Σ. Ν. Ζαβιτσᾶνος ἐνέκλεισεν ἐντὸς τοῦ φακέλου ἀλληλογραφίας τοῦ βελγικοῦ προξενείου ἐνοχοποιητικὰς ἐπιστολὰς τοῦ Α. Μίχου καὶ ἄλλων ἐν Ναυπλίῳ συνωμοτῶν πρὸς τοὺς ἐν Ἀθήναις τοιούτους καὶ παρέδωκε τὸν φάκελον τῷ ταχυδρομείῳ τὴν νύκτα τῆς 30 Ἰανουαρίου. Μετ' ὀλίγον, ἐπιστρέψας, ἠτήσατο ν' ἀναλάβῃ τὸν φάκελον ἅμα δὲ ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ ταχυδρομικὸς σάκκος εἶχεν ἤδη ἀποσταλῆ εἰς Ἄργος, ἀπέστειλεν ἐσπευσμένως ὑπάλληλον αἰτούμενος τὴν ἀνάληψιν τοῦ φακέλου. Ἡ τοιαύτη ἐπιμονὴ ἤγειρεν ὑπονοίας εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἄργους, αἵτινες ἐπέστρεψαν τὸν φάκελον εἰς τὸν νομάρχην Ναυπλίου, οὗτος δὲ ἀπέστειλεν αὐτὸν ἀλύμαντον εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν εἰς Ἀθήνας. Κατόπιν τούτου οἱ συνωμόται, φοβούμενοι ἄμεσον ἀποκάλυψιν τῶν σχεδίων των, ἀπεφάσισαν ἐν συμβουλίῳ, συγκροτηθέντι ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἐφέτου Γ. Πετιμεζᾶ, νὰ ἐξεγείρωσι μεμονωμένως ἔστω τὰς φρουρὰς τὴν νύκτα τῆς 31 Ἰανουαρίου πρὸς τὴν 1 Φεβρουαρίου 1862. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ κινήματος, ἐξεγείρας περὶ τὴν 2αν πρωϊνὴν τὸ στρατωνιζόμενον εἰς Ἀκροναυπλίαν τάγμα του, κατῆλθεν, ἡγουμένης ἐρυθρᾶς σημαίας, εἰς τὴν πλατεῖαν Συντάγματος, ὅπου ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον συγκεντρωθῆ καὶ οἱ λοιποὶ μεμυημένοι, ἐξεγείραντες καὶ τὰς λοιπὰς φρουράς. Τὴν 9ην πρωϊνὴν τῆς 1ης Φεβρουαρίου ἐπαναστατήσασα καὶ ἡ φρουρὰ Παλαμηδίου, κατῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, ἀφοῦ προηγουμένως ἠλευθέρωσε τοὺς στρατιωτικοὺς καὶ πολιτικοὺς βαρυποινίτας, ἑνωθέντας μετὰ τῶν στασιαστῶν. Οὕτως οἱ ἐπαναστάται συνεποσοῦντο εἰς 900—1.000 ἄνδρας, 1.000 χωρικοὺς καὶ εὐαρίθμους νέους, ἀποτελέσαντας ὑπὸ τὸν ὑπολοχαγὸν Καναβατζόγλου τὸν ἱερὸν λόχον. Τὸ σύνθημα ἦτο «Σκοτάδι-Σπαθί».

Οἱ συνωμόται ἐκλέξαντες ἀρχηγὸν μὲν τὸν Ἀρτ. Μίχον, ἐπιτελάρχην τὸν Ἀν. Π. Πάνον Κορωναῖον, φρούραρχον τὸν Δ. Ν. Μπότσαρην, ὑποφρούραρχον τὸν Παραμυθιώτην, φρούραρχον τοῦ Παλαμηδίου τὸν Χ. Ζυμβρακάκην, στρατιωτικὸν ἀστυνόμον τὸν Κ. Εὐθυμιόπουλον, ἐκάλεσαν τὸν λαὸν εἰς ἐπανάστασιν. Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον—ἐντολῇ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐπαναστάσεως—καὶ εἶτα ἐπιτροπὴ ἐκ προκρίτων Ναυπλίου ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἔκκλησιν πρὸς γενικὴν ἐξέγερσιν, χάριν τῆς «καταπτώσεως τοῦ ἰσχύοντος κυβερνητικοῦ συστήματος καὶ τῆς συγκλήσεως ἐθνικῆς συνελεύσεως κλπ.». Γνωσθείσης ἐν Ἀθήναις τῆς στάσεως, ἀπεφασίσθη ἡ ὅπλοις καταστολὴ ταύτης. Πρὸς τοῦτο 12 λόχοι πεζικοῦ, 2 πυροβολαρχίαι καὶ δύο ἴλαι ἱππικοῦ ὑπὸ τὸν ὑποστράτηγον Χὰν συνεκεντρώθησαν ἐσπευσμένως εἰς Κόρινθον, ὅπου καταφθάσας καὶ ὁ Ὄθων διὰ θερμῆς προσλαλιᾶς παρεκίνησε τοὺς πιστοὺς εἰς τὸν ὅρκον στρατιώτας ν' ἀποπλύνωσι τὴν κηλῖδα, ἣν οἱ ἐπαναστάται προσεπάθησαν νὰ προσάψωσιν εἰς τὴν στρατιωτικὴν τιμήν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀπεστάλη κατεσπευσμένως ὁ ἀντιστράτηγος Γενναῖος Κολοκοτρώνης, ἵνα διὰ τῆς προσωπικῆς του ἐπιβολῆς προλάβῃ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς ἐπαναστάσεως. Τὰ βασιλικὰ στρατεύματα, εὑρόντα ἐλεύθερα τὰ στενὰ τῶν Δερβενακίων, ἅτινα ἀφῆκεν ἀνυπεράσπιστα ὁ ἐπαναστάτης ὑπίλαρχος Δ. Τρικάκις, κατέλαβον τὸ Ἄργος καὶ ἔστησαν τὸ στρατηγεῖον των εἰς τὴν Γεωργικὴν Σχολὴν τῆς Τίρυνθος. Οἱ ἐπαναστάται τοῦ Ἄργους ἀπεσύρθησαν εἰς Ναύπλιον, συμπαρασύραντες καὶ τὸν ἐπαναστάτην στρατηγὸν Δ. Πλαπούταν, ὅστις, καταστὰς ὕποπτος, ἐφυλακίσθη εἰς τὴν Ἀκροναυπλίαν. Οἱ ἐπαναστάται ὀχυρωθέντες εἰς τοὺς λόφους Ἀρείας, Προφήτου Ἠλιοὺ καὶ Μύλους Ταμπακοπούλου, ἀπέκρουσαν τὴν πρώτην ἐπίθεσιν τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων. Κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην τῆς 8 Φεβρουαρίου 1862 50 μὲν ἔπεσαν νεκροί, 100 δὲ καὶ πλέον ἐτραυματίσθησαν ἀμφοτέρωθεν. Τὴν 1ην Μαρτίου τὰ βασιλικὰ στρατεύματα κατέλαβον ἐξ ἐφόδου τὸν λόφον Ἀρείας, τοῦ ὑπερασπιστοῦ τούτου ὑπολοχαγοῦ Γουργούρα αὐτομολήσαντος, καὶ εἰσῆλθον εἰς Πρόνοιαν, ὅπου συνέλαβον τραυματίαν τὸν Π. Κορωναῖον, ἐνῷ συγχρόνως οἱ εἰς Μύλον Ταμπακοπούλου καὶ λόφον Προφήτου Ἠλιοὺ ἐπαναστάται ἐσώθησαν διὰ μέσου τῶν τεναγῶν εἰς Ναύπλιον. Κατὰ τὰς συμπλοκὰς ταύτας ἐφονεύθησαν 60 ἑκατέρωθεν, ἐν οἷς οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ πυροβολικοῦ Δυοβουνιώτης καὶ Πραΐδης. Τὴν ἐπομένην ὁ Χὰν ἀπήτησε τὴν ἄνευ ὅρων παράδοσιν τῶν στασιαστῶν, οἵτινες, μετὰ ἐπανειλημμένας συσκέψεις, ὑπέβαλον μόλις τῇ 7ῃ Μαρτίου δι' ἐπιτροπῆς, ἀποτελουμένης ἐκ προκρίτων πολιτῶν τοῦ Ναυπλίου, αἴτησιν γενικῆς ἀμνηστίας. Ὁ Χὰν ὑπέβαλε τὴν αἴτησιν τῷ βασιλεῖ καὶ ἐπηκολούθησεν ἀνακωχή. Τῇ 16ῃ Μαρτίου ὁ Χὰν διεμήνυσεν ὅτι ἡ ἀπάντησις τῆς κυβερνήσεως ἦλθεν ἀρνητικὴ καὶ συνεπῶς ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης, λύων τὴν ἀνακωχήν, θὰ ἐπανονιβόλει ὄχι μόνον τὸν παρασπονδήσαντα ἐν τῷ μεταξὺ καὶ καταλαβόντα τὸ Παλαμήδι Δ. Γρίβαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν πόλιν. Καὶ πράγματι βολαὶ πεσοῦσαι ἐν ταῖς ἀγυιαῖς τῆς πόλεως ἐφόνευσαν πολλοὺς καὶ κατεπτόησαν τοὺς κατοίκους. Τέλος, κατόπιν συνεννοήσεων, διεξαχθεισῶν μεταξὺ τοῦ Γενναίου Κολοκοτρώνη, τοῦ Χὰν καὶ τοῦ νομάρχου Ἀργολίδος ἀφ' ἑνός, καὶ τῶν Δ. Βότσαρη, Χ. Ζυμβρακάκι, Μ. Κωτσονοπούλου, Γ. Ι. Ἰατροῦ, Κ. Φαρμακοπούλου καὶ Ν. Συνοδινοῦ, ἀπεφασίσθη ἡ ὑποταγὴ τῶν ἐπαναστατῶν, χορηγουμένης γενικῆς ἀμνηστίας, ἧς θὰ ἐξῃροῦντο 12 στρατιωτικοὶ καὶ 7 πολιτικοί. Τὸ σχετικὸν βασιλικὸν διάταγμα ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ φύλλον «Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως» τῆς 20 Μαρτίου. Τοῦτο ἐπηκολούθησεν ἕτερον, ἀμνηστεῦον τοὺς κοινοὺς στρατιωτικοὺς καὶ πολιτικοὺς ἐγκληματίας, οἵτινες ἀπελύθησαν τῶν φυλακῶν διαρκούντων τῶν στασιαστικῶν γεγονότων. Οἱ μὴ ἀμνηστευθέντες, συνακολουθησάντων ἐκουσίως καὶ 190 περίπου ἑτέρων ἐκ τῶν συνωμοτῶν, ἐπέβησαν τοῦ γαλλικοῦ πολεμικοῦ «Πελεκὰν» καὶ ἀγγλικοῦ «Κάστωρ» καὶ ἐξεπατρίσθησαν.

Γ. Θ. Δ.

Ναύπλιον. Πόλις τῆς Πελοποννήσου, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας. Κεῖται ἐπὶ βραχώδους χερσονήσου, ἥτις ἑνοῦται δι' ἰσθμοῦ μετὰ τοῦ πρὸς τὰ ΝΑ. ὀρεινοῦ ζυγοῦ καὶ ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας *Ναυπλίας*, ἧς τὸ ὄνομα κατὰ Στράβωνα ἐτυμολογεῖται ἐκ τοῦ «ταῖς ναυσὶ προσπλεῖσθαι». Ἡ σημερινὴ ὀνομασία *Ναύπλιον* χρονολογεῖται ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ ΣΤ' μ. Χ. αἰῶνος (589 μ. Χ.).

—*[Γεωγρ.]* Τὸ *Ναύπλιον* εἶναι πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Ἀργολιδοκορινθίας, τῆς ἐπαρχίας Ναυπλίας καὶ τοῦ δήμου Ναυπλιέων, ἔχει δέ, μετὰ τοῦ ἐγγύτατα αὐτῷ κειμένου προαστείου *Πρόνοια*, 7.565 κατοίκους. Εἶναι ἕδρα πασῶν σχεδὸν τῶν θρησκευτικῶν, στρατιωτικῶν καὶ διοικητικῶν ἀρχῶν πρωτευούσης νομοῦ, ἤτοι: ἐφετείου, ἐπιθεωρήσεως δημοσίων ἔργων, ἀρχαιολογικῆς περιφερείας, νομαρχίου, νομογεωπόνου, δημοσίου καπνεργοστασίου, δασαρχείου. Εἶναι ἐπίσης ἕδρα μητροπολίτου (ὑφ' ὃν ὑπάγονται 68 ἐνοριακοὶ ναοί, 220 ἐξωκλήσια καὶ 50 μοναί, ὧν μία ἐγγύτατα τῆς πόλεως Ναυπλίου γυναικεία, κοινῶς καλουμένη Ἁγία Μονή), τῆς 4ης μεραρχίας, τοῦ 8ου πεζικοῦ συντάγματος καὶ IV συντάγματος ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ. Κέκτηται γυμνάσιον (τὸ πρῶτον ἱδρυθὲν ἐν Ἑλλάδι διατάγματι τοῦ Ὄθωνος τῷ 1833), τρία δημοτικὰ σχολεῖα καὶ νυκτερινὴν σχολὴν ἀπόρων παίδων. Ἡ πόλις διαιρεῖται εἰς τὴν ἐπὶ τῆς Ἀκροναυπλίας Ἄνω πόλιν, ἧς αἱ ὁδοὶ εἶσι στεναὶ καὶ ἀνώμαλοι, καὶ τὴν Κάτω πόλιν μὲ ὡραίας καὶ εὐθυγράμμους ὁδοὺς καὶ ὡραῖα κτήρια, ἐν οἷς τὸ δικαστικὸν μέγαρον, ἡ μητρόπολις, τὰ γραφεῖα τῆς IV μεραρχίας κλπ., περιλαμβάνει δὲ πλεῖστα στρατιωτικὰ κτήρια καὶ στρατῶνας (ἐν τῇ πεδιάδι Πολυγώνου). Ἔχει ὡραιοτάτην δενδροστοιχίαν, ἔργον τοῦ Καποδιστρίου, 11 πλατείας, κοσμεῖται δὲ ἀπὸ ἀρκετὰ ὡραῖα μνημεῖα, ἐν οἷς ὁ ἀνδριὰς τοῦ Θεοδ. Κολοκοτρώνη, τὸ μνημεῖον τοῦ Δημ. Ὑψηλάντου, τὸ μνημεῖον τῶν Γάλλων φιλελλήνων, τὸ μνημεῖον τῶν κατὰ τὸ 1897 πεσόντων ἀνδρῶν τοῦ 8ου πεζικοῦ Συντάγματος, ὁ Κοιμώμενος Λέων τῶν Βαυαρῶν (πολυάνδριον τῶν ἐν Ἑλλάδι ὑπὲρ τῆς εὐνομίας πεσόντων Βαυαρῶν, ἱδρυθὲν διαταγῇ τοῦ πατρὸς τοῦ Ὄθωνος βασιλέως Βαυαρίας) κλπ.

Ἡ ἐμπορικὴ κίνησις διενεργεῖται κυρίως διὰ τοῦ λιμένος, ὅστις δύναται νὰ περιλάβῃ περὶ τὰ 600 πλοῖα. Πλὴν τῶν καθ' ἡμέραν καταπλεόντων εἰς τὸν λιμένα πλοίων συγκοινωνίας τοῦ Ἀργολικοῦ, καταπλέουσιν ἑκάστοτε πλεῖστα ὑπὸ ξένας ἰδίως σημαίας φορτηγά, εἴτε πρὸς ἐκφόρτωσιν ξυλείας, εἴτε διὰ τὴν φόρτωσιν καπνῶν, σταφίδος κλπ. Ὑπάρχουσιν ἐπίσης 32 ἁλιευτικὰ πλοιάρια μὲ πλήρωμα 106 ἀνδρῶν. Ἡ βιομηχανία τῆς πόλεως ἐκπροσωπεῖται δι' 6 ἐργοστασίων συσκευασίας ὀπωρικῶν, ματῶν καὶ λοιπῶν κηπουρικῶν εἰδῶν, διατηρουμένων ἐν κυτίοις, 1 ταπητουργείου, 1 παγοποιείου-ψυγείου, 1 ἠλεκτροφωτισμοῦ, 4 καπνοβιομηχανικῶν οἴκων, 2 ἀλευρομύλων καὶ 2 ποτοποιείων. Ἐργάζονται ἐπίσης ἐν τῇ πόλει ὑποκαταστήματα τραπεζῶν Ἐθνικῆς, Ἰονικῆς, Ἀθηνῶν, Ἐμπορικῆς καὶ τινα πρακτορεῖα. Ἐφημερίδες ἐκδίδονται δύο ἑβδομαδιαῖαι μὲ εὐρεῖαν καθ' ὅλον τὸν νομὸν κυκλοφορίαν, «Τὸ Σύνταγμα» καὶ ἡ «Ναυπλιακὴ Ἠχώ».

—*[Ἱστορ.]* Κατὰ τοὺς πρώτους ἱστορικοὺς χρόνους ἡ *Ναυπλία* φαίνεται κατέχουσα σημαντικὴν θέσιν, διότι ἀφ' ἑνὸς μετεῖχε τῆς ἐν Καλαυρίᾳ ἀμφικτιονίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ Ναύπλιος, ὁ πρῶτος ἀπὸ τοῦ οἰκιστοῦ ἐπίγονος, ὅστις «περὶ πάντας ἐκαίνυτο ναυτιλίῃσιν», μετέσχε τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας καὶ ὁ τούτου υἱὸς Παλαμήδης μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Οἴακος συναπέπλευσαν μετὰ τῶν λοιπῶν Ἀχαιῶν ἐκ Ναυπλίας εἰς Τροίαν. Εἰς τοὺς Ναυπλιεῖς ἀποδίδεται ἡ τέχνη τοῦ κλαδεύειν τὰς ἀμπέλους. Πρῶτοι οὗτοι, παρατηρήσαντες ὅτι κλῆμα τῆς ἀμπέλου φαγωθὲν ὑπὸ ὄνου ἀπέδωκε πλείονας σταφυλάς, συνέλαβον τὴν ἰδέαν τοῦ κλαδεύματος, ἀνεγείραντες καὶ λίθινον εἴδωλον τῷ ὄνῳ. Τῷ 676 ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀργείων Δαμοκρατίδας ἐπέδραμε κατὰ τῆς Ναυπλίας λάθρᾳ καὶ ἐξηνδραπόδισεν ἅπαντας τοὺς κατοίκους, ὧν οἱ περισωθέντες συνῳκίσθησαν ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν εἰς τὴν Μεθώνην. Κατὰ τοὺς μετέπειτα ἱστορικοὺς χρόνους ἡ Ναυπλία δὲν ἀναγράφεται παρὰ κατὰ τὴν πρὸ τοῦ Ἄργους μάχην, ἣν συνῆψεν ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Ἀγησίλαος, ὅτε «Κρῆτες εἰς Ναυπλίαν καταδεδραμηκότες» ἔσωσαν τοὺς ἀποκλεισθέντας τῶν τειχῶν συμμάχους, καὶ κατὰ τὴν παρὰ τῇ Ναυπλίᾳ στρατοπέδευσιν τοῦ βασιλέως Πύρρου.

Ἀπὸ τοῦ 589 μ. Χ., κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Ἀβάρων, καθ' ἣν μόνον τὸ *Ναύπλιον* ἀντέσχε, ἐπανακτᾷ τοῦτο ἱστορικὴν σπουδαιότητα, ἣν ἀδιαλείπτως ἔκτοτε διατηρεῖ. Ὁ Νικηφόρος ὁ Καρατινός, συντρίψας τοὺς Ἀβάρους τῷ 1032, ἐπιτλοφορήθη στρατηγὸς Ναυπλίου ὁ δὲ Ἄραψ ἱστορικὸς Ἐδρισὶ καταλέγει τὸ Ναύπλιον μεταξὺ τῶν [...] ἀξιολογωτέρων πόλεων τῆς χερσονήσου. Ὁ Ἐμμανουὴλ Κομνηνὸς διώρισε τῷ 1180 ἄρχοντα τοῦ Ναυπλίου τὸν Ναυπλιέα Σγουρόν, ὅστις κατεδίωξε τοὺς πειρατὰς διὰ πλοίων κατασκευασθέντων ἐξ εἰσφορῶν. Τοῦτον διεδέχθη ὁ Λέων ὁ Σγουρός, ὅστις ἐπεξέτεινε τὸ κράτος μέχρι Λαρίσης, ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ σεβαστοϋπερτάτου καὶ διεξήγαγεν ἐπιτυχεῖς πολέμους κατὰ τοῦ Βονιφατίου τοῦ Μομφερρατικοῦ καὶ τοῦ Βιλλαρδουΐνου, μέχρις οὗ ἐφονεύθη πρὸ τῶν τειχῶν τοῦ Ναυπλίου, ἐνταφιασθεὶς εἰς τὸν νάρθηκα τῆς μητροπόλεως. Ἡ χήρα τοῦ Λέοντος Σγουροῦ παρεχώρησε τὰ ἐπὶ τοῦ Ναυπλίου δικαιώματα αὐτῆς τῷ δεσπότῃ τῆς Ἠπείρου Μιχαὴλ Ἀγγέλῳ, ὅστις ἀπέστειλε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Θεόδωρον Κομνηνὸν νὰ καταλάβῃ ἐπ' ὀνόματί του τὴν ἀρχοντίαν Ναυπλίου.

Ὁ Γοδεφρεῖδος Βιλλαρδουΐνος, μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν αὐτῷ τῆς Κορίνθου καὶ τὴν φυγὴν τοῦ λιποψυχήσαντος Θεοδώρου, ἐπολιόρκησε τῷ 1210 τὸ Ναύπλιον, οὗτινος οἱ κάτοικοι μετὰ γενναίαν ἀντίστασιν τῷ παρεχώρησαν τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς πόλεως, ἔκτοτε κληθεῖσαν «Φράγκικο», ἐνῷ ἡ δυτικὴ ἐκλήθη «Ρωμαίϊκο». Τῷ 1212 ὁ Γ. Βιλλαρδουΐνος παρεχώρησε τὸ Ναύπλιον εἰς τὸν μέγαν κῦριν τῶν Ἀθηνῶν Ὄθωνα Ντελλαρὸς καὶ οὕτως ἤρξατο ἡ φραγκικὴ κυριαρχία ὑπὸ τοὺς δοῦκας τῶν Ἀθηνῶν, ὑφ' οὓς τὸ Ναύπλιον, ἀπολαῦον αὐτονομίας, κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ τῶν ὀνύχων τῶν Καταλάνων, μέχρι τοῦ 1382, ὁπότε ὁ Ἑνετὸς Πέτρος Κορνάρος ἐπεκαλέσθη τὴν συνδρομὴν τῆς Ἑνετίας, ἡ δὲ χήρα τούτου Μαρία ντ' Ἀνζιὲν ἐξεχώρησε τὰ ἐπὶ Ναυπλίου δικαιώματα αὐτῆς τῷ δόγῃ Ἀνδρέᾳ Δανδόλῳ καὶ οὕτως, ἀρχομένου τοῦ 1389, κατελήφθη τὸ Ναύπλιον ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν.

Τῷ 1394 ὁ Νέριος Ἀτσαγιώλης ἐκληροδότησε τὴν περιουσίαν του ὑπὲρ ἱδρύσεως ἐν Ναυπλίῳ νοσοκομείου, ὅπερ, ἀναδημιουργηθὲν ἐπὶ Καποδιστρίου, διατηρεῖται εἰσέτι. Τῷ 1396 οἱ Γιοὺκ-πασᾶς καὶ Μουρτάσης, διαταγῇ τοῦ Βαγιαζήτ, ἔφθασαν πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ Ναυπλίου, ὅπερ καὶ πάλιν ἀντέσχε κρατερῶς, μέχρις οὗ ὁ Βαγιαζὴτ ἀνεκάλεσε τὰ στρατεύματά του, λόγῳ τοῦ πρὸς αὐτὸν πολέμου τοῦ Ταμερλάνου. Τῷ 1463 ὁ Μωάμεθ ἔπεμψε κατὰ τοῦ Ναυπλίου τὸν πασᾶν τῶν Ἀθηνῶν, ὅστις συνέτριψε τοὺς Ἑνετοὺς πρὸ τοῦ Ἰσθμοῦ. Ὁ τοῦτον ὅμως διαδεχθεὶς βεζύρης Μαχμοὺτ ὑπέστη δεινὴν ἧτταν πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ Ναυπλίου, ἀπολέσας 5 χιλ. ἀνδρῶν, καὶ ἀπεχώρησεν ἄπρακτος. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῶν μεσσηνιακῶν φρουρίων ὁ Βαγιαζὴτ ὁ Β' ἐφώρμησεν ἐπανειλημμένως κατὰ τοῦ Ναυπλίου, πλὴν καὶ οὗτος οὐδὲν κατώρθωσε, μέχρις οὗ, διὰ τῆς συνθήκης τοῦ 1502, παρέμεινε καὶ πάλιν τὸ Ναύπλιον τοῖς Ἑνετοῖς. Τῷ 1530 ὁ σουλτᾶνος Σουλεϋμὰν ἀνέθηκε τὴν κατάκτησιν τοῦ πολυθρυλήτου Ναυ-

Digitized by Google

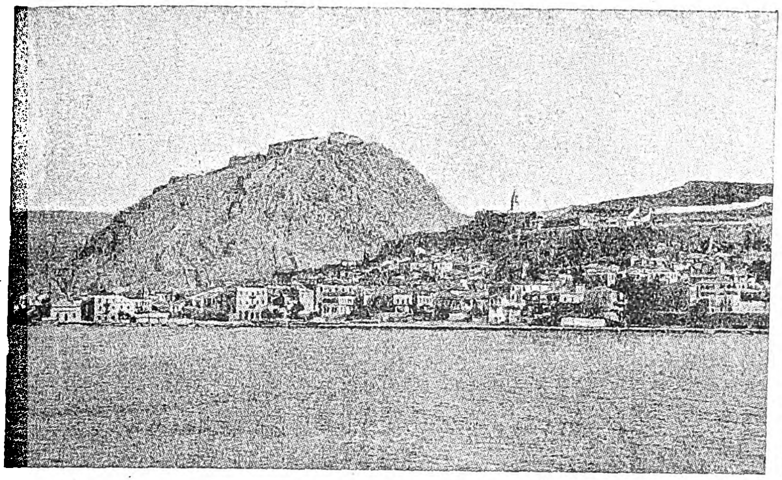

1) Γενικὴ ἄποψις τοῦ Ναυπλίου. 2) Πανοραματικὴ ἄποψις τῆς Προνοίας. Παρὰ τὴν πλατεῖαν τῆς Ἁγίας Τριάδος (σημειουμένης διὰ σταυροῦ) συνεκροτήθη ἡ Α΄ Ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων συνέλευσις. Εἰς τὸ βάθος ὁ ναὸς τῆς Εὐαγγελιστρίας καὶ ἀριστερὰ οἱ Ἅγιοι Πάντες.

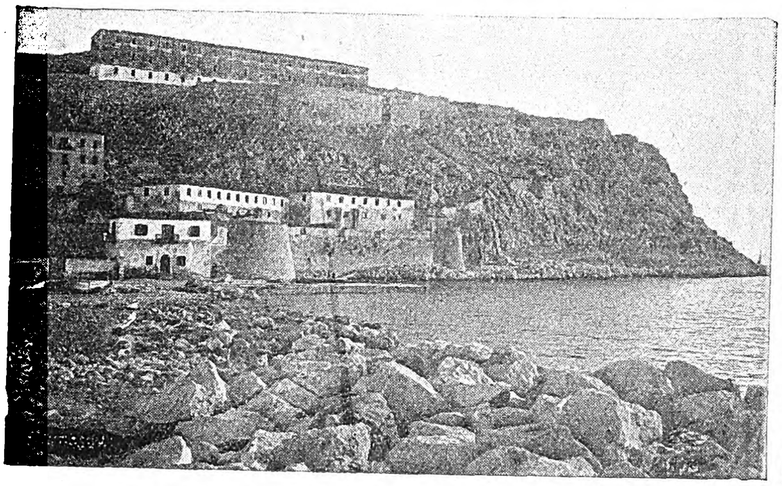

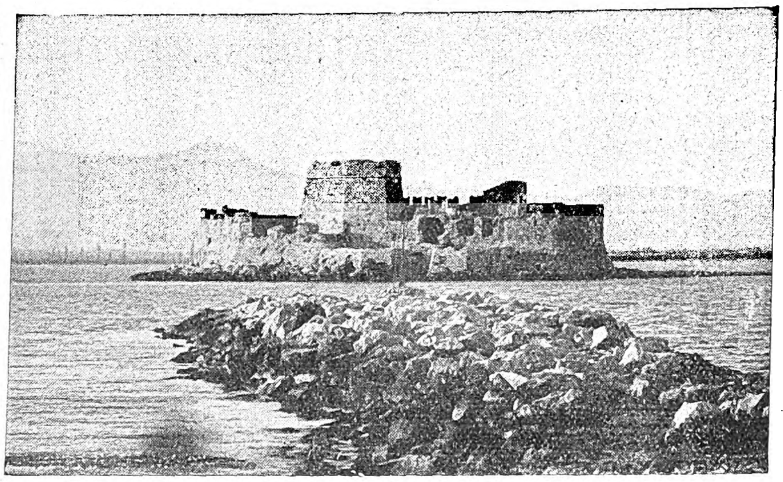

1) Δυτικὴ πλευρὰ τῆς Ἀκροναυπλίας, ἐν ᾗ (ἀριστερὰ) τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι κτισθὲν τῷ 1394 δαπάναις τοῦ Νερίου Ἀτσαγιώλη νοσοκομεῖον. 2) Τὸ Μπούρτζι.

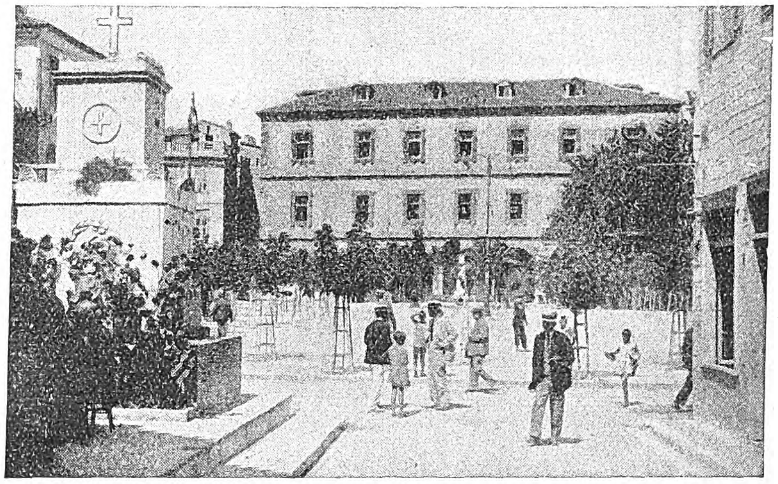

1) Τὸ Δικαστικὸν μέγαρον καὶ ἐν τῇ πρὸ αὐτοῦ πλατείᾳ τὸ μνημεῖον τοῦ Νικηταρᾶ. 2) Ἡ πλατεῖα τοῦ Συντάγματος καὶ ὁ μέγας στρατὼν ὁ κτισθεὶς τῷ 1713 ὑπὸ τοῦ Αὐγουστίνου Σαγρέδου.

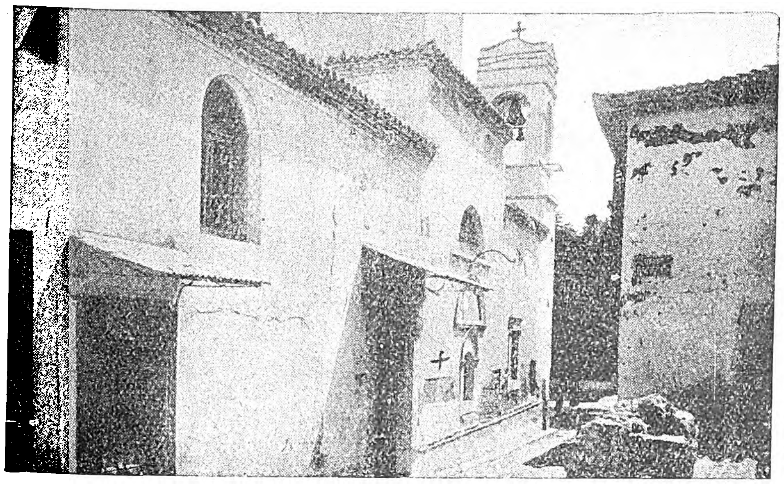

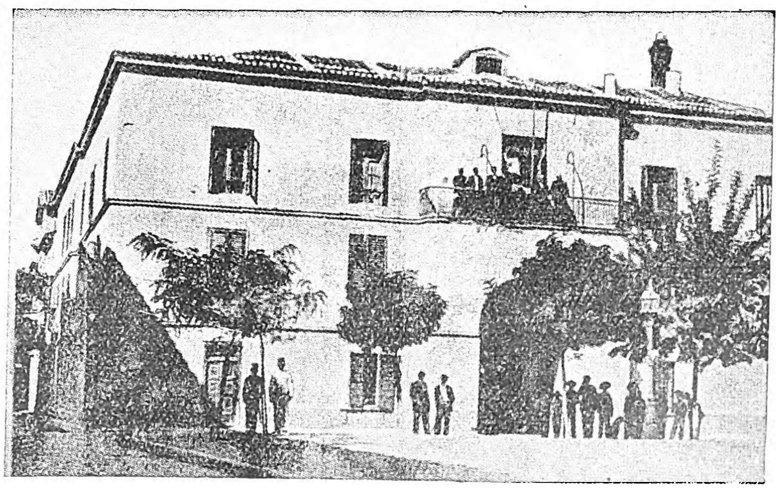

1) Ἡ νοτία πλευρὰ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος. Κάτωθεν τοῦ σταυροῦ ὑαλίνη πλὰξ διαφυλάττει τὰ ἀποτυπώματα τῶν δολοφονικῶν κατὰ τοῦ Καποδιστρίου σφαιρῶν. 2) Τὸ ἀνάκτορον τοῦ Καποδιστρίου.

Digitized by Google

πλίου τῷ Κασὴμ-πασᾶ. Οὗτος, ἐφοδιασθεὶς διὰ πυροβόλων μεγάλης ὁλκῆς, ἤρξατο τρομερὸν πυροβολισμὸν κατὰ τῶν φρουρίων, ἅτινα κρατερῶς ἀντεπυροβόλουν διὰ 150 πυροβόλων. Ἱστορικὸν δ' ἀπέμεινε τὸ ἔναντι τῆς πύλης τῆς Ξηρᾶς στηθὲν πυροβόλον, ὅπερ ἐξαπέστελλεν ἡμερησίως 20 λιθίνας σφαίρας τῶν 30 λιτρῶν ἑκάστην, αἵτινες κατεκρήμνιζον τὰς οἰκίας τοῦ Ναυπλίου καὶ τὸ ὁποῖον ἀπεκλήθη fracaloso (ὀστεοθραύστης). Ἡ ἀξιοθαύμαστος ἄμυνα ἐξηνάγκασε καὶ τὸν Κασὴμ ν' ἀπέλθῃ, ἀλλ' ἡ ἐνετικὴ πολιτεία, ἐκ γενικωτέρων λόγων, παρεχώρησε τῇ 25 Νοεμβρίου 1540 τὸ Ναύπλιον εἰς τοὺς Τούρκους. Κατὰ τὰς ἐνδιαμέσους εἰρηνικὰς περιόδους, οἱ Ἐνετοὶ προέβησαν εἰς θαυμασίας ὀχυρώσεις τοῦ Ναυπλίου. Οὕτως, ἐπὶ τοῦ ἐν τῷ λιμένι νησιδίου, ἐφ' οὗ βυζαντινὸς ναὸς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου, ἀνήγειραν πύργον μετὰ πυροβόλων, μεταβαλόντες ἔκτοτε αὐτὸ εἰς ἐπιθαλάσσιον φρούριον, κληθὲν ὡς ἐκ τούτου «Καστέλλι» ἢ «Μπούρτζι» τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου. Τὸ ΒΔ. τῆς Ἀκροναυπλίας ὀροπέδιον ὠχύρωσαν δι' ἐπάλξεων καὶ προμαχῶνος, ἐφ' οὗ ἐτοποθέτησαν 5 πυροβόλα ἰσομεγέθη, ἐξ ὧν ἔκτοτε ἀπεκλήθη ὁ προμαχὼν «Πέντε Ἀδέλφια». Ἅλυσις δέ, ἀναρτωμένη ἀπὸ βραχίονος διήκοντος πρὸς τὴν θάλασσαν μέχρι τοῦ ἐπιθαλασσίου φρουρίου, ἔκλειε τὴν νύκτα τὸν μικρὸν τοῦτον λιμενίσκον, ὀνομασθέντα ἐκ ταύτης Porto di cadena. Ἐπίσης ἐκτίσθησαν πλεῖσται οἰκοδομαὶ πολυτελεῖς καὶ κτήρια, λαμπροὶ ναοί, ὡς ὁ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὁ τῶν Καθολικῶν, ἐν ᾧ καὶ ἡ μονὴ καλογραιῶν, καὶ τέλος λαμπρὸν ὑδραγωγεῖον, μὲ ἄριστον ἐκ τῆς παρὰ τὴν Ἄρειαν πηγῆς ὕδωρ. Οὕτω τὸ Ναύπλιον, ὅπερ κατὰ τὴν ζοφερὰν ἐποχὴν τῆς καταλύσεως τοῦ βυζαντινοῦ κράτους διετήρησεν ἀμιγῆ τὴν ἑλληνικότητα αὐτοῦ, καίτοι ἀπὸ 200 ἐτῶν κατείχετο ἐναλλὰξ ὑπὸ Φράγκων καὶ Ἐνετῶν καὶ διετέλεσε τὸ καταφύγιον τοῦ Δημητρίου Παλαιολόγου (τοῦ μετέπειτα δεσπότου τοῦ Μυστρᾶ) καὶ τῶν λοιπῶν δεσποτῶν τῆς Πελοποννήσου, ἀπέβη μία τῶν ὡραιοτέρων πόλεων τῆς Ἀνατολῆς, κατοικούμενον τῷ 1530 κατ' ἐπίσημον ἔκθεσιν ὑπὸ 13.299 κατοίκων.

Τῷ 1686 ὁ Ἐνετὸς Μοροζίνης, γενικὸς ἀρχηγὸς τῆς ἐναντίον τῶν Τούρκων ἐκστρατείας, κατέπλευσε μετὰ ἰσχυροῦ στόλου καὶ σημαντικωτάτων δυνάμεων πρὸ τοῦ Ναυπλίου καὶ ἀφοῦ συνῆψε σφοδρὰς μὲ τοὺς πολιορκουμένους καὶ τὸν σερασκέρην μάχας, ἤρξατο σφοδρότατον πυροβολισμόν. Ἄφθονοι βολαὶ (3.500), πεσοῦσαι ἐντὸς τῶν τειχῶν, κατεκρήμνισαν 22 χριστιανικοὺς ναοὺς καὶ ἁπάσας τὰς οἰκίας, πλὴν 30, ἀνετίναξαν πυριτιδαποθήκας, κατέστρεψαν τὸ ὑδραγωγεῖον καὶ ἐξηνάγκασαν τέλος τοὺς πολιορκουμένους νὰ παραδοθῶσιν ὑπὸ ἐντίμους ὅρους.

Εὐθὺς ἀμέσως ὁ Μοροζίνης ἀνεκαίνισε τὰ φρούρια, ὠχύρωσε τὸ Παλαμήδιον καὶ ἔκτισεν ἐκ νέου τὰ τείχη τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς, τῆς ὁποίας ἡ λεγομένη πύλη τῆς Ξηρᾶς ἐπροστατεύθη διὰ δύο προμαχώνων διασταυρούντων τὰ πυρά. Εἶτα, ἀφοῦ ἐπύκνωσε τὸν πληθυσμὸν τῆς πόλεως διὰ προκρίτων ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἀπέκρουσε κατὰ τὸ 1687 νέαν τουρκικὴν ἐπιδρομήν, ἐπέστρεψεν εἰς Ἐνετίαν, ἵνα λάβῃ τὸ ἀξίωμα τοῦ δόγη. Κατὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Μοροζίνη τὸ Ναύπλιον ὡρίσθη πρωτεύουσα ὁλοκλήρου τοῦ βασιλείου τοῦ Μορέως, ἕδρα τοῦ γενικοῦ προβλεπτοῦ, ἕδρα τοῦ ἀρχιστρατήγου τῆς Ἀνατολῆς καὶ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ τῆς Ρωμανίας, κληθὲν ἔκτοτε Napoli di Romania.

Ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Μοροζίνη τρεῖς γενικοὶ προβλεπταὶ διεδέχθησαν ἀλλήλους, μέχρι τοῦ 1692, ὁπότε ἡ Ἐνετία ἀνέθεσε καὶ πάλιν τῷ Μοροζίνῃ τὴν ἀνωτάτην ἀρχηγίαν. Ὁ Μοροζίνης κατέπλευσεν εἰς Ναύπλιον τῇ 14ῃ Μαΐου 1693 καὶ ἐκεῖθεν διὰ διαφόρων συνδυασμῶν παρεσκευάζετο ν' ἀποκρούσῃ τὸν σερασκέρην τῆς Πελοποννήσου καὶ νὰ καταλάβῃ τὴν Χαλκίδα κλπ., πλὴν οὐδὲν ἐπρόφθασεν, ἀποθανὼν ἐν Ναυπλίῳ τῷ 1694.

Θανόντος τοῦ Μοροζίνη διεξήχθησαν δεινοὶ μεταξὺ Ἐνετῶν καὶ Τούρκων ἀγῶνες μέχρι τῆς εἰρήνης τοῦ Κάρλοβιτς, ἥτις ἐπέτρεψε τοῖς Ἐνετοῖς νὰ συμπληρώσωσι τὰς ὀχυρώσεις, νὰ ἐφοδιάσωσι τὰ πυροβολεῖα διὰ 300 ὀρειχαλκίνων πυροβόλων καὶ βομβοβόλων, ἐν οἷς καὶ τὰ περιάλλητα ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Φειδιᾶς» (κληθέντα οὕτω διότι ἡ οὐρά των ἀπέληγεν εἰς σχῆμα κεφαλῆς ὄφεως) καὶ νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς πλεῖστα ἐξωραϊστικὰ ἔργα. Τότε ἐκτίσθη τὸ τριώροφον ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πόλεως ὡραῖον οἰκοδόμημα, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς ἀποθήκη τοῦ στόλου, ὅπερ ἔκτοτε ἐχρησίμευσεν ὡς στρατὼν καὶ ἐσχάτως μετεβλήθη εἰς ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον, οἱ περικαλλεῖς ναοὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἐκτὸς τῶν παραλιακῶν τειχῶν, ἐφ' οὗ ἐπιγραφὴ λατινική, ἀναγράφουσα τὸ ὄνομα τοῦ διατάξαντος τὴν ἀνοικοδόμησιν καὶ τὸ ἔτος τῆς ἀνοικοδομῆς 1713, καὶ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, κτισθεὶς ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων τῆς πόλεως Ἑλλήνων διεκοσμήθη δὲ ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου διὰ τοιχογραφιῶν τῆς ἰταλικῆς σχολῆς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἐν αἷς καὶ ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος, ὑπέροχος ἀντιγραφὴ τοῦ πίνακος τοῦ Λεονάρδου ντὰ Βίντσι.

Κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην ἐνετικὴν κυριαρχίαν, ὡς μαρτυροῦσιν ἐκθέσεις τῶν προβλεπτῶν, ὁ Γερβῖνος, ὁ Κορονέλλης καὶ οἱ σύγχρονοι Ἐνετοὶ χρονογράφοι, τὸ Ναύπλιον ἀπέβη «εὐρωπαϊκὴ καθ' ὅλα πόλις», «ἡ περιφημοτέρα», «ἡ εὐγενεστέρα» «ἡ θαυμασιωτέρα» «καὶ ὡραιοτέρα ἐκ τῶν πόλεων τῆς Ἀνατολῆς, τὸ πρωτεῦον φρούριον τοῦ ἀνθηροῦ βασιλείου τοῦ Μωρέως». Εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἀπέστειλε τὸ πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως διακεκριμένους ἱεροκήρυκας, ἐν οἷς τὸν μετέπειτα μητροπολίτην Ἀθηνῶν Μελέτιον καὶ τὸν κλεινὸν Ἠλίαν Μηνιάτην.

Κηρυχθέντος νέου πολέμου μεταξὺ τῆς Ἐνετίας καὶ Τούρκων (9 Δεκεμβρίου 1714), ὁ προβλεπτὴς τοῦ Ναυπλίου Ἱερώνυμος Δελφῖνος κατέλιπε πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως μόνον 1.700 ἄνδρας, ἐν ᾧ χρόνῳ ὁ σερασκέρης Ἀλῆ-Δαοὺτ πασᾶς, διελάσας ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, κατεσκήνωσε παρὰ τὴν Τίρυνθα ἡγούμενος 120.000 ἀνδρῶν, πεντήκοντα δὲ πλοῖα ἀπέκλειον, ὑπὸ τὸν Τζανοὺμ χότζαν, καὶ ἀπὸ θαλάσσης τὸ Ναύπλιον. Θρυλικοὶ ἀπέβησαν οἱ ἀγῶνες μεταξὺ πολιορκητῶν καὶ πολιορκουμένων. Οἱ κατὰ τοῦ Ναυπλίου καὶ Παλαμηδίου κανονιοβολισμοὶ τῶν πολιορκούντων, αἱ πλήρεις αὐτοθυσίας ὁρμητικαὶ τῶν πολιορκουμένων ἔξοδοι, οἱ μυριόφονοι ἀγῶνες, αἱ ἀνατινάξεις τῶν ὑπονόμων καὶ ἀνθυπονόμων καὶ τέλος ἡ διὰ προδοσίας ἅλωσις τοῦ Ναυπλίου, ἱστορηθέντα πολλαπλῶς, ἀνήγαγον τὸ Ναύπλιον εἰς τὰς ἐνδοξοτάτας τῶν ἑλληνίδων πόλεων.

Ἡ ἅλωσις ἐπῆλθε διὰ τῆς προδοσίας τοῦ Φράγκου ἀρχηγοῦ τοῦ πυροβολικοῦ καὶ φρουράρχου τοῦ Παλαμηδίου Σάλα, καθηλώσαντος τὴν παραμονὴν τῆς τελευταίας ἐφόδου τὰ πυροβόλα. Ἡ προδοσία ἀνεκαλύφθη πρὸ τῆς ἁλώσεως καὶ ὁ ὄχλος ἐκμανεὶς ἀνεσκολόπισε τὸν προδότην, κατεκρήμνισας καὶ τὴν οἰκίαν του ἐκ θεμελίων, ἐφ' ὧν ὑψώθη στήλη ἀναθέματος, οὗτινος ὁ σωρὸς ἐσώζετο μέχρι τοῦ 1850, καλούμενος «ἁλῶνι τοῦ Σάλα». Ὁ σουλτᾶνος Ἀχμὲτ ὁ Γ' ἔσπευσε περιχαρὴς νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ Ναύπλιον.

Καὶ κατὰ τὴν δευτέραν κατάκτησιν ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ Ναύπλιον ὡρίσθη πρωτεύουσα τοῦ βιλαετίου τῆς Πελοποννήσου μέχρι τοῦ 1770, ὁπότε ὁ Μῶρα πασᾶς μετέφερε τὴν ἕδραν εἰς Τρίπολιν, ὁπόθεν ἠδύνατο, ἐν περιπτώσει κινδύνου, νὰ διαφύγῃ πρὸς τὰ ὄρη τῆς Ἀρκαδίας. Ἀποφασισθείσης τῆς ἐξοντώσεως τῶν Ἀλβανῶν, ὁ Χασὰν πασᾶς, καταπλεύσας τῷ 1779 εἰς Ναύπλιον, διὰ δόλου κατώρθωσε νὰ καταχρημνίσῃ τούτους ἀπὸ τῶν βράχων τοῦ Παλαμηδίου, ὀνομασθείσης ἔκτοτε ὡς ἐκ τούτου τῆς πλευρᾶς ἐκείνης «Ἀρβανιτιά». Ὑπὸ τοῦ Πουκεβὶλ (1816) τὸ Ναύπλιον χαρακτηρίζεται ὡς ἀξιόλογος πόλις 7.000 κατ. μετὰ ὡραίων ὁδῶν καὶ μὲ τὸν ἀξιολογώτερον τῆς Πελοποννήσου λιμένα. Ναυπλιεῖς μυηθέντες εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν ἦσαν ὁ μητροπολίτης Γρηγόριος (Καλαμαρᾶς τὸ ἐπώνυμον), Γεώργιος Βελλίνης, Θ. Μπούκας, Ἰ. Ἰατροῦ κλπ.

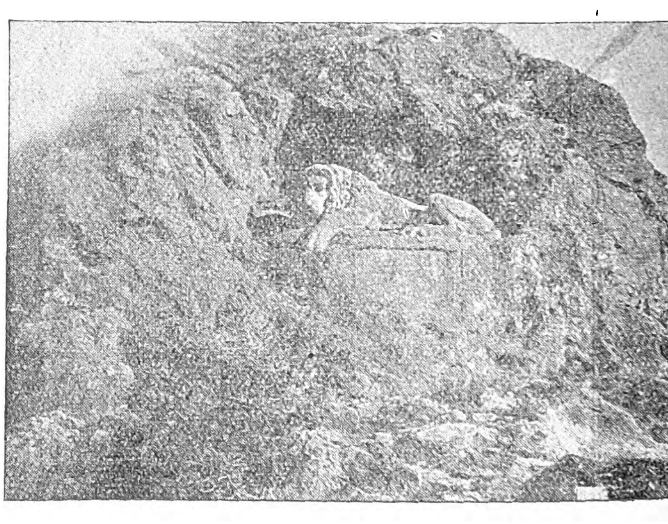

Ναύπλιον: Ὁ Λέων τῶν Βαυαρῶν.

[Ἔργον τοῦ Βαυαροῦ γλύπτου H. Siegel κατασκευασθὲν ἐκ φυσικοῦ βράχου διαταγῇ τοῦ πατρὸς τοῦ Ὄθωνος βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἐκεῖ που ταφέντων Βαυαρῶν στρατιωτῶν.]

Ἡ πρώτη ἑλληνικὴ πολιορκία τοῦ Ναυπλίου, κατὰ ξηρὰν μὲν ὑπὸ διαφόρων ὁπλαρχηγῶν, κατὰ θάλασσαν δὲ ὑπὸ τῆς Μπουμπουλίνας καὶ τοῦ Μ. Λαζάρου, ἐγένετο τῇ 4 Ἀπριλίου 1821, διαλυθεῖσα τῇ 10 Ἀπριλίου ἰδίου ἔτους. Ταύτην ἐπηκολούθησεν ἑτέρα, χαλαρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κεχαγιᾶ-μπέη, ἵνα πάλιν ἐπακολουθήσῃ νέα ὑπὸ τὸν Νικήταν Σταματελόπουλον. Ἐν τῷ μεταξὺ δύο ἀγγλικὰ πλοῖα ἐπεσίτισαν τοὺς Τούρκους, οἵτινες ἀναθαρρήσαντες ἐπεχείρησαν διαφόρους ἐξόδους καὶ δὴ τῆς 3 καὶ 4 Ὀκτωβρίου, καθ' ἃς ὑπέστησαν σημαντικὴν φθοράν. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ φιλέλληνος Βουτιὲ νὰ καταλάβῃ τὸ Μπούρτζι, ἐπεχειρήθη κατὰ τὴν 3—4 Δεκεμβρίου ὑπὸ τὸν Νικήταν Σταματελόπουλον νέα ἔφοδος, ἀποτυχοῦσα καὶ αὐτή. Τῇ 18ῃ Ἰουνίου 1822 οἱ Τοῦρκοι, ἀναγκαζόμενοι ὑπὸ τῆς πείνης καὶ πεισθέντες εἰς τὰ γραφέντα ὑπὸ τοῦ αἰχμαλωτισθέντος Γιουσοὺφ Τσάπραζη (ἀποστείλαντος αὐτοῖς ἐπιστολὴν ἐντὸς ἄρτου), ὑπέγραψαν ἔντιμον συνθήκην παραδόσεως. Πλὴν ἡ παράδοσις ἐβράδυνε, μέχρις οὗ ὁ Δράμαλης, διασκορπίσας τοὺς πολιορκητάς, ἐνίσχυσε τὴν φρουρὰν δι' 700 ἀνδρῶν. Συντριβέντος τοῦ Δράμαλη, ἐπανελήφθη ἡ πολιορκία, καθ' ἣν ἐφονεύθη ὁ Νικόλαος Σταματελόπουλος καὶ ἐματαιώθη ὁ ἐπισιτισμὸς τῆς πόλεως, αἰχμαλωτισθέντων δύο αὐστριακῶν καὶ ἑνὸς ἀγγλικοῦ πλοίου. Τῇ 8 Σεπτεμβρίου 1822 κατεναυμαχήθη μεταξὺ Ἑρμιόνης καὶ Ὕδρας ὁ εἰς βοήθειαν τοῦ Ναυπλίου καταπλέων τουρκικὸς στόλος καὶ βραδύτερον διεσκορπίσθησαν αἱ ὑπὸ τοῦ Δράμαλη ἀποσταλεῖσαι ἐκ Κορίνθου νέαι ἐνισχύσεις, τοῦθ' ὅπερ ἐξηνάγκασε τοὺς Τούρκους νὰ ὑποβάλωσι νέας προτάσεις παραδόσεως, ἀπορριφθείσας ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρώνη. Τὴν πρωΐαν τῆς 29ης Νοεμβρίου 1822 ὁ μουχαβούζης τοῦ Ναυπλίου Ἀλῆ-πασᾶς ἐκάλεσε τὸν φρούραρχον καὶ τοὺς ἀγᾶδες τοῦ Παλαμηδίου νὰ κατέλθωσιν εἰς Ναύπλιον πρὸς σύσκεψιν. Οἱ ἐν Παλαμηδίῳ Τοῦρκοι, ἀνησυχήσαντες ἐκ τοῦ ὅτι ὁ φρούραρχος καὶ οἱ ἀγᾶδες δὲν ἐπέστρεψαν ἐντὸς τῆς ἡμέρας, κατῆλθον καὶ οὗτοι εἰς τὴν πόλιν, ἀφέντες ἐπὶ τοῦ Παλαμηδίου 100 περίπου φρουρούς. Οἱ Ἕλληνες μαθόντες ἐκ δύο αὐτομολησάντων Ἀλβανῶν τὴν κατάστασιν τῶν φρουρίων, ἀπεφάσισαν νὰ ἐφορμήσωσιν εὐθὺς ἀμέσως πρὸς ἅλωσιν τοῦ Παλαμηδίου. Ἡ ζοφώδης καὶ βροχερὰ νὺξ τῆς 29ης πρὸς τὴν 30ὴν Νοεμβρίου ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ πλησιάσωσι μέχρι τῶν τειχῶν. Πρῶτος ὁ Δ. Μοσχονησιώτης ἀνῆλθε διὰ κλίμακος ἐπὶ τοῦ προμαχῶνος «Ἀχιλλεὺς» (Γιουρούς-τάμπια) καὶ ἐπισκοπήσας τὰ ἐντὸς εἰσεπήδησε ξιφήρης. Αἰχμαλωτίσας τὸν Τοῦρκον φρουρὸν καλεῖ καὶ τοὺς ἔξωθι ἐναγωνίως ἀναμένοντας. Πάραυτα ὁ Σταῖκος Σταϊκόπουλος μετὰ τῶν ἐπιλέκτων ἀνελθόντες ἀνοίγουσι διὰ μοχλῶν τὰς πύλας καὶ δι' αὐτῶν εἰσορμῶσιν οἱ Γκουβερνάντης καὶ Ἀθαν. Σταϊκόπουλος μετὰ 300 ἀνδρῶν. Εὐθὺς ἀμέσως καταλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ ἰδίου Μοσχονησιώτου ὁ προμαχὼν «Φωκίων» (Ταβίλ-τάμπια) καὶ ἀκολούθως ὁ «Θεμιστοκλῆς» (Καρὰ-τάμπια). Οἱ ἐν τῷ προμαχῶνι τοῦ «Μιλτιάδου» (Μπαζιριὰν-τάμπια) Τοῦρκοι ἡτοιμάσθησαν νὰ θέσωσι πῦρ εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην, ἀλλ' εὐτυχῶς μετεπείσθησαν ὑπὸ τοῦ Τούρκου ὑποφρουράρχου νὰ κατέλθωσιν ἀνενόχλητοι εἰς τὴν πόλιν. Ὁ Κολοκοτρώνης, καταφθάσας λίαν πρωΐ, ἀφοῦ ἔρριψε 50 βολὰς κατὰ τῶν φρουρίων τῆς πόλεως, ἀπήτησε τὴν ἄμεσον παράδοσιν. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Ἕλληνες ἀνακαλύψαντες ἐν μέσῳ ἐρειπίων τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ὃν ἐγνώριζον ἐκ παραδόσεως ὑπάρχοντα, ἔσπευσαν νὰ τὸν καθαγιάσωσι, τελέσαντες τὴν μεσημβρίαν τῆς 30ῆς Νοεμβρίου (ἡμέραν μνήμης τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου) κατανυκτικωτάτην δοξολογίαν, εἰς ἣν ἐχοροστάτησεν ὁ μετέχων τῆς πολιορκίας Γ. Βελλίνης. Τῇ 3ῃ Δεκεμβρίου 1822 παρεδόθησαν αἱ κλεῖδες τῆς πόλεως Ναυπλίου εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρώνη ὁρισθεῖσαν ἐπιτροπήν. Τῇ 8ῃ Ἰανουαρίου 1823, θεσπίσματι τοῦ βουλευτικοῦ, κυρωθέντι ὑπὸ τοῦ ἐκτελεστικοῦ, τὸ Ναύπλιον καθωρίσθη ὡς ἕδρα τῆς κυβερνήσεως. Ἐπίσης βραδύτερον, τῇ 4ῃ Μαΐου 1827, ψήφισμα τῆς Γ' τῶν Ἑλλήνων συνελεύσεως ὥρισε τὸ Ναύπλιον καθέδραν τῆς κυβερνήσεως.

Ἤδη τὸ Ναύπλιον ἀπέβη σχεδὸν τὸ κέντρον, περὶ ὃ ἐξειλίχθησαν αἱ δραματικαὶ τῶν ἐμφυλίων σπαραγμῶν σκηναί, χωρὶς εὐτυχῶς νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὸν καθυποτάξαντα σύμπασαν τὴν Πελοπόννησον Ἰμπραήμ. Εἰς αὐτὸ συνέρρευσαν, ὡς εἰς τὸ μόνον ἄσυλον τῆς Ἑλλάδος, χιλιάδες Ἑλλήνων ἐξ ὅλων τῶν ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν. Τῇ 22ᾳ Σεπτεμβρίου 1825 ἤρξατο ἐν Ναυπλίῳ ἡ ἔκδοσις τῆς ἐπισήμου Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως. Τῇ 8ῃ Ἰανουαρίου 1828 ἀπεβιβάσθη ὁ Ἰ. Καποδίστριας, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἱδρύθησαν ἐν Ναυπλίῳ τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι ἀλληλοδιδακτικὸν σχολεῖον, στεγασθὲν ἐν τῷ παρὰ τῇ πλατείᾳ τζαμίῳ (1826;), τὸ «Κεντρικὸν» πολεμικὸν σχολεῖον Εὐελπίδων (1828), τὸ ἀνάκτορον τοῦ κυβερνήτου (παλάτιον), ὅπερ ἐχρησίμευσεν ἐπὶ Ὄθωνος μὲν ὡς ἀνάκτορον αὐτοῦ, ἐν τοῖς μετέπειτα δὲ χρόνοις ὡς νομαρχία (1829), ἡ γεωργικὴ σχολὴ Τίρυνθος, τὸ πρῶτον δημοτικὸν σχολεῖον

Digitized by Google

ἐν τῷ οἰκήματι τῷ χρησιμοποιουμένῳ ἐπὶ Ἐνετῶν ἐπίσης ὡς σχολεῖον (1832). Τῇ 25ῃ Ἰανουαρίου 1833 ἀπεβιβάσθη εἰς ἀποβάθραν ἐπὶ τούτῳ στηθεῖσαν ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος Ὄθων, λαβὼν ἐπὶ ἀργυροῦ δίσκου τὰς κλεῖδας τῆς πόλεως καὶ γενόμενος δεκτὸς μετ᾽ ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τῶν κατοίκων καὶ τῶν συρρευσάντων ἐξ ὅλης τῆς Ἑλλάδος πολεμιστῶν, τελεσθείσης μεγαλοπρεποῦς δοξολογίας ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Μετὰ τὴν μεταφορὰν τῆς πρωτευούσης τῆς Ἑλλάδος ἐκ Ναυπλίου εἰς Ἀθήνας, τὸ Ναύπλιον διετήρησε, λόγῳ τῆς θέσεως καὶ τῶν φρουρίων, τὴν στρατιωτικὴν καὶ πολιτικὴν αὐτοῦ αἴγλην, μέχρι καὶ τῆς ἐκθρονίσεως τοῦ Ὄθωνος, ἐπισυμβάσης μετὰ τὸ ἐκραγὲν ἐνΝαυπλίῳ στρατιωτικὸν κίνημα, τὸ ἀποκληθὲν «Ναυπλιακὰ» (τῇ 1ῃ Φεβρουαρίου 1862). Ἔκτοτε διατηρεῖ εἰσέτι τὴν αἴγλην μιᾶς τῶν ὡραιοτέρων καὶ εὐγενεστέρων πόλεων τῆς Ἑλλάδος. Γ. Θ. Δ.

— **Ναυπλίου *ἐνδόκολπος*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὁ κατὰ τοὺς ἀγγλικοὺς ναυτικοὺς χάρτας Head of Gulf of Nauplia μυχὸς τοῦ Ἀργολικοῦ, ὁ ἀφοριζόμενος βορείως τῆς νοητῆς γραμμῆς τῆς ἑνούσης τὴν ἄκραν τῆς Παναγίτσας (πλάτ. 37° 33′ 44″ Β., μῆκ. 22° 47′ 49″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1308: Head of the gulf of Nauplia) πρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἄστρους. Ὁ ΒΑ. τοῦ ἐνδοκόλπου μυχός, ἁπλούμενος βορείως τῆς χερσονήσου τοῦ Ἴτσ-Καλὲ μέχρι τῆς παραλίας τοῦ γεωργικοῦ σταθμοῦ τῆς Τίρυνθος, εἶναι λίαν ἀβαθής. Ἡ ἐν γένει διαμόρφωσις τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς του, ἀλλὰ καὶ εὑρήματα ἐν τῇ ἰλύϊ τοῦ βυθοῦ, διαπιστοῦν ὅτι ἀρχαιότατα ἐξετείνετο περισσότερον πρὸς ἀνατολάς. Σ. Ε. Λ.

— **Ναυπλίου *κόλπος*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ τοὺς ξένους ὀνομασία (golfe de Nauplie, gulf of Nauplia) τοῦ *Ἀργολικοῦ κόλπου*. Κοινῶς *κόρφος τοῦ Ἀναπλιοῦ*. Σ. Ε. Λ.

— **Ναυπλίου *ὑφαλολιμὴν*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἐκσκαφὴ τοῦ θαλασσίου βυθοῦ τῆς νοτίας ἀκτῆς τοῦ ἐνδοκόλπου τοῦ Ναυπλίου, διήκουσα κατὰ τὴν ἑνοῦσαν τὸν φανὸν τοῦ κυματοθραύστου (πλάτ. 37° 34′ 07″ Β., μῆκ. 22° 47′ 49″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1308: Head of the gulf of Nauplia) πρὸς τὸν προβλῆτα τοῦ τελωνείου. Οὕτω τὰ βάθη τοῦ ὑφαλολιμένος, ἐκτεινομένου 400 μ. ἀπὸ Δ. πρὸς Α. καὶ ἐπὶ 180 ἀπὸ Β. πρὸς Α., ποικίλλουν μεταξὺ 18 καὶ 21 ποδ., ἐνῷ τὰ τοῦ περὶ αὐτὸν μὴ ἐκσκαφέντος βυθοῦ εἶναι κατώτερα τῶν 10 ποδῶν. Τὸ στόμα τοῦ ὑφαλολιμένος εὑρίσκεται μεταξὺ τῆς νησῖδος Μπούρτζι καὶ τοῦ ἀκροχηλίου τοῦ κυματοθραύστου, ἐγγύτατα δὲ πρὸς τὸ δεύτερον. Ἡ διαφορὰ τῆς ἀποχρώσεως τοῦ κυανοῦ τῆς θαλάσσης μεταξὺ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὑφαλολιμένος, ὅπου τοῦτο βαθύτερον, καὶ τῆς τῶν περὶ αὐτὸν ἀβαθῶν, ὅπου τοῦτο ἀποκλίνει πως πρὸς τὸ ἐλαιόχρουν, δεικνύει σαφῶς ἐν γαλήνῃ τὰ ὅρια τοῦ ὑφαλολιμένος, εἰς οὗ τὴν βορείαν πλευρὰν ὑπάρχουν σημαντῆρες πρὸς ἐπισήμανσίν της. Σ. Ε. Λ.

«Ναύπλιον». —1) Πολεμικὴ ἀτμοημιολία, ἡ πρῴην «Σφενδόνη», μετονομασθεῖσα κατὰ τὴν ὀκτωβριανὴν μεταπολίτευσιν τῆς Ναυπλιακῆς στάσεως. Διελύθη τῷ 1899. —2) Τὸ πρῶτον μέγα σχετικῶς ἀτμόπλοιον τῆς σπετσιωτικῆς ἑταιρείας Γουδῆ, ὅπερ μετὰ τῆς «Ἴριδος» τῆς «Ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας» τῆς Ἑρμουπόλεως ἐξυπηρέτει (1878) τὸν περίπλουν τῆς Πελοποννήσου. Ἐπωλήθη (1905) διαλυθείσης τῆς ἑταιρείας. Σ. Ε. Λ.

Ναύπλιος *[Μυθολ.]*. —1) Υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἀμυμώνης, θυγατρὸς τοῦ Δαναοῦ, γεννηθεὶς ἐν Εὐβοίᾳ, ὅπου ἡ μήτηρ αὐτοῦ Ἀμυμώνη ὡδηγήθη ὑπὸ τῶν κυμάτων. Ἀνδρωθεὶς κατέστη διάσημος θαλασσοπόρος. Ἐξ Εὐβοίας ὁρμώμενος προσωρμίσθη εἰς τὸν εὐλίμενον μυχὸν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου καὶ ἀποβιβασθεὶς εἰς τοὺς παρὰ τὴν Τίρυνθα ἀποβάθμους, ἔκτισεν ἐπὶ τῆς βραχώδους χερσονήσου τὴν ἐπώνυμον αὐτῷ πόλιν *Ναυπλίαν*, ἣν περιετείχισε διὰ κυκλωπείων τειχῶν καὶ ᾤκησε δι᾽ Αἰγυπτίων, ἐλθόντων εἰς Ἀργολίδα μετὰ τοῦ Δαναοῦ. Ἵδρυσεν ἐν Ναυπλίᾳ ἱερὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ποσειδῶνος καὶ συνέστησεν ἀμφικτιονίαν, ἧς τὸ κέντρον ἦτο ἡ Καλαυρία.

—2) Ὁ πέμπτος τοῦ ἀνωτέρω ἐπίγονος, υἱὸς τοῦ Κλυτονίου (υἱοῦ τοῦ Ναυόλου), ἔμπειρος ναυτικός, διαπρεπὴς ἀστρονόμος, ὁ εὑρὼν τὸν ἀστερισμὸν τῆς μικρᾶς Ἄρκτου. Μετέσχε τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας, κυβερνήσας ἐπί τι διάστημα αὐτὴν ταύτην τὴν «Ἀργώ». Ἔσχεν ἐκ τῆς Κλυμένης υἱοὺς τόν: Παλαμήδη, Οἴακα καὶ Ναυσιμέδοντα, κατ᾽ ἄλλους δὲ καὶ τὸν Δαμάστορα. Ὁ ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Ναυπλίου Παλαμήδης, μετασχὼν τῆς ἐκστρατείας τῆς Τροίας, κατεδικάσθη, κατόπιν ἀδίκου εἰς βάρος του κατηγορίας, εἰς τὸν διὰ λιθοβολισμοῦ θάνατον. Ὁ Ναύπλιος ἔμαθε τὸν ἄδικον τοῦ υἱοῦ του θάνατον, διαμένων ἐν Εὐβοίᾳ, ἀπό τινα «κώπην χρυσόκολλον», προσορμισθεῖσαν εἴς τινα ἐκεῖ που ἀκτήν, ἐφ᾽ ἧς κώπης ὁ Οἴαξ εἶχεν ἐγχαράξει τὰ συμβαίνοντα. Διὰ νὰ ἐκδικηθῇ ὅθεν τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ δὴ τὸν Ὀδυσσέα, ἧναψε νυκτὸς ἐπὶ τῶν βραχωδῶν τοῦ Καφηρέως ἀκτῶν φρυκτωρίας. Οἱ ἐπαναπλέοντες ἐκ τῆς Τροίας εἰς τὴν Ἑλλάδα Ἀχαιοὶ καθωδήγουν τὰ πλοῖα ὡς εἰς ὅρμους πρὸς τὰ φωτεινὰ σημεῖα, ὅπου συνετρίβοντο ἐπὶ τῶν βράχων, ἐνῷ οἱ ναυαγοὶ κατεσφάζοντο ὑπὸ τῶν ἑκασταχοῦ φρουρῶν τοῦ Ναυπλίου. Ἀντιληφθεὶς ὅμως ὅτι ὁ πρωταίτιος τοῦ ἀδίκου θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ὀδυσσεὺς διέφυγε κατὰ τύχην τὸν θάνατον—παρασυρθέντος τοῦ πλοίου του ἐξ ἀντιπνοίας πρὸς τὴν θάλασσαν—πλήρης μένους κατεκρημνίσθη ἀπὸ τῶν βράχων καὶ κατεποντίσθη. Ὑπάρχει καὶ ἑτέρα παράδοσις, καθ᾽ ἣν ὁ Ναύπλιος, φεύγων τὴν μῆνιν τῶν Ἑλλήνων, κατέφυγεν εἰς Χαλκίδα, ὅπου καὶ ἀνηγορεύθη βασιλεὺς τῶν Χαλκιδέων, ὧν δεξιώτατος ποντοπόρος καὶ ναυτικός. Αἱ δραματικαὶ τοῦ Ναυπλίου περιπέτειαι ἐνέπνευσαν τραγικούς τινας ποιητὰς εἰς συγγραφὴν διθυράμβων, ἐν οἷς ἀναγράφεται ὅτι ὁ Ναύπλιος συνέτεινεν εἰς τὴν αὐτοκτονίαν τῆς μητρὸς τοῦ Ὀδυσσέως Ἀντικλείας, εἰς τὴν συγκέντρωσιν τῶν μνηστήρων παρὰ τῇ Πηνελόπῃ, τὴν παρεκτροπὴν τῆς Κλυταιμνήστρας, ἔτι δὲ καὶ τραγῳδιῶν, ἐν αἷς: «Ναύπλιος καταπλέων» τοῦ Φιλοκλέους, «Ναύπλιος πυρκαεὺς» τοῦ Σοφοκλέους, «Ναύπλιος» τοῦ Λυκόφρονος κτλ. Γ. Θ. Δ.

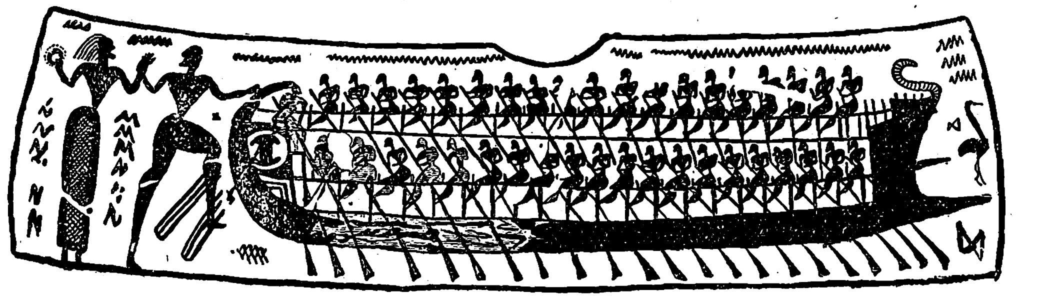

Ἁρπαγὴ τῆς Ἑλένης ἐπὶ διήρους, εἰς ἀγγεῖον τοῦ Διπύλου.

ναύπλιος (ὁ) (Nauplius) *[Ζῳολ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ πρώτη μετὰ τὴν ἐκκόλαψιν τοῦ ᾠοῦ προνυμφικὴ μορφὴ τῶν μαλακοστράκων. Ὁ ναύπλιος εἶναι μικρότατον ᾠοειδὲς ζῳάριον, ἄνευ ἴχνους διαμερισμοῦ σωματικοῦ, μετὰ 6 προσαρτηματικῶν τοῦ σώματος ἀποφύσεων, αἵτινες ἐπέχουσι θέσιν ποδῶν καὶ χρησιμεύουσιν εἰς τὸ ζῷον πρὸς κίνησιν καὶ πρὸς σύλληψιν τῆς τροφῆς. Τοιαύτην προνυμφικὴν μορφὴν παρουσιάζουσιν αἱ κατώτεραι μορφαὶ τῶν μαλακοστράκων. Δ. Ν. Π.

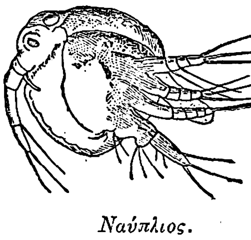

Ναύπλιος.

Ναυπλιώτης, *Ἰάκωβος*. Πρωτοψάλτης τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, προσληφθεὶς εἰς τὸν πατριαρχικὸν ναὸν ὡς β′ δομέστικος τῷ 1881. Ἐδίδαξεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἐν τῇ μουσικῇ σχολῇ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει «Πατριαρχικοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου». Ἐξέδωκε συλλογὴν σχολικῶν ᾀσμάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Φόρμιγξ» (1894), μετὰ τοῦ Λαμπαδαρίου δὲ τῶν πατριαρχείων Κ. Κλάββα τὸ σύντομον Δοξαστάριον Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου, κατ᾽ ἐξήγησιν γενομένην ἐκ τῆς ἀρχαίας παρασημαντικῆς εἰς τὴν νέαν ὑπὸ τοῦ Γ. Βιολάκη (1899). Ν. Α. Χ.

Ναύπορτος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ταυρίσκων ἐν τῇ Ἄνω Παννονίᾳ, πρὸς τὰ σύνορα τῆς Ἰστρίας, ἥτις εἶχε μεγάλην ἐμπορικὴν κίνησιν. Μέχρις αὐτῆς δὲ μετέφερον ἐφ᾽ ἁμαξῶν, ἐπὶ 400 στάδια, τὰ ἀπὸ Ἀκυληΐας ἐμπορεύματα, ἀπὸ ταύτης δὲ ποταμίως μέχρι τοῦ Ἴστρου καὶ τῶν παροχθίων πόλεων. Διότι παραρρέει τὸν Ναύπορτον ποταμὸς Κορκόρας λεγόμενος, ὅστις πηγάζων ἐκ τῆς Ἰλλυρίδος καὶ πλωτὸς ὢν ἐκβάλλει εἰς τὸν Σά(υ)ον, ὥστε νὰ κατάγωνται τὰ ἐμπορεύματα εὐκόλως, τόσον πρὸς τὴν Σεγεστικὴν ὅσον καὶ τοὺς Ταυρίσκους καὶ τοὺς Παννονίους (*Στράβ.* Δ′ 207 καὶ Ζ′ 314). Ἀπαντοῦν σπάνιαι καὶ αἱ γραφαὶ *Πάμπορτος* καὶ *Ναύποντος*, προφανῶς ἐκ κακῆς ἀντιγραφῆς προελθοῦσαι. Κατὰ τὸν Πλίνιον (III, 18), ἡ ἐτυμολογία τῆς ὀνομασίας δέον νὰ ζητηθῇ εἰς τὸν μῦθον τῆς «Ἀργοῦς», τοῦ πλοίου τὸ ὁποῖον οἱ Ἀργοναῦται ἀφοῦ ὡδήγησαν διὰ τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ Σαύου εἰς Ναύπορτον, τὸ μετέφερον ἐκεῖθεν ἐπὶ τῶν ὤμων εἰς τὸ Ἀδριατικόν. Καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν λεγεώνων τῆς Παννονίας κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς βασιλείας τοῦ Τιβερίου, ἔσχεν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων της ἢ παρ᾽ αὐτήν, κατὰ τὸν Πευτιγγεριανὸν χάρτην, τὴν πόλιν *Ἡμῶνα* (Emona). Ταυτίζεται πρὸς τὴν σύγχρονον *Λιουμπιάναν* ἢ *Λέϋμπαχ*. Σ. Ε. Λ.

Ναυπρήστιδες (αἱ) *[Μυθολ.]*. Αἱ θυγατέρες τοῦ Λαομέδοντος, ἤτοι ἡ *Αἴθυλλα*, *Ἀστυόχη*, καὶ *Μηδεσικάστη*. Αὗται, αἰχμαλωτισθεῖσαι μετ᾽ ἄλλων γυναικῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἦλθον εἰς Ἰταλίαν. Βαρυνθεῖσαι ὅμως τὰς ἐκ τῶν ταξιδίων ταλαιπωρίας, ἔκαυσαν τὰ πλοῖα αὐτῶν παρά τινα ποταμόν, ὅστις ἐκλήθη *Ναύαιθος*, αὗται δὲ *Ναυπρήστιδες*. Α. Θ. Σ.

ναῦς (ἡ), *νεώς*, *νηΐ*, *ναῦν*, πληθ. *νῆες*, *νεῶν*, *ναυσί*, *ναῦς* (ἀρχ.)· τὸ πλοῖον || «*νῆες μακραί*» (naves longae) καὶ περιληπτικῶς «*ναῦς μακρά*»· πολεμικὰ πλοῖα κατεσκευασμένα μακρὰ καὶ στενὰ κατὰ τὰ ἄκρα χάριν ταχύτητος, ἐνῷ τὰ ἐμπορικὰ ἦσαν στρογγύλα (*νῆες στρογγύλαι*, *γαῦλοι*, *ὁλκάδες*).

— *[Ἀρχ.]* Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, ἐκτὸς τῶν μικρῶν πλοιαρίων, τὰ ὁποῖα ἐκαλοῦντο *λέμβοι*, *ἄκατοι*, *κέλητες*, *κέρκουροι* κτλ., εἶχον δύο κυρίως κατηγορίας πλοίων: τὰ μακρὰ ἢ πολεμικὰ καὶ τὰ στρογγύλα ἢ ἐμπορικά. Καὶ τὰ μὲν πολεμικὰ ἦσαν ἀβαθῆ, στενόμακρα καὶ ἐκ τούτου εὔστροφα καὶ εὐκίνητα, κινούμενα κυρίως διὰ τῶν κωπῶν καὶ χρησιμοποιοῦντα τὰ ἱστία ὡς βοηθητικά, τὰ δὲ ἐμπορικὰ ἦσαν πλατέα, ἐκινοῦντο διὰ τῶν ἱστίων καὶ ἐχρησιμοποίουν τὰς κώπας μόνον ὡς βοηθητικάς.

Εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη γίνεται συχνάκις λόγος διὰ τὰς νῆας, εἰς τὰς ὁποίας ἀποδίδονται διάφορα ἐπίθετα («μέλαιναι», «κοῖλαι» κτλ.) καὶ ἀναφέρονται διάφορα μέρη αὐτῶν, ἀλλ᾽ ἡ ἀκριβὴς ἀναπαράστασίς των δὲν εἶναι ἀσφαλής. Βέβαιον εἶναι ὅτι ἦσαν ἀβαθεῖς καὶ *ἄφρακτοι*, δηλαδὴ χωρὶς κατάστρωμα, πιθανώτατα *μονήρεις*, ἤτοι μὲ μίαν σειρὰν κωπῶν, καὶ ἐχρησιμοποιοῦντο μᾶλλον διὰ μεταφορὰν πολεμιστῶν καὶ ὄχι διὰ ναυμαχίαν. Οἱ πολεμισταὶ οὗτοι ἐκωπηλάτουν οἱ ἴδιοι, ἐκτὸς τῶν κυβερνητῶν, ἀνήρχοντο δὲ ἀπὸ 50 μέχρις 120.

Αἱ πρῶται παραστάσεις ἑλληνικῶν πλοίων ἐσώθησαν ἐπὶ τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων καὶ περονῶν τοῦ Διπύλου. Οἱ κωπηλάται φαίνονται εἰς δύο ὑπερκειμένας σειράς, ἐνῷ πράγματι εἶναι εἰς δύο παραλλήλους. Εἰς ἄλλα οἱ κωπηλάται φαίνονται ἐκ τῶν πλαγίων ἀνοιγμάτων τοῦ πλοίου ὡπλισμένοι δι᾽ ἀσπίδων· ὅταν τὰ ἀνοίγματα ταῦτα ἐφράσσοντο ἐν συνδυασμῷ μετὰ τοῦ καταστρώματος, αἱ νῆες ὠνομάζοντο *κατάφρακτοι*, ἄλλως ἐκαλοῦντο *ἄφρακτοι*. Ἀναλόγως δὲ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κωπῶν, *τριακόντοροι*, *πεντηκόντοροι*, *ἑκατόντοροι*. Αἱ ἀρχαιότεραι νῆες ἦσαν μονήρεις, κατὰ τὴν μεταγενεστέραν ὅμως ἐξέλιξιν ἔγιναν *διήρεις* ἤτοι μὲ δύο σειρὰς ὑπερκειμένας, καὶ *τριήρεις*, ἤτοι μὲ τρεῖς.

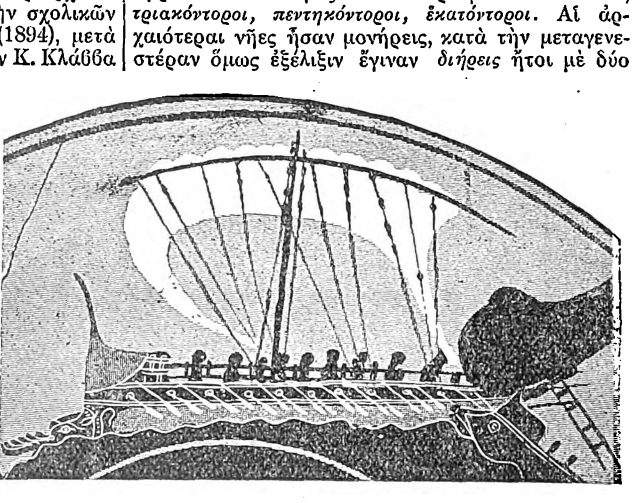

Διήρης ἐπὶ ἀττικῆς μελανομόρφου κύλικος τοῦ Ε′ π. Χ. αἰῶνος μὲ ἱστία.

Πότε ἀκριβῶς ἐναυπηγήθησαν αἱ πρῶται τριήρεις, εἶναι ἀβέβαιον· ἡ ἀρχαιοτέρα μαρτυρία εἶναι τοῦ Ἡροδότου, ὁ ὁποῖος τὰς ἀναφέρει εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ναχὼ (601 π. Χ.), κατὰ τὴν παράδοσιν δὲ κατεσκευάσθησαν πρῶτον εἰς Σιδῶνα. Πάντως αἱ διήρεις ἦσαν γνωσταὶ εἰς τὴν Φοινίκην κατὰ τὸ 700 π. Χ. περίπου, καθὼς δεικνύει ἀνάγλυφον τοῦ βασιλέως Σεναχερίμπ. Κατὰ τὸν Θουκυδίδη αἱ τριήρεις κατεσκευάσθησαν πρῶτον ὑπὸ τῶν Κορινθίων καὶ κυρίως ἠγ-

Digitized by Google

χισαν νὰ ἐπικρατοῦν ὀλίγον πρὸ τῶν περσικῶν πολέμων. Τὸ περίφημον ναυτικὸν τῶν Αἰγινητῶν ἀπετέλουν νῆες *πεντηκόντοροι*. Κατὰ τοὺς κλασσικοὺς χρόνους ἡ τριήρης εἶναι ὁ γνωστότερος καὶ πλέον κοινὸς τύπος πολεμικοῦ πλοίου. Τὸ πλάτος της δὲν ὑπερέβαινε τὸ $^1/_3$ τοῦ μήκους (κατά τινας τὸ $^1/_8$), τὸ ὁποῖον ἔφθανε μέχρι 50 μ. περίπου, εἶχε δὲ ταχύτητα 4.7 κόμβων (κατ' ἄλλους 8 $^1/_2$ περίπου μιλλίων τὴν ὥραν). Ἡ διάταξις ὅμως τῶν κωπηλατῶν δὲν εἶναι ἀπολύτως ἐξηκριβωμένη· οἱ κωπηλάται οὗτοι χωριζόμενοι κατὰ τὴν παράδοσιν εἰς τρεῖς ὁμίλους, τοὺς *θρανίτας*, *ζευγίτας* καὶ *θαλαμίτας*, ἐκάθηντο, κατὰ τὴν ἐπικρατεστέραν θεωρίαν, εἰς διάφορον ὕψος, ἔχοντες κώπας διαφόρου μήκους, ἡ σειρὰ των δὲ δὲν παρηκολούθει τὴν ἐξωτερικὴν κυρτὴν ἐπιφάνειαν τοῦ πλοίου, ἀλλ' ἦτο εὐθεῖα.

Κατὰ τὸν Ε' π. Χ. αἰῶνα τὸ πλήρωμα τῶν τριήρων συνίστατο ἀπὸ 200 κωπηλάτας, ἐξ ὧν οἱ 18 ἦσαν ὁπλῖται· ἔκτοτε ἤρχισαν νὰ αὐξάνουν ὁ ἀριθμὸς καὶ αἱ σειραὶ τῶν κωπηλατῶν, ἐπεκράτησεν ὅμως ἡ *πεντήρης*, ἤτοι μὲ πέντε σειρὰς κωπῶν, Ἡ πεντήρης τῶν Ρωμαίων κατὰ τοὺς Καρχηδονιακοὺς πολέμους εἶχε 300 κωπηλάτας καὶ 120 ὁπλίτας, ἡ *ὀκτήρης* τοῦ Λυσιμάχου 1.600 κωπηλάτας καὶ 1.200 ὁπλίτας, παραδίδεται δὲ καὶ *τεσσαρακοντήρης* τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Φιλοπάτορος. Διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν νεῶν κατ' ὄγκον μετεβλήθη καὶ ἡ ναυμαχία εἰς μάχην ἀπὸ τοῦ καταστρώματος· ἐνῷ πρὶν ἐπεδιώκετο δι' ἑλιγμῶν ἡ καταβύθισις τοῦ ἐχθρικοῦ πλοίου. Εἰς τὸ ρωμαϊκὸν ναυτικόν, ἀπὸ τῆς ναυμαχίας τοῦ Ἀκτίου (31 π. Χ.), ἐπανῆλθον τὰ μικρὰ σχήματα· αἱ ἀγαπηταὶ εἰς τοὺς Ρωμαίους *λιβυρνίδες* εἶναι διήρεις. Εἰς τὸ τέλος τῆς ἀρχαιότητος γίνεται λόγος μόνον περὶ διήρων καὶ μονήρων. Τὰ κύρια μέρη τῆς νεὼς ἦσαν ἡ *πρύμνα* μετὰ τοῦ *ἀφλάστου*, ἡ *πρῷρα* μὲ τὸ *ἀκροστόλιον*, τὸ ἐπὶ τῆς πρῴρας *ἔμβολον*, τὸ ὁποῖον συχνὰ εἶχε σχῆμα κεφαλῆς ζῴου, καὶ τὰ *πηδάλια*. Αἱ νῆες εἶχον γυναικεῖα ὀνόματα, ὡς «Θέτις», «Νηρηΐς», «Ἡδίστη» κτλ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Rados*, Les guerres médiques (Paris 1915 σ. 53 κ.ἑ.).—*Moll*, Das Schiff in der bildenden Kunst (1929, μὲ πλεῖστους πίνακας). Ε. Β. - Χ.

—*[Συμβολ.]* Ἡ *ναῦς* χρησιμοποιεῖται ὡς σύμβολον τῆς ἐν τῷ πελάγει τῆς ἀνθρωπότητος, παρὰ τοὺς συνεχεῖς κλυδωνισμοὺς καὶ τὰς μεγάλας τρικυμίας, οὐριοδρομούσης Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ἐν ταῖς Ἀποστολικαῖς διαταγαῖς (Β, 57) οἱ μὲν ἐπίσκοποι παραβάλλονται πρὸς τὸν πηδαλιοῦχον τοῦ πλοίου, οἱ διάκονοι πρὸς τοὺς ναύτας καὶ οἱ πιστοὶ πρὸς τὸ πλήρωμα. Ἐντεῦθεν καὶ αἱ παλαιότεραι τῶν Ἐκκλησιῶν κατὰ σχῆμα νεὼς κτιζόμεναι εἶχον τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον ἐν τῷ κέντρῳ, δίκην γεφύρας κυβερνήτου, μετὰ καθισμάτων ἄλλων ὑποκειμένων διὰ τὸν κυκλοῦντα τὸν ἐπίσκοπον κλῆρον, ἔνθεν δὲ καὶ ἔνθεν ὑπῆρχον τὰ παστοφόρια, ὅπου ἵσταντο ἢ ἐκάθηντο οἱ πιστοί. Ὁ συμβολισμὸς τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς νεὼς προῆλθε φυσικῶς καὶ ἐκ τοῦ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ χαρακτηρισμοῦ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ ὡς ἁλιέων ἀνθρώπων. Π. Ν. Τ.

—**ναῦς** *μακρὰ [Ἀρχ.]*· βλ. λ. *μακρὰ* ναῦς.

ναυσιβλάβεια (ἡ). Ἡ βλάβη, ἰδιαιτέρως ἡ μερική, τοῦ πλοίου, γνωστοτέρα ὡς *ἀβαρία* (βλ. λ.).

Ναυσιγένης. Ἐπώνυμος ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς 103ης Ὀλυμπιάδος, ἤτοι τῷ 368 π. Χ., σύγχρονος τοῦ Ἐπαμεινώνδα καὶ Πελοπίδου. Α. Θ. Σ.

Ναυσιθόη *[Μυθολ.]*. Μία τῶν Νηρηΐδων, θυγάτηρ τοῦ Νηρέως καὶ τῆς Δωρίδος. Α. Θ. Σ.

ναυσιθόη (ἡ) (Nausithoe) *[Ζωολ.]*. Γένος μεδουσῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὑδρομεδουσῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐφυριδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰς εὐκράτους θαλάσσας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

Ναυσίθοος *[Μυθολ.]*. —1) Υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Περιβοίας καὶ πατὴρ τοῦ Ἀλκινόου καὶ Ρηξήνορος. Πιεζόμενος ὑπὸ τῶν γειτόνων του Κυκλώπων, ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὸ πρῶτον αὐτοῦ βασίλειον, τὴν Ὑπερείαν, καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ μετὰ τοῦ λαοῦ του εἰς Σχερίαν (Κέρκυραν), ὅπου πρῶτος ἔκτισε τείχη, ναούς, οἰκίας καὶ ἐμοίρασεν εἰς τὸν λαὸν ἀγρούς.

—2) Υἱὸς τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τῆς Καλυψοῦς, ἀδελφὸς τοῦ Ναυσινόου.

Τριήρεις καὶ διήρεις ρωμαϊκαί.
[Ἀνάγλυφον ἀπὸ τὴν στήλην τοῦ Τραϊανοῦ.]

—3) Ναύκληρος τοῦ Θησέως, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου, ὡς λέγεται, ὁ Θησεὺς ἤγειρεν ἡρῷον εἰς τὸ Φάληρον. Α. Θ. Σ.

Ναυσικᾶ *(Ναυσικάα)*. Περιλάλητος ὁμηρικὴ ἡρωΐς, θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῶν Φαιάκων Ἀλκινόου καὶ τῆς Ἀρήτης. Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ προστάτις καὶ σώτειρα τοῦ εἰς Σχερίαν διασωθέντος μετὰ τὸ ναυάγιόν του Ὀδυσσέως, διότι ἐνέδυσεν αὐτὸν καὶ συνεβούλευσε κατὰ τίνα τρόπον θὰ ἐπιτύχῃ τὴν εὔνοιαν τοῦ πατρός της. Κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους μυθογράφους ἡ Ναυσικᾶ ἔγινε σύζυγος τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀδυσσέως Τηλεμάχου καὶ ἐγέννησεν ἐξ αὐτοῦ τὸν Περσέπτολιν ἢ Πτολίπορθον. Τὸ θελκτικὸν ἐπεισόδιον τῆς συναντήσεως Ναυσικᾶς καὶ Ὀδυσσέως (Ὀδυσσ. ζ') τόσον ἤρεσε κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ὥστε πολλοὶ ἐνεπνεύσθησαν ἐξ αὐτοῦ ποιηταὶ καὶ καλλιτέχναι. Ὁ Σοφοκλῆς, ὁ ἐπονομασθεὶς Ὅμηρος τῆς τραγικῆς τέχνης, ἐποίησε τὴν ἀπολεσθεῖσαν τραγῳδίαν του «Ναυσικάα» καὶ ὁ ζωγράφος Πολύγνωτος τὴν συνάντησιν Ναυσικᾶς καὶ Ὀδυσσέως εἰς τὴν γῆν τῶν Φαιάκων, ἥτις ἐφυλάσσετο εἰς τὴν

Ὀδυσσεὺς καὶ Ναυσικᾶ.
[Ἀγγειογραφία τοῦ Πολυγνώτου.]

Πινακοθήκην τῶν Προπυλαίων. Ἰδίως ὅμως τὸ ἐπεισόδιον Ναυσικᾶς καὶ Ὀδυσσέως ὑπῆρξεν ἐκ τῶν προσφιλεστέρων θεμάτων τῆς ἑλληνικῆς ἀγγειογραφίας, τῆς ὁποίας κάλλιστον ἔργον εἶναι ὁ ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Μονάχου ἀποκείμενος ἀμφορεὺς τῶν Βούλκων. Ἡ Ναυσικᾶ εἶναι ὁ τύπος τῆς αἰδήμονος καὶ στοργικῆς πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ ἀδελφοὺς κόρης καὶ ἀδελφῆς. ΚΑΨ.

Ναυσικλῆς. Ἰσχύων δημαγωγὸς ἐν Ἀθήναις, στρατηγὸς τοῦ ἐπικουρικοῦ στρατοῦ, τὸν ὁποῖον ἔπεμψαν τῷ 352 π. Χ. οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τοὺς Φωκεῖς. Κατ' ἀρχὰς φίλος τοῦ Αἰσχίνου καὶ μακεδονίζων, προσῆλθε μετὰ ταῦτα εἰς τὴν πατριωτικὴν μερίδα, ἀξιωθεὶς στεφάνου ὑπὸ τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Α. Θ. Σ.

Ναυσικράτης. Ποιητὴς τῆς μέσης ἀττικῆς κωμῳδίας, οὗτινος τὸ ὄνομα συγχέεται πολλάκις πρὸς τὸ τοῦ Ναυκράτους, κωμικοῦ ὑποκριτοῦ συγχρόνου τοῦ Αἰσχίνου. Λέγεται ὅτι ἔγραψεν ἀρκετὰς κωμῳδίας, ἐξ ὧν διεσώθησαν οἱ τίτλοι δύο μόνον, τῆς «Περσίδος» καὶ τῶν «Ναυκλήρων», ἐκ δὲ τῆς τελευταίας καὶ τινες στίχοι, μνημονευόμενοι παρ' Ἀθηναίῳ (Ζ' 127). Ν. Ι. Λ.

Ναυσιμέδων *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Ἠπιόνης, ἀδελφὸς τοῦ Παλαμήδους. Α. Θ. Σ.

Ναυσίνικος. Ἐπώνυμος ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τῆς 100ῆς Ὀλυμπιάδος (378—377 π. Χ.), ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐγένετο μεταρρύθμισις τοῦ φορολογικοῦ συστήματος καὶ ἐκανονίσθη ὁ κατάλογος τῶν ἐκτάκτων πολεμικῶν εἰσφορῶν πρὸς μεγάλην ἀνακούφισιν τῶν φορολογουμένων, διὰ τῆς διαιρέσεως τοῦ δήμου εἰς *συμμορίας*. Α. Θ. Σ.

Ναυσίνοος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τῆς Καλυψοῦς, ἀδελφὸς τοῦ Ναυσιθόου. Α. Θ. Σ.

ναυσιπλοΐα (ἡ)· ὁ διὰ τῶν νεῶν πλοῦς, ταξίδιον, ἡ διὰ τῶν πλοίων μεταβίβασις προϊόντων ἢ ἐπιβατῶν: «ἡ ναυσιπλοΐα ἐν τῷ Εὐξείνῳ, —ἐν τῇ Μεσογείῳ».

ναυσιπλοῶ (*—έω*)· πλέω, ταξιδεύω, ναυτίλλομαι: «οἱ ναυσιπλοοῦντες ἐν τῷ Εὐξείνῳ».

ναυσίπορος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· παθ. ὁ ναυσὶ διαπεραιούμενος, διαπλεόμενος: «ναυσίποροι ἀκταί»· καθόλου, ὁ διαπλεόμενος: «ναυσίπορος ποταμός», ἁπλῶς *πλωτός*.

ναυσιπόρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ἐνεργ., ὁ διὰ τῶν νεῶν περῶν, περαιούμενος.

Ναυσιπόρων ***νῆσοι*** (Navigator islands, Iles des navigateurs) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Σαμόα*.

Ναυσὶς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλωμα τῆς Κυρηναϊκῆς Πενταπόλεως μεταξὺ Φυκοῦντος καὶ Πτολεμαΐδος, ὡς ἐν τῷ Σταδιασμῷ τῆς Μεγάλης θαλάσσης ἀναφέρεται (§ 54—55). Εἶναι ἐν τούτοις βέβαιον (*Müller* εἰς Graec. Geogr. Min. I,447,54) διὰ τὴν Ναυσίδα ταύτην ὅτι ἡ ὀνομασία της εἶναι διαδοχικὴ παραφθορὰ τῆς ἀρχαιοτάτης καὶ ὑπὸ Ἑκαταίου ἀναφερομένης πόλεως καὶ νήσου *Αὐσίγδας*. Εἶναι τανῦν ἔρημος ἀκτή, 3 μίλ. ΒΑ. τοῦ φάρου Τολμέϊτα τῆς Κυρηναϊκῆς. Σ. Ε. Λ.

Ναύσταθμον ***Ἰλιέων*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς Τρῳάδος παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Σιγείου καὶ τοῦ Ἀχαιῶν λιμένος (*Στράβ.* ΙΓ' 598). Ὑπῆρξεν ὁ πολεμικὸς τῶν Τρώων λιμήν. Ἡ θέσις τοῦ ὅρμου δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένη, δεδομένου ὅτι πολλὰς ἀλλοιώσεις ὑφίσταται ἡ ἐκεῖ ἀκτογραμμὴ λόγῳ τῶν ρευμάτων καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ Σκαμάνδρου προσεπιχώσεων· ἄλλως τε οὐδὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Στράβωνος ἦτο γνωστὴ τοῦ Ναυστάθμου ἡ ταυτότης (598). Ἡ διήγησις δ' ἡ πρὸς τὸν Εὔμαιον ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως διασκευασθεῖσα, μέγα ἐμφαίνει τὸ διάστημα τὸ μέχρι τῆς Τρῳάδος ἀπὸ τοῦ Ναυστάθμου, ἀφοῦ λέγει ὅτι, ὅταν ἔστησαν ἐνέδραν ὑπὸ τὴν πόλιν τῆς Τροίας (Ὀδυσ. ξ, 469), ἦσαν πολὺ μακρὰν τῶν πλοίων. Τοῦτο προκύπτει καὶ ἐκ τῆς περὶ τῶν κατασκόπων μνείας, οὓς οἱ Ἕλληνες εἶχον στείλει ὅπως πληροφορηθῶσιν ἂν οἱ Τρῶες προετίθεντο νὰ μείνωσι πλησίον τῶν πλοίων των, πολὺ μακρὰν τῶν τειχῶν των, ἢ ἐσκόπουν νὰ ἐπανήρχοντο εἰς τὴν πόλιν των (Ἰλιὰς Κ, 209), ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς συμβουλῆς τοῦ Πολυδάμαντος πρὸς τοὺς Τρῶας, ἐν ᾗ τονίζεται ἡ ἀπόστασις τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ πολεμικοῦ της λιμένος (Ἰλιὰς Σ, 254). Σ. Ε. Λ.

ναύσταθμος (ὁ). Καλεῖται ὁ λιμὴν ἢ ὅρμος ἔνθα ναυπηγοῦνται, ἐπισκευάζονται καὶ ἐξοπλίζονται τὰ πλοῖα. Ὁ ναύσταθμος, ὅστις λέγεται καὶ πολεμικὸς λιμήν, ἀφορᾷ κυρίως τὰ πολεμικὰ πλοῖα, εἶναι δὲ τὸ *νεώριον* (βλ. λ.) τῶν ἀρχαίων. Ἐπειδὴ αἱ ναύσταθμοι χρησιμεύουσιν ὡς ἀσφαλεῖς λιμένες διὰ τὴν ἐπὶ μακρὸν ἀγκυροβολίαν, ἐπισκευὴν ὡς καὶ τὸν ἀνεφοδιασμὸν τῶν πλοίων, ἐκλέγεται ἐπιμελῶς ἡ θέσις τῆς ἐγκαταστάσεως τούτων εἰς μυχοὺς λιμένων ἢ ὅρμων ἢ παρὰ τὰς ἐκβολὰς ποταμῶν, κατασκευαζομένων τῶν ἀναγκαιούντων λιμενικῶν ἔργων πρὸς τελείαν αὐτῶν ἐξασφάλισιν ἀπὸ παντὸς θαλασσίου κινδύνου. Ἐπίσης ἡ θέσις των ἐκλέγεται ἐγγὺς μεγάλων βιομηχανικῶν κέντρων, μεθ' ὧν συνδέεται διὰ πυκνοῦ δικτύου συγκοινωνίας, ὅπως ἐν καιρῷ πολέμου ἡ συνδρομὴ τῆς ἰδιωτικῆς βιομηχανίας εἶναι κατὰ τὸ δυνατὸν μεγαλυτέρα. Ἡ θέσις τῆς ἐγκαθιδρύσεως ναυστάθμου δέον καὶ ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως νὰ εἶναι κατάλληλος. Οἱ ναύσταθμοι καταλαμβάνουσι μεγάλας ἐν τῇ ξηρᾷ περιοχὰς πρὸς ἐγκαθίδρυσιν τῶν ναυπηγείων, ἐργοστασίων κατασκευῶν καὶ ἐπισκευῶν, τῶν ἀποθηκῶν ὑλικοῦ καὶ ἐφοδιασμοῦ τῶν πλοίων, τῶν γραφείων καὶ οἰκημάτων προσωπικοῦ. Ὀχυροῦνται ἀπὸ ξηρᾶς διὰ σειρᾶς ἀμυντικῶν ἔργων ὡς καὶ ἀπὸ θαλάσσης διὰ πυροβολείων πυροβόλων μεγάλου διαμετρήματος, ταχυβόλων, πυκνῶν πεδίων ναρκῶν, ἀνθυποβρυχίων φραγμάτων καὶ ἀντιαεροπλοϊκῶν πυροβολείων. Ἐν τοῖς ναυστάθμοις εἶναι ἐγκατεστημένοι μόνιμοι ἢ πλωταὶ δεξαμεναὶ πρὸς καθαρισμὸν καὶ ἐπισκευὴν τῶν πλοίων. Τὰ μεγάλα ναυτικὰ κράτη ἔχουσι πλείονας τοῦ ἑνὸς ναυστάθμους ἐγκατεστημένους εἰς κατάλληλα στρατηγικὰ σημεῖα. Οὕτως ἡ Μεγάλη Βρεττανία πλὴν τῶν ἐν τῇ μητροπόλει μεγάλων ναυστάθμων της τοῦ Πόρτσμουθ, Πλύμουθ, Τσάταμ, ἔχει τοιούτους ἐν Μάλτᾳ, Γιβραλτάρ, Βερμούδας, Χὸγκ-Κόνγκ, Σιγκαπούρῃ. Ἀναλόγως δὲ τῶν παρουσιαζομένων ἀναγκῶν ἑνὸς ναυτικοῦ πολέμου γίνεται καὶ ἡ ἐγκατάστασις ναυτικῶν βά-

Digitized by Google

σεων, ἤτοι μικροτέρων τρόπον τινὰ ναυστάθμων, εἰς ἐπίκαιρα σημεῖα, ὡς ἡ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐγκατάστασις ὡς βάσεως τοῦ Σκάπα-Φλόου. Ἡ Γαλλία ἐπίσης ἔχει ναυστάθμους ἐν Χερβούργῳ, Βρέστῃ, Λοριάν, Ροσεφόρ, Τουλῶνι (ὅστις εἶναι καὶ ὁ μεγαλύτερος λόγῳ τῆς ἐν αὐτῇ παραμονῆς τῶν πλείστων τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῆς Γαλλίας) καὶ Μπιζέρτᾳ. Τῆς Γερμανίας οἱ ναύσταθμοι εὑρίσκονται ἐν Κιέλῳ καὶ Βιλλελμσχάφεν, κατὰ δὲ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἀρκούντως ἰσχυρὰ βάσις εἶχε δημιουργηθῆ ἐν Ἑλγολάνδῃ. Ἡ Ἰταλία ἔχει ναυστάθμους ἐν Τάραντι καὶ Σπέτσιᾳ. Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς ἔχουσιν ἐγκατεστημένους ναυστάθμους καὶ ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ καὶ τῷ Εἰρηνικῷ. Γ. Ν. Ν.

Ναύσταθμος, ἢ ***Ναύσταθμον*** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις καὶ λιμὴν τῆς Κυρηναϊκῆς ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Μαρμαριδῶν εἰς 100 στάδια ἀπὸ τοῦ λιμένος τῆς Κυρήνης, μεταξὺ Ἐρυθροῦ τόπου καὶ Ἀπολλωνίας (*Σκυλ.* 108. *Στράβ.* ΙΖ' 838. Σταδ. Μεγ. θαλ. 51. *Πτολεμ.* Δ, δ, 5. *Pomp. Mel.* 1,39). Εἶναι τὸ σύγχρονον ἀκρωτήριον *Ρὰς - Ἐλ - Χιλάλ* (πλάτ. 32^0 55' Β., μῆκ. 22^0 16' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 241: Benghazi to Derna). Σ. Ε. Λ.

— **Ναύσταθμος** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἐπίσημος λιμὴν τῆς ἐντὸς Γάγγου Ἰνδικῆς, κατὰ τὸ ΒΔ. τέρμα της καὶ δυσμικῶς τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἰνδοῦ, ἀναφερόμενος ὑπὸ Μαρκιανοῦ τοῦ Ἡρακλεώτου (Περίπλ. Ἔξω θαλάσ. Α 34 καὶ 38), ἀπέχων ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Κῶρυ περίπλουν 2ι.725 σταδίων. Ἔκειτο ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Συραστρηνῆς τῷ καλουμένῳ Κάνθι (*Πτολεμ.* Ζ, α, 2), παρὰ τὸ «δυσμιώτατον τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ στόμα, ὃ καλεῖται Σάγαπα». Τὸν λιμένα τοῦτον ὁ Νέαρχος ὠνόμασεν *Ἀλεξάνδρου λιμένα* (*Ἀρριαν.* Ἰνδ. ΚΑ', 10). Εἶναι ὁ σύγχρονος μέγας ἰνδικὸς λιμὴν *Καράτσι*. Σ. Ε. Λ.

— **Ναύσταθμος** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Λιμὴν καὶ πόλις τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς Σικελίας μεταξὺ ἐκβολῶν Ἑλώρου καὶ Συρακουσῶν. Εἶναι πιθανῶς ἡ σύγχρονος Ἄβολα (Avola: πλάτ. 36^0 $54'{}^1/_2$ Β., μῆκ. 15^0 09' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 187: Palma to Catania).

— **Ναύσταθμος** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Λιμὴν καὶ πόλις τῶν Ἀμισηνῶν τοῦ Πόντου, ἀπέχων 90 στάδια ΝΑ. τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἅλυος καὶ 50 στάδια ΒΑ. τῆς λίμνης *Κωνωπεῖον* (Εὐξείν. Περίπλ.: *Ἀρριαν.* § 22, *Ἀνων.* § 26). Ὁ λιμήν της ἦτο λίμνη ἔχουσα στόμα πρὸς τὴν θάλασσαν, τὴν ὁποίαν ὁ Ἅμιλτον (Hamilton, Researches I, 295) ταυτίζει πρὸς τὴν σύγχρονον περίκλειστον μεγάλην λιμνοθάλασσαν Χαμμανλῆ γκιόλ (πλάτ. 41^0 35' Β., μῆκ. 36^0 05' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2237: Kerempeh to cape Yasûn). Κατά τινας μετωνομάσθη τὸν Ζ' αἰῶνα μ. Χ. *Ἴβορα* καὶ ὑπήγετο εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἑλενοπόντου. Σ. Ε. Λ.

— **Ναύσταθμος *Σαλαμῖνος*** [*Γεωγρ.*]. Ὁ ἐν τῷ ναυστάθμῳ τῆς Σαλαμῖνος συνοικισμὸς ὑπάγεται εἰς τὴν κοινότητα Σαλαμῖνος τῆς ἐπαρχίας Μεγαρίδος τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Ἐν τῇ στατιστικῇ τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1928 ὀνομάζεται *Ἀράπης* (6λ. λ.), ἐπεγράφησαν δ' ἐν αὐτῷ 4.049 ἄνδρες, ὧν ἄρρενες 3.688. Χ. Δ.

—**Ναυστάθμου *ὅρμος*** [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Τὸ τμῆμα τῆς θαλάσσης τὸ μεταξὺ τῆς Σαλαμῖνος καὶ τῆς Ἀττικῆς προβολῆς τοῦ Κορυδαλοῦ, τὸ συνδέον τὸν κόλπον τῆς Ἐλευσῖνος πρὸς τὸν ὅρμον τοῦ Κερατσινίου. Περιλαμβάνεται μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίου Ἀράπης καὶ νησῖδος Λοιμοκαθαρτήριον Ἁγίου Γεωργίου τῆς Σαλαμῖνος καὶ τῶν ἄκρων τοῦ Κορυδαλοῦ Φυλατούρι καὶ Πέραμα. Καὶ πρὸς μὲν τὸν κόλπον τῆς Ἐλευσῖνος ἐπικοινωνεῖ διὰ τοῦ ἀνοίγματος τῶν νησίων Λέρος καὶ Ἁρπηδόνι, πρὸς δὲ τὸν ὅρμον τοῦ Κερατσινίου διὰ δύο ὑφαλαυλάκων, ἑκατέρωθεν ὑφάλου, ἣν ἐπισημαίνει στήλη, τοῦ τοῦ Περάματος ἀνατολικῶς καὶ τοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου δυτικῶς. Σ. Ε. Λ.

ναύστολος (ὁ)· συνώνυμον τοῦ *ἐξοπλιστὴς* καὶ *ἐφοπλιστής*, περιπεσὸν εἰς ἀχρηστίαν· ἀλλὰ καὶ ὁ μετακομιζόμενος διὰ θαλάσσης ἢ ταξιδεύων· διὸ *ναυστολέω*: ταξιδεύω διὰ πλοίου, ἀλλὰ καὶ πηδαλιουχῶ, καὶ μεταφέρω διὰ πλοίου· *ναυστόλημα*, τὸ διὰ τῆς νεὼς μετακομισθέν, τὸ φορτίον· *ναυστόλησις* ἢ καὶ *ναυστολία*, ἡ διὰ θαλάσσης μεταφορά, ἀλλὰ καὶ ἡ θαλασσοπορία καὶ ἡ κατὰ θάλασσαν στρατεία. Σ. Ε. Λ.

Ναύτακα [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας ἐν Σογδιανῇ, κειμένη μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ὤξου (νῦν Ἀμοὺ-Δάρια) καὶ Πολυτιμήτου (Καρὰ-Δάρια ἢ Ζαραφχάν), ΝΔ. τῶν Μαρακάνδων (Σαμαρκάνδη). Ταύτην κατέλαβεν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος τῷ 329 π. Χ. καὶ ἀνέπαυσε παρ' αὐτὴν τὴν στρατιάν του ἕνεκα τοῦ χειμῶνος (*Ἀρρ.* Ἀνάβ. III, 29, 1 καὶ IV, 18, 1). Ὑπὸ τοῦ Droysen καὶ ἄλλων ταυτίζεται πρὸς τὴν σημερινὴν Nakschab ἢ Karschi, τὴν χειμερινὴν ἕδραν τοῦ Τιμούρ, ἢ τὴν ἀνατολικώτερον αὐτῆς κειμένην Kesch ἢ Schehrisebz. Α. Θ. Σ.

ναυταπάτη (ἡ)· ἀδίκημα ἢ σφάλμα ἑκούσιον ἢ ἀκούσιον τοῦ πλοιάρχου ἢ ἀνδρός τινος τοῦ πληρώματος ἐμπορικοῦ πλοίου, διαπραττόμενον ἐπὶ ζημίᾳ τῶν πλοιοκτητῶν ἐφοπλιστῶν, φορτωτῶν ἢ ἀσφαλιστῶν.

— [*Ναυτ. Δίκ.*] Ὁ ὅρος *ναυταπάτη* ἀπαντᾷ ὑπὸ διάφορον σημασίαν καὶ εἰς τὸ ἰδιωτικὸν καὶ εἰς τὸ δημόσιον (ποινικὸν) ναυτικὸν δίκαιον. Ἐν τῷ ἰδιωτικῷ ναυτικῷ δικαίῳ ἀποδίδεται δι' αὐτοῦ ὁ διεθνὴς ὅρος baratterie (ἢ baraterie), barratry, τοῦ ὁποίου ἡ σημασία εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον ἀμφισβητουμένων. Ἡ λέξις baratterie ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ μεσαιωνικὸν λατινικὸν ρῆμα baratare ἐκ τοῦ barata, baratum (γαλλ. barat, ἱσπαν. barata, ἰταλ. baratto), τὸ ὁποῖον σημαίνει ἀπάτη, δόλος. Τοιαύτη δὲ ἦτο καὶ ἡ ἀρχικῶς, πρὸ τῆς «Ordonnance sur la marine», ἐν Γαλλίᾳ εἰς τὸν ὅρον τοῦτον διδομένη σημασία. Ἐθεωρεῖτο δηλαδὴ ὡς ναυταπάτη πᾶσα ἐκ δόλου προερχομένη ἐνέργεια τοῦ πλοιάρχου ἢ πληρώματος. Ἀπὸ τῆς «Ordonnance» ὅμως, ἢ ἀκριβέστερον εἰπεῖν ἀπὸ τῆς δοθείσης ἑρμηνείας ὑπὸ τοῦ Valin ἀρχικῶς, ἔπειτα δὲ ὑπὸ τοῦ Emerigon καὶ Pothier, καθιερώθη ἡ ἔτι καὶ σήμερον ἐν Γαλλίᾳ καὶ παρ' ἡμῖν ἐπικρατοῦσα γνώμη, ὅτι ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ναυταπάτης περιλαμβάνεται πᾶν ἀδίκημα τοῦ πλοιάρχου ἢ πληρώματος καὶ ἐξ ἀμελείας ἔτι προερχόμενον.

Ἡ γαλλικὴ ἄποψις μετεφυτεύθη εἰς τὸ Βέλγιον, φαίνεται δὲ ἐπικρατοῦσα καὶ ἐν Ἰταλίᾳ. Ἀντιθέτως, ἐν τῷ ἀγγλικῷ δικαίῳ ὁ ὅρος ναυταπάτη, barratry, ἔχει πολὺ στενοτέραν σημασίαν, περιλαμβάνων μόνον τὰς ἐκ δόλου προερχομένας πράξεις τοῦ πλοιάρχου καὶ πληρώματος. Ἀλλὰ καὶ ἐντὸς τῶν ὁρίων τούτων ἀμφισβητεῖται ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ σημασία τοῦ ὅρου. Οὕτω, κατ' ἄλλους μὲν ἡ λέξις barratry περιλαμβάνει τὰς δολίας, πρὸς τὰς ὁποίας ἐξομοιοῦνται καὶ αἱ ἐκ βαρείας ἀμελείας προερχόμεναι πράξεις τοῦ πλοιάρχου καὶ πληρώματος μόνον ἐφ' ὅσον αὗται προσβάλλουσι τὸν μετὰ τοῦ πλοιοκτήτου ἢ ἐφοπλιστοῦ ὑφιστάμενον νομικὸν σύνδεσμον, ἀποτελοῦσι δηλαδὴ παράβασιν τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ πλοιάρχου ἢ τοῦ πληρώματος, τῶν προερχομένων ἐκ τῆς συμβάσεως μισθώσεως ὑπηρεσιῶν, οὐχὶ δὲ καὶ πᾶσαν ἐνέργειαν ἄσχετον πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ πλοιοκτήτου ἢ ἐφοπλιστοῦ, ὡς ἡ κλοπὴ τοῦ φορτίου, κατά τινας δὲ καὶ ἡ βλάβη αὐτοῦ. Ὁ Mac Culloch εἰς τὸ «Dictionnary of Common and Commercial navigation», ὁρίζει τὴν ναυταπάτην ὡς «πᾶσαν ἐνέργειαν δολίαν ἢ παράνομον, γενομένην ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου ἢ τοῦ πληρώματος κατὰ παράβασιν τῶν καθηκόντων των ἔναντι τῶν πλοιοκτητῶν καὶ πρὸς βλάβην αὐτῶν». Ὁ δὲ Maclachlan λέγει, ὅτι «ἡ barratry προϋποθέτει παράβασιν τῶν καθηκόντων ἔναντι τοῦ πλοιοκτήτου μὲ πρόθεσιν δολίαν καὶ ἐγκληματικήν», καὶ προσθέτει ὅτι: «Ὑπάρχουσι πράξεις, αἱ ὁποῖαι, μὴ οὖσαι ἄδικοι αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς ὅταν εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα ἀγνοίας, ἀμελείας ἢ συνέπεια ἀνωτέρας βίας, ὅπως ἡ ἀλλαγὴ τῆς πορείας, ἡ παραβίασις ἀποκλεισμοῦ, καθίστανται πράξεις ὑπαγόμεναι ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ναυταπάτης ὅταν διεπράχθησαν παρὰ τὸν νόμον ἢ πρὸς ἴδιον ὄφελος τοῦ πλοιάρχου, ἐπὶ ζημίᾳ τοῦ πλοιοκτήτου, ἢ κατὰ τρόπον παράνομον καὶ ἂν ἀκόμη ἔγιναν πρὸς ὄφελος τοῦ πλοιοκτήτου, ἐφ' ὅσον οὗτος δὲν συγκατένευσεν εἰς αὐτάς». Κατ' ἄλλους πάλιν barratry εἶναι πᾶσα δολία ἐνέργεια τοῦ πλοιάρχου ἢ πληρώματος, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν συμμετέχει ὁ πλοιοκτήτης ἢ ἐφοπλιστής. Περιλαμβάνεται ὅθεν ἐν τῇ ἐννοίᾳ αὐτῆς καὶ ἡ βλάβη τοῦ φορτίου καὶ ἡ κλοπὴ ἐκ μέρους τοῦ πληρώματος. Πρὸς τὴν τελευταίαν ταύτην ἄποψιν συμφωνεῖ, προκειμένου περὶ τοῦ ὅρου τούτου, καὶ ἡ ἐν Γερμανίᾳ ἄρχουσα γνώμη, ἥτις ἀκολουθεῖται ἐν Ὁλλανδίᾳ καὶ εἰς τὰς Σκανδιναυϊκὰς χώρας.

Ἡ ποικίλη ἔννοια τοῦ ὅρου ναυταπάτη εἰς τὰς διαφόρους χώρας προσλαμβάνει ἀπὸ πρακτικῆς ἀπόψεως μεγίστην σημασίαν, προκειμένου νὰ ἑρμηνευθῇ ρήτρα ἐγγράφου τινὸς περιέχουσα τὸν ὅρον τοῦτον. Συγγραφεῖς καὶ νομολογίαι λαμβάνουσιν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὑπ' ὄψιν τὴν σημασίαν τοῦ ὅρου, τὴν ὁποίαν οὗτος ἔχει ἐν τῷ τόπῳ, εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ ὁποίου ἔχει συνταχθῆ τὸ ἔγγραφον.

Ὁ ὅρος ναυταπάτη ἐχρησιμοποιήθη κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ ἀσφαλιστικῷ δικαίῳ, ὅπου καὶ διατηρεῖ ἔτι τὴν ἀρχικήν του σπουδαιότητα, γίνεται ὅμως χρῆσις αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ ναυλώσει, ἐν ταῖς ρήτραις τῶν ναυλοσυμφώνων καὶ φορτωτικῶν, δι' ὧν ὁ ἐκναυλωτὴς ἀπαλλάσσεται τῆς βαρυνούσης αὐτὸν εὐθύνης διὰ πράξεις τοῦ πλοιάρχου καὶ πληρώματος.

Παρ' ἡμῖν ὁ ὅρος ναυταπάτη ἀπαντᾷ εἰς τὸ ἄρθρον 478 τοῦ «Ἐμπορικοῦ νόμου», τὸ ὁποῖον εἶναι κατὰ λέξιν μετάφρασις τοῦ ἄρθρου 207 τοῦ βελγικοῦ ἐμπορικοῦ νόμου, ὅπου καθιεροῦται ἡ ἀρχὴ ὅτι «ὁ ἀσφαλιστὴς εἶναι ὑπόχρεως διὰ τὰς παραβάσεις καὶ τὰ πταίσματα τοῦ πλοιάρχου καὶ τοῦ πληρώματος, τὰς γνωστὰς ὑπὸ τὸ ὄνομα ναυταπάτη (baraterie), ἐκτὸς ἐναντίας συμφωνίας».

Ἡ αὐτὴ ἀρχὴ ὑπάρχει ἀναγεγραμμένη καὶ ἐν § 820 Zif. 6 τοῦ γερμανικοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, ἰσχύει δὲ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ, παρὰ τὴν ἀντίθετον διάταξιν τοῦ ἄρθρου 353 τοῦ γαλλικοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, καθιερωθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 1 τῆς «Police Française d'Assurance maritime sur marchandises» καὶ τοῦ ἄρθρου 1 τῆς «Police sur Corps de navires».

Ἐν τῷ ποινικῷ ναυτικῷ δικαίῳ ὁρίζεται ἡ ναυταπάτη ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 17 τοῦ «Ποινικοῦ καὶ πειθαρχικοῦ κώδικος τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ». Κατὰ τὸ ἄρθρον τοῦτο «ἔνοχος ναυταπάτης εἶναι ὁ ἐκ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ πλοίου ἐκ δολίας προαιρέσεως, ἐπὶ σκοπῷ ἰδίας ὠφελείας ἢ βλάβης ἄλλου, ἐκτελῶν ἓν τῶν ἐν τῷ παρόντι κεφαλαίῳ ἀδικημάτων». Εἰς τὰ ἑπόμενα ἑπτὰ ἄρθρα ὁρίζει ὁ νόμος λεπτομερῶς ποῖαι πράξεις ὑπάγονται εἰς τὸ ἀδίκημα τῆς ναυταπάτης. Ὁ νόμος ποιεῖται διάκρισιν μεταξὺ πλοιάρχου, τὸν ὁποῖον τιμωρεῖ αὐστηρότερον, καὶ τῶν λοιπῶν προσώπων τοῦ πληρώματος, πρὸς τὰ ὁποῖα ἐξομοιοῖ ἐν ἄρθρῳ 25 καὶ τοὺς ἐπιβάτας τοῦ πλοίου. Κατὰ τὰ ἄρθρα 18—14, ἔνοχος ναυταπάτης εἶναι ὅστις ἐκ δολίας προαιρέσεως ἐπὶ σκοπῷ ἰδίας ὠφελείας ἢ βλάβης ἄλλου ἐνεργεῖ: 1) τὴν προσάραξιν, τὸ ναυάγιον ἢ τὴν καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἀπώλειαν τοῦ πλοίου, 2) ψευδῆ πορείαν, 3) ἐκβολήν, φθορὰν ἢ καταστροφὴν τοῦ φορτίου ἢ τῶν παρακολουθημάτων τοῦ πλοίου, 4) διαθέτει πρὸς ἀποκλειστικόν του ὄφελος ἢ ἐκποιεῖ τὸ πλοῖον, τὰ παρακολουθήματα αὐτοῦ ἢ τὸ φορτίον ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει, 5) ἐκδίδει φορτωτικὴν πλαστὴν ἢ ἀλλοιοῖ ἢ προχρονολογεῖ γνησίαν, 6) ὑποκαθιστᾷ πλαστὰς διαταγὰς εἰς τὰς πρὸς αὐτὸν δοθείσας ὑπὸ τῶν ἐντολέων του, 7) νοθεύει τὸ φορτίον ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει, 8) δολίως βεβαιοῖ ἐνόρκως ἔκθεσιν τοῦ πλοιάρχου συντεταγμένην κατὰ τὰ ἐν ἄρθρῳ 20, ἐδαφίῳ 2 ὁριζόμενα, 9) περ λαμβάνει ἐν γνώσει ἐν τοῖς λογαριασμοῖς τῆς λογοδοσίας αὐτοῦ ἀβαρίας ἢ δαπάνας ἀνυπάρκτους ἢ ἀρνεῖται νὰ λογοδοτήσῃ, 10) ἐκφορτώνει πράγματα τοῦ φορτίου ἄνευ νομίμων διατυπώσεων, ἐκτὸς ἂν ἡ ἐκφόρτωσις ἔγινε λόγῳ ἀμέσου σοβαροῦ κινδύνου, καὶ τέλος 11) ὅστις νοθεύει δολίως ἐδώδιμα ἢ ποτὰ τοῦ πλοίου.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω περιπτώσεων τὰ ἄρθρα 20 ἐδάφιον 2, περιπτώσεις α, 6, καὶ 21 περιπτώσεις α, γ, ε, προνοοῦσιν εἰδικῶς περὶ τοῦ πλοιάρχου, ὅστις καθίσταται ἔνοχος ποινικῆς ναυταπάτης, ἐάν: 1) ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἐκτελέσῃ ἢ νὰ συγκαλύψῃ ἀπάτην πρὸς βλάβην τῶν ἐπὶ τοῦ πλοίου ἢ τοῦ φορτίου ἐνδιαφερομένων ἐνεργεῖ ὁ ἴδιος ἢ δι' ἄλλων προσώπων πλαστὰς ἐγγραφὰς ἐν τῷ ἡμερολογίῳ ἢ ἐν τοῖς λοιποῖς ἐγγράφοις τοῦ πλοίου ἢ ἀλλοιοῖ τὰς γνησίας, ἢ 2) ποιεῖται, διὰ τὸν αὐτὸν ὡς ἄνω σκοπόν, ψευδεῖς δηλώσεις πρὸς τὰς ἁρμοδίας ἀρχάς, ἢ ἀναγράφει γεγονότα ψευδῆ ἢ ἠλλοιωμένα, ἰδίᾳ διὰ τὴν πορείαν καὶ τὴν ἐν γένει πλεῦσιν τοῦ πλοίου, 3) ἄνευ ἀνάγκης ἐδανείσθη ἐπὶ τοῦ πλοίου καὶ τῶν παρακολουθημάτων αὐτοῦ ἢ ἐπὶ τοῦ φορτίου, 4) ἐπώλησε τὸ ἀνίκανον πρὸς πλοῦν πλοῖον ἄνευ νομίμων διατυπώσεων, 5) ἀπέπλευσε, καίπερ διατελῶν ἐν γνώσει τῆς, συνεπείᾳ ἀναγκαστικῆς ἢ συντηρητικῆς κατασχέσεως τοῦ πλοίου, ἀπαγορεύσεως τοῦ ἀπόπλου.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκδίκασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς ναυταπάτης ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 11 καὶ ἑπομένων τοῦ νόμου Δ' τῆς 30 Μαρτίου 1845, διατηρηθέντων ἐν ἰσχύϊ διὰ τοῦ ἄρθρου 91 τοῦ «Ποινικοῦ καὶ πειθαρχικοῦ κώδικος τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ». Κατὰ τὸ ἄρθρον 11 τοῦ «νόμου περὶ ναυταπάτης καὶ πειρατείας», τὰ δικαστήρια τῶν ἐφετῶν δικάζουν τοὺς αὐτουργούς, συναιτίους καὶ συνεργοὺς τῶν κακουργημάτων τῆς πειρατείας καὶ ναυταπάτης καὶ τῶν μὲ ταύτας τὰς πράξεις συναφῶν ἄλλων κακουργημάτων καὶ πλημμελημάτων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Pappenheim*, Seerecht Bd. III, 487 ἐπ.—*Carver*, Carriage of Goods by Sea, s. 99, 100.—*Ripert*, Dr. marit. III, No 2699.—*Ritter*, Kommentar der. Seeversicherung, I, 569, 575.—*Smeesters*, Dr. marit., II, No 536, 537.—*Μακρυγιάννη*, Ναυτ. Δίκ., σελ. 125, 635.

Κ. Β. ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ναυτασφάλεια (ἡ)· ἡ σύμβασις ἀσφαλίσεως κατὰ θαλασσίων κινδύνων· εἰδικώτερον ἡ σύμβασις, δι' ἧς ὁ εἷς τῶν συμβαλλομένων ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν ν' ἀποζημιώσῃ τὸν ἕτερον ἐν περιπτώσει ἐπελεύσεως τῶν θαλασσίων κινδύνων, εἰς οὓς ἔχει ἐκτεθῆ τὸ ἀσφαλιζόμενον ἀγαθὸν ἀντὶ καταβολῆς ὑπὸ τοῦ δευτέρου τῶν συμβαλλομένων εἰς τὸν πρῶτον ὡρισμένου χρηματικοῦ ποσοῦ, ὅπερ καλεῖται ἀσφάλιστρον.

—[*Ναυτ. Δίκ.*] Ἡ *ναυτασφάλεια* ἦτο ἄγνωστος παρ' ἀρχαίοις ὑφ' ἣν νομικὴν καὶ ἐμπορικὴν ἔννοιαν νοοῦμεν ταύτην σήμερον. Σχέσις ὅμως ἀνάλογος πρὸς αὐτὴν ἦτο ἡ τοῦ ναυτοδανείου, τὸ ὁποῖον γενικῶς χαρακτηρίζεται ὡς ὁ πρόδρομος τῆς ναυτικῆς ἀσφαλιστικῆς συμβάσεως. Ἀπὸ τοῦ μεσαίωνος ἡ ἐξάπλωσις τῆς θαλασσίας ἐμπορίας καὶ ἡ ἀνάπτυξις αὐτῆς ἐπὶ εὐρυτέρων βάσεων κατέστησαν προφανῆ τὴν ἀνάγκην τοῦ περιορισμοῦ τῶν παντοειδῶν κινδύνων τῶν ἀπειλούντων τὰς θαλασσίας ἀποστολάς, οἱ ὁποῖοι ἐν περιπτώσει ἐπελεύσεως συνεπήγοντο καὶ τὸν οἰκονομικὸν ὄλεθρον τῶν ἀσκούντων τὴν θαλασσίαν ἐμπορίαν προσώπων. Ἡ ναυτασφάλεια ἐμφανίζεται κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὴν μορφὴν στοιχήματος. Ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ φορτίου καὶ ὁ πλοιοκτήτης ὑπεχρεοῦντο εἰς τὴν

Digitized by Google

καταβολὴν ὡρισμένου ποσοῦ, τοῦ ἀσφαλίστρου, εἰς τρίτον, ἐὰν ἡ ναῦς ἤρχετο ἐξ Ἀσίας, ἀντιθέτως δὲ ὁ τρίτος ὑπεχρεοῦτο εἰς τὴν καταβολὴν τοῦ ὡρισμένου ποσοῦ, τῆς ἀποζημιώσεως δηλαδή, ἐὰν ἡ ναῦς δὲν ἤρχετο ἐξ Ἀσίας.

Πλεῖστα νομοθετήματα ἀφορῶντα τὰς θαλασσίας ἀσφαλείας εἶδον τὸ φῶς κατὰ τὸν μεσαίωνα, ἰδίως δὲ εἰς τὰς νομοθεσίας τῶν ἰταλικῶν πόλεων, ὑπῆρχον εἰδικαὶ διατάξεις ἀφορῶσαι τὰς θαλασσίας ἀσφαλείας. Τὸ κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἐκδοθὲν ἀγνώστου συγγραφέως ἔργον «Guidon de la mer» πραγματεύεται ἐκτενῶς καὶ εἰδικῶς περὶ τῆς θαλασσίας ἀσφαλιστικῆς συμβάσεως.

Ἡ θαλασσία ἀσφάλεια σήμερον κατέστη ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας καὶ σπουδαιοτέρας ἐπιχειρήσεις. Τεράστιοι οἰκονομικοὶ ὀργανισμοὶ διεμορφώθησαν, ἀλληλοβοηθούμενοι καὶ συνεργαζόμενοι ἀδιακρίτως συνόρων καὶ ἐθνικότητος διὰ τὴν ἀσφάλισιν τῶν συγχρόνων πλωτῶν πόλεων, αἱ ὁποῖαι ἀντικατέστησαν τὰ ἀρχέγονα ἱστιοφόρα. Αἱ ναυτασφάλειαι κατὰ τὴν ἡμετέραν νομοθεσίαν καὶ τὰ ἀλλαχοῦ κρατοῦντα ἐνασκοῦνται μόνον ὑπὸ ἀνωνύμων ἑταιρειῶν, πλὴν προκειμένου περὶ τῶν ἀγγλικῶν Lloyds, διὰ τὰ ὁποῖα ἐλήφθη εἰδικὴ νομοθετικὴ πρόνοια ὑπὸ τοῦ νόμου 1023 περὶ ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως ἀσφαλίσεως.

Τὰ περὶ τῆς ἀσφαλίσεως κατὰ τῶν κινδύνων τῆς θαλασσοπλοΐας ρυθμίζονται παρ' ἡμῖν ὑπὸ τῶν ἄρθρων 463—506 τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου. Ἐν τούτοις, τὸ θαλάσσιον ἀσφαλιστικὸν δίκαιον, τὸ ἐν τῇ πραγματικότητι ἰσχῦον, εἶναι κατ' ἐξοχὴν συμβατικόν, περιεχόμενον εἰς τοὺς διαφόρους ἐν χρήσει τύπους ἀσφαλιστηρίων συμβολαίων (polices d'assurance). Οὕτω ἐν Βελγίῳ αἱ ναυτασφάλειαι γίνοντοι καὶ ρυθμίζονται ἀπὸ τὸ ἀσφαλιστήριον-τύπος «Police d'assurance maritime d' Anvers du 1er juillet 1859 (et des clauses 1900)». Ἐν Γερμανίᾳ ἰσχύουν προκειμένου περὶ ναυτασφαλείας αἱ «Allgemeine Deutche Seeversicherung sbedingungen» ἀπότοκοι δεκαετῶν σκέψεων καὶ συνεννοήσεων μεταξὺ ἀσφαλιστῶν, ἐμπόρων, ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων καὶ λοιπῶν ἐνδιαφερομένων ὀργανώσεων. Ἐν Ἀγγλίᾳ μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἦτο ἐν ἐφαρμογῇ ὁ τύπος τοῦ ἀσφαλιστηρίου τοῦ ἐγκριθέντος ὑπὸ τῶν Lloyds τῷ 1779, ὁ ὁποῖος ἐξακολουθεῖ καὶ σήμερον ἰσχύων, προσαρτωμένων ὑπὸ τῶν ἀσφαλιστῶν διαφόρων ὅρων ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῆς ἑκάστοτε ἀσφαλίσεως. Τελευταίως χάριν εὐκολίας ἐδημιουργήθησαν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀνωτέρω τύπου διάφορα εἰδικὰ ἀσφαλιστήρια διὰ τὰ καθ' ἕκαστον εἴδη τῆς θαλασσίας ἀσφαλείας, ὡς ἀσφαλιστήρια σκάφους, φορτίου, ναύλου. Ἐν Γαλλίᾳ χρησιμοποιεῖται ἡ «Police Française d'Assurance maritime sur Corps de Navires à Vapeur» τῆς 1ης Σεπτεμβρίου 1913 καὶ ἡ «Police Française d'Assurance maritime sur marchandises ou Facultés».

Ἀντικείμενον τῆς θαλασσίας ἀσφαλιστικῆς συμβάσεως εἶναι τὸ πλοῖον (μηχαναί, ἄρμενα καὶ σύσκευα, ἐφοπλισμὸς καὶ τὰ τρόφιμα), τὸ φορτίον, ὁ ναῦλος ἐπιβατῶν ἢ φορτίου, τὰ ποσὰ τὰ πληρωθέντα ἢ ὀφειλόμενα διὰ κοινὰς ἀβαρίας καὶ τὰ ἔξοδα τὰ γενόμενα ἢ ὀφειλόμενα διὰ μερικὰς ἀβαρίας, ἐφ' ὅσον δὲν ἐκαλύφθησαν διὰ ναυτικοῦ δανείου, τὸ ἐλπιζόμενον κέρδος τῶν ἐμπορευμάτων, καὶ πᾶν ἐν γένει ἄλλο πρᾶγμα ἐκτιμητὸν εἰς χρήματα καὶ ὑποκείμενον εἰς θαλασσίους κινδύνους. Ἡ ἀσφάλισις δύναται νὰ γίνῃ ἐπὶ πάντων τούτων ἡνωμένως ἢ ἐπὶ μέρους αὐτῶν ἢ κεχωρισμένως.

Ἡ ναυτασφάλεια, ὡς κάθε ἀσφαλιστικὴ σύμβασις, εἶναι σύμβασις στηριζομένη κυρίως ἐπὶ τῆς καλῆς πίστεως, σκοποῦσα τὴν ἀποζημίωσιν τοῦ ζημιωθέντος ἐκ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ κινδύνου, καθ' οὗ εἶχεν ἀσφαλισθῆ, καὶ ὄχι τὸν προσπορισμὸν κέρδους εἰς αὐτόν. Ἐξ οὗ ἕπεται ὅτι τὰ ἀσφαλισθέντα πράγματα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀσφαλισθοῦν ἐκ νέου ἐναντίον τῶν αὐτῶν κινδύνων καὶ πρὸς ὄφελος τοῦ αὐτοῦ προσώπου. Ὁ νόμος, προκειμένου ἰδίως περὶ ναυτασφαλείας, ἀποδίδει ἰδιάζουσαν σημασίαν εἰς τὸ ζήτημα τῆς καλῆς πίστεως, διότι συμβαίνει πολλάκις ὁ ἀσφαλιστὴς νὰ μὴ δύναται νὰ ἐκτιμήσῃ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ καλυπτομένους κινδύνους. Τὰ ἐμπορεύματα ταξιδεύουν καὶ ὁ ἀσφαλιστὴς περιορίζεται ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῶν δεδομένων τὰ ὁποῖα τοῦ παρέχει ὁ ἀσφαλιζόμενος. Ὡς ἐκ τούτου, πᾶσα ψευδὴς ἢ πεπλανημένη δήλωσις καὶ πᾶσα ἀποσιώπησις περιστατικῶν γνωστῶν εἰς τὸν ἠσφαλισμένον ἀποτελεῖ λόγον ἀκυρότητος τῆς ἀσφαλίσεως, ἐὰν ἡ δήλωσις ἢ ἡ ἀποσιώπησις εἶναι τοιαύτης φύσεως, ὥστε νὰ θεωρηθῇ ὅτι ὁ ἀσφαλιστὴς δὲν ἤθελε συναινέσει εἰς τὴν ἀσφάλισιν, ἢ δὲν ἤθελε δεχθῆ αὐτὴν ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους, ἐὰν ἐγίνωσκε τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Ἡ ἀσφάλισις εἶναι ἄκυρος καὶ ἂν ἡ δήλωσις ἢ ἡ ἀποσιώπησις ἀφορᾷ περιστατικὰ μὴ ἐπιδράσαντα ἐπὶ τῆς ζημίας ἢ τῆς ἀπωλείας τῶν ἀσφαλισθέντων πραγμάτων.

Ἡ σύμβασις τῆς θαλασσίας ἀσφαλείας γίνεται ἐγγράφως, τὸ δὲ ἀσφαλιστήριον ἀναφέρει τὸ ὄνομα τοῦ ἀσφαλιστοῦ, τὸ ὄνομα τοῦ ἀσφαλιζομένου, τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀσφαλίσεως, τὸ ὄνομα, εἶδος, χωρητικότητα καὶ ἐθνικότητα τοῦ πλοίου, τὸν τόπον φορτώσεως τῶν ἀσφαλισθέντων πραγμάτων, τὸν λιμένα ὁπόθεν ἐξέπλευσεν ἢ θὰ ἐκπλεύσῃ τὸ πλοῖον, τὸν λιμένα ὅπου τὸ πλοῖον θὰ φορτώσῃ καὶ θὰ ἐκφορτώσῃ ἢ θὰ εἰσπλεύσῃ, τὸ ἀσφαλισθὲν ποσόν, τὸ ἀσφάλιστρον καὶ τέλος τοὺς κινδύνους τοὺς ὁποίους ἀναλαμβάνει ὁ ἀσφαλιστής, ὡς καὶ τὸν χρόνον ἐνάρξεως καὶ λήξεως αὐτῶν.

Αἱ ἀσφάλειαι φορτίου (assurances sur facultés, sur marchandises, Güter versicherung, Insurance on goods) γίνονται εἴτε μεμονωμένως δι' ὡρισμένον φορτίον, ἢ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ λεγομένου κυμαινομένου ἀσφαλιστηρίου (police flotante, police d' abonenment, laufende Police, floating-policy ἢ continuing policy), δι' οὗ ὁ ἀσφαλιστὴς ἀσφαλίζει μέχρις ὡρισμένου τινὸς ποσοῦ ὅλα τὰ ἐμπορεύματα τοῦ ἀσφαλιζομένου, τὰ ὁποῖα οὗτος πρόκειται νὰ φορτώσῃ ἐντὸς συμπεφωνημένου χρονικοῦ διαστήματος ἢ εἰς ὡρισμένον ταξίδιον.

Τὰ ἀσφαλιστήρια τοῦ εἴδους τούτου εἶναι σήμερον πολὺ ἐν χρήσει, λόγῳ τῆς εὐκολίας, τὴν ὁποίαν παρέχουν εἰς τὸν ἀσφαλιζόμενον, μὴ ὄντα ὑποχρεωμένον ἐκ τῶν προτέρων νὰ καθορίσῃ τὸ πλοῖον, οὔτε τὴν ἀξίαν καὶ τὸ εἶδος τῶν φορτωθησομένων πραγμάτων. Καλύπτει δ' αὐτομάτως τὰ φορτωθέντα πράγματα κατὰ τῶν κινδύνων, χωρὶς οὐδὲ αὐτὸς ὁ ἀσφαλιζόμενος νὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ γνωρίζῃ τὸ εἶδος καὶ τὴν ἀξίαν αὐτῶν, καὶ ἀπαλλάσσει τὰ συμβαλλόμενα μέλη τῆς ὑποχρεώσεως νὰ συντάσσουν δι' ἑκάστην μεμονωμένην θαλασσίαν ἀποστολὴν ἴδιον ἀσφαλιστήριον. Ἐπὶ πλέον καὶ τὰ ἀσφάλιστρα εἶναι μικρότερα ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀσφαλιστηρίων. Αἱ ἀσφάλειαι σώματος (ἀσφάλειαι τοῦ σώματος τοῦ πλοίου, assurances corps, Kaskoversicherung, Insurance on ship) συνάπτονται κατὰ πλοῦν ἢ δι' ὡρισμένον χρόνον. Ἡ κατὰ πλοῦν ἀσφάλισις δύναται νὰ γίνῃ δι' ἑτερόπλουν ἢ δι' ἀμφοτερόπλουν. Ἐκτὸς ἐναντίας συμφωνίας ἡ κατὰ χρόνον ἀσφάλισις λογίζεται γενομένη δι' οἱονδήποτε πλοῦν ἢ ναυλοχίαν τοῦ πλοίου ἐντὸς τοῦ συμφωνηθέντος χρόνου.

Τὸ ἀσφαλιστήριον ἐν τῇ πράξει συνομολογεῖται εἰς διαταγήν, εἰς τὸν κομιστὴν (παρ' ἡμῖν ἀπαγορεύεται ὑπὸ τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος τοῦ Ἰουλίου 1923, περὶ εἰδικῶν τινων διατάξεων ἐπὶ ἀνωνύμων ἑταιρειῶν ἀριθ. 68) ἢ διὰ λογαριασμὸν τοῦ εἰς ὃν ἤθελεν ἀνήκει (pour compte de qui il peut appartenir). Εἰς τὴν τελευταίαν περίπτωσιν ὁ ἀσφαλίζων συνάπτει τὴν σύμβασιν ἀσφαλίσεως διὰ λογαριασμὸν ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἤθελεν εἶσθαι δικαιοῦχος τῶν ἀσφαλιζομένων πραγμάτων κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐπελεύσεως τοῦ κινδύνου καθ' οὗ ἡ ἀσφάλισις.

Ἐν τῷ ἀσφαλιστηρίῳ ὁρίζεται συνήθως ὁ χρόνος ἐνάρξεως καὶ λήξεως τῆς ἀσφαλίσεως, ἄλλως ὁρίζεται οὗτος ὑπὸ τοῦ νόμου. Ἐπὶ τῶν κατὰ χρόνον ἀσφαλίσεων, οἱ κίνδυνοι ἄρχονται κατὰ τὸν νόμον ἀπὸ τῆς χρονολογίας τοῦ ἀσφαλιστηρίου καὶ λήγουσι κατὰ τὸν συμφωνηθέντα χρόνον, ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ πλοῦν ἀσφαλίσεων, οἱ κίνδυνοι ἄρχονται, ὅσῳ μὲν ἀφορᾷ τὸ πλοῖον, τὰ παρακολουθήματα αὐτοῦ καὶ τὸν ναῦλον, ἀπὸ τῆς ἀπάρσεως μέχρι τῆς εἰς τὸν τόπον τοῦ προορισμοῦ ἀγκυροβολίας, ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ φορτίον, ἀπὸ τῆς φορτώσεως τῶν πραγμάτων ἐπὶ τοῦ πλοίου ἢ ἐπὶ φορτηγίδων πρὸς μεταφορὰν εἰς τὸ πλοῖον μέχρις ἀποθέσεως αὐτῶν εἰς τὴν ξηρὰν ἐν τῷ τόπῳ τοῦ προορισμοῦ. Ἐὰν ἡ ἀσφάλισις ἐγένετο τοῦ πλοῦ ἀρξαμένου, οἱ κίνδυνοι ἄρχονται ἀπὸ τῆς χρονολογίας τοῦ ἀσφαλιστηρίου. Ἐὰν ἡ ἐκφόρτωσις τῶν ἀσφαλισθέντων πραγμάτων ἐβράδυνεν ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ παραλήπτου, οἱ κίνδυνοι παύουσι διὰ τὸν ἀσφαλιστὴν μετὰ παρέλευσιν μηνὸς ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ πλοίου εἰς τὸν τόπον τοῦ προορισμοῦ. Ὁ ἀσφαλιστὴς φέρει τὴν κίνδυνον τῶν ἀπωλειῶν καὶ ζημιῶν, τῶν προερχομένων ἐκ τρικυμίας, ναυαγίου, προσαράξεως, συγκρούσεως, ἀναγκαστικῆς ἀλλαγῆς πλεύσεως, πλοῦ ἢ πλοίου, ἐξ ἐπιβολῆς, ἐκρήξεως πυρκαϊᾶς, πειρατείας, διαρπαγῆς καὶ ἐν γένει ἐκ παντὸς ἄλλου θαλασσίου συμβεβηκότος. Ὁ ἀσφαλιστὴς δὲν εὐθύνεται διὰ τὰς ἀπωλείας καὶ ζημίας, τὰς προελθούσας ἀποκλειστικῶς ἐξ ἐλαττώματος συμφυοῦς τῷ ἀσφαλισθέντι πράγματι. Ἐπίσης ὁ ἀσφαλιστὴς εἶναι ὑπόχρεως διὰ τὰς παραβάσεις καὶ τὰ πταίσματα τοῦ πλοιάρχου καὶ τοῦ πληρώματος, τὰς γνωστὰς ὑπὸ τὸ ὄνομα ναυταπάτη (baraterie), ἐκτὸς ἐναντίας συμφωνίας. Δὲν εἶναι ὅμως ὑπόχρεως διὰ τὰς δολίας ἐνεργείας τοῦ πλοιάρχου. Ὁ ἀσφαλισθεὶς ὀφείλει νὰ γνωστοποιῇ εἰς τὸν ἀσφαλιστὴν τὰς εἰδήσεις, τὰς ὁποίας λαμβάνει περὶ τῶν ἀσφαλισθέντων πραγμάτων. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ ἠσφαλισμένος ὀφείλει νὰ γνωστοποιῇ εἰς τὸν ἀσφαλιστήν, ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς λήψεως, τὰ ἔγγραφα, τὰ βεβαιοῦντα ὅτι τὰ ἀσφαλισθέντα πράγματα ὑπεβλήθησαν εἰς τοὺς κινδύνους καὶ ὅτι ἀπωλέσθησαν. Ἐν περιπτώσει δυστυχήματος ὁ πλοίαρχος καὶ ὁ ἠσφαλισμένος ἢ ὁ ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ ὀφείλουσι νὰ ἐργασθῶσι πρὸς διάσωσιν καὶ διαφύλαξιν τῶν ἀσφαλισθέντων πραγμάτων, ἐπιφυλασσομένων τῶν κατὰ τοῦ ἀσφαλιστοῦ δικαιωμάτων αὐτῶν. Τὰ ἔξοδα ἀποδίδονται μέχρι τῆς ἀξίας τῶν διασωθέντων πραγμάτων.

Ὁ ἀσφαλιστὴς ὀφείλει νὰ πληρώσῃ μέχρι τοῦ ποσοῦ διὰ τὸ ὁποῖον εἶχε γίνει ἡ ἀσφάλισις, λαμβανομένης ἑκάστοτε ὑπ' ὄψιν τῆς πραγματικῆς ζημίας ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀληθοῦς ἀξίας τῶν πραγμάτων. Κατὰ τὸν νόμον ὁ ἀσφαλιστὴς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ καταβάλῃ τὴν ἀποζημίωσιν ἐν περιπτώσει μὲν μερικῆς ἀβαρίας ἐντὸς τριάκοντα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως τῆς σχετικῆς ἐκκαθαρίσεως, ἐν περιπτώσει δὲ ἐγκαταλείψεως ἐντὸς δύο μηνῶν ἀπ' αὐτῆς. Ὁ ἠσφαλισμένος ἐντὸς τῶν προθεσμιῶν τούτων ὀφείλει νὰ ἀποδείξῃ τὸ δυστύχημα, ἐξ οὗ ἡ ἀπάντησις ἢ ἡ ἐγκατάλειψις.

Ὁ ἠσφαλισμένος δικαιοῦται, ἐν περιπτώσει ἐπελεύσεως τοῦ κινδύνου, νὰ ζητήσῃ ἀποζημίωσιν. Κατ' ἐξαίρεσιν ἐπιτρέπεται νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ ἀσφαλισθέντα πράγματα εἰς τὸν ἀσφαλιστὴν καὶ νὰ λάβῃ ὁλόκληρον τὸ ποσὸν διὰ τὸ ὁποῖον ἠσφαλίσθη ἐν περιπτώσει ναυαγίου, ἁλώσεως, ἐμποδίσεως κατὰ διαταγὴν ἀλλοδαπῆς δυνάμεως, ἐμποδίσεως κατὰ διαταγὴν τῆς κυβερνήσεως, ἀνικανότητος τοῦ πλοίου πρὸς πλοῦν, ἐὰν τὸ πλοῖον δὲν δύναται νὰ ἐπισκευασθῇ ἢ ἐὰν τὰ διὰ τὴν ἀνέλκυσιν, τὴν ἐπισκευὴν καὶ τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ πλοίου εἰς κατάστασιν ἐξακολουθήσεως τοῦ πλοῦ ἀναγκαιοῦντα ἔξοδα ὑπερβαίνωσι τοὐλάχιστον τὰ τρία τέταρτα τῆς ἀσφαλισθείσης ἀξίας. Ἐπίσης ἐπιτρέπεται ἡ ἐγκατάλειψις, ἐν ᾗ περιπτώσει τὰ ἀσφαλισθέντα πράγματα ἀπωλέσθησαν ἢ ἔπαθον φθορὰν ὑπερβαίνουσαν τοὐλάχιστον τὰ τρία τέταρτα τῆς ἀξίας των.

Ἡ ἐγκατάλειψις γίνεται διὰ δηλώσεως τοῦ ἠσφαλισμένου πρὸς τὸν ἀσφαλιστήν, ἐντὸς προθεσμιῶν ὁριζομένων ὑπὸ τοῦ νόμου, ἄλλως, παρελθουσῶν τῶν προθεσμιῶν διὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἐγκαταλείψεως, ὁ ἠσφαλισμένος δὲν δύναται νὰ προβῇ εἰς ἐγκατάλειψιν, διατηρῶν μόνον τὴν πρὸς ἀποζημίωσιν ἀπαίτησίν του. Αἱ προθεσμίαι διὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἐγκαταλείψεως εἶναι τριῶν μηνῶν, ἀφ' ἧς ἐλήφθη ἡ εἴδησις τοῦ δυστυχήματος, ἐὰν τοῦτο συνέβη ἐν τῇ Μεσογείῳ, τῷ Εὐξείνῳ ἢ ἐν ἄλλαις εὐρωπαϊκαῖς θαλάσσαις, ἐν τῇ διώρυγι τοῦ Σουὲζ ἢ ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ, ἓξ δὲ μηνῶν, ἐὰν τὸ δυστύχημα συνέβη ἐν ταῖς ἄλλαις θαλάσσαις τῆς Ἀφρικῆς ἐν ταῖς δυτικαῖς καὶ μεσημβριναῖς τῆς Ἀσίας καὶ ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς τῆς Ἀμερικῆς. Ἐὰν τέλος τὸ δυστύχημα συνέβη ἀλλαχοῦ, ἐντὸς ἑνὸς ἔτους.

Ἐγκατάλειψις χωρεῖ οὐ μόνον προκειμένου περὶ τοῦ ἀσφαλισθέντος πλοίου καὶ φορτίου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ναῦλον. Αἱ νόμιμοι συνέπειαι τῆς ἐγκαταλείψεως ἄρχονται, ἀφ' ἧς ἀποδεχθῇ ταύτην ὁ ἀσφαλιστής. Δεκτῆς γενομένης ἢ δικαστικῶς ἐπικυρωθείσης τῆς ἐγκαταλείψεως, τὰ ἀσφαλισθέντα πράγματα ἀνήκουν εἰς τὸν ἀσφαλιστήν, ἀφ' ἧς ἐγένετο ἡ ἐγκατάλειψις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Arnould*, On the law of marine insurance and average (ἐκδ. η΄ 1909).—*Brodmann*, Die Seegesetzgebung des Deutschen Reichs (ἐκδ. β΄ 19 5).—*De Courcy*, Commentaire des polices françaises d' assurances maritimes (ἐκδ. β΄ 1888).—*Gow*, Marine Insurance (ἐκδ. δ΄ 1909).—*Lowndes* A practical treatise on the law of marine insurance (ἐκδ. β΄ 1885).—*Luzzati*, Il contratto di assicurazione maritime... (1912).—*Ritter*, Das Recht der Seeversicherung (Kommentar) (1924).—*Sieveking*, Das deutsche Seeversicherungsrecht (1912).—*Ulrich*, Allgemeine Deutsche Seeversicherungs-Bedingungen (1921).—*Vivante*, Il contratto di assicurazione.

Κ. Β. ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Ναυτεύς. Εἷς τῶν εὐγενῶν Φαιάκων, ἀναφερόμενος ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ (θ, 112). Α.Θ.Σ.

ναύτης (ὁ)· ὁ ἄνθρωπος τῆς νεώς, ὁ ἐν τῷ πλοίῳ ἐργαζόμενος· || ὁ ἐργάτης τῆς θαλάσσης κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς: «ναῦται τῆς ἐμπορικοῦ,—πολεμικοῦ ναυτικοῦ»· || καθόλου, ἄνθρωπος τῆς θαλάσσης, ἐξοικειωμένος πρὸς τὴν θάλασσαν, ἔμπειρος ναυτικός.

—[*Ἐγκυκλ.*] *Ναύτης* καλεῖται ὁ ἐργάτης θαλάσσης ὁ κεκτημένος πτυχίον εἰδικότητος ναύτου. Τὸ πτυχίον εἰδικότητος ἐκδίδεται ἀπὸ τὸ γραφεῖον ναυτικῆς ἐργασίας ἐν Πειραιεῖ καὶ ἀπὸ τὰ διάφορα λιμεναρχεῖα μετὰ παρέλευσιν ὡρισμένου χρόνου ὑπηρεσίας εἰς τὸ πλοῖον. Εἰδικώτερον δὲ ἀπαιτεῖται, ἵνα ἀποκτήσῃ τις τὸ πτυχίον τῆς εἰδικότητος (νόμος 4183 τοῦ 1929), νὰ εἶναι ἀπογεγραμμένος ἐργάτης θαλάσσης, δηλαδὴ νὰ ἔχῃ ναυτικὸν φυλλάδιον, τὸ ὁποῖον ἐκδίδεται ἐπὶ πληρωμῇ ἀπὸ τὸν ἁρμόδιον λιμενάρχην, νὰ εἶναι στρατολογικῶς ἐν τάξει, σωματικῶς καὶ πνευματικῶς ἱκανός, καὶ νὰ ἔχῃ τοὐλάχιστον διετῆ ὑπηρεσίαν ὡς ναύτης μαθητευόμενος ἐπί τινος πλοίου. Ὁ ναύτης ἀποτελεῖ μέλος τοῦ πληρώματος τῶν ἐμπορικῶν πλοίων. Εὑρίσκεται ἐν συμβατικῇ σχέσει μετὰ τοῦ πλοιοκτήτου ἢ τοῦ ἐφοπλιστοῦ τοῦ πλοίου, πρὸς ὃν παρέχει τὰς ὑπηρεσίας του ἀντὶ ὡρισμένης ἀντιμισθίας. Τὸ ἔγγραφον τῆς συμβάσεως ἀναπληροῦται ὑπὸ τοῦ ναυτολογίου, τὸ ὁποῖον καταρτιζόμενον παρὰ τοῦ λιμενάρχου ἢ τοῦ Ἕλληνος προξένου ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἀποδεικνύει ὅλους τοὺς ὅρους τῆς ναυτολογίας τοῦ ναύτου, ἤτοι μισθόν, διάρκειαν ναυτολογίας κ. τ. λ. Ἐὰν δὲν συνετάχθη ναυτολόγιον ἢ ὁ ναύτης προσελήφθη μετὰ τὴν σύνταξιν αὐτοῦ, ἐπιτρέπεται ἡ διὰ μαρτύρων ἀπόδειξις, ὡς ἐπίσης ἐπιτρέπεται τὸ ἀποδεικτικὸν τοῦτο μέσον

κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου ὅμως, προκειμένου περὶ μεταγενεστέρων τοῦ ναυτολογίου συμφωνιῶν τοῦ ναύτου. Κ. Β. Σ.

Ἐν τῷ πολεμικῷ ναυτικῷ ναύτης εἶναι ὁ κατώτερος βαθμὸς τοῦ ὁπλίτου, ἐξομοιούμενος πρὸς τὸν στρατιώτην. Ἐκ τῶν κατατασσομένων στρατευσίμων ἑκάστης ναυτικῆς ἀπογραφῆς, ἀφοῦ προηγουμένως ἐπὶ ὡρισμένην χρονικὴν περίοδον ἐκγυμνασθῶσιν εἰς τὰ κοινὰ δι' ὅλους τοὺς ναύτας γυμνάσια, εἰσάγεται ὡρισμένος ἀριθμὸς τούτων εἰς τὰς οἰκείας ναυτικὰς σχολὰς πρὸς ἀπόκτησιν πτυχίου τῶν ἑξῆς εἰδικοτήτων: ἁρμενιστοῦ (ἁρμενισταὶ-πηδαλιοῦχοι-ναρκῖται), πυροβολητοῦ (πυροβοληταὶ-σκοπευταὶ-τηλεμέτραι), τορπιλλομηχανικοῦ, σηματωροῦ, ἠλεκτρομηχανικοῦ, μηχανικοῦ, τηλεγραφητοῦ, πυροβολομηχανικοῦ, πυροτεχνουργοῦ, νοσοκόμου, μουσικοῦ, ξυλουργοῦ, θερμαστοῦ, βενζινομηχανικοῦ, γραφέως, τηλεφωνητοῦ, ἐσχαρέως, δύτου, σαλπιγκτοῦ, προγυμναστοῦ καὶ ναύτου καταστρώματος. Οἱ ναῦται τῶν ἀνωτέρω εἰδικοτήτων, πλὴν τῶν ναυτῶν καταστρώματος, ὡς διακριτικὸν τῆς εἰδικότητός των φέρουσιν ἐπὶ τῶν βραχιόνων τῶν χιτώνων των, σημεῖον σχήματος Λ ἐξ ἐρυθρᾶς μετάξης καὶ κάτωθεν αὐτοῦ (ἀκριβῶς μεταξὺ τῶν δύο σκελῶν τούτου) τὸ σῆμα τῆς εἰδικότητός των. Οἱ ναῦται διακρίνονται εἰς ναύτας στρατευσίμους καὶ ναύτας ἐθελοντάς. Οἱ ναῦται πασῶν τῶν εἰδικοτήτων, πλὴν τῶν ναυτῶν καταστρώματος, μετὰ ὡρισμένην χρονικὴν περίοδον δύνανται νὰ προάγωνται εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ διόπου. Ν. Π. Γ.

— ναύτης *μαθητευόμενος*. Ὁ ναυτολογούμενος ὡς ἐργάτης θαλάσσης καὶ συμπεπληρωμένον ἔχων τὸ 16ον ἔτος τῆς ἡλικίας του χωρὶς νὰ κέκτηται πτυχίον εἰδικότητος. Ὁ ναύτης μαθητευόμενος μετὰ διετῆ ὑπηρεσίαν ἐν τῷ πλῷ ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην δύναται ν' ἀποκτήσῃ τὸ πτυχίον εἰδικότητος ναύτου, προαγόμενος οὕτως εἰς τὴν τάξιν τοῦ ναύτου. Κ. Β. Σ.

— «Ναύτου *Οἶκος*». Δημόσιον ἵδρυμα κοινωνικῆς προνοίας ὑπὲρ τῶν ἐργατῶν θαλάσσης, σκοπὸν ἔχον τὴν προστασίαν καὶ περίθαλψιν τῶν ναυτικῶν, ὅταν παραμένουν ἄνευ ἐργασίας εἰς τὴν ξηράν. Ἱδρύθη ἐν ἔτει 1927 ἐν Πειραιεῖ καὶ διοικεῖται ὑπὸ πενταμελοῦς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς διοριζομένης παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν καὶ ἀποτελουμένης ἐξ ἑνὸς λιμενικοῦ ἀξιωματικοῦ ὡς προέδρου καὶ διευθυντοῦ τοῦ Οἴκου, ἑνὸς ἀντιπροσώπου τοῦ δήμου Πειραιῶς, δύο ἀντιπροσώπων τῶν ναυτεργατικῶν ὀργανώσεων καὶ ἑνὸς τοιούτου τῶν ἐφοπλιστῶν.

Ἡ προστασία καὶ περίθαλψις, τὴν ὁποίαν ἐξασφαλίζει ὁ «Οἶκος τοῦ Ναύτου» εἰς τοὺς ναυτικούς, συνίσταται εἰς τὰ ἑξῆς μέτρα: α') Διατηρεῖ ἴδιον ἑστιατόριον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀντὶ ἀσημάντου ἀντιτίμου οἱ ἄνεργοι ναυτικοὶ ἔχουν ἐξησφαλισμένον πλῆρες καὶ ὑγιεινὸν πρόγευμα καὶ γεῦμα. Ὅταν δὲ πρόκειται περὶ οἰκογενειαρχῶν ἀντὶ τοῦ φαγητοῦ δικαιοῦνται εἰς τὴν προμήθειαν ἀναλόγου ποσότητος ἄρτου ἀρίστου, ἀντὶ καταβολῆς τοῦ ἑνὸς δεκάτου τῆς ἀγοραίας ἀξίας αὐτοῦ. β') Μέχρι τῆς ἀνεγέρσεως ἰδιοκτήτου οἰκήματος, εἰς ὃ θέλουν ἐγκατασταθῆ κοιτῶνες, ἐξασφαλίζει σήμερον εἰς ὡρισμένα ξενοδοχεῖα τῆς πόλεως ἀνάλογον πρὸς τοὺς ἑκάστοτε παραμένοντας ἐν τῇ πόλει ναυτικούς, τοὺς στερουμένους ἰδίας κατοικίας, ἀριθμὸν κλινῶν, ὅπου οὗτοι στεγάζονται ἀντὶ ἐλαχίστου τιμήματος. γ') Διὰ τὴν ἰατρικὴν ἐπιμέλειαν καὶ περίθαλψιν τῶν ἀσθενούντων ναυτικῶν ἔχουν προσληφθῆ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Οἴκου ἰατροί, οἵτινες παρέχουν τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν εἴτε ἐντὸς τοῦ ἰατρείου τοῦ Οἴκου, εἴτε ἐπισκεπτόμενοι κατ' οἶκον τοὺς ἀσθενεῖς μέχρις ἰάσεως. Ἴδιον ἐπίσης φαρμακεῖον τοῦ Οἴκου ἐξασφαλίζει τὴν παροχὴν φαρμάκων, ἥτις, ὡς καὶ ἡ ἰατρικὴ συνδρομή, παρέχεται δωρεάν. Ὅπου παρίσταται ἀνάγκη νοσοκομειακῆς νοσηλείας κατὰ τὴν ὑπόδειξιν τῶν ἰατρῶν τοῦ Οἴκου, αὕτη εἶναι ἐξησφαλισμένη κατὰ πρῶτον λόγον εἰς τὸ Ζάννειον νοσοκομεῖον, μεθ' οὗ εἰδικῶς εἶναι συμβεβλημένος ὁ Οἶκος, καὶ ἐν ἀνάγκῃ εἰς ἄλλα νοσοκομεῖα καὶ ἀναρρωτήρια Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. Ἡ ἰατρικὴ αὕτη συνδρομὴ καὶ ἡ χορηγία φαρμάκων ἐπεκτείνεται ἐπίσης δωρεὰν καὶ εἰς τὰ ἀσθενοῦντα μέλη τῶν οἰκογενειῶν ὄχι μόνον τῶν ἄνευ ἐργασίας ναυτικῶν, ἀλλὰ καὶ πάντων ἐν γένει τῶν ἐργαζομένων. δ') Καταβάλλει εἰς τοὺς ἄνευ ἐργασίας ναυτικοὺς τὰ ἀναγκαῖα χρηματικὰ μέσα διὰ τὴν μετακίνησιν εἰς ἄλλους λιμένας τοῦ ἐσωτερικοῦ ἢ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀναλήψεως ἐργασίας εἰς τὰ προσεγγίζοντα ἐκεῖ ἑλληνικὰ ἀτμόπλοια. ε') Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὁ Οἶκος διανέμει χρηματικὰ βοηθήματα εἰς τοὺς ἀνέργους, ὅσοι δὲν ἔτυχον τῆς ἄλλης προστασίας τοῦ Οἴκου τῆς παρεχομένης ὑπὸ τύπον στέγης καὶ τροφῆς.

Οἱ χρηματικοὶ πόροι, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Οἶκος πραγματοποιεῖ τοὺς σκοπούς του, δὲν προέρχονται ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου, ἀλλ' ἐξ εἰδικοῦ κεφαλαίου, ὀνομαζομένου «Κεφαλαίου Ἀνεργίας», παρὰ τῷ Ναυτικῷ ἀπομαχικῷ ταμείῳ κατεστημένου καὶ παρὰ τούτου λογιστικῶς καὶ ταμειακῶς διαχειριζομένου. Τὸ κεφάλαιον τοῦτο τροφοδοτεῖται: α') ἐξ εἰσφορῶν τῶν ἐπὶ τῶν πλοίων ἐργαζομένων ἐργατῶν θαλάσσης, β') ἐξ ἴσων εἰσφορῶν τῶν πλοιοκτητῶν τῶν πλοίων τούτων, καὶ γ') ἐκ τοῦ $^1/_4$ τῶν εἰσπραττομένων κατ' ἔτος ὑπὲρ τοῦ Ναυτικοῦ ἀπομαχικοῦ ταμείου τελῶν ἐπὶ τῶν εἰσιτηρίων καὶ φορτωτικῶν τῶν πλοίων. Τὰ δαπανώμενα ἐτησίως ποσὰ πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τοῦ Οἴκου ἀνέρχονται σήμερον εἰς 6—7 ἑκατομμύρια. Β. ΣΚΑΡΠΕΤΗΣ

Ναύτης, *Γεώργιος*. Νομικὸς καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1810 ἐν Σμύρνῃ, ὁπόθεν κατέφυγε μετὰ τῶν γονέων του, ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ εἶτα εἰς Σύρον. Συνέγραψε νεώτατος θεατρικὸν ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ὁ θάνατος τοῦ Καραϊσκάκη ἢ ἡ διάλυσις τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοπέδου εἰς Ἀττικήν», παρασταθὲν ἐν Ἀθήναις τῷ 1836. Καίτοι τὸ ἔργον του ὁ συγγραφεὺς χαρακτηρίζει ὡς τραγῳδίαν, δὲν εἶναι ἄλλο τι παρὰ διάλογοι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀνιαροί, μεταξὺ τῶν συστρατήγων τοῦ Καραϊσκάκη, τινὲς τῶν ὁποίων, μὴ ἀνεχόμενοι νὰ ἐπαινῆται μόνον ἐκεῖνος, ἀποφασίζουν νὰ δράσουν ἰδιαιτέρως, παρὰ τὰς διαταγάς του, ὅπερ καὶ πράττουν, προκαλοῦντες οὕτω τὸν θάνατον τοῦ Καραϊσκάκη, ὅστις εἶχε σπεύσει εἰς βοήθειάν των, ὅταν συνεπλάκησαν μετὰ τῶν Τούρκων. Μεταβὰς εἶτα εἰς Ἰταλίαν ἐσπούδασε νομικὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πίζης, ὑπὸ τῶν καθηγητῶν τοῦ ὁποίου ὠνομάζετο, τιμῆς ἕνεκεν, *Ἀναξαγόρας*. Κατελθὼν εἰς Ἀθήνας, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του, διωρίσθη εἰσαγγελεὺς πρωτοδικῶν εἰς Τρίπολιν, εἶτα δὲ ἀντεισαγγελεὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ τέλος εἰσαγγελεὺς τῶν ἐφετῶν ἐν Ναυπλίῳ.

Ἀπολυθεὶς τῷ 1844 ὡς ἑτερόχθων, ἐγκατεστάθη ἐν Σύρῳ καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ εἰς τὴν συγγραφὴν διαφόρων νομικῶν καὶ ἱστορικῶν ἔργων. Διετέλεσε βουλευτὴς Σύρου ἀπὸ τοῦ 1850 μέχρι τοῦ 1862. Ἔργα αὐτοῦ εἶναι: «Ὁδηγίαι πρὸς τοὺς δημάρχους καὶ τοὺς ἀνακριτικοὺς ὑπαλλήλους», «Ἱστορία τοῦ ἐμπορίου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων», ἔργον δίτομον ἀμέσως ἐξαντληθέν, «La Crète et l'Europe», «Περὶ Σύρου», ἱστορικὴ μελέτη, τὸ μυθιστόρημα «Ἡ τελευταία δούκισσα τῶν Ἀθηνῶν», «Περὶ ἀντιπροσωπευτικῆς πολιτείας» κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ τοῦ Mill κ. ἄ. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τῷ 1877. Ν. ΚΛΣ—Ν. Ι. Λ.

— Ναύτης, *Μιχαήλ*. Ἰατρὸς καὶ Φιλικὸς ἐν Σμύρνῃ, πατὴρ τοῦ προηγουμένου. Κατήγετο ἐκ Κρήτης, μυηθεὶς δ' ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ἀπετέλεσε μέλος τῆς ἐν Σμύρνῃ «Ἐπιτροπῆς τῶν Φιλικῶν», ἐργασθεὶς μετὰ πολλοῦ ζήλου πρὸς διάδοσιν τοῦ ἐθνικοῦ κηρύγματος καὶ πρὸς συλλογὴν ἐράνων χάριν τοῦ μελετωμένου Ἀγῶνος, ἔχων πολύτιμον βοηθὸν τὴν σύζυγόν του Κυριακήν, ἥτις ἦτο ἡ φύλαξ τῶν μυστικῶν ἐγγράφων τῶν Φιλικῶν καὶ συνάμα διέθετεν ἐξ ἰδίων σημαντικὰ χρηματικὰ ποσὰ ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ ἔργου. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, διαφυγὼν τὴν ἐν Σμύρνῃ σφαγήν, κατέφυγεν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ εἶτα ἐγκατεστάθη ἐν Σύρῳ ὡς ἰατρός, ἱδρύσας αὐτόθι μετ' ἄλλων τῷ 1833 νοσοκομεῖον, οὗτινος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος διευθυντής. Τῷ 1830, ὅτε ἐψυχορράγει ὁ ἐν Κρήτῃ ἀγών, ἐπεφορτίσθη μετ' ἄλλων ἐπιφανῶν Κρητῶν, διαμενόντων ἐκτὸς τῆς Κρήτης, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν διαχείρισιν τοῦ κρητικοῦ ζητήματος. Διετέλεσε κατόπιν μέλος τῆς ἐν Σύρῳ Κρητικῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν 1841 καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀπέθανε. Ν. ΚΛΣ

ναυτία (ἡ) τάσις πρὸς ἔμετον, ἰδίᾳ ἡ ἐπερχομένη κατὰ τὸν πλοῦν, κοιν. *ἀναγούλα, ἀνακάτωμα* || καθόλου, ἀηδία, ἀποστροφή: «ἡ ἐμφάνισίς του μοῦ προκαλεῖ ναυτίαν».

— *[Ἐγκυκλ.] Ναυτία* καὶ *ναυτίασις* (nausée, vomiturition, haut-le-coeur) καλεῖται ἡ διάθεσις καὶ πρὸς ἔμετον ἐπιφορά. Ἐξαγγέλλεται ὑπὸ γενικῆς ἀδιαθεσίας, παρακολουθουμένης ὑπὸ ἀκουσίας συστολῆς τῶν μυῶν τοῦ φάρυγγος, τοῦ οἰσοφάγου, τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων, τοῦ διαφράγματος καὶ τέλος τοῦ στομάχου, παρεχούσης τὴν αἴσθησιν ἐμέτου ἐκτρωτικοῦ, μὴ συντελεσθέντος. Ἡ ναυτία παρατηρεῖται ἐν τῇ ἐνάρξει διαφόρων πυρετικῶν νόσων, εἰς τὰς νόσους τοῦ στομάχου, τοῦ νευρικοῦ συστήματος, εἰς τὰς δηλητηριάσεις τοῦ ὀργανισμοῦ, εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς κυήσεως κλπ. Ἡ θεραπεία αὐτῆς εἶναι οἵα ἡ τῶν ἐμέτων ἐν γένει, ἤτοι: ψυχρὰ ποτά, πάγος ἀπὸ τοῦ στόματος, καὶ εἰς ἐπιθέματα εἰς τὸ ἐπιγάστριον, πόμα τοῦ Rivière, κλπ.

Ναυτία τῆς θαλάσσης (mal de mer) ἢ *ναυπάθεια* (naupathie). Εἶναι τρομερὸν πάθος, τὸ ὁποῖον ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Κικέρωνα τοσοῦτον φόβον, ὥστε ὁ διάσημος ῥήτωρ προὐτίμα τὸν θάνατον. Χαρακτηρίζεται ὑπὸ ἀναπνευστικοῦ ἄγχους, ναυτιάσεων, ἰλίγγου, ἐμέτων, ὑπὸ καταπτώσεως γενικῆς καὶ βαθείας, εἰς δὲ τὴν παραγωγὴν ταύτης συμβάλλεται τὰ μέγιστα ἡ κατάστασις τῆς θαλάσσης, καθόσον ἡ ναυτία εἶναι συχνοτέρα, ὅταν ἡ θάλασσα εἶναι τεταραγμένη, τρικυμιώδης, προκαλουμένης τῆς ἀδιαθεσίας ἐκ τῶν κινήσεων τοῦ πλοίου. Ἡ προέλευσις τῆς καταστάσεως ταύτης δέον νὰ ἀναζητηθῇ εἰς τὰς ἀνωμάλους ὀπτικὰς αἰσθήσεις, αἵτινες διαταράττουσι τὴν συνήθη ἰσορροπίαν τῶν πραγμάτων καὶ εἰς τὴν μετατόπισιν τῶν κοιλιακῶν ὀργάνων, ἅτινα λαμβάνουσιν ἐκ περιτροπῆς ποικιλωτάτας θέσεις. Ἡ ἐπικρατοῦσα σήμερον ἐξήγησις θεωρεῖ ὡς αἴτιον τῆς ναυτίας τῆς θαλάσσης τὴν ὑπερδιέγερσιν τοῦ πνευμονογαστρικοῦ νεύρου, ἥτις δύναται νὰ προκληθῇ διὰ πολλαπλῶν ὁδῶν. Ἐν πρώτοις, αὕτη παρασκευάζεται καὶ τροφοδοτεῖται ἅμα ὑπὸ τῶν διαφόρων αἰσθήσεων, φύσεως αἰσθητηρίου, καὶ ἰδιαίτατα τῶν ὀπτικῶν, αἵτινες ἐπιφέρουσι τὸν ἴλιγγον καὶ ἐνεργοῦσι δι' ἀντανακλαστικῆς ὁδοῦ. Τῆς αὐτῆς φύσεως εἶναι ἡ θεωρία, καθ' ἣν ὁ ἴλιγγος προέρχεται ἐκ τῶν ἡμικυκλικῶν σωλήνων τοῦ κοχλίου τοῦ ὠτός, οἵτινες ἐνεργοῦσιν ὡσαύτως κατὰ τρόπον ἀνακλαστικὸν ἐπὶ τῶν κέντρων τοῦ προμήκους μυελοῦ πέριξ τῶν πυρήνων τοῦ πνευμονογαστρικοῦ. Ὡς αἴτιον θεωρεῖται ἐπίσης ἡ μετατόπισις τῶν κοιλιακῶν ὀργάνων, ἥτις ἐπηρεάζει τὸ αὐτὸ νεῦρον διὰ τῆς παρεμβολῆς τοῦ ἡλιακοῦ πλέγματος. Ἴσως δὲ καὶ οἱ ἐνδοκρινεῖς ἀδένες καὶ ἰδίως οἱ ἐπινεφρίδιοι, διὰ τῆς ἐπενεργείας τοῦ αὐτοῦ ἡλιακοῦ πλέγματος, εὑρίσκονται ἐν καταστάσει ὑπερλειτουργικότητος καὶ συμβάλλονται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἀδιαθεσίας ἐν γένει τῆς ναυπαθείας. Γενικῶς δέ, καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς λεπτομερείας τῶν ἀρχικῶν διαταραχῶν, εἴτε περὶ καθαροῦ ἰλίγγου πρόκειται εἴτε περὶ μετεωρισμοῦ τοῦ στομάχου ἢ περὶ ἐλαττώσεως τῆς ἐκκρίσεως τῶν ἐπινεφριδίων ἀδένων, πρόκειται πάντοτε περὶ ὑπερπνευμονογαστρικοτονίας (hypervagotonie), τουτέστι περὶ ἀνωμάλου καὶ καθ' ὑπερβολὴν διεγέρσεως τοῦ πνευμονογαστρικοῦ νεύρου, αἱ δὲ πρὸς θεραπείαν προσπάθειαι δέον νὰ στραφῶσι περὶ τὴν θεραπείαν ταύτην. Διακρίνομεν τρεῖς μορφὰς τῆς ναυπαθείας, ἤτοι: 1) Τὴν *κεφαλικήν*, χαρακτηριζομένην ὑπὸ χασμημάτων, ἰσχυρᾶς κεφαλαλγίας, μετ' ἰλίγγων, βόμβων τῶν ὤτων, ναυτιάσεων κατ' ἐπανάληψιν λίαν ὀδυνηρῶν, καὶ τέλος ἀπωλείας τῆς ὀρέξεως. 2) Τὴν *γαστρικήν*, ἐκδηλουμένην δι' ἐμέτων ἐπανειλημμένων ὀχληροτάτων καὶ λίαν ὀδυνηρῶν, ἰδίως ὅταν τὰ ἔντερα εἶναι κενά. 3) Τὴν *μεικτὴν* ἢ *κοινήν*, καθ' ἣν ἀμφότεραι αἱ προηγούμεναι μορφαὶ εἶναι συνηνωμέναι· ἡ κατάπτωσις κατ' αὐτὴν εἶναι ταχεῖα καὶ τελεία· πολλάκις ἡ ἀγωνία τῆς ναυτιάσεως προκαλεῖ τὴν ἔκτρωσιν εἰς τὰς ἐγκύους γυναῖκας. Ὑπάρχει καὶ ναυτία τῆς θαλάσσης ὀφειλομένη εἰς τὴν ὑποβολήν, ἥτις δύναται νὰ ἀναπτυχθῇ διὰ τῆς ἀναμνήσεως, ὅταν τὸ ἄτομον εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἢ ἐπὶ νηνεμούσης θαλάσσης, καὶ ἥτις θεραπεύεται διὰ τῆς αὐθυποβολῆς. Πρὸς θεραπείαν τῆς ναυπαθείας τὰ μέχρι τοῦδε προταθέντα φάρμακα ἀπέβλεπον μόνον εἰς τὰ συμπτώματα τῆς παθήσεως, ἣν ἐξήγουν ὡς προερχομένην ἔκ τινος ἀνωμαλίας ἐγκεφαλικῆς, ἥτις ὄντως ὑπάρχει, ἀλλ' ὡς ἐπακολούθημα μόνον ταύτης. Καταπολεμεῖται ὡσαύτως ἡ πτῶσις τῆς ἀρτηριακῆς πιέσεως καὶ ὁ κεντρικὸς νευρικὸς ἐρεθισμός, ἅτινα εἶναι δευτερεύοντα φαινόμενα. Δι' ὃ ἡ χρῆσις τῶν ἀντισπασμωδικῶν κατὰ τοῦ ἀρτηριακοῦ σπασμοῦ, ὡς τῆς μινθόλης, τῆς μορφίνης, τῆς κοκαΐνης, ὅσον λογικὴ καὶ ἂν ἐφαίνετο, παρεῖχεν ἀτελῆ καὶ ἐφήμερα ἀποτελέσματα, καθ' ὅσον οὕτω κατεπολεμοῦντο τὰ σημεῖα καὶ οὐχὶ τὸ αἴτιον τῆς παθήσεως. Ἡ πρώτη καὶ κυριωδεστέρα διαταραχὴ εἶναι ἡ κίνησις τοῦ πλοίου, ἣν δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξουδετερώσωμεν, ἂν καὶ διά τινων προληπτικῶν μέσων δυνάμεθα νὰ ἐλαττώσωμεν τὰ ἐπακόλουθα ταύτης. Εἶναι δυνατὸν καὶ ναυτικοὶ εἰς νὰ ὑποφέρωσιν ἐκ τῆς ναυτίας τῆς θαλάσσης, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὰς πρώτας ὥρας τοῦ διάπλου· μετ' οὐ πολὺ τὸ πᾶν ἐκλείπει διὰ τῆς ἕξεως τῆς κινήσεως, ὅταν δηλαδὴ οὗτοι ἀποκτήσωσι τὸν ναυτικὸν πόδα. Ἡ δὲ ναυτοποίησις αὕτη συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἀκολουθῇ τις τὴν κίνησιν τοῦ πλοίου, εἰς τρόπον ὥστε νὰ διαταράσσηται ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον ἡ κοιλιακὴ ἰσορροπία καὶ νὰ διατηρῆται τὸ σῶμα εἰς κάθετον θέσιν. Τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα ἐπέρχεται καὶ διὰ τῆς κατακλίσεως εὐθὺς ὡς ἡ θάλασσα ἄρξηται διαταρασσομένη· διὰ τῆς ὁριζοντίας ταύτης θέσεως θεραπεύεται ἡ ἐγκεφαλικὴ ἡμιαναιμία. Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν αἰσθητικῆς φύσεως ἀνακλαστικῶν φαινομένων τοῦ ἰλίγγου, καλὸν εἶναι οἱ πάσχοντες να παραμένωσι μακρὰν τῶν μηχανῶν τοῦ πλοίου (ὄσφρησις), νὰ παρατηρῶσι μακράν, εἰς τὸ ἀχανὲς καὶ οὐχὶ τὰ πλευρὰ τοῦ πλοίου ἢ τὰ ἐγγὺς κύματα τῆς θαλάσσης, νὰ μὴ παρατηρῶσι τὰς ταλαντευτικὰς κινήσεις τῶν ἐξαρτημάτων ἢ ἄλλων ἀντικειμένων τοῦ πλοίου (ὅρασις)· συνεβούλευσαν μάλιστα νὰ φράσσωσι τὰ ὦτα διὰ βυσμάτων βάμβακος (ἀκοή). Λογικωτάτη ἐπίσης εἶναι ἡ σύστασις νὰ τρώγῃ τις ἀφθόνως καὶ στεγνὴν τροφήν, ὑφάλμυρον κάπως, πρὶν ἀνέλθῃ εἰς τὸ πλοῖον καὶ νὰ ζώννυνται καλῶς τὴν κοιλίαν διὰ στερεᾶς ζώνης, καθ' ὅσον οὕτω ἀποσοβοῦνται αἱ μετατοπίσεις τοῦ στομάχου καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ ἐπενέργεια τούτου ἐπὶ τοῦ ἡλιακοῦ πλέγματος. Ἡ κυριωτέρα ὅμως θεραπεία δέον νὰ στραφῇ εἰς τὴν κατάργησιν τῆς ἀνωμάλου διεγέρσεως τοῦ

Digitized by Google

πνευμονογαστρικοῦ. Ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ πνευμονογαστρικοῦ καὶ τοῦ συμπαθητικοῦ—νευρικοῦ συστήματος τῆς φυτικῆς ζωῆς—σταθερὸς ἀνταγωνισμός, ἐκδηλούμενος κυρίως ὅταν ἐξωτερικὰ αἴτια καταστρέφωσι τὴν ἰσορροπίαν τὴν ἀποτελοῦσαν τὴν φυσιολογικὴν κατάστασιν τοῦ ἀτόμου. Ἡ πραγματοποίησις τῆς διεγέρσεως τοῦ συμπαθητικοῦ εἶναι ἡ θεραπεία τῆς διεγέρσεως τοῦ πνευμονογαστρικοῦ· τὸ ἀποτελεσματικώτερον δὲ μέσον τῆς συμπαθητικοτονίας ταύτης, εἶναι ἀναμφιβόλως ἡ εὐθάλεια καὶ ἰδίως τὸ ἀλκαλοειδὲς αὐτῆς ἡ ἀτροπίνη, ἥτις χορηγουμένη καὶ ἀπὸ τοῦ στόματος καὶ δι' ἐνέσεων ὑποδορίων παρέχει λίαν ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα· τινὲς προτιμῶσι τὸ βάμμα τῆς εὐθαλείας (teinture de belladone) ὡς εὐχρηστότερον. Συνιστᾶται ἐν γένει ὅπως ὁ μέλλων νὰ ταξιδεύσῃ λαμβάνῃ τὸ φάρμακον (ἀτροπίνη) μικρὸν πρὸ τῆς ἀνόδου εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἐξακολουθῇ λαμβάνων αὐτὸ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας, ἰδίως ὅταν ἡ θάλασσα εἶναι τρικυμιώδης. Τινὲς συνιστοῦν μετὰ τῆς ἀτροπίνης νὰ συνδυάζηται καὶ ἡ ἀδρεναλίνη ἢ ὁ ὑοσκύαμος ἢ ἡ στρυχνίνη ἢ ἡ ἰνδικὴ κάνναβις, ἀλλ' ἡ βάσις κυρίως εἶναι ἡ ἀτροπίνη. Βάσις ὡσαύτως τῶν φερομένων ὑπὸ τὸ ὄνομα «Sea-Sick», εἰδικῶν ἀγγλικῶν καταποτίων κατὰ τῆς ναυτίας τῆς θαλάσσης εἶναι ἡ ἀτροπίνη. Τὰ καταπότια ταῦτα εἶναι λίαν ἀποτελεσματικὰ καὶ δεδοκιμασμένα. Νεωτέρα εἰδικὴ σκευασία φέρεται ἡ Bellafoline, ἥτις λαμβάνεται πρὸ τῆς ἐπιβιβάσεως τοῦ πλοίου καὶ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ διάπλου, συνιστωμένη εἰς τοὺς μικροψύχους, τοὺς ὑπερσυμπαθητικοτονικοὺς τοὺς προδιατεθειμένους εἰς τὴν ναυτιάθειαν, εἰς τοὺς πάσχοντας ἐκ ταύτης καὶ παραμένοντας εἰς τὸ στάδιον τοῦ γαστρικοῦ σπασμοῦ, τοῦ ἄγχους καὶ τοῦ ἰλίγγου ἄνευ ἐμέτου τῆς σαφῶς ἐκδεδηλωμένης ναυτίας τῆς θαλάσσης· τέσσαρα δισκία (comprimés) Bellafoline. λαμβανόμενα ἓν ἀνὰ πᾶσαν δευτέραν ὥραν, ἐντὸς 24ώρου ἢ 36 ὡρῶν, ἀρκοῦσιν ὅπως συγκρατήσωσι τὸν πάσχοντα μακρὰν τῆς ναυτίας. Ἕτερον φάρμακον μεγάλης ἀξίας εἶναι ἡ ναυσεόλη (nauséol) εἰς δισκία φερόμενον, ὡς καὶ ἡ βαλιδόλη (validol) κατὰ σταγόνας.

Ὑπάρχουσι προσέτι: Ἡ *ναυτία τῶν ὀρέων* (mal de montagne), κατὰ τὴν ὁποίαν ὅμως προεξάρχει τὸ ἄγχος, ὁ ἴλιγγος καὶ ὁ τρόμος, σπανιώτερον δὲ ὁ ἔμετος. Ἡ *ναυτία τῶν σιδηροδρόμων* (mal de chemin de fer), καθ' ἣν πλεῖστα ἄτομα νευροπαθῆ καὶ συμπαθητικοτονικὰ καταλαμβάνονται ὑπὸ γενικῆς ἀδιαθεσίας, ἐκλύσεως τῆς καρδιακῆς ἀδυναμίας, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ὑπὸ ἐμέτου. Ἡ *ναυτία τοῦ αὐτοκινήτου* (mal d'auto), καθ' ἣν εἰς μικρὰς καὶ μεγάλης ταχύτητος πορείας ἐπέρχονται φαινόμενα ζάλης, βόμβων τῶν ὤτων, ἐξασθενήσεως καρδιακῆς, πολλάκις δὲ καὶ ἔμετοι. Ἡ *ναυτία τῶν ἀεροπλάνων καὶ ὑδροπλάνων* (mal d'avion et d'hydravion), καθ' ἣν προεξάρχει ὁ φόβος, τὸ καρδιακὸν ἄγχος εἰς τὰς μεγάλας καὶ ἀποτόμους ὑψώσεις ἢ πτώσεις, ἐπακολουθοῦσι δ' ἐνίοτε καὶ ἐντερικαὶ διαταραχαὶ μετ' ἐμέτων. Μ. Ν. ΚΑΪΡΗΣ

ναυτίασις, —εως (ἡ)· ἄλλως *ναυτία* (βλ. λ.).

ναυτικὸν (τό)· ὡς οὐσ., τὸ σύνολον τῶν πλοίων ἑνὸς ἔθνους «*ἐμπορικὸν ναυτικόν*», «*πολεμικὸν ναυτικόν*», μετὰ τῶν ἐφοδίων αὐτῶν (ἐξάρτησις, ὁπλισμὸς κλπ.) καὶ τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα ἀσχολοῦνται μὲ αὐτὰ (πλήρωμα κλπ.).

— [ΙΣΤΟΡ.] Διὰ τῆς λέξεως *ναυτικὸν* χαρακτηρίζομεν τὸ σύνολον τοῦ ἐμψύχου καὶ ἀψύχου ὑλικοῦ, τοῦ ὁπωσδήποτε χρησιμοποιουμένου εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ στοιχείου (θαλάσσης—λιμνῶν—ποταμῶν) πλεῦσιν, διαμετακόμισιν καὶ ἁλιείαν, ἢ εἰς τὴν ἔνοπλον τῆς ἐξασκήσεως τούτων ὑποστήριξιν.

Διάφοροι μῦθοι περὶ τῶν πρώτων σκεφθέντων νὰ ἐπιβῶσι τοῦ κορμοῦ τῶν δένδρων καὶ πλεύσωσιν ἐπὶ τοῦ ὕδατος ὑπάρχουσιν εἰς τὰς ἱστορίας τῶν διαφόρων ἀρχαίων λαῶν, δύναταί τις ὅμως εἰπεῖν ὅτι ἡ σύλληψις τῆς ἰδέας τοῦ ἐπὶ τοῦ ὕδατος πλέειν εἶναι τοσοῦτον παλαιὰ ὅσον σχεδὸν καὶ ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὅτι κατὰ τὴν νηπιώδη ἔτι τῆς ἀνθρωπότητος ἐποχὴν οἱ παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν καὶ λιμνῶν κατοικοῦντες ἀσφαλῶς θὰ ἐσκέφθησαν νὰ ἐπωφεληθῶσι τοῦ φαινομένου ὅπερ ἔβλεπον, τουτέστι τῶν ἐπὶ τοῦ ὕδατος τῶν ποταμῶν ἐπιπλεόντων καὶ παρασυρομένων κορμῶν δένδρων, ὅπως ἐπιβῶσι τούτων. Ἀπὸ τῶν δένδρων δὲ εἰς τὴν σχεδίαν ἡ ἀπόστασις δὲν εἶναι μεγάλη.

Ἡ ποταμοπλοΐα φυσικὸν ἦτο νὰ προκληθῇ κατὰ πολὺ τῆς θαλασσοπλοΐας, καθόσον τὰ πρῶτα ἐκ κορμῶν δένδρων κατασκευάσματα τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀψηφήσωσι τὴν μανίαν τῶν θαλασσίων κυμάτων. Τὴν σχεδίαν, ἐφόσον ἐκινεῖτο κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ρεύματος, κατηύθυνε διὰ κάμακος, ἀλλ' εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ φθάνων εὑρίσκετο πρὸ ἀνυπερβλήτων δυσχερειῶν, καθόσον ἦτο ἀδύνατον νὰ τὴν διευθύνῃ διὰ τοῦ κάμακος, μὴ ἔχων ποῦ νὰ στηρίξῃ τοῦτον· ἔφθασε ὅθεν σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τὴν ἐπινόησιν τῆς παγαίας, τῆς βραχείας δηλαδὴ καὶ μὴ ἐπὶ σκαλμοῦ στηριζομένης κώπης, δι' ἧς ἔπληττε τὸ ὕδωρ καὶ ἣν ἀπαντῶμεν εἰσέτι παρὰ τοῖς ἀγρίοις. Τὰ catimarons, ἅτινα ὁ θαλασσοπόρος Καβράλ, κατὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Βραζιλίας, εἶδεν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἀγρίοις εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ ἀκτὰς αὐτῆς, ἦσαν σχεδίαι πρωτόγονοι ἐκ κορμῶν δένδρων διὰ σχοίνων συνδεδεμένων, ὧν τὰ δύο ἄκρα εἶχον λεπτυνθῆ, ὅπως εὐκολώτερον κινῶνται κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ μήκους διὰ τῆς χρήσεως τῆς παγαίας. Καὶ ὡς ἀναφέρεται ἐν τῷ «Περίπλῳ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης», τῷ ἀποδιδομένῳ κατά τινας τῷ Ἀρριανῷ, συνήντησαν παρόμοια ἰνδικὰ πορθμεῖα «... ἕτερα δ' ἐκ μονοξύλων πλοίων μεγίστων ἀφῆς ἐξευγμένων λεγόμενα *σάνγαρα*...» (ἔκδ. Νεοφ. Δούκα 1809, τόμ. γ' σελ. 265)· ταῦτα φαίνεται ὅτι μᾶλλον σχεδίαι ὡς τὰ catimarons ἦσαν ἢ κοῖλα πλοῖα, καθόσον τὰ διακρίνει ἀπὸ τῶν ἀλλαχοῦ ἀναφερομένων «... ῥαπτῶν πλοιαρίων λεγομένων *μαδαρά*..... οἷς χρῶνται πρὸς ἁλίαν καὶ ἄγραν χελώνης...» (ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 240, 250).

Ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ὁ κορμὸς τῶν δένδρων ἐκοιλάνθη σκαφεὶς διὰ λιθίνων πιθανῶς ἐργαλείων, χάνεται εἰς τὸ βάθος τῶν αἰώνων. Εἰς τὰς παραδόσεις ὅλων τῶν θρησκειῶν ἀπαντῶμεν τοὺς ἐκλεκτοὺς τῶν θεῶν σῳζομένους ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ πλοίου κοίλου (Σατιαυράτης τῶν Ἰνδῶν, Ξίσουθρος τῶν Βαβυλωνίων, Νῶε τῶν Ἑβραίων, Δευκαλίων τῶν Ἑλλήνων κλπ.). Παρατηροῦμεν δὲ μεθ' ὁπόσης ἐμφάσεως ὁ Ὅμηρος ἐπιμένει εἰς τὰς λέξεις «κοῖλα πλοῖα», οἱονεὶ ἀπηχῶν, ὡς προσφυέστατα γράφει ὁ ναυτικὸς ἱστορικὸς ἀντιναύαρχος Jurien de la Gravière, τὴν παραχθεῖσαν παλαιόθεν συγκίνησιν ἐκ τῆς ἐμφανίσεως τῶν τοιούτων πλοίων. Δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅμως ἀσφαλῶς, ἐὰν τοῦ πλοίου, ὡς ἐννοοῦμεν τοῦτο, πρόδρομος ὑπῆρξεν ὁ ἐκσκαφεὶς κορμὸς τοῦ δένδρου ἢ ἐκ κορμῶν δένδρων σχεδία, εἰς ἥν, λεπτυνθεῖσαν κατὰ τὰ ἄκρα, προσετέθησαν καὶ τοῖχοι.

Ἄν, ὡς ἡ ἱστορία παραδέχεται, ἡ Ἀσία ὑπῆρξεν ἡ κοιτὶς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ ἡ ἑστία τοῦ πολιτισμοῦ, δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι εἰς τοὺς παρὰ τοὺς μεγάλους ποταμοὺς τῆς Ἀσίας οἰκοῦντας κατὰ πρῶτον ἀνεπτύχθη τῆς ναυσιπλοΐας ἡ ἰδέα καὶ δὴ εἰς τοὺς Σίνας καὶ Ἰνδοὺς καὶ μετέπειτα εἰς τοὺς Φοίνικας καὶ κατόπιν εἰς τοὺς Αἰγυπτίους. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ τρόπος τῆς ναυπηγίας ἐξειλίσσετο σὺν τῷ χρόνῳ (βλ. λ. *πλοῖον*) καὶ οὕτω 2.500 ἔτη π. Χ. ἀπαντῶνται οἱ Φοίνικες πλέοντες ἐπὶ σκαφῶν πρὸς ἐκστρατείαν, οἱ Ἰνδοὶ μεταναστεύοντες εἰς τὰς νήσους τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, βραδύτερον δὲ ὁ φαραὼ τῶν Αἰγυπτίων Σέσωστρις ἐκστρατεύων εἰς τὴν Ἐρυθράν: « .... τὸν [Σέσωστριν] ἔλεγον οἱ ἱρέες πρῶτον μὲν πλοίοισι μακροῖσι ὁρμηθέντα ἐκ τοῦ Ἀραβίου κόλπου τοὺς παρὰ τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν κατοικημένους καταστρέφεσθαι .....» (*Ἡρόδ.* Β' 102). Καὶ ἐν γένει ἀπαντᾶται μεγάλη διὰ θαλάσσης ἐπιμιξία τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, ἐξ ἧς ἀσφαλῶς συμπεραίνομεν περὶ τῆς ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτάτων σπουδαιοτέρας πως ναυπηγίας. Ἡ δὲ φράσις τοῦ Ἡροδότου «πλοίοισι μακροῖσι» σαφῶς μᾶς δηλοῖ τὴν διαστολὴν πλέον τῆς ναυπηγίας τῶν πολεμικῶν ἀπὸ τῶν ἐμπορικῶν σκαφῶν καὶ συνεπῶς τὴν μεγάλην τῆς ναυπηγίας πρόοδον.

Τὰ ἀρχαῖα σκάφη κυρίως ἦσαν κωπήλατα, καίτοι ἔφερον ἕνα ἱστὸν μὲ τετράγωνον ἱστίον, ὅπερ ἐν εὐνοϊκῷ ἐχρησιμοποίουν ἀνέμῳ, τὰ δὲ πολεμικά, τὰ «*μακρά*», διὰ τῶν κωπῶν πρὸ παντὸς ἔπλεον καὶ ταύτας μόνον καὶ ἀποκλειστικῶς ἐν ταῖς ναυμαχίαις ἐχρησιμοποίουν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἐμπορικά, τὰ «*στρογγύλα*» ἢ «*ὁλκάδας*», ἅτινα, κωπήλατα καὶ αὐτὰ ὄντα, κυρίως ἐχρησιμοποίουν μόνον τὸ ἱστίον.

Καίτοι ἡ ἀνάγκη τῆς κατὰ πολὺ εὐκολωτέρας διὰ θαλάσσης διαμετακομίσεως τῶν τροφίμων καὶ ἐν γένει προϊόντων ὑπῆρξεν ἡ κυριωτέρα αἰτία τῆς γενέσεως τοῦ ναυτικοῦ, ἑπομένως τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ, οὐχ ἧττον ὅμως τὸ αἴσθημα τῆς βίας καὶ τῆς ἁρπαγῆς, τὸ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐνυπάρχον, ὤθησεν εἰς πειρατικὰς καὶ κατακτητικὰς θαλασσοπλοΐας, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς γενέσεως τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτάτων πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἐμπορικοῦ. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ προσοχὴ τῆς ναυπηγίας ἐνετάθη κυρίως εἰς τὴν τελειοποίησιν τοῦ πολεμικοῦ σκάφους, δι' οὗ τὸ κράτος τῆς θαλάσσης καὶ συνεπῶς ἡ ἀσφάλεια τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ διὰ ἐπετυγχάνετο, καὶ ἡ ἱστορία περὶ τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν καὶ τὰ διὰ τούτου ἐπιτελεσθέντα ἔργα σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ἀσχολεῖται.

Φυσικῶς τρεῖς μέχρι σήμερον διακρίνομεν περιόδους ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ναυτικοῦ.

α') Τὴν τοῦ *κωπήρους*, ἥτις ἀπὸ χρόνων παναρχαίων διαρκεῖ μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, καίτοι δυνάμεθα εἰπεῖν ὅτι ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἤρχισεν ἤδη τὸ ἱστιοφόρον πολεμικὸν σκάφος νὰ κατακτᾷ ἔδαφος καὶ ν' ἀντικαθιστᾷ ἐν μέρει τὸ κωπήλατον τοιοῦτον, ἰδίως εἰς τὰς τῶν ὠκεανῶν χώρας καὶ εἰς τὰς μεγάλας θαλασσοπορίας καὶ ἀνακαλύψεις νέων χωρῶν, ἡ δὲ ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου (1571) εἶναι τὸ τελευταῖον κατὰ θάλασσαν μέγα γεγονὸς τὸ ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς κωπήρεις ὀφειλόμενον ναυτικόν.

β') Τὴν τοῦ *ἱστιοφόρου*, ἥτις ἀπὸ τοῦ ΙΕ' καὶ κυρίως τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἀρχομένη διαρκεῖ μέχρι τοῦ 1840, καίτοι ἀπὸ τοῦ 1826 ἡ ἀτμοκίνητος τροχοφόρος ἑλληνικὴ κορβέτα «*Καρτερία*» ἔλαβε μέρος εἰς προσβολὰς φρουρίων καὶ πλοίων καὶ ἐν γένει εἰς τὸν κατὰ θάλασσαν πόλεμον, καὶ

γ') Τὴν τοῦ *ἀτμήρους* ναυτικοῦ, ἥτις ἄρχεται κυρίως ἀπὸ τοῦ 1840.

Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ. Εἴδομεν ἀνωτέρω πῶς ὁ ἄνθρωπος ἤχθη εἰς τὴν ἰδέαν τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ ὑγροῦ στοιχείου καὶ ὁποῖα τὰ πρῶτα πλοῖα· ἤδη θὰ διέλθωμεν ἐν ὀλίγοις τὰ τοῦ ναυτικοῦ τῶν πρώτων ἀκμασάντων λαῶν.

Φοίνικες. Οἱ Φοίνικες καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἦσαν οἱ πρῶτοι, ὡς προελέχθη, χρησιμοποιήσαντες τελειότερα πλοῖα πρὸς πολεμικοὺς σκοπούς, ταῦτα δ' ἦσαν ἀναμφισβητήτως οἱ πρόδρομοι τῆς ἑλληνικῆς πεντηκοντόρου, τῆς λαβούσης τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κωπηλατῶν. Οἱ Φοίνικες, ἔχοντες ἄφθονον καὶ ἀρίστην ἀπὸ τοῦ Λιβάνου ναυπηγήσιμον ξυλείαν, πολυπληθῆ ἐναυπήγουν πλοῖα, διεξάγοντες μέγα κατὰ θάλασσαν ἐμπόριον, ἱκανώτατοι ἀναδειχθέντες ναυτικοὶ καὶ πρῶτοι, κατὰ Στράβωνα, πλέοντες ἐν νυκτί, ὑπὸ τῶν ἀστέρων καθοδηγούμενοι. Αἱ δύο μεγάλαι πόλεις των Σιδὼν καὶ Τύρος (περὶ ἧς ὁ Ἡρόδοτος Β' 54 γράφει ὅτι ἐκτίσθη 2.300 ἔτη πρὸ τῆς ἐποχῆς του) πλουσιώταται καὶ πολυανθρωπόταται κατέστησαν, ἡ τοιαύτη δὲ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ ὤθησε τοὺς Φοίνικας εἰς μεταναστεύσεις καὶ ἵδρυσιν πολλῶν ἀποικιῶν κατὰ τὰ παράλια καὶ τὰς νήσους τῆς Μεσογείου, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν διάπλουν τῶν Ἡρακλείων στηλῶν καὶ τὴν ἵδρυσιν ἀποικίας εἰς Γάδειρα. Ἐκ Γαδείρων ἐξορμήσαντες οἱ Φοίνικες ἔπλευσαν πρὸς τὰς δυτικὰ τῆς Ἀφρικῆς, καὶ πρὸς τὰ ΝΔ. τῆς Ἀγγλίας Κασσιτερίδας νήσους (τανῦν νῆσοι Scilly ἢ Sorlingues). Ὁμοίως δ' ἔπλευσαν πρὸς τὴν Ἰνδικήν. Ἐκ παραλλήλου ὅμως οἱ Φοίνικες ἀνεδείχθησαν καὶ δεινοὶ πειραταί, ληϊζόμενοι καὶ τῆς Πελοποννήσου τὰ παράλια. Ἡ περισσότερον ὅμως ἀκμάσασα τῶν Φοινίκων ἀποικία ἦτο ἡ Καρχηδών, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς Τύρου περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΕ' π.Χ. αἰῶνος, ὑπερβαλοῦσα ταχέως τὴν μητρόπολιν καὶ σπουδαῖον ἐν τῇ καθόλου ἱστορίᾳ διαδραματίσασα ῥόλον, περὶ ἧς κατωτέρω. Εἰς Ἑλλάδα δ' ἐπίσης πλεύσαντες οἱ Φοίνικες ὑπὸ τὸν Κάδμον εἰσήγαγον τὴν χρῆσιν τῶν γραμμάτων.

Αἰγύπτιοι. Μετὰ τοὺς Φοίνικας οἱ Αἰγύπτιοι ἐπεδόθησαν εἰς τὰ ναυτικά, τὴν ναυπηγήσιμον ξυλείαν παρὰ τῶν Φοινίκων προμηθευόμενοι. Οἱ Αἰγύπτιοι δὲν ἐβράδυναν νὰ τραπῶσιν εἰς ἵδρυσιν ἀποικιῶν εἰς Εὔξεινον Πόντον καὶ εἰς στρατείας κατὰ τῶν Σκυθῶν καὶ Θρακῶν (*Ἡρόδ.* Β' 103). Ὡς ἀνεφέραμεν, ὁ φαραὼ Σέσωστρις ἐξεστράτευσεν εἰς Ἐρυθράν, ὁ δὲ Νεχὼς (617—601 π. Χ), ὁ πρῶτος συλλαβὼν τὴν ἰδέαν τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ, μεγάλως ἐπεμελήθη τὰ τοῦ ναυτικοῦ καὶ ἰδίως τοῦ πολεμικοῦ τοιούτου, ἀνέθηκε δὲ εἰς Φοίνικας τὸν περίπλουν τῆς Ἀφρικῆς, ὃν οὗτοι ἐπετέλεσαν ἐκπλεύσαντες ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ πρὸς νότον θαλασσοποροῦντες· καὶ τὸ μὲν φθινόπωρον κατελάμβανον μέρος τῆς ἀκτῆς κατάλληλον πρὸς σποράν, μετὰ δὲ τὴν συγκομιδὴν ἀπέπλεον ἐκ νέου συνεχίζοντες τὸν πλοῦν. Τὸ τρίτον μετὰ τὸν ἀπόπλουν ἔτος (περὶ τὸ 600 π. Χ.) κάμψαντες τὰς Ἡρακλείους στήλας εἰσῆλθον εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ κατέπλευσαν εἰς Αἴγυπτον. Οἱ Φοίνικες οὗτοι θαλασσοπόροι διηγοῦντο ὅτι περιπλέοντες τὴν Ἀφρικὴν εἶχον τὸν Ἥλιον δεξιά, τοῦθ' ὅπερ ὁ Ἡρόδοτος γράφει ὅτι δὲν πιστεύει (Δ' 42—43) καὶ τὸ ὁποῖον ὅμως ἀκριβῶς μᾶς πείθει περὶ τοῦ ἀληθοῦς τοῦ περίπλου τούτου, γενομένου 2.000 ἔτη πρὶν ἢ ὁ διάσημος Πορτογάλλος θαλασσοπόρος Βάσκο - δὰ - Γάμα περιπλεύσῃ τὴν Ἀφρικὴν ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, καθ' ὅσον, φυσικά, ὡς σήμερον γνωρίζομεν, ὁ πρὸς δυσμὰς πλέων καὶ εἰς νοτιώτερον τοῦ τροπικοῦ τοῦ Αἰγόκερω πλάτος θὰ ἔχῃ τὸν Ἥλιον δεξιά. Βραδύτερον ἡ Αἴγυπτος, ὑποταγεῖσα εἰς τοὺς Πέρσας, διετήρησεν ἰσχυρὸν πολεμικὸν ναυτικόν, συμμετασχοῦσα σχεδὸν εἰς πάσας τὰς ἐκστρατείας αὐτῶν.

Ἑβραῖοι. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἑβραῖοι εἶχον ἐπί τινα χρόνον ναυτικόν. Οὕτως ὁ Δαυΐδ, κατακτήσας τὴν Ἰδουμαίαν καὶ ἀποκτήσας λιμένας ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἐναυπήγησε στόλον, δι' οὗ ἐνήργει ἐμπόριον μὲ τὰς μεσημβρινὰς ἀκτὰς τῆς Ἐρυθρᾶς. Ἐπὶ τοῦ διαδόχου του Σολομῶντος ἐνισχύθη τὸ ναυτικὸν καὶ τὸ ἐμπόριον διενηργεῖτο μέχρι τῶν Ἰνδιῶν. Τὸ ἑβραϊκὸν ὅμως ναυτικὸν μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἰδουμαίας ἀπὸ τῆς ἑβραϊκῆς κυριαρχίας διελύθη.

Ἀσσύριοι. Οἱ Ἀσσύριοι ἐπὶ τοῦ ἐνδόξου βασιλέως των Νίνου (2050 π. Χ.) ἔσχον ναυτικόν τι, ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ Νίνου κτισθεῖσα πόλις Νῖνος (ἡ παρ' Ἑβραίοις Νινευή) ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ, ἐβοήθει εἰς τὴν συγκρότησιν τοῦ ναυτικοῦ. Ἐπὶ τῆς διαδεχθείσης τὸν Νῖνον συζύγου του Σεμιράμιδος, τῆς περικαλλεστάτης θυγατρὸς τῆς Δερκετοῦς, ὡς θεᾶς λατρευομένης ἐν Ἀσκάλωνι τῆς Συρίας καὶ ἐχούσης κατὰ τὸν μῦθον πρόσωπον γυναικός, τὸ δὲ σῶμα ἰχθύος

Digitized by Google

(*Διοδ.* Β' 1—31), τὸ ναυτικὸν ἐνισχύθη, καθ' ὅσον ἦτο χρησιμώτατον εἰς τὴν πολεμικωτάτην ταύτην βασίλισσαν διὰ τὰς κατακτήσεις της. Παρεσκεύασεν ὅθεν αὕτη πλοῖα ποτάμια λυόμενα (διαιρετὰ) τρισχίλια, ἅτινα διὰ καμήλων μεταγαγοῦσα εἰς Ἰνδὸν ποταμόν, ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Ἰνδῶν Σταβροβάτου, ὅστις ἀντεπεξῆλθε κατ' αὐτῆς διὰ τετρακισχιλίων ποταμίων πλοίων ἐκ καλάμου ναυπηγηθέντων «...ἡ γὰρ Ἰνδικὴ παρά τε τοὺς ποταμοὺς καὶ τοὺς ἑλώδεις τόπους φέρει καλάμου πλῆθος, οὗ τὸ πάχος οὐκ ἂν ῥαδίως ἄνθρωπος περιλάβοι...» (Διοδ. Β' 17). Μετὰ μάχην φονικωτάτην οἱ Ἰνδοὶ ἡττήθησαν. Ἐπὶ τῶν διαδόχων τῆς Σεμιράμιδος τὸ ναυτικὸν παρημελήθη καὶ ἡ παρακμὴ τῶν Ἀσσυρίων ἔφθασε μέχρι καταλύσεως τοῦ κράτους αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Μήδου Κυαξάρου περὶ τὸ τέλος τοῦ ΣΤ' αἰῶνος π. Χ.

Πέρσαι. Ὑποταχθέντων τῶν Μήδων ὑπὸ τοῦ Κύρου καὶ θεμελιωθέντος τοῦ μεγάλου περσικοῦ κράτους, κατ' ἀρχὰς οἱ Πέρσαι δὲν φαίνονται περὶ τὸ ναυτικὸν ἀσχολούμενοι, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Κύρου Καμβύσου ἀπέκτησαν πολεμικὸν ναυτικὸν ἐκ Φοινίκων καὶ Κυπρίων, δι' οὗ καὶ τὴν κατὰ τῆς Αἰγύπτου ἐκστρατείαν ἐξετέλεσαν. Ὁ Καμβύσης μετὰ ταῦτα ἠθέλησε νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Καρχηδόνος, ἀλλ' εἰς τοῦτο ῥητῶς ἀντετάχθησαν οἱ Φοίνικες, μὴ θέλοντες νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῶν ἰδίων τέκνων, ὡς ἔλεγον, ματαιωθείσης οὕτω τῆς ἐκστρατείας (*Ἡροδ.* Γ' 17—20). Ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Καμβύσου, Δαρείου τοῦ Ὑστάσπους, 15 Πέρσαι κατάλληλοι ἀξιωματοῦχοι, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἐκ Κρότωνος Δημοκήδους τοῦ Καλλιφῶντος, ἐλθόντες εἰς Σιδῶνα κατόπιν διαταγῆς τοῦ βασιλέως καὶ ἐξοπλίσαντες δύο πολεμικὰς ναῦς καὶ μίαν μεγάλην ὁλκάδα, ἔπλευσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως ἐξερευνήσωσι τὰς παραλίας αὐτῆς, μεθ' ὃ ἔπλευσαν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν εἰς Ἰταλίαν. Μετὰ τὰς ἐξερευνήσεις ταύτας ἐπῆλθεν ἡ ναυτικὴ κατὰ τῆς Σάμου ἐκστρατεία, μετ' αὐτὴν δὲ ἡ κατὰ τῶν Σκυθῶν, εἰς ἣν ἔλαβε μέρος αὐτὸς ὁ Δαρεῖος, ἐχρησιμοποιήθη δὲ στόλος ἐξ 600 πλοίων καὶ γέφυρα ἐζεύχθη εἰς τὸν Βόσπορον ὑπὸ Μανδροκλέους τοῦ Σαμίου. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐκστρατείας ταύτης (καθ' ἣν Μιλτιάδης ὁ Ἀθηναῖος, ἡγεμὼν τῆς Θρᾳκικῆς χερσονήσου, συνεβούλευσε τὴν καταστροφὴν τῶν ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως γεφυρῶν, ἵνα μὴ δυνηθῇ ὁ Δαρεῖος νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ καταστραφῇ ὑπὸ τῶν Σκυθῶν), θέλων ὁ Δαρεῖος νὰ ἐπεκτείνῃ τὰς κτήσεις του πρὸς ἀνατολάς, ἐξέπεμψε Σκύλακα τὸν Καρυανδέα εἰς ἐξερευνητικὸν πλοῦν. Ἐκπλεύσας οὗτος ἐκ τοῦ Περσικοῦ κόλπου ἔπλευσε πρὸς τὸν Ἰνδόν, μεθ' ὅ, τραπεὶς πάλιν πρὸς τὸν ὠκεανόν, τὸν τριακοστὸν μῆνα ἔφθασεν εἰς τὴν χώραν, ἀφ' ἧς οἱ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἀποσταλέντες Φοίνικες ἀπέπλευσαν διὰ τὸν περίπλουν τῆς Ἀφρικῆς. Μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του καὶ ἔκθεσιν τῶν πληροφοριῶν του εἰς τὸν βασιλέα, ὁ Δαρεῖος ἐξεστράτευσε καὶ ὑπέταξε τὴν βόρειον Ἰνδικὴν (*Ἡροδ.* Δ' 44). Μετά τινα χρόνον ἐξερράγη ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἡ μεγάλη τῶν Ἰώνων ἐπανάστασις ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μιλήτου Ἰστιαίου, παρασκευασθεῖσα διὰ τοῦ γαμβροῦ του Ἀρισταγόρα, ὅστις, καταργήσας τὸ δεσποτικὸν πολίτευμα εἰς τὴν Μίλητον καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις, ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅπως ζητήσῃ συνδρομὴν διὰ τὸν κατὰ τῶν Περσῶν ἀγῶνα. Καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Κλεομένης ἀπέπεμψαν αὐτόν, οἱ δ' Ἀθηναῖοι προθύμως ἔδωκαν αὐτῷ βοήθειαν ἐξ 20 σκαφῶν ὑπὸ τὸν Μελάνθιον, πρὸς ἃ ἡνώθησαν καὶ 5 πλοῖα τῶν Ἐρετριέων. Ἴωνες μετὰ τῶν Ἀθηναίων πορευόμενοι παρὰ τὸν Καΰστριον ποταμόν, ἔφθασαν εἰς τὰς Σάρδεις ἃς ἐκυρίευσαν. Μετὰ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι κατέλιπον τοὺς Ἴωνας, ἐπιστρέψαντες εἰς τὰ ἴδια, οἱ δὲ Ἴωνες, πλεύσαντες εἰς Ἑλλήσποντον, κατέλαβον τὸ Βυζάντιον καὶ ἄλλας πόλεις, ἐξήγειραν δὲ καὶ τοὺς Κᾶρας συμμαχήσαντες μετ' αὐτῶν καθὼς καὶ μετὰ τῆς ἤδη ἐξεγερθείσης Κύπρου. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ Δαρεῖος ἐκστρατεύσας ἐνίκησε κατὰ ξηρὰν τοὺς Ἴωνας φονευθέντος καὶ τοῦ Ἀρισταγόρα. Ὁ ἰωνικὸς στόλος εἶχε συγκεντρωθῇ εἰς Λάδην, μικρὰν νῆσον παρὰ τὴν πόλιν τῶν Μιλησίων, συνέκειτο δ' ἐκ 353 πλοίων· καίτοι δ' ἀριθμητικῶς κατώτερος τοῦ περσικοῦ, ἐξ 600 πλοίων συγκειμένου, θὰ ἐνίκα, ἐὰν πάντες ἐπειθάρχουν καὶ ἐπείθοντο εἰς τὸν Διονύσιον τὸν Φωκαέα, ὅστις, τριῶν μόνον νηῶν ἡγούμενος, ἦτο ἐν τούτοις ἱκανώτατος ναυτικὸς καὶ στρατιώτης καὶ συνίστα τὴν συνεχῆ ἄσκησιν τοῦ στόλου καὶ πειθαρχίαν. Ἀλλ' ἐνῷ κατ' ἀρχὰς πάντες ὑπήκουον αὐτῷ καὶ ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν του ἐγυμνάζοντο, μετὰ ἡμέρας ἑπτὰ ἐπανεστάτησαν κατὰ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ Διονυσίου, καὶ παραλυσίας ἐπελθούσης εἰς τὸν στόλον ἐπέπλευσαν οἱ Πέρσαι, παρὰ τὴν γενναιότητα δὲ ἣν ἐπέδειξαν οἱ Ἴωνες ἡττήθησαν κατὰ κράτος καὶ ὁ Ἰστιαῖος συλληφθεὶς ἐσταυρώθη. Ὁ Διονύσιος, αἰχμαλωτίσας τρία περσικὰ πλοῖα καὶ ἐπανδρώσας ταῦτα, ἰδὼν δὲ ὅτι καὶ ἡ πατρίς του Φώκαια θὰ ἔπιπτε πάλιν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Περσῶν, ἔπλευσε κατ' ἀρχὰς ἄγων τὰ 6 αὐτοῦ σκάφη εἰς τὰ φοινικικὰ παράλια ἐπὶ καταδρομήν, καὶ εἶτα εἰς Σικελίαν, ἀφ' ἧς ὁρμώμενος ἐξήσκει τὴν πειρατείαν, οὐχὶ ὅμως κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἀλλὰ κατὰ τῶν Καρχηδονίων καὶ Τυρρηνῶν. Ὁ περσικὸς στόλος, μετὰ τὴν νίκην του, ἔπλευσε πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον· ὑποτάσσων τὰς νήσους καὶ τὰς πόλεις. Μετέπειτα ὁ Δαρεῖος ἔστρεψε τὰ ὅπλα κατὰ τῶν Ἀθηνῶν· ἀλλ' ἡ πρώτη ἐκστρατεία ὑπὸ τὸν ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρόν του Μαρδόνιον ἀπέτυχε, τοῦ περσικοῦ στόλου καταστραφέντος κατὰ τὸν περίπλουν τοῦ Ἄθωνος, μὲ ἀπώλειαν ὑπερτριακοσίων πλοίων καὶ δισμυρίων ἀνθρώπων, ἡ δευτέρα δ' ἐκστρατεία, ὑπὸ τοὺς Δάτιν καὶ Ἀρταφέρνην, κατέληξεν εἰς τὴν ἐν Μαραθῶνι νίκην τῶν Ἑλλήνων (βλ. κατωτ. *Ἕλληνες*). Ἐπὶ τοῦ διαδεχθέντος τὸν Δαρεῖον Ξέρξου ἐγένετο ἡ τρίτη κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατεία, καταλήξασα εἰς τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν καὶ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ξέρξου, ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ Σατάσπης ὁ Τεάσπιος, καταδικασθεὶς δι' ἐγκληματικὴν πρᾶξιν εἰς ἀνασκολοπισμόν, ἔλαβε, τῇ ἐπεμβάσει τῆς μητρός του, χάριν, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ περιπλεύσῃ τὴν Ἀφρικὴν πλέων πρὸς δυσμὰς καὶ νὰ ἐπανέλθῃ διὰ τοῦ Ἀραβίου κόλπου. Ὄντως ὁ Σατάσπης ἐλθὼν εἰς Αἴγυπτον καὶ ἐξοπλίσας πλοῖον ἔπλευσε πρὸς τὰς Ἡρακλείους στήλας, ἃς διαπλεύσας κατηυθύνθη πρὸς νότον, ἀλλὰ θαλασσοπορήσας ἐπὶ πολλοὺς μῆνας δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ ἕνεκα τῶν ῥευμάτων, ὡς ἐπανελθὼν πάλιν εἰς Αἴγυπτον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Σοῦσα ἀνέφερεν εἰς τὸν Ξέρξην. Μὴ γενόμενος ὅμως πιστευτὸς ἀνεσκολοπίσθη (*Ἡροδ.* Δ' 43). Ἤδη σήμερον γνωρίζομεν πόσον ὁ Σατάσπης ἔλεγε τὰ ἀληθῆ περὶ τῆς γαλήνης καὶ τῶν ῥευμάτων τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς.

Ἐκτὸς τῶν διαποντίων κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατειῶν, οἱ Πέρσαι διεξήγαγον καὶ ἄλλα ναυτικὰ ἔργα, εἴτε κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐν γένει, εἴτε συμμαχοῦντες μετά τινων ἐξ αὐτῶν ἐναντίον ἄλλων. Οὕτω Κόνων ὁ Ἀθηναῖος, ἡγούμενος τοῦ ἐξ 90 πλοίων περσικοῦ στόλου (ἐπὶ βασιλείας Ἀρταξέρξου τοῦ Μνήμονος, 395 π. Χ.) ἐνίκησε παρὰ τὴν Κνίδον τὸν ὑπὸ τὸν Πείσανδρον ἐξ 85 πλοίων στόλον τῶν Λακεδαιμονίων, ὑπερπεντήκοντα ναῦς κυριεύσας, ἀπὸ τοῦ χρόνου δὲ τούτου ἀπώλεσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν κατὰ θάλασσαν ἡγεμονίαν (*Διοδ.* ΙΔ' 15). Μετὰ τὴν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους εἰρήνην οἱ Πέρσαι ἐξεστράτευσαν κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Κύπρου Εὐαγόρα, τοῦ μὲν κατὰ γῆν στρατοῦ αὐτῶν συμποσουμένου εἰς 30 μυριάδας σὺν τῷ ἱππικῷ ὑπὸ τὸν Τιρίβαζον, τοῦ δὲ ναυτικοῦ εἰς πλείονας τῶν 300 νεῶν ὑπὸ τὸν Γαώ. Ὁ τοῦ Εὐαγόρα στόλος ἐκ 200 μικρῶν σκαφῶν, καλῶς ὅμως παρεσκευασμένων καὶ μὲ γεγυμνασμένα πληρώματα, ἐπιτεθεὶς ἀπροσδοκήτως κατὰ τοῦ βασιλικοῦ στόλου παραπλέοντος εἰς Κίτιον, «...συντεταγμέναις ναυσὶν ἐπὶ ἀσυντάκτους...» (*Διοδ.* ΙΕ' 3—30), κατ' ἀρχὰς μὲν ἐνίκα καὶ πολλὰς τοῦ πολεμίου ναῦς διέφθειρεν, ἄλλας δ' ἐχειροῦτο, ἀλλ' ἀνασυνταχθέντος τοῦ περσικοῦ στόλου καὶ γενναίως τοῦ Γαὼ ἐπιτεθέντος, ἐτράπη εἰς φυγὴν ὁ κυπριακὸς στόλος, πολλὰ τῶν πλοίων του ἀποβαλών. Μετὰ ταῦτα οἱ Πέρσαι ἐπολιόρκησαν τὴν Σαλαμῖνα, πρωτεύουσαν τῆς Κύπρου, καὶ ἐξηνάγκασαν τὸν ἡγεμόνα τῆς νήσου Εὐαγόραν εἰς ὑποταγήν. Οἱ μετὰ τὸν Ἀρταξέρξην βασιλεῖς τῶν Περσῶν μεγάλους συνετήρουν στόλους καὶ ἐκράτουν τῶν θαλασσῶν τῆς ἐγγὺς Ἀνατολῆς ἄνευ ἀντιπάλου, μέχρι τῆς βασιλείας Δαρείου τοῦ Κοδομανοῦ, καθ' ἣν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καταλαβόντος τὴν Φοινίκην καὶ τοὺς ἄλλους τῆς Περσικῆς λιμένας καὶ ναυστάθμους κατελύθη ἡ τῶν Περσῶν θαλασσία δύναμις.

Ἕλληνες. Ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτάτων οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἱκανοὶ ναυτικοί, ἐφάμιλλοι τῶν Φοινίκων, οὓς ἐν τέλει καὶ ὑπερέβαλον· ἐξήσκουν δέ, πλὴν τοῦ ἐμπορίου, ὡς καὶ οἱ Φοίνικες, τὴν πειρατείαν, θεωρουμένην ὡς ἔνδοξον ἐπάγγελμα (*Θουκυδ.* Α' 5). Πρῶτος ἀσχοληθεὶς περὶ τὴν ὀργάνωσιν πολεμικοῦ ναυτικοῦ εἶναι, φαίνεται, ὁ βασιλεὺς τῆς Κρήτης Μίνως, ὅστις, ἀποκτήσας τὴν κυριαρχίαν τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν ἐποχήν του (ΙΔ' αἰῶνα π. Χ.), κατέκτησε τὰς πλείστας τῶν νήσων καὶ κατεδίωξε τὴν πειρατείαν, ἐξεστράτευσε δὲ καὶ εἰς Σικελίαν, ἔνθα καὶ ἀπέθανε (*Θουκυδ.* Α', 4. *Ἡροδ.* Γ', 122. *Διοδ.* Δ' 60, 79 καὶ Ε' 78). Τούτου ὁ τρίτος ἀδελφός, Σαρπηδών, ἔπλευσεν εἰς Ἀσίαν μετὰ δυνάμεως, ὅπως κατακτήσῃ τοὺς περὶ τὴν Λυκίαν τόπους. Εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους ἐγένετο ἡ Ἀργοναυτικὴ ἐκστρατεία διὰ τὴν κατὰ τὸν μῦθον ἁρπαγὴν τοῦ χρυσομάλλου δέρατος. Ἡ ἐκστρατεία αὕτη φαίνεται ὅτι ἦτο ἐπιχείρησις ἀποσκοποῦσα εἰς τὴν κατάκτησιν προσοδοφόρων ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ μερῶν, ἐχρησιμοποιήθη δὲ δι' αὐτὴν σκάφος «...πολὺ τῷ μεγέθει καὶ τῇ λοιπῇ κατασκευῇ τὴν τότε συνήθειαν ὑπερβάλλον, διὰ τὸ σχεδίαις πλεῖν τοὺς τότε ἀνθρώπους καὶ μικροῖς παντελῶς ἀκατίοις...», ὅπερ ὠνομάσθη «Ἀργώ», κατά τινας μὲν ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ ναυπηγήσαντος Ἄργου, κατά τινας δὲ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ταχύτητά του «...ὡς ἂν τῶν ἀρχαίων ἀργὸν τὸ ταχὺ προσαγορευόντων» (*Διοδ.* Δ' 41). Κατόπιν πολλῶν περιπετειῶν καὶ θαλασσίων κινδύνων οἱ Ἀργοναῦται κατώρθωσαν νὰ ἐπιτύχωσι τοῦ σκοποῦ των καὶ ἐπιστρέψωσιν εἰς Ἑλλάδα, τινῶν παραμεινάντων εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἔνθα ἐθεμελίωσαν ἀποικίας. Κατά τινας δὲ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ὧν εἷς εἶναι ὁ Τίμαιος (*Διοδ.* Δ' 56) οἱ Ἀργοναῦται δὲν ἐπέστρεψαν διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου, ἀλλ' ἀναπλεύσαντες διὰ τοῦ Ταναΐδος ποταμοῦ πρὸς τὰς πηγὰς καὶ διελκύσαντες τὸ πλοῖον εἰς ἄλλον ποταμόν, ἔχοντα τὴν ῥύσιν πρὸς τὸν ὠκεανόν, ἔπλευσαν πρὸς τὰ Γάδειρα καὶ ἐκεῖθεν εἰς Τυρρηνίαν καὶ Ἰταλίαν καὶ τέλος εἰς Ἑλλάδα· ἀλλὰ πάντα ταῦτα ὡς μυθεύματα θεωρεῖ ὁ Διόδωρος, προερχόμενα ἐκ συνωνυμίας ποταμῶν καὶ χωρῶν. Καὶ ὁ Ἡρόδοτος δὲ ἀναφέρει (Α' 1—5) εἰς χρόνους ἀρχαιοτάτους ἐμπόριον διὰ θαλάσσης μεταξὺ Ἑλλήνων, Φοινίκων, Αἰγυπτίων, Περσῶν κλπ.· ὁ δὲ Τρωϊκὸς πόλεμος (1193—1184;) ἀνάλογος πρὸς τὴν Ἀργοναυτικὴν ἐκστρατείαν ἐπιχείρησις εἶναι, καθ' ἣν δεκακισμύριοι Ἕλληνες ἐπὶ ὑπερχιλίων πλοίων διεπεραιώθησαν εἰς Τροίαν, ἔνθα, ἐπὶ δεκαετίαν σχεδὸν πολεμήσαντες, κατώρθωσαν νὰ τὴν καταστρέψωσι καὶ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ ἴδια, ὡς ἐν τῇ Ὁμήρου Ἰλιάδι καὶ Ὀδυσσείᾳ περιγράφεται.

Τὸ ναυτικὸν παρ' Ἕλλησι, μετὰ τοὺς ὡς ἄνω μυθικοὺς χρόνους, ἐξειλίσσετο ἐπὶ τὰ βελτίω, πλείστας δ' ὅσας ἀποικίας οἱ Ἕλληνες ἵδρυσαν εἰς τὴν Δυτικὴν Μεσόγειον, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐπιφανεστάτη ἡ ὑπὸ τῶν Φωκαέων περὶ τὸ 600 π. Χ. κτισθεῖσα Μασσαλία· ὁ δ' Ἡρόδοτος (Δ' 152) ἀναφέρει σαμιακὸν πλοῖον, οὗ ὁ ναύκληρος ἐκαλεῖτο Κωλαῖος, ὅπερ διέπλευσε τὰς Ἡρακλείους στήλας. Ἀλλὰ καὶ αἱ πρὸς τὸ ναυτικὸν καὶ ἐν γένει τὴν θαλασσοπλοΐαν χρησιμεύουσαι ἐπιστῆμαι τῶν μαθηματικῶν, ἀστρονομίας καὶ γεωγραφίας ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς ἀκμῆς ἐκ παραλλήλου μετὰ τῆς ναυπηγίας καὶ ναυτικῆς τέχνης προήχθησαν.

Ὡς ἐν ἀρχῇ εἴπομεν, τὸ «μακρὸν πλοῖον» ἐχρησίμευε διὰ τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις, ἦτο δὲ τοῦτο, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ «στρογγύλον», τὴν «ὁλκάδα», κυρίως κωπήλατον, μὴ χρησιμοποιοῦν τὸ τετράγωνον ἱστίον του ἢ βοηθητικῶς ἐν εὐνοϊκῷ ἀνέμῳ. Τὰ πολεμικὰ ταῦτα σκάφη ἐκαλοῦντο «εἰκοσήρεις», «τριακοντήρεις» ἢ «πεντηκοντήρεις» κ.τ.λ., ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κωπῶν, περὶ τὸ τέλος δὲ τοῦ Η' αἰῶνος π. Χ. ἡ «πεντηκόντορος» ἦτο ὁ κύριος τύπος τοῦ πολεμικοῦ σκάφους τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου. Αἱ πεντηκόντοροι, καθὼς καὶ τὰ πρῶτα πολεμικὰ σκάφη, ἦσαν στενὰ ἐν σχέσει πρὸς τὸ μῆκός των πλοῖα (1 πρὸς 5) ἄνευ καταστρώματος πλὴν μικροῦ προστέγου καὶ ἐπιστέγου, ἐφ' ὧν ἱστάμενοι οἱ ὁπλῖται καὶ τοξόται ἐμάχοντο, καίτοι κατὰ τοὺς ὁμηρικοὺς χρόνους φαίνεται ὅτι ἦσαν πάντες αὐτερέται καὶ μάχιμοι, τουτέστι δὲν ὑπῆρχε διάκρισις ὁπλιτῶν καὶ ἐρετῶν. Σὺν τῇ προβαινούσῃ ἀκμῇ τῆς Ἑλλάδος προέβαινε καὶ τῆς ναυπηγίας ἡ πρόοδος, ἐνισχύθη τὸ ἐρετικόν, τὰ πλοῖα ἀπέκτησαν «ἔμβολον» καὶ «προεμβολήν», καὶ τέλος βλέπομεν πολὺ πρὸ τῶν Μηδικῶν τοὺς Κορινθίους φερομένους ὡς ναυπηγοῦντας τριήρεις, καὶ τὸν Κορίνθιον Ἀμεινοκλῆν ναυπηγοῦντα τέσσαρας ναῦς διὰ τοὺς Σαμίους περὶ τὸ 700 π. Χ. (*Θουκυδ.* Α' 13). Τὰ πρὸ τῆς εἰς Ἑλλάδα ἐκστρατείας τοῦ Δαρείου καὶ Ξέρξου ναυτικὰ ἦσαν τὰ τῆς Σικελίας, τῶν Φωκαέων τῆς Μασσαλίας, τῶν Κερκυραίων καὶ τῶν Κορινθίων. Μετὰ ταῦτα οἱ Αἰγινῆται ἀπέκτησαν ἄξιον λόγου ναυτικόν, οἱ δ' Ἀθηναῖοι πρὸς τούτους πολεμοῦντες, κατὰ προτροπὴν τοῦ Θεμιστοκλέους, προβλέποντος τὴν περσικὴν ἀπειλήν, ἐναυπήγησαν πολλὰς ναῦς καὶ ὠργάνωσαν τὸ ναυτικόν των. Αἱ ναυπηγηθεῖσαι τότε τριήρεις δὲν εἶχον πλῆρες κατάστρωμα (*Θουκυδ.* Ι, 14), τὸ ὁποῖον ὅμως, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, καθ' ἣν συμπίπτει ἡ ἀκμὴ τοῦ ἀθηναϊκοῦ καὶ ἐν γένει τοῦ ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ, ὑπῆρχε πλῆρες ἀπὸ πρῴρας εἰς πρύμνην (βλ. καὶ λ. *τριήρης*). Μετὰ τὰς δύο πρώτας ἀποτυχούσας ἐπὶ Δαρείου κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείας καὶ τὴν ἐν Μαραθῶνι νίκην, ὁ Δαρεῖος, καὶ μετὰ τὸν θάνατον τούτου ὁ Ξέρξης, παρεσκεύασε καὶ ἐπεχείρησε τὴν μεγάλην ἐκείνην κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν τῷ 480 π. Χ. δι' 170 μυριάδων πεζῶν, ὀκτακισμυρίων ἱππέων, 1207 τριήρων καὶ τρισχιλίων περίπου μεταγωγικῶν. Κατὰ τοῦ τρομεροῦ τούτου στόλου οἱ Ἕλληνες ἀντέταξαν εἰς μὲν τὴν παρὰ τὸ Ἀρτεμίσιον ναυμαχίαν 271 τριήρεις καὶ 9 πεντηκοντόρους, εἰς δὲ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν 378 τριήρεις πλὴν τῶν πεντηκοντόρων (βλ. λ. *Σαλαμίς*). Κατ' ἀμφοτέρας ταύτας τὰς ναυμαχίας οἱ Πέρσαι οἰκτρῶς ἡττήθησαν καὶ ἀπεχώρησαν πάλιν εἰς τὴν Ἀσίαν, καταλιπόντες εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν γαμβρὸν τοῦ Ξέρξου Μαρδόνιον μετὰ 300 χιλιάδων στρατοῦ, ὅστις τὸ ἑπόμενον ἔτος (479 π. Χ.) ἡττήθη ὁλοσχερῶς ἐν Πλαταιαῖς. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς ἐν Πλαταιαῖς μάχης, περὶ τὴν δείλην, συνεκροτήθη ἡ ἐν Μυκάλῃ μάχη, καθ' ἣν ὁ ἑλληνικὸς στόλος ὑπὸ τοὺς Μακεδόνιον Λεωτυχίδαν καὶ Ἀθηναῖον Ξάνθιππον ἐνέπρησε τὸν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς μεταξὺ Ἐφέσου καὶ Μυκάλης ἀνειλκυσμένον ἐχθρικὸν στόλον καὶ ἐνεργήσας ἀπόβασιν ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τοὺς Πέρσας.

Digitized by Google

Μετὰ τὴν ὁριστικὴν πλέον ἀπόκρουσιν τῶν Περσῶν ἐκ τῆς Ἑλλάδος, οἱ Ἀθηναῖοι, κατ' ἔμπνευσιν τοῦ Θεμιστοκλέους, ὅστις ἀντελήφθη πολὺ πρὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας ὅτι ἡ ἀσφάλεια τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὸ μέλλον αὐτῶν ἐνέκειτο εἰς τὴν αὔξησιν τῆς κατὰ θάλασσαν δυνάμεώς των, ὠχύρωσαν τὰς Ἀθήνας διὰ τειχῶν, ἅτινα πρὸ τοῦ φθινοπώρου τοῦ 479 ἀρξάμενα συνεπληρώθησαν τελείως τῷ 404, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀπὸ ξηρᾶς ἀσφαλείας τῆς πρωτευούσης, ἵνα δυνηθῶσιν ἀνενόχλητοι νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τοῦ ναυτικοῦ των τὴν ὀργάνωσιν καὶ αὔξησιν. Οὕτως ὠχυρώθη ἀπὸ θαλάσσης διὰ τείχους ὁ Πειραιεὺς μὲ ἰσχυροὺς πύργους ἀνὰ 60 μέτρα. Ὅπως δὲ καταστῇ δυσχερὴς ὁ εἴσπλους τῶν λιμένων ἐν πολέμῳ, ἐστένευσαν τὰς εἰσόδους τούτων διὰ προσχώσεων, ἀποκλειομένης τῆς εἰσόδου δι' ἁλύσεων, ἐνῷ πύργοι ἰσχυροὶ προήσπιζον τὰς εἰσόδους των. Ὁ λιμὴν τῆς Ζέας ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ ὑπερδιακοσίας τριήρεις, ἑκατὸν δὲ ὁ τῆς Μουνιχίας καὶ ὁ Κάνθαρος. Διὰ τὴν φύλαξιν, διάναξιν καὶ ἐν γένει συντήρησιν τῶν νεῶν τούτων, νεώσοικοι, ναυπηγεῖα, ὁπλοθῆκαι κτλ. εἶχον κτισθῇ. Ἔπεισε δὲ ὁ Θεμιστοκλῆς τὸν δῆμον, ὅπως καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ναυπηγοῦνται 20 τριήρεις πρὸς ἐπαύξησιν τῶν ὑπαρχουσῶν καὶ ἀτέλεια ἐχορηγήθη εἰς τοὺς μετοίκους καὶ τοὺς τεχνίτας, ὅπως πολυπληθεῖς συρρεύσωσιν εἰς Πειραιᾶ πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ναυπηγίας καὶ τοῦ ἐν γένει ἐξοπλισμοῦ τοῦ στόλου (*Διόδ.* ΙΑ' 41—43). Μετὰ τὴν ὀχύρωσιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς ἐκτίσθησαν τὰ μακρὰ τείχη, ἅτινα συνέδεσαν τὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα τῶν δύο πόλεων, καταστήσαντα ταύτας ἀπορθήτους.

Σὺν τῇ ἐνάρξει τῆς ὀχυρώσεως τῶν Ἀθηνῶν ἐπεχειρήθη καὶ πανελλήνιος ναυτικὴ ἐκστρατεία κατὰ τῶν παραλίων τῆς Μ. Ἀσίας, ὑπὸ γενικὸν ἀρχηγὸν τὸν Σπαρτιάτην βασιλέα Παυσανίαν. Ἀνακληθέντος τοῦ Παυσανίου οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπέστειλαν ἀντ' αὐτοῦ τὸν Δόρκιν, ὃν οἱ σύμμαχοι δὲν ἠθέλησαν ν' ἀναγνωρίσωσιν ὡς γενικὸν ἀρχηγόν, ἐκλέξαντες ἀντὶ τούτου τὸν Ἀθηναῖον Ἀριστείδην. Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ ναυτικὴ ἡγεμονία τῶν Ἀθηνῶν κατέστη πλήρης, ὁ δὲ Κίμων, ἐπὶ κεφαλῆς 300 τριήρων καὶ ἰσχυροῦ πεζικοῦ στρατεύματος ἐπελθὼν κατὰ τῶν νοτιοδυτικῶν παραλίων τῆς Μ. Ἀσίας, ἀφοῦ ἐνίκησε διπλῆν ἐν Εὐρυμέδοντι μάχην, κατά τε ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν, ὥρμησε πρὸς τὴν Κύπρον, ἔνθα συναντήσας τὸ ὑπόλοιπον τοῦ περσικοῦ στόλου τὸ συνέτριψε. Διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων τούτων νικῶν οὐ μόνον ἡ κατὰ θάλασσαν δύναμις τῶν Περσῶν πρὸς καιρὸν συνετρίβη, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν Ἀθηναίων ναυτικὴ ἡγεμονία κατέστη ἀναμφισβήτητος. Περὶ τὸ 431 π. Χ. ἤρξατο ὁ ὀλεθριώτατος διὰ τὴν Ἑλλάδα Πελοποννησιακὸς πόλεμος, 27 ὅλα ἔτη παραταθεὶς καὶ καταλήξας εἰς τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς συντριβὴν τῆς ἀθηναϊκῆς κατὰ θάλασσαν δυνάμεως καὶ τὴν ἐπὶ ἐπαχθεστάτοις διὰ τὰς Ἀθήνας ὅροις σύναψιν τῆς εἰρήνης. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ πολέμου τούτου τὰ ναυτικὰ ἀμφοτέρων τῶν ἀντιπάλων ἐν σημαντικαῖς ναυμαχίαις ἐδοκιμάσθησαν· Ναύπακτος, Κέρκυρα, Σφακτηρία, Σικελία, Σάμος, Κυνὸς σῆμα, Κύζικος, Ἀργινοῦσαι, Αἰγὸς ποταμοί, ὑπῆρξαν θέατρα μεγάλων καὶ φονικῶν ναυμαχιῶν (περὶ ὧν βλ. τὰς οἰκείας λ.). Μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν Ἀθηνῶν ἡ ἡγεμονία τῆς Σπάρτης δὲν διήρκεσε πολὺ καὶ μετὰ μίαν μόλις δεκαετίαν ὁ ὑπὸ Κόνωνα τὸν Ἀθηναῖον στόλος, συγκείμενος ἐκ φοινικικῶν καὶ ἀπὸ τῶν ἑλληνίδων πόλεων τῆς Μ. Ἀσίας τριήρων, νικᾷ κατὰ κράτος καὶ διασκορπίζει τὸν σπαρτιατικόν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀνακτῶσιν οὕτω καὶ πάλιν τὴν θαλασσίαν ἡγεμονίαν ἐπί τινα χρόνον· αἱ Θῆβαι προσπαθοῦσιν ἐν τῷ μεταξὺ, ἄνευ ὅμως σημαντικῶν ἀποτελεσμάτων, πρὸς τῇ κατὰ ξηρὰν ἐπικρατήσει των νὰ παρασκευάσωσι καὶ ναυτικὴν δύναμιν. Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ ναυτικὴ ἰσχὺς τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἐκ τῶν ἐμφυλίων διχονοιῶν, τελείως κατελύθη, ἰδίᾳ μετὰ τὸν Συμμαχικὸν κληθέντα πόλεμον, καθ' ὃν οἱ Ἀθηναῖοι ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν ἀποστάντων συμμάχων Ῥόδου, Χίου, Κῶ καὶ Βυζαντίου, ὧν μετὰ τριετῆ πόλεμον ἀνεγνώρισαν τὴν πλήρη αὐτονομίαν. Μετά τινα ἔτη τέλος ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος κατώρθωσε νὰ ἑνώσῃ τὸν Ἑλληνισμὸν ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν του, πρᾶγμα ὅπερ ματαίως αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Σπάρτη ἐπεδίωξαν.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες σπουδαίως συνέτειναν, ὡς εἴπομεν, εἰς τὴν τελειοποίησιν τῶν εἰς τὸ ναυτικὸν χρησιμευουσῶν ἐπιστημῶν. Οὕτω Θαλῆς ὁ Μιλήσιος (639—546) πρῶτος λέγεται συγγράψας ἐγχειρίδιον ναυτικῆς, ἐκ τοῦ ὁποίου οὐδὲν ἐσώθη. Ἀναξίμανδρος ὁ Μιλήσιος (600 π. Χ.) φέρεται ὡς ὁ πρῶτος χαράξας γεωγραφικὸν χάρτην, συνέγραψε δὲ καὶ «Γῆς περιήγησιν» καὶ τούτων ὅμως οὐδὲν σώζεται. Τοῦ Ἡροδότου αἱ γεωγραφικαὶ μελέται ἐν τῇ ἀθανάτῳ ἱστορίᾳ του εἶναι σπανίας ἀκριβείας. Σκύλαξ ὁ ἐκ Καρυάνδης τῆς Καρίας (490 π. Χ.) περιηγήθη τὰ παράλια τῆς Ἰνδικῆς. Πυθέας ὁ Μασσαλιώτης (330 π. Χ.) συνέγραψε περίπλουν τῆς Γαλατίας καὶ τῶν Ἀρκτῴων τῆς Εὐρώπης, ἑρμηνεύσας μεταξὺ ἄλλων καὶ τὸ φαινόμενον τῆς παλιρροίας. Νέαρχος ὁ Κρὴς (330 π. Χ.), ὡς ναύαρχος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἐξετέλεσε τὸν παράπλουν τῆς Ἰνδικῆς μέχρι Βασόρας καὶ συνέγραψε τὸν «Παράπλουν», οὗ χρῆσιν ἔκαμεν ὁ Ἀρριανός. Ἐρατοσθένης ὁ Κυρηναῖος (276—196) πρῶτος ἐξύψωσε τὴν γεωγραφίαν εἰς ἐπιστήμην, προαγαγὼν τὴν τέχνην τοῦ ναυτίλλεσθαι. Ὁ ἐκ Νικαίας τῆς Βιθυνίας Ἵππαρχος (150 π. Χ.) πρῶτος εἰσήγαγε τὸν καθορισμὸν τῆς θέσεως τόπου τινὸς δι' ἀστρονομικῶν παρατηρήσεων, δηλαδὴ τὸ καθ' ἡμᾶς ἀστρονομικὸν στίγμα.

Συρακόσιοι. Ὅταν ὁ Ξέρξης ἐστράτευσε κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἔπεισε τοὺς Καρχηδονίους νὰ ἐκστρατεύσωσι καὶ οὗτοι κατὰ τῶν ἐν Σικελίᾳ καὶ Κάτω Ἰταλίᾳ μεγάλων ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, ἵνα ἐμποδισθῶσιν οὗτοι ἀπὸ τοῦ ν' ἀποστείλωσι βοηθείας, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐπέτυχε, καθ' ὅσον ἐξ ὅλων τῶν ἀποικιῶν μόνοι οἱ Κροτωνιᾶται ἐβοήθησαν τῇ κινδυνευούσῃ Ἑλλάδι διὰ μιᾶς νεώς, ἧς ἦρχεν ὁ Φαΰλλος, ἀνὴρ τρὶς πυθιονίκης (*Ἡροδ.* Η' 47). Πράγματι οἱ Καρχηδόνιοι ἐξεστράτευσαν ὑπὸ τὸν Ἀμίλκαν κατὰ τῆς Σικελίας, τοῦ στρατοῦ αὐτῶν συμποσουμένου εἰς 30 μυριάδας πεζῶν, 200 μακρὰ πλοῖα καὶ ὑπερτρισχίλια σκευαγωγά, κομίζοντα τὰ τρόφιμα, τοὺς ἱππεῖς καὶ τὰ ἅρματα. Οἱ Καρχηδόνιοι ἐξεῖλκυσαν τὰ πλοῖα εἰς τὴν ξηρὰν περιχαρακώσαντες ταῦτα καὶ ἐπολιόρκησαν τὴν ὀχυρὰν πόλιν Ἱμέραν, ἀλλ' ἐπελθὼν κατ' αὐτῶν ὁ ἡγεμὼν τῶν Συρακουσῶν Γέλων ἐνίκησε τοὺς Καρχηδονίους ἐν αἱματηρᾷ μάχῃ, τὸν δὲ στόλον αὐτῶν κατέκαυσεν. Ὁ διάδοχος τοῦ Γέλωνος, Ἱέρων, μετά τινα ἔτη κατεναυμάχησε παρὰ τὴν Κύμην τῆς Καμπανίας τοὺς ἡνωμένους στόλους Καρχηδονίων καὶ Τυρρηνῶν. Κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον οἱ Συρακόσιοι ἐπέδειξαν μεγάλην περὶ τὰ ναυτικὰ ἱκανότητα, κατορθώσαντες ἐν πολλαῖς συγκρούσεσιν ἐντὸς τοῦ μεγάλου λιμένος τῆς πόλεώς των νὰ καταναυμαχήσωσι τὸν ἀθηναϊκὸν στόλον. Κατὰ τὰς ναυμαχίας ταύτας, ὡς ἐκ τοῦ στενοῦ χώρου, ἐν ᾧ ἐγένοντο αἱ συρράξεις, οἱ Συρακόσιοι ἐπενόησαν διάφορον τρόπον ναυπηγίας τῶν τριήρων των, ἐπίσης δὲ μετεχειρίσθησαν πυρπολικά, τὰ πρῶτα ἅτινα ἀναφέρονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Τέλος τὸ ναυτικὸν τῶν Συρακοσίων μεγάλως συνέβαλεν εἰς τὴν ὁλοσχερῆ καταστροφὴν τῶν Ἀθηναίων καὶ τὴν πλήρη ἀποτυχίαν τῆς εἰς Σικελίαν ἐκστρατείας των. Μετὰ ταῦτα, τῷ 409 π.Χ., 60 πολεμικὰ σκάφη καὶ 1.500 φορτηγὰ τῶν Καρχηδονίων ὑπὸ τὸν ἔγγονον τοῦ Ἀμίλκα Ἀννίβαν ἀπεστάλησαν κατὰ τῆς Σικελίας· ἐντὸς ὀλίγου Σελινοῦς καὶ Ἱμέρα ἐκυριεύοντο καὶ κατεσκάπτοντο, ὁ στόλος ὅμως τῶν Συρακουσίων ἐπιτεθεὶς ἐβύθισε 40 καρχηδονικὰ πλοῖα. Μετὰ ταῦτα Διονύσιος ὁ πρεσβύτερος, τύραννος τῶν Συρακουσῶν, μεγάλως ἐπεμελήθη τὰ τοῦ ναυτικοῦ, 200 μεγάλα σκάφη ναυπηγήσας, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰς πρώτας *πεντήρεις* (βλ. λ.) καὶ ναύσταθμον μέγαν ὀργανώσας. Αἱ τὸ πρῶτον τότε ναυπηγηθεῖσαι πεντήρεις ἦσαν μὲν σκάφη κατὰ πολὺ τῶν τριήρων ἰσχυρότερα, ἀλλ' ἐστεροῦντο ναυτικῶν ἀρετῶν, δι' ὃ καὶ μεγάλαι καταστροφαὶ ἐπήρχοντο εἰς τοὺς ἐκ τούτων συγκειμένους στόλους. Διὰ τοῦ στόλου τούτου καὶ ὀκτακισμυρίων πεζῶν ὁ Διονύσιος ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν καρχηδονικῶν ἐν Σικελίᾳ πόλεων, ἃς καὶ κατέλαβεν. Ἀπεστάλη τότε ἐκ Καρχηδόνος κατὰ τοῦ Διονυσίου ὁ Ἰμίλκων μετὰ στόλου 400 σκαφῶν καὶ δεκακισμυρίων πεζῶν, ἀλλὰ μετ' οὐ πολύ, μετ' ἀμφιβόλους τινὰς νίκας, ἡττήθη ὁλοσχερῶς, διασωθεὶς μετ' ὀλίγων σκαφῶν εἰς Ἀφρικήν, ἔνθα καὶ ηὐτοκτόνησεν. Ἐν τέλει ὁ Διονύσιος ἐξέβαλε τελείως τοὺς Καρχηδονίους ἐκ Σικελίας. Κατόπιν, ἐπὶ τυράννου Ἀγαθοκλέους, οἱ Καρχηδόνιοι ἐξεστράτευσαν πάλιν κατὰ τῶν Συρακουσῶν, ἀλλ' ὁ Ἀγαθοκλῆς, μετὰ δεκακισχιλίων ἐπιλέκτων, ἐπιβὰς 50 ταχυπλόων τριήρων διεπεραιώθη εἰς Ἀφρικὴν καὶ μετὰ πολλὰς νικηφόρους μάχας ἐπανῆλθεν εἰς Συρακούσας, διαλύσας τὴν πολιορκίαν αὐτῶν. Τέλος, ἐνῷ παρεσκεύαζεν ἰσχυρὸν στόλον πρὸς νέαν κατὰ τῆς Καρχηδόνος ἐκστρατείαν, ἀπέθανε δηλητηριασθείς. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀγαθοκλέους μέχρι τῆς ὑποδουλώσεως τῶν Συρακουσῶν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων (212 π. Χ.), τὸ ναυτικόν των ἔβαινε συνεχῶς παρακμάζον. Ἐπὶ Ἱέρωνος τοῦ Β' ἐναυπηγήθη, περὶ τὸ 215 π. Χ. (κατ' Ἀθήναιον, στηριζόμενον καὶ τοῦτον ἐπί τινος ἱστορικοῦ Μοσχίωνος), ὁ «Ἀλεξανδρῖνος», σκάφος κολοσσιαῖον, τοῦ ὁποίου τὰ σχέδια μὲν ἐχάραξεν Ἀρχίας ὁ Κορίνθιος, ἡ δὲ ναυπήγησις ἐγένετο ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ μεγάλου μαθηματικοῦ καὶ μηχανικοῦ Ἀρχιμήδους. Τὰ δάση τῆς Αἴτνας ἐχορήγησαν τὴν ναυπηγήσιμον ξυλείαν καὶ τῶν σχοινίων ἡ κατασκευὴ ἐγένετο ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ τὰς περὶ τὸν Ῥοδανὸν χώρας. Ἡ χρησιμοποιηθεῖσα ξυλεία θὰ ἐπήρκει διὰ 60 τριήρων ναυπήγησιν. Ἡ γάστρα ἐπεκαλύφθη μὲ φύλλα μολύβδου, ἡ δὲ κάρφωσις τῶν ἐπηγκενίδων ἐγένετο διὰ χαλκίνων ἥλων. Τριακόσιοι ξυλουργοὶ εἰργάσθησαν διὰ τὴν ναυπήγησίν του, καὶ διὰ τὸν φόβον ζημιῶν κατὰ τὴν καθέλκυσιν δὲν συνεπληρώθη ὁλόκληρον τὸ σκάφος, ἀλλ' εὐθὺς ὡς συνετελέσθη ἡ πλήρης κατασκευὴ τῶν ὑφάλων καθειλκύσθη τὸ οὕτω κατασκευασθέν, καὶ ἡ ναυπήγησις τοῦ ὑπολοίπου συνετελέσθη ἐν τῇ θαλάσσῃ. Τῆς καθελκύσεως ἐπελήφθη ἐπιτυχῶς ὁ Ἀρχιμήδης βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ ἐκ Ταυρομενίου Φιλέα. Ὁ «Ἀλεξανδρῖνος» εἶχε 4 ἱστοὺς καὶ ἠδύνατο νὰ ἱστιοπλοῇ καλῶς, οὐχ ἧττον ὅμως ἦτο κωπήρες σκάφος, «εἰκοσήρης». Εἶχε τρία καταστρώματα, ὧν τὸ κατώτατον ἐκάλυπτε τὸ ἕρμα καὶ τὸ φορτίον κ.. περιεῖχε τὰ ἐνδιαιτήματα τῶν στρατιωτῶν· ἐπὶ τοῦ δευτέρου ἦσαν τὰ ἐνδιαιτήματα τῶν ναυτῶν κ.. τὰ δωμάτια τῶν ἐπιβατῶν μὲ 4 κλίνας ἕκαστον. ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου δὲ καταστρώματος ἦσαν τὰ σέλματα τῶν ἐρετῶν. Ὀκτὼ πύργοι, ὧν 2 εἰς τὴν πρῴραν, 4 εἰς τὸ κέντρον καὶ 2 εἰς τὴν πρύμνην, ὡπλισμένοι διὰ λιθοβόλων βαλλόντων λίθους 80 περίπου χιλιογράμμων εἰς ἀπόστασιν 150 μέτρων περίπου ἀπετέλουν τὴν ἄμυναν τοῦ τεραστίου διὰ τὴν ἐποχήν του σκάφους τούτου. Ἦτο ἐφωδιασμένον μὲ 4 ξυλίνας καὶ ὀκτὼ σιδηρᾶς ἀγκύρας, τὰ δ' ὕδατα τοῦ κύτους ἐξεκενοῦντο δι' ἀτερμόνων κοχλιῶν τοῦ Ἀρχιμήδους. Ἀποπλεύσας ἐκ Συρακουσῶν κατέπλευσεν ἄνευ δυσαρέστου εἰς Ἀλεξάνδρειαν, εἰς τὸν λιμένα τῆς ὁποίας εἰσέπλευσε ῥυμουλκούμενος. Σύγχρονος τοῦ «Ἀλεξανδρίνου» ἦτο καὶ ἡ τεσσαρακοντήρης τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Φιλοπάτορος καὶ ἡ ἐπινόησις τῆς πρώτης κτιστῆς δεξαμενῆς καὶ τοῦ θυροπλοίου (βλ. λ. *δεξαμενή*).

Τὸ ναυτικὸν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων του. Κατὰ τὴν ἐκκίνησίν του πρὸς κατάκτησιν τῆς Ἀσίας, ὁ Ἀλέξανδρος δὲν εἶχε πλείονας τῶν 160 τριήρων παρὰ τὴν λίμνην Κερκινῖτιν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Στρυμόνος. Ὁ στόλος οὗτος, καθὼς καὶ πολλὰ στρογγύλα πλοῖα παραπλεύσαντα τὴν ἀκτὴν εἰσέπλευσαν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ διεβίβασαν τὸ πεζικὸν καὶ ἱππικὸν ἐκ Σηστοῦ εἰς Ἄβυδον (*Ἀρρ.* Ἀνάβ. Ι. 11). Ὁ ἐκ 400 νεῶν περσικὸς στόλος μὴ προφθάσας νὰ πλεύσῃ εἰς Μίλητον, ἔνθα ὁ ὑπὸ τὸν Νικάνορα ἐξ 160 τριήρων στόλος τοῦ Ἀλεξάνδρου εἶχε τρεῖς ἡμέρας πρότερον καταπλεύσει, προσωρμίσθη εἰς Μυκάλην, ἀφ' ἧς ὁρμώμενος προσεπάθει νὰ παρασύρῃ τὸν Νικάνορα εἰς ναυμαχίαν. Οὗτος ὅμως, καλῶς φυλάσσων τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, ἀπέφυγε τὴν συμπλοκήν, ἐκπορθηθείσης μετά τινα χρόνον τῆς Μιλήτου. Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος ἠθέλησε νὰ διαλύσῃ τὸ ναυτικόν του, διότι ἐφρόνει ὅτι διὰ ξηρᾶς προχωρῶν καὶ καταλαμβάνων τὰς παραλίους βάσεις τοῦ περσικοῦ στόλου θὰ ἐπέφερε τὴν διάλυσιν αὐτοῦ (*Ἀρρ.* Ι. 20). Ἐν τῷ μεταξὺ ἀρχηγὸς τοῦ περσικοῦ στόλου διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Δαρείου Μέμνων ὁ Ῥόδιος, ἀνὴρ δεξιώτατος, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ συμβουλεύσας τὴν μὴ ἐκ παρατάξεως σύγκρουσιν πρὸς τοὺς Μακεδόνας, ἀλλὰ τὸν διὰ τῆς πυρπολήσεως τοῦ σίτου καὶ αὐτῶν τῶν πόλεων ἀκόμη ἐξαναγκασμὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς ὑποχώρησιν. Ἀναλαβὼν τὴν διοίκησιν τοῦ ναυτικοῦ καὶ τῆς παραλίου περιοχῆς ὁ Μέμνων, ἐπεζήτησε νὰ μεταφέρῃ τὸν πόλεμον εἰς Μακεδονίαν καὶ Ἑλλάδα, δι' ὃ καὶ ἐπιπλεύσας κατέλαβε τὴν Χίον καὶ κατόπιν πάσας τῆς Λέσβου τὰς πόλεις πλὴν τῆς Μυτιλήνης, ἣν ἐπολιόρκησεν. Ἀποθανόντος τοῦ Μέμνονος κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πολιορκίας, ὁ Αὐτοφραδάτης καὶ ὁ Φαρνάβαζος ὁ Ἀρταβάζου κατέστησαν ἀρχηγοὶ τοῦ περσικοῦ στόλου, καὶ μετ' ὀλίγον ὑπετάσσετο καὶ ἡ Μυτιλήνη, μεθ' ὃ κατελήφθη ἡ Τένεδος, ἀπεστάλησαν δὲ 10 τριήρεις ὑπὸ τὸν Πέρσην Δατάμην πρὸς ὑποταγὴν τῶν Κυκλάδων. Ἀλλ' ὁ Πρωτέας ὁ Ἀνδρονίκου, ἐκπλεύσας ἐκ Χαλκίδος μετὰ 15 τριήρεων, ἐπιπίπτει αἰφνιδίως κατὰ τῶν ἐν Σίφνῳ ὁρμουσῶν 10 περσικῶν, ὧν τὰς 8 αὐτάνδρους ᾐχμαλώτισε, τῶν δύο ἄλλων διαφυγουσῶν. Κατόπιν τούτου ἀπεσοβήθη ἡ κατὰ τῶν Κυκλάδων καὶ τῆς Ἑλλάδος ναυτικὴ ἐκστρατεία τῶν Περσῶν, τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῷ μεταξὺ προελαύνοντος συνεχῶς νικηφόρως καὶ καταλαβόντος τὴν Ἄραδον, τὴν Βύβλον καὶ τὴν Σιδῶνα. Οἱ ἡγεμόνες τῶν πόλεων τούτων ὡς καὶ οἱ τῆς νήσου Κύπρου ἰδόντες τὰς κατὰ ξηρὰν νίκας τοῦ Ἀλεξάνδρου ὑπετάσσοντο εἰς αὐτόν, παρέχοντες καὶ τὰ πλοῖα των, ἅτινα κυρίως καὶ ἀπετέλουν τὸν περσικὸν στόλον, εἰς τρόπον ὥστε, ὅταν οἱ Τύριοι δὲν ἐπέτρεψαν τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν πόλιν των καὶ ἤρχισεν ἡ ἐπὶ ἑπτάμηνον διαρκέσασα πολιορκία αὐτῆς, ὁ Ἀλέξανδρος εὑρέθη ἔχων στόλον ἰσχυρότατον, ἄνευ τοῦ ὁποίου ἀδύνατος θὰ καθίστατο τῆς Τύρου ἡ ἐκπόρθησις καὶ ἡ πρὸς Αἴγυπτον προέλασις αὐτοῦ. Μεγίστης ναυτικῆς ἀλλὰ καὶ ἐπιστημονικῆς καὶ γεωγραφικῆς σημασίας γεγονὸς εἶναι καὶ ὁ πλοῦς τοῦ Κρητὸς Νεάρχου τοῦ Ἀνδροτίμου, ναυάρχου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὅστις ἐκ τοῦ ποταμοῦ Ἰνδοῦ ἀναχθεὶς κατέπλευσεν εἰς τὴν Δερίδοτον (τὴν σημερινὴν πιθανῶς Βασόραν), ἐξερευνήσας παράλια 400 καὶ πλέον λευγῶν εἰς 130 ἡμέρας· τοῦ πλοῦ τούτου λεπτομερῆ περιγραφὴν ἀνευρίσκει τις εἰς τὰ «Ἰνδικὰ» τοῦ Ἀρριανοῦ. Παρομοίαν, ὡς ἀνεφέραμεν, ἐξερεύνησιν ἐξετέλεσε πρὸ 170 περίπου ἐτῶν ὁ Ἕλλην γεωγράφος Σκύλαξ ὁ Καρυανδεὺς ἐντολῇ τοῦ Δαρείου. Μετὰ τὸν ἐπιτυχῆ τοῦ Νεάρχου πλοῦν, κατανοῶν ὁ Ἀλέξανδρος τὴν ἀξίαν τοῦ ναυτικοῦ, ὅπερ παρέχει τὰς μεγάλας ὁδοὺς συγκοινωνίας, καὶ τὴν ἀπαραίτητον ἀνάγκην τούτου εἰς τὸ μέγα κατακτητικὸν καὶ ἐκπολιτιστικὸν αὐτοῦ ἔργον, ἐναυπήγησε νέον στόλον ἐν τοῖς ναυστάθμοις τῆς Φοινίκης, ὃν μετέφερε

Digitized by Google

(«ξυντμηθείσας τὰς ναῦς») διὰ ξηρᾶς εἰς τὸν Εὐφράτην· κατεδίωξε δι' ἑτέρου στόλου τὴν ἐν τῷ Περσικῷ κόλπῳ πειρατείαν, ἀπέστειλε πλοῖα πρὸς ἐξερεύνησιν τῆς Κασπίας καὶ περίπλουν τῆς Ἀραβικῆς χερσονήσου, ἐσκόπει δὲ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ περίπλου τῆς Ἀφρικῆς (βλ. *Ἀρρ.* Ἀνάβ. βιβλ. VII καὶ *Διδ.* XVIII, 4). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (323 π. Χ.) πολλαὶ τῶν ἑλληνικῶν πολιτειῶν ἀπεστάτησαν τῇ παρακελεύσει τῶν Ἀθηναίων, ἐκπεμφθεὶς δὲ τότε ὑπὸ τοῦ Περδίκκα ὁ μακεδονικὸς στόλος κατὰ τοῦ ἀθηναϊκοῦ ἐνίκησεν αὐτόν. Μετὰ ταῦτα, περιελθόντων εἰς ἔριδα τοῦ Πολυσπέρχοντος ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν Κασσάνδρου καὶ Ἀντιγόνου ἀφ' ἑτέρου, κρατερὰ συνήφθη ναυμαχία πρὸ τοῦ Βυζαντίου, καθ' ἣν ἐκ τῶν ὑπερεκατὸν πλοίων τῶν Κασσάνδρου καὶ Ἀντιγόνου, ὧν ἡγεῖτο ὁ Νικάνωρ, 17 μὲν ἐβυθίσθησαν, 40 δ' ἠχμαλωτίσθησαν αὔτανδρα ὑπὸ τοῦ στόλου τοῦ Πολυσπέρχοντος, οὗτινος ἡγεῖτο ὁ Κλεῖτος. Παρὰ τὴν ἧτταν ταύτην ὁ Ἀντίγονος δὲν ἀπεθαρρύνθη, ἀλλ' ἀνασυντάξας τὰς ὑπολειφθείσας τριήρεις καὶ ἀποστείλας αἰφνιδιαστικῶς τοξότας καὶ σφενδονήτας ἐναντίον τῶν εἰς τὴν ξηρὰν ἀποβάντων καὶ πανηγυριζόντων ἀμερίμνως ἐρετικῶν τοῦ Κλείτου, ἠνάγκασε ταῦτα νὰ ἐπιβῶσιν ἀτάκτως τῶν τριήρων καὶ νὰ ἐκπλεύσωσιν, ὁπότε ἐπιτεθεὶς οὗτος συντεταγμένος καὶ μεθ' ὁρμῆς, ἅμα διαφωσκούσης τῆς ἡμέρας, τοὺς διεσκόρπισε, κατώρθωσε δὲ πλὴν μιᾶς (τῆς ναυαρχίδος) νὰ κυριεύσῃ τὰς λοιπὰς αὐτάνδρους. Ὁ δὲ Κλεῖτος, διαφυγὼν τὴν καταστροφὴν καὶ προσπαθήσας νὰ φθάσῃ εἰς Μακεδονίαν διὰ ξηρᾶς, ἐφονεύθη (*Διοδ.* XVIII 72). Κατόπιν τῆς νίκης ταύτης ὁ Ἀντίγονος κατώρθωσε νὰ θαλασσοκρατήσῃ σχεδὸν ὁλοκλήρου τοῦ ἐν Ἀσίᾳ κράτους τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαῖος ἰσχυρὸν κατεῖχε ναυτικόν, διὰ τοῦτο ὁ Ἀντίγονος, στρατοπεδεύσας παρὰ τὴν Τύρον, ἵδρυσεν ἐν τῇ Φοινίκῃ ναυπηγεῖα, ἓν ἐν Τριπόλει, ἕτερον ἐν Βύβλῳ, ἄλλο ἐν Σιδῶνι καὶ τέταρτον ἐν Κιλικίᾳ. Καὶ εἰς μὲν τὰ τρία πρῶτα ἡ ναυπηγήσιμος ξυλεία ἐκομίζετο ἐκ τοῦ Λιβάνου διὰ χιλίων ζευγῶν βοῶν, ὀκτακισχιλίων ἐργατῶν τεμνόντων καὶ πριονιζόντων αὐτήν, εἰς δὲ τὸ τῆς Κιλικίας ἐκ τοῦ Ταύρου (*Διοδ.* XIX, 58).

Τὸ ναυτικὸν τῶν Πτολεμαίων, εἰς οὓς περιῆλθεν ἡ Αἴγυπτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἔλαβε μεγάλην ἀνάπτυξιν ἐν βραχεῖ χρόνῳ καὶ κατὰ τὸν ναυτικὸν ἱστορικὸν ναύαρχον Jurien de la Gravière μόνον πρὸς τὸ σύγχρονον ἀγγλικὸν δύναται νὰ παραβληθῇ. Ἐκτὸς τοῦ πολεμικοῦ καὶ τὸ ἐμπορικὸν ἔλαβε τεραστίαν ἀνάπτυξιν, ὑπερτετρακισχιλίων ἰδιωτικῶν ἐμπορικῶν καὶ ὑπερδισχιλίων τοιούτων τῆς κυβερνήσεως διεξαγόντων ζωηρότατον ἐν τῇ Μεσογείῳ καὶ τῇ Ἐρυθρᾷ ἐμπόριον. Θεμελιωτὴς τοῦ μεγάλου τούτου ναυτικοῦ ἦτο ὁ καὶ τῆς τῶν Πτολεμαίων δυναστείας θεμελιωτὴς Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, ὁ ἔνδοξος τοῦ Ἀλεξάνδρου στρατηγός. Οὐχ ἧττον βραδύτερον ὁ υἱὸς τοῦ Ἀντιγόνου Δημήτριος ὁ Πολιορκητής, ὅστις καὶ ἱκανώτατος ναυτικὸς ἀνεδείχθη, ἐνίκησεν ἐν κρατερᾷ καὶ αἱματηροτάτῃ ναυμαχίᾳ παρὰ τὴν Σαλαμῖνα τῆς Κύπρου τὸν Πτολεμαῖον, σπεύδοντα εἰς βοήθειαν τοῦ ἀδελφοῦ του Μενελάου, πολιορκουμένου ἐν Σαλαμῖνι ὑπὸ τοῦ Δημητρίου. Μετὰ ταῦτα (305 π.Χ.) ὁ Δημήτριος, ἄγων 200 πολεμικὰ σκάφη, 170 ὑπηρετικὰ καὶ περὶ τὰ 1.000 μικρὰ μεταγωγικὰ τροφίμων καὶ περὶ τοὺς τετρακισμυρίους στρατιώτας, ἔπλευσεν ἐπὶ τὴν Ῥόδον, ἣν μετὰ ἐνιαύσιον πολιορκίαν ἠνάγκασε νὰ παραδεχθῇ τοὺς παρ' αὐτοῦ ἐπιβληθέντας ὅρους. Μετὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ῥόδου ὁ Δημήτριος ἐπανέπλευσεν εἰς Πειραιᾶ, ἔνθα κατετρόπωσε τὸν Κάσσανδρον. Τὸ ναυτικὸν ἐν τούτοις τῶν Πτολεμαίων, μετὰ τὴν παρὰ τὴν Σαλαμῖνα ἧτταν, ἀνέλαβε καὶ πάλιν. Οἱ Πτολεμαῖοι ἔδωκαν μεγάλην ὤθησιν εἰς τὴν ἀστρονομίαν καὶ ἐν γένει τὰς πρὸς τὸ ναυτικὸν συγγενεῖς ἐπιστήμας, ἰδίᾳ δὲ ὁ ἐξ αὐτῶν Φιλάδελφος, ὅστις, ἐνθαρρύνων τὰς μακρὰς θαλασσοπορίας καὶ ἀνακαλύψεις, ἀπέστειλεν εἰς τὰς Ἰνδίας τοὺς γεωγράφους Διονύσιον καὶ Μεγασθένην, καὶ τὸν ναύαρχόν του Τιμοσθένην καὶ τὸν Ἀριστοκρέοντα πρὸς ἐξερεύνησιν τοῦ Νείλου. Ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου ὁ διάσημος γεωγράφος Εὔδοξος ὁ Κυζικηνὸς ἔπλευσεν εἰς Ἰνδικήν, ἐπεχείρησε δὲ καὶ περίπλουν τῆς Ἀφρικῆς, περὶ οὗ ἀτελεῖς πληροφορίας ἀναφέρει ὁ Στράβων. Ἀλλ' ἐν γένει ἐπὶ πάντων τῶν Πτολεμαίων τὸ ναυτικὸν προήγετο μέχρι τῆς ἐν Ἀκτίῳ ναυμαχίας, ἔνθα οἱ βαρεῖς στόλοι τῆς Κλεοπάτρας (καὶ τοῦ Ἀντωνίου) κατεναυμαχήθησαν ὑπὸ τοῦ Ὀκταβίου, καταλυθείσης καὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐν τῇ Αἰγύπτῳ δυναστείας (βλ. λ. *Ἄκτιον*). Δύναταί τις εἰπεῖν ὅτι ἐν Ἀκτίῳ κατελύθη καὶ τὸ ἑλληνικὸν ναυτικόν, τὸ πληρῶσαν διὰ τῶν ἐνδόξων κατορθωμάτων του τὰς δέλτους τῆς ἱστορίας, οὐχ ἧττον ὅμως ἐπέπρωτο δὶς εἰσέτι νὰ ἐμφανισθῇ ἐν τῇ ἱστορίᾳ, τὸ μὲν ὡς ναυτικὸν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, τὸ δὲ διὰ τῶν ἡρωϊκῶν ναυμάχων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, τῶν καταπληξάντων διὰ **τῶν ἀπαραμίλλων κατορθωμάτων των τὸν κόσμον.**

Καρχηδόνιοι καὶ Ῥωμαῖοι. Πεντήκοντα ἔτη πρὸ τῆς ἁλώσεως τοῦ Ἰλίου κατὰ τὸν Ἀππιανὸν ἢ κατ' ἄλλους πιθανώτερον περὶ τὸ 880 π. Χ. δυσηρεστημένοι Τύριοι, ἡγουμένης τῆς Διδοῦς, ἀδελφῆς τοῦ τυράννου τῆς Τύρου Πυγμαλίωνος, πλεύσαντες πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Β. Ἀφρικῆς, οὐ μακρὰν τῆς Τύνιδος, ἔκτισαν ἐπί τινος χερσονήσου, συνεχομένης διὰ στενοῦ αὐχένος μετὰ τῆς ἠπείρου, τὴν ἀκρόπολιν Βύρσαν. Σὺν τῷ χρόνῳ δέ, προστεθέντων καὶ ἄλλων ἐπηλύδων, ἐκτίσθη περὶ τὴν Βύρσαν ἡ περιώνυμος Καρχηδών, ἥτις, ταχέως ὑπερβαλοῦσα τὴν μητρόπολιν, ἐμπορικωτάτη γενομένη, ἔκτισε τὰ Γάδειρα, ἐκάλυψε διὰ σειρᾶς ἐμπορίων τῆς παραλίας τῆς Ἰταλίας, μεσημβρινῆς Γαλλίας καὶ Ἱσπανίας, κατέλαβε τὴν Σαρδόνα καὶ τὰς Βαλεαρίδας νήσους καὶ κατέστη τέλος ἰσχυροτάτη κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν. Ἀποπειραθεῖσα νὰ καταλάβῃ τὴν Σικελίαν περιῆλθεν εἰς δεινοὺς πολεμίους πρὸς τοὺς Συρακοσίους καὶ τοὺς λοιποὺς Σικελιώτας (βλ. ἀνωτ. καὶ λ. *Καρχηδὼν καὶ Σικελία*). Ἡ μετὰ ταῦτα σὺν τῷ χρόνῳ συγκρότησις καὶ ὀργάνωσις τοῦ ῥωμαϊκοῦ ναυτικοῦ καὶ οἱ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πόλεμοι τῶν Καρχηδονίων ἤγαγον εἰς τρομερὰς καὶ πολυνέκρους κατὰ θάλασσαν συγκρούσεις εἰς Μυλάς, Ἔκνομον, Λιλύβαιον, Δρέπανον, Αἰγούσας (περὶ ὧν βλ. τὰς οἰκείας λ.) καὶ τὴν ἐν τέλει ἐξασθένησιν καὶ καταστροφὴν τοῦ στόλου τῆς Καρχηδόνος, καὶ αὐτῆς ταύτης τὴν ἐκπόρθωσιν ὑπὸ τοῦ Αἰμιλιανοῦ Σκιπίωνος. Ἡ διαφορὰ τῆς ναυπηγήσεως τῶν καρχηδονικῶν τριήρων καὶ τετρήρων ἀπέναντι τῶν ῥωμαϊκῶν σκαφῶν καὶ ἡ μεγάλη ναυτικὴ ἱκανότης τῶν Καρχηδονίων συνετέλεσαν εἰς τὰς κατὰ τὰς ἀρχὰς ἐπιτυχίας των κατὰ τῶν Ῥωμαίων· ἀλλ' ἀφ' ἧς ἡ Ῥώμη, ἐννοήσασα ὅτι ἄνευ σοβαρᾶς ναυτικῆς παρασκευῆς ἐκινδύνευεν, ἤρχισε ν' ἀναδιοργανώνῃ τὸ ναυτικόν της, καὶ ἀφ' ἧς παρὰ τὸ Λιλύβαιον δύο τετρήρεις ἀρίστης καρχηδονικῆς ναυπηγήσεως ἠχμαλωτίσθησαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ οὕτω ἡ ῥωμαϊκὴ ναυπηγία ἠδυνήθη νὰ τελειοποιηθῇ συμφώνως πρὸς τὰ καρχηδονικὰ πρότυπα, ἡ πλάστιγξ ἤρχισε νὰ κλίνῃ ὑπὲρ τῆς Ῥώμης. Ἀπεδείχθη οὕτω διὰ μίαν ἔτι φορὰν ἡ μεγάλη, ἡ αἰώνιος ἀξία τῶν Περικλείων δογμάτων «.... Τὸ δὲ ναυτικὸν τέχνης ἐστίν, ὥσπερ καὶ ἄλλο τι, καὶ οὐκ ἐνδέχεται, ὅταν τύχῃ, ἐκ παρέργου μελετᾶσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον μηδὲν ἐκείνῳ πάρεργον ἄλλο γίγνεσθαι» (*Θουκυδ.* I, 142,30)—«.... μέγα γὰρ τὸ τῆς θαλάσσης κράτος» (*Θουκυδ.* I, 143,20).

Ἀλλ' οὐχ ἧττον καὶ εἰς μακρὰς θαλασσοπορίας εἶχον οἱ Καρχηδόνιοι ἐπιδοθῇ καὶ ἰδίως εἰς τὰς δυτικὰς ἀκτὰς τῆς Ἀφρικῆς ἀπὸ τοῦ 570 π. Χ., ὁπότε ὁ Ἄννων, ἡγούμενος 60 πεντηκοντόρων, ἐξελθὼν τῶν Ἡρακλείων στηλῶν καὶ πρὸς Νότον πλεύσας ἔφθασε μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέας χωρὶς νὰ προχωρήσῃ ἐντὸς αὐτοῦ, ἀναστρέψας ἅμα ἔφθασεν εἰς τὸ ἀκρωτήριον «τῶν Τριῶν ἄκρων» (Cap des trois points). Ἡ περιγραφὴ τοῦ πλοῦ τούτου ἐγένετο μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Ἄννωνος, ὅστις ἀνέθηκεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος μακρὰν ἐπιγραφήν, συντόμως ἐξιστοροῦσαν τὸν πλοῦν αὐτοῦ. Ἡ περιγραφὴ αὕτη μεταφρασθεῖσα εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἐκ τοῦ φοινικικοῦ, περιεσώθη ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἄννωνος περίπλους», ἐθεωρεῖτο δὲ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ὡς ἀπίθανος, ὡς ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ἐθεωρεῖτο ὡς μυθώδης ὁ ὑπὸ τῶν Φοινίκων περίπλους τῆς Ἀφρικῆς, λόγῳ τῆς ἀτελείας τῶν ἀστρονομικῶν καὶ γεωγραφικῶν γνώσεων τῆς ἐποχῆς.

Τὸ ναυτικὸν τῶν Ῥωμαίων κυρίως συνέστη ὡς ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν Καρχηδονίων. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Καρχηδόνος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἄξιαι λόγου κατὰ θάλασσαν συγκρούσεις δὲν ἐγένοντο, μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ πρὸς τοὺς πειρατὰς πολέμου τῆς Ῥώμης (περὶ τὸ 82 π. Χ.). Μικρὸς ἀριθμὸς πειρατικῶν σκαφῶν, ἐκ Κιλικίας κυρίως προερχομένων, συνέδραμον τὸν βασιλέα τοῦ Πόντου Μιθριδάτην ἀντὶ διπλωμάτων καταδρομῆς, δι' ὧν ἐπέτρεπεν οὗτος εἰς τοὺς πειρατὰς νὰ λῃΐζωνται τὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου καὶ νὰ προσβάλλωσι τὸ ῥωμαϊκὸν ἐμπόριον. Σὺν τῷ χρόνῳ ὁ ἀριθμὸς τῶν πειρατῶν ηὔξανε διὰ τῆς συρροῆς λῃστῶν ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν τῆς Μεσογείου, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ συνενώσεως πρὸς αὐτοὺς πλείστων τῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδος, τῶν νήσων καὶ τῆς Μ. Ἀσίας, στενόντων ὑπὸ τὸν ῥωμαϊκὸν ζυγόν, οὕτως ὥστε καὶ μετὰ τὴν εἰρήνευσιν τοῦ Μιθριδάτου ὁ πειρατικὸς στόλος, πλουτήσας ἐκ τῶν λειῶν καὶ ἰσχυρὸς καταστάς, ἐναυπήγει ἤδη τριήρεις καὶ τετρήρεις ἰσχυροτάτας. Ἡ Κιλικία ἀπέβη τὸ κέντρον τῶν πειρατῶν, οἵτινες καὶ ἐδημιούργησαν πολιτείαν ἐν αὐτῇ, συγκροτήσαντες καὶ ἀποβατικὸν στράτευμα, δι' οὗ πλείστας πόλεις ἀτειχίστους κατέλαβον. Καταστρεφομένου τοῦ ἐμπορίου της, ἠναγκάσθη ἡ Ῥώμη νὰ ἐκστρατεύσῃ διὰ μεγάλων δυνάμεων κατὰ τῶν πειρατῶν, κατώρθωσε δὲ νὰ κυριεύσῃ τὴν κυριωτέραν τῶν πόλεών των. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον οὗτοι, πρὸς καιρὸν ὑποταχθέντες, συνῆψαν συμμαχίαν πρὸς τοὺς Κρῆτας καὶ ἤρξαντο ἐκ νέου τοῦ καταδρομικοῦ ἔργου των. Ἀπεστάλη τότε πάλιν κατ' αὐτῶν ἰσχυρὸς ῥωμαϊ**κὸς στόλος ὑπὸ τὸν Μᾶρκον Ἀντώνιον, ὅστις,** θεωρῶν βεβαίαν τὴν νίκην, ἐπλήρωσε τὰ κύτη τῶν πλοίων του δι' ἁλύσεων, ὅπως δεσμεύσῃ τοὺς πειρατάς· πειραταὶ ὅμως καὶ Κρῆτες, ἐπιτεθέντες ὁρμητικῶς κατὰ τοῦ ῥωμαϊκοῦ στόλου, κατέλαβον τὰ πλεῖστα τῶν πλοίων του δι' ἐμβολῆς καὶ ἐδέσμευσαν τοὺς Ῥωμαίους ναύτας διὰ τῶν δι' αὐτοὺς προωρισμένων ἁλύσεων. Ἀρξαμένου πάλιν τοῦ κατὰ τοῦ Μιθριδάτου πολέμου οἱ πειραταὶ ἐνισχύθησαν ἔτι πλειότερον, τοῦ στόλου των ἀνελθόντος εἰς 1.000 πλοῖα, ἄριστα ἐξωπλισμένα καὶ ἰσχυρότατα. Ὑπερτετρακόσιαι πόλεις περιῆλθον εἰς τὴν ἐξουσίαν των καὶ δεκατριῶν περιωνύμων ναῶν οἱ θησαυροί. Ἤδη δὲν περιωρίζοντο μόνον εἰς τὰς ἀνατολικὰς θαλάσσας, ἀλλ' ἐπεξέτεινον τὰς καταδρομάς των καὶ πρὸς δυσμὰς μέχρις Ἱσπανίας καὶ τοῦ κόλπου τοῦ Λέοντος, προσβαλόντες τὴν Ὠστίαν ὑπὸ τὰς ὄψεις τῶν ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων καὶ ἁρπάσαντες τὴν θυγατέρα τοῦ Μάρκου Ἀντωνίου ἀπὸ τῆς ἐν Μισηνῷ τῆς Καμπανίας οἰκίας του. Ἡ ναυτιλία καὶ τὸ ἐμπόριον τῶν Ῥωμαίων κατεστρέφοντο, ἡ ὑπερτίμησις δὲ τῶν τροφίμων καὶ τοῦ σίτου ἠπείλει ταραχὰς ἐν τῇ χώρᾳ. Ἡ Ῥώμη τότε ἀνέθηκε τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν τοῦ στόλου εἰς τὸν Πομπήϊον, ὅστις, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν Ῥοδίων, συνεκρότησε στόλον ἐξ ὑπερπεντακοσίων μεγάλων καὶ μικρῶν πλοίων, ἅτινα διῄρεσεν εἰς ἕνδεκα μοίρας, ὧν τὴν μὲν ἰσχυροτέραν διῴκει αὐτοπροσώπως ναυλοχῶν ἐν Βρινδησίῳ, τὰς δὲ λοιπάς, ὑπὸ ναυτικωτάτους καὶ ἐμπειροπολέμους ἀρχηγούς, κατένειμε πρὸς περιπολίας ἀπὸ τῶν ἱσπανικῶν ὑδάτων μέχρι τοῦ Εὐξείνου πόντου, τοῦ Λυκίου πελάγους, τῆς Κύπρου καὶ τῆς Φοινίκης. Διὰ τῆς εὐφυοῦς ταύτης διανομῆς τῶν ναυτικῶν του δυνάμεων, ὁ Πομπήϊος κατώρθωσεν ἐντὸς διμήνου ν' ἀπαλλάξῃ τῶν πειρατῶν τὰς ἀπὸ Γιβραλτὰρ μέχρι Μαλέας θαλάσσας, ἀπωθῶν τούτους πρὸς ἀνατολὰς μετὰ συμπλοκὰς νικηφόρους, τέλος δ' ἐπελθὼν ἐναντίον των περὶ τὸ Κορακήσιον φρούριον τῆς Κιλικίας μὲ ἰσχυρὰν δύναμιν, ἧς τὸν πυρῆνα ἀπετέλουν 60 πεντήρεις, κατεναυμάχησεν αὐτοὺς καταφυγόντας εἰς τὸ φρούριον, ἔνθα μακρὰ πολιορκία ἠνάγκασε τοὺς πειρατὰς εἰς παράδοσιν. Ἐν συνεχείᾳ ἐκυριεύθησαν ὑπὸ τοῦ Πομπηΐου πᾶσαι αἱ πόλεις καὶ οἱ ναύσταθμοι τῶν πειρατῶν καὶ περιῆλθον εἰς χεῖράς του τεράστιαι ποσότητες ὅπλων, ἐφοδίων, ναυπηγησίμου ξυλείας, μετάλλων καὶ δούλων, λήξαντος οὕτω τοῦ πειρατικοῦ πολέμου περὶ τὸ 67 π. Χ. Ἐπὶ Ἰουλίου Καίσαρος οἱ γαλατικῆς καταγωγῆς Βένετοι, κάτοικοι τῶν παραλίων τῆς μεσημβρινῆς Βρετάνης (ἐν τῷ νῦν νομῷ Μορμπιχάν), ἐστασίασαν κατὰ τῆς ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας. Ὁ Καῖσαρ ἠναγκάσθη νὰ τοὺς πολεμήσῃ κατὰ θάλασσαν καὶ πρὸς τοῦτο ἐναυπήγησε στόλον ἐν τῷ Λίγηρι, οὗ τὴν ἀρχηγίαν ἀνέθηκεν εἰς τὸν Δέκιμον Βροῦτον, αὐτὸς ἐκστρατεύσας διὰ ξηρᾶς κατ' αὐτῶν. Τὰ σκάφη τῶν Βενέτων ἦσαν ὑψιπαγῆ, ὥστε καθίστατο ἀδύνατος ἡ δι' ἐμβολῆς ἅλωσις αὐτῶν, πλὴν τοῦ ὅτι εἶχον τοὺς τοίχους τόσον παχεῖς ὥστε τὸ ῥωμαϊκὸν ἔμβολον ἠδυνάτει νὰ τὰ διατρήσῃ, ἦσαν δὲ καταλληλότατα διὰ τὴν ἱστιοπλοΐαν, μὴ μεταχειριζόμενα τὰς κώπας εἰμὴ μόνον βοηθητικῶς, δυσχερῶς ἑλισσόμενα καὶ ἄνευ ταχύτητος διὰ τούτων. Τοῦ μειονεκτήματος αὐτοῦ ἐπωφελήθησαν οἱ Ῥωμαῖοι μὲ τὰ εὐέλικτα κωπήρη σκάφη των ὡς ἀκολούθως: Ἐξώπλισαν τοὺς ἱστοὺς διὰ κεραιῶν, ἀνηρτημένων ὑψηλὰ καὶ μεγάλου μήκους, εἰς τὰ ἄκρα τῶν ὁποίων ἦσαν στερεῶς προσηρτημένα λίαν κοπτερὰ δρέπανα· μετά τινας ἡμέρας σφοδρῶν δυτικῶν ἀνέμων καὶ τρικυμίας, ἐπελθούσης σχετικῆς καλοκαιρίας, ἐξέπλευσαν τοῦ Λίγηρος οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς συνάντησιν τῶν Βενέτων. Ἐνῷ οἱ Βένετοι πλέουσιν ἐν γραμμῇ μετώπου, τῶν πλοίων των ἀρκετὰ ἀπεχόντων ἀλλήλων, οἱ Ῥωμαῖοι ἐν γραμμῇ μηνοειδεῖ ἐπιπλέουσι κατ' αὐτῶν ὁρμητικῶς κωπηλατοῦντες· διερχόμενοι δὲ διὰ μέσου τῶν βενετικῶν σκαφῶν, ἀφοῦ διὰ τῶν δρεπάνων τῶν κεραιῶν των ἔκοπτον τὰ ἐξάρτια καὶ τὰ διάφορα σχοινία τὰ συγκρατοῦντα τὰς κεραίας καὶ τοὺς ἱστοὺς τῶν Βενέτων, ἀνέστρεφον καὶ προσεκολλῶντο κατὰ τῶν ἀκινήτων πλέον βενετικῶν πλοίων, ἅτινα δὲν ἠδύναντο ἐφεξῆς ν' ἀντισταθῶσι κατὰ τῶν ἀναρριχωμένων λεγεωνιτῶν, ἀφοῦ πλέον ἱστία, κεραῖαι καὶ ἱστοὶ πίπτοντες ἐτραυμάτιζον τοὺς ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων, μυρία παρεμβάλλοντες ἐμπόδια εἰς τὴν ἐπ' αὐτῶν κυκλοφορίαν. Μετὰ λυσσώδεις ἐφόδους τῶν Ῥωμαίων, παρὰ τὴν γενναίαν τῶν Γαλατῶν ἀντίστασιν, πάντα σχεδὸν τὰ πλοῖα κυριεύονται καὶ οἱ Βένετοι ὑποτάσσονται. Μετὰ τὸν πρὸς τοὺς Βενέτους πόλεμον, ὁ Καῖσαρ, προτιθέμενος νὰ διαπεραιωθῇ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, διέταξε τὴν ταχίστην κατασκευὴν νέων πλοίων καὶ τὴν ἐπισκευὴν τῶν παλαιῶν, ἐπιστήσας τὴν προσοχὴν τῶν ναυπηγῶν, ὅπως τὰ πλοῖα ναυπηγηθῶσι πλατύτερα, μικροτέρου βυθίσματος καὶ νὰ δύνανται νὰ ἱστιοπλοῶσι καλῶς. Τὰ ναυπηγηθέντα ταῦτα πλοῖα, ἅτινα ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων «actuariae», ὑπὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων τῆς παρακμῆς «ἱστιοκῶπαι», εἶχον μίαν σειρὰν κωπηλατῶν, ὧν τὰ σέλματα ἦσαν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, τῶν στρατιωτῶν διαμενόντων ὑπὸ **τὸ κατάστρωμα, ἀντιθέτως πρὸς τὰς τριήρεις καὶ**

Digitized by Google

πενθήρεις (C. Julii Caesaris «Commentariorum de Bello Gallico» liv. V, I). Συνεκέντρωσεν ἐπίσης ἐξ Ἱσπανίας πάντα τὰ διὰ τὸν ἐξοπλισμὸν τοῦ στόλου ἐφόδια. Μετὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ στόλου, συμποσουμένου εἰς 600 actuarias καὶ 28 τριήρεις, καὶ τὸν κατάπλουν τούτου εἰς τὸν λιμένα Itius (ὅστις φαίνεται ὅτι ἦτο λιμήν τις μεταξὺ Καλαὶ καὶ Ambletense), ὁ Καῖσαρ ἐπέβη αὐτοῦ μετὰ 5 λεγεώνων καὶ ἀριθμοῦ ἱππέων ἴσου πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς ἠπείρου ἀφιέμενον, καὶ καταλλήλων ἐφοδίων. Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἀπέπλευσε διὰ τὴν Ἀγγλίαν καὶ μὲ νοτιοδυτικὸν ἄνεμον ἱστιοπλοῶν μέχρι μεσονυκτίου, καὶ μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ ἀνέμου κωπηλατῶν, κατέπλευσε τὴν μεσημβρίαν τῆς ἐπομένης εἰς Ἀγγλίαν, ἔνθα καὶ ἀπέβη. Μετὰ τὰς ἐκεῖ μάχας καὶ νίκας του, ἐπιβιβασθεὶς πάλιν τοῦ στόλου ἐπέστρεψεν εἰς Γαλατίαν.

Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηΐου ἡ Μασσαλία, ἐπαναστατήσασα, ἐτάχθη κατὰ τοῦ Καίσαρος, ὅστις ἀπέστειλε κατ' αὐτῆς τὸν Βροῦτον, κατορθώσαντα μετὰ κρατερὰν ναυμαχίαν νὰ νικήσῃ τοὺς Μασσαλιώτας καὶ τὴν ἐπομένην ἡμέραν τὸν κατ' αὐτοῦ ἐκπεμφθέντα στρατηγὸν τοῦ Πομπηΐου Νασίδιον καὶ νὰ καταλάβῃ τὴν Μασσαλίαν. Εἰς τὰς μετέπειτα κατὰ θάλασσαν συρράξεις μεταξὺ ὀπαδῶν τοῦ Καίσαρος καὶ Πομπηΐου ἐγένετο χρῆσις πυρπολικῶν καὶ παρὰ τὴν Μεσσήνην Κάσσιος ὁ τοῦ Πομπηΐου ναύαρχος κατώρθωσε νὰ πυρπολήσῃ 35 σκάφη τοῦ Καίσαρος, παρὰ τὰς ἀκτὰς δὲ τῆς Καλαβρίας ἕτερα 5 σκάφη. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους συγκεντρωθεὶς ὁ στόλος τοῦ Καίσαρος ἐπέτυχε νὰ κατανaυμαχήσῃ καὶ διαλύσῃ τὸν στόλον τοῦ Πομπηΐου. Μετὰ ταῦτα ὁ Καῖσαρ συνεκρούσθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρὸς τὸν ἀλεξανδρινὸν στόλον, ὃν κατώρθωσε νὰ νικήσῃ, καίτοι ἔκαμεν οὗτος χρῆσιν πυρπολικῶν, ἀνεπιτυχῶς ὅμως.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καίσαρος κατὰ θάλασσαν συρράξεις ἐγένοντο μεταξὺ τοῦ Σίξτου Πομπηΐου καὶ τῆς τριανδρίας Ὀκταβίου, Ἀντωνίου καὶ Λεπίδου, ὧν σπουδαιότεραι ἡ ἐν τῷ στενῷ τῆς Μεσσήνης, καθ' ἣν ἡττήθη ὁ στόλος τῆς τριανδρίας, καὶ παρὰ τὰς Μυλὰς τῆς Σικελίας, ὁπότε ἡττήθη ὁλοσχερῶς ὁ Πομπήϊος, καταστραφείσης τελείως τῆς ναυτικῆς του δυνάμεως. Κατὰ τὴν μετέπειτα ῥῆξιν μεταξὺ Ὀκταβίου καὶ Ἀντωνίου, βλέπομεν τὸν διάσημον ναύαρχον τοῦ πρώτου Ἀγρίππαν ἀναδιοργανοῦντα τὸ ῥωμαϊκὸν ναυτικόν, ἐγκαταλείποντα τὰ βαρέα κωπήλατα σκάφη, εἰς ἃ εἶχεν ἐξελιχθῆ ἡ ναυπηγία ἰδίως παρ' Ἀλεξανδρινοῖς, καὶ καταρτίζοντα στόλον ἐκ λιβυρνίδων, τῶν προδρόμων τούτων τῆς γαλέας (βλ. λ. *γαλέρα, λιβυρνίς, πλοῖον*). Ἡ μεταξὺ Ὀκταβίου καὶ Ἀντωνίου ἔρις κατέληξεν εἰς τὴν ἐν Ἀκτίῳ ναυμαχίαν καὶ ἧτταν τοῦ Ἀντωνίου.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς αὐτοκρατορίας ἡ ἀχανὴς ῥωμαϊκὴ ἐπικράτεια ἀπελάμβανεν εἰρήνης καὶ ἡσυχίας. Ὁ Ὀκταβιανὸς Αὔγουστος εἶχε συγκροτήσει δύο μεγάλους στόλους πρὸς ἀσφάλειαν τῆς αὐτοκρατορίας, ὧν ὁ μὲν εἷς ἐστάθμευεν ἐν Μισηνῷ τῆς Καμπανίας, ὁ δὲ ἐν Ῥαβέννῃ, μικρότεραι δὲ μοῖραι ἔπλεον ἐν Δουνάβει, Εὐξείνῳ, γαλατικαῖς ἀκταῖς καὶ ἐντὸς μικροτέρων ποταμῶν, διὰ τὴν ἀστυνομίαν τῆς Μεσογείου καὶ ἐν γένει ὅλου τοῦ κράτους. Μετέπειτα τὸ ῥωμαϊκὸν ναυτικὸν ἐνισχύθη ἔτι μᾶλλον, ἐπὶ Νέρωνος δ' ἐπεχειρήθη ἡ τομὴ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου καὶ ἡ ἐξερεύνησις τῶν πηγῶν τοῦ Νείλου. Βραδύτερον, ἐπὶ Τραϊανοῦ, μεγάλοι στόλοι ἐξωπλίσθησαν ἐν Τίγριδι, οἵτινες ἐλεηλάτησαν τὰς ἀραβικὰς ἀκτὰς καὶ ἐξελθόντες περαιτέρω ἐκυρίευσαν τὸ Ἄδεν. Ὁ Σέπτιμος Σεβῆρος βραδύτερον κατέλαβε τὸ Βυζάντιον, παρασκευάσας στόλον ἰσχυρόν. Ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου τὸ ναυτικὸν ἀναδιωργανώθη· οὗτος ἐπιβιβάσας ἐπὶ πολυαρίθμων μικρῶν πλοίων τὰ στρατεύματά του, ἐνήργησεν ἀπόβασιν 20 μίλλια πρὸ τῆς Χαλκηδόνος τῷ 324 μ. Χ. καὶ ἐπιτεθεὶς κατὰ τοῦ Λικινίου συνέτριψε τοῦτον καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ Βυζάντιον, ἱδρύσας τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν.

Βυζαντινὸν ναυτικόν. Πάντες οἱ διαδεχθέντες τὸν Μέγαν Κωνσταντῖνον αὐτοκράτορες κατενόησαν τὴν μεγίστην καὶ ζωτικὴν σημασίαν, ἣν εἶχε διὰ τὸ κράτος ἡ συντήρησις ἰσχυροῦ ναυτικοῦ. Ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης, ὁ εὐφυὴς καὶ μεγαλεπήβολος ἐκεῖνος ἡγεμών, ἐκστρατεύων κατὰ τῶν Περσῶν παρεσκεύασεν ἐν τῷ Εὐφράτῃ ἰσχυροτάτους στολίσκους. Ὁ Λέων, ἵνα τιμωρήσῃ τοὺς Βανδάλους τῆς Ἀφρικῆς, λεηλατοῦντας τὰς ἑλληνικὰς ἀκτάς, παρεσκεύασε στόλον ἐκ 1.130 σκαφῶν, ὃν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βασιλίσκου ἀπέστειλε κατ' αὐτῶν. Ὁ Βασιλίσκος καταπλεύσας εἰς Σικελίαν ἀπέσπασε μοῖραν, ἥτις ἐξεδίωξε τοὺς κατέχοντας τὴν Σαρδὼ Βανδάλους, δι' ἑτέρας δὲ μοίρας ἐξετέλεσεν ἀπόβασιν ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Λιβύης καὶ ἐκυρίευσε τὴν ἰσχυρὰν πόλιν Μερκούρειον, οὐ μακρὰν τῆς Καρχηδόνος κειμένην καὶ ἣν οἱ Βάνδαλοι εἶχον καταστήσει πρωτεύουσάν των. Καὶ θὰ κατώρθου νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Βανδάλους ἐκ τῆς Ἀφρικῆς, ἂν μὴ ἐνέδιδεν εἰς τὴν προταθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Γενζερίχου ἀνακωχήν. Διότι κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀνακωχῆς ἀνασυντάξας τὸν στόλον του ὁ Γενζέριχος καὶ 75 παρασκευάσας πυρπολικά, ἐπετέθη κατὰ τοῦ βυζαντινοῦ στόλου καὶ μεγίστας ἐπενεγκὼν ζημίας ἠνάγκασεν αὐτὸν ν' ἀποσυρθῇ εἰς τὰ ἴδια, τῆς Σαρδοῦς καὶ Λιβύης ἐπανακτηθεισῶν ὑπὸ τῶν Βανδάλων. Τῷ 534 μ. Χ., ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, μεγάλη ἐκστρατεία κατὰ τῶν Βανδάλων ἐπεχειρήθη, τῆς ἀρχηγίας ἀνατεθείσης εἰς τὸν Βελισσάριον. Σῶμα ἀποβατικὸν ἐκ 10 χιλιάδων ἐκλεκτῶν πεζῶν καὶ 5 χιλιάδων ἱππέων ἐπέβη στόλου ναυαρχουμένου ὑπὸ Καλλωνύμου τοῦ Ἀλεξανδρέως καὶ ἀποτελουμένου ἐκ 500 μεταγωγικῶν χωρητικότητος 50.000 μεδίμνων καὶ 97 καταφράκτων πολεμικῶν μονήρων νηῶν τῶν «δρομώνων» καλουμένων, ἐφ' ὧν ἐπέβαινον 22 χιλιάδες ναυτῶν. Ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἐστέφθη ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας, τῆς Καρχηδόνος πεσούσης εἰς χεῖρας τοῦ Βελισσαρίου, αἰχμαλωτίσαντος καὶ τὸν ἡγεμόνα τῶν Βανδάλων Γελίμερον. Ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ὁ βυζαντινὸς στόλος ἔδρασε κατ' ἐπανάληψιν κατὰ τοῦ στόλου τῶν Γότθων, οὓς ἐν τέλει, τῷ 552, παρὰ τὸν Ἀγκῶνα συνέτριψε, πάντων σχεδὸν τῶν πλοίων των βυθισθέντων ἢ αἰχμαλωτισθέντων.

Ἀλλ' οὐχ ἧττον σπουδαίους πολέμους ἐπεχείρησεν ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία καὶ κατὰ τῶν Ἀράβων καὶ Ῥώσων, καθ' οὓς τὸν πρωτεύοντα, τὸν κύριον, δύναταί τις εἰπεῖν, ῥόλον διεδραμάτισε τὸ ναυτικόν. Τῷ 648 ὁ ἡγεμὼν τῆς Συρίας Ἄραξ, ὁ μετέπειτα μεγαλεπήβολος καλίφης Μωαβίας, ἐπὶ 1.700 μικρῶν σκαφῶν διαπεραιωθεὶς κατέλαβε τὴν Κύπρον καὶ τὴν Ῥόδον, ἐνθαρρυνθεὶς δ' ἐκ τῶν ἐπιτυχιῶν τούτων ἐναυπήγησε στόλον ἰσχυρὸν ἐκ μεγάλων δρομώνων, ὅπως ἐκστρατεύσῃ τῷ 654 κατ' αὐτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Κώνστας ὁ τότε αὐτοκράτωρ, ἀναλαβὼν αὐτοπροσώπως τὴν ἀρχηγίαν τοῦ βυζαντινοῦ στόλου, ἔπλευσε κατὰ τοῦ Μωαβία, ὃν συνήντησε παρὰ τὴν Λυκίαν. Κατὰ τὴν συναφθεῖσαν ναυμαχίαν ἡττήθησαν οἱ Ἕλληνες, τοῦ αὐτοκράτορος μόλις διαφυγόντος τὴν αἰχμαλωσίαν. Ἐπανελθὼν ὅμως ὁ Κώνστας εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ δραστηρίως ἐργασθείς, κατώρθωσε νὰ παρασκευάσῃ ἰσχυρὸν στόλον καὶ νὰ ἐπιτεθῇ καὶ πάλιν κατὰ τοῦ Μωαβία, ὃν τέλος ἠνάγκασεν εἰς συνθηκολόγησιν. Ἐπὶ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου τούτου Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου οἱ Ἄραβες καὶ πάλιν ἐπῆλθον, καταλαβόντες τὴν Κρήτην καὶ ὀχυρὰ σημεῖα ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, εἰσέπλευσαν εἰς τὴν Προποντίδα καὶ τέλος ἐνεφανίσθησαν πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καταστήσαντες ὁρμητήριόν των τὴν Κύζικον. Ἀλλ' ὁ ἀτρόμητος αὐτοκράτωρ κατώρθωσεν, ἐπιβαίνων τοῦ στόλου, νὰ τοὺς κατατροπώσῃ καίων τὰ πλοῖα των διὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ μηχανικοῦ Καλλινίκου ἐφευρεθέντος «ὑγροῦ ἢ ἑλληνικοῦ πυρός». Τῷ 717 ἐν τούτοις οἱ Ἄραβες ἐξεστράτευσαν κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὁ μὲν πεζικὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν ἀδελφὸν τοῦ καλίφου, Μολεσμᾶν, διὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἔφθασεν εἰς Ἄβυδον, ὁ δὲ στόλος, ἐκ 1.800 πολεμικῶν καὶ μεταγωγικῶν πλοίων ἀποτελούμενος, εἰσέπλευσεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ ἀφοῦ μετεβίβασε τὸν στρατὸν εἰς τὴν ἀπέναντι τῆς Ἀβύδου θρᾳκικὴν ἀκτήν, ἔπλευσε πρὸς Κωνσταντινούπολιν. Ἐκεῖ διῃρέθη εἰς δύο μοίρας, ὧν ἡ μὲν πλεύσασα πρὸς τὸν Βόσπορον ἠγκυροβόλησεν εἰς τὴν δυτικὴν αὐτοῦ ὄχθην, ἡ δὲ προσωρμίσθη εἰς Χαλκηδόνα. Βαρεῖά τις μοῖρα μεταγωγικῶν δὲν ἠδυνήθη νὰ διέλθῃ τὴν ἀνατολικὴν ἄκραν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (τὸ νῦν Σεράϊ - Μπουρνοῦ) καὶ κατελήφθη ὑπὸ νηνεμίας ἐν μέσῳ τοῦ ῥεύματος· ἀφοῦ ἐπὶ μακρὸν ἐπάλαιε κατ' αὐτοῦ, πνεύσαντος βορρᾶ ἤρχισε νὰ παρασύρεται· τῆς περιστάσεως ταύτης ἐπιληφθεὶς ὁ αὐτοκράτωρ Λέων ἐκπέμπει πλῆθος πυρπολικῶν, αὐτὸς δ' ἐπιβὰς ταχυτάτου δρόμωνος ἐπιτίθεται κατὰ τῆς ἀραβικῆς μοίρας. Οἱ σίφωνες ἐξερεύγονται χειμάρρους ὑγροῦ πυρός, τὰ πυρπολικὰ προσκολλῶνται, παντοῦ διασπείρεται πυρκαϊά. Πλέον τῶν 22 σκαφῶν ἐξοκείλαντα κατακαίονται ὑπ' αὐτὰ τὰ τείχη τῶν φρουρίων, πλεῖστα δὲ βυθίζονται αὔτανδρα. Οἱ Ἄραβες καταπτοηθέντες δὲν τολμῶσι νὰ ἐκτελέσωσιν εἰς ναυμαχίαν πλέον, περιοριζόμενοι εἰς τὰς κατὰ ξηρὰν μόνον ἐπιχειρήσεις. Τῷ 718 δύο μεγάλοι στόλοι, ὁ μὲν ὑπὸ τὸν Σοφιὰν ἐκ 400 σκαφῶν, ὁ δὲ ὑπὸ τὸν Γεζὶδ ἐκ 360, ἐξέπλευσαν ἐξ Ἀφρικῆς πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἀράβων, οἵτινες περιχαρακωθέντες ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτῶν ὑφίσταντο τὰ πάνδεινα ἐκ τῶν κακουχιῶν καὶ ἀσθενειῶν. Ἀλλ' εἰς τοὺς στόλους ὑπηρέτει πλῆθος Χριστιανῶν ἐρετῶν, οἵτινες νύκτωρ ηὐτομόλησαν πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς ζητωκραυγάζοντες ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος, ὅστις ἐπιπλεύσας κατέκαυσε πλῆθος ἀραβικῶν πλοίων ἐν τοῖς Μουδανιὰ προσωρμισμένων. Ὁ Μολεσμᾶς τότε ἀπελπισθεὶς ἠναγκάσθη νὰ ἐπιβιβάσῃ τὸν στρατὸν του εἰς τὰ ὑπολειπόμενα πλοῖα τοῦ στόλου καὶ ἐκπλεύσῃ εἰς τὸ Αἰγαῖον, ὅπου ὅμως σφοδρὰ τρικυμία διεσκόρπισε καὶ ἐβύθισε πλεῖστα ἐξ αὐτῶν.

Τῷ 811 ῥωσσικὸς στόλος ὑπὸ τὸν Ἴγόρ, ἐκπλεύσας ἐκ τοῦ Δνείπερ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ θέρους, ἐξετέλεσεν ἀπόβασιν εἰς τὴν θρᾳκικὴν καὶ μικρασιατικὴν παραλίαν, ἑκατέρωθεν τοῦ στομίου τοῦ Βοσπόρου· ἀλλ' ὁ ναύαρχος Θεοφάνης, καίτοι σχεδὸν ὁλόκληρος ὁ στόλος εὑρίσκετο εἰς τὸ Μυ[...]τῷον πολεμῶν κατὰ τῶν Ἀράβων, παρασκευάσας ταχύτατα μικρὰν μοῖραν, ἐπέπλευσε κατὰ τοῦ Ἴγόρ, ὃν νικήσας ἐν δύο ναυμαχίαις ἠνάγκασε νὰ φύγῃ εἰς Ἀζοφικὴν μετὰ 10 μόνον πλοίων, τῶν λοιπῶν καέντων ἢ βυθισθέντων.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος μεγάλη ἐδόθη προσοχὴ εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ ναυτικοῦ, τοῦ περικλεοῦς ναυάρχου Νικήτα Ὠορύφα ἀναγορευθέντος «δρουγγαρίου τῶν πλωΐμων» ἤτοι ἀνωτάτου ἀρχηγοῦ τοῦ ναυτικοῦ. Ἤδη ἡ βυζαντινὴ ναυπηγία ἐξειλίσσετο, παρήχθησαν δὲ πλὴν τῶν δρομώνων καὶ ἄλλοι τύποι κωπήρων σκαφῶν, ὡς τῶν παμφυλίδων, χελανδίων, τῆς γαλέας κ. τ. λ. (βλ. οἰκείας λ.). Ὁ Ὠορύφας ἄγων 100 σκάφη ἐξεδίωξε τοὺς Ἄραβας ἐκ τοῦ Ἀδρία διαλύσας τὴν πολιορκίαν τῆς Ῥαγούσης καὶ καθυποτάξας τὸ πλεῖστον τῆς Κάτω Ἰταλίας. Τῷ 880 διὰ τοῦ ὑγροῦ πυρὸς ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τοὺς ἀπὸ τῆς Κρήτης ἐξορμήσαντας Ἄραβας, οἵτινες φεύγοντες προσβάλλουσι τὰ ΒΔ. παράλια τῆς Πελοποννήσου. Τοῦτο μαθὼν ὁ εἰς Κεγχρεὰς προσορμισθεὶς Ὠορύφας, ὑπερνεωλκεῖ κατὰ τὸν τρόπον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων τοὺς μικροὺς ἐκ τῶν δρομώνων ὑπὲρ τὸν Ἰσθμὸν καὶ ἐπιτεθεὶς ἀπροσδοκήτως κατὰ τῶν ἐν τῷ Κορινθιακῷ καὶ Πατραϊκῷ κόλπῳ πολεμίων τοὺς συνέτριψεν, ἐκστρατεύσας κατόπιν εἰς Σικελίαν, Ἰταλίαν καὶ Ἀφρικήν.

Τῷ 904 καὶ πάλιν οἱ Ἄραβες ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν Βυζαντινῶν, προσβαλόντες τὴν Θεσσαλονίκην ὑπὸ τὸν ἀρνησίθρησκον Λέοντα τὸν Τριπολίτην, καθ' οὗ ἐξέπλευσεν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ βυζαντινοῦ στόλου ὁ ἀμιράλιος Ἰωάννης ὁ Ῥαδινός, ὅστις συναντήσας τὸν ἐχθρικὸν στόλον παρὰ τὴν Λῆμνον κατεναυμάχησεν αὐτόν, μὴ σωθέντος ἢ ἑνὸς μόνον πλοίου του, ἐφ' οὗ ὁ Τριπολίτης ἐπέβαινε, καταλυθείσης ἔκτοτε τῆς ἐν Κρήτῃ ναυτικῆς τῶν Σαρακηνῶν δυνάμεως. Τῷ 961 τέλος ἀνεκτήθη ἡ Κρήτη ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ, ἀπὸ τοῦ 823 ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν κατεχομένη. Ἀλλὰ καὶ μέχρι τῆς ΙΑ' ἑκατονταετηρίδος πολλάκις οἱ Ἕλληνες συνεκρούσθησαν πρὸς τοὺς Ἄραβας κατὰ θάλασσαν.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ μονομάχου, οἱ Ῥῶσοι ὑπὸ τὸν Βλαδίμιρον, υἱὸν τοῦ ἡγεμόνος των Γιαροσλάβ, ἔφθασαν εἰς Βόσπορον. Ὁ αὐτοκρατορικὸς στόλος ἐξῆλθεν εἰς συνάντησίν των· τοῦ μαγίστρου δὲ Θεοδωρακάνου μετὰ τριῶν δρομώνων παρατόλμως ὁρμήσαντος εἰς τὸ μέσον τῶν πολεμίων, σύμπας ὁ βυζαντινὸς στόλος ἐπέπλευσε κατὰ τοῦ ῥωσικοῦ καὶ διὰ τοῦ ὑγροῦ πυρὸς τὰ πλεῖστα τῶν σκαφῶν του ἐνέπρησε, τῶν Ῥώσων ἀτάκτως διὰ ξηρᾶς ὑποχωρησάντων.

Καὶ οἱ Νορμανδοὶ ἐπὶ μακρὸν ὑπῆρξαν πολέμιοι τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Τῷ 1081, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ῥοβέρτου Γυϊσκάρδου, 150 πολεμικὰ σκάφη αὐτῶν, ἐκπλεύσαντα ἐκ Βρινδησίου, καθυπέτασσον τὴν Αὐλῶνα, καὶ τὸ Βουθρωτόν, ὁ δ' αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος, καίτοι συμμαχήσας μετὰ τῶν Ἑνετῶν οἵτινες ἀπέστειλαν αὐτῷ πρὸς βοήθειαν 10 σκάφη, ἡττήθη παρ' αὐτῶν πρὸ τῆς Κερκύρας. Ἐξ ἄλλου ἐν τῷ Αἰγαίῳ ἔδρα τρομερός τις πειρατής, Τζαχᾶς ὀνόματι, ὅστις βαθμηδὸν κατώρθωσε νὰ γίνῃ κύριος τῶν Κλαζομενῶν, τῆς Φωκαίας, τῆς Λέσβου, τῆς Χίου καὶ τῆς Σμύρνης, ἣν κατέστησε βάσιν τοῦ στόλου του, ἀνακηρυχθεὶς βασιλεύς. Δύο αὐτοκρατορικοὶ στόλοι ἐκπεμφθέντες κατ' αὐτοῦ ἡττήθησαν, ὁ δὲ Ἰωάννης Δούκας ναυαρχῶν τρίτου τινὸς στόλου, ἐνίκησε τὸν στόλον τοῦ Τζαχᾶ, ὅστις διέφυγε μὲν τὴν αἰχμαλωσίαν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ Κελιδζὲ Ἀρσλάν, σουλτάνου τοῦ πλείστου τῆς Μ. Ἀσίας, ὅστις καὶ ἐσφετερίσθη τὸ κράτος του καὶ ἐσυνέχισε τὸν κατὰ τοῦ Βυζαντίου πόλεμον.

Ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ἠναγκάσθη νὰ συμμαχήσῃ μετὰ τῶν σταυροφόρων πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν Τούρκων· ἀλλ' οἱ σταυροφόροι ἐκράτησαν δι' ἑαυτοὺς τὰς ἐπαρχίας, ἃς παρὰ τῶν Τούρκων ἀνέκτησαν, συμμαχήσαντες δὲ μετὰ τῶν Πιζατῶν ἐλεηλάτησαν δι' ἰσχυροῦ στόλου τὴν Κέρκυραν, Κεφαλληνίαν, Λευκάδα καὶ Ζάκυνθον, ἐνεφανίσθησαν δ' ἀκόμη καὶ εἰς τὸ Αἰγαῖον μὲ πρόθεσιν ἐπιθέσεως κατ' αὐτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἐν τέλει ὅμως ὁ βυζαντινὸς στόλος κατώρθωσε νὰ συντρίψῃ τὸν στόλον τούτων. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐν τούτοις τὸ ναυτικὸν τῶν Βυζαντινῶν παρέλυεν, οὕτως ὥστε, ὅταν τῷ 1203 οἱ Λατῖνοι ἐπῆλθον κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ στόλου 380 σκαφῶν, ἐξ ὧν 50 γαλέραι, 210 μεταγωγικὰ καὶ 120 ἱππαγωγά, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ γηραιοῦ δόγη τῆς Ἑνετίας Δανδόλου, οἱ Ἕλληνες, γυμνοὶ πάσης ἄλλης κατὰ θάλασσαν παρασκευῆς, δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀντιπαρατάξωσιν ἢ 17 πυρπολικά, ἅτινα δὲν κατώρθωσαν οὐδὲ ἓν τῶν φραγκικῶν πλοίων νὰ ἐμπρήσωσι. Τέλος δύο μεγάλα ἑνετικὰ σκάφη ἐπέτυχον νὰ ῥίψωσι τὰς κλίμακας ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων καὶ τὰ ἀποβατικὰ στρατεύματα ἐκυρίευσαν ἕνα προμαχῶνα καὶ βαθμηδὸν πάντα τὰ τείχη, ἁλ[ούσης ...] θείσης οὕτω τῆς Κωνσταντινουπόλεως

Digitized by Google

δοθείσης εἰς λεηλασίαν βανδαλικωτέραν ἴσως καὶ τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων μετέπειτα γενομένης.

Μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, γενομένης ἀντιληπτῆς τῆς σπουδαίας ἐπιδράσεως, ἣν ἐξήσκει τὸ ναυτικὸν ἐπὶ τῆς ἀσφαλείας τοῦ κράτους, οἱ αὐτοκράτορες προσεπάθησαν ν' ἀποκτήσωσι τοιοῦτον. Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος κατώρθωσε νὰ συγκροτήσῃ στόλον ἰσχυρὸν καὶ διὰ τούτου ἀνέκτησε τὴν Εὔβοιαν, τὴν Λέσβον, τὴν Χίον, τὴν Ρόδον καὶ τὰς Κυκλάδας, συνέτριψε δ' ἐν τῷ Παγασιτικῷ κόλπῳ ἰσχυρὸν ἐνετικὸν στόλον. Ὁ διάδοχος ὅμως τούτου Ἀνδρόνικος ὁ Β' παρημέλησε τὸ ναυτικὸν καὶ διὰ τοῦτο μετ' ὀλίγον ἡ πειρατεία ἐλυμαίνετο τὸ κράτος· οἱ Ἑνετοὶ καὶ οἱ Γενουᾶται προσέβαλον τὴν αὐτοκρατορικὴν σημαίαν ἐν αὐτοῖς τοῖς ὕδασι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἱ δὲ Τοῦρκοι πλείστας κατέλαβον νήσους τοῦ Αἰγαίου. Ἀνδρόνικος ὁ Γ' κατώρθωσε μετὰ ταῦτα νὰ συγκροτήσῃ στόλον ὁπωσδήποτε ἰσχυρόν, δι' οὗ ἀποκατέστησε τὴν ἀσφάλειαν ἀπὸ θαλάσσης τοῦ κράτους, ἀνέκτησε τὴν Λέσβον, ἐτιμώρησε τοὺς Γενουάτας καὶ ἐνίκησεν ἐν ναυμαχίᾳ τὸν τουρκικὸν στόλον.

Κατὰ τὰ ἑπόμενα ἔτη τῆς καχεκτικῆς ζωῆς τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, τὸ ναυτικὸν διαρκῶς φθῖνον κατέληξε κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως νὰ συμποσοῦται εἰς 26 ἢ κατ' ἄλλους 30 ἕως 39 σκάφη, ὧν τὰ 10 μόνον ἑλληνικά, τὰ δὲ λοιπὰ τῶν Ἑνετῶν καὶ Γενουηνσίων. Ἀντιθέτως οἱ Τοῦρκοι κατώρθωσαν νὰ παρατάξωσιν ἰσχυρότατον στόλον, ἀνερχόμενον, κατὰ τὰς ἀφηγήσεις τῶν ἱστορικῶν τῆς ἐποχῆς Κριτοβούλου, Βαρβάρου, Δούκα, Φραντζῆ κτλ., διαφερούσας ὡς πρὸς τὸν ἀριθμόν. εἰς 145 ἢ 350 ἢ 420 πολεμικὰ σκάφη, ὧν μόνον 12, φαίνεται, ἦσαν μεγάλαι γαλέραι, τὰ δὲ λοιπὰ φοῦσται, παρανδαρίαι, βριγαντῖνα κ.τ.λ. Τοῦ στόλου τούτου ναύαρχον (μέγαν κοντόσταβλον, κατὰ Δούκαν) ἀνέδειξεν ὁ Μωάμεθ τὸν Σουλεϊμὰν βέην-Μπαλτᾶ ὀγλοῦ, ἐξωμότην Βούλγαρον ἐξ ἐπιφανοῦς οἰκογενείας, ἱκανώτατον ναυτικόν, ὅστις ὅμως οὔτε τὴν διάλυσιν τῆς ἁλύσεως τοῦ Κερατίου κατώρθωσεν, οὔτε τὴν καταστροφὴν ἢ κατάληψιν τῶν ὑπὸ τὸν γενναῖον μοίραρχον Φλαντανελλᾶν ἢ Φλακτανελλᾶν τεσσάρων πλοίων τῶν κομιζόντων σῖτον εἰς Κωνσταντινούπολιν, δι' ὃ καὶ καθῃρέθη ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ δεινῶς προπηλακισθεὶς καὶ ῥαβδισθείς, διορισθέντος ναυάρχου τοῦ Χαμουζᾶ πασᾶ (περὶ τῆς ναυμαχίας βλ. λ. *Μπαλτᾶ-ὀγλοῦ*). Μὴ δυνάμενοι νὰ διαρρήξωσι τὸ φράγμα τοῦ Κερατίου οἱ Τοῦρκοι, ἐξετέλεσαν ὑπερνεώλκησιν 72 σκαφῶν ἐπὶ διόλκου διὰ στέατος ἠλειμμένου, ἀπὸ Μπεσὴκ-Τὰς εἰς τὴν θέσιν ἔνθα σήμερον ὁ ναύσταθμος. Ἐναντίον τῶν σκαφῶν τούτων ἐπεχειρήθη ἐπίθεσις διὰ δύο πυρπολικῶν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ πλοιάρχου τῆς Τραπεζοῦντος Ἰωάννην Κόκκου, ἀλλ' ἡ προδοσία τῶν Γενουηνσίων τοῦ Γαλατᾶ ἐπέφερε τὴν ἀποτυχίαν τοῦ ἐγχειρήματος. Τρεῖς ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων, τὴν 16, 17 καὶ 21 Μαΐου, ἀπέτυχον. Τέλος ἔπεσεν ἡ Κωνσταντινούπολις, εἶναι δὲ ἀναμφισβήτητον ὅτι, ἐὰν δὲν παρημελεῖτο τὸ ναυτικόν, οὐδέποτε οἱ Τοῦρκοι θὰ κατώρθουν νὰ φθάσουν εἰς Εὐρώπην, ἀλλὰ θὰ ἔφευγον ὡς οἱ Ἄραβες ἄλλοτε.

Ἑνετοί. Ἀφ' ἧς, ὡς ἐκ τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ βασιλέως τῶν Βησιγότθων Ἀλαρίχου, οἱ κάτοικοι τῆς παραλίας τῆς ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ Βρέντα κατέφυγον (περὶ τὸ 409 μ. Χ.) εἰς τὸ σύμπλεγμα τῶν νησίδων τῶν πρὸ αὐτοῦ σχηματιζομένων καὶ συνέπηξαν ναυτικὴν κοινότητα ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἑνετία ἢ Βενετία (Venezia), μεγάλως ἐπεμελήθησαν τοῦ ναυτικοῦ, προκόψαντες ἐν τῷ ἐμπορίῳ καὶ τῇ ναυτιλίᾳ. Ὡς ἐκ τῆς ἀνάγκης δὲ ν' ἀντιμετωπίζωσι συνεχῶς τοὺς Δαλματοὺς πειρατάς, συνέστησαν καὶ πολεμικὸν στόλον, δι' οὗ συντρίψαντες τοὺς Δαλματοὺς ἐξησφάλισαν τὸ ἐμπόριόν των ἐν τῇ Ἀδριατικῇ. Ὁ πρῶτος δόγης αὐτῶν Πέτρος Ἀναφέστος κατεσκεύασε ναύσταθμον καὶ ὠργάνωσε τὸ ναυτικόν, οὕτως ὥστε σὺν τῷ χρόνῳ οἱ Ἑνετοὶ κατέστησαν ἀξία λόγου ναυτικὴ δύναμις, συντρίψαντες δὲ καὶ τοὺς Ναρεντίνους πειρατὰς προσήρτησαν εἰς τὸ κράτος των καὶ τοὺς Λιβουρνίους καὶ Δαλμάτας. Ἐπικρατήσασα ἐν τῷ Ἀδρίᾳ ἡ Ἑνετία συνεμάχησε (1083) μετὰ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Νορμανδῶν. Τὸ ναυτικὸν τῶν Ἑνετῶν μεγίστας προσέφερεν εἰς τοὺς σταυροφόρους ὑπηρεσίας, διαπεραιώσαν τούτους εἰς τὴν Ἀνατολήν, συμπράξαν εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς Ἰόπης, τὴν πολιορκίαν τῆς Πτολεμαΐδος, τῆς Σιδῶνος, τῆς Βηρυττοῦ κτλ., συνέτριψε δὲ παρὰ τὴν Ἰόπην τὸν στόλον τῶν Σαρακηνῶν. Περιελθούσης τῆς Ἑνετίας εἰς ἔριδα πρὸς τὸ Βυζάντιον, στόλος ταύτης κατέλαβε τὴν Ρόδον καὶ πλείστας νήσους τοῦ Αἰγαίου. Βραδύτερον, συμμαχήσαντες μετὰ τῶν Βυζαντινῶν, οἱ Ἑνετοὶ ἐπολέμησαν κατὰ τῶν Νορμανδῶν νικηφόρως κατὰ θάλασσαν. Ἐπίσης παρὰ τὸ Πιράνον, 28 χιλιόμετρα ΝΔ. τῆς Τεργέστης, κατεναυμάχησαν τὸν στόλον τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου Βαρβαρόσσα ὑπερδιπλάσιον ὄντα, ἐκ τῆς μεγάλης δὲ ὅσον καὶ ἀνελπίστου ταύτης νίκης ἕλκει τὴν ἀρχήν του τὸ ἔθιμον τῆς κατ' ἔτος κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀναλήψεως τελουμένης συμβολικῆς συζεύξεως τῆς Ἑνετίας καὶ τῆς Ἀδριατικῆς. Περὶ τῶν πρὸς τοὺς Γενουηνσίους καὶ Τούρκους πολέμων τοῦ ἑνετικοῦ ναυτικοῦ γίνεται λόγος εἰς τὰ κατωτέρω κεφάλαια.

Γενουήνσιοι. Ὡς ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς καὶ εὐρέος λιμένος της ἡ Γένουα ὑπῆρξε πολὺ τῆς Ἑνετίας παλαιοτέρα, καίτοι ἤκμασε συγχρόνως πρὸς αὐτήν. Αἰτία τῆς ἀναπτύξεως καὶ ὀργανώσεως τοῦ ναυτικοῦ της ἦτο ὁ πόλεμος κατὰ τῶν Ἀράβων πειρατῶν. Οὕτω τῷ 936 στολίσκος πειρατικός, ἐπωφελούμενος τῆς ἀπουσίας τοῦ γενουηνσίου στόλου, ἐπέδραμε καὶ ἐλεηλάτησε καὶ ἐπυρπόλησε τὴν πόλιν, μέρους τῶν κατοίκων σφαγέντων, πλείστων δ' ἀπαχθέντων αἰχμαλώτων. Ἀλλ' ὁ μετ' ὀλίγον καταπλεύσας γενουήνσιος στόλος ἐξῆλθεν εἰς καταδίωξιν τῶν πειρατῶν, οὓς συναντήσας παρὰ τὴν Σαρδώ, πάντα μὲν τὰ πλοῖά των ἐβύθισε, τούτους δὲ πάντας κατέσφαξε. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης χρονολογεῖται καὶ ἡ συνεχῶς προβαίνουσα ἀκμὴ τῆς Γενούης, ἥτις συνεμάχησε περὶ τὸ 1017 μετὰ τῆς Πίζης, ἐπίσης ναυτικῆς πόλεως οὐ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἄρνου κειμένης. Μετὰ τοὺς κοινοὺς κατὰ τῶν πειρατῶν πολέμους αἱ δύο πόλεις περιῆλθον εἰς ἔριδας καὶ καταστρεπτικαὶ ναυμαχίαι μεταξύ των συνεκροτήθησαν, αἱ σταυροφορίαι ὅμως παρέσυραν τὰ ναυτικὰ ἀμφοτέρων πρὸς τὴν Ἀνατολήν, καταπαυσάσης τῆς ἐχθρότητος. Εἰς τὴν Παλαιστίνην ἡ Γένουα μεγάλως ἐβοήθησε τὸ ἔργον τῶν σταυροφόρων, μεγάλα ὡσαύτως ὠφέλη προσπορισθεῖσα. Μετὰ τὰς σταυροφορίας προῆλθεν εἰς νέους πολέμους πρὸς τοὺς πειρατὰς καὶ τοὺς Πιζάτας, καθ' οὕς, ὅπως καὶ εἰς τοὺς βραδύτερον πρὸς τοὺς Μαυριτανοὺς τῶν μεσημβρινῶν ἀκτῶν τῆς Ἱσπανίας καὶ τοὺς Ἄραβας τῆς Σικελίας, τὸ γενουήνσιον ναυτικὸν ἔδρεψε νέας δάφνας. Ἀλλὰ τοὺς δεινοτέρους ἀγῶνας συνῆψεν ἡ Γένουα πρὸς τὴν Ἑνετίαν, ἥτις ἦτο ἡ κυρίως ἀντίζηλος αὐτῆς καὶ ἥτις ὁτὲ μὲν συμμαχοῦσα μετὰ τῆς Πίζης, ὁτὲ δὲ μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀραγωνίας, ἐπολέμει λυσσωδῶς κατὰ τῆς Γενούης, τοῦ ναυτικοῦ τῆς ὁποίας ἐπεδίωκε τὴν καταστροφήν. Ναυμαχία ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν 13 Φεβρουαρίου 1352 τοῦ γενουηνσίου στόλου ὑπὸ τὸν γενναῖον ναύαρχον Παγανῖνον Δόρια κατὰ τῶν ἡνωμένων στόλων τῶν Καταλανῶν, Ἑνετῶν καὶ Ἑλλήνων ἀπέβη ὑπὲρ τῶν Γενουηνσίων. Βραδύτερον ναυμαχία πρὸς τοὺς Ἑνετοὺς καὶ Καταλανοὺς παρὰ τὴν Σαρδὼ ἀπέβη κατὰ τῆς Γενούης, ἀναγκασθείσης νὰ συμμαχήσῃ ὑπὸ ταπεινωτικοὺς ὅρους μετὰ τοῦ δυνάστου τοῦ Μιλάνου Βισκόντι. Τὸν Μάϊον τοῦ 1379 ὁ γενουήνσιος στόλος παρὰ τὴν Πόλαν ἐνίκησε τὸν ἑνετικόν, τοῦθ' ὅπερ ἐνεθάρρυνε τοὺς Γενουάτας εἰς ἀποκλεισμὸν καὶ ἐπίθεσιν κατ' αὐτῆς τῆς Ἑνετίας· ἀλλ' ἡ γενναία τῶν Ἑνετῶν ἀντίστασις καὶ ὁ κατάπλους ἐκ Βηρυττοῦ τοῦ ὑπὸ τὸν Κάρολον Ζέννον στόλου των ἐπέφερε τὴν ἧτταν τῶν Γενουατῶν (Ἰούνιος 1380). Τῷ 1409 ὁ στόλος αὐτῶν ἡττήθη καὶ πάλιν παρὰ τὴν Σαπιέντζαν ὑπὸ τοῦ ἑνετικοῦ. Τῷ 1435 δὲ ὁ στόλος τῆς Γενούης πρὸ τῆς Γαέτας κατεναυμάχησε τὸν καταλανικὸν στόλον, συλληφθέντων αἰχμαλώτων τῶν βασιλέων τῆς Ἀραγωνίας καὶ Ναβάρρας. Ἡ κατὰ τὸ 1453 πτῶσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπῆρξε σοβαρώτατον κατὰ τῆς Γενούης πλῆγμα, ὡς ἐκ τῆς καταστροφῆς τῆς πλουσίας ἐν Κωνσταντινουπόλει γενουατικῆς ἀποικίας.

Τοῦρκοι. Ὁ Μωάμεθ ὁ κατακτητὴς μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατενόησεν ὅτι ἵνα στερεώσῃ τὴν δύναμίν του εἶχεν ἀνάγκην ἰσχυροῦ ναυτικοῦ. Πρὸς τοῦτο, δραστηρίως ἐργαζόμενος, κατώρθωσεν οὐ μόνον νὰ ὀργανώσῃ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὴν ναυτικὴν ἀρχιτεκτονικὴν νὰ προαγάγῃ, ἐπιτυχὼν τῷ 1470 νὰ ἔχῃ στόλον ἐξ 100 ἰσχυρῶν γαλερῶν, δι' ὧν ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Εὐβοίας, ἄγων καὶ 200 μεταγωγικὰ φέροντα 70 χιλιάδας στρατοῦ. Ἀποβιβασθεὶς εἰς Αὐλίδα διὰ πλωτῆς γεφύρας διαπεραιοῦται εἰς Χαλκίδα, κατεχομένην ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, ἣν καταλαμβάνει μετὰ πέντε μανιώδεις ἐφόδους καὶ ἧς τὸν μὲν φρούραρχον ἐπριόνισεν εἰς δύο, τοὺς δὲ στρατιώτας ἐθανάτωσε δι' ἀρκετῶν βασανιστηρίων. Ματαίως ὁ Ἑνετὸς ναύαρχος Ἰάκωβος Λορεδᾶνος προσεπάθησε νὰ πλησιάσῃ καὶ διαπλεύσῃ τὰ Δαρδανέλλια. Τὰ ἐπ' αὐτῶν ἰσχυρὰ φρούρια, διὰ βαρυτάτων πυροβόλων ὡπλισμένα, προήσπιζον τὴν Κωνσταντινούπολιν πάσης ἀπὸ θαλάσσης προσβολῆς. Κατὰ τὴν προσέγγισιν εἰς Δαρδανέλλια τοῦ ὑπὸ τὸν Λορεδᾶνον στόλου, ὁ Ἰάκωβος Βενιέρος διὰ τῆς γαλέρας του ἀνέπλευσε θαρραλέως τὸ στενόν, ἀπολέσας 7 ἄνδρας κατὰ τὸν ἀνάπλουν ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ πυρὸς καὶ 5 κατὰ τὸν κατάπλουν. Ἐν τούτοις ὁ Λορεδᾶνος ἐξέθηκεν εἰς τὴν ἑνετικὴν σύγκλητον ὅτι ἡ Προποντὶς ἦτο θάλασσα κλειστὴ διὰ τοὺς χριστιανικοὺς στόλους, καὶ ὁ θρῦλος οὗτος διετηρήθη μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν ναπολεοντείων πολέμων. Πλὴν τῶν Ἑνετῶν, ἐκδιωχθέντων ἐξ Εὐβοίας, ἀλλ' ἐξακολουθούντων ν' ἀνθίστανται εἰς τὴν Ναύπακτον, καὶ οἱ Γενουήνσιοι ἐξεδιώχθησαν ἐξ Ἀζοφικῆς, Τραπεζοῦντος καὶ Σινώπης. Οἱ Τοῦρκοι τῷ 1477 ἔφθασαν μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ἰτζόντζο, ἀπειλοῦντες πλέον αὐτὴν τὴν Ἑνετικὴν πολιτείαν, ἥτις, κατόπιν ἰσχυρᾶς ἀντιστάσεως, κατώρθωσε νὰ ἐξαναγκάσῃ αὐτοὺς εἰς ὑποχώρησιν. Τῷ 1480 ὑπερεκατὸν τουρκικὰ σκάφη κατελάμβανον τὸ Ὀτράντον, ἐκ τῶν κατοίκων τοῦ ὁποίου 12 χιλιάδας κατέσφαξαν καὶ 10 χιλιάδες ἀπήγαγον εἰς αἰχμαλωσίαν. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ σουλτᾶνος ἀπέστειλεν ἐναντίον τῆς Ρόδου ἰσχυρὸν στρατὸν ἐπὶ 160 πλοίων· μετὰ στενὴν πολιορκίαν καὶ ἐπανειλημμένας ἐφόδους, καθ' ἃς ἐφονεύθησαν ἐννέα χιλιάδες Τούρκων καὶ ἐτραυματίσθησαν 15 χιλιάδες, ἐγκατελείφθη ἡ ἐπιχείρησις. Ἐπὶ Βαγιαζήτ, διαδόχου τοῦ Μωάμεθ, ὁ Δαοὺτ πασᾶς ἡγούμενος 260 σκαφῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων δύο coche (εἶδος γαλίων ἐχόντων 48 κώπας, δι' ἑκάστην τῶν ὁποίων ἐχρησιμοποιοῦντο ἐννέα ἐρέται, μὲ τρεῖς ἱστοὺς ἐφ' ὧν θωράκια δυνάμενα νὰ περιλάβωσι 40 πολεμιστάς), ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Ναυπάκτου· συναντήσας δὲ τὴν 27 Ἰουλίου 1499 εἰς τὰ ὕδατα τῆς Μεθώνης τὸν ἑνετικὸν στόλον, ἀποτελούμενον ἐκ 44 γαλερῶν, 16 γαλεασσῶν καὶ 22 ναβῶν, κατεναυμάχησε τοῦτον, μεθ' ὃ ἐπιτεθεὶς ἐκυρίευσε τὴν Ναύπακτον. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως ταύτης οἱ Τοῦρκοι ἔκτισαν τὰ φρούρια Ρίου καὶ Ἀντιρρίου, ἅτινα κατέστησαν ἀπόρθητα, ὥστε τὸ στενὸν ἀπεκλήθη μικρὰ Δαρδανέλλια.

Συγχρόνως ἐναυπήγησαν στόλον ἐκ 40 γαλερῶν ἐν Πρεβέζῃ, ἐνῷ παραλλήλως κατέλαβον τὴν Ζάραν τῆς Δαλματίας, ὁπόθεν προελάσαντες καὶ πάλιν μέχρι τοῦ Ἰτζόντζο μετέβαλον 130 πόλεις καὶ χωρία εἰς τέφραν. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1500 στόλος ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βαγιαζὴτ ἐκπλεύσας τοῦ Ἑλλησπόντου κατέλαβε τὴν Μεθώνην, τὴν Κορώνην καὶ τὸν Ναβαρῖνον. Ἡ κατὰ τῆς Εὐρώπης ἐπιδρομὴ ἀνεστάλη ἐπ' ὀλίγον λόγῳ τῶν πολέμων τοῦ σουλτάνου κατὰ τῆς Περσίας καὶ τῶν Μαμελούκων τῆς Αἰγύπτου. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀναφαίνεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὁ Χαῒρ-ἐδ-Δὶν *Βαρβαρόσσας* (βλ. λ.), διάσημος ναυτικός, οὗτινος ἄξιος ἀντίπαλος ὑπῆρξεν ὁ *Ἀνδρέας Ντόρια*. Τὰ κατορθώματα καὶ αἱ συγκρούσεις αὐτῶν ἀποτελοῦσι κυρίως τὴν ἱστορίαν τοῦ πρώτου ἡμίσεος τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος. Ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Σελὴμ, Σουλεϊμὰν τοῦ μεγαλοπρεποῦς, ἐγένετο καὶ ἡ δευτέρα κατὰ τῆς Ρόδου ἐκστρατεία, ἧς μετέσχεν αὐτὸς ὁ σουλτᾶνος. Τὸν στόλον του παραπέμποντα 107 μεταγωγικά, ἀπετέλουν 35 γαλεάσσαι, 103 γαλέραι καὶ πολλὰ μικρὰ βριγαντῖνα καὶ γαλιῶται. Τὴν 28 Ἰουλίου 1522 ὁ σουλτᾶνος ἀπέβη εἰς τὴν Ρόδον καὶ μετὰ πολιορκίαν στενοτάτην, καθ' ἣν αἱ ἀπώλειαι τῶν Τούρκων ἦσαν βαρύταται, κατώρθωσε ν' ἀναγκάσῃ τοὺς Ἱππότας εἰς συνθηκολόγησιν ἐπὶ τῷ ὅρῳ ἐκκενώσεως αὐτῆς· ἔκτοτε ἡ ἀνατολικὴ λεκάνη τῆς Μεσογείου περιῆλθεν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων. Μετά τινα χρόνον ἔλαβον χώραν συγκρούσεις κατὰ θάλασσαν μεταξὺ Γάλλων καὶ Ἱσπανῶν καὶ Γάλλων καὶ Καρόλου Ε', καθ' ἃς ὁ Ἀνδρέας Ντόρια ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ ἐπιδείξῃ τὴν ἔκτακτον ναυτικὴν καὶ τακτικὴν ἱκανότητά του. Τῷ 1532 ὁ Ντόρια ἐξετέλεσεν ἐπιδρομὴν κατὰ τοῦ Ἀλγερίου καὶ τῆς Τύνιδος, κατόπιν δέ, ἐπελθὼν κατέλαβε τὴν Κυρώνην, τὰς Πάτρας, τὸ Ρίον καὶ Ἀντίρριον, μεθ' ὃ ἐναυμάχησε νικηφόρως μετὰ τοῦ ὑπὸ τὸν Λουφτῆ πασᾶν τουρκικοῦ στόλου ἔξωθεν τῆς Σαπιέντζας. Ἤδη ὅμως ὁ Βαρβαρόσσας εἶχεν ἀναγορευθῆ καπετὰν-πασᾶς· παρασκευάσας 84 γαλέρας ἀρίστης κατασκευῆς, ἐπέδραμε τῷ 1534 κατὰ τῶν παραλίων τῆς Μεσογείου πειρατικῶς, καθ' ὃν χρόνον ὁ Σουλεϊμὰν ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Περσίας. Ἑκατοντάδες πόλεων καὶ χωρίων τῶν ἀκτῶν τῆς Σικελίας καὶ τῆς Νοτίου Ἰταλίας μετεβλήθησαν εἰς τέφραν. Καταπλεύσας εἰς Τύνιδα ἐξεδίωξε τὸν σουλτᾶνον Μουλαΐ-Χασὰν καὶ κατέλαβε τὴν χώραν, ἣν προσήρτησεν εἰς τὸ κράτος τοῦ Σουλεϊμάν. Αἱ ἐν τῇ Μεσογείῳ τρομεραὶ καταδρομαὶ τῶν Τούρκων καὶ αἱ ταυτοχρόνως γενόμεναι ἐκστρατεῖαι αὐτῶν εἰς τὴν Ἰνδικὴν ἐξηνάγκασαν τέλος τὸν Κάρολον Ε', τὸν πάπαν καὶ τοὺς Ἑνετοὺς εἰς συμμαχίαν πρὸς κοινὴν κατὰ τῶν Τούρκων ἐνέργειαν. Ὁ στόλος τοῦ πάπα ἐτάχθη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Μάρκου Γριμάνη, ὁ τῶν Ἑνετῶν ὑπὸ τὸν Βικέντιον Καστέλλο καὶ ὁ τοῦ αὐτοκράτορος ὑπὸ τὸν Ντόρια, ὅστις καὶ ἀνεγνωρίσθη γενικὸς ἀρχηγὸς τοῦ συμμαχικοῦ στόλου. Τῇ 17 Ἰουλίου 1537 συνήφθη παρὰ τοὺς Παξοὺς κρατερὰ ναυμαχία, καθ' ἣν ὁ Ντόρια ἐνίκησε λαμπρῶς τὴν ὑπὸ τὸν Ἀλῆ-Τσελεπῆν τουρκικὴν μοῖραν, αἰχμαλωτίσας ταύτην ὁλόκληρον. Τὴν 5 Σεπτεμβρίου 1538 ἐγένετο ἡ παρὰ τὴν Πρέβεζαν ναυμαχία, ἥτις, παρὰ τὸ ἀμφίρροπον αὐτῆς ἀποτέλεσμα, ἐθεωρήθη ὡς τουρκικὴ νίκη, ἐδοξάσθη ὁ Βαρβαρόσσας, τὸ δὲ τουρκικὸν ναυτικὸν ἐθεωρεῖτο ἔκτοτε μέχρι τῆς ναυμαχίας τῆς *Ναυπάκτου* (βλ. λ.) ὡς ἀήττητον.

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ. Ἡ ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου ἦτο ἡ τελευταία σοβαρὰ κατὰ θάλασσαν σύρραξις, ἡ ἀποκλειστικῶς διὰ κωπηλάτων σκαφῶν διεξαχθεῖσα. Ἤδη ἀπὸ ἑκατὸν καὶ πλέον ἐτῶν ἡ ναυτικὴ ἀρχιτεκτονικὴ εἶχεν ἐπιτελέσει μεγάλας προόδους, σὺν τῇ ἀνακαλύψει δὲ τῆς πυρίτιδος, τῇ εἰσαγωγῇ τῶν

Digitized by Google

κανονιοθυρίδων καὶ τῇ τελειοποιήσει τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῶν ἀστρονομικῶν ὀργάνων τὰ πρὸς τὸν ὠκεανὸν ἰδίᾳ τετραμμένα κράτη ἤρχισαν χρησιμοποιοῦντα διὰ τὴν ναυσιπλοΐαν ἱστιοφόρα. Καὶ εἰς τὸ πολεμικὸν δὲ ναυτικὸν εἰσήχθη ἡ ἱστιοπλοΐα, τῆς κώπης χρησιμοποιουμένης βοηθητικῶς. Καὶ οὕτω βλέπομεν ἐμφανιζόμενα τὰ *γαλία*, τὰς *νάβας*, τὰς *καράκας*, σκάφη μεγαλυτέρου ἐκτοπίσματος τῆς γαλέρας, κατ' ἀρχὰς χρησιμοποιοῦντα βοηθητικῶς καὶ τὰς κώπας, ἐν τέλει δὲ μόνον διὰ τῶν ἱστίων πλέοντα καὶ χρησιμοποιούμενα διὰ τὸ ἐμπόριον, καίτοι λόγῳ τῆς πειρατείας ἦσαν ἀρκούντως διὰ πυροβόλων ἐξωπλισμένα. Ἀλλὰ πάντων τῶν μεγάλων τούτων σκαφῶν ἐνδοξοτέρα ὑπῆρξεν ἡ *καραβέλλα*, τὸ θαυμαστὸν τοῦτο εἰς ἀνθεκτικότητα ναυπηγίας καὶ ταχύτητα σκάφος τῶν ἀνακαλύψεων καὶ μεγάλων θαλασσοποριῶν τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου, τοῦ Μαγελάνου, τοῦ Βάσκο δὰ Γκάμα καὶ ἄλλων ἐνδόξων θαλασσοπόρων. Ἀφ' ἧς ὅμως οἱ ναυτικοὶ προσέφυγον εἰς τὸ ἱστιοφόρον διὰ τὴν θαλασσοπλοΐαν, φυσικὸν ἦτο καὶ τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν νὰ τραπῇ πρὸ τὸ ἱστιοφόρον, καὶ οὕτω βλέπομεν τὴν ναυπηγίαν ταχέως φθάνουσαν εἰς τὸ πλοῖον τῆς γραμμῆς, τὸ *δίκροτον* ἢ *τρίκροτον*, καὶ εἰς τὰ ἐλαφρὰ σκάφη, τὴν *φρεγάταν*, *κορβέταν*, *πάρωνας* κτλ. Ἡ ναυτικὴ τακτικὴ μετεβλήθη ἐξ ὁλοκλήρου· ἀντὶ τῶν ἐμβόλων καὶ τοῦ διέκπλου καὶ τῆς ἀναστροφῆς καὶ τῶν βασάνων τοῦ ἐρετικοῦ ἔχομεν νῦν ἀγῶνα πυροβολικοῦ, τὰ ἀγήματα ἐμβολῆς καὶ τοὺς πολυημέρους ἀγῶνας τοῦ τίς «θὰ πάρῃ τὸν ἀέρα τοῦ ἄλλου», δηλαδὴ τίς θὰ καταστῇ προσήνεμος, ἐξασφαλίζων τὸ πλεονέκτημα τῆς ἐλευθερίας τῶν χειρισμῶν ἀπέναντι τοῦ ἀντιπάλου. Ἀπὸ ναυτικῆς ἀπόψεως ἡ ἐποχὴ τοῦ ἱστιοφόρου ναυτικοῦ ἦτο ἡ περίοδος καθ' ἣν ἡ ναυτικὴ ἱκανότης, περί τε τὴν θαλασσοπλοΐαν καὶ τοὺς χειρισμοὺς κατὰ τὰς ναυμαχίας, ἔφθασεν εἰς ὕψιστον βαθμόν.

Ἀγγλία. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἀγγλικῆς δυνάμεως συμπίπτει μὲ τὴν ἐποχὴν τῶν μεγάλων θαλασσοποριῶν καὶ τῶν μεγάλων καταδρομῶν ἢ μᾶλλον πειρατειῶν· ὁ Σάνσελλωρ, ὁ Οὐΐλλουγμπυ, ἐκ τῶν διασημοτέρων θαλασσοπόρων, ὁ Χῶκινς, ὁ Φρομπίσερ, ὁ Δράκε, ἐκ τῶν διασημοτέρων καταδρομέων, ἔδωκαν ὤθησιν πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ἀγγλικοῦ ναυτικοῦ. Ἡ πρὸς τὴν μεγάλην ἀρμάδαν τῶν Ἱσπανῶν σύγκρουσις τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου (Ἰούλιος—Αὔγουστος 1588) ἐδίδαξε τὴν Ἀγγλίαν ὅτι ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ὕπαρξίς της ἀκόμη στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἔκτοτε ἐπεδίωξε καὶ κατέκτησε τὴν κυριαρχίαν τῆς θαλάσσης, ἣν μέχρι σήμερον διατηρεῖ ἀναλλοίωτον. Ὡς ἐκ τῆς συγκρούσεως τῶν συμφερόντων τοῦ ἀγγλικοῦ καὶ τοῦ ὀλλανδικοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ, προῆλθον οἱ κληθέντες ὀλλανδικοὶ πόλεμοι, οἵτινες, ἀρξάμενοι τῷ 1652, ἔληξαν τῷ 1688, καὶ κατὰ τοὺς ὁποίους πλεῖσται συγκρούσεις ἐγένοντο κατὰ θάλασσαν, καθ' ἃς οἱ ναυτικοὶ τῶν δύο ἐθνῶν κατέπληξαν τὸν κόσμον διὰ τῆς γενναιότητος καὶ ἐμπειρίας των. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν Γάλλων διεξήγαγον οἱ Ἄγγλοι μακροὺς ἀγῶνας, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' καὶ βραδύτερον κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἀμερικῆς, διὰ τὴν ἐπικράτησιν ἐν Ἰνδίαις, καὶ μετὰ ταῦτα κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς αὐτοκρατορίας. Ὁμοίως καὶ κατὰ τῆς Σουηδίας, Πρωσσίας, Ρωσίας καὶ Δανίας, αἵτινες συνεμάχησαν, ἐπολέμησαν οἱ Ἄγγλοι νικηφόρως. Βραδύτερον (1827) ἠγωνίσθησαν νικηφόρως κατὰ τῶν Τούρκων ἐν Ναυαρίνῳ. Οὕτω τὴν μετὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Τραφαλγὰρ ὁριστικῶς κτηθεῖσαν κυριαρχίαν τῆς θαλάσσης διετήρησαν οἱ Ἄγγλοι μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, ἀνανεώσαντες τρόπον τινὰ ταύτην κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς *Ἰουτλάνδης* (βλ.λ.), τὴν μεγαλυτέραν τῶν μέχρι σήμερον κατὰ θάλασσαν.

Ὀλλανδία. Ἀπὸ χρόνων παλαιῶν οἱ Ὀλλανδοὶ ἦσαν θαλασσινοί, αἰτία δὲ συγκροτήσεως τοῦ πολεμικοῦ των ναυτικοῦ ἦτο ἡ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐν τῇ χώρᾳ των ἱσπανικῆς κυριαρχίας ἐπιδειχθεῖσα σκληρότης τῶν Ἱσπανῶν διοικητῶν καὶ ἰδίᾳ τοῦ ὀνομαστοῦ ἐπὶ στρατιωτικῇ καὶ διοικητικῇ ἱκανότητι, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ὠμότητι στρατηγοῦ Φερδινάνδου Ἀλβαρὲζ τοῦ Τολέδου, δουκὸς τῆς Ἄλβας, ἐπὶ τῆς βασιλείας Φιλίππου Β'. Πλεῖστοι τότε τῶν Ὀλλανδῶν περιελθόντες εἰς ἀπόγνωσιν ἐκ τῆς καταθλιπτικῆς καὶ ἀπανθρώπου διοικήσεως τοῦ δουκὸς τῆς Ἄλβας, ἐτράπησαν ἐπὶ τὴν πειρατείαν, μὴ βραδύναντες νὰ ἐμπλήσωσι τρόμου τοὺς Ἱσπανούς, οἵτινες περιφρονητικῶς ἐκάλουν τούτους «Gueux de mer». Τέλος τῷ 1579 ἐξερράγη ἡ μεγάλη ἐπανάστασις καὶ μετὰ σειρὰν νικῶν καὶ ἡττῶν, καθ' ἃς οἱ Ὀλλανδοὶ καταδρομεῖς ἦλθον εἰς αἱματηροτάτας συγκρούσεις πρὸς τὸ ἱσπανικὸν ναυτικόν, ἑπτὰ ἐκ τῶν ἐπαναστατημένων ἐπαρχιῶν, ἑνωθεῖσαι διὰ τοῦ συμφώνου τῆς Οὐτρέχτης, ἐκήρυξαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ὀλλανδίας, τὸν δὲ βασιλέα τῆς Ἱσπανίας ἔκπτωτον τῆς ἡγεμονίας τῶν Κάτω Χωρῶν, ὡς ἐκαλεῖτο ἡ Ὀλλανδία. Οἱ Ὀλλανδοὶ καταδρομεῖς, διωκόμενοι κατὰ τὰς ἐναντίον τῶν Ἱσπανῶν ἐπιδρομάς των, κατέφευγον εἰς τὰς ἀγγλικὰς ἀκτάς, ἀπολαμβάνοντες μεγάλης προστασίας παρὰ τῶν Ἄγγλων, πρὸς οὓς προσέφερον καὶ τὰ φῶτά των διὰ τὴν κατασκευὴν πυροβόλων καὶ πυρίτιδος καὶ ἐν γένει διὰ τὰ ἀφορῶντα τὴν ναυτικὴν τέχνην. Αἰτία τοῦ κατὰ τῆς Ἀγγλίας πολέμου τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς ἀποστολῆς κατ' αὐτῆς τῆς μεγάλης ἀρμάδας ἦτο ἡ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ὑποστήριξις τῶν «Gueux de mer». Ἡ Ὀλλανδία μετὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν της ἀπέκτησε μέγα ἐμπορικὸν ναυτικόν, ἡ ἐκ παραλλήλου δ' αὔξησις καὶ τοῦ ἀγγλικοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ φυσικὸν ἦτο ν' ἀγάγῃ εἰς ῥῆξιν τῶν δύο τούτων ναυτικῶν κρατῶν· τῷ 1652 ἐξερράγη ὁ πόλεμος, καθ' ὃν συνήφθησαν πολλαὶ καὶ αἱματηραὶ ναυμαχίαι περὶ ἐπικρατήσεως κατὰ θάλασσαν. Τέλος τῷ 1688 ὁ στατχοῦδερ τῆς Ὀλλανδίας Γουλιέλμος τῆς Ὀράγγης, γενόμενος ἀρχηγὸς τῶν δυσηρεστημένων κατὰ τοῦ καθολικοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἰακώβου τοῦ Β', ὅστις ἦτο καὶ πενθερός του, ἐξέπλευσεν ἐπὶ κεφαλῆς μεγάλου στόλου καὶ ἀποβὰς εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐξεδίωξε τὸν Ἰάκωβον Β', καταφυγόντα εἰς Γαλλίαν, καὶ ἀνηγορεύθη βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ὑπὸ τὸ ὄνομα Γουλιέλμος Γ'. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' ἀνέλαβε τὴν προστασίαν τοῦ Ἰακώβου καὶ τοῦτο ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τῶν μεταξὺ Γαλλίας ἀφ' ἑνὸς καὶ Ἀγγλίας—Ὀλλανδίας ἀφ' ἑτέρου μεγάλων θαλασσίων πολέμων.

Ἱσπανία. Ἡ ἐποχὴ τῆς μεγάλης ἀκμῆς τοῦ ἱσπανικοῦ ναυτικοῦ συμπίπτει μετὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάρρησιν τοῦ Φιλίππου Β'. Αἱ ἐν τῷ νέῳ κόσμῳ κατακτήσεις τῆς Ἱσπανίας, πλουτίσασαι αὐτήν, φυσικὸν ἦτο νὰ καταστήσωσιν ἀπαραίτητον δι' αὐτὴν τὸ κράτος τῆς θαλάσσης, τὸ ὁποῖον ὅμως διημφισβήτουν οἱ Ἄγγλοι, οἱ Ὀλλανδοὶ καὶ οἱ Γάλλοι. Οὕτω, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς μεγάλης ἀρμάδας ἤρχισεν ἡ κατάπτωσις τοῦ ἱσπανικοῦ ναυτικοῦ, ἣν συνεπλήρωσαν οἱ πρὸς τοὺς Γάλλους θαλάσσιοι πόλεμοι, καθ' οὓς ὑπέστησαν σειρὰν ἡττῶν. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἡ Ἱσπανία, παραμελήσασα τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ ὀργάνωσιν τοῦ ναυτικοῦ της, ὑπέστη ἀνεπανόρθωτα πλήγματα ἐκ μέρους τῶν Ἄγγλων ἐν ταῖς ναυμαχίαις τοῦ Ἁγίου Βικεντίου καὶ Τραφαλγάρ, ἀπολέσασα τελειωτικῶς πλέον πᾶσαν ἐλπίδα περὶ τῆς κατὰ θάλασσαν κυριαρχίας.

Γαλλία. Τὸ γαλλικὸν ναυτικὸν ἐδημιουργήθη κυρίως ὑπὸ τοῦ καρδιναλίου Ἀρμάνδου Ρισσελιέ, ὅστις γενόμενος πρωθυπουργὸς ἀντελήφθη τὴν ὑπερτάτην ἀνάγκην ὑπάρξεως ἐθνικοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, ἵνα δύναται νὰ ἐξασφαλισθῇ τὸ εἰσαγωγικὸν καὶ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον καὶ αἱ παραλίαι ἀπὸ τῆς πειρατείας. Ἕως τότε ἡ Γαλλία διὰ τὴν προστασίαν τοῦ ἐμπορίου της καὶ τὴν ἄμυναν τῶν ἀκτῶν της προσέφευγεν εἰς τὴν μίσθωσιν σουηδικῶν ἢ ὀλλανδικῶν σκαφῶν. Ὁ Ρισσελιὲ συνέταξεν ὀργανισμοὺς διὰ τὸ ναυτικόν, λαβὼν ὡς βάσιν τοὺς ἀρίστους κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην θεωρουμένους ὀλλανδικοὺς θεσμούς, οὓς ἐπιτηδείως μετερρύθμισε καὶ προσήρμοσε πρὸς τὰς γαλλικὰς παραδόσεις καὶ τὸν χαρακτῆρα. Καθώρισε τὰ τῆς ναυτολογίας, ἵδρυσε ναυπηγεῖα καὶ ναυστάθμους, ἐναυπήγησεν ἐν βραχεῖ διαστήματι πλοῖα καὶ ἐν γένει κατώρθωσε συντομώτατα νὰ ὀργανώσῃ τὸ γαλλικὸν ναυτικόν, οὕτως ὥστε τῷ 1635, ἐκραγέντος τοῦ πρὸς τὴν Ἱσπανίαν πολέμου, στόλος γαλλικὸς ἐκ 39 πολεμικῶν σκαφῶν, 8 πυρπολικῶν καὶ 12 ὑπηρετικῶν, ἀποπλεύσας ἐκ τῶν λιμένων τοῦ ὠκεανοῦ, κατέπλευσεν εἰς τὴν Μεσόγειον, ἔνθα ἑνωθεὶς μετὰ τῶν γαλλικῶν γαλερῶν καὶ ταχθεὶς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ὁρμητικοῦ ἀρχιεπισκόπου τοῦ Βορδὼ καρδιναλίου Σουρδίς, κατήγαγε σειρὰν νικῶν κατὰ τοῦ ἱσπανικοῦ στόλου. Θνῄσκοντος τοῦ Ρισσελιὲ ἡ Γαλλία εἶχεν 65 ἱστιοφόρα σκάφη ἑτοιμοπόλεμα καὶ 35 γαλέρας. Ἐπὶ τῆς πρωθυπουργίας τοῦ Μαζαρίνου, τὸ ναυτικὸν παρήκμασε, λόγῳ τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων, ἀφ' ἧς ὅμως τὴν πρωθυπουργίαν ἀνέλαβεν ὁ Κολμπέρ, τὸ ἔργον τοῦ Ρισσελιὲ ἐσυνεχίσθη. Ὁ δαιμόνιος οὗτος ὀργανωτὴς ἐντὸς τριῶν μόνον ἐτῶν κατώρθωσε ν' αὐξήσῃ τὸν γαλλικὸν στόλον εἰς 119 πλοῖα τῆς γραμμῆς, 22 φρεγάτας καὶ ὑπερπεντήκοντα ὑπηρετικά. Συνεπλήρωσε τὰ τῆς ναυτολογίας, ἵδρυσε τὴν σχολὴν τῶν ναυτικῶν δοκίμων (gardes marins) καὶ τὸ σῶμα τῶν πεζοναυτῶν, ἀναδιωργάνωσε τοὺς ναυστάθμους Βρέστης, Χάβρης καὶ Τουλῶνος ὀχυρώσας αὐτοὺς ἰσχυρῶς, ἵδρυσε τὸν ναύσταθμον τῆς Ροσσεφὸρ καὶ γενικῶς ἀνύψωσε τὸ γαλλικὸν ναυτικὸν εἰς τοιαύτην περιωπήν, ὥστε ὁ στόλος τῷ 1669, ἀφοῦ ἐκαθάρισε τὴν Μεσόγειον ἀπὸ τῶν Ἀλγερίνων πειρατῶν, τὸν στόλον τῶν ὁποίων κατέστρεψεν ἔξωθεν τοῦ Ἀλγερίου, συνεκρούσθη κατόπιν νικηφόρως πρὸς τὸν ὀλλανδικὸν καὶ ἱσπανικὸν στόλον. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν Ἄγγλων ἀντεπεξῆλθε νικηφόρως τὸ γαλλικὸν ναυτικόν. Ἡ ἐπελθοῦσα ὅμως ἐκ τῶν συνεχῶν πολέμων οἰκονομικὴ ἐξάντλησις τῆς Γαλλίας ἐπέδρασε καὶ ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ, ὅπερ βαθμηδὸν ἤρχισε νὰ παραμελῆται, τῆς ναυπηγήσεως μεγάλων σκαφῶν ἀνασταλείσης λόγῳ οἰκονομίας ἐπὶ τῶν τελευταίων ἐτῶν τῆς βασιλείας Λουδοβίκου ΙΣΤ'. Τοὺς βαρεῖς στόλους διεδέχθησαν στολίσκοι καταδρομικῶν, οἵτινες ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τολμηρῶν ναυτικῶν, ὡς ὁ Ἰωάννης Μπάρτ, Δυγκὲ Τρουέν, Σατωρενώ, ἐκπλέοντες τῆς Δουνκέρκης, Χάβρης, Διέππης, Σαὶν-Μαλό, Βαϋόννης κλπ., προσέβαλλον εἰς ὅλας τὰς θαλάσσας τὸ ἀγγλικὸν ἐμπόριον, προξενοῦντες μεγίστας καταστροφάς. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν Πορτογάλων ἐπολέμησεν ὁ γαλλικὸς στόλος ὑπὸ τὸν Δυγκὲ Τρουέν, κυριεύσας τὸ Ρίον Ἰανεΐρον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' ἐπηκολούθησε μακρὰ εἰρήνη, καθ' ἣν ἔλαβε μεγάλην ἀνάπτυξιν ἡ καλουμένη «Ἐμπορικὴ Ἑταιρεία τῆς Ἀνατολῆς», ἥτις συνέβαλε σπουδαίως εἰς τὴν εὐδοκίμησιν τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ. Τῷ 1744, ἐκραγέντος πάλιν τοῦ πολέμου κατὰ τῆς Ἀγγλίας, τὸ γαλλικὸν ναυτικὸν ἐπέδειξεν εἰς πλείστας συρράξεις ἀξιόλογον ὀργάνωσιν, γενναιότητα καὶ ἐμπειρίαν. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἀμερικανῶν ἐναντίον τῆς Ἀγγλίας, καθ' ἣν ἡ Γαλλία κατ' ἀρχὰς καὶ κατόπιν ἡ Ἱσπανία συνεμάχησαν μετὰ τῶν Ἀμερικανῶν, μεγάλαι συρράξεις ἐγένοντο κατὰ θάλασσαν μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων εἰς Ἀντίλλας, ἔξωθεν τοῦ Γιβραλτὰρ καὶ εἰς τὰς ἰνδικὰς θαλάσσας, καθ' ἃς ἡ Ἀγγλία ἀπώλεσε πολλὰς τῶν Ἀντιλλῶν, ἀλλὰ κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ τὸ Γιβραλτάρ, ἡ δὲ Ἀμερικὴ ἐπέτυχε ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ ἀγγλικοῦ ζυγοῦ. Τὸ γαλλικὸν ναυτικὸν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἐπαναστάσεως ἀποσυνετίθετο, λόγῳ τῶν ἐσωτερικῶν ἐρίδων, αἵτινες ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς ὀργανώσεως καὶ τῶν ναυπηγήσεων εἰς τρόπον ὥστε, παρὰ τὴν ὤθησιν, ἣν προσεπάθησε νὰ δώσῃ ὁ Ναπολέων εἰς αὐτὸ διὰ πολυπληθῶν ναυπηγήσεων, λόγῳ τῆς ἐλλείψεως πείρας καὶ μορφώσεως, ἔφθασεν εἰς τὰς ναυμαχίας Ἀβουκὶρ καὶ Τραφαλγάρ. Ἐν τούτοις κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους τὸ γαλλικὸν ναυτικὸν ἤρξατο πάλιν ἀναδιοργανούμενον καὶ ἔλαβε μέρος εἰς ἀξίας λόγου πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις, ὡς εἰς τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου, τὴν κατάληψιν τῆς Ἀλγερίας (1830), τὸν βίαιον εἰς Τάγον εἴσπλουν, τὴν ἀπὸ θαλάσσης προσβολὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Οὐλόας ἐν Μεξικῷ.

Σκανδιναυοί. Αἱ ὑπερβόρειοι φυλαί, αἱ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀναφερόμεναι ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Νορμανδῶν (ἀνθρώπων τοῦ Βορρᾶ), ἀπὸ χρόνων παλαιοτάτων ἦσαν ναυτικοὶ ἱκανώτατοι. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ κωπήρους ναυτικοῦ πλέοντες ἐπὶ τῶν ἰσχυρῶν *δρακάρ*, τῶν μικροτέρων τούτων *σνεκάρ* καὶ τῶν ἔτι μικροτέρων *χόλκερ*, τῶν καταλλήλων διὰ τὸν ἀνάπλουν τῶν ἀβαθῶν ποταμῶν, ἐνέπνεαν τὸν τρόμον εἰς τὰς βορείους θαλάσσας διὰ τῶν τολμηροτάτων καταδρομῶν των. Τῷ δὲ 845 μ. Χ. φθάσαντες εἰς τὰς Β. ἀκτὰς τῆς Γαλλίας καὶ ἐπὶ χόκερ ἀναπλεύσαντες τὸν Σηκουάναν, ἔφθασαν μέχρι Παρισίων δῃοῦντες τὰ πάντα. Βραδύτερον εἰσέπλευσαν εἰς τὴν Μεσόγειον, συγκρουσθέντες καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς Βυζαντινούς. Ὑπῆρξαν ἐξ ἄλλου καὶ δεινοὶ θαλασσοπόροι, ἐξερευνήσαντες τὰς ὑπερβορείους χώρας, ἀποικίσαντες τὰς Φερόας, τὴν Ἰσλανδίαν καὶ φθάσαντες μέχρι Γροιλανδίας. Οἱ Νορβηγοὶ κατέλαβον τὰς Ὀρκάδας καὶ τὰς Ἑβρίδας, ἐξεστράτευσαν κατὰ τῆς Σκωτίας καὶ Ἰρλανδίας καταλαβόντες τὸ Δουβλῖνον. Βραδύτερον μετέσχον τῶν σταυροφοριῶν, τοῦ βασιλέως αὐτῶν γενομένου μεγαλοπρεπέστατα δεκτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ δωρησαμένου τὸν στόλον αὐτοῦ εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξιον τὸν Κομνηνόν, ἐπιτρέψαντος δὲ εἰς τοὺς στρατιώτας του νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὸ σῶμα τῶν Βαράγγων τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος. Κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους ἡ Σουηδία, ἡ Νορβηγία καὶ ἡ Δανία εὑρίσκοντο διαρκῶς ἐν ἐμπολέμῳ καταστάσει καὶ συνεχῶς συνέβαινον κατὰ θάλασαν συγκρούσεις. Τῆς Λυβέκκης, Βρέμης καὶ Ἀμβούργου ἀποτελεσασῶν τὴν κληθεῖσαν ἀνσεατικὴν ἕνωσιν, εἰς ἣν πλεῖσται ὅσαι ἄλλαι παράλιοι πόλεις προσετέθησαν βραδύτερον, ἡ Δανία προῆλθεν εἰς πόλεμον κατὰ τῆς ἑνώσεως, μεθ' ἧς εἶχον συμμαχήσει ἡ Σουηδία καὶ ἡ Νορβηγία· μετά τινας μικρὰς συγκρούσεις ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας Βαλδεμὰρ κατώρθωσεν ἐν τῷ εἴσπλῳ τοῦ Σούνδου νὰ καταναυμαχήσῃ τὸν στόλον τῶν συμμάχων. Ἐπὶ τῆς διαδεχθείσης τὸν Βαλδεμὰρ Μαργαρίτας, τῆς Σεμιράμιδος τοῦ Βορρᾶ ἀποκληθείσης, τὰ τρία στέμματα, Δανίας, Σουηδίας καὶ Νορβηγίας, ἡνώθησαν ἐπὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κεφαλῆς.

Ὁ σκανδιναυϊκὸς στόλος ἐπολέμησεν ἐπὶ μακρὸν κατὰ τῶν λυμαινομένων τὰς ἀκτὰς πειρατῶν. Ἐπὶ τοῦ διαδόχου τῆς Μαργαρίτας Ἔριχ. τὸ σκανδιναυϊκὸν ναυτικὸν ἐπολέμησε καὶ πάλιν κατὰ τοῦ ἀνσεατικοῦ δεσμοῦ νικηφόρως.

Τῷ 1428 ἡ ἀνσεατικὴ ἕνωσις ἐξώπλισεν ἰσχυρότατον στόλον ἐκ 250 πλοίων, ὃν μετὰ πεζικοῦ καὶ πολιορκητικῶν μέσων ἀπέστειλε κατὰ τῆς Κοπεγχάγης, ἐνῷ 800 πειραταὶ ἀπηνῶς ἐδῄουν τὰ σκανδιναυϊκὰ παράλια. Ἡ Κοπεγχάγη ἀντέταξεν ἡρωϊκὴν ἄμυναν, ἀποκρουσθέντων ἐν τέλει τῶν Ἀνσεατῶν. Οἱ πρὸς τοὺς Ἀνσεάτας πόλεμοι διήρκεσαν μέχρι τοῦ 1512. Μετά τινα ἔτη ἡ Σουηδία ἀπεσπάσθη τοῦ τριαδικοῦ κράτους καὶ σκληροὶ θαλάσσιοι πόλεμοι ἐξερράγησαν μεταξὺ Δανίας καὶ Σουηδίας, διαρκέσαντες μέχρι τοῦ 1570. Τῷ 1611

νέαι πάλιν κατὰ θάλασσαν συγκρούσεις ἐγένοντο μεταξὺ Δανῶν καὶ Σουηδῶν.

Ἀποκατασταθείσης τῆς εἰρήνης μεγάλως ἐνισχύθη τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῆς Δανίας. Εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους καὶ ἄλλαι συρράξεις κατὰ θάλασσαν ἐγένοντο μεταξὺ Σουηδίας καὶ Δανίας, ἐπὶ μακρὸν δ' ἡ Σουηδία ἐπολέμησε κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν κατὰ τῆς Ρωσίας.

Ρωσία. Οἱ Ρῶσοι κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους πολλάκις ἦλθον εἰς σύγκρουσιν πρὸς τοὺς Βυζαντινούς, ἀλλὰ πολεμικὸν ναυτικὸν ἀπέκτησαν κυρίως ἐπὶ Πέτρου τοῦ Α', τοῦ ἀποκληθέντος Μεγάλου. Οὗτος ἀπελθὼν ὅπως ἐπισκεφθῇ τὰ μᾶλλον πεπολιτισμένα τῶν ἐθνῶν, μετέβη εἰς Ὁλλανδίαν, ἔνθα ὑπὸ τὸ ὄνομα Πέτρος Μιχαηλὼφ εἰργάσθη ὡς ἁπλοῦς ἐργάτης εἰς τὰ ναυπηγεῖα. Ἐπανελθὼν εἰς Ρωσίαν ἵδρυσε ναυπηγεῖα εἰς τὸν κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νέβα κατασκευασθέντα πολεμικὸν λιμένα τῆς Κρονστάνδης καὶ πολλὰ ἱστιοφόρα πλοῖα καὶ γαλέρας ναυπηγήσας ὠργάνωσε τὰ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ ὡς ἄριστα ἐν βραχυτάτῳ χρονικῷ διαστήματι. Κατὰ τὸν πρὸς Σουηδίαν πόλεμον ἐπανειλημμένως ὁ ρωσικὸς στόλος συνεκρούσθη πρὸς τὸν σουηδικὸν νικηφόρως, εἴς τινας δὲ τῶν ναυμαχιῶν αὐτὸς ὁ τσάρος Πέτρος Α' ὑπηρέτει εἰς τὸν στόλον ὡς ὑποναύαρχος ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ναυάρχου Ἀπραξίν. Καὶ βραδύτερον, ἐπὶ Αἰκατερίνης Β', κατόπιν σειρᾶς νικῶν κατὰ τῶν Τούρκων, ἡ Ρωσία ἀπέκτησε τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρας ναυσιπλοΐας εἰς πάσας τὰς θαλάσσας τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ Αἰγαίῳ οἱ Ρῶσοι ἔσχον σημαντικὴν ἐπιτυχίαν, πυρπολήσαντες ἐν Τσεσμὲ (9 Ἰουλίου 1770) τὸν ὑπὸ τὸν διάσημον Χασὰν τὸν Ἀλγερῖνον τουρκικὸν στόλον, κατόπιν κρατερᾶς ἐπιθέσεως πυρπολικῶν, ὧν τὰ πληρώματα κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπετελοῦντο ἐξ Ἑλλήνων ναυτῶν. Καὶ βραδύτερον τὸ ρωσικὸν ναυτικὸν ἔλαβε μέρος εἰς τοὺς κατὰ τῆς Τουρκίας πολέμους (1787 καὶ 1807) καὶ τέλος εἰς τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου (1827).

Τὸ ναυτικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως 1821. Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐκπόρθησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν κατάλυσιν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, τὸ ἑλληνικὸν ναυτικὸν ἐξέλιπε μὲν ὡς πολεμικὸν ἢ μᾶλλον κρατικόν, δὲν ἔπαυσεν ὅμως ὡς ἐμπορικὸν νὰ ἀκμάζῃ. Πρὶν ἢ ἐκπνεύσῃ ἡ περίοδος τῆς κώπης, οἱ Ἕλληνες ναυτικοί, φεύγοντες τὸν ζυγὸν τοῦ Τούρκου, ὑπηρέτουν ἐπὶ πλοίων ἐμπορικῶν καὶ γαλερῶν τῶν δυτικῶν χριστιανικῶν κρατῶν οὐ μόνον τῆς κώπης ἐπιλαμβανόμενοι ἀλλὰ καὶ τῶν ὅπλων. Ἐν αὐτῇ τῇ ναυμαχίᾳ τῇ τῆς Ναυπάκτου καλουμένῃ, ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς Ἑνετίας ἐπολέμησαν ὡς πλοίαρχοι γαλερῶν τῆς Ἑνετίας ἢ καὶ ἰδιοκτῆται, ἀρκετοὶ Ἕλληνες. Ὁ Ἑνετὸς ἱστορικὸς Sagredo ἐξαίρει τὴν ἀνδρείαν καὶ ἐμπειρίαν τῶν συμμετασχόντων τῆς περιλαλήτου ναυμαχίας Ἑλλήνων.

Οἱ Ἕλληνες ἐπελαμβάνοντο κάθε περιστάσεως πολέμου τῆς Ρωσίας πρὸς τοὺς Τούρκους, ὅπως ἐξεγερθῶσι καὶ ἀνακτήσωσι τὴν ἐλευθερίαν των. Κατὰ τὰς ἐξεγέρσεις ταύτας συνεκρότουν καταδρομικοὺς στολίσκους, οἵτινες προεκάλουν τὸν θαυμασμὸν διὰ τῶν κατορθωμάτων των καὶ ἐνέπνεον τὸν τρόμον εἰς τοὺς Τούρκους. Οὕτω μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1770, ὁ ἁρματολὸς Μητρομάρας, συγκροτήσας καταδρομικὸν στολίσκον, ἕδρα ἐν Σαρωνικῷ καὶ Εὐβοϊκῷ, στολίσκος δὲ Μανιατῶν καὶ Σφακιανῶν καταδρομέων ἐδῄου τὰ πελοποννησιακὰ παράλια ἐμπνέων τὸν τρόμον εἰς τοὺς Τούρκους. Ἀφ' ἑτέρου, μετὰ τὴν ἐν Τσεσμὲ πυρπόλησιν τοῦ τουρκικοῦ στόλου ὑπὸ τοῦ ρωσικοῦ, οὗ ἡγοῦντο οἱ Ὀρλὼφ καὶ Σπυριδώφ, οἱ ναυτικώτατοι καὶ ἀτρόμητοι Ψαριανοὶ οἱ ἕως τότε ἀρκούμενοι εἰς περιωρισμένας καταδρομάς, κατήρτισαν στολίσκον καταδρομικόν, ἀποτελούμενον ἐξ 25 σακολεβῶν καὶ 50 γαλιωτῶν καὶ φουστῶν τῶν 32 κωπῶν ἑκάστης, τῶν ὁποίων τὰ πληρώματα κατὰ τὰς καταδρομὰς ὑπερέβαινον τοὺς 100 ἐμπειροτάτους ναυτικοὺς ἀλλὰ καὶ σκληροτάτους πολεμιστάς. Μετὰ μικρὸν Λέσβος, Χίος, Λῆμνος ὑφίσταντο τὰς ἐπιδρομὰς τῶν γενναιοτάτων Ψαριανῶν, τὰ παράλια τῆς Συρίας ἐτρομοκρατοῦντο, οὐδὲν τέλος τουρκικὸν πλοῖον ἐρριψοκινδύνευε νὰ πλεύσῃ εἰς τὸ Αἰγαῖον. Ἀλλ' ὅτε συνήφθη εἰρήνη μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Τουρκίας καὶ ὁ ρωσικὸς στόλος ἀπέπλευσεν ἐξ Αἰγαίου, τὰ Ψαρὰ ἐκινδύνευσαν νὰ καταστραφῶσι, διότι ἡ Τουρκία διέταξε τὸν καπετὰν πασᾶν νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τῶν Ψαρῶν· καὶ ἀσφαλῶς θὰ κατεστρέφοντο, ἂν μὴ σφοδροὶ νότιοι ἄνεμοι ἠμπόδιζον τὸν τουρκικὸν στόλον, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ πρεσβεία Ψαριανῶν ἐπρόφθανε διὰ τοῦ μεγάλου διερμηνέως Μαυρογένους νὰ κατευνάσῃ τὴν ὀργὴν τοῦ καπετὰν πασᾶ, δηλοῦσα τὴν πλήρη ὑποταγὴν καὶ ἀφοσίωσιν τῶν Ψαρῶν καὶ τὴν πλήρη καταστροφὴν τοῦ κωπήρους καταδρομικοῦ στολίσκου των. Κατὰ τὸν πρὸς τὴν Τουρκίαν πόλεμον τῆς Ρωσίας τῷ 1787 ἐπεφάνη εἰς τὸ Αἰγαῖον ὁ Λάμπρος Κατσώνης, ὅστις ἡγούμενος 15 σκαφῶν, ὧν 7 ἦσαν τουρκικά, ἅτινα ἠχμαλώτισε καὶ ἐξώπλισε, τὰ δ' ἄλλα καταδρομικὰ διὰ χρημάτων τῶν Ἑλλήνων τῆς Τεργέστης ἀγορασθέντα, κατέπληξε τοὺς πάντας διὰ τῶν ἡρωϊκῶν του κατορθωμάτων καὶ τῶν καταστροφῶν ἃς ἐπήνεγκεν εἴς τε τὸ τουρκικὸν ἐμπόριον καὶ τὸν τουρκικὸν στόλον· ἐν τέλει ὅμως ἡττηθεὶς ἠναγκάσθη ν' ἀποσυρθῇ εἰς Ρωσίαν, ἐγκατασταθεὶς εἰς Κριμαίαν, ἔνθα καὶ ἀπέθανε.

Κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Ρωσίας πρὸς τοὺς Τούρκους τῷ 1807 ὁ ὑπὸ τὸν Σενιάβιν ρωσικὸς στόλος ἐξήγειρε τοὺς νησιώτας καὶ τοὺς ἁρματολοὺς καὶ ἰδίως τὸν Νικο-Τσάραν κατὰ τῆς Πύλης, ἀλλ' ἀπελθὼν βραδύτερον τοῦ Αἰγαίου ἐγκατέλιπε τούτους εἰς τὴν τύχην των. Τότε πολλοὶ τῶν μετὰ τοῦ Σενιάβιν συμπραξάντων, ὡς ὁ Γιάννης Σταθᾶς καὶ ὁ Καζαβέρης, ἑνωθέντες μετά τινων νησιωτῶν καὶ τῶν φευγόντων τὴν λύσσαν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἁρματολῶν τοῦ Ὀλύμπου, ἐν οἷς ὁ Βλαχάβας, οἱ Λαζαῖοι, ὁ Τσαχίλας, ὁ Μπιζιώτης καὶ ἄλλοι, συνεκρότησαν ἐν Σκιάθῳ, ἣν ἐξέλεξαν ὡς βάσιν των, καταδρομικὸν στολίσκον, μεθ' οὗ ἡνώθησαν μετ' ὀλίγον ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ὁ ἁρματολὸς τῆς Ναούσης Ρομφέης καὶ ὁ Νικο-Τσάρας. Τὸν καταδρομικὸν τοῦτον στολίσκον ἀπετέλεσαν 70 μικρὰ σκάφη (σακολέβαι καὶ φοῦσται), διαιρεθέντα εἰς δέκα μοίρας, ταϊφάδες κληθείσας, ὧν ἑκάστη ἔφερε τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος τοῦ μοιράρχου, ὡς Βάλτος, Μωριᾶς, Ἄσπρη θάλασσα, Ὄλυμπος κτλ., ἀρχηγὸς δὲ τούτου ἀνεκηρύχθη ὁ Σταθᾶς καὶ ὑπαρχηγὸς ὁ Νικο-Τσάρας, διάσημος ἤδη ὢν ἐκ τῆς εἰς Σερβίαν ἐκστρατείας του. Πλὴν τῆς σημαίας των (κυανῆς μετὰ λευκοῦ ἐν τῷ μέσῳ σταυροῦ) τὰ πάντα εἰς τὰ πλοῖα εἶχον βαφῆ μελανὰ μέχρι καὶ τῶν ἱστίων καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς περιβολῆς τῶν μαχητῶν (ἀπεκλήθησαν τὰ «μαῦρα καράβια»). Ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος οἱ ἀτρόμητοι οὗτοι καταδρομεῖς ἐξώρμησαν εἰς τὸ Αἰγαῖον ἐνσπείροντες τὸν τρόμον· ὁ Σταθᾶς ὁρμήσας εἰς τὸν κόλπον τῆς Θεσσαλονίκης ἐδῄωσε πλείστας παραλίους κώμας, συναντήσας δὲ μεγάλην τουρκικὴν κορβέταν δι' ἐπιτυχοῦς ἐμβολῆς κατώρθωσε νὰ τὴν κυριεύσῃ. Τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας, τῆς Εὐβοίας, τῆς Μακεδονίας ἐλεηλατήθησαν. Οἱ τολμηροὶ οὗτοι καταδρομεῖς ἔφθασαν καὶ πρὸ αὐτῶν ἔτι τῶν Δαρδανελλίων. Ἀπερίγραπτοι ἦσαν αἱ ὠμότητες αὐτῶν. Αἱ κῶμαι καὶ τὰ χωρία ἐπυρπολοῦντο, οἱ ἄρρενες κάτοικοι ἐσφάζοντο, τὰ εἰς χεῖράς των ἐμπίπτοντα πλοῖα ἐβυθίζοντο, σφαζομένων τῶν ἐπιβαινόντων Τούρκων. Ὁ καπετὰν πασᾶς ἀπεφάσισε νὰ προσβάλῃ τὸ ἐν Σκιάθῳ ὁρμητήριόν των, καθ' οὗ ἀπέστειλε μίαν φρεγάταν καὶ δύο κορβέτας· χίλιοι τετρακόσιοι Ἕλληνες, ἐν οἷς πάντες οἱ ὁπλαρχηγοὶ τοῦ Ὀλύμπου καὶ ὁ Κολοκοτρώνης, ἐπιβαίνοντες τῶν μικρῶν σκαφῶν των ἀντέταξαν ἡρωϊκὴν ἄμυναν, ἤθελον δὲ πιθανὸν ὑποκύψει πρὸ τῶν ὑπερτέρων ἐχθρικῶν δυνάμεων καὶ τοῦ ἰσχυροῦ τῶν μεγάλων τουρκικῶν πλοίων πυροβολικοῦ, ἂν μὴ ἀγγλικὴ φρεγάτα παραπλέουσα ἐκεῖ πλησίον καὶ ὑπὸ τῶν κανονιοβολισμῶν προσελκυσθεῖσα ἐπέπιπτε κατὰ τῶν Τούρκων, ὧν τὰς μὲν κορβέτας ἐβύθισε, τὴν δὲ φρεγάταν ἠχμαλώτισεν (ἡ Ἀγγλία τότε διετέλει εἰς ἐμπόλεμον πρὸς τὴν Τουρκίαν κατάστασιν).

Μετὰ βραχυχρόνιον εἰρήνην ἐν νέᾳ τινὶ ἐξεγέρσει ὁ Παπα-Θύμιος Βλαχάβας, γενόμενος ἀρχηγὸς τῶν καπεταναίων τοῦ Ὀλύμπου καὶ πιεσθεὶς κατὰ ξηράν, ἠναγκάσθη μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ πλοῖα, ἐξοπλίσας καταδρομικά τινα μὲ βάσιν τὴν Σκόπελον, μετὰ μανίας δῃῶν τὰ τουρκικὰ παράλια. Μὴ δυναμένη ἄλλως νὰ εἰρηνεύσῃ ἡ Πύλη, μεσιτείᾳ καὶ τοῦ πατριάρχου, ἐξέδωκε φιρμάνιον γενικῆς ἀμνηστίας, ὅπερ ὅμως δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν ὁ δόλιος Ἀλῆ πασᾶς, συλλαβὼν βραδύτερον τὸν Βλαχάβαν, ὃν ἐθανάτωσε μαρτυρικώτατα.

Διαλυθέντων οὕτω τῶν καταδρομικῶν στολίσκων ἡ εἰρήνη ἀποκατέστη εἰς τὸ Αἰγαῖον, οἱ δ' Ἕλληνες ναυτίλοι διὰ τῆς μεγάλης ναυτικῆς καὶ ἐμπορικῆς ἱκανότητος ἤρχισαν μεγάλως νὰ προκόπτουν. Αἱ κύριαι βάσεις τοῦ ἐμπορίου καὶ κυρίως τοῦ ναυτικοῦ ἦσαν αἱ νῆσοι Ὕδρα, Σπέτσαι καὶ Ψαρά. Οἱ Ἕλληνες νησιῶται ἀπὸ τῶν μικρῶν ἱστιοφόρων, ἅτινα μόνοι των ἐναυπήγουν, πλουτήσαντες κατέφυγον εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ ναυπηγεῖα καὶ ἰδίᾳ τὰ τοῦ Φιοῦμε, ἔνθα σὺν τῷ χρόνῳ κατεσκεύαζον τὰ μεγαλύτερα πλέον πλοῖά των. Ἀλλά, πλὴν τῶν τριῶν ὡς ἄνω νήσων, καὶ ἡ Πάτμος καὶ ἡ Κάσος καὶ τὸ ἐν Κορινθιακῷ κόλπῳ Γαλαξείδιον μεγάλως προέκοπτον ἐν τῇ ναυτιλίᾳ. Σὺν τῷ χρόνῳ ἐπλούτιζον μεγάλως οἱ Ἕλληνες ναυτίλοι, οὕτω δὲ περὶ τὸ 1816 τὰ πλοῖα τῶν νήσων ἀνήρχοντο εἰς πλείονα τῶν 700 μὲ πληρώματα 18.000 ἐμπείρων καὶ πολεμικωτάτων ναυτῶν καὶ ἑξακισχίλια πυροβόλα. Πλείονα τῶν 200 ἐκ τῶν ἀρίστων καὶ ἰσχυροτέρων ἐξ αὐτῶν ἀπετέλεσαν κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 τὸν στόλον τῆς παρατάξεως, τῶν ὑπολοίπων χρησιμοποιηθέντων ὡς πυρπολικῶν.

Τὴν στρατιωτικὴν ὠργάνωσιν τοῦ ναυτικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως μεγάλως ἐβοήθησαν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἀνάγκη τῆς ἀμύνης τῶν πλοίων κατὰ τῶν πειρατικῶν ἐπιθέσεων τῶν ἡγεμόνων Ἀλγερίας καὶ Τύνιδος, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ναυτικοὶ πόλεμοι, καθ' οὓς οἱ ἐμπειρότατοι Ἕλληνες ναυτίλοι ἐπλούτισαν μεγάλως, διασπῶντες τοὺς ἀποκλεισμοὺς καὶ εἰσκομίζοντες τρόφιμα καὶ ἐμπορεύματα. Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ τὸ στρατιωτικὸν πνεῦμα σὺν τῷ χρόνῳ ἤρχισε νὰ διαπνέῃ τοὺς Ἕλληνας ναυτικούς, ὥστε εἰς ὀχυροὺς καταπλέοντες λιμένας, ἀκόμη καὶ τουρκικούς, ἐχαιρέτων διὰ κανονιοβολῶν τὰ φρούρια. Οὕτως, ὅταν ἐξερράγη ἡ ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ γένους ἐπανάστασις, οἱ Ἕλληνες εὑρέθησαν κάτοχοι πολεμικοῦ ναυτικοῦ ἐμπειροτάτου καὶ κάλλιστα ἐξωπλισμένου. Ἐκ τῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἰρηνικῶν πλοιάρχων ἀνεφάνησαν οἱ τρομεροὶ ναυμάχοι, οὓς ὁ κόσμος ὁλόκληρος ἐθαύμασε, καὶ ναύαρχοι καὶ πυρποληταί, ὡς οἱ Ἀνδρέας Μιαούλης, Σαχτούρης, Τομπάζης, Κανάρης, Πιπῖνος καὶ πληθὺς ἄλλων, οἵτινες κατέπληξαν τὸν κόσμον διὰ τῶν κατορθωμάτων των, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς τακτικῆς ἣν κατὰ τὰς ναυμαχίας μετεχειρίσθησαν.

Τὸν ἑλληνικὸν στόλον ἀπετέλουν ἀσθενῆ σκάφη σχετικῶς πρὸς τὰ ὑψιπαγῆ καὶ βαρέως καθωπλισμένα τουρκικὰ δίκροτα καὶ φρεγάτας, καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἔμπειροι καὶ θαρραλέοι Ἕλληνες ναυτικοὶ προσέφυγον εἰς τὴν χρῆσιν τῶν πυρπολικῶν, ἅτινα ἀπὸ μακροῦ ἤδη εἶχον ἐγκαταλείψει τὰ εὐρωπαϊκὰ ναυτικά, καὶ ταῦτα μεταχειριζόμενοι μετ' ἐμπειρίας καὶ θάρρους ἀνυπερβλήτου κατώρθωσαν νὰ τρέψωσιν εἰς φυγὴν τοὺς ἰσχυροτάτους στόλους, οὓς ἡ Πύλη ἀπέστελλε κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Αἱ ναυμαχίαι τῆς Ἐρεσσοῦ, τοῦ κόλπου τοῦ Γέροντα, τῆς Σάμου, ἡ ἐν Χίῳ ἀνατίναξις τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος ὑπὸ τοῦ Κανάρη, ἡ ἐπίθεσις τοῦ ἰδίου κατὰ τῆς Ἀλεξανδρείας, ὁ ἔκπλους τοῦ «Ἄρεως» ἐκ Σφακτηρίας, ἡ κατὰ τῆς Μεθώνης ἐπίθεσις τοῦ Μιαούλη, ἡ παρὰ τὸν Καφηρέα ναυμαχία, ἡ κατὰ τοῦ ἐν Σούδᾳ τουρκικοῦ στόλου ἐπίθεσις, ἡ ἐν Σκάλᾳ Σαλώνων ἀνατίναξις τῆς τουρκικῆς μοίρας καὶ αἱ λοιπαὶ νῖκαι τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων συνετέλεσαν, ἐκ παραλλήλου μετὰ τῶν κατὰ ξηρὰν ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων καὶ τῆς ἐν Ναυαρίνῳ ναυμαχίας, εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τμήματος τῆς ἑλληνικῆς γῆς, ἀποτελεσθέντος τοῦ συγχρόνου ἑλληνικοῦ κράτους.

Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ. Πρώτη ἡ Ἑλλὰς μετεχειρίσθη ἀτμοκίνητον σκάφος εἰς τὸν κατὰ θάλασσαν πόλεμον, τὴν «Καρτερίαν», ἥτις ὑπὸ τὸν γενναῖον φιλέλληνα Ἄστιγγα μεγάλως συνέβαλεν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν κατὰ θάλασσαν ἐπιχειρήσεων τῶν Ἑλλήνων. Μετὰ ταύτην ἡ γαλλικὴ «Σφίγξ» μετέσχε τῆς εἰς Ἀλγέριον ἐκστρατείας. Ταῦτα ἀμφότερα ἦσαν τροχοφόρα, ὅπως τροχοφόροι ἦσαν καὶ αἱ βραδύτερον ναυπηγηθεῖσαι εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ ναυτικὰ φρεγάται. Ἀπὸ τοῦ 1846 ὅμως, ἐφαρμοσθείσης πλέον τῆς ἕλικος διὰ τὴν κίνησιν τῶν ἀτμοκινήτων πλοίων, ἤρχισε καὶ ἡ εἰς τὰ πολεμικὰ σκάφη ἐφαρμογὴ αὐτῆς, καὶ οὕτως ἐναυπηγήθησαν καὶ ἑλικοκίνητοι φρεγάται καὶ δίκροτα. Ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ τοῦ πυροβολικοῦ αἱ πρόοδοι, αἱ συνεπαγαγοῦσαι τὴν εἰσαγωγὴν τῶν θωράκων, αἱ τελειοποιήσεις τῶν μηχανῶν καὶ λεβήτων, ἡ ἐφεύρεσις τῆς τορπίλλης καὶ νάρκης ἤγαγον εἰς τελειοποιήσεις τοιαύτας, αἵτινες, γοργῷ τὸ βήματι συνεχιζόμεναι, σὺν τῇ τελειοποιήσει τοῦ ἀεροπλάνου καὶ ὑδροπλάνου καὶ τοῦ ὑποβρυχίου, ἄγνωστον τίνα μορφὴν θέλουσι μελλοντικῶς δώσει εἰς τὸ ναυτικόν.

Ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀτμοῦ ὡς κινητηρίου δυνάμεως τῶν πολεμικῶν σκαφῶν πλεῖστα κατὰ θάλασσαν πολεμικὰ γεγονότα ἐπετελέσθησαν, ὧν κυριώτερά εἰσι τὰ ἀκόλουθα: αἱ κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον 1853 κατὰ θάλασσαν ἐπιχειρήσεις καὶ ἡ ναυμαχία τῆς Σινώπης, αἱ κατὰ τὸν ἑνωτικὸν (ἢ ἀνθενωτικὸν) πόλεμον τῆς Ἀμερικῆς, καθ' ἃς πλεῖστα τῶν κατὰ θάλασσαν ἐπιθετικῶν τε καὶ ἀμυντικῶν ὅπλων ἐτελειοποιήθησαν (θώραξ-περιστρεφόμενοι πύργοι-νάρκαι-τορπίλλαι), ἡ ἐν Λίσσᾳ ναυμαχία, αἱ κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον 1870 μικραὶ ἐπιχειρήσεις τοῦ γαλλικοῦ ναυτικοῦ, αἱ κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον 1877—1878 ναυτικαὶ ἐπιχειρήσεις, ὁ βομβαρδισμὸς τῆς Ἀλεξανδρείας ὑπὸ τῶν Ἄγγλων 1882, ἡ ναυτικὴ ἐκστρατεία τῶν Γάλλων κατὰ Τογκίνου καὶ Κίνας 1883—1885, ὁ Σινοϊαπωνικὸς πόλεμος 1894, ὁ Ἱσπανοαμερικανικὸς πόλεμος καὶ αἱ ναυμαχίαι Καβίτε καὶ Σαντιάγου 1898, ὁ Ρωσοϊαπωνικὸς πόλεμος καὶ αἱ ναυμαχίαι τῆς 10 Αὐγούστου 1904 καὶ τῆς Τσουσίμας 27—28 Μαΐου 1905, ὁ ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος καὶ αἱ ναυμαχίαι Ἕλλης καὶ Λήμνου 1912—1913 καὶ αἱ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον γενόμεναι ναυμαχίαι, Κόρονελ, Φάλκλανδ, Ντόγκερ-μπάνκ, Ἑλγολάνδης καὶ Ἰουτλάνδης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ἡρόδοτος, Θουκυδίδης, Ξενοφῶν, Ἀρριανός, Διόδωρος. Καῖσαρ:* De bello galico. *Πολύβιος. Λέων Σοφός:* Τακτικὰ (κεφ. ΙΘ' περὶ ναυμαχιῶν).— *Jurien de la Gravière. Κ. Ν. Ράδος:* Ἐπίτομος ναυτικὴ ἱστορία.—Ἱστορία τῶν συγχρόνων πολεμικῶν στόλων ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀτμοῦ ὡς κινητηρίου δυνάμεως.

Γ. Ν. ΝΙΚΟΤΣΑΡΑΣ

—Ναυτικόν, *ἄλλοτε* — (τό). Ὅρος χρησιμοποιούμενος πρὸς ὀνομασίαν τοῦ ναυτικοῦ τῆς παρελθούσης ἐποχῆς (βλ. λ. *ἄλλοτε ναυτικόν*).

ναυτικός, *—ή, —όν·* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς ναύτας ἢ τὴν ναυτιλίαν ἐν γένει: ναυτικὸς συγγρα-

Digitized by Google

φεύς», «ναυτική τέχνη», «ναυτικὰ ζητήματα», «ἡ ναυτικὴ δύναμις τῆς Ἑλλάδος» || ὁ ἀσχολούμενος εἰς τὴν θάλασσαν ἐν γένει: «ναυτικὸν ἔθνος», «ναυτικὸς πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος» || *ναυτικός* (ὁ)· ὡς οὐσ., ὁ κατ' ἐπάγγελμα ἐργαζόμενος εἰς τὰ πλοῖα, ναύτης ἢ ἀξιωματικὸς πλοίου: «τί δουλειὰ κάμνει;—εἶναι ναυτικός» || *ναυτικὸν* (τό)· ὡς οὐσ. (βλ. λ.) αἱ ναυτικαὶ δυνάμεις τοῦ κράτους, τὸ σύνολον τῶν πλοίων: «ἐμπορικὸν ναυτικόν», «πολεμικὸν ναυτικόν» || *ναυτικὰ* (τά)· ὡς οὐσ., τὰ ναυτικὰ ζητήματα: «ἔμπειρος τῶν ναυτικῶν», «ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν» || τὰ ἐνδύματα τῶν ναυτῶν καὶ τὰ παρόμοια ἐνδύματα τῶν κορασίων.

— **ναυτικὰ *ἀδικήματα*** *[Ναυτ. Δίκ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ κακουργήματα καὶ πλημμελήματα τὰ ὑπὸ ἡμεδαποῦ ἢ ἀλλοδαποῦ διαπραχθέντα ἐπὶ ἑλληνικοῦ ἢ καὶ ἀλλοδαποῦ πλοίου εὑρισκομένου ἐν ἑλληνικῇ θαλάσσῃ κατὰ τὸν χρόνον τῆς τελέσεως τοῦ ἀδικήματος.

Τὰ ναυτικὰ ἀδικήματα καθορίζονται καὶ τιμωροῦνται συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ «Ποινικοῦ καὶ πειθαρχικοῦ κώδικος τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ» τοῦ ἔτους 1923, ἐκδικάζονται δὲ συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τῆς κοινῆς ποινικῆς δικονομίας, ἐφόσον αὗται δὲν τροποποιοῦνται ὑπὸ τῶν ἄρθρων 62—75 τοῦ εἰρημένου κώδικος. Ἐὰν τὸ διαπραχθὲν ἀδίκημα ἀποδίδεται εἰς ἓν ἢ πλείονα πρόσωπα ἀνήκοντα εἰς τὸ προσωπικὸν ἀλλοδαποῦ πλοίου, ἡ ἑλληνικὴ λιμενικὴ ἀρχὴ δύναται ἐν ἀνάγκῃ καὶ ἐπιφυλασσομένων τῶν κατὰ τὸ κοινὸν δίκαιον ἐπιτρεπομένων μέτρων, νὰ κρατήσῃ τὸ πλοῖον μέχρι καταθέσεως ἐγγυήσεως, προωρισμένης νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐκδοθησομένων τυχὸν καταδικαστικῶν ἀποφάσεων. Ἐν περιπτώσει μὴ ἐκτελέσεως τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως ἡ ἐγγύησις περιέρχεται εἰς τὸ Ναυτικὸν Ἀπομαχικὸν Ταμεῖον. Ναυτικὰ ἀδικήματα εἶναι ἡ πειρατεία, ἡ ναυταπάτη, ἡ ἐγκατάλειψις θέσεως, ἡ παράνομος ἀπουσία, ἡ λιποταξία, ἡ προσβολή, ἡ ἀνυπακοή, ἡ στάσις καὶ ἕτερά τινα ἀδικήματα ἀναγόμενα εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ πλοίου ἐσωτερικὴν ὑπηρεσίαν καὶ τὴν ἀστυνομίαν τῆς ναυσιπλοΐας, τῶν ὁποίων ὁ ἔνοχος τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως καὶ χρηματικῆς ποινῆς ἢ διὰ τῆς ἑτέρας τῶν ποινῶν τούτων. Ἡ καταδίκη διὰ ναυτικὸν ἀδίκημα συνεπάγεται διὰ τοὺς βαθμοφόρους ἐργάτας θαλάσσης πλὴν τῶν ποινῶν τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νόμου καὶ τὴν στέρησιν τοῦ διπλώματος ἢ τῆς ἀδείας των. Ἡ στέρησις αὕτη δύναται νὰ ᾖ προσωρινὴ ἢ καὶ ὁριστική, ἀπαγγελλομένη δι' ἀποφάσεως τοῦ ὑπουργοῦ μετὰ γνωμοδότησιν τοῦ ὑπὸ τοῦ κώδικος προβλεπομένου ἀνακριτικοῦ συμβουλίου. Κ. Β. Σ.

— ***ναυτικὰ ἀτυχήματα.*** Καλοῦνται οὕτω τὰ εἰς τὰ πλοῖα συμβαίνοντα ἀτυχήματα, κατατασσόμενα εἰς τὰς ἀκολούθους κατηγορίας: α') ζημίαι λόγῳ κακοκαιρίας, β') ναυάγια καὶ ἐγκαταλείψεις, γ') προσαράξεις, δ') συγκρούσεις, ε') πυρκαϊαὶ καὶ ἐκρήξεις, στ') ζημίαι λεβήτων, μηχανῆς, ἄξονος, ἕλικος, πηδαλίου κτλ., ζ') λοιπαὶ περιπτώσεις. Ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Λόϋδ τηρουμένῃ στατιστικῇ τῶν ναυαγίων τῆς παγκοσμίου ναυτιλίας, ἡ ἑλληνικὴ σημαία φέρεται πέμπτη κατὰ σειράν, μεταξὺ γερμανικῆς καὶ νορβηγικῆς, ἐνδιαφερομένη κατὰ 8 % τῆς ναυαγησάσης παγκοσμίου χωρητικότητος ἀτμοπλοίων ἄνω τῶν 500 τόννων. Σ. Ε. Λ.

—***ναυτικὰ ὄργανα*** καὶ ***ἐργαλεῖα*** *[Ναυτ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ εἰς τοὺς ναυτικοὺς χρησιμεύοντα: 1) πρὸς λῆψιν στοιχείων διὰ τὸν προσδιορισμὸν θεωρητικοῦ στίγματος (τὰ δικάτοπτρα καὶ οἱ διάφοροι τύποι ἐξάντες)· 2) πρὸς προσδιορισμὸν τῆς συγχρόνου ὥρας Γκρήνουϊτς, πρὸς ὑπολογισμὸν τῆς ἀπολύτου καταστάσεως τῶν χρονομέτρων (οἱ τεχνητοὶ ὁρίζοντες ρευστοῦ ἢ γυροσκοπικοῦ τύπου)· 3) πρὸς εὕρεσιν τῆς ἀντιστοίχου εἰς τὴν παρατήρησιν ὕψους ἀστέρος ὥρας τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ (χρονόμετρα καὶ στιγμόμετρα)· 4) πρὸς προσδιορισμὸν τῆς παραλλαγῆς (ἡ κοινὴ διὰ τριχὸς διόπτρα, ἡ διαθλαστικὴ τοιαύτη λόρδου Κέλβιν καὶ τὸ παλινόριουμ)· 5) πρὸς ἀναμέτρησιν τοῦ πλοῦ (αἱ μαγνητικαὶ πυξίδες παντοίων τύπων, αἱ γυροσκοπικαὶ πυξίδες, τὸ κοινὸν δρομόμετρον καὶ τὸ τεχνητὸν τοιοῦτον)· 6) πρὸς λῆψιν ἀντιστοιχιῶν, ἢ δεκτικῶν τμημάτων διὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ στίγματος (τὰ ἐν τῇ κατηγορίᾳ 4 ὡς καὶ ὁ διπλοῦς ἐξὰς τοῦ Δανοῦ Κνάουδζεν πρὸς ἄμεσον λῆψιν δεκτικῶν τμημάτων)· 7) πρὸς εὕρεσιν τοῦ βάθους τοῦ ὑπὸ τὸ πλοῖον βυθοῦ (ἡ κοινὴ βολίς, αἱ μετ' ἐκφεύγοντος βάρους μηχανικαὶ βολίδες, αἱ τοιαῦται μετὰ χημικοῦ μείγματος συστήματος Thomson, αἱ συσκευαὶ ἠχοβολήσεων καὶ αἱ τῶν ὑπερηχητικῶν βολισμάτων τοιαῦται)· 8) πρὸς προσδιορισμὸν καὶ τήρησιν τῆς κανονικῆς ἢ τῆς ὁρισθείσης θέσεως ὡς πρὸς ἄλλο πλοῖον ἐν περιπτώσει ὁμοπλοΐας ἢ ἄλλων στοιχείων τῆς ναυτικῆς τακτικῆς (τὸ ταξίμετρον καὶ τὰ διαστημόμετρα καὶ τὰ ἀβάκια)· 9) πρὸς μετεωρολογικὰς παρατηρήσεις καὶ δὴ τὰς χρησιμευούσας πρὸς πρόγνωσιν τοῦ καιροῦ (τὰ βαρόμετρα, ὑδραργυρικά, μεταλλικά, αὐτογραφικά), θερμόμετρα (κοινά, αὐτογραφικά, ἰσοβάθμια, μεγίστου καὶ ἐλαχίστου), ὑγρόμετρα, ἀνεμούρια καὶ ἀνεμόμετρα καὶ θερμόμετρα θαλάσσης (διὰ τὰ ὠκεανοποροῦντα ἰδίως πλοῖα)· 10) τέλος διὰ τὰς ἐπὶ τοῦ χάρτου χαράξεις πορειῶν, στίξεις τοῦ στίγματος ἀπὸ τῶν συντεταγμένων του καὶ τὰς γραφικὰς ἐπὶ τοῦ χάρτου ἐπιλύσεις στοιχειωδῶν προβλημάτων τῆς ναυτιλίας καὶ δὴ σχετικῶς πρὸς τὸν προσδιορισμὸν στίγματος ἀπὸ ἀντιστοιχιῶν ἢ διὰ δεκτικῶν τμημάτων (τὰ συνήθη ἐν κιβωτιδίῳ μαθηματικὰ ἐργαλεῖα, διαβῆται μεγάλων σκελῶν, διπαράλληλοι κανόνες, τρίγωνα, μοιρογνωμόνια, διὰ δὲ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ προβλήματος τοῦ Ποτενῶ στιγμογράφοι).

—*[Ἀρχ.]* Καίτοι δὲν εἶναι ἀπολύτως ἐξηκριβωμένος ὁ τρόπος, δι' οὗ ἀνεγνώριζον τὴν θέσιν τοῦ προσεγγίζοντος στίγματός των οἱ ἀρχαῖοι, ἐν τούτοις ἐθεωροῦντο ὡς μόνα ὄργανά των διὰ τὸν τοιοῦτον προσδιορισμὸν αἱ βολίδες, ἐκ λίθου ἢ τεμαχίου μολύβδου ἀρτωμένου ἀπὸ σχοινίου ὡρισμένου μήκους, αἵτινες κατὰ τὰς προσγειώσεις συνήντων τὸν θαλάσσιον βυθὸν εἰς τὸ βάθος, ὅπερ ἦτο ἴσον μὲ τὸ μῆκος τοῦ παρεαθέντος σχοινίου. Τὴν μέτρησιν τῆς ταχύτητος, κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους, ἐξετέλει κατὰ χονδροειδεστάτην προσέγγισιν δρομόμετρον πρωτόγονον, ἀποτελούμενον ἐκ τροχοῦ μετὰ πτερυγίων, ἅτινα τὸν περιέστρεφον διὰ τῆς κινήσεως ἣν ἐλάμβανον διὰ τῆς κινήσεως τοῦ πλοίου καὶ τῆς ἀντιστάσεως τοῦ ὕδατος. Διὰ τὰς ἀστρονομικὰς των παρατηρήσεις μετεχειρίζοντο ἀστρολάβους ἐλαχίστην προσέγγισιν παρέχοντας, ἀλλὰ τοὺς ὁποίους οἱ Ἄραβες ἐτελειοποίησάν πως κατὰ τὸν μεσαίωνα. Ἐπηκολούθησεν ἡ ἐπινόησις τῆς «κλίμακος τοῦ Ἰακώβ», παρασχούσης τὴν ἔμπνευσιν πρὸς ἐπινόησιν τῶν διοπτρικῶν ὀργάνων, ἡ εἰσαγωγὴ τῆς μαγνητικῆς βελόνης, ἣν κατέστησε πρακτικῶς χρησιμοποιήσιμον ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀμαλφιτανοῦ Φλάβιο Τζόγια ἐπινόησις τοῦ ἀνεμολογίου. Παρὰ ταῦτα, τυχαία ἀνακάλυψις ἀπὸ τῶν βαθῶν τῆς ἐγγύτατα καὶ Β.ΒΑ. τῶν Ἀντικυθήρων θαλάσσης τοῦ φερωνύμου θησαυροῦ, ἀπεκάλυψεν εἰς τοὺς ναυτικοὺς ἀρχαιολόγους ὅτι ἡ ναυτικὴ τῶν ἀρχαίων τέχνη δὲν ἦτο τοσοῦτον πτωχὴ εἰς ναυτικὰ ὄργανα. Διότι μεταξὺ τῶν ἀρχαιοπιστῶν ἐκείνων ἀνελκυσθὴ καὶ τεμάχιόν τι, ὅπερ ἐν ἀρχῇ ἐξελήφθη ὡς πέτρα τοῦ βυθοῦ ἀλλὰ τὸ ὁποῖον, καλύτερον ἐξετασθέν, ἀπέδειξε πολυπλοκώτατον ναυτικὸν ὄργανον ἐν χειρίστῃ καταστάσει διατηρούμενον, περὶ τῆς χρήσεως ὅμως τοῦ ὁποίου δὲν συνεφώνησαν οἱ εἰδικοί. Σ. Ε. Λ.

— ***ναυτικὰ παραπτώματα.*** Καλεῖται *ναυτικὸν παράπτωμα* πᾶσα πρᾶξις ἢ παράλειψις ἀμέσως ἢ ἐμμέσως προσβάλλουσα τὴν ἐν τῷ πλοίῳ πειθαρχίαν. Τὰ ναυτικὰ παραπτώματα προβλέπονται καὶ τιμωροῦνται ὑπὸ τοῦ «Ποινικοῦ καὶ πειθαρχικοῦ κώδικος τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ», διακρίνονται δὲ εἰς ἐλαφρὰ καὶ βαρέα παραπτώματα. Ἐὰν ἡ ἐν τῷ πλοίῳ διαπραχθεῖσα κολάσιμος πρᾶξις τιμωρῆται ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νόμου ὡς πταῖσμα, ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις περὶ βαρέων ναυτικῶν παραπτωμάτων.

Ἐλαφρὰ ναυτικὰ παραπτώματα εἶναι: ἡ ἀπείθεια εἰς πᾶσαν ὑπηρεσιακὴν διαταγήν, ἄνευ ἐναντιώσεως εἰς κατηγορηματικὴν πρόσκλησιν ἀνωτέρου ἐνώπιον μαρτύρων γενομένην, ἡ μέθη ἐπὶ τοῦ πλοίου ἄνευ ἀταξιῶν καὶ ἐκτὸς ὑπηρεσίας, ἡ ἄνευ ἀδείας ἐκουσία ἐκ τοῦ πλοίου ἀπουσία ὄχι πέραν τῶν ἓξ ὡρῶν, διαπληκτισμοὶ ἐφ' ὅσον δὲν συνοδεύονται ὑπὸ αἰκιῶν καὶ πᾶσα ἄλλη πειθαρχικὴ παράβασις μὴ ἀποτελοῦσα βαρὺ πειθαρχικὸν παράπτωμα. Αἱ ἐπὶ ἐλαφρῶν ναυτικῶν παραπτωμάτων ἐπιβαλλόμεναι ποιναὶ εἶναι ἡ τῆς ἐπιπλήξεως καὶ ἡ τοῦ περιορισμοῦ μέχρι τεσσάρων ἡμερῶν.

Βαρέα ναυτικὰ παραπτώματα εἶναι: νέον ἐλαφρὸν παράπτωμα, ἡ ἀπείθεια εἰς πᾶσαν ὑπηρεσιακὴν διαταγὴν μετ' ἐναντιώσεως εἰς κατηγορηματικὴν πρόσκλησιν ἀνωτέρου γενομένην ἐνώπιον μαρτύρων, ἡ μέθη ἐπὶ τοῦ πλοίου μετ' ἀταξιῶν, ἡ ἐκδήλωσις ἐλλείψεως σεβασμοῦ πρὸς ἀνώτερον, ἡ ἀμέλεια κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς φυλακῆς, ἡ ἄνευ ἀδείας ἐκουσία ἐκ τοῦ πλοίου ἀπουσία πέραν τῶν ἓξ ὡρῶν, ἡ κλοπὴ ἢ ἐκουσία φθορὰ ἀλλοτρίου πράγματος ἀξίας μὴ ἀνωτέρας τῶν ἑκατὸν δραχμῶν, ἀδικαιολόγητος ἔξοδος τοῦ διὰ περιορισμοῦ τιμωρημένου ἐκ τοῦ τόπου τῆς ἐκτίσεως τῆς ποινῆς, ἡ ἀδικαιολόγητος καθυστέρησις καταβολῆς ὀφειλομένων εἰς πρόσωπον τοῦ πληρώματος μισθῶν ἢ ἐξόδων νοσηλείας καὶ παλινοστήσεως καὶ πᾶσα ἄλλη παράβασις τιμωρουμένη ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νόμου ὡς πταῖσμα. Αἱ διὰ βαρέα ναυτικὰ παραπτώματα ἐπιβαλλόμεναι ποιναὶ εἶναι τὸ πρόστιμον, ἡ κράτησις καὶ ἡ αὐστηρὰ κράτησις. Κ. Β. Σ.

—***ναυτικὰ χορηγήματα***· βλ. *χορηγήματα*.

— **ναυτικαὶ** ἢ ***ἀστρονομικαὶ ἐφημερίδες.*** Βιβλία περιέχοντα παρατηρήσεις ἀστρονομικῶν φαινομένων χρησίμων καὶ διὰ τοὺς ναυτικούς (βλ. λ. *ἐφημερίδες* ναυτικαί (τόμ. ΙΑ' 856 α) καὶ *χρονολόγια*).

—**ναυτικαὶ *νῆσοι.*** Ὀνομασία, ὑφ' ἣν φέρονται αἱ νῆσοι Ὕδρα, Σπέτσαι καὶ Ψαρά. Αὗται λόγῳ τῶν μεγάλων ὑπηρεσιῶν, ἅστινας προσέφερον κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν, καθιερώθη ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς ἀνεξαρτησίας, ὅπως ἐκλέγωσι ἀνεξαρτήτως πληθυσμοῦ ἡ μὲν πρώτη τρεῖς βουλευτάς, αἱ δὲ δύο τελευταῖαι ἀνὰ δύο, κατ' ἐξαίρεσιν τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου, καθ' ὃν βάσις πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν βουλευτικῶν ἑδρῶν ὁρίζεται ὁ ἀριθμὸς 25.000 δημοτῶν (προστιθεμένης μιᾶς ἕδρας ὁσάκις τὸ ὑπόλοιπον ὑπερβαίνει τοὺς 17.500).

— ***ναυτικὴ ἀσφάλεια*** *[Ναυτ. Δίκ.]*· βλ. λ. *ναυτασφάλεια.*

— ***ναυτικὴ βάσις***· βλ. λ. *βάσις [Ναυτ.]*.

— ***ναυτικὴ δικαιοσύνη,*** ἢ ***ναυτικὸν ποινικὸν δίκαιον*** *[Ναυτ. Δίκ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ τμῆμα ἐκεῖνο τοῦ ποινικοῦ δικαίου, ὅπερ ἀφορᾷ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος ἰδίας τάξεως πολιτῶν, εἰδικῶς τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν δύναμιν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ. Ὡς καὶ τὸ ἐν γένει ποινικὸν δίκαιον, διακρίνεται καὶ τὸ ναυτικὸν ποινικὸν δίκαιον εἰς οὐσιαστικὸν καὶ τυπικὸν δίκαιον.

Αἱ κυριώτεραι πηγαὶ τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος ναυτικοῦ ποινικοῦ δικαίου εἶναι ὁ γαλλικὸς ποινικὸς νόμος τῆς 22 Αὐγούστου 1790 καὶ τὸ ψήφισμα τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας περὶ λιποναυτίας τῆς 21 Απριλίου 1804, ἀναφερόμενα εἰς τὸ οὐσιαστικὸν μέρος τοῦ ναυτικοῦ ποινικοῦ δικαίου, καὶ τέλος ὁ νόμος ΧΝΘ' τῆς 5 Αὐγούστου 1861, ἀναφερόμενος εἰς τὸ τυπικὸν ναυτικὸν δίκαιον. Οἱ διάφοροι οὗτοι νόμοι ὑπέστησαν ἀργότερον πολλαπλᾶς τροποποιήσεις. Τὸ ναυτικὸν ποινικὸν δίκαιον εἶναι λίαν συγγενὲς μετὰ τοῦ στρατιωτικοῦ ποινικοῦ δικαίου ἢ τῆς στρατιωτικῆς δικαιοσύνης, ἥτις ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐγκληματικότητα τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν δύναμιν τοῦ κατὰ ξηρὰν στρατοῦ. Οὕτως αἱ διάφοροι πηγαὶ δικαίου περὶ ναυτικῆς δικαιοσύνης πολλάκις ἀναφέρονται εἰς τὰς πηγὰς τῆς στρατιωτικῆς ποινικῆς νομοθεσίας. Συμπληρωματικὴν ἰσχὺν ἔχει διὰ τὴν ναυτικὴν δικαιοσύνην ὁ ποινικὸς νόμος ὁ κυρωθεὶς τῇ 18/30 Δεκεμβρίου 1833 καὶ δημοσιευθεὶς τῇ 10ῃ Ἰανουαρίου 1834.

Εἰς τὸ ναυτικὸν ποινικὸν δίκαιον ὑπάγονται ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ ἀδικήματα τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νόμου, ἐφ' ὅσον διαπράττονται παρὰ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν δύναμιν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰδικὰ ναυτικὰ ἀδικήματα, τελούμενα παρὰ τῶν αὐτῶν προσώπων. Ἡ ναυτικὴ δικαιοσύνη διεκπεραιοῖ κατὰ ταῦτα μόνον τὰς ἀξιοποίνους πράξεις, οὐχὶ ὅμως καὶ τὰς ἀστικὰς ἢ ἐμπορικὰς ὑποθέσεις τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν προσώπων. Εἶναι ἀδιάφορον ἐὰν πρόκειται περὶ πταίσματος, πλημμελήματος ἢ κακουργήματος, ἐὰν πρόκειται περὶ ναύτου, ὑπαξιωματικοῦ, δοκίμου ἢ ἀξιωματικοῦ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ καὶ ἐὰν τὰ περὶ ὧν πρόκειται πρόσωπα ἀνήκουσιν εἰς μαχίμους ἢ μὴ κλάδους τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ. Ἐξαιρετικῶς ὑπάγονται εἰς τὴν ναυτικὴν δικαιοσύνην καὶ ἀδικήματα, ἅτινα διεπράχθησαν μὲν παρὰ προσώπων μὴ ἀνηκόντων εἰς τὴν δύναμιν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, ὅμως εὑρηνται εἰς ὡρισμένην σχέσιν πρὸς τὴν πολεμικὴν ναυτιλίαν. Τοιαῦτα εἶναι τὰ διαπραττόμενα ἀδικήματα ἐπὶ πολεμικῶν πλοίων, ὁρμητηρίων, ναυτικῶν βάσεων, ναυστάθμων κλπ., ὡς καὶ τὰ ἀδικήματα τὰ διαπραττόμενα παρὰ τῶν φαροφυλάκων καὶ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν δύναμιν τοῦ λιμενικοῦ σώματος προσώπων.

Ὡς πρὸς τὰ μέσα ἐναντίον τῆς τοιαύτης ἐγκληματικότητος παρατηροῦμεν ὅτι προεξάρχουσι καὶ ἐν τῷ ναυτικῷ ποινικῷ δικαίῳ, ὡς καὶ ἐν τῷ ἐν γένει ποινικῷ δικαίῳ, τὰ ποινικὰ μέτρα. Ταῦτα συμπίπτουσιν ἐν πολλοῖς μετὰ τῶν μέτρων τοῦ ἐν γένει ποινικοῦ δικαίου, ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἰδιάζουσαι ποιναὶ τῆς ναυτικῆς δικαιοσύνης. Αἱ ἄλλοτε ἀναγραφόμεναι ποιναὶ τῆς μαστιγώσεως, καταδύσεως καὶ πληγῶν διὰ σχοινίου ἀντικατεστάθησαν διὰ τῆς ποινῆς τῆς φυλακίσεως.

Ποινικὰ δικαστήρια τῆς τακτικῆς δικαιοδοσίας εἶναι τὰ πταισματοδικεῖα, τὰ πλημμελειοδικεῖα, τὰ κακουργιοδικεῖα καὶ τὰ ἐφετεῖα. Ποινικὰ δικαστήρια τῆς ἐξαιρετικῆς ποινικῆς δικαιοδοσίας τῆς ναυτικῆς δικαιοσύνης εἶναι τὸ διαρκὲς ναυτοδικεῖον (ἑδρεῦον ἐν Πειραιεῖ) καὶ τὸ στρατιωτικὸν ἀναθεωρητικὸν δικαστήριον. Ὁ Ἄρειος Πάγος ἐν τῷ β' τμήματι δικάζει τὰς αἰτήσεις ἀναιρέσεως κατὰ τῶν ποινικῶν ἀποφάσεων τόσον τῶν ποινικῶν δικαστηρίων τῆς τακτικῆς δικαιοδοσίας, ὅσον καὶ τοῦ ναυτοδικείου καὶ τοῦ ἀναθεωρητικοῦ. Τὸ ναυτοδικεῖον δικάζει τὰ ἀδικήματα τῶν στρατιωτικῶν τῆς θαλάσσης ὁπουδήποτε καὶ ἂν ἐτελέσθησαν. Τὸ ἀναθεωρητικὸν δικαστήριον δικάζει τὰς αἰτήσεις ἐφέσεως καὶ ἀναθεωρήσεως κατὰ τῶν ποινικῶν ἀποφάσεων τοῦ ναυτοδικείου. Κατὰ ρητὴν διάταξιν τοῦ Συντάγματος (ἄρθρον 103 § 3) οἱ ἰδιῶται οὐδέποτε εἰσάγονται εἰς δίκην ἐνώπιον τοῦ ναυτοδικείου, ἔστω καὶ ἐὰν ἐτέλεσαν ἀδίκημα κατὰ προσώπου ἀνήκοντος εἰς τὴν δύναμιν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ. Ἐπίσης οὐδὲ τὰ κατὰ τῶν ἰδιωτῶν ἀδικήματα καὶ ἂν ἐτελέσθησαν παρὰ προσώπων ἀνηκόντων

Digitized by Google

εἰς τὴν δύναμιν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ (ὡς λ. χ. φόνος πολίτου ὑπὸ ναύτου, κλοπὴ πράγματος πολίτου ὑπὸ ναύτου), ἐκδικάζονται ἐνώπιον τοῦ ναυτοδικείου. Ἡ πειρατεία καὶ ἡ ναυταπάτη ὑπάγονται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ἐφετείων. Συναίτιοι καὶ συνεργοὶ κακουργήματος, πλημμελήματος ἢ πταίσματος, ὑπαγόμενοι τινὲς μὲν εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ναυτοδικείου, τινὲς δὲ εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τῶν κοινῶν δικαστηρίων, ὑπάγονται ἅπαντες εἰς τὰ κοινὰ ποινικὰ δικαστήρια. Εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς τὰ ἀδικήματα τὰ πραττόμενα ὑπὸ ναυτικῶν ὑπάγονται εἰς τὰ τακτικὰ ποινικὰ δικαστήρια, ἁρμόδιοί εἰσιν οἱ ἀνακριτικοὶ ὑπάλληλοι καὶ δικασταὶ τῆς κοινῆς ποινικῆς δικαιοσύνης, ἐφαρμόζοντες ἐν τῇ διαδικασίᾳ τὰς διατάξεις τῆς κοινῆς καὶ οὐχὶ τῆς ναυτικῆς ποινικῆς δικονομίας. Τὸ ναυτοδικεῖον καὶ τὸ ἀναθεωρητικὸν δὲν ἀπαρτίζονται ἐκ δικαστῶν τῶν δικαστηρίων τῆς τακτικῆς ποινικῆς δικαιοδοσίας, ἀλλ' ἐξ εἰδικῶν δικαστῶν. Τοῦτο, διότι ἀφ' ἑνὸς ἀπαιτοῦνται ὡρισμέναι εἰδικαὶ γνώσεις παρὰ τῶν δικαστῶν τοῦ ναυτοδικείου καὶ τοῦ ἀναθεωρητικοῦ, ἃς δὲν δύνανται νὰ ἔχωσιν οἱ κοινοὶ δικασταί, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ἡ νοοτροπία ἐν τῇ ἀπονομῇ τῆς ναυτικῆς δικαιοσύνης δέον νὰ ᾖ διάφορος τῆς κρατούσης εἰς τὰ κοινὰ δικαστήρια.

Κατὰ τὸν νόμον ΧΝΘ' (ἄρθρον 9Α) τῆς 5 Αὐγούστου 1861 περὶ ναυτικῆς ποινικῆς νομοθεσίας, περὶ τῆς ἀνακρίσεως ἐν γένει, τῆς εἰς δίκην εἰσαγωγῆς, τῆς ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ διαδικασίας καὶ τῆς ἀποφάσεως τοῦ διαρκοῦς ναυτοδικείου ἰσχύει κατ' ἀρχὴν ἡ στρατιωτικὴ ποινικὴ νομοθεσία. Ἐν τῷ ναυτοδικείῳ χρέη εἰσαγγελέως καὶ ἀντεισαγγελέως ἐκτελεῖ ὁ ἐπίτροπος καὶ ἀντεπίτροπος, χρέη δὲ ἀνακριτοῦ ὁ εἰσηγητὴς καὶ ἀντεισηγητής. Ὁ εἰσηγητὴς διενεργεῖ τὴν ἀνάκρισιν. Μετὰ τὸ πέρας ταύτης διαβιβάζει τὰ ἔγγραφα μετὰ τῆς ἐκθέσεως καὶ γνωμοδοτήσεώς του πρὸς τὸν ἐπίτροπον, ὅστις ἄνευ ἀναβολῆς ὑποβάλλει ταῦτα μετὰ τῶν προτάσεών του πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν. Ὁ νόμος περὶ φανερᾶς ἀνακρίσεως δὲν ἐφαρμόζεται ἐν τῇ ναυτικῇ δικαιοσύνῃ. Ἑπομένως ὁ κατηγορούμενος δὲν δύναται νὰ παραστῇ ἐνώπιον τοῦ εἰσηγητοῦ ἐν τῇ ἀνακρίσει ἀπολογούμενος μετὰ τοῦ συνηγόρου του. Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν δύναται νὰ διατάξῃ περαιτέρω ἀνάκρισιν. Ἡ εἰσαγωγὴ τῆς ὑποθέσεως ἐνώπιον τοῦ ναυτοδικείου γίνεται κατόπιν διαταγῆς τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν. Ἡ σύνθεσις τοῦ δικαστηρίου ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τοῦ κατηγορουμένου. Ἡ συνεδρίασις πρὸ τοῦ ναυτοδικείου εἶναι δημοσία. Ὁ συνήγορος τοῦ κατηγορουμένου ἀγορεύει μετὰ τὸν ἐπίτροπον.

Ὑπάρχει καὶ διοικητικὸν κέντρον τῆς ναυτικῆς δικαιοσύνης, ἡ διεύθυνσις τῆς ναυτικῆς δικαιοσύνης παρὰ τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ναυτικῶν. Φυσικῷ τῷ λόγῳ προϊστάμενος ταύτης εἶναι αὐτὸς ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν. Ἐπὶ πταισματικῆς παραβάσεως δικαιοῦται ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν νὰ ἐπιβάλῃ ὁ ἴδιος τὰς νομίμους ποινάς. Δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν τὴν ναυτικὴν ποινικὴν δικαιοσύνην μετὰ τῆς πειθαρχικῆς ναυτικῆς δικαιοσύνης (τοῦ ναυτικοῦ πειθαρχικοῦ δικαίου). Ἑκατέρα τούτων ἰδίους ἐπιδιώκει σκοπούς. Πάντως τὸ πνεῦμα τῆς πειθαρχίας διαπνέει καὶ τὰς διατάξεις περὶ ναυτικῆς ποινικῆς δικαιοσύνης. Κ. Β. Σ.

— **ναυτικὴ *δύναμις*** βλ. *δύναμις [Διεθν. Δίκ.]*.

— «**Ναυτικὴ καὶ *Ἐμποροβιομηχανικὴ Ἐπιθεώρησις***». Μηνιαία εἰκονογραφημένη ἔκδοσις, ἱδρυθεῖσα ἐν Ἀθήναις τῷ 1917 ὑπὸ Μιχ. Καλογεροπούλου καὶ διακοπεῖσα τὸ ἑπόμενον ἔτος. —Π.

— «**Ναυτικὴ *Ἐπιθεώρησις***». Τίτλος ἑλληνικῶν περιοδικῶν: —1) Ἐπιθεώρησις ἱδρυθεῖσα κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1857, ἐπίσημον ὄργανον τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν. —2) Μηνιαῖον περιοδικὸν ἱδρυθὲν τῷ 1897 ἐν Ἀθήναις. —3) Μηνιαῖον περιοδικόν, ἐκδιδόμενον ἀπὸ τοῦ 1917 ὑπὸ τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου τοῦ ναυτικοῦ, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ τηρῶνται ἐνήμεροι τῶν προόδων τοῦ κλάδου των καὶ τῶν συναφῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν. Ἡ διεύθυνσις αὐτοῦ ἀνατίθεται ἑκάστοτε δι' ἀποφάσεως τοῦ ἐπὶ τῶν ναυτικῶν ὑπουργοῦ εἴς τινα τῶν παρὰ τῷ γενικῷ ἐπιτελείῳ ναυτικοῦ ὑπηρετούντων ἀξιωματικῶν.

— **ναυτικὴ *ἐπισήμανσις*** *[Ναυτ.]* βλ. λ. *ἐπισήμανσις ναυτική*.

—**ναυτικὴ *ἐπιστήμη***. Ἡ ἐπιστήμη ἡ περιλαμβάνουσα τὴν θεωρίαν (ἢ τὴν μηχανικὴν) τοῦ πλοίου, ἐφ' ἧς βασίζεται ἡ ναυπηγία, τὴν γνῶσιν τῶν θαλασσῶν καὶ τὴν ναυτικὴν ἀστρονομίαν, ἧς ἀπότοκος ἡ ἀστρονομικὴ ναυτιλία. Προαπαιτεῖ γνώσεις ἀνωτέρων μαθηματικῶν, μηχανικῆς καὶ κοσμογραφίας, αἵτινες παρέλκουν εἰς τὴν ναυτικὴν τέχνην, περὶ ἧς πάλιν δύναται νὰ ῥηθῇ ὅτι ἀποτελεῖ πρακτικὸν κλάδον τῆς ναυτικῆς ἐπιστήμης, εἰς ὃν τινες θεωροῦν ὑπαγόμενον καὶ τὸν πρακτικὸν χειρισμὸν τῶν ἀτμομηχανῶν. Πάντως ἡ ναυτικὴ ἐπιστήμη ἐκδηλοῦται ἐν πλάτει κατὰ τὴν μελέτην, κατὰ τὴν ναυπήγησιν καὶ κατὰ τὸν ἐξοπλισμὸν τοῦ πλοίου, διὰ νὰ παράσχῃ εἰς τὴν ναυτικὴν τέχνην τὴν θέσιν της ὑπὸ ὁμαλὰς περιπτώσεις παραμονῆς ἐν ὅρμῳ, ἀκτοπλοΐας ἢ μικρᾶς πελαγοδρομίας καὶ διὰ νὰ ἀναλάβῃ αὐτήν, ὅταν τὸ πλοῖον ἐκτελῇ μεγάλην πελαγοδρομίαν ἢ ὠκεανοπορῇ, ὁπότε προβάλλει ἡ ἀνάγκη ἀστρονομικῶν παρατηρήσεων, ἢ ἐργάζεται εἰς ὑποτύπωσιν ἀκτῶν ἢ ἐκτελεῖ παρατηρήσεις σχετικὰς πρὸς τὴν ναυτικὴν μετεωρολογίαν, τὴν ὑδρογραφίαν ἢ τὴν ὠκεανογραφίαν. Προκειμένου περὶ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, εἰς τὴν ναυτικὴν ἐπιστήμην δέον νὰ λογισθῶσιν ὑπαγόμεναι ἡ ναυτικὴ στρατηγικὴ ὡς καὶ ἡ ναυτικὴ πυροβολική, ὁ ἠλεκτρισμὸς καὶ αἱ τορπίλλαι. Σ. Ε. Λ.

—**ναυτικὴ *περιφέρεια***. Τὸ ἑλληνικὸν κράτος διαιρεῖται εἰς 10 ναυτικὰς περιφερείας, αἵτινες, διακρινόμεναι διὰ τῶν ψηφίων Α («πρώτη ναυτικὴ περιφέρεια») ἕως Ι («δεκάτη») καὶ ὑπαγόμεναι ὑπὸ ὡρισμένον λιμεναρχεῖον ἑκάστη, ἐνεργοῦν τὴν ἀπογραφὴν «ὡς ἐργατῶν θαλάσσης τῶν Ἑλλήνων ὅσοι προτίθενται νὰ ὑπηρετήσωσιν ἐπὶ ἑλληνικῶν ἐμπορικῶν πλοίων ἢ νὰ ἀσκήσωσιν οἱονδήποτε ἀνὰ τὴν ἑλληνικὴν θάλασσαν ναυτικὸν ἐπάγγελμα». Ἀπογράφονται δέ: —1) Ὑπὸ τοῦ λιμεναρχείου Πειραιῶς οἱ ἐγγεγραμμένοι εἰς τὰ μητρῷα τῶν δήμων ἢ κοινοτήτων ἀνηκόντων εἰς τοὺς νομοὺς Ἀττικοβοιωτίας, Ἀργολιδοκορινθίας, Ἀρκαδίας καὶ Λακωνίας, ἀποτελοῦντες τὴν πρώτην ναυτικὴν περιφέρειαν, διακρινομένην διὰ τοῦ ψηφίου Α'. —2) Ὑπὸ τοῦ λιμεναρχείου Πατρῶν (Β') οἱ ἐκ τῶν νομῶν Ἀχαΐοηλιδος, Μεσσηνίας, Ζακύνθου, Αἰτωλοακαρνανίας καὶ Φθιωτιδοφωκίδος. —3) Ὑπὸ τοῦ λιμεναρχείου Ερμουπόλεως Σύρου (Γ') οἱ ἐκ τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. —4) Ὑπὸ τοῦ λιμεναρχείου Βόλου (Δ') οἱ ἐκ τῶν νομῶν Λαρίσης, Τρικκάλων, Εὐβοίας. —5) Ὑπὸ τοῦ λιμεναρχείου Κερκύρας (Ε') οἱ ἐκ τῶν νομῶν Κερκύρας, Ἰωαννίνων, Ἄρτης, Πρεβέζης. —6) Ὑπὸ τοῦ λιμεναρχείου Θεσσαλονίκης (ΣΤ'), οἱ ἐκ τῶν νομῶν Θεσσαλονίκης, Πέλλης, Κοζάνης, Φλωρίνης, Σερρῶν καὶ Δράμας. —7) Ὑπὸ τοῦ λιμεναρχείου Χανίων (Ζ') οἱ ἐκ τῶν νομῶν Χανίων, Ρεθύμνης, Ἡρακλείου καὶ Λασηθίου. —8) Ὑπὸ τοῦ λιμεναρχείου Μυτιλήνης (Η') οἱ ἐκ τοῦ νομοῦ Λέσβου. —9) Ὑπὸ τοῦ λιμεναρχείου Χίου (Θ') οἱ ἐκ τῶν νομῶν Χίου καὶ Σάμου. —10) Ὑπὸ τοῦ λιμεναρχείου Ἀλεξανδρουπόλεως (Ι') οἱ ἐκ τῶν νομῶν Ροδόπης καὶ Ἕβρου.

Ἀπαγορεύεται ἀπολύτως ἡ ὑπὸ λιμεναρχείου ἀπογραφὴ ὡς ἐργάτου θαλάσσης πολίτου ἐγγεγραμμένου εἰς τὸ μητρῷον τῶν ἀρρένων δήμου ἢ κοινότητος, μὴ ἀνήκοντος εἰς τὴν οἰκείαν, ὡς ἀνωτέρω, ναυτικὴν περιφέρειαν, τῆς παρὰ τοῦτο γενομένης ἐγγραφῆς θεωρουμένης αὐτοδικαίως ἀκύρου καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἀκόμη παντὸς ὑπὲρ αὐτοῦ δικαιώματος, ὅπερ διὰ τῆς ναυτικῆς του ἐργασίας ἐκτήσατο ὁ ἀντικανονικῶς ἀπογραφείς. Σ. Ε. Λ.

—**ναυτικὴ *πυξίς*** βλ. λ. *πυξίς*.

—**ναυτικὴ *στρατηγική*** βλ. λ. *στρατηγική*.

—**ναυτικὴ *στρατολογία*** βλ. λ. *ναυτολογία*.

—**ναυτικὴ *σχολή***. Σχολή, ἐν ᾗ ἐκπαιδεύονται οἱ διὰ τὸν βαθμὸν ἀξιωματικοῦ τοῦ πολεμικοῦ ἢ τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ προωρισμένοι. Παρ' ἡμῖν ἡ μὲν πολεμικὴ τοιαύτη σχολὴ ὀνομάζεται «Ναυτικὴ Σχολὴ τῶν Δοκίμων», αἱ δὲ διὰ τὸ ἐμπορικὸν ἔχουν διαφόρους ὀνομασίας, οὖσαι ἰδιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις, πλὴν τῆς ἐν Ὕδρᾳ λειτουργούσης τοιαύτης, οὔσης κρατικῆς (βλ. λ. *Ἑλλάς*). Εἰς πολλὰ ναυτικὰ κράτη ὀνομάζονται αἱ τοιαῦται πολεμικαὶ ναυτικαὶ σχολαὶ «Ναυτικαὶ Ἀκαδημίαι», τῆς παρ' ἡμῖν ναυτικῆς Ἀκαδημίας πολέμου οὔσης σχολῆς ἐπιτελῶν καὶ οὐχὶ δοκίμων. Σ. Ε. Λ.

—**ναυτικὴ *τακτική*** βλ. λ. *τακτική*.

—**ναυτικὴ *τέχνη*** (γαλλ. art nautique). Ὁ κλάδος τοῦ πρακτικοῦ μέρους τῆς ναυτικῆς ἐπιστήμης, ἡ τέχνη τοῦ κυβερνᾶν πρωτίστως. Περιλαμβάνει τὴν τέχνην: τοῦ μετὰ τὴν παραλαβὴν τοῦ φορτίου ἔκπλου· δηλαδὴ τῆς ἐξ ἀμφιδετήσεως ἀνακρεμάσεως τῶν λέμβων, τῆς ἀπάρσεως ἀπὸ ἀπόψεως ἀγκυρῶν, εὐθετήσεως ἱστίων, καταλλήλου χειρισμοῦ μηχανῶν καὶ πηδαλίου πρὸς ἀποφυγὴν ἐμποδίων ἐν τῷ ὅρμῳ ἢ τῷ λιμένι εὑρισκομένων, οἷα ἄλλα πλοῖα συνορμοῦντα, ναύδετα κτλ. Ἐὰν ὁ ἔκπλους γίνεται ἀπὸ τεχνητοῦ λιμένος, τὴν λύσιν τοῦ πλοίου ἀπὸ τοῦ ναυδέτου ἢ ἀπὸ τῆς κρηπῖδος, εἰς ἣν ἦτο πλευρισμένον, τὴν ἐνδεχομένην πρόσδεσιν εἰς ῥυμουλκόν, ἐὰν εὐκολία ἢ κανονισμὸς τοῦ λιμένος ἐπιβάλλουν τὴν χρῆσιν τοιούτου, τὴν πρόσληψιν πλοηγοῦ ἑκουσίως ἢ ἐπιβεβλημένως καὶ τὴν παρακολούθησιν τῶν χειρισμῶν αὐτοῦ, δι' οὓς δὲν παύει ὁ πλοίαρχος εὐθυνόμενος εἰς περίπτωσιν συγκρούσεως, τὴν ἔξοδον ἐκ τῶν ντὸκς ἢ τῶν κλισιάδων, τὴν καλὴν χρησιμοποίησιν τῶν ἀλεωρίων ἐν ἡμέρᾳ καὶ τῶν πυρσῶν λιμένος ἐν νυκτί. Ἀφ' ἧς τὸ πλοῖον ἀναχθῇ, ἀποβιβαζομένου τοῦ ἐνδεχομένου προσληφθέντος πλοηγοῦ, ἡ ναυτικὴ τέχνη ἀφορᾷ εἰς τὴν τήρησιν τῆς εἰς τὸν προορισμὸν ἀγούσης πλεύσεως τῆς πυξίδος καὶ τῶν ἐγγυτέρων πρὸς ταύτην πλεύσεων, ἐὰν ἡ τήρησις δὲν εἶναι δυνατή, λόγῳ ἀντιμονῆς βεβιασμένης ἢ μὴ ἢ πλαγιοδρομίας, ὁπότε δέον νὰ τηρῆται ὑπὸ τῶν ἱστιοφόρων λοξοδρομικὸς πίναξ· ἐπίσης τὸν τακτικὸν καθορισμὸν στίγματος δι' ἀντιστοιχιῶν, ἐφ' ὅσον ἡ ξηρὰ εἶναι ἐν ὄψει καὶ τὴν ἐν νυκτὶ καλὴν χρησιμοποίησιν τῶν φάρων καὶ τὴν συμφώνως πρὸς τὰς ναυτιλιακὰς ὁδηγίας καὶ τοὺς φαροδείκτας ἀποφυγὴν ἐναλίων κινδύνων· ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπὸ ἀντιπλεόντων πλοίων προφύλαξιν πρὸς ἀποφυγὴν συγκρούσεως, συμφώνως μὲν ταῖς ὁδηγίαις τοῦ οἰκείου διεθνοῦς κανονισμοῦ, ἐὰν δίδεται πρὸς τοῦτο καιρός, ἢ πρὸς τοὺς κανόνας τῆς ναυτικῆς πείρας, ἐὰν τὸ πλοῖον εἰσῆλθε μοιραίως εἰς τὴν τρίτην περίοδον τῶν τοιούτων χειρισμῶν· ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν παροχὴν βοηθείας πρὸς ναυαγοὺς ἢ κινδυνεῦον πλοῖον, τῆς ὁποίας ἐνδέχεται νὰ προηγηθῇ ἢ νὰ ἕπεται συνεννόησις πρὸς πλοῖον ἢ σηματοτηλέγραφον διὰ χρήσεως τοῦ Διεθνοῦς κώδικος σημάτων, ἐνῷ ἐκ παραλλήλου ὁ ἀσύρματος διατελεῖ ἐν διαρκεῖ ἐγρηγόρσει. Ἀκριβῶς μνεία πάντων τῶν συμβάντων (χειρισμῶν, ἀλλαγῶν καιροῦ, ἀναγκαστικῆς ἀλλαγῆς πλεύσεως πρὸς ἀποφυγὴν ἐναλίου κινδύνου ἢ ἐφαρμογὴν διατάξεως τοῦ διεθνοῦς κανονισμοῦ πρὸς ἀποφυγὴν συγκρούσεως, μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς ὁποίας δέον νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὴν πρέπουσαν πλεῦσιν) δέον καταλεπτῶς νὰ ἀναγράφεται ἐν τῷ ἡμερολογίῳ, ὅπως ἄλλως τε καὶ ὅταν τὸ πλοῖον εἶναι ἐν ὅρμῳ.

Ἐν περιπτώσει προσαράξεως κατὰ τὸν πλοῦν, ἡ ναυτικὴ τέχνη ἀφορᾷ εἰς τὰ μέσα πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐκκαθίσεως, ὡς ὁ κουφισμὸς τοῦ πλοίου καὶ ἡ καλὴ χρησιμοποίησις τῆς παλιρροίας, ἐν ἀποτυχίᾳ δὲ τὰ πρὸς διάσωσιν τοῦ φορτίου καὶ τῶν σκευῶν, πρὸ τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ πλοίου· ἐὰν πάλιν ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ πλοίου ἀποτελῇ σκληρὰν ἀνάγκην ἐκδηλωθεῖσαν ἐν μέσῳ πελάγει (ὡς λόγῳ διαρροῆς, πυρκαϊᾶς ἢ βλάβης τοιαύτης, ὥστε τὸ αὐτοσχέδιον πηδάλιον καὶ τὰ ἄλλα μέσα ἀνάγκης νὰ ἀπέβησαν ἀτελεσφόρα), δέον κατὰ τὴν ναυτικὴν τέχνην νὰ καθαιρεθῶσιν αἱ σωσίβιοι λέμβοι, νὰ γίνῃ πρεπόντως ὁ καταμερισμὸς τῶν ἐπιβατῶν καὶ τοῦ πληρώματος εἰς αὐτάς τε καὶ τὰς ἐπὶ τούτῳ κατασκευασθησομένας σχεδίας, νὰ ἐφοδιασθῶσι τὰ σωστικὰ μέσα διὰ κιβωτίων ὑδατοστεγῶν διπυρίτου, κονσερβῶν, βυτίων ὕδατος καὶ ρουμίου, καθὼς καὶ διὰ γενικοῦ τινος ναυτικοῦ χάρτου καὶ ἐπιλεμβίου πυξίδος, ἐὰν δὲν εἶναι δυνατὸς ὁ ἐφοδιασμὸς δι' ἄλλων ναυτικῶν ἐργαλείων. Τέλος, ὅταν ἀναφανῇ ἡ ξηρά, δέον νὰ ἐξακριβωθῇ τὸ στίγμα διὰ διοπτεύσεως εἴτε γνωρισμάτων ἐν ἡμέρᾳ, εἴτε τῶν ἰσχυρῶν ἐκπομπῶν τῶν φάρων προσγειώσεως ἐν νυκτί. Ἐπακολουθεῖ ἡ προσεκτικὴ προσγείωσις, τῇ βοηθείᾳ τῶν χαρτῶν μεγάλης κλίμακος, ἀλλὰ καὶ τῆς βολίδος πρὸς παρακολούθησιν τῶν μεταβολῶν τῶν βολισμάτων, διατίθεται τὸ πλοῖον εἰς τάξιν ἀγκυροβολίας, ἐπικοινωνοῦν ἐνδεχομένως μετὰ τῶν σηματοφόρων τοῦ λιμένος διὰ τοῦ διεθνοῦς κώδικος σημάνσεως, εἴτε διὰ σημείων ἐν ἡμέρᾳ, εἴτε διὰ τοῦ μορσικοῦ ἀλφαβήτου ἐν νυκτί. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ πλοηγὶς ἔχει παραβάλει καὶ ὁ πλοηγὸς ἀναλαμβάνει τὴν κυβέρνησιν τοῦ πλοίου πρὸς εἴσπλουν ἐν τῷ λιμένι καὶ μέχρις ἀγκυροβολίας του ἢ πλευρίσεώς του εἰς τὸ ὑπὸ τῆς λιμενικῆς ἀρχῆς ὁρισθὲν μέρος. Ἐκ παραλλήλου, διὰ προσώπου ἀποστελλομένου εἰς τὸ ὑγειονομεῖον, τακτοποιοῦνται αἱ ὑγειονομικαὶ διατυπώσεις, μεθ' ὅ, ὑποστελλομένου τοῦ σημείου τῆς καθάρσεως, λαμβάνει χώραν ἡ ἐλευθέρα κοινωνία τοῦ πλοίου, τοῦ πλοιάρχου παραδίδοντος τὰ ναυτιλιακά του ἔγγραφα εἰς τὸ λιμεναρχεῖον. Ἐπακολουθεῖ ἡ ἐκφόρτωσις, μεθ' ἥν, ἐὰν τὸ πλοῖον δὲν πρόκειται νὰ ἐκτελέσῃ προσεχῆ πλοῦν, μεθορμίζεται εἰς ὁριζόμενον ὑπὸ τῆς λιμενικῆς ἀρχῆς μέρος τοῦ λιμένος, πρὸς ἐνδιαμέσους ἐπισκευὰς καὶ ἐν ἀναμονῇ ναυλώσεως. Σ. Ε. Λ.

— **ναυτικὴ *ὑποθήκη*** *[Ναυτ. Δίκ.]*. Ἡ ἐπὶ πλοίου συνιστωμένη, ἐλλείψει δὲ ἀντιθέτου συμφωνίας καὶ ἐπὶ τοῦ ναύλου ἐπεκτεινομένη ὑποθήκη. Ὁ θεσμὸς τῆς ναυτικῆς ὑποθήκης εἰσήχθη παρ' ἡμῖν διὰ τοῦ νόμου ΓΨΙΖ' τοῦ 1910, καταργήσαντος ὁλοσχερῶς τὸ προϋφιστάμενον σύστημα ὑποθήκης πλοίων τοῦ νόμου ΑΩΞΒ' τοῦ 1890, ὡς καὶ τὸ ἐν μέρει ἔτι ἰσχῦον τότε σύστημα τοῦ βιβλίου ναυτοδανείων, τὸ εἰσαχθὲν παρ' ἡμῖν διὰ τοῦ νόμου ΡΠΔ' τοῦ ἔτους 1851. Ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ θεσμοῦ τῆς ναυτικῆς ὑποθήκης παρ' ἡμῖν ἐχαιρετίσθη εὐμενέστατα ἐκ μέρους τῶν ἐνδιαφερομένων, ὑφ' ὅλων δὲ ἀναγνωρίζεται ὅτι εἰς τὸν θεσμὸν τοῦτον ὀφείλεται κατὰ κύριον λόγον ἡ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1910 καὶ ἐφεξῆς πρόοδος τῆς ναυτιλίας μας. Αἱ περὶ ναυτικῆς ὑποθήκης σχετικαὶ διατάξεις εὑρίσκονται ἀναγεγραμμέναι ἐν τοῖς ἄρθροις 243—262 τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου.

Ἡ ναυτικὴ ὑποθήκη συνιστᾶται μόνον ἐπὶ πλοίων, ὡς ταῦτα ὁρίζονται ἐν ἄρθρῳ 226 τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου, ἑπομένως δὲν ἐφαρμόζονται αἱ περὶ ναυτικῆς ὑποθήκης διατάξεις ἐπὶ πλοιαρίων, φορτηγίδων, θαλαμηγῶν, κρατικῶν πλοίων κτλ. Ἐξαιρε-

Digitized by Google

τικῶς, δυνάμει διατάξεις τοῦ νόμου, ἐφαρμόζονται αἱ περὶ ναυτικῆς ὑποθήκης διατάξεις: α') ἐπὶ τῶν ἐν τῷ Δουνάβει καὶ Προύθῳ ἑλληνικῶν ποταμοπλοίων καθαρᾶς χωρητικότητος δέκα τοὐλάχιστον κόρων, καὶ β') ἐπὶ τῶν ὑπὸ ναυπήγησιν τελούντων πλοίων, ἐφ' ὅσον ταῦτα εἶναι ἐγγεγραμμένα εἰς τὸ νηολόγιον.

Αἱ περὶ ναυτικῆς ὑποθήκης διατάξεις τοῦ νόμου εἶναι συντεταγμέναι κατ' ἀναλογίαν τῶν περὶ χερσαίας ὑποθήκης τοιούτων, τὸ δὲ ἄρθρον 225 ἐμπορικοῦ νόμου θεσπίζει τὴν συμπληρωματικὴν ἰσχὺν τῶν περὶ ἀστικῆς ὑποθήκης διατάξεων, ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι ἀσυμβίβαστοι πρὸς τὴν ἰδιάζουσαν φύσιν τῆς ναυτικῆς ὑποθήκης. Ὅσον ἀφορᾷ ὅμως τὸν τρόπον τῆς συστάσεως τῆς ναυτικῆς ὑποθήκης παρατηροῦμεν οὐσιώδη διαφορὰν πρὸς τὴν χερσαίαν ὑποθήκην. Συνιστᾶται δηλονότι αὕτη μόνον τῇ βουλήσει τοῦ πλοιοκτήτου (ἄρθρ. 243 ἐμπορικοῦ νόμου) οὐχὶ δὲ ἄλλως πως, δυνάμει τοῦ νόμου ἢ διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως. Ἡ ἐγγραφὴ τῆς ναυτικῆς ὑποθήκης γίνεται εἰς ἐπίσημον βιβλίον, καλούμενον ὑποθηκολόγιον καὶ τηρούμενον παρ' ἑκάστῳ ἐπιλιμεναρχείῳ. Ἐπὶ τῆς ναυτικῆς ὑποθήκης τυγχάνουν ἐφαρμογῆς αἱ περὶ εἰδικότητος καὶ δημοσιότητος ἀρχαὶ τῆς χερσαίας ὑποθήκης. Διὰ τῆς ναυτικῆς ὑποθήκης ἐξασφαλίζονται τὸ κεφάλαιον καὶ τριῶν ἐτῶν τόκοι (ἄρθρ. 248 ἐμπορικοῦ νόμου). Ἐκτείνεται δ' αὕτη οὐχὶ μόνον ἐπὶ τοῦ πλοίου καὶ τῶν παρακολουθημάτων αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ναύλου, ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ ἀντίθετος συμφωνία. Ἐπὶ πλειόνων ὑποθηκῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πλοίου, ἡ κατάταξις αὐτῶν κανονίζεται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ χρόνου τῆς ἐγγραφῆς ἑκάστης τούτων. Τῆς ὑποθήκης προηγοῦνται μόνον τὰ ἐν ἄρθρῳ 239 ἐμπορικοῦ νόμου ὁριζόμενα προνόμια. Ὁ πλοιοκτήτης ἐνυποθήκου πλοίου δὲν δύναται νὰ προβῇ εἰς ἐκποίησιν τούτου, ἐὰν διὰ τῆς ἐκποιήσεως πρόκειται νὰ ἐπέλθῃ ἀλλαγὴ τῆς ἐθνικότητος τούτου, ἄνευ ἐγγράφου συναινέσεως τοῦ ἐνυποθήκου δανειστοῦ. Ἡ παρὰ τὴν διάταξιν ταύτην τοῦ νόμου ἐκποίησις εἶναι ἄκυρος, ὁ δὲ πλοιοκτήτης ὑπέχει καὶ ποινικὴν εὐθύνην. Ἡ κατάργησις τῆς ναυτικῆς ὑποθήκης γίνεται δι' ἐξαλείψεως τῆς ἐν τῷ ὑποθηκολογίῳ γενομένης ἐγγραφῆς, συντρεχούσης πρὸς τοῦτο νομίμου ἀποσβεστικῆς αἰτίας. Κ. Β. Σ.

—ναυτικοὶ *πίνακες* (γαλλ. tables nautiques, ἀγγλ. nautical tables). Συλλογὴ πινάκων, τῇ βοηθείᾳ τῶν ὁποίων ἐπιλύουν οἱ ναυτικοὶ τὰ διάφορα προβλήματα τῆς ναυτιλίας, τῆς τε ἐξ ἀναμετρήσεως τοιαύτης καὶ τῆς ἀστρονομικῆς. Περιλαμβάνει πρωτίστως πίνακας λογαριθμικοὺς καὶ τριγωνομετρικῶν γραμμῶν μετ' ἰδιαιτέρου πίνακος διὰ τὰ ἐλάσσονα τῶν 5^0 μικρὰ τόξα καὶ πίνακα τοῦ μήκους τῶν φυσικῶν τριγωνομετρικῶν γραμμῶν ἐκπεφρασμένου εἰς μέρη ἀκτῖνος. Διὰ τῶν πινάκων τούτων λύεται πᾶν πρόβλημα τῆς τε εὐθυγράμμου καὶ τῆς σφαιρικῆς τριγωνομετρίας καὶ πᾶς τύπος λογιστὸς διὰ λογαρίθμων. Ἐπακολουθοῦν πίνακες διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν προβλημάτων τῆς ἐξ ἀναμετρήσεως ναυτιλίας, πίναξ εὑρέσεως της διαφορᾶς πλάτους καὶ τῆς ἀποχωρήσεως συναρτήσει τῆς ἀληθοῦς πλεύσεως καὶ τοῦ διάρματος, διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τῶν αὐξομερῶν πλατῶν, διὰ τὸν προσδιορισμὸν στίγματος διὰ δύο διοπτεύσεων τοῦ αὐτοῦ σημείου ἢ διὰ τῆς ὑποτεινομένης γωνίας ἀντικειμένου γνωστοῦ ὕψους ἐντεῦθεν ἢ ἐκεῖθεν τοῦ ὁρίζοντος κειμένου. Εἶτα οἱ διὰ τὰ ἀστρονομικὰ προβλήματα χρησιμοποιούμενοι: διορθώσεως ὑψῶν ἡλίου, σελήνης καὶ ἀστέρων, ὑπολογισμοῦ ὥρας ἀνατολῆς καὶ δύσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων, παραμεσημβρινῶν ὑψῶν, βοηθητικῶν τύπων διὰ τὴν μέθοδον Μάρκ, ὑπολογισμοῦ ἀζιμοὺθ κατὰ διαφόρους τρόπους πρὸς προσδιορισμὸν τῆς παραλλαγῆς καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς παρεκτροπῆς τῆς πυξίδος κ.λ.π. Διεθνοῦς χρήσεως ὑπῆρξαν ἐπὶ ἥμισυ καὶ πλέον αἰῶνος οἱ γαλλικοὶ πίνακες V. Caillet Labrosse, καὶ Perrin, οἱ δύο τελευταῖοι εἰδικῶς δι' ἀζιμούθ. Ἐξαντληθεισῶν τῶν ἐκδόσεών των, τῶν δὲ συγγραφέων των ἀποθανόντων, ἐπηκολούθησαν ἐκδόσεις ναυτικῶν πινάκων ὑπὸ τῶν διαφόρων κρατῶν, ὧν μνείας ἰδιαιτέρας ἄξιοι οἱ γαλλικοὶ τοῦ Friocourt. Εἰς τοὺς διὰ τοὺς ἐμποροπλοιάρχους προωρισμένους ναυτικοὺς πίνακας παρεμβάλλονται ἀπανθίσματα ἀστρονομικῶν ἐφημερίδων. Πρῶτοι ἑλληνικοὶ πίνακες ἐδημοσιεύθησαν οἱ τοῦ Διονυσίου Ρόμπαπα τοῦ Μουδανιώτου, ἐπηκολούθησαν οἱ τοῦ Γ. Τρικκαλιώτου ναυπηγοῦ καὶ οἱ τοῦ Μυκονίου σοφοῦ ναυτοδιδασκάλου (Ἑρμούπολις 1865) Ἰορδάνου Μαυρομάτου. Πλήρη πρωτότυπον συλλογὴν ἀποτελοῦν οἱ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἄριστοι ναυτικοὶ πίνακες Χὸρς καὶ Ράλλη. Ἀξιοθαύμαστοι δὲ εἰς πρωτοτυπίαν ὑπῆρξαν οἱ τοῦ Πελοπ. Τσουκαλᾶ. Σ. Ε. Λ.

—ναυτικοὶ *ὑπολογισμοὶ* *[Ναυτ.]*. Οἱ ἐν πλῷ ἐκτελούμενοι ὑπολογισμοὶ πρὸς ἐπίλυσιν παντὸς προβλήματος ναυσιπλοΐας σχετικοῦ κυρίως πρὸς τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν γεωγραφικῶν συντεταγμένων τοῦ στίγματος καί, ἐν συνεχείᾳ, πρὸς προσδιορισμὸν τῆς ἐφεξῆς ἀκολουθητέας πλεύσεως διὰ τὴν συνέχισιν τοῦ πλοῦ. Ἐκτελοῦνται οὗτοι ἐπιλυομένων τῶν τύπων τῆς ἐξ ἀναμετρήσεως ἢ τῆς ἀστρονομικῆς ναυτιλίας διὰ τῶν λογαριθμικῶν πινάκων, γενικῶς ὅμως διὰ τῆς χρήσεως *ναυτικῶν πινάκων* (βλ. λ.). Κατὰ τὴν ἐμβρυώδη περίοδον τῆς ἀστρονομικῆς ναυτιλίας προσέγγισις ἡμισείας μοίρας εἰς τὸ μῆκος ἐθεωρεῖτο ἱκανοποιητικωτάτη. Τελειοποιηθέντων ὅμως τῶν ναυτικῶν ὀργάνων διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν δικατόπτρων τοιούτων καὶ δὴ τοῦ ὀκτᾶντος τοῦ Ἄδλερ, ἐπεζητεῖτο εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῶν συντεταγμένων προσέγγισις λεύγας, ἀλλὰ κατόπιν, ἀφ' ἧς τὰ δικάτοπτρα ἐφωδιάσθησαν διὰ βερνιέρων, ἐπεζητεῖτο προσέγγισις δευτέρου μοίρας καὶ δεκάτου τοῦ δευτέρου ὥρας διὰ χρήσεως ἑξαψηφίων λογαρίθμων μετὰ προσδιορισμοῦ ἀναλόγων μοιρῶν. Τανῦν προσέγγισις πρώτου λεπτοῦ μοίρας, 4 δευτερολέπτων ὥρας διὰ χρήσεως πενταψηφίων λογαρίθμων κρίνεται πλέον ἢ ἐπαρκής, ἄλλως τε δὲ αἱ ἀπὸ τῆς ραδιοναυτιλίας διευκολύνσεις τῶν πλοϊζομένων θέτουσιν ὁλονὲν τοὺς ναυτικοὺς ὑπολογισμοὺς κατὰ μέρος. Οἱ ἐν ὅρμῳ ἐκτελούμενοι ναυτικοὶ ὑπολογισμοὶ ἀφορῶσιν εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῆς ἀπολύτου καταστάσεως τοῦ χρονομέτρου τῇ βοηθείᾳ σειρᾶς ὑψῶν ληφθέντων διὰ τεχνικοῦ ὁρίζοντος. Ἐπειδὴ δὲ ὑπόκειται καὶ ἐξεύρεσις τῆς ἡμερησίας πορείας τοῦ χρονομέτρου, οἱ τοιοῦτοι ὑπολογισμοὶ ἀπαιτοῦν πᾶσαν δυνατὴν προσέγγισιν καὶ μεγίστην ἀκρίβειαν ὑπολογισμῶν.

Τύποι ναυτικῶν ὑπολογισμῶν καλοῦνται ἔντυπα, παρέχοντα τὴν διάταξιν τῶν ἐκτελεσθησομένων πράξεων δι' ἕκαστον εἶδος ναυτικῶν ὑπολογισμῶν, τοῦτο μὲν πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ ὑπολογίζοντος καὶ πρὸς οἰκονομίαν χρόνου, τοῦτο δὲ διὰ τὸν εὐχερῆ ἔλεγχον καὶ τὴν ἀναζήτησιν γενομένου σφάλματος. Σ. Ε. Λ.

—ναυτικοὶ *χάρται*. Καλοῦνται οὕτω οἱ χάρται, δι' ὧν ταξιδεύουν οἱ ναυτικοὶ καὶ ἐφ' ὧν χαράσσονται αἱ πλεύσεις τοῦ πλοίου καὶ σημειοῦνται τὰ ἑκάστοτε στίγματα αὐτοῦ, οἱ χάρται ὧν αἱ μὲν μοῖραι τοῦ μήκους εἶναι ἰσομερεῖς, αἱ δὲ τοῦ πλάτους αὐξομερεῖς καὶ ἐφ' ὧν ἡ λοξοδρομία ἔχει ὡς μετεσχηματισμένην εὐθεῖαν γραμμήν. Πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ ἐνδιαφέρῃ τὸν πλοϊζόμενον, εἴτε διὰ τὴν καλὴν χρησιμοποίησιν τῶν μετεωρολογικῶν ἢ ὑδρολογικῶν φαινομένων (ἄνεμοι, ρεύματα, ζῶναι πάγων κλπ. εἰς τοὺς χάρτας τῶν Ὠκεανῶν), εἴτε πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ πλοῦ του (βολίσματα εἰς πόδας ἢ εἰς ὀργυιὰς ἢ εἰς μέτρα, ὕφαλοι, σκόπελοι, χοιράδες καὶ σχετικαὶ εἰς τὴν ἀπ' αὐτῶν προφύλαξιν εὐθυγραμμίαι, ναυάγια κ.τ.τ.), εἴτε διὰ τὴν καλήν του προσγείωσιν (θέσεις τῶν κορυφῶν ὀρέων φαινομένων ἀπὸ θαλάσσης καὶ ὑψόμετρα αὐτῶν κ.τ.τ.) καὶ διὰ τὸν ἅμα τῇ προσγειώσει καθορισμὸν τοῦ στίγματός του διὰ διοπτεύσεων (φάροι καὶ πάσης φύσεως γνωρίσματα) καὶ τέλος πρὸς εἴσπλουν εἰς τὸν λιμένα (φανοὶ λιμένος, ἀλεώρια, ναύδετα), σημειοῦνται ἐπὶ τῶν ναυτικῶν χαρτῶν δι' εἰδικῶν συμβόλων (βλ. λ. *ὑδρογραφικὰ* σύμβολα), διεθνῶς γενομένων παραδεκτῶν διὰ τὴν ὁμοιομορφίαν. Κατὰ ταῦτα τὰ μεγέθη τῶν φύλλων τοῦ χάρτου, ἀνάλογα, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τῶν ἐκτάσεων τῶν ἐπ' αὐτῶν ὑποτυπωθεισῶν ἀκτῶν, ποικίλλουν μὲν ἀναλόγως τῆς χρησιμότητος ἑκάστου χάρτου, ἀλλ' εἰς ὡρισμένον ἀριθμὸν ὑποδειγμάτων. Οὕτω διαιροῦνται ἀπὸ ἀπόψεως κλίμακος εἰς τοὺς μικρᾶς κλίμακος (κοιν. «μικροῦ κουμπάσου») περιλαμβάνοντας τοὺς γενικούς, δηλαδὴ τοὺς τῆς ὠκεανοπορίας, τοὺς τῆς μεγάλης πελαγοδρομίας καὶ τοὺς τῆς μικρᾶς τοιαύτης, καὶ τοὺς τῆς ἀκτοπλοΐας, ἐν οἷς καὶ οἱ λιμενοδεῖκται. Οἱ χάρται τηροῦνται ἐνήμεροι ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν τῶν χρονομέτρων (τῆς πορείας) ἐπιφερόντων ἐπ' αὐτῶν δι' ἐρυθρᾶς μελάνης τὰς διορθώσεις, αἵτινες γνωστοποιοῦνται ὑπὸ τῶν ἀγγελιῶν τοῖς ναυτιλλομένοις. Ἕκαστος χάρτης ἔχει ἴδιον ἀριθμὸν ἀρρήκτως συνδεόμενον πρὸς τὸν τίτλον του (π.χ. 1514: Aegina and Methana) καὶ ἀναγεγραμμένον εἰς τὴν δεξιὰν κάτω γωνίαν τοῦ περιθωρίου· ἐπίσης τὴν χρονολογίαν τῶν μικρῶν διορθώσεών του, ἑκάστοτε σημειουμένην, καὶ τὴν τῶν μεγάλων τοιούτων, ἀμφοτέρας εἰς τὸ κάτω πλαισίωμά του. Εἰς τοὺς «catalogues of the British Admiralty charts» σημειοῦται τὸ ἔτος ὑποτυπώσεως καὶ ἐκδόσεως, τὸ μῆκος τῆς μοίρας ἢ τοῦ πρώτου λεπτοῦ πλάτους εἰς δακτύλους καὶ δεκαδικὰ αὐτῶν, αἱ διαστάσεις τοῦ χάρτου καὶ ἡ τιμὴ αὐτοῦ εἰς ἀγγλικὰς μονάδας. Ὑπάρχουν δὲ καὶ χάρται εὑρετήρια, δεικνύοντα τὴν ἔκτασιν, ἥτις ἔχει ὑποτυπωθῆ ἐφ' ἑκάστου χάρτου. Σ. Ε. Λ.

—Ναυτικὸν *'Απομαχικὸν Ταμεῖον*. Ταμεῖον ἱδρυθὲν διὰ τοῦ νόμου ΧΛΘ' τῆς 21 Ἰουλίου 1861 πρὸς περίθαλψιν: 1) τῶν καταπεπονημένων ἢ ἀναπήρων ἐργατῶν θαλάσσης—καὶ εἰς τὸν ὅρον τοῦτον περιέλαβεν ὁ νόμος ἅπαντας τοὺς τῶν ἐμπορικῶν πλοίων ναυτικούς, καθὼς καὶ τοὺς ὑπαξιωματικοὺς καὶ ναύτας τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, ἀσχέτως διὰ τοὺς τελευταίους τούτους τοῦ δικαιώματός των πρὸς ἀπολαυὴν συντάξεως ἐκ τοῦ δημοσίου, 2) τῶν χηρῶν καὶ τῶν ὀρφανῶν πάντων αὐτῶν, 3) εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις τῶν πατέρων καὶ μητέρων αὐτῶν, καὶ 4) ναυτικῶν, μὴ ἐχόντων μὲν δικαίωμα συντάξεως, ἀλλ' ἀποδεδειγμένως ἐνδεῶν. Διὰ τοὺς τελευταίους προώρισεν ὁ νόμος, ὡς πρόσκαιρον βοήθημα, τὸ ἓν πέμπτον τῶν ἐτησίων εἰσπράξεων τοῦ Ναυτικοῦ 'Απομαχικοῦ Ταμείου, διὰ δὲ τοὺς λοιποὺς ἀπὸ δραχμῶν ὀκτὼ μέχρι πεντήκοντα μηνιαίως, ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ ἑκάστου, τῶν ἐτῶν ὑπηρεσίας του καὶ τῶν συνθηκῶν, εἰς τὰς ὁποίας στηρίζει τὰ διὰ τὴν σύνταξιν δικαιώματά του ὁ ναυτικός. Διὰ τὰς χήρας, τὰ ὀρφανὰ καὶ τοὺς γονεῖς τοῦ ναυτικοῦ ὡρίζοντο ἀνάλογα μικρότερα ποσά. Ἡ διοίκησις τοῦ Ναυτικοῦ 'Απομαχικοῦ Ταμείου ἀνετέθη ἀρχικῶς εἰς ἐπιτροπὴν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ.

Τὸ οὕτως ἱδρυθὲν Ναυτικὸν 'Απομαχικὸν Ταμεῖον, πρῶτον καὶ ἀρκετὰ πρώϊμον ἐν Ἑλλάδι ἵδρυμα κοινωνικῆς προνοίας, ἐν τῇ προόδῳ τοῦ χρόνου προσέκοψεν εἰς ἀνεπάρκειαν τῶν οἰκονομικῶν αὐτοῦ μέσων, ὅπως ἀντεπεξέλθῃ εἰς ὑποχρεώσεις δυσαναλόγους τῶν πόρων καὶ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ. Παρέστη ἀνάγκη ἀναδιοργανώσεως τοῦ Ναυτικοῦ 'Απομαχικοῦ Ταμείου διὰ τοῦ νόμου ΑΡΟΗ' τῆς 17 'Απριλίου 1884 καὶ κατηρτίσθη ὑπὸ εἰδικῆς ἐπιτροπῆς ὁ νόμος ΓΣΚΣΤ' τοῦ 1908, ὅστις αὖθις ἀναδιωργάνωσε τὸ Ναυτικὸν 'Απομαχικὸν Ταμεῖον. Ὁ νόμος οὗτος ἐστερέωσε τὰς οἰκονομικὰς βάσεις αὐτοῦ, περιώρισε τὸν συντελεστὴν τῶν συντάξεων καὶ εἰσήγαγε νέαν οἰκονομικὴν πηγὴν εἰς τοὺς μέχρι τότε πόρους τοῦ Ναυτικοῦ 'Απομαχικοῦ Ταμείου, τουτέστιν εἰσφορὰν παρεχομένην ὑπὸ τοῦ ἐργοδότου πλοιοκτήτου (θεσπισθείσης εἰσφορᾶς καὶ τούτου, ἐν μικρῷ ἀναλογικῶς ποσοστῷ ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τῶν ὑπὸ τοῦ ἐργάτου καταβαλλομένων), ὡς καὶ τοιαύτην τῆς κοινωνίας, διότι ὡρίσθη εἰσφορὰ τοῦ ταξιδεύοντος ἢ ἐμπορευομένου κοινοῦ διὰ τῆς ἐπιβολῆς τέλους ἐπὶ τῶν εἰσιτηρίων καὶ φορτωτικῶν τῶν ἐμπορικῶν ἀτμοπλοίων, ἐνῷ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ νόμου ηὐξάνοντο καὶ οἱ ἄλλοι πόροι τοῦ Ναυτικοῦ 'Απομαχικοῦ Ταμείου ἐκ παραλλήλου πρὸς μικρὰν αὔξησιν τῶν εἰσφορῶν τοῦ ἐργάτου.

Τὸ Ναυτικὸν 'Απομαχικὸν Ταμεῖον ἑδρεύει ἐν Ἀθήναις, θεωρεῖται ὡς δημόσιον ἵδρυμα, ὑπαγόμενον εἰς τὴν ἐποπτείαν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν, ἀσκοῦντος αὐτὴν δι' ἐπιτρόπου, διοικεῖται δὲ ὑπὸ συμβουλίου καὶ ἐκπροσωπεῖται ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ του. Πᾶς Ἕλλην, προτιθέμενος ν' ἀσκήσῃ ναυτικὸν ἐπάγγελμα, ὀφείλει ν' ἀπογραφῇ προσάγων πιστοποιητικὸν δήμου ἢ κοινότητος. Εἰς τὸν ἀπογραφόμενον δίδεται «φυλλάδιον ἐργάτου θαλάσσης», οὗτος δέ, καθὼς καὶ ἡ οἰκογένειά του δικαιοῦται συντάξεως, κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ νόμου ἀπονεμομένης καὶ καταβαλλομένης ὑπὸ τοῦ Ναυτικοῦ 'Απομαχικοῦ Ταμείου.

Ἑδραιωθεισῶν, οὕτω, ἀπὸ τοῦ 1908 τῶν οἰκονομικῶν βάσεων τοῦ Ναυτικοῦ 'Απομαχικοῦ Ταμείου καὶ αὐξανομένων ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος τῶν κεφαλαίων αὐτοῦ, ἤρξατο τοῦτο νὰ ἐμπνέῃ ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν πολιτείαν καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν, κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ἀνατίθεται αὐτῷ ἡ ἐπιμέλεια, ἡ διεξαγωγή, καὶ ἄλλων συναφῶν λειτουργιῶν καὶ ἡ ἐξυπηρέτησις συγγενῶν ἱδρυμάτων κοινωνικῆς προνοίας. Οὕτω: 1) φθίνοντος τοῦ 1926 συνεστήθη παρὰ τῷ Ναυτικῷ 'Απομαχικῷ Ταμείῳ ἐξ εἰδικῶν πόρων, θεσπισθέντων ὡς εἰσφορᾶς τῆς κοινωνίας, τοῦ ἐργοδότου - πλοιοκτήτου καὶ τοῦ ἐργάτου θαλάσσης, «κεφάλαιον ἀνεργίας» πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ἐργατῶν θαλάσσης καὶ ὑποβοήθησιν εἰς τὴν ἐξεύρεσιν ἐργασίας, 2) ἀρχομένου τοῦ 1927 ἱδρύθη ἐκ τοῦ «κεφαλαίου ἀνεργίας ἐργατῶν θαλάσσης» ὁ ἐν Πειραιεῖ «Οἶκος Ναύτου», μὲ εὐρύτατον κοινωνικὸν προορισμόν· 3) διὰ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ναυτικοῦ 'Απομαχικοῦ Ταμείου διεξάγεται ἡ λειτουργία τῶν κατὰ τὰ ἔτη 1926 καὶ 1930 ἱδρυθέντων εἰδικῶν ταμείων προνοίας τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ καὶ τῶν πληρωμάτων τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ (βλ. λ. *ταμεῖα*). Ἡ νομοθεσία τοῦ Ναυτικοῦ 'Απομαχικοῦ Ταμείου περιλαμβάνει τὸν κωδικοποιημένον νόμον 3347 τοῦ 1926 καὶ τὸν 4874 τοῦ 1931. Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ

—ναυτικὸν *δάνειον*, ἢ ***ναυτοδάνειον*.** Καλεῖται οὕτω τὸ δάνειον τὸ συναπτόμενον ἐπ' εὐκαιρίᾳ ναυτικῆς ἀποστολῆς, καὶ κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ ναυτικῶς δανεισθέντος ποσοῦ καὶ τῶν τόκων αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς αἰσίας ἐκβάσεως τῆς ναυτικῆς ἐπιχειρήσεως, εὐθυνομένου τοῦ ὀφειλέτου μόνον μέχρι τῆς ἀξίας τῶν διασωθέντων ὑπεγγύων τῷ δανειστῇ ἀντικειμένων.

Ὁ θεσμὸς τοῦ ναυτικοῦ δανείου εἶναι ἀρχαιότατος. Ἐν τῇ δημηγορίᾳ τοῦ Δημοσθένους κατὰ τοῦ Λακρίτου συναντῶμεν ὁλόκληρον κείμενον συμβολαίου τοιούτου δανείου. Ἀνευρίσκομεν δὲ σχετικὰς πρὸς τὸν θεσμὸν τοῦτον διατάξεις εἰς τοὺς Πανδέκτας (22,2 de nautico foenore), εἰς τὸ ναυτικὸν δίκαιον τῶν Ροδίων, εἰς τὸ «Consolato del mare», εἰς τὸ «Guidon de la mer» καὶ ἄλλας συλλογὰς ναυτικῶν νόμων. Μεγάλη χρῆσις τοῦ ναυτικοῦ δανείου ἐγένετο κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους, ὁπότε ἐκαλεῖτο bomerie, ἐκ τῆς φλαμανδικῆς λέξεως bome, ἡ ὁποία σημαίνει τρόπις. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ὁ θεσμὸς τοῦ ναυτικοῦ δανείου ἤρχισε νὰ χάνῃ τὴν σημασίαν του. Εἰς τοῦτο

Digitized by Google

συνέτεινεν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ γεγονὸς τῆς κατὰ τὸν μεσαίωνα καταδιώξεως τῆς τοκογλυφίας ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ὁπότε τὸ ναυτικὸν δάνειον ῥητῶς ἀπηγορεύθη καὶ ὑπὸ νομοθεσιῶν τινων, χαρακτηρισθὲν ὡς τοκογλυφικὴ ἐπιχείρησις, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ συνεπείᾳ τῆς ἐξελίξεως τῆς ναυσιπλοΐας αὔξησις τῶν κινδύνων διὰ τὸν δανειστήν. Τότε ἀκριβῶς ἤρχισε ν' ἀναφαίνεται νέον εἶδος συμβάσεως διὰ τὴν κάλυψιν τῶν κινδύνων, ἡ ἀσφαλιστικὴ σύμβασις. Ὥστε ὀρθῶς ὑποστηρίζεται ὅτι τὸ ναυτικὸν δάνειον ὑπῆρξεν ὁ πρόδρομος τῶν σημερινῶν θαλασσασφαλειῶν. Τέλος τὸ καίριον πλῆγμα κατὰ τοῦ θεσμοῦ τοῦ ναυτικοῦ δανείου ὀφείλεται εἰς τὴν κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας ὀργάνωσιν τῆς ναυτικῆς πίστεως ἐπὶ ἄλλων βάσεων. Ἡ ναυτικὴ ὑποθήκη ἀφήρεσε καὶ τὰς τελευταίας ῥίζας τοῦ παλαιοῦ τούτου θεσμοῦ, καταργηθέντος παρ' ἡμῖν καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ προνομίου τοῦ ναυτοδανειστοῦ ἐπὶ τοῦ πλοίου.

Τὸ ναυτικὸν δάνειον παρουσιάζετο ἄλλοτε ὑπὸ δύο διαφόρους μορφάς: ὡς δάνειον συναπτόμενον ἐλευθέρως καὶ τῇ βουλήσει τοῦ πλοιοκτήτου ἢ τοῦ κυρίου τοῦ φορτίου πρὸ τοῦ ταξιδίου, καὶ ὡς δάνειον ἀνάγκης, συναπτόμενον ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου διαρκοῦντος τοῦ ταξιδίου, διὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ ἀποπεράτωσις τοῦ ἀναληφθέντος πλοῦ. Ἡ πρώτη μορφὴ τοῦ ναυτικοῦ δανείου ἐξέλιπε καὶ παρ' ἡμῖν καὶ εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ναυτικὰς νομοθεσίας, παρέμεινε δὲ ἰσχῦον μόνον τὸ ναυτοδάνειον τῆς ἀνάγκης, τὸ συνομολογούμενον ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου διαρκοῦντος τοῦ πλοῦ. Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἀποκλείεται ἡ σύναψις ἐλευθέρου ναυτικοῦ δανείου· ἡ διαφορὰ συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἡ ἀπαίτησις τοῦ δανειστοῦ ἐκ τοιούτου δανείου δὲν εἶναι προνομιακῶς ἐξησφαλισμένη. Ἀλλὰ καὶ προκειμένου περὶ τοῦ ναυτικοῦ δανείου τῆς ἀνάγκης, τοῦ συνομολογουμένου δηλαδὴ ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου διαρκοῦντος τοῦ πλοῦ καὶ ῥυθμιζομένου ἐν τοῖς ἄρθροις 451 καὶ ἑπ., ὁ ἡμέτερος νόμος, ἀκολουθῶν ἐν τούτῳ τὸν ἐν ἔτει 1908 τροποποιηθέντα βελγικὸν ναυτικὸν νόμον, πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ναυτικῆς ὑποθήκης κατήργησε τὸ προνόμιον τοῦ ναυτοδανειστοῦ ἐπὶ τοῦ πλοίου, διετήρησε δὲ τοῦτο μόνον ἐπὶ τοῦ φορτίου.

Ὡς πρὸς τὴν νομικὴν φύσιν τοῦ ναυτικοῦ δανείου ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη ὅτι πρόκειται περὶ τυχηρᾶς συμβάσεως. Συνίσταται εἰς δάνειον χρημάτων, τῶν ὁποίων ἡ ἐπιστροφὴ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς αἰσίας ἐκβάσεως τοῦ ταξιδίου, καὶ τὸ ὁποῖον εἶναι ἠγγυημένον διὰ τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ ὑποστοῦν τοὺς κινδύνους τοῦ ταξιδίου. Ὑπὸ τὸν ἑνιαῖον νομικὸν τύπον τοῦ ναυτικοῦ δανείου κρύπτονται κατὰ τὸν de Courcy δύο συμβάσεις: τοκοφόρον δάνειον, τοῦ ὁποίου ὁ δανειστὴς εἶναι ἐξησφαλισμένος διὰ προνομίου, καὶ τυχηρὰ σύμβασις, δυνάμει τῆς ὁποίας ὁ δανειστὴς ἀπαλλάσσει τὸν ὀφειλέτην τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ δανείου ὑπὸ ὡρισμένους ὅρους ἀντὶ πληρωμῆς ἐκ μέρους τοῦ δανειζομένου ὡρισμένου χρηματικοῦ ποσοῦ, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν ἀποζημίωσιν, τὸ ἀσφάλιστρον τρόπον τινὰ τοῦ δανειστοῦ διὰ τὸν ἀναλαμβανόμενον κίνδυνον.

Τέσσαρα εἶναι τὰ κύρια συστατικὰ στοιχεῖα παντὸς κατὰ κυριολεξίαν ναυτικοῦ δανείου, κατὰ τὴν ἡμετέραν νομοθεσίαν δηλαδή, τοῦ συναπτομένου ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου διαρκοῦντος τοῦ πλοῦ: α) Κεφάλαιον δανειζόμενον. Τοῦτο, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ νόμου, συνίσταται εἰς χρήματα, τὰ ὁποῖα θὰ χρησιμεύσουν εἰς τὸν πλοίαρχον διὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ πλοίου, ἀντικατάστασιν φθαρέντων ἢ ἀπολεσθέντων ἀντικειμένων, συντήρησιν τοῦ φορτίου κτλ. β) Θαλάσσιος κίνδυνος. Ἡ ἐκ τῆς συμβάσεως τοῦ ναυτικοῦ δανείου προκύπτουσα ὑποχρέωσις τοῦ ὀφειλέτου πρὸς ἐπιστροφὴν τοῦ δανεισθέντος ποσοῦ τελεῖ ὑπὸ τὴν διαλυτικὴν αἵρεσιν τῆς ἐπελεύσεως θαλασσίου κινδύνου. Ὅθεν ἀπαραίτητος ὅρος παντὸς ναυτικοῦ δανείου εἶναι ἡ ἔκθεσις τῶν ἀντικειμένων, ἐπὶ τῶν ὁποίων συνήφθη τὸ ναυτικὸν δάνειον, εἰς τοὺς κινδύνους τῆς θαλάσσης. Ὁ δανειστὴς ἐξαρτᾷ τὴν τύχην τῆς ἐκ τοῦ δανείου ἀπαιτήσεώς του ἀπὸ τὴν ἔκβασιν τῆς ναυτικῆς ἐπιχειρήσεως. γ) Ἐξασφάλισις τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ προνομίου. Ἄλλοτε τὸ προνόμιον ἐξετείνετο ἐπὶ τοῦ πλοίου καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων. σήμερον ὅμως περιωρίσθη ἐπὶ μόνου τοῦ φορτίου καὶ ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις τοῦ ἄρθρου 451 καὶ ἑπ. δ) Ναυτικὸς τόκος, εἰς τὸν ὁποῖον περιλαμβάνεται, πλὴν τοῦ συνήθους τόκου διὰ τὸ δανεισθὲν κεφάλαιον, καὶ ἡ ἀποζημίωσις τοῦ δανειστοῦ διὰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ διατρεχόμενον κίνδυνον.

Διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου σύναψιν ἐγκύρου ναυτικοῦ δανείου ἀπαιτεῖται ἡ τήρησις ὡρισμένων προϋποθέσεων, τῶν ὁποίων ἡ μὲν πρώτη εἶναι προϋπόθεσις οὐσίας, αἱ δὲ ἄλλαι καθαρῶς τυπικαί.

Ἡ οὐσιαστικὴ προϋπόθεσις διὰ τὴν σύναψιν ναυτικοῦ δανείου ἐκ μέρους τοῦ πλοιάρχου εἶναι ἡ ὕπαρξις ἀνάγκης (ἄρθρ.323 ἐμπορικοῦ νόμου). Κύρωσιν τῆς διατάξεως ταύτης τοῦ νόμου θεσπίζει τὸ ἄρθρον 326, δυνάμει τοῦ ὁποίου ὁ ἄνευ ἀνάγκης συνάψας ὑποχρεώσεις πλοίαρχος εἶναι προσωπικῶς ὑπόχρεως ἔναντι τῶν πλοιοκτητῶν καὶ παντὸς ἐνδιαφερομένου εἰς ἀπόδοσιν τῶν χρημάτων, εἰς πληρωμὴν τῶν πραγμάτων καὶ εἰς ἀποζημίωσιν, ἐπιφυλασσομένης καὶ τῆς ποινικῆς καταδιώξεως. Αἱ τυπικαὶ προϋποθέσεις, τὰς ὁποίας ὀφείλει νὰ τηρήσῃ ὁ πλοίαρχος, εἶναι αἱ ἑξῆς: Ὁ πλοίαρχος ὀφείλει: α') ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι ἐφικτόν, νὰ εἰδοποιήσῃ ἀμέσως τοὺς πλοιοκτήτας, τοὺς φορτωτὰς καὶ τοὺς παραλήπτας, β') νὰ βεβαιώσῃ τὴν ἀνάγκην διὰ πρακτικοῦ ὑπογεγραμμένου παρὰ τῶν ἐπισημοτέρων τοῦ πληρώματος, γ') νὰ ζητήσῃ προηγουμένως τὴν ἄδειαν, ἐν Ἑλλάδι μὲν παρὰ τοῦ πρωτοδικείου ἤ, ἐν ἐλλείψει, παρὰ τοῦ εἰρηνοδίκου, ἐν δὲ τῇ ἀλλοδαπῇ παρὰ τῆς ἑλληνικῆς προξενικῆς ἀρχῆς, καὶ δ') νὰ μεριμνήσῃ διὰ τὴν ἐγγραφὴν τῆς ἀδείας τοῦ δανείου ὑπὸ τοῦ παραχωρήσαντος αὐτὴν δικαστοῦ ἐν τῷ ἡμερολογίῳ τοῦ πλοίου.

Ἡ περὶ ναυτικοῦ δανείου σύμβασις γίνεται ἐγγράφως, ἀναφέρονται δὲ ἐν τῷ ἐγγράφῳ: α') τὸ δανεισθὲν ποσὸν καὶ ὁ συμπεφωνημένος ναυτικὸς τόκος, β') τὰ πράγματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔχει συνομολογηθῇ τὸ δάνειον, γ') τὸ ὄνομα τοῦ πλοίου, δ') τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον τοῦ πλοιάρχου καὶ τοῦ δανειστοῦ, ε') ὁ πλοῦς ἢ ὁ χρόνος, δι' ὃν τὸ δάνειον ἐδόθη, στ') ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος τῆς ἀποδόσεως καὶ ζ') ἡ πρὸς συνομολόγησιν δανείου δοθεῖσα ἄδεια.

Τὸ ναυτικὸν δάνειον συνομολογεῖται μόνον ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων, ἅτινα εἶχον φορτωθῇ κατὰ τὸν χρόνον τοῦ προκαλέσαντος αὐτὸ συμβεβηκότος. Ὁ λόγος τῆς διατάξεως ταύτης εἶναι νὰ προληφθῇ ἡ ἀδικία, ἡ ὁποία θὰ προσεγίγνετο, ἐὰν ἐμπορεύματα, φορτωθέντα μετὰ τὸ συμβεβηκὸς τὸ ὁποῖον κατέστησεν ἀναγκαίαν τὴν σύναψιν τοῦ ναυτικοῦ δανείου, ἔφερον τὰς συνεπείας γεγονότος ξένου πρὸς αὐτά. Ἐὰν συνομολογηθῇ ναυτικὸν δάνειον ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου παρὰ τὴν διάταξιν ταύτην, διδάσκεται, ὅτι ὁ δανειστής, καίτοι καλῆς πίστεως, δὲν ἀποκτᾷ προνόμιον ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων.

Ἐὰν ὑπάρχωσιν ἐπὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων πλείονα ναυτικὰ δάνεια, ἡ σειρὰ κατατάξεως αὐτῶν κανονίζεται ἀντιστρόφως πρὸς τὰ ἐπὶ ὑποθηκῶν ἰσχύοντα, δηλαδὴ τὸ μεταγενέστερον τούτων προηγεῖται τοῦ προγενεστέρου. Τὰ πράγματα, ἐφ' ὧν συνωμολογήθη τὸ δάνειον, λέγει ὁ νόμος, ὑπόκεινται προνομιακῶς καὶ κατ' ἀναλογίαν τῆς ποσότητος ἑκάστου αὐτῶν εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ κεφαλαίου καὶ τῶν τόκων τοῦ ναυτικοῦ δανείου. Ἐὰν ἡ ἰσχὺς τῆς συμβάσεως τοῦ ναυτικοῦ δανείου δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν τήρησιν ὅλων τῶν προϋποθέσεων, ἡ γέννησις τοῦ προνομίου ὅμως ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς τηρήσεως αὐτῶν. Καὶ τοῦτο, διότι τὰ προνόμια εἶναι ἐξαιρέσεις τοῦ κοινοῦ δικαίου, ἡ ἰσχὺς τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς τηρήσεως ὡρισμένων προϋποθέσεων. Ὑπὸ τῆς νομολογίας γίνεται δεκτὸν ὅτι ἡ ὕπαρξις καὶ τὸ ἔγκυρον τοῦ ναυτικοῦ δανείου κρίνεται ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς σημαίας τοῦ πλοίου, ἐνῷ ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν τοῦ προνομίου ἐφαρμόζεται ἡ lex fori. Μὴ πληρωθέντος τοῦ ναυτικοῦ δανείου κατὰ τὴν λῆξιν αὐτοῦ, ὁ συμφωνηθεὶς ναυτικὸς τόκος παύει, ἄρχεται δὲ ὁ νόμιμος τόκος τῆς ὑπερημερίας, περιλαμβάνων ὄχι μόνον τὸ δανεισθὲν κεφάλαιον ἀλλὰ καὶ τὸ ποσὸν τοῦ ὀφειλομένου ναυτικοῦ τόκου, ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ δανείου.

Ὁ νόμος ἀπαιτεῖ τὴν σύνταξιν ἐγγράφου κατὰ τὴν σύναψιν ναυτικοῦ δανείου. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο εἶναι δυνατὸν νὰ φέρῃ τὴν ῥήτραν εἰς διαταγήν, ὁπότε ἡ προνομιοῦχος ἀπαίτησις τοῦ δανειστοῦ δύναται νὰ μεταβιβασθῇ δι' ὀπισθογραφήσεως τοῦ ἐγγράφου, ἰσχυόντων τῶν αὐτῶν κανόνων ὅπως προκειμένου περὶ ὀπισθογραφήσεως συναλλαγματικῆς, ἡ δέ ὀπισθογράφησις παράγει τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα καὶ τὰς αὐτὰς ἐπὶ ἐγγυήσει ἀγωγὰς ὡς ἡ τῆς συναλλαγματικῆς. Ὥστε ὁ ὀφειλέτης δὲν δύναται ν' ἀντιτάξῃ κατὰ τοῦ κομιστοῦ τὰς ἐνστάσεις, τὰς ὁποίας θὰ εἶχε τυχὸν κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ δανειστοῦ. Τοῦτο ὅμως γίνεται δεκτὸν ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ὑπὸ περιορισμόν. Δεδομένου, ὅτι ἐκ τοῦ ἐγγράφου προκύπτει, ὅτι πρόκειται περὶ ναυτικοῦ δανείου, δέχονται ὅτι ὁ ὀφειλέτης δύναται ν' ἀντιτάξῃ ἐνστάσεις ἀφορώσας τὴν ὕπαρξιν καὶ τὸ κῦρος τοῦ δανείου, π. χ. ὅτι τὸ συμφέρον τοῦ δανειστοῦ δὲν ἐξετέθη εἰς κίνδυνον, διότι ὅρος ἀπαραίτητος διὰ τὴν ὕπαρξιν τοῦ ναυτικοῦ δανείου εἶναι ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἀντιμετώπισις κινδύνου.

Διὰ τοῦ συναπτομένου ναυτικοῦ δανείου ὁ πλοίαρχος δὲν δεσμεύει ἑαυτὸν προσωπικῶς, ἀλλ', ἐφόσον ἐνεργεῖ ἐντὸς τοῦ κύκλου τῶν καθηκόντων του, ὑποχρεοῖ τὸν ὄπισθεν αὐτοῦ ἱστάμενον πλοιοκτήτην. Ὁ τρόπος, καθ' ὃν διετέθησαν ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου τὰ διὰ ναυτικοῦ δανείου ληφθέντα χρήματα δὲν ἐπηρεάζει τὸ κῦρος τοῦ δανείου, τὸ ὁποῖον ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ὑπάρξεως τῆς οὐσιαστικῆς προϋποθέσεως, δηλαδὴ τὴν ἀνάγκης, ἡ ὁποία δύναται καὶ νὰ διαμφισβητηθῇ παρ' ὅλην τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν λοιπῶν τυπικῶν ὅρων, τῶν ὁποίων ἡ τήρησις ἐτέθη χάριν τοῦ πλοιάρχου, δημιουργοῦσα τεκμήριον ὑπὲρ αὐτοῦ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀνάγκης. Ἐὰν δηλαδὴ ὁ πλοίαρχος δὲν ἐτήρησε τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου ἐν ἄρθρῳ 323 ὁριζομένας τυπικὰς προϋποθέσεις, ὀφείλει ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ σύναψις τοῦ δανείου ἐπεβάλλετο ὑπὸ τῆς ἀνάγκης, εἰ δ' ἄλλως εὐθύνεται προσωπικῶς, ἔναντι τοῦ πλοιοκτήτου καὶ παντὸς ἐνδιαφερομένου. Ἡ ἐκ ναυτικοῦ δανείου ἀπαίτησις μετὰ τοῦ ναυτικοῦ τόκου (Bodmereigelder) εἶναι ἐπιδεκτικὴ ἀσφαλίσεως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Emerigon*, Traité des contrats à la grosse aventure (1784). —*Pothier*, Traité du prêt à la grosse aventure (1787). —*Mathias*. Das foenus nauticum und die geschichtliche Entwicklung der Bodmerei (1881). — *Sieveking*, Das Seedarlehen des Alterthums (1883). Κ. Β. Σ.

— **Ναυτικὸν *Διευθυντήριον*.** Ὀνομασία ἣν εἶχεν ἐπὶ Ὄθωνος ἡ γενικὴ διεύθυνσις ναυστάθμου, ὅταν τὸ ὑπουργεῖον ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν ἐκαλεῖτο ναυτικὴ γραμματεία. Σ. Ε. Λ.

—**ναυτικὸν *δίκαιον*** *[Ναυτ. Δίκ.]*. Κλάδος τοῦ καθ' ὅλου ἐμπορικοῦ δικαίου, περιλαμβάνων τοὺς κανόνας τοῦ δικαίου τοὺς ῥυθμίζοντας τὰς σχέσεις τῆς θαλασσίας ἐμπορίας. Τὸ ναυτικὸν δίκαιον διακρίνεται τῶν λοιπῶν κλάδων τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἐν γένει ἰδιωτικοῦ δικαίου λόγῳ τῆς ἰδιοτυπίας τῶν σχέσεων, τὴν ὁποίαν ἀνέκαθεν παρουσιάζουν αἱ συναλλαγαὶ τοῦ ναυτικοῦ ἐμπορίου καὶ τὰς ὁποίας τοῦτο ῥυθμίζει. Τοῦτο εἶναι γεγονὸς ἀναμφισβήτητον, ὁσημέραι δὲ καταφαίνεται περισσότερον ἡ πρὸς τελείαν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν λοιπῶν κλάδων τοῦ δικαίου τάσις, παρ' ὅλον ὅτι τὸ ἀντίθετον ὑποστηρίζεται μετὰ θέρμης ὑπὸ ἐνίων συγγραφέων. Τὸ ναυτικὸν δίκαιον ἐξειλίχθη ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν θαλασσίαν ἐμπορίαν, προσαρμοζόμενον πρὸς τὰς ἑκάστοτε παρουσιαζομένας ἀνάγκας αὐτῆς. Ὡς πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τοῦ ναυτικοῦ δικαίου γίνεται συνήθως διάκρισις τριῶν ἀπ' ἀλλήλων εὐδιακρίτων χρονικῶν περιόδων, ἐξ ὧν ἡ πρώτη ὑπολογίζεται μέχρι τοῦ ἔτους 1500, ἡ δευτέρα μέχρι τοῦ 1800 περίπου καὶ ἡ τρίτη ἀπὸ τοῦ 1800 καὶ ἐντεῦθεν περιλαμβάνουσα καὶ τὴν σύγχρονον ἐποχήν.

Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τὸ ναυτικὸν δίκαιον ἐξελίσσεται κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ προγενεστέρου ῥωμαϊκοῦ δικαίου, βραδύτερον ὅμως, ἀποτινάσσον τοὺς πρὸς τὸ ἀρχαῖον δίκαιον δεσμούς, ἐμφανίζεται ὁλονὲν περισσότερον ὡς δίκαιον ἰδιότυπον, ἀπορρέον ἐξ ἐθίμων ἀναπτυχθέντων μεταξὺ τῶν ἐνδιαφερομένων κύκλων ἀναλόγως πρὸς τὴν ἐξέλιξιν τῆς θαλασσίας ἐμπορίας. Ὡς ἀρχαιοτέρα ναυτικὴ νομοθεσία ἀναφέρεται ἡ τῆς νήσου Ρόδου, τῆς ὁποίας αἱ διατάξεις σπουδαίαν ἤσκησαν ἐπίδρασιν εἰς τὴν κατόπιν διαμόρφωσιν τῶν διαφόρων ναυτικῶν νομοθεσιῶν. Ὁλόκληρον τμῆμα τοῦ δικαίου τῶν πανδεκτῶν φέρει τὴν ἐπιγραφὴν «De lege Rhodia», κατὰ δὲ τὴν κρατοῦσαν γνώμην αἱ ἐν τῷ τμήματι τούτῳ περιεχόμεναι διατάξεις εἶναι ἀποσπάσματα εἰλημμένα ἐκ τῆς ναυτικῆς νομοθεσίας τῶν Ροδίων. Πρὸς τὴν ἀρχαίαν ταύτην νομοθεσίαν δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μεταγενεστέρα συλλογὴ διατάξεων, φέρουσα τὸ ὄνομα «Νόμος Ροδίων ναυτικός». Εἰς τὴν πρώτην ταύτην περίοδον ἀνήκουν ὡσαύτως αἱ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἀποφάσεις τῆς Ὀλαρίας» («Röles d'Oleron), «Θαλάσσιον δίκαιον τοῦ Wisby» (Hogeste water Recht tho Wisby»), «Ἀποφάσεις τῆς Δάμμης» (Uonesse von Damme) καὶ «Θαλάσσιοι νόμοι» (Consolato del mare) γνωσταὶ συλλογαί, περιέχουσαι κωδικοποιημένα διάφορα ἰσχύοντα τότε ναυτικὰ ἔθιμα ἢ κανόνας ναυτικοῦ δικαίου.

Κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον, ἡ ὁποία συμπίπτει μὲ τὴν ἐφεύρεσιν τῆς πυξίδος καὶ καθ' ἣν διαμορφοῦται τόσον ὁ θεσμὸς τῆς περιωρισμένης εὐθύνης τοῦ θαλασσίου ἐπιχειρηματίου, τοῦ ἀσκοῦντος διὰ τοῦ πλοίου του τὴν θαλασσίαν ἐμπορίαν, ὅσον καὶ ὁ θεσμὸς τῆς ναυτασφαλείας, τὸ ναυτικὸν δίκαιον ἀποκρυσταλλοῦται εἰς ἓν τῶν περιφημοτέρων νομοθετημάτων τῆς ὅλης ἐξελίξεώς του, τὴν «Ordonnance sur la marine» τοῦ ἔτους 1681, ἡ ὁποία ἀπετέλεσε τὸ πρότυπον ὅλων τῶν μεταγενεστέρων κωδικοποιήσεων.

Ἡ τρίτη περίοδος εἶναι ἡ περίοδος τῆς κωδικοποιήσεως τοῦ ναυτικοῦ δικαίου. Ἐκτὸς τοῦ πρωσικοῦ κώδικος, τοῦ ὁποίου τὸ μέρος τὸ ἀφορῶν τὸ ναυτικὸν δίκαιον δὲν ἔμεινεν ἀνεπηρέαστον ἀπὸ τὰς διατάξεις τῆς «Ordonnance», καὶ τὸν γαλλικὸν «Code de commerce» τοῦ ἔτους 1807, ὁ ὁποῖος ἠρκέσθη νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς προγενεστέρας διατάξεις τῆς «Ordonnance sur la marine», εἰς τὴν περίοδον ταύτην ἀνήκουν μεταξὺ ἄλλων τὸ «Merchant Shipping Act» τοῦ 1854 καὶ ὁ «Γενικὸς Γερμανικὸς Ἐμπορικὸς Κῶδιξ» τοῦ 1861.

Τὴν σύγχρονον περίοδον χαρακτηρίζει ἡ γενικὴ προσπάθεια πρὸς ἑνοποίησιν τῶν κανόνων τοῦ ναυτικοῦ δικαίου καὶ ἡ δημιουργία κοινοῦ ναυτικοῦ κώδικος δι' ὅλας τὰς ναυτικὰς χώρας. Ἤδη ὁλόκληρα τμήματα τοῦ ναυτικοῦ δικαίου, ἄλλα μὲν κατόπιν διεθνῶν συμβάσεων, ἄλλα δὲ κατόπιν συμφωνίας τῶν ἐνδιαφερομένων τάξεων, ἰσχύουν διεθνῶς καὶ ἐφαρμόζονται ὁμοιομόρφως εἰς τὰς διαφόρους χώρας. Οὕτω αἱ διατάξεις περὶ συγκρούσεως πλοίων, περὶ θαλασσίας ἀρωγῆς καὶ ναυαγιαιρεσιῶν, κυρωθεῖσαι διεθνῶς, ἰσχύουν σχεδὸν ἀνεξαιρέτως εἰς ὅλας τὰς ναυτικὰς χώρας. Οἱ

Digitized by Google

περὶ κοινῆς ἀβαρίας καὶ συνεισφορᾶς κανόνες τῆς Ὑόρκης καὶ Ἀμβέρσης, τροποποιηθέντες ἐν Στοκχόλμῃ τῷ 1924, ἀποτελοῦν τὸ περιφημότερον παράδειγμα συλλογῆς διατάξεων ἰδιωτικῆς προελεύσεως καὶ πρωτοβουλίας, ἐφαρμοζομένης διεθνῶς κατόπιν κοινῆς συμφωνίας τῶν συμβαλλομένων ἐν τοῖς ναυλοσυμφώνοις καὶ ταῖς φορτωτικαῖς.

Τὸ παρ' ἡμῖν μέχρι τοῦ ἔτους 1910 ἰσχῦον δεύτερον βιβλίον τοῦ γαλλικοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, περιλαμβάνον τὰς περὶ θαλασσίας ἐμπορίας διατάξεις, ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ νόμου ΓΨΙΖ' τοῦ 1910, ὁ ὁποῖος ἠκολούθησε κατὰ μέγα μέρος τὸν νεώτατον τότε βελγικὸν ναυτικὸν νόμον τοῦ 1908, συνταχθέντα συμφώνως πρὸς τὰ πορίσματα τοῦ ἐν Βενετίᾳ συνελθόντος κατὰ τὸ 1907 συνεδρίου τοῦ «Comité maritime international». Ἕτεροι συναφεῖς πρὸς τὸ ναυτικὸν δίκαιον νόμοι, ἰσχύοντες παρ' ἡμῖν, εἶναι: τὸ διάταγμα «Περὶ ἐμπορικῆς ναυτιλίας» τοῦ 1836, τροποποιηθὲν καὶ συμπληρωθὲν διὰ τοῦ διατάγματος τοῦ 1910 «Περὶ νηολογίων καὶ ναυτικῶν ὑποθηκολογίων», τὸ διάταγμα «Περὶ ἀστυνομίας τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας» τοῦ 1836, ὁ νόμος «Περὶ ναυαγίων καὶ ναυαγιαιρέσεων» τοῦ 1856, ὁ νόμος τοῦ 1922 «Περὶ ναυτικοῦ Ἀπομαχικοῦ Ταμείου», ὡς ἐτροποποιήθη διὰ νόμου τοῦ 1925 καὶ διὰ διατάγματος τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὁ «Ποινικὸς καὶ πειθαρχικὸς κῶδιξ τοῦ Ἐμπορικοῦ Ναυτικοῦ» τοῦ 1923, καὶ διάφοροι ἄλλοι σχετικοὶ μὲ τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν νόμοι, περιέχοντες δημοσίας φύσεως διατάξεις ναυτικοῦ δικαίου. Τὸ ναυτικὸν δίκαιον διαιρεῖται εἰς δύο κύρια τμήματα: τὸ *ἰδιωτικὸν ναυτικὸν δίκαιον* καὶ τὸ *δημόσιον*.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ἀναστασιάδου*, Ἐγχειρίδιον Ἐμπορικοῦ Δικαίου (τόμ. Β' 1927). — *Μακρυγιάννη*, Ναυτικὸν Δίκαιον (1909).—*Παπαφωτεινοῦ*, Ἑλληνικὸν Ναυτικὸν Δίκαιον (1917). —*Πετιμεζᾶ*, Ἐμπορικὸν Δίκαιον (τόμ. Β' 1928). — *Ράλλη*, Ἐμπορικὸν Δίκαιον (τόμ. Β' 1863). — *Φλογαΐτου καὶ Χρυσανθοπούλου*, Πραγματεία περὶ Ναυτικοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου (Ἀθῆναι 1892).—*Abbott*, A treatise of the law relative to merchant ships and seamen (1901).—*Danjon*, Traité de Droit maritime (1926—1930). —*Lyon-Caen et Renault*, Traité de Droit commercial (tom. 5).—*Tipia*, Trattato di diritto marittimo (1922—1925).—*Ripert*, Droit maritime (1929).—*Schaps*, Kommentar des Seerechts (1921). —*Smeesters*, Droit maritime et droit fluvial (1919).—*Wüstendörfer*, Handbuch der Seerechts ἐν «Ehrenberg Handbuch» (Bd. VII, Abt. II, 1923). Κ. Β. ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

—ναυτικὸν *ἡμερολόγιον*. —1) Ἐπίσημον βιβλίον παντὸς πολεμικοῦ σκάφους, ἐξ ἑνὸς τεύχους δι' ἕκαστον μῆνα, οὗτινος αἱ σελίδες, δύο δι' ἑκάστην ἡμέραν, εἶναι διῃρημέναι καταλλήλως ὅπως εἰς μὲν τὴν ἀριστερὰν ἐξ αὐτῶν ἀναγράφωνται ἀνὰ πᾶσαν ὥραν πᾶν τὸ σχετικὸν μὲ τὸν καιρὸν τῆς πλεύσεως, τὰ κατὰ ταύτας διάρματα, τὰ μετεωρολογικὰ δεδομένα, εἰς δὲ τὴν δεξιὰν τὰ κατὰ πᾶσαν τετραωρίαν συμβάντα, ἡ ὑπογραφὴ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς φυλακῆς, αἱ διὰ τὴν νύκτα διαταγαὶ τοῦ κυβερνήτου καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ θεώρησις τῶν ἐγγραφῶν τῶν γενομένων ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς φυλακῆς, ἅμα τῷ πέρατι πάσης τετραωρίας. Παρόμοιον καὶ ἐξ ἴσου ἐπίσημον ἡμερολόγιον κρατεῖται ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς μηχανῆς. —2) Ἐπίσημον βιβλίον, ἓν τῶν ναυτιλιακῶν ἐγγράφων παντὸς ἐμπορικοῦ πλοίου ἄνω τῶν 10 τόννων, ἐπιβεβλημένον ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 37 τοῦ «Περὶ ἀστυνομίας τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας» βασιλικοῦ διατάγματος εἰς ὃ ὀνομάζεται «βιβλίον τοῦ πλοίου» καὶ τοῦ ἄρθρου 224 τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου. Τὰ ἡμερολόγια διατίθενται ὑπὸ τῶν λιμεναρχείων, τοῦ ἀντιτίμου των ἀποτελοῦντος πόρον τοῦ Ναυτικοῦ Ἀπομαχικοῦ Ταμείου, καὶ μονογραφηθέντα ὑπό τινος τῶν ἐμποροδικῶν τηροῦνται ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου, ἀναγράφοντος καὶ πᾶν ἐνδιαφέρον συμβεβηκὸς ἐν πλῷ ἢ ἐν ὅρμῳ λαβὸν χώραν. Προσάγονται δὲ εἰς τὴν λιμενικὴν ἀρχὴν ἐντὸς 24 ὡρῶν ἀπὸ τοῦ κατάπλου, παρ' ἧς παραδίδεται ἕκαστον θεωρημένον εἰς τὸν πλοίαρχον τῇ αἰτήσει του καὶ πρὸ τοῦ ἀπόπλου. Εἰδικῶς, ἀναγράφονται ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τὰ ἐνδεχομένως λαβόντα χώραν ναυτικὰ ἀτυχήματα· ἐν περιπτώσει θανάτου ἢ πνιγμοῦ τινος τῶν ἐπιβαινόντων συντάσσεται ἐπὶ τοῦ ἡμερολογίου πρᾶξις ληξιαρχικὴ καὶ καταγράφονται τὰ πράγματα τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸν θανόντα, ὁ τόπος εἰς ὃν ὁ νεκρὸς ἐτάφη ἢ αἱ γεωγραφικαὶ συντεταγμέναι τοῦ στίγματος εἰς ὃ ἐγένετο ἡ πόντισις τοῦ νεκροῦ. Ἐν περιπτώσει ἀπωλείας ἡμερολογίου, λόγῳ ναυαγίου ἢ ἄλλης αἰτίας, ὁ πλοίαρχος προβαίνει εἰς ἔνορκον ἐξομολόγησιν, περιλαμβάνουσαν πάσας τοῦ πλοίου καὶ τοῦ φορτίου τὰς περιπετείας, αἵτινες ἦσαν σημειωμέναι εἰς τὸ ἀπολεσθὲν ἡμερολόγιον. Τὸ διεθνὲς ἀριθμόσημον τοῦ πλοίου ἀναγράφεται ὑποχρεωτικῶς ἐπὶ παντὸς ἡμερολογίου. Σ. Ε. Λ.

—ναυτικὸν *μίλιον*· βλ. λ. *μίλιον*.

— ναυτικὸν *ὀνοματολόγιον*. Καλεῖται οὕτω ἡ συναγωγὴ τῶν ὅρων, οὓς χρησιμοποιεῖ τὸ ναυτικόν μας διὰ τὰ καθ' αὐτό, ἀλλὰ καὶ πᾶν περιλαμβάνον καὶ ἐπεξηγοῦν αὐτοὺς σύγγραμμα. Εἰς τέσσαρας περιόδους δύνανται νὰ κατανεμηθῶσι τὰ κατὰ τὴν ἐν χρήσει εἰσέτι ναυτικήν μας διγλωσσίαν. Μακραίων ὑπὸ τοὺς Ἑνετοὺς δουλεία τῶν νήσων καὶ τῶν παραλίων μας, πρὸ πάντων δὲ ἡ κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς ναυτολογία τῶν ναυτικῶν μας· εἰς τὰ τσοῦρμα τῶν γαλερῶν, εἴτε ἐθελουσίως εἴτε ὑποχρεωτικῶς καὶ βιαίως, ἐκληροδότησεν εἰς τοὺς ναυτικούς μας τὴν ἣν ἐπέβαλεν ἡ ἀνάγκη γλῶσσαν, ὑποκαταστήσασαν τὴν τελείως λησμονηθεῖσαν βυζαντινὴν ναυτικὴν τοιαύτην. Ἡ γλῶσσα αὕτη ἀπετελέσθη ἀπὸ ἰταλικοὺς καὶ ἱσπανικοὺς ὅρους κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἑλληνοποιηθέντας ἀπὸ ἀπόψεως καταλήξεως, προσλαβοῦσα ἀφ' ἧς ἐπῆλθεν ἀλλαγὴ τοῦ κυριάρχου καὶ πολλοὺς τουρκικοὺς ναυτικοὺς ὅρους. Πάντως ὅμως περιεῖχεν ἐν μεγίστῃ ἀναλογίᾳ ἑνετικοὺς ὅρους τοῦ ναυτικοῦ τῶν γαλερῶν, δεδομένου ὅτι κατὰ τὴν μεσουράνησιν τῆς γαλέρας συνέπιπτε καὶ ἡ ἐπὶ τῶν ναυτικῶν μας μερῶν ἑνετικὴ δεσποτεία. Οὕτω ἐδημιουργήθη, διεμορφώθη καὶ προήχθη ἡ κοινὴ τῶν ναυτικῶν μας γλῶσσα ἡ ὡς «κοινοβαρβαρική» ἐπισήμως χαρακτηριζομένη. χωρὶς ἐν τούτοις νὰ παροράται ὅτι ταύτην τὴν γλῶσσαν μετεχειρίζοντο οἱ ἥρωες τῆς ναυτικῆς ἐποποιίας τοῦ ἀγῶνος.

Ἡ δευτέρα περίοδος ἐκδηλοῦται μὲ τὴν προσπάθειαν ὑποκαταστάσεως τῶν γενικῶν ὅρων δι' ἑλληνικῶν τοιούτων. Τοιαύτη τάσις εἶχεν ἐκδηλωθῆ ἀπὸ τοῦ ἀγῶνος αὐτοῦ, καθ' ὃν οἱ μεγίστης μορφώσεως γραμματεῖς τῶν ναυάρχων τοῦ ἀγῶνος (οἱ Φίλιππος Ἰωάννου, Γ. Οἰκονόμου καὶ Ν. Τζικλητήρας, μεταξὺ ἄλλων) ἐπεδίωκον τὴν διὰ τοῦ ὕφους τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων σιωπηρὰν καὶ καθ' ἕξιν ἐπικράτησιν ἀρχαιοελληνικῶν ὅρων, διεσκευασμένων ἐνίοτε κατὰ τὸν τύπον τῆς ζωντανῆς τοῦ λαοῦ γλώσσης. Τὰ ἡμερολόγια τῶν πλοίων τοῦ ἀγῶνος καὶ τὰ ἀρχεῖα τῶν ναυτικῶν νήσων βρίθουν τοιούτων ἀποδείξεων προσπαθείας. Ἡ τάσις αὕτη ἐσυνεχίσθη καὶ μετὰ τὴν παλιγγενεσίαν, πλείστων ἀξιωματικῶν ἀλλὰ καὶ ναυτικῶν ὑπηρεσιῶν πειρωμένων νὰ εἰσαγάγωσιν ὅρους κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπιτυχεῖς, πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν κοινοβαρβαρικῶν, οὓς μόνους ἐν τούτοις κατενόουν οἱ ναῦται καὶ ὑπαξιωματικοί, δι' ὃ καὶ ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν Ἀντ. Γ. Κριεζῆς ἀπηγόρευσε τὴν χρῆσιν τοιούτου γλωσσαρίου ὑποβληθέντος (1841) ὑπὸ τοῦ Ναυτικοῦ Διευθυντηρίου, διότι ὡς μετ' εἰρωνείας, προϊόντος τῆς γραφίδος τοῦ προσωπάρχου Γερ. Ζωχιοῦ, διέτασσεν, «ἡ παλαιὰ ὀνοματολογία εἶναι μὲν βάρβαρος, ἀλλ' εἶναι πρὸς ὅλους γνωστή, τὴν δὲ νέαν καὶ αὐτοὶ οἱ γράφοντες ἀγνοοῦσι» (*Δ. Φωκᾶ* Χρον. Β. Ναυτ. σελ. 149). Τοιούτους ὅρους, τοὺς πλείστους τῶν ὁποίων δὲν υἱοθέτησαν οἱ συγγραφεῖς τοῦ ἐπισήμου ὀνοματολογίου, εὑρίσκει τις εἰς τὰ ναυτικὰ ἔγγραφα τῆς πρὸ τοῦ 1856 ἐποχῆς, ἱκανὸν δὲ ἀριθμὸν αὐτῶν εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ Γ. Ἰ. Κοτσοβίλλη «Περὶ ἐξαρτισμοῦ τῶν πλοίων» (Ἑρμούπολις 1894), πρὸ πάντων ὅμως εἰς τὸ μνημειῶδες ἔργον τοῦ Λεων. Παλάσκα «Γαλλοελληνικὸν λεξικὸν τῶν ναυτικῶν ὅρων», ὅπερ ἤρχισε συγγράφων τῷ 1845, ἐνδεκαετίαν ὅλην πρὸ τῆς συγγραφῆς τοῦ ἐπισήμου ὀνοματολογίου, καὶ ὅπερ διεσώθη περιελθὸν εἰς τὸν ναύαρχον Ἀριστείδην Ρέϊνεκ, παραδώσαντα αὐτὰ πρὸς κοινὴν τοῦ ναυτικοῦ καὶ τῶν ἐπιστημόνων ὠφέλειαν εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν Ν. Λεβίδην, ἀναθέσαντα τὴν συμπλήρωσιν καὶ τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ (1896) εἰς τὸν ὑποπλοίαρχον Μ. Γούδαν.

Ἡ τρίτη περίοδος ἐμφανίζεται ἕνεκα τῆς καθ' ἡμέραν προκυπτούσης ἀνάγκης πρὸς ὀνοματολογίαν νέων σκευῶν ναυτικῶν καὶ πρὸς δημιουργίαν νέων τεχνικῶν ὅρων, οὓς ἐπέβαλλεν ἰδίως ἡ ραγδαία ἐξέλιξις τῆς ναυπηγίας τῶν ἀτμομηχανῶν, τοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἡ χρησιμοποίησις τῶν ναρκῶν καὶ τῶν τορπιλλῶν. Ἕνεκα τούτου, ὑπουργοῦντος τοῦ Ἀθαν. Μιαούλη, ἐξεδόθη τὴν 9 Ἰουνίου 1856 βασιλικὸν διάταγμα, δι' οὗ ἀνετίθετο εἰς τοὺς πλοιάρχους Λεων. Παλάσκαν καὶ Ἀλέξ. Κουμελᾶν καὶ τὸν καθηγητὴν τοῦ πανεπιστημίου Φίλιππον Ἰωάννου ἡ σύνταξις τοῦ ναυτικοῦ ὀνοματολογίου. Δύο ἔτη ἀπητήθησαν πρὸς συγγραφὴν τῆς ἀξιομνημονεύτου ταύτης ἐργασίας, καθ' ἣν ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη πολὺ ἐδεσμεύθη ἀπὸ τὰς κρατούσας γλωσσικὰς προλήψεις, ἀναζητήσασα πρὸς ἐκκαθάρισιν τῆς «κοινοβαρβαρικῆς» γλώσσης ἀπὸ τῶν ξενικῶν ὅρων, ὄχι μόνον ὅρους ἀπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς νεκροὺς πλέον τύπους τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης. Τὴν 1ην Ὀκτωβρίου 1858 διὰ διατάγματος τῆς Ἀμαλίας καὶ διὰ λεπτομεροῦς ἐγκυκλίου τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν ἀπὸ 18 Νοεμβρίου 1858, ἐτίθετο ἐν ἰσχύϊ τὸ ἐπίσημον «ναυτικὸν ὀνοματολόγιον», ἐκδοθὲν εἰς σύγγραμμα διῃρημένον εἰς ἠριθμημένα ἄρθρα, ἕκαστον τῶν ὁποίων περιελάμβανε τὴν νέαν ὀνομασίαν, καὶ τὰς ἀντιστοίχους γαλλικήν, κοινοβάρβαρον καὶ ἀγγλικήν. Κατὰ τὴν πρώτην ἐφαρμογήν του ἡ χασμωδία ὑπῆρξε πλήρης, ὡς διάφορα ἀνέκδοτα τὴν ἀπηθανάτισαν.

Ἡ καθιερωθεῖσα ὀνοματολογία πόρρω ἀπέχει τοῦ νὰ ἐπαρκῇ εἰς τὰς συγχρόνους τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ συγχρόνου ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ ἀκόμη, ἀνάγκας, τῶν ὁποίων οἱ διάφοροι κλάδοι καθ' ἡμέραν μεταμορφοῦνται λόγῳ τῆς ἐπαμοιβῆς τῶν βελτιώσεων καὶ τῶν ἐπινοήσεων. Πλεῖστοι ἀξιωματικοί, ὅπως δυνηθῶσι νὰ ἀνταποκριθῶσιν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ὑπηρεσιακῆς συνεννοήσεως, καθιέρωσαν ὅρους ἐπιτυχεστάτους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μὴ ὄντας ὅμως ἐπισήμως ἀνεγνωρισμένους, δημιουργηθείσης οὕτω τετάρτης περιόδου ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ναυτικοῦ ἡμῶν ὀνοματολογίου, καθ' ἣν ὁ Ἠλ. Κανελλόπουλος πολλὰς προσήνεγκε προσθήκας διὰ τῶν ἔργων του «Κυβερνητικὴ καὶ ἐξαρτισμός», «Ἐγχειρίδιον θωρακ[…]» καὶ «Ναυτικὸν ὀνοματολόγιον», ὅπερ ἐπ' ἐσχάτων συνεπλήρωσεν ὁ ἀντιπλοίαρχος Ἀγγελῆς. Σ. Ε. Λ.

—ναυτικὸν *παιδευτήριον*. Ἡ πρώτη πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν μελλόντων ἀξιωματικῶν τοῦ βασιλικοῦ ναυτικοῦ σχολή, συστᾶσα διὰ τοῦ ἀπὸ 2[…] Νοεμβρίου 1845 βασιλικοῦ διατάγματος, τῇ εἰσηγήσει τοῦ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν ὑπουργοῦ Κωνστ. Κανάρη. Τὸ διάταγμα τοῦτο διέθετε διὰ τὴν ἐ[…] λόγῳ ἐκπαίδευσιν «ἄχρις οὗ διοργανισθῇ τὸ ναυτικὸν σχολεῖον, εἰς ὃ θέλουσιν ἐκπαιδεύεσθαι οἱ μέλλοντες νὰ ὑπηρετήσωσι κατὰ θάλασσαν τὴν πατρίδα» τὴν μεγάλην κορβέτταν «Λουδοβῖκος» (τὴν κατόπιν «Μεσολόγγιον»), τοποθετηθέντος διευθυντοῦ τοῦ ναυμάχου τοῦ Ἀγῶνος Ραφαήλ, ὡς καθηγητῶν δέ, τοῦ ὑπάρχου τοῦ πλοίου Λ. Παλάσκα, τοῦ ἱερέως Δημ. Βώδεινου καὶ τοῦ δοκίμου Βασ. Κοκονέζη, ὡς διδασκάλου δὲ τῶν πρωρατικῶν ἔργων τοῦ ναυκλήρου Καρανικόλα. Παρὰ τὸ ὅτι ὅμως καὶ λεπτομερεῖς ὀργανισμοὶ ἐξεδόθησαν καὶ πρόνοια πρὸς ἐκπαίδευσιν μελλόντων πλοιάρχων τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ εἶχε ληφθῆ, τὴν 25 Μαΐου τοῦ 1849 ὑπέβαλεν ὁ ὑπουργὸς ἀναφορὰν πρὸς τὸν βασιλέα, προτείνων τὴν διάλυσιν τοῦ ναυτικοῦ παιδευτηρίου «διότι δὲν ἐδικαίωσε τὰς ἐλπίδας, αἵτινες ἦγαγον εἰς τὴν σύστασιν αὐτοῦ». [Πρβλ. *Χρ. Παπαδημητρίου* «Ἡ ἐξέλιξις τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ ναυτικοῦ ἀπὸ τοῦ 18[…]-1892» εἰς τὴν «Ναυτικὴν Ἐπιθεώρησιν» ΙΣΤ', 78.[…]] Σ. Ε. Λ.

— ναυτικὸν *φυλλάδιον*. Πᾶς ναυτικός, προκειμένου ν' ἀναλάβῃ ὑπηρεσίαν ἐπὶ ἑλληνικοῦ πλοίου ἢ νὰ ἐξασκήσῃ οἱονδήποτε ναυτικὸν ἐπάγγελμα ἀνὰ τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας, δέον νὰ ἦ ἐφωδιασμένος ἀπαραιτήτως διὰ βιβλιαρίου εἰδικοῦ, ἀποδεικνύοντος ὅτι εἶναι ἀπογεγραμμένος ὡς ἐργάτης θαλάσσης καὶ ὅτι, ὡς τοιοῦτος, κέκτηται τὴν ἄδειαν τῆς ἐξασκήσεως τοῦ ναυτικοῦ ἐπαγγέλματος. Τὸ βιβλιάριον τοῦτο, ἐπέχον θέσιν βιβλιαρίου ταυτότητος, εἶναι προσωπικὸν καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ μεταβιβάσιμον εἰς ἄλλον. Ἐν περιπτώσει ἀπωλείας ἢ φθορᾶς τοῦ βιβλιαρίου τούτου ἐκδίδεται ἀντίγραφον αὐτοῦ, καταβαλλομένου τοῦ ἡμίσεος τῆς ἀρχικῆς τιμῆς τῆς ἐκδόσεως. Ἐν περιπτώσει δὲ ἀπωλείας συνεπείᾳ ναυαγίου, τὸ ἄνω ἀντίγραφον ἐκδίδεται δωρεάν. Λιμεναρχεῖα […] καὶ ἐντεταλμέναι τὴν ἔκδοσιν ναυτικῶν φυλλαδίων εἶναι τὰ λιμεναρχεῖα Πειραιῶς, Θεσσαλονίκης, Πατρῶν, Κερκύρας, Βόλου, Σύρου, Χανίων, Μυτιλήνης, Χίου, Ἀλεξανδρουπόλεως, βάσει πιστοποιητικοῦ τῶν ἁρμοδίων δημοτικῶν ἢ κοινοτικῶν ἀρχῶν. Πᾶσα μεταβίβασις τοῦ ναυτικοῦ […]του φυλλαδίου εἰς ξένον πρόσωπον τιμωρεῖται ποινικῶς. Ἡ ποινὴ εἶναι πολὺ αὐστηροτέρα, ὅταν τὸ χορηγηθὲν εἰς ξένον πρόσωπον φυλλάδιον ἐχρησίμευσε πρὸς δραπέτευσιν, φυγάδευσιν κλπ. τοῦ λαβόντος αὐτὸ ἀτόμου. Γ. Ε. […]

— «Ναυτικὸς *Κόσμος*». Ἡμερησία πολιτικὴ καὶ ναυτικὴ ἐφημερὶς ἐν Πειραιεῖ, ἐκδιδομένη ἀπὸ τοῦ 1900 μέχρι τοῦ 1922 ὑπὸ Ἠλ. Σ. Φραγκούλη καὶ Παναγ. Τζουνάκου.

— «Ναυτικὸς *νόμος Ροδίων*». Συλλογὴ διατάξεων νόμων καὶ διαφόρων τοπικῶν ἐθίμων τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου, ἀναγομένη, κατ' ἄλλους μὲν εἰς τὸν Η', κατ' ἄλλους δὲ εἰς τὸν ΙΒ' μ. Χ. αἰῶνα. Ὁ νόμος οὗτος οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μὲ τὸ ἀρχαῖον δίκαιον τῆς νήσου Ρόδου, τοῦ ὁποίου ἀποσπάσματα εὑρίσκονται εἰς τοὺς Πανδέκτας. Ὁ ναυτικὸς νόμος Ροδίων ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία μέρη. Τὸ πρῶτον μέρος περιλαμβάνει ἀφήγησιν, καθ' ἣν οἱ νόμοι τῶν Ροδίων ἐπεκυρώθησαν ὑπὸ πλείστων Ρωμαίων αὐτοκρατόρων καὶ ἡ ὁποία ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως δὲν ἐλέγχεται ἀληθής. Τὸ δεύτερον μέρος περιλαμβάνει διατάξεις σχετικὰς μὲ τὴν ἀστυνομίαν τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας, τέλος δὲ τὸ τρίτον καὶ σπουδαιότερον μέρος περιέχει εἰς 56 ἄρθρα διατάξεις ρυθμιζούσας σχεδὸν ὅλας τὰς σχέσεις τῆς ναυτικῆς ἐμπορίας. Κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν σήμερον ἐν τῇ ἐπιστήμῃ γνώμην, τὸ τρίτον μέρος εἶναι νόμος τῶν Ἰσαύρων αὐτοκρατόρων τοῦ Η' μ. Χ. αἰῶνος, εἰς τὸν ὁποῖον βραδύτερον προσετέθησαν καὶ τὰ δύο ἕτερα μέρη. Ἡ συλλογὴ αὕτη διετηρήθη ἐν ἰσχύϊ εἰς τὸ ἀνατολικὸν ρωμαϊκὸν κράτος, καθὼς καὶ εἰς τὴν νότιον Ἰταλίαν, μέχρι τοῦ ΙΕ' μ. Χ. αἰῶνος περίπου, ἀδιαφόρως πρὸς τὴν ἰσχὺν τῶν Βασιλικῶν. Τὸ κείμενον τῶν 51 ἄρθρων τῶν ἀποτελούντων τὸ τρίτον μέρος τοῦ ναυτικοῦ νόμου Ροδίων εἶναι ἐκδεδομένον εἰς τὸ «Ναυτικὸν Δίκαιον» τοῦ Μακρυγιάννη (σελ. 891).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ashburner*, Νόμος Ροδίων ναυτικός. The Rhodian sea-law, edited from the manuscripts (Oxford 1909). Κ. Β. Σ.

— «Ναυτικοῦ *ἐμπορικοῦ διεύθυνσις*». Αὐτοτελὴς δημοσία ὑπηρεσία, ὑπαγομένη ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν καὶ ἑδρεύουσα ἐν Ἀθήναις. Ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν προστασίαν καὶ τὴν προαγωγὴν τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ, μεριμνῶσα ἐν γένει διὰ τὴν

λὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀφορωσῶν τὴν διοίκησιν αὐτοῦ διατάξεων καὶ δή: τὴν ἐθνικότητα, τὴν νηολόγησιν καὶ τὴν ὑποθήκευσιν τῶν πλοίων, τὴν ἀστυνομίαν τῆς ναυσιπλοΐας, τῶν λιμένων καὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ τὴν ἐπὶ τῶν πλοίων ὑγιεινήν, τὸν κανονισμὸν καὶ τὴν βεβαίωσιν τῶν ποικίλων ναυτιλιακῶν τελῶν, τὴν ναύλωσιν ἢ ἐπίταξιν πλοίων καὶ πλωτῶν μέσων πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ κράτους, τὴν ἐκπαίδευσιν, ἀπογραφήν, βαθμολογίαν, ἐξεύρεσιν ἐργασίας, περίθαλψιν κλπ. τῶν ἐργατῶν θαλάσσης (ναυτικῶν τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας) καὶ τὴν στρατολογίαν, ἐκπαίδευσιν, διοίκησιν κλπ. τοῦ λιμενικοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον ὑπάγεται εἰς αὐτήν. Ἡ κεντρικὴ ὑπηρεσία τῆς διευθύνσεως ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ, τῆς ὁποίας διευθυντὴς διορίζεται ὁ φέρων τὸν ἀνώτατον βαθμὸν λιμενικὸς ἀξιωματικός, περιλαμβάνει 5 τμήματα (προσωπικοῦ, ναυτιλιακόν, μητρῴου ἐργατῶν θαλάσσης, μελετῶν καὶ οἰκονομικῶν ὑπηρεσιῶν), τὴν ἐπιθεώρησιν ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ καὶ τὴν ἐν Πειραιεῖ ἑδρεύουσαν ἐπιθεώρησιν ἐμπορικῶν πλοίων. Αἱ εἰς αὐτὴν ὑπαγόμεναι ἐξωτερικαὶ ὑπηρεσίαι, ἐκτὸς τῶν κατὰ τόπους λιμενικῶν ἀρχῶν (ἐπιλιμεναρχείων, λιμεναρχείων, ὑπολιμεναρχείων, προξενικῶν λιμεναρχείων τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ λιμενικῶν σταθμῶν), εἶναι τὸ «Ναυτικὸν Ἀπομαχικὸν Ταμεῖον», τὸ «Ταμεῖον προνοίας τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ» καὶ αἱ ἐν Πειραιεῖ ὑπηρεσίαι: «Γραφεῖον ναυτικῆς ἐργασίας» καὶ «Οἶκος τοῦ ναύτου». Εἰς τὰς διαφόρους ὑπηρεσίας τῆς διευθύνσεως ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ ὑπηρετοῦσι λιμενικοὶ ἀξιωματικοί. Ἐκδίδει ἀπὸ τοῦ 1925 μηνιαῖον δελτίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐπιθεώρησις Ἐμπορικοῦ Ναυτικοῦ» καὶ ἄλλα δημοσιεύματα, ἀφορῶντα τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν.
Χ. Δ.

— **Ναυτικῶν ὑπουργεῖον**· βλ. λ. *ὑπουργεῖον*.

ναυτιλία (ἡ)· τὸ ναυτίλλεσθαι, τὸ ταξιδεύειν μὲ πλοῖα, θαλασσοπλοΐα || πλοῦς, ταξίδιον || ἡ ναυτικὴ ἐπιστήμη || τὸ σύνολον τῶν σκαφῶν μετὰ τῶν πληρωμάτων κράτους τινός, ἄλλως *ἐμπορικὴ ναυτιλία* ἢ *ἐμπορικὸν ναυτικόν*: «ἡ ἀτμήρης καὶ ἡ ἱστιοφόρος ναυτιλία», «ἡ διεύθυνσις ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ».

—*[Ναυτ.]* Ἡ *ναυτιλία* ἢ *ναυτικὴ ἐπιστήμη* ἔχει ὡς κύριον ἀντικείμενον τὸν προσδιορισμὸν τῆς ὑπὸ τοῦ πλοίου ἀκολουθητέας διὰ τῆς πυξίδος του διευθύνσεως, ὅπως τοῦτο μεταβῇ ἀσφαλῶς ἔκ τινος σημείου ὡρισμένου τῆς θαλάσσης εἰς ἕτερον σημεῖον αὐτῆς ἐπίσης ὡρισμένον, ὁσονδήποτε ἀπέχον τοῦ πρώτου, τοῦ δὲ πλοῦ γινομένου εἴτε κατὰ λοξοδρομικὸν τόξον, εἴτε κατὰ τόξον μεγίστου κύκλου. Ἀλλ' ὁπωσδήποτε καὶ ἂν θαλασσοπλοῇ τις, ἡ ἀδιάκοπος τοῦ πλοίου μετατόπισις ἐπάγεται τὴν ἀνάγκην τοῦ συνεχοῦς προσδιορισμοῦ τῆς γεωγραφικῆς θέσεώς του. Ἄλλως τε, τὰ δύο δοθέντα σημεῖα, τὸ *ἀφετήριον* καὶ τὸ *κατιτήριον*, δὲν εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀποκεχωρισμένα μόνον δι' ἐκτάσεώς τινος ὕδατος, ἀλλὰ παρεμβάλλονται μεταξύ των κίνδυνοι ἢ ἐμπόδια (σκόπελοι ἢ ὕφαλοι ἢ νησῖδες κλπ.), οὓς δέον ν' ἀποφύγῃ τὸ πλοῖον, ἐκτρεπόμενον τῆς εὐθείας ὁδοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἕνεκεν ἐναντιοτήτων καιρικῶν δύναται τὸ πλοῖον νὰ εὑρεθῇ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκκλίνῃ τῆς εὐθείας ὁδοῦ, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ καθίσταται δυνατὸς ὁ ἐν πάσῃ στιγμῇ προσδιορισμὸς τῆς νέας του γεωγραφικῆς θέσεως, ὅπως, λαμβάνον ταύτην ὡς ἀφετηρίαν, προσδιορίσῃ τὴν νέαν πλεῦσιν, δι' ἧς θὰ φθάσῃ εἰς τὸν προορισμόν του. Ὥστε ὁ σκοπὸς τῆς ναυτιλίας περιλαμβάνεται εἰς τὴν διὰ διαφόρων μεθόδων λύσιν τῶν ἑξῆς δύο προβλημάτων: 1) εἰς τὸ δυνατὸν τοῦ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν προσδιορισμοῦ τῶν γεωγραφικῶν συντεταγμένων τῆς θέσεως τοῦ πλοίου· καὶ 2) εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς διευθύνσεως, ἣν δέον ν' ἀκολουθῇ τὸ πλοῖον, διὰ τῆς πυξίδος του, ὅπως φθάσῃ εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον. Ὑποδιαιρεῖται δὲ ἡ ναυτιλία, ἀναλόγως μὲν τῆς ἀποστάσεως τοῦ κατιτηρίου ἀπὸ τὸ ἀφετήριον, εἰς *ἀκτοπλοΐαν* (petit cabotage), *πελαγοδρομίαν* (grand cabotage) καὶ *ὠκεανοπλοΐαν* ἢ *ποντοπλοΐαν* (long-cours), ἀναλόγως δὲ τῶν μεθόδων δι' ὧν ἐπιδιώκεται ὁ σκοπός της, εἰς *ἐξ ἀναμετρήσεως ναυτιλίαν* (κοιν. (ἡ) *στίμα*), εἰς *ἀστρονομικὴν ναυτιλίαν* καὶ εἰς τὴν νεαρὰν *ῥαδιοναυτιλίαν*.

Ἡ γένεσις τῆς ναυτιλίας ἀνάγεται εἰς χρόνους ἀπωτάτους. Ἡ ἄσκησις τοῦ ὀφθαλμοῦ ὅπως εὑρίσκῃ εἰς τὴν ἀκτὴν εὐδιάκριτα σημεῖα, τὰ ὁποῖα θὰ τῷ ἐχρησίμευον ὡς γνωρίσματα, ἡ διαγραφὴ τοῦ σχήματος τῶν ὁποίων ἔπρεπε νὰ συγκρατῆται ὑπὸ τῆς μνήμης, τέλος ὁ ἐθισμὸς τοῦ βλέμματος καὶ τοῦ νοῦ εἰς τὴν ἄμεσον καὶ ἀκριβῆ τῶν ἀποστάσεων ἐκτίμησιν, ὑπῆρξαν τῆς ἀκτοπλοΐας οἱ γεννήτορες, ὁ δὲ κάμαξ ἢ ὁ κοντός, δι' ὧν ἐμετρεῖτο τὸ βάθος τοῦ θαλασσίου βυθοῦ, βραδύτερον δὲ πρωτόγονος βολὶς ἐκ λίθου δεδεμένου εἰς σχοινίον βύρλινον, ὑπῆρξαν τὰ πρῶτα ναυτικὰ ἐργαλεῖα διὰ τὰς προσγειώσεις. Σὺν τῇ τελειοποιήσει τῶν κοίλων πλοίων, ἅτινα ἐξυμνεῖ ἡ ὁμηρικὴ μοῦσα, ἤρχισαν ἀποτολμώμεναι αἱ μεγάλαι πελαγοδρομίαι ἐν ἀρχῇ, ἀλλὰ καὶ αἱ παράκτιοι ὠκεανοπλοΐαι κατόπιν, ἐνῷ τῆς Μεγάλης Ἄρκτου ὁ ἀστερισμὸς ἐν ἀρχῇ, ἀλλὰ καὶ ὁ Πολικὸς ἀστὴρ βραδύτερον, παρεῖχον στοιχεῖα προσανατολισμοῦ διὰ τὸν χονδροειδῆ καθορισμὸν τῆς πλεύσεως, μὴ οὔσης τότε γνωστῆς τῆς πυξίδος, τὴν ὁποίαν ἐν τούτοις ἀπὸ αἰώνων μετεχειρίζοντο οἱ Σῖναι· ἡ τοιαύτη δὲ τοῦ Πολικοῦ χρησιμοποίησις ἀπετέλεσε τὴν πρώτην τῆς ἀστρονομικῆς ναυτιλίας ἐμφάνισιν ὑπὸ τὴν ὅλως ἐμβρυώδη αὐτῆς μορφήν. Ἡ χρῆσις τῆς μαγνητικῆς βελόνης ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἡ ὑπὸ τοῦ Φλαβίου Τζόγια ἐπινόησις τοῦ ἀνεμολογίου, σύγχρονος πρὸς τὴν σχετικὴν τοῦ ἱστιοφόρου πλοίου τελειοποίησιν, ὤθησαν πρὸς τὰς ὠκεανοπλοΐας καὶ τὰς μεγάλας ἀνακαλύψεις, ἀλλὰ κατέδειξαν καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἀστρονομίας εἰς τὴν ναυτιλίαν, ἣν σημαντικῶς εἶχον προαγάγει οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ ἀκολουθήσει οἱ Καρχηδόνιοι καὶ οἱ Λατῖνοι καὶ βραδύτερον οἱ Ἄραβες, πρὶν ἢ αὕτη παράσχῃ τὴν θέσιν της εἰς καθαρῶς πρακτικὰς μεθόδους ναυσιπλοΐας. Πρώτη δὲ ναυτικὴ σχολὴ φέρεται ἱδρυθεῖσα (1421) εἰς Σάγκρες τῆς Πορτογαλίας ὑπὸ τοῦ ἰνφάντου Ἐρρίκου τοῦ Θαλασσοπόρου, εἰς αὐτὴν δὲ ἀνέζησαν τοῦ Μαρίνου τοῦ ἐκ Τύρου καὶ τοῦ Πτολεμαίου τὰ διδάγματα, δεδομένου ὅτι εἰς αὐτὴν τὸ πρῶτον καθωρίσθη ὅτι ἀπαραίτητα πρὸς προσδιορισμὸν τῆς θέσεως (στίγματος) τοῦ πλοίου στοιχεῖα εἶναι αἱ γεωγραφικαί του συντεταγμέναι, τὸ πλάτος καὶ τὸ μῆκός του. Καὶ τοῦ μὲν πλάτους ὁ ὑπολογισμὸς ἐγίνετο διὰ τῆς μετρήσεως τοῦ ἐξάρματος τοῦ πόλου, πρὸς ὃ τοῦτο ἰσοῦται, μετρουμένου τοῦ ὕψους τοῦ Πολικοῦ ἀστέρος καὶ διορθουμένου κατόπιν ἀναλόγως τῆς θέσεως τῶν ἀστέρων τῆς μεγάλης Ἄρκτου ὡς πρὸς τὸν ὁρίζοντα. Τὴν τοιαύτην μέθοδον, δυσχεροῦς χρήσεως λόγῳ τῶν δυσκολιῶν τῆς νυκτερινῆς παρατηρήσεως, ἔθεσε κατὰ μέρος ὁ Μπέχαϊμ, ὅστις, τελειοποιήσας τὸν ἀστρολάβον, ἐδίδαξε τοὺς ναυτικοὺς (1485) τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ πλάτους, διὰ μεσημβρινῆς παρατηρήσεως τοῦ ὕψους τοῦ ἡλίου, ὅπερ πλάτος εὑρίσκετο οὕτω δι' ἁπλῆς ἀλγεβρικῆς προσθέσεως τῆς ζενιθιακῆς ἀποστάσεως καὶ τῆς κλίσεως τοῦ ἡλίου· ἦτο μέθοδος ἐφαρμόσιμος καὶ εἰς τὰ δύο ἡμισφαίρια, τῆς εὑρέσεως τοῦ πλάτους διὰ τοῦ Πολικοῦ μὴ οὔσης δυνατῆς εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον. Ὁ ἀστρονομικὸς ὅμως προσδιορισμὸς τοῦ μήκους, παρὰ τὴν εἰσαγωγὴν νέων ἀστρονομικῶν ἐργαλείων (ἀστρονομικὸς δακτύλιος, κλῖμαξ τοῦ Ἰακώβ), ἀπετέλει πρόβλημα, τοῦ ὁποίου ἡ λύσις ἐκρίνετο ἀδύνατος. Ἡ ἐπινόησις ὅμως καὶ ἡ γενίκευσις (1614) τῶν λιγαρίθμων καὶ τῶν μετὰ βερνιέρου (1631) ἐφοδιασθέντων δικατόπτρων ὀργάνων, ὡς ὁ ὀκτᾶς (1731), ἔλυσαν τὸ ζήτημα τοῦ ἀστρονομικοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ μήκους, ἐπινοηθείσης μεθόδου (τῶν *σεληνιακῶν ἀποστάσεων*), παρασχούσης μήκη κατὰ προσέγγισιν $^1/_4$ ἕως $^2/_3$ τῆς μοίρας, ἀλλὰ παρουσιαζούσης μεγίστας δυσκολίας. Ἔκτοτε οἱ χάρται τῶν ναυτικῶν, κατὰ τὴν προβολὴν τοῦ Μερκάτορος συντεταγμένοι, ἐνεφανίζοντο ὁλονὲν τελειότεροι. Ἐκ παραλλήλου ἀπεπειράθησαν προσδιορισμὸν μήκους διὰ τῶν ἀποκρύψεων τῶν μεγάλων δορυφόρων τοῦ Διός, παρακολουθουμένων διὰ συνήθους ναυτικοῦ τελεσκοπίου, ὡς καὶ διὰ τοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς ἀποκλίσεως, ἀφ' ἧς ἤρχισαν σημειούμεναι ἐπὶ τῶν γενικῶν χαρτῶν αἱ γραμμαὶ ἴσης ἀποκλίσεως· ἀλλ' ἀμφότεραι αἱ μέθοδοι ὑπῆρξαν ἄγονοι καὶ θνησιγενεῖς. Τοῦ Ἄγγλου ὡρολογοποιοῦ Χάρισσων ἐπιτυχόντος τὴν κατασκευὴν ὡρολογίου παρέχοντος μικρὰν ὁπωσοῦν ἡμερησίαν πορείαν, αἰσθητῶς δὲ σταθερὰν τὴν μεταβολὴν αὐτῆς, ἐπετεύχθη (1762) τὸ μέσον τῆς γνώσεως ἐπὶ τοῦ πλοίου τῆς ὥρας τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ καὶ ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ μήκους ἀπῄτει πλέον τὸν ὑπολογισμὸν τῆς ὥρας τοῦ τόπου διὰ τοῦ ὕψους τοῦ ἡλίου ἢ ἄλλου ἀστέρος καὶ τὴν ἀλγεβρικήν του ἀφαίρεσιν ἀπὸ τῆς συγχρόνου ὥρας τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ, ἐκείνης δηλαδὴ ἣν ἐδείκνυε τὸ χρονόμετρον κατὰ τὴν ὥραν τῆς παρατηρήσεως. Ἡ ὑπὸ τοῦ Σοῦμνερ ἐπινόησις τῶν *εὐθειῶν ὕψους* ὡς γραμμῶν θέσεως ἀπετέλεσε τὴν μεγίστην ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιστήμης ἐν τῇ ναυτικῇ τέχνῃ. Ἡ χρησιμοποίησις ὅμως τῶν ἑρτζιανῶν κυμάτων, δημιουργήσασα τὴν ῥαδιοναυτιλίαν, ἡ εὐρεῖα πρὸς πᾶσαν ναυτικὴν χρῆσιν χρησιμοποίησις τοῦ ἀσυρμάτου, αἱ ἐπινοήσεις τῶν ἠχοβολιστικῶν μηχανημάτων καὶ τῆς γυροσκοπικῆς πυξίδος διαρκῶς ἁπλοποιοῦν τὴν ναυτιλίαν, ἀποβάλλουσαν οὕτω τὸν ἐπιστημονικόν της χαρακτῆρα καὶ τείνουσαν νὰ μεταβληθῇ εἰς εὔκολον τέχνην.
Σ. Ε. Λ.

— *[Ἀρχ.]* Ἡ ἐποχή, καθ' ἣν ἐκοιλάνθη ὁ πρῶτος κορμὸς δένδρου πρὸς κατασκευὴν πρωτογόνου μέσου (τοῦ *κοίλου πλοίου*) διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς *ναυτιλίας*, δὲν εἶναι γνωστή. Ἡ κατὰ τὴν ῥομπεναούσιον περίοδον τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς ὕπαρξις λιμναίων οἰκήσεων, τῶν μακρὰν τῶν ὀχθῶν καὶ ἐπὶ πασσάλων πεπηγμένων συνοικισμῶν, ἄγουν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι διετίθεντο πλωτὰ μέσα πρὸς μεταφορὰν τοῦ ὑλικοῦ, ἄνευ τῶν ὁποίων οὔτε ἡ δημιουργία τῶν τοιούτων συνοικισμῶν θὰ ἦτο δυνατή, οὔτε ἡ πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν βιοτικῶν των ἀναγκῶν ἐπικοινωνία αὐτῶν πρὸς τὴν ξηράν. Πλεῖστα ἄλλως τε μουσεῖα, ἐν οἷς τὰ τῆς Κοπεγχάγης, τοῦ Δουβλίνου, τῆς Γενεύης, κέκτηνται αὐτούσια δείγματα σκαφιδίων μήκους 2—8 μέτρων, εὑρεθέντων μεταξὺ ἄλλων νεολιθικῶν ἐργαλείων· πάντα ταῦτα ἀπετελέσθησαν ἀπὸ κορμὸν δένδρου ἐκσκαφέντα διὰ λιθίνου πελέκεως, βοηθούσης τῆς καύσεως διὰ πυρός, ἐμφανίζουν δὲ ἐξωτερικῶς σαφῆ ἴχνη τοῦ πελεκήματος, μὲ ἐπιφάνειαν ἀρκετὰ καλῶς ἐπεξειργασμένην καὶ τὰ ἄκρα των εἴτε ὀξέα εἴτε ἐστρογγυλευμένα, ἐνῷ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς σκάφης διαφαίνεται προσπάθεια ἐπιζητήσεως τῆς εὐμαρείας, ἀφεθέντων πρὸς τοῦτο εἰς τὰ ἄκρα ἀπελεκήτων μερῶν, ἅτινα ἐχρησίμευον ὡς θρανία. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ὀρειχάλκου αἱ πρόοδοι τῶν μέσων τῆς ναυτιλίας ὑπῆρξαν σημαντικαί, ὡς ἀποδεικνύουν εἴδη πιρόγας, εὑρεθέντα εἰς Valery-sur-Somme καὶ Abbeville, ἐμφανίζοντα δὲ ἴχνη χρήσεως ἱστῶν, ὡς καὶ ἄλλα εὑρεθέντα ὑπὸ τὰς προσεπιχώσεις τοῦ Κλάϋντ παρὰ τὴν Γλασκώβην, καὶ τὰ ὁποῖα δὲν ἀπετελοῦντο πλέον ἐκ κορμῶν κοίλων, ἀλλὰ ἐκ σανίδων συγκρατουμένων διὰ γόμφων χαλκίνων, ὧν σαφῆ εἶναι τὰ ἴχνη. Πολὺ ὅμως ἀρχαιοτέρα τῶν ναυτιλιακῶν τούτων μέσων τῆς Δύσεως ὑπῆρξεν ἡ ἐμφάνισις τῆς ναυτιλίας εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ἐπεκράτησεν ἐκ τῆς περιγραφῆς τῆς Γενέσεως (ΣΤ', ιδ') νὰ θεωρῆται ὡς τὸ ἀρχαιότατον τῶν γνωστῶν πλοίων ἡ *Κιβωτὸς* τοῦ Νῶε (βλ. λ.), ἐν τούτοις τὸ πλωτὸν τοῦτο, ὃν σχεδία μεθ' ὑπερστεγασμάτων, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ πλοῖον καὶ δὴ πρὸς ναυτιλίαν, ἀφοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ διακυβερνηθῇ, ἀλλ' ἐξέπιπτε κατὰ τῆς ἰδιοτροπίας τῶν μετεωρολογικῶν φαινομένων· ἀλλ' οὐδὲ κἂν τὸ ἀρχαιότερον τῶν γνωστῶν πλοίων εἶναι, ἀφοῦ ὑπάρχει ἀπεικόνισις πλοίου τῆς ΣΤ' π. Χ. χιλιετηρίδος. Πάντως ἡ Αἴγυπτος προηγήθη πάσης ἄλλης χώρας εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ναυτιλίας, τῆς ποταμίου ἐν ἀρχῇ καὶ τῆς θαλασσίου κατόπιν. Τὸ πᾶν δὲ συνεβάλετο εἰς τὴν χώραν ταύτην διὰ τὴν τοιαύτην ἀνάπτυξιν: ἡ ὕπαρξις δύο θαλασσῶν, τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ τῆς Μεσογείου ἀπὸ βορρᾶ· τὸ μικρὸν σχετικῶς πλάτος τῆς χώρας ὡς πρὸς τὸ ἀπέραντον μῆκός της· ἡ μεγάλη πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς, ὁ πολιτισμός της καὶ τὸ εὔφορον τῆς γῆς· τέλος ὁ καθ' ὅλον τὸ μῆκός της διαρρέων αὐτὴν Νεῖλος, θαυμασία ὑδατίνη ὁδὸς πρὸς μεταφορὰν πάσης φύσεως. Ἐκ παραλλήλου, ἡ μακρὰ πεῖρα, ἥτις ἀπεκτήθη ἀβιάστως εἰς τὸ σχολεῖον τῆς ἀσφαλοῦς καὶ ἄνευ κινδύνων ναυτιλίας ἐπὶ τῶν ἡσύχων τοῦ ποταμοῦ ἐκείνου ὑδάτων, ὑπῆρξεν ἡ ἀρίστη προπόνησις διὰ τὴν βραδύτερον ἀρξαμένην ποντοπόρον ναυτιλίαν καὶ διὰ τὴν μετέπειτα ναυτικήν των ἐν γένει τέχνην. Διότι πράγματι ἡ ποτάμιος ναυτιλία ἐν Αἰγύπτῳ ἀποδεικνύεται εἰς μέγιστον βαθμὸν ἀνεπτυγμένη πολὺ πρὸ τῆς ἀνεγέρσεως τῶν πυραμίδων δεδομένου ὅτι οἱ βαρύτατοι ὀγκόλιθοι δι' ὧν ἀνηγέρθησαν τὰ μνημεῖα ταῦτα (ἡ πυραμὶς τοῦ Μὲν-Κάου-Ρὰ ἀνηγέρθη τῷ 3633 π. Χ.) εἶχον λατομηθῆ ἅπαντες ἐκ τοῦ συγχρόνου Ἀσσουάν, 583 μίλ. πέραν τοῦ Καΐρου. Ἡ ἀρχαιοτάτη ὅμως τῶν γνωστῶν παραστάσεων τοῦ πρὸς ναυτιλίαν πλοίου εὑρέθη εἰς τὸν τάφον τοῦ Κὰ-Κχὸντ-Κχοὺτ τῆς τρίτης δυναστείας εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Κάου-ἐλ-Κεμπὶρ παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Νείλου καὶ εἰς 279 μίλ. πέραν τοῦ Καΐρου. Ἐκ τῆς παραστάσεως ταύτης, ἀντιγραφείσης τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Viliers Stuart, προκύπτει ὅτι τὸ τέλειον αὐτὸ πλοῖον εἶχεν ἑπτὰ ἐξ ἑκάστης πλευρᾶς κώπας, διατεθειμένας εἰς τὸ ἥμισυ ἀκριβῶς τοῦ ὅλου μήκους τοῦ πλοίου, ὅπερ ἐκτιμᾶται διὰ τοῦτο εἰς 56 πόδας, τρεῖς ἄλλας κώπας κατὰ πλευρὰν ἰσχίου χρησιμοποιουμένας ὡς πηδάλια, βολιστὴν εἰς τὴν πρῷραν πρὸς μέτρησιν τοῦ βάθους τοῦ βυθοῦ τῇ βοηθείᾳ κοντοῦ, θάλαμον κατὰ τὸ πρυμναῖον ἥμισυ, πρῴραθεν τοῦ ὁποίου ἵστατο ὁ κραδαίνων τὴν πολύουρον μάστιγα κελευστής. Χαρακτηριστικὸν ὅμως τῆς προόδου τῶν τότε μέσων πρὸς ναυτιλίαν ἦτο ὅλως ἰδιότυπος ἱστός, ἀποτελούμενος ἐκ τῆς στήλης καὶ ἑτέρου σφηκίσκου ἐπικλινοῦς πρὸς τὴν στήλην, μεθ' ἧς συνεδέετο διὰ διαπήγων ὁριζοντίων. Ὁ ἱστὸς οὗτος, ἀφαιρετὸς ὤν, ἐστήνετο κατὰ τὴν οὐριοδρομίαν, τοῦ ἐπικλινοῦς σφηκίσκου χρησιμεύοντος εἰς αὐτὸν ὡς ἀντιτόνου. Κατὰ τὴν 4ην δυναστείαν ἡ ἱστιοφόρος ναυτιλία

Πλοῖον δεκατετράκωπον μετὰ ἀφαιρετοῦ ἱστοῦ, τοῦ τύπου ὅστις ἐξυπηρέτει τὴν ναυτιλίαν τοῦ Νείλου πρὸ 6 $^1/_2$ περίπου χιλιετηρίδων.

[Ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιᾷ: τρεῖς δεξιοὶ πηδαλιοῦχοι, χειριζόμενοι κώπας ἐπεχούσας θέσιν πηδαλίου· θάλαμος· ἐπὶ τῆς δροφῆς του ἱστὸς ἀφαιρετὸς μετὰ ξυλίνης ἀντηρίδος καὶ ὁριζοντίων διαπήγων· δεξιᾷ τοῦ θαλάμου τρεῖς ἐρέται· πρὸ τοῦ θαλάμου κελευστὴς κραδαίνων πολύουρον μάστιγα· τέσσαρες ἐρέται· βολιστὴς βολίζων διὰ κοντοῦ-ἀκροπρώρου.]

Digitized by Google

εἶχεν ἐκδηλωθῆ, δεδομένου ὅτι εἰς τὸν τάφον τοῦ Κὰ-Κχὸν-Κοὺτ εἰς Κὸμ-ἐλ-Ἀμὰρ ὑπάρχει ἀπεικόνισις πλοίου μετὰ μονίμου ἱστοῦ ὁμοίου πρὸς τὸν προμνησθέντα ἀφαιρετόν, ἀλλὰ συγκρατουμένου καὶ διὰ σχοινίνων παρατόνων, κρατοῦντος δὲ τετράγωνον ἱστίον μετὰ ὁριζοντίων νεύρων, χειριζόμενον διὰ κερουλκῶν. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ναυτιλίας πρὸς ἐξυπηρέτησιν ἐμπορικῶν, ἐπιθετικῶν καὶ μεταναστευτικῶν σκοπῶν ἐξηκολούθησε, δεδομένου ὅτι εἰς τάφους τῆς 5ης δυναστείας ἀπαντῶσιν ἀπεικονίσεις πλοίων μεταφορᾶς ζῴων, καὶ βαρίδων εἴτε ἁπλῶν εἴτε ἐζευγμένων ἀνὰ δύο πρὸς πλευρὰν καὶ ἐχουσῶν κοινὸν ἐπίστρωμα πρὸς ἐναπόθεσιν ἐμπορευμάτων· ἐκ τῆς ἱερογλυφικῆς δὲ βιο-

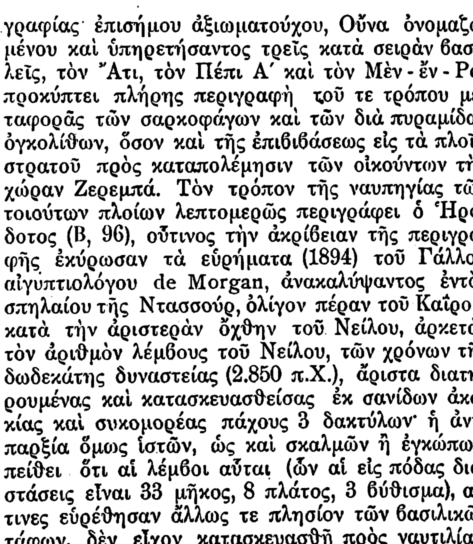

Πλοῖον ἱστιοφόρον καὶ κωπήλατον τῆς ἐποχῆς Ραμσῆ τοῦ Γ' (1200 π. Χ.).

[Οἱ κωπηλάται προφυλάσσονται ὄπισθεν ξυλίνων παραρρυμάτων. ὁ κυβερνήτης εἰς σκοπιὰν ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ.]

γραφίας ἐπισήμου ἀξιωματούχου, Οὔνα ὀνομαζομένου καὶ ὑπηρετήσαντος τρεῖς κατὰ σειρὰν βασιλεῖς, τὸν Ἄτι, τὸν Πέπι Α' καὶ τὸν Μὲν-ἒν-Ρά, προκύπτει πλήρης περιγραφὴ τοῦ τε τρόπου μεταφορᾶς τῶν σαρκοφάγων καὶ τῶν διὰ πυραμίδας ὀγκολίθων, ὅσον καὶ τῆς ἐπιβιβάσεως εἰς τὰ πλοῖα στρατοῦ πρὸς καταπολέμησιν τῶν οἰκούντων τὴν χώραν Ζερεμπά. Τὸν τρόπον τῆς ναυπηγίας τῶν τοιούτων πλοίων λεπτομερῶς περιγράφει ὁ Ἡρόδοτος (Β, 96), οὗτινος τὴν ἀκρίβειαν τῆς περιγραφῆς ἐκύρωσαν τὰ εὑρήματα (1894) τοῦ Γάλλου αἰγυπτιολόγου de Morgan, ἀνακαλύψαντος ἐντὸς σπηλαίου τῆς Ντασσούρ, ὀλίγον πέραν τοῦ Καΐρου, κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Νείλου, ἀρκετὰς τὸν ἀριθμὸν λέμβους τοῦ Νείλου, τῶν χρόνων τῆς δωδεκάτης δυναστείας (2.850 π.Χ.), ἄριστα διατηρουμένας καὶ κατασκευασθείσας ἐκ σανίδων ἀκακίας καὶ συκομορέας πάχους 3 δακτύλων· ἡ ἀνυπαρξία ὅμως ἱστῶν, ὡς καὶ σκαλμῶν ἢ ἐγκώπων, πείθει ὅτι αἱ λέμβοι αὗται (ὧν αἱ εἰς πόδας διαστάσεις εἶναι 33 μῆκος, 8 πλάτος, 3 βύθισμα), αἵτινες εὑρέθησαν ἄλλως τε πλησίον τῶν βασιλικῶν τάφων, δὲν εἶχον κατασκευασθῆ πρὸς ναυτιλίαν, ἀλλὰ διὰ μεταφορὰς βασιλικῶν μομιῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἀνεπτύσσετο καὶ ἡ διὰ τῆς θαλάσσης ναυτιλία εἴς τε τὴν Αἴγυπτον καὶ τὰς βορείως αὐτῆς γείτονας χώρας, ἐξυπηρετοῦσα τόσον τὸ ἐμ-

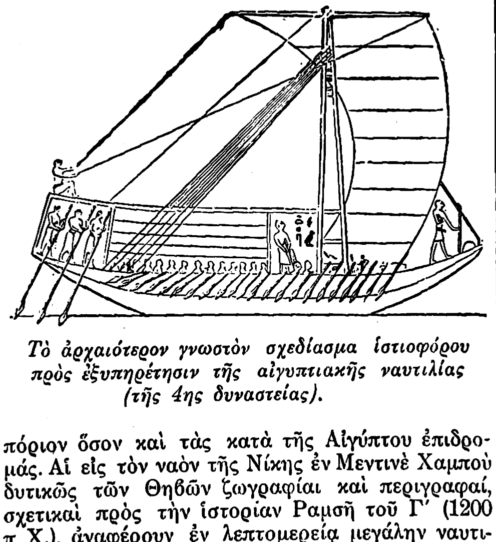

Τὸ ἀρχαιότερον γνωστὸν σχεδίασμα ἱστιοφόρου πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς αἰγυπτιακῆς ναυτιλίας (τῆς 4ης δυναστείας).

πόριον ὅσον καὶ τὰς κατὰ τῆς Αἰγύπτου ἐπιδρομάς. Αἱ εἰς τὸν ναὸν τῆς Νίκης ἐν Μεντινὲ Χαμποὺ δυτικῶς τῶν Θηβῶν ζωγραφίαι καὶ περιγραφαί, σχετικαὶ πρὸς τὴν ἱστορίαν Ραμσῆ τοῦ Γ' (1200 π. Χ.), ἀναφέρουν ἐν λεπτομερείᾳ μεγάλην ναυτικὴν νίκην τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου, πελαγίως τοῦ Πηλουσιακοῦ στόματος τοῦ Νείλου, ἐναντίον διαφόρων ἐπιδρομέων. Τὸ δὲ σχῆμα τῶν αἰγυπτιακῶν πλοίων ἀποδεικνύει ὅτι ὁ μὲν κυβερνήτης ἐκυβέρνα ἀπὸ σκοπιᾶς κατεσκευασμένης εἰς τὸ ὕψος τοῦ ἱστοῦ, οἱ δὲ κωπηλάται ἐπροστατεύοντο ἀπὸ τῶν ἐχθρικῶν ὅπλων διὰ παραρρυμάτων ξυλίνων, διηκόντων ἀπὸ πυργίσκου κατὰ τὴν πρῷραν μέχρι τοιούτου κατὰ τὴν πρύμναν, εἰς τὸν τελευταῖον δ' ἔμενον οἱ χειριζόμενοι τὰς κατὰ τὰ ἰσχία κώπας, αἵτινες ἐπεῖχον θέσιν πηδαλίου. Ἡ ναυμαχία αὕτη πάντως πείθει ὅτι αἱ «μακραὶ ναυτιλίαι» τοῦ Ἡροδότου, διὰ τὸ Αἰγαῖον τοὐλάχιστον, εἶχον ἀπὸ πολλῶν αἰώνων ἀρχίσει.

Ἐκ τῶν ἄλλων λαῶν οἱ Φοίνικες λόγῳ τῶν ἐμπορικῶν των σχέσεων, οἱ Καρχηδόνιοι, οἱ Ἕλληνες διὰ τῆς ἀποικιακῆς των πολιτικῆς διεκρίθησαν πρωΐμως ἐν τῇ ναυτιλίᾳ, ἀναλαβόντες ὑπερποντίους πλοῦς. **Εἶναι ὅμως βέβαιον ὅτι τὰς ἐξωκεανίσεις τῶν Φοι**νίκων ὑπερέβαλον οἱ πλόες τοῦ *Πυθέα*, προχωρήσαντος μέχρι τῆς Θούλης καὶ τῶν Βαλτικῶν χωρῶν καὶ περιγράψαντος φαινόμενα ἄγνωστα εἰς τοὺς περὶ τὸ γεωγραφικὸν πλάτος μας οἰκοῦντας, παρ' ὧν ἐδυσφημεῖτο διὰ ταῦτα ὡς ψεύστης καὶ ἀγύρτης. Τοῦ Νεάρχου ὁ πλοῦς ἀφ' ἑτέρου (327 π. Χ.) κατέστησε γνώριμα διὰ τῶν ἐν τῷ «Παράπλῳ» περιγραφῶν του, ἃς παρέλαβεν ὁ Ἀρριανός, τὰ μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἰνδοῦ καὶ τοῦ Εὐφράτου παράλια. Κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν ἐπικράτησιν ἡ χρῆσις τῶν *λατινίων* ἱστίων ηὐκόλυνε πολὺ τὴν ἐν γένει ναυτιλίαν. Ἀλλ' οἱ ἀκολουθοῦντες τὸ ἔργον τοῦ *Σκύλακος* «Περίπλοι τοῦ Εὐξείνου», ὁ «Σταδιασμὸς τῆς Μεγάλης θαλάσσης» καὶ ὁ «Περίπλους τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης» πείθουν ἀνενδοιάστως ὅτι κατὰ πάσας τὰς περιόδους τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς οἱ Ἕλληνες κατεῖχον τὰ σκῆπτρα εἰς τὴν ναυτιλίαν (βλ. καὶ λ. *ναυτικόν*). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

—*[Ἐθν. Οἰκ.] Ναυτιλία* (ἢ *ἐμπορικὴ ναυτιλία* ἢ *ἐμπορικὸν ναυτικὸν*) καλεῖται τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν κράτους τινὸς ὡς πρός τε σκάφη καὶ τὰ πληρώματα, κυρίως δέ, ὁ ἐκ σηματολογημένων πλοίων (δι' ἀριθμοσήμων τοῦ διεθνοῦς κώδικος), οἷα τὰ παρ' ἡμῖν ἄνω τῶν 30 τόννων χωρητικότητος, ἐμπορικὸς τοῦ κράτους στόλος. Διαιρεῖται δὲ εἰς *ἀτμήρη ναυτιλίαν*, περιλαμβάνουσαν κυρίως τὴν *φορτηγὸν* καὶ τὴν *ἐπιβατηγόν*, καὶ εἰς *ἱστιοφόρον ναυτιλίαν*, περιλαμβάνουσαν τά τε καθαρῶς ἱστιοφόρα καὶ τὰ διὰ βοηθητικῆς μηχανῆς ἐφωδιασμένα τοιαῦτα. Πρωτεῦον μέρος παίζει εἰς τὰ ζητήματα τῆς ναυτιλίας ἡ στατιστική, μέχρι σημείου ὥστε νὰ ὑπάρχουν οἱ διατεινόμενοι ὅτι ἂν οἱ τοιαύτης ἁρμοδιότητος διεθνοῦς κύρους ὀργανισμοὶ (Λοὒδ, Βέριτας κλπ.) εἶχον τηρήσει λεπτομερεστέρας στατιστικὰς ὡς πρὸς τὰς κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐπελθούσας εἰς τὴν παγκόσμιον ναυτιλίαν μεταβολάς, δὲν θὰ ὑπερετιμῶντο αἱ εἰς πλοῖα ἀνάγκαι τοῦ κόσμου, ὁπότε καὶ αἱ ναυπηγήσεις δὲν θὰ ὑπερέβαινον τὸ πρέπον ὅριον καὶ ἡ παγκόσμιος κρίσις τῆς ναυτιλίας δὲν θὰ ἐξεδηλοῦτο. Προπολεμικῶς αἱ στατιστικαὶ ἦσαν ἁπλούστεραι, ἀλλὰ μεταπολεμικῶς κατέστησαν πολυπλοκώτεραι· αἱ κυριώτεραι δὲ αὐτῶν ἀφοροῦν τὰ ἑξῆς ζητήματα: 1) Τὴν δύναμιν τῆς ναυτιλίας εἰς ἀτμόπλοια καὶ ἱστιοφόρα καὶ τὸ σύνολον αὐτῆς ἀπὸ ἀπόψεως ἀριθμοῦ σκαφῶν καὶ ὁλικῆς χωρητικότητος, ἀπὸ ἔτους δὲ εἰς ἔτος καὶ ἀπὸ 31 Δεκεμβρίου 1915 καὶ ἐφεξῆς. 2) Τὰ καθ' ἕκαστον ἔτος προστιθέμενα καὶ διαγραφόμενα ἀτμόπλοια, φορτηγά, ἐπιβατηγά, ὑπερωκεάνια καὶ διάφορα ἄλλα κατὰ τρόπον παρέχοντα σαφῆ καὶ ἄμεσον τὴν ἀντίληψιν τῶν ἐπελθουσῶν ἐτησίως μεταβολῶν εἰς τὴν δύναμιν τῆς ναυτιλίας κατά τε τὸν ἀριθμὸν τῶν πλοίων καὶ τὴν χωρητικότητα. 3) Τὴν κατάταξιν τῶν ναυτικῶν κρατῶν κατ' αὔξοντα ἀριθμόν, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς δυνάμεως τῆς ναυτιλίας ἑκάστου καὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν σκαφῶν, τὴν χωρητικότητα, τὴν αὔξησιν καὶ ἐλάττωσιν αὐτῶν ὡς πρός τε τὸ προηγηθὲν ἔτος καὶ ὡς πρὸς τὸ 1915, ὥστε νὰ προκύπτῃ σαφῶς ἡ ναυτικὴ παντὸς κράτους ἀκμὴ ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἄλλα κράτη καὶ ἡ ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ἀναλογία τῆς ναυτιλίας ἑκάστου κράτους ὡς πρὸς τὴν παγκόσμιον τοιαύτην. 4) Τὴν κατ' ἄτομον, ἀσχέτως φύλου καὶ ἡλικίας, ἀναλογίαν χωρητικότητος, δυναμένην νὰ παράσχῃ ἰδέαν τοῦ μέτρου τῆς πρὸς τὰ ναυτικὰ κλίσεως τῶν κατοίκων ἑκάστου κράτους. 5) Τὴν κατὰ κατηγορίας χωρητικότητος, ἀριθμητικῶς καὶ ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν κατάταξιν τῶν ἀτμοπλοίων διὰ τὸ προηγηθὲν ἔτος, ὥστε νὰ προκύπτῃ ἡ ἐπικρατοῦσα χωρητικότης τῆς τε φορτηγοῦ καὶ τῆς ὑπερωκεανίου ναυτιλίας. 6) Τὰ εἰς ἕκαστον τῶν λιμένων τοῦ κράτους νηολογημένα φορτηγά, ἐπιβατηγά, ὑπερωκεάνια καὶ διάφορα ἄλλα μὴ ὑπαγόμενα εἰς εἰδικὴν κατηγορίαν ἀτμόπλοια, καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἀριθμοῦ σκαφῶν καὶ ἀπὸ ἀπόψεως χωρητικότητος. 7) Τὴν ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ἀναλογίαν ἐπὶ τῆς ὁλικῆς χωρητικότητος, κατὰ λιμένα νηολογήσεως. 8) Τὰ ποταμόπλοια καὶ τὰ ρυμουλκά. 9) Τὴν κατὰ κατηγορίας ἡλικίαν τῶν σκαφῶν, κατανεμημένων καθ' ὁμάδας ἐτῶν, καὶ ὡς πρὸς ἀριθμὸν τῶν σκαφῶν καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀναλογίαν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀριθμὸν τοῦ συνόλου· αἱ ἀπὸ τοιαύτης στατιστικῆς εἰδήσεις χρησιμεύουν πρὸς πρόγνωσιν τῆς διαρκείας τῆς ἀκμῆς τῆς ναυτιλίας καὶ πρὸς ἔνδειξιν τῶν ληπτέων μέτρων διὰ τὴν παράτασιν αὐτῆς. Ἀνάλογος στατιστικὴ ἡλικίας δέον νὰ τηρῆται καὶ διὰ τὰ σκάφη τῶν ἄλλων κρατῶν, ἵνα διὰ τῆς συγκρίσεως αὐτῆς, παρεχομένης ὑπὸ τοῦ «Lloyd's register» (βλ. *Λοὒδ* Ἐδουάρδος), καταδηλοῦται ἡ πρὸς ναυτιλιακὴν ἐπικράτησιν τάσις ἑκάστου κράτους. 10) Τὰ ἀργήσαντα ἀτμόπλοια, φορτηγὰ καὶ ἐπιβατηγά, κατ' ἀριθμὸν σκαφῶν, χωρητικότητα καὶ ἀναλογίαν χωρητικότητος ἐπὶ τοῖς ἑκατόν, εἴτε ἐλλείψει ναύλου, εἴτε λόγῳ ἐπισκευῆς, εἴτε διὰ διαφόρους ἄλλας αἰτίας. 11) Τὴν ἀποτίμησιν τῆς ἀξίας καὶ τὰ ἐνυπόθηκα βάρη, φορτηγῶν, ἐπιβατηγῶν, ὑπερωκεανίων καὶ διαφόρων ἄλλων (ρυμουλκῶν, ναυαγοσωστικῶν κτλ.), εἰς λίρας, δολλάρια ἢ δραχμάς, κατὰ τὴν νομισματικὴν μονάδα τῆς **ἀγορᾶς ἢ τοῦ ἐπὶ ὑποθήκῃ δανεισμοῦ, καὶ τὰς** ἐπιβληθείσας κατασχέσεις διαρκοῦντος τοῦ στατιστικιζομένου ἔτους κατὰ λιμένα, ἀριθμὸν σκαφῶν, χωρητικότητας καὶ διὰ τὸ ἀπαιτούμενον ποσό. 12) Τὴν ναυτιλιακὴν κίνησιν τοῦ κράτους εἰς ἕκαστον τῶν δύο τελευταίων ἐτῶν κατὰ σημαίαν, ἀριθμὸν πλοίων καὶ καθαρὰν χωρητικότητα αὐτῶν, τοῦ ἀξοντος ἀριθμοῦ δι' ἑκάστην σημαίαν ὁριζομένου ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τόννων τῆς καθαρᾶς χωρητικότητος. 13) Τοὺς δι' ἕκαστον τῶν λιμένων τοῦ κράτους ἀπόπλους καὶ κατάπλους, εἰς ἀριθμὸν πλοίων καὶ ἀριθμὸν τόννων χωρητικότητος, τῆς σειρᾶς κατατάξεως τῶν λιμένων κανονιζομένης ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τόννων. 14) Τὰς ἀνωνύμους ναυτικὰς ἑταιρείας, τὸν ἀριθμὸν τῶν πλοίων τοῦ στόλου ἑκάστης, τὴν ὁλικήν των χωρητικότητα, τὸ μετοχικὸν κεφάλαιον, τὸν ἀριθμὸν τῶν μετοχῶν, τὴν ὀνομαστικὴν καὶ τὴν μέσην ἐν τῷ ἔτει χρηματιστηριακὴν ἀξίαν τῆς μετοχῆς. 15) Τὴν κατὰ σημαίαν κίνησιν διὰ τῶν Στενῶν (Ἑλλησπόντου) ἐπὶ τῇ βάσει τῆς χωρητικότητος τῶν διελθόντων πλοίων τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὁποίων δέον νὰ γίνεται μνεία. 16) Τὰ ναυτικὰ ἀτυχήματα, τὰ αἴτια αὐτῶν, τὸν ἀριθμὸν τῶν πλοίων καὶ τὴν χωρητικότητα αὐτῶν διὰ περιπτώσεις ὁλικῆς ἀπωλείας καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑποστάντων μικρὰς ζημίας πλοίων. 17) Τοὺς ἀπογραφέντας ἐργάτας θαλάσσης κατὰ ἔτη καὶ ναυτικὰς περιφερείας, τοὺς ἐφοδιασθέντας διὰ διπλωμάτων ναυτικούς, τοὺς πάσης εἰδικότητος ναυτολογηθέντας ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ἐξωτερικῷ ἀπογεγραμμένους, μὴ ἀπογεγραμμένους ἢ ἀλλοεθνεῖς, τοὺς ἐργασθέντας καὶ ἀργήσαντας κατὰ τὸ στατιστικιζόμενον ἔτος, καὶ τέλος τοὺς λιποτάκτας ἐργάτας θαλάσσης ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἢ τῷ ἐξωτερικῷ. Παρ' ἡμῖν τὰς τοιαύτας στατιστικὰς ἐν ἐκτάσει καὶ μετὰ πλούτου ἄλλων παρομοίας φύσεως εἰδήσεων, παρέχει τὸ ἐπίσημον περιοδικὸν «Ἐπιθεώρησις τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ» εἰς τὸ τεῦχος Μαρτίου παντὸς ἔτους. Σ. Ε.

Στατιστικὴ τῆς παγκοσμίου ναυτιλίας. Τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν προήχθη κυρίως καὶ διωργανώθη ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀτμοῦ εἰς τὴν ναυτιλίαν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνὰ τὸν κόσμον πλοίων, μεγαλυτέρων τῶν 100 τόννων (ὁλικῆς χωρητικότητος) ἀνήρχετο τὴν 30 Ἰουνίου 1931 εἰς 32.344, ὁλικῆς χωρητικότητος 70.131.040 κόρων συμφώνως πρὸς τὴν στατιστικὴν τοῦ μεγάλου διεθνοῦς ναυτιλιακοῦ γραφείου Λοὒδ. Κυριωτέρα χώρα τοῦ κόσμου ἀπὸ ἀπόψεως ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ εἶναι ἡ Μεγάλη Βρεττανία καὶ Ἰρλανδία, τῆς ὁποίας ὁ ἐμπορικὸς στόλος ἀντιπροσωπεύει εἰς ὁλικὴν χωρητικότητα τὰ δύο ἕβδομα τοῦ παγκοσμίου τοιούτου (20.302.905 κόροι). Ἡ κατανομὴ τῶν ἀτμοπλοίων καὶ τῶν διὰ μηχανικῶν κινητήρων κινουμένων σκαφῶν, μεταξὺ τῶν κυριωτέρων ναυτικῶν χωρῶν τοῦ κόσμου, ἐμφαίνεται ἐν τῷ κατωτέρω πίνακι ἐν συγκρίσει πρὸς δύο ἄλλας χαρακτηριστικὰς χρονολογίας τῶν νεωτέρων χρόνων, τὸ 1897, ὅτε ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία εἰσῆλθεν εἰς τὴν περίοδον τῆς μεγαλυτέρας αὐτῆς ἀναπτύξεως, καὶ τὸ 1914, ὅτε ἤρξατο ὁ κατενεγκὼν δεινὸν πλῆγμα εἰς τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν Παγκόσμιος πόλεμος, κατὰ τὸν ὁποῖον τὰ βυθισθέντα καὶ ὁπωσδήποτε καταστραφέντα ἐμπορικὰ πλοῖα τῶν συμμάχων καὶ τῶν οὐδετέρων ἀνῆλθον μετὰ τῶν ἁλιευτικῶν εἰς 6.0.. σκάφη, ὁλικῆς χωρητικότητος 12.850.814 τόννων.

Χῶραι	Ὁλικὴ χωρητικότης εἰς κόρους		
	1897	1914	1931
Μ. Βρεττανία καὶ Ἰρλανδ.	16.214.000	18.892.000	20.194.0..
Βρεττανικαὶ ἀποικίαι ...	586 000	1.632.000	2.934.0..
Δανία............ ...	283.000	770.000	1 133..
Γαλλία................	955.000	1.992.000	3.513.0..
Γερμανία	1.550.000	5.135 000	4.226.0..
Ἑλλὰς................	164.000	821.000	1.398.0..
Ὁλλανδία	341.000	1 472.000	3.111.0..
Ἰταλία	402.000	1.430.000	3.274.0..
Ἰαπωνία............ ..	404.000	1.708 000	4.276.0..
Νορβηγία........	565.000	1.957.000	4.062.0..
Ἱσπανία	507.000	884 000	1.212.0..
Σουηδία	293.000	1.015 000	1.679.0..
Ἡν.Πολιτ. σκάφη θαλασ.	1.105.000	2.027.000	10.856.0..
» » » λιμνῶν		2.260 000	2.485.0..
Ἄλλαι χῶραι...........	1.238.000	3.479.000	4.917.0..
Σύνολον....	18.607 000	45.404.000	68.723.0..

Συμφώνως πρὸς τὸν ἀνωτέρω πίνακα ἡ Ἑλλὰς κατατάσσεται σήμερον ὡς ὀγδόη εὐρωπαϊκὴ καὶ δεκάτη παγκόσμιος χώρα ἐν τῇ ἐμπορικῇ ναυτιλίᾳ. Κατ' ἀκριβῆ στατιστικὴν τῆς διευθύνσεως ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ τὰ νηολογημένα ἑλληνικὰ ἀτμόπλοια καὶ σκάφη μετὰ κινητῆρος ἀνήρχοντο τὴν 30 Ἰουνίου 1931 εἰς 559, ὁλικῆς χωρητικότητος 1.416.40.. κόρων (εἰς τοὺς ἀριθμοὺς τούτους περιλαμβάνονται μόνον τὰ μεγαλύτερα τῶν 100 τόννων πλοῖα). Ἡ παγκόσμιος ναυτιλία κατανέμεται ἀπὸ ἀπόψεως τοῦ κινητηρίου μέσου (ἀτμομηχανῆς ἢ ἄλλου κινητῆρος καὶ ἱστίων) ὡς ἑξῆς: ἀτμόπλοια καὶ πλοῖα μετὰ κινητῆρος 68.722.801 κόροι, ἱστιοφόρα 1.408.339. Ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς μεγάλα ἱστιοφόρα ναυπηγήσεων βαίνει διαρκῶς ἐλαττούμενος. Ἐπίσης παρατηρεῖται ἐλάττωσις τῶν ναυπηγήσεων ἀτμοκινήτων πλοίων καὶ αὔξησις τῶν διὰ βενζινομηχανῶν ἢ ἄλλων κινητήρων κινουμένων, εἰς τὰ

όποῖα προσετέθησαν κατὰ τὸ μεταξὺ Ἰουνίου 1930 καὶ Ἰουνίου 1931 διάστημα 1.533.632 κόροι. Τὸ ποσοστὸν τῆς κατ' εἶδος κατανομῆς τῶν ἐμπορικῶν πλοίων ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου, κατὰ τὰ ἔτη 1914 καὶ 1931, παρέχει ὁ κατωτέρω πίναξ, ἐν τῷ ὁποίῳ καταφαίνεται ἡ σημειωθεῖσα πρόοδος εἰς τὰς πετρελαιομηχανὰς καὶ τοὺς ἄλλους κινητῆρας, ἐκτὸς τῶν διὰ γαιάνθρακος λειτουργούντων.

	1914	*1931*
Ἱστιοφόρα κλπ. συγγενῆ σκάφη	8,06	2,01
Πλοῖα χρησιμοποιοῦντα πετρέλαιον κλπ. εἰς μηχανὰς ἐσωτερικῆς καύσεως	0,45	13,45
Πλοῖα χρησιμοποιοῦντα ὡς καύσιμον ὕλην διὰ τοὺς λέβητας τὸ πετρέλαιον	2,65	26,52
Πλοῖα χρησιμοποιοῦντα ὡς καύσιμον ὕλην τοὺς γαιάνθρακας...	88,84	56,02
	100.00	100.00

(Τὰ ἀφορῶντα εἰδικῶς τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν ἑκάστης χώρας βλ. εἰς τὴν οἰκείαν λέξιν, περὶ δὲ τῆς ἑλληνικῆς βλ. λ. *Ἑλλὰς [Ναυτ.].)* Χ. Δ.

— **ναυτιλία** ***ἐξ ἀναμετρήσεως*** *[Ναυτ.]*. Κλάδος (κοιν. *στίμα)* τῆς *ναυτιλίας* ἢ *ναυτικῆς ἐπιστήμης*, σκοπῶν τὸν προσδιορισμὸν τοῦ στίγματος μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐνδείξεων τῆς πυξίδος καὶ τοῦ δρομομέτρου, λαμβανομένων ἐκ τοῦ δρομομετρικοῦ πίνακος τοῦ ἡμερολογίου τοῦ πλοίου. Τὰ προβλήματα τῆς ναυτιλίας ἐξ ἀναμετρήσεως εἶναι: 1) «Δοθεισῶν τῶν γεωγραφικῶν συντεταγμένων τοῦ ἀφετηρίου σημείου, τῆς γωνίας τῆς πλεύσεως καὶ τοῦ διανυθέντος διαστήματος, εὑρεῖν τὰς γεωγραφικὰς συντεταγμένας τοῦ κατιτηρίου σημείου». Τὸ πρόβλημα τοῦτο εἶναι διαρκοῦς χρήσεως εἰς πάντα ἡγούμενον πλοίου ἐν πλῷ. 2) «Δοθεισῶν τῶν γεωγραφικῶν συντεταγμένων τοῦ τε ἀφετηρίου καὶ τοῦ κατιτηρίου σημείου, εὑρεῖν τὴν μεταξὺ τῶν σημείων ἀπόστασίν τε καὶ γωνίαν πλεύσεως», πρόβλημα συνηθέστατα παρουσιαζόμενον, ὅταν τὸ κατιτήριον σημεῖον καὶ τὸ ἀφετήριον δὲν εὑρίσκωνται εἰς τὸ αὐτὸ φύλλον χάρτου. 3—4) «Δοθεισῶν τῶν συντεταγμένων τοῦ ἀφετηρίου, τοῦ πλάτους τοῦ κατιτηρίου καὶ τῆς γωνίας τῆς πλεύσεως, εὑρεῖν τὸ κατιτήριον μῆκος καὶ τὸ διάστημα». Τὸ πρόβλημα τοῦτο παρουσιάζεται, ὅταν, εὑρόντες τὸ κατιτήριον πλάτος ἀστρονομικῶς διὰ παρατηρήσεως καὶ ὑπολογισμοῦ τοῦ μεσημβρινοῦ ὕψους ἢ διὰ τοῦ ὕψους τοῦ πολικοῦ, καὶ ὑποθέτοντες τὴν πλεῦσιν ἀκριβῆ καὶ καλῶς τηρηθεῖσαν, ζητοῦμεν νὰ εὕρωμεν τὸ λάθος εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ διαστήματος καὶ νὰ ὁρίσωμεν τὸ κατιτήριον μῆκος. Τὸ πρόβλημα τοῦτο, ὡς καὶ τὸ σχεδὸν ὅμοιον, καθ' ὃ «δίδονται αἱ συντεταγμέναι τοῦ ἀφετηρίου, τὸ πλάτος τοῦ κατιτηρίου καὶ τὸ διανυθὲν διάστημα καὶ ζητεῖται ἡ πλεῦσις καὶ τὸ κατιτήριον μῆκος», εἶναι πρόδρομοι τῆς ἐπινοήσεως τῆς μεθόδου τῶν «γραμμῶν θέσεως». Ἐκτὸς τῶν τεσσάρων τούτων προβλημάτων ὑπάρχουν καὶ ἄλλα πέντε σπανιωτέρας χρήσεως. Λύονται δὲ ταῦτα εἴτε λογαριθμικῶς, εἴτε διὰ τῶν *ναυτικῶν πινάκων*, εἴτε ὑπὸ τῶν μὴ ἐγγραμμάτων κυβερνητῶν τῆς μικροακτοπλοΐας, διὰ τοῦ *τετρᾶντος*, ὃν μετεχειρίζοντο καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν πλοιάρχων τοῦ Ἀγῶνος. Ὡς εἰκός, εἰς τὴν περίπτωσιν πλοίου λοξοδρομοῦντος, προβάλλει ἡ λύσις πολλῶν ὁμοῦ προβλημάτων τῆς πρώτης τῶν προμνησθεισῶν κατηγοριῶν καὶ διὰ τοῦτο πρὸς εὐκολίαν κατατάξεως καὶ ὑπολογισμοῦ εἶναι ἀπαραίτητος ἡ κατάστρωσις *λοξοδρομικοῦ πίνακος*. Εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τῆς ἐξ ἀναμετρήσεως ναυτιλίας θεωροῦνται ὑπαγόμενα καὶ τὰ ναυτικὰ προβλήματα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν εὕρεσιν τοῦ στίγματος, ὅταν ἡ ξηρὰ καὶ γνωστὰ ἐπ' αὐτῆς σημεῖα, σημειούμενα εἰς τὸν ναυτικὸν χάρτην, εἶναι ἐν ὄψει· τοιαῦτα λ.χ. εἶναι οἱ προσδιορισμοὶ στίγματος διὰ διοπτεύσεων ἑνὸς ἢ δύο σημείων, ἢ διὰ διοπτεύσεως ἀντικειμένου (λ. χ. πύργου, φάρου) ἢ τοπογραφικοῦ σημείου γνωστοῦ ὕψους, καὶ διὰ τῆς ἀπ' αὐτοῦ ἀποστάσεως ὑπολογιζομένης διὰ τῆς ἀντικειμένης εἰς τὸ ὕψος γωνίας, ἢ δι' εὐθυγραμμίσεων, ἢ συνδυασμοῦ τοιαύτης πρὸς διόπτευσιν κλπ., ὡς καὶ ὁ προσδιορισμὸς τῆς τομῆς τῶν σκελῶν τῶν «δεκτικῶν τμημάτων». Σ.Ε.Λ.

—**ναυτιλίας** ***νόμοι***. Σειρὰ παλαιῶν ἀγγλικῶν νόμων (Navigations Acts) ἐκδοθέντων χάριν τῆς ἀγγλικῆς ναυτιλίας. Κυριώτερος ἐξ αὐτῶν εἶναι ὁ νόμος ὁ ψηφισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ κοινοβουλίου τὴν 9ην Ὀκτωβρίου 1651, δι' οὗ ἐπεδιώκετο ἡ προστασία τῆς ἀγγλικῆς ναυτιλίας κατὰ τοῦ ἐπικινδύνου συναγωνισμοῦ τῶν Ὁλλανδῶν. Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἀπηγορεύθη ἡ εἰς ἀγγλικοὺς λιμένας εἰσαγωγὴ ἐμπορευμάτων, ἐφ' ὅσον ταῦτα δὲν ἐκομίζοντο δι' ἀγγλικῶν πλοίων ἢ διὰ πλοίων φερόντων τὴν σημαίαν τοῦ τόπου τῆς προελεύσεως τοῦ ἐμπορεύματος. Ὁ νόμος οὗτος τοῦ Cromwell προεκάλεσε τὸν πόλεμον μὲ τὴν Ὁλλανδίαν, κατηργήθη δὲ τὸ ἔτος 1849. Ὁμοίας φύσεως διατάξεις περιλαμβάνει καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Colbert ἐκδοθὲν διάταγμα τοῦ 1670, τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Pacte colonial», δι' οὗ ἐπεφυλάσσετο εἰς τὴν ἀγγλικὴν σημαίαν ἡ θαλασσοπλοΐα μεταξὺ τῆς Γαλλίας καὶ τῶν ἀποικιῶν της, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ «Acte de navigation de 1793», τὸ ὁποῖον ἐνίσχυσεν ἐπὶ τὸ αὐστηρότερον τὸ «Pacte colonial». Τοιούτου εἴδους διατάξεις δὲν ἰσχύουν πλέον σήμερον, πλὴν τοῦ δικαιώματος τῆς ἀκτοπλοΐας, τὸ ὁποῖον εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ κράτη διατηρεῖται ἀποκλειστικῶς ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς σημαίας. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐλευθερίας τῆς θαλασσοπλοΐας ἐπιτρέπει τὸν κατάπλουν παντὸς πλοίου, οἱασδήποτε ἐθνικότητος, εἰς οἱονδήποτε λιμένα τοῦ κόσμου. Κ. Β. Σ.

—**ναυτιλίας** ***σχολή***. Ἐν τῷ πολεμικῷ ναυτικῷ διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τὴν ναυτιλίαν λειτουργεῖ «Σχολὴ ναυτιλίας», εἰς ἣν φοιτῶσιν ὑποχρεωτικῶς οἱ ἀνθυποπλοίαρχοι, προαιρετικῶς δὲ οἱ ὑποπλοίαρχοι, διακρινομένης τῆς σχολῆς: 1) Εἰς σχολεῖον α', διὰ τὴν εἰδίκευσιν τῶν ὑποπλοιάρχων εἰς τὴν ναυτιλίαν. Οὗτοι, μετὰ τὸ πέρας τῆς φοιτήσεως, ἐφ' ὅσον ἐπιτύχουν εἰς τὰς ἐξετάσεις, θεωροῦνται ὡς εἰδικευθέντες εἰς τὴν ναυτιλίαν, ἀπονεμομένου εἰς τούτους τοῦ πτυχίου ναυτιλίας (Α). Ἐὰν ὅμως δὲν ἐπιτύχωσι, δὲν δικαιοῦνται περαιτέρω σπουδῆς. Οἱ ἀξιωματικοὶ οὗτοι τοποθετοῦνται κατὰ προτίμησιν εἰς τὰς ὑπηρεσίας τῆς σχολῆς ναυτιλίας, τῆς ὑδρογραφίας καὶ εἰς τὰ πλοῖα ὡς ἀξιωματικοὶ πορείας. 2) Εἰς σχολεῖον β', εἰς ὃ φοιτῶσιν ὑποχρεωτικῶς οἱ ἀνθυποπλοίαρχοι, ὑποβαλλόμενοι μετέπειτα εἰς ἐξετάσεις. Οἱ ἐπιτυγχάνοντες ἐκ τούτων ὑποχρεοῦνται νὰ φοιτήσωσιν ἐκ νέου εἰς τὴν σχολήν. 3) Εἰς σχολεῖον γ', εἰς ὃ φοιτῶσι κατὰ βούλησιν ἀξιωματικοὶ οἱουδήποτε βαθμοῦ, ἐκπαιδευόμενοι ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς πυξίδας. Εἰς τούτους χορηγεῖται πιστοποιητικὸν φοιτήσεως ἐν τῇ σχολῇ. Τὸ σχολεῖον τοῦτο λειτουργεῖ συγχρόνως μετὰ τῶν σχολείων α' καὶ β', ἀλλὰ δύναται νὰ λειτουργήσῃ καὶ μεμονωμένως. Ἡ διάρκεια τῶν σπουδῶν ἔχει ὁρισθῆ: εἰς τὸ σχολεῖον α' 100 ἐργασίμων ἡμερῶν, εἰς τὸ σχολεῖον β' 60 καὶ εἰς τὸ γ' 10. Ν. Μ. Γ.

ναυτιλιακός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ναυτιλίαν, ὁ τῆς ναυτιλίας: «ναυτιλιακὰ ἔγγραφα, — τέλη».

— **ναυτιλιακὰ** ***δικαιώματα*** ἢ ***τέλη***. Καλοῦνται οὕτω τὰ τέλη ἀναγνωρίσεως τῶν πλοίων, τὰ τῆς κατὰ Μόρσωνα καταμετρήσεως τῶν πλοίων, τὰ τῶν ἐκπροθέσμων ναυτιλιακῶν ἐγγράφων καὶ τὸ ἀντίτιμον τῶν βιβλίων τῶν ναυτοδανείων, εἰσπραττόμενον καὶ τοῦτο ὑπὲρ τοῦ δημοσίου, εἰς τὸ ἐξωτερικὸν δὲ τὰ εἰς τὰς προξενικὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς προξενικοὺς πράκτορας καταβαλλόμενα τέλη, διὰ τὰ ἀποδημητήρια ἱστιοφόρου ἢ ἀτμοπλοίου κατὰ διαφόρους περιπτώσεις, διὰ δηλωτικὸν ἐξαγωγῆς πραγματειῶν, ὁσάκις ζητήσῃ αὐτὸ ὁ πλοίαρχος, διὰ δηλώσεις ναυσιβλαβείας ἢ ἀβαρίας μετ' ἐξετάσεως ἢ μὴ τοῦ πληρώματος καὶ τῶν ἐπιβατῶν, διὰ μεταβολὰς ναυτολογίων, δι' ἐκθέσεις ἐπισκέψεως τοῦ πλοίου, διὰ προσθήκας φύλλων εἰς τὸ ἡμερολόγιον καὶ τὸ ναυτολόγιον, ὡς καὶ δι' ἀντικαταστάσεις τῶν τοιούτων βιβλίων ἢ τῆς ἀδείας ἀπόπλου ἢ τῆς ὑγειονομικῆς πιστοποιήσεως, διὰ τὴν ἔκδοσιν προσωρινοῦ διπλώματος εἰς περίπτωσιν ἀπωλείας τοῦ ὁριστικοῦ, διὰ προσωρινὸν δίπλωμα μετὰ ναυτολογίου, ἐκδιδόμενον ἐν περιπτώσει ἀγορᾶς ξένου πλοίου, ἵνα τὸ τοιοῦτον πλοῖον καταπλεύσῃ εἰς Ἑλλάδα, καὶ διὰ τὴν ἐπιθεώρησιν τῆς ὑγειονομικῆς πιστοποιήσεως ἢ τῶν ἄλλων ναυτιλιακῶν ἐγγράφων, ὁσάκις τοιαύτη ἤθελε ζητηθῆ ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν ἀποδημητηρίων ἐγγράφων. Σ. Ε. Λ.

— **ναυτιλιακὰ** ***ἔγγραφα*** (κοιν. *χαρτιὰ τοῦ καραβιοῦ*). Τὰ ἔγγραφα τὰ ὁποῖα δέον νὰ φέρῃ πᾶν ταξιδεῦον πλοῖον. Εἶναι δὲ ταῦτα κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 37 τοῦ βασιλικοῦ διατάγματος «Περὶ ἀστυνομίας ἐμπορικῆς ναυτιλίας» (15 Δεκεμβρίου 1836) καὶ τὰς κατόπιν γενομένας συμπληρώσεις: α) τὸ ἔγγραφον ἰδιοκτησίας, β) τὸ ναυτιλιακὸν δίπλωμα, γ) τὸ ναυτολόγιον, δ) τὸ ἡμερολόγιον, ε) ἡ ἀπογραφὴ (κοιν. *βιντάριο*) τοῦ πλοίου, στ) τὰ φορτωτικὰ καὶ τὰ ναυλωτικά, ζ) τὰ ἐξοφλητικὰ τῶν τελωνειακῶν δικαιωμάτων ἢ τῆς περὶ ρητῆς μετακομιδῆς ἐγγυήσεως, η) τὰ ναυτικὰ φυλλάδια, θ) τὸ δηλωτικὸν τοῦ φορτίου (κοιν. *μανιφέστο*), ι) ἡ ὑγειονομικὴ πιστοποίησις (κοιν. *πατέντα*), ια) ἡ κατὰ τὸ ἄρθρον 4 τοῦ ἀπὸ 8/20 Φεβρουαρίου 1834 βασιλικοῦ διατάγματος ἄδεια πρὸς ἀπόπλουν. Οἱ κυβερνῆται πλοίων κάτω τῶν 10 τόννων καθαρᾶς χωρητικότητος ὀφείλουν νὰ φέρουν τὰ αὐτὰ ἔγγραφα πλὴν τοῦ ἡμερολογίου, ἐνῷ τὰ κάτω τῶν 5 τόννων ἐφοδιάζονται μόνον μὲ ἄδειαν ἀκτοπλοΐας, τὰ δὲ ἁλιευτικὰ μόνον μὲ ἄδειαν ἁλιεύσεως, ἃς ἀδείας ἐκδίδει ὁ ἁρμόδιος λιμενάρχης. Εἰς τὰ ὡς ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθ. α, β, γ, καὶ δ ἔγγραφα δέον ἀπαραιτήτως νὰ εἶναι καταχωρισμένον τὸ διεθνὲς ἀριθμόσημον τοῦ πλοίου. Ἅμα τῷ κατάπλῳ εἰς τὸν λιμένα τοῦ προορισμοῦ του, παραδίδει ὁ πλοίαρχος εἰς τὴν λιμενικὴν ἢ προξενικὴν ἀρχὴν τὰ ναυτιλιακά του ἔγγραφα, ἅτινα τοῦ ἀποδίδονται παρατηρηθέντα καὶ θεωρηθέντα πρὸ τῆς ἀποδημίας του. Σ. Ε. Λ.

— **ναυτιλιακὰ** ***τέλη***· βλ. λ. *ναυτιλιακὰ δικαιώματα*.

— **«Ναυτιλιακαὶ** ***ὁδηγίαι*»**. Σειρὰ τόμων ἐκδιδομένων κατὰ περιόδους ὑπὸ τῶν ὑδρογραφικῶν ὑπηρεσιῶν τῶν μεγάλων ναυτικῶν κρατῶν καὶ **ἀποτελούντων ἀπαραίτητον βοήθημα τῶν ναυτιλλομένων**, συμπληροῦν τοὺς ναυτικοὺς χάρτας. Ἕκαστος τόμος ἀφορᾷ εἰς ὡρισμένην θαλασσίαν ἔκτασιν, τῆς ὁποίας λεπτομερῶς περιγράφει τὰς ἀκτὰς καὶ τὰ πρόσγειά των, παρέχων ἅμα πᾶσαν χρήσιμον εἰς τοὺς ναυτικοὺς λεπτομέρειαν ὡς πρὸς τὰ μέσα συγκοινωνίας τῶν λιμένων καὶ τῶν ἀγκυροβολίων, τῶν ἐν αὐτοῖς εὐκολιῶν πρὸς ὕδρευσιν, ἀνθράκευσιν, ἀνεφοδιασμόν, ὡς πρὸς τοὺς λιμενικούς, ὑγειονομικοὺς καὶ πλοηγικοὺς κανονισμούς, ὡς πρὸς τὰ μετεωρολογικὰ δελτία, τοὺς ναυαγοσωστικοὺς σταθμούς, τὴν τηλεγραφικὴν συγκοινωνίαν κ.τ.τ. Καὶ τὰ μὲν μεγάλα κράτη ἐκδίδουν ναυτικὰς ὁδηγίας δι' ὅλην τὴν ὑφήλιον (Ἀγγλία καὶ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς: «Pilots», Γαλλία: «Instructions nautiques», Γερμανία: «Segelhandbücher»), τὰ δὲ μικρότερα τῶν θαλασσῶν των μόνον. Πάντως εἰς τὰς ναυτιλιακὰς ὁδηγίας γίνονται διορθώσεις, διὰ τῶν «ἀγγελιῶν τοῖς ναυτιλλομένοις» (βλ. *ναυτιλλομένοις ἀγγελίαι*»), αἵτινες συνάπτονται εἰς ἴδιον τεῦχος δι' ἕκαστον τόμον εἰς τὸ τέλος παντὸς ἔτους, ὀνομαζόμενον συμπλήρωμα· ὅταν δὲ ὁ ὄγκος τοῦ συμπληρώματος καθιστᾷ αὐτὸ δύσχρηστον, ἐκδίδεται νέος τόμος ἐνήμερος τῶν οἰκείων ναυτιλιακῶν ὁδηγιῶν. Ἀνάλογα ναυτικὰ συγγράμματα εἶναι οἱ «Περίπλοι» τῶν ἀρχαίων, οἱ «Πορτουλᾶνοι» τοῦ μεσαίωνος καὶ οἱ σύγχρονοι «Λιμενοδεῖκται». Σ. Ε. Λ.

— **ναυτιλιακὴ** ***κίνησις***. Καλεῖται οὕτω ἡ κίνησις λιμένος τινός, ἀπὸ ἀπόψεως κατάπλων καὶ ἀπόπλων, κατ' ἐπέκτασιν δὲ ἡ στατιστική, ἡ ἐμφαίνουσα τοὺς καθ' ὡρισμένον μῆνα ἢ καθ' ὅλον τὸ ἔτος κατάπλους καὶ ἀπόπλους ἱστιοφόρων ἀτμοπλοίων καὶ πετρελαιοκινήτων, ἀναλυτικῶς κατὰ σημαίας, ὡς καὶ τὰ ποσὰ τῶν εἰσαχθέντων καὶ ἐξαχθέντων ἐμπορευμάτων κατὰ εἴδη καὶ ἐν συνόλῳ. Πολλοὶ εἰς τὰς στατιστικὰς τῆς ναυτιλιακῆς κινήσεως προσαρτοῦν καὶ τὰς τῆς ἐπιβατικῆς τοιαύτης. Πίνακας ναυτιλιακῶν κινήσεων εὑρίσκει τις εἰς τὸ ἐπίσημον περιοδικὸν τῆς διευθύνσεως τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ (τμῆμα μελετῶν) «Ἐπιθεώρησις Ἐμπορικοῦ Ναυτικοῦ», εἰς οὗ τὸ τεῦχος παντὸς Μαρτίου δημοσιεύονται λεπτομερεῖς, ἀναλυτικοί τε καὶ συνθετικοί, τῆς ἀφορώσης εἰς τὴν Ἑλλάδα ναυτιλιακῆς κινήσεως. Σ. Ε. Λ.

— **ναυτιλιακὸν** ***δίπλωμα*** (γαλλ. congé maritime ἢ letre de mer, ἀγγλ. sea-brief ἢ sea-letter). Ἓν τῶν ναυτιλιακῶν ἐγγράφων τῶν πλοίων, εἰσαχθὲν παρ' ἡμῖν ἐπισήμως τῷ 1871, κανονισθὲν δὲ λεπτομερῶς διὰ τοῦ νόμου ΩΔ' τῆς 4 Ἀπριλίου 1880 «Περὶ ναυτιλιακῶν διπλωμάτων τῶν ἑλληνικῶν ἐμπορικῶν πλοίων». Πᾶν πλοῖον τοῦ ἐμπορικοῦ μας στόλου χωρητικότητος ἄνω τῶν 10 κόρων, μετὰ τὴν ἀναγνώρισίν του ὡς ἑλληνικοῦ, ἐφοδιάζεται πρὶν ἐκπλεύσῃ τοῦ λιμένος μὲ τοιοῦτον δίπλωμα, ἰσχῦον ἐπὶ ἓν μὲν ἔτος διὰ τὰ μέχρι 30 κόρων πλοῖα, ἐπὶ δύο δὲ ἔτη διὰ τὰ πλοῖα ἀνωτέρας χωρητικότητος. Κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἢ τῆς διετίας, τὸ ἐμπορικὸν πλοῖον ὑποχρεοῦται νὰ ἀνανεώσῃ τὸ δίπλωμά του ἐν μὲν τῷ ἐσωτερικῷ εἰς τὸν πρῶτον λιμένα τοῦ κατάπλου του, ἐν δὲ τῷ ἐξωτερικῷ παρὰ ὡρισμέναις προξενικαῖς ἀρχαῖς, εἴς τινας τῶν ὁποίων ἑδρεύει καὶ λιμενικὸς Ἕλλην ἀξιωματικός. Αἱ προξενικαὶ ἀρχαί, αἱ μὴ ἐπιτετραμμέναι τὴν ἀνανέωσιν τῶν διπλωμάτων, συγχωροῦσι τὸν ἀπόπλουν μὲ τὸ ἐκπρόθεσμον δίπλωμα μόνον διὰ λιμένα, εἰς ὃν ἐπιτρέπεται ἡ ἀνανέωσις· εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις ὁ ἀπόπλους δι' ἄλλον λιμένα γίνεται τῇ ἀδείᾳ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν. Προσωρινὸν ναυτιλιακὸν δίπλωμα ἐκδίδεται ὑπὸ προξενικῆς ἀρχῆς πρὸς ἐφοδιασμὸν πλοίου ἀγορασθέντος ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ἰσχύει δὲ τοῦτο μέχρι τοῦ κατάπλου τοῦ πλοίου εἰς τὸν λιμένα, εἰς ὃν πρόκειται νὰ ναυτολογηθῇ. Τὸ ναυτιλιακὸν δίπλωμα χαρτοσημαίνεται διὰ κινητοῦ χαρτοσήμου. Σ. Ε. Λ.

ναυτιλίδαι (οἱ) (Nautilidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια μαλακίων κεφαλοπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τετραβραγχίων*, περιλαμβάνουσα ἓν καὶ μόνον γένος, τὸν *ναυτίλον* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

—*[Παλαιοζῳολ.]* Ἀπολιθωμένα λείψανα ζῴων τῆς οἰκογενείας ταύτης συναντῶνται ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων, ἀπὸ τῆς κατωτέρας σιλουρίου διαπλάσεως μέχρι σήμερον. Εἰς τὴν οἰκογένειαν αὐτὴν ἀνήκουν τὰ ἀπολιθωμένα γένη *λιτουΐτης, ὀφειδιόκερας, γυρόκερας, νοθόκερας, τεμνόχειλος, γερμανοναυτίλος, πλευροναυτίλος, ἀτουρία, συριγγόκερας, πτεροναυτίλος, ναυτίλος* (τὸ μόνον ἐπιζῶν γένος) κλπ. Γ. Κ. Γ.

ναυτίλλομαι· εἶμαι ναυτίλος, ναύτης, ταξιδεύω, διαπλέω τὴν θάλασσαν, ναυσιπλοῶ: «ὁ βίος τῶν ναυτιλλομένων».

—**«Ναυτιλλομένοις** ***ἀγγελίαι*»**. Φυλλάδια ἐκδιδόμενα ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων ὑπηρεσιῶν, παρέχοντα ἀνακοινώσεις πρὸς τοὺς ναυτιλλομένους, ἀφορώσας εἰς γενομένας ἢ ἐπικειμένας μεταβολὰς εἰς τοὺς φάρους ἢ εἰς τοὺς χάρτας. Περιλαμβάνουν ὡσαύτως καὶ τὰς διορθώσεις, αἵτινες πρέπει νὰ ἐπέλθουν εἰς τοὺς φαροδείκτας, τὰς «Ναυτιλιακὰς **ὁδηγίας» καὶ τοὺς** ναυτικοὺς χάρτας, ὡς πρὸς τὰς

Digitized by Google

τοιαύτας μεταβολάς, μεταξὺ τῶν ὁποίων προέχουν αἱ εἰς τὰ βολίσματα καὶ δὴ εἰς λιμένας καὶ ἀγκυροβόλια, εἰς ἀνακαλύψεις ἀβαθῶν ἢ ὑφάλων ἢ καὶ ἁπλᾶς περὶ νέων τοιούτων πληροφορίας ἔστω καὶ μὴ βεβαιωθείσας, τὴν ὕπαρξιν ναυαγίων ἢ τὴν ἄρσιν αὐτῶν, τὰς μετατοπίσεις ἢ ἄρσεις ναυδέτων, ἐνάρξεις λειτουργίας νέων πυρσῶν, ἢ διακοπὰς τῆς λειτουργίας αὐτῶν, προσωρινὰς ἢ ὁριστικὰς κτλ. Οἱ τίτλοι τῶν ἀγγελιῶν τοῖς ναυτιλλομένοις τῶν ἐπισημοτέρων τῶν ναυτικῶν κρατῶν εἶναι: «Admiralty notices to mariners» (Βρεττανικὸν Ναυαρχεῖον), «Notices to mariners» (Ὑδρογραφικὴ Ὑπηρεσία Ηνωμένων Πολιτειῶν), «Avis aux navigateurs» (Γαλλικὴ Ὑδρογραφικὴ Ὑπηρεσία), «Avvisi ai naviganti» (Ὑδρογραφικὸν Ἰνστιτοῦτον Γενούης), «Nachrichten für seefahren» (Γερμανικὸν Ναυαρχεῖον), «Efterretniger for Söfarende» (Δανικὴ Ὑδρογραφικὴ Ὑπηρεσία). Παρ' ἡμῖν «Ἀγγελίας τοῖς ναυτιλλομένοις» ἐκδίδουν ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ ἡ μὲν «Διεύθυνσις τῶν φάρων» διὰ πᾶσαν μεταβολὴν ἀφορῶσαν εἰς τὸ φωτιστικὸν δίκτυον, ἡ δὲ «Διεύθυνσις Ὑδρογραφικῆς Ὑπηρεσίας» διὰ πᾶν ἄλλο ζήτημα ἐνδιαφέρον τοὺς διαπλέοντας τὰς θαλάσσας μας. Ἡ πρώτη ἑλληνικὴ ἀγγελία ἐξεδόθη γαλλιστὶ τὴν 14/26 Ἰανουαρίου 1856 ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, διεύθυνσις δημοσίων ἔργων (ὅπου ὑπήγετο τότε ἡ ὑπηρεσία τῶν φάρων) καὶ προήγγελλε τὴν ἀπὸ 1/13 Μαρτίου ἔναρξιν λειτουργίας τοῦ πρώτου διοπτρικοῦ μας φάρου ἐπὶ τῆς νησῖδος τῆς Ψυτταλείας. Σ. Ε. Λ.

ναυτιλοειδῆ (τὰ) (Nautiloidea) *[Παλαιοζωολ.]*. Ὑποτάξις τῶν *τετραβραγχίων κεφαλοπόδων μαλακίων* ζῴων, περιλαμβάνουσα πολλὰ εἴδη, τὰ ὁποῖα ἐκτὸς ὀλίγων, ἀνηκόντων εἰς τὸ γένος *ναυτίλος*, ἐξέλιπον καὶ εὑρίσκονται μόνον ὡς ἀπολιθωμένα. Τὰ ζῷα ταῦτα ἔχουν ὄστρακον ἐκτάκτως ποικίλον, ὁτὲ μὲν εὐθύ, ἐπιμήκως κυλινδροκωνικὸν ἢ βραχυκωνοειδές, ὁτὲ δ' ἁπλῶς κεκαμμένον ἢ σπειροειδῶς περιειλιγμένον ἢ κοχλιοειδές. Ἡ ἐξωτερικὴ διακόσμησις τοῦ ὀστράκου εἶναι ἀρκούντως ποικίλη, καθόσον, ἐκτὸς τῶν λείων μορφῶν, εὑρίσκονται καὶ ὄστρακα μὲ πλουσίαν γλυπτικὴν διακόσμησιν ἐγκαρσίαν ἢ ἐπιμήκη. Γενικῶς ὅμως δὲν παρουσιάζεται εἰς τὰ ζῷα ταῦτα ἡ τόσον πλουσία καὶ τόσον ποικίλη διακόσμησις, ἡ ὁποία ἀπαντᾶται εἰς τὰ ἀμμωνοειδῆ.

Τὰ χωριστικὰ τοιχώματα ἐν τῷ μέσῳ εἶναι κοῖλα πρὸς τὰ ἔμπροσθεν. Αἱ γραμμαὶ τῶν ῥαφῶν ἁπλαῖ, ἐνίοτε κυματοειδῶς κεκαμμέναι, πολὺ σπανίως ὀδοντωταί. Ὁ σίφων συχνὰ εἶναι παχύς, κεντρικός, ἐνδιάμεσος, σπανίως εὑρισκόμενος πρὸς τὰ κράσπεδα τοῦ ὀστράκου. Τὰ σιφωνικὰ χωνία διευθύνονται σχεδὸν πάντοτε πρὸς τὰ ὀπίσω. Ὁ ἐμβρυακὸς θάλαμος εἰς τὰς εὐθείας μορφὰς εἶναι ἀσβεστολιθική, σακκοειδὴς σφαιρικὴ κοιλότης.

Ἡ ὑποτάξις τῶν ναυτιλοειδῶν περιλαμβάνει 5 οἰκογενείας, τοὺς *ἐνδοκερατίδας*, τοὺς *ὀρθοκερατίδας*, τοὺς *ἀσκοκερατίδας*, τοὺς *ναυτιλίδας* καὶ τοὺς *τροχοκερατίδας*.

Τῶν ζῴων τούτων ἀμφίβολα λείψανα παρουσιάζονται τὸ πρῶτον εἰς τὰ στρώματα τῆς καμβρίου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ. Εἰς τὰ ὅρια ὅμως μεταξὺ τῆς καμβρίου καὶ τῆς σιλουρίου περιόδου παρουσιάζονται γένη τῶν ναυτιλοειδῶν. Κατὰ τὴν σιλούριον περίοδον φθάνουν εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς ἐξελικτικῆς των ἀναπτύξεως, ἀντιπροσωπευόμενα διὰ 1.500 περίπου εἰδῶν (τῶν γενῶν *ἐνδόκερας, ὀρθόκερας, κυρτόκερας, λιτουΐτης*, κ.τ.λ.). Κατὰ τὰς μετέπειτα περιόδους τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος (δεβόνιον, λιθανθρακοφόρον καὶ πέρμιον) ἐλαττοῦνται ἐπαισθητῶς καὶ ὀλίγα μόνον γένη ἐπιζῶσι κατὰ τὸν μεσοζωϊκὸν αἰῶνα. Κατὰ τὴν τριτογενῆ περίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος ὑπάρχουν ἀκόμη μόνον τὰ δύο γένη *ναυτίλος* καὶ *ἀτουρία*, ἐκ τῶν ὁποίων πάλιν κατὰ τὴν παροῦσαν ἐποχὴν ἐπιζῇ μόνον τὸ γένος *ναυτίλος* μὲ 4 εἴδη. Γ.Κ.Γ.

ναυτίλος (ὁ)· ναύτης, ναυτικός· || γένος μαλακίου.

ναυτίλος (ὁ) (Nautilus) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακίων κεφαλοπόδων τῆς οἰκογενείας τῶν *ναυτιλιδῶν*, περιλαμβάνον εὐμεγέθη θαλάσσια μαλάκια, φέροντα πολυπληθεῖς συσταλτάς, λεπιδωτὰς ἀποφύσεις. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *ναυτίλος ὁ πομπίλιος* (Nautilus pompilius), ὅστις ἔχει κόγχην μεγάλην καὶ σπειροειδῆ, διαχωριζομένην πολλαχῶς δι' ἐγκαρσίων διαφραγμάτων, δι' ὧν σχηματίζονται πολλοὶ θάλαμοι συνδεόμενοι μεταξὺ των διὰ σωλῆνος. Τὸ ἐντὸς εὑρισκόμενον ζῷον ἐνδιαιτᾶται εἰς τοὺς δύο πρώτους θαλάμους τοῦ ὀστράκου, οἱ δὲ λοιποὶ θάλαμοι περιέχουσιν ἀέρα. Ἀπαντᾷ εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν. Δ. Ν. Π.

Ναυτίλος ὁ πομπίλιος.

— *[Παλαιοζωολ.]* Ἀπολιθωμένα λείψανα τοῦ γένους τούτου (ἑκατοντάδες τινὲς εἰδῶν) συναντῶνται ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς κατωτέρας σιλουρίου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ μέχρι σήμερον. Ἐν Ἑλλάδι λείψανα ναυτίλου εὑρέθησαν ἐντὸς τῶν ἀσβεστολίθων τῆς λιθανθρακοφόρου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ τῶν ὀρέων Γαλτζάδες. Γ. Κ. Γ.

«Ναυτίλος». —1) Πολεμικὸς κέρκουρος 170 τόννων, ναυπηγηθεὶς τῷ 1834 ἐν τῷ ναυστάθμῳ τοῦ Πόρου, ἀντὶ δαπάνης 50.584 δραχμῶν. Ἦτο ἐξωπλισμένος διὰ τεσσάρων καρονάδων τῶν 18, τὸ δὲ πλήρωμά του ἀπετελεῖτο ἐκ 50 ἀνδρῶν, ὧν 4 ἀξιωματικοί. Κατόπιν αἰτήσεως τοῦ πασᾶ τῆς Θεσσαλονίκης ἐστάλη, τῷ 1837, πρὸς καταδίωξιν τῆς λυμαινομένης τὸν Θερμαϊκὸν πειρατείας, ἔχων βάσιν τὴν Θεσσαλονίκην. Ὁ ὑπουργὸς Κ. Κανάρης τὸ ἐθεώρει ὡς πρότυπον πλοῖον (1838) διὰ τὴν ἐκγύμνασιν τῶν πληρωμάτων. Τῷ 1847 μετεσκευάσθη εἰς ἡμιολίαν. Τῷ 1850, κατὰ τὴν λόγῳ τοῦ Πασιφίκου διάρκειαν τοῦ ἀποκλεισμοῦ ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Πάρκερ, κατεσχέθη βιαίως ἐν Πάτραις ὑπὸ τῶν ἀγγλικῶν πολεμικῶν «Ρέσμαν» καὶ «Φρώλικ». Ἐν Πειραιεῖ ναυλοχοῦν ἥτις 14/26 Μαΐου 1854 κατεσχέθη καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ ἀγγλογαλλικοῦ στόλου τῆς κατοχῆς. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1872 μετετράπη εἰς κάτεργον καὶ ὀλίγον βραδύτερον διελύθη. —2) Ὀνομασία, ἥτις ἐδόθη εἰς τὸν ἀτμομυοδρόμωνα «Ἀλφειὸν» ἀφ' ἧς μετεσκευάσθη εἰς τρίστηλον ἡμιολίαν πρὸς εἰδικὴν χρησιμοποίησιν ὑπὸ τῆς ὑδρογραφικῆς ὑπηρεσίας. Ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθη καὶ ὁ κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1928 ἐξ ἐπιγενετικῆς ἐκρήξεως σχηματισθεὶς θόλος τοῦ ἡφαιστείου τῆς Θήρας. Σ. Ε. Λ.

— **«Ναυτίλος»** (Nautilus). —1) Ὀνομασία τοῦ φανταστικοῦ ὑποβρυχίου, περὶ τὸ ὁποῖον ὁ Ἰούλιος Βὲρν ἐμυθιστόρησε τὸ ἔργον του «Εἰκοσακισχίλιαι λεῦγαι ὑπὸ τὰς θαλάσσας» («Vingt mille lieues sous les mers») καὶ ὅπερ ἀπετέλεσε καὶ καταπλήσσουσαν πρόβλεψιν τῆς ἐξελίξεως τοῦ ὑποβρυχίου καὶ μεγίστην συμβολὴν εἰς αὐτήν. Τὰ κεφάλαια τοῦ ἔργου τούτου (13—16) τὰ ἱστοροῦντα τὸν ὑποβρύχιον καὶ ὑπὸ τοὺς πάγους πλοῦν τοῦ «Ναυτίλου» μέχρι τοῦ Νοτίου πόλου ἐνέπνευσαν εἰς τὸν Χιοῦμπερτ *Οὐΐλκινς* (βλ. λ.) ἀπόπειραν ὑπὸ παρομοίας συνθήκας πλοῦ εἰς τὸν Βόρειον πόλον διὰ τοῦ ὑποβρυχίου του «Ναυτίλος». —2) Μετονομασία, ἥτις ἐδόθη, ἀναδόχου γενομένου τοῦ ἐγγόνου τοῦ Ἰουλίου Βέρν, εἰς ἀμερικανικὸν ὑποβρύχιον, ὅπερ αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι παρεχώρησαν ὑπὸ τύπον εἰκονικῆς ἐνοικιάσεως εἰς τὸν Χιοῦμπερτ Οὐΐλκινς, διὰ τὸν ὑποβρύχιον καὶ ὑπὸ τοὺς πάγους πλοῦν πρὸς τὸν Βόρειον πόλον. Τὸ ὑποβρύχιον τοῦτο, ἓν τῶν τῆς σειρᾶς S καὶ κατασκευῆς τοῦ Lake (1921—1925), ἔχει διαστάσεις: 231 ποδ. μῆκος, $21^3/_4$ πλάτος καὶ 13 ποδ. μέγιστον βύθισμα, ἐκτόπισμα δὲ ἐν ἐπιφανείᾳ (ἄνευ χρήσεως πετρελαίου εἰς τὰ θαλασσέρματα) 850 τόννων καὶ ἐν καταδύσει 1.090 τόννων, δύο πετρελαιομηχανὰς Bush-Sulzer, συνολικῆς ἰσχύος 1.600 ἵππων, προσδιδούσας μεγίστην ἐν ἐπιφανείᾳ ταχύτητα 14 μιλλίων. Διὰ τοῦ «Ναυτίλου» τούτου ἐπεχείρησε ταξίδιον εἰς τὸν Β. πόλον ὁ Χ. *Οὐΐλκινς* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

— **«Ναυτίλος»**. Τίτλος ἑλληνικῶν ἐφημερίδων: —1) Ἑβδομαδιαία ἐφημερίς, ἱδρυθεῖσα ἐν Ἑρμουπόλει τῷ 1882. —2) Ἀθηναϊκὴ ἐμπορικὴ καὶ ναυτικὴ ἐφημερίς, ἱδρυθεῖσα τῷ 1905 ὑπὸ Γ. Φ. Δελλαγραμμάτικα. — Π.

Ναυτίλος *[Γεωγρ.-Ἡφαιστ.]*. Μικρὸς ἡφαίστειος θόλος τοῦ ἡφαιστείου τῆς *Σαντορίνης* (βλ. λ.), σχηματισθεὶς κατὰ τὴν ἐπιγενετικὴν ἔκρηξιν τοῦ ἡφαιστείου τοῦ ἔτους 1928. Ὁ θόλος Ναυτίλος, ὀνομασθεὶς οὕτω ὑπὸ τοῦ γεωλόγου Γ. Γεωργαλᾶ εὑρίσκεται νοτίως τοῦ θόλου τῆς Δάφνης (1925—1926) καὶ ἀνατολικῶς τοῦ θόλου Γεωργίου Α' (1866—1870) ἐπὶ τοῦ νοτίου ρεύματος λάβας τῆς ἐκρήξεως τῆς Δάφνης. Ἔχει τυπικὴν μορφὴν θόλου μὲ διάμετρον βάσεως 95—110 μ. καὶ διάμετρον κορυφῆς 65—80 μ. Τὸ ὕψος του ὑπὲρ τὸ περὶ αὐτὸν πεδίον λαβῶν εἶναι 10—15 μ. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς του ἐσχηματίσθη μετὰ τὴν γένεσίν του κρατηροειδὴς ἐγκατακρημνισιγενὴς κοιλότης βάθους 2,5 μ. καὶ διαμέτρου 24—30 μ. Γ. Κ. Γ.

— **Ναυτίλος** *[Γεωγρ.]*. Βραχονησὶς τοῦ Κρητικοῦ πελάγους, Β. τῶν Ἀντικυθήρων (πλάτ. 35° 55' 50'' Β., μήκ. 23° 12' 20'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1685: Venetico to Spezzia), 16 μίλ. ΝΑ. τοῦ λιμένος Καψάλι. Σ. Ε. Λ.

— **Ναυτίλος** (Nautilus) *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δύο ἐπισήμων ὑφάλων τοῦ Εἰρηνικοῦ: —1) Παρὰ τὴν Νέαν Καληδονίαν (πλάτ. 22°52' Ν., μήκ. 167°41' Ἀν., ἀγγλ. χάρτ. 3033: New Ebrides islands and New Caledonia), ἀνακαλυφθεὶς τῷ 1854 ὑπὸ τοῦ ὑποπλοιάρχου Chimmo τοῦ ὑδρογραφικοῦ HMS «Torch». —2) Ἐν τῷ ἀρχιπελάγει Gilbert παρὰ τὴν συστάδα Drummond (πλάτ. 1° 18' Ν., μήκ. 175°00' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 731: Gilbert islands). Σ. Ε. Λ.

ναυτιῶ (—άω)· πάσχω ναυτίαν, ἔχω τάσιν πρὸς ἔμετον, ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν ναυτιλλομένων· || καθόλου, ἀηδιάζω, αἰσθάνομαι ἰσχυρὰν ἀποστροφήν, βδελύσσομαι: «ὅταν τὸν βλέπω, ναυτιῶ».

ναυτιώδης (ὁ, ἡ), —ες (τό) ὁ πλήρης ναυτίας ἢ ἐμποιῶν ναυτίαν: «ὁ λόγος του ἦτο ναυτιώδης» «ἔδεσμα —, ποτὸν ναυτιῶδες» προκαλοῦν ναυτίαν.

—*[Φαρμ.]* Τὰ ναυτιώδη φάρμακα, χορηγούμενα καταλλήλως, προκαλοῦσιν ἁπλῶς τὴν ναυτίαν· εἰς δόσεις μεγαλυτέρας εἶναι ἐμετικὰ φάρμακα· τοιαῦτα δὲ εἶναι ἡ ἰπεκακουάνα, ἡ ἀπομορφίνη, ἡ ἐμετικὴ τρύξ, τὸ ὀξυθειῶδες ἀντιμόνιον ἢ κερμές, ὁ θειικὸς μόλυβδος καὶ ψευδάργυρος κλπ. Τὰ φάρμακα ταῦτα δέον νὰ διακρίνωνται τῶν ναρκωτικῶν ναυτιωδῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἐνέργεια οὐδέποτε χρησιμοποιεῖται. Αἱ ναυτιώδεις δόσεις παράγουσιν ἐνίοτε εἰδικὰ ἀποτελέσματα· οὕτω λ. χ. ἡ ἰπεκακουάνα εἰς δόσιν ναυτιώδη εἶναι φάρμακον ἀποχρεμπτικόν· ἡ ἐμετικὴ τρὺξ εἰς δόσιν ναυτιώδη ἐχρησιμοποιήθη κατὰ τῶν διαλειπόντων πυρετῶν καὶ τὸ ὀξυθειῶδες ἀντιμόνιον κατά τινων ἀναπτυσιῶν. Μ. Ν. Κ.

ναυτογράφος (ὁ). Αὐτογραφικὸν ὄργανον, ἐπινόημα (1924) τοῦ Γάλλου ὑποπλοιάρχου Bail..., εὐκολῦνον τὸν καθορισμὸν τοῦ στίγματος. Λαμβάνον τὴν κίνησιν ἀπὸ τῶν στροφῶν τῆς προωθήσεως τὸ πλοῖον ἕλικος, χαράσσει συγχρόνως ἐπὶ πινακιδίου εὑρισκομένου ἐν τῷ θαλαμίσκῳ τῶν χαρτῶν (chart-room) τὴν ἀκολουθουμένην ἑκάστοτε πλεῦσιν, ὁπότε, ἀντιστρόφως, παρέχει τὸ εἰς ἑκάστην τῶν πλεύσεων διανυθὲν διάρμα. Σ. Ε. Λ.

ναυτοδάνειον (τό)· βλ. *ναυτικὸν* δάνειον.

ναυτοδικεῖον (τό). Καλεῖται οὕτω τὸ δικαστήριον τὸ ἀπονέμον τὴν ναυτικὴν ποινικὴν δικαιοσύνην. Ἡ ποινικὴ δικαιοσύνη ἐν τῷ πολεμικῷ ναυτικῷ ἀπονέμεται ὑπὸ τοῦ διαρκοῦς ναυτοδικείου καὶ ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ ἀναθεωρητικοῦ δικαστηρίου τοῦ προβλεπομένου ὑπὸ τοῦ νόμου ΦΚΒ' περὶ στρατιωτικῆς ποινικῆς νομοθεσίας (ἄρθρ. 24 ἑπ. ὡς ταῦτα ἐτροποποιήθησαν).

Τὰ περὶ ναυτοδικείων ρυθμίζονται ὑπὸ τοῦ περὶ ναυτικῆς ποινικῆς νομοθεσίας νόμου ΧΝΘ' τοῦ 1861, ὡς οὗτος ἐτροποποιήθη καὶ συνεπληρώθη διὰ τῶν νόμων 532 τοῦ 1914, 2223 τοῦ 1920 καὶ ἄλλων μεταγενεστέρων. Ἐν καιρῷ ἐκστρατείας δύνανται νὰ συσταθῶσι παρὰ ταῖς μοίραις στόλου *ἔκτακτα ναυτοδικεῖα*, διὰ τὴν ἐκδίκασιν τῶν κακουργημάτων καὶ πλημμελημάτων τῶν διαπραττομένων ὑπὸ τῶν ἐπιβαινόντων ἐπὶ τῶν ἀποτελούντων τὴν μοῖραν πλοίων ἀξιωματικῶν, ὑπαξιωματικῶν καὶ ναυτῶν, ὡς καὶ τῶν λοιπῶν εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ διαρκοῦς ναυτοδικείου ὑπαγομένων ἀδικημάτων. Ἡ διαδικασία ἐνώπιον τῶν τοιούτων ναυτοδικείων κανονίζεται ὑπὸ τῶν ἄρθρων 144-150 τοῦ στρατιωτικοῦ ποινικοῦ νόμου.

Τὸ διαρκὲς ναυτοδικεῖον ἀπαρτίζεται ἐξ ἑνὸς προέδρου, ἑνὸς ἐπιτρόπου, τοῦ ἀντεπιτρόπου, ἑνὸς εἰσηγητοῦ καὶ ἑνὸς ἀντεισηγητοῦ. Τὰ πρόσωπα ταῦτα ἐκλέγονται μεταξὺ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ συμβούλων τῆς ναυτικῆς ποινικῆς δικαιοσύνης· ὁ ἐπίτροπος καὶ ὁ ἀντεπίτροπος ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸν εἰσαγγελέα καὶ τὸν ἀντεισαγγελέα τῶν κοινῶν ποινικῶν δικαστηρίων, ὁ δὲ εἰσηγητὴς καὶ ἀντεισηγητὴς ἐκτελοῦν τὰ χρέη τοῦ ἀνακριτοῦ εἰς τὰς συνήθεις ποινικὰς δίκας.

Ἡ συγκρότησις τοῦ ναυτοδικείου ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τοῦ κατηγορουμένου. Ἐὰν κατηγορούμενος εἶναι ναύτης ἢ καὶ ἀξιωματικὸς μέχρι καὶ τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀνθυποπλοιάρχου, τὸ ναυτοδικεῖον πλὴν τοῦ προέδρου, ἀπαρτίζεται ἐκ τεσσάρων μαχίμων ἀξιωματικῶν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῶν πλωταρχῶν ἢ ὑποπλοιάρχων. Ἐὰν ὁ κατηγορούμενος εἶναι ὑποπλοίαρχος, τὸ δικαστήριον συγκροτεῖται, ἐκτὸς τοῦ προέδρου, ἐξ ἀντιπλοιάρχων καὶ πλωταρχῶν. Ἐὰν κατηγορούμενος εἶναι πλωτάρχης, ἐκ πλοιάρχων καὶ ἀντιπλοιάρχων. Ἐὰν δὲ κατηγορούμενος εἶναι πλοίαρχος, τότε προεδρεύει τοῦ ναυτοδικείου ὁ πρόεδρος τοῦ ἀναθεωρητικοῦ καὶ τὰ μέλη λαμβάνονται μεταξὺ τῶν ὑποναυάρχων καὶ πλοιάρχων. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει, ἐὰν ἡ συγκρότησις τοῦ δικαστηρίου δὲν εἶναι δυνατή, διορίζονται ὡς ναυτοδίκαι ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς, καλούμενοι διὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν.

Ἡ προανάκρισις διενεργεῖται ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν, ὑπὸ τῶν κάτωθι ἀξιωματικῶν: ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ναυστάθμου, τοῦ ἀρχηγοῦ στόλου ἢ μοίρας, τῶν μοιράρχων, διοικητῶν τῶν ἀμυντικῶν περιοχῶν, κυβερνητῶν πολεμικῶν πλοίων, διοικητῶν ναυτικῶν ἀποσπασμάτων, διευθυντῶν ναυτικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ προϊσταμένων λιμενικῶν ὑπηρεσιῶν. Ἐπίσης ὑπὸ τῶν παρὰ τῷ ναυτοδικείῳ ἐπιτρόπων, ἀντεπιτρόπων, εἰσηγητῶν καὶ ἀντεισηγητῶν, αὐτεπαγγέλτως, ἐν περιπτώσει ἐπ' αὐτοφώρῳ κακουργήματος ἢ πλημμελήματος.

Οἱ ἐνεργοῦντες ἢ διατάσσοντες τὴν προανάκρισιν δικαιοῦνται νὰ διατάξωσι τὴν προφυλάκισιν τοῦ καθ' οὗ αὕτη, ἐκδίδοντες ἔνταλμα φυλακίσεως. Μετὰ τὸ πέρας τῆς προανακρίσεως ἡ δικογραφία

Digitized by Google

ὑποβάλλεται εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν, ὁ ὁποῖος διατάσσει τὴν ἀπόλυσιν τοῦ μηνυομένου ἢ τὴν περαιτέρω ἐνέργειαν. Ἡ περαιτέρω ἐνέργεια συνίσταται εἰς τὴν κατ' εὐθεῖαν παραπομπὴν εἰς τὸ ἀκροατήριον, ἐν αἷς περιπτώσεσι τοῦτο ἐπιτρέπεται, ἢ ἡ προσαγωγὴ τοῦ κατηγορουμένου ἐνώπιον τοῦ εἰσηγητοῦ διὰ τὴν ἐνέργειαν τακτικῶν ἀνακρίσεων. Μετὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν τακτικῶν ἀνακρίσεων ἡ δικογραφία μετὰ τῆς γνωμοδοτήσεως τοῦ εἰσηγητοῦ καὶ τῆς προτάσεως τοῦ ἐπιτρόπου διαβιβάζεται πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν, ὅστις ὀφείλει διὰ διαταγῆς του νὰ εἰσαγάγῃ τὴν ὑπόθεσιν ἐνώπιον τοῦ ναυτοδικείου, ἐὰν καὶ ὁ εἰσηγητὴς καὶ ὁ ἐπίτροπος ἀποφαίνωνται ὑπὲρ τῆς παραπομπῆς τοῦ κατηγορουμένου, ἢ νὰ διατάξῃ περαιτέρω ἀνάκρισιν ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως. Ὁ ὑπουργὸς ὀφείλει πάντως ν' ἀποφανθῇ ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν.

Περὶ τῆς ἀνακρίσεως ἐν γένει, τῆς εἰς δίκην εἰσαγωγῆς, τῆς ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ διαδικασίας καὶ τῆς ἀποφάσεως τοῦ διαρκοῦς ναυτοδικείου ἰσχύουσιν αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 66, 69—143 καὶ 166—174 τῆς στρατιωτικῆς ποινικῆς νομοθεσίας, ὡς ταῦτα ἐτροποποιήθησαν, μετά τινων διαφορῶν.

Ἡ ποινικὴ διάρκεια τῶν ὑπὸ τοῦ ναυτοδικείου καταγινωσκομένων προσκαίρων ποινῶν τῶν περιοριζουσῶν τὴν ἐλευθερίαν ἄρχεται, ἐὰν μὲν ὁ κατηγορούμενος διατελῇ ἐν προφυλακίσει, ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, ἐὰν δὲ μή, ἀφ' ἧς ἡμέρας φυλακισθῇ πρὸς ἔκτισιν τῆς ποινῆς.

Τὸ ναυτοδικεῖον ἐπιβάλλει τὰς ὑπὸ τῶν ἐν ἰσχύϊ ναυτικῶν ποινικῶν νόμων προβλεπομένας ποινάς. Ἐὰν πρᾶξίς τις διαπραχθεῖσα ὑπὸ τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ναυτοδικείου δὲν προβλέπεται μὲν ὑπὸ τῶν ἰσχυόντων ναυτικῶν ποινικῶν νόμων, τιμωρῆται ὅμως ὡς πλημμέλημα ἢ κακούργημα ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ ποινικοῦ νόμου, τὸ ναυτοδικεῖον ἐπιβάλλει εἰς τὸν ἔνοχον τοιαύτης πράξεως τὰς ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ ποινικοῦ νόμου ὡρισμένας ποινάς. Ἐὰν ἡ τελεσθεῖσα πρᾶξις δὲν τιμωρῆται οὔτε ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ οὔτε ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ ποινικοῦ νόμου, προβλέπεται ὅμως καὶ τιμωρῆται ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νόμου, τὸ ναυτοδικεῖον ἐφαρμόζει τὰς ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νόμου ὡρισμένας ποινάς.

Διὰ τοῦ νόμου ΧΝΘ΄ τοῦ 1861 κατηργήθη ἡ πρότερον παρ' ἡμῖν ἰσχύουσα γαλλικὴ ναυτικὴ ποινικὴ δικονομία, διετηρήθησαν ὅμως ἐν ἰσχύϊ ὁ γαλλικὸς ποινικὸς νόμος τῆς 22 Αὐγούστου 1790 καὶ τὸ περὶ λιποναυτίου ψήφισμα τῆς 26 Μαρτίου 1806 τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας, τὸ ὁποῖον ἐτροποποιήθη ἐν μέρει.

Κατὰ τῶν ἀποφάσεων τοῦ ναυτοδικείου χωρεῖ ἔφεσις καὶ ἀναθεώρησις, ἀμφότερα δὲ τὰ ἔνδικα ταῦτα μέσα ἐκδικάζονται ὑπὸ τοῦ ἀναθεωρητικοῦ. Ἐπίσης ἐπιτρέπεται καὶ δι' ὡρισμένους λόγους ἀναίρεσις ἐνώπιον τοῦ Ἀρείου πάγου. Τὰ τῆς διαδικασίας ἐνώπιον τοῦ ἀναθεωρητικοῦ ρυθμίζουν αἱ διατάξεις τοῦ νόμου ΦϞΒ΄ τοῦ 1860 περὶ στρατιωτικῆς ποινικῆς νομοθεσίας.

Τὸ διαρκὲς ναυτοδικεῖον τὸ ἑδρεῦον ἐν Πειραιεῖ εἶναι ἁρμόδιον, ὁπουδήποτε τοῦ κράτους καὶ ἐὰν διεπράχθη ἡ ἄδικος πρᾶξις (βλ. καὶ λ. *ναυτικὴ δικαιοσύνη*).

κ. β. ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ναυτοδίκης (ὁ)· δικαστὴς ναυτῶν, ὁ ἐν ναυτοδικείῳ δικαστής.

—*[Ἀρχαιολ.]* Οἱ *ναυτοδίκαι* ἦσαν ἄρχοντες τῶν Ἀθηναίων, κατασταθέντες κατὰ τοὺς χρόνους τῆς πρώτης συμμαχίας τῶν Ἀθηναίων (Ε΄ π. Χ. αἰῶνα), ὅτε πολλαὶ ἐμπορικαὶ δίκαι ἐδικάζοντο ἐν Ἀθήναις. Οἱ ἄρχοντες οὗτοι ἀνέκρινον καὶ εἰσῆγον εἰς τὰ ἁρμόδια δικαστήρια τὰς ὑποθέσεις τῶν ναυτεμπόρων καὶ τὰς τῆς ξενίας καὶ δωροξενίας. Τῆς ἀρχῆς τῶν ναυτοδικῶν γίνεται μνεία μέχρι τοῦ 397 π. Χ. Κατὰ τὸν Δ΄ π. Χ. αἰῶνα φαίνεται ὅτι κατηργήθη ἡ ἀρχὴ αὕτη, ἀφοῦ εἶναι μεμαρτυρημένον ὅτι κατ' αὐτὸν εἰσηγηταὶ τῶν ἐμπορικῶν δικῶν καὶ τῆς γραφῆς ξενίας ἦσαν οἱ *θεσμοθέται*.

ΚΑΨ.

ναυτολογία (ἡ)· ἡ κατάταξις κληρωτῶν εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικόν, *ναυτικὴ στρατολογία*· ‖ ἐγγραφὴ ἐν τῷ ναυτολογίῳ ἐμπορικοῦ πλοίου τῶν ὑπηρετούντων ἐν αὐτῷ ναυτικῶν.

—*[Πολεμ. Ναυτ.]* Βλ. *στρατολογία ναυτική*.

—*[Ἐμπορ. Ναυτ.]* Κατὰ τὴν *ναυτολογίαν* ἐνεργεῖται ὑπὸ τῶν λιμενικῶν ἀρχῶν ἐν τῇ ἡμεδαπῇ, τῶν προξενικῶν δὲ τοιούτων ἐν ἀλλοδαπῇ, πρᾶξις ἐγγραφῆς ἐν τῷ ναυτολογίῳ τοῦ πλοίου, καθορίζουσα τοὺς ὅρους, ὑφ' οὓς θὰ παρασχεθῶσιν αἱ ὑπὸ τοῦ προσλαμβανομένου ναυτικοῦ προσωπικαὶ ὑπηρεσίαι. Διὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἐγγραφῆς δέον ἀπαραιτήτως νὰ παρίστανται ἐνώπιον τῆς οἰκείας ἀρχῆς ἀμφότερα τὰ συμβαλλόμενα μέρη, ἤτοι ὁ πλοιοκτήτης ἢ ὁ ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ πλοίαρχος καὶ ὁ ναυτικός, οἵτινες δηλοῦσι καὶ διατυποῦσιν ἐν τῷ ναυτολογίῳ τὴν ἐπελθοῦσαν μεταξὺ αὐτῶν συμφωνίαν, ἤτοι τὸ εἶδος καὶ τὴν διάρκειαν τῆς μισθώσεως, τὸ ποσὸν καὶ τὸ εἶδος τοῦ μισθώματος καὶ λοιποὺς τῆς συμβάσεως ὅρους. Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ παρουσίᾳ τῶν ἄνω ἀρχῶν ἐνεργεῖται ἐν τῷ ναυτολογίῳ καὶ ἡ πρᾶξις τῆς ἀπολύσεως τοῦ ναυτικοῦ μετὰ προηγουμένην τῶν συμβληθέντων ἑκατέρωθεν δήλωσιν περὶ ἐκπληρώσεως τῶν ἐν τῷ ναυτολογίῳ ἀναγεγραμμένων ὅρων τῆς πρὸς μίσθωσιν συμβάσεως.

Γ. Θ. Δ.

ναυτολογικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ναυτολογίαν: «ναυτολογικὰ ἔγγραφα», «ναυτολογικὸν συμβούλιον».

—***ναυτολογικὴ ἐπιτροπή.*** Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη συγκροτεῖται ἐντὸς τῶν προθεσμιῶν τῶν καθοριζομένων ἐν τοῖς ἄρθροις 3, 4 καὶ 5 τοῦ νόμου 4410 «Περὶ ναυτικῆς στρατολογίας κλπ.», ἀποτελεῖται δὲ ἐκ δύο ἢ τριῶν ἀξιωματικῶν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, ὧν εἷς μηχανικός. Ἔχουσα ὑπ' ὄψιν καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν λιμενικῶν ἀρχῶν συνταχθέντας, ὀφείλει νὰ συντάξῃ καὶ ὑποβάλῃ εἰς τὸ ὑπουργεῖον Ναυτικῶν (τμῆμα ναυτολογίας) ἐντὸς τακτῆς προθεσμίας πίνακας κατὰ δήμους καὶ κοινότητας τῶν στρατευσίμων ἐκ τῶν μετερχομένων τέχνην ἢ ἐπάγγελμα χρήσιμον τῷ πολεμικῷ ναυτικῷ ἐν ταῖς περιοχαῖς ἐπιλιμεναρχείων, λιμεναρχείων ἢ ὑπολιμεναρχείων. Πρὸς τοῦτο ἡ ἐπιτροπὴ μεταβαίνει ἐκ περιτροπῆς εἰς ὅσας ἕδρας λιμενικῶν ἀρχῶν ὁρίζει ἑκάστοτε τὸ ὑπουργεῖον. Αἱ δημοτικαί, κοινοτικαί, λιμενικαὶ καὶ ἀστυνομικαὶ ἀρχαὶ ὀφείλουσιν ἐπὶ ποινῇ παραβάσεως καθήκοντος νὰ παράσχωσι πᾶσαν δυνατὴν συνδρομὴν εἰς τὴν ναυτολογικὴν ἐπιτροπήν.

Γ. Θ. Δ.

—***ναυτολογικὸν γραφεῖον,*** ἢ ***ναυτικὸν στρατολογικὸν γραφεῖον.*** Συμφώνως τῷ νόμῳ 4410 «Περὶ ναυτικῆς στρατολογίας», συνέστη τὸ ἐν Πειραιεῖ ναυτολογικὸν γραφεῖον, τοῦ ὁποίου κύριος σκοπὸς εἶναι ἡ παρακολούθησις τῶν ναυτικῶν ἐφεδρειῶν καὶ ἡ παροχὴ τῷ γενικῷ ἐπιτελείῳ ναυτικοῦ τῶν στοιχείων ἐκείνων, ἅτινα ἀπαιτοῦνται πρὸς καταρτισμὸν τοῦ σχεδίου ἐπιστρατεύσεως τοῦ κατὰ θάλασσαν στρατοῦ. Τὸ ναυτολογικὸν γραφεῖον Πειραιῶς ἔχει ἐπὶ τοῦ κατὰ θάλασσαν στρατοῦ οἵαν ἁρμοδιότητα καὶ τὰ κατὰ νόμους στρατολογικὰ γραφεῖα, συντάσσον τὰ ναυτολογικὰ μητρῷα βάσει τῶν ἀποστελλομένων αὐτῷ παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν ναυτολογικῶν καταλόγων καὶ τηροῦν πλήρη ἐνημερότητα ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν παραμενόντων εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν ἢ μεταφερθέντων εἰς τὸν κατὰ ξηρὰν στρατόν. Συντονισμὸς ἐργασίας ἐκ παραλλήλου διεξάγεται καὶ ὑπὸ τοῦ παρὰ τῇ διευθύνσει πολεμικοῦ ναυστάθμου τμήματος ναυτολογίας, ὅπερ ἐξομοιοῦται μὲ στρατολογικὴν ὑπηρεσίαν μονάδος πεζικοῦ. Εἰς τὸ ναυτολογικὸν στρατολογικὸν γραφεῖον Πειραιῶς ὑποβάλλονται αἱ πρὸς ἀπαλλαγὴν αἰτήσεις ὡς καὶ αἱ περὶ ἀναβολῆς κατατάξεως τοιαῦται, εἴτε λόγῳ ὑγείας, εἴτε καθ' ἃς περιπτώσεις ἐπιτρέπει ὁ νόμος. Παρὰ τῷ ναυτολογικῷ γραφείῳ Πειραιῶς τηροῦνται καὶ τὰ ναυτολογικὰ ἐφεδρικὰ μητρῷα καθ' ἡλικίας, δήμους, κοινότητας, κατηγορίας, εἰδικότητας καὶ βαθμούς. Παρ' αὐτῷ ἑδρεύει καὶ τὸ διαρκὲς ναυτολογικὸν συμβούλιον.

Γ. Θ. Δ.

— ***ναυτολογικὸν συμβούλιον.*** Διακρίνεται: α') εἰς διαρκὲς ναυτολογικὸν συμβούλιον καὶ β') εἰς εἰδικὸν ναυτολογικὸν συμβούλιον.

Α΄) *Διαρκὲς ναυτολογικὸν συμβούλιον.* Τοῦτο ἑδρεύει παρὰ τῷ ναυτολογικῷ γραφείῳ τοῦ Πειραιῶς, ἔχον ἁρμοδιότητα οἵαν καὶ τὰ διαρκῆ στρατολογικὰ τοιαῦτα. Συγκροτεῖται ἐκ τοῦ προϊσταμένου τοῦ γραφείου ὡς προέδρου, ἑνὸς ἀξιωματικοῦ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ ὁριζομένου ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν, τοῦ διευθυντοῦ νομαρχίας Ἀττικοβοιωτίας ἢ ἀντιπροσώπου αὐτοῦ καὶ ἑνὸς δικαστοῦ ἐκ τῶν παρὰ τῷ πρωτοδικείῳ Πειραιῶς ὑπηρετούντων. Ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ σωματικῆς ἐξετάσεως, τὸ συμβούλιον τοῦτο συμπληροῦται, διαταγῇ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν, διὰ δύο ὑγειονομικῶν ἀξιωματικῶν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ. Χρέη γραμματέως ἐκτελεῖ ὁ παρὰ τῷ ναυτολογικῷ γραφείῳ ἀξιωματικὸς ἢ ὑπαξιωματικὸς διαχειριστὴς ἢ εἷς σημαιοφόρος οἰκονομικός. Τὸ διαρκὲς ναυτολογικὸν συμβούλιον ἀναγράφει ἐν ταῖς παρ' αὐτοῦ ἐκδιδομέναις ἀποφάσεσι περὶ ἀναβολῆς κατατάξεως τὴν ἀκριβῆ ἡμερομηνίαν τῆς λήξεως αὐτῆς, λαμβάνον ὑπ' ὄψει τὰς νενομισμένας λήξεις εἰς φοιτήσεις τῶν σπουδαστῶν τοῦ πανεπιστημίου, τῆς ἀνωτάτης ἐμπορικῆς σχολῆς καὶ τῶν λοιπῶν σχολῶν.

Β΄) *Εἰδικὸν ναυτολογικὸν συμβούλιον.* Λειτουργεῖ παρὰ τῷ Κεντρικῷ προγυμναστηρίῳ καὶ ἔχει τὰ ἑξῆς καθήκοντα: 1) Νὰ ἐξετάσῃ ἐπισταμένως τὴν σωματικὴν καὶ πνευματικὴν ἱκανότητα τῶν πρὸς κατάταξιν προσερχομένων. 2) Νὰ κατανέμῃ τοὺς ἱκανοὺς πρὸς στράτευσιν ἢ διὰ βοηθητικὰς ὑπηρεσίας κατὰ κατηγορίας καὶ εἰδικότητας καὶ 3) Νὰ ὑποβάλλῃ εἰς τὸν Ε.Ν.Ε. τοὺς ἐκ τῆς ὡς ἄνω κατανομῆς καταρτισθέντας πίνακας: α΄) τῶν ἱκανῶν διὰ βοηθητικὰς μόνον ὑπηρεσίας, β΄) τῶν δικαιουμένων ἀναβολῆς μέχρις ἑνὸς ἔτους, γ΄) τῶν δικαιουμένων νὰ διορθώσωσι τὴν ἡλικίαν, δ΄) τῶν παντελῶς ἀνικάνων πρὸς στράτευσιν, ε΄) τῶν κατανεμηθέντων εἰς εἰδικότητας καὶ στ΄) τρεῖς πίνακας περιέχοντας τοὺς ναύτας κατηγορίας α΄, κατηγορίας β΄ καὶ κατηγορίας γ΄. Συγκροτεῖται ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀνωτέρου ἢ ἀρχαιοτέρου, ἐκ τοῦ διοικητοῦ (ἢ ἀντιπροσώπων τούτου) τῶν σχολῶν πυροβολικοῦ, συνεννοήσεως, τορπιλλῶν, μηχανῶν καὶ τριῶν ὑγειονομικῶν ἀξιωματικῶν ἐκ τῶν παρὰ τῷ Κεντρικῷ προγυμναστηρίῳ ὑπηρετούντων.

Γ.Θ.Δ.

— ***ναυτολογικὸς κατάλογος.*** Πίνακες, ἐπεξειργασμένοι ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν (τμῆμα ναυτολογίας) καὶ περιλαμβάνοντες ἐν συμπτύξει τοὺς πρὸς στράτευσιν ἄνδρας τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν τοῦ ἐπωνύμου των ἐν ἑκάστῳ δήμῳ ἢ κοινότητι. Καταρτίζονται ὡς ἑξῆς: 1) Ἡ διεύθυνσις ἐμπορικῆς ναυτιλίας μέχρι 30 Σεπτεμβρίου ἑκάστου ἔτους καταρτίζει, ἐκ τῶν παρ' αὐτῇ μητρῴων ἐργατῶν θαλάσσης, πίνακα κατὰ δήμους καὶ κοινότητας τῶν μέχρι 31 Αὐγούστου ἰδίου ἔτους ἀπογεγραμμένων ὡς ἐργατῶν θαλάσσης, οἵτινες ἔχουσιν ἤδη 6 μηνῶν θαλασσίαν ὑπηρεσίαν καὶ συμπληροῦσι κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος τὸ 21 ἔτος ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτῶν. 2) Αἱ ἑκασταχοῦ λιμενικαὶ ἀρχαὶ ὑποβάλλουσιν ἐντὸς τῆς αὐτῆς προθεσμίας: α΄) πίνακα τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς δικαιοδοσίας των ἀσκούντων τέχνην ἢ ἐπάγγελμα δύτου, ἱστιοποιοῦ, ἁλιέως, λεμβούχου, πορθμέως· β΄) πίνακας τῶν εἰς ἀνεγνωρισμένα ἐργοστάσια καὶ ναυπηγεῖα τῆς περιοχῆς των ἐργαζομένων ἢ ἀσκούντων τέχνην ἢ ἐπάγγελμα προσιδιάζον πρὸς τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν (οἷον μηχανικῶν, ναυπηγῶν, θερμαστῶν καὶ ἐσωτερικῆς καύσεως μηχανῶν, σιδηρουργῶν, χυτῶν, χαλκουργῶν, ραδιοτηλεγραφητῶν, ἠλεκτροτεχνιτῶν, λεμβουργῶν κλπ.). 3) Αἱ διάφοροι σχολαὶ καὶ συνεργεῖα ὑποβάλλουσι πίνακας τῶν ἐν αὐτοῖς μαθητῶν τῶν μετερχομένων ἐπάγγελμα ἢ ἐκπαιδευομένων εἰς τέχνην χρήσιμον τῷ πολεμικῷ ναυτικῷ. Οἱ ὡς ἄνω συντεταγμένοι κατάλογοι, ἐπεξεργαζόμενοι παρὰ τοῦ ὑπουργείου Ναυτικῶν (τμῆμα ναυτολογίας) καὶ συμπτυσσόμενοι κατὰ δήμους καὶ κοινότητας, ἀποστέλλονται ἐντὸς τοῦ πρώτου πενθημέρου τοῦ Δεκεμβρίου ἀφ' ἑνὸς εἰς τὰ ἁρμόδια στρατολογικὰ γραφεῖα, ὅπως διαγράψωσι τοὺς εἰς αὐτοὺς ἀναγεγραμμένους ἄνδρας ἐκ τῶν στρατολογικῶν καταλόγων τῆς αὐτῆς ἀπογραφῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ εἰς τὰς οἰκείας δημοτικὰς καὶ κοινοτικὰς ἀρχάς, ὅπως ἐπεξεργασθῶσι τούτους διὰ πᾶν τυχὸν λάθος καὶ συμπληρώσωσι δεόντως αὐτούς. Μετὰ τὴν ὡς ἄνω ἐπεξεργασίαν καὶ συμπλήρωσιν οἱ ναυτολογικοὶ κατάλογοι ἐπιστρέφονται μέχρι τέλους Δεκεμβρίου εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν (τμῆμα ναυτολογίας), ὅπερ ἐντὸς τοῦ δευτέρου δεκαπενθημέρου τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους τῆς ἀπογραφῆς ἀποστέλλει τούτους εἰς τὸ ἐν Πειραιεῖ ναυτολογικὸν γραφεῖον, ἵνα βάσει τούτων ἐνεργηθῶσιν αἱ δέουσαι ἐγγραφαὶ εἰς τὰ ναυτολογικὰ μητρῷα.

Γ. Θ. Δ.

ναυτολόγιον (τό). Ναυτιλιακὸν ἔγγραφον, ἐν ᾧ ἀναγράφονται: α) πάντες οἱ ὑφ' οἱανδήποτε ἰδιότητα ἐργάται θαλάσσης τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ ὑπηρετοῦντες ἐπὶ τῶν πλοίων· β) τὰ ἀμοιβαῖα δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις τῶν ἐργατῶν θαλάσσης καὶ τοῦ Ναυτικοῦ Ἀπομαχικοῦ Ταμείου· γ) οἱ μεταξὺ πλοιάρχων ἢ κυβερνητῶν καὶ τοῦ πληρώματος συνομολογούμενοι ὅροι ὡς πρὸς τὸ εἶδος τῆς μισθώσεως, τὸ ποσὸν ταύτης καὶ τὴν διάρκειαν τῆς ἐν τῷ πλοίῳ ὑπηρεσίας· δ) αἱ ἐπερχόμεναι μεταβολαὶ καὶ ε) οἱ κατάπλοι καὶ ἀπόπλοι τοῦ πλοίου. Συντάσσεται ἅμα τῇ καταρτίσει τοῦ πληρώματος καὶ ἐπὶ τῇ ἀνανεώσει αὐτοῦ. Τὸ ναυτολόγιον ἐκτυποῦται δαπάναις καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ Ναυτικοῦ Ἀπομαχικοῦ Ταμείου. Ἅπαντα τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, ἐφόσον ἐκτελοῦσι πλόας, μηδὲ τῶν ἁλιευτικῶν ἐξαιρουμένων, δέον νὰ ἐφοδιάζωνται διὰ τῶν ναυτολογίων. Δὲν ἐφοδιάζονται διὰ ναυτολογίων τὰ ἐντὸς τῶν λιμένων ἀποκλειστικῶς ἐργαζόμενα παντοειδῆ σκάφη, ἐφόσον ἐξέρχονται τῶν λιμένων μόνον ἐκτάκτως, ὡς ἐπίσης τὰ ἀνίκανα πρὸς πλοῦν πλοῖα καὶ τὰ χρησιμοποιούμενα διὰ σκοπὸν διάφορον τοῦ προορισμοῦ των.

Τὰ ναυτολόγια διακρίνονται εἰς δύο εἴδη: ὑπὸ στοιχεῖον Α, δι' οὗ ἐφοδιάζονται τὰ ἱστιοφόρα πάσης κλάσεως, καὶ ὑπὸ στοιχεῖον Β, δι' οὗ ἐφοδιάζονται τὰ πάσης κλάσεως ἀτμόπλοια. Ἐφ' ἑκάστου ναυτολογίου ἐπικολλᾶται ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ σελίδι κινητὸν χαρτόσημον καὶ πᾶν πρόσθετον τέλος σημάνσεως ὑπὸ τῶν νόμων ὡρισμένον.

Τὸ ὑπὸ στοιχεῖον Α ναυτολόγιον περιέχει 12 σελίδας. Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι ἀναγράφονται ὁ αὔξων ἀριθμὸς τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ, τὸ εἶδος, τὸ ὄνομα, ἡ χωρητικότης, ὁ λιμὴν ἐγγραφῆς, ὁ αὔξων ἀριθμὸς τοῦ νηολογίου τοῦ πλοίου, δι' ὃ ἐκδίδεται τὸ ναυτολόγιον, τὸ ὀνοματεπώνυμον τοῦ ἰδιοκτήτου καὶ τὸ τοῦ κυβερνήτου ἢ πλοιάρχου. Ἐν ᾗ δὲ περιπτώσει πρόκειται περὶ ἀνανεώσεως, ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι ἀναγράφονται ὁ αὔξων ἀριθμός, ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος τῆς ἐκδόσεως τοῦ προγενεστέρου ναυτολογίου καὶ ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἐξοφλητικοῦ τριπλοτύπου τοῦ ναυτολογίου τούτου. Ἐν ταῖς σελίσι 2 ἕως 5 ἀναγράφεται ὁ αὔξων ἀριθμὸς τῶν ναυτολογηθέν-

Digitized by Google

των ἐργατῶν θαλάσσης, ὁ ἀριθμὸς καὶ τὸ εἶδος τοῦ μητρῴου, τὸ ἔτος γεννήσεως, ὁ δῆμος ἐξ οὗ κατάγονται, ὁ βαθμὸς ἢ εἰδικότης, ἡ διάρκεια τῆς μισθώσεως, τὸ μίσθωμα, ὁ τόπος καὶ ἡ χρονολογία τῆς ναυτολογίας καὶ τῆς ἀπολύσεως, ἡ διάρκεια τῆς ὑπηρεσίας, τὰ μηνιαῖα τέλη ναυτολογίας καὶ ἡ αἰτία τῆς ἀπολύσεως. Ἐν τῇ ἕκτῃ ὁ ὑπολογισμὸς τῶν δεδουλευμένων δικαιωμάτων τοῦ Ναυτικοῦ Ἀπομαχικοῦ Ταμείου. Ἐν τῇ σελίδι 7 ἀναγράφεται πᾶν εἰς τὸν ἐργάτην θαλάσσης ἐπὶ τοῦ πλοίου ὑπηρετοῦντα ἐπισυμβὰν αἰφνίδιον δυστύχημα καὶ εἰς τὰς λοιπὰς καταχωρίζονται χρονολογικῶς κατ' αὔξουσαν ἀριθμητικὴν τάξιν τῶν θυρίδων οἱ κατάπλοι καὶ ἀπόπλοι τοῦ πλοίου, ὁ ἀριθμὸς τοῦ πληρώματος, τῶν ἐπιβατῶν, τὸ εἶδος τοῦ φορτίου καὶ ὁ λιμὴν προελεύσεως καὶ προορισμοῦ.

Τὸ ὑπὸ στοιχεῖον Β ἀποτελεῖται ἐκ 32 σελίδων, περιεχουσῶν ἀκριβῶς τὰ στοιχεῖα τοῦ ναυτολογίου Α, προσέτι δὲ σημειοῦται ἐν τῇ πρώτῃ ἡ δύναμις τῆς μηχανῆς εἰς ἵππους πραγματικούς. Εἰς τὰς λοιπὰς 14 γίνονται αἱ ἐγγραφαὶ τῶν ναυτολογουμένων ἐργατῶν θαλάσσης· αἱ δὲ ὑπόλοιποι 15 σελίδες διατίθενται διὰ τὰς θεωρήσεις τῶν κατάπλων καὶ ἀπόπλων.

Τὸ ναυτολόγιον μετὰ τὴν σύνταξιν αὐτοῦ καὶ τὴν ὑπογραφήν του ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας ἀρχῆς καὶ τοῦ πλοιάρχου ἢ κυβερνήτου καταχωρίζεται εἰς τὸ βιβλίον τῶν ἐκδιδομένων ναυτολογίων, ἀντίγραφον δὲ τούτου, ὑπογραφόμενον ὑπὸ τῶν ἄνω καὶ περιέχον ὅσα καὶ τὸ πρωτότυπον στοιχεῖα, ὑποβάλλεται τῷ Ναυτικῷ Ἀπομαχικῷ Ταμείῳ.

Τὸ ναυτολόγιον ἀνανεοῦται: α) ἓξ μῆνας ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς του· β) ἐφόσον συμπληρωθῶσιν αἱ θυρίδες τῆς θεωρήσεως· γ) λόγῳ φθορᾶς· δ) ἂν ἀντικατασταθῇ ὁ κυβερνῶν τὸ πλοῖον. Ἐπὶ τῶν ἀκτοπλοούντων ἐπιβατικῶν ἡ ἀντικατάστασις τοῦ κυβερνήτου δὲν συνεπάγεται τὴν ἀνανέωσιν τοῦ ναυτολογίου. Τὸ ναυτολόγιον ἐπιστρέφεται εἰς τὰς ἁρμοδίας ἀρχὰς καὶ ἐντὸς τῶν καθωρισμένων διὰ διαταγμάτων προθεσμιῶν καὶ κατόπιν ὡρισμένων διατυπώσεων: α) ὅταν πρόκειται ν' ἀνανεωθῇ· β) ὅταν διαλυθῇ τὸ πλήρωμα· γ) ὅταν τὸ πλοῖον περιέλθῃ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν μὴ ὑποχρεουμένων νὰ ἐφοδιάζωνται διὰ ναυτολογίου· δ) ὅταν τὸ πλοῖον ἀποβάλῃ τὴν ἑλληνικὴν ἐθνικότητα· ε) ἐὰν τὸ πλοῖον ἀπολεσθῇ ἢ διαλυθῇ ἢ προσωρινῶς καταστῇ ἀνίκανον πρὸς πλοῦν ἢ χρησιμοποιηθῇ εἰς σκοπὸν διάφορον τοῦ προορισμοῦ του.

Τὰ πλοῖα, ἅτινα ἀποκτώμενα ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὑπὸ Ἑλλήνων μέλλουσι ν' ἀναγνωρισθῶσιν ὡς ἐθνικά, ἐφοδιάζονται ὑπὸ τῆς προξενικῆς ἀρχῆς διὰ προσωρινῶν ναυτολογίων, ἅπερ ἀντικαθίστανται ἅμα τῇ ἀναγνωρίσει τοῦ πλοίου ὡς ἐθνικοῦ ὑπὸ τῆς ἀρχῆς, εἰς τὸ νηολόγιον τῆς ὁποίας θὰ καταγραφῇ τὸ πλοῖον. Ἐπίσης ἐφοδιάζονται διὰ προσωρινοῦ ναυτολογίου τὰ πλοῖα, ὧν τὸ πλήρωμα κατηρτίσθη ὑπὸ ἀρχῆς μὴ ἐχούσης δικαίωμα συντάξεως ἢ ἀνανεώσεως ναυτολογίου. Τὸ προσωρινὸν τοῦτο ναυτολόγιον ἀντικαθίσταται δι' ὁριστικοῦ ἅμα τῷ κατάπλῳ εἰς λιμένα, ἔνθα ἑδρεύει προξενικὴ ἀρχή, ἥτις ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς καταρτίσεως.

Ἀρχαὶ ἐντεταλμέναι τὴν σύνταξιν ἢ ἀνανέωσιν ναυτολογίων εἰσὶν ἐν μὲν τῇ ἡμεδαπῇ αἱ λιμενικαὶ ἀρχαί, ἐν δὲ τῇ ἀλλοδαπῇ αἱ ἑξῆς προξενικαὶ ἀρχαί: Ἀλγερίου, Ἀλεξανδρείας, Ἀμβέρσης, Ἀμβούργου, Βενετίας, Βηρυτοῦ, Βραΐλας, Γαλαζίου, Γενούης, Κάρδιφ, Κωνσταντινουπόλεως, Κατάνης, Λίβερπουλ, Λονδίνου, Μασσαλίας, Μεσσήνης, Νέας Ὑόρκης, Νεαπόλεως, Ρόττερδαμ, Σφάξ, Τεργέστης. Γ. Θ. Δ.

ναυτολογῶ (*--έω*)· καταρτίζω τὸ ναυτολόγιον καὶ ἐγγράφω ἐν τῷ ναυτολογίῳ τοῦ πλοίου τοὺς μεταξὺ κυβερνήτου καὶ πληρώματος συνομολογημένους ὅρους μισθώσεως· || καταρτίζω ἐκ τῶν ἐν τοῖς μητρῴοις τοῦ Ναυτικοῦ Ἀπομαχικοῦ Ταμείου ἀπογεγραμμένων ἐργατῶν θαλάσσης τοὺς ναυτολογικοὺς καταλόγους ἑκάστης ἀπογραφῆς καὶ ἐφεδρείας.

ναυτολόγος (ὁ)· ὁ καταρτίζων τὸ ναυτολόγιον· ὁ καταρτίζων τοὺς ναυτολογικοὺς καταλόγους ἑκάστης ἀπογραφῆς.

ναυτομαγειρεῖον (τό), ἢ ***ἐσχαρεῖον*** (ἄχρηστ.)· ὁ ἐν τοῖς ναυστάθμοις τόπος, ὅπου παρασκευάζεται τὸ ἀκράτισμα καὶ τὸ ἄριστον τῶν πληρωμάτων τοῦ ναυστάθμου καὶ τῶν ἐκεῖ πλοίων, ἅτινα λόγῳ τῶν γενομένων ἐπισκευῶν των δὲν δύνανται νὰ μαγειρεύσουν ἔνδον. Σ. Ε. Λ.

ναυτομεσίτης (ὁ) (courtier de marine). Ὁ μεσολαβῶν μεταξὺ πλοιάρχου ἢ πλοιοκτήτου καὶ ἐργάτου θαλάσσης διὰ τὴν σύναψιν τῆς συμβάσεως μισθώσεως ὑπηρεσιῶν. Κατὰ τοὺς παλαιοτέρους χρόνους οἱ ναυτομεσῖται ἦσαν χρησιμώτατοι εἰς τοὺς πλοιάρχους, οἱ ὁποῖοι ἀπετείνοντο πρὸς αὐτοὺς διὰ τὴν συγκρότησιν τῶν πληρωμάτων. Εἰς τοὺς μεγάλους λιμένας οἱ τοιοῦτοι μεσῖται συνετήρουν καὶ πανδοχεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐξεμεταλλεύοντο τοὺς καταφεύγοντας ἐκεῖ ἐν ἀναμονῇ ἐξευρέσεως ἐργασίας ναυτικούς. Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ναυτομεσίτου ἐξέλιπε σήμερον. Σχεδὸν εἰς ὅλους τοὺς λιμένας τοῦ κόσμου ὑπάρχουν εἰδικὰ γραφεῖα ἐξευρέσεως ἐργασίας, πρὸς τὰ ὁποῖα ἀποτείνονται οἱ ζητοῦντες ἐργασίαν ναυτικοί, ὡς καὶ οἱ πλοίαρχοι οἱ θέλοντες νὰ συγκροτήσουν πλήρωμα. Κ. Β. Σ.

ναυτόπαις (ὁ), *—αιδος*, ἤ, ***ναυτόπαιδον*** (τό)· παῖς ναύτης, μαθητὴς ναύτης, ὁ κατατασσόμενος εἰς τὸ ναυτικὸν παῖς, ἵνα ἐθισθῇ εἰς τὸν ναυτικὸν βίον, ἄλλως *ναυτόπουλο*, κοιν. *μοῦτσος*.

—*[Ναυτ.]* Ἡ ναυτολογία ἀνηλίκων ἐπιτρέπεται μόνον ἐὰν οὗτοι ἔχουν συμπληρώσει ὡρισμένον ἐλάχιστον ὅριον ἡλικίας. Τὸ κατώτατον τοῦτο ὅριον εἶναι διάφορον, ἀναλόγως τῆς ἐργασίας τὴν ὁποίαν ὁ ἀνήλικος πρόκειται νὰ ἐκτελῇ ἐπὶ τοῦ πλοίου. Οὕτω ἡ διεθνὴς σύμβασις τῆς Γενεύης τοῦ 1921, περὶ καθορισμοῦ ἐλαχίστου ὁρίου ἡλικίας πρὸς πρόσληψιν νέων ὑπὸ τὴν ἰδιότητα θερμαστοῦ ἢ ἀνθρακέως, κυρωθεῖσα καὶ παρ' ἡμῖν ὑπὸ τοῦ νόμου 4505, ὁρίζει ὡς κατώτατον ὅριον τὸ 18ον ἔτος διὰ τὴν ἐργασίαν τοῦ ἀνθρακέως ἢ θερμαστοῦ ἐπὶ τῶν πλοίων. Δι' ἐργασίας τοῦ καταστρώματος καὶ λοιπὰς ἐπὶ τοῦ πλοίου ἐργασίας ἐλάχιστον ὅριον εἶναι τὸ 14ον ἔτος (νόμος 4211 «Περὶ ἐλαχίστου ὁρίου ἡλικίας παραδοχῆς παίδων ἐν τῇ ναυτικῇ ὑπηρεσίᾳ»). Κ. Β. Σ.

ναυτόπουλο (τό)· δημοτ., ὁ μικρὸς ναύτης, ἄλλως *ναυτόπαιδο*· || ἐν γένει, ναύτης (θωπευτικῶς).

ναυτοσύντροφοι (οἱ) *[Ναυτ. Ἱστορ.]*. Ὀνομασία τῶν ναυτῶν τῶν πλοίων μας πρὸ τοῦ Ἀγῶνος, δηλωτικὴ τῆς ἐμπορικῆς σχέσεώς των πρὸς τὸν κυβερνήτην τοῦ πλοίου, δεδομένου ὅτι μετεῖχον ἐπὶ ὡρισμένῳ ποσοστῷ τῶν κερδῶν τοῦ πλοίου ἐξ ἐμπορίας καὶ ἐκ λειῶν. Καίτοι ἡ τοιαύτη των ἀμοιβὴ ἐξέλιπε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον διαρκοῦντος τοῦ Ἀγῶνος, ἐξηκολούθησαν καὶ τότε φέροντες τὸν τοιοῦτον τίτλον. Σ. Ε. Λ.

ναυτοφυλακή. Κτίσμα ἢ πλοῖον παρωπλισμένον, ἐν ᾧ ἐκτίνουν τὴν ποινήν των οἱ εἰς φυλάκισιν καταδικασθέντες ναῦται. Παλαιότερον ἐχρησίμευον πρὸς τοῦτο τὰ *κάτεργα*, τὰ ἄλλως *ποντόνια*. Παρ' ἡμῖν ἐχρησίμευσαν ὡς ναυτοφυλακαὶ ἡ κορβέττα «Μεσολόγγιον» καὶ ἡ ἡμιολία «Αὔρα». Σ. Ε. Λ.

ναυτόφωνον. Ὅρος μήπω ἐπισήμως θεσπισθεὶς πρὸς ὀνομασίαν, ἐπ' ἐσχάτων ἐπινοηθεὶς (1929), μηχανήματος ἠχητικῶν ἐκπομπῶν ἐν ὁμίχλῃ, ἀποτελουσῶν ὀξύτατον ἦχον καὶ προκαλουμένων διὰ δονήσεων, μέσῳ ἠλεκτρομαγνητῶν, χαλυβικῆς μεμβράνης ἥτις διατίθεται ἐν τῷ ὀργάνῳ ὡς διάφραγμα.

ναυτών, *—ῶνος* (ὁ). Κτίσμα ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναυστάθμου (γαλ. caserne de matelots) πρὸς στρατωνισμὸν τῶν ναυτῶν τῶν εἰς τὰς διαφόρους ὑπηρεσίας τοῦ ναυστάθμου ὑπηρετούντων. Ἀλλὰ καὶ τὸ παρωπλισμένον καὶ ἀκατάλληλον πλέον πρὸ πολλοῦ πλοῖον (γαλ. cayenne), ἐν ᾧ ἐνδιαιτῶνται τοιαῦτα πληρώματα. Τοιαῦτα πλοῖα ὑπῆρξαν παρ' ἡμῖν ἡ «Σφακτηρία», ὁ «Ἄρης», ἡ «Ἑλλάς», ὁ «Μιαούλης» κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς ὑπάρξεώς των. Σ. Ε. Λ.

ναυφθορία (ἡ)· φθορὰ τῆς νηός, ἀπώλεια πλοίου, ναυαγία.

ναύφθορος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ναυαγός.

ναυφθόρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ φθείρων τὰς ναῦς, ὁ καταστρέφων τὰ πλοῖα.

νάφθα (ἡ), ἢ ***νάφθη*** *[Χημ.]*. Παλαιὸς ὅρος διὰ διάφορα εἴδη αἰθέρων, ὡς λ. χ. *νάφθα θείου* (Naphtha vitrioli) διὰ τὸν αἰθέρα ἢ θειικὸν αἰθέρα. *νάφθα ὄξους* (Naphtha aceti) διὰ τὸν ὀξικὸν αἰθέρα κλπ. Πλὴν αὐτῶν, *νάφθα* καλεῖται ἐπίσης τὸ λεπτόρρευστον πτητικὸν κλάσμα τοῦ ἀκαθάρτου πετρελαίου, τὸ ὁποῖον βράζει μεταξὺ 80^0 καὶ 110^0 καὶ τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ διαφόρους ὑδρογονάνθρακας, διαφέροντας μεταξύ των οὐσιωδῶς καὶ κατὰ τὴν σύστασιν καὶ κατὰ τὰς ἰδιότητας. Ἐπίσης Solvent-Naphtha καλεῖται καὶ τὸ βαρὺ βενζόλιον. Σ. Γ.

ναφθαζαρίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Καλεῖται τὸ συνθετικὸν χρῶμα *μέλαν τῆς ἀλιζαρίνης*. Χημικῶς χαρακτηρίζεται ὡς 5,6-*διοξυ-α-ναφθοκινόνη* καὶ παρασκευάζεται διὰ θερμάνσεως τοῦ ἀντιστοίχου δινιτροναφθαλινίου μετὰ διαλύματος θείου ἐν ἀτμίζοντι θειικῷ ὀξεῖ. Εἶναι σπουδαιότατον χρῶμα. Σ. Γ.

ναφθαζῖναι (αἱ) *['Οργ. Χημ.]*. Ὀργανικαὶ ἑνώσεις τοῦ τύπου $C_{10}H_6 <N_2> C_{10}H_6$, ὧν διάφορα ἀρυλιωμένα παράγωγα εἶναι γνωστὰ ὡς χρώματα, ὡς λ. χ. τὸ *κυανοῦν τῆς ναφθαζίνης* κλπ. Σ. Γ.

ναφθακένιον (τὸ) *['Οργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $C_{18}H_{12}$. Παρεσκευάσθη συνθετικῶς. Σ. Γ.

ναφθακετόλη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *ἀμινοναφθόλαι*.

ναφθαλάνη (ἡ) (Naftalanum) *[Φαρμ.]*. Πρ... τῆς ἀκατεργάστου ***καυκασίας νάφθης***, ἀποτε... ἀλοιφώδη φαιὰν μᾶζαν, μειγνυομένην μετὰ ... αἰθέρος καὶ τῶν λιπαρῶν οὐσιῶν. Χρησιμοποι... ται ὡς βάσις πρὸς παρασκευὴν ἀλοιφῶν. Ἐ... ἀντισηπτικὴν καὶ παυσίπονον ἐνέργειαν, κατασ... λει δ' ἐπίσης καὶ τὸν κνησμόν, διὸ καὶ χρησι... ποιεῖται ἐπὶ δερματικῶν παθήσεων, ὡς ἐκ... των, ἕρπητος, κνησμωδῶν παθήσεων ἐν γένει ... καυμάτων κλπ. Αἱ κηλῖδες τῆς ναφθαλάνης ... θαίρονται διὰ πετρελαίου. Κ. Γ. Υ.

Ναφθαλί. Μία τῶν δώδεκα ἰουδαϊκῶν φυ... (βλ. λ. *Νεφθαλείμ*).

ναφθαλικὸν ὀξύ, ἢ ***ναφθαλινο***-1,8-*δικαρβο*... ***νικὸν ὀξὺ*** *['Οργ. Χημ.]*. Εἶναι ὀργανικὴ ἕ... τοῦ τύπου $C_{10}H_6(COOH)_2$. Λαμβάνεται δι' ὀξει... σεως τοῦ ἀκεναφθενίου διὰ χρωμικοῦ μείγμ... καὶ κρυσταλλοῦται εἰς μακρὰς λεπτοτάτας β... νας. Εἶναι τελείως ἀδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ, ὀλ... διαλυτὸν εἰς τὸν αἰθέρα καὶ εὐδιάλυτον εἰς θ... μὴν ἀλκοόλην. Τὸ ναφθαλικὸν ὀξὺ τήκεται ... ἀποσυντιθέμενον, ἀλλὰ εἰς 140—150^0 μετατρέπετ... εἰς τὸν ἀνυδρίτην αὐτοῦ. Δι' ὀξειδώσεως δι' ὑπ... μαγγανικοῦ καλίου μετατρέπεται εἰς ἡμιμελλι... κὸν ὀξὺ (βενζυλοτρικαρβονικὸν ὀξὺ-1,2,3). Σ. ...

ναφθαλίνη (ἡ), ἢ ὀρθότερον ***ναφθαλίνιον*** *['Ο... Χημ.]*. Εἶναι ἀρωματικὸς ὑδρογονάνθραξ τοῦ τ... που $C_{10}H_8$ καὶ ἔχει τὴν σύνταξιν:

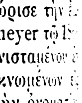

Ἡ ναφθαλίνη ἀνεκαλύφθη τῷ 1819 ὑπὸ τοῦ Garden εἰς τὸ ἀπόσταγμα τῆς λιθανθρακοπίσσης, ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα καὶ ἀπεμονώθη τῷ 1821 ὑπὸ τοῦ Kidd. Ὁ Faraday τῷ 1826 καθώρισε τὴν ἐ... πειρικὴν αὐτοῦ σύστασιν καὶ ὁ Erlenmeyer τῷ 1... ἐπρότεινε τὴν σύνταξιν αὐτοῦ ὡς συνισταμένου ἐ... δύο βενζυλικῶν πυρήνων συμπεπυκνωμένων ε... τὴν 0-θέσιν. Διὰ τὴν σύνταξιν καὶ τὴν ὀνομασ... τῶν διαφόρων παραγώγων αὐτῆς ποιούμεθα χρ... σιν τοῦ σχήματος

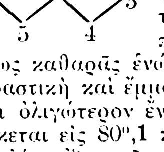

Ἡ ναφθαλίνη ἀποτελεῖ λευ... κρυσταλλικὴν μᾶζαν ἢ λεπ... ρομβοειδῆ φυλλίδια. Δι' ἐξα... σεως ἀλκοολικοῦ διαλύματος ... τῆς λαμβάνεται εἰς μονοκλ... πρίσματα. Ἡ ὀσμὴ τῆς μὴ τε... λείως καθαρᾶς ἑνώσεως εἶναι χαρακτηριστική, δι... περαστικὴ καὶ ἔμμονος, ἡ δὲ τελείως καθαρισθεῖ... ἔχει ὀλιγώτερον ἔντονον καὶ δυσάρεστον ὀσμ... Τήκεται εἰς 80^0,1 καὶ βράζει εἰς 217^0,96. Ἡ να... φθαλίνη ἐξαχνοῦται εὐκόλως καὶ εἶναι πτη... μετ' ἀτμῶν ὕδατος, ἀλκοόλης, ὡς καὶ μετ' ἀτμ... ἐλαφρῶν πισσελαίων. Ἐξατμίζεται βραδέως ἤ... καὶ εἰς τὴν συνήθη θερμοκρασίαν, καίεται δὲ ε... τὸν ἀέρα μετὰ ἰσχυρῶς φωτιζούσης φλογὸς κ... ζωηρᾶς ἀναπτύξεως καπνοῦ. Εἶναι ἀδιάλυτος εἰς τ... ὕδωρ καὶ διαλύεται σχετικῶς εὐκόλως εἰς τὰ ὀργα... νικὰ διαλυτικὰ μέσα, ἀφ' ἑτέρου δὲ διαλύει ... πολλὰ δυσδιάλυτα σώματα, ὡς τὸν φωσφόρον, τ... θεῖον, τὸ ἰνδικὸν κ.λ.π. Ὡς πρὸς τὴν χημικὴν συμπε... ριφορὰν ἀναφέρομεν τὰς σπουδαιοτέρας ἰδιότητ... τῆς τόσον μελετηθείσης ἑνώσεως ταύτης. Οὕτω τ... χλώριον σχηματίζει μετὰ τῆς ναφθαλίνης προϊόντ... προσθήκης, ὑφίσταται εὐκόλως νίτρωσιν καὶ δ... ναται ἀπ' εὐθείας νὰ ἀμιδωθῇ. Κατὰ τὴν ὀξείδω... σιν μετ' ἀραιοῦ νιτρικοῦ ὀξέος παρέχει φθαλ... ὀξύ, ὡς ἐπίσης καὶ δι' ὑπερμαγγανικοῦ καλίου ... χρωμικοῦ ὀξέος. Ὑφίσταται περαιτέρω ὑδρογόνω... σιν, ἐκ τῶν ὑδρογονωμένων δὲ παραγώγων τ... σπουδαιότερα εἶναι ἡ *τετρα-* καὶ *δεκαϋδροναφθα... λίνη*. Μετὰ πικρικοῦ ὀξέος σχηματίζει ἅλας ... ὁποῖον κρυσταλλοῦται εἰς χρυσοκιτρίνους κρυστάλ... λους τηκομένους εἰς 149^0, εὐδιαλύτους εἰς αἰθέρ... ἀλκοόλην καὶ βενζόλιον.

Κατὰ τῶν ἐντόμων, κωνώπων, κόρεων, σητῶν (σκώρων) καὶ διαφόρων ἄλλων κατωτέρων ζῴων ἡ ναφθαλίνη δρᾷ δηλητηριωδῶς, διὸ καὶ χρησι... μοποιεῖται εἴτε αὐτουσία, εἴτε μετ' ἄλλων οὐσιῶν ὡς ἐντομοκτόνον καὶ ἰδίᾳ πρὸς προφύλαξιν ἀ... τοῦ σκώρου τῶν μαλλίνων ὑφασμάτων. Ἐπὶ τ... ἀνθρώπου καὶ τῶν ἀνωτέρων ἐν γένει ζῴων δὲ ... ἔχει δηλητηριώδη δρᾶσιν. Χορηγουμένη ἐσωτερι... κῶς, μερικῶς μόνον ἀπορροφεῖται καὶ ἀποβάλλε... ται διὰ τῶν οὔρων ὡς α καὶ β *ναφθόλη*. Εἰς ... φοτέρας τὰς οὐσίας ταύτας ὀφείλεται ἡ δευτε... ρεύουσα βλαβερὰ ἐνέργεια τῆς ναφθαλίνης, συνέ... πεια τῆς ὁποίας εἶναι: ἐρεθισμὸς τῶν νεφρῶν καὶ τῶν οὐροφόρων ὁδῶν, τοπικοὶ πόνοι, ἐπείξ... πρὸς συχνὴν οὔρησιν, αἱματουρία καὶ λευκωμα... τουρία, ἐγκαύματα τοῦ οὐραγωγοῦ καὶ τῆς οὐρή... θρας. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἐσωτερικῶς λαμ... βανομένης ναφθαλίνης ἀπεκκρίνεται διὰ τοῦ ἐν... τέρου, καταστρέφον τὰ εἰς αὐτὸ ὑπάρχοντα ζῳϊκὰ παράσιτα καὶ τὴν μικροβιακὴν χλωρίδα ἐν γέν... τοῦ ἐντέρου. Ἐσωτερικῶς χορηγεῖται ἡ ναφθαλίνη ὡς φάρμακον ἀνθελμινтικόν, διδομένη εἰς παῖδας καὶ εἰς ἐνήλικας. Ἐσωτερικῶς ἡ ναφθαλίνη ὠφε... λεῖ καὶ ἐπὶ καταρροϊκῶν παθήσεων τοῦ στομάχου καὶ τῶν ἐντέρων, σηπεδονωδῶν, τυφικῶν, φυματι... κῶν καὶ χολεροειδῶν διαρροιῶν. Χορηγεῖται ἐπ... παίδων καὶ εἰς κλύσματα, διαλελυμένη ἐν ἐλαί...

Digitized by Google

Ἐξωτερικῶς ἀναγράφεται κατὰ χρονίων δερματικῶν παθήσεων καὶ τῆς ψώρας καὶ ὡς προφυλακτικὸν κατὰ τῶν δηγμάτων τῶν ἐντόμων εἰς ἀλοιφὰς βαζελίνης ἢ ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐλαιωδῶν χρισμάτων. Μεγάλην ἐφαρμογήν, ὡς ἐλέχθη, εὑρίσκει ἡ ναφθαλίνη κατὰ τοῦ σητὸς εἴτε αὐτουσία, εἴτε ὡς ἰδιοσκευάσματα, ὡς εἶναι ἡ ἀλαβαστρίνη, ἥτις εἶναι μεῖγμα ναφθαλίνης καὶ καφουρᾶς ἡ ἀντιπουτρίνη, ἡ πεδικουλίνη (κρητὶς καὶ ναφθαλίνη) καὶ ἡ καφουροῦχος ναφθαλίνη (ναφθαλίνη, καφουρά, νιτροβενζόλη). Κατὰ τῶν μυρμήκων ἡ ναφθαλίνη χρησιμοποιεῖται ἐν μίγματι: 50 μ. ναφθαλίνης, 50 μ. πετρελαίου καὶ 200 μ. πιτύρων.

Ἡ ναφθαλίνη σχηματίζεται ὁμοῦ μετ' ἄλλων σωμάτων κατὰ τὴν διοχέτευσιν ἀκετυλενίου διὰ διαπύρων σωλήνων, πολλὰ δὲ σώματα ἀρωματικὰ καὶ ἀλειφατικὰ μετατρέπονται διὰ θερμάνσεως εἰς ναφθαλίνην. Λαμβάνεται βιομηχανικῶς ἐκ τῶν εἰς 180—300° βραζόντων κλασμάτων τῆς λιθανθρακοπίσσης διὰ κρυσταλλώσεως. Ἡ σπουδαιοτέρα χρησιμοποίησις τῆς ναφθαλίνης εἶναι πρὸς παρασκευὴν παραγώγων αὐτῆς, τὰ ὁποῖα ἔχουν μεγίστην σημασίαν εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν συνθετικῶν χρωμάτων, ὡς καὶ περαιτέρω εἰς τὴν βιομηχανίαν τοῦ ἀνυδρίτου τοῦ φθαλικοῦ ὀξέος, τῆς ἀνθρακινόνης καὶ τῶν παραγώγων αὐτῆς. Περαιτέρω μικρὰ ποσὰ χρησιμοποιοῦνται πρὸς παρασκευὴν τῆς τρινιτροναφθαλίνης (συστατικοῦ ἐκρηκτικῶν ὑλῶν), τεχνητῆς ῥητίνης, συνθετικῶν δεψικῶν ὑλῶν κλπ. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐγένοντο πολυάριθμοι ἔρευναι πρὸς μετατροπὴν τῆς ναφθαλίνης διὰ θερμάνσεως μετ' ἀργιλλοχλωριδίου μόνον ἢ παρουσίᾳ καὶ ἀλκυλαλογονιδίων, βενζίνης, αἰθυλενίου, προπυλενίου, ἐλαιαερίων κλπ., εἰς ὑγροὺς ὑδρογονάνθρακας, οἵτινες νὰ δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ὡς καύσιμοι ὗλαι καὶ λιπαντικὰ ἔλαια. Τεχνικῶς σπουδαία εἶναι ἡ μετατροπὴ τῆς ναφθαλίνης καὶ τῶν κατὰ τὴν παραλαβὴν αὐτῆς ἐκπιπτόντων ναφθαλινελαίων εἰς κινητήριον ὕλην μηχανῶν, διὰ θερμάνσεως μεθ' ὕδατος ὑπὸ πίεσιν παρουσίᾳ ἰωδίου καὶ σιδήρου ὡς καταλυτῶν. Ἡ ἀκάθαρτος ναφθαλίνη χρησιμεύει εἰς μεγάλα ποσὰ πρὸς παρασκευὴν αἰθάλης. Περαιτέρω χρησιμοποιεῖται ἡ κινητήριος ὕλη εἰς τοὺς δι' ἐκρήξεως κινητῆρας, εἰσαγομένη ὑπὸ τὴν μορφὴν σφαιριδίων, ἀλλ' ἐνῷ ἡ παραγομένη ἐνέργεια εἶναι λίαν ἱκανοποιητική, ἐν τούτοις παρουσιάζεται τὸ μειονέκτημα τῆς ἐξαχνώσεως. Χρησιμοποιεῖται ὡς ἀντισηπτικὸν καὶ ἀπολυμαντικόν, εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν κτλ.

Ὑδρογονωμένα ναφθαλίνια. Εἰς τὴν ναφθαλίνην ὑπὸ ὡρισμένας συνθήκας προστίθενται 2—10 ἄτομα ὑδρογόνου, σχηματιζομένων *δι-*, *τετρα-*, *ἑξα-* καὶ *δεκαϋδροναφθαλινίων*, ἐξ ὧν τεχνικὴν σημασίαν ἔχουσι δύο, τὸ τετρα- καὶ δεκαπαράγωγον, ἤτοι ἡ *τετραλίνη* καὶ *δεκαλίνη* (βλ. λ.). Σ. Γ.—Κ. Γ. Μ.

—ναφθαλίνης παράγωγα *['Ὀργ. Χημ.]*. Τῆς ναφθαλίνης ἐλάχιστα παράγωγα ἀπαντῶσιν ἐν τῇ φύσει, ἀλλὰ καὶ ταῦτα οὐδεμίαν κέκτηνται τεχνικὴν σημασίαν. Εἰς τὴν λιθανθρακόπισσαν ἀνευρέθησαν ἡ α- καὶ β-*ναφθόλη*, ὡς καὶ διάφοροι *μεθυλοναφθαλῖναι* καὶ *διμεθυλοναφθαλῖναι*. Ἡ ναφθαλίνη ὅμως ἀποτελεῖ τὴν ἀποκλειστικὴν πρώτην ὕλην δι' ὅλα τὰ παράγωγα, ἅτινα χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν βιομηχανίαν. Κατωτέρω παρατίθενται τὰ σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν:

1. *Ἀλογονοναφθαλῖναι* (βλ. λ.).

2. *Νιτροναφθαλῖναι*, ἢ *νιτροναφθαλίνια* καὶ *δινιτροναφθαλῖναι* (βλ. τὰς λ.).

3. *Ναφθαλινοσουλφοξέα*, ἢ *ναφθαλινοσουλφονικὰ ὀξέα*. Ἡ σουλφούρωσις τῆς ναφθαλίνης εἶναι ἡ βασικὴ πρᾶξις διὰ τὴν χρησιμοποίησιν αὐτῆς εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὰ ναφθαλινοσουλφοξέα ἀποτελοῦσι τὴν πρώτην ὕλην διὰ τὸν μέγιστον ἀριθμὸν τῶν γνωστῶν καὶ συγγενῶν τῆς ναφθαλίνης παραγώγων. Αἱ σπουδαιότεραι ἔρευναι ἐπὶ τῶν ὀξέων τούτων εἶναι αἱ τῶν Armstrong καὶ Wynne καὶ ἄλλων. Εἰς τὴν βιομηχανίαν χρησιμοποιοῦνται μόνον τὰ δι' ἀπ' εὐθείας σουλφουρώσεως τῆς ναφθαλίνης παραγόμενα σουλφοξέα, 10 τὸν ἀριθμόν. Ἡ μεγαλυτέρα ἢ μικροτέρα σουλφούρωσις ῥυθμίζεται ἐκ τῶν σχετικῶν συνθηκῶν, ἤτοι πυκνότητος τοῦ ὀξέος, χρόνου ἐπιδράσεως κλπ. Τὰ ναφθαλινοσουλφοξέα χρησιμοποιοῦνται εἰς μεγάλα ποσὰ πρὸς παρασκευὴν τῆς *ναφθόλης*, τῶν *ναφθολοσουλφοξέων* καὶ τῶν *νιτροναφθαλινοσουλφοξέων*, ὡς καὶ διὰ διαφόρους ἄλλους σκοπούς. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ναφθαλινοξέων εἶναι: τὸ *ναφθαλινο*-1-*σουλφοξύ*, τὸ *ναφθαλινο-2-σουλφοξύ*, τὸ *ναφθαλινο*-1,5-*δισουλφοξὺ* ἢ *ὀξὺ τοῦ* *Armstrong*, τὸ *ναφθαλινο*-1,6-*δισουλφοξὺ* ἢ *ὀξὺ τῶν* *Ewer καὶ Pick*, τὸ *ναφθαλινο-2,6-δισουλφοξὺ* ἢ 6-*ναφθαλινοδισουλφοξύ*, τὸ *ναφθαλινο-2,7-δισουλφοξὺ* ἢ α-*ναφθαλινοδισουλφοξύ*, τὸ *ναφθαλινο*-1,3,5-*τρισουλφοξύ*, τὸ *ναφθαλινο*-1,3,6-*τρισουλφοξὺ* καὶ τὸ *ναφθαλινο*-1,3,5,7-*τετρασουλφοξύ*. Ἐπίσης βιομηχανικὴν σημασίαν ἔχουσι καὶ διάφορα ἀρυλιωμένα καὶ ἀλκυλιωμένα παράγωγα τῶν ναφθαλινοσουλφοξέων.

4. *Ναφθαλινοκαρβονικὰ ὀξέα*. Ἐκ τῶν πολλῶν γνωστῶν ναφθαλινοκαρβονικῶν ὀξέων ὀλίγα μόνον ἔσχον κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους σημασίαν διὰ τὴν βιομηχανίαν τῶν χρωμάτων. Ταῦτα εἶναι τὸ *ναφθαλινο-2-καρβονικὸν ὀξύ*, τὸ *ναφθαλινο*-1,8-*δικαρβονικὸν ὀξὺ* καὶ τὸ *ναφθαλινο*-1,4,5,8-*τετρακαρβονικὸν ὀξύ*.

5. *Νιτροναφθαλινοσουλφοξέα*. Ἔχουσι μεγίστην βιομηχανικὴν σημασίαν. Λαμβάνονται διὰ νιτρώσεων τῶν ἀντιστοίχων σουλφοξέων καὶ ἀποτελοῦσιν ἐνδιάμεσον βαθμῖδα εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν σπουδαίων ναφθυλαμινοσουλφοξέων. Ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν νιτρικῶν καὶ σουλφονικῶν ὁμάδων διακρίνονται εἰς *νιτροναφθαλινομονοσουλφοξέα*, *νιτροναφθαλινοδισουλφοξέα*, *νιτροναφθαλινοτρισουλφοξέα*, *δινιτροναφθαλινοσουλφοξέα* κ.λ.π. Τὰ σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ 1-*νιτροναφθαλινο*-5-*σουλφοξύ*, τὸ 1-*νιτροναφθαλινο*-6-*σουλφοξύ*, τὸ 1-*νιτροναφθαλινο-7-σουλφοξύ*, τὸ 1-*νιτροναφθαλινο*-8-*σουλφοξύ*, τὸ 1-*νιτροναφθαλινο-3,6-δισουλφοξύ*, τὸ 1-*νιτροναφθαλινο-3,7-δισουλφοξύ*, τὸ 1-*νιτροναφθαλινο-3, 6, 8-τρισουλφοξὺ* καὶ τὸ 1, 8-*δινιτροναφθαλινο-3, 6-δισουλφοξύ*.

6. *Ἀμινοναφθαλῖναι* $C_{10}H_7NH_2$. Ἐκ τούτων διακρίνονται: α) Ἡ 1-*ἀμινοναφθαλίνη* ἢ α-*ναφθυλαμίνη*,

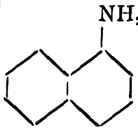

ἥτις εἶναι σῶμα κρυσταλλικὸν τηκόμενον εἰς 49°,3. Ἔχει ἀντίδρασιν ἔναντι μὲν φαινολοφθαλεΐνης οὐδετέραν, ἔναντι δὲ ἡλιανθίνης μονοσθενοῦς βάσεως. Κατὰ τὴν ὀξείδωσιν διὰ σιδηριχλωριδίου προκύπτει ἀζουροκυανοῦν ἵζημα, τὸ ὁποῖον ταχέως μετατρέπεται εἰς πορφυροῦν (διαφορὰ ἀπὸ τῆς β-ναφθυλαμίνης). Ἡ α-ναφθυλαμίνη παρασκευάζεται ἐκ τῆς 1-νιτροναφθαλίνης κατὰ δύο μεθόδους ἤτοι δι' ἀναγωγῆς διὰ σιδήρου καὶ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος ἢ διὰ καταλυτικῆς ἀναγωγῆς δι' ὑδρογόνου. Χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν παρασκευὴν πλείστων ἀζωχρωμάτων, περαιτέρω πρὸς παρασκευὴν α-ναφθόλης, ναφθυλαμινοσουλφοξέων καὶ πολλῶν ἀλκυλιωμένων καὶ ἀρυλιωμένων παραγώγων. Εἰς τὸ ἐμπόριον ἔρχεται κυρίως ὑπὸ τὴν μορφὴν ἁλάτων αὐτῆς. β) Ἡ 2-*ἀμινοναφθαλίνη* ἢ β-*ναφθυλαμίνη* κρυσταλλοῦται ἐξ ὕδατος εἰς στίλβοντα ἄοσμα φυλλίδια τη-

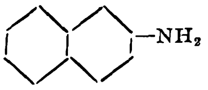

κόμενα εἰς 112°. Εἶναι δυσδιάλυτος ἐν ψυχρῷ καὶ εὐδιάλυτος ἐν θερμῷ ὕδατι ὡς καὶ εἰς ἀλκοόλην καὶ αἰθέρα μετὰ κυανοῦ φθορισμοῦ. Ἀντιδρᾷ πρὸς τοὺς δείκτας, ὡς καὶ ἡ α-ναφθυλαμίνη. Δι' ἠπίων ὀξειδωτικῶν μέσων, ὡς σιδηροχλωρίδιον, οὐδεμίαν παρέχει χροιάν. Παρασκευάζεται διὰ θερμάνσεως β-ναφθόλης μετὰ θειώδους ἀμμωνίου καὶ ἀμμωνίας ἐπὶ 8 ὥρας εἰς 150° ἐν κλειστῷ δοχείῳ. Χρησιμοποιεῖται πρὸς παρασκευὴν χρωμάτων διὰ παραγωγῆς τῶν ἀντιστοίχων σουλφοξέων, ἀλκυλιωμένων καὶ ἀρυλιωμένων παραγώγων κτλ. γ) Ἡ 1, 2-*διαμινοναφθαλίνη* ἢ 1, 2-*ναφθυλενοδιαμίνη*

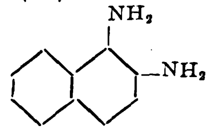

δ) Ἡ 1, 5-*διαμινοναφθαλίνη*, ἢ 1, 5-*ναφθυλενοδιαμίνη*

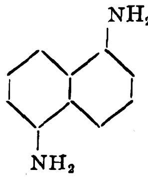

ε) Ἡ 2, 7-*διαμινοναφθαλίνη* ἢ 2,7-*ναφθυλενοδιαμίνη*

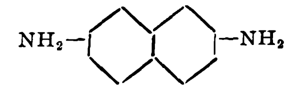

Καὶ αἱ τρεῖς τελευταῖαι παρασκευάζονται δι' ἀναγωγῆς τῶν ἀντιστοίχων νιτροενώσεων καὶ χρησιμοποιοῦνται πρὸς παραγωγὴν χρωμάτων.

7. *Ἀμινοναφθαλινοκαρβονικὰ ὀξέα*, ἢ *ναφθυλαμινοκαρβονικὰ ὀξέα*. Ἐκ τῶν γνωστῶν ναφθυλαμινοκαρβονικῶν ὀξέων ἔχουν σημασίαν βιομηχανικὴν τὰ 1,8- καὶ 2,3- ὀξέα, ἤτοι τὸ 1-*ναφθυλαμινο*-8-*καρβονικὸν ὀξὺ* ἢ 1,8-*ἀμινοναφθοϊκὸν ὀξὺ*

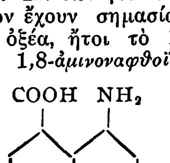

καὶ τὸ 2-*ναφθυλαμινο-3-καρβονικὸν ὀξὺ* ἢ 2,3- *ἀμινοναφθοϊκὸν ὀξὺ*

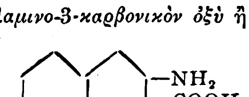

Χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν χρωμάτων.

8. *Ὀξυναφθαλῖναι* καλοῦνται τὰ ὑδροξυλιωμένα παράγωγα τῆς ναφθαλίνης. Αἱ σπουδαιότεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι: α') Ἡ 1-*ὀξυναφθαλίνη* ἢ α-*ναφθόλη*, καὶ β') ἡ 2-*ὀξυναφθαλίνη* ἢ β-*ναφθόλη* (βλ. *ναφθόλαι*), ἀμφότερα μονοϋδροξυλιωμένα παράγωγα. Ἐκ τῶν διυδροξυλιωμένων δὲ τὰ σπουδαιότερα εἶναι: ἡ 1,5—, ἡ 1,8—, ἡ 2,3— καὶ ἡ 2,7-*διοξυναφθαλίνη*.

9. *Ἀμινοξυναφθαλῖναι* ἢ *ἀμινοναφθόλαι* (βλ. λ.).

10. *Ὀξυναφθαλινοκαρβονικὰ ὀξέα*, ἢ *ὀξυναφθοϊκὰ ὀξέα*. Εἶναι παράγωγα τῆς ναφθαλίνης περιέχοντα ἐν τῷ μορίῳ αὐτῶν ὑδροξύλιον καὶ καρβοξύλιον. Ἔχουσι μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν βιομηχανίαν τῶν χρωμάτων. Τὰ σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ 1-*ναφθολο-2-καρβονικὸν ὀξὺ* ἢ α-*ὀξυναφθοϊκὸν ὀξύ*, τὸ 2-*ναφθολο-1-καρβονικὸν ὀξὺ* ἢ 2,1-*ὀξυναφθοϊκὸν ὀξύ*, τὸ 2-*ναφθολο-3-καρβονικὸν ὀξὺ* ἢ β-*ὀξυναφθοϊκὸν ὀξὺ κλπ.*

11. *Ἀμινοναφθαλινοσουλφονικὰ ὀξέα* ἢ *ναφθυλαμινοσουλφοξέα*. Ταῦτα ἔχουσι μεγίστην βιομηχανικὴν σημασίαν. Πρὸς παρασκευήν των χρησιμοποιοῦνται διάφοροι μέθοδοι, ὡς λ. χ. ἡ σουλφούρωσις τῆς α- ἢ β-ναφθυλαμίνης ἢ τῶν σουλφοξέων αὐτῶν, ἡ ἐπίδρασις ἀμμωνίας ἐπὶ τῶν ναφθολοσουλφοξέων, ἡ ἀναγωγὴ τῶν νιτροναφθαλινοσουλφοξέων, ἡ ἀπόσπασις συυλφομάδων ἐκ τῶν ναφθυλαμινοπολυσουλφοξέων κλπ. Ἔχουσι μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν συνθετικῶν χρωμάτων.

Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τούτων εἶναι:

α') Τὸ 1-*ναφθυλαμινο-2-σουλφοξὺ*

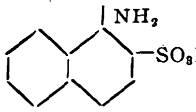

2') Τὸ 1-*ναφθυλαμινο-3-σουλφοξὺ*

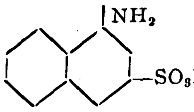

γ') Τὸ 1-*ναφθυλαμινο-4-σουλφοξὺ* ἢ *ναφθειονικὸν ὀξύ*. Παρασκευάζεται διὰ θερμάνσεως θειικῆς α-ναφθυλαμίνης εἰς 180—200°, μέχρις ὅτου τὸ προϊὸν καταστῇ διαλυτὸν εἰς τὸ ἄλκαλι. Ἀποτελεῖ λευκὴν κρυσταλλικὴν ὕλην, σχεδὸν ἀδιάλυτον εἰς τὸ ψυχρὸν ὕδωρ. Τὰ

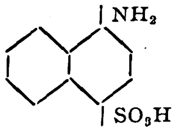

ἅλατα αὐτοῦ εἶναι κρυσταλλικὰ σώματα, εὐδιάλυτα εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν συνθετικῶν χρωμάτων. δ') 1-*ναφθυλαμινο-5-σουλφοξὺ* ἢ *ὀξὺ τοῦ* *Laurent* εἶναι τὸ ἀρχαιότερον γνωστὸν ναφθυλαμι-

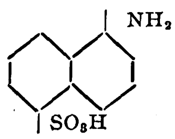

νοσουλφουξύ. ε') Τὸ 1-*ναφθυλαμινο-6-σουλφοξὺ* ἢ *ὀξὺ τοῦ* *Cleve*-1,6. στ') Τὸ 1-*ναφθυλαμινο-7-σουλφοξὺ* ἢ *ὀξὺ τοῦ* *Cleve*-1,7. ζ') Τὸ 1-*ναφθυλαμινο-8-σουλφοξὺ* ἢ *ὀξὺ τοῦ* *Peri* ἢ *ὀξὺ τοῦ* *Schôllkopf*. η') Τὸ 2-*ναφθυλαμινο-1-σουλφοξὺ* ἢ *ὀξὺ τοῦ* *Tobias*. θ') Τὸ 2-*ναφθυλαμινο-5-σουλφοξὺ* ἢ *ὀξὺ τοῦ* *Dahl*. ι') Τὸ 2-*ναφθυλαμινο-6-σουλφοξὺ* ἢ *ὀξὺ τοῦ* *Brônner*. ια') Τὸ 2-*ναφθυλαμινο-7-σουλφοξὺ* ἢ *ὀξὺ* *F*. ιβ') Τὸ 2-*ναφθυλαμινο-8-σουλφοξὺ* ἢ *ὀξὺ τῆς Βάδης*. ιγ') Τὸ 1-*ναφθυλαμινο-3,6-δισουλφοξὺ* ἢ *ὀξὺ τοῦ* *Freund*. ιδ') Τὸ 1-*ναφθυλαμινο-4,8-δισουλφοξύ*. ιε') Τὸ 2-*ναφθυλαμινο-3,6-δισουλφοξὺ* ἢ *ἀμινοξὺ R*. ιστ') Τὸ 2-*ναφθυλαμινο-4,7-δισουλφοξὺ* ἢ *ὀξὺ τοῦ* *Andresen*. ιζ') Τὸ 2-*ναφθυλαμινο-4,8-δισουλφοξὺ* ἢ *ὀξὺ C* ἢ *ὀξὺ IV*. ιη') Τὸ 2-*ναφθυλαμινο-6,8-δισουλφοξὺ* ἢ *ἀμινοξὺ G*. ιθ') Τὸ 1-*ναφθυλαμινο-2,4,8-τρισουλφοξύ*. κ') Τὸ 1-*ναφθυλαμινο-3,6,8-τρισουλφοξὺ* ἢ *ὀξὺ τοῦ* *Koch*. κα') Τὸ 1-*ναφθυλαμινο-4,6,8,-τρισουλφοξὺ* ἢ *ὀξὺ B*, καὶ πολλὰ ἄλλα.

12. *Ὀξυναφθαλινοσουλφοξέα* ἢ *ναφθολοσουλφοξέα* ἢ *ναφθολοσουλφονικὰ ὀξέα*. Σειρὰ ὁλόκληρος σουλφονωμένων ναφθολῶν, παρασκευαζομένων εἰς μεγίστας ποσότητας εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν συνθετικῶν χρωμάτων. Παρασκευάζονται κατὰ διαφόρους συνθετικὰς μεθόδους, τὰ δὲ σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι: α') τὸ 1-*ναφθολο-4-σουλφοξὺ* ἢ *ὀξὺ* *Nevile-Winther*, β') τὸ 1-*ναφθολο-5-σουλφοξύ*, γ') τὸ 1-*ναφθολο-8-σουλφοξύ*, δ') τὸ 2-*ναφθολο-1-σουλφοξύ*, ε') τὸ 2-*ναφθολο-6-σουλφοξὺ* ἢ *ὀξὺ τοῦ* *Scâhffer*, στ') τὸ 2-*ναφθολο-7-σουλφοξὺ* ἢ *ὀξὺ F*, ζ') τὸ 2-*ναφθολο-8-σουλφοξὺ* ἢ *κροκεϊνικὸν ὀξύ*, η') τὸ 1-*ναφθολο-3,6-δισουλφοξὺ* ἢ *ὀξὺ τῶν* *Gürge* καὶ *Rudolf*, θ') τὸ 1-*ναφθολο-3,8-δισουλφοξὺ* ἢ *ὀξὺ τοῦ* *Andresen*, ι') τὸ 1-*ναφθολο-4,8-δισουλφοξὺ* ἢ *ὀξὺ τοῦ* *Schôllkopf*, ια') τὸ 2-*ναφθολο-3,6-δισουλφοξὺ* ἢ *ὀξὺ R κλπ.*

13. *Ὀξυναφθαλινοκαρβονοσουλφοξέα*. Παράγωγα τῆς ναφθαλίνης περιέχοντα ἐν τῷ μορίῳ αὐτῶν ὑδροξύλιον, καρβοξύλιον καὶ σουλφονικὴν ὁμάδα.

14. *Ἀμινοξυναφθαλινοσουλφοξέα* ἢ *ἀμινοναφθολοσουλφοξέα*. Παράγωγα περιέχοντα ὑδροξύλιον, ἀμινικὴν ὁμάδα καὶ σουλφονικὴν ὁμάδα. Ἀμφότεραι αἱ ὁμάδες αὐταὶ ἔχουσιν ἐπίσης μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν βιομηχανίαν τῶν χρωμάτων.

15. *Ναφθοκινόναι* καὶ *ναφθοκινονοσουλφοξέα*. Αἱ

Digitized by Google

ναφθοκινόναι εἶναι ὀξυγονοῦχα παράγωγα τῆς ναφθαλίνης. Οἱ σπουδαιότεροι ἀντιπρόσωποι τῆς ὁμάδος αὐτῆς εἶναι: α') Ἡ 1, 2-*ναφθοκινόνη* ἢ *β-ναφθοκινόνη*. Λαμβάνεται δι' ὀξειδώσεως τῆς α-ἀμινοναφθόλης-2 καὶ ἀποτελεῖ ἐρυθρὰς βελόνας ἀποσυντιθεμένας εἰς 115—120°. Εἶναι ἄοσμος καὶ μὴ πτητική. β') Ἡ 1, 4-*ναφθοκινόνη* ἢ *α-ναφθοκινόνη*. Λαμβάνεται δι' ὀξειδώσεως τῆς ναφθαλίνης διὰ χρωμικοῦ ὀξέος. Κίτριναι βελόναι τηκόμεναι εἰς 125°, ἀλλ' ἤδη εἰς 100° ἐξαχνιζόμεναι. Εἶναι πτητικὴ μεθ' ὑδρατμῶν καὶ κέκτηται ὀσμὴν κινόνης. Ἐκ τῶν σουλφονωμένων παραγώγων τῶν ναφθοκινονῶν τὰ σπουδαιότερα εἶναι τὸ 1, 2-*ναφθοκινονο-4-σουλφοξύ*, τὸ 1, 2-*ναφθοκινονο*-4, 6-*δισουλφοξὺ* κλπ., σπουδαιότατα διὰ τὴν βιομηχανίαν τῶν χρωμάτων. Σ. ΓΑΛΑΝΟΣ

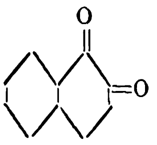

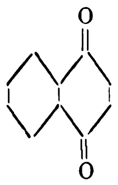

—ναφθαλίνης ***χρώματα*** *[Βιομ. Χημ.]*. Εἶναι συνθετικὰ ὄξινα χρώματα τῶν μαλλίνων, βάσιν ἔχοντα τὰ παράγωγα τῆς ναφθαλίνης. Σ. Γ.

ναφθαλίνιον (τὸ) Ἡ ἐπιστημονικῶς ὀρθοτέρα ὀνομασία τῆς *ναφθαλίνης* (βλ. λ.).

ναφθαλινο-1,8-***δικαρβονικὸν ὀξὺ*** *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ναφθαλικὸν ὀξύ*.

ναφθαλινοσουλφονικὰ ***ὀξέα*** *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ναφθαλίνης παράγωγα*.

ναφθαλινοσουλφοξέα (τὰ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ναφθαλίνης παράγωγα*.

ναφθαμεῖνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Γαλανὸν ἵζημα προκύπτον δι' ἐπιδράσεως ἠπίων ὀξειδωτικῶν μέσων, ὡς $Fe\,Cl_3$, $Ag\,NO_3$ κ. τ. τ. ἐπὶ τῶν ὑδατικῶν διαλυμάτων τῶν ἁλάτων τῆς *α-ναφθυλαμίνης*. Σ. Γ.

ναφθαμινοχρώματα (τὰ) *[Βιομ. Χημ.]*. Ἀπ' εὐθείας βάπτοντα συνθετικὰ χρώματα διὰ βάμβακα, μέταξαν, ἡμιμάλλινα καὶ ἡμιμετάξινα. Τὰ σπουδαιότερα εἶναι τὸ φαιόν, τὸ μπορντὼ κ. λ. π. Εἶναι λίαν ἀνθεκτικὰ εἰς τὰ ὀξέα καὶ τὸ φῶς. Σ. Γ.

ναφθανθρακένιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $C_{18}\,H_{12}$, ἰσομερὴς πρὸς τὸ *ναφθακένιον*. Παρεσκευάσθη ὁμοίως συνθετικῶς. Σ. Γ.

ναφθειονικὸν ***ὀξὺ*** *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ναφθαλίνης παράγωγα*.

ναφθέναι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ταυτόσημον τοῦ *ναφθένια* (βλ. λ.).

ναφθένια (τὰ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλοῦνται κυκλικοὶ κεκορεσμένοι ὑδρογονάνθρακες κυρίως μετὰ πεντα-, ἑξα- καὶ ἑπταμελοῦς πυρῆνος, ἀπαντῶντες εἰς τὰ ρωσικὰ πετρέλαια. Σ. Γ.

ναφθενικὰ ***ὀξέα*** *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλοῦνται κατὰ τὸν Markownikow τὰ ἐν τῷ ἀκαθάρτῳ πετρελαίῳ ὑπάρχοντα ἢ κατὰ τὸν καθαρισμὸν αὐτῶν προκύπτοντα κεκορεσμένα ὀξέα τοῦ τύπου $C\nu\,H_{2\nu-1}\,COOH$ ἢ $C\nu\,H_{2\nu-2}\,O_2$. Ἀπαντῶσιν εὐρύτατα διαδεδομένα εἰς τὸ ἀκάθαρτον πετρέλαιον καὶ μάλιστα εἰς μεγαλύτερα ποσὰ εἰς τὰ παλαιὰ ἐπὶ μακρὸν παραμείναντα ἐν ἐπαφῇ μετὰ τοῦ ἀέρος ἔλαια. Ἡ σχετικὴ ποσότης τῶν ναφθενικῶν ὀξέων εἰς τὰ διάφορα ἔλαια εἶναι λίαν διάφορος, τὴν μεγίστην δὲ ποσότητα φαίνεται ὅτι περιέχουσι τὰ ρουμανικὰ πετρέλαια καὶ εἶτα τὰ ρωσικὰ καὶ γαλικικά. Εἶναι ἄχροα ἐλαιώδη ὑγρὰ δυσαρέστου ὀσμῆς. Ἡ παραλαβὴ των ἐκ τοῦ πετρελαίου γίνεται διὰ κατεργασίας αὐτοῦ μετὰ νατρορρύμματος. Τὰ ἅλατα δ' αὐτῶν μετὰ νατρίου χρησιμοποιοῦνται ὡς ἀναπλήρωμα τοῦ σάπωνος, διότι ἀφρίζουσι καὶ καθαρίζουσιν, ἔχουσι δὲ καὶ ποιάν τινα ἀπολυμαντικὴν ἱκανότητα. Σ. Γ.

νάφθη (ἡ)· βλ. λ. *νάφθα*.

ναφθιονικὸν ***ὀξὺ*** *[Ὀργ. Χημ.]*. Ἑτέρα οὐχὶ ὀρθὴ γραφὴ τοῦ *ναφθειονικοῦ* ὀξέος (βλ. λ.).

Ναφθίων, ***τέως δῆμος*** — *[Γεωγρ.]*. Παλαιὸς δῆμος τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Ζακύνθου, περιλαμβάνων τὰς σημερινὰς κοινότητας *Ἀγαλάδος*, *Ἁγίου Λέοντος*, *Γύρι*, *Κερίου*, *Κοιλιωμένου* καὶ *Λούχας*, μὲ πρωτεύουσαν τὸ χωρίον Κοιλιωμένον. Ἐκτείνεται εἰς τὸ ΒΔ. ἄκρον τῆς καλυπτούσης τὸ νότιον τμῆμα τῆς νήσου πεδιάδος. Χ. Δ.

ναφθοϊκὰ ***ὀξέα*** *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλοῦνται τὰ *ναφθαλινοκαρβονικὰ* ὀξέα (βλ. *ναφθαλίνης παράγωγα*).

ναφθοκινόναι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ναφθαλίνης παράγωγα*.

ναφθόλαι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Τὸ ὄνομα τοῦτο φέρουσι δύο ὀργανικαὶ ἑνώσεις τῆς αὐτῆς ἐμπειρικῆς συστάσεως $C_{10}H_7OH$ ἀλλὰ διαφόρων ἰδιοτήτων, αἵτινες διακρίνονται ἀλλήλων διὰ τῶν σημείων α καὶ β. Ἡ *α-ναφθόλη* ἀποτελεῖ ἀχρόους κρυστάλλους ὀσμῆς κρεοσώτου, αἵτινες τήκονται εἰς 94°. Ἐν ψυχρῷ ὕδατι εἶναι σχεδὸν ἀδιάλυτος καὶ ἐν θερμῷ ὀλίγον διαλυτή. Εἰς τὴν ἀλκοόλην καὶ τὸν αἰθέρα εἶναι εὐδιάλυτος. Ἡ *β-ναφθόλη* ἀποτελεῖ μικρά, ἄχροα, στίλβοντα, σχεδὸν ἄοσμα κρυσταλλικὰ φυλλίδια, τηκόμενα εἰς 122°. Ἀμφότεραι αἱ ναφθόλαι εὑρίσκονται πρὸς τὴν ναφθαλίνην εἰς οἵαν σχέσιν αἱ φαινόλαι πρὸς τὸ βενζόλιον, ἤτοι εἶναι τὰ ἀλκοολοπαράγωγα τῆς σειρᾶς τοῦ ναφθαλινίου. Παρασκευάζονται διὰ κατεργασίας τῶν ἀντιστοίχων ναφθαλινοσουλφονικῶν ὀξέων μετὰ τηκομένου καυστικοῦ καλίου καὶ χρησιμεύουν πρὸς παρασκευὴν διαφόρων χρωμάτων τῆς ναφθαλίνης. Ἡ β-ναφθόλη εὑρίσκει ἐπίσης ἰατρικὴν χρησιμοποίησιν ὡς ἀντισηπτικόν, ἐνῷ ἡ α-ναφθόλη εἶναι σπουδαῖον ἀντιδραστήριον τῶν σακχάρων. Σ. Γ.

ναφθολοσουλφονικὰ ***ὀξέα*** *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ναφθαλίνης παράγωγα*.

ναφθολοσουλφοξέα (τὰ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ναφθαλίνης παράγωγα*.

ναφθολοχρώματα (τὰ) *[Βιομ. Χημ.]*. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν συνθετικῶν τούτων χρωμάτων, τὰ ὁποῖα ἔχουσιν ὡς βάσιν τὰ παράγωγα τῆς *ναφθόλης*, εἶναι: 1) Τὸ *ναφθολοκίτρινον*. Τὸ ὄνομα τοῦτο φέρουσι δύο διάφορα συνθετικὰ χρώματα, ἤτοι ἀφ' ἑνὸς τὸ κίτρινον τοῦ Martius καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ μετὰ καλίου ἢ νατρίου ἅλας τοῦ ἐκ τούτου παρασκευαζομένου σουλφοξέος (ναφθολοκίτρινον S). 2) Τὸ *ναφθολοπράσινον*. Εἶναι γνωστὸν ἀπὸ τοῦ 1883 καὶ συνίσταται ἐκ τοῦ μετὰ σιδηροξειδιουνατρίου ἅλατος τοῦ νιτροσο-β-ναφθολομονοσουλφοξέος. Ἀποτελεῖ σκοτεινοπρασίνην εἰς τὸ ὕδωρ διαλυτὴν κόνιν, ἥτις διὰ θερμάνσεως ἐπὶ ἐλάσματος πλατίνης καταλείπει ὑπόλειμμα ἐκ θειούχου σιδήρου. Χρησιμοποιεῖται πρὸς βαφὴν τοῦ ἐρίου. 3) Τὸ *ναφθολομέλαν*. Κυανομέλαινα εἰς τὸ ὕδωρ μετ' ἰώδους χροιᾶς διαλυτὴ κόνις, βάπτουσα τὸ ἔριον ἐν ὀξίνῳ λουτρῷ. 4) Τὸ *ναφθολοκυανομέλαν*, ἀνάλογον πρὸς τὸ προηγούμενον. 5) Τὸ *ναφθολοερυθρόν*. Ὄξινη ἀζωχρωστικὴ τοῦ ἐρίου καὶ τῆς μετάξης. Σ. Γ.

ναφθονικὰ ***ὀξέα*** *[Ὀργ. Χημ.]*. Συνώνυμον τοῦ *ναφθενικὰ ὀξέα* (βλ. λ.).

ναφθορουβίνη (ὁ) *[Βιομ. Χημ.]*. Συνθετικὸν χρῶμα ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμάδα τῶν ἀζωχρωμάτων. Φαιὰ εἰς τὸ ὕδωρ μετὰ φουξινερύθρου χροιᾶς διαλυτὴ κόνις, χρησιμεύουσα πρὸς ἐρυθρὰν χρῶσιν τοῦ ἐρίου. Σ. Γ.

ναφθοσαφρανῖναι (αἱ) *[Βιομ. Χημ.]*· βλ. *ἀζινοχρώματα*.

ναφθυλαμῖναι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ναφθαλίνης παράγωγα*.

ναφθυλαμίνης ***χρώματα*** *[Βιομ. Χημ.]*. Συνθετικὰ ὄξινα χρώματα τοῦ ἐρίου καὶ τῆς μετάξης. Τὰ σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ κυανομέλαν, τὸ φαιὸν καὶ τὸ μέλαν. Σ. Γ.

2- ναφθυλαμινο - 6,8- ***δισουλφοξὺ*** ἢ ***ἀμινοξὺ*** G *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ναφθαλίνης παράγωγα*.

ναφθυλαμινοκαρβονικὰ ***ὀξέα*** *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ναφθαλίνης παράγωγα*.

ναφθυλαμινοσουλφοξέα (τὰ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ναφθαλίνης παράγωγα*.

ναφθυλενοδιαμῖναι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ναφθαλίνης παράγωγα*.

ναφθυλοκαρβινόλαι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ἀλκοόλαι τῆς ναφθαλίνης τοῦ τύπου $C_{10}\,H_7.CH_2\,OH$. Εἶναι γνωσταὶ δύο ἰσομερεῖς, ὧν ἡ μία τήκεται εἰς 60° καὶ ἡ ἑτέρα εἰς 80°. Σ. Γ.

ναφθυριδῖναι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικαὶ ἑνώσεις συνθετικῶς παρασκευαζόμεναι καὶ συνιστάμεναι ἐκ δύο συμπεπυκνωμένων πυριδινῶν, ὡς λ.χ.

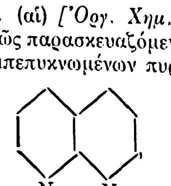

ὅπως ἡ ναφθαλίνη ἀποτελεῖται ἐκ δύο συμπεπυκνωμένων βενζολικῶν πυρήνων. Σ. Γ.

Ναφιὸ *[Γεωγρ.]*. Ἡ παλαιά, καὶ παρὰ ξένοις εἰσέτι ἐν χρήσει (Naphio island), ὀνομασία τῆς *Ἀνάφης*. Σ. Ε. Λ.

Ναφτουχίμ. Κατὰ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην (Γεν. Ι', 13) υἱὸς τοῦ Μεσραΐν (Μιζραΐμ), υἱοῦ τοῦ Χάμ, καὶ δισέγγονος τοῦ Νῶε, τοῦ ὁποίου οἱ ἀπόγονοι κατῴκησαν τὴν ἄνω κοιλάδα τοῦ Νείλου ἐν Αἰθιοπίᾳ, περὶ τὴν πόλιν Νάπατα ἢ Μερόην τοῦ Ἡροδότου. Α. Θ. Σ.

Νάχα (Naha ἢ Naba) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ λιμ... τῆς Ἰαπωνίας εἰς τὸ ἀρχιπέλαγος τοῦ Σίου-Κι... πρωτεύουσα τῆς νήσου Ὀκινάβα. Κάτ. 47... Εἶναι λιμὴν ἀσφαλής, ἐξάγονται δ' ἐξ αὐτοῦ σ... χαρις καὶ ξηροὶ καρποί. Π. Γ. ...

Ναχὰζ ***πασᾶς***. Αἰγύπτιος νομικὸς καὶ πολι... κός, γεννηθεὶς ἐν Σαμανοὺτ τῷ 1879. Ἀποφοιτή... σας τῆς νομικῆς σχολῆς τοῦ Καΐρου ἐδικηγόρησε κατ' ἀρχὰς (1900), ἔπειτα δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὸν δι... καστικὸν κλάδον. Ἀπὸ τοῦ 1918 πολιτευόμενος εἰς τὸ ἐθνικόφρον κόμμα ὑπὸ τὸν Σαὰτ Ζαγλούλ ἐγένετο εἷς τῶν κυριωτάτων ὑπαρχηγῶν αὐτοῦ, συνεξορισθεὶς μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ του εἰς Μάλ... καὶ κατόπιν εἰς τὰς νήσους Σεϊσὰλ τῆς Πολυνη... σίας (1921). Ἐπανελθὼν τῷ 1923 ἐξελέγη βουλευ... τὴς καὶ ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Συγκοινωνίας (192... ἔπειτα δὲ ἀντιπρόεδρος (1926) καὶ κατόπιν πρόε... δρος τῆς βουλῆς (1927). Θανόντος τοῦ Ζαγλοὺλ ἐξελέγη ἀρχηγὸς τῆς Οὐάφντ, ἤτοι τοῦ κόμματος τῆς πλήρους ἐθνικῆς ἀπολυτρώσεως. Τῷ 19... ἐσχημάτισε τὴν πρώτην του κυβέρνησιν, ... μετὰ ἕνα μῆνα σχεδὸν ἐπαύθη ὑπὸ τοῦ βασιλ... Φουάτ, διότι κατηγγέλθη ὡς ἀναμεμιγμένος σκαν... δαλωδῶς εἰς τὴν ὑπόθεσιν Σεϊφεδδίν. Οὗτος, ἀδελ... φὸς τῆς πρώτης συζύγου τοῦ Φουάτ, ὅτε ἦ... πρίγκιψ, ἀπεπειράθη νὰ δολοφονήσῃ τὸν γαμβρόν του καὶ κηρυχθεὶς ἀνισόρροπος ἐνεκλείσθη ε... θεραπευτήριον ἐν Ἀγγλίᾳ. Τῷ 1923 ὅμως δραπε... τεύσας ἔφθασεν εἰς Τουρκίαν, ὅθεν ἐπεδίωξε ... ἀναλάβῃ τὴν διαχείρισιν τῆς κολοσσιαίας τοῦ π... ριουσίας ὡς ὑγιὴς τὰς φρένας. Δικηγόρον τ... διώρισε τὸν Ναχάζ, οὗτινος εὑρέθη κατόπιν ἔ... γραφον πρὸς τὸν πατρυιὸν τοῦ Σεϊφεδδίν, δι' ... ὑπέσχετο ἅμα ὡς καταλάβῃ τὴν ἀρχὴν νὰ κατα... γήσῃ τὸ συμβούλιον τῶν πριγκίπων, μόνον ἁρμό... διον διὰ τὰς πάσης φύσεως ὑποθέσεις τῶν μελῶν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, ἀντὶ ἀμοιβῆς 150 χιλιά... δων λιρῶν. Τὸν διεδέχθη ἡ δικτατωρία τοῦ Μω... χάμμετ Μαχμοὺτ πασᾶ, ὅστις μεταβὰς εἰς Λονδῖνον ἐπέτυχε νὰ συντάξῃ μετὰ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνή... σεως σχέδιον ἀγγλοαιγυπτιακῆς συνθήκης, ... ἐκρίθη πρὸς τὸ παρὸν ὡς λίαν εὔνουν διὰ τ... Αἴγυπτον. Ἀλλ' ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐζήτησε ... συνομολογήσῃ τὴν συνθήκην μετὰ κυβερνήσεως αἰγυπτιακῆς νομίμου, προερχομένης ἐξ ἐλευθέρων ἐκλογῶν. Αἱ ἐκλογαὶ γενόμεναι ἔδωκαν κατα... κτικὴν πλειοψηφίαν εἰς τὸν Ναχάζ, ὅστις ... ἐσχημάτισε κυβέρνησιν τὸν Ἰανουάριον τοῦ 19... Μεταβὰς ὅμως εἰς Λονδῖνον διὰ τὴν σύναψιν τῆς συνθήκης, ἐπέμεινεν εἰς ἀξιώσεις ἀπαραδέκτους ... τῆς Ἀγγλίας καὶ ἐπέστρεψεν ἄπρακτος. Ἀμέ... συνέταξε νομοσχέδιον περιοριστικὸν τῶν δικαιω... μάτων τοῦ στέμματος, τὸ ὁποῖον, μὴ ὑπογραφὲν ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἐπήνεγκε τὴν πτῶσίν του (Ἰού... νιος 1930). Τὸν διεδέχη ἡ δικτατωρία τοῦ Σίδκυ πασᾶ, ἥτις ἐτροποποίησε τὸ Σύνταγμα καὶ ... τὸν ἐκλογικὸν νόμον καὶ προβὰς εἰς ἐκλογὰς ... τήρτισε βουλὴν φιλικὴν πρὸς αὐτόν. Ὁ Ναχάζ συμπράττων μετὰ τοῦ Μωχάμμετ Μαχμούτ, ... γοῦ τῶν φιλελευθέρων, ἐξακολουθεῖ ἀρνούμενος τὸ κῦρος τῶν ὑπὸ τοῦ Σίδκυ γενομένων. Γ. ...

Ναχαλά· βλ. λ. *Γιαρτσάϊτ*.

Ναχαραγάν. Πέρσης στρατηγὸς ἐπὶ Χοσρόου Α' (531—578), ἀποσταλεὶς ὑπὸ τούτου ὡς ... στράτηγος εἰς Λαζικὴν πρὸς ἀντικατάστασιν τ... ἀποθανόντος στρατηγοῦ Μαρμιρόου. Ἡττηθεὶς κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν εἰς τὴν πα... τὴν πόλιν Φάσιδα μάχην, ὑπεχώρησεν ἐν ἀτα... εἰς Ἰβηρίαν. Ὁ Χοσρόης ὀργισθεὶς διέταξε ... τὸν ἐκδάρωσι ζῶντα. Ν. ...

Ναχαρβάλοι (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Εἷς τῶν λαῶν τῆς ἀνατολικῆς ἀνεξαρτήτου Γερμανίας, κατοικῶν μεταξὺ τῶν ποταμῶν Βιαδούα (Ὄδερ) καὶ Βιστούλα. Α. Θ. ...

Ναχάριν, ἢ ***Ναχρὶν*** *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα διδόμενον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων εἰς τὴν Μεσοποταμίαν. Ἡ λέξις *νάχρ* σημαίνει εἰς τὴν σημερινὴν ἀραβικὴν ποταμός, ἔχει δὲ δυϊκὸν *ναχρεΐν*. Ν. ...

Ναχὴμ ***Ρὰς*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Τριπολίτιδος (πλάτ. 31° 05' Β., μῆκ. 17° ... Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 246 : Ras Makhabez to Benghazi). Εἶναι τὸ ἀκρωτήριον *Ἤπειρος* τοῦ Σταδιασμοῦ (§ 86), σχηματίζον λιμένα «πλοίοις μικροῖς ...» ... ὕδωρ· τοῦτό ἐστι φρούριον βαρβάρων». Κατὰ τὸν Πευτιγγεριανὸν χάρτην, φέρεται ὡς Opirus, κατὰ δὲ τὸν Πτολεμαῖον (Δ, γ 14) ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου *Οἰσπορὶς κώμη*. Σ. Ε. ...

Ναχθαρχαβί· βλ. *Νεκτανεβώ*.

ναχιγιὲς (ὁ), ἢ ***ναχιές***. Οὕτως ἐκαλεῖτο ὁ δῆμος ἐν τῇ σουλτανικῇ Τουρκίᾳ, ὁ διοικούμενος οὐχὶ ὑπὸ αἱρετοῦ δημοτικοῦ ἄρχοντος ἀλλ' ὑπὸ δημοσίου ὑπαλλήλου διοριζομένου ὑπὸ τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως, τοῦ λεγομένου *μουδίρη*, ἔχοντος ὑπὸ τὰς διαταγάς του τοὺ. αἱρετοὺς *μουχτάρηδες*. Ὁ μουδίρης εἶχε καθήκοντα διοικητικά, ἤτοι νὰ δημοσιεύῃ τοὺς νόμους καὶ κανονισμούς, νὰ ἐκτελῇ ... νὰ ἀνακοινοῖ εἰς ... τὰς διαταγὰς τῆς κυβερνήσεως,

Digitized by Google

τοὺς ὑποδιοικητὰς τὰς ληξιαρχικὰς πράξεις καὶ ἄλλας ἐνεργείας τῶν μουχτάρηδων, νὰ ἐπιβλέπῃ καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἀκυροῖ τὰς ἐκλογὰς τῶν μουχτάρηδων, ν' ἀναφέρῃ περὶ τῆς διαχειρίσεως αὐτῶν κτλ. Εἰς τοὺς δήμους ὑπάρχουσι καὶ δημαρχιακὰ συμβούλια αἱρετά. Ο. ναχιέδες κατηργήθησαν κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ 1924 ὑπὸ τοῦ κεμαλικοῦ καθεστῶτος εἰσαχθεῖσαν νέαν διοικητικὴν ὀργάνωσιν τῆς δημοκρατικῆς Τουρκίας, μὴ ἐχούσης πλέον δημοτικὴν διοίκησιν. Ν. Μ.

Ναχίμωφ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Μέγα φρούριον (πλάτ. 44°38′ Β., μῆκ. 33°32′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 963—964: Cape Lukul to Balaklava, Sevastopol harbour) τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ λιμένος τῆς Σεβαστουπόλεως. Σ. Ε. Λ.

Ναχίμωφ, *Παῦλος Στεφάνοβιτς*. Ρῶσος ναύαρχος (1800—1855). Φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποναυάρχου καὶ διοικῶν τὴν μοῖραν τοῦ ρωσικοῦ στόλου ἐν τῇ Μαύρῃ Θαλάσσῃ ὁ Ναχίμωφ, κατέστρεψε τὸν τουρκικὸν στόλον ἐν Σινώπῃ τὴν 30 Νοεμβρίου 1853. Ἡ ναυμαχία αὕτη κατέστησεν ἀδύνατον τὸν ἐντοπισμὸν τοῦ πολέμου μεταξὺ Ρωσίας καὶ Τουρκίας, ἐξερράγη δὲ ὁ λεγόμενος Κριμαϊκὸς πόλεμος. Μετὰ τὸν εἴσπλουν τοῦ ἀγγλογαλλικοῦ στόλου εἰς τὸν Εὔξεινον, ὁ Ναχίμωφ μετέφερε τὴν ναυτικήν του μοῖραν εἰς Σεβαστούπολιν, ἧς ἡ ἄμυνα ἀνετέθη εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς ναυάρχους Κορνίλωφ καὶ Ἰστόμιν. Κατὰ τὴν γενομένην ἐπίθεσιν ἐναντίον τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Πελισιέ, τὴν 18 Αὐγούστου 1855, ὁ Ναχίμωφ μαχόμενος ἐπὶ τῶν προμαχώνων ἔπεσεν ἡρωϊκῶς. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ φέρει ἓν τῶν φρουρίων τῆς πόλεως. Θ. Β.

Ναχιτσεβὰν (Nakhitchevan) *[Γεωγρ.]*. Αὐτόνομος σοσιαλιστικὴ δημοκρατία τῆς σοβιετικῆς συνομοσπονδίας ἐν Τρανσκαυκασίᾳ, ὑπαγομένη εἰς τὴν δημοκρατίαν τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν. Κεῖται παρὰ τὰ περσικὰ σύνορα πρὸς Ν. τῆς Ἀρμενίας καὶ ἔχει ἔκτασιν 5.988 τετρ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν (1926) 104.960 κατ. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς καταλαμβάνει τὸ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τμῆμα τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀράξου, ἀνυψοῦται δὲ βαθμηδὸν ἀπὸ Ν. πρὸς Β. μέχρι τῶν νοτίων προεκτάσεων τῶν ὀρέων τῆς Ἀρμενίας. Ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως ἡ σημασία τῆς χώρας εἶναι σπουδαιοτάτη, διότι ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῶν μεταξὺ Περσίας καὶ Ρωσίας διαμετακομίσεων καὶ ἐμπορικῶν συναλλαγῶν, αἵτινες διεξάγονται κυρίως διὰ τῆς μεγάλης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Τεχεράνης - Ταυρίδος - Ναχιτσεβὰν - Ἐριβὰν (Ἀρμενίας) κλπ. Κύρια προϊόντα τοῦ Ναχιτσεβὰν εἶναι ἡ μέταξα, ὁ οἶνος, ὁ βάμβαξ καὶ τὸ ἅλας (37.000 τόν. ἐτησίως). Ἐπίσης ἀξιόλογα προϊόντα τοῦ ὑπεδάφους εἶναι ὁ χαλκός, τὸ θεῖον, ὁ γαιάνθραξ. Ὁ πληθυσμὸς ἀποτελεῖται κυρίως ἐξ Ἀρμενίων καὶ Τούρκων τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν. Ἡ χώρα τοῦ Ναχιτσεβὰν περιῆλθε διαδοχικῶς εἰς τοὺς Πέρσας (Δ′ μ. Χ. αἰών), τοὺς Σελτζούκους Τούρκους (ΙΑ′ αἰὼν) καὶ τοὺς Μογγόλους (ΙΓ′ αἰών), τῷ δὲ 1828, ὁπότε κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ρώσων, ἀπετέλει ἀνεξάρτητον χανᾶτον. Κατὰ τοὺς μακροὺς μεταξὺ Ρώσων, Περσῶν, Ἀρμενίων καὶ Τούρκων πολέμους ὑπέστη ἐπανειλημμένως μεγάλας δονήσεις. Μετὰ τὴν ἐν Ρωσίᾳ ἐπιβολὴν τῶν σοβιὲτ ἐγένετο κατ' ἀρχὰς αὐτοδιοίκητος ἐπαρχία (1922), ἀπὸ δὲ τῆς 31 Δεκεμβρίου 1923 ἀνεκηρύχθη εἰς αὐτόνομον δημοκρατίαν. Χ. Δ.

—Ναχιτσεβὰν (Nakhitchevan) *[Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου αὐτονόμου δημοκρατίας, κειμένη ἐπὶ τοῦ παραποτάμου Κὶς-Τσάϊ, παραποτάμου τοῦ Ἀράξου, εἰς 39°14′ Β. πλάτους καὶ 45°24′ Α. μήκους Γκρήνουϊτς. Εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ ὑψηλῆς θέσεως (1000 περίπου μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν) καὶ εἶναι σπουδαιότατον ἐμπορικὸν κέντρον ἐπὶ τῆς ζευγνυούσης τὸν Ἀράξην Μεγάλης Ἀρμενίας. Κάτ. (1926) 8.946. Εἶναι ἡ ἀρχαία πόλις *Ναξουάνα*, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Ε′ ιγ′, 12). Κατὰ τὴν παράδοσιν ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ Νῶε. Χ. Δ.

—Ναχιστεβὰν τοῦ *Δὸν* *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς σοβιετικῆς ὁμοσπονδίας ἐν τῷ Β. Καυκάσῳ, κειμένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δόν, 10 χλμ. πρὸς ΒΑ. τοῦ Ροστόβ. Ἱδρύσῃ τῷ 1780 ὑπὸ Ἀρμενίων προσφύγων, προήχθη δὲ ταχέως εἰς οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν, ἔχουσα κεραμοποιεῖα, μηχανουργεῖα, βυρσοδεψεῖα καὶ ἀκμαιότατον ἐμπόριον. Εἶναι σταθμὸς τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βορονὲς—Ροστόβ, συνδέεται δὲ διὰ τροχιοδρόμου μετὰ τοῦ Ροστόβ. Κάτ. (1926) 71.321. Χ. Δ.

—Ναχιτσεβὰν *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν ἐσωτερικὸς τῆς Ἀζοφικῆς, συνδεόμενος πρὸς τὸν συζυγῆ αὐτοῦ λιμένα Ροστὸβ (πλάτ. 47°10′ Β., μῆκ. 39°43′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2234 : Sea of Azov) διὰ γεφύρας. Σ. Ε. Λ.

Ναχμανῆ, ἢ *Ἀμπαγῆ*. Ἰουδαῖος διδάσκαλος ἐκ Βαβυλῶνος, ἀκμάσας περὶ τὸν Δ′ αἰῶνα π. Χ. καὶ ἀνήκων εἰς τὴν τρίτην γενεὰν τῶν Ἀμοραίων, ἤτοι τῶν ἑρμηνευτῶν τῆς Μίσνας. Κατὰ τὸν Ρὰβ Σεριρὰ Γκαών, οὗτος ἀπορφανισθεὶς ἐν νεαρωτάτῃ ἡλικίᾳ ἤκουεν εἰς τὸ μικρὸν αὐτοῦ ὄνομα *Ναχμανῆ*. Ὁ σοφὸς θεῖός του Ραμπὰχ μπὰρ Ναχμανῆ ᾐσθάνετο τοιαύτην στοργὴν πρὸς τὸν ἀνεψιόν του, ὥστε τὸν ἀπεκάλει διὰ τοῦ ἀραμαϊκοῦ *Ἀμπαγῆ* (=πάτερ μου). Ὁ κηδεμών του διέκρινεν ἐνωρίτατα πολλὰ προτερήματα εἰς τὸν ἀνεψιόν του, καὶ δὴ ὀξύνοιαν καταπληκτικήν. Τούτου ἕνεκεν ἐπεμελήθη ὁ ἴδιος τῆς ἀγωγῆς του καὶ ἐπέμεινεν ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ἐξοικείωσίν του μὲ τὴν ραββινικὴν διαλεκτικήν. Ὁ Ναχμανῆ δὲν διέψευσε τὰς ἐλπίδας τοῦ θείου του, διαπρέψας ἀργότερον εἰς τὰς ραββινικὰς σχολάς, εἰς ἃς οἱ συνάδελφοί του ἀπεκάλουν αὐτὸν *καρκαφνὰ* (=ὀξύνουν). Ἀλλ' ὁ Ναχμανῆ ηὐτύχησε ν' ἀκούσῃ, ἐκτὸς τοῦ σοφοῦ θείου του, καὶ τὸν Ρὰβ Ἰωσήφ, διευθύνοντα τὴν μεγάλην σχολὴν τῆς βαβυλωνιακῆς Πουμβεδιθᾶς, πρὸς ὃν ᾐσθάνετο τοιοῦτον σεβασμόν, ὥστε, καθὼς ἀναφέρει τὸ Ταλμούδ, ὁ μαθητὴς ἠγείρετο ὁσάκις διέκρινε μακρόθεν τὸ ὑποζύγιον τοῦ διδασκάλου. Ἀργότερον ὅμως ὁ Ναχμανῆ, καταστὰς ἐφάμιλλος τοῦ διδασκάλου εἰς γνῶσιν καὶ σοφίαν, συνδιελέγετο μετ' αὐτοῦ ἐπὶ διαφόρων θεμάτων μὲ μεγάλην οἰκειότητα. Ὁ θάνατος τοῦ Ρὰβ Ἰωσὴφ (323) ἐστέρησε τὴν σχολὴν φωτεινοῦ ποδηγέτου. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τρομεραὶ ἀντεβραϊκαὶ διώξεις ἐγένοντο καθ' ἅπασαν τὴν Παλαιστίνην, οἱ δὲ διδάσκαλοι τῶν διαφόρων σχολῶν ἤρχισαν νὰ μεταναστεύουν ἀθρόως εἰς Βαβυλῶνα. Μεταξὺ αὐτῶν συγκατελέγοντο ὁ Ρὰβ Ζεϊρὰ καὶ ὁ Ραβὰ μπὰρ Ματανᾶ. Μετὰ δύο ἔτη ἡ θέσις τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἐν Πομβεδιθᾷ σχολῆς ἔπρεπε νὰ καταληφθῇ ὑπὸ τοῦ ἀρίστου τῶν ἐκεῖ συγκεντρωθέντων διδασκάλων. Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν δύο μνημονευθέντων ἀνωτέρω, ὑπῆρχον καὶ οἱ ἐξ ἴσου ἱκανοὶ διὰ τὴν σπουδαίαν ταύτην θέσιν Βαβυλώνιοι Ναχμανῆ καὶ Ραμπᾶ. Τότε ἀπεφασίσθη ἡ τέλεσις διαγωνίσματος, καθ' ὃ τὴν θέσιν θὰ κατελάμβανεν ἐκεῖνος, ὅστις θὰ ἐπεδείκνυε μείζονα ὀξύνοιαν εἰς τὴν διαλεκτικήν. Κατὰ τὸν διαγωνισμὸν ἐνίκησεν ὁ Ναχμανῆ, ὅστις διωρίσθη τῷ 325 ρὲς μεθιβτά, ἤτοι διευθυντὴς τῆς ἀνωτάτης ἑβραϊκῆς ἀκαδημίας τῆς Πομβεδιθᾶς, διατηρήσας τὸ ἀξίωμα μέχρι τοῦ θανάτου (338). Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπερατοῦτο ἡ σύνταξις καὶ κατάταξις τοῦ ταλμουδικοῦ κώδικος. Οἱ ἐν Πομβεδιθᾷ συγκεντρωθέντες σοφοὶ ἠσχολοῦντο μὲ τὴν διασάφησιν τοῦ νοήματος καὶ τῆς φρασιολογίας τῶν θεμάτων τῶν προηγηθέντων Ἀμοραίων. Ἔπρεπε νὰ διαλευκανθῇ πᾶσα μισναϊκὴ ἐκδοχή, νὰ καθορισθῇ ὁ καθ' ἑκάστην γενεὰν ἀποδεκτὸς τύπος καὶ νὰ συστηματοποιηθῇ μεθοδικῶς τὸ ἀπέραντον ὑλικὸν τῶν γενομένων συζητήσεων. Τὸ πολύτιμον τοῦτο ἔργον τῆς συστηματοποιήσεως ἐκλήθη διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀμπαγῆ καὶ τοῦ Ραμπᾶ. Διῆλθε τὸν βίον του ἐν πενίᾳ, ἡ ζωή του δ' ἐν γένει ὑπῆρξεν ἐπισφράγισις τῆς ἠθικῆς του διδασκαλίας, συνισταμένης εἰς τοῦτο: «Ἔσο πάντοτε μειλίχιος καὶ καταδεκτικὸς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἀνεκτικὸς πρὸς τοὺς ἀδελφούς σου καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἀλλοθρήσκους». Πρὸς τοὺς μαθητάς του συνίστα ἐπιμόνως ὅπως, παραλλήλως πρὸς τὴν μελέτην τοῦ νόμου, ἐπιδίδωνται καὶ εἰς βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν λησμονοῦντες τοὺς δεσμούς, οἵτινες τοὺς συνδέουν μετὰ τῶν ἐγκοσμίων. Ὁ Ναχμανῆ ἐκέκτητο καὶ ἰατρικὰς ἐμπειρικὰς γνώσεις ἀρκούντως σπουδαίας διὰ τὴν ἐποχήν του· πλεῖστα δὲ ταλμουδικὰ χωρία μαρτυροῦσι περὶ τῶν προσπαθειῶν του, ὅπως ἐξαλείψῃ τὴν τυφλὴν πίστιν τοῦ λαοῦ εἰς τὰ θαύματα. Ἐξετίμα ἰδιαιτέρως τὴν βίβλον Σιράχ, ἣν ἡ συναγωγὴ δὲν ἀνεγνώριζεν ὡς κανονικήν, καὶ κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὸν Ρ. Ἰωσήφ, ὅπως ἐπιτραπῇ ἡ ὑπὸ ἐπιφύλαξιν ἀνάγνωσις καὶ σχολίασις αὐτῆς. † Γ. ΕΛΙΓΙΑ

Ναχὸδ (Nachod) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐν Βοημίᾳ, ἕδρα διαμερίσματος, ἐπὶ τοῦ Μεττάου, παραποτάμου τοῦ Ἔλβα, παρὰ τὰ σύνορα τῆς Πρωσσίας. Κάτ. 12.000. Ἔχει παλαιὸν φρούριον, ὑφαντουργικὴν σχολήν, μητρόπολιν τοῦ 1310, πινακοθήκην, μουσεῖον, μεγάλα ὑφαντήρια καὶ μηχανουργεῖα. Παρ' αὐτὴν κεῖται ἡ λουτρόπολις *Μπὰντ-Μπέλοβες*, ἔχουσα πηγὰς ὀξειδίου τοῦ σιδήρου. Μ. Δ. Β.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Ἡ στενωπὸς τοῦ *Ναχὸδ* (Nachod), καλουμένη οὕτω διότι διέρχεται διὰ τοῦ ὁμωνύμου χωρίου, εἶναι μία τῶν διαβάσεων τῶν Γιγαντείων ὀρέων (Riesen Gebirge), αἵτινες, ἄγουσαι ἐγκαρσίως διὰ τῆς ὀροσειρᾶς ταύτης συνενώνουν τὴν Σιλεσίαν μετὰ τῆς Βοημίας. Ἡ στενωπὸς αὕτη κατέστη πασίγνωστος λόγῳ τοῦ ἐν αὐτῇ διεξαχθέντος ἀγῶνος τὴν 27ην Ἰουνίου 1866 μεταξὺ Αὐστριακῶν καὶ Πρώσσων (βλ.λ. *Αὐστριακὸς πόλεμος*). Συμφώνως ταῖς διαταγαῖς τῆς 2ας πρωσσικῆς στρατιᾶς τοῦ διαδόχου τῆς Πρωσσίας Φρειδερίκου, ὤφειλε τὸ 5ον σῶμα στρατοῦ, πορευόμενον διὰ τῆς στενωποῦ τοῦ Ναχόδ, νὰ διέλθῃ τὴν μεθόριον, καὶ τὴν 27ην Ἰουνίου νὰ εὑρίσκηται εἰς τὸ χωρίον Ναχόδ. Ὅτε ὅμως ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ σώματος ἔφθασε κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην εἰς τὸ ὕψος τοῦ ποταμίου Μεττάου, προσεβλήθη ὑπὸ τῶν προκεχωρημένων τμημάτων τοῦ 6ου αὐστριακοῦ σώματος, ταχθέντος ὡς ἐπιτηρητικοῦ στρατεύματος τῆς δυτικῆς ἐξόδου τῆς στενωποῦ (ὁ κύριος αὐστριακὸς ὄγκος προὐχώρει πρὸς Καίνιγκρατζ-Ζώζεφστατ), ἅτινα ἀπώθησεν εὐχερῶς, μεθ' ὃ ἠδυνήθη νὰ προσπεράσῃ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Μεττάου. Εὐθὺς ἀμέσως τότε ἡ πρωσσικὴ ἐμπροσθοφυλακὴ προσέκρουσεν ἐπὶ τῆς αὐστριακῆς τοιαύτης, ἥτις ἔσπευσε ν' ἀναπτυχθῇ ἐπὶ τοῦ δυτικῶς τοῦ χωρίου Ναχὸδ ὀροπεδίου, ὡς ἐν τῷ σχήματι ἐμφαίνεται, ἵνα δι' ἀγῶνος παρακωλύσῃ τὴν ἐκ τῆς στενωποῦ ἔξοδον τῶν Πρώσσων. Οὗτοι κατώρθωσαν, ὄχι μόνον νὰ συγκρατήσωσι τοὺς Αὐστριακούς, ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς ἀπωθήσωσι περὶ τὴν 10ην ὥραν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Νόϋστατ. Οἱ Αὐστριακοὶ ἀνέλαβον μετ' ὀλίγον νέαν ἐπίθεσιν, εὐθὺς ὡς ἔτυχον ἐνισχύσεως, ἀλλ' ἀνεπιτυχῶς, καθ' ὅσον καὶ οἱ Πρῶσσοι ἐνισχύθησαν ἐν τῷ μεταξὺ ὑπὸ τῶν ὁλονὲν ἐξερχομένων ἐκ τῆς στενωποῦ στρατευμάτων. Τοιουτοτρόπως ἠδυνήθησαν ν' ἀπωθήσωσι τοὺς Αὐστριακούς, ἡ δὲ αὐστριακὴ ταξιαρχία θωρακοφόρων, ἥτις ἀπεπειράθη νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ φίλιόν της πεζικόν, ἠναγκάσθη ν' ἀποσυρθῇ, ἅτε δεχθεῖσα ἐπέλασιν ὑπὸ πρωσσικῆς τξιααχίας ἱππικοῦ καὶ καταδιωχθεῖσα ἐρρωμένως. Οἱ Αὐστριακοὶ δὲν ἀπεθαρρύνθησαν, ἀλλὰ περὶ τὴν 13ην ὥραν ἀνέλαβον τρίτην ἐπίθεσιν, ὑποστηριχθεῖσαν καὶ ὑπὸ τῆς καταφθασάσης ἐφεδρείας τοῦ πυροβολικοῦ, ἀποκρουσθεῖσαν μετ' ὀλίγον ὁριστικῶς, εἰς τρόπον ὥστε περὶ τὸ ἀπόγευμα τῆς ἡμέρας ταύτης οἱ Πρῶσσοι ἦσαν ἐξ ὁλοκλήρου κύριοι τῆς ἐξόδου τῆς στενωποῦ Ναχόδ. Ἡ μάχη αὕτη, καίτοι κατ' αὐτὴν ἐφονεύθησαν 1.200 Πρῶσσοι καὶ 5.000 Αὐστριακοί, ἐν τούτοις παρ' ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν συγγραμμάτων φέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἀγὼν τοῦ Ναχόδ». Ν. Θ. Κ.

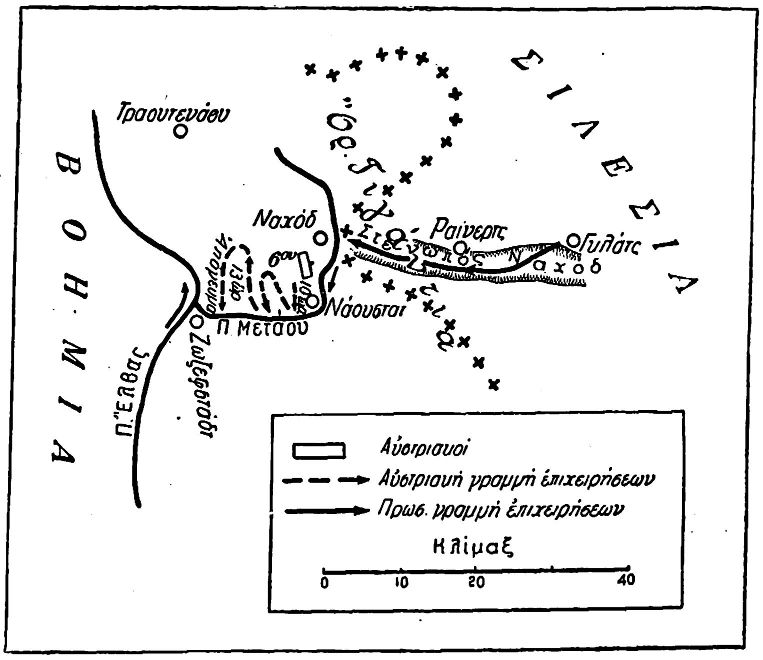

Ἀγὼν τοῦ Ναχὸδ 27ης Ἰουνίου 1866.

Να(χ)ουὰ (Nahua). Περιληπτικὸν ὄνομα τῶν Ἰνδοαμερικανικῶν φυλῶν, αἵτινες κατῴκουν τὰ μεξικανικὰ ὑψίπεδα κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἱσπανικῆς κατακτήσεως. Εἰς τὰς φυλὰς ταύτας περιλαμβάνονται καὶ οἱ Ἀζτέκοι, οἱ Τσιτσιμέκοι, οἱ Τεσκοῦκοι κ.λ.π., ὁμιλοῦσι δ' ἅπαντες διαλέκτους ἀνηκούσας εἰς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, καλουμένην *Να(χ)ουάτλ*. Ὁ ἀριθμὸς τῶν Να(χ)ουὰ ἀνήρχετο τῷ 1910 εἰς 516.410 ψυχάς, ἦσαν δηλαδὴ πλείονες τοῦ τετάρτου τοῦ ἰθαγενοῦς πληθυσμοῦ τοῦ Μεξικοῦ, ἀριθμοῦντος 1.929.797 κάτ. Χ. Δ.

νάχρ. Ἀραβικὴ λέξις σημαίνουσα ποταμός. Εἰς τοὺς χάρτας τῶν ἀραβογλώσσων χωρῶν οἱ Εὐρωπαῖοι διατηροῦσι τὴν ἰθαγενῆ ταύτην ὀνομασίαν. Μόνον ὁ Νεῖλος, λόγῳ τοῦ πλάτους του, λέγεται *μπάχρ*, ἤτοι θάλασσα. Γ. Λ. Α.

Νὰχρ-ἐλ-'Ααζὶ *[Γεωγρ.]*. Σημερινὴ ὀνομασία τοῦ ποταμοῦ *Ὀρόντου* (βλ. λ.) τῶν ἀρχαίων.

Digitized by Google

Νὰχρ-ἐλ-Καουσὶτ *[Γεωγρ.]*. Σημερινὴ ὀνομασία τοῦ ποταμοῦ *Ἄρκευθος* (βλ. λ.) τῶν ἀρχαίων.

Νὰχρ-ἐλ-Κέλμπ *[Παραλ. Γεωγρ.]*· βλ. *Λύκος*.

Νὰχρ-ἐλ-Σὶν *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Βαδᾶς*.

Νὰχρ Ἰμπραὴμ *[Γεωγρ.]*. Ἐπίσημος ποταμὸς τῆς Συρίας, ὁ *Ἄδωνις* (βλ. λ.) τῶν ἀρχαίων.

Νὰχρ-Λιτάνη (Nahr-Litani) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Συρίας, ὁ ἀρχαῖος *Λεόντης* (βλ. λ.).

Ναχσὶ *[Ἀρχ.]*. Οὕτως ὠνόμαζον οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι τοὺς μαύρους.

Ναχσιρί. Φαραὼ τῆς ΙΑ΄ δυναστείας, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα εἰς λίαν ἐφθαρμένον ὀνοματόσημον (καρτοὺς) τῆς Σφιγγὸς τοῦ Τὲλλ Μοκδὰμ διηυκρίνισεν ὁ Naville. Γ. Λ. Α.

Νάχτιγκαλ (Nachtigal), **Γουσταῦος**. Γερμανὸς ἐξερευνητὴς (1834—1885). Ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν καὶ κατ' ἀρχὰς ὑπηρέτησεν εἰς τὸν στρατόν. Τῷ 1863 μετέβη εἰς τὸ Ἀλγέριον διὰ λόγους ὑγείας καὶ κατόπιν διωρίσθη ἰατρὸς τοῦ βέη τῆς Τύνιδος. Τῷ 1868 ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν νὰ κομίσῃ τὰ δῶρά του πρὸς τὸν βασιλέα Ἐμὰρ τοῦ Μπορνοῦ. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀνεχώρησε τῷ 1869 ἐκ Τριπολίτιδος καὶ διὰ τοῦ Φεζᾶν καὶ τοῦ Τιμπεστί, τὸ ὁποῖον μέχρι τότε οὐδεὶς Εὐρωπαῖος εἶχεν ἐπισκεφθῆ, ἀκολουθῶν τὴν ὁδὸν τῶν καραβανίων ἔφθασε πρῶτος εἰς τὴν ὄασιν Μπορκοῦ καὶ κατόπιν εἰς τὴν πόλιν Κοῦκα τοῦ Μπορνοῦ, ὅπου ἐξεπλήρωσε τὴν ἀποστολήν του. Κατόπιν, ἀκολουθῶν τὴν ὁδὸν πρὸς Α., ἀφοῦ ἐξηρεύνησε πρῶτος αὐτὸς τὰς ὄχθας τῆς λίμνης Τσὰντ καὶ τὴν ὄασιν Μπαγκίρμι, διέσχισε τὸ Βανταΐ, τὸ Ντὰρ-Φοὺρ, τὸ Κορδοφὰν καὶ διὰ τοῦ Σουδὰν ἔφθασεν εἰς τὸ Κάϊρον καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Εὐρώπην τῷ 1875. Τὸ μακρὸν καὶ ἐπιτυχὲς αὐτὸ ταξίδιον ἔθεσεν αὐτὸν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν νεωτέρων ἐξερευνητῶν. Ἡ Γεωγραφικὴ ἑταιρεία τῶν Παρισίων ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν χρυσοῦν μετάλλιον, ἡ δὲ Γεωλογικὴ ἑταιρεία τοῦ Λονδίνου ἐξέλεξεν αὐτὸν πρόεδρον. Τῷ 1882 διωρίσθη γενικὸς πρόξενος τῆς Γερμανίας εἰς Τύνιδα, τῷ δὲ 1884 ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ὁ καθορισμὸς τῶν συνόρων τῶν γερμανικῶν ἀποικιῶν ἐν τῇ Δυτικῇ Ἀφρικῇ, Τόγκο, Καμεροὺν καὶ Λίντεριτς. Αἱ λεπτομέρειαι τοῦ λίαν ἐνδιαφέροντος ταξιδίου του περιγράφονται ὑπὸ τοῦ ἰδίου εἰς τὸ ἔργον του «Σαχάρα καὶ Σουδάν», ὅπερ ἐξεδόθη τῷ 1879—1889. Ἔγραψεν ἐπίσης διάφορα ἐνδιαφέροντα ἄρθρα εἰς εἰδικὰ γερμανικὰ καὶ ξένα περιοδικά. Μ. Δ. Β.

νγάϊ (τὸ) (ngai) *[Χημ.]*. Εἶδος καμφορᾶς λαμβανομένης ἐκ κανύζης τῆς βαλσαμοφόρου δι' ἀποστάξεως. Εἶναι καθαρὰ l-βορνεόλη, χρησιμοποιουμένη ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν τοῦ Ἀνάμ, Κοχιγκίνας, Τογκίνου κ. ἄ. πρὸς κατασκευὴν ἀρωμάτων καὶ ἰνδικῆς μελάνης.

Νγιὸρντ (Njord) *[Σκανδ. Μυθολ.]*. Θεὸς τῶν ἀκτῶν καὶ τῆς θαλάσσης, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ἁλιείας. Ἡ κατοικία του εἶναι τὸ *Νοατοὺν* (=*χώρα τῶν πλοίων*). Ἡ σύζυγός του *Σκὰντ* εἶναι θυγάτηρ τοῦ γίγαντος Τγιάσσε. Ἐκ τοῦ ζεύγους τούτου κατάγονται οἱ *Βάν*, θεοὶ τῶν θαλασσῶν καὶ τῶν ὑδάτων. Α. Δ.

Νγκάμι (Ngami) *[Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς νοτίου Ἀφρικῆς, εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Μπωανγκουάτο, εἰς 20°35′ Ν. πλάτ. καὶ 20°30′ Ἀν. μήκ. Ἔχει μῆκος 60 χλμ. καὶ πλάτος 16. Π. Γ. Λ.

Νγκάμντο (Ngamto) *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τῆς Κίνας ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Κούγκ, συνορεύουσα πρὸς τὴν γαλλικὴν Ἰνδοκίναν παρὰ τὸ Πὰγκ-σύν. Π.Γ.Λ.

Νγκὰν-Χόα (Ngan-Hoa) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κίνας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Χουάν, παρὰ τὰς ὄχθας μικροῦ ποταμοῦ, τοῦ Λὸ-Κιάγκ, εἰς 28°24′ πλάτ. καὶ 109°5′ Ἀν. μήκ. Κάτ. 285.000 Π. Γ. Λ.

Νγκὰν-Χόϊ (Ngan-Hoei), ἢ *Χοεΐ* *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τῆς ἀνατολικῆς Κίνας εἰς 29° καὶ 34′ Β. πλάτ. Κατέχει ἔκτασιν 139.875 τετρ. χλμ. Κάτ. 46.000.000. Ἡ ὅλη ἐπαρχία διαιρεῖται εἰς 8 διαμερίσματα: *Νγκὰν-Κίνγκ, Οὐεϊ-Τσέου, Ταϊ-Πίγκ, Νίγκ-Κουέ, Τσὶ-Τσέου, Γιούγκ-Τσὲ-Κιάγκ, Λιέου-Τσέου* καὶ *Γὶγκ-Τσέου*. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ πόλις *Νγκὰν-Κίγκ-Φού*. Π. Γ. Λ.

Νγκαουντέρε (Ngaoudere) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ κεντρικοῦ Σουδὰν εἰς τὰς πηγὰς τοῦ Μάο-Σουνοούν, παραποτάμου τῶν Λογκοὺε. Εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον πολυσυχνάστων ἀγορῶν τῆς περιφερείας Ἀνταμάουα. Κάτ. 35.000. Π. Γ. Λ.

Νγκάρι - Κόρσουμ *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τοῦ Θιβὲτ εἰς ὕψος 4.000 μέτρων, περικλείουσα τὰς ὑψηλὰς κοιλάδας τῶν ποταμῶν Σατλέτζ, Ἰνδοῦ καὶ Γκαρτάνγκ-Τσοῦ. Εἶναι χώρα αὐχμηρὰ καὶ πλήρης ἁλμυρῶν λιμνῶν, ἐξαιρέσει τῶν κατοικουμένων παραποταμίων ἐκτάσεων. Οἱ κάτοικοι διενεργοῦν ζωηρὸν ἐμπόριον χρυσοῦ καὶ ἅλατος μετὰ τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Κίνας. Π. Ν. Π.

Νγκάτικ (Ngatik) *[Γεωγρ.]*. Μικρὰ νῆσος τοῦ ἀρχιπελάγους τῶν Καρολίνων, εἰς 5° 47′ 30″ Β. πλάτ. καὶ 155° 11′ 46″ Ἀν. μήκ. Ἔχει ἔκτασιν 2 τετρ. χλμ. Π. Γ. Λ.

Νγκὲ-Ἂν *[Γεωγρ.]*. Ἰθαγενὴς ὀνομασία τῆς ἐν γαλλικῇ Ἰνδοκίνᾳ πόλεως *Βὶν* (βλ. λ.).

Νγκόρνου (Ngornou) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Κεντρικοῦ Σουδὰν ἐπὶ τῶν ΝΔ. ὀχθῶν τῆς λίμνης Τσάντ. Κάτ. 20.000. Ἡ πόλις ἀποτελεῖται ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ καλύβας, τὰς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἐγκαταλείπουν τὸν χειμῶνα, ὅταν τὰ ὕδατα τῆς λίμνης πλημμυρίζουν τὰς γύρω ἐκτάσεις. Π. Γ. Λ.

Νγκουροῦ (Ngourou) *[Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Ἀφρικῆς τοῦ Ἰσημερινοῦ, συνορεύουσα πρὸς Δ. μὲ τὴν Ζανζιβάρην. Ἀποτελεῖται ἀπὸ εὐφόρους κοιλάδας, διαρρεομένας ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, ὧν κυριώτερος εἶναι ὁ *Δοχίγκα*. Οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων εἶναι τῆς φυλῆς τῶν Οὐαγκουροῦ. Ἡ χώρα αὕτη ἀπὸ τοῦ 1885 προσηρτήθη εἰς τὴν ἀποικίαν τῆς Γερμανικῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, μετὰ τὸν πόλεμον δὲ περιῆλθεν εἰς τὰς ὑπὸ τὴν ἐντολὴν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἀγγλικὰς κτήσεις. Π. Γ. Δ.

Νὲ *[Βυζ. Μουσ.]*. Μελῳδικὴ γραμμή, περιεχομένη ἐν τῷ «Μεγάλῳ Ἴσῳ» Ἰωάννου Μαΐστορος τοῦ Κουκουζέλη. Ἐν τῇ νῦν ἐν χρήσει παρασημαντικῇ τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς τὸ μονοσύλλαβον Νὲ χρησιμεύει ὡς σύντομον ἀπήχημα τῶν περισσοτέρων ἤχων αὐτῆς. Ν. Α. Χ.

Νέα *[Γεωγρ.]*. Τὰ τοπωνύμια τὰ ἔχοντα ὡς πρῶτον συνθετικὸν τὴν λέξιν *Νέα* ζητητέα εἰς τὸ δεύτερον συνθετικόν, ἐκτὸς τῶν καταταχθέντων ἐνταῦθα (*Ἰωνία Νέα* ἀντὶ Νέα Ἰωνία). Τὰ ἐκ τῶν ταυτοσήμων πρὸς τὸ Νέα λέξεων τῶν ξένων γλωσσῶν (γαλλ. Nouveau, Nouvelle, ἀγγλ. New=*Νιού*, γερμαν. Neu=*Νόϋ*, ἱσπαν. Nuevo, Nueva, ἰταλ. Nuovo, σλαβ. Novo, Nova κλπ.), ἀρχόμενα τοπωνύμια ἀπεδόθησαν διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ Νέα, ἐφόσον εἶχον οὕτω καθιερωθῆ διὰ τῆς χρήσεως, ἢ τὸ δεύτερον συνθετικὸν αὐτῶν ἔχει ἀποδοθῆ ἑλληνιστὶ (π. χ. *Νέα Ἀγγλία* ἀντὶ Νιοὺ Ἴνγκλαντ, *Νέα Ὑόρκη* ἀντὶ Νιοὺ Γυόρκ κλπ.). Πάντα τὰ λοιπὰ ζητητέα εἰς τὴν λεξικογραφικὴν σειρὰν τῆς προφορᾶς των (π. χ. *Νιοὺ Κρὸς* ἀντὶ Νέα Κρός, *Νόβαγια Ζεμλία* ἀντὶ Νέα Ζεμλία). Τὰ συνεκφερόμενα ὡς μία λέξις μετὰ τοῦ δευτέρου συνθετικοῦ δὲν ἀπεδόθησαν διὰ τοῦ Νέα (π. χ. *Νιουμάρκετ Νοϋκαΐλν* κλπ.).

Νέα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐν Τρῳάδι, κειμένη ἐπὶ τοῦ Σιμόεντος ποταμοῦ (νῦν Δουμπρὲκ-Τσάϊ), παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Σίγειον. Ταύτης σῴζονται νομίσματα τοῦ Γ′ αἰῶνος π. Χ. φέροντα κεφαλὴν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ ἐπιγραφὴν ΝΕ. [Πρβλ. *Head-Σβορώνου*, Ἱστορ. τῶν νομισμάτων, τόμ. Β′., σ. 80.] Α. Θ. Σ.

Νέα (ἡ) *[Βυζαντ.]*. Ἐκαλεῖτο οὕτως ἡ πολυτελεστάτη ἐκκλησία, ἣν ἀνήγειρεν ὁ βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου Βασίλειος Α΄ ὁ Μακεδὼν (867—886) ἐν τῷ περιβόλῳ τῶν βασιλικῶν παλατίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τῆς Παρθένου Μαρίας, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ, τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ τῶν ἀρχαγγέλων Μιχαὴλ καὶ Γαβριήλ. Ἡ ἐκκλησία αὕτη, θαῦμα τέχνης καὶ πλούτου, ἔκειτο ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς (τῆς πρὸς τὴν θάλασσαν) πλευρᾶς τοῦ περιβόλου τῶν παλατίων καὶ ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀρχαίου τζυκανιστηρίου (γυμναστηρίου) τοῦ κατασκευασθέντος ὑπὸ τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου Β′ (408—450).

Ἡ ὀροφὴ τοῦ ναοῦ ἀπετελεῖτο ἐκ 5 ἡμισφαιρικῶν θόλων, οἵτινες ἐσωτερικῶς μὲν ἐκαλύπτοντο δι' ἀπαστραπτόντος χαλκοῦ, ἐσωτερικῶς δὲ διὰ μωσαϊκῶν καταχρύσων. Ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ θόλου ὑπῆρχεν ἡ εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ, ἐπὶ δὲ τῆς πέριξ ζώνης πλῆθος ἀγγέλων δορυφορούντων αὐτόν. Ὁλόκληρον τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ, τοῖχοι καὶ δάπεδον, ἦτο ἐστρωμένον διὰ πολυχρώμων μαρμάρων καὶ μωσαϊκῶν. Ἀλλὰ κυρίως μυθώδους πλούτου καὶ τέχνης ἦσαν τὰ ἄδυτα τοῦ ναοῦ. Ἐχωρίζοντο ταῦτα ἀπὸ τοῦ λοιποῦ ναοῦ διὰ χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν κιγκλίδων κεκοσμημένων δι' ἀπείρων πολυτίμων λίθων καὶ μαργαριτῶν. Ἡ ἁγία Τράπεζα ἦτο ὡσαύτως κατεσκευασμένη ὁλόκληρος ἐκ χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων καὶ μαργαριτῶν. Ἡ ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου ἀνεγειρομένη ἀψὶς ἐκοσμεῖτο διὰ θαυμασίας εἰκόνος τῆς Παρθένου ἐν στάσει προσευχῆς, οἱ δὲ πέριξ τοῖχοι δι' εἰκόνων τῶν ἀποστόλων, τῶν μαρτύρων, τῶν προφητῶν καὶ τῶν πατριαρχῶν.

Ἐπὶ τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ ναοῦ ἔκειτο ὁ γυναικωνίτης, ἐπὶ δὲ τῆς νοτίας ὁ νάρθηξ, ἔξωθεν τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἡλιακόν, τὸ ὁποῖον συνεκοινώνει μετὰ τῶν παλατίων διὰ μαρμαρίνης κλίμακος. Ὅμοιον ἡλιακὸν ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς βορείας τοῦ ναοῦ πλευρᾶς.

Πρὸ τοῦ ναοῦ ὑπῆρχον πολυτελῆ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου προπύλαια καὶ προαύλιον, ἐν τῷ ὁποίῳ δύο φιάλαι καὶ μία κρήνη ἐκ πορφυροῦ μαρμάρου τῆς Αἰγύπτου. Πλησίον τοῦ ναοῦ καὶ ἐν μέσῳ κήπου δι' ἀφθόνων ὑδάτων ἀρδευομένου, ἔκειντο δύο ἕτερα μικρότερα, ἀλλὰ ἐπίσης πολυτελῆ κτήρια: τὸ ταμιεῖον καὶ τὸ οἰκονομεῖον τῆς ἐκκλησίας. Ἐν τῇ Νέᾳ ἐφυλάσσοντο πλεῖστα ἱερὰ κειμήλια, ἐν οἷς καὶ τεμάχιον τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ὁ Σταυρὸς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ ἡ μηλωτὴ τοῦ προφήτου Ἠλιού. Τὴν 1ην Μαΐου 881 ἐτελέσθησαν διὰ μεγαλοπρεπεστάτης τελετῆς ἐνώπιον τοῦ βασιλέως Βασιλείου Α΄ τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Φωτίου, ὅστις καὶ ἐξεφώνησε τὸν πανηγυρικόν. Ἡ Νέα ἑώρταζε τρὶς τοῦ ἔτους: τὴν 1 Μαΐου, ἐπέτειον τῶν ἐγκαινίων αὐτῆς, τὴν 20 Ἰουλίου, ἑορτὴν τοῦ προφήτου Ἠλιού, καὶ τὴν 8 Νοεμβρίου, ἑορτὴν τῆς συνάξεως τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαήλ. Ὁ μεγαλοπρεπὴς οὗτος ναὸς ἐσυλήθη ὑπὸ τῶν Φράγκων τῆς Δ΄ σταυροφορίας τῷ 1204, ὅταν οὗτοι ἐξεπόρθησαν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ν. ΚΑΣ

Νέα Ἀβώρανη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Τριχωνίδος τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παράγει δὲ κυρίως καπνόν. Κάτ. (1928) 790. Χ.Δ.

Νέα Ἀγαθούπολις *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Μεθώνης της ἐπαρχίας Πιερίας (Κατερίνης) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 377. Χ. Δ.

Νέα Ἀγγλία (New England), πρόφ. *Νιοὺ Ἴνγκλαντ* *[Γεωγρ.]*. Γενικὴ ὀνομασία, ὑφ' ἣν εἶναι γνωστὸν τὸ τμῆμα τῆς χώρας τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας, τὸ περιλαμβάνον τὰς 6 βορειοανατολικὰς πολιτείας *Μαίν, Νιοὺ Χάμσαϊρ, Βέρμον, Μασσαχουσέττη, Ρὸντ Ἄϊλαντ* καὶ *Κοννέκτικατ*. Ἡ Νέα Ἀγγλία ἐκτείνεται κατὰ μῆκος τῆς ΒΑ. ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ παραλίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν μεταξὺ 41° καὶ 45° μοίρας Β. πλάτους, ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα παρὰ τοῦ Ἄγγλου πλοιάρχου Τζὼν Σμίθ, ὅστις ἐξηρεύνησε τὰς ἀκτὰς αὐτῆς τῷ 1614 διὰ λογαριασμὸν της Ἑταιρείας τῆς Βιργινίας. Ἡ πρώτη ἱδρυθεῖσα ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ταύτης ἀποικία εἶναι ἡ ἐν τῇ σημερινῇ πολιτείᾳ Μασσαχουσέττης Πλυμούθη (1620). Τῷ 1643 ἱδρύθη ἡ ὁμοσπονδία τῶν Ἡνωμένων ἀποικιῶν τῆς Νέας Ἀγγλίας, περιλαμβάνουσα τὰς ἀποικίας Νιοὺ Χάβεν, Κοννέκτικατ, Μασσατσούζεττς μπαίυ καὶ Πλυμούθης. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς, καταγόμενοι ἀπὸ Σκώτους πρεσβυτεριανοὺς καὶ Ἄγγλους πουριτανούς, διακρίνονται διὰ τὸ ἐπιχειρηματικὸν αὐτῶν πνεῦμα. Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τῆς Β. Ἀμερικῆς ὑπεστήριξαν τὸ ὁμοσπονδιακὸν σύστημα. Ἡ Νέα Ἀγγλία ἔχει ἔκτασιν 66.424 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν (1920) 7.400.911 κατ., ἀποτελεῖ δὲ μίαν τῶν βιομηχανικωτέρων περιφερειῶν τῆς ὁμοσπονδίας, ἔχουσα ἐργοστάσια βάμβακος, μεταλλουργίας κτλ. (βλ. καὶ τὰ περὶ μιᾶς ἑκάστης ἐκ τῶν 6 πολιτειῶν ἄρθρα). Χ.Δ.

— **Νέας Ἀγγλίας *ὀροσειρὰ*** (New England Range) *[Γεωγρ.]*. Ὀροσειρὰ τῆς Α. Αὐστραλίας ἐν τῇ Νοτίῳ Νέᾳ Οὐαλλίᾳ. Ἀποτελεῖ τὸ ΒΑ. ἀντέρεισμα τοῦ καλύπτοντος τὴν Νότιον Νέαν Οὐαλλίαν ὀροπεδίου, βαίνει δὲ κατὰ μῆκος τῆς παραλίας καὶ καταπίπτει ἀποτόμως πρὸς τὰς ἀκτὰς τοῦ Εἰρηνικοῦ, κατὰ μῆκος τῶν ὁποίων σχηματίζεται στενὴ καὶ μακρὰ πεδιάς.

Νέα Ἁλικαρνασσὸς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Τεμένους τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐγγὺς τοῦ Ἡρακλείου καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1.499. Χ. Δ.

Νέα Ἀμισὸς *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς κοινότητος Γκιζέλας τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης, ὀνομαζόμενον πρότερον *Ἀμισηρὰ* ἢ *Ἀλαντζᾶ Κλισέ*. Κάτ. (1928) 255.

— 2) Χωρίον τοῦ δήμου, ἐπαρχίας καὶ νομοῦ Δράμας, ὀνομαζόμενον πρότερον *Τσάϊ-Τσιφλίκ*. Κάτοικοι (1928) 821. Χ. Δ.

Νέα Ἀπολλωνία *[Γεωγρ.]*. —1) Νέα ὀνομασία τοῦ ἐν τῷ νομῷ Χαλκιδικῆς χωρίου *Ἐγρὶ-Μπουτζὰκ* (βλ. λ.).

— 2) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Παγουρίων τῆς ἐπαρχίας Κομοτινῆς τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτοικοι (1928) 31. Χ. Δ.

Νέα Ἁρμονία (New Harmony, πρόφ. *Νιοὺ Ἄρμονυ*) *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Πόσεϋ τῆς πολιτείας Ἰνδιάνας, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Οὐώμπας, 27 χλμ. πρὸς Β. τῆς Μάουντ Βέρνον. Ἱδρύθη τῷ 1814 ὑπὸ Γερμανῶν ἀποίκων, οἵτινες ἀνῆκον εἰς θρησκευτικὴν αἵρεσιν γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «ἁρμονισμὸς» ἢ «ραπισμὸς» ἐκ τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτῆς Γεωργίου Ρὰπ (1757—1847). Ὁ Ρὰπ καὶ οἱ ὀπαδοί του ἐπεδίωκον νὰ σχηματίσωσι χριστιανικὴν κοινότητα κατὰ τὸ πρότυπον τῶν πρώτων Χριστιανῶν, ἐφήρμοσαν δὲ τὴν κοινοκτημοσύνην, ἀπεῖχον ἀπὸ πάσης καταχρήσεως καὶ ἐπεδίωκον τὴν κατὰ γράμμα

Digitized by Google

εφαρμογὴν τῶν δέκα ἐντολῶν. Ἀπελαθέντες ἐκ Γερμανίας τῷ 1804 ἐγκατεστάθησαν τὸ πρῶτον ἐν τῇ κομιτείᾳ Μπάττλερ τῆς πολιτείας Πενσυλβανίας, τῷ δὲ 1814 ἔκτισαν τὴν Νέαν Ἁρμονίαν. Κατ' ἀρχὰς ἡ ἀποικία εὐημέρει, ἀφ' ὅτου ὅμως ἐν ἐκ τῶν μελῶν κατεχράσθη τὴν περιουσίαν αὐτῆς, ἡ πρόοδος αὐτῆς ἀνεκόπη. Ἀριθμεῖ σήμερον 1.200 μέλη, ἀσχολούμενα εἰς τὴν βιομηχανίαν ἀλεύρου, πλίνθων κλπ. Χ. Δ.

Νέα Ἀρτάκη *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Χαλκίδος τοῦ νομοῦ Εὐβοίας, ἀποτελοῦσα ἕδραν ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. 2.022. Κεῖται ἐπὶ τῆς νήσου Εὐβοίας, παρὰ τὸν ὅρμον τοῦ Βατώντα, ἀπέχουσα περὶ τὰ 7 χλμ. πρὸς τὰ ΒΑ. τῆς Χαλκίδος. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ἁλιείαν. Εἶναι ἕδρα γεωργικοῦ πιστωτικοῦ συνεταιρισμοῦ καὶ ἔχει ἐργοστάσιον παραγωγῆς ἠλεκτρικοῦ φωτός. Ἐκτίσθη τῷ 1924 ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Ἀρτάκης τῆς Κυζίκου, τῶν μεταφερθέντων εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν, ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ παλαιοῦ συνοικισμοῦ τοῦ Βατώντα, καὶ ἔχει ἐξατάξιον δημοτικὸν σχολεῖον, κτισθὲν δι' ἐράνων τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἀρτακηνῶν, δι' ὧν ἐκτίσθη ἐπίσης καὶ ὁ ναὸς τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Καλύβια*, *Τριάδα* καὶ *Βατώντας* (βλ. καὶ λ. *Βατώντας*). Μ. Δ. Β.

Νέα Βάσιγκτων (New Washington, *πρόφ. Νιοὺ Γουώσινγκτον*) *[Γεωγρ.]*. Ἀγροτικὴ πόλις καὶ λιμὴν τῶν Φιλιππίνων ἐπὶ τῆς Β. παραλίας τῆς νήσου Παναΐ, 27 χλμ. πρὸς Δ. τῆς Καπίζ. Κάτοικοι 24.453, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν καλλιέργειαν ὀρύζης, ζαχαροκαλάμου, καπνοῦ, σιτηρῶν κλπ. καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Χ. Δ.

Νέα Βρεττανία, ἢ *Νέα Πομερανία* (New Britain, *προφ. Νιοὺ Μπρίταιν*) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Ὠκεανίας ἀνήκουσα εἰς τὸ ἀρχιπέλαγος Βίσμαρκ, τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ κυριωτέρα καὶ μεγαλυτέρα. Κεῖται ἐγγὺς τῆς Β. παραλίας τῆς μεγαλονήσου Νέας Γουϊνέας, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ τοῦ διέκπλου τοῦ Νταμπιέ. Ἔχει σχῆμα ἡμισεληνοειδές, μέγιστον μῆκος 480 χλμ. καὶ μέσον πλάτος 15 χλμ., καλύπτει δὲ ἔκτασιν 25.000 τ. χλμ. καὶ κατοικεῖται ὑπὸ Μελανησίων. Εἶναι ὀρεινή, διασχιζομένη κατὰ μῆκος ὑπὸ ὀροσειρᾶς μετὰ πολλῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἡφαιστείων, τῆς ὁποίας ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ (ὄρος Φαῖδερ) φθάνει τὰ 2.400 μ. περίπου. Περὶ τὴν παραλίαν ἔχει πολλὰς καὶ εὐφόρους πεδιάδας καλῶς ἀρδευομένας, εἰς τὰς ὁποίας καλλιεργεῖται καουτσούκ, καφὲς καὶ βάμβαξ. Πρὸς Β. σχηματίζει τὴν χερσόνησον τῆς Γαζέλλας (Gazelle), ἐπὶ τῆς ὁποίας κεῖται ὁ γερμανικὸς συνοικισμὸς τῆς νήσου, καλούμενος παλαιότερον *Ἑρμπερτσαΐχε*, νῦν δὲ *Κόκοπο*. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπὶ τῆς νήσου λευκῶν ἀνέρχεται εἰς 300, τῶν δὲ ἰθαγενῶν ὑπολογίζεται εἰς 100.000 περίπου. Πρωτεύουσα *Ράμπαουλ*. Μέχρι τοῦ 1914 ἀνῆκεν εἰς τὴν Γερμανίαν, περιῆλθε δ' ἔκτοτε εἰς τὴν Αὐστραλιακὴν ὁμοσπονδίαν ὁμοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν χωρῶν τῆς πρώην γερμανικῆς Νέας Γουϊνέας. Χ. Δ.

— **Νέα Βρεττανία** (New Britain, *προφ. Νιοὺ Μπρίταιν*) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Χάρτφορντ τῆς πολιτείας Κοννέκτικατ, κειμένη 16 χλμ. πρὸς ΝΔ. τοῦ Χάρτφορντ, μεθ' οὗ συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Ἱδρύθη τῷ 1687 καὶ εἶναι ἀξιόλογον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον. Κάτ. 59.300. Χ. Δ.

Νέα Βρουνσβίκη (New Brunswick, *πρόφ. Νιοὺ Μπράνσγουϊκ*) *[Γεωγρ.]*. Μεγάλη παραθαλάσσιος ἐπαρχία τῆς ἐπικρατείας τοῦ Καναδᾶ, καταλαμβάνουσα τὸ ΝΑ. ἄκρον αὐτῆς. Συνορεύει πρὸς Β. μετὰ τῆς Κουίμπεκ καὶ πρὸς Δ. μετὰ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν (πολιτεία Μαίν), πρὸς Α. δὲ καὶ πρὸς Ν. βρέχεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης, συναπτομένη μόνον κατὰ τὸ ΝΑ. ἄκρον μετὰ τῆς χερσονήσου Νέας Σκωτίας, διὰ τοῦ ἰσθμοῦ Chiguecto, πλάτους 30 χλμ. Εἶναι μεγάλη τετραπλευρικὴ χώρα μήκους ἀπὸ Β. πρὸς Ν. 370 χλμ. καὶ πλάτους ἀπὸ Α. πρὸς Δ. 320, καλύπτει δὲ ἔκτασιν 72.478 τ. χλμ., κατοικουμένην ὑπὸ 419.300 κατ. (1929). Πρωτεύουσα *Φρέντερικτον* (κάτ. 8.114), ἔχουσα ἀξιόλογον πανεπιστήμιον εἰδικὸν διὰ δασονομικὰς σπουδάς. Ἡ Νέα Βρουνσβίκη παρουσιάζει ἀκτογραμμὴν μήκους 800 περίπου χλμ., ἔχει δὲ παραλίαν χθαμαλήν, βαθέως διακοπτομένην ὑπὸ κολπώσεων. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς Α. πλευρᾶς βρέχεται ὑπὸ τῶν ὑδάτων τοῦ κόλπου τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου ἐπὶ δὲ τῆς νοτίας ὑπὸ τοῦ βαθέος κόλπου Φάντυ. Ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου ἀναδύεται ἡ εἰς τὴν Νέαν Σκωτίαν ὑπαγομένη (διοικητικῶς) μεγάλη νῆσος τοῦ Πρίγκηπος Ἐδουάρδου, ἥτις χωρίζεται ἀπὸ τῆς ἠπειρωτικῆς παραλίας διὰ τοῦ διέκπλου τοῦ Νορθουμπερλαντ. Τὸ ἔδαφος τῆς χώρας εἶναι χθαμαλόν, διασχιζόμενον ὑπὸ μικρῶν μόνον πτυχώσεων, ἰδίως κατὰ τὸ ΒΔ. τμῆμα, καλύπτεται δὲ ὑπὸ δασῶν καὶ διασχίζεται ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν. Τούτων σπουδαιότεροι εἶναι ὁ πρὸς Ν. ἐκβάλλων Ἅγιος Ἰωάννης (Σαίντ-Τζών), μήκους 720 χλμ., ὅστις εἶναι πλωτὸς μέχρι Φρέντερικτον εἰς πλοῖα μικρότερα τῶν 100 τόννων, ὁ Μιραμίτσι (352 χλμ.), ἐκβάλλων εἰς τὸν ὁμώνυμον κόλπον, ὁ Ρεστιγκοὺς (320 χλμ.), ἐκβάλλων εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου Σαλὲρ κ. ἄ. Πολυάριθμοι λίμναι σχηματιζόμεναι ὑπὸ τῶν τηκομένων πάγων καλύπτουσι τὸ Ν. ἰδίᾳ τμῆμα τῆς χώρας, μεταξὺ δ' αὐτῶν διακρίνεται ἡ Μεγάλη (Γκράντ), ἔχουσα μῆκος 48 χλμ. Τὸ ἔδαφος τῆς Νέας Βρουνσβίκης εἶναι εὔφορον, κατάλληλον διὰ καλλιεργείας σιτηρῶν, ἰδίᾳ δὲ κριθῆς καὶ βρόμης, ἔχει πολλὰς βοσκάς, ὅπου ἀκμάζει ἡ κτηνοτροφία, κύριον ὅμως προϊὸν αὐτοῦ εἶναι ἡ ξυλεία, ἐξαγομένη εἰς μεγάλας ποσότητας ἐκ τῶν ἐκτεταμένων ἐν τῇ χώρᾳ δασῶν. Τὸ ὑπέδαφος ἐγκλείει σίδηρον, γαιάνθρακα, γύψον κλπ. Μᾶλλον ἀνεπτυγμένη βιομηχανία εἶναι ἡ τῆς κατασκευῆς πολτοῦ ἐκ ξύλων. Ἐπίσης μεγάλην ἀνάπτυξιν ἔχει ἡ ἁλιεία. Αἱ συγκοινωνίαι ἐξυπηρετοῦνται κυρίως διὰ τῆς μεγάλης ἐκ Κουίμπεκ ἐρχομένης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Intercolonial καὶ διὰ δύο ἄλλων μικροτέρων γραμμῶν. Κυριώτεραι πόλεις εἶναι, ἐκτὸς τῆς πρωτευούσης, ὁ λιμὴν *Ἅγιος Ἰωάννης*, παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ (κάτ. 47.166) καὶ ἡ πόλις *Μόνητον* (κάτ. 17.488). Ἡ ἐπαρχία διοικεῖται ὑπὸ διοικητοῦ, βοηθουμένου ὑπὸ ὀκταμελοῦς συμβουλίου, καὶ βουλῆς 48 μελῶν πενταετοῦς θητείας, ἀποστέλλει δὲ εἰς τὸ καναδικὸν κοινοβούλιον 10 γερουσιαστὰς καὶ 11 βουλευτάς.

Ἡ Νέα Βρουνσβίκη ἀπῳκίσθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν Γάλλων τῷ 1604. Τῷ 1713, κατόπιν τῆς συνθήκης τῆς Οὐτρέχτης, δι' ἧς ἡ Νέα Σκωτία παρεχωρήθη ὑπὸ τῆς Γαλλίας εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἐγεννήθη μεγάλη ἀμφισβήτησις, ἐὰν εἰς τὴν παραχώρησιν περιελαμβάνετο καὶ ἡ Νέα Βρουνσβίκη. Τὸ ζήτημα διηυθετήθη μόνον τῷ 1763 διὰ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν προσηρτήθη αὕτη εἰς τὴν Ἀγγλίαν μεθ' ὁλοκλήρου τοῦ Καναδᾶ. Χ. Δ.

— **Νέα Βρουνσβίκη** (New Brunswick, *πρόφ. Νιοὺ Μπράνσγουϊκ*) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας, πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Μίντλεσεξ τῆς πολιτείας Νέας Ἰερσέης, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ράριταν, 48 χλμ. πρὸς ΝΔ. τῆς Νέας Ὑόρκης. Ἐξυπηρετεῖται ὑπὸ τῆς μεγάλης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τῆς Πενσυλβανίας καὶ τῆς διώρυγος Ντελαβάρε-Ράριταν, ἔχει δὲ ἀξιολογωτάτας βιομηχανίας ποδηλάτων, μοτοσυκλετῶν, ἐλαστικῶν τροχῶν, εἰδῶν ἐκ καουτσούκ, ἰατρικῶν καὶ χειρουργικῶν ἐργαλείων, πούρων κλπ. Ἱδρύθη τῷ 1681 καὶ ἔχει κατ. 32.800. Χ. Δ.

Νέα Βυρτεμβέργη (Neu Württemberg, *πρόφ. Νὸϊ Βύρτεμπεργκ*) *[Γεωγρ.]*. Παλαιὰ γερμανικὴ ἀποικία ἀγροτῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ Ρίο Γκράντε ντὸ Σοὺλ τῆς Βραζιλίας, κειμένη παρὰ τὴν μεγάλην σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Πόρτο Ἀλέγκρε - Εἰρηνικοῦ καὶ ἀριθμοῦσα 14.000 κατ. Ἱδρύθη τῷ 1898 ὑπὸ τοῦ Ἑρρίκου Μάγερ καὶ καταλαμβάνει ἔκτασιν 130 τ. χλμ. Κυριώτερος συνοικισμὸς αὐτῆς εἶναι τὸ Ἐλζενάου. Χ. Δ.

Νέα Γαλλία (Nouvelle France) *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα τὸ ὁποῖον εἶχε δοθῆ εἰς τὴν σύγχρονον βρεττανικὴν ἐπικράτειαν τοῦ Καναδᾶ ὑπὸ τῶν Νορμανδῶν καὶ Βρετόνων θαλασσοπόρων, οἵτινες, ἀποβιβασθέντες εἰς τὴν χώραν ταύτην τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, προέβησαν εἰς τὴν κατάληψιν αὐτῆς ἐπ' ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας. Τὴν ὀνομασίαν ταύτην ἔφερε μέχρι λήξεως τοῦ Ἑπταετοῦς πολέμου (1759) καὶ ἐν μέρει μέχρι τῆς πράξεως τοῦ Κεμπὲκ (1774). Σ. Ε. Λ.

«Νέα Γενεά». Ἑλληνικὸν ἀντιτορπιλλικόν, παραγγελθὲν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του «Κεραυνοῦ» εἰς τὰ ἐν Στέττιν ναυπηγεῖα Βουλκὰν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1912, ὅπως παραδοθῶσι κατὰ Νοέμβριον. Λόγῳ τῆς κηρύξεως τῆς βουλγαρικῆς ἐπιστρατεύσεως καὶ τῆς κατόπιν ταύτης ἐπιστρατεύσεως τῆς Ἑλλάδος, ἐβιάσθη ὁ ἀπόπλους των καὶ μετὰ περιέργους περιπετείας, ὀφειλομένας εἰς τὰ ἐμπόδια τῶν τύπων τῆς οὐδετερότητος, κατέπλευσεν εἰς Ἑλλάδα (ὑπὸ κυβερνήτην τὸν ἀντιπλοίαρχον Γ. Καλαμίδαν) καὶ εἰς τὸ θέατρον τοῦ πολέμου τὴν 8 Νοεμβρίου 1912, ἑνωθὲν πρὸς τὴν ὑπὸ τὸν πλοίαρχον Ἰ. Δαμιανὸν μοῖραν τῶν ἐφόδρμων. Τὸ πλεῖστον τῆς ἀξίας τοῦ σκάφους ὠφείλετο εἰς ἐράνους τοῦ Σ. Ματσούκα, καθὼς καὶ ἡ ὀνομασία αὐτοῦ. Σ. Ε. Λ.

Νέα Γεωργία (New Georgia) *[Γεωγρ.]*. Συστὰς νήσων τῆς Ὠκεανίας, ἀνήκουσα εἰς τὸ ἀρχιπέλαγος τῶν νήσων *Σολομῶντος* (βλ. λ.).

Νέα Γῆ (ἀγγλ. Newfoundland, *πρόφ. Νιούφουντλαντ·* γαλλ. Terre Neuve). Μεγάλη νῆσος τῶν ΒΑ. παραλίων τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἡ δεκάτη κατὰ σειρὰν ἐκ τῶν μεγαλονήσων τοῦ κόσμου ἀπὸ ἀπόψεως ἐκτάσεως (110.677 τ. χλμ., μετὰ τινων παρ' αὐτὴν μικρῶν νησίδων). Ἀποτελεῖ βρεττανικὴν κτῆσιν (dominion), ὑπάγεται δ' εἰς αὐτὴν ὡς ἐξάρτημα καὶ ἡ παραλία τοῦ Λαμπραντόρ. Κάτ. (1929) 264.089.

— *[Φυσ. Γεωγρ.]* Ἡ Νέα Γῆ ἐκτείνεται μεταξὺ τῶν παραλλήλων 46° 37'—51° 39' Β. πλάτους καὶ τῶν μεσημβρινῶν 52° 38'—59° 26' Δ. μήκους Γκρήνουϊτς, κεῖται δὲ ἐγγύτατα τῆς Καναδικῆς ἀκτῆς (Κουίμπεκ καὶ Λαμπραντόρ), μεθ' ἧς σχηματίζει κατὰ τὸ ΒΑ. αὐτῆς ἄκρον τὸν διέκπλουν τῆς Μπὲλ Ἴλ, πλάτους 15 — 45 χλμ. καὶ περιορίζει πρὸς ΒΑ. τὸν μέγαν κόλπον τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου. Ἔχει σχῆμα ἀκανόνιστον, ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ κυρίου σώματος τῆς νήσου, τὸ ὁποῖον προσομοιάζει μὲ παραλληλόγραμμον, ἐκπέμπει δὲ πρὸς ΒΔ. μακροτάτην χερσόνησον καλουμένην Βορείαν, ἥτις ἔχει μῆκος 240 χλμ. καὶ πλάτος 70 καὶ πρὸς Α. τὴν πολυσχιδῆ χερσόνησον τοῦ Ἀβαλόν. Ἡ ἀκτογραμμὴ τῆς νήσου παρουσιάζει ἀνάπτυγμα παραλίων μήκους 2.000 περίπου μιλίων, τὰ ὁποῖα καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν ἔκτασίν των εἶναι ἀλίμενα καὶ δυσπρόσιτα, καταπίπτοντα ἀποτόμως πρὸς τὴν θάλασσαν, καλυπτόμενα ὑπὸ πυκνῆς ὁμίχλης καὶ ἐγκατεσπαρμένα ὑπὸ πολυαρίθμων σκοπέλων καὶ ὑφάλων. Αἱ κυριώτεραι προεξοχαὶ καὶ κολπώσεις τῆς πολυκυμάντου ταύτης παραλίας εἶναι αἱ ἑξῆς κατὰ σειρὰν ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου πρὸς Β. ἀκρωτηρίου *Νόρμαν*, κειμένου ἐπὶ τῆς βορείας χερσονήσου καὶ κατὰ τὴν φορὰν τῶν δεικτῶν τοῦ ὡρολογίου: ὁ κόλπος *Πιστολὲ* καὶ τὸ ἀκρωτήριον *Μπάουλντ*, ἀμφότερα ἐπὶ τοῦ Β. ἄκρου τῆς Βορείας χερσονήσου, ὁ βαθὺς *Λευκὸς* κόλπος (Οὐάιτ), χωρίζων πρὸς Α. τὴν χερσόνησον, τὸ ἀκρωτήριον *Ἅγιος Ἰωάννης*, περικλεῖον ἀπὸ Δ. τὸν κόλπον τῆς *Παναγίας* (Νότρ Ντάμ), ὅστις ἀποτελεῖ τὴν πλουσιωτέραν ἀπὸ ἀπόψεως ἁλιείας παραλίαν τῆς νήσου καὶ κλείεται πρὸς Α. ὑπὸ συστάδος νησίδων (*Νιοὺ Γουόρλντ, Φόγκο κλπ.*), ὁ κόλπος *Μποναβίστα* καὶ μετ' αὐτὸν ὁ τῆς *Τριάδος* (Τρίνιτυ), ὅστις προσεγγίζων κατὰ τὸν μυχὸν αὐτοῦ τὸν ἐπὶ τῆς Ν. παραλίας κόλπον τῆς *Πλακεντίας* σχηματίζει τὸν ἰσθμὸν τῆς χερσονήσου Ἀβαλόν. Ἐπὶ τῆς χερσονήσου ταύτης, ἐφ' ἧς κατοικεῖ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου, σχηματίζονται δύο ἕτεροι μεγάλοι κόλποι, ὁ *Κονθέπσιον* πρὸς Β. καὶ ὁ τῆς *Ἁγίας Μαρίας* πρὸς Ν. Πρὸς Δ. τοῦ μνημονευθέντος κόλπου τῆς Πλακεντίας ἀνοίγεται ἕτερος βαθὺς κόλπος, ὁ τῆς *Τύχης* (Φορτύν), μεταξὺ δὲ τῶν δύο τούτων χωρεῖ μικρὰ ἀλλὰ μακρὰ χερσόνησος, φερώνυμος τοῦ τελευταίου. Ἀπέναντι τῆς χερσονήσου καὶ εἰς ἀπόστασιν 15 μιλίων ἀπὸ τῆς ἀκτῆς ἀναδύονται αἱ δύο γαλλικαὶ νησῖδες *Σαὶν Πιὲρ* καὶ *Μικελόν*. Χωροῦντες πρὸς Δ. ἀπαντῶμεν τὸν κόλπον *Ἑρμιτάζ* καὶ τέλος τὸ ἀκρωτήριον *Ραΐ*, ἔσχατον πρὸς ΝΔ. ἄκρον τῆς νήσου. Ἡ δυτικὴ παραλία τῆς νήσου, ὁμαλωτέρα κατά τι τῶν λοιπῶν, σχηματίζει τέσσαρας κατὰ σειρὰν σημαντικὰς κολπώσεις, τοῦ *Ἁγίου Γεωργίου*, τῶν *Νήσων*, ἥτις φράσσεται ὑπὸ σειρᾶς νησίδων, τοῦ *Μπὸν* καὶ τοῦ *Ἁγίου Ἰωάννου*. Ἀκολουθεῖ τέλος ὁ διέκπλους τῆς Μπὲλ Ἴλ, εἰς τῆς ὁποίας τὴν Β. εἴσοδον ἀναδύεται ἡ ὁμώνυμος νησίς, κειμένη ἔναντι τοῦ ἀκρωτηρίου *Νόρμαν*. Τὸ ἔδαφος τῆς Νέας Γῆς προσομοιάζει μορφολογικῶς πρὸς τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς ἔναντι κειμένης Καναδικῆς, αἱ δ' ἐπ' αὐτοῦ μικραὶ ὀροσειραὶ βαίνουσι παραλλήλως τῶν ἐν Κουίμπεκ ὀροσειρῶν τῆς Γκασπεζίας, ἔχουσαι ἐπίσης κατεύθυνσιν ἀπὸ Ν. ΝΔ. πρὸ Β. ΒΑ. Σπουδαιοτέρα τῶν ὀροσειρῶν τούτων εἶναι ἡ δυτικωτέρα, καλουμένη *Μακρὰ* (Long), ἥτις διήκει ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Ραΐ μέχρι τοῦ Νόρμαν καὶ σχηματίζει κυριωτέρας κορυφὰς ὕψους 580 καὶ 635 μ. Ἕπεται ἡ *Μέση* ὀροσειρὰ (Middle Range) ὕψους 509 μ. καὶ ἡ ἀνατολική, ἐκτεινομένη μεταξὺ τῆς χερσονήσου τῆς Τύχης καὶ τοῦ κόλπου Μποναβίστα. Δύο τέλος δευτερεύουσαι σειραὶ σχηματίζουσι τὸν σκελετὸν τῆς χερσονήσου Ἀβαλόν. Κατὰ τὸν χειμῶνα ἡ νῆσος εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου κεκαλυμμένη ὑπὸ πάγων, οἵτινες τηκόμενοι κατὰ τὴν ἄνοιξιν σχηματίζουσι πληθώραν ποταμῶν, λιμνῶν καὶ τελμάτων ἐγκατεσπαρμένων καθ' ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς. Κύριοι ποταμοὶ εἶναι ὁ *Ἔξπλοϊτς* (320 χλμ.), ὁ *Χάμπερ* καὶ ὁ *Γκάντερ*, τοῦ ὁποίου ὁ ροῦς διέρχεται καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ μῆκος του διὰ μέσου στενομάκρων λιμνῶν. Μεταξὺ τῶν μεγαλυτέρων λιμνῶν κυριώτεραι εἶναι ἡ τῆς *Ἐλάφου*, ἡ *Μεγάλη*, ἡ *Γκάντερ*, ἡ *Ρὲντ Ἴντιαν* κλπ.

Τὸ κλῖμα, ἂν καὶ ἡ νῆσος κεῖται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν μὲ τὰς Βρεττανικὰς νήσους πλάτους, εἶναι κατὰ πολὺ ψυχρότερον, ἐπηρεαζόμενον σημαντικῶς ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ πολικοῦ ρεύματος. Ἡ μέση ἐτησία θερμοκρασία εἶναι ἐν τῇ πρωτευούσῃ Ἅγιος Ἰωάννης +4°,8 Κ., ἡ ἀνωτάτη (Αὔγουστος) +15°,5 καὶ ἡ κατωτάτη (Ἰανουάριος) —4°,6. Τὸ ὕψος τῶν ἐτησίως πιπτουσῶν βροχῶν, αἵτινες εἶναι ἀφθονώταται, διαρκοῦσαι ἐπὶ 220 περίπου ἡμέρας ἐτησίως, φθάνει τὰ 1.400 χιλιοστόμετρα. Δεσπόζοντες ἄνεμοι εἶναι οἱ δυτικοί, πνέοντες ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς Ἀμερικανικῆς ἠπείρου. Ἡ χλωρὶς καὶ ἡ πανίσκη ὁμοιάζει πρὸς τὴν τοῦ Καναδᾶ. Ἰδιαιτέρως ἀξιομνημόνευτος εἶναι ἡ ἰθαγενὴς γενεὰ κυνῶν, ἥτις ὅμως τείνει νὰ ἐξαφανισθῇ διασταυρωθεῖσα πρὸς τὰς γενεὰς τῶν Πυρηναίων καὶ τοῦ Λέονμπεργκ. Ὁ ἰθαγενὴς πληθυσμὸς τῶν Μπεοτούκων, ἀνήκων εἰς τὴν ὁμάδα τῶν Ἀλγκονκίνων, ἔχει ἤδη ἐξαφανισθῆ, τὸ αὐτὸ δὲ συνέβη καὶ μὲ τὴν ἐκ τῆς ἠπείρου ἐλθοῦσαν φυλὴν τῶν

Digitized by Google

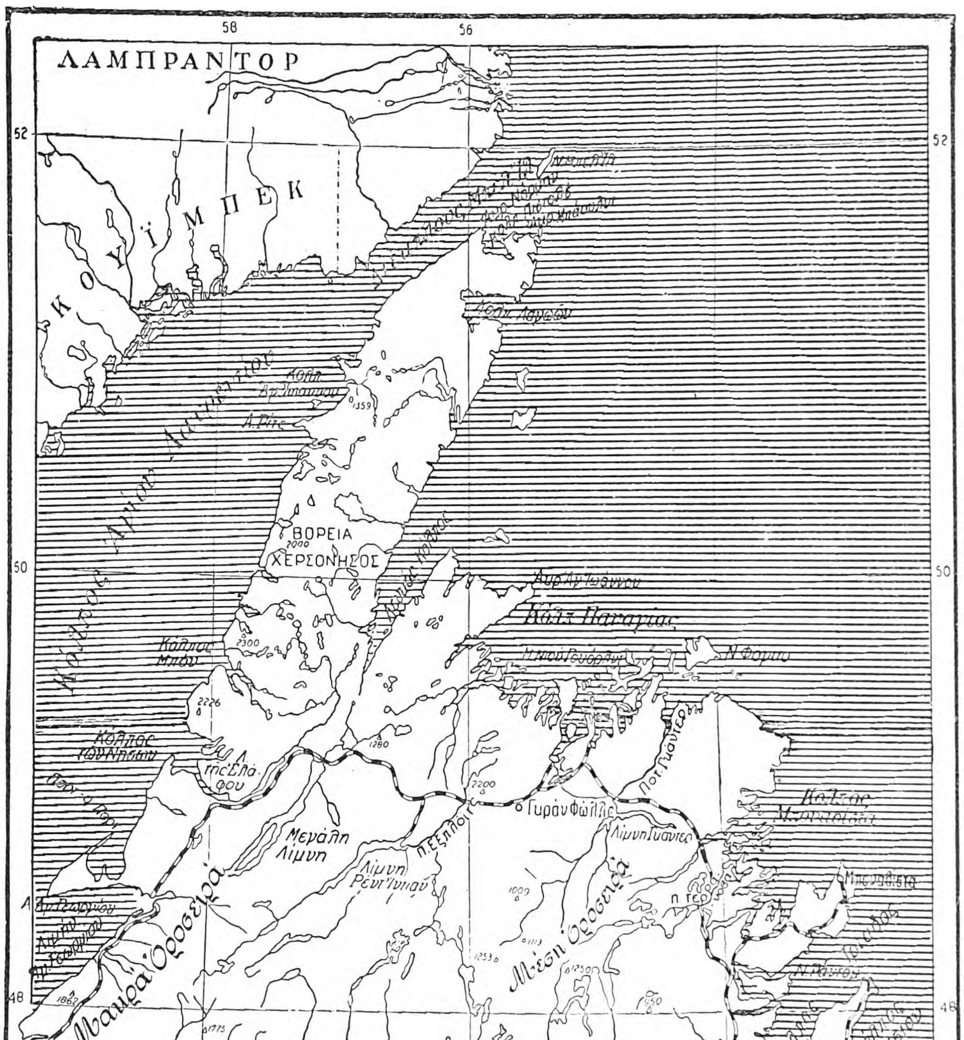

Μὶκ-Μάκ, τῆς ὁποίας ἐλάχιστοι ἀντιπρόσωποι διασῴζονται.

— *[Πολιτ. Γεωγρ.]* Ἡ Νέα Γῆ ἀποτελεῖ μετὰ τῆς ἀνηκούσης εἰς αὐτὴν παραλιακῆς χώρας τοῦ *Λαμπραντὸρ* αὐτόνομον κράτος, ἀνῆκον εἰς τὴν Βρεττανικὴν αὐτοκρατορίαν. Διοικεῖται ἐπὶ τῇ βάσει Συντάγματος τοῦ 1855, συμπληρωθέντος τῷ 1925, καὶ ἔχει ἀνώτατον ἄρχοντα διοικητὴν (governor) διοριζόμενον ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, τὸν ὁποῖον ἀντικαθιστᾷ ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν καθηκόντων του. Ὁ διοικητὴς εἶναι πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ (ἐκτελεστικοῦ) συμβουλίου (executive council), τὸ ὁποῖον εἶναι συνήθως δεκαμελὲς καὶ διορίζεται ὑπ' αὐτοῦ κατόπιν προτάσεως τῆς βουλῆς. Παρὰ τὸν διοικητὴν ὑπάρχει νομοθετικὸν συμβούλιον (legislative council) ἐξ 24 τὸ πολὺ ἰσοβίων μελῶν, διοριζομένων ἐπίσης ὑπ' αὐτοῦ. Ἡ βουλὴ (house of Assembly) ἀποτελεῖται ἐκ 40 μελῶν, τετραετοῦς θητείας, ἐκλεγομένων ὑφ' ὅλων τῶν ἐνηλίκων κατοίκων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν.

Ἀπὸ ἀπόψεως θρησκεύματος ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου κατανέμεται ὡς ἑξῆς: ἀγγλικανοὶ 83.992, καθολικοὶ 87.360, μεθοδισταὶ 73.292, πρεσβυτεριανοὶ 1.882 κ.λ.π. Ἡ ἀναλογία τῆς πυκνότητος τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι 2,4 κατὰ τετρ. χλμ., αἱ γεννήσεις ἀνῆλθον τῷ 1928 εἰς 25 ⁰/₀₀, οἱ δὲ θάνατοι εἰς 14 ⁰/₀₀.

— *[Οἰκον. Γεωγρ.]* Κυριώτερος πλουτολογικὸς παράγων τῆς νήσου εἶναι ἡ ἁλιεία, μὲ σπουδαιότερα προϊόντα τὸν βακαλάον (ἁλιευόμενον ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Ἀπριλίου συνεχῶς μέχρι τῶν μέσων τοῦ Σεπτεμβρίου), τὸν ἀστακόν, τὸν σολωμὸν καὶ τὴν φώκην. Διὰ τὴν ἁλιείαν ταύτην ἀπασχολοῦνται 13.000 πλοιάρια καὶ 66.000 ἁλιέων, ἁλιεύονται δὲ ἐτησίως προϊόντα ἀξίας 100 ἑκατομ. φράγκων χρυσῶν. Εἰς τὸν ἀνωτέρω ἀριθμὸν τῶν ἐντοπίων ἁλιέων δέον νὰ προστεθῶσιν οἱ ἁλιευτικοὶ στολίσκοι βακαλάου τῶν Γάλλων μὲ βάσιν τὰς ἐγγὺς νησῖδας Σαὶν Πιὲρ καὶ Μικελόν, τῶν Ἄγγλων καὶ τῶν Βορειοαμερικανῶν. Κυριώτερον κέντρον ἁλιείας τοῦ βακαλάου, σπουδαιοτέρου ἐκ τῶν ἁλιευτικῶν προϊόντων, εἶναι αἱ βορειοανατολικαὶ ἀκταὶ τῆς νήσου. Οἱ ἐτησίως ἁλιευόμενοι βακαλάοι ἀνέρχονται εἰς 150—175 ἑκατομ. τεμάχια, ἀξίας 55 ἑκατομ. φράγκων χρυσῶν, ἀστακοὶ 1.000.000 (1925) — 2.000.000 (1920) τεμάχια καὶ φῶκαι 100 000—130.000.

Ἡ γεωργία, ἐρχομένη εἰς ἥσσονα μοῖραν, ἔχει ὡς κύρια προϊόντα τὰ γεώμηλα, κράμβας, κριθήν, γογγύλια κ.λ.π., συνολικῆς ἐτησίας ἀξίας 60 ἑκατομ. φράγκων χρυσῶν. Ἡ κτηνοτροφία ἐκτρέφει 86.000 πρόβατα, 28.000 βοῦς καὶ 16.000 ἵππους.

Τὸ ὑπέδαφος εἶναι ἐπίσης πλούσιον εἰς μεταλλεύματα χαλκοῦ, ἀργύρου, μολύβδου καὶ χρυσοφόρου χαλαζίου. Ἐπὶ τῆς νήσου Μπὲλλ ἀνορύσσονται πλούσια κοιτάσματα σιδηρομεταλλεύματος, τοῦ ὁποίου ἡ ἐτησία ἐξαγωγή, ἀνερχομένη πρὸ τοῦ πολέμου εἰς 1 ἑκατομ. τόννων, περιωρίσθη ἀπὸ τοῦ 1919 μεταξὺ 600.000—800.000 τόννων. Ἐπίσης παρὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν ἀνευρίσκονται κοιτάσματα γαιάνθρακος. Τέλος ἐκ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν εἰς τὸ Β. τμῆμα τῆς νήσου πλουσίων δασῶν ἐκ πιτύων κατασκευάζονται μεγάλαι ποσότητες πολτοῦ ξύλου διὰ τὴν βιομηχανίαν χάρτου, ὁ ὁποῖος παρασκευάζεται εἰς μεγάλα ἐν Γκράντ-Φώλλς, Κόρνερ-Μπρούκ, Λόμοντ κλπ. ἐργοστάσια. Τὸ ἐμπόριον, τοῦ ὁποίου ἡ κίνησις δὲν ὑπερέβαινε πρὸ τοῦ 1914 τὰ 150.000.000 χρυσῶν φράγκων ἐτησίως, ἀνῆλθε τῷ 1920 εἰς 260.000.000, ἐξακολουθεῖ δ' ἔκτοτε νὰ κυμαίνεται περὶ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον. Μεταξὺ εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς ὑπάρχει πάντοτε σχεδὸν ἰσοζύγιον. Εἰσάγονται κυρίως ὑφάσματα, ἄλευρα καὶ σιτηρά, ἄνθρακες, μηχαναί, εἴδη κιγκαλερίας, διατηρημένα κρέατα, τεῖον, ζάχαρις κλπ. καὶ ἐξάγονται ἁλιευτικὰ προϊόντα (ξηρὸς βακαλάος, μουρουνέλαιον, ἔλαιον καὶ δέρματα φώκης, κονσέρβαι ἀστακῶν κ. λ. π.), καλύπτοντα πλέον τοῦ ἡμίσεος τῆς ἐξαγωγῆς, πολτὸς ξύλου, χάρτης, σιδηρομεταλλεύματα κλπ. Κυριώτεροι προμηθευταὶ τῆς χώρας εἶναι ὁ Καναδᾶς, αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι καὶ ἡ Μεγάλη Βρεττανία, πελάται δὲ ἡ Ἱσπανία, ἡ Μεγάλη Βρεττανία, ἡ Πορτογαλία, ὁ Καναδᾶς, αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Βραζιλία. Τὸ ἐν Νέᾳ Γῇ ἰσχῦον νόμισμα εἶναι τὸ δολλάριον, ἀντιστοιχοῦν κατ' ἰσοτιμίαν πρὸς 25,52 φράγκα. Ὁ δημόσιος προϋπολογισμὸς ἐσημείωσε κατὰ τὸ ἔτος 1928—1929 ἔσοδα 10.200.000 δολλάρια καὶ ἔξοδα 10.407.000, τὸ δὲ δημόσιον χρέος ἀνήρχετο (1928) εἰς 77.017.000 δολλάρια.

Αἱ χερσαῖαι συγκοινωνίαι ἐξυπηρετοῦνται μετρίως ὑπὸ μιᾶς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, μήκους 1548 χλμ., διηκούσης ἀπὸ τῆς χερσονήσου Ἀβαλόν, ἐφ' ἧς καὶ ἡ πρωτεύουσα *Ἅγιος Ἰωάννης*, μέχρι τοῦ ἐπὶ τῆς ΝΔ. παραλίας λιμένος τῶν Βάσκων καὶ ἐξυπηρετούσης κυρίως τὴν ΒΑ. παραλίαν τῆς νήσου. Αἱ θαλάσσιαι συγκοινωνίαι ἐξυπηρετοῦνται καλῶς μετὰ τῶν λιμένων τοῦ Καναδᾶ, τῶν Ἡν. Πολιτειῶν καὶ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Οἱ σπουδαιότεροι λιμένες τῆς νήσου εἶναι ἡ πρωτεύουσα *Ἅγιος Ἰωάννης*, ἡ *Μποναβίστα*, ἡ *Χάρμπουρ Γκρέϊς* κλπ. Ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία τῆς χώρας περιλαμβάνει 2.935 πλοῖα χωρητικότητος 154.157 τόννων (1929).

—*[Ἱστορ.]* Τὴν Νέαν Γῆν ἐπεσκέφθησαν πιθανῶς πρῶτοι οἱ Σκανδιναυοὶ κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα. Τῷ 1498 ἀνεκαλύφθη ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ Σεβαστιανοῦ Κάμποτ, ὅστις ὠνόμασεν αὐτὴν *Γῆν τῶν βακαλάων* (Terra de Baccalaos), ἤδη δὲ ἀπὸ τοῦ 1504 ἁλιεῖς Βρετόνοι, Νορμανδοί, Βάσκοι κλπ. ἤρχισαν ἐπισκεπτόμενοι τὰς ἀκτὰς αὐτῆς. Τῷ 1524 ἡ νῆσος κατελήφθη ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας ὑπὸ τοῦ Βερατσάνο, τῷ δὲ 1536 ὁ Ἄγγλος Χὸρ προσεπάθησε νὰ ἐγκατασταθῇ ἐν αὐτῇ. Τὴν ἀπόπειραν τοῦ Χὸρ ἠκολούθησαν οἱ Ἄγγλοι Χάμφρεϋ Τζίλμπερτ καὶ Γεώργιος Κάλβερτ διαρκοῦντος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ὁ τελευταῖος δ' ἐξ αὐτῶν ἵδρυσε καθολικὴν ἀποικίαν (1583). Οἱ Γάλλοι εἶχον ἤδη ἐγκατασταθῆ εἰς τὰς περὶ τοὺς κόλπους τῆς Πλακεντίας καὶ τῆς Τύχης ἀκτάς, τῷ δὲ 1660, ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ', ἀπεστάλη ὁ πρῶτος διοικητής. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Ἄγγλοι εἶχον σημαντικῶς αὐξηθῆ, ἀριθμοῦντες τῷ 1696 2.000 ἀποίκων ἔναντι 400 μόνον Γάλλων, ἐθεωροῦντο δὲ ὡς οἱ κύριοι οἰκισταὶ τῆς νήσου. Ἡ συνθήκη τῆς Οὐτρέχτης ἀνεγνώρισε τὴν κατοχὴν αὐτῆς εἰς τοὺς Ἄγγλους, ἐπεφύλαξεν ὅμως διὰ τοῦ 13 ἄρθρου της εἰς τοὺς Γάλλους τὸ δικαίωμα ἀποκλειστικῆς ἁλιείας ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς Β. παραλίας τῆς νήσου, ἀπὸ τῆς χερσονήσου Ἀβαλὸν μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ρίτς. Ἐπίσης, διὰ τοῦ ἄρθρου τούτου προεβλέπετο ὑπὲρ τῶν Γάλλων τὸ δικαίωμα ἱδρύσεως ἐπὶ τῆς παραλίας προχείρων σταθμῶν ἀνεφοδιασμοῦ καὶ ἀποξηραντηρίων τῶν ἰχθύων, ἀπηγορεύετο δὲ μόνον ἡ ἐπὶ τῆς νήσου ἐγκατάστασις αὐτῶν. Ἐπηκολούθησαν νέαι συνεχεῖς διενέξεις μεταξὺ τῶν δύο ἐνδιαφερομένων ἐθνοτήτων, πολλαὶ δὲ συνθῆκαι καὶ διπλωματικαὶ διασκέψεις προσεπάθησαν νὰ ρυθμίσωσι τὴν διαφοράν. Τέλος, διὰ συμφωνίας ἀγγλο-γαλλικῆς τῆς 8 Ἀπριλίου 1914, ἡ γαλλικὴ παραλία (French shore) καθωρίσθη μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Ραὶ καὶ Ἅγιος Ἰωάννης, ὁλόκληρον δηλαδὴ τὸ πρὸς Δ. τμῆμα, ὡς καὶ τὸ Δ. ἥμισυ τοῦ πρὸς Β. Οἱ Γάλλοι παρῃτήθησαν παντὸς δικαιώματος ἐγκαταστάσεως ἐπὶ τῆς νήσου τῆς Νέας Γῆς, διετήρησαν δὲ μόνον τὴν κατοχὴν τῶν δύο, 15 μίλια πρὸς Ν., νησίδων Σαὶν Πιὲρ καὶ Μικελόν, τὰς ὁποίας ἀνέλαβον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ ὀχυρώσωσιν ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει. Βραδύτερον ἀνεφύη ἄλλη ἔρις, σχετικὴ ἐπίσης μὲ τὸ ζήτημα τῆς ἁλιείας, μεταξὺ Ἡν. Πολιτειῶν καὶ τῆς κυβερνήσεως τῆς Νέας Γῆς, ἥτις ἐλύθη τῷ 1910 διαιτητικῶς παρὰ τοῦ διεθνοῦς δικαστηρίου τῆς Χάγης. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἡ Νέα Γῆ ἀπέστειλε 15.000 πολεμιστῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ 3.000 ὑπηρέτησαν εἰς τὸ βρεττανικὸν ναυτικόν, οἱ δὲ λοιποὶ εἰς τὸν στρατόν, μετασχόντες κατ' ἀρχὰς τῆς ἐκστρατείας τῶν Δαρδανελλίων καὶ εἶτα τῶν ἐν τῷ δυτικῷ μετώπῳ ἐπιχειρήσεων.

Χ. Δ.

Νεάγιε *[Βυζαντ. Μουσ.]*. Εἷς τῶν τεσσάρων πολυσυλλάβων φθόγγων, οὓς μετεχειρίζετο κατὰ τὴν κατάβασιν ἐν τῇ παραλλαγῇ τῶν διατονικῶν καὶ ἐναρμονίων ἤχων τὸ ἀρχαῖον στενογραφικὸν σύστημα τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς. Ὁ φθόγγος οὗτος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν φθόγγον Νη τῆς βυζαντινῆς ἢ τὸν do τῆς εὐρωπαϊκῆς. Τὸ Νεάγιε ἐχρησίμευε προσέτι παρὰ τοῖς παλαιοῖς καὶ ὡς ἀπήχημα τοῦ πλαγίου τοῦ τετάρτου ἤχου.

Ν. Α. Χ.

Νέα Γκόα, ἢ ***Παντζὶμ*** (Nueva Goa ἢ Panjim) *[Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα τῆς ἀποικίας τῶν πορτογαλικῶν Ἰνδιῶν (βλ. λ. *Γκόα*).

Νέα Γλασκώβη (New Glasgow, προφ. *Νιοὺ Γκλάσγκω*) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Καναδᾶ ἐν τῇ

Digitized by Google

ἐπαρχίᾳ Νέας Σκωτίας, κειμένη ἐπὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ ποταμοῦ (Ἤστ Ρίβερ), 170 χλμ. πρὸς ΒΑ. τοῦ Χάλιφαξ. Ἀπέχει 5 χλμ. ἀπὸ τοῦ λιμένος Πίκτον καὶ ἔχει μεγάλα ἀνθρακωρυχεῖα, πολλὰς ἀκμαζούσας βιομηχανίας σιδήρου καὶ χάλυβος καὶ ναυπηγεῖα. Κάτ. 6.400. Χ. Δ.

Νέα Γουϊνέα, ἢ *Πάπουα*, ἢ *Παπουασία* (ἀγγλ. New Guinea, προφ. *Νιοὺ Γκίνι*, ἢ Papua ἢ Papouasie) Μεγάλη νῆσος τῆς Ὠκεανίας ἐν Μελανησίᾳ ἐκ τῶν μεγαλυτέρων τοῦ κόσμου, ἐρχομένη ἀμέσως μετὰ τὴν Γροιλλανδίαν καὶ τὴν Αὐστραλίαν, ἐφ' ὅσον ἡ τελευταία αὕτη ἤθελε θεωρηθῆ ὡς νῆσος. Κεῖται κατὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τοῦ Εἰρηνικοῦ, πρὸς Β. τῆς Αὐστραλίας, ἔχει δὲ ἔκτασιν 771.913 τετρ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν μετὰ τῶν πέριξ νήσων 889.360 κατ. Διαιρεῖται διοικητικῶς εἰς τρία τμήματα, ἐξ ὧν τὸ μὲν πρὸς Δ. ἀνήκει εἰς τὴν Ὁλλανδίαν, τὰ δὲ δύο πρὸς Α. εἰς τὴν Βρεττανικὴν Αὐστραλίαν.

— *[Φυσ. Γεωγρ.]* Ἡ *Νέα Γουϊνέα* κεῖται μεταξὺ τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ τοῦ παραλλήλου 12° 5' Ν. πλάτους καὶ τῶν μεσημβρινῶν 130°50'—151°30' Α. μήκους Γκρήνουϊτς, περιβάλλεται δὲ ὑπὸ πλήθους μικρῶν νησίδων καὶ νησιωτικῶν συμπλεγμάτων συνολικῆς ἐκτάσεως 33.628 τετρ. χλμ. Ἡ κυρία νῆσος ἔχει σχῆμα ἐπίμηκες (μήκους 2.430 χλμ. καὶ μεγίστου πλάτους 660), διευθυνόμενον ἀπὸ Β.ΒΔ. πρὸς Ν.ΝΑ., περιβάλλεται δὲ ὑπὸ τῶν θαλασσῶν Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ πρὸς Β., Κοραλλίων πρὸς Α. καὶ ΝΑ. καὶ Ἀραφούρα πρὸς Ν. καὶ ΝΔ. Κατὰ τὸ νότιον αὐτῆς ἄκρον προσεγγίζει τὴν Αὐστραλίαν, μεθ' ἧς σχηματίζει τὸν ἀβαθῆ διέκπλουν τοῦ *Τόρρες*, ὅστις ἑνώνει τὰς θαλάσσας Κοραλλίων καὶ Ἀραφούρα. Ἡ Νέα Γουϊνέα ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ κεντρικοῦ τμήματος σχήματος ἀτρακτοειδοῦς καὶ τῶν κατὰ τὰ πέρατα αὐτοῦ χερσονήσων, ἐξ ὧν ἡ μὲν πρὸς Α. εἶναι ἀνώνυμος, ἡ δὲ πρὸς Δ. καλεῖται *Ὄνιν* καὶ σχηματίζει κατὰ τὸ ΒΑ. ἄκρον αὐτῆς δευτέραν ἰσομεγέθη, καλουμένην *Μπεράου*. Αἱ ἀκταὶ τῆς νήσου παρουσιάζουσι ποικίλην μορφολογίαν. Ὁ ἐκκινῶν ἀπὸ τοῦ διέκπλου τοῦ Τόρρες καὶ παραπλέων αὐτὴν κατὰ τὴν φορὰν τῶν δεικτῶν τοῦ ὡρολογίου ἀπαντᾷ κατὰ σειράν: Τὴν χθαμαλὴν καὶ ὁμαλὴν παραλίαν τῆς θαλάσσης Ἀραφούρα, ἐγγύτατα τῆς ὁποίας κεῖται ἡ νῆσος *Φρειδερίκου-Ἐρρίκου*, χωριζομένη ἀπὸ τῆς Νέας Γουϊνέας διὰ τοῦ στενοτάτου καὶ μακροῦ πορθμοῦ τῆς *Πριγκιπίσσης Μαριάνας*. Ἐφ' ὅσον προσεγγίζομεν πρὸς τὰς μνημονευθείσας δύο ἐπαλλήλους χερσονήσους τοῦ δυτικοῦ ἄκρου τῆς νήσου, ἡ παραλία καθίσταται ἐπὶ μᾶλλον ὀρεινή, κατέρχεται ὅμως πρὸς τὴν θάλασσαν μὲ ἐλαφρὰν κλίσιν. Αἱ δύο χερσόνησοι περιβάλλονται ὑπὸ πολλῶν νησίδων (*Ἄρδαι, Κέϊ, Τένιμπερ, Σαλαβάτι, Βάϊγκεου* κλπ.) καὶ προσεγγίζουσι πρὸς Δ. τὸ ἀρχιπέλαγος τῶν Μολουκῶν (νῆσοι *Τσεράμ* καὶ *Ἀλμαχέρα*). Ἐκεῖθεν τῶν χερσονήσων καὶ ἐπὶ τῆς βορείας παραλίας τῆς νήσου ἀπαντῶμεν τὸν κόλπον *Γκέελβιχ*, τοῦ ὁποίου ἡ μὲν δυτικὴ παραλία εἶναι ἀπότομος, ἐπιστεφομένη ὑπὸ τοῦ ὄρους *Ἄρφακ*, ἡ δὲ ἀνατολικὴ χθαμαλή. Παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου τούτου ἀναδύεται τὸ ἀρχιπέλαγος *Σούτεν*, τοῦ ὁποίου σπουδαιότεραι νῆσοι εἶναι ἡ *Γιάπεν*, ἡ *Βίαχ* καὶ ἡ *Σαϊπιορι*. Ἀκολουθεῖ ἡ βορεία παραλία τοῦ κυρίου σώματος τῆς νήσου, μετρίως ὑψηλὴ καὶ ἐλάχιστα κολπουμένη, σχηματίζουσα διὸ μόνον ἐλάχιστα εἰσδύοντας κόλπους, τοῦ *Χοῦμπολντ* καὶ τοῦ *Ἀστρολαβίου* καὶ μικράς τινας ἀσημάντους νησίδας. Ἐκεῖθεν τοῦ κόλπου τοῦ Ἀστρολαβίου ἄρχεται ἡ μακρὰ σειρὰ τῶν νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους *Βίσμαρκ* (βλ. λ.), αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦσιν ὀρεογραφικῶς συνέχειαν τῆς Νέας Γουϊνέας, εἶναι δὲ τεταγμέναι εἰς σχῆμα ἡμικυκλίου ἐστραμμένου πρὸς Δ. καὶ τερματίζονται πρὸς Β Δ. τὸ ἀρχιπέλαγος τῶν νήσων τοῦ *Ναυαρχείου*.

Συνεχίζοντες ἀπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Ἀστρολαβίου ἀπαντῶμεν κατὰ σειρὰν τὴν ἀπότομον παραλίαν τῶν *Μάκλαϊ*, τῆς ὁποίας ὑπέρκειται τὸ ὄρος *Φινιστέρ*, εἶτα δὲ τὸν εὐρὺν καὶ μὲ ὁμαλὴν παραλίαν κόλπον *Χοῦον*, ἀπὸ τοῦ ὁποίου χωρεῖ μὲ κατεύθυνσιν πρὸς ΝΑ. ἡ ἀνατολικὴ τῆς νήσου χερσόνησος. Ἡ χερσόνησος αὕτη παρουσιάζει τὴν μᾶλλον ἀφιλόξενον παραλίαν τῆς νήσου, φράσσεται δὲ κατὰ τὴν βόρειον ἰδίᾳ πλευρὰν αὐτῆς ὑπὸ πλήθους κοραλλιογενῶν νήσων, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ ἀρχιπέλαγος *Ἀντρκαστὼ* (*Τρομπριάν, Γκούντενω, Φέργκουσσον, Νόρμανμπυ* κ.λ.π.). Περαιτέρω καὶ κατὰ τὴν προέκτασιν τοῦ ἄκρου τῆς χερσονήσου ἀναδύονται αἱ νῆσοι τοῦ ἀρχιπελάγους *Λουϊζιάντ*, ἀνήκουσαι ἐπίσης πολιτικῶς καὶ γεωγραφικῶς εἰς τὴν Νέαν Γουϊνέαν. Τέλος, μεταξὺ τοῦ διέκπλου τοῦ Τόρρες καὶ τῆς χερσονήσου χωρεῖ πρὸς Ν. ὁ μέγας ἀναπεπταμένος κόλπος τῶν *Πάπουα*, ἔχων χθαμαλὴν καὶ προσχωσιγενῆ παραλίαν, εἰς ἣν ἐκβάλλουσι πλεῖστοι ποταμοί. Μορφολογικῶς ἡ νῆσος διασχίζεται καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτῆς ὑπὸ συνεχοῦς ὑψηλῆς ὀροσειρᾶς, ἥτις εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν ἐνομίζετο ὑψηλοτέρα τῶν Ἄνδεων. Ἡ ὀροσειρὰ αὕτη φέρει τὰ ἑξῆς κατὰ σειρὰν ἀπὸ Δ. πρὸς Α. ὀνόματα: Ὄρη *Καρόλου-Λουδοβίκου*, μὲ κυριωτέρας κορυφὰς τὰς *Κάρστεντς* (4.788 μ.) καὶ *Βιλελμίνης* (4.600 μ.), *Βίκτωρος-Ἐμμανουὴλ* καὶ *Λεοπόλδου*, παράλληλα δὲ πρὸς αὐτὰ βορείως τὸ παράλιον ὄρος *Φινιστὲρ* καὶ πρὸς Ν. τὰ ὄρη *Ἀλβέρτου Βίκτωρος* (κορυφαὶ *Πράτ, Μούρραιυ Ἀλβέρτου* κλπ.) καὶ τέλος τὰ ὄρη *Ὄβεν Στάνλεϋ*, καλύπτοντα ὁλόκληρον τὴν ἀνατολικὴν χερσόνησον καὶ σχηματίζοντα κορυφὰς ὕψους μέχρι 4.000 μ. Ἐπίσης ἐπὶ τῶν δύο πρὸς Δ. χερσονήσων ὑψοῦνται ἄλλα ὄρη, ὧν κυριώτερον τὸ *Ἄρφακ* (2.900). Πεδιναὶ ἐκτάσεις σχηματίζονται εἰς τὸ κύριον σῶμα τῆς νήσου, πρὸς Β. καὶ Ν., ἑκατέρωθεν τῆς ἀποτελούσης τὸν σκελετὸν αὐτῆς ὀροσειρᾶς. Ἐκ τῶν πεδινῶν τούτων ἐκτάσεων μεγαλυτέρα εἶναι ἡ πρὸς Ν., τῆς ὁποίας μέγα μέρος καλύπτεται ὑπὸ μεγάλων τροπικῶν δασῶν. Οἱ πλεῖστοι τῶν ποταμῶν εἶναι μικροί, λόγῳ τῆς εἰς πολλὰ σημεῖα γειτονίας τῶν ὀρέων μετὰ τῆς θαλάσσης, μόνον δὲ κατὰ τὰς πεδιάδας σχηματίζονται τρεῖς μεγάλαι καὶ πλωταὶ ἀρτηρίαι, ὁ *Φλάϋ* πρὸς Ν., ἐκβάλλων εἰς τὸν κόλπον τῶν Πάπουα, καὶ οἱ *Σέπικ* καὶ *Ρανοὺ* πρὸς Β., ἐκβάλλοντες ἐγγὺς ἀλλήλων ἐν τῷ κόλπῳ Μπρέχερ. Γενικῶς ἡ Νέα Γουϊνέα εἶναι ἐκ τῶν ὀλιγώτερον ἐξηρευνημένων μέχρι σήμερον χωρῶν τοῦ κόσμου, ἰδίᾳ δὲ ἐν τῇ ἀνήκουσῃ εἰς τὴν Ὁλλανδίαν περιοχῇ. Τὸ κλῖμα τῆς νήσου εἶναι θερμότατον καὶ ὑγρόν, ἡ δὲ παραμονὴ ἐν αὐτῇ ἀποβαίνει πολλάκις δύσκολος εἰς τοὺς Εὐρωπαίους. Ἡ μέση ἐτησία θερμοκρασία κυμαίνεται εἰς τὰ παράλια περὶ τοὺς +26° Κ., ἡ ἀνωτάτη δὲ φθάνει μέχρι +35°,3 Κ., ἐνῷ ἡ κατωτάτη σπανίως κατέρχεται πέραν τῶν +19 Κ. Ψυχρότερος μὴν εἶναι ὁ Ἰούνιος μὲ μέσην θερμοκρασίαν +25,2 Κ., θερμότερος δὲ ὁ Φεβρουάριος (+26,7 Κ.). Τὸ ὕψος τῶν ἐτησίως πιπτουσῶν βροχῶν ὑπερβαίνει πολλάκις τὰ 2 μέτρα, βρέχει δὲ καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ ἔτος καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν ἰδίως τῆς νυκτός. Ἡ χλωρὶς τῆς νήσου ἀποτελεῖ μεταβατικὴν κατάστασιν μεταξὺ τῆς αὐστραλιανῆς καὶ τῆς τοῦ Ἰνδικοῦ ἀρχιπελάγους. Ἰδιαιτέρως ἀξιομνημόνευτα εἶναι τὰ ἐκτεταμένα καὶ ὑψηλὰ παρθένα δάση, τόσον πυκνά, ὥστε τὰ δένδρα εἶναι περιπεπλεγμένα μεταξύ των εἰς ἑνιαῖον σύνολον. Ἡ πανὶς ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν αὐστραλιανήν, περιλαμβάνουσα πλῆθος ζῴων ἐκ τοῦ βασιλείου τῶν πτηνῶν καὶ τῆς οἰκογενείας τῶν μαρσιποφόρων. Οἱ ἰθαγενεῖς κάτοικοι ἀνήκουσιν εἰς τρεῖς φυλάς, τοὺς Παπούας, τοὺς Μαλαισίους καὶ τοὺς Πολυνησίους.

— *[Πολιτ. Γεωγρ.]* Ἡ *Νέα Γουϊνέα* ἀποτελεῖται πολιτικῶς ἐκ τριῶν διακεκριμένων τμημάτων, ἐξ ὧν τὸ μὲν πρῶτον, περιλαμβάνον τὴν πρὸς Δ. τῆς 141° μοίρας περιοχὴν μετὰ τῶν ἐγγὺς νήσων, ἀνήκει εἰς τὴν Ὁλλανδίαν (ἔκτασις 388.140 τ. χλμ., κάτ. 195.000 περίπου, ἐξ ὧν 250 μόνον Εὐρωπαῖοι), καὶ ὑπάγεται διοικητικῶς εἰς τὰς Ὁλλανδικὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας, διοικούμενον ὑπὸ τοῦ ἐν Τερνάτε τῶν Μολουκῶν τοπικοῦ κυβερνήτου, τὰ δὲ δύο ἄλλα ὑπάγονται εἰς τὴν Βρεττανικὴν Αὐστραλίαν. Τὸ πρῶτον τμῆμα, κείμενον πρὸς Β. καὶ περιλαμβάνον ἐπίσης τὸ ἀρχιπέλαγος *Βίσμαρκ*, ἀνῆκε πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ ἐκαλεῖτο *Γῆ τοῦ Αὐτοκράτορος Γουλιέλμου*, κατελήφθη δὲ τὴν 12 Σεπτεμβρίου 1914 ὑπὸ τῶν αὐστραλιανῶν στρατευμάτων. Σήμερον τελεῖ ὑπὸ τὴν αὐστραλιανὴν διοίκησιν, κατ' ἐντολὴν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ὑπαγόμενον ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν. Ὁ διοικητὴς βοηθεῖται ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν καθηκόντων του ὑπὸ πενταμελοῦς συμβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς (advisory council). Ὑποδιαιρεῖται εἰς 8 ἐπαρχίας καὶ ἔχει ἔκτασιν 240.860 τ. χλμ., πληθυσμὸν (1926) 418.000 κατ., ὧν 1.440 Εὐρωπαῖοι, καὶ πρωτεύουσαν τὸ *Ράμπαουλ* (κάτ. 1.500). Τὸ τρίτον τμῆμα τῆς Νέας Γουϊνέας, καλούμενον ἄλλως καὶ *Πάπουα*, ἀποτελεῖ διοικητικὴν περιφέρειαν (territory), δὲν καταλέγεται δὲ μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Αὐστραλιανῆς ὁμοσπονδίας. Διοικεῖται ὑπὸ ὑποδιοικητοῦ, βοηθουμένου ὑπὸ ὀκταμελοῦς συμβουλίου (executive council) καὶ ὑπαγομένου ὑπὸ τὴν ἄμεσον δικαιοδοσίαν τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ τῆς Αὐστραλίας. Ἐπίσης ἔχει ἴδιον νομοθετικὸν σῶμα (legislative council), ἀποτελούμενον ἐκ τῶν μελῶν τοῦ executive council καὶ 5 ἄλλων πολιτῶν, διοριζομένων ὑπὸ τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ. Ὑποδιαιρεῖται εἰς 8 ἐπαρχίας (magisterial divisions). Ἔκτασις 234.489 τ. χλμ., πληθυσμὸς (1927) 276.360 κάτ., ἐξ ὧν 1.366 λευκοί. Πρωτεύουσα τὸ *Μόρεσμπυ* (κάτ. 2.075, ἐξ ὧν 475 λευκοί).

— *[Οἰκον. Γεωγρ.]* Ἡ *Νέα Γουϊνέα* εἶναι πλουσιωτάτη χώρα, ἀλλ' ἐλάχιστα καὶ κακῶς ἐκμεταλλευομένη, ἰδίως κατὰ τὸ δυτικὸν (Ὁλλανδικὸν) αὐτῆς τμῆμα. Τὸ ἔδαφος γενικῶς παράγει βάμβακα, κοκκοφοίνικας, κακάον, ζαχαροκάλαμον, καπνὸν καὶ πάντα τὰ προϊόντα τῶν θερμῶν κλιμάτων. Τὸ ὑπέδαφος ἐπίσης περικλείει χρυσόν, ὀρυχεῖα ἄνθρακος, μεταλλεῖα χαλκοῦ καὶ πηγὰς πετρελαίου, περὶ τὸν κόλπον Πάπουα. Ἐκ τῶν εἰς τὴν Αὐστραλίαν ἀνηκουσῶν χωρῶν ἡ πρὸς Ν. ἐσημείωσεν ἐμπορικὴν κίνησιν κατὰ τὸ ἔτος 1929—1930, διὰ μὲν τὴν ἐξαγωγὴν 324.775 ἀγγλικῶν λιρῶν, διὰ δὲ τὴν εἰσαγωγὴν 373.918. Εἰς τὸ βόρειον τμῆμα ἡ μὲν εἰσαγωγὴ ἀνῆλθε (1927—1928) εἰς 811.832 ἀγγλικὰς λίρας, ἡ δὲ ἐξαγωγὴ εἰς 1.471.026. Χερσαῖαι συγκοινωνίαι στερεῖται ἐξ ὁλοκλήρου σχεδὸν ἡ νῆσος, ἀλλὰ καὶ αἱ θαλάσσιαι διεξάγονται πλημμελῶς, μόνον δὲ ἄξιον λόγου συγκοινωνιακὸν μέσον εἶναι 8 ἀνὰ τὴν παραλίαν σταθμοὶ ἀσυρμάτου.

— *[Ἱστορ.]* Ἡ *Νέα Γουϊνέα* ἀνεκαλύφθη τῷ 1526 ὑπὸ τοῦ Πορτογάλου Γεωργίου ντὲ Μένεσες, διατελοῦντος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Γκόα, ὅστις ἔδωσεν αὐτῇ τὸ ὄνομα *Πάπουα*. Τῷ 1545 ἐπεσκέφθη αὐτὴν ὁ Ὑνίγκο Ὀρτὶθ ντὲ Ρέτεθ, εἰς ὃν καὶ ὀφείλεται τὸ σημερινὸν τῆς νήσου ὄνομα (ἐκλήθη οὕτω λόγῳ τῆς ὁμοιότητος τῶν κατοίκων της πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς τῆς ἀφρικανικῆς Γουϊνέας). Πάντα τὰ ταξίδια τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος διηυθύνοντο πρὸς τὴν βορείαν παραλίαν τῆς νήσου, τῆς νοτίας οὔσης ἐντελῶς ἀγνώστου, ἐπιστεύετο δὲ ἐπὶ μακρὸν χρόνον, μέχρι σχεδὸν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ὅτι ἡ Νέα Γουϊνέα ἦτο πρὸς Ν. ἡνωμένη μετὰ τῆς Αὐστραλιανῆς ἠπείρου, ἂν καὶ ὁ Τόρρες εἶχεν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1605 διαπλεύσει τὸν φερώνυμον αὐτῷ διέκπλουν, παρὰ τὸν ὁποῖον προσεγγίζουσιν αἱ δύο αὗται χῶραι.

Καθ' ὅλον τὸν ΙΖ' αἰῶνα τὸν κυριώτερον ρόλον ἐν τῇ ἐξερευνήσει τῆς νήσου ἔπαιξαν οἱ Ὁλλανδοί, οἵτινες προὐχώρησαν κατὰ μῆκος τῆς νοτίου παραλίας μέχρι τοῦ ἀκτωτηρίου Βάλσε. Ἡ ἀναγνώρισις ὅμως προὐχώρησε βραδέως, μόνον δὲ κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΗ' καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἐσημειώθη μεγάλη τάσις πρὸς ἀποικισμὸν καὶ μελέτην τῆς χώρας ἐκ μέρους κυρίως τῶν Ἄγγλων, Γάλλων, Γερμανῶν καὶ Ὁλλανδῶν θαλασσοπόρων. Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1880 καὶ 1890 ἐγένετο ὁ μερισμὸς τῆς νήσου μεταξὺ Ὁλλανδῶν, Ἄγγλων καὶ Γερμανῶν, οἵτινες καὶ ἐπέδειξαν μέγαν ζῆλον πρὸς ἐξερεύνησιν τοῦ λαχόντος ἑκάστῳ τμήματος. Ἰδιαιτέρως διεκρίθησαν εἰς τοῦτο οἱ Γερμανοί, οἵτινες εἶχον ἐπιτύχει σημαντικὴν πρόοδον μέχρι τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, κατόπιν τοῦ ὁποίου ἀπώλεσαν τὴν ἀποικίαν των. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη προεκλήθη μέγα ἐνδιαφέρον μεταξὺ τῶν ἀρχαιολόγων, λόγῳ τῶν ἀνακαλυφθέντων ἐν τῇ νήσῳ, κατόπιν ἀνασκαφῶν (1928), σπουδαίων εὑρημάτων (κινεζικῶν νομισμάτων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων), ἐξ ὧν συμπεραίνεται ὅτι ἡ Νέα Γουϊνέα εὑρίσκετο ἄλλοτε εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τῆς ἠπειρωτικῆς Ἀσίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ *W. Saville*, «In unknown New-Guiean» (1926). — *C. G. Seligmann*, «The Melanesians of British New-Guinea» (1910). — *B. Grimshaw*, «The New-Guinea» (1911), «The Annual Bulletin of Papua». Χ. Δ.

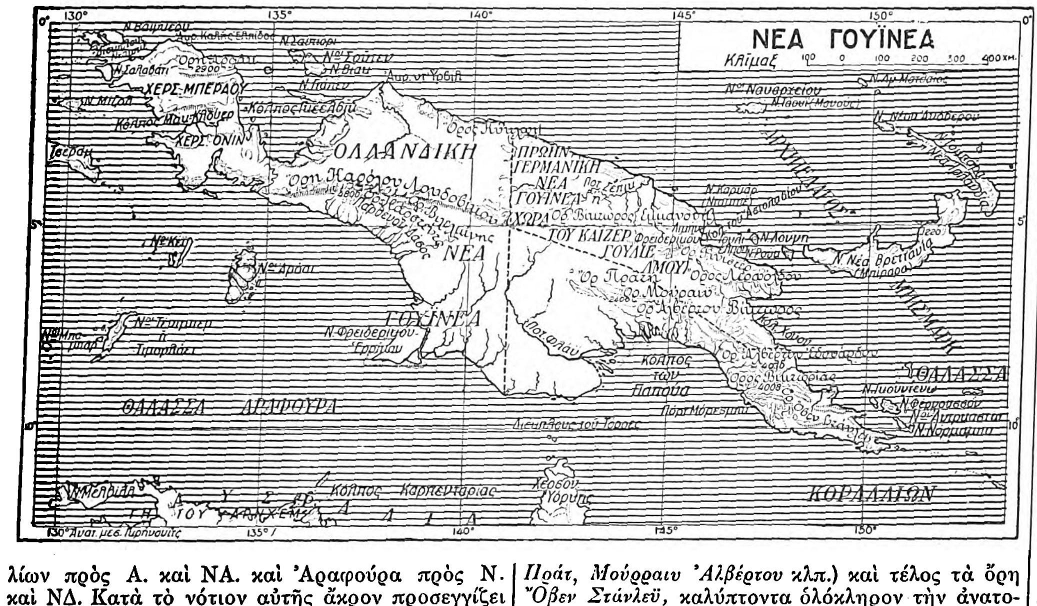

Digitized by Google

Νέα Γρενάδη (Nueva Grenada) *[Γεωγρ.]*. Παλαιοτέρα ὀνομασία τοῦ νοτιοαμερικανικοῦ κράτους τῆς *Κολομβίας* (βλ. λ.).

Νέα Γωνιὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Καρβιᾶς τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς, ὀνομαζόμενον πρότερον *Τσιγγανᾶδες*. Κάτ. (1926) 345. Χ. Δ.

Νέα Ἐγκὶν *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Γαλιτσάδων τῆς ἐπαρχίας Ἱστιαίας (Ξηροχωρίου) τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Κάτ. (1928) 207. Χ. Δ.

Νέα Ζαγορά, ἡ ***Γενῆ Ζαγορὰ*** (βουλγαρ. *Νόβα Ζαγκόρα) [Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βουλγαρίας ἐν τῷ νομῷ Παλαιᾶς Ζαγορᾶς *(Στόρα Ζαγκόρα)*. Κάτ. (1920) 6.518. Ἔχει ἀξιόλογον κτηνοτροφίαν καὶ σηροτροφίαν. Κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1877 ἐγένετο θέατρον μάχης μεταξὺ τοῦ Ρώσου στρατηγοῦ Γκοῦρκο καὶ τοῦ Τούρκου Ρεοὺφ πασᾶ, καθ' ἣν ἐνίκησε μὲν ὁ πρῶτος (17 Ἰουλίου), ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ τὴν ἐπομένην πρὸ τῶν ἐνισχυθέντων Τούρκων. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον ἡ πόλις κατεστράφη σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου. Χ. Δ.

Νέα Ζέμλια (ρωσ. Nowaja Semlia=Νέα Γῆ) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τοῦ Βορείου Παγωμένου ὠκεανοῦ (βλ. λ. *Νόβαγια Ζέμλια*).

Νέα Ζηλανδία (New Zealand, *πρόφ. Νιοὺ Ζήλαντ) [Γεωγρ.]*. Σύμπλεγμα νήσων τῆς Πολυνησίας, ἀποτελουσῶν βρεττανικὴν ἀποικίαν (βλ. λ. *Ζηλανδία* Νέα).

νεάζω· εἶμαι νέος, ἰδίᾳ φαίνομαι νέος· ‖ ὑποκρίνομαι τὸν νέον· ‖ δημοτ. *νιάζω*· καλλιεργῶ τὸν ἀγρόν, ἐπὶ τῆς πρώτης ἀρόσεως, ἄλλως *ὀργώνω*.

Νέα Ζωὴ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ζωή*, Νέα —.

Νέα Ἤπειρος *[Βυζαντ. Γεωγρ.]*. Διοικητικὴ περιφέρεια τοῦ Ἀνατολικοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους περιλαμβάνουσα τὸ Ν. τμῆμα τῆς σημερινῆς Ἀλβανίας καὶ διοικουμένη ὑπὸ προκονσουλαρίου (βλ. λ. *Ἤπειρος* τ. ΙΒ', σ. 331 β' κ. ἑπ.).

Νέαι *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Νῆσος πλησίον τῆς Λήμνου, ἐν τῇ ὁποίᾳ, κατά τινας (παρὰ *Στεφ. Βυζ.* 470,23), ἐδήχθη ὁ Φιλοκτήτης ὑπὸ ὕδρου (νεροφίδας). Εἶναι ἡ σύγχρονος *Ἅγιος Στράτης*. Σ. Ε. Λ.

Νέαι Ἑβρίδες (New Hebrides, Nouvelles Hébrides) *[Γεωγρ.]*. Ἀρχιπέλαγος τῆς Μελανησίας, ἐν τῇ Ὠκεανίᾳ, πρὸς τὸ δυτικὸν τμῆμα τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, μεταξὺ Νέας Γουϊνέας καὶ Νέας Καληδονίας κατὰ τὴν 13° 4' καὶ 22° 24' Ν. πλάτ. καὶ 166° 30' καὶ 169° 50' Ἀν. μήκ. Ἀποτελεῖται ἀπὸ 40 περίπου νήσους μικρὰς καὶ μεγάλας, περιβαλλομένας ἀπὸ κοραλλιογενεῖς ὑφάλους καὶ ἀποτελουμένας κυρίως ἐκ νέων ἡφαιστειογενῶν πετρωμάτων καὶ κοραλλιογενοῦς ἀσβέστου. Ἔχει συνολικὴν ἐπιφάνειαν 15.157 τ. χλμ. καὶ 60.000 κατ. περίπου, ἐξ ὧν 650 Γάλλοι, 232 Ἄγγλοι καὶ 1.624 Ἰνδοκινέζοι. Ἐκ τῶν νήσων τοῦ ἀρχιπελάγους τούτου αἱ 20 εἶναι κατῳκημέναι, αἱ κυριώτεραι δὲ τούτων εἶναι ἡ τοῦ *Ἁγίου Πνεύματος* (Espiritu Santo), ἡ μεγαλυτέρα πασῶν, ἡ *Μαλλίκολλο*, μετὰ καλοῦ καὶ ἀσφαλοῦς λιμένος καλουμένου *Πὸρτ Σάντουϊτς*, ἡ *Ἄμπουν* ἢ *Ἐφατὰ* ἢ *Ἐφάϊτ* ἢ *Βατὲ* ἢ *Φατὲ* καὶ νῆσος *Σάντουϊτς*, ἡ *Ἄρια* ἢ *Ἔπι* ἢ *Τάννα*, ἡ *Ἐρρομάνγκο*, ἡ *Ἀνάτομ*, ἡ *Αὐγή*, ἡ *Πεντηκοστή*, ἡ νῆσος τῶν *Λεπρῶν*, ἡ *Μάλο* κτλ. Εἶναι ὀρειναὶ μὲ πολυάριθμα ἡφαίστεια ἐν ἐνεργείᾳ, τὰ σημαντικώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων νήσων ἡφαίστεια Ἄμπρυν, Τάννα, Ἐρρομάγκο καὶ Λοπέβι, οὗ τὸ ὕψος φθάνει τὰ 1600 μ. Ἔχει ἐπίσης καὶ πολλὰς θερμὰς πηγάς, ἰδίως θειούχους. Τὸ ὑπέδαφος εἶναι πλούσιον εἰς κοιτάσματα διαφόρων μετάλλων, ὧν τὰ κυριώτερα εἶναι ὁ χαλκός, ὁ σίδηρος καὶ τὸ νίκελ. Οἱ ἰθαγενεῖς κάτοικοι τῶν νήσων ἀνήκουν εἰς τοὺς Μελανησίους καὶ εἶναι ἀναμεμιγμένοι μετὰ Πολυνησίων, ὑποδιαιρούμενοι εἰς πολλὰς φυλάς, εὑρισκομένας εἰς διαρκῆ πόλεμον ἀναμεταξύ των.

Τὸ Ἀρχιπέλαγος ἀνεκαλύφθη τῷ 1606 ὑπὸ τοῦ Πορτογάλου Πέτρου Φεριάντεθ ντὲ Κίρος, ὁ ὁποῖος προσεγγίσας κατὰ πρῶτον εἰς τὴν νῆσον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὠνόμασεν αὐτὴν Αὐστραλίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τῷ 1768 ἐπεσκέφθη καὶ ἐξηρεύνησε τὸ Ἀρχιπέλαγος καὶ ὁ Γάλλος ἐξερευνητὴς Λουδοβῖκος ντὲ Μπουγκαινβὶλ καὶ τῷ 1774 ἐξηρεύνησε τὰς νήσους ὁ Κούκ, ὁ ὁποῖος ἔδωσεν εἰς τὸ Ἀρχιπέλαγος τὸ σημερινὸν αὐτοῦ ὄνομα. Τῷ 1886 κατέλαβε τὰς νήσους ἡ Γαλλία, συνεπείᾳ ὅμως διαμαρτυριῶν τῆς Ἀγγλίας, συνήφθη τῷ 1887 συμφωνία, μεταξὺ τῶν δύο δυνάμεων, διὰ τῆς ὁποίας ἀπεφασίζετο ἡ συγκυριαρχία Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἐπ' αὐτῶν. Τῷ 1914, συνήφθη νέα συμφωνία, δι' ἧς ἐξησφαλίζετο ἡ ἰσονομία μεταξὺ τῶν Γάλλων καὶ Ἄγγλων καὶ ἥτις ἐπεκυρώθη τῷ 1922. Ἕδρα τῶν ἀρχῶν εἶναι ἡ *Πὸρτ Βίλα* ἐπὶ τῆς νήσου Σάντουϊτς, ἥτις εἶναι καὶ ὁ κυριώτερος λιμὴν ἀνοικτὸς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον. Μ. Δ. Β.

Νέα Ἱερουσαλήμ. Ἑτέρα ὀνομασία τῆς ἐν Κεφαλληνίᾳ μονῆς τοῦ Ἁγίου Γερασίμου (βλ. λ. *Γερασίμου ἁγίου μονή*).

— **Νέα Ἱερουσαλήμ.** Ὀνομασία τῆς ὑπὸ τοῦ Σβέντενβοργκ ἱδρυθείσης ἐκκλησίας (βλ. *Σβέντενβοργκ*).

Νέα Ἰερσέη (New Jersey, *πρόφ. Νιοὺ Τζέρσεϋ) [Γεωγρ.]*. Πολιτεία τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας (βλ. λ. *Ἰερσέη* Νέα).

Νέαιθος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῶν Βρουττίων, ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἑλλάδι, ἐκβάλλων βορείως τοῦ Κρότωνος. Ἡ ὀνομασία προῆλθεν ἐκ τοῦ *ναῦς* καὶ *αἴθω* (πλοῖον-καίω) *(Στράβ.* ΣΤ' 262), διότι, κατὰ ἐπιτόπιον τότε παράδοσιν, Ἀχαιοὶ ἐπαναπλέοντες ἐκ Τρῳάδος εἶχον χωρισθῆ τοῦ λοιποῦ ἰλιακοῦ στόλου καὶ παρασυρόμενοι ὑπὸ τῶν τρικυμιῶν εἶχον ἐκπέσει εἰς ἐκείνας τὰς ἀκτάς, εἰς ἃς ἐξῆλθον πρὸς ἀναγνώρισίν των. Αἱ ὑπ' αὐτῶν ὅμως ἀπαχθεῖσαι Τρῳάδες γυναῖκες, ἃς εἶχον αἰχμαλώτους ἔνδον, βαρυνθεῖσαι τοῦ τοσούτου τρικυμιώδους πλοῦ τὰς ταλαιπωρίας, ἐπωφελήθησαν τῆς ἐξόδου τῶν ἀνδρῶν ὅπως καύσωσι τὰ πλοῖα καὶ τοὺς ἀναγκάσωσιν εἰς μόνιμον ἐγκατάστασιν εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, λίαν εὔφορον ἄλλως τε οὖσαν.

Εἶναι δὲ ὁ ποταμὸς οὗτος ὁ σύγχρονος *Νέτο* (Fiume Neto: πλάτ. 39°13' Β., μήκ. 17°08' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 198: Polikastro to Santa Maria di Leuca), πηγάζων ἀπὸ τοῦ ὄρους Μπόττε Ντονάτο καὶ ἐκβάλλων, μετὰ ροῦν 80 χλμ., εἰς τὸν κόλπον τοῦ Τάραντος, μεταξὺ Κοτρώνε (ἀρχ. Κρότων) καὶ Ἀλίτσε (ἀρχ. Κρίμισσα). Σ. Ε. Λ.

Νέαιρα *[Μυθολ.]*. —1) Μία τῶν θυγατέρων τοῦ Ἀμφίονος καὶ τῆς Νιόβης, θυγατρὸς τοῦ Ταντάλου (*Ἀπολ.* ΙΙ, 5, 6). —2) Θυγάτηρ τοῦ Περέως, σύζυγος τοῦ Ἀλεοῦ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐγέννησε τὴν Αὔγην, τὸν Κηφέα καὶ τὸν Λυκοῦργον (αὐτόθ. ΙΙΙ, 9. 1). Κατ' ἄλλην παράδοσιν φέρεται ὡς σύζυγος τοῦ Αὐτολύκου, υἱοῦ τοῦ Ἑρμοῦ (*Παυσ.* VIII. 4, 6). —3) Σύζυγος τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ, γεννήσασα ἐξ αὐτοῦ τὴν Εὐάδνην, σύζυγον τοῦ Ἄργου (*Ἀπολλ.* ΙΙ, Ι, 2). —4) Νύμφη τις, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὁ Ἥλιος ἀπέκτησε θυγατέρας τὴν Λαμπετίαν καὶ τὴν Φαέθουσαν (*Ὀδυσσ.* μ, 132). Α. Θ. Σ.

—**Νέαιρα.** Περιώνυμος ἑταίρα ἐν Ἀθήναις, γενομένη γνωστὴ ἐκ τοῦ «Κατὰ Νεαίρας» λόγου, ἀποδιδομένου εἰς τὸν Δημοσθένη, καὶ κατόπιν διὰ τῶν ποιημάτων τοῦ Ὁρατίου, Κατούλλου καὶ ἄλλων. Κατ' ἀρχὰς ἦτο δούλη τοῦ Κασίου Ἠλείου, ἔπειτα δὲ ἐρωμένη τοῦ ποιητοῦ Ξενοκλείδου, τοῦ ὑποκριτοῦ Ἱππάρχου, Φρυνίωνος τοῦ Παιανιέως, συγγενοῦς τοῦ Δημοσθένους, καὶ τοῦ ρήτορος Στεφάνου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐγέννησε τὴν Στρυβήλην, ἐπικληθεῖσαν κατόπιν Φανώ. Α. Θ. Σ.

Νέκιρα (Necra). Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τῆς Ἰταλίδος συγγραφέως *Ἄννης Ράντιους Τσούκκαρι* (1846—1916). Ἤρχισε κατ' ἀρχὰς γράφουσα διηγήματα εἰς τὰ περιοδικὰ τοῦ Μιλάνου καὶ κατόπιν τῶν πρώτων ἐπιτυχιῶν της εἰς αὐτὰ συνέγραψε καὶ πολλὰ μυθιστορήματα, ἅτινα ἐσημείωσαν μεγάλην ἐπιτυχίαν παρὰ τῷ Ἰταλικῷ λαῷ. Πολλὰ τούτων μετεφράσθησαν καὶ εἰς ξένας γλώσσας καὶ ἔσχον πολλὰς ἐκδόσεις. Ἠσχολήθη ἰδίως ἐπὶ κοινωνιολογικῶν θεμάτων, ἀναφερομένων εἰς τὴν αἰσθηματικὴν ζωὴν τῆς γυναικός. Ἐκ τῶν ἔργων της γνωστότερα εἶναι: «Ἕνα ρομάντσο» (1876), «Ἀντίο» (1877), «Εὔθυμα διηγήματα» (1879), «Παλιὲς ἀλυσίδες» (1880), «Τερέζα» (1886), «Ὁ σύζυγος τῆς φίλης» (1885), «Τὸ βιβλίον τοῦ υἱοῦ μου» (1891), «Τὸ ὄνειρο» (1893), «Τὸ ράσο τοῦ διαβόλου», «Βωμὸς ἔρωτος» (1914), «Τὸ μυθιστόρημα τῆς τύχης» κτλ. Τῷ 1891 ἔγραψεν ἐπίσης καὶ τὴν «Αὐτοβιογραφίαν» της. Μ. Δ. Β.

Νέα Ἰρλανδία, ἡ ***Νέον Μεκλεμβοῦργον*** (New Ireland, ἢ Neu Mecklenburg, *πρόφ. Νιοὺ Ἄϊρλαντ* ἢ *Νόϋ Μέκλενμπουργκ) [Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Ὠκεανίας, ἀνήκουσα εἰς τὸ ἀρχιπέλαγος Βίσμαρκ. Κεῖται πρὸς Β. τῆς Νέας Βρεττανίας, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Εἶναι στενὴ καὶ μακρὰ λωρὶς γῆς, ἔχουσα κατεύθυνσιν ἀπὸ ΒΔ. πρὸς ΝΑ., καλύπτεται δὲ ὑπὸ καταφύτου ὀροσειρᾶς ἐκτεινομένης καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτῆς. Εἶναι ἡ δευτέρα νῆσος τοῦ ἀρχιπελάγους, ἔχουσα ἔκτασιν 12.000 περίπου τ. χλμ. Κατοικεῖται ὑπὸ Μελανησίων, κατείχετο δὲ μέχρι τοῦ 1914 ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, οἵτινες ἐκάλουν αὐτὴν *Νέον Μεκλεμβοῦργον*. Σήμερον ὑπάγεται εἰς τὴν Αὐστραλιανὴν ὁμοσπονδίαν, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ χῶραι τῆς πρώην Γερμανικῆς Νέας Γουϊνέας. Χ. Δ.

Νέα Ἱσπανία (Nueva España) *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα δοθὲν εἰς τὸ *Μεξικὸν* (βλ. λ.) κατὰ τὴν ἵδρυσίν του ὡς ἀποικιακοῦ βασιλείου τῆς Ἱσπανίας.

Νέαιτον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ Διόδωρον τὸν Σικελιώτην ὀνομασία τῆς σικελικῆς πόλεως *Νέητον* (βλ. λ. καὶ λ. *Νότο*). Σ. Ε. Λ.

Νέαι Φιλιππῖναι *[Γεωγρ.]*. Ἑτέρα ὀνομασία τῶν *Καρολίνων* νήσων (βλ. λ.).

Νέαιχμος. Ἐπώνυμος ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς 115 ὀλυμπιάδος.

Νέα Καληδονία (Nouvelle Calédonie) *[Γεωγραφ.]*. Γαλλικὴ νῆσος τῆς Ὠκεανίας (βλ. λ. *Καληδονία* Νέα).

Νέα Καμμένη *[Γεωγρ.]*. Ἡφαιστειογενὴς νῆσος σχηματισθεῖσα λόγῳ ἐκρήξεως τοῦ ἡφαιστείου Σαντορίνης τῆς Θήρας (βλ. καὶ λ. *Καμμέναι*).

Νέα Κώμη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ νομοῦ Καβάλλας (βλ. λ. *Κώμη* Νέα).

Νέα Κώμη *[Γεωγρ.]*. Φρούριον τῆς Μυσίας (*Στεφ. Βυζ.* 471,1) ἀγνώστου ταυτότητος.

Νέα Μαγαζιὰ *[Γεωγρ.]*. Παλαιὰ ὀνομασία δοθεῖσα εἰς τὴν πόλιν τοῦ *Βόλου* κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς, περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Χ. Δ.

Νέα Μονὴ ***Χίου.*** Ἓν ἐκ τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερόντων βυζαντινῶν μνημείων, ἱδρυμένον ἐπὶ τοῦ ὄρους Προβατίου τῆς νήσου Χίου ὑπὸ τριῶν Χίων μοναχῶν, οἵτινες ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἀνεῦρον θαυματουργὸν εἰκόνα τῆς Παναγίας. Ἡ μονὴ αὕτη ἐκτίσθη δαπάναις τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου (κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα μ. Χ.). Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς της ἡ Νέα Μονή, ἥτις ἀπέβη μία τῶν πλουσιωτάτων ἐν Ἑλλάδι μονῶν, περιελάμβανε συγκρότημα κτηρίων, ἐν οἷς διεφαίνετο ἡ λαμπρὰ ἀκμὴ τῆς βυζαντινῆς τέχνης κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας. Ἐκ τῶν κτηρίων τούτων σῴζονται σήμερον τὸ Καθολικὸν οὗ ἡ ἀνέγερσις ἀπήτησε δωδεκαετίαν ὅλην (1045—1057), ἡ Τράπεζα, ἡ Κινστέρνα καί τινα ἄλλα μᾶλλον ἐπουσιώδη ἀρχιτεκτονήματα ἢ λείψανα οἰκοδομημάτων. Μεταξὺ τούτων μνημειώδης εἶναι ἡ καλλιτεχνικὴ ἀξία καὶ ἡ ἱστορικὴ σημασία τοῦ Καθολικοῦ, ἱδρυμένου ἐπὶ τετραγωνικοῦ διαγράμματος μετὰ τρούλλου ἀποτελοῦντος τὴν θαυμασιωτέραν ἀρχιτεκτονικὴν προσπάθειαν τῆς βυζαντινῆς τέχνης κατὰ τὴν μακεδονικὴν περίοδον. Ὁ τροῦλλος οὗτος, καταπεσὼν κατὰ τοὺς σεισμοὺς τοῦ 1881, οἵτινες ἐπήνεγκον σημαντικὰς φθορὰς εἰς τὴν Νέαν Μονήν, ἀντικατεστάθη διὰ νεωτέρου κατασκευάσματος ἐστερημένου καλλιτεχνικῆς ἀξίας. Τὸ Καθολικὸν τῆς Νέας Μονῆς ἀνήκει εἰς τὸν τύπον τῶν ὀκταγώνων ναῶν, ὅστις διεμορφώθη ἐπὶ τῆς μακεδονικῆς δυναστείας καὶ εἰς ὃν ἀνήκουν οἱ κομψοὶ ναοὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης, οἱ ἱδρυμένοι ἐν Ἀθήναις, Μονεμβασίᾳ, Μυστρᾷ, Τριφυλίᾳ κτλ. Μεγίστη εἶναι ἡ ἀξία καὶ τῶν μωσαϊκῶν τῆς Νέας Μονῆς, ἅτινα, μολονότι ἔπαθον σπουδαιοτάτας βλάβας κατὰ τοὺς σεισμοὺς τοῦ 1881, διατηροῦν ἐν τούτοις μέγα μέρος τῆς προτέρας των αἴγλης. Ἐγένοντο καὶ ταῦτα κατὰ διαταγὴν Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, μάλιστα δὲ διὰ καλλιτεχνῶν μεταβάντων ἐπὶ τούτῳ εἰς Χίον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἀναφέρονται εἰς τὸν συνήθη τύπον τῆς εἰκονογραφήσεως τῶν βυζαντινῶν ναῶν τοῦ ΙΑ' κτλ. αἰῶνος, ὅστις ἀπαντᾷ καὶ ἐν Ὁσίῳ Λουκᾷ καὶ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Δαφνίου καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐν τῷ τρούλλῳ εἰκονίζετο ὁ Παντοκράτωρ, πέριξ δ' αὐτοῦ δώδεκα ὄρθιοι ἄγγελοι· εἰς τὰ τύμπανα οἱ ἀπόστολοι καὶ εἰς τὰ σταυροθόλια οἱ εὐαγγελισταί, ὧν δύο ἐξηφανίσθησαν ἤδη ὁλοσχερῶς· ἐν τῇ κόγχῃ τοῦ ἱεροῦ ἡ δεομένη Θεοτόκος, περιβαλλομένη ὑπὸ τῶν ἀρχαγγέλων Μιχαὴλ καὶ Γαβριήλ· ἐν δὲ τῷ κυρίως ναῷ καὶ τῷ νάρθηκι ἡ σειρὰ τῶν μεγάλων χριστιανικῶν ἑορτῶν· ἄνω τῆς πύλης τῆς εἰσόδου σῴζονται τὰ ἴχνη κολοσσιαίας προτομῆς τοῦ Χριστοῦ· ἡ ὅλη εἰκονογράφησις τοῦ ναοῦ συμπληροῦται διὰ τῆς Θεοτόκου δεομένης ἐν τῷ μέσῳ ὀκτὼ στρατιωτικῶν ἁγίων, τῆς ἀπεικονίσεως τοῦ Ἠσαΐου καὶ τοῦ Δανιὴλ καὶ τῆς παραστάσεως τῶν τεσσάρων στυλιτῶν. Καθὼς παρατηρεῖ ὁ Κάρολος Ντὴλ (Manuel d' art byzantin, τόμ. Β' σελ. 519) τὰ μωσαϊκὰ τῆς Νέας Μονῆς ἀποτελοῦν τὴν ἐσχάτην οἱονεὶ προβαθμίδα μέχρι τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ Δαφνίου, διακρινόμενα διὰ τὴν κομψότητα τοῦ σχεδίου, τὴν ἀναζήτησιν τοῦ γραφικοῦ στοιχείου καὶ τὸν ἐκθαμβωτικὸν πλοῦτον τοῦ χρωματισμοῦ. Ἐκ τῶν εἰδικῶς εἰς τὴν σπουδὴν τῆς Νέας Μονῆς ἀσχοληθέντων μνημονεύομεν ἐνταῦθα τὸν Στρυγκόφσκι (Nea Moni auf Chios, Byzantinische Zeitschrift, V, 1896), τὸν Σμὶθ καὶ τὸν Γ. Σωτηρίου (Ἀρχαιολ. Δελτίον 1916, Παράρτ., σελ. 30 κ. ἑ.). Ι. Μ. Π.

Νεάμτσου (Neamtzu ἢ Neamtu) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρουμανίας, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ, παραποτάμου τοῦ Μολδάβα. Κάτ. 8.578. Παρ' αὐτὴν ὑπῆρχον ἐρείπια ὁμωνύμου φρουρίου, κατασκευασθέντος τῷ 1210 ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας Ἀνδρέου Β', ὅπερ, μετὰ ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν, ἔπεσε τῷ 1688 εἰς χεῖρας τῶν Πολωνῶν. Δυτικῶς ταύτης ὑπάρχει μονὴ ἱδρυθεῖσα τῷ 1392 καὶ εὐρυνθεῖσα τῷ 1497 ὑπὸ τοῦ Στεφάνου τοῦ Μεγάλου διὰ δύο ναῶν, βιβλιοθήκης καὶ νοσοκομείου. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχει τὸ σανατόριον Ὀχλίνστι. Ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα

Digitized by Google

ὑπάρχει καὶ νομὸς ἐν Ρουμανίᾳ, οὗ πρωτεύουσα εἶναι ἡ Πιάτρα. Μ. Δ. Β.

Νεάνδρεια [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Αἰολίδος (*Σκύλ. Καρυανδ.* 96) πρὸς τὸ ἀκρωτήριον Λεκτὸν (νῦν Μπαμπᾶ) καὶ εἰς 130 στάδια ἀπὸ τῆς Τροίας, ἀλλὰ μεσόγειος κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Στράβωνος (ΙΓ', 604). Μετασχοῦσα τῆς δηλιακῆς συμμαχίας ὑπὸ τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἀναγραφομένη εἰς τοὺς πίνακας τῶν ἑλληνοταμιῶν ὡς ὑπόχρεως καταβολῆς δισχιλίων ἀττικῶν δραχμῶν ἐνιαυσίως, μετέστη εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Λακεδαιμονίων μετὰ τῶν Ἰλιέων καὶ τῶν Κοκυλιτῶν, κατόπιν τοῦ τελεσιγράφου τοῦ Δερκυλλίδα (*Ξενοφ.* Ἑλλην. Γ, α, 16). Κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον (471,3) ἐν τούτοις ἔκειτο πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἐκαλεῖτο παρά τινων κακῶς *Λέανδρος* (*Χάρακος ἀπόσπ.* 4) καὶ παρ' ἄλλων οὐδετέρως *Νεάνδρειον* (*Θεοπόμπ. ἀπόσπ.* 310). Ἡ θέσις της, ἐν τῷ συγχρόνῳ καζᾷ Ἐζινέ, ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ Λὴκ (*Leake* As. Min. 274). Ἐκεῖ ἀνεκαλύφθη καὶ ναὸς ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ ἀρχαιότατος (Ζ' π. Χ. αἰῶνος) καὶ ἀρχαῖα νομίσματα τῆς πόλεως. Σ. Ε. Λ.

Νέανδρος [*Μυθολ.*]. Υἱὸς τοῦ μυθικοῦ βασιλέως τῆς Λέσβου Μάκαρος. Ἡγεμόνευεν ἐν Κῷ ὅτε ὁ πατήρ του κατακτήσας τὰς ἀπ' αὐτοῦ ἀποκληθείσας νήσους Μακάρων κατέστησεν ἐπ' αὐτῶν τοὺς υἱούς του (*Διόδ. Σικελ.* Ε' 81). Π. Ν. Π.

Νέανδρος (Neander), *Αὔγουστος*. Γερμανὸς θεολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1789 ἐν Γοττίγγῃ τῆς Γερμανίας ἐξ Ἑβραίων. Ἀσπασθεὶς τὸν Χριστιανισμὸν τῷ 1806 μετὰ τὰς γυμνασιακὰς αὐτοῦ σπουδὰς καὶ ὀνομασθεὶς *Νέανδρος* πρὸς παράστασιν τῆς μεταβολῆς τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, ἐφοίτησεν εἶτα εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Χάλλης καὶ Γοττίγγης, διωρίσθη τῷ 1812 καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐν Ἀϊδελβέργῃ καὶ τῷ 1823 ἐν Βερολίνῳ, ὅπου μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, τῷ 1850, ἐξηκολούθει διδάσκων. Ὁ Νέανδρος εἶναι κυρίως ἐπίσημος, διότι ἀφῆκεν ἐποχὴν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, χαρακτηριζόμενος διὰ τὴν βαθεῖαν μελέτην τῶν πηγῶν, τὴν χριστιανικὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ἀγάπην, μεθ' ἧς ἐρευνᾷ τὸν ἐσωτερικὸν βίον τῆς Ἐκκλησίας. Ἐναντίον τῶν τότε ἐπικρατουσῶν ἐν τῇ θεολογίᾳ τάσεων τοῦ ὀρθολογισμοῦ καὶ πανθεϊσμοῦ, ἡ θεολογία τοῦ Νεάνδρου ἔχει χαρακτῆρα προσωπικόν, στηριζόμενον ἐπὶ τῆς καρδίας καὶ τοῦ αἰσθήματος. Πολλὰ καὶ διάφορα συνέγραψεν ὁ Νέανδρος, ἐξ ὧν ἐξέχουσαν θέσιν κατέχουσι τὰ περὶ «Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου», ὁ «Ἱερὸς Χρυσόστομος», τὸ «Περὶ γνωστικῶν» καὶ ὁ «Ἀντιγνωστικός», ἡ «Ἱστορία τῆς διαδόσεως τοῦ χριστιανισμοῦ διὰ τῶν ἀποστόλων», ὁ «Βίος τοῦ Χριστοῦ» καὶ πρὸ πάντων ἡ πολύτιμος αὐτοῦ «Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία», ἐξικνουμένη μέχρι τοῦ 1431. † Η. Φ. ΒΑΦΕΙΔΗΣ

Νέανδρος [*Γεωγρ.*]. Κατὰ Προκόπιον ὀνομασία νησῖδος τῆς Προποντίδος, ἐν τῇ συστάδι τῶν Πριγκηπονήσων καὶ ἡ νοτιωτάτη αὐτῶν. Εἶναι ἡ σύγχρονος *Νιάνδρο* (πλάτ. 40° 48' 40" Β., μῆκ. 29° 08' 00" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 224: Sea of Marmara). Πετρώδης, κωνικὴ (ὕψομ. 85 ποδ.) ἀναδύει ἓν μίλλιον νοτίως τῆς Πριγκήπου καὶ ἔχει ὕφαλον 4—20 ὀργ., ἐκτεινομένην ἀπὸ τῆς Β. ἄκρας της πρὸς τὴν ἀνατολικὴν ἀκτήν της. Σ. Ε. Λ.

Νεανὲς [*Βυζ. Μουσ.*]. Εἷς τῶν τριῶν πολυσυλλάβων μουσικῶν φθόγγων, οὓς μετεχειρίζετο κατὰ τὴν ἀνάβασιν ἐν τῇ παραλλαγῇ τοῦ χρωματικοῦ γένους τὸ ἀρχαῖον στενογραφικὸν σύστημα τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς. Ὁ φθόγγος οὗτος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν τρίτον ἀπὸ τῆς βάσεως τῶν χρωματικῶν τετραχόρδων τοῦ β' καὶ τοῦ πλαγίου τοῦ β' ἤχων φθόγγον τοῦ ἤδη ἐν χρήσει γραφικοῦ συστήματος τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς. Τὸ Νεανὲς ἐχρησίμευε προσέτι παρὰ τοῖς παλαιοῖς καὶ ὡς ἀπήχημα τοῦ β' ἤχου. Ν. Α. Χ.

Νεάνθης. Ἕλλην ἱστορικὸς ἐκ Κυζίκου, ζήσας ἐπὶ Ἀττάλου Α' τῆς Περγάμου, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 240—190 π. Χ. Κατὰ τὸν Σουίδαν ἦτο μαθητὴς τοῦ Φιλίσκου. Ἔγραψε: «Περὶ ἐνδόξων ἀνδρῶν», βιογραφικὸν ἔργον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἰδίως ἐγένετο ὀνομαστός, «Περὶ τελετῶν», «Ἑλληνικὰ» εἰς ἓξ βιβλία, «Τὰ κατὰ πόλιν μυθικὰ» εἰς 5 βιβλία, «Περὶ κακοζηλίας ῥητορικῆς», «Λόγοι πανηγυρικοί», ἱστορίαν τῆς πατρίδος του Κυζίκου καὶ ἱστορίαν τῆς ἀρχῆς τοῦ πρώτου Ἀττάλου, ἀποδιδομένην ὑπὸ τινων εἰς νεώτερόν τινα Νεάνθην. Τὰ ἀποσπάσματα συνέλεξεν ὁ Müller (Fragmenta histor. Graec. III, 2, 11). Πολλὰς τῶν γνωμῶν αὐτοῦ ἀνήρεσεν ὁ περιηγητὴς Πολέμων διὰ τοῦ ἔργου «Πρὸς Νεάνθην ἀντιγραφαί». Ι. Φ. Δ.

νεανθὴς (ὁ, ἡ), —ἐς (τό)· ὁ νεωστὶ ἀνθήσας.

Νέανθος [*Μυθολ.*]. Υἱὸς τοῦ Πιττακοῦ, τυράννου τῆς Λέσβου. Οὗτος ἀκούσας ὅτι ἡ λύρα τοῦ Ὀρφέως ἐκίνει τοὺς λίθους καὶ συνεκίνει τὰ θηρία, κατώρθωσε διὰ δωροδοκίας τῶν ἱερέων τοῦ ἐν τῇ νήσῳ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅπου ἐφυλάσσετο αὐτή, νὰ ἀγοράσῃ αὐτήν, πιστεύων ὅτι καὶ ἐκεῖνος θὰ ἠδύνατο νὰ θαυματουργήσῃ ὅπως ὁ Ὀρφεύς. Ἀλλὰ μόλις ἤρχισε νὰ κρούῃ τὰς χορδάς της, οἱ κύνες ἐπιπεσόντες κατ' αὐτοῦ τὸν κατεσπάραξαν (*Λουκ.* Πρὸς ἀπαίδ. 12). Α. Θ. Σ.

νεανίας, —ου (ὁ)· ὁ ἔχων ἡλικίαν μεταξὺ ἐφήβου καὶ ἀνδρός, *κοιν. παλληκάρι*.

νεανίευμα (τό), ἰδίᾳ πληθ. *νεανιεύματα* (τά)· τρόποι νεανικοί, ἀπερισκεψίαι, ἀφροσύναι.

νεανιεύομαι· φέρομαι, ἐμφανίζομαι ὡς νεανίας.

νεανικός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν νεανίαν, ὁ τοῦ νεανίου: «νεανικὴ ἡλικία» || ὁ ἁρμόζων εἰς νεανίαν: «νεανικὸς τρόπος», «νεανικὸν θάρρος».—Ἐπίρρ. **νεανικῶς**.

νεανικότης,—ητος (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ νεανικοῦ.

νεᾶνις, —ιδος (ἡ)· θηλ. τοῦ *νεανίας*, κόρη νεαρᾶς ἡλικίας.

νεανίσκος (ὁ)· ὁ μόλις καταλιπὼν τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν νεανικήν || θωπευτικῶς ἀντὶ νεανίας.

— *νεανίσκων τόπος* [*Ἀρχ. Θέατρ.*]. Ἰδιαίτερον τμῆμα τοῦ ἀρχαίου θεάτρου ἐν Μήλῳ (CIC. 2436) καὶ Τέῳ (CIC. 5466. 3085. 3086. 3101. 3112), προοριζόμενον διὰ τοὺς νεαρᾶς ἡλικίας θεατάς.

Νέα Νότιος Οὐαλλία (New South Wales) [*Γεωγρ.*]. Μία τῶν πολιτειῶν τῆς συμπολιτείας τῆς Αὐστραλίας, κειμένη μεταξὺ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ πρὸς Α. καὶ τῶν πολιτειῶν τῆς Κουηνσλάνδης πρὸς Β., τῆς Νοτίου Αὐστραλίας πρὸς Δ. καὶ τῆς Βικτωρίας πρὸς Ν. Ἔχει ἐπιφάνειαν 801.396 τ. χλμ. καὶ 2.457.127 κατ. Ἀπὸ ἀπόψεως γεωμορφολογίας, τὸ ἔδαφος αὐτῆς δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τρία τμήματα: α') τὸ παραλιακὸν πεδινὸν τμῆμα, ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῆς ἀκτῆς μέχρι 50—200 χλμ. βάθους. β') τὸ μετὰ τὸ τμῆμα τοῦτο ὑψίπεδον, τὸ ἐκτεινόμενον κατὰ μῆκος καὶ πρὸς Α. τοῦ μεσημβρινοῦ τῶν 151° Α. μήκους καὶ γ') τὰς μεγάλας πεδιάδας τοῦ ἐσωτερικοῦ, τὰς περιλαμβανούσας τὸ διαμέρισμα Ριβερίνα καὶ ἀρδευομένας ὑπὸ τῶν παραποτάμων τοῦ Μῶρρυ. Πάντα τὰ ὄρη τῆς χώρας περιλαμβάνονται ἐν τῷ τμήματι τοῦ ὑψιπέδου, ἀποτελοῦντα δύο μεγάλας ὀροσειράς, τὴν παραλιακὴν (Cost Range) καὶ τὴν πρὸς Δ. ταύτης Μεγάλην Διαχωριστικὴν ὀροσειρὰν (Great Dividing Range). Ἡ τελευταία αὕτη χωρίζεται εἰς ἑπτὰ κυρίας διακλαδώσεις, ὧν ἡ καλουμένη Αὐστραλιαναὶ Ἄλπεις περιλαμβάνει τὰ ὑψηλότερα ὄρη τῆς πολιτείας, τὸ Κοσιοῦσκο ὕψος 2.233 μ. καὶ τὸ Τάουνσεν ὕψους 2.241 μ. Οἱ σημαντικώτεροι ποταμοὶ εὑρίσκονται εἰς τὸ δυτικὸν τμῆμα, ὅπερ διαρρέει ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Αὐστραλίας Μῶρρυ μετὰ τῶν παραποτάμων τοῦ Ντάρλινγκ, Μωρρυμπίτζη, Λέκλαν, Κάσλρη, Νάμοϊ, Μεσιντάιρε κτλ. Οἱ πρὸς τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα ποταμοί, κατερχόμενοι ἐκ τοῦ ὑψιπέδου καὶ χυνόμενοι εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν, εἶναι κατὰ πολὺ μικρότεροι καὶ λίαν ὁρμητικοί, οἱ κυριώτεροι δὲ τούτων εἶναι οἱ Χωκέσμπερυ, Χοῦντερ, Κλάρενς, Μάκλη κτλ. Λιμένας ἔχει εἰς μὲν τὸ δυτικὸν τμῆμα τὴν Βικτώρια, τὴν Ταντοῦ, τὴν Κωντίλλα, τὴν Μενίντη, τὴν Ἀλμυράν, τὸν Ὑαντάρα, τὴν Νάρραν, τὸν Τζῶρτζ ἐπὶ τῆς ὀροσειρᾶς Μαίην Ραίντς καὶ τὰς λιμνοθαλάσσας Μακκουώρη καὶ Ἰλλαβάρι. Αἱ ἀκταὶ εἶναι πολυσχιδεῖς, μὲ πολλοὺς μικροὺς κόλπους, οἱ κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι: Τούφορλντ μπαίη, Τζέρβις μπαίη, Μπόταν μπαίη, Πὸρτ Τζάκσον, Μπρόκεν μπαίη, Πὸρτ Χοῦντερ, Πὸρτ Στέφενς, Σῶλ μπαίη καὶ Μπάϋρον μπαίη. Τὸ κλῖμα εἶναι εὔκρατον εἰς τὰ παράλια, ψυχρὸν εἰς τὰ ὀρεινὰ καὶ θερμὸν εἰς τὰς βορειοδυτικὰς πεδιάδας. Τὸ ἔδαφος εἶναι πλουσιώτατον εἰς μέταλλα, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι ὁ γαιάνθραξ, ὁ χρυσός, ὁ κασσίτερος, ὁ ἄργυρος, ὁ χαλκὸς κτλ. Ἡ πανίσκη εἶναι πλουσία εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα, περιλαμβάνουσα εὐκαλύπτους, φοίνικας καὶ δενδροειδῆ δορυανθῆ, εἰς δὲ τὸ δυτικὸν λίαν πτωχή, μετὰ πολλῶν λειμώνων εἰς τὰς ἀπεράντους πεδιάδας. Ἐν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ ἀκμάζει πρωτίστως ἡ κτηνοτροφία, μετ' αὐτὴν δὲ κυριωτέρα πηγὴ πλούτου εἶναι τὰ μεταλλεῖα τοῦ ὀροπεδίου (γαιάνθρακες, χρυσός, ἄργυρος, κασσίτερος, ἀντιμόνιον, σίδηρος, κοβάλτιον). Ἡ γεωργία ἀκμάζει εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα καὶ εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ ὀροπεδίου, ἐνῷ εἰς τὸ δυτικὸν τμῆμα, ἐλλείψει ὕδατος, εἶναι ἐλαχίστη. Τὰ κυριώτερα γεωργικὰ προϊόντα εἶναι κριθή, γεώμηλα, ζαχαροκάλαμον, οἶνος καὶ πορτοκάλλια. Ἡ βιομηχανία εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη, ἰδίως εἰς τὰς παραλιακὰς πόλεις, μὲ ἄφθονα ἐργοστάσια ὑποδημάτων, ζύθου, οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, σάπωνος, ζαχάρεως, καπνοῦ, ὑφασμάτων, μηχανημάτων καὶ μεγάλα ναυπηγεῖα. Τὸ ἐμπόριον εἶναι ἐπίσης ἀκμαιότατον. Πρωτεύουσα τῆς πολιτείας εἶναι ἡ *Σίδνεϋ*, ἄλλαι δὲ πόλεις αἱ Νιουκάσλ, Γκράφτον, Ρίτσμοντ, Παρραμάτα, Μαίτλαντ, Κέσσνοκ, Ρίβερ, Τουήντ Ρίβερ καὶ Ἔντεν. Ἡ πολιτεία διοικεῖται ὑπὸ διοικητοῦ διοριζομένου διὰ μίαν πενταετίαν ὑπὸ τῆς βρεττανικῆς κυβερνήσεως, νομοθετικοῦ συμβουλίου, (Ἄνω βουλῆς) ἐξ 77 ἰσοβίων μελῶν, διοριζομένων ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ, Κάτω βουλῆς, ἐκλεγομένης διὰ γενικῆς ψηφοφορίας ἀνὰ τρία ἔτη καὶ κυβερνήσεως ἐκ 10 μελῶν.

Ἡ Νέα Νότιος Οὐαλλία ἀνεκαλύφθη τὴν 20 Ἀπριλίου 1770 ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου πλοιάρχου Ἰακώβου Κούκ, ὁ ὁποῖος ὠνόμασεν αὐτὴν οὕτω ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῆς πρὸς τὴν παραλίαν τῆς Ἀγγλικῆς Οὐαλλίας. Ἡ ἀποικία ἐδημιουργήθη ἐκ τοῦ ἀποικισμοῦ καταδίκων, οἵτινες ἐγκατεστάθησαν ἐκεῖ τῷ 1788 κατ' ἀρχὰς εἰς τὸν κόλπον Μπότανυ μπαίη καὶ κατόπιν εἰς τὸ Πὸρτ Τζάκσον καὶ ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἀρχαιοτέρα ἐκ τῶν ἐν Αὐστραλίᾳ ἱδρυθεισῶν ἀποικιῶν. Ἡ ἱστορία τῆς ἀποικίας ταύτης ταυτίζεται πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς Αὐστραλίας (βλ. καὶ λ. *Αὐστραλία*). Μ. Δ. Β.

Νεάντερταλ (Neanderthal) [*Γεωγρ.*]. Κοιλὰς τῆς Γερμανίας, διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ντοϋσσελ, παραποτάμου τοῦ Ρήνου. Ἐντὸς σπηλαίου αὐτῆς ἀνευρέθη τῷ 1856 ὑπὸ τοῦ δόκτορος Φύλροττ, ὁ περὶ οὗ κατωτέρω περίφημος προϊστορικὸς ἀνθρώπινος σκελετός.

— **Νεάντερταλ** (Neanderthal), *σκελετὸς* — [*Ἀνθρωπολ.*]. Ὁ περιφημότερος τῶν σκελετῶν τοῦ παλαιοντολογικοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁ πρῶτος ἀποκαλυφθείς, δεδομένου ὅτι ὁ σκελετὸς τῆς Canstadt ἀπώλεσε τὴν σημασίαν, ἣν ἀπέδωσαν εἰς αὐτὸν ἐν ἀρχῇ οἱ Quatrefages καὶ Hamy κλπ. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1856 ἐν τῇ προσχώσει μικροῦ σπηλαίου ὀνομαζομένου Feldhofer, κειμένου δὲ ἔν τινι χαράδρᾳ ὀνομαζομένῃ Neanderthal, μεταξὺ τῆς Düsseldorf καὶ Elberfeld τῆς Γερμανίας. Ἔκειτο εἰς βάθος 0,66 μ. ἐν ἐκτάσει καὶ μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν εἴσοδον τοῦ σπηλαίου. Διετηρήθησαν μόνον ὁ θόλος τοῦ κρανίου, τεμάχιον ὠμοπλάτης, πέντε τεμάχια πλευρῶν, τὰ δύο βραχιόνια καὶ αἱ ὠλέναι, ἡ δεξιὰ κερκίς, τὸ ἀριστερὸν ἀνώνυμον ὀστοῦν, τὰ δύο μηριαῖα, ἅπαντα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον βεβλαμμένα.

Ἡ διάσωσις τοῦ πολυτίμου τούτου εὑρήματος, εὑρισκομένου σήμερον εἰς τὸ ἐπαρχιακὸν μουσεῖον τῆς Βόννης, ὀφείλεται εἰς τὸν ἰατρὸν Fuhlrott, ὅστις ἔσπευσε καὶ ἀνεγνώρισε τὴν μεγάλην σημασίαν τοῦ εὑρήματος. Ἡ περιγραφὴ αὐτοῦ ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Schaaffausen κυρίως, εἶτα δὲ ὑπὸ τοῦ Schwalbe καὶ βραδύτερον καὶ ἄλλων.

Δυστυχῶς ὁ σκελετὸς δὲν συνωδεύετο μὲ ἴχνη τυχὸν ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπου, λίθινα ἐργαλεῖα κλπ., ἀλλ' οὐδὲ κἂν ὑπὸ χαρακτηριστικῶν ζῴων τῆς ἐποχῆς του. Τοιαῦτα ὅμως εὑρέθησαν εἰς ὅμοιον στρῶμα ἐν τῷ ἑτέρῳ σπηλαίῳ: ῥινόκερως, σπηλαία ἄρκτος καὶ ὕαινα κλπ., ἀπὸ ἀπόψεως διατηρήσεως ὁμοιάζοντα πρὸς τὸν σκελετὸν Νεάντερταλ. Καὶ γεωλογικῶς τὸ στρῶμα τοῦ σπηλαίου Feldhofer ἀνῆκεν εἰς διλουβίους προσχώσεις, τεταρτογενεῖς, ὅπως καὶ ὅλης τῆς περιοχῆς (Mortillet).

Ἡ ἀνεύρεσις τοῦ σκελετοῦ αὐτοῦ καθ' οὓς χρόνους ὑπὸ τῶν μὲν ἐπιστεύετο, ὑπ' ἄλλων δ' ἀπερρίπτετο ἡ ὕπαρξις παλαιοντολογικοῦ ἀνθρώπου, ἀλλοίου τὴν μορφὴν ἀπὸ τὸν σύγχρονον, ἤγειρε θύελλαν συζητήσεων. Ὁ Virchow ὑπεστήριξεν ὅτι τὰ λείψανα ἀνῆκον εἰς παθολογικὸν ἄτομον (ἰδιωτία κλπ.). Ἔπρεπε νὰ ἔλθῃ ἡ ἀνακάλυψις τῶν ἀσφαλῶς χρονολογημένων πλέον κρανίων Σπὺ τοῦ Βελγίου (1885) καὶ τοῦ περιφήμου σωροῦ ὅλου τῶν σκελετῶν τῆς Κραπίνα τῆς Κροατίας (1899—1905), διὰ νὰ μελετηθῇ ἐκ νέου ὁ Νεαντερτάλιος σκελετὸς καὶ βεβαιωθῇ πλέον ἡ ὕπαρξις τοῦ παλαιοῦ αὐτοῦ τύπου τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὰ παράδοξα χαρακτηριστικὰ καὶ τὰ σχεδὸν ἀσφαλῆ ἴχνη τοῦ καννιβαλισμοῦ, ἀσκηθέντος ἐπὶ γυναικῶν καὶ παιδίων φυλῆς ὁμοίας.

Ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ σκελετοῦ Νεάντερταλ ὠνομάσθη ὁ τύπος τοῦ ἀνθρώπου τῆς παγετώδους περιόδου καὶ ἀκριβέστερον τῆς μουστιαίας ἢ μεσοπαλαιολιθικῆς κυρίως περιόδου, ὁ ἐμφανίζων σχεδὸν ὁμοίως τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ σκελετοῦ τούτου, *νεαντερτάλιος ἄνθρωπος* (βλ. λ.) ἢ *πρωτογενὴς* ἢ *παλαιὸς* κλπ. Εἰς τὴν ὁμάδα αὐτὴν συνεκεντρώθησαν πλεῖστοι ὅσοι σπουδαῖοι σκελετοὶ τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ καὶ ἄλλων μερῶν. Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

νεαντερτάλιος ἄνθρωπος (homo neandertalensis) [*Ἀνθρωπολογ.*]. Ὠνομάσθη οὕτω ὁ τύπος ἐκεῖνος τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις ἔζησε κατὰ τὴν μεσοπαλαιολιθικὴν περίοδον περίπου, κυρίως δὲ τὴν μουστιαίαν ἐποχήν, καὶ ὅστις μᾶς ἀφῆκε τὰ ἴχνη αὐτοῦ εἰς διάφορα μέρη. Τὸ ὄνομα ἔλαβεν ἐκ τοῦ κλασσικοῦ εὑρήματος, τοῦ *σκελετοῦ Νεάντερταλ*, ἀνακαλυφθέντος τῷ 1856. Πρότερον εἰς τὸν τύπον τοῦτον τοῦ παλαιοντολογικοῦ ἀνθρώπου εἶχον δώσει τὸ ὄνομα τῆς *Κάνσταττ* (βλ. λ.), ἐκ τοῦ ὁμωνύμου σκελετοῦ τοῦ ἀνακαλυφθέντος ἀπὸ τοῦ 1700. Τεθείσης ὅμως ἐν μεγάλῃ ἀμφιβολίᾳ τῆς ἀξίας τοῦ σκελετοῦ τούτου, ἐδόθη εἰς τὸν τύπον τοῦτον τὸ ὄνομα *νεαντερτάλιος*, ἀλλὰ καὶ ἄλλα, ὅπως *εὐρωπαῖος, μουστιαῖος, κραπῖνος*, κυρίως δ' ὅμως *πρωτογενὴς* (primigenius), παλαιὸς (anti-

Digitized by Google

quus) κλπ. Εἰς τὸν νεαντερτάλιον τύπον ἀνήκουν πλεῖστοι σκελετοὶ τῆς περιόδου ἐκείνης, ὥστε νὰ μὴ δικαιολογῆται ἡ ἀντίληψις ὅτι παλαιοντολογικὸς ἄνθρωπος δὲν ὑπάρχει (Cuvier). Τὰ σπουδαιότερα εὑρήματα νεαντερταλίου ἀνθρώπου δυνάμεθα νὰ καταγράψωμεν εἴτε, ὅπως συνήθως, ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ σκελετοῦ Νεάντερταλ ὡς παλαιοτέρου, εἴτε κάλλιον (Weinert) ἁπλῶς γεωγραφικῶς κατατάσσοντες ταῦτα, ἀφοῦ ἡ χρονολογικὴ ὅλων κατάταξις φαίνεται ἀνέφικτος.

Ἐν τῇ ἄκρᾳ δυτικῇ Εὐρώπῃ ἔχομεν τὸ κρανίον I τοῦ Γιβραλτὰρ (1848, μελετηθὲν τῷ 1907, Sollas), τὸ κρανίον II τοῦ Γιβραλτάρ, παιδικὸν (Miss Garrod, 1926), τὴν σιαγόνα Bañolas τῶν ἰσπανικῶν Πυρηναίων (1887, μελετηθεῖσαν τῷ 1915, ὑπὸ Pacheco καὶ Obermaier). Ἐν τῇ νοτίῳ Γαλλίᾳ εἶτα ἔχομεν τὸν νεανικὸν σκελετὸν Le Moustier (κοιλὰς τοῦ Vézère, μὲ ἐργαλεῖα ἀχιλλείου περιόδου, Hauser 1908), τὸν ὡραιότερον ὅλων σκελετόν, γέροντα, τοῦ Λὰ-Σαπὲλλ-ὼ-Σαίν, τῆς Corrèze (1908, ἀββάδες A. καὶ I. Bouyssonie καὶ L. Bardon), τὸν πρῶτον σκελετὸν Λὰ-Φερασσί, Dordogne (1909, Peyrony), εἶτα τὸν γυναικεῖον καὶ τοὺς τέσσαρας ἄλλους (δύο παιδικοί, 1910). Ἐν τῷ διαμερίσματι Charente ἔχομεν μεταξὺ τῶν σκελετικῶν λειψάνων Λὰ-Κινά, 20 περίπου ἀτόμων, τὰ δύο κρανία Λὰ-Κινά, τὸ γυναικεῖον [H⁵] καὶ τὸ ὀκταετοῦς παιδίου [H¹⁸], περίφημα ἤδη μεταξὺ τῶν λοιπῶν (H. Martin, 1908—1915). Ἐν Arrièze ἔχομεν τὴν σιαγόνα Μαλαρνὼ (σπήλαιον) εἰκοσαετοῦς νέου (1888, H. Filhol). Τέλος, σημειοῦμεν τὸ παιδικὸν κρανίον Pech de l'Azé (1909) καὶ τοὺς ὀδόντας St. Brélade, τῶν νήσων Νορμάνων (1910).

Ἐν Βελγίῳ ἔχομεν τοὺς περιφήμους δύο σκελετοὺς Σπῦ, τῆς Namur (1885—1886, Fraipont, Lohest), τὴν σιαγόνα Λὰ-Νωλέττ, σπήλαιον (1866, Mortillet). Ἐν Γερμανίᾳ, εἶτα, εὑρέθη ὁ κλασσικῆς σημασίας, ἱστορικῶς καὶ μορφολογικῶς, σκελετὸς Νέαντερταλ, παρὰ τὴν Düsseldorf (1856, Fuhlrott). Εἰς τὸν νεαντερτάλιον τύπον ἀνήκουν ἐπίσης ἐκ Γερμανίας τὰ ὑπό τινων χρονολογικῶς παλαιότερα θεωρούμενα (Λελλαίας-Ἀχιλλείου) εὑρήματα τῆς Βαϊμάρης, οἱ δύο ὀδόντες Taubach, εἷς παιδικὸς γομφίος καὶ εἷς τρίτος γομφίος (1895), καὶ αἱ σιαγόνες Enringsdorf I, ἐνηλίκου (1914) καὶ II δεκαετοῦς παιδὸς (1916) μετά τινων ὀδόντων καὶ τεμαχίων σκελετικῶν κορμοῦ καὶ τὸ κρανίον Ehringsdorf, εἰς θρύμματα, γυναικεῖον (1925). Ἐκ Μοραβίας ἔχομεν τεμάχιον σιαγόνος τοῦ σπηλαίου Σίπκα (1879—1883) καὶ τῆς σιαγόνος Ochos (Rzehak, 1906) μὲ ὅλους τοὺς ὀδόντας (νεωτέρας ἐποχῆς πιθανῶς). Εἰς τὰ νοτιώτερα ἔχομεν ἐκ Κροατίας τὴν πληθὺν (τελευταίως ὑπολογίζονται πλέον τῶν 20 ἀτόμων) τῶν σκελετῶν Κραπίνα, μετὰ λιθίνων ἐργαλείων, ἰχνῶν καννιβαλισμοῦ (θρυμματισμός, καῦσις, γυναικεῖα καὶ παιδικά) καὶ ἀπουσίας τυχὸν ἀνωτέρων μορφῶν ἀνθρωπίνων, πλὴν τῆς νεαντερταλίου (1899—1905, Gorjanovic-Kramberger). Εἰς τὸν Καύκασον, ἔχομεν ἓν ἀμφίβολον μετωπικὸν ὀστοῦν ἐκ Podkumok (1922) καὶ ἕτερον μετωπικὸν ἐκ Chwalynsk (Βόλγας) πιθανῶς μαγδαληναῖον. Ἐκ τῆς Νοτίου Εὐρώπης ἔχομεν ἐσχάτως τὸ εὕρημα τῆς Ρώμης, τεθραυσμένον κρανίον τοῦ Saccopastore (1930, Sergi) καὶ τέλος ἐκ Μάλτας ὀδόντας τινὰς (Keith).

Ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης ἔχομεν μόνον τὸ κρανίον τῆς Γαλιλαίας (Τάμπγα, τῆς λίμνης Γενισαρὲτ) κάπως πλέον ἀνεπτυγμένης μορφολογίας, ἀλλὰ μουστιαίας περιόδου. Πλὴν τῶν κυριωτέρων τούτων, σημειοῦμεν ἀκόμη καὶ μετὰ πολλῆς ἐπιφυλάξεως εὑρήματά τινα, ἅτινα δὲν τίθενται μετὰ βεβαιότητος παρὰ τὸν νεαντερτάλιον ἄνθρωπον, ὅπως τὸ κρανίον Brüx (1872) τῆς Βοημίας, τὰ τεμάχια Marcilly (1883) καὶ Suffolk (1884) τῆς Γαλλίας, τὸ κρανίον Podbaba παρὰ τὴν Πράγαν (1883), τεμάχια ἐκ τοῦ σπηλαίου Gourdan (1889), κρανίον Bréchamps (1892), σιαγόνα Isturitz τῶν Πυρηναίων (1895), τὰς δύο σιαγόνας καὶ ἓν μετωπικὸν ἐκ σπηλαίων Estélas, Aubert, Cabardes (1895), τεμάχια σιαγόνων τοῦ Petit-Puy-Moyen, παιδικὰ ὀστᾶ τοῦ σπηλαίου Balla τῆς Οὑγγαρίας, κλπ.

Ἂν καὶ θὰ εὑρεθοῦν δ' ἀναμφιβόλως ὑπολείμματα τοῦ νεαντερταλίου τύπου καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς γῆς, δὲν ἔχομεν μέχρι σήμερον παρὰ μόνον τὰ ἀνωτέρω ἐκ τοῦ στενοῦ κύκλου τῆς Εὐρώπης—Προσθίας Ἀσίας. Ὁ πιθηκάνθρωπος καὶ ὁ κυνάνθρωπος, μὲ τὸν περίεργον συνδυασμὸν τῶν ἀνθρωπίνων καὶ πιθηκείων χαρακτηριστικῶν, εἴτε ἀποτελοῦν καθαρῶς πιθήκειον κλάδον, εἴτε λαμβάνουν μέρος εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀνθρωπίνου κλάδου καὶ παριστοῦν πρόδρομον τοῦ ὅλου μεγάλου κορμοῦ μορφῆς, πιθανώτατα ἐξαφανισθεῖσον εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς. Ἐπίσης ἐξέρχονται τοῦ κύκλου τῆς νεαντερταλίου μορφολογίας καὶ χρονολογίας, ὁ αὐστραλοπίθηκος ὁ ἀφρικανικός, ὁ ἠωάνθρωπος νταβσόνειος, καθὼς καὶ ὁ παλαιοπαλαιολιθικὸς ἀϊδελβέργιος ἄνθρωπος. Τέλος καὶ ὁ ροδεσιανὸς ἄνθρωπος τίθεται ἐσχάτως ἐκτός, ὡς μεταγενέστερος τοῦ νεαντερταλίου, καθὼς καὶ οἱ σκελετοὶ Predmost τῆς Μοραβίας (ἀπὸ τοῦ 1879 μέχρις ἐσχάτων, Absolon), δι' ὧν μεταβαίνομεν ἀπὸ τοῦ νεαντερταλίου, πρωτογενοῦς ἢ παλαιοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν ἔμφρονα ἢ νέον ἄνθρωπον, τὸν παλαιοντολογικόν.

Ἡ σχετικὴ πενιχρότης τῶν μέχρι τοῦδε ἀνευρεθέντων λειψάνων ὀφείλεται εἰς τὸ ἀρχικῶς λίαν περιωρισμένον τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τὴν ἀραιοτάτην ἐξάπλωσιν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐν ὑπαίθρῳ, εἰς προχείρους καλύβας καὶ σπήλαια καὶ ὑπήνεμα μέρη, νομαδικῆς ζωῆς καὶ κατ' ἀπομεμακρυσμένας ἀλλήλων οἰκήσεις εἰς μικρὰς ὁμάδας, ἅτινα πάντα, ἰδίᾳ δὲ ἡ διαρκὴς καὶ εὐχερὴς ἀλλαγὴ τοῦ τόπου, δὲν ἀποτελοῦν βέβαια εὐνοϊκὰ στοιχεῖα διατηρήσεως τῶν σκελετῶν των, ἀλλ' ἀκόμη εἰς τὴν ἄγνοιαν τῆς ταφῆς κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν τῶν νεκρῶν ἀτόμων ἐπὶ τοῦ μέρους τοῦ θανάτου ἢ ὀλίγον ἀπωτέρω, καὶ εἰς τὴν ἀνθρωποφαγίαν ἀκόμη, ἣν ἤσκει ἀναμφιβόλως πολὺ μέρος τοῦ κόσμου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἡ ἀπώλεια τῶν ἰχνῶν τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου ὀφείλεται εἶτα εἰς τὴν κονιοποίησιν τῶν ὀστῶν του, συνεπείᾳ τῶν κατὰ τὰς περιόδους ἐκείνας, κατὰ τὰ πλεῖστα μέρη τῆς γῆς, κολοσσιαίων γηΐνων μεταβολῶν καὶ τὴν ἐξαφάνισιν, συνεπείᾳ κατακλύσεων, ὁλοκλήρων ἐκτάσεων γῆς ὑπὸ τῶν ὑδάτων, πιθανῶς μάλιστα τῶν μερῶν ἐκείνων ἀκριβῶς, εἰς ἃ διεμορφοῦτο τὸ γένος μας κατὰ τοὺς παλαιοτάτους τοῦ τεταρτογενοῦς ἢ καὶ τοῦ τριτογενοῦς χρόνους. Ἀλλὰ καὶ τὸ μονήρες τῆς ταφῆς κατ' ἄτομα, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ὁμαδικὸν συνήθως κατ' ἀγέλας θάνατον τῶν λοιπῶν ζῴων, ἅτινα δὲν εἶ-

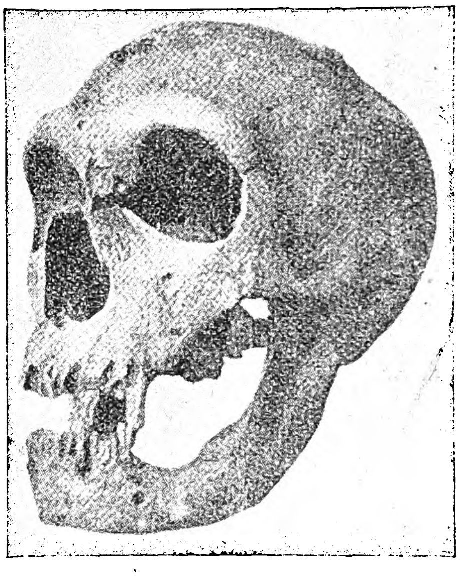

Κρανίον La-Chapelle-aux-Saints, ὡς τύπος τοῦ Νεαντερταλίου Ἀνθρώπου.

ναι εἰς θέσιν ν' ἀποφύγουν τὸν κίνδυνον τῆς ἐπαναστατησάσης φύσεως, τὸ ὀλιγάριθμον συχνάκις τῆς καταχώσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θεομηνιῶν, μᾶς ἐστέρησαν ἀναμφιβόλως πολλῶν ἀνθρωπίνων ὑπολειμμάτων. Σπουδαία αἰτία τῆς ἀπωλείας τῶν ἰχνῶν εἶναι βεβαίως καὶ τὸ κατ' ἀρχὴν εὔθρυπτον τῶν ὀστῶν καὶ δὴ τῶν ἀποτιτανωμένων τοιούτων, εὐκόλως διαλυομένων γενικῶς, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν τυχαίαν συνήθως ἐκσκαφὴν εὐκόλως ὑπὸ τοῦ ἀνυπόπτου ἐργάτου παρορωμένων. Τὸ λίαν εὐχερὲς τῆς κονιοποιήσεως τῶν ὀστῶν δύναται νὰ ἄλλως τε ν' ἀντιληφθῇ, ἐὰν σκεφθῇ πόσον ἐλάχιστα εἶναι τὰ σκελετικὰ ἴχνη, ἅτινα διαφεύγουν τελικῶς τὴν διάλυσιν, οὐχὶ τῶν ἐκ τῶν ἀπομεμακρυσμένων ἐκείνων χρόνων ταφέντων ἀνθρώπων (πολὺ μᾶλλον τῶν ζῴων), ἀλλὰ καὶ τῶν συγχρόνων ἐποχῶν ἀκόμη, καθ' ἃς ἑκατομμύρια ἀνθρώπων θάπτονται μεθ' ὅλων τῶν φροντίδων διατηρήσεως μακρᾶς. Τέλος, ὅπερ καὶ σπουδαιότατον, δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται, ὅτι πρόκειται περὶ ἐρεύνης νεωτάτης, ἥτις μόλις πρὸ ὀλίγων δεκαετηρίδων ἐσυστηματοποιήθη καὶ ἔδωσε καὶ καθ' ἑκάστην δίδει νέα εὑρήματα.

Ὡς πρὸς τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ νεαντερταλίου ἢ παλαιοῦ (τῆς μέσης παλαιολιθικῆς περίπου ἐποχῆς) ἀνθρώπου, γενικῶς, ἔχομεν ἀρκούντως σαφῆ σήμερον ἀντίληψιν, τοὐλάχιστον ὅσον ἀφορᾷ τὸν σκελετὸν αὐτοῦ, ὃν μελετῶμεν συνδυάζοντες ὅλα τὰ ἀνευρεθέντα ἀνωτέρω εἰς διάφορα μέρη λείψανα. Ἐξ αὐτοῦ κρίνομεν κάπως περὶ τοῦ μυϊκοῦ συστήματος. Πέρα τούτου πρόκειται περὶ φανταστικῶν ὑποθέσεων, εἰς ἃς ἀγόμεθα κρίνοντες ἐκ τῶν σήμερον ζώντων πρωτογόνων λαῶν κυρίως. Ὡς εἶναι φυσικόν, οὐδὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν θετικὸν περὶ τῶν χαρακτηριστικῶν τῶν μαλακῶν μορίων τοῦ προσώπου, περὶ τοῦ χρώματος τοῦ δέρματος, τῆς ἴριδος, τῶν τριχῶν, κλπ., ἐφ' ὅσον δὲν εὑρίσκομεν αὐτὸ τοῦτο τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου.

Ἡ μελέτη τῶν σπουδαιοτέρων χαρακτηριστικῶν τῶν διαφόρων σκελετῶν τοῦ τύπου τούτου κατέδειξεν ὅτι οἱ εἰς τόσον μακρὰς ἀποστάσεις ἀποκαλυφθέντες δύνανται νὰ περιληφθῶσιν εἰς ἕνα γενικὸν πράγματι τύπον, οὗτινος γνωρίζομεν ἀρκετὰ καλὰ τὴν εἰκόνα, παραβλεπομένων περιωρισμένων ποικιλιῶν τῶν ἑκάστοτε χαρακτηριστικῶν. Δι' αὐτὸ καὶ μελετῶμεν ταῦτα οὐχὶ ἰδιαιτέρως ἐπὶ ἑνὸς ἑκάστου σκελετοῦ, ἀλλὰ ἐπὶ ὅλων ὁμοῦ συμπληρούντων ἀλλήλους. Ὁ τύπος οὗτος, ὁμοιογενὴς καὶ διάφορος τῶν τύπων τοῦ ἔμφρονος ἀνθρώπου ἢ νέου, παλαιοντολογικοῦ καὶ συγχρόνου, παρουσιάζει πλεῖστα ὅσα χαρακτηριστικὰ κατωτερότητος, ἐξερχόμενα πολλάκις τοῦ ἀνθρωπείου τύπου καθόλου.

Τὸ κρανίον εἶναι τὸ καλύτερον μελετηθέν, διότι καὶ περισσότερα κρανία εὑρέθησαν καὶ καλύτερον διατετηρημένα. Δι' αὐτοῦ λαμβάνομεν πληροφορίας περὶ τῆς διαπλάσεως καὶ ἑπομένως τῆς λειτουργίας δύο ὀργάνων σπουδαιοτάτης σημασίας διὰ τὴν ἐξέλιξιν, τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῶν ὀδόντων. Τὸ κρανίον εἶναι ὀγκῶδες, σχετικῶς καὶ πρὸς τὸ σύγχρονον κρανίον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ σῶμα αὐτοῦ τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου. Τὸ προσωπικὸν κρανίον, ἂν καὶ σμικρυνθέν, σχετικῶς πρὸς τὸ ῥύγχος τῶν ἀνθρωποειδῶν πιθήκων, εἶναι ἀκόμη προβάλλον. Τὸ ἐγκεφαλικὸν κρανίον ηὐρύνθη ἤδη σχετικῶς πρὸς τὸ τῶν ἀνθρωποειδῶν.

Ἡ προσθιοπισθία διάμετρος εἶναι κατὰ μέσον ὅρον 200 χλσμ. (ἡ μικροτέρα τοῦ Γιβραλτὰρ I εἶναι 190, ἡ μεγαλυτέρα τοῦ Λὰ-Σαπὲλλ εἶναι 208 χλσμ.). Ἡ μείζων ἐγκαρσία διάμετρος εἶναι 150 χλσμ. Καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη εἶναι μείζονες τῶν τοῦ συγχρόνου κρανίου γενικῶς. Τὸ μέγα αὐτὸ πλάτος εὕρηται εἰς βραχυκέφαλα ἄτομα. Ὁ δείκτης τούτων εὕρηται εἰς 75. Ἑπομένως ὁ νεαντερτάλιος ἄνθρωπος εἶναι δολιχοκεφαλώτερος τοῦ συγχρόνου τύπου, ἀλλὰ κλίνει ἤδη πρὸς τὴν μεσοκεφαλίαν, ὅπερ ἔχει σημασίαν διὰ τὴν ἐξέλιξιν, ἀφοῦ ἐκ ταύτης εἶναι εὐκολώτεραι αἱ παντοῖαι ποικιλίαι τῶν νεωτέρων χρόνων, ἢ ἐὰν ἦσαν λίαν δολιχοκράνιοι οἱ νεαντερτάλιοι, ὅπως ἐπιπολαίως πιστεύεται. Τὸ ὕψος τοῦ κρανίου (βάσιον-βρέγμα, 125 χλσμ.) εἶναι μικρὸν καὶ χαρακτηρίζει τὸν χαμαίκρανον νεαντερτάλιον, μετὰ χαμαιμετωπίας. Σπουδαῖον διακριτικὸν ἐμφανίζει ἀκόμη ὁ νεαντερτάλιος τὸ γεῖσον ἢ τὸν ὑπερκόγχιον ὄγκον, τὴν ῥαμφοειδῆ προβολὴν δηλαδὴ τοῦ ἄνω χείλους τῶν ὀφθαλμικῶν κόγχων μετὰ τοῦ μεσοφρύου, διακριτικὸν ἴδιον, μὴ δικαιολογούμενον τυχόν, ὡς διάμεσον μεταξὺ ἀνθρωποειδῶν—ἀνθρώπου. Τὸ γεῖσον αὐξάνει καὶ τὴν ὀξύτητα τῆς μετωπικῆς γωνίας κλίσεως (58°—72°), ἥτις ἐπὶ τοῦ συγχρόνου φθάνει μέχρι καὶ πέραν τῆς ὀρθῆς (110°). Τοὐναντίον, ἡ μετωπικὴ γωνία κυρτώσεως εἶναι μείζων ἐπὶ τοῦ νεαντερταλίου (χαμαιμετωπία ἢ ὀπισθομετωπία), 139°—151°. Συγχρόνως, ὁρώμενον ἐκ τῆς ἄνω (καθέτου) κατόψεως, ἐμφανίζει τὴν ὀπισθοκόγχιον περίσφιγξιν ἀμφοτέρωθεν καὶ περίγραμμα κλεψυδροειδές, ὅπως τῶν ἀνθρωποειδῶν. Γενικῶς, ἡ ὅλη ἐξέλιξις καὶ κύρτωσις (διόγκωσις) τοῦ μετωπικοῦ κρανίου ἐμφανίζει βαθμιαίαν πρόοδον ἀπὸ τοῦ γίββονος μέχρι τοῦ νεαντερταλίου, τελειοῦται δὲ εἰς τὸν νέον ἄνθρωπον μόνον.

Τὸ κάτω χεῖλος τοῦ βρεγματικοῦ εἶναι μεῖζον ἢ τὸ ἄνω (ἀβελιαῖον) εἰς πολλὰ κρανία, ὅπως ἐπὶ πιθήκων. Ἡ κροταφοβρεγματικὴ ῥαφή, ἐγκαρσιωτέρα, πλησιάζουσα τὴν μορφὴν τὴν πιθήκειον. Αἱ ζυγωματικαὶ ἀποφύσεις τοῦ κροταφικοῦ ὀγκώδεις καὶ τὰ τόξα μὲ ἐλαφρὰν κυρτότητα πρὸς τὰ ἄνω. Σμικρότης τῶν μαστοειδῶν ἀποφύσεων ἐνθυμίζει τὴν μαστοειδῆ ἀκρολοφίαν τοῦ γορίλλα. Τὸ τυμπανικὸν ὀστοῦν εἶναι δακτυλιοειδῶς ἀνεπτυγμένον καὶ οὐχὶ ὡς ἡμιδακτύλιος ἐκ τῶν κάτω, τέλος δὲ ἡ κάτω ἐπιφάνεια τῶν κροταφικῶν λεία, ὡς τῶν πιθήκων.

Τὸ ἰνιακὸν εἶναι, ὅπως καὶ τὸ μετωπιαῖον, πεπιεσμένον κατακορύφως καὶ προέχει λίαν πρὸς τὰ ὀπίσω, φέρον ἐγκάρσιον ἰνιακὸν ὄγκον, χωρίζοντα τὴν κόγχην εἰς δύο μέρη (εἰς τὸν πιθηκάνθρωπον καὶ τοὺς πιθήκους ἰδίᾳ ἑνοῦται οὗτος μετὰ τῆς κροταφικῆς ἀκρολοφίας καὶ τῆς ὑπερμαστοειδοῦς). Ἡ ὅλη ἰνιακὴ κάτοψις δεικνύει κατάφυσιν ἰσχυρῶν μυῶν. Τὸ ἰνιακὸν τρῆμα εὕρηται πλέον πρὸς τὰ ὀπίσω ἢ ἐπὶ τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου καὶ μᾶλλον κεκλιμένον, ἐνθυμίζον ἀμυδρῶς τὴν πιθήκειον κατεύθυνσιν.

Τὸ προσωπικὸν κρανίον εἶναι ὀλιγώτερον καλῶς μελετημένον καὶ ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν κρανίων Λὰ-Σαπέλλ, Λὰ-Φερασσί, Λὲ-Μουστιὲ κλπ. ἐλάβομεν θετικὰς πλέον πληροφορίας περὶ αὐτοῦ, τῶν πλείστων ἄλλων κρανίων ὄντων βεβλαμμένων. Γενικῶς εὕρηται ἀκόμη εἰς ὀπισθοδρομικὴν θέσιν, δηλαδὴ δὲν ἐμφανίζει τὴν μεγάλην ὑποπλασίαν τοῦ προσωπικοῦ κρανίου τῶν συγχρόνων. Αἱ γνάθοι προβάλλουν ῥυγχοειδῶς ἀκόμη καὶ τὸ ὅλον πρόσωπον εἶναι μέγα, ἐν σχέσει πρὸς τὸ τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. Πάντως, εἶναι πλέον ἀνθρώπινον ἐν τῇ πρὸς τὴν κάψαν ἀναλογίᾳ του.

Οἱ ὀφθαλμικοὶ κόγχοι εἶναι ἐξαιρετικῶς μεγάλοι καὶ στρογγύλοι εἰς ἅπαντα σχεδόν. Εἰς τὸ Λὰ-Σαπὲλλ ἐμφανίζονται αἱ γωνίαι, αἵτινες ἀπέχουν λίαν ἀπ' ἀλλήλων, ὡς ἐκ τῆς πλατείας μεσοκογχικῆς χώρας. Τὸ ῥιζορρίνιον εἶναι λίαν βαθύ, ῥινομετωπικὴ ἐντομή, ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι βλέπομεν εἰς τοὺς πιθήκους. Ἡ ὅλη ῥὶς διαφέρει τῆς τῶν πιθήκων. Ἔχομεν πλατυρρινίαν καὶ βραχυρρινίαν,

Digitized by Google

ὄχι ὅμως καὶ χαμαιρρινίαν. Τὸ ἄνοιγμα εἶναι δηλαδὴ βραχὺ καὶ πλατὺ (ἐπὶ τῶν σημερινῶν μᾶλλον ἀπιοειδές), τὰ ρινικὰ ὀστᾶ ὅμως προέχουν ἀνθρωπίνως, εἶναι ὑψηλά, ἂν καὶ ὄχι, ὅπως ἐνόμιζον πρίν, ὑπερανθρωπίνως, διότι ἡ ὑπερβολὴ ἔχει αἰτίαν τὴν ὅλην προβολὴν τῆς σιαγόνος μᾶλλον. δηλαδὴ τῆς ρινικῆς ἀποφύσεως τοῦ ὀστοῦ τῆς ἄνω γνάθου.

Πάντως, διαφέρει μεγάλως τῶν πεπιεσμένων τὴν ρῖνα ἀνθρωποειδῶν πιθήκων.

Ἡ ὅλη γνάθος εἶναι ἰσχυρά, ὀγκώδης καὶ προέχει μετὰ τῆς κάτω ρυγχοειδῶς. Τὸ τοιοῦτον ἐξαίρεται ἔτι μᾶλλον ἐκ τῆς ἀπουσίας τῶν κυνικῶν βοθρίων (χιμπαντζῆς) καὶ τῶν πλατέων μέν, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὰ πρόσω προβαλλόντων, ζυγωματικῶν ὀστῶν. Μεγίστη εἶναι ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου ἡ ὑπερῴα. Οἱ φραγμοὶ ὅμως ὄχι γωνιώδεις, πιθηκοειδεῖς, ἕνεκα τῶν κυνοδόντων, ἀλλ' ὑοειδεῖς. Παρ' ὅλην τὴν προγναθίαν, δὲν ἔχομεν καὶ προφατνίαν ἢ προδοντίαν.

Οἱ ὀδόντες γενικῶς εἶναι μεγάλοι, ἀλλ' ἀνθρώπινοι φυσικὰ (μεγαλοδοντία), μὲ ἀνωψαλιδοδοντίαν ἐλαφροτέραν κατὰ κανόνα. Οἱ φραγμοὶ τῶν ὀδόντων ἐμφανίζουν ἀκόμη πυκνοδοντίαν γενικῶς, ὁ δὲ κυνόδους δὲν ὑπερέχει τῶν λοιπῶν. Ἡ μασητήριος ἐπιφάνεια τῶν ὀδόντων ἔχει πτυχάς, τὰ φύματα τῶν γομφίων καλῶς διαπεπλασμένα, ἔχουν πτυχώσεις καὶ οἱ τομεῖς πρὸς τὰ ὄπισθεν. Ἡ κοιλότης τοῦ πολφοῦ εὐρεῖα. Σχετικὴ ὑποπλασία τοῦ σωφρονιστῆρος (ἐπὶ τῶν Κραπίνα σύμφυσις ριζῶν). Ἡ ὅλη διασκευὴ τῶν φραγμῶν, ὡς καὶ ἡ εὐρύτης καὶ τὸ ἀβαθὲς τῶν γληνοειδῶν κοιλοτήτων τοῦ κροταφικοῦ, μὲ τὴν εὐχέρειαν τῶν κινήσεων τῶν κονδύλων, δεικνύει πιθανῶς θρυπτικὴν μάσησιν καὶ ὑπερέχουσαν τὴν φυτοφαγίαν. Οἱ ὀδόντες ἐφθείροντο ταχέως, τερηδὼν ὅμως δὲν παρατηρεῖται.

Θαυμασίως γνωστὴ εἶναι σήμερον, ὡς ἐκ τῶν πολλῶν εὑρημάτων, ὁμοίων ὅλων, ἡ κάτω γνάθος τοῦ μουστιαίου τούτου ἀνθρώπου. Τὸ κυριώτερον χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ ὀγκῶδες αὐτῆς καὶ ἡ ἰσχυρὰ κατασκευή, ἀνάλογα πρὸ τὸ λοιπὸν κρανίον. Ὑπολείπεται πάντως τῆς τοῦ ἀϊδελβεργίου ἀνθρώπου, ἥτις, ἂν δὲν εἶχε τοὺς ὀδόντας, θὰ κατετάσσετο εἰς τοὺς πιθήκους Τὸ σπουδαιότερον ὅμως καὶ ἐμφανέστερον χαρακτηριστικὸν εἶναι ἡ ὀπισθογενεία ἢ ἔλλειψις τοῦ γενείου, ἀπὸ τῆς πλήρους τοιαύτης ἐπί τινων νεαντερταλίων, μέχρι τῆς ἀμυδρᾶς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον διαγραφῆς τούτου ἐπὶ ἄλλων, διά τινος κοιλάνσεως ὑπὸ τὴν φατνιακὴν ἀπόφυσιν ἢ καὶ ὀρθογενείας. Πάντως δὲν ὑπάρχει νεαντερτάλιος γνάθος μετὰ πραγματικοῦ ἐκσήμου γενείου. Τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν τοῦ νέου ἢ ἔμφρονος ἀνθρώπου. Μεταξὺ τούτων καὶ τῶν ἀνθρωποειδῶν τάσσεται ὁ ἀϊδελβέργιος καὶ ὁ νεαντερτάλιος. Εἰς τὴν ἔσω ἐπιφάνειαν τῆς συμφύσεως ἐλλείπει ἡ γενειακὴ ἄκανθα καὶ ἡ ὅλη ἐπιφάνεια φέρεται κεκλιμένη πρὸς τὰ ὀπίσω ἀντιστοίχως πρὸς τὴν προσθίαν. Ἡ γενειακὴ κοιλότης εἶναι διπλῆ. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀϊδελβέργιον ἔχομεν ἤδη ἄνω καὶ κάτω γενειακὰ φύματα. Αἱ ἔσω λοξαὶ γραμμαὶ καταλήγουν εἰς ἐγκάρσιον ὄγκωμα ἑκατέρωθεν τοῦ κάτω γενειακοῦ φύματος. Εἰς τὸ κάτω χεῖλος ἔχομεν μεταξὺ τῶν ἐνταῦθα κειμένων δύο διγαστορικῶν βοθρίων, τὴν ὑπογένειον κοιλότητα. Εἶχε δηλαδὴ καὶ ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος ἤδη ἀποφύσεις πρὸς κατάφυσιν τῶν γενειογλωσσικῶν καὶ γενειοειδῶν μυῶν, διὰ τὴν μάσησιν καὶ κατάποσιν, δὲν γνωρίζομεν ὅμως ἐὰν καὶ διὰ τὴν λαλιάν.

Ὄπισθεν τὸ σῶμα (ὁριζόντιος κλάδος), παχύ, φέρει ὄπισθεν τοῦ σωφρονιστῆρος ὀπισθογόμφιον τρίγωνον, κενόν, ἐλλεῖπον εἰς τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον. Οἱ (ἀνιόντες) κλάδοι πλατύτατοι (60 ἀντὶ 37 χλσμ. περίπου) μὲ ἀβαθῆ τὴν μηνοειδῆ ἐντομὴν καὶ μέγαν κόνδυλον, πλατεῖαν δὲ καὶ χαμηλὴν τὴν κορωνοειδῆ. Ἐσωτερικῶς τραχεῖς διὰ τὴν κατάφυσιν τῶν ἔσω πτερυγοειδῶν μυῶν. Ἡ γωνία, ἀποσκεπαρνισμένη, λεπτὴ καὶ ἐστραμμένη πρὸς τὰ ἔσω (ἀντιθέτως τοῦ συγχρόνου), ἕνεκα τῆς δυνάμεως τῶν πτερυγοειδῶν μυῶν (λεάνσεως). Ἐκ τῆς μελέτης τοῦ κρανίου, βλέπομεν γενικῶς ὅτι ἡ βασικὴ διαφορὰ μεταξὺ παλαιοῦ καὶ νέου ἀνθρώπου ἔγκειται εἰς τὴν διάφορον βαθμῖδα, εἰς ἣν ἕκαστον εὑρίσκεται, τῆς ὑποπλασίας τοῦ προσωπικοῦ κρανίου καὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐγκεφαλικοῦ κρανίου. Ἡ διαφορὰ αὕτη εἶναι μεγάλη εἰς τοὺς ἀνθρωποειδεῖς πιθήκους, μικροτέρα δέ, ἀλλὰ σαφὴς πάντοτε, εἰς τὸν νεαντερτάλιον. Ἡ ἀναλογία κρανιακῆς κάψης καὶ προσώπου ἐμφανίζεται καλῶς, ἐὰν ἐπιθέσωμεν ἐπ' ἀλλήλων τὰ κρανιογράμματα ἑνὸς ἀνθρωποειδοῦς, ἑνὸς νεαντερταλίου καὶ ἑνὸς συγχρόνου. Βλέπομεν τότε τὴν βαθμιαίαν ὑποπλασίαν τοῦ προσώπου καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοὐναντίον τοῦ θόλου ὅσον ἀνερχόμεθα τὴν ζῳολογικὴν κλίμακα. Τοῦτο βλέπομεν καλῶς ἐπίσης ἐὰν παρατηρήσωμεν τὰ τρία κρανία ἐκ τῶν ἄνω (κάθετος κάτοψις). Βλέπομεν προέχον τὸ ρυγχοειδὲς πρόσωπον τοῦ χιμπατζῆ, ὀλιγώτερον τοῦ νεαντερταλίου καὶ μόλις προέχον εἰς τὸν σύγχρονον, κατὰ κανόνα.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ἡ ἐπιστήμη ἤχθη εἰς συμπεράσματα περὶ τοῦ περιεχομένου τῆς κρανιακῆς κάψης, περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου δηλαδὴ ὀργάνου, τοῦ ἐγκεφάλου. Διὰ τὴν σπουδὴν αὐτοῦ χρησιμοποιοῦμεν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν χωρητικότητα τῆς κάψης, δηλαδὴ εὑρίσκομεν τὸν ὄγκον τοῦ ἐγκεφάλου κατὰ προσέγγισιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ γύψινον ἐκμαγεῖον τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ κρανίου, ὅπερ ἀποδίδει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἁδρῶς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐγκεφάλου.

Ἡ χωρητικότης τοῦ κρανίου, ὑπολογιζομένη ἐκ τοῦ μήκους - πλάτους - ὕψους τοῦ κρανίου, ἢ καταμετρουμένη ἀπ' εὐθείας καὶ ἄλλως, ποικίλλει μεγάλως μεταξὺ ἀνθρωποειδῶν (δὲν ὑπερβαίνει τὰ 600 κεμ.), τοῦ πιθηκανθρώπου (850 κεμ.) καὶ τῶν συγχρόνων ἀνθρώπων (μέσος ὅρος 1360 κεμ., φυσιολογικῶς ἄνω τῶν 1000, περίπου). Ἡ χωρητικότης τῆς κρανιακῆς κάψης τοῦ πρωτογενοῦς τούτου ἀνθρώπου (ἑπομένως καὶ ὁ ὄγκος τοῦ ἐγκεφάλου αὐτοῦ) ὄχι μόνον δὲν εἶναι μικροτέρα τῆς τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, ἀλλ' εἴς τινα κρανία καὶ ἀνωτέρα (1250—1600 κεμ.). Πρότερον, ὅταν δὲν ἐγνωρίζομεν εἰμὴ ὀλίγους θόλους κρανίων, χαμηλούς, ὑπελογίζετο ἡ χωρητικότης κατὰ μέσον ὅρον εἰς 1200 κεμ., ἐκ τῆς ἀνευρέσεως κυρίως τοῦ ὕψους τοῦ θόλου, ὅπερ εἶναι πράγματι χαμηλότερον. Ἐπὶ ὅλης ὅμως τῆς κρανιακῆς κά-

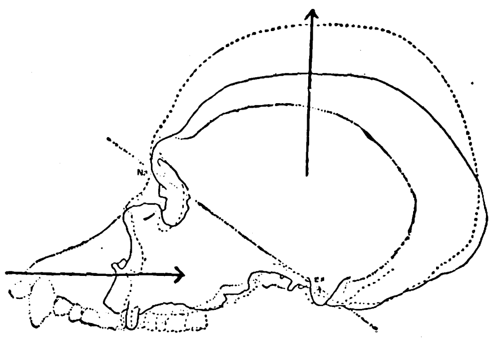

Κρανίον χιμπαντζῆ, Λὰ-Σαππέλ, συγχρόνου.

ψης τὸ ὕψος εἶναι τὸ αὐτὸ περίπου καὶ εἰς τὸν νεαντερτάλιον καὶ τὸν σύγχρονον, ἀλλ' εἰς τὸν τελευταῖον τὸ ἄνω τμῆμα (ὕψος θόλου) ηὔξησε, μειωθέντος τοῦ κάτω.

Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἓν κρανίον τοιούτων ὁριζοντίων διαμέτρων, ὡς τῆς Λὰ - Σαπὲλλ π. χ., ἀλλὰ καὶ μὲ ἀνάλογον ὕψος, ὤφειλε νὰ εἶχε 2.000 κεμ. καὶ πλέον χωρητικότητα, ὅπως τὰ ὅμοια τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, βλέπομεν ὅτι ἡ μέση χωρητικότης τοῦ νεαντερταλίου, ἀπολύτως μεγάλη ἴσως εἴς τινα, δὲν εἶναι καὶ μεγάλη σχετικῶς πρὸς τὰ ὀγκώδους διαπλάσεως σημερινὰ (Μπίσμαρκ=1965 κεμ.). Ὡς πρὸς τὴν διάγνωσιν τῆς διανοητικότητός του ὅμως, εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐκ τῆς χωρητικότητος, δηλαδὴ τοῦ ὄγκου, τοῦ ἐγκεφάλου, μολονότι ἡ ἀνάπτυξις τούτου ἐν τῇ φυλογονίᾳ εὕρηται εἰς σταθεράν τινα ἀναλογίαν πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῶν ζῴων. δὲν δυνάμεθα νὰ λάβωμεν ὡρισμένην εἰκόνα, δεδομένου ὅτι μικρότατοι ἐγκέφαλοι χαρακτηρίζονται δι' ἐξαιρετικῆς εὐφυΐας καὶ τοὐναντίον.

Εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς χωρητικότητος ἐβοήθησε τὸ ἐκμαγεῖον τῆς κάψης, ἀποδιδούσης κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πιστῶς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐγκεφάλου, διότι αἱ μήνιγγες καλύπτουν πολλὰς λεπτομερείας μὴ ἀποτυπουμένας εἰς τὸ κρανίον. Ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν ἐκμαγείων τινῶν ἐκ τῶν νεαντερταλίων πρὸς τὰ ὅμοια τῶν συγχρόνων, βλέπομεν μίαν ὁμοιομορφίαν χαρακτηρηστικῶν, μεταξὺ τῶν ὀλίγων τούτων νεαντερταλίων. Συγκρινόμενα πρὸς τὰ τῶν συγχρόνων ἀνθρώπων, ἐμφανίζουν καὶ ἐπὶ ἴσου ἀκόμη ὄγκου ἄλλην κατανομὴν τοῦ ὄγκου, μὲ τὸν χαμηλότερον ἐγκέφαλον καὶ τὴν μικροτέραν ἀκόμη ἀνάπτυξιν ἰδίᾳ τῶν μετωπικῶν λοβῶν καὶ τὴν προβολὴν τοῦ ἰνιακοῦ ἐγκεφάλου, ἅτινα ἀντιστρέφονται ἐπὶ τοῦ συγχρόνου. Πλὴν τοῦ ὄγκου, καὶ αἱ ἕλικες διακρίνονται.

Πλὴν τοῦ ὄγκου καὶ αἱ ἕλικες διακρίνονται. Ἡ τρίτη μετωπικὴ ἕλιξ, ἁπλουστέρα, δεικνύει ἥσσονα ἐξέλιξιν πιθανῶς καὶ τῆς λαλιᾶς. Ἔχομεν κογχικὸν ράμφος τοῦ μετωπιαίου ἐγκεφάλου, ὅπως εἰς τοὺς ἀνθρωποειδεῖς. Οἱ ἰνιακοὶ λοβοί, μὲ τὴν ἡμισεληνοειδῆ αὔλακα (τῶν πιθήκων) καὶ τὴν προβολήν των, ὁμοιάζουν πρὸς τοὺς τῶν ἀνθρωποειδῶν. Ἡ σιλουίειος αὖλαξ εἶναι πλατεῖα, τὰ δὲ παρεγκεφαλιδικὰ ἡμισφαίρια ἧσσον ἀνεπτυγμένα, μὲ ἀσκεπῆ τὸν σκώληκα. Ὁ προμήκης μυελὸς λοξότερος προσθιοπισθίως. Γενικὸν δὲ χαρακτηριστικόν, ὅπερ κάμνει ἐντύπωσιν, εἶναι ἡ ἁπλότης τῶν ἑλίκων, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ περίπλοκον τῆς ἐπιφανείας τῶν συγχρόνων ἐγκεφάλων.

Δεδομένου ὅτι οἱ μετωπικοὶ λοβοὶ (πρόσθια τμήματα) ἔχουν μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν πνευματικὴν ζωὴν (ἀτροφία τούτων ἐπηρεάζει οὐχὶ τὴν κινητικότητα ἢ αἰσθητικότητα, ἀλλὰ τὴν διανοητικότητα), εἶναι λογικὸν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ ἐγκέφαλος τοῦ νεαντερταλίου, ἀνθρώπινος μορφολογικῶς, ἦτο κατώτερος ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν σύνθεσιν καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ πρωτογενὴς οὗτος ἐχαρακτηρίζετο διὰ κατωτέρας ψυχικῆς ἐκφάνσεως καὶ ἀτελοῦς λαλιᾶς. Ὁ σκελετὸς τοῦ κορμοῦ καὶ τῶν ἄκρων ἐμελετήθη ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν διαφόρων μονήρων ὀστῶν, ἅτινα ἀνευρέθησαν, καὶ τῶν ὀλίγων ὁλοκλήρων σκελετῶν. Τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικά, ἅτινα διακρίνουν τὸν νεαντερτάλιον τοῦ νέου ἀνθρώπου, εἶναι τὰ ἑξῆς: Ἡ σπονδυλικὴ στήλη, ἁδρὰ καὶ βραχυτέρα, ἐμφανίζει τοὺς αὐχενικοὺς σπονδύλους λίαν διαφέροντας. Αἱ ἀκανθώδεις ἀποφύσεις εἶναι εὐθεῖαι καὶ οὐχὶ δισχιδεῖς εἰς τὸ ἄκρον, αἱ ἀρθρικαὶ κάθετοι. Ταῦτα δεικνύουσιν ἀπουσίαν τοῦ αὐχενικοῦ πρὸς τὰ πρόσω κυρτώματος ἢ ἐλαφρὰν ἀναστροφὴν αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ δεχθῶμεν, ὡς φαίνεται, τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὸ ὀσφυϊκὸν κύρτωμα, τότε ἡ σπονδυλικὴ στήλη τοῦ νεαντερταλίου ἐνεφανίζετο μὲ μίαν εὐρεῖαν κυρτότητα γενικήν, κατὰ τὸν τρόπον τῶν λοιπῶν πρωτευόντων περίπου. Τὸ ἱερὸν ὀστοῦν, στενὸν καὶ ἀβαθές, συνηγορεῖ ἐπίσης ὑπὲρ τῆς πιθηκοειδοῦς μορφολογίας. Αἱ πλευραί, μεγάλαι, ὑποδηλοῦν ἰσχυροὺς μεσοπλευρίους μῦς.

Αἱ κλεῖδες εἶναι μακραί, λεπταί, τοξοειδεῖς (χιμπαντζῆς), οἱ βραχίονες ἁδροί, βραχύτεροι, μὲ ὀγκώδεις ἐπιφύσεις, τὰ ὀστᾶ τοῦ πήχεως ἐπίσης. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ μεγάλη κυρτότης τῆς κερκίδος (εὐρὺς μεσόστεος σύνδεσμος, ἰσχυροὶ μύες), τὸ φῦμα τοῦ δικεφάλου χαμηλότερον καὶ ἔσωθεν (ἀνθρωποειδεῖς), τὸ παχύ, ὑψηλὸν ὠλέκρανον τῆς ὠλένης, παρεμποδιζομένης τῆς τελείας ἐκτάσεως τοῦ ἀγκῶνος (κατώτεροι πίθηκοι). Τὰ ὀστᾶ τοῦ καρποῦ εἶναι μικρότερα, τοῦ μετακαρπίου ἁδρά, τὸ α´ βραχύτερον, οἱ δάκτυλοι βραχεῖς. Γενικῶς τὸ ἄνω ἄκρον ἀρκετὰ προωδευμένον, ὡς ἐκ τῆς προώρου ἐξελίξεώς του ἐν τῇ ἀνθρωπογονίᾳ. Ἡ πύελος μακροτέρα, ἀβαθεῖς λαγόνιοι βόθροι, ἰσχιακὸν ὄγκωμα ἀνεπτυγμένον, ἐνθυμίζοντα πιθήκειον μορφολογίαν. Μηροὶ ἁδρότατοι καὶ δὴ κατὰ τὰς ἐπιφύσεις, ἀποτόμως διευρυνομένας, ἐμφανίζουν μεγάλην κυρτότητα κατὰ μῆκος (χιμπαντζῆς, γορίλλας) καὶ κυλινδρικὸν σχῆμα τομῆς (στενόρρινοι πίθηκοι). Συχνὴ ἐμφάνισις τρίτου τροχαντῆρος. Κνῆμαι ἁδραί, βραχεῖαι, μὲ κεκαμμένην γωνιωδῶς πρὸς τὰ ὀπίσω τὴν ἄνω ἐπίφυσιν, ὥστε αἱ ἀρθρικαὶ ἐπιφάνειαι νὰ εἶναι κεκλιμέναι (πίθηκοι) καὶ ἡ ἔκτασις τοῦ γόνατος ἀτελής. Ἡ κάτω ἐπίφυσις φέρει ὑπεράριθμον βοθρίον ἐμπρός, ἀντίστοιχον ὁμοίῳ τοῦ ἀστραγάλου, συνεπείᾳ ὀκλασμοῦ. Περόνη ἰσχυρά, μετεῖχεν ἐνεργότερον εἰς τὴν στήριξιν τοῦ σώματος. Τὰ ὀλίγα, ἀλλὰ λίαν διδακτικὰ ὀστᾶ τοῦ ἄκρου ποδός, ἅτινα ἔχομεν, μᾶς φωτίζουν περὶ τῆς στάσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου. Ὁ ἀστράγαλος ὑψηλός, βραχὺς καὶ πλατύς, ἐστηρίζετο ἰσχυρότερον καὶ πρὸς τὴν περόνην καὶ ἐσχημάτιζε χαμηλὴν καμάραν μετὰ τοῦ σκαφοειδοῦς. Ἐμφανίζει χαρακτῆρας περιπατητικοῦ, ἀλλὰ καί πως ἀναρριχητικοῦ ἄκρου, μὲ τάσιν στηρίξεως ἀκόμη ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ χείλους τοῦ ποδός. Ἡ πτέρνα, ἁδρὰ ἐπίσης, ἔχει λίαν ἀνεπτυγμένον τὸ ὑπέρεισμα τοῦ ἀστραγάλου (χιμπαντζῆς, γορίλλας) καὶ ὁ ἄξων στροφῆς (ὀπισθίας ἐπιφανείας) κλίνει ὀλίγον πρὸς τὰ ἔξω, ὅπως ἐπὶ τῶν στηριζομένων καὶ εἰς τὴν περόνην (ἔξω χεῖλος ποδός). Διακρίνομεν τὴν ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τῆς μέσης γραμμῆς τοῦ μεγάλου δακτύλου. Γενικῶς τὸ κάτω ἄκρον, καθυστερημένον τὴν ἐξέλιξιν, τεῖνον πρὸς τοὺς κατωτέρους πιθήκους ἀκόμη.

Ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τοῦ ὀγκώδους κρανίου, πάντως δὲ ἐκ τοῦ μεγάλου προσωπικοῦ κρανίου, ἐκ τῆς ὀπισθίας πως θέσεως τοῦ ἰνιακοῦ τρήματος, ἐκ τῶν ἐλαφροτέρων κάμψεων τῆς σπονδυλικῆς στήλης, τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ μηροῦ καὶ τῆς κνήμης μὴ εὑρισκομένων εἰς τὸν ἴδιον ἄξονα, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν περὶ τῆς στάσεως τοῦ σώματος, κεκλιμένου ἐλαφρῶς πρὸς τὰ πρόσω καὶ μὲ ἡμικεκαμμένα τὰ γόνατα καὶ περὶ τῆς μείζονος κινητικότητος καὶ ἐπὶ τοῦ ἔξω χείλους στηρίξεως τοῦ ἄκρου ποδός, τέλος περὶ πιθανῆς συλληπτηρίου λειτουργίας τοῦ μεγάλου δακτύλου. Ἔχομεν λοιπὸν μίαν διάμεσον θέσιν, ἀνορθουμένου ὄντος. Κατὰ τὸν Boule, τὸ ἀνάστημα τοῦ νεαντερταλίου πρέπει νὰ ἦτο 1,55 μ., κατὰ μέσον ὅρον.

Διὰ τὰ μαλακὰ μόρια τοῦ σώματός του οὐδὲν γνωρίζομεν θετικόν. Ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ σκελετοῦ κρίνομεν περὶ τῆς μεγάλης μυϊκῆς ἀναπτύξεως ἣν θὰ ἐνεφάνιζεν, ἔχομεν δὲ καὶ στοιχεῖα (ἀπεικονίσεις) νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἔφερε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀνεπτυγμένον γενικὸν τρίχωμα τοῦ σώματος. Τὰ ἁδρὰ φυσικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ νεαντερταλίου ἀνθρώπου, συμφωνοῦν καὶ πρὸς τὰ δεδομένα ἐκ τῆς προϊστορίας, δηλαδὴ τῆς μελέτης τῶν ἔργων του. Ἡ μουστιαία τέχνη, στοιχειώδης ἀκόμη, ἁπλῆ, μονότονος, ἄνευ καλλιτεχνικῆς ἐπιδόσεως, μᾶς διδάσκει περὶ τῆς ἁπλῆς φυτικῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων. Οἱ Αὐστραλοὶ μᾶς ἐνθυμίζουν λίαν τὸν τύπον τοῦτον μὲ τὰ νεαντερταλοειδῆ πολλὰ χαρακτηριστικά των, δὲν ἔχουν ὅμως καὶ οὗτοι ἄμεσον γενεαλογικὴν σχέσιν.

Ὁ νεαντερτάλιος ἀποτελεῖ ἰδίαν βαθμῖδα ἀνθρωπίνην, ἀνήκων εἰς τὸ κοινὸν γένος τῶν ἀνθρώπων (καὶ οὐχὶ εἰς διάφορον, παλαιοάνθρωπον, ἢ πρωτάνθρωπον, ἢ **Prothomo** κλπ.), καὶ κατ' ἄλλους

Digitized by Google

μὲν ἀποτελεῖ ἴδιον εἶδος, κατὰ τοὺς πλείστους δὲ ἰδίαν φυλὴν ἁπλῶς. Εἶναι δὲ αὐτὴ πολὺ παλαιά, παλαιοτέρα τῆς γεωλογικῆς κατατάξεώς της μορφή, ὄχι ὅμως καὶ ἡ παλαιοτέρα ἀνθρωπίνη μορφή, δι' ὃ καὶ δὲν δικαιοῦται τοῦ τίτλου τοῦ πρωτογενοῦς ἀνθρώπου. Γενικῶς, ἅπαντες οἱ σκελετοί, οὓς ἀνεφέραμεν, ἀνήκουσιν εἰς στενὴν κοινὴν ὁμάδα, ἕνεκα τῶν πολλῶν κοινῶν χαρακτηριστικῶν. Ἔχουν χαρακτηριστικὰ ἀνθρώπινα, ἄρα εἶναι ὁμὰς ἀνθρωπίνη, ἀλλὰ καὶ χαρακτηριστικά, ὧν στερεῖται ὁ ἄνθρωπος, ὁμοίως συνδεδυασμένα καὶ ἅτινα κατευθύνονται πρὸς τὴν πιθήκειον μορφολογίαν, ἄρα ἔχουν ἰδίαν θέσιν ἐν τῇ ἀνθρωπότητι. Ἦ εἶναι λοιπὸν ἀπ' εὐθείας προγονική μας μορφή, ἣν ἠκολούθησαν διάμεσοι καὶ εἶτα ὁ σύγχρονος Εὐρωπαῖος, ἢ ἐσβέσθη βαθμηδόν, ἀφοῦ ἔζησε καὶ μετὰ τῶν ἐπιγόνων της, ἡ πιθανώτερον εἶναι μορφὴ πλαγία, ἐξαφανισθεῖσα ἄνευ ἐπιγόνων, τῆς ἀρχῆς τοῦ νέου τύπου ἀναζητητέας πολὺ πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ταύτης.

Ἡ ἀναπαράστασις τοῦ νεαντερταλίου ἀνθρώπου ἐπεχειρήθη ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης βοηθουμένης ὑπὸ τῆς τέχνης. Ὄχι δὲ μόνον διὰ τῆς ζωγραφικῆς ἀλλὰ καὶ πλαστικῆς, τῇ βοηθείᾳ αὐτῶν τούτων τῶν σκελετῶν, ἐπὶ τῶν πιστῶν ἐκμαγείων τῶν ὁποίων ἐπεχειρήθη ἡ συμπλήρωσις τῶν μαλακῶν μορίων. Μεγάλην συλλογὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον φανταστικῶν τύπων ὅλης τῆς κλίμακος τῆς προϊστορίας ἔχει τὸ μουσεῖον τῆς φυσικῆς ἱστορίας τῶν Βρυξελλῶν. Ἐπιστημονικὴν ἀγαλματοποίησιν ἐπεχείρησε μεταξὺ πολλῶν ὁ Eickstedt.

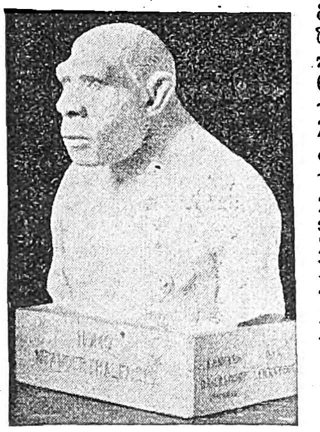

Ἀναπαράστασις τοῦ νεαντερταλίου ἀνθρώπου ὑπὸ **Eickstelt.**

Λίαν ἀσαφεῖς εἶναι αἱ πληροφορίαι ἡμῶν περὶ τοῦ γυναικείου σκελετοῦ τοῦ νεαντερταλίου ἀνθρώπου. Γεγονὸς εἶναι ὅτι ἡ διαφορὰ τοῦ γένους δὲν ἦτο λίαν ἔκσημος, ὅπως ἄλλωστε καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον καθόλου καί τινας ἀνθρωποειδεῖς (γίββων, χιμπαντζῆς). Πιθανῶς τὸ θῆλυ ἦτο μικρότερον καὶ λεπτοφυέστερον.

Ἐπίσης δὲν ἔχομεν καὶ περὶ τοῦ γεροντικοῦ σκελετοῦ πολλὰς πληροφορίας καὶ διότι εὐκολώτερον οὗτος καταθρύπτεται, ἀλλὰ καὶ διότι τὸ γῆρας ἦτο πρᾶγμα σπάνιον κατὰ τὰς περιόδους ἐκείνας, ἐξ εὐνοήτων λόγων, τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς, τοῦ περιβάλλοντος κλπ. Περὶ τῶν ψυχικῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ νεαντερταλίου ἀνθρώπου, δηλαδὴ τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῶν βλ. *μουστιαία* ἐποχή.

Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

νεαντερταλοειδεῖς [*Ἀνθρωπολογ.*]. Καλοῦνται οὕτω οἱ ἄνθρωποι, συνηθέστερον οἱ σκελετοί, οἱ ἐμφανίζοντες χαρακτηριστικὰ τοῦ *νεαντερταλίου* ἀνθρώπου (βλ. λ.). Τοῦ ὅρου ὅμως τούτου γίνεται ἀστόχως εὐρυτέρα χρῆσις παρ' ὅ,τι ὤφειλε. Διότι, διὰ νὰ καλέσωμεν ἄτομόν τι νεαντερταλοειδές, πρέπει νὰ ἐμφανίζῃ τοῦτο τὸ σύνολον τῶν ὑπὸ τοῦ σκελετοῦ Νεάντερταλ καὶ τῶν συγχρόνων του παρουσιαζομένων χαρακτηριστικῶν. Τοῦτο ὅμως δὲν συμβαίνει κατὰ κανόνα. Πλὴν τῶν σκελετῶν, οἵτινες ἔχουν δικαίωμα κατατάξεως εἰς τὸν νεαντερτάλιον τύπον πραγματικῶς, ἐκάλεσαν νεαντερταλοειδεῖς σκελετούς τινας ἀκόμη τοῦ παλαιολιθικοῦ, οἵτινες ὅμως δὲν ἐμφανίζουν ἢ ὑπολείμματα μόνον πρωτογενῶν χαρακτηριστικῶν, κατὰ τὰ λοιπὰ ὅμως εἶναι συγχρόνου μορφολογίας. Αἱ μορφαὶ αὗται εὑρηνται ὡς πρός τινα χαρακτηριστικὰ των εἰς τὸ κατώτατον ὅριον τοῦ πλάτους ποικιλίας τῆς συγχρόνου μορφολογίας, εἶναι μεταβατικαί, διάμεσοι, οὕτως εἰπεῖν, μορφαί, αἵτινες πίπτουν ὅμως ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν συγχρόνων.

Ἐπίσης δὲν ἔχουν σχέσιν μὲ τὸν νεαντερτάλιον τύπον αἱ προηγούμεναι ἀσφαλῶς μορφαί, ὅπως ὁ πιθηκάνθρωπος, ὁ αὐστραλοπίθηκος, ὁ αἰδελβέργιος, ὧν ἕκαστος ἀντιπροσωπεύει ἴδιον τύπον προδρομικοῦ ὄντος. Ἅπασαι ἔχουν βεβαίως ἓν ἢ πλείονα νεαντερταλοειδῆ χαρακτηριστικά, ἀλλὰ τοῦτο μόνον. Οὐδεμία τῶν μορφῶν αἵτινες ἐκλήθησαν νεαντερταλοειδεῖς, ἐμφανίζει τὸν αὐτὸν συνδυασμὸν νεαντερταλίων χαρακτηριστικῶν, ὃν γνωρίζομεν.

Καὶ σήμερον, ἐπί τινων φυλῶν (Αὐστραλῶν, Παπούων κλπ.), ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μεμονωμένων ἀτόμων, καὶ τῶν ἀνωτέρων, ἂς τὰς ὀνομάσωμεν οὕτω, φυλῶν, ἐμφανίζονται νεαντερταλοειδῆ χαρακτηριστικά, ἐν ἢ πλείονα, ἀταβιστικῶς πιθανόν, δὲν πρόκειται ὅμως παρὰ περὶ μονήρων χαρακτηριστικῶν, ἀλλὰ καὶ προνεαντερταλίων ἀκόμη (γείσου, ὀρθογενείας κλπ.), ὄχι συνόλου μορφολογικοῦ τύπου. Οὔτε μάλιστα εἶναι πιθανὸν ὅτι οἱ Αὐστραλοὶ κλπ. ἢ πολὺ περισσότερον ἡμεῖς κατυγόμεθα τυχὸν κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τοὺς νεαντερταλίους. Τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα ἦσαν ἁπλούστατα κοινὰ ὅλων τῶν ἀρχικῶν καὶ μεταβατικῶν τύπων, ἐξ ὧν τὰ ἐκληρονομήσαμεν, ἐμφανιζόμενα ἀταβιστικῶς κατὰ ὤσεις, ἢ εἰς φυλάς. Εἰς τὴν νεαντερτάλιον, ὡς ἐγγύτερον, εἶναι ἁπλῶς ἐμφανέστερα καὶ ὁμαδικά.

Οὐδέποτε ἐνεφανίσθη ἐπὶ συγχρόνου τὸ σύνολον τῶν νεαντερταλίων χαρακτηριστικῶν, δικαιολογοῦν τυχὸν τὸν τίτλον: νεαντερταλοειδής. Δὲν ἔχομεν ἢ ἁπλῶς νεαντερταλοειδῆ χαρακτηριστικά. Οἱ παλαιότεροι (Quatrefages, Hamy κλπ.) ἐνόμιζον ὅτι ἀνευρίσκουν τὸν τύπον τοῦτον εἰς πᾶσαν ἐποχὴν καὶ μεταξὺ τῶν συγχρόνων εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην καὶ εἰς Αὐστραλίαν κλπ. Εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων, ὡς παρετήρει ἤδη ὁ Manouvrier, δὲν ἐπρόκειτο παρὰ περὶ ἀσθενεστάτων μορφῶν ἐνθυμιζουσῶν τὸν νεαντερτάλιον τύπον, ἀσφαλῶς δὲ ὡς πρὸς ὡρισμένα μόνον χαρακτηριστικά.

Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

Νέα Ὀλλανδία [*Γεωγρ.*]. Ὄνομα δοθὲν εἰς τὴν Αὐστραλίαν κατὰ τοὺς πρώτους μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν αὐτῆς χρόνους (βλ. λ. *Αὐστραλία*).

Νέα Ὀρλεάνη (New Orleans) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας, οἰκονομικὴ πρωτεύουσα τῆς πολιτείας τῆς Λουϊζιάνας καὶ τῶν περὶ τὸν Μεξικανικὸν κόλπον πολιτειῶν. Κεῖται κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ κάτω ροῦ τοῦ Μισσισσιπῆ, 162 χλμ. πρὸ τῆς ἐκβολῆς αὐτοῦ εἰς 29°58' Β. πλάτους καὶ 94°4' Δ. μήκους Γκρήνουϊτς. Ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως ὑπελογίζετο τὴν 1ην Ἰουλίου 1928 εἰς 429.400 κατ., ἐξ ὧν τὰ 75 % λευκοί, οἱ δὲ λοιποὶ ἀνήκουσιν εἰς ἄλλας φυλάς, μεταξὺ τῶν ὁποίων πλεονάζουσιν οἱ τῆς νιγριτικῆς. Μεταξὺ τοῦ λευκοῦ πληθυσμοῦ πολυάριθμοι εἶναι οἱ μιγάδες (κρεολοί), ἀπόγονοι τῶν πρώτων Γάλλων καὶ Ἰσπανῶν οἰκιστῶν τῆς πόλεως. Ἐκ τῶν ξένων παροικιῶν πολυπληθέστεραι εἶναι αἱ τῶν Ἰρλανδῶν, Γερμανῶν, Ἄγγλων καὶ Γάλλων. Τὸ πλάτος τοῦ ποταμοῦ κατὰ τὸν διὰ μέσου τῆς πόλεως ροῦν αὐτοῦ κυμαίνεται περὶ τὰ 1000 περίπου μ., ἡ δὲ κοίτη του σχηματίζει ἓν μέγα λατινικὸν S, κατὰ μῆκος τοῦ ὁποίου καὶ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ἰδίᾳ πλευρᾶς ἐκτείνονται ἐπὶ μῆκος 25 περίπου χλμ. αἱ ἀποβάθραι καὶ προκυμαίαι τῆς πόλεως. Ἡ Νέα Ὀρλεάνη εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ χθαμαλῆς καὶ ἐπιπέδου ἐκτάσεως μόλις ὑπερκειμένης περὶ τὸ ἓν μέτρον ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων τμήματα, τὴν παλαιὰν πόλιν, διῃρημένην πολεοδομικῶς εἰς κανονικὰ ὀρθογώνια τετράγωνα μὲ ὁδοὺς καθέτους καὶ παραλλήλους πρὸς τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ, καὶ τὴν νέαν πόλιν μὲ τὰς ὁδοὺς διατεταγμένας ἐν σχήματι ριπιδίου, τοῦ ὁποίου τὴν περιφέρειαν ἀποτελεῖ ἡ ὄχθη τοῦ ποταμοῦ. Ἡ παλαιὰ πόλις, κατοικεῖται ὑπὸ τοῦ παλαιοτέρου ἐκ κρεολῶν πληθυσμοῦ, ἡ δὲ νεωτέρα χωριζομένη ἀπὸ τῆς πρώτης διὰ τῆς εὐρείας καὶ ἐμπορικῆς λεωφόρου Κάναλ Στρήτ, ὑπὸ τῶν νεωτέρων Ἀμερικανῶν οἰκιστῶν. Τὰ δύο τμήματα τῆς πόλεως παρουσιάζουσι διάφορον ἀρχιτεκτονικήν, καὶ τὸ μὲν παλαιὸν ἔχει τὸν χαρακτῆρα παλαιᾶς πόλεως τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰσπανίας μὲ τοὺς γραφικοὺς ἐξώστας καὶ τὰς ἁψιδωτὰς εἰσόδους τῶν κατοικιῶν, τὸ δὲ νέον παρουσιάζει μορφὴν συγχρόνου ἀμερικανικῆς κοσμοπόλεως μὲ πενταορόφους καὶ ὑψηλοτέρας πολλάκις οἰκίας, μὲ εὐρείας λεωφόρους καὶ πλατείας δενδροφύτους. Μεταξὺ τῶν πλατειῶν ἀξιολογώτεραι εἶναι αἱ Τζάκσον, Μπωρεγκὰρ καὶ Λαφαγιέτ. Τὴν ὅλην πόλιν κοσμοῦσιν ὡραῖαι δενδροφυτεῖαι καὶ ὀπωρόκηποι μὲ δένδρα καὶ φυτὰ τῶν τροπικῶν καὶ ἑσπεριδοειδῆ, δύο δὲ μεγάλα δημόσια πάρκα τὸ Audubon καὶ City Parks καλύπτουσιν ἔκτασιν 500 ἐκταρίων. Μεταξὺ τῶν σπουδαιοτέρων κτηρίων τῆς πόλεως ὅλως ἐξέχουσαν θέσιν κατέχουσιν ὁ κρεολοϊσπανικοῦ ρυθμοῦ μητροπολιτικὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου, κτισθεὶς τῷ 1794, τὸ ἀρχιεπισκοπικὸν μέγαρον, κτισθὲν τῷ 1737, τὸ ἐκ γρανίτου ἐκτισμένον τελωνεῖον, τὸ χρηματιστήριον τοῦ βάμβακος κλπ.

Ὡς ἐκπαιδευτικὸν κέντρον ἡ Νέα Ὀρλεάνη εἶναι ἐκ τῶν κυριωτέρων πόλεων τῶν Νοτίων Πολιτειῶν, ἔχουσα τὰ ἑξῆς ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια: Τὸ πανεπιστήμιον Tulane, περιλαμβάνον σχολὰς νομικῆς, τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ἰατρικῆς καὶ ἐφηρμοσμένων ἐπιστημῶν, τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ὀρλεάνης, τρεῖς ἄλλας ἀνωτέρας σχολὰς διὰ μὴ λευκοὺς μαθητάς, τὴν ἀκαδημίαν τῶν Οὐρσουλινῶν, ἱδρυθεῖσαν τῷ 1730, τὸ ἰησουϊτικὸν κολλέγιον, ἱδρυθὲν τῷ 1847 καὶ πολλὰς βιβλιοθήκας,

Ἡ Νέα Ὀρλεάνη εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερουσῶν ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως πόλεων τῆς Ἀμερικῆς καὶ τὸ δεύτερον ἐν τῷ κόσμῳ κέντρον ἐμπορίου τοῦ βάμβακος, ἐρχομένη ἀμέσως μετὰ τὴν Λίβερπουλ. Ἐξάγει ἐπίσης σημαντικὰς ποσότητας γεωργικῶν προϊόντων καὶ μάλιστα ἀραβοσίτου, ξυλείας, κτηνοτροφικῶν προϊόντων κλπ. Ἡ βιομηχανία εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη, ἀριθμοῦσα τῷ 1928 660 ἐργαστήρια, παράγοντα ἐτησίως προϊόντα ἀξίας 158 ἑκατομ. δολλαρίων. Σπουδαιότερος κλάδος τῆς βιομηχανίας εἶναι ἡ ἐλαιουργία, ἡ βαμβακουργία, ἡ μηχανουργία, ἡ βιομηχανία τῶν χημικῶν προϊόντων, τῶν τροφίμων κ. ἄ. Ὁ λιμὴν ἐφωδιασμένος δι' ἀρίστων ἐγκαταστάσεων συνδέεται διὰ διώρυγος μετὰ τῆς ἐγγὺς καὶ πρὸς Β. τῆς πόλεως κειμένης λίμνης Πονσαρτραὶν καὶ ἔχει ζωηροτάτην κίνησιν, καταλεγόμενος μεταξὺ τῶν κυριωτέρων ναυτιλιακῶν κέντρων τῆς ὁμοσπονδίας. Κατὰ τὸ ἔτος 1926—1927 κατέπλευσαν εἰς τὸν λιμένα 908 πλοῖα, συνολικῆς καθαρᾶς χωρητικότητος 11.204.573 τόννων. Αἱ χερσαῖαι συγκοινωνίαι ἐξυπηρετοῦνται ὑπὸ δεκάδος μεγάλων καὶ πολλῶν μικροτέρων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, δι' ὧν ὡ[...]

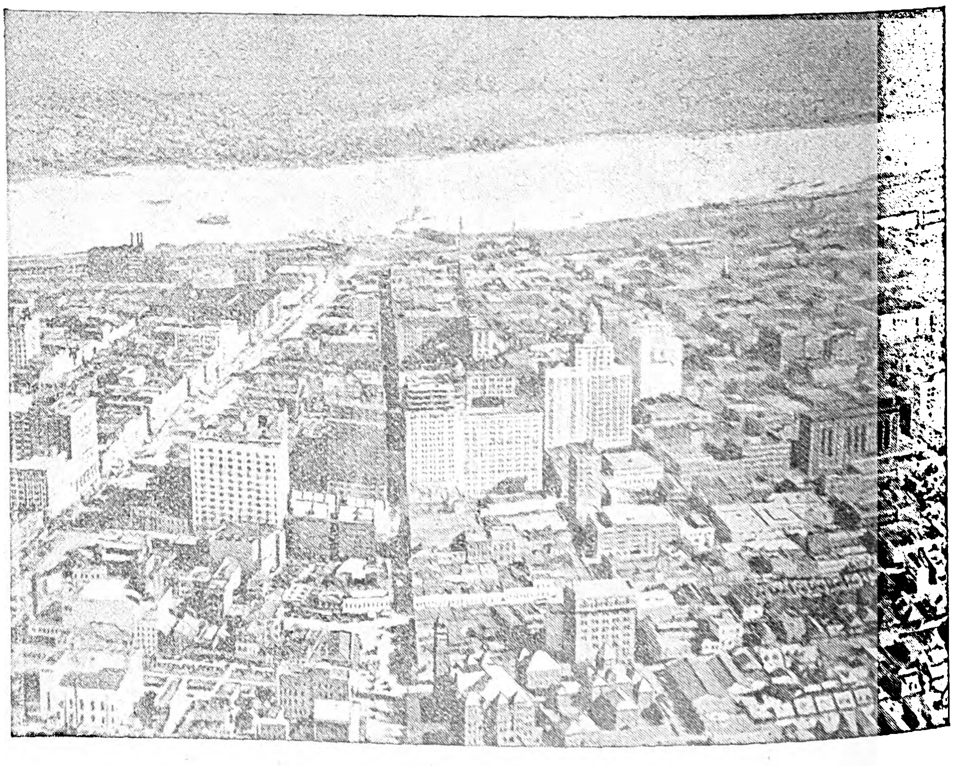

Νέα Ὀρλεάνη.

τοῦ ποταμοῦ, πρὸς προστασίαν δ' αὐτῆς ἀπὸ τοῦ κινδύνου τῶν πλημμυρῶν ἔχει ἀνεγερθῆ μέγα φράγμα ὕψους 4 μέτρων καὶ μήκους 190 χλμ., τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς πόλεως μέχρι τῆς Πλακεμίν. Τὸ κλίμα τῆς πόλεως εἶναι θερμόν, τῆς μέσης ἐτησίας θερμοκρασίας κυμαινομένης περὶ τοὺς +20,6 βαθμοὺς Κ. (μέση χειμερινὴ +13°,3 Κ. καὶ θερινὴ +27°,3 Κ.), ὑγρὸν μὲ ἀφθόνους βροχάς, τῶν ὁποίων τὸ ὕψος φθάνει τὰ 1.269 χιλιοστόμ. Ὁ κίτρινος πυρετὸς προὐξένει εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν μεγάλην φθοράν, ἐξακολουθεῖ δὲ καὶ σήμερον, παρ' ὅλα τὰ ἔκτακτα προφυλακτικὰ μέτρα, νὰ προκαλῇ ἀρκετοὺς θανάτους.

Ἡ πόλις τῆς Νέας Ὀρλεάνης εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ ἐκτάσεως 490 τ. χλμ., περιλαμβάνει δὲ δύο κύρια

Digitized by Google

καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ συγκεντροῦται ἐν τῇ πόλει τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν προϊόντων τῆς κοιλάδος τοῦ Μισσισσιπῆ.

—*[Ἱστορ.]* Ἡ Νέα Ὀρλεάνη ἱδρύθη τῷ 1718 ὑπὸ τοῦ Γάλλου Ἰωάννου ντὲ Μπιανβίλ, διοικητοῦ τῆς μικρᾶς γαλλικῆς παροικίας τοῦ Μπιλοξί, τὴν ὁποίαν αὐτὸς εἶχεν ἐπίσης ἱδρύσει ἀπὸ τοῦ 1690. Τῷ 1721 ἐγένετο πρωτεύουσα τῆς Λουιζιάνας, ἀνεπτύσσετο δὲ κατ' ἀρχὰς βραδέως. Τῷ 1763, κατόπιν τοῦ Ἑπταετοῦς πολέμου, παρεχωρήθη ὑπὸ τῆς Γαλλίας εἰς τὴν Ἱσπανίαν μεθ' ὁλοκλήρου τοῦ τμήματος τῆς Λουιζιάνας τοῦ κειμένου πρὸς Α. τοῦ Μισσισσιπῆ. Οἱ κάτοικοι ὅμως, ἀποστέργοντες τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἱσπανίας, ὠργανώθησαν εἰς αὐτόνομον διοίκησιν καὶ παρέμειναν μέχρι τοῦ 1769 ἀνεξάρτητοι. Τῷ 1800 διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Ἰλδεφόνσου ἡ πόλις περιῆλθεν ἐκ νέου εἰς τὴν Γαλλίαν, ἥτις τῷ 1803 ἐπώλησεν αὐτὴν μετὰ τῆς λοιπῆς Λουιζιάνας εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Κατὰ τὸν πρὸς τὴν Ἀγγλίαν πόλεμον (1812) ἐγένετο γνωστὴ ἐκ τῆς μεγάλης μάχης, τὴν ὁποίαν ἐκέρδισεν ὁ στρατηγὸς Ἀνδρέας Τζάκσον ἐναντίον τῶν Ἄγγλων παρὰ τὴν θέσιν Chalmette, 8 χλμ. πρὸς Ν. τῆς πόλεως. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ χωρισμοῦ ἐτάχθη ὑπὲρ τῶν Νοτίων, τῶν ὁποίων τὸν στόλον ἔκαυσε πρὸ τῶν προκυμαιῶν αὐτῆς ὁ ναύαρχος τῶν ἀντιπάλων Farragut. Ἀπὸ τοῦ 1880 ἔπαυσε νὰ εἶναι ἕδρα τῆς Λουιζιάνας, ἀντικατασταθεῖσα ὡς τοιαύτη ὑπὸ τῆς *Μπατὸν Ρούζ*. Χ. Δ.

Νέα Ὄρσοβα *[Γεωγρ.]*. Οὐγγρικὴ ὀνομασία τῆς ἐν τῷ Δουνάβει νησῖδος *Ἀδὰ-καλὲ* (βλ. λ.).

Νέα Οὖλμ (Neu Ulm, προφ. *Νόϋ Οὖλμ*) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῇ βαυαρικῇ Σουηδίᾳ, κειμένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως ἀκριβῶς ἀπέναντι τῆς πόλεως Οὖλμ, τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ βιομηχανικὸν προάστειον, ἔχουσα ἐργοστάσια ἐπίπλων, μηχανῶν, μεταλλουργίαν κλπ. Κάτ. (1925) 11.919.

— **Νέα Οὖλμ** (New Ulm, προφ. *Νιοὺ Ὦλμ*) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας, πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Μπράουν ἐν τῇ πολιτείᾳ Μιννεσότα, κειμένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Μιννεσότα, 140 χλμ. πρὸς ΝΔ. τοῦ Ἁγίου Παύλου. Ζωηρὸν ἐμπόριον σιτηρῶν, λατομεῖα μαρμάρου καὶ βιομηχανίαι ἀλεύρων, πούρων, πλίνθων κλπ. Κάτ. 6.700. Χ. Δ.

Νέα Πέραμος *[Γεωγρ.]* βλ. λ. *Πέραμος Νέα*.

Νέα Πέστη (γερμ. Neu Pest, πρόφ. *Νόϋ Πέστ*) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Οὐγγαρίας (βλ. λ. *Οὔζπεστ*).

Νεάπολι, ἢ ***Νεαπολιτᾶνο*** (Neapoli ἢ Neapolitano), ***Φραγκῖσκος.*** Ἱσπανὸς ζωγράφος (1476—1536). Μεταβὰς εἰς Ἰταλίαν ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Λεονάρδῳ Ντὰ Βίντσι, ὅστις τὸν ἐχρησιμοποίησε καὶ ὡς συνεργάτην εἴς τινας συνθέσεις του. Ἐπέστρεψεν εἰς Ἱσπανίαν τῷ 1506, κατὰ τὸ αὐτὸ δ' ἔτος ἐξειργάσθη, ἐν συνεργασίᾳ πιθανῶς μετὰ τοῦ Arigio, τὸ μόνον σῳζόμενον ἔργον του, ὅπερ εὑρίσκεται ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Βαλεντίας. Ι. Μ. Π.

Νεάπολις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀν. Μακεδονίας (ἡ σημερινὴ *Καβάλλα)*, κειμένη ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἀπέναντι τῆς νήσου Θάσου. Ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, περὶ τὰ μέσα τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος, ἐν τῷ ὅρμῳ τῆς Ἀντισάρης, τοῦ ἀρχαίου ἐπινείου τῶν Δατηνῶν, ἐγένετο φόρου ὑποτελὴς εἰς αὐτούς, ἐκμεταλλευομένους τὰ πλούσιά της χρυσωρυχεῖα. Πρὸς διάκρισιν δὲ τῆς ἐπὶ τῆς χερσονήσου Παλλήνης ὁμωνύμου πόλεως, ἀποικίας τῶν Μενδέων, ἐκαλεῖτο εἰς τοὺς φορολογικοὺς καταλόγους τῶν Ἀθηνῶν *Νεάπολις παρ' Ἀντισάραν*.

Ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως ἡ πόλις ἤκμασε ταχύτατα, ἰδίως δὲ μετὰ τὴν ἵδρυσιν τῶν Φιλίππων, τῶν ὁποίων ἦτο ἐπίνειον καὶ ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀπεῖχε περὶ τὰ 10—12 χλμ. Ἐνταῦθα ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος ἐναυλόχει ὁ ἐξ 20 τριήρων στόλος τῶν Ἀθηναίων, ὅπως ἀργότερον ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων οἱ στόλοι τῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων. Ἡ Νεάπολις ηὐτύχησεν ἐκ τῶν πρώτων νὰ δεχθῇ τὸν ἀπόστολον Παῦλον καὶ Σίλαν (Πράξ. Ἀποστ. XVI, 11) κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ περιοδείαν, ἐξ οὗ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα καὶ ἡ ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων μετονομασία αὐτῆς εἰς *Χριστούπολιν*, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων. Τὰ ὑπὸ τοῦ χρόνου καταστραφέντα τείχη αὐτῆς ἐπεσκεύασεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565), ὑπὸ δὲ τοῦ Ἱεροκλέους καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου ἀναφέρεται ὡς μία τῶν 32 πόλεων τῆς ἐπαρχίας Μακεδονίας Πρώτης (Macedoniae Primae). Ἔκτοτε σπανιώτατα μνημονεύεται ὑπὸ τὸ παλαιόν της ὄνομα, τὸ ὁποῖον ἀντικατεστάθη διὰ τῆς Χριστουπόλεως. Καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Γενουατῶν, ἀνεδείχθη ἐμπορικώτατος λιμὴν τῆς Ἀν. Μακεδονίας, εἰς τούτους δὲ πιθανῶς ὀφείλεται καὶ τὸ νεώτερον αὐτῆς ὄνομα *Καβάλλα*. Τῷ 1381 ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀλλ' ἔρημος καὶ κατεστραμμένη, ἀποικισθεῖσα ἀργότερον ὑπὸ Σολεϋμὰν τοῦ Μεγαλοπρεποῦς (1520—1566) δι' Ἰουδαίων, μεταφερθέντων ἐξ Οὐγγαρίας.

Τῆς Νεαπόλεως σῴζονται ἀργυρᾶ νομίσματα πρὸ τοῦ 500 π. Χ. καὶ μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος, ὁμοιάζοντα κατὰ πολὺ πρὸς τὸν σταθμὸν καὶ τὴν κατασκευὴν πρὸς τὰ νομίσματα τῆς Θάσου *(Head-Σβορώνου*, Ἱστορ. τοῦ Νομισμ. τόμ. Α', σελ. 262).

Νόμισμα Νεαπόλεως.

[Περὶ τῆς νεωτέρας πόλεως βλ. λ. *Καβάλλα*.]

— **Νεάπολις** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀν. παραλίας τῆς χερσονήσου Παλλήνης (νῦν Κασσάνδρας) ἐπὶ τοῦ Τορωναίου κόλπου, κειμένη κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (VII, 123) πρὸς Ν. τῆς Ἀφύτεως (νῦν *Ἄθυτος*). Περὶ ταύτης οὐδὲν ἄλλο γνωρίζομεν, εἰμὴ μόνον ὅτι ὑπετάγη εἰς τοὺς Πέρσας καὶ ὅτι ἐχορήγησε στρατὸν καὶ πλοῖα εἰς τὸν παραπλέοντα τὰ παράλια τῆς Χαλκιδικῆς στόλον τοῦ Ξέρξου. Ἀνευρέθη νόμισμα αὐτῆς φέρον τὴν ἐπιγραφὴν ΝΕΑΠΟ, μὲ προτομὴν Βάκχου μετὰ θύρσου.

Κατὰ τὸν Μ. Δήμιτσαν, τὴν θέσιν τῆς Νεαπόλεως τῆς Παλλήνης ἐπέχει τὸ νῦν χωρίον *Πολύχρονον*.

— **Νεάπολις** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας ἐν Καρίᾳ (ἡ σημερινὴ *Ἰνεμπόλ*), ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (V, 2, 15), 60 περίπου στάδια πρὸς νότον τῆς πόλεως Ἅρπασα (νῦν Ἁρπὰς-Καλεσὶ) ἐπὶ τοῦ Ἁρπάσου ποταμοῦ (νῦν Ἂκ-τσάϊ). Ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους ἀναφέρεται ὡς μία τῶν 30 πόλεων τῆς ἐπαρχίας Καρίας, εἰς δὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ χρονικὰ ὡς ἕδρα ἐπισκόπου ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Ἀφροδισιάδος.

— **Νεάπολις** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας, κειμένη εἰς τὰ ΒΑ. τοῦ Γαλατικοῦ Πόντου, παρὰ τὰ μεθόρια της Παφλαγονίας, μεταξὺ τῶν ποταμῶν Σκύλακος (Τσεκρὲκ-τσάϊ) καὶ Ἅλυος, 37 χλμ. πρὸς Δ. τῆς Ἀμασείας καὶ 105 ΝΔ. τῆς Ἀμισοῦ. Προηγουμένως ἐκαλεῖτο *Φαζημών*, μετὰ δὲ τὴν κατὰ τοῦ Μιθριδάτου νίκην τοῦ Πομπηΐου τῷ 66 π. Χ. μετωνόμασεν οὗτος τὴν μὲν χώραν *Νεαπολῖτιν*, τὴν δὲ πόλιν *Νεάπολιν* (*Στράβ.* XII, 560). Περὶ αὐτὴν ὑπῆρχον θερμοπηγαί.

Ἡ Νεάπολις, ἥτις ἀναφέρεται ὡς πατρὶς τῆς ἁγίας Βαρβάρας, παρήκμασε ταχέως. Σήμερον τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει ἡ πόλις *Μερζεφοὺν* ἢ *Μαρσοβάν*.

—**Νεάπολις** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (τὸ σημερινὸν *Καρὰ-Ἀγάτς*), κατὰ τὰ Δ. τῆς Πισιδίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. V, 4, 9), περὶ τὰ 22 μίλλια πρὸς Ν. τῆς Ἀντιοχείας πρὸς Πισιδίᾳ (νῦν Γιαλοβάτς), οὐ μάκρὰν τῆς λίμνης Καραλίτιδος (νῦν Κιριλὶ ἢ Μπεϊσεχὶρ-γκιόλ). Ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους μνημονεύεται ὡς μία τῶν 26 πόλεων τῆς ἀρχαίας Πισιδίας, εἰς δὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ χρονικὰ ὡς ἕδρα ἀρχιεπισκοπῆς.

—**Νεάπολις** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κολχίδος, ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Εὐξείνου πόντου, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. V, 9, 2) πρὸς Ν. τῆς Διοσκουριάδος, μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τῶν ποταμῶν Ἵππου καὶ Κυανέου, εἰς ἀνατ. μῆκ. 71° 30' καὶ βόρ. πλάτ. 46° 15'. Ἄγνωστος ἄλλοθεν καὶ ἀγνώστου ταυτότητος.

— **Νεάπολις** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Παλαιστίνης, ἡ *Σιχὲμ* τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (Γεν. 12, 6), κειμένη εἰς τὰ ΝΑ. τῆς Σαμαρείας ἐν τῇ μεταξὺ τῶν ὀρέων Ἐβὰλ πρὸς Β. καὶ Γαριζὶν πρὸς Ν. κοιλάδι, 60 χλμ. πρὸς Β. τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἐνταῦθα ἐσταμάτησεν ὁ Ἀβραάμ, ὅταν εἰσήρχετο εἰς τὴν Χαναάν, πολλάκις δὲ ἀναφέρεται ἡ πόλις ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ἰουδαίων βασιλέων (Κριτ. Θ'). Ἀνακτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Βεσπασιανοῦ (69—79 μ. Χ.) ἐγένετο ρωμαϊκὴ ἀποικία, μετονομασθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ *Φλαβία Νεάπολις* (Flavia Neapolis). Ὑπῆρξε πατρὶς τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου καὶ θέατρον τῶν θαυμάτων Σίμωνος τοῦ Μάγου, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ἔκτισεν ἐν αὐτῇ ναόν, τὸν ὁποῖον περιβαλὼν δι' ὀχυροῦ τείχους «ἄμαχον διεπράξατο παντάπασιν εἶναι» (*Προκ.* Περὶ Κτισμ. V, 7). Ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους ἀναφέρεται ὡς μία τῶν 22 πόλεων τῆς ἐπαρχίας Παλαιστίνης.

Σήμερον καλεῖται ὑπὸ τῶν Ἀράβων *Ναβλοὺς* (Naplouse) καὶ ἀριθμεῖ περὶ τοὺς 16.000 κατοίκους.

Α. Θ. ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ

— **Νεάπολις** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας (Ἀπουλίας) παράλιος, ἐπὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ. Παρ' οὐδενὸς τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἀναφερομένη, ἀνεγνωρίσθη ἐκ νομισμάτων της (*Head* Hist. Numor. 48) καὶ ἐξ ἐπιγραφῶν εὑρεθεισῶν μεταξὺ τῶν ἐρειπίων, ἐφ' ὧν ἐκτίσθη τὸ σύγχρονον παράλιον χωρίον *Πολινιᾶνο* (Polignano, πλάτ. 40°59'½ Β., μῆκ. 17°13' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 199: Brindisi to Ortona), 5 μίλλ. Δ. ΒΔ. τοῦ φάρου Μονόπολι καὶ 18 μίλλ. Α. ΝΑ. τοῦ λιμένος τοῦ Μπάρι.

— **Νεάπολις** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς Σαρδηνίας, παράλιος, μεταξὺ Ἱεροῦ Σαρδοπάτορος καὶ Παχείας ἄκρας (*Πτολεμ.* Γ, γ, 2, Nobbe). Ἂν καὶ οὐδεμία ἐπιγραφὴ εὑρέθη πρὸς διαπίστωσιν τῆς θέσεως, ἣν ἡ πόλις ἐπεῖχεν, ἐν τούτοις ἡ ὕπαρξις παρὰ τὸν ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ὀριστάνο πύργον Torre Marcedi (πλάτ. 39°44' Β., μῆκ. 8°31' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 161a: Sardegna, southern portion) ἀρχαίου ναοῦ προσαρμοσθέντος εἰς τὴν καθολικὴν λατρείαν ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Σάντα Μαρία ντὶ Ναμπούϊ (Nabui), ἤγαγε τὸν De La Marmora (Voy. II, σελ. 357) νὰ ταυτίσῃ τὴν Νεάπολιν πρὸς τὴν ἐκεῖ στομαλίμνην μικροῦ ποταμοῦ, ὅστις ἦτό ποτε βαθὺς καὶ πλωτός, ἴσως δὲ ὁ Ἱερὸς τοῦ Πτολεμαίου, πρὸς ἣν γνώμην τάσσονται καὶ Ἄγγλοι ἀρχαιολόγοι (Medit. Pilot 698, ἔκδ. 1913). Ἄσχετος πρὸς τὰ *Νεαπολιτανὰ ὕδατα*.

—**Νεάπολις** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μεγάλης Σύρτεως, μεταξὺ Κεφαλῶν καὶ Ἑρμαίου (Σταδ. Μεγ. θαλ. 93): «Προσφερόμενος ἐκ τοῦ πελάγους, ὄψει χώραν ταπεινὴν νησία ἔχουσαν. Ὅταν δὲ αὐτοῖς ἐγγίσῃς, ὄψει τὴν πόλιν παραθαλάσσιον καὶ θῖνα λευκὸν καὶ αἰγιαλόν· ἡ δὲ πόλις ἐστὶ λευκὴ ὅλη, λιμένα δὲ οὐκ ἔχει καὶ ἀσφαλῶς ὁρμίζου ἐπὶ τοῦ Ἑρμαίου». Ἐκτίσθη δὲ αὕτη ἐπὶ τῆς ἄκρας Λέπτις Μεγάλη (*Πτολεμ.* Δ, γ, 13, Nobbe) καὶ τὴν θέσιν της ἐπέχει τανῦν τὸ χωρίον *Λεμπεντὰχ* (πλάτ. 32°37'½ Β., μῆκ. 14°13' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 246: Ras Makhabez to Benghazi) ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Χόμς.

—**Νεάπολις** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μικρᾶς Σύρτεως (Ζευγιτανίας) μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Ἑρμαίας καὶ Ταφίτιδος, ἀπέχουσα παράπλουν ἡμέρας ἀπὸ Ἀδρυμήτου καὶ ἡμιολίου ἡμέρας ἀπὸ Ἑρμαίας ἄκρας (*Σκύλ. Καρ.* 110). Ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀγαθοκλέους, μεταχειρισθέντος φιλανθρώπως τοὺς παραδοθέντας (*Διοδ. Σικελ.* Κ, ιζ, 1). Ἔτι καὶ νῦν διατηρεῖ παρεφθαρμένον τὸ ὄνομά της, ὀνομαζομένης ὑπὸ τῶν Ἀράβων τῆς τοποθεσίας, εἰς ἣν τὰ ἐρείπιά της ἀνεγνωρίσθησαν, *Νεμπὲλ Κεντὶμ* (=«νέα πόλις») ἢ *Νεμπὸλ* (πλάτ. 36°27' Β., μῆκ. 10°45' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 250: Fratelli Rock to Mahedia), 4 μίλ. Δ. τοῦ ἀκρωτηρίου Ρὰς Μαχμούρ, κατὰ τὸν ΒΔ. μυχὸν τοῦ κόλπου τοῦ Ἀμαμέτ.

Ὁ ὁμώνυμος κόλπος, διανοιγόμενος μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Ρὰς Μαχμοὺρ (ἀρχ. Ταφῖτις) καὶ τῶν ἀκρωτηριαζουσῶν νήσων Κουριὰτ (ἀρχ. Ταριχεῖαι), ὀνομάζεται ἤδη *Ἀμμαμέτ*.

— **Νεάπολις** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν καὶ πόλις τῆς Μικρᾶς Σύρτεως, τῆς χώρας τῶν Λωτοφάγων, μεταξὺ Τακάπης καὶ Θένης (*Σκυλ.* 110. Σταδ. Μεγ. Θάλ., *Στράβ.* ΙΖ, 834 Teubner). Εἶναι ἡ σύγχρονος *Κάσσρ-Οὐγγὰ* (πλάτ. 34° 26' Β., μῆκ. 10° 14' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 249: Mahedia to Ras Makhabez), ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Γκαμπέζ, εἰς 64 μίλλ. ΝΔ. τοῦ ἀκρωτηρίου Καπούδια, ἐγγὺς δὲ τοῦ Σφάξ.

Σ. Ε. Λ.

— **Νεάπολις** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις μεσόγειος τῆς Κυρηναϊκῆς, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. IV, 4, 7), ἡ Καινόπολις τῆς Tabula Peutingeriana, κειμένη 34 μίλλια πρὸς Α. τῆς Πτολεμαΐδος (νῦν Τολμίτα) καὶ 45 πρὸς Δ. τῆς Κυρήνης, ὅπου ἡ νῦν Margad. Α. Θ. Σ.

Νεάπολις *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς Κρήτης, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Μεραμβέλλου τοῦ νομοῦ Λασηθίου καὶ ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Εἶναι ἐκτισμένη εἰς ὕψος 230 μέτρων, ἐπὶ διασέλου ἑνοῦντος τὰ ὄρη Καβαλλαρᾶς καὶ Ἀφέντης Σταυρός. Δεσπόζει τῆς καταφύτου ὑπὸ ἐλαιῶν, ἀμυγδαλῶν κλπ. κοιλάδος τοῦ Μεραμβέλλου καὶ θεωρεῖται ὡς ἓν ἀπὸ τὰ ὡραιότερα μέρη τῆς Κρήτης. Ἔχει εἰρηνοδικεῖον, γραφεῖον Τ.Τ.Τ., πλήρες γυμνάσιον, παρθεναγωγεῖα (δημοτικὸν καὶ ἀνώτερον), δημόσια κτήρια (διοικητήριον, στρατῶνα, κλπ.), πολλοὺς ὡραίους ναούς, κανονικὰς ὁδούς, δενδρόφυτον πλατεῖαν καὶ ἄφθονα ὕδατα, ἀριθμεῖ δὲ 2.391 κατοίκους (1928). Ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ νομοῦ Λασηθίου (1868) (ὅτε καὶ ὠνομάσθη τὸ πρῶτον Νεάπολις, ὀνομαζομένη προηγουμένως *Καινούριο Χωριὸ καὶ Νεοχώρι*), ἡ Νεάπολις ὡρίσθη ὡς ἕδρα αὐτοῦ, διετηρήθη δὲ τοιαύτη προσωρινῶς καὶ μετὰ τὴν αὐτονομίαν, μέχρις ὅτου μετεφέρθη ἡ ἕδρα εἰς Ἅγιον Νικόλαον. Ἐπίσης ἀπὸ τοῦ 1868 ἡ Νεάπολις εἶναι ἕδρα τῆς ἐπισκοπῆς Πέτρας, μεταφερθείσης ἐκεῖ ἀπὸ τὴν μονὴν Ἀρετίου. Εἰς τὴν κοινότητα Νεαπόλεως, ἀριθμοῦσαν 3.255 κατοίκους, ὑπάγονται τὰ ἑξῆς χωρία καὶ μετόχια: Ἀγαλιανό, Ἅγιος Νικόλαος, Ἅγιον Πνεῦμα, Ἁγία Σοφία, Ἀδράβαστος, Ἀκρυγιά, Ἀμυγδαλιά, Ἀχλαδάκι, Γοῦβες, Δίλακκος, Κερατίδια, Κονδούμαλος, Κουροῦνες, Λιθόμανδρα, Μακρυγέννησα, Νίσπητα, Νοφαλιᾶς, Πατσόπουλο, Περάμπελα, Περονίδες, Πέτρου, Ρωμανοῦ, Σοῦβλοι καὶ Φινοκαλιᾶς.

—*[Ἱστορ.]* Ἐπὶ Ἑνετοκρατίας εἰς τὴν σημερινὴν θέσιν τῆς Νεαπόλεως ὑπῆρχε μικρὸν χωρίον ὀνόματι *Καραὶς* (οὕτως ὀνομάζεται ἔτι καὶ νῦν ἡ δυτικὴ συνοικία τῆς κωμοπόλεως). Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο, τὸ ὁποῖον κατεστράφη σχεδὸν ὁλοσχερῶς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν ἀδελφῶν Ψαρομηλίγ-

Digitized by Google

γων (1347), εἶχε γεννηθῆ τῷ 1340 ὁ Πέτρος Φίλαργης, κατόπιν πάπας *Ἀλέξανδρος ὁ Ε'* (βλ. λ.). Τὸ χωρίον, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐκτίσθη ἐκ νέου, ὀνομασθὲν Καινούργιο Χωριὸ ἢ Νεοχώρι, ὑπὸ Ρεθυμνίων καταφυγόντων ἐκεῖ μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων (1645), ἐξ οὗ καὶ τὰ πλεῖστα γενεαλογικὰ ἐκεῖ ὀνόματα εἶναι τὰ αὐτὰ πρὸς τὰ ἐν Ρεθύμνῃ. Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1827 οἱ Τοῦρκοι τῆς ἐπαρχίας Μεραμβέλλου, ἐκδιωχθέντες ὑπὸ τῶν Κρητῶν, κατέφυγον, ὑπὸ τὸν Μασλοὺμ Καρακάσην, εἰς Νεάπολιν, ἔνθα πολιορκηθέντες ἐπὶ πενθήμερον καὶ ἀναγκασθέντες νὰ παραδοθῶσιν (27 Νοεμβρίου 1827), ἐκρατήθησαν πρὸς φύλαξιν εἰς τὸ τζαμίον τοῦ χωρίου, ἵνα ἀργότερον ἀνταλλαγῶσι πρὸς Ἕλληνας αἰχμαλώτους. Ἀλλ' ἕνεκα ἀπιστίας αὐτῶν οἱ Κρῆτες θέσαντες πῦρ εἰς τὸ τζαμίον κατέκαυσαν ἅπαντας. Ἐν τῇ θέσει, ὅπου ἦτο τὸ τζαμίον τοῦτο, νῦν ἐκτίσθη λαμπρὸς ναὸς τῆς Θεοτόκου καὶ παρθεναγωγεῖον. Ἐπίσης κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866—1868 καὶ μετὰ τὴν μάχην τῶν Βρυσῶν, τὸ κύριον σῶμα τοῦ Ὀμὲρ πασᾶ ἠναγκάσθη νὰ ἀποσυρθῇ εἰς Νεάπολιν (Αὔγουστος 1867), ἣν ὅμως ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ. ΕΡ. Μ.

— **Νεάπολις** *[Γεωγρ.]*. Παράλιος πολίχνη τῆς ἐπαρχίας Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 1.750. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Βάτικα* ὡς καὶ κοινῶς σήμερον καλεῖται. Ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ φρεάτων. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ συνοικισμὸς *Παραδείσιον* (κάτ. 124), ἔνθα παλαιὰ γυναικεία μονὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Ἡ Νεάπολις ἀποτελεῖ τὸν ἐξαγωγικὸν λιμένα τῆς περιφερείας Βοιῶν, τὸ κύριον δὲ ἐμπόριον αὐτῆς εἶναι τῶν κρομμύων, σύκων καὶ ἐλαίου. Ἔχει ταχ. καὶ τηλεφ. γραφεῖον, ἡμιγυμνάσιον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον καὶ εἶναι ἠλεκτροφώτιστος. Δ.Ε.Μ.

—**Νεάπολις** *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Βοΐου τοῦ νομοῦ Κοζάνης, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Βοΐου καὶ ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 1.592. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Λειψίστα*. Κεῖται παρὰ τὸν Ἁλιάκμονα καὶ ἔχει κλῖμα ὑγιεινόν. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἀηδονοχώριον* (κάτ. 131) καὶ *Καλλιστράτιον* (κάτ. 194). Ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς κοινότητος Νεαπόλεως καλλιεργοῦνται ἐκτάσεις 8.000 στρεμμάτων, παράγουσαι δημητριακὰ ἰδίως καὶ καπνόν. Ἐκτρέφονται δὲ 3000 αἰγοπρόβατα καὶ 1800 βόες καὶ ἀγελάδες μὲ ἀπόδοσιν ἐκλεκτοῦ τυροῦ καὶ βουτύρου. Μετὰ τῆς Κοζάνης καὶ Καστορίας ἡ κωμόπολις συνδέεται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ. Ἔχει μικτὸν δημοτικὸν σχολεῖον (μαθ. 275) καὶ ἐθνικὸν ἀγροτικὸν ὀρφανοτροφεῖον θηλέων, ἐμπορικὸν σύλλογον, σύλλογον δημοσίων ὑπαλλήλων, γεωργικὸν πιστωτικὸν συνεταιρισμὸν καὶ ἐρασιτεχνικὸν σύλλογον «Καλιψώ» μὲ σκοπὸν ἐξωραϊστικὸν καὶ φιλολογικόν. Ἀπὸ τοῦ 1923 ἐνῳκίσθησαν ἐν αὐτῇ πρόσφυγες. Δ.Ε.Μ.

— **Νεάπολις** *[Γεωγρ.]*. Κεντρικὴ συνοικία τῶν Ἀθηνῶν, κειμένη παρὰ τοὺς ΒΔ. πρόποδας τοῦ Λυκαβηττοῦ μεταξὺ λεωφόρου Ἀλεξάνδρας, ὁδοῦ Ἀκαδημίας καὶ λόφου Στρέφη. Κυριώτεραι ἀρτηρίαι της εἶναι αἱ παράλληλοι ὁδοὶ Ἱπποκράτους καὶ Χαριλάου Τρικούπη, ἐξυπηρετεῖται δὲ συγκοινωνιακῶς διὰ τριῶν τροχιοδρομικῶν γραμμῶν. Ἀποτελεῖ μίαν τῶν ὑγιεινοτέρων διαμονητηρίων συνοικιῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ κέντρον τῶν φοιτητῶν, λόγῳ τῆς γειτονίας τοῦ Πανεπιστημίου. Κυριώτερος τῶν ἐν αὐτῇ ναῶν εἶναι ὁ τοῦ Ἁγίου Νικολάου (Πευκακίων). Χ. Δ.

— **Νεάπολις** (**Νὲβ-Σεχὶρ**) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας, ἐν τῇ Καππαδοκίᾳ, ἕδρα ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως τοῦ σημερινοῦ νομοῦ Νίγδε (*Νίγδης*), τέως διοικήσεως ὑπαγομένης εἰς τὸ βιλαγέτιον Ἰκονίου. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 75 χιλιομέτρων Β. τῆς Νίγδης καὶ 65 χλμ. Δ. τῆς Καισαρείας ἐπὶ μικροῦ ποταμίου χυνομένου εἰς τὸν Σαγγάριον, ἔχει δὲ 13.454 κατοίκους (1927). Πρὸ τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς ὁ πληθυσμὸς της περιελάμβανε 17.000 κατοίκους, ἐκ τῶν ὁποίων κατὰ μὲν τὰς ἐπισήμους τουρκικὰς πηγὰς ὑπὲρ τοὺς 3.000, κατ' ἄλλας δὲ πληροφορίας πολὺ περισσότεροι, ἦσαν Ἕλληνες, οἱ πλεῖστοι τουρκόφωνοι. Εἶναι μία τῶν ἐμπορικωτέρων πόλεων τῆς Καππαδοκίας ἐπὶ τῆς πρὸς Βαγδάτην καὶ Καισάρειαν ὁδοῦ. Ν. Μ.

Νεάπολις (ἰταλ. Napoli, γαλ. καὶ ἀγγλ. Naples, γερμ. Neapel, ἱσπαν. Napoles) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ ἐν Καμπανίᾳ καὶ ἄλλοτε πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τῶν Δύο Σικελιῶν καὶ τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως. Κεῖται ἐπὶ τῶν βορείων ἀκτῶν τοῦ ὁμωνύμου αὐτῇ κόλπου, ἐν τῇ Τυρρηνικῇ θαλάσσῃ, μεταξὺ τῶν 40° 52' Β. πλάτους καὶ 14° 15' 45'' Α. μήκους καὶ εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ φυσικοῦ ἀμφιθεάτρου, σχηματιζομένου ὑπὸ τῶν λόφων τοῦ Καποντιμόντε καὶ τοῦ Καποντικίνο πρὸς Β., καὶ τοῦ Βόμερο, τοῦ Σὰν-Ἔλμο καὶ τοῦ Παυσιλύπου πρὸς Δ. Πρὸς Α. δεσπόζει τῆς πόλεως τὸ ἡφαίστειον τοῦ Βεζουβίου, ἀπέχον περὶ τὰ 8 χλμ. καὶ χωριζόμενον ὑπὸ πλουσιωτάτων ἀμπελώνων καλυπτόντων τὰς κλιτῦς καὶ τὰς ὑπωρείας αὐτοῦ καὶ κατερχομένων μέχρι τῆς ἀκτῆς, ἣν κοσμοῦν τὰ γραφικώτατα προάστεια *Πόρτιτσι, Ρεζίνα καὶ Τόρρε ντὲλ Γκρέκο*. Εἶναι ἡ μεγαλυτέρα πόλις τῆς Ἰταλίας ἀπὸ ἀπόψεως πληθυσμοῦ, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1930 εἶχεν ἀνέλθει εἰς 986.989 κατ. καὶ ἀπέχει ἀπὸ τῆς Ρώμης περὶ τὰ 240 χλμ. πρὸς τὰ ΝΑ.

Ἡ Νεάπολις φημίζεται διὰ τὰς φυσικὰς αὐτῆς καλλονάς, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἐδημιουργήθη ἡ γνωστὴ ἰταλικὴ παροιμία «Vedi Napoli e poi muori», δυναμένη ν' ἀποδοθῇ ἐλευθέρως διὰ τῆς φράσεως «ἂς ἴδω τὴν Νεάπολιν καὶ ἂς ἀποθάνω». Τὸ κλῖμα αὐτῆς εἶναι ἐξαιρετικῶς γλυκὺ καὶ ἤπιον, μὲ μέσην θερμοκρασίαν ἐτησίαν μὲν +15°,8, τοῦ Ἰανουαρίου +8°,2 καὶ τοῦ Ἰουλίου +24°,2. Τὸ θέαμα αὐτῆς, ἀπὸ θαλάσσης ἢ ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Καποντιμόντε, τοῦ Βόμερο καὶ τῶν ἄλλων λόφων, κεκαλυμμένων ἀπὸ ἄλση καὶ κήπους καὶ ἐπαύλεις, εἶναι πράγματι μεγαλειῶδες· ἡ δὲ θέσις αὐτῆς, παρὰ τὸν διαρκῶς ἐν ἐνεργείᾳ καὶ συχνάκις ἐν μεγαλειώδει καὶ λίαν ἐπικινδύνῳ ἐκρήξει Βεζούβιον, εἰς τὸ βάθος θαυμασίου ἡμικυκλικοῦ κόλπου, τοῦ ὁποίου ἡ κυματοειδὴς παραλία ἀπολήγει εἰς δύο κατάφυτα ἀκρωτήρια, παρὰ τὰ ὁποῖα ἀναδύονται γραφικώτατα νησῖδες, μὲ τὴν ἐξαιρετικὴν καὶ σχεδὸν σταθερὰν διαύγειαν τοῦ οὐρανοῦ της, καθρεπτιζομένου ἐντὸς κυανῆς καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀκυμάντου θαλάσσης, συγκρίνεται πρὸς τὰς μαγευτικωτέρας καὶ μᾶλλον ἰδιοτύπους τοποθεσίας τῆς ὑφηλίου.

τῶν ὑψωμάτων Σὰν Ἔλμο, Βόμερο καὶ Παυσιλύπου. Εἶναι τὸ μᾶλλον ὑπὸ τῶν ξένων συχναζόμενον τμῆμα τῆς πόλεως, ἐν αὐτῷ δὲ ὑπάρχουν τὰ νεώτερα μέγαρα τῆς ἀριστοκρατίας καὶ τῶν πλουσίων καὶ τὰ μεγάλα ξενοδοχεῖα, ὁ θαυμάσιος ἐθνικὸς κῆπος, εὐρύτατοι λεωφόροι κτλ.

Ὄπισθεν τῆς νέας πόλεως, ἐπὶ τοῦ ὑψώματος Βόμερο καὶ μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ ὑψώματος Σὰν Ἔλμο, ἐκτίσθη, κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας, ἡ ἐργατικὴ συνοικία Βόμερο, συγκοινωνοῦσα μετὰ τῶν λοιπῶν τμημάτων τῆς πόλεως διὰ περιφερειακῶν ὁδῶν καὶ διὰ δύο ὀδοντωτῶν σιδηροδρόμων. Πρὸς Α. τῆς παλαιᾶς πόλεως καὶ βορείως τοῦ κεντρικοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ ἱδρύθη, κατὰ τὰ τελευταῖα ἐπίσης ἔτη, ἡ βιομηχανικὴ συνοικία, περιλαμβάνουσα τὰ πλεῖστα τῶν νέων ἐργοστασίων καὶ μεγάλας ἐργατικὰς πολυκατοικίας. Λόγῳ τῆς μὴ ἐπαρκοῦς καὶ καλῆς ὑδρεύσεως, τοῦ μεγάλου συνωστισμοῦ καὶ τῆς μεγάλης πτωχείας τῶν κατοίκων καὶ τῶν παροιμιωδῶς ἀκαθάρτων στενοτάτων ὁδῶν της, ἡ Νεάπολις εὑρίσκετο ἄλλοτε εἰς ἀθλίαν ὑγιεινὴν κατάστασιν καὶ ὑπέφερε συχνάκις ἀπὸ ἐπιδημίας, αἵτινες ἀπεδεκάτιζον τὸν πληθυσμόν της. Κατόπιν ὅμως τῆς χολέρας τοῦ 1884 κατηρτίσθη καὶ ἐφηρμόσθη πλήρως τέλειον πρόγραμμα ἐξυγιάνσεως, διὰ τὸ ὁποῖον ἐδαπανήθησαν ἑκατοντάδες ἑκατομμυρίων λιρεττῶν Μεταξὺ τῶν ἐκτελεσθέντων ἔργων, πλὴν τῆς κατεδαφίσεως 17.000 οἰκιῶν, τοῦ ἀνοίγματος νέων ὁδῶν καὶ λεωφόρων καὶ τῆς διευρύνσεως

Σχεδιάγραμμα τῆς Νεαπόλεως.
[1 Πλατεῖα Σαννατσάρο, 2 ὁδὸς Πιεντιγκρόττα, 3 πλατεῖα Βανβιτέλλι, 4 πλατεῖα Ἀμεντέο, 5 Σπίριτο Σάντο, 6 Μόντε Ὀλιβέτο, 7 πλατεῖα Τρέντο-έ-Τριέστε, 8 ὁδὸς Καβαλλερίτσα, 9 πλατεῖα Βιττόρια, 10 Γέφυρα Κιάγια, 11 Καλλιτεχνικὸν καὶ βιομηχανικὸν μουσεῖον, 12 νομαρχεῖον, 13 Ἅγιος Φραγκῖσκος ντὶ Πάολα, 14 Πύλη Ἁγ. Ἰανουαρίου, 15 Νέος Ἰησοῦς, 16 Νέον Πανεπιστήμιον, 17 Μόντε ντὶ Πιετά, 18 Μέγαρον Κουόμο (μουσεῖον Φιλαντζιέρι), 19 Ἅγ. Σεβερῖνος, 20 Ἁγ. Μαρία λὰ Νουέβ, 21 Θέατρον Μερκαντάντε, 22 Μῶλος Μπεβερέλλο, 23 Τελωνεῖον, 24 ὁδὸς Ντεπρέτις, 25 Στυθμὸς Πόρτα ντὶ Μάσσα, 26 Μικρὸς λιμήν, 27 Πλατεῖα Ἰμμακολατέλλα, 28 Ναυτικὴ διοίκησις, 29 Νεώριον, 30 πλατεῖα Οὐμπέρτο, 31 Ἁγ. Αἰκατερίνη, 32 πλατεῖα Γαριβάλδη, 33 πλατεῖα Ἀγορᾶς, 34 Μῶλος Ἀνατολικός, 35 Μῶλος Μαρτέλλο, 36 προκυμαία Βίλλα ντὲλ Πόπολο.]

Ἡ πόλις διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα σαφῶς ἀπ' ἀλλήλων χωριζόμενα διὰ λοφώδους γραμμῆς, ἥτις ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ὑψώματος Σὰν Ἔλμο καὶ κατέρχεται πρὸς τὴν θάλασσαν, ὅπου ἀπολήγει εἰς εἶδος ὑψηλοῦ ἀκρωτηρίου, τὸ Πιτσοφαλκόνε, καὶ εἰς τὴν μετ' αὐτοῦ διὰ γεφύρας καὶ ἐπιχωματώσεως συνδεθεῖσαν νησῖδα τοῦ Σαλβατόρε, τὴν ἀρχαίαν Μεγαρίδα, ὅπου τὸ περίφημον Καστέλλο ντὲλλ' Ὄβο καὶ ὁπόθεν ἡ παραλία σχηματίζει δύο ἡμισφηνοειδεῖς κολπώσεις. Πρὸς ἀνατολὰς τῆς λοφώδους ταύτης γραμμῆς, ἀμβλυνθείσης ἱκανῶς συνεπείᾳ τῶν ἐπ' αὐτῆς οἰκοδομικῶν ἔργων, ἐκτείνεται ἡ παλαιὰ πόλις, ἥτις εἶναι τὸ πολυπληθέστερον καὶ τὸ ἀρχαιότερον τμῆμα τῆς πόλεως, ἐνῷ πρὸς δυσμὰς εὑρίσκεται ἡ νέα πόλις.

Ἡ *παλαιὰ πόλις* ἀποτελεῖται ἀπὸ πυκνότατον δίκτυον στενῶν καὶ σκολιῶν ὁδῶν, οὐχὶ πάντοτε παραδειγματικῆς καθαριότητος, πλαισιουμένων ὑπὸ παλαιῶν οἰκιῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τετραορόφων καὶ ἑξαορόφων, ὧν ἡ ἀνέγερσις προεκλήθη ἐκ τῆς ἀνάγκης, ὅπως συγκεντρωθῇ περὶ τὸν λιμένα ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς τῶν κατοίκων. Τὸ τμῆμα τοῦτο περιλαμβάνει τὸν πολεμικὸν καὶ τὸν ἐμπορικὸν λιμένα καὶ τὰ κυριώτερα παλαιὰ μνημεῖα.

Ἡ *νέα πόλις*, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν συνοικίαν Κιάγια, ἐκτεινομένη πρὸς Δ. τοῦ ὑψώματος Σὰν Ἔλμο καὶ τοῦ Καστέλλο ντὲλλ' Ὄβο, ἐπὶ στενῆς λωρίδος γῆς, περιλαμβανομένη μεταξὺ τῆς δυτικῆς ἡμισφηνοειδοῦς κολπώσεως καὶ τῆς γραμμῆς πολλῶν παλαιῶν, ἰδίως πρὸς τὸ Α. καὶ τὸ Β. τμῆμα τῆς πόλεως, περιλαμβάνεται καὶ ἡ κατασκευὴ νέου ὑδραγωγείου καὶ ἡ μεταφορὰ τοῦ ὕδατος τοῦ Σάμπατο ἐξ ἀποστάσεως 80 χλμ.

Ὁδοὶ καὶ πλατεῖαι. Ἡ ἱστορικωτέρα καὶ σημαντικωτέρα ὁδὸς τῆς Νεαπόλεως εἶναι ἡ ὁδὸς Τολέδο, μετονομασθεῖσα ἐσχάτως εἰς ὁδὸν Ρώμης. Ἄρχεται ἀπὸ τῆς πλατείας τοῦ Δημοψηφίσματος καὶ φθάνει μέχρι τῆς πλατείας τοῦ Δάντη. Ἐκεῖθεν προεκτεινομένη ὑπὸ τὰ ὀνόματα τῶν ὁδῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου, τῆς Σάντα Τερέζα ντέλι Σκάλτσι καὶ τῆς Στράντα Νουόβα ντὶ Καποντιμόντε, φθάνει μέχρι τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Καποντιμόντε. Εἶνε ἡ ἐμπορικωτέρα ὁδὸς μετὰ τῶν πολυτελεστέρων καταστημάτων καὶ πλείστων μνημείων καὶ ἱδρυμάτων. Ἕτεραι σημαντικαὶ ὁδοὶ εἶναι ἡ Στράντα ντὲλ Ντουόμο, ἐπεκταθεῖσα ἐσχάτως μέχρι τῆς θαλάσσης, ἡ ὁδὸς τῶν Δικαστηρίων, ἡ Μεντίνα, ἡ νεωτάτη καὶ εὐρεῖα Κόρσο Οὐμπέρτο Α', ἡ Στράντα Νουόβα, ἡ Κόρσο Γαριβάλδη, ἡ Στράντα Φόρια. Ἐν τῇ νέᾳ πόλει εὑρίσκεται ἡ εὐρεῖα καὶ ὡραιοτάτη ὁδὸς Ριβιέρα ντὶ Κιάγια, διήκουσα παραλλήλως τῆς ἀκτῆς καὶ πλαισιουμένη ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπὸ τοῦ ἐθνικοῦ κήπου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπὸ σειρᾶς πολυτελεστάτων μεγάρων. Συνέχεια ταύτης εἶναι ἡ ὁδὸς τοῦ Παυσιλύπου, μετὰ θαυμασίας θέας πρὸς τὴν Νεάπολιν, τὸν κόλπον καὶ τὸν Βεζούβιον. Ὄπισθεν τῆς νέας πόλεως, ἑλισσομένη ἐπὶ τῶν κλιτύων τῶν λόφων **Βόμερο καὶ Σὰν Ἔλμο**

Digitized by Google

ἐκτείνεται ἡ ἁμαξιτὸς ὁδὸς Κόρσο Βίκτωρος Ἐμμανουήλ, ἥτις ἀρχομένη ἀπὸ τῆς Στράντα ντὶ Πιέντιγκρόττα, προεκτάσεως τῆς Ριβιέρα ντὶ Κιάγια, καταλήγει, διὰ τῆς ὁδοῦ Σαλβατόρε Ρόζα, εἰς τὸ ἐθνικὸν μουσεῖον. Κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς, ἀπὸ τοῦ ναυστάθμου μέχρι τῆς συνοικίας Μεργκελίνα, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου Πανσιλύπου, ἐκτείνονται αἱ παραλιακαὶ ὁδοὶ Παρθενόπης καὶ Καράτσιολο, μεταξὺ δὲ τῆς ὁδοῦ Καράτσιολο καὶ τῆς Ριβιέρα ντὶ Κιάγια ὑπάρχει ὁ ἐθνικὸς κῆπος, τὸ κυριώτερον κέντρον περιπάτου, ὅπου τὸ ἐνυδρεῖον καὶ πολλὰ ἀγάλματα ὀνομαστῶν καλλιτεχνῶν. Αἱ κυριώτεραι πλατεῖαι εἶναι ἡ τοῦ Δημοψηφίσματος, ὅπου τὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου ντὲ Πάολα· ἡ τοῦ Δημαρχείου, διανοιγεῖσα τῷ 1886 μὲ θαυμασίους κήπους· ἡ τῆς Ἀγορᾶς, ὅπου ἐξετελέσθησαν ὁ Κορραδῖνος τῆς Σουηβίας καὶ ὁ Φρειδερῖκος τοῦ Βάδεν (1268)· ἡ τῶν Μαρτύρων, μετὰ στήλης ἀναθηματικῆς τῶν ἐπαναστάσεων τοῦ 1799, τοῦ 1820, τοῦ 1848 καὶ τοῦ 1860· ἡ Λάργκο Βιττόρια· ἡ τοῦ Δάντη· ἡ τοῦ Καβούρ, ὅπου τὸ ἐθνικὸν μουσεῖον καὶ ἄλλα μεγαλοπρεπῆ κτήρια· ἡ τοῦ Γαριβάλδη, μετὰ μνημείου τοῦ ἥρωος κτλ. Αἱ πλατεῖαι καὶ αἱ ὁδοὶ εἶναι γενικῶς καλῶς ἐστρωμέναι διὰ μεγάλων ἢ καὶ ὀρθογωνίων λίθων ἐκ λάβας ἢ ἡφαιστειώδους βασάλτου, προερχομένων ἐκ τῶν κλιτύων τοῦ Βεζουβίου.

Μνημεῖα καὶ ἱδρύματα. Ἀπὸ ἀπόψεως καλλιτεχνικῶν μνημείων ἡ Νεάπολις εἶναι ὀλιγώτερον πλουσία ἀπὸ πολλὰς ἄλλας ἰταλικὰς πόλεις, κατὰ πολὺ μικροτέρας σημασίας. Ἐκ τῶν ἀρχαίων κτηρίων της διασῴζονται ἐλάχιστα μόνον ἐρείπια. Τὰ σημαντικώτερα τῶν ὑπαρχόντων κτηρίων χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ μεσαίωνος καὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀναγεννήσεως. Μεταξὺ τούτων ἀφθονοῦν οἱ ναοί, ἀνερχόμενοι εἰς 350, ἐξ ὧν κυριώτεροι εἶναι ἡ μητρόπολις, καθιερωθεῖσα κατ' ἀρχὰς ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας καὶ νῦν τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ πολιούχου τῆς Νεαπόλεως ἁγίου Ἰανουαρίου (Σὰν Τζεννάρο). Ἐθεμελιώθη τῷ 1272, πρωτοβουλίᾳ Καρόλου Α' τοῦ Ἀνδηγαυϊκοῦ, ἐπὶ τῆς θέσεως ὅπου ἠγείρετο ἄλλοτε ἀρχαῖος ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος, ἀλλ' ἤρχισε κτιζομένη ἐπὶ Καρόλου Β' τῷ 1294 καὶ ἐπερατώθη τῷ 1323. Καταστραφεῖσα τῷ 1456 ὑπὸ σεισμοῦ, ἐπανιδρύθη κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπὶ Ἀλφόνσου Α' καὶ ἐπεσκευάσθη τῷ 1788. Ἡ πρόσοψις αὐτῆς ἀνεκαινίσθη τῷ 1905. Ἔχει ἐπιβλητικὸν γοτθικὸν πυλῶνα, γοτθικὴν ἐπισκοπικὴν ἕδραν καὶ πλούσια παρεκκλήσια, ὧν ἓν περικλείει θήκην, ἐν τῇ ὁποίᾳ φυλάσσεται τὸ αἷμα τοῦ ἁγίου Ἰανουαρίου, μαρτυρήσαντος τῷ 305. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουν οἱ τάφοι τοῦ Καρόλου Α' τοῦ Ἀνδηγαυϊκοῦ καὶ τοῦ Καρόλου Μαρτέλου μετὰ τῆς συζύγου του Κλημεντίνης. Ἄλλαι ἐνδιαφέρουσαι ἐκκλησίαι εἶναι ἡ Ἁγία Κλάρα, κτισθεῖσα τῷ 1310, περιέχουσα τοὺς τάφους πολλῶν πριγκίπων καὶ πριγκιπισσῶν τοῦ οἴκου τῆς Ἀνδηγαυΐας· ὁ ναὸς τοῦ Σὰντ' Ἄντζελο ἀ Νεῖλο, κτισθεὶς τῷ 1385, περιέχων τὸν τάφον τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτοῦ καρδιναλίου Μπρανκάτσο· ἡ Ἁγία Μαρία ντὲλ Κάρμινε, κτισθεῖσα τῷ 1269 καὶ ἔχουσα τὸ καλύτερον κωδωνοστάσιον τῆς πόλεως· ὁ Ἅγιος Δομίνικος Ματζιόρε, μεγαλοπρεπὲς κτήριον τοῦ 1255, μετὰ ὡραίων τάφων τῆς Ἀναγεννήσεως· ὁ Ἅγιος Φίλιππος Νέρι, ἐκ τῶν ὡραιοτέρων τῆς Νεαπόλεως, μετὰ ὡραίων τοιχογραφιῶν, κτισθεὶς τῷ 1597 καὶ περιέχων τὸ μνημεῖον τοῦ Τζιαμπατίστα Βίκο· ὁ Ἅγιος Φραγκῖσκος ντὲ Πάολα, κτισθεὶς τῷ 1816—1831 ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Δημοψηφίσματος κατ' ἀπομίμησιν τοῦ Πανθέου τῆς Ρώμης· ὁ ναὸς τοῦ Νέου Ἰησοῦ (1584)· ὁ Ἅγιος Ἰάκωβος τῶν Ἰσπανῶν, κτισθεὶς τῷ 1540· ὁ Ἅγιος Ἰωάννης-ἀ-Καρμπονάρα, κτισθεὶς τῷ 1343 καὶ περιέχων τὰ μνημεῖα τῶν βασιλέων Λαδισλάου, Ἰωάννου Β' καὶ Ἰωάννου Καράτσιολο· ὁ Ἅγιος Μαρτῖνος, κτισθεὶς τῷ 1325 καὶ πολυτελῶς ἀνακαινισθεὶς τῷ 1650, ὁ ὁποῖος χρησιμεύει σήμερον ὡς μουσεῖον, περιέχων διάφορα ἀγάλματα καὶ πίνακας τῶν Γκουΐντο Ρένι, Λανφράνκο, Καραβάτζιο, Ντ' Ἀρπίνο, Σολιμένα, Λούκα Τζιορντάνο, Ριμπέρα κ. ἄ.· ἡ Ἁγία Ἄννα τῶν Λομβαρδῶν, κτισθεῖσα τῷ 1420, κεκοσμημένη μὲ ὡραῖα ἀγάλματα κτλ. Ἡ Νεάπολις ἔχει καὶ ἐνδιαφέροντα νεκροταφεῖα, τὸ κυριώτερον τῶν ὁποίων εἶναι τὸ Νέον Νεκροταφεῖον (Καμποσάντο Νουόβο), τὸ ὁποῖον θεωρεῖται ἐκ τῶν ὡραιοτέρων τοῦ κόσμου. Παρὰ τὸ ἄσυλον τοῦ Ἁγίου Ἰανουαρίου τῶν πτωχῶν ὑπάρχουν κατακόμβαι τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Χριστιανισμοῦ, περιέχουσαι παλαιοὺς τάφους καὶ ἐνδιαφερούσας τοιχογραφίας. Πλὴν τῶν καθολικῶν ναῶν ὑπάρχει καὶ ἀγγλικανικὸς τοιοῦτος καὶ συναγωγή, καθὼς καὶ ἑλληνικός, ἐν τῷ προαυλίῳ ἰδιωτικῆς οἰκίας, ἀνήκων εἰς τὴν ἑλληνικὴν κοινότητα.

Μεταξὺ τῶν παλαιῶν μνημείων της τὰ ἀξιολογώτερα εἶναι πέντε μεσαιωνικὰ φρούρια ἢ πύργοι, ἅτινα ὑπέστησαν πολλὰς μεταρρυθμίσεις ἀπὸ τῆς κτίσεώς των. Ταῦτα εἶναι: τὸ Καστὲλ Νουόβο, κτισθὲν τῷ 1277, εὑρισκόμενον παρὰ τὴν προκυμαίαν τοῦ πολεμικοῦ λιμένος καὶ χρησιμοποιούμενον σήμερον ὡς στρατών· τὸ Καστέλλο ντὲλλ' Ὄβο, κείμενον ἐπὶ τῆς νησῖδος τοῦ Σωτῆρος, ἑνωθείσης πρὸς τὴν παραλίαν τῆς ἄκρας τοῦ Πιτσοφαλκόνε διὰ λιμενοβραχίονος μήκους 200 μ., τὸ Καστὲλ Καπουάνο, κτισθὲν κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα καὶ χρησιμοποιούμενον ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ὡς μέγαρον τοῦ δικαστηρίου· τὸ Καστὲλ ντὲλ Κάρμινε, κτισθὲν τῷ 1647· καὶ τὸ μέγα Καστὲλ Σὰν Ἔλμο, ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου λόφου, κτισθὲν τῷ 1535 καὶ χρησιμεῦον σήμερον ὡς στρατιωτικὴ φυλακή. Ἡ Νεάπολις

Νεάπολις: Ἡ κλιμακωτὴ ὁδὸς Κιάγια.

περιεβάλλετο ἄλλοτε ὑπὸ τειχῶν, κατεδαφισθέντων ἤδη, τὰ ὁποῖα εἶχον μεγαλοπρεπεῖς πύλας, σῳζομένας εἰσέτι. Ἡ ὡραιοτέρα τούτων εἶναι ἡ Πόρτα Καπουάνα, κατασκευασθεῖσα τῷ 1484—1485 ὑπὸ τοῦ Τζιουλιάνο ντὰ Μαγιάνο εἰς ῥυθμὸν Ἀναγεννήσεως. Ἐκ τῶν σημαντικωτέρων κτηρίων εἶναι τὸ βασιλικὸν ἀνάκτορον, κείμενον ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ Δημοψηφίσματος, θεμελιωθὲν τῷ 1600 ὑπὸ τοῦ Ἰσπανοῦ ἀντιβασιλέως κόμητος Λέμος, ἐπὶ σχεδίων τοῦ ἀρχιτέκτονος Δομινίκου Φοντάνα, καταστραφὲν ἐν μέρει τῷ 1837 ἐκ πυρκαϊᾶς, ἀνακαινι-

Νεάπολις: Κατακόμβη τοῦ Ἁγ. Ἰανουαρίου.

σθὲν κατὰ τὰ ἑπόμενα ἔτη μέχρι τοῦ 1841 καὶ εὐρυνθὲν ὑπὸ τοῦ Φερδινάνδου Β'. Τὸ ἀνάκτορον τοῦτο εἶναι τεράστιον, σχεδὸν τετράγωνον κτήριον, τοῦ ὁποίου ἡ πρόσοψις ἔχει μῆκος 169 μ. καὶ τρεῖς σειρὰς κιόνων δωρικοῦ, ἰωνικοῦ καὶ κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ, κεκοσμημένη δι' ὀκτὼ ἀγαλμάτων τῶν κυριωτέρων ἐκπροσώπων τῶν δυναστειῶν, αἵτινες ἐβασίλευσαν ἐπὶ τοῦ βασιλείου τῶν Δύο Σικελιῶν κατὰ τοὺς ὀκτὼ τελευταίους αἰῶνας. Τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ εἶναι πλουσιώτατα διακεκοσμημένον, μὲ ὡραῖα ἀντικείμενα ἐκ πορσελλάνης τῶν Σεβρῶν καὶ τῆς Σαξωνίας, τάπητας τῆς Βενετίας, ἀγάλματα προερχόμενα ἐκ τῆς Ἡρακλείας, παρὰ τὸν Βεζούβιον, καὶ πίνακας τοῦ Τισιανοῦ, τοῦ Καρράτσι, τοῦ Καραβάτζιο, τοῦ Βὰν Ντάϋκ κ. ἄ. Ἐν αὐτῷ ὑπάρχει σήμερον ἡ σημαντικωτάτη ἐθνικὴ βιβλιοθήκη Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ Γ', μετὰ πολλῶν σπανίων βιβλίων καὶ χειρογράφων, ἐπιστραφέντων μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, ὅπου εἶχε μεταφέρει ταῦτα ὁ Κάρολος Ε'. Πλὴν τῶν ἀνακτόρων τούτων ὑπάρχει καὶ ἕτερον ἀνάκτορον ἐν Νεαπόλει, ἐπὶ τοῦ παρ' αὐτὴν λόφου τοῦ Καποντιμόντε, ὅπου κατοικεῖ σήμερον ἡ δούκισσα τῆς Ἀόστης καὶ τὸ ὁποῖον περιέχει ὀνομαστὴν πινακοθήκην νεωτέρων ἔργων ζωγραφικῆς καὶ ὡραίαν συλλογὴν εἰδῶν ἐκ πορσελλάνης τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Τὸ ἀνάκτορον τοῦτο ἐθεμελιώθη τῷ 1738, συνεπληρώθη τῷ 1833 καὶ περιβάλλεται ὑπὸ ὡραίου ἄλσους.

Ἐκ τῶν ἄλλων κτηρίων, μνημείων καὶ ἱδρυμάτων τὰ κυριώτερα εἶναι τὸ μέγαρον τοῦ δημαρχείου, κτισθὲν ἀπὸ τοῦ 1819—1825, τὸ μέγαρον Γκραβίνα (1510), ὅπου σήμερον τὰ Τ.Τ.Τ., τὰ μέγαρα Μανταλόνι, Ἄνγκρι, Σάντ' Ἄντζελο καὶ Ὀτταγιάνο, τὸ χρηματιστήριον, ἐν τῇ ὁμωνύμῳ πλατείᾳ, ἡ ἔναντι αὐτοῦ ὡραία κρήνη Μεντίνα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, τὸ ἠρειπωμένον ἀνάκτορον Ντονιάννα (τῆς δόνα Ἄννας Καράφα, συζύγου τοῦ ἀντιβασιλέως δουκὸς τῆς Μεντίνα), κτισθὲν ἐντὸς τῆς θαλάσσης παρὰ τὸ Πausίλυπον. Ἡ Νεάπολις ἔχει δύο μεγάλας «γαλλερίας», ἤτοι μεγάλας στοάς, κτισθείσας κατ' ἀπομίμησιν τῆς τοῦ Μιλάνου: τὴν γαλλερίαν Οὐμπέρτο Α' καὶ τὴν γαλλερίαν Πρίντσιπε ντὶ Νάπολι. Ἡ γαλλερία Οὐμπέρτο Α', κειμένη παρὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ὁδοῦ Ρώμης καὶ ἑνοῦσα ταύτην πρὸς τὴν ὁδὸν τοῦ δημαρχείου, κατεσκευάσθη ἀπὸ τοῦ 1887—1890.

Ἐκπαιδευτικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ ἱδρύματα. Τὸ κυριώτερον ἐκ τῶν ἐκπαιδευτικῶν της ἱδρυμάτων εἶναι τὸ πανεπιστήμιον, ἱδρυθὲν τῷ 1224 ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου Β'. Τὸ πανεπιστήμιον τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν ὀνομαστοτέρων καὶ τῶν μᾶλλον πολυσυχνάστων τῆς Ἰταλίας, ἔχον περὶ τοὺς 6.000 φοιτητῶν. Εἰς τοῦτο ἀνήκουν τὸ θαυμάσιον μουσεῖον φυσικῆς ἱστορίας, ὁ βοτανικὸς κῆπος, τὸ ἀστεροσκοπεῖον μετὰ τοῦ μετεωρολογικοῦ σταθμοῦ, κείμενον ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Καποντιμόντε, εἰς ὕψος 150 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, καὶ ἡ πανεπιστημιακὴ βιβλιοθήκη, περιέχουσα 145.000 τόμους. Τὰ νέα κτήρια τοῦ πανεπιστημίου, εὑρισκόμενα ἐπὶ τῆς λεωφόρου Οὐμπέρτο Α', συνεπληρώθησαν τῷ 1906. Εἰς τὸ πανεπιστήμιον ἀνήκει ἐπίσης καὶ ὁ περίφημος ζῳολογικὸς σταθμὸς τῆς Νεαπόλεως μετὰ τοῦ ἐνυδρείου, κείμενος ἐν τῷ ἐθνικῷ κήπῳ, μεταξὺ τῆς ὁδοῦ Καράτσιολο καὶ Ριβιέρα ντὶ Κιάγια. Ἱδρύθη τῷ 1872 ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Ντὸρν καὶ περιλαμβάνει τὴν ποικιλωτέραν καὶ πλουσιωτέραν συλλογὴν θαλασσίας πανίσκης καὶ χλωρίδος, ἐξ ὅσων εὑρίσκονται εἰς ἄλλους ὁμοίους σταθμοὺς τοῦ κόσμου. Τὰ κυριώτερα πανεπιστήμια τοῦ κόσμου καταβάλλουν εἰς αὐτὸ ὡρισμένον ἐτήσιον τίμημα διὰ τὴν ἐν αὐτῷ τελειοποίησιν τῶν εἰδικευομένων εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας φοιτητῶν των. Ἔχει ἐπίσης σχολὴν μηχανικῶν, σχολὴν κτηνιατρικήν, ἰνστιτοῦτον ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ, διδασκαλεῖα καὶ πολλὰς ἀνωτέρας καὶ κατωτέρας κλασσικὰς καὶ πρακτικὰς καὶ ἐπαγγελματικὰς σχολάς, αἵτινες ηὐξήθησαν μεγάλως κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας καὶ συνέβαλον κατὰ πολὺ εἰς τὴν ἐλάττωσιν τοῦ ποσοστοῦ τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ ἐν Ἰταλίᾳ. Ἡ βασιλικὴ ἑταιρεία τῆς Νεαπόλεως, ἱδρυθεῖσα τῷ 1756, διαιρεῖται εἰς τρεῖς ἀκαδημίας: α) τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν, β) τῶν φυσικῶν καὶ μαθηματικῶν καὶ γ) τῆς φιλολογίας, ἀρχαιολογίας καὶ καλῶν τεχνῶν. Ὑφίσταται ὡσαύτως καὶ ἡ ἀκαδημία Ποντανιάνα, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου Μπεκαρντέλλα καὶ τοῦ Ι. Ι. Ποντάνους τῷ 1442 καὶ ἀνακαινισθεῖσα τῷ 1808. Ὑπάρχει καὶ ἀνωτάτη σχολὴ ἀνατολικῶν γλωσσῶν, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ματθαίου Ρίπα τῷ 1732. Τὸ ᾠδεῖον τῆς Νεαπόλεως ἱδρύθη τῷ 1760 καὶ ἔσχε πολλοὺς ὀνομαστοὺς μαθητάς. Ἐν Νεαπόλει λειτουργοῦν ἀπὸ πολλῶν αἰώνων πλήρη ἀρχεῖα περιλαμβάνοντα πάντα τὰ κρατικὰ ἔγγραφα, καθὼς καὶ τὰς συμβολαιογραφικὰς πράξεις ἀπὸ τοῦ 1400.

Ἡ ἑταιρεία «Στόρια-Πάτρια», ἱδρυθεῖσα τῷ 1875, πρὸς περισυλλογὴν πασῶν τῶν λεπτομερειῶν αἵτινες ἀφοροῦν τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου, κατήρτισεν ἤδη σημαντικωτάτην βιβλιοθήκην. Πλὴν πολλῶν μικρῶν, ὑπάρχουν ἐν Νεαπόλει 10 μεγά-

Digitized by Google

λαι βιβλιοθῆκαι, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι: ἡ ἐθνικὴ μὲ 340.000 τόμους καὶ 7.578 χειρόγραφα, καὶ ἡ Μπρανκατσιάνα μὲ 110.000 τόμους. Ἡ Νεάπολις ἔχει μέγαν ἀριθμὸν φιλανθρωπικῶν ἱδρυμάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι τὸ γενικὸν νοσοκομεῖον, τὸ στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον, τὸ τεράστιον ξενοδοχεῖον τῶν πτωχῶν (Ἀλμπέργκο ντέϊ Πόβερι), κτισθὲν τῷ 1751 πρὸς περίθαλψιν πτωχῶν, ὀρφανῶν, ἀναπήρων, τυφλῶν, κωφαλάλων καὶ ἔχον 2.000 κλίνας, δύο ὀρφανοτροφεῖα κλπ. Ἐν Νεαπόλει εὑρίσκεται, παρὰ τὸ βασιλικὸν ἀνάκτορον, τὸ μελοδραματικὸν θέατρον Σὰν Κάρλο, ὅπερ εἶναι τὸ μεγαλύτερον τῆς Ἰταλίας καὶ ἓν τῶν μεγαλυτέρων τῆς Εὐρώπης, κτισθὲν τῷ 1737 ἐπὶ Καρόλου Γ′ καὶ ἀνοικοδομηθὲν ἐκ νέου τῷ 1816 συνεπείᾳ καταστροφῆς ἐκ πυρκαϊᾶς. Ἕτερα θέατρα εἶναι τὸ Μερκαντάντε, κτισθὲν τῷ 1519, τὸ ντὲλ Φόντο, τὸ Μπελλίνι, τὸ Νουόβο, τὸ Φιορεντίνι, τὸ Φενίτσε, τὸ Ροσσίνι, τὸ Σαννατσάρο κλπ.

Μουσεῖα. Ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἱδρυμάτων τῆς Νεαπόλεως εἶναι τὸ ἐθνικὸν μουσεῖον αὐτῆς, ὅπερ θεωρεῖται ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων καὶ πλουσιωτέρων τοῦ κόσμου, ἄλλοτε γνωστὸν ὡς βουρβωνικὸν μουσεῖον (Μπορμπόνικο). Τὸ κτήριον αὐτοῦ ἐκτίσθη τῷ 1586, ἐπὶ σχεδίων τοῦ ἀρχιτέκτονος Φοντάνα, καὶ προωρίζετο κατ᾽ ἀρχὰς διὰ στρατιωτικὰς ὑπηρεσίας. Τῷ 1616 εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἐν αὐτῷ τὸ πανεπιστήμιον. Ἡ χρησιμοποίησις αὐτοῦ ὡς μουσείου ἤρχισε τῷ 1790, ὅτε μετεφέρθησαν ἐν αὐτῷ αἱ βασιλικαὶ συλλογαὶ γλυπτικῆς καὶ ζωγραφικῆς ὑπὸ τοῦ Φερδινάνδου Δ′, ὁ ὁποῖος ἐτοποθέτησεν ἐκεῖ τὴν συλλογὴν Φαρνέζε, ἣν ἐκληρονόμησε παρὰ τοῦ πατρός του, καθὼς καὶ πάντα τὰ ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα τῆς Ἡρακλείας, τῆς Πομπηΐας, τῶν Σταβιῶν, τῶν Ποτεόλων καὶ τῆς Φαιστοῦ, ἅτινα εὑρίσκοντο μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Πόρτιτσι καὶ τοῦ Καποντιμόντε. Ἔκτοτε προσετέθησαν ἐν αὐτῷ πολυάριθμα καὶ σημαντικὰ ἀντικείμενα, προερχόμενα εἴτε ἐξ ἀγορᾶς ὑπὸ τοῦ κράτους, εἴτε ἐκ δωρεῶν, εἴτε ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν, καταστήσαντα τὸ μουσεῖον τοῦτο μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδός του. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἀντικειμένων περιέχει καὶ ὀνομαστοὺς πίνακας τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, τοῦ Ριμπέρα, τοῦ Ἀνδρέα ντὲλ Σάρτο, τοῦ Τζορντάνο, τοῦ Βενούστι, τοῦ Βὰν Ντάϋκ, τοῦ Ρέμπραντ κλπ. Τὰ σπουδαιότερα καὶ ἐξαιρετικώτερα ἀντικείμενα τοῦ μουσείου εἶναι τὰ ἀγάλματα, τὰ μωσαϊκὰ καὶ οἱ ἀρχαῖοι βρόνζοι. Ἐκ τῶν κυριωτέρων ἀγαλμάτων εἶναι ὁ περίφημος Ἑρμῆς, ὁ Φαῦνος, ἡ Ψυχή, ἡ Ἀφροδίτη τῆς Καπύης, ὁ ὀνομαστὸς Φαρνέσιος Ταῦρος κλπ.

Ἐκ τῶν ἄλλων μουσείων τὰ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα εἶναι τὸ Δημοτικόν, ἱδρυθὲν τῷ 1888, τὸ τῶν Καλλιτεχνικῶν βιομηχανιῶν, τὸ Ἐθνικὸν μουσεῖον τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου κτλ.

Συγκοινωνίαι, ἐμπόριον, βιομηχανία. Ἡ Νεάπολις εἶναι σπουδαῖον κέντρον συγκοινωνιῶν, τόσον ἀπὸ ξηρᾶς, ὅσον καὶ ἀπὸ θαλάσσης. Εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἥτις διασχίζει τὴν Ἰταλίαν ἀπὸ Β. πρὸς Ν., συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς Ρώμης καὶ τοῦ Μιλάνου ἀφ᾽ ἑνὸς καὶ μετὰ τῆς Μεσσήνης καὶ τοῦ Παλέρμου ἀφ᾽ ἑτέρου. Ἐπίσης συγκοινωνεῖ καὶ μετὰ τῆς Φότζια, τοῦ Μπάρι καὶ τοῦ Βρινδησίου, καθὼς καὶ μετὰ τοῦ Ρέτζιο Καλάμπρια καὶ τοῦ Τάραντος. Ἀπὸ τοῦ 1926 ἐτέθη ἐν λειτουργίᾳ καὶ νέα παραλιακὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἀπὸ Ρώμης μέσῳ Φόρμια κατ᾽ εὐθεῖαν εἰς Νεάπολιν, δι᾽ ἧς συντομεύεται ἡ διαδρομὴ κατὰ μίαν καὶ ἡμίσειαν περίπου ὥραν. Δευτερεύουσαι σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, ὀδοντωτοὶ σιδηρόδρομοι καὶ τροχιόδρομοι θέτουσιν αὐτὴν εἰς ἐπικοινωνίαν πρὸς τὰ περίχωρα καὶ τὰς ἀπομεμακρυσμένας καὶ ὑψηλὰς συνοικίας. Εἶναι ἡ ἕδρα πολλῶν ἀτμοπλοϊκῶν γραμμῶν καὶ ἔχει τακτικὰς γραμμὰς συγκοινωνίας μὲ ὅλους τοὺς λιμένας τῆς Ἰταλίας, τοὺς λιμένας τῆς ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς Μεσογείου, τοὺς μεγάλους λιμένας τῆς Β. καὶ Δ. Εὐρώπης, τοὺς λιμένας τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀσίας, τῆς Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας. Ἡ Νεάπολις εἶναι ἐπίσης σταθμὸς ὑδροπλάνων τῆς ἀπὸ Γενούης καὶ Ρώμης εἰς Παλέρμον ἀεροπορικῆς γραμμῆς, καθὼς καὶ ἐνδιάμεσος σταθμὸς πολλῶν διεθνῶν γραμμῶν.

Ὁ λιμὴν τῆς Νεαπόλεως εἶναι ἐκ τῶν μεγαλυτέρων τῆς Μεσογείου καὶ ὁ δεύτερος, μετὰ τὸν τῆς Γενούης, τῆς Ἰταλίας. Εἶναι τεχνητὸς καὶ ἤρχισε κατασκευαζόμενος ἀπὸ τοῦ 1352 ὑπὸ τοῦ Καρόλου Β′. Κατόπιν διηυρύνθη ἐπανειλημμένως καὶ ἐξακολουθεῖ διευρυνόμενος καὶ μέχρι σήμερον λόγῳ τῆς διαρκοῦς αὐξήσεως τῆς κινήσεώς του. Κατ᾽ ἀρχὰς εἶχε κατασκευασθῆ διὰ τοῦ λιμενοβραχίονος Μόλο Σὰν Τζεννάρο, ὁ σήμερον γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Πόρτο Βέκκιο. Τῷ 1596 κατεσκευάσθη ὁ λιμνοβραχίων Μόλο ντὶ Σὰν Βιτσέντσο, ὁ ὁποῖος ἐπεξετάθη μεγάλως τῷ 1890. Διὰ τοῦ λιμενοβραχίονος τούτου ἐδημιουργήθη ὁ λιμὴν Μπεβερόλλο ἢ πολεμικὸς λιμήν, τοῦ Πόρτο Βέκκιο παραμείναντος ὡς ἐμπορικοῦ λιμένος. Βραδύτερον κατεσκευάσθη καὶ ὁ ἀνατολικὸς λιμενοβραχίων, διὰ τοῦ ὁποίου ἐσχηματίσθη ὁ νέος ἐμπορικὸς λιμήν, καὶ κατόπιν οἱ λιμενοβραχίονες Τσέζαρε Κόνσολε, Κουρβιλινέο κτλ., δι᾽ ὧν ηὐρύνθη ἔτι μᾶλλον ὁ λιμὴν καὶ ἐδημιουργήθησαν νεώρια, δεξαμεναὶ κλπ. Ἐπίσης ηὐρύνθη δι᾽ ἐπιχωματώσεως καὶ ἡ προκυμαία, μέχρι τῆς ὁποίας ἐπεξετάθη ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ καὶ ἡ ὁποία ἐφωδιάσθη διὰ τῶν τελειοτέρων μηχανικῶν μέσων φορτώσεως καὶ ἐκφορτώσεως.

Τὸ διενεργούμενον ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Νεαπόλεως εἰσαγωγικὸν καὶ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον εἶναι ζωηρότατον. Τὰ κυριώτερα εἴδη εἰσαγωγῆς εἶναι σιτηρά, σίδηρος, χάλυψ, μηχανήματα, ξυλεία, πετρέλαιον, γαιάνθρακες, χημικὰ προϊόντα, βάμβαξ καὶ βαμβακερὰ εἴδη· τὰ δὲ κυριώτερα εἴδη ἐξαγωγῆς εἶναι ὁ σῖτος, τὸ ἔλαιον, τὸ κάνναβι, τὰ σῦκα καὶ ἄλλαι ὀπῶραι, τὰ οἰνοπνευματώδη ποτά, ὁ χάρτης, τὰ δέρματα, τὰ μακαρόνια κτλ. Κατὰ τὰς τελευταίας στατιστικὰς εἰσπλέουν εἰς τὸν λιμένα τῆς Νεαπόλεως περὶ τὰς 10.000 ἀτμόπλοια ἐτησίως ἐκτοπίσματος περίπου 10.000.000 τόννων, ἡ δὲ κίνησις τῶν ἀναχωρούντων καὶ ἀφικνουμένων ἐπιβατῶν ὑπερβαίνει ἐτησίως τὸ ἓν καὶ ἥμισυ ἑκατομμύριον ἀτόμων.

Ἡ βιομηχανία τῆς πόλεως εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη, περιλαμβάνουσα κυρίως ναυπηγεῖα, μακαρονοποιεῖα, ὑφαντουργεῖα, βυρσοδεψεῖα καὶ ἐργοστάσια δερματίνων εἰδῶν, ἐργοστάσια εἰδῶν τροφίμων καὶ κονσερβῶν, ἐπιπλοποιεῖα, καλαθοποιεῖα, μηχανοποιεῖα κτλ. Ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ ἐργοστάσια ἐπεξεργασίας κοραλλίων· αὕτη ἀποτελεῖ ἐξαιρετικὴν εἰδικότητα τῶν Νεαπολιτάνων, οἱ ὁποῖοι ζηλοτύπως διαφυλάσσουν τὸ μυστικὸν αὐτῆς, μεταβιβάζοντες τοῦτο κληρονομικῶς.

Τουρισμός. Ἡ Νεάπολις ἀποτελεῖ, λόγῳ τοῦ κλίματος καὶ τῆς τοποθεσίας της, ἓν τῶν σπουδαιοτέρων καὶ μᾶλλον πολυσυχνάστων τουριστικῶν κέντρων τοῦ κόσμου ὁλοκλήρου. Εἰς τοῦτο συμβάλλει κατὰ πολὺ καὶ ἡ γειτνίασις τοῦ Βεζουβίου καὶ τῶν ὡραίων νησίδων Κάπρι καὶ Ἴσκια, αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Πομπηΐας καὶ τὰ ἄλλα θαυμάσια περίχωρα, ὧν τὰ μᾶλλον ἀξιοθέατα εἶναι ὁ λόφος τοῦ Παυσιλύπου μὲ τὰς δύο σήραγγας, ὁ παρ᾽ αὐτὸν τάφος τοῦ Βιργιλίου, οἱ Ποτέολοι, μετὰ τῆς λίμνης καὶ τῶν λουτρῶν τοῦ Ἀνιάνο, τὸ ἀρχαῖον μονοστήριον Καμάλντουλι, ἡ Καζέρτα, ὁ Βεζούβιος, τὸ Καστελλαμάρε, τὸ Σορρέντο, τὸ Ἀμάλφι κτλ. Ἡ Νεάπολις φημίζεται ἐπίσης διὰ τὴν εὐθυμίαν, τὸ φιλέορτον καὶ τὸ φιλόμουσον τῶν κατοίκων της, ἐπιδιδομένων εἰς συχνοτάτους ἑορτασμοὺς ἁγίων καὶ διαφόρων ἐπετείων, εἰς τρόπον ὥστε καθημερινῶς σχεδὸν νὰ ὑφίσταται καί τις ναὸς ἢ συνοικία, ὅπου λαμβάνουν χώραν χαρακτηριστικώταται διασκεδάσεις, προκαλοῦσαι τὴν περιέργειαν τῶν ξένων. Ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ὅμως ἑορτῶν τῆς Νεαπόλεως εἶναι ἡ ἑορτὴ τῆς Πιεντιγκρόττας, ἥτις λαμβάνει χώραν κατὰ Σεπτέμβριον ἑκάστου ἔτους καὶ ἀποτελεῖ μεῖγμα καρναβαλίου καὶ ἀνθεστηρίων, μετὰ νυκτερινῶν εὐωχιῶν καὶ θορυβωδεστάτων παρελάσεων καὶ χορῶν ἀνὰ τὰς ὁδοὺς καὶ μετὰ μουσικῶν διαγωνισμῶν, καθ᾽ οὓς ἀναδεικνύονται καὶ βραβεύονται αἱ περίφημοι «ναπολιτάνικες καντσονέττες». Οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὴν Νεάπολιν ξένοι καθ᾽ ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους ὑπολογίζεται ὅτι ἀνέρχονται εἰς ἓν ἑκατομμύριον ἐτησίως.

—*[Ἱστορ.]* Ἡ Νεάπολις ὑπῆρξεν ἀποικία Ἑλλήνων Χαλκιδέων, οἵτινες ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ εἶχον ἱδρύσει κατ᾽ ἀρχὰς τὴν *Κύμην*. Ἐκ τῆς Κύμης ἀπῴκισαν κατόπιν τὴν *Δικαιάρχειαν* (τὸ σημερινὸν Ποτσουόλι) καὶ βραδύτερον τὴν *Παρθενόπην*, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα προῆλθεν ἐκ τοῦ ὀνόματος σειρῆνος, ἧς ὁ τάφος διεσῴζετο κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Στράβωνος εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα. Ἡ Παρθενόπη ἐκτίσθη κατ᾽ ἄλλους μὲν ἐπὶ τοῦ λόφου Πιτσοφαλκόνε, κατ᾽ ἄλλους δὲ ἐπὶ τοῦ Παυσιλύπου. Μετά τινα χρόνον προσῆλθον καὶ ἄλλοι Ἕλληνες ἄποικοι ἐκ Χαλκίδος καὶ Ἀθηνῶν, οἵτινες ἵδρυσαν παρὰ τὴν Παρθενόπην νέαν πόλιν, ὀνομασθεῖσαν *Νεάπολιν*, πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἀπὸ τῆς πρώτης, ἥτις ἐπεκράτησεν ἀργότερον νὰ καλῆται *Παλαιόπολις*. Τῷ 328 π. Χ., ἐπειδὴ οἱ Παλαιοπολῖται παρηνώχλουν διὰ συχνῶν ἐπιδρομῶν τοὺς ἐν Καμπανίᾳ συμμάχους τῆς Ρώμης, αὕτη ἀπέστειλεν ἐναντίον των τὸν ὕπατον Πουβλίλιον Φίλωνα, ὁ ὁποῖος μετὰ πολιορκίαν καὶ μακρὸν ἀγῶνα κατώρθωσε νὰ κυριεύσῃ τὴν Παλαιόπολιν.

Ἡ Νεάπολις, παραδοθεῖσα εἰς τοὺς Ρωμαίους ἄνευ ἀντιστάσεως, ἔτυχε μεγάλων προνομίων καὶ ὑπέγραψε συνθήκην, διὰ τῆς ὁποίας ἐξησφαλίζοντο αἱ ἐλευθερίαι της. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡ Παλαιόπολις ἐξαφανίζεται τελείως ἐκ τῆς ἱστορίας, ἡ δὲ Νεάπολις ἀπέβη συμμαχικὴ πόλις τῶν Ρωμαίων, εἰς τοὺς ὁποίους παρέμεινεν ἐπὶ μακρὸν πιστή, διατηρήσασα πλήρως τὸν ἑλληνικόν της χαρακτῆρα. Τῷ 280 π. Χ. ἐπετέθη ἐναντίον αὐτῆς, ὡς συμμάχου τῆς Ρώμης, ὁ Πύρρος, βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου, ἀλλ᾽ ἀπεκρούσθη. Ἐπίσης ἀπεκρούσθη βραδύτερον καὶ ὁ Ἀννίβας, ὁ ὁποῖος ἐπεχείρησε νὰ τὴν καταλάβῃ κατὰ τὸν Β′ Καρχηδονιακὸν πόλεμον. Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον μεταξὺ Μαρίου καὶ Σύλλα, ἰσχυρὸν σῶμα, ἀποτελούμενον ἐξ ὀπαδῶν τοῦ τελευταίου, κατώρθωσε νὰ εἰσέλθῃ προδοτικῶς εἰς τὴν πόλιν τῷ 82 π. Χ. καὶ κατέσφαξε τοὺς πλείστους τῶν κατοίκων, ὡς συμπαθοῦντας πρὸς τὸν Μάριον. Ἀλλ᾽ ἡ Νεάπολις ταχέως ἀνέλαβε, κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τοῦ Κικέρωνος ἀναφέρεται ὡς μία ἐκ τῶν μᾶλλον ἀκμαζουσῶν πόλεων τῆς Καμπανίας, ἡ ὁποία διετήρει τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν καὶ τοὺς ἑλληνικοὺς θεσμούς. Ἕνεκα δὲ τούτου πολλοὶ Ρωμαῖοι, ἰδίως τῶν ἀνωτέρων τάξεων, ἐξ ἀγάπης πρὸς τοὺς ἑλληνικοὺς τρόπους καὶ τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν, μετέβαινον εἰς τὴν Νεάπολιν, εἴτε χάριν σπουδῶν, εἴτε χάριν καλλιεργείας τῶν γυμναστικῶν ἀσκήσεων, εἴτε ὅπως ἀπολαύσουν τὴν μουσικὴν καὶ τὸ γλυκύτατον κλῖμά της. Εἶχε καταστῆ ἐπίσης σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ἡ εὐνοουμένη διαμονὴ πολλῶν αὐτοκρατόρων, λέγεται δὲ ὅτι ὁ Νέρων ἀνῆλθεν ἐπὶ σκηνῆς διὰ πρώτην φορὰν εἰς ἓν τῶν θεάτρων της. Ὁ Τῖτος εἶχεν ἀνακηρυχθῆ ἄρχων αὐτῆς, ὁ δὲ Ἀδριανὸς ἐγένετο δήμαρχός της. Ὡσαύτως ὁ Βιργίλιος συνέθεσεν ἐν αὐτῇ κυρίως τὰ «Γεωργικά» του καὶ εἶχεν ἐκφράσει τὴν ἐπιθυμίαν ν᾽ ἀποθάνῃ καὶ νὰ ταφῇ ἐπὶ τοῦ Παυσιλύπου, ὅπου ὁ δεικνυόμενος σήμερον τάφος του φαίνεται ὅτι ἀνήκει εἰς ἄλλον.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ὀστρογότθων. Τῷ 536 ὅμως κατελήφθη, κατόπιν μακρᾶς πολιορκίας, ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ στρατηγοῦ Βελισσαρίου, ὁ ὁποῖος, μετατρέψας τὸν ροῦν ὑπογείου ὑδραγωγείου, κατώρθωσε νὰ εἰσέλθῃ δι᾽ αὐτοῦ, μετὰ πολλῶν στρατιωτῶν του, εἰς τὴν πόλιν, ὅπου κατέσφαξε τοὺς πλείστους τῶν κατοίκων.

Νομίσματα τῆς Νεαπόλεως.

Τῷ 542 κατελήφθη πάλιν ὑπὸ τῶν Γότθων τοῦ Ἀττίλα, ἀλλ᾽ ἀνεκτήθη τῷ 567 ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ στρατηγοῦ Ναρσῆ καὶ παρέμεινεν ἐπὶ μακρὸν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐξάρχου τῆς Ραβέννης, ὑπὸ τὴν ἄμεσον διακυβέρνησιν δουκὸς διοριζομένου ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Νεάπολις ἀπετέλει ἓν τῶν σημαντικωτέρων δουκάτων τῆς Κάτω Ἰταλίας. Μετὰ τὴν εἰσβολὴν ὅμως εἰς τὴν νότιον Ἰταλίαν τῶν Λογγοβάρδων, τὰ ὅρια τοῦ δουκάτου τούτου ἐκολοβώθησαν σημαντικῶς. Βραδύτερον, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Η′ αἰῶνος, οἱ κάτοικοι τῆς Νεαπόλεως, κατὰ προτροπὴν τοῦ πάπα Γρηγορίου Γ′, κατέλυσαν τὰς βυζαντινὰς ἀρχὰς καὶ ἀνεκήρυξαν εἶδος δημοκρατίας ἀνεξαρτήτου, ὑπὸ ἴδιον δοῦκα, ἐκλεγόμενον ὑπ᾽ αὐτῶν τῶν ἰδίων. Ἡ Νεάπολις κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν της ἐπὶ 400 περίπου ἔτη, διεξάγουσα διαρκεῖς ἀγῶνας κατὰ τῶν ἰσχυρῶν Λογγοβάρδων δουκῶν τοῦ Μπενεβέντο, οἵτινες ἐπὶ τέλους κατέλαβον αὐτὴν τῷ 1027, ἐκδιωχθέντες τῷ 1030 ὑπὸ τοῦ δουκὸς τῆς Νεαπόλεως Σεργίου. Βραδύτερον, μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Νορμανδῶν καὶ τὴν ὑπ᾽ αὐτῶν κατάληψιν ὁλοκλήρου τῆς νοτίου Ἰταλίας, περιῆλθεν εἰς χεῖρας αὐτῶν καὶ ἡ Νεάπολις, ἥτις ἀπέβη ἡ πρωτεύουσα ἰδίου βασιλείου, τὸ ὁποῖον ἵδρυσεν ὁ Νορμανδὸς Ρογῆρος Β′. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡ ἱστορία τῆς Νεαπόλεως ταυτίζεται πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ βασιλείου τῆς *Νεαπόλεως* (βλ. λ.).

Μ. Δ. Β.

—**Νεαπόλεως, *βασίλειον τῆς* —.** Ὀνομασία δοθεῖσα εἰς τὸ νότιον τμῆμα τῆς ἠπειρωτικῆς Ἰταλίας, ὅπερ ἀπὸ τοῦ 1130 μέχρι τοῦ 1861 συναπετέλει κατὰ τὸ πλεῖστον μετὰ τῆς Σικελίας τὸ ἑνιαῖον *Βασίλειον τῶν δύο Σικελιῶν*, διετέλεσεν ὅμως καὶ αὐτοτελὲς κράτος κατὰ διάφορα διαστήματα τῆς ἰδίας ταύτης χρονικῆς περιόδου. Καθ᾽ ἣν ἐποχὴν ἡνώθη μετὰ τοῦ βασιλείου τῆς Ἰταλίας εἶχεν ἔκτασιν 85.000 τετρ. χιλμ. καὶ πληθυσμὸν 6.753.000 κατοίκων.

— *[Ἱστορ.]* Τῷ 831 μ.Χ. οἱ Ἄραβες ἐπιδρομεῖς ἀπεβιβάσθησαν εἰς Παλέρμον, βαθμηδὸν δ᾽ ἐγένοντο κύριοι ὁλοκλήρου τῆς Σικελίας, ἀπωθήσαντες τοὺς Χριστιανοὺς πρὸς τὰ ΒΑ. ἄκρα τῆς νήσου. Διαρκοῦντος ὅμως τοῦ ΙΑ′ αἰῶνος οἱ υἱοὶ ἑνὸς Νορμανδοῦ ἱππότου, τοῦ Τανκρέδου ντ᾽ Ὠτεβίλλ, εἶχον κατακτήσει μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀπὸ τῶν Βυζ-

Digitized by Google

ζαντινῶν (1016—1071) ὅλα τὰ ἑλληνικὰ ἐδάφη τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας, εἷς δ' ἐξ αὐτῶν, ὁ Ρογῆρος, διέβη τῷ 1061 τὸ στενὸν τῆς Μεσσήνης, προσκλήσει αὐτῶν τούτων τῶν ἀντιμαχομένων πρὸς ἀλλήλους ἀρχηγῶν τῶν Σαρακηνῶν, καὶ κατανικήσας αὐτοὺς τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον, ὑπέταξεν ἐν τέλει τῷ 1091 τὴν Σικελίαν ὅλην. Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ροβέρτος-Γυϊσκάρδος ἐπεξέτεινεν ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ Ἰταλίᾳ τὴν κυριαρχίαν του μέχρι τῆς Νεαπόλεως. Ὁ υἱὸς τοῦ Ρογήρου, Ρογῆρος Β', διαδεχθεὶς τὸν πατέρα του ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῆς Σικελίας (1111), ἐγένετο κατόπιν δοὺξ τῆς Ἀπουλίας καὶ τῆς Καλαβρίας, ὅταν ἀπεσβέσθη ὁ κλάδος τοῦ θείου του Ροβέρτου-Γυϊσκάρδου, καὶ ἐστέφθη ἐν τέλει βασιλεὺς τῶν *Δύο Σικελιῶν* ὑπὸ τοῦ πάπα Ἀνακλήτου Β' (1130).

Ὑπὸ τοὺς Νορμανδούς. Ὁ Ρογῆρος Β' ἐπέτυχε ν' ἀνυψώσῃ τὸ νεοπαγὲς δυαδικόν του βασίλειον εἰς περιωπὴν ἰσχύος καὶ εὐδαιμονίας. Ἐξετέλεσεν ἰδίως ἀξιόλογα τεχνικὰ ἔργα καὶ ἔδωκε ζωὴν εἰς τὸ ἐμπόριον, τόσον, ὥστε ἐντὸς ὀλίγου οἱ λιμένες τῆς Νεαπόλεως, τοῦ Παλέρμου καὶ τοῦ Ἀμάλφι ἔγιναν σημαντικοὶ ἐμπορικοὶ ἀνταγωνισταὶ τῆς Βενετίας καὶ τῆς Πίζας. Ἐπέτυχεν ἐξ ἄλλου νὰ προσεταιρισθῇ τοὺς ὑποταχθέντας Ἄραβας τῆς Σικελίας, παρέχων εἰς αὐτοὺς πλήρη θρησκευτικὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ χρησιμοποιῶν τούτους ἰδίως ὡς πολεμιστάς, ἐξ οὗ καὶ ἠδυνήθη νὰ ὀργανώσῃ ἰσχυρὰν στρατιωτικὴν δύναμιν ἐγγυωμένην τὴν ἀσφάλειαν τῶν κτήσεών του. Οἱ υἱοὶ αὐτοῦ Γουλιέλμος Α' (1154—1166) καὶ Γουλιέλμος Β' (1166—1189), μολονότι ὑστεροῦντες τοῦ πατρός των εἰς ἱκανότητα, ἠδυνήθησαν ἐν τούτοις νὰ διατηρήσουν ἀμείωτον τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ κράτους των. Τῷ 1177 ὁ Γουλιέλμος Β' ἔδωκεν εἰς γάμον τὴν ἀδελφήν καὶ κληρονόμον του Κωνσταντίαν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Φρειδερίκου Α' (Βαρβαρόσα), τὸν Ἑρρῖκον ΣΤ', ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γουλιέλμου ἐπέτυχε ν' ἀναγνωρισθῇ βασιλεὺς τῶν Δύο Σικελιῶν, συγκατανεύοντος τοῦ πάπα, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως τὸ βασίλειόν του θεωρῆται τοῦ λοιποῦ φέουδον τῆς Ἐκκλησίας. Τὸν Ἑρρῖκον ΣΤ' διεδέχθη (1197) ὁ υἱὸς αὐτοῦ Φρειδερῖκος Β', ὅστις, διατρίβων τὸ πλεῖστον ἐν Σικελίᾳ, ἠσχολήθη εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ βασιλείου, ηὐνόησε τὴν προαγωγὴν τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν, ἔκτισε νέας πόλεις, ἵδρυσε πανεπιστήμια καὶ ἀνήγαγε τὴν αὐλὴν αὐτοῦ εἰς τὴν πρώτην θέσιν, ἀπὸ ἀπόψεως αἴγλης καὶ διακρίσεως, μεταξὺ τῶν αὐλῶν τῆς Εὐρώπης. Ἀποθνήσκων ὁ Φρειδερῖκος (1250) ἐκληροδότησεν εἰς τὸν υἱόν του Κορράδον τὸ βασίλειον τῶν Δύο Σικελιῶν, ἀποχωρίσας ὅμως ἀπ' αὐτοῦ τὴν περιοριοχὴν τοῦ Τάραντος, τῆς ὁποίας κατέστησεν ἡγεμόνα τὸν νόθον υἱόν του Μαμφρέδον. Ὁ Κορράδος ἀποθανὼν μετὰ τέσσαρα ἔτη ἀφῆκε διάδοχον τὸν δεκαετῆ υἱόν του Κορραδῖνον· ἀλλ' ὁ Μαμφρέδος ἐπωφελούμενος τῆς ἀνηλικιότητος τούτου ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν βασιλέα τῶν δύο Σικελιῶν (1258). Τὸ πραξικόπημα ἐκεῖνο ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν πάπαν Κλήμεντα Δ', θέλοντα ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ οἴκου τῶν Χοχενστάουφεν, νὰ προσφέρῃ τὸ στέμμα τῆς Νεαπόλεως εἰς τὸν Γάλλον πρίγκιπα Κάρολον τὸν Ἀνδεγαυικὸν (d'Anjou), ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου τοῦ Ἁγίου (1265). Οὗτος, συγκαταθέσει τοῦ ἀδελφοῦ του, μετέβη εἰς Ρώμην καί, στεφθεὶς ὑπὸ τοῦ ποντίφικος, ἐπῆλθε κατὰ τοῦ Μαμφρέδου, νικήσας δὲ καὶ φονεύσας αὐτὸν παρὰ τὸ Μπενεβέντον (1266), κατέλαβε τὸν θρόνον. Μετὰ δύο ἔτη (1268) οἱ ἐν τῷ κράτει φιλογερμανοὶ Γιβελῖνοι ἐκάλεσαν τὸν Κορραδῖνον, ὅστις εἰσήλασεν εἰς τὴν Νότιον Ἰταλίαν. Ὁ Κάρολος ὅμως, δραμὼν ἐναντίον του, συνῆψε μάχην πρὸς αὐτὸν ἐν Tacliacozzo, καθ' ἣν συνέλαβεν αἰχμάλωτον τὸν νεαρὸν ἡγεμονίδην καὶ ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν Νεαπόλει.

Ὑπὸ τοὺς Ἀνδεγαυικοὺς καὶ τοὺς Ἀραγωνίους. Ἡ πολιτικὴ τοῦ Καρόλου ἀπέναντι τῶν ὑπηκόων του, ἐκδηλωθεῖσα ἰδίᾳ διὰ βαρείας φορολογίας, δι' ἀδικαιολογήτων δημεύσεων καὶ διὰ τῆς προτιμήσεως τὴν ὁποίαν ἐδείκνυε πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν Γάλλους, οὓς ἀνεβίβασεν εἰς τὰ ἀνώτατα ὑπουργήματα, ἐδημιούργει βαθεῖαν δυσαρέσκειαν, ἡ ὁποία ἐξέσπασε τὴν 31 Μαρτίου 1282 εἰς τρομερὰν ἐπανάστασιν ἐν Παλέρμῳ, τὴν ἀπομείνασαν περίφημον ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Σικελικὸς ἑσπερινός*. Ἑκατοντάδες Γάλλων ἱπποτῶν ἐσφάγησαν ἐν μιᾷ νυκτὶ καὶ μόνῃ, ὁλόκληρος δὲ ὁ λαὸς τῆς Σικελίας ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τῶν ἐπαναστατῶν. Ὁ ἀρχηγὸς τούτων Ἰωάννης ντὲ Προκίντα, ἐκάλεσε ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐξουσίαν τῆς νήσου τὸν Πέτρον Γ', βασιλέα τῆς Ἀραγωνίας, γαμβρὸν τοῦ Μαμφρέδου, ὅστις ἐλθὼν μετὰ στρατοῦ ἀπηλευθέρωσε τὴν Μεσσήνην, ἣν ἐπολιόρκει ὁ Κάρολος, καὶ ἔλαβε τὸ στέμμα τῆς Σικελίας. Οὕτω τὸ δυαδικὸν βασίλειον ἐδιχάσθη, ἀπομείναντος βασιλέως τῆς Νεαπόλεως τοῦ Καρόλου. Τὸ ἑπόμενον ἔτος συνεκροτήθη ναυμαχία ἐν Μελίτῃ μεταξὺ τῶν στόλων Νεαπόλεως καὶ Σικελίας, ἓν δ' ἔτος βραδύτερον ὁ σικελικὸς στόλος ὑπὸ τὸν Ρογῆρον ντὲ Λόρια εἰσήρχετο εἰς τὸν λιμένα τῆς Νεαπόλεως καὶ ἠχμαλώτιζε τὸν υἱὸν τοῦ Καρόλου. Ἀπελευθερωθεὶς οὗτος καὶ ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1285, ἐξηκολούθησε νὰ διεκδικῇ τὴν Σικελίαν ἀπὸ τοὺς Ἀραγωνίους· ἡττηθεὶς ὅμως κατὰ τὴν μάχην ἣν συνῆψε πρὸς αὐτοὺς ἐν Φαλκονέρᾳ (1299), ἠναγκάσθη ἐν τέλει ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ ἀραγωνικοῦ βασιλείου τῆς Σικελίας (1302). Ὁ διάδοχός του Ροβέρτος (1309—1343) ἠκολούθησεν ἀντιθέτως εἰρηνόφιλον πολιτικήν. Τοῦτον διεδέχθη ἡ ἀνεψιά του Ἰωάννα (1343—1382), γυνὴ ἀκόλαστος, τῆς ὁποίας οἱ τέσσαρες διαδοχικοὶ γάμοι μὲ τὸν Ἀνδρέαν τὸν Ἀνδεγαυικόν, τὸν Λουδοβῖκον Ταραντῖνον (1346), τὸν Ἰάκωβον τῆς Ἀραγωνίας (1362) καὶ τὸν Ὄθωνα τῆς Βρουνσβίκης (1376) ἐπεσώρευσαν ἐπὶ τοῦ βασιλείου της ἀδιάκοπον σειρὰν ἐσωτερικῶν πολέμων καὶ ἐξωτερικῶν περιπλοκῶν. Μετὰ τὴν μυστηριώδη δολοφονίαν τοῦ πρώτου συζύγου της Ἀνδρέου, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Λουδοβῖκος, βασιλεὺς τῆς Οὑγγαρίας, θεωρῶν ὡς ἔνοχον τοῦ ἐγκλήματος τὴν Ἰωάνναν, ἐξεστράτευσεν ἐναντίον της καὶ κατέλαβε τὴν Νεάπολιν (1348). Ἡ βασίλισσα ἐδραπέτευσε μετὰ τοῦ νέου συζύγου της Λουδοβίκου καὶ ἐκρύπτετο, ἕως οὗ οἱ τέως ὑπήκοοί της, βαρέως φέροντες τὰς εἰς βάρος των αὐθαιρεσίας τῶν Οὔγγρων, ἐπέτυχον νὰ τοὺς ἐκδιώξουν καὶ νὰ ἐπαναφέρουν αὐτὴν εἰς τὸν θρόνον.

Ἐν Σικελίᾳ, ἀντιθέτως, ἀπὸ τοῦ 1302 ἐπεκράτησεν ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν εἰρήνη, ὑπὸ τοὺς βασιλεῖς Φρειδερῖκον Α' (1296—1337), Πέτρον Β' (1337—1342), Λουδοβῖκον (1342—1355), Φρειδερῖκον Β' (1355—1377), Μαρίαν (1377—1402), καὶ Μαρτῖνον τὸν Ἀραγωνικὸν (1402—1409). Τοῦ τελευταίου ἀποθανόντος ἄνευ τέκνων, τὸ στέμμα τῆς Σικελίας περιῆλθεν εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ βασιλέα τῆς Ἀραγωνίας, ὅστις ἐπίσης ἀπέθανε τὸ ἑπόμενον ἔτος, μὴ ἀφήσας ζῶντας ἀπογόνους. Ἀποσβεσθέντος οὕτω τοῦ οἴκου τούτου, ὁ Φερδινάνδος, πρίγκιψ τῆς Καστίλλης, ἐπέτυχε μετὰ μεσοβασιλείαν δύο ἐτῶν νὰ λάβῃ τὰ στέμματα τῆς Ἀραγωνίας καὶ τῆς Σικελίας (1412), κληροδοτήσας ἀμφότερα τὰ κράτη ταῦτα (1416) εἰς τὸν υἱόν του Ἀλφόνσον. Ὁ τελευταῖος δ' οὗτος ἐπέτυχεν ἐπὶ πλέον νὰ προσθέσῃ εἰς τὴν εὐρεῖαν ἐπικράτειάν του καὶ τὸ κράτος τῆς Νεαπόλεως, ὑπὸ τὰς ἀκολούθους περιστάσεις. Ἡ προαναφερθεῖσα βασίλισσα τῆς Νεαπόλεως Ἰωάννα, μὴ ἐπιτυχοῦσα ν' ἀποκτήσῃ κληρονόμους οὐδὲ μετὰ τὸν τέταρτον αὐτῆς γάμον, εἶχεν ὁρίσει ὡς διάδοχόν της τὸν Λουδοβῖκον τὸν Ἀνδεγαυικόν, ὁ πάπας ὅμως Οὐρβανὸς ΣΤ' ὑπεστήριξε τὸν Κάρολον τὸν Δυρραχικόν, ὅστις πολεμήσας κατὰ τοῦ Λουδοβίκου ἐνίκησεν αὐτὸν καὶ ἐφόνευσε τὴν Ἰωάνναν. Τοῦτον δολοφονηθέντα βραδύτερον διεδέχθη ἐπί τινα χρόνον ὁ ἀνήλικος υἱός του Λαδίσλαος, ἀποθανὼν τῷ 1414, ὁπότε ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ἡ ἀδελφή του Ἰωάννα Β' (1414—1435). Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτῆς τὸ κράτος τῆς Νεαπόλεως περιῆλθεν εἰς μεγάλην κατάπτωσιν, τῆς ὁποίας ἐπωφελούμενος ὁ προαναφερθεὶς βασιλεὺς τῆς Ἀραγωνίας καὶ Σικελίας Ἀλφόνσος τῆς Καστίλλης ἐπέτυχε παρὰ τῆς Ἰωάννας ν' ἀναγνωρισθῇ διάδοχος τοῦ θρόνου της. Ἀποθανούσης ταύτης τῷ 1435, ἐπηκολούθησαν ἑπταετεῖς πόλεμοι τοῦ Ἀλφόνσου πρὸς τοὺς διεκδικοῦντα τὸ στέμμα τῆς Νεαπόλεως Ρενᾶτον Ἀνδεγαυικόν. Τέλος ὁ Ἀλφόνσος ὑπερίσχυσεν ὁριστικῶς τῷ 1442, οὕτω δὲ ἀποκατέστατο ἐκ νέου ἑνιαῖον τὸ βασίλειον τῶν δύο Σικελιῶν, ὅπερ προώριστο νὰ παραμείνῃ ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας ὑπὸ τὴν ἱσπανικὴν κυριαρχίαν.

Ὑπὸ τοὺς Ἱσπανούς. Ὁ Ἀλφόνσος Α' παρέμεινεν ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ διῴκησε τὰς κτήσεις του μετὰ πολλῆς φρονήσεως καὶ ἱκανότητος. Κατὰ τὸν θάνατόν του τὰ κράτη ἐχωρίσθησαν ἅπαξ ἔτι, καὶ ὁ μὲν ἀδελφός του Ἰωάννης ἔλαβε τὰ βασίλεια τῆς Σικελίας καὶ τῆς Ἀραγωνίας, ὁ δὲ υἱὸς του Φερδινάνδος Α' (1458—1494) τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως. Ὁ τελευταῖος οὗτος δυσηρεστήσας τοὺς εὐγενεῖς, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Κάρολον Η' νὰ διεκδικήσῃ τὰ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Νεαπόλεως δικαιώματα τοῦ οἴκου τῶν Ἀνδεγαυικῶν. Ἐπωφελούμενος ὁ Κάρολος Η' τοῦ θανάτου τοῦ Φερδινάνδου, ὃν διεδέχθη ὁ υἱὸς του Ἀλφόνσος Β' (1494—1495), ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Νεαπόλεως καὶ εἰσελθὼν εἰς αὐτὴν ἀκωλύτως ἐστέφθη βασιλεὺς (Φεβρουάριος 1495). Ἠναγκάσθη ὅμως νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν νέαν του κτῆσιν κατ' ἀπαίτησιν τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν καὶ ν' ἀφήσῃ τὸν θρόνον τῆς Νεαπόλεως εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ἀλφόνσου Β' Φερδινάνδον Β' (1495—1496). Τὸν τελευταῖον τοῦτον ἀποθανόντα μετὰ ἓν ἔτος διεδέχθη ὁ θεῖός του Φρειδερῖκος (1496—1501), κατὰ τοῦ ὁποίου συνεμάχησαν ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκος ΙΒ' καὶ ὁ Φερδινάνδος ὁ Καθολικός, ὅστις εἶχεν ἤδη λάβει τὸ στέμμα τῆς Ἀραγωνίας καὶ τῆς Σικελίας τῷ 1479. Γαλλικὸς στρατὸς ἐπῆλθε τότε κατὰ τῆς Νεαπόλεως, ἠχμαλώτισε τὸν Φρειδερῖκον καὶ κατέλαβε τὴν χώραν του, τὴν ὁποίαν ὅμως ὁ στρατηγὸς τοῦ Φερδινάνδου τοῦ Καθολικοῦ, ὁ διάσημος Γονζάλβος τῆς Κορδούης, ἐπέτυχεν ἀμέσως κατόπιν ν' ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῶν Γάλλων νικήσας αὐ[τοὺς] εἰς Σεμινάρα, Τσεριινιόλα καὶ Γκαριλιάνο (1[503]). Οὕτω τὰ δύο κράτη ἡνοῦντο καὶ πάλιν ὑπὸ τ[ὴν] ἑνιαίαν ἡγεμονίαν τοῦ Φερδινάνδου (1504).

Ἔκτοτε ἐπὶ δύο σχεδὸν αἰῶνας τὸ βασίλ[ειον] τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς Σικελίας παρέμειν[εν ἐν] ἠρεμίᾳ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἱσπανῶν, [αἱ] δὲ αἱ ἐναντίον αὐτῆς ἀπόπειραι κατεπνί[γησαν] χωρὶς σημαντικὰς συνεπείας. Κυριωτέρα ἐκ τ[ῶν] ἀποπειρῶν τούτων εἶναι ἐκείνη, καθ' ἣν εἷς ἁπλ[οῦς] ἁλιεύς, ὀνόματι Μαζανιέλλο, κατώρθωσε νὰ ἐξ[ε]γείρῃ τὸν λαὸν εἰς στάσιν, λόγῳ τῆς καταθλιπτι[]κῆς ἐπὶ τοῦ οἴνου καὶ τῶν ἀμπέλων φορολογ[ίας] (1647), συλληφθεὶς ὅμως ἐτυφεκίσθη.

Κατὰ τοὺς πολέμους τῆς διαδοχῆς τοῦ ἱσπα[νι]κοῦ θρόνου, διὰ τῶν συνθηκῶν τῆς Οὐτρέχ[της] καὶ τοῦ Ράσταντ ἡ μὲν Νεάπολις ἐδόθη εἰς τ[ὴν] Αὐστρίαν, ἡ δὲ Σικελία εἰς τὸν δοῦκα τῆς Σαβ[οΐας], ὅστις ἀντήλλαξεν αὐτὴν τῷ 1721 ἔναντι τῆς Σα[ρ]δηνίας. Ἐξ ἄλλου τῷ 1735 ὁ αὐτοκράτωρ Κά[ρο]λος ΣΤ' τῆς Γερμανίας παρεχώρησε τὴν Νεάπο[]λιν καὶ τὴν Σικελίαν εἰς τὸν ἰνφάντην Κάρολ[ον], τριτότοκον υἱὸν τοῦ Φιλίππου Ε' τῆς Ἱσπαν[ίας], ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι οὐδέποτε τὰ στέμματα τῆς Νε[α]πόλεως καὶ τῆς Ἱσπανίας θὰ ἡνοῦντο εἰς τὸ αὐ[τὸ] πρόσωπον.

Ὑπὸ τοὺς Βουρβόνους. Τῷ 1738 ὁ Κάρολ[ος] ἀνῆλθε πράγματι εἰς τὸν θρόνον τοῦ βασιλ[είου] τῶν Δύο Σικελιῶν, τὸ ὁποῖον ἡνοῦτο οὕτω κ[αὶ] πάλιν. Τοῦτον, κληθέντα βραδύτερον νὰ βασιλεύ[σῃ] τῆς Ἱσπανίας, διεδέχθη (1759) ὁ ὀκταετὴς τρι[τό]τοκος υἱός του Φερδινάνδος Δ', τοῦ ὁποίου ἐγ[έ]νετο βραδύτερον σύζυγος ἡ Μαρία Καρολίνα, θ[υ]γάτηρ τῆς Μαρίας Θηρεσίας (καὶ ἀδελφὴ τῆς β[α]σιλίσσης τῶν Γάλλων Μαρίας - Ἀντωανέττας). Ἡ[] ἤσκησε μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς πολιτικῆς τ[οῦ] στέμματος. Ὅταν ἐξερράγη ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστα[σις] ἡ αὐλὴ τῶν Δύο Σικελιῶν ἐπρωτοστάτησεν [εἰς] τὴν ἐναντίον αὐτῆς ἀντίδρασιν τῶν ἡγεμονικ[ῶν] οἴκων τῆς Εὐρώπης, ἀπετέλεσε δὲ μέλος τοῦ π[ρώ]του συνασπισμοῦ (1793), ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὅμως ἀπ[ε]σπάσθη κατόπιν τῶν νικῶν τοῦ Βοναπάρτου ε[ἰς] Βρεσκίᾳ (1796). Ὅταν δὲ πάλιν ὁ Ναπολ[έων] ἀνεχώρησε διὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Αἰγύπτου, [ἡ] Μαρία - Καρολίνα εἰργάσθη δραστηρίως διὰ τ[ὴν] σύμπηξιν νέου συνασπισμοῦ καὶ ἐκάλεσεν εἰς τ[ὴν] διοίκησιν τῶν στρατευμάτων τῆς Νεαπόλεως τ[ὸν] Αὐστριακὸν στρατηγὸν Μάκ, ὅστις ἐκστρατεύ[σας] κατὰ τῆς Ρώμης, ὅπου εἶχεν ἱδρυθῇ δημοκρατ[ία], κατέλαβε τὴν πόλιν. Τὰ ἐπελθόντα ὅμως ἐναντ[ίον] του γαλλικὰ στρατεύματα ὑπὸ τὸν Σαμπιονὲ τ[ὸν] ἐξηνάγκασαν νὰ ἐκκενώσῃ οὐχὶ μόνον τὴν Ρώμ[ην] ἀλλὰ καὶ τὴν Νεάπολιν, τὴν ὁποίαν κατέλαβον [οἱ] Γάλλοι (1799). Ὁ Μὰκ παρεδόθη αἰχμάλωτος, οἱ [δὲ] βασιλεῖς ἀνεχώρησαν εἰς Παλέρμον. Ὁ Σαμπιονὲ ἐγκατέστησε τότε εἰς τὴν Νεάπολιν κυβέρνησιν τῆ[ς] μοκρατικοῦ τύπου τὴν «Παρθενοπαίαν Δημο[κρα]τίαν», κατὰ τῆς ὁποίας ὅμως ἐξηγέρθη πολὺ τ[α]χέως ὁ λαός, ὁ δὲ καρδινάλιος Ρούφφο τεθεὶς ἐπ[ὶ] κεφαλῆς τῶν ἐπιτοπίων δυνάμεων κατώρθωσε[,] ὑποστηριζόμενος ἀπὸ τῆς θαλάσσης ὑπὸ τοῦ Νέλ[]σωνος, νὰ ἐξαναγκάσῃ τοὺς Γάλλους νὰ ἐγκατα[]λίπουν τὴν χώραν. Οἱ βασιλεῖς ἐπανῆλθον εἰ[ς] Νεάπολιν, οἱ δὲ εὐνοήσαντες τὴν δημοκρατ[ίαν] πολῖται ὑπέστησαν ἄγριον διωγμόν. Περὶ τ[ὰ] 30.000 ἀτόμων ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακάς, τό[σα] ἐξωρίσθησαν καὶ 9.000 ἐθανατώθησαν. Πα[ρὰ] τὰς σκληρότητας ὅμως ταύτας ὁ Φερδινάνδος δ[ὲν] ἐξησφάλισε τὴν εἰρηνικὴν κυριότητα τοῦ βασ[ι]λείου του. Μετὰ τὴν νίκην τοῦ Μαρένγκο ὁ Βο[]ναπάρτης τὸν ἠνάγκασε νὰ ὑπογράψῃ τὴν συ[ν]θήκην τῆς Φλωρεντίας, δι' ἧς τῷ ἐπεβάλλετο ν[ὰ] χορηγήσῃ γενικὴν ἀμνηστίαν εἰς τοὺς διωχθέν[]τας δημοκρατικοὺς καὶ νὰ δεχθῇ γαλλικὴν στρα[]τιωτικὴν κατοχὴν εἰς Ὀτράντον, Τάραντα κα[ὶ] Βρινδήσιον. Ἀλλὰ τῷ 1805 ὁ Φερδινάνδος με[τέ]τειχε καὶ πάλιν τοῦ τρίτου ἐναντίον τοῦ Ναπο[]λέοντος συνασπισμοῦ. Εἰς ἀνταπόδοσιν ὁ Βονα[]πάρτης ἐκήρυξεν αὐτὸν τῷ 1806 ἔκπτωτον ἀπ[ὸ] τοῦ θρόνου τῆς Νεαπόλεως, κατέλαβεν ὁλόκλη[]ρον τὸ ἔδαφος τοῦ κράτους τούτου διὰ γαλλικ[ῶν] στρατευμάτων καὶ περιορίσας τὸν Φερδινάνδον ε[ἰς] τὸ βασίλειον τῆς Σικελίας ἀνηγόρευσε βασιλ[έα] τῆς Νεαπόλεως τὸν ἀδελφόν του Ἰωσὴφ Βονα[]πάρτην (Μάρτιος 1806).

Ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Γάλλων. Ὁ Ἰωσὴ[φ] ἐβασίλευσε τῆς Νεαπόλεως ἐπὶ διετίαν μόνον (18[06] —1808), ἐν διαρκεῖ δὲ πολέμῳ κατὰ τῶν ἔξωθ[εν] καὶ ἔσωθεν ἐπιβουλευομένων τὸν θρόνον του. Τ[ῷ] 1808 κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὸν θρ[ό]νον τῆς Ἱσπανίας, μετεβίβασε τὸ στέμμα τῆς Νεα[]πόλεως εἰς τὸν στρατηγὸν Ἰωακεὶμ Μυρά, ὅσ[τις] ὠργάνωσε στρατιωτικῶς τὸ κράτος του καὶ ἐκτε[]λέσας ἀπόβασιν εἰς Σικελίαν, ἠνάγκασε τὸν Φερ[]δινάνδον νὰ παραιτηθῇ τῶν ἐναντίον του προ[σ]παθειῶν. Μετὰ τὴν ἀτυχῆ ἐκστρατείαν τοῦ Ναπο[]λέοντος εἰς Ρωσίαν, ὁ Μυρὰ ἐπεχείρησε νὰ χω[]ρίσῃ τὰς τύχας του ἀπ' αὐτοῦ, μὲ τὴν ἐλπίδα τ[ῆς] διατηρήσεως τοῦ στέμματος τῆς Νεαπόλεως. Ἦλ[]θε πρὸς τοῦτο εἰς συνεννόησιν μὲ τοὺς Ἄγγλους καὶ συνῆψε μυστικὴν συνθήκην μὲ τοὺς Αὐστρια[κούς]

Digitized by Google

κούς. Ἀλλ' ἐννοήσας ἐν τῷ μεταξὺ ὅτι ἐκ τῆς πολιτικῆς του ταύτης δὲν θὰ εἶχε νὰ ὠφεληθῇ τελικῶς, μετέβαλεν ἀποτόμως τακτικήν, ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν ὑπερασπιστὴν τῆς ὅλης ἰταλικῆς ἑνότητος καὶ ἀνεξαρτησίας, ἐκάλεσεν ὅλους τοὺς Ἰταλοὺς ὑπὸ τὰ ὅπλα καὶ ἐπροχώρησεν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς καταρτισθείσης στρατιᾶς μέχρι τῆς Βολωνίας. Νικητὴς ἐν ἀρχῇ, ἀπωθήθη ἐν τέλει ὑπὸ τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ τοῦ Μπιάνκι καὶ ὑπεχώρησεν εἰς Νεάπολιν, ὅπου καὶ ἠχμαλωτίσθη, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ σπεύσαντος ἐκ Σικελίας Φερδινάνδου, ὅστις ἐπανῆλθεν οὕτω εἰς τὸν θρόνον τῶν Δύο Σικελιῶν ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Φερδινάνδος Α' (Μάϊος 1815). Ἀποπειραθεὶς βραδύτερον ὁ Μυρὰ ἀποτυχοῦσαν ἀπόβασιν εἰς Πίτζο τῆς Καλαβρίας, συνελήφθη καὶ ἐτυφεκίσθη (13 Ὀκτωβρίου ἰδίου ἔτους).

Τελευταία περίοδος. Ὁ Φερδινάνδος, οὗτινος ἡ σύζυγος εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ ἀποθάνει, εὐθὺς ἅμα τῇ ἀνακτήσει τοῦ δυαδικοῦ βασιλείου κατέλυσε τὰς συνταγματικὰς ἐλευθερίας, τὰς ὁποίας εἶχεν ἀναγκασθῇ νὰ παραχωρήσῃ πρότερον εἰς τοὺς ὑπηκόους του. Ἡ πολιτικὴ αὕτη ἐξήγειρε τοὺς δημοκρατικούς. ἰδίᾳ τὴν μυστικὴν ἑταιρείαν τῶν καρβονάρων, ἥτις εἶχεν ἀναπτυχθῇ ἐπὶ τῆς γαλλικῆς κατοχῆς, ἐξερράγη δὲ τῷ 1820 ἐπανάστασις, ἐξαναγκάσασα τὸν βασιλέα νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν χώραν του Σύνταγμα. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου τοῦ Τροππάου εἶχον δώσει εἰς τὴν Εὐρώπην ἐν τῷ συνόλῳ της τὸ δικαίωμα νὰ ἐπεμβαίνῃ εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα τῶν διαφόρων κρατῶν, ὅταν ἐκ τούτων ἦτο πιθανὸν νὰ δημιουργηθῶσι κίνδυνοι διὰ τὴν γενικὴν εἰρήνην, ὁ Φερδινάνδος ἐκλήθη εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Λέϋμπαχ, ἵνα ἐξηγήσῃ εἰς τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας τὴν ἐν τῇ χώρᾳ του κατάστασιν. Ἐκεῖ ἐπέτυχε νὰ τῷ παραχωρηθῇ αὐστριακὸς στρατός, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ὁποίου ἐπανῆλθεν εἰς τὸ κράτος του, νικήσας δὲ δι' αὐτοῦ τὰ φιλελεύθερα Νεαπολιτανοσικελικὰ στρατεύματα ἐγκαθίδρυσε τρομοκρατίαν. Πλέον τῶν 800 ἀτόμων ἐθανατώθησαν διὰ τὰ φιλελεύθερα φρονήματά των καὶ 1.500 καθειρχθησαν εἰς τὰς γαλέρας. Ὁ στρατὸς διελύθη, εἰς δὲ τὰς πλατείας ἐκάησαν τὰ ἔργα τοῦ Βολταίρου, τοῦ Ρουσσὼ καὶ τοῦ Μοντεσκιέ.

Ὁ θάνατος τοῦ Φερδινάνδου καὶ ἡ ἄνοδος εἰς τὸν θρόνον τοῦ Φραγκίσκου Α' (1825—1830) δὲν μετέβαλε τὴν κατάστασιν. Ἡ αὐτὴ τρομοκρατικὴ πολιτικὴ διετηρήθη ἐν ἐφαρμογῇ καὶ ὑπὸ τούτου, ὁ δὲ αὐστριακὸς στρατὸς ἐξηκολούθησε παραμένων ἐν τῇ χώρᾳ μέχρι τοῦ 1827. Ἀποθανόντος τοῦ Φραγκίσκου τῷ 1830, διεδέχθη αὐτὸν ὁ υἱός του Φερδινάνδος Β', ὁ γνωστὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὑπὸ τὸ ἐπωνύμιον «ὁ βασιλεὺς Βόμβας», ὅστις, μολονότι ἱκανώτερος τῶν προκατόχων του, μετῆλθε τὰς ἰδίας καὶ χείρονας ἔτι μεθόδους πρὸς κατάπνιξιν τῶν φιλελευθέρων τάσεων. Διὰ μέτρων ἄκρας σκληρότητος κατώρθωσε νὰ καταπνίξῃ τὰ συνταγματικὰ κινήματα τῆς Σικελίας (1831—1837) καὶ δύο στρατιωτικὰς συνωμοσίας ἐν Νεαπόλει (1832—1833). Ὅταν τῷ 1848 ἐξερράγη γενικωτέρα ἐπανάστασις ἐν Παλέρμῳ, ὑποχωρῶν ἐν ἀρχῇ φαινομενικῶς καὶ παραχωρῶν ἐλευθερίας, ἔσπευδε μετ' οὐ πολὺ νὰ τὰς ἀνακαλέσῃ, καταργῶν τὴν βουλὴν καὶ προκαλῶν ἀληθεῖς ἐμφυλίους πολέμους. Ὅταν δὲ ἡ Σικελία τὸν ἐκήρυξεν ἔκπτωτον, ἐπέτυχε ν' ἀποβιβασθῇ εἰς Μεσσήνην, ἀφοῦ προηγουμένως ἐκάλυψε τὴν πόλιν διὰ βροχῆς ὀβίδων, καὶ νὰ καταλάβῃ τὸ Παλέρμον κατόπιν ἀγρίως αἱματηρᾶς μάχης. Αἱ φυλακαὶ εἶχον πληρωθῇ πολιτικῶν καταδίκων καὶ τὸ κράτος τοῦ τρόμου ἐσυνεχίζετο ἀμείωτον καὶ ἐπὶ τοῦ διαδεχθέντος τὸν Φερδινάνδον Β' υἱοῦ του Φραγκίσκου Β' (1859), μέχρις ὅτου ἡ ἔκρηξις τοῦ πολέμου τῆς ἀνεξαρτησίας, δονήσασα τὴν Ἰταλίαν ὅλην, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς νέαν ἐπανάστασιν ἐν Παλέρμῳ (1860). Ὁ Γαριβάλδης, κληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ τῶν πολιτικῶν ἐξορίστων, ἀποβιβάζεται εἰς Μαρσάλαν (11 Μαΐου) καὶ ὁ λαὸς τὸν ἀκολουθεῖ ὡς σωτῆρα. Νικᾷ τὰ βασιλικὰ στρατεύματα εἰς Καλαφατίνι, εἰσέρχεται εἰς τὸ Παλέρμον, ἐγκαθιστᾷ προσωρινὴν κυβέρνησιν, καταλαμβάνει μετ' ὀλίγους μῆνας τὴν Μεσσήνην, διαπεραιοῦται εἰς τὴν ἠπειρωτικὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν 7ην Σεπτεμβρίου γίνεται κύριος τῆς Νεαπόλεως, ἐνῷ ὁ Φραγκῖσκος καταφεύγει μὲ τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ του εἰς τὸ φρούριον τῆς Γαέτας. Ἐν τῷ μεταξὺ πεδεμοντιανὰ στρατεύματα τοῦ Βίκτωρος-Ἐμμανουὴλ διήρχοντο ἀπὸ βορρᾶ τὰ σύνορα τοῦ κράτους τῆς Νεαπόλεως, ὁ δὲ Γαριβάλδης ἑνωθεὶς μετ' αὐτῶν πολιορκεῖ τὴν Γαέταν καὶ ἀναγκάζει τὸν Φραγκῖσκον νὰ παραδοθῇ (Ἰανουάριος 1861). Ὀλίγους μῆνας βραδύτερον διενηργήθη δημοψήφισμα, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ λαὸς τῶν Δύο Σικελιῶν ἀπεδέχθη τὴν ἕνωσιν αὐτοῦ μὲ τὸ Πεδεμόντιον. Ἔκτοτε ἡ μὲν περιοχὴ τῆς Νεαπόλεως ἀπετέλεσεν ἀδιαταράκτως ἀναπόσπαστον τμῆμα τοῦ νέου Ἰταλικοῦ κράτους, ἐνῷ ἀντιθέτως ἐν Σικελίᾳ ἐξερράγησαν ἐπανειλημμένως ἐπαναστάσεις καὶ ἀνωμαλίαι (περὶ ὧν βλ. λ. *Σικελία* [Ἱστορ.]).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Colletta*, «Storia di Napoli, 1734—1825» (2 τόμ., 1835). — *Orloff* «Mémoires historiques sur le royaume de Naples» (Παρίσιοι, 1819, 5 τόμ.). — *Scaduto*, «Stato et Chiesa nelle Due Sicilie» (Παλέρμον, 1887). — *Croce*, «Storia del regno di Napoli» (1925).

Γ. Ζ.

—Νεαπόλεως *ἡμερολόγιον* *[Χρονολ.-Ἀρχαιολ.]*· βλ. λ. *ἡμερολόγιον* (τ. ΙΒ', σ. 281 β').

—Νεαπόλεως *κόλπος* (Gulf of Naples, golfo di Napoli) *[Γεωγρ.]*. Ὁ ὡραιότερος τῶν κόλπων τῆς Μεσογείου καὶ ἐκ τῶν ὡραιοτέρων τοῦ κόσμου, σχηματιζόμενος εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς Ἰταλικῆς χερσονήσου μεταξὺ τῶν νήσων (ἀρχ. *Πιθηκοῦσαι*), Ἴσκια (Ischia, ἀρχ. *Αἰναρία*), Πρότσιντα (Procida, ἀρχ. *Προχύτη*) καὶ ἀκρωτηρίου Μιζένο (Miseno, ἀρχ. *Μισσηνὸν*) ἐκ βορρᾶ καὶ τῆς νήσου Κάπρι (ἀρχ. *Καπραία*) καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Καμπανέλλα (ἀρχ. *Ἀθήναιον*) ἀπὸ νότου. Εἶναι ὁ *Κυμαῖος* ἢ *Κρατὴρ* κόλπος τῶν ἀρχαίων. Τὸ κύριον στόμιον τοῦ «Μπόκκα Γκράντε» διανοίγεται μεταξὺ Ἴσκια καὶ Κάπρι εἰς εὖρος 15 μιλλ., ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄλλα μικρότερα στόμια εἴσπλου: πρὸς Β. μὲν οἱ δίαυλοι Πρότσιντα μεταξὺ νήσου καὶ Κάπο Μιζένο καὶ Ἴσκια μεταξὺ τῆς νήσου καὶ τῆς Πρότσιντα, πρὸς Ν. δὲ ἡ «Μπόκκα Πίκκολα» μεταξὺ νήσου Κάπρι καὶ ἀκρωτηρίου Καμπανέλλα, καθ' ὃν δίαυλον μυθολογοῦνται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ αἱ Σειρῆνες. Ἡ εἴσδυσις τοῦ κόλπου ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ κυρίου στομίου του ἕως τῆς πόλεως Τόρρε-Ἀννουντσιάτα φθάνει τὰ 23 μίλλ., σχηματίζει δὲ οὗτος τρεῖς κυρίους μυχούς, ἀποτελοῦντας κόλπους ἐλάσσονας: τὸν *Ποτζουόλι* (Pozzuoli) καὶ τὸν τῆς *Νεαπόλεως*, ἀμφιδύμως διαχωριζομένους ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Καράλια (Caraglia) καὶ τὰς νησῖδας Νίσιντα (Nisida), ἀμφοτέρους κατὰ τὴν βορείαν πλευράν, καὶ τὸν τοῦ *Καστελλαμάρε* κατὰ τὴν Ἀν. Τὸ ἀνάπτυγμα τοῦ κόλπου κατὰ τὴν ἠπειρωτικὴν μόνον ἀκτογραμμήν του εἶναι κατά τι μεῖζον τῶν 45 μιλλ. Τοῦ ἐλάσσσονος κόλπου τοῦ Ποτζουόλι (ἀρχ. *Δικαιάρχεια* καὶ *Ποτίολοι*) ἡ ἐνδοχώρα (Κάμπο ντὶ Μπανιόλι) παρουσιάζει ἀριθμὸν μεγάλων κρατήρων ἐσβεσμένων, ὧν μέγιστος ὁ Ἀστρόνι, εἰς οὗ τοὺς ΝΔ. πρόποδας ἡ λουτρόπολις Ποτζουόλι, ἐν δὲ τῷ ἐδάφει του τόπος θήρας τῶν βασιλέων· βουνώδης ὀφρὺς πρὸς ἀνατολάς του, τὸ Παυσίλυπον (Posilipo), χωρίζει αὐτὸν ἀπὸ τὸν κολπίζοντα ὅρμον τῆς Νεαπόλεως, εἰς οὗ τὸν μυχὸν ἡ ὡραία πόλις (ἀρχ. *Παρθενόπη* καὶ *Κύμη*), πρὸ τοῦ λιμένος τῆς ὁποίας τὸ γραφικώτατον φρούριον Καστὲλ Ὄβο (Castel Ovo) ἐπὶ ποτὲ νησῖδος (Megaris τοῦ Πλινίου 3,82, Megalia τοῦ Στατίου Silv. 2,280), μετατραπείσης τεχνητῶς εἰς χερσονησῖδα πρὸς σχηματισμὸν λιμενίσκου διὰ τὰς γαλέρας. Ἀπὸ τῆς Νεαπόλεως ἡ ἀκτὴ ἐκτείνεται εὐθὺ πρὸς ΝΑ. ἐπὶ 9 μίλλ., σχηματίζεται δ' ἐκεῖ, κατὰ τὸν Β. μυχὸν τοῦ κολπίζοντος ὅρμου τοῦ Καστελλαμάρε, ὁ ὅρμος *Τόρρε Ἀννουντσιάτα*, δυτικῶς τοῦ ὁποίου εἰς ἀπόστασιν 3 χλμ. ἡ Πομπηΐα· κατὰ τὴν παραλίαν ταύτην, τὸ Πόρτιτσι, ἡ Ρεζίνα, τὸ Τόρρε ντὲλ Γκρέκο, εἰς 6 χλμ. ἀπόστασιν ὁριζοντιογραφικῶς καὶ ΒΑ. τοῦ ὁποίου ὁ κρατὴρ τοῦ Βεζουβίου, τὸ Καμάλντολι, τὸ Μπόσκο τρὲ Κάζε καὶ τὸ Μπόσκο Ρεάλε, καὶ τὰ τρία περιώνυμα διὰ τὰ εἰς αὐτὰ ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα. Εἰς τὸν κόλπον τοῦ Καστελλαμάρε, ἡ φερώνυμος πόλις, λιμὴν καὶ ναύσταθμος, 4 μίλλ. νοτίως τοῦ Τόρρε Ἀννουντσιάτα, ἡ Βίκο Ἐκουένσε καὶ τὸ Σορρέντο (διὰ τὰς νήσους τοῦ κόλπου βλ. λ. *Ἴσκια*, *Προτσίντα*, *Νίσιντα*, *Κάπρι* καὶ *Κάστελ Ὄβο*).

Σ. Ε. Λ.

—Νεαπόλεως *νομὸς* *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς Ἰταλίας ἐν Καμπανίᾳ, περιβαλλόμενος μεταξὺ τῶν νομῶν Φροζινόνε, Μπενεβέντο, Ἀβελλίνο καὶ Σαλέρνο. Ἔχει ἔκτασιν 3.118 τ. χλμ. καὶ 1.967.077 κατ. Εἶναι ὁ μᾶλλον πυκνοκατῳκημένος νομὸς τῆς Ἰταλίας, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναλογοῦν 631 κάτοικοι ἀνὰ πᾶν τ. χλμ. Ἡ ἀναλογία αὕτη ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν μεγάλην πυκνότητα τῶν κατοίκων τῆς Νεαπόλεως. Πρωτεύουσα αὐτοῦ εἶναι ἡ *Νεάπολις*, κυριώτεραι δὲ πόλεις ἡ *Καζέρτα*, τὸ *Σορρέντο*, τὸ *Ἀμάλφι*, τὸ *Κάπρι* κτλ. Τὸ ἔδαφος αὐτοῦ εἶναι ἡφαιστειογενὲς καὶ λοφῶδες, σχηματίζον πρὸς τὰ ΝΑ. τὸ ὄρος *Σάντ' Ἄντζελο* (1.520 μ. ὕψους), πρὸς τὰ Α. τὸν *Βεζούβιον* (1.269 μ. ὕψους), καὶ πρὸς τὰ Δ. τὰ παλαιὰ ἡφαίστεια τῶν Campi Flegrei, *Καμπιλιόνε* (306 μ. ὕψους), *Ἀστρόνι* (258 μ.), *Σολφατάρα* (208 μ.), *Μόντε Νουόβο* (131 μ.) κτλ. Διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν μικρῶν χειμάρρων καὶ ἔχει κλῖμα γλυκύτατον, μὲ οὐρανὸν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνέφαλον καὶ σπανίας βροχάς. Ἡ παραλία αὐτοῦ σχηματίζει πολλοὺς καὶ ὡραίους κόλπους καὶ ὅρμους, οἱ κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ τοῦ Ποτσουόλι, τῆς Νεαπόλεως, τοῦ Καστελιαμάρε καὶ τοῦ Σορρέντο. Παρὰ τὰς ἀκτὰς καὶ ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Campi Flegrei ὑπάρχουν αἱ μικραὶ λίμναι τοῦ Ἀνιάνο, τοῦ Λούκριν, τοῦ Ἀβέρνο, τοῦ Φουζάρο καὶ τοῦ Λίκολα. Ἐπίσης παρὰ τὰς ἀκτὰς αὐτοῦ καὶ εἰς τὰ ἄκρα τοῦ ἀνοίγματος τοῦ κόλπου τῆς Νεαπόλεως εὑρίσκονται αἱ νῆσοι Πρότσιντα, Ἴσκια ἀφ' ἑνὸς καὶ Κάπρι ἀφ' ἑτέρου, πᾶσαι μετὰ σπανίας καὶ πλουσίας βλαστήσεως καὶ ἐκ τῶν ὡραιοτέρων τῆς Ἰταλίας. Ἐν Καστελλαμάρε, Τόρρε Ἀννουντσάτα, εἰς τὰ περίχωρα τῆς Νεαπόλεως, εἰς τὸ Ποτσουόλι, τὴν Ἴσκια καὶ τὴν λίμνην Ἀνιάνο ὑπάρχουν πολυάριθμοι σημαντικαὶ θερμοπηγαί. Ἔχει ἔδαφος γονιμώτατον, πρόσφορον ἰδίως εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου καὶ παράγει οἴνους, ὧν οἱ τῆς Ἴσκια, τῆς Πρότσιντα, τοῦ Κάπρι, τοῦ Γκρανιάνο καὶ κυρίως οἱ προερχόμενοι ἐκ τῶν ἀμπελώνων τῶν κλιτύων τοῦ Βεζουβίου καὶ οἱ γνωστοὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Λάκριμα Κρίστι», (δάκρυα τοῦ Χριστοῦ) ἀπολαύουν παγκοσμίου φήμης. Ἐπίσης παράγει ὀνομαστὸν ἔλαιον ἡ νῆσος Κάπρι καὶ ἡ περιοχὴ τοῦ Βίκο Ἐκουένσε, ἑσπεριδοειδῆ τὸ Σορρέντον καὶ θαυμασίας ὀπώρας ἐν γένει ὁλόκληρος ὁ νομός. Ἡ βιομηχανία εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη, μὲ πλεῖστα ἐργοστάσια κατεργασίας κοραλλίων, λάβας, καλλιτεχνημάτων ἐκ τερρακόττας, ἐργοστάσια ὑφασμάτων ἐκ λίνου, βάμβακος καὶ ἐρίου, χάρτου, χειροκτίων, ὀμβρελλῶν, ὑποδημάτων, χημικῶν προϊόντων, ὑάλου, σάπωνος, ζυμαρικῶν καὶ ἰδίως μακαρονίων καὶ μουσικῶν ὀργάνων. Ἔχει ἐπίσης πολλὰ λατομεῖα οἰκοδομισίμων λίθων καὶ ὁδοστρωσίας. Τὸ ἐμπόριον αὐτῶν εἶναι γονιμώτατον, διεξαγόμενον κυρίως διὰ τῶν λιμένων τῆς Νεαπόλεως καὶ τοῦ Καστελλαμάρε. Ὁ νομὸς διαιρεῖται εἰς πέντε ἐπαρχίας καὶ 68 δήμους. Εἶναι ὀνομαστὸς διὰ τὴν μεγάλην τουρι-

Ο ΚΟΛΠΟΣ ΤΗΣ ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ Ο ΒΕΖΟΥΒΙΟΣ Η ΝΕΑΠΟΛΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΕΡΙΧΩΡΑ

Digitized by Google

στικὴν κίνησιν, ἥτις ἀποτελεῖ ἕνα τῶν κυριωτάτων πόρων τῶν κατοίκων, ἰδίως τῶν παραθαλασσίων πόλεων καὶ ἥτις ὀφείλεται εἰς τὰς ἀφθόνους φυσικάς καλλονάς του, τὰς ὀνομαστὰς μεταλλικὰς πηγὰς καὶ τὸ θαυμάσιον κλῖμα. Μ. Δ. Β.

— **Νεαπόλεως *σχολή*.** Περίφημος μουσικὴ σχολὴ τῆς Ἰταλίας, περιλαμβάνουσα πλειάδα μεγάλων συνθετῶν. Ἡ σχολὴ τῆς Νεαπόλεως, ἐμφανισθεῖσα μετὰ τὴν τῆς Βενετίας καὶ τῆς Ρώμης, δὲν ἐβράδυνε παρὰ ταῦτα νὰ ὑπερβάλῃ ἐκείνας, χάρις κυρίως εἰς τὰ ὀνομαστὰ ᾠδεῖά της, ἐν οἷς ἐδιδάσκοντο τὰ πτωχὰ παιδία. Τὰ ᾠδεῖα ταῦτα, πολλάκις εἶδος μουσικῶν ὀρφανοτροφείων, ἦσαν τὰ ἑξῆς: «Κολλέγιον τῶν πτωχῶν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ», «Κολλέγιον Ἁγ. Ὀνουφρίου», «Κολλέγιον Ἁγ. Μαρίας τοῦ Λορέτο», «Ὠδεῖον della Pietà de Turchini». Ἐκ τῶν ᾠδείων αὐτῶν ἐξῆλθον πλεῖστοι ὅσοι διάσημοι μουσουργοί, ἐν οἷς ὁ Περγκολέζε, ὁ Λέο κ. ἄ. Ἡ σχολὴ τῆς Νεαπόλεως ἐλαμπρύνθη κυρίως χάρις εἰς τὴν νέαν ὤθησιν, ἣν ἔδωκεν εἰς τὸ μελόδραμα. Ἀφοῦ πρῶτον διὰ τοῦ Ἀλεξ. Στραντέλλα ἐγνώρισε μεταβατικήν τινα περίοδον, τὸ μελόδραμα τῆς Νεαπόλεως ἔλαβεν ἴδιον τύπον διὰ τοῦ Προβεντσάλε, ὅστις καὶ θεωρεῖται ὡς ὁ θεμελιωτὴς τῆς σχολῆς καὶ εἶτα διὰ τοῦ Ἀλεξ. Σκαρλάττι, ὁ ὁποῖος δεσπόζει διὰ τῆς ἰδιοφυΐας του καθ' ὅλον τὸ τελευταῖον τέταρτον τοῦ ΙΖ' αἰῶνος καὶ τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ ΙΗ'. Οἱ μουσικοὶ τῆς σχολῆς τῆς Νεαπόλεως ἀπομακρύνονται ὁριστικῶς τοῦ «παραστατικοῦ ὕφους» τῶν Φλωρεντινῶν διδασκάλων. Δὲν ἐπιζητοῦν πλέον τὴν ἐπάνοδον εἰς τὸ ἀρχαῖον πνεῦμα καὶ τὴν σοβαρότητα τῆς ἑλληνικῆς τραγῳδίας. Εἰς τὰ ἔργα των ἀρχίζει νὰ ὑπεισέρχεται τὸ λαϊκὸν πνεῦμα καὶ τὸ κωμικὸν στοιχεῖον. Δὲν ἐπιμένουν πλέον εἰς τὴν αὐστηρὰν μελῳδικὴν γραμμήν, ἀλλ' ἀναζητοῦν τὴν εὔληπτον καὶ ὡραίαν μουσικὴν φράσιν, ἣν ἐξωραΐζουν δι' ἀπειρίας λαρυγγισμῶν καὶ καλλωπισμῶν. Δημιούργημα τῆς σχολῆς τῆς Νεαπόλεως εἶναι τὸ «εὔθυμον μελόδραμα» (opera buffa), ὅπερ εἶδεν ἡμέρας δόξης διὰ τοῦ Περγκολέζε καὶ τοῦ Ροσσίνι. Ἐν αὐτῷ χρησιμοποιοῦν δύο εἴδη μουσικῆς ἀπαγγελίας, τὸ «σέκκο ρετσιτατίβο», εἶδος μουσικοῦ πεζοῦ λόγου, καὶ τὸ «ρετσιτατίβο μετὰ συνοδείας» (recitativo accompagnato), ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ ὀρχήστρα λαμβάνει ἐνεργὸν μέρος. Γενικῶς ὅμως οἱ Νεαπολιτανοὶ ἀρέσκονται εἰς τὸ μελόδραμα, ἐν ᾧ κυριαρχεῖ ἀπολύτως ἡ μελῳδία, τοῦ δραματικοῦ στοιχείου καὶ τοῦ ρόλου τῆς ὀρχήστρας περιοριζομένων εἰς τὸ ἐλάχιστον. Εἰς τὴν νεαπολιτανικὴν σχολὴν ἀνήκει καὶ ἡ «ἰταλικὴ εἰσαγωγή», ἥτις ἀποτελεῖται ἐκ γοργοῦ τμήματος, συνοδευομένου ὑπὸ βραδέος, μετ' ἐπαναλήψεως τοῦ γοργοῦ. Ἐν τῇ ἐνορχηστρώσει γίνεται χρῆσις κυρίως τῶν ἐγχόρδων· ὑπάρχουσι μάλιστα ἔργα, ὡς αἴφνης «Ἡ ὑπηρέτρια-κυρία» τοῦ Περγκολέζε, ἅτινα δὲν γνωρίζουν ἢ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐνορχηστρώσεως· τὰ πνευστὰ ὑπεισέρχονται σπανιώτερον. Οἱ σημαντικώτεροι διδάσκαλοι τῆς σχολῆς τῆς Νεαπόλεως, ἧς ἡ δρᾶσις ἄρχεται ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, εἶναι οἱ ἑξῆς: Ἀλ. Σκαρλάττι, Ντουράντε, Λέο, Περγκολέζε, Βίντσι, Τερραντίλλιας Γιομέλλι, Τραέττα, Φέο, Γκρέκο, Πόρπορα, Χάσσε, Πιτσίνι, Σακκίνι, Γκουλιέλμι, Παϊζιέλλο, Τσιμαρόζα κ. ἄ. Γ. Σ.

Νεαπολῖται (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Σαρδηνίας καὶ κατοικῶν περὶ τὸν Ἱερὸν ποταμόν, μεταξὺ τῶν Σκαπιτανῶν καὶ Σικουλησίων πρὸς Β. καὶ τῶν Οὐαλεντινῶν πρὸς Ν. Πρωτεύουσα αὐτῶν ἀναφέρεται ἡ *Νεάπολις* (νῦν Nabui). Α. Θ. Σ.

Νεαπολιτανὰ *ὕδατα* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μεσόγειος τοποθεσία τῆς Σαρδοῦς (*Πτολ.* Γ,γ,7), ἔχουσα θερμοπηγάς. Ταυτίζεται πρὸς τὰς σημερινὰς θερμοπηγὰς Bagni de Sardara. Σ. Ε. Λ.

νεαπολιτανικός, — *ή, —όν,* ἢ *ναπολιτάνικος*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν Νεάπολιν ἢ τοὺς Ναπολιτάνους.

— **νεαπολιτανικὴ *ἕκτη*** (γαλλ. sixte napolitaine) *[Μουσ.]*. Ἰδιότυπος συγχορδία, ἀποδιδομένη εἰς τοὺς διδασκάλους τῆς σχολῆς τῆς Νεαπόλεως. Διὰ τοῦ ὅρου νεαπολιτανικὴ συγχορδία ὑπονοεῖται ἡ μικρὰ ἕκτη τῆς ὑποδεσποζούσης ἐν τῷ ἐλάσσονι τρόπῳ· οὕτω π.χ. εἰς τὴν κλίμακα τοῦ λα ἐλάσσονος, ἡ ἕκτη αὕτη ἐνῷ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι φυσιολογικῶς σι φυσικὸν καὶ ἡ ὅλη συγχορδία τὸ σι φυσικὸν ὑποκαθίσταται διὰ τοῦ σι ὑφέσεως, δηλ.: 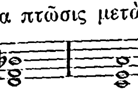

Τελεία πτῶσις μετὰ νεαπολιτανικῆς ἕκτης:

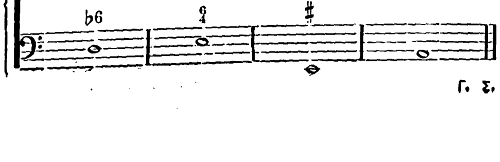

Γ. Σ.

Νέα Πομερανία (New Pomerania) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Ὠκεανίας (βλ. *Νέα Βρεττανία*).

νεαποστολικὴ *κοινότης*. Οἱ ἐρβιγκιανοί, ὀπαδοὶ τῆς αἱρέσεως τοῦ Ἐδουάρδου Ἔρβιγκ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀρχηγοῦ των ἐκάλουν ἑαυτοὺς καθολικὴν ἀποστολικὴν κοινότητα. Ἀπὸ ταύτης ἀποσπασθέντες τινὲς (*νεοερβιγκιανοὶ* ἢ *νεαποστολικοί*) ἀπετέλεσαν τὴν κληθεῖσαν *νεαποστολικὴν κοινότητα*. Κ. Ι. Δ.

Νεαραὶ (αἱ) (Novellae). Ἐκλήθησαν οὕτω ἐν τῷ ρωμαϊκῷ δικαίῳ οἱ *νεαροὶ νόμοι* (novellae leges ἢ constitutiones), οἱ ἐκδιδόμενοι ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων εἴτε πρὸς συμπλήρωσιν ἢ τροποποίησιν διατάξεων τοῦ κώδικος, εἴτε πρὸς ρύθμισιν νέας τινὸς σχέσεως, ἣν ἡ μεταβολὴ τῶν κοινωνικῶν ὅρων ἐνεφάνιζεν. Ἡ ἀνάγκη τῆς ἐκδόσεως τῶν *Νεαρῶν* προέκυψε προσέτι καὶ ἐκ τῆς διχοτομήσεως τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους εἰς ἀνατολικὸν καὶ δυτικόν, καθόσον ἡ διαφορὰ τῶν τοπικῶν συνθηκῶν καὶ τῶν μεθόδων τῆς διοικήσεως κατέστησεν ἀνεφαρμόστους, εἰς τὸ ἓν ἢ τὸ ἕτερον ἥμισυ τῆς αὐτοκρατορίας, θεσμούς τινας τοῦ ἐν ἰσχύϊ δικαίου, μάλιστα μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν νομικῆς ἰσχύος εἰς τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας ἐφ' ὡρισμένων σχέσεων δικαίου, οἷον τοῦ γάμου καὶ τοῦ διαζυγίου.

Εἰσηγητὴς τῆς καινοτομίας ταύτης, δι' ἧς ἐσκοπεῖτο συγχρόνως καὶ ἡ σταθεροποίησις τῶν γενικῶν ἀρχῶν τοῦ δικαίου, διὰ τῆς ἀποφυγῆς ἀλλεπαλλήλων ἐκδόσεων τοῦ Κώδικος, ὑπῆρξεν ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος. Αἱ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθεῖσαι πρῶται Νεαραὶ ἐδημοσιεύθησαν ταυτοχρόνως εἰς ἀμφότερα τὰ κράτη, χάριν τῆς ἑνότητος τοῦ δικαίου. Ἐξ ἄλλου καὶ αἱ ὑπὸ τοῦ δυτικοῦ κράτους ἐκδιδόμεναι Νεαραὶ ἐπέμποντο εἰς τὸ ἀνατολικὸν πρὸς ἐφαρμογήν. Ἀλλ' ἑκάτερος ἡγεμὼν ἀνεμποδίστως ἠδύνατο νὰ ἐφαρμόζῃ ἢ ἀπορρίπτῃ ταύτας. Μαρτυρεῖται οὕτω ὅτι ὁ Βαλεντιανὸς ἀπεδέξατο καὶ ἐκύρωσε διὰ νόμου πολλὰς Νεαρὰς διαβιβασθείσας αὐτῷ ὑπὸ Θεοδοσίου τῷ 447. Ἀντιθέτως δέ, οὐδεμία ὑπάρχει ἐπιβεβαίωσις ὅτι ἔλαβον ἰσχὺν νόμου ἐν τῷ ἀνατολικῷ κράτει Νεαραὶ πεμφθεῖσαι ὑπὸ τοῦ δυτικοῦ. Ἡ ἀνταλλαγὴ αὕτη, ἥτις ἐχαλαροῦτο βαθμηδόν, ἐξέλιπεν ἐντελῶς κατὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ δυτικοῦ κράτους, τῷ 476.

Ἐπιστημονικώτερον ἐξειλίχθη τὸ σύστημα τῶν Νεαρῶν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὅστις, κατὰ τὴν δευτέραν ἔκθεσιν τοῦ ὁμωνύμου κώδικος, εἴτε ἵνα διασκεδάσῃ τὸν φόβον τῶν νομικῶν μὴ τὴν ἔκδοσιν ταύτην ἐπακολουθήσῃ καὶ τρίτη, εἴτε ὅπως ἐμφαντικώτερον προείπῃ ὅτι δὲν θὰ ἀνεκόπτετο ἡ ἀνάπτυξις τοῦ δικαίου, προανήγγειλεν ἐν αὐτῇ τῇ διατάξει τῆς δημοσιεύσεως τοῦ κώδικος ὅτι ἐφεξῆς πᾶσα νεωτέρα διάταξις θέλει ἐκδίδεσθαι κεχωρισμένως, ὑπὸ τὸν γνωστὸν ἤδη τύπον τῶν *Νεαρῶν*. Αὗται, διαιρούμεναι εἰς τίτλους καὶ κεφάλαια, ἐξεδίδοντο κατὰ τὸν ὑπάρχοντα τύπον τῶν ἐδίκτων καὶ ἐδημοσιεύοντο αἱ μὲν ἀφορῶσαι εἰς κοινὰ διὰ πᾶν τὸ κράτος κοσμικὰ ἀντικείμενα διὰ τοῦ praefectus praetorio, οἱ δὲ εἰς ἐκκλησιαστικὰ διὰ τοῦ πατριάρχου (συνήθως τῆς Κωνσταντινουπόλεως), ἀνακοινούμεναι αἱ τελευταῖαι εἰς τοὺς ἐπισκόπους καὶ περαιτέρω μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ἐκκλησιῶν. Ἑκάστη Νεαρά, πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων, φέρει ἐν ἀρχῇ μὲν τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τὸ τοῦ ἄρχοντος πρὸς ὃν ἀπηυθύνετο, μετὰ τοῦτο δὲ τὸ προοίμιον (praefatio, τὴν σήμερον λεγομένην «εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν»), ὡς εἰσαγωγὴν εἰς τὸν νόμον, καὶ ἐν τέλει τὸν ἐπίλογον (epilogus), περιέχοντα ὁδηγίας περὶ τῆς ἐκτάσεως καὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου, παρεμφερῆ ὄντα πρὸς τὴν sanctio τῶν ἀρχαιοτέρων Leges. Κάτωθι ἐτίθετο ἡ χρονολογία τῆς ἐκδόσεως.

Αἱ πλεῖσται τῶν Νεαρῶν ἐγράφησαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὀλίγαι δὲ λατινιστί, καὶ δὴ αἱ νομοθετοῦσαι ἐπὶ θεμάτων ἐνδιαφερόντων κυρίως λατινικὰς χώρας ἢ τὴν Ἰλλυρίαν καὶ τὴν Ἀφρικήν, ὡς καὶ αἱ περιέχουσαι ἐξήγησιν νόμου λατινιστὶ γεγραμμένου. Τινές, ἐλάχισται, ἐξεδόθησαν εἰς ἀμφοτέρας τὰς γλώσσας, ὅτε ἐν ἀμφιβολίᾳ περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ νόμου ὑπερισχύει, κατὰ τὴν ρητὴν διάταξιν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τὸ λατινικὸν κείμενον. Ἡ ἀρχαιοτάτη Νεαρὰ ἐξεδόθη τὴν 1 Ἰανουαρίου 535, ὑπ' ἀριθ. 1, μικρὸν μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ νέου κώδικος, ἡ δὲ νεωτάτη, ὑπ' ἀριθ. 137 ἐν τῇ ἐν χρήσει συλλογῇ, κατὰ τὸ ἔτος τοῦ θανάτου τοῦ Ἰουστινιανοῦ (565). Μολονότι ἐν διαφόροις χωρίοις μνημονεύονται καὶ οἱ ἀριθμοὶ 168 καὶ 170, θεωρεῖται πιθανὸν ὅτι αἱ ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐκδοθεῖσαι Νεαραὶ ἀνέρχονται ἐν ὅλῳ εἰς 166, συμπεριλαμβανομένων εἰς ταύτας καί τινων ἐδίκτων καὶ constitutiones, προσομοίων πρὸς νεαράς. Τούτων, παρὰ τὴν ἐν τῇ διατάξει τῆς δημοσιεύσεως τοῦ κώδικος δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ὑπόσχεσιν, οὐδεμία ἐγένετο ἐπίσημος συλλογή. Μόνον ἐν τοῖς ἀρχαίοις τῶν ἀνακτόρων ἐτηρεῖτο βιβλίον, ἐν τῷ ὁποίῳ συνοπτικῶς κατεγράφοντο αἱ ἐκδιδόμεναι Νεαραί.

Ἀλλὰ κατηρτίσθησαν πολλαί, ἀναμφισβητήτως, ἰδιωτικαὶ συλλογαί, ἐξ ὧν σήμερον σῴζονται τρεῖς, ἤτοι: 1) Ἡ ἀρχαιοτάτη καὶ μόνη σχεδὸν ἐν χρήσει ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ μέχρι τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, συνταχθεῖσα περὶ τὸ 556 ὑπό τινος Ἰουλιανοῦ, καθηγητοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει, καλουμένη «Epitome Juliani» καὶ συγκειμένη ἐξ 124 Νεαρῶν, ὧν δ[...] αἱ 25 καὶ 68, φέρονται καὶ ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς [...] καὶ 97. Ἐν αὐτῇ τὸ μὲν λατινικὸν κείμενον ἀν[...]γράφη ἀκριβῶς, τὸ δὲ ἑλληνικὸν ἐτέθη ἐν συ[...]πτικῇ ἐντελῶς λατινικῇ μεταφράσει. 2) Νεω[...] συλλογή, ποιηθεῖσα ὑπ' ἀγνώστου, πιθανῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ Τιβερίου Β' (578–[...]) ἡ πληρεστέρα πασῶν, περιέχουσα 168 Νεαρὰς ἑλληνιστὶ γεγραμμένας, ἐξ ὧν 154 ἐκ τῶν ἐκ[...]θεισῶν ὑπὸ τοῦ Ἰουστιανιανοῦ. 3) Ἡ νεωτ[...] ὑπ' ἀγνώστου ἐπίσης, ἥτις ἐχρησίμευσεν ὡς βά[...] τῆς κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα γενομένης συλλογ[...] τῆς καλουμένης παλαιότερον μὲν «Authenticum» ἢ «Liber authenticorum», πρὸς διάκρισιν καὶ ἀντιθέσει πρὸς τὴν τοῦ Ἰουλιανοῦ, νῦν δὲ «Versio vulgata». Τὸ «Authenticum» περιλαμβάνει 134 Νεαράς, ἁπάσας εἰς τὴν λατινικήν, εἴτε ἐν πρωτοτύπῳ εἴτε ἐν μεταφράσει ἐλαττωματικῇ [...] τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου. Τὸ κείμενον τῶν Νεαρῶν διεσώθη ἐν χειρογράφοις τῶν τριῶν τούτων συλλογῶν. Καὶ τῆς μὲν πρώτης ὑπάρχουσι πολλὰ χειρόγραφα, μετὰ πολυειδῶν παραρτημάτων, τῆς δευτέρας, τῆς πληρεστέρας, δύο, τὸ καλούμενον φλωρεντιανόν, ἐκδοθὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Haloander (1531), καὶ τὸ ἐνετικόν, περιέχον μόνον 162 Νεαράς, δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ Scrymgerus τῷ 15[...]. Ἡ τρίτη συλλογὴ ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον [...] γλωσσογραφημένη ἐκδόσει τῷ 1476, ἐν Ρώμῃ, μετὰ τινας δὲ αἰῶνας ἐν Λειψίᾳ ὑπὸ τοῦ Heimbach (1846—1851). Βραδύτερον ἐφιλοτεχνήθησαν τελειότεραι ἐκδόσεις, εἰς ἃς συμπεριελήφθησαν πλὴν τῶν τοῦ Ἰουστιανοῦ, καὶ Νεαραί τινες ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τῶν διαδόχων αὐτοῦ Ἰουστίνου Β' καὶ Τιβερίου. Αἱ ἄρισται τούτων εἰσὶν ἡ τοῦ Osenbrueggen (1856) καὶ ἡ τοῦ Kroll (1895), ἀποτελέσασαι, ἑκατέρα τούτων, τὸν τρίτον τόμον τοῦ Corpus Juris Civilis, ἐκδοθέντος ὑπὸ τῶν Alb. καὶ M. Kriegel καὶ Em. Hermann (1856) καὶ Mommsen, Krueger καὶ Schoel (1895). Ἡ ἔκδοσις τοῦ Kroll ἐπανελήφθη τελειοτάτη τῷ 1904.

Ἑτέρα σειρὰ Νεαρῶν, σπουδαία ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἐξελίξεως τοῦ βυζαντινορρωμαϊκοῦ δικαίου, εἶναι ἡ τῶν τοῦ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. Ἐκ τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντα «*Βασιλικὰ*» (ἅτινα ἀποτελοῦσι τὸ κύριον κείμενον τοῦ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντος ρωμαϊκοῦ δικαίου) περιέλαβεν οὗτος ἐκ τῶν Νεαρῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ δὴ ἐκ τῆς συλλογῆς τῶν 168, ἐν πρωτοτύπῳ κειμένῳ, ἀλλ' ἐν ἐπιτομῇ μόνον, ἐκείνας, αἵτινες δὲν εἶχον καταργηθῆ διὰ νεωτέρων νόμων ἢ δὲν εἶχον περιπέσει εἰς ἀχρηστίαν ὡς ἐκ τῆς μεταβολῆς τῆς καταστάσεως ἢ διότι ἀνεφέροντο εἰς ἐπαρχίας μὴ ἀνήκουσας πλέον εἰς τὸ βυζαντινὸν κράτος. Ἐφεξῆς ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος προώθησε τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ δικαίου διὰ τῆς ἐκδόσεως ἀλλεπαλλήλων Νεαρῶν (ὧν ἡ πρώτη ἐδημοσιεύθη τῷ 891). Αὗται διακρίνονται εἰς δύο κυρίως τάξεις, ἤτοι διεσώθησαν ἐν συλλογῇ περιεχούσῃ τὸ ἀρχικὸν καὶ αὐθεντικὸν κείμενον, ἢ ἐν κατ' ἐπιτομὴν συλλογῇ. Εἰς τὴν πρώτην τάξιν ἀνήκει ἡ ἐξ 113 Νεαρῶν συλλογή, ἣν κατήρτισεν ὁ Λέων μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν Βασιλικῶν, ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ τῶν νόμων ἐπανορθωτικαὶ διατάξεις» καὶ ἥτις ἐξεδόθη τῷ 1558 ὑπὸ τοῦ Scrimger, μόνον ἑλληνιστί, συμπεριληφθεῖσα δὲ δεύτερον εἰς τὰς ἐκδόσεις τοῦ Corpus Juris Civilis. Ἡ δευτέρα συλλογὴ εἶναι ἡ καλουμένη «Ἐκλογὴ τῶν Νεαρῶν Λέοντος τοῦ Εὐσεβοῦς βασιλέως», ἥτις, ἀποτελοῦσα μέρος τῆς «Synopsis Major» τῶν Βασιλικῶν, περιέχει ἀποσπάσματα τῶν Νεαρῶν εἰς 56 τίτλους.

Σημειωτέον, ἐν τέλει, ὅτι ἐκ τῶν Νεαρῶν τῶν ἐκδοθεισῶν ὑπὸ τοῦ Θεοδοσίου καὶ τῶν μέχρι τοῦ Ἰουστινιανοῦ αὐτοκρατόρων οὐδεμία διεσώθη μετὰ τὴν ἰουστινιάνειον νομοθεσίαν. Ἐκ δὲ τῶν ἐν τῷ δυτικῷ κράτει ἰσχυσασῶν ὑπάρχει μόνον ἡ ἐπίσημος συλλογὴ τοῦ Haenel.

[Βλ. τοὺς ἐν τῷ κειμένῳ μνημονευομένους συγγραφεῖς καί: *Biener*, Geschichte der Novellen Iustinianae.—*Ἀντ. Μάρκου*, Αἱ Νεαραὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ (1898).—*Γ. Μαριδάκη*, Τὸ ἀστικὸν δίκαιον ἐν ταῖς Νεαραῖς (1922). *Pierre Noailles,* Les collections de Novelles de l' Emp. Iustinien (Paris 1912) καὶ τὴν αὐτόθι βιβλιογραφίαν.] Θ. Λ.

νεάργυρος (ὁ), ἢ ***λευκὸν μέταλλον,*** ἢ λευκόχαλκος (γερμ. Neusilber, γαλλ. maillechort, ἀγγλ. german silver). Εἶναι κρᾶμα ἐκ νικελίου, χαλκοῦ καὶ ψευδαργύρου (ἐνίοτε μετ' ὀλίγου κασσιτέρου, ἀργύρου, μολύβδου καὶ σιδήρου). Ἐκτὸς τοῦ ὀνόματος νεάργυρος, τὸ κρᾶμα τοῦτο ἔρχεται εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ ὑπὸ πολλὰ ἄλλα ὀνόματα, ὡς λ. χ. *ἀντάργυρος, ἀρζαντὰν* ἢ *ἀρζαντώ, ἀλπακά, πακφὸνγκ, χριστόφλ, ἀργυρολίτ* κ.λ.π. Συνήθως τὰ ἐκ νεαργύρου κατασκευαζόμενα ἀντικείμενα περικαλύπτονται διὰ στρώματος πραγματικοῦ ἀργύρου. Τὰ πλεονεκτήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ὀφείλει ὁ νεάργυρος τὴν εὐρεῖαν αὐτοῦ χρησιμοποίησιν, εἶναι τὸ ὡραῖον λευκὸν ἀργυροειδὲς χρῶμά του, ἡ εὔκολος στι[...]

Digitized by Google

βωσίς του, ἡ στερεότης του, ἡ ἀνθεκτικότης του πρὸς τὰς χημικὰς ἐπιδράσεις καὶ ἡ εὔκολος ἐπεξεργασία του. Αἱ ἰδιότητες αὗται ἐξαρτῶνται πολὺ ἐκ τῆς περιεκτικότητος εἰς τὰ διάφορα συστατικά του. Οὕτω ὁ ψευδάργυρος καθιστᾷ αὐτὸν σκληρότερον τοῦ ὀρειχάλκου καὶ σχετικῶς ὀλιγοδαπανώτερον, χωρὶς νὰ βλάπτῃ τὰς ἄλλας ἰδιότητας, ἐλαττώνων μόνον τὸ ὅριον τῆς ἀντοχῆς θραύσεως καὶ τὸ ἐλαστικὸν ὅριον, ἀλλ᾽ ὄχι καὶ τὴν ἐλατότητα. Ἔχει πλείστας χρήσεις εἰς παντὸς εἴδους σκεύη ἐπιτραπέζια, πηρούνια, κοχλιάρια, πινάκια, δίσκους, τεμάχια μηχανῶν, τεμάχια ἀντέχοντα εἰς τὸ θαλάσσιον ὕδωρ, μεταλλικὰ μέρη σαγῆς ἵππων, τεμάχια ἐκπεπιεσμένα, χειρουργικὰ ἐργαλεῖα, σταθμὰ κ.λ.π. Ἦτο γνωστὸς ἀπὸ παλαιᾶς ἐποχῆς εἰς τοὺς Σίνας ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν *πακφὸγκ* (Packfong), ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία *ἄργυρος τῆς Κίνας*, ἰδίως ὅταν περιέχῃ ὀλίγον ἄργυρον, ὁπότε καλεῖται καὶ *ἄργυρος τῆς Περουβίας*. Εἰς τὴν Εὐρώπην διεδόθη μεγάλως ἀπὸ τοῦ 1819, ὡς ἐφεύρεσις τῶν τεχνιτῶν τῆς Λυῶνος τῆς Γαλλίας Maillot καὶ Chorier, ὑπὸ τὸ ὄνομα maillechort. Περὶ τὸ 1841 διεδόθησαν τὰ ἐπάργυρα σκεύη ἐξ ὁμοίου μετάλλου τοῦ Γάλλου βιομηχάνου Christofle (1805—1863), γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα *κριστὸφλ, ἀντάργυρος, ἀρζαντάν* (argentan, argyroide), alfénide (ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ χημικοῦ Halphen, 1850), *ἀλπακᾶ* κ.τ.λ. Αἱ ἄνω ὀνομασίαι ἐφαρμόζονται εἰς τὰ ἐπηργυρωμένα εἴδη ἐκ τοῦ μετάλλου τούτου, τὰ δὲ ὀνόματα λευκὸν μέταλλον, πακφὸγκ καὶ maillechort εἰς τὰ μὴ ἐπηργυρωμένα. Παρασκευάζεται εὐκόλως διὰ συντήξεως ἐντὸς χωνευτηρίου, προσθήκῃ δὲ ὀλίγου ἀρσενικοῦ καθιστᾷ αὐτὰ σκληρότερα καὶ ὀλιγώτερον εὐκατέργαστα. Ἡ σύνθεσις αὐτῶν ποικίλλει ἀπὸ 40—65 χαλκοῦ, 15—30 νικελίου, καὶ 15—40 ψευδαργύρου. Τὰ κράματα ταῦτα παρουσιάζουν ἱστὸν μεταλλογραφικὸν ἐξ ἑνὸς μόνον στερεοῦ διαλύματος. Ἡ μεγάλη λευκότης ἀπαιτεῖ ἀναλογίαν νικελίου 20 % καὶ ἄνω.

	Χαλκὸς	*Νικέλιον*	*Ψευδάργυρος*
λίαν λευκὸν μέταλλον	60	20	20
	55	20	25
ὀλιγώτερον λευκὸν	60	10	30
	50	18	32
νεάργυρος διὰ κατεργασίαν τόρνου ὑπόλευκος	72-70	6-8	20 μόλυβδος 2

Τὸ κρᾶμα ρυὸλζ (Ruolz) περιέχει χαλκὸν 35—30, νικέλιον 25—30, ἄργυρον 20—30· τὸ ἀρζαντὰλ ἢ πακφὸγκ τῆς Κίνας, χαλκὸν 55, νικέλιον 23, ψευδάργυρον 17, σίδηρον 3, κασσίτερον 2· τὸ πλατινοειδές, χαλκὸν 60, νικέλιον 14, ψευδάργυρον 25, βολφράμιον 1· τὸ ἀλπακᾶ, χαλκὸν 65,5, νικέλιον 13, ψευδάργυρον 19,5· τὸ ἀρζαντάν, χαλκὸν 50—70, νικέλιον 10—20, ψευδάργυρον 5—30· τὸ κριστὸφλ ἢ γαλλικὸν maillechort, χαλκὸν 50, νικέλιον 18,75 ψευδάργυρον 31,25· τὸ γερμανικὸν πακφὸγκ διὰ σκεύη, χαλκὸν 50, νικέλιον 25, ψευδάργυρον 25, ἢ 55, 22, 23, ἢ 60, 20, 20 κτλ. Ἀρίστης ποιότητος καὶ λίαν σκληρὸν εἶναι τὸ ἀρζαντὰν τῆς Σαξωνίας, ἀναγόμενον εἰς τοὺς ὀρειχάλκους ἀργιλλίου ἢ χαλκαργύλλια, περιέχον χαλκὸν 70, νικέλιον 23 καὶ ἀργίλλιον 7. Τὰ κράματα γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα Nickelin ἐν Γερμανίᾳ εἶναι ἐπίσης εἴδη πακφόγκ. Σ. Γ.—Θ. Χ.

νεάρθρωσις, —εως (ἡ). Ἄρθρωσις ἐπιγενής, μᾶλλον ἢ ἧττον τελεία, διαπλασσομένη μετ᾽ ἐξάρθρημα, συγγενὲς ἢ ἐπίκτητον, μὴ ἀναταχθέν, ἢ μετὰ διέκπρισιν τῶν ἀρθρικῶν ἐπιφανειῶν ἐπιμήκων ὀστῶν. Ι. Π.

νεαρός, —*ά*, —*όν*· ὁ ὅλως νέος, νεώτατος: «νεαρὸν δένδρον,—κηπάριον» || ἐν γένει, νέος, ὁ νεωστὶ λαβὼν ὑπόστασιν: «νεαρὸς διδάκτωρ, — ἀξιωματικός, — ἰατρὸς κτλ.» || «νεαρὸν ὕδωρ» τὸ πρόσφατον (ὅθεν τὸ δημοτικὸν *νερό*, βλ. λ.).

νεαρότης, —*ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ νεαροῦ, ἡ νεαρὰ ἡλικία: «γυνὴ ἀμφισβητησίμου νεαρότητος».

Νέαρχος. Ναύαρχος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀνδροτίμου, ἐκ Κρήτης ἕλκων τὴν καταγωγήν, κατῴκει ὅμως ἐν Ἀμφιπόλει τῆς Μακεδονίας. Φίλος στενὸς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἀπὸ τῆς παιδικῆς των ἡλικίας, συνεβούλευσεν αὐτὸν μετ᾽ ἄλλων φίλων, κατὰ τὸ 337 π. Χ., νὰ ζητήσῃ εἰς γάμον τὴν θυγατέρα τοῦ δυνάστου τῆς Καρίας Πιξωδάρου, τὴν ὁποίαν ὁ Φίλιππος προώριζε διὰ τὸν τῆς Λαρισαίας Φυλίννης υἱόν του Ἀρριδαῖον· προκαλέσας τὴν ἐναντίον του ὀργὴν τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐξεδιώχθη ἔκ τε τῆς αὐλῆς τοῦ Φιλίππου καὶ ὅλης τῆς χώρας, εἰς ἣν ἐπανῆλθεν εὐθὺς ὡς ἀνέβαλε τὴν βασιλείαν ὁ Ἀλέξανδρος. Κατὰ τὴν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν ἐκστρατείαν τοῦ φίλου του ἠκολούθησε τοῦτον καὶ διωρίσθη ὑπ᾽ αὐτοῦ σατράπης τῆς Λυκίας καὶ τῆς ἀνατολικῶς αὐτῆς κειμένης μέχρι τοῦ ὄρους Ταύρου χώρας (*Ἀρρ*. Γ´ 6) εὐθὺς μετὰ τὴν κατάληψιν των (τὸν χειμῶνα τοῦ 334—333 π. Χ.) καὶ βραδύτερον καὶ τῆς Παμφυλίας. Ὡς σατράπης τῆς Λυκίας ἀπέστειλε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον κατὰ τὸ 328 εἰς Σογδιανὴν μίαν φάλαγγα πεζῶν καὶ ἱππέων. Κατὰ τὸ 326 π. Χ. εὑρίσκετο, χιλίαρχος ὤν, πλησίον τοῦ Ἀλεξάνδρου παρὰ τὸν Ὑδάσπην ποταμὸν καὶ ἦτο ἐκ τῶν 33 διορισθέντων, κατ᾽ ἔθιμον ἑλληνικόν, τριηράρχων (ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων δηλαδὴ καὶ πλουσιωτάτων ἀνδρῶν τῆς στρατιᾶς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου), οἵτινες εἶχον ἀναλάβει τὴν ἰδίαις δαπάναις συγκρότησιν ἰσχυροῦ στόλου, τοῦ ὁποίου ἡ διοίκησις ἀνετέθη εἰς αὐτόν.

Ὡς στόλαρχος τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (κριθεὶς ὑπ᾽ αὐτοῦ ὡς ὁ καταλληλότερος πάντων τῶν στρατηγῶν του), ἔχων πλοηγὸν τὸν Ὀνησίκριτον, ἔπλευσεν ἐντὸς 5 μηνῶν (2/10/326—24/2/325) ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ὑδάσπου ποταμοῦ εἰς τὸν Εὐφράτην ποταμὸν (κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν τῆς Γεδρωσίας, τῆς Καραμανίας καὶ τῆς Περσίας), συναντηθεὶς κατὰ τὸν πλῆρη δυσχερειῶν τοῦτον πλοῦν ἅπαξ, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀνέμιδος ποταμοῦ, μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅστις ἐνηγκαλίσθη αὐτὸν κλαίων, διότι εἶχε φοβηθῆ ὅτι εἶχεν ἀπολεσθῆ ὁ Νέαρχος μὲ ὅλον τὸν στόλον του. Ἀπὸ τῶν εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον ἐκβολῶν τοῦ Πασιτίγρητος ἀνέπλευσεν ὁ Νέαρχος εἰς Σοῦσα, ἔνθα ἐστεφανώθη διὰ χρυσῶν στεφάνων ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καὶ κατὰ τὴν τελετὴν τῶν γάμων Μακεδόνων μεγιστάνων μετὰ εὐγενῶν Περσίδων ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Ροδίου Μέντορος καὶ τῆς Βαρσίνης καὶ ἐστέφθη διὰ χρυσοῦ στεφάνου ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, διότι εὐκλεῶς διεξήγαγε τὸν ἀπὸ τοῦ Ἰνδοῦ μέχρι τοῦ Εὐφράτου πλοῦν. Ἀπὸ τῶν Σούσων μετέβη ὁ Νέαρχος εἰς Βαβυλῶνα, διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τοῦ συγκεντρωθέντος ἐκεῖ μεγάλου στόλου, ὅστις θὰ μετεῖχε τῆς μελετωμένης κατὰ τῆς Ἀραβίας ἐκστρατείας (ὁ Ἀλέξανδρος ἐσχεδίαζεν εἰς τὸν νοῦν του τὴν ἵδρυσιν μιᾶς παγκοσμίου μοναρχίας) καὶ θὰ ἐμερίμνα περὶ κτίσεως ἑλληνικῶν ἀποικιῶν κατὰ τὰ παράλια τῆς Ἀραβίας ἐν τῷ Περσικῷ κόλπῳ πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ μεγάλου ἐμπορίου, ὅπερ προέβλεπεν ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι θ᾽ ἀναπτυχθῇ εἰς τὰς χώρας ἐκείνας. Ὁ πλοῦς ὅμως ἐκεῖνος ἐπέπρωτο νὰ ματαιωθῇ, διότι ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸ πρὸς τιμὴν τοῦ ἑτοιμαζομένου πρὸς ἀπόπλουν Νεάρχου δοθὲν ἀποχαιρετιστήριον βασιλικὸν δεῖπνον ἐπῆλθε ὁ θάνατος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Κατὰ τὴν διανομὴν τῶν σατραπειῶν ὁ Νέαρχος φαίνεται ὅτι ἔλαβε τὴν Λυκίαν καὶ Παμφυλίαν. Κατὰ τὸν μεταξὺ Ἀντιγόνου καὶ Εὐμένους πόλεμον ἐτάχθη μετὰ τοῦ πρώτου καὶ κατὰ τὴν ἐπίπονον ἐκείνου πρὸς τὴν Μηδίαν πορείαν (317 π. Χ.) ὁ Νέαρχος ἦτο ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς. Εἰς τὸ συγκροτηθέν, μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Εὐμένους ὑπὸ τῶν Ἀργυρασπίδων εἰς τὸν Ἀντίγονον, πολεμικὸν συμβούλιον (316 π. Χ.), ὁ Νέαρχος εἰς μάτην, ὡς καὶ ὁ νεαρὸς τοῦ Ἀντιγόνου υἱὸς Δημήτριος (ὁ Πολιορκητής), ὑπεστήριξεν ὅτι ἔπρεπε νὰ φεισθῶσι τῆς ζωῆς τοῦ μεγάλου ἀτυχήσαντος ἐκείνου στρατηγοῦ. Κατὰ τὸ 315 π. Χ. ὑπὸ τὰς διαταγὰς καὶ τὴν ἐπιμέλειαν αὐτοῦ ἐναυπηγήθη ἐν Φοινίκῃ ὁ ἰσχυρὸς ἐκ 240 πολεμικῶν πλοίων στόλος τοῦ Ἀντιγόνου καὶ κατὰ τὸ 314 ἦτο ὁ σύμβουλος τοῦ νεαροῦ Δημητρίου (ἄγοντος τὸ 22ον ἔτος τῆς ἡλικίας του), τὸν ὁποῖον ὁ πατήρ του εἶχεν ἀφήσει ὡς ἀρχηγὸν τοῦ ἐν Συρίᾳ στρατοῦ, ὅστις εἶχε προορισμὸν ν᾽ ἀποκρούσῃ τὴν κατὰ τῆς Συρίας μελετωμένην ἐπίθεσιν τοῦ Πτολεμαίου. Μετὰ ταῦτα οὐδεμία μνεία γίνεται τοῦ ὀνόματός του.

Ἀλλ᾽ ὁ Νέαρχος δὲν ὑπῆρξε μόνον ἐκ τῶν περιφανεστέρων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου στρατηγῶν καὶ σατραπῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ σπουδαιότερος τῶν πραγματευθέντων λεπτομερέστερον μεμονωμένα τινὰ γεγονότα τῆς ἐκστρατείας τοῦ μεγαλοφυοῦς ἐκείνου βασιλέως συγχρόνων του συγγραφέων. Τὸ σύγγραμμά του «Τὰ ἀμφὶ τῷ παράπλῳ», ἤτοι τὰ κατὰ τὸν περίπλουν τῆς Ἰνδικῆς καὶ Περσικῆς θαλάσσης, ἐκ τοῦ ὁποίου πολλὰ ἠρύσθησαν ὁ ἱστορικὸς Ἀρριανὸς καὶ ὁ γεωγράφος Στράβων, ἀπεδείχθη ἐκ νεωτέρων ἐρευνῶν (ἰδίως τοῦ Pottinger) πολύτιμος πηγὴ διὰ τοὺς ἐρευνητὰς τῶν διαβρεχομένων ὑπὸ τῶν εἰρημένων θαλασσῶν χωρῶν. Οἱ Πορτογάλοι καὶ Ἄγγλοι ναυτικοὶ εὗρον πολυτίμους τὰς γεωγραφικάς, φυσικάς, ναυτικὰς καὶ ἐπὶ τῶν ἠθῶν τῶν κατοικούντων τὰ παράλια τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου πληροφορίας του. Τῆς ἐκθέσεως τοῦ περίπλου τοῦ Νεάρχου εἶχε λάβει γνῶσιν κατὰ τὸν Πλούταρχον (Ἀλέξ. οστ´), ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου του, καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις διὰ τοῦ πλοῦ ἐκείνου εἶχεν ἐπιδιώξει νὰ πληροφορηθῇ ἂν τὰ παράλια τῶν ἐρήμων ἐκείνων χωρῶν κατοικοῦντο, ὅτε θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν συγκοινωνίαν τῶν ἀπωτάτων πρὸς ἀνατολὰς ἐπαρχιῶν καὶ τῆς Βαβυλῶνος καὶ νὰ συνδέσῃ τὰς χώρας τοῦ Ἰνδοῦ μετὰ τῆς Εὐρώπης. Ὁ πλοῦς τοῦ Νεάρχου ἔχει τὴν λάμψιν μιᾶς ἡρωϊκῆς περιπετείας καὶ ὑπῆρξεν ὠφελιμώτατος ἀπὸ ἐμπορικῆς ἀπόψεως. Ἡ ἐκτέλεσίς του τιμᾷ καὶ τὸν συλλαβόντα τὸ σχέδιον Ἀλέξανδρον καὶ τὸν ἐκτελεστὴν Νέαρχον, ὅστις ἐπέδειξεν ἐξαιρετικὴν ἱκανότητα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *W. Vincent*, Voyage de Néarque (μετάφρασις τοῦ ἔργου τοῦ Ἄγγλου *de Villecoq*).

Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

—Νέαρχος. —1) Ἀθηναῖος, ἀποσταλεὶς μετ᾽ ἄλλων συμπολιτῶν του ὡς πρέσβυς πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Φίλιππον Β´.

—2) Πυθαγόρειος φιλόσοφος ἐκ Τάραντος, ὅστις, μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Φαβίου Μαξίμου ἅλωσιν τῆς πόλεως ταύτης, ἐμύησε τὸν Κάτωνα τὸν πρεσβύτερον τὰ τῆς πυθαγορείου φιλοσοφίας. ΚΑΨ.

Νέαρχος, *Κώστας*. Ἕλλην λόγιος, γνωστότερος ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Κώστας Οὐράνης*.

Νέα Ρώμη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Οὕτως ἐκλήθη τὸ Βυζάντιον, ὅτε ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος (330 μ. Χ.) μετέφερεν ἐκεῖ ἐκ Ρώμης τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Σήμερον τὸ ὄνομα Νέα Ρώμη διατηρεῖται μόνον ἐν τῷ τίτλῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριάρχου. Ν. ΚΛΣ

Νέα Σεγοβία (Nueva Segovia) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς ἐν τῇ Κεντρῴᾳ Ἀμερικῇ δημοκρατίας τῆς Νικαράγουας (βλ. λ. *Νουέβα Σεγκόβια*).

Νέα Σιβηρία *[Γεωγρ.]*. Γενικὸν ὄνομα τριῶν συμπλεγμάτων ἀκατοικήτων νήσων *(Λιάχωφ, Ἀνζοὺ καὶ Ντὲ Λόνγκ)* τοῦ Βορείου Παγωμένου ὠκεανοῦ, κειμένων πρὸς Β. τῆς Σιβηρίας καὶ φρασσουσῶν πρὸς Α. τὴν θάλασσαν τοῦ Νόρντενσκιολντ. Εἶναι ἐγκατεσπαρμέναι ἐντὸς ἐκτάσεως περιοριζομένης ὑπὸ τῶν παραλλήλων 73°—77° Β. πλάτους καὶ τῶν μεσημβρινῶν 136°—159° Α. μήκους Γκρήνουϊτς, ὑπάγονται εἰς τὴν σοβιετικὴν δημοκρατίαν Ἰακούτσκης καὶ ἔχουσι συνολικὴν ἔκτασιν 28.000 τετρ. χλμ. Αἱ μεγαλύτεραι τούτων εἶναι ἡ *Λιάχωφ*, ἡ *Κοτιέλνι*, ἡ *Φανταγέφσκι* καὶ ἡ κυρίως *Νέα Σιβηρία*. Χ. Δ.

νέασις, —εως (ἡ)· ἡ πρώτη κατὰ περίοδον καλλιέργεια τοῦ ἀγροῦ, κοιν. *ὄργωμα, νιάσμα*.

Νέα Σκωτία (Nova Scotia) *[Γεωγρ.]*. Μία ἐκ τῶν 9 ἐπαρχιῶν (πολιτειῶν) τῶν ἀποτελουσῶν τὴν βρεττανικὴν ἐπικράτειαν τοῦ Καναδᾶ, περιλαμβάνουσα τὴν ὁμώνυμον ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ χερσόνησον καὶ τὴν πρὸς ΒΑ. αὐτῆς νῆσον *Καὶηπ Μπρέτον*. Ἔχει ἔκτασιν 55.496 τετρ. χλμ., πληθυσμὸν (1930) 553.900 κατ. καὶ πρωτεύουσαν τὸ *Χάλιφαξ* (κατ. 58.372), κεῖται δὲ μεταξὺ τῶν παραλλήλων 43°25´—47° Β. πλάτους καὶ τῶν μεσημβρινῶν 59°40´—66°25´ Δ. μήκους Γκρήνουϊτς. Ἡ χερσόνησος, ἥτις καταλαμβάνει τὸ μεγαλύτερον καὶ σπουδαιότερον τμῆμα τῆς χώρας, συνδέεται μετὰ τῆς ἠπειρωτικῆς παραλίας (ἐπαρχία Νέας Βρουνσβίκης), διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Τσίγκετο (πλάτους 18 χλμ.) καὶ ἀποτελεῖ κατὰ μὲν τὴν βόρειον αὐτῆς πλευράν, τῆς ὁποίας φυσικὴν συνέχειαν ἀποτελεῖ καὶ ἡ νῆσος Καὶηπ Μπρέτον, τὸν νότιον βραχίονα τοῦ μεγάλου κόλπου τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου, κατὰ δὲ τὴν νότιον τὸν ΝΑ. βραχίονα τοῦ βαθέος κόλπου τοῦ Φάντυ. Ἡ παραλία τῆς χώρας εἶναι πολυσχιδής, ὁμοιάζουσα πρὸς τὴν τῆς Νέας Γῆς καὶ τῆς Νέας Βρουνσβίκης, πλήρης μικρῶν κολπώσεων, σκοπέλων καὶ ὑφάλων, σχηματίζει δὲ καὶ πολλὰ ἀγκυροβόλια καὶ λιμένας, ἐν οἷς τοῦ Χάλιφαξ τοῦ Σίντνεϋ κλπ. Κατέναντι τῆς ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου βορείου παραλίας τῆς νήσου ἀναδύεται ἡ νῆσος τοῦ *Πρίγκιπος Ἐδουάρδου*, μεθ᾽ ἧς ἡ Νέα Σκωτία σχηματίζει τὸν διέκπλουν τοῦ *Νορθούμπερλαντ*. Περαιτέρω ἀναδύεται ἡ βορειοτάτη καὶ σχεδὸν ἐν συνεχείᾳ τῆς παραλίας ἡ νῆσος *Καὶηπ Μπρέτον*, σχηματίζουσα μετὰ μὲν τῆς Νέας Σκωτίας πρὸς Ν., τὸν πορθμὸν τοῦ *Κάνσο*, μετὰ δὲ τῆς Νέας Γῆς πρὸς Β. τὸν εὐρὺν διέκπλουν τοῦ *Κάμποτ*, ἀποτελοῦντα τὴν κυρίαν εἴσοδον τοῦ κόλπου τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου. Μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων νησίδων, αἵτινες ὑπάγονται εἰς τὴν ἐπαρχίαν, σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ καὶ εἰς ἀπόστασιν 170 περίπου χλμ. ἀπὸ τῆς παραλίας κειμένη *Νῆσος τῆς Ἄμμου* (Sable Island), ἐκτάσεως 57 τετρ. χλμ., ἔχουσα φάρον, ναυαγοσωστικὸν σταθμόν, ναυτικὸν κοιμητήριον καὶ πολλὰς ἄλλας χρησίμους ἐγκαταστάσεις. Τὸ ἔδαφος τῆς χώρας εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου πεδινόν, σχηματίζον ἐλαφρὰς μόνον πτυχώσεις διευθυνομένας κατὰ τὸν διαμήκη ἄξονα τῆς χερσονήσου, ἥτις ἔχει κατεύθυνσιν ἀπὸ ΝΔ. πρὸς ΒΑ. Οἱ ποταμοὶ εἶναι μικροί, ρέοντες ἠρέμα διὰ μέσου ἐπιπέδων κοιλάδων, εἰς τὸ βάθος τῶν ὁποίων σχηματίζονται πολλαὶ καὶ ἐκτεταμέναι λίμναι. Ἐκ τῶν λιμνῶν σπουδαιότεραι εἶναι ἐπὶ μὲν τῆς χερσονήσου ἡ *Ροσσινιόλ*, ἐπὶ δὲ τῆς νήσου Καὶηπ Μπρέτον ἡ *Μπρὰ ντ᾽ Ὄρ*. Τὸ κλῖμα εἶναι ἐξαιρετικῶς ὑγρόν, ὁ δὲ χειμὼν μακρότατος. Ἡ χιὼν πίπτει ἄφθονος καὶ οἱ πάγοι ἀποφράσσουσι κατὰ τὸν χειμῶνα τοὺς πλείστους λιμένας τῆς παραλίας καὶ τοὺς ποταμούς. Ἀπὸ ἀπόψεως χλωρίδος καὶ πανίσκης ἡ Νέα Σκωτία παρουσιάζει μεγάλην συγγένειαν πρὸς τὰς ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἀκτὰς τοῦ Καναδᾶ.

Ἡ χώρα εἶναι εὔφορος καὶ ἱκανῶς ἀνεπτυγμένη εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς πλουτολογίας. Ἡ γεωργία ἔχει ὡς κύρια προϊόντα τὰ γεώμηλα καὶ τὴν βρόμην, ἡ δὲ δενδροκομία τὰ ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἀνναπόλεως καλλιεργούμενα ἐκλεκτὰ μῆλα,

Digitized by Google

Ἐπίσης ὑπάρχουν ἐκτεταμένα δάση ἀποδίδοντα ξυλείαν εἰς σοβαρὰς ποσότητας. Τὸ ὑπέδαφος ἐγκλείει πλούσια κοιτάσματα γαιανθράκων (τὰ ἐν Καίηπ Μπρέτον ὀρυχεῖα εἶναι τὰ πλουσιώτερα τοῦ Καναδᾶ), σιδήρου, χαλκοῦ, χρυσοῦ κλπ. Ἡ ἁλιεία διενεργεῖται δραστηρίως ἀνὰ τὴν παραλίαν μὲ κύρια προϊόντα τὸν βακαλάον, τοὺς ἀστακοὺς καὶ τοὺς σκόμβρους. Ἐπίσης ἀνὰ τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς λίμνας ὑπάρχουσι πλούσια ἰχθυοτροφεῖα σολωμῶν. Ἡ ἐμπορικὴ κίνησις εἶναι ζωηρὰ ἐξυπηρετουμένη διὰ καλοῦ συγκοινωνιακοῦ (σιδηροδρομικοῦ δικτύου μὲ κέντρον τὴν πρωτεύουσαν Χάλιφαξ ἥτις συνδέεται μετὰ τῶν κυριωτέρων ἐμπορικῶν κέντρων τοῦ Ἀνατολικοῦ Καναδᾶ. Ἐκτὸς τοῦ ἐξυπηρετοῦντος τὰς τυπικὰς ἀνάγκας ἐμπορίου ὑπάρχει ἐπίσης σημαντικὸν διαμετακομιστικὸν τοιοῦτον μεταξὺ τοῦ ἠπειρωτικοῦ Καναδᾶ καὶ τῆς Εὐρώπης. Ἡ ναυτιλία κέντρον ἔχει κυρίως τοὺς λιμένας τοῦ Χάλιφαξ καὶ τοῦ Σίντνεϋ, οἵτινες κεῖνται ἐπὶ τῆς συντομωτέρας γραμμῆς τῶν μετὰ τῆς Β. Εὐρώπης θαλασσίων συγκοινωνιῶν, ἀπηλλαγμένοι δέ, ὡς εἶναι κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἔτους, ἀπὸ τῶν πάγων, χρησιμεύουσιν ὡς κύριοι ναυτιλιακοὶ σταθμοὶ ἐν τῷ Βορείῳ Ἀτλαντικῷ.

Ἡ Νέα Σκωτία, ἀνακαλυφθεῖσα τῷ 1494 ὑπὸ τοῦ θαλασσοπόρου Κάμποτ, διατελοῦντος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἀγγλίας, ἀπῳκίσθη ἀπὸ τοῦ 1603 ὑπὸ τῶν Γάλλων, οἵτινες ὠνόμασαν αὐτὴν *Ἀκαδίαν* (βλ. λ. *[Ἱστορ.]*). Περιελθοῦσα βραδύτερον ὁριστικῶς εἰς τοὺς Ἄγγλους, ὑπήχθη ἀπὸ τοῦ 1867 εἰς τὴν ἐπικράτειαν τοῦ Καναδᾶ, τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ μίαν τῶν παλαιοτέρων καὶ σημαντικωτέρων ἐπαρχιῶν. Ἀποστέλλει 16 ἀντιπροσώπους εἰς τὴν καναδικὴν βουλὴν καὶ 10 εἰς τὴν σύγκλητον. Τὴν ἐπιτόπιον διοίκησιν ἀσκεῖ εἷς ὑποδιοικητὴς βοηθούμενος ἀπὸ νομοθετικὸν συμβούλιον (legislative council), ἀποτελούμενον ἐξ 21 μελῶν διοριζομένων. Ἡ ἐπαρχιακὴ βουλὴ (house of assembly) ἀποτελεῖται ἐκ 43 αἱρετῶν μελῶν πενταετοῦς θητείας. Χ. Δ.

Νέα Σμόλια *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Κουμαριὰ* (βλ. λ.) τῆς ἐπαρχίας Τρικκάλων.

νεασμὸς (ὁ)· ἄλλως *νέασις* (βλ. λ.).

Νέα Σπάρτη (Nueva Esparta) *[Γεωγρ.]*. Πολιτεία τῆς Νοτιομερικανικῆς ὁμοσπονδίας τῆς Βενεζουέλας (βλ. λ. *Νουέβα Ἐσπάρτα*).

νεάτη (ἡ) *[Ἀρχ. Μουσ.]*· βλ. *νήτη*.

νέατον (τὸ) *[Ἀρχ. Μουσ.]*. Ὅρος, ὧν ἐν χρήσει ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ μουσικῇ καὶ σημαίνων, κατὰ τὸν Ἀριστείδην Κοϊντιλιανόν, τὸ ὀξύτατον τῆς φωνῆς, ἣν ἐξῆγεν ὁ φθόγγος ἐκ τῆς χορδῆς, τοῦ ὁποίου ὅμως ἡ θέσις ἐν τῷ ὀργάνῳ εὑρίσκετο ἀντιθέτως ἐν τῷ κατωτάτω μέρει αὐτοῦ. Ν. Α. Χ.

Νέα Ὑόρκη (New York) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ὁμωνύμου πολιτείας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἡ μεγαλυτέρα καὶ σημαντικωτέρα τῆς ἀμερικανικῆς ἠπείρου καὶ ἡ δευτέρα κατὰ πληθυσμὸν πόλις τοῦ κόσμου. Κεῖται πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης, μεταξὺ 40°42'43" Β. πλάτους καὶ 74°0'29" Δ. μήκους, ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου, κατὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Οὔδσωνος, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ στόμιον αὐτοῦ καλεῖται καὶ Βόρειος ποταμός. Διαιρεῖται εἰς τὴν *κυρίως Νέαν Ὑόρκην* καὶ εἰς τὴν *Μείζονα Νέαν Ὑόρκην* (Greater New York). Ἡ κυρίως Νέα Ὑόρκη περιλαμβάνεται ἐν τῇ στενῇ καὶ ἐπιμήκει νήσῳ Μανχάτταν, κειμένῃ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Οὔδσωνος, Χάρλεμ καὶ Ἀνατολικοῦ καὶ ἐχούσῃ ἐπιφάνειαν 62,75 τ. χλμ., μῆκος 22 χλμ. καὶ πλάτος 2—4 ½ χλμ. Ἡ Μείζων Νέα Ὑόρκη ἔχει ἐπιφάνειαν 930 τ. χλμ. καὶ συνεστήθη τὴν 1 Ἰανουαρίου 1898 διὰ τῆς προσαρτήσεως εἰς τὴν τότε πόλιν τῶν περὶ αὐτὴν προαστείων, ἀπετελέσθη δ' οὕτω ἐκ τῶν δήμων ἢ διαμερισμάτων (boroughs) Μανχάτταν, Μπρόνξ, Κουήνς, Μπροῦκλιν καὶ τοῦ Ρίτσμοντ. Πρὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1898 ἡ Νέα Ὑόρκη ἀπετελεῖτο ἀποκλειστικῶς ἐκ μόνης τῆς νήσου Μανχάτταν καὶ τοῦ «προσηρτημένου διαμερίσματος» (annexed district) τοῦ Μπρόνξ. Ἐντὸς τῶν ποταμῶν εὑρίσκονται διάφοροι νησῖδες, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ Χοῦντερς, ἡ Χάρτ, ἡ Σίτυ καὶ ἡ Ρίκερς ἐν τῷ διαμερίσματι τοῦ Μπρόνξ καὶ τῷ Ἀνατολικῷ ποταμῷ, ἡ Ράνταλ, ἡ Οὐάρντ καὶ ἡ Μπλάκγουελ ἢ Οὐελφέαρ, ὡς μετωνομάσθη ἐσχάτως, ἐν τῷ διαμερίσματι τῆς Μανχάτταν καὶ τῷ Ἀνατολικῷ ἐπίσης ποταμῷ, καὶ αἱ Γκόθερνορς, Ἔλλις καὶ Μπέντλω ἢ νῆσος τῆς Ἐλευθερίας, ἐφ' ἧς τὸ περίφημον ἄγαλμα τῆς Ἐλευθερίας ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ στομίου τοῦ Οὔδσωνος, κατὰ τὸ ἄνω τμῆμα τοῦ ἐσωτερικοῦ κόλπου τῆς Νέας Ὑόρκης.

Γενικῶς τὸ κλίμα τῆς Νέας Ὑόρκης εἶναι εὐχάριστον καὶ ὑγιεινόν, ἀλλ' ὑπόκειται εἰς μεγάλας μεταβολὰς καὶ ἄκρας μεταπτώσεις. Ἡ μέση ἐτησία θερμοκρασία εἶναι +10°,6, ἡ τοῦ χειμῶνος —1°,7 καὶ ἡ τοῦ θέρους +24°. Ἡ ἀνωτάτη θερμοκρασία φθάνει συνήθως τοὺς +35°, ἡ δὲ κατωτάτη κατέρχεται πολλάκις εἰς 13° ὑπὸ τὸ μηδέν.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Νέας Ὑόρκης, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἱδρύσεώς της, τῷ 1626, μόλις ἀνήρχετο εἰς 200 κατ., οἵτινες τῷ 1656 ἀνῆλθεν εἰς 1.000 καὶ τῷ 1760 ἔφθασαν τὰς 14.000. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, χάρις εἰς τὴν θαυμασίαν ἀνάπτυξιν τοῦ λιμένος καὶ τῶν συγκοινωνιῶν μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἤρχισε νὰ αὐξάνῃ ἁλματωδῶς, ἀνελθὼν τῷ 1928 εἰς 6.017.702. Κατὰ διαμερίσματα ὁ πληθυσμὸς οὗτος τῆς Νέας Ὑόρκης κατανέμεται ὡς ἑξῆς: Μανχάτταν 1.752.018, Μπρὸνξ 951.945, Μπροῦκλιν 2.308.631, Κουήνς 854.449 καὶ Ρίτσμοντ 150.659.

Εἰς τὸν πληθυσμὸν τῆς Νέας Ὑόρκης προστίθενται συνήθως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ οἱ κάτοικοι καὶ ἄλλων παρ' αὐτὴν προαστείων, τὰ ὁποῖα, καίτοι δὲν ἀνήκουν ἐπισήμως εἰς τὴν διοικητικὴν περιφέρειαν τῆς Νέας Ὑόρκης, θεωροῦνται ἐν τούτοις ὡς ἀποτελοῦντα ἓν ἑνιαῖον μετ' αὐτῆς σύνολον, λόγῳ τῆς μεγάλης γειτνιάσεως καὶ τῆς στενῆς συγκοινωνιακῆς μετ' αὐτῆς ἐπαφῆς. Τὰ προάστεια ταῦτα, μετὰ τῶν ὁποίων ἐν τῇ γενικῇ στατιστικῇ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν χαρακτηρίζεται ὡς «Μητροπολιτικὸν διαμέρισμα τῆς Νέας Ὑόρκης» (The New York metropolitan district), εἶναι τὰ ἑξῆς: Νήγουαρκ, Πάτερσον, Ἐλίζαμπεθ, Μπαϋόν, Χομπόκεν, Πασσάϊκ, Γιούνιον Σίτυ, Ἠστ Ὄραιντζ, Πέρθ Ἄμποϋ, Ὄραιντζ καὶ Νέα Βρουνσβίκη ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Νέας Ἰερσέης, Γιόγκερς, Μάουντ Βέρνον, Νιοῦ Ρότσελ καὶ Οὐάϊτ Πλαίνς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ Στάμφορντ καὶ Νόργουωκ ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Κοννέκτικωτ. Ὁ πληθυσμὸς τοῦ μητροπολιτικοῦ τούτου διαμερίσματος τῆς Νέας Ὑόρκης ἀνέρχεται εἰς 9.472.500 καὶ βαίνει ὁλονὲν αὐξανόμενος.

Οἱ κάτοικοι τῆς Νέας Ὑόρκης ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ μετανάστας ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν τοῦ κόσμου, οἱ περισσότεροι τῶν ὁποίων εἶναι Ρῶσοι, Ἰταλοί, Γερμανοί, Ἰρλανδοί, Αὐστριακοί, Ἄγγλοι κτλ. Κατ' ἀρχὰς εἶχον συγκεντρωθῆ πρὸς τὸ νότιον τμῆμα τῆς νήσου Μανχάτταν, ὅπερ ἀπετέλεσε τὸν πυρῆνα τῆς κατόπιν τεραστίας πόλεως καὶ θεωρεῖται σήμερον τὸ σπουδαιότερον αὐτῆς ἐμπορικὸν κέντρον. Ἕνεκα τῶν πρώτων δυσχερειῶν τῆς διαβάσεως τοῦ ποταμοῦ, οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων ἠναγκάζοντο νὰ παραμένουν καὶ νὰ ἐγκαθίστανται ἐν τῇ νήσῳ, ἡ ὁποία οὕτω ἀπέβη ἡ μᾶλλον πυκνοκατῳκημένη χώρα τοῦ κόσμου. Ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ της ἦτο τῷ 1900 31.000 ἄτομα ἀνὰ τ. χλμ., ἀνελθοῦσα σήμερον εἰς 90.000 ἄτομα ἀνὰ τ. χλμ. Ἡ πυκνότης αὐτὴ ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ κατασκευασθοῦν πλεῖσται πολυώροφοι πολυκατοικίαι καὶ οὐρανοξύσται. Οἱ πάσης προελεύσεως κάτοικοι τῆς Νέας Ὑόρκης εἶναι ἐγκατεστημένοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς ὡρισμένα μέρη ἢ συνοικίας τῆς πόλεως καὶ ἀποτελοῦν ἰδίας παροικίας. Ἐκ τῶν παροικιῶν τούτων ἡ ἑλληνικὴ εὑρίσκεται περὶ τὴν διασταύρωσιν τῆς 6ης λεωφόρου πρὸς τὴν 40ὴν ὁδὸν ἡ ἰταλική, καλουμένη καὶ «Μικρὰ Ἰταλία», περὶ τὴν Μώλμπερρυ στρήτ ἡ τῶν Κινέζων, καλουμένη καὶ «Σινικὴ πόλις», περὶ τὰς ὁδοὺς Μότ, Πὲλ καὶ Ντόϋερς, πλησίον τοῦ κήπου Τσάταμ ἡ γερμανικὴ ἀνατολικῶς τῆς 2ας λεωφόρου καὶ κάτω τῆς 14ης ὁδοῦ. Ἐπίσης ὑπάρχουν καὶ γαλλική, ἀρμενική, ἀραβική, ρωσική, ρουμανική, σουηδική, νορβηγικὴ κτλ. παροικίαι. Ὑπάρχουν ὡσαύτως καὶ περὶ τοὺς 248.000 Μαῦροι, ἀποτελοῦντες ἰδιαιτέραν συνοικίαν ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Χάρλεμ καὶ μεταξὺ τῶν ὁδῶν 116ης καὶ 150ῆς. Ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἔχουν συγκεντρωθῆ καὶ 2.000.000 Ἑβραῖοι, ὧν τὸ κέντρον μετετοπίσθη ἐσχάτως εἰς τὸ Μπροῦκλιν, ἐκ τῆς Μανχάτταν, ὅπου ἀπετέλουν πρότερον τὸ ἓν τέταρτον τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων τῆς νήσου. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ξένων κατοίκων τῆς Νέας Ὑόρκης εἶναι ἐργάται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀγράμματοι, ἐξαιρέσει τῶν Γερμανῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχουν πολλοὶ καὶ καλοὶ τεχνῖται, συμβάλλοντες τὰ μέγιστα εἰς τὴν βιομηχανικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἀνάπτυξιν τῆς πόλεως.

Ὄψις τῆς πόλεως. Ὁδοί, πλατεῖαι *κῆποι.* Ἡ Νέα Ὑόρκη ἔχει θαυμασίαν ρυμοτομίαν, ὀφειλομένην εἰς τὴν βαθμιαίαν κατεδάφισιν τῶν παλαιῶν κτηρίων καὶ τὴν ἀνέγερσιν νέων, συμφώνως πρὸς τὸ καταρτισθὲν νέον σχέδιον καὶ συνεπείᾳ ψηφισθέντος νόμου, κατὰ τὸν ὁποῖον πᾶσαι αἱ ἀνεγειρόμεναι νέαι οἰκίαι ἐξαιροῦνται τῆς φορολογίας ἐπὶ μίαν εἰκοσαετίαν. Ἐν τούτοις αἱ ὁδοὶ πρὸς τὸ νότιον τμῆμα τῆς νήσου Μανχάτταν, ὅπου τὸ κέντρον τῆς πόλεως, ἀκολουθοῦσαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν παραλίαν, εἶναι εἰς πλεῖστα σημεῖα ἀκανόνιστοι. Τὸ πρῶτον κανονικὸν σχέδιον τῆς πόλεως κατηρτίσθη τῷ 1811, ὁπότε ἡ πόλις εἶχε 120.000 κατοίκους συγκεντρωμένους πρὸς Ν. τῆς σημερινῆς λεωφόρου Γκρήνουϊτς καὶ τῆς ὁδοῦ Χάουστον. Κατὰ τὸ σχέδιον τοῦτο, ὁ πρὸς Β. τῆς ὑπαρχούσης τότε πόλεως χῶρος εἶχε χωρισθῆ εἰς καθέτους καὶ ὁριζοντίας ὁδούς· καὶ αἱ μὲν κάθετοι [illegible] δεκατέσσαρες καὶ ὠνομάσθησαν λεωφόροι, αἱ δὲ ὁριζόντιοι, ὡς στενότεραι καὶ μικρότεραι, ἐκλήθησαν ἁπλῶς ὁδοί. Εἰς τὰς λεωφόρους ἀντὶ ὀνομάτων ἐδόθησαν ἀριθμοὶ ἀπὸ τοῦ 1 μέχρι τοῦ 12, ἀρχομένης τῆς ἀριθμήσεως ἀπ' Α. πρὸς Δ. (Πρώτη λεωφόρος, Δευτέρα λεωφόρος κτλ.). Ἐξηρέθησαν μόνον δύο λεωφόροι, ἡ μεταξὺ τῆς Τρίτης καὶ Τετάρτης, ἥτις ὠνομάσθη λεωφόρος *Λέξιγκτον* καὶ ἡ μεταξὺ Τετάρτης καὶ Πέμπτης, ἥτις ὠνομάσθη *Μάντισον*. Πρὸς τὸ ΝΔ. τμῆμα τῆς νήσου ἐχωρίσθησαν ἐπίσης τέσσαρες ἄλλαι μικρότεραι κάθετοι λεωφόροι, αἵτινες ὠνομάσθησαν διὰ τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου, τῆς ὀνομασίας αὐτῶν ἀρχομένης ἀπὸ Δ. πρὸς Α. εὐθὺς μετὰ τὴν Πρώτην λεωφόρον (λεωφόρος Α, λεωφόρος Β κτλ.). Εἰς τὰς ὁριζοντίους ὁδούς, αἵτινες ἄρχονται ἀπὸ τῆς λεωφόρου Χοῦστον, ἐδόθησαν ἐπίσης ἀριθμοί, μὲ τὴν προσθήκην τῆς λέξεως «ἀνατολική» εἰς τὸ πρὸς Α. τῆς Πέμπτης λεωφόρου κείμενον τμῆμα αὐτῶν καὶ τῆς λέξεως «δυτική» εἰς τὸ πρὸς Δ. τῆς λεωφόρου ταύτης τμῆμά των (Ἀνατολικὴ 1η ὁδός, Δυτικὴ 1η ὁδός, Ἀνατολικὴ 40ὴ ὁδός, Δυτικὴ 40ὴ ὁδὸς κτλ.). Τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς πόλεως ἐκτίσθη καὶ κατῳκήθη ταχέως, τὸ δὲ σχέδιον αὐτοῦ ἐπεξετάθη ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς νήσου Μανχάτταν, τῶν ὁριζοντίων ὁδῶν ἀνελθουσῶν μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ 262. Αἱ ὁδοὶ καὶ αἱ λεωφόροι τοῦ παλαιοῦ τμήματος τῆς πόλεως ἐξακολουθοῦν νὰ φέρουν διάφορα παλαιὰ καὶ νέα ὀνόματα.

Αἱ σημαντικώτεραι ἐκ τῶν ὁδῶν τοῦ κέντρου τῆς πόλεως ἐν Μανχάτταν εἶναι ἡ *Οὐώλ στρήτ*, ἐν τῷ κατωτάτῳ ἄκρῳ της Μανχάτταν, παρὰ τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὅπου τὸ χρηματιστήριον τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ ἥτις εἶναι ὁ ὀμφαλὸς τῆς χρηματιστηριακῆς καὶ οἰκονομικῆς κινήσεως τῆς πόλεως· ἡ *Πέμπτη λεωφόρος*, ἥτις εἶναι ἡ ὡραιοτέρα τῆς Νέας Ὑόρκης, μὲ τὰ πλουσιώτερα ἐμπορικὰ καταστήματα, ὡραίας καὶ πλουσίας οἰκοδομάς, λέσχας, βιβλιοθήκας καὶ μουσεῖα· ἡ λεωφόρος *Ρίβερσάϊντ*, ὅπου τὸ ὁμώνυμον πάρκον παρὰ τὸν ποταμὸν Οὔδσωνα· ἡ *λεωφόρος Πάρκ*, συνέχεια τῆς Τετάρτης λεωφόρου, μὲ ὡραιοτάτας οἰκοδομάς· ἡ *Μπρώντγουεϋ* (μήκους 32 χλμ. περίπου). Ἐν

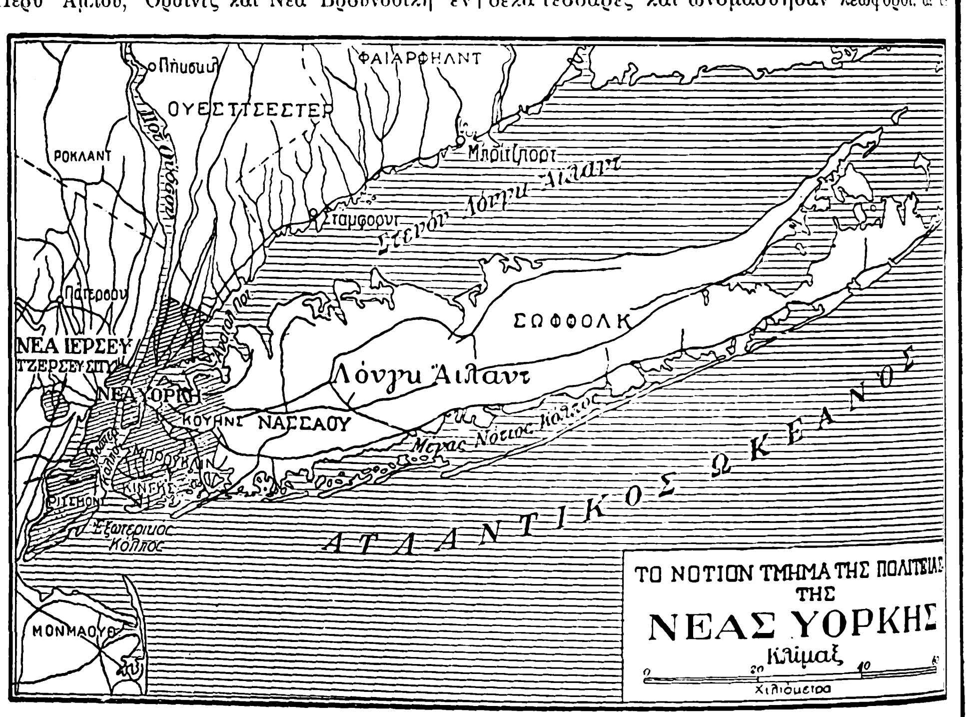

ΤΟ ΝΟΤΙΟΝ ΤΜΗΜΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ

κατοικίαι. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη κατεσκευάσθησαν καὶ πολλὰ ξενοδοχεῖα κατὰ τὸ σύστημα τῶν οὐρανοξυστῶν. Ἐν τούτοις, διὰ λόγους ἀσφαλείας καὶ πρὸς περιορισμὸν ἐπικινδύνων ἀκροτήτων, ἀπηγορεύθη ἀπό τινος ἡ ἀπεριόριστος ἀνέγερσις οὐρανοξυστῶν, τὸ ὕψος τῶν ὁποίων κανονίζεται ἀναλόγως πρὸς τὸ πλάτος τῆς ὁδοῦ, μέ τινας προσαυξήσεις πρὸς τὸ ὄπισθεν τῆς ὁδοῦ τμῆμα.

Τὸ ὡραιότερον ἀπὸ ἀρχιτεκτονικῆς ἀπόψεως οἰκοδόμημα τῆς Νέας Ὑόρκης εἶναι τὸ δημαρχεῖον (1803—1812). Ἕτερα ἀξιοσημείωτα κτήρια εἶναι τὸ χρηματιστήριον τῶν ἐμπορευμάτων, μετὰ πύργου 68 μ. ὕψους, ρυθμοῦ Ἀναγεννήσεως, τὸ τελωνεῖον, τὸ ταχυδρομεῖον, τὰ γραφεῖα τῶν ἐφημερίδων «Κόσμος», «Βῆμα», «Κήρυξ» καὶ «Τάϊμς» τῆς Νέας Ὑόρκης, τὸ κακουργιοδικεῖον, αἰγυπτιακοῦ ρυθμοῦ, ὄπισθεν τοῦ ὁποίου εὑρίσκονται «Οἱ τάφοι», δηλαδὴ αἱ φυλακαί, ἐκ τῶν τελειοτέρων εἰς τὸ εἶδός των, συγκοινωνοῦσαι διὰ κινητῆς γεφύρας μετὰ τοῦ κακουργιοδικείου, κτλ.

Ἡ Νέα Ὑόρκη ἔχει πολλοὺς ναούς, λίαν ἐνδιαφέροντας διὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τὸν πλοῦτόν των, οἱ κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ προτεσταντικὸς τῆς Ἁγίας Τριάδος, γοτθικοῦ ρυθμοῦ, ἀποπερατωθεὶς τῷ 1846, ὁ καθολικὸς τοῦ Ἁγίου Πατρικίου, ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, γοτθικοῦ ρυθμοῦ, μὲ θαυμάσιον κωδωνοστάσιον ὕψους 100 μ., κατασκευασθεὶς ἀπὸ 1858 μέχρι τοῦ 1879, ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ ὁποίου ἤρξατο τῷ 1892 καὶ ὑπολογίζεται νὰ ἀποπερατωθῇ τῷ 1934, ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ, ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Παύλου κτλ.

Ἡ Νέα Ὑόρκη ἔχει πλεῖστα ξενοδοχεῖα πάσης τάξεως, πολλὰ τῶν ὁποίων εἶναι ἐκ τῶν μεγαλυτέρων τοῦ κόσμου, ὡς εἶναι τὸ «Ἀστόρια», ἀποπερατωθὲν τῷ 1931, τὸ «Πενσυλβανία», τὸ «Σαβόϋ», τὸ «Μπάτιγκαμ», τὸ «Νέδερλαντ», τὸ «Μανχάτταν», τὸ «Φίφτυ Ἄβενυ», τὸ «Ἰμπέριαλ», τὸ «Πλάτσα» κτλ.

Ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα, μουσεῖα, βιβλιοθῆκαι, θέατρα κτλ. Ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ὑπάρχουν 662 δημόσιαι σχολαί, εἰς τὰς ὁποίας φοιτοῦν ὑπὲρ τὸ 1.000.000 μαθηταί. Ἐκ τούτων 37 εἶναι ἀνώτεραι σχολαί. Μεταξὺ τούτων εἶναι ἡ Ἐλευθέρα Ἀκαδημία τῆς Νέας Ὑόρκης, ἱδρυθεῖσα τῷ 1847 μὲ 11.000 μαθητάς, τὸ διδασκαλεῖον μὲ 1.600 μαθητάς, αἱ πολυάριθμοι νυκτεριναὶ σχολαί, τὸ πανεπιστήμιον τῆς Νέας Ὑόρκης μὲ 23.000 φοιτητάς, τὸ ἰδιωτικὸν πανεπιστήμιον Κολομβίας, ὅπερ εἶναι ἡ σημαντικωτέρα ἀνωτέρα σχολὴ τῆς Νέας Ὑόρκης, τὸ πανεπιστήμιον Κόρνελ, πλεῖσται θεολογικαὶ σχολαί, διατηρούμεναι ἀπὸ διάφορα σωματεῖα, πολλαὶ ἐπίσης ἐπαγγελματικαὶ σχολαί, ἡ «Ναυτικὴ σχολὴ τῆς πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης», τὸ «Ἐθνικὸν Ἰνστιτοῦτον διοικητικῶν ὑπαλλήλων» κτλ.

Μεταξὺ τῶν πλείστων δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν βιβλιοθηκῶν τῆς Νέας Ὑόρκης, αἵτινες σχεδὸν ἠγοράσθησαν ἀντὶ μυθωδῶν ποσῶν καὶ ἐδωρήθησαν κατόπιν εἰς τὸ δημόσιον, εἶναι ἡ «Δημοσία βιβλιοθήκη τῆς Νέας Ὑόρκης», περιέχουσα 2.500.000 τόμους, ἡ βιβλιοθήκη τοῦ πανεπιστημίου τῆς Κολομβίας μὲ 400.000 τόμους κτλ. Μεταξὺ τῶν μουσείων της τὰ σημαντικώτερα εἶναι τὸ «Μητροπολιτικὸν μουσεῖον τῶν Καλῶν Τεχνῶν», τὸ «Ἀμερικανικὸν μουσεῖον τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας», τὸ «Καλλιτεχνικὸν μουσεῖον τοῦ Μπροῦκλιν» κτλ. Πολυάριθμα εἶναι ἐπίσης τὰ φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα, νοσοκομεῖα, ἄσυλα κτλ., συντηρούμενα ὄχι μόνον ὑπὸ τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ δωρεὰς καὶ κληρονομίας ἰδιωτῶν καὶ ἀπὸ ἰδιωτικὰ ἀναρίθμητα σωματεῖα. Ὡσαύτως ὑπάρχουν πολλὰ μεγάλα ἐπιστημονικὰ ἱδρύματα, ἱδρυθέντα ὑπὸ διαφόρων φιλανθρώπων δι' ἀνωτέρας ἐπιστημονικὰς ἐρεύνας, ὡς εἶναι τὰ παγκοσμίως γνωστὰ ἰνστιτοῦτα Καρνέγκι, Ροκφέλλερ κτλ.

Ἡ Νέα Ὑόρκη ἔχει πολλὰ καὶ ὡραῖα θέατρα, καθὼς καὶ αἰθούσας θεαμάτων καὶ συναυλιῶν. Τὰ κυριώτερα καὶ μεγαλύτερα τούτων εἶναι τὸ «Ρόξυ», δυνάμενον νὰ περιλάβῃ 5.920 θεατάς, ὁ ἱππόδρομος (5.190 θεατάς), τὸ Καπιτώλιον (4.624 θεατάς), ἡ Ἀκαδημία μουσικῆς (3.600 θεατάς), τὸ «Παραμάουντ» (3.528 θεατὰς) καὶ τὸ μητροπολιτικὸν μελόδραμα (3.305 θεατάς). Ὑπάρχουν ἐπίσης 4 ᾠδεῖα καὶ πλεῖσται εἰδικαὶ αἴθουσαι συναυλιῶν.

Πολλαὶ καὶ σημαντικαὶ εἶναι αἱ λέσχαι τῆς Νέας Ὑόρκης, αἵτινες ἔπαιξαν καὶ παίζουν πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν ζωὴν τοῦ τόπου. Αἱ κυριώτεραι τούτων εἶναι ἡ «Ἕνωσις», ἡ ἀρχαιοτέρα πασῶν, διατηρουμένη ἀπὸ τοῦ 1836, αἱ πολιτικαὶ «Γιούνιον Λίγκ», τῶν «Ρεπουμπλικάνων» καὶ τῶν «Δημοκρατικῶν», ἡ «Μετροπόλιταν» τῶν ἑκατομμυριούχων, ἡ «Γιὰτς Κλώμπ», ἡ περίφημος ἐν τῇ πολιτικῇ ἱστορίᾳ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν «Τάμμανυ χώλ», μετὰ τεραστίου ἰδιοκτήτου μεγάρου κτισθέντος τῷ 1867 κτλ.

Τὸ κέντρον καὶ αἱ συνοικίαι. Τὸ κέντρον τῆς πόλεως εὑρίσκεται ἐν τῇ κυρίως Νέᾳ Ὑόρκῃ, ἐπὶ τῆς νήσου *Μανχάτταν*, ὅπου, ὡς εἴπομεν, συγκεντρώνεται καὶ ὁλόκληρος ἡ ἐμπορική, οἰκονομική, κοινωνικὴ καὶ πνευματικὴ ζωὴ τῆς Μείζονος Νέας Ὑόρκης.

Ἐκ τῶν ἄλλων τμημάτων τῆς πόλεως τὸ μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον παρουσιάζει τὸ *Μπροῦκλιν*, μὲ κυριωτέραν ὁδὸν τὴν Φοῦλτον, μὲ τὸ θαυμάσιον πάρκον Πρόσπεκτ καὶ μὲ τὰ δευτερεύοντα πάρκα Βάσιγκτον, Τύμπκινς, Βερόνα, Σόνσετ κτλ. καὶ τὸ ὡραῖον καὶ τεράστιον νεκροταφεῖον Γκρήνγουντ. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀνέρχονται εἰς 809.100. Εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς Λόνγκ Ἄϊλαντ ἔναντι ἀκριβῶς τοῦ Ν. τμήματος τῆς Μανχάτταν, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τοῦ Ἀνατολικοῦ ποταμοῦ, καὶ συνορεύει πρὸς Β. καὶ Α. μὲ τὴν συνοικίαν Κουήνς. Πρὸς τὸ Ν. τμῆμα τοῦ Μπροῦκλιν σχηματίζεται ἡ *Κόνυ Ἄϊλαντ*, στενὴ καὶ ἰσομήκης νησίς, εἰς ἣν καταλήγουν πολυάριθμοι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ καὶ ἐπὶ τῆς ἀμμώδους πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν ἀκτῆς τῆς ὁποίας εὑρίσκονται πολυάριθμα κέντρα λουτρῶν καὶ διασκεδάσεων, ἅτινα συχνάζονται, ἰδίως κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ ἑορτάς, ὑπὸ πλείστων κατοίκων τῆς Μπροῦκλιν καὶ τῆς Μανχάτταν. Ἡ Μπροῦκλιν, συνδεομένη διὰ γεφυρῶν καὶ ὑπογείου σιδηροδρόμου μὲ τὴν Μανχάτταν, καλεῖται κοινῶς καὶ «ὁ κοιτὼν τῆς Μανχάτταν», διότι πλεῖστοι ἐκ τῶν ἐργαζομένων καὶ διατηρούντων γραφεῖα ἐν τῷ νοτίῳ τμήματι τῆς Μανχάτταν κατοικοῦν κυρίως εἰς τὸ Μπροῦκλιν. Ἐπ' αὐτῆς εὑρίσκεται καὶ ὁ πολεμικὸς ναύσταθμος.

Ἡ *Κουήνς* εἶναι ἐκ τῶν νεωτέρων συνοικιῶν, ὅπου τὰ τέσσαρα νεκροταφεῖα Κάλβαρυ, Νέον Κάλβαρυ, Μάουντ Ὄλιβετ καὶ Ἅγ. Μιχαήλ, περιλαμβάνουσα τὴν ὑποσυνοικίαν *Λόνγκ Ἄϊλαντ Σίτυ*, παρὰ τὸν Ἀνατολικὸν ποταμόν, καὶ τὴν νησῖδα Μπλάκγουελλς ἐπὶ τοῦ ΒΔ. τμήματος τῆς Λόγκ Ἄϊλαντ μὲ 2.274.000 κατ.

Ἡ συνοικία *Μπρὸνξ* εὑρίσκεται πρὸς Β. τῆς Μανχάτταν καὶ εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην τοῦ Χάρλεμ ποταμοῦ μὲ τὰ περίφημα πάρκα Βὰν Κόρτλαντ, Μπρὸνξ καὶ Πέλαμ καὶ τὴν λίμνην Ζερόμ, τὸν βοτανικὸν καὶ ζῳολογικὸν κῆπον, ὅπου εὑρίσκονται 5.500 ζῷα καὶ ὅπου καταλήγουν πᾶσαι αἱ ἀπὸ τοῦ νοτιωτάτου τμήματος τῆς Μανχάτταν ἀρχόμεναι σιδηροδρομικαὶ γραμμαί. Κάτ. 926.100.

Ἡ συνοικία τοῦ *Ρίτσμοντ* εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς Στάτεν Ἄϊλαντ, μεταξὺ τῆς πολιτείας τῆς Νέας Ἰερσέης καὶ τοῦ Μπροῦκλιν καὶ ἀποτελεῖ τὸ μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένον τοῦ κέντρου καὶ τὸ ὀλιγανθρωπότερον τμῆμα τῆς πόλεως ἔχουσα 146.600 κατοίκους.

Ἐμπόριον καὶ βιομηχανία. Ἡ Νέα Ὑόρκη εἶναι ἡ ἐμπορικωτέρα καὶ βιομηχανικωτέρα πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὀφείλει πρωτίστως εἰς τὴν γεω-

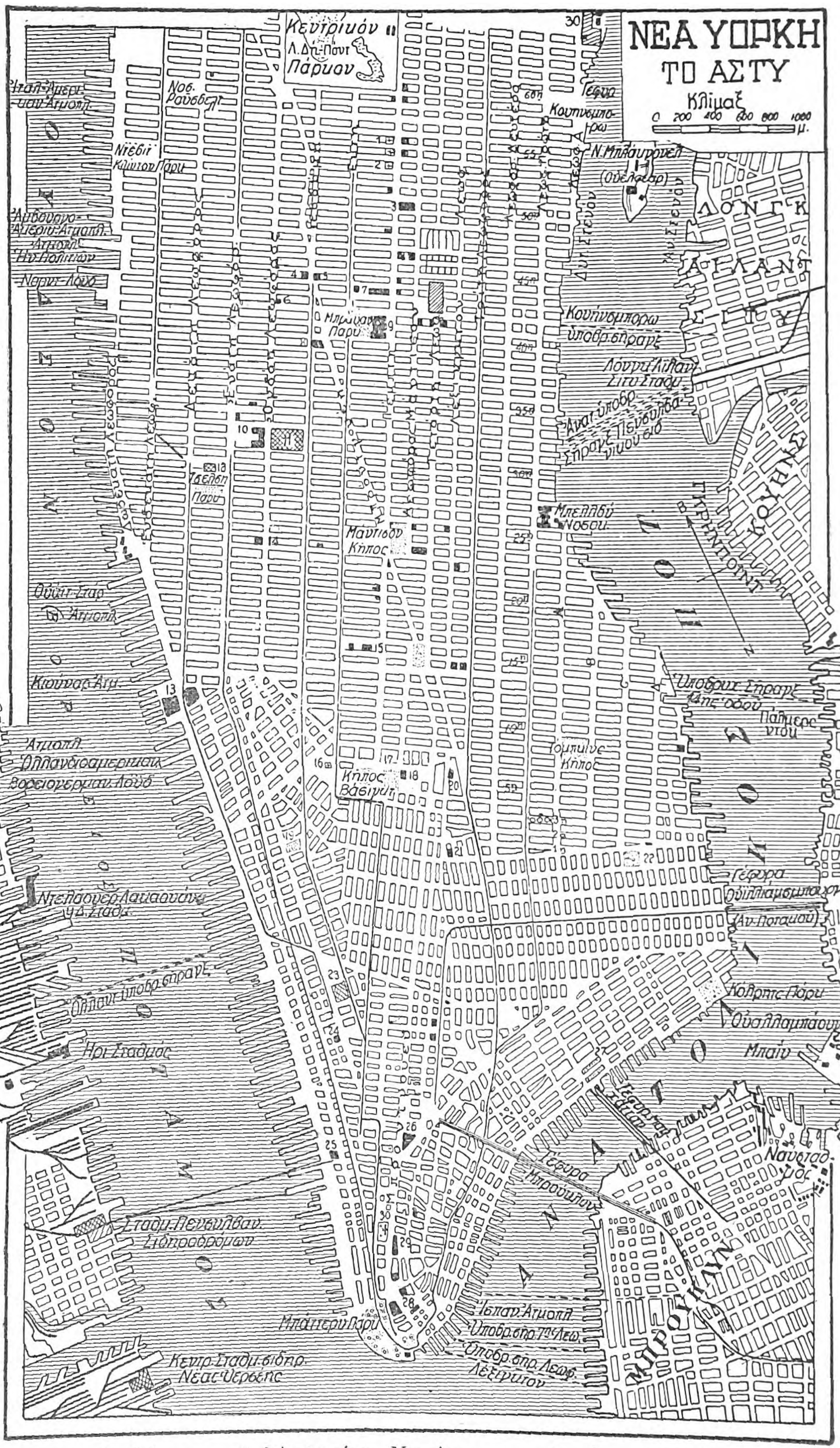

Σχεδιάγραμμα τοῦ ἐπὶ τῆς νήσου Μανχάτταν κεντρικοῦ τμήματος τῆς πόλεως.

[1 Πρεσβυτεριανὸς ναός, 2 Ναὸς ἁγ. Θωμᾶ, 3 Μητρόπολις Ἁγ. Πατρικίου, 4 Ξενοδοχεῖον «Ἀστόρια», 5 Θέατρον Παραμάουντ, 6 Μέγαρον ἐφημερίδος «Τάϊμς», 7 Ἰατρικὴ Ἀκαδημία, 8 Μητροπολιτικὸν μελόδραμα, 9 Δημοσία Βιβλιοθήκη Ν. Ὑόρκης, 10 Κεντρικὸν Ταχυδρομεῖον, 11 Σταθμὸς Πενσυλβανίας, 12 Οὔδσων Ρῆβερ σταθμός, 13 Ἀγορὰ Γκάνσβουρτ, 14 Μέγα μελοδραματικὸν θέατρον, 15 Νοσοκομεῖον Νέας Ὑόρκης, 16 Ναὸς Ἁγ. Ἰωσήφ, 17 Ἐμπορικὴ βιβλιοθήκη, 18 Πανεπιστήμιον Νέας Ὑόρκης, 19 Οὔδσων Πάρκ, 20 Βιβλιοθήκη «Ἀστόρια», 21 Διεύθυνσις Ἀστυνομίας, 22 Χάμιλτων Φὶς Πάρκ, 23 Ἐμπορικὸς σταθμός, 24 Χρηματιστήριον ἐμπορευμάτων, 25 Ἀγορὰ Οὐάσιγκτων, 26 Ταχυδρομεῖον, 27 Ρούτζερτς Πάρκ, 28 Τελωνεῖον, 29 Χρηματιστήριον, 30 Ἰνστιτοῦτον Ροκφέλλερ.]

Digitized by Google

Ἐναέριος ἄποψις τῆς νησῖδος Μπέντλω μετὰ τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἐλευθερίας καὶ τοῦ διαμερίσματος τῶν οὐρανοξυστῶν τῆς Νέας Ὑόρκης.

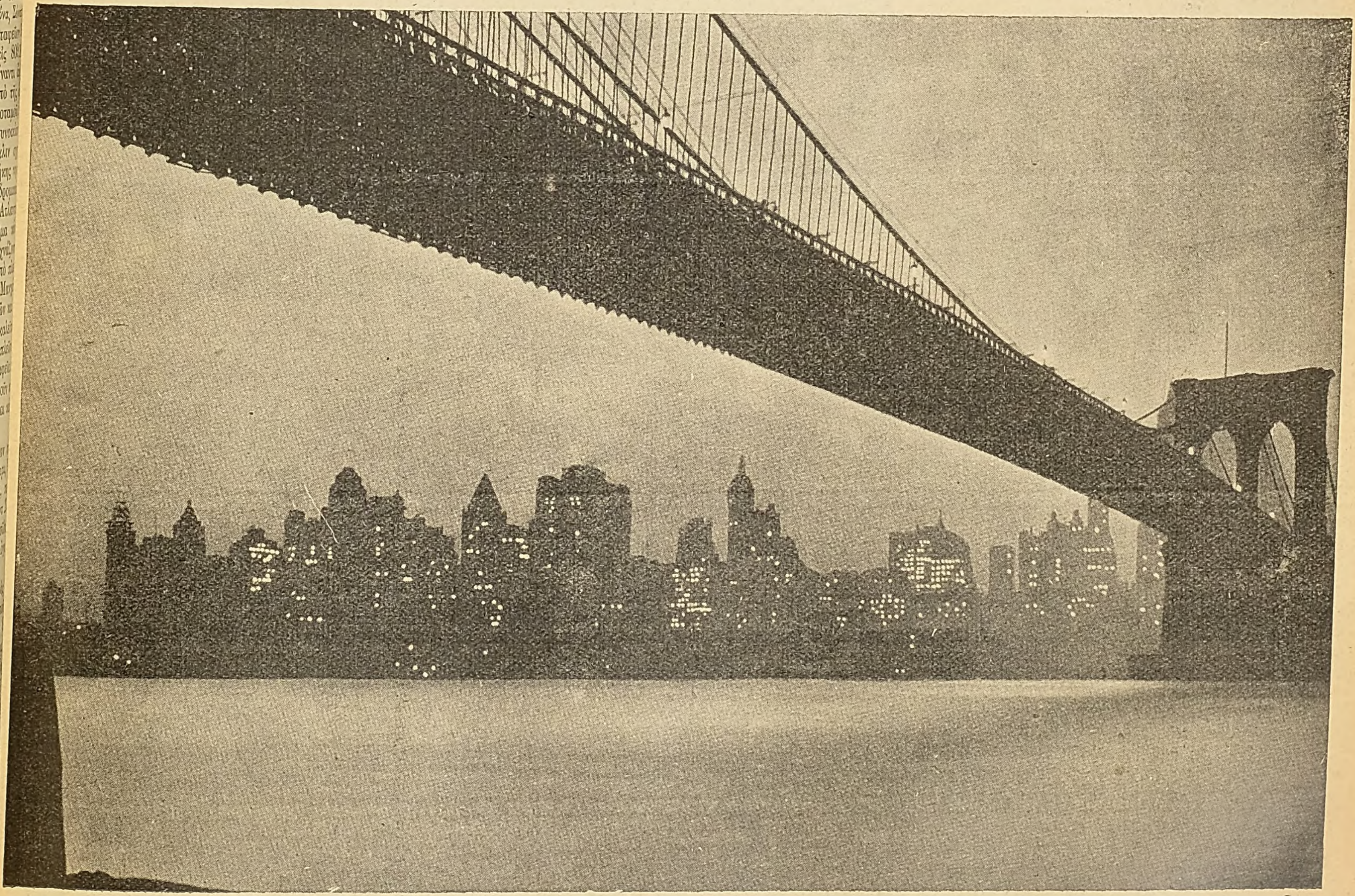

Ἡ γέφυρα τοῦ Μπροῦκλιν καὶ τὸ διαμέρισμα τῶν οὐρανοξυστῶν τῆς Νέας Ὑόρκης κατὰ τὴν νύκτα.

Digitized by Google

γραφικὴν αὐτῆς θέσιν ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, καὶ εἰς τὸν θαυμάσιον αὐτῆς λιμένα. Ἰδίως ὅμως εἰς τὸ ἄνοιγμα τῆς διώρυγος τοῦ Ἤρι κατὰ τὸ 1825, συνεπείᾳ τοῦ ὁποίου ἐτέθη εἰς ἄμεσον ἐπικοινωνίαν μὲ τὰ σημαντικώτερα κέντρα τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἀπέβη τὸ μεγαλύτερον κέντρον διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου τοῦ κόσμου ὁλοκλήρου. Διὰ τοῦ λιμένος τῆς Νέας Ὑόρκης διεξάγεται ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τοῦ ὅλου εἰσαγωγικοῦ καὶ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἀποτελούμενον κυρίως ἀπὸ πρώτας ὕλας, κατειργασμένα εἴδη καὶ γεωργικὰ προϊόντα, εἰσαγομένου κυρίως ἐλαστικοῦ κόμμεως, μετάξης, δερμάτων καὶ σακχάρεως. Ἡ βιομηχανία περιλαμβάνει παντὸς εἴδους βιομηχανικὰ ἐργοστάσια, μηχανημάτων, κονσερβῶν, ὑφασμάτων, ζαχάρεως, καπνοῦ, μουσικῶν ὀργάνων, ἠλεκτρικῶν εἰδῶν, βυρσοδεψεῖα, τυπογραφικὰ ἐργοστάσια καὶ τυπογραφικαὶ ἐγκαταστάσεις κτλ. Ἐπίσης ὑπάρχουν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ αἱ μεγαλύτεραι τράπεζαι καὶ τὰ μεγαλύτερα τραπεζικὰ γραφεῖα τῆς Ἀμερικῆς καὶ τοῦ κόσμου ὁλοκλήρου, καθὼς καὶ ἡ ἕδρα μεγάλων ἀσφαλιστικῶν ἑταιρειῶν, ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν τρὰστ καὶ πολλῶν μεγάλων οἰκονομικῶν ὀργανισμῶν, τὰ δὲ χρηματιστήρια αὐτῆς θεωροῦνται ἐκ τῶν σημαντικωτέρων τοῦ κόσμου καὶ ἔχουν ἀποβῆ, μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ἐκ τῶν κυριωτέρων ρυθμιστῶν τῆς παγκοσμίου νομισματικῆς καὶ ἐμπορικῆς ἀγορᾶς.

Διοίκησις. Ἡ Νέα Ὑόρκη διοικεῖται ἐπὶ τῇ βάσει καταστατικοῦ χάρτου, ὁ ὁποῖος συνετάχθη τῷ 1897 ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἱδρύσεως τότε τῆς Μείζονος Νέας Ὑόρκης. Κατὰ τὸν χάρτην τοῦτον ἡ πόλις διοικεῖται ὑπὸ ἑνὸς δημάρχου, ἐκλεγομένου ἀνὰ τετραετίαν ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ ὑπὸ 65 συμβούλων, ἐκλεγομένων ἀνὰ δύο ἔτη. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν πέντε διοικητικῶν διαμερισμάτων εὑρίσκονται πέντε προϊστάμενοι, οἵτινες ἀπαρτίζουν μετὰ τοῦ δημάρχου ὡς προέδρου, τὸ οἰκονομικὸν συμβούλιον. Οἱ προϊστάμενοι οὗτοι ἐκλέγονται ἐπίσης ἀνὰ τετραετίαν ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Παρὰ τὸν δήμαρχον ὑπάρχει καὶ ὁ προϊστάμενος τῶν οἰκονομικῶν, ὁ ὁποῖος ἐκλέγεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ διὰ μίαν τετραετίαν, ὅπως ὁ δήμαρχος, μετὰ τοῦ ὁποίου καθορίζει τὸν τρόπον τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως. Ὁ δήμαρχος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διορίζῃ καὶ νὰ παύῃ τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ δήμου του. Ἡ δικαστικὴ ἐξουσία ὑπάγεται εἰς τὸν δῆμον.

Ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ὑπάρχουν πολυάριθμοι φυλακαὶ νεωτάτου συστήματος καὶ πολυάριθμα σωματεῖα, τὰ ὁποῖα φροντίζουν περὶ τῆς ἠθικῆς ἀνυψώσεως τῶν καταδίκων ἐν τῇ φυλακῇ καὶ περὶ τῆς παρακολουθήσεως καὶ βοηθείας αὐτῶν μετὰ τὴν ἀπότισιν τῆς ποινῆς των.

Λιμὴν καὶ συγκοινωνίαι. Ὁ λιμὴν τῆς Νέας Ὑόρκης εἶναι ἐκ τῶν μεγαλυτέρων καὶ τελειοτέρων τοῦ κόσμου, διαιρεῖται δὲ φυσικῶς εἰς πολλὰ τμήματα, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι: ὁ *ἐξωτερικὸς ἢ κάτω λιμήν*, καλούμενος καὶ *ἐξωτερικὸς κόλπος τῆς Νέας Ὑόρκης*, καὶ ὁ *ἐσωτερικὸς ἢ ἄνω λιμήν*, καλούμενος καὶ *ἐσωτερικὸς κόλπος τῆς Νέας Ὑόρκης*. Ἡ εἴσοδος τοῦ ἐξωτερικοῦ λιμένος εὑρίσκεται μεταξὺ τῶν 40°30′ Β. πλ. καὶ τῶν 76°12′ Δ. μήκ. καὶ σχηματίζεται μεταξὺ τῆς ΝΑ. ἄκρας τῆς Λόνγκ-Ἄϊλαντ καὶ τῆς χερσονήσου Σάντυ Χοὺκ τῆς Νέας Ἰερσέης, ἔχουσα εὖρος 12 χλμ. Τὰ ὑψώματα τοῦ Ναϊΐβσινγκ, κείμενα πρὸς Ν. καὶ ὄπισθεν τοῦ Σάντυ Χούκ, εἶναι αἱ πρῶται κορυφαί, αἵτινες φαίνονται ἐκ τοῦ μακρόθεν εἰς τοὺς καταπλέοντας ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ πρὸς τὸν λιμένα τῆς Νέας Ὑόρκης. Ἐπ' αὐτῶν ὑψοῦνται δύο φάροι πρώτης τάξεως, εἰς ὕψος 76 μ. Ὁ ἐξωτερικὸς λιμήν, περιλαμβάνων τοὺς ὅρμους *Γκραϊϊβσεντ, Σάντυ Χοὺκ* καὶ *Ράριταν*, σχηματίζεται μεταξὺ τῶν ἀκτῶν τῆς Λόνγκ-Ἄϊλαντ, τῆς Στάτεν Ἄϊλαντ καὶ τῆς Νέας Ἰερσέης καὶ ἔχει ἐπιφάνειαν 300 χλμ. Ἐν αὐτῷ σταθμεύουν τὰ μεγάλου ἐκτοπίσματος πλοῖα. Ὁ ἐσωτερικὸς λιμὴν εὑρίσκεται πρὸς Α. τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἡ δὲ εἴσοδος αὐτοῦ, γνωστὴ συνήθως ὑπὸ τὸ ὄνομα «Τὰ Στενὰ» (The Narrows), κειμένη εἰς ἀπόστασιν 25 χλμ. ἀπὸ τῆς ἄκρας τοῦ Σάντυ Χούκ, σχηματίζεται μεταξὺ τῆς Λόνγκ Ἄϊλαντ καὶ τῆς Στάτεν Ἄϊλαντ, ἔχει ἐλάχιστον εὖρος 500 μ. μεταξὺ τῶν φρουρίων Λὰ Φαγιὲτ πρὸς Α. καὶ Τόμπκινς πρὸς Δ., διανοιγόμενον μέχρι 2.500 μ., καὶ μῆκος 5 χλμ. Ὁ λιμὴν οὗτος ἔχει 40 χλμ. περιφέρειαν, μῆκος 9,5 χλμ. καὶ πλάτος 8 χλμ. καὶ τέσσαρας εἰσόδους, ὧν τρεῖς πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ μίαν πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης. Ἐκ τῶν τριῶν πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν εἰσόδων, ἡ μὲν μία εἶναι ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα κυρία εἴσοδος ἡ ἄλλη εἴσοδος σχηματίζεται ὑπὸ τῆς στενῆς διώρυγος *Κὶλλ Βὰν-Κιοὺλ*, ἥτις χωρίζει τὴν Στάτεν Ἄϊλαντ ἀπὸ τῆς ἠπειρωτικῆς ἀκτῆς καὶ συνδέει τὸν ἐσωτερικὸν λιμένα πρὸς τὸν ἐσωτερικὸν ὅρμον τοῦ Νιούαρκ. Ὁ ὅρμος οὗτος συνδέεται διὰ τῆς διώρυγος *Ἄρθουρ Κὶλλ* πρὸς τὸν ὅρμον Ράριταν, ὅστις συγκοινωνεῖ ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν Ἀτλαντικόν. Ἡ τρίτη εἴσοδος πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν διανοίγεται πρὸς τὰ ΒΑ. διὰ τοῦ Ἀνατολικοῦ ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι ποταμός, ἀλλὰ στενὴ διῶρυξ, περιβάλλουσα πρὸς τὰ ΒΔ. τὴν Λόνγκ-Ἄϊλαντ καὶ καταλήγουσα εἰς τὸ στενὸν τῆς Λόνγκ-Ἄϊλαντ. Ἡ ἐσωτερικὴ εἴσοδος τοῦ λιμένος διανοίγεται πρὸς Δ καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ Οὔδσωνος, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἔχει πλάτος 1 ½ χλμ. καὶ εἶναι πλωτὸς καὶ βαθύτατος, ἄνευ καταρρακτῶν καὶ ἄνευ ὁρμητικοῦ ρεύματος, μέχρι τοῦ ἀνωτάτου αὐτοῦ ροῦ, ὁπόθεν διὰ διώρυγος συγκοινωνεῖ πρὸς τὰς λίμνας Τζῶρτζ καὶ Τσάμπλαιν καὶ πρὸς τὸν Ἅγιον Λαυρέντιον. Ἐπὶ τῶν προκυμαιῶν τοῦ λιμένος καὶ πρὸς τὸ κατώτερον τμῆμα τῶν ποταμῶν Οὔδσωνος καὶ Ἀνατολικοῦ ἔχουν κατασκευασθῆ ἀλλεπάλληλοι προβλῆτες, ἐφωδιασμένοι διὰ τῶν τελειοτέρων μέσων φορτώσεως καὶ ἐκφορτώσεως καὶ ἀνήκοντες εἰς ὡρισμένην ἕκαστος ἀτμοπλοϊκὴν ἑταιρείαν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἐπέρχεται ἐπιβράδυνσις καὶ ἀνωμαλία περὶ τὴν κίνησιν τῶν ἀτμοπλοίων. Τὸ ὁλικὸν μῆκος τῶν προβλήτων τούτων ἀνέρχεται εἰς 1.600 χλμ. Ἐντὸς τοῦ Ἀνατολικοῦ ποταμοῦ, ἐπὶ τῆς Λόνγκ-Ἄϊλαντ καὶ ἐν τῇ συνοικίᾳ Μπροῦκλιν, εὑρίσκεται ὁ πολεμικὸς ναύσταθμος. Ὁ λιμὴν τῆς Νέας Ὑόρκης εἶναι ὠχυρωμένος διὰ πλείστων ὀχυρωματικῶν ἔργων καὶ φρουρίων, ὧν τὰ κυριώτερα εὑρίσκονται ἐπὶ τοῦ Σάντυ Χούκ, ἐπὶ τῆς εἰσόδου «τῶν Στενῶν» καὶ ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἀνατολικοῦ ποταμοῦ.

Ἡ Νέα Ὑόρκη ἔχει ἐπίσης τέσσαρας ἐμπορικοὺς ἀερολιμένας, τοὺς Κοῦρτις Φῆλντ ἐν Γκάρντεν Σίτυ ἐπὶ τῆς Λόνγκ-Ἄϊλαντ καὶ Ρούζβελτ Φῆλντ ἐν Μινεόλα ἐπίσης ἐπὶ τῆς Λόνγκ-Ἄϊλαντ καὶ τοὺς Τετέρμπορο Ἀϊαρπορτ ἐν Χάσμπρουκ Ἕϊτς τῆς Νέας Ἰερσέης καὶ Νιούαρκ Ἀϊαρπορτ ἐν Νιούαρκ τῆς Νέας Ἰερσέης.

Ὁ λιμὴν τῆς Νέας Ὑόρκης εὑρίσκεται εἰς τακτικὴν ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς κυριωτέρους λιμένας τοῦ κόσμου καὶ ἀποτελεῖ τὴν σημαντικωτέραν αἰτίαν καὶ πηγὴν ἀναπτύξεως καὶ προόδου τῆς πόλεως, διότι εὑρισκόμενος πλησιέστερον παντὸς ἄλλου μεγάλου ἀμερικανικοῦ λιμένος πρὸς τὴν Εὐρώπην ἀφ' ἑνός, καὶ πρὸς τὰ μεγάλα κέντρα τοῦ ἐσωτερικοῦ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἀφ' ἑτέρου, ἀπέβη λίαν ταχέως τὸ κυριώτερον καὶ μεγαλύτερον κέντρον ἐπικοινωνίας μεταξὺ τοῦ παλαιοῦ καὶ νέου κόσμου.

Αἱ διὰ ξηρᾶς συγκοινωνίαι εἶναι πυκνόταται καὶ τελειόταται, διεξαγόμεναι διὰ πάντων τῶν γνωστῶν μέσων ἐπικοινωνίας, τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, τῶν ὑπὸ τὴν γῆν καὶ τῶν ἐναερίων, μετὰ πολλῶν καὶ μεγάλων σιδηροδρομικῶν σταθμῶν. Αἱ ἐντὸς τῆς πόλεως συγκοινωνίαι εἶναι ἰδιότυποι, ὑπαγορευθεῖσαι ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς ταχείας ἐξυπηρετήσεως πολλῶν ἑκατομμυρίων ἀτόμων συγκεντρωμένων ἐπὶ περιωρισμένης ἐκτάσεως ἐδάφους. Κατ' ἀρχάς, διὰ τῶν κυριωτέρων λεωφόρων διήρχοντο σιδηρόδρομοι, οἵτινες διέσχιζον τὴν Μανχάτταν καθέτως καὶ ὁριζοντίως, τινὲς τῶν ὁποίων ἦσαν «ἀνυψωμένοι» (elevated railways). Οἱ ἀνυψωμένοι σιδηρόδρομοι κατεσκευάσθησαν ἐκ τῆς ἀνάγκης, ὅπως μὴ παρεμποδίζεται ἡ κίνησις τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἄλλων ὀχημάτων, ἀποτελοῦν δὲ εἶδος γεφύρας, ἄνωθεν τῶν λεωφόρων, ἥτις διήκει κατὰ μῆκος αὐτῶν καὶ στηρίζεται ἐπὶ ἰσχυρῶν σιδηροδοκῶν, φθάνουσα τὸ ὕψος τοῦ πρώτου ὀρόφου τῶν οἰκιῶν τῶν ὁδῶν, διὰ τῶν ὁποίων διέρχονται αἱ σιδηροδρομικαὶ ἅμαξαι. Οἱ περισσότεροι ὅμως τῶν σιδηροδρόμων τούτων κατηργήθησαν καὶ ἀντικατεστάθησαν δι' ὑπογείων σιδηροδρόμων, οἵτινες διασχίζουν τὰς λεωφόρους καὶ τὰς ὁδούς, καθὼς καὶ τὸν ποταμὸν Οὔδσωνα καὶ τὸν Ἀνατολικὸν ποταμόν. Κάτωθεν τοῦ ποταμοῦ κατεσκευάσθησαν ἐπίσης πολυάριθμοι σήραγγες διὰ τοὺς πεζοὺς καὶ τὰ ἄλλα εἴδη τῶν ὀχημάτων. Αἱ δι' αὐτοκινήτων λεωφορείων συγκοινωνίαι εἶναι ἐπίσης πυκνόταται. Ὡσαύτως πυκνὴ εἶναι ἡ συγκοινωνία διὰ τῶν ἀτμακάτων, αἵτινες διασχίζουν τοὺς ποταμοὺς καὶ τοὺς λιμένας.

Ἡ νῆσος Μανχάτταν συνδέεται πρὸς τὴν ἠπειρωτικὴν ξηρὰν καὶ τὰς περὶ αὐτὴν νήσους καὶ διὰ γεφυρῶν, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ περίφημος κρεμαστὴ γέφυρα τοῦ Μπροῦκλιν, περατωθεῖσα τῷ 1883 καὶ ἔχουσα μῆκος 1.827 μ., ἡ Οὐΐλλιαμσμπουργκ, κατασκευασθεῖσα τῷ 1903, ἡ γέφυρα Κουήνσμπορω, περατωθεῖσα τῷ 1909, ἡ γέφυρα Μανχάτταν (2.900 μ. μήκους), κατασκευασθεῖσα τῷ 1909, καὶ ἡ γέφυρα Χὲλλ-Γκέϊτ. Ἐπὶ τοῦ Χάρλεμ ποταμοῦ ὑπάρχουν 13 γέφυραι, διαφόρου τύπου καὶ μεγέθους, ἡ κυριωτέρα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ Ὑψηλὴ γέφυρα (426 μ.), ἡ Οὐάσιγκτον (730 μ.), ἡ Νιοὺ Ἦστ Ρίβερ, ἡ Μπροντγουαίη κτλ. Τινὲς τῶν γεφυρῶν τούτων εἶναι προωρισμέναι μόνον διὰ τοὺς πεζοὺς καὶ τὰ ὀχήματα, ἐνῷ ἄλλαι εἶναι μόνον διὰ τοὺς σιδηροδρόμους, τινὲς δὲ εἶναι μικταί. Ὁ ἐπὶ τῶν ποταμῶν Οὔδσωνος καὶ Ἀνατολικοῦ μικρὸς σχετικῶς ἀριθμὸς γεφυρῶν ὀφείλεται εἰς τὴν ἀνάγκην, ὅπως μὴ παρακωλυθῇ ἢ καθυστερήσῃ ἡ διὰ θαλάσσης συγκοινωνία. Πολυάριθμα εἶναι καὶ τὰ «φέρρυ-μπωτ», ἅτινα μεταφέρουν τοὺς σιδηροδρομικοὺς συρμοὺς ἀπὸ τῆς μιᾶς ὄχθης εἰς τὴν ἄλλην.

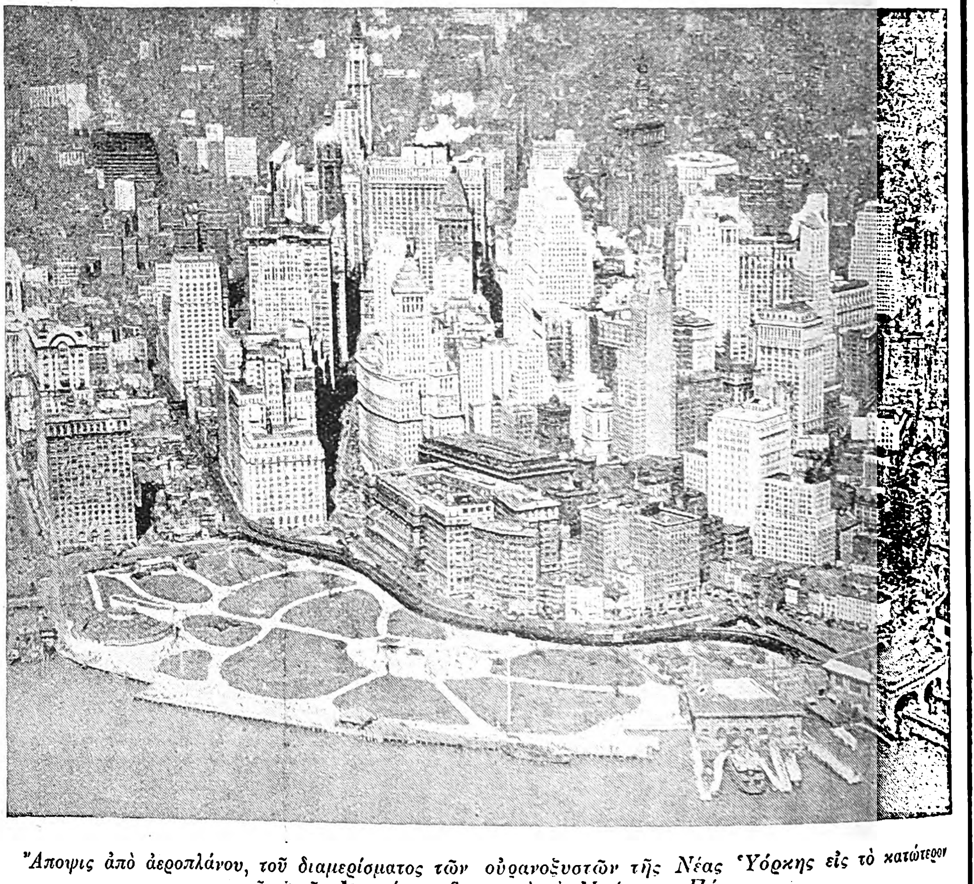

Ἄποψις ἀπὸ ἀεροπλάνου, τοῦ διαμερίσματος τῶν οὐρανοξυστῶν τῆς Νέας Ὑόρκης εἰς τὸ κατώτερον τμῆμα τῆς Μανχάτταν ὅπου καὶ τὸ Μπάττερυ Πάρκ.

Ἱστορία. Ὁ κόλπος τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ ὁ ποταμὸς Οὔδσων ἀνεκαλύφθησαν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τῷ 1524 ὑπὸ τοῦ ἐκ Φλωρεντίας Ἰταλοῦ θαλασσοπόρου Ἰωάννου Βερρατσάνο. Τῷ 1525 προσήγγισεν εἰς αὐτὴν καὶ ὁ Πορτογάλος ἐξερευνητὴς Στέφανος Γκόμεζ, τῷ δὲ 1600 διάφοροι Γάλλοι ἔμποροι ἐπεχείρησαν νὰ ἀναπλεύσουν τὸν Οὔδσωνα καὶ νὰ ἔλθουν εἰς ἐμπορικὴν ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς ἰθαγενεῖς. Ἐκεῖνος ὅμως ὁ ὁποῖος εἶναι κοινῶς παραδεδεγμένον ὡς ἐξερευνήσας πρῶτος τὸν κόλπον καὶ τὸν ποταμόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἔδωσαν βραδύτερον τὸ ὄνομά του, εἶναι ὁ Ἄγγλος θαλασσοπόρος Ἑρρῖκος Οὔδσων, ὁ ὁποῖος ἐπεχείρησε τὸν πρῶτον ἐξερευνητικόν του ἐνταῦθα πλοῦν τῷ 1609. Τῷ 1613 συνεπήχθησαν τέσσαρες ἐγκαταστάσεις ἐν τῇ νήσῳ Μανχάτταν, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα προῆλθεν ἐκ τοῦ Manhatanis, ὅπερ σημαίνει τὸν ζῶντα ἐπὶ νήσου. Τῷ 1614 ὁ Ὁλλανδὸς πλοίαρχος Ἀδριανὸς Μπλὸκ κατεσκεύασεν ἐπὶ τῆς Μανχάτταν τὸ πλοῖον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπροτίθετο νὰ ἐξερευνήσῃ τὴν Νέαν Ἀγγλίαν, καὶ κατόπιν τῆς καταστροφῆς αὐτοῦ ἵδρυσε νέαν ἐγ-

Digitized by Google

κατάστασιν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τοῦ Ἄνω κόλπου τῆς Νέας Ὑόρκης, ὅπου βραδύτερον ἠγέρθησαν καὶ ἄλλαι τοιαῦται. Αἱ μικραὶ αὗται ἐγκαταστάσεις ὑπήχθησαν κατόπιν ὑπὸ τὴν ὁλλανδικὴν ἑταιρείαν τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν. Τῷ 1626 ὁ περίφημος Ὁλλανδὸς Πέτερ Μινουῒ Βέσελ ἠγόρασε τὴν νῆσον Μανχάτταν ἀπὸ τοὺς Ἰνδοὺς ἀντὶ 60 φιορινίων καὶ κατεσκεύασε παρὰ τὴν σήμερον καλουμένην ἄκραν Μπόουλινγκ Γκρὴν τὸ μικρὸν φρούριον Ἀμστελλόδαμον. Ἡ ἀποικία, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἱδρύσει τότε οὗτος, περιελάμβανε 200 κατοίκους καὶ εἶχεν ὀνομασθῆ *Νέον Ἀμστελλόδαμον*. Τῷ 1628 ἐκτίσθη καὶ ἡ πρώτη ἐκκλησία. Τῷ 1653 τὸ Νέον Ἀμστελλόδαμον εἶχεν 800 κατοίκους, οἵτινες διὰ νὰ ἀμυνθοῦν κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Ἄγγλων καὶ τῶν Ἰνδῶν κατεσκεύασαν τεῖχος 703 μ. μήκους. Τῷ 1664 ὁ Κάρολος Β΄ τῆς Ἀγγλίας παρεχώρησε τὴν ἀποικίαν ταύτην εἰς τὸν ἀδελφόν του δοῦκα τῆς Ὑόρκης καὶ τὴν 8 Σεπτεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους, χωρὶς νὰ κηρυχθῇ ὁ πόλεμος κατὰ τῆς Ὁλλανδίας, οἱ Ἄγγλοι, ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Ριχάρδον Νίκολλς, κατέλαβον τὴν πόλιν, τὴν ὁποίαν ὠνόμασαν *Νέαν Ὑόρκην*, πρὸς τιμὴν τοῦ πάτρωνός των. Βραδύτερον, διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Μπρέντα, ἡ Ὁλλανδία παρεχώρησε τὴν πόλιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὁ δὲ Νίκολλς παρέμεινε κυβερνήτης αὐτῆς μέχρι τοῦ 1668. Τῷ 1673 οἱ Ὁλλανδοὶ ἀνακατέλαβον ἐκ νέου τὴν πόλιν, τὴν ὁποίαν ὠνόμασαν Νέαν Ὀράγγην. Μετ' ὀλίγον ὅμως οἱ Ἄγγλοι κατέλαβον αὐτὴν ἐκ νέου καὶ διώρισαν διοικητὴν αὐτῆς τὸν Ἐδμόνδον Ἄντρος. Μετά τινας ἄλλας περιπετείας ἡ Νέα Ὑόρκη παρέμεινεν ὁριστικῶς εἰς χεῖρας τῶν Ἄγγλων καὶ ἤρχισεν ἀναπτυσσομένη ἁλματωδῶς. Τῷ 1693 ἐγκατεστάθη ἐν αὐτῇ τὸ πρῶτον τυπογραφεῖον, τῷ δὲ 1703 ἡ πρώτη ἐλευθέρα σχολὴ καὶ τῷ 1729 ἡ πρώτη δημοσία βιβλιοθήκη. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς τοῦ ἐμπορίου τῶν δούλων ἡ Νέα Ὑόρκη ἐπέτυχε μεγάλα κέρδη καὶ ἀνάπτυξιν μεγάλως. Κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Ἀνεξαρτησίας ἡ Νέα Ὑόρκη ἔπαιξε σπουδαῖον ρόλον, τῷ δὲ 1783 ἐξεκενώθη ὑπὸ τῶν ἀγγλικῶν στρατευμάτων, καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν. Ἀπὸ τοῦ 1785 μέχρι τοῦ 1789 ὑπῆρξεν ἕδρα τῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως τῶν Ἡν. Πολιτειῶν, ἐν αὐτῇ δὲ ἀνεκηρύχθη ὁ Βάσιγκτων πρῶτος πρόεδρος τῆς ἀμερικανικῆς συμπολιτείας. Τῷ 1832 καὶ 1834 ὑπέστη μεγάλας καταστροφὰς ἐκ χολέρας, τῷ δὲ 1835 τὸ κάτω τῆς Οὐὼλ στρὴτ τμῆμα τῆς πόλεως κατεστράφη ὑπὸ πυρκαϊᾶς. Κατὰ τὸν οἰκονομικὸν πανικὸν τοῦ 1837 ἔλαβον χώραν σοβαραὶ ὀχλαγωγικαὶ ταραχαί, αἵτινες ἐπανελήφθησαν καὶ τῷ 1849, ὁπότε ἐφονεύθησαν 30 καὶ ἐτραυματίσθησαν 131 ἄτομα. Τῷ 1863 νέαι ταραχαὶ προεκάλεσαν τὸν θάνατον 1000 κατοίκων. Κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας τὰ σπουδαιότερα γεγονότα, ἅτινα ἔλαβον χώραν ἐν τῇ μεγαλοπόλει ταύτῃ, ἔχουν σχέσιν πρὸς τοὺς συχνοὺς χρηματιστηριακοὺς πανικούς, οἵτινες προεκάλεσαν πρωτοφανεῖς ἐν τῇ ἱστορίᾳ οἰκονομικὰς καταστροφὰς εἰς πάντα τὰ κοινωνικὰ στρώματα. Μ. Δ. Β.

— **Νέα Ὑόρκη** (New York καὶ συντετμημένως N. Y.) *[Γεωγρ.]*. Πολιτεία τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ἡ πολυπληθεστέρα καὶ σημαντικωτέρα τῆς ὁμοσπονδίας, ἔχουσα ἔκτασιν 127.433 τ. χλμ. καὶ 12.620.000 κατ., ὧν ἡ πυκνότης ἀνέρχεται εἰς 81 κατ. ἀνὰ πᾶν τ. χλμ. Ἡ πολιτεία αὕτη ἀποκαλεῖται καὶ *Αὐτοκρατορικὴ πολιτεία* (Empire state), λόγῳ τῆς σημαντικῆς ἐπιρροῆς, τὴν ὁποίαν ἤσκησε καὶ ἀσκεῖ εἰσέτι ἐπὶ τῆς γενικῆς κατευθύνσεως τῶν ὑποθέσεων τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ τῆς πρωτευούσης θέσεως, τὴν ὁποίαν κατέχει μεταξὺ τῶν 48 ἄλλων πολιτειῶν, ἀπὸ ἀπόψεως πληθυσμοῦ, ἐμπορίου, βιομηχανίας, ναυτιλίας καὶ πλούτου ἐν γένει. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Ἄλμπανυ*, κυριώτεραι δὲ πόλεις ἡ *Νέα Ὑόρκη*, ἡ *Μπώφφαλο*, ἡ *Ρότσεστερ*, αἱ *Συρακοῦσαι*, κ. ἄ. Ὁρίζεται πρὸς Α. ὑπὸ τῶν πολιτειῶν Κοννεκτικούτης, Μασσαχουσέττης καὶ Βέρμοντ, πρὸς Β. ὑπὸ τῆς καναδικῆς ἐπαρχίας τῆς Κουεβέκης, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τοῦ ποταμοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου καὶ τῶν λιμνῶν Ὀντάριο καὶ Ἤρι, πρὸς Ν. ὑπὸ τῶν πολιτειῶν Πενσυλβανίας, Νέας Ἰερσέης καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Πενσυλβανίας, τῆς λίμνης Ἤρι καὶ τοῦ ποταμοῦ Νιαγάρα. Ἔχει σχῆμα ἀκανονίστου τριγώνου, οὗ ἡ μία κορυφὴ εὑρίσκεται πρὸς τὰ ΒΑ., ἡ ἑτέρα πρὸς τὰ ΝΑ., καὶ ἡ τρίτη, ἡ ὀξυτέρα, πρὸς Δ. Ἡ ἔκτασις αὐτῆς ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἀτλαντικοῦ εἶναι σχετικῶς μικρά, περιλαμβάνουσα μόνον τὸν κόλπον τῆς Νέας Ὑόρκης, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ πολυσχιδοῦς τῶν παραλίων ἔχει μῆκος 800 χλμ. Παρὰ τὰ παράλια αὐτῆς ὑπάρχουν πολλαὶ νῆσοι, αἱ σημαντικώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ περιλαμβανόμεναι ἐν τῇ πόλει τῆς Νέας Ὑόρκης *Μανχάτταν*, *Λόνγκ Ἄϊλαντ* καὶ *Στάτεν Ἄϊλαντ*. Περιλαμβάνει πολλοὺς ποταμοὺς καὶ πολλὰς λίμνας, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ λίμναι *Ἤρι* καὶ *Ὀντάριο* καὶ οἱ ποταμοὶ *Νιαγάρας* καὶ *Ἅγιος Λαυρέντιος*, ἀποτελοῦντες τὸ ὅριον αὐτῆς μετὰ τοῦ Καναδᾶ, ἀνήκουν εἰς τὴν πολιτείαν τῆς Νέας Ὑόρκης κατὰ τὴν νότιον καὶ ἀνατολικὴν μόνον ὄχθην των. Ἡ ἐσωτερικὴ ὑδρογραφία τῆς πολιτείας περιλαμβάνει ἀφ' ἑνὸς μὲν ποταμοὺς κατερχομένους πρὸς τὸν Ἀτλαντικόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ποταμοὺς κατερχομένους πρὸς τὰς μεγάλας λίμνας τῶν συνόρων της. Οἱ κυριώτεροι μεταξὺ τῶν πρώτων εἶναι ὁ *Οὔδσων*, ὁ ὁποῖος ἀνήκει ὁλόκληρος εἰς τὴν πολιτείαν, ἀπὸ τῶν πηγῶν του μέχρι τῶν ἐκβολῶν του, καθὼς καὶ ὁ σημαντικώτερος τῶν παραποτάμων του *Μόχακ*, ὁ *Ντελαουέαρ* καὶ ὁ *Σουσκεχάννα*. Ἐκ τῶν ἄλλων ποταμῶν κυριώτεροι εἶναι ὁ *Μπλάκ*, ὁ *Τζενεσήη*, ὁ *Τσενάνγκο*, ὁ *Τσέμουνγκ*, ὁ *Ἀλλεχάνυ* κτλ. Ἐκ τῶν πολλῶν ἐσωτερικῶν λιμνῶν, αἱ πλεῖσται τῶν ὁποίων εἶναι λίαν ἐπιμήκεις, καλούμεναι ὡς ἐκ τούτου καὶ *Φίνγκερ λαίηκς* (Finger lakes=λίμναι δακτύλων), κυριώτεραι εἶναι ἡ *Σένεκα*, ἡ *Καϋύγκα*, ἡ *Ὀνεΐντα*, ἡ *Τσάμπλεϊν*, ἡ τοῦ *Γεωργίου*, ἡ *Καναντάϊγκουα* κτλ.

Τὸ ἔδαφος τῆς πολιτείας εἶναι ποικίλον, περιλαμβάνον πολλὰς πεδιάδας, ἰδίως παρὰ τὰς λίμνας καὶ τοὺς μεγάλους ποταμούς, καὶ διασχιζόμενον ὑπὸ πολλῶν ὀρεινῶν ὄγκων. Ἐν γένει ὅμως δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ τὸ μὲν δυτικὸν αὐτοῦ τμῆμα ὡς πεδινὸν καὶ χαμηλόν, τὸ δὲ ἀνατολικὸν ὡς ὀρεινόν. Τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα διασχίζεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Μόχακ, πρὸς Β. τοῦ ὁποίου ἐκτείνεται ἡ ὀροσειρὰ *Ἀντιρόντακ*, μὲ ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὸ *Μάρσυ* (1.639 μ.). Ἡ ὀροσειρὰ αὕτη, καταλαμβάνουσα ἔκτασιν 200 τ. χλμ., μὲ πολλὰς λίμνας καὶ ποταμούς, εἶναι σπουδαῖον κέντρον ἁλιείας καὶ κυνηγίου. Εἶναι κεκαλυμμένη ὑπὸ δασῶν καὶ παρέχει μέγιστον τουριστικὸν ἐνδιαφέρον, συχναζομένη ὑπὸ πολλῶν ξένων, οὓς προσελκύει εἰς πλεῖστα γραφικὰ σημεῖα, ὅπου εἶναι διεσπαρμένα κέντρα ἀναψυχῆς καὶ μεγάλα ξενοδοχεῖα, τέλειον καὶ πυκνότατον σιδηροδρομικὸν δίκτυον. Πρὸς Δ. τοῦ ποταμοῦ Οὔδσωνος καὶ νοτίως τοῦ Μόχακ ἐκτείνεται ἡ ὀροσειρὰ *Κάτσκιλ*, μὲ ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὸ *Σλάϊντ* (1281 μ.). Αἱ δύο αὗται ὀροσειραί, διακλαδούμεναι εἰς πολλὰς ἄλλας μικροτέρας, συνεχίζονται πρὸς Α. μὲν ὑπὸ τῆς *Γκρὴν Μάουνταινς*, τῆς *Βέρμοντ* καὶ *Οὐάϊτ Μάουνταινς* τῆς Νιοὺ Χαμψάϊρ, πρὸς Ν. δὲ ὑπὸ τῶν ὀρέων τῆς Πενσυλβανίας. Οἱ ποταμοὶ καὶ αἱ λίμναι σχηματίζουν ἐπίσης πολλοὺς καὶ ὡραίους καταρράκτας, ὀνομαστοὺς διὰ τὴν γραφικότητά των. Ὑπάρχουν ὡσαύτως πολλαὶ διώρυγες, αἵτινες συνδέουν τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς λίμνας καὶ αἵτινες διευκολύνουν μεγάλως τὰς συγκοινωνίας, θέτουσαι εἰς ἐπικοινωνίαν τὸν Ἀτλαντικὸν μετὰ τῶν Μεγάλων Λιμνῶν.

Ἡ χώρα ἦτο ἄλλοτε τελείως κεκαλυμμένη ὑπὸ παρθένων δασῶν. Σήμερον ἐκ τῶν δασῶν ἐκείνων παρέμεινε μόνον τὸ ἓν τέταρτον, ἀποτελούμενον κυρίως ἐκ κωνοφόρων δένδρων, ὀξυῶν, δρυῶν κ. ἄ. Εἰς τὰ δάση ταῦτα, τινὰ τῶν ὁποίων ἐξακολουθοῦν νὰ εὑρίσκωνται εἰς παρθένον κατάστασιν, ἐνδιαιτῶνται ἀγέλαι ἄρκτων, αἴλουροι, κάστορες, ἑρμῖναι, λούτρ καὶ ἄλλα ζῷα γνωστὰ διὰ τὸ πολύτιμον δέρμα καὶ τρίχωμά των. Τὸ κλίμα παρουσιάζει μεγάλην ποικιλίαν, λόγῳ τῶν συχνῶν ἐναλλαγῶν τοῦ ἐδάφους. Εἰς τὰ παράλια εἶναι τροπικὸν καὶ μᾶλλον ἤπιον, ἕνεκα τῆς γειτνιάσεως τῆς θαλάσσης, ἐνῷ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν εἶναι ψυχρόν. Αἱ διαφοραὶ τῆς θερμοκρασίας μεταξὺ χειμῶνος καὶ θέρους εἶναι ἐπίσης μεγάλαι· ἐν Ρότσεστερ ἡ ἀνωτάτη θερμοκρασία τοῦ θέρους φθάνει τοὺς $+39^{o}$, ἡ δὲ κατωτάτη τοὺς -22°, ὁ λιμὴν τοῦ Μπώφφαλο καλύπτεται ἐνίοτε ὑπὸ χιόνων μέχρι τοῦ Μαΐου, ὁ δὲ Οὔδσων παγώνει ἐνίοτε ἐπὶ 40 ἡμέρας. Ὁ πληθυσμὸς τῆς πολιτείας ἀνήρχετο εἰς 340.000 κατὰ τὸ 1790, ηὐξήθη δὲ ἔκτοτε ἁλματωδῶς, ἕνεκα τῆς αὐξήσεως τῶν κατοίκων τῆς κυριωτέρας πόλεως, τῆς Νέας Ὑόρκης. Πλέον τοῦ ἡμίσεος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πολιτείας εὑρίσκεται συγκεντρωμένος εἰς τὴν ΝΑ. γωνίαν τῆς χώρας, ἥτις εἶναι καὶ ἡ βιομηχανικωτέρα. Ὁ πληθυσμὸς οὗτος ἀποτελεῖται κατὰ τὸ μέγιστον αὐτοῦ τμῆμα ἐκ μεταναστῶν προελθόντων ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τοῦ κόσμου, ἰδίως ὅμως ἐξ Εὐρώπης.

Ἡ πολιτεία κυβερνᾶται ἐπὶ τῇ βάσει Συντάγματος ψηφισθέντος τῷ 1777 καὶ πολλάκις ἔκτοτε τροποποιηθέντος, ὁλονὲν ἐπὶ τὸ ἐλευθεριώτερον, καθότι τὸ πρῶτον ἐκεῖνο Σύνταγμα ἐβάσιζε τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου καὶ τῆς ἐκλογιμότητος ἐπὶ τῆς ἰδιοκτησίας. Ἔχει γερουσίαν ἐκ 50 μελῶν ἐκλεγομένων ἀνὰ τριετίαν καὶ βουλὴν ἐξ 150 μελῶν ἐκλεγομένων κατ' ἔτος. Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς διοικητοῦ, ἑνὸς ὑποδιοικητοῦ καὶ τῶν προϊσταμένων τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν. Εἰς τὸ κογκρέσσον ἀντιπροσωπεύεται ἡ πολιτεία ὑπὸ 2 γερουσιαστῶν καὶ 42 βουλευτῶν. Ἡ πολιτεία διαιρεῖται εἰς 62 κομητείας. Ἡ παιδεία εἶναι μεγίστου βαθμὸν ἀνεπτυγμένη, περιλαμβάνουσα 13.275 ἐκπαιδευτήρια, εἰς τὰ ὁποῖα φοιτοῦν περὶ τοὺς 2.500.000 μαθηταί. Ἐκ τούτων 23 εἶναι ἀνώτερα κολλέγια καὶ πανεπιστήμια, 13 θεολογικαὶ σχολαί, 14 εἰδικαὶ ἰατρικαὶ σχολαί. Ἐκ τῶν πανεπιστημίων τὰ ὀνομαστότερα εἶναι τὸ Κολούμπια ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ καὶ τὸ Κόρνελ ἐν Ἰθάκῃ.

Ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως ἡ πολιτεία τῆς Νέας Ὑόρκης εἶναι ἡ πλουσιωτέρα πασῶν τῶν πολιτειῶν τῆς συμπολιτείας. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι γονιμώτατον, παράγον ἄφθονα καὶ παντοῖα γεωργικὰ προϊόντα, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ βρόμη, ὁ ἀραβόσιτος, ὁ σῖτος, τὰ γεώμηλα, ὁ καπνός, ὁ λυκίσκος καὶ αἱ ὀπῶραι, ἰδίως αἱ σταφυλαί, τὰ μῆλα καὶ τὰ ροδάκινα. Λίαν ἀνεπτυγμένη ἐπίσης εἶναι ἡ κτηνοτροφία, τὰ κυριώτερα δὲ κτηνοτροφικὰ προϊόντα εἶναι τὸ ἔριον καὶ ὁ τυρός. Ἡ βιομηχανία εἶναι τεραστίως ἀνεπτυγμένη, περιλαμβάνουσα παντὸς εἴδους ἐργοστάσια, ἀνερχόμενα εἰς 35.000 περίπου καὶ ἀπασχολοῦντα μέγιστον ἀριθμὸν ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων. Τὸ ἐμπόριον τῆς πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης ἀντιπροσωπεύει τὰ 60 % τοῦ ὅλου ἐμπορίου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς καὶ εἶναι κυρίως διαμετακομιστικόν, περιλαμβάνον ἄλευρα, σῖτον, κτήνη, κρέατα, βάμβακα κτλ. Τὸ ὑπέδαφος τῆς χώρας ἔχει ἀφθονίαν σιδήρου, ἀργίλλου, ἅλατος, γύψου, τσιμέντου, πετρελαίου, ἀσβέστου κτλ.

Ὁ ἐμπορικὸς στόλος τῆς πολιτείας ὑπερβαίνει εἰς ἀριθμὸν καὶ ἐκτόπισμα τὸ ἓν τέταρτον τοῦ ὅλου ἐμπορικοῦ στόλου τῆς συμπολιτείας, ἡ δὲ κίνησις τῶν πλοίων εἰς τοὺς λιμένας της ὑπερβαίνει τὸ ἓν τρίτον τῆς ὅλης κινήσεως τῶν λοιπῶν λιμένων τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Αἱ συγκοινωνίαι εἶναι εἰς μέγαν βαθμὸν ἀνεπτυγμέναι. Αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ ἐκτείνονται ἐπὶ μῆκος 17.000 χλμ., τὸ δὲ μῆκος τῶν διωρύγων ἀνέρχεται εἰς 1.500 χλμ. Ἡ ἱστορία τῆς πολιτείας ταυτίζεται πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως τῆς *Νέας Ὑόρκης* (βλ. λ.) καὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Μ. Δ. Β.

— **Νέα Ὑόρκη Δυτική** (New York West) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Νέας Ἰερσέης. Κάτ. 29.900. Κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Οὔδσωνος καὶ εἶναι ἐκ τῶν βιομηχανικωτέρων πόλεων τῆς πολιτείας, ἔχουσα πλῆθος ἐργοστασίων μεταξωτῶν ὑφασμάτων, ἑτοίμων ἐνδυμάτων, ζύθου κλπ. Μ. Δ. Β.

— «**Νέας Ὑόρκης Βῆμα**» (New York Tribune). Ἀμερικανικὴ ἐφημερὶς ἐκδιδομένη ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἀπὸ τοῦ 1841. Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ὁρατίου Γκρήλυ, ὅστις διηύθυνεν αὐτὴν μέχρι τοῦ θανάτου του (1872). Ὁ Γκρήλυ ἵδρυσε τὴν ἐφημερίδα του μὲ κεφάλαια ἀνερχόμενα εἰς 1.000 μόλις δολλάρια καὶ ἐκυκλοφόρησε κατ' ἀρχὰς ταύτην εἰς 500 μόνον ἀντίτυπα. Ἐντὸς ἑνὸς ὅμως μηνὸς ἡ κυκλοφορία ταύτης ηὐξήθη εἰς 6.000 φύλλα καὶ ἐντὸς δύο μηνῶν ἔφθασε τὰς 11.000. Τῷ 1861, κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς ἑκατονταετηρίδος της, εἶχε 287.000 φύλλα κυκλοφορίαν, μίαν τῶν μεγαλυτέρων τότε τοῦ κόσμου. Ἔκτοτε ἡ κυκλοφορία ἐξηκολούθει αὐξανομένη, ὑπερβᾶσα πολλάκις τὸ ἓν ἑκατομμύριον. Χάρις εἰς τὴν μεγάλην κυκλοφορίαν της καὶ τὴν σοβαρότητά της ἀπέκτησε μέγιστον κῦρος καὶ κατέστη ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων πολιτικῶς καὶ οἰκονομικῶς ἀμερικανικῶν ἐφημερίδων. Ὁ πρῶτος ἰδιοκτήτης της Γκρήλυ, στηριζόμενος ἐπὶ τῆς ἰσχύος ταύτης, ὑπέβαλε τῷ 1872 ὑποψηφιότητα διὰ τὴν προεδρίαν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἀλλ' ἀπέτυχε. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γκρήλυ ἡ ἰδιοκτησία τῆς ἐφημερίδος περιῆλθεν εἰς ἑταιρείαν, ἡ ὁποία τὴν ἐκδίδει ἔκτοτε. Τῷ 1917 ἡ ἐφημερὶς ἵδρυσε καὶ παρισινὴν ἔκδοσιν, τῷ δὲ 1924 ἡ ἐκδότρια αὐτῆς ἑταιρεία ἠγόρασε καὶ τὴν ἑτέραν μεγάλην ἀμερικανικὴν ἐφημερίδα, τὸν «Κήρυκα τῆς Νέας Ὑόρκης», ἔκτοτε δὲ αἱ δύο ἐφημερίδες ἐκδίδονται ὑπὸ τὸν διπλοῦν τίτλον «Νέας Ὑόρκης Βῆμα καὶ Κῆρυξ». Μεταξὺ τῶν συνεργατῶν καὶ τῶν διευθυντῶν αὐτῆς ὑπῆρξαν κατὰ καιροὺς πολλοὶ ἐκ τῶν διασημοτέρων πολιτικῶν καὶ δημοσιογράφων τῆς Ἀμερικῆς, ἐξ ὧν ὁ περίφημος Κάρολος Ἄντερσεν Ντάνα, ὁ ὁποῖος ἐχρημάτισεν ὑποδιευθυντής της, ὁ Γεώργιος Κιούρτις, ὁ Μπαγιὰρ Ταΐυλορ, ὁ Ρ. Γκράντ Οὐάϊτ, ὁ Γκαίυ κλπ. Μ. Δ. Β.

— **Νέας Ὑόρκης Καιροί** (New-York Times)· βλ. λ. *Τάϊμς Νέας Ὑόρκης*.

— **Νέας Ὑόρκης Κῆρυξ** (New York Herald). Ἀμερικανικὴ ἐφημερίς, ἐκδοθεῖσα ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ τὴν 6 Μαΐου 1835 ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου Γόρδων *Μπέννετ* (βλ. λ.). Κατ' ἀρχὰς ἐξεδίδετο εἰς μικρὸν σχῆμα καὶ ἐπωλεῖτο πρὸς ἓν σέντς ἕκαστον φύλλον, ἀλλὰ κατόπιν ἀπέκτησε μέγα σχῆμα, ἐγένετο πολυσέλιδος καὶ ἀνῆλθεν εἰς μεγάλην κυκλοφορίαν, καταστᾶσα ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ἐφημερίδων τοῦ κόσμου. Τὴν μεγάλην κυκλοφορίαν της ὀφείλει κυρίως εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν πάσης εἰδήσεως καὶ εἰς τὴν δημοσίευσιν παντὸς εἴδους εἰδήσεων, μετὰ μεγίστης πληρότητος καὶ πρωτοφανοῦς ἐνημερότητος, χωρὶς νὰ ἀποκλείῃ οὐδ' αὐτὴν τὴν σκανδαλοθηρίαν. Τὸν Μπέννετ, ἀποθανόντα τῷ 1872, διεδέχθη εἰς τὴν διεύθυνσιν ὁ υἱός του Ἰάκωβος Μπέννετ (1841—1918), ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ὁποίου ἡ ἔκδοσις τῆς ἐφημερίδος περιῆλθεν εἰς εἰδικὴν ἑταιρείαν. Ὁ Ἰάκωβος Μπέννετ ἐβελτίωσεν αὐτὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, αὐξήσας τὴν κυκλοφορίαν της καὶ τὸ κῦρος της, ἱδρύσας παρισινὴν ἔκδοσιν καὶ ἐγκαταστήσας ἰδιαίτερον ὑποβρύχιον καλώδιον μεταξὺ Νέας Ὑόρκης καὶ Εὐρώπης, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξησφάλισε τὴν προτεραιότητα τῶν εὐρωπαϊκῶν εἰδήσεων. Τῷ 1924 ὁ «Κῆρυξ τῆς Νέας Ὑόρκης» συνεχωνεύθη μετὰ τοῦ «Βήματος τῆς Νέας Ὑόρκης». Μ. Δ. Β.

Digitized by Google

Νέα Φιλαδέλφεια (New Philadelphia) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας, πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Τουσκαράουας ἐν τῇ πολιτείᾳ Ὀχάϊο, κειμένη ἐπὶ τῆς διώρυγος τοῦ Ὀχάϊο, 115 χλμ. πρὸς Α. τοῦ Κλήβελαντ. Κεῖται ἐν μέσῳ πλουσίας γαιανθρακοφόρου περιοχῆς καὶ συντηρεῖ βιομηχανίας ἐσμαλτωμένων εἰδῶν, μηχανῶν, ψηκτρῶν κλπ. Κάτ. 12.000. Χ. Δ.

Νέα Φώκαια *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Φώκαια Νέα*.

Νέα Ψαρὰ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ἐρέτρια*.

Νέβα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Β. Παλαιστίνης, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βαταναίᾳ ἢ Βασὰν (νῦν Hauran), κειμένη ΒΑ. τοῦ Δίου. Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει σήμερον ἡ *Νάουα*. Α. Θ. Σ.

νεβαδίτης (ὁ) (Nevadit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα ἡφαιστειογενές. Ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν λιπαριτῶν, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ μάγμα γρανιτικόν, διακρίνεται δὲ ἀπὸ τοὺς ἄλλους λιπαρίτας, διότι εἶναι πολὺ πλούσιος εἰς πορφυριτικοὺς κρυστάλλους ἐντὸς τῆς θεμελιώδους μάζης αὐτοῦ. Ἐμφανίζεται εἰς τὴν Sierra Nevada ἐν Καλιφορνίᾳ. Γ. Β.

Νεβάδο ντὲ Σοράτα (Nevado de Sorata) *[Γεωγραφ.]*. Ὄρος τῆς Βολιβίας (βλ. *Σορράτα*).

Νεβάντα (Nevada καὶ συντετμημένον Nev.) *[Γεωγραφ.]*. Μία τῶν 48 πολιτειῶν τῆς βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας, κειμένη μεσογείως εἰς τὸ Δ. τμῆμα τῆς χώρας μεταξὺ τῶν παραλλήλων 35°—42° Β. πλάτους καὶ 114° 5′—120° Δ. μήκους Γκρήνουϊτς καὶ ὁριζομένη ὑπὸ τῶν πολιτειῶν Ὄρεγκον καὶ Ἀϊντάχο πρὸς Β., Γιούτα καὶ Ἀριζόνα πρὸς Α. καὶ Καλιφορνίας πρὸς Ν. καὶ Δ. Εἶναι ἡ ἕκτη ἀπὸ ἀπόψεως ἐκτάσεως πολιτεία τῆς ὁμοσπονδίας, καλύπτουσα 286.675 τετρ. χλμ. καὶ ἡ ἀραιότερον πασῶν κατῳκημένη, ἀριθμοῦσα 3 μόνον κατ., ἀνὰ δέκα τετρ. χλμ. Κάτ. (1930) 91.000, ἐξ ὧν 5.000 περίπου ἰθαγενεῖς Ἰνδοί, πρωτεύουσα δὲ ἡ *Κάρσον Σίτυ* (κάτ. 1.685). Ἡ Νεβάντα ἔχει σχῆμα τελείου τραπεζίου μὲ τὴν ὀξεῖαν γωνίαν τεμνομένην πρὸς ΝΑ. ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Κολοράντο, ἀποτελοῦντος τὸ πρὸς τὴν πλευρὰν ταύτην ὅριον τῆς χώρας. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς περιλαμβάνεται ἐξ ὁλοκλήρου ἐν τῷ καλουμένῳ Μεγάλῳ λεκανοπεδίῳ (Great Basin), ἔχει δὲ μέσον ὕψος ἐδάφους 1.860 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν. Τὸ ὑψίπεδον τοῦτο στηρίζεται πρὸς Δ. ἐπὶ τῆς Σιέρρα Νεβάντα, τῆς ὁποίας πολλαὶ παράλληλοι παραφυάδες διασχίζουσι τὸ ἔδαφος τῆς χώρας, μὲ κατεύθυνσιν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Ἐκ τῶν ὀροσειρῶν τούτων σπουδαιότεραι εἶναι κατὰ σειρὰν ἐκ Δ. πρὸς Α. τὸ *Ράμπιτ-Χόλ*, ὅπερ ἄρχεται ἀπὸ τῶν συνόρων τοῦ Ὄρεγκον, τὸ *Κουάϊνς Ρέϊντζ* μετὰ τοῦ ἐν συνεχείᾳ αὐτοῦ *Γουέστ*, *Χάμπολντ Ρέϊντζ*, τὰ ἐγγὺς κείμενα ὄρη *Σόσον*, *Μόνιτορ* καὶ *Ἄϊλοτ Κρήκ*, ἅτινα προεκτείνονται πρὸς Ν. διὰ τῶν ὀρέων *Κέβιτς Ρέϊντζ*, *Μπέλτεντ Ρέϊντζ* καὶ *Σπρίνγκ*, τὰ *Ἥστ Χάμπολντ*, *Ἤγκαν Ρέϊντζ*, *Σὲλλ Κρὴκ* καὶ τέλος τὸ ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν συνόρων *Σνέϊκ Ρέϊντζ*. Ὑψηλοτέρα κορυφὴ τῆς πολιτείας εἶναι τὸ *Τσέϊρλοτααν* (3.315 μ.), ἀποτελοῦν τὸ κύριον τμῆμα τοῦ ὄρους Σπρίνγκ. Ὁλόκληρον σχεδὸν τὸ ἔδαφος τῆς χώρας καλύπτεται ὑπὸ ἐρήμων καὶ στεππῶν καλυπτομένων ὑπὸ πτωχοτάτης βλαστήσεως. Τὰ ὕδατα εἶναι ἐλάχιστα, αἱ πλεῖσται δὲ τῶν κοιλάδων παραμένουσι ξηραὶ ἢ διασχίζονται ὑπὸ μικρῶν ποταμίων ἐξαφανιζομένων ἐντὸς τελμάτων ἢ καταβαθρῶν. Κυριώτερος ποταμός, ἐξαιρέσει τοῦ Κολοράντο, ὅστις ὅμως παραρρέει ἁπλῶς καὶ ἐπὶ μακρὸν τὴν πολιτείαν πρὸς ΝΑ., εἶναι πρὸς Δ. ὁ *Χάμπολντ*, μήκους 480 χλμ. Ἐπίσης εἰς τὸ Β. τμῆμα κεῖνται αἱ πηγαὶ παραποτάμων τινῶν τοῦ Σνέϊκ, εἰς δὲ τὸ ΝΑ. τοῦ Κολοράντο. Λίμναι ἀπαντῶσι πολλαί, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὸ Δ. τμῆμα καὶ παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Σιέρρα Νεβάντα. Σπουδαιότεραι τούτων εἶναι ἀπὸ Ν. πρὸς Β. ἡ *Γουῶλκερ*, τροφοδοτουμένη ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ, καὶ *Τάω* (Tahoe) παρὰ τὰ σύνορα τῆς Καλιφορνίας, κειμένη εἰς ὕψος 2.017 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν καὶ ἐκρέουσα εἰς τὴν λίμνην τῆς *Πυραμίδος* διὰ τοῦ ποταμοῦ Τράκη. Πρὸς Β. τῆς τελευταίας ταύτης κεῖνται αἱ ἀποξηρανθεῖσαι λεκάναι τῶν *Μοντ-Λέϊκ* καὶ *Μπλακ-Ρόκ*, πολλαχοῦ δ' ἐπίσης διακρίνονται ἄλλαι ἀποξηρανθεῖσαι λεκάναι λιμνῶν τῆς τεταρτογενοῦς περιόδου. Δάση ἐλλείπουσιν, ἀπαντῶντα μόνον ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῆς *Σιέρρα Νεβάντα*, ἐλάχισται δὲ μόνον πεῦκαι καὶ δένδρα τοῦ ἀκαγίου ἀπαντῶσι μεμονωμέναι ἀνὰ τὴν λοιπὴν χώραν. Ἀντιλόπαι, ἀλώπεκες, λύκοι καὶ ἄρκτοι εἶναι τὰ κυριώτερα ἄγρια ζῷα. Ἡ γεωργία εἶναι ἐλάχιστα προηγμένη ἐλλείψει ὕδατος πρὸς ἄρδευσιν τοῦ ἐδάφους, τὸ πεντηκοστὸν δὲ μόλις αὐτοῦ εἶναι καλυμμένον διὰ φυτειῶν γεωμήλων, κριθῆς, σίτου, βρώμης κλπ. Ἡ κτηνοτροφία μετρίως ἀνεπτυγμένη, ἀριθμεῖ 800 περίπου χιλιάδας ζῴων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπερτεροῦσι τὰ βοοειδῆ καὶ τὰ πρόβατα. Ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ ὑπεδάφους, ὅπερ ἐγκλείει μεταλλεύματα χρυσοῦ, ἀργύρου, λευκοχρύσου, ψευδαργύρου, σιδήρου, νικελίου, κοβαλτίου, καολίνης, ὑδραργύρου κλπ., ἀποτελεῖ τὴν κυριωτέραν ἀπασχόλησιν τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τοῦ πληθυσμοῦ. Ἐπίσης ἐκ τῶν λιμνῶν ἐξάγεται εἰς σοβαρὰς ποσότητας βόραξ. Αἱ συγκοινωνίαι ἐξυπηρετοῦνται ἀποκλειστικῶς σχεδὸν διὰ τῶν ὀλίγων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, τῶν ὁποίων τὸ μῆκος ἀνέρχεται εἰς 3.700 χλμ. Μεταξὺ τῶν γραμμῶν τούτων εἶναι καὶ ἡ μεγάλη ἀρτηρία τοῦ Εἰρηνικοῦ (Southern Pacific Rly), ἥτις διασχίζει τὴν πολιτείαν ἐξ Α. πρὸς Δ., ἀκολουθοῦσα τὸ ῥεῦμα τοῦ *Χάμπολντ*. Ἐκτὸς τῆς πρωτευούσης ἀξιόλογος ἐπίσης πόλις εἶναι ἡ *Ρένο*, ἔνθα τὸ πανεπιστήμιον τῆς πολιτείας.

Ἡ Νεβάντα ἀπετέλει μέρος τῶν παραχωρηθέντων τῷ 1848 ὑπὸ τοῦ Μεξικοῦ ἐδαφῶν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, ἀπῳκίσθη δὲ τὸ πρῶτον ἐκ Μορμόνων ὁρμωμένων ἐκ Γιούτα. Πρῶτος κτισθεὶς συνοικισμὸς ἦτο ἡ *Γένουα*, κειμένη παρὰ τοὺς πόδας τῆς Σιέρρα Νεβάντα. Τὰ ἀνακαλυφθέντα μεταλλεῖα προσείλκυσαν τοὺς χρυσοθήρας εἰς μεγάλας ὁμάδας κατὰ τὰ ἔτη 1859 καὶ 1860, ἐπηκολούθησε δὲ μεγάλη ἀταξία καὶ ἀναρχία ἐκ μέρους τῶν ἀποίκων, τῶν ὁποίων αἱ ἐλπίδες διεψεύσθησαν κατὰ μέγα μέρος. Τῷ 1861 ἡ Νεβάντα ἀπετέλεσεν ἴδιον διοικητικὸν διαμέρισμα (territory) τῷ δὲ 1864 ἀνεκηρύχθη εἰς πολιτείαν, ἐρχομένη κατὰ σειρὰν 36η. Ἡ πολιτεία ἀντιπροσωπεύεται παρὰ τῇ ὁμοσπονδίᾳ διὰ δύο γερουσιαστῶν καὶ ἑνὸς μέλους τοῦ κογκρέσσου, διὰ τὴν ἐπιτόπιον δὲ διοίκησιν ἔχει σύγκλητον ἐκ 17 μελῶν τετραετοῦς θητείας, τῶν ὁποίων τὸ ἥμισυ ἀνανεώνεται κατὰ διετίαν καὶ βουλὴν ἐκ 37 μελῶν διετοῦς θητείας. Τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι ἔχουσιν ἅπαντες οἱ ἀπὸ ἑξαμήνου διαμένοντες μονίμως ἐν τῇ πολιτείᾳ. Ἡ θητεία τοῦ κυβερνήτου εἶναι τετραετής. Ἡ πολιτεία ὑποδιαιρεῖται εἰς 17 κομιτείας. Χ. Δ.

— Νεβάντα (Σιέρρα—) (Sierra Nevada=χιονοσκεπὴς ὀροσειρά) *[Γεωγρ.]*. Ἡ ὑψηλοτέρα ἐκ τῶν ὀροσειρῶν τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου, κειμένη εἰς τὸ νότιον τμῆμα τῆς Ἱσπανίας καὶ ἀποτελοῦσα τὸν ὑδροκρίτην μεταξὺ τῆς λεκάνης τοῦ Γουαδαλκιβὶρ καὶ τῶν ἐκβαλόντων ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν Μεσόγειον μικρῶν ποταμῶν Ρίο Ἀλμέρια, Γουανταλφέο κλπ. Ἡ ὀροσειρὰ αὕτη διήκει ἐπὶ μήκους 100 περίπου χλμ. ἀπὸ τοῦ Γιβραλτὰρ μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Πάλος, ἔχει δὲ κατεύθυνσιν ἐκ Δ. πρὸς Α. καὶ σχῆμα ἡμικυκλίου, τοῦ ὁποίου τὸ κοῖλον ἀνοίγει πρὸς Ν., περικλεῖον τοὺς νομοὺς Γρενάδης καὶ Ἀλμερίας. Ὑψηλοτέραν κορυφὴν ἔχει τὸ *Πίκο Μουλεῦ Χαθὲν* (3.481 μ.), ἄλλας δὲ κορυφὰς ὑπερβαινούσας τὰ 3.000 μ. τὰς *Ἀλκαθάμπα* καὶ *Καμπέλιο*. Ἡ Σιέρρα Νεβάντα καλύπτεται ὑπὸ χιόνων ἐπὶ ὀκτὼ περίπου μῆνας, ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μέχρι τοῦ Μαΐου, ἐντὸς δὲ καλῶς προφυλασσομένων ῥωγμῶν τῶν κορυφῶν αὐτῆς σχηματίζονται μικροὶ παγῶνες. Ἡ νοτία πλευρὰ τῆς ὀροσειρᾶς εἶναι καὶ ἡ μᾶλλον ἐνδιαφέρουσα, κοσμουμένη ὑπὸ βαθειῶν καὶ γραφικῶν κοιλάδων καταφύτων ἐξ ἐλαιώνων, ἀμπέλων καὶ ὀπωροφόρων δένδρων, ἰδίᾳ δὲ ἐσπεριδοειδῶν. Ἐπίσης ἐπὶ τῆς πλευρᾶς ταύτης σχηματίζεται ἡ ἀξιόλογος *Λαγκούνα ντὲ λὰς Γιάγκουας*, κειμένη εἰς ὕψος 2.970 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν. Παραφυάδα τῆς Σιέρρα Νεβάντα ἀποτελοῦσι τὰ πρὸς Ν. κείμενα ὄρη *Ἀλπουχάρρα*. Ἡ βλάστησις εἶναι ποικίλη, περιλαμβάνουσα καὶ λειχῆνας τῶν ἀγγλικῶν περιοχῶν. Χ. Δ.

—Νεβάντα (Σιέρρα—) (Sierra Nevada) *[Γεωγρ.]*. Μακρὰ ὀροσειρὰ τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῷ δυτικῷ τμήματι τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, βαίνουσα παραλλήλως πρὸς τὴν παραλίαν τοῦ Εἰρηνικοῦ, ἀφ' ἧς ἀπέχει 200—300 χλμ., ἐπὶ μήκους 650 περίπου χλμ. Ὑψοῦται ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τῆς πολιτείας τῆς Καλιφορνίας καὶ προσεγγίζει πρὸς Α. τὴν ὁμώνυμον πολιτείαν, ἀποτελεῖ δὲ τὸ δυτικὸν ἀντέρεισμα τοῦ μεγάλου λεκανοπεδίου (Great Basin). Πρὸς Β. συνάπτεται πρὸς τὸ ὄρος Σάστα, τελευταίας πρὸς Ν. προεκτάσεως τῶν ὀρέων τῶν Καταρρακτῶν, ἀποτελεῖ δὲ τὴν γραμμὴν διαχωρισμοῦ μεταξὺ τῶν καταφύτων κοιλάδων τῆς Καλιφορνίας καὶ τῶν ἀφιλοξένων ἐκτάσεων τῆς πολιτείας Νεβάντα. Ἔχει ὕψος κυμαινόμενον μεταξὺ 2.000 καὶ 4.404 μ., μέχρι τοῦ ὁποίου φθάνει ἡ ὑψίστη κορυφή της (ὄρος *Γουΐτνυ*), διασχίζεται δὲ ὑπὸ τῆς μεγάλης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τοῦ Εἰρηνικοῦ (Southern Pacific Rly), ἥτις διέρχεται εἰς ὕψος 2.139 μ. Κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν αἱ κλιτύες αὐτῆς κατέρχονται ἠρέμα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν δυτικὴν ὅπου καταπίπτουσιν ἀποτόμως. Τὰ πετρώματα αὐτῆς περικλείουσι πλούσια χρυσοφόρα κοιτάσματα, αἱ δὲ πλευραί της καλύπτονται ὑπὸ ἐκτεταμένων καὶ πυκνῶν δασῶν. Ἔχει ἐλαχίστας χιόνας, μολονότι τὸ ὄνομά της δηλοῖ χιονοσκεπῆ ὀροσειράν, καὶ δέχεται σπανίως βροχάς. Χ. Δ.

— Νεβάντα Σίτυ (Nevada City) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, πρωτεύουσα ὁμωνύμου κομιτείας ἐν Καλιφορνίᾳ, κειμένη κατὰ τὰς δυτικὰς κλιτῦς τῆς Σιέρρα Νεβάντα ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Σακραμέντο, 264 χλμ. πρὸς ΒΑ. τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου. Εἶναι κέντρον γεωργικῆς καὶ πλουσίας εἰς χρυσοφόρα μεταλλεῖα περιοχῆς. Κάτ. 8.000. Χ. Δ.

Νέβαρ, ἢ *Νεβάρα*. Φυλὴ ζῶσα εἰς τὴν πο[...] χὴν τῶν Ἱμαλαΐων καὶ προελθοῦσα ἐξ ἐπιμε[...] Θιβετηνῶν πρὸς Ἰνδούς. Οἱ Νέβαρ ὁμιλοῦσιν ἰδ[...] ἰνδοσινικὴν διάλεκτον. —

Νέβας *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ρωσίας ἐν τῷ διαμερίσματι τῆς Πετρουπόλεως, πηγάζων ἐκ τῆς λίμνης Λαδόγας καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Φινλανδικὸν κόλπον. Τὸ πλάτος αὐτοῦ κυμαίνεται ἀπὸ 20[0 μέ]χρι 1.280 μέτρων, τὸ δὲ βάθος του ἀπὸ 2,[5 μέ]χρις 6. Ἡ ἔκτασις τῆς ῥοῆς αὐτοῦ ἀνέρχεται εἰς 62 χιλιόμετρα. Διερχόμενος διὰ τῆς Πετρουπόλεως σχηματίζει πλείστους βραχίονας, σπουδαιότεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ τοῦ *Μεγάλου Νέβα* καὶ τοῦ *Μικροῦ Νέβα*, τῆς *Μεγάλης* καὶ τῆς *Μικρᾶς Νέβκας*, τῶν ὁποίων αἱ ὄχθαι ἀποτελοῦσι μακρὰν σειρὰν μεγαλοπρεπῶν ἐκ γρανίτου προκυμαιῶν. Ἐπ' αὐτῶν ἐγείρονται καλλιμάρμαρα μέγαρα. Μεταξὺ τῶν βραχιόνων τοῦ Νέβα ὑπάρχουσι πολυάριθμοι νῆσοι, ἐκ τῶν ὁποίων κυριώτεραι εἶναι πρὸς μὲν τὴν ἀριστερὰν ὄχθην ἡ *Ἀντμιραλτέϊσκι-Ὄστρο*, ἡ *Καζάνσκι*, ἡ *Κολόμενσκι*, ἡ *Πετρ[...]σκι*, ἡ *Κανονιέρσκι*, πρὸς δὲ τὴν δεξιὰν ἡ *Β[...]λειεβσκι*, ἡ *Πετερμπούρσκι*, ἡ *Καμέννϊ*, ἡ *Πετρόβσκ[...]*, ἡ *Ἐλάγγιν*, ἡ *Κρεστόβσκι*, ἡ *Βόλνϊ*, ἡ *Γκολοντάϊ*, ἡ *Γονορούπουλο*, ἡ *Κρέποστνοϊ* κ. ἄ. Ἡ Γονορούπουλο ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπὸ τοῦ πρώτου οἰκιστοῦ αὐτῆς Ἕλληνος Γονοροπούλου. Αἱ νῆσοι αὗται εἶναι κατάφυτοι καὶ περικοσμοῦνται ὑπὸ θαυμασίων ἐπαύλεων, μεγαλοπρεπῶν ναῶν καὶ φρουρίων. Ἀπὸ τῆς Λαδόγας λίμνης κατὰ τὸν ῥοῦν του ὁ Νέβας ἑνοῦται μετὰ τῶν ποταμῶν *Βονόζα*, πηγάζοντος ἐκ τῆς λίμνης Σάϊμα, *Βολσὼφ* ἐκ τῆς λίμνης Ἴλμεν, *Σουΐρ* ἐκ τῆς λίμνης Ὀνέγα καὶ πλείστων ἄλλων παραποταμίων αὐξανόντων τὸν τεράστιον ὄγκον τῶν ὑδάτων αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον διαπλέουσι σκάφη μεγάλης χωρητικότητος. Αἱ νῆσοι συνδέονται πρὸς ἀλλήλας καὶ τὴν Πετρούπολιν διὰ πολυαρίθμων γεφυρῶν. Θ. Β.

νεβγιανσκίτης (ὁ) (Newjanskit) *[Ὀρυκτολ.]* βλ. λ. *ὀσμιρίδιον*.

Νὲβ-Ἐγκλὶζ (Neuve-Église) καὶ φλαμ. *Νιβκέρκ[ε]* (Nieuwkerke) *[Γεωγρ.]*. Κώμη τοῦ Βελγίου ἐν τῇ Δυτικῇ Φλάνδρᾳ εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Ὑπ[ρ] καὶ εἰς 13 χλμ. Ν. αὐτοῦ, ἔχουσα ὑφαντουργ[εῖα]. Κάτ. 2.475. Εἶναι κέντρον σπουδαίων στρατιωτικῶν συγκοινωνιῶν, κεῖται ἐπὶ τῶν γαλλοβελγικῶν συνόρων, ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της δὲ πλεῖστα ὑπέστη διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ἰδίως κατὰ τὰς μάχας τοῦ *Ὑπρ* (βλ. λ.). Κατεστράφη σχεδὸν ὁλοσχερῶς κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1918. —

νέβελ (τό). Μουσικὸν ὄργανον τῶν Ἑβραίων (βλ. *νάβλας*).

Νέβελερς (Nivelers=Ἰσοπεδωταί). Ὀνομασία δοθεῖσα ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ [...] εἰς τὸ μᾶλλον προκεχωρημένον τμῆμα τοῦ κόμματος τῶν ἀνεξαρτήτων. Οὗτοι ἐκήρυσσον τὴν κατάργησιν τῆς βασιλείας καὶ τῆς ἀριστοκρατίας, τὴν ἴσην κατανομὴν ὅλων τῶν ἀγαθῶν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν ἵδρυσιν πολιτείας ἰσοπεδωτικῆς, ἣν ὠνόμαζον *Χριστιανικὴν πολιτείαν*. Ὁ Κρόμβελ θεωρῶν τούτους ἐπικινδύνους, ἐθανάτωσε τοὺς ἡγέτας των καὶ διεσκόρπισε τὰ μέλη. Σ. Κ.

Νεβὲρ (Nevers) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Νιέβρ. Κεῖται ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν Νιέβρ καὶ Λείγηρος εἰς ἀπόστασιν 234 χλμ. ἀπὸ τῶν Παρισίων, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Λυὼν — Ὀρλεάνης. Κάτ. 29.754. Ἔχει ἀξιόλογον σιδηροβιομηχανίαν, ἐργοστάσια εἰδῶν ἐκ πορσελλάνης καὶ κεραμευτικῆς, σημαντικὴν δὲ κίνησιν ἐμπορίου οἴνων, ξυλείας, σιτηρῶν καὶ ζῴων. Γραφικωτάτη εἶναι ἡ θέα τῆς παλαιᾶς πόλεως, ἀναρριχωμένης κατὰ μῆκος ἑνὸς λόφου πέριξ τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ· ἡ νέα πόλις ἐκτείνεται ἐπὶ τοῦ ὑψιπέδου, ὅπερ σχηματίζει ὁ λόφος, ἐκτισμένη ἔξω τῶν παλαιῶν τειχῶν. Ἐκ τῶν ἐν Νεβὲρ παλαιῶν μνημείων ἀξιολογώτερα εἶναι: ὁ καθεδρικὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Κύρ[ου] (κρᾶμα ῥυθμοῦ ῥωμανικοῦ, γοτθικοῦ καὶ Ἀναγεννήσεως), μὲ πυργωτὸν κωδωνοστάσιον τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος καὶ ῥωμανικῆς τοιχογραφίας τοῦ ΙΕ' [...], ἐκκλησία τοῦ Ἁγ. Στεφάνου, καθαρῶς ῥωμανικοῦ ῥυθμοῦ (1063—1097) καὶ τὸ ἀνάκτορον τῶν δουκῶν τοῦ Νεβέρ, ἐκλεκτὸν δεῖγμα τῆς γαλλικῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν χρόνων τῆς Ἀναγεννήσεως.

Ἡ πόλις, κτισθεῖσα ὑπὸ τῶν Γαλατῶν, προσέλαβεν ἐπὶ ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας πολλὴν στρατιωτικὴν σημασίαν, ὡς ἀποτελοῦσα σημεῖα διαβάσεως τοῦ Λείγηρος· φραγκικὸν ἐκκλησιαστικὸν φέουδον κατὰ τὴν ΣΤ' ἑκατονταετηρίδα, ἐγένετο πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου κομιτείας ἀπὸ τοῦ Θ' αἰῶνος. Τῷ 1420 περιῆλθεν εἰς τὴν κυριότητα τῆς Ἀγγλίας διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Τρουᾶ. Κατὰ τὸν Ἑκατονταετῆ πόλεμον καὶ τοὺς θρησκευτικοὺς πολέμους ὑπέστη κατ' ἐπανάληψιν ἐπιδρομὰς καὶ πολιορκίας. Ἀπὸ τοῦ 1538 ἐγένετο πρωτεύουσα τῶν δουκῶν τῆς Κλέβης καὶ τῶν Γκονζάγκ, τῷ δὲ 16[...]

Digitized by Google

περιῆλθεν ἐξ ἀγορᾶς εἰς τὸν Μαζαρῖνον. Μετὰ τοῦ γαλλικοῦ κράτους ἡνώθη ἀπὸ τοῦ 1789. —α.

Νεβὲρ (Nevers), ***κόμιτες*** καὶ ***δοῦκες*** *τοῦ* —. Ἡ κομιτεία τοῦ *Νεβέρ*, ἄλλως *Νιβερνικὴ* (Nivernais), ἱδρύθη ἀπὸ τοῦ Ι' αἰῶνος, ἀνήκουσα εἰς τὸ δουκᾶτον τῆς Βουργουνδίας. Κατὰ τὰ τέλη τῆς ΙΒ' ἑκατονταετηρίδος κληρονόμος αὐτῆς ἦτο ἡ Ἀγνή, σύζυγος τοῦ λαβόντος ἐπί τινα χρόνον τὸν τίτλον τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πέτρου ντὲ Κουρτεναί. Ἀπὸ τοῦ 1539 ἡ κομιτεία τοῦ Νεβὲρ προήχθη εἰς δουκᾶτον.

Ἐκ τῶν κομίτων καὶ δουκῶν του Νεβὲρ ἀναφέρονται ἰδίᾳ οἱ κατωτέρω.

—1) ***Γουλιέλμος Β'***, *κόμις τοῦ* —. Γάλλος πολεμιστής (1080—1148). Τῷ 1101 μετέβη ὡς προσκυνητὴς εἰς Παλαιστίνην ἐπὶ κεφαλῆς στρατοῦ 15.000 ἀνδρῶν. Ἀλλ' ἡ μικρά του αὐτὴ σταυροφορία εἶχεν ἀτυχῆ ἔκβασιν. Οἱ ἄνδρες τοῦ Νεβὲρ ἐδεκατίσθησαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ διαδρομῆς των, τόσον ἐξ ἀσθενειῶν ὅσον καὶ ἐκ τῶν ἐπιθέσεων τῶν Τούρκων. Ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν ἐτάχθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ βασιλέως. Κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Λουδοβίκου ΣΤ' (1147), ἡ Βουλὴ ἐπρότεινεν εἰς αὐτὸν νὰ μετάσχῃ τοῦ συμβουλίου τῆς ἀντιβασιλείας, ἀλλ' ὁ Νεβὲρ ἐπροτίμησε νὰ περιβληθῇ τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ἔζησε δ' ἐφεξῆς καὶ ἀπέθανεν ὡς καλόγηρος.

—2) ***Κάρολος Α' τῆς Βουργουνδίας***, *κόμις τοῦ* —. Γάλλος εὐγενὴς (1414—1464). Ἦτο υἱὸς τοῦ Φιλίππου Β' τῆς Βουργουνδίας. Συνέβαλε τῷ 1435 εἰς τὴν ἀπόσπασιν τοῦ δουκάτου τῆς Βουργουνδίας ἀπὸ τῆς ἀγγλικῆς συμμαχίας, ὑπηρέτησε δὲ πιστῶς εἰς τὸν βασιλέα τῶν Γάλλων Κάρολον Ζ'.

—3) ***Ἰωάννης Β' τῆς Βουργουνδίας***, *κόμις τοῦ* —. Γάλλος εὐγενὴς (1415—1491), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Καταδιωχθεὶς ὑπὸ τοῦ Καρόλου τοῦ Τολμηροῦ, ἐφυλακίσθη ὑπ' αὐτοῦ καὶ δὲν ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν του, εἰμὴ μόνον ἀφοῦ ὑπεσχέθη νὰ παραιτηθῇ τῶν κτήσεών του (1466). Ἀλλ' ἡ βουλὴ τῶν ὁμοτίμων τὸν ἀπήλλαξε τῆς ὑποσχέσεως ταύτης. Ἡ θυγάτηρ του Ἐλισάβετ ὑπανδρεύθη τὸν Ἰωάννην Α' δοῦκα τῆς Κλέβης, τοῦ ὁποίου ὁ υἱὸς Ἐγγιλβέρτος ἐγένετο τῷ 1491 κόμις τοῦ Νεβέρ.

—4) ***Φραγκῖσκος Α' τῆς Κλέβης*** (de Clèves), *δοὺξ τοῦ* —. Γάλλος εὐγενὴς (1516—1562). Ἐπ' αὐτοῦ ἡ κομιτεία τοῦ Νεβὲρ προήχθη εἰς δουκᾶτον. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν στρατάρχην Μονμορανσὺ ἐν Πεδεμοντίῳ (1537), ἐπὶ δὲ τοῦ Ἐρρίκου Β' διετέλεσε διοικητὴς τοῦ ἀποσταλέντος εἰς Λωρραίνην στρατοῦ καὶ συνέβαλεν εἰς τὴν ἄμυναν τοῦ Μέτς, μετέσχε τῶν ἐκστρατειῶν τῆς Πικαρδίας καὶ τῆς Φλάνδρας (1553, 1554) καὶ ἀπεδίωξε τὸν πρίγκιπα τῆς Ὀράγγης ἐκ Καμπανίας.

—5) ***Λουδοβῖκος Γονζάγιος*** (de Gonzague), *δοὺξ τοῦ* —. Γάλλος εὐγενὴς (1539—1595). Υἱὸς τοῦ Φρειδερίκου Β' δουκὸς τῆς Μαντούης, ἀνετράφη εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως Ἐρρίκου Β', ἐνυμφεύθη δὲ τῷ 1565 τὴν Ἐριέττην τῆς Κλέβης, κληρονόμον τοῦ δουκάτου τοῦ Νεβὲρ καὶ τῆς κομιτείας τοῦ Ρετέλ. Διεκρίθη κατὰ τὴν μάχην τοῦ Σαὶν-Κεντέν, κατὰ δὲ τοὺς θρησκευτικοὺς πολέμους ἐπολέμησε τοὺς Οὐγενότους, ἀλλ' ἔσωσε τὴν ζωὴν τοῦ πρίγκιπος Κονδὲ κατὰ τὴν νύκτα τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου καὶ παρημπόδισε τὴν συνέχισιν τῶν σφαγῶν. Ὁ γυναικάδελφός του δοὺξ τῆς Γκύζης τὸν ἔπεισε νὰ μετάσχῃ τοῦ ἐναντίον τοῦ Ἐρρίκου Γ' συνασπισμοῦ, δὲν ἐβράδυνεν ὅμως ν' ἀποστῇ τούτου καὶ ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν πρώτων ἀναγνωρισάντων τὸν Ἐρρῖκον Δ'. Ἔγραψεν «Ἀπομνημονεύματα», δημοσιευθέντα τῷ 1665.

—6) ***Κάρολος Γονζάγιος*** (de Gonzague), *δοὺξ τοῦ* —. Ἀπόγονος τοῦ προηγουμένου, διεκδικητὴς τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως (βλ. κατωτ.).

—7) ***Φίλιππος Ἰουλιανὸς Μαντσίνι*** (Mancini), *δοὺξ τοῦ* —. Γάλλος λογοτέχνης (1641—1707). Ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ καρδιναλίου Μαζαρίνου, ὅστις ἠγόρασε καὶ ἐκληροδότησεν εἰς αὐτὸν τὸ δέκατον τοῦ Νεβέρ. Ἔγραψε περίληψιν τῆς ἱστορίας τῆς Γαλλίας εἰς στίχους (1694), ἔμμετρον λίβελλον κατὰ τοῦ Μπουαλὼ καὶ ἄλλα ἔργα ὄχι ἄνευ ἀξίας. Ὁ ἀπόγονος τούτου Λουδοβῖκος - Ἰούλιος Μαντσίνι Μαζαρῖνος ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος δοὺξ τοῦ Νεβέρ. —α.

— **Νεβέρ**, ***Κάρολος Β' Γονζάγιος Παλαιολόγος***, *δοὺξ τοῦ* —. Ἀνὴρ τολμηρός, δραστήριος καὶ ὑπεράγαν φιλόδοξος, συμμετέσχεν εἰς διαφόρους ἐν Οὐγγαρίᾳ κατὰ τῶν Τούρκων μάχας καὶ τέλος, τυχὼν τῆς εὐνοίας τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Ἐρρίκου Δ' (1589—1610), διωρίσθη ὑπὸ τούτου περὶ τὸ 1607 πρέσβυς τῆς Γαλλίας ἐν Ρώμῃ. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ, καθὼς καὶ κατὰ τὰς προγενεστέρας αὐτοῦ περιπετείας, σχετισθεὶς μετὰ πολλῶν λογίων, κληρικῶν, στρατιωτικῶν καὶ ἄλλων ἀνδρῶν, καταγομένων ἐκ τῶν ὑποδούλων τότε τῇ Τουρκίᾳ ἐθνῶν, Ἑλλήνων ἰδίως, καὶ παρακολουθῶν ἀγρύπνως δι' αὐτῶν τὰ ἐν Τουρκίᾳ συμβαίνοντα, συνέλαβεν ἐν νῷ τὴν μεγάλην ἰδέαν τῆς ἐκδιώξεως τῶν Τούρκων ἐξ Εὐρώπης καὶ τῆς ἀναστηλώσεως τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, τὸν θρόνον τῆς ὁποίας διεξεδίκει δι' ἑαυτὸν ὡς διάδοχον τῶν Παλαιολόγων, καθὸ ἀπόγονος, ἐκ θηλυγονίας, τοῦ μαρκίωνος τοῦ Μομφερράτου, Θεοδώρου, υἱοῦ τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Ἀνδρονίκου Β' Παλαιολόγου. Ὁ Θεόδωρος οὗτος διετέλεσε μαρκίων τοῦ Μομφερράτου ἀπὸ τοῦ 1305 μέχρι τοῦ 1328, ὁ υἱὸς δὲ καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἐξηκολούθησαν διαδοχικῶς ἄρχοντες ἐν τῇ μαρκιωνίᾳ ἐκείνῃ, μέχρις οὗ (1534) περιῆλθεν αὕτη, ἐλλείψει ἀρρένων ἐκ τοῦ οἴκου Παλαιολόγων, εἰς τὸν μαρκίωνα καὶ εἶτα δοῦκα τῆς Μαντούης Φρειδερῖκον Γονζάγιον λόγῳ τοῦ γάμου αὐτοῦ μετὰ τῆς Μαργαρίτας Παλαιολογίνας, θυγατρὸς τοῦ μαρκίωνος τοῦ Μομφερράτου Γουλιέλμου Θ'. Τῆς Μαργαρίτας ἔγγονος ἦν ὁ Κάρολος Β' Γονζάγιος Παλαιολόγος, δοὺξ τοῦ Νεβέρ.

Πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ σκοποῦ του ἐπεδίωξεν οὗτος συνεργασίαν μετὰ τῶν Ἑλλήνων, βραδύτερον δὲ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων τῆς Βαλκανικῆς ἐθνῶν (Ἀλβανῶν, Σέρβων, Βουλγάρων καὶ Ρουμάνων). Πρῶτοι οἱ ἀείποτε φιλελεύθεροι καὶ ἐμπειροπόλεμοι Μανιᾶται, ἀσπασθέντες ἐνθουσιωδῶς τὰς ἰδέας τοῦ δουκὸς τοῦ Νεβέρ, συνεννοήθησαν μετὰ τῶν ἄλλων Πελοποννησίων καὶ ἀπέστειλαν αὐτῷ ἕνα ἀρχιεπίσκοπον καὶ δύο ἐπισκόπους, ἵνα τῷ δηλώσωσι τὴν ἀποδοχὴν τῶν σχεδίων του καθὼς καὶ τὴν ἀφοσίωσιν καὶ ὑποταγήν των εἰς αὐτόν, ὡς ἀπόγονον τῶν Παλαιολόγων, συγχρόνως δὲ τὸν παρακαλέσωσι νὰ ἀποστείλῃ εἰς Πελοπόννησον ἐμπειροπολέμους ἄνδρας, ἵνα διοργανώσωσι τοὺς ἐκτὸς τῆς Μάνης Πελοποννησίους, ἐκ τῶν ὁποίων ὑπελόγιζον ὅτι θὰ ἐστρατολογοῦντο δεκακισχίλιοι τοὐλάχιστον ἄνδρες. Ἰδιαιτέρως οἱ Μανιᾶται ὑπισχνοῦντο νὰ κατέλθωσιν ἅπαντες εἰς τὸν ἀγῶνα ἀμέσως καὶ νὰ καταλάβωσιν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δύο τουρκικὰ παράλια φρούρια καὶ ἕτερα ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Πελοποννήσου, εἰς ἀντάλλαγμα δὲ ἐζήτουν νὰ ἀπονεμηθῶσιν αὐτοῖς οἱ διάφοροι βαθμοί, ἀναλόγως τῆς ἀξίας ἑκάστου, καὶ προσέτι νὰ μὴ καταβάλλωσιν ἄλλους φόρους πλὴν τοῦ εἰσαγωγικοῦ καὶ ἐξαγωγικοῦ, οὓς ἤθελεν ἐπιβάλει ἐν καιρῷ ἡ κυβέρνησις τοῦ δουκὸς τοῦ Νεβέρ. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω, οἱ Ἕλληνες ἀπεσταλμένοι παρεκάλεσαν τὸν δοῦκα τοῦ Νεβέρ: 1) ἵνα πᾶσαι αἱ κινηταὶ καὶ ἀκίνητοι περιουσίαι τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἑβραίων κατασχεθῶσιν ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀγῶνος, πλὴν τῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεχομένων γαιῶν τῶν Ἑλλήνων, αἵτινες ἤδη νὰ ἐπιστραφῶσιν εἰς τοὺς δικαιούχους, καὶ 2) νὰ ἀνιδρυθῶσιν αἱ καταστραφεῖσαι μοναί, νὰ συσταθῶσι σχολεῖα καὶ νοσοκομεῖα καὶ νὰ ὀργανωθῶσι τακτικὰ δικαστήρια, ἐν τέλει δὲ ἐδήλωσαν ὅτι εἶναι ἕτοιμοι νὰ ἀναγνωρίσωσι τὸν πάπαν (ἂν καὶ ἡ τελευταία αὕτη δήλωσις φαίνεται πιθανώτερον ὅτι παρενετέθη ὑπὸ τοῦ δουκὸς τοῦ Νεβέρ, ἵνα κολακεύσῃ τὸν πάπαν καὶ ἐπιτύχῃ τὴν ὑπ' αὐτοῦ συνδρομὴν τοῦ ἀγῶνος).

Ὁ δοὺξ ἀπεδέχθη τὰ ἀνωτέρω αἰτήματα καὶ συγχρόνως ὑπεσχέθη νὰ ἀποστείλῃ εἰς Ἑλλάδα στράτευμα ἐκ 15 χιλ. ἀνδρῶν μετὰ τῶν ἀναγκαίων πυροβόλων, ὅπλων, πυρομαχικῶν καὶ λοιπῶν ὑλικῶν. Εὐθὺς μετὰ τοῦτο ἀπέστειλεν εἰς Μάνην καὶ λοιπὴν Πελοπόννησον 3 πεπειραμένους ἄνδρας, οἵτινες, περιελθόντες τὴν χώραν, ἐξήτασαν τὸ πνεῦμα τῶν κατοίκων, τὰ φρούρια, τὰς ὁδοὺς καὶ συγχρόνως ὑπέβαλον τὰ συμφωνηθέντα εἰς τὴν ὑπογραφὴν τῶν προκρίτων καὶ τῶν κληρικῶν, μεθ' ὅ, πλήρεις ἐνθουσιασμοῦ, ἀπῆλθον πρὸς τὸν δοῦκα τοῦ Νεβέρ, ὃν διεβεβαίωσαν περὶ τῆς ἀποφασιστικότητος τῶν Ἑλλήνων καὶ περὶ τῆς πλήρους πρὸς αὐτὸν ἀφοσιώσεώς των. Κατόπιν τῶν ἐνθαρρυντικῶν τούτων εἰδήσεων ὁ δοὺξ ἀπεφάσισε νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν συνδρομὴν τῶν ἰσχυρῶν καὶ πρὸς τοῦτο ἐπεσκέφθη (κατὰ τὰς ἀρχὰς 1612) τὸν πάπαν, τὸν δοῦκα τῆς Τοσκάνης καὶ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας, παρὰ τῶν ὁποίων ὅμως εὐχὰς μόνον ἔλαβεν ὑπὲρ εὐοδώσεως τοῦ σκοποῦ του καὶ ἀορίστους τινὰς ὑποσχέσεις ὑποστηρίξεως ἐν τῷ μέλλοντι. Κατόπιν μετέβη καὶ εἰς Γαλλίαν, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἐκεῖ ἀνωμάλου τότε καταστάσεως ἀνέβαλε τὰς ἐνεργείας του. Ἐν τούτῳ ἔσπευσε ν' ἀποστείλῃ εἰς Πελοπόννησον νέους ἀντιπροσώπους του (τὸν κόμητα Chasteau de Regnaut κλπ.), ἵνα ἐνθαρρύνωσι τοὺς μεμυημένους. Οὗτοι, ἀφοῦ περιῆλθον τὴν Πελοπόννησον, ἐπέστρεψαν διὰ ξηρᾶς εἰς Ἰταλίαν, διελθόντες διὰ τῆς Ἠπείρου, Ἀλβανίας, Σερβίας, Δαλματίας καὶ Κροατίας, ἔνθα συνεννοήθησαν μετὰ τῶν ἐπισκόπων καὶ προκρίτων, οἵτινες πανταχοῦ ὑπισχνοῦντο τὴν ἔνθερμον ὑποστήριξιν τοῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνος.

Τοιουτοτρόπως, κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1612 τὸ κήρυγμα τῆς γενικῆς ἐξεγέρσεως εἶχε διαδοθῇ ἤδη ἐν πάσῃ μυστικότητι εἰς ὁλόκληρον τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον, τὴν 8ην δὲ Σεπτεμβρίου 1612 συνῆλθον εἰς Κοῦκι τῆς Ἀλβανίας πλεῖστοι ἀντιπρόσωποι (κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ) ἐξ Ἠπείρου, Ἀλβανίας, Μακεδονίας, Βουλγαρίας, Σερβίας, Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης ἵνα θέσωσι τὰς βάσεις τοῦ κοινοῦ ἀγῶνος. Ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκείνῃ συνελεύσει διετυπώθη ἐν πρώτοις ἡ ἀνάγκη τῆς ἀποστολῆς πολλῶν ὅπλων καὶ πυρομαχικῶν εἰς Χιμάραν καὶ Μαυροβούνιον, κατόπιν δὲ ἐκανονίσθησαν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις. Οἱ Χιμαριῶται καὶ λοιποὶ Ἠπειρῶται θὰ κατελάμβανον τὸ φρούριον τῆς Αὐλῶνος, οἱ Ἀλβανοὶ τὸ τῆς Κροΐας καὶ τὸ τῆς Σκόδρας, οἱ δὲ Μαυροβούνιοι τὸ τοῦ Καστὲλ - Νουόβο. Συγχρόνως οἱ Σέρβοι, Κροάται καὶ Ἑρζεγοβίνιοι θὰ ἐπετίθεντο κατὰ τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτῶν Τούρκων καὶ κατόπιν θὰ ἐβάδιζον κατὰ τῶν Σκοπίων, ἔνθα θὰ προσήρχοντο καὶ οἱ Ἠπειρῶται καὶ Ἀλβανοί, ἵνα πάντες ὁμοῦ (οὓς ὑπελόγιζον εἰς 120 χιλ. ἀνδρῶν) κατέλθωσιν εἰς Μακεδονίαν καὶ ἐνισχυόμενοι διαρκῶς καθ' ὁδὸν ἐκ τῶν Μακεδόνων, τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Ρουμάνων (διότι καὶ οἱ ἡγεμόνες Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, καθὼς καὶ ὁ μητροπολίτης Βλαχίας ὑπεσχέθησαν ὡσαύτως τὴν συνδρομήν των) βαδίσωσι κατὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως, εἶτα δὲ καὶ κατ' αὐτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐκπορθήσωσιν αὐτούς. Ὡς καταλληλότερος χρόνος ἐξεγέρσεως ὡρίσθη ὁ μὴν Ὀκτώβριος, διότι τότε οἱ Τοῦρκοι στρατιῶται ἀπήρχοντο συνήθως εἰς τὰς ἑστίας των πρὸς διαχείμασιν.

Ἀλλὰ πλὴν τῶν ἀνωτέρω τοὺς συνελθόντας ἀπησχόλησε καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἐξευρέσεως τοῦ ἀπαιτουμένου διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ στρατεύματος χρήματος. Πρὸς ἐξοικονόμησιν καὶ τοῦ ζητήματος τούτου προέτειναν: 1) τὴν εἰς τὸ «βασιλικὸν ταμεῖον» κατάθεσιν παντὸς τοῦ χρυσοῦ, τοῦ ἀργύρου καὶ τιμαλφῶν, ἅτινα θὰ ἐλαμβάνοντο ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Ἑβραίους, καὶ 2) τὴν κοπὴν προσωρινῶν νομισμάτων ἐξ ὀρειχάλκου ἐπηργυρωμένου, φερόντων ἀνωτέραν ὀνομαστικὴν ἀξίαν, (ἵνα δι' αὐτῶν πληρώνωνται αἱ δαπάναι τῶν στρατευμάτων), προωρισμένων δὲ νὰ ἀνταλλαγῶσι διὰ γνησίων τοιούτων ἅμα τῷ πέρατι τοῦ ἀγῶνος.

Τὰς ἀποφάσεις ταύτας τῆς συνελεύσεως ἐπεφορτίσθη νὰ ἀνακοινώσῃ πρὸς τὸν δοῦκα τοῦ Νεβὲρ ὁ ὁπλαρχηγὸς Ἰωάννης Ρένεσης, μεταβαίνων πρὸς τοῦτο εἰς Ἰταλίαν. Ἀφ' ἑτέρου ὁ δοὺξ τοῦ Νεβὲρ ἐξηκολούθει νὰ λαμβάνῃ ἐνθαρρυντικὰς ἐπιστολὰς ἐκ Πελοποννήσου, ἀλλὰ πάντα ταῦτα εἰς οὐδὲν ὠφέλησαν. Ἡ ἀγορὰ ὅπλων, πυροβόλων καὶ πυρομαχικῶν, ἡ στρατολογία τῶν ἐπικουρικῶν στρατῶν, τοὺς ὁποίους εἶχεν ὑποσχεθῆ, καὶ ἡ ἐξεύρεσις πλοίων διὰ τὴν μεταφορὰν των ἀπῄτησαν σημαντικὰ ποσὰ χρυσοῦ, ἅτινα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξοικονομηθῶσιν ἄνευ τῆς γενναίας συνδρομῆς τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, τὰ ὁποῖα ὅμως ἢ ἠρνοῦντο πᾶσαν βοήθειαν ἢ περιωρίζοντο νὰ δίδουν εἰς τὸν Νεβὲρ ἀορίστους μόνον ὑποσχέσεις. Παρ' ὅλα ταῦτα ὁ ἀεικίνητος δοὺξ κατώρθωσε διὰ τῶν ἐνεργειῶν του νὰ ἐξοικονομήσῃ ποσά τινα, δι' ὧν συνεκρότησε σῶμα εὐαρίθμων ἀνδρῶν, τὸ ὁποῖον πομπωδῶς ὠνόμασε «Χριστιανικὴν στρατιάν», συγχρόνως δὲ ἐξώπλισε καὶ 5 πολεμικὰ πλοῖα· ταῦτα ὅμως ἐγένοντο μετ' ὀλίγον παρανάλωμα τοῦ πυρός, τεθέντος προφανῶς κατ' ἐντολὴν κράτους τινός, οὗτινος τὰ συμφέροντα ἀντετίθεντο πρὸς τὰς ἐνεργείας τοῦ δουκός. Καὶ ὅμως ὁ φιλόδοξος δοὺξ δὲν παρῃτεῖτο τῶν σχεδίων του, ἀλλ' ἐξηκολούθει ἐπιδιώκων τὴν πραγματοποίησιν αὐτῶν, ἀλληλογραφῶν μετὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι προκρίτων καὶ κληρικῶν καὶ συνεργαζόμενος μετὰ παντὸς ἄλλου, οἱουδήποτε τυχοδιώκτου, προσφέροντος αὐτῷ τὴν ὑπηρεσίαν του, μέχρι τοῦ 1625, ὅτε, ἀποβαλὼν πᾶσαν ἐλπίδα πλέον καὶ καμφθεὶς ὑπὸ τοῦ γήρατος, περιέπεσεν εἰς ἀφάνειαν μέχρι τέλους τοῦ πολυταράχου βίου του.

Νεώτεροί τινες ἱστορικοὶ συνδέουσι πεπλανημένως πρὸς τὰς ἐνεργείας τοῦ δουκὸς τοῦ Νεβὲρ τὸ ἐν ἔτει 1611 ἐκραγὲν ἐν Ἠπείρῳ ἀτυχὲς ἐπαναστατικὸν κίνημα τοῦ πρώην ἀρχιερέως Τρίκκης Διονυσίου. Ὁ ἐνθουσιώδης, ἀλλὰ παράφορος ἐκεῖνος ἱεράρχης, παρασύρας τοὺς ἀόπλους Ἠπειρώτας εἰς τὸ ὅλως ἀπονενοημένον ἐκεῖνο κίνημα, ἐνήργησεν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἄνευ οὐδεμιᾶς μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἢ τοῦ δουκὸς τοῦ Νεβὲρ συνεννοήσεως, φαίνεται δὲ μᾶλλον παρασυρθεὶς εἰς αὐτὸ ὑπὸ τῆς Ἑνετίας, τοῦ δουκὸς τῆς Τοσκάνης, τῆς Νεαπόλεως καὶ τῶν Ἱπποτῶν τῆς Μάλτας, οἵτινες, διεξάγοντες τότε πόλεμον κατὰ τῶν Τούρκων, ἐξώθησαν, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν σκοπῶν των, τὸν Διονύσιον εἰς τὴν ὀλεθρίαν ὅσον καὶ ἄδοξον ἐκείνην ἀπόπειραν, ἥτις τόσον ἐστοίχισεν εἰς τοὺς Ἠπειρώτας καὶ δὴ εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων.

Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Νέβεσκα *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερα ὀνομασία τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φλωρίνης χωρίου *Νυμφαῖον* (βλ. λ.).

Νεβὶκ (Neuvic) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν Δορδόνῃ, 23 χλμ. ΝΑ. τοῦ Ριμπεράκ. Κάτ. 2.178. Εἶναι ὁ ρωμαϊκὸς Novus Vicus, παλαιότερον καλουμένη Νοφβὶκ (Neufvic) καὶ ἔχουσα φρούριον τοῦ ΣΤ' αἰῶνος τὸ Πυὺ ντὲ Πὸν (Puy de Pont, ρωμ. Arx Podii Pontis), ἀνιδρυθὲν τῷ 1520, σημαντικὸν διὰ τὰς ἱστορικὰς πολιορκίας του. —2) Κώμη τῆς Γαλλίας, 21 χλμ. ἀπὸ τοῦ Ὑσσέλ· κάτ. 2.960. Ἔχει ἐκκλησίαν τοῦ ΙΒ' αἰῶνος καὶ ἐρείπια δύο φρουρίων τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. —π.

Νεβὶλ (Neufville). Τὸν τίτλον *ντὲ Νεβὶλ* ἔφερον τὰ μέλη τῆς εὐγενοῦς γαλλικῆς οἰκογενείας τῶν *Βιλλρουᾶ* (βλ. λ.).

Digitized by Google

Νέβιλλ (Neville ἢ Nevill). Ὄνομα διασήμου ἀριστοκρατικῆς ἀγγλικῆς οἰκογενείας, καταγομένης ἀπὸ τοῦ *Δελφίνου*, υἱοῦ τοῦ Οὔτσρεντ, λαβόντος κατὰ τὸ ἔτος 1131 παρὰ τοῦ ἀββᾶ τοῦ Ντῶραν ἐκτάσεις γῆς ἐντὸς τῆς κομιτείας ταύτης, αἵτινες παρέμειναν εἰς τοὺς ἀπογόνους τοῦ Δελφίνου ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας. Εἷς τῶν ἀπογόνων τῆς οἰκογενείας, ὀνόματι *Ράλφ* (ἀποθανὼν τῷ 1367), διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἐδουάρδου τοῦ Γ' ἀρχηγὸς τῆς ἐναντίον τῶν Σκώτων ἐκστρατείας, ἐνίκησε κατὰ τὴν περίφημον μάχην τοῦ Νέβιλλ'ς Κρὸς (17 Ὀκτωβρίου 1346) τοὺς Σκώτους καὶ συνέλαβε τὸν βασιλέα αὐτῶν Δαυὶδ Μπρούς. Ὁ οἶκος συνεδέθη δι' ἐπιγαμιῶν μετὰ τῶν οἴκων Λαγκαστρίας καὶ Ὑόρκης καὶ κατέστη ὁ σημαντικώτερος ἐν τῷ βασιλείῳ. Μία τῶν ἀπογόνων τοῦ οἴκου συνεζεύχθη Ριχάρδον τὸν Πλανταγενέτην, δοῦκα τῆς Ὑόρκης, ἐκ τοῦ γάμου δὲ τούτου ἐγεννήθησαν οἱ βασιλεῖς Ἐδουάρδος Δ' καὶ Ριχάρδος Γ'. Ἡ οἰκογένεια ἐχωρίσθη εἰς διαφόρους κλάδους, ὁ πρεσβύτερος τῶν ὁποίων ἐξέλιπε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ 6ου κόμιτος Καρόλου Νέβιλλ (1601). Γ. Ι. Β.

Νεβὶλλ (Neuville), ***Ἀλφόνσος - Μαρία ντὲ*** —. Γάλλος ζωγράφος (1835—1885). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Ντελακρουὰ καὶ διεκρίθη ἰδίᾳ ὡς ζωγράφος πολεμικῶν σκηνῶν, ἀποκτήσας σημαντικὴν φήμην κατὰ τοὺς χρόνους του καὶ διαγαγὼν ἐν ἀπολύτῳ ἀνέσει. Κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ C. Mauclair (Les états de la peinture française, σελ. 91), ὁ Νεβὶλλ ἀπέδωκε μετὰ παλλομένου καὶ συγκεκινημένου αἰσθήματος μερικὰς ἀπὸ τὰς χαρακτηριστικωτέρας σκηνὰς τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου τοῦ 1870—1871. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται τὰ σχεδιάσματα τῆς «Ἁλώσεως τοῦ Μπουρζὲ» καὶ τῆς «Προσβολῆς πυρπολημένης οἰκίας» καὶ οἱ πίνακες: «Τὸ νεκροταφεῖον τοῦ Σαὶν-Πριβὰ» (Μουσεῖον Λουξεμβούργου, Παρίσιοι), «Μάχη ἐπάνω εἰς σιδηροδρομικὴν γραμμὴν» (Σαντιγύ), «Ἀνιχνευταὶ διαβαίνοντες ποταμὸν» καὶ «Ἡ μάχη τῆς Ροζενβὶλλ» (Λίλλη). Ι. Μ. Π.

Νέβινσον (Nevinson), ***Ἐρρῖκος-Γουλιέλμος***. Ἄγγλος δημοσιογράφος καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1857. Ἐσπούδασεν ἐν Ὀξφόρδῃ, κατόπιν δὲ διετέλεσεν ἀνταποκριτὴς τῶν «Ἡμερησίων Χρονικῶν» τοῦ Λονδίνου κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ ἔτους 1897 καὶ παρηκολούθησε τὰ κατὰ τὸ ἔτος γεγονότα τῆς Κρήτης. Τῷ 1898 μετέβη ἐπὶ δημοσιογραφικῇ ἀποστολῇ εἰς Ἱσπανίαν καὶ μετὰ ἓν ἔτος εἰς Νατάλην καὶ Τράνσβααλ, ἔνθα παρηκολούθησε τὸν Ἀγγλοβοερικὸν πόλεμον, παραμείνας ἐν Ν. Ἀφρικῇ μέχρι τοῦ 1902. Τῷ 1903 διωρίσθη ἀντιπρόσωπος τῆς Μακεδονικῆς ἐπιτροπῆς περιθάλψεως ἐν τῷ βιλαετίῳ Μοναστηρίου. Ἀκολούθως (1904—1905) ἐπεσκέφθη τὴν Κεντρικὴν Ἀφρικὴν καὶ ἠσχολήθη μὲ τὸ ζήτημα τοῦ πορτογαλικοῦ ἐμπορίου τῶν δούλων ἐν Ἀγκόλᾳ, ταῖς νήσοις τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ καὶ Πριγκίπῳ. Εἶτα (1905—1906) μετέβη εἰς Ρωσίαν, ὅπου παρέστη μάρτυς τῶν ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς Μόσχας ταραχῶν, εἰς Ἰνδίας ὡς ἀνταποκριτὴς τοῦ «Μαγχεστριανοῦ φύλακος» (1907—1908), εἰς Βαρκελώνην κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1909, εἰς Μελίλια κατὰ τὴν ἱσπανικὴν ἐκστρατείαν ἐναντίον τοῦ Μαρόκου (ὡς ἀνταποκριτὴς τοῦ «Ἡμερησίων Νέων»). Πλεῖστας τῶν ἀνταποκρίσεων καὶ τῶν παρατηρήσεών του ἐξέδωκεν εἰς βιβλία, ἐν οἷς: «Οἱ γείτονές μας» (1895), «Ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Τόφετ» (1896), «Ὁ Τριακονθήμερος πόλεμος» (1899) «Λαίντυσμιθ» (1901), «Βιβλία καὶ προσωπικότητες» (1905), «Νεωτέρα δουλεία» (1906), «Τὸ λυκόφως ἐν Ρωσίᾳ» (1906), «Εἰρήνη καὶ πόλεμος» (1911). Γ. Ι. Β.

— **Νέβινσον** (Nevinson), ***Χριστόφορος***. Ἄγγλος ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1889. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν σχολὴν Σλέηδ, βραδύτερον δὲ συνεπλήρωσε τὴν καλλιτεχνικήν του κατάρτισιν ἐν Παρισίοις, ἔνθα ἀνεμείχθη ζωηρῶς εἰς τὴν κίνησιν τῶν πρωτοπόρων καὶ ἐπαναστατῶν ζωγράφων. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου κατετάγη εἰς τὸν ἀγγλικὸν στρατόν, τοῦ ὁποίου βραδύτερον ὠνομάσθη ἐπίσημος ζωγράφος. Ἐνεφανίσθη συχνάκις ἐν Λονδίνῳ δι' ἔργων του ἐκτεθέντων ἐν τῇ λέσχῃ τῆς Νέας ἀγγλικῆς τέχνης. Αἱ συνθέσεις του, ἐμπνευσμέναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς τάσεις τοῦ κυβισμοῦ, εἶναι τολμηρόταται κατὰ τὴν σύλληψιν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν. Ι.Μ.Π.

Νεβιόδουνον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἄνω Παννονίας, κειμένη κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. Β, 14, 2) ἐπὶ τοῦ Σαύου καὶ ἐπὶ τῆς ἀπὸ Ἠμῶνος (Leibach) εἰς Σισκίαν (Siszeg) ὁδοῦ. Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει σήμερον τὸ χωρίον *Δερνοβὸ* ἐν τῇ ΒΔ. Νοτιοσλαυΐᾳ. Α. Θ. Σ.

Νέβιρνον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κελτικῆς Γαλατίας, τῆς μετὰ ταῦτα Λουγδουνικῆς, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Αἰδούων, κειμένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Λίγηρος ποταμοῦ. Τὸ παλαιὸν αὐτῆς ὄνομα ἦτο *Νεβιόδουνον*, μετὰ τὴν ρωμαϊκὴν δὲ κατάκτησιν, ὅτε ὁ Καῖσαρ κατέστησεν αὐτὴν ἀποθήκην ζωοτροφιῶν καὶ πολεμεφοδίων, μετωνομάσθη *Νέβιρνον* ἢ *Νίβερνον*, ἐξ οὗ καὶ τὸ μεταγενέστερον ὄνομα τῆς ἐπαρχίας *Νιβερναὶ* (Nivernais). Ἀλλὰ τῷ 52 π.Χ., μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ Καίσαρος κατὰ τοῦ Βερκιγγετόριγος εἰς Γεργοβίαν (Gergovie), οἱ Γαλάται κατέστρεψαν τὰς ἀποθήκας καὶ τὴν ἐν αὐτῇ φρουράν. Σήμερον καλεῖται *Νεβὲρ* (Nevers) καὶ εἶναι πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Νιέβρ (Nievre), ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Αὐνῶνος-Ὀρλεάνης. Α. Θ. Σ.

Νέβις (Nevis) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν, ἀποτελοῦσα μετὰ τοῦ *Σαὶν Κὶττς* καὶ ἄλλων 5 περιφερειῶν τὴν ἀποικίαν τῶν νήσων *Σουάρτ*. Κάτ. 12.924. Ἔχει ἔκτασιν 50 τετρ. μιλ. καὶ παράγει σάκχαριν, βάμβακα, κοκκοφοίνικας, καφὲν καὶ καρπούς. Ὑπάρχουν ἐπίσης μεγάλα κοιτάσματα θείου. Ἡ κυριωτέρα πόλις αὐτῆς εἶναι τὸ *Τσάρλεστον*, ἐκτισμένη πέριξ εὐρυτάτου ὅρμου πρὸς τὰ ΝΔ. τῆς νήσου. Ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Κολόμβου κατὰ τὸ 1498 καὶ ἀπῳκίσθη τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1628 ὑπὸ Ἄγγλων προερχομένων ἐκ Σαὶν Κίττς. Π. Γ. Λ.

Νέβο *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τῆς ἐν Ρωσίᾳ λίμνης *Λάντογα* (βλ. λ.).

Νεβόλιανη, ***Ἄνω*** — *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τῆς ἐν τῷ νομῷ Φλωρίνης κώμης *Σκοπιὰ* (βλ. λ.).

— **Νεβόλιανη**, ***Κάτω*** — *[Γεωγρ.]* Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φλωρίνης χωρίου *Βαλτόνερα* (βλ λ.).

Νέβουλος. Σκλαβηνὸς ἀρχηγὸς μισθοφόρων ὁμοεθνῶν του εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ βυζαντινοῦ στρατοῦ. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Β' ὁ Ρινότμητος (685—695), συμπαραλαβὼν τοὺς μισθοφόρους τούτους εἰς τὴν κατὰ τῆς Συρίας ἐκστρατείαν του (691), ἐνίκησε τοὺς Ἄραβας αὐτῆς παρὰ τὴν Σεβαστὴν (μεταξὺ Ταρσοῦ καὶ Σελευκείας)· ὁ Νέβουλος ὅμως, δωροδοκηθεὶς κατόπιν ὑπὸ τῶν Ἀράβων, ηὐτομόλησε πρὸς αὐτοὺς μεθ' ὁλοκλήρου τοῦ σώματός του, ἀνερχομένου εἰς εἰκοσακισχιλίους ἄνδρας, καὶ οὕτως ὁ Ἰουστινιανὸς ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ. Πρὸς ἐκδίκησιν διέταξε νὰ σφάξωσιν ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ περιφερείᾳ Νικομηδείας ὑπολειφθέντας Σκλαβηνοὺς μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων των. Ν. ΚΛΣ

νεβρίς,—*ίδος* (ἡ)· ἀρχ., δέρμα νεβροῦ, τοῦ νεογνοῦ τῆς ἐλάφου, ἰδίᾳ ὡς περίβλημα τοῦ Βάκχου καὶ τῶν Βακχῶν.

νεβρὶς (ἡ) (Nebris) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους κανθάρους μὲ χρῶμα μελανόν. Γνωστὰ περὶ τὰ 50 εἴδη, ἐνδιαιτώμενα ὑπὸ τὰς πέτρας καὶ παρὰ τὰς ὄχθας τῶν λιμνῶν καὶ ἀπαντῶντα πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης, ἰδίως εἰς ὀρεινοὺς τόπους. Ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι ἡ *νεβρὶς ἡ ζωνηφόρος* (Nebris zonifera).

— **νεβρὶς** (ἡ) (Nebris) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων τελεοστέων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀκανθοπτερυγίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σκιαινιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος, τὴν *νεβρίδα τὴν ἀφρικανικὴν* (Nebris africana), ἥτις εἶναι μετρίου μεγέθους ἰχθύς, ἐδώδιμος, ἀπαντῶν εἰς τὰς βορείους ἀκτὰς τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἁλιευόμενος διὰ τὸ κρέας του. Δ. Ν. Π.

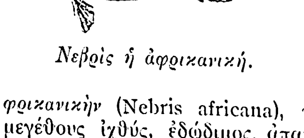

Νεβρὶς ἡ ἀφρικανική.

Νεβροβουνίστα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Γόμφων καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 453. Χ. Δ.

Νεβροπόλεως ἢ ***Νευροπόλεως, τέως δῆμος*** — *[Γεωγρ.]*. Παλαιὸς δῆμος τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, περιλαμβάνων τὰς σημερινὰς κοινότητας Ἁγίου Γεωργίου, Μορφοβουνίου (Βουνεσίου), Κερασιᾶς, Μεσενικόλα, Μπεζούλας, Μπλάσδου, Νεοχωρίου, Πυργίτσης, Φυλακτῆς (Σερμενίκου) καὶ Κρυονερίου (Στούγκου), μὲ ἕδραν τὴν κώμην Μεσενικόλας. Κεῖται κατὰ τὸ ΝΔ. τμῆμα τῆς ἐπαρχίας ἐπὶ τῶν Α. κλιτύων τῆς Πίνδου. Χ.Δ

νεβρὸς (ὁ)· τὸ νεογνὸν τῆς ἐλάφου, κοιν. *λαφόπουλο*.

Νεβροφόνη *[Μυθολ.]*. Νύμφη, σύντροφος τῆς Ἀρτέμιδος. Α. Θ. Σ.

Νεβροφόνος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ἰάσονος καὶ τῆς Ὑψιπύλης, βασιλίσσης τῆς Λήμνου. Α. Θ. Σ.

Νεβρώδ. Βιβλικὸς τύπος τοῦ ὀνόματος τοῦ Βαβυλωνίου μυθικοῦ βασιλέως *Νιμρὼδ* (βλ. λ.).

Νεβρώδη *ὄρη* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Δασώδης ὀροσειρὰ τῆς ΒΑ. Σικελίας, ἐκτεινομένη πρὸς Β. καὶ παραλλήλως τῆς Αἴτνης, τῆς ὁποίας «ταπεινοτέρα μέν, πλάττει δὲ πολὺ παραλλάττουσα» (*Στράβ.* ΣΤ', 2). Ἀποτελεῖ συνέχειαν τῶν Ἀπεννίνων ὀρέων καὶ σύγκειται ἐξ ἀσβεστολίθων. Τὸ ὕψος αὐτῆς ὑπερβαίνει τὰ 1.350 μέτρα, κατὰ δὲ τὴν ΒΔ. αὐτῆς ἄκραν φθάνει μέχρι 2.000. Ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν καλεῖται Monti Nebredi. Α. Θ. Σ.

Νὲβ-σεχὶρ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας ἐν Καππαδοκίᾳ (βλ. *Νεάπολις*).

— **Νὲβ-σεχὶρ** *[Γεωγρ.]*. Ἀραβικὸν ὄνομα τῆς περσικῆς πόλεως *Νισαποὺρ* (βλ. λ.).

Νεβυθὸς *[Γεωγρ.]*. Λιμνοθάλασσα τῆς Ἠλείας (βλ. λ. *Κοτύχι(ον)*).

Νεβὺ-Σαὶν-Σεπὺλκρ (Neuvy-Saint-Sepulcre) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας εἰς τὸν νομὸν τοῦ Ἔντρ. Κάτ. 2.720. Εἶναι γνωστὴ ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Τάφου (1042), ἔχοντος σχῆμα ροτόνδας μὲ δύο ἀλλεπαλλήλους θόλους, ἐκτισμένου κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ ναοῦ. —

Νεβὼ *[Μυθολ.]*. Χαλδαϊκὴ θεότης, ἧς ναὸς ὑπῆρχεν εἰς τὴν Βορσίππαν. Γ. Λ. Λ.

Νεβὼ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Τὸ παρὰ τοῖς Ο' ὄρος *Ναβαῦ*. Εἶναι ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τῆς μωαβίτιδος ὀροσειρᾶς *Ἀβαρίμ*, κατέναντι τῆς Ἱεριχοῦς, ὅθεν ἀποθνήσκων εἶδεν ὁ Μωϋσῆς τὴν ἐπηγγελμένην γῆν (Δευτ. ΛΒ', 49). —2) Πόλις παρὰ τὸ ὁμώνυμον ὄρος τοῦ κλήρου Ρουβὴμ ἀνήκουσα ἄλλοτε εἰς τοὺς Μωαβίτας. Ὁ Εὐσέβιος θέτει τὰ ἐρείπιά της εἰς ἀπόστασιν 8 μιλίων πρὸς Ν. τῆς Ἐσβῶνος. Γ. Λ. Λ.

Νεγάδες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 205.

Νεγαπατὰμ (Negapatam) *[Γεωγρ.]*. Λιμὴν τῆς περιφερείας τοῦ Μαδρὰς τῶν Νοτίων Ἰνδιῶν παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Βενάρ. Κάτ. 153.8.. Κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ὁλλανδῶν κατὰ τὸ 16.. ὑπὸ δὲ τῶν Ἄγγλων κατὰ τὸ 1781. Διετέλεσε πρωτεύουσα τῆς περιφερείας Τανζὸρ ἀπὸ τοῦ 1799 μέχρι τοῦ 1845. Π. Γ.

Νεγέτα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Β. Ἀφρικῆς ἐν Νουμιδίᾳ, κειμένη κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. Δ' 3, 9) μεταξὺ τοῦ Βαγράδα ποταμοῦ (Medjerda) καὶ τῆς Τριτωνίδος λίμνης (Chott-el-Djerid). Εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν *Νέπτα* τῶν ἐκκλησιαστικῶν χρονικῶν, κειμένην ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὄχθης τῆς Τριτωνίδος λίμνης, τῆς ὁποίας ἀναφέρονται καὶ ἐπίσκοποι. Σήμερον καλεῖται Νέφτα (Nefta). Α. Θ. Σ.

Νέγια *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Περδικίου τῆς ἐπαρχίας Ἰκαρίας τοῦ νομοῦ Σάμου. Κάτ. (1928) 75. Χ. Δ.

Νέγκας. Καραβοκύρης ἐξ Ὕδρας, ὅστις διεκρίθη κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ὡς πυρπολητὴς καὶ δὴ μετὰ τοῦ ἐκ Ψαρῶν *Ἀνδρέα Μ...* ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τῆς Ἐρεσσοῦ τῆς Λέσβου, ἔνθα κατέστρεψαν τουρκικὸν δίκροτον, ἐν Χίῳ καὶ Σάμῳ καὶ εἶτα ἐν Ἄνδρῳ καὶ Μεσολογγίῳ. Μετ' αὐτοῦ συνεπολέμησαν καὶ οἱ ἀδελφοί του *Θεόδωρος* καὶ *Δημήτριος*, διακριθέντες διὰ τὴν γενναιότητά των. Τ. Ε. Ε.

Νέγκοϊ (Negoï) *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Ρουμανίας ἐν Τρανσυλβανίᾳ, ἀποτελοῦν κορυφὴν τῶν ὀρέων Φραγκάρας, κεντρικοῦ τμήματος τῶν Τρανσυλβανικῶν Ἄλπεων. Ἔχει ὕψος 2.535 μ. Πρὸς Α. αὐτοῦ διέρχεται ἡ διάβασις Ρότεντουρμ, ἥτις ἑνώνει τὴν Τρανσυλβανίαν μετὰ τῆς κυρίως Ρουμανίας. Χ. Δ.

Νέγκοτιν (Negotin) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαβίας ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Τιμόκ, 8 χιλμ. νοτίως τοῦ Δουνάβεως, ἐπὶ τοῦ σιδηροδρόμου Νέγοτιν-σης-Πραχόβου. Κάτ. (1924) 6.236. Περιβάλλεται ὑπὸ ἐκτεταμένων ἑλῶν καὶ παράγει ὀνομαστὸν ἐρυθρὸν οἶνον. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ὑποστᾶσα μεγάλας ζημίας. Π. Ν. Π.

νεγκούς. Τίτλος τῶν βασιλέων τῆς Ἀβησσυνίας. Κυρίως σημαίνει βασιλεὺς καὶ δι' αὐτὸ ὁ αὐτοκράτωρ λέγεται *νεγκοὺς νεγκέστι*, ἤτοι βασιλεὺς τῶν βασιλέων τῆς χώρας. Γ. Λ. Λ.

Νέγκρι (Negri), ***Ἄντα***. Ἰταλὶς ποιήτρια, γεννηθεῖσα τῷ 1870. Διῆλθε τὴν παιδικὴν καὶ νεανικήν της ἡλικίαν πλήρη στερήσεων, αἵτινες ἐπέδρασαν σημαντικῶς ἐπὶ τῆς κατόπιν λογοτεχνικῆς της παραγωγῆς, περιστραφείσης εἰς τὴν ἀπεικόνισιν διὰ ζωηροτάτων χρωμάτων, τῆς δυστυχίας καὶ τοῦ βίου τῶν ταπεινῶν τάξεων. Διετέλεσεν ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας διδασκάλισσα δημοτικοῦ σχολείου, κατόπιν δὲ τῆς ἐκδόσεως τῆς πρώτης αὐτῆς ποιητικῆς συλλογῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Μοῖρα» (1892), ἥτις ἐκρίθη

Digitized by Google

μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τῶν φιλολογικῶν κύκλων, διωρίσθη καθηγήτρια τῆς ἰταλικῆς λογοτεχνίας ἐν Μιλάνῳ, ὅπου τῷ 1896 ἐνυμφεύθη τὸν βιομήχανον Γκαρλάντα. Ἐκ τῶν ἄλλων τῆς ποιητικῶν συλλογῶν οἱ κυριώτεροι εἶναι: «Τρικυμίαι» (1895), «Μητρότης» (1904), «Ἐκ βαθέων» (1910), «Ἐξορία» (1914). Ἐπίσης ἐξέδωσε καὶ τόμον «Ἀπομνημονευμάτων καὶ στίχων», ἐν τῷ ὁποίῳ περιέλαβε καὶ αὐτοβιογραφικὴν διάλεξιν, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ἐν Φλωρεντίᾳ. Θεωρεῖται ἐκ τῶν αἰσθηματικωτέρων λυρικῶν ποιητῶν τῆς συγχρόνου Ἰταλίας, τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων τῆς ὁποίας μετεφράσθησαν καὶ εἰς ξένας γλώσσας. Μ. Δ. Β.

Ἄντα Νέγκρι.

—Νέγκρι (Negri) ***Γαετάνος.*** Ἰταλὸς ἱστορικὸς καὶ πολιτικὸς (1838—1902). Ἀκολουθήσας κατ' ἀρχὰς τὸ στρατιωτικὸν ἐπάγγελμα, ὑπηρέτησεν εἰς τὸν ἰταλικὸν στρατὸν μέχρι τοῦ 1862 καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἀπελευθερωτικὴν κίνησιν. Κατόπιν ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἐξελέγη δήμαρχος τοῦ Μιλάνου καὶ βραδύτερον γερουσιαστής, γενόμενος καὶ ἀρχηγὸς τοῦ λομβαρδικοῦ κόμματος. Ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας καὶ φιλολογίας, ἔγραψε κυρίως ἔργα ἀναφερόμενα εἰς τὴν θρησκείαν καὶ ἠθικήν, κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Ἡ θεωρία τῆς ἐξελίξεως εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας» (1871), «Γεωλογία τῆς Ἰταλίας» (1875), «Ἡ θρησκευτικὴ κρίσις» (1877), «Γαριβάλδης» (1882), «Βίσμαρκ, ἱστορικὸν σημείωμα» (1884), «Γεώργιος Ἔλλιοτ» (1891), «Σημεῖον τῶν καιρῶν» (1893), «Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης» (1901), «Θρησκευτικὰ προβλήματα» (1903). Μ. Δ. Β.

—Νέγκρι (Negri), ***Πόλα.*** Πολωνὶς καλλιτέχνις τοῦ κινηματογράφου (βλ. *Πόλα Νέγκρι*).

Νέγκρι (Negri), ***σωμάτια τοῦ — [Μικροβ.].*** Πρωτόζωα ἀπαντῶντα ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ λυσσώντων (βλ. *λύσσα*).

Νεγκριὲ (Negrier) ***Φραγκῖσκος.*** Γάλλος στρατηγὸς (1788—1848). Μετέσχε τοῦ πολέμου τῆς Ἰσπανίας καὶ ἐτραυματίσθη πεντάκις κατὰ τὴν μάχην τοῦ Βατερλώ. Τῷ 1837 διωρίσθη διοικητὴς τῆς Ἀλγερίας, προήχθη δὲ εἰς ἀντιστράτηγον τῷ 1841. Ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει τοῦ 1848 εἶχεν ἐκλεγῆ βουλευτὴς τοῦ νομοῦ τοῦ Βορρᾶ, εἶχε δὲ ἀναλάβει τὴν διοίκησιν τῆς φρουρᾶς τῶν Παρισίων κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς στάσεως τοῦ Ἰουνίου, ὁπότε ἐφονεύθη κατά τινα σύγκρουσιν πρὸς τοὺς στασιαστάς. —Ω.

— Νεγκριὲ (Negrier) ***Φραγκῖσκος-Ὀσκάρ.*** Γάλλος στρατηγὸς (1839—1913). Μετέσχε τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου τοῦ 1870, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου ἐτραυματίσθη δίς. Βραδύτερον ἔδρασεν ἐν Ἀλγερίῳ κατὰ τῶν ἐπαναστατησάντων ἰθαγενῶν, καθὼς καὶ εἰς τὰς ἐν Τογκίνῳ ἐπιχειρήσεις, ὅπου ἐτραυματίσθη βαρέως. Διορισθεὶς ἀπὸ τοῦ 1893 μέλος τοῦ ἀνωτάτου πολεμικοῦ συμβουλίου, ἀπηλλάγη τῷ 1899, λόγῳ ἀναμίξεώς του εἰς τὰς ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως Δρεϋφοὺς διαμάχας καὶ ἀπεστρατεύθη τὸ ἑπόμενον ἔτος. —Ω.

Νέγκρι Σεμπιλὰν (Negri-Sempilan) *[Γεωγρ.].* Κράτος τῆς Μαλαϊκῆς χερσονήσου. Ἄλλοτε ἀπετέλει ὁμοσπονδίαν 9 κρατῶν, ἤδη δὲ περιωρίσθη εἰς πέντε μόνον, τὰ ὁποῖα διατελοῦν ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν. Συνορεύει πρὸς Β. μὲ τὸ κράτος τοῦ Πάχαγκ, πρὸς Α. πρὸς τὸ Τουτζοχόρ, πρὸς Ν. μὲ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Μαλάκας καὶ πρὸς Δ. μὲ τὴν ἐπαρχίαν Ρεμπάου. Κατέχει ἔκτασιν 5.180 τετρ. χλμ. καὶ ἀριθμεῖ 500.000. κατ. Π.Γ.Λ.

Νέγκρο (Rio Negro) *[Γεωγρ.].* Ποταμὸς τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, πηγάζων ἀπὸ τὰς Ἄνδεις καὶ τὸ βόρειον τμῆμα τῆς Ἀργεντινῆς Παταγονίας. Ἀποτελεῖ τὸ μεσημβρινὸν σύνορον τῆς ἐπαρχίας τοῦ Μπουένος-Ἄϊρες καὶ χύνεται εἰς τὸν Ἀτλαντικόν. Π. Γ. Λ.

Νεγκρόλι (Negroli). Οἰκογένεια Ἰταλῶν ὁπλοποιῶν τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἐγκατεστημένη ἐν Μιλάνῳ. Οἱ Νεγκρόλι ὑπῆρξαν συνεταῖροι καὶ κατόπιν διάδοχοι τῶν ὁπλοποιῶν Μεσσάλια ντ' Ἕλλο. Τὰ κυριώτερα μέλη τῆς οἰκογενείας ταύτης ὑπῆρξαν ὁ *Ἰάκωβος* καὶ ὁ *Φίλιππος Νεγκρόλι*, ὧν πλεῖστα ὁνομαστὰ ἔργα εὑρίσκονται ἐν τῇ ὁπλοθήκῃ τῆς Μαδρίτης, κατασκευασθέντα μεταξὺ τοῦ 1500 καὶ 1550 καὶ ἀποτελοῦντα θαυμάσια δείγματα τῆς διακοσμητικῆς καὶ μεταλλουργίας τῆς ἐποχῆς, ὡς εἶναι ἡ περίφημος «Ἀσπὶς τῆς Μεδούσης». Οἱ Νεγκρόλι εἶναι γνωστοὶ ὡς προμηθευταὶ ὅπλων εἰς πλείστους ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίως εἰς τὸν Κάρολον Ε'. Μ. Δ. Β.

Νέγκρος (Negros) *[Γεωγρ.].* Νῆσος τῶν Φιλιππίνων μεταξὺ Λουσὸν καὶ Μιντανάου (9°5'—10°58' Β. πλάτ. καὶ 12°2'—12°17' Α. μήκ.). Ἔχει μῆκος 220 χλμ. περίπου, πλάτος 40—90 καὶ ἐπιφάνειαν 8.705 τετρ. χλμ. Κάτ. 207.906. Π. Γ. Λ.

Νεγοτσάνη *[Γεωγρ.].* Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φλωρίνης χωρίου *Νίκη* (βλ. λ.).

Νεγράδες *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 231. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸν συνοικισμὸν *Μονὴ Γεννήσεως Θεοτόκου (Βελᾶς).* Χ. Δ.

Νέγρανα *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Ν. Δ. Εὐδαίμονος Ἀραβίας, κειμένη ἐπὶ τῆς ἀπὸ Σαββαθὰ (Sawa) εἰς Κάρναν ἢ Κάρνανα ὁδοῦ τῶν καραβανίων. Ἁλωθεῖσα ἐξ ἐφόδου ὑπὸ τοῦ Αἰλίου κατὰ τὴν ἐναντίον τοῦ Ὀβόδα, βασιλέως τῶν Ναβαταίων, ἐκστρατείαν τῶν Ρωμαίων, κατεστράφη τῷ 23 π. Χ. Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει σήμερον ἡ Nedjran. Α. Θ. Σ.

Νεγρεπόντε, ἢ ***Νεγροπόντε*** *[Γεωγρ.].* Φραγκικὴ ὀνομασία τοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου, ἀπὸ τούτου δὲ καὶ τῆς ὅλης Εὐβοίας. Δ. Π. Π.

Νεγρεπόντε, ***Βενέδικτος ντὲ —.*** Ἀνήκων εἰς τὸ τάγμα τῶν Μινοριτῶν μοναχῶν καὶ ὢν ἐπίσκοπος Εὐρίπου, μετετέθη εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ἄνδρου ὑπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου τοῦ ΙΑ' τὴν 16 Ἰουνίου 1376. Ἀναφέρεται ὡς παραστὰς εἰς τὴν ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ ἐν Κάτω Κάστρῳ τῆς Ἄνδρου δουκικοῦ παλατίου ἐπίσημον τελετήν, καθ' ἣν ὁ δοὺξ τοῦ Αἰγαίου πελάγους Φραγκῖσκος Κρίσπος παρέδωκεν εἰς τὸν ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρόν του Πέτρον Ἀνδρέαν Ζένον (1384—1427) τὴν νῆσον Ἄνδρον ὡς δουκικὸν τιμάριον. Διετέλεσε δ' ἐπίσκοπεύων ἐν Ἄνδρῳ μέχρι τοῦ ἔτους 1396, ὅτε κατέλαβεν αὐτὸν ὁ θάνατος. Δ. Π. Π.

Νεγρεπόντης· βλ. *Νεγροπόντης.*

Νέγρης. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἦτο γνωστὴ ἑλληνικὴ οἰκογένεια, ἐκ Γενούης καταγομένη, ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Γενάρχης αὐτῆς ἀναγράφεται τῷ 1362 ὁ *Λουκᾶς*, υἱὸς τοῦ *Θωμᾶ*, ἐγκατασταθεὶς ἐν Χίῳ μετὰ φεούδου (τιμαρίου). Διεκρίθησαν δὲ μέλη αὐτῆς: —1) *Ἰάκωβος*, ἔγγονος τοῦ ἀνωτέρω, ὅστις τῷ 1435 ἐγένετο δυνάστης τῆς Χίου. Ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς δημοκρατίας τῶν Γενουησίων ἐδέχθη τὸ ξίφος τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως Ἀλφόνσου, ἡττηθέντος τῇ 4ῃ Αὐγούστου 1435. —2) *Θεόδωρος*, ὅστις εἰς Βλαχίαν ἀπελθὼν προήχθη εἰς μέγαν ποστέλνικον τῆς αὐλῆς ἀρχομένου τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. —3) *Γεώργιος*, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, διορισθεὶς χατμᾶνος. Ἀλλ' ἀποτυχούσης ἐν ταῖς ἡνωμέναις ἡγεμονίαις τοῦ Δουνάβεως τῆς ὑπὸ τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην ἐπαναστάσεως, ἐξωρίσθη τῷ 1821 μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων αὐλικῶν. —4) *Κωνσταντῖνος*, ὅστις, ἀδελφὸς ὢν τοῦ Γεωργίου, προήχθη εἰς μέγαν χατμᾶνον καὶ καϊμακάμην τῆς Βλαχίας· ἀλλ' ἐν Βυζαντίῳ εὑρισκόμενος ἀπεκεφαλίσθη τῇ 4ῃ Ἀπριλίου 1821 μετ' ἄλλων Φαναριωτῶν ὡς γαμβρὸς τοῦ ἡγεμόνος Νικολάου Μαυρογένους. —5) *Θεόδωρος*, υἱὸς τοῦ Γεωργίου, γεννηθεὶς τῷ 1790. Καλῶς ἐκπαιδευθεὶς εἴς τε τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὰς ξένας γλώσσας, ἀπῆλθεν εἰς Βλαχίαν μετὰ τοῦ Καλλιμάχη καὶ διεκρίθη ἐν Βουκουρεστίῳ ὡς Φιλικὸς διὰ τὴν δρᾶσίν του πρὸς παρασκευὴν τῆς Ἐπαναστάσεως, ἀλλὰ διαφωνήσας πρὸς τοὺς ἄλλους συνεργάτας του διὰ τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας ἀπεσύρθη ἐκ Βλαχίας. Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη διώρισεν αὐτὸν ἐπιτετραμμένον τῆς ἐν Παρισίοις τουρκικῆς πρεσβείας. Ταξιδεύων διὰ τὴν νέαν του θέσιν καὶ πληροφορηθεὶς κατὰ τὸν διάπλουν τὰ τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐκρήξεως τῆς Ἐπαναστάσεως, ἀπεβιβάσθη εἰς Τῆνον, ἐκεῖθεν εἰς Σπέτσας καὶ εἶτα εἰς Πελοπόννησον λάθρα. Λαβὼν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν Ἐπανάστασιν, ὡς γνώστης τῆς πολιτικῆς, ὅτε εὑρίσκετο ἐν Βλαχίᾳ, διωργάνωσε τὸν Ἄρειον Πάγον τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. Προσληφθεὶς ὡς ὑπουργὸς (μινίστρος) τῆς προσωρινῆς διοικήσεως, πρώτιστον μέλημα αὐτοῦ ἐθεώρησε τὴν ρύθμισιν αὐτῆς, παραβλέπων τὰς γνώμας τῶν συναδέλφων του αὐταρχικῶς, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου ἠναγκάσθη ἐν τέλει νὰ ἀποσυρθῇ τῆς διοικήσεως τῶν κοινῶν. Μεταγνοὺς ἐζήτησε καὶ αὖθις νὰ ἀναλάβῃ ἐνεργὸν μέρος κατὰ τὰς ἐμφυλίους ἔριδας, ἀλλ' ἀποτυχὼν ἀπέθανεν ἐν πλήρει ἐν ἐσχάτῃ ἐνδείᾳ τῷ 1824 ἐν Ναυπλίῳ. Τ.Ε.Ε.

— Νέγρης, ***Κωνσταντῖνος.*** Μαθηματικός, γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1804. Στερηθεὶς τῶν γονέων του ἐν παιδικῇ ἡλικίᾳ, ἀπεστάλη ὑπὸ τῶν συγγενῶν του εἰς Χίον, ἔνθα ἐδιδάχθη τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐν τῇ σχολῇ, ἣν διηύθυνεν ὁ διδάσκαλος τοῦ Γένους Νεόφυτος Βάμβας. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἐπαναστάσεως, συλληφθεὶς μετὰ πολλῶν ἄλλων, ἀπήχθη εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Κατορθώσας μετὰ πολλὰς κακουχίας καὶ στερήσεις ν' ἀποδράσῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐπέτυχε νὰ ἐπιβιβασθῇ λάθρα ἐμπορικοῦ πλοίου καὶ νὰ διαπεραιωθῇ εἰς Ἑλλάδα, ὅπως μετάσχῃ τοῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας Ἀγῶνος. Τυχὼν ἐνταῦθα τῆς προστασίας τοῦ Ἀλεξ. Μαυροκορδάτου, ἀπεστάλη εἰς Παρισίους, ὅπου τῇ φροντίδι τοῦ φιλελληνικοῦ κομιτάτου εἰσήχθη εἰς τὸ Λύκειον τῆς Γαλλίας καὶ εἶτα εἰς τὸ πολυτεχνεῖον. Συμπληρώσας δὲ τὰς σπουδάς του ἐν τῇ φυσικομαθηματικῇ σχολῇ τῶν Παρισίων, ἀνεχώρησε κατόπιν εἰς Ὀδησσόν, ἔνθα ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα πλουσιωτάτου Ἠπειρώτου, τοῦ Ἀνδρ. Παύλου, μεθ' ἧς κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα. Διορισθεὶς τακτικὸς καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἅμα τῇ συστάσει τοῦ πανεπιστημίου, ἀπηλλάγη τῶν καθηκόντων του κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1843, ἀλλὰ μετά τινας μῆνας διωρίσθη καὶ πάλιν, ἐν τέλει δὲ ἀπηλλάγη ὁριστικῶς τῆς ὑπηρεσίας τῷ 1845. Ἀπεβίωσε τῇ 15 Ἰουλίου 1880. Δ. Α. Δ.

— Νέγρης, ***Φωκίων.*** Υἱὸς τοῦ *Κωνσταντίνου Νέγρη*, γεννηθεὶς τῷ 1846 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1928. Ἀπὸ τῆς νεαρᾶς του ἡλικίας καὶ ἐπὶ εἰκοσαετίαν διαμείνας ἐν Παρισίοις, διήκουσεν ἐκεῖ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα εἰς τὸ λύκειον Louis le Grand, κατόπιν δὲ τὰ τῆς École Polytechnique καὶ τῆς École de Mines ὡς καὶ τῆς μαθηματικῆς σχολῆς τῆς Σορβόννης. Εἰς τὴν Ἑλλάδα κατῆλθε τῷ 1870, ἐποχὴν καθ' ἣν τὸ Λαυρεωτικὸν ζήτημα συνετάρασσε τὴν κοινωνίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν πολιτείαν, ἥτις διὰ νόμου ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν θέσιν γενικοῦ ἐφόρου τῶν μεταλλουργείων Λαυρίου. Τὰ καθήκοντα τοῦ ταῦτα ἤσκησεν ἐπὶ πενταετίαν. Τῷ 1875 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς «Ἑλληνικῆς Ἑταιρείας τῶν Μεταλλουργείων Λαυρίου» καὶ αναδιωργάνωσε τὰς ὑπηρεσίας της, ἐγκαταστήσας τελειοτέρας καμίνους καὶ πλυντήριον πρὸς ἐμπλουτισμὸν τῶν ἐκβολάδων, ὡς καὶ ὅλα τὰ συναφῆ ἔργα τῆς συγχρονισμένης τότε τεχνολογίας, συνδέσας δὲ καὶ σιδηροδρομικῶς τὸ Λαύριον μὲ τὰς Ἀθήνας. Τῷ 1886 ἀπεχώρησε τῆς διευθύνσεως τῆς ἑταιρείας, ἀφοῦ ἔδωκε τὴν πρώτην ὤθησιν καὶ εἰς τὰ ἐν Βάλια-Καραϊδὶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εὐτυχεῖς ἐκμεταλλεύσεις, ἐπανῆλθε δὲ εἰς αὐτὴν πάλιν μεταξὺ 1894 καὶ 1899. Ἐν τῷ μεταξὺ διηύθυνε καὶ διωργάνωσε τὰς ἐκμεταλλεύσεις τοῦ λιγνιτωρυχείου Κύμης καὶ τῶν ὀρυχείων λευκολίθου εἰς Μαντούδι, ἐγκαταστήσας πρῶτος αὐτὸς καὶ τὴν βιομηχανικὴν κατασκευὴν πυριμάχων πλίνθων. Τὰ δὲ τελευταῖα ἔτη τῆς ἐν Λαυρίῳ διαμονῆς του διετέλεσε δήμαρχος Λαυρεωτικῆς, προικοδοτήσας τὴν πόλιν μὲ ἠλεκτροφωτισμὸν καὶ ὕδωρ πόσιμον.

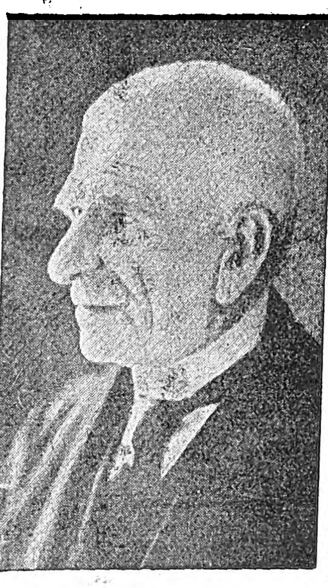
Φωκίων Κ. Νέγρης

Ἐπὶ κυβερνήσεως Ἀλ. Ζαΐμη (1898) ἐγένετο ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν, ἐπανῆλθε δὲ εἰς τὸ αὐτὸ ὑπουργεῖον τῷ 1901, ἐγένετο τῷ 1917 ὑπουργὸς τῆς Συγκοινωνίας καὶ τῷ 1918 τῶν Ἐσωτερικῶν, ἐνῷ καθ' ὅλον τὸν μεταξὺ χρόνον ἐξελέγετο βουλευτὴς Ἀττικῆς. Ταυτοχρόνως ἐπεδόθη εἰς μελέτας γεωλογικάς, περιερχόμενος τὴν Ἑλλάδα καὶ γνωρίζων, διὰ πυκνῶν δημοσιευμάτων του, τὰ ἀποτελέσματα τῶν παρατηρήσεών του εἰς τὸ διεθνὲς κοινόν. Τὸ πανεπιστήμιον ἀνηγόρευσε αὐτὸν τῷ 1918 ἐπίτιμον διδάκτορα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῷ 1926 ἐγένετο ὁ πρῶτος πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ἀφιέρωσεν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Σύλλογον Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

Κύρια χαρακτηριστικὰ τοῦ τε δημοσίου καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τοῦ Φωκ. Νέγρη ὑπῆρξεν ἡ εὐθύτης του, ἡ ἀφοσίωσίς του εἰς τὸ καθῆκον, ἡ ἀκαταπόνητος ἐνεργητικότης. Ὡς ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπιβολῆς τοῦ διεθνοῦς οἰκονομικοῦ ἐλέγχου, προσέφερε πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὴν χώραν, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του δὲ συνήφθη καὶ τὸ δάνειον πρὸς κατασκευὴν τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσης—Συνόρων. Ὡς βουλευτὴς ἐγένετο ὁ πρῶτος εἰσηγητὴς νομοθεσίας πρὸς προστασίαν τῶν ἐργατικῶν δυστυχημάτων (ὁ νόμος ΒΩΜΑ' λέγεται ἀκόμη καὶ «νόμος τοῦ Νέγρη»). Ὡς μηχανικὸς διευθυντὴς τεχνικῶν ἔργων, εἰσήγαγεν εἰς τὸν τόπον τὰς προόδους τῆς τεχνολογίας. Ὡς γεωλόγος συνέγραψε περισπούδαστα ἔργα: «Περὶ τῶν πτυχώσεων καὶ διαταράξεων τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς ἐν Ἑλλάδι» (1901), «Roches crystallophylien-

Digitized by Google

nes et Technique de la Grèce» (1915—1919) καὶ πεντηκοντάδα ἐπιστημονικῶν ἀνακοινώσεων διαφόρων παρατηρήσεών του, στρωματογραφικῶν καὶ ἄλλων, μάλιστα δὲ τῶν σχετικῶν πρὸς τὰς μεταλλαγὰς τῆς θαλασσίας στάθμης κατὰ τοὺς ἐσχάτους γεωλογικοὺς χρόνους. Ἀξία εἰδικῆς μνείας εἶναι ἡ ἐργασία διὰ τὴν Ἀτλαντίδα τοῦ Πλάτωνος (1905), εἰς τὴν ὕπαρξιν τῆς ὁποίας ἐπίστευεν, ἐνῷ καὶ γενικῶς μὲ πολλὴν ἐπιτυχίαν ἐπεδίωξε τὴν σύνδεσιν τῶν δεδομένων τῆς σημερινῆς γεωλογικῆς ἐπιστήμης πρὸς τὰς ἀλληγορίας τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας, πιστεύων ὅτι ἔζησεν ἄνθρωπος τὴν ἐποχὴν τῶν μεγάλων ἀνατροπῶν, μακρινὴν ἀπήχησιν τῶν ὁποίων ἀποτελοῦν αἱ ποιητικαὶ ἑλληνικαὶ παραδόσεις τῆς Τιτανομαχίας καὶ τοῦ Φαέθοντος. Ι. Π. Δ.

νεγρικός,—*ή,—όν* (ἀρχ. *νιγριτικός*)· ὁ τῶν *Νέγρων* (ἀρχ. *νιγριτῶν*), ὁ εἰς τὴν φυλὴν αὐτῶν ἀνήκων ἢ προσιδιάζων.

— νεγρικὴ *φυλή.* Ἡ κυριωτέρα καὶ πολυπληθεστέρα ὁμὰς τῆς μεγάλης *νεγροειδοῦς* φυλῆς. Εἰς τὰς ἐγκυκλοπαιδείας καὶ τὰς συγγραφὰς συγχέονται πολλάκις οἱ δύο ὅροι. Ἡ *νεγρικὴ φυλή*, οἱ *Νέγροι*, εἶναι εἷς τύπος μόνον τοῦ συνόλου τῶν μελαγχρόων ἀνθρώπων, ὃν δυνάμεθα νὰ καλῶμεν *νεγροειδῆ* (βλ. λ.). Οἱ ὅροι Νέγρος, νεγρική, νεγροειδὴς κλπ. παράγονται ἐκ τῆς λατινικῆς. Εἴμεθα ὑποχρεωμένοι ὅμως, πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως, νὰ διατηρήσωμεν καὶ ἡμεῖς αὐτούς. Καταλληλότερος βεβαίως θὰ ἦτο ὁ ἑλληνικὸς ὅρος *αἰθίοψ* καὶ τὰ παράγωγα, ἀφοῦ, πλὴν τῶν ἡμετέρων, καὶ οἱ ξένοι ἐδανείσθησαν τοῦτον, ὅπως ὁ Blumenbach κατὰ τὴν διαίρεσιν τῶν φυλῶν (καυκασία, *αἰθιοπική*, μογγολική, ἀμερικανική, μαλαϊκή) κλπ. Ἀτυχῶς ὅμως ὁ ὅρος *αἰθιοπικὴ φυλὴ* χαρακτηρίζει ἀνέκαθεν σαφῶς κεχωρισμένην ὁμάδα ἀνθρωπολογικὴν εἰς τὴν διεθνῆ γλῶσσαν, τὴν Ἀβησσυνιακήν, καὶ θὰ ἦτο δυσχερὴς πλέον ἡ ἀλλαγή. Ἑπομένως καὶ διὰ τὸν ὅλον μελάγχροα κόσμον παραμένει ἡ λέξις «*νεγροειδής*» καὶ εἰδικῶς διὰ τὴν κυριωτέραν μελάγχρουν ὁμάδα ὁ ὅρος «*Νέγροι*».

Περὶ τῆς φυσικῆς ἀνθρωπολογίας τῶν Νέγρων κλπ. βλ. λ. *Ἀφρική.* Ι. Γ. Κ.

Νεγρίλλοι (οἱ) (Negrillos) *[Φυσ. Ἀνθρωπολ.]*. Ὠνομάσθησαν οὕτω, ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπολόγου Hamy τὸ πρῶτον, νεγρικαί τινες φυλαὶ μικρόσωμοι τῆς Ἀφρικῆς, ζῶσαι ἰδίως μεταξὺ τῶν ἄλλων Νέγρων ἐν τῇ ζώνῃ τοῦ Ἰσημερινοῦ, εἰς τὸ Γκαμπὸν καὶ τὸν Ἄνω Νεῖλον. Ὑπὸ διάφορα ὀνόματα γνωστοὶ (Ἄκκας, Μπαμπόνκος, Νιάβις κλπ.), εἶναι 1.52 μ. ὕψους, βραχυκέφαλοι (83;), πλατύρρινοι, μὲ ἀνεστραμμένα παχέα χείλη, σπειρότριχες, ὀρφνέρυθροι. Δὲν φαίνονται ἔχοντες σχέσιν τινὰ πρὸς τοὺς Μπουσμάνους τῆς μεσημβρινῆς Ἀφρικῆς, διαφέρουν δὲ τῶν ἀναμφιβόλως συγγενῶν των *Νεγριτῶν* τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς (βλ. λ.), μολονότι καταγόμενοι ἀναμφιβόλως καὶ οὗτοι ἐκ παλαιῶν πυγμαίων φυλῶν, οἵτινες εἶχόν ποτε μεγάλην διασποράν. Σαφέστερόν τι περὶ τῆς προελεύσεώς των δὲν γνωρίζομεν. Σήμερον οἱ Νεγρίλλοι εὑρίσκονται, ὅπως καὶ ἄλλαι τοιαῦται φυλαί, ἐν ἐκφυλισμῷ καὶ βαίνουν πρὸς ἐξαφάνισιν. Περὶ τῆς ὅλης βασικῆς ὁμάδος τῶν *Πυγμαίων* βλ. λ. *Ἀφρική.* Ι. Γ. Κ.

νεγρισμὸς (ὁ) (Negrismus). Χρωστικὴ ἀνωμαλία τοῦ δέρματος, καθ' ἣν ἐμφανίζεται ἰσχυρὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μελάγχροια κατὰ τὰς ἀρθρώσεις ἰδίως καὶ τὰς δερματικὰς πτυχώσεις· ἄλλως *αἰθιοπισμὸς* καὶ συνηθέστερον *μελανισμὸς* (βλ. λ.). Ι. Γ. Κ.

Νεγρῖται (οἱ) (Negritos) *[Φυσ. Ἀνθρωπολ.]*. Μεταξὺ τοῦ νεγροειδοῦς καθόλου κόσμου σπουδαίαν θέσιν καταλαμβάνουν οἱ Πυγμαῖοι γενικῶς. Τούτων ἔχομεν ἀντιπροσώπους ὄχι μόνον ἐν Ἀφρικῇ (κυρίως Πυγμαίους καὶ Νεγρίλλους), ἀλλὰ ἐν συγκεντρωμένῃ πως παρατάξει, ἐν τῇ νοτιοανατολικῇ Ἀσίᾳ, ἐν ἀραιᾷ πάντως ἁλύσει, τοὺς *Νεγρ τας*, ἀπὸ τῆς Μαλαϊκῆς χερσονήσου μέχρι τῆς Ν. Γουϊνέας, ὅπου ἡ ἀνθρωπολογικὴ σύνθεσις ἄλλως τε εἶναι ποικίλη, ἕνεκα τῆς μεγίστης μείξεως τῶν φυλῶν, παλαιότερον καὶ προσφάτως. Αἱ κύριαι φυλαί, ἃς εὑρίσκομεν, καθαρὰς ἢ μεμιγμένας, εἶναι εἴτε αὐτόχθονες, εἴτε ἐπήλυδες ἐκ τῆς Ὠκεανίας (Αὐστραλίας, Εἰρηνικῶν νήσων).

Ἡ *νεγριτικὴ φυλὴ* (Negritos=μικροὶ νέγροι), παριστᾷ αὐτόχθονα τῆς Ἀσίας φυλήν, ἀπαντᾷ δὲ πρώτιστα πάντων εἰς τὴν Μαλαϊκὴν Χερσόνησον (Σεμάγκ), τὰς Ἀνδαμάνας καὶ τὰς Φιλιππίνας νήσους (Ἀϊτά). Πέραν τῶν χωρῶν αὐτῶν ὁ τύπος δὲν ἀπαντᾷ καθαρός, εὑρίσκομεν ὅμως, ὡς εἴπομεν, νεγριτικὰ στοιχεῖα καὶ ἐν Γουϊνέᾳ καὶ Μελανησίᾳ, διακεκριμένα τῶν Παπούων, ὅπως καὶ ἐν Ἰνδοκίνᾳ (ἧς ἀποτελοῦσι τὸν αὐτόχθονα πληθυσμὸν) καὶ ἐν Ἰνδίαις. Ποία ἡ σχέσις μεταξὺ τῶν Νεγριτῶν τῆς Ἰνδονησίας καὶ τῶν λοιπῶν, ὡς καὶ τῶν Πυγμαίων τῆς Ἀφρικῆς, δὲν γνωρίζομεν. Ἡ νεγριτικὴ φυλὴ μετὰ τῶν κυρίως Νέγρων καὶ τῶν Παπούων ἀκόμη (Μελανησίων) τῆς Ὠκεανίας ἀπαρτίζουν κοινὴν ἀνθρωπολογικὴν ὁμάδα,

Διάφοροι τύποι νεγροειδῶν.

[1=Αἰθίοψ, 2=Σουδανός, 3=Παπούα, 4=Αὐστραλός, 5=Νεγρίτης (Ἀνδαμᾶνος), 6=Ὀττεντότος, 7=Νέγρος· τῶν νήσων Gilbert, 8=Βοσχιμᾶνος.]

τὴν ὅλην *νεγροειδῆ φυλὴν* (βλ. λ.), χάρις εἰς τὴν ὁμοιότητα πολλῶν βασικῶν χαρακτηριστικῶν των.

Σωματολογικῶς ἐμφανίζουν οἱ Νεγρῖται μικρὸν ἀνάστημα (ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομά των, ὅπως καὶ τῶν Νεγρίλλων), οἱ μὲν *Ἀνδαμᾶναι* (Μινκόπαι) 1,482—1,486 μ., οἱ *Ἀϊτὰ* τῶν Φιλιππίνων 1,47 μ., οἱ *Ζαμπάλαι* 1,46. Ὑψηλότεροι οἱ ἠπειρωτικοὶ *Σεμάγκ* 1,52. Ἐμφανίζουν μεσοκεφαλίαν ἢ ὑποβραχυκεφαλίαν οἱ τῶν νήσων. Δέρμα ὀρφνὸν (βαθὺ ὀρφνοέρυθρον). Καὶ τέλος τὰ δύο βασικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς φυλῆς, τὴν ἄκραν πλατυρρινίαν καὶ τὰς οὔλας τρίχας.

Οἱ Ἀϊτὰ (ἐκ τοῦ χιτὰμ =μαῦρος) τῶν Φιλιππίνων (25.000) κατέχουν κυρίως τὴν μεγαλυτέραν νῆσον Λουζὸν καὶ δὴ τὰ βόρεια ταύτης. Ὁ καθαρώτερος τύπος εὕρηται περὶ τὴν Μανίλλαν καὶ τινας ἄλλας νήσους. Μεικτὸς δὲ τύπος, οἱ *Μπατάκ*, εἰς τὰς λοιπάς, Μιντάναο κλπ.

Οἱ ἀπομεμονωμένοι Ἀνδαμᾶναι τῆς ἁλύσεως τῶν ὁμωνύμων δυτικῶν νησιδίων παρετηρήθησαν καὶ μέχρι τῆς Φορμόζης καὶ Κίου-Σιοῦ. Ἐλάχιστοι ἀπομένοντες (1200;), ἔχουν διατηρήσει καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν γλῶσσαν. Χαρακτηρίζονται ἰδίᾳ ἐκ τῆς μικροτάτης χωρητικότητος τοῦ κρανίου (1281 κεμ.).

Οἱ νεγριτικοὶ Σεμάγκ τῆς Μαλαϊκῆς χερσονήσου μέχρι τῶν συνόρων τοῦ Σιὰμ διακρίνονται εἰς διαφόρους δευτερεύοντας τύπους καὶ εἰς τὰ νότια μείγνυνται ἤδη μὲ τὸν μαλαϊκὸν καὶ τὸν βεντικὸν ἀκόμη τύπον. Κατοικοῦν κυρίως τὰ κεντρικὰ ὀρεινὰ μέρη. Διακρίνονται δὲ καὶ διάφοροι τύποι ἄλλοι τῆς χερσονήσου (*Σακάοι* κλπ.), κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μεμειγμένοι μὲ μαλαϊκὰ στοιχεῖα.

Τέλος, οἱ Νεγρῖται τῆς Ἰνδοκίνας καὶ τῶν Ἰνδιῶν φαίνονται ὅτι ἔδωσαν τὴν μεγαλυτέραν μεῖξιν εἰς τὸν πληθυσμὸν τῶν Ἰνδιῶν παλαιόθεν. Βαθμηδὸν δὲ μετεβλήθη ὁ τύπος (αἱ τρίχες π.χ. ἀπὸ οὔλων εἰς λείας). Μίαν πρώτην βαθμίδα τῆς μείξεως ταύτης θεωροῦν τινες τοὺς *Ντραβίντα*. Πάντως οἱ Νεγρῖται τῶν χωρῶν τούτων δὲν ἐμφανίζονται σαφῶς, ὅπως οἱ τῆς Μαλαϊκῆς κλπ.

Οἱ Νεγρῖται ἀπὸ ἀπόψεως πολιτισμοῦ εὑρίσκονται εἰς κατωτάτην βαθμίδα. Περιφέρονται ἐντελῶς γυμνοὶ καὶ ζῶσιν ἐκ τοῦ κυνηγίου καὶ τῆς συγκομιδῆς· ἀνταλλάσσουν διάφορα εἴδη πρὸς τοὺς γείτονας καὶ θεωρούμενοι ὡς ἐν κτηνώδει καταστάσει παρ' αὐτῶν, ζῶσι νομαδικὸν ἐν πολλοῖς βίον, περιπλανώμενοι εἰς τὴν τύχην. Κατοικοῦν καλύβας παρὰ τὸ ὕδωρ. Εἶναι «ψυχισταί». Ἔχουν πρωτόγονα ὅπλα, τόξα πελώρια κλπ. Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

νεγροειδὴς (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς Νέγρον || ὁ προσεγγίζων πρὸς τοὺς Νέγρους φυλετικῶς.

—νεγροειδὴς φυλὴ *[Ἀνθρωπολ.]*. Διὰ τοῦ ὅρου τούτου χαρακτηρίζεται σήμερον ὅ,τι διὰ τοῦ ὅρου «*αἰθιοπική*» ἐχαρακτήριζον οἱ παλαιότεροι (Blumenbach κλπ.). Περιλαμβάνεται δηλαδὴ εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς νεγροειδοῦς φυλῆς ὅλος ὁ μελάγχρους κόσμος τῶν ἀνθρώπων.

Οἱ Νεγροειδεῖς ἀποτελοῦν, ὑπὸ διαφόρους τύπους, μέγα τμῆμα τῆς ἀνθρωπότητος. Τοῖς ἀνήκει ἐν πρώτοις ἡ Ἀφρικὴ ἀπὸ τῆς Σαχάρας καὶ κάτω («μαύρη ἤπειρος»). Ἐὰν ἐξαιρέσωμεν ἴσως ἀπὸ τοῦ νεγροειδοῦς τύπου τὰ ἀπὸ μακροτάτων χρόνων «ἐχαμιτισθέντα» καὶ εἶτα «ἐξαραβισθέντα» παλαιότατα αὐτόχθονα νεγροειδῆ στοιχεῖα τῶν σημερινῶν Αἰθιόπων, καθαρῶν καὶ μεμειγμένων, ἅτινα ὑπάγομεν πλέον εἰς τὸν βορειοαφρικανικόν, χαμιτικὸν τύπον, λίαν μελάγχροα (βλ. *Ἀφρική*), ἔχομεν εἰς τὴν μαύρην ἤπειρον τὴν κοιτίδα ἴσως τοῦ μελάγχρου κόσμου, ὃν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν εἰς τοὺς κυρίως *Νέγρους* (νεγρικὴν φυλὴν) καὶ τοὺς διαφόρους *Πυγμαίους* (Νεγρίλλους, κυρίως Πυγμαίους, Μπουσμάνους, Ὀττεντότους). Αἱ νεγροειδεῖς φυλαὶ ὅμως συναντῶνται καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ἠπείρους: τὴν Ἀσίαν (Μαλαϊκήν, Ἰνδονησίαν Νεγρῖται), τὴν Ὠκεανίαν καὶ τὴν Αὐστραλίαν ἰδιαιτέρως, καὶ τὴν Ἀμερικήν, ὅπου μετεφέρθησαν ὑπὸ τῶν ἐπηλύδων Εὐρωπαίων.

[Λεπτομερέστερον περὶ τῆς νεγροειδοῦς φυλῆς βλ. ἐν λ. *Ἀφρική, νεγρικὴ φυλή, Νεγρίλλοι, Νεγρῖται, Μαλάκκα, Ἀσία, Αὐστραλία κλπ.*] Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

— νεγροειδὴς ***φυλὴ Γκριμάλντι*** *[Ἀνθρωπολ.]*. Δύο περίφημοι σκελετοὶ παλαιοντολογικοῦ ἀνθρώπου, εὑρεθέντες εἰς τὸ «σπήλαιον τῶν παίδων» τοῦ συγκροτήματος τῶν σπηλαίων *Γκριμάλντι* (βλ. λ.) καὶ εἰς τὸ βαθύτερον στρῶμα, ἔδωσαν τὴν βάσιν καθορισμοῦ ἰδίου τύπου. Ὁ Verneau μελετήσας τούτους, χαρακτηρίζει ὡς Νεγροειδεῖς καὶ ὡς ἀντιπροσώπους ἰδίας «νεγροειδοῦς φυλῆς Γκριμάλντι». Ἀνεκαλύφθησαν ὑπὸ τοῦ Villeneuve τὴν 3 Ἰουνίου 1901 καὶ ἀπόκεινται ἐν τῷ Ἀνθρωπολογικῷ μουσείῳ τοῦ Μονακό. Ι. Γ. Κ.

Νέγροι (οἱ). Γενικῶς οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν μελάγχρουν ἀνθρωπίνην φυλήν, τὴν *νεγροειδῆ*, καὶ εἰδικώτερον οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν *νεγρικὴν* φυλήν, ἀποτελοῦσαν μίαν τῶν ὁμάδων τῆς προηγουμένης.

— *[Ἀνθρωπολ.]* Βλ. λ. *νεγρικὴ* καὶ *νεγροειδὴς φυλή*.

Νεγροπόντης, ***Ἰάκωβος.*** Ἀξιωματικὸς τοῦ μηχανικοῦ, γεννηθεὶς ἐν Μασσαλίᾳ τῷ 1864. Προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων, προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντιστρατήγου. Κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897, ὢν ὑπολοχαγός, συμμετέσχεν αὐτοῦ ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ ἐπιτελείου τῆς 2ας μεραρχίας. Κατόπιν διετέλεσεν ἐπὶ μακρὸν καθηγητὴς τῆς πολεμικῆς τέχνης παρὰ τῷ στρατιωτικῷ σχολείῳ Εὐελπίδων. Κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους 1912—1913, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ταγματάρχου, ἔλαβε μέρος ὡς ἐπιτελάρχης τῆς 7ης μεραρχίας. Εἶτα προαχθεὶς διωρίσθη ὑποδιοικητὴς τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων (1913—1915), ἀπὸ δὲ τοῦ φθινοπώρου 1915 στρατιωτικὸς ἀκόλουθος τῆς ἐν Σερβίᾳ ἑλληνικῆς πρεσβείας, παρακολουθήσας τὴν δι' Ἀλβανίας ὑποχώρησιν τοῦ σερβικοῦ στρατοῦ. Τῷ 1916 προσεχώρησεν εἰς τὸ κίνημα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ προαχθεὶς εἰς συνταγματάρχην διωρίσθη ἀρχηγὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου τοῦ στρατοῦ τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Μετὰ τὴν κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1917 ἕνωσιν τοῦ κράτους προήχθη εἰς ὑποστράτηγον καὶ διωρίσθη διοικητὴς τῆς 13ης μεραρχίας, μεθ' ἧς συμμετέσχε τῶν ἐν Μακεδονίᾳ συμμαχικῶν ἐπιχειρήσεων, τῆς εἰς Οὐκρανίαν ἐκστρατείας, καὶ ἀπὸ τοῦ θέρους 1919 τῆς Μικρασιατικῆς ἐκστρατείας. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1920—1922 παρέμεινεν ἐκτὸς ὑπηρεσίας. Τὸ φθινόπωρον 1922 ἀνεκλήθη εἰς τὴν ἐνέργειαν καὶ ἐτοποθετήθη ὡς ἀρχηγὸς τοῦ στρατιωτικοῦ οἴκου τοῦ τότε βασιλέως Γεωργίου Β'. Ἀπεστρατεύθη τῷ 1924, προαχθεὶς συγχρόνως εἰς ἀντιστράτηγον. Συνέγραψεν: «Ὑπηρεσία νώτων», «Γενικὴ Τακτικὴ» (1914), «Πορεία καὶ στάθμευσις» (1914). Ν. Θ. Κ.

— Νεγροπόντης, ***Μιλτιάδης Μενελάου.*** Ἕλλην πολιτευτὴς καὶ οἰκονομολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1873 ἐν Μασσαλίᾳ. Ἐσπούδασε τὰ νομικὰ ἐν τοῖς πανεπιστημίοις Ἀθηνῶν καὶ Λειψίας καὶ ἀπὸ τοῦ 1895—1904 διετέλεσεν ὑπάλληλος τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν. Τῷ 1904 διωρίσθη νομάρχης Κεφαλληνίας καὶ ἀπὸ τοῦ 1910 ἤρξατο πολιτευόμενος ἐν Ἀττικῇ, διατελέσας βουλευτὴς ἀπὸ τοῦ 1910 μέχρι τοῦ 1920 καὶ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ προσωρινῆς κυβερνήσεως (Νοέμβρ. 1916—Ἰουν. 1917) καὶ τοῦ μετέπειτα ὑπουργείου Βενιζέλου (Ἰούν. 1917—Ὀκτωβρ. 1920). Μετέσχε τῶν Βαλκανικῶν πολέμων 1912—1913 ὡς ἐθελοντὴς μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἐπιλοχίου, διοργανώσας τὸ πρῶτον τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν αὐτοκινήτων καὶ διευθύνας αὐτὴν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πολέμων τούτων. Τῷ 1914 διωρίσθη πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς ἀποκαταστάσεως προσφύγων ἐν Θεσσαλονίκῃ. Εἶναι μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, σύμβουλος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ σύμβουλος τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς της. Μ. Δ. Β.

Νεγροῦτσι, ***Κωνσταντῖνος.*** Ρουμᾶνος ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς (1808—1868). Ἐγεννήθη ἐν Ἰασίῳ, ἐσπούδασεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ ἐν Βεσσαραβίᾳ καὶ κατόπιν, ἀπὸ τοῦ 1840, ἐξέδωκε μετὰ τῶν Κογαλνιτσεᾶνο καὶ Ἀλεσάνδρι τὸ φιλολογικὸν περιοδικὸν «Dacia literara». Τῷ 1861 ἔγινεν ὑπουργὸς ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα Κούζαν. Τὰ ἅπαντα αὐτοῦ ἐξεδόθησαν τῷ 1872 εἰς δύο τόμους περιέχοντας τὰ ἐπικὰ ποιήματα «Aprodul Purice» καὶ «Lapusneanu», πραγματευόμενα θέματα τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας τῶν Ρουμάνων, ὡς καὶ μεταφράσεις ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Victor Hugo καὶ ἄλλων.

Ὁ υἱός του *Ἰωάννης*, γεννηθεὶς τῷ 1843, διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου εἰς τὰ πανεπιστήμια Ἰασίου καὶ Βουκουρεστίου, τῷ δὲ 1890 ἐξελέγη μέλος τῆς ρουμανικῆς Ἀκαδημίας. Ν. Μ.

Digitized by Google

Νεγὺ (Neilly) *[Γεωγρ.]* βλ. *Νεϊγύ.*

Νέδα *[Μυθολ.]*. Νύμφη τῆς Ἀρκαδίας, θυγάτηρ τοῦ Ὠκεανοῦ, ἥτις μετ' ἄλλων νυμφῶν ἀνέθρεψε τὸν Δία βρέφος. Ἀπ' αὐτῆς ὠνομάσθη ὁ ὁμώνυμος ἐν Πελοποννήσῳ ποταμός. Α. Θ. Σ.

Νέδα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Μεσσηνίας πηγάζων ἀπὸ τῶν Λυκαϊκῶν ὀρέων Τετραγίου, Εἴρας, Κωτιλίου καὶ Κεραυσίου καὶ ἐκδίδων εἰς τὸν Κυπαρισσιακὸν κόλπον. Κατὰ τὸν Στράβωνα (Η, 348), πηγάζει ἀπὸ πηγῆς, ἣν ὤρυξεν ἡ τεκοῦσα τὸν Δία Ῥέα, διὰ νὰ λουσθῇ μετὰ τὸν τοκετόν της. Καὶ προσθέτει μὲν ὁ Παυσανίας (Δ' λγ, 1) ὅτι εἶναι φερώνυμος μιᾶς τῶν τροφῶν τοῦ ὑπάτου τῶν θεῶν, ἀλλ' ὡς ὁ Victor Berard ἀπέδειξεν, ἡ ὀνομασία τοῦ ποταμοῦ εἶναι φοινικική, σημαίνουσα «ὕδωρ ἐξαγνιστήριον» (Les Phéniciens et l'Odyssée, ἔκδ. 1927, II 444). Ὅριον τῆς Τριφυλίας πρὸς τὴν Μεσσηνίαν, κατὰ τὰς γεωγραφικὰς ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς τοῦ Στράβωνος, παρέρρεε τὴν Φιγαλίαν «καθ' ὃ γειτνιῶσι Πυργῖται, Τριφυλίων ἔσχατοι, Κυπαρισσιεῦσι, πρώτοις Μεσσηνίων». Ὀνομαζόμενος τανῦν *Βουτσὶ* ἢ *Μποῦζι* (river Bouzi : πλάτ. 37°22'45" Β., μῆκ. 21°41'40" Ἀν. χάρτ. ἀγγλ. 207 : Kastro Tornese to Venetico), ἐκβάλλει 18 μίλλ. ΝΑ. τῆς ἐκβολῆς τοῦ Ἀλφειοῦ. Σ. Ε. Λ.

Νέδα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀρριανῶν τῆς ἐπαρχίας Σαπῶν τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτ. (1928) 175. Χ. Δ.

Νέδα *(= Ἄννα)*. Ἡγεμονὶς τῆς Βουλγαρίας (1323—1324). Ἀδελφὴ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Σέρβων Στεφάνου Γ' (1321—1334), ἐνυμφεύθη τῷ 1320 τὸν Βούλγαρον δεσπότην τοῦ Βιδδινίου Μιχαὴλ Σισμάν, ὅστις βραδύτερον ἐγένετο ἡγεμὼν τῆς Βουλγαρίας. Τῷ 1324 ἀπεπέμφθη ὑπὸ τοῦ συζύγου της, ὅστις, ἵνα προσεταιρισθῇ τὴν συνδρομὴν τῶν Βυζαντινῶν, ἐνυμφεύθη τὴν Θεοδώραν, χήραν τοῦ πρώην ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων Σφενδοσθλάβου καὶ θυγατέρα τοῦ Μιχαὴλ Θ' Παλαιολόγου, ἀδελφὴν δὲ τοῦ Ἀνδρονίκου Γ' Παλαιολόγου. Ὁ Σέρβος ἡγεμὼν Στέφανος, βαρέως φέρων τὴν ἀπομπὴν τῆς ἀδελφῆς του, ἐκήρυξε μετά τινα ἔτη πόλεμον κατὰ τοῦ Μιχαὴλ Σισμάν, ὅστις ἔσπευσε νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν βοήθειαν τοῦ Βυζαντίου. Κατὰ τὰς συναφθείσας μάχας ὁ Μιχαὴλ τραυματισθεὶς ᾐχμαλωτίσθη καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανε (τῷ 1328). Ὁ νικητὴς Στέφανος διέταξε τὴν ἐκ Βουλγαρίας ἐκδίωξιν τῆς Θεοδώρας καὶ τὴν ἐπάνοδον τῆς Νέδας, ὡς ἐπιτρόπου τοῦ νέου ἡγεμόνος, ἀνηλίκου υἱοῦ της Σισμὰν Α', ἀλλὰ μετὰ 8 μῆνας, ἀποθανόντος τοῦ Στεφάνου, οἱ Βούλγαροι ἐξεδίωξαν πάλιν τὴν Νέδαν μετὰ τοῦ υἱοῦ της. Ν. ΚΛΣ

Νεδερλανδική, ἡ ***νεερλανδικὴ γλῶσσα*** (nederlandsche taal). Καλεῖται ἡ γλῶσσα τῶν Κάτω Χωρῶν (Nederland), ἤτοι τῆς *Ὀλλανδίας* (βλ. λ.). Ἡ λέξις ἐπομένως ἀποτελεῖ ἄλλην (καὶ δὴ ἐπίσημον) ἔκφρασιν τῆς ὀλλανδικῆς γλώσσης. Γ. Π. Α.

Νεδερλῆ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ ἐν τῷ νομῷ Καβάλλας χωρίου *Δύσβατον* (βλ. λ.).

Νεδὶμ ***πασᾶς Μαχμούτ***. Τοῦρκος πρωθυπουργός (βλ. λ. *Μαχμοὺτ* Νεδὶμ πασᾶς).

Νεδὶρ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Καλῆς (Καλλινίτσης) τῆς ἐπαρχίας Γενιτσῶν (Γιαννιτσῶν) τοῦ νομοῦ Πέλλης, μετονομασθὲν εἰς *Ἄνυδρον*. Κάτ. (1928) 500. Χ. Δ.

Νέδουσα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καλαμῶν τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μεγάλη Ἀναστάσοβα*. Κάτ. (1928) 509. Χ. Δ.

Νέδων *[Γεωγρ.]*. Χείμαρρος ἐν τῇ ΝΑ. Μεσσηνίᾳ, πηγάζων ἐκ τῶν πρὸς τὰ ΒΑ. τῶν Καλαμῶν κειμένων ὀρέων τῆς Ἀλαγονίας παρὰ τὸν Ταΰγετον, εἰς ὕψος 1.600 μ. Ἔχει μῆκος 23 χλμ., διέρχεται διὰ τῆς πόλεως τῶν Καλαμῶν κάτωθεν τοῦ φραγκικοῦ φρουρίου αὐτῆς μὲ κατεύθυνσιν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ ἐκβάλλει πρὸς τὴν θάλασσαν εἰς ἀπόστασιν 300 μ. δυτικῶς τοῦ λιμένος. Διὰ κοίτης πλάτους κατὰ μέσον ὅρον 40 μ. χωρίζει τὴν πόλιν εἰς δύο τμήματα, ἅτινα ζευγνύουσι 5 μεγάλαι γέφυραι, ἐξ ὧν ἡ μία σιδηροδρομική. Τὴν κοίτην τοῦ χειμάρρου συνέχουσιν ἑκατέρωθεν ἰσχυροὶ μανδρότοιχοι εἰς ἔκτασιν 3 χλμ. ἀπὸ τῆς ἐκβολῆς καὶ μέχρι σημείων, ὅπου συγκρατοῦσι αὐτὴν βραχώδεις ὄχθαι. Ἕνεκα τῶν μεγάλων ἐκχειλίσεών του καὶ τῆς διαβρωτικῆς ἐνεργείας τῶν ὑδάτων του, ἔχει καταβιβάσει διὰ τοῦ χρόνου παρὰ τὰς Καλάμας, ἔνθα τὸ ἔδαφος ἐπιπεδοῦται, μεγάλας ποσότητας χαλίκων καὶ ἄμμου, ὥστε ἡ κοίτη του ἤδη ὑπέρκειται τοῦ ἐδάφους τῆς πόλεως. Κατὰ τὴν διάρκειαν ραγδαίων βροχῶν ὁ χείμαρρος ὑπερεκχειλίσας κατέκλυσεν ἐπανειλημμένως τὴν πόλιν καὶ ἐπροξένησε μεγάλας ζημίας. Τὰ ἐκτελεσμένα ὅμως τεχνικὰ ἔργα διευθετήσεως τῆς κοίτης ἀπήλλαξαν ἤδη αὐτὴν πάσης ἀπειλῆς. Εἰς τὴν ἀρχαιότητα, κατὰ πληροφορίαν τοῦ Στράβωνος, εἶχεν ἱερὸν ἐπίσημον τῆς Ἀθηνᾶς Νεδουσίας. Π. ΣΤΥΛΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

«Νέδων». Ἐφημερὶς ἐν Καλάμαις, ἱδρυθεῖσα κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1880. Π. Ν. Π.

Νεεμίας *[Βιβλ.]*. Ὄνομα διαφόρων Ἰσραηλιτῶν μνημονευομένων ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, ἐξ ὧν ἐπιφανέστατος ὑπῆρξεν ὁ δὶς χρηματίσας κυβερνήτης (*ἀθερσαιθὰ*) τῶν ἐκ τῆς βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας ἐπιστρεψάντων Ἰουδαίων, ὅστις καὶ ἐμερίμνησε περὶ ἀνεγέρσεως τῶν τειχῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ διετέλεσε καὶ μεταρρυθμιστὴς τῆς αὐτόθι ἰουδαϊκῆς κοινότητος. Εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὡς διοικητὴς αὐτῆς ἀπεστάλη ὁ Νεεμίας τὸ πρῶτον κατὰ τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἀρταξέρξου (κατὰ πᾶσαν πιθανότητα περὶ τὸ 444), οὗ διετέλεσεν ἀρχιοινοχόος. Εἰς τὴν θρησκευτικὴν διοργάνωσιν τῆς ἰουδαϊκῆς κοινότητος ἐβοήθησεν αὐτὸν σπουδαιότατα ὁ ἱερεὺς καὶ γραμματεὺς Ἔσδρας. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Νεεμίου φέρεται καὶ ἓν ἱστορικὸν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης βιβλίον, ὡς βάσις τοῦ ὁποίου ὑπόκεινται ἀπομνημονεύματα τοῦ Νεεμίου καὶ ἔνθα περιγράφεται ἡ εἰρημένη δρᾶσις τοῦ ἀνδρὸς (13 ἐν ὅλῳ κεφάλαια). Ἐξαιρουμένων τῶν ἀπομνημονευμάτων αὐτοῦ, συγγραφεὺς τοῦ ὁμωνύμου βιβλίου δὲν φαίνεται ὢν ὁ Νεεμίας, ὡς ἐπιστεύετο ἄλλοτε, ἀλλ' ἄλλος τις, ὅστις εἶναι πιθανώτατα καὶ ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου τοῦ Ἔσδρα καὶ τῶν βιβλίων τῶν «Παραλειπομένων». Τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον τῶν βιβλίων εἶναι ἱκανῶς παρεφθαρμένον. Ὑπομνήματα εἰς τὸν Νεεμίαν ἄξια μνείας εἶναι τὰ τῶν Seisenberger (1901), Holzhey (1902), Bertheau-Ryssel (1887), Siegfried (1901), Bertholet (1902), Rawlinson (1909), Batten (1913). Π. Ι. Μ.

Νέερ, *Βὰν-ντὲρ* (Van-der-Neer), ***Ἔγκλον-Ἑνδερῖκος***. Ὀλλανδὸς ζωγράφος (βλ. *Βὰν-ντὲρ-Νέερ*).

Νεέρα (Neera). Ψευδώνυμον τῆς Ἰταλίδος συγγραφέως ***Ἄννης Ράντιους Τσούκκαρ*** (βλ. λ. *Νεαίρα*).

Νέερβιντε (Neerwinden) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ Βελγίου (βλ. λ. *Νέρβιντε*).

Νέες *φὸν Ἔζενμπεκ* (Nees von Esenbeck), ***Χριστιανὸς-Γοδεφρεῖδος***. Γερμανὸς βοτανικὸς καὶ φιλόσοφος (1776—1858). Ἐσπούδασεν ἐν Ἰένᾳ ἰατρικὴν καὶ βοτανικήν, κατόπιν δὲ διετέλεσε καθηγητὴς τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ διευθυντὴς τοῦ βοτανικοῦ κήπου ἐν Ἐρλάγγῃ. Τῷ 1819 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς βοτανικῆς ἐν Βόννῃ καὶ τῷ 1831 ἐν Μπρεσλάου. Ἀναμειχθεὶς εἰς τὴν πολιτικὴν κίνησιν τοῦ 1849, ἐξωρίσθη καὶ ἐν τέλει (1852) ἀπελύθη ἐκ τῆς θέσεώς του. Μεταξὺ ἄλλων ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς : «Agrostologia brasiliensis» (1829), «Genera et species Asterearum» (1833), «Systema Laurinarum» (1836), «Bryologia germanica» (1823—1831, 2 τ.), «Synopsis hepaticarum» (1844—1847). Ἔγραψε πρὸς τούτοις καὶ διάφορα φιλοσοφικὰ ἔργα : «System der spekulativen Philosophie» (τ. 1 : «Die Naturphilosophie», 1841), «Die allgemeine Formenlehre der Natur» (1852) κ. ἄ. Γ. Ε. Κ.

Νέεφε (Neefe), ***Χριστιανός***. Γερμανὸς συνθέτης καὶ ὀργανοκρούστης (1748—1798). Ἐγκατασταθεὶς ὁριστικῶς ἐν Βόννῃ ὡς ὀργανοκρούστης καὶ μουσικὸς διευθυντὴς τῆς αὐλῆς, ἔσχεν αὐτόθι ὡς μαθητὴν τὸν Μπετόβεν, οὗτινος προεφήτευσε τὴν μεγαλοφυΐαν. Ἔγραψε σκηνικά τινα ἔργα, ἓν διπλοῦν κοντσέρτο διὰ κλειδοκύμβαλον, βιολίον καὶ ὀρχήστραν, μελῳδίας κ. ἄ. Γ. Σ.

Νέεφς (Neefs), ***Πέτρος ὁ πρεσβύτερος***. Φλαμανδὸς ζωγράφος, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀμβέρσῃ (1578—1656 περίπου). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Heudrick Stenwyck καὶ ἐξεικόνισεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐσωτερικὰ ναῶν. Ὁ Μπρέχελ καὶ ὁ Τενὶρς πολλάκις ἐξετέλεσαν τὰς μικρὰς μορφὰς τῶν πινάκων του. Εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λούβρου ἀπόκεινται εἷς πίναξ εἰκονίζων τὴν «Ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἁγίου Πέτρου ἐκ τῆς φυλακῆς» καὶ ὀκτὼ ἐσωτερικὰ ναῶν τοῦ καλλιτέχνου τούτου. Ὁ υἱός του, *Πέτρος Νέεφς ὁ νεώτερος*, ἀντέγραψεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἢ ἐμιμήθη τοὺς πίνακας τοῦ πατρός του. Ι. Μ. Π.

Νεζάνας, ἢ ***Ἐζάνας***. Βασιλεὺς τῆς Ἀβησσυνίας (314—320 μ. Χ.) (βλ. λ. *Αὐξούμη*).

Νέζε, ἢ ***Τερνέζε*** (Neuzen, ἢ Terneuzen) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ὀλλανδίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ζηλανδίας ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Δυτικοῦ Σκάλδιος. Κάτ. (1927) 10.119. Ἔχει σπουδαιότατον λιμένα καὶ συγκοινωνεῖ διὰ διώρυγος καὶ σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Γάνδης. Διεξάγει ἐμπόριον ἄνθρακος, ἀκατεργάστου σιδήρου, χαλκοῦ, βάμβακος, ἐρίου, γεωμήλων κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Νεζέϊκα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος (βλ. λ. *Κατακάλιον*).

Νέζερ, *Κωνσταντῖνος*. Ἕλλην ἠθοποιός, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1870. Ἐξεπαιδεύθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, μεθ' ὅ, αἰσθανόμενος μεγάλην κλίσιν πρὸς τὸ θέατρον, ἀνῆλθεν ἐκεῖ (1891) τὸ πρῶτον τὴν σκηνήν. Τῷ 1895 ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας μετέσχε τοῦ θιάσου τοῦ Μιχ. Ἀρνιωτάκη, τὸ δ' ἐπόμενον ἔτος, συνεργασθεὶς μετὰ τοῦ θιάσου τῆς Εὐαγγ. Παρασκευοπούλου, διέπλασεν ἀρκετοὺς ρόλους, ἐν οἷς μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας καὶ τὸν τοῦ δουκὸς Βρυέννου εἰς τὴν «Δούκισσαν τῶν Ἀθηνῶν» τοῦ Κλ. Ραγκαβῆ. Ἔκτοτε, ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν, περιῆλθε μετὰ διαφόρων θιάσων τὴν Μακεδονίαν, Σερβίαν, Ρουμανίαν καὶ Μικρὰν Ἀσίαν, διακρινόμενος πάντοτε μεταξὺ τῶν συναδέλφων του, οἵτινες, ἰδιαιτέρως ἐκτιμῶντες αὐτόν, τὸν ἐξέλεξαν κατ' ἐπανάληψιν ἐκτελεστικὸν ἐπίτροπον τοῦ σωματείου των, πρὸς δὲ καὶ ἐφορευτικὸν τοιοῦτον εἰς τὴν Ἐπαγγελματικὴν Σχολὴν θεάτρου. Ἐκ τοῦ γάμου του ἀπέκτησε δύο τέκνα, τὸν *Χριστόφορον* καὶ τὴν *Μαρίκαν*, ἅτινα καὶ αὐτὰ ἐνωρίτατα ἠκολούθησαν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρός των. Ἐξ αὐτῶν, ἡ *Μαρίκα Νέζερ*, γεννηθεῖσα τῷ 1906, ἀνῆλθε δεκατετραέτις τὴν σκηνὴν ἐν Αἰγύπτῳ, κατέχει δὲ ἤδη διαπρέπουσαν θέσιν ἐν τῷ ἐλαφρῷ μουσικῷ θεάτρῳ. Ν. Ι. Λ.

—**Νέζερ, *Χριστόφορος***. Ἕλλην ἠθοποιός, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1889. Ἀκολουθήσας τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρός του, συνειργάσθη μέχρι τοῦ 1918 μετὰ τοῦ θιάσου τῆς Κυβέλης Θεοδωρίδου, ἐν ᾧ ταχύτατα διεκρίθη εἰς τοὺς κωμικοὺς ἰδίως ρόλους, πλείστους τῶν ὁποίων ἐδημιούργησε μετ' ἐξαιρετικῆς ἐπιτυχίας. Διέπρεψεν ὡσαύτως καὶ εἰς τοὺς δραματικοὺς ρόλους, παίξας μετὰ τοῦ Θωμᾶ Οἰκονόμου τὸν Γιάλμαρ Ἔκδαλ εἰς τὴν «Ἀγριόπαπιαν» τοῦ Ἴψεν καὶ τὸν Ἔνστραν εἰς τοὺς «Βρυκόλακας» τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως καὶ μετὰ τοῦ Εὐτυχίου Βονασέρα τὸν γέρω-Χαϊνέκε εἰς τὴν «Τιμὴν» τοῦ Σούντερμαν. Τῷ 1921 ἵδρυσε μετὰ τοῦ Βεάκη ἰδίαν θεατρικὴν ἑταιρείαν καὶ ἤρχισεν ἔκτοτε παίζων τὰς κλασσικὰς κωμῳδίας τοῦ Μολιέρου («Φιλάργυρον», «Κατὰ φαντασίαν ἀσθενῆ» κτλ.). Ἀποτελεῖ μέλος τῆς «Ἑταιρείας καλλιτεχνῶν». Ν. Ι. Λ.

Νεζερὰ (τά), ἢ ***Νεζεροχώρια*** *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα ὁμάδος χωρίων, κειμένων εἰς τοὺς βορείους πρόποδας τοῦ ὄρους Ἐρυμάνθου καὶ κατὰ τὴν ἄνω κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ τῆς Ἀχαΐας Πείρου. Ἀποτελεῖται ἐκ τῶν χωρίων Κομπηγάδι, Λακκώματα, Δενδρά, Πλάτανος, Κάλανος, Καλάνιστρα, Μπούγα, Συκιές, Ρίκαβα, Χρυσοπηγὴ (Σποδιάνα) καὶ τῆς μονῆς Χρυσοποδαριτίσσης, ἀνηκόντων εἰς τὸν ἄλλοτε δῆμον Φαρῶν τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας. Διὰ τῶν χωρίων τούτων διέρχεται ἡ ἁμαξιτὸς ὁδὸς Πατρῶν—Καλαβρύτων. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ὑπήγοντο εἰς τὴν ἐπαρχίαν Καλαβρύτων. Ι. Σ. Σ.

Νεζερῖται (οἱ). Ἑτέρα γραφὴ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ σλαβικῆς φυλῆς *Ἐζερῖται* (βλ. λ.).

Νεζερίτικα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Μιντιλογλίου τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας. Κάτ. (1928) 33. Χ. Δ.

Νεζερός, καὶ ***Ἐζερὸς*** *[Γεωγρ.]*. Λέξις σλαβικὴ (σημαίνουσα λίμνην ἢ ἕλος), ἀπαντῶσα ἀπὸ τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων ὡς τοπωνύμιον πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Οὕτω ἡ ἐν Θεσσαλίᾳ λίμνη Ἀσκουρὶς ἐκλήθη ἤδη πρὸ τῆς φραγκοκρατίας *Νεζερὸς* ἢ *Ἐζερός*, ὡς καὶ τὸ παρ' αὐτὴν χωρίον. Μία τῶν ἐν Ἀκαρνανίᾳ λιμνῶν ἐκαλεῖτο *Ὀζηρὸς* (ἢ ἄλλως *Γαλίτσα*). Ἐν Πελοποννήσῳ ὑπάρχει ἡ περιοχὴ τῶν χωρίων *Νεζερὰ* (βλ. λ.), ἐπίσης δὲ ἡ περὶ τὸ ἀρχαῖον Ἕλος τῆς Λακωνίας χώρα ἐκαλεῖτο *Ἐζερός*, εἰς ἥν, κατά τινα γνώμην, εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἡ σλαβικὴ φυλὴ τῶν Ἐζεριτῶν. Τοῦ θεσσαλικοῦ Νεζεροῦ ἀναφέρονται πρὸ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος Ὀρθόδοξοι καὶ Καθολικοὶ ἐπίσκοποι (ὡς ὁ περίφημος Ἰωάννης Ξερός, ὁ μετὰ ταῦτα μητροπολίτης Ναυπάκτου, κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΓ' αἰῶνος). Ι. Σ. Σ.

—**Νεζερὸς** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἤδη καλούμενον *Καλλιπεύκη* (βλ. λ.).

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897, τὸ σύνολον τῶν ἐπιχειρήσεων τῶν διεξαχθεισῶν ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Κάτω Ὀλύμπου ἀπὸ 6ης μέχρι 10ης Ἀπριλίου 1897 φέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἐπιχειρήσεις Νεζεροῦ», καθ' ὅσον εἰς τὴν κοιλάδα Νεζεροῦ ἐνεδεικνύετο ἡ συγκέντρωσις ἁπασῶν τῶν ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ κάτω Ὀλύμπου ἑλληνικῶν στρατευμάτων, εἴτε πρὸς ἐκτέλεσιν ἀμύνης, εἴτε πρὸς ἀντιπερισπασμὸν τῶν εἰς Ἐλασσόνα συγκεντρωθέντων Τούρκων. Ἡ κοιλὰς αὕτη ἀποτελεῖ εὐρεῖαν στενωπόν, ἐγκαρσίως τῆς ὁποίας, πρὸ τῆς βορείας ἐξόδου, διήρχετο ἡ ὁροθετικὴ γραμμὴ τῷ 1897, ἡ δὲ κοιλὰς αὕτη ἀποτελεῖ τὸν κόμβον τῶν ὀρεινῶν συγκοινωνιῶν τῶν ἀγουσῶν πρός τε τὴν τότε τουρκικὴν περιοχὴν (διὰ στενοῦ Καραβίδος εἰς Λεπτοκαρυάν, διὰ στενοῦ Καναλίων εἰς Καρυάν), καθὼς καὶ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν περιοχὴν (εἰς Ραψάνην, εἰς Δερελῆ).

Εἰς τὴν περιοχὴν Νεζεροῦ εὑρίσκετο κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐπιχειρήσεων (6 Ἀπριλίου 1897) ἑλληνικὸν στράτευμα ὑπὸ τὸν ἀντισυνταγματάρχην Λοῦρον (3 τάγματα εὐζώνων, μία διλοχία πεζικοῦ,

Digitized by Google

μία ὀρειβατικὴ πυροβολαρχία, εἷς λόχος μηχανικοῦ), κατανεμημένον ὅμως σχοινοτενῶς (κατ' ἅλυσιν, en cordon) ἐφ' ἁπάσης της μετωπικῆς ἐκτάσεως τῆς μεθορίου ἀπὸ Γοδαμὰν μέχρι τῆς θαλάσσης (ἀναπτύξεως 35 περίπου χλμ.), συνεπῶς ἐν πλήρει ἀδυναμίᾳ τοῦ νὰ ἐκπληρώσῃ οἱανδήποτε γενικῆς φύσεως ἐντολήν. Κατὰ τὰς ἐπιτοπίους ἀψιμαχίας τῆς 4ης καὶ 5ης Ἀπριλίου, ἐξ ὧν ἄλλως τε ἐδόθη ἡ ἀφορμὴ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας, οἱ Ἕλληνες εἶχον ἀπωθήσει τοὺς Τούρκους πέραν τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς καὶ γίνει τοιουτοτρόπως κύριοι τῶν ὑψωμάτων (ὡς π.χ. τῆς Ἄνω Ἀναλήψεως, ἄνευ τῆς κατοχῆς τῆς ὁποίας δὲν ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὁριστικὴ ἡ διακατοχὴ τῆς κοιλάδος Νεζεροῦ). Τὴν 6ην δὲ Ἀπριλίου τὸ ἑλληνικὸν ἀρχηγεῖον διέταξε τὴν εἰς κοιλάδα Νεζεροῦ συγκέντρωσιν ἁπάντων τῶν στρατευμάτων, ἵνα δι' αὐτῶν καταληφθῶσι τὰ στενὰ Καναλίων καὶ Καραβίδος, ἀποκοπῶσιν εἶτα αἱ γραμμαὶ συγκοινωνιῶν τῆς πρὸς τὴν κοιλάδα Ἀργυροπούλι προχωρούσης 6ης τουρκικῆς μεραρχίας, καὶ τέλος ἐκτελεσθῇ ἀντιπερισπασμὸς διὰ τοῦ πεδίου Κονισπόλεως κατὰ τῶν νώτων τοῦ ἐν Ἐλασσόνι συγκεντρωθέντος κυρίου τουρκικοῦ ὄγκου· ἀλλ' ὁ διοικητὴς τῶν στρατευμάτων δὲν ἐξετέλεσε τὴν διαταγήν, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι τὰ στρατεύματα ἐμάχοντο ἐπὶ τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς καὶ ὅτι τὰ Κανάλια ἀπεῖχον τοῦ Νεζεροῦ περὶ τὴν 1 1/2 ὥραν. Ἀποτέλεσμα ὁπωσδήποτε ὑπῆρξε τὸ νὰ κατορθώσῃ ἡ 6η τουρκικὴ μεραρχία τὴν ἀκώλυτον συγκέντρωσίν της καὶ τὴν ἔναρξιν τῆς πρὸς κοιλάδα Ἀργυροπούλι προχωρήσεώς της. Κατὰ τὰς 8ην καὶ 9ην Ἀπριλίου ἐξηκολούθησαν ἑκατέρωθεν τοπικοὶ ἀγῶνες πρὸς διακατοχὴν σταθμῶν καὶ θέσεων. Ἅμα ὅμως τὸ ἀπόγευμα τῆς 9ης Ἀπριλίου ἤρχισαν ὑποχωροῦντα τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα πρὸς τὸν χαρακτηριστικὸν λόφον Πελεγρίνι, ὁ Ἕλλην διοικητὴς τῶν στρατευμάτων Νεζεροῦ συνεκάλεσε πολεμικὸν συμβούλιον, ὅπερ ἀπεφάνθη περὶ τῆς εἰς Δερελῆ ἀμέσου ὑποχωρήσεως, ἐκτελεσθείσης εὐθὺς ἀμέσως. Πᾶσαι αἱ προσπάθειαι τοῦ ἀρχηγείου (ἀποστολὴ ἐνισχύσεων καὶ ἀποστολὴ τοῦ ταγματάρχου Παπαδιαμαντοπούλου, ἀξιωματικοῦ τοῦ ἐπιτελείου τοῦ ἀρχηγείου) πρὸς συγκράτησιν τῆς καταρρεύσεως τοῦ ἀνατολικοῦ μετώπου εἰς οὐδὲν συνετέλεσαν, καὶ τοιουτοτρόπως ἀπὸ τῆς νυκτὸς 9—10 Ἀπριλίου ἡ διάβασις Ἀργυροπούλι ἦτο ἐλευθέρα εἰς τὴν ἀκώλυτον πλέον διάβασιν τῆς 6ης τουρκικῆς μεραρχίας πρὸς τὴν λαρισαϊκὴν πεδιάδα (πρὸς τὰ Δελέρια).

[*Κρίσεις περὶ τῆς καταρρεύσεως ταύτης βλ. εἰς «Ἔκθεσιν Διαδόχου»* (σελ. 47) καὶ *«Ἱστορίαν τῆς Θεσσαλίας» Β. Δούσμανη* (βιβλ. 2ον σελ. 23)].

Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

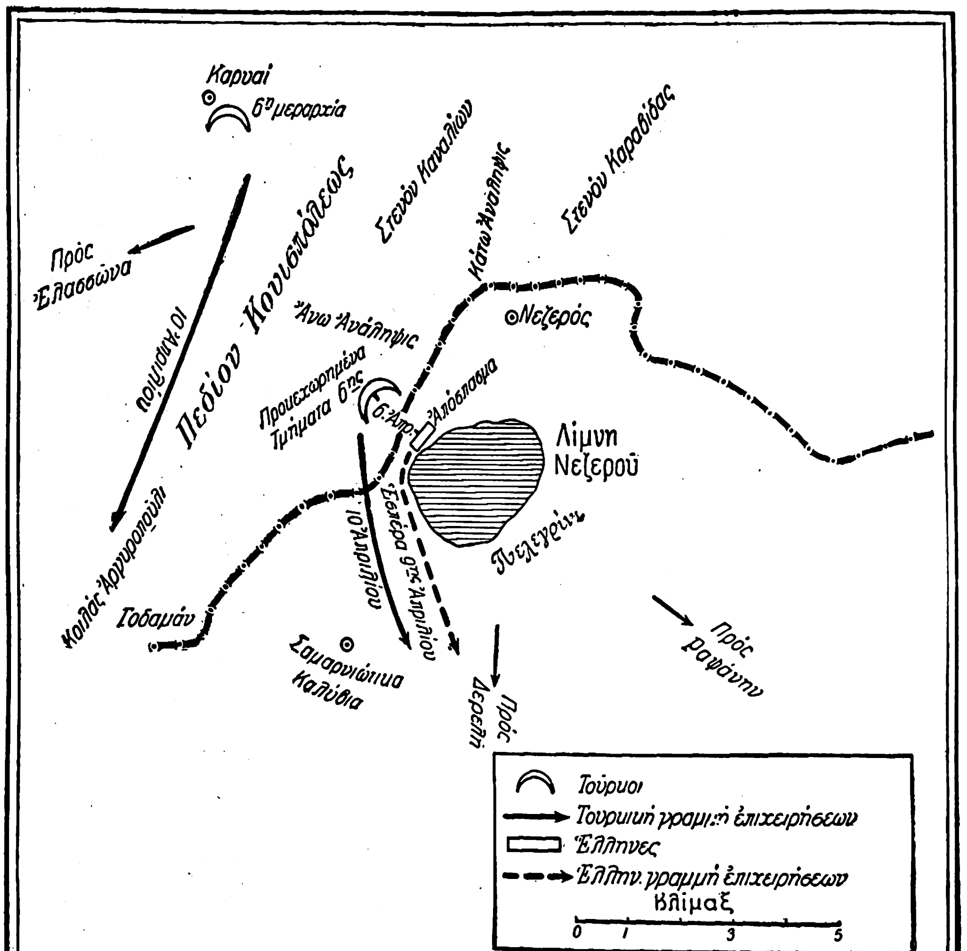

Ἐπιχειρήσεις Νεζεροῦ 6—10 Ἀπριλίου 1897.

Νέζι-ἀμσοῦ, ***πάπυρος*** *τοῦ* —. Εὑρέθη εἰς τὰς αἰγυπτιακὰς Θήβας τῷ 1860 καὶ κατόπιν ἐπωλήθη εἰς τὸ Βρεττανικὸν μουσεῖον ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ Bremner. Ἕνεκα τῆς ἀμελοῦς του ἀντιγραφῆς διὰ κολοφονίου, ἐνομίσθη ὅτι δὲν ἐγράφη εἰδικῶς διὰ τὸν Νέζι-ἀμσοῦ, ἀλλ' ὅτι ἦτο ἐκ τῶν κοινῶν νεκρικῶν παπύρων, οἵτινες ἐγράφοντο διὰ νὰ πωληθοῦν εἰς τὸν τυχόντα ἀγοραστὴν καὶ νὰ τεθοῦν ἐντὸς τοῦ φερέτρου τῆς μουμίας. Περιέχει τρία διακεκριμένα κεφάλαια: πρῶτον ἑορτάσιμον ᾠδὴν πρὸς τὴν Ἶσιν καὶ τὴν Νέφθυν, παρέδρους τοῦ Ὀσίριδος, καὶ τὴν κρίσιν τοῦ νεκροῦ, δεύτερον τὰς λιτανείας τοῦ Φθᾶ-Σέκερ-Ὀσίριδος, ὅστις συμβολίζει τὸν νεκρὸν καὶ εἰς ἀνάστασιν ὑποκείμενον Ὄσιριν, ἄρα καὶ πάντα ἄνθρωπον, καὶ τρίτον τὸ βιβλίον τοῦ θριάμβου τοῦ Ρᾶ, καταβαλόντος τὸν Ἀπέπι, τὸν μέγαν δράκοντα τοῦ κακοῦ. Ὁλόκληρος ὁ πάπυρος, ὅστις εἶναι λεπτότατα γεγραμμένος, ἔχει μῆκος 6 μ. καὶ περιέχει 940 γραμμὰς εἰς 33 στήλας, μετεγράφη δὲ καὶ μετεφράσθη ὑπὸ τοῦ Budge.

Γ. Λ. Α.

Νεζίπ *[Γεωγρ.].* Κώμη τῆς Τουρκίας ἐν τῷ νομῷ Οὔρφας, εἰς ἀπόστασιν 6 χλμ. ἀπὸ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Εὐφράτου. Εἶναι γνωστὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐκ τῆς μεγάλης μάχης μεταξὺ τῶν τουρκικῶν καὶ τῶν αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων ὑπὸ τὸν Ἰμπραὴμ πασᾶν, υἱὸν τοῦ Μωχάμμετ Ἄλη, καθ' ἣν ἡττήθησαν κατὰ κράτος οἱ Τοῦρκοι (23 Ἰουνίου 1839).

Ν. Μ.

Νεζοῦ. Στρατηγὸς τοῦ Ἐλάμ, μετασχὼν τῶν ἐναντίον τοῦ Ἀσσουρβαναβὰλ ἀτυχῶν ἀγώνων.

νέηλυς, *—υδος* (ὁ, ἡ)· ὁ νεωστὶ ἐλθών, *κοιν. νεοφερμένος.*

Νέητον *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Πόλις τῆς ΝΑ. Σικελίας (*Πτολ.* Γ', δ', 13), ΝΔ. τῶν Συρακουσῶν. Παρὰ Ρωμαίοις (*Plin.* III, 91) ἀναφέρεται ὡς Netium. Παρὰ Διοδώρῳ (ΚΓ, 4) ἀναγράφεται *Νέαιτον* καὶ ὁ κάτοικος *Νεαιτῖνος*. Εἶναι ἡ σύγχρονος (πλάτ. 36°52' Β., μήκ. 15°09' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 187 : Palma to Catania) πόλις *Νότο*.

Σ. Ε. Λ.

νέθω· *δημοτ. γνέθω* (βλ. λ.) ἀντὶ *νήθω*.

νέϊ (τὸ) (*περσ.*)· αὐλός, εἶδος πλαγιαύλου ἄνευ κλειδῶν.

Νειάματα *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λαρίσης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 182. Μετὰ τῆς Λαρίσης συγκοινωνεῖ διὰ βατῆς ὁδοῦ (18 χλμ.). Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον.

Δ. Ε. Μ.

Νειβούρης. Ἐξελληνισμένος τύπος τοῦ ὀνόματος τοῦ Γερμανοῦ ἱστορικοῦ *Νίμπουρ* (βλ. λ.).

Νειάτος (ἡ) *[Γεωγρ.].* Μία τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν τῶν ἐν Σφακίοις τῆς Κρήτης Λευκῶν Ὀρέων.

Νεϊγὺ (Neuilly) *[Γεωγρ.].* Πολλαὶ πόλεις καὶ κῶμαι τῆς Γαλλίας φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦτο. Γνωστοτέρα αὐτῶν εἶναι ἡ *Νεϊγὺ ἐπὶ τοῦ Σηκουάνα* (Neuilly-sur-Seine), κειμένη ἐν τῷ νομῷ Σηκουάνα βορειοδυτικῶς τῶν Παρισίων, τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ οἱονεὶ προάστειον, ἐκτεινόμενον πέραν τοῦ δάσους τῆς Βουλώνης. Ἔχει λιμένα ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ καὶ συνδέεται διὰ γεφύρας μετὰ τῆς πρὸς τὴν δεξιὰν ὄχθην πόλως Κουρμπεβουά. Ἐν αὐτῇ ἔκειτο ὡραῖον ἀνάκτορον τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου-Φιλίππου, καταστραφὲν τῷ 1848 ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ἐργοστάσια αὐτοκινήτων, ὀμβρελλῶν καὶ χημικῶν προϊόντων. Κάτ. 51.590. Ἐν αὐτῇ ὑπεγράφη τὴν 27 Νοεμβρίου 1919 ἡ φερώνυμος μεταξὺ τῶν συμμάχων καὶ τῆς Βουλγαρίας συνθήκη.

Χ. Δ.

— **Νεϊγὺ** ***συνθήκη.*** Τὴν 29 Σεπτεμβρίου 1918 συνωμολογήθη ἡ σύμβασις περὶ γενικῆς ἀνακωχῆς μεταξὺ τῶν Δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Βουλγαρίας ἀφ' ἑτέρου, ἧς πληρεξούσιοι ὑπῆρξαν ὁ ὑπουργὸς Λιάπτσεφ καὶ ὁ στρατηγὸς Λούκωφ. Ἡ συνδιάσκεψις τῶν νικητριῶν Δυνάμεων, ἡ ὁποία θὰ συνέτασσε τὰ κείμενα τῶν περὶ εἰρήνης συνθηκῶν, συνῆλθε τὴν 18 Ἰανουαρίου 1919 ἐν Παρισίοις. Μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς μετὰ τῆς Γερμανίας (28 Ἰουνίου 1919) καὶ τῆς Αὐστρίας (10 Σεπτεμβρίου 1919) συνθήκης, ἡ συνδιάσκεψις ἐπελήφθη τῆς μετὰ τῆς Βουλγαρίας συνθήκης περὶ εἰρήνης, ἡ ὁποία ὑπεγράφη τὴν 27 Νοεμβρίου 1919 ἐν Νεϊγύ. Ἡ ὅλη συνθήκη σύγκειται ἐξ ἄρθρων 296, ὑπογραφεῖσα ἐν ὀνόματι τῆς Βουλγαρίας ὑπὸ τοῦ πρωθυπουργοῦ καὶ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Ἀλεξάνδρου Σταμπουλίσκι καὶ καταχωρισθεῖσα τὴν 21 Ὀκτωβρίου 1920 παρὰ τῇ Κοινωνίᾳ τῶν Ἐθνῶν. Τὰ ἄρθρα 1—26 περιέχουσι τὸ σύμφωνον τῆς συστάσεως τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, τὸ ὁποῖον ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς πασῶν τῶν περὶ εἰρήνης συνθηκῶν.

Βουλγαρικὰ σύνορα. Τὰ ἄρθρα 27—35 καθορίζουσι τὰ σύνορα τῆς Βουλγαρίας μετὰ τῆς Νοτιοσλαβίας, τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ρουμανίας, εἰδικαὶ δὲ ἐπιτροπαὶ θέλουσι διαχαράξει ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὰ σύνορα ταῦτα· αἱ ἀποφάσεις αὐτῶν θὰ λαμβάνωνται κατὰ πλειονοψηφίαν καὶ θὰ εἶναι ὑποχρεωτικαὶ διὰ τὰ ἐνδιαφερόμενα μέρη, τὰ ὁποῖα καὶ θὰ φέρωσι τὰς δαπάνας τῶν ἐπιτροπῶν ἐξ ἴσου. Τὰ ὁριστικὰ πρωτόκολλα ὁροθετήσεως θὰ γίνωσιν εἰς τρία πρωτότυπα, ἐξ ὧν θὰ διαβιβασθῶσιν ἀνὰ ἓν εἰς τὰς κυβερνήσεις ἑκάστου τῶν ὁμόρων κρατῶν καὶ τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας.

Πολιτικοὶ ὅροι. Διὰ τοῦ ἄρθρου 36 ἡ Βουλγαρία ἀναγνωρίζει τὸ βασίλειον τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων, διὰ δὲ τῶν ἄρθρων 39—40 κανονίζονται τὰ ζητήματα τῆς ἰθαγενείας. Διὰ τοῦ ἄρθρου 42 ἡ Βουλγαρία παραιτεῖται ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος παντὸς δικαιώματος καὶ τίτλου ἐπὶ τῶν ἐδαφῶν, ἅτινα περιῆλθον εἰς ταύτην. Ἡ ἑλληνικὴ ἰθαγένεια θ' ἀποκτηθῇ αὐτοδικαίως ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐκείνων ὑπηκόων, οἵτινες ἦσαν ἐγκατεστημένοι εἰς τὰ ἐκχωρούμενα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐδάφη. Ἐν τούτοις, οἱ ἐγκατασταθέντες εἰς τὰ ἐδάφη ταῦτα μετὰ τὴν 1 Ἰανουαρίου 1913 Βούλγαροι ὑπήκοοι θ' ἀπέκτων τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν μόνον τῇ ἀδείᾳ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως. Ἐντὸς διετοῦς προθεσμίας ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως της ἰσχύος τῆς παρούσης συνθήκης, οἱ ἡλικίας ἄνω τῶν 18 ἐτῶν Βούλγαροι ὑπήκοοι, οἱ ἐγκατεστημένοι εἰς τὰ ἐκχωρηθέντα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐδάφη, θὰ εἶχον δικαίωμα ἐπιλογῆς ὑπὲρ τῆς βουλγαρικῆς ἰθαγενείας. Οἱ ἀσκήσαντες τὸ δικαίωμα τοῦτο θὰ ὠφείλον ἐντὸς τῶν δώδεκα μετέπειτα μηνῶν νὰ μεταφέρωσι τὴν κατοικίαν των εἰς τὸ κράτος, τὴν ἰθαγένειαν τοῦ ὁποίου ἐπροτίμησαν, θὰ ἦσαν δὲ ἐλεύθεροι ὅπως διατηρήσωσι τὴν ἀκίνητον περιουσίαν ἣν ἐκέκτηντο, ὡς καὶ ν' ἀποκομίσωσι τὴν κινητὴν τοιαύτην οἱασδήποτε φύσεως. Τὸ ἄρθρον 48 ἀφορᾷ τὴν Θράκην. Ἡ Βουλγαρία παραιτεῖται ὑπὲρ τῶν προεχουσῶν συμμάχων καὶ συνησπισμένων Δυνάμεων παντὸς δικαιώματος ἐπὶ τῶν ἐκεῖθεν τῶν νέων συνόρων αὐτῆς κειμένων ἐδαφῶν τῆς Θράκης, ἅτινα ἀνῆκον αὐτῇ προηγουμένως, ὑποχρεουμένη ὅπως ἀναγνωρίσῃ πάντα τὰ ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω Δυνάμεων ληφθησόμενα μέτρα ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἐδάφη ταῦτα. Αἱ αὐταὶ Δυνάμεις ἀνελάμβανον νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν ἐλευθέραν οἰκονομικὴν διέξοδον τῆς Βουλγαρίας πρὸς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, ἧς οἱ ὅροι θὰ καθωρίζοντο μεταγενεστέρως. Τὰ ἄρθρα 49—57 ἀναφέρονται εἰς τὴν προστασίαν τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ ξένων ἐθνικῶν μειονοτήτων.

Στρατιωτικοί, ναυτικοὶ καὶ ἀεροπορικοὶ ὅροι. Ἡ καθολικὴ στρατιωτικὴ ὑποχρεωτικὴ ὑπηρεσία καταργεῖται ἐν Βουλγαρίᾳ, τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ καταρτιζομένου ἐν τῷ μέλλοντι μόνον δι' ἐθελουσίων κατατάξεων. Ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς Βουλγαρίας δέον νὰ μὴ ὑπερβαίνῃ μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῶν ἐπιτέδων τμημάτων τὰς εἴκοσι χιλιάδας ἀνδρῶν, οἵτινες θὰ χρησιμοποιῶνται ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν τήρησιν τῆς τάξεως καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν συνόρων (ἄρθρ. 66). Πᾶν μέτρον ἐπιστρατεύσεως ἢ σχετιζόμενον πρὸς τὴν ἐπιστράτευσιν ἀπαγορεύεται

Digitized by Google

Ὁ ἀριθμὸς τῶν χωροφυλάκων, τελωνοφυλάκων, δασοφυλάκων θὰ ὁρισθῇ ὑπὸ τῆς διασυμμαχικῆς στρατιωτικῆς ἐπιτροπῆς ἐλέγχου καὶ δέον νὰ μὴ ὑπερβαίνῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι ἤσκουν παρόμοια καθήκοντα κατὰ τὸ 1911. Ἡ Βουλγαρία θὰ ἠδύνατο νὰ καταρτίσῃ σῶμα ὁροφυλάκων, τὸ ὁποῖον θὰ στρατολογῆται δι' ἐθελουσίων κατατάξεων καὶ δὲν θὰ ὑπερβαίνῃ τοὺς 3.000 ἄνδρας. Ἐν Βουλγαρίᾳ θὰ ὑφίσταται μία μόνον στρατιωτικὴ σχολή, προοριζομένη αὐστηρῶς διὰ τὴν στρατολογίαν τῶν ἀξιωματικῶν. Ὁ ἀριθμὸς δὲ τῶν μαθητῶν θὰ εἶναι ἐν ἀπολύτῳ ἀναλογίᾳ πρὸς τὰ συμπληρωτέα κενὰ εἰς τὰς τάξεις τῶν ἀξιωματικῶν. Εἰς τὰ δημόσια ἢ ἰδιωτικὰ σχολεῖα καὶ παντὸς εἴδους ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα, ἡ διδασκαλία τῆς γυμναστικῆς δέον νὰ μὴ περιλαμβάνῃ οὐδεμίαν διδαχὴν ἢ πρακτικὴν χειρισμοῦ τῶν ὅπλων. Ἡ κατασκευὴ ὅπλων, πυρομαχικῶν καὶ ὅλου τοῦ ὑλικοῦ πολέμου θὰ ἐκτελῆται μόνον εἰς ἓν ἐργοστάσιον, τὸ ὁποῖον θὰ διοικῆται ὑπὸ τοῦ κράτους, τοῦ ὁποίου θὰ εἶναι ἰδιοκτησία, ἡ δὲ παραγωγή του θὰ περιορίζεται αὐστηρῶς εἰς τὴν ἀναγκαίαν κατασκευὴν διὰ τοὺς ἐπιτρεπομένους ἐξοπλισμούς. Πάντα τὰ ὅπλα, πυρομαχικὰ καὶ τὸ ὑλικὸν πολέμου, τὰ ἐκ πάσης προελεύσεως ὑπάρχοντα ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ ὑπερβαίνοντα τὴν ἐπιτρεπομένην ποσότητα, θὰ παραδοθῶσιν εἰς τὰς νικητρίας Δυνάμεις, ἀπαγορευομένης τῆς εἰς Βουλγαρίαν εἰσαγωγῆς τοιούτων. Πάντα τὰ βουλγαρικὰ πολεμικὰ πλοῖα, συμπεριλαμβανομένων τῶν ὑποβρυχίων, κηρύσσονται ὡς ὁριστικῶς παραδοθέντα εἰς τὰς προεχούσας συμμάχους καὶ συνησπισμένας Δυνάμεις, ἡ Βουλγαρία ὅμως θὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα ὅπως διατηρῇ ἐν τῷ Δουνάβει, διὰ τὴν ἀστυνομίαν καὶ τὴν ἐπιτήρησιν τῆς ἁλιείας, τέσσαρα τορπιλλοβόλα καὶ ἓξ ἀτμακάτους κατ' ἀνώτατον ὅριον, ἀλλ' ἄνευ τορπιλλῶν. Αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις τῆς Βουλγαρίας οὐδεμίαν θὰ περιλαμβάνωσι στρατιωτικὴν ἢ ναυτικὴν ὑπηρεσίαν, τὸ δὲ ἀεροπορικὸν προσωπικὸν θ' ἀποστρατευθῇ. Πάντες οἱ στρατιωτικοί, ναυτικοὶ καὶ ἀεροπορικοὶ ὅροι θὰ ἐκτελεσθῶσιν ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας ὑπὸ τὸν ἔλεγχον διασυμμαχικῶν ἐπιτροπῶν, παρ' ἑκάστῃ τῶν ὁποίων ἡ βουλγαρικὴ κυβέρνησις ὀφείλει νὰ διορίσῃ εἰδικὸν πληρεξούσιον.

Τιμωρίαι. Ἡ βουλγαρικὴ κυβέρνησις παρέχει τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὰς συμμάχους Δυνάμεις, ὅπως παραπέμψωσιν ἐνώπιον τῶν στρατιωτικῶν των δικαστηρίων τοὺς κατηγορουμένους διὰ πράξεις ἐναντίας πρὸς τοὺς νόμους καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ πολέμου, ἀνεξαρτήτως πάσης διώξεως ἐνώπιον βουλγαρικοῦ δικαστηρίου. Ἡ βουλγαρικὴ κυβέρνησις δέον νὰ παραδώσῃ πάντα κατηγορούμενον, ὅστις θὰ ὑπεδεικνύετο εἰς αὐτὴν πρὸς τοῦτο εἴτε ὀνομαστικῶς, εἴτε κατὰ βαθμόν, λειτούργημα ἢ ὑπηρεσίαν (ἄρθρ. 118—120).

Ἐπανορθώσεις. Ἡ Βουλγαρία ὑποχρεοῦται νὰ καταβάλῃ τὸ ποσὸν τῶν 2.250.000.000 φράγκων χρυσῶν, ὡς ἐκπροσωποῦν τὴν πρὸς ἐπανόρθωσιν ὑποχρέωσιν, τὴν ὁποίαν δύναται ν' ἀναλάβῃ. Ἡ ἐξόφλησις τοῦ ποσοῦ τούτου θὰ γίνεται δι' ἑξαμηνιαίων δόσεων, ληξιπροθέσμων τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου ἑκάστου ἔτους, ἀρχομένων δὲ τὴν 1 Ἰουλίου 1920. Ἑκάστη τῶν ἑξαμηνιαίων δόσεων θὰ περιλαμβάνῃ, ἐκτὸς τῆς καταβολῆς ἐτησίου τόκου πρὸς 5 %, καὶ τὸ ἀναγκαῖον χρεολύσιον πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐντὸς 37 ἐτῶν συνολικῆς ἀποσβέσεως τοῦ ὀφειλομένου ποσοῦ. Τὰ ἀνωτέρω ποσὰ θὰ καταβάλλωνται εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν ἐπανορθώσεων διὰ μέσου τῆς ἐν Σόφιᾳ διασυμμαχικῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις θ' ἀποτελῆται ἐκ τριῶν μελῶν διοριζομένων ἀνὰ ἓν ὑπὸ τῆς Μ. Βρεττανίας, Γαλλίας καὶ Ἰταλίας. Ἡ Βουλγαρία θὰ ἐκπροσωπῆται ὑπὸ ἐντολοδόχου, ὅστις θὰ προσκαλῆται εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς ἐπιτροπῆς μόνον ὁσάκις αὕτη κρίνῃ τοῦτο ἀναγκαῖον, ἀλλὰ δὲν θὰ ἔχῃ δικαίωμα ψήφου. Ἡ ἐπιτροπὴ θὰ ἐκλέγῃ κατ' ἔτος μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῆς τὸν πρόεδρον, αἱ δ' ἀποφάσεις της θὰ λαμβάνωνται κατὰ πλειονοψηφίαν. Ἡ Βουλγαρία ὑποχρεοῦται ν' ἀποδώσῃ τὰ ἁρπαγέντα, κατασχεθέντα ἢ μεσεγγυηθέντα εἰς τὰ ἐδάφη τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ρουμανίας ἢ τῆς Σερβίας ἀντικείμενα παντὸς εἴδους καὶ χρεόγραφα, ὡς καὶ ἔγγραφα ἢ ἀρχεῖα καὶ ἀντικείμενα ἀρχαιολογικοῦ, ἱστορικοῦ ἢ καλλιτεχνικοῦ ἐνδιαφέροντος (ἄρθρ. 125—126). Τὸ ἄρθρον 127 ὁρίζει τὸν ἀριθμὸν ζώντων κτηνῶν, τὰ ὁποῖα ἐν καταστάσει καλῆς ὑγείας δέον νὰ παραδώσῃ ἐντὸς ἓξ μηνῶν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τῆς συνθήκης εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ρουμανίαν καὶ τὸ βασίλειον τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων.

Δημοσιονομικοὶ ὅροι. Συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 132, ἐπιβάλλεται ἐφ' ὅλων τῶν κτημάτων καὶ πόρων τῆς Βουλγαρίας προέχον προνόμιον διὰ τὸν διακανονισμὸν παρ' αὐτῆς τῶν ἐπανορθώσεων καὶ τῶν λοιπῶν αὐτῆς ὑποχρεώσεων. Ἡ ὁλικὴ δαπάνη τῆς συντηρήσεως πασῶν τῶν συμμάχων στρατιῶν εἰς τὰς παρ' αὐτῶν στρατιωτικῶς κατεχομένας βουλγαρικὰς χώρας θὰ ἐπιβαρύνῃ τὴν Βουλγαρίαν καὶ δὴ ἀπὸ τῆς συνάψεως τῆς γενικῆς ἀνακωχῆς μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τῆς παρούσης συνθήκης. Τὰ κράτη, εἰς τὰ ὁποῖα ἐκχωροῦνται βουλγαρικὰ ἐδάφη, ὑποχρεοῦνται ν' ἀναλάβωσι μέρος τοῦ δημοσίου χρέους τῆς Βουλγαρίας, ὡς τοῦτο ὑφίστατο τὴν 11 Ὀκτωβρίου 1915, ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἀποκτῶσι ταῦτα πᾶσαν ἐν αὐτοῖς κειμένην περιουσίαν καὶ ἰδιοκτησίαν τοῦ βουλγαρικοῦ κράτους, ὧν ἡ ἀξία θὰ ἀχθῇ εἰς πίστωσιν τῆς Βουλγαρίας.

Οἰκονομικοὶ ὅροι. Οὗτοι ἀναφέρονται εἰς τὰς ἐμπορικὰς σχέσεις τῶν συμμάχων καὶ συνησπισμένων Δυνάμεων μετὰ τῆς Βουλγαρίας, ἡ ὁποία ὑποχρεοῦται ὅπως τὰ εἰς αὐτὴν εἰσαγόμενα ἐμπορεύματα, φυσικὰ ἢ βιομηχανικὰ προϊόντα, Δυνάμεώς τινος ἐκ τῶν ἀνωτέρω, μὴ ὑποβάλλῃ εἰς ἕτερα ἢ ἀνώτερα δικαιώματα ἐκείνων, εἰς τὰ ὁποῖα ὑποβάλλονται τὰ ὁμοειδῆ ἀντικείμενα οἱασδήποτε ἑτέρας τῶν εἰρημένων Δυνάμεων ἢ οἱασδήποτε ἑτέρας ξένης χώρας. Τὰ ἄρθρα 152 καὶ ἐφεξῆς κανονίζουσι τὰ ζητήματα τῆς ναυσιπλοΐας εἰς τὰ βουλγαρικὰ ὕδατα, τοῦ ἀθεμίτου συναγωνισμοῦ, τῆς πολιτείας ἔναντι τῶν πολιτῶν τῶν συμμάχων καὶ συνησπισμένων Δυνάμεων, οἵτινες θ' ἀπολαύωσι προστασίας διά τε τὰ πρόσωπα αὐτῶν, τὰς περιουσίας, δικαιώματα καὶ συμφέροντα καὶ θὰ προσφεύγωσιν ἐλευθέρως ἐνώπιον τῶν ἐγχωρίων δικαστηρίων.

Χρέη. Τὰ πρὸ τοῦ πολέμου ἀπαιτητὰ ἰδιωτικὰ χρέη ἢ κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ καταστάντα ἀπαιτητά, ὡς καὶ οἱ ληξιπρόθεσμοι τόκοι, θὰ διακανονισθῶσι δι' ἐκκαθαριστικῶν γραφείων, τὰ ὁποῖα θὰ ἱδρυθῶσιν ὑφ' ἑκάστου τῶν συμβαλλομένων μερῶν, τὸ ὁποῖον θ' ἀπαγορεύσῃ πᾶσαν μεταξὺ τῶν ἐνδιαφερομένων ἰδιωτῶν ἐπικοινωνίαν πρὸς διακανονισμὸν τῶν χρηματικῶν ἀπαιτήσεων τοῦ ἄρθρου 176, γινομένην οὐχὶ διὰ μέσου τῶν οἰκείων ἐκκαθαριστικῶν γραφείων. Εἰδικὸν παράρτημα, συγκείμενον ἐξ ἄρθρων 25, καθορίζει τὸν τρόπον τῆς συστάσεως ὡς καὶ τῆς λειτουργίας τῶν ἐν λόγῳ γραφείων.

Μεικτὸν διαιτητικὸν δικαστήριον. Μεταξὺ ἑκάστης τῶν συμμάχων καὶ συνησπισμένων Δυνάμεων ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Βουλγαρίας ἀφ' ἑτέρου θὰ συσταθῇ μεικτὸν διαιτητικὸν δικαστήριον, ὅπερ θὰ εἶναι τριμελὲς καὶ οὗ ὁ πρόεδρος θὰ ἐκλεγῇ κατόπιν συμφωνίας μεταξὺ τῶν ἐνδιαφερομένων κρατῶν, ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει ἡ ἐκλογὴ θὰ ἐγίνετο ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν μεταξὺ πολιτῶν κρατῶν, ἅτινα παρέμειναν οὐδέτερα κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Τὰ δικαστήρια ταῦτα θὰ δικάζωσι τὰς ἀναγομένας εἰς τὴν ἁρμοδιότητα αὐτῶν διαφορὰς κατὰ τὰς διατάξεις τῶν τμημάτων Γ', Δ', Ε', Ζ' καὶ Η' τῆς συνθήκης.

Λιμένες, ὑδάτινοι ὁδοὶ καὶ σιδηροδρομικαὶ γραμμαί. Τὰ ἄρθρα 212—217 καθορίζουσι τὰς γενικὰς διατάξεις περὶ αὐτῶν. Τὸ ἄρθρον 218 καθορίζει ὅτι οἱ πολῖται τῶν συμμάχων καὶ συνησπισμένων Δυνάμεων, ὡς καὶ αἱ περιουσίαι αὐτῶν, τὰ πλοῖα καὶ σκάφη θ' ἀπολαύωσιν εἰς πάντας τοὺς λιμένας καὶ τὰς ὁδοὺς τῆς ἐσωτερικῆς ἐν Βουλγαρίᾳ ναυσιπλοΐας ὅρων ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἴσων πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς πολίτας. Τὰ ἄρθρα 219 καὶ ἐφεξῆς περιέχουσι τὰς κοινὰς διατάξεις περὶ τῶν κηρυσσομένων ὡς διεθνῶν ποταμίων συγκροτημάτων, τοῦ Δουνάβεως κηρυσσομένου ὡς διεθνοῦς ἀπὸ τοῦ Οὔλμ. Τὰ ἄρθρα 229 καὶ ἐφεξῆς ἀναγράφουσιν εἰδικὰς διατάξεις περὶ τοῦ Δουνάβεως. Ἡ εὐρωπαϊκὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Δουνάβεως θέλει ἀσκῇ ἐκ νέου τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἐκέκτητο πρὸ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου, προσωρινῶς δὲ θὰ ἀπετελεῖτο μόνον ὑπὸ ἀντιπροσώπων τῆς Μ. Βρεττανίας, Γαλλίας, Ἰταλίας καὶ Ρουμανίας. Ἀπὸ τοῦ σημείου, εἰς ὃ παύει ἡ ἁρμοδιότης τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐπιτροπῆς, τὸ συγκρότημα τοῦ Δουνάβεως θὰ τεθῇ ὑπὸ τὴν διοίκησιν διεθνοῦς ἐπιτροπῆς, ἀποτελουμένης ἐκ δύο ἀντιπροσώπων τῶν παροχθίων γερμανικῶν κρατῶν, ἐξ ἑνὸς ἀντιπροσώπου ἑκάστου τῶν ἄλλων παροχθίων κρατῶν καὶ ἐξ ἑνὸς ἀντιπροσώπου ἑκάστου τῶν μὴ παροχθίων κρατῶν. Ἡ διεθνὴς αὕτη ἐπιτροπὴ θ' ἀναλάβῃ τὴν προσωρινὴν διοίκησιν τοῦ ποταμοῦ, μέχρις οὗ συνταχθῇ ὁ ὁριστικὸς κανονισμὸς τοῦ Δουνάβεως.

Ἐργασία. Τὰ ἄρθρα 249 καὶ ἐφεξῆς ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν ὀργάνωσιν αὐτῆς.

Ἐπικυρώσεις. Ἡ συνθήκη, συνταχθεῖσα εἰς γαλλικήν, ἀγγλικὴν καὶ ἰταλικὴν γλῶσσαν, θὰ ἐπικυρωθῇ κατὰ τὰ κεκανονισμένα. Ἐν περιπτώσει διαφωνίας θέλει παρέχει πίστιν τὸ γαλλικὸν κείμενον, ἐκτὸς τῶν τμημάτων τοῦ συμφώνου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ τῆς ἐργασίας, ἔνθα τὸ γαλλικὸν καὶ ἀγγλικὸν κείμενον θὰ ἔχωσι τὴν αὐτὴν ἰσχύν. Ἡ κατάθεσις τῶν ἐπικυρώσεων θὰ γίνῃ τὸ ταχύτερον ἐν Παρισίοις. Τὸ πρῶτον πρακτικὸν καταθέσεως τῶν ἐπικυρώσεων θὰ συνταχθῇ εὐθὺς ὡς ἡ συνθήκη ἐπικυρωθῇ ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπὸ τῶν προεχουσῶν συμμάχων καὶ συνησπισμένων Δυνάμεων. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ πρώτου τούτου πρακτικοῦ ἡ συνθήκη θὰ ἀρχίσῃ ἰσχύουσα μεταξὺ τῶν οὕτως ἐπικυρωσάντων αὐτὴν μερῶν. Διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τῶν προθεσμιῶν αὐτῆς, ἡμέρα ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος θὰ εἶναι ἡ ὡς ἄνω ἡμέρα. Κατὰ τὰ λοιπά, ἡ συνθήκη θ' ἀρχίσῃ ἰσχύουσα δι' ἕκαστον κράτος ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς καταθέσεως τῆς ἐπικυρώσεως αὐτῆς.

Δ. ΔΡΟΣΟΣ

Νεϊγὺ (de Neuilly). Γάλλοι σταυροφόροι καὶ τιμαριοῦχοι ἐν Ἀχαΐᾳ. — 1) *Ἰωάννης Α' δὲ Νεϊγύ*, κύριος τῆς βαρωνίας τοῦ Πασσαβᾶ καὶ στρατοπεδάρχης (maréchal) τοῦ πριγκιπάτου τῆς Ἀχαΐας, ἀκμάσας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος.— 2) *Ἰωάννης Β'*, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ἀκμάσας περὶ τὸ 1250. Ἐνυμφεύθη θυγατέρα τοῦ Οὐαλτέρου Α' de Rozières, κυρίου τῆς Ἀκώβης, ἐξ ἧς ἔσχε κόρην ὀνόματι *Μαργαρίταν*. Αὕτη ἐδόθη τῷ 1262 ὡς ὅμηρος εἰς τὸν Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγον, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ πρίγκιπος Γουλιέλμου, αἰχμαλωτισθέντος κατὰ τὴν μάχην τῆς Πελαγονίας. Ἐνυμφεύθη κατὰ σειρὰν τὸν Γιλβέρτον de Cors († 1258), τὸν Γουλιέλμον da Verona († 1275) καὶ τὸν Ἰωάννην de Saint - Omer. Τοῦ Οὐαλτέρου Β' de Rozières ἀποθανόντος ἀτέκνου (περὶ τὸ 1276), ἡ Μαργαρίτα διεξεδίκησε κληρονομικὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς βαρωνίας τῆς Ἀκώβης. Τὸ συνελθὸν πρὸς τοῦτο ἀνώτατον φεουδαλικὸν δικαστήριον, τὰς λεπτομερείας τοῦ ὁποίου διὰ μακρῶν διηγεῖται τὸ «Χρονικὸν τοῦ Μορέως», ἐκήρυξε τὴν Μαργαρίταν ἔκπτωτον, διότι δῆθεν δὲν προσῆλθεν ἐντὸς τῆς νομίμου προθεσμίας. Ἀλλ' ὁ Γουλιέλμος Βιλλεαρδουῖνος ἔδωκεν εἰς αὐτὴν τὸ τρίτον τῆς ἐν λόγῳ βαρωνίας ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ τρίτου γάμου της.

Δ. Α. Ζ.

Νεΐθ. Αἰγυπτιακὴ θεότης, ἄλλως *Νηΐθ* (βλ. λ.).

νειλογενὴς (ὁ, ἡ),—*ές* (τὸ)· ὁ ἐν τῷ Νείλῳ ἢ ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Νείλου γεννηθείς, ἀντὶ *Ἀλεξανδρινός, Αἰγύπτιος.*

νειλόμετρον (τό). Καλοῦνται οὕτω βαθμολογημέναι, στῆλαι ὕψους 10 μ., αἱ ὁποῖαι ἐχρησιμοποιοῦντο πρὸς ἐκτίμησιν τοῦ ὕψους τῆς πλημμύρας τοῦ Νείλου καὶ ὑψοῦντο ἐντὸς ὑπογείου θαλάμου περατουμένου εἰς θολωτὴν στέγην καὶ συγκοινωνοῦντος κάτωθεν μετὰ τοῦ ποταμοῦ. Ἐν Σεμνέ, πόλει παρὰ τὸν δεύτερον καταρράκτην, ὅπου ὁ Σανουασρὶτ Γ' ἔθηκε τὸ νότιον σύνορον τῆς αὐτοκρατορίας, αἱ βραχώδεις ὄχθαι τοῦ ποταμοῦ στενοῦνται καθέτως, ἐπ' αὐτῶν δὲ ἀναγινώσκονται ἀκόμη ἐπιγραφαὶ ἀναφέρουσαι τὸ ὕψος τοῦ ποταμοῦ κατὰ τὰ 4 πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Σοβχοτποῦ Σκεμχουτοουΐρὶ τῆς ΙΓ' δυναστείας. Τὸ ἀξιολογώτερον τῶν σῳζομένων νειλομέτρων εὑρίσκεται εἰς τὸ νότιον ἄκρον τῆς ἐν τῷ Νείλῳ νησῖδος Ρόδα παρὰ τὸ Κάϊρον. Ἐκτίσθη τῷ 716 μ. Χ. ὑπὸ τοῦ Ὀμιάδου χαλίφου Σουλεϊμάν. Αἱ παρειαὶ τοῦ φρέατος εἶναι πλακόστρωτοι, ἡ στήλη εἶναι ὀκταγωνική, ἡ δὲ κλῖμαξ εἰς ἀραβικοὺς πήχεις (0,54 μ.). Αἱ ἐπὶ τῆς κλίμακος καὶ τῶν τοίχων τοῦ φρέατος κουφικαὶ ἐπιγραφαὶ ἀναφέρονται εἰς ἐπισκευὰς τοῦ Θ' αἰῶνος ἐπὶ Μααμοὺν καὶ Μουταουακίλ, Ἀββασιδῶν καλιφῶν. Ἡ τελευταία ἐπισκευὴ ἔγινε τῷ 1893. Κατὰ τὸν Μαχμοὺτ βέην ἐλ Φαλάκη, τὸ μηδὲν τοῦ νειλομέτρου κεῖται 8,65 μ. ὑπὲρ τὴν Μεσόγειον. Τὸ ὑψηλότερον σημεῖόν της εἶναι εἰς ὕψος 17 μ. 83. Ὅταν τὰ ὕδατα εἶναι χαμηλά, φθάνουσιν εἰς 7 πήχεις αὐτοῦ· ὅταν φθάσουν τοὺς 15 πήχεις, ἐξασφαλίζεται καλὴ ἄρδευσις τῆς κοιλάδος. Ἐκ τῶν ἄλλων σῳζομένων νειλομέτρων ἀναφέρομεν τὸ περὶ τὴν ἱερὰν λίμνην τοῦ Μεδινὲτ Χαμποῦ εἰς τὴν Δ. ὄχθην τῶν Θηβῶν, τὸ ἐν Ἐδφοῦ παρὰ τὸν μέγαν ναὸν μετ' ἀριθμήσεων εἰς δημοτικὴν γραφήν, τὸ εἰς τὴν ἀνατολικὴν ὄχθην τῆς νησῖδος Ἐλεφαντίνης εἰς τὸ Ἀσσουάν, τοῦ ὁποίου πιστὴν περιγραφὴν μᾶς δίδει ὁ Στράβων. Τῷ 1870 ἐκαθαρίσθη καὶ παρεδόθη εἰς χρῆσιν ὑπὸ τοῦ Μαχμοὺτ βέη ἐλ Φαλάκη, ὅπως ἀναφέρει δίγλωσσος, ἀραβικὴ καὶ γαλλική, ἐπιγραφή. Μικρὰ νειλόμετρα τῶν χρόνων τοῦ Νεκτανεβῶ ὑψοῦνται εἰς τὴν δυτικὴν ὄχθην τῆς νησῖδος τῶν Φιλῶν. Εἰς τὸ νοτιώτερον ἔχομεν ἐπιγραφὰς ἀριθμήσεως κοπτικάς, καὶ ἀρχαίας γραφῆς ἱερατικῆς καὶ δημοτικῆς. Τέλος εἰς πολὺ καλὴν κατάστασιν διατηρεῖται νειλόμετρον εἰς Καλαμπσέ, τὴν ἀρχαίαν Ταλμίδα τῆς Νουβίας.

Γ. Λ. Α.

νειλόρρυτος (ὁ, ἡ),—*ον* (τὸ)· ὁ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Νείλου διαρρεόμενος, ἀρδευόμενος.

Νεῖλος *[Γεωγρ.]*. Ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν τῆς Ἀφρικῆς καὶ ὁ δεύτερος τοῦ κόσμου κατὰ τὸ μῆκος (6.497 χλμ. ἀπὸ τῶν πηγῶν τοῦ Νυαβαρόγκο, παραποτάμου τοῦ Καγέρα, μέχρι τῶν ἐκβολῶν του καὶ 5.989 χλμ. ἀπὸ τῶν καταρρακτῶν Ριπὸν ἐπὶ τῆς Βικτωρίας - Νυάνζας). Αἱ πηγαὶ Νυαβαρόγκο καὶ Καγέρα ἀναβλύζουν ΒΑ. τῆς λίμνης Ταγκανίκας καὶ χύνονται εἰς τὴν μεγάλην λίμνην Βικτωρίαν - Νυάνζαν, εἰς τὴν Β. ὄχθην τῆς ὁποίας, παρὰ τοὺς καταρράκτας Ριπόν, ἀρχίζει ὁ κυρίως Νεῖλος. Πηγάζει ἀπὸ τὴν Β. ὄχθην τῆς λίμνης Βικτωρίας Νυάνζας, τετράκις μεγαλυτέρας τοῦ Δέλτα καὶ ὕψους 1.200 μ., τὴν ὁποίαν ἐγγύτατα πρὸς τὴν Β. της ὄχθην διασχίζει ὁ Ἰσημερινός. Ἐκεῖθεν διευθύνεται πρὸς τὰ ΒΔ. ὑπὸ τὸ ὄνομα *Σομερσέτ*, σχηματίζων καταρράκτας πολλοὺς καὶ ἕλη ἐκτεταμένα, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν λίμνην Ἀλβέρτου, κατὰ τὸ

Digitized by Google

Β. ἄκρον της, ἐξερχόμενος πάλιν ἀπὸ τὸ ἴδιον ἄκρον, ὀλίγον δυτικώτερον. Ἔκτοτε ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μπὰχρ ἐλ Δζέμπελ* (θάλασσα ἢ μέγας ποταμὸς τοῦ Ὄρους) μέχρι τῆς συμβολῆς του μετὰ τοῦ ἐκ Δ. ἐρχομένου *Μπὰχρ ἐλ Γκάζαλ* (ποταμοῦ τῆς Δορκάδος) εἶναι πλωτὸς ἕως τὸ χωρίον Δουφιλέ, ὅπου σχηματίζει πέντε διαδοχικῶς καταρράκτας. Εἰς τὴν συμβολὴν τῶν δύο τούτων ποταμῶν σχηματίζεται ἡ νησὶς Νῶ. Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου μέχρι τοῦ Καρτούμ, πρωτευούσης τοῦ Ἀγγλοαιγυπτιακοῦ Σουδάν, ὁ ποταμὸς λέγεται *Μπὰχρ ἐλ Ἄμπιατ* (Λευκός), εἶναι πλωτὸς καθ' ὅλον τὸ μῆκός του καὶ δέ-

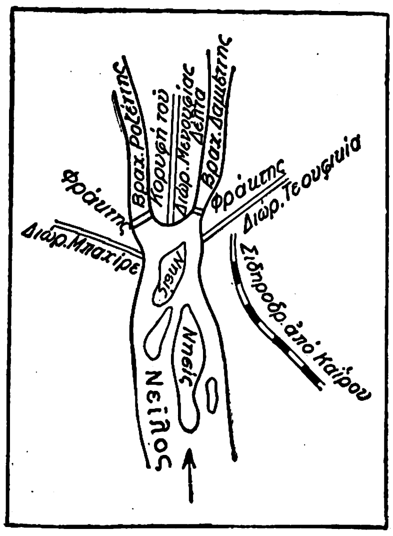

Ὁ Νεῖλος κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ Δέλτα καὶ ὁ διπλοῦς φράκτης.

χεται δεξιὰ (δυτικῶς) τὸν μέγαν *Σομπάτ*. Εἰς τὸ Καρτοὺμ γίνεται ἡ συμβολὴ τοῦ Λευκοῦ Νείλου μὲ τὸν ἐξ Ἀβησσυνίας καὶ ἀπὸ τῆς ἐκεῖ λίμνης (1.800 μ. ὕψος) πηγάζοντα *Μπὰχρ ἐλ Ἄζρακ* (θολός, κυανοῦς), ὅστις διερχόμενος μεγάλα καὶ πυκνότατα δάση καὶ δεχόμενος μικροὺς καὶ μεγάλους παραποτάμους καταφέρει κατὰ τὰς ἐαρινὰς βροχάς, τὰς ἐπὶ τοῦ μεγάλου ἀβησσυνιακοῦ ὀροπεδίου, πολὺ ὕδωρ καὶ παχεῖαν ἰλύν. Ἀπὸ τοῦ Καρτοὺμ ὁ Νεῖλος ῥέει πάντοτε πρὸς Β., ἀλλὰ μετά τινα καμπὴν μεγάλην στρέφει πρὸς τὰ ΝΔ. ἐπὶ πολλὴν ἔκτασιν ὅπου ἀκριβῶς ἔκειτο ἡ ἀρχαία Αἰθιοπία (βασίλειον Μερόης καὶ Ναπάτων) καὶ πάλιν ἀνακάμπτων πρὸς Β. ἔχει σχηματίσει μέγα Ν ἢ μᾶλλον μέγα S. Μετὰ τὸ Καρτοὺμ καὶ ἐκεῖ ὅπου ἑτοιμάζεται νὰ κάμῃ τὴν πρώτην του καμπήν, δέχεται ἐκ δεξιῶν μέγαν χείμαρρον, τὸν *Ἀτβάραν* (Ἀσταβόραν τῶν ἀρχαίων), ἐρχόμενον ἐξ Ἀβησσυνίας. Εἶναι ὁ τελευταῖος παραπόταμος τοῦ Νείλου. Ἀφοῦ σχηματίσῃ τὴν διπλῆν του καμπύλην, παρέρχεται τὴν πόλιν Βάδι Χάλφα, μεθοριακὴν Νουβίας καὶ Αἰγύπτου, ἔπειτα διέρχεται τὸν Τροπικὸν τοῦ Καρκίνου παρὰ τὸ Ἀσσουὰν (ἀρχαίαν Συήνην) καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν κυρίως Αἴγυπτον.

Καταρράκται. Ἀπὸ τοῦ Χαρτοὺμ μέχρις Ἀσσουὰν ὁ Νεῖλος σχηματίζει 6 καταρράκτας (καταδούπους τοῦ Ἡροδότου), ἀριθμουμένους ὄχι κατὰ τὴν ὀρθὴν τάξιν, ἀλλὰ κατ' ἀνάπλουν τοῦ ποταμοῦ, ὥστε ὀνομάζεται πρῶτος ὁ παρὰ τὸ Ἀσσουὰν πραγματικῶς τελευταῖος, ἐπειδὴ αὐτὸν συνήντησαν πρῶτον οἱ πολιτισμένοι λαοὶ οἱ εἰσδύσαντες ἀπὸ τῆς Μεσογείου εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀφρικῆς. Εἰς τὴν πραγματικότητα δὲν πρόκειται περὶ πτώσεων τῶν ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ. Ἡ ἀντίληψις περὶ καταρρακτῶν ἐσχηματίσθη ἐκ τοῦ ὅτι ἡ κοίτη εἰς ἀρκετὴν ἔκτασιν εἶναι γεμάτη ἀπὸ βράχους, ὅπου κτυποῦν τὰ νερά του καὶ κοχλάζουν. Τοὺς καταρράκτας τούτους εἶναι δυσκολώτατον, ἂν ὄχι καὶ ἀδύνατον, νὰ τοὺς ἀναπλεύσῃ κανείς. Κατὰ τὰς μεγάλας ὅμως πλημμύρας, ὅταν ὑψώνεται πολὺ ἡ ἐπιπολή, διέρχονται πολὺ εὔκολα οἱ ἰθαγενεῖς λεμβοῦχοι.

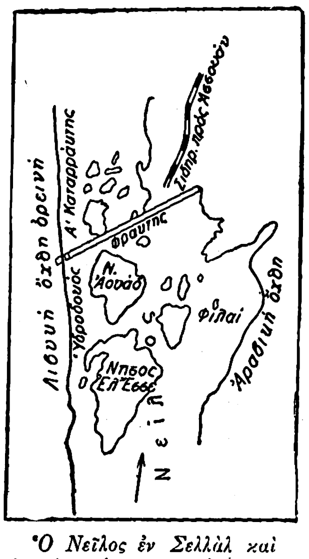

Ὁ Νεῖλος ἐν Σελλὰλ καὶ ὁ νειλοφράκτης τοῦ Ἀσσουάν.

Βραχίονες κλπ. Ἀπὸ Ἀσσουὰν μέχρι Καΐρου διανύει ὁ Νεῖλος 940 χλμ. Εἰς ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα ἡ κοιλὰς εἶναι στενή, μεταξὺ δύο ὀροσειρῶν ὑψηλῶν, τῆς ἀραβικῆς πρὸς Α. καὶ τῆς Λιβυκῆς πρὸς Δ. Πρὸς Β. τοῦ Ἀσσουὰν ἡ κοιλὰς ἔχει πλάτος 3—4 χλμ., παρὰ δὲ τὸ Δζέμπελ Σιλσιλὲχ στενοῦται μέχρι 1200 μ. Ἀπ' ἐκεῖ τὰ βουνὰ ἀφίστανται ἀπ' ἀλλήλων ἕως 15 χλμ., ἐκεῖ ὅπου ἄλλοτε ἦσαν αἱ Θῆβαι (σήμερον Λοῦξορ καὶ Κάρναχ) καὶ βορειότερον πλατύνεται ἕως 20 καὶ 25 χλμ. Πλησίον τῆς πόλεως Κένας σχηματίζει τὴν καμπύλην του, ἡ ὁποία τὸν φέρει εἰς τὴν ἐλαχίστην ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἀπόστασίν του. Ἐκεῖ ἡ ἀραβικὴ ὀροσειρὰ κόπτεται εἰς βαθὺν λαιμὸν καὶ σχηματίζεται κοιλὰς μήκους 170 χλμ., διὰ τῆς ὁποίας συγκοινωνοῦ ἡ Κένα μετὰ τοῦ λιμένος Κοσσεΐρ. Βορειότερον, κατὰ τὸ Ἀσσιούτ, ἀποσπᾶται ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Νείλου στενὸς βραχίων, ὡσὰν μεγάλη διῶρυξ, ὁ *Μπὰχρ-ἐλ-Γιοῦσεφ*, ὅστις ῥέει παραλλήλως πρὸς τὸν Νεῖλον ἕως τὸ γεωγραφικὸν πλάτος τοῦ Βένι Σουέφ, ὅπου διχάζεται, καὶ ὁ μὲν εἰς βραχίων ἐξακολουθεῖ ῥέων πρὸς Β. ἐγγὺς τῆς Λιβυκῆς ὀροσειρᾶς, ὁ δὲ ἄλλος στρέφεται ἀποτόμως πρὸς Δ., διέρχεται βραχώδη λαιμὸν μήκους 10 χλμ. καὶ εἰσέρχεται εἰς ἀμφιθεατρικὴν κοιλάδα 180 χλμ. περιφερείας, ἀληθινὴν ὄασιν, τὸ Φαγιούμ, εἰς τὸ κέντρον τῆς ὁποίας διακλαδίζεται εἰς 8 βραχίονας ἀρδεύοντας ὅλην τὴν κοιλάδα.

Ὁ Νεῖλος ἐξακολουθῶν τὴν πρὸς Β. πορείαν του παρέρχεται τὸ Κάϊρον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου σχηματίζει δύο νησῖδας, τὴν Ρόδαν καὶ τὴν Γκεζίραν. Αἱ μέχρι τοῦδε ἑκατέρωθεν ὀροσειραί, αἱ ἀπὸ τοῦ Βαδιχάλφα περισφίγγουσαι σχεδὸν τὸν Νεῖλον, ἀφίστανται ἀπ' ἀλλήλων, ἡ μὲν ἀραβικὴ πρὸς τὰ ΒΑ., ἡ δὲ πρὸς τὰ ΒΔ. καὶ ὁ Νεῖλος μικρὸν πρὸς Β. τοῦ Καΐρου, 23 χλμ., διχάζεται εἰς δύο βραχίονας, τῶν ὁποίων ὁ μὲν ἀνατολικὸς ἐκβάλλει παρὰ τὴν Δαμιέττην, ὁ δὲ δυτικὸς παρὰ τὴν Ροζέττην. Σχηματίζεται οὕτω μία τριγωνικὴ πεδιὰς γονιμωτάτη, τὸ *Δέλτα* τοῦ Νείλου.

Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους, ἀπὸ τῶν καταρρακτῶν μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ Δέλτα, ὁ ῥοῦς τοῦ Νείλου δὲν ὑπέστη ἀξιολόγους μεταβολάς, ἀλλ' ἀπὸ τῆς κορυφῆς μέχρι τῶν ἐκβολῶν πολὺ ἠλλοιώθη, διότι ἀντὶ τῶν δύο σημερινῶν βραχιόνων εἴχομεν μέχρι τῶν ἀραβικῶν χρόνων 7: τὸν *Πηλουσιακόν*, τὸν *Τανιτικόν*, *Μενδησιανόν*, τὸν *Βουκολικὸν* ἢ *Φατνιτικόν*, τὸν *Σεβεννυτικόν*, τὸν *Βολβιτινὸν* καὶ τὸν δυτικώτατον *Κανωπικόν*. Καὶ ἐνῷ οἱ δύο σημερινοὶ διαρρέουν κατὰ τὰ μέσα τοῦ Δέλτα, οἱ ἀρχαῖοι ἀκρότατοι, Πηλουσιακὸς καὶ Κανωπικός, ἔρρεον παρὰ τὰς πλευρὰς τοῦ τριγώνου, ὁ μὲν ἐκβάλλων κατὰ τὸ σημερινὸν Μπόργκ ἐλ Τινέ, ὁ δὲ κατὰ τὸ Ἀμπουκίρ.

Κλίσις τῆς κοίτης. Ἐκ τῶν ἀκολούθων δύο πινάκων, ὁ πρῶτος παρέχει τὸ ἀπόλυτον ὕψος τῶν διαφόρων σημείων τοῦ ῥοῦ τοῦ Λευκοῦ Νείλου καὶ τῶν ἀπὸ τῆς πηγῆς ὁριζοντίων ἀποστάσεων, ὁ δὲ τὰ ἴδια στοιχεῖα τοῦ Κυανοῦ Νείλου:

Λευκὸς Νεῖλος	*Ἀπόστασις ἀπὸ Β. Νυάνζας εἰς χλμ.*	*Ὕψος εἰς μ.*
Καταρράκτης Ριπὸν	0	1134
Καταρράκτης Μούρκιζον	351	660
Λίμνη Ἀλβέρτου	389	618
Γουδοκόρο	787	457
Λίμνη Νῶ	1548	386
Τεουφικία	1680	383
Καρτοὺμ	2510	375
Συμβολὴ Ἀτβάρα	2835	345
Ἀμποῦ Χάματ	3083	309
Βάδι Χάλφα	4040	118
Ἀσουὰν	4385	85
Λοῦξορ	4602	73
Ἀσιοὺτ	4929	48
Κάϊρον	5331	12
Νειλοφράκτης Δέλτα	5354	12
Ἐκβολαὶ Ροζέττης	5390	0

Κυανοῦς Νεῖλος	*Ἀπόστ. ἀπὸ λίμνης Τσάνας εἰς χλμ.*	*Ὕψος εἰς μ.*
Λίμνη Τσάνα	0	1755
Φαζόγλι	875	477
Ροζάϊρες	975	442
Σεναὰρ	1265	410
Βάδ Μεδάνι	1411	392
Καρτοὺμ	1617	375

Διακρίνομεν 5 λεκανοπέδια μέχρις Ἀτβάρα, τὰ ὁποῖα προμηθεύουν εἰς τὸν Νεῖλον τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον προσάγει εἰς τὴν Αἴγυπτον: α) Τὸ τῆς λίμνης Βικτωρίας Νυάνζας. β) Τὸ τῶν ποταμῶν Μπὰχρ ἐλ Δζέμπελ, Μπὰχρ ἐλ Ζιρρὰφ καὶ Μπὰχρ ἐλ Γκάζαλ. γ) Τὸ τοῦ Σομπάτ. δ) Τὸ τοῦ Λευκοῦ Νείλου καὶ ε) Τὸ τῶν ποταμῶν Κυανοῦ Νείλου καὶ Ἀτβάρα. Ἐκ τούτων τὰ τρία πρῶτα προμηθεύουν τὸ ὕδωρ τοῦ Λευκοῦ Νείλου, εἰς δὲ τὰ δύο ἄλλα ὀφείλεται τὸ ὕδωρ τὸ προστιθέμενον καὶ προκαλοῦν τὴν πλήμμυραν. Ὑπολογίζεται ὅτι ὁ Λευκὸς Νεῖλος παρέχει τὰ 10% τοῦ ὅλου ἐκχειλίζοντος ὕδατος κανονικῆς πλημμύρας, ἀλλὰ καὶ τὸ μέγιστον μέρος τοῦ ὕδατος μεταξὺ δύο πλημμυρῶν. Εἰς ταῦτα πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ τὸ ἀπὸ τῶν βροχῶν τῶν 5 λεκανοπεδίων. Ἀπὸ τοῦ Ἀτβάρα καὶ ἔπειτα οὔτε παραπόταμον οὔτε βροχὴν δέχεται (εἰμὴ μόνον εἰς τὸ Δέλτα, ὅπου πίπτει ἐντελῶς ἀσήμαντος βροχή), τοὐναντίον δὲ χάνει ἐξ ἐξατμίσεως καὶ δεισδύσεως μέγα ποσόν.

Πλήμμυρα. Αἱ κανονικαὶ βροχαὶ τοῦ χειμῶνος εἰς τὴν χώραν τῶν μεγάλων λιμνῶν καὶ ἡ τῆξις τῶν χιόνων εἰς τὰ ὑψηλὰ παρὰ τὸν Ἰσημερινὸν ὀροπέδια καὶ ἐπὶ τοῦ μεγάλου ὀρεινοῦ κορμοῦ τῆς Ἀβησσυνίας προκαλοῦν τὴν πλήμμυραν, ἡ ὁποία φθάνει τὸ μέγιστον τῆς ἐντάσεώς της τὴν 15 Ἰουνίου εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἡ τοῦ Λευκοῦ Νείλου πλήμμυρα σημειοῦται ἐν Καρτοὺμ ἀρχομένου τοῦ Ἀπριλίου καὶ ἐν Ἐλεφαντίνῃ ἀρχομένου τοῦ Ἰουνίου. Αὐτὸς εἶναι ὁ *Πράσινος Νεῖλος*, παρασύρων τὰ φυτικὰ θρύμματα τῶν ἰσημερινῶν ἑλῶν καὶ προάγγελος τῆς πλημμύρας. Μετὰ ἕνα μῆνα ὁ *Κυανοῦς Νεῖλος* καταφέρει τὸ ἐρυθρόν του κῦμα χρωματισμένον ἀπὸ τὴν σιδηροῦχον ἰλὺν τὴν παρασυρομένην ἀπὸ τὴν γῆν τῆς Ἀβησσυνίας. Κατερχόμενος χειμαρρώδης ἀπὸ τὸ ὀροπέδιον, ἑνώνεται μὲ τὰ ὕδατα τοῦ Λευκοῦ καὶ φθάνει εἰς τὴν κοιλάδα τὴν 15 Ἰουνίου, Ἀπὸ Ἰουνίου μέχρι Σεπτεμβρίου ὁ Νεῖλος ὑψοῦται κατὰ 13 ἢ 14 μέτρα εἰς τὴν στενὴν Ἄνω Αἴγυπτον καὶ 7—8 μ. εἰς τὴν πλατεῖαν πεδιάδα τοῦ Δέλτα, πλημμυρίζει τὴν χώραν καὶ μετά τινων ἡμερῶν στασιμότητα, ἀρχομένου τοῦ Ὀκτωβρίου ἐλαττώνεται. Τὴν 10 Νοεμβρίου ἀναλαμβάνει τὸ ἥμισυ τοῦ μεγίστου του ὕψους, ἔπειτα περιορίζεται εἰς τὴν κοίτην του, στενοῦται καὶ δι' ἐξατμίσεως χάνει διαρκῶς μέχρι τῆς ἑπομένης πλημμύρας. Ὁ Ventren πασᾶς, Πολωνὸς μαθηματικός, ἔδωκεν ἀκριβῆ ἐξήγησιν τῆς κανονικότητος ταύτης. Ἡ ἀπόκλισις τοῦ ἡλίου προκαλεῖ τοὺς ἐτησίας ἀνέμους τοῦ Ἰνδικοῦ, οἵτινες νοτιοανατολικοὶ ὄντες συνωθοῦν ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν καὶ ἐκτεταμένων ὀροπεδίων τῆς Ἀβησσυνίας καὶ τῶν πρὸς Ν. ὀρθουμένων τοὺς ἀτμοὺς τοῦ ὠκεανοῦ, οἵτινες πίπτουν εἰς συνεχεῖς καὶ ῥαγδαίας βροχὰς κατὰ Ἰούνιον, Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον. Τότε τὰ ὕδατά των καταρρέουσι, συμπαρασύροντα παχὺ στρῶμα φυτικῶν καὶ γεωδῶν οὐσιῶν ἀπὸ τῶν ἀπεράντων καὶ πυκνῶν δασῶν καὶ ὀρέων, ἐξογκώνουν τοὺς δύο Νείλους, ἐξαιρέτως ὅμως τὸν Κυανοῦν. Ταυτοχρόνως ὁ Ἀτβάρας, οὗτινος τὸ ὀλίγον ὕδωρ δὲν ἔφθανε πρὶν μέχρι τοῦ Νείλου, ἀπορροφούμενον ὑπὸ τῶν ἄμμων, καθίσταται βαθύς, ὁρμητικὸς καὶ πλατύτατος.

Ὁ Νεῖλος δὲν ἀρδεύει μόνον τὴν χώραν, ἀλλὰ καὶ τὴν διαποτίζει. Αἱ διεισδύσεις εἶναι ἰσχυραὶ εἰς τὰς παροχθίους γαίας διὰ μέσου τοῦ πορώδους ἐδάφους, συνήθως ἀφανεῖς, ἀλλ' ἐνίοτε ἀρκετὰ σημαντικαί, ὥστε νὰ προσθέτουν εἰς τὸν Νεῖλον μεγάλην φυσικὴν διώρυγα, ὅπως ἡ τοῦ Μπὰχρ ἐλ Γιοῦσσεφ, ἡ ὁποία ἀπὸ τὴν Θηβαΐδα φθάνει εἰς τὸ Φαγιούμ, ἐνῷ ἄλλοι κλάδοι της χάνονται εἰς τὸ Δυτικὸν Δέλτα. Αἱ 5 ὀάσεις τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου κλιμακηδὸν θάλλουσαι εἰς ἀπόστασιν 100 καὶ 200 χλμ. ἀπὸ τὴν κοιλάδα, ἀρδεύονται ὑπογείως ἀπὸ στρῶμα ὕδατος ὑπογείου, τὸ ὁποῖον διὰ τοῦ κοχκώδους ὀροπεδίου διεισδύει μέχρι βάθους 150 καὶ 200 μ., ἀναδύει δὲ εἰς τὰς ὀάσεις διὰ πολλῶν φυσικῶν καὶ τεχνητῶν φρεάτων καὶ γονιμοποιεῖ τὰς καθιζήσεις ταύτας τῆς ἐρήμου εἰς ἔκτασιν χιλιομέτρων ὅλων. Μέρος τῶν ἁπλουμένων ὑδάτων πίνει ἡ γῆ, μέρος δὲ ἐξατμίζεται. Ἡ ἰλὺς ὅμως κατακάθηται καὶ λιπαίνει τὸ ἔδαφος, γονιμοποιοῦσα τοῦτο καὶ κατὰ μικρὸν ὑψώνουσα αὐτό. Ἡ χημικὴ σύστασις τῆς ἰλύος ταύτης εἶναι: 63% ὕδωρ καὶ ἄμμος, 18% ἀνθρακικὴ πότασσα, 9% γαλαξίας ἤτοι καθαρὸν πυρίτιον, 6% ὀξείδιον σιδήρου, 4% ἀνθρακικὴ μαγνησία.

Ἡ καθίζησις αὐτὴ τῆς ἰλύος γίνεται καὶ εἰς τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ, ἡ ὁποία φυσικὰ ὑψώνεται, ὥστε πάντοτε μένει ὁ ποταμὸς ὑψηλότερος τῶν ἀμέσως καὶ ἑκατέρωθεν γαιῶν. Καὶ συμπεραίνομεν ὅτι σήμερον φθάνει τὸ ὕδωρ τῆς πλημμύρας του εἰς γαίας, αἱ ὁποῖαι εἰς παλαιοτάτους χρόνους ἦσαν πολὺ ὑψηλότεραι τοῦ ποταμοῦ καὶ δὲν ἠρδεύοντο. Ἡ καθίζησις αὐτὴ προεκτείνει τὸ Δέλτα ἀπωθοῦσα τὴν θάλασσαν. Τὸ φαινόμενον αὐτὸ ὀνομάζεται πρόσχωσις. Οὕτως ὁλόκληρος ἡ κοιλὰς καὶ τὸ Δέλτα εἶναι δημιούργημα τοῦ ποταμοῦ. Ὀβελίσκοι καὶ ἄλλα μνημεῖα, μείναντα ἀκίνητα ὅπου πρὸ αἰώνων ἐστήθησαν μετὰ χρονολογημένων ἐπιγραφῶν, ἔχουν σήμερον τὴν βάσιν των πολλὰ μέτρα χαμηλότερον τοῦ σημερινοῦ ἐδάφους. Ἄριστα φαίνεται τοῦτο εἰς τὸν ὀβελίσκον τῆς Ματαρίας πρὸς Β. τοῦ Καΐρου καὶ εἰς τὸ Λοῦξορ. Ἐξετιμήθη ὅτι τὸ ἔδαφος τῆς Αἰγύπτου ὑψώνεται κατὰ αἰῶνα 0,126 μ. Ἐξ ἄλλου ἀπὸ τὸ ἓν ἄκρον μέχρι τοῦ ἄλλου ἡ μεσογειακὴ ἀκτὴ τῆς Αἰγύπτου εἶναι διαρκὴς διαδοχὴ ἐκτεταμένων καὶ ἀβαδεστάτων λιμνῶν, αἱ ὁποῖαι συγκοινωνοῦν ἀκόμη μετὰ τῆς θαλάσσης. Καὶ αἱ λίμναι διαρκῶς γίνονται ἀβαθέστεραι, ἕως οὗ ἡμέραν τινὰ θὰ ἐκλείψουν διὰ νὰ σχηματισθοῦν ἄλλαι βορειότερον. Τὸ Δέλτα καταχτᾷ ἐτησίως ἐπὶ τῆς θαλάσσης 2½ μ. Τὸ φαινόμενον τοῦτο, παρατηρούμενον εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν μεγάλων καὶ ἰδίως τῶν ὁρμητικῶν ποταμῶν, μᾶς ἐξηγεῖ λεπτομερείας ἱστορικάς, αἱ ὁποῖαι μὲ τὴν σημερινὴν μορφὴν τῆς χώρας θὰ ἦσαν ἀνερμήνευτοι. Ἐν Αἰγύπτῳ λ. χ. μέχρι τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων ὑπῆρχεν ἀνατολικῶς τοῦ Πὸρτ-Σάϊτ ἡ λίμνη Σιρβωνὶς καὶ μικρὸν βουνὸν τὸ Κάσσιον, μεταξὺ δὲ Σιρβωνίδος καὶ Πὸρτ-Σάϊτ ἡ ἰσχυρὰ πόλις Πηλούσιον, ὅπου συνεκροτήθησαν πλεῖσται μάχαι.

Ἡ γῆ τῆς νειλωτικῆς κοιλάδος εἶναι ἀβησσυ-

Digitized by Google

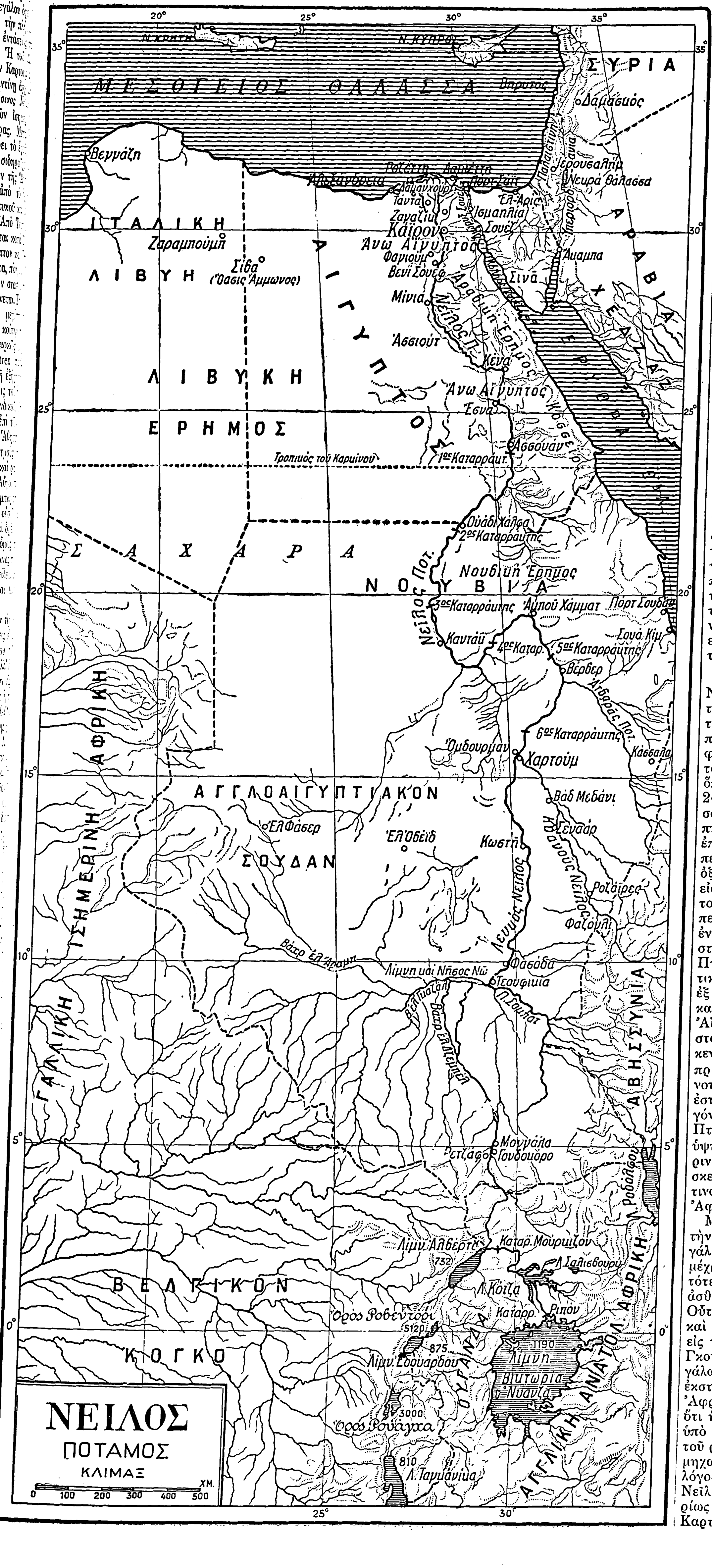

νιακή. Ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας ὁ Κυανοῦς Νεῖλος καὶ ὁ Ἀτβάρας προσῆγον γῆν ἀβησσυνιακὴν καὶ ὁ Νεῖλος τὴν ἐναπέθετεν ἐπὶ τοῦ βραχώδους ὑπεδάφους τῆς κοιλάδος, ὅπου αἱ προσχώσεις ἔχουν σήμερον πλάτος 10—12 μ. καὶ εἰς τινα μέρη τοῦ Δέλτα 25—30 μ. Παντοῦ ὅπου φθάνει ἡ πλήμμυρα στρώνεται ἡ γῆ μὲ τὸν παχὺν χοῦν, τὴν «μαύρην γῆν» τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων. Καὶ εἶναι τόσον πραγματικὴ ἡ ἀβησσυνιακὴ αὕτη ἐπικυριαρχία, ὥστε οὐχὶ ἅπαξ νεγκοὺς τῆς Ἀβησσυνίας ἠπείλησαν Μουσουλμάνους σουλτάνους τῆς Αἰγύπτου, κηρύξαντας ἀντιχριστιανικοὺς διωγμούς, ὅτι θὰ ἐξέτρεπον τὴν κοίτην τοῦ Κυανοῦ Νείλου.

Εἰς τὴν ἀρχαιότητα, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχον καλὰ ἀρδευτικὰ ἔργα, ἡ πλήμμυρα μετέβαλλε τὴν χώραν εἰς πέλαγος. Δι' αὐτὸ τὰ χωρία ἦσαν κτισμένα ἐπάνω εἰς χειροποιήτους λόφους «κώμ», καὶ συνεκοινώνουν οἱ κάτοικοι διὰ λέμβων. Τὴν νύκτα διετήρουν πυρὰς ἀντὶ φάρων, καὶ δι' αὐτὸ ἡ ὄψις τῆς χώρας ὑπενθύμισεν εἰς τὸν Ἡρόδοτον τὸ ἀρχιπέλαγος τῶν Κυκλάδων. Ὅταν ἀπεσύροντο τὰ ὕδατα, ἦτο δύσκολον νὰ ἐπανεύρουν τὰ ἀκριβῆ σύνορα τῶν κτημάτων των καὶ ἐντεῦθεν ἐφευρέθη ἡ γεωμετρία.

Ἰχθυολογία. Ὁ Νεῖλος εἶναι πολὺ ἰχθυοτρόφος. Οἱ βραχίονές του καὶ αἱ διώρυγες εἶναι κατάμεστοι ἰχθύων, τῶν ὁποίων τὰ πλεῖστα εἴδη εἶναι καταλληλότατα πρὸς βρῶσιν. Συνηθέστερα εἴδη εἶναι ὁ ἐρυθρῖνος τῶν ἑλῶν τοῦ Πηλουσίου, ὁ κεστρεύς, ὁ ὀξύρρυγχος, ἡ φαλάκα κλπ. Τὰ στόμια τοῦ Νείλου συχνὰ γεμίζουν ἀπὸ ἰχθῦς τῆς θαλάσσης, οἱ ὁποῖοι ἀναπλέουν ἐπὶ μικρὸν τοὺς βραχίονας, καὶ ἀπὸ ἰχθῦς ποταμίους, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται ν' ἀποθέσουν τὰ ᾠά των εἰς τὴν θάλασσαν. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ δύο ἀμφίβια τέρατα, τὸν κροκόδειλον καὶ τὸν ἱπποπόταμον, ταῦτα ἐξέλιπον ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ἕνεκα τῶν πυροβόλων καὶ ἰδίως τῶν νειλοφρακτῶν. Τοὺς ἱπποποτάμους ἐκυνήγησαν πολὺ οἱ φαραὼ καὶ δι' αὐτὸ εἶχον καταφύγει εἰς τὰ ἕλη τοῦ Δέλτα, ὅπου εὑρίσκοντο ἀκόμη μέχρι τοῦ ΙΓ' αἰῶνος μ. Χ. Ὁ κροκόδειλος, λατρευόμενος εἴς τινας πόλεις ὅπως τὸ Φαγιούμ, μισούμενος εἰς ἄλλας, ἦτο τὸ φόβητρον τῶν Αἰγυπτίων μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΘ' αἰῶνος μ. Χ.

— *[Ἱστορ.]* Τὸ πρόβλημα τῶν πραγματικῶν τοῦ Νείλου πηγῶν καὶ τῆς ἑρμηνείας τῆς περιοδικῆς του πλημμύρας ἀπησχόλησαν τὰ πνεύματα ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων χρόνων. Ὁ Ἡρόδοτος ὁμιλεῖ περὶ ἀνάπλου τοῦ ποταμοῦ ἀπὸ τῆς νησῖδος Ἐλεφαντίνης μέχρι τῆς Μερόης, ἤτοι τῆς πρὸς Β. τοῦ Καρτοὺμ Νουβίας καὶ μέχρι τῆς ἐνδοχώρας, ὅπου εἶχον προσφύγει ἐπὶ Ψαμμιτίχου (650 π.Χ.) 240 χιλ. στρατιῶταί του. Ὁμολογεῖ ὅμως ὅτι ὅσους σοφοὺς ἠρώτησεν, εὗρεν αὐτοὺς ἀγνοοῦντας τὰς πηγάς. Διακόσια ἔτη κατόπιν, ὁ Ἐρατοσθένης, ἐπιμελητὴς τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἀλεξανδρείας, περιγράφει τὸν Νεῖλον καὶ ἑρμηνεύει μὲ πολλὴν ὀξυδέρκειαν τὰς πλημμύρας του, ὡς ὀφειλομένας εἰς συνεχεῖς καὶ ραγδαίας βροχὰς καθ' ὡρισμένην τοῦ ἔτους ὥραν ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ἰσημερινῶν ὀροπεδίων, ὅθεν πηγάζει ὁ Νεῖλος. Διάφοροι φαραώ, ἐν οἷς καὶ ὁ Σέσωστρις, ἱδρυτὴς τῆς ΙΘ' δυναστείας, ἔπειτα ὁ Καμβύσης, ὁ Μ. Ἀλέξανδρος, ὁ Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος, ὠργάνωσαν ἐξερευνητικὰς ἀποστολάς, αἵτινες ὅμως πᾶσαι ἀπέτυχον ἐξ αἰτίας ἀνυπερβλήτων κωλυμάτων, ἰδίως νόσων καὶ στερήσεων καὶ τῆς ἐχθρότητος τῶν ἰθαγενῶν. Ἀξιολογωτάτη ἔγινεν ἡ ὑπὸ τοῦ Νέρωνος ἀποστολὴ δύο νεαρῶν στρατιωτικῶν. Οἱ τολμηροὶ κεντυρίωνες ἔφθασαν μέχρι τῆς νησῖδος Νῶ, ἤτοι προὐχώρησαν 600 μίλλια ἐπὶ τοῦ Λευκοῦ Νείλου, νοτίως τοῦ Καρτούμ, εἰς βόρ. πλάτος 9°, ὅπου τοὺς ἐσταμάτησαν ἀπέραντα ἕλη πολτώδη καὶ νοσογόνα. Παράδοξον ὅτι ὁ γεωγράφος Κλαύδιος Πτολεμαῖος θεωρεῖ τὸν Νεῖλον πηγάζοντα ἐκ δύο ὑψηλῶν καὶ μεγάλων λιμνῶν πέραν τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ βεβαιοῖ ὅτι ἐκεῖ ὑπάρχουν ὄρη χιονοσκεπῆ. Τὰς πληροφορίας ταύτας ἤντλησεν ἀπό τινος Διογένους, εἰσδύσαντος εἰς τὴν κεντρικὴν Ἀφρικὴν μέχρι τῆς Ζανζιβάρης.

Μέχρι τοῦ 1839 οὐδεὶς Εὐρωπαῖος ἔφθασεν ἕως τὴν νησῖδα Νῶ. Κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα οἱ Πορτογάλοι, εἰσδύσαντες εἰς τὴν Ἀβησσυνίαν, ἔφθασαν μέχρι τῶν πηγῶν τοῦ Κυανοῦ Νείλου. Τῷ 1698 ὁ τότε νεγκούς, ἤτοι αὐτοκράτωρ, τῆς Ἀβησσυνίας, ἀσθενῶν ἐκάλεσεν ἐκ Καΐρου τὸν ἰατρὸν Πουσέ. Οὗτος ἀνέπλευσε τὸν Νεῖλον μέχρι τῆς Δόγγολας καὶ ἐκεῖθεν, ἀκολουθήσας τὸν Ἀτβάραν, ἔφθασεν εἰς τὴν τότε πρωτεύουσαν τῆς Ἀβησσυνίας, τὴν Γκοντάρ, βεβαιώσας τὰς ἀνακοινώσεις τῶν Πορτογάλων. Τῷ 1819 ὁ Μωχάμμετ Ἄλη ὠργάνωσεν ἐκστρατείαν πρὸς προσάρτησιν τῶν κεντρικῶν τῆς Ἀφρικῆς παρανειλίων χωρῶν, μὲ τὴν ὀρθὴν ἰδέαν ὅτι ἡ Αἴγυπτος, δημιουργηθεῖσα καὶ γαλουχουμένη ὑπὸ τοῦ Νείλου, ὀφείλει νὰ κυριαρχῇ ὁλοκλήρου τοῦ ροῦ αὐτοῦ. Εἰς τὸ στράτευμα προσεκολλήθη ὡς μηχανικὸς ὁ Γάλλος Καγιώ, διακεκριμένος γεωλόγος. Οὗτος πρῶτος ἀνεγνώρισεν ὅτι ὁ Κυανοῦς Νεῖλος εἶναι ὁ δευτερεύων βραχίων καὶ ὅτι ὁ κύριος Νεῖλος ποταμὸς εἶναι ὁ Λευκός, φθάνων εἰς Καρτοὺμ ἀπὸ νότου. Εἰς τὰ 1840 συγκεντρώνεται

Digitized by Google

εἰς τὸ Καρτοὺμ νέα ἀποστολή, ἡ ὁποία προχωρεῖ 1.000 χλμ. πρὸς Ν. τῆς σουδανικῆς πρωτευούσης μέχρι 4° βορ. πλάτ. Αὐτὴ ἀνεκάλυψε τὸν μέγαν παραπόταμον Σομπάτ, συμβάλλοντα εἰς τὸν Νεῖλον εἰς βόρ. πλάτ. 9° 11′ καὶ παρετήρησεν ὅτι 200 περίπου νησῖδες τοῦ ποταμοῦ καλύπτονται ὑπὸ τῶν ὑδάτων, ὅταν γίνεται ἡ πλήμμυρα. Τὴν λίμνην Νῶ εἶχον συναντήσει εἰς βόρ. πλάτος 9° 17′ καὶ παρετήρησαν ὅτι εἰς αὐτὴν χύνεται ὁ μέγας παραπόταμος Μπάχρ ἐλ Γκάζαλ. Ἦτο ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν λευκοὶ ἔφθανον εἰς τὴν νῆσον αὐτήν. Ἐκεῖθεν πρὸς Ν. σχηματίζονται κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν βροχῶν ἀληθινοὶ ὠκεανοὶ πολτώδους ὕδατος, ἕνεκα πυκνοτάτης βλαστήσεως σπογγωδῶν φυτῶν (σάδ). Τότε πλήθη κροκοδείλων λυμαίνονται τὴν ἀπέραντον ἔκτασιν καὶ νέφη πυκνὰ ἐντόμων αἱμοχαρῶν βομβοῦν, ἐνῷ οἱ πυρετοὶ καὶ ἡ πανώλης σπείρουν τὸν θάνατον.

Ἔκτοτε ἐπανειλημμέναι ἐτολμήθησαν ἐκδρομαί, ὅπως ἡ τοῦ 1851 ὑπὸ τοῦ Brun Rollet, ὅστις ἤκουσεν ἀπὸ ἰθαγενεῖς νοτίως τῆς λίμνης Νῶ περὶ μεγάλων λιμνῶν ἰσημερινῶν. Εἰς τὴν δευτέραν του ἐκδρομὴν ὁ Brun δὲν ἐπρόφθασεν, ἀποθανὼν ἐκ πυρετοῦ. Μετ' αὐτὸν προήλασε τῷ 1856 ὁ Bolognesi, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς μέχρι τινὸς καὶ ἐπέστρεψεν. Ἐπὶ τέλους ἀπεφασίσθη νὰ ἐκκινήσουν ἀπὸ τὴν Ζανζιβάρην. Ἀπὸ τοῦ 1841 ἐδοκιμάσθη ἐπανειλημμένως καὶ ἡ ὁδὸς αὐτή. Μετά τινας ἀποτυχίας, οἱ Ἀγγλικανοὶ ἱεραπόστολοι Krapf καὶ Rehman ἐπέτυχον ν' ἀνακαλύψουν τὸ Κιλιμάντζαρον καὶ τὸ Κένια, δηλαδὴ τὰς δύο ὑψηλοτέρας κορυφὰς τῆς Ἀφρικῆς. Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Κιλιμαντζάρου, ὕψους 6.000 μ., πρῶτος ἀνῆλθεν ὁ Decken. Πᾶσαι αὐταὶ αἱ ἀπόπειραι συνεκίνησαν τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον τῆς Εὐρώπης καὶ ἐπὶ τέλους ἡ Ἀγγλία ἀπεφάσισε νὰ υἱοθετήσῃ τὴν ἐξερεύνησιν. Τῷ 1856 λοιπὸν ἡ Βασιλικὴ Ἑταιρεία τοῦ Λονδίνου, ὅπως καλεῖται ἡ ἀγγλικὴ Ἀκαδημία, ἀνέθηκε τὸ ἔργον εἰς τοὺς Buxton καὶ Speke. Οὗτοι ἐκκινήσαντες ἐκ Ζανζιβάρης ἔφθασαν μετὰ 8 μηνῶν πορείαν εἰς τὰς ὄχθας τῆς λίμνης Ταγκανίκας, εὑρισκομένης εἰς ὕψος 560 μ. Ἐκεῖθεν μόνος ὁ Speke (διότι ὁ Buxton ἐπάλαιε κατὰ τῶν πυρετῶν) ἐβάδισεν ἐπὶ δύο μῆνας καὶ ἀνεκάλυψε τὴν μεγίστην λίμνην Νυάνζαν, τὴν ὁποίαν ὠνόμασε Βικτωρίαν. Τὴν λίμνην διασχίζει ὁ Ἰσημερινός, τὸ δὲ νότιόν της ἄκρον φθάνει εἰς νότιον πλάτος 2° 24′. Ἐπειδὴ εὗρε τὴν ἐπιπολήν της ὑψηλοτέραν τῆς ἐπιπολῆς τῆς Ταγκανίκας κατὰ 400 μ., συνεπέρανεν ὅτι ἀπ' αὐτῆς πρέπει νὰ πηγάζῃ ὁ Νεῖλος. Ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ζανζιβάρην καὶ τὴν 2 Ὀκτωβρίου 1860 ἐξεκίνησε πάλιν μετὰ τοῦ περιωνύμου ἐξερευνητοῦ Grant κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸ νότιον ἄκρον τῆς Βικτωρίας. Περικάμψας τὴν λίμνην καὶ ἐξερευνήσας οὕτω τὰ κεντρικώτατα τῆς Ἀφρικῆς, ἔφθασεν εἰς Καρτοὺμ μετὰ μυρίους κινδύνους καὶ περιπετείας, μὲ τὴν θεωρητικὴν βεβαιότητα ὅτι ὁ Νεῖλος θὰ πηγάζῃ ἀπὸ τῆς Βικτωρίας - Νυάνζας. Τὸ ζήτημα ἔλυσαν δι' αὐτοψίας ὀλίγον κατόπιν ὁ Samuel White Baker καὶ ἡ σύζυγός του.

Ὁ Baker συνήντησε τὸν Speke καὶ Grant εἰς Γονδοκίρο, εἰς βόρ. πλάτος 5°, καὶ ἐκεῖ ἤκουσε παρ' αὐτῶν πάσας τὰς λεπτομερείας τῆς ἐκδρομῆς των καὶ τὰς παρατηρήσεις καὶ πληροφορίας των. Καὶ οἱ μὲν Speke καὶ Grant ἐπέστρεψαν εἰς Λονδῖνον, διατεινόμενοι ὅτι ἔλυσαν τὸ πρόβλημα τῶν πηγῶν, τὸ δὲ ζεῦγος Baker ἐβυθίσθη εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς μαύρης ἠπείρου. Εἶναι πραγματικὴ ὀδύσσεια ἡ ἀφήγησις τῶν τρομερῶν κινδύνων πάσης φύσεως, καθ' ὧν ἐπάλαισαν ὁ Baker καὶ ἡ σύζυγός του. Εἰς τὰς ἀντιδράσεις τῆς φύσεως, νόσους, πεῖναν, ἄγρια θηρία, δηλητηριώδη ἔντομα, ἕλη, μέρη ἀδιάβατα, καύσωνα καὶ βροχάς, εἶχε προστεθῆ καὶ ἡ ἐχθρότης, ὄχι μόνον τῶν δουλεμπόρων, οἵτινες ἐφοβοῦντο τὰς καταγγελίας τῶν ἐξερευνητῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐχθρότης τῶν ἰθαγενῶν, οἵτινες ἀπηλπισμένοι ἀπὸ τὰς ἀθρόας ἁρπαγὰς τῶν πληθυσμῶν των ὑπωπτεύοντο πάντα λευκόν. Εἰς ἐπίμετρον μυρίας ἐνέδρας ἔστησε κατ' αὐτῶν ἡ δολιότης τῶν φυλάρχων. Ἀφοῦ ἐβεβαιώθησαν ὅτι ὁ Λευκὸς Νεῖλος διέρχεται τὴν λίμνην Ἀλβέρτου Νυάνζας, ἔφθασαν εἰς τὴν ἀρχικήν του πηγήν, τὸ ρῆγμα τοῦ βορείου χείλους τῆς λίμνης Βικτωρίας - Νυάνζας, ὅθεν καταπίπτει εἰς τὸν μέγαν καταρράκτην Ριπὸν καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Σομερσὲτ ἐγκαινίζει τὴν πρὸς Β. πορείαν του. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐδίδετο ἡ λύσις εἰς πρόβλημα τριάκοντα αἰώνων.

Ὄνομα καὶ παραστάσεις. Τὸ ὄνομα Νεῖλος, ἀπαντῶν τὸ πρῶτον παρ' Ἡσιόδῳ, δὲν εἶναι φαραωνικόν. Κατὰ τὸν Brugsch προῆλθεν ἀπὸ τοῦ σημιτικοῦ νάχαρ ἢ νάχαλ, σημαίνοντος ποταμόν. Ὁ Ὅμηρος ὀνομάζει Αἴγυπτον κυρίως τὸν ποταμόν, ἔπειτα δὲ τὴν χώραν ὁλόκληρον. Τὰ αἰγυπτιακὰ τοῦ ποταμοῦ ὀνόματα ἦσαν: 1) *Ἰτρ-ᾶα*, ἤτοι ὁ μέγας ροῦς, καὶ *Ἰουμᾶ* (=θάλασσα). Τὸν ὠνόμασαν *Χάπι*, ἤτοι ἐφαπλούμενον, ὅταν τὸν ἐθεοποίησαν ἀνθρωπόμορφον. 2) *Νοῦ*, ὄνομα κοινὸν μὲ τὸν οὐρανόν, σημαῖνον ὁ ὑψούμενος, ὁ ἐγειρόμενος, κατὰ προφανῆ ὑπαινιγμὸν πρὸς τὸ γεγονός, τὸ συχνὰ ἀναφερόμενον εἰς τὰ κείμενα, καθ' ὃ ἀναδίδεται ἀπὸ τὰς πηγάς του ὑπὸ θεότητος, ἥτις ἄλλοτε εἶναι ἡ Ἶσις, ἄλλοτε ὁ Σῶθ καὶ κάποτε ἡ Ἁθώρ. 3) *Οὖκα*, ἤτοι ἐξορμῶν εἰς τὰ ἀνοικτά, ἐκπηδῶν, καὶ τοῦτο προφανῶς ἀπὸ τοῦ ἐκχειλισμοῦ τῶν ὑδάτων του. 4) *Ακβα-ούρα*, ἤτοι ὁ μέγας κλαυθμός, διότι κατά τινα μῦθον τὴν πλήμμυραν προκαλοῦν τὰ δάκρυα τῆς Ἴσιδος, θρηνούσης τὸν τραγικὸν τεμαχισμὸν τοῦ Ὀσίριδος. 5) Εἰς τὸ βιβλίον τῶν Νεκρῶν συχνὰ ὀνομάζεται *Κὰμ-ουρά*, ἤτοι ὁ μέγας τὴν ἔκτασιν. Οἱ Ἄραβες τὸν ὀνομάζουν *Μπάχρ*, ἤτοι θάλασσαν, ἐνῷ τοὺς μικροτέρους ποταμοὺς ὀνομάζουν *Νάχρ*.

Οἱ Αἰγύπτιοι ἀνέκαθεν τὸν προσομοιάζουν πρὸς δράκοντα ἢ μέγαν ὄφιν καὶ συχνὰ τὸν παρίστων ὡς τοιοῦτον. Εἰς τὴν νησῖδα τῶν Φιλῶν εἶναι ἡ πασίγνωστος παράστασις τῆς πύλης τοῦ Ἀδριανοῦ, ὅπου εἰς τὴν κορυφὴν βράχων ἵστανται γὺψ καὶ ἱέραξ, εἰς δὲ τὴν ρίζαν των ὁ θεὸς Νεῖλος περισφίγγεται ἀπὸ τὰς σπείρας ὄφεως καὶ κενώνει δύο ὑδρίας. Εἰς τὴν ἰδίαν νησῖδα ἀλλαχοῦ παρίσταται ὡς ὄφις ἐξερχόμενος ἀπὸ σπηλαίου, τὸ ὁποῖον ὠνόμαζον Καράτι. Ὁ Renouf λέγει ὅτι εἴς τινας πόλεις ἐλατρεύετο ὡς ἀγαθὸς δαίμων. Τοῦτο ὅμως ἦτο γενικὸν εἰς τὴν χώραν, θεωρουμένου ὡς ἀγαθοδαίμονος τοῦ βραχίονος ἢ τῆς διώρυγος ἥτις ἤρδευε τὴν ἐπαρχίαν. Εἴς τινα γλυπτὰ παρίσταται ὡς ἄνθρωπος ἀμφοτέρων τῶν γενῶν. Δέσμη ὑδροχαρῶν φυτῶν, παπύρων καὶ λωτῶν σχηματίζουν τὴν κόμην των. Ἀγάλματα τοῦ Νεί-

Προσωποποίησις τοῦ Νείλου.

[Ἄγαλμα ἐν τῷ κήπῳ τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Κεραμεικοῦ ἐν Παρισίοις.]

λου εἶναι σπανιώτατα καὶ συνήθως χρωματισμένα, πράσινα καὶ κόκκινα, πρὸς ὑπαινιγμὸν τοῦ χρώματος τῶν ὑδάτων του πρὸ καὶ κατὰ τὴν πλήμμυραν. Εἰς τὸ Βατικανὸν ὑπάρχει μέγα ἄγαλμα τοῦ Νείλου ἀνακεκλιμένου, κρατοῦντος στάχυς καὶ κέρας Ἀμαλθείας. Ἐπὶ τοῦ σώματός του ἀναρριχῶνται 16 παιδία, συμβολίζοντα τοὺς 16 πήχεις τῆς εὐτυχοῦς πλημμύρας, διότι ἕκαστον παιδίον ἔχει ὕψος 1 πήχεως.

Ἀρχαῖα ἔργα. Ὁ Ἡρόδοτος ἔμαθε παρὰ τῶν ἱερέων ὅτι ἄλλοτε ὁ Νεῖλος ἔρρεε πολὺ πλησίον τῆς Λιβυκῆς ὀροσειρᾶς, τοῦ ἀμμώδους ὄρους τὸ ὁποῖον περιορίζει τὴν κοιλάδα πρὸς Δ. Ὁ Μενές, ὁ πρῶτος ἱστορικὸς φαραώ, εἰς ἀπόστασιν 100 σταδίων πρὸς Ν. τῆς Μέμφιδος, κατέχωσε τὸν πρὸς Ν. βραχίονα, ἀπεξήρανε τὴν ἀρχαίαν κοίτην καὶ ἠνάγκασε τὸν ποταμὸν νὰ ρέῃ κατὰ μέσον τῆς κοιλάδος μεταξὺ τῶν δύο ὀροσειρῶν. Ὅταν ὁ Μενὲς περιέφραξε διὰ τοιχωμάτων στερεὸν ἔδαφος, ἔκτισε τὴν πόλιν του, τὴν Μέμφιδα, ἔξω δὲ καὶ πέριξ ταύτης ὤρυξε λίμνην, ἡ ὁποία ὑδρευομένη ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ διευθύνεται πρὸς Β. καὶ Δ., ἐπειδὴ πρὸς Α. τὴν περιορίζει ὁ Νεῖλος. Μέγα ἔργον νειλωτικὸν ὑπῆρξε καὶ ἡ Μοῖρις λίμνη, ἂν τὰ πράγματα ἔχουν ἀληθῶς ὅπως τὰ ἀναφέρουν ὁ Ἡρόδοτος καὶ ὁ Στράβων. Ἀξιόλογον ἐπίσης ἔργον ὑπῆρξεν ἡ διῶρυξ, δι' ἧς ἐπεκοινώνει ὁ ἀνατολικὸς βραχίων τοῦ Νείλου μετὰ τοῦ κόλπου τοῦ Σουέζ, ἤτοι τῆς Ἐρυθρᾶς. Τὴν ἤρχισεν ὁ Σέτι Α′ καὶ ἔπειτα ὁ Νεχώ, τὴν ἐπεράτωσεν ὅμως ὁ Δαρεῖος. Ἔπειτα τὴν ηὔρυνεν ὁ Πτολεμαῖος Β′ καὶ ὠνομάσθη Πτολεμαῖος ποταμός. Τὰ πλοῖα ἠδύναντο ἀπὸ τῆς Μεσογείου διὰ τῶν βραχιόνων τοῦ Νείλου νὰ μεταβοῦν εἰς τὴν Ἐρυθράν. Ἐπιχωματωθεῖσαν τὴν ἐκαθάρισεν ὁ Τραϊανός, ἔπειτα δέ, ἐξαφανισθεῖσαν ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν, τὴν ἀνώρυξεν ὁ Ἄμρ ἐλ Ἄας, διὰ νὰ στέλλῃ σιτηρὰ ἐξ Αἰγύπτου εἰς Μέκκαν, καὶ τὴν ὠνόμασε διώρυγα τοῦ πρίγκιπος τῶν πιστῶν, ἤτοι τοῦ Ὀμὰρ Χαττάπ. Σπουδαῖον ἐπίσης ἔργον ἐγένετο ἐπὶ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ἡ κτίσις τῆς Ἀλεξανδρείας ἀπήτησε τὴν ὄρυξιν πλωτῆς διώρυγος ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ βραχίονος πρὸς τὴν νέαν πόλιν. Ἐπιχωματωθεῖσαν ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν καὶ ἐξαφανισθεῖσαν σχεδὸν ἐπὶ τῶν Ἀράβων, τὴν ἀνώρυξεν ὁ Μωχάμμετ Ἀλῆ ὀνομάσας αὐτὴν Μαχμουδίαν.

Πολιτιστικὴ ἐπίδρασις. Διώρυγες καὶ φράγματα πρὸς διευθέτησιν τῆς ἀρδεύσεως ἔκαμαν ἤδη ἀπὸ τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς οἱ πρῶτοι ἐγκατασταθέντες εἰς τὴν κοιλάδα. Ἡ δίαιτα τοῦ Νείλου ἠνάγκασε τοὺς παροχθίους του πληθυσμοὺς νὰ ἐφεύρουν γεωργικὰς μεθόδους καὶ κυρίως τοὺς ἠνάγκασε νὰ συνεργάζωνται διαρκῶς καὶ ἐπιμόνως. Ἐδημιούργησε τὴν ἀλληλεγγύην τῶν νειλοβίων πληθυσμῶν, τοὺς ὑπέδειξε τὴν κοινωνικὴν ὀργάνωσιν, τοὺς συνήνωσεν εἰς ὁμίλους ἔχοντας κοινὰ τὰ συμφέροντα. Κατὰ μῆκος τῆς ἀτελευτήτου κοιλάδος, ἑκάστη λεκάνη ἀρδευτικὴ ἀπετέλεσεν ἀ[…]τικὴν πολιτείαν, ἤτοι νομόν, ἐπαρχίαν. Ὁ Νεῖλος ἐπέφερε τὴν διαίρεσιν εἰς ἐπαρχίας καὶ τὴν ἐπαρχιακὴν ἑνότητα. Ἀλλὰ κάθε νομὸς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς γείτονας νομοὺς καὶ δεσπόζει ἄλλων, κατὰ τὴν διανομὴν τῶν ὑδάτων. Ἐπεβλήθη λοιπὸν μία τις πειθαρχία ἀμοιβαία, κανονισμὸς ἀρδεύσεως ἱκανοποιῶν ἐξ ἴσου ὅλους καὶ ἑπομένως δημιουργήσας τὸν θεσμὸν κοινοῦ ἐπόπτου πρὸς ἐφαρμογήν του, ὅστις κατέληξεν εἰς τὴν μοναρχίαν. Ὁ Ναπολέων, ὅταν ἀντελήφθη αὐτοπροσώπως τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, εἶπεν: «Εἰς οὐδεμίαν χώραν ἡ διοίκησις ἐπιδρᾷ ὅσην ἐν Αἰγύπτῳ ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς κοινῆς εὐημερίας. Ἂν ἡ διοίκησις εἶναι καλή, αἱ διώρυγες ὀρύσσονται καλῶς, συντηροῦνται καλῶς, οἱ κανονισμοὶ τῆς ἀρδεύσεως ἐκτελοῦνται φιλοδικαίως καὶ ἡ πλήμμυρα κανονίζεται. Ἂν εἶναι κακὴ ἢ ἀσθενής, αἱ διώρυγες φράττονται ὑπὸ τῆς ἰλύος, οἱ φράκται ρήγνυνται, οἱ κανονισμοὶ παραβιάζονται καὶ τὰ συμφέροντα τῶν ἰδιωτῶν ἀτόμων ἢ ὁμάδων καταστρέφουν τὴν ὅλην εὐημερίαν». Ἡ πλήμμυρα, καλύπτουσα καὶ ἀλλοιοῦσα τὰ σύνορα τῶν ἰδιοκτησιῶν, ἠνάγκασε τοὺς Αἰγυπτίους νὰ ἐφεύρουν τὴν γεωμετρίαν, ταυτοχρόνως ὅμως ἐνέπνευσε τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἠθικήν. Ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλην τάξιν ἰδεῶν βαρυσήμαντον διεδραμάτισε πρόσωπον ὁ Νεῖλος. Τεράστιος, μυστηριώδης καὶ εὐεργετικώτατος, ὅσον καὶ φοβερὸς εἰς τὴν ὀργήν του, ἔδωκε μετὰ τοῦ ἀνεφέλου καὶ ζωογόνου ἡλίου τῆς χώρας τὰ πρῶτα, τὰ θεμελιώδη στοιχεῖα τῆς θρησκείας. Ταῦτα διεπλάσθησαν εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους, ἀλλὰ πάντως ὑπεισῆλθον εἰς τὴν δογματικὴν τῶν μετέπειτα μονοθεϊστικῶν θρησκειῶν, ἑβραϊκῆς, χριστιανικῆς καὶ μουσουλμανικῆς, καὶ ἐμμέσως εἰς τὸν πολιτισμὸν καὶ εἰς τὴν σκέψιν. Ἂν ὁ Νεῖλος δὲν διερρήγνυε τὸ ὀρεινὸν φράγμα κατὰ τὸ Ἀσσουὰν διὰ νὰ πλάσῃ τὴν Αἴγυπτον, ἀλλ' ἐξεχύνετο εἰς τὴν Ἐρυθράν, θὰ ἦτο σήμερον πολὺ διάφορος ὁ πολιτισμὸς καὶ αἱ ἐπικρατήσασαι καὶ ἐπικρατοῦσαι θρησκεῖαι καὶ φιλοσοφικαὶ ἰδέαι.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἡ περὶ τοῦ Νείλου βιβλιογραφία εἶναι ἀπέραντος. Περιοριζόμεθα νὰ συστήσωμεν τὰ ἑξῆς κυριώτατα συγγράμματα: *Chélu bey*, Le Nil (2 τόμ. Caire …). —*G. Maspero*, Histoire des peuples de l'Orient classique. (Paris 1912). —*A. Moret*, Le Nil et la civilisation égyptienne (Paris 1926). —*S. A. le prince Omar Toussoun*, Mémoire sur l'histoire du Nil (3 τόμ.). Τὰ ὁδοιπορικὰ τῶν μεγάλων ἐξερευνητῶν, ἰδίως τοῦ *sir Samuel White Baker* καὶ *Schweinfurth*, καὶ τὰς ἐκδόσεις τοῦ αἰγυπτιακοῦ ὑπουργείου τῶν Δημοσίων Ἔργων περὶ τῶν ὑδρομηχανικῶν ἔργων Αἰγύπτου καὶ Σουδάν, ἰδίως δὲ τὰς τοῦ sir *E. Garstin* ἐκθέσεις καὶ τοῦ sir *W. Willcoks*.

Γ. Λ. ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ

—Νείλου *κυανοῦν* *[Βιομ. Χημ.]*. Συνθετικὸν ὀξῶδες χρῶμα ἀνῆκον εἰς τὴν τάξιν τῶν βασικῶν ὀξαζινοχρωστικῶν. Βάπτει τὸν διὰ τανίνης προκατεργασθέντα βάμβακα κυανοῦν. Ἔχει ἱκανὴν ἀνθεκτικότητα.

Σ. Γ.

—Νείλου *ναυμαχία* *[Ἱστορ.]*. Ἡ γνωστοτέρα … ναυμαχία τοῦ *Ἀβουκὶρ* (βλ. λ.).

Νεῖλος, ἅγιος. —1) Κατὰ τὰ συναξάρια τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὁ Νεῖλος, οὗτινος τὴν μνήμην ἑορτάζει ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία τὴν 12 Νο-

Digitized by Google

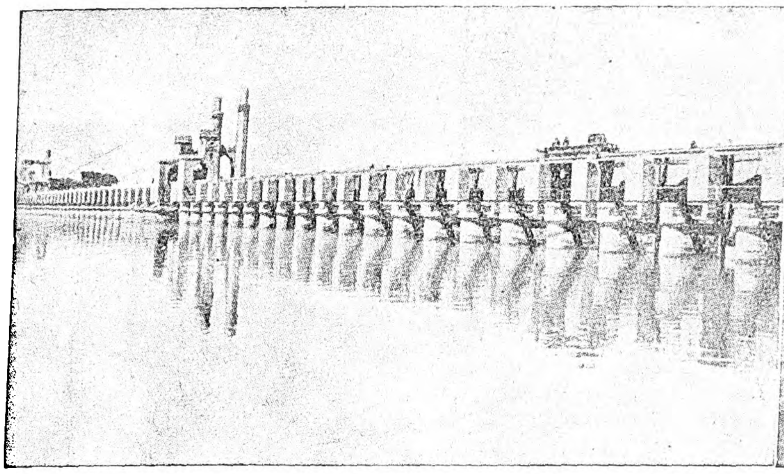

Ὁ νειλοφράκτης τοῦ Δέλτα.

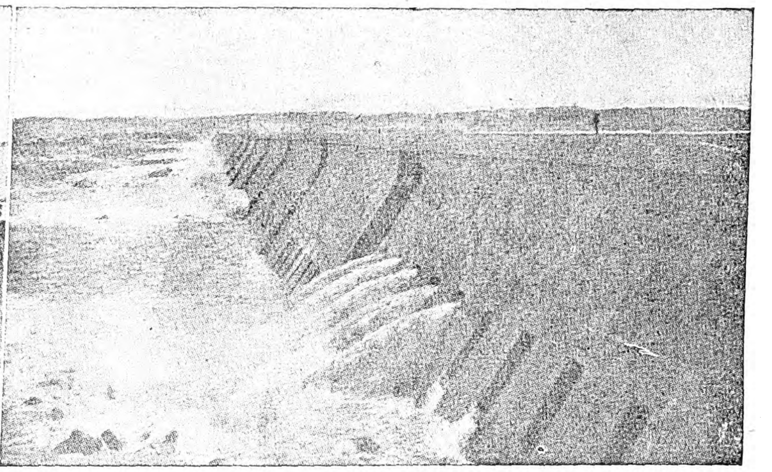

Ὁ νειλοφράκτης τοῦ Ἀσσουάν.

βρίου, ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καταγόμενος καὶ χρηματίσας ἔπαρχος αὐτῆς ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου (379—395) ἢ ἐπὶ Μαρκιανοῦ (450—457) ἀπεφάσισε μετὰ τῆς συζύγου του, ἐξ ἧς εἶχεν ἀποκτήσει δύο τέκνα, ἓν ἄρρεν καὶ ἓν θῆλυ, νὰ ἀφοσιωθῶσιν εἰς τὸν ἀσκητικὸν βίον. Καὶ ὁ μὲν Νεῖλος, παραλαβὼν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεόδουλον, ἦλθεν εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ, ἡ δὲ σύζυγος, παραλαβοῦσα τὴν θυγατέρα αὐτῆς, ἦλθεν εἰς τὴν Αἴγυπτον. Βάρβαροι ἐπιδραμόντες εἰς Σινᾶ συνέλαβον τὸν Θεόδουλον αἰχμάλωτον, ὅστις ὅμως ἀπελευθερωθεὶς διὰ λύτρων καταβληθέντων ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ἐπανῆλθε, καὶ οὕτως ἀμφότεροι ἐξηκολούθησαν ἀσκητεύοντες μέχρι τοῦ θανάτου. Αἱ ἀνωτέρω εἰδήσεις τῶν συναξαρίων στηρίζονται ἰδίᾳ ἐπὶ συγγράμματος φέροντος ἐπιγραφήν: «Διηγήματα εἰς τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ καὶ Ραΐθοῦ μοναχῶν ἁγίων πατέρων καὶ εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν Θεοδούλου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ» (*Migne* 79, 589—693) καὶ ἀποδιδομένου εἰς τὸν Νεῖλον. Τὴν γνησιότητα τῆς περὶ τοῦ Νείλου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ παραδόσεως προσέβαλε πρό τινος ὁ Heussi διὰ δύο αὐτοῦ ἔργων (τῷ 1917 καὶ ἔπειτα τῷ 1921) ὑποστηριζομένων ὑπὸ τοῦ Degenhard (τῷ 1915 καὶ 1918).

Ὁ Νεῖλος ἔγραψε πλεῖστα συγγράμματα, ὧν τινα ἀπωλέσθησαν, ἐνῷ ἀφ᾽ ἑτέρου ἀπεδόθησαν εἰς αὐτὸν πολλὰ ἀναμφιβόλως νόθα. Τὰ συγγράμματα τοῦ Νείλου, ἅτινα δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς ἐπιστολάς, πραγματείας ἀναφερομένας ὡς τὰ πολλὰ εἰς τὸν μοναχικὸν βίον, καὶ γνώμας ἢ παραινέσεις, ἔχουσιν ἐκδοθῆ παρὰ Migne ἐν τῷ 79 τόμῳ τῆς «Ἑλληνικῆς πατρολογίας». Κ. Ι. Δ.

—2) Ἕλλην λόγος ἐκ Καλαβρίας, ὅστις χηρεύσας τριακοντούτης ἐκάρη μοναχὸς ἐν τῷ μονοστηρίῳ τῆς πατρίδος του. Ἀπελθὼν εἶτα εἰς τὰ περὶ τὴν Ρώμην μέρη ἵδρυσε κατὰ τὸν Τουσκουλανὸν ἀγρὸν τὸ μοναστήριον τῆς Κρυπτοφέρης (Γκρόττα φερράτα) κατὰ τὸ βυζαντινὸν σύστημα καὶ ἐγένετο πρῶτος ἡγούμενος, ἔχων πλείστους ὑφ᾽ ἑαυτὸν μοναχοὺς λογίους, οἵτινες ἐσχημάτισαν σπουδαίαν βιβλιοθήκην σῳζομένην. Ἡ λειτουργία ἐν αὐτῷ μέχρι τοῦδε γίνεται ἑλληνιστί. Ὁ Νεῖλος ἀπεβίωσε τῷ 1005 καὶ κατετάγη ἐν τοῖς ἁγίοις. Ἡ δυτικὴ Ἐκκλησία γεραίρει τὴν μνήμην του τῇ 26 Σεπτεμβρίου.

—3) Ὁ ***Ἐρυκιώτης*** ἢ ***Ἐριχιώτης,*** *ὅσιος*. Μοναχός, ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Λασκάρεων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καταγόμενος, ζήσας κατὰ τὸν ΙΓ´ αἰῶνα, ἀνεψιὸς ἐξ ἀδελφοῦ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας Θεοδώρου Λασκάρεως (1204—1222). Οὗτος ἀσπασθεὶς τὸν μοναχικὸν βίον καὶ περιελθὼν τοὺς Ἁγίους Τόπους, ἦλθε καὶ εἰς Κέρκυραν, ἐκεῖθεν δὲ ἐπεραιώθη εἰς τόπον κείμενον εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Ἠπείρου, Ἱεριχὼ καλούμενον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου πρότερον ἔκειτο ἡ πόλις Εὐρυχοῦ ἢ Ὄχρα, ἡ βραδύτερον ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν Ἱεριχὼ ἀποκληθεῖσα, πλησίων τῶν βυζαντινῶν Καγίνων κειμένη κατὰ τὴν διασωθεῖσαν διαθήκην του. Οὗτος εἶναι ὁ ἱδρυτὴς τῆς σπουδαιοτάτης μονῆς τοῦ *Γηρομερίου,* κειμένης εἰς τὴν ἐπαρχίαν Φιλιατῶν τῆς Ἠπείρου. Ἔζησε περὶ τὰ 160 ἔτη, ἤσκει δὲ εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην θρησκευτικὴν ἐπίδρασιν καὶ τοῦ ἀποδίδονται ἀρκετὰ θαύματα. Χ. Ι. Σ.

—**Νεῖλος.** Ἐπίσκοπος Μετρῶν καὶ Ἀθύρων, ἐκ τῆς ἐν Ἄνδρῳ οἰκογενείας Μηντρινοῦ. Ἐγένετο ἐπίσκοπος Μετρῶν τὴν 19ην Φεβρουαρίου 1697, καταλέγεται δὲ μεταξὺ τῶν μεγάλων εὐεργετῶν τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς τῆς Μεγίστης Λαύρας, ἔνθα καὶ ἀπέθανε. Δ. Π. Π.

—**Νεῖλος *Καβάσιλας*.** Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης (βλ. *Καβάσιλας*, Νεῖλος).

—**Νεῖλος *Κεραμεύς*.** Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (1380—1388). Ἦτο λογιώτατος ἀνὴρ καὶ ῥήτωρ δεινός· διὰ τῆς τηρήσεως τῶν κανόνων τῆς Ἐκκλησίας ἐνίσχυσε τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα καὶ ἐπαγίωσε τὰ τοῦ θρόνου, ἐπάταξε δὲ τὰς παρατολμίας τῶν μητροπολιτῶν, ἀναγκάσας καὶ αὐτὸν τὸν Θεσσαλονίκης Ἰσίδωρον (1388) νὰ παραιτηθῇ τοῦ θρόνου. Γενομένων τῶν διενέξεων Ἰωάννου καὶ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγων, τὰ μέγιστα εἰργάσθη πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων, ἐξ ὧν ἐπωφελήθησαν οἵ τε Φράγκοι καὶ οἱ Τοῦρκοι. Ἔγραψεν ἱκανὰ καὶ ἐξέδωκε πλείστας πατριαρχικὰς πράξεις. Τ. Ε. Ε.

νειλοφράκται (οἱ). Καλοῦνται οὕτω τείχη κάθετα εἰς τὸν ῥοῦν τοῦ ποταμοῦ, σχηματίζοντα μετὰ τῶν ἑκατέρωθεν ὑψηλῶν ὀχθῶν δεξαμενήν. Τὸ ὕδωρ ἀναχαιτιζόμενον ὑψοῦται πολὺ καὶ οὕτω καθίσταται δυνατὴ ἡ ἄρδευσις τῶν ὑψηλῶν γαιῶν καὶ ἡ αὔξησις ἑπομένως τῆς καλλιεργησίμου χώρας. Πλὴν τούτου τὸ ἀποθηκευόμενον ὕδωρ χρησιμοποιεῖται διαρκούσης τῆς ταπεινῆς ἐπιπολῆς τοῦ ποταμοῦ, ὥστε ὅλον τὸ ἔτος νὰ ἔχῃ ὕδωρ ἡ χώρα.

Ὁ φράκτης ἔχει κατὰ τὸ μῆκός του θυρίδας κλειομένας διὰ πετασμάτων μεταλλικῶν καὶ αἱρετῶν, τὰ ὁποῖα ὁ μηχανικὸς ὑψώνει ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς γεωργίας, ὥστε νὰ διέρχεται περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον ὕδωρ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπιπολὴ τοῦ ποταμοῦ εἶναι ἀνισοϋψὴς ἑκατέρωθεν τοῦ φράκτου καὶ διὰ νὰ μὴ κωλύεται ἡ ποταμοπλοΐα, ἕκαστος φράκτης ἔχει κατὰ τὸ ἕτερον τῶν ἄκρων του ὑδροδόχον (écluse), ἤτοι χῶρον ἐγκεκλεισμένον μεταξὺ δύο πετασμάτων αἱρετῶν.

Ὁ πρῶτος κατασκευασθεὶς ἐν Αἰγύπτῳ νειλοφράκτης εἶναι ὁ διπλοῦς νειλοφράκτης εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Δέλτα, τὸ μεγαλύτερον ὑδραυλικὸν ἔργον τοῦ κόσμου μετὰ τὸν ἐν Ἀσσουάν. Ἐκτίσθη διὰ νὰ διατηρῇ δι᾽ ὅλου τοῦ ἔτους τὴν αὐτὴν ἐπιπολὴν εἰς τὸ Δέλτα, ἀντικαθιστῶν τὰς ὑψωτικὰς μηχανάς, αἱ ὁποῖαι ἀπησχόλουν πολλοὺς βραχίονας, καὶ ταυτοχρόνως διὰ νὰ ἄρῃ τὰ κωλύματα τῆς ποταμοπλοΐας κατὰ τοὺς τρεῖς μῆνας τῆς μεγάλης ταπεινώσεως τοῦ ποταμοῦ. Τὸ ἔργον ἤρχισεν ὁ Μωχάμμετ Ἄλη τῷ 1835. Ἐκ τῶν δύο ὑποβληθέντων σχεδίων τὸ τοῦ Λινὰν βέη ἐκρίθη πολυδάπανον, διότι ἀπῄτει διαρρύθμισιν τῆς κοίτης καὶ τὴν ἐγκατάστασιν ὑδροδόχων βορειότερον εἰς σημεῖον προσφορώτερον. Ἔγινε λοιπὸν δεκτὸν τὸ σχέδιον τοῦ Μονζέλ. Ἐχρησιμοποιήθησαν πρὸς τοῦτο 113.397 κυβ. μ. λιθοδομίας, ἀλλ᾽ ἡ θεμελίωσις εἰς τὴν ἀπρόσφορον κοίτην τῆς κορυφῆς τοῦ Δέλτα ἀπερρόφησε πολὺ περισσότερα τῶν ὑπολογισθέντων καὶ δὲν ἐπετεύχθη ἡ στερεότης τῶν ὑδροδόχων, ὥστε ἐγκατελείφθησαν τὰ ἔργα τῷ 1867. Μόλις τῷ 1885 ὁ σὲρ Κολὲν Σκὸτ Μόνκριφ ἀπεπεράτωσε ταῦτα διὰ νέας δαπάνης 400 χιλ. λιρῶν. Ἐπετεύχθη οὕτως ἡ ὕψωσις κατὰ 4 μ. τοῦ ὕδατος εἰς τὸν βραχίονα τῆς Ροζέττης. Τὸν χειμῶνα τοῦ 1909—1910 διερράγη ὁ φράκτης, ἡ δὲ ἐπισκευή του, διαρκέσασα ἐπὶ ἔτη, ἀπῄτησε μεγάλην δαπάνην. Ἀνατολικῶς τοῦ φράκτου ἐπὶ τοῦ βραχίονος τῆς Δαμιέττης εἶναι ἡ διῶρυξ Τεουφικία. Ὁ φράκτης οὗτος ἔχει μῆκος 500 μ. καὶ 68 πετάσματα. Κατὰ τὴν προέκτασίν του λεωφόρος μὲ τεράστια δένδρα καὶ μῆκος 1 χλμ. φέρει εἰς τὸν δυτικὸν φράκτην, διερχομένη διὰ γεφύρας τὴν διώρυγα Μενουφίας. Ὁ δυτικὸς φράκτης ἔχει μῆκος 440 μ. καὶ 58 θυρίδας. Διὰ τὴν ποταμοπλοΐαν ὑπάρχουν ὑδροδόχοι εἰς τοὺς δύο φράκτας καὶ τὴν διώρυγα Μενουφίας μετὰ αἱρετῶν γεφυρῶν (ponts-levis). Εἰς τὰ ἄκρα των ὑψοῦνται πύργοι νορμανδικοί, προσδίδοντες πολλὴν χάριν εἰς τὸ ὅλον ἔργον. Διῶρυξ προσαρμογῆς ἐντεῦθεν τῶν ὑδροδόχων κανονίζει τὸ ὕδωρ εἰς τοὺς δύο βραχίονας καὶ κατὰ τὴν περίοδον τῆς μεγάλης ταπεινώσεως χορηγεῖ ὕδωρ εἰς μόνον τὸν δυτικὸν βραχίονα. Εἰς τὴν θέσιν τῶν ἀρχαίων ὀχυρωμάτων εἶναι σήμερον θαυμάσιοι δημόσιοι κῆποι μὲ τεχνητοὺς βράχους, μικροὺς καταρράκτας, μικρὰς κρεμαστὰς γεφύρας κλπ., κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Ἄγγλου Ντράπερ. Ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ κομψὸν περίπτερον, ὅπου ἐκτίθενται ἐν μικρογραφίᾳ λίαν διαφωτιστικὰ τὰ πρωτότυπα τῶν ἐκεῖ ἔργων.

Ὁ φράκτης τοῦ Ἀσσουὰν εἶναι τὸ μέγιστον ὑδραυλικὸν ἔργον τοῦ κόσμου. Τὴν θέσιν του ὑπέδειξεν ὁ σὲρ Σαμουὲλ Μπαῖκερ, ὁ ἀνακαλύψας τὴν πηγὴν τοῦ Νείλου. Σκοπὸν ἔχει νὰ ἀποθηκεύσῃ μέγα ποσὸν ὕδατος κατὰ τὴν πλήμμυραν, διὰ νὰ χορηγῇ τοῦτο εἰς τὴν χώραν κατὰ τὴν ταπείνωσιν τοῦ ποταμοῦ. Οὕτως ἡ χώρα ἀρδεύεται κανονικῶς δι᾽ ὅλου τοῦ ἔτους καὶ πολλαὶ διώρυγες, αἵτινες ἦσαν ξηραὶ ἐπὶ μῆνας, τώρα δέχονται κανονικῶς τὸ ἀναγκαῖον ὕδωρ. Οὕτω προσετέθησαν ἄνω τῶν 200 χιλ. στρεμμάτων γῆς καλλιεργησίμου καὶ ηὔξησε τὸ εἰσόδημα τῆς χώρας κατὰ 15 ἑκατομμύρια αἰγυπτιακῶν λιρῶν ἐτησίως. Τὰ σχέδια ἐξεπόνησεν ὁ σὲρ Οὐΐλλιαμ Βιλκόξ, διευθυντὴς τότε τῶν ἀρδεύσεων τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ τότε ὑφυπουργοῦ τῶν Δημοσίων ἔργων, κατόπιν δὲ ὑπάτου ἁρμοστοῦ σὲρ Οὐΐλλιαμ Γκάρντεν. Τὰ ἔργα ἤρχισαν τὸ θέρος τοῦ 1898. Τὴν 12 Φεβρουαρίου 1899 ὁ δοὺξ τοῦ Κόννωτ ἔθηκε τὸν θεμέλιον λίθον καὶ τὴν 10 Δεκεμβρίου 1902 ὁ ἴδιος ἐτέλεσε τὰ ἐγκαίνια. Τὴν ἐργολαβίαν ἀνέλαβεν ὁ οἶκος Τζὼν Αἲρδ καὶ Σία. Ὁ νειλοφράκτης τοῦ Ἀσσουὰν ἐστοίχισε μετὰ τοῦ ταυτοχρόνως ἐκτελεσθέντος φράκτου τοῦ Ἀσσιοὺτ 3.237.000 λιρῶν αἰγυπτιακῶν. Κατόπιν ἐπαχύνθη τὸ τεῖχος καὶ ὑψώθη ὑπὸ τοῦ σὲρ Οὐΐλλιαμ Μπαῖκερ μὲ δαπάνην $1\,^1/_2$ ἑκατομμυρίου αἰγυπτιακῶν λιρῶν. Τὰ νέα ἔργα ἐγκαινίασεν ὁ λόρδος Κίτσενερ παρόντος τοῦ χεδίβου Ἀμπᾶς Χιλμῆ τὴν 23 Δεκεμβρίου 1912. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἔργων ὠργανώθη εἰς τὴν ἔρημον ἐκείνην μεγάλη ἐργατούπολις μὲ τελείας ἐγκαταστάσεις ὑγειονομικάς, φωτισμοῦ καὶ ὑδρεύσεως. Ὁ φράκτης ἔχει μῆκος 1.960 μ. καὶ εἶναι ἐξ ἄριστα λαξευμένων ὀγκολίθων γρανίτου τοῦ Ἀσσουάν. Τὸ ἀρχικόν του ὕψος ἦτο 40 μ., τὸ πλάτος 7 μ. ἄνω καὶ 30 εἰς τὴν βάσιν. Τῷ 1907—1912 ὑψώθη κατὰ 5 μ. καὶ ἐπαχύνθη κατὰ 5 μ., οὕτως ὥστε, ἐνῷ ἡ δεξαμενή, τὴν ὁποίαν ἀπετέλεσε μετὰ τῶν ἑκατέρωθεν ὀροσειρῶν, εἶχεν ἀρχικῶς μὲ βάθος 20 μ. χωρητικότητα 980 ἑκατομ. κυβ. μ. ὕδατος, σήμερον ἔχει 2.420 ἑκατομ. κυβ. μ. Πρὸ τῆς ὑψώσεως, ὅταν ἐπληροῦτο ἡ δεξαμενή, ἐξετείνετο εἰς 225 χλμ. ἐντεῦθεν τοῦ φράκτου, ἐνῷ τώρα ἐκτείνεται εἰς 295 χλμ. Ὁ φράκτης ἔχει 180 θυρίδας, ἤτοι 140 κάτω 7×2 μ. διὰ τὴν κατανομὴν τῶν ὑδάτων καὶ 40 ὑψηλότερον $3^1/_2 \times 2$ μ. διὰ τὴν διαρροὴν τῶν ὑψηλῶν ὑδάτων. Τὰ σιδηρᾶ πετάσματα, κατὰ σύστημα Στόνεϋ, τίθενται εἰς κίνησιν διὰ βαρούλκων λειτουργούντων ἐκ τῶν ἄνω. Ὅταν ὁ Νεῖλος ἀρχίζῃ νὰ ὑψώνεται, τότε ἀνοίγουν ὅλας τὰς θυρίδας. Μόνον περὶ τὰ τέλη Νοεμβρίου, ὅταν τὰ ἐρυθρᾶ, τὰ λιπασματοῦχα ὕδατα παύουν καὶ τὸ ὕδωρ ἀρχίζῃ νὰ ἔρχεται καθαρώτερον, τὰ πετάσματα καταβιβάζονται μεθοδικῶς καὶ ἡ δεξαμενὴ πληροῦται. Κατὰ τὰ τέλη Μαρτίου, ὅταν ἀρχίζῃ ἡ λειψυδρία, ἡ δεξαμενὴ ἀφήνει νὰ διαρρεύσῃ τὸ ἀναγκαῖον ὕδωρ μέχρις Ἰουλίου, ὥστε νὰ κενωθῇ τὸ ἐπὶ πλέον τῆς δεξαμενῆς ἀρχομένης τῆς νέας πλημμύρας.

Κατὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τοῦ φράκτου εἶναι ἡ πλωτὴ διῶρυξ, ἤτοι ὁ ὑδροδόχος, διὰ τῆς ὁποίας διέρχονται τὰ μεγάλα ποταμόπλοια. Ἔχει μῆκος 2 χλμ. καὶ 4 θαλάμους $70 \times 9\,^1/_2$ μ., λογιζομένης τῆς διαφορᾶς τῆς ἐπιπολῆς τῶν θαλάμων εἰς 23 μ. Τὰ πετάσματα τῶν δύο ὑψηλοτέρων θαλάμων εἶναι 19 μ., τὰ δὲ τῶν ἄλλων 15, 12 καὶ 11 μ. Δύο ζητήματα συνεζητήθησαν κατὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ φράκτου τούτου: Πρῶτον ὅτι τοῦ ἀποθηκευομένου ὕδατος ἡ ἰλὺς κατακαθίζει καὶ ἑπομένως τοῦτο διαρρέει κατόπιν ὄχι πολὺ γόνιμον, ἐπιβάλλον τὴν χρῆσιν λιπασμάτων. Δεύτερον ὅτι ἡ ὕψωσις τοῦ ποταμοῦ ἐντεῦθεν τοῦ φράκτου καλύπτει τὴν νησῖδα τῶν Φιλῶν καὶ τὰ ἐπ᾽ αὐτῆς ὡραῖα

Digitized by Google

μνημεῖα. Τόση δραστηριότης εἶχεν ἀναπτυχθῆ, ὥστε ἐσημειώθη περίοδος, κατὰ τὴν ὁποίαν 3.600 τόννοι ἐκτίζοντο ἡμερησίως ὑπὸ 11 χιλ. ἐργατῶν. Ὁ νειλοφράκτης τοῦ Ἀσσιοὺτ ἐκτίσθη ἐκεῖ ὅπου ἡ λιβυκὴ ὀροσειρὰ πλησιάζει πολὺ τὸν ποταμὸν καὶ ὅπου τὸ χωρίον Ἐλ Οὐαλαντίγιε. Τὸ μεγαλειῶδες τοῦτο κτίσμα χρησιμεύει νὰ κανονίζῃ τὸ ὕδωρ τῆς μεγάλης δυτικῆς διώρυγος Ἰβραημίας καὶ νὰ ἀρδεύῃ τὰς ἐπαρχίας Ἀσσιούτ, Μίνιας καὶ Βένι Σουέφ. Ἐκτίσθη ταυτοχρόνως μετὰ τοῦ φράκτου τοῦ Ἀσσουὰν ὑπὸ τῆς ἰδίας ἑταιρείας καὶ κατὰ τὰ σχέδια τῶν Ο. Βίλκωξ, Βενιαμὶν Μπαῖκερ καὶ Ο. Γκάρντεν. Ἔχει μῆκος 833 μ. καὶ ὕψος 12 $^1/_2$ μ., σύγκειται δὲ ἐκ 16 τμημάτων, τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον πρὸς Δ. ἔχει τρία τόξα καὶ ἕνα ὑδροδόκον, τὰ δὲ ἄλλα ἕκαστον 9 τόξα. Ἐν συνόλῳ ἔχει 111 θυρίδας κλειομένας διὰ σιδηρῶν καταπακτῶν. Τὰ ποταμόπλοια διέρχονται διὰ τοῦ δυτικοῦ ὑδροδόκου. Ὁ φράκτης τῆς Ζίφτας κεῖται 3 χλμ. πρὸ τῆς πόλεως καὶ ἐπερατώθη τῷ 1903. Ἔχει 50 θυρίδας, καὶ 5 μ. πλάτος. Χρησιμεύει νὰ ἀποθηκεύῃ ὕδωρ κατὰ τὴν πλήμμυραν, διὰ νὰ παρέχῃ αὐτὸ κατόπιν εἰς τὰς διώρυγας τῶν ἀνατολικῶν μουδηριῶν Γαρμπίας καὶ Δακαχλίας, αἱ ὁποῖαι πρὶν ἠρδεύοντο διὰ διωρύγων ἐρχομένων ἀπὸ τὸν φράκτην τοῦ Δέλτα. Εἶναι ἔργον τοῦ Ἕλληνος μηχανικοῦ Θεολόγου Γενηδουνιᾶ. Γ. Λ. Α.

Νειμποργιὸς *[Γεωγρ.]*. Γεωγραφικὸν ὄνομα σῳζόμενον εἰς τὰς νήσους Ἄνδρον, Θήραν, Κάλυμνον, Κάσον, Νίσυρον, Σύμην, Χάλκην τὴν παρὰ τῇ Ρόδῳ καὶ Χίον. Ὑπάρχει ὡσαύτως καὶ ἐν Εὐβοίᾳ μεταξὺ Κύμης καὶ Στύρων, ἴσως δὲ καὶ εἰς ἄλλας νήσους, διότι ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ Ἑλλάδι εἶναι ἄγνωστον. Ἐκ τῶν μνημονευθεισῶν νήσων συνάγεται ὅτι τὸ ὄνομα Νειμποργιὸς ἀπαντᾷ μόνον ἐπὶ τόπων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπὶ μακρὸν ἐκυριάρχησαν οἱ Βενετοὶ καὶ οἱ Γενουήνσιοι, καθὼς καὶ οἱ Ἰωαννῖται ἱππόται. Ἐπὶ πλέον δὲ τὰ μέρη τὰ φέροντα τὸ ὄνομα εὑρηνται πάντα ἐκτὸς τῶν φρουρίων, τῶν καλουμένων κάστρων ἢ καστελλίων. Ἐκ τούτου ἐκρινάν τινες, ὄχι ἀπιθάνως, ὅτι τὸ ὄνομα Νειμποργιὸς εἶναι νοθογενές, συγκείμενον ἐκ τῆς ἑλληνικῆς λέξεως *νέον* καὶ τῆς ἰταλικῆς *borgo*. Ἄλλοι, ἀντιθέτως, ὑπεστήριξαν ὅτι τὸ ὄνομα παρήχθη ἐκ τῆς ἑλληνικῆς λέξεως *ἐμπορεῖον*. [Πρβλ. *Δ. Π. Πασχάλη*, Ἱστορία Ἄνδρου, τ. Α' (Ἀθῆναι 1925), σ. 54—59 καὶ 119—120.] Δ.Π.Π.

«Νειότη». Εἰκοσαήμερον λογοτεχνικὸν περιοδικὸν ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθὲν τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1925 καὶ γραφόμενον ὑπὸ νέων. —Π.

Νεῖπρος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία ὀνομασία τοῦ ρωσικοῦ ποταμοῦ *Δνειπέρου* (βλ. λ.).

Νὲκ (Nek), ***Ἰάκωβος-Κορνήλιος βὰν—***. Ὁλλανδὸς θαλασσοπόρος (βλ. *Βὰν-Νέκ*, Ἰάκωβος-Κορνήλιος).

— **Νὲκ** (Neck), ***Ἰωάννης βὰν —***. Ὁλλανδὸς ζωγράφος (βλ. *Βὰν-Νέκ*, Ἰωάννης).

Νεκὰμπ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Προϊστορικὴ πρωτεύουσα τῆς Ἄνω Αἰγύπτου, ἧς τὴν θέσιν ἐπέχει τὸ σημερινὸν χωρίον *Κὰμπ* (βλ. λ.).

Νέκερ (Necker), ***Ἰάκωβος***. Γάλλος οἰκονομολόγος (βλ. λ. *Νεκκὲρ* Ἰάκωβος).

νεκέρη (ἡ) (Neckera) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *νεκεροειδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς πάσας τὰς παραμεσογειακὰς χώρας καὶ παρ' ἡμῖν. Δ. Ν. Π.

νεκεροειδῆ (τὰ) (Neckeraceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυλλοβρύων*, περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ γένη, ὧν γνωστότερον ἡ *νεκέρη* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Νεκκάρ. Ἀραβικὴ ἐπωνυμία τοῦ ἀπλανοῦς ἀστέρος *Βοώτου*, ἄλλως *Νακκὰρ* (βλ. λ.).

Νεκκὲρ (Nekker), ***Ἰάκωβος***. Γάλλος οἰκονομολόγος καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Γενεύῃ (1732—1804). Δεκαπενταετὴς μεταβὰς εἰς Παρισίους εἰσῆλθεν εἰς τραπεζικὸν οἶκον καὶ μετ' ὀλίγα ἔτη ἐξελίχθη εἰς μέγαν ἐπιχειρηματίαν. Ἱδρύσας μετὰ τοῦ Τελυσσὸν (Thelusson) ἐμπορικὸν οἶκον, ἐπεκταθέντα εἰς εὐρύτατον κύκλον ἐργασιῶν καὶ δὴ ἐπὶ τῶν σιτηρῶν, ἀπέκτησε κολοσσιαίαν περιουσίαν. Τὸν πλοῦτον του ἐπηύξησεν ἔτι μᾶλλον, ὅτε βραδύτερον διωρίσθη ὡς εἷς ἐκ τῶν διοικητῶν τῆς γαλλικῆς ἑταιρείας τῶν Ἰνδιῶν, ἣν καὶ ἀνέσυρεν ἐκ τῆς παρακμῆς, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε περιέλθει. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπεδόθη εἰς οἰκονομολογικὰς μελέτας καὶ τῷ 1773 ἐβραβεύθη εἰς προταθέντα διαγωνισμὸν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τὸ πρῶτον ἔργον του τὸ «Ἐγκώμιον τοῦ Κολμπέρ». Τῷ 1775 ἐδημοσίευσε τὴν «Πραγματείαν περὶ τῆς νομοθεσίας καὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν σιτηρῶν». Διὰ τῆς κριτικῆς του, τὴν ὁποίαν συμφώνως πρὸς τὰς λαϊκὰς ἐπιθυμίας ἤσκησεν ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ κατὰ τῶν μέτρων τῆς κυβερνήσεως τῶν σχετιζομένων πρὸς τὴν εἰσαγωγὴν καὶ γενικῶς τὸ ἐμπόριον τῶν σιτηρῶν, ἀπέκτησε μεγάλην δημοτικότητα. Ἔκτοτε ἀπεφάσισε ν' ἀναμιχθῇ ἐνεργῶς εἰς τὴν πολιτικήν· τὸ ἑπόμενον ἔτος (1776) διεδέχετο τὸν Τυργκὸ ὡς ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, παραμείνας μέχρι τοῦ 1781. Εἰς τὰς παραμονὰς τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἐκλήθη πάλιν εἰς τὴν ἀρχήν, θεωρηθεὶς ὡς ὁ μόνος σωτὴρ τοῦ καταρρέοντος καθεστῶτος. Ἀλλ' ὅτε ἐπέτρεψε κατὰ τὴν συγκληθεῖσαν συνέλευσιν τῶν τάξεων νὰ ψηφίσῃ καὶ ἡ τρίτη τάξις ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν δύο ἄλλων, ἐλογίσθη ὑπὸ τῆς αὐλῆς ὡς ὁ παραίτιος τῆς ἐπαναστάσεως καὶ διετάχθη τὴν 11 Ἰουλίου νὰ ἐγκαταλείψῃ ἀμέσως τὴν Γαλλίαν. Ἀλλ' ἀνεκλήθη ἡ διαταγὴ ὑπὸ τοῦ βασιλέως, διότι ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἁλωθῆ ἡ Βαστίλλη. Ὁ Νεκκὲρ ἐπανερχόμενος εἰς Παρισίους ἐγένετο δεκτὸς μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἀλλά, μὴ δυνάμενος νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν νέαν κατάστασιν, παρῃτήθη τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1790 καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὸ παρὰ τὴν Γενεύην χωρίον Coppet, ὅπου καὶ διῆλθε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του μετὰ τῆς συζύγου του καὶ τῆς θυγατρός του κυρίας ντὲ *Στὰλ* (βλ. λ.).

Ἰάκωβος Νεκκέρ.

Ὡς πολιτικὸς ὁ Νέκκερ, παρὰ τὴν φήμην ἣν ἔχαιρεν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του, δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ σπουδαίαν τινὰ μεταρρύθμισιν. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἐμποροκρατικοῦ συστήματος ὁρμώμενος, ἀντετάχθη εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἐν τῇ πολιτικῇ ἐμφανίσεώς του κατὰ τῶν τότε τὸ πρῶτον ἐκ τῆς φυσιοκρατικῆς σχολῆς προελθουσῶν φιλελευθέρων τάσεων, πρὸς τὰς ὁποίας ἐπεζήτησε νὰ προσαρμόσῃ τὰς κυβερνητικὰς κατευθύνσεις ὁ Τυργκό. Ἐν τούτοις, παρὰ τὸν κίνδυνον τῆς καταρρεύσεως τοῦ καθεστῶτος, ἡ ὁποία κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα ἐντόνως διεγράφετο καὶ ἐπέβαλλε τὴν ἐφαρμογὴν ριζικῶν μεταρρυθμίσεων, τὰ ὑπὸ τοῦ Νεκκὲρ ληφθέντα οἰκονομικῆς φύσεως μέτρα ἀπεσκόπουν κυρίως τὴν κατάργησιν τῶν τυχὸν ὑπὸ τοῦ Τυργκὸ ἐν πνεύματι φυλελευθέρας οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἐπενεχθεισῶν μεταβολῶν. Τοιουτοτρόπως ἐπανέφερε τὴν ὑποχρέωσιν τῆς ἀναγκαστικῆς ἐργασίας τῶν χωρικῶν (corvée), κατήργησε τὰς ἐν περιωρισμένῃ κλίμακι παρασχεθείσας ἐλευθερίας τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐργασίας καὶ ἀπηγόρευσε τὴν ἐξαγωγὴν μηχανημάτων καὶ ἐργαλείων. Ἀλλ' οὔτε ἐν τῇ οἰκονομικῇ διοικήσει ἀπέβλεψεν εἰς ριζικὰς βελτιώσεις, περιορισθεὶς εἰς τὴν ἁπλοποίησιν τοῦ δημοσίου λογιστικοῦ, τὴν φροντίδα τῆς ἐπωφελοῦς βραχυπροθέσμου διαθέσεως τῶν ταμειακῶν περισσευμάτων καὶ τὴν ἐν εὐρείᾳ κλίμακι ἀντικατάστασιν τοῦ συστήματος τῆς ἐνοικιάσεως τῶν φόρων διὰ τῆς ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ κράτους εἰσπράξεως αὐτῶν. Ἡ ἀντίδρασις τοῦ Νεκκὲρ κατὰ τῶν φυσιοκρατῶν καὶ τῆς φιλελευθέρας οἰκονομικῆς πολιτικῆς δὲν δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν πρόθεψιν τῶν διὰ τὰς λαϊκὰς τάξεις μειονεκτημάτων αὐτῆς, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς ἄγονον πνεῦμα ἀντιπολιτεύσεως. Ὁ Νεκκὲρ ἔγραψεν ἐπὶ πλέον: «De l'administration des finances de France» (3 τόμ., 1783) «Compte-rendu de l'administration des finances». Α. Α. ΤΣΙΜΙΚΑΛΗΣ

Νέκλα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]* Πόλις τῆς Πετραίας Ἀραβίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Ε', 16, 4). Ἀπεῖχε περὶ τὰ 22 μίλλια πρὸς Β. τῆς Πέτρας (νῦν Οὐάδι-Μούσα). Α. Θ. Σ.

νέκρα (ἡ)· δημοτ., τὸ γνώρισμα τοῦ νεκροῦ, ἔλλειψις πάσης ἐκδηλώσεως ζωῆς, στασιμότης, ἀκινησία, σιωπή: «εἰς τὴν ἀγορὰν νέκρα, καμμία κίνησις» (ἐκ τοῦ *νεκρὸς* ἀναδρομικῶς).

Νεκρὰ θάλασσα *[Γεωγρ.]*. Ἡ ἀπὸ τοῦ Παυσανίου γνωστὴ ὀνομασία (Ἠλιακὰ Ε. ζ 4—5) τῆς *θαλάσσης τῆς Βίβλου*, τῆς *Ἀσφαλτίτιδος* τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, τῆς κατὰ τὰ ΝΑ. τῆς Παλαιστίνης μεγάλης ἁλμυρᾶς λίμνης, ἣν τανῦν καλοῦσιν οἱ μὲν Ἄραβες *Μπὰχρ Λοὺτ* (θάλασσαν τοῦ Λώτ), οἱ Γάλλοι Mer Morte καὶ οἱ Ἄγγλοι Dead-Sea. Καταλαμβάνουσα τὸ ταπεινότατον τῆς καθιζήσεως Γώρ, ἣν διασχίζει ὁ Ἰορδάνης ἑνώνων τὴν Νεκρὰν θάλασσαν πρὸς τὴν Τιβεριάδα, ἔχει μῆκος ἀπὸ Β. πρὸς Ν. 40 ὅλων μιλλίων (77 χιλιομ.), ὅσον δηλαδὴ τὸ τῆς λίμνης τῆς Γενούης, μέγιστον δὲ πλάτος $8^2/_8$ (16 χιλιομ.) κατὰ τὸ μέσον αὐτῆς. Ἡ ἐπιφάνειά της εἶναι 926 τετρ. χλμ. *(El. Reclus* Géogr. IX, 755), τὸ δὲ ὑψόμετρον τῆς ἐπιφανείας της εἶναι κατὰ μὲν τοὺς Ἄγγλους ὑδρογράφους 1.140 ποδ. ὑπὸ τὴν στάθμην τῆς Μεσογείου, κατὰ δὲ τὸν *Lynch* (Expedition to the Dead-Sea) 1.317 ποδ., τῶν Γάλλων δεχομένων *(Lortet*, Explor. géol. de la Mer Morte 1877) ὑψόμετρον μὲν ἀρνητικὸν 392 μέτρων ὡς πρὸς τὴν Μεσόγειον, ταπεινούμενον δὲ εἰς 395 μέτρα κατὰ τὸ θέρος, διαφορὰν δὲ ὑψομέτρων ὡς πρὸς τὴν Ἱερουσαλὴμ 1.154 μέτρων. Ἔχουσα πρὸς Δ. τοὺς βουνοὺς τῆς Ἰουδαίας καὶ πρὸς Ἀνατ. τὰ ὄρη Μωάβ, ἐμφανίζει κατὰ τὴν Ἀν. ὄχθην της καὶ κατὰ τὸ τεταρτημόριόν της ἀπὸ νότου χερσόνησον χωροῦσαν πρὸς Δ., ἧς ἡ μὲν Β. ἀκτὴ ὀνομάζεται Γὸρ-ἐλ-Μεζρά, ἡ δὲ νοτία Γὸρ-ἐλ-Λισάν. Χωρίζει δὲ ἡ χερσόνησος αὕτη τὴν Νεκρὰν θάλασσαν εἰς δύο διακεκριμένας λεκάνας, ὧν ἡ μὲν νοτία, ἡ μικρά, παρουσιάζει βάθη φθάνοντα μόλις τὰς 3 ὀργ., ὑπαρχουσῶν καὶ δύο διαβάσεων πεζῇ, ἡ δὲ μεγάλη, ἡ βορεία, 218 ὀργ. (400 περίπου μέτρων), μέγιστον βόλισμα, παρατηρηθὲν ὑπὸ τοῦ Μάνσελλ τῷ 1862. εἰς δύο μίλ. Δ.ΝΔ. τῆς ἐκβολῆς τοῦ Ζέρκα Μαΐν. Τῆς στάθμης τῆς Τιβεριάδος οὔσης κατὰ τοὺς Ἄγγλους ὑδρογράφους 574 ποδῶν (653 ποδῶν κατὰ τὸν Lynch) ὑπὸ τὴν τῆς Μεσογείου θαλάσσης, ὁ ροῦς τοῦ Ἰορδάνου παρουσιάζει διαφορὰν ὑψομέτρων, ἀπὸ τῆς νοτίας ὄχθης τῆς Τιβεριάδος, ὅπου ἡ ἀπαρχή του, ἕως τῆς ἐκβολῆς του κατὰ τὸ μέσον τῆς βορείας του ὄχθης τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, 500 τοὐλάχιστον ποδῶν, διαφορὰν ἥτις ἐξασφαλίζει ἀφθονον ροῦν· δὲν δύναται ἐν τούτοις ὁ ροῦς τόσον τοῦ Ἰορδάνου, ὅσον καὶ τῶν λοιπῶν, περὶ ὧν κατωτέρω, εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν ἐκβαλλόντων ποταμίων, οὔτε τὴν ἀπὸ τῶν ἐξατμίσεων ἀπώλειαν νὰ ὑπερνικήσῃ, οὔτε τὴν ἁλμύραν τῶν ὑδάτων της νὰ ἐλαττώσῃ. Ἔχει δὲ ἡ ἁλμύρα τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, κατὰ τὸν Lynch, εἰδικὸν βάρος 1.162 εἰς τὴν κατὰ τὸ μέσον ἐπιφάνειάν της, 1.256 εἰς τὴν παρόχθιον ἐπιφάνειαν καὶ 1.227 εἰς βάθος 338 μέτρων, ἅτινα εἰδικὰ βάρη εἶναι πολὺ ἀνώτερα τοῦ τῆς Μεσογείου (1.029 περίπου) καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς ὑπὸ ἔντονον ἐξάτμισιν καὶ δυσχερῆ κυκλοφορίαν

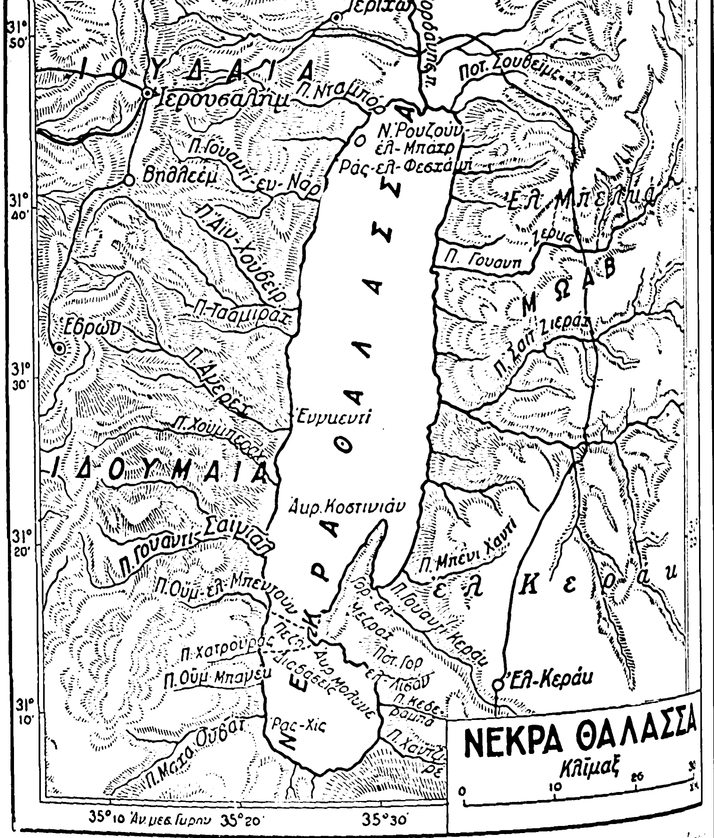

Ἐρυθρᾶς θαλάσσης (1.033). Ἄλλαι παρατηρήσεις τοῦ Lortet ἀπέδειξαν ὅτι εἰς 100 γραμ. ὕδατος αὐτῆς, δειγματοληφθέντος ἀπὸ βάθους 300 μέτρων καὶ δὴ χ... περιέχονται 25,9 γραμμάρια ἁλάτων καὶ ... ριούχου νατρίου (7 %), χλωριούχου μαγνησίου (5 ...), ἁλάτων καλίου, ἀσβεστίου καὶ πυριτίου, ἀλλὰ καὶ βρωμίου, οὗτινος ἡ ποσότης αὐξάνει σὺν τῷ βάθει φθάνουσα τὰ 7 γραμμάρια κατὰ λίτρον ὕδατος τῶν μεγάλων τῆς λίμνης βαθῶν· ἐπίσης περιέχει θειῶδες ὀξὺ καὶ εἰς ἴχνη ἀνθρακικὸν ὀξύ.

Digitized by Google

Ἡ ἀκτογραφία τῆς λίμνης ἀπὸ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Ἰορδάνου: πλάτ. 31° 41′ 45″ Β., μῆκ. 35° 34′ 15″ Ἀν., καὶ κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῶν δεικτῶν τοῦ ὡρολογίου, ἔχει ὡς ἑξῆς: Ποταμὸς Σουβεϊμὲ κατὰ τὸν ΒΑ. μυχόν· πρὸς νότον αὐτοῦ οἱ Γουβεΐρ, Μανσαλά, Χαμάρα, Γουαντὶ-Ζέρκα-Μαΐν, πηγάζων ἀπὸ τῆς ἀρχαίας Καλλιρρόης· τὸ ἀκρωτήριον Ρὰς Νταλέ, ὑψηλὸν καὶ ἀκρότομον· οἱ ποταμοὶ Γουαντὶ Μοντζὶμπ (ὁ ἀρχαῖος *Ἀρίων*), ὁ Σαΐτ Ζιεράχ, ὁ Μπενῆ καὶ ὁ Γουαντὶ Κεράκ, ἐκβάλλοντες εἰς τὴν Β. μασχάλην τῆς προμνησθείσης χερσονήσου, ἧς τὰ ἀκρωτήρια ὀνομάζονται τὸ μὲν βόρειον Cap Costignan, τὸ δὲ νότιον Cape Molyneux, ἀπὸ τῶν δύο σπουδαίων Γάλλων ἐπιστημόνων, οἵτινες ἐκ τῶν πρώτων ἐμελέτησαν τὰ κατ᾽ αὐτήν. Νοτίως τῆς χερσονήσου, κυκλοειδής, διαμέτρου 7 μιλ., ἡ νοτία τῆς νήσου λεκάνη, ἡ ἀβαθεστάτη, δεχομένη τὰς ἐκβολὰς τῶν Ἐλ-Ἀσσάλ, Κεδεραμπᾶ, Χαντζιρέ, εἰς οὗ τὴν ἐκβολὴν τὸ παλαιὸν φρούριον Μπούρτζ-ἐν-Νμεϊρά, καὶ ἔχουσα ὀλίγον ἔνδον τῆς νοτίας ὄχθης της τὸ ἁλμυρὸν ἕλος Ἐς Σαμπχά. Κατὰ δὲ τὴν ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας δυτικὴν ὄχθην καὶ ἀπὸ νότου τὸ ἀκρωτήριον Ρὰς-Χίς, καθ᾽ ὃ ἐκβάλλει ὁ Μαχαβουάτ, τὸ ποτάμιον Οὒμ Μπαγέκ, τὸ Χατρουρά, ἀπὸ τῆς ἐκβολῆς τῆς ὁποίας δύναται νὰ μεταβῇ τις πεζῇ εἰς τὸ ἀντίπεραν ἀκρωτήριον Molyneux, τὸ Οὒμ-Ἐλ-Μπεντούν, τὸ Γουαντὶ Σενίν, ἀπὸ τῆς ἐκβολῆς τοῦ ὁποίου ἑτέρα πεζῇ διάβασις πρὸς τὴν ἀντίπεραν Γὸρ-ἐλ-Λισάν, πληθὺς ἄλλων μικρῶν ποταμίων, ὁ ποταμὸς Κχουμπαρά, ἡ πηγὴ Αἲν Ζιντύ, τὸ ἀκρωτήριον Ρὰς Μερσέδ, τὰ ποτάμια Τεραμπὰ καὶ Αἲν Χουβεΐρ, ἔχοντα θερμοπηγὰς πλησίον των, τὸ ἀκρωτήριον Ρὰς-ἐλ-Φεσκχὰμπ καὶ ἡ ἤδη νησὶς Ρουζοὺν-ἐλ-Μπὰχρ κατὰ Β.ΒΔ. μυχόν, 3 μίλ. Δ.ΝΔ. τοῦ Ἰορδάνου.

Ἡ Νεκρὰ θάλασσα ἀποτελεῖ τμῆμα τῆς μεγάλης ἐγκατακρημνισιγενοῦς τάφρου, τῆς καλουμένης *συριακῆς τάφρου*, ἡ ὁποία διήκει δι᾽ ὅλης τῆς Συρίας ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Ἐντὸς τῆς τάφρου ταύτης κεῖται καὶ ἡ λίμνη τῆς Τιβεριάδος καὶ ἡ κοιλὰς τοῦ Ἰορδάνου. Ἡ τάφρος αὕτη ἔχει ἐγκατακρημνισθῆ μεταξὺ δύο ὑψηλῶν τεμαχῶν, τῶν τραπεζοειδῶν δηλαδὴ χωρῶν ἀνατολικῶς καὶ δυτικῶς τοῦ Ἰορδάνου.

Ὁ συσχετισμὸς τῆς καταστροφῆς τῶν Σοδόμων καὶ τῶν Γομόρων πρὸς τὴν γένεσιν τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, κατὰ τὴν ἀφήγησιν τῆς Γραφῆς, δύναται ἴσως νὰ εἶναι ἀπότοκος ἀναμνήσεως σφοδρῶν σεισμικῶν ἐκδηλώσεων, ἀλλ᾽ ἐν τῷ συνόλῳ του θεωρεῖται ἀπαράδεκτος, ἀποκλειομένης ἀπολύτως ἡφαιστειακῆς ἐκρήξεως ἢ καθιζήσεως ἐδαφικῆς κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους, θεωρουμένου δὲ ὡς βεβαίου ὅτι ὁ σχηματισμὸς τῆς λίμνης ὑπῆρξε κατὰ πολὺ προγενέστερος, δεδομένου ὅτι αἱ ὄχθαι της οὐδὲν σημεῖον ἐμφανίζουσι δικαιολογοῦν τὴν ἀντίθετον ὑπόθεσιν. Ὑπεστηρίχθη ὡσαύτως ἄλλη δόξα, ἐξενεχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Blanckenhorn (1896), καθ᾽ ἣν ἡ καταστροφὴ τῶν Σοδόμων καὶ τῶν Γομόρων ὑπῆρξεν ἀπότοκος αἰφνιδίας ἐπεκτάσεως τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης πρὸς νότον, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἀπεδείχθη πεπλανημένη, καθ᾽ ὅσον, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἰχνῶν, ἅτινα κατέλιπον ἐπὶ τῶν κλιτύων τῶν περὶ τὰς ὄχθας τῆς λίμνης ὀρέων αἱ κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς στάθμαι της, ἡ ἐπιφάνειά της ἀπὸ ἀμνημονεύτου ἐταπεινοῦτο διαρκῶς· οἱ δὲ κατὰ τὸ ὄρος Δζεμπὲλ Οὐσντοὺμ ὀβελοειδεῖς καὶ μονήρεις βράχοι, οὓς ἐπικαλύπτουν παχέα στρώματα συμπεπηγότων ἁλάτων, ἐξηγοῦν ἐπαρκῶς τὴν περὶ μεταβολῆς τῆς γυναικὸς τοῦ Λὼτ εἰς στήλην ἅλατος παράδοσιν, τοῦθ᾽ ὅπερ ἄγει εἰς πιθανοφανὲς συμπέρασμα ὅτι ἐκεῖ που ἔδει νὰ ἀναζητηθῇ τῶν Σοδόμων ἡ τοποθεσία. Κατ᾽ ἄλλην δόξαν πάλιν, τὰ ὕδατα τῆς Μερὼν (Μπὰχρ-ἐλ-Χούλ, ὑψόμ. +273 ποδ.), τῆς Τιβεριάδος, τοῦ Ἰορδάνου καὶ τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, ἀποτελοῦντα κοινὴν ὑγρὰν μᾶζαν, ἐξέβαλλον διὰ τῆς Γουαντὶ-ἐλ-Ἀράμπα (ἀρχ. *Αὐλὼν*) εἰς τὸν κόλπον Ἀκάμπα (βλ. λ. καὶ *Αἰλανίτης* κόλπος) τῆς Ἐρυθρᾶς, ἀλλ᾽ οὐδὲν ἴχνος διαβρώσεως ἐξ ὑδάτων διακρίνεται εἰς τὴν Γουαντὶ-ἐλ-Ἀράμπα, ἀντιθέτως δὲ σαφὴς γραμμὴ διαχωρίσεως τῶν ὑδάτων. Κατ᾽ ἄλλην δόξαν, τὸ προμνησθὲν ὑδάτινον σύνολον ἐξέρρεεν εἰς τὴν Μεσόγειον· καὶ βασίζεται μὲν αὕτη εἰς τὸ ὅτι τὰ ἴχνη τῶν ποτὲ ὑψηλῶν σταθμῶν τῆς λίμνης εὑρίσκονται ὑπὲρ τὴν στάθμην τῆς Μεσογείου 25 μέτρα περίπου, καὶ ὅτι κογχύλια εὑρεθέντα εἰς αὐτὰς (καὶ ἀποδεικνύοντα ὅτι ἡ ἁλμυρότης τῆς λίμνης ὑπῆρξε μικρά, ὥστε νὰ ἐπιτρέπῃ ἐκδήλωσιν ζωῆς) ἦσαν ὅμοια πρὸς τὰ κατὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Συρίας καὶ τῆς Φοινίκης, ἀλλ᾽ οἱ γεωλόγοι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐξηγήσουν πῶς τὰ ὕδατα εἶχον ὑπερβῆ περεμβαλλομένην ὀφρύν. Πιθανωτέρα φαίνεται ἡ ὑπόθεσις καθ᾽ ἣν ἡ Νεκρὰ θάλασσα, οὐδέποτε ἐπικοινωνήσασα οὔτε πρὸς τὴν Μεσόγειον οὔτε πρὸς τὴν Ἐρυθράν, εἶναι ὑπόλειμμα προϊστορικῆς λίμνης παμμεγέθους, ἧς ἡ στάθμη εὑρίσκετο 420 περίπου μέτρα ὑπὲρ τὴν τῆς συγχρόνου λίμνης, καὶ ἧς τὰ ὕδατα διαρκῶς ἐξητμίζοντο, ἐπιφέροντα συνεχῆ τὴν ταπείνωσιν τῆς στάθμης τῶν εἰς τὴν λίμνην συρρεόντων ποταμίων ὑδάτων, μέχρις οὗ, εἰς τὸ ὡς ἄνω μνησθὲν σύγχρονον ὑψόμετρον —395 μ., ἐπῆλθεν ἰσορροπία μεταξὺ εἰσροῆς καὶ ἐξατμίσεως· ἡ διακύμανσις μάλιστα τῆς στάθμης κατὰ 2—3 μέτρα κατὰ τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους ἀποτελεῖ ἀρκετὰ πειστικὴν τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἀπόδειξιν. Παρετηρήθη ἐν τούτοις ὅτι μετὰ τὸ 1862 ἀνῆλθε 4—5 μέτρα ἡ στάθμη τῆς λίμνης, διότι, χωρὶς νὰ ἐπέλθῃ καθίζησις αἰσθητὴ εἰς τὰς ὄχθας, τὸ ἀκρωτήριον Ρουζοὺν-ἐλ-μπὰχρ ἐγένετο νησίς, τῆς ὁποίας ὁ ὑφαλισθμός, 2 μέτρα ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν, διατηρεῖ ἔτι τὰ ἴχνη τῆς ἀτραποῦ, ἥτις ἔφερεν εἰς τὴν ἄκραν.

Ἡ ὀνομασία τῆς λίμνης ὡς «Νεκρᾶς», ἀρχαία ὡς εἴπομεν, ἀφοῦ τὴν ἀναφέρει ὁ Παυσανίας, προσαρμόζει παραστατικῶς εἰς τὴν λίμνην, καὶ διὰ τὴν τραχύτητα τῶν ἀπορρώγων ὀχθῶν της καὶ διὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἔλλειψιν ζωῆς (ἀφοῦ καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Τιβεριάδος καταφερόμενοι ὑπὸ τοῦ ροῦ τοῦ Ἰορδάνου ἰχθύες θνήσκουν μόλις πέσουν εἰς αὐτὴν) καὶ διὰ τὸ βαρὺ τῶν κυμάτων της, τὰ ὁποῖα δυσκόλως ἐγείρει ὁ ἄνεμος, διὰ τὸ ἔρημον τῆς ἐκτάσεώς της, ἐφ᾽ ἧς συχνὰ ἐπικάθηται βαρεῖα ὁμίχλη, καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν πτηνῶν μὴ εὑρισκόντων τροφὴν εἰς αὐτήν. Ἐν τοσούτῳ τὸ τοπίον της δὲν ἐμφανίζεται τοσοῦτον πένθιμον εἰς τὸν θεατήν, καὶ αἱ ἀπορρῶγες ὄχθαι της, ὑψούμεναι μέχρι χιλίων μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειάν της, αἱ διάφοροι μεταπτώσεις τοῦ χρωματισμοῦ των ἀπὸ τοῦ ἐρυθροῦ μέχρι τοῦ λευκοῦ, καὶ ἡ διαποίκιλσις αὐτῶν ὑπὸ τῶν παρὰ τὰς πηγὰς συστάδων τῶν δένδρων, φοινίκων, ἀκακιῶν καὶ αἰγείρων, ἐν συνδυασμῷ πάντα ταῦτα πρὸς τὸ βαθυκύανον ὡς τῆς Μεσογείου χρῶμά της, δίδουν εἰς τὰ τοπία της μεγαλειώδη τινὰ ἐμφάνισιν.

Ἡ κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας πάλιν ὀνομασία της, *Ἀσφαλτῖτις*, ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας της περιοδικῶς ἐμφάνισιν ἀσφάλτου, ὅπερ φαινόμενον ἐξεδηλώθη ζωηρότατα καὶ ὡς τὸ περιγράφουν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς (ὁ Στράβων καὶ ὁ Διόδωρος λεπτομερῶς, ὁ Ἰώσηπος καὶ ὁ Παυσανίας διεξοδικώτερον) τῷ 1834 καὶ τῷ 1837. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ὁ Στράβων (ΙΣΤ′, 763 Teubner) ὀνομάζων αὐτὴν *Σιρβωνῖτιν* ἐπλανήθη, συγχύσας αὐτὴν πρὸς τὴν κατὰ τὸ Κάσιον τῆς Αἰγύπτου λίμνην, διότι ἀγνοῶν τὴν τοπογραφίαν τῆς Ἰουδαίας, ἣν δὲν εἶχεν ἐπισκεφθῆ, παρεσύρθη ὑπὸ τῆς ὀνομασίας *Σιλβωνῖτις* τμήματος τῆς, μεταξὺ τῆς Τιβεριάδος καὶ τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, χώρας Περαίας (*Ἰωσήπ.* Ἰουδ. Πόλεμ. Γ, γ, δ). Ἡ πλάνη του ὅμως αὕτη οὐδόλως μειοῖ τὴν ἀξίαν τῶν εἰδήσεων, ἃς ἐκ διαφόρων πηγῶν εἶχε συλλέξει, περὶ τῆς παραδοξοτάτης τῶν λιμνῶν «ἧς τὴν φύσιν οὐκ ἄξιον παραδραμεῖν ἀνεπισήμαντον», ὡς τονίζει ὁ Σικελιώτης ἱστορικὸς (Διοδ. ΙΘ, 98)· αἱ εἰδήσεις δὲ τῶν συγγραφέων δύνανται νὰ συνοψισθῶσιν εἰς τὰ ἑξῆς: Ἡ λίμνη, ἐξαιρετικῶς βαθεῖα, ἔχει τὸ ὕδωρ της τοσοῦτον βαρύ, ὥστε δὲν χρειάζεταί τις νὰ γνωρίζῃ κολύμβημα διὰ νὰ ἐπιπλέῃ εἰς αὐτὴν («μὴ βαπτίζεσθαι τὸν ἐμβάντα ἀλλὰ ἐξαίρεσθαι»), δεδομένου ὅτι μόλις τὸ ὕδωρ φθάσῃ μέχρις ὀμφαλοῦ, ἀπωθεῖται τὸ σῶμα. «Τὸ δὲ ὕδωρ ἔχει διάπικρον καὶ καθ᾽ ὑπερβολὴν δυσῶδες, ὥστε μήτ᾽ ἰχθὺν δύνασθαι τρέφειν, μήτ᾽ ἄλλο τοῦ καθ᾽ ὕδατος εἰωθότων ζῴων εἶναι». Περιλαμβάνει δὲ κατὰ βάθος ἄσφαλτον, ἡ ὁποία «κατὰ καιροὺς ἀτάκτους» ἀναδύει ἀπὸ τοῦ βυθοῦ εἰς τὸ μέσον τῆς λίμνης, φαινόμενον ὅπερ προγιγνώσκεται ἀρκετὰς ἡμέρας πρὶν «κύκλῳ γὰρ τῆς λίμνης ἐπὶ πολλοὺς σταδίους ὀσμὴ τῆς ἀσφάλτου προσπίπτει μετὰ πνεύματος μοχθηροῦ, καὶ πᾶς ὁ περὶ τὸν τόπον ἄργυρος καὶ χαλκὸς καὶ χρυσὸς ἀποβάλλει τὴν ἰδιότητα τοῦ χρώματος». Ἐπακολουθεῖ δὲ ἀνάδυσις «πομφολύγων ὡς ἂν ζέοντος ὕδατος, κυρτουμένη δὲ ἡ ἐπιφάνεια τῆς λίμνης, λόφου φαντασίαν παρέχει», καθ᾽ ὅσον ἡ ἀναδυομένη ἄσφαλτος συμπυκνοῦται εἰς μᾶζαν διαστάσεων μεταξὺ πλέθρου καὶ τριπλέθρου (35—100 μέτρων), «ἐφ᾽ ᾧ δὴ συνήθως οἱ περιοικοῦντες βάρβαροι τὸ μὲν μεῖζον καλοῦσι «ταῦρον», τὸ δὲ ἔλαττον «μόσχον» (Πρβλ. *Ἰωσήπ.* Ἰουδ. Πόλ. Δ, η, 4)· οὗτοι δὲ ἔχοντες ὡς προγνωστικὰ τὴν κακοσμίαν, τὴν θάμβωσιν τῶν μεταλλικῶν σκευῶν καὶ τῶν πομφολύγων τὴν ἐκδήλωσιν «τὴν ἀναβολὴν τοῦ ἀσφάλτου παρασκευάζονται πρὸς τὴν μεταλλείαν αὐτοῦ, ποιησάμενοι σχεδίας καλαμίνας». Δύο σπουδαῖοι περιηγηταὶ τοῦ ΙΖ′ αἰῶνος, ὁ Van Egmont (Travels 22, 338) καὶ ὁ Pokocke (Descript. of the East I, IX, 36) περιγράφουν, ἀσχέτως ἀλλήλων, τὸν κίνδυνον, ὃν διέτρεξαν θελήσαντες νὰ καταδυθοῦν, διότι ἡ πυκνότης τοῦ ὕδατος τοὺς ἀνέτρεπε, φέρουσα αὐτοὺς μὲ τὴν κεφαλὴν ἐν τῷ ὕδατι καὶ τοὺς πόδας εἰς τὸν ἀέρα. Πάντως ὅμως ἡ πυκνότης τοῦ ὕδατος, ὡς ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος ἐρρέθη, καίτοι παρουσιάζει σημαντικὴν διαφορὰν πρὸς τὴν τῶν ἄλλων θαλασσῶν, δὲν δύναται νὰ ἰσορροπήσῃ τὸ βάρος τοῦ σώματος διὰ βυθίσεώς του μόνον μέχρις ὀμφαλοῦ, τὸ δὲ ὑπερβολικὸν τῆς εἰδήσεως ταύτης ἀπέδειξε πειραματισθεὶς καὶ ὁ Maudrel (Voyage d' Alep σελ. 142). Ὡς πρὸς δὲ τὴν γένεσιν τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης ἀναφέρει ὁ Στράβων (164) παραδόσεις τοπικάς, καθ᾽ ἃς ἐκ πλουτωνείων ἐπεξεργασιῶν κατεκλύσθησαν δέκα τρεῖς πόλεις, ἃς Στέφανος ὁ Βυζάντιος ὑποβιβάζει εἰς δέκα («Σόδομα, μητρόπολις ἦν τῶν δέκα πόλεων τῶν ἐπὶ τῇ Ἀσφαλτίτιδι λίμνῃ καταστραφεισῶν») καὶ αἵτινες δὲν δύνανται νὰ νοῶνται ἄλλαι ἀπὸ τὰς πέντε τῆς «Πενταπόλεως» τῆς Βίβλου (Γεν. ΙΔ, ε, 2, 8, Σοφ. 10, 5, 6). Ὁ Ἐρατοσθένης ὅμως (παρὰ Στράβωνι 764) εἶχε γνώμην ἐπὶ τοῦ συμβάντος πολὺ προσεγγίζουσαν τὴν ὡς πιθανοφανεστέραν θεωρουμένην τανῦν, διότι ἐτόνιζεν ὅτι ἐλίμναζεν ἐν ἀρχῇ τὸ ὕδωρ ἐν τῇ χώρᾳ καὶ ὅτι διαχυθὲν δι᾽ ἐκρηγμάτων ἀφῆκε νὰ φανῇ ἡ ξηρά, περιορισθὲν τελικῶς εἰς τὴν Ἀσφαλτίτιδα.

Φύονται δὲ περὶ τὴν Νεκρὰν θάλασσαν «βάλσαμον, φυτὸν θαμνῶδες ἀρωματίζον... λύει δὲ κεφαλαλγίας θαυμαστῶς καὶ ὑποχύσεις ἀρχομένας καὶ ἀμβλυωπίας», ἀντιθέτων δὲ ἰδιοτήτων ὁ «μανικὸς στρύχνος», ἢ «μῆλον τῶν Σοδόμων», ἐπιφέρων κατὰ τὴν δόσιν σκοτοδίνην, κεφαλαλγίαν, μανίαν καὶ θάνατον· ἀλλὰ καὶ πλεῖσται ἄλλαι, ὅλως ἰδιάζουσαι, βοτάναι φύονται περὶ τὴν λίμνην. Σ. Ε. Λ.

νεκρανάστασις, —*εως* (ἡ)· ἀνάστασις ἐκ νεκρῶν, ἡ οἱονεὶ ἐκ τοῦ θανάτου ἐπάνοδος εἰς τὴν ζωήν: «ἡ ἀνάκτησις τῆς ὑγείας του ὑπῆρξεν αὐτόχρημα νεκρανάστασις».

νεκράνθεμον (τὸ) (Calendula) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας ἢ καὶ θάμνους ἰθαγενεῖς τῶν τὴν Μεσόγειον χωρῶν, τῆς Περσίας καὶ τῶν Καναρίων νήσων. Ἐκ τῶν 20 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερα εἶναι τὸ *νεκράνθεμον τὸ ἀρουραῖον* (Calendula arvensis), κοινότατον παρ᾽ ἡμῖν καὶ γνωστὸν ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *ἀδράχτι τῆς γριᾶς*, καὶ τὸ *νεκράνθεμον τὸ αἰγυπτιακὸν* (Calendula aegyptiaca), ἰθαγενὲς τῆς Ἑλλάδος, ἐτήσιον, καλλιεργούμενον ὡς κοσμητικὸν ὑπὸ πλείστας ποικιλίας. Ἀμφότερα εἶναι γενικῶς γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα *νεκρολούλουδα*. Δ. Ν. Π.

Νεκράσοβτσοι. Κοζάκοι τῆς μεσημβρινῆς Ρωσίας, λαβόντες τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκ τοῦ ἀταμὰν αὐτῶν *Νεκράσωφ*. Μετὰ τὴν μάχην τῆς Πολτάβας καὶ τὴν φυγὴν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Κοζάκων Μαζέπα εἰς Τουρκίαν, ὁ Μέγας Πέτρος ἐπεχείρησε τὴν συγχώνευσιν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν του τῶν Κοζάκων, καταλύσας τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν. Οἱ Νεκράσοβτσοι ἀποκρούσαντες τὸ σχέδιον τοῦτο τοῦ τσάρου, μετηνάστευσαν εἰς Δοβρουτσάν, ὅπου ἐγκατεστάθησαν, ἀποτελέσαντες ἰδίαν ἀποικίαν καὶ ταχθέντες ὑπὸ τὴν Τουρκίαν, διεξάγουσαν τότε πόλεμον κατὰ τοῦ Πέτρου Α′. Ἕνεκα τῆς καταργήσεως τῶν κοζακικῶν προνομίων ἤρξατο διαρροὴ τῶν Κοζάκων ἐκ Ρωσίας, ἱκαναὶ δὲ χιλιάδες τούτων κατέφυγον εἰς Δοβρουτσάν. Διὰ νὰ προλάβῃ τὸ κακὸν τοῦτο ἡ Αἰκατερίνη Β′, ἐπανέφερεν ἀρχαῖά τινα προνόμια τοῦ λαοῦ τούτου, οὕτω δὲ περιωρίσθη ἡ εἰς Τουρκίαν μετανάστευσις. Οἱ Νεκράσοβτσοι παρέμειναν πιστοὶ εἰς τὸν σουλτᾶνον καὶ κατὰ τὴν κάθοδον εἰς Μολδαυΐαν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου ἐπολέμησαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ διέπραξαν ὠμότητας, πυρπολήσαντες τὸ Σκουλένι (17 Ἰουνίου 1821). Κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1828 μετέστησαν εἰς τοὺς Ρώσους καὶ διῆλθον μετ᾽ αὐτῶν τὸν Αἷμον. Ὁ τσάρος Νικόλαος Α′ ἀπέδωκεν εἰς αὐτοὺς τὰς γαίας των καὶ τὰ ἀρχαῖά των προνόμια, οὕτω δέ, μετὰ διακόσια ἔτη, ἐπανῆλθον εἰς τὴν πατρίδα των. Θ. Β.

Νεκράσωφ, ***Νικόλαος Ἀλεξίγιεβιτς.*** Ρῶσος ποιητὴς (1821—1877). Ἐσπούδασε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα εἰς τὸ λύκειον τοῦ Ἱεροσλάβ. Ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ πατρός του εἰς Πετρούπολιν, ὅπως εἰσαχθῇ εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολήν, καὶ μὴ ἐκπληρώσας τὴν ἐπιθυμίαν του, ἐγκατελείφθη παρ᾽ αὐτοῦ καὶ δεκαεξαετὴς εὑρέθη ἄνευ οὐδενὸς πόρου, πεινῶν καὶ γυμνητεύων. Ἐνεγράφη εἰς τὴν φιλολογικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου, ἀλλ᾽ οὐδέποτε ἐπεράτωσε τὰς σπουδάς του. Ἐκέρδιζε τὸν ἄρτον του συνεργαζόμενος εἰς διάφορα περιοδικά, ἡ δὲ πρώτη συλλογὴ τῶν ποιημάτων του, ἥτις ἔφερε μόνον τὰ ἀρχικὰ ψηφία τοῦ ὀνόματός του, ἐκρίθη δυσμενῶς. Ἀπὸ τοῦ 1841 ὁ Νεκράσωφ ἀφιερώθη εἰς σοβαρωτέραν φιλολογικὴν ἐργασίαν, καθόσον κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο εἶχον ἀναπτυχθῆ αἱ διανοητικαὶ καὶ ἠθικαὶ αὐτοῦ δυνάμεις, περιελήφθη δὲ εἰς τὸ προσωπικὸν τῶν «Πατριωτικῶν Σημειώσεων». Τινὲς τῶν πραγματειῶν του προσείλκυσαν τὴν προσοχὴν τοῦ Μπελίνσκι, ὅστις ἀκούσας ἀπαγγελλόμενον τὸ ποίημά του «Στὸ δρόμο», δὲν ἐδίστασε νὰ χαρακτηρίσῃ αὐτὸν ὡς ἀληθινὸν ποιητήν. Τὸ δημοσιευθὲν κατόπιν ποίημά του «Στὴν πατρίδα» προεκάλεσε τὴν γενικὴν ἐπιδοκιμασίαν, μεθ᾽ ὃ ἐπηκολούθησαν αἱ ἐκδόσεις φιλολογικῶν ἔργων του, οἷα: «Ἔμμετρα ἀρθρίδια ἄνευ εἰκόνων», «Ἡ φυσιολογία τῆς Πετρουπόλεως», «Ἡ πρώτη Ἀπριλίου» κτλ. Τῷ 1846 ἠγόρασε μετὰ τοῦ Νικήτεγκο τὸ περιοδικὸν τοῦ Πούσκιν «Σύγχρονος». Ἔκτοτε ἤρξατο ἡ δημοσιογραφικὴ περίοδος τοῦ βίου τοῦ

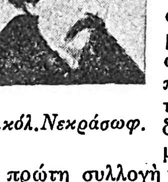
Νικόλ. Νεκράσωφ.

Digitized by Google

Νεκράσωφ, καθ' ἣν ὁ διανοητικὸς ὁρίζων τοῦ ποιητοῦ ηὐρύνθη ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς κινήσεως τῶν χρόνων ἐκείνων. Ὅ,τι ἄριστον καὶ ὅ,τι μεγάλης δυνάμεως ἔργον ἔγραψε ὑπ' αὐτοῦ, ἀνήκει εἰς τὴν περίοδον ταύτην, ὡς τὰ ποιήματά του: «Σκέψεις πρὸ τῆς πύλης τῶν ἀνακτόρων», «Τὸ κρύο», «Οἱ γυρολόγοι», «Ὁ κοκκινομύτης» κτλ. Διακοπείσης τῆς ἐκδόσεως τοῦ «Συγχρόνου» τῷ 1866, ἀνέλαβεν ὁ Νεκράσωφ τὴν διεύθυνσιν τῶν «Πατριωτικῶν Σημειώσεων», τότε δὲ ἐδημοσίευσε σειρὰν ἔργων, ἐν οἷς: «Ποιὸς ζῇ καλὰ στὴ Ρωσία», «Αἱ Ρωσίδες», «Ἡ φτωχή μας χώρα» καὶ πλεῖστα ἄλλα. Εἰς τὰ ποιήματα ταῦτα ἐνυπάρχει ἄφθονον τὸ σατιρικὸν στοιχεῖον ἀναμεμιγμένον μετὰ θλίψεως καὶ μελαγχολίας, τοιαύτη δὲ εἶναι ἡ ποικιλία τῶν θεμάτων καὶ τοῦ ὕφους, ὥστε νομίζει τις ὅτι εἶναι ἔργα διαφόρων ποιητῶν. Δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὅλη ἡ ρωσικὴ ζωὴ ἀντανακλᾶται εἰς τὰ ποιήματα αὐτοῦ. Οὕτως ὁ ποιητὴς ἐξεικονίζει εἰς τὰ ἔργα του τὰς σκέψεις, τὰς θλίψεις καὶ τὰ δάκρυα ὁλοκλήρου τοῦ αἰῶνος, εἰς τοῦτο δὲ ὀφείλεται ἡ μεγάλη δημοτικότης αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ Νεκράσωφ δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν πένθιμον ἐκδήλωσιν τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς καταστάσεως. Τοὐναντίον, πλήρης πίστεως εἰς τὰς πανισχύρους δυνάμεις τοῦ λαοῦ καὶ εἰς τὴν βεβαίαν νίκην τῆς ἀληθείας, μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀνακράζει ὅτι «δὲν θὰ χαθῇ ἡ χώρα, ἡ ὁποία δίδει εἰς τὸν κόσμον τόσους ἐνδόξους ἄνδρας, μεταξὺ τόσων βλακῶν καὶ τόσων μωροδόξων». Τὰ ποιήματά του: «Ὁ μαθητής», «Ἡ θύελλα», «Τὴν νύχτα σὰν γυρίζω σὲ δρόμο σκοτεινό», «Ὁ ἁμαξᾶς», «Τὸ μνηματάκι», «Τὸ λησμονημένο χωριό», «Ἡ τρόϊκα» κ. ἄ. εἶναι πισταὶ εἰκόνες τῆς συγχρόνου ρωσικῆς κοινωνίας ὅλων τῶν τάξεων. Εἰς τὴν κορυφὴν τῆς κοινωνικῆς ἱεραρχίας εἰκονίζονται αἱ πριγκίπισσαι Τρουμπενσκάγια καὶ Βολκόνσκαγια, αἱ σύζυγοι τῶν μαρτύρων δεκεμβριστῶν. Εἰς τὰς μορφὰς αὐτῶν, τὰς πλήρεις ἀγάπης καὶ ἀκαταμαχήτου αὐταπαρνήσεως, ἀποκαλύπτεται ἀρχαῖος κόσμος μεγαλοπρεποῦς ἡρωϊσμοῦ τῆς ἐποχῆς τοῦ Κοριολανοῦ καὶ τοῦ Ταρκυνίου. Ὁ Νεκράσωφ ἐγένετο ὁ ποιητὴς τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ ἄνευ διακρίσεως κοινωνικῶν τάξεων, ἀλλ' ὑπὸ τὴν βαθυτέραν ἔννοιαν τῆς λέξεως. Θ. Β.

νεκρεγερσία (ἡ)· ἡ ἐκ νεκρῶν ἔγερσις, ἄλλως *νεκρανάστασις*.

νεκρικός,—*ή,*—*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν νεκρόν, ὁ τοῦ νεκροῦ: «νεκρικὸς θάλαμος».—Ἐπίρρ. **νεκρικῶς**.

—«**Νεκρικοὶ** ***διάλογοι***». Μέρος τῶν «Διαλόγων» τοῦ *Λουκιανοῦ* (βλ. λ.) τοῦ Σαμοσατέως.

— **νεκρικὸς** ***θάλαμος***. Καλεῖται ὁ θάλαμος ἢ ἡ αἴθουσα, ἐν ᾗ, πενθίμως διεσκευασμένῃ, τοποθετεῖται ὁ νεκρὸς πρὸ τῆς κηδείας. Τὸ ἰκρίον, ἐφ' οὗ τὸ φέρετρον, κατὰ τὸ δυνατὸν τὰ παραπετάσματα καὶ ὁ πέπλος ὁ καλύπτων τὰ κάτοπτρα εἶναι μελανοβαφῆ. Ὡσαύτως μελανοβαφὴς γάζα περικαλύπτει τοὺς τυχὸν λαμπτῆρας, οἱ ὁποῖοι ἀνάπτονται, καὶ ἀπομένουν γυμναὶ μόνον αἱ φλόγες τῶν νεκρικῶν λαμπάδων, αἱ ὁποῖαι καὶ αὐταὶ φέρουν μελαίνας ταινίας. Ἡ σιγὴ ἐπιβάλλεται ἐν τῷ νεκρικῷ θαλάμῳ, ἐπιτρεπομένου μόνον τοῦ ψιθύρου. Τὰ προσκομιζόμενα λυτὰ ἄνθη τοποθετοῦνται ἐντὸς τοῦ φερέτρου. Οἱ στέφανοι, ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπουν αἱ διαστάσεις αὐτῶν, ἀποτίθενται ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ ἰκρίου, ἀφιεμένου χώρου διὰ τὴν ἀνάβασιν τῶν οἰκείων καὶ φίλων, ὅπως ἀσπασθῶσι τὸ εἰκόνισμα. Τὰ συλλυπητήρια πρὸς τοὺς οἰκείους ἀπευθύνονται μετὰ τὸν ἀσπασμὸν τοῦτον. Τ. Δ.

νεκρο—· θέμα τοῦ ὀν. *νεκρὸς* ὡς πρώτου συνθετικοῦ: *νεκροβόρος* (νεκροβόρα πτηνά), *νεκροδότης, νεκροδοχεῖον* (τόπος ὅπου ἀποτίθενται οἱ νεκροί), *νεκρόζωος* (ὁ ζῶν ὡς νεκρός), *νεκροκαύστης, νεκροκόμος, νεκρόκοσμος* κ. ἄ.

Νεκρὸ *[Γεωγρ.]*. Νῆσος ἐλάσσων ἐν τῇ Δωδεκανήσῳ (πλάτ. 36° 56' ¹/₃ Β., μῆκ. 27° 07' ¹/₂ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1899: Kalimno, Kappari and Kos channels) μεταξὺ τῆς ΝΑ. ἄκρας τῆς Καλύμνου καὶ 2 μίλλ. ἀνατολικῶς ἀπ' αὐτῆς καὶ τοῦ μέσου τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς Ψερίμου. Ἔχει μῆκος 1 μιλλ. ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ εὖρος 300 περίπου μέτρων. Ὀνομάζεται καὶ *Πλατειά*. Κατά τινα παράδοσιν ἡ ὀνομασία της ὀφείλεται εἰς τὸν ὑπὸ πειρατῶν φόνον ποιμένων, οὓς ἔθαψαν εἰς τὴν προκειμένην νησῖδα *Νεκροθήκην*. Σ. Ε. Λ.

νεκρόβιος (ὁ) (Necrobius) *[Ζωολ.]*. Καλεῖται ἐνιαχοῦ τὸ ἔντομον *κορυνήτης*.

νεκροβίωσις, —*εως* (ἡ). Καλεῖται ὁ βαθμιαῖος τοπικὸς θάνατος τμήματός τινος ἱστοῦ ἢ ὀργάνου, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν τελείαν καὶ ταχέως ἐπιγιγνομένην, τουτέστι τὴν ἀληθῆ *νέκρωσιν*. Ἐνῷ δηλαδὴ κατὰ τὴν ἀληθῆ νέκρωσιν πᾶσα ἀνάβιωσις τοῦ νεκρωθέντος ἱστοῦ εἶναι ἀδύνατος, κατὰ τὴν νεκροβίωσιν εἶναι δυνατὴ αὕτη, ὅταν αἱ ὀπισθοδρομικαὶ ἀλλοιώσεις τοῦ πυρῆνος καὶ τοῦ πρωτοπλάσματος τῶν κυττάρων (λιπώδης ἐκφύλισις, πυρηνολυτικαὶ καὶ πυρηνορρηκτικαὶ ἐξαλλαγαὶ κτλ.) δὲν ἔχουσι προχωρήσει μέχρι τοῦ θανάτου τῶν κυττάρων. Τελείως ὅμως σαφὲς ὅριον μεταξὺ νεκρώσεως καὶ νεκροβιώσεως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ χαραχθῇ. Θ. Σ.

νεκροβόρος (ὁ) (Necroborus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *συλφιδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους κανθάρους μὲ χρῶμα κυανοῦν, ἐνδιαιτωμένους εἰς ἀποσυντεθειμένους ζωϊκοὺς ὀργανισμούς. Ἐκ τῶν 50 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι ὁ *νεκρόβιος ὁ πυρόπους* (Necrobius rufipes), ὅστις ἔχει μικρὸν μέγεθος, σῶμα ᾠοειδές, κεφαλὴν μικρὰν καὶ πεπλατυσμένην ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, κεραίας βραχείας, θώρακα ἀκανονίστως τετραγωνικὸν καὶ κοιλίαν εὐρεῖαν καὶ ᾠοειδῆ. Οἱ πόδες του εἶναι βραχεῖς καὶ λεπτοὶ καὶ ἔχουσι χρῶμα πυρρόν, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία του. Ἀπαντᾷ πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ παρ' ἡμῖν. Δ. Ν. Π.

νεκρογενὴς (ὁ, ἡ), —*ὲς* (τό)· ὁ νεκρὸς γεννηθείς, νεκρογέννητος, ἄλλως *θνησιγενής*.

νεκροδέγμων,—*ονος* (ὁ)· ὁ τοὺς νεκροὺς δεχόμενος, νεκροδόχος (προσηγορικὸν τοῦ *Ἅδου*).

νεκρόδειπνα ***ἀνάγλυφα***. Οὕτως (ἢ καὶ *περίδειπνα*) καλεῖται ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ ὡρισμένον εἶδος ἀρχαίων ἀναγλύφων, τῶν ὁποίων τὸ θέμα τῆς παραστάσεως εἶναι εἰλημμένον ἐκ τῶν συμποσίων τῶν ἀρχαίων. Συνήθως παρίσταται ἀνὴρ δειπνῶν ἐν κατακλίσει ἔμπροσθεν μικρᾶς τραπέζης πλήρους πλακούντων κλπ. Ἐπὶ τῆς κλίνης ἐπίσης καὶ κατὰ τοὺς πόδας τοῦ ἀνδρὸς κάθηται ἡ σύζυγός του. Ἀφ' ἑτέρου μικρὸς ὑπηρέτης προσφέρει οἶνον εἰς τὸν δειπνοῦντα, ἀντλῶν ἔκ τινος κρατῆρος ἢ δίνου. Οὐχὶ σπανίως ἡ παράστασις πλαισιοῦται καὶ ἀπὸ ἄλλα πρόσωπα. Τὰ νεκρόδειπνα ἦσαν ἐν χρήσει ἀπὸ τῶν ἀρχαϊκῶν χρόνων, καθ' ὅλην τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἑλληνιστικὴν περίοδον μέχρι τῶν τελευταίων ρωμαϊκῶν χρόνων, καθ' οὓς ἡ διάδοσις γίνεται μεγαλυτέρα. Τὸ θέμα τῆς παραστάσεως ἀνευρίσκεται καὶ εἰς ἀγγεῖα κατ' ἐξοχὴν τοῦ Ε' αἰῶνος π. Χ. Τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα ἦσαν ἀφιερωματικὰ ἢ ἐπιτύμβια, παριστάνοντο δ' ἐν αὐτοῖς δειπνοῦντες θεοὶ ἢ ἥρωες ἢ νεκροί. Προκειμένου περὶ τῶν τελευταίων, πολλάκις βλέπομεν καὶ διάθεσιν ἀφηρωϊσμοῦ, ἐκδηλουμένου διὰ τῆς παραστάσεως τοῦ ἵππου ἢ τῶν ὅπλων τοῦ νεκροῦ. Ὁπωσδήποτε, ὁ σκοπὸς τοῦ ἀναθέτου ἢ τοῦ συγγενοῦς τοῦ νεκροῦ φαίνεται νὰ εἶναι ἡ παροχὴ εὐχαριστήσεως εἰς τὸν θεὸν ἢ νεκρὸν διὰ τοῦ παρεχομένου τρόπου τινὰ εἰκονικοῦ συμποσίου. Τοιαῦτα ἀνάγλυφα ἀνευρίσκονται ἀρκετὰ ἐν Ἑλλάδι, Ἰταλίᾳ καὶ ἐν ταῖς χώραις ἔνθα εἶχεν ἐπεκταθῇ ἡ ρωμαϊκὴ κυριαρχία. Χ. Ι. Μ.

νεκρόδη (ἡ) (Necroda) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κοιλοκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σιλκιδῶν*, περιλαμβάνον ἔντομα παρεμφερῆ πρὸς τὸν *νεκροφόρον*, ζῶντα κατὰ προτίμησιν ἐπὶ τῶν πτωμάτων μεγάλων ζῴων. Ἐκ τῶν 30 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ *νεκρόδη ἡ παράκτιος* (Necroda litoralis), ἥτις ἔχει ἀρκετὸν μέγεθος, κεφαλὴν ἀρκούντως μεγάλην, ἀπολήγουσαν εἰς ῥύγχος ἐφωδιασμένον ὑπὸ δύο χειλικῶν ἀποφύσεων, κεραίας μετρίου μήκους, προθώρακα ᾠοειδῆ, κοιλίαν ἐπιμήκη καὶ πόδας μετρίου μεγέθους, ἰσχυροὺς καὶ πολυακανθωτούς. Ὁ γενικὸς χρωματισμός της εἶναι μελανὸς μετὰ λευκῶν ἐπιμήκων καὶ λεπτῶν γραμμώσεων ἐπὶ τῆς ράχεως. Ἀπαντᾷ ἀπὸ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης μέχρι καὶ τῆς Ἰαπωνίας καὶ ἐνδιαιτᾶται κυρίως παρὰ τὰς ἀκτάς. Δ. Ν. Π.

νεκροειδὴς (ὁ, ἡ), —*ὲς* (τό)· ὁ ὅμοιος μὲ νεκρόν, ὁ ἔχων ὄψιν νεκροῦ.

νεκροθάπτης (ὁ)· ὁ θάπτων τοὺς νεκρούς· || μεταφ., ὁ προκαλέσας τὸν θάνατόν τινος.

νεκροθήκη (ἡ)· ἡ θήκη τοῦ νεκροῦ, ὁ τάφος, ἡ σαρκοφάγος· || ἡ ὑδρία, ἡ κάλπη, ἐν τῇ ὁποίᾳ παρ' ἀρχαίοις ἐτίθετο ἡ σποδὸς τοῦ νεκροῦ.

Νεκροθήκη *[Γεωγρ.]*. Βραχονησὶς ἐν τῷ διαύλῳ τῆς Καλύμνου, βορείως καὶ ἐγγύτατα τῆς νήσου Νεκρὸ (πλάτ. 36°57'10" Β., μῆκ. 27°07'25" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1899: Kalimno, Kappari and Kos channels). Σ. Ε. Λ.

νεκροκάντηλο (τό)· τὸ καντῆλι τοῦ νεκροῦ, τὸ ἐπὶ τοῦ τάφου ἀναπτόμενον κανδῆλι.

νεκροκεφαλὴ (ἡ)· κεφαλὴ νεκροῦ ἀπηλλαγμένη τῶν σαρκῶν.

νεκροκρέββατο (τό)· ἡ νεκροδόχος θήκη, τὸ φέρετρον.

νεκρολατρεία (ἡ)· ἡ ἐξαιρετικὴ πρὸς τοὺς νεκροὺς τιμὴ καὶ εὐλάβεια, ἡ οἱονεὶ λατρεία τῶν νεκρῶν.

νεκρολάτρης,—*ου* (ὁ)· ὁ ἀποδίδων ἐξαιρετικὴν τιμὴν εἰς τοὺς νεκρούς, ὁ οἱονεὶ λατρεύων τοὺς νεκρούς.

νεκροληστὴς (ὁ) (Necrolestes Ameghino) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *νεκροληστιδῶν ἐντομοφάγων πλακουντοφόρων* θηλαστικῶν. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον εἰς ἑκάστην σιαγόνα ἀνὰ τέσσαρας κοπτῆρας, ἕνα κυνόδοντα, τρεῖς προτραπεζίτας καὶ τρεῖς τραπεζίτας. Ὁ ὀδοντικός των τύπος ἦτο $\frac{4.\ 1.\ 3.\ 3}{4.\ 1.\ 3.\ 3}$. Κατὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ κρανίου καὶ τῶν ὀδόντων, ὡς καὶ τῶν ἄκρων, ὡμοιάζον πολὺ πρὸς τοὺς σημερινοὺς *χρυσοχλωρίδας* (βλ. λ.) τῆς νοτίου Ἀφρικῆς, εἶχον ὅμως μακρὸν ρύγχος. Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὸ Σάντα Κρoὺζ τῆς Παταγονίας. Γ. Κ. Γ.

νεκροληστίδαι (οἱ) (Necrolestidae Scott) *[Παλαιοζωολ.]*. Οἰκογένεια ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνήκουσα εἰς τὴν τάξιν τῶν *ἐντομοφάγων πλακουντοφόρων* θηλαστικῶν. Λείψανα τῶν ζῴων τούτων ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικήν. Γ. Κ. Γ.

νεκρολογία (ἡ)· λόγος περὶ τοῦ νεκροῦ, λόγος βραχὺς περὶ τοῦ βίου ἀποθανόντος καὶ ἰδίᾳ ἔξαρσις τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ πράξεων, δημοσιευόμενος ἐν ἐφημερίδι ἢ περιοδικῷ.

νεκρολόγιον (τό)· κατάλογος τῶν νεκρῶν, βιβλίον εἰς τὸ ὁποῖον ἀναγράφονται τὰ ὀνόματα τῶν ἀποθνησκόντων.

νεκρολούλουδο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *νεκράνθεμον τὸ ἀρουραῖον* (Calendula arvensis).

νεκρομαντεία, ἢ ***νεκυομαντεία*** (ἡ)· ἡ μετὰ τῶν νεκρῶν πνευματικὴ ἐπικοινωνία πρὸς μάντευσιν· ἡ τέχνη τοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὰς ψυχὰς τῶν τεθνεώτων πρὸς φανέρωσιν ἀποκρύφων ἢ μελλοντικῶν πραγμάτων.

— *[Ἐγκυκλ.]* Ἡ λατρεία τῶν νεκρῶν καὶ ἡ πίστις εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς εἶναι τὰ αἴτια, εἰς τὰ ὁποῖα ὀφείλεται ἡ *νεκρομαντεία* ἢ *νεκυομαντεία*. Οἱ ἀρχαῖοι, οἵτινες ἐπίστευον ὅτι ἡ ψυχὴ τῶν τεθνεώτων, ἀποχωριζομένη τοῦ σώματος, ἐπλανᾶτο περὶ τοὺς ζῶντας, πολὺ εὐκόλως ἤχθησαν εἰς τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ἠδύναντο νὰ τὴν ἐπικαλεσθῶσιν εἴτε δι' ἁπλῆς βουλήσεως εἴτε τῇ βοηθείᾳ μυστηριωδῶν τελετῶν (νέκυια). Οἱ τάφοι ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι τόποι, εἰς τοὺς ὁποίους ἠσκήθη ἡ νεκρομαντεία. Οἱ ζῶντες προσεκόμιζον εἰς τοὺς νεκροὺς τροφὰς καὶ ἀρώματα καὶ τῇ βοηθείᾳ διαφόρων ἐπῳδῶν προσεπάθουν νὰ προσκαλέσουν τὰς σκιάς των. Ὁ Ὅμηρος περιγράφει διὰ μακρῶν εἰς τὸ λ τῆς «Ὀδυσσείας» του, ὅπερ ἐπωνομάσθη ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων «Νέκυια», λόγῳ τοῦ περιεχομένου του, τὸν τρόπον, δι' οὗ ὁ Ὀδυσσεὺς κατώρθωσε νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὰς σκιὰς τῶν νεκρῶν.

Ἡ ἀντίληψις τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐπικοινωνίας τῶν ζώντων μετὰ τῶν νεκρῶν ἐγεννήθη ἐν Ἀνατολῇ, ἔλαβε δὲ παρ' Ἑβραίοις σαφῆ καὶ καθωρισμένον χαρακτῆρα. Μολονότι οὐδαμοῦ τῆς Π. Διαθήκης γίνεται ρητῶς λόγος περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ἐχρησιμοποίουν διαφόρους μεθόδους διὰ τὴν ἐπίκλησιν τῆς σκιᾶς τῶν νεκρῶν πείθει ὅτι παρὰ τῷ λαῷ τούτῳ ὑπῆρχεν ἡ πίστις εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς. Τὰ βιβλικὰ παραδείγματα νεκρομαντείας ἄφθονα, σπουδαιότερον δὲ εἶναι τὸ παράδειγμα τῆς προσκλήσεως τῆς σκιᾶς τοῦ Σαμουὴλ πρὸ τοῦ Σαούλ ὑπό τινος πυθωνίδος. Ἡ δεισιδαιμονία αὕτη ἀφῆκε τὰ ἴχνη της καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν νομοθεσίαν τοῦ περιουσίου λαοῦ. Εἰς τὸ «Δευτερονόμιον» ὁ Μωϋσῆς λέγει: «οὐχ εὑρεθήσεται ἐν σοί... τερατοσκόπος ἐπερωτῶν τοὺς νεκρούς, ἔστι γὰρ βδέλυγμα Κυρίῳ τῷ θεῷ σου πᾶς ποιῶν ταῦτα» (ιη', 11). Ὑπὸ τοὺς εἰδωλολάτρας ἡγεμόνας ἡ νεκρομαντεία ἦτο ἐν μεγάλῃ χρήσει, αἱ δὲ μέθοδοι αὐτῆς εἶχον γίνει γνωσταὶ εἰς ὅλους τοὺς Ἰουδαίους. Δὲν εἶναι καθόλου ἀπίθανον ἡ μεγάλη αὕτη διάδοσις τῆς νεκρομαντείας νὰ ὀφείλεται καὶ εἰς ἀπάτας διαφόρων ἐπιτηδείων ἐγγαστριμύθων, οἱ ὁποῖοι διὰ τῆς ἱκανότητός των ἔπειθον τοὺς ἀφελεῖς ὅτι ὡμίλει ὁ νεκρός των. Οὕτως ἐξηγεῖται καὶ διατί εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν τῶν Ο' ὁ ἑβραϊκὸς ὅρος obot (= νεκρόμαντις) ἀποδίδεται διὰ τοῦ ἐγγαστρίμυθος. Παρ' Ἑβραίοις, ὅπως καὶ παρὰ Σύροις, ἀπαντᾷ καὶ μία τρομερὰ μέθοδος νεκρομαντείας: ἐφόνευον παιδίον τι, ἔκοπτον τὴν κεφαλήν του, τὴν ἐταρίχευον, τὴν ἐπέθετον ἐπὶ μεταλλίνου ἐλάσματος, ἐφ' οὗ εἶχον χαράξει τὸ ὄνομα τοῦ πνεύματος ἢ τῆς θεότητος, ἣν ἤθελον νὰ ἐπικαλεσθοῦν, καὶ κατόπιν ἐμαντεύοντο.

Οἱ Ἕλληνες καὶ Ρωμαῖοι νεκρομάντεις ἦσαν ὀλιγώτερον σκληροί. Ἐν Ἑλλάδι ἡ νεκρομαντεία ἠσκεῖτο εἰς ἰδίους ναούς. Περίανδρος ὁ τύραννος τῆς Κορίνθου συνεβουλεύθη τὸ πνεῦμα τῆς συζύγου

Digitized by Google

του εἰς τὸ νεκρομαντεῖον τῆς Θεσπρωτίας, πρὸς ἀνακάλυψιν ἀποκρυβεισῶν τινων ξένων παρακαταθηκῶν. Ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει ὅτι τὸ φάσμα τοῦ νεκροῦ τοῦ Παυσανίου, τὸν ὁποῖον οἱ Λακεδαιμόνιοι ἠνάγκασαν ν' ἀποθάνῃ ἐκ πείνης ἐν τῷ ναῷ τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς, ἐνεφανίζετο εἰς τὸν ναὸν καὶ προεκάλει τόσον τρόμον, ὥστε οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτόν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι τότε ἠναγκάσθησαν νὰ καλέσουν νεκρομάντεις ἐκ Θεσσαλίας, οἱ ὁποῖοι, ἐπικαλεσθέντες τὰς σκιὰς ὅλων τῶν ἐχθρῶν τοῦ Παυσανίου, κατώρθωσαν δι' αὐτῶν, κατόπιν ἀγρίας πάλης, νὰ ἐκδιώξουν τὸ φάσμα του ὁριστικῶς. Κάθε νεκρομαντικὴ τελετὴ συνωδεύετο καὶ ὑπὸ ἐξαγνιστικῶν θυσιῶν. Τὴν μεγαλυτέραν φήμην ὡς νεκρομάντεις εἶχον οἱ Θεσσαλοί, οἱ ὁποῖοι συνήθως περιέβαλλον διὰ θερμοῦ αἵματος τὸ πτῶμα ἑνὸς τεθνεῶτος καὶ κατόπιν συνῆγον πορίσματα περὶ τοῦ μέλλοντος.

Παρόμοιοι μέθοδοι ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι οὗτοι ἐπροτίμων τὰ ὀστᾶ τοῦ κρανίου διὰ νὰ τὰ χρησιμοποιήσουν μαντευτικῶς. Ὁ Λουκανὸς εἰς τὸ ἔπος του «Pharsalia» περιγράφει διὰ μακρῶν τοιαύτην τελετὴν καὶ ἀπαριθμεῖ ὅλας τὰς καθιερωμένας διατυπώσεις. Συνήθως ἤνοιγον μικρὰν τάφρον, ἔρριπτον ἐντὸς αὐτῆς ἔλαιον καὶ ἄλευρον καὶ κατόπιν, τοποθετημένοι κύκλῳ, ἀνέμενον τὴν ἐμφάνισιν τῆς σκιᾶς τοῦ νεκροῦ. Κατὰ τὰς ἀρχαίας ἀντιλήψεις, ἡ ψυχὴ ἀπετέλει ἐμφάνισιν τοῦ σώματος ἀστάθμητον μὲν ἀλλ' ὁρατήν, ἄνευ ὀργάνων ἀλλὰ ὑποκειμένην εἰς τὴν χαρὰν καὶ τὴν λύπην. Ἀπὸ τοιαύτας ἐμφανίσεις κατοικεῖται ὁ Ἅδης τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Βιργιλίου καὶ ἡ κόλασις τοῦ Δάντη.

Ἡ νεκρομαντεία, εἰσαχθεῖσα εἰς τὴν Δύσιν, ἐξηπλώθη εἰς ὅλας τὰς χώρας, ἡ δὲ ἐκρίζωσίς της ὑπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπέβη δυσκολωτάτη. Ἡ νέα θρησκεία προσεπάθησε νὰ τὴν ἀντικαταστήσῃ διὰ τῆς λατρείας ἁπλῶς τῶν νεκρῶν καὶ ἐν μέρει τὸ ἐπέτυχε. Κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους οἱ νεκρομάντεις ἐτιμωροῦντο διὰ προστίμου καὶ ἐξορίας. Ἐπὶ Κωνσταντίνου ἡ ἐξορία μετεβλήθη εἰς θανατικὴν ποινήν, κατὰ δὲ τὸν μεσαίωνα ἐπεβλήθησαν καὶ ἄλλοι ποιναί, αἱ ὁποῖαι ὅμως δὲν ἐμείωσαν τὴν πίστιν τοῦ λαοῦ πρὸς τοὺς νεκρομάντεις. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἡ νεκρομαντεία σὺν τῷ χρόνῳ περιέπεσεν εἰς ἀφάνειαν, ἀντικατασταθεῖσα ὑπὸ ἄλλων παρομοίων μεθόδων μαντεύσεως, κυριωτέρα τῶν ὁποίων εἶναι ὁ *πνευματισμὸς* (βλ. λ.).

Λείψανα νεκρομαντείας ἀποτελοῦσι καὶ οἱ διάφοροι οἰωνισμοὶ κατὰ τὸν θάνατον. Οὕτω, κατὰ τὰς δοξασίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἂν ὁ τελῶν τὴν κηδείαν ἱερεὺς στραφῇ καθ' ὁδὸν πρὸς τὰ ὀπίσθεν, πιστεύεται ὅτι θὰ ἀποθάνῃ καὶ ἄλλος συγγενὴς τοῦ νεκροῦ. Τὸ αὐτὸ πιστεύεται καὶ ἂν ὁ νεκρὸς κατὰ τὸ ψυχορράγημα ἔχῃ τὸν ἕνα πόδα ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ἢ τὸν ἕνα πόδα κεκαμμένον καὶ βραχύτερον τοῦ ἄλλου, ἢ εὔθυμον μᾶλλον πρόσωπον ἢ ἂν κατὰ τὴν μετακόμισίν του μετακινῆται ἐντὸς τοῦ φερέτρου. Ἐπίσης πιστεύεται ὅτι ὁ πταρνιζόμενος κατὰ τὴν ὥραν τῆς κηδείας θ' ἀποθάνῃ καὶ αὐτός, ὅτι ἂν βρέχῃ ὁ ἀποθανὼν ἦτο ἀγαθὸς ἄνθρωπος καὶ ἂν βραχῇ ὁ νεκρὸς ὅτι θὰ βρέχῃ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἤτοι ὅσον νομίζεται ὅτι ἡ ψυχή του διατρίβει ἐπὶ τῆς γῆς. Θ. Π.

νεκρομαντεῖον (τό), ἢ *νεκυομαντεῖον*· τόπος ἔνθα ἐπεκαλοῦντο τὰ πνεύματα τῶν νεκρῶν, ἵνα τὰ ἐρωτήσωσι περὶ τοῦ μέλλοντος. Συνήθως κατάλληλοι τόποι πρὸς τοιαύτην μάντευσιν ἐθεωροῦντο διάφοροι φαραγγώδεις ὀπαί, αἵτινες ἐνομίζοντο ὡς στόμια τοῦ Ἅδου. Νεκρομαντεῖα ὑπῆρχον ἐν Ἐφύρᾳ τῆς Ἠπείρου, παρὰ τὸν Ἀχέροντα ποταμόν, ἐν Ἡρακλείῳ τοῦ Πόντου, ἐν Κύμῃ τῆς Κάτω Ἰταλίας, πλησίον τῆς Ἱεραπόλεως τῆς Φρυγίας καὶ ἀλλαχοῦ. Τὰ νεκρομαντεῖα ἐλέγοντο καὶ Πλουτώνεια καὶ Χαρώνεια.

νεκρομαντικός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν νεκρομαντείαν ἢ τοὺς νεκρομάντεις.

νεκρόμαντις, —εως (ὁ)· ὁ ἐκ τῶν νεκρῶν μαντευόμενος, ὁ οἱονεὶ ἐπικοινωνῶν μετὰ τοῦ ἀποθανόντος καὶ ἐξ αὐτοῦ μανθάνων τὰ ἄλλως ἄγνωστα ἢ τὰ μέλλοντα.

νεκρόπολις, —εως (ἡ)· ἡ οἱονεὶ πόλις τῶν νεκρῶν, τὸ νεκροταφεῖον ‖ παρ' ἀρχαίοις, προάστειον μεγάλης πόλεως ἑκατέρωθεν λεωφόρου, ἔνθα ἐκτίζοντο τάφοι οἰκογενειακοὶ ἢ ἔμενον οἱ νεκροὶ ἐσαεὶ τεθαμμένοι.

—[*Ἐγκυκλ.*] Ἀρχαιολογικὸς ὅρος πρὸς δήλωσιν παντὸς περιωρισμένου χώρου, ἔνθα ὑπάρχουσι τάφοι νεκρῶν. Ἡ λέξις ἐλήφθη ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ προαστείου τῆς ἀρχαίας Ἀλεξανδρείας, τὸ ὁποῖον ἦτο ἔξω τῆς διώρυγος καὶ ἔνθα ὑπῆρχον κατὰ τὸν Στράβωνα «κῆποί τε πολλοὶ καὶ ταφαὶ καὶ καταγωγαὶ πρὸς τὰς ταριχείας τῶν νεκρῶν ἐπιτήδειαι». Νεκρόπολις, ἄρα, εἶναι γενικὸς ὅρος πρὸς δήλωσιν τοῦ *πολυανδρίου* τῶν ἀρχαίων, τοῦ *κοιμητηρίου* τῶν Χριστιανῶν καὶ τοῦ *νεκροταφείου* τῶν νεωτέρων. Αἱ ἀρχαῖαι νεκροπόλεις διαφέρουσιν ἀλλήλων κατ' ἔκτασιν καὶ διάταξιν, ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς. Αἱ προϊστορικαὶ νεκροπόλεις ἐν Ἑλλάδι, ἄλλοτε μέν, ὡς ἐν ταῖς κυκλαδικαῖς νήσοις, περιλαμβάνουσι 50 ἕως 60 τάφους, ἄνευ οὐδενὸς ἐξωτερικοῦ σήματος ἢ περιβόλου, ἄλλοτε δέ, ὡς ἐν Μυκήναις, περιέχουσι τάφους μὲ σήματα καὶ περιβάλλονται διὰ κυκλικοῦ τοιχώματος, ὡς εἶναι ἡ νεκρόπολις τῶν βασιλικῶν τάφων ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνῶν. Οἱ τάφοι τῶν προελληνικῶν τούτων νεκροπόλεων εἶναι ἢ τετράγωνοι λάκκοι, ὡς οἱ βασιλικοὶ τάφοι, ἢ θολωτοὶ καὶ μὲ σχέδιον ἀναπαραστάσεως τῆς γηΐνης κατοικίας τοὐλάχιστον κατὰ τὴν ἐπίπλωσιν. Αἱ νεκροπόλεις τῆς γεωμετρικῆς ἀρχαίας περιόδου περιέχουσι τετραγώνους τάφους, ἐφ' ὧν ὡς σῆμα ἱδρύεται πλέον ἢ στήλη ἢ ἀγγεῖον ἢ τὸ ἄγαλμα τοῦ ἐνταφιασθέντος ἢ ἁπλῶς ἐγείρεται στρῶμα χώματος, ὁ λεγόμενος *τύμβος*. Οἱ τάφοι οὗτοι περιβάλλονται ἐνίοτε διὰ περιβόλων ἐκ μικρῶν λίθων. Τοιούτους τάφους παρουσιάζει ἡ νεκρόπολις τοῦ Διπύλου. Ἐνίοτε ἡ νεκρόπολις ἀποτελεῖται μόνον ἐκ τῶν τάφων οἰκογενείας ἢ γένους καὶ περιβάλλεται ὑπὸ τοίχου. Αἱ νεκροπόλεις τῶν κλασσικῶν χρόνων καὶ μάλιστα τῶν ἑπομένων ἐποχῶν περιέχουσι τάφους πλουσίως κεκοσμημένους διὰ σημάτων διαφόρων σχημάτων, ὡς ναΐσκων, στηλῶν, ἀγαλμάτων καὶ ἀναγλύφων μὲ παραστάσεις ἐπεξηγηματικάς, ἐνίοτε καὶ δι' ἐπιγραφῶν, τῆς ἀξίας ἢ τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ τεθνεῶτος. Πολλαὶ ἀρχαῖαι νεκροπόλεις ἀνεσκάφησαν καὶ ἤχθησαν εἰς φῶς. Σημαντικώτεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι οἱ ἐξ βασιλικοὶ τάφοι τῶν Μυκηνῶν, ἐκ τῶν κτερισμάτων τῶν ὁποίων ἐπλουτίσθη τὸ Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον δι' ἀνεκτιμήτου ἀξίας ὑλικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἀρχαίων ἀντικειμένων, αἱ ἐπὶ πολλῶν λόφων τῶν Μυκηνῶν ἐγκατεσπαρμέναι νεκροπόλεις, τὸ Δίπυλον καὶ ὁ Κεραμεικός, αἱ δύο συναπταὶ νεκροπόλεις τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, αἱ νεκροπόλεις τῆς Θήρας, τῆς Τανάγρας καὶ τῆς Μυρρήνης πλούσιαι εἰς εἰδώλια, πολλαὶ νεκροπόλεις πόλεων ἑλληνιστικῆς καὶ ρωμαϊκῆς ἐποχῆς μὲ τὰς περιφήμους μαρμαρίνας γλυπτὰς σαρκοφάγους των, ὡς ἡ τῆς Σιδῶνος μὲ τὴν σαρκοφάγον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἥτις ἀπόκειται νῦν ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ αἱ νεκροπόλεις τῆς Πομπηΐας μὲ τὰ πλούσια πολύτιμα κτερίσματα καὶ τὴν πλουσιωτέραν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν τάφων των. Ἡ ἀνεύρεσις τῶν ἀρχαίων νεκροπόλεων συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τῶν περὶ θρησκείας ἰδεῶν τῶν ἀρχαίων, εἰς τὰ τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου βίου αὐτῶν καὶ εἰς τὰ τῆς ἐξελίξεως τῆς τέχνης καθόλου. Β. Δ. Θ.

νεκροπομπός (ὁ, ἡ), —*όν* (τό)· ὁ πέμπων, ὁ συνοδεύων τοὺς νεκροὺς εἰς τὸν Ἅδην (*προσηγορικὸν τοῦ Χάρωνος*).

νεκροπούλι (τὸ) [*Ζῳολ.*]. Κοινὴ ὀνομασία νυκτοβίων τινῶν πτηνῶν καὶ ἰδίως εἴδους τινὸς *γλαυκὸς τοῦ αἰγωλιοῦ* (βλ. καὶ λ. *νυχτοπούλι*).

νεκρὸς (ὁ)· ὡς οὐσιαστ., ὁ τεθνεώς, τὸ πτῶμα τοῦ ἀποθανόντος: «*ὁ νεκρὸς τοῦ ἢ τῆς τάδε*», «*ὁ προκείμενος νεκρός*», «*ἀνέστη ἐκ νεκρῶν*».

—[*Ἐγκυκλ.*] Βλ. λ. *θάνατος, κηδεία, ταφή.*

—[*Λαογρ.*] Αἱ περὶ *νεκρῶν* ἀντιλήψεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀποτελοῦν μεῖγμα τῶν πρωτογόνων παγκοσμίων περὶ νεκρῶν δοξασιῶν τῶν διαφόρων λαῶν καὶ τῶν χριστιανικῶν. Οἱ νεκροὶ ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ βλάψουν ἢ νὰ ὠφελήσουν τοὺς ἐπιζῶντας, ἐμφανίζονται δὲ εἰς τὰ μέρη ὅπου ἔζησαν ἄλλοτε, πειράζουν ἀνθρώπους καὶ ζῷα, ἂν τύχῃ οὗτοι νὰ καταπατήσουν τὸ ἔδαφος, τὸ ὁποῖον ἐξουσιάζουν, ζητοῦν δὲ ἐκδίκησιν ἂν εἶναι βιαιοθάνατοι, προσδενόμενοι εἰς τὸν τόπον ὅπου ἐχύθη τὸ αἷμα. Κατοικοῦντες εἰς τὸν *Κάτω κόσμον* (βλ.λ.), εἶναι ἔφοροι τῶν κεχωσμένων θησαυρῶν καὶ πολλάκις ἀποκαλύπτουν αὐτοὺς εἰς τοὺς εὐνοουμένους των.

Ἡ πίστις αὐτὴ τῆς ἐπανεμφανίσεως τῶν νεκρῶν συνδυάζεται ἐνίοτε κατὰ τόπους πρὸς διάφορα ἱστορικὰ γεγονότα. Οὕτω παρ' ἀρχαίοις παρεδίδετο ὅτι ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Μαραθῶνος ἠκούοντο οἱ χρεμετισμοὶ τῶν ἵππων τῶν φονευθέντων Περσῶν, σήμερον δὲ λέγεται περὶ τῶν Ψαρῶν ὅτι κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς ἁλώσεως ἀκούονται τύμπανα καὶ βούκινα. Εἰς τὸν κύκλον τῶν περὶ νεκρῶν δοξασιῶν ἀνήκουσι καὶ αἱ περὶ *βρυκολάκων* καὶ *στοιχειῶν* (βλ. τὰς λ.) δοξασίαι καὶ παραδόσεις. Πιστεύεται δηλαδὴ ὅτι διὰ διαφόρους λόγους ἡ ψυχὴ τοῦ νεκροῦ, ἰδίως τοῦ ἁμαρτωλοῦ, εἶναι δυνατὸν νὰ παραμείνῃ ἐπὶ τῆς γῆς ὡς κακοποιὸν πνεῦμα διὰ τῆς ἐπηρείας τοῦ διαβόλου, ὅστις συνήθως μετατρέπεται εἰς γαλῆν ἢ μῦν, διὰ νὰ πλησιάσῃ τὸν νεκρὸν καὶ εἰσέλθῃ ἐντὸς αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο φυλάσσουν ἐπιμελῶς μήπως διέλθῃ ἄνωθεν τοῦ νεκροῦ μῦς ἢ γαλῆ, καὶ ἂν συμβῇ τοιοῦτόν τι, πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ κακοῦ πρέπει νὰ συλληφθῇ καὶ νὰ περιστραφῇ ἑπτάκις περὶ τὸν νεκρόν. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἄλλως εἶναι δυνατὸν νὰ εἰσέλθῃ ὁ διάβολος ἐντὸς τοῦ νεκροῦ, λαμβάνουν τὰ ἑξῆς προληπτικὰ μέτρα: εἰς τὸ στόμα τοῦ νεκροῦ τίθεται ὑπὸ τοῦ ἱερέως μικρὸς σταυρὸς ἐκ κηροῦ καὶ εἰς τὸ μέσον μικρὸς βῶλος θυμιάματος, δι' ὧν ἀποδιώκεται ὁ διάβολος. Ἐπὶ κεράμου λαμβανομένης ἐκ τῆς στέγης τῆς οἰκίας χαράσσεται σταυρὸς καὶ τὰ στοιχεῖα ΙΣ-ΧΡ-ΝΙΚΑ (Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ) καὶ τίθεται αὐτὴ πλησίον τοῦ νεκροῦ. Ἂν ὁ νεκρὸς ἔχῃ πληγήν, πρέπει αὕτη νὰ πλυθῇ διὰ ζέοντος ὕδατος, διότι ἄλλως χρησιμεύει ὡς σημεῖον προσβολῆς τοῦ κακοποιοῦ πνεύματος.

Παραλλήλως πρὸς τὰς ἀρχαιοελληνικὰς ἀντιλήψεις, ὑπάρχουν καὶ αἱ χριστιανικαί. Οὕτω ὁ θάνατος πιστεύεται ὅτι ἐπέρχεται διὰ τῆς σπάθης τοῦ ἀρχαγγέλου καὶ ὅτι μετὰ τὴν ἐπιθανάτιον ἀγωνίαν, ἥτις διὰ τοῦτο καλεῖται «ἀγγομάχημα», ὁ ἄγγελος πλύνει εἰς τὸ ὕδωρ τὴν πλήρη αἵματος σπάθην του, διὰ τοῦτο δέ, ἀγγελθέντος θανάτου, χύνεται ἐκ τῶν ἀγγείων ὅλων των οἰκιῶν τὸ ὕδωρ καὶ ἀντικαθίσταται δι' ἄλλου. Ταυτοχρόνως ὅμως ὁ θάνατος προσωποποιεῖται, ἐνσαρκούμενος εἰς τὸν παλαιὸν πορθμέα, τὸν Χάροντα (Χάρος), ἐξ οὗ διασῴζεται πολλαχοῦ ἡ ἀρχαία συνήθεια τοῦ ὀβολοῦ τοῦ νεκροῦ, ὃν καλοῦσι «περατίκι».

Ἡ ψυχή, μετὰ τὴν ἔξοδόν της ἐκ τοῦ σώματος, παραμένει ἐπὶ τρεῖς μὲν ἡμέρας ἐντὸς τῆς οἰκίας, εἰσερχομένη εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ θανάτου καὶ πίνουσα ὑπὸ μορφὴν μυίας ἐκ τοῦ ἐπὶ τούτῳ παρατεθειμένου ποτηρίου, ἐπὶ τεσσαράκοντα δὲ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ κατόπιν μεταβαίνει εἰς τὸν παράδεισον ἢ τὴν κόλασιν. Πρὶν ἢ τοποθετηθῇ ἐκεῖ, παλαίει πρὸς πονηρὰ πνεύματα (*τελώνια*, βλ. λ.), ὁ δὲ ἀγών της οὗτος διευκολύνεται, ἂν κατὰ τὸ ψυχορράγημα διανεμηθῶσι χρήματα. Κατ' ἄλλας παραδόσεις, ὡς τόποι κολάσεως ἀναφέρονται καὶ τόποι ἐπίγειοι, βουνὰ ἢ νῆσοι, εἰς τοὺς ὁποίους αἱ ψυχαὶ ἀποτίνουν ὑπὸ μορφὴν πολλάκις ζῴων τὰς ποινάς των. Κατὰ περιόδους τακτάς, αἱ ψυχαὶ τῶν τεθνεώτων ἐπανέρχονται εἰς τὸν ἐπάνω κόσμον καὶ ἐπισκέπτονται τοὺς ἐπιζῶντας, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὸ δωδεκαήμερον, κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα μέχρι τῆς Πεντηκοστῆς περίοδον. Κατὰ τὸν θάνατον ἐξάγονται ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ διάφοροι οἰωνισμοί, οἵτινες ἀποτελοῦν εἶδός τι *νεκρομαντείας* (βλ. λ.).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ν. Γ. Πολίτου.* Παραδόσεις (Ἀθῆναι 1904), σ. 565 κ. ἑξ.—*Σ. Π. Κυριακίδου*, Ἑλληνικὴ λαογραφία Α. (Ἀθῆναι 1923), σ. 200 κ. ἑξ.—*Θ. Βορέα*: Ζητήματα δημοτικῆς ψυχολογίας. Τριξοῦσαι ψυχαί (ἐν «Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθηνῶν» σ. 290 κ. ἑξ.).—*Α. Χ. Μπούτουρα*, Προλήψεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ἑρμηνεία αὐτῶν (Ἀθῆναι 1931), σ. 65 κ.ἑξ.

—[*Διεθν. Δίκ.*] Εἰς τὸ ἐν πολέμῳ διεθνὲς δίκαιον κρατοῦσιν εἰδικοὶ κανόνες ἐν σχέσει μὲ τὴν τύχην τοῦ νεκροῦ τῆς μάχης, ἑκάστου τῶν ἐμπολέμων ὑποχρεουμένου: 1) Νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸν σεβασμὸν τῶν πτωμάτων, ἀπαγορεύων τὴν σύλησιν αὐτῶν· πᾶν ὅ,τι ἀνευρίσκεται εἰς τὰ θυλάκια τῶν φονευθέντων πρέπει νὰ ἐπιστρέφεται εἰς τοὺς οἰκείους των. 2) Νὰ βεβαιώσῃ τὴν ταυτότητα τῶν νεκρῶν· ἡ βεβαίωσις γίνεται ἐκ τοῦ βιβλιαρίου ταυτότητος, ἀλλὰ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον πολλὰ κράτη εἰσήγαγον τὸ σύστημα τῶν plaques d'identité. Τὰ συλλεγέντα στοιχεῖα περὶ τῶν φονευθέντων, ὡς καὶ τὰ ἀνευρεθέντα ἐπ' αὐτῶν ἀντικείμενα, πρέπει ν' ἀποδίδωνται ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον εἰς τὸν ἀντίπαλον, διὰ τὰ περαιτέρω. 3) Νὰ ἐνταφιάζῃ τοὺς νεκρούς· ὁ ἐνταφιασμὸς ἐνεργεῖται συνήθως διαρκούσης μερικῆς ἀνακωχῆς εἰς ὡρισμένον σημεῖον τοῦ μετώπου, ὁπότε ἐνεργεῖται καὶ ἡ περισυλλογὴ τῶν τραυματιῶν· κατὰ τὸν ἐνταφιασμὸν πρέπει νὰ δίδεται μεγάλη προσοχή, ὅπως μὴ ταφῶσι καὶ ζῶντες, βαρέως ὅμως τραυματισμένοι καὶ ἐξηντλημένοι ἐκ τῶν τραυμάτων των, ὥστε δυσχερὴς νὰ καθίσταται ἡ πιστοποίησις τοῦ θανάτου των. Ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν τοῦ πολέμου δὲν ἀπαγορεύεται ἐνίοτε.

Αἱ ὡς ἄνω γενικαὶ ἀρχαὶ διετυπώθησαν εἰς τὴν ἀπὸ 18 Ὀκτωβρίου 1907 διεθνῆ συμφωνίαν τῆς Χάγης, περὶ καθιερώσεως καὶ εἰς τὸν κατὰ θάλασσαν πόλεμον τῶν εἰς τὴν σύμβασιν τῆς Γενεύης περιληφθέντων κανόνων. Κατὰ τὰ ἄρθρα 16 καὶ 17 αὐτῆς ὡρίσθη ὅτι καὶ εἰς τὸν κατὰ θάλασσαν πόλεμον οἱ ἀντίπαλοι ὑποχρεοῦνται νὰ λάβωσι πᾶν μέτρον κατάλληλον πρὸς προστασίαν τῶν νεκρῶν ἀπὸ τὴν σύλησιν καὶ τὴν ἀπρεπῆ μεταχείρισιν αὐτῶν καὶ πρὸς διαφύλαξιν τῶν ὅσων ἤθελον εὑρεθῆ ἐπὶ ἑκάστου νεκροῦ, τὰ ὁποῖα, βεβαιουμένης τῆς ταυτότητος τούτου, δέον ν' ἀποσταλῶσιν εἰς τοὺς οἰκείους του τὸ ταχύτερον, μέσῳ τῶν ναυτικῶν ἀρχῶν τῆς πολιτείας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουσι οἱ πεσόντες. Καὶ καθ' ὅσον ἀφορᾷ ἐπίσης τὸν ἐναέριον πόλεμον ἰσχύουσιν αἱ αὐταὶ γενικαὶ ἀρχαὶ προκειμένου περὶ τῶν νεκρῶν· ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἐχθρικὸν ἀεροσκάφος ἤθελε διὰ οἱονδήποτε λόγον καταπέσει εἰς ὀχυρωματικὰς γραμμὰς τοῦ ἀντιπάλου, οἱ δὲ ἐπ' αὐτοῦ ἐπιβαίνοντες εὑρεθῶσι νεκροί, ὁ ἀντίπαλος ὑποχρεοῦται νὰ σεβασθῇ, ὅπως καὶ εἰς τὸν κατὰ ξηρὰν πόλεμον κλπ., τὰ πτώματα αὐτῶν, νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ταφῆς των καὶ οὕτω καθεξῆς. Διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, πρέπει νὰ σημειωθῇ, οἱ νεκροὶ τῶν ἐναερίων μαχῶν ἔτυχον ἐξαιρετικῶν τιμῶν. Οὕτω οἱ Ἄγγλοι, ἅμα ἐπέτυχον νὰ καταρρίψωσι τὸ ἀεροπλάνον ἐφ' οὗ ἐπέβαινεν ὁ τολμηρότερος Γερμανὸς ἀεροπόρος

Digitized by Google

von Richthagen, ἐτίμησαν τὸ πτῶμα αὐτοῦ διὰ στεφάνου ἐξ ὀνόματος τοῦ βρεττανικοῦ ἀεροπορικοῦ στόλου. Η. Γ. Κ.

—**νεκροῦ** ***ἀποσύνθεσις***, *[Φυσιολ.]*. Ὀλίγας ὥρας μετὰ τὸν θάνατον ἄρχεται ἡ σῆψις τοῦ πτώματος, ἥτις ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀποσύνθεσιν τῶν σαρκῶν καὶ ἐν τέλει εἰς τὴν ἐξαφάνισιν αὐτῶν. Ἡ σῆψις ἐπιτελεῖται ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τῶν μικροβίων (ἀεροβίων καὶ ἀναεροβίων), ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῶν σκωλήκων καὶ ἐντόμων. Ἡ ἔναρξις γίνεται διὰ τῶν μικροβίων τῶν ἐντέρων, ἅτινα εὑρίσκονται εἰς ταῦτα εἰς μέγα πλῆθος καὶ ἅτινα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ζῶντος ἐπιθηλίου μὴ εὑρίσκοντα ἀντίστασιν, διαχέονται εἰς τοὺς διαφόρους ἱστούς, συντελοῦντα εἰς τὴν ἀποσύνθεσιν αὐτῶν.

Κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους μῆνας ἡ σῆψις ἐπιτελεῖται διὰ τῶν ἀναεροβίων μικροβίων, εἶναι δὲ δύσοσμος. Εἶτα, συντελούντων καὶ τῶν διαφόρων σκωλήκων, ἤτοι τῶν προνυμφῶν καὶ νυμφῶν τῶν διαφόρων μυιῶν καὶ ἐντόμων, ἐπέρχεται ἡ ἀπόσηψις.

Ἡ τελεία ἀποσύνθεσις τῶν μαλακῶν μορίων συντελεῖται ἐντὸς 3—7 ἐτῶν καὶ εἶναι ταχυτέρα μὲν εἰς τὰ παιδία, βραδυτέρα δὲ εἰς τοὺς ἐνήλικας. Ἀλλ' ἵνα αὕτη συντελεσθῇ κανονικῶς, ἀπαιτεῖται πρῶτον μὲν κατάλληλον ἔδαφος. Ὡς τοιοῦτον θεωρεῖται τὸ μαλακόν, ἐλαφρῶς ἀμμῶδες καὶ ὑγρόν, ἀλλ' ὅπερ δὲν διακρατεῖ τὸ ὕδωρ, ἀφίνει δὲ τὸν ἀέρα νὰ κυκλοφορῇ ἐλευθέρως. Ὅταν τὸ ἔδαφος δὲν εἶναι κατάλληλον, δυνάμεθα νὰ βελτιώσωμεν αὐτὸ διὰ τεχνητῶν ἔργων, ὡς εἶναι τὰ προταθέντα ὑπὸ τοῦ Coupry καὶ ἐφαρμοσθέντα εἰς τὰ νεκροταφεῖα τῆς Νάντης καὶ τοῦ Σαὶν-Ναζαίρ. Ὁ Coupry, ἀναχωρῶν ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι ἡ ἀποσύνθεσις τῶν πτωμάτων ἐπιβραδύνεται ἐκ πάσης αἰτίας ἐμποδιζούσης τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τοῦ ἀέρος πέριξ τοῦ πτώματος, ὡς καὶ πάσης ἀντισηπτικῆς οὐσίας ἀνακοπτούσης τὴν ἀνάπτυξιν τῶν σηψιγόνων μικροβίων, διασωληνοῖ τὸ ἔδαφος, ἵνα διευκολύνῃ τὸν ἀερισμὸν αὐτοῦ. Πρὸς τοῦτο, κατὰ πρῶτον περιφράττει τὸ νεκροταφεῖον διὰ τοίχου ὕψους δύο μέτρων μετὰ βαθέων θεμελίων, ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν εἴσοδον τῶν ὑδάτων ἐντὸς τοῦ πρὸς ἐνταφιασμὸν χώρου, διὰ τάφρου δὲ καὶ σωλήνων ἀπομακρύνει ταῦτα ἐκ τοῦ χώρου. Εἶτα εἰς ἕκαστον τάφον κτίζει τοῖχον ὕψους 0.10 ἑκ. καὶ σχηματίζει κενὸν διὰ τούτου ἐν εἴδει σταυροῦ. Τὸ κενὸν τοῦτο ἐπιμηκύνει διὰ πηλίνων σωλήνων, οὓς τοποθετεῖ ὑπὸ τὸ ἔδαφος τὸ χωρίζον δύο παρακειμένους τάφους καὶ οὕτω σχηματίζει δίκτυον ἐκτεινόμενον καθ' ὅλον τὸ ὑπέδαφος τοῦ νεκροταφείου. Τὸ δίκτυον τοῦτο καταλήγει εἰς κεντρικὸν συλλεκτῆρα, ὅστις συνδέεται μετὰ τῶν ὑπονόμων τῆς πόλεως. Τὸ ἐν εἴδει σταυροῦ κενὸν καλύπτεται διὰ πλακῶν, ἅπασα δὲ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ τάφου ἐπιστρώννυται δι' σκωριῶν πάχους 0.10 ἑκ. Ἐντὸς τῶν οὕτω ἑτοιμασθέντων τάφων ἐναποτίθενται τὰ φέρετρα μετὰ τῶν νεκρῶν καὶ καλύπτονται διὰ χώματος.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐφαρμογῆς τῶν μέτρων τούτων εἰς τὰ ἄνω ἀναφερθέντα νεκροταφεῖα ἦσαν ἐξαίρετα, διὸ καὶ συνιστῶνται ὁσάκις τὸ ἔδαφος δὲν εἶναι κατάλληλον πρὸς ταφήν. Ἵνα καταδειχθῇ ἡ σημασία ἣν κέκτηται τὸ ἔδαφος διὰ τὴν τελείαν ἀποσύνθεσιν τῶν πτωμάτων, ἀρκεῖ ν' ἀναφέρωμεν τὴν ἀτελῶς γινομένην τοιαύτην τῶν πτωμάτων τῶν ἐνταφιασθέντων εἴτε εἰς ὑγρὸν ἔδαφος (ἀργιλλῶδες), εἴτε εἰς μὴ καλῶς ἀεριζόμενον τοιοῦτον (βραχῶδες), ὡς καὶ τὴν κατάστασιν τῆς κηρολιπωσίας, εἰς ἣν μεταπίπτουσι ταῦτα, ὅταν διατηρῶνται εἴτε ἐντὸς ὕδατος, εἴτε ἐντὸς ὑγροῦ ἐδάφους, εἴτε ἐντὸς ἑρμητικῶς κεκλεισμένου φερέτρου, εἴτε τέλος ἐντὸς μὴ καλῶς ἀεριζομένου τάφου. Κατὰ τὴν κατάστασιν ταύτην τῆς κηρολιπωσίας τὸ πτῶμα μετατρέπεται εἰς κηροειδῆ λευκόφαιον μᾶζαν, ὁμογενῆ, εὔθρυπτον, στίλβουσαν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς διατομῆς δίκην λίπους, ἄοσμον, τηκομένην διὰ τῆς θερμότητος καὶ παρέχουσαν εἰς τὴν ἀφὴν τὴν αἴσθησιν λίπους. Ἡ οὐσία αὕτη, χημικῶς ἐξεταζομένη, ἀποτελεῖται ἐκ λιπαρῶν ὀξέων, χοληστερίνης κτλ. Διὰ τῆς μικροσκοπικῆς δ' ἐξετάσεως ἀνευρίσκεται πολλάκις ἡ ὑφὴ τῶν μυῶν, τοῦ δέρματος καὶ τῶν ὀστῶν. Ἡ κηρολιπωσία παρατηρεῖται ἰδίᾳ εἰς λιποβριθῆ πτώματα.

Ἕτερος σπουδαῖος ὅρος διὰ τὴν ταχεῖαν ἀποσύνθεσιν τῶν πτωμάτων εἶναι ἡ θερμοκρασία. Αὕτη δὲν πρέπει νὰ εἶναι οὔτε λίαν χαμηλή, οὔτε λίαν ὑψηλή. Διότι παρετηρήθη ὅτι καὶ ἡ μὲν καὶ ἡ δὲ ἀνακόπτουσι τὴν σῆψιν καὶ προκαλεῖται κατάστασις, ἥτις καλεῖται μομιοποίησις. Κατ' αὐτὴν τὸ πτῶμα μετατρέπεται εἰς ξηρὰν σπογγώδη μᾶζαν εὐκόλως κονιοποιουμένην καὶ διατηροῦσαν πολλάκις τὴν προτέραν μορφήν, ἥτις δύναται νὰ συντηρηθῇ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας. Ἡ μομιοποίησις παρατηρεῖται εἰς τὰς θερμὰς χώρας (ἐρήμους) καὶ εἰς τὰς κατεψυγμένας τοιαύτας (πολικάς). Ἀλλὰ καὶ λίαν ἔντονος ἀερισμὸς μετὰ μεγάλης ξηρασίας, ἕνεκα τῆς ταχείας ἐξατμίσεως δύναται νὰ ἐπιφέρῃ τὴν μομιοποίησιν. Ἡ τοιαύτη κατάστασις δύναται νὰ παρατηρηθῇ ἐπίσης μετὰ δηλητηρίασιν διὰ φωσφόρου, ἀρσενικοῦ, ὑδραργύρου κ.τ.τ., ὡς καὶ μετὰ χρῆσιν πολλῶν καὶ ἰσχυρῶν ἀντισηπτικῶν, ὡς τοῦτο γίνεται κατὰ τὴν ταρίχευσιν.

Τὸ μειονέκτημα τῆς ἐπιβραδύνσεως τῆς ἀποσυνθέσεως ἔχουσι καὶ οἱ οἰκογενειακοὶ λεγόμενοι τάφοι, τοὺς ὁποίους χρησιμοποιοῦσιν εὔποροί τινες οἰκογένειαι, οἱ ἐκτισμένοι ἐκ τσιμέντου ἢ πλίνθων καὶ μὴ ἐπιτρέποντες τὸν καλὸν ἀερισμόν.

Ν. Α. Μ.

—**νεκροῦ** ***καῦσις***. Ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, μετεχειρίζοντο δὲ ταύτην οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, οἱ Ρωμαῖοι, λαοί τινες τῆς Ἀμερικῆς κτλ. Ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως ὅμως τοῦ Χριστιανισμοῦ τὸ ἔθιμον τοῦτο τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν κατηργήθη, χαρακτηρισθὲν ὡς ἀντιχριστιανικόν. Τὴν καῦσιν τῶν νεκρῶν εἰσηγήθη καὶ πάλιν ὁ Cambry τὸ VII ἔτος τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἔκτοτε διεξήχθησαν σφοδροὶ περὶ τὸ ζήτημα τοῦτο ἀγῶνες.

Εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν ἐπετράπη διὰ νόμου ψηφισθέντος τῷ 1887, ἐτέθη δὲ εἰς χρῆσιν διὰ διατάγματος τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1889. Συνέπεια τούτου ἦτο ἡ ἵδρυσις ἀποτεφρωτικῶν κλιβάνων εἰς Παρισίους, Ρουάν, Ρὲνς καὶ Λυῶνα. Τὴν Γαλλίαν ἠκολούθησαν καὶ ἄλλα κράτη· οὕτω δὲ σήμερον, εἰς μὲν τὴν Ἰταλίαν εὑρίσκονται ἐν ἐνεργείᾳ 27 κλίβανοι, εἰς τὴν Ἀγγλίαν 5, εἰς τὴν Γερμανίαν 6, εἰς τὴν Ἑλβετίαν καὶ Σουηδίαν ἀνὰ 2 κ. οὕ. κ. Εἰς τὴν Ἰαπωνίαν οἱ κλίβανοι οὗτοι εἶναι τοσοῦτον διαδεδομένοι, ὥστε μόνον ἐν Τόκιο, πρωτευούσῃ τῆς Ἰαπωνίας, λειτουργοῦσιν 7 τοιοῦτοι, ἀποτεφροῦντες 42 % τῶν νεκρῶν. Ἐν τούτοις ἕνεκα τῆς ἀντιδράσεως τῶν χριστιανικῶν καὶ ἑβραϊκῶν ἐκκλησιαστικῶν κύκλων, ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν δὲν ἔχει εἰσέτι διαδοθῆ εἰς μεγάλην κλίμακα.

Οἱ ἀποτεφρωτικοὶ κλίβανοι εἶναι τριῶν εἰδῶν: 1) Κλίβανοι χρησιμοποιοῦντες τὰ παραγόμενα ἀέρια. 2) Κλίβανοι πυριφλεγεῖς μετὰ φλογῶν περιβαλλουσῶν τὸ πτῶμα. 3) Κλίβανοι χρησιμοποιοῦντες θερμὸν ἀέρα.

Οἱ κλίβανοι τῆς πρώτης ὁμάδος, ὡς ἀπαιτοῦντες 5—6 ὥρας πρὸς ἀποτέφρωσιν, δὲν εἶναι ἐν μεγάλῃ χρήσει.

Οἱ τῆς δευτέρας ὁμάδος περιλαμβάνουσι διάφορα συστήματα, ἤτοι: α') Τὸ σύστημα Gorini, καθ' ὃ ὁ κλίβανος θερμαίνεται διὰ ξύλων ἢ ἀεριόφωτος. Ἡ ἀναπτυσσομένη φλὸξ λείχει τὸ ἐπὶ ἐσχάρας τοποθετημένον πτῶμα. Τοιοῦτοι κλίβανοι ὑπάρχουσιν ἐν Μιλάνῳ, Τουρίνῳ, Ρουάν, Κρεμόνῃ, Τόκιῳ κλπ. β') Τὸ σύστημα Venini, καθ' ὃ ὁ κλίβανος λειτουργεῖ δι' ἀεριογόνου. Τοιοῦτοι εὑρίσκονται εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἰταλίας, εἰς Κοπεγχάγην τῆς Δανίας, εἰς Ἄλμπανυ τῆς Β. Ἀμερικῆς, εἰς Μοντεβίδεο τῆς Ν. Ἀμερικῆς κλπ. γ') Τὸ σύστημα Müller καὶ Fichet ὡς καὶ τὸ τῶν Toisoul καὶ Fradet, καθ' ὃ οἱ κλίβανοι θερμαίνονται διὰ κώκ. Τοιοῦτοι εὑρίσκονται εἰς Παρισίους, Λυῶνα, Ρουάν, Ρένς. δ') Τὸ σύστημα Spasciani καὶ Mesmer, καὶ ε') Τὸ τῶν Klingenstierna, εἰς ἃ ἡ θέρμανσις γίνεται διὰ κὼκ καὶ ἀεριόφωτος. Κλίβανοι τῶν συστημάτων τούτων εὑρίσκονται ἐν λειτουργίᾳ εἰς Στοκχόλμην, Γκοτεμβοῦργον, Ἀϊδελβέργην, Ὄφφενμπαχ, Μιλᾶνον, Βενετίαν, Λιβόρνον κλπ.

Εἰς τοὺς κλιβάνους τῆς τρίτης ὁμάδος, τοὺς θερμαινομένους διὰ θερμοῦ ἀέρος, περιλαμβάνονται τὰ συστήματα Siemens, Bourry, Scheider, Freigang. Εὑρίσκονται δὲ εἰς Γκόταν, Ζυρίχην, Ἀμβοῦργον κλπ. Οἱ τελευταῖοι ἔχουσι τὸ πλεονέκτημα νὰ ἀποτεφρώνωσι πολλὰ πτώματα ταυτοχρόνως καὶ νὰ χρησιμοποιῶνται ἄνευ διακοπῆς, ὅπερ εἶναι λίαν σπουδαῖον ἐν καιρῷ πολέμου ἢ ἐπιδημίας.

Τέλος, πρὸς ταχεῖαν ἀποσύνθεσιν τῶν πτωμάτων ἀναφέρομεν τὸ ὑγρὸν τοῦ Corini, ὅπερ, ἀγνώστου συνθέσεως, ὀνομασθὲν ὑπὸ τοῦ ἐφευρέτου «πλουτωνικὸν ὑγρόν», κέκτηται τὴν ἰδιότητα νὰ διαλύῃ ταχέως τὰ μαλακὰ μόρια τοῦ πτώματος. Τὸ ὑγρὸν τοῦτο δὲν ἔσχε μεγάλην ἐφαρμογήν. Ν. Α. Μ.

—**νεκροῦ** ***μεταφορά***. Ἡ μετάδοσις τῶν λοιμωδῶν νόσων ἐπέρχεται οὐ μόνον ἀπὸ τῶν ὑγιῶν καὶ ἀσθενῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν νεκρῶν. Διὰ τοῦτο ἀπὸ ὑγιεινῆς ἀπόψεως ἡ μεταφορὰ τῶν νεκρῶν πρέπει νὰ διέπεται ὑπὸ κανόνων τινῶν, οἵτινες δέον νὰ τηρῶνται αὐστηρότερον, ὅταν ὁ θάνατος προῆλθεν ἐκ λοιμώδους τινὸς νοσήματος. Οὕτω ἡ μετὰ τὸν θάνατον μακρὰ παραμονὴ ὑγιῶν εἰς τὸν χῶρον ἔνθα φυλάσσεται ὁ νεκρός, ἡ παρακολούθησις τῆς κηδείας νεκρῶν μεταφερομένων δι' ἀσκεπῶν φερέτρων, ὁ ἀσπασμὸς αὐτῶν κ.τ.τ. πρέπει ν' ἀπαγορεύωνται αὐστηρῶς.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μεταφορά, ἰδίᾳ τῶν ἀποθανόντων ἐκ λοιμωδῶν νόσων καὶ δὴ χολέρας, πανώλους κ.τ.τ., δέον ν' ἀπαγορεύηται ἀπολύτως. Ἡ μεταφορὰ παντὸς ἄλλου νεκροῦ δύναται νὰ ἐπιτραπῇ μόνον μετὰ ταρίχευσιν καὶ ἀφοῦ ληφθῶσιν εἰδικὰ μέτρα. Ἤτοι ὁ νεκρὸς πρέπει νὰ τεθῇ ἐντὸς ἀδιαχωρήτου μεταλλικοῦ φερέτρου, οὗτινος ὁ πυθμὴν φέρει πριονίσματα ξύλου ἢ κόνιν ἄνθρακος κ.τ.τ., διαποτισθέντα δι' ἀντισηπτικοῦ τινος διαλύματος. Τοῦτο δὲ νὰ περιβληθῇ δι' ἑτέρου φερέτρου ξυλίνου. Τὸ πτῶμα ἀποθανόντος ἐκ λοιμώδους τινὸς νοσήματος μόνον μετὰ παρέλευσιν ἔτους δύναται νὰ μεταφερθῇ καὶ ἀφοῦ προσαχθῇ πιστοποιητικὸν ὅτι ἐν τῇ πόλει ἐν ᾗ ἀπέθανε, δὲν ἐπικρατεῖ κινδυνώδης λοιμώδης νόσος. Ἡ δι' ἀγοραίων ἁμαξῶν μεταφορὰ τῶν ἐκ λοιμωδῶν νόσων θανόντων δέον ν' ἀπαγορεύηται αὐστηρῶς, ἐν περιπτώσει δὲ ἐπιδημίας ν' ἀπαγορεύηται καὶ ἡ δημοσία ἔτι κηδεία.

Ἐὰν ἄρρωστός τις ἀποθάνῃ ἐκ λοιμώδους νοσήματος, καλὸν εἶναι τὸ πτῶμα αὐτοῦ νὰ πλυθῇ διὰ διαλύματος διχλωριούχου ὑδραργύρου 1:1000 ἢ νὰ περιβληθῇ διὰ σινδόνης βεβρεγμένης εἰς ἀντισηπτικόν τι διάλυμα. Νὰ τεθῇ δὲ τὸ ταχύτερον ἐντὸς τοῦ φερέτρου, νὰ κλεισθῇ στεγανῶς καὶ νὰ μεταφερθῇ ταχέως εἰς τὸ νεκροταφεῖον, ἔνθα εἶναι δυνατὸν νὰ τελεσθῇ ἄνευ κινδύνου ἡ κηδεία αὐτοῦ. Ν. Α. ΜΙΧΑΗΛ…

— **«Νεκρῶν** ***βιβλίον»***. Οὕτως ἀπεδόθη τὸ φαραωνικὸν «πὲρτ ἐμ χροῦ», ἤτοι «τὸ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐρχόμενον» ἢ «τὸ ἐκδηλούμενον εἰς τὸ φῶς». Ἄλλοτε ὀνομάζεται «τελετουργικὸν νεκρώσιμον» καὶ ὑπό τινων, ἐξ ἀγνοίας τοῦ πράγματος, «αἰγυπτιακὴ Βίβλος». Ἑκάστη μουμία ἔφερεν ἀντίγραφον αὐτοῦ περιέχον κυρίως προσευχὰς πρὸς χρῆσιν τοῦ νεκροῦ. Εἰς τὰ χειρόγραφα ταῦτα ἐκτίθεται πῶς ἡ ψυχή, ὁδηγουμένη ἐνώπιον τοῦ Ὀσίριδος, ἀπολογεῖται πρὸς τὸ δικαστήριον τοῦ Ἅδου. «...Φέρω τὴν ἀλήθειαν, καὶ κατέστρεψα τὸ ψεῦδος. Οὐδένα δόλον διέπραξα κατὰ τῶν ἀνθρώπων. Δὲν ἐτυράννησα τὴν χήραν. Δὲν ἐψεύσθην ἐν δικαστηρίῳ. Δὲν ἐκακοπίστησα. Οὐδὲν τὸ ἀπηγορευμένον διέπραξα. Δὲν ἐπέβαλον εἰς τοὺς ἐργάτας περισσοτέραν ἐργασίαν τῆς πρεπούσης. Δὲν ὑπῆρξα ἀμελής, οὔτε ὀκνηρός. Δὲν ἐλιποψύχησα. Δὲν προὐκάλεσα τὴν μῆνιν τοῦ κυρίου κατὰ τοῦ δούλου του. Δὲν ἐπείνασέ τις ἐξ αἰτίας μου. Οὔτε ἔκλαυσέ τις ἐξ ὑπαιτιότητός μου. Δὲν ἀπέστρεψα τοὺς ἄρτους τῶν ναῶν, οὔτε προσφορὰς πρὸς τοὺς θεούς. Δὲν ἀφήρεσα προμηθείας ἢ περιβλήματα νεκροῦ. Ἠγνόησα τὴν αἰσχροκέρδειαν. Δὲν ἐνόθευσα τὰ βάρη τοῦ σίτου. Δὲν κατεπάτησα ἀγρόν. Δὲν ἐπραγματοποίησα κέρδη ἀλλοιώνων τὴν πλάστιγγα. Δὲν ἀφήρεσα τὸ γάλα ἀπὸ τοῦ στόματος βρέφους. Δὲν ἐκυνήγησα ἱερὰ ζῷα βόσκοντα. Δὲν συνέλαβον εἰς δίκτυα πτηνὰ ἱερά, οὔτε ἡλίευσα ἱεροὺς ἰχθῦς εἰς τὰ ἕλη των. Δὲν ἀπώθησα τὸ ὕδωρ κατὰ τὴν πλήμμυραν, οὔτε ἀπέκοψα τὸ ὕδωρ διώρυγος. Δὲν ἀπέσβεσα τὸ ἱερὸν πῦρ... Εἶμαι ἁγνός, ἁγνός, ἁγνός». Καὶ ἡ ἀρνητικὴ αὐτὴ ἀπολογία ἐπαναλαμβάνεται αὐτολεξεὶ δι' ἕνα ἕκαστον τῶν 42 ὑποχθονίων δικαστῶν. Τὸ βιβλίον τῶν νεκρῶν εὑρέθη γραμμένον εἰς πλείστους παπύρους, κεφάλαιά του δέ τινα εἶναι χαραγμένα ἐπὶ τῶν τοίχων τάφων καὶ πυραμίδων, ἐπὶ σαρκοφάγων καὶ περιβλημάτων μουμιῶν. Οὐδὲν ἀντίγραφον εὑρέθη περιέχον καὶ τὰ 200 περίπου κεφάλαιά του, καὶ οὐδαμοῦ τηρεῖται ἡ αὐτὴ σειρὰ τῶν κεφαλαίων. Ταῦτα εἶναι τόσον ἀνεξάρτητα ἀλλήλων, ὅσον καὶ οἱ ψαλμοὶ ἢ αἱ σουρὰτ τοῦ Κορανίου. Ὅπως δ' ἐκεῖνα καὶ αὐτὰ συνετέθησαν κατὰ διαφόρους ἐποχάς. Τὸ μακρότερον εὑρεθὲν κείμενον εὑρίσκεται εἰς τὸ Τουρῖνον, ἔχον 165 κεφάλαια. Αἱ δυσκολίαι τῆς μεταφράσεως εἶναι μέγισται, διότι καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους τὸ κείμενον εἶχε διαφθαρῇ καὶ αἱ συχναὶ ἀντιγραφαὶ ὑπὸ ἀμαθῶν καλλιγράφων κατέστησαν αὐτὸ ἐντελῶς δυσνόητον. Ἐπιτείνει δὲ τὴν δυσκολίαν τὸ γεγονὸς ὅτι ἦτο μυθολογικὸν καὶ δι' αὐτὸ προϋποθέτει ἐκ μέρους τοῦ μεταφραστοῦ τὴν γνῶσιν ὅλων τῶν τότε κυκλοφορούντων θεολογικῶν μύθων. Αἱ ἔξοχοι ἰδέαι μερικῶν κεφαλαίων κάμνουν ἀντίθεσιν πρὸς χονδροειδεῖς ἀντιλήψεις ἄλλων. Θὰ ὑπῆρχεν ἴσως ἐσωτερική της ἑνότης, τῆς ὁποίας ὅμως ἡ κλεὶς ἐχάθη δι' ἡμᾶς. Τὸ κύριον θέμα ἑκάστου κεφαλαίου εἶναι ἡ ἐξαγίωσις τοῦ νεκροῦ. Ὑποτίθεται ὅτι ὁ νεκρὸς ἀπαγγέλλει τὰ κεφάλαια πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἐνδυναμωθῇ καὶ ν' ἀπολαύσῃ τῶν ἀγαθῶν τῆς ἄλλης ζωῆς. Ὁ πόθος του εἶναι νὰ τῷ ἀποδοθοῦν πᾶσαι αἱ ἱκανότητες, τὰς ὁποίας ἀπώλεσε διὰ τοῦ θανάτου. Οὐδὲν σχεδὸν λέγεται περὶ ποινῆς. Ἡ ὑπερτάτη μακαριότης ἦτο νὰ ἀπορροφηθῇ ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ ν' ἀποκτήσῃ τὴν δύναμιν νὰ μεταμορφώνεται εἰς ὅ,τι ἤθελε. Μεταξὺ τῶν μνημονευομένων θεῶν κυριώτατοι εἶναι ὁ Ρᾶ, ὁ Σέβ, ἡ Νούτ, ὁ Ὄσιρις, ἡ Ἶσις, ὁ Ὧρος, ὁ Σέτ, ἡ Νέφθυς, ὁ Φθᾶ, ὁ Θώθ, ὁ Χνεμοῦ καὶ ὁ Τούμ. Οἱ θεοὶ τῶν Θηβῶν δὲν ἀναφέρονται.

Τὸ ἀρχαιότατον ἐπὶ παπύρου ἀντίγραφον ἀνάγεται εἰς τὴν ΙΗ' δυναστείαν. Τὰ ἀρχαιότερα ἀντίγραφα δὲν εἶναι τόσον πλούσια εἰς εἰκονογράφησιν ὅσον τὰ νεώτερα, εἰς τὰ ὁποῖα αἱ μικρογραφημέναι εἰκόνες διαρκῶς καθίστανται τεχνικώτεραι. Συχνὰ εἶναι θαυμασίως χρωματισμέναι. Γενικῶς δέχονται ὅτι τὸ παλαιότερον κεφάλαιον εἶναι τὸ 64, ὁ δὲ πάπυρος τοῦ Τουρίνου λέγει ὅτι ἀνεκαλύφθη ὑπὸ υἱοῦ τινος τοῦ Χοῦ-Φοῦ ἐπὶ τῆς Δ' δυναστείας. Ἄλλα κείμενα ἀξιοῦν ὅτι εἶναι τῆς Α' δυναστείας. Τὸ 64 κεφάλαιον ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ θανόντος κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου του ἐνώπιον τῶν δικαστῶν θεῶν. Ἄλλα κεφάλαια φέρουν ἐπιγραφάς: «Ἡ ἐν ἡμέρᾳ ἀνέ-

Digitized by Google

τις καὶ ἡ μετὰ θάνατον ζωή», «Ἡ ἀποδίωξις τῆς δειλίας ἀπὸ τὴν καρδίαν τοῦ νεκροῦ», «Δοξολογία εἰς τὸν Ρᾶ, ὅταν θέτῃ εἰς κίνησιν τὴν γῆν τῆς ζωῆς», «Παράδοσις εἰς τὸν νεκρὸν λέξεων μαγικῆς δυνάμεως (ἐπῳδῶν)», «Πῶς νὰ μὴ ἀποθνήσκῃ κανεὶς δευτέραν φοράν», «Παροχὴ ἀέρος εἰς τὸν κάτω κόσμον», «Μεταμόρφωσις εἰς οἱανδήποτε μορφὴν ἐπιθυμεῖς», «Ἕνωσις τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ σώματος», «Καθοδήγησις τοῦ νεκροῦ πρὸς τὸν Ρᾶ», «Ὁδηγίαι ὅπως κεφάλαιά τινα γράφωνται ἐπὶ φυλακτῶν».

Αἱ ἀξιολογώτεραι μεταφράσεις τοῦ βιβλίου τῶν νεκρῶν ἔγιναν ὑπὸ τοῦ Sir P. Renouf εἰς τὰ «Proceeding of the Society of Biblical Archeology (τόμ. 14,15,16 καὶ ἑξῆς) καὶ ὑπὸ τοῦ E. W. Budge. Οἱ Ἄγγλοι τὸ ὀνομάζουν «Book of the Dead», οἱ δὲ Γάλλοι «Livre des Morts», «Rituel funéraire» ἢ συχνὰ «Todtenbuch».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Maspéro* «Hist. anc. des peuples de l'Orient» (Paris 1912).—*Ph. Virey* «La réligion de l'anc. Égypte» (Paris 1910).—*M. Brodrick and A. Morton* «A concise Diction. of Egypt. Archaeology» (London 1924). Γ. Λ. Α.

νεκρός, —*ά*, —*όν*· ὁ ἄνευ ζωῆς, ὁ ἄπνους, ὁ ἀποθαμένος: «εὑρέθη νεκρός»· || «νεκρὸν κεφάλαιον», «νεκρὰ χρήματα», «νεκρὰ περιουσία» ἢ μὴ ἐνεργός, ἡ μὴ ἀποφέρουσα κέρδη· || «γλῶσσα νεκρὰ» ἡ μὴ λαλουμένη, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ζώσας γλώσσας: «ἡ λατινικὴ καὶ ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ εἶναι γλῶσσαι νεκραί»· || «ἡ πίστις ἄνευ ἔργων εἶναι νεκρὰ» οἱονεὶ ἀνύπαρκτος· || ***νεκρὸς*** (ὁ)· ὡς οὐσιαστ. (βλ. ἀνωτέρω).

— ***νεκρὰ γωνία*** *[Ὀχυρ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ ἔμπροσθεν τῆς γραμμῆς τοῦ πυρὸς μέρος τοῦ ἐδάφους, ὅπερ λόγῳ τῆς διαμορφώσεως αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ βληθῇ δι' εὐθέων θεριστικῶν πυρῶν ἐκ τῆς γραμμῆς ταύτης. Διὰ καταλλήλου ἐκλογῆς τῆς γραμμῆς τοῦ πυρὸς ἀποφεύγονται κατὰ τὸ δυνατὸν αἱ νεκραί, ἢ ἄλλως ἀπυρόβλητοι λεγόμεναι, γωνίαι, ὅπου δὲ τοῦτο δὲν εἶναι κατορθωτόν, χρησιμοποιοῦνται τὰ πλευρικὰ πυρά, ἢ πυρὰ πλαγιοφυλάξεως. Ζ. Ν.

— ***νεκρὰ φύσις*** (γαλλ. nature morte). Τοιουτοτρόπως ὀνομάζεται ἐν τῇ τέχνῃ ἡ ἀπεικόνισις νεκρῶν ζῴων, θηραμάτων κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ἰχθύων, ἀνθέων, καρπῶν, λαχάνων καὶ ποικίλων ἄλλων ἀντικειμένων, ἐν οἷς τάσσονται τὰ οἰκιακὰ σκεύη (τὰ ἐπιτραπέζια ἰδίᾳ), τὰ κομψοτεχνήματα, εἴδη τινὰ χρησιμοποιούμενα εἰς τυχηρὰ παιγνίδια, καὶ ἐν γένει πᾶν ἄψυχον ἀντικείμενον. Ἡ «νεκρὰ φύσις» ἀπαντᾷ ἐν τῇ ζωγραφικῇ (τῇ ἐλαιογραφίᾳ, τῇ ὑδατογραφίᾳ, τῇ νωπογραφίᾳ κλπ.), ἐν τῇ ξυλογραφίᾳ καὶ χαλκογραφίᾳ, ἐν τῇ ἐμπαιστικῇ καὶ τῇ παντὸς εἴδους διακοσμητικῇ. Κυριωτάτη ὅμως εἶναι ἡ ἐν τῇ ζωγραφικῇ καὶ εἰς μικροδιαστάτους κατὰ κανόνα πίνακας ἐμφάνισίς της. Ἡ ἱστορία της εἶναι τόσον μακρά, ὅσον περίπου καὶ ἡ καθόλου ἱστορία τῆς τέχνης. Ἡ ἀπεικόνισις ἀνθέων καὶ καρπῶν ἰδίᾳ ἐμφανίζεται εἰς παλαιοτάτας καλλιτεχνικὰς ἐκδηλώσεις, ἀλλὰ φέρει ἐν τούτοις οὐχὶ αὐτόνομον, ἀλλὰ προσηρτημένον διακοσμητικὸν χαρακτῆρα, ὡς ἐν τῇ πομπηϊανῇ τέχνῃ. Ὡς ἴδιος κλάδος τῆς τέχνης ἐκαλλιεργήθη ἰδίᾳ κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν καὶ μετ' αὐτήν. Ἀνυπέρβλητοι διδάσκαλοι εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ζωγραφικῆς ἀνεδείχθησαν οἱ παλαιοὶ Ὁλλανδοὶ καλλιτέχναι, καὶ τῶν νεωτέρων ὅμως καλλιτεχνῶν οἱ πλεῖστοι δὲν ἀπαξιοῦν νὰ ἐπιδεικνύουν τὴν ἐκφραστικὴν δύναμιν τοῦ ταλάντου των, τὴν παρατηρητικότητα καὶ τὴν δεξιότητά των ἐν τῇ ἐπεξεργασίᾳ τῶν λεπτομερειῶν ἢ τῇ ἀποδόσει τῆς καταλλήλου ἀτμοσφαίρας εἰς ἀπεικονίσεις πλήρεις ἀπὸ τὴν αἴσθησιν τῆς πολλάκις ὑμνηθείσης «ψυχῆς τῶν πραγμάτων». (Βλ. εἰκ. σ. 176.) Ι. Μ. Π.

— ***νεκρὸν σημεῖον*** *[Μηχαν.]*. Τὸ ἀκρότατον σημεῖον τῆς διαδρομῆς τοῦ ἐμβόλου ἐμβολοφόρου τινὸς μηχανῆς. Ὑπάρχουν εἰς κάθε ἐμβολοφόρον μηχανὴν δύο νεκρὰ σημεῖα, ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὰς κατὰ τὰς δύο διευθύνσεις τῆς παλινδρομήσεως ἄκρας θέσεις. Δεξιὸν νεκρὸν σημεῖον καλεῖται τὸ πρὸς τὸ μέρος τοῦ ζυγώματος κείμενον, ἀριστερὸν τὸ πρὸς τὴν ἀντίθετον πλευράν. Ἡ μεταξὺ τῶν δύο νεκρῶν σημείων ἀπόστασις ἰσοῦται πάντοτε πρὸς τὴν διάμετρον τοῦ κύκλου, ὃν διαγράφει τὸ κομβίον τοῦ στροφάλου κατὰ τὴν κίνησιν τῆς μηχανῆς (βλ. καὶ λ. *ἀτμομηχανή*). Γ.Θ.Κ.

νεκρόσιος (ὁ) (Necrosius) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων ὀρθοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δρομικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *φασμιδῶν*, περιλαμβάνον εὐμεγέθεις ἀκρίδας μὲ σῶμα

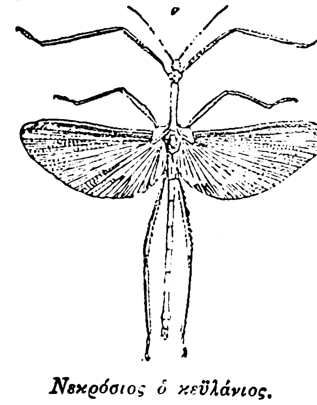

Νεκρόσιος ὁ κεϋλάνιος.

κυλινδρικόν, σωληνοειδές, λίαν ἐπίμηκες, κεφαλὴν μικρὰν καὶ λεπτοτάτην, κεραίας λεπτὰς καὶ μετρίου μήκους, πόδας ἀρκετὰ ἰσχυροὺς καὶ ἐπιμήκεις, ὧν τὸ τρίτον ζεῦγος εἶναι διπλάσιον σχεδὸν εἰς μῆκος τῶν δύο πρώτων ζευγῶν καὶ πτέρυγας ἀνεπτυγμένας, ἡμιδιαφανεῖς καὶ πολυνευρωτάς. Ἐκ τῶν πολλῶν εἰδῶν τοῦ ἐντόμου τούτου γνωστότερος εἶναι ὁ *νεκρόσιος ὁ κεϋλάνιος* (Necrosius ceylanensis), ὅστις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους, ἔχει χρῶμα τεφροκίτρινον καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὴν Βόρνεο, Κεϋλάνην καὶ Σουμάτραν. Δ.Ν.Π.

νεκροσκοπεῖον (τό)· τὸ ἐργαστήριον τοῦ νεκροσκόπου.

νεκροσκοπία (ἡ)· ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ ἀκριβολόγος ἐξέτασις τοῦ νεκροῦ πρὸς διαπίστωσιν τοῦ ἐπελθόντος θανάτου καὶ ἐξακρίβωσιν τῶν προκαλεσάντων αὐτὸν αἰτίων, ἄνευ ἀνατομίας τοῦ πτώματος.

— *[Ἰατρ.]* Βλ. λ. *νεκροψία*.

—*[Νομικ.]* Πρὸς διαπίστωσιν τοῦ ἂν ὄντως τις ἀπεβίωσε καὶ ἐκ τίνος αἰτίας, ἐπεβλήθη (διάταγμα τῆς 13 Μαΐου 1835 «περὶ νεκροσκοπίας») ὁ διορισμὸς νεκροσκόπου εἰς ἕκαστον δῆμον. Πιστοποιουμένου τοῦ θανάτου ὑπὸ τοῦ νεκροσκόπου ἢ τοῦ νοσηλεύσαντος ἰατροῦ, ἢ ἐν ἐλλείψει τούτων τοῦ ληξιάρχου, συντάσσεται ἡ ληξιαρχικὴ πρᾶξις θανάτου καὶ τῇ βάσει πιστοποιήσεως τοῦ ληξιάρχου περὶ τοῦ ὅτι συνετάγη ἡ σχετικὴ ληξιαρχικὴ πρᾶξις χορηγεῖται ἡ ἄδεια πρὸς ἐνταφιασμὸν (ἄρθρον 24 καὶ 25 νόμ. 2430). Δὲν ἐπιτρέπεται δὲ νὰ γίνῃ ὁ ἐνταφιασμὸς πρὸ τῆς παρελεύσεως ἀπὸ τῆς τελευταίας πνοῆς τῶν ἑξῆς χρονικῶν διαστημάτων: α) ὡρῶν 24 ἀπὸ 1 Μαΐου μέχρι 30 Ὀκτωβρίου· καὶ β) ὡρῶν 30 ἀπὸ 1 Νοεμβρίου μέχρι 30 Ἀπριλίου (διάτ. 14 Μαΐου 1835). Ἡ ἐνέργεια τοῦ νεκροσκόπου καθορίζεται ἀπὸ τὰ ἐν τῷ ἐν λόγῳ διατάγματι παραγγέλματα, πρὸς ἐξακρίβωσιν: α) τοῦ ἂν ὁ θάνατος ὑπάρχῃ πραγματικῶς ἢ κατ' ἐπιφάνειαν, β) τοῦ ἂν συνέβη φυσικῶς ἢ ἀπὸ βίαν, γ) ἂν ὁ ἄνθρωπος ἀπέθανεν ἀπὸ διαδόσιμόν τινα νόσον. Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν «ὁ θάνατος ὑπάρχει μόνον κατὰ τὸ φαινόμενον» (βλ. λ. *νεκροφάνεια*), ὁ νεκροσκόπος «ἐπιχειρεῖ τὰ πάντα διὰ νὰ ἀνακαλέσῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ζωήν», εἰς δὲ τὰς ἑτέρας δύο περιπτώσεις β′ καὶ γ′ εἰδοποιεῖ τὴν ἀστυνομίαν. Ἐὰν δὲ πρόκειται περὶ κυοφορούσης, θανούσης τὸν 5ον τῆς κυήσεως μῆνα, ὑποχρεοῦται ὁ ἴδιος, ἂν εἶναι χειρουργός, ἢ προσκαλῶν χειρουργὸν νὰ διατάμῃ τὸ πτῶμα, διὰ νὰ σώσῃ τὸ βρέφος, ἂν δὲ παραμελήσῃ τοῦτο, τιμωρεῖται κατὰ τὸ ἄρθρον 302 τοῦ ποινικοῦ νόμου. Ἡ διατομὴ ὅμως τῶν πτωμάτων εἰς οἱανδήποτε περίπτωσιν ἐπιτρέπεται μόνον 24 ὥρας μετὰ τὸν θάνατον, ὁ δὲ παραβάτης τιμωρεῖται κατὰ τὰ ἄρθρα 302 καὶ 646 τοῦ ποινικοῦ νόμου.

Νεκροσκόπος παραβαίνων τὰ καθήκοντά του ἐκ προθέσεως ἢ ἐξ ἀμελείας ἀποβάλλεται τῆς ὑπηρεσίας καὶ τιμωρεῖται, ἀναλόγως τῆς περιπτώσεως, κατὰ τὰ ἄρθρα 302, 480, 487, 488, 646 καὶ 647 τοῦ ποινικοῦ νόμου.

Διὰ τοῦ ἄρθρου 433 τοῦ σχεδίου ἑλληνικοῦ ποινικοῦ κώδικος τιμωρεῖται ἥ τε ἄνευ ἀδείας καὶ ἡ πρόωρος ταφὴ καὶ ἀνατομή, ὡς καὶ ἡ ἀπόκρυφος ἀνατομὴ τῶν νεκρῶν καὶ ἡ ἐξαφάνισις τούτων, διάταξις δὲ σχετικὴ μὲ τὴν περίπτωσιν νεκρᾶς ἐχούσης ἐν γαστρὶ ἔμβρυον ζῶν δὲν περιελήφθη αὐτόθι, λόγῳ τοῦ ὅτι τοῦτο μᾶλλον ἀποκλείεται ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης. Σ. Α. ΧΥΤΗΡΗΣ

νεκροσκόπος (ὁ)· ὁ εἰδικὸς ἰατρὸς ἢ ὑπάλληλος ὁ ἐπιτετραμμένος τὴν βεβαίωσιν τοῦ θανάτου τοῦ νεκροῦ.

νεκροστολίζω· στολίζω, κοσμῶ τὸν νεκρόν.

νεκροσυλία (ἡ)· σύλησις τοῦ νεκροῦ, τυμβωρυχία καὶ ἀφαίρεσις τῶν κοσμημάτων ἢ ἐνδυμάτων τοῦ νεκροῦ.

—*[Ποιν. Δίκ.]* Βλ. λ. *τυμβωρυχία*.

νεκρόσυλος (ὁ, ἡ)· ὁ συλῶν τὸν νεκρόν, τυμβωρύχος ἀφαιρῶν τὰ τοῦ νεκροῦ κοσμήματα ἢ ἐνδύματα.

νεκροταφεῖον (τό)· ὁ τόπος ὅπου θάπτονται οἱ νεκροί, ἄλλως *κοιμητήριον*, *νεκρόπολις*.

— *[Ὑγιειν.]* Παλαιόθεν ἐπεκράτει ἡ δοξασία ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τῶν διαφόρων λοιμωδῶν νόσων ὀφείλεται εἰς τὴν γειτνίασιν τῶν νεκροταφείων. Αἱ νεώτεραι ὅμως ἔρευναι, στηριζόμεναι τόσον εἰς τὴν ὑγιεινήν, ὅσον καὶ εἰς τὴν μικροβιολογίαν, ἀπέδειξαν ὅτι τὰ νεκροταφεῖα, ὅταν πληρῶσι διαφόρους ὅρους, οὐδένα ῥόλον παίζουσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἐπιδημιῶν, οὔτε εἶναι ἐπιβλαβῆ ἄλλως πως εἰς τὴν δημοσίαν ὑγείαν.

Οἱ κυριώτεροι κίνδυνοι ἐκ τῆς γειτνιάσεως τοῦ νεκροταφείων εἶναι τρεῖς:

Ὁ πρῶτος δύναται νὰ προέλθῃ ἐκ τῶν παθογόνων μικροβίων τοῦ ἔκ τινος λοιμώδους νόσου θανόντος ἀτόμου. Ἀπεδείχθη ὅμως ὅτι, ὅταν ἡ ταφὴ γίνῃ κανονικῶς, τὰ παθογόνα μικρόβια καταστρέφονται ἐντὸς ἡμερῶν ἢ τὸ πολὺ ἐντὸς ὀλίγων ἑβδομάδων. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν διατηρηθῶσιν ἐπὶ μακρότερον χρόνον, ὡς τοῦτο συμβαίνει διὰ τὰ τῆς φυματιάσεως, τοῦ κοιλιακοῦ τύφου καὶ ἄλλα, πάλιν ἡ λοίμωξις δὲν εἶναι δυνατή, τῶν μικροβίων τούτων μὴ δυναμένων νὰ μεταφερθῶσιν ἐκ τοῦ βάθους εἰς ὃ εὑρίσκονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ οὕτω νὰ ἐπιφέρωσι τὴν μόλυνσιν τῶν ἀνθρώπων. Τοῦτο ἄλλως τε ἀπεδείχθη καὶ ἐκ διαφόρων στατιστικῶν, καθ' ἃς οἱ κατοικοῦντες πέριξ τῶν νεκροταφείων δὲν προσβάλλονται συχνότερον τῶν ἄλλων ὑπὸ τῶν λοιμωδῶν νόσων.

Ὁ δεύτερος κίνδυνος δύναται νὰ προέλθῃ ἐκ τῶν ἀερίων τῶν παραγομένων ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν πτωμάτων. Ἀλλὰ τὰ ἀέρια ταῦτα, ἅτινα προέρχονται ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν λευκωματοειδῶν οὐσιῶν τῶν πτωμάτων καὶ ὧν προέχουσι τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, τὸ ὑδρογόνον, τὸ ὑδρόθειον, τὸ μεθάνιον καὶ ἡ ἀμμωνία, τότε μόνον εἶναι δηλητηριώδη, ὅταν εἰσπνευσθῶσιν εἰς ἀρκετὴν ποσότητα, ἥτις δύναται νὰ προέλθῃ ἐκ πολλῶν πτωμάτων κακῶς ταφέντων. Ἄλλως τε τὰ ὑπὸ ἑνὸς πτώματος παραγόμενα ἀέρια ἀπορροφοῦνται τόσον καλῶς ὑπὸ τοῦ ἐδάφους, ὥστε οὐδὲ δυσοσμία κἂν ν' ἀναδίδηται ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τῶν τάφων.

Τρίτος κίνδυνος, ὁ καὶ σοβαρώτερος ὅλων, εἶναι ὁ τῆς μολύνσεως τῶν ὑδάτων τῶν πλησίον τῶν νεκροταφείων κειμένων φρεάτων. Εἶναι δυνατὸν ἐνίοτε νὰ μεταφερθῶσι διὰ τῶν ὑπογείων ὑδάτων τῶν διερχομένων διὰ τῶν νεκροταφείων οὐ μόνον μικρόβια ἀλλὰ καὶ μόρια ἔτι ἐκ τῶν πτωμάτων.

Λόγῳ τῶν ἀναφερθέντων ὡς ἄνω κινδύνων ἡ ἐγκατάστασις τῶν νεκροταφείων ἀπαιτεῖ τὴν τήρησιν διαφόρων ὅρων.

Ἄλλοτε οἱ νεκροὶ ἐθάπτοντο ἐντὸς τῶν ἐκκλησιῶν ἢ τῶν περιβόλων αὐτῶν. Πρώτη δὲ ἡ κυβέρνησις τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καθώρισε διὰ διατάγματος τὸν τρόπον τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν νεκροταφείων, ὡς καὶ τοὺς ὅρους, ὑπὸ τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ θάπτωνται οἱ νεκροί. Διὰ τοῦ πρώτου ἄρθρου τοῦ διατάγματος τούτου ἀπηγορεύετο ἐφεξῆς ἡ ταφὴ ἐντὸς τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν περιβόλων αὐτῶν, ὡρίζετο δὲ καὶ ἡ ἀπόστασις, ἣν ἔπρεπε νὰ ἔχωσιν οἱ τόποι τῶν ἐνταφιασμῶν ἀπὸ τῶν κατῳκημένων μερῶν, ὁρισθεῖσα ἀρχικῶς εἰς 35—40 κατ' ἐλάχιστον μέτρα καὶ αὐξηθεῖσα διὰ νεωτέρου διατάγματος (1808) εἰς 100 μέτρα. Ἡ ἀπόστασις αὕτη εἰς τὰ διάφορα κράτη ἐκανονίσθη διὰ νόμων, ποικίλλει δὲ κατὰ τόπους. Οὕτως ἐν Γερμανίᾳ ἔχει ὁρισθῆ εἰς 75 τοὐλάχιστον μέτρα, ἐν Γαλλίᾳ καὶ παρ' ἡμῖν 100 μέτρα, ἐν Ἀγγλίᾳ 200 γυάρδαι (183 μέτρα) καὶ ἐν Ἰταλίᾳ 200 μέτρα.

Τὸ διάταγμα τῆς κυβερνήσεως τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως δι' ἄλλων αὐτοῦ ἄρθρων ὥριζεν ὅτι οἱ τόποι τῶν ἐνταφιασμῶν ἔπρεπε νὰ κεῖνται εἰς ὑψηλὸν καὶ καλῶς ἀεριζόμενον ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ βορρᾶ μέρος. Νὰ εἶναι περικεκλεισμένοι διὰ τοίχου ὕψους 2 μέτρων, νὰ εἶναι δενδροφυτευμένοι, τὰ δὲ δένδρα νὰ μὴ ἐμποδίζωσι τὸν καλὸν ἀερισμὸν αὐτῶν. Ἕκαστος ἐνταφιασμὸς νὰ ἐνεργῆται εἰς ἕνα τάφον βάθους 1,50—2 μέτρων καὶ πλάτους 0,80 ἑκ., ὅστις νὰ πληροῦται διὰ χώματος καλῶς ἀναμοχλευθέντος. Ἡ ἀπόστασις δὲ τῶν τάφων ἀπ' ἀλλήλων ὡρίζετο εἰς 0,30—0,40 μ. καθ' ὅλας τὰς πλευράς. Ἡ ἐκταφὴ νὰ ἐκτελῆται μετὰ πενταετίαν. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ οἱ χῶροι οἱ διατεθειμένοι πρὸς ἐνταφιασμὸν νὰ εἶναι πεντάκις μεγαλύτεροι τῶν ἀναγκαιούντων διὰ τὴν ταφὴν τῶν νεκρῶν ἑνὸς ἔτους.

Ὡς βλέπομεν, τὸ διάταγμα τῆς γαλλικῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως προέβλεψε πάσας σχεδὸν τὰς περιπτώσεις τῆς ἐγκαταστάσεως νεκροταφείων πληρούντων τοὺς ὑγιεινοὺς ὅρους. Αἱ νεώτεραι ἔρευναι πολὺ ὀλίγα προσέθεσαν εἰς τὰς διατάξεις ταύτας. Οὕτω ἐδόθη μεγαλυτέρα προσοχὴ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἐδάφους τῶν νεκροταφείων, εἰς τρόπον ὥστε ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ πνέοντες ἄνεμοι νὰ μὴ διευθύνωνται ἐκ τοῦ νεκροταφείου πρὸς τὴν πόλιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ βρόχια ὕδατα νὰ μὴ ῥέωσι πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῶν κατοικιῶν. Πρὸς τοῦτο, μάλιστα, ἄλλοι μὲν προτείνουσι τὴν ὄρυξιν περιφεριακῆς τάφρου τριῶν μέτρων βάθους, ἄλλοι δὲ τὴν διασωλήνωσιν τοῦ ἐδάφους (σύστημα Coupry, λεγόμενον «νεκροταφεῖον τοῦ μέλλοντος», βλ. λ. *νεκροῦ ἀποσύνθεσις*). Ἐπίσης δίδεται μεγαλυτέρα προσοχὴ εἰς τὴν σύστασιν τοῦ ἐδάφους, ὅπερ δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀργιλλῶδες, οὐδὲ νὰ διαποτίζεται ὑπὸ ὑδάτων.

Ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς ἐκταφῆς ἰσχύουσι διάφοροι κατὰ κράτος διατάξεις. Ἐν Ἀγγλίᾳ π. χ. τῶν μὲν παιδίων μέχρις ἡλικίας 12 ἐτῶν δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἐκταφὴ πρὸ τῆς παρελεύσεως ὀκταετίας, τῶν δὲ ἐνηλίκων πρὸ τῆς παρελεύσεως δεκατετραετίας. Εὐνόητον εἶναι ὅτι αὕτη ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν τοπικῶν ἰδίᾳ συνθηκῶν. Ἐν Ἑλλάδι π. χ. ἡ ἐκταφὴ ἐνεργεῖται μετὰ τριετίαν.

Ὁ χρόνος, ὅστις δέον νὰ παρέλθῃ πρὸς χρησιμοποίησιν ἀχρηστευθέντος νεκροταφείου, εἴτε πρὸς οἰκοδόμησιν, εἴτε πρὸς καλλιέργειαν, ὁρίζεται ἐπίσης διαφοροτρόπως εἰς τὰς διαφόρους χώρας.

Digitized by Google

Digitized by Google

Οὕτω, ἐνῷ ὁ αὐστριακὸς νόμος ἀξιοῖ παρέλευσιν 10 ἐτῶν μόνον, ὁ γερμανικὸς ἀπαιτεῖ 40 ἔτη.

Ν. Α. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

— *[Θρησκ.]* Οἱ Ἑβραῖοι ἔθαπτον τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς ἔξω τῆς πόλεως (Ματθ. 27, 52 καὶ 53. Λουκ. 7, 12) εἴτε εἰς τάφους εἰς διάφορα μέρη κειμένους, εἴτε, προκειμένου μάλιστα περὶ τῶν πτωχῶν καὶ ξένων, εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτό. Τὴν συνήθειαν ταύτην ἠκολούθησαν καὶ οἱ πρῶτοι Χριστιανοί, οἵτινες λίαν ἐνωρίς, πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς μεταξὺ αὐτῶν ἀδελφότητος, προετίμων τὴν ταφὴν τῶν ἑαυτῶν νεκρῶν εἰς τάφους κειμένους εἰς ἕνα τόπον καὶ δὴ περὶ τοὺς τάφους τῶν μαρτύρων. Οὕτω ἐμορφώθησαν παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς τὰ νεκροταφεῖα, τὰ καλούμενα συνήθως κοιμητήρια ἐκ τῆς παρ' αὐτοῖς ἐπικρατούσης ἰδέας, τῆς στηριζομένης ἐπὶ τῆς πεποιθήσεως τῆς κοινῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, τοῦ θανάτου ὡς ὕπνου. Ἐννοεῖται ὅτι διὰ τῆς ἐν τοῖς νεκροταφείοις ταφῆς τῶν νεκρῶν ἠδύνατο ἡ Ἐκκλησία καὶ οἱ πιστοὶ εὐκολώτερον νὰ εὔχωνται ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ἐπικαλῶνται τὰς εὐχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τῶν ζώντων καὶ οὕτω νὰ κατανοῶσιν ἐμπρακτότερον τὴν κοινωνίαν τῆς στρατευομένης καὶ θριαμβευούσης Ἐκκλησίας. Ὅτε μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν διωγμῶν τὰ λείψανα τῶν μαρτύρων ἐναπετέθησαν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἔθαπτον συνήθως οἱ Χριστιανοὶ τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς πέριξ τῶν ἐκκλησιῶν ἢ εἰς τὸ προαύλιον αὐτῶν, ἀπαγορευομένης ἔν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει τῆς ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας ταφῆς. Κατ' ἐξαίρεσιν μόνον ἐντὸς τῶν ναῶν ἐπετρέπετο ἡ ταφὴ ἐξέχουσαν κατεχόντων θέσιν προσώπων (ἐπισκόπων, ἡγεμόνων, τῶν κτιτόρων τῶν ναῶν καὶ διαπρεπῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν). Ἔπειτα, κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἕνεκεν ὑγιεινῶν λόγων, ἀπηγορεύθη ἡ ἵδρυσις νεκροταφείων ἐντὸς τῶν πόλεων καὶ οὕτως ἤρχισε νὰ ἱδρύωνται ταῦτα ἐκτὸς τῶν πόλεων.

Κ. Ι. Δ.

— *[Νομ.]* Τὰ νεκροταφεῖα ἀνήκουσι παρ' ἡμῖν:

1) Εἰς τὰς κοινότητας ἢ τοὺς δήμους, οἵτινες ὀφείλουσι νὰ ἱδρύωσι νεκροταφεῖον ἰδίᾳ δαπάνῃ. Διὰ τοῦ νόμου 1621 (1918) ἄρθρ. 1 ἐπετράπη, συμφώνως πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ Συντάγματος, ἡ ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτρίωσις κτημάτων ὑπὲρ δήμων ἢ κοινοτήτων πρὸς ἵδρυσιν ἢ ἐπέκτασιν νεκροταφείων, τῆς δημοσίας ὠφελείας βεβαιουμένης διὰ διατάγματος, τῇ προτάσει τοῦ ὑπουργοῦ τότε τῶν Ἐσωτερικῶν, νῦν δὲ τῆς Προνοίας, ἐκδιδομένου μετὰ σύμφωνον ἀπόφασιν τοῦ οἰκείου δημοτικοῦ ἢ κοινοτικοῦ συμβουλίου. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νόμου τούτου ἐγένοντο πλεῖσται ἀναγκαστικαὶ ἀπαλλοτριώσεις πρὸς τὸν σκοπὸν ἱδρύσεως ἢ ἐπεκτάσεως νεκροταφείων.

2) Εἰς ἕτερα ἴδια νομικὰ πρόσωπα. Οὕτως ἐπετράπη ἡ ὑπὸ δήμων καὶ κοινοτήτων ἵδρυσις ἰδίων νομικῶν προσώπων πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἰδικωτέρας ὀργανώσεως καὶ καθόλου βελτιώσεως δημοτικῶν ἢ κοινοτικῶν νεκροταφείων.

3) Εἰς ἐνοριακοὺς ναούς. Οὕτως ἐπετράπη ἵδρυσις νεκροταφείων ἐπὶ γηπέδων παραχωρουμένων δωρεὰν εἰς αὐτοὺς ὑπὸ δήμων ἢ κοινοτήτων κατὰ τὸ ἄρθρ. 71 τοῦ κώδικος τῆς νομοθεσίας περὶ δήμων καὶ κοινοτήτων, ἐπὶ τῷ ὅρῳ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ γηπέδου εἰς τὸν δῆμον ἢ τὴν κοινότητα ἐν περιπτώσει μὴ χρησιμοποιήσεως διὰ ὃν πρὸς ὃν παρεχωρήθη σκοπόν.

Τὰ νεκροταφεῖα ἔχουσι ναόν, ὅστις, εἰς πόλεις ἐχούσας κατοίκους πλείονας τῶν πεντήκοντα χιλιάδων, ἐφόσον τὸ νεκροταφεῖον ἀνήκει κατὰ κυριότητα εἰς τοὺς δήμους, ὑπάγεται εἰς τὸ γενικὸν ἐκκλησιαστικὸν ταμεῖον κατὰ τὴν διοίκησιν καὶ διαχείρισιν.

Κατὰ τὸ νῦν ἰσχῦον δίκαιον καὶ δὴ κατὰ τὸ ἄρθρον 8 τοῦ ἀπὸ 1931 νόμου 5148, τὰ νεκροταφεῖα ἀνήκουσιν ὡς πρὸς τὴν διοίκησιν καὶ διαχείρισιν εἰς τοὺς δήμους καὶ τὰς κοινότητας. Ἡ διοίκησις καὶ διαχείρισις τῶν μὲν ἐνοριακῶν ναῶν τῶν νεκροταφείων ἀνήκει εἰς τὰ μητροπολιτικὰ συμβούλια καὶ ἀσκεῖται διὰ μικτῆς πενταμελοῦς διαχειριστικῆς ἐπιτροπείας, ἀποτελουμένης ἐξ ἑνὸς κληρικοῦ, ἀντιπροσώπου τοῦ οἰκείου μητροπολίτου, ἐκ δύο λαϊκῶν ἀντιπροσώπων τοῦ οἰκείου δήμου ἢ τῆς κοινότητος, ὁριζομένων ὑπὸ τῶν οἰκείων συμβουλίων, καὶ ἑτέρων δύο λαϊκῶν μελῶν ἐξ ἐνοριτῶν ἐκλεγομένων κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου. Ἡ δὲ διοίκησις καὶ διαχείρισις τῶν μὴ ἐνοριακῶν ναῶν τῶν νεκροταφείων ἀνήκει εἰς τοὺς δήμους καὶ τὰς κοινότητας, βαρυνομένας διὰ τῶν ἐξόδων συντηρήσεως τῶν ναῶν, ὡς καὶ μισθοδοσίας τῶν ἱερέων καὶ καθόλου τοῦ προσωπικοῦ αὐτῶν.

Ἀναφορικῶς πρὸς τὸν τόπον, ἐφ' οὗ ἐπιτρέπεται ἡ ἵδρυσις νεκροταφείων, τὸ διάταγμα τῆς 28 Μαρτίου 1834 θέτει τοὺς ἑξῆς περιορισμούς: Τὸ νεκροταφεῖον δέον ν' ἀπέχῃ τῆς πόλεως ἢ τῆς κωμοπόλεως ἢ τοῦ χωρίου, εἰς ὃ ἀνήκει, τοὐλάχιστον ἑκατὸν μέτρα. 2) Νὰ κεῖται εἰς θέσιν ὅθεν πνέουσι σπανιώτερον ἄνεμοι, μάλιστα δὲ πρὸς τὸ βόρειον ἀνατολικόν, εἰ δυνατὸν δὲ μὴ ὑποκειμένην εἰς πλημμύρας καὶ συναγωγὴν ὑδάτων, καὶ ὅσον ἐνεστιν ἔχουσαν ἀσβεστῶδες ἢ ἀμμῶδες, ἢ ξηρὸν καὶ ἀργιλλῶδες ἔδαφος, νὰ περικλείωνται δὲ διὰ τοίχων, ἢ τάφρων καὶ φρακτῶν, τὸ δὲ πρὸς τὴν πόλιν, κωμόπολιν ἢ χωρίον ἀντικρύζον μέρος νὰ ᾖ δενδρόφυτον. 3) Ἡ θέσις αὐτῶν νὰ μὴ γειτνιάζῃ πρὸς οἰκίας ἢ φρέατα· διὸ ἀπαγορεύεται ἡ ἄνευ ἰδίας ἀδείας τῆς ἁρμοδίας ἀρχῆς ἵδρυσις οἰκίας ἢ ἀνόρυξις φρέατος ἐν τόπῳ ἀπέχοντι ὀλιγώτερον τῶν ἑκατὸν μέτρων ἀπὸ τοῦ περιβόλου τοῦ νεκροταφείου, τῶν δ' ὑπαρχουσῶν ἤδη οἰκιῶν ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῶν ἑκατὸν μέτρων οὐδεμία, ἄνευ ἰδίας ἀδείας τῆς ἁρμοδίας ἀρχῆς, ἐπιτρέπεται ἐπισκευή. Τὰ ἐντὸς τῆς περιοχῆς ταύτης φρέατα διερευνῶνται ὑπὸ εἰδικῶν ἰατρῶν, γινομένης καταχώσεως αὐτῶν, ἐὰν αὕτη ἤθελε θεωρηθῇ ἀναγκαία διὰ λόγους ὑγείας. 4) Ὁ τόπος δέον νὰ ἔχῃ ἔκτασιν ἐπαρκοῦσαν εἰς τὸν ἐνταφιασμὸν τῶν νεκρῶν τῆς πόλεως ἢ τῆς κωμοπόλεως ἢ τοῦ χωρίου.

Προκειμένου περὶ τῶν ἐν τοῖς νεκροταφείοις τάφων καθορίζεται ὅτι: 1) Δὲν δύνανται ν' ἀνοιχθῶσι καὶ τεθῶσιν αὖθις εἰς χρῆσιν, πρὸ τῆς τελείας σήψεως τῶν ἐν αὐτοῖς πτωμάτων. 2) Πρέπει νὰ ἔχωσι μῆκος τοὐλάχιστον δύο μέτρων, πλάτος δ' ἑνός, διὰ δὲ τὰ παιδία μῆκος ἑνὸς μέτρου, πλάτος δ' ἡμίσεος, γενικὸν δὲ βάθος τοὐλάχιστον δύο μέτρων, νὰ σκεπάζωνται δὲ διὰ γεωλόφου ὕψους τοὐλάχιστον ἑνὸς μέτρου. 3) Δέον ν' ἀπέχωσιν ἄλλων τάφων ἥμισυ μέτρον.

Διαδοχικὰ ταφεῖα ἐπιτρέπονται μόνον ὁσάκις δι' αὐτῶν δὲν ἀφαιρεῖται ὁ ἀναγκαῖος χῶρος πρὸς ἐνταφιασμὸν ἄλλων νεκρῶν. Ἅμα καταστῇ δυνατὸς ὁ ἐν τοῖς νέοις νεκροταφείοις ἐνταφιασμός, παύει ἡ χρῆσις τῶν ἤδη ὑπαρχόντων. Ἡ σπορὰ ἢ ἡ φυτεία αὐτῶν ἐπιτρέπεται μόνον μετὰ πάροδον τριετίας. Διὰ τὴν ἀνακομιδὴν (λειψάνων) ἢ ἵδρυσις κτηρίων ἐπ' αὐτῶν ἀπαιτεῖται προτέρα γνωμοδότησις ἰατροῦ ἢ ἰδιαιτέρα ἄδεια τῶν ἀστυνομικῶν ἰατρῶν. Ὁ ἐνταφιασμὸς τοῦ νεκροῦ δὲν γίνεται πρὸ τῆς ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας παροχῆς τῆς πρὸς τοῦτο ἐγγράφου ἀδείας αὐτῆς, ἐκδιδομένης μετὰ τὴν βεβαίωσιν νεκρόπτου περὶ τοῦ θανάτου, ὃν γνωρίζει οὗτος εἰς τὴν ἀστυνομίαν, εἰς ἣν δηλοῦνται καὶ τὰ σημεῖα τοῦ μὴ φυσικοῦ θανάτου, ἅτινα οὗτος ἤθελε τυχὸν ἀντιληφθῇ ἐπὶ τοῦ πτώματος. Τὰ νεκροταφεῖα ἔχουσι κτήριον πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν νεκρῶν μέχρι τοῦ ἐνταφιασμοῦ, ἔχουσι δὲ φύλακα πρὸς ἐπιτήρησιν αὐτῶν καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς πτωμάτων.

Νεκροταφεῖον ἐγκαταλειφθὲν ἢ καταργηθὲν ἀνήκει εἰς τὸν ἱδρύσαντα αὐτὸ δῆμον ἢ κοινότητα, κατὰ τὸν νόμον 4602, οἱ δὲ ναοὶ αὐτῶν δύνανται νὰ ἀναγνωρισθῶσιν ἐνοριακοὶ κατὰ τὰς κειμένας διατάξεις, τοῦ οἰκείου δημοτικοῦ ἢ κοινοτικοῦ συμβουλίου ὁρίζοντος διὰ πράξεως αὐτοῦ τὴν ἀναγκαίαν τῶν ναῶν τούτων περιοχήν.

Ἐν τῇ ρωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ, κατὰ τὰς διατάξεις τῶν κανόνων 1205—1214 τοῦ κώδικος τοῦ κανονικοῦ δικαίου αὐτῆς, οἱ πιστοὶ ἐνταφιάζονται ἐν τοῖς κοιμητηρίοις—ἅτινά εἰσιν ἡγιασμένοι τόποι (res benedictae)—, πλὴν τῶν τελευτησάντων παπῶν, καρδιναλίων, ἐπισκόπων, ἀββάτων, praelati nullius καὶ ἡγεμονικῶν προσώπων, ὧν ἐπιτρέπεται ὁ ἐνταφιασμὸς ἐν τῷ ναῷ. Ἐν οἷς δὲ τόποις ἡ ἐκκλησία δὲν ἔχει ἴδια κοιμητήρια, δύναται νὰ γίνηται ὁ ἐνταφιασμὸς τῶν πιστῶν ἐν κοιμητηρίοις κοινοτικοῖς, ἤτοι προωρισμένοις πρὸς τὸν ἐνταφιασμὸν παντὸς ἀνθρώπου ἀνεξαρτήτως θρησκεύματος. Ἐν τοῖς τοιούτοις κοινοτικοῖς κοιμητηρίοις οἱ πιστοὶ δέον νὰ ἐνταφιάζωνται, εἰ δυνατόν, ἐν ἰδίῳ κεχωρισμένῳ χώρῳ καθαγιαζομένῳ πρότερον. Δυσιπιτεύκτου δ' ὄντος τούτου, δέον ἑκάστοτε νὰ ἁγιάζηται ὁ πρὸς ἐνταφιασμὸν ἑκάστου πιστοῦ χῶρος. Ἑκάστη ἐνορία δέον, εἰ δυνατόν, νὰ ἔχῃ τὸ ἴδιον αὐτῆς κοιμητήριον· δύναται ὅμως ὁ ἁρμόδιος ἐπίσκοπος νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς πλείονας ἐνορίας νὰ ἔχωσι κοινὸν κοιμητήριον, ὡς καὶ εἰς ἐκκλησιαστικὰς ἀδελφότητας καὶ ἄλλα νομικὰ πρόσωπα, ὡς καὶ εἰς οἰκογενείας πρὸς ταφὴν τῶν μελῶν αὐτῶν. Διὰ τοὺς τάφους τῶν κληρικῶν—οἵτινες, εἰ δυνατόν, δέον νὰ ὦσι κεχωρισμένοι τῶν τάφων τῶν λαϊκῶν—δέον νὰ ὁρίζηται ὁ ἄριστος χῶρος τοῦ κοιμητηρίου. Ἴδιος χῶρος δέον ἐν τοῖς κοιμητηρίοις νὰ διατίθεται, εἰ δυνατόν, καὶ διὰ τὸν ἐνταφιασμὸν τῶν παίδων. Αἱ ἐπιτύμβιοι πλάκες δὲν πρέπει νὰ περιέχωσιν ἐπιγραφὰς ἀποδοκιμαζομένας ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκτὸς τοῦ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἡγιασμένου κοιμητηρίου, δέον, εἰ δυνατόν, νὰ ὑπάρχῃ καὶ ἕτερον πρὸς ἐνταφιασμὸν ἐκείνων, ὧν ἀπαγορεύεται ἡ ἐκκλησιαστικὴ κήδευσις. Πρὸς ἐκταφὴν τοῦ ἐνταφιασθέντος ἀπαιτεῖται ἡ ἄδεια τοῦ ἐπισκόπου, ὅστις ὅμως δὲν δύναται νὰ δώσῃ αὐτὴν ἂν τοῦ πτώματος ἡ ταυτότης δὲν δύναται μετὰ βεβαιότητος νὰ ἐξακριβωθῇ.

Κ. Μ. ΡΑΛΛΗΣ

νεκρότης, —*ητος* (ἡ), τὸ γνώρισμα τοῦ νεκροῦ· || μεταφ., κατάστασις νεκροῦ, ἔλλειψις ζωῆς, κινήσεως: «ἡ νεκρότης τῆς ἀγορᾶς, — τοῦ ἐμπορίου».

νεκροτοκῶ (—*έω*)· τίκτω, γεννῶ τόκον νεκρόν.

νεκροτομεῖον (τό)· ὁ τόπος, τὸ κατάστημα ὅπου οἱ νεκροὶ ἐξετάζονται ἀνατομικῶς.

νεκροτομία (ἡ)· ἡ τομὴ τοῦ νεκροῦ, ἀνατομικὴ ἐξέτασις πτώματος.

— *[Ἰατρ.]* Καλεῖται *νεκροτομία* ἡ διάνοιξις τῶν κοιλοτήτων τοῦ ἀνθρωπίνου πτώματος καὶ ἡ ἐπιμελὴς ἀνατομὴ καὶ ἐξέτασις πάντων τῶν ἐν αὐταῖς σπλάγχνων. Ἡ νεκροτομία ἀνήκει εἰς τὰς βιολογικὰς μεθόδους ἐργασίας, καθ' ὅσον αὗται εἶναι τὸ σπουδαιότερον καὶ ἀσφαλέστερον ἐρευνητικὸν μέσον, δι' οὗ ὁ παθολογοανατόμος καὶ ὁ ἰατροδικαστὴς δύνανται νὰ ἀποκαλύψωσι τὴν ἀτομικὴν σωματικὴν κατάστασιν τοῦ ἀποθανόντος ἀνθρώπου. Ἰδιαιτέραν ἀποστολὴν τῆς παθολογικῆς ἀνατομικῆς ἀποτελεῖ ἡ δι' ἰδίας νεκροτομικῆς τεχνικῆς, προσαρμοζομένης πάντοτε πρὸς τοὺς ἑκάστοτε ἐπιδιωκομένους σκοπούς, ἐξήγησις τοῦ ἰδιάζοντος ἑκάστης περιπτώσεως θανάτου, ὅπου δὲ εἶναι δυνατὸν καὶ τῶν προηγηθεισῶν τυχῶν τῆς ὑγείας του ἀποθανόντος προσώπου.

Συνήθως περιορίζεται ὁ νεκροτόμος εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν σπλάγχνων τῶν τριῶν σπουδαιοτέρων κοιλοτήτων, δηλαδὴ τῆς κρανιακῆς, τῆς θωρακικῆς καὶ τῆς κοιλιακῆς κοιλότητος, κατόπιν δὲ ἀκολουθεῖ ἡ ἐπισκόπησις τοῦ μυελοῦ τῶν ὀστῶν καὶ τῶν μεγάλων φλεβῶν τῶν κάτω ἄκρων. Σπανιώτερον, εἶναι ἐνδεδειγμένον νὰ ἐξετασθῇ ὁ νωτιαῖος μυελός, τὰ αἰσθητήρια ὄργανα, τὸ μυϊκὸν σύστημα, τὰ ὀστᾶ, αἱ ἀρθρώσεις καὶ αἱ ἀερώδεις κοιλότητες τοῦ κρανίου (τῆς ἄνω σιαγόνος, τοῦ μετωπιαίου καὶ τοῦ σφηνοειδοῦς ὀστοῦ).

Ἡ ἐκτέλεσις τῆς νεκροτομίας ἔχει ὡς σκοπὸν τὴν ἀνεύρεσιν τῆς αἰτίας τοῦ θανάτου. Ὡς αἰτίαν θανάτου ἐννοοῦμεν γενικῶς τὰς εἰς θάνατον ὁδηγούσας ἀσθενείας καὶ ἀτυχήματα, π. χ. τραύματα, λοιμώξεις καὶ δηλητηριάσεις. Ἀλλ' ἤδη, ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι καὶ διαμαρτίαι ἁδρότεραι περὶ τὴν διάπλασιν, μορφικαὶ ἢ χημικαί, δύνανται νὰ γίνωσιν αἰτία θανάτου, συμπεραίνομεν ὅτι καὶ συγγενεῖς ἰδιασμοί, κληρονομικῆς ἢ ἐπικτήτου φύσεως, δύνανται νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τὴν πορείαν καὶ τὸ τέλος τῆς ζωῆς, ὅπως ἐν γένει παράγοντες τῆς ἰδιοσυστασίας (ἰδιοσυγκρασίας) ἔχουσι μεγάλην αἰτιολογικὴν σημασίαν διὰ τὸν τρόπον καὶ τὸν χρόνον τοῦ θανάτου.

Γνωστὸν τυγχάνει πόσον ἐλλιπῶς δυνάμεθα διὰ τῶν σημερινῶν μεθόδων, ἰδίως τῶν μορφολογικῶν, νὰ γνωρίσωμεν τὴν ἰδιοσυστασίαν ἑνὸς ἀνθρώπου, τὰ ὀλίγα δὲ σταθερὰ εὑρήματα δυνάμεθα μόνον διὰ μιᾶς λεπτομεροῦς ἐφ' ὅλων τῶν μερῶν τοῦ σώματος ἐπεκτεινομένης παθολογοανατομικῆς ἐξετάσεως νὰ ἀνακαλύψωμεν. Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου προκύπτει ὅτι αἱ νεκροτομίαι μεμονωμένων μερῶν ἢ κοιλοτήτων τοῦ σώματος εἶναι πρᾶγμα οὐχὶ ὀρθὸν καὶ σκόπιμον. Τοῦτο δυστυχῶς καὶ παρ' ἡμῖν γίνεται λίαν συχνὰ καὶ μάλιστα οὐχὶ ὑπὸ εἰδικῶν νεκροτόμων (παθολογοανατόμων ἢ ἰατροδικαστῶν), ἀλλ' ὑπὸ κλινικῶν ἰατρῶν. Γνωρίζομεν σήμερον ὅτι διὰ τὴν ἐξήγησιν μιᾶς περιπτώσεως ἡ ἀνεύρεσις μικρᾶς ἀνωμαλίας, ὅταν αὕτη ἀποτελῇ τὸ δὴ καλούμενον στίγμα μιᾶς καθολικῆς ἰδιαιτέρας καταστάσεως τοῦ σώματος, δυνατὸν νὰ εἶναι πολυτιμοτέρα τῆς παθολογοανατομικῆς παρατηρήσεως, ὅτι λ. χ. ἡ προκειμένη περίπτωσις περὶ τὸ τέλος τῆς ζωῆς εἶχε προσβληθῆ ὑπὸ βρογχοπνευμονίας.

Πλὴν τούτου, καὶ δι' ἄλλον λόγον εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον, ὅπως ἀπαιτῶμεν ἐμβρίθειαν καὶ ἀκρίβειαν ἀπὸ τὸν νεκροτόμον. Ἀσφαλῶς εὑρισκόμεθα ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν γνώσεών μας περὶ τῶν ἀλληλοεπιδράσεων (Korrelationen) ἐν τῷ σώματι. Τὰ ὄργανα, ἅτινα παθητικῶς ἢ ἐνεργητικῶς λαμβάνουσι μέρος εἰς μίαν νόσον, εἶναι εἰς ὁλόκληρον τὸ σῶμα διεσκορπισμένα· δυνάμεθα μάλιστα νὰ εἴπωμεν ὅτι πολλαὶ νόσοι δὲν εἶναι ἢ τοὐλάχιστον δὲν εἶναι κυρίως τοπικαὶ νόσοι, ἀλλ' ἐν πρώτοις γενικαὶ νόσοι. Ὅπως δὲ ἡ ζωὴ τοῦ ὅλου σώματος εἶναι ἀφαντάστως πολυσύνθετος, ὁμοίως εἶναι καὶ ἡ νόσος καὶ ὁ θάνατος.

Πολὺ ὀλίγον ἱκανοποιεῖ ἡμᾶς σήμερον ἡ πληροφορία ὅτι ἀσθενής τις ἀπέθανε, λόγου χάριν, ἕνεκα κιρρώσεως τοῦ ἥπατος, καθ' ὅσον ἐπιθυμοῦμεν προσέτι νὰ μάθωμεν διατὶ ἀκριβῶς ὁ ἀσθενὴς οὗτος προσεβλήθη ὑπὸ κιρρώσεως, ποίαν μορφὴν κιρρώσεως εἶχεν οὗτος, κατὰ ποῖον τρόπον τὸ λοιπὸν σῶμα συνέπαθε καὶ πῶς ἐν τέλει ἡ πάθησις ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν ζωήν. Διὰ τοῦ τελευταίου τούτου ζητήματος ἁπτόμεθα μιᾶς ἄλλης διατυπώσεως τοῦ σκοποῦ τῆς νεκροτομίας, ἥτις εἶναι ἡ διαφώτισις τῆς αἰτίας τοῦ θανάτου. Δὲν πρόκειται λοιπὸν μόνον νὰ ἀποδείξωμεν τὴν ὕπαρξιν τῆς θανατηφόρου βασικῆς νόσου, ἥτις εἶναι π. χ. ἀναγκαία διὰ τὴν ἐπίσημον στατιστικὴν τῶν αἰτιῶν θανάτου, ἀλλὰ καὶ νὰ διασαφήσωμεν τὸ παθολογοφυσιολογικὸν πρόβλημα τοῦ εἰδικοῦ μηχανισμοῦ τοῦ θανάτου. Βεβαίως, ἐν τέλει, πρόκειται πάντοτε περὶ ἀνεπαρκείας ἑνὸς ἢ πλειόνων ἐκ τῶν διὰ τὴν ζωὴν ἀπαραιτήτων ὀργάνων, ἀλλ' ὅμως κατὰ τὸ πλεῖστον δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἐξηγήσωμεν ἐπὶ ποίων τελευταίων ἀλλοιώσεων βασίζεται ἡ παῦσις τῆς καρδιακῆς λειτουργίας, ἡ κεντρικὴ παράλυσις τῆς ἀναπνοῆς καὶ τὰ ὅμοια. Πρὸς ἐπίλυσιν τοιούτων δυσκόλων ζητημάτων ἡ ἐπιστημονικὴ νεκροτομία συμπληροῦται ὑπ' ἄλλων μεθόδων ἐρεύνης καὶ δὴ ἀνέκαθεν πρωτίστως ὑπὸ τῆς μικροσκοπικῆς ἐξετάσεως. Αὕτη εἶναι σή·

Digitized by Google

μερον τόσον άπαραίτητος βοηθητική μέθοδος έργασίας τοῦ νεκροτόμου, ὥστε νὰ θεωρῆται τεχνικὸν λάθος ἡ μὴ συστηματικὴ χρησιμοποίησίς της. Ἑτέρα βοηθητικὴ μέθοδος τῆς ἐπιστημονικῆς νεκροτομίας εἶναι ἡ βακτηριολογικὴ ἐξέτασις πτωματικοῦ αἵματος, ἐκκριμάτων, ἐξιδρωμάτων, ἱστῶν, περιεχομένου τοῦ ἐντέρου κτλ. Τέλος, ἀναφέρομεν καὶ τὰς φυσικάς, χημικὰς καὶ φυσικοχημικὰς μεθόδους ἐρεύνης τῶν ἱστῶν, αἵτινες δυστυχῶς πολὺ ὀλίγον ἐφαρμόζονται συστηματικῶς ὑπὸ τῶν νεκροτόμων, καίτοι κέκτηνται τοὐλάχιστον τὴν αὐτὴν σπουδαιότητα, ὅπως αἱ βακτηριολογικαί. Ἡ μελλοντικὴ κατεύθυνσις τῆς ἐξελίξεως τῆς ἐπιστημονικῆς νεκροτομίας, ἔγκειται ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀνεύρεσιν ἁπλουστέρων χημικῶν καὶ φυσικῶν μεθόδων ἐξετάσεως τοῦ νεκροῦ σώματος, αἵτινες, ἄνευ μεγάλης χρονοτριβῆς καὶ παραλλήλως πρὸς τὰς μορφολογικὰς ἐρεύνας ἐκτελούμεναι, νὰ ἐπιτρέπωσιν εἰς ἡμᾶς τὴν ἐξαγωγὴν συμπερασμάτων καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς κατὰ τὴν ζωὴν ὑπαρξάσας λειτουργικὰς διαταραχὰς τῶν ὀργάνων καὶ ἱστικῶν ὅρων τοῦ σώματος. Θ. ΣΚΛΑΒΟΥΝΟΣ

νεκροφάγα (τὰ) (Necrophaga) *[Ζωολ.]*. Κατηγορία ἐντόμων κολεοπτέρων, περιλαμβάνουσα ἐκείνους τοὺς κανθάρους, οἵτινες ζῶσιν καθ' ὅλον αὐτῶν τὸν βίον ἐπὶ τῶν πτωμάτων τῶν διαφόρων ζώων καὶ ἐκείνους οἵτινες ζῶσιν ἐπὶ τῶν πτωμάτων μόνον κατὰ τὴν ἐμβρυακὴν αὐτῶν ἡλικίαν. Δ. Ν. Π.

νεκροφάγος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ τρώγων νεκρὰ σώματα πτωματοφάγος.

νεκροφάνεια, ἡ *φαινομενικὸς θάνατος*. Καλεῖται οὕτω ἡ κατάστασις ἐκείνη, καθ' ἣν τὸ ἄτομον φαίνεται νεκρὸν χωρὶς νὰ εἶναι. Τοιαῦται καταστάσεις εἶχον παρατηρηθῆ ἤδη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Εἰς τὸν Δημόκριτον ἢ τὸν Ἡρακλείδην τὸν ἐκ Πόντου ἀποδίδουσι βιβλίον περὶ νεκροφανείας. Ὁ Πλάτων ὁμιλεῖ περὶ πολεμιστοῦ τρωθέντος, ὅστις ἔμεινεν ἐπὶ δεκαήμερον μεταξὺ τῶν νεκρῶν καὶ εἶτα συνῆλθεν, ὁπόταν ἦτο ἕτοιμος πρὸς ταφήν. Ὁ Πλούταρχος ἐπίσης ἀναφέρει περίπτωσιν πεσόντος ἀπὸ ὕψους κατὰ γῆς, ὅστις ἐπανῆλθεν εἰς ζωὴν μετὰ τριήμερον, ὁπότε ἤγετο πρὸς ταφήν. Βεβαίως, εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας πρόκειται περὶ λιποθυμιῶν ἢ διακινήσεως ἐγκεφαλικῆς. Ὁ Πλίνιος εἰς κεφάλαιον τῆς «Φυσικῆς Ἱστορίας» αὐτοῦ (VII, 53), ἀναφέρων διαφόρους περιπτώσεις νεκροφανῶν (τοῦ Aviola, τοῦ L. Lamia, C. Aelius Tubero, Messala Rufo) σημειοῖ ὅτι ἄγεταί τις μέχρι τοῦ σημείου οὐδ' εἰς νεκρὸν ἄνθρωπον νὰ πιστεύῃ, ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς οἰκογενείας τοῦ Πλινίου ἀναφέρεται ἄτομόν τι, τὸ ὁποῖον, ἐνῷ ἦτο ἕτοιμον πρὸς ταφήν, ἠγέρθη. Ὁ Οὐάρρων ἀναφέρει περίπτωσιν ἀτόμου φερομένου πρὸς ταφὴν καὶ ἐγερθέντος παρὰ τὰς Κάννας.

Εἶναι γνωστὴ ἡ ἱστορία τοῦ Ἀσκληπιάδου τοῦ Βιθυνίου, ὅστις ἀπαντήσας νεκροφανῆ ἀγόμενον πρὸς ταφὴν ἐπανέφερε τοῦτον εἰς τὴν ζωήν. Ὁ Πέρσης ἰατρὸς Ἀβικέννας γράφει ὅτι εἶδε πολλοὺς νεκροφανεῖς κατόπιν ἀποπληξιῶν, οἵτινες κατόπιν ἀνέζησαν, δι' ὃ καὶ συμβουλεύει ἵνα ἐν περιπτώσει τοιαύτῃ ἡ ταφὴ γίνηται μετὰ 72 τοὐλάχιστον ὥρας.

Κατὰ νεωτέρους ἔτι χρόνους αἱ περιπτώσεις πληθύνονται· ὁ περίφημος ἀναμορφωτὴς τῆς ἀνατομικῆς Ἀνδρέας Βεζάλιος, ἀνατέμνων τὸ πτῶμα εὐπατρίδου τινός, μάτην προσεπάθησεν ὅπως ἐπαναφέρῃ τοῦτον εἰς τὴν ζωήν, ὅταν ἀντελήφθη ὅτι κατὰ τὴν διάνοιξιν τοῦ σώματος αὐτοῦ οὗτος ἐκινήθη. Ὁ Ὀσίανδρος ἀναφέρει τὴν περίπτωσιν τοῦ καρδιναλίου Ximenes, ὅστις, καθ' ἣν στιγμὴν τὸ σῶμα αὐτοῦ διηνοίγετο, ἀνανήψας ἐπεζήτησε νὰ ἐμποδίσῃ τὸ μαχαίριον ἵνα προχωρήσῃ. Τοῦ ἰατροῦ ὅμως φοβηθέντος τὰς συνεπείας, ἡ διάνοιξις τοῦ σώματος ἐξηκολούθησε μέχρι θανάτου τοῦ καρδιναλίου. Ἐπίσης ἀναφέρεται ἡ περίπτωσις τοῦ ἀββᾶ Prevost, ὅστις προσβληθεὶς ὑπὸ ἀποπληξίας ἐθεωρήθη νεκρός. Ἀνατεμνόμενος ὅμως πρὸς ἰατροδικαστικὴν ἔρευναν ἔρρηξε κραυγὴν καὶ ἀπέθανεν. Ὁ διάσημος ἰατρὸς Winslow βεβαιοῖ ὅτι ἴδιος ὅτι δίς, τὸ πρῶτον ἐν παιδικῇ ἡλικίᾳ καὶ εἶτα κατὰ τὴν ἐφηβικήν, θεωρηθεὶς νεκρὸς ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ, ἐσώθη ἐγκαίρως ἀνανήψας. Δι' ὃ καὶ ἔγραψε περὶ τῆς ἀβεβαιότητος τοῦ θανάτου ἐπὶ πολλῶν περιπτώσεων, ἀναφέρων οὐκ ὀλίγα παραδείγματα. Ἡ φαντασία καὶ ὁ φόβος πολλαπλασιάζουσι τὰ παραδείγματα. Ὁ αὐτοκράτωρ Ζήνων κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα φέρεται ὡς ταφεὶς ζῶν ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείρας, κατὰ τὸ διάστημα ἐπιληπτικῆς προσβολῆς. Ὁ ἰατρὸς Scott τρώγει τὰς χεῖράς του καὶ θραύει τὸ κρανίον αὐτοῦ ἐν τῷ φερέτρῳ. Ὁ ὑπουργὸς τοῦ Φιλίππου τοῦ Β' τῆς Ἱσπανίας Espinola καὶ ὁ Μαζαρῖνος αὐτὸς λέγεται ὅτι ἐνεκροτομήθησαν ζῶντες. Ὁ Φρ. Civelis, Νορμανδός, ζήσας ἐπὶ Καρόλου Θ' τῆς Γαλλίας, φέρεται ὡς τρὶς νεκρός, τρὶς ἐνταφιασθεὶς καὶ τρὶς ἀναστηθείς. Ὁ Lancisi ἀναφέρει περίπτωσιν ἀτόμου ἐγερθέντος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ τὸ διάστημα τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας. Ἀνάλογα περιστατικὰ ἀναφέρουσιν ὁ Zacutus Lusitanus, ὁ Zacchias καὶ ὁ Boerhaave, ὅστις ἀναφέρει τὴν περίπτωσιν ἀτόμου κατόπιν μεγάλης αἱμορραγίας θεωρηθέντος νεκροῦ καὶ ἀνανήψαντος εἶτα. Ὁ Louis ἀναφέρει τὴν περίπτωσιν γυναικὸς θεωρηθείσης ὡς νεκρᾶς καὶ θανούσης ὡς ἐκ τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἐν τῷ φερέτρῳ ἐν καταψύχρῳ χώρῳ. Ὁ Rigoudeau ἀναφέρει περίπτωσιν γυναικὸς ἐγκύου, ἥτις, θεωρηθεῖσα ὡς νεκρά, ἐσαβανώθη. Οὗτος κληθεὶς ἐπεχείρησε τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ ἐμβρύου, ὅπερ ταῖς προσπαθείαις αὐτοῦ ἀνέζησε καὶ ἀπηγόρευσε τὴν ταφὴν τῆς μητρός. Πράγματι δὲ μετὰ 9 ὥρας ἡ μήτηρ ἠγέρθη. Ὁ Mede ἀναφέρει περίπτωσιν μεθύσου μεταφερθέντος εἴς τι νοσοκομεῖον γερμανικῆς πανεπιστημιακῆς πόλεως καὶ νομισθέντος ὡς νεκροῦ, δι' ὃ καὶ ἐπ' αὐτοῦ κατὰ τὸ μάθημα τῶν ἐγχειρητῶν ἐξετελέσθησαν αἱ ἐγχειρήσεις καταρράκτου, ἐμπυήματος καὶ ἐξαρθρώσεως τοῦ μηροῦ. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς τελευταίας ταύτης ἐγχειρήσεως ὁ ὡς νεκρὸς νομιζόμενος ἠγέρθη κραυγάζων, ἀλλὰ μετὰ μικρὸν ἀπέθανεν ἐξ αἱμορραγίας.

Πλεῖσται δημοσιεύσεις ἀνάλογοι, προξενήσασαι πανικόν, ἤγαγον ὅπως εὐρύτερον μελετηθῶσι τὰ σημεῖα τοῦ θανάτου καὶ βραβεῖα νὰ ὁρισθῶσι διὰ τὰς ἀρίστας τῶν πραγματειῶν περὶ τούτων καὶ τῆς νεκροφανείας, οὕτω δ' ἐπετεύχθη κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους αἱ περιπτώσεις τῆς νεκροφανείας νὰ καταστῶσι σπανιώταται.

Ἐν Ἑλλάδι ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Θωμαΐδου περίπτωσις νεκροῦ ἐν Τριπόλει ἐγκαταλειφθέντος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρὸς μεταγενεστέραν ταφὴν ἕνεκα τοῦ μεγάλου παγετοῦ, ὅστις τὴν ἐπιοῦσαν ἀνευρέθη ἀνακαθήμενος ἐπὶ τοῦ φερέτρου του.

Ἐκτὸς τούτου ἀναφέρονται περιπτώσεις νεκροφανείας, ἡ τοῦ Βακαλοπούλου 1846, ὅτε, κατὰ τοὺς ἀγῶνας, νέος τις ἐφάνη νεκρὸς ἐπὶ 10' καὶ εἶτα ἀνέζησεν, ἐνῷ ἡ θρυληθεῖσα περίπτωσις τοῦ ἐπισκόπου Μηθύμνης Γλυκᾶ ἦτο ἀναληθής, διότι ἐπρόκειτο περὶ ληθάργου διαρκείας μιᾶς ὥρας καὶ ὄχι περὶ θανάτου δύο ἡμερῶν, ὡς ἀνεγράφη εἰς τὰς ἐφημερίδας. Κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσιπενταετίαν ἐν Ἑλλάδι δὲν ἐγνώσθησαν περιπτώσεις νεκροφανείας, ἐν γένει δὲ πανταχοῦ, ἀπὸ τῶν τελῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἡ πλάνη τῆς νεκροφανείας εἶναι σπανιωτέρα, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ προθεσμία ταφῆς παρετάθη μέχρι τοὐλάχιστον 24 ὡρῶν, εἴς τινας δὲ χώρας καὶ μέχρι 48, ἀφ' ἑτέρου δὲ κατέστη ἀσφαλεστέρα ἡ ἐπιστημονικὴ διάγνωσις τοῦ θανάτου. Ἐξ ἄλλου, πολλάκις ἀπεδείχθη ὅτι ἡ εὕρεσις τῶν πτωμάτων ἀνάστροφων δὲν ὠφείλετο εἰς ἀνάζησιν, ἀλλ' εἰς τυμβωρυχίαν.

Αἱ καταστάσεις, πρὸς ἃς εἶναι δυνατὸν νὰ συγχυσθῇ ὁ θάνατος, εἶναι πᾶσαι αἱ καταστάσεις, εἰς ἃς δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν πρόσκαιρον ἀπώλειαν τῶν λειτουργιῶν τῆς ζωῆς, ἤτοι ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς συνειδήσεως, αἰσθητικότητος καὶ κινητικότητος, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς ἀναπνοῆς καὶ κυκλοφορίας. Τοιαῦται εἶναι: 1) Ἡ ἀσφυξία: α') κατὰ τὸν δύσκολον τοκετόν, ὅτε τὰ νεογνὰ γεννῶνται μελανὰ καὶ φαίνονται νεκρὰ καὶ δι' ἰσχυρῶν ἐρεθισμάτων ἐπανέρχονται ἐν τῇ ζωῇ, β') κατὰ τὰς δηλητηριάσεις ἐξ ἄνθρακος, ὅτε ἔχομεν καὶ κατάργησιν τῆς ἀναπνοῆς καὶ τῆς κυκλοφορίας παροδικήν, καὶ γ') κατὰ τὸν πνιγμὸν καὶ ἀπαγχονισμὸν (κατάδικος ἐν Ἑλλάδι τῷ 1851 ἀπαγχονισθεὶς καὶ ἐξετασθεὶς εἰς 15', ἐθεωρεῖτο νεκρὸς καὶ εἶτα δι' ἠλεκτρισμοῦ ἀνέζησε). 2) Ἡ ψῦξις, ὅτε λόγῳ τῆς δυσκαμψίας, ἥτις ἐνδέχεται νὰ ὑπάρχῃ, θεωρεῖται τὸ ἄτομον ὡς ἐν πτωματικῇ ἀκαμψίᾳ. 3) Ἡ βιομηχανικὴ ἢ φυσικὴ ἠλεκτροπληξία (κατακεραύνωσις), ὅτε εἶναι δυνατόν, ἀφοῦ ἐπί τινα λεπτά, μέχρι καὶ ὥρας, θεωρηθῇ νεκρὸν τὸ ἄτομον, ν' ἀναλάβῃ τὰς αἰσθήσεις του διὰ τεχνητῆς ἀναπνοῆς κτλ. 4) Ἡ χολέρα διὰ τῆς ἀποξηράνσεως τῶν ἱστῶν. 5) Ἡ ἐγκεφαλικὴ διάσεισις. 6) Ἡ ἀναισθησία ἐκ ναρκωτικῶν. 7) Ἡ μέθη. 8) Ἡ λιποθυμία, ὅταν αὕτη παρατείνεται. 9) Ἡ ὑστερία, εἰς ἣν ἀνήκουσιν αἱ πλεῖσται τῶν παλαιοτέρων περιπτώσεων, διότι καὶ ταύτην, ἐν βαρείᾳ ληθαργικῇ καταστάσει, μετὰ καταπληξίας μάλιστα, δύναταί τις νὰ νομίσῃ ὡς θάνατον μετὰ πτωματικῆς ἀκαμψίας. 10) Διάφοροι ἄλλαι καταληψίαι καὶ καταπληξίαι. 11) Αἱ περιπτώσεις τῶν φακιρῶν, αἵτινες ἑρμηνεύονται καὶ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἄτομά τινα δύνανται νὰ κρατῶσι τὴν κυκλοφορίαν αὐτῶν. 12) Ὁ λήθαργος. 13) Τὸ κῶμα ἀποπληξίας, μηνιγγιτίδων, αἱμορραγιῶν ἐγκεφάλου κττ. 14) Τὸ shok παντοίας αἰτιολογίας καὶ ἐξ ἀφυλαξίας κλπ.

Ἐκ τῶν διαφόρων τούτων καταστάσεων ὁ θάνατος διαγιγνώσκεται ἐπὶ σειρᾶς σημείων, ἅτινα διαιροῦνται εἰς *πρόδρομα* (ἡ ἀγωνία καὶ τὸ προαγώνιον στάδιον, ἅτινα δὲν ἔχουσι σοβαρὰν διαγνωστικὴν ἀξίαν), *πρόσφατα* καὶ *ὑστεροφανῆ*.

Πρόσφατα σημεῖα: Εἰς ταῦτα ὑπάγονται:

1) Ἡ ἔλλειψις τῶν ἀνακλάσεων καὶ δὴ τῆς κόρης, ἥτις ἔχει σχετικὴν ἀξίαν, διότι ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὰς ἐκ ναρκώσεως καταστάσεις καὶ ἀλλαχοῦ.

2) Ἡ τελεία ἔλλειψις ἀναπνοῆς. Πρὸς ἐξακρίβωσιν ταύτης θέτομεν πρὸ τοῦ στόματος τοῦ νεκροῦ κάτοπτρον, ἡ μὴ θόλωσις τοῦ ὁποίου μαρτυρεῖ παντελῆ ἔλλειψιν ἀναπνοῆς, ἢ ἀνημμένον κηρίον, ἡ φλὸξ τοῦ ὁποίου δὲν κινεῖται ἐν περιπτώσει θανάτου, ἢ ποτήριον πλῆρες ὕδατος ἄνωθεν τῆς κοιλίας ὅτε, ἂν ἀναπνέῃ, θὰ κινηθῇ τὸ διάφραγμα καὶ τὸ ὕδωρ θὰ κινηθῇ ἢ θὰ χυθῇ.

3) Ἡ παῦσις τῆς κυκλοφορίας, ἥτις, διὰ τῆς ἀκροάσεως καὶ ψηλαφήσεως (=τοῦ σφυγμοῦ) ἐ[...] νομένη, ἄγει εἰς πλάνας, δι' ὃ καὶ προυτάθη [...] τομὴ ἀρτηρίας, διότι μετά τινα χρόνον ἀπὸ τ[...] θανάτου αἱ ἀρτηρίαι κενοῦνται καὶ συνεπῶς [...] τυχὸν ἐκροὴ αἵματος θὰ δηλοῖ ὅτι πρόκειται π[...] νεκροφανείας, ὅπερ ἀβέβαιον, διότι καὶ εἰς τοι[...] τας καταστάσεις ἐνδέχεται νὰ μὴ ἐκρέῃ αἷμα [...] πτώσεως τῆς πιέσεως, λόγῳ τῆς ἐξασθενήσεως τ[...] καρδίας. Διὰ τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς παύσεως τ[...] κυκλοφορίας ἐπροτάθησαν διάφοροι μέθοδοι, κ[...] ριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι: α') Ἡ μέθοδος M[...] deldorf, συνισταμένη εἰς ἔμπηξιν βελόνης ἐντ[...] τῆς καρδίας, ὅτε ἡ ἐλαχίστη κίνησις θὰ κιν[...] καὶ ταύτην καὶ οὕτω θὰ διαπιστωθῇ ἡ ἐξακο[...] θησις τῆς κυκλοφορίας. Ἀλλὰ ἡ μέθοδος α[...] δὲν εἶναι οὔτε τελείως ἀκίνδυνος, οὔτε ἐφαρμ[...] μος ἐν τῇ πράξει. β') Μέθοδος Icard. Κατ' αὐτ[...] ἐνεργοῦμεν ὑπὸ τὸ δέρμα ἢ ἐνδοφλεβίως ἐνεσ[...] ἑνὸς γραμμαρίου φλουρονεΐνης μεθ' ἑνὸς γραμμα[...] ρίου ἀνθρακικοῦ νατρίου ἐντὸς 8 κυβ. ἑκατ. ὕδα[...] τος. Ἂν ἐξακολουθῇ ἡ κυκλοφορία, ὅλος ὁ ὀργα[...] νισμὸς χρώννυται πρασινοκίτρινος. γ') Μέθοδος Ott. Κατ' αὐτὴν ἐκτείνομεν τὸ ἀντιβράχιον τ[...] τεθνεῶτος μὲ τὴν προσθίαν ἐπιφάνειαν πρὸς τὸ ἔδα[...] φος καὶ θέτομεν κάτωθεν φλόγα (κηρίον ἀνημμέ[...] νον κλπ.). Μετὰ πάροδον δευτερολέπτων τινῶν, ἐ[...] εἶναι νεκρὸν τὸ ἄτομον, παράγεται ἐξοίδησις τ[...] δέρματος καὶ φλύκταινα, ἥτις ῥήγνυται μετὰ ἤχ[...] ὡς περιέχουσα ἀέρια. Ἂν ζῇ τὸ ἄτομον, παράγε[...] ται φλύκταινα ὑγρά· δ') Μέθοδος Halluin. Αὕτη συνίσταται εἰς τὴν ἐνστάλαξιν ἐν τῷ ὀφθαλ[...] σταγόνος αἰθέρος, ὅτε, ἐν περιπτώσει παραμονῆς τῆς κυκλοφορίας, παράγεται ἐξοίδησις καὶ διάτα[...] σις τῶν ἀγγείων τοῦ ἐπιπεφυκότος. ε') Μέθοδος Wallas. Ὁ δι' ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος ἐρεθισμὸς δ[...] προκαλεῖ συστολὴν ἐπὶ βεβαίου θανάτου ἢ π[...] καλεῖ ἀνάστροφον τοιαύτην, ὅτε, ἂν προϋπῆρ[...] παράλυσις εἰς τὸν θανόντα, τὸ πρᾶγμα δὲν ἀξ[...] στ') Μέθοδος Laforgue. Αὕτη συνίσταται εἰς τ[...] ἐπανειλημμένην ἕλξιν τῆς γλώσσης (30—40 φο[...] καὶ πλέον), ὅτε εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπανέλθῃ ἡ [...] Ὁ χειρισμὸς οὗτος συντελεῖ εἰς τὴν ἐπάνοδον ἀ[...] πνοῆς καὶ κυκλοφορίας.

4) Ἡ πτῶσις τῆς θερμοκρασίας, ἥτις ὅμως δ[...] εἶναι σημεῖον ἀσφαλές, διότι ἐπὶ τετάνου, ἠ[...] σεως, μηνιγγιτίδων, ἀνέρχεται ἡ θερμοκρασία ε[...] ἐπὶ ψύξεως κλπ. πίπτει.

Ὑστεροφανῆ σημεῖα. Τοιαῦτα εἶναι αἱ π[...] ματικαὶ ὑποστάσεις, αἱ πτωματικαὶ ῥαβδώσεις, τὰ περγαμηνοειδῆ ἀποτυπώματα, ἡ παῦσις τῆς μυϊκῆς συσταλτότητος, ἡ ὄξινος ἀντίδρασις τ[...] σπλάγχνων, ἡ πτωματικὴ ἀκαμψία καὶ ἡ σή[...] ἧς σημεῖα ἐκδηλώσεως εἶναι ἡ λύσις τῆς πτ[...] τικῆς ἀκαμψίας, ἡ μελανὴ κηλὶς κατὰ τὸν δεξ[...] λαγόνιον βόθρον, ἡ διάτασις τῆς κοιλίας, ἡ δι[...] τασις τοῦ ὀσχέου, αἱ ἐρυθραὶ ῥαβδώσεις κ. ἄ. [...] θάνατος διαπιστοῦται καὶ διὰ τῆς μεθόδου τ[...] Icard, συνισταμένης εἰς τὴν τοποθέτησιν ἐντ[...] τῶν ῥωθώνων τοῦ τεθνεῶτος χάρτου ἐμποτι[...] σμένου δι' ἅλατός τινος τοῦ μολύβδου, ὅστις [...] περιπτώσει θανάτου μελανοῦται ἐκ τῶν ἀπο[...] λομένων θειούχων ἀερίων ἐκ τῆς σήψεως τ[...] πνευμόνων μεταξὺ 18—26 ὥρας.

Ἀλλ' αἱ μέθοδοι αὗται πᾶσαι καὶ τὰ σημ[...] ἀπαιτοῦσι γνώσεις ἰατρικάς. Ὑπάρχουσιν ὅ[...] καί τινα σημεῖα πρακτικά, δυνάμενα νὰ ἐφαρ[...] σθῶσι παρ' οἱουδήποτε. Τοιαῦτα εἶναι: α') Τ[...] Magnus, συνιστάμενον εἰς τὴν περίδεσιν τοῦ δ[...] κτύλου διά τινος ἱμάντος, ὅτε, ἂν μὲν ἐξακολ[...] νὰ ζῇ τὸ ἄτομον (ἂν δηλαδὴ γίνεται κυκλοφορ[...] τὸ κάτωθεν τῆς περιδέσεως μελανοῦται, ἂν δὲ [...] ζῇ, μένει ὡς ἔχει. β') Τοῦ Γεωργιάδου, καθ' ὃ τ[...] ποθετοῦμεν τὸν μικρὸν δάκτυλον τοῦ θανόντος ἐντὸς τοῦ ὠτὸς ἡμῶν, ὅτε, ἂν μὲν ζῇ, ἀκούομεν βόμβον, ἂν δὲ δὲν ζῇ δὲν ἀκούομεν. Κυρίως ὅ[...] μέθοδος, ἥτις δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐν ἀν[...] καὶ ὑπὸ τοῦ κοινοῦ, εἶναι ἡ ἀνωτέρω λεχθεῖ[...] τοῦ Icard. Αὕτη στηρίζεται ἐπὶ τοῦ γεγονότος ὅ[...] ἡ σῆψις τοῦ πτώματος, τὸ μόνον ἀπόλυτον ση[...] μεῖον τοῦ πραγματικοῦ θανάτου, ἄρχεται ἐν τ[...] ἐσωτερικῷ τοῦ σώματος (πτώματος) πρὶν ἢ [...] βαιωθῇ ἐξωτερικῶς. Ἀναπτύσσεται δ' ἰδίως ἐν[...] τῶν πνευμόνων, ἔνθα ἐπιφέρει τὴν παραγωγὴν ἀ[...] ρίων, τῶν ὁποίων πρόκειται νὰ ἐξιχνιάσωμεν τ[...] ἔξοδον ἀπὸ τῶν ἀναπνευστικῶν στομίων. Τὸ [...] ριον σημεῖον τοῦ γεγονότος τούτου ἔγκειται [...] τὴν σταθερὰν παρουσίαν, μεταξὺ τῶν ἀερ[...] θειούχων ἀερίων, ἅτινα εἶναι τὸ θειοῦχον ὑδ[...] γόνον καὶ ἡ ὑδροθειικὴ ἀμμωνία. Ἐὰν τοποθετή[...] σωμεν πρὸ τῶν ῥωθώνων, ἢ καὶ ἐντὸς τῶν ῥ[...] θώνων, ταινίας χάρτου ἐμπεποτισμένας ὑπὸ ἅ[...] τός τινος τοῦ μολύβδου, τὰ θειοῦχα ἀέρια [...] μεταβάλωσι τὸ ἅλας τοῦτο εἰς θειῶδες με[...] ὁπότε ἡ πραγματικότης τοῦ θανάτου θέλει ἀ[...] γραφῇ οὕτως εἰπεῖν ἐπὶ τῶν τεμαχίων τοῦ χάρτου. Τὸ σημεῖον τοῦτο ἐκδηλοῦται εἰς τὸ τέλος τ[...] πρώτης ἡμέρας, ἥτις ἐπακολουθεῖ τῷ θανάτῳ, [...] τὸ βραδύτερον, εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δευτέρας ἡμέρας.

Ὅθεν, ἐν τῇ πράξει ἀρκεῖ ὅπως χρησιμοποιη[...]

Digitized by Google

μεν τεμάχιον χάρτου ἐμβαπτισθέντος προηγουμένως ἐν διαλύματι ὑποξικοῦ μολύβδου (γουλάρδειον ὕδωρ, ἢ κοινῶς μολυβδόνερον), ὅπερ εὑρίσκεται εὐκόλως πανταχοῦ. Τοποθετοῦμεν ἓν τῶν τεμαχίων τούτων πρὸ τοῦ ἑνὸς ρώθωνος καὶ ἕτερον ἐντὸς τοῦ ἑτέρου ρώθωνος, καὶ ἂν ὁ θάνατος εἶναι πραγματικός, ὁ χάρτης θὰ καταστῇ μέλας τὴν χροιάν.

Ἕτερος τρόπος τῆς μεθόδου ταύτης, εὐαισθητότερος ἔτι, συνίσταται εἰς τὸ νὰ γράψωμεν χαρακτῆράς τινας γραφῆς ἢ νὰ σχεδιαγραφήσωμεν σχήματά τινα διὰ τοῦ διαλύματος τούτου τοῦ ὀξικοῦ μολύβδου ἐπὶ κοινοῦ λευκοῦ χάρτου, ὁπότε τὰ ἀέρια τῆς σήψεως τοῦ πτώματος θὰ καταστήσωσιν ἐμφανῆ τὰ γράμματα καὶ τὰ σχεδιαγραφήματα ταῦτα, καὶ μελανὰ τὴν χροιὰν ἐπὶ τοῦ λευκοῦ ἐδάφους τοῦ χάρτου, καθιστῶντα ἔτι μᾶλλον καταφανῆ τὴν πραγματικότητα τοῦ θανάτου.

Τέλος, ἐλλείψει χάρτου τοιουτοτρόπως παρεσκευασμένου, δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν τεμάχιον ἀργύρου ἢ χαλκοῦ, κερμάτιον νόμισμα λ. χ., ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως νὰ ἔχωμεν καθαρίσει καλῶς αὐτό, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀποβῇ στίλβον ὡς καινουργές. Τὸ κερμάτιον τοῦτο, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν θειούχων ἀερίων, θέλει ἀποβῆ ὡσαύτως μελανόν, ἀλλὰ μετά τινος διαφορᾶς ὡς πρὸς τὴν ἔντασιν τῆς χροιᾶς. Ὁ ἄργυρος δηλαδὴ θέλει ἀποδώσει χροιὰν μελανόφαιον, ὁ δὲ χαλκὸς χροιὰν μελανὴν ὑπέρυθρον.

Ἡ μέθοδος αὕτη ἔχει πᾶν ὅ,τι χρειάζεται, ὅπως παράσχῃ τὴν μᾶλλον ἀπόλυτον βεβαιότητα καὶ ὅπως χρησιμοποιηθῇ παρὰ πάντων καὶ εἰς πάσας τὰς περιστάσεις. Εἶναι μέθοδος πιστὴ καὶ ἐπαρκής, διότι ἡ κατὰ βάθος σῆψις τοῦ πτώματος—ἐξ ἧς ἡ ἀρχὴ τῆς ὑδροθειικῆς ἀντιδράσεως—ὑφίσταται εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις τοῦ πραγματικοῦ θανάτου, καὶ δὲν ὑφίσταται ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει νεκροφανείας. Τέλος ἔχει τὸ προνόμιον τῆς μεγίστης ἁπλότητος καὶ ἡ σαφήνεια τῆς ἀντιδράσεως αὐτῆς εἶναι τοιαύτη, ὥστε καὶ ὁ ἧττον γεγυμνασμένος δύναται νὰ ἀναγνωρίσῃ ταύτην.

Ὁ Icard προτείνει, λίαν δικαίως, ὅπως πᾶσαι αἱ κοινότητες τῶν χωρίων καὶ οἱ δῆμοι προμηθευθῶσι χάρτην παρεσκευασμένον ἢ ἐμπεποτισμένον δι' ἀλάτων μολύβδου, ὅστις νὰ παραχωρῆται, ὡς καὶ ὁ τρόπος τῆς χρήσεως αὐτοῦ, εἰς πᾶν ἄτομον προσερχόμενον ὅπως δηλώσῃ τὸν θάνατον· νὰ ἐπιστρέφηται δὲ κατόπιν, εἰς τὰς οἰκείας ἀρχάς, ὁ χάρτης οὗτος, μελανὸς ἤδη καταστάς, ὡς ἀπόδειξις τῆς πραγματικότητος τοῦ θανάτου. Ἡ πρὸς ἐνταφιασμὸν ἄδεια θὰ παρέχηται μόνον μετὰ τὸ θετικὸν ἀποτέλεσμα τῆς δοκιμασίας ταύτης. Ἀφ' ἑτέρου, εὐχῆς ἔργον ἤθελεν εἶναι, ὅπως οἱ νεκροσκόποι ἰατροί, εἰς οὓς εἶναι ἀνατεθειμένη ἡ βεβαίωσις τῶν θανάτων, χρησιμοποιῶσι τὴν διὰ τῆς φλουορεσκεΐνης μέθοδον, ὅπως ὦσιν ἀπολύτως βέβαιοι ὅτι δὲν εὑρίσκονται ἐνώπιον περιπτώσεως νεκροφανείας.

Ἐκτὸς τῶν ἐξετάσεων τούτων ἐπὶ τῶν ἀτόμων, ἐνδείκνυται καὶ ἡ διατήρησις τοῦ νεκροῦ ἀτόμου μέχρι 48 ὡρῶν, διότι οὐδὲν σημεῖον εἶναι ἀπολύτως ἀσφαλές, εἰ καὶ εἰς τὴν ἐποχήν μας αἱ περιπτώσεις νεκροφανείας εἶναι ἐξόχως σπάνιαι. Οἱ περὶ αὐτῶν θρῦλοι, καί τινες τῶν μελετῶν ἀκόμη, ὀφείλονται ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς *νεκροφανειοφοβίαν* (βλ. λ.), εὐκόλως ἐγκαθισταμένην ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ζητήματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν ὑποβολὴν καὶ τὴν δυναμικότητα τῶν τοιούτων ἰδεῶν ἀπὸ ἀπόψεως συγκινήσεως. Ἐξαιρέσει τῶν φακιρῶν καί τινων ὑστερικῶν, ἀμφιβόλων καὶ τούτων, διὰ τὰς ἄλλας περιπτώσεις νεκροφανείας δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ ζωὴ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παραταθῇ, ἡ δὲ ἀνάνηψις θὰ εἶναι βιολογικὴ καὶ προσωρινή, χωρὶς νὰ πρόκειται καὶ περὶ ὁριστικῆς ἐπανόδου εἰς τὴν συνειδητὴν κατάστασιν. Ἡ πιθανότης πλάνης ἐκ νεκροφανείας εἶναι ἐλαχίστη (1 : 1.000.000 θανάτων), ὅταν προηγῆται γνωματεύσεις ἰατροῦ. Ἄλλως ἔχομεν πολὺ περισσοτέρας περιπτώσεις φαινομενικοῦ θανάτου, λόγῳ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς χειρουργικῆς καὶ συνεπῶς τῶν ναρκώσεων, τῶν κινδύνων ἠλεκτροπληξίας κ.τ.τ. Διαγιγνωσκομένου τοῦ φαινομενικοῦ θανάτου ὡς τοιούτου, δυνάμεθα νὰ ἐπαναφέρωμεν ἐν τῇ ζωῇ τὸν προσβληθέντα, εἴτε διὰ τῆς μεθόδου τοῦ Laorgue, ἥτις ἔχει καὶ διαγνωστικὴν σημασίαν, εἴτε διὰ μαλάξεως τῆς καρδίας ἢ ἐγχύσεως ἐν αὐτῇ, δι' ἐνέσεως, ἀδρεναλίνης, τ' ἀσφυκτιῶντα (γεννώμενα) παιδία δι' αἰθέρος ἐνέσεως pituitrine, ὑγροῦ Ringer, τοὺς δ' ἐκ ναρκώσεως, ἠλεκτροπληξίας κλπ. διὰ τεχνητῆς ἀναπνοῆς, μετὰ ἢ ἄνευ μαλάξεως τῆς καρδίας. Ἐπίσης ἐνδείκνυται διά τινας περιπτώσεις ὁ δι' ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἐρεθισμὸς περιπτώσεις ἀπαγχονισμοῦ κ.τ.τ.).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *H. Varigny*, Mort véritable (1929.—*Βάφα*, Ἰατροδικαστικὴ (τόμ. α΄).—*Thoinot*, Médicine légale (1914).

Τ. Α. Ζ.—Μ. Ν. Κ.

—[*Νομικ.*] Διὰ νὰ καταστήσῃ ὁ νόμος προσεκτικοὺς τοὺς νεκροσκόπους καὶ τοὺς ἐντεταλμένους ἐν γένει τὴν πιστοποίησιν περὶ τῶν θανάτων καὶ ἀποτρέψῃ ἐντεῦθεν τὴν ἀπρόσεκτον ἀνατομὴν ἢ ταφὴν τῶν νεκροφανῶν, ἀπειλεῖ (ἄρθρ. 302 Π. Ν.) τὴν ἐπὶ τῇ ἐξ ἀμελείας ἀνθρωποκτονίᾳ ἐπιβαλλομένην ποινὴν φυλακίσεως τριῶν μηνῶν μέχρι δύο ἐτῶν κατ' ἐκείνου, ὅστις (ἰδιοχείρως ἢ δι' ἄλλου) ἀνατέμνει ἢ ἐνταφιάζει νεκροφανῆ, καὶ τὸ ἥμισυ τῆς ποινῆς ταύτης, ἂν ὁ νεκροφανὴς σωθῇ. Ἡ ποινὴ ὅμως αὕτη ἐπιβάλλεται μόνον εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ ἀνατομὴ ἢ ὁ ἐνταφιασμὸς τοῦ νεκροφανοῦς ἐγένετο ἐπὶ τῇ πεποιθήσει τοῦ ἀνατεμόντος ὅτι εἶχεν ἐπέλθει ὁ θάνατος. Διότι ἂν ἡ ἀνατομὴ ἢ ὁ ἐνταφιασμὸς ἐγένετο ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀμφιβολίᾳ περὶ νεκροφανείας, ἐπιβάλλεται ἡ ποινὴ τῆς ἐκ δολίας προαιρέσεως ἀνθρωποκτονίας ἢ τῆς σωματικῆς βλάβης, ἀναλόγως τοῦ ἀποτελέσματος. Διὰ τοῦ ἄρθρου 433 τοῦ σχεδίου ἑλληνικοῦ ποινικοῦ κώδικος προβλέπεται ἡ ἀποφυγὴ δυστυχημάτων, προξενουμένων ἕνεκα προώρου ταφῆς, λόγῳ τοῦ δυσχερεστάτου τῆς ἐξακριβώσεως τῆς νεκροφανείας, ἡ δὲ παράβασις τιμωρεῖται διὰ χρηματικῆς ποινῆς μέχρι 300 δραχμῶν ἢ διὰ περιορισμοῦ μέχρι 3 μηνῶν. Σ. Α. Χ.

νεκροφανειοφοβία (ἡ). Καλεῖται οὕτως ὁ φόβος τῆς νεκροφανείας, τῆς ταφῆς δηλονότι τοῦ ἀτόμου ὡς νεκροῦ, ἐνῷ θὰ εὕρηται εἰς κατάστασιν φαινομενικοῦ θανάτου. Ἡ τοιαύτη ὑπόθεσις μετὰ προσχεδιαστικῆς ἀναπαραστάσεως τῆς θέσεως αὐτοῦ ἐν τῷ τάφῳ δημιουργεῖ σφοδροτάτην συγκίνησιν, δυναμένην ν' ἀπολήξῃ τὸ μὲν εἰς ἰδεοληπτικὸν φόβον, ἤτοι ἐνσυνείδητον, ἐπίμονον, μετ' ἄγχους κατὰ τὴν προσπάθειαν πρὸς καταστολὴν αὐτοῦ καὶ ἀνακουφίσεως κατὰ τὴν ὑποχώρησιν, ἢ εἰς ἔμμονον φόβον μὴ συνειδητὸν ὡς παθολογικόν, ἀλλὰ ἐντονώτατον φόβον, ἐκ τῶν θεωρουμένων ὡς φυσιολογικῶν. Ἀλλ' εἰς πᾶσαν κατάστασιν προκαλοῦσαν ἰδεοληπτικοὺς φόβους δύναται πρὸς τούτοις νὰ ἐμφανισθῇ καὶ φόβος νεκροφανείας, ὡς ἐπὶ ψυχασθενείας, ὡς ἐκφυλιστικὸν στίγμα, ἐπὶ ὑστερίας, τοξικῶν καὶ λοιμωδῶν καταστάσεων, μάλιστα δὲ ληθαργικῆς ἐγκεφαλίτιδος.

Ὁ κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον παραγόμενος εἶναι ὁμαδικὸς ἐνίοτε καὶ γεννᾶται ἐξ ὑποβολῆς, δημιουργεῖται δ' οὕτω σύνολον διεπόμενον ὑπὸ τῆς νεκροφανειοφοβίας. Εἰς γένεσιν αὐτοῦ συντείνει (ἀείποτε διὰ τοὺς ὁμαδικοὺς) ἡ ἀφήγησις ἢ ἡ ἀναγραφὴ εἰς ἐφημερίδας, βιβλία, ἀναλόγων εἰδήσεων. Ἡ νεκροφανειοφοβία ἄγει μέχρι τοῦ σημείου γραφῆς διαθηκῶν καὶ σχηματισμοῦ ὁμάδων μὲ τὴν ὑποχρέωσιν τῆς θανατώσεως τοῦ θανόντος, καὶ διὰ πυροβολισμοῦ ἢ ἄλλως, ἀλλ' εἶναι φόβος ἀβάσιμος, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι σήμερον δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ διάπραξις τοιούτου λάθους, ἡ δὲ πιθανότης νεκροφανείας εἶναι ἀνύπαρκτος πρακτικῶς, ἀφοῦ σήμερον τοιαύτη ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας δὲν παρετηρήθη, αἱ δὲ προηγούμεναι εἶναι ἀμφίβολοι κατὰ τὸ πλεῖστον. Ἡ θεραπεία τῆς νεκροφανειοφοβίας εἶναι αἰτιολογικὴ καὶ διὰ τῆς ἕξεως, ἡ δὲ προφυλακτικὴ συνίσταται εἰς ἀπαγόρευσιν μελέτης τοιούτων βιβλίων, προϊόντων τῆς φαντασίας καὶ ἀντεπιστημονικῶν.

Τ. Α. Ζ.

νεκροφανὴς (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ὁ κατ' ἐπίφασιν νεκρός, ὁ ἐμφανιζόμενος ὡς νεκρός, ἐνῷ ἡ ζωὴ δὲν ἔχει ὅλως ἐκλείψει.

νεκροφιλία (ἡ). Μία τῶν διαστροφῶν τῆς γενετησίου ὁρμῆς, καθ' ἣν ἡ ἐρωτικὴ ἱκανοποίησις ἐπέρχεται ἐπὶ νεκρῶν σωμάτων ἀνθρώπων ἢ ζῴων, ἔστω καὶ ἂν ταῦτα εὕρηνται ἐν προκεχωρημένῃ ἀποσυνθέσει. Ἐνίοτε μόνον τμήματα τῶν σωμάτων ἐχρησίμευσαν πρὸς τοῦτο, εἴς τινας δὲ περιπτώσεις καὶ ἡ ὄψις ἁπλῶς νεκρῶν ἐπέφερε τὸν ὀργασμόν. Ἡ διαστροφὴ αὕτη παρατηρεῖται ἐπὶ κληρονομικῶς βεβαρημένων καὶ βαρέως ψυχοπαθῶν, ἐκφύλων, εὐήθων ἀτόμων, συνήθως δικαιολογούντων τὴν ἱερόσυλον πρᾶξιν ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως παντὸς ἄλλου τρόπου ἀφροδισίου ἱκανοποιήσεως. Κυρίως ὅμως εἰς τὴν στρέβλωσιν ταύτην ὑπέπεσαν ἔκφυλα ἄτομα, ἅτινα, ὡς ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτῶν, εὕρηνται ἐν συχνῇ καὶ στενῇ σχέσει πρὸς νεκρὰ σώματα, οἷον ὑπάλληλοι κηδειῶν, σπανιώτατα κληρικοὶ κλπ. Ὡς τὰ πολλὰ ἡ παρόρμησις πρὸς νεκροφιλίαν εἶναι παροδική, ἡ δὲ μεταμέλεια συνήθης, ἥτις ὅμως ὑποχωρεῖ πρὸ νέας παρορμήσεως καὶ δοθείσης εὐκαιρίας. Καί τινες μὲν τούτων ἀρκοῦνται εἰς τὴν θέαν ἢ ἁπλᾶς θωπείας καὶ ἐρωτικοὺς λόγους πρὸς τὰ πτώματα, ἄλλοι δ' ὅμως προβαίνουσι καὶ εἰς διάνοιξιν τούτων καὶ τὸν τεμαχισμὸν πρὸς πλήρη ἱκανοποίησιν.

Ἡ διαστροφὴ αὕτη εἶναι γνωστὴ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων. Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει ὅτι ἐν Αἰγύπτῳ τὰς γυναῖκας τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν καὶ γενικῶς τὰς εὐειδεῖς παρέδιδον εἰς τοὺς ταριχευτὰς μετὰ τὴν τρίτην ἢ τετάρτην ἡμέραν ἀπὸ τοῦ θανάτου, διὰ τὸν φόβον τῆς νεκροφιλίας· καὶ τοῦτο, διότι τις τούτων εἶχέ ποτε συλληφθῇ βεβηλῶν τοιούτῳ τρόπῳ τὸ πτῶμα γυναικὸς προσφάτως θανούσης καὶ εἶχε καταγγελθῇ ὑπὸ ὁμοτέχνου (II, 89). Περιπτώσεις δ' ἀτυχῶς δὲν ἔλειψαν καὶ μέχρι σήμερον, καίτοι τινές, ἴσως διὰ τὸ φοβερὸν τῆς ἱεροσύλου πράξεως, θεωροῦσι ταύτας ὡς μὴ τελείως πιστοποιηθείσας (Kroufeld). Κατάπληξιν ἰδίᾳ ἐμποιεῖ ἡ περίπτωσις τοῦ εἰκοσιπενταετοῦς Γάλλου λοχίου Bertrand, ὅστις ἀπὸ μικρᾶς μὲν ἡλικίας ἐπιδιδόμενος εἰς αὐνανισμόν, διὰ τῆς φαντασίας αὐτοῦ ἔπλαττεν ὁτὲ μὲν εἰκόνας γυναικῶν, ἃς ποικιλοτρόπως βασανίζων μαρτυρικῶς ἀπέκτεινεν, ὁτὲ δὲ καὶ σώματα ἀνδρῶν, ἅτινα κατὰ φαντασίαν ἐτεμάχιζε. Βραδύτερον οὗτος, λαμβάνων νεκρὰ ζῷα, διήνοιγε τὴν κοιλίαν αὐτῶν, ἐξῆγε τὰ σπλάγχνα καὶ ἀπελάμβανε κατὰ τὸν συνήθη αὐτῷ τῆς ἱκανοποιήσεως τρόπον. Ἔπειτα, μὴ ἀρκούμενος εἰς ταῦτα, ἐποίει τοῦτ' αὐτὸ ἐπὶ ζώντων ζῴων, ἰδίᾳ κυνῶν, οὓς ἐφόνευε. Τέλος διανοίγων τάφους ἐν κοιμητηρίοις, κατ' ἀρχὰς ἐθώπευε τὰ ἐκσκαπτόμενα πτώματα, εἶτα δ' ἀπελάμβανε διανοίγων τὰς κοιλίας αὐτῶν καὶ ἐξάγων τὰ σπλάγχνα. Ὁ Vibert περαιτέρω ἀναφέρει περίπτωσιν ὑπαλλήλου κηδειῶν, ἐκσκάψαντος τὸν τάφον νεαρᾶς, ἀγνώστου αὐτῷ, κόρης. Ὁ Épaulard ἀναφέρει ὑπὸ τὸν τίτλον «Le vampire de May» Γάλλον χωρικὸν ἐκθάπτοντα πτώματα γυναικῶν, δικαιολογούμενον ὅτι ἀπελάμβανε ταύτας νεκρὰς τοὐλάχιστον, ἀφοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ζώσας, οἱ δὲ Mercier καὶ Belletrud ἑτέραν περίπτωσιν, καθ' ἣν νεανίας ἐκθάπτων πτώματα κορασίων φέρεται λέγων ὅτι ἀσφαλῶς θὰ ἐπροτίμα ταῦτα ζῶντα.

Τινὲς τῶν νεκροφίλων ἐγένοντο τοιοῦτοι εὐκαιρίας τυχούσης, ἐξηκολούθησαν δ' εἶτα, δοθείσης νεωτέρας τοιαύτης. Ὁ Brierre de Boismont ἀναφέρει τὴν περίπτωσιν νεανίου συλληφθέντος παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς κατὰ τὴν νύκτα πρὸ τῆς ταφῆς φυλασσομένης ἔν τινι οἰκίᾳ νεαρᾶς κόρης. Ἡ ἀνάκρισις ἀπέδειξεν ὅτι ἐπανειλημμένως δωροδοκῶν οὗτος τοὺς φυλάσσοντας τοὺς νεκροὺς κορασίων, ἐπετύγχανε νὰ ἱκανοποιῇ τὰ πάθη αὐτοῦ. Ὁ Krafft-Ebing ἀναφέρει ἀναλόγους περιπτώσεις δύο μοναχῶν φυλασσόντων νεκρὰς γυναῖκας. Συχνότερα πάντως εἶναι ἡ ἐκτέλεσις της ἀφροδισίας ἱκανοποιήσεως ὑπὸ κακούργων μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν φόνων, ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν ὑπάτου βαθμοῦ σαδισμοῦ. Εἰς τοιαύτην τινὰ ἀνωμαλίαν ἀποδοτέοι καὶ οἱ τεμαχισμοὶ τοιούτων πτωμάτων καὶ ἡ διὰ τῶν ὀδόντων κατάσχισις αὐτῶν (*ἀφροδίσιος καννιβαλισμός*).

Εἰς τὴν νεκροφιλίαν καταλέγονται ἐπίσης καὶ αἱ διαστροφαὶ ἐκεῖναι, καθ' ἃς ἡ ἀφροδισία ἀπόλαυσις ἐπέρχεται οὐχὶ ἐκ νεκρῶν ἀλλ' ἐκ ζώντων ἀτόμων, προσποιουμένων ἐπίτηδες τὸν νεκρὸν καὶ τοποθετουμένων ἐν φερέτρῳ. Ὁ Léo Taxil («La prostitution contemporaine», σελ. 171) ἀναφέρει τοιαύτην περίπτωσιν κληρικοῦ τινος, ὅστις μεταβαίνων εἰς οἶκον ἀνοχῆς εἰσήρχετο ἐν δωματίῳ ἐπὶ τούτῳ πενθίμως διεσκευασμένῳ διὰ μελανῶν παραπετασμάτων μετ' ἀργυρῶν παρυφῶν, ἀργυρῶν κηροπηγίων κτλ., ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου ἔκειτο φέρετρον, ἐν ᾧ εὕρητο γυνή, κεχρωσμένη ὠχρῶς τὸ πρόσωπον καὶ προσποιουμένη τὴν νεκράν. Οὗτος, ἀφοῦ παρὰ τὸ φέρετρον ἀνεγίνωσκεν εὐχάς τινας, ὡς ἐν κηδείᾳ, εἶτα ἐπέπιπτεν ἐπὶ τῆς δῆθεν νεκρᾶς πρὸς ἀφροδισίαν ἱκανοποίησιν. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο ἡ γυνὴ ὤφειλε νὰ τηρῇ τὴν νεκρικὴν αὐτῆς στάσιν. Ἐν οἴκῳ τινὶ μάλιστα ἑταίρας τινὸς μεγαλοπόλεως τῆς Εὐρώπης εὑρέθη παρὰ ἄλλα τινὰ ὄργανα (μαστίγια, ἡνία κτλ.), δι' ὧν αὕτη προῆγε τὴν ἀφροδισίαν τῶν ἐκφύλων πελατῶν αὐτῆς, καὶ δωμάτιον πενθίμως διεσκευασμένον μετὰ φερέτρου ἐρειδομένου ἐπὶ ὑποβάθρου.

Νεκροφιλίας δείγματα ἀνευρίσκει τις οὐχὶ σπανίως καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ φιλολογίᾳ. Μεταξὺ ἄλλων ὁ Ὄσκαρ Οὐάϊλδ παρουσιάζει τὴν Σαλώμην φέρουσαν τὴν κεφαλὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἐπὶ πίνακι καὶ λέγουσαν: «Ἄχ, Ἰωάννη! Δὲν ἠθέλησες νὰ μοῦ ἀφήσῃς νὰ φιλήσω τὸ στόμα σου, ἀλλὰ τώρα θὰ τὸ φιλήσω. Τώρα θὰ τὸ δαγκώσω μὲ τοὺς ὀδόντας μου, ὅπως ἕνα ὥριμον καρπόν». ΑΡ. Π. Κ.

— [*Ψυχοπαθ.*] Ἡ *νεκροφιλία* παρατηρεῖται ἐπὶ τῶν ἐκφυλογενῶν ἀτόμων καὶ εἶναι ἓν τῶν ψυχικῶν σημείων ἐκφυλισμοῦ, ἀνήκουσα εἰς τὰς γενετησίους παρορμήσεις, διακρίνουσι δ' αὐτῆς μορφὴν *νωτιαίαν*, καθ' ἣν ὁ πάσχων δὲν ἔχει συνείδησιν τῆς πράξεώς του, μορφὴν *ἰδεοληπτικήν*, καθ' ἣν ἔχει συνείδησιν, ἀλλὰ δὲν προσπαθεῖ νὰ καταστείλῃ τὴν παρόρμησιν, ἣν ἀκολουθεῖ ἡ συνείδησις, καὶ *ἰδεοκινητικήν*, καθ' ἣν ὁ πάσχων ἀνθίσταται, παλαίει, καταλαμβάνεται ὑπὸ ἄγχους, ἀλλ' ὑποχωρεῖ καὶ ἀνακουφίζεται. Αἱ νωτιαῖαι ἢ ἀντανακλαστικαὶ μορφαὶ παρατηροῦνται ἐπὶ ἐπιληπτικῶν, ἐπὶ κατωτέρων ἐκφύλων (οἷον ἰδιωτίας, μωρίας, μικρονοίας), ἀνοιῶν καὶ ἄλλων ψυχικῶν καταστάσεων, αἱ δὲ ἰδεοληπτικαὶ καὶ ἰδεοκινητικαί, ἐπὶ ὑγιῶς ἐχόντων διανοητικῶς ἀτόμων, καὶ ἴσως ἀνωτέρων τὴν διανόησιν, ἀλλ' ἀνισορρόπων καὶ ἐκφύλων, μετὰ μειωμένων τῶν ἠθικῶν συναισθημάτων (ἠθικὴ παράνοια) ἢ καὶ ὑγιῶν τελείως κατὰ τὴν λοιπὴν ψυχικὴν αὐτῶν κατάστασιν.

Ἡ θεραπεία τῶν μὲν νωτιαίων ἀνάλογος πρὸς τὴν προκαλοῦσαν νόσον, ὡς καὶ ἡ πρόγνωσις. Ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων διὰ καταλλήλου ἀγωγῆς καὶ ἐγκαταστάσεως ἕξεως ἀντιθέτου καὶ φυσιολογικῆς.

Τ. Α. ΖΗΣ

νεκρόφιλος (ὁ) (Necrophilus) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κοιλοκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σιλφιδῶν*, περιλαμ-

Digitized by Google

βάνον ἱκανοῦ μεγέθους ἔντομα, μὲ κεφαλὴν σφαιρικήν, ἀπολήγουσαν εἰς κεκολοβωμένον καὶ μετὰ βραχέων χειλέων ρύγχος, κεραίας λεπτάς, ἀρκετὰ ἐπιμήκεις καὶ εἰς ροπαλοειδεῖς ἀποφύσεις ἀποληγούσας, προθώρακα ὀγκώδη καὶ κοιλίαν διωγκωμένην, ἀπεστρογγυλωμένην καὶ κατά τι μεγαλυτέραν τοῦ προθώρακος. Οἱ πόδες του εἶναι ἰσχυροί, μετρίου μήκους καὶ ἀπολήγουσιν εἰς ἰσχυρὰς ἀγκιστροειδεῖς ἀποφύσεις. Ἐκ τῶν πολλῶν εἰδῶν τοῦ γένους, ἅτινα εἶναι διαδεδομένα ἐν Εὐρώπῃ καὶ δυτικῇ Ἀσίᾳ, γνωστότερον εὐρωπαϊκὸν εἶδος εἶναι ὁ *νεκρόφιλος ὁ ραβδωτὸς* (Necrophilus striatus), ὅστις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους καὶ χρῶμα στιλπνῶς μελανὸν μετὰ ἐπιμήκων, λεπτοτάτων λευκῶν γραμμώσεων ἐπὶ τῆς ράχεως. Δ. Ν. Π.

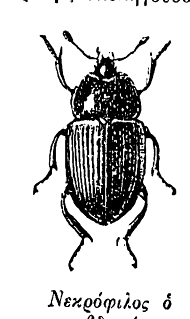
Νεκρόφιλος ὁ ραβδωτός.

νεκροφιλῶ (*—έω*)· δημοτ., φιλῶ, ἀσπάζομαί τινα νεκρόν: «νὰ νεκροφιλήσω τὰ παιδιά μου, ἂν σοῦ λέω ψέματα».

νεκροφοβία (ἡ) *[Ἐγκυκλ.]*. Καλεῖται οὕτω ὁ φόβος τῶν νεκρῶν. Δύο εἰδῶν νεκροφοβίας διακρίνομεν: τὴν ἰδεοληπτικήν, ἥτις χαρακτηρίζεται διὰ τὸ ἐνσυνείδητον τοῦ παραλόγου τοῦ φόβου, τὸ ἐπίμονον, τὸ ἀκατανίκητον, τὸ ἀγχῶδες κατὰ τὴν πάλην τῆς συνειδήσεως πρὸς καταστολὴν αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖται ὑπὸ ἀνακουφίσεως ἅμα τῇ ὑποχωρήσει, καὶ τὴν ἐξ ἀγωγῆς νεκροφοβίαν, ἥτις ἐγκαθίσταται παιδιόθεν ὡς ἕξις καὶ εἶναι ἡ συνηθεστέρα καὶ σοβαρωτέρα, διότι προκαλεῖ καὶ διαταραχὰς τῆς ἀντιλήψεως, ἤτοι ἀντικειμενοποίησιν καὶ συνεπῶς ψευδαισθησίας καὶ παραισθήσεις ἐν τῷ σκότει, ἐπαυξανούσας τὸν φόβον καὶ τἀνάπαλιν. Πρὸς ἀποβολὴν τῆς νεκροφοβίας ἐνδείκνυται ἡ ἐγκατάστασις τῆς ἀντιθέτου ἕξεως, διὰ καταλλήλου ἀγωγῆς. Ἡ πρόληψις ἐγκαταστάσεως τῆς νεκροφοβίας εἶναι ἐφικτή, ἂν ἀποφεύγωνται εἰς μικρὰν ἡλικίαν διηγήσεις περὶ φαντασμάτων, ἐμφανίσεως νεκρῶν καὶ πνευμάτων κττ. Τ. Α. ΖΗΣ

νεκροφοβικός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν νεκροφοβίαν || ὁ πάσχων νεκροφοβίαν, νεκρόφοβος.

νεκρόφοβος (ὁ, ἡ)· ὁ ὑπερβολικὰ φοβούμενος τοὺς νεκρούς, διότι οὕτω φαντάζεται τὸν ἰδικόν του θάνατον, ὁ κατατρυχόμενος ὑπὸ τῆς ἰδέας τοῦ θανάτου.

νεκροφορεῖον (τό)· τὸ φορεῖον τῶν νεκρῶν, τὸ φέρετρον, κοιν. *νεκροκράββατο, κασόνι.*

νεκροφόρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ φέρων τοὺς νεκροὺς πρὸς ταφήν· || «ἡ νεκροφόρος ἅμαξα» ἢ ἁπλῶς «ἡ νεκροφόρος» καὶ δημοτ. «νεκροφόρα»· ἡ εἰδικὴ ἅμαξα, διὰ τῆς ὁποίας μεταφέρονται οἱ νεκροὶ πρὸς ταφήν.

νεκροφόρος (ὁ) (Necrophorus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κολεοκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *συλφιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς πάσας σχεδὸν τὰς χώρας τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου τῆς γῆς. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *νεκροφόρος ὁ γερμανικὸς* (Necrophorus germanicus), ὅστις ἔχει ἱκανὸν μέγεθος, σῶμα ἐπίμηκες, εὔρωστον, αἰσθητῶς κυρτὸν κατὰ τὴν ράχιν, κεφαλὴν μεγάλην, κεραίας βραχείας ἀπολήγουσας εἰς ροπαλοειδεῖς ἀποφύσεις καὶ χρησιμευούσας ὡς αἰσθητήρια ὄργανα. Ὁ προθώραξ εἶναι ἀρκούντως ἀνεπτυγμένος, ἡ κοιλία εὐμεγέθης καὶ οἱ πόδες βραχεῖς, πολυακανθωτοὶ καὶ ἰσχυροί. Ἑνοῦνται κατὰ πολυπληθεῖς ὁμάδας καὶ ἀνασκάπτουσι τὴν γῆν πέριξ τῶν πτωμάτων διαφόρων ζῴων καὶ εἶτα καλύπτουσι πάλιν τοῦτο διὰ χώματος καὶ ἐναποθέτουσιν ἐπὶ τοῦ πτώματος τὰ ᾠά των. Ὅταν τὸ πτῶμα τοῦ ζῴου εἶναι ἀρκετὰ μέγα, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ τὸ θάψωσι, τότε αἱ θήλειαι ἐναποθέτουσι τὰ ᾠά των ὑπὸ τὸ πτῶμα καὶ αἱ ἐκκολαπτόμεναι προνύμφαι τρέφονται ἐξ αὐτοῦ. Τὰ ἔντομα ταῦτα ἀναδίδουσι χαρακτηριστικὴν ὀσμήν. Ὁ χρωματισμὸς τοῦ σώματος, γενικῶς, εἶναι μελανὸς καὶ ποικίλλεται ὑπὸ λευκῶν γραμμώσεων καὶ κηλίδων. Δ. Ν. Π.

Νεκροφόρος ὁ γερμανικός.

νεκροφυλακεῖον (τό)· ὁ τόπος ἢ τὸ οἴκημα ὅπου φυλάττονται προσκαίρως οἱ νεκροί.

—[Ἐγκυκλ.] Κατὰ κανόνα ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ πτώματος πρέπει νὰ εἶναι ταχεῖα. Τοῦτο δέ, διότι ἡ ἀποσύνθεσις ἄρχεται μετὰ 1—3 ἡμέρας ἀπὸ τοῦ θανάτου καὶ ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔτους καὶ τῆς ἐπικρατούσης θερμότητος. Τούτου δοθέντος καὶ γνωστοῦ ὄντος ὅτι εἰς τὰς πόλεις ὑπάρχουσιν οἰκογένειαι, αἵτινες κατοικοῦσιν εἰς ἀνεπαρκῆ διαμερίσματα, δύναταί τις νὰ φαντασθῇ ὁπόσον δύσκολος καθίσταται ἡ διατήρησις τοῦ πτώματος ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἔστω καὶ ἐπ' ὀλίγον χρόνον μετὰ τὸν θάνατον.

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ταχὺς ἐνταφιασμὸς δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἐξακρίβωσιν ἐνδεχομένης νεκροφανείας, διὰ τοῦτο τὰ διάφορα κράτη ὁρίζουσι διὰ νόμου τὸ χρονικὸν διάστημα, καθ' ὃ πρέπει νὰ μείνῃ πρὸς παρατήρησιν ἄταφος ὁ νεκρός. Ἐν Γαλλίᾳ ὁ χρόνος οὗτος ὁρίζεται εἰς 24 ὥρας, ἐν Βελγίῳ εἰς 36, ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ εἰς 48, ἐν Γερμανίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ εἰς τρεῖς ἡμέρας, ἐν δὲ τῇ Ἀγγλίᾳ, Δανίᾳ καὶ Ρωσίᾳ εἰς 4 ἡμέρας. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ Ρωμαῖοι ἐφύλαττον τοὺς νεκροὺς αὐτῶν ἐπὶ 9—10 ἡμέρας.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ παραμονὴ τῶν νεκρῶν ἐπὶ τόσον χρονικὸν διάστημα δὲν εἶναι δυνατὴ ἐντὸς τῶν οἰκιῶν, διὰ τοῦτο εἰς τὰς περισσοτέρας χώρας ἱδρύθησαν *νεκροφυλακεῖα*, ἔνθα ἐναποτίθενται οἱ νεκροὶ μέχρι τῆς παρελεύσεως τοῦ ὡρισμένου ἑκάστοτε χρονικοῦ διαστήματος. Τὰ νεκροφυλακεῖα ταῦτα εὑρίσκονται εἴτε ἐντὸς τῶν πόλεων, εἴτε ἐν αὐτοῖς τοῖς νεκροταφείοις. Τὰ ἐναποτεθέντα ἐν αὐτοῖς πτώματα παρακολουθοῦνται ἀγρύπνως μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῆς σήψεως αὐτῶν, ἥτις εἶναι βέβαιον σημεῖον τοῦ θανάτου. Πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς νεκροφανείας τῶν φυλασσομένων εἰς τὰ νεκροφυλακεῖα πτωμάτων συνδέουσι διάφορα μέρη τούτων μετὰ συρμάτων ἠλεκτρικῶν κωδώνων, ἠχούντων ἐπὶ τῇ ἐλαχίστῃ κινήσει τοῦ ὑποτιθεμένου νεκροῦ. Τοιαῦτα νεκροφυλακεῖα ὑπάρχουσιν εἰς τὸ Λονδῖνον 25, εἰς τὸ Βερολῖνον 26, εἰς τὸ Μόναχον 6 καὶ εἰς ἄλλας μεγαλοπόλεις ἀνάλογα. Παρ' ἡμῖν ὁ νεκρὸς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐνταφιασθῇ κατὰ μὲν τὸ θέρος πρὸ τῆς παρελεύσεως 24 ὡρῶν, κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα πρὸ τῆς παρελεύσεως 30 ὡρῶν. Ν. Α. Μ.

νεκροφύλαξ, *—ακος* (ὁ)· ὁ φύλαξ τῶν νεκρῶν, τῶν ἔτι ἀτάφων, ὁ ὑπάλληλος τοῦ νεκροφυλακείου.

νεκροψία (ἡ)· ἡ ἐξέτασις ἑνὸς νεκροῦ πρὸς διαπίστωσιν τῶν αἰτίων τοῦ θανάτου του καὶ τῶν ἐν γένει περὶ αὐτὸν συνθηκῶν.

—[Ἰατρ.] Λέγοντες *νεκροψίαν* (ἢ *αὐτοψίαν*) νοοῦμεν κυρίως τὴν διὰ τῆς ἐπισκοπήσεως, ψηλαφήσεως καὶ ὀσφρήσεως ἐπιστημονικὴν ἐξέτασιν νεκροῦ σώματος πρὸς διαπίστωσιν τοῦ ἐπελθόντος θανάτου καὶ ἐξακρίβωσιν τῶν προκαλεσάντων αὐτὸν αἰτίων. Ἡ διάγνωσις τοῦ ἐπισυμβάντος θανάτου, δηλαδὴ τῆς μεταβολῆς τοῦ ἀνθρώπου εἰς πτῶμα, γίνεται ἀκριβῶς ὅπως καὶ ἡ διάγνωσις μιᾶς νόσου, ἐπὶ τῇ βάσει ἑνὸς συμπλέγματος περισσοτέρων συμπτωμάτων καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῇ βάσει ἑνὸς καὶ μόνον φαινομένου. Τὸ σύμπλεγμα τοῦτο παρουσιάζεται σχεδὸν πάντοτε ὑπὸ τοιαύτην κλασσικὴν μορφήν, ὥστε καὶ ὁ μὴ ἰατρὸς νὰ σχηματίζῃ τὴν ἄμεσον ἐντύπωσιν ὅτι πρόκειται περὶ νεκροῦ. Ἐν τούτοις, ὑπάρχουσιν ἐνίοτε καὶ ἀμφίβολοι περιπτώσεις, καθ' ἃς καὶ ὁ εἰδικὸς νεκροσκόπος συναντᾷ δυσχερείας κατὰ τὴν διάγνωσιν τοῦ θανάτου. Γενικῶς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὰ ἀργότερον ἐμφανιζόμενα πτωματικὰ φαινόμενα εἶναι καὶ τὰ ἀσφαλέστερα κριτήρια τοῦ θανάτου. Εἰς ταῦτα ἀνήκουσιν ἐπὶ παραδείγματι τὰ φαινόμενα τῆς σηπτικῆς ἀποσυνθέσεως, διὰ τὴν ἀπόδειξιν τῶν ὁποίων χρειαζόμεθα μόνον τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν ρῖνα ἡμῶν. Ἐπίσης ἡ μεταθανάτιος ἀκαμψία καὶ ἡ ἀπόψυξις τοῦ σώματος εἶναι βέβαια μέν, ἀλλὰ βραδύτερον παρουσιαζόμενα φαινόμενα θανάτου. Ὁ Puppe ὑπολογίζει τὴν κατὰ μέσον ὅρον μεταθανάτιον ἀπώλειαν θερμότητος εἰς ἕνα βαθμὸν Κελσίου καθ' ὥραν, τὴν δὲ σωματικὴν θερμοκρασίαν καθ' ἣν ἀσφαλῶς ἐπέρχεται ὁ καθολικὸς θάνατος, εἰς 27° Κελσίου.

Κατὰ τὴν διαφορικὴν διάγνωσιν μεταξὺ νεκροῦ καὶ νεκροφανοῦς στρέφομεν φυσικὰ τὴν προσοχὴν ἡμῶν κυρίως πρὸς τὰ ἀμέσως ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζωὴν ὄργανα (καρδία, πνεύμονες, ὡρισμένα μέρη τοῦ ἐγκεφάλου), ἐκ τῆς συνεργασίας τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται ἡ ζωή. Ἡ ζωικὴ λειτουργία τῶν ὀργάνων τούτων εἶναι μόνον ἐν μέρει προσιτὴ πρὸς παρατήρησιν ἐκ τῶν ἔξω, ἐν μέρει δὲ δέον νὰ ἐκτιμηθῇ ἐκ δευτερευόντων φαινομένων. Πάντως, σημασίαν διὰ τὴν διάγνωσιν τοῦ θανάτου ἔχει μόνον μία *διαρκὴς* καὶ *παντελὴς* ἔλλειψις τῶν λειτουργικῶν ἐκδηλώσεων (ἀναπνοή, παλμοὶ τῆς καρδίας, σφυγμὸς κλπ.) τῶν ὀργάνων τούτων.

Πρὸς ἀπόδειξιν ἐλαχίστων ὑπολειμμάτων ἀναπνοῆς καὶ κυκλοφορίας, καὶ ἑπομένως τῆς νεκροφανείας, ἢ καὶ πρὸς ἀποκλεισμὸν τῆς ὑπάρξεως τούτων ἔχουσιν ἐπινοηθῇ ἰδιαίτεραι λεπταὶ μέθοδοι (μέθοδος τοῦ Icard δι' ἐνέσεως Fluorescin, μέθοδος δι' ὀξικοῦ μολύβδου, μέθοδος τῶν Weber-Kluge). Περαιτέρω, λίαν πολύτιμος διὰ τὴν διάγνωσιν τοῦ θανάτου εἶναι ἡ ἐξέτασις τῆς ἠλεκτρικῆς ἐρεθιστικότητος τῶν μυῶν καὶ τῶν νεύρων κατὰ Puppe. Αὕτη ἐξαφανίζεται καὶ διὰ τὰ ἰσχυρότερα ἠλεκτρικὰ ρεύματα τὸ ἀργότερον ... ὥρας μετὰ τὸν θάνατον. Ὡσαύτως ἡ μηχανικὴ ἐρεθιστικότης τῶν μυῶν δύναται κατὰ τὰς ἐρεύνας τοῦ Zsakô νὰ χρησιμοποιηθῇ ὄχι μόνον διὰ τὴν διάγνωσιν τοῦ θανάτου, ἀλλ' ἐν ἀνάγκῃ καὶ πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ ἀπὸ τῆς στιγμῆς τοῦ θανάτου παρελθόντος χρονικοῦ διαστήματος.

Τὸ μέλλον θὰ δυνηθῇ ἴσως νὰ παρουσιάσῃ ἡμῖν καὶ φυσικοχημικήν τινα μέθοδον διαγνώσεως τοῦ θανάτου, ἐπὶ παραδείγματι διὰ τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς μεταθανατίου μεταβολῆς τῆς κολλώδους καταστάσεως (Gelzustand) καὶ τῆς ὀξύτητος (Aziditāt) τοῦ ἱστικοῦ πρωτοπλάσματος καὶ τῶν ὀρῶν.

Ἡ ἁπλῆ νεκροψία, ἄνευ νεκροτομῆς, εἰς τὰς περισσοτέρας περιπτώσεις δὲν δύναται ἀσφαλῶς νὰ διευκρινίσῃ τὴν ἀφορμὴν τοῦ θανάτου, καθ' ὅσον δι' αὐτῆς δὲν λαμβάνομεν ἄμεσον γνῶσιν τῶν παθολογικῶν ἐξεργασιῶν ἐν τοῖς ἐσωτερικοῖς ὀργάνοις. Οὐχ ἧττον ἡ νεκροψία εἶναι ἀναγκαία διὰ τὰς ἰατροδικαστικὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς ὑπάρχει ὑπόνοια περὶ ἐκτελέσεως ἐγκλήματος, δεδομένου ὅτι δι' αὐτῆς δύνανται νὰ καθορισθῶσιν αἱ πλεῖσται τῶν κακώσεων, τὸ εἶδος τοῦ τρώσαντος ὀργάνου, ὁ ἀριθμὸς τῶν τραυμάτων, ὁ ἀπὸ τοῦ θανάτου παρελθὼν χρόνος διὰ τῆς ἐκτιμήσεως τῆς προόδου τῆς μεταθανατίου ἀκαμψίας τῶν μυῶν τοῦ σκελετοῦ, τῶν πτωματικῶν ὑποστατικῶν αἱματοκηλίδων τοῦ δέρματος, τῶν ἀλλοιώσεων τῶν ὀφθαλμῶν, τῆς προόδου τῆς σηπτικῆς ἀποσυνθέσεως κττ.

Τέλος, δέον νὰ τονισθῇ ὅτι αἱ ὀνομασίαι *νεκροψία* καὶ *αὐτοψία* δὲν χρησιμοποιοῦνται μόνον ἐπὶ τὴν ὀρθὴν σημασίαν τῆς δι' ἐπισκοπήσεως καὶ ψηλαφήσεως ἐξετάσεως τοῦ νεκροῦ, ἀλλὰ καὶ ἀντὶ τῆς λέξεως *νεκροτομία* (βλ. λ.) καὶ δὴ ὄχι μόνον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ξενογλώσσων ἰατρῶν (Nekropsie, Autopsie). Θ. ΣΚΛΑΒΟΥΝΟΣ

νεκρῶ (*—όω*), καὶ *νεκρώνω*· καθιστῶ τι νεκρόν, προκαλῶ παῦσιν τῶν λειτουργιῶν τῆς ζωῆς, ἀπονεκρῶ: «τὸ ψῦχος ἐνέκρωσε τὴν ρῖνα, —τὰ ὦτα»· μεταφ., καθιστῶ τι ἀδρανές, ἀκίνητον, στερῶ τι τῆς ζωηρότητος, καὶ ἀμεταβ., γίνομαι ἀδρανής, ἀκίνητος κτλ.: «ὁ πόλεμος ἐνέκρωσε τὸ ἐμπόριον» καὶ «ἐνέκρωσε τὸ ἐμπόριον ἕνεκα τοῦ πολέμου» || δημοτ. μεταφ., γίνομαι νεκρός, χάνω τὸ χρῶμά μου ἀπὸ ἔκπληξιν κττ.: «τὸν εἶδα καὶ νέκρωσα», «ὅταν ἄκουσα τὰ λόγια του νέκρωσα».

νεκρώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς νεκρόν, ὠχρὸς ὡς νεκρός.

νεκρώσιμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἁρμόζων εἰς νεκρόν, ὁ τοῦ νεκροῦ: «νεκρώσιμος ἀκολουθία» ἡ θρησκευτικὴ τελετὴ κατὰ τὴν κηδείαν τοῦ νεκροῦ || *νεκρώσιμον* (τό)· ὡς οὐσ., τὸ ἔντυπον ἀγγελτήριον τῆς κηδείας.

—νεκρώσιμος ἀκολουθία *[Λειτουργ.]*· βλ. λ. ἐξοδιαστικὸν ᾆσμα καὶ **κηδεία**.

νέκρωσις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ νεκροῦν, στέρησις ζωῆς, ἀπονέκρωσις, κυριολ. καὶ μεταφ.: «νέκρωσις τῆς ρινός, —τῶν ὤτων ὑπὸ τοῦ ψύχους», «ἡ νέκρωσις τοῦ ἐμπορίου, —τοῦ ... μένος κττ.» || «ἡ νέκρωσις τῶν ὁρμῶν, —τῶν παθῶν», ἡ ἀδράνεια, ἡ ἀμβλύτης.

—[Παθολογ.] *Νέκρωσις* καλεῖται ὁ τοπικὸς θάνατος ἐν τῷ ζῶντι ὀργανισμῷ, ἤτοι ἡ τελεία παῦσις τῶν βιοτικῶν λειτουργιῶν τμήματός τινος ἱστοῦ ἢ ὀργάνου. Τὰ ἀπονεκρούμενα ἢ ἀπονεκρωθέντα μέρη δεικνύουσι μακροσκοπικῶς (ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὴν χροιὰν καὶ συνεκτικότητα) καὶ μικροσκοπικῶς ὡρισμένα χαρακτηριστικά, ἅτινα ὅμως ποικίλλουσιν ἀναλόγως τῆς παραγωγοῦ αἰτίας. Οὕτω αἱ ἕνεκα κυκλοφορικῶν διαταραχῶν νεκρώσεις εἶναι ἐν μέρει μὲν κιτρινωπαὶ (ἀναιμικὰ ἔγκλειστα τῶν νεφρῶν, τοῦ σπληνὸς καὶ τῆς καρδίας), ἐν μέρει δὲ βαθέως ἐρυθραὶ (αἱμορραγικὰ ἔγκλειστα τοῦ πνεύμονος, τοῦ ἐντέρου). Ἡ χροιὰ ἄρα τῶν νεκρωτικῶν τούτων ἑστιῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ποσοῦ τοῦ αἵματος καὶ ἐκ τῶν δευτερογενῶν ἀποσυνθέσεων τῆς αἱματοχρωστικῆς. Μικροσκοπικῶς ἐμφανίζουσι τὰ νεκρούμενα μέρη ὀπισθοδρομικὰς (ἐκφυλιστικὰς) μεταβολὰς τοῦ πυρῆνος, τοῦ πρωτοπλάσματος καὶ τῆς μεσοκυτταρίου οὐσίας. Ὁ μὲν πυρὴν παρουσιάζει πυρηνολυτικὰς καὶ ρηνορρηκτικὰς ἐξεργασίας, πυκνώσεις, ἐξοιδήσεις καὶ κενοτοπιώδη ἐκφύλισιν. Τὸ δὲ πρωτόπλασμα δεικνύει καταστροφὴν τῶν δικτυωτῶν ὑφῶν αὐτοῦ, ἢ ἕνεκα πήξεως τοῦ λευκώματος, αὔξησιν ἢ ἐξοίδησιν, συγκόλλησιν ἢ παντελῆ διάλυσιν τῶν κοκκίων αὐτοῦ. Ἐπίσης ἡ διάμεσος ἢ μεσοκυττάριος οὐσία ἐμφανίζει ἐξοιδήσεις καὶ διαλύσεις.

Παθολογοανατομικῶς διακρίνομεν τὰς ἑξῆς χαρακτηριστικὰς μορφὰς νεκρώσεως: 1) Τὴν πηκτικὴν *νέκρωσιν*, καθ' ἣν ἐπέρχεται αὔξησις τῆς στερεότητος καὶ συνεκτικότητος τῶν νεκρωθέντων ... ρῶν, ἕνεκα πήξεως τῶν ἀποσυντεθέντων κυττάρων ... τῆς μεσοκυτταρίου οὐσίας καὶ τοῦ ἐκ τοῦ αἵματος

Digitized by Google

ἐξερχομένου ἰνώδους τοῦ πλάσματος. Παραδείγματα πηκτικῆς νεκρώσεως εἶναι ἡ τυροειδοποίησις τοῦ φυματιώδους καὶ τοῦ συφιλιδικοῦ κοκκοποιητικοῦ ἱστοῦ, καθὼς καὶ τὰ ἀναιμικὰ ἔγκλειστα. 2) Τὴν *ρευστοποιὸν νέκρωσιν*, ἥτις, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν πηκτικήν, χαρακτηρίζεται διὰ τὴν ἐξοίδησιν, μαλάκυνσιν καὶ τελειωτικὴν ρευστοποίησιν τῶν νεκρωθέντων τμημάτων. Ὡς κλασσικὸν παράδειγμα ἀναφέρονται αἱ μαλακυντικαὶ ἑστίαι τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος (ἐγκεφάλου καὶ νωτιαίου μυελοῦ). 3) Τὴν *γάγγραιναν*, ἥτις ἀποτελεῖ ἴδιον τύπον νεκρώσεως, ἐπιγιγνομένης τῇ ἐπιδράσει τοῦ περιβάλλοντος. Καὶ ὅταν μὲν ἐπέρχεται ἐξάτμισις τοῦ ὕδατος νεκρωθέντος τινὸς τμήματος καὶ ἑπομένως ἀποξήρανσις, ρίκνωσις καὶ ριπαρῶς μέλαινα ἀπόχρωσις τούτου, τότε ὀνομάζομεν τὴν γάγγραιναν *ξηρὰν* ἢ *μομμιοποίησιν*. Ὅταν δὲ τὸ νεκρωθὲν τμῆμα ὑφίσταται ἀποσύνθεσιν τῇ ἐπιδράσει φυραμάτων ἐκ σηπτικῶν βακτηριδίων, τότε πρόκειται περὶ *ὑγρᾶς γαγγραίνης* ἢ *σφακέλου*. Κατ' αὐτὴν παράγονται δύσοσμα ἀέρια (θειοῦχον ὑδρογόνον, ἀμμωνία, βουτυρικὸν ὀξὺ κτλ.), λευκίνη, τυροσίνη καὶ κρύσταλλοι λιπαρῶν ὀξέων. Τὰ προϊόντα ταῦτα τῆς σηπτικῆς ἀποσυνθέσεως τῶν λευκωματωδῶν οὐσιῶν εἶναι ἐν μέρει δηλητηριώδη, δυνάμενα διὰ τῆς ἀπορροφήσεως αὐτῶν νὰ ἐπιφέρωσι τὸν θάνατον. Ἐνίοτε ἡ σῆψις αὕτη νεκρωθέντων ἱστοτμημάτων συνοδεύεται καὶ ὑπὸ συσσωρεύσεως φυσαλίδων ἀερίων ἐν τῷ ἱστῷ, ἀποτόκων ἀναεροβίων βακτηριδίων (γαγγραινῶδες ἐμφύσημα).

Τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα αἴτια νεκρώσεως δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν εἰς τὰς ἑξῆς τρεῖς μεγάλας ὁμάδας:

1) *Φυσικοχημικὰ αἴτια*, τὰ ὁποῖα πάλιν διακρίνονται εἰς ἐπιδράσεις τῆς ἐξωτερικῆς ἀτμοσφαίρας, τοῦ φωτός, τοῦ ὕδατος (διὰ μὲν τοῦ ψυχροῦ ὕδατος παράγονται τὰ πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια καὶ τριτοβάθμια κρυοπαγήματα, διὰ δὲ τοῦ θερμοῦ ὕδατος τὰ ἀνάλογα ἐγκαύματα), τῶν ἠλεκτρικῶν ἀκτίνων, τῶν ἀκτίνων Χ καὶ τοῦ ραδίου. Εἰς τὰ φυσικὰ αἴτια ὑπάγονται καὶ τὰ ἐξωτερικὰ καὶ ἐσωτερικὰ μηχανικὰ αἴτια. Ὡς παράδειγμα μνημονεύομεν τὴν ἐκ κατακλίσεως νέκρωσιν μαλακῶν μορίων, καθ' ἣν τοπικῶς ἐπιδρῶσι διηνεκεῖς καὶ μακροχρόνιοι πιέσεις ἐπὶ ἀτόμων, τῶν ὁποίων ἡ ζωτικὴ ἐνέργεια τῶν κυττάρων ἐμειώθη ἕνεκα καθολικῆς καχεξίας. Πολλαὶ χημικαὶ οὐσίαι ἐπιφέρουσι λίαν χαρακτηριστικὰς νεκρώσεις εἰς τὸ δέρμα καὶ τοὺς βλεννογόνους. Τοιαῦται εἶναι ἀνόργανα ὀξέα, ὡς τὸ θειικόν, τὸ ὑδροχλωρικόν, τὸ νιτρικὸν ὀξύ, περαιτέρω ἀλκάλια, ὁ φωσφόρος, τὸ ἀρσενικόν, ὁ διττοχλωριοῦχος ὑδράργυρος, ἡ λυσόλη, τὸ φαινικὸν ὀξὺ κ.λ.π. Συναφῶς πρὸς ταῦτα μνημονευτέα καὶ τὰ μολυσματοτοξικὰ αἴτια, τὰ ἐκπορευόμενα ἐκ μικροργανισμῶν (τοξίνη μικροβίων τύφου, στρεπτοκόκκων, διφθερίτιδος, φυματιάσεως κλπ.).

2) *Αἴτια ἐκ κυκλοφορικῶν διαταραχῶν*. Ἡ ἐνδαρτηρῖτις, ἡ πίεσις ἀγγείων ὑπὸ αὐξανόντων νεοπλασμάτων, οἱ θρόμβοι. Τὰ ἔμβολα, ἐλαττοῦντα σημαντικῶς ἢ καὶ τελείως παρεμποδίζοντα τὴν εἰσροὴν τροφικῶν οὐσιῶν εἰς τοὺς ἱστούς, ἐπιφέρουσι μετά τινα χρόνον νεκρωτικὰς ἑστίας τῶν ἱστῶν.

3) *Αἴτια ἐν νευρικῶν διαταραχῶν*. Εἰς τὴν ὁμάδα ταύτην ἀνήκουσι κυρίως ἀνωμαλίαι περὶ τὴν λειτουργίαν τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος ἢ ἀνώμαλος ἐπίδρασις τούτου ἐπὶ τὰ νεῦρα τῶν ἀγγείων. Οὕτως, ἐρεθισμὸς τῶν ἀγγειοσυσταλτικῶν νεύρων ἐπιφέρει στένωσιν τοῦ αὐλοῦ τῶν ἀγγείων καὶ ἑπομένως ἐλάττωσιν τοῦ εἰς τοὺς ἱστοὺς προσαγομένου θρεπτικοῦ ὑγροῦ. Εἰς τὰς νευρικὰς νεκρώσεις ἀνήκουσι καὶ αἱ κατὰ τὴν λέπραν παρουσιαζόμεναι νεκρωτικαὶ ἑστίαι τῶν ἄκρων. Θ. Σ.

— *[Ὀδοντ.]* Ἡ *νέκρωσις* τοῦ ὀστοῦ τῶν γνάθων ἢ ἡ νέκρωσις τοῦ πολφοῦ τῶν ὀδόντων ἐμφανίζεται συχνότατα λόγῳ κυκλοφοριακῶν διαταραχῶν, θρεπτικῶν, τραυματικῶν ἢ χημικῶν. Ἄλλοτε πάλιν ἐπιτυγχάνεται αὕτη παρὰ τοῦ ἰατροῦ τῇ βοηθείᾳ νεκρωτικῶν φαρμάκων, ἰδίᾳ δὲ προκειμένου περὶ ἐπεμβάσεως ἐπὶ τοῦ ζῶντος πολφοῦ τῶν ὀδόντων. Ν. Γ. Π.

— *[Φυτοπαθ.]* Ἡ *νέκρωσις* εἶναι παθολογικὴ παῦσις τῶν ζωϊκῶν λειτουργιῶν τῶν φυτικῶν κυττάρων ἢ ἱστῶν ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν οἱωνδήποτε ἐσωτερικῶν ἢ ἐξωτερικῶν παραγόντων, ἢ κατόπιν ἐξασθενήσεως τῆς ἀνθεκτικότητός των, μέχρι τοιούτου σημείου, ὥστε παράγοντες μὴ παραβλάπτοντες τὴν λειτουργίαν τῶν κανονικῶν κυττάρων ἢ ἱστῶν νὰ τοὺς φονεύωσι. Τὰ συμπτώματα τῆς νεκρώσεως εἶναι ποικίλα, ἐμφανίζονται δὲ κατὰ πρῶτον ἢ εἰς τὸ πρωτόπλασμα ἢ εἰς τὴν μεμβρᾶναν. Τὰ νεκρωθέντα κύτταρα χάνουν τὴν ἐλαστικότητά των καὶ πιεζόμενα ὑπὸ τῶν πέριξ ζώντων κυττάρων συνθλίβονται. Ἐλάχιστα εἶναι γνωστὰ περὶ νεκρώσεως ἀπὸ χημικοφυσιολογικῆς ἀπόψεως. Πληγαί, παγετοί, λειψυδρία, μύκητες (νεκτρία), μικρόβια (Bacillus cubonianus, B. amylovorus) δύνανται νὰ προκαλέσουν νεκρώσεις ἱστῶν. Ὀνομάζεται *κατ' ἐκλογὴν νέκρωσις* ἐκείνη, καθ' ἣν νεκροῦνται ἐν μέσῳ μιᾶς κυτταρικῆς μάζης ὡρισμέναι μορφαὶ ἱστῶν. Πολλάκις π. χ. παρατηρεῖται νέκρωσις τῶν ἀγγείων, διότι αἱ τοξῖναι, αἱ ὑπὸ τῶν παθογόνων ὀργανισμῶν ἐκκρινόμεναι ἀκολουθοῦν ταῦτα κατὰ πρῶτον καὶ κατόπιν μεταδίδονται καὶ εἰς τοὺς πέριξ ἱστούς. Ε. Τ. Ε.

νεκρωτικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἐπιφέρων νέκρωσιν, ὁ ἀπονεκρῶν, ὁ φονεύων: «*ἡ ἐγκράτεια εἶναι νεκρωτικὴ τῶν παθῶν*».

— **νεκρωτικὰ** ***φάρμακα*** *[Φαρμ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ φάρμακα ἐκεῖνα, ἅτινα ἐρχόμενα εἰς ἐπαφὴν πρὸς ζῶντα ἱστὸν τοῦ σώματος, προκαλοῦν ἀλλοιώσεις, διὰ τῶν ὁποίων ἐπέρχεται νέκρωσις τῆς ζωῆς τῶν συνιστώντων αὐτὰ κυττάρων. Τοιαῦτα φάρμακα εἶναι τὰ καυστικὰ καὶ διαβρωτικά, π. χ. τὰ ὀξέα, τὰ καυστικὰ ἀλκάλια, διάφορα μεταλλικὰ ἅλατα κλπ., τὰ ὁποῖα ἔχουν τὴν ἰδιότητα νὰ παγώνουν τὸ λεύκωμα, ἐνῷ τὰ καυστικὰ ἀλκάλια τὸ διαλύουν. Μεταξὺ τῶν νεκρωτικῶν καταλέγονται καὶ διάφορα φυσικοθεραπευτικὰ μέσα, ὡς εἶναι τὸ ράδιον καὶ διάφορα σκευάσματά του, αἱ ὑπεριώδεις ἀκτῖνες, ὁ ἠλεκτρισμός, ἡ θερμότης κλπ. Τὰ νεκρωτικὰ φάρμακα χρησιμοποιοῦνται κατὰ τὴν θεραπείαν διαφόρων πληγῶν καὶ τραυμάτων, ὄγκων, νεοπλασμάτων, καρκινωμάτων, κακοπλασμάτων, ἐπιθηλιωμάτων, ἀκροχορδόνων, πρὸς καταστροφὴν τοῦ πολφοῦ καὶ τῶν νεύρων τῶν ὀδόντων (ἀρσενικῶδες ὀξὺ) κλπ. Κ. Γ. Μ.

— *[Ὀδοντιατρ.]* Τὰ χρησιμοποιούμενα φάρμακα πρὸς *νέκρωσιν* τοῦ πολφοῦ τῶν ὀδόντων εἶναι κυρίως δύο, τὸ *ἀρσενικῶδες ὀξὺ* καὶ τὸ *κοβάλτιον*, τὰ ὁποῖα δρῶσιν ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν ἢ ἡμερῶν καὶ νεκροῦσι τὸν πολφόν. Ἀλλὰ καὶ πάντα σχεδὸν τὰ καυστικὰ φάρμακα ἐπιφέρουσι νέκρωσιν τοῦ πολφοῦ, ἡ δρᾶσίς των ὅμως εἶναι τόσον βραδεῖα, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσιν. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως γίνεται χρῆσις τοῦ ἀρσενικώδους ὀξέος, παρ' ὅλα τὰ μειονεκτήματα καὶ τοὺς κινδύνους, οὓς ἡ χρῆσις αὐτοῦ ἐπάγεται. Ν. Γ. Π.

— **νεκρωτικὴ** ***ἀκμὴ*** (Acne nectorica) *[Δερματολ.]*. Ἡ πάθησις αὕτη εἶναι φύσεως μολυσματικῆς, καίτοι μέχρι σήμερον δὲν ἐξηκριβώθη ἡ αἰτιολογία αὐτῆς. Ἐκδηλοῦται διὰ βλατίδων πυογενῶν, αἱ ὁποῖαι ἐμφανίζονται μονήρεις ἢ καθ' ὁμάδας εἰς τὸ μέτωπον, τοὺς κροτάφους, μετὰ δὲ τὴν ἴασίν των ἐγκαταλείπουν χαρακτηριστικὰς οὐλάς. Ἡ πάθησις αὕτη συγχέεται συνήθως πρὸς συφιλιδικὰς ἐκδηλώσεις, διακρίνεται ὅμως ἀπ' αὐτῶν ἐκ τῶν οὐλῶν καὶ ἐκ τῆς ἐλλείψεως πάσης σκληρίας. Θεραπευτικῶς συνιστῶνται αἱ ἐξ ὑδραργύρου ἀλοιφαί. Κ. Κ. Κ.

Νεκτανεβὼ Α΄. Ἐξελληνισμένος τύπος τοῦ αἰγυπτιακοῦ *Ναχθαρχαβί*, φαραὼ τῆς Λ΄ δυναστείας. Ὁ Θεόπομπος τὸν ὀνομάζει *Νεκτανίβιον*. Ἦτο πρίγκιψ τῆς πόλεως Σεβεννύτου τοῦ Δέλτα, ὅταν οἱ στρατιῶται τὸν ἀνηγόρευσαν βασιλέα. Μετὰ τὴν ἐν Σούσοις ὑπογραφεῖσαν μεταξὺ Σπάρτης καὶ Ἀρταξέρξου Ἀνταλκίδειον εἰρήνην, ὁ Πέρσης βασιλεὺς ἐπεδόθη εἰς τὴν τιμωρίαν τῶν κατ' αὐτοῦ ἐπαναστατησάντων, καὶ ἰδίως τῆς Κύπρου καὶ τῆς Αἰγύπτου. Ὁ Νεκτανεβὼ ἐκάλεσεν ἐξ Ἀθηνῶν τὸν Χαβρίαν, ἵνα ὀργανώσῃ τὴν ἄμυναν. Οὗτος μετέβαλε τὸ Δέλτα εἰς ὠχυρωμένον στρατόπεδον, ἐνίσχυσε τὰς φρουρὰς τῶν ἀσθενῶν σημείων τῆς ἀκτῆς, ἔκτισεν εἰς τὰ στόμια τῶν βραχιόνων τοῦ ποταμοῦ πύργους, ὥπλισε τὰς πρὸς τὴν Λιβύην καὶ τὴν Ἀσίαν μεθορίους καὶ τόσον εὐστόχως ἐξέλεξε τὴν θέσιν τῶν ὀχυρώσεων, ὥστε ἐπὶ Αὐγούστου πολλὰ ὀχυρὰ ἔφερον ἀκόμη τὸ ὄνομά του. Ὁ Φαρνάβαζος ἔπηξε τὸ ἀρχηγεῖόν του εἰς τὴν Ἀκὼ (σημερινὴν Πτολεμαΐδα ἢ Ἄκραν) ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Παλαιστίνης, διότι ἦτο ὁ μόνος λιμήν, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ στόλοι του θὰ ἦσαν ἀσφαλεῖς ἀπὸ τῶν ἀνέμων καὶ ἀπὸ αἰγυπτιακοῦ αἰφνιδιασμοῦ. Ἐπὶ τρία ἔτη συνεκεντρώνοντο ἐκεῖ ζωοτροφίαι, πολεμεφόδια, στρατιῶται καὶ ναῦται, φοινικικὰ καὶ ἑλληνικὰ πλοῖα, ἀρχομένου δὲ τοῦ 374 ἦσαν ἕτοιμοι 200 χιλιάδες στρατιῶται, ἐξ ὧν 20 χιλιάδες Ἕλληνες, 300 τριήρεις, 200 τριηκόντοροι καὶ πλεῖστα μεταγωγικά. Τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἡ Αἴγυπτος ἔχανε τὸν ἄριστον στρατηγόν της, διότι ὁ Ἀρταξέρξης ἀπῄτησεν ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἀνακαλέσουν τὸν Χαβρίαν καὶ νὰ στείλουν εἰς αὐτὸν τὸν Ἰφικράτη. Πράγματι ὁ Χαβρίας ἀνεκλήθη, καὶ ὁ Ἰφικράτης, φθάσας εἰς Ἀκώ, ἀνέλαβε τὸν στρατηγίαν τῶν μισθοφόρων. Τὰ στρατεύματα ἐξεκίνησαν τὸν Μάϊον τοῦ 374. Εἰς Πηλούσιον ὁ Φαρνάβαζος συνήντησε μεγάλην ἀντίστασιν, διότι τὰ τείχη εἶχον ἄριστα ἐπισκευασθῆ, οἱ δὲ ἀμυνόμενοι καταστρέψαντες τὰς διώρυγας ἐπλημμύρησαν τὰ πέριξ. Ὁ Ἰφικράτης συνεβούλευσεν αἰφνιδιασμόν. Τριακόσιοι ἄνδρες ἀπεβιβάσθησαν κρύφα εἰς τὸ Μενδήσιον στόμιον καὶ προσέβαλον τὰ ὀχυρώματά του. Ἡ φρουρά, ἀσυνέτως πράττουσα, ἐξῆλθεν εἰς ἀπόκρουσιν ἀλλ' ἡττήθη καὶ κατεδιώχθη μὲ τόσην ὁρμήν, ὥστε νικηταὶ καὶ ἡττημένοι εἰσῆλθον ἀναμὶξ εἰς τὸ φρούριον. Αἱ ἔριδες ὅμως τῶν Περσῶν στρατηγῶν ἀφῆκαν νὰ διαφύγῃ ἡ εὐκαιρία τῆς καταλήψεως τῆς πόλεως. Ὁ Ἰφικράτης, πληροφορηθεὶς ἀπὸ αἰχμαλώτους ὅτι ἡ Μέμφις ἦτο ἀφρούρητος, συνεβούλευσε τοὺς Πέρσας ν' ἀφήσουν φρουρὰν πέριξ τοῦ Πηλουσίου καὶ ν' ἀναπλεύσουν ἐν τάχει τὸν Νεῖλον πρὶν ἢ ὁ Νεκτανεβὼ στείλῃ στρατεύματα. Ἀλλ' ὁ Φαρνάβαζος ἔκρινε τὸ σχέδιον τολμηρόν. Ὁ Ἰφικράτης ἐπρότεινε τότε ν' ἀναλάβῃ αὐτὸς μετὰ τῶν Ἑλλήνων τὸ τόλμημα. Ἀλλ' οἱ Πέρσαι δὲν ἐδέχθησαν, ὑποπτευόμενοι αὐτόν. Ὁ Νεκτανεβὼ ἐπωφεληθεὶς τῶν περσικῶν χρονοτριβιῶν ἀνέλαβεν ἐπίθεσιν καὶ ἐπανειλημμένως ἐνίκησεν. Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ θέρος προὐχώρει, ὁ Νεῖλος ὠγκοῦτο καὶ ὅταν ἦλθεν ἡ πλήμμυρα ἠναγκάσθησαν οἱ Πέρσαι νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Συρίαν. Ὁ Ἰφικράτης ἀηδιάσας ἔφυγε κρυφίως εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὁ Νεκτανεβὼ ἀπέθανε τῷ 361, ἡ δὲ σαρκοφάγος του, ἐκ μαρμάρου πρασίνου, ἀποκειμένη εἰς τὸ Βρεττανικὸν μουσεῖον, παρουσιάζει τέχνην, τὴν ὁποίαν οὐδεμία χώρα ὑπερέβη.

— **Νεκτανεβὼ Β΄**, ἢ ***Ναχτοναμπούφ***. Υἱὸς τοῦ Ταχώ, γαμβροῦ ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ βασιλέως Ταχώ, διαδεχθέντος τὸν Νεκτανεβὼ Α΄. Ἐπαναστατήσας κατὰ τοῦ βασιλέως κατέλαβε τὸν θρόνον, βοηθηθεὶς πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ *Ἀγησιλάου* (βλ. λ.). Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ Ἀρταξέρξης Γ΄ ὁ Ὦχος (358—333) ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Αἰγύπτου, ἥτις ὑπεστήριζε πάντοτε τοὺς λαοὺς καὶ σατράπας, ὅσοι ἐκινοῦντο κατὰ τοῦ περσικοῦ ζυγοῦ. Ἀλλ' ἡ πρώτη ἐπίθεσις τοῦ Ὤχου ἀπεκρούσθη ἰσχυρῶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τοῦ Νεκτανεβώ, Διοφάντου τοῦ Ἀθηναίου καὶ Λαμίου τοῦ Σπαρτιάτου. Συνεπείᾳ τῆς ἀποτυχίας ταύτης ἐπανεστάτησαν ἡ Συρία καὶ τινες σατράπαι. Ὁ Νεκτανεβὼ ὑπεστήριξε τὸν ἐπαναστάτην σατράπην Ἀρτάβαζον διὰ 4 χιλ. Ἑλλήνων ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μέντορα τὸν Ρόδιον. Ἀλλ' ὁ Ὦχος διὰ πολεμικῶν ἐνεργειῶν καὶ χρημάτων κατέβαλεν ἕνα πρὸς ἕνα τοὺς ἐν Ἀσίᾳ ἀντιπάλους, μεθ' ὃ ὥδευσε πάλιν κατὰ τῆς Αἰγύπτου. Ὁ περσικὸς στρατὸς ἦτο πολυάριθμος καὶ ἀφθονώτατα ἐφωδιασμένος. Ἕκαστον τάγμα διῳκεῖτο ὑπὸ ἑνὸς Πέρσου καὶ ἑνὸς Ἕλληνος. Ὁ Νεκτανεβὼ ἀντιπαρέταξεν ὀλιγωτέρους, ἤτοι 60 χιλ. Αἰγυπτίους, 20 χιλ. Λίβυας καὶ 20 χιλ. Ἕλληνας. Ὁ στόλος του δὲν ἦτο εἰς θέσιν ν' ἀντιπαραταχθῇ ἐν ἀνοικτῇ θαλάσσῃ εἰς τοὺς ἡνωμένους στόλους Κύπρου καὶ Φοινίκης, ἀλλ' εἶχε πολλὰ πλατέα σκάφη πρὸς ἀποτελεσματικὴν ἄμυναν τῶν στομίων. Τὰ ἀσθενῆ σημεῖα τῆς μεθορίου ἐκαλύφθησαν διὰ φρουρίων καὶ ὠχυρωμένων στρατοπέδων. Ἡ ἀσύνετος ὅμως ὁρμὴ τῶν Ἑλλήνων ἀνέτρεψε τὰ σχέδιά του. Θηβαῖοί τινες ὑπηρετοῦντες ὑπὸ τὸν Λακράτην τοὺς Πέρσας καὶ θέλοντες νὰ δείξουν ὅτι ἦσαν ἄξιοι ἀπόγονοι τῶν πολεμιστῶν τοῦ Ἐπαμεινώνδου, διῆλθον βαθεῖαν διώρυγα ἐνώπιον τοῦ Πηλουσίου, ὅπερ κατεῖχον 5 χιλ. Ἕλληνες ὑπὸ τὸν Φιλόφρονα, καὶ ἐπροκάλουν τὴν φρουρὰν εἰς μάχην ἐν ἀνοικτῷ πεδίῳ. Ὁ Φιλόφρων ἐδέχθη τὴν πρόκλησιν καὶ ἐπολέμησε μέχρι νυκτός. Τὴν ἐπαύριον ὁ Λακράτης παρεκτρέψας τὰ ὕδατα τῆς διώρυγος καὶ ζεύξας γέφυραν ἔφερεν ὅλον του τὸ στράτευμα καὶ ἤρχισε προσβάλλων τὰ τείχη διὰ τῶν μηχανῶν του. Ἐντὸς ἡμερῶν τινων ἐπετεύχθη τὸ ρῆγμα. Ἀλλ' οἱ Αἰγύπτιοι, δεξιώτατοι εἰς τὸν χειρισμὸν τῆς σκαπάνης, εἶχον ἤδη κτίσει ἄλλο τεῖχος ἔσωθεν μετὰ ξυλίνων πύργων. Ὁ Νεκτανεβὼ ἔσπευσε μετὰ 30 χιλ. ἰθαγενῶν, 5 χιλ. Ἑλλήνων καὶ 10 χιλ. Λιβύων καὶ παρηκολούθει μακρόθεν τὰς περιπετείας τῆς πάλης, ἐνθαρρύνων διὰ τῆς παρουσίας του τοὺς ἀμυνομένους καὶ ἐμποδίζων τὸν ἄλλον περσικὸν στρατὸν νὰ πλησιάσῃ. Αἱ ἑβδομάδες παρήρχοντο καὶ ἴσως ἡ βραδύτης θὰ ἔφερε τὰ συνήθη της ἀποτελέσματα, ὅταν ἀπρόοπτον γεγονὸς ἤλλαξε τὴν ὄψιν τῶν πραγμάτων· εἰς τὸν περσικὸν στρατὸν ὑπῆρχεν ὑπαρχηγός τις Ἀργεῖος, ὀνόματι Νικόστρατος, ἀθλητὴς τεράστιος, ὁ ὁποῖος ἐνεφανίζετο ὡς Ἡρακλῆς φέρων δορὰν λέοντος καὶ ρόπαλον. Ἐνθυμηθεὶς τὸ σχέδιον τοῦ Ἰφικράτους, τὸ ὑποβληθὲν ἄλλοτε εἰς τὸν Φαρνάβαζον, ἠνάγκασε γυναῖκάς τινας καὶ παιδία αἰχμάλωτα νὰ τὸν ὁδηγήσουν καὶ οὕτως εἰσέδυσεν εἰς ἓν τῶν στομίων τοῦ Νείλου ἀνοχύρωτον. Ἐκεῖ ἀπεβίβασεν ἀπόσπασμα στρατοῦ καὶ ὠχυρώθη εἰς τὰ νῶτα τοῦ Νεκτανεβώ. Ἡ ἐπιχείρησις ἦτο πολὺ τολμηρά, διότι οἱ ἄνδρες του ἦσαν ὀλίγοι. Ἂν οἱ μισθοφόροι περιωρίζοντο νὰ τοξεύουν μακρόθεν τὸν Νικόστρατον, θὰ τὸν ἠνάγκαζον ταχέως ν' ἀποχωρήσῃ ἢ νὰ παραδοθῇ. Ἀλλ' ἡ ἀνυπομονησία ἔφερε τὴν καταστροφήν. Οἱ Ἕλληνες φρουροὶ τοῦ γειτονικοῦ φρουρίου, ἀνερχόμενοι εἰς 5 περίπου χιλιάδας, ἐξῆλθον εἰς συνάντησιν τοῦ Νικοστράτου ὑπὸ τὸν Κῷον Κλινίαν, ἀλλ' ἡττήθησαν. Τὸ ρῆγμα ἐπετεύχθη. Ὁ Νεκτανεβὼ ὑπεχώρησε πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ Δέλτα. Ἐνῷ δὲ κατεγίνετο νὰ συγκεντρώσῃ εἰς τὴν Μέμφιν τὰς δυνάμεις του, ὁ στρατός, τὸν ὁποῖον ἀφῆκεν ὀπίσω του, ἐνόμισεν ὅτι ἐγκατελείφθη καὶ ἀπώλεσε τὸ θάρρος του. Τὸ Πηλούσιον παρεδόθη εἰς τὸν Λακράτην, ὁ Μέντωρ κατέλαβε τὴν Βούβαστιν καὶ αἱ ὀχυρώτεραι πόλεις τοῦ Δέλτα, τρέμουσαι τὴν φρικώδη

Digitized by Google

τύχην τῆς Σιδῶνος, ἤνοιξαν τὰς πύλας των. Ὁ Νεκτανεβώ, ἀπελπισθείς, ἔφυγεν εἰς Αἰθιοπίαν (Νουβίαν) ἀπάγων καὶ τοὺς θησαυρούς του. Τὸ τέχνασμα τοῦ Νικοστράτου ἀποκατέστησε τὴν ἀκεραιότητα τῆς Περσικῆς αὐτοκρατορίας (342). Γ. Λ. Α.

νέκταρ,—*αρος* (τό)· τὸ ποτὸν τῶν θεῶν· || «μελισσῶν νέκταρ» τὸ μέλι· || ὅθεν ὁ ἐκ τῶν ἀνθέων συλλεγόμενος ὑπὸ τῶν μελισσῶν γλυκὺς χυμός· || μεταφ., προσηγορία ἐξαιρέτου οἴνου ἤδη ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου· οὕτω ὀνομάζεται «νέκταρος ἀπορρὼξ» ὑπὸ τοῦ Κύκλωπος ὁ ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως προσφερόμενος οἶνος.

— *[Μυθολ.]* Κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ποίησιν τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Ἡσιόδου καὶ τοῦ Πινδάρου, τὸ νέκταρ ἦτο τὸ γλυκὺ καὶ ἀρωματῶδες ποτὸν τῶν θεῶν, ὅπως ἡ ἀμβροσία τὸ φαγητὸν αὐτῶν. Ὁ Ὅμηρος προσδιορίζει τὸ ποτὸν τοῦτο ἐρυθρὸν καὶ πολύτιμον ὡς τὸν οἶνον, ἔχον ὅμως καὶ τὴν δύναμιν νὰ δίδῃ τὴν ἀθανασίαν εἰς τὸν πίνοντα αὐτό. Τούτου ἕνεκα καὶ ἡ Θέτις ἀλείφει τὸν νεκρὸν τοῦ Πατρόκλου, πρὸ τῆς σήψεως, διὰ τοῦ ὑγροῦ τούτου. Πολλάκις ὅμως ἐν τῇ ὡς ἄνω ποιήσει νέκταρ καὶ ἀμβροσία συγχέονται, ὥστε νὰ μὴ διακρίνηται ὡρισμένως ἡ διαφορὰ τῶν δύο τούτων στοιχείων, ἐν δὲ τοῖς ποιήμασι τοῦ Ἀλκμᾶνος καὶ τῆς Σαπφοῦς ἡ μὲν ἀμβροσία εἶναι τὸ ποτὸν τῶν θεῶν, τὸ δὲ νέκταρ τὸ φαγητὸν αὐτῶν. Κατὰ τὸν Roscher, ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «Nektar und Ambrosia», ἀμφότερα τὰ στοιχεῖα ταῦτα ἔχουσι κοινὴν τὴν καταγωγήν, τὸ μέλι, τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο οὐσία πεσοῦσα ἐξ οὐρανοῦ, ὅπως τὸ μάννα τῶν Ἑβραίων. Τὸ νέκταρ διὰ τοὺς ἀνθρώπους ἦτο ὑγρὸν παρασκευαζόμενον ἀπὸ τοῦ μέλιτος καὶ ἐπεῖχε θέσιν ὑδρομέλιτος. Β. Δ. Θ.

— *[Μελισ.]* Καλεῖται *νέκταρ* τὸ σακχαρῶδες πυκνόρρευστον ὑγρόν, ὅπερ συλλέγεται ὑπὸ τῶν μελισσῶν καὶ ἄλλων νεκταροφάγων ἢ μελιτοφάγων ἐντόμων ἢ καὶ πτηνῶν. Δ. Ν. Π.

νεκταρίνη (ἡ) (Nectarina) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *σφιγγιδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους σφίγγας, μονήρεις, μὲ κεφαλὴν μικράν, τελείως διακρινομένην τοῦ προθώρακος καὶ πεπιεσμένην ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, κεραίας βραχείας καὶ μᾶλλον χονδράς, προθώρακα διωγκωμένον, ἑνούμενον διὰ χαρακτηριστικῶς λεπτῆς ἀποφύσεως μετὰ τῆς κοιλίας, ἥτις εἶναι φοειδὴς καὶ ἀρκετὰ διωγκωμένη. Οἱ πόδες εἶναι λεπτοὶ καὶ μετρίως μακροὶ καὶ αἱ πτέρυγες μικραί, ἡμιδιαφανεῖς καὶ πολυνευρωταί. Ἐκ τῶν πολλῶν εἰδῶν γνωστότερον εἶναι ἡ *νεκταρίνη ἡ λεπτή* (Nectarina gracilis), ἥτις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους καὶ χρῶμα μελανόν, κατὰ τὴν ἕδραν μόνον κίτρινον. Ἀπαντᾶται εἰς τὴν Εὐρώπην. Δ. Ν. Π.

νεκταρινίδαι (οἱ) (Nectarinidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ᾠδικῶν*, περιλαμβάνουσα μικρότατα πτηνὰ διακρινόμενα διὰ τοὺς λαμπροὺς καὶ ποικίλους χρωματισμούς των. Ἀπαντῶσιν εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀφρικῆς, Ἀμερικῆς καὶ Αὐστραλίας. Δ. Ν. Π.

νεκτάριον (τὸ) (Nectarium) *[Βοτ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ ἀδενῶδες σωμάτιον, ὅπερ εὑρίσκεται συνηνωμένον μετὰ πολυπληθῶν, ποικιλωτάτης δὲ μορφῆς ἄλλων τοιούτων, ἐξ ὧν ἐκκρίνεται τὸ νέκταρ. Δ. Ν. Π.

Νεκτάριος. Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, καταγόμενος ἐκ Ταρσοῦ τῆς Κιλικίας, ἀνήκων εἰς ἐπίσημον οἰκογένειαν καὶ γενόμενος ἐν Κωνσταντινουπόλει μέλος τῆς συγκλήτου βουλῆς. Ὀλίγον μετὰ τὴν σύγκλησιν τῆς Β´ Οἰκουμενικῆς συνόδου (381), παραιτηθέντος Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, κοινῇ γνώμῃ καὶ ἐπιθυμίᾳ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἐξελέγη ὁ Νεκτάριος, εἴτε ἁρπασθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ προβληθεὶς (*Σωκράτ.* Ἐκκλ. Ἱστορ. 5, 8, 10), εἴτε προτιμηθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου ἐκ τῶν τριῶν ὑποψηφίων (*Σωζομ.* Ἐκκλ. ἱστορ. 7, 7, 8). Ὁ Νεκτάριος εἶναι γνωστὸς διὰ τὸν ἱεροπρεπῆ αὐτοῦ χαρακτῆρα, τὸ ἦθος καὶ τὰς λοιπὰς ἀρετάς, ἔτι δὲ καὶ διότι πρῶτος τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, συνεπείᾳ τοῦ 3 κανόνος τῆς Β´ Οἰκουμενικῆς συνόδου, ἐξήσκησε τὰ πατριαρχικὰ δικαιώματα ἐπὶ τῶν διοικήσεων Θρᾴκης, Πόντου καὶ Ἀσιανῆς· ἐπίσης εἶναι γνωστὸς καὶ διὰ τὴν ἐπιείκειαν αὐτοῦ πρὸς τοὺς Νοβατιανούς, τὴν κατάργησιν τοῦ ἀξιώματος τοῦ πρεσβυτέρου τῆς μετανοίας, τὴν ἀπόφασιν τῆς συνόδου τοῦ 343, καθ' ἣν μόνη ἡ ὑπὸ συνόδου καθαίρεσις ἐπισκόπου ἔχει κῦρος καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ ἐν τῇ Β´ Οἰκουμενικῇ συνόδῳ ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως. Ἀπέθανε τῷ 398, γράψας μίαν ὁμιλίαν εἰς Θεόδωρον μάρτυρα. (Πρβλ. καὶ *Κωνσταντίνου* Πατρολ. τόμ. Β´ 704. — *Γεδεὼν* Πατρ. Πινάκων σελ. 133, κτλ.) † Η. Φ. Β.

—**Νεκτάριος.** Πατριάρχης Ἱεροσολύμων, γεννηθεὶς ἐν Κρήτῃ τῷ 1602. Ἤσκησε τὸν μοναχικὸν βίον ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ ὑπὸ τὸν ἡγούμενον Μελέτιον καὶ ἐδιδάχθη τὰ φιλοσοφικὰ μαθήματα ὑπὸ Θεοφίλου τοῦ Κορυδαλλέως. Ὁ Νεκτάριος εἶναι ἐπίσημος διά τε τὰς ὑπὲρ τοῦ Ἁγίου Τάφου ἐνεργείας καὶ ἀγῶνας, ὡς καὶ διὰ τὰ διάφορα αὐτοῦ συγγράμματα, ἀναδειχθεὶς ὁ ἀοίδιμος προασπιστὴς τῆς Ὀρθοδοξίας. Διεκρίθη ἐν τῷ κατὰ τῆς παπικῆς Ἐκκλησίας ἀγῶνι, συμμετέσχεν εἰς τὴν συγγραφὴν καὶ τὴν ἔκδοσιν τῆς «Ὁμολογίας τοῦ Μογίλα» καὶ ἔγραψεν ἀντιρρήσεις κατὰ τῶν Ρωμαίων φρατόρων καὶ μάλιστα τοῦ Πέτρου, περὶ τῆς «ἀρχῆς τοῦ πάπα» καὶ «ἀναβαπτισμοῦ». Ἔγραψεν ἐπίσης καὶ «Ἱεροκοσμικὴν ἱστορίαν» καὶ ἄλλα. Ἕνεκα τοῦ γήρατος αὐτοῦ παρῃτήθη τοῦ θρόνου, διεδέχθη δ' αὐτὸν τῷ 1669 ὁ Δοσίθεος. † Η. Φ. Β.

—**Νεκτάριος** *Ἀψαρᾶς ὅσιος*. Κτίτωρ τῆς μονῆς Βαρλαὰμ τῶν Μετεώρων (βλ. *Ἀψαρᾶς*).

—**Νεκτάριος** *Βλάχος*. Ἱεροψάλτης ἐκ Βλαχίας, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα, ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΘ´ αἰῶνος. Συνέθεσε διάφορα ἐκκλησιαστικὰ μέλη καὶ διετέλεσε πρωτοψάλτης τῆς ρουμανικῆς σκήτης τοῦ Προδρόμου ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, ἐν ᾗ καὶ ἀπεβίωσεν ὑπέργηρως. Ν. Γ. Π.

νεκταροφόρος (ἡ) (Nectandra) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *δαφνιδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα ἢ θάμνους ἰθαγενεῖς τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν 70 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερα εἶναι ἡ *νεκταροφόρος ἡ ῥοδιαία* (Nectandra rodicei), δένδρον μεγάλου ἀναστήματος, ἰθαγενὲς τῆς Γουϊάνας, οὗ τὸ ξύλον χρησιμοποιεῖται ἰδίως εἰς τὴν ναυπηγικὴν καὶ ὁ φλοιὸς εἰς τὴν φαρμακευτικὴν ὡς ἔνεχον *βερβερίνην*. Δ. Ν. Π.

Κλάδος νεκταροφόρου.

νεκτρία (ἡ) (Nectria) *[Γεωργ.]*. Γένος μυκήτων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀσκομυκήτων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀποκρεΐδων*, περιλαμβάνον πολυπληθῆ εἴδη, ὧν τὰ περισσότερα ἐνδιαιτῶνται παρασιτικῶς ἐπὶ διαφόρων δένδρων. Προκαλεῖ τὴν *νέκρωσιν*, συνήθη ἀσθένειαν τῶν δένδρων. Δ. Ν. Π.

— *[Φυτοπαθ.]* Ἡ *νεκτρία* περιλαμβάνει ἐνδιαφέροντα ἀπὸ φυτοπαθολογικῆς ἀπόψεως εἴδη, ἅτινα εἶναι: Ἡ νεκτρία cucurbitula, ἥτις προσβάλλει τὸν φλοιὸν κυρίως τῆς ἐλάτης, εἰσερχομένη διὰ πληγῶν, καὶ σχηματίζει καρκινώματα. Ἐνδείκνυται ἡ ἀφαίρεσις καὶ καῦσις τῶν προσβεβλημένων κλάδων. Ἡ νεκτρία cinnabarina, ἥτις προσβάλλει τὸ ξύλον διαφόρων δένδρων, εἰσερχομένη δὲ διὰ πληγῶν καὶ καταστρέφουσα τὰ ἀγγεῖα προκαλεῖ τὴν ἀποξήρανσιν τῶν κλάδων. Ὁμοία καταπολέμησις καὶ ἀπολύμανσις τῶν τομῶν. Ἡ νεκτρία ditissima ἥτις προκαλεῖ καρκίνωσιν τῆς μηλέας καὶ ἀχλαδέας, ὡς καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων καὶ δασικῶν δένδρων. Αἱ ζημίαι, τὰς ὁποίας προξενεῖ εἰς τοὺς ὀπωρῶνας, εἶναι μέγισται. Ὅταν οἱ προσβεβλημένοι κλάδοι εἶναι χονδροί, τὸ καρκίνωμα εἶναι μονόπλευρον, ἄλλως περιβάλλει καὶ ἀποξηραίνει τὸν κλάδον. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ μύκητος εὐνοεῖται ἀπὸ τὰ τραύματα τοῦ φλοιοῦ (π. χ. ἐκ χαλάζης ἢ παγετῶν), τὸ ἰσχυρὸν κλάδευμα, τὰ φλοιοφάγα ἔντομα καὶ τὴν ὑγρασίαν. Ἐνδείκνυται ἡ αὐτὴ ὡς ἀνωτέρω καταπολέμησις, ὅταν δὲ πρόκειται περὶ χονδρῶν κλάδων, ἡ ἀφαίρεσις τοῦ προσβεβλημένου μέρους καὶ ἀπολύμανσις διὰ πυκνοῦ βορδιγαλλίου πολτοῦ. Ε. Τ. Ε.

νεκτριοειδίδαι (οἱ) (Nectrioidaceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια μυκήτων τῆς κλάσεως τῶν *δευτερομυκήτων*. Τὰ πυκνίδια καὶ τὸ στρῶμα (ὅταν ὑφίσταται) εἶναι σαρκοκηρώδη, ζωηροῦ χρώματος (ποτὲ καστανοῦ ἢ μελανοῦ). Ε. Τ. Ε.

νεκύδαλις (ἡ) (Necydalis) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακροκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κεραμβυκιδῶν*, περιλαμβάνον κανθάρους εὐμεγέθεις καὶ μὲ ὡραιοτάτους χρωματισμούς, διαδεδομένους εἰς τὰς χώρας τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *νεκύδαλις ἡ τῆς πτελέας* (Necydalis ulmii), ἥτις εἶναι εὐμεγέθης κάνθαρος μὲ σῶμα κομψόν, ἐπιμήκες, κεφαλὴν ἀρκετὰ μεγάλην καὶ ἡμισφαιροειδῆ, κεραίας λεπτάς, πολυαρθρωτὰς καὶ ἐπιμηκεστάτας, προθώρακα βραχὺν καὶ εὔρωστον καὶ κοιλίαν ἐπιμήκη, κυλινδρικὴν καὶ λεπτήν. Οἱ πόδες του εἶναι μετρίου μεγέθους, πλὴν τοῦ τρίτου ζεύγους, ὅπερ εἶναι ἐπιμηκέστατον, καὶ ὁ χρωματισμὸς μελανὸς κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν προθώρακα καὶ λευκὸς κατὰ τὰ ἔλυτρα, ἅτινα ὅμως κοσμοῦνται διὰ ποικίλων, λεπτῶν καὶ στιλπνῶς μελανῶν γραμμώσεων. Ἐνδιαιτᾶται ἐπὶ διαφόρων δασικῶν δένδρων καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν πτελεῶν. Δ. Ν. Π.

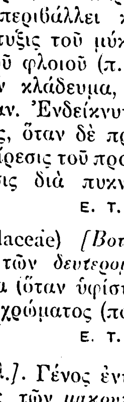

Νεκύδαλις ἡ τῆς πτελέας.

νέκυια, ἡ *νεκυία* (ἡ)· ἀρχ., ἡ εἰς τοὺς νεκροὺς προσφερομένη θυσία πρὸς μάντευσιν· μαγικὴ τελετή, δι' ἧς τὰ πνεύματα τῶν νεκρῶν ἀναβιβάζονται καὶ ἐρωτῶνται περὶ τοῦ μέλλοντος· ταὐτόσημον τῇ *νεκυομαντείᾳ* ἢ *νεκρομαντείᾳ*· || «Νέκυια» κοινὴ ὀνομασία κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους τῆς ἑνδεκάτης ραψῳδίας τῆς «Ὀδυσσείας» (λ), φερομένη καὶ νῦν εἰς τὰς ἐκδόσεις καὶ προελθοῦσα ἐκ τοῦ ὅτι περιγράφεται ἐν αὐτῇ ἡ μετὰ τῶν νεκρῶν συνομιλία τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τὸ στόμιον τοῦ Ἅδου· || περίφημος εἰκὼν τοῦ Ἀθηναίου ζωγράφου Νικίου, παριστῶσα τὴν κατάβασιν τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τὸ στόμιον τοῦ Ἅδου καὶ τὴν μετὰ τῶν νεκρῶν συνομιλίαν του.

νεκυο· θέμα τῆς λ. *νέκυς* (=νεκρός) ὡς πρῶτον συνθετικοῦ: *νεκυολόγος* (νεκρολόγος), *νεκυομαντεία* (νεκρομαντεία), *νεκυοστόλος* (νεκροστόλος), *νεκυοφάγος* (νεκροφάγος).

Νεκύσια (τὰ) *[Ἀρχ.]*. Πανελλήνιος ἑορτὴ ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, διεξαγομένη ἅπαξ τοῦ ἔτους ἐν ἑκάστῃ πόλει τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου. Κατ' Ἡσύχιον, ἡ ἑορτὴ αὕτη διεξήγετο κατὰ τὸν μῆνα Βοηδρομιῶνα, καθ' ἣν ἡμέραν ἐτελεῖτο καὶ ἡ ἑορτὴ τῶν Γενεσίων. Ἐν Κρήτῃ ὁ μὴν οὗτος ἐκαλεῖτο, ἐκ τῆς τελετῆς ταύτης, *Νεκύσιος*. Τὰ Νεκύσια ἦσαν νεκρικὴ ἱεροτελεστία, καθ' ἣν προσεφέροντο δεῖπνα εἰς τοὺς νεκροὺς ἐκ μέρους τῶν ζώντων εἰς ἀνάμνησιν τῶν προσφερθέντων νεκροδείπνων ἀμέσως μετὰ τὴν κηδείαν. Τὰ Νεκύσια, ὅθεν, πρέπει νὰ ἦτο ἀνάλογος ἑορτὴ πρὸς τὴν ἡμετέραν χριστιανικὴν Ἑορτὴν τῶν ψυχῶν, κατὰ τὸ λεγόμενον Ψυχοσάββατον. Ἐνίοτε ἡ ἑορτὴ αὕτη τῶν ἀρχαίων διεξήγετο κατὰ πομπώδη τρόπον, προκειμένου περὶ ἡρώων καὶ ἀγωνιστῶν. Οὕτω, κατὰ Πλούταρχον, τὰ Νεκύσια ἐτελοῦντο μεγαλοπρεπέστατα ἐν Πλαταιαῖς εἰς ἀνάμνησιν καὶ πρὸς τιμὴν τῶν ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ ἀνδρείως πεσόντων Ἑλλήνων κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Περσῶν. Ἡ νεκρικὴ τελετὴ ἐγίνετο τὴν πρωΐαν τῆς τελετουργικῆς πομπῆς· προηγεῖτο εἷς αὐλητὴς καὶ εἶτα ἅρματα πλήρη μύρτων καὶ στεφάνων, εἷς μαῦρος ταῦρος καὶ πολλοὶ ἔφηβοι κρατοῦντες ἀγγεῖα πλήρη οἴνου, γάλακτος καὶ ἀρωμάτων διὰ τὰς σπονδάς. Ὁ κατόπιν ὅλων αὐτῶν ἀκολουθῶν ἄρχων ἐν πορφυρῷ χιτῶνι καὶ μὲ τὸ ξίφος εἰς τὴν χεῖρα, ἀφοῦ πρῶτον ἔκαμνε σπονδὰς ἐπὶ τῶν ἐπιτυμβίων στηλῶν καὶ ἐρράντιζεν αὐτὰς δι' ὕδατος καὶ ἀρωμάτων, εἶτα ἐφόνευε τὸν ταῦρον, ηὔχετο εἰς τὸν Δία καὶ τὸν Ἑρμῆν, ἐκάλει τοὺς νεκροὺς εἰς τὴν ἑστίασιν καὶ εἰς τὴν σπονδὴν τοῦ αἵματος καὶ ἐξέχεεν πρὸς τιμὴν αὐτῶν τὸν οἶνον ἐκ τοῦ κρατῆρος. Β. Δ. Θ.

Νεκχάμπ· βλ. *Νεχαβίτ.*

Νεκώ· βλ. λ. *Νεχώ.*

Νὲλ (Nesle) *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Σόμ, κειμένη εἰς ἀπόστασιν 22 χλμ. ἀπὸ τῆς Περόν. Κάτ. 2.600. Τῷ 1472 κατελήφθη καὶ ἐπυρπολήθη ὑπὸ τοῦ Καρόλου τοῦ Τολμηροῦ. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Παγκοσμίου πολέμου κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ ἔμεινεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν μέχρι τοῦ 1917 (Μάρτιος - Ἀπρίλιος). Ἀνακαταληφθεῖσα ἐκ νέου κατὰ Μάρτιον τοῦ 1918, διαρκούσης τῆς δευτέρας μάχης τῆς Πικαρδίας, ἐξεκενώθη τέλος ὁριστικῶς τὴν 2 Αὐγούστου διαρκούσης τῆς τρίτης μάχης τῆς Πικαρδίας. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον κατεστράφη μέγα μέρος τῆς κωμοπόλεως.

— **Νὲλ** ***Κάστρον*** *[Γεωγρ.]* Ἀρχαῖον ἱστορικὸν ἀνάκτορον τῶν Παρισίων, κείμενον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Σηκουάνα παρὰ τὴν θέσιν ἔνθα ἐγείρεται σήμερον τὸ Ἰνστιτοῦτον τῆς Γαλλίας. Τὸ ἀνάκτορον τοῦτο εἶχε πωληθῆ τῷ 1308 ὑπὸ τοῦ Ἀμωρὺ ντὲ Νὲλ εἰς τὸν Φίλιππον τὸν Ὡραῖον, ἔκτοτε δὲ περιῆλθε διαδοχικῶς εἰς διαφόρους εὐπατρίδας. Παρὰ τὸ ἀνάκτορον ἔκειτο φερώνυμος πύργος, ὅστις ἀπετέλει μέρος τῶν ὀχυρώσεων τοῦ μεσημβρινοῦ τείχους τῶν Παρισίων, τοῦ κτισθέντος ὑπὸ τοῦ Φιλίππου Αὐγούστου. Ὁ πύργος τοῦ Νέλ, ὕψους 25 μ. περίπου, ἐγένετο περίφημος λόγῳ τῆς περὶ αὐτοῦ παραδόσεως, καθ' ἣν ἡ Ἰωάννα τῆς Ναβάρρας, σύζυγος τοῦ Φιλίππου τοῦ Ὡραίου, ἢ μία ἐκ τῶν τριῶν ἀδελφῶν πριγκιπισσῶν τῆς Βουργουνδίας (Ἰωάννα, Λευκὴ καὶ Μαργαρίτα) παρέσυρον μέχρι τῆς μεμακρυσμένης ταύτης κρύπτης ἀγνώστους διαβάτας, ἀφοῦ δὲ ἐπεδίδοντο εἰς ἀνηκούστα ὄργια, ἔρριπτον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων εἰς τὸν Σηκουάναν. Τὴν παράδοσιν ταύτην, ἥτις δὲν βεβαιοῦται ἱστορικῶς, ἐδραματοποίησεν ὁ Ἀλ. Δουμᾶς μετὰ τοῦ Γκαγιαρντέ.

Νελάξα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κοίλης Συρίας ἐν τῇ Βαταναίᾳ χώρᾳ (*Πτολ.* Ε, ιε, 26 Nobbe) ἀγνώστου ταυτότητος. Σ. Ε. Λ.

Νελατὸν (Nelaton), ***Αὔγουστος***. Γάλλος χειρουργός, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις (1807 – 1873). Τῷ 1839 ἐγένετο ὑφηγητὴς καὶ τῷ 1851 καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς τῆς σχολῆς Παρισίων. Τῷ 1863 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς, τῷ 1867 τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ τῷ 18[illegible]

Digitized by Google

γερουσιαστὴς τῆς αὐτοκρατορίας. Ἔγραψεν: «Ὄγκοι τοῦ μαστοῦ» (1839), πεντάτομον σύγγραμμα «Χειρουργικῆς παθολογίας» (1844). κτλ. Ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ φέρονται: 1) Συσκευὴ διὰ τὰ κατάγματα τῆς κερκίδος. 2) Μέθοδος ἐντεροτομῆς διὰ παραγωγῆς ἐπὶ τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου παρὰ φύσιν ἕδρας ἐπὶ ἐντερικῶν ἀποφράξεων. 3) Γραμμή, ἑνοῦσα τὴν ἄνω προσθίαν εἰλεακὴν ἄκανθον μὲ τὴν κορυφὴν τοῦ ἰσχιαδικοῦ φύματος. Ἐπὶ εἰλεακοῦ ἐξαρθρήματος ὁ μέγας τροχαντὴρ ἀνέρχεται ἄνωθεν τῆς γραμμῆς ταύτης. 4) Λαβὶς χρησιμοποιουμένη πρὸς ἀνάταξιν τῶν ἐξαρθρημάτων. 5) Μέθοδος πλαστικῆς λαγωχείλους. 6) Μέθοδος ῥαφῆς νεύρων. 7) Τομὴ παραορθικὴ πρὸς ἐγκαρσίαν διάνοιξιν τῆς κύστεως ἐπὶ τοῦ ὀρθοουρηθρικοῦ τριγώνου, καὶ 8) Καθετήρ, ἐξ ἐλαστικοῦ κόμμεως μαλακοῦ καὶ εὐκάμπτου, εἰς κοινὴν καθ' ἑκάστην χρῆσιν διὰ τὸν καθετηρισμὸν τῆς οὐροδόχου κύστεως. Ο. Ρ.

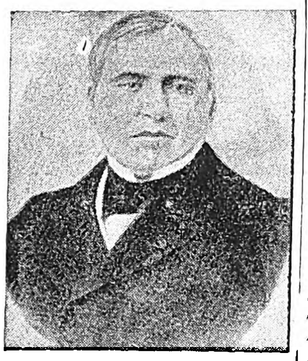

Αὔγουστος Νελατόν.

Νελίντωφ, *Ἀλέξανδρος.* Ρῶσος διπλωμάτης, ἀποθανὼν τῷ 1910. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Πετρουπόλεως καὶ ἐξέμαθε πλείστας ἀσιατικὰς γλώσσας καὶ τὴν νέαν ἑλληνικήν. Εἰσήχθη εἰς τὴν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν καὶ ὑπηρέτησε κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ ἀσιατικὸν τμῆμα, εἶτα δὲ εἰς πλείστας διπλωματικὰς θέσεις. Τῷ 1875 ἐτοποθετήθη ὡς σύμβουλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ρωσικῆς πρεσβείας. Κατὰ τὴν κήρυξιν τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου ἠκολούθησε τὴν ἐκστρατείαν ὡς σύμβουλος τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ μετέσχε τῶν διαπραγματεύσεων τῆς συνομολογήσεως τῆς εἰρήνης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου. Εἶτα ἐτοποθετήθη ὡς πρεσβευτὴς εἰς Δρέσδην καὶ ἀπὸ τοῦ 1882 μέχρι τοῦ 1903 διετέλεσε πρεσβευτὴς ἐν Κωνσταντινουπόλει, θεωρούμενος ὡς βαθὺς γνώστης τῶν ἀνατολικῶν ζητημάτων, καὶ συνετέλεσε σπουδαίως εἰς τὸν διακανονισμὸν τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος μετὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897. Ἡ τελευταία διπλωματικὴ αὐτοῦ ἐμφάνισις ἦτο ἐν τῷ συνεδρίῳ τῆς Χάγης τῷ 1907, οὗτινος καὶ προήδρευσε. Θ. Β.

Νέλκυνδα *[Ἀρχ. Γεωγρ]*. Πόλις καὶ λιμὴν τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς ἐντὸς Γάγγου Ἰνδικῆς, ἣν ὁ Πτολεμαῖος (Ζ, α, 9, Nobbe) ὀνομάζει *Μελκύνδαν* καὶ δι' ἣν ὁ Ἀνώνυμος τοῦ Περίπλου τῆς Ἐρυθρᾶς (§ 53—55) τονίζει ὅτι ἦτο ἀπὸ «τὰ πρῶτα ἐμπόρια τῆς Λιμυρικῆς» καὶ ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν βασιλείαν τῆς Πανδίονος (ταν. Πεντζάμπ). Ὁ Πλίνιος σημειῶν αὐτὴν Neacydon (VI, 105), τονίζει διὰ τὸν λιμένα της ὅτι ἦτο «portus gentis». Nilcinna παρὰ τῷ γεωγράφῳ Ραβέννης καὶ Nincyldæ ἐν τῷ Πεουτιγγεριανῷ χάρτη, εἶναι ἡ σύγχρονος Nelisuram ἢ Nelisseram. Σ. Ε. Λ.

Νέλντεκε (Nöldeke), ***Θεόδωρος.*** Διαπρεπὴς Γερμανὸς ἀνατολιστής, γεννηθεὶς τῷ 1836. Μετὰ τὰς πανεπιστημιακὰς σπουδάς του διωρίσθη τῷ 1864 ἔκτακτος καθηγητής, τῷ δὲ 1868 τακτικὸς καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Κιέλου καὶ τῷ 1872 ἐν τῷ τοῦ Στρασβούργου. Ἡ συγγραφικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ δρᾶσις τοῦ Νέλντεκε ἦτο γόνιμος καὶ πολυμερής. Ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων ἔργων του ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς: «Geschichte des Korans» (Göttingen 1860), «Das Leben Mohameds» (Hannover 1863), «Die alttestamentliche Litteratur» (Leipzig 1868), «Untersuchungen zur Kritik des alten Testaments» (Kiel 1869), «Die Inschrift des Königs Mesa von Moab» (Kiel 1870), «Beiträge zur Kenntnis der Poesie der alten Araber» (Hannover 1864), «Über die Mundart der Mandäer» (Göttingen 1862), «Grammatik der neusyrischen Sprache» (Leipzig 1868), «Mandäische Grammatik» (Halle 1875), «Syrische Grammatik» (Leipzig 1880), «Geschichte der Perser und Araber zur Zeit der Sasaniden (Leiden 1879). Πλὴν τῶν ἀνωτέρω αὐτοτελῶν ἔργων, ὁ Νέλντεκε ἐδημοσίευσε καὶ διαφόρους ἐπιστημονικὰς πραγματείας εἰς ἔγκριτα ἐπιστημονικὰ περιοδικά, δι' ὧν προήγαγε τὴν ἔρευναν τῶν γλωσσῶν, τῶν φιλολογιῶν καὶ τῆς ἱστορίας τῶν σημιτικῶν ἰδίως λαῶν. Γ. Π. Α.

νελούμβριον (τὸ) (Nelumbrium) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *νυμφαιοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἀνεπτυγμένας, ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι τὸ *νελούμβριον τὸ μεγαλοπρεπὲς* (Nelumbrium majestiosum), ὅπερ ἀπαντᾷ εἰς τὴν Ἰαπωνίαν καὶ τὴν Αὐστραλίαν. Τοῦτο εἶναι γνωστότατον ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ὡς φυτὸν ἱερόν. Εἶναι πόα ἀνεπτυγμένη, μὲ φύλλα τροχοειδῆ καὶ ἄνθη μεγάλα. Εἶναι φυτὸν ὑδροχαρὲς καὶ μόνον τὰ φύλλα του καὶ τὰ ἄνθη του ἐξέχουσι τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος. Ὁ καρπὸς εἶναι ἀχαίνιον, περιέχον πλεῖστα σπέρματα, ἅτινα τρώγονται ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν τῶν μερῶν ἔνθα ἀπαντᾷ. Δ. Ν. Π.

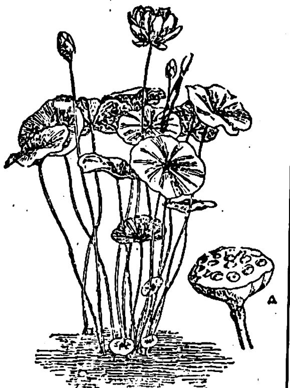

Νελούμβριον τὸ μεγαλοπρεπές.

Νέλσων (Nelson) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς περιφερείας Κίγκουϊτ τοῦ Καναδᾶ. Πηγάζων ἐκ τῆς λίμνης Οὐΐνιπεγκ καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν ὅρμον Οὐδσων, διαρρέει περιφέρειαν 360.000 τετρ. μιλ. καὶ εἶναι πλώϊμος διὰ μικρὰ πλοῖα μέχρι τοῦ 60οῦ μιλ. ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν του. Εἰς πολλὰ σημεῖα σχηματίζει καταρράκτας, οἱ ὁποῖοι παρέχουν κινητήριον δύναμιν εἰς πολλὰ ἐργοστάσια τῶν παρακειμένων πόλεων. Π. Γ. Λ.

Νέλσων (Nelson), ***Ὁράτιος.*** Ἄγγλος ναύαρχος, μία ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ναυτικῶν μορφῶν τῆς ἱστορίας, γεννηθεὶς τῷ 1758 ἐν τῇ κομιτείᾳ τοῦ Norfolk ἐκ πατρὸς ἱερέως. Δωδεκαετὴς μόλις τὴν ἡλικίαν, ἀπεσύρθη τοῦ κολλεγίου τοῦ Norwich, ἵνα ἀκολουθήσῃ τὸν ἐκ μητρὸς θεῖόν του πλοίαρχον Suckling ἐπὶ τοῦ πλοίου τῆς γραμμῆς «Le Raisonnable», ὅπερ ἐκυβέρνα. Τῷ 1783 μετέβη εἰς Γαλλίαν πρὸς τελείαν ἐκμάθησιν τῆς γαλλικῆς γλώσσης. Κάτοχος καὶ τῶν τελευταίων λεπτομερειῶν τοῦ ἐπαγγέλματός του καὶ χάρις εἰς τοὺς συνεχεῖς πλοῦς καὶ ἐκστρατείας, οὓς εἶχεν ἐκτελέσει εἰς Ἰαμαϊκήν, Β. πόλον καὶ Ἰνδίας, ὁ Νέλσων κατώρθωσεν, εἰς ἡλικίαν δέκα ὀκτὼ καὶ ἡμίσεος ἐτῶν, κατόπιν αὐστηρῶν ἐξετάσεων καὶ μὲ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ θείου του Suckling, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε γίνει ἐπιθεωρητὴς τοῦ ναυτικοῦ, νὰ προαχθῇ εἰς ὑποπλοίαρχον καὶ τοποθετηθῇ ἐπὶ τῆς φρεγάτας «Lowestoffe», ἥτις ἔπλευσεν εἰς Ἰαμαϊκήν, ὅπως τεθῇ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐκεῖ ἀγγλικῆς μοίρας ἀντιναυάρχου Peter Parker. Ἡ προσήλωσις τοῦ Νέλσωνος εἰς τὸ καθῆκον, ἡ μεγάλη εὐθυκρισία του, ἡ ὁρμητικότης του κατὰ τὴν μάχην, ἐπέσυρον τὴν προσοχήν, τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν συμπάθειαν πάντων τῶν μετ' αὐτοῦ συνυπηρετούντων, ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων. Οὕτως, ἐκραγέντος ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ πρὸς τὴν Γαλλίαν πολέμου, ὁ ἀντιναύαρχος Parker, ἐκτιμῶν τὰς θαυμασίας τοῦ Νέλσωνος ναυτικὰς καὶ πολεμικὰς ἰδιότητας, τὸν ἐτοποθέτησε κυβερνήτην τοῦ βρικίου «Badger», καὶ τὸν Ἰούνιον 1779, φονευθέντος ἐν μάχῃ τοῦ κυβερνήτου τῆς φρεγάτας «Hinchinbrook», κυβερνήτην τῆς φρεγάτας ταύτης, προαχθέντος οὕτω τοῦ Νέλσωνος τῇ προτάσει τοῦ Parker εἰς πλοίαρχον, εἰς ἡλικίαν μόλις 21 ἐτῶν. Λαβὼν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ἅλωσιν τοῦ φρουρίου Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Νικαράγουας καὶ διακριθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν του, ἠσθένησε βαρέως μεταφερθεὶς εἰς Ἀγγλίαν. Μετὰ τὴν ἀνάρρωσίν του, τοποθετηθεὶς κυβερνήτης τῆς φρεγάτας «Albemarle», ἐπεσκέφθη τὰς Δανικὰς ἀκτὰς καὶ ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ κόλπου τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου καὶ τῶν παραλίων τῆς Β. Ἀμερικῆς. Ἐνῷ δ' ἐπρόκειτο ν' ἀκολουθήσῃ τὸν ναύαρχον Hood εἰς Ἀντίλλας τῷ 1783, συνήφθη εἰρήνη. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς εἰρήνης μέχρι τῆς ἐκρήξεως τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ὁ Νέλσων, ὡς κυβερνήτης πλοίου τῆς γραμμῆς, ὑπηρέτησεν εἰς τὴν ἀγγλικὴν μοῖραν τῶν Ἀντιλλῶν, ἔνθα διεκρίθη διά τε τὴν ναυτικήν του ἱκανότητα καὶ διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς προστασίας τοῦ ἀγγλικοῦ ἐμπορίου ἐνεργείας του. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1787 ἐνυμφεύθη τὴν χήραν τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Nevis ἰατροῦ Nisbett. Ὡς ἐκ τοῦ ὁρμητικοῦ, ἀνησύχου καὶ ἀτιθάσου χαρακτῆρός του, παρὰ τὴν προστασίαν τοῦ πρίγκιπος Γουλιέλμου, ὁ Νέλσων ὑπέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ ναυαρχείου καὶ ἐτέθη εἰς διαθεσιμότητα, μόλις δὲ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1793 ἐτοποθετήθη κυβερνήτης τοῦ δικρότου «Ἀγαμέμνων». Κηρυχθέντος τῷ 1793 τοῦ Ἀγγλογαλλικοῦ πολέμου, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐπιχείρησιν τῆς Τουλῶνος ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ναυάρχου Hood. Κατὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Κορσικῆς διηύθυνε τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς πολιορκίας τῆς Bastia καὶ κατὰ τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Κάλβι τῆς Κορσικῆς, ἀπώλεσε τὸν δεξιόν του ὀφθαλμόν. Ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Γενούης ναυμαχίαν, καθ' ἥν, μετὰ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ ὑπὸ τὸν ναύαρχον Martin γαλλικοῦ στόλου, προέτρεπε τὸν ἀρχηγόν του ναύαρχον Hotham νὰ καταδιώξῃ τὸν ὑποχωροῦντα ἐχθρὸν χωρὶς καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἔγκρισιν τῆς προτάσεώς του. Κατὰ τὴν παρὰ τὸν Ἅγιον Βικέντιον ναυμαχίαν, παραβὰς τὰς συνηθείας τῆς μὴ ἐγκαταλείψεως τῆς γραμμῆς μάχης, αἵτινες κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐτηροῦντο μετ' αὐστηρότητος, καὶ μὴ ἀναμείνας οὐδὲ ζητήσας ὁδηγίας τοῦ ἀρχηγοῦ του ναυάρχου Jervis, ἐγκατέλειψε τὴν γραμμὴν μάχης μικρὸν οὐριοδρομήσας καὶ ἔφραξε τὸν δρόμον εἰς τὸν Ἱσπανὸν ναύαρχον Cordova διὰ μόνης τῆς ἀρχηγίδος του «Captain» (ἤδη ὁ Νέλσων εἶχε τὸν τίτλον τοῦ κομμοδόρου, τουτέστιν ὑποτεταγμένου μοιράρχου, ἔχων ὑπὸ τὰς διαταγάς του τὰ πλοῖα «Excellent—κυβερνήτης Collingwood— καὶ «Diadem». Ἡ ἀριστοτεχνικὴ αὕτη κίνησις τοῦ Νέλσωνος συνέτεινε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀγγλικὴν νίκην καὶ ἀνέδειξε τελειωτικῶς τοῦτον, προαχθέντα τῇ 20 Φεβρουαρίου 1787 εἰς ὑποναύαρχον κατ' ἀρχαιότητα καὶ γενόμενον ἱππότην τοῦ Λουτροῦ. Χαρακτηριστικὸν τῆς τηρήσεως τῶν παραδόσεων ἐν τῷ ἀγγλικῷ ναυτικῷ εἶναι τὸ ὅτι αὐτὸς ὁ Νέλσων προήχθη κατ' ἀρχαιότητα εἰς ὑποναύαρχον, καθόσον ὑπῆρχεν ἡ παράδοσις ὅτι μόνον μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ πλοιάρχου ἴσχυεν ἡ κατ' ἐκλογὴν προαγωγή· ἡ παράδοσις αὕτη ἰσχύει καὶ σήμερον ἀπαρεγκλίτως εἰς τὸ ἀγγλικὸν ναυτικόν. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν ἀγγλικῶν πληρωμάτων, ὁπότε μόνον εἰς τὸν ὑπὸ τὸν Jervis στόλον δὲν κατέστη δυνατὴ ἡ ἐπιβολὴ τῶν θελήσεων τῶν ἐπαναστατῶν, διότι ὁ αὐστηρότατος καὶ διὰ μεγίστης διοικητικῆς ἱκανότητος πεπροικισμένος ἐκεῖνος ναύαρχος κατώρθωσε διὰ σκληροτάτων μέσων νὰ τηρήσῃ τὸ κῦρος καὶ τὴν ἐπιβολήν του, ὁ Νέλσων διῴκει ὑπὸ τὸν Jervis μοῖραν τοῦ στόλου, ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος του δὲ καὶ μόνον οὐδὲν ἀντιπειθαρχικὸν κροῦσμα ἐσημειώθη, δεῖγμα καὶ τοῦτο τῆς λατρείας, τῆς ὁποίας ἀπελάμβανε παρὰ τῶν ὑφισταμένων του. Τῷ 1797, διοικῶν μοῖραν, ἀπεστάλη πρὸς κατάληψιν τοῦ ὀχυροῦ λιμένος τῆς Santa Gruz τῆς Τενερίφης· ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀποβατικῶν ἀγημάτων ἐπεχείρησε τολμηροτάτην ἀπόβασιν, ἥτις ὅμως ἀπέτυχε καὶ καθ' ἣν ἀπώλεσε τὸν δεξιόν του βραχίονα. Παρὰ τὴν ἀποτυχίαν του ὅμως, διὰ τὸ ἐκτάκτως παράτολμον τῆς ἀποβάσεως, ὅταν ἐπανῆλθε πρὸς θεραπείαν εἰς Ἀγγλίαν μονόχειρ καὶ μονόφθαλμος, ἔτυχεν ἐνθουσιωδεστάτης ὑποδοχῆς. Μόλις ἰαθεὶς ἐκ τοῦ τραύματός του, ἐπιβαίνων τοῦ δικρότου «Vanguard», ἔπλευσε πρὸς συνάντησιν τοῦ ναυάρχου Jervis ἀποκλείοντος τὸ Κάδιξ. Ἐκεῖθεν, ἐπὶ κεφαλῆς μοίρας ἐκ 3 πλοίων τῆς γραμμῆς, 4 φρεγατῶν καὶ 1 βρικίου, ἀπεστάλη πρὸς Τουλῶνα καὶ τὸν κόλπον τῆς Γενούης, ὅπως προσπαθήσῃ νὰ πληροφορηθῇ τὸν σκοπὸν τῶν ἐξαιρετικῶς μεγάλων στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν συγκεντρώσεων, ἃς οἱ Γάλλοι ἐνήργουν ἐν Τουλῶνι. Ἀποπλεύσας ὁ Νέλσων ἐκ Γιβραλτὰρ τῇ 8 Μαΐου 1798, ἔφθασεν ἐν τάχει πρὸ τῆς Τουλῶνος καὶ περιεπόλει μέχρι τῆς 19 Μαΐου, ὁπότε ἰσχυρὰ ἀπὸ ΒΔ. καταιγὶς ἀπεμάκρυνε τὴν μοῖράν του ἀπὸ τῶν γαλλικῶν ἀκτῶν καὶ κατὰ τὴν νύκτα τῆς 20 πρὸς 21 προὐξένησεν εἰς τὴν ναυαρχίδα του «Vanguard» μεγάλας ζημίας, ἐξ οὗ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ τὴν 22 εἰς Σαρδηνίαν πρὸς ἐπισκευήν. Τὴν πρωΐαν ἀκριβῶς τῆς 19 ὁ γαλλικὸς στόλος, εἰς 72 συμποσούμενος σκάφη, ἀπέπλευσεν ἐκ Τουλῶνος φέρων τὸ εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατευτικὸν σῶμα τοῦ Ναπολέοντος, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀντιναυάρχου Brueys. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Νέλσων, ἐπισκευάσας τὰς ἀβαρίας του, ἐξῆλθε πάλιν εἰς περιπολίαν, ἀλλὰ

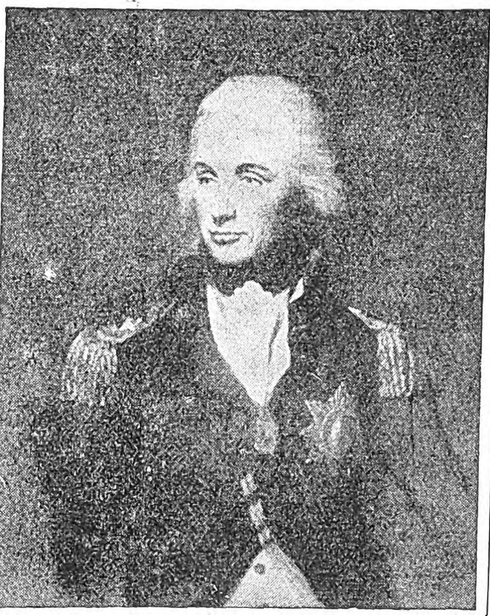

Ὁράτιος Νέλσων.

[Προσωπογραφία τοῦ Ruffo ἐν τῇ Ἐθνικῇ Πινακοθήκῃ τοῦ Λονδίνου.]

Digitized by Google

καταληφθεὶς ὑπὸ νηνεμιῶν εὑρίσκετο τῇ 5 Ἰουνίου ἀκόμη ἔξωθεν τῆς Κορσικῆς, ὅτε τὸν κατέφθασε μετ' ὀλίγον ἐνίσχυσις 11 πλοίων ὑπὸ τὸν Troubridge, κομίζοντα εἰς αὐτὸν καὶ τὴν διαταγὴν νὰ ἀναζητήσῃ τὸν γαλλικὸν στόλον εἰς ὁλόκληρον τὴν Μεσόγειον μέχρι τοῦ μυχοῦ τῆς Ἀδριατικῆς ἢ τοῦ Ἀρχιπελάγους, καὶ μέχρις αὐτῆς τῆς Μαύρης θαλάσσης ἐν ἀνάγκῃ. Ἀλλὰ τὸ μυστικὸν τῆς γαλλικῆς ἐκστρατείας εἶχε καλῶς φυλαχθῆ καὶ ὁ Νέλσων, ἀφοῦ ἐκ Σαρδηνίας ἔπλευσεν εἰς Νεάπολιν, Μεσσήνην καὶ Ἀλεξάνδρειαν, ἐπληροφορήθη δ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὅτι οὐδὲν ἴχνος γαλλικοῦ πλοίου εἶχεν ἐμφανισθῆ, ἔπλευσεν ἐν τάχει πάλιν πρὸς δυσμάς, φοβούμενος διὰ τὴν τύχην τῆς Σαρδηνίας.

Φθάσας εἰς Σικελίαν ὁ Νέλσων ἀνέστρεψε καὶ πάλιν πλεύσας πρὸς Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου τέλος εἰς Ἀβουκὶρ συνήντησεν ἠγκυροβολημένον καὶ συνέτριψε τὸν γαλλικὸν στόλον ἐν τῇ ὀνομαστῇ ναυμαχίᾳ τοῦ Ἀβουκίρ, ἣν οἱ Ἄγγλοι ὀνομάζουσι ναυμαχίαν τοῦ Νείλου καὶ καθ' ἣν ἐξ ὁλοκλήρου τοῦ γαλλικοῦ στόλου μόνον 2 πλοῖα τῆς γραμμῆς καὶ 2 φρεγάται διεσώθησαν. Μετὰ τὴν περίλαμπρον ταύτην νίκην, καθ' ἣν ὁ Νέλσων ἐπληγώθη διὰ βισκαΐνου βλήματος εἰς τὴν κεφαλήν, κατέπλευσεν εἰς Νεάπολιν, πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου τῶν δύο Σικελιῶν, συμμάχου τῆς Ἀγγλίας, ἔνθα τῷ ἐγένετο μεγαλοπρεπεστάτη καὶ ἐνθουσιώδης ὑποδοχή. Ὁ βασιλεὺς τῶν δύο Σικελιῶν ἀπένειμεν αὐτῷ τὸν τίτλον τοῦ δουκὸς τοῦ Μπρόντε, ἀποκαλῶν αὐτὸν ἐλευθερωτὴν τῆς Ἰταλίας. Ἡ πατρίς του Ἀγγλία ἀπένειμεν αὐτῷ τὸν τίτλον τοῦ βαρώνου τοῦ Νείλου καὶ τοῦ Burnham-Thorpe καὶ τὸν ἀνέδειξε πατρίκιον, ὁρίσασα αὐτῷ ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν 2000 λιρῶν στερλινῶν. Ἡ ἑταιρεία τῶν Ἰνδιῶν, ἣν ἡ νίκη τοῦ Ἀβουκὶρ ἐξησφάλισεν ἀπὸ γαλλικῶν ἐπιθέσεων, τῷ ἐδώρησε 10.000 στερλίνας.

Τὴν Νεάπολιν ὁ Νέλσων κατέστησεν ὁρμητήριον τοῦ στόλου του, παραμένων ἐν αὐτῇ περίπου δύο ἔτη, καθ' ἃ κυρίως προσεπάθει νὰ συμβιβάσῃ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος του μὲ τὴν τῶν βασιλέων τῆς Νεαπόλεως, καὶ τοῦτο ὡς ἐκ τῆς τεραστίας ἐπιρροῆς, ἣν ἐξήσκει ἐπ' αὐτοῦ ἡ σύζυγος τοῦ ἐν Νεαπόλει πρεσβευτοῦ τῆς Ἀγγλίας Sir William Hamilton, λαίδη Ἔμμα, ἥτις συνεδέετο στενότατα μετὰ τῆς βασιλίσσης τῆς Νεαπόλεως Μαρίας Καρολίνας καὶ ἥτις κατέστη ἐρωμένη του. Ἐκ τοῦ μετὰ τοῦ Νέλσωνος συνδέσμου της ἡ Ἔμμα ἀπέκτησε θυγατέρα ὀνομασθεῖσαν Ὁρατίαν, ἣν ὁ Νέλσων παρουσίαζεν ὡς θετὴν θυγατέρα του. Ὁ Νέλσων ἐπέδειξεν, ἐπηρεαζόμενος ὑπὸ τῶν βασιλέων τῆς Νεαπόλεως, ἀνήκουστον σκληρότητα ἐναντίον τῶν ἐπαναστατησάντων κατὰ τῆς βασιλείας Νεαπολιτάνων· οὕτως ἐπεβλήθη εἰς τὸ πολεμικὸν συμβούλιον, ὅπως καταδικάσῃ εἰς θάνατον τὸν γηραιὸν ναύαρχον πρίγκιπα Φραγκῖσκον Caracciolo, ὅστις καὶ ἠγχονίσθη ἐπὶ τῆς κεραίας τῆς νεαπολιτανικῆς φρεγάτας «Minerve». Πάντες οἱ ἱστορικοὶ κατέκριναν τὴν βάρβαρον ταύτην ἀπαγχόνισιν, ὁ δὲ Ἀμερικανὸς ναύαρχος καὶ ἱστορικὸς Mahan χαρακτηρίζει ταύτην ὡς τὴν μεγαλυτέρα κηλῖδα, ἣν ὁ Νέλσων προσῆψεν εἰς τὴν πατρίδα του. Ὡς ἐκ τοῦ ὀλεθρίου του ἔρωτος ὁ Νέλσων μετὰ μεγάλης νωχελείας ἐξετέλει τὰ καθήκοντά του, οὕτω δ' οὐδόλως ἐνησχολήθη μὲ τὴν κατάληψιν τῆς Μάλτας, παρὰ τὰς συνεχεῖς ἐπικλήσεις τοῦ πλοιάρχου Troubridge. Ὁμοίως μοῖρα τοῦ γαλλικοῦ στόλου ὑπὸ τὸν Bruix κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ, πλεύσασα ἐκ Βρέστης εἰς Τουλῶνα καὶ ἐπιστρέψασα ἀνενόχλητος. Τέλος, τῇ 10 Ἰουνίου 1800, ὁ Νέλσων ἀνεχώρησεν ἐπιστρέφων εἰς Ἀγγλίαν, συνοδεύων τὸν λόρδον Hamilton καὶ τὴν σύζυγόν του. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἔτυχεν ἀποθεωτικῆς ὑποδοχῆς ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἐνῷ ψυχρότατα ἐδέχθη τοῦτον ὁ βασιλεὺς λόγῳ τοῦ συνδέσμου του πρὸς τὴν λαίδην Hamilton, καὶ μεγάλην δυσμένειαν τῷ ἐπέδειξε τὸ ναυαρχεῖον, λόγῳ τῆς ἀπειθείας ἣν τελευταίως ἐπεδείκνυεν εἰς τὰς διαταγάς του. Τῇ 1 Ἰανουαρίου 1801 προήχθη εἰς ἀντιναύαρχον. Τεθεὶς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ λόρδου Sir Hyde Parker μετέσχε τῆς προσβολῆς κατὰ τῆς Κοπεγχάγης, ἔνθα κατ' οὐσίαν ὁ Νέλσων διῴκει καὶ ἔνθα καὶ πάλιν διεκρίθη διὰ τὸ ἀκαταμάχητον θάρρος καὶ ἐνεργητικότητά του. Ὅταν βραδύτερον ὁ Ναπολέων παρεσκεύαζε τὴν εἰσβολὴν εἰς Ἀγγλίαν, ὁ Νέλσων προαχθεὶς εἰς ναύαρχον ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου καὶ τῇ 21 Ὀκτωβρίου 1805 κατήγαγε τὴν μεγαλυτέραν τῶν νικῶν του ἐν Τράφαλγαρ, καταστρέψας τὸν γαλλοϊσπανικὸν στόλον καὶ στερεώσας ὁριστικῶς τὴν θαλασσοκρατορίαν τῆς Ἀγγλίας. Κατὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην πληγωθεὶς εἰς τὸ στέρνον ἀπεβίωσε μετ' ὀλίγον. Γ. Ν. ΝΙΚΟΤΣΑΡΑΣ

Νέλσων (Nelson), *Λεονάρδος*. Γερμανὸς φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1882. Ἀπὸ τοῦ 1909 ὑφηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γοττίγγης, ἐκδίδει μετὰ τοῦ Χέσσεμπεργκ καὶ τοῦ Κάϊζερ τὸ περιοδικὸν «Abhandlungen der Frieseschen Schule». Ὁ Νέλσων ἐκπροσωπεῖ τὴν ψυχολογιστικὴν ἑρμηνείαν τοῦ καντιανισμοῦ, ἣν ἐνεκαίνισεν ὁ Φρὴς κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα. Ὁ Νέλσων θεωρεῖ τὸ πρόβλημα τῆς γνώσεως ὡς καθαρῶς ψυχολογικόν, ἰσχυρίζεται δὲ ὅτι αἱ μεταφυσικαὶ ἀρχαὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τεθῶσιν εἰμὴ μόνον διὰ τῆς ψυχολογικῆς μεθόδου. Τὰς πλείστας τῶν πραγματειῶν αὐτοῦ ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ ἀνωτέρω περιοδικόν, εἶναι δὲ αὗται: «Ἡ κριτικὴ μέθοδος καὶ ἡ σχέσις τῆς ψυχολογίας πρὸς τὴν φιλοσοφίαν» (1904), «Παρατηρήσεις περὶ τῆς μὴ Εὐκλειδείου γεωμετρίας καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς μαθηματικῆς βεβαιότητος», «Περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἐξελίξεως τῆς γνωσιολογίας τοῦ Καντίου» (1909), «Ἡ κριτικὴ τῆς ἠθικῆς παρὰ τῷ Καντίῳ, Σίλλερ καὶ Φρής» (1906), «Εἶναι δυνατὴ ἡ ἄνευ μεταφυσικῆς ὕπαρξις τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν;». Λ. Δ.

«Νέλσων». Βρίκιον ψαριανὸν τοῦ ἀγῶνος, ἀνῆκον κατὰ τὸ τρίτον εἰς τὸν Δημ. Παπανικολῆν καὶ κατὰ τὰ δύο τρίτα εἰς τὸν ἐκ Σύρου Ἀμβρ. Σκαραμαγκᾶν, χωρητικότητος 245 τόννων. Περιελθὸν εἰς τὴν κατοχὴν τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως (1834), ἀπετέλεσε μονάδα τοῦ στόλου, ἔχουσαν 12 πυροβόλα καὶ ἣν ἐξηκολούθησε νὰ κυβερνᾷ ὁ Παπανικολῆς. Ἐξώκειλε παρὰ τὴν Κυλλήνην τῆς Ἤλιδος τὴν 20 Νοεμβρίου 1836, κατευθυνόμενον εἰς Τεργέστην πρὸς ἐκεῖ μεταφορὰν 129 Βαυαρῶν στρατιωτῶν. Ἐπὶ τοῦ πλοίου τούτου εἶχε συμβῆ στάσις τοῦ πληρώματος, «μὴ δεχθέντος νὰ βάλῃ φράγκικα ἐνδύματα», πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ ἀπὸ 3 Νοεμβρίου 1833 βασιλικοῦ διατάγματος, τοῦ καταργήσαντος τὸ νησιωτικὸν ἔνδυμα τῆς ἐποχῆς καὶ ἐπιβαλόντος διὰ πρώτην φορὰν στολὰς εἰς τὸ ναυτικόν. Σ. Ε. Λ.

νελσωνίτης (ὁ) (Nelsonit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα πυριγενὲς πλουτώνιον. Συνίσταται ἀπὸ ἰλμενίτην καὶ ἀπατίτην καὶ ἀπαντᾷ ὑπὸ μορφὴν φλεβὸς εἰς τὴν περιοχὴν Nelson καὶ Amherst Co τῆς Βιργινίας. Πολλάκις περιέχει καὶ ἀμφίβολον, ἀλλὰ μεταπίπτει τότε εἰς κεροστιλβίτην. Γ. Β.

Νέλσωνος *κόλπος* (Nelson bay) *[Γεωγρ.]*. Κόλπος τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ ἐν ταῖς νήσοις Νέαι Ἑβρίδες.

—*Νέλσωνος νῆσος* (Nelson island) *[Γεωγρ.]*. Νῆσοι τῆς Αἰγύπτου παρὰ τὸ στόμιον Ροσέτα (ἀρχ. Βολβίτινον στόμιον) τοῦ Νείλου, ἐν τῷ ὅρμῳ τοῦ Ἀβουκὶρ καὶ εἰς 2 ½ μίλ. ΒΑ. (πλάτ. 31°21' Β., μήκ. 30°06' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2681 : Abu-Qir bay) τοῦ φρουρίου Μπουγκ, οὕτω ὀνομασθεῖσα εἰς ἀνάμνησιν τῆς νίκης τοῦ Νέλσωνος. Περιβάλλεται ὑπὸ λίαν ἐκτεταμένου ὑφαλοπλαισίου ἀβαθεστάτου, εἰς τὴν ὕπαρξιν τοῦ ὁποίου ὁ Γάλλος ναύαρχος εἶχε βασίσει τὰς ἐλπίδας του, φρονῶν ὅτι δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ φθάσῃ μέχρις αὐτοῦ ὁ ἐπερχόμενος κατ' αὐτοῦ στόλος τοῦ Νέλσωνος καὶ ὅτι θὰ ἐξώκελλε διὰ τὴν βαθυτάτην σκοτίαν τῆς νυκτὸς ἐκείνης. Καὶ προσήραξε μὲν πράγματι εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἐσχατιὰν τῶν ἀβαθῶν ὁ πρωτόπλους «Culloden» τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου μετὰ τοῦ ἀποστόλου «La Mutine» (ἄλλοτε γαλλικοῦ, αἰχμαλωτισθέντος), ἀλλὰ χάρις εἰς τὴν ἑτοιμότητα τῶν κυβερνητῶν τῶν δύο τούτων πλοίων, νὰ ἀναρτήσωσιν ἀπὸ τῶν κεραιῶν πλειάδα φανῶν, ἐχρησίμευσαν ταῦτα ὡς φάρος, προφυλάξας τὸν ἀγγλικὸν στόλον ἀπὸ ἄλλας προσαράξεις καὶ εὐοδώσας τὸν κατὰ τοῦ γαλλικοῦ στόλου ἐπίπλουν. Σ. Ε. Λ.

νέμα (τό). Ἰδιωματικὸς τύπος τοῦ *γνέμα* (βλ. λ.).

Νεμάνιας, ***Μιλούτιν***. Σέρβος βασιλεὺς (βλ. λ. *Μιλούτιν* Νεμάνιας).

Νεμανίδαι (οἱ) (σερβ. *Νεμανίτσι*). Σερβικὴ βασιλικὴ δυναστεία, τῆς ὁποίας γενάρχης εἶναι ὁ *Στέφανος Νεμάνια*, γόνος παλαιοτέρας ἡγεμονικῆς οἰκογενείας (ἡ γενεαλογία αὐτῆς εἶναι ἀβεβαία). Γεννηθεὶς οὗτος καθολικός, ἐβαπτίσθη κατόπιν ὀρθόδοξος καὶ κατώρθωσε ν' ἀνέλθῃ εἰς τὸν ἡγεμονικὸν θρόνον τοῦ μεγάλου ζουπάνου τῆς Σερβίας, ἀναγνωρίσας τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Μανουὴλ Α' τοῦ Κομνηνοῦ (1143—1180). Μετὰ τὸν θάνατον τούτου ὁ Στέφανος Νεμάνια, ἐπωφελούμενος τῆς ἀδυναμίας τοῦ βυζαντινοῦ κράτους καὶ τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως, ἐπίσης δὲ καὶ τῆς διελεύσεως τοῦ ὑπὸ τὸν αὐτοκράτορα Φρειδερῖκον τὸν Α' σταυροφορικοῦ στρατοῦ, ἐπεξέτεινε τὰ ὅρια τοῦ σερβικοῦ κράτους καὶ ἐκυβέρνησεν αὐτὸ ὡς ἀνεξάρτητος. Τῷ 1196, ἐκχωρήσας τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν υἱόν του Στέφανον, ἀπεσύρθη εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ ἐμόνασεν εἰς τὴν σερβικὴν μονὴν τοῦ Χιλιανδαρίου, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἱδρύσει ὁ ἴδιος μετὰ τοῦ νεωτέρου υἱοῦ του, τοῦ ἁγίου Σάββα τῶν Σέρβων. Ἀπέθανε τῷ 1200 ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ.

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Στέφανος ὁ «Πρωτόστεπτος»* ἔλαβε παρὰ τοῦ πάπα τῷ 1220 τὸ βασιλικὸν στέμμα, ἐνῷ συγχρόνως ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σάββας, ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἵδρυε τὴν αὐτοκέφαλον ἀρχιεπισκοπὴν Ἰπεκίου καὶ πάσης Σερβίας.

Ἡ δυναστεία τῶν Νεμανιδῶν ἐβασίλευσε μέχρι τοῦ 1371, ὅτε, ἀποθανόντος τοῦ τελευταίου Νεμανίδου βασιλέως *Οὐρὸς Ε'* (1355—1371), ἤρχισεν ἡ κατάτμησις τοῦ σερβικοῦ κράτους εἰς κρατίδια, κατακτηθέντα βαθμιαίως ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐνῷ προηγουμένως ὑπὸ Στέφανον Οὐρὸς Β' τὸν Μιλούτιν ἡ Σερβία εἶχε κυριεύσει καὶ τὰ Σκόπια (Σκόπλιε), ὅπου μετεφέρθη καὶ ἡ πρωτεύουσα της, ἐπὶ δὲ Στεφάνου τοῦ Ντουσὰν ἐξετάθη εἰς Ἀλβανίαν, Ἤπειρον καὶ Θεσσαλίαν (βλ. καὶ λ. Σερβία). Ν. Θ.

Νεμαντουριστά *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (ΙΙΙ, β, 6) ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Οὐασκώνων, ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν ὑπωρειῶν τῶν Πυρηναίων, περὶ τὰ 12 μίλια πρὸς Β. τῆς πόλεως Ἰάκκας (νῦν Jaca). Ἄγνωστος ἄλλοθεν καὶ ἀκαθόριστος. Α. Θ. Σ.

Νέμαυσον, ἡ ***Νέμαυσος*** (Nemausus) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Ναρβωνικῆς Γαλατίας, πρωτεύουσα τῶν Οὐόλκων Ἀρηκομικῶν, κειμένη 100 στάδια πρὸς Δ. τοῦ κάτω ροῦ τοῦ Ροδανοῦ καὶ πρὸς Ν. τοῦ Βάρδου (νῦν Gard), ἐπὶ τῆς ἀπὸ Ἀρελάτης (Arles) εἰς Ναρβῶνα (Narbonne) ὁδοῦ. Κυριευθεῖσα ὑπὸ τῶν Ρωμαίων τῷ 120 π. Χ., ἀπέβη μία τῶν πλουσιωτέρων καὶ ὡραιοτέρων πόλεων τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας καὶ σπουδαῖον κέντρον ἐμπορίου, ἐπὶ δὲ τοῦ Αὐγούστου ἐγένετο ρωμαϊκὴ ἀποικία, περιτειχισθεῖσα δι' ὀχυρωτάτου τείχους μεθ' ὑψηλῶν πύργων. Εὐηρετήθη δὲ ἀκολούθως παντοιοτρόπως ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων τῶν δύο πρώτων αἰώνων. Ἐντεῦθεν κατήγετο ἡ οἰκογένεια τοῦ αὐτοκράτορος Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς. Τῷ 407 μ. Χ. ἐλεηλατήθη ὑπὸ τῶν Βανδάλων, τῷ δὲ 465 ὑπετάγη εἰς τοὺς Βησιγότθους, ὑφ' οὓς παρέμεινε μέχρι τοῦ 5ου. Ἔπειτα ὑπὸ τῶν Φράγκων, τῷ δὲ 725 ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν, τοὺς ὁποίους ἐξεδίωξε τῷ 737 ὁ Κάρολος-Μάρτελος. Κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα ἦτο σχεδὸν κατεστραμμένη, ἔχουσα μόλις 400 κατοίκους, ἀνῳκοδόμησεν ὅμως αὐτὴν ὁ Φραγκῖσκος Α' (1515-1547), ἱδρύσας καὶ πανεπιστήμιον τῷ 1539. Ἔκτοτε πολλάκις κατεστράφη κατὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος.

Σήμερον καλεῖται *Νίμη* (Nîmes) (βλ. λ.), πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Γκὰρ (Gard). Ἐν αὐτῇ σῴζονται σημαντικώτατα ἀρχαῖα μνημεῖα τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, ὡς λ. χ. ἡ Πύλη τοῦ Αὐγούστου, ὑδραγωγεῖα, λουτρῶνες, ἀμφιθέατρον δυνάμενον νὰ περιλάβῃ 20.000 θεατάς, ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, ὑδραγωγεῖον διερχόμενον διὰ τοῦ Βάρδου ποταμοῦ ἐπὶ τριῶν σειρῶν ἁψίδων ὑπερκειμένων ἀλλήλων (pont du Gard) κ. ἄ. Α. Θ. Σ.

Νέμεα (τά), ἢ ***Νέμεια*** *[Ἀρχ.]*. Οἱ μεταξὺ τῶν τεσσάρων μεγάλων ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἀγώνων συγκαταριθμούμενοι περίφημοι ἀγῶνες, οἵτινες διεξήγοντο ἐν τῇ κοιλάδι τῆς Νεμέας, τῇ κειμένῃ μεταξὺ τῶν πεδιάδων τῶν Κλεωνῶν καὶ τοῦ Φλιοῦντος. Κατὰ τὴν παράδοσιν, ἡ κοιλὰς αὕτη ὡρίσθη ὑπὸ τοῦ Ἀδράστου ὡς τόπος ἐκτελέσεως τῶν Νεμέων, διότι ἐνταῦθα ὁ Ἀργεῖος οὗτος βασιλεὺς μετὰ τῶν ἡρώων του συνήντησαν, κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῶν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις, τὴν βασίλισσαν τῆς Λήμνου Ὑψιπύλην μετὰ τοῦ μικροῦ της υἱοῦ Ὀφέλτου, υἱοῦ τοῦ Λυκούργου καὶ ἡγεμονίδος καὶ ἱερέως τῆς Νεμέας, καί, διψαλέοι, ὡδηγήθησαν παρ' ἐκείνων εἰς γειτονικὴν πηγήν. Ἐκεῖ ὅμως ἀπέθανεν ὁ ἡγεμονίδης Ὀφέλτης δηχθεὶς ὑπὸ ἰοβόλου ὄφεως· οἱ δὲ Ἀργεῖοι ἀρχηγοί, πρὸς τιμὴν τῆς μνήμης τοῦ ἐξ αἰτίας των ἀποθανόντος ἡγεμονίδου καὶ πρὸς παρηγορίαν τῶν γονέων του ἵδρυσαν τότε τὰ Νέμεα. Τοῦτο συνέβη, κατὰ εὑρεθεῖσαν ἐπιγραφήν, κατὰ τὸ 987ον ἔτος πρὸ τῆς ἀρχοντίας τοῦ Διογνήτου, ἤτοι κατὰ τὸ 1251 π. Χ. Κατὰ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Πινδάρου ὅμως, τὰ Νέμεα ἱδρύθησαν ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους εἰς ἀνάμνησιν τῆς νίκης του κατὰ τοῦ λέοντος τῆς Νεμέας. Κατὰ τὸν αὐτόν, ἐν τούτοις, σχολιαστὴν ἀλλαχοῦ, ὁ Ἡρακλῆς ἐπανίδρυσε τὰ Νέμεα εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Ὀφέλτου ἢ Ἀρχεμόρου, ὅπως ὠνόμασε τὸν δηχθέντα ὑπὸ τοῦ ὄφεως ἡγεμονίδην τῆς Νεμέας ὁ Ἀμφιάραος, καὶ ἐπισημοποίησε μάλιστα ταῦτα δι' ἀφιερώσεως τούτων εἰς τὸν Δία. Ἡ τελευταία αὕτη παράδοσις συμφωνεῖ καλύτερον πρὸς τὰ ἱστορικὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀγώνων, τῶν ὁποίων ἡ ἀρχὴ ὑπῆρξεν ἀγὼν ἐπιτάφιος, ἡ δὲ ἐπισημοποίησις, ἀφιέρωσις αὐτῶν εἰς θεότητα. Κατὰ τοὺς τὸ πρῶτον ὀργανωθέντας ἀγῶνας τῶν Νεμέων ἔλαβον μέρος ὁ Ἄδραστος καὶ οἱ σύντροφοί του καὶ ὁ Ἐπίγονος καὶ ὁ Μελάνιππος, ἀναδειχθέντες νικηταί. Ἀλλὰ ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὴν παράδοσιν. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους τὰ Νέμεα ἀνεκηρύχθησαν ἐπισήμως ὡς πανελλήνιοι ἀγῶνες ἀπὸ τοῦ 573 π. Χ., ἔκτοτε δὲ ἐξηκολούθουν νὰ τελῶνται ἀνὰ διετίαν. Οὕτως ἐδημιουργήθη καὶ ἡ διετὴς περίοδος τῶν Νεμεάδων, ὡς ἡ τετραετὴς χρονικὴ περίοδος τῶν Ὀλυμπιάδων.

Τὰ Νέμεα ἐτελοῦντο κατὰ τὸ δεύτερον καὶ τέταρτον ἔτος ἑκάστης Ὀλυμπιάδος, κατὰ τὸν μῆνα Ἰούλιον, ὡς λέγει ὁ σχολιαστὴς τοῦ Πινδάρου. Οἱ ἀγῶνες διεξήγοντο ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ χώρου τοῦ ναοῦ τοῦ Νεμείου Διός, ὅπου ὑπῆρχε πρὸς τοῦτο ἱππόδρομος καὶ στάδιον, οὗτινος διατηροῦνται εἰσέτι λείψανα. Διήρκουν δὲ οἱ ἀγῶνες πολλὰς ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας ἐπεβάλλετο ἐκεχειρία, ὅπως καὶ

Digitized by Google

δι' ἄλλους πανελληνίους ἀγῶνας. Μετὰ τὴν τυπικὴν ἱεροτελεστίαν τῆς θυσίας εἰς τὸν Νέμειον Δία, ἤρχιζον τὰ γυμνικὰ καὶ ἱππικὰ ἀγωνίσματα, ἅτινα ἦσαν: στάδιον, δόλιχος, δρόμος ἵππιος, ὁπλιτῶν δρόμος, πάλη, πυγμή, παγκράτιον, πένταθλον, ἅρμα κλπ. Διὰ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας οἱ ἀγωνισταὶ διῃροῦντο εἰς τρεῖς κατηγορίας: εἰς ἄνδρας, εἰς ἀγενείους καὶ εἰς παῖδας. Ἡ διεύθυνσις ἢ ἡ ἀγωνοθεσία τῶν Νεμέων ἀνῆκε κατ' ἀρχὰς εἰς τοὺς Κλεωνεῖς, διότι τὸ ἔδαφος τῆς Νεμέας ἀπετέλει μέρος τῶν Κλεωνῶν. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πινδάρου οἱ Κλεωνεῖς προήδρευον ἀκόμη τῆς τελέσεως τῶν Νεμέων, ἀπὸ τοῦ 460 ὅμως π. Χ. ἀνέλαβον τὴν διεύθυνσιν καὶ ἀγωνοθεσίαν αὐτῶν οἱ Ἀργεῖοι, μεταθέσαντες, ἴσως, ἐν καιρῷ τὴν ἕδραν τῶν ἀγώνων εἰς Ἄργος. Τὴν ἀνάληψιν τῆς ἀγωνοθεσίας τῶν Νεμέων καὶ τὴν εἰς Κλεωνὰς πλέον διεξαγωγὴν τῶν ἀγώνων τούτων ἐπέτυχεν ὁ Ἄρατος τὸν Γ' αἰῶνα. Εἰς τοὺς γυμνικοὺς δὲ καὶ ἱππικοὺς προσετέθησαν ἐπίσης καὶ μουσικοὶ καὶ δραματικοὶ ἀγῶνες.

Εἰς τοὺς ἐν γένει ἀγῶνας τῶν Νεμέων προσήρχοντο ἅπασαι αἱ ἑλληνίδες πόλεις διὰ τῶν θεωριῶν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πολλαὶ ἀπομεμακρυσμέναι χῶραι δι' ἀντιπροσωπειῶν. Οἱ διευθύνοντες τὰ Νέμεα ὠνομάζοντο, ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ, ἑλλανοδίκαι, οἵτινες ἦσαν 12. Τὸ ἀπονεμόμενον ἆθλον ἦτο στέφανος σελίνου χλωροῦ. Κατὰ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Πινδάρου Νέμεα διεξήγοντο καὶ ἐν Μεγάροις, ἐν Αἴτνῃ τῆς Σικελίας, καί, ὡς εἰκάζεται ἔκ τινος νομίσματος τοῦ Καρακάλλα, καὶ ἐν τῇ πόλει τῆς Ἀγχιάλου τῆς Θράκης. Διετηρήθησαν δέ, φαίνεται, οἱ ἀγῶνες οὗτοι μέχρι τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς θρησκείας τῆς πολιτείας τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ὡς συμπεραίνει ὁ Ἰουλιανός.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Villoison*, Recherches historiques sur les jeux néméens. Β. Δ. ΘΕΟΦΑΝΕΙΔΗΣ

Νεμέα *[Γεωγρ.]*. Κοιλὰς ἐν τῇ ἀργολικῇ περιοχῇ καὶ κατὰ τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ ὁμωνύμου ποταμίου (4 χιλμ. μήκους καὶ 2 χλμ. πλάτους), χωριζομένη πρὸς Δ. ἀπὸ τῆς Φλιασίας διὰ τοῦ ὄρους Τρικαράνου, πρὸς Α. ἀπὸ τῆς Κορινθίας διὰ τοῦ Ἀπέσα (κοιν. Φουκᾶ, ὕψ. 863 μ.) καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Τρητοῦ (νῦν Κορακοβούνι). Οἱ ὀλίγοι ἀρχαιότα-

Τὰ ἐρείπια τοῦ ἐν Νεμέᾳ ναοῦ τοῦ Διός.

τοι κάτοικοι τῆς κοιλάδος ταύτης, οὐδέποτε ἀποτελέσαντες ἰδίαν πολιτείαν, ἐλάτρευον ἐπὶ τῆς τραπεζοειδοῦς κορυφῆς τοῦ ὄρους Ἀπέσα τὸν Δία ὡς θεὸν τῶν βροντῶν καὶ βροχῶν καὶ ἔθυον εἰς αὐτόν, συγχρόνως δ' ἐσέβοντο καὶ θεόν τινα ἢ ἥρωα Ἄδραστον, ἐξ οὗ προῆλθεν ἡ πανήγυρις τῶν *Νεμέων* (βλ. λ.). Εἰδικῶς Νεμέα ἐκαλεῖτο τὸ ἱερὸν ἄλσος, ὅπου ἱδρύθη ὁ ναὸς τοῦ Διός, ὅστις ἀπέβη ἐθνικὸν κέντρον τῆς Πελοποννήσου. Ὁ εἰσερχόμενος σήμερον δι' αὐτοκινήτου ἐκ Κορίνθου εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Νεμέας βλέπει ὑψηλὰ ἐπὶ τοῦ Τρητοῦ σπήλαιον, τὸ ὁποῖον ὁ λαὸς θεωρεῖ ὡς τὸ ἐνδιαίτημα τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους καταβληθέντος λέοντος τῆς Νεμέας. Ὀλίγον πρὸ τῆς εἰς τὸ λεκανοπέδιον καθόδου ὑπάρχει δεξιὰ κρήνη ὑπὸ λευκῶν περιβαλλομένη, πιθανῶς ἡ τῶν ἀρχαίων πηγὴ *Ἀδράστεια* (νῦν *Πλόκαρι*). Περαιτέρω ἀριστερὰ φαίνονται αἱ θέσεις τοῦ ἀρχαίου θεάτρου καὶ σταδίου. Εἰς τὸ χαμηλὸν μέρος τῆς πεδιάδος, ὅπου σήμερον τὸ χωρίον Ἡράκλειον (ὑψόμ. 320), ἵστατο ὁ ναὸς τοῦ Διός, δωρικὸς περίπτερος μὲ κίονας 6×13. Τούτων 3 κίονες ἵστανται ἔτι ὄρθιοι (10 μ. ὕψ.), ὧν εἷς ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς προσόψεως· οἱ ἄλλοι δύο μετὰ φατνώματος ἀνήκουν εἰς τὸν πρόναον, πλείστων δ' ἄλλων κιόνων οἱ σπόνδυλοι κεῖνται εἰς σειρὰς κατὰ γῆς, ὡς ἔπεσαν ὑπὸ σεισμοῦ. Νοτίως τοῦ ναοῦ φαίνονται λείψανα παλαίστρας, πλακόστρωτον δὲ δεικνύει ὑπάρξαντα μεσαιωνικὸν ναόν. Παράκειται καὶ μικρὸν μουσεῖον μετὰ ἀρχαίου κατὰ χώραν βαλανείου. Ἐν τῇ κοιλάδι ἔκειτο καὶ ἱερὸν τῆς Δήμητρος καὶ ἡ πολίχνη *Βέμβινα* ἢ *Βέμβινος*, ἀνήκουσα μεθ' ὅλης τῆς Νεμέας εἰς τὰς *Κλεωνὰς* (βλ. λ.). Ι. Σ. ΣΑΡΡΗΣ

— **Νεμέα** *[Γεωγρ.]*. Ποτάμιον τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας, τοῦ ὁποίου ὁ ἄνω ροῦς εὑρίσκεται εἰς τὴν ὁμώνυμον κοιλάδα (βλ. ἀνωτ.). Πηγάζει ἐκ τοῦ ὄρους Τρητοῦ (Κορακοβούνι) καὶ διευθυνόμενον πρὸς Β. διέρχεται στενὴν φάραγγα, μέχρις οὗ ἐξέλθῃ εἰς τὴν Βόχαν, δηλαδὴ τὴν Κορινθιακὴν πεδιάδα. Ἐκβάλλει εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον μεταξὺ τῶν χωρίων Περιγιάλι καὶ Ἄσσος, λέγεται δὲ κοινῶς *Λογγοπόταμος*. Ι. Σ. Σ.

—**Νεμέα** *[Γεωγρ.]*. Νέον ὄνομα τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κορινθίας κωμοπόλεως *Ἅγ. Γεώργιος* (βλ. λ.).

— **Νεμέας, *τέως δῆμος*** —. Τέως δῆμος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, ἔχων πρωτεύουσαν τὴν κωμόπολιν *Ἅγιον Γεώργιον* (νῦν *Νεμέα*) καὶ ἀποτελούμενος ἐξ ἕνδεκα ἑτέρων ἀγροτικῶν συνοικισμῶν. Σήμερον εἶναι διανεμημένος εἰς 10 κοινότητας: Νεμέας, Ἀηδονίων (Μπότσικων), Ἡρακλείου, Καστρακίου (Μάζι Νεμέας), Λεοντίου (Λιόντι), Κορφιωτίσσης (Κούτσι), Κούτσι Νεμέας, Μποζικῶν, Στιμάγκας καὶ Τιτάνης (Βοϊβόντα). Ι. Σ. Σ.

νεμεόβιος (ὁ) (Nemeobius) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακρολεπιδοπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *φαλαινιδῶν*, περιλαμβάνον μικράς, ὡραιοτάτας ψυχὰς μὲ σῶμα λεπτὸν καὶ ἀνεπτυγμένας πτέρυγας. Ἐκ τῶν 40 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, ἀξιολογώτερον εἶναι ὁ *νεμεόβιος ὁ πεποικιλμένος* (Nemeobius ornatus), ὅστις ἔχει σῶμα λεπτόν, κυλινδρικόν, ἐπίμηκες, κεφαλὴν μικράν, κεραίας λεπτὰς καὶ ἀρκετὰ ἐπιμήκεις καὶ πτέρυγας ἀνεπτυγμένας μελανοφαίου χρώματος μετὰ λευκῶν στιγμάτων καὶ ποικιλμάτων. Ἀπαντᾷ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

Νεμεόβιος ὁ πεποικιλμένος.

νεμεόφιλος (ὁ) (Nemeophilus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακρολεπιδοπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *φαλαινιδῶν*, περιλαμβάνον μεγάλου μεγέθους ψυχάς, ἀπαντώσας εἰς τὰς εὐκράτους καὶ θερμὰς χώρας τῆς γῆς καὶ διακρινομένας διὰ τὰς ὡραιοτάτας καὶ ποικιλοχρώμους πτέρυγάς των. Δ. Ν. Π.

Νεμεόφιλος.

Νεμέρτζικα, ἢ ***Νεμέρτσικα*** *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Ἠπείρου (βλ. λ. *Μερόπη*).

Νέμες, *συλλογὴ τοῦ* —. Μεγάλη καλλιτεχνικὴ συλλογή· βλ. *Νιέμες, συλλογὴ τοῦ* —.

νεμεσία (ἡ) (Nemesia) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἀραχνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀραχνιδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *θηραφοσιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 10 εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ *νεμεσία ἡ λιθοτόμος* (Nemesia lithotoma), ἥτις εἶναι ἀρκετὰ εὐμέγεθης ἀράχνη μὲ θώρακα κυλινδρικόν, κοιλίαν διωγκωμένην καὶ ἐπιμήκη, πόδας ἰσχυροτάτους καὶ χρῶμα μελανοτεφρόν. Ἐνδιαιτῶνται ἐντὸς στοῶν, ἃς κατασκευάζουσιν ὑπὸ τὴν γῆν καὶ εἶτα κλείουσι τὸ ἄνοιγμά των. Δ. Ν. Π.

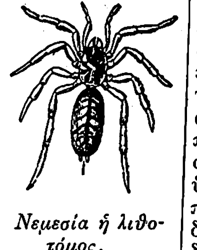

Νεμεσία ἡ λιθοτόμος.

— *[Βοτ.]* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χοιραδιοειδῶν* ἢ *χοιραδιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ ὧν τινα καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

Νεμεσιανὸς (Nemesianus), ***Μᾶρκος-Αὐρήλιος-Ὀλύμπιος***. Ρωμαῖος ποιητὴς ἐκ Καρχηδόνος, ἐξ οὗ «Καρχηδόνιος» ἐπωνομάζετο, ζήσας κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ Γ' μ. Χ. αἰῶνος. Ἦτο γνωστὸς εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ αὐτοκράτορος Κάρου, μετέσχε δὲ πλείστων ποιητικῶν διαγωνισμῶν, συναγωνισθεὶς καὶ μὲ τὸν εἶτα αὐτοκράτορα Νουμεριανόν. Ἦτο κυρίως διδακτικὸς καὶ περιγραφικὸς ποιητής, γράψας «Ἁλιευτικά», «Ναυτικά», «Κυνηγετικά» κ. ἄ., θαυμαζόμενα ὑπὸ τῶν συγχρόνων του. Ἐκ τοῦ τελευταίου διεσώθησαν 325 ἑξάμετροι, διακρινόμενοι ἐπὶ κομψότητι καὶ σαφηνείᾳ. Ἀποδίδονται ἐπίσης εἰς αὐτὸν 4 ἐλεγεῖαι, κατ' ἄλλους ἀνήκουσαι εἰς τὸν Καλπούρνιον, καὶ χαρίεις ὕμνος εἰς τὴν Ἀφροδίτην (Privileginus Veneris). Ὁ Νεμεσιανὸς ἐξεδόθη ὑπὸ τῶν Sannazar (Ἐνετία 1534). Burmann (Leyde 1731), Wernsdorf (Altenbourg 1780) καὶ Stern (Halle 1832), μετεφράσθη δὲ γαλλιστὶ ὑπὸ Delatour (1799) καὶ Cabaret-Dupaty (1842) εἰς τὴν σειρὰν Pancoucke. [Πρβλ. *Bärens*, Poet. lat. min. III 174 κ. ἑ., IV 292 κ. ἑ.] —Π.

Νεμέσιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς Μαρμαρικῆς ἐν τῷ νομῷ Λιβύης, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. IV, 3, 14). Ἐσφαλμένως ὅμως τοποθετεῖ αὐτὴν περὶ τὰ 20 μίλλια πρὸς Α. τοῦ Μεγάλου Καταβαθμοῦ (νῦν Ἐλ-Σολούμ), ἐνῷ πράγματι ἔκειτο 25 μίλλια πρὸς Β. αὐτοῦ. Α. Θ. Σ.

Νεμέσιος. Χριστιανὸς φιλόσοφος, περὶ τοῦ ὁποίου ὀλίγιστα γινώσκομεν· ἐκ τοῦ σῳζομένου συγγράμματος αὐτοῦ «Περὶ φύσεως ἀνθρώπου» δείκνυται ὅτι ἦτο ἐπίσκοπος Ἐμέσσης τῆς Φοινίκης, ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τοῦ Δ' αἰῶνος ἢ κατ' ἄλλους τοῦ Ε'. Περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ ἐλάχισται ὑπάρχουσι πληροφορίαι· κατά τινας ὁ Νεμέσιος ταυτίζεται πρὸς τὸν Νεμέσιον, ἔπαρχον τῆς Καππαδοκίας, πρὸς ὃν Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἔγραψεν ἐπιστολάς τινας καὶ ἓν ποίημα. Τὸ «Περὶ φύσεως ἀνθρώπου» σύγγραμμα τοῦ Νεμεσίου εἶναι ἐκ τῶν λαμπροτέρων φιλοσοφικῶν συγγραμμάτων τῆς ἀρχαιότητος, ἐν ᾧ φαίνεται γνώστης τῆς περὶ φύσεως διδασκαλίας τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ καὶ ἐντριβὴς τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας· ἐν αὐτῷ πραγματεύεται περὶ φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, περὶ ψυχῆς καὶ τῆς σχέσεως αὐτῆς πρὸς τὸ σῶμα, περὶ ἰδιοτήτων τοῦ σώματος καὶ τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς, περὶ ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως καὶ θείας προνοίας· πολεμῶν τοὺς *Μανιχαίους, Εὐνομιανοὺς* καὶ *Ἀπολλιναριστὰς* (βλ. τὰς οἰκείας λ.), ἐπιτίθεται καὶ κατὰ τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, κατακρίνων τὴν περὶ εἱμαρμένης διδασκαλίαν αὐτῶν, καὶ ὑποστηρίζει τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν περὶ μεταλαμπαδεύσεως τῆς ψυχῆς θεωρίαν. Τινὲς τὸ σύγγραμμα τοῦτο τοῦ Νεμεσίου ἀπέδωκαν εἰς *Γρηγόριον τὸν Νύσσης*, ὄντως δὲ τὸ «Περὶ ψυχῆς» σύγγραμμα τοῦ τελευταίου συγγενεύει πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Νεμεσίου.

[Πρβλ. *Migne*, Ἑλλ. Πατρολ., τόμ. 40ός.—*Ritter*, Geschichte d. christ. Philos., τόμ. Β' κτλ.] † Η. Φ. Β.

νέμεσις, —*εως* (ἡ)· ἀρχ., ἡ ἀγανάκτησις τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τοῦ παρ' ἀξίαν εὐτυχοῦντος· κατ' Ἀριστοτέλη εἶναι ἀρετή, ὡς μεσότης κειμένη μεταξὺ τῶν δύο ἀκροτήτων, φθόνου καὶ χαιρεκακίας, «λύπη ἐπὶ τῷ ἀναξίως εὐπραγοῦντι»· || ἡ τιμωρὸς δύναμις ἡ ἐπερχομένη κατὰ τοῦ ἀδικήσαντος, ἄλλως *θεία δίκη*.

Νέμεσις *[Μυθολ.]*. Μία τῶν θεοτήτων τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας. Παρ' Ὁμήρῳ εἶναι ἀκόμη αὕτη ἁπλῶς ἠθικὸν αἴσθημα, ὀφεῖλον τὴν προέλευσίν του εἰς τὴν περὶ διανομῆς μεταξὺ Διὸς καὶ Προμηθέως τῶν ἀγαθῶν παράδοσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ κλῆρος τῶν ἀνθρώπων εἶναι τὰ δεινὰ μὲ ἐλαχίστην ἀνάμειξιν ἀγαθῶν. Περὶ αὐτοὺς εἶναι ὅρια καὶ φραγμοί, τοὺς ὁποίους δὲν δύνανται νὰ ὑπερβοῦν, Ὁ ἀποπειρώμενος νὰ ὑπερβῇ τὸν φραγμὸν τοῦ ἠθικοῦ νόμου ἐνεφανίζετο εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀνθρώπων ὡς ὑβριστὴς τοῦ θείου, καὶ τὴν ὕβριν ταύτην ἀπεδοκίμαζε τὸ αἴσθημα τῆς *νεμέσεως*, τῆς ἀποδοκιμασίας δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀγανακτήσεως διὰ μίαν πρᾶξιν ἐγκληματικὴν μέχρι τοῦ ἐνδομύχου ψόγου δι' ἓν ἐλαφρὸν πταῖσμα. Ἡ παράβασις καθήκοντος, ὀφειλομένου εἰς γονεῖς, ἄρχοντας ἢ πρεσβυτέρους, καὶ ἐν γένει πᾶσα ὑπερβολὴ προεκάλει τὴν νέμεσιν. Εἰς τὴν νέμεσιν καὶ τὴν αἰδῶ τῶν ἀνδρῶν ἔκαμνον ἐπίκλησιν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἀχαιῶν, ὁσάκις ἤθελον νὰ παρορμήσουν αὐτοὺς εἰς γενναίαν τινὰ πρᾶξιν. Ὁ φόβος τῆς προκλήσεως τῆς θείας ταύτης ὀργῆς ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τῆς λατρείας καὶ τῆς προσωποποιήσεως αὐτῆς εἰς τὴν θεότητα Νέμεσιν, τὴν ἀποδοκιμάζουσαν πᾶσαν βίαν καὶ πᾶσαν ὕβριν. Ὕβρις δὲ ἦτο καὶ πᾶσα ὑπέρμετρος εὐτυχία, διότι ὁ κάτοχος ταύτης ἀπὸ ἀνθρώπου ἀνυψοῦτο εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν θεῶν, τῶν ὁποίων καὶ μόνον ἦτο κλῆρος ἡ διαρκὴς εὐτυχία. Οὕτως ἀπὸ τοῦ Ἡσιόδου καὶ ἐφεξῆς ἡ προσωποποιηθεῖσα νέμεσις γίνεται θυγάτηρ τῆς Νυκτὸς ἢ τῆς Νυκτὸς καὶ τοῦ Ἐρέβους, ὅπως ὅλαι αἱ ὀλέθριαι διὰ τὸν ἄνθρωπον δυνάμεις, ἢ τοῦ Ὠκεανοῦ, εἰς δήλωσιν ὅτι ἦτο ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων θεοτήτων, καὶ μήτηρ, διὰ τῆς ἑνώσεώς της μετὰ τοῦ Διός, τῆς Ἑλένης (κατὰ τὸν ποιητὴν τῶν Κυπρίων ἐπῶν), πρὸς δήλωσιν, διὰ τῆς μυθολογικῆς ταύτης γλώσσης, ὅτι πηγὴ πασῶν τῶν ἀνθρωπίνων δυστυχιῶν εἶναι ἡ ὀργὴ τῶν θεῶν, ἢ τῆς Δίκης, πρὸς δήλωσιν ὅτι ἡ θεία ὀργή, ὡς δικαία ὀργή, ὡς δικαία θεότης, στρέφεται μόνον κατὰ τῶν ἀλαζόνων καὶ ἀσεβῶν. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἡ Νέμεσις ὡς θεὰ εὑρίσκεται εἰς σχέσιν μὲ τὴν Θέμιδα, θεὰν τῆς παγκοσμίου τάξεως, καὶ ταυτίζεται μὲ τὴν Ἀδράστειαν, ἀνατολικὴν θεότητα, σημαίνουσαν, κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἑλλη-

Digitized by Google

νας, τὸ ἀναπόφευκτον, τὴν ὁποίαν βραδύτερον κατέστησαν ἓν τῶν ἐπιθέτων τῆς Νεμέσεως, πλάσαντες τὸν μῦθον ὅτι ὠνομάσθη ἡ θεὰ Ἀδράστεια, διότι ὁ Ἄδραστος πρῶτος ἀνήγειρεν εἰς τὴν Νέμεσιν ναὸν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι (*Στρ.* C. 588).

Ἀρχαιότατος τόπος λατρείας τῆς Νεμέσεως ἦτο ὁ Ραμνοῦς τῆς Ἀττικῆς, ἔνθα ὑπῆρχον ναοὶ καὶ βωμοὶ αὐτῆς. Πλὴν τοῦ Ραμνοῦντος ἐλατρεύετο ἡ Νέμεσις ἐν Σμύρνῃ, ἔνθα ὑπῆρχεν ἱερὸν τῶν

Ἀναπαράστασις τῆς Νεμέσεως τοῦ Ἀγορακρίτου.

Νεμέσεων καὶ «ξόανα ἁγιώτατα» (*Παυσ.* I. 33.7), διότι οἱ Σμυρναῖοι ἐπίστευον ὅτι ἦσαν δύο Νεμέσεις, θυγατέρες τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Νυκτός. Ἐπίσης ἐν Πάτραις, ἔνθα ὑπῆρχεν ἐπίσης ναὸς αὐτῆς καὶ ἄγαλμα ἐκ λίθου λευκοῦ, καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐντὸς τοῦ νεωτέρου, τῶν δύο ναῶν τῆς Νεμέσεως ἐν Ραμνοῦντι ὑπῆρχε τὸ δεκάπηχυ (4,50 μ. περίπου) ἐκ λευκοῦ μαρμάρου τῆς Πάρου ἄγαλμά της, ἔργον τοῦ μαθητοῦ τοῦ Φειδίου Ἀγορακρίτου. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὴν παράδοσιν, εἶχε γλυφῆ ἐπὶ τοῦ μαρμάρου, τὸ ὁποῖον εἶχον κομίσει οἱ Πέρσαι ἐκ Πάρου εἰς Μαραθῶνα διὰ ν' ἀνεγείρουν τρόπαιον νίκης, βέβαιοι ὄντες περὶ αὐτῆς, ἀπεικόνιζε τὴν Νέμεσιν ὀρθὴν καὶ κρατοῦσαν φιάλην ἐν τῇ δεξιᾷ καὶ κλάδον μηλέας ἐν τῇ ἀριστερᾷ. Ὁ στέφανος τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀγάλματος ἐκοσμεῖτο μὲ περιόπτους Νίκας καὶ ἐλάφους, τὸ δὲ βάθρον μὲ ἀναγλύπτους παραστάσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἀπεικονίζετο ἡ Λήδα προσάγουσα τὴν Ἑλένην πρὸς τὴν Νέμεσιν καὶ ἑκατέρωθεν τῆς παραστάσεως αὐτῆς οἱ Διόσκουροι, ὁ Ἀγαμέμνων, ὁ Μενέλαος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀχιλλέως Πύρρος καὶ ἄλλοι. Τὸ ἄγαλμα ἦτο τόσον τέλειον, ὥστε πολλοὶ ἀπέδιδον αὐτὸ εἰς τὸν Φειδίαν, τῇ εἰσηγήσει τοῦ ὁποίου καὶ ἔλαβε τὸ μάρμαρον τὴν μορφὴν τῆς Νεμέσεως, ὡς θεᾶς τιμωροῦ τῆς ἀλαζονείας καὶ ὕβρεως τῶν Περσῶν. Τοῦ ἀγάλματος τούτου διεσώθησαν τμῆμά τι τῆς κεφαλῆς, ἀποκείμενον εἰς τὸ Βρεττανικὸν μουσεῖον, καὶ τεμάχιά τινα ἐκ τοῦ βάθρου, ἀποκείμενα εἰς τὸ Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον. Εἰς τὰ ἐν Σμύρνῃ ἀγάλματά των ἀπεικονίζοντο αἱ Νεμέσεις κρατοῦσαι πῆχυν, εἰς δήλωσιν τοῦ μέτρου τὸ ὁποῖον ἐτήρουν ἐν τῇ ἐπιβολῇ τῆς τιμωρίας, καὶ χαλινόν, πρὸς δήλωσιν τῆς χαλιναγωγήσεως τῶν ἀνθρώπων καὶ συγκρατήσεως αὐτῶν ἀπὸ τῆς ὑπερβολῆς. Ἐπί τινων μεταλλίων ἐκ Σμύρνης ἡ Νέμεσις ἀπεικονίζεται μετὰ τῆς Ἀδραστείας, φερομένη ἐπὶ ἅρματος συρομένου ὑπὸ γρυπῶν καὶ φέρουσα τὸν δείκτην τῆς δεξιᾶς ἐπὶ τοῦ στόματος, εἰς δήλωσιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ συγκρατῇ τὴν γλῶσσάν του, διὰ νὰ μὴ ἐπισύρῃ ἐναντίον του τὴν ὀργὴν τῆς Νεμέσεως. Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων μεταλλίων διεσώθησαν παραστάσεις τῆς Νεμέσεως καὶ ἐπὶ δύο ἀγαλμάτων ἀποκειμένων εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Ὀλυμπίας, ἀναγλύφων ἐκ Θεσσαλονίκης καὶ Θάσου, καὶ ἐπὶ νομισμάτων καὶ δακτυλιολίθων. Κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους τῆς ἀρχαιότητος χρόνους ἡ Νέμεσις συνεδέθη καὶ πρὸς τὴν Τύχην καὶ τὸν Ἔρωτα· διὰ τοῦτο καὶ ἀπεικονίζετο καὶ αὐτή, ὡς ὁ Ἔρως, πτερωτή.

Ἡ Νέμεσις, ὡς ἀγανάκτησις διὰ πᾶσαν παράβασιν καθήκοντος καὶ ἀποδοκιμασία πάσης πράξεως ἀπρεποῦς, δὲν ἔπαυσε νὰ εἶναι σπουδαῖον ἐλατήριον τοῦ ἠθικοῦ ἀγαθοῦ καὶ κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους τῶν ὁμηρικῶν χρόνους, ὡς μαρτυροῦσι τὰ ἔργα τῶν τραγικῶν (τοῦ Αἰσχύλου ἰδίως), τῶν φιλοσόφων (τοῦ Πλάτωνος) καὶ τῶν ῥητόρων (τοῦ Ἰσοκράτους).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Chr. Walz*, De Nemesi Graecorum.—*Tournier*, Némésis et la jalousie des dieux.—*H. Posnansky*, Nemesis und Adrasteia.—*L. Schmidt*, Ἡ ἠθικὴ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων (μετάφ. ἐν τῇ βιβλ. Μαρασλῆ Δ. Ἰ. Ὀλυμπίου).—*Χρ. Τσούντα*, Ἱστ. τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης.—*Roscher*, Mythol. Lexicon. Nemesis n. a.

Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

—**«Νέμεσις»**. Τίτλος ἑλληνικῶν ἐφημερίδων: —1) Ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα τῷ 1849. —2) Ἐφημερὶς ἐν Αἰγίῳ, ἐκδοθεῖσα κατὰ τὰ ἔτη 1872 (Μαρτίου 10)—1877. —3) Πολιτικὴ ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα τὴν 13 Μαρτίου 1884, ὄργανον ὁμωνύμου πολιτικῆς ὁμάδος. —π.

Νεμετακὸν (Nemetacum, ἢ Nemetocenna) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Βελγικῆς Γαλλίας, κειμένη κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. II, 9, 4) ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀτριβατίων, ἐπὶ τῆς ἀπὸ Ταρουέννας (νῦν Thérouanne) εἰς Καμάρακον ὁδοῦ (νῦν Cambrai). Ἱδρυθεῖσα πιθανῶς μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, ἐγένετο περίφημος ἀπὸ τοῦ Δ' ἤδη αἰῶνος διὰ τὰ ταπητουργεῖα αὐτῆς. Σήμερον καλεῖται *Ἀρρὰς* (Arras) καὶ εἶναι πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Pas-de-Calais, ἀπέχουσα 192 χλμ. πρὸς Β. τῶν Παρισίων. Α. Θ. Σ.

Νεμέτατοι (οἱ) [*Ἀρχ.*]. Λαὸς τῆς ΒΔ. Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (II, 6, 40) καὶ κατοικῶν τὰ ΝΔ. τῆς Γαλικίας, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ κάτω ῥοῦ τοῦ Δουρίου ποταμοῦ. Α. Θ. Σ.

Νεμετόβριγα [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς ΒΔ. Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, ἐν Γαλικίᾳ καὶ τῇ χώρᾳ τῶν Τρειβούρων (*Πτολεμ.* II, 6, 36) κειμένη ἐπί τινος παραποτάμου τοῦ Μινίου (νῦν Μίνχο) καὶ ἐπὶ τῆς ἀπὸ Βρακάρας (Braga) εἰς Ἀστούρικαν (Astorga) ὁδοῦ. Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει νῦν ἡ Puente de Naveda. Α. Θ. Σ.

νέμησις, —εως (ἡ)· ἡ διανομή· || ἐξάπλωσις, ἐπέκτασις.

— [*Νομ.*] *Νέμησις* ἀνιόντος ὑπὲρ κατιόντων (divisio parentis inter liberos) καλεῖται ἡ ἐν ζωῇ δικαιοπραξία, δι' ἧς ὁ ἀνιὼν διανέμει μεταξὺ τῶν κατιόντων τὴν μέλλουσαν νὰ κληρονομηθῇ αὐτοῖς, ἐκ διαθήκης εἴτε ἐξ ἀδιαθέτου, περιουσίαν του. Διὰ τῆς νεμήσεως δὲν μετάγεται ἀμέσως εἰς τοὺς κατιόντας ἡ περιουσία τοῦ ἀνιόντος, ἀλλ' ἁπλῶς οὗτος διαρρυθμίζει τὰς μελλούσας κληρονομικὰς μερίδας, ἀσκῶν ἐν προκειμένῳ τὸ ἔργον τοῦ δικαστοῦ τῆς διανομῆς, πρὸς ἀποτροπὴν διενέξεων μεταξὺ τῶν κληρονόμων. Ἐν τῇ τοιαύτῃ διανομῇ συγχωροῦνται διατάξεις συντελεστικαὶ τοῦ μερισμοῦ (καταλογισμὸς χρέους, ὑποχρέωσις συνεισφορᾶς, σύστασις ἢ ἐπιβολὴ δουλείας κ. τ. τ.), οὐχὶ ὅμως καὶ διατάξεις προσιδιάζουσαι τῇ διαθήκῃ (ἐγκατάστασις κληρονόμου, κληροδοσία κ. λ. π.). Περὶ τῆς νεμήσεως ὥρισεν ὁ Ἰουστινιανὸς ὅτι δέον νὰ συντάσσηται ἔγγραφον, ὑπογραφόμενον ὑπὸ τοῦ ἀνιόντος ἢ τῶν κατιόντων. Κατὰ τὰς νεωτέρας περὶ χαρτοσήμου καὶ μεταγραφῆς διατάξεις, ἂν πρόκειται περὶ ἀκινήτων δέον νὰ συντάσσηται ἔγγραφον συμβολαιογραφικόν, μεταγραφόμενον ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ ἀνιόντος. Ἡ νέμησις δύναται ν' ἀνακληθῇ ὑπὸ τούτου, ἀλλὰ δεσμεύει τοὺς κατιόντας, μὴ δυναμένους ν' ἀντιτάξουν, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν προσυπέγραψαν, οὐδὲ προσβολὴν τῆς νομίμου των μοίρας, καθ' ὅσον πρόκειται σύμβασις περὶ κληρονομίας ὡρισμένου προσώπου, συναινέσαντος, ἥτις εἶναι ἰσχυρά. Θ. Ι. Α.

Νεμῆτες (οἱ) [*Ἀρχ.*]. Γερμανικὸς λαός, ὅστις λαβὼν μέρος εἰς τὴν κατὰ τῆς Γαλατίας ἐκστρατείαν τοῦ Ἀριοβίστου, ἀρχηγοῦ τῶν Σουήβων, ἐγκατεστάθη μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἧτταν αὐτοῦ τῷ 58 π. Χ. ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ρήνου, πρὸς Ν. τῶν Οὐαγγιόνων (Vangiones) ἐν τῇ βελγικῇ Γαλατίᾳ, τῇ μετὰ ταῦτα Κάτω Γερμανίᾳ. Πόλεις αὐτῶν ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Β', 9, 9) ἡ *Νοβιόμαγος* καὶ ἡ *Ρουφινιάνα*. Α. Θ. Σ.

Νέμι (Nemi) [*Γεωγρ.*]. —1) Κώμη τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Ρώμης παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην. Κάτ. 1.161. Κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν ἦτο πόλις σημαντικὴ καὶ ἐχρησίμευεν ὡς τόπος παραθερισμοῦ διαφόρων πλουσίων καὶ ἀρχόντων τῆς Ρώμης, εἶχε δ' ὡς ἐκ τούτου μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα καὶ λαμπροὺς ναούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸν περίφημον ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, τοῦ ὁποίου σῴζονται ἐρείπια. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐκαλεῖτο *Μάσσα Νέμους* καὶ ἀνῆκεν εἰς διαφόρους φεουδαρχικὰς οἰκογενείας τῆς Ρώμης, αἵτινες εἶχον κτίσει ἐν αὐτῇ ὀχυρὰ καστέλια. Ἐκ τούτων σῴζεται τὸ καστέλιον τοῦ οἴκου τῶν Ὀρσίνι.

— 2) Λίμνη τῆς Ἰταλίας πρὸς Ν. τῆς πόλεως Ρώμης, παρὰ τὴν λίμνην τοῦ Ἀλμπάνο. Εὑρίσκεται ἐν τῷ μικροτέρῳ κρατῆρι τοῦ παλαιοῦ ἐσβεσμένου ἡφαιστείου τοῦ ὄρους Ἀλβανοῦ, εἰς ὕψος 338 μ. Ἔχει σχῆμα ᾠοειδές, ἐμβαδὸν 1.642 τ.χλμ. περίμετρον 5 χλμ. καὶ βάθος 34 μέχρι 50 μ.

Παρ' ἀρχαίοις ἐκαλεῖτο *Νέμος* ἐκ τοῦ παρ' αὐτὸν ὡραίου ἄλσους. Τὸ ἄλσος τοῦτο ὠνομάζετο ἱερὸν ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος, ὁ ὁποῖος εὑρίσκετο ἐν αὐτῷ. Ἐρείπια τοῦ ναοῦ τούτου ἀνεκαλύφθησαν τῷ 1885. Ἡ λίμνη εἶναι ἐκ τῶν ὡραιοτέρων τοποθεσιῶν τῆς Ἰταλίας μὲ ὄχθας καταφύτους, ὧν δεσπόζει ἡ κορυφὴ τοῦ Μόντε Κάβο καὶ παρὰ τὰς ὁποίας εὑρίσκεται ἡ γραφικὴ κώμη *Νέμι*. Διετέλεσε, καθ' ὅλας τὰς ἐποχάς, τόπος ἀναψυχῆς καὶ διασκεδάσεων, ἰδίως τῶν κατοίκων τῆς Ρώμης, οἵτινες διετήρουν παρὰ τὰς ὄχθας της ὡραιοτάτας ἐπαύλεις καὶ ἐτέλουν ἐν αὐτῇ παντοειδεῖς ἑορτάς, κολυμβητικοὺς ἀγῶνας, λεμβοδρομίας κτλ. Ὁ Στράβων ἀναφέρει ὅτι ἡ λίμνη τροφοδοτεῖται ὑπὸ πηγῶν εὑρισκομένων εἰς τὰ πέριξ ὄρη, ἐξ ὧν μία ἐκαλεῖτο Ἠγερία. Κατὰ τὴν παράδοσιν, ἀναφερομένην καὶ ὑπό τινων συγγραφέων, εἶχον κατασκευασθῆ, ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ αὐτοκράτορος Καλιγούλα, ἐν τῇ λίμνῃ, δύο ἢ τρία μεγάλα πλοῖα, πολυτελέστατα ἐσωτερικῶς διεσκευασμένα, ἅτινα ἐχρησίμευον ὡς θαλαμηγοὶ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων οὗτος μετὰ τῆς ἀκολουθίας του

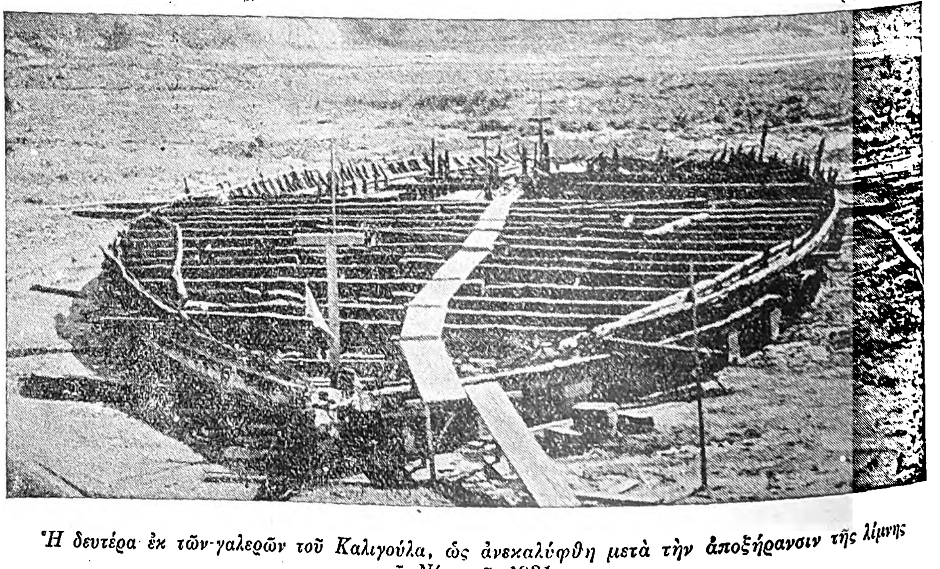

Ἡ δευτέρα ἐκ τῶν γαλερῶν τοῦ Καλιγούλα, ὡς ἀνεκαλύφθη μετὰ τὴν ἀποξήρανσιν τῆς λίμνης τοῦ Νέμι τῷ 1931.

ἐπέβαινε συχνάκις κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν διαφόρων ἐν τῇ λίμνῃ διεξαγομένων ἑορτῶν. Κατὰ τὴν αὐτὴν παράδοσιν, τὰ πλοῖα ταῦτα εἶχον καταβυθισθῆ κατά τινα ψευδοναυμαχίαν, ἥτις εἶχε λάβει χώραν ἐν τῇ λίμνῃ ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἑορτῆς τινος. Ἐπειδὴ ἀνεφέρετο ὅτι τὰ πλοῖα ταῦτα περιεῖχον ἀμυθήτους θησαυροὺς καὶ πλεῖστα καλλιτεχνή-

Digitized by Google

ματα, ἐπεχειρήθη πολλάκις κατόπιν, ὅπως ἀνελκυσθοῦν ταῦτα, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Αἱ πρῶται ἐξερευνητικαὶ καταδύσεις τῶν τελευταίων αἰώνων ἐγένοντο τῷ 1446, κατὰ διαταγὴν τοῦ πάπα Προσπέρου Κολόννα, κατὰ τὰς ὁποίας ἀνειλκύσθησαν μέρη τινὰ νηός. Τῷ 1535 νέαι ἔρευναι ἐν τῷ βυθῷ διεπίστωσαν ὅτι αἱ νῆες ἦσαν πλουσιώτατα διακεκοσμημέναι. Τῷ 1827 καὶ 1895 κατωρθώθη νὰ ἀνελκυσθοῦν διάφορα διακοσμητικὰ τεμάχια ἐξ ὀρειχάλκου, ἀρίστης τέχνης, τὰ ὁποῖα φυλάσσονται εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον τῶν Θερμῶν τῆς Ρώμης. Τὸ 1926 ὁ Μουσσολίνι, πειθόμενος εἰς εἰσηγήσεις τῶν ἀρχαιολόγων περὶ εὑρέσεως μεγάλης ἀξίας καλλιτεχνικῶν θησαυρῶν, ἀπεφάσισε τὴν ἀποξήρανσιν τῆς λίμνης. Μετὰ τριετεῖς ἐργασίας, ἀποσυρθέντων ἐπαρκῶς τῶν ὑδάτων, προέβαλεν ἡ πρώτη ναῦς τὸν Μάϊον τοῦ 1929. Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1931, ἀνεφάνη καὶ ἡ δευτέρα. Καὶ αἱ δύο εἶναι ἄνευ καταστρώματος, μὲ τὸν σκελετὸν τοῦ ξυλίνου κύτους μόλις διατηρούμενον. Τὸ μῆκος τῆς δευτέρας ἐκ τῶν δύο τούτων νηῶν, αἵτινες ἐπεκράτησε νὰ ὀνομάζωνται «γαλέραι τοῦ Καλιγούλα», εἶναι 71 μ., τὸ δὲ πλάτος 21,50 μ. Ἐν αὐταῖς καὶ παρ' αὐτὰς εὑρέθησαν πολλὰ καλλιτεχνήματα, μαρμάρινοι κίονες, ὀρειχαλκίνη στήλη διπροσώπου Ἑρμοῦ, ἀγαλμάτια κλπ. Μ. Δ. Β

Νεμίροβιτς - *Νταντσέγκο, Βασίλειος Ἰβάνοβιτς*. Ρῶσος συγγραφεὺς καὶ δημοσιογράφος (1848—1896). Τὰ παιδικά του ἔτη διῆλθε συνοδεύων τὸν πατέρα του εἰς τὰς ἐκστρατείας τοῦ Ντανγκεστάν, κατόπιν δὲ ἐσπούδασεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τῆς Μόσχας, ἀλλὰ δὲν ὑπηρέτησεν εἰς τὸν στρατόν. Περιηγήθη τὸν Βόρειον Παγωμένον ὠκεανόν, τὴν Λαπωνίαν καὶ τὴν Λευκὴν θάλασσαν, ὅλον δὲ τὸν κατόπιν βίον του διῆλθεν εἰς διαρκεῖς περιπλανήσεις ἀνὰ τὰς πέντε ἠπείρους. Περιγράφων τὸν βίον καὶ τὰ ἤθη τῶν κατοίκων τῶν χωρῶν, ἃς διήρχετο, ἀπέκτησε παγκόσμιον φήμην. Τῷ 1877 ἐστάλη ὡς ἀνταποκριτὴς εἰς τὸ θέατρον τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου. Διῆλθε μετὰ τοῦ Σκομπέλεφ τὸν Αἷμον καὶ παρέστη εἰς ὅλας τὰς μάχας. Αἱ ἀνταποκρίσεις του ἐδημοσιεύοντο εἰς πλείστας ἐφημερίδας τοῦ κόσμου. Τὴν γενικὴν προσοχὴν ἐπέσυρε κατὰ πρῶτον διὰ τῶν ἔργων του «Πέραν τοῦ βορείου πολικοῦ κύκλου», «Οἱ Σολόβκοι», «Οἱ ἐρημῖται τοῦ Σολόβετσκ», «Ἐν ἔτος πολέμου», «Τὰ ἱερὰ ὄρη», «Τὸ ἀγροτικὸν βασίλειον». Πλὴν τούτων ἔγραψε πλῆθος μυθιστορημάτων καὶ διηγημάτων, ἐν οἷς: «Ἡ θύελλα», «Ἡ Πλεῦνα καὶ ἡ Σίπκα», «Οἱ βασιλεῖς τοῦ χρηματιστηρίου», «Οἰκογένεια ἡρώων», «Τὰ παρασκήνια», «Οἱ ἀφανεῖς ἥρωες», «Ἁγιορειτικὰ διηγήματα», «Ὁ Μπογδὰν Σίπκιν». Πρὸς τούτοις ἔγραψε πολυάριθμα ποιήματα. Παρακολουθήσας τὸν Ρωσοϊαπωνικὸν πόλεμον ἀπωλέσθη κατ' αὐτόν. Θ. Β.

Νεμίρωφ, *Ντόμπρι*. Βούλγαρος μυθιστοριογράφος, ἐμφανισθεὶς τῷ 1923 μὲ σειρὰν διηγημάτων καὶ μυθιστορημάτων κοινωνικοῦ περιεχομένου. Ἐξέχουσαν θέσιν κατέχουν τὰ ἔργα του «Μπράτια» καὶ «Πάρβι μπράζντι», καθὼς καὶ τὸ τετράπρακτον δρᾶμα «Στράχιλ». Τ. Β.

Νεμίτζοι (οἱ). Ἔθνος γερμανικὸν κατὰ τὸν μεσαίωνα, ἴσως τὸ αὐτὸ μὲ τοὺς σημερινοὺς Αὐστριακούς, οἵτινες καὶ νῦν καλοῦνται *Νέμτσοι* ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἐκ τοῦ ἔθνους τούτου ἀναφέρονται πολυάριθμοι μισθοφόροι ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ φρουρᾷ τοῦ Βυζαντίου κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα, οἵτινες διεκρίνοντο διὰ τὸ ἀπείθαρχον αὐτῶν καὶ τὴν ἀπιστίαν των. Ὁ αὐτοκράτωρ Ρωμανὸς Δ' Διογένης (1068—1071), κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ἐκστρατείαν ἐναντίον τῶν ἐν Ἀρμενίᾳ Τούρκων, εἶχε καὶ τάγματά τινα Νεμίτζων, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐν τῷ φιλίῳ ἐδάφει πορείαν διέπραξαν τοσαύτας πιέσεις καὶ λαφυραγωγίας εἰς βάρος τῶν κατοίκων, ὥστε ὁ αὐτοκράτωρ ἠναγκάσθη νὰ τιμωρήσῃ αὐστηρότατα πολλοὺς ἐξ αὐτῶν. Τοῦτο ἐξηγρίωσε τοὺς λοιπούς, οἵτινες στασιάσαντες περιεκύκλωσαν ἔφιπποι τὴν αὐτοκρατορικὴν σκηνὴν τοῦ βασιλέως. Συλληφθέντες ὅμως ἀπεπέμφθησαν πρὶν ἢ ἔλθῃ ὁ βυζαντινὸς στρατὸς εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν ἐχθρόν. Ἐν τούτοις ἐξηκολούθησαν ὑπηρετοῦντες ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅτε δὲ ὁ στρατηγὸς Ἀλέξιος Κομνηνός, στασιάσας κατὰ τοῦ Νικηφόρου Γ' Βοτανειάτου, ἐστρατοπέδευσε πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως (Ἀπρίλιος 1081), ἀπέστειλε νύκτωρ τὸν στρατηγὸν Γεώργιον Παλαιολόγον εἰς τὰ περὶ τὴν Χαρσίαν πύλην τείχη τῆς πόλεως, τὰ φρουρούμενα ὑπὸ τῶν Νεμίτζων, καὶ προῆλθεν εἰς συνεννόησιν μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Γίλπραχτ· οὗτος ἤνοιξε τὴν πύλην εἰς τοὺς στασιαστὰς τὴν νύκτα τῆς Μεγάλης Τετάρτης, οὕτω δὲ ὁ Ἀλέξιος κατέλαβεν ἀμαχητὶ τὴν πόλιν καὶ ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ. Ἔκτοτε οἱ Νεμίτζοι δὲν ἀναφέρονται πλέον. Ν. ΚΛΖ

Νεμίτσα *[Γεωγρ.]*. Παλαιοτέρα ὀνομασία τοῦ ἐν τῷ νομῷ Πρεβέζης χωρίου *Βουβοπόταμος* (βλ. λ.).

Νεμνίτσα *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἀρκαδίας χωρίου *Μεθύδριον* (βλ. λ.). Χ. Δ.

νεμόρεδος (ὁ) (Nemorhedus) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀρτιοδακτύλων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κοιλοκέρων*, περιλαμβάνον ἱκανοῦ μεγέθους ζῷα μὲ σῶμα ἐπιμήκες καὶ ἀρκετὰ κομψόν, καλυπτόμενον ὑπὸ πυκνοῦ τριχώματος. Τὸ γένος περιλαμβάνει εἴδη τινὰ ἰθαγενῆ τῆς κεντρικῆς Ἀσίας, ἔχοντα πολλὰς ὁμοιότητας πρὸς τὴν αἶγα. Δ. Ν. Π.

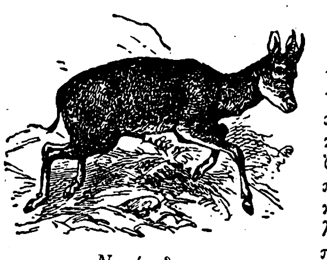

Νεμόρεδος.

Νέμος *[Γεωγρ.]*. Ἐλάσσων νῆσος τοῦ νοτίου Αἰγαίου ἐν τῷ Ἀρχιπελάγει τῶν Δωδεκανήσων (πλάτ. 36° 39' Β., μῆκ. 27° 53' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1604: The gulfs of Kos, Doris and Symi), καὶ κατὰ τὴν χερσόνησον τῆς Δωρίδος, σχηματίζουσα μετὰ τῆς βορείας τῆς Σύμης ἐσχατιᾶς τὸν λιμένα τῆς Σύμης καὶ χωριζομένη ἀπὸ τῆς νήσου διὰ τοῦ στενοῦ Διαπόρι. Τὸ μῆκός της εἶναι 1 1/2 μιλ. περίπου ἀπὸ Α. πρὸς Δ. καὶ τὸ ἐμβαδὸν 5,2 τετρ. χλμ., χρησιμεύει δὲ πρὸς βοσκὴν τῶν διαπορθμευομένων ποιμνίων. Ὀνομαζομένη καὶ *Λέμος*, ἔχει παρ' αὐτὴν δύο ἄλλας νησῖδας, αἵτινες εἶναι αἱ τῶν ἀρχαίων *Ἀραὶ* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

νεμοσία (ἡ) (Nemosia) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ᾠδικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ταναγριδῶν*, περιλαμβάνον ἱκανοῦ μεγέθους πτηνά, ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν 15 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι ἡ *νεμοσία ἡ δίχρους* (Nemosia bicolor), ἥτις ἔχει κεφαλὴν λεπτήν, ράμφος βραχὺ καὶ ἰσχυρόν, πτέρυγας μετρίως μακρὰς καὶ ἀμβλείας, οὐρὰν μακράν, πόδας βραχεῖς καὶ μᾶλλον λεπτοὺς καὶ χρῶμα μελανὸν μὲ χαλκοχρόους ἀποχρώσεις κατὰ τὴν ράχιν καὶ λευκὸν μετὰ μελανοκαστανῶν στιγμάτων ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ τῆς κοιλίας. Δ. Ν. Π.

Νεμοσία ἡ δίχρους.

Νεμοὺρ (Nemours) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Σηκουάνα - Μάρνη, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς διώρυγος τοῦ Λουάν. Ἔχει βιομηχανίαν ἀσβέστου, ἐργαστήρια κατεργασίας ἀδαμάντων καὶ ἀνάκτορον τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Κάτ. 5.070. Χ. Δ.

—Νεμοὺρ (Nemours), ***δουκᾶτον***. Γαλλικὸν φέουδον, κομιτεία ἐν ἀρχῇ, περιελθοῦσα κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα εἰς τοὺς δούκας τοῦ *Ἀρμανιὰκ* (βλ. λ.). Βραδύτερον περιῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τῆς Σαβοΐας καὶ ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ' εἰς τὸ στέμμα τῆς Γαλλίας.

—Νεμοὺρ (Nemours), ***Λουδοβῖκος-Κάρολος, δοὺξ τοῦ —***. Υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου-Φιλίππου, γεννηθεὶς τῷ 1814. Τῷ 1825 ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐν ἀμηχανίᾳ εὑρισκομένη ἐν Ναυπλίῳ διὰ τὴν εἰσβολὴν εἰς Πελοπόννησον τοῦ Ἰμπραὴμ πασᾶ τῆς Αἰγύπτου καὶ φοβουμένη τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως, ἀπεφάσισε νὰ θέσῃ τὴν χώραν ὑπὸ τὴν προστασίαν μεγάλης τινὸς δυνάμεως, ἀπηυθύνθη δὲ τότε πρὸς τὴν Γαλλίαν ζητοῦσα, διὰ τοῦ ἐκ Μυκόνου ἀπεσταλμένου Ἀλεξάνδρου Ἀξιώτη, νὰ ἐπιτρέψῃ νὰ ἀναγορευθῇ ὁ πρίγκιψ Λουδοβῖκος-Κάρολος βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' ἡ Γαλλία ἠρνήθη κατηγορηματικῶς, προβλέπουσα ὅτι αἱ ἄλλαι δυνάμεις ἤθελον ἀρνηθῆ τὸ τοιοῦτον καὶ συνεβούλευσεν ὡς μόνην σωτηρίαν τῆς χώρας τὴν ὀργάνωσιν τοῦ στρατοῦ της. Τ. Ε. Ε.

Νεμούτα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ ταῦ νομοῦ Ἠλείας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 666.

Νεμπατί. Ἐπίθετον, ὑφ' ὃ εἶναι ἐπίσης γνωστὸς ὁ Ἄραψ βοτανικὸς *Ἴμπν Μπαϊτὰρ* (βλ. λ.).

Νεμπεγλὲρ *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τῆς ἐν τῷ νομῷ Λαρίσης κώμης *Νίκαια* (βλ. λ.).

νέμπελ. Μουσικὸν ὄργανον τῶν Ἑβραίων (βλ. *νάβλας*).

Νεμπῆ-Μαχαλάδες *[Γεωγρ.]*. Παλαιοτέρα ὀνομασία τοῦ ἐν τῷ νομῷ Θεσσαλονίκης χωρίου *Δαφνοῦντα* (βλ. λ.).

Νέμπι Χαροὺν *(Δξεμπέλ)* *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Παλαιστίνης κείμενον πρὸς Α. τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης ἐν Περσίᾳ. Ἔχει ὕψος 1329 μ. ἐπὶ τῆς κορυφῆς δ' αὐτοῦ κεῖνται ἐρείπια ἀρχαίου τάφου, ὅστις κατὰ τὴν παράδοσιν ἀνῆκεν εἰς τὸν πρεσβύτερον ἀδελφὸν τοῦ Μωϋσέως, Ἀαρών. Ἐκ τοῦ τάφου τούτου ἔλαβε τὸ ὄνομα καὶ τὸ ὄρος *Νέμπι Χαροὺν*=Τάφος Ἀαρών. Χ. Δ.

Νεμπράσκα (Nebraska, *καὶ συντετμημ.* Neba) *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν 48 πολιτειῶν τῆς Βορειομερικανικῆς ὁμοσπονδίας, κειμένη μεσογείως εἰς τὴν ὁμάδα τῶν κεντρικῶν βορειοδυτικῶν ἐπαρχιῶν, μεταξὺ τῶν παραλλήλων 40°—43° Β. πλάτους καὶ τῶν μεσημβρινῶν 95°—104° Δ. μήκους Γκρήνουϊτς. Εἶναι ἡ δεκάτη πέμπτη ἀπὸ ἀπόψεως ἐκτάσεως πολιτεία τῆς ὁμοσπονδίας, καλύπτουσα 200.769 τετρ. χλμ. καὶ ἐκ τῶν μετρίως πυκνοκατῳκημένων. Κάτ. (1930) 1.296.372. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ *Λίνκολν*. Τὸ ἔδαφος τῆς πολιτείας περιλαμβάνει τὰς κοιλάδας τῶν ποταμῶν *Πλέϊτ* ἢ *Νεμπράσκα* καὶ *Ναϊόμπράρα*, ἀμφοτέρων δεξιῶν παραποτάμων τοῦ Μισσουρῆ, καὶ τοῦ *Ρεπούμπλικαν Φὸρκ* πρὸς Ν., ἀριστεροῦ παραποτάμου τοῦ Κανσάς. Τὸ περὶ τὰς ὄχθας τοῦ Μισσουρῆ ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς χώρας, λόγῳ τῆς καλῆς ἀρδεύσεώς του εἶναι εὔφορον, παράγον κυρίως γεωργικὰ προϊόντα. Τὸ Δ. καὶ ΒΔ. τμῆμα εἶναι ἄγονον καὶ ἀμμῶδες, καλυπτόμενον ὑπὸ πενιχρᾶς βλαστήσεως. Τὰ δάση, τὰ ὁποῖα ἐσπάνιζον ἄλλοτε, ηὐξήθησαν σημαντικῶς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη διὰ συστηματικῆς καλλιεργείας ἐπέφερον δὲ σημαντικὴν βελτίωσιν εἰς τὸ κλῖμα. Ἡ μέση ἐτησία θερμοκρασία κυμαίνεται περὶ τοὺς +9°,5 βαθμοὺς Κ. Εἰς τὰς ἀκαλλιεργήτους καὶ ὀρεινὰς περιοχὰς ἀπαντῶσιν αἴγαγροι, ἀντιλόπαι, ἄρκτοι φαιαὶ καὶ μέλαιναι, λύκοι, βούβαλοι καὶ ἄλλα ἄγρια ζῷα εἰς μικρὸν ὅμως ἀριθμόν. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀνεπτυγμένη εἰς τοὺς κλάδους ἰδίᾳ τῆς ἀγελαδοκομίας καὶ τῆς χοιροτροφίας. Ἡ βιομηχανία ἀσχολεῖται κυρίως μὲ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς γεωργίας (ἀλευροβιομηχανίαι, ζαχαροβιομηχανίαι ἐκ τεύτλων κλπ.) ὡς καὶ τῆς κτηνοτροφίας (σφαγεῖα, κονσερβοποιεῖα, τυροκομεῖα, ἐργοστάσια συμπεπυκνωμένου γάλακτος, βυρσοδεψεῖα κλπ.). Αἱ συγκοινωνίαι ἐξυπηρετοῦνται διὰ πυκνοτάτου δικτύου γραμμῶν, τῶν ὁποίων σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ Union Pacific, ἥτις διασχίζει τὴν πολιτείαν καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτῆς.

Ἡ Νεμπράσκα ἀπετέλει ἄλλοτε ἐξάρτημα τῆς Λουζιάνας, μεθ' ἧς ἐπωλήθη τῷ 1803 εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας. Τῷ 1854 ὠργανώθη εἰς αὐτοδιοίκητον διαμέρισμα, περιελάμβανε δὲ καὶ τμῆμα τοῦ Κολοράδο καὶ τῆς Ντακότα. Τῷ 1861 περιωρίσθη εἰς τὰ σημερινὰ αὐτῆς ὅρια, τῷ δὲ 1867 προήχθη εἰς πολιτείαν, κατέχουσα κατὰ σειρὰν τὴν 37ην θέσιν. Ἀντιπροσωπεύεται παρὰ τῇ ὁμοσπονδίᾳ διὰ δύο γερουσιαστῶν καὶ ἐξ μελῶν τοῦ Κογκρέσου, διὰ τὴν ἐπιτόπιον δὲ διοίκησιν ἔχει σύγκλητον ἐκ 33 μελῶν καὶ βουλὴν ἐξ 100 μελῶν διετοῦς θητείας. Τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι ἔχουσιν ἅπαντες οἱ ἀπὸ ἐξαμήνου διαμένοντες μονίμως ἐν τῇ πολιτείᾳ. Ὁ κυβερνήτης, ὅστις ἐκλέγεται διὰ μίαν διετίαν, πρέπει νὰ ἔχῃ συμπεπληρωμένον τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του διὰ νὰ εἶναι ἐκλόγιμος. Ἡ πολιτεία ὑποδιαιρεῖται εἰς 93 κομιτείας. Ἐκτὸς τῆς Λίνκολν, ἐν τῇ ὁποίᾳ λειτουργεῖ καὶ τὸ πανεπιστήμιον τῆς πολιτείας, ἄλλη ἀξία λόγου πόλις εἶναι ἡ *Ὀμάχα*. Χ. Δ.

—Νεμπράσκα (Nebraska) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας, πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Ὄτο ἐν τῇ πολιτείᾳ Νεμπράσκα, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μισσουρῆ, 85 χλμ. πρὸς Ν. τῆς Ὀμάχας. Εἶναι ἀξιόλογον βιομηχανικὸν κέντρον, ἔχουσα ἀλευρομύλους, ἀνυψωτῆρας σίτου, βιομηχανίας πούρων κλπ. Κάτ. 6.300.

Νέμπρισσα *Βενέρια* *[Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις τῆς Ἱσπανίας, ἡ σημερινὴ *Λεμπρίχα* (βλ. λ.).

Νέμπρος *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Βουκολιῶν τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων Κρήτης. Κάτ. 94 (1928). Παρὰ τὸ χωρίον ὑπάρχει πηγή, θεωρουμένη ὑπὸ τῶν κατοίκων ὡς ἰαματικὴ εἰς στομαχικὰς παθήσεις. Ε. Γ.

Νεμρούν *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς Τουρκίας ἐν τῷ νομῷ Ἀδάνων (τῆς Κιλικίας), τέως ἕδρα δήμου ἀριθμοῦντος 15 χωρία. Εἶναι ἡ ἀρχαία *Λαμπρόν*, γνωστὴ ἐκ τῆς ἀρμενικῆς ἱστορίας. Σῴζονται ἀκόμη τὰ ἐρείπια ἀρχαίου ὀχυροῦ πύργου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐγεννήθη ὁ Ἀρμένιος ἅγιος Νερσὲς (Ναρσῆς). Ν. Μ.

— Νεμρούν *δὰγ* *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τοῦ ἀρμενικοῦ Κουρδιστάν, ἐν τῷ τουρκικῷ νομῷ Βιτλίς, ὕψους 3.000 μ., ὑψούμενον μεμονωμένον κατὰ τὴν πρὸς Δ. ὄχθην τῆς λίμνης τοῦ Βὰν καὶ 75 χλμ. πρὸς Β. τῆς πόλεως Βιτλίς. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἐκτείνεται εὐρύτατον ὀροπέδιον καλυπτόμενον ὑπὸ μεγάλων δένδρων, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν ὁποίων, κατὰ τὴν παράδοσιν, καὶ παρὰ τὰς ὄχθας μικρᾶς μαγευτικῆς λίμνης παρεθέριζεν ὁ Νεμρώδ.

Νεμρώδ. Μυθικὸς βασιλεὺς τῆς Βαβυλῶνος· βλ. *Γιλαμές*.

Νέμτσα (οἱ). Οὕτως ὠνόμαζον οἱ Τοῦρκοι κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας τὴν *Γερμανίαν* καὶ ἰδικώτερον τὴν *Αὐστρίαν*. Ἐκ τῶν Τούρκων μετεπήδησεν ἡ λέξις καὶ εἰς τὴν ἑλληνικήν, χρησιμοποιηθεῖσα

Digitized by Google

καὶ εἰς ἔγγραφα ὡς *Νέμτσα* ἢ *Νεμτσία*. Παρέλαβον δὲ οἱ Τοῦρκοι τὴν λέξιν ἐκ τῆς οὐγγρικῆς, ἐν τῇ ὁποίᾳ nemet σημαίνει Γερμανός.

Νέμτσοβα, *Μποζιένα*. Τσέχα συγγραφεὺς (1820—1862), ἐκ πατρὸς γερμανικῆς καταγωγῆς. Τὸ λογοτεχνικόν της ἔργον ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 1843 διὰ τῆς ἐκδόσεως ποιητικῆς συλλογῆς. Κυρίως ὅμως ἐφημίσθη ὡς συγγραφεὺς ἠθογραφικῶν διηγημάτων, πολλὰ τῶν ὁποίων μετεφράσθησαν εἰς τὴν ρωσικήν, τὴν πολωνικὴν καὶ χαρβατικὴν γλῶσσαν. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων ἔργων της εἶναι ἡ νουβέλλα «Βουνήσιο χωριό». Ἀξιόλογος ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ λαογραφική της ἐργασία. Τ. Β.

νέμω· ἀρχ., μοιράζω, διανέμω· || νέον συνήθ. *νέμομαι·* καρποῦμαι, ἀπολαύω: «νέμεται τὴν πατρικὴν περιουσίαν», «νέμονται τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐξουσίας».

Νενάντοβιτς (Nenandovits). —1) *Ἰάκωβος*. Σέρβος ἐπαναστάτης (1765—1831). Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρωτεργατῶν τῆς σερβικῆς ἀνεξαρτησίας, γενόμενος ἀρχηγὸς ἐπαναστάσεως ἐν τῇ δυτικῇ Σερβίᾳ τῷ 1804, συνεπείᾳ καρατομήσεως τοῦ ἀδελφοῦ του ὑπὸ τῶν Τούρκων. Κατ' ἀρχὰς εἶχε ταχθῇ καὶ ἐναντίον τοῦ Καραγιώργεβιτς, ἀλλὰ βραδύτερον συνεφιλιώθη μετ' αὐτοῦ, ὅτε δὲ οὗτος ἐγένετο ἡγεμών, προσέλαβεν αὐτὸν ὡς ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν, τῷ 1811. Μετὰ τὴν ἧτταν ὅμως, ἣν ὑπέστησαν οἱ Σέρβοι ἐπαναστάται τῷ 1813, ὁ Νενάντοβιτς ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Αὐστρίαν καὶ κατόπιν εἰς τὴν Βεσσαραβίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανε.

— 2) *Ματθαῖος*. Σέρβος ἐπαναστάτης καὶ πολιτικὸς (1777—1854). Ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου καὶ μετὰ τὸν φόνον τοῦ πατρός του ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐγένετο ἀρχηγὸς τῆς ἐπαναστάσεως ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Βαλιέβου τῷ 1804. Μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς σερβικῆς ἡγεμονίας, ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἐγένετο ἀρχηγὸς τῆς κατὰ τῆς δυναστείας τῶν Ὀβρένοβιτς ἀντιπολιτεύσεως. Συνέγραψε τόμον «Ἀπομνημονευμάτων» περὶ τῶν γεγονότων ἀπὸ τοῦ 1787 μέχρι τοῦ 1806 καὶ τῶν λαβόντων χώραν κατὰ τὸ 1813.

— 3) *Παῦλος*. Σέρβος μητροπολίτης (1699—1768). Κατεπολέμησε σφοδρῶς τὰς τάσεις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πρὸς ἕνωσιν αὐτῆς μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου, διαβλέπων ἐν τῇ ἑνώσει ταύτῃ προπαγανδιστικοὺς σκοποὺς τοῦ Βατικανοῦ, ὡς ἀρχιεπίσκοπος δὲ καὶ μητροπολίτης τοῦ Κάρλοβιτς ἀνεδείχθη εἷς τῶν κυριωτέρων ἀναμορφωτῶν τοῦ σερβικοῦ κλήρου καὶ τοῦ σερβικοῦ λαοῦ. Μ. Δ. Β.

νενανὼ *[Βυζ. Μουσ.]*. Εἷς τῶν τριῶν πολυσυλλάβων μουσικῶν φθόγγων, οὓς μετεχειρίζετο κατὰ τὴν ἀνάβασιν ἐν τῇ παραλλαγῇ τοῦ χρωματικοῦ γένους τὸ ἀρχαῖον στενογραφικὸν σύστημα τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς. Ὁ φθόγγος οὗτος ἀντιστοιχεῖ νῦν πρὸς τὸν τελευταῖον ἀπὸ τῆς βάσεως τῶν χρωματικῶν τετραχόρδων τοῦ 6' καὶ τοῦ πλαγίου τοῦ 6' ἤχου φθόγγον. Τὸ νενανὼ ἐχρησίμευε προσέτι παρὰ τοῖς παλαιοῖς καὶ ὡς ἀπήχημα τοῦ τριφώνου τοῦ πλαγίου τοῦ 6' ἤχου. Ν. Α. Χ.

Νένα Σαχίμπ. Ἰνδὸς ἐπαναστάτης (βλ. λ. *Νάνα* Σαχίμπ).

νενὲ (ἡ)· δημοτ., ἡ μάμη (λ. τουρκική).

Νενέδες, ἢ ***Νενέδαι*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Σάμου, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 699. Χ. Δ.

Νενέκος, *Δημήτριος*. Κατήγετο ἐκ Ζουμπάτες τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἦτο ἐκ τῶν ἰσχυροτάτων ἀρχόντων καὶ ὁπλαρχηγῶν τῆς περιφερείας, διακριθεὶς ἐξόχως κατὰ τὸν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας Ἀγῶνα, πολλὰ συνεισενεγκὼν καὶ γενναίως πολλαχοῦ πολεμήσας. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰμπραὴμ πασᾶ καταστροφὴν τῆς Πελοποννήσου, βλέπων ὅτι τὰ πράγματα δὲν ἔβαινον καλῶς, ἀνέλαβε τῷ 1827, ὅτε ὁ Αἰγύπτιος πασᾶς προεκήρυξε νὰ προσκυνήσωσιν οἱ ἐπαναστάται, νὰ πείσῃ (ἤδη προαχθεὶς εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ βέη) τοὺς Ἕλληνας νὰ καταθέσωσι τὰ ὅπλα, τοῦθ' ὅπερ θὰ παρέλυε τὴν ἐπανάστασιν· διὰ τοῦτο ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ἀπεκήρυξεν αὐτόν, ὁ δὲ ἀγωνιστὴς Σαγιᾶς μένεα πνέων κατ' αὐτοῦ τὸν ἐφόνευσεν, οἱ δὲ προσκυνήσαντες ἐπανέλαβον τὰ ὅπλα. Τ. Ε. Ε.

Νένητα *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Χίου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται 4 ὥρας πρὸς Β. τῆς πόλεως Χίου, μεθ' ἧς συνδέεται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ. Ἔχει τελωνειακὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1.580. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει τὸ ἐπίνειον *Βοκαρυιὰ* καὶ τὰς μονὰς *Ἁγίου Τρύφωνος* (ἀνδρικήν) καὶ *Ταξιαρχῶν* (γυναικείαν). Χ. Δ.

Νεντούρια *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Χίου, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 227. Χ. Δ.

Νέννιος (Nennius). Οὐαλλὸς συγγραφεύς, ἀκμάσας κατὰ τὸ 796. Ἔγραψε λατινιστὶ τὴν «Ἱστορίαν τῶν Βρεττανῶν», περιλαμβάνουσαν τριάκοντα χειρόγραφα. Ἐκ τούτων τὸ ἔχον σήμερον ἱστορικήν τινα ἀξίαν εἶναι τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Γενεαλογία τῶν Σαξώνων». Ὁ Νέννιος περιέλαβεν ἐν τῷ ἔργῳ του καὶ τὰς ἀρχαιοτέρας περὶ τῶν νικῶν τοῦ βασιλέως Ἀρθούρου παραδόσεις. Ἐκδόσεις τοῦ ἔργου του ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ J. Stevenson (1838), ὑπὸ τοῦ A. de la Broderie (ἐν Παρισίοις 1883), ὑπὸ τοῦ H. Zimmer ἐν τῷ ὑπὸ τὸν τίτλον «Nennius vindicatus» βιβλίῳ του (ἐν Βερολίνῳ 1893). Γ. Ι. Β.

Νενὸ (Nénot), ***Ἐρρῖκος-Παῦλος***. Σύγχρονος Γάλλος ἀρχιτέκτων, γεννηθεὶς τῷ 1853. Τῷ 1877 ἐτιμήθη διὰ τοῦ μεγάλου βραβείου τῆς Ρώμης, τῷ δὲ 1882 διὰ τοῦ πρώτου βραβείου ἐν τῷ διαγωνισμῷ τῷ προκηρυχθέντι διὰ τὴν ἀνακαίνισιν τῆς Σορβόννης, ἀναλαβὼν τὴν διεύθυνσιν τῶν σχετικῶν ἐργασιῶν. Τῷ 1895 ἐγένετο μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν καλῶν τεχνῶν. Ἡ πολυμερὴς μόρφωσίς του καὶ ἡ βαθεῖα τεχνική του κατάρτισις τοῦ ἐπέτρεψαν ν' ἀσχοληθῇ μετ' ἐπιτυχίας εἰς τὴν σπουδὴν ποικίλων μορφῶν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Μεταξὺ τῶν σημαντικωτέρων διαγραμμάτων, τὰ ὁποῖα ἐξέθηκε, περιλαμβάνονται τὰ ἀκόλουθα: «Ἀναστήλωσις τοῦ ναοῦ τῆς Ἑστίας, ἐν Τίβολι», «Ἡ αὐλὴ τοῦ παλατίου Πίττι ἐν Φλωρεντίᾳ», «Ἄποψις τοῦ παλατίου τῶν δογῶν, ἐν Βενετίᾳ» «Ἀναστήλωσις τοῦ τεμένους τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Δήλῳ», «Λεπτομέρειαι τῆς προσόψεως τῆς Certosa ἐν Παβίᾳ», «Ἀναμνηστικὸν μνημεῖον πρὸς τιμὴν τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ ἐν Ρώμῃ» κλπ. Ι. Μ. Π.

νενούφαρο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *νούφαρ τὸ μήλινον*.

νενσούχ, ἢ *νανσοὺκ* *[Ἐγκυκλ.]*. Εἶδος ὑφάσματος (βλ. λ. *τισσύ*).

Νέντερλαντ (Nederland ἐκ τοῦ φλαμανδ. neder=κάτω καὶ land=χώρα) *[Γεωγρ.]*. Φλαμανδικὴ ὀνομασία τοῦ παλαιοῦ κράτους τῶν *Κάτω Χωρῶν* καὶ τῆς σημερινῆς *Ὀλλανδίας* (βλ.λ.). Χ. Δ.

Νεντίδαυα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Δακίας, ἐν τῇ Dacia Apulensis, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Γ', 8, 4) πρὸς Ν. τῆς Ζαρμιζεγεθούσης, πρωτευούσης τῆς χώρας, πρὸ τῆς ρωμαϊκῆς κατακτήσεως. Ὑπὸ τῶν νεωτέρων ταυτίζεται μὲ τὴν Nedya, ἐν Τρανσυλβανίᾳ. Α. Θ. Σ.

Νεντλὰκ (Nadlac), καὶ οὐγγρ. ***Νάτγιλακ*** (Nagylak) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρουμανίας ἐν τῇ Τρανσυλβανίᾳ (περιοχὴ Ἀράντ). Κάτ. (1921) 13.988, ὧν τὸ τρίτον Ρουμᾶνοι. Κεῖται ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Μάρος καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Στσέγκεντιν-Ἀράντ, ἔχει ἀκμάζουσαν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν καὶ ἰδίως πτηνοτροφίαν καὶ ἐξάγει σιτηρὰ καὶ προϊόντα ὑφαντουργίας. Παλαιὸν ὀχυρὸν φρούριον, κατεῖχετο μέχρι τῆς τουρκικῆς καταλήψεως ἀπὸ Σέρβους καὶ εἶτα ἀνῆκεν εἰς τὴν οὐγγρικὴν κομιτεῖαν Τσανάντ, προσαρτηθεῖσα ὑπὸ τῆς Ρουμανίας τῷ 1921. — Π.

Νέντμπαλ (Nedbal), ***Ὄσκαρ***. Τσέχος μουσικοσυνθέτης (1874). Μαθητὴς τοῦ Ντβόρζακ εἰς τὴν σύνθεσιν, ἔγραψε σειρὰν ἔργων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἓν «Σκέρτσο-καπρίτσιο» δι' ὀρχήστραν, μίαν «Ρομάντσαν καὶ μπαλλάνταν» διὰ κλειδοκύμβαλον, τραγούδια, τὸ μπαλλέττο «Χὰνς ὁ τεμπέλης» καὶ πολλὴν μουσικὴν δωματίου. Ὁ Νέντμπαλ διεκρίθη ἐπίσης ὡς διευθυντὴς ὀρχήστρας τῶν συμφωνικῶν συναυλιῶν τῆς Πράγας, ὡς καὶ ἐν Ρουμανίᾳ, ἐπίσης δὲ καὶ ὡς μέλος τοῦ «Τσεχικοῦ κουαρτέττου», οὗτινος ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἱδρυτῶν. Γ. Σ.

νεο—· θέμα τῆς λ. *νέος* ὡς πρῶτον συνθετικοῦ πρὸς δήλωσιν τοῦ *νεωστί*: *νεοβάπτιστος* (ὁ νεωστὶ βαπτισθείς), *νεόβλαστος* (ὁ νεωστὶ βλαστήσας), *νεόβροχος* (ὁ νεωστὶ βραχείς), *νεόγραπτος* καὶ *νεόγραφος*, *νεοδάκρυτος* (ὁ νεωστὶ δακρύσας), *νεοδρεπὴς* καὶ *νεόδρεπτος* (ὁ νεωστὶ ἀποκοπείς), *νεόζευκτος* καὶ *νεοζυγὴς* (ὁ νεωστὶ ζευχθείς), *νεόθυτος*, *νεοοικοδόμητος νεοχαλίδρυτος*, *νεοκατασκεύαστος*, *νεόκαυστος*, *νεόκοπος*, καὶ *νεόκοπτος*, *νεόκτιστος*, *νεόλεκτος*, *νεοπαγὴς* κ. ἄ.

νεοαζωφλαβίνη (ἡ) *[Βιομ. Χημ.]*. Συνθετικὸν ζωηρὸν κίτρινον χρῶμα. Βάπτει εἰς λουτρὸν ὀξικοῦ ὀξέος.

νεοαρκτικός,—*ή*,—*όν·* ὁ ἀναφερόμενος ἢ ἰδιάζων εἰς τὴν «νέαν ἄρκτον», ἤτοι τὴν νέαν βορείαν χώραν (Βορείαν Ἀφρικήν).

— **νεοαρκτικὴ *πανίς·*** βλ. *νεοαρκτικὴ* περιοχή.

— **νεοαρκτικὴ *περιοχὴ*** (ἡ) *[Ζωολ.]*. Ἡ νεοαρκτικὴ περιοχὴ περιλαμβάνει τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ χωρίζεται ἀπὸ τῆς νεοτροπικῆς ὑπὸ τοῦ λωρίδος στεππῶν, αἵτινες ἐξαπλοῦνται ὡς τεράστια ἔρημος πρὸς βορρᾶν τοῦ Μεξικοῦ, καὶ ὑποδιαιρεῖται εἰς *καναδικήν*, *ἀλλ... νιαννήν*, *ὀρεινὴν* καὶ *καλιφορνικὴν περιοχήν*.

Ἡ πανὶς τῶν θηλαστικῶν ζῴων τῆς νεοαρκτικῆς περιοχῆς εἶναι τελείως χαρακτηριστική, ἂν καὶ ἐνίοτε πολλὰ κοινὰ γνωρίσματα παρουσιάζει μετὰ τῆς πανίδος τῶν θηλαστικῶν τῆς Ἀσίας. Ἡ πανὶς αὕτη περιλαμβάνει περὶ τὰ 20 γένη θηλαστικῶν καὶ περὶ τὰ 100 γένη πτηνῶν ἀγνώστων ἐν Ἀσίᾳ. Πάντα τὰ λοιπὰ ἀπαντῶσι εἰς τὸν παλαιὸν κόσμον, ὡς π. χ. ὁ *ἀδηφάγος*, ἡ *ἀλώπηξ*, ἡ *ἐνυδρίς*, ὁ *κάστωρ*, ἡ *ἔλαφος*, ἡ *δορκ...* ἡ *ἄρκτος* καὶ ὁ *βίσων*, ὅστις ἐλαχίστας διαφορὰς παρουσιάζει ἀπὸ τὸν εὐρωπαϊκόν. Ἐκ τῶν ἰθαγενῶν κυριώτερα εἶναι ὁ *βοῦς ὁ μοσχοφόρος*, ὁ *λύ...κος ὁ πεδινός*, ὁ *μεφύτης*, ὁ *προκύων*, ὁ *κονδύλουρος*, ὁ *ἐρεθίζων*, ὁ *κυνόμυς*, ὁ *γαιόμυς* κτλ. Ἐκ τῶν ἰθαγενῶν πτηνῶν γνωστότερα εἶναι ἡ *μελεαγρὶς ἡ ἀγρία*, ἡ *ζελινωτίς*, ὁ *ἐκτοπιστὴς* ὁ *μεταναστευτικὸς* κτλ. Ἐκ τῶν ἰθαγενῶν ἑρπετῶν γνωστότερα εἶναι ὁ *κροταλίας*, ὁ *τριγωνοκέφαλος*, ὁ *κροκόδειλος ὁ ἀμερικανικός*, ὁ *καϊμὰν* κτλ. Ἐκ τῶν ἰθαγενῶν βατραχίων καὶ ἰχθύων γνωστότερα εἶναι ... *σαρῶν*, ὁ *νήκτουρος*, ὁ *ἀμφιούμα*, ὁ *ἀμβλύστομος*, ὁ *λεπιδόστεος*, ἡ *πέστροφα ἡ ἰριδίζουσα*, ἡ *πέρκη ἡ χρυσόχρους* κτλ. Δ. Κ. Π.

νεοατοφάνη (ἡ). Εἶναι φάρμακον συγγενὲς χημικῶς πρὸς τὴν *ἀτοφάνην*. Ἔχει τὰς αὐτὰς ἰδιότητας καὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἐκείνην, ἥτις εἶναι πικρά, αὕτη εἶναι ἄγευστος. Χημικῶς χαρακτηρίζεται ὡς αἰθυλεστὴρ τοῦ π-μεθυλο-α-φαινυλοκιγχονικοῦ ὀξέος. Σ. Γ.

νεοαττικός,—*ή*,—*όν·* ἐπὶ καλλιτεχνῶν καὶ καλλιτεχνημάτων γλυπτικῆς, ὁ μιμούμενος τὴν ἀττικὴν τέχνην τῆς κλασσικῆς περιόδου, βλ. *ἀττικὴ τέχνη* (νέα ἀττικὴ σχολή).

— **νεοαττικὴ *τέχνη·*** βλ. λ. *ἀττικὴ* τέχνη (νέα ἀττικὴ σχολή).

νεόβγαλτος,—*η*,—*ο·* δημοτ., ὁ νεωστὶ ἐξελθὼν εἰς τὴν κοινωνικὴν δρᾶσιν, ἄπειρος τῶν κοινωνικῶν πραγμάτων, ἄλλως *πρωτόβγαλτος*.

νεοβιταλισμὸς (ὁ) *[Φιλοσ.]·* βλ. λ. *βιταλισμός*.

νεοβόρειος *περιοχή·* ἡ περιοχὴ ἡ περιλαμβάνουσα τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας καὶ τὸ βόρειον Μεξικόν, ἤτοι ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν νεοαρκτικὴν περιοχήν, ἐξαιρέσει τοῦ Καναδᾶ.

νεοβορνυβάλη (ἡ) (Néobornyval) *[Φαρμ. Χημ.]*. Εἶναι ὁ ἰσο-βαλερυλο-γλυκολικὸς ἐστὴρ τῆς βορνεόλης: $(CH_3)_2:CH.CH_2.CO—O.CH_2COO.C_{10}H_{17}$. Περιέχει 50% βορνεόλην, 34,5% βαλεριανικὸν ὀξὺ καὶ 25,7% γλυκολικὸν ὀξύ. Ὑγρὸν ἄχρουν, σχεδὸν ἄοσμον καὶ ἄγευστον, εἰδικοῦ βάρους 1,0..—1,030, ζέον εἰς 181° ὑπὸ πίεσιν 12 χλστμ. Μίγνυται μετὰ τῆς ἀλκοόλης καὶ τοῦ αἰθέρος, οὐχὶ ὅμως καὶ μετὰ τοῦ ὕδατος. Τὸ σκεύασμα διέρχεται τὸν στόμαχον ἀναλλοίωτον, διασπᾶται δὲ εἰς τὰ συστατικά του ἐν τῷ ἐντέρῳ. Χρησιμοποιεῖται ὡς καὶ ἡ βορνυβάλη, εἰς ὅλας τὰς καταστάσεις διεγέρσεως, ὡς καταπραϋντικὸν καὶ ἀντινευρωτικὸν καὶ ὡς ἀναληπτικόν, ἐπὶ ἐξασθενήσεως, καρδιακῆς καταρρίψεως, νευρώσεων τῆς κυκλοφορίας κλπ. Κ. Γ. Ν.

νεοβουδισμὸς (ὁ). Οὕτω ἀπεκλήθη ἡ κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἐμφανισθεῖσα κίνησις ὑπὲρ τῶν βουδιστικῶν διδασκαλιῶν, ἥτις δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς δύο κατηγορίας: τὴν μικτὴν καὶ τὴν ἀμιγῆ. Ὁ νεοβουδισμὸς τῆς πρώτης μορφῆς ἐπιδιώκει νὰ εἰσαγάγῃ θεμελιώδεις δοξασίας τοῦ Βουδισμοῦ εἰς τὸν χριστιανικὸν πολιτισμόν, νὰ συγχωνεύσῃ θρησκευτικάς τινας αὐτοῦ ἀντιλήψεις πρὸς συναφεῖς χριστιανικὰς καὶ νὰ δημιουργήσῃ μίαν νέαν θρησκείαν, ἥτις θὰ εἶναι ὡσεὶ ἀμάλγαμα Χριστιανισμοῦ καὶ Βουδισμοῦ. Τοιαύτη τάσις παρατηρεῖται εἰς ἐκείνας τὰς τάξεις τῶν διανοουμένων, αἱ ὁποῖαι καλλιεργοῦν τὸν πνευματισμόν, τὸν ἀποκρυφισμὸν καὶ τὴν θεοσοφίαν. Θελχθέντες ἀπὸ τὴν σκοτεινότητα καὶ τὴν ἠθικότητα τοῦ Βουδισμοῦ, δὲν ἔλειψαν ἐν Εὐρώπῃ ποιηταί, συγγραφεῖς καὶ φιλόσοφοι (Schopenhauer, E. v. Hartmann), οἱ ὁποῖοι ἢ ἐξεδήλωσαν πλήρη προσχώρησιν εἰς τὸν Βουδισμὸν ἢ ἐπεζήτησαν δι' αὐτοῦ νὰ στηρίξουν τὰς φιλοσοφικάς των θεωρίας. Τὸ εὐρωπαϊκὸν τοῦτο ὑπὲρ τοῦ Βουδισμοῦ ἐνδιαφέρον ἐγένετο ἀφορμὴ ἀναζωπυρήσεως καὶ ἀναγεννήσεως τοῦ Βουδισμοῦ ἐν Ἀσίᾳ. Ἐν Ἰαπωνίᾳ μάλιστα ἐνεφανίσθη σοβαρὰ κίνησις συγχωνεύσεως τοῦ Βουδισμοῦ μετὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Παρὰ ταῦτα οἱ ὀπαδοὶ τοῦ νεοβουδισμοῦ τούτου εἶναι ἐλάχιστοι ἐν Γαλλίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Γερμανίᾳ, Αὐστρίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ, κάπως δὲ περισσότεροι ἐν Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς. Ὁ νεοβουδισμὸς τῆς δευτέρας κατηγορίας εἶναι πλέον ἀδιάλλακτος, ἀποκρούει δὲ πᾶσαν συσχέτισιν πρὸς τὴν θεοσοφίαν καὶ τὰς συναφεῖς ἀντιλήψεις, διότι αὗται παραδέχονται τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, ἐνῷ ὁ Βουδισμὸς τὴν ἀρνεῖται, καὶ ἐπιζητεῖ τὴν ἠθικοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου ἔξω τῶν θρησκευτικῶν δογμάτων, στηριζόμενος ἐπὶ μιᾶς ἀπαισιοδόξου ἀντιλήψεως τῆς ζωῆς. Θ. Π.

Digitized by Google

νεόγαια (ἡ) (Neogäen)· τὸ σύνολον τῆς νεοαρκτικῆς καὶ νεοτροπικῆς περιοχῆς, πλὴν τοῦ Καναδᾶ.

νεογενὴς (ὁ, ἡ), —ὲς (τό)· ὁ νεωστὶ γεννηθείς, ὁ πρὸ ὀλίγου λαβὼν ὑπόστασιν, ἄλλως *ἀρτιγενής*.

— **νεογενῆ** *στρώματα [Γεωλογ.]*. Τὰ στρώματα τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ της γῆς, τὰ ὁποῖα ἐσχηματίσθησαν κατὰ τὴν νεογενῆ ὑποπερίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος καὶ ἀπαρτίζουσι τὴν νεογενῆ ὑποδιάπλασιν τοῦ καινοζωϊκοῦ ἀθροίσματος στρωμάτων.

Τὰ στρώματα ταῦτα—ὀνομαζόμενα καὶ *νεοτριτογενῆ*—ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ ἀσβεστολίθους, μαργαϊκοὺς ἀσβεστολίθους, ἀσβεστολιθικὰς μάργας, μάργας, ἀργίλλους, ψαμμίτας, ἄμμους, πηλοὺς καὶ κροκαλοπαγῆ, ἀνήκουσι δὲ καὶ εἰς τὰς τρεῖς ὄψεις, ἤτοι τὴν τῶν ἁλμυρῶν, ὑφαλμύρων καὶ γλυκέων ὑδάτων.

Τὰ νεογενῆ στρώματα ἐγκλείουσι πολλαχοῦ τῆς γῆς πλούσια κοιτάσματα φαιανθράκων καὶ λιγνιτῶν, ἔχοντα μεγάλην οἰκονομικὴν σημασίαν. Ἐν Ἑλλάδι τὰ νεογενῆ στρώματα παρουσιάζουσι μεγάλην ἐξάπλωσιν, ἐγκλείουσι δὲ τοὺς λιγνίτας τῆς Ἑλλάδος. Γ. Κ. Γ.

— **νεογενὴς** *ὑποδιάπλασις* (Neogen) *[Γεωλογ.]*. Ἡ νεωτέρα ἐκ τῶν δύο ὑποδιαπλάσεων στρωμάτων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ τριτογενὴς διάπλασις τοῦ καινοζωϊκοῦ ἀθροίσματος στρωμάτων τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς.

Ἡ ὑποδιάπλασις αὕτη καλεῖται καὶ *νεοτριτογενής*, καὶ ἐσχηματίσθη κατὰ τὴν νεογενῆ ὑποπερίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος. Ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο μικροτέρας ὑποδιαπλάσεις, τὴν ἀρχαιοτέραν *μειόκαινον* καὶ τὴν νεωτέραν *πλειόκαινον*. Στρώματα τῆς ὑποδιαπλάσεως ταύτης συναντῶνται πολλαχοῦ τῆς γῆς, ὡς καὶ ἐν Ἑλλάδι. Γ. Κ. Γ.

—**νεογενὴς** *ὑποπερίοδος [Γεωλογ.]*. Ἡ νεωτέρα ἐκ τῶν δύο ὑποπεριόδων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ τριτογενὴς περίοδος τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος τῆς ἱστορίας τῆς γῆς. Ἡ ὑποπερίοδος αὕτη καλεῖται καὶ *νεοτριτογενής*, ὑποδιαιρεῖται δὲ εἰς δύο μικροτέρας ὑποπεριόδους, τὴν ἀρχαιοτέραν *μειόκαινον* καὶ τὴν νεωτέραν *πλειόκαινον*. Κατὰ τὴν νεογενῆ ὑποπερίοδον ἐσχηματίσθη ἡ *νεογενὴς ὑποδιάπλασις* στρωμάτων. Τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν γεγονὸς τῆς ὑποπεριόδου ταύτης εἶναι ἡ κατ' αὐτὴν κατάπαυσις τῶν μεγάλων ὀρεογόνων ἀλπικῶν πτυχώσεων τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς καὶ ἡ ἔναρξις διαρρήξεων τούτου συνοδευθεισῶν ὑπὸ κατακορύφων ἀφ' ἑνὸς μετακινήσεων τῶν διὰ τῶν διαρρήξεων διαχωρισθέντων τεμάχων καὶ ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ ἠπειρογενετικῶν κινήσεων. Αἱ κινήσεις αὗται, συνεχισθεῖσαι καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπακολουθησάσης τεταρτογενοῦς περιόδου, ἔδωσαν τὴν τελικὴν σημερινὴν διαμόρφωσιν τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Γ. Κ. Γ.

νεογιλός, —ή, —όν· ἀρχ., ὁ νεωστὶ γεννηθείς, νεογενής.

— **νεογιλοὶ** *ὀδόντες [Ἀνατομ.]*· βλ. λ. *γαλαξίαι*.

νεογνὸν (τό)· τὸ ἀρτιγέννητον βρέφος ἢ ζῷον.

—*[Ἰατρ.]* Καλεῖται συνήθως *νεογνὸν* τὸ παιδίον ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεώς του μέχρις τῆς περιόδου ἐκείνης, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔχει πλέον ἐθισθῆ εἰς τὸ νέον αὐτοῦ περιβάλλον, ὅταν δηλαδὴ ἔχουν ὑποχωρήσει καὶ αὐτὰ τὰ ὑπολείμματα τῆς ἐνδομητρίου ζωῆς. Ἡ περίοδος αὕτη λήγει μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ ὀμφαλίου λώρου, δηλαδὴ κατὰ τὴν 5ην μέχρι τῆς 8ης ἡμέρας, ἢ μέχρι τῆς τελείας ἐπουλώσεως τῆς πληγῆς τοῦ ὀμφαλοῦ (ἀπὸ τῆς 10ης μέχρι τῆς 15ης ἡμέρας). Μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς γεννήσεως οἱ πνεύμονες τοῦ παιδίου εὑρίσκονται ἐν ἀτελεκτασίᾳ, ἡ δὲ ἀναπνοὴ ἐγκαθίσταται ἀμέσως μετὰ τὴν γέννησιν, τῶν πνευμόνων διαστελλομένων τῇ ἐπιδράσει τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος καὶ πληρουμένων δι' αὐτοῦ. Δι' ὃ καὶ ἡ πρώτη πρᾶξις τοῦ νεογνοῦ εἶναι μία βαθεῖα εἰσπνοή, τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ κραυγή· αἱ κινήσεις δὲ εἰσπνοῆς καὶ αἱ κραυγαὶ διαδέχονται ἀλλήλας ἐπί τινα χρόνον, μέχρις ὅτου καταστῇ ὁμαλὸς ὁ ρυθμὸς τῆς ἀναπνοῆς. Μετὰ τὴν πρώτην ἀναπνοήν, διὰ τῆς διαστολῆς τῶν πνευμόνων, σχηματίζεται κενὸν ἐντὸς τοῦ θώρακος· ἐκ τούτου αἱ πνευμονικαὶ ἀρτηρίαι, αἱ ὁποῖαι ἦσαν πεπιεσμέναι καὶ σχεδὸν ἀδιαπέραστοι, καθ' ὅσον μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἦσαν ἄχρηστοι, ἀπορροφοῦν αἷμα, τὸ ὁποῖον φθάνει μέχρι τῶν τριχοειδῶν· τὸ αἷμα δὲ τοῦτο, προσλαμβάνον νέον ὀξυγόνον, ἐπανέρχεται διὰ τῶν πνευμονικῶν ἀρτηριῶν εἰς τὴν ἀριστερὰν καρδίαν καὶ ἐγκαθίσταται ἡ πνευμονικὴ κυκλοφορία. Αἱ μεταβολαὶ αὗται, ἐν σχέσει μὲ τὴν κυκλοφορίαν, ἐπιφέρουν καὶ τὰς ἀκολούθους ἀνατομικὰς τροποποιήσεις: 1) Ὁ βοττάλειος πόρος φράσσεται καὶ οὕτω διακόπτεται ὁ διὰ τούτου εὐθὺς τοῦ αἵματος. 2) Τὸ ἀρτηριακὸν τρῆμα φράσσεται ἐπίσης, ὑποπλάσσεται καὶ σὺν τῷ χρόνῳ ἐξαφανίζεται. 3) Ἐξαφανίζονται τὰ ὀμφαλικὰ ἀγγεῖα, καθιστάμενα ἄχρηστα. Ἄλλα εἰδικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ νεογνοῦ εἶναι τὰ ἀκόλουθα: Τὸ δέρμα του δὲν ἔχει ἀκόμη λάβει ὅλην αὐτοῦ τὴν ἀνάπτυξιν, ἡ ἐπιδερμὶς εἶναι κατά τι ἀτελὴς καὶ ρήγνυται εὐκόλως, δι' ὃ καὶ ἐκείνη ἡ μόλυνσις, ἡ ὁποία εἰς τὸν ἐνήλικον θὰ ἐπέφερεν ἁπλῆν βλατίδα, εἰς τὸ νεογνὸν προκαλεῖ πραγματικὰς φυσαλλίδας καὶ φλυκταίνας (πέμφυξ). Ἕνεκα δὲ τῆς ἐλαχίστης ταύτης ἀντοχῆς τῆς ἐπιδερμίδος τοῦ νεογνοῦ, αἱ δερματικαὶ μολύνσεις παρ' αὐτῷ εἶναι συχνόταται. Οἱ ἱδρωτοποιοὶ ἀδένες εἶναι ἐπίσης ἐλάχιστα ἀνεπτυγμένοι, ὁ βλεννογόνος δὲν ἔχει τελείως διαπλασθῆ καὶ ὁ ἐπιπεφυκὼς ἔχει ὀλιγωτέραν ἀντοχὴν καὶ ἀπ' αὐτὸ τὸ δέρμα, ἐξ οὗ ἐξηγεῖται καὶ ἡ σοβαρότης τῶν γονορροϊκῶν ἐπιπεφυκιτίδων εἰς τὰ νεογνά. Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ νεογνὸν ἐμφανίζει γενικῶς ὀλιγωτέραν ἀντίστασιν διὰ τὰς νόσους τοῦ ἀναπνευστικοῦ συστήματος καὶ τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος, ἐνῷ τοὐναντίον ἔχει ἰδιαιτέραν ἀντοχὴν πρός τινας λοιμώδεις νόσους, οἷαι εἶναι τὰ ἐξανθηματικὰ νοσήματα καὶ ὁ τυφοειδὴς πυρετός. Σ. Β.

—*[Νομ.]* Κατὰ τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον τὸ *νεογνὸν* κτᾶται δικαιώματα ἅμα τῇ γεννήσει αὐτοῦ, ἤτοι ἅμα τῷ ἀποχωρισμῷ ἀπὸ τοῦ μητρικοῦ σώματος, καὶ ἐπὶ πλέον ὑπὸ τοὺς ἑξῆς δύο ὅρους: 1) ὅτι ἀνήκει εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, δὲν εἶναι, δηλαδή, *τέρας* (monstrum) καὶ 2) ὅτι ἐγεννήθη ζῶν, ἔστω καὶ ἂν ἀπεβίωσεν εὐθὺς ἀμέσως. Οἱ ἑρμηνευταὶ διχογνωμοῦν εἰσέτι ἐὰν προσαπαιτῆται καὶ ὁ ὅρος ὅτι τὸ τεχθὲν δέον νὰ ᾖ βιώσιμον, ἤτοι νὰ μὴ ἐμφανίζῃ ὀργανικήν τινα ἀτέλειαν ἢ βλάβην, καθιστῶσαν αὐτὸ θνησιγενὲς καὶ ἧς ἕνεκα ἀναποτρέπτως ἐπῆλθεν ὁ θάνατος. Ὁ γαλλικὸς κῶδιξ ἐπιτρέπει ἐν τούτῳ τὴν ἀνταπόδειξιν, τεκμαιρόμενος τὸ νεογνὸν βιώσιμον. Παρ' ἡμῖν ὁ ἀστικὸς νόμος ὁρίζει ἐν ἄρθρῳ 11 ὅτι «τὸ κυοφορούμενον λογίζεται γεννηθέν, ὡς πρὸς τὰ εἰς αὐτὸ ἐπαγόμενα δικαιώματα, ἂν τεχθῇ ζῶν· ἐν ἀμφιβολίᾳ δέ, ἐὰν ἐγεννήθη ζῶν ἢ νεκρόν, τεκμαίρεται τὸ πρῶτον». Ἡ διάκρισις ἔχει σπουδαίαν σημασίαν ὡς πρὸς τὸ κληρονομικὸν δικαίωμα. Θ. Κ.

— **νεογνοῦ** *κρανίον [Ἀνατομ.]*. Χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τούτου εἶναι: 1) τὸ μεῖζον μέγεθος τοῦ ἐγκεφαλικοῦ κρανίου ἐν σχέσει πρὸς τὸ προσωπικόν· 2) αἱ ἐκ συνδετικοῦ ἱστοῦ *μαλθακαὶ ραφαὶ* καὶ 3) αἱ *πηγαί*, ὑπολείμματα οὖσαι τοῦ ὑμενώδους κρανίου· αὗται δέ, ὡς καὶ αἱ μαλθακαὶ ραφαί, ὀστεοῦνται μετὰ τὸν τοκετόν. Ι. Π.

νεοδαμώδεις (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Οὕτως ἐκαλοῦντο (δηλ. νεοπολῖται) ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Σπάρτῃ οἱ ἀπελευθερούμενοι εἵλωτες, εἴτε δι' ἀνδραγαθίαν κατά τινα μάχην, εἴτε δι' ἄλλας σπουδαίας ὑπηρεσίας πρὸς τὴν πολιτείαν τῶν Λακεδαιμονίων. Οὗτοι εἶχον περιωρισμένα, ἄγνωστον τίνα, πολιτικὰ δικαιώματα καὶ ὑπεχρεοῦντο ἐν πολέμῳ νὰ μετέχωσιν αὐτοῦ ὡς ὁπλῖται. Οἱ μετὰ τοῦ Βρασίδα συνεκστρατεύσαντες εἰς Μακεδονίαν κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον καὶ διὰ τὴν ἐπιδειχθεῖσαν κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνην ἀνδρείαν των ἀπελευθερωθέντες εἵλωτες εἶχον κληθῆ *Βρασίδειοι*. Οἱ νεοδαμώδεις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος καὶ τὰ πρῶτα τοῦ Δ' ἦσαν πολλοί, ὡς μαρτυρεῖ καὶ τὸ πλῆθος τῶν Ἀγησιλάου εἰς Μ. Ἀσίαν (396 π. Χ.) συνεκστρατευσάντων (2.000 νεοδαμώδεις καὶ 30 μόνον Σπαρτιᾶται). Ὅτε οἱ Σπαρτιᾶται προεκήρυξαν, κατὰ τὴν εἰς Λακεδαίμονα ἐπιδρομὴν τοῦ Ἐπαμεινώνδα (369 π. Χ.), ὅτι θ' ἀπελευθερωθῶσιν ὅσοι εἵλωτες θὰ συμπολεμήσωσι μετ' αὐτῶν κατὰ τῶν Θηβαίων, ἐνεγράφησαν εἰς τὸν στρατολογικὸν κατάλογον 6.000 εἵλωτες. ΚΑΨ.

νεοδαρβινισμὸς (ὁ)· βλ. λ. *δαρβινισμός*.

νεοδίδακτος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ νεωστὶ διδαχθείς· || ἐπὶ δραμάτων, τὸ πρὸ ὀλίγου παρασταθέν.

νεόδμητος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ νεωστὶ κτισθείς, οἰκοδομηθείς: «νεόδμητον μέγαρον,—σχολεῖον κττ.».

νεοδύμιον (τὸ) *[Χημ.]*. Χημικὸν στοιχεῖον (βλ. *διδύμιον*).

νεοελληνικός, —ή, —όν· ὁ νέος ἑλληνικός, ὁ τῶν νέων Ἑλλήνων: «νεοελληνικὴ φιλολογία καὶ γλῶσσα», «νεοελληνικὸς πολιτισμός» || **νεοελληνικὴ** (ἡ)· ὡς οὐσ., ἐννοουμένου τοῦ *γλῶσσα*.

— **«Νεοελληνικὰ** *Γράμματα*». Μηνιαία λογοτεχνικὴ ἐπιθεώρησις ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης, ἱδρυθεῖσα κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1926 ὑπὸ τοῦ Γιάννη Μουρέλλου. Π. Ν. Π.

— **«Νεοελληνικὰ** *Χρονικά*»· βλ. *Βυζαντινὰ* καὶ Νεοελληνικὰ Χρονικά. Π. Ν. Π.

—**«Νεοελληνικὴ** *Ἀγωγή*». Μηνιαῖον παιδικὸν καὶ φιλολογικὸν περιοδικόν, ἐκδοθὲν ἐν Ἀθήναις εἰς σχῆμα 8ον ὑπὸ τοῦ Ε. Παπαμιχαήλ. Π. Ν. Π.

— **«Νεοελληνικὴ** *Ἐπιθεώρησις*». Πολιτικόν, οἰκονομικὸν καὶ κοινωνιολογικὸν περιοδικὸν ἐν Ἀθήναις, ἐκδοθὲν κατὰ τὰ ἔτη 1917—1920 εἰς σχῆμα 8ον ὑπὸ τοῦ Α. Πουρνάρα. Π. Ν. Π.

— **«Νεοελληνικὴ** *Τέχνη*». Μηνιαία λογοτεχνικὴ ἐπιθεώρησις ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1927. Π. Ν. Π.

νεοεμπορικοκρατισμὸς (ὁ). Καλεῖται ἡ μετὰ τὴν ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ ὁλοκλήρωσιν τῆς κεφαλαιοκρατικῆς ἐξελίξεως, ἤδη ἀπὸ τοῦ 1870 περίπου, προϊοῦσα τάσις κρατικῆς περιφρουρήσεως τοῦ ἐθνικοῦ οἰκονομικοῦ συγκροτήματος. Τὴν πολιτικὴν τοῦ νεοεμποροκρατισμοῦ χαρακτηρίζουν: 1) Ἡ ἐπαναφορὰ τῆς προστασίας τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς δι' ὑψηλῶν εἰσαγωγικῶν δασμῶν. 2) Ἡ τάσις οἰκονομικῆς ἐξαπλώσεως καὶ ἀποκτήσεως πολιτικῆς ἐπιρροῆς ἐπὶ ξένων χωρῶν χάριν ἐπεκτάσεως τῶν ἀγορῶν τῶν προϊόντων, κυρίως τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας. 3) Ἡ προϊοῦσα αὔξησις τῶν ἐξοπλισμῶν καὶ τῶν πολεμικῶν ἐν γένει παρασκευῶν (βλ. καὶ λ. *ἐμποροκρατία*). Α. Α. Τ.

νεοζωϊσμὸς (ὁ) *[Φιλοσ.]*· βλ. λ. *βιταλισμὸς* καὶ *Ντρίς*.

νεοθωμισμὸς (ὁ) *[Φιλοσ.]*· βλ. λ. *θωμισμός*.

Νέοι Ἐπιβάται *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης (βλ. λ. *Ἐπιβάται*, Νέοι—).

νεοϊμπρεσσιονισμὸς (ὁ)· βλ. λ. *ἐμπρεσσιονισμός*.

νεοϊρβιγγιανοὶ (οἱ). Θρησκευτικὴ αἵρεσις (βλ. λ. *νεοαποστολικὴ* κοινότης).

Νεοκάζη *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φλωρίνης χωρίου *Νεοχωράκι* (βλ. λ.). Χ. Δ.

νεοκαθολικισμὸς (ὁ). Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος εὑρίσκομεν ἰδίᾳ ἐν τῇ γαλλικῇ φιλολογίᾳ συγγραφεῖς, οἵτινες ἐχόμενοι στερρῶς τῶν ἀρχῶν τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας ἐργάζονται φιλολογικῶς διὰ τῆς ἐκδόσεως διηγημάτων, ποιημάτων καὶ δραμάτων θρησκευτικοῦ, ὡς τὰ πολλά, περιεχομένου πρὸς τονισμὸν καὶ ἔξαρσιν τοῦ μεγαλείου τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ὑπ' αὐτῆς ἀσκουμένης αὐθεντίας ἐπὶ τῶν ψυχῶν τῶν πιστῶν. Ἐν αὐτοῖς προσπαθοῦσι νὰ δείξωσι τὴν ὑπεροχὴν τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας ὡς ταμιούχου τῆς θείας χάριτος, ἐν ἀντιθέσει ἰδίᾳ πρὸς τὴν διαμαρτυρομένην, καὶ τονίσωσιν ὅτι ἡ δυτικὴ Ἐκκλησία εἶναι ἡ μόνη, ἥτις δύναται ἀσκοῦσα πραγματικὴν ἐπιβολὴν ἐπὶ τῶν ψυχῶν τῶν πιστῶν νὰ παιδαγωγήσῃ αὐτὰς ἀληθῶς καὶ παράσχῃ αὐταῖς ἀληθῆ ἀνάπαυσιν καὶ γαλήνην, λύσῃ δὲ ἐπιτυχῶς καὶ τὰ διάφορα κοινωνικὰ προβλήματα. Ἡ τάσις αὕτη, ἥτις ἐκλήθη *νεοκαθολικισμός*, ἕνεκα τοῦ πολεμικοῦ καὶ ἀπολογητικοῦ αὐτῆς χαρακτῆρος περιέπεσεν, ὡς ἦτο ἑπόμενον, εἰς ὑπερβολὰς καὶ ἰδίᾳ ἐν τῇ προσπαθείᾳ νὰ ἐξάρῃ καὶ τὰ ὀφθαλμοφανῆ ἐλαττώματα τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας. Ἐκ τῶν συγγραφέων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν τάσιν ταύτην ἄξιοι ἰδίας μνείας εἶναι ὁ Feuillet (1821—90), ὁ Huysmans (1848—1907), ὁ Brunetière (1849—1907) καὶ ὁ Coppée (1842—1908). Κ. Ι. Δ.

νεοκαθολικός, —ή, —όν· ὁ ὀπαδὸς τοῦ νεοκαθολικισμοῦ, ὁ πρὸς αὐτὸν σχετιζόμενος.

νεοκαΐνη (ἡ)· ἡ *νοβοκαΐνη* (βλ. λ.)

Νεοκαισάρεια (τουρκ. *Νίκσαρ*) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας, ἐν τῷ νομῷ Τοκάτ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Κελκὶτ (Λύκου), εἰς ἀπόστασιν 60 χλμ. νοτιοδυτικῶς τῆς ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου Οἰνόης (Οὔνια), ἥτις χρησιμεύει ὡς ἐπίνειον αὐτῆς. Κάτ. 6.373 (1927)· πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν ὑπῆρχον καὶ περὶ τοὺς 300 Ἕλληνες, προσφυγόντες εἰς Ἑλλάδα. Ἡ ὁμώνυμος ὑποδιοίκησις ἔχει ἐπιφάνειαν 1.200 τετρ. χλμ. καὶ 28.835 κατ. Παράγει σιτηρά, ἔλαιον καὶ σταφυλάς. Ν. Μ.

—*[Ἱστορ.]* Ἡ *Νεοκαισάρεια* ἦτο λίαν ὀνομαστὴ κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς καὶ μεσαιωνικοὺς χρόνους. Λέγεται ὅτι ἐκτίσθη ἐπὶ Τιβερίου, πιθανώτερον ὅμως εἶναι ὅτι παλαιὰ τις πόλις μετωνομάσθη οὕτω ὑπὸ τῶν Ρωμαίων πρὸς τιμὴν αὐτοκράτορός τινος. Ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι εἰς τὴν θέσιν αὐτῆς ἔκειντο τὰ ἀρχαῖα *Κάβειρα*, δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν μετὰ πολλῆς πιθανότητος ὅτι ταῦτα μετωνομάσθησαν οὕτω. Τὴν γνώμην αὐτὴν ἐνισχύει καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι οὐδεμία ρωμαϊκὴ ἐκστρατεία καὶ νίκη δικαιολογοῦσα τὴν ἵδρυσιν ἀναμνηστικῆς πόλεως μνημονεύεται ἐνταῦθα κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους.

Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ἡ Νεοκαισάρεια, τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Πλινίου μνημονευομένη, διετέλεσεν, ἕνεκα τῆς θέσεως αὐτῆς καὶ τῆς ποικίλης ἀκμῆς, πρωτεύουσα τοῦ λεγομένου Πολεμωνιακοῦ Πόντου, μαζὶ δὲ μὲ τὰς πόλεις *Ζῆλα*, *Σεβάστειαν*, *Ἀμάσειαν*, *Σεβαστόπολιν* καὶ *Κόμανα* ἀπετέλει τὸ λεγόμενον *Κοινόν*. Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἦτο μία τῶν σπουδαίων πόλεων τοῦ Πόντου. Τοῦτο μαρτυρεῖται καὶ ἀλλοθεν καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ διαιρέσει τῶν μητροπόλεων τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ἡ ὁποία ἔγινεν ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, ἡ Νεοκαισάρεια ἦτο 18η τὴν τάξιν, εἶχε δὲ ὑποκειμένας δέκα ἐπισκοπάς: Κερασοῦντος Πολεμωνίου, Κομάνων, Ἀλύας, Ριζαίου, Κόκκου, Εὐνίκου, Ἀραδάσης ἢ Ἀρδάσης, Μαρτυροπόλεως καὶ Ὑψηλοῦ. Κατὰ τὴν ἐπὶ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου γενομένην διοικητικὴν διαίρεσιν τῆς Ἐκκλησίας, ὑπεβιβάσθη μὲν εἰς τὴν 23ην τάξιν, ἀλλ' ἐξηκολούθει νὰ ἔχῃ ὑπο-

Digitized by Google

κειμένας τὰς ἰδίας ἐπισκοπάς. Ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ κατέστη ὀνομαστὴ ἡ Νεοκαισάρεια καὶ δι' ἄλλους λόγους καὶ διότι ὑπῆρξε πατρὶς τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ, ὅστις ὑπῆρξε καὶ πρῶτος ἐπίσκοπος αὐτῆς (240—275 μ.Χ.). Λέγεται ὅτι, ὅταν ἀνέλαβε τὴν ἐκκλησιαστικὴν κυβέρνησιν τῆς πατρίδος του ὁ Γρηγόριος, εὗρεν εἰς αὐτὴν μόνον δεκαεπτὰ Χριστιανούς, ὅλος δὲ ὁ ἄλλος πληθυσμὸς ἦτο εἰδωλολατρικός· ὅταν ὅμως ἔφθασεν εἰς τὸ τέλος τοῦ βίου του ὑπελείποντο μόνον δεκαεπτὰ εἰδωλολάτραι. Ἄλλοι ἐπίσκοποι τῆς Νεοκαισαρείας ἀναφέρονται ὁ Λογγῖνος, Θεόδουλος καὶ Μουσόνιος κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα, Βοσπόριος καὶ Γρηγόριος Β' τὸν ΣΤ' αἰῶνα, Στυλιανὸς τὸν Θ', Νικηφόρος τὸν Ι', Θεοφάνης καὶ Γρηγόριος Γ' τὸν ΙΑ', Νικηφόρος Β', Κωνσταντῖνος καὶ Βασίλειος τὸν ΙΒ', Μονοκωνσταντῖνος τὸν ΙΓ', Γρηγόριος Δ' τῷ 1450, Γρηγόριος Ε' τῷ 1672 καὶ Μεθόδιος τῷ 1721. Ἡ πόλις, περιπεσοῦσα εἰς παρακμὴν καὶ μαρασμὸν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας, ἔχασε τὴν παλαιὰν πολιτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν αἴγλην, διασῴζει ὅμως πλεῖστα λείψανα τῆς παλαιᾶς της δόξης, οἷον ἐρείπια ἀρχαίων οἰκοδομῶν, τείχη καὶ δύο ἐπαλλήλους ἀκροπόλεις. Ἐκ τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας σῴζει πλῆθος τεμενῶν, τὰ ὁποῖα φέρουν τὸν ἀρχιτεκτονικὸν ρυθμὸν τῆς ἐποχῆς τῶν Σελτζουκιδῶν, τὸ μαυσωλεῖον τοῦ σουλτάνου Μελὶκ καὶ τὸ Οὐζοὺν-Τζαμί, τὸ ὁποῖον ἦτο ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἕνεκα τῆς ἐλαττώσεως τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας, ὁ μητροπολίτης Νεοκαισαρείας ἔπαυσε πλέον νὰ ἑδρεύῃ ἐνταῦθα, μεταθέσας τὴν ἕδραν, ἄγνωστον πότε, εἰς τὴν παράλιον πόλιν Κοτύωρα, χωρὶς ἐννοεῖται ν' ἀποβάλῃ τὸν τίτλον. Ἡ ἐπαρχία Νεοκαισαρείας κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους περιελάμβανε τὴν *Νεοκαισάρειαν*, τὰ *Κοτύωρα*, τὴν *Οἰνόην*, τὴν *Φάτσαν* καὶ τὴν *Ἰνέπολιν* μετὰ τῶν περικειμένων ἑλληνικῶν χωρίων, ἤτοι ἐν ὅλῳ κοινότητας 195 καὶ πληθυσμὸν 68.000.

Α. Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

—**Νεοκαισαρείας σύνοδος.** Συνεκροτήθη μετὰ τὴν ἐν Ἀγκύρᾳ τοπικὴν σύνοδον (314) καὶ πρὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ α' Οἰκουμενικῆς συνόδου (325). Ἀπετελέσθη δ' ἐξ εἴκοσι καὶ τεσσάρων ἐπισκόπων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἐπισκόπου Ἀντιοχείας Βιταλίου καὶ ἐξέδωκε δέκα καὶ πέντε κανόνας κυρωθέντας ὑπὸ τοῦ 6' κανόνος τῆς ἐν Τρούλλῳ Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς συνόδου. Οἱ κανόνες τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου ἀφορῶσι πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ εἰς τὰ τῶν χειροτονιῶν, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διακόνων, εἰς ποινικὰ καὶ πειθαρχικὰ παραπτώματα κληρικῶν καὶ λαϊκῶν καὶ εἰς ζητήματα γάμου. Οὕτως ὡρίσθη διὰ τοῦ ια' κανόνος τὸ τριακοστὸν ἔτος διὰ τὴν εἰς πρεσβύτερον χειροτονίαν· διὰ τοῦ ιε' κανόνος ὁ ἀριθμὸς τῶν διακόνων καὶ ἐν μεγάλαις πόλεσιν εἰς ἑπτά· διὰ τοῦ α' κανόνος ἀπηγορεύθη ὁ μετὰ τὴν χειροτονίαν γάμος τῶν πρεσβυτέρων, ὡρίσθη δ' ὅτι ὁ πορνεύσας ἢ μοιχεύσας κληρικὸς καθαιρεῖται καὶ «ἄγεται εἰς μετάνοιαν»· διὰ τοῦ 6' κανόνος ὅτι ἡ γάμον συνάψασα μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ πρώτου αὐτῆς συζύγου, μὴ ἀφισταμένη δὲ τῆς ἀθεμιτογαμίας ταύτης, ἀποβάλλεται τῆς Ἐκκλησίας, ἀξιουμένη τῆς κοινωνίας μόνον ἂν κατὰ τὰς τελευταίας αὐτῆς στιγμὰς ὑποσχεθῇ ὅτι ἀνακτῶσα τὴν ὑγείαν ἑαυτῆς θὰ λύσῃ τὴν ἀθεμιτογαμίαν· διὰ τοῦ δ' κανόνος ὡρίσθη ὅτι ὁ ἐπιθυμήσας γυναῖκα καὶ ἀποφασίσας νὰ μιγῇ μετ' αὐτῆς, μὴ πράξας δὲ τοῦτο διά τινα παρεμπεσόντα ἐμπόδια, λογίζεται μὲν ρυσθεὶς ὑπὸ τῆς θείας χάριτος, ἀλλὰ δὲν θὰ εἶναι ἀνεπιτίμητος· διὰ τοῦ η' κανόνος ὅτι ὁ κληρικός, οὗ ἡ γυνὴ ἐμοιχεύθη, ὀφείλει νὰ ἀπολύσῃ ταύτην, ἄλλως κωλύεται τῆς ἐκκλησιαστικῆς διακονίας· διὰ τοῦ θ' κανόνος ὅτι ὁ πρὸ τῆς χειροτονίας πορνεύσας, ἂν μετὰ ταύτην ἐκὼν ὁμολογήσῃ τὸ ἁμάρτημα, δὲν δύναται μὲν νὰ ἱερουργῇ, ἀλλ' ἔχει τὰ ἄλλα προνόμια τῶν ἱερέων, ἤτοι τὴν μετ' αὐτῶν καθέδραν, τὴν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τῶν ἁγιασμάτων μετάληψιν καὶ ἄλλα τινά, ἐνῷ, ἂν μήτε ὁμολογήσῃ μήτε ἐλεγχθῇ φανερῶς, ἐπαφίεται τὸ ἱερουργεῖν ἢ μὴ εἰς τὸ συνειδὸς αὐτοῦ· διὰ τοῦ ι' κανόνος ὅτι οἱ πορνεύσαντες διάκονοι ἐκπίπτουσι τῆς διακονίας, εἰς ὑπηρέτου τάξιν ὑποβιβαζόμενοι.

[*Κ. Μ. Ῥάλλη*, Ποινικὸν δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, 1907, σελ. 25, 44. 173, 237, 239, 240, 217, 248.]

Κ. Μ. Ρ.

νεοκαντιανισμὸς (ὁ) *[Φιλοσ.]* βλ. λ. *Κάντιος* (τ. ΙΓ' σ. 723 γ').

Νεόκαστρα (τὰ) *[Γεωγρ.]*. Ἐκαλεῖτο οὕτω ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Νικαίας τὸ θέμα τὸ ἐκτεινόμενον μεταξὺ τῶν ποταμῶν Καΐκου καὶ Καΰστρου καὶ περιλαμβάνον τὰς πόλεις *Πέργαμον*, *Χλιαρά*, *Κελβιανὸν* καὶ *Ἀδραμύττιον*.

Ν. ΚΛΣ

Νεόκαστρον, ἢ Ἀλεξιούπολις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις ἐν Θράκῃ παρὰ τὸν ποταμὸν Εὖρον (βλ. λ. *Ἀλεξιούπολις*).

Ν. ΚΛΣ

— **Νεόκαστρον** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μεσαιωνικὴ ὀνομασία τῆς *Διοκλητιανουπόλεως* (βλ.λ.).

Νεόκαστρον *[Γεωγρ.]*. —1) Ὀνομασία ὑφ' ἣν ἀπαντᾷ κατὰ τοὺς χρόνους ἰδίᾳ τῆς Ἐπαναστάσεως, ἡ ἐν Πελοποννήσῳ ἱστορικὴ κωμόπολις *Πύλος* ἢ *Ναυαρῖνον* (βλ. τὰς λ.).

— 2) Χωρίον τῆς κοινότητος Σκάλας τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 206.

— 3) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἠμαθίας (Βεροίας) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται ἐντὸς τῆς πεδιάδος τῆς Θεσσαλονίκης ἐγγὺς τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἁλιάκμονος καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (4928) 780.

Χ. Δ.

νεοκερατόδους (ὁ) (Neoceratodus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *διπνόων* τῆς οἰκογενείας τῶν *λεπιδοσειρινιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος, τὸν *νεοκερατόδοντα τὸν φορστέριον* (Neoceratodus Forsterii), ὅστις ἀπαντᾷ εἴς τινας ποταμοὺς τῆς Αὐστραλίας. Τὸ σῶμά του εἶναι ἑρπετοειδές, καλυπτόμενον ὑπὸ σκληρῶν λεπίων, καὶ ἡ κεφαλὴ μᾶλλον λεπτή, ἀπολήγουσα εἰς ἀμβλὺ ρύγχος. Ἐνδιαιτᾶται εἰς τὴν ἰλὺν τοῦ πυθμένος καὶ τρέφεται ἐκ διαφόρων μαλακοστράκων, σκωλήκων, μαλακίων καὶ μικροτέρων ἰχθύων. Παρὰ τὰ βράγχια φέρει κυτταρώδεις πνεύμονας, δι' ὃ καὶ ἀνέρχεται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος, ἐκβάλλει τὸ στόμα του ὑπὲρ ταύτην καὶ ἀναπνέει ἐλεύθερον ἀέρα.

Δ. Ν. Π.

νεοκίτρινον (τὸ) *[Βιομ. Χημ.]*. Ὀξίνη ἀζωχρωστικὴ παρασκευαζομένη ἐκ σουλφανιλικοῦ ὀξέος καὶ διφαινυλαμίνης. Βάπτει τὸ ἔριον καὶ τὴν μέταξαν.

Σ. Γ.

νεοκλασσικισμὸς (ὁ). Ὀνομάζεται ἡ τεχνοτροπία ἡ πειρωμένη νὰ μιμηθῇ τὸν ρυθμὸν καὶ τὸ ὕφος τῶν ἀρχαίων δημιουργημάτων ἐν πάσῃ ἐκδηλώσει τῆς τέχνης, μάλιστα δ' ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ διὰ τῆς χρήσεως ἀρχαίων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν (ὡς οἱ κίονες, τὰ ἐπιστύλια, αἱ παραστάδες), τῇ γλυπτικῇ διὰ τῆς λιτῆς ἁρμονίας τῶν ὄγκων καὶ τῶν γραμμῶν καὶ ἐν τῇ ζωγραφικῇ διὰ τοῦ ἀκριβοῦς καὶ διαυγοῦς σχεδίου, τῆς μεγαλοπρεποῦς ἠρεμίας τῶν στάσεων καὶ τῶν κινήσεων καὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως (τοῦτο παρατηρεῖται εὐρύτατα καὶ ἐν τῇ γλυπτικῇ) θεμάτων εἰλημμένων ἐκ τῆς ἀρχαίας μυθολογίας καὶ ἱστορίας. Ἡ ἀρχιτεκτονική, πολὺ πλέον ἢ ἄλλη καλλιτεχνικὴ ἐκδήλωσις, τῆς Ἀναγεννήσεως εἶναι πλήρης ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ νεοκλασσικισμοῦ, ὅστις εὐχερῶς μεταπίπτει εἰς ξηρὸν καὶ ἀβαθῆ ἀκαδημαϊσμόν, ἐφόσον δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς ζωϊκῶς συγκεκροτημένον καὶ δυναμικὸν ἰδεῶδες, ἀλλ' ἀποτελεῖ ψυχρὰν καὶ ἀπαθῆ προσήλωσιν εἰς τὸν ἀρχαῖον κόσμον, ἐπιφανειακῶς πως προσβλεπόμενον καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παρεξηγούμενον καὶ παρερμηνευόμενον. Ἔντονος νεοκλασσικὴ κατεύθυνσις παρετηρήθη ἐν τῇ τέχνῃ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος μετὰ τὰς ἐν ἔτει 1755 ἀποκαλύψεις τῶν ἐρειπιώνων τῆς Πομπηΐας καὶ τοῦ Ἑρκουλάνου καὶ τὸ φλογερὸν κήρυγμα τοῦ Βίγκελμαν, ὅστις συνίστα εἰς τοὺς καλλιτέχνας τῶν χρόνων του ν' ἀνανεώσουν τὴν δημιουργικότητά των ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχαίων προτύπων. Ἡ κυριαρχία τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ τῆς νεωτέρας τέχνης ἤρξατο κατὰ τὸ ἔτος 1784, ὅτε ὁ Δαυῒδ παρουσίασε τὸν «Ὅρκον τῶν Ὁρατίων», πίνακα προκαλέσαντα φρενίτιδα ἐνθουσιασμοῦ. Ὁλόκληρος ἡ γαλλικὴ ἀκαδημαϊκὴ σχολὴ καὶ δι' αὐτῆς ὁλόκληρος ὁ ἀκαδημαϊσμὸς διαπνέεται ἀπὸ τὰς τάσεις τοῦ νεοκλασσικισμοῦ. Ἐν τῇ γλυπτικῇ ἀρκεῖ τὸ παράδειγμα ἑνὸς Κανόβα ἢ ἑνὸς Τορβάλδσεν, διὰ νὰ διδάξῃ τί δύναται νὰ ὠφεληθῇ καὶ τί δύναται ν' ἀπολέσῃ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ πνεύματος τοῦ νεοκλασσικισμοῦ ὁ καλλιτέχνης. Ὁ νεοκλασσικισμὸς ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὸ ἔπος καὶ εἰς τὴν τραγῳδίαν.

Ι. Μ. Π.

νεοκλασσικιστὴς (ὁ)· ὁ μιμούμενος ἐν τῇ τέχνῃ ἢ τῇ λογοτεχνίᾳ τοὺς κλασσικούς.

νεοκλασσικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀνήκων ἢ ἀναφερόμενος εἰς τὸν νεοκλασσικισμόν.

Νεοκλαυδιούπολις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ῥωμαϊκὴ ὀνομασία κατὰ Πτολεμαῖον (Γεωγρ. Ε', 4, 4) τῆς ἀρχαίας πόλεως *Ἄνδραπα* (βλ. λ.). Σῴζονται νομίσματα αὐτῆς τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων, ἀπὸ τοῦ Ἀντωνίνου μέχρι τοῦ Καρακάλλα, φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΝΕΟΚΛΑΥΔΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, καὶ διαφόρους τύπους ἀναγομένους εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἀσκληπιοῦ.

Α. Θ. Σ.

Νεοκλείδης. Ἕλλην μαθηματικὸς τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος, γνωστὸς ἐκ τῶν σχολίων τοῦ Πρόκλου εἰς Εὐκλείδην (Πρόλογ. 38). Ἦτο διδάσκαλος τοῦ Λέοντος.

Π. Ν. Π.

Νεοκλῆς. —1) Πατὴρ τοῦ Θεμιστοκλέους «οὐ τῶν ἄγαν ἐπιφανῶν Ἀθήνησι» ἐκ τοῦ δήμου Φρεαρίου τῆς Λεοντίδος φυλῆς. —2) Ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν τοῦ Θεμιστοκλέους, ὅστις ἀπέθανεν εἰς μικρὰν ἡλικίαν δηχθεὶς ὑπὸ ἵππου. —3) Ἀθηναῖος ἐκ τοῦ δήμου Γαργηττοῦ καὶ ἐκ τοῦ γένους τῶν Φιλαϊδῶν, πατὴρ τοῦ φιλοσόφου Ἐπικούρου. Μεταβὰς εἰς Σάμον τῷ 352 π. Χ. ὡς κληροῦχος μετ' ἄλλων Ἀθηναίων, μετήρχετο τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γραμματοδιδασκάλου. —4) Τύραννος τῆς Σικυῶνος, περὶ τοῦ ὁποίου ἐλέγετο ὅτι καταπληκτικῶς ὡμοίαζε κατὰ τὴν μορφὴν τὸν τύραννον τῆς Κορίνθου Περίανδρον. Τοῦτον ἀνέτρεψε νέος ἔτι ὁ Ἄρατος τῷ 251 π. Χ. ἐπὶ κεφαλῆς τῶν φιλελευθέρων πολιτῶν.

Α. Θ. Σ.

Νεόκοσμος *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν Ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ χωρίον *Γενῆ-τσιφλὶκ* (βλ. λ.).

νεοκοσμόσπορα (τὰ) (Neocosmospora) *[Βοτ.]*. Γένος *ἀσκομυκήτων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ὑποκρεϊδῶν*. Τὰ περιθήκια εἶναι χρώματος ζωηροῦ ἐρυθροῦ μὲ κυκλικὸν στόμιον. Οἱ ἀσκοὶ εἶναι κυλινδροειδεῖς μὲ 8 σφαιρικὰ σπόρια. Προσβάλλει διάφορα ποώδη φυτὰ (πεπονοειδῆ, καπνόν, βάμβακα κλπ.) καὶ ἐγκαθίσταται ἐντὸς τῶν ἀγγείων, ἐμποδίζον τὴν κυκλοφορίαν τῶν χυμῶν καὶ προξενοῦν τὸν θάνατον αὐτῶν. Ἡ νόσος εἶναι σοβαρά, ἰδίως εἰς τὸν βάμβακα κατὰ τὴν νεαράν του ἡλικίαν. Κατὰ Μάϊον—Ἰούνιον τὰ φυτὰ μαραίνονται, τὰ φύλλα των κιτρινίζουν καὶ τὸ φυτὸν ἀποθνήσκει. Εἰς τὸν λαιμὸν παρατηρεῖται καστανὴ ἐπιμήκης εἰσέχουσα κηλίς, ὅπου οἱ ἱστοὶ ἀποσυντίθενται. Ἡ νόσος εἰσβάλλει ἀπὸ τὸ ἔδαφος διὰ τῶν χλαμυδοσποριῶν τοῦ μύκητος καὶ εὐνοεῖται ἀπὸ τὰ ἀμμώδη ἐδάφη. Αἱ ζημίαι εἶναι ἐνίοτε μέγισται. Ἐνδείκνυται ἡ ἐκρίζωσις καὶ καῦσις τῶν προσβεβλημένων φυτῶν, ἡ ἀλλαγὴ καλλιεργείας ἐπὶ τὰ 3—4 ἔτη καὶ ἡ καλλιέργεια εἰς τὰ συνήθως ἐπιρρεπῆ εἰς τὴν νόσον ἐδάφη ἀντεχουσῶν ποικιλιῶν.

Ε. Τ. Ε.

νεοκρητιδικὴ ὑποδιάπλασις *[Γεωλογ.]*. Ἡ νεωτέρα ὑποδιάπλασις ἐκ τῶν ὑποδιαπλάσεων στρωμάτων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ κρητιδικὴ διάπλασις τοῦ μεσοζωϊκοῦ ἀθροίσματος στρωμάτων τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς. Ἡ ὑποδιάπλασις αὕτη καλεῖται καὶ *ἀνωτέρα κρητιδική*, ὑποδιαιρεῖται δ' εἰς τὰς ἀκολούθους τέσσαρας σειρὰς στρωμάτων (κατὰ σειρὰν ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων πρὸς τὰς νεωτέρας): τὴν *κενομάνιον*, τὴν *τουρώνειον*, τὴν *ἐμσέριον* καὶ τὴν *σενόνιον (κατωτέραν—καὶ ἀνωτέραν—)*.

Ἡ νεοκρητιδικὴ ὑποδιάπλασις ἐσχηματίσθη κατὰ τὴν νεοκρητιδικὴν ὑποπερίοδον. Τὰ στρώματα αὐτῆς ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ ἀσβεστολίθους, μάργας καὶ μαργικοὺς ἀσβεστολίθους, ἀργιλικοὺς σχιστολίθους, ψαμμίτας καὶ κροκαλοπαγῆ, καὶ ἐπικάθηνται πολλαχοῦ δι' ὑπερβατικῆς ἐπιστρώσεως ἐπὶ τῶν στρωμάτων τῆς παλαιοκρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως ἢ ἄλλων ἀρχαιοτέρων διαπλάσεων.

Στρώματα τῆς νεοκρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως συναντῶνται εἰς πολλὰ μέρη τῆς γῆς. Ἐν Ἑλλάδι τὰ ἀνώτατα—ἀσβεστολιθικὰ κυρίως—στρώματα τοῦ μεσοζωϊκοῦ, ἀπαντῶντα εἰς τὰς ὀρεινὰς ζώνας τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, Πίνδου—Ὀλωνοῦ καὶ ἀδριατικο-ιονίου, ἀνήκουσιν εἰς τὴν ὑποδιάπλασιν ταύτην.

Γ. Κ. Γ.

—**νεοκρητιδικὴ ὑποπερίοδος** *[Γεωλογ.]*. Ἡ νεωτέρα ἐκ τῶν δύο ὑποπεριόδων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ κρητιδικὴ περίοδος τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος τῆς ἱστορίας τῆς γῆς. Ἡ ὑποπερίοδος αὕτη καλεῖται καὶ *ἀνωτέρα κρητιδική*, ὑποδιαιρεῖται δ' εἰς τὰς τέσσαρας ἀκολούθους ἐποχὰς (κατὰ σειρὰν ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων πρὸς τοὺς νεωτέρους): τὴν *κενομάνιον, τουρώνειον, ἐμσέριον* καὶ *σενόνιον (κατωτέραν—, ἀνωτέραν—)*. Κατὰ τὴν νεοκρητιδικὴν ὑποπερίοδον ἐσχηματίσθη ἡ *νεοκρητιδικὴ ἢ ἀνωτέρα κρητιδικὴ ὑποδιάπλασις* στρωμάτων.

Γ. Κ. Γ.

Νεόκριτος. Πυθαγόρειος φιλόσοφος ἐξ Ἀθηνῶν.

Α. Θ. Σ.

νεοκώμιος ἐποχὴ *[Γεωλογ.]*. Ἡ ἀρχαιοτέρα ἐκ τῶν δύο ἐποχῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ παλαιοκρητιδικὴ ἢ κατωτέρα κρητιδικὴ ὑποπερίοδος τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος τῆς ἱστορίας τῆς γῆς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐσχηματίσθη ἡ *νεοκώμιος σειρὰ στρωμάτων* (βλ. καὶ *κρητιδικὴ περίοδος*).

Γ. Κ. Γ.

—**νεοκώμιος σειρὰ στρωμάτων** (Neocom) *[Γεωλογ.]*. Ἡ ἀρχαιοτέρα ἐκ τῶν δύο σειρῶν στρωμάτων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ παλαιοκρητιδικὴ ἢ κατωτέρα κρητιδικὴ ὑποδιάπλασις τοῦ μεσοζωϊκοῦ ἀθροίσματος στρωμάτων τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς. Ἡ ὀνομασία εἰσήχθη τὸ πρῶτον διὰ στρώματα τῆς παλαιοκρητιδικῆς διαπλάσεως τοῦ Ἑλβετικοῦ Ἰούρα. Στρώματα τῆς σειρᾶς ταύτης ἀπαντῶνται εἰς τὴν Ἑλβετίαν, Γαλλίαν, Γερμανίαν, Ἀγγλίαν καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐν Ἑλλάδι εἰς τὴν Εὔβοιαν, Ἀργολίδα (εἰς τὴν ἀκρόπολιν Παλαμηδίου), εἰς τὴν ὑποζώνην Παρνασσοῦ-Γκιώνας, πιθανῶς δὲ καὶ εἰς τὴν ἐκ σχιστολίθων-κερατολίθων διάπλασιν τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, καθὼς καὶ εἰς τὰς ὀρεινὰς ζώνας Ὀλωνοῦ - Πίνδου καὶ ἀδριατικο - ιονίου (βλ. *κρητιδικὴ διάπλασις*).

Γ. Κ. Γ.

νεολαία (ἡ)· τὸ σύνολον τῶν νέων: «ἡ νεολαία τῶν ἐπαρχιῶν,—τῆς πρωτευούσης».

—*[Ἐγκυκλ.]* Ἡ ὑπὲρ τῆς *νεολαίας* φροντὶς

Digitized by Google

ἀπετέλεσεν ἀνέκαθεν ἐν ταῖς πεπολιτισμέναις κοινωνίαις ἓν ἐκ τῶν κυρίων κεφαλαίων τῆς πολιτιστικῆς των δράσεως. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς, Ἰνδοῖς, Πέρσαις, Ἕλλησιν ἰδίως, ἡ φροντὶς αὐτὴ ἐξήχθη εἰς περιωπὴν σταθεροῦ κριτηρίου τῆς ζωτικότητος καὶ τοῦ δυναμικοῦ πολιτισμοῦ ἑκάστης γενεᾶς. Αὐτὴ ἡ σημερινὴ ἐκπαίδευσις, καὶ δὴ ὑπὸ τὴν πλέον εὐρεῖάν της ἔννοιαν, δὲν περιλαμβάνει εἰμὴ μέρος τῶν παντοειδῶν φροντίδων καὶ ἐπιστασιῶν, τῶν ὁποίων ἐτύγχανον εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους αἱ νεολαῖαι. Ἡ ἀρχὴ καθ' ἣν ἡ ἐφηβικὴ ἡλικία δέον νὰ ἀντιμετωπίζεται οὐχὶ ὡς μετάβασις εἰς τὴν ὥριμον, ἀλλὰ καθ' ἑαυτήν, ὡσεὶ αὔταρχος καὶ αὐτάρκης, μολονότι διατυπωθεῖσα εἰς δόγμα κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους (αὐστηρῶς εἰπεῖν ὑπὸ τοῦ Ντοῦρινγκ) ἐπραγματώθη πολὺ μᾶλλον ἀπὸ ἀρχαίους ἢ ὅσον ἀπὸ νεωτέρους πολιτισμούς. Ἐπὶ πλέον αἱ σύγχρονοι μορφαὶ ὀργανώσεως τῶν νεολαιῶν—πολιτικαὶ ἢ κοινωνικαί, συντηρητικαὶ ἢ φιλελεύθεραι, καθεστωτικαὶ ἢ ἐπαναστατικαί, ὅπως καὶ ἂν λέγωνται—φέρουν περισσότερον τὴν σφραγῖδα καὶ τὸν τύπον τῶν ὀργανώσεων τῆς παρερχομένης ἑκάστοτε γενεᾶς, μὲ σκοποὺς πρακτικοῦ μᾶλλον περιεχομένου, ἀλλοτρίους πρὸς τὰς ἰδιαζούσας εἰς τὴν φύσιν τῆς ἐφηβείας ἁγνὰς χαρὰς καὶ ἀνιδιοτελεῖς ἐπιδιώξεις. —α.

[Περὶ τῶν διαφόρων ὀργανώσεων (πολιτικῶν κλπ.) τῆς νεολαίας βλέπε: *Κομμουνιστικὴ* Νεολαία, *Μπαλίλα*, πιονιέρηδες *προσκοπισμός*, *Σοκόλ*, *Σοσιαλιστικὴ* νεολαία, *Ἐρυθρὸς Σταυρὸς* (τῆς νεότητος), *Φασισμός*, (ἀβανγκουαρντίστι) *ΧΑΝ*, *ΧΕΝ* κ. τ. λ.].

— **«Νεολαία»**. Δεκαπενθήμερον καὶ ἑβδομαδιαῖον (ἐναλλὰξ κατὰ περιόδους) πολιτικὸν περιοδικὸν ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθὲν τῷ 1922 ὡς «περιοδικὸν τῶν νέων» καὶ ἀπὸ τοῦ 14ου φύλλου ἐκδιδόμενον ὡς ἐπίσημον ὄργανον τῆς Ὁμοσπονδίας τῶν Κομμουνιστικῶν Νεολαιῶν τῆς Ἑλλάδος. Π. Ν. Π.

νεολαῖος (ὁ), —α (ἡ)· τὸ μέλος ὀργανώσεως νεολαίας· εἰδικῶς τὸ μέλος τῆς «Κομμουνιστικῆς Νεολαίας».

νεολαμαρκισμὸς (ὁ)· βλ. λ. *λαμαρκισμός*.

νεολατινικός, —ή, —όν· μόνον εἰς τὴν φράσιν «νεολατινικαὶ γλῶσσαι» αἱ ἐκ τῆς λατινικῆς προελθοῦσαι, ἄλλως *ρωμανικαὶ* (βλ. λ.), ἢ ὀρθότερον *λατινογενεῖς*.

νεόλεκτος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ νεωστὶ καταλεχθείς, προσληφθείς, νεοσύλλεκτος.

— **νεόλεκτος ἵππος** *[Στρατ.]*. Οἱ ἵπποι οἱ τὸ πρῶτον εἰσερχόμενοι εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, συνεπῶς οἱ ἄγοντες ἡλικίαν 4 ἕως 5 ἐτῶν· ἐπειδὴ δ' οἱ νεόλεκτοι ἵπποι προέρχονται παρ' ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, διανύουσι πρὸ τῆς ἐκγυμνάσεως τὸ στάδιον τοῦ ἐγκλιματισμοῦ. Ν. Θ. Κ.

Νεόλιανη *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Σερρῶν χωρίου *Βαμβακιά* (βλ. λ.). Χ. Δ.

νεολιθικός, —ή, —όν· ὁ ἀνήκων, ἀναφερόμενος ἢ ἰδιάζων εἰς τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος ἤρχισε λειαίνων τὸν λίθον· «νεολιθικὸς αἰών», «νεολιθικὴ ἐποχή».

— **νεολιθικὴ ἐποχή**. Ἡ τρίτη τῶν μεγάλων ἐποχῶν τῆς λιθικῆς περιόδου, τῆς προϊστορίας τοῦ ἀνθρώπου. Ταύτης προηγεῖται μεταβατική τις χρονικὴ περίοδος, ἡ *μεσολιθική*, κατά τινας μὲν ὅλως διακεκριμένη, κατ' ἄλλους δὲ ἀνήκουσα τὸ μὲν (*ἀζιλαία*) εἰς τὴν παλαιολιθικήν, τὸ δὲ (*καμπιναία* κλπ.) εἰς τὴν νεολιθικήν, φερομένη αὐτὴ καὶ ὡς *πρωτονεολιθικὴ ἐποχή*, ἢ *παλαιὰ νεολιθική*.

Ἡ πλήρης *νεολιθικὴ ἐποχὴ* (κληθεῖσα ὑπὸ τοῦ G. Mortillet), ἡ *ἐποχὴ τοῦ λελεασμένου λίθου*, ὅπως ἐκλήθη ἀρχικῶς, βραχυτάτη ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀπέραντον διαρκείας παλαιολιθικὴν (ἢ τοῦ λαξευτοῦ λίθου), κλείει τὴν κυρίως προϊστορικὴν περίοδον τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, εἰσερχομένη εἶτα διὰ τῶν μετάλλων εἰς τοὺς πρωτοϊστορικοὺς καὶ ἱστορικοὺς χρόνους. Ὁ ὅρος νεολιθικὴ ἐποχὴ εἶναι προτιμότερος τοῦ τοῦ λελεασμένου λίθου, διότι χαρακτηρίζεται μὲν βεβαίως ἡ ἐποχὴ αὕτη διὰ τοῦ κυριωτέρου τούτου γνωρίσματος, τῆς λεάνσεως τῶν λιθίνων ἀντικειμένων χρήσεως (διὰ προστριβῆς τῇ παρεμβολῇ ἄμμου καὶ ὕδατος ἐπὶ τῶν λεαντήρων), ἔχομεν ὅμως τὴν λέανσιν, ἂν καὶ σποραδικῶς, κατά τε τὴν μεσολιθικὴν ἐποχὴν (καμπιναίαν, εἰς ταρντενουάσια ἐργαλεῖα), καὶ κατ' αὐτὴν τὴν μαγδαλιναίαν τῆς παλαιολιθικῆς. Πλὴν τούτου εὑρίσκομεν ἐργαλεῖα ἁπλῶς λαξευτὰ καὶ κατὰ τὴν νεολιθικὴν ἐποχήν. Ἡ νεολιθικὴ ἐποχὴ ἄρχεται ἀσαφῶς ἀπὸ τῆς Ζ' καὶ Η' χιλιετηρίδος π. Χ. Πιθανῶς πρόκειται καὶ περὶ νέων τύπων ἀνθρώπων ἔξωθεν ἐλθόντων εἰς Εὐρώπην (ἀπὸ τοῦ μεσολιθικοῦ χάσματος). Ἀνεπτύχθησαν δὲ οἱ νεολιθικοὶ πολιτισμοὶ διαφορετρόπως εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς γῆς, ἕνεκα τῶν κλιματικῶν καὶ γεωλογικῶν συνθηκῶν καὶ τῆς ἑκάστοτε διανοητικῆς ἀναπτύξεως τοῦ λαοῦ καὶ τῶν βιοτικῶν του ἀναγκῶν. Ἐπίσης καὶ ἡ διάρκεια τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς εἶναι διάφορος εἰς τὰς διαφόρους χώρας, μακροτάτη εἰς τὰ βόρεια καὶ σύντομος εἰς μεσημβρίαν. Διὸ καὶ καλύτερα τὰ ἴχνη αὐτῆς εἰς τὰς Σκανδιναβικὰς χώρας (εἰς ἃς τὰ μέταλλα ἔφθασαν ἀργά), ὅπου διαιρεῖται καὶ εἰς ποικίλας βαθμίδας. Εἶτα ἔχομεν τὰ νεολιθικὰ εὑρήματα τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, καὶ τῆς ἀνατολικῆς καὶ μεσημβρινῆς. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους τοῦ νεολιθικοῦ ἔχομεν χαρακτηριστικώτατα ἴχνη τῶν λιμναίων οἰκήσεων, ὧν τὰ θαυμασιώτερα, ἀποδίδοντα ὅλην τὴν ζωὴν τῶν νεολιθικῶν ἐκείνων ἀνθρώπων, ἔχομεν ἐκ τῶν λιμνῶν τῆς Ἑλβετίας καὶ τῶν πέριξ. Αἱ καθαρῶς νεολιθικαὶ πασσαλόκτιστοι λιμναῖαι οἰκήσεις φθάνουν μέχρι τῶν 2500 π. Χ. Κατόπιν ἐμφανίζεται ὁ χαλκὸς καὶ ὁ ὀρείχαλκος. Διαιρεῖται δὲ εἰς τὴν κυρίως ἢ *καθαρὰν νεολιθικὴν* (*ρομπεναουσίον*) καὶ τὴν *ἐνεολιθικὴν* (βλ. *ἐποχαί*).

Γεωλογικῶς, ἡ νεολιθικὴ ἐποχὴ ἀνήκει εἰς τὸ τρίτον τμῆμα τοῦ τεταρτογενοῦς, τὸ ὁλόκαινον, τὴν σύγχρονον δηλαδὴ γεωλογικὴν περίοδον, ἢ τὸ ἀλλούβιον, τῶν νεωτέρων προσχώσεων. Ἔχομεν σύγχρονον πανίδα καὶ χλωρίδα, καὶ κλίμα ὅμοιον κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ συγχρόνου.

Λιθίνων ἀντικειμένων, ἐργαλείων καὶ ὅπλων εὑρίσκομεν μεγίστην ποικιλίαν, ὅπως καὶ εἰς τὴν καμπιναίαν, ἀφ' ἧς διακρίνονται ὡς ἐκ τοῦ ποσοῦ μόνον, ἐπίσης μαχαιρῶν καὶ πριόνων, ξύστρων κλπ. καὶ ἰδίᾳ τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς ἐποχῆς αἰχμῶν βελῶν καὶ δοράτων, ποικίλων καὶ τελειοτάτων, τῶν τρυπάνων, τῶν σμιλῶν, ἀξινῶν καὶ τοῦ ὅλως χαρακτηριστικοῦ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐργαλείου, τοῦ πελέκεως. Παρ' αὐτοῖς εὑρίσκομεν τοὺς πυρῆνας, λεαντῆρας, κρούστας κλπ. Ἐμφανίζονται ἐπίσης αἱ πελώριαι λεπίδες, μέχρι καὶ 45 ἑκ. μήκους, θαυμασίας λεάνσεως καὶ πολυτίμου ὑλικοῦ, στερεούμεναι ἐπὶ λαβῆς ἐκ ξύλου. Πρόκειται περὶ ἀντικειμένων κυνηγετικῶν καὶ γεωργικῶν συγχρόνως. Ἔχομεν ὅμως καὶ πολεμικὰ τοιαῦτα μεταξὺ αὐτῶν (ἀξίναι, πελέκεις, αἰχμαί), καταλλήλως χρησιμοποιούμενα. Ἐπίσης εὑρίσκομεν καὶ ἐπεξεργασίαν τοῦ ὀστοῦ καὶ τέλος τοῦ χαλκοῦ, κατὰ τὴν ἔξοδον τῆς λιθικῆς περιόδου.

Ὁ νεολιθικὸς ἄνθρωπος γνωρίζει ἀγγειοπλαστικήν, κεραμεικὴν (ἀπὸ τῆς μεσολιθικῆς ἤδη περιόδου), ἐφευρίσκει δὲ ἐν τέλει τὸν τροχόν. Ἡ κεραμεικὴ λαμβάνει πλέον μεγάλην διάδοσιν. Ἂν καὶ δὲν ἐσυνέχισε τὴν καλλιτεχνικὴν ἐπίδοσιν τοῦ νεωτέρου παλαιολιθικοῦ ἀνθρώπου, περιέργως, μᾶς ἀφῆκεν, ἐν τούτοις, διακοσμητικὰ ἴχνη ἐπὶ τῶν ἀγγείων, ἰδίᾳ τῶν ἀναθηματικῶν κλπ. Ἀσφαλῶς δέ τινα ἐκ τῶν στοιχειωδῶν σημείων καὶ σχημάτων καὶ εἰκονισμάτων ἐπέχουν θέσιν σημείων συνεννοήσεως. Γραφῆς πραγματικῆς ἴχνη, πλὴν τῶν ἀμφισβητουμένων (Γκλοζέλ), εὑρίσκομεν ἀπὸ τοῦ τέλους ταύτης, ἀπὸ τῆς χαλκῆς ἐποχῆς.

Μετὰ τοῦ ἑδραίου βίου ἐμφανίζονται τὰ κατοικίδια ζῷα (κύων, βοῦς κλπ. καὶ ἵππος), ἡ γεωργία καὶ καλλιέργεια (σίτου, λίνου, ὀπωροφόρων) μετὰ τῆς κατασκευῆς ἄρτου, οὗτινος ἔχομεν τὰ ἴχνη, ἡ ὑφαντουργία (λίνος). Ἐξηκολούθει δ' ὅμως πάντοτε ὁ ἄνθρωπος ν' ἀσκῇ τὴν ἁλιείαν καὶ τὸ κυνήγιον καὶ νὰ ζῇ κατὰ τὸ πλεῖστον γυμνός.

Ἡ ἔκτασις τῆς διασπορᾶς τῶν νεολιθικῶν ἰχνῶν εἶναι μεγίστη, περιλαμβάνουσα σχεδὸν ὅλα τὰ κατοικούμενα μέρη τῆς γῆς. Καὶ ἡ ἀφθονία ἑπομένως αὐτῶν εἶναι μεγάλη, ὑπερβαίνουσα κατὰ πολὺ τὴν τῶν παλαιολιθικῶν περιόδων, λόγῳ τῆς σταθερᾶς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς.

Ἀπὸ φυσικῆς ἀνθρωπολογικῆς ἀπόψεως, δὲν ἔχομεν τίποτε νὰ σημειώσωμεν. Ὁ ἄνθρωπος ἐμφανίζει τὸν τύπον τοῦ «νέου», ὅστις ἤρχισε διαπλασσόμενος, ἢ μᾶλλον διαδιδόμενος ἤδη ἀπὸ τῆς νεωτέρας παλαιολιθικῆς περιόδου. Ἀποτελεῖ δὲ οὗτος τὸν «σύγχρονον νέον ἄνθρωπον» (Homo sapiens rezens). Πιθανώτερον ἐκ τῆς εἰσβολῆς νέων ὁλονὲν φυλετικῶν ὁμάδων ἐξ Ἀνατολῶν, παρὰ ἕνεκα μεταβολῆς ἐν τῷ τόπῳ, εὑρίσκομεν αὔξησιν τῶν βραχυκεφάλων τύπων, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν σχεδὸν μονοτονίαν τῆς δολιχοκεφαλίας τῶν παλαιῶν γεωλογικῶν χρόνων. Καὶ ἡ διείσδυσις αὕτη ἐγένετο πολεμικῶς, ἀλλ' ἐν πολλοῖς καὶ δι' εἰρηνικῆς ἐπεκτάσεως. Αἱ ποικιλίαι τῶν ἀνθρώπων ηὔξησαν ὡς πρὸς τὰ διάφορα χαρακτηριστικά. Συναντῶμεν δ' ὡς ἀταβιστικὰ πλέον ὑπολείμματα, ὡς ἀτομικὰ μόνον χαρακτηριστικά τινα, ἐξαφανισθέντα ἤδη, τοῦ νεαντερταλίου.

Ἡ κατοικία μεταβάλλεται σημαντικῶς πλέον, ἕνεκα τῆς διαφορᾶς τοῦ βίου τοῦ νεολιθικοῦ ἀνθρώπου, χαρακτηριζομένου κυρίως διὰ τῆς μονίμου ἐγκαταστάσεως. Τὴν σπουδαιοτέραν ἀπόδειξιν παρέχουν αἱ λιμναῖαι οἰκήσεις, αἱ μικραὶ ἀκροπόλεις (oppida) τῶν ἀπομεμονωμένων κλιτύων καὶ αἱ τερραμάραι (πασσαλόκτιστοι οἰκισμοὶ ξηρᾶς), πλὴν τῶν σπηλαίων καί τινων μονιμωτέρων καλυβῶν ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς ἄμμου ἢ κεχωσμένων ἐν μέρει εἰς τὴν γῆν. Πάντως, ὁ ἄνθρωπος καὶ μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων βραδέως ἤχθη εἰς τὴν κατασκευὴν μονίμων ἐκ στερεοῦ ὑλικοῦ οἰκιῶν (ἄργιλλος, πλίνθοι, λίθοι), ἐνῷ ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐχρησιμοποίει τοιοῦτο διὰ τὴν προάσπισιν τῶν νεκρῶν του.

Ἡ ταφὴ τῶν νεκρῶν ἀπετέλεσεν ἀκριβῶς μίαν τῶν σπουδαιοτέρων μεριμνῶν τοῦ νεολιθικοῦ ἀνθρώπου, ἔχοντος πλέον σαφῆ ἀντίληψιν τῆς μελλούσης ζωῆς. Ἡ καῦσις, νεώτερον ἔθιμον, δὲν ὑπῆρξε ποτὲ γενικὸν τοιοῦτο. Ἡ λατρεία τοῦ νεκροῦ καὶ ὁ φόβος τοῦ νεκροῦ, τῆς ἐπανόδου, ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς τὴν περιποίησιν αὐτοῦ, διὰ τῆς παροχῆς εἰς αὐτὸν παντὸς ὅ,τι ἀποτελεῖ τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἑπομένως τῆς ἀσφαλείας, διὰ τῆς κατασκευῆς μονίμων τάφων, καὶ τῆς εὐζωΐας διὰ τῆς συνταφῆς παντὸς ὑποτιθεμένου χρησίμου.

Ἐν Ἑλλάδι, μέχρι πρὸ ὀλίγων δεκαετηρίδων, ὄχι μόνον ἡ νεολιθική, ἀλλὰ καὶ καθόλου ἡ προϊστορικὴ ταύτης ἐποχὴ ἦτο ἄγνωστος καὶ ἀνῆκεν εἰς τὴν μυθολογίαν καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ μεγάλη τοῦ Ὁμήρου ἐποχή, ὡς καὶ πᾶν ὅ,τι εὑρίσκετο πρὸ τῆς ἱστορικῆς χρονολογίας, πρὸ τοῦ 776 π. Χ. δηλαδή. Τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀκριβείας τῶν παραδόσεων, ἀποκαθαιρομένων ἀπὸ τῶν γεννημάτων τῆς φαντασίας, προσήγαγε πρῶτος ὁ Ἐρρῖκος Σχλήμανν, διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Τροίας καὶ τῶν Μυκηνῶν, τῆς Τίρυνθος καὶ τοῦ Ὀρχομενοῦ. Ἔκτοτε ἐπηκολούθησε σειρὰ ὅλη σκαφικῶν ἐργασιῶν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ ἡ προϊστορικὴ περίοδος ἐμελετήθη ἤδη ἀρκούντως, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς πρωτοϊστορικοὺς χρόνους, τοῦ σιδήρου, ὀρειχάλκου, χαλκοῦ καὶ τέλος τοὺς καθαρῶς προϊστορικοὺς τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς. Ἡ Ἀττική, ἡ Βοιωτία καὶ ἰδίᾳ ἡ Κρήτη, μὲ τὰ ὑπέροχα ἐρείπια τῆς Κνωσοῦ καὶ Φαιστοῦ, διὰ νὰ ἀναφέρωμεν τὰ σπουδαιότερα σημεῖα μόνον διὰ τὰς μεταλλικὰς περιόδους, καὶ ἡ Θεσσαλία καὶ Μακεδονία κυρίως μὲ τοὺς γηλόφους (μαγοῦλαι, τοῦμπες), διὰ τὴν νεολιθικὴν ἰδίᾳ περίοδον, μᾶς ἔδωσαν πλεῖστα ἴχνη τῶν πολιτισμῶν τούτων. Τὰ νεολιθικὰ ἐρείπια συνίστανται εἰς ἴχνη οἰκιῶν καὶ τειχῶν κατεστραμμένων ὑπὸ πυρῶν καὶ εἰς ἀγγεῖα, ὅπλα καὶ ἐργαλεῖα καὶ εἰδώλια. Τὰ ἐρείπια ταῦτα ἀπαντοῦν εἰς ἐπαλληλημένα στρώματα ἐν τοῖς ὑψώμασι τούτοις, ἐν τῇ βορειοανατολικῇ Ἑλλάδι κυρίως, ἀλλὰ καὶ τῇ Ἀττικοβοιωτίᾳ, Πελοποννήσῳ, Κρήτῃ.

Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ἐπικειμένων ἀλλήλοις οἰκισμῶν, ὅπως εὑρίσκομεν συχνάκις εἰς τοὺς παλαιολιθικοὺς τοιούτους, τοῦ μὲν ἱδρυομένου ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ διὰ πυρᾶς συνήθως καταστραφέντος παλαιοτέρου. Ὁ πρῶτος τοιοῦτος ἐκτίζετο συνήθως ἐν μέσῳ πεδιάδος, ἢ παρὰ ποταμὸν ἢ πηγήν, ἐπὶ πρώτου τινὸς ὑψώματος, διὰ μεταφορᾶς καὶ ἀθροίσεως ξένης γῆς. Σήμερον οἱ γήλοφοι οὗτοι φθάνουν τὸ ὕψος καὶ 10 μέτρων καὶ ἡ διάμετρος μέχρι καὶ 300 μ., περικλείουν δ' ἐρείπια καὶ δεκάδος οἰκισμῶν.

Ὑπὸ τοῦ Χρ. Τσούντα κατετάγησαν οἱ σπουδαιότεροι τῆς Θεσσαλίας εἰς τέσσαρας ἐποχάς. Τὴν *ἀρχαιοτέραν νεολιθικήν*, μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν κεραμεικὴν τῶν ἐρυθρῶν μονοχρώμων, ἐγχαράκτων καὶ γραπτῶν (ἐζωγραφισμένων) πηλίνων ἀγγείων, τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν διὰ πασσάλων καὶ πηλοῦ ἢ καὶ λιθοκτίστων καλυβῶν, τετραπλεύρων, τὴν γλυπτικὴν τῶν σχετικῶς τελειοτέρων πηλίνων εἰδωλίων, λίαν ρεαλιστικῶν (στεατοπηγία κλπ.) καὶ τὰ νεολιθικὰ ἐργαλεῖα (πελέκεις καὶ ἀξίναι, λεπίδες, σμίλαι, ἰγδία, λεαντῆρες, μυλόλιθοι κλπ.). Περὶ τῆς προελεύσεως καὶ τῆς τύχης τῶν νεολιθικῶν τούτων οὐδὲν γνωρίζομεν σαφές. Τὴν *νεωτέραν νεολιθικήν*, ποικίλλουσαν κατὰ τόπους καὶ βραχυτέραν τῆς πρώτης, τῶν κεραμοχρόων, χονδροειδεστέρων ἀγγείων καὶ τῶν ἐγχαράκτων καὶ ἐζωγραφισμένων, μὲ τοὺς διαφόρους ρυθμοὺς των καὶ τὰ διάφορα χρώματα, τῶν ἰχνῶν τῶν τειχῶν (Διμήνιον) εἰς πολλαπλοῦς κύκλους, καὶ τῶν μεγάρων καὶ τῶν ἀτελεστέρων εἰδωλίων καὶ τῶν ἐργαλείων καὶ ὅπλων ἐκ λίθου καὶ ὀστοῦ, πελέκεων κλπ., καὶ τῶν αἰχμῶν βελῶν-δοράτων, τὸ πρῶτον ἐμφανιζομένων. Σημειοῦμεν τοὺς πλακοῦντος λίθους «πλάθανα», πρὸς κατασκευὴν ἴσως ἄρτου, καὶ τὰ ἴχνη τῶν φυτικῶν τροφῶν, ἅτινα ἀνευρέθησαν. Περὶ τῆς προελεύσεως καὶ τούτων οὐδὲν γνωρίζομεν. Τέλος, ἔχομεν καὶ τὴν *λιθοχαλκῆν* καὶ τὴν *χαλκῆν*. Τὰ περιφημότερα εὑρήματα τῆς Θεσσαλίας εἶναι τοῦ Διμηνίου καὶ Σέσκλου, Ραχμανίου κλπ.

Οἱ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος νεολιθικοὶ συνοικισμοὶ εὑρέθησαν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ, δεικνύοντες τὴν σπουδαιότητα τῆς ἀναγκαίας ἐντατικωτέρας ἐρεύνης καὶ εἰς τὸ μέλλον (Δικελὶ Τάς, Στρυμών, Ἀξιός, Ἐχέδωρος, Θεσσαλονίκη, Λαγκαδᾶ, Χαλκιδικὴ (Ὄλυνθος, Ἁγ. Μάμα), Τοπτσιλάρ, Λειψίστα κλπ.), ἐν Φθιωτιδοφωκίδι (Παλαιόμυλος, Χαιρώνεια, Ἐλάτεια, Ἁγ. Μαρίνα κλπ.), ἐν Βοιωτίᾳ (Ὀρχομενός, Κωπαΐς, Εὔτρησις, Καδμεία - Θῆβαι κλπ.), ἐν Ἀττικῇ (μεσημβρινὴ πλευρὰ Ἀκροπόλεως, Μεγαρὶς κλπ.), ἐν Εὐβοίᾳ, Αἰγίνῃ, Σαλαμῖνι (χαλκῆς περιόδου μᾶλλον), ἐν Λευκάδι (Χοιροσπηλιά), ἐν Ἀνατολικῇ Πελοποννήσῳ (Παλαιὰ Κόρινθος, Γωνιὰ - Ἑξαμίλια, Νεμέα, ἀκρόπολις Φλιοῦντος, Ἡραῖον, Μακρυράχη, Ἄργος, Τρίπολις, Σπάρτη, Μεγαλόπολις κλπ.), ἐν Κρήτῃ (Μιαμοῦ-Μεσαρᾶς, Μαγγασαί, Φαιστός, Κνωσός, ὁ τελευταῖος ἀπὸ τῆς Η' π. Χ., μέχρι περίπου τῶν μέσων τῆς Δ' χιλιετηρίδος, ὁπότε ἐμφανίζεται ὁ χαλ-

Digitized by Google

κός). Ἐκ τῆς συγκρίσεως μόνον τῶν εὑρημάτων τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος πρὸς τὰ τῆς Κρήτης καὶ τῶν διαφορῶν αὐτῶν συνάγομεν ὅτι διάφοροι ἦσαν καὶ οἱ νεολιθικοὶ λαοὶ τῶν μερῶν τούτων. Ποῖοι ἦσαν καὶ οἱ τῆς Κρήτης ἄνθρωποι τῶν νεολιθικῶν χρόνων, δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς. Ἡ Δυτικὴ Ἑλλὰς δὲν μᾶς ἔδωκε νεολιθικὰ ἴχνη ἄλλα μέχρι σήμερον, πλὴν τῶν τῆς Λευκάδος.

Γενικῶς, ἔχομεν ἐλαχίστους συνοικισμοὺς τῆς ἀρχαιοτέρας νεολιθικῆς ἐποχῆς, ἐντὸς σπηλαίων καὶ εἰς ὀρεινὰ μέρη (Μαρμάριανης, Νεμέας, Μαγγασῶν, Μιαμοῦ), οἱ πλεῖστοι δὲ προέρχονται ἐκ παραποταμίων σημείων, ἑλωδῶν μερῶν κατὰ τὸ πλεῖστον, δικαιολογούντων τὴν ὕψωσιν γηλόφων.

Ὡς πρὸς τὴν προέλευσιν δὲν γνωρίζομεν ἐὰν ἦσαν αὐτόχθονες οἱ νεολιθικοί, προερχόμενοι ἐκ τῶν ἀγνώστων παλαιολιθικῶν, ἀσφαλῶς προϋπαρξάντων κατοίκων. Διὰ πολλοὺς λόγους ἡ θεωρία αὕτη δὲν φαίνεται πιθανή. Πιθανώτερον φαίνεται ὅτι οἱ νεολιθικοὶ λαοί, οἱ ἐμφανιζόμενοι τὸ πολὺ ἀπὸ τῆς ΣΤ' χιλιετηρίδος π. Χ., ἦλθον ἔξωθεν μετὰ τοῦ πολιτισμοῦ των, καὶ δή, οὐχὶ ἐκ νότου, ἀφοῦ οὐδεὶς συνοικισμὸς εὑρέθη εἰς τὸ Αἰγαῖον, οἱ δὲ τῆς Κρήτης εἶναι διάφοροι, ἀλλὰ πιθανώτερον ἐκ βορρᾶ. Δεδομένου ὅτι καὶ οἱ τῶν βορείων χωρῶν τῆς χερσονήσου τοῦ Αἵμου νεολιθικοὶ λαοὶ ἐμφανίζουν συγγένειαν αἵματος πρὸς τοὺς ἐπήλυδας τούτους, οἵτινες ταχέως διασπαρέντες ἐπεξετάθησαν πρὸς νότον εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα (τῆς ὀροσειρᾶς τῆς Πίνδου παρακωλυσάσης τὴν ἐπέκτασιν εἰς τὴν Δυτικήν, εἰς μεγάλην τοὐλάχιστον πυκνότητα), εἶναι πιθανὸν ὅτι κοιναί τινες ὁμοφυλίαι, κατέχουσαι κατὰ τοὺς νεολιθικοὺς χρόνους τὴν ἀνατολικὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου, διεσπάρησαν διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Ρωσίας πρὸς δυσμάς, μιᾶς μὲν ὁμάδος ἀνελθούσης πρὸς βορρᾶν, ἑτέρων δὲ κατελθουσῶν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον, εἰς δύο ἐθνολογικῶς διακεκριμένας ὁμάδας. Ἐκ τῆς συγχωνεύσεως τῶν δύο τούτων πολιτισμῶν προῆλθεν ὁ νεολιθικὸς πολιτισμός, ὃν εὑρίσκομεν (*Γ. Μυλωνᾶς*). Εἰς τοὺς ἀνθρώπους τούτους δίδεται συνήθως τὸ συμβατικὸν ὄνομα τῶν Πελασγῶν (καὶ Θρακῶν). Δηλαδὴ πρόκειται περὶ προελληνικῶν φύλων, μὴ ἀνηκόντων εἰς τὴν γλωσσικὴν Ἰνδο-ευρωπαϊκὴν ἢ Ἀρίαν οἰκογένειαν.

Ἡ *νεωτέρα νεολιθικὴ ἐποχὴ* χωρίζεται σαφῶς ἀπὸ τῆς πρώτης, τῆς ὁποίας τὰ ἴχνη δεικνύουσι καταστροφὴν διὰ πυρός. Διακρίνεται δέ, διὰ τῆς ἐξελίξεως τοῦ ὁμοειδοῦς παλαιοῦ πολιτισμοῦ, εἰς ποικιλίαν πολιτισμῶν τοπικῶν, κατὰ τὰς διαφόρους περιφερείας τῆς βορείου Ἑλλάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου. Γενικῶς δὲ κατατάσσομεν καὶ τοὺς λαοὺς τούτους εἰς τοὺς Πελασγούς, εἴτε ὡς συνέχειαν τῶν ἀρχαιοτέρων, εἴτε ὡς νέα στρώματα ἐπιδρομέων.

Τὸ τέλος τῆς καθαρᾶς νεολιθικῆς ἐποχῆς τῆς Ἑλλάδος ἤρχισεν ἐκ νότου, δι' ἐπιδρομέων ἐξ ἀνατολῶν (Κᾶρες, Λέλεγες) εἰσαγαγόντων τὸν πολιτισμὸν τοῦ χαλκοῦ διὰ τῶν Κυκλάδων εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Στερεάν. Ὁ τῆς Θεσσαλίας προῆλθε πιθανώτερον ἐκ βορρᾶ, σημάνας τὴν λῆξιν τῆς βασιλείας τοῦ λίθου, περὶ τὸ τέλος τῆς Γ' χιλιετηρίδος. Ἡ νεωτέρα ἄρα νεολιθικὴ τῶν βορείων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος ἦτο σύγχρονος μὲ τὰς ἀρχὰς τῶν μινωϊκῶν χρόνων γενικῶς.

Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

νεόλιθος (ὁ) (Neolith) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν πυριτικὸν ἅλας τοῦ μαγνησίου ἔνυδρον, μὲ περιεκτικότητα 7—10% τριοξειδίου τοῦ ἀργιλλίου. Εὑρίσκεται εἰς φυλλώδη καὶ ἰνώδη συσσωματώματα, ἔχει ἀφὴν λιπαράν, σκληρότητα 1, εἰδικὸν βάρος 2,8, λάμψιν στεατώδη καὶ χρῶμα σκοτεινοπράσινον ἕως μαυροπράσινον ἢ ὑπόφαιον. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Arendal καὶ τῆς Freiberg. Γ. Β.

νεολίμουλος (ὁ) (Neolimulus) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ἡμιασπιδῶν* ἀρθροπόδων. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον ἡμισεληνοειδῆ κεφαλοθώρακα μεθ' ἑνὸς ζεύγους συνθέτων ὀφθαλμῶν. Τὸ τέλσον των εἶναι ἄγνωστον. Λείψανά των εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας σιλουρίου ὑποδιαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ ἐν Σκωτίᾳ. Γ. Κ. Γ.

νεολογισμὸς (ὁ). Ἡ λέξις ἀπαντᾷ ἤδη παρ' Ἀδαμαντίῳ Κοραῇ, δηλοῖ δὲ τὴν χρῆσιν λέξεως τινος ὑπὸ τύπον ἢ ἔννοιαν διάφορον τῆς συνήθους (πρβλ. *ὑπόσχομαι* ἀντὶ *ὑπισχνοῦμαι*, *κατάσχω* ἀντὶ *κατάσχεσιν ποιοῦμαι* ἢ *ἐνεργῶ* κλπ. κλπ. *κύρωσις* ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ γαλλικοῦ sanction κλπ.), καθὼς καὶ τὸν σχηματισμὸν νέων λέξεων συνθέτων ἢ παραγώγων. —Ω.

— *[Ψυχοπαθ.] Νεολογισμοὶ* καλοῦνται αἱ νέαι λέξεις, αἱ ἀσυνήθιστοι καὶ παράδοξοι, αἱ σχηματίζομεναι ὑπὸ τῶν φρενοπαθῶν, πρὸς δήλωσιν ὡρισμένων σκέψεων καὶ ἃς μεταχειρίζονται οὗτοι λίαν, οὐχὶ σπανίως δὲ κατὰ τρόπον στερεότυπον, ὅτε καλοῦνται *στερεοτυπίαι λεκτικαί*. Ἐνίοτε αἱ λέξεις αὗται εἶναι ἄνευ σημασίας. Πρόκειται μᾶλλον περὶ σειρᾶς φθόγγων, ἀπαρτιζόντων λέξιν συμβολίζουσαν ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ ψυχοπαθὴς ἀποδίδει δι' αὐτῆς. Σχηματίζονται μάλιστα ὁλόκληροι φράσεις καὶ πλήρης συμβολικὴ ὁμιλία. Παρατηροῦνται δὲ οἱ νεολογισμοὶ ἐπὶ πρωτογόνου ἀνοίας, σχιζοφρενείας, χρονίου συστηματικοῦ παραληρήματος καταδιώξεων, θρησκευτικοῦ ἢ ἐρωτικοῦ τοιούτου, μανίας, μελαγχολίας, διανοητικῆς συγχύσεως καὶ ἐνέχουσι προγνωστικὴν σημασίαν, καθόσον εἶναι σημεῖα χρονιότητος τῆς νόσου, ὅταν ἐμφανισθῶσιν εἰς τὰς ἰατὰς ψυχώσεις, ὡς εἶναι ἡ μανία-μελαγχολία, διανοητικὴ σύγχυσις. Τ. Α. ΖΗΣ

«Νεολόγος». Τίτλος ἑλληνικῶν ἐφημερίδων: —1) Ἡμερησία πολιτικὴ ἐφημερὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἱδρύθη τῷ 1866 ὑπὸ τοῦ Σταύρου Βουτυρᾶ καὶ τῶν Βρεττοῦ καὶ Βαφειαδάκη εἰς σχῆμα 2ον ὑπὸ τὸν τίτλον «Νεολόγος καὶ Ὁμόνοια», διατηρήσασα τὸν τίτλον «Νεολόγος» ἀπὸ τοῦ 1867 (Μαρτίου 9). Ἐτήρησε σθεναρὰν φιλελληνικὴν πολιτικὴν εἰς τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα καὶ κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον, διαρκῶς διακοπτομένη ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν καὶ ἐκδιδομένη κατὰ βραχέα διαστήματα ὑπὸ ἄλλους τίτλους («Ἀστραπή», «Καιροί», «Νεολόγος τῆς Ἀνατολῆς»), τὰ δὲ ἄρθρα της, ἀναδημοσιευόμενα ὑπὸ τῶν εὐρωπαϊκῶν φύλλων, ἐχρησιμοποιήθησαν κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς ἀγγλικῆς Κυανῆς Βίβλου. Μεταφερθεῖσα τῷ 1897 (Σεπτεμβρίου 10) εἰς Ἀθήνας, ἐπανεξεδόθη μετά τι διάστημα εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁριστικῶς διακοπεῖσα τῷ 1923 (βλ. καὶ λ. *Βουτυρᾶς* Σταῦρος καὶ «Νεολόγος τῆς Κωνσταντινουπόλεως»). —2) Ἡμερησία πολιτικὴ ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις, ἐκδοθεῖσα εἰς σχῆμα 2ον κατὰ τὰ ἔτη 1874 (Μαΐου 19)—1879 (Ἰουνίου 18). —3) Ἡμερησία ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις ἐκδοθεῖσα εἰς σχῆμα 2ον κατὰ τὰ ἔτη 1919 (Ἰανουαρίου 6)—1920 ὑπὸ Ἀρ. Βουτυρᾶ. —Π.

— **«Νεολόγος *τῆς Κωνσταντινουπόλεως*»**. Ἐφημερὶς ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐκδιδομένη ἀπὸ τοῦ 1925 ὑπὸ Ἀλ. Σ. Βουτυρᾶ ἐν συνεχείᾳ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει «Νεολόγου». —Π.

— **«Νεολόγος *τῶν Πατρῶν*»**. Καθημερινὴ πολιτικὴ ἐφημερὶς ἐν Πάτραις, ἐκδιδομένη ἀπὸ τοῦ 1874 εἰς σχῆμα 2ον. Διευθυντής: Ι. Παπανδρόπουλος. Πολλῆς εἰδησεογραφικῆς εὐσυνειδησίας ἐφημερίς, θεωρεῖται, καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ὀργανωτικῆς καὶ ἄλλης, ἡ σκηπτοῦχος τοῦ ἐπαρχιακοῦ τύπου τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος. —Π.

νεολουθηρανισμὸς (ὁ). Ἐκ τῆς ἀντιδράσεως λουθηρανῶν θεολόγων κατὰ τοῦ ὀρθολογισμοῦ καὶ μεθοδισμοῦ τῶν καταπολεμούντων, πρὸς τοῖς ἄλλοις, τὸ κῦρος τῶν συμβολικῶν βιβλίων τῆς λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας, προῆλθεν ὁ νεολουθηρανισμός, εἰς ὃν ἀνήκουσι θεολόγοι ἐπιθυμοῦντες τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν θεολογίαν τῶν πατέρων καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ σύμβολα τῆς λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν διὰ τῆς ἐπιστροφῆς ταύτης ἕνωσιν τῆς λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ τάσις αὕτη ἤρχισε κυρίως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἐν Γερμανίᾳ, ἐξηπλώθη δ' ἔπειτα εἰς τὴν Δανίαν, Σουηδίαν, Νορβηγίαν καὶ Ἀμερικήν. Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὸν νεολουθηρανισμόν, οἵτινες συνήθως καλοῦσιν ἑαυτοὺς ἁπλῶς λουθηρανούς, προσεπάθησαν νὰ διαδώσωσι τὰς ἰδέας των. Παρ' ὅλας ὅμως τὰς προσπαθείας ταύτας, κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἤρχισεν ὀπισθοχωροῦσα ἡ τάσις αὕτη, ἀφοῦ ἀπεδείχθη τὸ ἀντιεπιστημονικὸν τῆς βάσεως αὐτῆς, τῆς ἀποδόσεως δηλαδὴ ἀπολύτου καὶ αὐθεντικοῦ κύρους εἰς τὰ συμβολικὰ βιβλία τῆς λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας. Κ. Ι. Δ.

νεομαλθουσιανισμὸς (ὁ) *[Κοινωνιολ.]* βλ. λ. *Μάλθος*.

νεομάρτυς, *—υρος* (ὁ) ὁ μὴ ὑποταγεὶς εἰς τὸν βίαιον ἐξισλαμισμὸν καὶ ὑπὲρ πίστεως θανών.

—*[Ἐγκυκ.]* Ἂν καὶ οἱ Τοῦρκοι, μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἠνέχθησαν τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἐν τούτοις πολλάκις καὶ πολλαχοῦ ἐπίεζον τοὺς ὑποταγέντας Χριστιανοὺς πρὸς ἐξισλαμισμόν, μεταχειριζόμενοι ἐνίοτε διάφορα βασανιστήρια. Ἀλλ' οἱ Χριστιανοὶ προετίμων πολλάκις τὸν θάνατον τοῦ ἐξισλαμισμοῦ, οὕτω δὲ ἐνεφάνισθη κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην νέον πλῆθος μαρτύρων, οἵτινες, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς παλαιοὺς μάρτυρας, ἐκλήθησαν *νεομάρτυρες*. Μὴ ὑπάρχοντος νόμου ἐπιτάσσοντος τὸν ἐξισλαμισμόν, ἡ καταδίκη ἐγίνετο ἄνευ εἰδικῆς διαδικασίας καὶ τὰ βασανιστήρια εἰς ἃ ὑπεβάλλοντο οἱ ἀρνούμενοι τὸν ἐξισλαμισμὸν ἦσαν πολλὰ καὶ πολλάκις μεγάλα. Ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἠνείχετο συνήθως τὴν τιμὴν τῶν λειψάνων τῶν νεομαρτύρων, τὴν κατάταξιν αὐτῶν μεταξὺ τῶν ἁγίων καὶ τὸν ἑορτασμὸν τῆς μνήμης αὐτῶν ἄνευ εἰδικῆς ἐπισήμου πράξεως τῆς ἀνακηρύξεως αὐτῶν. Καὶ ἔψεαν μέν τινες τὴν συνήθειαν ταύτην, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἀθανάσιος ὁ Πάριος, ὅστις καὶ ἰδίαν περὶ τούτου ἔγραψε πραγματείαν, ἀλλ' αὕτη ἐπεκράτει ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ. Οὕτω συνέβαινε καὶ νὰ τιμῶνται μετὰ τὴν ἅλωσιν ἐποχὴν αἱ ἑορταὶ τῶν νεομαρτύρων νὰ ὦσι κατ' ἀρχὰς τοπικοί, ἔπειτα δὲ νὰ διαδίδωνται καὶ εἰς ἄλλους τόπους. Κατ' ὀλίγον ἐγένοντο καὶ ἴδιαι ἀκολουθίαι εἰς πολλοὺς τῶν νεομαρτύρων ὑπὸ νεωτέρων ὑμνογράφων, ὁ δὲ ἐκ Χίου ἱερομόναχος Χριστόφορος συνέθετο κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα κοινὴν ἀκολουθίαν τῶν νεομαρτύρων. Ὁ Οἰκουμενικὸς πατριάρχης Φώτιος, ἀπαντῶν πρό τινος πρὸς τὸν πατριάρχην τῆς Ρουμανίας, ἐρωτήσαντα αὐτὸν περὶ τῆς ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἐπικρατούσης πράξεως ἐν τῇ ἀναγνωρίσει καὶ ἀνακηρύξει τῶν ἁγίων, ἀπέστειλεν αὐτῷ ὡς ὑπόδειγμα τὴν πρᾶξιν τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ ἁγίου Γερασίμου τοῦ νέου, τῆς γενομένης ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, καὶ ὑπέδειξε τὸν τρόπον τῆς ἀναγνωρίσεως καὶ ἀνακηρύξεως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῶν ἁγίων. Ἐκτὸς τῶν γνωστῶν νεομαρτύρων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα καὶ τὰ μαρτύρια ἔμειναν ἄγνωστα. Οὕτως εἰς τὸν μεγάλον ἄλλως τε ἀριθμὸν τῶν γνωστῶν νεομαρτύρων πρέπει νὰ προστεθῶσι καὶ οἱ ἄγνωστοι τοιοῦτοι.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Χρυσοστ. Παπαδοπούλου*, «Οἱ νεομάρτυρες» (Πανελλ. λεύκωμα ἐθν. ἑκατ. τόμ. 6, σ. 187—...). *L. Petit*, «Bibliographies des acolouthies grecques» (...), ἔνθα καὶ περὶ τῶν γενικῶν πηγῶν (σ. XVIII—XL).

Κ. Ι. Δ.

νεομερὶς (ἡ) (Neomeris) *[Παλαιοφυτολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων φυτῶν, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *δασυκλαδακωδῶν θαλλοφύτων* κρυπτογάμων. Τὰ φυτὰ ταῦτα ἦσαν θαλασσόβια, κατετάσσοντο δὲ πρότερον—οὐχὶ ὀρθῶς—ὁτὲ μὲν εἰς τὰ κοράλλια, ὁτὲ δ' εἰς τὰ πρωτόζῳα ἢ καὶ τὰ βρυόζῳα. Φέρουν τὰς κομβολογιοειδεῖς διακλαδώσεις τῶν κυττάρων διαπεποτισμένας ὑπὸ ἀσβεστολίθου, καὶ τοὺς σωροὺς τῶν σπορίων των ἐντὸς ἰδίου κυττάρου ἢ θαλάμου, σποραγγείου καλουμένου. Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας κρητιδικῆς διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

νεομηνία (ἡ)· ἄλλως *νουμηνία* (βλ. λ.).

Νεόμηρις *[Μυθολ.]*. Μία τῶν Νηρηΐδων, θυγάτηρ τοῦ Νηρέως καὶ τῆς Δωρίδος (Ἀπολλ. 1, 2, 7). Α. Ε. Σ.

νεόμορφος (ὁ) (Neomorphus) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν ἀναρριχητικῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κοκκυγιδῶν*, περιλαμβάνον κόκκυγας ἰθαγενεῖς τῆς κεντρικῆς Ἀμερικῆς. Α. Ν. Π.

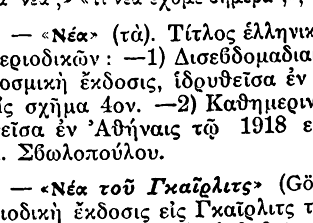

Νεόμορφος.

νέον (τό) οὐδ. τοῦ ἐπιθ. νέος —α —ον, λαμβανόμενον ὡς οὐσιαστ. (κατὰ παράλειψιν τῆς λ. *συμβάν*)· εἴδησις, συμβάν, γεγονός: «τὰ ἔμαθες τὰ νέα;» «τί νέα ἔχομε σήμερα;», «τὰ νέα τῆς ἡμέρας».

— **«Νέα»** (τά). Τίτλος ἑλληνικῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν: —1) Δισεβδομαδιαία καλλιτεχνικὴ καὶ κοσμικὴ ἔκδοσις, ἱδρυθεῖσα ἐν Ἀθήναις τῷ 191. εἰς σχῆμα 4ον. —2) Καθημερινὴ ἐφημερὶς ἱδρυθεῖσα ἐν Ἀθήναις τῷ 1918 εἰς σχῆμα 2ον ὑπὸ Δ. Σβωλοπούλου. —Π.

— **«Νέα *τοῦ Γκαῖρλιτς*»** (Görlitz). Ἑλληνικὴ περιοδικὴ ἔκδοσις εἰς Γκαῖρλιτς τῆς Γερμανίας, ἱδρυθεῖσα τῷ 1916 καὶ ἐκδοθεῖσα μέχρι τοῦ 1919. Ἐγράφετο ὑπὸ τοῦ Αἰμιλίου Γκράουμπερ (...) μεταφραζομένη ὑπὸ τοῦ Διον. Π. Ἀγαπητοῦ, καὶ προωρίζετο διὰ τοὺς ἐκεῖ Ἕλληνας αἰχμαλώτους στρατιώτας. Ἀπὸ τοῦ 1918 (Ἰανουαρίου 4/17) μετωνομάσθη «Ἑλληνικὰ Φύλλα». Π. Ν. Γ.

— **«Νέα *ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα*»** (New from Greece). Μηνιαῖον περιοδικὸν ἐκδιδόμενον ἐν Ἀθήναις εἰς σχῆμα 4ον ἀπὸ τοῦ 1926 ὑπὸ τῆς Τραπέζης Ἀθηνῶν πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις Ἑλλήνων. —Π.

— **«Νέα *τῆς Ἑλλάδος*»** (Les Nouvelles de Grèce). Ἑβδομαδιαία πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἔκδοσις ἱδρυθεῖσα ἐν Ἀθήναις εἰς σχῆμα 4ον ὑπὸ Δ. Ζωγράφου τῷ 1911. Διεκόπη τῷ 1916. —Π.

— **«Νέον *Κήρυγμα*»**. Ἀθηναϊκὸν περιοδικόν, ἐκδοθὲν ἀπὸ τοῦ 1884 (Μαρτίου)—1885. —Π.

νέον (τὸ) *[Χημ.]*. Χημικὸν στοιχεῖον, ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμάδα τῶν εὐγενῶν ἀερίων. Ἔχει σύμβολον Ne καὶ ἀτομικὸν βάρος 20,18. Εἶναι μονοσθενὲς στοιχεῖον καὶ μέχρι τοῦδε δὲν ἐπετεύχθη ἡ ἕνωσίς του μετ' ἄλλων στοιχείων. Ἀνεκαλύφθη ὁμοῦ μετὰ τῶν *κρυπτοῦ* καὶ *ξένου* τῷ 1898 ὑπὸ τῶν W. Ramsay καὶ M. Travers κατὰ τὴν κλασματικὴν ἀπόσταξιν μεγάλων ποσοτήτων ὑγροῦ ἀέρος καὶ ὑγροῦ ἀργοῦ. Εἶναι ἄχρουν, ἄοσμον καὶ ἄγευστον ἀέριον, χημικῶς ἀδιάφορον. Εἰς τὴν θερμοκρασίαν τοῦ ὑγροῦ ἀέρος δὲν συμπυκνοῦται, ἀλλ' εἰς τὴν τοῦ ὑγροῦ ὑδρογόνου καθίσταται στερεόν. Εἰς τὸν σωλῆνα τοῦ Geiszler φωτίζει μετὰ πορτοκαλλερύθρου χρώματος. Εἰς ὑψηλοτέρας θερμοκρασίας διαπερᾷ τὸν χαλαζίαν, τὴν ὕαλον καὶ τὴν πορσελλάνην. Ἀπαντᾷ πάντοτε καὶ ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα εἰς ποσότητα 0,0012%

Digitized by Google

τόθεν καὶ λαμβάνεται μετὰ τὴν ὑγροποίησιν διὰ ...ιασματικῆς ἀποστάξεως. Τὸ νέον χρησιμοποιεῖ...ι εἰς τοὺς ἠλεκτρικοὺς λαμπτῆρας ἀντὶ τοῦ ἀζώ...ου, λόγῳ τῆς μικρᾶς ἀντιστάσεως ἣν παρουσιάζει ...ς τὴν δίοδον τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, τὸ δὲ παραγόμε...ον φῶς παρέχει φάσμα πλούσιον εἰς γραμμὰς εἰς ... πορτοκαλλόχρουν καὶ κίτρινον. Τοιοῦτοι λαμ...τῆρες χρησιμοποιοῦνται κυρίως διὰ φωτεινὰς δια...ημίσεις. Σ. Γ.

Νέον Ἁγιονέριον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ...οινότητος Ἁγιονερίου (Βερλάντζας) τῆς ἐπαρχίας ...αὶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 537. Χ. Δ.

Νέον Ἄμστερνταμ (New Amsterdam) *[Γεω...γραφ.]*. Πόλις τῆς Ν. Ἀμερικῆς ἐν τῇ ἀποικίᾳ τῆς ...ρεττανικῆς Γουϊάνης, κειμένη παρὰ τὴν συμβο...λὴν τῶν ποταμῶν Μπέρμπις καὶ Κέϊντζ, 105 χλμ. ...ρὸς ΝΑ. τῆς Τζώρτζετάουν, μεθ' ἧς συνδέεται ...σιδηροδρομικῶς. Ἱδρύθη ὑπὸ τῶν Ὁλλανδῶν, δια...σχίζεται δὲ ὑπὸ πολλῶν διωρύγων καὶ ἔχει κατὰ ... πλεῖστον ξυλίνας οἰκοδομάς. Κάτ. 9.000. Χ. Δ.

Νέον Ἀννόβερον (ἀγγλ. New Hanover, γερμ. ...euhannover) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Ὠκεανίας, ἀνή...κουσα εἰς τὸ ὑπὸ τὴν ἐντολὴν τῆς Αὐστραλιανῆς ...μοσπονδίας ἀρχιπέλαγος Βίσμαρκ. Κεῖται βορειο...δυτικῶς τῆς Νέας Ἰρλανδίας, ἀφ' ἧς χωρίζεται ...ὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Μπάϋρον καὶ ἔχει ἔκτασιν ...476 τετρ. χλμ. Εἶναι βουνώδης, ὑψουμένη μέχρι ...00 μ., περιβάλλεται δὲ ὑπὸ πολλῶν κοραλλιογε...νῶν νησίδων. Καλύπτεται ὑπὸ δασῶν καὶ ἔχει ἔδα...φος εὐφορώτατον, κατάλληλον διὰ καλλιεργείας ...άμβακος, καουτσούκ, καφέ, κοκκοφοινίκων κτλ. ...ρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἀνῆκεν εἰς τοὺς ...ερμανούς. Χ. Δ.

Νέον Βρανδεμβοῦργον (Neubrandenburg) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Μέκλεμπουργκ Στρέλιτς καὶ παρὰ τὴν λίμνην Τόλλενσεε. Ἔχει ...οικίλας βιομηχανίας, διεξάγει δ' ἐμπόριον σιτη...ῶν καὶ κτηνῶν. Ἀξιομνημόνευτον εἶναι τὸ ἐν ...ὐτῇ παλαιὸν ἀνάκτορον Μπελβεντέρε, ὡς καὶ αἱ ...εριβάλλουσαι τὴν παλαιὰν πόλιν ὀχυρώσεις. Κάτ. ...925) 13.748. Χ. Δ.

Νέον Γαλατᾶ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότη...τος Γαλατᾶ τῆς ἐπαρχίας Μεσολογγίου τοῦ νομοῦ ...ἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 150. Χ. Δ.

Νέον Γυναικόκαστρον *[Γεωγρ.]*. Νέα ὀνο...μασία τοῦ ἐν τῷ νομῷ Θεσσαλονίκης χωρίου Ἀ...βρὲτ-Χισὰρ (βλ. λ.).

Νέον Ἐβόρακον, ἢ ***Νεοβόρακον*** *[Γεωγρ.]*. Ὑπὸ ...ὸ ὄνομα τοῦτο ἀπεδίδετο εἰς παλαιοτέρους χρό...νους ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον ἡ *Νέα Ὑόρκη*. Χ. Δ.

Νεονίλη. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπαντῶσι τρεῖς ...άρτυρες: —1) Ἡ ἑορταζομένη τῇ 28 Ὀκτωβρίου, ...οἱ Λατῖνοι ἑορτάζουσι τῇ 10 Ἀπριλίου). —2) Ἡ ...ορταζομένη τῇ 30 τοῦ αὐτοῦ μηνός. —3) Ἡ τι...ωμένη τῇ 16 Ἰανουαρίου. Τοὺς βίους αὐτῶν ἐν ...κτάσει ἀναγράφει ὁ Νικόδημος ἐν τῷ Συναξαριστῇ.

Νέον Κάδιξ *[Γεωγρ.]*. Πρώτη ὑπὸ τῶν Ἱσπα...νῶν ὀνομασία τῆς νήσου *Κουμπάγκουα* (βλ. λ.).

Νέον Λονδῖνον (New London) *[Γεωγρ.]*. Πό...λις καὶ λιμὴν τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπον...δίας, πρωτεύουσα ὁμωνύμου κομιτείας ἐν τῇ πο...λιτείᾳ Κοννέκτικατ, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Θέϊμς, ... χλμ. ἀπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Λόνγκ Ἄϊλαντ καὶ 80 ...λμ. πρὸς Α. τοῦ Νιοὺ Χῶβεν. Εἶναι σπουδαῖος ναυ...τικὸς σταθμὸς καὶ εἷς τῶν ὡραιοτέρων λιμένων τῶν ...Ἡνωμένων Πολιτειῶν, μὲ μεγάλας ναυπηγικὰς ἐγ...καταστάσεις. Ἔχει βιομηχανίας μετάξης, βαμβα...κερῶν καὶ μαλλίνων εἰδῶν, μηχανουργεῖα, χυτή...ρια κλπ. Ἐπίσης εἶναι ἀξιόλογος ἁλιευτικὸς στα...θμός. Ἱδρύθη τῷ 1646, ὠνομάζετο δὲ κατ' ἀρχὰς ...*αμώ*. Κάτ. 25.700. Χ. Δ.

Νέον Μεκλεμβοῦργον (Neu Mecklenburg) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τοῦ ἀρχιπελάγους Βίσμαρκ (βλ. ... *Νέα Ἰρλανδία*).

Νέον Μεξικὸν (New Mexico, προφ. *Νιοὺ Μέ...ξικο* καὶ συντετμημένον *Ν. Μ.*) *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν ...8 πολιτειῶν τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας, ...κειμένη μεσογείως ἐν τῇ ὁμάδι τῶν νοτιοδυτικῶν ...πολιτειῶν, μεταξὺ τῶν παραλλήλων 31° 20'—37° Β. ...πλάτους καὶ τῶν μεσημβρινῶν 103°—109° Δ. μή...κους Γκρήνουϊτς. Περιβάλλεται ὑπὸ τῶν πολιτειῶν ...Κολοράντο πρὸς Β., Ὀκλαχόμα πρὸς ΒΑ., Τεξὰς ...πρὸς Ν. καὶ ΝΑ., Ἀριζόνα πρὸς Δ. καὶ τοῦ κρά...τους τοῦ Μεξικοῦ πρὸς Ν. καὶ ἔχει σχῆμα τελείου ...ὀρθογωνίου τετραπλεύρου μὲ μικρὰν ἐξοχὴν πρὸς ...ΝΔ. Εἶναι ἡ τετάρτη κατ' ἔκτασιν ἐκ τῶν πολι...τειῶν τῆς ὁμοσπονδίας, ἔχουσα ἐμβαδὸν 317.609 ...χλμ., ἀλλὰ κατοικεῖται ἀραιῶς. Κάτ. (1930) 427.000, ...πρωτεύουσα *Σάντα Φὲ* (κάτ. 7.236). Τὸ ἔδαφος ...αὐτοῦ ἀποτελεῖται ἐξ εὐρέος ὑψιπέδου μέσου ὕψους ...850 μ. μὲ κλίσιν ἀπὸ Β. πρὸς Ν., τὸ ὁποῖον δια...σχίζει, ἀπὸ Β. πρὸς Ν. ἐπίσης, ἡ βαθεῖα κοιλὰς ...τοῦ Ρίο Γκράντε καὶ μία μεγάλη ὀροσειρά, τερ...ματίζουσα πρὸς Ν. τὴν ἀνατολικὴν ὀροσειρὰν τοῦ συστήματος τῶν Βραχωδῶν ὀρέων (Rocky Mountains). Τῆς ὀροσειρᾶς ταύτης ὑψηλότεραι κορυφαὶ εἶναι αἱ: *Κοστίλια* (3.845 μ.), *Τρούκας* (4.008 μ.) καὶ *Μπάλντυ* (3.858 μ.). Πρὸς Ν. καὶ Δ. ἐκτείνονται εὐρεῖαι καὶ ἄγονοι ἐκτάσεις καλούμεναι μέσας (Mesas). Ἐκ τούτων αἱ πρὸς Δ., καλούμεναι «μέσα ντὲ λὸς Λόμπος», ἀποτελοῦσι τὸν ὑδροκρίτην μεταξὺ τῶν δύο ὠκεανῶν. Πρὸς Α. τοῦ Ρίο Γκράντε ὑψοῦνται δύο δευτερεύουσαι καὶ παράλληλοι ὀροσειραί, ἡ σιέρρα Σόλενταντ καὶ ἡ σιέρρα Μπλάνκα, ἀνατολικώτερον δ' αὐτῶν κατέρχεται ἀπὸ Β. πρὸς Ν. ὁ Ρίο Πέκος, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ὁποίου ἐκτείνεται ἡ στέππη τοῦ Λιάνο Ἐστακάντο. Οὐδεὶς ἐκ τῶν ποταμῶν τῆς πολιτείας εἶναι πλωτός, οἱ πλεῖστοι δ' αὐτῶν διέρχονται διὰ μέσου βαθειῶν φαράγγων, γνωστῶν ὡς cañons (κένιοης). Τὰ ὄρη καλύπτονται ὑπὸ δασῶν ἐκ πευκῶν, ἐλατῶν καὶ κέδρων, αἱ δὲ κοιλάδες παρουσιάζουσι ποικίλην καὶ πλουσίαν βλάστησιν. Ἐντὸς τῶν δασῶν ἀπαντῶσι λύκοι, ἄρκτοι, λύγγες, βούβαλοι καὶ πολλὰ ἄλλα ἄγρια ζῷα. Τὸ κλῖμα εἶναι ξηρόν, βρέχει δὲ μόνον κατὰ τὸ θέρος (Ἰούλιος—Ὀκτώβριος). Ἡ μέση ἐτησία θερμοκρασία ἐν τῇ πρωτευούσῃ Σάντα Φέ, εἰς ὕψος 2.312 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, εἶναι +10°,3 Κ. (ἀνωτάτη +31°, κατωτάτη —21° Κ.). Οἱ κάτοικοι εἶναι κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος μιγάδες ἐξ Ἱσπανῶν καὶ Ἰνδῶν, ὁμιλεῖται δὲ κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος ἡ ἱσπανικὴ γλῶσσα. Ὑπάρχουσιν ἐπίσης 10.000 περίπου ἡμιάγριοι Ἰνδοί, ζῶντες εἰς περιοχὰς ἀπομεμακρυσμένας τῶν πόλεων καὶ συνοικισμῶν τῶν πεπολιτισμένων κατοίκων. Κύριος πλουτολογικὸς παράγων εἶναι ἡ κτηνοτροφία, περιλαμβάνουσα ἀγέλας βοῶν κυρίως καὶ προβάτων, εἰς μικροτέραν δὲ κλίμακα χοίρων, ἵππων, ὄνων καὶ ἡμιόνων. Ἡ γεωργία εἶναι μικρά, ἀκμάζουσα μόνον εἰς τὰς ἐπιτηδείας πρὸς ἄρδευσιν περιοχάς, καλλιεργοῦνται δὲ κυρίως σῖτος, βρόμη, ἀραβόσιτος, γεώμηλα κ.λ.π. Τὰ προϊόντα τοῦ ὑπεδάφους εἶναι πολλὰ καὶ ποικίλα, ἡ ἐκμετάλλευσις ὅμως αὐτῶν ἀσκεῖται μετὰ μετρίας ἐντάσεως. Ἐξάγεται κυρίως χρυσός, ἄργυρος, χαλκός, μόλυβδος, γαιάνθραξ, σίδηρος, ὡς καὶ ἀξιόλογος ποσότης ἅλατος ἐκ τῶν πολλῶν εἰς τὰ βαθύτερα μέρη τοῦ λεκανοπεδίου ἁλμυρῶν λιμνῶν. Αἱ συγκοινωνίαι ἐξυπηρετοῦνται ἀποκλειστικῶς σχεδὸν διὰ τῶν σιδηροδρόμων, τῶν ὁποίων τὸ δίκτυον περιλαμβάνει γραμμὰς μήκους 4.980 χλμ. Αἱ βιομηχανίαι εἶναι μικραί, ἀπασχολούμεναι κυρίως μὲ τὴν παρασκευὴν τῶν κτηνοτροφικῶν προϊόντων (τυροκομεῖα, ἐργοστάσια κονσερβῶν, βυρσοδεψεῖα κλπ.) καὶ τὴν πρώτην ἐπιτόπιον ἐπεξεργασίαν (καθαρισμὸν) τῶν μεταλλευμάτων.

—*[Ἱστορ.]* Τὸ Νέον Μεξικὸν ἦτο πολὺ πρὸ τῆς εὐρωπαϊκῆς κατακήσεως κέντρον σπουδαίου ἰθαγενοῦς πολιτισμοῦ, τοῦ ὁποίου τὰ λείψανα σῴζονται εἰς τὰ ἀνὰ τὰς περιοχὰς *Πέκος* καὶ *Θοῦνι* ἐρείπια. Ἐν Πέκος, πρὸς Α. τῆς Σάντα Φέ, διακρίνονται τὰ ἴχνη τῆς μεγάλης πόλεως *Τσικουγιέ*, ἐξ ἧς κατὰ τὴν παράδοσιν κατήγετο ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Μεξικοῦ *Μοντεζούμα*. Ὁ πρῶτος Εὐρωπαῖος, ὅστις ἐπεσκέφθη τὴν χώραν, ἦτο ὁ Καμπέθα ντὲ Βάκα, ὅστις, ναυαγήσας παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Τεξάς, διέσχισεν ὁλόκληρον τὴν Β. Ἀμερικὴν μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Καλιφορνίας. Βραδύτερον ὁ κυβερνήτης τῆς Νέας Γαλικίας Κορονάντο ἀπέστειλε πρὸς ἐξερεύνησιν τῆς χώρας ἕνα φραγκισκανὸν μοναχὸν (1539), αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος ἐπεσκέφθη αὐτὴν κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ὁ Ὀνιάτε ἐγκατεστάθη πρῶτος μετὰ πολυαρίθμων ἀποίκων, οἵτινες ἤρχισαν ἀμέσως ἐκμεταλλευόμενοι τὰ μεταλλεῖα. Τῷ 1680 οἱ ὑποταχθέντες ἰθαγενεῖς ἐπαναστάτησαν, κατέλαβον τὴν Σάντα Φὲ καὶ ἐξεδίωξαν ἐκεῖθεν τοὺς Ἱσπανούς. Μετὰ δεκατριετίαν ὅμως ὁ Διέγος ντὲ Βάργκας ἀνακατέλαβε τὴν χώραν, ὑποδουλώσας ἐκ νέου τοὺς Ἰνδούς. Τῷ 1820 τὸ Νέον Μεξικὸν ἀπηλευθερώθη μετὰ τοῦ λοιποῦ Μεξικοῦ, ὅτε ὅμως, τῷ 1835, ἡ ἐθνοσυνέλευσις τοῦ Μεξικοῦ, καταψηφίσασα τὸ ὁμοσπονδιακὸν σύστημα, ἀπέστειλεν εἰς αὐτὸ διοικητήν, ὁ λαὸς καὶ οἱ ἰθαγενεῖς ἐξεγερθέντες ἐφόνευσαν (1837) τὸν διοικητὴν Περέθ, ἐκλέξαντες εἰς ἀντικατάστασιν αὐτοῦ ἕνα Ἰνδὸν ὀνόματι Χοσὲ Γκονθάλεθ. Ἡ ἐπανάστασις αὕτη κατεπνίγη ὑπὸ τοῦ Μανουὲλ Ἀρμίχο, ὅστις παρέμεινε διοικητὴς μέχρι τοῦ 1846, ὁπότε ἡ χώρα κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν τοῦ στρατηγοῦ Κήρνεϋ. Διὰ τῆς συνθήκης τῆς Γουαδελούπης-Ἰντάλγκο τὸ Νέον Μεξικὸν περιῆλθε καὶ τυπικῶς εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, διωργανώθη δὲ εἰς ἴδιον διοικητικὸν διαμέρισμα τῷ 1850. Τῷ 1854 ἡ χώρα ἐμεγεθύνθη, δυνάμει τῆς συμβάσεως Γκάντσντεν, διὰ τῆς προσθήκης πρὸς Ν. μεγάλης λωρίδος γῆς, ὑπήγετο δὲ εἰς αὐτὴν καὶ τμῆμα τῆς παλαιᾶς Καλιφορνίας ὡς καὶ ὁλόκληρος ἡ σημερινὴ πολιτεία τῆς Ἀριζόνα, ἥτις ἀπεσπάσθη τῷ 1863. Κατὰ τοὺς πολέμους τοῦ χωρισμοῦ, τὸ Νέον Μεξικόν, τὸ ὁποῖον παρέμεινε πιστὸν εἰς τοὺς ἑνωτικούς, ἀπέστειλαν εἰς αὐτοὺς 6.000 ἄνδρας, ὑπέστη τὴν ἐπιδρομὴν μιᾶς στρατιᾶς τοῦ Τεξάς, ἥτις τὴν 20 Μαρτίου 1862 κατέλαβε τὴν Σάντα Φέ, ἡττηθεῖσα ὅμως μετὰ ὀκταήμερον ἐν Γκλοριέτα ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ. Τῷ 1910 ἀνεκηρύχθη εἰς αὐτοδιοίκητον ἐπαρχίαν (territory), μετὰ διετίαν δ' ἐγένετο τέλος πολιτεία (47η, κατὰ σειρὰν ἀνακηρύξεως). Εἰς τὴν ὁμοσπονδιακὴν συνέλευσιν ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ δύο γερουσιαστῶν καὶ ἑνὸς βουλευτοῦ, τὴν δὲ ἐσωτερικὴν διοίκησιν ἀσκοῦσιν ἡ σύγκλητος, ἀποτελουμένη ἐξ 21 μελῶν τετραετοῦς θητείας καὶ ἡ βουλὴ (house of representatives), ἀποτελουμένη ἐκ 49 μελῶν διετοῦς θητείας. Δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι ἔχουσιν ἅπαντες οἱ ἀπὸ ἑνὸς ἔτους διαμένοντες μονίμως ἐν τῇ πολιτείᾳ. Ὁ κυβερνήτης ἐκλέγεται διὰ δύο ἔτη ἐκ τῶν πολιτῶν τῶν ἐχόντων συμπεπληρωμένον τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των. Διοικητικῶς τὸ Νέον Μεξικὸν ὑποδιαιρεῖται εἰς 31 κομιτείας. Χ. Δ.

Νέον Μπέντφορντ (New Bedford) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ λιμὴν τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας, πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Μπρίστολ ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Μασσαχουσέττης, κειμένη παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Αἴκασνετ, αἱ ὁποῖαι ἔχουσι διαρρυθμισθῆ εἰς ἀσφαλῆ καὶ εὐρύχωρον λιμένα, ἀπέχοντα 88 χλμ. πρὸς Ν. τῆς Βοστώνης. Συνδέεται ἀτμοπλοϊκῶς μετὰ τῶν κυριωτέρων ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ λιμένων τῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ εἶναι κόμβος τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν Νέας Ὑόρκης, Νιοῦ Χῶβεν, Χάρτφορντ κλπ. Εἶναι ἐκ τῶν κυριωτέρων κέντρων βιομηχανίας βάμβακος, ἔχει δὲ καὶ ποικίλα ἄλλα ἐργοστάσια μεταξουργίας, κρυστάλλων, μηχανουργεῖα, χυτήρια κλπ. καὶ διεξάγει ἐμπόριον βάμβακος, ἀνθράκων, ξυλείας κλπ. Εἰς παλαιοτέρους χρόνους ἦτο ἓν τῶν κυριωτέρων κέντρον ἁλιείας φαλαινῶν τοῦ κόσμου, ἥτις ὅμως παρήκμασε πρὸ πολλοῦ. Κάτ. 121.200. Χ. Δ.

Νέον Μπράϊτον (New Brighton) *[Γεωγρ.]*—1) Λουτρόπολις τῆς Ἀγγλίας ἐν Τσέσαϊρ, ἀποτελοῦσα τμῆμα τῆς περιοχῆς τοῦ Οὐάλλασυ. Κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μέρσεϋ 6,5 χλμ. ἀπὸ τοῦ Μπίρκενχέηντ, ἐξυπηρετεῖ δὲ τὰς πόλεις Λίβερπουλ καὶ Μπίρκενχέηντ.

—2) Παραθαλάσσιον προάστειον τῆς Βορειοαμερικανικῆς μητροπόλεως Νέας Ὑόρκης, κείμενον ἐπὶ τῆς ΒΑ. παραλίας τῆς νήσου Στάτεν. Μέχρι τοῦ 1898 ἀπετέλει χωριστὴν πόλιν, συγχωνευθεῖσαν ἔκτοτε μετὰ τοῦ μεγάλου προαστείου τοῦ Ρίτσμοντ. Εἶναι ἀξιόλογον κέντρον θαλασσίων λουτρῶν.

—3) Πόλις τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Μπῆβερ τῆς Πενσυλβανίας, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μπῆβερ, 48 χλμ. πρὸς ΒΔ. τοῦ Πίττσμπουργκ, μεθ' οὗ συνδέεται σιδηροδρομικῶς, χρησιμεύουσα ὡς ἐξοχικὸν προάστειον αὐτοῦ. Κάτ. 9.400. Χ. Δ.

Νέον Νόρφολκ (New Norfolk) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Αὐστραλιακῆς ὁμοσπονδίας ἐν Τασμανίᾳ, κειμένη ἐπὶ τοῦ Ντέρβεντ, 32 χλμ. πρὸς ΒΔ. τῆς Χόμπαρτ, μεθ' ἧς συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Εἶναι κέντρον καλλιεργείας ὀπωροφόρων δένδρων καὶ ζυθοβοτάνου. Κάτ. 16.100. Χ. Δ.

Νέον Οὐεστμίνστερ (New Wesminster) *[Γεωγραφ.]*. Πόλις τῆς Βρεττανικῆς Κολομβίας, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Φραΐζερ κειμένη παρὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ δέλτα αὐτοῦ, 24 χλμ. πρὸ τῶν ἐκβολῶν. Κέντρον ἁλιείας σολωμοῦ καὶ ἐμπορίου ξυλείας. Ἱδρύθη τῷ 1858 ὑπὸ τοῦ συνταγματάρχου Μούντυ καὶ ἦτο, πρὸ τῆς μετὰ τοῦ Καναδᾶ ἑνώσεως τῆς Κολομβίας, πρωτεύουσα τοῦ ἠπειρωτικοῦ τμήματος τῆς χώρας. Κάτ. 13.200. Χ. Δ.

Νέον Στεττῖνον (Neustettin) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Πομμερανίᾳ, κειμένη παρὰ τὴν λίμνην Βίλμ. Εἶναι κέντρον ἐμπορίου κτηνῶν, ξυλείας καὶ σιτηρῶν καὶ ἀξιόλογος κόμβος σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν. Κάτ. (1925) 15.487. Χ. Δ.

Νέον Τεῖχος *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ φρούριον τῆς Ἀν. Θρᾴκης, ἐπὶ τῆς Προποντίδος, περὶ τὰ δέκα μίλ. πρὸς Ν. τῆς Βισάνθης (νῦν Ραιδεστοῦ). Ταύτην μετὰ τῆς Βισάνθης καὶ Γάνου ὑπέσχετο νὰ δώσῃ ὁ Σεύθης, βασιλεὺς τῆς Θρᾴκης, εἰς τὸν Ξενοφῶντα, ἐπιστρέφοντα ἐκ τῆς Μ. Ἀσίας, ἐὰν ἐβοήθει αὐτὸν νὰ ἀνακτήσῃ τὴν πατρικὴν χώραν (*Ξενοφ.* Ἀνάβ. VII, 5, 8). Ὁ πολίτης *Νεοτειχεὺς* καὶ *Νεοτειχίτης*. Α. Θ. Σ.

—**Νέον Τεῖχος** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Μία τῶν ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ἀναφερομένων (Α, 149) ἕνδεκα αἰολικῶν πόλεων, ἐν Αἰολίδι τῆς Μ. Ἀσίας, δεξιὰ τοῦ κάτω ροῦ τοῦ Ἕρμου ποταμοῦ, πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς Κύμης (νῦν Ναμοὺρτ-κιόϊ), ἱδρυθεῖσα περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΒ' π. Χ. αἰῶνος ὑπὸ ἀποίκων ἐκ Φρικίου τῆς Λοκρίδος (*Στράβ.* XIII, 621). Σῴζονται μικρὰ χαλκᾶ νομίσματα αὐτῆς τοῦ 300 περίπου π.Χ., φέροντα κεφαλὴν Ἀθηνᾶς. Σήμερον τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει τὸ χωρίον *Ἀϊνατζίκ*. Α. Θ. Σ.

—**Νέον τεῖχος** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Σαμαρτίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. III. 5, 4) «μετὰ τὸν ἰσθμὸν τὸν πρὸς τῷ Καρκινίτῃ ποταμῷ». Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δέον νὰ ἀναζητηθῇ ἐπὶ τοῦ κόλπου Περεκὸπ (τοῦ

Digitized by Google

Καρκινίτου κόλπου τῶν ἀρχαίων), παρὰ τὸν λιμένα Ἀκμετσὲτ (τὸν Καλὸν Λιμένα πιθανῶς τοῦ Στράβωνος), ἐπὶ τῆς Δ. παραλίας τῆς Ταυρικῆς χερσονήσου. Α. Θ. Σ.

Νέον Τολέδον *[Γεωγρ.]*. Πρώτη ὀνομασία τῆς πόλεως *Κουμανᾶ* (βλ. λ.). τῆς Βενεζουέλας.

νεόνυμφος (ὁ, ἡ)· ὁ νεωστὶ νυμφευθείς, κοιν. *νιόπαντρος*.

Νέον Χάμψερ (New Hampshire, προφ. *Νιοὺ Χάμψερ*, καὶ συντετμημένον *Ν. Η.*) *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν 48 πολιτειῶν τῶν ἀποτελουσῶν τὴν Βορειοαμερικανικὴν ὁμοσπονδίαν, κειμένη ἐν τῇ ὁμάδι τῶν βορειοανατολικῶν πολιτειῶν τῆς Νέας Ἀγγλίας, μεταξὺ τῶν παραλλήλων 42° 40′—45° 18′ Β. πλάτους καὶ τῶν μεσημβρινῶν 70° 40′—72° 35′ Δ. μήκους Γκρήνουϊτς. Ἐκτείνεται ἀπὸ Β. πρὸς Ν. μεταξὺ Καναδᾶ καὶ Ἀτλαντικοῦ καὶ ἔχει πρὸς Α. τὴν πολιτείαν Μαίν, πρὸς Δ. τὴν Βέρμοντ καὶ πρὸς Ν. τὴν Μασσαχουσέττην καὶ ἔχει ὡς κύρια σύνορα πρὸς Δ. μὲν τὸν ποταμὸν Κοννέκτικατ, πρὸς Α. τὸν 71 Δ. μεσημβρινὸν ἀπὸ Γκρήνουϊτς καὶ πρὸς Ν. τὸν 70° 40′ παράλληλον. Ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ παρουσιάζει μικρὰν μόνον παραλίαν πρὸς ΝΑ., μήκους 25 μόνον χλμ. Εἶναι ἐκ τῶν μικροτέρων ἀπὸ ἀπόψεως ἐκτάσεως πολιτειῶν τῆς ὁμοσπονδίας, καλύπτουσα ἐμβαδὸν 24.192 τετρ.χλμ. Κάτ. (1930) 465.000, πρωτεύουσα *Κόνκορντ* (κάτ. 22.167). Τὸ ἔδαφος τοῦ Νέου Χάμψερ εἶναι ὀρεινόν, καλυπτόμενον κατὰ μὲν τὸ Β. αὐτοῦ τμῆμα ὑπὸ τῶν *Λευκῶν ὀρέων* (White Mountains), τῶν ὁποίων ἡ μεγαλυτέρα κορυφὴ Οὐάσινγκτων φθάνει μέχρι 1.900 μ., κατὰ δὲ τὸ δυτικὸν ὑπὸ τῶν ὀρέων *Μόναντνοκ* (1.131 μ.) καὶ *Μοὺς Χίλλοκ* (1.460 μ.) Τὸ μόνον πεδινὸν τμῆμα εἶναι τὸ πρὸς τὴν παραλίαν, μέχρι βάθους 30 χλμ. ἀπ' αὐτῆς, τὸ ὁποῖον ἔχει ἔδαφος ἀμμῶδες καὶ ὀλίγον γόνιμον. Τὰ ὄρη ἀποτελοῦνται κυρίως ἐκ γρανιτικῶν πετρωμάτων καὶ γνευσίου, τὰ ἴχνη δὲ τῆς περιόδου τῶν παγετώνων ἀφθονοῦσι καθ' ἅπασαν τὴν χώραν. Κυριώτεροι ποταμοὶ εἶναι ὁ *Κοννέκτικατ*, σχηματίζων τὸ πρὸς Δ. ὅριον τῆς χώρας, ὁ *Μέρριμακ*, ἐκβάλλων ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Μασσαχουσέττης, ὁ *Πισκατάγκουα*, διαγράφων τὸ νοτιώτερον τμῆμα τῶν μετὰ τῆς πολιτείας Μαὶν συνόρων. Παρὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ τελευταίου τούτου κεῖται τὸ *Πόρτσμουθ*, κυριώτερος λιμὴν τῆς πολιτείας, Πάντες οἱ ποταμοὶ εἶναι ἀκατάλληλοι διὰ ναυσιπλοΐαν, λόγῳ τοῦ ὅτι διακόπτονται ὑπὸ πολυαρίθμων καταρρακτῶν, παρέχουσιν ὅμως μεγάλην κινητήριον δύναμιν. Αἱ λίμναι εἶναι πολυάριθμοι, ἀνοιγόμεναι εἰς τὸ νότιον ἰδίᾳ τμῆμα τῆς πολιτείας, μεγαλυτέρα δ' αὐτῶν εἶναι ἡ *Γουΐννιπιζώγκη*, ἐκρέουσα εἰς τὸν Μέρριμακ, ἡ *Σώναπη*, περιώνυμος διὰ τὰ γραφικὰ τοπία της, ἐκρέουσα εἰς τὸν Κοννέκτικατ, ἡ *Γουΐνισκαμ* κ.ά. Τὸ κλίμα εἶναι ψυχρὸν καὶ δριμύτατον, προκαλοῦν τὴν πῆξιν τῶν ποταμῶν καὶ λιμνῶν ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μέχρι πολλάκις τοῦ Μαΐου. Ἡ μέση ἐτησία θερμοκρασία ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ Μέρριμακ πρωτευούσῃ Κόνκορντ εἶναι +17° Κ. Ἡ ἐτησία πτῶσις τῶν βροχῶν ἀνέρχεται εἰς 1.170 χιλιοστόμετρα. Τὸ ἔδαφος δὲν εἶναι γόνιμον παρὰ μόνον εἰς τὰς κοιλάδας, εἰς τὰς ὁποίας καλλιεργοῦνται εἰς μετρίαν κλίμακα γεώμηλα, λυκίσκος, σῖτος, βρόμη, ἀραβόσιτος κλπ.

Τὰ 75% τοῦ ἐδάφους καλύπτονται ὑπὸ πυκνῶν δρυῶν, πευκῶν, ἐλατῶν, κέδρων κλπ. Ἡ κτηνοτροφία περιλαμβάνει ἀγέλας βοῶν, προβάτων, ἵππων καὶ χοίρων, ὑπάρχουσι δὲ πολλαὶ βιομηχανικαὶ ἐγκαταστάσεις διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν ἐκ τῶν ζώων τούτων προϊόντων. Κύριος πλουτολογικὸς κλάδος τῆς πολιτείας εἶναι ἡ βιομηχανία, εἰς ἣν ἀπασχολοῦνται τὰ 50% περίπου τῶν κατοίκων. Περιλαμβάνει αὕτη 1.078 ἐγκαταστάσεις (1928) μὲ 75.000 ἐργάτας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπερτεροῦσι τὰ ἐργοστάσια ἐριουργίας, βαμβακοβιομηχανίας, ὑποδηματοποιίας, δερματοβιομηχανίας κλπ. Τὸ ὑπέδαφος ἐγκλείει μεγάλα λατομεῖα γρανίτου καὶ ὀρυχεῖα μίκας, περιλαμβάνει ὅμως εἰς μικροτέρας ποσότητας καὶ μεταλλεύματα γραφίτου, χρυσοῦ, ἀργύρου, χαλκοῦ, μολύβδου κλπ. Αἱ συγκοινωνίαι ἐξυπηρετοῦνται κυρίως διὰ τῶν σιδηροδρόμων, τῶν ὁποίων τὸ δίκτυον περιλαμβάνει γραμμὰς μήκους 2.400 χλμ. Ἄλλαι σπουδαῖαι πόλεις, ἐκτὸς τῆς πρωτευούσης *Κόνκορντ*, εἶναι αἱ: *Μάντσεστερ*, *Νάσσουα*, *Ντόβερ* καὶ *Πόρτσμουθ*.

—*[Ἱστορ.]* Τὸ Νέον Χάμψερ ἀπῳκίσθη τὸ πρῶτον τῷ 1623 ὑπὸ τῶν Φερδινάνδου Γκὸρζ καὶ Παΐζον, οἵτινες ἵδρυσαν τὸν λιμένα τοῦ Πόρτσμουθ. Κατ' ἀρχὰς ἡ ἀποικία ὑπήγετο διοικητικῶς εἰς τὴν Μασσαχουσέττην, ἐξ ἧς ἀπεσπάσθη τῷ 1679. Ἀπὸ τοῦ 1741 ἀπέλαυεν αὐτοδιοικήσεως. Ἀπὸ τοῦ 1775 ἡ τοπικὴ συνέλευσις κατήργησε πᾶν ἐπὶ τῆς χώρας κυριαρχικὸν δικαίωμα τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, τὸ δὲ ἑπόμενον ἔτος μετέσχε τῆς τότε συσταθείσης βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας, τῆς ὁποίας ἦτο μία ἐκ τῶν 13 ἱδρυτικῶν πολιτειῶν. Σήμερον ἡ πολιτεία ἀποστέλλει εἰς τὸ ὁμοσπονδιακὸν κοινοβούλιον δύο γερουσιαστὰς καὶ δύο βουλευτάς, διὰ δὲ τὴν τοπικὴν διοίκησιν ἔχει, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀπὸ τοῦ 1784 Συντάγματος, σύγκλητον ἐξ 24 μελῶν, ἐκλεγομένων διὰ μίαν διετίαν ἐκ τῶν ἐχόντων συμπεπληρωμένον τὸ 30ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῶν πολιτῶν, καὶ βουλὴν (House of representatives) ἐκ 4.222 μελῶν, ἐκλεγομένων διὰ μίαν διετίαν ἐπίσης ἐκ τῶν ἐχόντων συμπεπληρωμένον τὸ 21ον ἔτος τῆς ἡλικίας των πολιτῶν. Τὰ δύο ταῦτα σώματα συγκροτοῦνται εἰς ἑνιαῖον, ὀνομαζόμενον τότε «general assembly». Τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν ἔχουσι πάντες οἱ ἀπὸ ἑξαμήνου διαμένοντες ἐν τῇ πολιτείᾳ πολῖται. Ὁ κυβερνήτης ἐκλέγεται διὰ μίαν διετίαν, δέον δὲ νὰ ἔχῃ συμπεπληρωμένον τὸ 30ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του. Συμφώνως πρὸς τὸ Σύνταγμα ὁ λαὸς ἐρωτᾶται διὰ δημοψηφίσματος ἑκάστην ἑπταετίαν ἐὰν ἐπιθυμῇ μεταρρύθμισιν τοῦ Συντάγματος, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει τὸ ἀνώτατον δικαστήριον συντάσσει πίνακα τῶν τροποποιήσεων, αἱ ὁποῖαι διὰ νὰ ἐπενεχθοῦν δέον νὰ συγκεντρώσωσι τὰ δύο τρία τῶν ψήφων. Ἡ πολιτεία ὑποδιαιρεῖται εἰς 10 κομητείας. Χ. Δ.

Νέον Χωρίον *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς Κύπρου ἐν τῷ διαμερίσματι Χρυσοχοῦς τῆς ἐπαρχίας Πάφου. Κάτ. 570. —2) Χωρίον τῆς Κύπρου ἐν τῷ διαμερίσματι Κυθραίας τῆς ἐπαρχίας Λευκωσίας. Κάτ. 812.

νεοουροτροπίνη (ἡ). Φάρμακον κατὰ τοῦ ἀρθριτισμοῦ καὶ τῶν οὐρικῶν διαθέσεων, συνιστάμενον ἐξ *οὐροτροπίνης* καὶ *κιταρίνης*. Σ. Γ.

νεοπαγής (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ νεωστὶ παγείς, συνδεθείς: «νεοπαγὲς *περάπηγμα*».

νεοπερσικός (ὁ). Ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ νέον περσικὸν κράτος τὸ ὑπὸ τῶν Σασανιδῶν ἱδρυθὲν μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Περσίας ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τῶν Διαδόχων καὶ τῶν Πάρθων ἡγεμόνων: «*νεοπερσικὴ τέχνη*» κτλ.

νεόπηκτος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ νεωστὶ παγείς: «*νεόπηκτος τυρὸς*» ὁ πρὸ ὀλίγου παρασκευασθείς.

νεοπλασία (ἡ)· νέα πλάσις, δημιουργία ἱστοῦ, ἄλλως *νεοπλαστία* (βλ. λ.)

— **νεοπλασίαι δερματικαί** *[Ἰατρ.]* βλ. λ. *δερματικοὶ ὄγκοι*.

νεόπλασμα (τό) (συνώνυμον *βλάστωμα*). Οὕτω ὀνομάζομεν τὰς περιγράπτους ἐκείνας διὰ τὸν ὀργανισμὸν ἀχρήστους καινοπλαστίας τῶν ἱστῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἐπαναστατικῶς προϊοῦσα καὶ ἀπροσδιόριστος αὔξησις προσέλαβεν αὐτόνομον χαρακτῆρα. Ὅταν ἡ παρέκκλισις αὐτῶν ἀπὸ τῆς μικροσκοπικῆς εἰκόνος τῶν κατὰ φύσιν μητρικῶν ἱστῶν εἶναι πολὺ μικρά, καλοῦμεν τὰ νεοπλάσματα: *καλοήθη*, *ὁμοιότυπα*, *ὁμόλογα*, *ὥριμα*. Ὅταν ὅμως ἡ παρέκκλισις ἀπὸ τοῦ κανονικοῦ τύπου εἶναι λίαν ἔκδηλος, μορφολογικῶς τε καὶ λειτουργικῶς, τότε ἡ ἱστολογικὴ παραβολὴ τῶν νεοπλασματικῶν μαζῶν πρὸς τοὺς μητρικοὺς ἱστούς, ἐξ ὧν προῆλθον, εἶναι λίαν δύσκολος ἢ ἐντελῶς ἀδύνατος. Τὰ κλινικῶς κακοήθη ταῦτα νεοπλάσματα ἀποτελοῦνται ἐκ ἀμεταπλάστων (μὴ διαφοροποιηθέντων) ἱστικῶν στοιχείων, προσομοιαζόντων τοῖς ἐμβρυϊκοῖς ἱστοῖς, ὀνομάζονται δὲ *ἑτερότυπα*, *ἑτερόλογα*, *ἄωρα*. Ὁ λίαν συχνὰ ὑπὸ τῶν κλινικῶν ἰατρῶν χρησιμοποιούμενος ὅρος *ὄγκος* (Tumor) ἀντὶ νεόπλασμα δὲν εἶναι κατάλληλος, καθ' ὅσον πολλοὶ ὄγκοι δὲν εἶναι γνήσια ἢ ἀληθῆ νεοπλάσματα (βλαστώματα) μετὰ ἀτύπου κατασκευῆς τῶν κυττάρων καὶ ἰδιοτελοῦς αὐτονόμου βίου, ἀλλὰ μόνον ὑπερπλαστικοὶ σχηματισμοὶ φλεγμονώδους (π.χ. κοκκιώματα) ἢ αναγεννητικῆς φύσεως, ἤτοι ἀμυντικαὶ καὶ ἀναπληρωματικαὶ ἐξεργασίαι μετὰ ὡρίμων κυττάρων.

Ἡ ἐπιβλαβὴς ἐπίδρασις τῶν βλαστωμάτων ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ ἔγκειται ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐν τῇ παρασιτικῇ ζωῇ, ἣν διάγουσι, παραλαμβάνοντα θρεπτικὰς ὕλας χρησίμους διὰ τὰς διαφόρους λειτουργίας τῶν κατὰ φύσιν κυττάρων τοῦ σώματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐν τῇ παραγωγῇ τοξικῶν οὐσιῶν προκαλουσῶν ἀναιμίαν καὶ γενικὴν κατάπτωσιν καὶ ἀπίσχνανσιν τοῦ σώματος (νεοπλασματικὴ καχεξία). Τὰ δηλητηριώδη ταῦτα ἐκκρίματα τῶν νεοπλασματικῶν κυττάρων ἐπιδρῶντα δίκην ζυμοκάτων καταλυτικῶς ἐπὶ τὴν ἀνταλλαγὴν τῆς ὕλης τοῦ λευκώματος, ἐπιφέρουσιν ἰσχυρὰν καταστροφὴν λευκωματωδῶν οὐσιῶν, τοῦτο δὲ διαδηλοῦται καὶ διὰ τῆς ηὐξημένης ποσότητος ἀζώτου ἐν τοῖς οὔροις, τῆς αὐξήσεως τοῦ οὐρικοῦ ὀξέος καὶ τῆς ἐλαττώσεως τῆς ἀλκαλικότητος τοῦ αἵματος. Αἱ δὲ πολλάκις λίαν βαρεῖαι ἀναιμικαὶ καταστάσεις, αἵτινες ἐμφανίζονται ἐπ' ἀνθρώπων πασχόντων ἐκ κακοήθων νεοπλασμάτων (σαρκωμάτων ἢ καρκινωμάτων) εἶναι ἀποτέλεσμα τὸ μὲν ῥαγδαίων ἢ καὶ μικρῶν παρατεταμένων αἱμορραγιῶν (π. χ. αἱμορραγίαι καρκίνου τοῦ στομάχου καὶ τῆς μήτρας), τὸ δὲ εἰδικῶν τοξινῶν αἱμολυτικῶς ἐπιδρωσῶν ἐπὶ τὰ ἐρυθροσφαίρια τοῦ κυκλοφορουμένου αἵματος καὶ τῶν αἱμοποιητικῶν ὀργάνων.

Δέον νὰ τονισθῇ ὅτι ἡ ἀναρχικὴ τοπικὴ αὔξησις τοῦ νεοπλάσματος καθὼς καὶ ἡ ἐπέκτασις αὐτοῦ διὰ μεταστάσεων καὶ ἐμφυτεύσεως ἢ ἐ... λισμοῦ ἐπιγίγνεται πάντοτε διὰ τοῦ συνεχοῦς ἀδιαλείπτου πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἰδίων ... κυττάρων τῶν ἅπαξ σχηματισθέντων ἐν τῷ ... νεοπλασματικῷ βλαστικῷ κέντρῳ καὶ οὐχὶ ... μεταπλάσεως τῶν παρακειμένων ὑγιῶν κυττ... στοιχείων τοῦ πέριξ ἱστοῦ, ὡς τοῦτο ἐνόμιζον ... παλαιότεροι ἐρευνηταί. Τὰ πρῶτα ταῦτα βλαστωματώδη κύτταρα παρήχθησαν ἐξ αὐτῶν τῶν ... τῶν κυττάρων τοῦ σώματος ἡμῶν, εἰς τὰ ... ἕνεκα διαφόρων αἰτίων ἐπῆλθε μία διαταραχὴ ... κυτταρικῆς ζωῆς, ἧς ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ ... μεταβολὴ τοῦ χαρακτῆρος τῶν κυττάρων. Τὸ ... δὲ ἀκριβῶς εἶναι τὸ πρωτογενὲς καὶ τὸ οὐσι... τῆς νεοπλασματικῆς νόσου.

Καθόσον ἀφορᾷ εἰς τὴν αἰτιολογίαν, αἱ νεώτεραι παρατηρήσεις διδάσκουσιν ἡμᾶς ὅτι ... τὸ πλεῖστον πρόκειται περὶ συνδυασμοῦ πε... τέρων ἐνεργούντων παραγόντων, ὅστις προκ... τὴν πρωτοπαθῆ βλαστωματώδη ἐξαλλαγὴν ... κυττάρων. Μεταξὺ τῶν νεοπλασματογόνων παραγόντων δέον νὰ διακρίνωμεν τοὺς ἐνδογενεῖς (θεωρία τῶν ἐμβρυϊκῶν βλαστημάτων τοῦ Cohn... θεωρία τοῦ Boweri περὶ ἐλαττωματικῆς μορφολογίας καὶ βιολογίας τῶν νεοπλασματικῶν κυττ... παράγοντες τῆς ἰδιοσυγκρασίας) καὶ τοὺς ἐξωγενεῖς (μηχανικά, χημικά, μικροβιακά, παρασ... ἐρεθίσματα). Αἱ νεώτεραι πολυάριθμοι πειραματικαὶ ἔρευναι τῶν Ἰαπώνων Yamagiva, Ishik... τῶν Γερμανῶν Borst, Teutschländer, τοῦ Fi... καὶ ἄλλων καταδεικνύουσι λίαν σαφῶς ὅτι ... πολλῶν καὶ ποικίλων ἐξωτερικῶν ἐρεθισμάτων οὐχὶ εἰδικῆς φύσεως (Teerpinselungen, Par... Arsenik καὶ ἄλλων) δυνάμεθα νὰ προξενήσωμεν τὴν ἀρχικὴν ἐμφάνισιν τῶν πρώτων νεοπλασματικῶν κυττάρων ἐν τῷ ὀργανισμῷ, καθὼς καὶ ... περαιτέρω ἀνάπτυξιν καὶ ἐπέκτασιν αὐτῶν. ... ἄλλου ὅμως προκύπτει ἐκ τῶν πειραμάτων τού... ὅτι εἶναι ἀδύνατον ἁπλῶς καὶ μόνον διὰ τῶν ἐξωτερικῶν αἰτίων νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν αἰτιολογικὴν γένεσιν τοῦ νεοπλασματικοῦ βλαστήματος καὶ ... ἀνάγκην δέον, σὺν τοῖς ἐξωτερικοῖς ἐρεθίσμασι παραδεχθῶμεν καὶ τὰ ἀνωτέρω ἀναφερθέντα ... τοῖς κυττάροις προϋπάρχοντα ἐσωτερικὰ αἴτια. ... ἐξωτερικὰ ἐρεθίσματα εἶναι ἱκανὰ μόνον νὰ ἐξ... ψωσι τὰς ἐν τοῖς ποιοτικῶς μεταβεβλημένοις κυτ... τάροις ὑπολανθανούσας ἐφεδρικὰς ἐνεργείας ... νεοπλασματικὴν βλάστησιν.

Τέλος ἀπὸ τοῦ R. Virchow καὶ ἐντεῦθεν ἡ ... ξινόμησις τῶν νεοπλασμάτων γίνεται ἐπὶ τῇ ... τῆς ἱστογενεσίας, καθόσον πᾶν νεόπλασμα λαμ... νει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἐξ ὡρισμένου τινὸς φυσιολογικοῦ μητρικοῦ ἱστοῦ (Matrix, Muttergew...) προϋπάρχοντος ἐν τῷ σώματι ἡμῶν.

Διακρίνομεν τὰς ἑξῆς τρεῖς μεγάλας ὁμάδας: 1) Τὰ ἐκ τοῦ ἐπιθηλιακοῦ ἱστοῦ παραγόμενα ... πλάσματα. 2) Τὰ ἐκ τῆς ἐρειστικῆς οὐσίας ... γόμενα τοιαῦτα. 3) Τὰ μεικτὰ καὶ τὰ τερατοειδῆ ... πλάσματα (δυσοντογενετικὰ νεοπλάσματα), ... λούμενα ἐκ διαφόρων ἐρειστικῶν καὶ ἐπιθηλιακῶν ἱστῶν καὶ ἔχοντα ὡς βάσιν τῆς μορφικῆς ... γενέσεως πάντοτε μίαν διαμαρτίαν περὶ τὴν ... πλασιν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Borst M.*, «Allgemeine Patholo... maligneu Geschwülste» (Leipzig 1924).—*Callen...* «... Textbook of Pathologie» (Philadelphia and Lond... B. Saunders Comp. 1920).—*Ewing James*, «Neoplastic Diseases» (Philadelphia and London, W. B. Saunders Comp. 1919). Θ. ΣΚΑΛΒΟ...

— *[Κτηνιατρ.]* Τὰ *νεοπλάσματα* εἰς τὰ διάφορα ζῷα διακρίνονται εἰς *σαρκώματα*, *ἰνώματα*, ... *ματα*, *ἰνο-χονδρώματα*, *ἐπιθηλιώματα*. Τὰ συχνότερον ἐν τούτοις ἀπαντώμενα εἰς τὰ ζῷα εἶναι ... ἰνώματα καὶ τὰ σαρκώματα.

Ἡ κλινικὴ αὐτῶν διάγνωσις εἶναι ὁπωσδήποτε δύσκολος· μία σκλήρυνσις π. χ. τοῦ δέρματος προερχομένη ἐξ ἁπλοῦ ὑγρώματος, δυνατὸν ... ἐκληφθῇ ὡς νεόπλασμα. Ὅταν τὰ νεοπλάσματα παρουσιάζωνται ὑπὸ μορφὴν ὄγκων κακοήθων ... θεραπεία αὐτῶν συνίσταται εἰς τὴν τελείαν ἐξαίρεσιν ... ζωσιν τοῦ ὄγκου· αἱ καυτηριάσεις δὲν παρέχουσι ... καλὰ ἀποτελέσματα.

Εἰς τὰ ζῷα τὰ νεοπλάσματα παρουσιάζονται ... ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τὸ περικάρδιον καὶ τὴν καρδίαν, εἰς τὴν οὐροδόχον κύστιν. Εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὸ περικάρδιον παρετηρήθησαν διάφορα νεοπλάσματα, ὅπως μυξώματα, μελανώματα, σαρκώματα, φυμάτια κ.λ.π. διαφόρων μεγεθῶν, ἀπὸ ... ρύου ἕως ᾠοῦ, καὶ εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ... λιπώματα μεγέθους φακῆς. Εἰς τὴν οὐροδόχον κύστιν παρουσιάζονται σπανίως καὶ ὑπὸ μορφὴν ... ἰνωμάτων, σαρκωμάτων καὶ καρκινωμάτων.

Ἡ θεραπεία των εἶναι συμπτωματικὴ καὶ ... ρουργική, ἐφ' ὅσον αὕτη καθίσταται ἐφικτή. ...

νεοπλασματικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος ... νεόπλασμα: «νεοπλασματικὸς ὄγκος».

— **νεοπλασματικὸν στρῶμα**. Ὅπως τὰ διάφορα ὄργανα τοῦ σώματος (σπλήν, ἧπαρ, πάγκρεας κ.τ.λ.) οὕτω καὶ τὰ νεοπλάσματα συνίστανται ἐκ ... εἰδικοῦ παρεγχύματος, ὡς τοῦ κυρίου συστατικοῦ καὶ ἐκ τοῦ ἐκ συνδετικοῦ καὶ ἀγγειακοῦ ἱσ...

Digitized by Google

ἀποτελουμένου *στρώματος*, ὅπερ ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν χρησιμεύει ὡς ἐρειστικὸς σκελετὸς (Stütz-gerüst) τοῦ νεοπλάσματος, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ ὡς φορεὺς τῶν αἱμοφόρων καὶ λεμφοφόρων ἀγγείων ἐξασφαλίζει τὴν διατροφὴν τοῦ ὅλου νεοπλάσματος. Ὁ συνδετικὸς ἱστὸς τοῦ διαμέσου τούτου στρώματος δύναται ἐνίοτε νὰ ὑποστῇ ὀπισθοδρομικὰς ἐξεργασίας καὶ δὴ κατὰ τὸ πλεῖστον βλεννώδη ἢ ὑαλοειδῆ μεταμόρφωσιν. Θ. Σ.

νεοπλαστία (ἡ). Ἡ ἔκφρασις αὕτη σημαίνει γενικῶς τὸν πολλαπλασιασμὸν ἱστικῶν στοιχείων (κυττάρων καὶ μεσοκυτταρίων οὐσιῶν) κατὰ τὰς διαφόρους μορφὰς τῆς φυσιολογικῆς καὶ παθολογικῆς (δηλαδὴ τῆς ἀναγεννητικῆς, τῆς φλεγμονώδους, τῆς βλαστωματώδους κ.τ.λ.) αὐξήσεως τῶν ἱστῶν. Θ. Σ.

— *[Φυτοπαθ.] Νεοπλαστία* ἢ *νεοπλασία* καλεῖται ἡ παθολογικὴ ἀνάπτυξις ἱστῶν μὴ κανονικῶν, λαμβάνουσα χώραν εἰς τοὺς κόλπους ἱστῶν φυσιολογικῶν. Οἱ μὴ κανονικοὶ οὗτοι ἱστοὶ ἀναπτύσσονται ἀτάκτως, σχηματίζοντες ὄγκους διαρκῶς μέχρις ἑνὸς ὁρίου μεγεθυνομένους, εἰς βάρος τῆς ζωτικότητος τῶν κανονικῶν ἱστῶν. Αἱ νεοπλαστίαι παρὰ τοῖς φυτοῖς ὀφείλονται εἰς προσβολὰς μικροβίων (Bacterium Savastanoi, Bacterium tonelianum, F. tumefaciens, Bacillus populi) μυκήτων καὶ ἐντόμων καὶ εἰς φυσιολογικὰ αἴτια. Ε. Τ. Ε.

νεοπλατωνικός, *—ή, —όν*· πλατωνικὸς ὑπὸ νέαν μορφήν: «νεοπλατωνικὸν φιλοσοφικὸν δόγμα»· || «νεοπλατωνικοὶ φιλόσοφοι» οἱ ἀσπαζόμενοι τὸ νεοπλατωνικὸν δόγμα, οἱ ὀπαδοὶ τοῦ δόγματος τούτου.

νεοπλατωνισμὸς (ὁ) *[Φιλοσ.]*. Ὑπὸ εὐρυτέραν ἔννοιαν ὀνομάζομεν *νεοπλατωνισμὸν* τὴν ἐπάνοδον πρὸς τὴν θεωρητικὴν μελέτην τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν σκεπτικισμὸν τῆς νεωτέρας Ἀκαδημίας καὶ πρὸς τὴν καθαρῶς ἠθικήν, εὐδαιμονιστικὴν καὶ πρακτικὴν τελολογίαν τῆς φιλοσοφικῆς ἐρεύνης παρὰ τοῖς στωϊκοῖς. Ἡ κίνησις αὕτη εἶχεν ἤδη ἀρχίσει πολὺ πρὸ τοῦ Πλωτίνου παρὰ Πλουτάρχῳ τῷ Χαιρωνεῖ καὶ Μαξίμῳ τῷ ἐκ Τύρου. Ἀφ᾽ ἑτέρου, ἔχοντες ὑπ᾽ ὄψιν τὰς ἐξωελληνικὰς ἐπιδράσεις, ἃς ὑπέστη ὁ Πλωτῖνος, ἀναγκαζόμεθα νὰ συνυπολογίσωμεν μεταξὺ τῶν προδρόμων τοῦ νεοπλατωνισμοῦ συγγραφεῖς ὡς τὸν Φίλωνα τὸν Ἰουδαῖον, τοῦ ὁποίου ἡ κυρία προσπάθεια συνίσταται εἰς τὸ ν᾽ ἀνερευνήσῃ τὴν κρυφὴν οὐσίαν τοῦ θείου, μεταχειριζόμενος ὡς βοήθημα τὴν συμβολικὴν ἑρμηνείαν τῶν παλαιῶν μύθων καὶ συγγραμμάτων καὶ θεωρῶν πᾶσαν δόκιμον σοφίαν ὡς ἀπαύγασμα τῆς καββαλιτικῆς παραδόσεως καὶ τοῦ Μωϋσέως, ἢ τὸν Νουμήνιον, ὅστις συγγενεύει μὲ τοὺς γνωστικοὺς διὰ τῆς θεωρίας του περὶ ὑλικῆς ἀπορροῆς. Συχνάκις περρίφθη εἰς τὸν Πλωτῖνον παρὰ τῶν συγχρόνων του ἤδη ὅτι ἀντιγράφει αὐτολεξεὶ τὸν Νουμήνιον τὸν ἐξ Ἀπαμείας, ἀλλ᾽ ἡ τοιαύτη πνευματικὴ συγγένεια ἀποδεικνύεται ἀστήρικτος ἤδη ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Πλωτῖνος καταπολεμεῖ δριμέως καὶ τοὺς γνωστικοὺς καὶ τοὺς στωϊκούς. Ἡ κυρίως νεοπλατωνικὴ σχολὴ ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ *Ἀμμωνίου Σακκᾶ* (περίπου 175—242 μ. Χ.), τὰ μαθήματα τοῦ ὁποίου παρηκολούθησεν ὁ Πλωτῖνος ἐπὶ δέκα ὁλόκληρα ἔτη, ἀπὸ τῆς ἡλικίας τῶν 28 ἐτῶν μέχρι τοῦ 242, ἀφοῦ προηγουμένως εἶχε φοιτήσει παρὰ πλείστοις σοφισταῖς, χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ τὴν ἱκανοποίησιν, ἣν ἐπεζήτει. Ὁ Ἀμμώνιος δὲν συνέγραψε τίποτε καὶ δὲν γνωρίζομεν οὐδὲν θετικὸν περὶ τοῦ περιεχομένου τῆς διδασκαλίας του. Βέβαιον εἶναι ὅτι ἦτο ἐπιβλητικὴ προσωπικότης καὶ ὅτι συνεδύαζε τὴν ἀληθῶς φιλοσοφικὴν ἁπλότητα καὶ σοβαρότητα πρὸς βαθυτέρας ψυχικὰς ἀναζητήσεις, συγγενεστέρας πρὸς θρησκευτικοὺς πόθους ἢ πρὸς νοητικὴν ἁπλῶς ἔρευναν. Πάντως ἀνέτρεχε συνειδητῶς καὶ διαρκῶς εἰς τὸν Πλάτωνα, ἀδιάφορον ἂν ἐζήτει διὰ τούτου νὰ ἱκανοποιήσῃ μεταφυσικὰς τάσεις διαφορετικάς. Βέβαιον φαίνεται ἐπίσης ὅτι ἡ σχολή του δὲν εἶχε τὸν συνήθη τύπον τῶν σχολῶν τῶν ῥητόρων, φιλοσόφων ἢ γραμματικῶν τῆς ἐποχῆς του, ἀλλ᾽ ἀπετέλει μᾶλλον ὅμιλον φίλων, ὑπὸ αὐστηρὰς ἠθικὰς διατάξεις διατελούντων, τῶν ὁποίων ὁ συνολικὸς βίος καὶ ὄχι μόνον ἡ μάθησις συνέδεε τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἀνωτάτου θεωρουμένου ἀγαθοῦ, τῆς ἐπικοινωνίας πρὸς τὸ θεῖον, διὰ τῆς συνεχοῦς μελέτης καὶ τοῦ στοχασμοῦ ἐπὶ τῶν κειμένων τῶν παλαιοτέρων φιλοσόφων καὶ τῶν παραδόσεων εἰς τὰ θρησκευτικὰ ῥητά, τοὺς χρησμοὺς καὶ τὰ ἤθη τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς. Τὸ ὅτι ὁ Πλωτῖνος οὐδαμοῦ σχεδὸν τῶν ἔργων του ἀναφέρεται ῥητῶς εἰς τοιαῦτα στοιχεῖα, ἀλλὰ μόνον εἰς ἀρχαίας ἑλληνικὰς παραδόσεις, ἐτονίσθη ὡς ἀπόδειξις τῆς ἀποκλειστικῆς του ἑλληνικότητος. Ἀλλὰ τοῦτο ἴσως πρέπει ν᾽ ἀποδοθῇ ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν εἰς τὴν συνειδητήν του προσπάθειαν ν᾽ ἀνασυνδέσῃ τὴν σκέψιν του ἀπ᾽ εὐθείας πρὸς τὸν Πλάτωνα, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ εἰς τὴν ἔμφυτον ἀντιπάθειάν του πρὸς πᾶν τὸ λεπτομεριακόν, ἀτομικὸν καὶ πᾶσαν δεισιδαιμονίαν. Τοιοῦτοι ὅμιλοι διανοουμένων, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον, ἦσαν οἱ τῶν νεοπυθαγορείων καὶ οἱ πολὺ διαδεδομένοι τῶν θεραπευτῶν καὶ ἤκμαζον καθ᾽ ὅλην τὴν Αἴγυπτον, ἰδίως δ᾽ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Τοὺς ὁμίλους ὅμως τούτους πρέπει νὰ τοὺς διακρίνωμεν ἀπὸ τοὺς μυστικοπαθεῖς θιάσους ἐκστατικῶν θρησκοληπτων, οἵτινες ἐθεώρουν ὡς οὐσίαν καὶ κέντρον τῶν συναντήσεών των τὴν ἀναζωπύρησιν τῶν μυστηριακῶν τελετῶν καὶ τῶν τελετουργικῶν πράξεων, αἵτινες ἐχρησιμοποιοῦντο κατὰ τὰ Ἐλευσίνια, τὰ Ὀρφικὰ καὶ ἰδίως τὰ μυστήρια τῆς Ἴσιδος. Ὁ *Πλωτῖνος*, γεννηθεὶς τῷ 203—204 εἰς τὴν Λυκόπολιν τῆς Αἰγύπτου, εἶναι ὁ καθαυτὸ ἀρχηγὸς τῆς σχολῆς καὶ διεκρίθη ἐφόσον ἔζη διὰ τὴν ἤρεμον καὶ βαθεῖαν ἁπλότητά του, τὸ εὐγενὲς ἦθος, τὴν πλήρη ῥυθμοῦ καὶ μέτρου ἐκδήλωσιν τῆς ἀνωτάτης πνευματικῆς του ὑποστάσεως καὶ τὸν ἀπολύτως ἐνάρετον βίον του. Τὸ ὅτι ἄνθρωπος ἀφιερώσας ὡς αὐτὸς τὸν βίον του ὅλον εἰς τὴν ἁγνὴν πνευματικὴν ζωὴν καὶ τὴν βαθυτάτην θεωρίαν ἔφθασε νὰ κατανοῇ τὰ ἀνθρώπινα ἀμεσώτερον παντὸς ἄλλου, δὲν δύναται νὰ μᾶς ἐκπλήξῃ, ἀλλ᾽ ἡ ἄμεσος διείσδυσις εἰς τὰς ψυχικὰς διαθέσεις τῶν ἄλλων, ἡ ἀπολύτως ὀρθή του ἐκτίμησις τοῦ ὅλου ἀνθρώπου ἐκ τῆς μικροτέρας ἐκδηλώσεως (φυσιογνωμικὴ) καὶ ἡ ἀστραπιαία, ἄνευ ἐνδιαμέσων συλλογισμῶν, συναγωγὴ ὀρθῶν συμπερασμάτων περὶ προηγηθέντων γεγονότων, ἐνεῖχον διὰ τοὺς ἀκροατάς του περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του ὑπερφυσικόν τινα χαρακτῆρα. Μετὰ δεκαετῆ φοίτησίν του παρ᾽ Ἀμμωνίῳ, ὁ Πλωτῖνος ᾐσθάνθη ἀκατανίκητον ἐπιθυμίαν νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰ ἤθη καὶ τὰς δοξασίας τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, ἰδίᾳ τῶν Περσῶν καὶ Ἰνδῶν, καὶ ἠκολούθησε τὸν αὐτοκράτορα Γορδιανὸν εἰς τὴν ἀσιατικὴν ἐκστρατείαν του. Ἀλλὰ κατόπιν τῆς ἀποτυχίας της μόλις ἐσώθη εἰς Ἀντιόχειαν καὶ μετηνάστευσεν ἐκεῖθεν εἰς Ῥώμην τῷ 244 μ. Χ. Ἀπὸ τότε ἡ ζωή του εἶναι ἤρεμος· ἀπολαύει τῆς ὑποστηρίξεως τῶν πλουσίων φίλων του καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Γαλλιηνοῦ, συγκεντρώνει περὶ ἑαυτὸν μαθητὰς καὶ ἰδίως συζητητὰς καὶ συμβουλεύει πάντοτε τοὺς ὀπαδούς του νὰ παραιτηθοῦν πάσης ἐγκοσμίου ὑπερηφανείας καὶ πάσης ἀπολαύσεως. Ὁ συγκλητικὸς Ῥογατιανός, ἀκολουθήσας τὰ διδάγματά του, ἐπώλησε τὰ μέγαρά του, παρῃτήθη τῶν ἀξιωμάτων του καὶ ἔζησεν ἐφεξῆς πτωχικῶς. Κάποτε συνέλαβεν ὁ Πλωτῖνος τὸ σχέδιον νὰ ἱδρύσῃ εἰς ἔρημον μέρος τῆς Καμπανίας—κατ᾽ ἄλλους εἰς καταχωσθεῖσαν ὑπὸ ἡφαιστειογενοῦς σεισμοῦ ἀρχαίαν πόλιν, πιθανῶς τὴν Πομπηΐαν—πρότυπον πολιτείαν κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς τοῦ Πλάτωνος, μέλλουσαν νὰ ὀνομασθῇ Πλατωνούπολιν. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀπέβλεπεν εὐμενῶς πρὸς τὸ σχέδιον, ἀλλὰ κύκλοι ῥαδιουργιῶν πολιτικῶν περὶ τὴν αὐτοκράτειραν τὸν μετέπεισαν.

Ἡ προσωπικότης τοῦ Πλωτίνου προσείλκυεν ἐπίσης τόσον τὴν ἐμπιστοσύνην, ὥστε πολλοὶ πλούσιοι Ῥωμαῖοι ἀνέθετον εἰς τὸν φιλόσοφον διὰ τῆς διαθήκης των τὴν ἀνατροφὴν καὶ τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας τῶν ἀπορφανισθέντων τέκνων των καὶ ὁ οἶκος του ἦτο συχνὰ πλήρης παιδίων καὶ ἀνθρώπων πάσης τάξεως, οἵτινες τὸν συνεβουλεύοντο περὶ τῶν ὑποθέσεών των. Μόλις ἀπὸ τῆς ἡλικίας τῶν 50 περίπου ἐτῶν ἤρχισεν ὁ Πλωτῖνος νὰ ἐκθέτῃ γραπτῶς τὰ διανοήματά του, ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν εἰμὴ μετὰ τὴν σχετικὴν ὡριμότητα τὴν ἐξέλιξιν τῆς σκέψεώς του. Καὶ πάλιν τὰ συγγράμματά του δὲν εἶναι συστηματικαὶ διατριβαί, ἀλλὰ μᾶλλον σημειώσεις καὶ περιλήψεις τῆς διδασκαλίας του, ἢ εὐκαιριακαὶ μελέται ἐπὶ ἐπιμάχου σημείου τῆς θεωρίας του. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ διατύπωσίς του εἶναι ζωηρά, ἀλλὰ πολλαχοῦ ἀσυνάρτητος καὶ στρυφνή, πάντοτε ὅμως πλήρης πρωτοτύπων ἐμπνεύσεων, χαρακτηριστικῶν καὶ πηγαίων εἰκόνων καὶ ἐκφράσεων, χωρὶς ν᾽ ἀπομακρύνεται ὅμως τῆς ἑλληνικῆς λιτότητος καὶ διαυγείας καὶ νὰ καταλήγῃ εἰς τὸν ὑπερφανταστικὸν ἀνατολικὸν πλοῦτον ἢ τὸ ὑπερλογικὸν ψέλλισμα τῶν μυστικοπαθῶν ἐξάρσεων. Τῷ 262—263 μ. Χ., ὅτε τὸν συνήντησε κατὰ πρῶτον ὁ Πορφύριος, εἶχεν ἤδη συντάξει 21 μελέτας ἐπὶ διαφόρων θεμάτων· ἄλλας 24 συνέγραψε κατὰ τὴν πενταετίαν 263—268 καὶ τὰς τελευταίας 9 ἀφοῦ ἀπεχωρίσθη ἀπ᾽ αὐτοῦ ὁ Πορφύριος μέχρι τοῦ θανάτου του. Αἱ μελέται αὗται, διαφόρου ἐκτάσεως καὶ περιεχομένου, ἐτακτοποιήθησαν ἀργότερον ὑπὸ τοῦ Πορφυρίου καθ᾽ ὁμάδας ἐξ ἐννέα ἑκάστην—ἐξ οὗ καὶ «Ἐννεάδες»—ἀσχέτως χρονολογικῆς σειρᾶς, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπὸ συστηματικὴν ἄποψιν. Ἡ πρώτη «Ἐννεὰς» πραγματεύεται περὶ ἀνθρώπου καὶ ἠθικῆς, ἡ δευτέρα καὶ τρίτη περὶ τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου καὶ τῆς προνοίας, ἡ τετάρτη περὶ ψυχῆς, ἡ πέμπτη περὶ τοῦ νοῦ καὶ ἡ ἕκτη περὶ τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἀγαθοῦ. Εἶναι φανερὰ ἡ τάσις, ἥτις ἐπεκράτησεν εἰς τὴν διάταξιν ταύτην, ἡ κατεύθυνσις τῆς ἐπαγωγικῆς πορείας ἀπὸ τῶν πλησιεστέρων πρὸς τὰ ἀπώτερα, ἀπὸ τῶν συγκεκριμένων πρὸς τὰ νοητά. Εἶναι ἀμφίβολον ὅμως ἂν ἡ σκέψις τοῦ Πλωτίνου, ἡ τόσον ἐναντία πρὸς πᾶσαν χρονικὴν ἐξέλιξιν καὶ πρὸς πᾶσαν ἐμπειρικὴν ἐπαγωγήν, ἠκολούθησε πράγματι τὸν δρόμον αὐτόν. Εἰς πᾶν σημεῖον τῶν συγγραμμάτων του συναντῶμεν ὁλόκληρον τὴν θεωρίαν καὶ ἡ ἄνοδος καὶ κάθοδος αὕτη ἀπὸ τοῦ αἰσθητοῦ εἰς τὸ νοητὸν καὶ τἀνάπαλιν εἶναι διαρκὴς καὶ ἐπαναλαμβάνεται συχνάκις ὡς διὰ νὰ δείξῃ ὅτι εἶναι ἄνευ σημασίας εἰς ποίαν στιγμὴν τῆς ἀχρόνου πορείας εὑρισκόμεθα, ἂν ἔχωμεν συνείδησιν τοῦ συνόλου καὶ τῆς ἑνιαίας παρουσίας τοῦ Ἑνὸς παντοῦ καὶ πάντοτε. Ὁ Πορφύριος δίδει καὶ τὴν χρονολογικὴν σειρὰν τῆς συγγραφῆς τῶν βιβλίων, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἠμφισβητήθη διὰ λόγους ἐσωτερικῆς συνοχῆς καὶ λογικῆς ἀκολουθίας. Ἀναμφισβήτητον εἶναι ὅτι ἀφετηρία τοῦ Πλωτίνου ὑπῆρξεν ὁ πλατωνικὸς δυϊσμὸς μεταξὺ τῆς ἀτελείας, τῆς προσκαιρότητος καὶ τοῦ μεταβλητοῦ τῶν αἰσθητῶν ἀντικειμένων ἀφ᾽ ἑνὸς καὶ τῆς αἰωνίας λάμψεως τῶν ἀρχετύπων ἰδεῶν ἀφ᾽ ἑτέρου. Ἀλλ᾽ ἡ ἐξήγησις αὕτη διὰ τῆς ἀντιθέσεως καὶ διὰ τῆς μεταφορᾶς εἰς τὴν ἀκινησίαν τῶν ῥευστῶν μορφῶν τῶν πραγμάτων δὲν ἠδύνατο ἐπὶ τέλους νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν Πλωτῖνον, ὅστις πέραν τῆς λογικῆς ταύτης σχηματοποιήσεως, ἥτις ἐπιπροσθέτως, οὕτως εἰπεῖν, μεταβάλλεται εἰς οὐσιαστικήν, ἤθελε τὴν τελικὴν ἑνότητα, ἢ μᾶλλον ταυτότητα, τὴν ὁποίαν διαισθητικῶς ἐνητένιζεν. Ἡ προσπάθειά του νὰ συμβιβάσῃ τὴν ὀρθολογιστικὴν ἐξήγησιν τοῦ κόσμου διὰ τῆς ἀντιθέσεως μεταξὺ ὕλης καὶ μορφῆς καὶ τὴν βαθύτατα θρησκευτικὴν τάσιν νὰ συλλάβῃ ἀμέσως τὴν οὐσίαν τοῦ νοητοῦ κόσμου ὡς ζῶσαν πραγματικότητα, διήκει δι᾽ ὅλου τοῦ ἔργου του. Οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι ἡσυχάζουν ὅταν εὕρουν καὶ κατατάξουν τὴν αἰτίαν τῆς πολλαπλῆς ἐναλλαγῆς τοῦ αἰσθητοῦ εἰς ἀκινήτους καὶ αἰωνίας μορφάς, διατεταγμένας κατὰ νόμους ἀπολύτως ἀναγκαίους· ὁ λογικὸς περιορισμὸς τῆς ἐννοίας εἶναι ἀποχρῶσα ἑρμηνεία καὶ λόγος. Διὰ τὸν Πλωτῖνον, τόσον ἄλλως ἐμποτισμένον ἀπὸ τὰ διδάγματά των, τὸ πρόβλημα τῆς οὐσίας τοῦ κόσμου εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ πρόβλημα τῆς οὐσίας καὶ τῆς ζωῆς τῆς ψυχῆς, ἀπηλλαγμένης παντὸς προσκαίρου, τοπικοῦ, χρονικοῦ ἢ ποιοτικοῦ διορισμοῦ. Τὸ «ὅ ἐστι» τοῦ Πλάτωνος εἶναι διὰ τὸν Πλωτῖνον ζήτημα ὄχι λογικὸν ἀλλὰ πραγματικόν: τὴν ὕπαρξιν, τὴν ἑνότητα τῆς νοητῆς ὑποστάσεως, τὴν αἰσθανόμεθα ἀμέσως, ἄνευ συλλογισμῶν, ἄνευ ὁρισμοῦ. Τὸ πεπρωμένον, τὸν «τόπον» τῆς ψυχῆς—ἡ λέξις τόπος εἶναι μόνον μεταφορὰ—τὸν διαστρέφομεν ἂν τὸν περιορίσωμεν μὲ ἄλλας ἐννοίας, ἂν τὸν διατρέξωμεν μὲ τὴν ἐξωτερικὴν διαλογικὴν νόησιν. Ἀλλὰ δὲν δύναται ν᾽ ἀρνηθῇ τὴν ὀρθολογιστικὴν ἐξήγησιν τοῦ σύμπαντος, τὴν ὁποίαν τοῦ δίδει ἡ ἑλληνικὴ ἐπιστήμη καὶ φιλοσοφία. Ἂν τὴν καταργήσῃ, δὲν ἔχει μὲ τί νὰ τὴν ἀντικαταστήσῃ. Τὸ ζήτημα εἶναι, ἐνῷ τὴν διατηρεῖ, νὰ τὴν ἀνηζήσῃ, ἕως οὗ συμπέσῃ πρὸς τὴν ἄμεσον ἐνόρασιν, πρὸς τὴν θρησκευτικὴν θεώρησιν τῆς πραγματικῆς οὐσίας, Τὸ κεντρικὸν αὐτὸ πρόβλημα τῆς φιλοσοφίας του λύει κατ᾽ ἀρχὰς ὁ Πλωτῖνος συμφώνως πρὸς τὸν Πλάτωνα· χαρακτηριστικὸν ὅμως εἶναι ὅτι ἀποδίδει ἐξαιρετικὴν σημασίαν ὄχι τόσον εἰς τὴν διαλεκτικὴν ἀνάπτυξιν τῶν γενικῶν ἐννοιῶν ὅσον εἰς τοὺς μύθους, δι᾽ ὧν ὁ Πλάτων ζητεῖ νὰ συλλάβῃ τὸ μὴ ἐπαγωγικῶς ἢ ἀπαγωγῆς συναγόμενον, τὴν ὑπερλογικὴν βαθυτάτην ἔννοιαν τῆς φύσεως καὶ τοῦ προορισμοῦ τῆς ψυχῆς. Ἡ παραδεδομένη κοσμολογικὴ διαίρεσις εἰς συγκεντρικὰς σφαίρας βοηθεῖ κατ᾽ ἀρχὰς τὴν σχηματικὴν παράστασιν τῶν διαφόρων τόπων, τῶν αἰσθητῶν, νοητῶν κλπ. Ἀλλὰ ποτὲ δὲν χάνει ὁ Πλωτῖνος τὴν ἀφῃρημένην σημασίαν αὐτῶν· αἱ ἰδέαι εὑρίσκονται εἰς τὸν νοητὸν κόσμον («νοῦς τόπος εἰδῶν»), ἀλλὰ ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι πολλαπλαῖ. Πέραν τῶν ἰδεῶν, αἵτινες ἐπιδέχονται τοὺς αὐτοὺς ὁρισμοὺς ὡς τὰ πράγματα, πρέπει νὰ συλλάβωμεν τὴν ἀμετάβλητον ἑνότητα, ἥτις εἶναι ἡ ἀναγκαστικὴ καὶ μοναδική των αἰτία. Μόνον αὐτὴ δικαιολογεῖ τὴν ὕπαρξίν των καὶ παρέχει ἀσφαλὲς στήριγμα. Εἰς τὴν ὑπερτάτην αὐτὴν ὕπαρξιν, τὸ Ἀγαθόν, ὡς τὸ ὠνόμασε κατ᾽ ἀρχάς, τὸ Ὂν ἢ τὸ Ἕν, ἐξαφανίζονται ἀφ᾽ ἑαυτῶν αἱ διακρίσεις καὶ οἱ προσδιορισμοὶ οἱ ἐφαρμοζόμενοι ἐπὶ τῶν ἐπὶ μέρους ἀντικειμένων· δὲν δύναται νὰ εἶναι οὔτε καλὸν οὔτε κακόν, οὔτε ἐδῶ οὔτε ἐκεῖ· ἀκόμη ἐκπίπτουν καὶ αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις· δὲν σκέπτεται, διότι ἡ σκέψις εἶναι περιωρισμὸς ἐπὶ ὡρισμένου ἀντικειμένου καὶ χρονικὴ πορεία· δὲν θέλει οὔτε ἐπιθυμεῖ, διότι ἡ ἐπιθυμία προέρχεται ἀπὸ τὴν στέρησιν. Εἶναι πανταχοῦ παρόν, χωρὶς νὰ μερίζεται εἰς τμήματα, ἀλλὰ ὁλόκληρον καὶ εἰς τὸ μικρότερον μόριον ὕλης, ὡς εἶναι παροῦσα ὁλόκληρος ἡ αἴσθησις εἰς τὸ ἄκρον κάθε δακτύλου, ἢ ὁλόκληρος ἡ θερμότης καὶ ἡ ἀκτινοβολία τοῦ ἡλίου εἰς πᾶσαν ἀκτῖνα. Κινεῖ τὰ πάντα χωρὶς νὰ κινῆται, διότι ἔξω ἑαυτοῦ δὲν ὑπάρχει τίποτε, νοεῖ τὰ πάντα νοοῦν ἑαυτό. Ἐν αὐτῷ συμπίπτουν ὅλαι αἱ ἀντιθέσεις καὶ οὐδεὶς ἐφαρμόζεται περιορισμός· οὔτε κἂν ὅτι ὑπάρχει εἶναι ἀπολύτως ὀρθὸν νὰ λέγωμεν, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸ ἀτενίζωμεν, βασιζόμενοι εἰς τὴν ἄφατον αὐτοῦ οὐσίαν καὶ λέγοντες μόνον τὸ ὄνομά του. Ὅταν φθάσωμεν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, ἡ διαλογικὴ σκέψις, οἱ συλλογισμοί, ἡ κρίσις ἐξαφανίζεται, διότι ὑπερβαίνομεν πᾶσαν τοιαύτην δυνατότητα· ἐξερχόμεθα, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ μας (ἐκστῆναι) καὶ δὲν ἔχομεν συνείδησιν τῶν ἀτομικῶν μας προσδιορισμῶν. Εἰς τὴν ἔκστα-

Digitized by Google

σιν αὐτὴν ἔφθασεν ἐπ' ὀλίγας στιγμὰς ὁ Πλωτῖνος, τετράκις κατὰ τὴν ἑξαετίαν, καθ' ἣν παρέμεινε πλησίον του ὁ Πορφύριος. Παρὰ τὴν σπανιότητα τῆς καταστάσεως, τὴν ἐθεώρει τελείως φυσικὴν καὶ ἐξήρχετο αὐτῆς μὲ ἀνυψωμένην συνείδησιν καὶ διαυγὲς πνεῦμα, χωρὶς παρακρούσεις τῆς φαντασίας ἢ ἀνωμάλους συναισθηματικὰς καταστάσεις. Κατὰ τὰς στιγμὰς τῆς ἐκστάσεως παύει οἱαδήποτε διάκρισις ὑποκειμένου καὶ ἀντικειμένου, ἡ ψυχὴ τοῦ ἐκστατικοῦ καὶ ὁ νοῦς του συμπίπτουν καὶ ταυτίζονται πρὸς τὸ θεῖον, τὴν ἄφατον καὶ ἀπροσδιόριστον ἑνότητα· ὁ ἄνθρωπος γίνεται θεός. Ἀλλὰ διὰ νὰ εἶναι τοῦτο δυνατόν, σημαίνει ὅτι ἐκ φύσεως μετέχει ἡ ψυχὴ τοῦ θείου καὶ εἰσέρχεται διὰ τῆς καθαρᾶς ἐκστάσεως εἰς τὴν φυσικήν της κατάστασιν. Ἀλλὰ πῶς συμβιβάζονται ἡ πολλαπλότης τῶν ἀτομικῶν ψυχῶν καὶ ἡ ἐπ' ἄπειρον ἐναλλαγὴ τῶν καταστάσεών των πρὸς τὴν ἄκραν αὐτὴν ἑνότητα; Κατ' εὐθεῖαν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξηγηθῇ ἡ σχέσις των, ἥτις, μολονότι φαίνεται αἰτιατή, εἶναι σχέσις ταυτότητος. Ἀμέσως κατόπιν τοῦ ἑνός, ὡς κατ' εὐθεῖαν δημιούργημά του καὶ ἀπαύγασμα τῶν ἰδιοτήτων του, εἶναι ὁ νοῦς, ἑνιαῖος, ὑπεραισθητός, αἰώνιος καὶ ἀκίνητος· κατωτέρω ἔρχεται ἡ ψυχή, εἰς τὴν ὁποίαν μόνην εἶναι δυνατὴ ἡ πολλαπλότης καὶ ἡ ἐπαφὴ μετὰ τῆς ὕλης. Ἐστραμμένη ἀφ' ἑνὸς πρὸς τὴν ὕλην καὶ ἀφ' ἑτέρου πρὸς τὸν νοῦν καὶ τὸ ἕν, ἡ ψυχὴ ἐμποτίζει ὅλα τὰ φαινόμενα καὶ τὰ καθιστᾷ μετόχους τῆς ἀπείρου οὐσίας. Εἰς τὸν παμψυχισμὸν αὐτὸν τὰ πάντα ζοῦν, καὶ τὰ φυτὰ καὶ ἡ γῆ καὶ τὰ ἄστρα· ἡ γῆ χαίρεται διὰ τὴν ζωὴν τῶν ἐπ' αὐτῆς ὄντων καὶ τὰ παράγει ἀπὸ ὑπερεκχειλίζουσαν καλωσύνην καὶ ἀγάπην. Ἡ ψυχὴ αὕτη δὲν εἶναι βέβαια ἀκόμη ἀτομική· αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων εἶναι μέρη ἀδιαίρετα καὶ ἀπαυγάσματα αὐτῆς, ἑκάστη δὲ ἐξ αὐτῶν τὴν ἀντικατοπτρίζει ὁλόκληρον, ὡς καὶ πάσας τὰς ἄλλας. Μόνον ἴσως μὲ τὰς λεϊβνιτείους μονάδας εἶναι δυνατὸν νὰ συγκριθῇ ἡ φύσις τῆς ψυχῆς. Ἀπὸ τὴν συμπάθειαν καὶ ὁμολογίαν αὐτὴν μεταξὺ τῶν ψυχῶν ἐξηγεῖται καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς δεισιδαιμονίας καὶ ἡ ἀστρολογικὴ συσχέτισις τῶν κινήσεων τῶν οὐρανίων σωμάτων πρὸς τὰ πεπρωμένα τῶν ἀνθρώπων καὶ πλεῖστα μέρη τῆς μαγείας, ἅτινα ὁ Πλωτῖνος ἀναφέρει συχνάκις καὶ τὰ ὁποῖα πιστεύει. Ἡ κατάβασις τῆς ψυχῆς εἰς τὴν ὕλην δὲν εἶναι διὰ τὸν Πλωτῖνον κακὸν καὶ κατάπτωσις· εἶναι ἀναγκαία μετάβασις καὶ ἐκδήλωσις τῆς φύσεώς της, ὅπως διὰ τὸ ἓν ἡ δημιουργία τοῦ νοῦ καὶ διὰ τὸν νοῦν ἡ ψυχή. Ἑκάστη τῶν βαθμίδων αὐτῶν ἢ ὑποστάσεων ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν ἀμέσως κατωτέρω, ὡς μορφή, εἶδος, πρὸς τὴν ὕλην. Ὁ νοῦς εἶναι ἡ μορφὴ τῆς ψυχῆς· «νοῦ ὕλη ψυχή». Ὁ μῦθος τοῦ Πλάτωνος, καθ' ὃν ἡ ψυχὴ κατερχομένη πρὸς τὸν σωματικὸν κόσμον χάνει τὰ πτερά της, καὶ τὸν ὁποῖον τόσον συχνὰ ἀναφέρει ὁ Πλωτῖνος, δὲν ἐφαρμόζεται γενικῶς διὰ τὴν συμβίωσιν μετὰ τῆς ὕλης, ἀλλὰ διὰ τὴν ψυχήν, ἥτις, λησμονοῦσα καὶ στρεφομένη ἀπὸ τοῦ νοῦ, παρασύρεται ὑπὸ ὑλικῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ταυτίζεται πρὸς αὐτάς. Ἄλλως ἡ ὕλη καθ' ἑαυτὴν δὲν εἶναι τίποτε κακόν, ἢ ἀνεξάρτητος ἀρχή, ἀντιμαχομένη τὰς ἀνωτέρας ἐκδηλώσεις τοῦ νοῦ, ἀλλὰ εἶναι τὸ μὴ ὄν, δημιούργημα τῆς ψυχῆς καὶ ἀπωτέρω τοῦ ἑνός, ὑπάρχουσα ἐφ' ὅσον ἡ ψυχὴ τὴν σκέπτεται. Ἡ ὕλη ὑπάρχει ἐν τῇ ψυχῇ ὡς διανόημά της καὶ ὄχι ἡ ψυχὴ ἐν τῇ ὕλῃ. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ πᾶσα κατωτέρα βαθμὶς ἐμπεριέχεται εἰς τὴν ἀμέσως ἀνωτέραν καὶ τελικῶς τὰ πάντα περιέχονται εἰς τὸ ἕν, τοῦ ὁποίου εἶναι διανοήματα καὶ τὸ ὁποῖον τὰ παράγει ἀπὸ τὴν ἄπειρον καὶ ἀκίνητον αὐτοῦ ἐνέργειαν. Δὲν πρέπει νὰ φαντασθῶμεν τὴν παραγωγὴν αὐτὴν ὡς χρονικὴν λειτουργίαν· ὁ νοῦς, ἡ ψυχὴ καὶ ὁ κόσμος εἶναι προαιώνια ὡς καὶ τὸ ἕν. Χρονικῶς ὡρισμένη εἶναι ἴσως μόνον ἡ συνειδητὴ ἐπάνοδος τῆς ἀτομικῆς ψυχῆς εἰς τὴν πατρίδα της, ἡ ἀνύψωσις τῶν βαθμίδων τῆς συνειδήσεως ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ εἰς τὰ νοητά, καὶ ἐκεῖθεν διὰ τῆς ὑπερνικήσεως τῆς διαλογικῆς σκέψεως εἰς τὴν ἄμεσον ἐπαφὴν μὲ τὸ θεῖον, τὴν ἔκστασιν. Ἡ ἔκστασις αὕτη δὲν ἔχει τίποτε ἐκ τῆς θρησκευτικῆς ἐξάρσεως ὑπὸ τὴν χριστιανικὴν σημασίαν. Τὸ θεῖον δὲν εἶναι πρόσωπον, δὲν εὑρίσκεται εἰς συναισθηματικὴν ἐπαφὴν πρὸς ἡμᾶς, δὲν προνοεῖ οὔτε προστατεύει ἡμᾶς. Αἱ λέξεις δίκαιος καὶ πανάγαθος χάνουν τὴν σημασίαν των ἀποδιδόμεναι εἰς τὸ ἕν· ἐπίσης πρέπει νὰ προφυλαχθῶμεν ἀπὸ τὴν ταύτισιν τοῦ ἀπροσώπου νοῦ πρὸς τὸν μεσάζοντα λόγον τῶν γνωστικῶν καὶ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου. Ἡ θρησκευτικὴ τάσις τοῦ Πλωτίνου δὲν ἔχει τίποτε τὸ αἰσθηματικὸν καὶ τὸ προσωπικόν· εἶναι πολὺ ἀνωτέρα τῶν ἀτομικῶν συμφορῶν καὶ τῆς ἀπελπισίας, τὴν ὁποίαν ὁ Χριστιανισμὸς ὑπόσχεται νὰ θεραπεύσῃ, καθαρῶς μεταφυσικὴ ἀνάγκη τοῦ ἀποκεκαθαρμένου νοῦ. Ἡ λύσις ἢ σωτηρία εἶναι ἡ ἀπώλεια ἀκριβῶς τῆς ἐμπειρικῆς συναισθήσεως τῆς ἀπολύτου ἀξίας κάθε ἀτομικῆς ψυχῆς, ἡ ταύτισις μὲ τὸ θεῖον καὶ ἡ λησμοσύνη τῆς προσωπικότητος. Ἐτονίσθη ὑπὸ πολλῶν ὅτι ἡ τοιαύτη τάσις συγγενεύει πρὸς τὴν ἰνδικὴν ἄσκησιν, τὸ ἓν πρὸς τὸ βράχμα καὶ ἡ ψυχὴ πρὸς τὸ ἀτμάν. Δὲν ἔχομεν βέβαια ἱστορικῶς βεβαιωμένην ἀπόδειξιν οἱασδήποτε συνειδητῆς μελέτης τῆς ἰνδικῆς φιλοσοφίας ὑπὸ τοῦ Πλωτίνου, ἀλλ' ἡ πιθανότης νὰ ἐδέχθη ἐπίδρασιν εἴτε μέσῳ βιβλίων, εἴτε σχολῶν καὶ προφορικῆς παραδόσεως εἶναι ἀδύνατον ν' ἀποκλεισθῇ· ὁπωσδήποτε ἐδέχθη τοιαύτην ἐπίδρασιν, οἵαν ἦτο ἕτοιμος καὶ προδιατεθειμένος νὰ δεχθῇ ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ πνεύματός του. Εἰς σύστημα οἷον τοῦ Πλωτίνου ἡ ἠθικὴ εἶναι κυρίως μεταφυσική. Ἡ πρᾶξις τίθεται εἰς δευτέραν μοῖραν καὶ ὁ θεωρητικὸς βίος, ὡς ὁ ἀνώτατος, εἶναι χρέος συγχρόνως καὶ σκοπός· ἡ πρᾶξις ἐμπεριέχεται εἰς τὴν θεωρίαν καὶ ἀνωτάτη ἐντολὴ εἶναι ἡ βαθυτέρα θεώρησις. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο συμφωνεῖ ὁ νεοπλατωνισμὸς πρὸς τὸν Ἀριστοτέλη καὶ αἱ 4 παραδεδομέναι ἀρεταὶ τοῦ Πλάτωνος μεταβάλλονται εἰς μεταφυσικὰς ὁδηγίας πρὸς ἀποκάθαρσιν τῆς ψυχῆς καὶ ἀνύψωσιν αὐτῆς εἰς τὴν ἁγνὴν ἐνατένισιν. Αἱ πολιτικαὶ ἀρεταὶ θεωροῦνται αἱ κατώτεραι· κατόπιν ἔρχονται ἡ ἄσκησις καὶ κάθαρσις καὶ εἰς τὴν τρίτην βαθμῖδα εἶναι αἱ θεῖαι. Ἡ συνήθης ἠθικολογία τῶν φιλοσόφων λείπει παρὰ τῷ Πλωτίνῳ καὶ τοῦτο τὸν διακρίνει καὶ ἀπὸ τῶν διαδιδομένων τότε χριστιανικῶν αἱρέσεων καὶ ἀπὸ τῶν στωϊκῶν καὶ ἐπικουρείων. Ἴσως εἰς τοῦτο ὀφείλεται τὸ ὅτι ἡ σχολή του δὲν ἠξίωσε ποτὲ νὰ λάβῃ τὸν χαρακτῆρα θρησκείας ἢ θρησκευτικοῦ ὁμίλου, ὡς καὶ εἰς τὴν θεωρητικὴν ἀποκλειστικότητα, ἥτις ἄφηνεν ἀσυγκίνητον πάντα μὴ ἔχοντα ἰδιάζουσαν κλίσιν πρὸς βαθυτέρας φιλοσοφικὰς σπουδάς.

Συνακροαταὶ τοῦ Πλωτίνου παρὰ τῷ Ἀμμωνίῳ ἦσαν ὁ Ὠριγένης, ὅστις εἶναι διάφορος τοῦ ὁμωνύμου πατρὸς τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Ἑρέννιος, ὁ Ὀλύμπιος, ὁ Λογγῖνος καὶ ἄλλοι, ἀλλ' ἐκτὸς τῶν ὀλίγων συγγραμμάτων, τὰ ὁποῖα διεσώθησαν, οὐδεὶς σχεδὸν ἀπετέλεσε σχολήν. Αἱ διακλαδώσεις τῆς σχολῆς τοῦ Πλωτίνου ἀντιθέτως ὑπῆρξαν πολλαί. Ὁ πιστότερος μαθητής του *Πορφύριος* (233—305), εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλεται ἡ διατήρησις καὶ συστηματοποίησις τῶν ἔργων του, ὑπολείπεται κατὰ πολὺ τοῦ διδασκάλου κατὰ τὸ βάθος καὶ τὴν συνοχὴν τῶν νοημάτων, τὸν ὑπερβάλλει ὅμως κατὰ τὴν διαύγειαν καὶ τὸ εὐνόητον τῆς διατυπώσεως. Ὁ Πορφύριος κατήγετο ἐκ Τύρου καὶ ἐκτὸς τῆς ἐκδόσεως καὶ σχολιάσεως τῶν ἔργων τοῦ Πλωτίνου συνέγραψε καὶ πλεῖστα ἰδικά του, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ «Εἰσαγωγὴ» ἦτο στοιχειώδης λογική, πολὺ χρησιμοποιηθεῖσα κατὰ τὸν μεσαίωνα. Τὸ «Κατὰ τῶν Χριστιανῶν» ἔργον του ἐξήσκησε μεγίστην ἐπίδρασιν εἰς τοὺς περὶ τὸν αὐτοκράτορα Ἰουλιανὸν κύκλους, ἀναθεματίσθη δὲ καὶ κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ αὐτοκράτορος τῷ 448 μ. Χ. Ὁ Πορφύριος δὲν ἀξιοῖ οὔτε νὰ μεταβάλῃ οὔτε νὰ ἐξελίξῃ τὸ σύστημα τοῦ Πλωτίνου, οἱ ἄλλοι ὅμως μαθηταί, ἀκολουθοῦντες τὴν τριαδικὴν διαίρεσιν, ὑποδιαιροῦν τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν κατ' ἀρχὰς εἰς τριάδας, ὡς ὁ Ἀμέλιος καὶ ὁ ἐξ Ἀσίνης Θεόδωρος, οἵτινες ἐπανέρχονται ἐν μέρει καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Νουμηνίου. Ὁ *Ἰάμβλιχος* ἐκ Χαλκίδος τῆς Κοίλης Συρίας, ἀποθανὼν τῷ 333, τονίζει τὴν θεουργικὴν μαγείαν καὶ τὴν καββαλιστικὴν μυστικοπάθειαν. Ὁ μαθητής του *Σώπατρος* ἐξ Ἀπαμείας ἦτο εὐνοούμενος τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἀλλὰ κατεδικάσθη ὑπ' αὐτοῦ ὡς μάγος εἰς θάνατον, ὁ *Ἐδέσιος* ἐκ Καππαδοκίας ὑπῆρξε διδάσκαλος τοῦ Ἰουλιανοῦ καὶ ὁ *Εὐστάθιος* τὸν διεδέχθη εἰς τὴν ἀρχηγίαν τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ σχολῆς. Ὁ *Εὐσέβιος* καὶ ὁ *Θεσπρωτὸς Πρίσκος* παραμελοῦν ὁλωσδιόλου πλέον τὴν φιλοσοφίαν χάριν τῆς μαγείας καὶ τελετουργικῆς. Εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἰουλιανοῦ ζοῦν *Ἰάμβλιχος* ὁ νεώτερος, *Χρυσάνθιος* ὁ ἐκ Σάρδεων, *Μάξιμος* ὁ Ἐφέσιος, ὁ *Σαλλούστιος* καὶ ἄλλοι. Ἡ ἐν Ἀθήναις νεοπλατωνικὴ σχολὴ ἱδρύθη ὑπὸ *Πλουτάρχου* τοῦ Ἀθηναίου καὶ τοῦ Ἀλεξανδρέως *Συριανοῦ*, ἐσυνεχίσθη δὲ ὑπὸ τοῦ *Πρόκλου* (412—485), ὅστις ἦτο μέγας διαλεκτικὸς καὶ πολυμερεστάτη διάνοια. Ἡ περὶ τῶν τριάδων θεωρία του, πολύπλοκος καὶ ὀξύνους, ἀποσκοπεῖ νὰ ἐναρμονίσῃ τὰς διδασκαλίας τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Πυθαγόρου καὶ τοῦ Ὀρφέως καὶ θέτει τὸν Ἀριστοτέλη εἰς ἴσην μοῖραν πρὸς τὸν Πλάτωνα. Σύγχρονός του εἶναι ὁ Ἀλεξανδρεὺς *Ἱεροκλῆς*, μαθηταί του ὁ ἐκ Γάζης *Αἰνείας*, ὅστις ἐξεχριστιανίσθη, ὁ *Ἑρμείας* καὶ ὁ υἱός του *Ἀμμώνιος*, ὅστις ἔγινε κατόπιν ἀρχηγὸς τῆς περιπατητικῆς, καὶ διάδοχοί του ὁ *Ὀλυμπιόδωρος*, ὁ ἐκ Παλαιστίνης *Μαρῖνος*, ὁ *Ζηνόδοτος*, ὁ *Ἰσίδωρος* καὶ ὁ *Δαμάσκιος*, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκλείσθη ἡ σχολὴ ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τῷ 529. Οἱ μαθηταί του *Ὀλυμπιόδωρος*, *Σιμπλίκιος* καὶ *Ἐπίκτητος* κατέφυγον εἰς τὸν Χοσρόην τῆς Περσίας, ἀλλ' ἀπατηθέντες εἰς τὰς προσδοκίας των ἐπανῆλθον, μετὰ τὴν περσικὴν συνθήκην, εἰς Ἀθήνας τῷ 533. Τέλος ἡ ἀλεξανδρινὴ νεοπλατωνικὴ σχολὴ τῆς *Ὑπατίας*, τοῦ *Συνεσίου*, τοῦ *Ἱεροκλέους* κ. ἄ., καθὼς καὶ οἱ νεοπλατωνικοὶ τῆς λατινικῆς Δύσεως, ὁ *Χαλκίδιος*, ὁ *Μακρόβιος*, ὁ *Βοήθιος*, συνεχίζουν τὴν παράδοσιν τῆς μέσης Ἀκαδημίας καὶ συνδυάζουν τὸν ἐκλεκτισμόν της πρὸς τὰ νεοπλατωνικὰ ὀρθόδοξα διδάγματα.

Ἀλλ' ἡ ἐπίδρασις τῆς σχολῆς δὲν σβήνει. Διὰ τοῦ *Διονυσίου* τοῦ *Ἀρεοπαγίτου*, τοῦ πατρὸς τῆς μεσαιωνικῆς μυστικοπαθείας, διὰ τοῦ συστηματικοῦ *Αὐγουστίνου*, διὰ τῶν Ἀράβων καὶ τοῦ Σκώτου *Ἐριγένη* διακλαδίζεται καὶ ριζώνει βαθύτερα εἰς τὴν ψυχὴν ὅσων δὲν ἱκανοποιοῦνται ἀπὸ τὸν σχηματοποιούμενον δογματισμὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ μεταδίδεται εἰς ἐπιτομάς, μεταφράσεις καὶ σχόλια καθ' ὅλον τὸν μεσαίωνα, συντείνουσα οὕτω τὰ μέγιστα εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῆς Ἀναγεννήσεως, μελετᾶται δὲ συνειδητῶς ὑπὸ τῶν μεγίστων φιλοσόφων, ὡς τοῦ Σπινόζα καὶ τοῦ Ἑγέλου, καὶ ἀναγνωρίζεται ὡς ἓν τῶν βαθυτάτων συστημάτων, τὰ ὁποῖα παρήγαγέ ποτε ἡ ἀνθρωπίνη φιλοσοφικὴ σκέψις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Κλασσικὴ ἔκθεσις παρὰ *Zeller*, Die Philosophie der Griechen. III 2, σ. 468—931.—*J. Simon*, Histoire de l'école d'Alexandrie (1843).—*E. Vacherot*, Histoire de l'école d'Alexandrie (1846).—*H. Krause*, Studia neoplatonica (1904).—*P.R.E.Gunther*, Das problem d. Theodic. im Neuplatonismus(1910).—Βίος Πλωτίνου, ὑπὸ *Πορφυρίου*, προσηρτημένος εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν «Ἐννεάδων».—Hermetica, ἐκδ. *Scott* (1925—1926).—*Richer*, Neuplatonische Studien (1861—1867).—*H.K.Müller*, Orientalisches bei Plotin («Hermes» 1914).—*Gollwitzer*, Die Reihenfolge d. Schriften Plotin's (ἐν «Blätter für d. Gymnasialschulwesen» XXX 1900).—*Carl Schmidt*, Plotin's Stellung zum Gnostizismus u. zum kirchlichen Christentum (Texte u. Untersuchungen ὑπὸ *Harnack*, V, 1901).—*Reitzenstein*, Die Hellenistische Mysterienreligionen.—*M. Cochen*, L'esthétique de Plotin (1913).—*Cumont*, Astrology and Religion among the Greeks and Romans (1912).—*Arnon*, Le désir de Dieu dans la philosophie de Plotin (1921).—*M. Ferrero*, La ruine de la civilisation antique (1921).—*Paul Elmer More*, The religion of Plato (1922).—*R. Berthelot*, Évolutionisme et Platonisme (1908).—*K. Praechter*, Bichtungen u. Schulen im Neoplatonismus («Genefhliakon» 1910).—*Th. Whittaker*, The Neoplatonists (1918, β' ἐκδ.).—*Drummond*, Philo Judaeus (1888).—*C. Bigg*, The christian platonists of Alexandria (1886).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Neoplatonism (1895).—*R. M. Jones*, Studies in mystical religion (1909).—*K. P. H.*, Von Platin zu Goethe (1909).—*W. R. Juge*, The philosophy of Plotin (1923).—*F. Cumont*, Die orientalischen Religionen im römischen Heidentum (1910).—*Windelband*, Geschichte d. antiken Philosophie (1912).—*J. E. Erdmann*, Grundriss d. Geschichte d. Philosophie (δ' ἐκδ. 1896).—*F. Picavet*, Esquisse d'une histoire générale et comparée des philosophies médiévales (1907, β' ἐκδ.).—*E. v. Hartmann*, Geschichte der Metaphysik (1899).—*Immisch*, Agatharchidea (1919).—*Schröder*, Plotin's Abhandlung: Πόθεν τὰ κακά.—*Max Wundt*, Plotin.—*Freudenthal*, Hellenistische Studien.—*Bousset*, Judischchristlicher Schulbetrief in Alexandria u. Rom (1915).—*Guyot*, Les réminiscences de Philon le juif chez Plotin (1906).—*Heinemann*, Plotin u. die Gnosis.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Plotin. Forschungen über die plotinische Frage (1921).—*C. H. Kirchner*, Die Philosophie des Plotin.—*H. Koch*, Pseudo-Dionysius Areopagita in seinen Bezichungen zum Neuplatonismus (1900).—*H. F. Müller*, Dionysios, Proklos, Plotinos (1918).—*E. Bréhier*, La philosophie de Plotin (1928).—*I. Θεοδωρακοπούλου*, Αἱ θεμελιώδεις ἔννοιαι τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλωτίνου (1928).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Ἡ μεταφυσικὴ τοῦ Πλωτίνου (γερμανιστὶ) I.

Ε. ΛΑΜΠΡΙΔΗ

νεόπλουτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ νεωστὶ πλουτήσας, ἰδίᾳ ὁ ἐπιδεικνυόμενος καὶ ἐπαιρόμενος διὰ τὸν νεωστὶ κτηθέντα πλοῦτον.

Νεόπολις *[Γεωγρ.]*· βλ. *Νεάπολις*.

Νεοπτόλεμος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ ὁμηρικοῦ ἥρωος Ἀχιλλέως καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σκύρου Λυκομήδους Δηϊδαμείας, γεννηθεὶς ὅτε ὁ πατήρ του, περιβληθεὶς ὑπὸ τῆς Θέτιδος γυναικείαν ἐσθῆτα καὶ παρθένος νομιζόμενος, ἐκρυβῆ ὑπ' αὐτῆς εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Λυκομήδους καὶ συνέζη μετὰ τῶν θυγατέρων του. Τὸ πρῶτον ὄνομά του ἦτο *Πύρρος*, δοθὲν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πρὸς μητρὸς πάππου του, μετωνομάσθη δὲ Νεοπτόλεμος ὑπὸ τοῦ παιδαγωγοῦ τοῦ πατρός του Φοίνικος, διότι εὐθὺς μετὰ τὴν γέννησίν του ὁ πατήρ του Ἀχιλλεύς, εἰς πολὺ νεαρὰν ἡλικίαν, εἶχεν ἀρχίσει τὰς πολεμικὰς πράξεις του (*Παυσ.* X, 26). Πολλαὶ καὶ ποικίλαι εἶναι αἱ παραλλαγαὶ τῶν μύθων τοῦ ἥρωος τούτου. Κατὰ τὸν Ὅμηρον, ὅστις μόνον τὸ ὄνομα αὐτοῦ Νεοπτόλεμος γινώσκει, μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὡδηγήθη κατ' ἐντολὴν τῶν Ἀχαιῶν ὑπὸ τοῦ Φοίνικος καὶ τοῦ Ὀδυσσέως, διότι εἶχε δοθῇ χρησμὸς ὅτι ἄνευ αὐτοῦ δὲν θὰ ἐκυριεύετο τὸ Ἴλιον, ἀφοῦ διεκρίθη κατὰ τοὺς ἀγῶνας πρὸς ἐκπόρθησιν τῆς πόλεως ὡς ἀνδρεῖος πολεμιστὴς καὶ εἰς τὰ συμβούλια τῶν Ἀχαιῶν ὡς εὐφραδὴς ῥήτωρ, καὶ πρῶτος εἰσῆλθεν εἰς τὸν Δούρειον ἵππον (Ὀδ. λ. 506), ὡδήγησε τοὺς Μυρμιδόνας εἰς Φθίαν, ἔνθα νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα τοῦ Μενελάου Ἑρμιόνην (Ὀδυσ. γ 188, δ 9) ἐβασίλευσεν ἐν ἡσυχίᾳ μέχρι τοῦ θανάτου του. Κατ' ἄλλους ὅμως ποιητὰς καὶ μυθογράφους ὁ Νεοπτόλεμος μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας, ἀφοῦ ἔσφαξε τὸν γέροντα Πρίαμον, ἐκρήμνισεν ἀπὸ τῶν τειχῶν αὐτῆς τὸν υἱὸν τοῦ Ἕκτορος Ἀστυάνακτα καὶ ἐθυσίασεν ἐπὶ τὸν τάφον τοῦ πατρός του τὴν Πολυξένην, θυγατέρα τοῦ Πριάμου, λαβὼν τὴν σύζυγον τοῦ Ἕκτορος Ἀνδρομάχην ὡς γέρας, ὡδήγησε τοὺς Μυρμιδόνας εἰς Φθίαν, ἔνθα ἐνυμφεύθη τὴν Ἑρμιόνην καὶ ἐκεῖθεν μετῴκησεν, ἀπολέσας τὸ πατρικὸν βασίλειον, εἰς τὴν Ἤπειρον, ἔνθα ἐβασίλευσε, γενόμενος γενάρχης τῆς δυναστείας τῶν Αἰακιδῶν. Κατὰ παραλλαγὴν τοῦ μύθου τούτου, εἰς τὴν Ἤπειρον μετέβη ἀκολουθήσας χρησμόν τινα, κατὰ τὸν ὁποῖον ὤφειλε μόλις θὰ ἔφθανεν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς χώρας νὰ καύσῃ τὰ πλοῖά του καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ ἔπειτα ὅπου θὰ εὕρισκεν οἰκίαν, τῆς ὁποίας τὰ θεμέλια θὰ ἦσαν σιδηρᾶ, οἱ τοῖχοι ἀπὸ ξύλον καὶ ἡ στέγη ἀπὸ ἔρια. Οὕτω καὶ ἔπραξεν. Ἐγκατεστάθη εἴς τινα χῶρον, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ ἀν-

Digitized by Google

θρωποι, διὰ νὰ προφυλαχθοῦν ἀπὸ τὴν βροχήν, εἶχον ἐμπήξει τὰς σιδηρᾶς αἰχμὰς τῶν δοράτων των εἰς τὴν γῆν καὶ εἶχον ἁπλώσει ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν των, δεμένα ἐπὶ τῶν ὀρθίων δοράτων των, ὡς στέγην τὰ ἐριοῦχα ἐνδύματά των. Κατά τινα παράδοσιν ὁ Νεοπτόλεμος βαρέως φέρων τὴν ἀπώλειαν τοῦ πατρικοῦ βασιλείου, μετέβη καὶ πάλιν εἰς Φθίαν καὶ νικήσας τὸν ἅρπαγα τοῦ βασιλείου του Ἄκαστον, βασιλέα τῆς Ἰωλκοῦ, ἐγκατέστησεν

Ὁ Ὀδυσσεὺς παραδίδει τὰ ὅπλα τοῦ Ἀχιλλέως εἰς τὸν Νεοπτόλεμον.
[Κύλιξ τοῦ Δούριδος ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Βιέννης.]

εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον τῆς Φθίας τὸν πάππον του Πηλέα, τὸν ὁποῖον ἐκδικούμενος, διότι εἶχεν ἐκπορθήσει τὴν Ἰωλκὸν καὶ εἶχε φονεύσει τὴν σύζυγόν του Ἀστυδάμειαν, εἶχεν ἐκδιώξει τοῦ θρόνου του ὁ Ἄκαστος. Περὶ τοῦ θανάτου του ὑπῆρχον, πλὴν τῆς προρρηθείσης ὁμηρικῆς παραδόσεως ὅτι ἀπέθανεν ἐν Φθίᾳ, διάφοροι παραδόσεις, ἐκ τῶν ὁποίων κυριώτεραι ἦσαν δύο. Κατὰ τὴν μίαν ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀγαμέμνονος Ὀρέστου ἐν Φθίᾳ, ἐκδικουμένου διὰ τὴν ἁρπαγὴν τῆς Ἑρμιόνης, ἥτις ἦτο μνηστή του ὅτε ἡρπάγη ὑπὸ τοῦ Νεοπτολέμου· κατὰ τὴν ἑτέραν ἐσφάγη ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος ὑπὸ τῶν ἱερέων τοῦ ἱεροῦ τοῦ θεοῦ, ὅτε, ἐκδικούμενος διὸ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του Ἀχιλλέως ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Δελφῶν πρὸς καταστροφὴν τοῦ μαντείου. Ἐκ τῆς παραδόσεως ταύτης εἶχε προέλθει καὶ ἡ παροιμία «τίσις νεοπτολέμειος» (*Παυσ.* IV. 17. 4), ταυτόσημος πρὸς τὴν «Μάχαιραν ἔδωσες, μάχαιραν θὰ λάβῃς». Ἐν Δελφοῖς ἐδεικνύετο καὶ ὁ τάφος τοῦ Νεοπτολέμου, εἰς τὸν ὁποῖον κατ' ἔτος προσεφέρετο καὶ θυσία. Ἐκ τῆς αἰχμαλώτου του Ἀνδρομάχης ἀπέκτησεν ὁ Νεο-

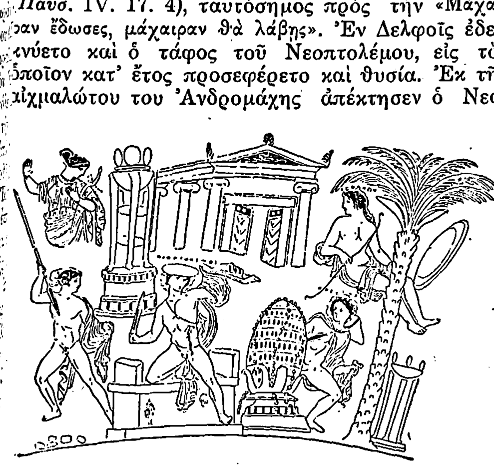

Ὁ θάνατος τοῦ Νεοπτολέμου ἐν Δελφοῖς.
Παρ' αὐτὸν ἡ Πυθία, ὁ Ἀπόλλων καὶ ὁ Ὀρέστης.
[Ἀρχαία παράστασις κατὰ Baumeister.]

πτόλεμος τέσσαρα τέκνα, ἐκ δὲ τῆς Λανάσσης, ἐγγόνης τοῦ Ἡρακλέους, τὴν ὁποίαν ἥρπασεν ὅτε μετέβη εἰς τὴν Ἤπειρον, ὀκτώ. Τὸν Νεοπτόλεμον, ὡς ἐξηυγενισμένον ἀνθρώπινον τύπον, ἠθογραφεῖ ὁ Σοφοκλῆς εἰς τὴν τραγῳδίαν του «Φιλοκτήτης».

Ὡς ἐνέπνευσαν οἱ μῦθοι τοῦ Νεοπτολέμου τὴν ἀρχαίαν λογοτεχνίαν (ἐπικοὺς καὶ τραγικοὺς ποιητὰς ἰδίως), οὕτως ἐνέπνευσαν καὶ τὴν ἀρχαίαν καλλιτεχνίαν. Εἰς τὴν κύλικα τοῦ Βρύγου ἀπεικονίζεται κρατῶν τὸ πτῶμα τοῦ Ἀστυάνακτος ἀπὸ τοῦ ποδός, ἕτοιμος νὰ κτυπήσῃ δι' αὐτοῦ τὸν καταφυγόντα εἰς βωμὸν Πρίαμον. Εἰς τὴν ἐν Δελφοῖς λέσχην τῶν Κνιδίων ἀπεικονίζετο ὑπὸ τοῦ Πολυγνώτου φονεύων, μόνος αὐτός, Τρῶας. Ἀλλὰ καὶ ἀνδριάντες καὶ παραστάσεις ποικίλαι, γλυπταὶ καὶ γραπταί, ὑπῆρχον τοῦ ἥρωος, ἐκ τῶν ὁποίων διεσώθησάν τινες εἰς σαρκοφάγους, εἰς διάφορα πήλινα ἀγγεῖα καὶ εἰς δακτυλιολίθους. Τοῦ Νεοπτολέμου τούτου ἀπόγονοι ἐπιστεύοντο ἡ μήτηρ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου Ὀλυμπιὰς καὶ ὁ ἔνδοξος τῆς Ἠπείρου βασιλεὺς Πύρρος. ΚΑΨ.

—**Νεοπτόλεμος.**—1) Ὁ κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ Δ' π.Χ. αἰῶνος ζήσας βασιλεὺς τῶν Μολοσσῶν, Αἰακίδης τὸ γένος. Ἦτο υἱὸς τοῦ βασιλέως Ἀλκέτα καὶ πατὴρ Ἀλεξάνδρου τοῦ Α', τῆς Ὀλυμπιάδος, συζύγου τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Β' καὶ μητρὸς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, καὶ τῆς Τρωάδος, ἥτις ἐνυμφεύθη τὸν θεῖόν της Ἀρύββαν, ἀδελφὸν καὶ συμβασιλέα τοῦ πατρός της. Ἀπέθανε κατὰ τὸ 360 π.Χ., ἀφήσας ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ προρρηθέντος ἀδελφοῦ καὶ γαμβροῦ του Ἀρρύβα τὰ τέκνα του Ἀλέξανδρον καὶ Ὀλυμπιάδα, τὴν ὁποίαν ὁ Ἀρύββας συνέζευξε κατὰ τὸ 357 π. Χ. μετὰ τοῦ Φιλίππου. —2) Ὁ ἔγγονος τοῦ προηγουμένου, υἱὸς τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς Κλεοπάτρας, θυγατρὸς τοῦ Φιλίππου Β'. Βασιλεὺς τῶν Μολοσσῶν γενόμενος κατὰ τὸ 317 π.Χ., ἐβασίλευσε μόνος ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν τῆς μητρός του Κλεοπάτρας καὶ τῆς θείας του Ὀλυμπιάδος ἔπειτα μέχρι τοῦ 312, ὅτε ἠναγκάσθη νὰ συμβασιλεύσῃ μετὰ τοῦ θείου του Ἀλκέτα μέχρι τοῦ 307 π. Χ., ὅτε ὁ Ἀλκέτας ἐδολοφονήθη καὶ εἰς τὸν θρόνον ἀνῆλθεν ὁ δωδεκαετὴς Πύρρος τῇ βοηθείᾳ τοῦ βασιλέως τῶν Ἰλλυριῶν Γλαυκίου Β'. Κατὰ τὸ 304 π.Χ. ὅμως, κατόπιν ἐπαναστάσεως τῶν Μολοσσῶν ἐναντίον τοῦ βασιλέως Πύρρου, ἐξαδέλφου του, τῇ ὑποκινήσει τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Κασσάνδρου, ὁ Νεοπτόλεμος κατέλαβε καὶ πάλιν τὸν θρόνον του, ἀλλὰ καὶ αὖθις ἠναγκάσθη, ἀπὸ τοῦ 295 π.Χ., νὰ συμβασιλεύῃ μετὰ τοῦ Πύρρου, ἐπανελθόντος εἰς Ἤπειρον διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαίου τοῦ Α'. Ἀπέθανε φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Πύρρου, ἐνῷ συνεδείπνει μετ' αὐτοῦ. —3) Νεοπτόλεμος ὁ Λυγκηστής, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρραβαίου καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἀμύντα. Δωροδοκηθεὶς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, ὅστις ἐφοβεῖτο τὸν Φίλιππον, μετέσχε τῆς κατὰ τούτου συνωμοσίας καὶ διὰ τοῦτο ἠναγκάσθη, μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Φιλίππου, νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν βασιλικὴν αὐλὴν τῆς Μακεδονίας, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀνατραφῆ, καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς Περσίαν. Ἀπέθανε μαχόμενος κατὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἐν Ἁλικαρνασσῷ κατὰ τὸ 334 π. Χ, κατά τινα νυκτερινὴν ἔξοδον τῆς φρουρᾶς τῆς πόλεως πρὸς πυρπόλησιν τῶν πολιορκητικῶν μηχανῶν τῆς μακεδονικῆς στρατιᾶς. —4) Ὁ ἀρχιυπασπιστὴς τοῦ Μ Ἀλεξάνδρου, ὅστις ἐκαυχᾶτο ὅτι κατήγετο ἐκ τοῦ γένους τῶν Αἰακιδῶν. Οὗτος κατὰ τὴν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου διανομὴν τῶν ἀξιωμάτων ἔλαβε τὴν σατραπείαν τῆς Ἀρμενίας. Κατὰ τὸν ἐκραγέντα κατὰ τὸ 321 π. Χ. μεταξὺ Ἀντιπάτρου καὶ Κρατέρου ἀφ' ἑνὸς καὶ Περδίκκα καὶ Εὐμένους ἀφ' ἑτέρου πόλεμον, ὁ Νεοπτόλεμος φαινομενικῶς μὲν ἐτάχθη μετὰ τῶν δευτέρων, κρυφίως ὅμως εἶχεν ἔλθει εἰς συνεννόησιν μετὰ τοῦ Ἀντιπάτρου καὶ Κρατέρου καὶ ἐπεχείρησε καὶ δολοφονικὴν ἀπόπειραν κατὰ τοῦ Εὐμένους, τὴν ὁποίαν ὅμως οὗτος προέλαβεν. Ὅτε ὁ Εὐμένης τὸν διέταξε νὰ ἔλθῃ εἰς Καππαδοκίαν, ἔνθα ἐμελέτα ν' ἀναμείνῃ τοὺς ἀντιπάλους του, οὗτος δὲν ὑπήκουσε καὶ ἠνάγκασε τὸν Εὐμένη νὰ ἐπέλθῃ ἐναντίον του. Ὁ Νεοπτόλεμος ἡττήθη τότε καὶ κατέφυγε πρὸς τὸν Κράτερον, τὸν ὁποῖον διεβεβαίωσεν ὅτι ἐκ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Εὐμένους οἱ Μακεδόνες δὲν ἦσαν ἀφωσιωμένοι εἰς αὐτόν. Τὰ πράγματα ὅμως διέψευσαν τὸν Νεοπτόλεμον, διότι κατὰ τὴν συναφθεῖσαν ἐν Καππαδοκίᾳ μάχην (321 π. Χ.), κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπεσον καὶ ὁ Νεοπτόλεμος, φονευθεὶς ἰδιοχείρως, μετὰ ἀγρίαν μεταξύ των πάλην, ὑπὸ τοῦ Εὐμένους, καὶ ὁ ἀνδρεῖος Κράτερος, οἱ Μακεδόνες ἔμειναν πιστοὶ πρὸς τὸν στρατηγόν των. —5) Ὁ Παριανός, ἐπονομαζόμενος οὕτως ἀπὸ τῆς πατρίδος του Παρίου, πόλεως τῆς Βιθυνίας. Ἤκμασε κατὰ τοὺς ἀλεξανδρεωτικοὺς χρόνους καὶ ἀνῆκεν εἰς τοὺς γραμματικοὺς τῆς Περγάμου. Ἔγραψε τὰ ἔπη «Διονυσιάδα» καὶ «Ἐριχθονίδα», πρὸ πάντων ὅμως ἔγινε γνωστὸς ἐκ τοῦ πεζοῦ ἔργου του «Περὶ γλωσσῶν», ἐκ τοῦ ὁποίου καὶ ἀπεκάλεσεν αὐτὸν ὁ Στράβων (C. 589) «γλωσσογράφον». Τὸ ἔργον τοῦτο ἦτο ἄριστον βοήθημα πρὸς ἑρμηνείαν τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν. Τὸ διδακτικὸν ἔπος του «Διονυσιάδα» ἐχρησιμοποίησε καὶ ὁ Ρωμαῖος ποιητὴς Ὁράτιος.

Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

—**Νεοπτόλεμος.** Διάσημος ὑποκριτὴς τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ θεάτρου, «πρωτεύων τῇ μεγαλοφωνίᾳ καὶ τῇ δόξῃ». Λόγῳ τῆς ἐξαιρετικῆς αὐτοῦ μορφώσεως, ἀλλὰ καὶ τῶν καλλιτεχνικῶν αὐτοῦ προσόντων, τοσοῦτον ἐξετιμᾶτο παρὰ τῶν Ἀθηναίων, ὥστε ἐξελέγη παρ' αὐτῶν πρέσβυς καὶ διεξήγαγε τὰς μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος διαπραγματεύσεις περὶ εἰρήνης. Κληθείς ποτε παρὰ τοῦ Φιλίππου νὰ συμμετάσχῃ τῶν παραστάσεων, αἵτινες ἐπρόκειτο νὰ δοθοῦν εἰς Αἰγὰς κατὰ τὴν τέλεσιν τῶν γάμων τῆς θυγατρός του Κλεοπάτρας μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἠπείρου Ἀλεξάνδρου, εἶδε κατά τινα παράστασιν νὰ δολοφονῆται ἐπὶ σκηνῆς ὁ Φίλιππος ὑπὸ τοῦ Παυσανίου, ὅστις ὑβρισθείς ποτε ὑπὸ τοῦ Ἀττάλου, τοῦ θείου τῆς νεονύμφου Κλεοπάτρας, καὶ καταφυγὼν πρὸς τὸν Φίλιππον δὲν ἐδικαιώθη παρ' αὐτοῦ. Ἐρωτηθεὶς μεταγενεστέρως ὁ Νεοπτόλεμος ποίαν ἐκ τῶν τραγῳδιῶν τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλέους ἢ τοῦ Εὐριπίδου θαυμάζει περισσότερον, ἀπεκρίθη: «Δὲν θαυμάζω πλέον καμμίαν, ἀφ' ἧς εἶδα ἐπὶ σκηνῆς τὴν τραγῳδίαν τοῦ θανάτου τοῦ Φιλίππου». Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

νεοπυθαγόρειος (οἱ)· *βλ. λ. πυθαγόρειος.*

νέος, —*α*, —*ον*· ὁ πρὸ ὀλίγου λαβὼν ὕπαρξιν, ἀντίθ. *παλαιός*: «νέα πόλις, — οἰκία, — γέφυρα» || ὁ μικρᾶς ἡλικίας, ἀντίθ. *γέρων* ἢ *παλαιός*; «νέος ἄνθρωπος», «νέα ἀγελάς», «νέον δένδρον» || «νέο κρασί, — λάδι, — σιτάρι κτλ.» ἀντίθ. *περυσινὸ* ἢ *παλαιό* || πᾶν ὅ,τι προστίθεται εἰς παλαιὰ ὅμοια: «νέος μουσαφίρης», «νέα βάσανα», «νέον πένθος», «νέον δάνειον» || καινοφανής, πρόσφατος: «νέον κόμμα», «νέαι ἰδέαι», «νέα ἤθη» || ὁ ἀντὶ ἄλλου λαμβάνων ὕπαρξιν: «νέος βασιλεύς, — βουλευτής, — δήμαρχος», «νέα βουλή» || προσηγορικὸν πόλεως ἢ χώρας: «Νέα Ὑόρκη», «Νέα Ὀρλεάνη», «Νέα Ζηλανδία» κ.ἄ. || «Νέα Ἑλλὰς» ἡ σύγχρονος, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν παλαιὰν ἢ ἀρχαίαν Ἑλλάδα· ὁμοίως «νέα ἑλληνικὴ γλῶσσα» ἢ ἁπλῶς «νέα Ἑλληνικὴ» ἢ καὶ «νεωτέρα Ἑλληνικὴ» κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν || «νέα ἑβδομὰς» κοιν. «νέα βδομάδα» ἡ διακαινήσιμος ἑβδομάς, ἡ μετὰ τὸ Πάσχα· ὁμοίως «νέα δευτέρα, —τρίτη κτλ.» ἢ τῆς διακαινησίμου ἑβδομάδος || *νέος* (ὁ), *νέα* (ἡ)· ὡς οὐσ., ὁ μικρᾶς ἡλικίας ἀνὴρ ἢ γυνή, ἄλλως *νεανίας* —*νεᾶνις*, κοιν. *νιὸς* —*νιὰ* (βλ. λ.): «οἱ νέοι —, οἱ νέες τοῦ χωριοῦ» ἄλλως «τὰ παλληκάρια—, τὰ κορίτσα τοῦ χωριοῦ» || *νέον* (τὸ) (βλ. λ.), ἰδίᾳ *νέα* (τά)· νέαι εἰδήσεις, ἄλλως *καινούργια*: «ἔμαθα ἕνα νέο», «τά 'μαθες τὰ νέα;», «τί νέα ἔχομε;» «ἔλα νὰ μᾶς πῇς τὰ νέα τῆς ἡμέρας».

—**«Νέα *Ἀγωγή*»**. Μηνιαῖον παιδαγωγικὸν δελτίον, ἱδρυθὲν ἐν Ἀθήναις κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1927 καὶ διακοπὲν τὸ ἀκόλουθον ἔτος. Ἦτο ἀνεπίσημον ὄργανον τῆς ἑλληνικῆς ὁμάδος τῆς Διεθνοῦς τῶν Ἐργατῶν τῆς Παιδείας.

—**«Νέα *Ἀκαδημία*»**, ἢ **«*Νεακαδημία*»**, ἢ **«*Ἀλδινὴ Ἀκαδημία*»**. Ἡ ὑπὸ τοῦ Ἄλδου Μανουτίου ἱδρυθεῖσα ἐν Ἑνετίᾳ ἀκαδημία πρὸς ἐκλογὴν τῶν δι' ἐκτύπωσιν ἔργων (βλ. λ. *Ἄλδοι*, τ. Γ', 493 β').

—**«Νέα *Ἀλήθεια*»**. Ἡμερησία πολιτικὴ ἐφημερίς, ἱδρυθεῖσα ἐν Θεσσαλονίκῃ ὑπὸ Ἰ. Κούσκουρα, ἀρχικῶς μὲν (1903, Ἰούνιος) ἐκδιδομένη ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀλήθεια», ἀπὸ δὲ τοῦ 1909 (Ἰούνιος) ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω.

—**«Νέα *Ἄνδρος*»**. Ἐφημερὶς ἐν Ἄνδρῳ, ἱδρυθεῖσα τὴν 27ην Ἰουνίου 1892.

—**«Νέα *Γενεά*»**. Δισεβδομαδιαία ἀθηναϊκὴ πολιτικὴ ἐφημερίς, ἱδρυθεῖσα τὴν 20 Ἰανουαρίου 1862 καὶ ἐκδοθεῖσα μέχρι τοῦ 1869.

—**«Νέα *Ἑλλάς*»**. Τίτλος ἑλληνικῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν: —1) Πολιτική, φιλολογικὴ καὶ δικαστικὴ ἐφημερίς, ἐκδοθεῖσα ἐν Ἀθήναις κατὰ τὰ ἔτη 1848—1859. —2) Ἑβδομαδιαία ἀθηναϊκὴ ἐφημερίς, ἐκδοθεῖσα κατὰ τὰ ἔτη 1874—1875. — 3) Δισεβδομαδιαία καὶ εἶτα ἡμερησία πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ ἐφημερίς, ἐκδοθεῖσα ἐν Ἀθήναις κατὰ τὰ ἔτη 1879 (Δεκέμβριος) — 1881. —4) Εἰκονογραφημένον ἐθνικὸν περιοδικόν, ἐκδοθὲν ἐν Ἀθήναις κατὰ τὰ ἔτη 1894—1896 ὑπὸ Γ. Δροσίνη καὶ Γ. Κασδόνη. —5) Ἑβδομαδιαία πολιτική, ἐμπορικὴ καὶ φιλολογικὴ ἔκδοσις ἐν Βερολίνῳ, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ Ἀριστ. Ν. Ἱεροκλέους τῷ 1900 καὶ διακοπεῖσα τὸ ἀκόλουθον ἔτος. —6) Ἡμερησία πολιτικὴ ἐφημερὶς φιλελευθέρων ἀρχῶν, ἐκδοθεῖσα ἐν Ἀθήναις καὶ Θεσσαλονίκῃ. Ἱδρύθη τῷ 1913 (Σεπτέμβριος) ὑπὸ Θαλῆ Κουτούπη, ὡς ἰδιοκτησία

Digitized by Google

τῆς μετοχικῆς ἑταιρείας «Νέα Ἑλλάς». Κατὰ τὰ ἔτη 1916—1917 μετεφέρθη εἰς Θεσσαλονίκην καὶ εἶτα εἰς Ἀθήνας πάλιν, ὅπου ἐξεδόθη μέχρι τοῦ 1920 (Νοέμβριος) καὶ κατὰ τὰ ἔτη 1921 (Ἀπρίλιος) — 1922 (Μάϊος) ὡς ἑβδομαδιαία καὶ 1928 (Ἰούλιος 29 — Αὔγουστος 20) ὡς ἡμερησία.

— «**Νέα *Ἑλλάς***» (New Greece). Μηνιαία ἑλληνικὴ φιλολογικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐπιθεώρησις ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, ἱδρυθεῖσα τῷ 1909 ὑπὸ Β. Τζαραβέλα. —π.

— «**Νέα *Ἐπιθεώρηση***». Μηνιαία ἔκδοσις ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1928 ὑπὸ Α. Ζεβγᾶ καὶ ἐκπροσωποῦσα τὴν ἐν Ἑλλάδι πρωτοποριακὴν διανοητικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν κίνησιν. Ἐξεδόθη ὡς συνέχεια τοῦ διακοπέντος περιοδικοῦ «Λογοτεχνικὴ Ἐπιθεώρηση», διεκόπη δὲ τῷ 1929.

— «**Νέα *Ἐπιθεώρησις***». Ἡμερησία πολιτικὴ ἐφημερίς, ἐκδοθεῖσα ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὰ ἔτη 1890—1896.

— «**Νέα *Ἐποχή***». —1) Τίτλος ἑλληνικῶν ἐφημερίδων: —1) Ἑβδομαδιαία ἐθνικὴ ἐφημερίς, ἱδρυθεῖσα ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1858 (Μαρτίου 10), μεταφερθεῖσα εἶτα εἰς Κεφαλληνίαν καὶ διακοπεῖσα αὐτόθι τῷ 1870. —2) Ἑβδομαδιαία πολιτική, οἰκονομικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ἐπιθεώρησις ἐν Ἀθήναις, ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Ἰω. Ἡρ. Μάλλωση κατὰ τὰ ἔτη 1924—1928. —π.

— «**Νέα *Ἑπτάλοφος***». Δεκαπενθήμερον περιοδικὸν σύγγραμμα ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐκδοθὲν ὑπὸ Δ. Νικολαΐδου κατὰ τὰ ἔτη 1865 (Ἰανουαρίου 15)—1870. Ἀπὸ τοῦ 1867 διετήρησε τὸν τίτλον «Ἑπτάλοφος».

— «**Νέα *Ἑστία***». Δεκαπενθήμερον εἰκονογραφημένον λογοτεχνικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν περιοδικόν, ἐκδιδόμενον ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου 1927 ὑπὸ τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου Ἰ. Δ. Κολλάρου καὶ Σία ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Γρηγ. Ξενοπούλου. Εἰς τὰς σελίδας του συγκεντροῦται ἱκανὸν μέρος τῆς συγχρόνου φιλολογικῆς, δημιουργικῆς καὶ κριτικῆς, κινήσεως, ἀντιπροσωπευομένων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον συντηρητικῶν τάσεων μεταξὺ τῶν παλαιοτέρων καὶ νεαρωτέρων λογοτεχνῶν.

— «**Νέα *Ἐφημερίς***». Τίτλος ἑλληνικῶν ἐφημερίδων: —1) Ἡμερησία πολιτικὴ ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις, ἐκδοθεῖσα κατὰ τὰ ἔτη 1881—1897. Διηυθύνετο ἀρχικῶς ὑπὸ Ἰω. Καμπούρογλου καὶ εἶτα ὑπὸ Ἀλεξίου Κολυβᾶ. —2) Ἡμερησία ἐφημερὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐκδιδομένη ὑπὸ Σπ. Σ. Καραγιαννίδου κατὰ τὰ ἔτη 1892—1908. —3) Ἡμερησία πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ ἐφημερὶς ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης, ἐκδιδομένη ἀπὸ τοῦ 1910. Διηυθύνετο ἀρχικῶς ὑπὸ τοῦ Ἰ. Μουρέλλου (1910—1929) καὶ ἔκτοτε ὑπὸ Γ. Χ. Ἐλευθεριάδου.

— «**Νέα *Ζωή***». Ἑλληνικὸν δεκαπενθήμερον καὶ κατόπιν μηνιαῖον λογοτεχνικὸν περιοδικὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1904 ἀπὸ ὁμάδα ἀποφοίτων τοῦ Ἀβερωφείου γυμνασίου ὑπὸ τὸν Ρόδιον ποιητὴν Κ. Ν. Κωνσταντινίδην καὶ τῇ συνεργασίᾳ τῶν καθηγητῶν τοῦ γυμνασίου ἐκείνου, εἰς γλῶσσαν καθαρεύουσαν. Ἀπὸ τοῦ 1907 ἤρχισε συντασσόμενον εἰς δημοτικήν, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν συντακτικῆς ἐπιτροπῆς ἐκ τοῦ Μ. Βατάλα, Κ. Ν. Κωνσταντινίδη καὶ Π. Μάγνη καὶ ἀπέβη σημαντικὸν κέντρον τῆς λογοτεχνικῆς κινήσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Αἰγύπτου. Ἡ ἔκδοσις αὐτοῦ διεκόπη τὸν Σεπτέμβριον 1927. Ἡ ὁμὰς τῆς «Νέας Ζωῆς», συμπηχθεῖσα εἰς ὁμώνυμον φιλολογικὸν σύλλογον, ἐπρωτοστάτησεν ἐν Αἰγύπτῳ εἰς πᾶσαν πνευματικὴν ἐκδήλωσιν, διὰ τῆς διοργανώσεως διαλέξεων, θεατρικῶν παραστάσεων καὶ ἐκθέσεων καὶ συνέβαλεν ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῶν γραμμάτων καὶ τεχνῶν. Ἐκ τῆς «Νέας Ζωῆς» ἀπεσπάσθησαν κατόπιν καὶ αἱ ὁμάδες, αἵτινες ἵδρυσαν μετ' ἄλλων λογοτεχνῶν τὰ περιοδικὰ «Σεράπιον» καὶ «Γράμματα». —π.

— «**Νέα *Ζωή***». —1) Ἐτήσιον εἰκονογραφημένον λογοτεχνικὸν καὶ ἐγκυκλοπαιδικὸν ἡμερολόγιον, ἱδρυθὲν ἐν Ἀθήναις τῷ 1906 ὑπὸ Ν. Χατζηδάκι. —2) Πολιτικὴ ἐφημερὶς ἐν Κορίνθῳ, ἱδρυθεῖσα τῷ 1923 ὑπὸ Β. Ν. Βουρδούμα.

— «**Νέα *Ζωή***» (New Era). Δεκαπενθήμερος ἑλληνικὴ εἰκονογραφημένη ἔκδοσις ἐν Σικάγῳ, ἐκδοθεῖσα κατὰ τὰ ἔτη 1919—1921.

— «**Νέα *Ἡμέρα***». Ἑλληνικὴ ἡμερησία ἐφημερὶς ἐκδιδομένη ἐν Τεργέστῃ ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος. Κατ' ἀρχὰς ἐξεδίδετο ὑπὸ τοῦ Ἰ. Ἰσιδωρίδου Σκυλίτση ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡμέρα». Ἀπὸ τοῦ 1874, μετονομασθεῖσα «Νέα Ἡμέρα», ἐγένετο ἰδιοκτησία τοῦ Ἀλεξάνδρου Βυζαντίου, ὅστις κατέστησεν αὐτὴν ἓν τῶν σπουδαιοτέρων ὀργάνων τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου. Ἀποθανόντος τούτου, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς ὁ Ἰωάννης Χαλκοκονδύλης, ὅστις μετέφερε ταύτην τῷ 1912 εἰς Ἀθήνας καὶ τὴν ἐξέδιδεν ὡς καθημερινήν. Τῷ 1918, ἕνεκα τῶν ἐν Ἑλλάδι πολιτικῶν ἀνωμαλιῶν, διεκόπη ἡ ἔκδοσις της καὶ ἐπανελήφθη τῷ 1921, τὴν δὲ 16 Ἀπριλίου 1926 διεκόπη ὁριστικῶς.

— «**Νέα *Θέμις***». Δεκαπενθήμερον καὶ εἶτα μηνιαῖον νομικὸν περιοδικὸν ἐν Ἀθήναις, ἐκδοθὲν κατὰ τὰ ἔτη 1881—1907 ὑπὸ Τρ. Μανταφούνη. Περιελάμβανε κυρίως τὴν νομολογίαν τῶν ἐτῶν αὐτῶν, ἐν ἰδιαιτέραις δὲ σειραῖς ἐξέδωκε: «Κώδικα τῆς Νέας Θέμιδος», περιέχοντα τοὺς νόμους μετὰ τῶν σχετικῶν διαταγμάτων, «Κοινοβουλευτικὴν Νομολογίαν» καὶ «Πινάκια τῆς Νέας Θέμιδος».

— «**Νέα *Ἰδέα***». Ἑβδομαδιαία πολιτικὴ ἐφημερὶς ἐν Ἐδέσσῃ, ἐκδοθεῖσα κατὰ τὰ ἔτη 1927—1928 ὑπὸ τῶν Γρ. Τηλικίδου καὶ Ἀργ. Καρυωτάκη.

— «**Νέαι *Ἰδέαι***». Τίτλος ἑλληνικῶν ἐφημερίδων: —1) Λαϊκὴ ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις, ἐκδοθεῖσα κατὰ τὰ ἔτη 1878—1883. —2) Πολιτικὴ ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα τῷ 1927 ὑπὸ Ν. Παπαδάκη.

— «**Νέα *Κεφαλληνία***». Ἑβδομαδιαία πολιτικὴ ἐφημερὶς ἐν Ἀργοστολίῳ, ἐκδοθεῖσα κατὰ τὰ ἔτη 1882—1889.

— «**Νέα *Μεγάλη Ἑλλάς***». Ἑλληνικὴ περιοδικὴ ἔκδοσις ἐν Παρισίοις, ἱδρυθεῖσα τῷ 1921 ὑπὸ Πλ. Οἰκονομίδου καὶ Σ. Καραμάνου.

— «**Νέα *Σκηνή***». Θίασος ἱδρυθεὶς ὑπὸ τοῦ Κ. Χρηστομάνου τῷ 1901 μὲ σκοπὸν τὴν ἀναγέννησιν τῆς δραματικῆς ποιήσεως καὶ τῆς σκηνικῆς τέχνης ἐν Ἑλλάδι. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συνέστη μετοχικὴ ἑταιρεία, ἧς τὴν διεύθυνσιν ἀνέλαβεν ὁ Χρηστομάνος, ὅστις καὶ συνέταξε τὸ πολυσύνθετον καταστατικὸν αὐτῆς. Ἕνα ὅμως μῆνα μετὰ τὴν σύστασιν τῆς ἑταιρείας καὶ τὴν καταβολὴν τῶν πρώτων κεφαλαίων, ὁ Χρηστομάνος ἐπέστρεψε τὰ καταβληθέντα κεφάλαια τῶν μετόχων καὶ ἀνέλαβεν αὐτὸς τὰ τῆς δημιουργίας καὶ ἐκμεταλλεύσεως τῆς «Νέας Σκηνῆς». Ὁ θίασος κατηρτίσθη κατὰ τὰ τρία τέταρτα ἀπὸ μαθητὰς τῆς διαλυθείσης δραματικῆς σχολῆς, ὁποῖοι ἦσαν αἱ δεσποινίδες Κυβέλη Ἀδριανοῦ, Θεώνη Δρακοπούλου, Σάσα Σταΐκου, Μαρία Πετρίδου, Μαρία Δημοπούλου καὶ οἱ Ν. Παπαγεωργίου, Δ. Μυράτ, Π. Καλογερῖκος, Ν. Ραφτόπουλος, Δ. Βρατσάνος καὶ Ἀγγ. Χρυσομάλλης. Εἰς τοὺς ἀνωτέρω προσετέθησαν μεταγενεστέρως αἱ δεσποινίδες Εἱμαρμένη Ξανθάκη, Ἑλένη Πασαγιάννη, Ποθητοῦ καὶ οἱ Σκίπης, Σικελιανός, Δεβάρης, Ζήνων, Λέων καί τινες ἄλλοι.

Μὲ τὸν οὕτω καταρτισθέντα θίασον, ἤρχισε τὰς παραστάσεις της ἡ «Νέα Σκηνὴ» ἐν τῷ κατεδαφισθέντι ἤδη θεάτρῳ τῶν Ποικιλιῶν διὰ τῆς «Ἀλκήστιδος» τοῦ Εὐριπίδου, ἣν ἐπηκολούθησαν ἡ «Ἀγριόπαπια» τοῦ Ἴψεν καὶ ἡ «Λοκαντιέρα» τοῦ Γολδόνη. Αἱ πρῶται αὗται προσπάθειαι τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς «Νέας Σκηνῆς» ἐστέφθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τὸν νεωτερισμόν, ὃν εἰσήγαγεν ἐν τῷ σκηνικῷ διακόσμῳ ἐν γένει, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὴν εὐπρόσωπον ἐμφάνισιν τῶν ἠθοποιῶν. Μετὰ τὰς ἀνωτέρω παραστάσεις, ἀφοῦ ἔδωσεν ἐν τῷ Δημοτικῷ θεάτρῳ, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1902, τὸ «Κράτος τοῦ Ζόφου» τοῦ Τολστόϊ, τὸν «Ἐχθρὸν τοῦ λαοῦ» τοῦ Ἴψεν καὶ τὸ «Ἀριστερὸ χέρι» τοῦ Βέμπερ, ἡ Νέα Σκηνὴ μετεκομίσθη εἰς τὸ παρὰ τὴν Ὁμόνοιαν ἰδιόκτητον καὶ κομψὸν αὐτῆς θέατρον, ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ ὁποίου ἤρχισε τὰς παραστάσεις της μὲ τὴν «Ἀρλεζιάνα» τοῦ Ἀλφ. Ντωντέ, ἣν ἐπηκολούθησαν ἡ «Νύφη μου» τοῦ Μπιλώ, ἡ «Δορίνα» τοῦ Πράγα, ἡ «Ἔντα Γκάμπλερ» τοῦ Ἴψεν, ἡ «Στρίγκλα πού ἔγινεν ἀρνάκι» τοῦ Σαίξπηρ καὶ ἄλλα τινά. Τὰ ἔργα ταῦτα τὸ ἀθηναϊκὸν κοινὸν παρηκολούθει κατ' ἀρχὰς μετ' ἐνδιαφέροντος, ὀλίγον ὅμως κατ' ὀλίγον ἤρχισεν ἀραιούμενον, ὁ δὲ Χρηστομάνος, διὰ νὰ συγκρατήσῃ τὴν ἐπιχείρησίν του, ἠναγκάσθη ν' ἀναβιβάσῃ ἐπὶ σκηνῆς ἐλαφρότερα τινὰ ἔργα, ἀλλὰ καὶ φάρσας «ἀκαταλλήλους διὰ δεσποινίδας», ἃς πρῶτος αὐτὸς εἰσήγαγεν ἐν τῷ νεοελληνικῷ θεάτρῳ. Ἀφοῦ τέλος ὁ Χρηστομάνος περιήγαγε τὸ νεωτεριστικόν του θέατρον ἀνὰ τὴν Ρουμανίαν, Ρωσίαν, Τουρκίαν καὶ Αἴγυπτον, ἠναγκάσθη, λόγῳ ἀσθενείας, ν' ἀποχωρήσῃ τῆς διευθύνσεως αὐτοῦ, καὶ ἡ «Νέα Σκηνὴ» διελύθη. Ἡ προσπάθεια τοῦ Χρηστομάνου, ἀφ' ἑνὸς μὲν συνετέλεσεν εἰς τὴν ὁπωσδήποτε καλλιτεχνικὴν ἐμφάνισιν τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπροικοδότησεν αὐτὴν μὲ ἐκλεκτοὺς καλλιτέχνας, ὁποῖοι εἶναι ἡ Κυβέλη Θεοδωρίδου, ὁ Νίκ. Παπαγεωργίου, ὁ Μῆτσος Μυράτ, ὁ Τηλ. Λεπενιώτης, ὁ Ἀγγ. Χρυσομάλλης καὶ ἄλλοι τινές. Ν. Ι. Λ.

— «**Νέα *Σμύρνη***». Ἑλληνικὴ ἐφημερὶς (βλ. λ. *Σμύρνη*).

— «**Νέα *Τέχνη***». Μηνιαία λογοτεχνικὴ ἐπιθεώρησις ἐν Ἀθήναις, ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Μ. Βαγιάνου κατὰ τὰ ἔτη 1924—1925.

— «**Νέοι**» (οἱ). Μηνιαία φιλολογικὴ ἔκδοσις εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν, ἱδρυθεῖσα τῷ 1919 ἐν Ἀθήναις ὑπὸ Ἰωάννου Κοκκινάκη.

— **νέοι ἀστέρες** [*Ἀστρον.*]· βλ. *ἀστέρες*.

— «**Νέοι *Ρυθμοί***». Δεκαπενθήμερον καὶ εἶτα μηνιαῖον λογοτεχνικὸν φύλλον ἐν Δράμᾳ, ἐκδοθὲν κατὰ τὰ ἔτη 1926—1928 ὑπὸ Κ. Ν. Δρακοπούλου.

— «**Νέον *Σαράπειον***». Ἑλληνικὸν περιοδικὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐκδοθὲν κατὰ τὰ ἔτη 1879—1... ὑπὸ Γ. Κ. Κωνσταντινίδου.

— «**Νέος *Αἰών***». Τίτλος ἑλληνικῶν ἐφημερίδων: —1) Ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα κατὰ Μάρτιον τοῦ 1882. —2) Ἑβδομαδιαία πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ ἐφημερὶς ἐν Ζακύνθῳ, ἱδρυθεῖσα τῷ 1891.—3) Ἐφημερὶς ἐν Πάτραις ἐκδοθεῖσα κατὰ τὰ ἔτη 1900—1908 ὑπὸ Ἀ. Μεταξᾶ. —4) Ἑβδομαδιαῖον πολιτικὸν καὶ κοινωνιολογικὸν περιοδικὸν ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθὲν τῷ 1917 ὑπὸ Γ. Ε. Παπαγιαννάκη. Ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἰδίου ἐξελίχθη εἰς ἑβδομαδιαίαν καὶ εἶτα καθημερινὴν πολιτικὴν ἐφημερίδα μέχρι τοῦ 1924. —5) Ἑβδομαδιαία πατριωτικὴ ἐφημερὶς ἐν Σικάγῳ, ἱδρυθεῖσα τῷ 1924 ὑπὸ Ἀθαν. Σκλαβούνου.

— «**Νέος *Δρόμος***». Δεκαπενθήμερον παιδαγωγικὸν περιοδικὸν ἐν Ἀθήναις, ἐπίσημον ὄργανον τοῦ «Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου», ἐκδοθὲν κατὰ τὰ ἔτη 1928 (Νοεμβρίου 1)—1929 (Μάρτιος).

— «**Νέος *Ἕλλην***». Ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα τῷ 1845 ὑπὸ Ἰ. Ε. Γιαννοπούλου.

— «**Νέος *Ἑλληνομνήμων***». Ἑλληνικὸν ἱστορικὸν περιοδικὸν (βλ. λ. *Ἑλληνομνήμων*).

— «**Νέος *Κῆρυξ***». Ἑβδομαδιαία καὶ εἶτα ἡμερησία πολιτικὴ ἐφημερὶς ἐν Μυτιλήνῃ, βασιλοφρόνων ἀρχῶν, ἐκδιδομένη ἀπὸ τοῦ 1920 ὑπὸ ... Ἠλιάδου.

— «**Νέος *Κόσμος***». Τίτλος ἑλληνικῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν: —1) Ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις ἐκδοθεῖσα κατὰ τὰ ἔτη 1849 (Ἰανουαρίου 1)—18.. —2) Ἑβδομαδιαία πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ ἐπιθεώρησις ἐν Βοστώνῃ, ἱδρυθεῖσα τῷ 1893. —3) Ἑβδομαδιαία ἐφημερὶς χριστιανικῶν ἀρχῶν, ἐκδοθεῖσα ἐν Ἀθήναις κατὰ τὰ ἔτη 1920—1924 ὑπὸ Γ. Α. Γιαννικοπούλου (Μαυρονέρη). —4) Ἑβδομαδιαία ἑλληνικὴ ἐπιθεώρησις, ἐκδοθεῖσα ἐν Πιτσβούργῳ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν κατὰ τὰ ἔτη 1922—1928. —5) Καθημερινὴ πολιτικὴ ἐφημερὶς ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης, ἱδρυθεῖσα τῷ 1923 ὑπὸ Γ. Ἰ. Λιανουδάκη καὶ Γ. Κ. Κοκκίνου.

— «**Νέος *Λενινιστής***». Μηνιαῖον θεωρητικὸν ὄργανον τῆς ὁμοσπονδίας τῶν Κομμουνιστικῶν Νεολαιῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐκδιδόμενον ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1927.

— «**Νέος *Μασκαρᾶς***». Σατιρικὴ ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα τὴν 5ην Φεβρουαρίου 18..

— «**Νέος *Ριζοσπάστης***». Ἑλληνικὴ ἐφημερὶς (βλ. λ. *Ριζοσπάστης*).

— «**Νέος *Ρυθμός***». Μηνιαία φιλολογικὴ ἔκδοσις ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα τῷ 1908 ὑπὸ τῶν Κ. ... πάστα, Σ. Σπεράντσα κ. ἄ. καὶ γραφομένη εἰς τὴν δημοτικήν.

νεοσαλβαρσάνη (ἡ) [*Φαρμ. Χημ.*]. Προϊὸν συμπυκνώσεως τῆς *σαλβαρσάνης* μετὰ φορμαλδεϋδοσουλφοξυλικοῦ νατρίου. Χημικῶς καθορίζεται ὡς διοξυ-διαμινο-αρσενοβενζολο-μονομεθανοσουλφινικὸν νάτριον, ἀνταποκρίνεται δὲ εἰς τὸν τύπον: $C_{12} H_{11} O_2 As_2 N_2 . CH_2O . SONa$. Κιτρίνη κόνις εὐδιάλυτος ἐν ὕδατι, δυναμένη νὰ ἐγχυθῇ καὶ μέχρι δόσεως 0,75, παρουσιάζουσα δὲ δευτερεύουσαν ἐνέργειαν μικροτέραν τῆς σαλβαρσάνης καὶ οὖσα ὡς ἐκ τούτου ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνος αὐτῆς. Ἡ νεοσαλβαρσάνη χρησιμοποιεῖται ὡς καὶ ἡ σαλβαρσάνη κατὰ τῆς συφίλιδος, δέον ὅμως νὰ γίνεται ἔγχυσις προσφάτων διαλυμάτων αὐτῆς. Αἱ ἐνέσεις τῆς νεοσαλβαρσάνης γίνονται εἴτε ἐνδομυϊκῶς, εἴτε ὑποδορίως καὶ συνιστῶνται ἰδίᾳ εἰς ἄτομα, τὰ ὁποῖα εἶναι εὐπαθῆ εἰς τὴν σαλβαρσάνην. Σ. Γ.—Κ. Γ. Ν.

Νέος Ἄμμος [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τοῦ δήμου Βερροίας τῆς ἐπαρχίας Ἡμαθίας (Βεροίας) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 101.

νεοσβαγερίνα (ἡ) (Neoschwagerina Yab.) [*Παλαιοζῳολ.*]. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *φουσουλινιδῶν* τρηματοφόρων *ῥιζοπόδων* πρωτοζῴων. Τὸ ὄστρακόν των ἦτο ἀτρακτοειδὲς μέχρι σφαιροειδοῦς, ἔφερε δ' ἐπιμήκεις καὶ ἐγκαρσίους τοίχους, ὡς καὶ 1—4 ἐνδοτοιχώματα. Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας λιθανθρακοφόρου καὶ τῆς περμίου διαπλάσεως εἰς τὴν Ἰαπωνίαν, Κίναν, Padang. Ἐπίσης καὶ ἐντὸς ... λίκων στρωμάτων της νησῖδος Πέττας παρὰ τὴν Ὕδραν εὑρέθησαν ἀπολιθωμένα λείψανα τοῦ εἴδους *νεοσβαγερίνα craticulifera*. Γ. Κ. Γ.

νεοσλαυισμὸς (ὁ). Πανσλαβιστικὴ κίνησις, ἀρχίσασα ἐν Ρωσίᾳ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ συνταγματικοῦ καθεστῶτος καὶ τῶν νέων ἰδεῶν ἀπὸ τοῦ 1908, ὅτε ἐγκατελείφθησαν αἱ κατακτητικαὶ βλέψεις τοῦ παλαιοῦ *πανσλαβισμοῦ*. Ἐπιδιώκουσα τὴν ἐπικοινωνίαν καὶ προσέγγισιν τῶν σλαβικῶν λαῶν, ἐπὶ μορφωτικῆς καὶ οἰκονομικῆς βάσεως, ἀπέτυχε λόγῳ τῆς ἐναντίον τῶν Ρώσων ἐχθρ...

Digitized by Google

ητος τῶν Πολωνῶν. Ὡς ἐκ τούτου τὸ κέντρον τοῦ νεοσλαβισμοῦ ἐφάνη μετατιθέμενον ἔξω τῆς Ῥωσίας. Τῷ 1908 συνῆλθε νεοσλαβικὸν συνέδριον ἐν Πράγᾳ, τῷ δὲ 1909 ἐν Σόφιᾳ. Εἰς τὴν κίνησιν αὐτὴν δὲν ἐφαίνοντο συμμετέχοντες πολὺ οἱ Σέρβοι, διότι εἰργάζοντο πρὸς ἕνωσιν τῶν Νοτιοσλάβων. Μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατεβλήθησαν προσπάθειαι πρὸς ἀναπροσαρμογὴν τοῦ νεοσλαβισμοῦ ἐπὶ νέων ἀρχῶν. Ν. Μ.

νεοσσεύω, ἢ *νεοττεύω*· μένω ἐν τῇ νεοσσιᾷ, ἐπῳάζω, κοιν. *κλωσσῶ*.

νεοσσιὰ ***παρεγκεφαλίδος*** *[Ἀνατομ.]*. Κόλπωμα παρεμφερὲς πρὸς φωλεάν, ὅπερ καταλείπεται μετὰ τὴν ἄρσιν τῆς ἀμυγδάλης ἐν τῇ κάτω ἐπιφανείᾳ τῆς παρεγκεφαλίδος. ἀφοριζόμενον ὑπὸ τοῦ σκώληκος, τῆς σταφυλῆς καὶ τοῦ ὀπισθίου μυελίνου ἱστίου. Ι. Π.

νεοσσὸς (ὁ) *[Ζῳολ.]*. Καλεῖται τὸ ἄρτι ἐκκολαφθὲν ἐκ τοῦ ᾠοῦ ὀρνίθιον, κοινῶς *κλωσσόπουλο* ἢ *κλωσσοπούλι*.

νεόστομος (ὁ) (Neostomns) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων τελεοστέων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυσοστόμων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σιλουριδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ εὐμεγέθων ἰχθύων, ἀπαντῶντα εἰς τὰ μεγάλα βάθη τοῦ πρὸς τὴν Ἀμερικὴν τμήματος τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Δ. Ν. Π.

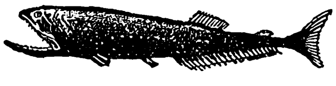

Νεόστομος.

νεοσύλλεκτος (ὁ, ἡ),—*ον* (τό)· ὁ νεωστὶ συλλεχθείς, προσληφθείς· || ἰδίᾳ ὡς οὐσ., ὁ νεωστὶ στρατολογηθείς, ἄλλως *κληρωτός*: «γυμνάσια τῶν νεοσυλλέκτων».

—*[Στρατ.] Νεοσύλλεκτος στρατιώτης* καλεῖται ὁ ὁ πρῶτον κατατασσόμενος εἰς τὸν στρατόν, ἀδιαφόρως ἂν πρόκειται περὶ κληρωτοῦ (21ον ἔτος) ἢ περὶ τοῦ καλουμένου διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ, οἱασδήποτε ἡλικίας καὶ ἂν εἶναι· ὡς τοιοῦτος δὲ θεωρεῖται μέχρι τοῦ πέρατος τῆς ἀτομικῆς ἐκπαιδεύσεώς του. Ν. Θ. Κ.

νεοσχιζόδους (ὁ) *[Παλαιοζῳολ.]*. Συνώνυμον τοῦ γένους *μυοφορία* (βλ. λ.).

νεότευκτος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ νεωστὶ κατασκευασθείς, νεόκτιστος: «νεότευκτον μέγαρον».

νεότης, —*ητος* (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις νέος, ἡ νεανικὴ ἡλικία, κοιν. *νιᾶτα*: «ἐταλαιπωρήθη καθ᾽ ὅλην τὴν νεότητά του»· || περιληπτικῶς, ἡ νεολαία.

—**«Νεότης»**. Τίτλος ἑλληνικῶν περιοδικῶν: —1) λογοτεχνικὸν περιοδικὸν ἐν Σμύρνῃ, ἐκδοθὲν εἰς σχῆμα 8ον κατὰ τὰ ἔτη 1912—1913. —2) Δεκαήμερον οἰκογενειακὸν περιοδικὸν ἐν Πειραιεῖ, ἱδρυθὲν τῷ 1918 εἰς σχῆμα 4ον ὑπὸ Φ. Πετροπουλάκου. —3) Μηνιαῖον οἰκογενειακὸν περιοδικὸν ἐν Πειραιεῖ, ἐκδοθὲν εἰς σχῆμα 4ον ὑπὸ Κ. Μαντινειοῦ κατὰ τὰ ἔτη 1921—1922. Π. Ν. Π.

νεοτιναία (ἡ) (Neotinaea) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρχεοειδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος ἰθαγενὲς τῆς Ἑλλάδος, τὴν *νεοτιναίαν τὴν ἑλληνικὴν* (Neotinaea graeca). Δ. Ν. Π.

νεοτοκίτης (ὁ) (Neotokit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, ἀποτελοῦν ἔνυδρον πυριτικὸν ἅλας τοῦ μαγγανίου κολλοειδὲς καὶ ἄμορφον, μὲ χρῶμα μαῦρον ἕως ἐρυθρόφαιον. Ἀπαντᾷ ἐπὶ ρωγμῶν τοῦ ροδονίτου ὡς αὐτοτελὴς νεοσχηματισμὸς ἐν Φινλανδίᾳ. Εἰς μεγαλυτέραν μᾶζαν εὑρίσκεται εἰς τὰ κοιτάσματα τοῦ μαγγανίου τῆς Huelvas. Γ. Β.

νεότοκος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ νεωστί, ὁ πρὸ ὀλίγου γεννηθείς, νεογέννητος.

νεοτόμος (ὁ) (Neotomus) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τρωκτικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *μυϊδῶν*, περιλαμβάνον μῦς ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν τοῦ γένους εἶναι ὁ *νεοτόμος ὁ δίχρους* (Neotomus bicolor), ὅστις ἔχει μέτριον μέγεθος, κεφαλὴν μᾶλλον λεπτήν, ὦτα εὐρέα, πόδας ἰσχυροὺς καὶ βραχεῖς καὶ οὐρὰν κυλινδρικὴν καὶ μακράν. Ὁ χρωματισμός του εἶναι φαιὸς κατὰ τὰ ἄνω μέρη τοῦ σώματος καὶ τεφρόλευκος κατὰ τὰ ὑποκάτω. Δ. Ν. Π.

—*[Παλαιοζῳολ.]* Λείψανα ἀπολιθωμένα *νεοτόμων* εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς πλειστοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τῆς τεταρτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζῳϊκοῦ εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικήν. Γ. Κ. Γ.

νεοτονία (ἡ). Ἡ ἀνάπτυξις γενετησίων ὀργάνων ἐπί τινος σταδίου τῆς διαπλάσεως ὀργανισμοῦ τινος, πρὶν οὗτος λάβῃ τὴν τελικήν του διαμόρφωσιν. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἀπαντᾷ εἴς τινας σαλαμάνδρας, ὡς καὶ εἰς ἄλλα εἴδη ἀμφιβίων καὶ ἐντόμων, τὰ ὁποῖα παραμένουν καὶ περισσότερον ἀνεπτυγμένα εἰς τὸ στάδιον τῆς κάμπης, ὁπότε παράγονται ἐπὶ ταύτης γενετήσια ὄργανα. Τὸ φαινόμενον καλεῖται πρὸς τούτοις καὶ *παιδισμὸς* (infantilismus). Θ. Β.

νεοτουρκισμὸς (ὁ)· τὸ δόγμα, ἡ ἰδεολογία τῶν Νεοτούρκων.

Νεότουρκοι (οἱ). Διὰ τοῦ ὅρου τούτου ὑποδηλοῦνται γενικῶς οἱ ὀπαδοὶ τῆς μεταρρυθμιστικῆς κινήσεως ἐν Τουρκίᾳ, εἰδικώτερον δὲ τῆς μυστικῆς ὀργανώσεως, ἥτις ἀπέληξε, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Κʹ αἰῶνος, εἰς τὴν παλινόρθωσιν τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος καὶ εἰς τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ σουλτάνου Ἀβδοὺλ Χαμὶτ τοῦ Βʹ. Τὸ μεταρρυθμιστικὸν τοῦτο κόμμα ὠνομάσθη «Νέα Τουρκία» (La Jeune Turquie), κατ᾽ ἀπομίμησιν τῆς «Νέας Ἰταλίας» τοῦ Ματσίνι. Ἡ κυρίως μεταρρυθμιστικὴ κίνησις ἐν Τουρκίᾳ ἤρχισεν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἰδεῶν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗʹ αἰῶνος ἐπὶ τοῦ φιλελευθέρου σουλτάνου Σελὶμ τοῦ Γʹ, εἶχε δὲ κατ᾽ ἀρχὰς χαρακτῆρα στρατιωτικῆς ἀνοργανώσεως τοῦ κράτους διὰ τῆς ἱδρύσεως, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εὐρωπαϊκῶν συστημάτων, νέου στρατεύματος, τοῦ λεγομένου *Νιζὰμ-ὶ-δζεδίτ*, τὸ ὁποῖον θὰ ἀντικαθίστα τοὺς ἀπειθαρχήτους γενιτσάρους. Εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτοῦ ὁ Σελὶμ εὗρε συνεργάτας δύο Ἕλληνας Φαναριώτας, τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, πάππον τοῦ ὁμωνύμου ἥρωος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, καὶ τὸν υἱόν του Κωνσταντῖνον. Ὁ πρῶτος ὑπέβαλεν εἰς τὸν Σελὶμ σχέδιον μεταρρυθμίσεων, βασιζόμενον ἐπὶ τῆς ἰσότητος Μουσουλμάνων καὶ Χριστιανῶν καὶ ἐπὶ τῆς ἐκμηδενίσεως τῆς δυνάμεως τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις μικρῶν καὶ μεγάλων χωροδεσποτῶν, τῶν λεγομένων *δερεβέηδων*, πρὸς εἰσαγωγὴν τοῦ συγκεντρωτικοῦ συστήματος ἐν τῇ διοικήσει. Ὁ δὲ δεύτερος ἠσχολήθη μὲ τὴν σύνταξιν τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ νέου στρατεύματος καὶ μετέφρασεν ἐκ τῆς γαλλικῆς τὴν ὀχυρωματικὴν τοῦ Vauban. Τὸ πρόωρον τῆς μεταρρυθμιστικῆς ταύτης ἀποπείρας ἐπλήρωσεν ὁ Σελὶμ διὰ τοῦ θρόνου του κατ᾽ ἀρχὰς (1808) καὶ τῆς ζωῆς του κατόπιν, γενόμενος θῦμα τῆς ἀντιδράσεως τῶν ὀπισθοδρομικῶν καὶ τῶν γενιτσάρων. Τούτους ὅμως ἐξωλόθρευσεν ὁ σουλτᾶνος Μαχμοὺτ ὁ Βʹ τῷ 1826, ἀνοίξας οὕτω τὴν ὁδὸν πρὸς τὰς νεωτεριστικὰς μεταρρυθμίσεις. Ἡ καθ᾽ αὐτὸ ὅμως νεοτουρκικὴ κίνησις χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάνου Ἀβδοὺλ Μετζὶτ (1839—1861), ἐνταθεῖσα ἐπὶ Ἀβδοὺλ Ἀζὶζ (1861—1876) ἕνεκα τῶν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν, κατὰ τῶν ὁποίων ἐπάλαιεν ἡ Τουρκία. Εἶχον παύσει πλέον αἱ ἐπιδρομαὶ καὶ αἱ νικηφόροι ἐκστρατεῖαι, αἵτινες ἀπέφερον εἰς τὸ σουλτανικὸν καὶ εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον πλουσίαν λείαν, καὶ παχείας πολεμικὰς ἀποζημιώσεις, παραλλήλως πρὸς τοὺς φόρους ὑποτελείας τῶν ὑποτεταγμένων χωρῶν. Ἐν τούτοις αἱ σπατάλαι τῶν σουλτανικῶν ἀνακτόρων καὶ αἱ καταχρήσεις τῶν μεγιστάνων τοῦ κράτους ἐξηκολούθουν, τὰ δὲ ἀλλεπαλλήλως συναπτόμενα ἐξωτερικὰ δάνεια ἐπέβαλλον νέα κατ᾽ ἔτος βάρη εἰς τὸν λαόν. Ἐνώπιον τῆς ὁσημέραι ἐπιδεινουμένης καταστάσεως οἱ ὀπαδοὶ τῆς μεταρρυθμιστικῆς κινήσεως ἐνόμιζον ὅτι ἡ Τουρκία θὰ ἐσῴζετο μόνον διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ συνταγματικοῦ καθεστῶτος, χάρις εἰς τὸ ὁποῖον θὰ ὑπῆρχε τακτικὸς προϋπολογισμὸς τοῦ κράτους καὶ κοινοβουλευτικὸς ἔλεγχος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀβδοὺλ Ἀζίζ, ὑπείκων καὶ εἰς τὰ ἀπολυταρχικά του ἔνστικτα καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ σουλτανικοῦ γυναικωνίτου, ἠρνεῖτο νὰ παραχωρήσῃ τὸ Σύνταγμα, οἱ ἡγέται τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ κόμματος, ὁ τέως βεζύρης Ἀχμὲτ Μιτχὰτ πασᾶς καὶ ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Χουσεῒν Ἀβνὶ πασᾶς, ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ σεϊχουλισλάμου Χαϊρουλὰχ ἐφέντη, ἀπεφάσισαν καὶ ἐξετέλεσαν τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ σουλτάνου. Τὸ ὑπὸ τοῦ Μιτχὰτ πασᾶ ἐκπονηθὲν Σύνταγμα, τροποποιηθὲν ἐπὶ τῇ βάσει λίαν συντηρητικῶν ἀρχῶν, ἐχορηγήθη τῷ 1876 ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Ἀβδοὺλ Χαμὶτ τοῦ Βʹ. Οὗτος ὅμως, παραβαίνων τὰς ὑποσχέσεις του, διέλυσε μετὰ ἓν ἔτος τὴν βουλὴν καὶ ἐπέβαλεν ἀπολυταρχικὸν καθεστώς, διαρκέσαν ἐπὶ τριάκοντα τρία ἔτη. Κατὰ τῆς ἀπολυταρχίας ταύτης εἰργάζετο μυστικὴ ὀργάνωσις, ἔχουσα διακλαδώσεις εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Τουρκίας καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, κυρίως ἐν Παρισίοις. Ἡ ὀργάνωσις αὕτη ἐξειλίχθη εἰς τὸ κομιτᾶτον τῆς «Ἑνώσεως καὶ Προόδου», τοῦ ὁποίου ὡς ἀρχηγὸς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐνεφανίζετο ὁ Ἀχμὲτ Ριζᾶ βέης, ἐκδίδων ἐν Παρισίοις γαλλιστὶ καὶ τουρκιστὶ τὴν «Mechveret» (=κοινοβούλιον). Ἡ δρᾶσις τῆς ὀργανώσεως ταύτης ἐνετάθη συνεπείᾳ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ γεγονότων, ἅτινα ἀπέληξαν εἰς τὸν ξενικὸν ἔλεγχον, ὅστις ἐπετάθη κατόπιν τῆς ἐν Ρεβὰλ συνεντεύξεως τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας καὶ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας. Ἐπισείοντες τὸν ἐκ τοῦ σχεδίου τοῦ Ρεβὰλ κίνδυνον οἱ κορυφαῖοι τοῦ κομιτάτου τῆς «Ἑνώσεως καὶ Προόδου», κατώρθωσαν διὰ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐγκατασταθέντος κομιτάτου νὰ κερδίσωσι ταχέως τὴν ὁλότητα τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ τῆς Μακεδονίας καὶ μεγάλου μέρους τῆς Θρᾴκης καὶ διὰ ταχείας δράσεως ἐν Μοναστηρίῳ καὶ Θεσσαλονίκῃ νὰ ἀποσπάσωσιν ἀπὸ τοῦ Ἀβδοὺλ Χαμὶτ τὴν παλινόρθωσιν τοῦ συνταγματικοῦ καθεστῶτος (10/23 καὶ 11/24 Ἰουλίου 1908), ἀπειλοῦντες ἄλλως νὰ βαδίσωσι κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μὲ ὁλόκληρον τὸν στρατὸν τῆς Μακεδονίας. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἀρχίζει ἡ κυρίως νεοτουρκικὴ περίοδος, τερματισθεῖσα διὰ τῆς καταρρεύσεως τῆς Τουρκίας κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἐθνικιστικῶν ἰδεῶν οἱ Νεότουρκοι ἐφήρμοσαν πολιτικὴν διωγμῶν καὶ πιέσεων, αἵτινες ἀπέληξαν ἐν μὲν τῇ εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ εἰς τὴν συνεννόησιν τῶν Χριστιανῶν, εἰς τὴν συμμαχίαν τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν ἄλλων βαλκανικῶν κρατῶν καὶ εἰς τὸν αʹ Βαλκανικὸν πόλεμον, ἐν δὲ τῇ Ἀσίᾳ εἰς τὴν ἀποστασίαν τῶν Ἀράβων καὶ τῶν Κούρδων, ὡς καὶ εἰς τὰς χωριστικὰς ἐνεργείας τῶν Ἀρμενίων. Πρὸς ἀνάκτησιν τῶν ἀπολεσθεισῶν εὐρωπαϊκῶν ἐπαρχιῶν καὶ ματαίωσιν τῶν εἰς τὰς ἀσιατικὰς ἐπαρχίας τεκταινομένων, οἱ Νεότουρκοι ἐρρίφθησαν εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ἀποτέλεσμα τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ὁ διὰ τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν (1920) περιορισμὸς τῆς Τουρκίας εἰς τὴν Ἀσίαν πλὴν τῆς περιοχῆς τῆς Σμύρνης, καὶ ἡ ἀπώλεια τῆς Ἀραβίας, Συρίας, Παλαιστίνης καὶ Μεσοποταμίας. Συνέχεια τοῦ νεοτουρκισμοῦ, μολονότι ἀρχικῶς κατεδίωξε τοὺς τέως ἡγέτας τούτου, ἦτο ἡ ἐξ Ἐρζεροὺμ καὶ Σεβαστείας ἐκκινήσασα ἐθνικιστικὴ κίνησις ὑπὸ τὸν Μουσταφᾶ Κεμὰλ πασᾶν, ἥτις κατώρθωσε ν᾽ ἀνατρέψῃ τὴν συνθήκην τῶν Σεβρῶν καὶ ἀντικαταστήσῃ αὐτὴν διὰ τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης (1923), χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἀποκατέστη νέον τουρκικὸν κράτος ὁμοιογενές, τὸ ὁποῖον ἀγωνίζεται νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν εὐημερίαν καὶ πρόοδόν του διὰ τολμηρῶν μεταρρυθμιστικῶν ἔργων. Ἐκπρόσωποι τοῦ κυρίως νεοτουρκισμοῦ ὑπῆρξαν ὁ *Ἐνβὲρ πασᾶς*, ὁ *Ταλαὰτ πασᾶς*, ὁ *Δζαβὶτ βέης*, ὁ *Δζεμὰλ πασᾶς*, καὶ ἄλλοι. Ν. Μ.

νεοτριτογενῆ ***στρώματα*** *[Γεωλογ.]*· βλ. *νεογενῆ* στρώματα.

νεοτροπικός,—*ή*,—*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν νέαν τροπικὴν χώραν, ἤτοι τὸ Μεξικόν, πλὴν τοῦ βορείου τμήματός του, τὴν κεντρικὴν καὶ τὴν νότιον Ἀμερικήν.

— **Νεοτροπικὴ** ***περιοχή***. Ἡ περιλαμβάνουσα τὰς ἄνω χώρας τῆς ἀμερικανικῆς ἠπείρου περιοχή, ὑποδιαιρουμένη εἰς τέσσαρας ζώνας: τὴν *Μεξικανικήν*, τὴν *Βραζιλιανήν*, τὴν *Παταγωνικὴν* καὶ τὴν τῶν *Ἀντιλλῶν*.

—**νεοτροπικὴ** ***πανὶς*** (ἡ) *[Ζῳολ.]*. Ἡ πανὶς τῆς νεοτροπικῆς περιοχῆς παρουσιάζει ἐξαιρετικὴν ἰδιορρυθμίαν καὶ εἶναι τελείως διαφορετικὴ τῆς πανίδος τῶν λοιπῶν ζῳολογικῶν περιοχῶν. Ἐπὶ 130 γενῶν θηλαστικῶν, ἅτινα ἀπαντῶσιν εἰς αὐτήν, τὰ 103 γένη, ἤτοι τὰ 79 %, δὲν ἀπαντῶσιν οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ. Ἐκ τῶν 682 γενῶν πτηνῶν, τὰ 576, ἤτοι τὰ 86 %, εἶναι ἀποκλειστικῶς ἰθαγενῆ ταύτης. Γενικῶς τὰ ζῷα τῆς περιοχῆς ταύτης εἶναι, κατὰ γενικὸν κανόνα, μικροτέρων διαστάσεων τῶν ὁμολόγων ζῴων ἄλλων ζῳολογικῶν περιοχῶν. Οὕτω οἱ πίθηκοι τῆς νοτίου Ἀμερικῆς τελείως διακρίνονται τῶν πιθήκων τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Ἐκ τῶν πιθήκων ἀφθονοῦσιν οἱ *πλατύρρινοι* καὶ οἱ *ἀρκτοπίθηκοι· λεμούριοι* δὲν ὑπάρχουσιν. Ἐπίσης τὰ μαρσιποφόρα τελείως διαφέρουσι τῶν μαρσιποφόρων τῆς Αὐστραλίας. Αἱ περισσότεραι νυκτερίδες εἶναι παραπλήσιαι πρὸς τὰς τοῦ παλαιοῦ κόσμου καὶ μόνον οἱ *βάμπιροι* εἶναι τελείως διάφοροι καὶ ἀπαντῶσι μόνον εἰς τὴν Ἀμερικήν. Τὰ περισσότερα τῶν τρωκτικῶν εἶναι παρεμφερῆ πρὸς τὰ τρωκτικὰ τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Ἐκ τῶν λοιπῶν ζῴων ὁ *ὑδρόχοιρος* ἔχει τὰς διαστάσεις τοῦ κοινοῦ χοίρου τοῦ παλαιοῦ κόσμου, ὁ *πάκα* τὸ ἀνάστημα τῆς ἀλώπεκος, τὸ *ἀγούτι* τὸ ἀνάστημα τοῦ λαγωοῦ, κτλ. Ἐκ τῶν ἁρπακτικῶν ἀπαντῶσιν: ὁ *ἰαγουάριος*, ὅστις ἔχει παρεμφερεῖς σωματικὰς διαστάσεις πρὸς τὰς τῆς τίγρεως, ὁ *ὀτσελῶτος*, παρόμοιος ὡς πρὸς τὸν ὄγκον τοῦ σώματος μὲ τὸν λύγγα, ὁ δὲ *πούμας* εἶναι ἰσομήκης πρὸς μικρόσωμον λέαιναν. Ὁ λύκος, ἡ γαλῆ, ὁ θώς, ἡ ἐνυδρὶς φέρουσι πολλὰ χαρακτηριστικὰ μὲ τὰ αὐτὰ ζῷα τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Ἡ ἄρκτος ἀντιπροσωπεύεται ὑπό τινος μικροσώμου εἴδους, τῆς *ἄρκτου τῆς κεκοσμημένης*. Τὰ μεγάλα θηλαστικά, ὡς οἱ ἐλέφαντες, οἱ βόες, αἱ ἀντιλόπαι καὶ οἱ αἴγαγροι τοῦ παλαιοῦ κόσμου τελείως ἀπουσιάζουσιν. Ἐπίσης ἄγνωστοι εἶναι καὶ οἱ ρινόκεροι. Ὁ ἵππος ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ τοῦ μικροσώμου ἀγρίου ἵππου. Παραπλήσιος πρὸς τὸν χοῖρον τοῦ παλαιοῦ κόσμου εἶναι τὸ *πέκαρι*. Ἡ κάμηλος ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ τῆς *λάμα*. Ἐκ τῶν νωδῶν ἔχει τὸν *βραδύποδα* τὸν *μυρμηκοφάγον* κτλ.

Θαυμαστὴ καὶ μοναδικὴ εἶναι ἡ ποικιλία τῶν πτηνῶν. Οὕτω οἱ τροχιλίδαι ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ 400 εἰδῶν, οἱ ραμφισταὶ ὑπὸ 50, οἱ ζαμακαρίδαι ὑπὸ 150 εἰδῶν, οἱ τυραννίδαι ὑπὸ περισσοτέρων τῶν 300 εἰδῶν, οἱ ταναγρίδαι ὑπὸ 300 περίπου· εἰδῶν. Ἐπίσης πολυπληθῆ εἶναι τὰ εἴδη καὶ αἱ ποικιλίαι τῶν ψιττακῶν, τῶν ἁρπακτικῶν πτηνῶν, τῶν ἀλεκτοροειδῶν κτλ. Τὰ ἑρπετὰ εἶναι ἐξ ἴσου πολυπληθῆ ὅσον καὶ εἰς αἰθιοπικὴν

Digitized by Google

περιοχήν. Ἐκ τῶν ἰθαγενῶν εἰδῶν εἶναι ὁ *ἀνακόνδας*, ὁ *βόθρωψ*, ὁ *λάχεσις* κτλ. Ἐπίσης πλουσίως ἀντιπροσωπεύονται καὶ τὰ ἔντομα, τὰ ἀμφίβια, οἱ ἰχθύες, τὰ μαλάκια, τὰ μαλακόστρακα καὶ τὰ πρωτόζωα. Δ. Ν. Π.

νεοττία (ἡ) (Neottia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρχεοειδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ φυόμενα εἰς τὰς εὐκράτους χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Δ. Ν. Π.

νεότυπον (τὸ) (Neotyp) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, ὅπερ ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ ἀσβεστίτου μὲ ἰσόμορφον παράμιξιν βαρίου. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ τριγωνικὸν σύστημα, ὅπως καὶ ὁ ἀσβεστίτης, παρουσιάζει δὲ ἐν γένει τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα ἐκείνου. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Cumberland. Γ. Β.

νεοϋττέρβιον (τό). Χημικὸν στοιχεῖον (βλ. *ὑττέρβιον*).

νεοφανής (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ὁ νεωστὶ φανείς, ἄλλως *καινοφανής*· ‖ παράδοξος, πρωτότυπος.

— **νεοφανεῖς** *ἀστέρες [Ἀστρον.]*· βλ. *ἀστέρες*.

νεοφοβία (ἡ)· ὁ φόβος τοῦ νέου, ἡ ἀποστροφὴ πρὸς πᾶν νέον.

νεόφρων (ὁ) (Neophron) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἁρπακτικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *γυπιδῶν*, περιλαμβάνον γύπας μεγάλου μεγέθους, ἀπαντῶντας εἰς τὴν Εὐρώπην, τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀφρικήν. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *νεόφρων ὁ περκνόπτερος* (Neophron percnopterus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὰ βόρεια τῆς Ἀφρικῆς, μεταναστεύων καὶ παρ' ἡμῖν πολλάκις, ὅπου εἶναι γνωστὸς ὑπὸ τὰ κοινὰ ὀνόματα *κολιαντζάρης* καὶ *κουκάλογο*. Οὗτος ἔχει μῆκος 75 περίπου ἑκατοστομέτρων, κεφαλὴν μᾶλλον μικράν, ράμφος μᾶλλον βραχύ, χονδρόν, ἰσχυρὸν καὶ κωνικόν, λαιμὸν καὶ κεφαλὴν γυμνὰ πτερῶν. Περὶ τὸν λαιμὸν φέρει πολλὰ μαλακὰ πτερὰ ἐν εἴδει περιλαιμίου. Αἱ πτέρυγες εἶναι βραχεῖαι καὶ ἀμβλεῖαι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ ἡ οὐρὰ μᾶλλον βραχεῖα. Ὁ γενικὸς χρωματισμὸς τοῦ σώματος εἶναι ὑποτεφρόλευκος. Δ. Ν. Π.

Νεόφρων. Ἕλλην τραγικὸς ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Σικυῶνι περὶ τὰ μέσα τῆς Ε' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Εἶναι ὁ πρῶτος ὅστις εἰσήγαγεν ἐπὶ σκηνῆς τοὺς παιδαγωγούς, ὧν μεγάλην χρῆσιν ἔκαμε κατόπιν ὁ Εὐριπίδης. Ἔγραψε περὶ τὰς ἑκατὸν εἴκοσι τραγῳδίας, αἵτινες πᾶσαι ἀπωλέσθησαν. Μεταξὺ αὐτῶν σπουδαιοτέρα θεωρεῖται ἡ «Μήδεια», ἣν λέγεται ὅτι ἀπεμιμήθη ὁ Εὐριπίδης καὶ ἧς διεσώθησαν τρία ἀποσπάσματα *(Wagner* καὶ *de Nauck:* Tragicorum Graecorum fragmenta). Ν. Ι. Λ.

νεοφυής (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ὁ νεωστὶ φυτρώσας: «νεοφυῆ φυτά», «βλαστοὶ —, κλάδοι νεοφυεῖς».

νεοφυτικὸς *αἰὼν* ἢ *περίοδος*. Ὁ νεώτερος ἐκ τῶν τριῶν αἰώνων, εἰς τοὺς ὁποίους γεωλόγοι τινὲς ὑποδιῄρεσαν τὴν προϊστορίαν τῆς γῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀπολελιθωμένου φυτικοῦ κόσμου.

Ὅπως ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐμφανίσεως, ἐξελικτικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐξαπλώσεως, ὡς καὶ τῆς ἐξαφανίσεως ὡρισμένων τάξεων ἢ ἀθροισμάτων ζῴων, ὑποδιῄρεσαν οἱ γεωλόγοι τὴν προϊστορίαν τῆς γῆς εἰς τοὺς αἰῶνας, οὕτω γεωλόγοι τινὲς ἐπρότειναν ὅπως, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν αὐτῶν φαινομένων, τὰ ὁποῖα παρουσιάζει ὁ ἀπολελιθωμένος φυτικὸς κόσμος, ὑποδιαιρεθῇ ἡ προϊστορία τῆς γῆς εἰς *παλαιοφυτικόν*, *μεσοφυτικὸν* καὶ *νεοφυτικὸν* ἢ *καινοφυτικὸν αἰῶνα*.

Ὁ νεοφυτικὸς αἰὼν δὲν συμπίπτει κατὰ τὴν χρονικὴν διάρκειαν μετὰ τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος, καθόσον περιλαμβάνει καὶ τὴν ἀνωτάτην ἐποχὴν τῆς κρητιδικῆς περιόδου τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος. Χαρακτηριστικὰ φυτά, ἐπικρατοῦντα κατὰ τὸν νεοφυτικὸν αἰῶνα, εἶναι ἰδίως τὰ ἀγγειόσπερμα καὶ τὰ βρυόφυτα. Γ. Κ. Γ.

νεόφυτος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ νεωστὶ φυτευθείς, νεοφύτευτος: «νεόφυτα ἐλαιῶν» αἱ νεωστὶ φυτευθεῖσαι ἐλαῖαι.

Νεόφυτος. Σοφὸς καὶ πολυμαθὴς ἀνήρ, ἐκ Φιλιππουπόλεως. Γνώστης τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς καὶ ἰταλικῆς, περιηγήθη ὡς ἱεροκῆρυξ σχεδὸν ὅλην τὴν Εὐρώπην καὶ ἐξεφώνησεν ἐν Ὀξωνίᾳ τῆς Ἀγγλίας λόγον ἐπὶ παρουσίᾳ πολλῶν σοφῶν καὶ ἐπιστημόνων ἀνδρῶν. Ἐξ Ἀγγλίας ἐλθὼν εἰς Γαλλίαν, παρουσιάσθη εἰς τὸν Λουδοβῖκον ΙΑ', ὅστις μεγάλως ἐτίμησεν αὐτὸν διὰ τὴν εὐγλωττίαν καὶ γλωσσομάθειάν του. Συνέταξε καὶ διαφόρους ἐπιστολάς. Α. Θ. Σ.

Νεόφυτος. Ὄνομα ὀκτὼ οἰκουμενικῶν πατριαρχῶν: —1) Ὁ *Α'*, ὅστις μοναχὸς τυγχάνων τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τῆς Θεοτόκου τῆς Εὐεργέτιδος ἐξελέγη πατριάρχης τῷ 1153, ἰθύνας τὸν θρόνον μέχρι τοῦ 1154. —2) Ὁ *Β'*. Τὸ πρῶτον οὗτος ἐκλήθη εἰς διαδοχὴν τοῦ πατριάρχου Ματθαίου τοῦ Β' ἐκ τῆς μητροπόλεως Ἀθηνῶν. Ἐπατριάρχευσε μέχρι τοῦ 1603 καὶ ἐξέδοτο συνοδικὸν τόμον, δι' οὗ οἱ ἀρχιερεῖς τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ὑπεχρεοῦντο εἰς καταβολὴν χρηματικὴν χάριν τῶν χρεῶν τοῦ πατριαρχείου. Ἐκβληθεὶς ὅμως ἐξωρίσθη καὶ ἀντεισήχθη Ραφαὴλ ὁ Β', ὃν διεδέξατο τὸ δεύτερον ὁ Νεόφυτος τῷ 1607, πατριαρχεύσας μέχρι τοῦ 1612, ὅτε κατασπασθεὶς τοῦ θρόνου ἐξωρίσθη εἰς Ρόδον. —3) Ὁ *Γ'*, ὅστις ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1636 ἐκ τῆς μητροπόλεως Ἡρακλείας, εἰς διαδοχὴν Κυρίλλου τοῦ Β' τοῦ Κονταρῆ· ἐπὶ ἔτος ἴθυνας τὴν Ἐκκλησίαν, παρῃτήθη λόγῳ τῶν μεγίστων ὀφειλῶν εἰς Τούρκους, Ἀρμενίους, Φράγκους καὶ Ἑβραίους δανειστάς. —4) Ὁ *Δ'*, πατριαρχεύσας ἀπὸ τοῦ 1688—1689). —5) Ὁ *Ε'*, κληθεὶς εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀπὸ Ἡρακλείας. Ἦτο ἀνὴρ εὐπαίδευτος, ἀλλ' ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ δὲν ἐπεκυρώθη ὑπὸ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης τῷ 1707, ἥτις λαϊκὸν ὄντα εἶχε τιμήσει δι' ὑψηλῶν ἀξιωμάτων. Λέγεται μάλιστα ὅτι κατεδικάσθη εἰς κάτεργα, ὡς προδότης τοῦ κράτους. —6) Ὁ *ΣΤ'*, τὸ πρῶτον (1734—1740) ἀπὸ Καισαρείας ἐκλεγείς, ἀλλ' ἐκβληθεὶς τοῦ θρόνου, ἀνέλαβεν αὐτὸν τὸ δεύτερον τῷ 1743, ἐπὶ ἔτος πατριαρχεύσας καὶ εἶτα ἐξορισθεὶς εἰς Πάτμον. —7) Ὁ *Ζ'*, τὸ πρῶτον ἀπὸ Μαρωνείας ἀναρρηθεὶς πατριάρχης (1789—1794), ἐξέπεσε τοῦ θρόνου καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ἅγιον Ὄρος, ἀνακληθεὶς δὲ τῷ 1798 ἐπατριάρχευσε μέχρι τοῦ 1801, ὅτε ἐξωρίσθη αὖθις. —8) Ὁ *Η'* (1891—1895), διαδεξάμενος Διονύσιον τὸν Ε', ἐφ' οὗ, λόγῳ τῶν προνομιῶν τοῦ Γένους, ἐκλείσθησαν αἱ Ἐκκλησίαι τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἀνοιγεῖσαι κατὰ τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1891. Ὑπὲρ τῶν προνομιῶν ἠγωνίσθη καὶ ὁ Νεόφυτος μέχρι τῆς πτώσεώς του.

[*Μ. Ι. Γεδεών*, Πατριαρχικοὶ πίνακες, Κωνσταντινούπολις 1890.] Τ. Ε. Ε.

— **Νεόφυτος** *Βάμβας*· βλ. *Βάμβας* Νεόφυτος.

— **Νεόφυτος** *Δούκας*. Διδάσκαλος τοῦ Γένους καὶ κληρικὸς (βλ. λ. *Δούκας* Νεόφυτος).

— **Νεόφυτος** *Καμπάνης*. Ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως (βλ. λ. *Καμπάνης* Νεόφυτος).

— **Νεόφυτος,** ἐπίσκοπος *Ἄνδρου*. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἔφερον δύο ἐπίσκοποι τῆς Ἄνδρου: —1) ***Νεόφυτος ὁ Α'***. Οὗτος ἐπίσκοπος ὢν Σκύρου, μετετέθη εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ἄνδρου κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1611, ἀντὶ τοῦ καθαιρεθέντος Βενιαμὶν Α'. Ἀλλ' ἐπανακτήσαντος, τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1612, τὸν ἐπισκοπικόν του θρόνον τοῦ Βενιαμίν, ὁ Νεόφυτος διετάχθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἄνδρον. Ἦτο ἱεράρχης ἀρεταῖς καὶ παιδείᾳ κεκοσμημένος, ἐν ἀλληλογραφίᾳ διατελῶν μετ' ἀνδρῶν σοφῶν, ἐξαιρέτως τιμώντων αὐτόν, ἐν οἷς καὶ πρὸς τὸν περικλεῆ Μάξιμον τὸν Μαργούνιον, ἐπίσκοπον Κυθήρων. —2) ***Νεόφυτος Β'***. Ὅ,τι γινώσκομεν περὶ αὐτοῦ εἶναι ὅτι χειροτονηθεὶς ἀρχιεπίσκοπος Ἄνδρου ἐν ἔτει 1750 διετέλεσεν ὡς τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1758. Δ. Π. Π.

—**Νεόφυτος,** *ὁ Ἐγκλειστος*. Κύπριος μοναχὸς τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Λεύκαρα καὶ νεαρώτατος, παρὰ τὴν θέλησιν τῶν γονέων του, ἠσπάσθη τὸν μοναχικὸν βίον. Κατέφυγε κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου, ὅπου ἐζήτησε νὰ ἀσκητεύσῃ, ἐπειδὴ ὅμως ἦτο πολὺ νέος, δὲν ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τῶν μοναχῶν. Μετὰ ἑπταετίαν ἀπῆλθεν εἰς τοὺς Ἁγίους τόπους, ὅπου διέμεινεν ἐπὶ ἑξάμηνον. Ἐπιστρέψας εἰς Κύπρον μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις, ἐξέλεξεν ὡς τόπον διαμονῆς του ὀρεινήν τοποθεσίαν ἐν Πάφῳ, ὅπου ἤρχισε νὰ λαξεύῃ μόνος τὴν κατοικίαν του, διακινδυνεύων διαρκῶς ἐκ τῆς πτώσεως βράχων. Μετὰ κόπους ἑνὸς καὶ πλέον ἔτους ἐπεράτωσε τὸ ἔργον του καὶ ἐγκατεστάθη ἐντὸς τῆς ἐγκλείστρας, ὅπου ἔμεινεν ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν. Ἡ φήμη του διεδόθη εὐρύτατα καὶ πανταχόθεν συνέρρεον θαυμασταί, τοὺς ὁποίους διὰ ν' ἀποφύγῃ ἐλόξευσε περὶ τὸ 1119 νέαν ἐγκλείστραν ὑψηλοτέραν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐπεκοινώνει μετὰ τοῦ ὑπολοίπου κόσμου διὰ κλίμακος ἑκάστην Κυριακήν. Ἀπέθανεν εἰς βαθύτατον γῆρας, ἀλλὰ τὸ ἔτος τοῦ θανάτου εἶναι ἄγνωστον. Τὸ λείψανόν του ἀνευρέθη κατὰ τὸ 1757 φυλασσόμενον μέχρι σήμερον ἐν τῇ αὐτόθι μονῇ. Ὁ Νεόφυτος ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ἐξ ὧν σπουδαιότερα εἶναι: «Τυπικὴ διάταξις», «Ἀκολουθίαι», «Ἑρμηνεία τοῦ ἑξαημέρου τοῦ Μεγάλου Βασιλείου», «Περὶ τῶν ἐν Κύπρῳ σκαιῶν», ἀναφερόμενον εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς νήσου ὑπὸ τοῦ Ριχάρδου τοῦ Λεοντοθύμου. Ἡ «Τυπικὴ διάταξις» ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Κυπριανοῦ ἐν Ἑνετίᾳ τῷ 1779.

[*Ι. Χατζηϊωάννου*, Ἱστορία καὶ ἔργα Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου, Ἀλεξάνδρεια 1911.] Α. Κ. Α.

— **Νεόφυτος,** ἐπίσκοπος *Ἱεραπόλεως*. Τελευταῖος υἱὸς τοῦ ἐκ Μεσαρίας τῆς Ἄνδρου εὐπατρίδου Μιχαὴλ Καμπάνη, τοῦ ἐπιλεγομένου Παντία, ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα ἐν Ἄνδρῳ, νεώτατος δ' ἐκάρη μοναχὸς εἰς τὴν ἐν Ἄνδρῳ μονὴν τῆς Παναχράντου καὶ ἀπῆλθεν εἰς Βουκουρέστιον. Συμπληρώσας δ' ἐκεῖ τὴν ἐκπαίδευσιν αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Λάμπρον τὸν Φωτιάδην περι[...] σχολήν, προήχθη ταχέως εἰς τὸ ἀνώτατον τ[...] χιερωσύνης ἀξίωμα, χειροτονηθεὶς ἐπίσκο[...] ραπόλεως. Βιώσας ἐν ἀρετῇ καὶ αὐταπα[...] παρέσχεν ἑαυτὸν ζωντανὸν παράδειγμα φ[...] τρίας καὶ φιλαλληλίας, μέχρις αὐτοθυσίας ἐξ[...] μένης, διαθέσας τῷ 1847 ὁλόκληρον τὴν με[...] ἐκ 12.000 χρυσῶν φλωρίων περιουσίαν του [...] τῶν σχολείων τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος του [...] δρου καὶ ὑπὲρ ἐξαπλώσεως τῆς παιδείας εἰ[...] σας τὰς ἐν αὐτῇ λαϊκὰς τάξεις. Ἱκανὰ ποσὰ [...] λιπε καὶ ὑπὲρ τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίο[...] τοῦ νοσοκομείου Βουκουρεστίου. Ἀπέθανε[...] Βουκουρεστίῳ τῷ 1848. [Βλ. *Δ. Π. Πασχάλη*, Νεόφυτος Καμπάνης, ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως (ἐν [...] «Θεολογία», τ. Γ' καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ τεύχει, ἐν [...]ναις 1925, σ. 1—26.] Δ. Π.

— **Νεόφυτος,** ἐπίσκοπος *Καρύστου*. Ἱεράρχ[...] τῶν διαπρεψάντων κατὰ τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας [...]γῶνα, γεννηθεὶς τῷ 1780 εἰς Φύλλα τῆς Χα[...]δος. Τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη παρὰ τ[...]ρεῖ τοῦ χωρίου του, ἄγων δὲ μόλις τὸ [...] τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας του προσήχθη ὑπὸ [...] μητρός του εἰς τὴν πλησίον μονὴν τοῦ Ἁ[...] Γεωργίου καὶ ἔλαβε τὸ μοναχικὸν σχῆμα. [...]λίφωνος ὤν, ἐδιδάχθη ἐκεῖ τὴν ἐκκλησιαστ[...] μουσικήν, τὸ δ' ἐπιὸν ἔτος ἠκολούθησεν εἰς Ἰ[...]νινα τὸν Εὐρίπου Ἱερόθεον, ἀναδειχθέντα μη[...]πολίτην Ἰωαννίνων, παρ' ᾧ ὁ Νεόφυτος διέ[...]σεν ἱεροδιάκονος. Σχετισθεὶς ἐν Ἰωαννίνοις [...] τοῦ παρεπιδημοῦντος μητροπολίτου Ἄρτης [...]φυρίου, μετέβη εἰς Ἄρταν ὡς ἀρχιδιάκονος [...] εἶτα ὡς πρωτοσύγκελλος. Τῷ 1813 ἐχειροτον[...] ἐπώνυμος ἐπίσκοπος Μελιτουπόλεως, τῷ δὲ 18[...] ἐξελέγη ἐπίσκοπος Καρύστου, ὅτε καὶ ἐμυήθη [...] τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, διὸ καὶ ἵνα διαφύγῃ [...] προσοχὴν τῶν ἐν Καρύστῳ Τούρκων ἀνεχ[...] τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1821, εἰς Ἅγιον Ὄρος [...] ἐκεῖθεν εἰς διάφορα μέρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας [...]τηχῶν, ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του ὡς ἀποστόλου [...] Φιλικῆς Ἑταιρείας, ὅσους ἔκρινε καταλλήλους [...] τὸν ἐπικείμενον ἐθνικὸν Ἀγῶνα. Εὑρίσκετο δ' [...] Σάμῳ ὅτε ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις. Ἔσπευσ[...] ἀμέσως εἰς Ἄνδρον, Κέαν καὶ Τῆνον, ὅπως σ[...]τολογήσῃ καὶ καταρτίσῃ σῶμα διὰ τὴν ἀπελε[...]ρωσιν τῆς Καρύστου, ἐπανειλημμένας πρὸς τ[...] ἐπιχειρήσας ἐκστρατείας. Ἀποκατασταθέντων [...] πραγμάτων ὁ Νεόφυτος διωρίσθη, ἀρχομένου [...] 1833, ἐπίσκοπος Φωκίδος, ἐπὶ ἀντιβασιλείας, τ[...] 1842 ἐπίσκοπος Εὐβοίας, ὅτε, ἀποβιώσαντος [...] μητροπολίτου Ἀργολίδος Κυρίλλου, πρόεδρος [...] συνόδου ἐγένετο ὁ Νεόφυτος, παραμείνας ὡς τ[...]τος μέχρι τοῦ 1850. Ζήσας βίον ἔμπλεων ἀγ[...]γιῶν, ἀπεβίωσεν ἐν ἄκρᾳ πενίᾳ τῷ 1851. Δ. Π. ΠΑΣ[...]

— **Νεόφυτος** *Καυσοκαλυβίτης*. Ἐκ τῶν ἀρ[...] διδασκάλων τῆς ἐποχῆς του (ΙΗ' αἰών). [...]θεὶς ἐν Πάτραις ἐξ Ἑβραίων ἐκχριστιανισθ[...] Σπουδάσας ἐν Πάτμῳ καὶ Βυζαντίῳ καὶ εἶτ[...] Ἰωαννίνοις, ἀπῆλθεν εἰς Ἄθωνα καὶ ἐκάρη μ[...]χὸς ἐν τῇ σκήτῃ Καυσοκαλυβίου, ἐξ οὗ ἔλαβε [...] τὴν προσωνυμίαν. Ἐδίδαξεν εἶτα ἐν τῇ Ἀθω[...] Ἀκαδημίᾳ, ἐν Χίῳ καὶ ἐν Ἰασίῳ, ὅπου καὶ ἀ[...]θανε (1780), πολλὰ καταλιπὼν ἔργα. Τ. Ε.

— **Νεόφυτος,** ἐπίσκοπος *Λαρίσης*. Δύο ἐπίσκ[...] Λαρίσης ἀναφέρονται ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο: —1) [...] *Α'*, ἀκμάσας τῷ 1486. —2) Ὁ ἀπὸ Φαναρ[...]σάλων, προαχθεὶς εἰς μητροπολίτην Λαρίσης [...] 1875, θανὼν δ' ἐν τῇ ἕδρᾳ του τῷ 1896. Ἦν δ' [...] τελευταῖος οὗτος Ἀργυροκαστρίτης τὴν πατρ[...] [*Δ. Π. Πασχάλη*, Ἱστορία Ἄνδρου, τ. Β', σ. [...] Δ. Π. ΠΑΣ[...]

— **Νεόφυτος** *Μεταξᾶς*. Μητροπολίτης Ἀθη[...] καταγόμενος ἐκ περιφανοῦς οἰκογενείας τῶν Ἀ[...]νῶν, ὅπου καὶ ἐγεννήθη τῷ 1762. Ἔτυχε λαμπ[...] παιδεύσεως, μετὰ τὴν ὁποίαν εἰσήχθη εἰς τὴν [...] ζουσαν τότε μονὴν Πεντέλης, ἐν ᾗ καὶ διδά[...]λος ἐχρημάτισε. Τριακοντούτης περίπου τὴν [...]κίαν, τῇ 7 Αὐγούστου 1792 ἐχειροτονήθη διάκο[...] καὶ μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, προσκληθ[...] ὑπὸ τοῦ θείου του μητροπολίτου Καισαρείας Γρη[...]γορίου. Μετά τινα ἔτη προσέλαβεν αὐτὸν ὡς [...]κονον ὁ ἐπίσκοπος Ταλαντίου Γαβριήλ, ὃν καὶ δι[...]δέχθη τῷ 1803, χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος Ταλαν[...]τίου. Ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην ἀνέπτυξε μεγ[...] ποιμαντικὴν καὶ κοινωνικὴν δρᾶσιν. Ὡς γεν[...] προστάτης τῶν ἀδικουμένων, κατώρθωσε νὰ κατ[...]νάσῃ τὴν ὁρμὴν οὐ μόνον ἑνὸς τῶν Ἑλλ[...] ὁπλαρχηγῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ τυράννου τῆς [...]πείρου Ἀλῆ πασᾶ καὶ τοῦ υἱοῦ του Βελῆ, ὃν [...] κατέπεισε νὰ συνεισφέρῃ εἰς ἵδρυσιν σχολ[...] Ἀταλάντῃ, τῇ ἕδρᾳ τῆς ἐπισκοπῆς του. Ζω[...] δὲ συμμετασχὼν τῆς πρὸς ἀπελευθέρωσιν το[...]ληνικοῦ ἔθνους κινήσεως, ἀνεδείχθη εἷς τῶν [...]γάλων Ἀγωνιστῶν ἱεραρχῶν.

Ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι πρώτη ἡ ἐπαρχία Ἀτα[...]λάντης ἐξηγέρθη κατὰ τῶν Τούρκων ἡγουμ[...] τοῦ Νεοφύτου. Μαθὼν δὲ οὗτος ὅτι ὁ Ἀθανάσ[...] Διάκος περιεκυκλώθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν Ἀλ[...]μάνᾳ, ἔσπευσεν εἰς βοήθειάν του, καίτοι ἀσθε[...]ὤν, ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασε νὰ σώσῃ αὐτόν. Συμ[...]

Digitized by Google

ταςχῶν τῆς γερουσίας τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, ὑπῆρξε πρόεδρος τοῦ δικανικοῦ, συνετέλεσε δὲ εἰς τὴν ἐν Ἀμφίσσῃ, κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1821, συγκροτηθεῖσαν συνέλευσιν τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὴν σύγκλησιν τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Α' Ἐθνοσυνελεύσεως. Συμμετέσχεν ὡσαύτως πασῶν τῶν ἐφεξῆς Ἐθνοσυνελεύσεων, μέγα κεκτημένος κῦρος, ἀλλὰ ταυτοχρόνως διαρκῶς ἠγωνίζετο, πανταχοῦ προστρέχων καὶ ἐνισχύων τοὺς ἀγωνιστάς. Τῷ 1823 προσέθηκεν εἰς τὸν τίτλον αὐτοῦ καὶ τὸν τοῦ ἐπισκόπου Θερμοπυλῶν, διότι διηύθυνε τὴν ἐπισκοπὴν ταύτην, τὸ δὲ ἑπόμενον ἔτος διηύθυνε τὰς ἐπισκοπὰς Πάρου καὶ Νάξου καὶ τέλος, κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ μητροπολίτου Δανιήλ, τὴν μητρόπολιν Ἀθηνῶν, γενόμενος τοποτηρητὴς ταύτης (1824). Ἦτο, ὡς λέγει ὁ Κ. Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων, ὑπογραμμὸς ἀρετῆς. Ἱκανοὺς λόγους ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Γ. Ψύλλα ἐκδιδομένῃ «Ἐφημερίδι τῶν Ἀθηνῶν». Ὁ «Λόγος παραινετικός», ὃν ἐν Ναυπλίῳ τῷ 1825 ἐξέδωκε, προὐκάλεσε τὸν ἔπαινον τοῦ Ἀλεξάνδρου Στούρτζα, ἐν Παρισίοις τότε διατρίβοντος.

Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ ἐξ Ἀθηνῶν, ὁ Νεόφυτος μετεβη εἰς Αἴγιναν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ναύπλιον, μετὰ δὲ τὴν ἀνάκτησιν τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐπανῆλθεν εἰς αὐτὰς καὶ ἀνέλαβε μετὰ τῆς δημογεροντίας τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως (1830). Τότε καὶ πάλιν ἐτιτλοφορεῖτο τοποτηρητὴς Ἀθηνῶν. Ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην ὑπέγραψε τὸ πρωτόκολλον τῆς 15 Ἰουλίου 1833 ὡς μέλος τῆς συνελεύσεως τῶν ἀρχιερέων ἐν Ναυπλίῳ κατὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μετὰ δὲ τὴν ἔκδοσιν τοῦ περὶ τῆς Ἱερᾶς συνόδου καταστατικοῦ διατάγματος τῆς 23 Ἰουλίου 1833 καὶ τὸν καθορισμὸν τῶν ἐπισκοπῶν τῆς αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας ὠνομάσθη ἐπίσκοπος Ἀττικῆς. Ὡς ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν, ὁ Νεόφυτος ἀνέπτυξε μέγαν ζῆλον ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν θεσμῶν αὐτῆς. Μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ «Συνοδικοῦ Τόμου» (1850), ὁ Νεόφυτος διωρίσθη μόνιμος πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς συνόδου, δι' ἑτέρου δὲ διατάγματος τῆς 2 Σεπτεμβρίου 1850 ὠνομάσθη μητροπολίτης Ἀθηνῶν. Ἀπέθανε τῇ 29 Δεκεμβρίου 1861. Ἐκτὸς λόγων ἐδημοσίευσε καί τινα συγγράμματα, οἷον: «Ὀρθόδοξος Ὁμολογία» (ἐν Αἰγίνῃ 1828), «Ἐγχειρίδιον περιέχον τὰ ἑπτὰ Μυστήρια τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας» (ἐν Ἀθήναις 1832), «Ἱερογραφικὸν ἀπάνθισμα (ἐν Ἀθήναις 1840), «Ἱερὰ ἀκολουθία τῆς ὁσίας μητρὸς ἡμῶν Φιλοθέης τῆς ἐξ Ἀθηνῶν» (ἐν Ἀθήναις 1849), «Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σεραφεὶμ....ἔτι δὲ καὶ βιογραφία τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σεραφεὶμ» (ἔκδ. 6', ἐν Ἀθήναις 1855).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, «Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» (τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις 1920).—Τοῦ αὐτοῦ, «Ἡ Ἐκκλησία Ἀθηνῶν» (ἐν Ἀθήναις 1928).

† ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

— **Νεόφυτος** ***Μποζβέλι (Χιλεντάρσκι).*** Βούλγαρος ἀρχιμανδρίτης καὶ παιδαγωγός, γεννηθεὶς ἐν Κότελ. Ἐγένετο μοναχὸς τῆς μονῆς Χιλινδαρίου περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἐξεπαιδεύθη εἰς διάφορα ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ ἱερεὺς ἀπεχώρησε τῆς μονῆς καὶ ἐγένετο διδάσκαλος εἰς Σβίστοφ. Ἐνταῦθα ἔλαβε μέρος εἰς τὴν παιδαγωγικὴν τότε κίνησιν καὶ συνέγραψε διδακτικά τινα βιβλία, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ παιδικὴν ἐγκυκλοπαιδείαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Slavenoblgarskoe detovodstvo (1835). Τῷ 1836 μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐγνωρίσθη μετὰ τῶν αὐτόθι παραγόντων τῆς βουλγαρικῆς κοινότητος καὶ ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς διαμάχας, ἠναγκάσθη ὅμως νὰ ἀποσυρθῇ βραδύτερον εἰς τὴν μονὴν τοῦ Χιλινδαρίου, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1848. Ὁ Μποζβέλι ἦτο προικισμένος καὶ διὰ λογοτεχνικοῦ ταλάντου, κεφαλαιῶδες δ' ἔργον αὐτοῦ εἶναι τὸ «Mati Bolgaria», ἔργον ὅπερ ἔσχε σημαντικὴν ἐπίδρασιν διὰ τὴν ἀφύπνισιν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τῶν Βουλγάρων. Τ. Β.

— **Νεόφυτος** ***Πατελάρος.*** Ρεθύμνιος, πρῶτος ἐπὶ τουρκοκρατίας ὀρθόδοξος μητροπολίτης Κρήτης (1645—1679). Διεκρίνετο ἐπὶ ἐξαιρετικῇ μορφώσει. Ἕνεκα τῶν αὐθαιρεσιῶν τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι μυρία ὅσα ἐμπόδια παρενέβαλλον ὅπως ἀποκτήσῃ ἡ μητρόπολις Κρήτης ἴδιον μητροπολιτικὸν ναόν, παραιτηθεὶς οὗτος κατέφυγεν εἰς τὴν Βλαχίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. † ὁ Ρεθύμνης ΤΙΜΟΘΕΟΣ

— **Νεόφυτος** ***Ρίλσκι (Παπαπετρώφ).*** Βούλγαρος ἱερομόναχος, εἷς τῶν σημαντικωτέρων παιδαγωγῶν τῆς νεωτέρας Βουλγαρίας (1793—1881). Κατήγετο ἐκ Μπάνσκο τῆς Μακεδονίας καὶ ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα ἑλληνιστὶ παρὰ τοῦ ἱερέως πατρός του. Ἐπεδόθη ἐκ μικρᾶς ἡλικίας εἰς τὴν ἁγιογραφίαν καὶ τῷ 1808 ἐγένετο μοναχὸς εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ρίλου. Ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς ταύτης ἐστάλη βραδύτερον, διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὴν μόρφωσίν του, εἰς τὰ περίφημα τότε ἑλληνικὰ σχολεῖα τοῦ Μελενίκου καὶ τῶν Βελεσσῶν, μεθ' ὃ ἐγένετο διδάσκαλος ἐν Σαμοκόβῳ. Τῷ 1833 μετέβη εἰς Βουκουρέστιον διὰ νὰ σπουδάσῃ τὴν ἀλληλοδιδακτικὴν μέθοδον. Ἐπανελθὼν δὲ ἵδρυσε τὸ πρῶτον ἐν Γαβρόβῳ βουλγαρικὸν σχολεῖον, ἐν ᾧ πρῶτος ἐδίδαξε βουλγαριστί. Ἐντεῦθεν ἄρχεται τὸ δεύτερον στάδιον τῆς ζωῆς τοῦ Νεοφύτου, ὡς μεταρρυθμιστοῦ τοῦ βουλγαρικοῦ σχολείου καὶ πρώτου ἐθνικοῦ παιδαγωγοῦ τῶν Βουλγάρων, εἰς τὴν δρᾶσιν τοῦ ὁποίου ὀφείλεται ἡ κίνησις διὰ τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν βουλγαρικῶν σχολείων καὶ ἡ δημιουργία διδασκάλων παιδαγωγῶν. Τῷ 1847 ἐγένετο διδάσκαλος τῆς σλαβικῆς γλώσσης ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τῆς Χάλκης, ἀλλὰ βραδύτερον ἀπεσύρθη εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ρίλου, ἀσχολούμενος εἰς συγγραφικὰς ἐργασίας μέχρι τοῦ θανάτου του. Ὡς συγγραφεὺς ἔδωκεν εἰς τὸ ἔθνος του τὴν πρώτην βουλγαρικὴν γραμματικήν, συνέγραψε πολλὰ διδακτικὰ βιβλία, μετέφρασε πολλὰ ἐκ τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς σλαβικῆς γλώσσης, ἐφιλοτέχνησε δὲ εἰς λαϊκὴν γλῶσσαν καὶ τὴν μετάφρασιν τῶν Εὐαγγελίων, ἐκδοθεῖσαν ἐν Σμύρνῃ τῷ 1840. Τ. Β.

Νεοφύτου ***μονή.*** Ἀρχαιοτάτη σταυροπηγιακὴ μονὴ ἐν Κύπρῳ, κειμένη ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πάφου. Ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ *Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου* περὶ τὰ 1200 μ. Χ. καὶ διὰ σιγιλλιώδους γράμματος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως ἀνεγνωρίσθη κατὰ τὸ 1631 ὡς σταυροπήγιον. Ἐν τῇ μονῇ εὑρίσκεται ἡ ἐγκλείστρα καὶ τὸ λείψανον τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτῆς Νεοφύτου. Σήμερον διοικεῖται ὑπὸ ἡγουμένου, τὸ δὲ προσωπικὸν αὐτῆς, ἀνερχόμενον εἰς 25 περίπου πρόσωπα, ζῇ κοινοβιακῶς. Ἡ μονὴ κέκτηται μετρίαν κτηματικὴν περιουσίαν. Α. Κ. Α.

νεοφώτιστος (ὁ, ἡ),—*ον* (τό)· ὁ νεωστὶ φωτισθείς, ὁ πρὸ ὀλίγου τυχὼν τοῦ βαπτίσματος τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.

νεοχρυσόλιθος (ὁ) (Neochrysolith) [*Ὀρυκτολ.*]. Ὀρυκτὸν ὀρθοπυριτικὸν ἅλας τοῦ σιδήρου καὶ ἀσβεστίου· ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $(CaFe)_2\,SiO_4$ μὲ μικρὰν περιεκτικότητα εἰς ὀξείδιον τοῦ μαγγανίου. Ἀπαντᾷ εἰς φυλλάρια χρώματος μαύρου ἐντὸς κοιλοτήτων τῆς λάβας τοῦ Βεζουβίου τοῦ 1631. Γ. Β.

Νεοχωράκι [*Γεωγρ.*]. — 1 Χωρίον τῆς κοινότητος Πέτα τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης καὶ Τζουμέρκων τοῦ νομοῦ Ἄρτης. Κάτ. (1928) 260.

— 2) Χωρίον τῆς κοινότητος Βασιλατίκων τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Κερκύρας. Κάτ. (1928) 150.

— 3) Χωρίον τῆς κοινότητος καὶ τῆς ἐπαρχίας Ἁλμυροῦ τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ὀνομαζόμενον πρότερον *Ἰντζέκ*. Κάτ. (1928) 231.

— 4) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Φλωρίνης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται ΒΑ. τῆς Φλωρίνης, ἐγγὺς τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μοναστηρίου, καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνόμαζετο *Νεοκάζη*. Κάτ. (1928) 585. Χ. Δ.

Νέο-Χωριὸ [*Γεωγρ.*] —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας τοῦ νομοῦ Χανίων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 422. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Καφοῦρος, Λίμνη Κερατίδι, Μουρζιανὰ* καὶ *Νεογιανά*.

—2) Χωρίον τῆς κοινότητος Λαρδᾶ τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτ. (1928) 127.

Νεοχώριον [*Γεωγρ.*].—1) Κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Μεσολογγίου τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 2.308. Κεῖται ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Ἀχελῴου, παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην αὐτοῦ καὶ εἰς ἡμίωρον ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς παραλίας τοῦ Προκοπανίστου. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Μαγοῦλα*.

—2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 496. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Παλαιονεοχώριον*.

—3) Χωρίον τῆς κοινότητος Παλιοχωρίου τῆς ἐπαρχίας Εὐρυτανίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας. Κάτ. (1928) 125.

—4) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἄργους τοῦ νομοῦ Ἀργολιδοκορινθίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 250.

—5) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 716.

—6) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 280. Ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγῶν. Ἔχει δάση ἐκ πεύκης, βαλανιδέας καὶ θάμνων καὶ καλλιεργησίμους ἐκτάσεις μὲ δημητριακὰ καὶ ἐλαιόδενδρα.

—7) Χωρίον τῆς κοινότητος Δυρραχίου τῆς ἐπαρχίας Μεγαλοπόλεως τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Κάτ. (1928) 180.

—8) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μεγαλοπόλεως τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 167. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Χρούσα*.

—9) Χωρίον τοῦ νομοῦ Ἄρτης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 1004.

—10) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Θηβῶν τοῦ νομοῦ Ἀττικοβοιωτίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 507.

—11) Χωρίον τῆς κοινότητος Θηβῶν τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Ἀττικοβοιωτίας. Κάτ. (1928) 359.

—12) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Τραχειᾶς τῆς ἐπαρχίας Τροιζηνίας τοῦ νομοῦ Ἀττικοβοιωτίας. Κάτ. (1928) 53.

—13) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Φλάμπουρα τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας. Κάτ. (1928) 56.

—14) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ὀρεστιάδος τοῦ νομοῦ Ἕβρου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 840. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Ἀμπελάκια*.

—15) Χωρίον τοῦ νομοῦ Ἠλείας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 605. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ συνοικισμὸς *Βυτινέϊκα*.

—16) Χωρίον τῆς κοινότητος Λουκᾶ τοῦ νομοῦ Ἠλείας. Κάτ. (1928) 232.

—17) Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀγκαθιᾶς τῆς ἐπαρχίας Ἠμαθίας τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 205.

—18) Χωρίον τῆς κοινότητος Καλυβίων τῆς ἐπαρχίας Μονοφατσίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου. Κάτ. (1928) 141.

—19) Χωρίον τῆς κοινότητος Γιδᾶ τῆς ἐπαρχίας Θεσσαλονίκης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ.(1928) 277.

—20) Χωρίον τῆς κοινότητος Ροδοτοπίου τῆς ἐπαρχίας Δωδώνης τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων. Κάτ. (1928) 179.

—21) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Παραμυθίας τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 210. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Μηνίνα* καὶ *Σκουπίτσα*.

—22) Χωρίον τῆς κοινότητος Κοκκινολιθαρίου τῆς ἐπαρχίας Θυάμιδος τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων. Κάτ. (1928) 130. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μουτσάλα*.

—23) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κερκύρας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα ἰδίας κοινότητος. Κάτ. (1928) 188. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Δραγωτινά, Κρητικά, Παλιοχώρι*.

—24) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ληξουρίου τῆς ἐπαρχίας Πάλης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτ. (1928) 27.

—25) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σάμης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 286. Κεῖται ἐπὶ τῆς χερσονήσου Ἐρύσσου, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς κλιτύος τοῦ Καλοῦ ὄρους ἐπὶ δύο λόφων. Ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐξ ὀμβροδεκτῶν. Ἔπαθε πολλάκις ἀπὸ σεισμούς, ἰδίᾳ τῷ 1863 καὶ 1926.

—26) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 434. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Λεύκτρον* καὶ *Στούπα*.

— 27) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βόλου τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 965. Ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγῶν. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἅγ. Δημήτριος, Γιούρτσα, Ζερβοχιά, Πλάκα* καὶ *Ἄφησσος*. Εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς κοινότητος καλλιεργεῖται κυρίως ἡ ἐλαία καὶ εἰς μικρὰν κλίμακα ὀπωροφόρα. Ἔχει κτηνοτροφίαν αἰγοπροβάτων (3.000). Μεταλλεῖον χρωμίου ὑπάρχει ἐν Ἁγ. Δημητρίῳ καὶ λατομεῖον πλακῶν ἐν Πλάκᾳ μὲ ἀξιόλογον ἀπόδοσιν. Τὸ Νεοχώριον συγκοινωνεῖ δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ μετὰ τοῦ τέρματος τοῦ σιδηροδρόμου Πηλίου, τῶν Μηλεῶν καὶ διὰ τοῦ ἐντὸς τοῦ Παγασιτικοῦ ἐπινείου της Ἀφήσσου ἀτμοπλοϊκῶς μὲ τὸν Βόλον.

— 28) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Γυθείου τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 377. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ συνοικισμὸς *Καυκί*.

— 29) Χωρίον τῆς κοινότητος Βορεινοῦ τῆς ἐπαρχίας Ἀλμωπίας τοῦ νομοῦ Πέλλης. Κάτοικοι (1928) 420.

— 30) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λευκάδος τοῦ νομοῦ Πρεβέζης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 314. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ μικροσυνοικισμὸς *Μαδουρῆ*.

— 31) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 353. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης — Ἀλεξανδρουπόλεως. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἄνω Ἰονικόν, Κάτω Ἰονικὸν* καὶ *Σταυροχώρι*.

— 32) Χωρίον τῆς νήσου Σάμου, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 270.

— 33) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἡρακλείας τῆς ἐπαρχίας Σερρῶν τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 62. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ἀλῆ-Πασᾶ*.

Digitized by Google

—34) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σερρῶν τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 781. Ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγῶν. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Κρίνος* καὶ *Μονόβρυση*. Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος παράγει κυρίως δημητριακά, καπνὸν καὶ βάμβακα. Μετὰ τῶν Σερρῶν συνδέεται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ καὶ σιδηροδρόμου (χμτρ. 7).

—35) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 1.104.

—36) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δομοκοῦ τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 584. Κεῖται εἰς τὴν βορείαν κλιτὺν τῆς Ὄθρυος, ἐπὶ λόφου, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγῶν. Ἔχει κτηνοτροφίαν (6.000 αἰγοπρόβατα). Μετὰ τοῦ Δομοκοῦ συνδέεται διὰ βατῆς ὁδοῦ (ὥρ. 6). Κατὰ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ 1897 τὸ χωρίον κατεστράφη, πυρποληθὲν ὑπὸ τῶν κατοίκων του μετ' ἀπεγνωσμένην ὑπὲρ τὰς δέκα ὥρας ἄμυνάν των κατὰ τῶν Τούρκων.

—37) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Νέας Καλλικρατείας τῆς ἐπαρχίας Χαλκιδικῆς τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 30.

—38) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀρναίας τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 849. Ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγῶν, ἔχει δασώδεις ἐκτάσεις ὡς καὶ καλλιεργησίμους, μὲ παραγωγὴν δημητριακῶν καὶ γεωμήλων. Ἐκτρέφει αἰγοπρόβατα (3.500) καὶ ἀγελάδας (300).

—39) Χωρίον τῆς νήσου Χίου, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 900. Ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγῶν καὶ φρεάτων. Παράγει δημητριακά, σιτηρά, ἀμύγδαλα καὶ μαστίχην. Μετὰ τῆς Χίου συγκοινωνεῖ δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ (χλμ. 7). Παρὰ τὸ χωρίον ἐγείρεται ἡ ἱστορικὴ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας μονὴ τοῦ *Ἁγίου Μηνᾶ*.

Δ. Ε. Μ.

— **Νεοχώριον** *[Γεωγρ.]*. Προάστειον τῆς Κωνσταντινουπόλεως βορείως αὐτῆς καὶ ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου, κατοικούμενον ὑπὸ τῶν εὐπόρων Κωνσταντινουπολιτῶν, ὧν ἀπετέλει θερινὸν διαμονητήριον. Τουρκιστὶ ἐκαλεῖτο *Γενῆ-κιοϊ*.

— **Νεοχώριον *Ἀριστομένους*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μεσσήνης τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 180.

— **Νεοχώριον *Ἰθώμης*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μεσσήνης τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 633. Δ. Ε. Μ.

— **Νεοχώριον *Ὑπάτης*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 504. Ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγῶν. Ἔχει δάση ἐξ ἐλάτης καὶ ἐκτρέφει αἰγοπρόβατα (15.000) μὲ σημαντικὴν παραγωγὴν τυροῦ καὶ βουτύρου. Δ.Ε.Μ.

— **Νεοχώριον *Τυμφρηστοῦ*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 259. Κεῖται εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Τυμφρηστοῦ, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγῶν. Ἔχει δασικὰς ἐκτάσεις, ὡς καὶ ὀλίγας καλλιεργησίμους ἀπὸ δημητριακά. Ἐκτρέφονται αἰγοπρόβατα. Δ.Ε.Μ.

Νεοχωρίτης, *Ἰωάννης*· βλ. λ. *Ἰωάννης* ὁ Νεοχωρίτης.

Νεοχωρόπουλον *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς κοινότητος Σταυρακίου τῆς ἐπαρχίας Δωδώνης τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων. Κάτ. (1928) 133.

—2) Χωρίον τῆς κοινότητος Κορυφῆς τῆς ἐπαρχίας Θεσσαλονίκης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 173. Δ. Ε. Μ.

Νεοχωρούδα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Θεσσαλονίκης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 919. Δ. Ε. Μ.

ΝΕΠ (=Νέα Οἰκονομικὴ Πολιτική). Λέξις προελθοῦσα ἐκ συντομογραφίας τοῦ ρωσικοῦ ὅρου: «Νοβάγια Ἐκονομίτσκαγια Πολίτικα» (=Νέα Οἰκονομικὴ Πολιτική), ὅστις δηλοῖ τὴν οἰκονομικὴν πολιτικήν, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησε τὸ ἐν Ρωσίᾳ σοβιετικὸν καθεστὼς κατ' ἔμπνευσιν τοῦ Ν. Λένιν, μετὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἀπὸ τοῦ 1921. Κατὰ τὴν οἰκονομικὴν ταύτην πολιτικήν, ἥτις ὠνομάσθη Νέα ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἀκολουθηθεῖσαν αὐστηρῶς κομμουνιστικὴν πολιτικὴν τῆς περιόδου τοῦ «πολεμικοῦ κομμουνισμοῦ», ἀνεγνωρίσθη μερικῶς ἡ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία καὶ παρεσχέθησαν ἐλευθερίαι τινὲς εἰς τὸ ἰδιωτικὸν ἐμπόριον καὶ τὴν ἰδιωτικὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν (βλ. λ. *Ρωσία*).

Νέπα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν Ἐτρουρίᾳ (βλ. *Νέπετα*).

νέπα (ἡ) (Nepa) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *νεπιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος, τὴν *νέπαν τὴν φαιὰν* (Nepa cinerea), ἥτις ἔχει μῆκος 2 περίπου ἑκατοστομέτρων, κεφαλὴν εὐμεγέθη καὶ τριγωνικήν, ἀπολήγουσαν εἰς αἰχμηρόν, ἀκανθωτὸν ρύγχος, κεραίας ἰσχυράς, χονδρὰς καὶ βραχείας, προθώρακα μετρίως ἀνεπτυγμένον, κοιλίαν ἐπιμήκη καὶ ᾠοειδῆ, πόδας λεπτοὺς καὶ μακρούς, πλὴν τοῦ πρώτου ζεύγους, οἵτινες εἶναι χονδροί, ἰσχυροὶ καὶ ἀγκιστροειδεῖς καὶ χρωματισμὸν φαιοτεφρόν. Ἀπαντᾷ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης καὶ εἶναι ὑδρόβιος, ἐνδιαιτωμένη ἐντὸς τοῦ ὕδατος ἢ τῆς ἰλύος τοῦ πυθμένος καὶ τρεφομένη ἐκ διαφόρων ὑδροβίων ἐντόμων.

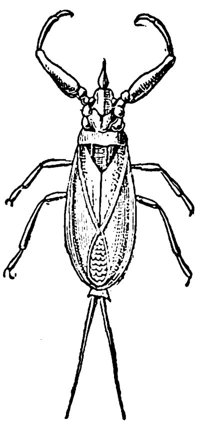

Νέπα ἡ φαιά.

Δ. Ν. Π.

Νεπὰλ ἢ ***Νεπὼλ*** ἢ ***Νιπὰλ*** (Nepal, Nepaul, Nipal) *[Γεωγρ.]*. Ἀνεξάρτητον κράτος τῆς Ἀσίας, κειμένη πρὸς τὸ ΒΑ. τμῆμα τῶν Ἰνδιῶν ἐπὶ τῆς νοτίου πλευρᾶς τῶν Ἰμαλαΐων ὀρέων, μεταξὺ 80° 15″ καὶ 88° 10′ Α. μήκ. καὶ 26° 20′ καὶ 30° 10′ Β. πλάτ. Ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Θιβέτ, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ προτεκτοράτου Σίκκιμ, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Βεγγάλης καὶ τῶν Ἡνωμένων ἐπαρχιῶν τῶν Ἰνδιῶν καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ προτεκτοράτου Κουμαούν. Ἔχει ἐμβαδὸν 154.000 τ. χλμ. καὶ περὶ τὰ 5.500.000 κατ.

Τὸ Νεπὰλ χωρίζεται φυσικῶς εἰς δύο τμήματα· εἰς τὸ πεδινὸν τμῆμα, κεκαλυμμένον ὑπὸ ἑλωδῶν λοχμῶν καὶ παρέχον ἱκανὸν καλλιεργήσιμον ἔδαφος, καταλαμβάνον δὲ τὸ νότιον τμῆμα τῆς χώρας· καὶ εἰς τὴν ὀρεινὴν ζώνην, ἡ ὁποία καταλαμβάνει τὸ βόρειον τμῆμα τῆς χώρας μέχρι τοῦ Θιβέτ, ἤτοι τὴν ἐπιβλητικὴν ὀροσειρὰν τῶν Ἰμαλαΐων, ὅπου εὑρίσκονται αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ τοῦ κόσμου *Νταουλαγκίρι* (8.180 μ. ὕψους), *Κιντσιντσάνγκα* (8.483 μ. ὕψους), *Γκαουρισάνγκαρ* (8.845 μ. ὕψους), μέγα τμῆμα τοῦ *Ἔβερεστ*, κτλ. Πρὸς Ν. τῆς ὀροσειρᾶς ταύτης ἐκτείνονται κατώτεραι καὶ παράλληλοι ὀροσειραί, ὧν τὸ ὕψος ποικίλλει ἀπὸ 1.800 μ. μέχρι 5.000 μ., διακοπτόμεναι ὑπὸ ἄλλων ὀροσειρῶν καθέτως κατερχομένων καὶ διαχωριζομένων ὑπὸ τῶν κοιλάδων, τὰς ὁποίας σχηματίζουν τέσσαρα μεγάλα συστήματα ποταμῶν. Τὸ ἓν τούτων ἐκτείνεται ἀπὸ Δ. πρὸς Α. μέχρι τοῦ Νταουλαγκίρι καὶ περιλαμβάνει τοὺς ποταμοὺς *Σαρτζόν*, *Κούρναλι* καὶ *Ράπα*, παραποτάμους τοῦ *Κάλι* ἢ *Σάρντα* καὶ ἄλλους τινάς, οἵτινες σχηματίζουν τὸν *Γκόγκρα*· τὸ ἕτερον ποτάμιον σύστημα ἔχει τὰς πηγάς του ἐκ τῶν κορυφῶν, αἵτινες εὑρίσκονται μεταξὺ Νταουλαγκίρι καὶ Γκασάϊν Τὰν καὶ σχηματίζει κυριώτερον ποταμὸν τὸν *Γκάουνταχ*· ἡ τρίτη ὁμὰς τῶν ποταμῶν ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς διακλαδώσεις τῶν *Μπάρα Γκάουνταχ*, *Μπαγκμάτι* καὶ *Κούμλα* καὶ τέλος τὸ λεκανοπέδιον τοῦ *Σοὺν Κοσί*, ὁ ὁποῖος χύνεται εἰς τὸν Γάγγην. Τὸ Νεπὰλ ἔχει δύο λίμνας τὴν *Πόκρα* καὶ τὴν *Νίλκιατ*, ὁπόθεν πηγάζει ὁ ποταμὸς *Τιρσούλι*. Τὸ κλῖμα τῆς χώρας, ποικίλλον ἀναλόγως τοῦ ἐδάφους, δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τρεῖς ζώνας: εἰς τὸ ὑγρὸν τῶν ἑλωδῶν καὶ δασωδῶν τμημάτων, εἰς τὸ ψυχρὸν τῶν ὀρέων καὶ εἰς τὸ θερμὸν τῶν κοιλάδων καὶ πεδιάδων, ὅπου πολλάκις ἡ θερμότης ὑπερβαίνει τὴν τῶν τροπικῶν κλιμάτων. Ἡ χλωρὶς εἶναι ἄφθονος καὶ ποικιλωτάτη, περιλαμβάνουσα πλεῖστα δάση κωνοφόρων δένδρων καὶ καστανεῶν, ροδόδενδρα, μπαμπού, γιγαντώδεις καλαμῶνας, ἐλαίας κλπ. Εἴς τινας πεδιάδας, ὅπου τὸ κλῖμα εἶναι θερμόν, εὐδοκιμεῖ καὶ ἡ πορτοκαλλέα, ἀκόμη καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα. Ἡ πανίσκη εἶναι πλουσιωτάτη εἰς σαρκοβόρα ζῷα. Αἱ λεοπαρδάλεις καὶ αἱ τίγρεις ἐνδιαιτῶνται εἰς τὰς ὀρεινὰς ζώνας. Ὑπάρχουν ἐπίσης ἐλέφαντες, ὕεναι, μέλαιναι ἄρκτοι, ἄγριοι βούβαλοι, ἀντιλόπαι, φασιανοί, πέρδικες καὶ πλεῖστα εἴδη ὄφεων. Τὸ ἔδαφος περικλείει πλούσια κοιτάσματα λιγνίτου, ἀσβέστου καὶ μαρμάρου, καθὼς καὶ μετάλλων, ἰδίως δὲ σιδήρου, χαλκοῦ, ψευδαργύρου, μολύβδου, θείου κτλ. Ὑπάρχουν ἐπίσης πολλαὶ πηγαὶ μεταλλικῶν ὑδάτων.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας ἀποτελεῖται ἀπὸ φυλὰς μογγολικῆς προελεύσεως, ἀναμεμειγμένας μὲ διαφόρους ἄλλους λαούς. Εἰς τὰ ὀρεινὰ τμήματα ζοῦν οἱ Μπουτία ἢ Μποτία, οἵτινες προέρχονται ἐκ τοῦ Θιβέτ· πρὸς τὰ δυτικὰ τμήματα τῆς χώρας εἶναι συγκεντρωμένοι οἱ Γκούρουγκ καὶ οἱ Μαγκάρ, εἰς τὸ κέντρον οἱ Μούρμι, Γκουρτζαλὶ (Γκούρκας), οἵτινες κατέχουν δεσπόζουσαν θέσιν, καὶ οἱ Νεβάρ, καὶ πρὸς Α. οἱ Κιράτι, οἱ Λιμπού καὶ οἱ Λέπτσα. Ὑπάρχουν ἐπίσης καί τινες ἄγριαι φυλαί, ὡς οἱ Τσέπαγκ καὶ οἱ Κουσούντα, οἵτινες κατοικοῦν πρὸς τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς χώρας. Αἱ περισσότεραι τῶν φυλῶν τούτων πρεσβεύουν τὸν Βουδδισμὸν καί τινες τὸν Βραχμανισμόν. Αἱ διάφοροι φυλαὶ ὁμιλοῦν διαφόρους διαλέκτους καὶ γλώσσας ἀνομοίους. Οἱ Γκούρκα καὶ αἱ δυτικαὶ φυλαὶ ὁμιλοῦν τζὰς ἢ κάς, διάλεκτον σανσκριτικῆς καταγωγῆς· οἱ Νεβὰρ ἔχουν ἰδίαν γλῶσσαν καλουμένην γκουμπχατζιού, ὁμοιάζουσαν πολὺ πρὸς τὴν θιβετιανὴν καὶ ἀνάμικτον μὲ σανσκριτικὰς λέξεις. Οἱ δὲ Μπουτία χρησιμοποιοῦν τὸ θιβετιανὸν ἀλφάβητον καὶ τὴν θιβετιανὴν γλῶσσαν.

Ἡ χώρα εἶναι κυρίως γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφική. Ἡ γεωργικωτέρα ἐκ τῶν φυλῶν εἶναι οἱ Νεβάρ, τὰ δὲ κυριώτερα γεωργικὰ προϊόντα εἶναι ἡ ὄρυζα, αἱ σταφυλαί, τὸ ὄπιον, ὁ ἀραβόσιτος, τὰ γεώμηλα, τὸ ζαχαροκάλαμον, ὁ καπνός, τὰ ὄσπρια, ὁ λινόσπορος. Ἰδιαιτέρως ἄφθονος καὶ πολύτιμος εἶναι ἡ πολύτιμος ξυλεία, ἧς γίνεται ἐξαγωγὴ εἰς τὰς ἰνδικὰς χώρας. Ἡ βιοτεχνία συνίσταται κυρίως εἰς τὴν ὑφαντουργίαν μαλλίνων ὑφασμάτων, ὑφαινομένων ὑπὸ τῶν γυναικῶν τῆς φυλῆς τοῦ Νεβάρ. Διάφοροι φυλαὶ κατεργάζονται ἐπίσης τὸν χαλκὸν, τὸν ὀρείχαλκον, κατασκευάζουσαι ὀνομαστοὺς κώδωνας, ἐνῷ ἄλλαι διακρίνονται εἰς τὴν κατεργασίαν τοῦ χρυσοῦ καὶ τὴν κατασκευὴν ὅπλων διαφόρων εἰδῶν. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι μεγάλως ἀνεπτυγμένη, τὰ δὲ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, δέρματα, τυρός, βούτυρον, καὶ διατηρημένα κρέατα ἐξάγονται εἰς τὰς πλησίον ἰνδικὰς χώρας. Σχεδὸν ὁλόκληρον τὸ ἐμπόριον τῆς χώρας διενεργεῖται μετὰ τῶν Ἰνδιῶν. Ἡ εἰσαγωγὴ περιλαμβάνει καπνόν, ζάχαριν, καρυκεύματα, βάμβακα, πετρέλαιον, φαρμακευτικὰ εἴδη, ὑφάσματα κτλ., ἡ δὲ ἐξαγωγὴ κτήνη, δέρματα, ὄπιον, ξυλείαν, ὄρυζαν, νίτρον, σῖτον, ἰούτην, κόμμι κτλ. Καίτοι γίνεται ἐν Νεπὰλ χρῆσις τῆς ἰνδοαγγλικῆς ρουπίας, ἐν τούτοις τὸ ἐπίσημον νόμισμα τοῦ κράτους εἶναι ἡ ἀργυρᾶ ρουπία μουχάρ, ὑποδιαιρουμένη εἰς πίς. Τὸ Νεπὰλ ἔχει μίαν μόνον σιδηροδρομικὴν γραμμὴν κατασκευασθεῖσαν τῷ 1926 καὶ συνδέουσαν τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ *Κατμαντοὺ* μετὰ τῆς ἰνδικῆς πόλεως Ραξαούλ, μήκους 140 χλμ. Ἡ μετὰ τοῦ Θιβὲτ συγκοινωνία γίνεται δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ διερχομένης διὰ τῶν Ἰμαλαΐων καὶ ἀνερχομένης μέχρις ὕψους 4.630 μ.

Τὸ Νεπὰλ ἀποτελεῖ βασίλειον τελείως ἀνεξάρτητον, κυβερνώμενον ὑπὸ στρατιωτικῆς ὀλιγαρχίας. Καίτοι ὑπάρχει βασιλεὺς φέρων τὸν τίτλον τοῦ μαχαραγιᾶ τζιρατζᾶ (ἀνωτάτου μαχαραγιᾶ), ἐν τούτοις ἅπασα ἡ ἐξουσία τοῦ κράτους εὑρίσκεται εἰς τὰς χεῖρας τοῦ πρωθυπουργοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ὁ ἀνώτατος στρατιωτικὸς ἀρχηγός. Ὁ τυπικὸς ἡγεμὼν τῆς χώρας προέρχεται ἐκ τῆς οἰκογενείας Σουρέντρα Μπίκραμ Σὰχ καὶ ὀνομάζεται Σαχί. Ὁ πρωθυπουργὸς βοηθεῖται ὑπὸ συμβουλίου, ἔχοντος συμβουλευτικὴν ψῆφον καὶ ἀποτελουμένου ὑπὸ συγγενῶν τοῦ ἡγεμόνος καὶ ἀνωτέρων ὑπαλλήλων. Τὸ συμβούλιον τοῦτο χρησιμεύει καὶ ὡς συμβούλιον ἐπικρατείας. Μέχρι τοῦ 1925 ὑφίστατο ἐν Νεπὰλ τὸ σύστημα τῆς δουλείας, καταργηθὲν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο. Τὸ κράτος διαιρεῖται εἰς ἑπτὰ διαμερίσματα, κυβερνώμενα ὑπὸ διοικητὰς καλουμένους μπαρὰ χακίμ. Ἡ χώρα ἔχει στρατὸν καλῶς ὠργανωμένον κατὰ τὸ ἰνδικὸν σύστημα. Ὁ τακτικὸς αὐτῆς στρατὸς περιλαμβάνει 45.000 ἄνδρας, ἀνήκοντας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν φυλὴν τῶν Γκορκαλί. Τὸ Νεπὰλ δὲν συντηρεῖ ἱππικόν, λόγῳ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους, ὅπερ δὲν ἐπιτρέπει τὴν χρησιμοποίησίν του. Ἔχει ἀνάλογον ὀρειβατικὸν πυροβολικόν, προερχόμενον ἐκ τῶν Ἰνδιῶν.

Πρωτεύουσα εἶναι ἡ *Κατμαντού*, κυριώτεραι δὲ πόλεις ἡ *Πατάνγκ*, ἡ *Γκούρκα* καὶ *Τζούμλα*.

—*[Ἱστορ.]* Ἡ ἀρχαία ἱστορία τῆς Νεπὰλ δὲν εἶναι ἐπακριβῶς γνωστή. Ἡ μυθολογία τῆς χώρας ἄρχεται διὰ τῶν ἡρώων τῆς «Μαχαβαράτας» καὶ συνεχίζεται διὰ τῶν βουδικῶν μύθων, μέχρι τοῦ Σάκια Μοῦνι. Ἀκολουθεῖ κατόπιν ἡ ἱστορικὴ ἐποχή, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ Νεπὰλ ἀναφέρεται εἰς ἰνδικὰ ἱστορικὰ ἔγγραφα τοῦ 250 π. Χ. καὶ κατὰ τὴν ὁποῖα τοῦτο θεωρεῖται ὡς ἡ κοιτὶς τοῦ βουδδισμοῦ. Ἡ πραγματικὴ ὅμως ἱστορία τοῦ Νεπὰλ ἄρχεται κυρίως ἀπὸ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, κατὰ τὸν ὁποῖον οἱ κάτοικοι τῆς χώρας ἐμφανίζονται ἀγωνιζόμενοι κατὰ τῆς κυριαρχίας καὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς Κίνας. Τῷ 1324 ὁ Χαρισίνα Ντέβα, ἡγεμὼν Ρατζπουτάνας τοῦ Οὔντχ, ἐξορισθεὶς ἐκ τοῦ Σινραοὺν ὑπὸ τοῦ Τουγκλὰκ Σὰχ τοῦ Δελχί, κατέφυγεν εἰς τὸ Νεπάλ ὁμοῦ μετὰ τῶν συγγενῶν του καὶ τῶν ὀπαδῶν του, ἀνηκόντων εἰς τὴν φυλὴν τῶν Γκούρκα. Ἀπὸ τοῦ 1386 μέχρι τοῦ 1429 ἐβασίλευσεν ἐν τῇ χώρᾳ ὁ Τζαγιαστίτι Μάλλα, ὁ ὁποῖος ἐπροίκισε τὴν χώραν μὲ καλοὺς νόμους καὶ ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ ὁποίου τὸ Νεπὰλ διῃρέθη εἰς τέσσαρα κράτη: τὸ *Μπάνεπα*, τὸ *Μποτιγκάον*, τὸ *Καντιπούρ* καὶ τὸ *Πατάν*. Τῷ 1768 ἔλαβε χώραν ἡ ἐπιδρομὴ τῶν Γκούρκα προελθόντων ἐκ τῆς Ρατζπουτάνας, οἱ ὁποῖοι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Πριτουὶ Ναραγιὰν κατέλαβε τὰ τέσσαρα κρατίδια καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὰς κλιτῦς τῶν Ἰμαλαΐων. Τῷ 1790 οἱ Γκούρκα εἰσέβαλον καὶ εἰς τὸ Θιβέτ, ἀλλὰ βραδύτερον ἐξεδιώχθησαν ὑπὸ τῶν Θιβετανῶν. Τῷ 1791 οἱ κάτοικοι τοῦ Νεπάλ, ἐκπροσωπούμενοι ὑπὸ τῶν πρωτάρχων τῶν Γκούρκα, ὑπέγραψαν τὴν πρώτην ἐμπορικὴν συνθήκην μετὰ τῶν ἀγγλικῶν ἀρχῶν τῶν Ἰνδιῶν. Τὸ Νεπάλ, περιελθὸν κατόπιν εἰς

Digitized by Google

εμον μὲ τὴν Κίναν, ἐξ αἰτίας τοῦ Θιβέτ, ἠναγκάσθη νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν τυπικὴν ἐπικυριαρχίαν ταύτης. Τῷ 1814 περιῆλθεν εἰς ῥῆξιν καὶ πρὸς τὰς ἀγγλικὰς ἀρχὰς τῶν Ἰνδιῶν, κατόπιν δὲ ἀτυχοῦς ἐκβάσεως τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, τὰς ὁποίας ἤρξαντο οἱ φύλαρχοι τοῦ Νεπάλ, ἠναγκάσθησαν νὰ ὑπογράψουν εἰρήνην, διὰ τῆς ὁποίας παρεχώρουν εἰς τὰς Ἰνδίας μέρος τοῦ νοτίου τμήματος τῆς χώρας των καὶ ἐδέχοντο εἰς τὴν πρωτεύουσάν των τὴν παραμονὴν Ἄγγλου ἀντιπροσώπου. Τῷ 1816, ἐπειδὴ ὁ νέος ἡγεμὼν Σουρέντρα Μπίκραν Σὰχ ἦτο ἀνήλικος, ἀνέλαβε τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας ὁ στρατηγὸς Μπιμσένα Γάπα, ὁ ὁποῖος διεξήγαγε σφοδροὺς ἐμφυλίους ἀγῶνας μὲ τοὺς διεκδικητὰς τῆς ἀρχῆς Πάντρι, οὓς καὶ ἐξωλόθρευσε τελείως ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ματαμπὰρ Σίνγκ. Βραδύτερον ὁ Τζοὺνγκ Μπαχαντούρ, ἀνεψιὸς τοῦ Ματαμπάρ, ἐφόνευσε τοῦτον καὶ κατέλαβε τὸ πρωθυπουργικὸν ἀξίωμα, τὸ ὁποῖον τῇ βοηθείᾳ τῶν μεγιστάνων καὶ κατόπιν σφαγῆς ἁπάντων τῶν ἐχθρῶν του κατέστησε κληρονομικὸν ἐν τῷ οἴκῳ του.

Οὗτος τῷ 1850 ἐπεσκέφθη τὴν Ἀγγλίαν, κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του δὲ εἰσήγαγε μεγάλας προοδευτικὰς μεταρρυθμίσεις εἰς τὴν χώραν του. Τῷ 1857 ἐβοήθησε τὴν Ἀγγλίαν διὰ σώματος 4.000 ἀνδρῶν πρὸς καταστολὴν τῆς ἰνδικῆς ἐπαναστάσεως, ἕνεκα δὲ τούτου ἔκτοτε τὸ Νεπὰλ ἐξακολουθεῖ νὰ διατελῇ εἰς φιλικὰς σχέσεις πρὸς τὰς ἀγγλικὰς ἀρχὰς τῶν Ἰνδιῶν. Μ. Δ. Β.

Νέπερ (Napier), ***Ἰωάννης.*** Ἄγγλος μαθηματικὸς (βλ. *Ναίπιερ*).

Νεπέρειοι ***λογάριθμοι*** καὶ — ***πίνακες***· βλ. λ. *λογάριθμος* καὶ *Ναίπιερ.*

Νέπετα, ***Νεπήτα,*** ἢ ***Νέπα*** *['Αρχ. Γεωγρ.].* Ἀρχαιοτάτη ὀχυρὰ πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν Ἐτρουρίᾳ, κειμένη πρὸς Β. τῆς Ῥώμης καὶ πρὸς Δ. τοῦ Σωράκτου ὄρους (νῦν Monte Sant'Oreste). Ἐξαρτωμένη προφανῶς κατ' ἀρχὰς ἀπὸ τοὺς Οὐηΐους (Veii, νῦν Isola Farnese), μίαν τῶν 12 πόλεων τῆς Ἐτρουσκικῆς ὁμοσπονδίας, ἐνωρίτατα συνεμάχησε μετὰ τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες ἐχρησιμοποίησαν αὐτὴν ὡς φρούριον εἰς τοὺς ἐναντίον τῶν Ἐτρούσκων πολέμους αὐτῶν. Περὶ τὸ 383 π. Χ. ἐγένετο ῥωμαϊκὴ ἀποικία, ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοκρατορίας αὐτόνομος πόλις. Καταληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γωτίλα, βασιλέως τῶν Ὀστρογότθων, ἀπηλευθερώθη ὑπὸ τοῦ Ναρσῆ τῷ 553. Σήμερον καλεῖται *Νέπη* (Nepi), ὅπου σῴζονται τὰ ἐρείπια αὐτῆς· ἀνασκαφαὶ δὲ γενόμεναι κατὰ τὰ ἔτη 1895—1910 ἔφερον εἰς φῶς σημαντικὰ εὑρήματα. Α. Θ. Σ.

νεπίδαι (οἱ) (Nepidæ) *[Ζῳολ.].* Οἰκογένεια ἐντόμων ἡμιπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὑδροβίων*, περιλαμβάνουσα μετρίου μεγέθους ὑδροβίους κορέους, ἀπαντῶντας εἰς πάντα σχεδὸν τὰ στάσιμα ἢ τὰ ῥέοντα ὕδατα τῆς Εὐρώπης. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ *νέπα* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

νεποτισμὸς (ὁ) (Nepotismus, ἐκ τοῦ nepote=ἀνεψιός). Ἡ σκανδαλώδης παραχώρησις ἀξιωμάτων (ὑπὸ τῶν παπῶν ἰδίᾳ κατὰ τοὺς παλαιοτέρους αἰῶνας) εἰς συγγενεῖς καὶ εὐνοουμένους τῶν ἰσχυρῶν.

Νέπτα *['Αρχ. Γεωγρ.].* Πόλις τῆς νοτίας Νουμιδίας, κειμένη ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὄχθης τῆς Τριτωνίδος λίμνης (νῦν Chott-el-Djerid). Σήμερον καλεῖται *Νέφτα* (Nefta). Α. Θ. Σ.

νεπτουνία (ἡ) (Neptunia) *[Βοτ.].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χεδροπῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ φυόμενα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

νεπτουνίτης (ὁ) (Neptunit) *['Ορυκτολ.].* Ὀρυκτὸν πυριτικὸν-τιτανικὸν τοῦ σιδήρου καὶ μαγγανίου ἀλκαλιοῦχον. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $(Na\ K)_2\ (Fe\ Mn)\ (Si\ Ti)_5\ O_{12}$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ μονοκλινὲς σύστημα καὶ ἔχει λάμψιν μεταλλικὴν καὶ χρῶμα μαῦρον. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Γροιλανδίαν καὶ τὴν Καλιφορνίαν. Γ. Β.

νεπτουνοχρώματα (τά). Ὄξινα καλῶς καὶ ὁμοιογενῶς βάπτοντα χρώματα τοῦ ἐρίου. Τὰ σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ *κυανοῦν*, τὸ *φαιόν*, τὸ *πράσινον* καὶ τὸ *θαλασσοκυανοῦν.* Σ. Γ.

Νέπως (Nepos), ***Κορνήλιος.*** Ῥωμαῖος ἱστορικός, γεννηθεὶς περὶ τὸ τέλος τοῦ Β' π. Χ. αἰῶνος ἐν τῇ πέραν τοῦ Πάδου Γαλατίᾳ καὶ ἀποθανὼν εἰς μεγάλην ἡλικίαν, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μετὰ τὸ 32 π. Χ. Δὲν εἶχε λάβει μέρος εἰς τὰ δημόσια ἀξιώματα, ἀλλ' εἶχεν ἀφιερώσει τὴν ζωήν του εἰς τὰ γράμματα. Ἦτο φίλος τοῦ Κατούλλου, ὁ ὁποῖος εἰς αὐτὸν ἀφιερώνει καὶ μίαν συλλογὴν μικρῶν ποιημάτων του. Μετὰ τοῦ Πομπωνίου Ἀττικοῦ συνεδέθη διὰ μακρᾶς καὶ στενῆς φιλίας, ἦτο δὲ γνώριμος καὶ τοῦ Κικέρωνος. Μεταξὺ τῶν ἔργων του, ἐὰν ἐξαιρέσωμεν μικρότερα λυρικὰ ποιήματα, τὸ ἀρχαιότερον εἶναι τὰ τρία βιβλία «Χρονικά», εἰς τὰ ὁποῖα οὗτος ἐπεχείρησε διὰ μιᾶς σειρᾶς συγχρονισμῶν νὰ παρουσιάσῃ γενικὸν χρονολογικὸν πίνακα τῶν κυριωτέρων γεγονότων τῆς ἑλληνικῆς καὶ ῥωμαϊκῆς ἱστορίας. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον πρότυπον καὶ πηγὴν κυρίως εἶχε τὰ χρονικὰ τοῦ Ἀπολλοδώρου. Εἰς τὸ ἔργον του «Exempla» περιέγραψε τὴν ἁπλότητα τῶν ἠθῶν τῆς ἀρχαίας Ῥώμης, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν διαφθορὰν τῶν ἠθῶν τῆς συγχρόνου του ἐποχῆς. Πάντα ὅμως τὰ ἔργα του ταῦτα ἀπωλέσθησαν, πλὴν ἀποσπασμάτων τινῶν μετρίας ἐκτάσεως. Τὸ μόνον ἔργον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐσώθη τμῆμα σημαντικόν, εἶναι ἓν εἶδος ἐγκυκλοπαιδείας βιογραφικῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «De viris illustribus» (Περὶ ἐξόχων ἀνδρῶν). Εἰς τοῦτο ὁ Κορνήλιος Νέπως εἶχε γράψει τὴν βιογραφίαν ἐνδόξων ἀνδρῶν Ῥωμαίων καὶ ξένων κατὰ κατηγορίας. Τὸ ἔργον τοῦτο, τοῦ ὁποίου δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς τὴν ἔκτασιν, εἶχε τοὐλάχιστον 16 βιβλία, ἕκαστον τῶν ὁποίων εἶχε καὶ ἰδιαίτερον τίτλον: περὶ ποιητῶν, περὶ γραμματικῶν, περὶ ἱστορικῶν κτλ. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο καὶ εἰς τὸ βιβλίον τὸ φέρον τὸν τίτλον «Περὶ τῶν ἱστορικῶν» ἀνήκουν καὶ ὁ βίος τοῦ Κάτωνος καὶ ὁ βίος τοῦ Ἀττικοῦ, οἱ ὁποῖοι ἐσώθησαν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Κορνηλίου Νέπωτος. Εἰς τὸ αὐτὸ ἔργον ἀνήκουν ὡσαύτως καὶ αἱ 23 βιογραφίαι (ἐκ τῶν ὁποίων 20 εἶναι Ἑλλήνων στρατηγῶν), αἱ ὁποῖαι ἐσώθησαν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως μὲ τὸν τίτλον «De excellentibus ducibus exterarum gentium». Εἰς τὸ αὐτὸ ἔργον, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἀνήκουν δύο ἀποσπάσματα ἐπιστολῶν τῆς Κορνηλίας, μητρὸς τῶν Γράκχων, πρὸς τὸν υἱόν της Γάϊον Γράκχον.

Ὁ Κορνήλιος Νέπως ὡς ἱστορικὸς εἶχε μετρίαν φήμην κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Κατὰ τὸν μεσαίωνα δὲν ἦτο κἂν γνωστός. Ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως ὅμως ἤρχισε νὰ ἀναγινώσκεται πολὺ παρὰ πάντων τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν καὶ πολλαὶ ἐργασίαι ἐγράφησαν περὶ τοῦ συγγραφικοῦ του ἔργου. Ὁ Κορνήλιος Νέπως κατὰ τὴν συγγραφήν του δὲν εἶχε λάβει ὑπ' ὄψιν του τὰς ἀσφαλεῖς πηγὰς καὶ διὰ τοῦτο εἶχε περιπέσει εἰς σφάλματα πρὸ παντὸς χρονολογικά. Ἐν τῇ βιογραφίᾳ ἑκάστου ἀνδρὸς δὲν διακρίνει τὰ κύρια καὶ διαφέροντα σημεῖα καὶ φαίνεται ὅτι πλέκει μᾶλλον τὸν πανηγυρικὸν τῶν ἀνδρῶν ἢ περιγράφει τὸν βίον τούτων. Ἐπαινεῖ πάντας μὲ τὴν σειρὰν ὡς τοὺς μεγαλυτέρους ἄνδρας τοῦ κόσμου. Ἐν τούτοις ἔχει καὶ ἀρετάς. Διηγεῖται μετὰ χάριτος καὶ τέρπει τὸν ἀναγνώστην, παρουσιάζει δὲ ἀνεξαρτησίαν πνεύματος, ἡ ὁποία ἐπιτρέπει εἰς αὐτὸν νὰ κρίνῃ ἀμεροληπτως καὶ τοὺς ὁμοεθνεῖς του καὶ τοὺς ξένους. Τὸ ὕφος του εἶναι ἁπλοῦν καὶ τὸ λεξιλόγιόν του πενιχρόν. Γενικῶς δὲ κρινόμενος ὁ Νέπως εἶναι ἱστορικὸς περιωρισμένου πνεύματος καὶ συγγραφεὺς μέτριος.

Δ. Μ. ΜΙΣΥΡΛΗΣ

— **Νέπως** (Nepos), ***Φλάβιος - Ἰούλιος.*** Ὁ προτελευταῖος αὐτοκράτωρ τοῦ δυτικοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους, διάδοχος τοῦ Γλυκερίου (472—474). Ἐγεννήθη ἐν Δαλματίᾳ, ἔνθα ἀρχικῶς ἡγεμόνευε, συνεζεύχθη ἀνεψιὰν τῆς αὐτοκρατείρας Οὐκρίνας καὶ ἀπεστάλη εἰς Ῥώμην ὑπὸ τῆς αὐλῆς τοῦ Βυζαντίου. Ἦτο ἀντίζηλος τοῦ Γλυκερίου, τοῦ ὁποίου διάδοχος ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τῆς Ἰταλίας καὶ Γαλατίας, ὑποστηριχθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ ἀνατολικοῦ κράτους Λέοντος τοῦ Α'. Ὡς αὐτοκράτωρ παρεχώρησεν εἰς τοὺς Βησιγότθους τὴν Ἀουβερνίαν (Auvernia) καὶ συνῆψε μετ' αὐτῶν συνθήκην εἰρήνης. Ἀνετράπη ὑπὸ τῶν μισθοφόρων τοῦ πατρικίου Ὀρέστου, ἀποσυρθεὶς δὲ εἰς Δαλματίαν ἐδολοφονήθη μετά τινα ἔτη. —Π.

— **Νέπως.** Ἐπίσκοπος τῆς ἐν Αἰγύπτῳ Ἀρσινόης, διακρινόμενος μὲν διὰ τὴν παιδείαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐν ταῖς Γραφαῖς φιλοπονίαν, παρεξηγῶν ὅμως διάφορα αὐτῶν χωρία καὶ δὴ τῆς «Ἀποκαλύψεως» (κεφ. 20). Ἐντεῦθεν παρεδέχετο τὸν Χιλιασμόν, τὴν θεωρίαν δηλαδὴ ἐκείνην, καθ' ἣν ὁ Χριστὸς πρὸ τῆς τελείας ἀποκαταστάσεως πάντων θέλει ἱδρύσει ἐπὶ τῆς γῆς χιλιετῆ βασιλείαν, ἐν ᾗ οἱ δίκαιοι θέλουσιν ἀπολαύσει πολλῶν ἀγαθῶν, κατά τινας πνευματικῶν καὶ κατ' ἄλλους γηΐνων καὶ ὑλικῶν. Ἡ πλάνη αὕτη διεδόθη ἐν τῇ ἐπισκοπῇ τοῦ Νέπωτος, ὅστις ἔγραψε πρὸς διάδοσιν αὐτῆς τὸν «Ἔλεγχον τῶν ἀλληγοριστῶν», ὅτε ὁ μέγας τῆς Ἀλεξανδρείας ποιμενάρχης Διονύσιος, τῷ 254, κατιδὼν τὸν κίνδυνον, κατῆλθεν εἰς Ἀρσινόην καὶ κατώρθωσε νὰ μεταπείσῃ τὸν πρεσβύτερον Κορηκίωνα, διάδοχον τοῦ Νεύτωνος, καὶ νὰ σώσῃ τὴν ἐκεῖ Ἐκκλησίαν. † Η. Φ. Β.

Νεπωτιανός, ***Φλάβιος-Ποπόλιος.*** Ἀνεψιὸς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου (324—337). Μετὰ τὴν ἐν ἔτει 350 ἐκθρόνισιν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Δύσεως Κώνσταντος (υἱοῦ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου), ὑπὸ τοῦ ἐν Γαλλίᾳ στρατοῦ, καὶ τὴν ὑπὸ τούτου ἀναγόρευσιν εἰς αὐτοκράτορα τοῦ Μαγνεντίου ἐν Autun τῆς Γαλλίας, ὁ Νεπωτιανός, ὅστις διέμενεν ἐν Ἰταλίᾳ, σπεύσας εἰς Ῥώμην ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ἀποκρούσῃ τὸν ἐπερχόμενον Μαγνέντιον, ἀλλὰ μετὰ 23 ἡμέρας ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ φίλα φρονοῦντος τῷ Μαγνεντίῳ κόμιτος (ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ) Μαρκελλίνου.

Ν. ΚΛΣ

Νέρα (Nera) *[Γεωγρ.].* Ποταμὸς τῆς Ῥουμανίας, ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Δουνάβεως, πηγάζων ἐν Βανάτῳ ἐξ ὕψους 1.450 μ. ῥέων μὲ κατεύθυνσιν ΝΔ. καὶ ἐκβάλλων μετὰ ῥοῦν 126 χλμ. εἰς τὸ σημεῖον ἔνθα ὁ Δούναβις ἀπαντᾷ τὸ πρῶτον τὸ ῥουμανικὸν ἔδαφος. Μέρος τοῦ κάτω ῥοῦ αὐτοῦ καθορίζει τὰ μεταξὺ Νοτιοσλαυΐας καὶ Ῥουμανίας σύνορα. Χ. Δ.

Νερὰ *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ὅρμος τῆς παραλίας τῆς *Λεσιᾶς* κατὰ τὴν Ν.ΝΔ. ἀκτὴν τοῦ Σαρωνικοῦ (πλάτ. 37° 31' 40" Β., μῆκ. 23° 19' 20" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1514: Aegina and Methana). Ἄριστον ὑδρεῖον. Εἰς τὸν ἀγγλ. χάρτην σημειοῦται ἀντὶ τῆς ὀνομασίας του «Good water». Σ. Ε. Λ.

— **Νερά,** ***Ἄσπρα, Καλά, Κρύα, Πολλὰ*** κτλ. *[Γεωγραφ.]*· βλ. λ. *Ἄσπρα* Νερά, *Καλὰ* —, *Κρύα* —, *Πολλὰ* — κτλ.

νεραβαμβακίδα (ἡ) *[Βοτ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *βαλλωτὴ ἡ κρατηροφόρος* (Ballota acetabulosa).

νεράγκαθο (τὸ) *[Βοτ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *δίψακος ὁ γναφευτικὸς* (Dipsacus fullonum).

νεραδόλαι (αἱ) *['Οργ. Χημ.].* Τεχνηταὶ δεψικαὶ ὗλαι. Ἡ νεραδόλη D λαμβάνεται διὰ συμπυκνώσεως φορμαλδεΰδης μετὰ φαινολοσουλφοξέων, ἡ δὲ νεραδόλη ND ἐκ φορμαλδεΰδης καὶ ναφθαλινοσουλφοξέων. Ὄχι μόνον δέψουσιν, ἀλλὰ καὶ ἀπολιπαίνουσι. Σ. Γ.

νεράϊδα (ἡ)· δαιμόνιον ἐμφανιζόμενον συνήθως ὑπὸ μορφὴν νεαρᾶς καὶ ὡραίας γυναικός, κατὰ τὴν νεοελληνικὴν μυθολογίαν· || γοητευτικὴ καὶ ἐξαιρετικῆς ὡραιότητος γυνή.

— *[Λαογρ.]* Αἱ περὶ νεράϊδων δοξασίαι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀποτελοῦν λείψανα τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος καὶ περιλαμβάνουν οὐ μόνον τὰς *νηρηΐδας* (ἐξ καὶ τὸ ὄνομα *νεράϊδα*) ἀλλὰ καὶ ὅλας ἐν γένει τὰς νύμφας τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μυθολογίας μὲ τὰς ποικίλας ἰδιότητάς των: νηρηΐδας, ναϊάδας, δρυάδας, ἀμαδρυάδας, ὀρεστιάδας κλπ. Σήμερον τὸ περιληπτικὸν ὄνομα νεράϊδα, ἰσοδύναμον τῷ νύμφη, ἀπαντᾷ ὑπὸ διαφόρους τύπους: *νεράϊδα, νεράδα, ἀνεράϊδα, ἀνεράδα, ἀνεραγίδα, ῥαγίδα, ἀγεραγίδα, ἀβραγίδα, ἀναράδινα, νεράϊσσα, ἀνεροῦσα* κλπ., πολλαχοῦ δὲ τῆς Ἑλλάδος ἀντ' αὐτοῦ χρησιμοποιοῦνται πρὸς δήλωσιν τῶν δαιμονίων τούτων καὶ ἄλλα ὀνόματα, ὡς: *ἐξωτικές, ξωτικές, ξουθιές, ἀγερικά, ἀνεμικές, ξωνέρια, μάγισσες, γιαλλοῦδες, ἀγελλοῦδες, κυράδες, κυράτσες, ἀρχόντισσες, καλὲς κυράδες, καλοκυράδες, καλομοῖρες, καλότυχες, καλοῦδες, χαριτωμένες, κοράσια, κοπέλλες, μελιτένιες* κλπ. Ἀλλὰ πλὴν τῶν γενικῶν τούτων ὀνομάτων, εἴς τινας παραδόσεις ἀναφέρονται καὶ προσωπικὰ ὀνόματα νεράϊδων, ἀρχαῖα καὶ νεώτερα, ὡς: Καλλιόπη, Μελπομένη, Οὐρανία, Ἀρετή, Ἀγλαΐα, Λαμπετία, Ἀστέρω, Λεϊμονιά, Γαρουφαλιά, Χάϊδω, Ἀργύρω, Ἀσήμω, Χρυσάφω, Λάμια, Γελοῦσα, Σμαράγδω κλπ.

Οἱ νεράϊδες εἶναι αἱ χαριέστεραι ἐκ τῶν προσωποποιήσεων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, δι' ὧν οὗτος ἐζωογόνησε καὶ ἐνεψύχωσε τὴν περιβάλλουσαν αὐτὸν φύσιν, κατοικοῦν δὲ εἰς λαγκάδια, ἁλώνια, μύλους, βρύσες, ῥεματιές, λίμνας, θαλάσσας καὶ ἐν γένει εἰς τόπους μὲ ἄφθονα δένδρα καὶ ὕδατα. Ὁ λαὸς τὰς φαντάζεται ὡς «γυναῖκες πολὺ ὄμορφες μὲ μακριὰ ξανθὰ μαλλιά», κάποτε πράσινα, τὰ ὁποῖα κτενίζουν μὲ χρυσὸ κτένι, μὲ μάτια ἀμυγδαλωτὰ (πολλάκις καθέτου καὶ ὄχι ὁριζοντίας διευθύνσεως), μὲ λευκὰ ἐνδύματα καὶ λεπτὸν πέπλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Εἴς τινα μέρη πιστεύουν ὅτι ὑπάρχουν καὶ «ἄσχημες νεράιδες, μαῦρες σὰν ἀράπισσες, μὲ μεγάλα φτερὰ σὰν ἀετοῦ» ἢ «σὰν τῆς πέρδικας», αἱ ὁποῖαι εἶναι καὶ φοβερώτεραι, προξενοῦσαι μεγάλα κακὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, πολλαχοῦ δὲ ἀπαντᾷ ἡ δοξασία ὅτι ἔχουν τὸν ἕνα πόδα ὄνειον. Ὁπωσδήποτε, λόγῳ τῆς δαιμονικῆς των ἰδιότητος, δὲν παραμένουν εἰς τὴν αὐτὴν πάντοτε μορφήν, ἀλλὰ δύνανται, κατὰ βούλησιν, νὰ μεταμορφοῦνται εὐκόλως καὶ νὰ λαμβάνουν σχῆμα ζῴων ἢ καὶ ἀψύχων ἀκόμη ἀντικειμένων. Οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι δὲν δύνανται διὰ τῶν αἰσθητηρίων των νὰ τὰς ἀντιληφθοῦν. Συνήθως γίνονται ὁραταὶ εἰς τοὺς σαββατογεννημένους, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀλαφροήσκιωτοι.

Ἐνδημοῦσαι εἴς τινα τόπον, δὲν ἀρέσκονται ἢ καὶ δὲν δύνανται ν' ἀπομακρύνωνται πολὺ ἀπ' αὐτοῦ, ἐκ τῆς ἀντιλήψεως δὲ ταύτης ἐδημιουργήθησαν πολλαχοῦ καὶ τοπωνύμια, ὑπενθυμίζοντα ὅτι ἐκεῖ που ἐνδιέτριβε νεράϊδα, ὡς: *νεραϊδολίθι, νεραϊδόσπηλια, νεραϊδότρουπα, νεραϊδόκηπος, νεραϊδοβούνι, νεραϊδορράχη* κλπ. Μολονότι «καλύτερη πλάση ἀπὸ μᾶς», οἱ νεράϊδες δὲν εἶναι ἀθάνατοι οὔτε ἀγέννητοι. Πολλαὶ παραδόσεις ἀναφέρουν φόνον καὶ θάνατον νεράϊδων, ἄλλαι δὲ ὁμιλοῦν καὶ περὶ τῆς προελεύσεως καὶ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἐμφανίσεώς των. Κατά τινα παράδοσιν, αἱ πρῶται νεράϊδες ἦσαν αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, μετεβλήθησαν δὲ εἰς δαιμόνια, διότι «ἤπιανε τὸ ἀθάνατο νερὸ κ' ἐλουστήκανε μὲ δαῦτο». Αἱ πρωταρχικαὶ αὗται νεράϊδες «κάθε χρόνο πέρνουν ἀπὸ τὰ χωριὰ κορίτσια σημειωμένα, δηλαδὴ καμμιὰ κουτσὴ ἢ καμμιὰ κουλή, καὶ τὶς κάνουνε νεράϊδες νὰ τὶς δου-

Digitized by Google

λεύουνε καὶ ἔτσι ἔχουνε οἱ νεράϊδες φουσᾶτα μεγάλα». Ἀρχηγὸς καὶ βασίλισσα τῶν νεράϊδων εἶναι ἡ *Κυρὰ Κάλω*.

Οἱ νεράϊδες «ἀγαποῦν τὶς χαρὲς καὶ τὰ γλέντια. Ἁρπάζουν πολλὲς φορὲς καλοὺς τραγουδιστάδες καὶ μουσικοὺς γιὰ νὰ τὶς διασκεδάζουν μὲ τὰ τραγούδια καὶ τἄργανά των. Μὰ ἁρπάζουν καὶ ὄμορφα παλληκάρια γιὰ νὰ κοιμοῦνται μαζί τους καὶ ὅποιος κοιμηθῇ μὲ νεράϊδα δὲ μπορεῖ νὰ πλησιάσῃ ἄλλη γυναῖκα. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς διακεκριμένους λυράρηδες, ὅταν ἀκούουν ἐπαίνους διὰ τὴν τέχνην των, ἀπαντοῦν ὅτι τὴν τέχνην τὴν ἔμαθαν «στὸ σταυροδρόμι», εἰς μέρος δηλαδὴ ὅπου συχνάζουν νεράϊδες καὶ ἑπομένως ἀπὸ τὶς νεράϊδας. Κυριωτέρα ἀσχολία των εἶναι ὁ χορός· χορὸς τῶν νεράϊδων· τρελλὸς καὶ πλήρης διονυσιασμοῦ εἶναι ὁ ἀνεμοστρόβιλος, τὸν ὁποῖον βλέπουν οἱ ἄνθρωποι.

Συνήθως ἐμφανίζονται τὸ μεσημέρι ἢ τὰ μεσάνυχτα, φεύγουν δὲ ὅταν φανῇ τὸ φεγγάρι ἢ λαλήσῃ ὁ πετεινός. Γευματίζουν ὑπὸ τὰ δένδρα καὶ εἰς τὰ ἁλώνια, βλάπτουν (λαβώνουν) δὲ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος θὰ τὰς ἐνοχλήσῃ κατὰ τὴν ὥραν τῆς διασκεδάσεως ἢ τοῦ γεύματος, διὰ τῆς ἀκαίρου παρουσίας του. Εἰς αὐτὰς ὀφείλονται διάφοροι αἰφνίδιοι καὶ ἀνεξήγητοι ἀσθένειαι, κεφαλαλγίαι, κακοδιαθεσίαι, ρευματισμοὶ ὀξεῖς κλπ., ὑπνοβασίαι, διάφοροι φρενοπάθειαι καὶ ἰδίᾳ μελαγχολίαι καὶ ἀφασίαι, αἱ ὁποῖαι θεραπεύονται ὑπὸ εἰδικῶν θεραπευτῶν, τῶν *νεραϊδαραίων* (βλ. λ.), τῇ βοηθείᾳ καὶ εἰδικοῦ τινος βοτάνου, τοῦ *νεραϊδόξυλου* (βλ.λ.). Οἱ ἀσθενοῦντες ἐκ τῆς δαιμονικῆς ἐπηρείας τῶν νεράϊδων (οἱ λαβωμένοι ἀπ' τὶς νεράϊδες) καλοῦνται *νεραϊδοπαρμένοι* (βλ. λ.).

Κατὰ τὸ πρότυπον τῶν ἀνθρώπων, τὰ δαιμόνια ταῦτα εἶναι ἀρσενικὰ καὶ θηλυκά, *νεράϊδοι* καὶ *νεράϊδες*. Τεκνοποιοῦν ἀναμεταξύ των, ἀλλὰ τὰ τέκνα των εἶναι καχεκτικὰ καὶ δι' αὐτὸ προσπαθοῦν νὰ τὰ ἀντικαταστήσουν μὲ παιδιὰ ἀνθρώπων, ὁσάκις τεκνοποιήσουν, ἢ προτιμοῦν νὰ συνάπτουν σχέσεις φυλετικὰς μὲ ἀνθρώπους ἀντιθέτου φύλου. Οὕτω πολλαὶ παραδόσεις ἀναφέρουν συμβίωσιν ἀνθρώπου μετὰ νεράϊδας γόνιμον καὶ ἰδεώδη. Ἡ νεράϊδα ὡς σύζυγος εἶναι πρότυπον ἀφοσιώσεως, ὅταν ὁ ἄνθρωπος κατορθώσῃ νὰ τῆς ὑφαρπάσῃ τὸν πέπλον τῆς κεφαλῆς, γεννᾷ δὲ τέκνα ὡραιότατα (νεραϊδογεννημένοι).

Νεράϊδα *[Γεωγρ.]*. —1) Ὄρος τῆς Νοτίας Πίνδου, ὑψούμενον εἰς ὕψος 2.067 μ. βορείως τοῦ χωρίου Περτούλι τῆς ἐπαρχίας Τρικκάλων. —2) Περιφερὴς ὀρεινὸς ὄγκος (2.220 μ.), συνδεόμενος διὰ τῆς Ἀλογόρραχης μετὰ τῶν Βαρδουσίων ὀρέων. Ἀμφότερα τὰ ὄρη εἶναι ἐλατόβριθῆ καὶ πολύυδρα.

Ι. Σ. Σ.

—**Νεράϊδα** *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Εὐρυτανίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Σπινάσα*. Κάτ. (1928) 553. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὰ χωρία *Μέγας Λάκκος* καὶ *Σαραντάπορος*.

—2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φαρσάλων τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Ἀναμπακλί*. Κάτ. (1928) 255. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει τὰ χωρία καὶ συνοικισμοὺς *Ἄνω Ἀσπρόγεια* (*Τεκὲς Ἰρενί*), *Ἀσπρόγεια* (*Ἰρενί*), *Ἐρέτρια* (*Τσακλί*), *Παλιόμυλος* (*Ἰναλί*) καὶ *Ξυλάδες* (*Γενιτσαροχώρι*).

—3) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Μελενικιτσίου (Μελεγκιτσίου) τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Σερρῶν, ὀνομαζόμενος πρότερον *Τσεσμελῆ*. Κάτ. (1928) 38.

—4) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Μπεζούλας τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων. Κάτ. (1928) 61.

—5) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Χλωρὸν* ἢ *Γρεβενοσέλι*. Κάτ. (1928) 288. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὰ χωρία *Κορυφὴ* (*Κοπρόϊ* ἢ *Κοπρόϊ*), *Λαφίνα* (*Σκλήβενι*) καὶ *Μονὴ Ἁγίας Κυριακῆς*.

—6) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται ἐπὶ τῆς Ὄθρυος, 2 ½ ὥρας πρὸς ΒΑ. τῆς Στυλίδος καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 382. Χ. Δ.

νεραϊδάρης (ὁ), —α (ἡ)· ὁ ἐπαγγελλόμενος τὸν ἰατρὸν τῶν νοσημάτων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ λαοῦ ὀφείλονται εἰς τὴν δαιμονικὴν ἐπήρειαν τῶν νεράϊδων (ὑπνοβασία, διάφοροι φρενοπάθειαι καὶ ἰδίᾳ μελαγχολίαι καὶ ἀφασίαι).

—*[Λαογρ.]* Κατὰ τὰς δοξασίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ οἱ νεραϊδαραῖοι γνωρίζουν καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν νεράϊδων καὶ τὰς ἀπαιτουμένας μεθόδους διὰ τὴν θεραπείαν ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν, τὰς ὁποίας προξενοῦν αὐται, χάρις εἰς τοὺς φιλικοὺς δεσμοὺς τοὺς ὁποίους ἔχουν συνάψει μετὰ τῶν δαιμόνων τούτων. Αἱ ὑπ' αὐτῶν χρησιμοποιούμεναι θεραπευτικαὶ μέθοδοι εἶναι ἐντελῶς πρωτόγονοι, συνίστανται δὲ εἰς διάφορα μειλίγματα (μελόπιτται, παρακλήσεις, λόγοι μειλίχιοι κλπ.), ἀπευθυνόμενα πρὸς τὴν πρόξενον τοῦ κακοῦ (αὐτὴν ποῦ λάβωσε τὸν ἄνθρωπο) νεράϊδαν, ὅπως ἀποδώσῃ τὴν ὑγείαν εἰς τὸν πάσχοντα. ἢ εἰς ἐξορκισμοὺς καὶ ἀπειλὰς συνοδευομένας πολλάκις ὑπὸ κτυπημάτων διὰ καλάμου κλπ. Ἄριστον ἐνδεικνυόμενον διὰ τοιαύτας περιστάσεις φάρμακον εἶναι, κατὰ τὰς δοξασίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ τὸ *νεραϊδόξυλο* (βλ.λ.).

Νεράϊδες, ἢ ***Νεράδες***, ἢ ***Μεράδα*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Λουσακιῶν τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων Κρήτης μὲ 118 κατοίκους (1928). Ε. Γ.

Νεραϊδόβρυση *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἀδριανῆς (Ρεμούσταφα) τῆς ἐπαρχίας Πυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Κάτ. (1928) 73. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Κουτσομάδι*. Χ. Δ.

νεραϊδογεννημένος, —η, —ο· δημοτ., ὁ γεννηθεὶς ἢ ὁ καταγόμενος ἀπὸ νεράϊδα.

νεραϊδονήματα (τὰ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἐπίθυμον*.

νεραϊδόξυλο (τό)· ξύλον χρησιμοποιούμενον ὑπὸ τῶν νεραϊδαραίων ὡς θεραπευτικὸν τῶν παθόντων ἐκ λαβώματος νεράϊδας.

—*[Λαογρ.]* Τὸ *νεραϊδόξυλο*, κατὰ τὰς παραδόσεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, εἶναι παρασιτικὸν φυτόν, «χαμόκλαδο ποῦ ξεφυτρώνει ἐπάνω στὰ ἔλατα», τοῦ ὁποίου δὲν καθορίζεται ἀκριβέστερον τὸ εἶδος. Κομίζεται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀσθενοῦς ὑπὸ ὡπλισμένων ἀνδρῶν σιωπώντων κατὰ τὴν ὥραν τῆς μεταφορᾶς του (ἀμίλητο) καὶ βράζεται μέσα εἰς ἀμίλητο ἐπίσης νερό, τὸ ὁποῖον πίνει ὁ ἀσθενὴς φυλασσόμενος ὑπὸ ἐνόπλων, ἐνῷ ὁ νεραϊδάρης ἢ ἡ νεραϊδάρα προσπαθεῖ νὰ ἐξευμενίσῃ τὴν νεράϊδα, ἥτις ἐπροκάλεσε τὴν ἀσθένειαν, διὰ διαφόρων μειλιγμάτων ἢ ἀπειλῶν.

νεραϊδόπαρμα (τό)· δημοτ., μανία προκληθεῖσα ὑπὸ ἐπηρείας δαιμονικῆς (ἀπὸ τὶς νεράϊδες)· ἐκ τοῦ ἀχρήστου *νεραϊδοπαίρνομαι, παθ. μτχ. νεραϊδοπαρμένος* (βλ. λ.)· ὁ παθὼν τὸν νοῦν ἢ τὰς αἰσθήσεις ἐκ δαιμονικῆς ἐπηρείας.

νεραϊδοπαρμένος (ὁ)· παράφρων ἐκ δαιμονικῆς ἐπηρείας νεράϊδας.

—*[Λαογρ.]* Ὡς *νεραϊδοπαρμένοι* θεωροῦνται ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ οἱ πάσχοντες ἐκ διαφόρων ἐπιληπτικῶν νοσημάτων ἢ μανίας καταδιώξεως, οἱ ὁποῖοι στεροῦνται αἰφνιδίως τοῦ λογικοῦ των, περιπίπτουν εἰς ἀφασίαν ἢ βαθεῖαν μελαγχολίαν, ὑπνοβατοῦν, πάσχουν ἐκ ψευδαισθήσεως, φανταζόμενοι ὅτι ἀκούουν μυστηριώδεις θορύβους, φεύγουν ἐκ τῆς κατοικίας των, περιφέρονται ἀσκόπως ἀνὰ τὴν ὕπαιθρον καὶ τὰ ὄρη καὶ συνέρχονται κατόπιν αἰφνιδίως, διὰ νὰ ἐπανέλθουν περιοδικῶς εἰς παρομοίας καταστάσεις. Νεραϊδοπαρμένοι ἀκόμη νομίζονται καὶ οἱ αἰφνιδίως ἀπολέσαντες τὴν χρῆσιν ἑνὸς οἱουδήποτε σωματικοῦ ὀργάνου, ἰδίᾳ δὲ οἱ ἄνευ αἰτιολογίας ἀπολέσαντες τὴν ὁμιλίαν των ἢ τὴν ἀκοήν των.

Νεραϊδόρραχη *[Γεωγρ.]*. Ὄρος Πελοποννήσου (βλ. λ. *Χελμός*).

νεράϊδος (ὁ). Δαιμόνιον τῆς νεοελληνικῆς μυθολογίας, τῆς αὐτῆς πρὸς τὰς *νεράϊδας* (βλ. λ.) κατηγορίας, ἀλλ' ἄρρενος γένους.

νεραϊδόχορτο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *οὔσνεια ἡ ἀνθηρά* (Usnea florida).

Νεράκ (Nérac) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Λὸτ-ὲ-Γκαρόν, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Βαΐζ καὶ ἔχουσα σταθμὸν τῶν μεσημβρινῶν σιδηροδρόμων. Διεξάγει ἐμπόριον οἴνων καὶ οἰνοπνευμάτων, ἔχει σπουδαῖον ἀνάκτορον φερώνυμον τοῦ Ἑρρίκου Δ', ἐν τῷ ὁποίῳ πολλάκις εἶχον ἐγκατασήσει τὴν αὐλήν των ὁ Ἰωάννης ντ' Ἀλμπρὲ καὶ ὁ υἱός του Ἑρρῖκος τῆς Ναβάρρας. Ἐν Νερὰκ ὑπεγράφη τῷ 1579 εὐνοϊκὴ διὰ τοὺς διαμαρτυρομένους συνθήκη μεταξὺ Ἑρρίκου Γ' καὶ Ἑρρίκου τῆς Ναβάρρας. Κάτ. 6.280. Χ. Δ.

νεράλη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]* βλ. *κιτράλη*.

νεραλτεΐνη (ἡ) (Neralteinum) *[Φαρμ. Χημ.]*. Εἶναι τὸ παραοξυφαινυλο-αμινομεθανοσουλφονικὸν νάτριον. Φυλλίδια γλυκείας γεύσεως διαλυτὰ ἐν ὕδατι. Τὸ σκεύασμα χρησιμοποιεῖται ὡς φάρμακον ἀντιπυρετικὸν καὶ ἀντινευραλγικόν. Κ.Γ.Μ.

Νεράντζα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολιδοκορινθίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 374. Κεῖται ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Κορινθιακοῦ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀσωποῦ.

—**Νεράντζα** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Λογγᾶ τῆς ἐπαρχίας Πυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Κάτ. (1628) 114. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Πασαλίνα*.

νεραντζέα (ἡ) (Citrus vulgaris ἢ citrus bigar-dia) *[Βοτ.]*. Ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν ταύτην εἶναι γνωστὸν τὸ ἑσπεριδοειδὲς *κίτριον ἡ νεραντζέα* ἢ *χρυσομηλέα* τῶν φαρμακοποιῶν. Τὸ δένδρον τοῦτο εἶναι ἰθαγενὲς τῶν Ἰνδιῶν καὶ καλλιεργεῖται παρ' αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Διὰ τῶν Ἀρ[άβων] εἰσήχθη εἰς τὰ παράλια τοῦ Περσικοῦ κόλπου, τὴν Συρίαν, τὴν Αἴγυπτον, ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς λοιπὰς παραμεσογειακὰς χώρας. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΑ' αἰῶνος ἡ νεραντζέα ἀναφέρεται εἴς τι περὶ ἐμπλάστρων σύγγραμμα τοῦ Νικολάου τοῦ Μυρεψοῦ, ὅστις κατήγετο ἐξ Ἀλεξανδρείας. Ἡ νεραντζέα εἶναι μακροβιώτατον δένδρον, ἀντέχει δὲ εἰς τὸ ψῦχος καὶ τὰς νόσους. Πολλαπλασιάζεται διὰ σπορᾶς καὶ ἐπιδέχεται ἐμβολιασμὸν μὲ τὴν πορτοκαλλέαν καὶ τὴν λεμονέαν. Ἐκ τῆς ἀποστάξεως τῶν ἀνθέων της λαμβάνεται αἰθέριον ἔλαιον, ὅπερ εὐρύτατα χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἀρωματοποιίαν. Εἰς τὴν Ἰταλίαν, Ἱσπανίαν καὶ παρ' ἡμῖν ἡ νεραντζέα καλλιεργεῖται κυρίως διὰ τοὺς καρπούς της, οἵτινες χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν ζαχαροπλαστικήν, τὴν ποτοποιίαν, τὴν μακαρονοποιίαν, καὶ τὸν φλοιόν της χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν φαρμακευτικὴν καὶ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *χρυσομηλέας φλοιὸς* (Cortex aurantiorum).

Τὸ ξύλον της χρησιμοποιεῖται ποικιλοτρόπως εἰς τὴν λεπτοξυλουργικήν, Ἐκ τῶν πολλῶν ποικιλιῶν τῆς νεραντζέας ἀξιολογώτεραι εἶναι αἱ ἑξῆς: *Νεραντζέα ἡ κοινὴ* (Citrus vulgaris sylvestris). Εἶναι ἡ κοινοτέρα πασῶν τῶν ποικιλιῶν, πανταχοῦ σχεδὸν καλλιεργουμένη καὶ χρησιμοποιουμένη ἐπιτυχῶς πρὸς ἐμβολιασμόν. Ὁ καρπός της εἶναι μετρίου μεγέθους, σφαιρικός, τραχὺς ἐξωτερικῶς καὶ [βα]θέως πορτοκαλλιόχρους. Ἐκ τῶν ἀνθέων του κατασκευάζεται γλυκόν.

Νεραντζέα ἡ ἄσπερμος (Citrus vulgaris asperma). Φέρει ἄσπερμον καρπὸν μετρίου μεγέθους, τρ[αχὺν] καὶ πορτοκαλλιόχρουν.

Νεραντζέα ἡ γλυκύκαρπος (Citrus vulgaris dulcis). Φέρει μεγάλους καρπούς, σφαιρικούς, βαρεῖς καὶ αἰσθητῶς πεπιεσμένους κατὰ τὰ ἄκρα των. Τὸ χρῶμα τῶν καρπῶν εἶναι ἀνοικτῶς πορτοκαλλιώδες. Εἶναι κοινῶς γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *γλυκονεραντζιά*.

Νεραντζέα ἡ ἰτεόφυλλος (Citrus vulgaris salicifolia). Διακρίνεται ἐκ τῶν στενῶν, μακρῶν καὶ ὀξυλήκτων φύλλων της, τὰ ὁποῖα ὁμοιάζουν πρὸς τὰ φύλλα τῆς ἰτέας. Ὁ καρπός της εἶναι μέτριος κατὰ τὸ μέγεθος.

Νεραντζέα ἡ μεγαλόκαρπος (Citrus vulgaris megalocarpa). Ἔχει μέτριον μέγεθος, φύλλα πλατέα καὶ ἄνθη μεγάλα καὶ εὔοσμα. Ὁ καρπός εἶναι μέγας, σφαιρικός, πεπλατυσμένος κατὰ τὴν βάσιν του καὶ κοῖλος κατὰ τὴν κορυφήν του καὶ ἔχει γεῦσιν ὑπόγλυκον. Εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὰ κοινὰ ὀνόματα *φακοῦρα* (Κρήτη), *κεφαλονεραντζιὰ* (Κεφαλληνία), *φραπονεραντζιὰ* (Ἀττικὴ) κλπ.

Νεραντζέα ἡ οὐλόφυλλος (Citrus vulgaris crispifolia). Φθάνει εἰς ὕψος 3 περίπου μέτρων καὶ φέρει πολλὰ φύλλα κυματοειδῆ. Ὁ καρπός εἶναι μετρίου μεγέθους καὶ σφαιρικός.

Νεραντζέα ἡ σινικὴ (Citrus vulgaris sinensis). Ἔχει μικρὸν ἀνάστημα, φύλλα μακρὰ καὶ πάλλευκα καὶ καρπὸν μικρὸν καὶ πεπιεσμένον. Δ. Κ.

Νεραντζὲς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Αἰγιαλείας τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας ἀπὸ τοῦ Αἰγίου καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 264. Χ. Δ.

Νερκάντζης, *Δημήτριος*. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐκ τοῦ χωρίου Πρόβαρμα τῆς ἐπαρχίας Ἀποκορώνου. Λαβὼν τὰ ὅπλα κατὰ τὴν ἐπανάστασιν 1866 ἀνεκηρύχθη ἀρχηγὸς τμήματος τῆς ἐπαρχίας Ἀποκορώνου καὶ συμμετέσχεν εἰς τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ἐκ Βρύσης τῆς ἐπαρχίας ταύτης προελαύνοντος τουρκοαιγυπτιακοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Σ[...] πασᾶν. Μετὰ τριήμερον μάχην (25—27 Αὐγούστου 1866), εἰσβαλὼν τὴν νύκτα τῆς 27—28 Αὐγούστου ἐντὸς τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου ἔπεσε γενναίως μαχόμενος. Ν. Κ.

νεράντζι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ καρποῦ τοῦ δένδρου *νεραντζέα* (βλ. λ.).

νεραντζιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ δένδρου *νεραντζέα* (βλ. λ.).

Νεραντζιὰ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς παραλίας τῆς Λεσιᾶς, κατὰ τὴν Ν.ΝΔ. ἀκτὴν τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου (πλάτ. 37° 33' 10" Β., μήκ. 23°16'10" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1514: Aegina and Methana). Ἀνώνυμος εἰς τὸν Ἀγγλικὸν χάρτην, ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Μηλιαράκη.

Νεραντζιὲς *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Κλήματος Εὐπαλίου τῆς ἐπαρχίας Δωρίδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Κάτ. (1928) [...]. Χ. Δ.

Νεραντζοῦλες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀργάσι τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Ζακύνθου. Κάτ. (1928) 105.

Digitized by Google

νερκντζοῦρκ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ...υτοῦ *λωτὸς ὁ ἐδώδιμος* (Lotus edulis).

Νεράτιος (Neratius), ***Πρίσκος***. Ἐπιφανὴς Ρω...αῖος νομοδιδάσκαλος, ἀνήκων εἰς οἰκογένειαν Ρω...ίων πληβείων, μαθητὴς τοῦ Προκούλου καὶ ...ύμβουλος τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ. Ἔγραψε ...ολλὰ νομικὰ ἔργα, ἐξ ὧν τὰ πλεῖστα ἀπωλέσθη...ιν. Ἐν τοῖς «Πανδέκταις» περιελήφθησαν 64 χω...α αὐτοῦ, ἐκ δὲ τῶν γραφέντων ὑπὸ τοῦ Πρό...ου σχολίων συνάγεται ὅτι ἔγραψε καὶ τὰ μὴ δια...ωθέντα ἔργα: «Regularum libri XV», «Mem...anarum libri VII» καὶ ἄλλα τινά. θ. κ.

Νέρβα (Nerba) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας ...τῷ νομῷ Οὐέλβα, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμ...ῆς Θαλαμέα—Νέρβα. Κάτ. 15.000. Παρ' αὐτὴν ...τάρχουν σημαντικὰ μεταλλεῖα χαλκοῦ. μ. δ. β.

Νερβάλ (Nerval), ***Ζεράρ ντὲ—***. Γάλλος λογο...χνης (βλ. λ. *Ζεράρ ντὲ Νερβάλ*).

Νέρβας (Nerva). ***Μᾶρκος-Κοκκήϊος***. Ρωμαῖος ...υτοκράτωρ (Σεπτέμβριος 96 μέχρις Ἰανουαρίου ...8), γεννηθεὶς πιθανῶς τῷ 32 καὶ ἀποθανὼν τῷ ... μ. Χ. Τῷ 71 ἐχρημάτισεν ὕπατος μετὰ τοῦ Βε...τασιανοῦ, τῷ δὲ 90 μετὰ τοῦ Δομιτιανοῦ. Μετὰ ...ὴν δολοφονίαν τοῦ τελευταίου τούτου, ἡ σύγκλη...ος ἀνηγόρευσεν αὐτοκράτορα τὸν Νέρβαν, ἡ δὲ ...λογή του ἐπεκυρώθη καὶ ὑπὸ τοῦ στρατοῦ. Ὁ ...έρβας ἦτο γέρων φιλάσθενος. Οὐδὲν ἔπραττεν ...νευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς συγκλήτου, ὡρκίσθη ...ὰ μὴ θανατώσῃ κανένα συγκλητικόν, ἐπανέφερε ...ούς ἐξορίστους καὶ ὥρισε βαρυτάτας ποινὰς διὰ ...ούς συκοφάντας. Ἐπί τι διάστημα κατήργησε ...ούς ἀγῶνας καὶ τὴν διανομὴν σίτου εἰς τὸν ρω...αϊκὸν λαόν, ἀλλ' ἠναγκάσθη μετ' ὀλίγον νὰ τὰ ...επαναφέρῃ, ἵδρυσε τρεῖς ἀποικίας χάριν τῶν πτω...ῶν πολιτῶν, ἐθέσπισεν ὡρισμένον ποσὸν χρημά...ων διὰ τὴν ταφὴν τῶν πτωχῶν καὶ ἐφρόντισε ...ὰ τὴν δαπάναις τοῦ κράτους διατροφὴν τῶν τέ...ων τῶν πτωχῶν. Κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ...ασιλείας του ἔλαβεν ὡς συμβασιλέα τὸν ἐπίσης ...έροντα Π. Βεργίνιον Ρούφον, ὅστις ἀπέθανε μετ' ...λίγον. Ἀπεδείχθη ἀνίκανος ὅπως ἐμποδίσῃ τοὺς ...ραιτωριανοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ θανατώσουν τοὺς δο...φόνους τοῦ Δομιτιανοῦ Παρθένιον καὶ Πετρώ...ον Σεκοῦνδον καὶ ὑπεχρεώθη μάλιστα ὑπὸ τοῦ ...ραίτωρος Αἰλιανοῦ Κασπερίου νὰ εὐχαριστήσῃ ...ούς πραιτωριανούς. Κατόπιν ἐδέχθη καὶ υἱοθέ...ησεν ὡς διάδοχόν του ἕνα δραστήριον στρατηγόν, ...ὸν Τραϊανόν, ὅστις διηύθυνε τὸν στρατὸν τῆς ...ερμανίας, τῷ ἀπένειμε τοὺς τίτλους τοῦ καίσα...ος καὶ τοῦ Γερμανικοῦ καὶ τὴν δημαρχικὴν ἐξου...ίαν καὶ τῷ 98 τὸν προσέλαβεν ὕπατόν του. Ὀλί...ον κατόπιν ἀπέθανεν αἰφνιδίως. Οἱ συγκλητικοὶ ...ὸν ἔθαψαν μετὰ μεγάλων τιμῶν καὶ τοῦ ἀπένει...αν θείας τιμάς. θ. π.

Νέρβι (Nervi) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας, ...ρὸς Α. τῆς Γενούης ἐπὶ τῆς ἰταλικῆς Ριβιέρας, ...πὸ τὰς μᾶλλον συχναζομένας χειμερινὰς διαμο...ὰς, ἔχουσα ὡραῖα ἄλση καὶ κήπους καὶ πλουσίας ...παύλεις. Ἀπὸ τοῦ 1926 ἡνώθη ἡ κοινότης αὐτῆς ...ετὰ τοῦ δήμου τῆς Γενούης. Κάτ. 7.994. μ. δ. β.

Νέρβιντεν, ἢ ***Νέερβιντεν*** (Neerwinden) *[Γεω...γρ.]*. Χωρίον τοῦ Βελγίου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βαρέμ ...οῦ νομοῦ Λιέγης. Κάτ. 630. Εἶναι γνωστὸν ἐκ τῶν ...αρ' αὐτὸ συναφθεισῶν δύο μεγάλων μαχῶν κατὰ ...ὰ ἔτη 1693 καὶ 1793 (βλ. κατωτ.). χ. δ.

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Παρὰ τὸ *Νέρβιντεν* διεξήχθη...σαν δύο σπουδαῖαι μάχαι:

Ὁ Γάλλος στρατάρχης Φρειδερῖκος δοὺξ Λού...ξεμπουργκ, θελήσας, κατὰ τὴν ἐναντίον τῶν Ἄγ...λων ἐκστρατείαν τῷ 1693 (διαρκοῦντος τοῦ πο...λέμου τοῦ φερομένου ὑπὸ τὸ ὄνομα πόλεμος τοῦ ...Λουγκσμπουργ» 1688—1697), νὰ προσβάλῃ διὰ τῆς ...στρατιᾶς του (80.000 ἄνδρες) τὴν ἀγγλικὴν στρα...τιὰν (50.000 ἄνδρες) τοῦ Γουλιέλμου τοῦ Ὀράγγης ...Γουλιέλμου Γ', βασιλέως τῆς Ἀγγλίας), δὲν ἐπε...χείρησεν ἐπίθεσιν κατ' εὐθεῖαν κατ' αὐτῆς, καθ' ὅ...σον αὕτη ἦτο ἐγκατεστημένη ἐντὸς τοῦ στρατοπέ...δου της, ἀλλ' ἐπετέθη ἐναντίον τῆς Λιέγης, ἅτε ...ἀποτελούσης βάσιν ἐφοδιασμοῦ. Ὁ ἀγγλικὸς στρα...τὸς ἀφῆκε τότε τὸ στρατόπεδον καὶ μετέβη πρὸς ...περάσωσιν τῆς ἀπειλουμένης βάσεώς του, οὕτω ...ἡ, τὴν ἑσπέραν τῆς 28 Ἰουλίου 1693, οἱ ἀντίπαλοι ...εὑρέθησαν ἀντιμέτωποι. Ὁ ἀγγλικὸς στρατὸς ἐγκα...τεστάθη ἐντὸς τῆς νυκτὸς 28—29 Ἰουλίου ἐπὶ ...παραλλήλου τοποθεσίας, μὲ τὸ δεξιόν του στηρι...ζόμενον ἐπὶ τοῦ χωρίου Νέρβιντεν, προβάλλων ...τὸ ποτάμιον Γκέετ ὡς κώλυμα καὶ κατασκευά...σας ὀχύρωμα βαθύτατον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔταξεν ...0 πυροβόλα. Τὴν πρωΐαν τῆς 29ης Ἰουλίου ...Λούξεμπουργκ, ἀφοῦ ἔταξε τὸ ἱππικόν του ...ἀπέναντι ἀκριβῶς τῶν ἀγγλικῶν πυροβόλων, ἐξέ...πεμψε τὸ χωρίον Νέρβιντεν ὡς κύριον σημεῖον προσ...βολῆς, καὶ τότε διεξήχθησαν σφοδροὶ ἀγῶνες, ...καθ' οὓς τὸ μὲν χωρίον τοῦτο ἐπανειλημμένως πε...ριέπιπτεν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον τῶν ἀντιπά...λων, τὸ δ' ἱππικὸν ὑφίστατο ἐξ ὁλοκλήρου τὸ ἀπο...τέλεσμα τῆς βολῆς τοῦ ἀγγλικοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἐξετέλει ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ ὀχυρώματος, ἀλλ' ἀνεπιτυχῶς, μέχρις οὗ, μετὰ ἐπιτυχεστάτην ἐπίθεσιν διὰ τῆς λόγχης ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ πεζικοῦ, τὸ Νέρβιντεν περιῆλθεν ὁριστικῶς εἰς χεῖρας τῶν Γάλλων. Ἐπηκολούθησε τότε ἐπέλασις τοῦ γαλλικοῦ ἱππικοῦ ἐναντίον τῶν ἐντὸς τοῦ ὀχυρώματος Ἄγγλων, μεθ' ἣν οἱ Ἄγγλοι ὑπεχώρησαν πρὸς τὴν Λουβαίν. Ἡ μάχη αὕτη εἶναι μία τῶν αἱματηροτέρων τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, καθ' ὅσον κατὰ ταύτην ἐκ μὲν τῶν Ἄγγλων ἐφονεύθησαν 12.000, συνελήφθησαν 2.000 αἰχμάλωτοι καὶ ἀπωλέσθησαν 76 πυροβόλα, ἐκ δὲ τῶν Γάλλων ἐφονεύθησαν περὶ τοὺς 8.000 ἄνδρες.

Τὴν 18ην Μαρτίου 1793 ἡ γαλλικὴ στρατιὰ τοῦ Ντυμουριὲ (40.000 ἄνδρες) ἐπετέθη κατὰ τῆς αὐστροπρωσσικῆς στρατιᾶς τοῦ στρατηγοῦ Σὰξ Κομπούργκ (50.000 ἄνδρες), τῆς τεταγμένης ἐπὶ ἀμυντικῶν θέσεων διηκουσῶν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμίου Γκέετ, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀπωθήσεως τῆς αὐστροπρωσσικῆς ταύτης στρατιᾶς πέραν τοῦ Μόζα. Πρὸς τοῦτο ὁ Ντυμουριὲ ἐπεζήτησε νὰ ὑπερκεράσῃ τὸ ἀριστερὸν (νότιον) πλευρὸν τῆς αὐστροπρωσσικῆς στρατιᾶς, ἀλλὰ διὰ παρεμφεροῦς ἑλιγμοῦ ἐπεζήτησε καὶ ὁ Κομπούργκ νὰ ὑπερκεράσῃ τὸ ἀριστερὸν (βόρειον) τῆς γαλλικῆς στρατιᾶς· λόγῳ ὅμως τῆς ἀπειρίας τῶν ἀρτισυστάτων δημοκρατικῶν στρατευμάτων, ὁ ἑλιγμὸς τοῦ Ντυμουριὲ ἀπέτυχε, καθ' ὅσον ἐπῆλθε διάρρηξις τοῦ γαλλικοῦ μετώπου, ὁπότε, ἐπελθὼν ὁ Κομπούργκ ἀπώθησεν ἀρχικῶς μὲν τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα, εἶτα δὲ καὶ τὴν δεξιὰν τῆς γαλλικῆς στρατιᾶς, ἐξαναγκάσας ταύτην, μετὰ ἐνδεκάωρον συνεχῆ ἀγῶνα, εἰς πλήρη ὑποχώρησιν κατὰ τὴν νύκτα 18—19 Μαρτίου, ἀλλ' ἐν πλήρει τάξει, καθ' ὅσον οἱ Αὐστριακοὶ δὲν ἐπεζήτησαν τὴν ἀποκοπὴν τῆς γραμμῆς ὑποχωρήσεως τῶν Γάλλων, καίτοι ἠδύναντο νὰ πράξωσι τοῦτο. Συνέπεια τῆς γαλλικῆς ταύτης ἥττης ἦτο ἡ ἐντελὴς ἐκκένωσις τοῦ Βελγίου ὑπὸ τῶν Γάλλων.

Χαρακτηριστικὸν τῆς μάχης ταύτης εἶναι ὅτι, ἐπειδὴ τὰ δημοκρατικὰ στρατεύματα τῆς Γαλλίας δὲν εἶχον ἀκόμη ἐκπαιδευθῆ καλῶς, δι' αὐτὸ ὑπῆρξαν κατ' αὐτὴν περὶ τὰς 10.000 λιποτάκται καὶ φυγάδες. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Νέρβιοι (οἱ), ἢ ***Νερούϊοι*** *[Ἀρχ.]*. Ἰσχυρὸς καὶ πολεμικὸς λαὸς τῆς Βελγικῆς Γαλατίας, γερμανικῆς καταγωγῆς κατὰ Στράβωνα (IV,194), κατοικῶν πρὸς Δ. τῶν Μεναπίων μεταξὺ τῶν ποταμῶν Σκάλδεως (νῦν Escaut) καὶ Μόσα (Μεύσου). Μετὰ γενναίαν καὶ μακρὰν ἀντίστασιν κατεστράφησαν τῷ 52 π.Χ. ὑπὸ τοῦ Καίσαρος. Ἐκ τῶν 50.000 μαχητῶν, τοὺς ὁποίους ἠδύναντο νὰ παρατάξωσιν, ἐσώθησαν περὶ τοὺς 500, ἐκ δὲ τῶν 600 ἀρχηγῶν αὐτῶν μόνον τρεῖς. Πρωτεύουσα αὐτῶν ἦτο τὸ *Βάγακον*. Α. Θ. Σ.

Νεργάλ *[Μυθολ.]*. Ἀνατολικὴ ἡλιακὴ θεότης σουμερικῆς προελεύσεως, λατρευθεῖσα εἰς τὸ παλαιοβαβυλωνιακόν, ἀσσυριακὸν καὶ χαλδαιοβαβυλωνιακὸν κράτος, ἰδιαζόντως δὲ ὡς πολιοῦχος ἐν Κουθᾷ τῆς Μεσοποταμίας. Ἀνάλογος περίπου πρὸς τὸν ἑλληνικὸν Ἀπόλλωνα ἢ τὸν λατινικὸν Mars, εἶναι προσωποποίησις τοῦ καυστικοῦ μεσημβρινοῦ καὶ θερινοῦ ἡλίου, θεὸς τοῦ πολέμου καὶ τῶν λοιμῶν καὶ τελικῶς βασιλεὺς τοῦ ὑποχθονίου κόσμου καὶ κριτὴς τῶν θνητῶν, ἐξ οὗ καὶ ἡ σημασία τοῦ ὀνόματος (*Νὲ-οὐρού-γκάλ* = κύριος τῆς μεγάλης κατοικίας τοῦ Ἅδου). Σύζυγός του εἶναι ἡ *Ἐρισκιγκάλ* (βαβυλ.: ἡ βασίλισσα τῆς μεγάλης γῆς) ἢ *Ἀλάτου* (ἀσσυρ.: ἡ ἰσχυρά), ἀφ' ἧς τὸ ὄνομα τῆς ἀραβικῆς ἡλιακῆς θεᾶς *Ἀλιλάτ*. Κατοικία του ἐθεωρεῖτο ὁ Κρόνος, ἰδιαίτατα ὅμως ὁ πλανήτης Ἄρης, εἰς μανδαϊκὸν κατάλογον πλανητῶν καλούμενος Νεριγ ἢ Νεργίλ. Παρ' Ἀσσυρίοις ἡ λατρεία τοῦ Νεργὰλ εἰσήχθη περὶ τὸν Θ' π. Χ. αἰῶνα, ἐν Κουθᾷ ὅμως ὑπῆρχε ναὸς αὐτοῦ ἱδρυθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ντουνγκὶ περὶ τὰ μέσα τῆς Γ' π. Χ. χιλιετηρίδος. Ἀναφέρεται ὁ Νεργὰλ καὶ ἐν τῇ βίβλῳ τῶν *Νηριγλὸ* ἢ *Νηριγλίσαρος* κ. ἄ., εἰς τὸ Ταλμοὺδ προσομοιάζεται μὲ ἀλέκτορα, κυρίως ὅμως ἐξεικονίσθη ὡς λέων πανίσχυρος, ἐνίοτε ἀνθρωπόμορφος. Διεσώθη πλῆρες σχεδὸν κείμενον μακροῦ πρὸς τὸν Νεργὰλ ὕμνου. —π.

Ἀνθρωπόμορφος κεφαλὴ λέοντος, συμβολικὴ ἐξεικόνισις τοῦ Νεργάλ.
[Ἀνάγλυφον ἐκ Νινευῆς, κατὰ G. Smith]

Νεργαλουσεζίβ. Χαλδαῖος ἀντιβασιλεὺς τῆς Βαβυλῶνος (693 π.Χ.), καταστάθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦ Ἐλάμ. Ἐκστρατεύσας κατὰ τοῦ Σεναχερεὶβ ἡττήθη καὶ ἀπήχθη ὑπ' αὐτοῦ αἰχμάλωτος εἰς Νινευῆ. Γ. Λ. Α.

Νεργὰλ-σὰρ-ουτσούρ. Βασιλεὺς τῆς Βαβυλῶνος (559—556 π. Χ.), γαμβρὸς τοῦ Ναβουχοδονόσορος, ἐγκατασταθεὶς ἐπὶ τοῦ θρόνου ὑπὸ τοῦ ἱερατικοῦ κόμματος, μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ υἱοῦ τοῦ Ναβουχοδονόσορος.

Νεργιανὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Νέου Χωρίου τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτ. (1928) 160. Χ. Δ.

Νεργίλος. Βασιλεὺς τῆς Ἀσσυρίας, εἰς τὸν στρατὸν τοῦ ὁποίου λέγεται ὅτι ὑπηρέτησεν ὁ Πυθαγόρας. Ἡ παράδοσις αὕτη ὀφείλεται πιθανῶς εἰς σύγχυσιν ὀνομάτων. Γ. Λ. Α.

Νέρεσχαϊμ (Neresheim) *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς Γερμανίας ἐν Βυρτεμβέργῃ, ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Γιάγκστ· κάτ. (1925) 1.251. Εἶναι γνωστὴ ἐκ τῆς παρ' αὐτὴν περιφήμου μάχης (1805, Ὀκτ. 17) τῶν Αὐστριακῶν ὑπὸ τὸν ἀρχιδοῦκα Κάρολον καὶ τῶν Γάλλων ὑπὸ τὸν Μορῶ, καθ' ἣν ἡττήθησαν οἱ πρῶτοι. —π.

Νερέτβα (Neretva) *[Γεωγρ.]*. Σλαβικὴ ὀνομασία τοῦ ἐν Δαλματίᾳ ποταμοῦ *Ναρέντα* (βλ. λ.).

Νερέτη *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φλωρίνης χωρίου *Πολυπόταμον* (βλ. λ.).

Νερέτσκα *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία ὄρους πρὸς Δ. τῆς πόλεως Φλωρίνης, ἀναγραφομένη εἰς παλαιοὺς χάρτας καὶ μὴ οὖσα νῦν ἐν χρήσει. Διὰ ταύτης δηλοῦται ἡ νοτιωτέρα προέκτασις τοῦ ὄρους Βαρνοῦντος, ὑψουμένη μέχρι 1.940 μ. Ι. Σ. Σ.

Νέρης, ***Παΐσιος***. Μητροπολίτης Σωζοπόλεως, γεννηθεὶς τῷ 1782 εἰς Μαίνητες τῆς Ἄνδρου. Ἐχειροτονήθη κατ' ἀρχὰς μητροπολίτης Βάρνης, παραιτηθεὶς δὲ μετ' οὐ πολὺ ἐξελέγη τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1806 μητροπολίτης Σωζοπόλεως. Μέλος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ἐκ τῶν μᾶλλον εὐθέων, παρέμεινεν εἰς τὴν ἀρχιερατικήν του ἕδραν μέχρις ἀρχομένου τοῦ 1821, ὅτε διεγερθεισῶν ὑπονοιῶν κατ' αὐτοῦ διετάχθη νὰ μεταβῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐγκλεισθεὶς εἰς τὴν εἱρκτὴν «Φοῦρνος τοῦ Μποστανζῆμπαση», ἔνθα ὑπέμεινε τὰ φρικαλεώτερα τῶν βασανιστηρίων. Ἕνα δὲ καὶ ἥμισυ μῆνα μετὰ τὴν ἀπαγχόνισιν τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου Ε' ἀπηγχονίσθη καὶ ὁ Παΐσιος Νέρης, τὴν 29 Μαΐου 1821. [*Δ. Π. Πασχάλη*, Ἱστορία Ἄνδρου, τ. β', σ. 370. — *Τοῦ αὐτοῦ*, Δύο ἐθνομάρτυρες ἱεράρχαι, ἐν Ἀθήναις 1930.] Δ. Π. Π.

Νέρθους, ἢ ***Νέρθα*** (Nerthus, Nertha) *[Γερμαν. Μυθολ.]*. Θεὰ τῆς γῆς, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Τακίτου καὶ λατρευομένη ὑπὸ τῆς ἀρχαίας γερμανικῆς φυλῆς τῶν Ἰγκαίβονς. Εἶχεν ἱερὸν εἰς νῆσόν τινα τοῦ ὠκεανοῦ, πιθανῶς εἰς τὴν νῆσον Ἄλσεν. Οἱ ἱερεῖς περιέφερον τὸ εἴδωλον αὐτῆς ἐπὶ ἅρματος συρομένου ὑπὸ βοῶν. Ἐκ παρανοήσεως τοῦ σχετικοῦ χωρίου τοῦ Τακίτου, ἡ θεὰ αὕτη ἐκλήθη *Χέρθα*, ἡ δὲ λατρεία της ἐνετοπίσθη ἐν Ρύγκεν τῆς Βαλτικῆς, ὅπου ἐδημιουργήθησαν πλεῖστοι θρῦλοι, ἀναφερόμενοι εἰς τὴν Νέρθους. Α. Δ.

Νέρι (Neri), ***Φίλιππος***. Ἰταλὸς θρησκευτικὸς συνθέτης (1515—1595), δημιουργὸς τοῦ εἴδους τῶν θρησκευτικῶν συνθέσεων, αἱ ὁποῖαι ἀπεκλήθησαν *ὀρατόρια* (βλ. λ.).

Νεριόμαγος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κελτικῆς Γαλατίας, τῆς μετὰ ταῦτα Ἀκουϊτανίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βιτουρίγων Κούβων, ἱδρυθεῖσα κατά τινας ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Νέρωνος. Διαφπαγεῖσα ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Β', ἀνεκτίσθη ὑπὸ τοῦ Ἰουλιανοῦ. Καταστραφεῖσα ἀργότερον κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα ὑπὸ τῶν Νορμανδῶν, δὲν ἠδυνήθη ἔκτοτε νὰ ἀναλάβῃ. Παρ' αὐτὴν ὑπῆρχον θερμαὶ πηγαὶ αἱ Aquæ Neris ἢ Aquæ Neerensis. Σήμερον τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει τὸ μικρὸν χωρίον Néris ἢ Neris-les Bains, ὅπου σώζονται τὰ ἐρείπια αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

Νέριον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς ἱσπανικῆς χώρας τῶν Ἀρτάβρων, βόρειον πέρας τοῦ ἑσπερίου πλευροῦ τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου, ἅμα δὲ καὶ δυτικὸν τοῦ βορείου τοιούτου (*Στράβ.* Γ, 137 καὶ 153, Teubner. *Μαρκιαν.* *Ἡρακλ.* Περίπλ. Ἔξω θαλάσ. 14). Ὁ Πλίνιος ὀνομάζει αὐτὸ Artabrorum ἢ Celticum promontorium, τῆς ὀνομασίας *Νέριον* ὀφειλομένης εἰς τὸ περιοικοῦν αὐτὸ κελτικὸν ἔθνος τῶν Νερίων. Κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Β, στ, 3 καὶ 22, Nobbe) ἀπετέλει προβολὴν τῆς ἀκτῆς τῆς χώρας Καλλαϊκῶν τῶν Λουκηνσίων, φυλῆς τῶν Ἀρτάβρων. Ταυτίζουν δὲ αὐτὸ ἄλλοι μὲν πρὸς τὸ σύγχρονον ἀκρωτήριον *Φινιστέρ*, ἄλλοι δὲ πρὸς τὸ *Ὀρτεγκάλ*· ἡ ὀρθὴ ὅμως ταυτότης του εἶναι ἡ πρὸς τὸ *Βιλιάνο* (βλ. λ.). Σ.Ε.Λ.

Νέριος ***Ἀτζαγιόλης***. Δύο δοῦκες τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Φραγκοκρατίας (βλ. λ. *Ἀτζαγιόλαι* καὶ λ. *Ἀθῆναι* [Φραγκοκρατία]).

Νερίτα *[Ἡφαιστειολ.]* βλ. λ. *Ἰουλία*.

νεριτικὸς (neritisch, néritique) *[Γεωλογ.]*. Ὅρος γεωλογικός, χαρακτηρίζων ἀφ' ἑνὸς μὲν παράκτιον

Digitized by Google

ὄψιν καὶ περιοχήν, τῆς ὁποίας τὸ βάθος κυμαίνεται ἀπὸ 0—200 μ, ὡς καὶ τὰς συνθήκας ζωῆς καὶ σχηματισμοῦ πετρωμάτων τῆς περιοχῆς ταύτης, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ τὰ ἰζηματογενῆ πετρώματα, τὰ σχηματιζόμενα ἢ σχηματισθέντα ἐντὸς τῆς περιοχῆς ταύτης. Τὰ νεριτικὰ πετρώματα εἶναι συνήθως κροκαλοπαγῆ καὶ ψαμμῖται, ἐνίοτε μάργαι καὶ ἄργιλλοι καὶ σπανίως ἀσβεστόλιθοι. Γ. Κ. Γ.

Νέρλυ ἢ ***Νέρλιχ*** (Nerly ἢ Nehrlich), ***Φρειδερῖκος***. Γερμανὸς ζωγράφος (1807—1878). Τὸ πλεῖστον τοῦ βίου του διήγαγεν ἐν Βενετίᾳ, ἔνθα ἐγκατεστάθη τῷ 1837. Ἡ τέχνη του διακρίνεται διὰ τὴν ἄκραν της φυσικότητα καὶ τὸν ἐπιτυχῆ της χρωματισμόν. Ἐραστὴς τῶν ἰδιοτύπων θελγήτρων τῆς Βενετίας ὁ Νέρλυ, ἐξεπόνησε κατὰ τὸ πλεῖστον τοπιογραφίας ἐμπνευσμένας ἐκ τῆς πόλεως ταύτης. Ἔργα του ἀπόκεινται ἐτ Βερολίνῳ, Βενετίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ. Ι. Μ. Π.

Νερμπούντα (Nerbudda) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῶν Ἰνδιῶν, μήκους 800 μιλλ., ἐξ ὧν τὰ 200 πλώϊμα, ἀποτελῶν σύνορον μεταξὺ τοῦ Ἰνδοστὰν καὶ τῆς περιφερείας Ντσεάν. Πηγάζει ἐκ τῶν ὀρέων Ἀμαργκαντὰκ καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον Κάμπεϋ. Ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἔλαβε τὸ ὄνομα καὶ περιφέρεια τῶν Ἰνδιῶν. Π. Γ. Λ.

Νὲρνστ (Nernst), ***Βάλτερ***. Γερμανὸς φυσικοχημικός, γεννηθεὶς τῷ 1864. Ἐγένετο γνωστὸς ἐνωρὶς διὰ τὰς ἐργασίας του ἐπὶ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, ἐπὶ τῆς ἠλεκτρολύσεως καὶ τῆς θεωρίας τῶν χημικῶν ἰσορροπιῶν καὶ διὰ τὴν ἐπινοηθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ ἰδιότυπον ἠλεκτρικὴν λυχνίαν (βλ. λ. *λυχνία* Νέρνστ). Τῷ 1918 διετύπωσε νέαν, ἰδίαν αὐτοῦ, θεωρίαν περὶ τῆς θερμότητος, ἐτιμήθη δὲ τῷ 1920 μὲ τὸ βραβεῖον Νομπὲλ διὰ τὰς θερμοχημικὰς ἐργασίας του. Ἀπὸ τοῦ 1891 μέχρι τοῦ 1894 διετέλεσε καθηγητὴς εἰς πανεπιστήμιον τῆς Γοττίγγης καὶ ἵδρυσεν αὐτόθι τῷ 1895 τὸ Ἰνστιτοῦτον φυσικῆς χημείας καὶ ἠλεκροχημείας, τὸ ὁποῖον καὶ διηύθυνεν ἐπὶ δεκαετίαν. Τῷ 1905 διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ Ἰνστιτούτου φυσικῆς χημείας, ἤδη δὲ κατέχει τὴν ἕδραν τῆς φυσικῆς ἐν τῷ αὐτόθι πανεπιστημίῳ. Εἶναι μέλος τῆς γερμανικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν καὶ ἀπὸ τοῦ 1922 πρόεδρος τοῦ ἐν Βερολίνῳ Φυσικοτεχνικοῦ Ἰνστιτούτου. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων του ἀναφέρομεν: «Θεωρητικὴ χημεία» (1893, ἐπανεκδοθεῖσα ἀναθεωρημένη τῷ 1925), «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν μετὰ μαθηματικῶν ἀποδείξεων φυσικὴν» (1895 καὶ 1923), «Θεωρητικαὶ καὶ πειραματικαὶ βάσεις τῆς νέας θεωρίας περὶ θερμότητος» (1918 καὶ 1924). —Ω.

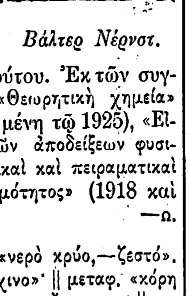
Βάλτερ Νέρνστ.

νερὸ (τό)· δημοτ., τὸ ὕδωρ: «νερὸ κρύο,—ζεστό». «νερὸ βρυσίσο, —πηγαδίσο,—βρόχινο» ‖ μεταφ. «κόρη —, νέος σὰν τὸ κρύο νερὸ» ὡραῖος, εὔρωστος ‖ συνεκδ., ἡ βροχή: «ἔκαμε —, ἔρριξε ἕνα καλὸ νερό», ᾆσμ. «ἂν κάμῃ ὁ Μάρτης δύο νερὰ κι' Ἀπρίλης ἄλλο ἕνα κτλ.» ‖ «κάμνει νερὰ ἡ βάρκα, —τὸ καράβι» εἰσέρχεται ὕδωρ ἀπὸ τὰς ραγάδας ‖ φρ. «σηκώνει νερὸ» ἐπὶ τοῦ οἴνου: «τὸ κρασὶ εἶναι δυνατὸ καὶ σηκώνει νερό» καὶ μεταφ. «ἡ δουλειὰ δὲ σηκώνει νερό» δὲν ἔχει μεγάλα κέρδη ‖ «βάνω —, ρίχνω νερὸ 'ς τὸ κρασί μου» καθίσταμαι ἠπιώτερος, μετριοπαθέστερος ‖ «δὲ δίνει τ' ἀγγέλου του νερό» ἐπὶ φιλαργύρου ‖ «τὸν ἔφερε μὲ τὰ νερά του» τὸν ἔκαμε νὰ συμφωνήσῃ μαζί του ‖ «χάνω τὰ νερά μου» ζαλίζομαι ἕνεκα τοῦ νέου περιβάλλοντος ‖ «ἀξίζει 50 χιλιάδες μέσ' 'ς τὸ νερό» τὸ ὀλιγώτερο, ἀναμφισβητήτως ‖ «τοῦ γλυκοῦ νεροῦ» χαρακτηριστικὸν ἀκαταρτίστου τεχνίτου ἢ ἐπιστήμονος: «γιατρός—, δικηγόρος—, ράπτης τοῦ γλυκοῦ νεροῦ» ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν ναυτικῶν: «καπετάνιος τοῦ γλυκοῦ νεροῦ» τῶν λιμνῶν ἢ τῶν ποταμῶν ‖ *νερὰ* (τά)· αἱ κυματοειδεῖς ἀποχρώσεις ‖ (ναυτ.)· ὅρος τῆς κοινῆς ναυτικῆς γλώσσης σημαίνων: 1) Τὴν ἴσαλον τοῦ πλοίου. 2) Τὴν αὔλακα, ἣν ἀφίνει τὸ πρχωροῦν πλοῖον. 3) Ἐπὶ στολοδρομίας κατὰ γραμμὴν παραγωγῆς, τὰ ἴχνη τοῦ πρωτόπλου ἢ τοῦ προπλέοντος.

νερο—· θέμα τῆς λέξεως *νερὸν* ὡς πρώτου συνθετικοῦ: *νεροβάρελλο, νεροκάνατο, νεροκόσσυφος, νεροπίθαρο, νεροπότηρο* κ. ἄ.

νεροβεργιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *λιγοῦστρον τὸ κοινόν*.

Νεροβίτσας κάστρον *[Γεωγρ.]*. Οὕτως ἀναφέρεται ὡς κοινὴ ὀνομασία τῶν ἐκτεταμένων ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας *Ἀλιφείρας* (βλ. λ.), ἀντὶ τῆς ὑπὸ τῶν ἐντοπίων ἐν χρήσει *κάστρο τῆς Νερουῖτσας*. Ι. Σ. Σ.

νερόβουρλιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *βρούλον τὸ ἀμβλυανθές*.

νεροβράζω· δημοτ., βράζω τι μὲ ὕδωρ μόνον, ἄνευ ἐλαίου κ.τ.τ.: «νὰ νεροβράσῃς τὸ κρεμμύδι»,

νερόβραστος, —η, —ο· δημοτ., ὁ βρασμένος μὲ νερὸ μόνον, ἄνευ λιπαρᾶς οὐσίας: «νερόβραστο κρέας», ᾆσμ. «εἶν' τοῦ γέρου τὰ παιγνίδια σὰν νερόβραστα κρεμμύδια» ‖ μεταφρ., ἀηδής, ἄνοστος, ἄχαρις: «εἶναι ἕνας νερόβραστος».

νεροδεσιὰ (ἡ)· ἀνάχωμα, φραγμὸς πρὸς παρεμπόδισιν τῆς ροῆς τοῦ ὕδατος καὶ πρὸς τροπὴν αὐτοῦ κατ' ἄλλην διεύθυνσιν, ἄλλως *δέση*.

νεροζύγι (τό)· δημοτ., ἡ ὑδροστάθμη.

νεροκάλαμο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *φραγμίτης ὁ κοινός*.

νεροκάρδαμο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἐνυδροκάρδαμον τὸ φαρμακευτικόν*.

νεροκατουρλήθρα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ὀξυμυρσίνη ἡ ἀκανθώδης*.

νεροκίλα (ἡ) (Nerocila) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακοστράκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἰσοπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κυμοθοΐδων*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θαλάσσας τῆς γῆς. Ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι ἡ *νεροκίλα ἡ παράδοξος* (Nerocila paradoxa), ἥτις ἔχει σῶμα ἐπίμηκες καὶ φοειδές, κεφαλὴν μικρὰν καὶ κοιλίαν ἐπιμήκη. Ζῇ παρασιτικῶς ἐπὶ διαφόρων ἰχθύων. Δ. Ν. Π.

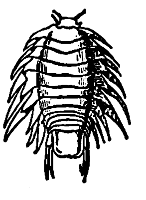
Νεροκίλα ἡ παράδοξος.

νεροκολλησιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κόννυζα ἡ ἰξώδης*.

νεροκολοκυθιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κολοκύνθη ἡ λαγυνοφόρος*.

νεροκολόκυθο (τό)· δημοτ., ὁ καρπὸς *κολοκύνθης τῆς λαγυνοφόρου*, χρησιμοποιούμενος ὡς δοχεῖον ὕδατος ἢ καὶ ἄλλων ὑγρῶν.

νεροκόνυζος *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κόνυζα ἡ δυσεντερικὴ* (βλ. λ.).

νεροκότσυφας (ὁ) *[Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ *κίγκλος ὁ φίλυδρος*.

νερόκοττα (ἡ) *[Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ *ράλλος ὁ φίλυδρος*.

νεροκουβαλητὴς (ὁ), θηλ.—*κουβαλήτρα*, δημοτ., ὁ μεταφέρων ὕδωρ καὶ τοῦτο ἀσκῶν ὡς ἐπάγγελμα.

νεροκουβαλίστρα (ἡ). Ὅρος τῆς κοινῆς ναυτικῆς γλώσσης, σημαίνων τὸ ὑδροφόρον πλοῖον.

Νεροκούρου *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Χανίων τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 1.160. Ὑπάγεται εἰς τὸν δῆμον Χανίων. Παρὰ τὸ χωρίον τοῦτο ὁ διοικητὴς Χανίων Χατζῆ Ὀσμὰν πασᾶς συνεκέντρωσε τῷ 1812 ἐνόπλους Χριστιανοὺς καὶ μετ' αὐτῶν ἐστράτευσεν εἰς τὰς ἐπαρχίας Ἀποκορώνου, Κυδωνίας, Κισάμου καὶ Σελίνου, συλλαμβάνων καὶ ἀπαγχονίζων τοὺς βιαιοπραγήσαντας κατὰ τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ Τουρκοκρῆτας. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866—1869 συνεκροτήθη παρ' αὐτὸ ἡ πρώτη μάχη, τὴν 5 Μαΐου 1866. Κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις 1878 καὶ 1896—1897 τὸ χωρίον τοῦτο, κατεχόμενον ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὑπῆρξε τὸ θέατρον ἐπανειλημμένων μαχῶν. Ν. ΚΛΣ

νερόκρασο (τό)· δημοτ., κρᾶμα οἴνου μετὰ ὕδατος ‖ ὁ ἐκ τῶν στεμφύλων καὶ ὕδατος ἐκθλιβόμενος οἶνος, ὁ στεμφυλίτης, ὁ δευτερίας.

νεροκράτης (ὁ)· δημοτ., ὁ ὑδρονομεὺς καὶ ὁ ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ὁ ἐν τοῖς χωρίοις ἐπιμελούμενος τῆς αὔλακος καὶ τῆς διανομῆς τοῦ πρὸς πότισμα τῶν κήπων παρεχομένου κοινοῦ ὕδατος.

νεροκράτης (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *δίψακος ὁ γναφευτικός*.

νερόκρινος (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἶρις ὁ ψευδάκορος*.

νεροκυπάρισσο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κοχία ἡ σαρκωματική*.

νερολαδιὰ (ἡ)· δημοτ., κηλὶς προελθοῦσα ἀπὸ νερό, ἄλλως *νερολεκές*.

νερολάπαθο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *λάπαθον τὸ ὑδροχαρές*.

νερολάχανο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἐπίθυμον τὸ μέγα*.

νερόλη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ἀκόρεστος ἀλκοόλη τοῦ τύπου $C_{10}H_{18}O$, ἰσομερὴς πρὸς τὴν γερανιόλην. Ἀπαντᾷ εἰς τὸ αἰθέριον ἔλαιον τῶν ἀνθέων τῆς νερατζέας (τὸ καλούμενον *νέρολι*), εἰς τὸ ροδέλαιον, εἰς τὸ ἔλαιον τῆς λιναλόης, εἰς τὸ αἰθέριον ἔλαιον Petit-grain κλπ. Ἄχρουν ἔλαιον, ὀπτικῶς ἀδρανές, βράζον εἰς 224°. Εἰς κατάλληλ[ον] ἀραίωσιν ἔχει εὐχάριστον ὀσμὴν ῥόδων. Δι' ὀξ[ει]δώσεως μετατρέπεται εἰς κιτράλην, ἐξ ἧς πάλιν δύναται νὰ παραχθῇ δι' ἀναγωγῆς. Συνθετικ[ῶς] δύναται νὰ παραχθῇ ἐκ τῆς *λιλανοόλης*. Χρησι[μο]ποιεῖται εἰς τὴν ἀρωματοποιίαν. Σ.

νέρολι (τὸ) *[Χημ.]*. Ἐκτάκτως λεπτῆς κ[αὶ] προσφιλοῦς ὀσμῆς αἰθέριον ἔλαιον, λαμβανόμεν[ον] ἐκ τῶν προσφάτων ἀνθέων τῆς πορτοκαλλέας κ[αὶ] νερατζέας δι' ἀποστάξεως μεθ' ὑδρατμῶν ἢ δι' ἐκ[]χυλίσεως διὰ πετρελαϊκοῦ αἰθέρος. Εἰς τὰ ἄν[θη] ταῦτα εὑρίσκεται εἰς ποσότητα περίπου 0,1 %. Τ[ὸ] πρόσφατον ἔλαιον εἶναι λεπτόρρευστον, ἄχρουν καὶ καθίσταται βαθμηδόν, διὰ τῆς παρόδου τοῦ χρόνου, ἐρυθρόφαιον. Εἰς πυκνὴν ἀλκοόλην διαλύεται διαυγῶς καὶ ἔχει εἰδικὸν βάρος 0,870—0,88[]. Κατὰ τὴν μακροτέραν παραμονὴν ἀποχωρίζεται λευκὸν κρυσταλλικὸν ἴζημα, ἀποτελούμενον ἐκ στεαροπτενίου. Ἀξιοσημείωτα συστατικὰ τοῦ ἐλαίου τούτου εἶναι τὸ πινένιον, τὸ καμφαίνιον, τὸ δι[]πεντένιον, ἡ δεκιλικὴ ἀλδεΰδη, ἡ λιναλοόλη, ἡ φαινυλαιθυλαλκοόλη, ἡ τερπινεόλη, ἡ νερόλη, ἡ γερανιόλη, ἡ ἰασμόνη κλπ. καὶ ὡς φορεὺς τοῦ χαρακτηριστικοῦ ἀρώματος ὁ ἀνθρανιλικὸς μεθυλεστὴρ

$$C_6H_4(NH_2).CO.OCH_3.$$

Τὸ νέρολι παράγεται εἰς τὴν Νότιον Γαλλίαν ([] καλυτέρα ποιότης), εἰς τὸ Ἀλγέριον, τὴν Πορτογαλίαν, τὴν Ἱσπανίαν, τὴν Σικελίαν, τὴν Συρίαν κλπ. Ὡς παραπροϊὸν κατὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ ἐλαίου τούτου λαμβάνεται τὸ ὕδωρ τῶν ἀνθέων τῆς πορτοκαλλέας καὶ νεραντζέας (τὸ ἄλλως ἀνθόσταγμα καλούμενον), τὸ ὁποῖον ἔχει ἐπίσης τὴν ὀσμὴν τοῦ αἰθερίου ἐλαίου ἀλλὰ εἰς μικρότερον βαθμόν. Τὸ αἰθέριον ἔλαιον νέρολι χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἀρωματοποιίαν καὶ κυρίως εἰς τὴν παρασκευὴν τοῦ ὕδατος τῆς Κολωνίας. Τὸ δὲ ἀνθόσταγμα εἰς τὴν ζαχαροπλαστικὴν καὶ ὡς προσθήκη εἰς τὰ διάφορα φάρμακα. Σ. Ι.

νερολιδόλη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι σεσκιτερπεναλκοόλη τοῦ τύπου:

$$(CH_3)_2C:CH.CH_2.CH_2.C(CH_3):CH.CH_2.CH_2.C(CH_3)(OH).CH:CH_2$$

ἀπαντῶσα εἰς τὸ αἰθέριον ἔλαιον τῶν ἀνθέων τῆς πορτοκαλλέας. Ἔχει εἰδικὸν βάρος 0,8778 ([]) εἶναι δεξιὸτρόφος καὶ βράζει εἰς 276°. Σ. Ι.

νερολίνη (ἡ) *[Χημ.]*. Ἐμπειρικὸν ὄνομα τοῦ β-ναφθολομεθυλαιθέρος $C_{10}H_7.O.CH_3$ καὶ β-ναφθολοαιθυλαιθέρος $C_{10}H_7.O.C_2H_5$, οἵτινες λαμβάνονται διὰ πολυώρου θερμάνσεως τῆς β-ναφθόλης μετὰ τῆς ἀντιστοίχου ἀλκοόλης καὶ πυκνοῦ θειικοῦ ὀξέος, Ἔχει ὀσμὴν προσομοίαν πρὸς τὴν τοῦ ἐλαίου τῶν ἀνθέων τῆς νεραντζέας. Σ. Ι.

νερομάννα (ἡ)· δημοτ., ἡ μάννα τοῦ νεροῦ, πηγὴ πολλοῦ ὕδατος.

Νερομάννα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Τριχωνίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Σομπονῖκος*. Κάτ. (1928) 363. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸ χωρίον *Κρυονέριον*. Χ. Σ.

νερομαντηλίδα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *χρυσάνθεμον τὸ σιτόφιλον*.

νερομολόχα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἀλθαία ἡ φαρμακευτική*.

νερομπογιὰ (ἡ)· δημοτ., βαφὴ παρεσκευασμένη δι' ὕδατος καὶ χρώματος, κοιν. *ἀκουαρέλλα*, ἀντίθ. *λαδομπογιά*.

νερόμυγα (ἡ) *[Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ μαλακοστράκου *κύπρις*.

νερομυζίτσα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἰτέα ἡ μελανή*.

Νερομύλιον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἁγιᾶς τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Τουρκοχώριον*. Κάτ. (1928) 427. Χ. Σ.

νερόμυλος (ὁ)· δημοτ., μύλος κινούμενος δι' ὕδατος, ἀντίθ. *ἀνεμόμυλος*.

Νερόμυλος *[Γεωγρ.]*. —1) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Κουρτεσίου τοῦ νομοῦ Ἠλείας. Κάτ. (1928) 43. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ξουλάτικα*.

—2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Πυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 457. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μίσκα*.

—3) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀλμωπίας τοῦ νομοῦ Πέλλης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 273. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Νοβοσέλτσι*. Μετὰ τῆς Ἀρ[ι]δέας συνδέεται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ (χλμ. 12). Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Πρόδρομος*.

—4) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Νέας Τενέδου

Digitized by Google

ῆς ἐπαρχίας Χαλκιδικῆς τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 39. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ὀσμανλῆ*. Δ. Ε. Μ.

νερόπιασμα (τὸ) *['Ιατρ.]*· βλ. λ. *ὕδρωψ*.

νεροπλάτανος (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *σφένδαμνος ὁ πλατανοειδής*.

νερόπλυμα (τὸ)· τὸ ἐκ τῆς πλύσεως τῶν μαγειρικῶν σκευῶν καὶ πινακίων ὕδωρ· || μεταφ., χαρακτηριστικὸν ἀηδοῦς ροφήματος ἢ ἐδέσματος.

νεροποντὴ (ἡ)· δημοτ., ραγδαία βροχή.

νεροπούλα (ἡ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ *ὀρτυγόμητρα ἡ φίλυδρος*.

νεροσέλινο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *σίον τὸ κομβανθές*.

Νεροσίτσας ***κάστρο*** *[Γεωγρ.]*. Ἡ ὀρθὴ κοινὴ ὀνομασία τῆς ἀκροπόλεως της ἀρχαίας *Ἀλιφείρας* (βλ. λ.).

νερόσκυλο (τό), ἢ ***ποταμόσκυλο*** (τὸ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία *ἐνυδρίδος* τῆς εὐρωπαϊκῆς (βλ. λ.).

νεροσυρμὴ (ἡ)· ἡ συρμὴ τοῦ νεροῦ, ἡ αὖλαξ, διὰ τῆς ὁποίας ρέει τὸ ὕδωρ.

Νεροσύρτης *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς της κοινότητος Δρυμώνα (Μπερίκου) τῆς ἐπαρχίας Τριχωνίδος τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 81. Χ. Δ.

Νεροτριβιὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Χαλκίδος τοῦ νομοῦ Εὐβοίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 390. Ἔχει προϊόντα δασικὰ (ξυλάνθρακας καὶ ρητίνην). Ι. Σ. Σ.

Νερότσο ***ντὶ Μπαρτολομμέο*** (Neroccio di Bartolommeo). Ἰταλὸς ζωγράφος καὶ γλύπτης (1447—1500). Μεταξὺ τῶν γλυπτικῶν του ἔργων τάσσονται: «Ἡ ἁγία Αἰκατερίνη» καὶ «Ἡ Σίβυλλα τοῦ Ἑλλησπόντου» (ἐν Σιέννῃ). Ἐκ τῶν ζωγραφικῶν του συνθέσεων ἐξαίρονται ἰδίᾳ αἱ «Σκηναὶ ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Βερναρδίνου» (μουσεῖον Περουγίας). Ι. Μ. Π.

νεροτσουκνίδα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *λαίμιον τὸ πορφυροῦν*.

Νερούας (Nervas) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Β. Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, ὅστις διαρρέων τὴν χώραν τῶν Αὐτριγόνων ἐκβάλλει εἰς τὸ Βισκαϊκὸν πέλαγος (*Πτολ.* Γεωγρ. Β', 6. 7). Σήμερον καλεῖται *Νέρβα* ἢ *Νέρβιος*. Α. Θ. Σ.

Νεροῦζοι (οἱ) *['Αρχ.]*. Λαὸς τῆς Ν Α. Γαλατίας, ὁ αὐτὸς μὲ τοὺς *Νερουσίους* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

Νερούϊοι (οἱ) *['Αρχ.]*. Λαὸς τῆς Βελγικῆς Γαλατίας (βλ. *Νέρβιοι*). Α. Θ. Σ.

Νερουλά, ἢ ***Δηλεΐκα*** *[Γεωγρ.]* Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Καινούργιου Χωριοῦ τῆς ἐπαρχίας Πυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Κάτ. (1928) 69. Χ. Δ.

νερουλάκια (τὰ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κέρινθος ὁ μέγας*.

νερουλᾶς (ὁ)· δημοτ., ὁ πωλητὴς ὕδατος.

Νερούλης. Ὄνομα εὐγενοῦς οἰκογενείας τῆς Ζακύνθου ἐκ τῶν ἐγγεγραμμένων ἐν τῇ χρυσοβίβλῳ (1572). Ἐπιφανέστερον μέλος τῆς οἰκογενείας ταύτης ὑπῆρξεν ὁ *Ἀλέξανδρος*, ζήσας κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα. Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν ἐν Παταβίῳ καὶ Ρώμῃ, κατόπιν δέ, γενόμενος κληρικός, ἐδίδασκεν ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ καὶ ἐκήρυττεν ἐν ἁπλοϊκῇ καὶ μελιρρύτῳ γλώσσῃ τὸ Εὐαγγέλιον. Συνέγραψε διάφορα ἔργα, ἐν οἷς καὶ λεξικὸν ἑλληνικόν, σῳζόμενα ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Τουρίνου. Λ. Χ. Ζ.

νερουλιάζω· δημοτ., γίνομαι νερουλός, ὑδαρής: «τὸ γλυκὸ νερούλιασε»· || μεταφ. «νερούλιασε τὸ μυαλό του» ἐπὶ ἀνθρώπου ἐλαττωματικῆς διανοητικότητος.

νερούλιασμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *νερουλιάζω*, ἡ μεταβολὴ ὕλης τινὸς εἰς ὑδαρῆ κατάστασιν.

νερουλός, *—ή, —ό*· ὁ ὑδαρής, ὁ μὴ πηκτός: «αὐγὸ νερουλό».

Νερουλὸς ***Ρίζου Ἰάκωβος.*** Ἕλλην λόγιος, πολιτικὸς καὶ δραματικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει (1778—1850). Ἀπορφανισθεὶς εἰς ἡλικίαν τεσσάρων ἐτῶν, ἐξεπαιδεύθη ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ ἐκ πατρὸς θείου του Σαμουήλ, μητροπολίτου Ἐφέσου. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων του ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Ὑψηλάντου ὡς ὑπασπιστής του ἐν Μολδαβίᾳ. Εἰκοσαετὴς τὴν ἡλικίαν ἐνυμφεύθη αὐτόθι τὴν θυγατέρα τοῦ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβροῦ τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, πάππου τοῦ ὁμωνύμου ἀρχηγοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ Ὑψηλάντου, διωρίσθη ὑπὸ τοῦ διαδόχου του Ἀλεξάνδρου Σούτσου τῷ 1801 ἐπιτετραμμένος παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, κατόπιν δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Καρατζᾶ μέγας ποστέλνικος, εἶτα μεταφραστὴς ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ τῷ μεγάλῳ διερμηνεῖ καὶ τέλος ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Μιχαὴλ Σούτσου μέγας ποστέλνικος. Μεμυημένος εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ἀπὸ τοῦ 1816 ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου Κορνηλίου τοῦ Πελοποννησίου καὶ ἕτοιμος ὢν νὰ κατέλθῃ εἰς Ἑλλάδα κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τῆς Ἐπαναστάσεως, ἠμποδίσθη πρὸς τοῦτο ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπὸ τὰς στρατιωτικὰς ἀρχὰς τῆς Βεσσαραβίας, ὅπου εἶχεν ἀναγκασθῆ νὰ καταφύγῃ ἐκ Μολδαβίας, ὅταν ἤρχισαν νὰ εἰσβάλωσιν ἐκεῖ τὰ ὀθωμανικὰ στρατεύματα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπὸ τὴν βαρυτάτην καὶ μακρὰν ἀσθένειαν τῆς συζύγου του. Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1822, συμπαραλαβὼν τοὺς δύο υἱούς του, τὸν *Ἀλέξανδρον*, ἐκ τῶν ὀλίγων διασωθέντων ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἱεροῦ Λόχου, καὶ τὸν *Κωνσταντῖνον*, μετέβη εἰς Γενεύην, ὅπου τοὺς ἀφῆκε πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν των, αὐτὸς δ' ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς Πῖσαν, ἀναμένων ἐκεῖ τὴν σύζυγόν του μετὰ τῆς λοιπῆς οἰκογενείας του, ἥτις ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Βεσσαραβίαν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀπεβίωσεν ἐκ φθίσεως ὁ πρωτότοκος υἱὸς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος (1825), αὐτὸς δέ, μὴ δυνηθεὶς νὰ μεταβῇ εἰς Βεσσαραβίαν, ὅπου ἦτο ἀνεπιθύμητος, ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1826 εἰς Γενεύην, ἔνθα, παρακληθεὶς ὑπὸ πολλῶν φιλελλήνων, ἔκαμε διαλέξεις γαλλιστὶ περὶ τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας, ἃς ἐξέδωκε κατόπιν τῷ 1828 ἐν Γενεύῃ ὁ Jean Humbert ὑπὸ τὸν τίτλον: «Cours de littérature grecque moderne». Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1827 ἀπῆλθεν εἰς Παρισίους καὶ ἐκεῖθεν εἰς Λονδῖνον, ἔνθα συναντήσας τὸν Καποδίστριαν ἐπείσθη παρ' αὐτοῦ νὰ κατέλθωσιν ὁμοῦ εἰς Ἑλλάδα. Δεχθεὶς τοῦτο, διωρίσθη ἀμέσως μετὰ τὴν ἄφιξίν του ἔκτακτος ἐπίτροπος τῶν Κυκλάδων. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐξελέγη παμψηφεὶ γραμματεὺς τῆς ἐν Ἄργει Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, κατόπιν δὲ διωρίσθη γραμματεὺς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τοῦ Ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ. Ἔκτοτε, ἐκτὸς μικρᾶς τινος διακοπῆς, ὑπηρέτησε μέχρι τέλους τοῦ βίου του εἰς διαφόρους ἀνωτάτας θέσεις καὶ δὴ ὡς πρεσβευτὴς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὁ Νερουλὸς συνέγραψε κατὰ καιροὺς καὶ ἐξέδωσε τὰ ἑξῆς: «Κορακιστικά, ἢ διόρθωσις τῆς Ρωμαίικης γλώσσης, κωμῳδία εἰς τρεῖς πράξεις διαιρουμένη, ἐν τῷ εἰς τὸ Μαχμουτπασάχανα ἑλληνικῷ τυπογραφείῳ, 1813». Ἡ αὐτὴ κωμῳδία, τὸ «δεύτερον μετατυπωθεῖσα χάριν τῶν φιλοκάλων», ἐξεδόθη τῷ 1835, τελευταῖον δὲ ἐν τῇ «Ἑλληνικῇ βιβλιοθήκῃ» ἐν Ἀθήναις τῷ 1889. Διὰ τοῦ ἔργου του τούτου ὁ Νερουλὸς ἐσατίριζε τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Κοραῆ, τοὺς διαστρέφοντας κατὰ γελοῖον ὅλως τρόπον τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, διὰ νὰ τὴν ἐπαναφέρωσι δῆθεν εἰς τὴν παλαιὰν αὐτῆς καθαρότητα. Ἀγχινουστάτη αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ κωμῳδία, ἐσημείωσεν ἐποχὴν καθ' ὃν χρόνον τὸ πρῶτον ἐξεδόθη, ἐσχάτως δὲ καὶ διὰ πρώτην φορὰν ἐπαίχθη λίαν ἐπιτυχῶς ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῆς ἐν Ἀθήναις ἐπαγγελματικῆς σχολῆς θεάτρου. Κατόπιν ἔγραψε καὶ ἐξέδωκε, τῷ μὲν 1813 τὴν τραγῳδίαν «Ἀσπασία» (ἐν Βιέννῃ ἐκ τῆς τυπογραφίας Ἰω. Βαρθόλδου Σουκκίου), τῷ δὲ 1814 τὴν τραγῳδίαν «Πολυξένη» ἐκ τοῦ αὐτοῦ τυπογραφείου. Ἀμφότεραι αἱ τραγῳδίαι αὗται ὑπολείπονται κατὰ πολὺ τῶν «Κορακιστικῶν», ἀσύστατοι καθ' ὁλοκληρίαν, ἄνευ πλοκῆς τοῦ μύθου, οὐδ' ἄλλης τινὸς δράσεως, ἥτις παντελῶς ἐλλείπει ἀπ' αὐτάς, οὐδὲ ἠθοποιίας, ἥτις φαίνεται ἐξ ὁλοκλήρου ἄγνωστος εἰς τὸν συγγραφέα. Ἐν τούτοις καὶ αἱ δύο παρεστάθησαν ἀπὸ σκηνῆς, ἡ μὲν «Πολυξένη» ὑπὸ ἐρασιτεχνῶν ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1817, ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1820 καὶ ἐν Ἀθήναις τῷ 1836, ἡ δὲ «Ἀσπασία» τῷ 1819 ἐν Βουκουρεστίῳ. Κατὰ τὸ 1837, ὅτε πρὸς καιρὸν εἶχε παραιτηθῆ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας, διὰ νὰ ἐκδικηθῇ ὅσους τὸν ἐπολέμησαν καθ' ὃν χρόνον ἦτο ἐν τῇ ἀρχῇ, ἔγραψε δύο κωμῳδίας: τὴν «Ἐρωτηματικὴν οἰκογένειαν» καὶ τὸν «Ἐφημεριδοφόβον». Καὶ διὰ μὲν τῆς πρώτης ἐσατίριζεν ὅλους ἐν γένει τοὺς συντάκτας τῶν ἀντιπολιτευομένων ἐφημερίδων, οὓς παρουσιάζει κλέπτοντας τὰ κυλικεῖα τῶν οἰκιῶν, εἰς ἃς προσεκαλοῦντο, διὰ δὲ τῆς δευτέρας ἔσκωπτε τοὺς φοβουμένους τὰς ἐφημερίδας, ἀλλὰ κυρίως ἐπετίθετο μετὰ λύσσης κατὰ δύο γνωστῶν τότε δημοσιογράφων, τοῦ Μιχαὴλ Σχινᾶ καὶ τοῦ ἰατροῦ Σοφιανοπούλου. Ἀμφότερα τὰ ἔργα ταῦτα στεροῦνται καὶ τῆς ἐλαχίστης λογοτεχνικῆς ἀξίας. Ἐν τῷ μεταξὺ ἔγραψε καὶ ἐξέδωκεν ἐν Βιέννῃ τῷ 1816 τὸ σατιρικόν του ἔπος «Κούρκας ἁρπαγή», δι' οὗ ἐσατίριζε λίαν εὐφυῶς τὴν δίαιταν τῆς τότε φαναριωτικῆς κοινωνίας. Δύο του ἄλλα ἔπη, «Ἡ διάβασις τῶν Ἄλπεων» καὶ «Ἡ κατάκτησις τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος», μείναντα ἀνέκδοτα ἐκάησαν τῷ 1817 κατὰ τὴν ἐπισυμβᾶσαν τότε ἐν Θεραπείοις τοῦ Βοσπόρου πυρκαϊὰν τῆς οἰκίας τῆς πενθερᾶς του. Κατὰ καιροὺς συνέθεσε καὶ διάφορα λυρικὰ ποιήματα, δημοσιευθέντα εἰς τὰς ἑλληνικὰς ἐφημερίδας τῆς Βιέννης, πρὸς δὲ «Ὠδὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας», δημοσιευθεῖσαν τὸ πρῶτον ἐν Λειψίᾳ τῷ 1823 μετὰ γερμανικῆς μεταφράσεως καὶ κατόπιν τῷ 1824 εἰς τὰ «Ἑλληνικὰ χρονικὰ» τοῦ Μεσολογγίου. Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

Νέρουντα (Neruda), ***Βίλμα-Μαρία.*** Αὐστριακὴ δεξιοτέχνις τοῦ βιολίου, τσεχικῆς καταγωγῆς (1839—1911). Ζῶσα εἰς καθαρῶς μουσικὸν περιβάλλον, μὲ πατέρα καὶ ἀδελφοὺς καλλιτέχνας, ἐξειλίχθη τάχιστα εἰς πρώτης τάξεως δεξιοτέχνιδα τοῦ βιολίου, ὁμοίαν τῆς ὁποίας σπανίως ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ὁ γυναικεῖος κόσμος, ἐνῷ ταυτοχρόνως ἠδύνατο νὰ ἀντιπαραταχθῇ πρὸς τοὺς μεγαλυτέρους βιολιστὰς τῆς ἐποχῆς της. Διεκρίθη εἰς συναυλίας ἐν Γερμανίᾳ, Γαλλίᾳ καὶ ἰδίως ἐν Λονδίνῳ, ἔνθα ἐπὶ πολὺ παρέμεινεν. Ὁ ἀδελφός της *Φραγκῖσκος*, γεννηθεὶς τῷ 1843, διεκρίθη ὡς δεξιοτέχνης τοῦ βιολοντσέλλου καὶ ἔζησε τὸ πλεῖστον ἐν Κοπεγχάγῃ καὶ Στοκχόλμῃ. Ὡς συνθέτης ἐγένετο γνωστὸς διὰ τῶν «Σλοβακικῶν ἐμβατηρίων», διὰ τῆς σουΐτας «Ἀπὸ τὰ δάση τῆς Βοημίας», ἑνὸς κουαρτέτου κ. ἄ. Γ. Σ.

— **Νέρουντα** (Neruda), ***Ἰωάννης - Νεπομουτσέν.*** Τσέχος λογοτέχνης (1834—1891). Ἤρχισε τὴν φιλολογικὴν σταδιοδρομίαν του τῷ 1854 διὰ τῆς δημοσιεύσεως ποιητικοῦ ἀπανθίσματος καὶ κατόπιν ἐγένετο συνεργάτης πολλῶν ἡμερησίων φύλλων. Διηύθυνε τὸ περιοδικὸν «Κβέτυ», ἔγραψε πολλὰ ποιήματα μεγάλης λογοτεχνικῆς ἀξίας καὶ ἔργα θεατρικά. Τὰ ἅπαντά του, εἰς δώδεκα τόμους, ἐδημοσιεύθησαν ἐν Πράγᾳ. Α. Δ.

Νερούσιοι (οἱ) *['Αρχ.]*. Λαὸς τῆς ΝΑ. Γαλατίας, κατοικῶν περὶ τὸν ποταμὸν Οὐᾶρον (νῦν Βὰρ) παρὰ τὰ ἰταλικὰ μεθόρια «ἐν Παραλίοις Ἄλπεσι», κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. Γ' 1, 37). Εἶναι οἱ αὐτοὶ μὲ τοὺς *Νερούζους* τοῦ Πλινίου (III 24, 4), πρωτεύουσαν δὲ εἶχον τὸ *Οὐΐνδιον*. Α. Θ. Σ.

Νεροῦτσι *[Γεωγρ.]*. Τοποθεσία ἐν Κρήτῃ μεταξὺ τοῦ χωρίου Σαμαριὰ τῶν Σφακίων καὶ τοῦ ὀροπεδίου του Ὁμαλοῦ. Ἐνταῦθα, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Δασκαλογιάννη (1770), οἱ Τοῦρκοι προφθάσαντες πλεῖστα γυναικόπαιδα, ἅτινα κατέφυγον εἰς Σαμαριά, κατέσφαξαν αὐτά. ΕΡ. Μ.

Νεροῦτσος ***Τάσος βέης.*** Διακεκριμένος Ἕλλην ἀρχαιολόγος, ἕλκων τὴν καταγωγὴν ἀπὸ τοὺς Ἀτζαγιώλας τῆς Φλωρεντίας (βλ. λ. *Ἀθῆναι* Β, 99 β. ἐπ.). Ἐγεννήθη τῷ 1826 ἐν Ἀθήναις, τυχὼν δὲ τῆς προστασίας τοῦ φιλέλληνος βασιλέως τῆς Βαυα-

Τάσος Νεροῦτσος βέης.

ρίας Λουδοβίκου Α', ἐσπούδασε δαπάναις αὐτοῦ ἐν Μονάχῳ. Ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καὶ κατόπιν τῆς ἰατρικῆς, μετέβη εἰς Αἴγυπτον, ὅπου εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς κυβερνήσεως. Κατέγινεν ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν καὶ ἰδίως τῶν πτολεμαϊκῶν χρόνων τόσον ἐπιτυχῶς, ὥστε παραμένει ἀκόμη αὐθεντικὴ πηγὴ διὰ τὴν τοπογραφίαν τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τὴν ἑλληνικὴν καὶ χριστιανικὴν ἐπιγραφικήν. Τὸ σύγγραμμά του «L' ancienne Alexandrie» (Paris 1888) εἶναι κλασσικὸν εἰς τὸ εἶδός του. Εἰς ἄλλο του βιβλίον, «Ἀρχαιολογικαὶ ἀνασκαφαὶ καὶ εὑρήματα ἐν Αἰγύπτῳ» (Ἀθῆναι 1873), ἐκθέτει τὰς ἀπὸ τοῦ 1850 ἐργασίας τῶν Μαριέτ, Λεψίου, Μπρούξ, Ρουζέ, Λενορμὰν καὶ Βίλκινσον γενομένας εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου. Ἔγραψεν ὡσαύτως πλῆθος μελετῶν, ὧν αἱ πλεῖσται ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸ Δελτίον τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Αἰγύπτου. Ἄλλα ἔργα του εἶναι: «Αἱ χριστιανικαὶ Ἀθῆναι», «Ὁ Ἑλληνισμὸς ἐν Σικελίᾳ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα», «Οἱ ἐκ Πειραιῶς εἰς Βενετίαν ἀπαχθέντες λέοντες», «Ἡ χολέρα ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τὰ ἔτη 1865 καὶ 1866». Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τῷ 1892, κληροδοτήσας τὴν βιβλιοθήκην του εἰς τὴν Ἐθνικὴν βιβλιοθήκην. Γ. Λ. Α.

Digitized by Google

νεροφάγωμα (τό)· κοιλότης ἐδάφους συνήθως ἐπικλινοῦς, σχηματισθεῖσα ἐκ τῆς ροῆς πολλῶν ὑδάτων.

νερόφιδο (τὸ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἑρπετοῦ *τροπιδόνωτος ὁ ψηφιδωτός*.

Νεροράκτης *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Καλαμπακίου τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Δράμας, ὀνομαζόμενον πρότερον *Γεδῆ-Περέ*. Κάτ. (1928) 565. Χ. Δ.

νεροφύλλι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ποταμογείτων ὁ νηχόμενος*.

νεροχελίδονο (τὸ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ *γλαρεόλη*.

νεροχελῶνα (ἡ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἑρπετοῦ *ἀμὶς ἡ τελματαία*.

νεροχύτης (ὁ)· ἡ λεκάνη τοῦ μαγειρείου μετὰ ὑδρορρόης, ὅπου πλύνονται τὰ μαγειρικὰ σκεύη κττ.: «νεροχύτης μαρμάρινος».

— *[Ἐγκυκλοπ.]* Βλ. λ. *μαγειρεῖον* (τ. ΙΣΤ', σελ. 415 κ. ἑφ.).

Νεροχώρι(ον) *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς κοινότητος Δρυμώνα (Μπερίκου) τῆς ἐπαρχίας Τριχωνίδος τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ὀνομαζόμενον πρότερον *Τσεβελιάσα*. Κάτ. (1928) 160.

—2) Χωρίον τῆς κοινότητος Κοκκινολιθαρίου τῆς ἐπαρχίας Φιλιατῶν τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ὀνομαζόμενον πρότερον *Μουτσάλα*. Κάτ. (1928) 130.

—3) Χωρίον τῆς κοινότητος Πεμονίων τῆς ἐπαρχίας Ἀποκορώνου τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτοικοι (1928) 126. Χ. Δ.

Νέρσαι *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Κεντρικῆς Ἰταλίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Αἴκων (Aequi), ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἱμέλλα (νῦν Σάλτο). Ὑπὸ τοῦ Πλινίου (XXV, 48, 1) καλεῖται Vicus Nervesiae, εἰς τὰ πέριξ δ' αὐτῆς ἐφύετο βοτάνη τις, ἡ consiligo (pulmonaria officinalis), ὠφέλιμος κατὰ τῶν στηθικῶν παθήσεων. Τὴν θέσιν αὐτοῦ ἐπέχει ἡ νῦν Civitella di Nesce, ὅπου σῴζονται ἐρείπια θεάτρου κτλ. Α. Θ. Σ.

Νερσῆς. Τὸ ὄνομα τοῦτο φέρουσι τέσσαρες πατριάρχαι ἢ καθολικοὶ τῆς ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας:

— 1) ***Νερσῆς Α' ὁ Μέγας.*** Οὗτος εἷλκε τὸ γένος ἐκ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῶν Ἀρσακιδῶν καὶ ἦτο τρίτος κατ' εὐθεῖαν διάδοχος Γρηγορίου τοῦ Φωτιστοῦ. Κάτοχος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐχειροτονήθη τῷ 364 ἀρχιερεὺς καὶ ἐνήργησε δραστηρίως κατὰ τῶν ἐν Ἀρμενίᾳ εἰδωλολατρικῶν ἐθίμων καὶ ὑπὲρ τῆς ἱδρύσεως μοναστηρίων καὶ φιλανθρωπικῶν ἱδρυμάτων. Τῷ 366 ἡ ἐν Βαλαρσαπὰτ σύνοδος προσένειμεν αὐτῷ τὸν τίτλον τοῦ πατριάρχου ἢ καθολικοῦ, ὥρισε δὲ ἵνα ἐν τῷ μέλλοντι οἱ καθολικοὶ τῆς Ἀρμενίας ἐκλέγωνται καὶ χειροτονῶνται ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων αὐτῆς, οὐχὶ δὲ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Καισαρείας, ὡς ἐγίνετο μέχρι τοῦδε. Ὁ Νερσῆς δὶς μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν χάριν πολιτικῶν ὑποθέσεων πρὸς τοὺς αὐτοκράτορας Οὐαλεντινιανὸν καὶ Οὐάλεντα, ὑπὸ τοῦ τελευταίου ὅμως ἐξωρίσθη ὡς ὀρθόδοξος. Ἀπὸ τῆς ἐξορίας ἀπηλλάγη ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου καὶ μετέσχε τῆς Β' ἐν Κωνσταντινουπόλει Οἰκουμενικῆς συνόδου. Ἐπιστρέψας εἰς Ἀρμενίαν ἐδηλητηριάσθη τῷ 384 ἔν τινι συμποσίῳ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Πάπ.

— 2) ***Νερσῆς ὁ Β'.*** Ἐπατριάρχευσεν ἀπὸ τοῦ 526 μέχρι τοῦ 533, εἶναι δὲ γνωστὸς ὡς συγκροτήσας τῷ 527 τὴν ἐν Τόβιν σύνοδον.

— 3) ***Νερσῆς ὁ Γ' ὁ Ἀνακαινιστής.*** Ὀνομάζεται οὕτω ὡς ἀνακαινίσας τὴν ὑπὸ τῶν Ἀράβων καταστραφεῖσαν πόλιν Τόβιν. Ἡ πατριαρχεία (640—661) αὐτοῦ πίπτει εἰς δυσχερεῖς χρόνους διὰ τὴν Ἀρμενίαν, ἕνεκα τῶν κατ' αὐτῆς πολέμων τῶν Ἀράβων καὶ Ἑλλήνων. Τῷ 645 συνεκρότησε τὴν ἐν Τόβιν Ε' σύνοδον, ἥτις κατεδίκασε τὴν ἐν Χαλκηδόνι ὁμολογίαν. Ὅτε τῷ 646 οἱ Ἀρμένιοι ἀνεγνώρισαν τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἀράβων, τότε θυμωθεὶς ἐκ τούτου ὁ αὐτοκράτωρ Κώνστας ὁ Β' εἰσήλασε μετὰ στρατοῦ εἰς τὴν Ἀρμενίαν· ἀλλ' ὁ Νερσῆς, ἐξελθὼν εἰς προϋπάντησιν καὶ περιποιηθεὶς αὐτόν, προέλαβε τὴν ἐπίθεσιν καὶ συγκροτήσας σύνοδον ἐν Τόβιν ἀνεγνώρισε τὴν διδασκαλίαν τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου. Ἐν τούτοις, ἀναχωρήσαντος τοῦ Κώνσταντος, ἡ ἀντιχαλκηδονικὴ μερὶς ὑπερίσχυσε τῷ 648, ὁ δὲ Νερσῆς ἠναγκάσθη τότε νὰ παραιτηθῇ, ὁ διάδοχος δ' αὐτοῦ τῷ 651 κατεδίκασε τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον. Ὁ Νερσῆς κατέλαβε τὸν θρόνον τοῦ καθολικοῦ καὶ πάλιν τῷ 661, ὑπετάσσετο ὅμως πλέον τῷ καλίφῃ Μωαβίᾳ.

—***Νερσῆς ὁ Δ'*** (1166—1173) ὁ ***Κλαγιέννης*** ἢ ***Χαρίεις***, ἕνεκα τῆς ῥητορικῆς αὐτοῦ δεινότητος. Κατήγετο ἐκ τῶν Ἀρσακιδῶν καὶ ὑπῆρξε καθολικὸς ἀπὸ τοῦ 1366 μέχρι τοῦ 1173, γενόμενος ἐπίσημος ἐκ τῶν πρὸς τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν διαπραγματεύσεων πρὸς ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἅμα γενόμενος καθολικὸς ὁ Νερσῆς ἔγραψε πρὸς Μανουὴλ τὸν Κομνηνὸν ἐπιστολήν, ἐκφράζων τὴν πρὸς ἕνωσιν ἐπιθυμίαν, ἐκεῖνος δὲ ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν τὸν μαΐστορα καὶ φιλόσοφον Θεωριανὸν μετά τινος Ἀρμενίου μοναχοῦ Ἀτμάνου εἰς τὴν πόλιν Ρούμ-Καλέ, ἔνθα τῷ 1370 συνεζητήθησαν τὰ χωρίζοντα τὰς δύο Ἐκκλησίας ζητήματα καὶ ἰδίως τὸ περὶ δύο φύσεων καὶ θελήσεων, τὸ μὴ ἑορτάζειν τὰ Χριστούγεννα τὴν 6 Ἰανουαρίου, τὸ περὶ τῆς προσθήκης «ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς» ἐν τῷ τρισαγίῳ ὕμνῳ καὶ τὸ περὶ κατασκευῆς τοῦ ἁγίου μύρου ἐξ ἐλαίου καὶ οὐχὶ σησαμελαίου. Τὰ περὶ τῆς συζητήσεως ταύτης διαφόρως ἐκθέτουσιν αἱ σῳζόμεναι πηγαί, αἱ μὲν ἑλληνικαὶ ἀποκλίνουσαι ὑπὲρ τῶν ὀρθοδόξων, αἱ δὲ ἀρμενικαὶ ὑπὲρ αὐτῶν. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ Νερσῆς ἀπεδέχθη τὰς ὀρθοδόξους ἀπόψεις, μὴ δυνάμενος ὅμως νὰ ἀποφασίσῃ ἄνευ συνόδου, συνεννοήθη μετὰ τοῦ Θεωριανοῦ καὶ ἔγραψε τῷ Μανουὴλ τῷ 1172. Οἱ Ἕλληνες πρεσβευταὶ ἐπανῆλθον εἰς Ρούμ-Καλέ, ὅπου συνεκροτήθη ἡ ἀναμενομένη σύνοδος, ἀλλ' αὕτη, ἕνεκα ἀντιδράσεως τῶν ἀντιχαλκηδονικῶν, ἀπέτυχε τοῦ σκοπουμένου, δι' ὃ ὁ Νερσῆς διέλυσεν αὐτὴν καὶ ἐνεχείρισε τῷ Θεωριανῷ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Μανουήλ, ὑποσχόμενος τὴν ἀφαίρεσιν τῶν σκανδαλιζόντων ζητημάτων. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἀπέθανεν ὁ Νερσῆς τῷ 1173. Ἐκτὸς τῶν ἐνεργειῶν τούτων ὁ Νερσῆς εἶναι ἐπίσημος καὶ διὰ τὴν ῥητορικὴν αὐτοῦ δεινότητα. Συνέταξεν ἑρμηνείαν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, προσευχητήριον, ἱστορίαν τῆς Ἀρμενίας ἐν στίχοις 1592 καὶ ποιητικὰ ἔργα. † Η. Φ. ΒΑΦΕΙΔΗΣ

— **Νερσῆς** ὁ ἀπὸ ***Λαμπρῶν.*** Ἐπίσκοπος Ταρσοῦ (1153—1198). Ἦτο υἱὸς τοῦ Ὀσχίν, ἡγεμόνος τῆς πόλεως Λαμπρῶν ἐν Κιλικίᾳ, καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Νερσῆ Δ', κάτοχος τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς καὶ κοπτικῆς. Τῷ 1176 ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Λαμπρῶν καὶ Ταρσοῦ. Ὅτε Μανουὴλ ὁ Κομνηνὸς συνῆψε νέας διαπραγματεύσεις πρὸς ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν μετὰ τοῦ καθολικοῦ Γρηγορίου τοῦ Δ', συνεκροτήθη μεγάλη σύνοδος ἐν Ρούμ-Καλὲ (1174), ἥτις, ἀποδεξαμένη τὴν Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικὴν σύνοδον, ἀπεφάσισεν ἵνα ἐπὶ τῇ βάσει ταύτης γίνῃ ἡ ἕνωσις. Εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην πολὺ συνετέλεσεν ὁ Λαμπρῶν Νερσῆς, πείσας τοὺς Ἀρμενίους διὰ τοῦ ἐναρκτηρίου λόγου, ὃν ἐξεφώνησεν ἐν τῇ συνόδῳ. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ ἕνωσις δὲν ἐπετεύχθη, τὸ μὲν διότι οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς συνόδου δὲν κατώρθωσαν νὰ φθάσωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἕνεκα ταραχῶν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, τὸ δὲ διότι τῷ 1180 ἀπέθανεν ὁ Μανουήλ, οἱ δὲ Ἕλληνες δὲν ἠδύναντο νὰ σκεφθῶσι περὶ ἑνώσεως μετὰ τῶν Ἀρμενίων, ἀφοῦ μάλιστα οὗτοι ἤρξαντο διαπραγματεύσεων μετὰ τῶν Λατίνων. Ὁ Νερσῆς ἀπέθανεν αἰφνιδίως τῷ 1198. Ἐκτὸς πολλῶν μεταφράσεων ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ, ἔγραψε καὶ ὑπομνήματα, βιογραφίας τῶν πατέρων, ἐγκώμιον εἰς Νερσῆν τὸν Δ' καὶ διάφορα ποιήματα. † Η. Φ. ΒΑΦΕΙΔΗΣ

Νερσιά (Nerciat), ***Ἀνδρέας ντὲ—.*** Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Γάλλου συγγραφέως *André Robert*, γεννηθέντος ἐν Ντιζὸν τῷ 1739 καὶ ἀποθανόντος ἐν Νεαπόλει τῷ 1800. Διετέλεσεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος του, προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντισυνταγματάρχου. Τῷ 1780 μεταβὰς εἰς Γερμανίαν, διωρίσθη ὑποβιβλιοθηκάριος ἐν Cassel, μετὰ διετίαν δὲ διευθυντὴς τῶν κτημάτων τοῦ πρίγκιπος τῆς Ἔσσης - Ρότεμπουργ. Μετέσχε τῆς ἐξεγέρσεως τῆς Ὁλλανδίας, κατὰ δὲ τὴν ἐπανάστασιν κατέφυγεν εἰς Νεάπολιν. Συλληφθεὶς ἐν Ρώμῃ ὑπὸ τῶν Γάλλων, καθείρχθη μέχρι τοῦ 1800. Συνέγραψε πολλὰ μυθιστορήματα, οὐχὶ μὲ τὸ πραγματικὸν ὄνομά του, ἐξ ὧν ἀναφέρομεν: «Contes nouveaux», «Felicia», «Dorimont», «L'Urne de Zoroastre, les Aphrodites», «Monrose», «Le Diable au corps» κλπ. Σ. Σ.

νερτέρα (ἡ) (Nertera) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐρυθροδανοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἑρπούσας, ἰθαγενεῖς τῶν ψυχρῶν χωρῶν τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου. Ἐκ τῶν 6 εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι ἡ *νερτέρα ἡ ταπεινὴ* (Nertera depressa), ἥτις φύεται ἐπὶ τῶν ὀρέων τῶν νοτίων χωρῶν καὶ καλλιεργεῖται ἐνιαχοῦ ὡς κοσμητικόν. Δ. Ν. Π.

Νερτερεανοί (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Εἷς τῶν γερμανικῶν λαῶν, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Β', 11, 11) πρὸς Ἀν. τῶν Ἀβνοβαίων ὀρέων (Μέλανος Δρυμοῦ, Schwarzwald), ἀλλ' ἀγνώστου διαμονῆς. Α. Θ. Σ.

Νερτόβριγα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βαιτικῆς Ἱσπανίας (νῦν Ἀνδαλουσία), ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Β', 4, 10) ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Τουρδητανῶν, πρὸς Β. τῆς Ἱσπάλεως (νῦν Σεβίλλη). Τὰ ἐρείπια αὐτῆς ἀναγνωρίζονται παρὰ τὸ νῦν Frejenal, ἔν τινι τοποθεσίᾳ καλουμένῃ Valera la vieja. Α. Θ. Σ.

Νερτόβριγα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Β', 6, 57), ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Κ[illegible] τιβήρων, ἐπί τινος δεξιοῦ παραποτάμου τοῦ Ἴ[illegible] ρος ποταμοῦ, περὶ τὰ 26 μίλια ΝΔ. τῆς Και[illegible] ραυγούστας (νῦν Σαρραγόσα). Τὴν θέσιν α[illegible] ἐπέχει ἡ νῦν Calatorao, ὅπου σῴζονται τὰ ἐρεί[illegible] αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

Νερτσίνσκ (Nertchinsk) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τ[illegible] Σοβιετικῆς ὁμοσπονδίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Τρανσ[illegible] καλίας τῆς Α. Σιβηρίας, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποτα[illegible] Νέρτσα καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τ[illegible] ὑπερσιβηρικοῦ σιδηροδρόμου. Οἱ κάτοικοι ἀσ[illegible] λοῦνται μὲ τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον πολ[illegible] μων γουναρικῶν. Ἐγγὺς τῆς πόλεως ὑπάρχ[illegible] μεταλλεῖα ἀργύρου. Ἦτο ἄλλοτε τόπος ἐξορ[illegible] καταδίκων. Κάτ. 7.000. Χ. Δ.

Νερὺ (Nery) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Γαλλ[illegible] ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σανλὶ τοῦ νομοῦ Οὐάζ, κειμ[illegible] πρὸς Ν. τῆς Κομπιένης. Χ. Δ.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Διαρκούσης τῆς κατὰ τ[illegible] ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου γαλλικῆς ἀπ[illegible] χωρήσεως ἐκ τῶν συνόρων, διεξήχθη τὴν 1ην Σε[illegible] πτεμβρίου 1914 παρὰ τὸ γαλλικὸν χωρίον Ν[illegible] (ὀλίγα χιλιόμετρα νοτίως τῆς Κομπιένης) ἀγὼν μ[illegible] ταξὺ ἀντιπάλων ἱππικῶν, παραμείνας ἔκτοτε πα[illegible] γνωστος, διότι μία ταξιαρχία ἀγγλικοῦ ἱππι[illegible] ἠδυνήθη ν' ἀντεπεξέλθῃ ἐναντίον μιᾶς γερμανικ[illegible] μεραρχίας ἱππικοῦ (ἦτο ἀκόμη ἡ ἐποχή, καθ' ἣν τ[illegible] ἱππικὰ ἔδρων δι' ἱππομαχίας). μέχρι τῆς ἐκ Κο[illegible] πιένης ἀφίξεως ἑτέρας ἀγγλικῆς ταξιαρχίας ἱ[illegible] πικοῦ. Ν. Ε. [illegible]

Νέρων (Nero). Ἓν ἐκ τῶν ὀνομάτων (cognomen) τῆς Κλαυδίας γενεᾶς, σαβινικὴ λέξις κα[illegible] τὸν Σουητώνιον, σημαίνουσα: ἀνδρεῖος. Τὸ ὄνο[illegible] τοῦτο ἔφερεν ὁ κλάδος τῶν Τιβερίων, ὅστις ἀν[illegible] γεται μέχρι τοῦ Τιβερίου Κλαυδίου Νέρωνος, ἑν[illegible] ἐκ τῶν τεσσάρων υἱῶν τοῦ Ἀπίου Κλαυδίου Κα[illegible] κου. Τὸ πρῶτον σημαντικὸν πρόσωπον τοῦ κλά[illegible] δου ὑπῆρξεν ὁ ἔγγονος τοῦ Τιβερίου τούτο[illegible] ὅστις διεκρίθη κατὰ τὸν δεύτερον Καρχηδονιακ[illegible] πόλεμον. Τῷ 212 ὢν πραίτωρ συνετέλεσεν εἰς τ[illegible] ἅλωσιν τῆς Καπύης καὶ ἐστάλη εἰς Ἱσπανίαν, ὅ[illegible] ἐπολέμησε κατὰ τοῦ Ἀσδρούβα. Τῷ 207 ἦτο ὕπ[illegible] τος μετὰ τοῦ ἐχθροῦ του Λιβίου, μεθ' οὗ ἤρε τ[illegible] σημαντικὴν νίκην τοῦ Μεταύρου καὶ ἐτέλεσε θρία[illegible] βον ἐπ' αὐτῇ. Τῷ 204 ὑπῆρξε τιμητὴς μετὰ τοῦ Λ[illegible] βίου πάλιν. Ὁ ἐξάδελφος τούτου, *Τιβέριος Κλαύ[illegible]* *Νέρων*, ἐχρημάτισε πραίτωρ τῷ 204, κυβερνήτ[illegible] τῆς Σαρδηνίας κατόπιν, ὕπατος καὶ κυβερνήτ[illegible] τῆς Ἀφρικῆς κατὰ τὸ 202. Ἀναφέρεται ἐπί[illegible] ἄλλος *Τιβέριος Κλαύδιος Νέρων*, πραίτωρ τῷ 1[illegible] καὶ κυβερνήτης τῆς Σικελίας, τρεῖς ἄλλοι πραίτ[illegible] ρες (τῷ 178, τῷ 167 καὶ τῷ 80) καὶ τέλος ὁ π[illegible] τὴρ τοῦ αὐτοκράτορος Τιβερίου, ὅστις ἔγινε γ[illegible] στὸς διὰ τῆς κατηγορίας τοῦ Γαβινίου (54). Οὗ[illegible] τος ἐχρημάτισε ταμίας τοῦ Καίσαρος κατὰ τὸν π[illegible] λεμον τῆς Ἀλεξανδρείας, ἐνίκησε τὸν αἰγυπτια[illegible] στόλον, ὠνομάσθη ποντίφιξ, ἐγένετο πραίτωρ (4[illegible] συνεμάχησε μὲ τὸν Λούκιον Ἀντώνιον, κατώρθω[illegible] νὰ διαφύγῃ εἰς Πραίνεστον καὶ μάτην ἐπεχείρ[illegible] νὰ ἐξεγείρῃ τοὺς δούλους. Μετὰ πολλὰς περιπ[illegible] τείας ἐπανῆλθεν εἰς Ρώμην, ὅπου ἀπέθανε τ[illegible] 34 π. Χ. Ὁ υἱὸς τοῦ Νέρωνος τούτου, Κλαύδι[illegible] Δροῦσος, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Δροῦσος, ὑπῆρ[illegible] ὁ πατὴρ τοῦ Γερμανικοῦ.

— **Νέρων** (Nero). Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ (13 Ὀ[illegible] κτωβρίου τοῦ 54 μ. Χ.—9 Ἰουνίου τοῦ 68), γε[illegible] νηθεὶς ἐν Ἀντίῳ τῷ 37 καὶ αὐτοκτονήσας π[illegible] σίον τῆς Ρώμης τῷ 68. Υἱὸς τοῦ Γναίου Δομ[illegible] τίου Ἀχενοβάρβου καὶ τῆς Ἀγριππίνης, θυγατρ[illegible] τοῦ Γερμανικοῦ καὶ ἀδελφῆς τοῦ Καλιγούλα, ὠν[illegible] μάζετο κατ' ἀρχὰς *Λούκιος Δομίτιος Ἀχενόβαρβ[illegible]* Ἔχασε τὸν πατέρα του εἰς ἡλικίαν τριῶν ἐτ[illegible] καὶ ἐπειδὴ ἡ μήτηρ του ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ Κα[illegible] γούλα, ἀνετράφη ὑπὸ τῆς θείας του Λεπίδ[illegible] Ὅταν ἡ Ἀγριππῖνα συνεζεύχθη τὸν αὐτοκράτο[illegible] Κλαύδιον (θεῖόν της), τὸν ἔπεισε νὰ υἱοθετήσῃ τ[illegible] υἱόν της, ὅστις ἔλαβε τὰ ὀνόματα: *Νέρων-Κλαύ[illegible] διος-Καῖσαρ-Δροῦσος-Γερμανικὸς* (50). Τὸ π[illegible] γούμενον ἔτος εἶχε μνηστευθῇ τὴν Ὀκταβίαν, θ[illegible] γατέρα τοῦ Κλαυδίου καὶ τῆς Μεσσαλίνας. Ἡ μ[illegible] τηρ του ἐν τῷ μεταξὺ ἐφρόντιζε νὰ τὸν ἀνα[illegible] ρεύσῃ αὐτοκράτορα ἀντὶ τοῦ Βρεταννικοῦ, υἱο[illegible] καὶ φυσικοῦ κληρονόμου τοῦ Κλαυδίου, καὶ πρ[illegible] τοίμαζε τὴν ὁδὸν καταλλήλως. Ὁ Νέρων ἐγέν[illegible] ὕπατος, ἀρχηγὸς τῆς νεολαίας, ἀνθύπατος· ἐν ὀν[illegible] ματί του διενεμήθησαν δῶρα εἰς τὸν στρατὸν κα[illegible] τὸν λαὸν καὶ ὠργανώθησαν ἀγῶνες λαμπροί· ἀν[illegible] λαβε τὴν συνηγορίαν τῶν ἐπαρχιῶν, ἀγορεύων ἑ[illegible] ληνιστὶ ἐνώπιον τῆς συγκλήτου καὶ ὑποστηρίζω[illegible] τὸ Ἴλιον, τὴν Ρόδον, τὴν Ἀπάμειαν· εἰς τὸν ἱπ[illegible] πόδρομον ἐνεφανίζετο ἐνδεδυμένος μὲ τὴν θριαμ[illegible] βευτικὴν ἐσθῆτα, ἐνῷ ὁ Βρεταννικὸς ἐφόρει ἁπλ[illegible] λευκήν. Κατόπιν ἡ Ἀγριππῖνα ἐθανάτωσε τὴν ἀ[illegible] δραδέλφην της Δομιτίαν-Λεπίδην, ἡ ὁποία τ[illegible] διημφισβήτει τὴν στοργὴν τοῦ Νέρωνος, καὶ ἐδη[illegible] λητηρίασε τὸν σύζυγόν της. Ὅταν τὰ πράγματ[illegible] ἦσαν ἕτοιμα πλέον, ὁ ἄνθρωπός της, ὁ Ἀφράνι[illegible] Βοῦρρος, ἀρχηγὸς τῶν πραιτωριανῶν, ἀνηγόρευσ[illegible] διὰ τῶν πραιτωριανῶν αὐτοκράτορα τὸν Νέρωνα ἡ δὲ σύγκλητος ἐπεκύρωσε τὴν ἐκλογήν.

Digitized by Google

Ὁ νεαρὸς αὐτοκράτωρ, ἡλικίας τότε δέκα ἑπτὰ ἐτῶν, λόγῳ τῆς μορφώσεως, τὴν ὁποίαν εἶχε λάβει, ἐγνώριζε νὰ ζωγραφίζῃ, νὰ χαράσσῃ, νὰ παίζῃ λύραν, νὰ συνθέτῃ ποιήματα κλπ.· ἡ ματαιοδοξία του, ἐνισχυομένη ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς παντοδυναμίας, τὸν ὤθησε βραδύτερον νὰ ἐπιδιώξῃ τὰς θορυβώδεις ἐπιτυχίας τοῦ ἱπποδρομίου καὶ τοῦ θεάτρου καὶ τὰ χειροκροτήματα τοῦ ὄχλου. Εἰς τὴν πραγματικότητα, δὲν εἶχε κανὲν ρητορικὸν τάλαντον καὶ ἦτο ὁ πρῶτος ἐκ τῶν Καισάρων, ὅστις δὲν συνέθετεν ὁ ἴδιος τοὺς λόγους του. Μὴ δυνάμενος ν' ἀναδειχθῇ εἰς τὴν κατ' ἐξοχὴν ρωμαϊκὴν τέχνην, τὴν ρητορικήν, ἱκανοποιήθη διακρινόμενος εἰς τὴν ἁρματοδρομίαν ἢ τὴν ἠθοποιίαν. Οἱ ἀρχαῖοι ἐχώριζον τὴν βασιλείαν τοῦ Νέρωνος εἰς δύο περιόδους: εἰς τὴν περίοδον τῆς πρώτης πενταετίας (quinquenium Neronis), καθ' ἣν ἐπέτυχε νὰ συγκρατήσῃ τὰ πάθη του, καὶ εἰς τὴν περίοδον τῶν ὑπολοίπων ἐννέα ἐτῶν, καθ' ἃ ἐπεδόθη εἰς ἀκατονομάστους ἀκολασίας καὶ εἰς φρικαλέα ἐγκλήματα. Ὁ Νέρων διεσκέδαζε μὲ τοὺς συντρόφους του Ὄθωνα καὶ Σενέκιον, ἀφήνων τὴν διακυβέρνησιν τοῦ κράτους του εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν πραιτωριανῶν Βοῦρρον, τὸν διδάσκαλόν του Σενέκαν καὶ τὴν μητέρα του, ἥτις εἶχε σύμβουλον τὸν ἀπελεύθερον Πάλλαντα, αὐλάρχην. Ἡ Ἀγριππῖνα ἐφρόντιζε πάντοτε νὰ παρουσιάζεται ἐπισήμως συνδεδεμένη μὲ τὴν αὐτοκρατορίαν· κατὰ τὰς ἐπισήμους ἑορτὰς ἐκάθητο παραπλεύρως τοῦ υἱοῦ της. Ἀλλ' ἡ φιλοδοξία της αὕτη τὴν ἤγαγεν εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὸν Βοῦρρον κατ' ἀρχὰς καὶ τὸν Σενέκαν, καὶ τὸν ἴδιον τὸν Νέρωνα βραδύτερον. Ὅταν ὁ Νέρων ἠράσθη τῆς ἀπελευθέρας Ἀκτῆς, ἡ μήτηρ του, ἡ ὁποία ὑπεστήριζε τὴν μνηστήν του Ὀκταβίαν, ἠναντιώθη· ὁ Πάλλας ὑπέπεσεν εἰς δυσμένειαν καὶ ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ ἀπελευθέρου Ἐτρούσκου, ὅστις παρέμεινεν αὐλάρχης μέχρι τοῦ Δομιτιανοῦ. Ὅταν ἡ Ἀγριππῖνα ἤρχισε ν' ἀπειλῇ ἐπισείουσα τὰ δικαιώματα τοῦ Βρεταννικοῦ, ὅστις συνεπλήρωνε τὸ δέκατον τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὁ Νέρων ἔσπευσε νὰ τὸν δηλητηριάσῃ εἰς ἓν συμπόσιον, εἰς τὸ ὁποῖον παρευρίσκετο καὶ ἡ Ὀκταβία καὶ ἡ Ἀγριππῖνα (55). Ὀλίγον βραδύτερον ἡ Ἀγριππῖνα κατηγορήθη ἐπὶ συνωμοσίᾳ πρὸς ὄφελος τοῦ Ρουβηλλίου Πλαύτου, συγγενοῦς τῆς οἰκογενείας τοῦ Αὐγούστου, ἀλλ' οἱ κατήγοροί της εὗρον οἰκτρὸν τέλος.

Προτομὴ τοῦ Νέρωνος.
[Πινακοθήκη τῶν Ὀφικκίων, Φλωρεντία.]

Σπουδαῖον γεγονὸς εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Νέρωνος ὑπῆρξεν ἡ σύνδεσίς του μὲ τὴν ὡραίαν καὶ φιλάρεσκον Ποππαίαν Σαβίνην, σύζυγον τοῦ φίλου του Ὄθωνος, τὸν ὁποῖον ἐφρόντισε νὰ ἐξαποστείλῃ εἰς Λουσιτανίαν. Ἐντὸς ὀλίγου ἡ Ποππαία ἐξεδήλωσε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ γίνῃ νόμιμος σύζυγος τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλ' ἡ μήτηρ του ἠναντιοῦτο ὑπὲρ τῆς Ὀκταβίας. Τότε ὁ Νέρων τὴν στέλλει εἰς Βαΐας καὶ τὴν πληροῖ περιποιήσεων· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπιστροφήν, τὸ πλοῖον οὗ ἐπέβαινεν ἡ μήτηρ του ἐβυθίσθη, αὕτη δὲ μόλις διεσώθη κολυμβῶσα. Οὕτω δὲν κατώρθωσε ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ ἐμποδίου.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πρώτης πενταετίας, ἡ αὐτοκρατορία ἐκυβερνήθη ὁπωσδήποτε καλῶς. Ὁ Νέρων ἐπρότεινε τὴν κατάργησιν τῶν ἐμμέσων φόρων, ἀλλ' οἱ πλούσιοι ἐπέτυχον τὴν ἀπόρριψιν τῆς προτάσεως ὑπὸ τῆς συγκλήτου. Ὥρισε τὴν δημοσίευσιν τῶν φορολογικῶν καταλόγων, τὴν κατ' ἔτος φορολογικὴν ἀπογραφήν, ὑπεχρέωσε τοὺς ἄρχοντας νὰ δέχωνται τὰς ἀγωγὰς τῶν δούλων, τοὺς ὁποίους ἐκακομεταχειρίζοντο οἱ κύριοι, μετέφερε τὴν δικαιοδοσίαν τῶν δημάρχων καὶ τῶν ἀγορανόμων εἰς τοὺς ὑπάτους καὶ τοὺς πραίτωρας κλπ. Εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἐπίσης πολιτικὴν εἶχεν ἀρκετὰς ἐπιτυχίας. Παρεχώρησε τὴν Μικρὰν Ἀρμενίαν εἰς τὸν Ἰουδαῖον Ἀριστόβουλον, καὶ τὴν Σωφηνὴν εἰς τὸν Σωχημόν. Ὅταν οἱ Πάρθοι τοῦ Βολογαίσου ἐπετέθησαν κατὰ τῆς Ἀρμενίας (54), ἐδημιούργησεν ἀντιπάλους των καὶ ἐξαπέστειλεν εἰς τὸν Εὐφράτην τὸν ἐξαίσιον στρατηγὸν Δομίτιον Κορβύλωνα. Οὗτος ἀναδιωργάνωσε τὸν στρατόν, κατόπιν δὲ εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀρμενίαν, ὅπου ἀπὸ τοῦ 55 ἐκυριάρχει ὁ Τιριδάτης, ἀδελφὸς τοῦ Βολογαίσου, ἔκαυσε τὴν πρωτεύουσάν του Ἀρτάξατα, κατέλαβε τὰ Τιγρανόκερτα καὶ ὑπέταξεν ὁλόκληρον τὸ βασίλειον, εἰς τὸ ὁποῖον ὥρισε βασιλέα τὸν Τιγράνην (60). Οὗτος, ἀσυνέτως φερόμενος, ἐπετέθη κατὰ τοῦ Βολογαίσου, ὅστις κατώρθωσε καὶ ἐξεδίωξεν ἐξ Ἀρμενίας τὸν ρωμαϊκὸν στρατὸν τοῦ Καισηννίου Παίτου. Ὁ Νέρων ἐξουσιοδότησε τότε ἀπολύτως τὸν Κορβύλωνα, ὅστις κατενίκησε τοὺς Πάρθους. Εἰς τὸν Δούναβιν πάλιν ὁ Πλαύτιος Αἰλιανός, κυβερνήτης τῆς Μοισίας, ἐγκατέστησεν 100.000 βαρβάρων, οἵτινες, συναναμειγέντες μετὰ τῶν Ρωμαίων ἀποίκων, ἀπετέλεσαν τὸν λαὸν τῆς χώρας. Παρομοίας ἐπιτυχίας εἶχεν ἡ Ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Γαλατίαν. Πάντα ταῦτα ὅμως ὠφείλοντο εἰς τὴν εὐεργετικὴν ἐπὶ τοῦ Νέρωνος ἐπίδρασιν τοῦ Βούρρου καὶ τοῦ Σενέκα. Ἀλλὰ τῷ 62 ὁ Βοῦρρος ἀπέθανε καὶ ὁ Σενέκας ἀπεσύρθη. Ἡ ἀρχηγία τῶν πραιτωριανῶν διενεμήθη μεταξὺ τοῦ ἀνικάνου Φαινίου Ρούφου καὶ τοῦ Τιγελλίνου, φοβεροῦ ραδιούργου, ὅστις ὑπέθαλπε τὰ ἐλαττώματα τοῦ αὐθέντου του, κρατυνόμενα ὁλονὲν καὶ ἐπιδεινούμενα. Ἀπὸ τοῦ 59 ὁ Νέρων εἶχεν ἐκδηλώσει τὴν προτίμησίν του πρὸς τοὺς ἑλληνικοὺς ἀγῶνας· ὡδήγησε κατ' ἀρχὰς τὰ ἅρματα εἴς τινα ἰδιωτικὸν ἱππόδρομον ἐν τῷ Βατικανῷ καὶ κατόπιν ἐκάλεσε τὸν λαὸν ν' ἀποθαυμάσῃ τὴν δεξιοτεχνίαν του. Ἐθέσπισε τοὺς «νερωνείους ἀγῶνας» ἀνὰ πενταετίαν, καθ' οὓς θ' ἀπενέμοντο βραβεῖα εὐγλωττίας καὶ ποιήσεως. Ὁ Σουητώνιος βεβαιοῖ ὅτι, διὰ νὰ ἱκανοποιηθῇ ἡ ἰδιοτροπία του, κατῆλθον εἰς τὸν στίβον ὡς μονομάχοι 400 συγκλητικοὶ καὶ 600 ἱππεῖς, ἐντὸς δεκαετίας. Ἐχάριζεν εἰς τὸν λαὸν ὑπὸ τύπον λαχείου διάφορα δῶρα: ζῷα, πολυτίμους λίθους, πλοῖα, γαίας κλπ. Βοηθούμενος κατόπιν ὑπὸ τῆς Ποππαίας καὶ τοῦ Τιγελλίνου ἐπεδόθη εἰς ἀκατονόμαστα ὄργια καὶ εἰς φρικτὰ ἐγκλήματα, τὰ ὁποῖα προσέδωσαν εἰς τὸ ὄνομά του διαβολικὴν λάμψιν. Ἐθανάτωσε κατὰ σειρὰν τὴν Ὀκταβίαν, τὸν Πάλλαντα, τὸν Κορνήλιον Σύλλαν, τὸν Ρουβήλλιον Πλαῦτον κλπ. Ὠργάνωνεν ἑορτάς, εἰς τὰς ὁποίας, κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ Τακίτου, αἱ καλύτεραι δέσποιναι ἦσαν ἠναγκασμέναι νὰ συναγωνίζωνται εἰς πολυτέλειαν καὶ ἀκολασίαν τὰς ἑταίρας τῆς Ρώμης. Ἑώρτασε δημοσίᾳ τὸν θρησκευτικόν του γάμον μὲ ἕνα κίναιδον, τὸν ὁποῖον ἐχρησιμοποίει ὡς σύζυγόν του. Κατ' Ἰούλιον τοῦ 64 ἑπταήμερος πυρκαϊὰ κατέστρεψεν ἐξ ὁλοκλήρου τρεῖς καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ ἑπτὰ ἄλλας ἀπὸ τὰς δεκατέσσαρας συνοικίας τῆς Ρώμης. Ὁ Δίων ὁ Κάσιος καὶ ὁ Σουητώνιος βεβαιοῦν ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Νέρων ἔκαυσε τὴν πρωτεύουσάν του διὰ νὰ τὴν ἀνοικοδομήσῃ κατὰ ἰδικόν του σχέδιον καὶ ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πυρκαϊᾶς, ἐγκατεστημένος εἰς τὸν πύργον τοῦ Μαικήνα, ἐθεᾶτο ἀπαθὴς καὶ ἀπήγγελλε μὲ ὑπόκρουσιν λύρας τοὺς ὁμηρικοὺς στίχους, τοὺς ἀναφερομένους εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς Τροίας. Κατόπιν ἐφρόντισε νὰ τρέψῃ τὴν ὀργὴν τοῦ λαοῦ πρὸς τοὺς Χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι ἐρρίφθησαν εἰς τὰ θηρία ἢ ἀλειμμένοι μὲ ρητίνην ἐκάησαν ὡς λαμπάδες, φωτίζοντες τὰ νυκτερινὰ ὄργια. Ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ὁ Νέρων ἐχάραξε τὸ σχέδιον νέας Ρώμης, μὲ εὐρείας, εὐθυγράμμους ὁδοὺς καὶ χαμηλοτέρας οἰκίας. Μεταξὺ Παλατίνου καὶ Ἐσκυλίνου λόφου ἐκράτησε δι' ἑαυτὸν εὐρεῖαν ἔκτασιν, ὅπου ἔκτισεν ἀνάκτορον μὲ στοὰς μήκους 1.000 ποδῶν καὶ ἀπέραντον κῆπον. Ἐνώπιον τοῦ «χρυσοῦ οἴκου» του ἔστησε τὸν ἀνδριάντα του, ὕψους 120 ποδῶν. Ἡ ἀφάνταστος πολυτέλεια τοῦ ἀνακτόρου τούτου, ἡ ἀφθονία τῶν ἐνδυμάτων, τὰ ὁποῖα οὐδέποτε ἐφοροῦντο δίς, τὰ ταξίδια μὲ χρυσοποικίλτους ἵππους, τὰ πολύτιμα δῶρα εἰς ἑταίρας, ἠθοποιοὺς κλπ., οἱ ἀγῶνες καὶ αἱ παροχαὶ εἰς τὸν λαὸν ἀπῄτουν τεράστια ποσά. Διὰ νὰ τὰ ἐξοικονομήσῃ, δὲν ἤρκουν οἱ φόροι. Κατέφυγε λοιπὸν εἰς ἓν πρακτικώτερον μέτρον: κατεδίκαζεν εἰς θάνατον τοὺς πλουσίους καὶ ἐδήμευε τὴν περιουσίαν των. Ὁ φόνος χάριν τῆς κλοπῆς ἀπετέλει ἀδήριτον ἀνάγκην τῆς αὐτοκρατορικῆς πολιτικῆς. Οἱ ναοὶ ἐγυμνώθησαν ἀπὸ τὰ πλούτη των· ἀκόμη καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν ἐφεστίων θεῶν ἐδημεύθησαν καὶ τὰ νομίσματα ἐνοθεύθησαν δι' ἐλαττώσεως τοῦ εἰς χρυσὸν καὶ ἄργυρον περιεχομένου των.

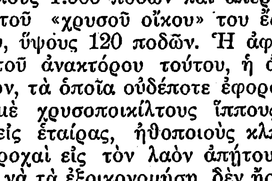

Νόμισμα τοῦ Νέρωνος.

Αἱ παραφροσύναι αὗται ἐπροκάλεσαν συνωμοσίας, ἡ σπουδαιοτέρα τῶν ὁποίων ἀπεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Μειλίχου, ἀπελευθέρου. Εἰς ταύτην μετεῖχον καὶ πολλοὶ εὐγενεῖς: ὁ Γ. Καλπούρνιος Πείσων, ὁ Λουκανός, ὁ Πλαύτιος Λατερανός, ὁ Βεστῖνος κλπ., οἱ ὁποῖοι ἐθανατώθησαν. Ὁ Σενέκας διετάχθη ν' ἀνοίξῃ ὁ ἴδιος τὰς φλέβας του (65). Ἔκτοτε αἱ ἐκτελέσεις ἐπολλαπλασιάσθησαν: ὁ Ἀντίστιος Βῆρος, ὁ Ὀστώριος Σκαπούλας, ὁ Πετρώνιος, ὁ Ἰούλιος Σιλανός, ὁ Σωρανὸς κλπ. εἶναι τὰ ἐνδοξότερα ἐκ τῶν θυμάτων. Ἡ Ποππαία, ἔγκυος, ἀπέθανεν ἐξ ἑνὸς λακτίσματος τοῦ συζύγου της. Ὁ Νέρων κατόπιν ἠθέλησε νὰ συζευχθῇ τὴν θετὴν ἀδελφήν του Ἀντωνίαν, θυγατέρα τοῦ Κλαυδίου, ἡ ὁποία, ἀρνηθεῖσα, ἐσφάγη, καὶ μετ' αὐτὴν ἐπεθύμησε τὴν Στατιλίαν Μεσσαλῖναν, τῆς ὁποίας ἐφόνευσε τὸν σύζυγον. Τὰ ἐγκλήματα σταματοῦν εἶτα, ἐπ' ὀλίγον, διότι διοργανοῦται πομπώδης ὑποδοχὴ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀρμενίας Τιριδάτου (66).

Αἴφνης καταλαμβάνει τὸν Νέρωνα κατακτητικὴ φιλοδοξία· σχεδιάζει ἐκστρατείαν εἰς τὰς πηγὰς τοῦ Νείλου ἢ εἰς τὰς διόδους τοῦ Καυκάσου καὶ ὀργανώνει λεγεῶνα ἐκ στρατιωτῶν ἀναστήματος ἓξ ποδῶν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐγκαταλείπει τὰς φαντασιώσεις ταύτας. Κατέρχεται εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ μεταβαίνει εἰς Ὀλυμπίαν, ὅπου ᾄδει, ἁρματοδρομεῖ καὶ κρημνίζει τοὺς ἀνδριάντας τῶν παλαιῶν ὀλυμπιονικῶν. Ἐν Κορίνθῳ, κατὰ τὰ Ἴσθμια, κηρύσσει τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος, παρῳδῶν τὸν Φλαμινῖνον, ἀλλὰ στραγγαλίζει καὶ ἕνα ἀντίζηλόν του ἠθοποιόν. Κατόπιν ἀναλαμβάνει τὴν τομὴν τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου καὶ τὴν ἐγκαταλείπει, φονεύει τὸν Κορβύλωνα, ἀπογυμνώνει τοὺς Δελφοὺς ἀπὸ 500 ἀγάλματα καὶ ἀποκομίζει ἐκ Θεσπιῶν τὸν Ἔρωτα τοῦ Πραξιτέλους. Ἔρχεται εἰς Ἰταλίαν διὰ νὰ ἑορτάσῃ τοὺς θριάμβους του κατὰ τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνας· εἰς τὴν Νεάπολιν εἰσέρχεται ἐπὶ λευκίππου ἅρματος, διὰ μέσου ἐπὶ τούτῳ ἀνοιγείσης διόδου διὰ τῶν τειχῶν, εἰς δὲ τὴν Ρώμην ἐπὶ τοῦ θριαμβικοῦ ἅρματος τοῦ Αὐγούστου, ἐνδεδυμένος πορφύραν καὶ χλαμύδα μὲ χρυσοῦς ἀστέρας καὶ φέρων τὸν στέφανον τοῦ ὀλυμπιονίκου εἰς τὴν κεφαλήν. Ὁ ἀπελεύθερος Ἥλιος, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀναθέσει τὴν διακυβέρνησιν τῆς Ρώμης κατὰ τὴν ἀπουσίαν του, ᾐσθάνετο ὅτι προσήγγιζεν ἡ θύελλα. Αἱ παραφροσύναι τοῦ Νέρωνος καὶ αἱ ἰδικαί του χρηματιστικαὶ ἀτασθαλίαι εἶχον ἐξαντλήσει τὸ κράτος. Οἱ Ἰουδαῖοι εἶχον ἐπαναστατήσει· ἐν Γαλατίᾳ ὁ Ἰούλιος Βίνδηξ, κυβερνήτης, διεκήρυσσεν ὅτι ἐθεώρει ἀτιμωτικὸν νὰ ὑπακούῃ εἰς ἕνα «κακὸν ἀοιδὸν» καὶ συνεννοήθη μετὰ τοῦ Γάλβα, ὅστις εἶχεν αὐτοεξορισθῇ ἐκ τῆς Ρώμης· οὗτος ἔλαβε τὰ ὅπλα καὶ ὑποστηριζόμενος καὶ ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος, κυβερνήτου τῆς Λουσιτανίας, ἀνηγόρευσεν ἑαυτὸν στρατηγὸν τῆς συγκλήτου καὶ τοῦ ρωμαϊκοῦ λαοῦ. Ὁ κυβερνήτης, ἀφ' ἑτέρου, τῆς Ἀφρικῆς Κλαύδιος Μάκερ διέκοψε τὴν ἀποστολὴν σίτου εἰς τὴν Ρώμην, τοῦτο δ' ἐπροκάλεσε πεῖναν, ἥτις ἐξήγειρε τὸν λαὸν κατὰ τοῦ Νέρωνος. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν πραιτωριανῶν Νυμφίδιος Σαβῖνος ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τοῦ Γάλβα. Ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ πάντων ὁ Νέρων ἔφυγε νύκτωρ καὶ μετημφιεσμένος, ἐνῷ ἡ σύγκλητος τὸν ἐκήρυσσεν ἐχθρὸν τῆς πατρίδος καὶ ἀνηγόρευεν αὐτοκράτορα τὸν Γάλβαν. Ἀπεμακρύνθη 4 χλμ. ἀπὸ τῆς Ρώμης καὶ κατέφυγεν εἰς τὸν ἀπελεύθερόν του Φάωνα, ὅπου, ἀνακαλυφθείς, ἠναγκάσθη ν' αὐτοκτονήσῃ· ἀλλ' ἦτο τόσον δειλός, ὥστε ἐχρειάσθη τὴν βοήθειαν τοῦ γραμματέως του Ἐπαφροδίτου, διὰ νὰ ἐμπήξῃ τὸ ξίφος εἰς τὸ στῆθός του. Λέγεται ὅτι αἱ τελευταῖαι λέξεις του ἦσαν: «qualis artifex pereo!» (=οἷος καλλιτέχνης ἀπόλλυμαι!). —Ω.

— **«Νέρων»** (Nerone). Μελόδραμα τοῦ Μπόϊτο, ἀναβιβασθὲν τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς σκηνῆς τῆς «Σκάλας» τοῦ Μιλάνου, ἐν ἔτει 1924. Τὸ ἔργον τοῦτο, εἰς ὃ ὁ συνθέτης εἰργάσθη ἐπὶ μακρόν, ἐπαίχθη, συμφώνως τῇ θελήσει του, μετὰ τὸν θάνατόν του. Ἡ πρώτη, λαβοῦσα τὰς διαστάσεις ἐθνικοῦ γεγονότος, δὲν ἐδικαίωσε παρὰ ταῦτα τὰς προσδοκίας τοῦ κοινοῦ καὶ τὸ μελόδραμα τοῦτο τοῦ Μπόϊτο ταχέως ἐγκατελείφθη. Ὁ «Νέρων» περιέχει ὡραίας σελίδας, ἀλλὰ τὸ ἀπὸ τῆς πρώτης συλλήψεως μέχρι τῆς ἀποπερατώσεώς του διαρρεῦσαν μακρὸν χρονικὸν διάστημα ἀφῆκε τὰ ἴχνη καὶ ἐπὶ τοῦ ὕφους τοῦ ἔργου, κράματος παλαιοτέρας καὶ συγχρόνου τεχνοτροπίας. Γ. Σ.

νερώνειος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν Νέρωνα, ὁ τοῦ Νέρωνος: «νερώνειοι χρόνοι».

Νερωνία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μεταγενεστέρα ὀνομασία τῶν *Ἀρταξάτων*, παλαιᾶς πρωτευούσης τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας, ἥτις καταστραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Γν. Δομιτίου Κορβούλωνος, στρατηγοῦ τῶν Ρωμαίων, τῷ 58 π.Χ., ἀνεκτίσθη ὀλίγον μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ βασιλέως Τιριδάτου, ὅστις πρὸς τιμὴν τοῦ Νέρωνος ὠνόμασεν αὐτὴν Νερωνίαν. Τὰ ἐρείπια αὐτῆς σῴζονται ἐν τῇ νῦν Ἀρδασὰρ (Ardaschar), παρὰ τὸ Ἐριβάν. Α. Θ. Σ.

Νερωνιάνειον *δόγμα [Ρωμ. Δίκ.]*· βλ. *Τρεβελλιάνειον*.

νερώνω· δημοτ., χύνω νερό, ἀναμιγνύω τι μὲ νερό: «νέρωσε τὸ κρασί».

νέρωτα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *θριώδης ὁ θριδακοειδὴς* (Ulva lactuca)· ‖ *νέρωτα τῆς γῆς*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ὕπνος ὁ κοινὸς* (Hypnum vulgare).

Νὲς (Loch Ness) *[Γεωγρ.]*. Ἡ μεγίστη τῶν λιμνῶν τῆς Σκωτίας, ἐν τῇ κομιτείᾳ τοῦ Ἴμβερνες (Σκωτίας). Ἔχει μῆκος ἀπὸ ΝΔ. πρὸς τὰ ΒΑ. 42

Digitized by Google

χλμ., πλάτος 2—3 χλμ., ἐπιφάνειαν 50 τ. χλμ. καὶ βάθος 240 μ. Εἰς αὐτὴν ἐκβάλλουν πολλοὶ μικροὶ ποταμοί. Π. Γ. Λ.

Νέσακτον, ἢ *Νεσάκτιον* [*'Αρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς ΒΑ. Ἰταλίας, ἐν Ἰστρίᾳ, παρὰ τὰ δαλματικὰ μεθόρια, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Γ', 1, 23) ὡς ἡ τελευταία πόλις τῆς ἰταλικῆς παραλίας, ἐπὶ τοῦ Ἀρσία ποταμοῦ (νῦν Ἄρσα), περὶ τὰ 20 μίλλια ΒΑ. τῆς Πόλας. Ὑπὸ τοῦ Πλινίου (ΙΙΙ, 23, 2) καλεῖται *Νεσάκτιον*, κατεστράφη δὲ περὶ τὸ 181 π. Χ. ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων. Ἡ θέσις αὐτῆς ἀναγνωρίζεται κατά τινας ἐν τῷ νῦν Porto Malagatta. Α. Θ. Σ.

νεσαρέτι (τό)· ἰδιωματ. (λ. τουρκ.), ἀπόφασις· «ἔκανε νεσαρέτι» ἐπῆρε ἀπόφασιν.

Νεσχώρι [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀγκαθιᾶς (Γκριτζάλης) τῆς ἐπαρχίας Ἡμαθίας (Βεροίας) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 338. Χ. Δ.

Νεσατέλ ἢ ***Νόϋενμπουργκ*** (γαλλ. Neuchâtel, γερμ. Neuenburg) [*Γεωγρ.*].—1) Καντόνιον τῆς Ἑλβετίας. Κεῖται πρὸς τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς χώρας ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Ἰούρα καὶ περιλαμβάνει τὸ ἀρχαῖον πριγκιπᾶτον τοῦ Νόϋενμπουργκ καὶ τὴν παλαιὰν κομητείαν τοῦ Βαλανζέν. Ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ καντονίου τῆς Βέρνης, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ καντονίου τοῦ Βῶ, πρὸς Δ. ὑπὸ τῶν γαλλικῶν συνόρων τῆς Ἀλσατίας, ἐνῷ πρὸς τὰ ΝΑ. ὁ ποταμὸς Τιὲλ καὶ ἡ λίμνη Νεσατὲλ χωρίζουν τοῦτο ἀπὸ τῶν καντονίων τῆς Βέρνης, τοῦ Φρειβούργου καὶ τοῦ Βῶ. Ἔχει ἐπιφάνειαν 800 τ. χλμ. καὶ 125.250 κατ., ὧν 84,7% εἶναι Γάλλοι, 12,2% Γερμανοὶ καὶ οἱ λοιποὶ Ἰταλοὶ καὶ ξένοι. Οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων εἶναι καθολικοί, οἱ δὲ λοιποὶ διαμαρτυρόμενοι. Τὸ ἔδαφος αὐτοῦ διαιρεῖται εἰς τρία τμήματα: εἰς τοὺς ἀμπελῶνας (les vignobles), ὅπου τὸ ὕψος ποικίλλει ἀπὸ 432 μ.—700 μ., εἰς τὰς πεδιάδας (les vallées), αἵτινες περιλαμβάνουν κυρίως τὰ ὑψίπεδα τοῦ Τραβὲρ καὶ τῆς Βὰλ ντὲ Ρύ, ὧν τὸ ὕψος ποικίλλει ἀπὸ 700 μ.—900 μ., καὶ εἰς τὰ ὄρη (les montagnes), ὅπου τὸ ὕψος κυμαίνεται ἀπὸ 900 μ. μέχρι 1.465 μ. Αἱ ὑψηλότεραι ἐν τῷ καντονίῳ κορυφαὶ εἶναι ἡ *Λὸκ* (925 μ.), ἡ *Σὼ-ντὲ-Φὸν* (992 μ.), ἡ *Σάνι* (1043 μ.) καὶ ἡ *Λὰ Μπρεβὶν* (1046 μ.), αἱ δὲ ἐν αὐτῷ κορυφαὶ τοῦ Ἰούρα φθάνουν εἰς ὕψος 1423 μ. ἐν Τὲτ-ντὲ Ράν, εἰς ὕψος 1.442 μ. ἐν Μὸν Ρασὶν καὶ εἰς ὕψος 1.465 ἐν Κρὲ ντὺ Βάν. Πάντα τὰ ὄρη ταῦτα εἶναι πλήρη δασῶν καὶ παρέχουν ἀφθόνους βοσκὰς καὶ λειμῶνας εἰς τὰς μεταξὺ αὐτῶν σχηματιζομένας κοιλάδας. Μέγα μέρος τῶν ποταμίων ὑδάτων ἐν τῷ καντονίῳ τούτῳ διαρρέει ὑπογείως, σχηματίζον πολλὰς πηγὰς καὶ λαμβάνον σχῆμα ποταμοῦ κατὰ διακεκομμένα διαστήματα. Οἱ κυριώτεροι τῶν ποταμῶν αὐτῶν εἶναι ὁ *Ντοὺ* καὶ ὁ *Τιέλ*. Λόγῳ τῆς ποικιλίας τοῦ ἐδάφους, τὸ κλῖμα παρουσιάζει μεγάλας διαφοράς. Γενικῶς ὅμως εἶναι ψυχρόν, ἰδίως κατὰ τὰ ὑψηλότερα αὐτοῦ τμήματα. Ἡ μέση θερμοκρασία εἰς τὸ τμῆμα τῶν ἀμπελώνων εἶναι 8°,9 (κατὰ Ἰανουάριον 1°, κατὰ Ἰούλιον 18°,8), εἰς δὲ τὸ τμῆμα τῶν ὀρέων εἶναι 6°. Ἐκ τοῦ ἐδάφους του τὰ 87% εἶναι παραγωγικά, περιλαμβάνοντα 61% ἀγροὺς καὶ βοσκάς, 25% δάση καὶ 1% ἀμπελῶνας εὑρισκομένους κυρίως παρὰ τὰς ὄχθας τῆς λίμνης. Ἡ πτηνοτροφία εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη καθὼς καὶ ἡ ἁλιεία ἐν τῇ λίμνῃ τοῦ Νεσατέλ. Τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν γεωργικῶν προϊόντων εἶναι ὁ οἶνος, οὗ ἡ ἐτησία παραγωγὴ ἀνέρχεται εἰς 100.000 ἑκατόλιτρα, ἐκ δὲ τῶν κτηνοτροφικῶν ὁ τυρός. Ἔχει ἐπίσης μεταλλεῖα ἀσφάλτου, ἀσβεστολίθου καὶ τύρφης. Ἡ βιομηχανία εἶναι εἰς μέγαν βαθμὸν ἀνεπτυγμένη, ἰδίως ἡ τῆς ὡρολογοποιίας. Ὑπάρχουν ἐν τῷ καντονίῳ 565 ἐργοστάσια ὡρολογίων, παράγοντα ἐτησίως περὶ τὰ 500.000 ὡρολόγια χρυσᾶ καὶ 260.000 ἀργυρᾶ. Σημαντικὴ ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ βιομηχανία ἠλεκτρικῶν καλωδίων καθὼς καὶ ἡ κατασκευὴ σοκολάτας.

Τὸ καντόνιον ἔχει πυκνὸν δίκτυον σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν καὶ ζωηρὰν ἀτμοπλοϊκὴν κίνησιν ἐν τῇ λίμνῃ τοῦ Νεσατέλ. Ἀπὸ ἀπόψεως ἐκπαιδευτικῆς κινήσεως τὸ Νεσατὲλ εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον προηγμένων καντονίων τῆς Ἑλβετίας, ἔχον πανεπιστήμιον, γυμνάσιον, γεωργικάς, ἐμπορικάς, τεχνικάς, οἰκοκυρικὰς καὶ διαφόρων γυναικείων ἐπαγγελμάτων σχολάς, διδασκαλεῖα καὶ πολλὰς σχολὰς τῆς κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως. Κατὰ τὸ Σύνταγμα τῆς 21 Νοεμβρίου 1858, πολλάκις ἔκτοτε τροποποιηθέν, τὸ καντόνιον τοῦ Νεσατὲλ ἀποτελεῖ ἐλευθέραν δημοκρατικὴν πολιτείαν, ἐν τῇ ἑλβετικῇ ὁμοσπονδίᾳ. Τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ἀσκεῖ τὸ συμβούλιον τῆς πολιτείας, ἀποτελούμενον ἀπὸ πέντε μέλη ἐκλεγόμενα ἀνὰ τριετίαν, τὸ δὲ νομοθετικὸν τὸ μέγα συμβούλιον, τοῦ ὁποίου τὰ μέλη ἐκλέγονται (ἓν ἀνὰ 1.200 κατοίκους) ἀνὰ τριετίαν. Διοικητικῶς τὸ καντόνιον διαιρεῖται εἰς 6 διαμερίσματα ἢ νομούς, καὶ 13 δήμους. Τὰ ἐθνικὰ χρώματα τοῦ καντονίου εἶναι τὸ πράσινον, τὸ λευκὸν καὶ τὸ ἐρυθρόν.

—2) Πόλις τῆς Ἑλβετίας, πρωτεύουσα ὁμωνύμου καντονίου. Κάτ. 22.100, κατὰ τὸ πλεῖστον διαμαρτυρόμενοι. Κεῖται ἐπὶ τῆς ΒΔ. ὄχθης τῆς ὁμωνύμου λίμνης καὶ εἶναι ἀμφιθεατρικῶς ἐκτισμένη εἰς ὕψος 434—580 μ. παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ἰούρα. Εἶναι ἐκ τῶν ὡραιοτέρων καὶ πανοραματικωτέρων πόλεων τῆς Ἑλβετίας. Πρὸς τὸ ἄνω αὐτῆς τμῆμα ὑπάρχει παλαιὸν καστέλλιον τοῦ ΙΓ' καὶ ΙΔ' αἰῶνος, ἄλλοτε ἕδρα τοῦ Πρώσσου διοικητοῦ καὶ νῦν ἕδρα τῆς κυβερνήσεως τοῦ καντονίου, καὶ ἡ μητρόπολις, ἡ σημαντικωτέρα τῶν ἐκκλησιῶν τῆς πόλεως, ρωμανικοῦ ρυθμοῦ, ἀνακαινισθεῖσα τῷ 1870. Πλεῖστα ἐκ τῶν ἀξιολόγων κτηρίων καὶ δημοσίων ἔργων τῆς πόλεως ὀφείλονται εἰς τὸν ἐκ Νεσατὲλ πλούσιον φιλάνθρωπον Δαβὶδ Πυρύ, ὁ ὁποῖος τῷ 1786 ἐδώρησεν εἰς τὴν γενέτειράν του 4.000.000 φράγκα, δι' ὧν, μεταξὺ ἄλλων, κατεσκευάσθησαν σχολεῖα, ἄσυλα, τὸ δημαρχεῖον καὶ μετετοπίσθη ἡ πολλὰς ἄλλοτε ζημίας προκαλοῦσα εἰς τὴν πόλιν κοίτη τοῦ χειμάρρου Σεϋόν. Παρὰ τὰς ὄχθας τῆς λίμνης, ὅπου ἔχει κατασκευασθῆ μεγάλη προκυμαία, εὑρίσκεται ἡ ἀκαδημία μὲ τὰς τέσσαρας αὐτῆς σχολὰς (θεολογικήν, νομικήν, ἱστορικοφιλοσοφικῶν καὶ χημικοφυσικῶν ἐπιστημῶν), τὸ σεμινάριον καὶ θαυμάσιον γυμνάσιον. Εἰς τὸ ἀνώτατον τμῆμα τῆς πόλεως εὑρίσκονται τὰ κτήρια τῶν φυλακῶν καὶ τοῦ ἀστεροσκοπείου. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐκπαιδευτικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἱδρυμάτων εἶναι ἡ ἐμπορικὴ σχολή, τὸ μουσεῖον φυσικῆς ἱστορίας, τὸ ἐθνογραφικὸν καὶ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον, ἡ ἀλπινιστικὴ ζῳολογικὴ συλλογὴ Σαλλάν, ἡ δημοσία βιβλιοθήκη μετὰ 120.000 τόμων, ἡ πινακοθήκη, τὰ νοσοκομεῖα κτλ. Ἔχει μεγάλην βιομηχανικὴν κίνησιν μὲ πολλὰ ἐργοστάσια ὡρολογίων καὶ ἠλεκτρικῶν ἐργαλείων. Τὸ Νεσατὲλ θεωρεῖται ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἐκπαιδευτικῶν κέντρων τῆς Ἑλβετίας. Ἐκ τῶν κυριωτέρων πηγῶν πλούτου τῶν κατοίκων τῆς πόλεως εἶναι καὶ τὰ πολυάριθμα ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα καὶ οἰκοτροφεῖα, τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων εὑρίσκονται εἰς τὰ περίχωρα τῆς πόλεως, ἐκτισμένα ἐπὶ γραφικῶν καὶ καταφύτων κλιτύων ὀρέων καὶ ἐπὶ λόφων. Παρ' αὐτὴν ὁ χείμαρρος Σεϋὸν σχηματίζει ὡραίους καταρράκτας, ὑπάρχουν δὲ καὶ πλεῖσται γραφικαὶ τοποθεσίαι μὲ θαυμασίαν θέαν πρὸς τὴν λίμνην καὶ τὰς Βερναίας Ἄλπεις. Πρὸς τὰς τοποθεσίας ταύτας ὁδηγοῦν ὀδοντωτοὶ σιδηρόδρομοι.

Τὸ ὄνομα τοῦ Νεσατέλ, ὑπὸ τὴν λατινικὴν ὀνομασίαν Novum Castellum, ἀναφέρεται κατὰ πρῶτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐν ἐγγράφῳ τοῦ βασιλέως Ροδόλφου Γ' τῷ 1011, ἐν τῷ ὁποίῳ γίνεται περὶ αὐτοῦ λόγος ὡς ἕδρας τοῦ τελευταίου τούτου τῶν Βουργουνδίων βασιλέων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ροδόλφου Γ' περιῆλθεν εἰς τὴν Γερμανικὴν αὐτοκρατορίαν. Κατὰ τὸ 1150 τὸ φρούριον καὶ ἡ πόλις τοῦ Νεσατὲλ περιῆλθον ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν κομήτων τοῦ Νεσατέλ, οἵτινες τῷ 1288 ἠναγκάσθησαν νὰ ἀναγνωρίσουν τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν κομήτων τοῦ Σαλὸν-Ἀρλαί. Βραδύτερον περιῆλθεν εἰς τοὺς δοῦκας τοῦ Λονγκβίλ, οἵτινες ὅμως ἐξέλιπον ἄνευ διαδόχου τῷ 1707, ὁπότε ἤρχισε σφοδρὸς ἀγὼν περὶ διαδοχῆς, ὁ ὁποῖος κατέληξεν εἰς τὴν ἐκλογὴν ὑπὸ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τοῦ Νεσατὲλ τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας Φρειδερίκου τοῦ Α' ὡς κυριάρχου τῆς χώρας. Ἡ ἐπικυριαρχία αὕτη τῆς Πρωσσίας ἦτο μᾶλλον ὀνομαστική, διότι κατ' οὐσίαν τὸ Νεσατὲλ παρέμενεν ἀνεξάρτητος χώρα, διοικουμένη ὑπὸ διαίτης καὶ τῶν ὑπ' αὐτῆς ἐκλεγομένων ἀρχόντων. Ἡ ὀνομαστικὴ αὕτη ἐπικυριαρχία τῆς Πρωσσίας διήρκεσε μέχρι τοῦ 1857, μὲ μικρὰν διακοπὴν ἀπὸ τοῦ 1806 μέχρι τοῦ 1814, ὁπότε τὸ καντόνιον καταληφθὲν ὑπὸ τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων προσεφέρθη ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος Α' εἰς τὸν στρατάρχην Μπερτιέ, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ πρίγκιπος τοῦ Νεσατέλ. Τῷ 1814 ἐπανῆλθε καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν ὀνομαστικὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Πρωσσίας, ἀλλὰ συγχρόνως προσεχώρησεν εἰς τὴν Ἑλβετικὴν ὁμοσπονδίαν, ἧς ἐγένετο μέλος τῷ 1815. Μέχρι τοῦ 1857 τὸ Νεσατὲλ ἦτο τὸ μόνον μέλος τῆς Ἑλβετικῆς ὁμοσπονδίας, ὅπερ δὲν ἀπετέλει δημοκρατίαν, ἀλλὰ διετήρει εἰσέτι, ἔστω καὶ ὀνομαστικῶς, τὸν κληρονομικὸν ἄρχοντα. Πρὸς κατάργησιν τοῦ κληρονομικοῦ τούτου δικαιώματος ἔλαβον χώραν ἐξεγέρσεις τῷ 1831, τῷ 1848, ἀλλὰ μόλις, μετὰ πολλὰς διαπραγματεύσεις, τῷ 1857 ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας ἐδέχθη νὰ παραιτηθῇ τῶν ἐπὶ τοῦ καντονίου δικαιωμάτων του, διατηρήσας μόνον τὸν ὀνομαστικὸν τίτλον τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Νεσατέλ. Μ. Δ. Β.

— Νεσατὲλ ***λίμνη τοῦ*** **—** (Neuchâtel) [*Γεωγρ.*]. Λίμνη τῆς Ἑλβετίας, κειμένη ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Ἰούρα. Εὑρίσκεται μεταξὺ τῶν καντονίων Νεσατέλ, Βῶ, Φρειβούργου καὶ Βέρνης, εἰς ὕψος 432 μ., ἔχει μῆκος 38 χλμ., πλάτος 3—8 χλμ., περιφέρειαν 93 χλμ., βάθος μέσον 75 μ. καὶ μέγιστον 154 μ. καὶ ἐμβαδὸν 216 τ. χλμ. Εἰς αὐτὸν χύνονται οἱ ποταμοὶ *Τιέλ*, *Ἀρνόν*, *Ρέζ*, *Σερριέρ*, *Σεϋόν*, *Μπροὺ* καὶ *Μαντόν*. Εἰς παλαιοτέρας ἐποχὰς ἦτο ἡνωμένη μετὰ τῶν παρ' αὐτὴν μικροτέρων λιμνῶν *Μπιὲν* καὶ *Μορά*. Εἶναι ἐκ τῶν τριῶν μεγαλυτέρων λιμνῶν τῆς Ἑλβετίας, ἐρχομένη μετὰ τὰς λίμνας Γενεύης καὶ τῆς Κωνσταντίας. Ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ καντονίου τοῦ Βῶ καλεῖται καὶ λίμνη Ἰβερντόν. Αἱ ὄχθαι τῆς λίμνης πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἰούρα εἶναι μᾶλλον ὑψηλαὶ καὶ κεκαλυμμέναι ὑπὸ ἀμπελώνων καὶ ἀλσῶν, μετὰ πολλῶν πόλεων καὶ χωρίων καὶ πλουσίων ἐπαύλεων. Ὀλιγώτερον κατῳκημέναι εἶναι καὶ μᾶλλον μονότονοι καὶ χθαμηλαὶ αἱ ὄχθαι πρὸς τὰ καντόνια τοῦ Φρειβούργου καὶ τοῦ Βῶ. Παρὰ τὰς ὄχθας αὐτῆς ἀνευρέθησαν πολυάριθμοι ἀρχαιόταται λιμναῖαι οἰκήσεις. Ἰδιαιτέρως ἀξιόλογα εἶναι τὰ ἀνευρεθέντα λείψανα τῆς σιδηρᾶς ἐποχῆς, ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Τέν, πρὸς τὸ βόρειον τμῆμα τῆς λίμνης. Κυριώτεραι ἐπ' αὐτῆς πόλεις εἶναι τὸ *Νεσατέλ*, ἡ *Σαὶν-Μπλαίζ*, ἡ Ἐ[...] ἡ *Κουντρφέν*, ἡ *Ἐστεβαιγιέ*, ἡ *Ὑβερντόν*, ἡ *Γ*[...]*τσόν*, ἡ *Κονσὶζ* καὶ ἡ *Κολομπιέ*, συνδεόμεναι διὰ ἀτμοπλοϊκῆς συγκοινωνίας καὶ διὰ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἥτις περιβάλλει τὰς ὄχθας τῆς. Ἐν τῇ λίμνῃ διεξάγεται σημαντικὴ ἁλιεία. Εἰς περίπτωσιν δριμυτάτου χειμῶνος τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς πήγνυται. Μ. Δ. Β.

Νέσιβις [*'Αρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Μεσοποταμίας (βλ.λ. *Νίσιβις*).

νέσιμο (τό)· ἡ ἐνέργεια τοῦ νήθειν· ἄλλως *νησιμο* (βλ. λ.).

Νεσκιάτι [*Γεωγρ.*]. Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ ἀλβανικοῦ χωρίου *Ζάππα* (βλ. λ.).

νεσλία (ἡ) (Neslia) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σταυρανθῶν*, περιλαμβάνον εἰκοσι στα εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὰς παρὰ τὴν Μεσόγειον χώρας καὶ παρ' ἡμῖν. Δ. Κ.

νεσόδους [*Παλαιοζῳολ.*]· βλ. λ. *νησόδους*.

Νεσρὶ (Nechri). Τοῦρκος ἱστορικὸς ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάνου Βαγιαζὶτ τοῦ Β' (1481-1512). Ἔγραψε κατὰ παραγγελίαν τούτου ἱστορίαν τῆς Τουρκίας ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους μέχρι τῶν ἡμερῶν του, ἐκτὸς δὲ ταύτης καὶ παγκόσμιον ἱστορίαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Δζιχαννουμά», περιέχουσαν πολλὰς πληροφορίας περὶ Τούρκων καὶ Ταταρῶν ἐν γένει. Εἶναι ὁ ἀρχαιότερος Τοῦρκος ἱστορικός, τοῦ ὁποίου σῴζονται τὰ ἔργα. Ν. Ι.

Νέσσι (Nessi), ***Πῖος***. Ἱσπανὸς συγγραφεύς (βλ. *Μπαρόχα* Πῖος).

Νέσσελροντ, ***Κάρολος-Ροβέρτος***, κόμης πί- Ῥῶσσος διπλωμάτης, γεννηθεὶς ἐν Λισσαβῶνι τῷ 1780 καὶ ἀποθανὼν ἐν Πετρουπόλει τῷ 1862. Ἀπομείνας ὀρφανὸς γονέων ἐν μικρὰν ἡλικίαν, ἀπεστάλη εἰς Φραγκφούρτην παρὰ τῷ θεῷ του Ἐρρίκῳ Γκοντάρ, ὅστις ἀνέλαβε τὴν ἀνατροφὴν αὐτοῦ. Ἐσπούδασεν ἐν Βερολίνῳ, διετέλεσε δ' ἐπί τινα χρόνον ἀξιωματικὸς καὶ ἀπεφάσισεν ἔπειτα νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ διπλωματικὸν στάδιον. Διωρίσθη κατὰ πρῶτον ἀκόλουθος εἰς τὴν ρωσικὴν πρεσβείαν τοῦ Βερολίνου (1802) καὶ εἶτα γραμματεὺς τῆς ἐν Στουτγάρδῃ τοιαύτης. Τῷ 1807 ἐτοποθετήθη ὡς διπλωματικὸς πράκτωρ ἐν Χάγῃ, μετ' ὀλίγον δὲ μετετέθη ὡς σύμβουλος πρεσβείας εἰς Παρισίους, ὁπόθεν ἤρξατο τὸ ἔνδοξον στάδιον αὐτοῦ. Τῷ 1810 αἱ ἀποκαλύψεις του πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον Α' περὶ τῶν μυστικῶν ἐξοπλισμῶν τοῦ Ναπολέοντος Α' κατὰ τῆς Ρωσίας ἐξησφάλισαν εἰς αὐτὸν τὴν εὔνοιαν τοῦ τσάρου. Τῷ 18[..] ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ρωσίας κόμης Τσερνισέφ τὸν ἀπέστειλεν εἰς Πετρούπολιν, ὅπως θέσῃ ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ Ἀλεξάνδρου Α' τὰ συλλεχθέντα ἔγγραφα, ἅτινα δὲν ἠδύνατο νὰ ἐμπιστευθῇ οὔτε εἰς τὰ ταχυδρομεῖα. Ἡ ἀποστολὴ αὕτη καὶ αἱ ἀποκαλύψεις, τὰς ὁποίας προφορικῶς ἀνέπτυξε μετ' ἄκρας σαφηνείας καὶ πειθοῦς, περὶ τῆς σοβαρότητος τῆς καταστάσεως, κατέπληξαν τὸν τσάρον, ὅστις ἐτοποθέτησεν αὐτὸν ἀμέσως εἰς τὴν ἀρχιγραμματείαν καὶ διένειμε τὰς ὑποθέσεις τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου, ἀπονείμας ταυτοχρόνως αὐτῷ καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπουργοῦ. Ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου καὶ ἐπὶ πεντήκοντα ὁλόκληρα ἔτη τὸ ὄνομα τοῦ Νέσσελροντ φέρεται εἰς πάσας τὰς διπλωματικὰς διαπραγματεύσεις, αἵτινες ἐπεδίωκον νὰ ἐξαφανίσωσι τὰς ἐπιδράσεις τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τὰς τοῦ Ναπολέοντος Α'.

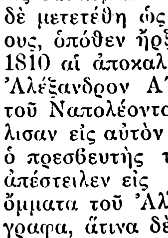

Κ. Ρ. Νέσσελροντ.

Τῷ 1812 ἡ Ρωσία ἐμάχετο μόνη κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, ἤτοι καθ' ὅλης τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης, ἡ μόνη δὲ σύμμαχος αὐτῆς Ἀγγλία δὲν ἠδύνατο νὰ τῆς προσφέρῃ εἰμὴ χρηματικὰς ἐνισχύσεις. Ὁ Νέσσελροντ διὰ τῆς διπλωματικῆς ἰδιοφυΐας του ἠδυνήθη νὰ προέλθῃ εἰς συνεννοήσεις μετὰ τῆς Πρωσσίας, Αὐστρίας καὶ ἰδίως μετὰ τῶν ἡγεμόνων τῆς ὁμοσπονδίας τοῦ Ρήνου. Ἡ καταστροφὴ τῆς Μεγάλης γαλλικῆς στρατιᾶς εἰς τὰς ρωσικὰς στέππας ἐσημείωσε τὴν ἀντίδρασιν κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, ἣν εἶχε παρασκευάσει ὁ Νέσσελροντ

ροντ, καὶ τῷ 1813 τὸ γαλλικὸν ἔδαφος παρεβιάσθη ὑπὸ τῶν συμμάχων. Τὴν 19 Μαρτίου 1813 ὁ Ρῶσος ὑπουργὸς ὑπέγραψε τὴν σύμβασιν τοῦ Μπρεσλάου, τὴν 15 Ἰουνίου τὴν μετὰ τῆς Ἀγγλίας συνθήκην ἐν Ράϊχεμπαχ, καὶ τὴν 9 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους τὴν ἐν Τέπλιτς συνθήκην συμμαχίας καὶ ἐπιμαχίας μετὰ τῆς Αὐστρίας. Τὸ ὄνομα τοῦ Ρώσου διπλωμάτου φέρεται κάτωθεν πολλῶν τῶν πράξεων, δι᾽ ὧν ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν κατώρθωσεν οὗτος νὰ στρέψῃ τοὺς συμμάχους τοῦ Ναπολέοντος κατ᾽ αὐτοῦ. Ὁ διπλωμάτης οὗτος τότε μόλις ἦγε τὸ τριακοστὸν ἔτος.

Ἡ εὐρωπαϊκὴ διπλωματία κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους παρηκολούθει τὰ στρατηγεῖα καὶ κατηυλίζετο εἰς στρατιωτικὰς σκηνάς. Ὁ Νέσσελροντ παρηκολούθει τὸν τσάρον εἰς τὰς ἐκστρατείας του, εἰσῆλθε μετ᾽ αὐτοῦ εἰς Γαλλίαν καὶ ὑπέγραψε τὴν 1 Μαρτίου 1814 ἐν Σωμὸν τὴν περίφημον συνθήκην τῆς τετραπλῆς συμμαχίας, δι᾽ ἧς ἐδηλοῦτο ὅτι ἡ Εὐρώπη δὲν θὰ διεπραγματεύετο τοῦ λοιποῦ μετὰ τοῦ Ναπολέοντος, τὸν ὁποῖον ἐκήρυξεν ἔκπτωτον ἕνα μῆνα πρὸ τῆς καταλήψεως τῶν Παρισίων. Τὴν νύκτα τῆς 30 πρὸς τὴν 31 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ στρατάρχης Μαρμὸν διεπραγματεύθη τὴν παράδοσιν τῶν Παρισίων μετὰ τοῦ Νέσσελροντ καὶ τοῦ κόμιτος Ὀρλώφ, τὴν δ᾽ ἐπομένην εἰσῆλθον τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα εἰς τὴν γαλλικὴν πρωτεύουσαν καὶ κατελύετο ἡ αὐτοκρατορία τοῦ Ναπολέοντος. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, καθ᾽ ἣν ἡ Εὐρώπη ἐζήτει ἐκδίκησιν κατὰ τῆς Γαλλίας δι᾽ ὅσας ἐπὶ τόσα ἔτη ὑπέστη ταπεινώσεις, ἡ μετριοπάθεια τοῦ Νέσσελροντ καὶ τοῦ Καποδιστρίου περιώρισαν τὰς ὑπερβολικὰς ἀξιώσεις τῶν συμμάχων.

Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης ἐν Παρισίοις, τὴν 30 Μαΐου 1814, οὗτος ἀπῆλθεν εἰς Βιέννην, ὅπως παραστῇ εἰς τὸ συνέδριον, εἰς ὃ ἡ Ρωσία διεδραμάτισε μέγα πρόσωπον εἰς τὸν διακανονισμὸν τῶν γενικῶν ζητημάτων τῆς Εὐρώπης. Ἡ ἀπόβασις τοῦ Ναπολέοντος εἰς Κάννας διετάραξε τὰ μέλη τῆς συνδιασκέψεως, ἅτινα ἐν μέσῳ ἑορτῶν καὶ χορῶν καθίδρυον τὴν Ἱερὰν Συμμαχίαν. Αὕτη ὑπῆρξε προσωπικὸν ἔργον τοῦ Ἀλεξάνδρου Α΄, ὅστις διὰ τῆς μοναρχικῆς τάξεως, ἣν ἐδημιούργει, ἐζήτει ν᾽ ἀποκλείσῃ διὰ παντὸς τὴν ἰδέαν τῆς ἀνεξαρτησίας ἀπὸ τῶν λαῶν. Ὁ Νέσσελροντ, ἐν μέσῳ τῶν ἀσυναρτήτων λήρων τοῦ κυρίου του, οὐδέποτε ἀπέβαλε τὸν σκοπὸν τῆς πολιτικῆς του καὶ ἐνίσχυεν ὑλικῶς τὴν Ρωσίαν, ὥστε κατέστη αὕτη ἐπὶ τριάκοντα ἔτη ὁ γνώμων τῶν τυχῶν τῆς Εὐρώπης.

Δὲν εἶχον παρέλθει εἰμὴ δέκα ὀκτὼ μῆνες ἀπὸ τῆς διασκέψεως τῆς Βιέννης καὶ αἱ ἐπαναστάσεις τῆς Ἱσπανίας, τῆς Νεαπόλεως, τοῦ Πεδεμοντίου καὶ ἰδίως ἡ κατὰ τὸ 1821 ἐκραγεῖσα Ἑλληνικὴ κατέδειξαν τὰ σφάλματα, εἰς ἃ εἶχον περιπέσει οἱ μετασχόντες τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας ἡγεμόνες. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος Α΄ περιεπλάκη εἰς τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα, εὑρεθεὶς πρὸ τῆς ἐξεγέρσεως λαοῦ ἀνήκοντος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας αὐτὸς ἦτο ἀρχηγός. Δυσκολωτέρα κατέστη ἡ θέσις του, ὅτε ἐν Ρωσίᾳ ἐπλέκοντο συνωμοσίαι ὑπὲρ τῆς παροχῆς φιλελευθέρων θεσμῶν. Παίξας τὴν κωμῳδίαν τοῦ θανάτου του ἐν Ταγκανρόγκ, ἀφῆκε τὸν ἀδελφόν του Νικόλαον Α΄ νὰ λύσῃ τὰς τοιαύτας δυσχερείας. Ὁ Νέσσελροντ ἦτο ἐκεῖνος, ὅστις ἔσχισεν ὅλας ἐκ ίνας τὰς συνθήκας τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, ὤθησε τὴν Ρωσίαν εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας καὶ διὰ τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως ἠνάγκασεν αὐτὴν ν᾽ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Νικολάου Α΄ ἀπελάμβανεν οὗτος τῆς αὐτῆς ἐμπιστοσύνης, ἧς καὶ ἐπὶ τοῦ προκατόχου του, ἔθεσε δὲ ὡς σκοπόν του τὴν ἐξάπλωσιν τῆς ἐπιρροῆς τῆς Ρωσίας εἰς τὴν Ἀνατολήν. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Πολωνίας (1830—1831) κατώρθωσεν ὥστε οὐδεμία εὐρωπαϊκὴ Δύναμις νὰ ἀναμειχθῇ μεταξὺ Ρωσίας καὶ Πολωνίας. Κατὰ τὴν περίοδον τῶν ἐπαναστατικῶν κινημάτων τῆς Εὐρώπης τῷ 1848, ἐβοήθησε τὴν Αὐστρίαν κατὰ τῆς Οὐγγαρίας, διὰ δὲ τῆς συνθήκης μετὰ τῆς Τουρκίας τοῦ Μπαλτᾶ-λιμὰν ηὔρυνε τὴν ἐπιρροὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ὅτε τῷ 1853 ἐνεφανίσθησαν αἱ περιπλοκαὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος, αἱ καταλήξασαι εἰς τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον (1854—1856), ἦτο ὑπὲρ εἰρηνικῆς διευθετήσεως τῶν ζητημάτων, τὴν ὁποίαν ἀντέκρουσεν ὁ Νικόλαος Α΄. Ἡ τελευταία τοῦ κόμιτος πρᾶξις εἶναι ἡ συνομολόγησις, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος τούτου, τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης (1856), μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς ὁποίας ἐζήτησε ν᾽ ἀποσυρθῇ τῆς ὑπηρεσίας. Ὁ Ἀλέξανδρος Β΄ δὲν ἀπεδέχθη τοῦτο, ἀλλὰ διορίσας ἄλλον ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὰ καθήκοντα τοῦ ἀρχικαγκελλαρίου, θέσιν ἣν ἐτήρησε μέχρι τοῦ θανάτου του. Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

Νέσσλερ (Nessler), ***Βίκτωρ-Ἐρνέστος.*** Ἀλσατὸς συνθέτης (1841—1890). Θεολόγος ἀρχικῶς, μετὰ τὴν ἐν Στρασβούργῳ ἐπιτυχίαν τοῦ μελοδράματός του «Fleurette», ἐπεδόθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν μουσικήν. Ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ μελοδράματος τῆς Λειψίας, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχεν ὀνομασθῆ προπονητὴς τῆς χορῳδίας, ἀνεβίβασε πλεῖστα σκηνικὰ ἔργα, ἐν οἷς τὸ ρωμαντικὸν μελόδραμα: «Dornröschens Brautfahrt» (1867), «Nachtwächter und Student» (1868), «Am Alexandertag» (1869), «Irmingard» (1876), «Der Rattenfänger von Haman» (1876) καὶ ἰδίως «Der Trompeter von Saekkingen» (1884). Ὁ Νέσσλερ ὑπῆρξε γονιμώτατος συνθέτης, μὲ εὔκολον μελῳδικὴν φλέβα, ἐστερεῖτο ὅμως ἀτομικοῦ ὕφους. Γ. Σ.

—**Νέσσλερ** (Nessler), ***Ἰούλιος.*** Γερμανὸς χημικός, γεννηθεὶς τῷ 1827 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1905. Ἠσχολήθη κυρίως εἰς γεωπονοχημικὰς ἐρεύνας, ἵδρυσε δὲ καὶ τῷ 1859 ἐν Καρλσρούῃ ἐρευνητικὸν γεωπονικὸν σταθμόν. Ἐδημοσίευσε τὰ ἔργα «Ὁ οἶνος καὶ τὰ συστατικά του» (1865, β΄ ἔκδ. 1866), «Ἡ παρασκευή, ἐπιμέλεια καὶ ἐξέτασις τοῦ οἴνου» (1871, ζ΄ ἔκδ. 1897), «Ὁ φθεὶρ τῶν ριζῶν τῆς ἀμπέλου» (1875) κλπ. Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ ὑπ᾽ αὐτοῦ ὑπόδειξις ἀντιδραστηρίου φέροντος τὸ ὄνομά του (βλ. κατωτ.). Σ. Γ.

—**Νέσσλερ ἀντιδραστήριον** *[Χημ.].* Λίαν εὐαίσθητον ἀντιδραστήριον πρὸς ἀνίχνευσιν καὶ χρωμομετρικὸν προσδιορισμὸν τῆς ἀμμωνίας ἐν ὑδατικῷ διαλύματι. Τὸ ἀντιδραστήριον τοῦτο παρασκευάζεται διὰ προσθήκης διαλύματος 5 % ἰωδιούχου καλίου εἰς διάλυμα ἄχνης ὑδραργύρου μέχρις ἀναδιαλύσεως τοῦ ἀρχικῶς καθιζάνοντος ἰωδιούχου ὑδραργύρου καὶ ἀκολούθου προσθήκης πυκνοῦ καλιρρύμματος. Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν παράγεται διάλυμα τῆς συμπλόκου ἑνώσεως $(HgJ_4)K_2$. Ὅταν τοιοῦτον διάλυμα προστεθῇ εἰς ἀμμωνιοῦχον ὕδωρ, τότε ἀναλόγως τοῦ ποσοῦ τῆς ἀμμωνίας σχηματίζεται χρῶμα κίτρινον ἕως πορτοκαλλόχρουν ἢ ἐπὶ ἀκόμη μεγαλυτέρων ποσοτήτων πορτοκαλλόχρουν ἕως καστανέρυθρον ἵζημα. Σ.Γ.

Νέσσος *[Μυθολ.].* Εἷς τῶν Κενταύρων, υἱὸς τοῦ Ἰξίωνος καὶ τῆς Νεφέλης, τοξευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους διὰ φαρμακεροῦ βέλους, διότι ἠθέ-

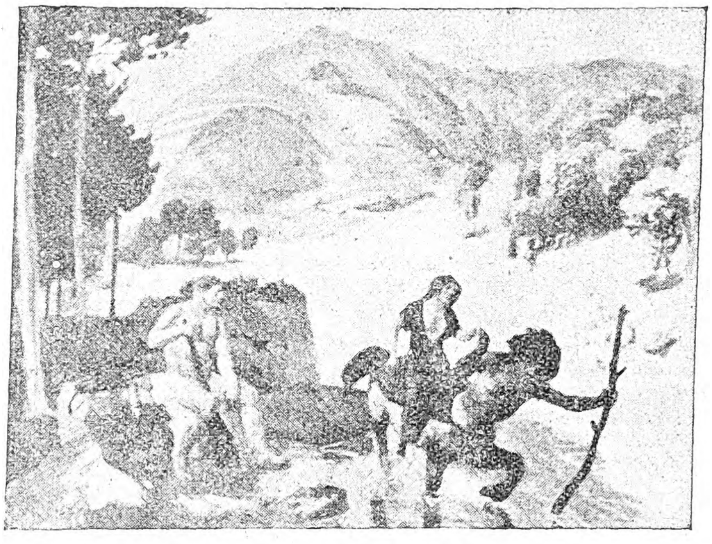

Νέσσος καὶ Δηϊάνειρα.

[Πίναξ τοῦ Welti.]

λησε νὰ βιάσῃ τὴν *Δηϊάνειραν* (βλ. λ.), ὅτε διεβίβαζεν αὐτὴν εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Εὐήνου ἐν Αἰτωλίᾳ. Ἐκδικούμενος ὁ Νέσσος, παρέδωκεν εἰς τὴν Δηϊάνειραν τὸν δηλητηριασμένον χιτῶνά του, λέγων ὅτι ἦτο ἰσχυρότατον φίλτρον, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ τελεσφόρως κατὰ τῶν ἀπιστιῶν τοῦ συζύγου της. Γνωστὸν δὲ ὅτι δι᾽ αὐτοῦ ὁ Ἡρακλῆς ἀπέθανεν οἰκτρότατα. Ὁ Νέσσος φεύγων ἀπέθανεν εἰς τὴν

Ὁ Ἡρακλῆς φονεύει τὸν Νέσσον.

[Ἐξ ἀττικοῦ ἀμφορέως ἐκ τοῦ Κεραμεικοῦ, ἀποκειμένου ἐν τῷ Ἐθν. Ἀρχ. Μουσείῳ.]

χώραν τῶν Λοκρῶν. Ἀλλὰ τοιαύτη ἀνεδίδετο δυσοσμία ἀπὸ τοῦ πτώματός του, ὥστε κατά τινας οἱ Λοκροὶ τῆς περιφερείας ἐκείνης ἐπωνομάσθησαν Ὀζόλαι (Παυσ. X, 38, 2).

Τὸν μῦθον τοῦτον τῆς πάλης τοῦ Ἡρακλέους καὶ Νέσσου, ἀπὸ τῆς ἀρχαϊκῆς ἤδη ἐποχῆς, ἐπραγματεύθησαν οἱ ἀγγειογράφοι. Ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ τῶν Ἀθηνῶν σῴζεται περίφημός τις ἀμφορεύς, πρωΐμου ἀττικῆς ἀγγειογραφικῆς, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἀμφορεὺς τοῦ Νέσσου», ἀναγόμενος εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ΣΤ΄ π. Χ. αἰῶνος, ὀλίγον πρὸ τοῦ 550 π. Χ. Τὸ ἔργον εἶναι πλῆρες δυνάμεως καὶ ἀρχαϊκῆς ἀφελείας. Α. Θ. Σ.

Νέσσων *[Μυθολ.].* Υἱὸς τοῦ Θεσσαλοῦ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἡ Θεσσαλία ὠνομάζετο καὶ *Νεσσωνίς*, ὅπως καὶ ἡ μεταξὺ Ὄσσης καὶ Λαρίσης ὁμώνυμος λίμνη (*Στράβ.* X, 444). Α. Θ. Σ.

Νέσσων *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Θεσσαλίας κειμένη παρὰ τὴν Νεσσωνίδα λίμνην (νῦν Μαυρολίμνη), τῆς ὁποίας σῴζονται ἐρείπια τοῦ περιβόλου τῶν τειχῶν αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

Νεσσωνὶς *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Λίμνη τῆς Θεσσαλίας, κειμένη μεταξὺ τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς Βοιβηΐδος λίμνης καὶ ΒΑ. τῆς Λαρίσης. Λείψανον παλαιῶν σεισμῶν κατὰ τὸν Στράβωνα (IX, 430), σήμερον εἶναι τελματώδης καὶ ἑλώδης ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, παροχετεύουσα διὰ τῆς τεχνητῆς διώρυγος τοῦ Ἀσμακῆ ἀπὸ Ν. πρὸς Β. τὰ ὑπερεκχειλίζοντα ὕδατα τῆς Βοιβηΐδος λίμνης εἰς τὸν Πηνειὸν ποταμόν, κατὰ τὴν πρὸς αὐτὸν συμβολὴν τοῦ Εὐρώπου. Α. Θ. Σ.

Νέσσωνος, ***τέως δῆμος***— *[Γεωγρ.].* Παλαιὸς δῆμος τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Λαρίσης, περιλαμβάνων τὰς σημερινὰς κοινότητας Ἀσαρλίκ, Μακρυχωρίου, Συκουρίου (Μεγάλου Κεσερλί), Ἐλατείας (Μικροῦ Κεσερλί), Μοσχοχωρίου (Μπαξιλάρ), Πουρναρίου, Τοϊβασίου καὶ Τζαμίου μὲ ἕδραν τὸ Συκούριον. Χ. Δ.

Νὲστ (Neste) *[Γεωγρ.].* Ποταμὸς τῆς Γαλλίας, ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Γαρούνα, σχηματιζόμενος ἐκ δύο βραχιόνων τοῦ *Μεγάλου* καὶ *Μικροῦ Νέστ*, συμβάλλων ἐγγὺς τῆς πόλεως Μοντρεζώ. Χ. Δ.

Νέστα *[Γεωγρ.].* Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἰωαννίνων χωρίου *Φασκομήλι* (βλ. λ.)

Νεστάνη *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Κώμη τῆς Ἀρκαδίας παρὰ τὴν Μαντίνειαν, ἤρεπωμένη ἤδη ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Παυσανίου. Ἐνταῦθα, ὡς ἀναφέρει ὁ Παυσανίας (Η΄, 7, 4), ἐστρατοπέδευσε Φίλιππος ὁ Ἀμύντου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου «καὶ τὴν πηγὴν αὐτόθι ὀνομάζουσιν ἔτι ἀπὸ ἐκείνου Φιλίππιον». Α.Θ.Σ.

Νεστάνη *[Γεωγρ.].* Κώμη τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πόλεως *Μαντινείας*, δύο ὥρας πρὸς ΒΑ. τῆς Τριπόλεως, μεθ᾽ ἧς συνδέεται δι᾽ ἁμαξιτῆς ὁδοῦ. Εἶναι ἀξιόλογον γεωργικὸν κέντρον, κατ᾽ ἔτος δὲ τελεῖται ἐν αὐτῇ μεγάλη ἐμποροπανήγυρις κατὰ τὸ τρίτον δεκαήμερον τοῦ Αὐγούστου. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον, ἡμιγυμνάσιον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Τσιπιανά*. Κάτ. (1928) 2.273. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὴν μονὴν τῆς *Γοργοεπηκόου* μὲ 12 μοναχούς. Χ. Δ.

Νέστερωφ, ***Πέτρος Ἰβάνοβιτς.*** Ρῶσος στρατηγός, γεννηθεὶς τῷ 1807 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1883. Εἰσελθὼν εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν τῷ 1823, συμμετέσχε τῆς κατὰ τῆς Τουρκίας ἐκστρατείας (1829) ὡς καὶ τῆς κατὰ τῆς Πολωνίας (1831), διακριθεὶς κατὰ τὴν ἔφοδον της Βαρσοβίας. Τῷ 1834 ἀπεστάλη εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Καυκάσου καὶ τῷ 1841, ἄγων ἓξ συντάγματα, συνεκρότησε τὴν αἱματηρὰν μάχην τῆς Ναζράννης. Διορισθεὶς διοικητὴς τοῦ Βαλαδίκα (1842), ἤγειρεν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἄξα φρούριον φέρον τὸ ὄνομά του. Προαχθεὶς εἰς στρατηγὸν κατήρτισε σώματα Κοζάκων, δι᾽ ὧν ἀπέκρουσε τοὺς Κιρκασίους ἐκ τῶν θεωρουμένων ἀπορθήτων θέσεών των. Θ. Β.

Νέστιοι (οἱ) *[Ἀρχ.].* Οἱ περὶ τὸν Νέστον ποταμὸν κατοικοῦντες Μακεδόνες, ἀναφερόμενοι ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (Λ, 10, 2). Α. Θ. Σ.

Νεστόγγος, ἢ ***Νοστόγγος.*** Ὄνομα μιᾶς τῶν ἐπισημοτέρων οἰκογενειῶν τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας κατὰ τὸν ΙΓ΄ αἰῶνα. Ἐπιφανέστερα μέλη αὐτῆς ἀναφέρονται οἱ ἑξῆς:

—1) ***Ἀνδρόνικος.*** Πρωτεξάδελφος τοῦ βασιλέως τῆς Νικαίας Ἰωάννου Γ΄ Βατάτση (1222—1254). Τῷ 1225, ὅτε ὁ βασιλεὺς οὗτος διεξῆγε πείσμονας

Digitized by Google

ἀγῶνας, ἐν Θράκῃ μὲν κατὰ τῶν Λατίνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν τῷ Αἰγαίῳ δὲ κατὰ τῶν Ἐνετῶν, ὁ Ἀνδρόνικος Νεστόγγος ἐξύφανε συνωμοσίαν, ἵνα ἁρπάσῃ τὸν θρόνον. Ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, πληροφορηθεὶς ἐν Λαμψάκῳ τὰ τῆς συνωμοσίας, ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ καύσας τὸν στόλον του, ἵνα μὴ περιέλθῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν πολεμίων, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πρωτεύουσάν του, ἔνθα συλλαβὼν τοὺς συνωμότας παρέπεμψεν εἰς δίκην. Ἐκ τούτων ὁ Ἀνδρόνικος Νεστόγγος, τυχὼν τῆς χάριτος τοῦ βασιλέως, ἐνεκλείσθη εἰς τὸ φρούριον τῆς Μαγνησίας καὶ μετά τινα χρόνον ἀφέθη ἐλεύθερος καὶ ἀπῆλθε παρὰ τοῖς Τούρκοις, παρ' οἷς καὶ διέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του.

—2) *Ἰσαάκιος*. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, συμμετέσχεν εἰς τὴν συνωμοσίαν αὐτοῦ κατὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Γ' Βατάτση καὶ συλληφθεὶς ἐτυφλώθη καὶ ἐχειροκοπήθη.

—3) *Θεόδωρος*. Στρατηγὸς τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας ἐπὶ Θεοδώρου Β' Λασκάρεως (1254—1258). Ὑπηρετῶν ἐν Μακεδονίᾳ τῷ 1255, ὅτε ἐστασίασεν ὁ Βούλγαρος Δραγωτᾶς, ἔσπευσε νὰ καταλάβῃ τὸ φρούριον τοῦ Μελενίκου καὶ ἀμυνθεὶς γενναίως ἐν αὐτῷ ἐναντίον τῶν πολυαρίθμων Βουλγάρων παρέσχεν εἰς τὸν βασιλέα τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον, ἵνα σπεύσῃ ἐκ Θράκης καὶ συντρίψῃ τοὺς στασιαστάς.

—4) *Ἰσαάκιος*. Στρατηγὸς τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας ἐπὶ Θεοδώρου Β' Λασκάρεως καὶ αὐλικὸς αὐτοῦ φέρων τὸ ἀξίωμα τοῦ «ἐπὶ τῆς τραπέζης». Τῷ 1257, ὑπηρετῶν ἐν Ἀλβανίᾳ, ἐπολιορκήθη ἐν Ἐλβασὰν ὑπὸ τῶν ἐντοπίων, στασιασάντων ὑπὲρ τοῦ δεσπότου τῆς Ἠπείρου Μιχαὴλ Β'. Ἀπαλλαγεὶς τῆς πολιορκίας ὑπὸ τοῦ σπεύσαντος Γεωργίου Ἀκροπολίτου, ἐστράτευσε μετὰ τούτου κατὰ τῆς Ἀχρίδος καὶ μετὰ τὴν κατάληψιν ταύτης διωρίσθη διοικητὴς ἐκεῖ, ἀλλὰ μετ' οὐ πολύ, δυσαρεστηθείς, προσεχώρησε τῷ δεσπότῃ Μιχαὴλ Β'.

—5) *Γεώργιος*. Στρατηγὸς τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας. Συμμετέσχεν εἰς τὴν ἐκστρατείαν (1256) τοῦ βασιλέως Θεοδώρου Β' κατὰ τῶν εἰς Θράκην ἐπιδραμόντων Βουλγάρων καὶ μετὰ τὴν νικηφόρον ἐν Βιζύῃ μάχην, διαταχθεὶς νὰ καταδιώξῃ τοὺς ὑποχωροῦντας πολεμίους, ἐνέπνευσεν αὐτοῖς τοιοῦτον τρόμον, ὥστε οὗτοι φεύγοντες ἔπιπτον ἀλλόφρονες ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ. Ὁ Γ. Παχυμέρης διηγεῖται ὅτι ὁ προκάτοχος τοῦ Θεοδώρου Β' βασιλεὺς Ἰωάννης Γ', ἐκτιμῶν ἐξαιρετικῶς τὸν Νεστόγγον, ἀπεφάσισε νὰ μνηστεύσῃ αὐτὸν μετὰ τῆς θυγατρός του, ἀποθανὼν ὅμως δὲν ἐπρόλαβε νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ συνοικέσιον. Ὁ Νεστόγγος συνεχῶς ἐλάμβανε μέρος εἰς τοὺς ἱππικοὺς ἀγῶνας ἐκτελῶν τὰ πλέον παράτολμα γυμνάσματα.

—6) Ὁ μέγας ἑταιρειάρχης εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Β' Παλαιολόγου (1282—1328). Διορισθεὶς κατόπιν στρατηγὸς Μαγνησίας, ἀντεπεξῆλθε κατὰ τοῦ στασιάσαντος ἄρχηγοῦ μισθοφόρων Ρουτζερίου. Βραδύτερον, γενόμενος ὕποπτος, καθῃρέθη τοῦ ἀξιώματός του. Ν. ΚΛΣ

νεστοριανισμὸς (ὁ) ἡ αἵρεσις, ἧς ἀρχηγὸς ἐγένετο ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος Νεστόριος (βλ. λ. *Νεστοριανοὶ* καὶ *Νεστόριος*).

νεστοριανός, *—ή, —όν* ὁ ὀπαδὸς τοῦ Νεστορίου ‖ ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν Νεστόριον ἢ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ.

— *[Ἐκκλ. Ἱστορ.]* Οἱ *νεστοριανοί*, ἤτοι οἱ προσκείμενοι τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ *Νεστορίου* (βλ λ.), καταδιωκόμενοι ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων, κατέφυγον εἰς τὴν Περσίαν, Θωμᾶς δέ τις Βαρσουμᾶς, ἐκλεγεὶς τῷ 435 ἐπίσκοπος Νισίβεως, ἤρξατο ἐνεργῶν δραστηρίως πρὸς διάδοσιν τοῦ νεστοριανισμοῦ παρὰ τοῖς ἐν Περσίᾳ Χριστιανοῖς, συνεργοῦντος εἰς τοῦτο καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας Φερόζη. Ὅτε δὲ τῷ 489 ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Ζήνων διέταξε τὴν διάλυσιν τῆς ἐν Ἐδέσσῃ σχολῆς, οἱ καθηγηταὶ καὶ μαθηταὶ αὐτῆς κατέφυγον εἰς τὴν Περσίαν καὶ ἵδρυσαν τὴν σχολὴν τῆς Νισίβεως. Ἔκτοτε οἱ ἐν τῷ βυζαντινῷ κράτει νεστοριανοὶ ἠλαττώθησαν κατ' ἀριθμὸν καὶ παρήκμασαν, ἐνῷ οἱ ἐν Περσίᾳ ηὐξήθησαν καὶ ἤκμασαν. Ὁ κατὰ τὸ 496 ἐκλεγεὶς νεστοριανὸς ἀρχιεπίσκοπος Σελευκείας Βαβαῖος συνεκρότησε σύνοδον τῷ 498 καὶ ἀπέσχισε τὴν ἐν Περσίᾳ Ἐκκλησίαν τῶν νεστοριανῶν ἀπὸ τῆς τῶν ὀρθοδόξων. Ἔκτοτε ἡ περσικὴ νεστοριανὴ Ἐκκλησία, ἐπί τε τῆς περσικῆς καὶ τῆς ἀραβικῆς δυναστείας (636—1220), ἀπολαύουσα οὐ μόνον εἰρήνης, ἀλλὰ καὶ τῆς εὐνοίας τῶν κρατούντων, διέδωσε τὸν νεστοριανισμὸν εἰς τὴν Σογδιανήν, τὴν Συρίαν, τὴν ἔρημον Ἀραβίαν, τὴν Αἴγυπτον, τὰς Ἰνδίας, ἔνθα οἱ νεστοριανοί, ἐκ τοῦ διαδώσαντος ἐκεῖ τὸν νεστοριανισμὸν Μὰρ Θωμᾶ, ἐκλήθησαν Χριστιανοὶ τοῦ Θωμᾶ, καὶ εἰς τὴν Κίναν. Κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα προσείλκυσαν ταταρικήν τινα φυλήν, τῶν Κεραϊτῶν, τὴν διαμένουσαν πρὸς νότον τῆς λίμνης Βαϊκάλης, μετὰ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῆς Ὀβὰν Χάν, ὅστις γενόμενος Χριστιανὸς καὶ πρεσβύτερος, ἐκλήθη πρεσβύτερος Ἰωάννης, ὡς μαρτυρεῖ ὁ ἱστορικὸς Βαρεβραῖος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἤκμαζεν ἐπὶ τοσοῦτον ἡ αἵρεσις τῶν νεστοριανῶν, ὥστε ὁ Ἀσσεμᾶνος ἀριθμεῖ 25 μητροπολίτας αὐτῶν καὶ 150 ἐπισκόπους. Διεκρίθησαν δὲ οἱ νεστοριανοὶ καὶ ἐν τοῖς γράμμασι καὶ οὐ μόνον τοῖς θεολογικοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔξω. Εἰς διαφόρους πόλεις, καὶ δὴ ἐν Νισίβει, Ἐδέσσῃ, Σελευκείᾳ καὶ Βαγδατίῳ, ἤκμαζον σχολαί, ἐν αἷς, ἐκτὸς τῆς θεολογίας, ἐδιδάσκετο ἡ χαλδαϊκή, συριακὴ καὶ ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἡ γραμματική, ῥητορική, ποίησις, ἀριθμητική, γεωμετρία, μουσική, ἀστρονομία καὶ ἡ ἰατρική. Ἐπίσημοι καθηγηταὶ καὶ συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶναι μεταξὺ ἄλλων ὁ Ἰησουάβιος, ὁ Ἀνανγιέζους Α' († 699), ὁ καθολικὸς Τιμόθεος (778) καὶ ὁ Ἔβεδ Ἰησοῦς († 1318). Ἐπὶ τοῦ Ταμερλάνου (1369—1505) κατεδιώχθησαν οἱ νεστοριανοὶ καὶ οὕτω περιωρίσθησαν ἐν τῷ Κουρδιστάν. Κατὰ τὸ 1553 ἐπῆλθε σχίσμα μεταξὺ τῶν νεστοριανῶν, ἡ ἑτέρα δὲ τῶν μερίδων τούτων ἡνώθη μετὰ τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῆς πατριάρχην φέροντα τὸ ὄνομα Ἠλίας. Ἡ ἕνωσις αὕτη ἐστερεώθη ἐπὶ μᾶλλον τῷ 1562 καὶ μάλιστα τῷ 1610, ἀλλ' ὁ πάπας Ἰννοκέντιος ὁ ΙΑ' ἠναγκάσθη νὰ ἱδρύσῃ τῷ 1681 ἴδιον δυτικὸν πατριαρχεῖον ἐν Διαρβεκίρ. Οἱ ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τῆς Ῥώμης νεστοριανοὶ εἶχον ἴδιον πατριάρχην, φέροντα τὸ ὄνομα Συμεὼν καὶ διαμένοντα ἐν Μουσούλῃ καὶ ἔπειτα ἐν Κοτσανὲς ἢ Κοχανές. Τὰ λείψανα τῶν μετὰ τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας ἡνωμένων νεστοριανῶν ἡνώθησαν τῷ 1780 μετὰ τῆς νεστοριανῆς Ἐκκλησίας. Καὶ αἱ προσηλυτιστικαὶ ἐνέργειαι τῶν διαμαρτυρομένων παρὰ τοῖς νεστοριανοῖς δὲν εἶχον σπουδαῖα ἀποτελέσματα. Κατὰ τὸ 1859 ἦλθον οἱ νεστοριανοὶ εἰς σχέσεις πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους καὶ δὴ τὴν ῥωσικὴν Ἐκκλησίαν, τῷ δὲ 1898 ἐγένετο ἕνωσις αὐτῶν μετὰ τῶν ὀρθοδόξων, ἥτις ὅμως δὲν εἶχε σπουδαῖα ἀποτελέσματα. Καὶ οἱ ἐν Ἰνδίαις νεστοριανοί, οἱ καλούμενοι Χριστιανοὶ τοῦ Θωμᾶ, κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ἠναγκάσθησαν ὑπὸ τῶν Πορτογάλων διὰ τῆς βίας νὰ ἑνωθῶσι μετὰ τῆς Ῥώμης, ἀλλ' ἡ ἕνωσις αὕτη δὲν διετηρήθη ἐπὶ μακρόν. Ἐν Ἰνδίαις ὑπάρχουσι περὶ τοὺς 10.000 νεστοριανοὶ (κατ' ἄλλους 40. κατ' ἄλλους 70 καὶ κατ' ἄλλους 300). Οὗτοι διατελοῦσιν ὑπὸ μητροπολίτην φέροντα τὸν τίτλον «ἐπίσκοπος καὶ θύρα τῶν Ἰνδιῶν».

Μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐλάχιστοι ὑπελείφθησαν νεστοριανοί. Οὗτοι, ἐκτὸς τῆς χριστολογικῆς ἑτεροδιδασκαλίας, δὲν ἔχουσιν εἰκόνας πλὴν τῆς τοῦ Χριστοῦ, ἑορτάζουσιν ἐκτὸς τῆς Κυριακῆς καὶ τὸ Σάββατον καὶ τελοῦσι τὴν λειτουργίαν αὐτῶν τὴν ἑσπέραν. Ἔχουσι προσέτι ἑπτὰ μυστήρια, ἀλλὰ τὸν γάμον καὶ τὸ εὐχέλαιον δὲν θεωροῦσι μυστήρια, ἀντεισάγοντες ἀντὶ τούτων ἄλλας τελετάς. Τέλος ὁ μοναχικὸς βίος, ὅστις ἄλλοτε ἤκμαζε παρ' αὐτοῖς (ὁ Ἀσσεμᾶνος ἀριθμεῖ 31 μοναστήρια), ἔχει ἤδη ἐκλείψει. Κ. Ι. Δ.

—**Νεστοριανὸς πίναξ**. Τὸ ἀρχαιότερον μνημεῖον τοῦ κινεζικοῦ Χριστιανισμοῦ, στήλη εὑρεθεῖσα παρὰ τὸ Σὶ-Νγκὰν-Φοῦ, ὑπὸ τῶν ἰησουϊτῶν τοῦ Πεκίνου τῷ 1625. Εἶναι ἐπιγραφὴ κινεζικὴ τοῦ 781, κατὰ τὸ σχῆμα τῶν σινικῶν μνημείων Πέϊ, ἀναγράφουσα τὸ δόγμα τοῦ Νεστορίου. Ἔχει ὕψος $7^3/_4$ ποδ., πλάτος $2^3/_4$ ποδ. καὶ πάχος $^5/_6$ ποδ., ἐπιγράφεται δὲ «Ἀναμνηστικὸν μνημεῖον τῆς εἰσαγωγῆς καὶ διαδόσεως τοῦ εὐγενοῦς δόγματος τοῦ Τά-Τσ'ῖν εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Κέντρου» καὶ τελευτᾷ διὰ τῆς φράσεως «ἀνιδρυθὲν κατὰ τὸ β' ἔτος τῆς περιόδου Κιὲν-Τσοὺνγκ (781) τῆς μεγάλης δυναστείας Τ'ἀνγκ καὶ κατὰ τὴν ζ' ἡμέραν τοῦ α' μηνός». Φέρει 1780 γράμματα καὶ τινας συριακὰς χρονολογίας, ἐξητάσθη δὲ παλαιότερον ὑπὸ τοῦ Νικολάου Τριγκὼ καὶ τῷ 1907 ὑπὸ τοῦ Δανοῦ ἐξερευνητοῦ Φρειδερίκου Χόλμ. Ὁ τελευταῖος ἐξεπόνησεν ἀντίγραφα αὐτῆς ἐπὶ λίθου, δωρηθέντα εἰς τὸ Βατικανὸν καὶ διάφορα εὐρωπαϊκὰ κράτη, καὶ ἔγραψε τὰς σχετικὰς μονογραφίας «The Nestorian Monumen[t]» (1908) καὶ «My Nestorian Adventure in Chi[na]» (1923). Ὁ Νεστοριανὸς πίναξ ἤγειρε μεγάλας σ[υ]ζητήσεις, καθ' ἃς ὁ Βολταῖρος καὶ ὁ Ρενὰν ...έβαλον τὴν αὐθεντικότητά του, ὑποψιασθέ[ντες] κιβδηλείαν τῶν ἰησουϊτῶν· παραμένει ἐν τούτ[οις] τὸ σπουδαιότατον χριστιανικὸν μνημεῖον ἐν Κί[νᾳ].

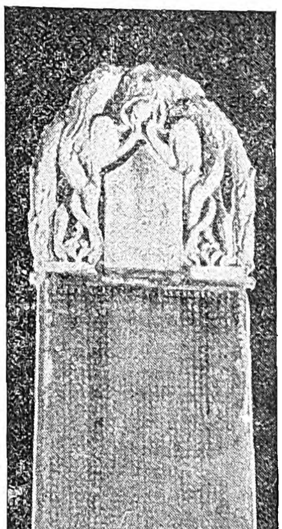

Ὁ Νεστοριανὸς πίναξ.

Νεστόριον *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς ἐπαρ[χίας] Καστορίας τοῦ νομοῦ Φλωρίνης, ἕδρα ὁμων[ύμου] κοινότητος. Κάτ. (1928) 1.888. Πρότερον ἐκαλεῖ[το] *Νεστράμιον*. Κεῖται ἐν κοιλάδι διηκούσῃ πρὸς τ[ὸν] Ἀλιάκμονα ἐν ὑψομ. 900 μ., ἔχει κλῖμα ὑγιει[νὸν] καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγῶν. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπ[ά]γονται καὶ τὰ χωρία *Δρανίτσιον*, *Περιστερά*, *Π...κος*, *Στενὰ* καὶ *Τσοῦκα*. Ἡ περιφέρεια τῆς κοι[νό]τητος ἔχει δάση ἐξ ὀξυᾶς, ἐν οἷς ἐκτελεῖται ἀνθ[ρα]κοποιία. Καλλιέργεια δημητριακῶν μικρά. Ἐκτ[ρέ]φονται τὸ θέρος κυρίως αἰγοπρόβατα (12.000) κ[αὶ] σημαντικὴν παραγωγὴν τυροῦ καὶ βουτύρου. Μ[ὲ] τὴν Καστορίαν τὸ Νεστόριον συγκοινωνεῖ διὰ [τῆς] ὁδοῦ (ὥρ. 5). Ἡ κωμόπολις ἔχει ὡραίας ο[ἰ]κοδομὰς καὶ ἀνεκτὴν ῥυμοτομίαν. Ἐνταῦ[θα] ἑδρεύουσιν εἰρηνοδικεῖον, τμῆμα χωροφυλακῆς, ο[ἰ]κονομικὴ ἐφορεία, ταμεῖον, ταχυδρομικὸν κ[αὶ] τηλεγραφικὸν γραφεῖον γ' τάξεως καὶ δασονομεῖο[ν]. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ νηπιαγωγεῖον (4[.] μαθηταί). Δ. Ε. Ι.

Νεστόριος. Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, γεννηθεὶς ἐν τῇ παρὰ τὸν Εὐφράτην τῆς Συρίας Γερμανικείᾳ κατὰ τὸ τέλος τοῦ Δ' αἰῶνος. Μορφωθεὶς ἐν τῇ σχολῇ τῆς Ἀντιοχείας καὶ χρηματ[ί]σας πιθανῶς μαθητὴς τοῦ Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίας, ἐγένετο μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος ἐν τ[ῇ] παρὰ τὴν Ἀντιόχειαν μονῇ τοῦ Ἁγίου Εὐπρεπί[ου]. Φημιζόμενος ἰδίᾳ διὰ τὴν εὐγλωττίαν του, ἐξ[ελέγη] ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου Β' μετὰ τ[ὸν] θάνατον τοῦ πατριάρχου Σισινίου (426—427) [ὡς] πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως τῷ 428. Κατὰ τ[ὸ] βραχὺ διάστημα τῆς πατριαρχείας του (428—43[1]) κατεδίωξε σφοδρότατα τοὺς αἱρετικοὺς καὶ σ[χι]σματικούς, ἰδίᾳ τοὺς ἀρειανούς, μακεδονιανοὺ[ς] καὶ νουετιανούς, ἀλλ' ὡς μαθητὴς τῆς σχολῆς τ[ῆς] Ἀντιοχείας καὶ δὴ τοῦ Θεοδώρου Μοψουεστ[ίας] ἐχώριζε τὰς δύο ἐν Χριστῷ φύσεις, ἃς ἡνου[μέ]νον ἐν τῇ προσκυνήσει, ἀρνούμενος τὴν φυσι[κὴν] καὶ οὐσιώδη αὐτῶν ἕνωσιν, τὴν διδασκομένην [ὑπὸ] τῆς σχολῆς τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ δεχόμενος μ[ό]νον σχετικὴν τοιαύτην. Κατ' αὐτὸν ἡ φυσικὴ ἕν[ω]σις, ἀντικειμένη πρὸς τὴν διαφορὰν τῶν δύο φ[ύ]σεων, αἵτινες κατ' ἀνάγκην μετὰ τὴν τοιαύτ[ην] ἕνωσιν δὲν θὰ διετήρουν ἀναλλοιώτους τὰς ἰδι[ό]τητας αὐτῶν, θὰ εἶχεν ὡς ἀκολουθίαν ὅτι ὁ Χρι[]στὸς δὲν θὰ ἦτο οὔτε ἀληθὴς Θεὸς οὔτε ἀληθ[ὴς] ἄνθρωπος. Ἕνεκα τούτου ἀπέρριπτε τὴν ἐν τ[ῷ] Χριστῷ ἀντίδοσιν τῶν ὀνομάτων καὶ ἰδιωμάτ[ων] καὶ ἐκάλει τὴν παρθένον Μαρίαν Θεοδόχον κ[αὶ] Χριστοτόκον, οὐχὶ δὲ Θεοτόκον. Ἡ διδασκαλ[ία] αὕτη τοῦ Νεστορίου προὐξένησεν, ὡς ἦτο ἑπό[μενον], διαμαρτυρίας καὶ ταραχὰς ἐν Κωνσταντινου[]πόλει, πρὸς κατάπνιξιν τῶν ὁποίων συνεκάλεσε[ν] ὁ Νεστόριος σύνοδον ἐν Κωνσταντινουπόλει τ[ῷ] 429, ἥτις ἀνεθεμάτισε πάντας τοὺς τοιαῦτα φρο[]νοῦντας καὶ διδάσκοντας. Ἐπειδὴ δὲ ἡ διδασκα[]λία τοῦ Νεστορίου διεδίδετο καὶ ἐκτὸς τῆς Κω[ν]σταντινουπόλεως καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀλεξανδρείᾳ, ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος προσεπάθησε κατ' ἀρχ[ὰς] δι' ἐπιστολῶν νὰ πείσῃ τὸν Νεστόριον περὶ τ[οῦ] σφαλεροῦ τῆς διδασκαλίας του. Ἐπειδὴ ὅμως ἐ[ν]τως οὐδὲν κατώρθουν, ἔγραψε πρὸς τὸν πάπαν τ[ῆς] Ῥώμης Κελεστῖνον, πρὸς ὃν εἶχε γράψει καὶ ὁ Νε[]στόριος. Ὁ Κελεστῖνος τότε συνεκάλεσε σύνοδ[ον] τῷ 430 καὶ κατεδίκασε δι' ἀποφάσεως αὐτῆς τ[ὴν] διδασκαλίαν τοῦ Νεστορίου, ἣν κατεδίκασε κ[αὶ] σύνοδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ συγκληθεῖσα ὑπὸ τ[οῦ] Κυρίλλου. Τὴν ἀπόφασιν τῆς συνόδου ταύτης μετ[ὰ] δώδεκα ἀναθεματισμῶν, οὓς ἔπρεπε νὰ δεχθῇ [ὁ] Νεστόριος, ἀπέστειλεν αὐτῷ ὁ Κύριλλος. Ἀλλ' [ὁ] Νεστόριος οὐ μόνον δὲν ἐδέχθη τοὺς ἀναθεματι[]σμούς, ἀλλ' ἀνταπέστειλε δώδεκα ἑτέρους ἀναθε[]ματισμοὺς τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίλλου. Πρ[ὸς] κατάπαυσιν τῶν ἐρίδων τούτων συνεκάλεσεν ὁ Θεοδόσιος Β' τὴν Γ' Οἰκουμενικὴν σύνοδον [ἐν] Ἐφέσῳ τῷ 431, ἥτις μετὰ συζήτησιν κατεδίκασε κατὰ πλειοψηφίαν τὸν Νεστόριον καὶ καθῄρε[]σεν αὐτόν. Ὁ αὐτοκράτωρ, δεχθεὶς τέλος τὴν ἀπό[]φασιν τῆς συνόδου, περιώρισε τὸν Νεστόριον [ἐν] τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Εὐπρεπίου, ἀναβιβάσας ἐπὶ τ[οῦ] πατριαρχικοῦ θρόνου τὸν Μαξιμιανόν. Ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ἔμεινεν ὁ Νεστόριος τέσσαρα περίπου ἔτη (431—435), ἔπειτα δ' ἐξωρίσθη εἰς τὴν ὄασιν τ[ῆς] Αἰγύπτου, ἔνθα καὶ ἐτελεύτησε πιθανῶς κατὰ τὸ 4[51].

Ὁ Νεστόριος ἔγραψε πολλὰ ἔργα, ἅτινα μετ[ὰ] τὴν καταδίκην του παρεδόθησαν τῷ πυρὶ διαταγ[ῇ] τοῦ αὐτοκράτορος. Διεσώθησαν ἐν τούτοις ἐλάχι[]στα αὐτῶν ἀποσπάσματα ἑλληνιστὶ καὶ πλείονα ἐ[ν] λατινικῇ, συριακῇ καὶ ἀρμενικῇ μεταφράσει. Συ[λ]λογὴν τῶν διασωθέντων ἔργων αὐτοῦ ἐξέδωκεν ὁ F. Loofs ἐν τῷ ἔργῳ του «Nestoriana» (Halle 1905) καὶ ὁ F. Nau ἐν τοῖς ἔργοις του «Nestorius le livre d' Heraclide de Damas» (Pa[ris]

…is 1910)) καὶ «Nestorius d'après les sources orientales» (Paris 1911). Ὁ P. Batiffol θεωρεῖ 52 ὁμιλίας ἐκδεδομένας ὑπὸ διάφορα ὀνόματα ὡς ἔργα τοῦ Νεστορίου (Sermons des Nestorius ἐν Revue biblique 1900, 9 σ. 329 ἑ.). Τινὲς τούτων, παρὰ τὰς ἀντιρρήσεις τοῦ Loofs (ἔνθ. ἀν σ. 150) δύνανται μετὰ πολλῆς πιθανότητος νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἔργα τοῦ Νεστορίου. [Περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Νεστορίου πρβλ. ἰδίᾳ *M. Tugie* Nestorius et la controverse nestorienne (Paris 1912) καὶ *Ch. Pesch*, Nestorius als Irrlehrer (Paderbon 1921).]

Κ. Ι. Δ.

Νέστορος ἄντρον *[Γεωγρ.]*. Οὕτως ὠνομάσθη τὸ πλησίον τῆς μεσσηνιακῆς πόλεως Πύλου σπήλαιον σταλακτιτῶν ἐκ τῆς κρατούσης παλαιότερον γνώμης ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἦτο ἡ ὁμηρικὴ Πύλος, εἰς τὴν ὁποίαν ἐβασίλευσεν ὁ συνετὸς Νέστωρ. Τὸ σπήλαιον τοῦτο κεῖται παρὰ τὴν ΒΑ. πλευρὰν τοῦ φρουρίου τῆς πόλεως, ἔχει βάθος μὲν 40 περίπου μέτρα, ὕψος δὲ 30, καὶ συγκοινωνεῖ διά τινος ὀπῆς μετὰ τοῦ φρουρίου. Τὸ μέγεθος τοῦ σπηλαίου ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ συνδεθῇ τοῦτο μὲ τὸν μῦθον τῆς ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ κλοπῆς τῶν βοῶν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ κρυψών, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Ἑρμῆς ἔκλεισε τὰς ἁρπαγείσας βοῦς. Κατὰ τὸν Παυσανίαν (IV. 36.3) εἰς τὸ σπήλαιον τοῦτο ηὐλίζετο ἡ ἀγέλη τῶν βοῶν τοῦ Νηλέως, αἵτινες ἦσαν θεσσαλικῆς καταγωγῆς, ἐκ τῶν περιφήμων βοῶν τοῦ Ἰφίκλου, τοῦ πατρὸς τοῦ ὁμηρικοῦ ἥρωος Πρωτεσιλάου. Τοὺς βοῦς τούτους εἶχε λάβει ὁ Νηλεὺς ὡς ἔδνα (γαμήλια δῶρα) τῶν μνηστήρων τῆς θυγατρός του Πηροῦς.

ΚΑΨ.

Νέστος (βουλγ. *Μέστα*, τουρκ. *Καρὰ-σού*) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τοῦ ὄρους Ρίλου, τοῦ παλαιοῦ Σκομίου, χύνεται ἔναντι τῆς νήσου Θάσου, σχηματίζων δέλτα. Τὸ μῆκος τοῦ Νέστου, τοῦ μὲν ἑλληνικοῦ τμήματος εἶναι 140 χιλ. ἄνευ τῶν μικρῶν καμπῶν (ἑλλην. ἐπιτελ. χάρτ. 1 : 100000), τοῦ δὲ βουλγαρικοῦ Νέστου 94 χιλ., ἤτοι τὸ ὅλον μῆκος εἶναι 234 χιλ. ἄνευ τῶν μικρῶν καμπῶν κατὰ τοὺς νεωτέρους χάρτας. Ὁ Νέστος ἔχει ἐπαρκῆ ὕδατα, ἀπὸ δὲ τοῦ Νευροκοπίου μέχρι τῶν ἐκβολῶν δὲν εἶναι διαβατὸς εἰμὴ διὰ τεχνικῶν μέσων, πρὸς τὸν ἀνάρρουν δὲ τοῦ Νευροκοπίου εἶναι πεζῇ διαβατός. Μέση ταχύτης τοῦ ῥεύματος 2.5 μ. κατὰ 1″.

Αἱ πηγαὶ αὐτοῦ εἶναι κυρίως δύο: ἡ τοῦ *Ἄσπρου Νέστου*, ἀρχομένη νοτίως τῆς κορυφῆς Μαντσοῦ (ὑψ. 2155 μ.), κειμένη πλησίον τῆς κορυφῆς τοῦ Σκομίου Μοῦς-Ἀλλὰ (ὑψ. 2924 μ.), καὶ ἡ τοῦ *Μαύρου Νέστου*, κειμένη ἀνατολικώτερον.

Μεταξὺ Ἄσπρου καὶ Μαύρου Νέστου ἄρχεται τὸ ὄρος Ροδόπη. Ὁ Νέστος μετὰ τὴν ἕνωσιν τῶν ἄνω δύο πηγῶν διευθύνεται πρὸς τὰ ΝΔ., διατρέχων ὀρεινὴν κοιλάδα ἐπὶ μήκους 20 χιλ., εἶτα δέχεται τὰ ὕδατα τῶν περισχῶν Μαχομίας καὶ Μπάνσκο διὰ τοῦ ἐν τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ παραποτάμου Ἰζβόρ, ὅπου ὑπάρχουσι καὶ ἰαματικὰ λουτρὰ (Μπάνια, ὑψ. 815 μ.).

Ἡ ὁδὸς Μαχομίας—Πρεντὲλ-χάνι—Σιμ τλῆ εἶναι μεγάλης στρατιωτικῆς σημασίας, ὡς φέρουσα εἰς συγκοινωνίαν τὰς κοιλάδας Ἄνω Στρυμόνος καὶ Ἄνω Νέστου καὶ διασχίζουσα τὸ ὄρος Ὄρβηλος (Περίν). Ἀπὸ τῆς συμβολῆς τοῦ Ἰζβὸρ ὁ Νέστος κατευθύνεται πρὸς Νευροκόπιον (Νικόπολιν), ἔχων γενικὴν κατεύθυνσιν πρὸς ΝΑ., διατρέχων πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ εἰς τὸ ὀροπέδιον Νευροκοπίου παραπόταμον στενὸν μήκους 9 χιλ. ΒΑ τοῦ χωρίου Κατάχλωρον (Ρακίστα) χρησιμεύει ἐπὶ μήκους 3 χλμ. ὡς ὁροθετικὴ γραμμὴ Βουλγαρίας καὶ Ἑλλάδος, κατευθύνεται δὲ διατηρῶν τὴν νοτιοανατολικὴν κατεύθυνσιν, ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἐδάφει, μέχρι τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Τοξοτῶν (Ὀκσιλάρ), διατρέχων δασώδη καὶ κρημνώδη κοιλάδα, ἥτις μόνον εἰς τὴν περιοχὴν Παρανέστιον (Μπούκια) εὐρύνεται ἐπ' ὀλίγον διάστημα. Παρὰ τὸ χωρίον Ἀηδονόκαστρον (Μουσελίμι) ὁ σιδηρόδρομος Θεσσαλονίκης - Ἀλεξανδρουπόλεως (Δεδεαγάτς) διέρχεται τὸν Νέστον ἐπὶ γεφύρας εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην καὶ διατρέχει τὸ βάθος τῆς κοιλάδος, παραμένων εἰς τὴν αὐτὴν ὄχθην μέχρι τῆς εἰσόδου αὐτοῦ εἰς τὴν πλουσίαν περιοχὴν τῆς Ξάνθης, ἧς ὁ Νέστος ἀποτελεῖ τὸ δυτικὸν ὅριον. Πρὸς τὰ ΝΔ. τοῦ Ἀηδονοκάστρου εὑρίσκεται τὸ ὀχυρὸν τῶν Μπουκίων, ἓν τῶν ἀνασχετηρίων φρουρίων τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Ἀπὸ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Ὀκσιλὰρ ὁ Νέστος κατευθύνεται πρὸς νότον ἐπὶ μήκους 30 χιλ., χυνόμενος διὰ διαφόρων κλάδων ἔναντι τῆς νήσου Θάσου, διατρέχει δὲ περιοχὴν δασώδη καὶ ἑλώδη κυρίως νοτίως τοῦ χωρίου Κρεμαστὴ (Κιοὺρτς-Ἀσάνι) ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης κειμένου.

Μεταξὺ τοῦ μέσου καὶ κάτω Νέστου ἀφ' ἑνὸς καὶ κάτω Στρυμόνος ἀφ' ἑτέρου ἦσαν αἱ ἀρχαῖαι ἐπαρχίαι Ὀδομαντικὴ πρὸς βορρᾶν καὶ Ἠδωνὶς πρὸς νότον μέχρι τῆς θαλάσσης τοῦ Αἰγαίου. Ἐν τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ τοῦ κάτω Νέστου ἦτο ἡ ἀρχαία Πέρνη, νοτιώτερον δέ, πλησίον τῶν ἐκβολῶν, ἡ Πίστυρος. Βορείως τῆς Ὀδομαντικῆς ἔκειτο ἡ θρακικὴ περιοχὴ Μαιδική, ἥτις ἐξετείνετο ἐφ' ὅλου τοῦ ἄνω Νέστου, μετὰ ἀσαφῶν ὁρίων, κατῳκεῖτο δὲ παρὰ τῆς ἰσχυροτάτης φυλῆς τῶν Μαίδων.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Ἡ VII ἑλληνικὴ μεραρχία ἀπὸ τῆς 5ης Ἰουλίου 1913, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ 18ου συντάγματος τῆς VI μεραρχίας, ὅπερ ἀπὸ Μελενίκου διὰ Παπᾶς Τσαΐρη ἐβάδισε πρὸς Νευροκόπιον, διεξήγαγεν ἐπιτυχῆ μάχην ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Νέστου κατὰ τοῦ ἐκεῖ βουλγαρικοῦ στρατοῦ παρὰ τὴν Κοπρίδιανην. Τὴν 8ην καὶ 9ην Ἰουλίου μετὰ ἐπιτυχεῖς ἀγῶνας ἐβάδισαν πρὸς Μαχομίαν καὶ ἐκεῖθεν, τὴν 14ην Ἰουλίου 1913 (π. ἡμ.), ἡ VII ἑλληνικὴ μεραρχία διὰ τῆς ὁδοῦ Μαχομίας—Πρέντελ-χάνι ἦλθεν εἰς βοήθειαν τῆς ἀπὸ τριημέρου ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἀρισβανίτσα (ὑψ. 1378 μ.) ἀγωνιζομένης VI ἑλληνικῆς μεραρχίας. Τὴν 16ην Ἰουλίου 1913 (π. ἡμ.) 6 τάγματα βουλγαρικὰ μετὰ 6 πυροβόλων, κατελθόντα τὸν ἄνω Νέστον, ἀπέκοψαν τμήματα τῆς VII μεραρχίας. Αὕτη διετάχθη νὰ σπεύσῃ εἰς Μαχομίαν, ἀφήνουσα δυνάμεις τινὰς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς VI μεραρχίας, ἀλλ' ἡ ἐπελθοῦσα ἀνακωχή, τὴν μεσημβρίαν τῆς 18ης Ἰουλίου 1913, ἀνέκοψε τὰς ἐπιχειρήσεις.

Ν. Ι. ΚΟΚΙΔΗΣ

— **Νέστου ἐπαρχία** *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν τεσσάρων ἐπαρχιῶν τῶν ἀποτελουσῶν τὸν νομὸν Καβάλλας, καταλαμβάνουσα τὸ παρὰ τὰ σύνορα τῆς Θρᾴκης ἀνατολικὸν τμῆμα αὐτοῦ καὶ ἔχουσα ὡς ὅριον καθ' ὅλην τὴν Α. πλευράν της τὸν κάτω ροῦν τοῦ ποταμοῦ Νέστου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἔλαβε τὸ ὄνομα. Κάτ. (1928) 10.372.

Πρωτεύουσα *Χρυσούπολις* (Σαρῆ Σαμπάν). Ἔχει σχῆμα ἐπίμηκες, τοῦ ὁποίου ὁ μέγας ἄξων κατευθύνεται ἀπὸ Β. πρὸς Ν., τὸ δὲ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι κατὰ μὲν τὸ βόρειον ἥμισυ βουνῶδες, καλυπτόμενον ὑπὸ τῶν κατὰ τὴν δεξιὰν πλευρὰν τῆς κάτω κοιλάδος τοῦ Νέστου μικρῶν βουνοσειρῶν, τὸ δὲ νότιον ἐπίπεδον καὶ χθαμαλὸν περιλαμβάνον τὸ δέλτα τῆς ἐκβολῆς τοῦ Νέστου. Ἡ παραλία, ἐκτεινομένη ἀκριβῶς ἀπέναντι τῆς νήσου Θάσου μεταξὺ τοῦ κόλπου τῆς Καβάλλας καὶ τοῦ κυρίου (ἀνατολικοῦ) βραχίονος ἐκβολῆς τοῦ ποταμοῦ, εἶναι χθαμαλὴ καὶ ἀβαθής, σχηματίζουσα καθ' ὅλον τὸ μῆκός της τέλματα καὶ ἀβαθεῖς λιμνοθαλάσσας, μόνον δὲ ἀγκυροβόλιον τὸ τῆς Κεραμωτῆς. Εἶναι κυρίως γεωργικὴ χώρα, ἔχουσα ἔδαφος εὐφορώτατον, παράγον καπνόν, σιτηρά, ὄσπρια, κηπαῖα καὶ λαχανικά, σήσαμον, βάμβακα κλπ. Ὑπάρχει ἐπίσης ἀξιόλογος κτηνοτροφικὴ κίνησις, εἰς τὸ βορειότερον ἰδίᾳ τμῆμα. Συγκοινωνιακῶς ἐξυπηρετεῖται δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ συνδεούσης τὰ κυριώτερα χωρία αὐτῆς μετὰ τῆς Καβάλλας. Αἱ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἀρχαὶ εἶναι 2 εἰρηνοδικεῖα (ἐν Χρυσουπόλει καὶ Κεγχροκάμπῳ), μία οἰκονομικὴ ἐφορεία (β' τάξεως), ἓν ταμεῖον (β' τάξεως), ἓν δασαρχεῖον, ἓν ἡμιγυμνάσιον (ἅπαντα ἐν Χρυσουπόλει), δημοτικὰ σχολεῖα εἰς ὅλας τὰς κοινότητας καὶ τηλεφωνεῖα εἰς τὰς κυριωτέρας ἐξ αὐτῶν. Ἡ ὑποδιοίκησις χωροφυλακῆς ἑδρεύει ἐπίσης ἐν τῇ πρωτευούσῃ, ἔχει δὲ 6 ἀστυνομικοὺς σταθμοὺς ἀνὰ τὰ κυριώτερα χωρία. Ὁ πληθυσμὸς τῆς ἐπαρχίας εἶναι κατανεμημένος εἰς 59 συνοικισμοὺς ἀποτελοῦντας τὰς ἑξῆς 17 κοινότητας: *Ἀβραμηλιᾶς* (Τσομπανλῆ), *Ἁγιάσματος* (Κοιρί), *Διαλεκτοῦ* (Ἀβραμίλι), *Δουκαλίου* (Πετροπηγῆς ἢ Καγιὰ Μπουνάρ), *Ζαρκαδιᾶς* (Καρατζιλάρ), *Κεραμωτῆς*, *Κεγχροκάμπου* (Δάροβας), *Λεκάνης* (Μουντζίνου), *Μακρυχωρίου* (Οὐζοὺν-Κιόϊ), *Νέας Καρυᾶς* (Καρὰ-Μπέη), *Ξεριᾶ* (Κουροῦ - Δερέ), *Παραδείσου* (Ἰντζές), *Πασχαλιᾶς* (Μπαϊρακλῆ), *Πέρνης* (Φιλίππων ἢ Καρατζᾶ-Κιόϊ), *Πλαταμῶνας* (Ὄλατζακ), *Χρυσουπόλεως* (Σαρῆ Σαμπὰν ἢ Σαπαίων) καὶ *Χρυσοχωρίου* (Ὀργαντζιλάρ).

Χ. Δ.

Νεστράμιον *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φλωρίνης χωρίου *Νεστόριον* (βλ. λ.).

Νέστροϋ (Nestroy), ***Ἰωάννης-Νέπομουκ***. Αὐστριακὸς ἠθοποιὸς καὶ θεατρικὸς συγγραφεὺς (1801—1862). Ἀφοῦ ἐσπούδασε νομικά, ἐστράφη πρὸς τὸ θέατρον, ἐμφανισθεὶς κατ' ἀρχὰς ὡς βαθύφωνος εἰς διάφορα μελοδράματα καὶ κατόπιν εἰς κωμικοὺς ἀποκλειστικῶς ρόλους. Τῷ 1854 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ Carl-Theater ἐν Βιέννῃ. Ὡς ἠθοποιὸς διεκρίθη διὰ τὴν πρωτοτυπίαν του καὶ τὴν πλήρη δυνάμεως καὶ σατίρας ἀπόδοσιν τῶν διαφόρων χαρακτήρων, ὡς θεατρικὸς δὲ συγγραφεὺς διὰ τὸν ἄκρατον ρεαλισμόν, ἀπηλλαγμένον παντὸς αἰσθηματισμοῦ καὶ τραγικότητος. Ἐκ τῶν ἔργων του, τὰ ὁποῖα καὶ σήμερον ἀκόμη παίζονται μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας, ἰδίως ἐν Βιέννῃ, ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς: «Τὸ κακὸν πνεῦμα Λουμπατσιβαγκαμπούντους» (1833), «Ὄϋελσπίγγελ», «Ἡ μοιραία ἀποκριάτικη νύχτα», «Τὸ φυλαχτό», «Κορίτσι ἀπὸ τὸ προάστειον», «Τρὶτς-τράτς», «Ὁ ἀσήμαντος», «Μόνον ἡσυχίαν» καὶ τὰς παρῳδίας: «Ἰουδὴθ καὶ Ὁλοφέρνης» (1849), «Ταννχόϋζερ». Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν ὑπὸ Chiavacci καὶ Ganghofer τῷ 1890—1891 εἰς 12 τόμους καὶ ὑπὸ Rosner τῷ 1903, εἰς 2 τόμους.

Γ. Ε. Κ.

νέστωρ (ὁ) (Nestor) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀναρριχητικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ψιττακιδῶν*, περιλαμβάνον ἱκανοῦ μεγέθους ψιττακούς, ἰθαγενεῖς τῆς Νέας Ζηλανδίας. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *νέστωρ ὁ κυρτόρραμφος* (Nestor cyrtorhamphus), ὅστις φθάνει εἰς μῆκος 50 περίπου ἑκατοστομέτρων καὶ ἔχει κεφαλὴν ὀγκώδη, πεπιεσμένην κατὰ τὴν κορυφήν, ἀπολήγουσαν εἰς ἰσχυρόν, χονδρὸν καὶ κυρτότατον ράμφος, ὀφθαλμοὺς μικρούς, πτέρυγας μακράς, ἀνεπτυγμένας καὶ ὀξυλήκτους, οὐρὰν ἀρκετὰ μακρὰν καὶ ἀπεστρογγυλωμένην κατὰ τὸ ἄκρον της καὶ πόδας χονδρούς, βραχεῖς μετὰ μεγάλων δακτύλων καὶ γαμψῶν ὀνύχων. Ὁ χρωματισμός του εἶναι μελανότεφρος κατὰ τὴν ράχιν, ὑπόλευκος κατὰ τὴν κοιλίαν μὲ στίγματα καὶ ποικιλοσχήμους μελανὰς γραμμώσεις καὶ χρυσότεφρος κατὰ τὸν λαιμὸν καὶ τὴν κεφαλὴν μὲ μελανοκυανᾶ ποικίλματα.

Νέστωρ ὁ κυρτόρραμφος.

Δ. Ν. Π.

Νέστωρ. Ὁ περιώνυμος διὰ τὴν σύνεσίν του, τὴν τόλμην καὶ εὐγλωττίαν του καταστὰς ὁμηρικὸς ἥρως, ὁ «λιγὺς τῶν Πυλίων ἀγορητής, τοῦ καὶ ἀπὸ γλώττης μέλιτος γλυκίων ρέεν αὐδή». Ἦτο υἱὸς τοῦ Νηλέως, ἀπὸ τοῦ ὁποίου καὶ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Νέστορος ἐκαλοῦντο *Νηλεῖδαι* (βλ. λ.), καὶ τῆς Χλωρίδος, θυγατρὸς τοῦ Ἀμφίονος. Κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Πύλου ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, ὁ Νέστωρ ἐτρέφετο ἐν τῇ πόλει Γερηνίᾳ, ἀπὸ τῆς ὁποίας καὶ *Γερήνιος* ἐπεκαλεῖτο· καὶ οὕτω μόνον αὐτὸς ἐκ τῶν 12 υἱῶν τοῦ Νηλέως διεσώθη, τῶν ἄλλων φονευθέντων μετὰ τοῦ πατρός των ὑπὸ τοῦ πορθητοῦ τῆς Πύλου ἥρωος. Κατὰ τοὺς περὶ αὐτοῦ μύθους μετέσχεν ὁ Νέστωρ πασῶν τῶν ἐπικινδύνων πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων τῶν μυθικῶν χρόνων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, συμπολεμήσας μετὰ τῶν Λαπιθῶν κατὰ τῶν Κενταύρων, συνεκστρατεύσας μετὰ τῶν Ἀργοναυτῶν κατὰ τῆς Κολχίδος καὶ λαβὼν μέρος εἰς τὴν θήραν τοῦ Καλυδωνίου κάπρου. Προβεβηκὼς δὲ πλέον τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ μὲ ἀκμαίας ἀκόμη τὰς σωματικάς του δυνάμεις, μετέσχε καὶ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου ὁ «ἡδυεπὴς Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ» ἡγούμενος ἐνενήκοντα γλαφυρῶν νεῶν. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον διεκρίθη καὶ διὰ τὴν τόλμην καὶ γενναιότητά του εἰς τὰς μάχας, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τὴν εὐφράδειάν του καὶ τὰς συνετὰς συμβουλάς, τὰς ὁποίας ἔδιδεν εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀχαιῶν, μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ σεβασμοῦ ἀκουόμενος ὑπ' αὐτῶν. Διὰ τῆς βαθείας συνέσεώς του καὶ περὶ τὰ πράγματα ἐμπειρίας του κατώρθωσε πολλάκις ν' ἀναθαρρήσωσιν οἱ Ἀχαιοί, δειλιάσαντες ἐξ ἀτυχιῶν, καὶ νὰ διαλλαγῶσι μεταξὺ

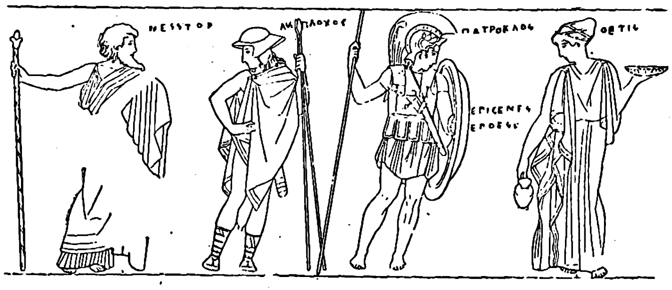

Ὁ ἀποχαιρετισμὸς τοῦ Πατρόκλου καὶ Ἀντιλόχου ὑπὸ τοῦ Νέστωρος· εἰς τὸ ἄκρον ἡ Θέτις.

[Ἀγγειογραφία τοῦ Ἐπιγένους.]

Ὁ Τηλέμαχος παρὰ τῷ Νέστορι.

[Ἀρχαία ἀγγειογραφία τοῦ Μουσείου τοῦ Βερολίνου.]

Digitized by Google

των ἀρχηγοὶ των ἐρίσαντες πρὸς ἀλλήλους καὶ εἰς ἐχθροπάθειαν περιελθόντες. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας ἐπανῆλθεν αἰσίως εἰς Πύλον καὶ ἔζησεν εὐτυχὴς ἐν αὐτῇ ἐπὶ πολλὰ ἀκόμη ἔτη. Ἐκ τοῦ γάμου του μετὰ τῆς Ἀναξιβίας, θυγατρὸς τοῦ Κρατιέως (κατ' ἄλλον μῦθον Εὐρυδίκης), εἶχεν ἀποκτήσει ὁ Νέστωρ δύο θυγατέρας καὶ ἑπτὰ υἱούς, ἐκ τῶν ὁποίων ὑπεροχώτεροι ὑπῆρξαν οἱ μετασχόντες ἐπίσης τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου Θρασυμήδης καὶ ὁ φονευθεὶς κατ' αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Μέμνονος Ἀντίλοχος. Τοῦ Νέστορος ἀπόγονοι ἐπιστεύοντο κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους οἱ Νηλεῖδαι τοῦ Ἄργους καὶ τῶν Ἀθηνῶν (Ἀλκμεωνίδαι καὶ Παιονίδαι). Ἐπειδὴ ὁ Νέστωρ ἐθεωρεῖτο τὸ πρότυπον τῆς εὐφραδείας κατὰ τοὺς μυθικοὺς χρόνους, πάντες οἱ ὑπέροχοι ῥήτορες τῶν ἱστορικῶν χρόνων ἀπεκαλοῦντο καὶ *Νέστορες*, τῆς λέξεως καταστάσης ταυτοσήμου μὲ τὴν λέξιν εὐφραδής. Τοῦ Νέστορος ἐν μὲν τῇ Πύλῳ, ἥτις ἐπιστεύετο ὅτι ἦτο ἡ ὁμηρικὴ Πύλος κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ περιηγητοῦ Παυσανίου, ἐδεικνύετο καὶ ὁ οἶκός του, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπῆρχε καὶ ἡ εἰκών του (γραπτή), καὶ τὸ μνῆμά του, ὡς καὶ τοῦ υἱοῦ του Θρασυμήδους, ἐν δὲ τῇ ἀρχαίᾳ Μεσσήνῃ ἡ εἰκών του, γραπτὴ ἐπίσης, ἐν τῷ ναῷ τῆς Μεσσήνης τῆς θυγατρὸς τοῦ Τριόπα (*Παυσ.* IV. 31,6 καὶ 36,2—5). Ὁμοίως ἡ εἰκὼν αὐτοῦ (ἐκ λίθου), ῥίπτοντος ἐντὸς κυνῆς τοὺς κλήρους τῶν ἐννέα Ἀχαιῶν, οἵτινες ἐδέχθησαν νὰ μονομαχήσωσι μὲ τὸν Ἕκτορα, ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ὀλυμπίᾳ, ἀνάθημα οὖσα, ὡς καὶ αἱ τῶν 9 ἄλλων ἡρώων, τῶν Ἀχαιῶν, καὶ ἐν Δελφοῖς (γραπτή) ἐν τῇ Λέσχῃ τῶν Κνιδίων. ΚΑΨ.

— **Νέστωρ.** Ποιητὴς τοῦ Γ' μ. Χ. αἰῶνος, γεννηθεὶς ἐν Λαράνδοις τῆς ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ Λυκαονίας (Ἰσαυρικῆς).

— **Νέστωρ.** Μάρτυς, μαθητὴς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου, ἀκμάσας κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα. Τελουμένων ἀγώνων ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ ἐπὶ Διοκλητιανοῦ (284 — 305), ἐνεφανίσθη γιγάντειός τις ἀθλητής, Λυαῖος ἐπικαλούμενος, ὅστις προελθὼν εἰς τὸ μέσον ἐπροκάλει εἰς πάλην πάντα Χριστιανόν, τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐν δεσμωτηρίῳ διατελοῦντος. Τούτου τὴν εὐχὴν ζητήσας καὶ ἐπικαλέσας τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ἁγίου, προελθὼν εἰς τὸν στίβον ἐπάλαισε καὶ κατενίκησε τὸν Λυαῖον. Ἐξοργισθεὶς ἐκ τούτου ὁ Διοκλητιανὸς διέταξε τὸν μὲν Δημήτριον νὰ θανατώσωσι διὰ λόγχης, τὸν δὲ Νέστορα νὰ ἀποκεφαλίσωσιν. Ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία γεραίρει τὴν μνήμην αὐτῶν, τοῦ μὲν Δημητρίου τὴν 26, τοῦ δὲ Νέστορος τὴν 27 Ὀκτωβρίου. Τ. Ε. Ε.

— **Νέστωρ.** Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Μιχαὴλ Ζ' Δούκα (1071—1078). Κατήγετο ἐξ Ἀλβανίας καὶ προσληφθεὶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν αὐτοκρατορικῶν παλατίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Ι' Δούκα (1059—1067) διὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ βεστάρχου. Τὴν θέσιν ταύτην κατεῖχε καὶ ἐπὶ Μιχαὴλ Ζ' Δούκα (1071—1078) μέχρι περίπου τοῦ 1075, ὅτε, προχειρισθεὶς εἰς στρατηγόν, ἀπεστάλη εἰς Βουλγαρίαν, ἵνα ἐπαναφέρῃ τὴν διασαλευθεῖσαν ἐκεῖ τάξιν ἕνεκα τῆς γενικῆς ἀγανακτήσεως κατὰ τοῦ μεγάλου λογοθέτου Νικηφορίτζη. Μετ' ὀλίγον ὁ Νέστωρ ἐπληροφορήθη ὅτι κατόπιν τῶν συκοφαντικῶν εἰσηγήσεων τοῦ Νικηφορίτζη τούτου διετάχθη ἡ κατάσχεσις τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει περιουσίας του, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι κατεχράσθη δῆθεν τὰ ἐμπιστευθέντα αὐτῷ χρήματα τοῦ δημοσίου. Ἀγανακτήσας ἐκ τούτου, συνεννοήθη μετὰ τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ ἐγκατεστημένων Πατζινάκων καὶ συγκεντρώσας ἱκανὴν δύναμιν ἐστράτευσε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀπαιτῶν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὴν καθαίρεσιν τοῦ Νικηφορίτζη, ὡς αἰτίου ὅλων τῶν κακῶν τῆς αὐτοκρατορίας, ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ δὲν ἐδέχθη καὶ ὁ Νέστωρ, δῃώσας τὴν Θρᾴκην, ἀπῆλθεν εἰς Βουλγαρίαν, ἀποκομίζων πλουσίαν λείαν καὶ πλῆθος αἰχμαλώτων ἐκ τῶν κατοίκων. Μετ' ὀλίγον (τῷ 1077), ἐστασίασε καὶ ὁ στρατηγὸς Νικηφόρος Βοτανειάτης ὅστις ἐξεθρόνισε τὸν Μιχαὴλ Ζ' (Μάρτιον 1078), ἀλλ' ὁ Νέστωρ δὲν ἀναφέρεται ἔκτοτε εἰς τὰ διαδραματισθέντα γεγονότα. Ν. ΚΛΣ

— **Νέστωρ.** Ῥῶσος χρονογράφος, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1050 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1116. Ἄγων τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος, μετέβη εἰς τὴν μονὴν Πετσέρσκι τοῦ Κιέβου, ὅπου ἔλαβε τὸ μοναχικὸν σχῆμα. Ἐκ τῶν ὑποτιθεμένων ἔργων του εἶναι: «Ὁ βίος τοῦ Βογόριδος καὶ τοῦ Γκλέμπ», «Ὁ βίος τοῦ ἁγίου Θεοδοσίου» καὶ τὸ «Ῥωσικὸν χρονικόν», ὅπερ δίδει εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον τοῦ ἀρχαιοτέρου χρονογράφου τῆς Ῥωσίας. Ὁ ἱστορικὸς ὅμως Τατίτσεφ διατείνεται ὅτι πρὸ αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἕτερος χρονογράφος Ἰωακεὶμ καλούμενος, τοῦ ὁποίου τὸ εὑρηθὲν ἐν Νοβγορὸδ ἀντίγραφον χρονικοῦ, ἀνάγεται εἰς τὸ 1016. Ἀλλὰ τὸ πρωτότυπον τοῦ χρονικοῦ τούτου οὐδέποτε εὑρέθη, οὐδὲ ἐπιστώθη ἡ γνησιότης τοῦ ἀντιγράφου. Οὕτως ὁ Νέστωρ ἀπομένει ὁ ἀρχαιότερος τῶν Ῥώσων χρονογράφων. Ἐκεῖνο, ὅπερ διακρίνει τὸ χρονικὸν τοῦ Νέστορος, δὲν εἶναι τόσον αἱ ἱστορικαὶ πληροφορίαι τὰς ὁποίας παρέχει, ὅσον τὸ βαθὺ θρησκευτικὸν αἴσθημα καὶ ἡ θερμὴ φιλοπατρία, αἰσθήματα οὐχὶ κοινὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ. Ὁ Νέστωρ πρεσβεύει ὅτι ἑκάστη χώρα ἔχει τὸν προστάτην αὐτῆς ἄγγελον, ὅστις ἐπαγρυπνεῖ ἐπ' αὐτῆς, ἄρχεται δὲ ὅπως τὰ βυζαντινὰ χρονικά, ἀπὸ τῆς διανομῆς τῆς γῆς ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Νῶε. Ἀπὸ τοῦ 882, ἀπὸ τῆς ἁλώσεως δηλαδὴ τοῦ Κιέβου ὑπὸ τοῦ Ὄλιεγκ, λαμβάνει τὸ χρονικὸν τὸν ἱστορικὸν χαρακτῆρα καὶ καταλήγει εἰς τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, πηγαὶ δὲ αὐτοῦ εἶναι αἱ ἀφηγήσεις τῶν συγχρόνων καὶ τὸ χρονικὸν τοῦ Βυζαντινοῦ Γρηγορίου τοῦ Ἁμαρτωλοῦ. Περίοδοί τινες τοῦ χρονικοῦ εἶναι πλήρεις ποιητικῆς ἐξάρσεως, ἰδίως εἰς τὰ ἀναφερόμενα περὶ τοῦ θανάτου τῆς ἁγίας Ὄλγας. Ὁ Νέστωρ εἶναι ὄντως ἐπικὴ ἰδιοφυΐα, ἡ δὲ ἀφήγησίς του ἁπλῆ καὶ ἤρεμος. Ἡ γλῶσσά του εἶναι σλαβοεκκλησιαστική, ἀναμεμιγμένη μετὰ τῆς ἀρχαίας δημοτικῆς τοῦ Βορρᾶ, εἰς τὰς περιόδους ἐκείνας, εἰς ἃς περιέλαβε τὰς ἰθαγενεῖς παραδόσεις. Ἡ ἀφήγησις τῶν γεγονότων λήγει μέχρι τοῦ 1096, ὁ δὲ Σίλβεστρος, ὁ μετέπειτα ἐπίσκοπος τῆς Περεϊσλάβας, ἐσυνέχισε τὸ χρονικὸν μέχρι τοῦ 1200. Θ. Β.

— **Νέστωρ *Κοκκινίδης*.** Κρής, ἡγούμενος τῆς μονῆς Χαλέπας (1825—1856), γεννηθεὶς ἐν Καμαριώτῃ. Φιλόπατρις καὶ γενναῖος, ἔδρασεν ἐν Μυλοποτάμῳ ὡς ἁρματολὸς μετ' ἄλλων συνεπαρχιωτῶν του (Παλμέτη, Ξετρύπη, Νιώτη) κατὰ τοὺς πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 χρόνους καὶ κατ' αὐτὴν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν μοναχῶν τῆς μονῆς. Ἀπεβίωσεν ἐν τῇ μονῇ του τῷ 1858. † Ρ. Α. Τ.

Νεστωρίτζης *Δαυΐδ*. Βούλγαρος στρατηγός, πεμφθεὶς μετὰ ἰσχυροῦ στρατοῦ τῷ 1014 ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων Σαμουὴλ ἐναντίον τῆς Θεσσαλονίκης, ἵνα ἐξαναγκάσῃ τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Βασίλειον Β' τὸν Βουλγαροκτόνον νὰ ἀναστείλῃ τὴν κατὰ τῆς Βουλγαρίας ἐκστρατείαν του. Ὁ Νεστωρίτζης εἰσέβαλεν εἰς Μακεδονίαν, ἀλλὰ πρὶν ἢ φθάσῃ πρὸ τῆς Θεσσαλονίκης προσεβλήθη ὑπὸ μοίρας βυζαντινοῦ στρατοῦ, ὁδηγουμένου ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Θεοφίλου Βοτανειάτου καὶ τοῦ υἱοῦ του Μιχαήλ, καὶ μετὰ αἱματηρὸν ἀγῶνα ἡττήθη κατὰ κράτος, ἀπολέσας μέγα μέρος τῶν στρατευμάτων του εἰς νεκροὺς καὶ αἰχμαλώτους καὶ ἅπαν τὸ ὑλικὸν αὐτοῦ. Ὑποχωρήσας εἰς Βουλγαρίαν ἐξηκολούθησε μαχόμενος κατὰ τῶν Βυζαντινῶν μέχρι τοῦ 1018, ὅτε ὁ Βασίλειος Β', συντρίψας ὁλοσχερῶς τὴν δύναμιν τῶν Βουλγάρων, κατέλαβε τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν Ἀχρίδα, ᾐχμαλώτισεν ἐν Ἀλβανίᾳ τοὺς υἱοὺς τοῦ Σαμουὴλ καὶ ἐξηνάγκασε τὴν ἡγεμονίδα τῶν Βουλγάρων Μαρίαν νὰ προσέλθῃ μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν μεγιστάνων πρὸ τοῦ βυζαντινοῦ στρατοῦ καὶ νὰ παραδοθῇ. Τότε καὶ ὁ Νεστωρίτζης, ἀποβαλὼν πᾶσαν ἐλπίδα ἀντιστάσεως, προσῆλθε μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεως πρὸ τοῦ Βασιλείου Β' καὶ ἐδήλωσεν αὐτῷ ὑποταγήν. Ν. ΚΛΣ

Νετίνδαυα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Δακίας ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γ, η, 9) ὡς κειμένη μεταξὺ ὑδάτων (τανῦν Κὶς-Καλὰν) καὶ Τιάσου (Τιασοὺλ) καὶ ἐγγὺς τοῦ Ζεύγματος (Ῥάμα). Εἶναι ἡ σύγχρονος Nedya. Σ. Ε. Λ.

Νέτο (Neto) *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς Κάτω Ἰταλίας, ὁ *Νέαιθος* (βλ. λ.) τῶν ἀρχαίων. Α. Θ. Σ.

νέτος, —η, —ο' δημοτ. ἐπὶ βάρους, καθαρός, τὸ εἰμπορεῦμα καθ' ἑαυτό, ἄνευ ἀποβάρου: «δέκα ὀκάδες νέτο» ‖ ὁ ἀχθεὶς εἰς πέρας, τελειωμένος: «νέτο τὸ ἔπιπλο, —τὸ βιβλίο» ἐτελείωσε, ἐπεράτωθη ‖ φρ. «νέτα-σκέτα» καθαρά, ἀνυποκρίτως, εἰλικρινῶς: «νὰ τὰ ποῦμε νέτα-σκέτα» (ἰταλ. netto).

Νέτσε (Netze), κ. πολων. **Νότετς** (Notec) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Πολωνίας καὶ Γερμανίας, δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Βάρτα. Πηγάζει βορείως τοῦ Κόλο τῆς Πολωνίας, ἀπὸ τῆς λίμνης Γκόπλο, δι' ἧς διέρχεται, λαμβάνει τὴν ὀνομασίαν *Ἀνατολικὸς Νέτσε* (ἢ *Μόντβυ*), ἀπὸ τοῦ Κρούσβιτς καθίσταται πλωτὸς εἰς μῆκος 293 χλμ., ἀπὸ τῆς λίμνης Σκορτσενκίνης ὀνομάζεται *Δυτικὸς Νέτσε*, ἀπὸ δὲ τοῦ Οὐς μέχρι τοῦ Ντράτσιγ σχηματίζει τὰ σύνορα Δυτικῆς Πρωσσίας καὶ Πολωνίας. Ἐκβάλλει εἰς τὸν Βάρτα παρὰ τὸ Τσάντοχ, ἔχει μῆκος 366 χλμ., διέρχεται πλείστας λίμνας καὶ ἔχει κυρίους παραποτάμους τὸν *Κύντοβ* καὶ *Ντράγκε*, διὰ δὲ τῆς διώρυγος τῆς Βρομβέργης συνδέεται μετὰ τοῦ Μπράε καὶ διὰ τούτου μετὰ τοῦ Βιστούλα. Ἀπὸ παλαιοτέρων χρόνων ὁ Νέτσε εἶναι ἐκ τῶν σημαντικωτέρων συγκοινωνιακῶν μέσων τῆς ὅλης περιοχῆς του. Π. Ν. Π.

— **Νέτσε** (Netze) *[Γεωγρ.]*. Διαμέρισμα τῆς Πολωνίας, ἄλλως *Νότετς* (βλ. λ.).

Νέτσελμπαχ (Netzelbach), ***Ἰωάννης***. Γερμανὸς φιλέλλην ἐκ Βάδης, κατελθὼν εἰς Ἑλλάδα ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν, τὴν μάχην τοῦ Χαϊδαρίου, τῶν τριῶν Πύργων (Κωλιάδος) καὶ τῆς Χίου. Παραμείνας ἐν Ἀθήναις προήχθη εἰς λοχαγὸν καὶ ἀπέθανε τῷ 1835. Τ. Ε. Ε.

Νέτσερ (Netscher), ***Γάσπαρος***. Ὀλλανδὸς [ζω]γράφος (1639—1684). Διέμεινεν ἐπί τι χρον[ικὸν] διάστημα ἐν Γαλλίᾳ, ἔνθα ἐξετέλεσε τὰς προσ[ωπο]γραφίας τῆς κυρίας ντὲ Μοντεσπὰν καὶ τοῦ [δου]κὸς ντὺ Μαίν, ἀποκειμένας νῦν ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Δρέσδης. Ὁ Νέτσερ ἐξειργάσθη ἰδίᾳ προσ[ωπο]γραφίας, ἱστορικοὺς πίνακας καὶ συνθέσεις [εἰ]κονιζούσας διαφόρους σκηνὰς τοῦ κοσμικοῦ [βίου]. Ἡ τεχνοτροπία του εἶναι ἐνδιαφέρουσα, ἀλλ' [ἐν] τῷ συνόλῳ της μονότονος καὶ ψυχρά. Ἐκ τῶν [ἔρ]γων του μνημονεύομεν τὰ ἀκόλουθα: «Ὁ Ν[έτσερ] καὶ ἡ σύζυγός του συνομιλοῦντες μετά τινος γυναι[κός]», «Προσωπογραφία τῆς πριγκιπίσσης τῆς Ὀράγγης (Μα]ρίας τῆς Β', βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας), «Ἐπ[...] ἐπιδεικνύων χρυσοῦν μετάλλιον εἰς δύο κυρίας», «[Γυ]μνὴ καὶ κοιμωμένη Νύμφη καταλαμβανομένη [...] ὑπὸ Σατύρου», «Μαρία Στούαρτ» (μουσεῖον Χάγ[ης]), «Γυνὴ τρέφουσα ψιττακὸν» (Ρότερνταμ), «Ἡ [...]νεια τοῦ ζωγράφου» (Λοῦβρον), «Τὸ μάθημα τῆς [...]νητικῆς μουσικῆς», «Ἡ καλὴ εἴδησις» κτλ. Ὁ Νέτσ[ερ] ἔσχε δύο υἱούς, τὸν *Θεόδωρον* (1661 — 1732) καὶ τὸν *Κωνσταντῖνον* (1668 — 1722), οἵτινες κατὰ τὴν ἐποχήν των ἀπέκτησαν φήμην ἱκανῶν καλλιτε[χνῶν]. Ι. Ν.

Νέτσουϊ *Ἰβάν*. Ψευδώνυμον τοῦ Ῥώσου σ[υγ]γραφέως *Λεβίτσκυ* Ἰβὰν Παῦλοβιτς (βλ. λ.).

Νεττεσχάϊμ (Nettesheim), ***Ἐρρῖκος-Κορνήλιος Ἀγρίππας*** βλ. λ. ***Ἀγρίππας***.

Νεττοῦνο (Nettuno) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας, εἰς ἀπόστασιν 63 χλμ. πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς Ῥώμης, μετὰ τῆς ὁποίας συνδέεεται διὰ τοπικοῦ σιδηροδρόμου. Κάτ. 4.985. Εἶναι λουτρόπολις συχναζομένη ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Ῥώμης. Ἐν αὐτῇ ὑπεγράφησαν τὴν 1 Ἰουλίου 1925 αἱ φερώνυμοι συμφωνίαι τοῦ Νεττοῦνο, δι' ὧν ἐκανονίσθησαν μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Νοτιοσλαυΐας, τὰ ἀπὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου χρονίζοντα ζητήματα, ἀναφερόμενα εἰς τὴν διανομὴν τοῦ περὶ τὰ σύνορα ἐδάφους κλπ. Μ. Σ.

Νέϋ (Ney), ***Μιχαήλ***, *δοὺξ τοῦ Ἐλσιγγεν, πρίγκιψ ντὲ λὰ Μοσκόβα*. Γάλλος στρατάρχης, γεννηθεὶς ἐν Σαρρελουΐ τὴν 10 Ἰανουαρίου 1769 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τὴν 7 Δεκεμβρίου 18[15].

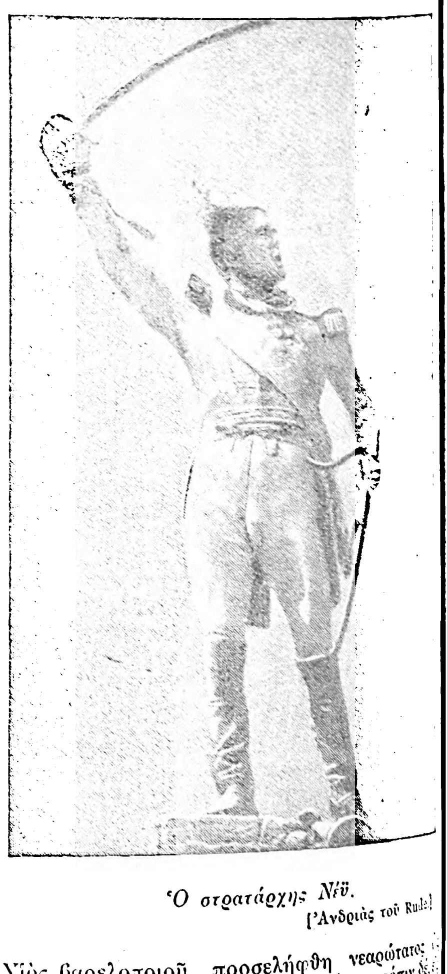

Ὁ στρατάρχης Νέϋ.
[Ἀνδριὰς τοῦ Rude]

Υἱὸς βαρελοποιοῦ, προσελήφθη νεαρώτατος [ὡς] γραφεὺς ἔν τινι συμβολαιογραφείῳ, κατόπιν δὲ [...] ἡλικίαν δέκα ὀκτὼ ἐτῶν, κατετάχθη εἴς τι σύν[ταγ]μα οὐσσάρων ἐν Μέτζ. Ἐκραγείσης τῆς Γαλ[λι]κῆς Ἐπαναστάσεως ἐγένετο ἀξιωματικός, τῷ [δὲ] 1794, διακριθεὶς ἔν τινι μάχῃ, προήχθη εἰς ταγ[ματάρχην ...] ὑπῆρξε τα[χυ]τάτη. Διαπρέψας εἰς πλείστας μάχας, καὶ ἰδίως [εἰς] τὴν Βούρτζμπουργκ, ὅπου συνέλαβε δισχιλίους [αἰ]χμαλώτους, προήχθη εἰς στρατηγὸν ταξιαρχ[ίας]. Κατὰ τὴν μάχην τῆς Ρέντνιτζ, καθ' ἣν ἐπολέ[μη]σεν ὡς ἁπλοῦς στρατιώτης, συνελήφθη αἰχμά[λω]τος, ἀλλ' ἀφέθη ἐλεύθερος ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει ὅ[τι] δὲν θὰ συμμετεῖχε τοῦ πολέμου ἐκείνου πράγμα[τι]

Digitized by Google

δὲ ἀπέσχε μέχρι τῆς συνομολογήσεως τῆς εἰρήνης τοῦ Λέμπεν.

Ἐπαναληφθέντος τοῦ πολέμου, ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν ταξιαρχίας εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Ρήνου καὶ ἐγένετο κύριος τοῦ Μανχάϊμ, προαχθεὶς ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης εἰς στρατηγὸν μεραρχίας. Μετατεθεὶς εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Δουνάβεως ὁ Νέϋ, ὅστις ἤδη εἶχε πληγωθῆ εἰς Ἀλτικὸβ καὶ Φράντχαλ, ἐτραυματίσθη ἐπικινδύνως εἰς Βίντετουρ, μετὰ δὲ τὴν ἀνάρρωσίν του ἐτοποθετήθη εἰς τὴν στρατιὰν τοῦ Ρήνου, ὅπου παρημπόδισε τὴν ἕνωσιν τῶν στρατῶν τοῦ ἀρχιδουκὸς Καρόλου καὶ τοῦ Ρώσου στρατάρχου Σουβάρωφ, ἐξασφαλίσας οὕτω τὴν νίκην τῆς Ζυρίχης. Ἔκτοτε μετασχὼν εἰς πάσας τὰς μάχας ἐκαλύφθη ὑπὸ δόξης. Ὁ Ναπολέων ἀπένειμεν αὐτῷ τιμητικὴν σπάθην καὶ τὸν διώρισε γενικὸν διοικητὴν τοῦ ἱππικοῦ, τῷ δὲ 1803 τοῦ ἀπένειμε τὴν στρατaρχικὴν ῥάβδον. Ἀρξαμένων τῶν ἐχθροπραξιῶν κατὰ τῆς Αὐστρίας τῷ 1805, ὁ Νέϋ διῆλθε τὸν Ρῆνον ὡς ἀρχηγὸς στρατιωτικοῦ σώματος καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν νίκην τοῦ Ἔλσιγγεν, ὅπου ἔλαβε καὶ τὸν τίτλον τοῦ δουκός. Τῷ 1806 κατέλαβε τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως καὶ διέπρεψεν εἰς τὰς μάχας τῆς Ἰένης, τοῦ Ἐϋλὼ καὶ τῆς Φρίντλαντ. Κατὰ τὴν καταστρεπτικὴν ἐκστρατείαν τῆς Ρωσίας (1812), ὁδηγῶν κατὰ τὴν ὑποχώρησιν τὴν ὀπισθοφυλακὴν τῆς μεγάλης στρατιᾶς καὶ πολεμῶν ἀδιακόπως μετ' ἐλαχίστων δυνάμεων, κατώρθωσε νὰ διασώσῃ τὰ λείψανα αὐτῆς. Ἀπεκλήθη τότε παρ' ὅλου τοῦ στρατεύματος «ὁ ἀνδρεῖος τῶν ἀνδρείων» καὶ ἀπενεμήθη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος ὁ τίτλος τοῦ πρίγκιπος *ντὲ λὰ Μοσκόβα*. Ἀφικόμενος εἰς Χανάου, ὠργάνωσε τάχιστα ἐκ τῶν λειψάνων τῆς μεγάλης στρατιᾶς τὸν στρατόν, ὅστις κατήγαγε τὰς νίκας τοῦ Λοῦτζεν καὶ τοῦ Μπάουτζεν. Τὴν 27ην Αὐγούστου 1813 ἐπολέμησε πρὸ τῆς Δρέσδης, ἐπιδείξας τὴν συνήθη του στρατηγικὴν ἰδιοφυΐαν, ἀλλὰ τὴν 6 Σεπτεμβρίου ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς Τοργκάου. Μετά τινας ἡμέρας προήλασε κατὰ τοῦ Ντεσσάου καὶ ἐξεδίωξε τοὺς Σουηδούς, κατόπιν δὲ διέπρεψεν εἰς τὴν μεγάλην μάχην τῆς Λειψίας. Προτοῦ διαβῇ τὸν Ρῆνον, διημφισβήτησε βῆμα πρὸς βῆμα τὸ ἔδαφος ἐναντίον τῶν ἀπειραρίθμων στρατευμάτων τῆς ἡνωμένης Εὐρώπης καὶ ἐκαλύφθη ὑπὸ νέας δόξης εἰς τὰς μάχας τῆς Μπρίν, τοῦ Μονμιράϊγ, τῆς Κραὸν καὶ τοῦ Σαλὸν ἐπὶ τοῦ Μάρνη. Ἀλλ' αἱ προσπάθειαί του δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀναχαιτίσουν τὴν προέλασιν τῶν συμμάχων κατὰ τῶν Παρισίων, τὴν δὲ 1 Δεκεμβρίου ὁ Ναπολέων παρῃτήθη τοῦ θρόνου. Ὁ Νέϋ προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὸν Λουδοβίκον ΙΗ', ὅστις τὸν περιέβαλε διὰ τῆς εὐνοίας του, ἀναγορεύσας αὐτὸν πατρίκιον τῆς Γαλλίας. Κατὰ τὴν ἀποβίβασιν τοῦ Ναπολέοντος εἰς Γαλλίαν περιῆλθεν εἰς δυσχερῆ θέσιν. Πρὸ τοῦ λαϊκοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὃν ἐξήγειρεν ἡ ἐπάνοδος τοῦ Ναπολέοντος, ἐτάχθη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ παλαιοῦ του ἀρχηγοῦ καὶ ἐδημοσίευσε προκήρυξιν, λέγων ὅτι ὁ Ναπολέων ἦτο ὁ νόμιμος μονάρχης τῆς Γαλλίας. Εἰσῆλθεν εἰς Παρισίους μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος. Κατὰ τὴν μάχην τοῦ Βατερλὼ ἐπέδειξε τὴν αὐτὴν προσωπικὴν ἀνδρείαν. Μετὰ τὴν δευτέραν παλινόστησιν τῶν Βουρβώνων συλληφθεὶς ἐφυλακίσθη καὶ παραπεμφθεὶς εἰς δίκην ἐπὶ προδοσίᾳ ἐνώπιον τῆς γερουσίας κατεδικάσθη εἰς θάνατον τὴν 6 Δεκεμβρίου 1815. Τὴν ἐπομένην ἤχθη εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως ψύχραιμος καὶ ἀπαθής, διέταξεν αὐτὸς τοὺς στρατιώτας νὰ πυροβολήσωσιν εἰς τὴν καρδίαν του καὶ ζητωκραυγάσας ὑπὲρ τῆς Γαλλίας ἔπεσε νεκρὸς εἰς τὸ ἄκρον τοῦ κήπου τοῦ Λουξεμβούργου, ὅπου ἡ Γαλλία ἤγειρε βραδύτερον τὸν ἀνδριάντα του. Ὁ θάνατός του ἐθεωρήθη γενικῶς εἰς τὴν Εὐρώπην ὡς ἀληθὴς δολοφονία.

Θ. Β.

Νεύας (Neva) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Βορείου Ρωσίας (βλ. λ. *Νέβας*).

νεῦμα (τό)· ἡ ἐνέργεια τοῦ νεύειν, σημεῖον διὰ τῆς κεφαλῆς, τῶν ὀφθαλμῶν, τῶν χειλέων, τῆς χειρός, ἐλαφρῶς καὶ ἀνεπαισθήτως διδόμενον πρὸς δήλωσιν ἐπιδοκιμασίας ἢ ἀποδοκιμασίας, διαταγῆς, προτροπῆς κττ. κοιν. *γνέψιμο*: «ὑπακούουν ἀδιαμαρτυρήτως εἰς ἓν μόνον νεῦμά του», «τοῦ 'καμα νεῦμα νὰ φύγωμε».

— *[Μουσ.]* Ἐκαλοῦντο *νεύματα* (γαλλ. neumes) εἰδικὰ σημεῖα, δι' ὧν ἐγράφετο ἡ μουσικὴ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ μεσαίωνος. Τὰ νεύματα δὲν ὑπεδείκνυον καθωρισμένους φθόγγους, οὐδὲ τὴν ὀξύτητα αὐτῶν, ἀλλ' ἦσαν εἶδος στενογραφίας ἢ συντομογραφίας, δι' ἧς ἐσημειοῦντο ὁμάδες ὁλόκληροι φθόγγων, ὡς π.χ. γίνεται σήμερον διὰ τοῦ *γκρουπέττο* καὶ διὰ τοῦ *τρέμολο*. Τὰ νεύματα, χρησιμοποιηθέντα ἀρχικῶς διὰ τὴν μουσικὴν σημειογραφίαν τοῦ γρηγοριανοῦ ᾄσματος (Η' καὶ Θ' αἰὼν) καὶ ὑποστάντα πλείστας μεταβολάς, ἵνα ἐκφράσωσιν ὡρισμένην ὀξύτητα, ἤρχισαν προσαρμοζόμενα ἀπὸ τοῦ Θ' αἰῶνος ἀρχικῶς εἰς μίαν γραμμήν, ἥτις καὶ ἀπετέλεσε τὴν πρώτην γραμμὴν τοῦ πενταγράμμου (γραμμὴ τοῦ φα), εἶτα εἰς δευτέραν (γραμμὴ τοῦ ντο) καὶ τέλος ἀποδίδοντα ὡρισμένην ὀξύτητα χάρις εἰς τὰς τελειοποιήσεις τοῦ Γουΐδου ντ' Ἀρέτσο. Παρ' ὅλας τὰς ἐρεύνας καὶ μελέτας τῶν διαφόρων μουσικολόγων, ἐστάθη ἀδύνατον νὰ εὑρεθῇ ἡ κλεὶς τῶν παλαιοτέρων νευμάτων, ἄνευ γραμμῆς. Ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπὶ γραμμῆς εἶναι ἀμφισβητήσιμος ἡ ἀκρίβεια τῆς ἀποδόσεως, ἔτι δὲ μᾶλλον τῆς ῥυθμικῆς αὐτῶν ἀξίας. Ὁ Gevaert φρονεῖ ὅτι ἡ νευματικὴ παρασημαντική, ὡς καὶ ἡ θεωρία τῶν ὀκτὼ ἐκκλησιαστικῶν ἤχων, οὖσαι βυζαντινῆς καταγωγῆς, εἰσήχθησαν εἰς τὴν Δύσιν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Η' μ. Χ. αἰῶνος, ὅτε πλῆθος τεχνιτῶν, κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν, προγεγραμμένων ἢ ἠναγκασμένων νὰ καταλίπωσι τὸ Βυζάντιον ἕνεκα τῶν κατ' αὐτῶν διωγμῶν Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, κατέφυγεν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ συνέβαλεν οὕτω τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς καλλιτεχνίας. Τοῦτο καταδείκνυται ἔκ τε τῶν ὅρων τῆς νευματικῆς παρασημαντικῆς καὶ ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν σημείων αὐτῆς, ἀνηκόντων εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. (Πλείονα βλ. ἐν λ. *παρασημαντικὴ* καὶ *σημειογραφία*.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *O. Fleischer*, Neumenstudien. — *M. G. Houdard*, Le rythme du chant grégorien d'après la notation neumatique.—*Peter Wagner*, Neumenkunde.

Γ. Σ.—Ν. Α. Χ.

νευματικὴ ***παρασημαντικὴ*** *[Μουσ.]*· βλ. λ. *νεύματα*.

Νεῦρα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Δοκοῦ τῆς ἐπαρχίας Σαπῶν τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτ. (1928) 84.

νευρὰ (ἡ)· χορδὴ τοῦ τόξου ἐκ νεύρου ἢ ἐντέρου· || καθόλου, ἡ χορδή, οἷον τῆς κιθάρας.

νευράγχη (ἡ) (Neuranche) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἰθαγενεῖς τῆς Αὐστραλίας. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *νευράγχη ἡ μιχελλιανὴ* (Neuranche michelliana), ἰθαγενής, μονοετὴς πόα τῆς Αὐστραλίας, ἥτις χρησιμεύει πρὸς βοσκήν, εὐδοκιμεῖ δὲ εἰς τὰς ἀμμώδεις γαίας, ἀντέχει εἰς τὴν ξηρασίαν καὶ πολλαπλασιάζεται εὐχερῶς διὰ σπορᾶς.

Δ. Ν. Π.

νευραλγία (ἡ)· ἄλγος τῶν νεύρων, πάθησις τῶν νεύρων προξενοῦσα πόνους.

— *[Ἰατρ.]* Καλοῦνται *νευραλγίαι* πόνοι παροξυντικοὶ καὶ διάττοντες νευρικῆς ἀρχῆς. Πρόκειται περὶ συνδρόμου, ὅπερ ἐκδηλοῦται διὰ πόνων, διαφόρου αἰτιολογίας καὶ ἀλλοιώσεων, διακρίνεται δὲ διὰ τὸ παροξυντικὸν τῆς εἰσβολῆς τῶν πόνων καὶ τὴν ἐντόπισιν αὐτῶν κατὰ μῆκος εἰς τὴν χώραν διανομῆς νευρικοῦ τινος στελέχους. Οὐχὶ σπανίως οὐδεμία ἀλλοίωσις ὑπάρχει εἰς τὸ ἀλγοῦν νεῦρον· ἄλλοτε εὑρίσκονται ἀλλοιώσεις ἐλαφρᾶς νευρίτιδος καὶ ἄλλοτε ἀγγειοκινητικαὶ διαταραχαί.

Ἀπὸ ἀπόψεως αἰτιολογίας αἱ νευραλγίαι διακρίνονται εἰς τὰς ὀφειλομένας:

α') Εἰς *λοιμώδη νοσήματα*, ὡς ἡ γρίππη κατ' ἐξοχήν, εἶτα ὁ τυφοειδὴς πυρετός, ὁ ἀρθριτικὸς ῥευματισμός, ὁ ὀξὺς ἢ χρόνιος, ἡ σύφιλις, ἡ ἑλονοσία, ἡ φυματίασις, ἡ ληθαργικὴ ἐγκεφαλῖτις, προκαλοῦσα εἰδικῶς μορφὰς νευραλγίας (= τὰς κεντρικάς) καὶ πλεῖστα ἄλλα λοιμώδη νοσήματα.

β' Εἰς *ἐνδοτοξικὰς δηλητηριάσεις*, ὡς ὁ διαβήτης, ὁ ἀρθριτισμὸς κττ.

γ') Εἰς *ἐξωγενεῖς δηλητηριάσεις*, ὡς ἡ οἰνοπνευμάτωσις, αἱ ἐκ καπνοῦ, ὀξειδίου τοῦ ἄνθρακος, ἀρσενικοῦ, ὑδραργύρου καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν δηλητηρίων δηλητηριάσεις.

δ') Εἰς *τοπικὰς αἰτίας*, ὡς ἐκ πιέσεως τῶν ὀστῶν, φέρ' εἰπεῖν, κατὰ τὴν δίοδον τῶν νεύρων διὰ τρημάτων, ἢ τῶν ἀπονευρώσεων, εἴτε ἐξ ἐπινευρώσεων γειτνιαζούσης φλεγμονῆς (ὡς π.χ. νευραλγία τοῦ τριδύμου ἐκ βλάβης τινὸς τῶν ὀδόντων κλπ.).

Εἰ καὶ ἡ ἐντόπισις τοῦ ἄλγους γίνεται κατὰ τὴν διανομὴν τοῦ στελέχους, ἡ ἐντόπισις ἐνδέχεται νὰ ᾖ ἄλλη τῆς ἀλλοιώσεως, διότι εἰς οἱονδήποτε μέρος καὶ ἂν ἐρεθίζεται τὸ νεῦρον, τὸν αὐτὸν πόνον θὰ αἰσθάνεται τὸ ἄτομον καὶ εἰς τὴν αὐτὴν χώραν. Δι' ὅ, ἀναλόγως τῆς ἐντοπίσεως τῶν ἀλλοιώσεων, διακρίνομεν νευραλγίας: 1) τελικὰς ἢ τῶν νευρικῶν ἀπολήξεων· 2) στελεχιαίας· 3) πλεξικάς· 4) γαγγλιακάς· 5) ῥιζιτικάς· 6) κεντρικάς, ἐκ βλάβης τῶν φαιῶν πυρήνων τοῦ τελικοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῶν ὀπτικῶν θαλάμων καὶ τῆς ταινίας τοῦ Keil· 7) τὰς ψυχικάς, ὡς αἱ νευραλγίαι ἐξ ἕξεως, αἱ τῶν ὑστερικῶν καὶ αἱ τῶν νευρασθενικῶν· καὶ 8) τὰς ἀντανακλαστικάς, αἵτινες ὀφείλονται εἰς ἐρεθισμὸν σπλαγχνικὸν περιφερικὸν (τοῦ ἥπατος, σπληνὸς κλπ.), ὅστις ἐκδηλοῦται δι' ὑπεραισθησίας καὶ πόνων τῆς ἀντιστοιχούσης νευρικῆς χώρας (κατὰ τὸν Head).

Ἡ ἐντόπισις τῆς ἀλλοιώσεως ἐπιτυγχάνεται πειραματικῶς δι' ἐνέσεως κοκαΐνης, ὅτε, ἂν ἡ ἔνεσις γίνῃ ὑπεράνω τῆς χώρας εἰς ἣν ἡ ἀλλοίωσις, ὁ πόνος παύει ἀμέσως. Κυρίως ὅμως ἀρκοῦσιν οἱ κλινικοὶ χαρακτῆρες πρὸς διάγνωσιν τούτου. Ἀναλόγως δὲ τῆς περιοχῆς εἰς ἣν ἐντοπίζονται οἱ πόνοι, δηλαδὴ ἀναλόγως τοῦ προσβεβλημένου στελέχους (διὰ τὰς περιφερειακάς), αἱ νευραλγίαι διακρίνονται ὡς ἀκολούθως:

α') *Νευραλγίαι τοῦ τριδύμου* (περὶ ὧν βλ. κατωτέρω).

β') *Τοῦ αὐχενικοῦ πλέγματος*, ἰνιακή, φρενικὴ κλπ.

γ') *Βραχιόνιοι* ἢ *τοῦ βραχιονίου πλέγματος*. Ἡ ὠλένιος, κερκιδική, ἐπικονδυλική, αἱ ῥιζιτικαί, ὡς καὶ αἱ ἀκροπαραισθησίαι, ὡς καί τινες φύσεως κεντρικῆς, αἱ τῆς ληθαργικῆς ἐγκεφαλίτιδος, ἀνήκουσιν εἰς τὰς νευραλγίας τοῦ βραχιονίου πλέγματος καὶ τοῦ αὐχενικοῦ.

δ') *Μεσοπλεύριοι*, αἵτινες παρουσιάζονται ὡς πόνοι ἡμιζωστῆρες, ἡ δὲ πίεσις κατὰ τὴν προσθίαν, μέσην καὶ ὀπισθίαν μασχαλικὴν γραμμὴν προκαλεῖ τὸ ἄλγος.

ε') *Ὀσφυϊκαί*, ἐν αἷς ἀνήκουσιν αἱ κοιλιακογεννητικαί, ἡ κυρίως ὀσφυϊκή, ἢ ὀσφυαλγία, ἡ ὑπογάστριος, ἡ ὀρχεϊκή, ἡ μηροδερματικὴ καὶ ἄλλαι παρόμοιαι.

στ') *Τοῦ ἱεροῦ πλέγματος*, καὶ δή: ἡ ἰσχυακή, εἰς ἣν τὸ ἄλγος καταλαμβάνει τὴν ὀπισθίαν ἐπιφάνειαν τοῦ κάτω σκέλους, συνεχὲς ἢ παροξυστικόν. Δι' αὐτὴν σημεῖα διαγνώσεως εἶναι τὰ τοῦ Velleix (πιέσεως), τὸ τοῦ Frousseau, διὰ τὸν χειρισμὸν τοῦ Lasegue, ἤτοι ἡ κάμψις τοῦ σκέλους (τεταμένης οὔσης τῆς κνήμης) πρὸς τὸν κορμὸν προκαλεῖ ἄλγος, ἡ σκολίωσις τῆς σπονδυλικῆς στήλης ἐκ τῶν ἀντιοδυνηρῶν θέσεων κλπ.· ἔπειτα ἡ ῥιζιτικὴ ἰσχυαλγία, ἡ πλεξικὴ κττ.

ζ') *Κοκκυγικαί*, κατὰ τὸ ἄκρον τὸ οὐραῖον τῆς σπονδυλικῆς στήλης.

η') *Αἱ τοῦ πέλματος*, ὧν διακρίνομεν τὴν *περιαλγίαν*, ἐπὶ στάσεως κυκλοφορικῆς ἰδίᾳ παρατηρουμένην (καρδιοπάθειαι, κιρσοὶ κλπ), καὶ τὴν *μεταταρσαλγίαν* (βλ. λ.).

Ἡ θεραπεία συνίσταται εἰς τὴν χορήγησιν ἀκονιτίνης εἰς δεκάκις χιλιοστά, πυραμιδόνης 0.50, τρεῖς φορὰς τὴν ἡμέραν ἢ καὶ περισσότερον· ἐπίσης συνιστῶνται οἱ ἠλεκτρισμοὶ διὰ συνεχοῦς ῥεύματος, ἡ διαθερμία διὰ τὰς ὀσφυαλγίας καὶ ἰσχυαλγίας, ἡ τοπικὴ ἔνεσις κοκαΐνης διὰ προσωρινὴν παῦσιν καὶ ἡ ἔνεσις οἰνοπνεύματος 70° ἢ 90° πρὸς καταστροφὴν τοῦ νεύρου, διὰ τὴν ὁποίαν χρειάζεται νὰ ἐπαναληφθοῦν πολλάκις αἱ ἐνέσεις, ἐνῷ ἑκάστη ἐξ αὐτῶν φέρει ἐπί τινας ἡμέρας παῦσιν τῶν πόνων.

Ἡ πρόγνωσις σχετικῶς καλή, διὰ τὰς πλείστας νευραλγίας. Ὅταν οἱ πόνοι εἶναι ἔντονοι καὶ παρατείνωνται ἐπὶ μῆνας (ἐνίοτε καὶ ἐπὶ ἔτη παρετερήθη τοῦτο), τότε ἡ τομὴ τοῦ νεύρου, ἂν εἶναι μόνον αἰσθητικόν, ἢ ἡ ἐξαίρεσις τοῦ Γασσερείου γαγγλίου διὰ τὴν νευραλγίαν τοῦ τριδύμου δίδει καλὰ ἀποτελέσματα.

Π. ΖΩΗΣ

— **νευραλγία ὀδοντικὴ** *[Ὀδοντιατρ.]*, ἄλλως *συμπτωματικὴ νευραλγία* καὶ *νευραλγία ἐλάσσων*. Παλίνδρομον ἄλγος, ἀντανακλώμενον εἰς σημεῖόν τι ἀπωτέρω κείμενον τοῦ πάσχοντος μέρους.

Ἡ ὀδοντικὴ νευραλγία δὲν εἶναι νόσος, ἀλλὰ τοπικὴ ἐκδήλωσις διαταραχῆς τινος, γενικῆς ἢ τοπικῆς. Καὶ ὡς γενικὰ μὲν αἴτια θεωρητέα, ἡ ἀναιμία, ἡ σύφιλις, ὁ διαβήτης, νεφρῖτις, διφθερῖτις, τυφοειδὴς πυρετός, ἑλονοσία, δηλητηριάσεις ἐκ χημικῶν οὐσιῶν ἢ μετάλλων, ὡς π.χ. χαλκοῦ, ἀρσενικοῦ, θείου, μολύβδου κλπ. Τοπικὰ δὲ αἴτια εἶναι τὰ ἐξ ὀδόντων βεβλαμμένων ἢ οὐ τοιαῦτα, τὰ ἐκ νόσων τῶν ὀφθαλμῶν, ὤτων, κολπωμάτων τῆς κεφαλῆς, ὄγκων, τραυμάτων, ἐγκαυμάτων, ξένων σωμάτων, παρασχίδων ἐξ ὀστῶν, ἐκ τῶν ἐρεθισμῶν τῶν νευρικῶν ἀπολήξεων τῶν ὀδόντων, οὔλων, γλώσσης ἢ στόματος. Τὰ συνηθέστερα αἴτια τῆς νευραλγίας τοῦ β' ἢ γ' κλωνὸς τοῦ τριδύμου εἶναι οἱ ἐλαττωματικοὶ ὀδόντες καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν νόσοι. Ἡ δὲ προσωπικὴ νευραλγία δύναται νὰ προκληθῇ ἐκ τῶν ὀδόντων ὡς ἑξῆς:

1) Ἐξ ὑγιῶν ὀδόντων. Λόγῳ τοῦ ἐρεθισμοῦ, ὅστις προκαλεῖται ἐκ τῆς πιέσεως τῆς ἀσκουμένης ὅπου ὑπάρχωσιν ὀδόντες στρεβλοφυεῖς, ἔγκλειστοι ἢ ὑπογεγομφότες, δευτερογενὴς ὀδοντίνη, λίθοι τοῦ πολφοῦ, ὑπερπλασία τῶν ῥιζῶν, ὑφίζησις τῶν οὔλων καὶ συνεπῶς ἀποκάλυψις τῆς ῥίζης.

2) Ἐκ τερηδονισμένων ὀδόντων, συνεπείᾳ ἀποκαλύψεως τοῦ πολφοῦ αὐτῶν ἢ παραμονῆς τμήματος αὐτοῦ ἐν ταῖς ῥίζαις, λόγῳ τῆς μὴ ὁλοσχεροῦς αὐτοῦ ἀφαιρέσεως.

3) Ἐκ μεμολυσμένων ὀδόντων, οἱ ὁποῖοι προὐκάλεσαν περιτρηματικὴν μόλυνσιν, κύστιν, ὄγκον, ἢ μόλυνσιν ὀστικὴν κλπ.

4) Ἐκ κακῆς ἐφαρμογῆς χρυσῶν στεφανῶν, γεφυρῶν, ὀδοντοστοιχιῶν, ἐμφράξεων, ἀγκίστρων κτλ.

5) Ἐκ τραυμάτων προξενηθέντων ἐξ ἀποτόμου ἰσχυρᾶς πλήξεως, καταγμάτων τῶν φατνίων ἢ τῶν ἐσωτερικῶν ἢ ἐξωτερικῶν πετάλων τῶν γνάθων κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν τῶν ὀδόντων, ἐκ τραυμάτων προξενηθέντων διὰ τῆς βελόνης κατὰ τὰς τοπικὰς ἐνέσεις πρὸς ἀναισθησίαν ἢ διὰ τῶν βελονῶν τῆς γουταπέρκης κατὰ τὴν ἔμφραξιν τῶν ῥιζῶν σωλήνων ἢ μεταλλικῶν βελονῶν θραυσθεισῶν ἐντὸς τῶν ῥιζικῶν σωλήνων καὶ ἐξεχουσῶν πέρα τοῦ τρήματος, ἢ ἐκ φαρμακευτικῶν οὐσιῶν ἢ ἐξ ὀστεοσκληρύνσεως.

6) Ἐκ ξένων σωμάτων, ὡς π.χ. ὀδοντογλυφίδων, παρασχίδων ἐξ ὀστοῦ ἢ σκληρῶν σιτίων παραμεινάντων εἴτε μεταξὺ τῶν ὀδόντων ἢ τῶν οὔλων.

7) Ἀλλὰ καὶ γενικαί τινες νόσοι, αἵτινες ἐπιφέρουσι μεταλλαγὴν τοῦ αἵματος, ὡς π. χ. σύφιλις,

Digitized by Google

ἑλονοσία, ἀναιμία, γρίππη κτλ., εἶναι δυνατὸν νὰ ὦσιν αἰτιολογικοὶ συντελεσταὶ τῆς ἐλάσσονος ταύτης νευραλγίας.

Συμπτώματα. Τὰ ἄλγη εἶναι διαλείποντα, συνήθως διάχυτα καὶ δυσκαθόριστα. Δυνατὸν νὰ παρατηρῆται ἀναισθησία ἢ καὶ ἄλγη εἴς τινα σημεῖα τῆς κεφαλῆς. Τὰ ἄλγη εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι μικρά, ἄλλοτε δὲ ἰσχυρὰ ἢ καὶ νὰ ἀντανακλῶνται ὄπισθεν τοῦ ὠτός, εἰς τὸ ὑπερκόγχιον ἢ ὑποκόγχιον τμῆμα τοῦ ὀφθαλμοῦ, εἰς τὸ οὖς ἢ τὸ γενειακὸν τμῆμα τῆς κάτω γνάθου. Ἄλλοτε πάλιν ἡ ἐκ τοῦ ψυχροῦ εἰς θερμὸν ,δωμάτιόν μετάβασις καὶ τἀνάπαλιν δυνατὸν νὰ προκαλῇ παροξυσμοὺς ἄλγους.

Διάγνωσις καὶ θεραπεία. Μολονότι εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ μὴ παρατηρῆται παρὰ φύσιν κατάστασις ἐκεῖ ἔνθα τὸ ἄλγος ἐμφανίζεται, ὅμως κατὰ τὴν δακτυλικὴν πίεσιν εἰς τὰ τρήματα τῆς ἐξόδου τοῦ ἀντιστοίχου κλωνὸς τοῦ τριδύμου παρατηρεῖται ἐνίοτε εὐαισθησία. Διαφορικῶς δὲ διακρίνεται ἡ ὀδοντικὴ νευραλγία τοῦ συνήθους ἄλγους διὰ τοῦ παλινδρόμου τοῦ ἄλγους αὐτῆς καὶ τῆς ἀντανακλάσεως τοῦ ἄλγους ἀλλοῦ που τῆς πασχούσης ἑστίας.

Ἡ πρόγνωσις εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων εἶναι καλὴ καὶ ἅμα τῇ ἐξευρέσει τοῦ αἰτίου καὶ ἀφαιρέσει αὐτοῦ τὸ ἄλγος καταπαύεται.

Ἡ θεραπεία τῆς νευραλγίας ταύτης ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐξευρέσεως τοῦ αἰτίου καὶ ἐξαλείψεως αὐτοῦ, ἀδιαφόρως ἂν τοῦτο εἶναι τοπικὸν ἢ γενικόν.

Ν. Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

— **νευραλγία, προσωπική**· βλ. *νευραλγία ὀδοντική.*

— **νευραλγία τοῦ τριδύμου** *['Ιατρ.].* Ἐπίμονοι καὶ σπασμωδικαὶ νευραλγίαι τοῦ τριδύμου νεύρου, συνοδευόμεναι ὑπὸ συστολῆς τῶν μυῶν τοῦ προσώπου.

Ἡ αἰτιολογία τῆς νόσου ταύτης εἶναι ἄγνωστος, φαίνεται ὅμως ὅτι δυνατὸν νὰ προέρχεται ἐξ οἱουδήποτε χρονίου ἐρεθισμοῦ τοῦ τριδύμου νεύρου ἢ τῶν κόλπων τοῦ κρανίου. Ὡσαύτως σηπτικὴ κατάστασις τοῦ λαιμοῦ ἢ τῶν κολπωμάτων καὶ νόσοι τῶν ὀδόντων εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιφέρωσι τὴν νόσον, ἂν καὶ σπανίως παρατηρεῖται ἴασις τῆς καταστάσεως διὰ τῆς ἐξαιρέσεως τῶν ὀδόντων. Ἡ νευραλγία αὕτη ἐνίοτε συνοδεύεται καὶ ὑπὸ ἕρπητος ἢ ἕρπητος ζωστῆρος, κατὰ τὴν διαδρομὴν τοῦ προσβεβλημένου νεύρου, φαίνεται δὲ ὅτι ἀμφότεραι αἱ νόσοι αὗται ἔχουσι κοινὴν αἰτιολογίαν.

Συνήθως ἡ νόσος παρατηρεῖται εἰς ἄτομα μέσης ἢ προβεβηκυίας ἡλικίας, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς νεαρὰ τοιαῦτα, καὶ συμβαίνει εἰς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην πλευρὰν τοῦ προσώπου, εἶναι ὅμως δυνατὸν νὰ συμβαίνῃ καὶ εἰς ἀμφοτέρας. Τὸ πρῶτον ἄλγος, ἐλαφρὸν ἢ ἰσχυρόν, διαρκεῖ συνήθως δευτερόλεπτά τινα, βραδύτερον ὅμως αὐξάνει εἰς ἔντασιν καὶ διάρκειαν. Τοῦ ἄλγους προηγεῖται κατάστασίς τ ς ἀνώμαλος τῆς πασχούσης πλευρᾶς τοῦ προσώπου καὶ ταύτην ἀκολουθεῖ τὸ ἄλγος, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ἀκολουθήσῃ ἕτερον τοιοῦτον ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ἢ νὰ ἐμφανισθῇ ἑβδομάδας, μῆνας ἢ ἔτη βραδύτερον. Ἐφόσον ἡ προσβολὴ καθίσταται συχνοτέρα, ἐπὶ τοσοῦτον καθίσταται καὶ ἔντονος. Παρατηρεῖται δὲ ἀκανόνιστος ἢ κατὰ περιόδους προσβολὴ καὶ τὸ ἄλγος ἄλλοτε ἰσχυρὸν καὶ ἄλλοτε ἀσθενέστερον, ἀλλὰ πάντοτε εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον, ὅπου εἶναι καὶ ἰσχυρότερον, ἂν καὶ εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ παρατηρῆται καθ' ὅλην τὴν διαδρομὴν τοῦ πάσχοντος κλωνὸς τοῦ τριδύμου, ἢ καὶ νὰ συμβαίνῃ συγχρόνως εἰς διάφορα σημεῖα ἢ ἄλλοτε εἰς τὸ ἓν καὶ ἄλλοτε εἰς τὸ ἄλλο σημεῖον, ἢ δύναται νὰ περιορίζεται εἰς τὸν κλῶνον εἰς ὃν παρετηρήθη τὸ πρῶτον, ἢ δύναται νὰ προσβάλῃ καὶ τοὺς ἄλλους κλώνους τοῦ τριδύμου. Εἰς πλείστας τῶν περιπτώσεων ὁ ἐλάχιστος ἐρεθισμὸς ἢ πίεσις δακτυλικὴ ἐπὶ τοῦ πάσχοντος κλωνὸς τοῦ τριδύμου δύναται νὰ ἐπιφέρῃ παροξυσμὸν ἄλγους ἰσχυρόν, ὡσαύτως δὲ καὶ ρεῦμα ἀέρος, κίνησις τῶν μυῶν τοῦ προσώπου ἢ τῆς γλώσσης, γέλως, βήξ, μάσησις τῆς τροφῆς, κατάποσις ἀπότομος κ.τ.λ. δύνανται νὰ προξενήσωσι παροξυσμοὺς ἄλγους. Τούτων δὲ ἕνεκεν οἱ πάσχοντες, ἄλλοι μὲν ἀποφεύγουσι τὴν καθαριότητα τοῦ προσώπου, ἄλλοι τὴν τοῦ στόματος, ἄλλοι ἀπέχουσι τοῦ φαγητοῦ ἢ σιτίζονται ἀνεπαρκῶς, ἄλλοι προφυλάσσονται ἐκ τῶν ρευμάτων τοῦ ἀέρος κ.λ.π. Ζῶσι δὲ ἐν διαρκῇ ἀγωνίᾳ διὰ τὸν φόβον τῆς ἐπαναλήψεως τῆς προσβολῆς. Διαρκοῦντος τοῦ παροξυσμοῦ, τὸ πρόσωπον καθίσταται κατέρυθρον, οἱ ὀφθαλμοὶ διευρύνονται καὶ οἱ μύες τοῦ προσώπου εὑρίσκονται ἐν ὑπερεντάσει. Τὸ ἄλγος εἶναι ἰσχυρὸν καὶ ἐκνευριστικόν, εἰσβάλλει δὲ αἰφνιδίως καὶ ἄνευ προειδοποιήσεως, πολλάκις δὲ καταπαύεται ἐπίσης αἰφνιδίως. Κατὰ τὰ μεταξὺ διαστήματα, ἄλλοτε μὲν δὲν παρατηρεῖται ἐνόχλησίς τις, ἄλλοτε δὲ πάλιν παρατηρεῖται βαρεῖα μὲν ἀλλ' ἀνεκτὴ ἐνόχλησις.

Ἐὰν πάσχῃ ὁ πρῶτος κλῶνος τοῦ τριδύμου, παρατηρεῖται εὐαισθησία εἰς τὸ ὑπερκόγχιον τρῆμα καὶ καθ' ὅλην τὴν διαδρομὴν τοῦ κλωνὸς τούτου, ἡ δ' ἐλαχίστη πίεσις εἰς τὸ τρῆμα τοῦτο ἢ ἡ ψήκτρισις τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς προκαλεῖ ἄλγος. Παρατηρεῖται ἐνίοτε ἄλγος καὶ ἐντὸς τῆς ὀφθαλμικῆς κόγχης, ἄλλοτε δὲ καὶ κατὰ τὴν πλύσιν τοῦ προσώπου ἢ τὴν διὰ τοῦ πίλου πίεσιν τοῦ μετώπου προκαλεῖται τοιοῦτον ἄλγος. Ὅταν πάσχῃ ὁ δεύτερος κλῶνος τοῦ τριδύμου, τὸ ἄλγος καθίσταται αἰσθητὸν διὰ τῆς δακτυλικῆς πιέσεως ἐπὶ τοῦ ὑποκογχίου τρήματος ἢ ὁπουδήποτε τῆς διαδρομῆς αὐτοῦ, ρῖνα, ἄνω χείλη, παρειάς. Ἐνίοτε δὲ τὸ ἄλγος ἀντανακλᾶται καὶ ἐπὶ τῶν ὀδόντων, διὸ καὶ οἱ πάσχοντες αἰτοῦσι τὴν ἐξαίρεσιν αὐτῶν.

Ὅταν δὲ ὁ τρίτος κλῶνος τοῦ τριδύμου πάσχῃ, τὸ ἄλγος εἶναι ἔντονον ἅμα τῇ ἐπαφῇ μετὰ τοῦ κάτω χείλους ἢ ὁπουδήποτε τῆς διαδρομῆς τοῦ νεύρου τούτου, ὡς εἰς τὸ γενειακὸν τρῆμα ἢ εἰς τὴν γλωσσικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὀστοῦ τῆς κάτω γνάθου ἢ εἰς τοὺς μῦς τοῦ προσώπου.

Εἰς τὰς ἐκ συφίλιδος προερχομένας περιπτώσεις, ἡ εἰδικὴ θεραπεία ἔχει εὐχάριστα ἀποτελέσματα, εἰς δὲ τὰς ἐξ ἄλλων αἰτίων τοιαύτας νευραλγίας ἡ συμπτωματικὴ θεραπεία ἐλάχιστα ἂν μὴ μηδόλως ὠφελεῖ, ἀπαιτεῖται δὲ ριζικὴ ἐπέμβασις. Ἡ συντηρητικὴ θεραπεία συνίσταται εἰς τὴν ἔνεσιν ἀλκόλης 70—80 % εἰς τὸ τρῆμα τῆς ἐξόδου τοῦ πάσχοντος κλωνός. Ἡ δὲ ριζικὴ θεραπεία συνίσταται εἰς τὴν ἀποκοπὴν ἐκ τοῦ Γασσερείου γαγγλίου καὶ ἀφαίρεσιν τοῦ πάσχοντος κλωνὸς διὰ χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως παρ' εἰδικοῦ χειρουργοῦ. Ἡ ἐξαίρεσις ὀδόντων τινῶν ἀπεδείχθη ἀλυσιτελής. Εἰς περιπτώσεις νευραλγίας τοῦ τρίτου κλωνὸς τοῦ τριδύμου, ἡ ἀποκοπὴ τμήματός τινος αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀπὸ τοῦ γενειακοῦ τρήματος ἐξόδου του ἔσχε καλὰ ἀποτελέσματα.

Ν. Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

νευραλγικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν νευραλγίαν, ὁ τῆς νευραλγίας: «νευραλγικὸς πόνος».

νευραξῖτις (ἡ) *['Ιατρ.].* Κατὰ λέξιν καὶ οὐσίαν ὁ ὅρος σημαίνει φλεγμονὴν τοῦ νευράξωνος. Καλεῖται δὲ *νευράξων* (βλ. λ.) καὶ ὁ νευρίτης καὶ ὁ ἐγκεφαλονωτιαῖος ἄξων. Συνεπῶς, νευραξῖτις ὑπὸ μὲν τῶν ἱστολόγων καλεῖται ἡ φλεγμονὴ τοῦ νευρίτου, ἢ νευρῶνος ὅλου, δι' ὃ καὶ ἀναλόγως τῆς προσβολῆς τῶν νευριτῶν ἢ νευρώνων τῆς φαιᾶς οὐσίας ἢ τῆς λευκῆς αἱ νευραξῖτιδες διακρίνονται εἰς *φαιονευραξίτιδας* καὶ *λευκονευραξίτιδας*. Ὑπὸ δὲ τῶν μονομερῆ κλινικὴν μόρφωσιν κεκτημένων, νευραξῖτις καλεῖται πᾶσα ἐγκεφαλονωτιαία πάθησις, ἤτοι φλεγμονὴ τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ἄξονος. Ἐπειδὴ δὲ κυρίως ἡ ληθαργικὴ ἐγκεφαλῖτις ἐγένετο ἀφορμὴ διαπιστώσεως τῆς ὑπάρξεως τῶν νευραξιτίδων, ὑπό τινων ὁ ὅρος νευραξῖτις θεωρεῖται ὡς ἰσοδύναμος πρὸς τὸν ὅρον *ληθαργικὴ ἐγκεφαλῖτις*, ὅπερ ἀκόμη περισσότερον ἄτοπον. Ὀρθὸν ἄρα εἶναι νὰ ὀνομάζωμεν νευραξίτιδας τὰς νόσους ἐκείνας, εἰς ἃς ἔχομεν φλεγμονὴν καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ νευράξονος καὶ τοῦ κυτταρικοῦ σώματος, καὶ εἰς ἃς συνεπῶς θὰ ἔχωμεν φαινόμενα ἐγκεφαλικά, νωτιαῖα καὶ νευρικά.

Τ. Α. ΖΗΣ

νευράξων (ὁ). Καλεῖται οὕτω ὁ *νευρίτης*, δηλαδὴ ἡ νευρικὴ ἴς, ἥτις εἶναι ἡ καλουμένη νευρικὴ ἀποφυὰς τοῦ κυττάρου, δι' ἧς μεταβιβάζεται ἡ ἐνέργεια τοῦ κυττάρου καὶ ἡ ἀγωγὴ διὰ τῶν ἐν αὐτῇ περιεχομένων νευρινιδίων. Ἀλλὰ νευράξων καλεῖται πρὸς τούτοις, οὐχὶ ὀρθῶς, καὶ ὅλος ὁ ἐγκεφαλονωτιαῖος ἄξων, ἤτοι ὁ νωτιαῖος μυελὸς μετὰ τοῦ ἐγκεφαλικοῦ στελέχους, ἀκόμη δὲ καὶ ὅλον τὸ ἐγκεφαλονωτιαῖον νευρικὸν σύστημα.

Τ. Α. ΖΗΣ

νευράς, *—άδος* (ἡ)· ἄλλως *νευρὼν* (βλ. λ.).

νευρασθένεια (ἡ) *['Ιατρ.].* Ὁ ὅρος οὗτος, ἀπαντῶν ἤδη παρὰ τῷ Ἱπποκράτει καὶ Γαληνῷ, μόνον ἀπὸ τοῦ 1883, ὅτε ὁ Beard καθώρισε τὰ κύρια σημεῖα τῆς νόσου ταύτης καὶ ἔθεσεν ὡς βάσιν αὐτῆς τὴν νευρικὴν ἐξάντλησιν, ἀντιστοιχεῖ πρὸς εἰδικὴν καθωρισμένην νόσον. Πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης συνεχέετο πρὸς πλείστας νόσους, νευρικὰς καὶ ἄλλας, ὥστε δικαίως ἐλέχθη ὅτι πᾶσα ἀπορία ἰατροῦ ἦν νευρασθένεια. Εἶτα δὲ διὰ τοῦ Charcot, Bouveret, Ballet, Déjérine καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Camus, Thomas, Gauckler, ἐμελετήθη καὶ καθωρίσθη πληρέστερον.

Ἐκδηλοῦται δ' ἡ νόσος αὕτη διὰ τῶν κάτωθι συμπτωμάτων, ὧν τὰ μὲν βασικώτερα, καλούμενα καὶ νευρασθενικὰ στίγματα, εἶναι:

α) *Κεφαλαλγία*, ἥτις εἶναι ὁτὲ μὲν ὁλική, ἀπαρτίζεται δὲ ἐξ αἰσθήματος πόνου καὶ πιέσεως ἅμα, δίκην περικεφαλαίας (=νευρασθενικὸν κράνος), ὁτὲ δὲ μερική, ἤτοι μετωπική, ἰνιακή, βρεγματικὴ κττ.

2) *Ἐξασθένησις τῆς κινητικῆς ἐνεργείας*, ἐξ οὗ κάματος ἐπὶ τῇ ἐλαχίστῃ κινήσει, ἀδυναμία τῶν κάτω ἄκρων, ὑφίζησις τῶν γονάτων καὶ ἀνάγκη ἀμέσου ἀναπαύσεως· ἀστάθεια βαδίσματος, ἐξ οὗ ὁ νευρασθενικὸς τοῦ τύπου τούτου ὁμοιάζει πρὸς ἀταξικόν, ὅταν μάλιστα ὑπάρχῃ καὶ μεγάλη ἐλάττωσις τῆς ἀνακλάσεως τοῦ γόνατος. Παρατηρεῖται βραδύτης ἐκτελέσεως κινήσεων, ἀνορεξία ἐργασίας καὶ στενοχωρία.

3) *Ραχιαλγία*, ἤτοι αἴσθημα πόνου ἅμα καὶ πιέσεως κατὰ τὸ ἄνω μέρος τῆς σπονδυλικῆς στήλης ἢ κατὰ τὴν ἱερὰν χώραν (ἱερὰ πλάξ) ἢ κατὰ τὴν ὀσφυϊκὴν κ.τ.τ.

4) *Ἀτονία γαστροεντερική*, ἐξ ἧς ὄρεξις ἰδιότροπος, δυσπεψία ἐργώδης, μετεωρισμοί, ἐρυγαί, ὑπνηλία, μετὰ τὴν λῆψιν τροφῆς, αἴσθημα καύσου κατὰ τὸν στόμαχον, παροξυντικόν, ἀπίσχνανσις, ὠχρότης καὶ κατάθλιψις μετ' ἰδεῶν ὑπάρξεως ὀργανοπαθειῶν διαφόρων· σπαγχνοπτωσία, διάτασις τοῦ στομάχου εἶναι συνήθεις, ὡς καὶ ἡ δυσκοιλιότης.

5) *Ἀϋπνία.*

6) *Φαινόμενα ἐκ τοῦ νευρικοῦ συστήματος*: ἴλιγγοι, ἀνώμαλοι αἰσθήσεις, ὡς αἱ μυρμηκιάσεις, αἱμωδία, αἴσθημα καύσου, αἴσθημα λειτουργίας τῶν διαφόρων ὀργάνων, ὡς τῆς καρδίας, τοῦ στομάχου κττ., καὶ ἰδέαι τῶν ἀρρώστων, συνεπείᾳ τῶν αἰσθήσεων τούτων, ἢ πρωτοπαθεῖς, ὅτι δὲν ἐργάζονται καλὰ διάφορα ὄργανα αὐτῶν, ὅτι φέρουσι ὀργανικὰς παθήσεις τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ὀργάνου, κατ' ἐξοχὴν δὲ ἐκ τοῦ πεπτικοῦ συστήματος· ἀβουλία, ἀμφιβολία ὡς πρὸς τὴν μνημονικὴν αὐτῶν ἱκανότητα, ἀστάθεια προσοχῆς καὶ ἄγχος. Ἕνεκα τούτων πάντων παρατηρεῖται εἰδικὴ ἀπασχόλησις τοῦ πάσχοντος περὶ ἑαυτόν, ἤτοι τὰ ἐνοχλήματα αὐτοῦ, δι' ὃ καὶ καταφεύγει εἰς διαφόρους ἰατρούς, κλινικάς, ἐργαστήρια, ἵνα ἐξετασθῇ καὶ ἀνεύρῃ τὴν αἰτίαν τῆς νόσου καὶ τὴν θεραπείαν αὐτῆς. Μελετᾷ ἀπλήστως ἰατρικὰ συγγράμματα, καὶ μετ' ἀνάγνωσιν τῶν καθ' ἑκάστην νόσων νομίζει ὅτι ἐκ ταύτης πάσχει, οὐχὶ δὲ σπανίως εἶτα αἰτιᾶται καί τινα ἐκ τῶν ἃ ἀνέγνω συμπτωμάτων αὐτῆς, μέχρις οὗ μελετήσας νέαν νόσον νέα τοιαῦτα αἰτιαθῇ.

Ἐκτὸς τῶν βασικῶν τούτων συμπτωμάτων παρατηροῦνται καὶ ἄλλα, τὰ δευτερεύοντα, οὕτω καλούμενα, ὡς μὴ ἀπαντῶντα ἐφ' ὅλων τῶν περιπτώσεων, σπουδαιότατα ὅμως ὄντα, διότι ἐξ αὐτῶν χαρακτηρίζεται καὶ ἡ μορφὴ τῆς νευρασθενείας. Ταῦτα εἶναι:

Ἐκ μέρους μὲν τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ὀδυνηραὶ συνολκαί, τρόμοι, ὑπεραισθησίαι διάφοροι, ὡς ἡ ὀδυνηρὰ ἀκουστικὴ ὑπεραισθησία, ἀσθενωπία, σκότωμα, διαταραχαὶ τῆς ὀσφρήσεως καὶ τῆς γεύσεως, ἀστασία καὶ διαταραχαὶ ἰσορροπίας ἐν γένει, ἀπότοκοι κυρίως τῶν παραισθησιῶν «ὅτι πίπτει ὁ ἀσθενής, ὅτι σύρεται τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ» μετὰ ποιᾶς τινος ἐλαττώσεως τῶν ἀνακλάσεων τῶν γονάτων· χαρακτηρίζουσι δὲ ταῦτα τὴν *ἐγκεφαλονωτιαίαν* καλουμένην μορφὴν τῆς νευρασθενείας, ἢ *ἀταξικήν*.

Ἡ ὕπαρξις τῶν αὐτῶν αἰσθητικῶν διαταραχῶν, μετὰ τῶν αἰσθημάτων ἐνεργειοαισθησίας καὶ διαφόρων ἄλλων κοιναισθητικῶν διαταραχῶν, καὶ μετὰ καθαρῶν ψυχικῶν τοιούτων, οἷον ἀγοραφοβίας, κλειστοφοβίας, ἀνθρωποφοβίας, χαρακτηρίζουσι τὴν καλουμένην *ψυχασθενικὴν* μορφὴν τῆς νευρασθενείας, ἢ *ἐγκεφαλικήν*, ἣν τινες μετὰ τοῦ Jamet θεωροῦσιν ὡς αὐθύπαρκτον νόσον καὶ καλοῦσι *ψυχασθένειαν*, ἐνῷ ἄλλοι θεωροῦσιν ὡς νευρασθένειαν συνυπάρχουσαν μετὰ τῶν ἐκφυλιστικῶν ψυχικῶν στιγμάτων.

Ἐκ μέρους τοῦ γεννητικοῦ συστήματος ἔχομεν πριαπισμὸν ἐν ἀρχῇ, μετὰ ὀνειρώξεων, χαλάσεως τοῦ κρεμαστῆρος καὶ εἶτα ἀπόληξιν εἰς πλήρη ἀνικανότητα, παρὰ δὲ τῇ γυναικὶ καὶ πτῶσιν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων καὶ τῶν νεφρῶν· πρὸς τούτοις δὲ καὶ οὐρητικὰ καυστικὰ φαινόμενα, ὡς σχετικὴν ἰσχουρίαν ἢ οὔρησιν εἰς πλείονας πράξεις ἢ σχετικὴν ἀκράτειαν. Τὴν μορφὴν ταύτην καλοῦσι γε*νετήσιον* νευρασθένειαν.

Ἐκ μέρους τοῦ κυκλοφορικοῦ συστήματος παρατηροῦνται: ταχυκαρδία, ἀρρυθμία, ἔκτακτοι συστολαί, βάρος προκάρδιον, αἴσθησις λειτουργίας τῆς καρδίας, ἐλάττωσις τῆς ἀρτηριακῆς πιέσεως, πτῶσις τοῦ τόνου ὅλων τῶν ἀγγείων (καὶ τῶν φλεβῶν), ἀναιμία, φαινόμενα χαρακτηρίζοντα τὴν *καρδιακὴν* νευρασθένειαν. Ὅταν δεσπόζουσιν αἱ ἐκ τοῦ στομάχου ἐνοχλήσεις, ἡ δυσπεψία, ἡ δυσκοιλιότης, ὑπάρχῃ δὲ πτῶσις τοῦ στομάχου καὶ ἀνευρυσμὸς αὐτοῦ μετὰ πέψεως ἐργώδους καὶ αἰσθήσεως τῆς λειτουργίας τοῦ στομάχου, ἡ μορφὴ χαρακτηρίζεται ὡς *πεπτικὴ* μορφὴ τῆς νευρασθενείας. Εἰς τὴν μορφὴν ταύτην ὑπάρχουσι πρὸς τούτοις καὶ ἀπίσχνανσις, τεντώματα κττ.

Ἐκ τοῦ ἀναπνευστικοῦ παρατηροῦνται τέλος διαταραχαί τινες σπανίως, ὡς καὶ τραυλισμός.

Ἡ διάγνωσις τῆς νευρασθενείας δὲν εἶναι εὐχερής, διότι συγχέεται πρὸς τὴν διὰ νευρασθενικῶν συμπτωμάτων ἀρχομένην προϊοῦσαν παράλυσιν, πρὸς διαφόρους ὀργανικὰς παθήσεις τοῦ ἐγκεφάλου ἐν ἀρχῇ, ὡς οἱ ὄγκοι, μάλιστα δὲ ἡ ἐγκεφαλικὴ σύφιλις. Ἐπίσης συγχέεται πρός τινας καταστάσεις ἀρτηριοσκληρύνσεως, τὸν ἴλιγγον τοῦ Menière, τὴν νόσον τοῦ Basedow, τὰς κυκλοθυμικὰς καταστάσεις, τὴν ὑποχονδρίαν ἰδίως, τὰς ἐκφυλογενεῖς καταστάσεις τὰς ἐκδηλουμένας δι' ἰδεοληψιῶν καὶ διαφόρων ἄλλων νευρικῶν διαταραχῶν. Ἐπίσης συγχέεται πρὸς τὴν νωτιάδα φθίσιν, ἰδίᾳ κατὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν περίοδον αὐτῆς, ὅταν μάλιστα συνυπάρχῃ μὲ γενετήσιον μορφήν. Οὐχὶ σπανίως συνυπάρχει μεθ' ὑστερίας καὶ διαφόρων ἐκφυλογενῶν καταστάσεων, κυκλοθυμίας, ὑποχονδρίας, ὅτε συγχέονται τὰ ὅρια τῆς ἀποκλειστικῆς ἀπασχολήσεως τῆς νευρασθενείας

Digitized by Google

ἀπὸ τῆς ὑποχονδρίας. Τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς νευρασθενείας εἶναι ὅτι δὲν ὑπάρχει παραληρητικὴ ἰδέα καὶ ὑπάρχει διανοητικὴ ἀκεραιότης.

Ἡ νευρασθένεια ὡς προδιαθετικὰ μὲν αἴτια αὐτῆς ἔχει τὴν νευροαρθριτικὴν κληρονομικότητα, ἄμεσα δὲ τὸν κάματον τὸν ἐγκεφαλικόν, ὡς καὶ πᾶσαν αἰτίαν προκαλοῦσαν ἐξάντλησιν τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ὡς αἱ δηλητηριάσεις, δυσπεψία, ἡπατικὴ ἀνεπάρκεια, ἀναιμία· ψυχικὰ δ' αἴτια αὐτῆς εἶναι αἱ ἀπογοητεύσεις, ἐπαγγελματικαὶ καὶ ἠθικαί, αἱ ἐπερχόμεναι κατὰ τὴν περίοδον τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ χαρακτῆρος, ἤτοι μεταξὺ τοῦ 20—30οῦ ἔτους, δι' ὃ καὶ συνήθως κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην παρατηρεῖται. Κατὰ τὸν Déjérine, ἡ νευρασθένεια ὀφείλεται εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν ἀπασχόλησιν τοῦ ἀτόμου περὶ ἑαυτό, ἡ τοιαύτη δὲ κατάστασις συνεπάγεται τὴν αὐτοπαρατήρησιν καὶ αὐτοεξέτασιν καὶ τὴν ἐκ τούτων διὰ τῆς ὑποβολῆς καὶ ἄλλως ἐπερχομένην συμπτωματολογίαν τῶν διαφόρων ἐνοχλημάτων. Τὸ τοιοῦτον δὲν εἶναι ἀληθές, διότι εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκείνας ἡ ἀποκλειστικὴ ἀπασχόλησις γεννᾶται ἐκ τῶν διαφόρων ἐπανειλημμένων ἐξετάσεων, γινομένων οὐχὶ τῇ προαιρέσει τοῦ ἀσθενοῦς, ἀλλὰ ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, αἵτινες λόγῳ τῆς ἐπαναλήψεως ἐγκαθίστανται ὡς ἕξις. Τῆς ἕξεως ταύτης ἐγκαταστάσης, ὁ ἄρρωστος ἐρευνᾷ πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς νόσου, δι' ἣν διετάχθησαν αἱ ἐξετάσεις, ὡς τοιαύτης δ' ὑποτιθεμένης ὁτὲ μὲν ταύτης τῆς νόσου, ὁτὲ δ' ἐκείνης, γεννᾶται ὅλη ἡ συμπτωματολογία τῆς νόσου. Τέλος δέ, τοῦ ἀρρώστου μελετήσαντος ἢ πληροφορηθέντος τὰ τῆς νευρασθενείας καὶ ἀναγνωρίσαντος ἐν αὐτῇ τινα τῶν συμπτωμάτων αὐτοῦ ἐξ αὐθυποβολῆς, γεννᾶται καὶ ἡ λοιπὴ συμπτωματολογία. Δὲν πρόκειται συνεπῶς εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας εἰμὴ περὶ αὐτοματισμοῦ ἰατρικῶν ἐξετάσεων, ἐξ ὧν γεννᾶται ἀποκλειστικὴ ἀπασχόλησις μετ' ἐπακολούθου ὑποχονδριακῆς-νευρασθενικῆς συμπτωματολογίας, καὶ ἄρα περὶ διαφόρου καταστάσεως τῆς νευρασθενείας τῆς κλασσικῆς. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλαι περὶ αὐτῆς θεωρίαι. Οὕτω, κατὰ τοὺς πλείστους ἡ νευρικὴ ἐξάντλησις εἶναι ἡ αἰτία τῆς νευρασθενείας. Κατὰ τὸν Bouchard ἡ αὐτοδηλητηρίασις ἐκ διατάσεως τοῦ στομάχου εἶναι ἡ αἰτία αὐτῆς, κατὰ τὸν Glenard ἡ σπλαγχνοπτωσία, τὸν Gilbert ἡ χολαιμία, τὸν M. de Fleury, ἡ ἐλάττωσις τοῦ φυγοκέντρου νευρικοῦ ἀποφορτισμοῦ, ἐκ χρήσεως μεγάλης τοῦ νευρικοῦ συστήματος, κατὰ τοὺς Feissier καὶ Londe ἡ ἐξάντλησις τῆς παρεγκεφαλίδος, κατὰ τὸν Hartenberg ἡ πτῶσις τοῦ δυναμικοῦ, καὶ κατὰ τὸν Freud ὁ αὐνανισμός· ἤτοι αἱ πλεῖσται θεωροῦσι τὴν ἐξάντλησιν τοῦ νευρικοῦ συστήματος διαφόρου αἰτίας. Ἐκ τούτου, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι σὺν τῇ προόδῳ τὰ αἴτια τῆς νευρικῆς καταπονήσεως ἅμα, καὶ τῆς ἠθικῆς αὐξάνουσιν, ἐξηγεῖται διατὶ ἡ νευρασθένεια αὐξάνει σὺν ἐκείνῃ, καὶ ἄρα εἶναι νόσος τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ πρόγνωσις εἶναι σχετικῶς καλή· ἐξαρτᾶται δὲ ἐκ τῶν αἰτίων τῆς νόσου, διότι ἡ κληρονομικὴ μορφὴ αὐτῆς βραδέως ἢ οὐδέποτε ἰᾶται, ἐνῷ ἡ ἐπίκτητος καὶ συμπτωματικὴ ἰᾶται ἀναλόγως τῆς προκαλούσης αἰτίας. Ἡ ἐπίκτητος μορφή, κατὰ Déjérine, ἰᾶται εὐκόλως διὰ τῆς παύσεως τῆς ἕξεως τοῦ ἐξετάζεσθαι. Ἐν γένει δ' ἡ θεραπεία εἶναι τοῦτο μὲν αἰτιολογική, ἤτοι ἄρσις παντὸς ὀργανικοῦ αἰτίου ἢ ψυχικοῦ, τοῦτο δὲ ψυχική, διὰ τῆς ἀπασχολήσεως περὶ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον, ἀποφυγῆς συγκινήσεων, ἀποφυγῆς μονώσεως καὶ αὐτοσυγκεντρώσεως, διὰ τῆς καταλλήλου ψυχοθεραπείας καὶ πειθοῦς καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως ἕξεως σταθερᾶς καὶ φυσιολογικῆς. Φαρμακευτικῶς χρησιμοποιοῦμεν τονωτικὰ καὶ λουτρὰ πρὸς ἀποτοξίνωσιν καὶ λοιπὴν συμπτωματικὴν θεραπείαν.

Τ. Α. ΖΗΣ

— *[Ποιν. Δίκ.]* Βλ. λ. *καταλογισμός*.

νευρασθενικός,—*ή,—όν*· ὁ τῆς νευρασθενείας: «νευρασθενικὴ καρηβαρία»· || ὁ πάσχων νευρασθένειαν.

νευρείλημα (τό), ἢ ***ἔλυτρον τοῦ Schwann*** *['Ανατομ.]*. Ἓν ἐκ τῶν τριῶν ἐλύτρων τοῦ νευρίτου τῶν περιφερικῶν νεύρων, τὸ μέσον, ὅπερ παριστᾷ λεπτότατον σωλῆνα σχηματίζοντα περὶ τὴν νευρικὴν ἶνα βαθείας δακτυλιοειδεῖς περισφίγξεις, τὰς «περισφίγξεις τοῦ Ranvier» (βλ. καὶ λ. *ἔλυτρον*).

Ι. Π.

νευρειληματῖτις (ἡ) *['Ιατρ.]*. Καλεῖται οὕτω ἡ φλεγμονώδης ἀλλοίωσις τοῦ *νευρειλήματος* («ἐλύτρου τοῦ Schwann»). Παρατηρεῖται εἰς τὰς λεγομένας λευκονευραξίτιδας, τύπου ὀλιγοδενδρογλοιακοῦ ἢ λιποτροφικοῦ, εἰς ἐκείνας δηλονότι εἰς ἃς ἔχομεν ἀντίδρασιν ἐκ μέρους τοῦ ἐλύτρου τοῦ Schwann, ἤτοι ὑπερπλασίαν αὐτοῦ μετὰ αὐξήσεως τῶν πυρήνων του καὶ κατατεμαχισμὸν τοῦ μυελώδους ἐλύτρου, ὅπερ μεταβάλλεται εἰς λίπος ὑπὸ τῶν κυττάρων τοῦ Schwann, διὸ καὶ ἐν αὐτοῖς ἀνευρίσκονται κοκκία λίπους. Εἰς τὸν τύπον τοῦτον τῶν λευκονευραξιτίδων ἀνήκουσιν ἡ σκλήρυνσις κατὰ πλάκας, ἡ νόσος τῶν πιθήκων (Schilder-Fois), αἱ πολλαπλαῖ διάσπαρτοι σκληρύνσεις καὶ ἄλλαι νόσοι, εἰς ἃς ἔχομεν διατήρησιν τοῦ ἀξονικοῦ κυλίνδρου, παρὰ τὴν ῥηθεῖσαν καταστροφὴν τῆς μυελίνης ὑπὸ τῶν ὑπερπαραγομένων καὶ ὑπερπλασσομένων ἐλύτρων τοῦ Schwann. Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται ἡ σχετικὴ διατήρησις τῶν λειτουργιῶν παρὰ τὴν ὕπαρξιν τοιούτων ἀλλοιώσεων καὶ αἱ ὑφέσεις, ἃς παρουσιάζουσι τὰ νοσήματα ταῦτα, καθόσον πρόκειται περὶ μεταβολῆς τῆς ἀντιδράσεως τῶν κυττάρων τοῦ Schwann, ἅτινα φυσιολογικῶς ἐκ λίπους παράγουσι μυελίνην, ἐνῷ ἐνταῦθα συμβαίνει ἀντιστρόφως, εὔκολος δ' εἶναι ἡ μετατροπὴ τῆς ἀντιδράσεως ταύτης, ἧς ἐπερχομένης καὶ τοῦ κυλίνδρου τοῦ ἀξονικοῦ διατηρουμένου, ἐπέρχεται βελτίωσις καὶ ἴασις.

Τ. Α. ΖΗΣ

νευρεντερικὸς ***πόρος*** *['Εμβρυολ.]*. Ὀπή, δι' ἧς ἡ κοιλότης τοῦ νευρικοῦ σωλῆνος ἐπὶ τοῦ ἐμβρύου κατὰ τὸ ὀπίσθιον ἄκρον κοινωνεῖ ἐπὶ χρόνον τινὰ μετὰ τῆς κοιλότητος τοῦ ἀρχεγόνου ἐντέρου. Ι. Π.

νευρεξαγωγὴ (ἡ)· ἡ δι' ἐργαλείου ἐξαγωγὴ (ἐξαίρεσις) τοῦ πολφοῦ τῶν ὀδόντων.

νευρεξαγωγὸς (ὁ) (Broach - Pulp - remover) *['Οδοντιατρ.]*. Βελόνη λεπτὴ φέρουσα ἑκατέρωθεν μικρὰς λεπτὰς ἀκίδας ἐν εἴδει ἀγκίστρων, χρησιμεύουσα εἰδικῶς πρὸς ἀφαίρεσιν τοῦ πολφοῦ (κοιν. νεύρου) ἐκ τῶν ῥιζῶν τῶν ὀδόντων. Νευρεξαγωγῶν ὑπάρχουσι διάφορα εἴδη καὶ μεγέθη. Κυρίως ὅμως διακρίνονται εἰς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ὁ ὀδοντίατρος μεταχειρίζεται τῇ βοηθείᾳ συγκρατητῆρος καὶ εἰς ἐκείνους οὓς μεταχειρίζεται ἄνευ συγκρατητῆρος καὶ οἱ ὁποῖοι ἔχουσιν εἰς τὸ ὀπίσθιον μέρος εἰδικὴν λαβήν. Κατὰ μεγέθη δὲ διακρίνονται εἰς λεπτούς, λεπτοτάτους, παχεῖς καὶ παχυτάτους, εἰς τρόπον ὥστε ἀναλόγως τοῦ ῥιζικοῦ σωλῆνος χρησιμοποιεῖται ὁ κατάλληλος νευρεξαγωγός.

Ν. Γ. Π.

νευριάζω· δημοτ., εὑρίσκομαι εἰς νευρικὸν παροξυσμόν, ὀργίζομαι ὑπερβολικά: «μὲ τὰ λόγια σου μὲ κάνεις νὰ νευριάζω»· || μεταβ., προκαλῶ εἴς τινα νευρικὸν παροξυσμόν: «μὴ μὲ νευριάζῃς, γιατὶ θὰ πάθω τίποτε»· || παθ. μετχ. *νευριασμένος, —η, —ο*· ὁ ἐν παροξυσμῷ εὑρισκόμενος.

νεύριασμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ νευριάζω, νευρικὸς παροξυσμός, ὀργὴ ὑπερβολική: «μοῦ 'καμε μὲ τὸν τρόπο του ἕνα νεύριασμα!».

νευριαστικός, *—ή, —ό*· δημοτ., ὁ προκαλῶν νεύριασμα, ὑπερβολικὴν ὀργήν.

Νευρίδης, ***Μιχαήλ.*** Ἐγεννήθη ἐν Χίῳ τελευτῶντος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ ἐν Ῥώμῃ ἑλληνικῷ γυμνασίῳ καὶ ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Κλήμεντος Η' (1592—1605) εἰς Χίον πρὸς προσηλυτισμὸν τῶν ὀρθοδόξων κατοίκων διὰ τῆς ἱδρύσεως σχολείου ἐνταῦθά τε καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὑπῆρξε θεῖος καὶ παιδαγωγὸς τοῦ Λέοντος Ἀλλατίου, τοῦ σοφοῦ ἀρνησιπάτριδος. Κατὰ τὸν Ροδοτὰν ἀπέθανεν ἐν Παλέρμῳ περὶ τὸ 1627.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *E. Legrand*, Bibliographie Héllénique du XVII Siècle, τόμ. III, σ. 436—443).

Τ. Ε. Ε.

νευρικὰ (τά). Ἐκαλοῦντο οὕτω ἐν τῷ βυζαντινῷ στρατῷ οἱ θώρακες τῶν ὁπλιτῶν οἱ ἀποτελούμενοι «ἐκ διπλῶν κεντούκλων», δηλαδὴ ἐξ ὑφάσματος κατασκευαζομένου ἐκ συμπεπιεσμένων τριχῶν (κετσε). Τοιούτους θώρακας ἐχρησιμοποίουν ὁσάκις δὲν ὑπῆρχον διαθέσιμοι ἄλλοι θώρακες ἰσχυρότεροι, δηλαδὴ σιδηροῖ, ἁλυσιδωτοὶ ἢ κεράτινοι (βλ. καὶ λ. *κέντουκλον*).

Ν. ΚΛΣ

νευρικός—*ή,—όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὰ νεῦρα, ὁ τῶν νεύρων: «νευρικὸν σύστημα», «πάθησις νευρική», «νευρικὸν κέντρον», «νευρικὸς ἱστός»· || ὁ προερχόμενος, ὁ προκαλούμενος ἐκ τῶν νεύρων: «νευρικὸς πονοκέφαλος», «διαταραχαὶ τοῦ στομάχου νευρικαί»· || ὁ ἔχων εὐερέθιστα νεῦρα, ὁ εὐέξαπτος, ὁ ὀξύθυμος: «εἶναι νευρικὸς καὶ δὲν ἔχει ὑπομονή», «μὴν εἶσαι νευρικὸς καὶ μὴν ἐξάπτεσαι!»—Ἐπίρρ. ***νευρικῶς*** καὶ ***νευρικά***.

—**νευρικὰ** ***γάγγλια*** *['Ανατομ.]*. Ταῦτα διακρίνονται εἰς ἐγκεφαλικά, νωτιαῖα καὶ συμπαθητικά. Τὰ ἐγκεφαλικὰ καὶ τὰ νωτιαῖα γάγγλια ἀποτελοῦσι μετὰ τῶν νεύρων τὸ περιφερικὸν νευρικὸν σύστημα.

1) *Ἐγκεφαλικὰ γάγγλια.* Ταῦτα, παριστῶντα τοὺς ἐκφυτικοὺς πυρῆνας τῶν ἐγκεφαλικῶν νεύρων, κατασκηνοῦσιν ἔξωθεν τοῦ ἐγκεφάλου καὶ παρεμφέρουσι πρὸς τὰ νωτιαῖα γάγγλια. Τοιαῦτα δὲ εἶναι τὸ Γασσέρειον ἢ μηνοειδὲς γάγγλιον τοῦ τριδύμου, τὸ λιθοειδὲς καὶ σφαγιτιδικὸν τοῦ γλωσσοφαρυγγικοῦ, τὸ ὀζῶδες καὶ σφαγιτιδικὸν τοῦ πνευμονογαστρικοῦ, τὸ γονάτιον γάγγλιον τοῦ διαμέσου (αἰσθητικῆς μοίρας τοῦ προσωπικοῦ).

2) *Νωτιαῖα γάγγλια.* Ταῦτα κεῖνται ἐν τοῖς μεσοσπονδυλίοις τρήμασι καὶ ἀντιστοιχοῦσιν εἰς τὰ 31 νωτιαῖα νεῦρα (βλ. *νωτιαῖα γάγγλια*).

3) *Γάγγλια συμπαθητικοῦ συστήματος.* Ταῦτα διακρίνονται εἰς κεντρικὰ ἢ στελεχιαῖα γάγγλια καὶ εἰς περιφερικὰ ἢ σπλαγχνικά. Καὶ τὰ μὲν στελεχιαῖα γάγγλια, 20—25 τὸν ἀριθμόν, ἀπαρτίζουσι δύο στοίχους ἑκατέρωθεν τῆς σπονδυλικῆς στήλης κατὰ μῆκος αὐτῆς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς (τοῦ ἐπιστροφέως) μέχρι τοῦ κόκκυγος, συναπτόμενα ἔνθεν μὲν ἐν ἑκατέρῳ στοίχῳ πρὸς ἄλληλα διὰ βραχέων καθέτων νευρικῶν στελεχίων, τῶν μεσογαγγλίων στελεχίων, ἔνθεν δὲ πρὸς τὰ ἀντίστοιχα τῆς σπονδυλικῆς στήλης γάγγλια διὰ τῶν ἐγκαρσίων μεσογαγγλίων συνδέσμων. Καὶ ἐν μὲν τῇ αὐχενικῇ μοίρᾳ κατασκηνοῦσι τρία γάγγλια, τὸ ἄνω, τὸ μέσον καὶ τὸ κάτω, ἐν δὲ τῇ θωρακικῇ 11—12, ἐν δὲ τῇ ὀσφυϊκῇ 4—5 καὶ ἐν τῇ πυελικῇ 4 ἢ ἐνίοτε 5, τὰ ἱερά. Ἐκ δὲ τῶν περιφερικῶν ἢ σπλαγχνικῶν γαγγλίων σημειωτέα τὸ καρδιακὸν ἢ βρισβέργειον, τὸ τοῦ μείζονος σπλαγχνικοῦ νεύρου (ἐν τῷ κύτει τοῦ θώρακος), τὰ δύο κοιλιακὰ ἢ μηνοειδῆ, δεξιὸν καὶ ἀριστερόν, τὰ φρενικά, τὸ ἄνω καὶ τὸ κάω μεσεντέριον, τὸ μητροκολεϊκόν, ὧν τὸ μεῖζον τὸ τοῦ Frankenhäuser. Συνίστανται δὲ τὰ συμπαθητικὰ γάγγλια: 1) ἐκ συνδετικοῦ ἱστοῦ, ὅστις περιβάλλει αὐτὰ δίκην ἐλύτρου καὶ εἰσχωρῶν εἰς τὰ ἐντὸς σχηματίζει περὶ ἕκαστον κύτταρον κάψαν· 2) ἐκ νευρικῶν κυττάρων, καὶ 3) ἐκ δεσμίδων νευρικῶν ἰνῶν, ὧν μεταξὺ καὶ κύτταρα παρεμφερῆ πρὸς νευρογλοιακά.

Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

— **νευρικὴ** ***ἴς*** *('Ανατομ.)* Καλεῖται καὶ *νευρίτης* καὶ *νευράξων* καὶ *ἀξονικὸς κύλινδρος*. Ἀποφυὰς ἐκφυομένη ἐκ τοῦ νευρικοῦ κυττάρου (=τοῦ κυτταρικοῦ σώματος τοῦ νευρῶνος), συνήθως ἁπλῆ, ἐνίοτε διπλῆ καὶ σπανιώτατα πολλαπλῆ. Ἡ νευρικὴ ἲς συνίσταται ἐξ ἰνιδίων, τῶν *νευρικῶν ἰνιδίων* ἢ *νευρινιδίων*, καὶ ἐκ διαμέσου μαλθακῆς οὐσίας, τῆς *μεσινιδίου*, περιβάλλεται δὲ ὑπὸ τριῶν ἐλύτρων, ἅτινα ἐκ τῶν ἔξω πρὸς τὰ ἔσω εἶναι: τὸ περινίδιον ἢ ἔλυτρον τοῦ Heule, τὸ νευρείλημα ἢ ἔλυτρον τοῦ Schwann καὶ τὸ μυελῶδες ἔλυτρον. Καὶ τὸ μὲν *περινίδιον*, συνδετικογενὲς ὄν, παριστᾷ συνέχειαν τοῦ περινευρίου (βλ. λ. *νεῦρα*) καὶ συνίσταται ἐξ ἰνιδίων παραλλήλων καὶ ἐξ ἐνδοθηλιακῶν κυττάρων. Τὸ δὲ *νευρίλημα* εἶναι λεπτότατος διαφανὴς σωλήν, ὅστις κατὰ τὰ διάκενα, τὰ ὑπὸ τοῦ μυελώδους ἐλύτρου καταλειπόμενα, καταδυόμενος σχηματίζει κύκλῳ περὶ τὴν ἶνα δακτυλιοειδεῖς περισφίγξεις, τὰς λεγομένας περισφίγξεις τοῦ Ranvier. Τὸ δὲ *μυελῶδες ἔλυτρον*, συνιστάμενον ἐκ τῆς *μυελίνης* (βλ. λ.), δὲν εἶναι συνεχές, ἀλλ' ἀποτελεῖται ἐξ ἀλληλοδιαδόχων σωληνοειδῶν τμημάτων, τῶν *μυελωδῶν τμημάτων*, ἅπερ ἀφίστανται ἀλλήλων μᾶλλον ἢ ἧττον. Καὶ τὸ μὲν νευρείλημα χρησιμεύει ὡς ἁπλοῦν περίβλημα τῆς νευρικῆς ἰνός, τὸ δὲ μυελῶδες ἔλυτρον ὡς προασπιστικὸν καὶ ἀπομονωτικὸν αὐτῆς Ἐπειδὴ δὲ ὅμως πᾶσαι αἱ νευρικαὶ ἶνες δὲν περιβάλλονται ὑπὸ μυελώδους ἐλύτρου, διὰ τοῦτο αὗται διακρίνονται εἰς *ἀμυέλους* νευρικὰς ἶνας καὶ εἰς *ἐμμυέλους*. Καὶ αἱ μὲν ἀμύελοι ἶνες ἢ εἶναι γυμναὶ παντὸς ἐλύτρου, μυελώδους τε καὶ νευρειλήματος, ὅτε καλοῦνται *ἀνέλυτροι ἀμύελοι ἶνες*, ἢ περιβάλλονται ὑπὸ μόνου τοῦ νευρειλήματος καὶ καλοῦνται *ἐνέλυτροι* ἢ *ὠχραὶ* ἢ *Ρεμάκειοι*, ἐπονομαζόμεναι ἔτι καὶ *συμπαθητικαί*, ὡς ἀπαντῶσαι κυρίως ἐν τοῖς νεύροις τοῦ συμπαθητικοῦ συστήματος. Αἱ δὲ ἐμμύελοι ἶνες, αἱ μὲν κεντρικαὶ (ἐγκεφαλονωτιαῖαι) περιβάλλονται ὑπὸ μυελώδους ἐλύτρου μόνον ἄνευ νευρειλήματος (=ἐμμύελοι ἀνέλυτροι), αἱ δὲ περιφερικαὶ (τῶν νεύρων) κέκτηνται καὶ μυελῶδες ἔλυτρον καὶ νευρείλημα (=ἐμμύελοι ἐνέλυτροι). Οὕτως αἱ νευρικαὶ ἶνες τοῦ μὲν ἐγκεφάλου καὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ στεροῦνται νευρειλήματος, αἱ δὲ τῶν περιφερικῶν νεύρων κέκτηνται καὶ τὰ τρία ἔλυτρα.

Ι. Π.

— **νευρικὸν** ***κύτταρον,*** ἢ ***κυτταρικὸν σῶμα*** *['Ανατομ.]*. Τὸ νευρικὸν κύτταρον συνιστᾷ τὸ σῶμα τοῦ *νευρῶνος* (βλ. λ.) καὶ ἀποτελεῖται, ὡς καὶ πᾶν κύτταρον, ἐκ τριῶν οὐσιωδῶν μερῶν, ἅτινα εἶναι ὁ πυρήν, τὸ κεντροσωμάτιον καὶ τὸ πρωτόπλασμα (ἢ σπογγιόπλασμα), ἐν ᾧ πρωτοπλάσματι κατασκηνοῦσι φιλόχρωμα βολία, δίκτυον νευρικῶν ἰνιδίων, χρωστική, τὸ ἐνδοκυττάριον δίκτυον τοῦ Golgi καὶ τὸ τροφοσπόγγιον. Οὐσιώδης δὲ χαρακτὴρ τῶν νευρικῶν κυττάρων εἶναι ὅτι ἀποφύουσι πάντα ἀποφυάδας (δενδρίτας, νευρίτην)· καὶ ὅσα μὲν ἐκπέμπουσι μίαν ἀποφυάδα καλοῦνται *μονόπολα*, οἷα τὰ τῶν νωτιαίων γαγγλίων, ὅσα δὲ δύο, *δίπολα*, οἷα λ. χ. τὰ ἐν τῇ ἐμβρυϊκῇ ζωῇ κύτταρα τῶν νωτιαίων γαγγλίων, ὅσα δὲ πολλά, *πολύπολα*, τὰ συνηθέστατα, οἷα τὰ πλεῖστα τῶν νευρικῶν κυττάρων.

Ι. Π.

—**νευρικὸν** ἢ ***ἰσχιακὸν πλέγμα*** *['Ανατομ.]*· βλ.λ. *ἱερὸν* πλέγμα.

—**νευρικὸν** ***σύστημα*** *['Ανατομ.]*. Τὸ νευρικὸν σύστημα συνάπτει πάντα τὰ ὄργανα τοῦ σώματος πρὸς ἄλληλα καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὰς λειτουργίας αὐτῶν, οὕτως ὥστε ὁ σύνολος ὀργανισμὸς ἐμφανίζεται ὡς ἑνιαῖον σύνολον ἁρμονικῶς ἐνεργοῦν. Διαιρεῖται δὲ εἰς τὸ *ἐγκεφαλονωτιαῖον* καὶ τὸ *συμπαθητικὸν* σύστημα. Καὶ τὸ μὲν ἐγκεφαλονωτιαῖον ὑποδιαιρεῖται εἰς τὸ *κεντρικόν*, ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, καὶ εἰς τὸ *περιφερικὸν* σύστημα, ὅπερ σύγκειται ἐκ τῶν νεύρων καὶ ἐκ τῶν γαγγλίων (ἐγκεφαλικῶν καὶ νωτιαίων), εἰς ἃ συμβάλλονται αἱ ῥίζαι τῶν

Digitized by Google

νεύρων. Τὸ δὲ συμπαθητικὸν σύστημα ὑποδιαιρεῖται ὡσαύτως εἰς κεντρικὸν καὶ περιφερικὸν μέρος (βλ. λ. *συμπαθητικὸν σύστημα*). Κύριος δ' ἱστὸς τοῦ τε ἐγκεφαλονωτιαίου καὶ τοῦ συμπαθητικοῦ

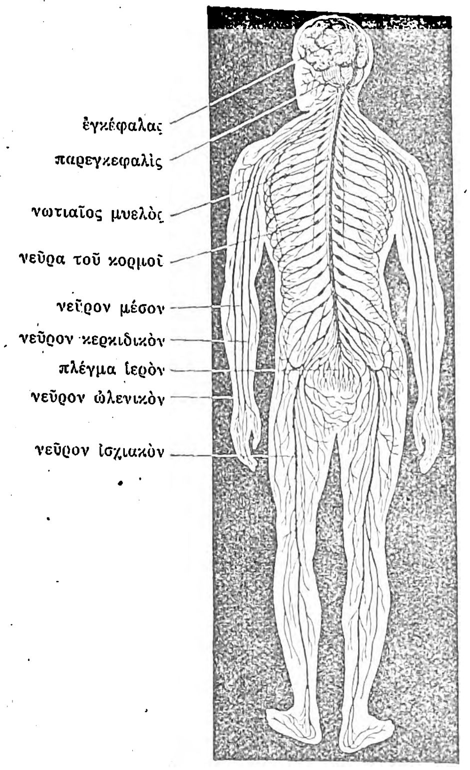

Τὸ νευρικὸν σύστημα.

συστήματος εἶναι ὁ νευρικὸς ἱστός, ὅστις ἀποτελεῖται ἐκ δύο διαφόρων ἐμμόρφων στοιχείων, ἤτοι ἐκ τῶν νευρώνων ἢ νευράδων καὶ ἐκ τῆς νευρογλοίας. Ι. Π.

—**νευρικὸν τόξον** [*'Εμβρυολ.*]. Τόξον, ὅπερ ἐπὶ ἑκάστου πρωτογενοῦς σπονδύλου κατὰ τὴν διάπλασιν τῆς σπονδυλικῆς στήλης ἐκτείνεται κάτωθεν τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ ἐν τοῖς πλαγίοις αὐτοῦ. Ι. Π.

—**νευρικὸς δακτύλιος** [*'Εμβρυολ.*]. 'Οστέϊνος δακτύλιος, ὅστις κατὰ τὴν ἐμβρυϊκὴν ἐξέλιξιν προσφύεται εἰς τὴν ραχιαίαν ἐπιφάνειαν τοῦ σπονδύλου, κληθεὶς οὕτως ὡς περιλαμβάνων τὸ νευρικὸν σύστημα. 'Επὶ τοῦ τελείου ἀτόμου ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ σπονδυλικὸν τόξον. Ι. Π.

—**νευρικὸς ἱστὸς** [*'Ανατομ.*]. 'Ο κύριος ἱστὸς τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου καὶ τοῦ συμπαθητικοῦ συστήματος. Σύγκειται ἐκ τῶν *νευρώνων* καὶ τῆς *νευρογλοίας*, ὧν οἱ μὲν πρῶτοι ἐπιτελοῦσι τὴν νευρικὴν ἀγωγήν, ἡ δὲ νευρογλοία χρησιμεύει ὡς ἐρειστικὴ καὶ ἀπομονωτήριος οὐσία τῶν νευρικῶν στοιχείων. Ἕκαστος νευρὼν σύγκειται ἐκ τοῦ *νευρι-*

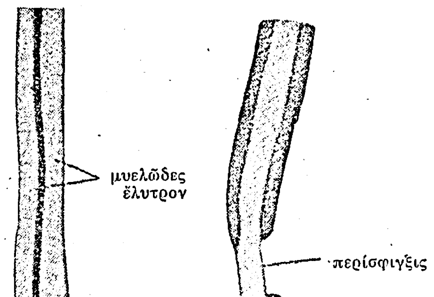

Νευρικὴ ἶς μετὰ τῶν ἐλύτρων αὐτῆς.

κοῦ κυττάρου, ὅπερ, ὡς πᾶν κύτταρον, ἐμπεριέχει τὸν πυρῆνα, τὸ κεντροσωμάτιον, τὸ πρωτόπλασμα, καὶ ἐκ τῶν *ἀποφυάδων*. Καὶ τὰ μὲν νευρικὰ κύτταρα, ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀποφυάδων, καλοῦνται μονόπολα μέν, ὅσα ἐκπέμπουσι μίαν ἀποφυάδα, δίπολα δέ, ὅσα δύο, καὶ πολύπολα, ὅσα πολλάς, οἷα τὰ πλεῖστα τῶν νευρικῶν κυττάρων. Αἱ δὲ ἀποφυάδες εἶναι διτταί, ἤτοι: 1) οἱ *δενδρῖται* (πρωτοπλασματικαὶ ἀποφυάδες τοῦ Deiters), οἵτινες παριστῶσιν αὐτὸ τοῦτο τὸ νευρικὸν κύτταρον ἐν διεσχισμένῃ μορφῇ καὶ διακλαδιζόμενοι

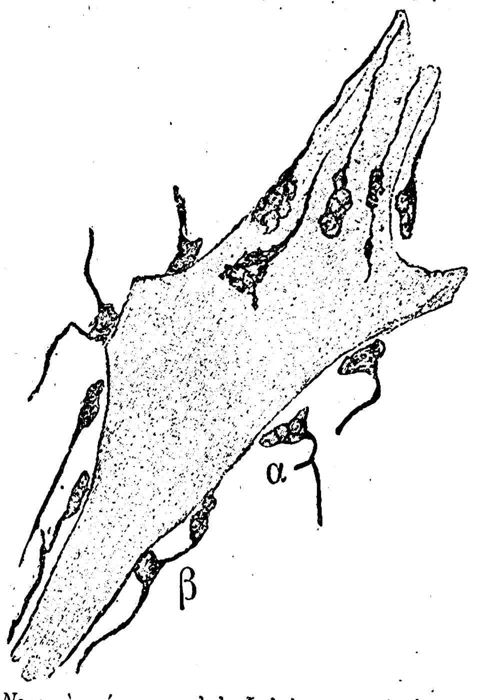

Νευρικὸν κύτταρον, ἐφ' οὗ ἐπίκεινται τελικὰ πόδια (α, β) ἑτεροτόποδος νευρῶνος.

ἀπολήγουσι δι' ἐλευθέρων περάτων, μὴ ἀναστομούμενοι πρὸ ἑτέρας ἀποφυάδας, μηδὲ μεταβαίνοντες εἰς νεῦρον, μηδὲ συνεχόμενοι μετ' αὐτοῦ· καὶ 2) ὁ *νευρίτης* ἢ *νευρικὴ ἶς* (ἄλλως *νευράξων*, *ἀξονικὸς κύλινδρος*), ὅστις μετὰ πορείαν ἄλλοτε ἄλλην διακλαδιζόμενος ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μετὰ παρακειμένων νευρικῶν κυττάρων καὶ τέλος ἀποσχίζεται εἰς πολλὰ δενδροειδῆ κλωνία, τὰ τελικὰ ἢ ἀξονικὰ δενδρύλλια, ἐλεύθερα τελευτῶντα· σύγκειται δ' ὁ νευρίτης ἐκ τῶν νευρικῶν ἰνιδίων καὶ

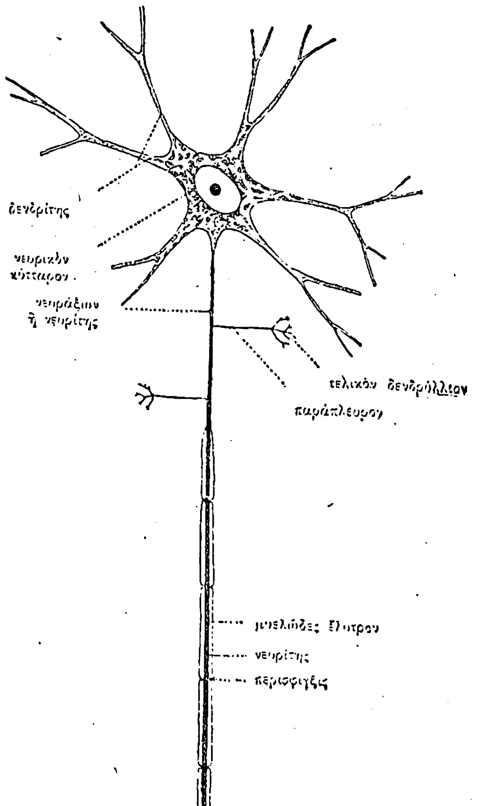

Σχῆμα νευρῶνος.

ἐξ οὐσίας μαλθακῆς, τῆς μεσινιδίου. 'Ενῷ δὲ τὸ νευρικὸν κύτταρον τῶν κεντρικῶν νευρώνων στερεῖται παντὸς περιβλήματος (ἐλύτρου), τὸ τῶν περιφερικῶν (λ. χ. τῶν νωτιαίων γαγγλίων) περιβάλλεται ὑπὸ δύο ἐλύτρων· ὁ δὲ νευρίτης τῶν περιφερικῶν νεύρων κέκτηται τρία ἔλυτρα, τὸ μυελῶδες, ὅπερ δὲν εἶναι συνεχές, τὸ νευρείλημα καὶ τὸ περιινίδιον.

Τὸ νευρικὸν κύτταρον τοῦ νευρῶνος προΐσταται τῆς νευρικῆς ἐνεργείας (τῆς νευρικῆς ἀγωγῆς καὶ τοῦ νευρικοῦ τόνου), ἔτι δὲ τῆς θρέψεως, τῆς γενέσεως καὶ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ συνόλου νευρῶνος. 'Ως πρὸς τὰς ἀποφυάδας, οἱ μὲν δενδρῖται εἶναι, ὡς καὶ τὸ νευρικὸν κύτταρον, κεντρομόλοι, διαβιβάζοντες δηλαδὴ τὴν διέγερσιν πρὸς τὸ νευρικὸν κύτταρον, καὶ δὴ πρὸς τὸν νευρίτην, ὁ δὲ νευρίτης εἶναι φυγόκεντρος, ἀπάγων τὰ ἐρεθίσματα πρὸς τὸ ἀντιδρῶν ὄργανον (μῦν, ἀδενικὸν κύτταρον κλπ.). Ὥστε τὸ νευρικὸν κύτταρον κατὰ μὲν τὸν ἕνα πόλον αὐτοῦ ὑποδέχεται διεγέρσεις, κατὰ δὲ τὸν ἕτερον ἐκπέμπει τοιαύτας ἐπὶ τὰ ἐκτὸς αὐτοῦ.

Ἕκαστος νευρὼν παριστᾷ νευρικὸν σύστημα ἐν μικρογραφίᾳ. Τὰ ἀκροτελεύτια ἰνίδια ἑκάστου νευρῶνος δὲν ἀναστομοῦνται πρὸς τὰ τοῦ ἑτέρου, ἀλλ' ἁπλῶς ἅπτονται ἀλλήλων, ὥστε ἡ μεταξὺ αὐτῶν ἐπικοινωνία γίγνεται δι' ἐπαφῆς ἢ διὰ παρεμβεβλημένης οὐσίας, καὶ ἄρα ἕκαστος νευρὼν εἶναι ἀνεξάρτητος. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

— **νευρικὸς χαρακτὴρ** [*'Ιατρ.*]. Καλεῖται οὕτω ἐν μὲν τῇ γενικωτέρᾳ σημασίᾳ τοῦ ὅρου πᾶς χαρακτήρ, εἰς ὃν ἔχομεν νευρικὰς καὶ ψυχικὰς ἀνωμαλίας (μὴ ἀποτελούσας ὅμως νόσον), ἐν δὲ τῇ κυρίᾳ σημασίᾳ τοῦ ὅρου ὁ νευρωσικὸς χαρακτήρ, εἰς ὃν παρατηρεῖται μεγάλη εὐαισθησία, εὐερεθιστότης, ὑποβολιμότης, ἐγωϊσμός, τάσεις πρὸς φανταστικὰς σκέψεις, ἐπιθυμία τοῦ δεσπόζειν, καλωσύνη μέχρις αὐτοθυσίας, ἐναλλασσομένη πρὸς κακίαν, δειλία, φιλαρέσκεια κττ.

'Η τοιαύτη σημασία κατέστη ἀπὸ τοῦ περιορισμοῦ τῶν ὁρίων τοῦ νευρικοῦ χαρακτῆρος διὰ τῆς γνώσεως ὡρισμένων τύπων αὐτοῦ, εἰδικῶν, ὡς ὁ σχιζοειδής, ὁ κυκλοθυμικός, ὁ ἐπιληπτικός, ὁ παρανοϊκός, ὁ μεγαλομανικός, καὶ ἄλλοι ἧττον καθωρισμένοι, τοῦ συγκινητικοῦ καὶ τοῦ ὑστερικοῦ ἀπαρτιζόντων ἤδη τὸν κυρίως νευρικὸν χαρακτῆρα, μετά τινων ἐκφυλογενῶν καταστάσεων, ἀνηκουσῶν ἐπίσης εἰς τὸν νευρικὸν χαρακτῆρα. Λαμβανομένου ὅμως ὑπ' ὄψιν ὅτι μεταξὺ τῶν νευρώσεων τινές, ὡς οἱ ψυχοαναλυταί, περιλαμβάνουσι καὶ τὰς ψυχώσεις, ὁμιλοῦντες περὶ νευρωσικοῦ χαρακτῆρος, πάλιν περιπίπτομεν εἰς τὴν γενικωτέραν σημασίαν, δι' ὃ ἀκριβέστερον δέον νὰ θεωρήσωμεν ὡς νευρικοῦ χαρακτῆρος τὰς περιπτώσεις ἐκείνας, εἰς ἃς ἔχομεν νευρικὰς καὶ ψυχικὰς ἀνωμαλίας, μὴ ἀποτελούσας νόσον καὶ μὴ ὑπαγομένας εἰς τοὺς καθωρισμένους παθολογικοὺς νευρολογικοὺς ῥηθέντας χαρακτῆρας, εἰς οὓς δεσπόζουσι τὰ ἀνωτέρω χαρακτηριστικά.

'Ο νευρικὸς χαρακτὴρ καθίσταται δῆλος ἐνίοτε καὶ ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας, διότι εἰς γένεσιν αὐτοῦ συμβάλλονται ἡ ἰδιοσυστασία, ὁ (ὀργανοφυτικὸν-ἐνδοκρινὲς σύστημα) χυμός, ὅστις μετὰ τῆς ἰδιοσυστασίας ἀπαρτίζει τὴν ἰδιοσυγκρασίαν, καὶ ἡ ἀγωγή, ἕξεις, παιδεία, κοινωνικὸν περιβάλλον, ἠθική, στοιχεῖα ἀποτελοῦντα τὸν τρίτον παράγοντα. 'Η δὲ ἡλικία ἐγκαταστάσεως τοῦ χαρακτῆρος ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ποσοστοῦ ἑνὸς ἑκάστου παράγοντος, ὅπερ ποικίλλει ἀπὸ ἀτόμου εἰς ἄτομον, καὶ τὸ ὁποῖον, ὅταν εἶναι ηὐξημένον διὰ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν, πρωΐμως ἐκδηλοῦται ὁ χαρακτήρ, ἐνῷ, ὅταν οὗτος κυρίως ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν ἠθικῶν - κοινωνικῶν παραγόντων, ἐγκαθίσταται μεταξὺ 18ου ἕως 30οῦ ἔτους.

'Η ἰδιοσυστασία δὲ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς κληρονομικότητος καὶ διαπλάσεως ἐν γένει, ὡς καὶ ἡ ἰδιοσυγκρασία (=ἰδιοσυστασία+χυμοί).

Κατὰ τὸν Freud, ὁ νευρικὸς χαρακτὴρ ἐξαρτᾶται κυρίως ἐκ τοῦ κοινωνικοηθικοῦ παράγοντος καὶ τῶν χυμῶν, διότι οὗτοι εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς πιέσεως τῆς libido ὑπὸ τῆς ἠθικῆς, ἥτις πιεζομένη libido προσπαθεῖ νὰ ἱκανοποιηθῇ διά τινος νοσηρᾶς ἐκδηλώσεως συμβολικῆς.

Κατὰ δὲ τὸν Adler, εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ψυχικῆς ὑπεραναπληρώσεως κατωτερότητός τινος ὀργάνου τινός, καὶ ἑπομένως ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἐνστίκτου δυνάμεως καὶ ἐπιβολῆς, ἐνῷ κατὰ τὸν Freud ἐκ τοῦ ἐρωτικοῦ. Βεβαίως ἡ ἐπίδρασις ἀμφοτέρων τούτων τῶν παραγόντων εἶναι γεγονὸς διά τινα ἀριθμὸν περιπτώσεων, ἄλλον δι' ἕκαστον τῶν παραγόντων, ἐν ἀναλογίᾳ πάντοτε μετὰ τῶν ῥηθέντων δύο ἑτέρων παραγόντων. 'Η ἀγωγὴ ἡ κατάλληλος προλαμβάνει καὶ διορθώνει τὰς ἀνωμαλίας ταύτας, δέον ὅμως νὰ γίνεται ἐνωρὶς πρὶν ἢ ἐγκατασταθοῦν οὗτοι μονίμως, διὰ τὰς περιπτώσεις τοὐλάχιστον, εἰς ἃς ἡ κληρονομικότης (ἰδιοσυγκρασία) παίζει δευτερεύοντα ῥόλον. Τ. Α. ΖΗΣ

νευρικότης, —*ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ νευρικοῦ, εὐοργησία, ἀψικορία, ἀνυπομονησία.

νευρίνη [*'Οργ. Χημ.*]. 'Οργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $(CH_3)_3N<\begin{matrix}CH:CH_2\\OH\end{matrix}$ ἤτοι *τριμεθυλοβινυλαμμωνιοϋδροξείδιον*.

Digitized by Google

Σχηματίζεται κατὰ τὴν σῆψιν τοῦ κρέατος, ὡς καὶ κατὰ τὴν διάσπασιν τῆς *λεκιθίνης*, προερχομένη ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ περιεχομένης *χολίνης*. Ἀπαντᾷ ἐπίσης εἰς τὸ αἷμα καὶ τὰ οὖρα.

Εἶναι εὐδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ, λίαν δηλητηριώδης καὶ κέκτηται ἰσχυρὰν ἀλκαλικὴν ἀντίδρασιν. Σ. Γ.

—*[Φαρμακ. Χημ.]* Ἡ *νευρίνη* (Nevrinum) παρασκευάζεται εἴτε ἐκ τῆς νευρικῆς οὐσίας, εἴτε ἐκ τῆς λεκιθίνης, ὡς καὶ ἐκ τῶν κροκῶν τῶν ᾠῶν. Δέον νὰ φυλάσσηται εἰς καλῶς κεκλεισμένας φιάλας, διότι προσλαμβάνει ἐκ τοῦ ἀέρος ὑγρασίαν καὶ διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος. Διαλύματα αὐτῆς χρησιμοποιοῦνται εἰς ἐπαλείψεις ἐπὶ διφθερίτιδος. Ἐχρησιμοποιήθη δ' ἐπίσης ἡ νευρίνη εἰς ὑποδορίους ἐνέσεις ἐκ διαλυμάτων περιεχόντων καὶ ὀλίγον κιτρικὸν καὶ φαινικὸν ὀξὺ κατὰ τοῦ καρκίνου. Κ. Γ. Μ.

νευρινίδια (τὰ) *[Ἀνατομ.]*. Ἰνίδια νευρικά, οὐσιώδη συστατικὰ τοῦ *νευρίτου* (βλ. λ.), ἅτινα ἀποτελοῦσι τὰ ἀγωγὰ τοῦ νευρῶνος στοιχεῖα, δι' ὧν διαβιβάζεται ἡ νευρικὴ διέγερσις. Τὰ νευρινίδια ἀποσχιζόμενα κατὰ τὴν πορείαν διήκουσι μέχρι τοῦ τελικοῦ δενδρυλλίου τοῦ νευρίτου· κεντρικῶς δὲ πρὸς τὸ νευρικὸν κύτταρον εἰσχωροῦσιν εἰς τὸ πρωτόπλασμα αὐτοῦ, ἔνθα συνέχονται ἀδιαλείπτως μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ ἰδίων νευρικῶν ἰνιδίων, μεθ' ὧν συμβάλλονται εἰς σχηματισμὸν τοῦ δικτύου τῶν νευρινιδίων. Ι. Π.

Νευρὶς γῆ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Σαρματίας παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Τύρα ποταμοῦ (νῦν Δνείστερ), κατοικουμένη ὑπὸ τῶν *Νευρῶν* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

νευρίτης (ὁ) *[Ἀνατομ.]*. Καλεῖται καὶ *νευρικὴ ἲς* καὶ *νευράξων* καὶ *ἀξονικὸς κύλινδρος*· ἀποτελεῖ δὲ μέρος τοῦ *νευρῶνος* (βλ. λ.). Ι. Π.

νευριτικός, *—ή, —όν*· ὁ τῆς νευρίτιδος, ὁ ἐκ τῆς νευρίτιδος προκαλούμενος: «νευριτικὰ φαινόμενα».

νευρῖτις (ἡ) *[Ἰατρ.]*. Καλεῖται οὕτω πᾶσα ἀλλοίωσις τοῦ νεύρου, φλεγμονώδους φύσεως ἢ ἐκφυλιστικῆς, ἤτοι τῶν στελεχῶν τῶν περιφερικῶν νεύρων, νωτιαίων καὶ ἐγκεφαλικῶν. Ὀφείλεται δὲ εἴτε εἰς ἐξωτερικὸν τι αἴτιον, ὡς ἡ πίεσις, ἡ τομὴ κττ., εἴτε εἰς τοξικὸν ἢ λοιμῶδές τι αἴτιον. Ἀναλόγως τῆς ἐντοπίσεως τῆς ἀλλοιώσεως διακρίνουσι νευρίτιδας *παρεγχυματώδεις*, ὡς καλοῦσιν ἐκείνας, εἰς ἃς προσβάλλεται ἡ νευρικὴ ἲς πρωτοπαθῶς (ἔλυτρον τοῦ Schwann, μυελῶδες ἔλυτρον, ἀξονικὸς κύλινδρος) καὶ τὰς *διαμέσους* νευρίτιδας, ἤτοι ἐκείνας, εἰς ἃς ἔχομεν ἀντίδρασιν ἐκ μέρους τοῦ διαμέσου συνεκτικοῦ ἱστοῦ. Καὶ εἰς μὲν τὰς παρεγχυματώδεις παρατηρεῖται ὑπερτροφία τοῦ πρωτοπλάσματος μετὰ πολλαπλασιασμοῦ τῶν πυρήνων τοῦ ἐλύτρου τοῦ Schwann, ἡ μυελίνη διατίθεται κατὰ σφαίρας, ὁ δὲ ἀξονικὸς κύλινδρος κατατεμαχιζόμενος βαθμηδὸν ἐξαφανίζεται, ἵνα εἰς τὴν θέσιν μείνῃ μόνον τὸ ἔλυτρον τοῦ Schwann μετὰ τῶν πολλῶν αὐτοῦ πυρήνων, κενὸν ἔσωθεν. Ἡ δὲ διάμεσος νευρῖτις χαρακτηρίζεται δι' ἀντιδράσεως τοῦ συνεκτικοῦ ἱστοῦ, ὅστις ὑπερτρέφεται· τὸ δὲ νεῦρον εὑρηται ἐν ὑπεραιμίᾳ, φέρει αἱμορραγίας ἐνίοτε, καὶ εἶναι ἐξῳδηκὸς καὶ δὴ εἰς μὲν τὴν λέπραν κατὰ κόμβους, εἰς δὲ τὴν διάμεσον ὑπερτροφικὴν νευρίτιδα τοῦ Déjérine ὁμοιμόρφως. Ἀλλοιώσεις ἐπίσης παρατηροῦνται καὶ τῶν ἐξ ὧν ἐξαρτῶνται κυττάρων, λόγῳ ἀνιούσης ἐνίοτε φορᾶς τῆς νόσου (=ἀνιοῦσα νευρῖτις).

Κλινικῶς ἡ νόσος ἐκδηλοῦται διὰ διογκώσεως τοῦ νεύρου, κινητικῶν διαταραχῶν, ἤτοι χαλαρᾶς παραλύσεως τῶν μυῶν τῶν ἐννευρουμένων ὑπὸ τῶν προσβληθέντων νεύρων, ἤτοι περιφερικῆς διανομῆς, δεσπόζουσα περιφερικῶς, δι' αἰσθητικῶν διαταραχῶν, ἤτοι αἱμωδίας, μυρμηκιάσεων, πόνων, καυσαλγίας κλπ., καὶ ἀντικειμενικῶν τοιούτων, ὡς ὑπεραισθησίας, ὑπαισθησίας, ἀναισθησίας, περιφερικῆς διανομῆς, ἤτοι ἀντιστοίχως πρὸς τὰ στελέχη τὰ προσβληθέντα. Παρατηροῦνται πόνοι προκλητοὶ τῇ πιέσει τῶν μυϊκῶν μαζῶν καὶ νευρικῶν κορμῶν, σημεῖον σπουδαιότατον διαγνωστικόν. Ἐπίσης παρατηρεῖται ἀτροφία ἔντονος τῶν μυῶν μετ' ἀντιδράσεως ἠλεκτρικῆς ἐκφυλίσεως, ἥτις ἀτροφία ἄγει εἰς ἀνελκύσεις ἰνοτενοντώδεις, καὶ διὰ τούτων εἰς παραμορφώσεις τῶν ἄκρων καὶ ἀγκυλώσεις. Παρατηροῦνται ἀκόμη καὶ ἀγγειοκινητικαὶ διαταραχαί, ἤτοι κυάνωσις καὶ ψῦξις τοῦ παραλύτου μέρους. Διαταραχαὶ κύστεως-ὀρθοῦ δὲν παρατηροῦνται.

Ἀναλόγως τῶν προσβληθέντων νεύρων αἱ νευρίτιδες διακρίνονται εἰς *μονονευρίτιδας*, π.χ. τοῦ ἰσχιακοῦ, τοῦ ὠλενίου, τοῦ κερκιδικοῦ, τοῦ ὀπτικοῦ, γλωσσικοῦ, παραπληρωματικοῦ κττ., καὶ εἰς *πολυνευρίτιδας*, ἂν πλείονα νεῦρα εἶσι προσβεβλημένα· καὶ ἂν μὲν ὑπάρχει πλήρης παράλυσις, ἂν τῶν τεσσάρων ἄκρων, ὑπάρχει *τετραπληγία*, τῶν δύο *διπληγία* ἢ *ἡμιπληγία*, τῶν δύο κάτω *παραπληγία* καὶ τοῦ ἑνὸς *μονοπληγία*.

Ἀναλόγως δὲ τῆς προκαλούσης αἰτίας, εὑρισκομένης δι' αἰτιολογικῆς ἐξετάσεως (=ἀνευρέσεως τοῦ γενεσιουργοῦ παράγοντος) καὶ διά τινων εἰδικῶν σημείων διὰ τινας αἰτιολογίας, αἱ νευρίτιτὰς διακρίνονται εἰς: α') τὰς ἀλκοολικάς, ἤτοι τὰς ἐξ οἰνοπνεύματος, αἵτινες εἶναι πολυνευρίτιδες καὶ συνυπάρχουσι μετὰ ψυχικῶν διαταραχῶν (=σύνδρομὴ Κορσακώφ)· β') τὰς ἐξ ἀρσενικοῦ, αἵτινες προσβάλλουσι χεῖρας καὶ πόδας συνήθως (μορφὴ χειροποδική)· γ') τὰς ἐκ μολυβδιάσεως, αἵτινες προσβάλλουσι κυρίως τὸ κερκιδικὸν (τύπος ἀντιβραχιόνιος), φείδονται τοῦ πρηνιστοῦ καὶ δίδουσιν ἀτροφίαν τύπου Aran-Duchenne, ἢ προσβάλλουσι τὸν βραχίονα δ') τὰς διφθεριτικάς, εἰς ἃς προσβάλλεται πρῶτον τὸ ὑπερῷϊον ἱστίον, ἢ μόνον, ἢ μετὰ τῶν λοιπῶν λαρυγγοφαρυγγικῶν μυῶν, τῶν μυῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ κ.ἄ.· ε') ἐξ ὀστρακιᾶς, βλεννορροίας, τύφου, ἑλονοσίας, σπορotριχώσεως· στ') ἐκ λέπρας, ἥτις εἶναι διάμεσον, ἐμφανίζει τὴν ῥηθεῖσαν διόγκωσιν κατὰ κόμβους τῶν νεύρων, καὶ αἰσθητικὰς διαταραχὰς συριγγομυελικοῦ τύπου, ὡς καὶ ἐκ τοῦ δέρματος διαταραχὰς καὶ συμπτώματα λέπρας· ζ') ἐκ φυματιάσεως, νεφρίτιδος, λοχείας, τὰς διαβητικάς, τῶν οἰδημάτων, ἀρτηριοσκληρύνσεως· η') τὰς ἐπαγγελματικάς, τῶν λιθογράφων, τῶν στενογράφων, ὑπηρετριῶν, ῥαπτῶν, σιγαροποιῶν κλπ. ἐκ καμάτου, πιέσεως, τὴν μεραλγικὴν τῶν ἐπαγγελμάτων τῶν ἀπαιτούντων ὀρθοστασίαν, τὴν τοῦ ὠλενίου ἢ κερκιδικοῦ τῶν μοτοσυκλετιστῶν, τὴν ὠλένιον τῶν ἀρτοποιῶν, τοῦ μεγάλου ὀδοντωτοῦ τῶν κοπτῶν ἐνδυμάτων, τὰς τοῦ κερκιδικοῦ ἢ ὠλενίου τῶν παιζόντων τύμπανον, τῶν σερβιτόρων κττ. θ') τὴν συφιλιδικὴν νευρίτιδα· ι') τὰς ἐκ δηλητηριάσεως ὀξειδίου τοῦ ἄνθρακος καὶ θειούχου ἄνθρακος. ια') τὴν διάμεσον ὑπερτροφικὴν νευρίτιδα, τῶν Déjérine-Sottas, ἥτις ἄρχεται ἐκ τῶν περιφερικῶν τμημάτων τῶν ἄκρων, κυρίως δι' ἀτροφίας, καὶ προχωρεῖ κεντρικῶς, καὶ τὴν τοῦ Charcot-Marie. Ἀμφότεραι αὗται εἶναι προϊοῦσαι καὶ ἀνιοῦσαι, δι' ὃ ὑπό τινων συγχέονται.

Ἡ ἐξέλιξις τῶν νευριτίδων εἶναι ὀξεῖα, ὑποξεῖα, χρονία· ἀναλόγως δὲ τῆς ἐπινεμήσεως αὐτῶν εἶναι αἱ νευρίτιδες ἐντετοπισμέναι ἢ ἐπινεμητικαὶ καὶ ἀνιοῦσαι. Πρὸς ταύταις διακρίνουσι καὶ τὰς ἐρεθιστικὰς νευρίτιδας, ὡς καλοῦσι τὰς μετ' ἐντόνων πόνων καὶ ἀγγειοκινητικῶν διαταραχῶν καὶ ἐλαχίστων κινητικῶν καὶ αἰσθητικῶν ἀντικειμενικῶν τοιούτων. Αἱ ἀναφερόμεναι μετ' αὐξήσεως ἀνακλάσεων ἐδείχθησαν ὡς μυελονευρίτιδες.

Ἡ πρόγνωσις τῶν νευριτίδων εἶναι καλὴ συνήθως καὶ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς αἰτιολογίας καὶ τῆς ἐγκαίρου ἄρσεως αὐτῆς. Ἡ ὕπαρξις ἐντόνου ἀτροφίας, μάλιστα δὲ ἰνοτενοντώδους ἐκφυλίσεως καὶ ἀνελκύσεως, εἶναι ἐξόχως βαρὺ σημεῖον καὶ ἡ ἀντίδρασις ἠλεκτρικὴ ἐκφυλίσεως τρίτου βαθμοῦ. Ἐπίσης βαρεῖαι τὴν πρόγνωσιν αἱ τῆς λέπρας, Déjérine-Sottas, Charcot-Marie καὶ ἐν γένει αἱ προϊοῦσαι χρονίως καὶ ἀνιοῦσαι χρονίως καὶ αἱ μετὰ αἰτιολογίας χρονιζούσης (π. χ. φυματιάσεως, νεφρίτιδος κττ.).

Ἡ θεραπεία αἰτιολογική, συνισταμένη εἰς ἄρσιν καὶ καταπολέμησιν τοῦ αἰτίου, καὶ συμπτωματική δι' ἠλεκτροθεραπείας πρωΐμου καὶ συστηματικῆς, ἐνέσεων στρυχνίνης, λουτρῶν, ἐντριβῶν, παθητικῶν κινήσεων κττ. Τ. Α. ΖΗΣ

νευροαρθριτισμός (ὁ)· *[Ἰατρ.]*. Κατάστασις συνισταμένη ἐκ διαταραχῶν τῆς θρέψεως (=ὑπερλίλωσις, ἀρθριτισμὸς κ. τ. τ.) καὶ ἐκ νευρικῶν ἐνοχλημάτων, μάλιστα ὑστεροειδῶν, ἥτις κληρονομεῖται εἴτε ὡς τοιαύτη, εἴτε ὡς διάθεσις προδιαθέτουσα εἰς πλεῖστα νευρικὰ νοσήματα, ἰδίᾳ δὲ τὰς καλουμένας ψυχονευρωτικὰς διαταραχὰς (νευρασθένεια, συγκινητικότης, ὑστερία), ὡς καὶ εἰς πλεῖστα νοσήματα θρέψεως (ἀρθριτισμός, νόσοι ἐνδοκρινῶν ἀδένων ἐν γένει κ. τ. τ.). Εἶναι ἡ συνηθεστέρα, οὐχὶ ὅμως καὶ βαρεῖα νευρικὴ κληρονομικότης. Τ. Α. ΖΗΣ

νευροβλάσται (αἱ) *[Ἐμβρυολ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ κύτταρα, ἅτινα κατὰ τὴν ἐμβρυϊκὴν διάπλασιν προορίζονται πρὸς γένεσιν τῶν νευρώνων. Αἱ νευροβλάσται διακρίνονται τῶν λοιπῶν κυττάρων ἐκ τοῦ ὅτι διὰ προσεκβολῆς τῆς ἔξω μοίρας ἡ ζώνης αὐτῶν προσλαμβάνουσιν ἀπιοειδὲς σχῆμα καὶ ὅτι ἐν τῇ ἔξω ζώνῃ πρωΐμως πλάσσονται *νευρινίδια*, ἀποτελοῦντα μικρὸν δίκτυον (ἰνιδιογόνος ζώνη τοῦ Held). Ἐφεξῆς δ' ἐξ ἑκατέρου πόρου τῆς νευροβλάστης φύεται μία ἀποφυάς, ὧν ἡ μὲν ἔσω (κεντρική) εἶναι ἐφήμερος, ἡ δ' ἔξω, παχυτέρα οὖσα καὶ πλουσιωτέρα εἰς νευρινίδια, φέρει κορυνοειδῆ ἀπόφυσιν, τὸν *αὐξητικὸν κῶνον*. Τὸ δίπολον τοῦτο ἐφήμερον στάδιον μεταπίπτει εἰς τὸ μονόπολον στάδιον, ἐμφανίζον μόνον τὴν ἔξω ἀποφυάδα μετὰ τοῦ αὐξητικοῦ κώνου· ἡ ἀποφυὰς δ' αὕτη παριστᾷ τὸν *νευρίτην* (βλ. λ.). Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

νευροβράγχια (τὰ) (Neubranchiata) *[Ζωολ.]*. Κατηγορία μαλακίων γαστεροπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *προσθιοβραγχίων*, ἅτινα χαρακτηρίζονται κυρίως διὰ τῆς πνευμονικῆς ἀναπνοῆς των, ἐπειδὴ στεροῦνται βραγχίων. Ἡ κατηγορία αὕτη περιλαμβάνει ἀρκετὰς οἰκογενείας, γένη καὶ εἴδη, πάντα ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικάς, ἰδίως, χώρας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

νευρογλοία (ἡ) *[Ἀνατομ.]*. Οὕτω καλεῖται ἡ ἐρειστικὴ οὐσία τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος (ἐγκεφάλου καὶ νωτιαίου μυελοῦ), ἥτις παρεμβάλλεται μεταξὺ τῶν νευρικῶν κυττάρων καὶ τῶν νευρικῶν ἰνῶν αὐτοῦ, συνισταμένη κυρίως ἐκ νευρογλοιακῶν κυττάρων καὶ νευρογλοιακῶν ἰνῶν, ἀπαντῶσα δὲ μόνον ἐν τοῖς κεντρικοῖς νευρικοῖς ὀργάνοις (βλ. λ. *νευρογλοιακὰ κύτταρα* καὶ *νευρογλοιακαὶ ἶνες*). Ι. Π.

νευρογλοιακός, *—ή, —όν*· ὁ τῆς *νευρογλοίας* (βλ. λ.)· ὁ ἐξ αὐτῆς ἀποτελούμενος.

— **νευρογλοιακὰ κύτταρα** *[Ἀνατομ.]*. Ταῦτα μετὰ τῶν νευρογλοιακῶν ἰνῶν ἀποτελοῦσι τὴν ἐρειστικὴν οὐσίαν τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, τὴν *νευρογλοίαν*. Καὶ ὅσα μὲν τούτων ἐπαλείφουσι τὰς κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τὸν αὐλὸν τοῦ κεντρικοῦ σωλῆνος τοῦ νωτιαίου μυελοῦ καλοῦνται *ἐπενδυματικά*, τὰ δὲ λοιπά, ἐν τῇ φαιᾷ καὶ τῇ λευκῇ οὐσίᾳ ἀπαντῶντα, ὀνομάζονται *ἀστεροειδῆ* (=ἀραχνοειδῆ) ἢ κύτταρα τοῦ Deiters). Ι. Π.

—**νευρογλοιακαὶ ἶνες** *[Ἀνατομ.]*. Αἱ ἶνες αὗται παρεισδυόμεναι μετὰ τῶν νευρογλοιακῶν κυττάρων ἀνὰ μέσον τῶν νευρικῶν κυττάρων καὶ ἰνῶν τῶν κεντρικῶν νευρικῶν ὀργάνων, ἀποτελοῦσι τὴν *νευρογλοίαν*. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ ἐμβρύου πᾶσαι αἱ νευρογλοιακαὶ ἶνες συνέχονται μετὰ τοῦ σώματος τῶν νευρογλοιακῶν κυττάρων, ὧν παριστῶσι τὰς ἀποφυάδας· ἐπὶ δὲ τοῦ τελείου ἀτόμου, τινὲς ἐξ αὐτῶν κατέστησαν αὐτοτελεῖς, μεταπλασθεῖσαι εἰς ἀνεξαρτήτους ἀπὸ τοῦ νευρογλοιακοῦ κυττάρου ἶνας, αἵτινες ἢ διελαύνουσι τὸ πρωτόπλασμα τούτου ἢ πρόσκεινται αὐτῷ. Ι. Π.

—**νευρογλοιακὸς ἱστὸς** *[Ἀνατομ.]*. Οὐσία ἐρειστικὴ ἰδίᾳ τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος, ἡ λεγομένη *νευρογλοία* (βλ. λ.), ἥτις παρεισδυομένη ἀνὰ μέσον τῶν νευρικῶν κυττάρων καὶ τῶν νευρικῶν ἰνῶν χρησιμεύει ὡς ἐρειστικὸς ἱστὸς τούτων. Ι. Π.

νευρογραφία (ἡ)· ἡ περιγραφὴ τῶν νεύρων.

νευρογραφικός, *—ή, —όν*· ὁ τῆς νευρογραφίας, ὁ εἰς αὐτὴν ἀναφερόμενος. —Ἐπίρρ. **νευρογραφικῶς**.

νευρογράφος (ὁ)· ὁ εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν νεύρων εἰδικῶς ἀσχολούμενος.

νευροδερματῖτις (ἡ), ἢ *νευροδερμάτωσις* *[Ἰατρικ.]*· βλ. λ. *λειχὴν* (λειχὴν τοῦ Vidal, τ.ΙΕ', σ. 898 α').

Νευροὶ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λαὸς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Σαρματίας, κατοικῶν τὴν ἀπ' αὐτῶν ὀνομασθεῖσαν *Νευρίδα Γῆν*, παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Τύρα ποταμοῦ (νῦν Δνείστερ), καὶ ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὰ παλαιὰ βασίλεια τῆς Γαλικίας καὶ Λοδομερίας. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον ἐγκατεστάθησαν ἐκεῖ μετὰ τῶν Βουδίνων μίαν γενεὰν πρὸ τῆς κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐκστρατείας τοῦ Δαρείου. Μολονότι δὲν ἦσαν σκυθικῆς καταγωγῆς, εἶχον τὰ αὐτὰ μὲ τοὺς Σκύθας ἤθη καὶ ἔθιμα, ἐθεωροῦντο δὲ ὡς γόητες καὶ ἐπιστεύετο ὅτι «ἔτεος ἑκάστου ἅπαξ τῶν Νευρῶν ἕκαστος λύκος γίνεται ἡμέρας ὀλίγας καὶ αὖτις ὀπίσω ἐς τὠυτὸ κατίσταται» (*Ἡρόδ.* IV, 105). Α. Θ. Σ.

νευροκαβαλλίκευμα (τό)· δημοτ., πάθησις τῆς ἀρθρώσεως, ἀποδιδομένη ὑπὸ τοῦ λαοῦ εἰς ἐφίππευσιν τῶν νεύρων· ‖ διάθεσις ὀργίλη, νευρίασμα.

—*[Ἰατρ.]* Τὸ κοινῶς λεγόμενον *νευροκαβαλλίκευμα* (ἐπιστημονικὸς ὅρος: *συνολκή*) δὲν συνίσταται, ὡς ὁ λαὸς φαντάζεται, εἰς ἐφίππευσιν τῶν νεύρων, ἀλλ' εἰς στιγμιαίαν μετατόπισιν ἢ ἀναδίπλωσιν τῶν τενόντων, κυρίως τῶν μυῶν, καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν πλατέων μυῶν (ὡς λ.χ. τῶν μυῶν τῆς γαστροκνημίας) μετ' ἀλγεινῶν ἐκδηλώσεων καὶ δυσχερείας περὶ τὴν κίνησιν. Τοιαῦται συνολκαὶ (crampes) ἐπισυμβαίνουσι καὶ εἰς ὄργανα κοιλιακά, οἷον στόμαχος, ἔντερα, κύστις, μήτρα κλπ., ἅτινα σύγκεινται ἐκ μυϊκοῦ ἱστοῦ (βλ. καὶ λ. *συνολκή*). Μ. Ν. Κ.

νευροκερατίνη (ἡ) *[Ἀνατομ.]*. Οὐσία δικτυωτή, ἥτις καταλείπεται ἐν τῷ μυελώδει ἐλύτρῳ τῆς νευρικῆς ἰνὸς (τοῦ νευρίτου) μετὰ τὴν δι' αἰθέρος ἀφαίρεσιν τῆς μυελίνης καὶ ἥτις διελαύνει τὸ μυελῶδες ἔλυτρον ἀπὸ τῆς ἔσω μέχρι τῆς ἔξω αὐτοῦ ἐπιφανείας. Ι. Π.

Νευροκόπιον *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς βουλγαρικῆς Μακεδονίας, κειμένη ἐν κοιλάδι παρὰ τὸν ποταμὸν Νέστον καὶ κατὰ τὰς ἀνατολικὰς ὑπωρείας τοῦ Ὀρβήλου ὄρους. Ἀπέχει 20 χλμ. ἐκ τῶν ἑλληνοβουλγαρικῶν συνόρων, συγκοινωνοῦσα δι' ἁμάξης ὁδοῦ ἀφ' ἑνὸς μετὰ τῆς Σόφιας καὶ ἀφ' ἑτέρου μετὰ τῆς ἑλληνικῆς Δράμας, ἀφ' ἧς ἀπέχει 64 χλμ. Κάτ. 6.000.

Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἦτο πρωτεύουσα καζᾶ, ἀνήκοντος εἰς τὸ σαντζάκιον Σερρῶν τοῦ βιλαετίου Θεσσαλονίκης, καὶ ἠρίθμει $5^1/_2$ χιλ. κατ., τῶν ὁποίων 600 ἦσαν ὀρθόδοξοι Ἕλληνες ὑπὸ Ἕλληνα μητροπολίτην καὶ 500 Βούλγαροι ὑπὸ ἐπίσκοπον Βούλγαρον. Εἶχεν ἐργοστάσια καὶ βυρσοδεψεῖα καὶ ἀπετέλει ἐμπορικὸν κέντρον. Τῷ 1912 κατε-

Digitized by Google

λήφθη ἀμαχητὶ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, κατὰ δὲ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον, μετὰ μάχην πρὸς τοὺς Βουλγάρους, κατελήφθη κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου τοῦ 1913 ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ κατόπιν, διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου, ἀπεδόθη πάλιν εἰς τοὺς Βουλγάρους. Οἱ πλεῖστοι τῶν Τούρκων κατοίκων ἔφυγον, πάντες δὲ σχεδὸν οἱ Ἕλληνες κάτοικοι αὐτῆς καὶ τῶν περιχώρων μετηνάστευσαν εἰς τὸ ἑλληνικὸν χωρίον Ζύρνοβον, ὅπερ μετωνομάσθη εἰς *Κάτω Νευροκόπιον* (βλ. κατ.).

Ι. Σ. Σ.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐπιχειρήσεις Νευροκοπίου φέρονται αἱ ἐπιχειρήσεις αἱ διεξαχθεῖσαι, διαρκοῦντος τοῦ Ἑλληνοβουλγαρικοῦ πολέμου 1913, ὑπὸ τῆς 7ης ἑλληνικῆς μεραρχίας τοῦ συνταγματάρχου Σωτήλη ἐναντίον τῆς 11ης βουλγαρικῆς μεραρχίας τοῦ στρατηγοῦ Ντελώφ, κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 30 Ἰουνίου — 10 Ἰουλίου 1913.

Ἡ περιοχὴ τοῦ Νευροκοπίου ἦτο μεγάλης σημασίας κατὰ τὰς ἐν λόγῳ ἐπιχειρήσεις, καθ' ὅσον ὁ κύριος αὐτῆς ἄξων, ὁ διὰ τοῦ χωρίου Νευροκοπίου διερχόμενος, εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Νέστου, δηλαδὴ ἐπὶ ὁδεύσεως παραλλήλου περίπου πρὸς τὴν ἀκολουθηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κυρίου ὄγκου τῆς ἑλληνικῆς στρατιᾶς (τὴν διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Στρυμόνος), πρὸς δὲ διὰ τῆς περιοχῆς ταύτης

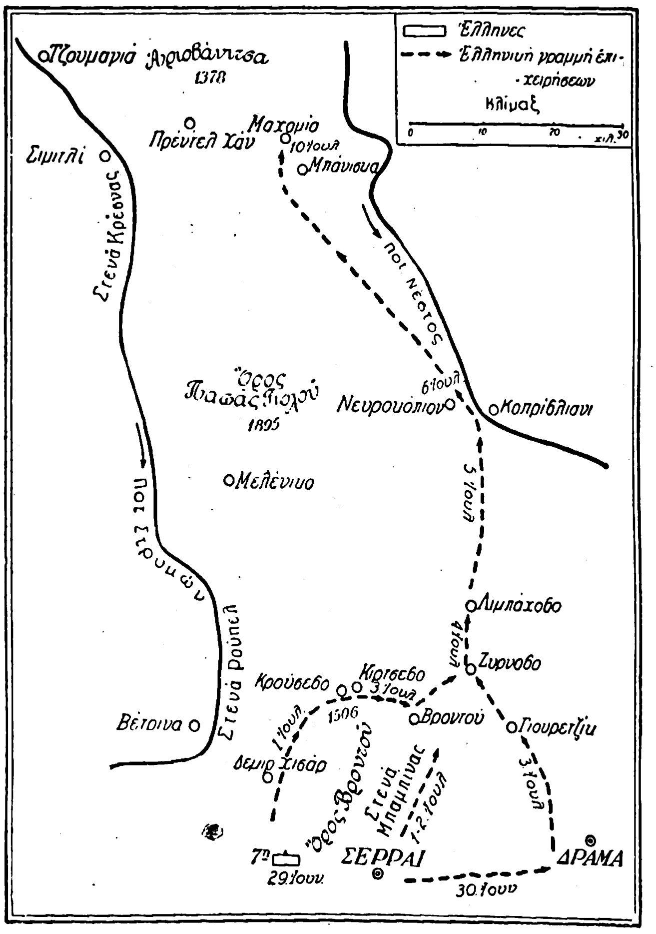

Ἐπιχειρήσεις Νευροκοπίου 30 Ἰουνίου—10 Ἰουλίου 1913.

διέρχονται πλεῖσται ἐγκάρσιοι ὁδοί, ἐπικοινωνοῦσαι τὴν κοιλάδα τοῦ Στρυμόνος μετὰ τῆς τοῦ Νέστου. Ἦτο συνεπῶς ἡ περιοχὴ αὕτη καταλληλοτάτη διὰ τὴν πλαγιοφύλαξιν τοῦ ἀκολουθοῦντος τὴν κοιλάδα τοῦ Στρυμόνος κυρίου ἑλληνικοῦ ὄγκου. Συμφώνως τῇ διαταγῇ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατηγείου τῆς 29ης Ἰουνίου, ἡ περὶ τὰς Σέρρας ἀφιχθεῖσα 7η μεραρχία ὡρίσθη ὡς δεξιὰ στρατηγικὴ πλαγιοφυλακὴ τοῦ στρατοῦ, ἐπροχώρει δὲ αὕτη πρὸς Δράμαν καὶ Νευροκόπιον, ὅπου εἶχε ρητὴν ἐντολὴν νὰ φθάσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον, καθ' ὅσον τὴν 30ὴν Ἰουνίου τὸ δεξιὸν τοῦ ὄγκου τῆς ἑλληνικῆς στρατιᾶς (6η μεραρχία) θὰ εὑρίσκετο εἰς τὸ ὕψος τοῦ Μελενίκου. Τὴν 30ὴν Ἰουνίου τμῆμα τῆς 7ης μεραρχίας (ἓν σύνταγμα πεζικοῦ μετὰ μοίρας πεδινοῦ πυροβολικοῦ) προὐχώρησε πρὸς τὴν Δράμαν, ἡ δ' ὑπόλοιπος μεραρχία συνεκεντρώθη εἰς Σέρρας, ἵνα ἀπὸ τῆς ἐπομένης ἄρξηται τῆς πρὸς βορρᾶν προχωρήσεως δι' ἡμιονικῶν ὁδεύσεων. Τὴν 1ην Ἰουλίου ἡ προέλασις ἐγένετο διὰ δύο φαλάγγων, τῆς μὲν ἀριστερᾶς διὰ Δεμὶρ Χισὰρ πρὸς Κρούσεβο—Κίρτσεβο, τῆς δὲ δεξιᾶς διὰ τῆς ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ Σερρῶν, ὡς ἐν τῷ σχήματι ἐμφαίνεται. Ἡ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην προχώρησις τοῦ κυρίου ὄγκου τῆς 7ης μεραρχίας ἐγένετο ὁμαλῶς, ἀλλὰ κατὰ τὴν 2αν Ἰουλίου συνηντήθη μεγάλη ἀντίστασις ἀπὸ μέρους τῶν ἐν τῇ στενωπῷ Μπαμπίνας ἐγκατεστημένων Βουλγάρων· μετὰ σθεναρὸν ὅμως ἀγῶνα, διαρκέσαντα καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ταύτην καὶ κατὰ τὴν νύκτα τῆς 2—3 Ἰουλίου, ἐξετοπίσθησαν οἱ Βούλγαροι οὕτοι διὰ τῆς λόγχης, καὶ τοιουτοτρόπως τὴν πρωΐαν τῆς 3ης Ἰουλίου ἡ πρὸς βορρᾶν ἄγουσα ὁδευσις ἦτο ἐλευθέρα.

Ἀπὸ τῆς νυκτὸς 1—2 Ἰουλίου ἐνισχύθη ἡ 7η μεραρχία δι' ἑνὸς συντάγματος πεζικοῦ τῆς κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας μεταφερθείσης ἐξ Ἠπείρου 8ης μεραρχίας, τῆς ἀποβιβασθείσης εἰς Καβάλλαν. Κατὰ τὴν 3ην Ἰουλίου, τὸ μὲν ἐκ Δράμας προχωρῆσαν τμῆμα ἔφθασε μέχρι τῶν στενῶν Γιουρετζίκ, ἐν οἷς συνῆψεν ἀγῶνα, ὁ δ' ὄγκος τῆς μεραρχίας ἔφθασε μέχρι τοῦ χωρίου Βροντοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως, λόγῳ τῆς ἀντιστάσεως, ἣν συνήντησεν ἡ 7η μεραρχία, δὲν ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ αὕτη ταχέως εἰς Νευροκόπιον, διετάχθη κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἡ παράπλευρος 6η μεραρχία ν' ἀποστείλῃ ἓν σύνταγμα, πεζικοῦ μετὰ οὐλαμοῦ ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ ὅπως ἀποκόψῃ τὴν πρὸς βορρᾶν ὑποχώρησιν τῶν διὰ τῆς ἐγκαρσίου ὁδοῦ Μελενίκου-Νευροκοπίου ἐπιζητούντων νὰ διεκφύγωσι Βουλγάρων, μεθ' ὅ, ἀκολουθοῦν τὴν διὰ τοῦ ὄρους Παπᾶς Γιολοῦ (1895) ὁδευσιν, νὰ συνενωθῇ μετὰ τῆς μεραρχίας του εἰς τὸ ὕψος τῆς Κρέσνας. Ἡ διαταγὴ αὕτη ἐτροποποιήθη τὴν 6ην Ἰουλίου, καὶ τὸ ἐν λόγῳ σύνταγμα διετάχθη νὰ πορευθῇ διὰ Μπάνισκα πρὸς Σιμητλή, Κατὰ τὴν 4ην Ἰουλίου αἱ δύο ὁμάδες τῆς 7ης μεραρχίας συνηνώθησαν ἀκωλύτως περὶ τὸ Ζύρνοβο, καὶ τότε ἡ μεραρχία ὁλόκληρος προὐχώρησε μέχρι τοῦ Λιμπάχοβο.

Τὴν 5ην Ἰουλίου ἐξηκολούθησεν ἡ 7η μεραρχία τὴν προχώρησίν της, ἀλλά, φθάσασα εἰς τὸ ὕψος τοῦ Κοπρίβλιανη, ἐβλήθη ὑπὸ βουλγαρικοῦ πεζικοῦ, καθ' ὅσον ὁλόκληρος ἡ 11η βουλγαρικὴ μεραρχία εἶχε ταχθῆ ἐπὶ καταλλήλων θέσεων νοτίως τοῦ Νευροκοπίου· ἀλλά, μετὰ ἐξάωρον πεισματώδη ἀγῶνα, ἐπετεύχθη ἡ διὰ τῆς λόγχης πλήρης ἀπώθησις τῶν Βουλγάρων, ἐξαναγκασθέντων τότε εἰς ἄτακτον πρὸς Μαχομίαν φυγὴν διαρκούσης τῆς νυκτὸς 5—6 Ἰουλίου, ἧς συνέπεια ἦτο ἡ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἅλωσις 12 βουλγαρικῶν πυροβόλων. Ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους ἡ κατάληψις τοῦ Νευροκοπίου ἐγένετο ὑπὸ τῆς 7ης μεραρχίας τὴν πρωΐαν τῆς 6ης Ἰουλίου. Τότε δὲ καὶ μόνον κατελήφθη τὸ πρῶτον τὸ Νευροκόπιον, διότι τὸ ἀπὸ τῆς 4ης Ἰουλίου ἐσπευσμένως ἀποσταλὲν σύνταγμα τῆς 6ης μεραρχίας ἠδράνησε πλήρως καὶ δὲν ἐξεπλήρωσε τὴν ἀποστολήν του. Ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς 6ης Ἰουλίου διετάχθη ἡ 7η μεραρχία, ὅπως, ἀπὸ τῆς ἐπομένης, 7ης Ἰουλίου, πορευθῇ πρὸς Μαχομίαν, εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ὁποίας ἔφθασε, μετὰ συνεχεῖς ἀγῶνας ἀποβάντας ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, τὴν 9ην Ἰουλίου, τὴν δὲ 10ην Ἰουλίου κατέλαβε καὶ τὸ χωρίον τοῦτο, ὁπότε πλέον ἤρχισαν ἀγῶνες, φερόμενοι ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐπιχειρήσεις *Πρέντελ Χὰν* (βλ. λ.).

Ν. Θ. Κ.

— **Νευροκόπιον, *Κάτω*** — *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Κάτω Νευροκοπίου τοῦ νομοῦ Δράμας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 2.268. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ζύρνοβον*. Κεῖται ἐπὶ ὀροπεδίου, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγῆς. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Χρυσοκέφαλος*. Ἡ περιφέρεια παράγει κυρίως καπνά, σιτηρὰ καὶ ὄσπρια. Τὸ Κάτω Νευροκόπιον εἶναι ἕδρα μητροπόλεως καὶ ἐπαρχίας, ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεγραφικὸν γραφεῖον γ' τάξεως, εἰρηνοδικεῖον, ὑποδιοίκησιν χωροφυλακῆς καὶ δημοτικὰ σχολεῖα, ἐγκατάστασιν ἠλεκτροφωτισμοῦ καὶ ὑδρονομικὸν δίκτυον. Ἡ νέα ὀνομασία της ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι εὑρίσκεται πλησίον τοῦ Νευροκοπίου, εἰς ὃ ἐπὶ τουρκοκρατίας ὑπήγετο. Μετὰ τῆς Δράμας συγκοινωνεῖ δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ (λμ. 40).

Δ. Ε. Μ.

— **Νευροκοπίου ἐπαρχία** (πρώην *Ζυρνόβου*) *[Γεωγραφ.]*. Ἡ ἑτέρα ἐκ τῶν δύο ἐπαρχιῶν τῶν ἀποτελουσῶν τὸν νομὸν Δράμας, καταλαμβάνουσα τὸ ΒΔ. τμῆμα αὐτοῦ τὸ ἐκτεινόμενον μεταξὺ τῆς Βουλγαρικῆς Μακεδονίας πρὸς Β. καὶ τῶν ἐπαρχιῶν Δράμας πρὸς Α. καὶ Ν., Σερρῶν πρὸς ΝΔ. καὶ Σιντικῆς (Σιδηροκάστρου) πρὸς Δ. Κάτ. (1928) 13.164, πρωτεύουσα *Κάτω Νευροκόπιον*. Εἶναι χώρα ὀρεινή, καλυπτομένη ὑπὸ τῶν νοτιωτάτων προεκτάσεων τοῦ Ὀρβήλου πρὸς Δ., καὶ τῶν ΝΔ. τῆς Ροδόπης πρὸς Α., διασχίζεται δὲ ἀπὸ ΒΔ. πρὸς ΝΑ., τεμνομένη εἰς δύο σχεδὸν ἰσομεγέθη τμήματα, ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Νέστου. Αἱ σπουδαιότεραι τῶν ἐν αὐτῇ κορυφῶν εἶναι ἡ *Βλαχοβίτσα* (1.854 μ.) καὶ τὸ *Βούλκοβον* (1.300 μ.). Τὸ ἔδαφος εἶναι εὔφορώτατον, παράγον σιτηρά, καπνόν, ὄσπρια καὶ κηπαῖα καὶ ἔχον πολλὰς βοσκάς, εἰς τὰς ὁποίας τρέφονται μεγάλα ποίμνια αἰγοπροβάτων. Ἀνὰ τὰ δάση τὰ καλύπτοντα τὰς κλιτῦς τῶν ὀρέων ὑπάρχει ἄφθονος θήρα. Ἐκτὸς τῆς πρωτευούσης ἄλλα ἀξιόλογα χωρία εἶναι ἡ ἐπὶ τῶν βουλγαρικῶν συνόρων *Ἐξοχή*, δι' ἧς διέρχεται ἡ ἀπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ Νευροκοπίου πρὸς τὸ ἑλληνικὸν *Κάτω Νευροκόπιον* ὁδός, ἡ ἐπὶ τῶν Α. κλιτύων τοῦ ὄρους Βροντοῦς, *Κάτω Βροντοῦ*, τὰ *Λευκόγεια*, τὸ *Ὀχυρὸν* καὶ τὸ *Περιθώριον*. Αἱ συγκοινωνίαι ἐξυπηρετοῦνται πλημμελῶς διὰ τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ Νευροκοπίου - Κάτω Νευροκοπίου - Δράμας καὶ διά τινων ἄλλων βατῶν ὁδῶν δευτερευούσης σημασίας. Ἐκκλησιαστικῶς ἡ ἐπαρχία ἀποτελεῖ ἰδίαν ὁμώνυμον περιφέρειαν μητροπόλεως, ἥτις ἑδρεύει ἐν Κάτω Νευροκοπίῳ. Αἱ ἐν αὐτῇ ἑδρεύουσαι δημόσιαι ἀρχαί, ἐκτὸς τῶν κατὰ μῆκος τῶν συνόρων στρατιωτικῶν φυλακίων, εἶναι εἰρηνοδικεῖον, οἰκονομικὴ ἐφορία (γ' τάξεως), ταμεῖον (γ' τάξεως), δασικὸς σταθμός, ἅπαντα ἐν τῷ Κάτω Νευροκοπίῳ, ἐν τῷ ὁποίῳ ἑδρεύει ἐπίσης ὑποδιοίκησις χωροφυλακῆς μὲ πέντε ἀστυνομικοὺς σταθμοὺς ἀνὰ τὰ κυριώτερα χωρία τῆς ἐπαρχίας. Ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις περιλαμβάνει ἓν ἡμιγυμνάσιον ἐν τῇ πρωτευούσῃ, δημοτικὰ δὲ σχολεῖα εἰς τοὺς πλείστους τῶν συνοικισμῶν. Ἐπίσης ἐν τῇ Ἐξοχῇ ἑδρεύει τελωνεῖον διὰ τὰς μετὰ τῆς Βουλγαρίας συναλλαγάς. Ἡ ἐπαρχία περιλαμβάνει 30 συνοικισμούς, ἀποτελοῦντας 12 κοινότητας, τὰς ἑξῆς: *Ἀκρινοῦ (Λόφτσας)*, *Βαθυτόπου (Τερλισίου)*, *Γρανίτου (Γκιουρετζίκ)*, *Ἐξοχῆς (Βέσμης)*, *Κρταφύτου (Καράκιοϊ)*, *Κάτω Βροντοῦς*, *Κάτω Νευροκοπίου (Ζυρνόβου)*, *Λευκογείων (Μπλοτίντσης)*, *Ὀχυροῦ (Λίσε)*, *Παγονερίου (Τσερεσόβου)*, *Περιθωρίου (Σταρίστης)* καὶ *Ποταμῶν (Μπορόβου)*.

Χ. Δ.

νευροκράνιον (τό), ἢ ***ἐγκεφαλικὸν κρανίον*** *[Ἀνατομ.]*. Οὕτω καλεῖται ἐν τῇ κρανιολογίᾳ τὸ κυρίως κρανίον, ὡς ἐμπεριέχον τὸ σπουδαιότερον τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος ὄργανον, τὸν ἐγκέφαλον, κατ' ἀντιδιαστολὴν ἀπὸ τοῦ *σπλαγχνοκρανίου*, ὅπερ ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ὀστῶν τοῦ προσώπου καὶ ἐμπεριέχει τέσσαρας κοιλότητας (τὰς δύο ὀφθαλμικάς, τὴν ρινικὴν καὶ τὴν τοῦ στόματος), ἐν αἷς ἑδράζονται αἰσθητήρια ὄργανα.

νευρολογία (ἡ)· κλάδος τῆς ἰατρικῆς, ἀσχολούμενος εἰδικῶς περὶ τὰς νόσους τοῦ νευρικοῦ συστήματος· || τὸ τμῆμα τῆς ἀνατομικῆς τὸ περὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος πραγματευόμενον.

— *[Ἰατρ.]* Καλεῖται *νευρολογία* ὁ κλάδος τῆς ἰατρικῆς, ὅστις ἀσχολεῖται περὶ τὰ νοσήματα τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ἤτοι τῶν περιφερικῶν νεύρων, ἐγκεφαλικῶν καὶ νωτιαίων, τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, τοῦ προμήκους, τῆς γεφύρας, τῶν σκελῶν καὶ τοῦ τετραδύμου τοῦ διαμέσου ἐγκεφάλου καὶ τῶν ἡμισφαιρίων (ἐκτὸς τῶν ψυχικῶν νοσημάτων, περὶ ἃ ἀσχολεῖται ἡ ψυχιατρική) ὡς καὶ περὶ τὰ νοσήματα τῶν μηνίγγων, τοῦ αὐτονόμου συστήματος καὶ τοῦ ἐνδοκρινοῦς, ἔτι δὲ καὶ περί τινα νοσήματα ἄνευ παθολογοανατομικῶν ἀλλοιώσεων, τὰς δὴ καλουμένας νευρώσεις.

Αἱ πρῶται γνώσεις περί τινων τῶν νευρικῶν νοσημάτων ἀνάγονται εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Ἐγνώριζον ἔκτοτε τὴν ἐπιληψίαν, ἀπέδιδον δ' αὐτὴν εἰς δαιμονικὴν ἐνέργειαν· τὴν ἀντίληψιν ὅμως ταύτην ἐπολέμησεν ὁ Ἱπποκράτης, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζε καὶ τινα ψυχικὰ νοσήματα. Ὁ Γαληνὸς ἐγνώριζε καὶ τὴν ἀποπληξίαν, ἧς τὴν αἰτιολογίαν, διὰ τὰς ἐξ αἱμορραγίας περιπτώσεις ἀνεῦρεν ὁ Pochoux, διὰ δὲ τὰς ἐκ μαλακύνσεως βραδύτερον ὁ Rostan (1819).

Κατὰ τὸν μεσαίωνα παρετηρήθησαν οἱ χορεῖαι τῶν ὑστερικῶν (ΙΑ'—ΙΕ' αἰὼν) καὶ ἄλλα ὑστερικὰ φαινόμενα, ὧν οἱ σπασμοὶ ἀρχαιόθεν ἦσαν γνωστοὶ (Πυθίαι κλπ.), ἀλλὰ κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα διεγνώσθη ἡ φύσις αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Sydenham, ὅστις διεῖδε τὴν σημασίαν τῆς ὑποκρίσεως καὶ ὑποβολῆς διὰ τὴν ὑστερίαν.

Κυρίως ὅμως κατὰ τὸν ΙΗ' ὀλίγα, καὶ τὸν ΙΘ' αἰῶνα τὰ πλεῖστα τῶν νευρικῶν νοσημάτων ἐμελετήθησαν, συμβαλλούσης εἰς ταῦτα τῆς φυσιολογίας καὶ τῆς ἱστολογίας, αἵτινες τὸ β' ἥμισυ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος κατέστησαν εἰς σημεῖον ἐπιστημονικοῦ ἐπιπέδου ἀνώτερον. Καὶ δὴ τῷ 1700 οἱ Meibomius, Willis, Morgagni χωρίζουσι τὰς μηνιγγίτιδας τῶν ἐγκεφαλιτίδων, τῷ 1768 ὁ Whytt ἀνευρίσκει τὴν ὑδροκεφαλίαν, ὁ Prochuska τῷ 1784 ἀνακαλύπτει τὰς ἀνακλάσεις, τῷ 1811 ὁ Bell διακρίνει ὅτι αἱ πρόσθιαι ῥίζαι τοῦ νωτιαίου μυελοῦ εἶναι κινητικαὶ καὶ αἱ ὀπίσθιαι αἰσθητικαί, τῷ 1821 ὁ Ollivier χωρίζει τὰς μυελίτιδας ἐκ τῶν μηνιγγιτίδων, τῷ δὲ 1822 ὁ Magendie ἐπιβεβαιώνει τὰς παρατηρήσεις τοῦ Bell, τῷ 1827 ὁ Guersant ἀνευρίσκει τὴν φυματιώδη μηνιγγίτιδα, ἧς τὴν φυματιώδη φύσιν βεβαιώνει κατόπιν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ D. de Conferubon· τῷ 1822 ὁ Bayle περιγράφει τὴν ἀραχνίτιδα (προϊοῦσαν γενικὴν παράλυσιν)· τῷ 1825 ὁ Bouilland θέτει τὸ κέντρον τοῦ λόγου εἰς τὸν πρόσθιον λοβὸν τῶν ἡμισφαιρίων, ὅπερ τῷ 1836 ὁ Dax ἐντοπίζει εἰς τὸ ἀριστερὸν ἡμισφαίριον, καὶ τῷ 1862 ὁ Broca, κατόπιν ἐγχειρήσεως, ἐντοπίζει εἰς τὸν πόδα τῆς τρίτης μετωπιαίας ἕλικος (τὸ ἀρθρωτικὸν τοῦ λόγου

Digitized by Google

κέντρον)· τῷ 1877 ὁ Jackson ἀνακαλύπτει τὴν μερικὴν ἐπιληψίαν, τῷ 1836 ὁ Marschal-Hall καὶ τῷ 1853 ὁ Pflueger ἀνακαλύπτουν τοὺς νόμους τῶν ἀνακλάσεων· τῷ 1835—1843 διὰ τῶν ἐργασιῶν τῶν Basedow καὶ Graves ἀνακαλύπτεται ἡ νόσος τοῦ Basedow· τῷ 1856 ὁ Waller ἱστολογικῶς ἐργαζόμενος ἀνευρίσκει τὰς ἐκφυλίσεις, ὁ δὲ Türc τὰ δεμάτια καὶ τὴν φορὰν αὐτῶν· τῷ 1849 ὁ Duchenne de Boulogne περιγράφει τὰς ἀτροφίας καὶ τὴν νωτιαίαν παράλυσιν τῶν νεανιῶν ὁ Rillier, ὁ δὲ Heine τῷ 1840 τὴν φερώνυμον αὐτοῦ νόσον· τῷ 1846 ὁ Virchow ἀνακαλύπτει τὰς διαμέσους σκληρύνσεις καὶ τὴν σημασίαν αὐτῶν διὰ τὸ νευρικὸν σύστημα, τῷ 1857 ὁ Hund τὰς ἀλκοολικὰς πολυνευρίτιδας, τῷ 1860 ὁ Luis τὰς ἀλλοιώσεις τῶν προσθίων κεράτων καὶ καθορίζει τὰς ἀντιστοίχους κλινικὰς ἐκδηλώσεις· τῷ 1869 ὁ Charcot ἀνακαλύπτει τὴν νόσον αὐτοῦ, ἐνῷ συγχρόνως ὁ Duchenne de Bologne ἐν τῷ βιβλίῳ του «De l'électrilisation localisée et de sou application à la Pathologie» (1855—1872) ποιεῖται πλείστας ἀνακαλύψεις, ὡς τὰς τῆς ἀτοξίας καὶ τῶν χειλογλωσσολαρυγγικῶν παραλύσεων κ. ἄ., θέτουσι δ' ἀμφότεροι, ἀνεξαρτήτως ἀλλήλων, τὰς βάσεις τῆς νεωτέρας ἐπιστημονικῆς νευρολογίας. Τῷ 1861 ὁ Friedreich ἀνακαλύπτει τὴν νόσον του, ὁ δὲ Romberg τῷ 1858 περιγράφει καὶ αὐτὸς τὴν νόσον tabes, τῷ 1864 ὁ Duménil τὰς πολυνευρίτιδας καὶ τῷ 1876 ὁ Thomsen τὴν φερώνυμόν του νόσον· συγχρόνως δὲ τότε ὁ Charcot, ὁ Vulpian, ὁ Cruvillier τὴν σκλήρυνσιν κατὰ πλάκας. Τῷ 1873 ὁ Hammont καθορίζει τὴν ἀθέτωσιν, τῷ 1874 ὁ Charcot, ὁ Kusmaul, ὁ Wernicke τὰ κέντρα τοῦ λόγου, τῷ 1877 ὁ Munk τὰς ἡμιανοψίας, τῷ δὲ 1870 ὁ Hitzig καὶ ὁ Frirz καθορίζουσι τὰς ἐγκεφαλικὰς ἐντοπίσεις, ἐνῷ ὁ Erb, ὁ Esmarch καὶ ὁ Regis ἀνευρίσκουσι τὰς συφιλιδικὰς νευρικὰς παθήσεις. Ἱστολογικῶς, ὁ Deiters τῷ 1865 ἀνευρίσκει τὴν νευρογλοίαν, ἐνῷ ὁ Byrkinjie τῷ 1830 εἶχεν ἀνεύρει τὸ νευρικὸν κύτταρον, εἶτα δὲ ὁ Golgi τῷ 1875 ποιεῖται τὰς περιφήμους ἱστολογικὰς ἀνακαλύψεις του, ἀπ' αὐτοῦ δὲ γνωρίζομεν τὴν λεπτὴν ὑφὴν τοῦ νευρικοῦ συστήματος. Κατὰ δὲ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ τὰς πρώτας τοῦ Κ', οἱ Déjérine-Maril, Babinski, Οἰκονόμου, Bon, Höffer, Nonne, Marinesco, Bianchi, Roncoroni, Vogt, ὡς καὶ πλεῖστοι ἄλλοι, συμπληροῦσι τὴν νευρολογίαν ἀπό τε κλινικῆς καὶ ἱστολογικῆς ἀπόψεως. Τελευταίως ὁ Hortega ἀνακαλύπτει τὴν ὀλιγοδενδρογλοίαν ἢ μικρογλοίαν, ὁ Οἰκονόμου περιγράφει τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ ἐγκεφάλου (κυτταροαρχιτεκτονικὴν) καὶ ὁ Vogt τὴν μυελοαρχιτεκτονικήν, ὁ Pfeifer τὴν ἀγγειοαρχιτεκτονικήν, ἐνῷ συγχρόνως διὰ τοῦ Christiansen καὶ Cushing ἡ χειρουργικὴ τοῦ νευρικοῦ συστήματος ποιεῖται προόδους μεγάλας. Πλεῖστοι ἐπίσης ἄλλοι ἐπιστήμονες εἰργάσθησαν, ἵνα ἡ νευρολογία φθάσῃ εἰς τὸ σημερινὸν αὐτῆς σημεῖον, εἰς ὃ γνωρίζομεν τὰ ἑξῆς νοσήματα :

Ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου : Ἀποπληξίαν, ἡμιπληγίαν, μονοπληγίαν, παραπληγίαν, διπληγίαν, ἡμιαναισθησίαν, ἡμιανοψίαν καὶ ὀφθαλμικὰς παραλύσεις, ἀφασίαν, ἀπραξίαν, ἀγνωσίαν. Ἐπίσης τὰ σύνδρομα ὑπερτάσεως, διασείσεως, ἐρεθισμοῦ, μετωπιαῖον, βρεγματικόν, κροταφικόν, ἰνιακόν, ῥαβδωτοῦ σώματος, τυλώδους σώματος, θαλαμικόν, ψευδοπρομηκικόν, διπληγίας καὶ νόσου τοῦ Little. Ὡς νόσους δυναμένας νὰ ἐκδηλωθῶσι διά τινος τῶν συνδρόμων τούτων, ἐκτὸς τῶν ἐπὶ τῆς αἰτιολογίας διακρινομένων (π. χ. διασείσεως κττ.) ἔχομεν: τὴν αἱμορραγίαν, τὴν μαλάκυνσιν, τὰ ἀποστήματα, τοὺς ὄγκους, τὰς ἐγκεφαλίτιδας, ὀξείας, ὑποξείας, πυώδεις. τὴν ληθαργικὴν ἐγκεφαλίτιδα, τὴν ἐγκεφαλικὴν σκλήρυνσιν καὶ τὰς παιδικὰς ἐγκεφαλοπαθείας, τὴν ἐγκεφαλίτιδα τῶν γερόντων, τὴν φυματίασιν τοῦ ἐγκεφάλου, τὴν συφίλιδα αὐτοῦ, τὰς ἐγκεφαλικὰς μηνιγγίτιδας διαφόρων αἰτιολογιῶν, τὴν ἐπιδημικὴν τοιαύτην, τὴν φυματιώδη, τὰς αἱμορραγίας τῶν μηνίγγων, μετὰ τῆς παχυμηνιγγίτιδος τῆς αἱμορραγικῆς, τὰς ἐπὶ-ὑπο-ἀραχνοειδεῖς αἱμορραγίας, τὴν τραυματικὴν μηνιγγοεγκεφαλίτιδα, τὰς ὑδροκεφαλίας, συμφύτους καὶ ἐπικτήτους, τὰς φλεγμονώδεις, τὰς ὀρώδεις μηνιγγίτιδας (ψευδοόγκους), τὴν νόσον τοῦ Wilson.

Ἐκ τῆς παρεγκεφαλίδος ἔχομεν : αἱμορραγίας, μαλάκυνσιν, ἀποστήματα, ὄγκους, ὄγκους γεφυροπαρεγκεφαλιδικούς, τραύματα, τὰς ἀτροφίας αὐτῆς, ἐκδηλουμένας διὰ παρεγκεφαλιδικῶν φαινομένων προσομοίων.

Ἐκ τοῦ τετραδύμου καὶ τῶν *σκελῶν* ἔχομεν τὰς αὐτὰς νόσους, πλὴν τῆς ἀτροφίας, ἀντὶ τῆς ὁποίας ἔχομεν τὴν ἄνω πολιοεγκεφαλίτιδα, ἐκδηλοῦνται δ' αὗται διὰ φαινομένων ἀπὸ τῶν ὀφθαλμικῶν μυῶν (παραλύσεις) καὶ διαταραχῶν ὕπνου. Ἐπίσης ἔχομεν τοὺς τραυματισμούς, ὡς εἰς τὴν παρεγκεφαλίδα.

Ἐκ τῆς γεφύρας, αἱ αὐταὶ νόσοι καὶ ἡ κάτω πολιοεγκεφαλῖτις ἐκδηλοῦνται διά τινος τῶν γεφυρικῶν συνδρόμων.

Ἐκ τοῦ προμήκους αἱ αὐταὶ ἐπίσης νόσοι, ἐκδηλούμεναι διὰ φαινομένων γλωσσολαρυγγοφαρυγγικῆς παραλύσεως καὶ ἀναπνευστικῶν καὶ καρδιακῶν νευρικῶν διαταραχῶν.

Ἐκ τοῦ μυελοῦ ἔχομεν πιέσεις, τραύματα, ῥήξεις, τομάς, βραδεῖαν πίεσιν, φυματίασιν, μυελίτιδας, αἱματομυελίαν, μαλάκυνσιν, νόσον Herne-Medin, σύφιλιν, σκλήρυνσιν κατὰ πλάκας, συριγγομυελίαν, συστηματικὰς παθήσεις (πολιομυελίτιδα, ἐκδηλουμένην δι' ἀτροφίας Aran-Duchenne, tabes), νόσον Charcot, νωτιαίαν παράλυσιν τῶν παίδων, συνδεδυασμένας σκληρύνσεις (=νόσος Friedreich, κληρονομικὴ παρεγκεφαλιδικὴ ἀταξία, οἰκογενειακὴ σπασμωδικὴ παραπληγία), ἀτροφίαν Charcot-Marie, δευτερογενεῖς σκληρύνσεις ἐξ οἰνοπνεύματος, ἀναιμίας, λαθουρισμοῦ, νόσου Addison, πελάγρας, πρωτογόνου ἀνοίας καὶ διαφόρων τοξικῶν καὶ λοιμωδῶν καταστάσεων, νόσον Erb, tabes καὶ διαφόρους ποικιλίας ἐντοπίσεων ἐν τῷ μυελῷ.

Ἐκ τοῦ περιφερικοῦ νευρικοῦ συστήματος ἔχομεν : μηνιγγίτιδας, ῥιζίτιδας, ἕρπητα ζωστῆρα, πολυνευρίτιδας, τοξικὰς καὶ λοιμώδεις, λέπρας, νευραλγίας, νόσους Reckling Hausen, ὄγκους τῶν νεφρῶν, τὰς νόσους τῶν μυῶν (μυατροφίαι, μυασθένειαι, μυατονίαι, μυοτονίαι, δυσκαμψία ἀπεγκεφαλίσεως, νόσος Parkinson, ἀνήκουσα αἰτιολογικῶς καὶ ἀνατομικῶς εἰς παθήσεις ῥαβδωτοῦ σώματος, περιγραφομένη ὅμως μεταξὺ τῶν μυϊκῶν παθήσεων).

Ἐκ τοῦ αὐτονόμου-ἐνδοκρινοῦς : συμπαθητικοτονίαν, βαγοτονίαν, νευροτονίαν, νόσον Addison-Marie, ἀκρομεγαλίαν, μυξοίδημα, νόσον Basedow, ὑπερλίπωσιν, σύνδρομα ὑποφύσεως, ἀνδρισμόν, ἑρμαφροδιτισμὸν κλπ.

Ἄνευ δὲ ὀργανικῶν ἀλλοιώσεων, ἤτοι *νευρώσεις* (βλ. λ.), ἔχομεν τὰς τοῦ αὐτονόμου συστήματος, ἤτοι βαγοτονίαν καὶ συμπαθητικοτονίαν, ἰδιοπαθεῖς, ἐκδηλουμένας διὰ τῶν καρδιοαγγειακῶν, ἀγγειοκινητικῶν, κοιλιακῶν τροφικῶν νευρώσεων, τὰς ἀγχώδεις, τὰς ἰνιοκινητικάς, τὰς συγκινητικάς, τραυματικάς, τὴν ὑστερίαν καὶ νευρασθένειαν.

Ἐκ τούτων καταφαίνεται ὅτι αἱ ὀργανικαὶ νόσοι ἐκδηλοῦνται ἀναλόγως τῆς ἐντοπίσεως τῶν ἀλλοιώσεων διά τινος τῶν συνδρόμων, ὥστε ἐλάχιστοι νὰ εἶναι αἱ νόσοι μὲ ἰδίαν κλινικὴν εἰκόνα. Ἡ δὲ ἐντόπισις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς παθοκλείσεως, ἥτις ῥυθμίζεται εἴτε ὑπὸ τοῦ locus minoris resistentiae εἴτε ὑπὸ τῆς προτιμήσεως ὑπὸ τοῦ αἰτιώδους παράγοντος πρὸς ὡρισμένον σύστημα κυττάρων καὶ ἰνῶν (τροπισμὸς εἰδικός), ἢ πρὸς ὅλον τὸ νευρικὸν σύστημα (γενικὸς ὡς ἐπὶ λύσσης κτλ.). Διὰ ταῦτα, ἐπειδὴ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡ παθόκλεισις εἶναι γενικωτέρα, ἔχομεν οὐχὶ εἰδικὰς νόσους κλινικῶς σήμερον, ἀλλὰ μικτάς, ἤτοι ἐγκεφαλομυελονευρίτιδας, ἐγκεφαλομυελίτιδας (=νευραξίτιδας), μυελονευρίτιδας, ἢ ἐκ τῶν διαφόρων ἐγκεφαλικῶν χωρῶν διαχύτους, ἢ ἐκ τοῦ μυελοῦ διαχύτους μυελίτιδας, ὅταν ἡ παθόκλεισις εἶναι ἐγκεφαλικὴ διάχυτος ὅμως καὶ μυελικὴ διάχυτος.

Ὁ καθορισμὸς τῆς φύσεως τῆς νόσου γίνεται κυρίως ἐκ τῆς ἀνευρέσεως τῆς αἰτιολογίας εὐθέως (ἀναμνηστικόν, ἐργαστηριακαί τινες ἐξετάσεις) ἢ διὰ τῆς μεθόδου τοῦ ἀποκλεισμοῦ, ὀρθότερον δὲ δι' ἀμφοτέρων.

Ἡ ἰατότης δὲν εἶναι συχνή, εἰμὴ ἐν ἀρχῇ καὶ ὅταν ἔχωμεν αἴτιον δυνάμενον νὰ πολεμηθῇ ἀποτελεσματικῶς, εἶναι δὲ ἡ πρόγνωσις εἰδικὴ δι' ἑκάστην νόσον καὶ συνδρομήν.

Ἡ θεραπεία αἰτιολογικὴ καὶ συμπτωματική.

Τ. Α. ΖΗΣ

νευρολογικός, *—ή, —όν·* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν νευρολογίαν, ὁ τῆς νευρολογίας : «νευρολογικὴ μελέτη».—Ἐπίρρ. ***νευρολογικῶς.***

νευρολόγος (ὁ, ἡ)· ὁ εἰδικῶς ἀσχολούμενος εἰς τὴν πάθησιν καὶ θεραπείαν τῶν νεύρων καὶ τοῦ νευρικοῦ ἐν γένει συστήματος : «νευρολόγος ἰατρός».

νευρομυελῖτις (ἡ) *['Ιατρ.]*. Καλεῖται οὕτω ἡ κοινὴ ἀλλοίωσις τῶν νεύρων τῶν περιφερικῶν καὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ (βλ. λ. *μυελονευρῖτις*). Εἶναι φύσεως λοιμώδους καὶ συνήθως τοξικῆς, ὡς π. χ. ἡ μυελονευρῖτις ἐξ οἰνοπνευματώσεως καὶ ἄλλαι. Χαρακτηρίζεται ἐκ τῆς ὑπάρξεως φαινομένων τοῦτο μὲν μυελικῶν, τοῦτο δὲ νευριτικῶν, ἀλλ' εἰς τὰς πλείστας περιπτώσεις τὰ μυελικὰ φαινόμενα καλύπτονται ὑπὸ τῶν νευριτικῶν καὶ συνεπῶς μόνον ἱστολογικῶς διεπιστοῦτο ἡ ὕπαρξις τῶν μυελικῶν ἀλλοιώσεων, ἃς ἐθεώρουν διὰ ταῦτα ἀβλαβεῖς. Τοῦτο ὅμως ἐδείχθη μὴ ὀρθόν, διότι ἡ προσεκτικὴ παρατήρησις διαπιστοῖ τὴν ὕπαρξιν καί τινων μυελικῶν φαινομένων, ὡς αὐξήσεως τῶν ἀνακλάσεων, αἰσθητικῶν διαταραχῶν ῥιζιτικῆς τοπογραφίας καὶ ὀρθοκυστικῶν διαταραχῶν. Βελτιουμένης δὲ τῆς νευρίτιδος ἐμφανίζονται σπασμωδικὰ φαινόμενα καὶ αἱ κινητικαὶ καὶ αἰσθητικαὶ διαταραχαὶ γίνονται ῥιζιτικῆς τοπογραφίας.

Αἱ νευρομυελίτιδες εἰσβάλλουσιν ὀξέως καὶ οὐχὶ σπανίως συνυπάρχουσι καὶ ψυχικὰ φαινόμενα, ἤτοι συνδρομὴ Korsakow.

Ἡ πρόγνωσις καλὴ σχετικῶς, ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς βαρύτητος τῶν μυελικῶν ἀλλοιώσεων καὶ τῆς μεγάλης ἀτροφίας. Ἡ θεραπεία αἰτιολογικὴ μετὰ λουτρῶν καὶ ἠλεκτροθεραπείας.

Τ. Α. ΖΗΣ

νεῦρον (τό)· ἕκαστος τῶν τενόντων τῶν συνδεόντων τὰ ὀστᾶ μετὰ τῶν μυῶν· || ἑκάστη χορδὴ ὡς τμῆμα τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ἐκπορευομένη ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου ὡς αἰσθητήριος ἢ κινητήριος ἀγωγός : «ὀπτικὸν —, ἀκουστικὸν —, ὀσφραντικὸν νεῦρον» || ἀρχ. καὶ δημοτ. τὸ πέος· || αἱ ἶνες φυτῶν ἢ καρπῶν· || χαρακτηριστικὸν δραστηριότητος καὶ ἀντοχῆς : «αὐτὸς εἶναι ὅλος νεῦρα» || μεταφρ. «τὰ νεῦρα τοῦ πολέμου» τὰ χρήματα· || ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν αἰσθητήριον τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος : «αὐτὸ μοῦ πειράζει τὰ νεῦρα» μὲ ἐνοχλεῖ ὑπερβολικά· || «εἶναι μὲ τὰ νεῦρά του» ἢ «ἔχει τὰ νεῦρά του» εἶναι θυμωμένος, ἢ ἕτοιμος πρὸς διαπληκτισμούς, «ἔχει νεῦρα» θυμώνει εὐκόλως : «νὰ γιατρέψῃς τὰ νεῦρά σου» τὴν παράφορον εὐθιξίαν σου.

— *['Ανατομ.]* Τὰ *νεῦρα* εἶναι χορδαὶ λευκαί, κυλινδρικαί, εὐθύγραμμοι ὡς τὰ πολλά, ἐκπορευόμεναι ἐκ τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ἄξονος, ἀποτελοῦσαι δὲ μετὰ τῶν ἐγκεφαλικῶν καὶ νωτιαίων γαγγλίων τὸ περιφερικὸν νευρικὸν σύστημα. Τὰ νεῦρα κατὰ τὴν διαδρομὴν αὐτῶν ἀναστομοῦνται πρὸς ἄλληλα, σχηματίζοντα πλέγματα· ἀλλ' ἡ ἀναστόμωσις αὕτη δὲν εἶναι πραγματική, ἀλλὰ κυρίως σύζευξις ἢ σύνδεσις, διότι αἱ ἶνες ἢ αἱ δεσμίδες τοῦ ἑνὸς νεύρου εἰσδύονται μὲν εἰς τὸ στέλεχος ἑτέρου νεύρου, ἀλλὰ πορεύονται αὐτοτελεῖς μέχρι τοῦ οἰκείου ὀργάνου.

Ἀναλόγως τῆς ἐκφύσεως αὐτῶν, τὰ νεῦρα διαιροῦνται εἰς *ἐγκεφαλικὰ* καὶ εἰς *νωτιαῖα*, τὰ πλεῖστα δὲ τῶν ἐγκεφαλικῶν καὶ πάντα τὰ νωτιαῖα ἐκφύονται διὰ δύο ῥιζῶν, τῆς προσθίας (κινητικῆς) καὶ τῆς ὀπισθίας (αἰσθητικῆς).

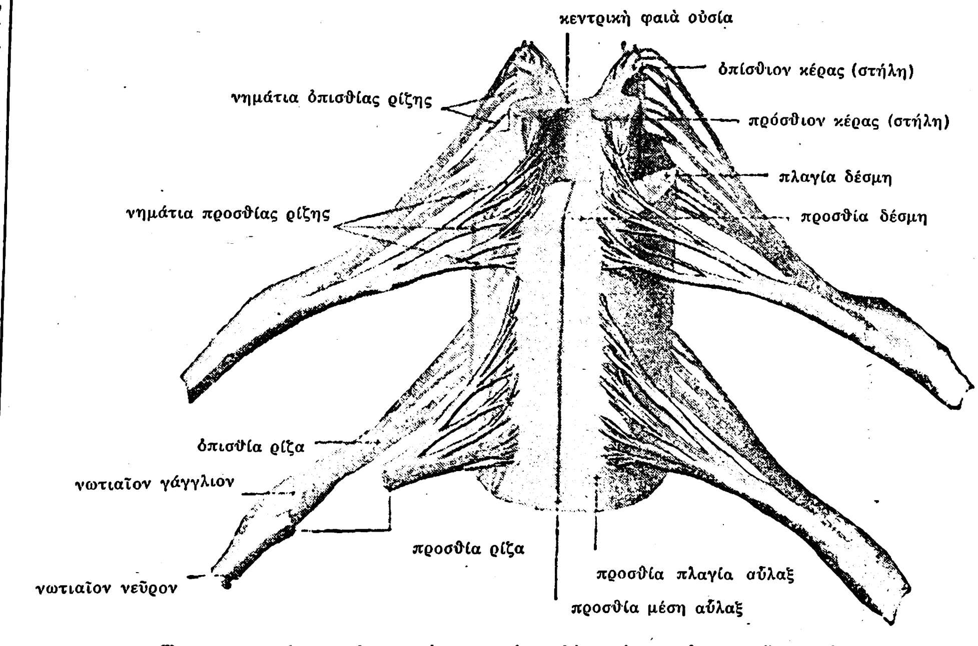

Τμῆμα νωτιαίου μυελοῦ μετὰ τῶν ῥιζῶν δύο νεύρων, ἐκ τῶν ἔμπροσθεν.

['Εν τῷ ἄνω μέρει ἐξῃρέθη ἡ λευκὴ οὐσία.]

Καὶ ἐκ μὲν τοῦ *ἐγκεφάλου* ἐκπορεύονται 12 συζυγίαι νεύρων, ἅτινα ἐκ τῶν πρόσω πρὸς τὰ ὀπίσω (τῆς βάσεως) εἶναι : 1) τὸ ὀσφρητικόν, 2) τὸ ὀπτικόν, 3) τὸ κοινὸν κινητικὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ, 4) τὸ τροχιλιακόν, 5) τὸ τρίδυμον, 6) τὸ ἀπαγωγὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ, 7) τὸ προσωπικόν, 8) τὸ ἀκουστικόν, 9) τὸ γλωσσοφαρυγγικόν, 10) τὸ πνευμονογαστρι-

Digitized by Google

κὸν ἢ πλανητικόν, 11) τὸ παραπληρωματικὸν ἢ παλίνδρομον καὶ 12) τὸ ὑπογλώσσιον. Ἐκ τούτων τὸ μὲν ὀσφρητικὸν καὶ τὸ ἀκουστικὸν παρεμφέρουσιν ἑκάτερον πρὸς ὀπισθίαν ῥίζαν (αἰσθητικὴν) νωτιαίου νεύρου, εἰδικευθεῖσαν δι' ὡρισμένην λειτουργίαν, τὸ δ' ὀπτικὸν νεῦρον δὲν εἶναι κυρίως νεῦρον, ἀλλ' ἐγκεφαλικὴ δεσμίς, συνάπτουσα ἐγκεφαλικὰ μέρη πρὸς ἄλληλα, ἤτοι τὸν ἀμφιβληστροειδῆ μετὰ τοῦ μέσου καὶ διαμέσου ἐγκεφάλου. Ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν 9 νεύρων, τὰ μὲν εἶναι ἀμιγῆ κινητικά, ἤτοι τὸ ὑπογλώσσιον, τὸ ἀπαγωγόν, τὸ τροχιλιακόν, τὸ κοινὸν κινητικὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τὸ παραπληρωματικόν· τὰ δὲ λοιπά, ἤτοι τὸ τρίδυμον, τὸ προσωπικόν, τὸ γλωσσοφαρυγγικὸν καὶ τὸ πνευμονογαστρικόν, εἶναι μικτά, συνιστάμενα ἐκ κινητικῆς καὶ αἰσθητικῆς ῥίζης.

Τὰ ἐγκεφαλικὰ νεῦρα, πλὴν τῆς 1ης καὶ 2ας ἐγκεφαλικῆς συζυγίας, ἐκφύονται ἐκ τοῦ προμήκους μυελοῦ, δηλαδὴ ἐκ τῆς φαιᾶς οὐσίας τῆς 4ης κοιλίας καὶ τῆς ὑπὸ τὸν Συλουΐειον ὑδραγωγὸν κειμένης· καὶ αἱ μὲν κινητικαὶ ῥίζαι (φυγόκεντροι) ἐκπορεύονται ἐκ κυττάρων συνιστώντων τοὺς πυρῆνας τῶν κινητικῶν νεύρων, αἱ δ' αἰσθητικαὶ ἐκφύονται ἐκ γαγγλίων ἐκτὸς τοῦ ἐγκεφάλου ὑπαρχόντων καὶ πρὸς τὰ νωτιαῖα γάγγλια ἀντιστοιχούντων, οἷα εἶναι τὸ Γασσέρειον ἢ μηνοειδὲς γάγγλιον τοῦ τριδύμου, τὸ λιθοειδὲς καὶ σφαγιτιδικὸν τοῦ γλωσσοφαρυγγικοῦ, τὸ ὀζῶδες καὶ σφαγιτιδικὸν τοῦ πνευμονογαστρικοῦ, τὸ τοῦ διαμέσου (αἰσθητικῆς μοίρας τοῦ προσωπικοῦ).

Τὰ δὲ *νωτιαῖα νεῦρα* ἀποτελοῦσι 31 ζεύγη, ὧν 8 αὐχενικά, 12 θωρακικά, 5 ὀσφυϊκά, 5 ἱερὰ καὶ 1 κοκκυγικόν· ἕκαστον δὲ ἀναδύεται διὰ δύο ῥιζῶν, τῆς προσθίας ἢ κινητικῆς καὶ τῆς ὀπισθίας ἢ αἰσθητικῆς, ὧν ἑκατέρα παριστᾷ στελέχιον νευρικόν, ἀποτελούμενον ἐκ τῆς συνενώσεως πολλῶν νηματίων (ῥιζιδίων), ἅτινα ἀναδύονται τὰ μὲν τῆς προσθίας ῥίζης ἐκ τῆς προσθίας πλαγίας αὔλακος τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, τὰ δὲ τῆς ὀπισθίας ἐκ τῆς ὀπισθίας πλαγίας αὔλακος. Ἀμφότεραι δ' αἱ ῥίζαι (στελέχια) ἑκάστου νεύρου συγκλίνουσαι φέρονται ἐπὶ τὸ σύστοιχον μεσοσπονδύλιον τρῆμα, ἔνθα διελαύνουσαι τὴν σκληρὰν μήνιγγα συνενοῦνται ἔξωθεν αὐτῆς εἰς βραχὺ ἑνιαῖον στέλεχος, τὸ νωτιαῖον στέλεχος, κείμενον ἐντὸς τοῦ μεσοσπονδυλίου τρήματος. Καὶ αἱ μὲν πρόσθιαι ῥίζαι ἁπλῶς παρέρχονται ἐπὶ τὴν ἔσω πλευρὰν τοῦ συστοίχου νωτιαίου γαγγλίου, συναπτόμεναι μετ' αὐτοῦ μόνον δι' ἐλαχίστου συνδετικοῦ ἱστοῦ, αἱ δ' ὀπίσθιαι συνέχονται πρὸς τὰ ἐν τοῖς νωτιαίοις γαγγλίοις νευρικὰ κύτταρα, ὧν ὁ στελεχιαῖος νευρίτης ἀποσχίζεται εἰς περιφερικὴν καὶ κεντρικὴν (νωτιαίαν) ἶνα, ὧν ἡ μὲν φέρεται πρὸς τὴν περιφέρειαν ἐν τῷ συμμείκτῳ νωτιαίῳ νεύρῳ, ἡ δὲ κεντρικὴ εἰσδύεται εἰς τὸν νωτιαῖον σωλῆνα, ἐν ᾧ διχάζεται εἰς τὸν ἀνιόντα καὶ κατιόντα κλάδον. Τὰ νωτιαῖα στελέχη, ὡς καὶ οἱ κλάδοι αὐτῶν, ἀναμεικτους τὰς ἶνας ἔχοντα, ἅτε ἀπαρτιζόμενα ἐκ τῆς συνενώσεως τῆς προσθίας καὶ τῆς ὀπισθίας ῥίζης, εἶναι σύμμεικτα νεῦρα.

Ἕκαστον δὲ τῶν νωτιαίων τούτων στελεχῶν ἅμα τῇ ἐξόδῳ ἐκ τοῦ μεσοσπονδυλίου τρήματος διῄρηται εἰς δύο μείζονας κλάδους, τὸν πρόσθιον ἢ κοιλιακὸν διὰ τοὺς μῦς καὶ τὸ δέρμα τῆς προσθιοπλαγίας ἐπιφανείας τοῦ σώματος, καὶ τὸν ὀπίσθιον ἢ ῥαχιαῖον διὰ τοὺς μῦς καὶ τὸ δέρμα τῆς ῥαχιαίας ἐπιφανείας, ἀποφύον ἔτι πρὸ τῆς ἐξόδου καὶ δύο ἐλάσσονας κλάδους, τὸν σπονδυλικὸν σωλῆνα καὶ τὰς μήνιγγας, καὶ τὸν ἀναστομωτικόν, ἀναστομούμενον εἰς τὸ ἰσοϋψὲς γάγγλιον ἢ στέλεχος τοῦ συμπαθητικοῦ.

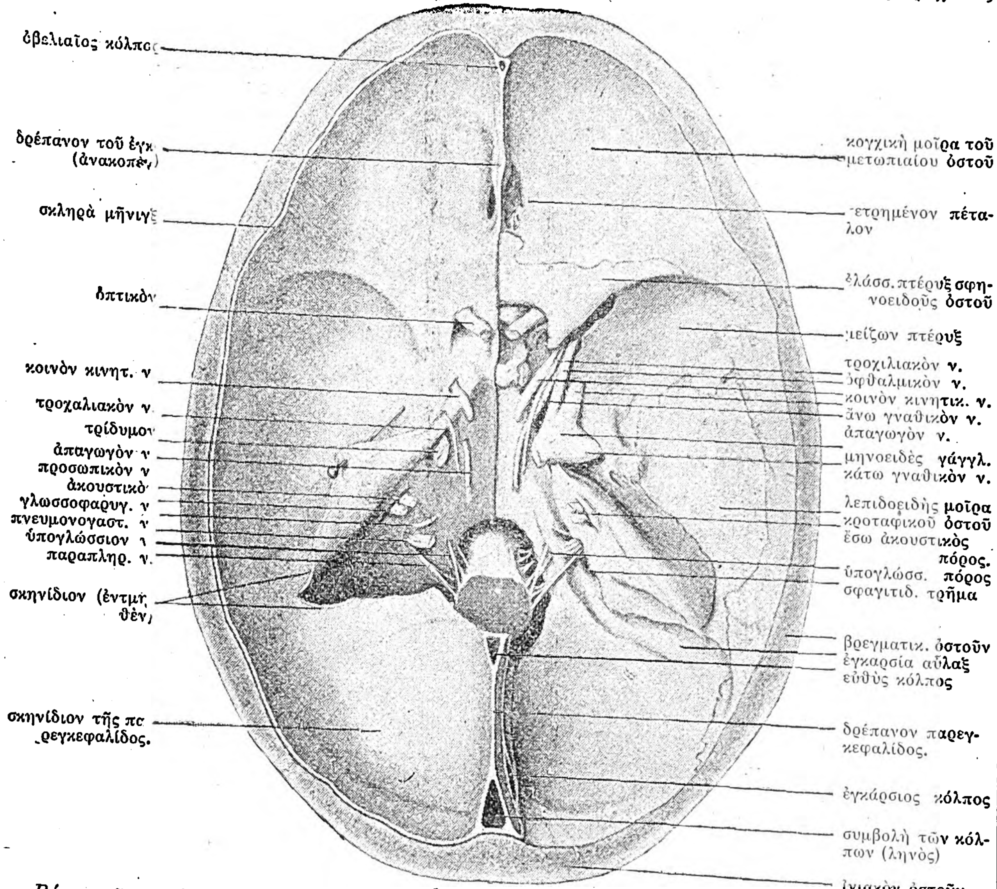

Βάσις τοῦ κρανίου μετὰ τῶν ἐγκεφαλικῶν νεύρων. Δεξιᾷ ἀφῃρέθη ἡ σκληρὰ μῆνιγξ, ὅπως κατασταθῇ ὁρατὴ ἡ θέσις τῆς διόδου τῶν νεύρων διὰ τῆς βάσεως τοῦ κρανίου.

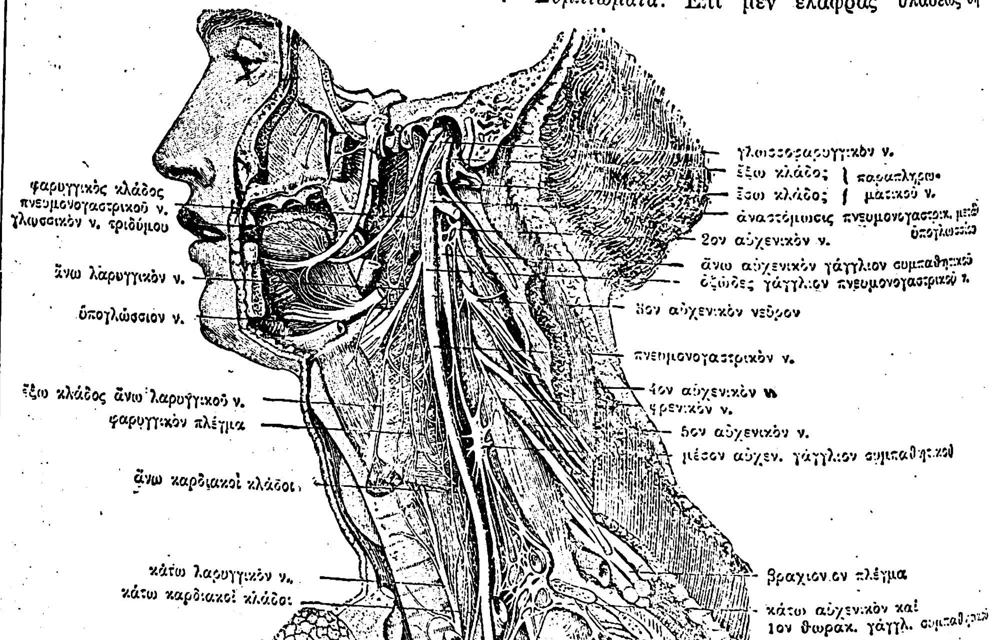

Γλωσσοφαρυγγικὸν πνευμονογαστρικὸν νεῦρον καὶ αἱ ἀναστομώσεις αὐτῶν.

Τὰ νεῦρα ἀποτελοῦνται ἐξ ἐμμυέλων νευρικῶν ἰνῶν (ὧν μεταξὺ εὕρηνται καὶ ἀμύελοί τινες μονήρεις), ἐκ συνδετικοῦ ἱστοῦ καὶ ἐξ ἀγγείων καὶ νεύρων. Καὶ αἱ μὲν νευρικαὶ ἶνες συνίστανται ἐκ νευρειλήματος, ἐξ ἰνιδίων καὶ ἐκ τῆς μεσινιδίου οὐσίας καὶ φέρονται ἐπιμήκεις συνηνωμέναι εἰς δεσμίδας. Ὁ δὲ συνδετικὸς ἱστός, ἀφοῦ περιβάλῃ ἔξωθεν ἐλυτροειδῶς τὸ νεῦρον, εἰσδύεται μεταξὺ τῶν δεσμίδων, σχηματίζων περὶ ἑκάστην αὐτῶν ἔλυτρον καὶ τέλος διελαύνων τὰς δεσμίδας περιβάλλει ἑκάστην νευρικὴν ἶνα ἐλυτροειδῶς· οὕτω δὲ σχηματίζονται: 1) τὸ ἐπινεύριον, 2) τὸ περινεύριον, 3) τὸ ἐνδονεύριον καὶ 4) τὸ περιινίδιον, ἤτοι τὸ ἔλυτρον ἑκάστης νευρικῆς ἰνός. Τὰ δὲ ἀγγεῖα τῶν νεύρων ἐκφύονται ἐκ τῶν παρακειμένων ἀρτηριῶν, διανεμόμενα ἐν τῷ ἐπινευρίῳ καὶ τῷ ἐνδονευρίῳ. Λεμφαγγεῖα δ' ἐντὸς τῶν νεύρων δὲν ἀπαντῶσιν, ἀλλ' ἀντ' αὐτῶν ὑπάρχουσι λεμφώδη ἀραιώματα, ἅτινα κοινωνοῦσι μετὰ τοῦ ὑποσκληριδίου καὶ τοῦ ὑπαραχνοειδοῦς λεμφώδους χώρου. Τὰ δὲ νεῦρα τῶν νεύρων εἶναι τὰ μὲν συμπαθητικῆς, τὰ δὲ ἐγκεφαλονωτιαίας προελεύσεως. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

— *[Χειρουργ. Πολ.]*. Ἡ συχνότης τῶν τραυμάτων τῶν *νεύρων* ἀποδεικνύεται ηὐξημένη ἐν τοῖς τελευταίοις πολέμοις. Τὰ νεῦρα τῶν ἄνω ἄκρων τραυματίζονται συχνότερον ἢ τὰ τῶν κάτω. Ὡς ἐκ τοῦ σχήματος δέ, τῆς εὐκινησίας καὶ τῆς ἐλαστικότητος αὐτῶν, τὰ νεῦρα δύνανται νὰ διαφεύγωσι τὴν τρῶσιν τῶν βολίδων καὶ δὴ τῶν ἀκιδωτῶν καὶ τῶν μετ' ἀσθενοῦς ταχύτητος κινουμένων. Τὰ διὰ τῶν βολίδων τῶν φορητῶν ὅπλων καὶ τῶν πολυβόλων τραύματα τῶν νεύρων ἐπάγονται θλάσεις, πλαγίας ἀποτμήσεις, διατρήσεις καὶ τελείας τμήσεις. Αἱ διατρήσεις παρατηροῦνται οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ὀγκωδῶν νεύρων, οἷον τὸ ἰσχιακόν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἐχόντων διάμετρον ἥσσονα τῆς διαμέτρου τῆς βολίδος, οἷα τὸ μέσον, τὸ κερκιδικόν, τὸ ὠλένιον, ἅτινα, ἵνα διατρηθῶσιν, ὑφίστανται ὑπὸ τῆς βολίδος πλάτυνσιν δίκην ταινίας. Μόνον δὲ διὰ τῶν νέων ἐπενδεδυμένων βολίδων εἶναι ἐφικτὴ ἡ γένεσις τῶν διατρήσεων, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τῶν παλαιῶν. Αἱ δὲ τέλειαι τμήσεις παράγονται ἰδίως διὰ τῶν σφαιροβολίδων Schrapnels καὶ τῶν θραυσμάτων ὀβίδων, σπανίως δὲ διὰ τῶν νέων βολίδων, ἐκτὸς ὅταν αὗται πλήττωσι διὰ τῶν πλευρῶν ἢ μετὰ μεγάλης ταχύτητος. Ἐπὶ τραυμάτων τῶν νευρικῶν στελεχῶν συμβαίνουσι πολλάκις βλάβαι καὶ πόρρω τῆς τραυματικῆς ἑστίας, ὡς διακινήσεις, ἑλκυσμοί, διασπάσεις. Τὰ διὰ σφαιροβολίδων Schrapnels καὶ θραυσμάτων ὀβίδων τραύματα χαρακτηρίζονται ἰδίως διὰ τὴν συχνὴν διάτασιν καὶ τὴν διάρρηξιν τῶν νευρικῶν στελεχῶν. Τὰ νεῦρα συχνάκις τραυματίζονται καὶ ὑπὸ τῶν ἐκτινασσομένων ἐκ τῶν καταγμάτων ὀστῶν παρασχίδων καὶ μάλιστα ἐκεῖνα, ἅτινα ὁδεύουσι κατ' ἐπάφησιν τῶν ὀστῶν ἢ ἐγγὺς τούτων, ὡς τὸ κερκιδικόν, τὸ περονιαῖον, τὸ κνημιαῖον.

Συμπτώματα. Ἐπὶ μὲν ἐλαφρᾶς θλάσεως σημειωτέα τὸ ἄλγος, ἡ μυρμηκίασις, ἡ αἱμωδία· ἐπὶ δ' ἐντόνου ἐλλείπει συχνάκις τὸ ἄλγος. Ἐπὶ τῶν πλαγίων ἀποτμήσεων καὶ τῶν διατρήσεων τὸ νεῦρον διατηρεῖ τὰς λειτουργίας αὐτοῦ ἐπὶ τῆς περιοχῆς τῆς ἀντιστοιχούσης εἰς τὴν μὴ τρωθεῖσαν

Digitized by Google

μοῖραν, σπανία δ' εἶναι ἡ τελεία κατάλυσις τῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς κινήσεως. Αἱ τέλειαι τμήσεις παρέχουσι τὰ κλασσικὰ φαινόμενα· τὸ ἄλγος εἶναι συνήθως μηδαμινὸν ἢ στιγμιαῖον, ἐνίοτε δὲ σφοδρότατον καὶ ἐπίμονον, τοπικὸν ἢ ἀκτινοβολοῦν εἰς τὰ ἄκρα. Αἱ διαταραχαὶ δὲ τῆς αἰσθητικότητος ἐμφαίνουσι συχνάκις σημεῖα ἀσαφῆ, ἄλλοτε δὲ οὐδ' ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὴν ἀνατομικὴν διανομὴν τοῦ νεύρου· ἀλλ' αἱ τῆς κινητικότητος καθορίζονται σαφέστερον καὶ ὁδηγοῦσιν ἀσφαλῶς πρὸς τὴν διάγνωσιν. Ἐπὶ δὲ συνθρύψεως τῶν νεύρων παρατηροῦνται τὰ αὐτὰ καὶ ἐπὶ τῶν μετὰ τελείας τμήσεως τραυμάτων φαινόμενα.

Πορεία. Ἐν τῇ ἀσήπτῳ ἐξελίξει τῆς τραυματικῆς βλάβης νεύρου τινός, εἴτε ἐπέλθῃ εἴτε οὐ ἄμεσος ἕνωσις τοῦ νευρικοῦ στελέχους, αἱ λύσιν τῆς συνεχείας παθοῦσαι νευρικαὶ ἶνες ὑφίστανται ἢ *ἐκφυλιστικὴν ἀλλοίωσιν*, ἥτις ἄρχεται πρωΐμως, ἀπὸ τῶν πρώτων μετὰ τὴν τρῶσιν ἡμερῶν, ἐπεκτεινομένη κυρίως μὲν πρὸς φυγόκεντρον διεύθυνσιν καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ νεύρου, ἀλλὰ καὶ πρὸς κεντρομόλον ἐπὶ βραχεῖαν ἔκτασιν, ἢ ἀναπλαστικὴν διεργασίαν, ἥτις ἄρχεται περὶ τὸ τέλος τοῦ τρίτου μηνὸς ἀπὸ τῆς τρώσεως, οὖσα δυσέργαστος ἢ καὶ ἀδύνατος ἐπὶ τῶν διὰ θλάσεως τῶν νεύρων τραυμάτων. Ἐπὶ δὲ σηπτικῆς ἐξελίξεως τὸ τετρωμένον νευρικὸν στέλεχος ἐπουλοῦται διὰ διαπυήσεως ἢ προσβάλλεται ὑπὸ νευρίτιδος· ἡ σηπτικὴ δ' ὅμως ἐξέλιξις καὶ ἡ νευρῖτις ἀπέβησαν σπάνιαι ἐν τοῖς τελευταίοις πολέμοις, ὅπερ ὀφείλεται εἰς τὰς νέας βολίδας καὶ κυρίως εἰς τὴν ἀντισηπτικὴν ἢ ἀσηπτικὴν θεραπείαν. Τὰ ἀπώτερα δὲ φαινόμενα πάσης νευρικῆς τρώσεως ἀνάγονται εἰς διαταραχὰς τῆς αἰσθητικότητος (νευραλγίας), τῆς κινητικότητος (παραλύσεις) καὶ εἰς βλάβας τροφικὰς καὶ ἀγγειοκινητικάς.

Ἡ πρόγνωσις τῶν τραυματικῶν βλαβῶν τῶν νεύρων εἶναι δυσχερὴς ἐν τῇ ἀρχῇ. Πρὸς ἀκριβῆ καθορισμὸν ταύτης ἀνάγκη ἀναμονῆς πολλάκις ἐπὶ ἑβδομάδας ἢ καὶ ἐπί τινας μῆνας. Τὰ ἀρχικὰ συμπτώματα δύνανται νὰ βελτιωθῶσιν (ἀνάπλασις) ἢ νὰ ἐπιδεινωθῶσι (νευρῖτις). Εἰς ἐπίγνωσιν τῆς βαρύτητος συμβάλλεται σπουδαίως ἡ ἠλεκτρικὴ ἀντίδρασις· ἡ διατήρησις ταύτης ἐμφαίνει εὐνοϊκὴν τὴν πρόγνωσιν, ἡ δὲ τελεία αὐτῆς ἀπόσβεσις εἶναι δυσοίωνον σημεῖον. Ἐπὶ ἐλαφρῶν θλάσεων, ὡς καὶ ἐπὶ τραυμάτων διὰ τμητικῶν ὀργάνων, εἶναι δυνατὴ ἡ ἀνάπλασις, ἐνῷ ἐπὶ τῶν διὰ βλημάτων τελείων τμήσεων αὕτη ἀποβαίνει σχεδὸν ἀνέφικτος.

Θεραπεία. Ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης, ἐπὶ μὲν τῶν στενοπόρων τραυμάτων τελεία ἀσηψία τοῦ τραύματος· φευκτέαι αἱ ἰσχυραὶ ἀντισηπτικαὶ πλύσεις· περιττὴ πᾶσα ἐπέμβασις· ἀκινητοποίησις τοῦ ἄκρου καὶ καταπολέμησις προσήκουσα τοῦ ἄλγους· ἐπὶ δὲ τῶν εὐρέων τραυμάτων συμπλησίασις τῶν χειλέων τοῦ τραύματος, δυναμένη νὰ φέρῃ εἰς ἐπαφὴν καὶ τὰ δύο ἄκρα τοῦ διῃρημένου νεύρου. Ἐνίοτε ἐνδείκνυται ἡ διεύρυνσις τοῦ τραύματος πρὸς ἐξελκυσμὸν ἀλλοτρίων σωμάτων, παρασχίδων, ἐλευθέρωσιν τοῦ νευρικοῦ στελέχους. Ἐν τῇ ζώνῃ τῶν μετόπισθεν, μετὰ ἓξ τοὐλάχιστον ἑβδομάδας ἀπὸ τῆς τρώσεως, ὅτε τὸ τραῦμα ἔχει τελείως ἐπουλωθῆ, ἐνδείκνυται *ἡ νευρορραφία*, ἐκτελουμένη ὡς ἐν τῇ ἀστικῇ χειρουργικῇ. Δι' αὐτῆς ἡ ἀποκατάστασις τῆς μὲν αἰσθητικῆς λειτουργίας συντελεῖται ἐντὸς βραχέος σχετικῶς χρόνου, μετ' αὐτῆς δὲ παρέρχονται καὶ αἱ τροφικαὶ διαταραχαί, τῆς δὲ κινητικῆς ἄρχεται ἐπιφαινομένη ἡ ἐπανόρθωσις βραδύτερον, μετὰ χρόνον κυμαινόμενον ἀπὸ ἑβδομάδων τινῶν μέχρι καὶ ἔτους ἢ ἐτῶν. Ι. Π.

—*[Φυσιολ.]* Τὰ *νεῦρα* εἶναι ἀποφυάδες τῶν νευρικῶν κυττάρων, ἅτινα εὑρίσκονται ἐν τῷ κεντρικῷ νευρικῷ συστήματι· ἐκφύονται δὲ δι' ἐκφυτικοῦ κώνου καὶ εἶτα φέρονται ἰσοπαχεῖς καὶ ἀποτελοῦσι τὸν ἀξονικὸν κύλινδρον μιᾶς νευρικῆς ἰνός. Ὁ ἀξονικὸς κύλινδρος, εἰς ὃ μέρος τελευτᾷ, ἀποσχίζεται εἰς τὰ τελικὰ κλωνία ἢ ἀξονικὰ δενδρύλλια, ἅτινα ἢ ἐφάπτονται τῶν πρωτοπλασματικῶν ἀποφυάδων ἄλλης νευράδος, ἢ ἐὰν ἀπολήγῃ εἴς ὄργανόν τι, π. χ. εἰς μῦν, εἰσδύεται ἐντὸς αὐτοῦ. Αἱ νευρικαὶ ἶνες περιβάλλονται ὑπὸ ἐλύτρων, ἅτινα εἶναι ἐπὶ μὲν τῶν περιφερικῶν νευρικῶν ἰνῶν τὸ μυελῶδες ἔλυτρον ἢ μυελίνη, ἥτις κατὰ διαστήματα διακόπτεται καὶ ἀποτελεῖ τὰς περισφίγξεις τοῦ Ranvier καὶ τὸ ἔλυτρον τοῦ Schwann. Αἱ ἶνες αὗται καλοῦνται ἐμμύελοι ἐνέλυτροι νευρικαὶ ἶνες, ἐπὶ δὲ τῶν κεντρικῶν νευρικῶν ἰνῶν ὁ ἀξονικὸς κύλινδρος περιβάλλεται μόνον ὑπὸ τῆς μυελίνης, καλοῦνται δ' αὗται ἐμμύελοι ἀνέλυτροι νευρικαὶ ἶνες. Αἱ δὲ ἶνες τοῦ συμπαθητικοῦ στεροῦνται μυελίνης καὶ ὁ ἀξονικὸς κύλινδρος περιβάλλεται μόνον ὑπὸ τοῦ ἐλύτρου τοῦ Schwann, καλοῦνται δ' αὗται ἀμύελοι ἢ ὠχραὶ ἢ Ρεμάκειοι ἶνες.

Τὰ νεῦρα χρησιμεύουσιν ὡς ἀγωγοὶ διὰ νὰ μεταφέρωσι τὰ ἐρεθίσματα εἴτε ἐκ τῆς περιφερείας πρὸς κεντρικὰ ὄργανα, καὶ ταῦτα καλοῦνται κεντρομόλα ἢ αἰσθητικά, εἴτε ἐκ τοῦ κέντρου πρὸς τὴν περιφέρειαν, π. χ. πρὸς τοὺς μῦς, ἀδένας ἢ ἄλλα ὄργανα, καὶ ταῦτα καλοῦνται φυγόκεντρα ἢ καὶ κινητικά. Φυσιολογικῶς τὰ μὲν κεντρομόλα νεῦρα διεγείρονται διὰ τοῦ τελικοῦ αὐτῶν ὀργάνου, τὰ δὲ φυγόκεντρα διὰ τῶν κινητικῶν κυττάρων, ἅτινα εὑρίσκονται ἐν τῷ κεντρικῷ νευρικῷ συστήματι· εἶναι ὅμως δυνατὸν τὰ νεῦρα νὰ ἐρεθίζωνται διὰ τεχνητῶν ἐρεθισμάτων καθ' ὅλην τὴν πορείαν αὐτῶν, καὶ ἡ διέγερσις νὰ μεταβιβάζηται εἰς τὰ ὄργανα, πρὸς τὰ ὁποῖα συνέχεται τὸ νεῦρον. Εἶναι δὲ τὰ ἐπιγιγνόμενα κατὰ τὴν τεχνητὴν διέγερσιν ἐντελῶς ὅμοια πρὸς τὰ ἐκ τῆς φυσιολογικῆς διεγέρσεως, τουτέστιν ὁ ἐρεθισμὸς κινητικῆς ἰνὸς προκαλεῖ συστολὴν τῶν μυῶν εἰς οὓς ἀπολήγει, ἢ προκαλεῖται ἔκκρισις ἀδένος ἐὰν ἐρεθισθῇ ἐκκριτικὸν νεῦρον, ἢ ὀπτικὴ αἴσθησις ἐὰν ἐρεθισθῇ τὸ ὀπτικὸν νεῦρον, ἢ ἀκουστικὴ τοιαύτη, ἐὰν ἐρεθισθῇ τὸ ἀκουστικὸν νεῦρον. Ἡ τοιαύτη τῶν νεύρων ἰδιότης καλεῖται εἰδικὴ τῶν νεύρων ἐνέργεια.

Διὰ νὰ διατηρῆται ἡ εἰδικὴ αὕτη τῶν νεύρων ἐνέργεια, πρέπει ἡ διέγερσις, ἥτις γίνεται εἰς μίαν νευρικὴν ἶνα, νὰ μεταδίδεται μόνον δι' αὐτοῦ καὶ διὰ τῶν κλάδων της, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς παρακειμένας ἶνας. Καὶ ὄντως τοῦτο συμβαίνει· ἰσχύει δηλαδὴ καὶ εἰς τὰ νεῦρα ὁ νόμος τῆς ἀπομεμονωμένης ἀγωγῆς. Διότι ἐὰν ἡ ἀγωγὴ εἰς νὰ νεῦρα δὲν εἶναι ἀπομεμονωμένη, οὔτε τὴν κίνησιν, οὔτε τὴν αἴσθησιν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐντοπίσωμεν. Ἐπὶ παραδείγματι, ἐὰν θίξωμεν δύο σημεῖα τῆς ῥαγὸς τοῦ δακτύλου ἡμῶν διὰ τῶν ὀξέων ἄκρων διαβήτου καὶ εἰς ἀπόστασιν 2 χιλιστμ., ἀντιλαμβανόμεθα σαφῶς ἀμφοτέρων τῶν περάτων. Τοῦτο ὅμως δὲν θὰ ἦτο δυνατόν, ἐὰν ἡ διέγερσις, ἥτις ἐκπορεύεται ἐξ ἑκάστου σημείου, μεταβιβάζετο εἰς τὸ στέλεχος, ὅπου αἱ νευρικαὶ ἶνες παράκεινται, μετεδίδετο ἀπὸ τῆς μιᾶς ἰνὸς εἰς τὴν ἄλλην, διότι τότε θὰ ἀντιλαμβανόμεθα ἑνὸς ἐρεθίσματος.

Προσέτι τὰ νεῦρα ἔχουσι τὴν ἰδιότητα νὰ ἄγωσι τὴν διέγερσιν κατ' ἀμφοτέρας τὰς φοράς, ἤτοι καὶ πρὸς τὸ κέντρον καὶ πρὸς τὴν περιφέρειαν, ὅταν ἐρεθισθῶσι τεχνητῶς. Τοῦτο γίνεται οὐχὶ μόνον ἐπὶ τῶν συμμείκτων νεύρων (σύμμεικτα δὲ νεῦρα καλοῦνται τὰ ἀποτελούμενα ἐκ κεντρομόλων καὶ φυγοκέντρων ἰνῶν) ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἑκάστης ἰνός, ἥτις ἂν καὶ φυσιολογικῶς ἄγει τὴν διέγερσιν κατὰ μίαν φοράν, εἴτε πρὸς τὸ κέντρον εἴτε πρὸς τὴν περιφέρειαν, ἐὰν ἐρεθισθῇ τεχνητῶς κατὰ τὴν διαδρομήν της μεταφέρει τὸ ἐρέθισμα κατ' ἀμφοτέρας τὰς φοράς. Τοῦτο ἀποδεικνύεται διὰ πολλῶν πειραμάτων ὡς καὶ διὰ τοῦ ῥεύματος τῆς ἐνεργείας. Ἐὰν συνάψωμεν τὸ κεντρικὸν καὶ τὸ περιφερικὸν πέρας νεύρου τινὸς πρὸς γαλβανόμετρα καὶ ἐρεθίσωμεν τὸ μέσον, παρατηροῦμεν ὅτι ἡ βελόνη ἀμφοτέρων τῶν γαλβανομέτρων ἀποκλίνει. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι τὸ ἐρέθισμα μετεδόθη καὶ πρὸς τὸ ἓν καὶ πρὸς τὸ ἄλλο πέρας τῶν νεύρων. Θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἀντιτάξῃ ὅτι ἐπειδὴ τὰ νεῦρα εἶναι σύμμεικτα, ἤτοι ἀποτελοῦνται ἐκ φυγοκέντρων καὶ κεντρομόλων ἰνῶν, πρὸς μὲν τὸ κέντρον ἄγεται ἡ διέγερσις διὰ τῶν κεντρομόλων, πρὸς δὲ τὴν περιφέρειαν διὰ τῶν φυγοκέντρων. Ἡ τοιαύτη ὅμως ἐκδοχὴ αἴρεται διὰ τοῦ ἑξῆς πειράματος: Ἐὰν συνάψωμεν τὰ γαλβανόμετρα πρὸς τὰς ῥίζας τοῦ ἰσχιακοῦ νεύρου, οὕτινος αἱ μὲν πρόσθιαι ἀποτελοῦνται ἐκ φυγοκέντρων ἰνῶν, αἱ δὲ ὀπίσθιαι ἐκ κεντρομόλων τοιούτων καὶ ἐρεθίσωμεν τὸ ἰσχιακὸν νεῦρον, παρατηροῦμεν καὶ πάλιν ἀπόκλισιν τῆς βελόνης τῶν γαλβανομέτρων.

Τὰ νεῦρα διὰ νὰ ἐκπληρῶσι τὸν σκοπὸν αὐτῶν πρέπει νὰ ἔχωσι καὶ ἀνατομικῶς καὶ φυσιολογικῶς κατὰ φύσιν. Διότι, ἐὰν τὸ νεῦρον ἔχῃ διατμηθῆ, ὁσονδήποτε καὶ ἂν συμπλησιάσωμεν τὰ δύο αὐτῶν ἄκρα, ἀγωγὴ δὲν γίνεται· ὁμοίως καὶ ἐὰν περιδέσωμεν νεῦρόν τι, διότι διὰ τῆς γενομένης πιέσεως καταστρέφεται ἡ ἀκεραιότης τοῦ νεύρου. Ι. Ν. Μ.

—*[Παθολογ.]* Ἐν τῇ παθολογίᾳ θεωροῦμεν καὶ ὀνομάζομεν *νεῦρον* τὸ τμῆμα τῶν ἐγκεφαλικῶν ἢ νωτιαίων συζυγιῶν, ὅπερ περιλαμβάνεται μεταξὺ τῆς ἀποχωρήσεως τῶν νευρικῶν στελεχῶν ἀπὸ τοῦ πλέγματος καὶ τῆς ἀπολήξεως αὐτῶν, καλοῦμεν δὲ τὰς παθήσεις τούτου *νευρίτιδας*. Τῶν ἄλλων τμημάτων τοῦ περιφερικοῦ νευρῶνος αἱ παθήσεις διακρίνονται, ἀναλόγως τοῦ μέρους εἰς ὃ ἐντοπίζονται, εἰς *μυελίτιδας*, ἐφ' ὅσον προσβάλλεται τὸ κυτταρικὸν σῶμα τοῦ νευρῶνος, εἰς *ῥιζίτιδας*, ἐφ' ὅσον προσβάλλεται τὸ ῥιζιτικὸν ἢ ἐνδομυελικὸν μέρος τῶν ῥιζῶν, πρὸ τῆς συνενώσεως προσθίας καὶ ὀπισθίας ῥίζης (διὰ τὰς νωτιαίας ῥίζας) καὶ εἰς *πλεξίτιδας*, ὡς καλοῦμεν, κατὰ τὸν Sicard, τὰς παθήσεις εἰς ἃς ἔχομεν προσβολὴν καὶ συνεπῶς φαινόμενα ἐφ' ὅλου τοῦ πλέγματος. Οὐχ ἧττον ὅμως μεταχειρίζονται τὸν ὅρον *νεῦρον* πρὸς δήλωσιν ἢ ὅλου τοῦ μήκους τῶν συζυγιῶν, ὁπότε συνεπῶς περιλαμβάνουσιν εἰς τὰς νευρίτιδας καὶ τὰς ῥιζίτιδας καὶ τὰς πλεξίτιδας, ὅπερ οὐχὶ ὀρθόν, ἀκόμη δὲ καὶ πρὸς δήλωσιν ὅλου τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ὀνομάζοντες *παθολογίαν τῶν νεύρων* σύμπασαν τὴν *νευρολογίαν*, ὅπερ ἀτοπώτατον.

Συμφώνως πρὸς τὴν ὀρθὴν ὀνομασίαν τοῦ ὅρου νεῦρον, ἐν τῇ παθολογίᾳ διακρίνομεν τὰς ἑξῆς παθήσεις τῶν νεύρων:

α) Τὰς *κακώσεις τῶν νεύρων* (πιέσεις, τομὰς κτλ., τραυματικὰς παθήσεις αὐτῶν).

β) Τὰς *μεμονωμένας παραλύσεις* ἐνίων νεύρων, ὡς τοῦ προσωπικοῦ ἐκ ψύξεως ἢ ἄλλων αἰτίων.

γ) Τὰς *φλεγμονὰς τῶν νεύρων* ἢ *νευρίτιδας*, μονο- ἢ πολυ-νευρίτιδας, ἃς ἀναλόγως τῆς αἰτιολογίας αὐτῶν διακρίνομεν: 1) Εἰς τοξικάς, ἤτοι ἐξ οἰνοπνεύματος, μολύβδου, ἀρσενικοῦ, ἐξ ἀνθρακικοῦ ὀξέος, θειούχου ἄνθρακος, νεφρίτιδος, οἰδημάτων, διαβήτου κτλ. 2) Λοιμώδεις, ὡς ἐκ λέπρας, φυματιάσεως, τύφου, ὀστρακιᾶς, διφθερίτιδος, βλεννορροίας, ἑλονοσίας, ἐκ λοχείας, σποροτριχώσεως, συφίλιδος. 3) Εἰς ἐξ ἀρτηριοσκληρύνσεως καὶ ἐπαγγελματικάς· καὶ 4) Τὴν διάμεσον νευρίτιδα (Déjérine Sottas).

δ) Τὰς *νευραλγίας*.

ε) Τοὺς *ὄγκους* (νευρώματα κτλ.).

στ) Τὴν *νευροϊνωμάτωσιν*, ἢ νόσον τοῦ Reckling-Hausen. Τ. Α. ΖΗΣ

—*[Ναυτ.]* Ἐν τῷ ναυτικῷ καλεῖται *νεῦρον*: —1) Ὁ σιδηροῦς *ἱστιοῦχος* τῶν κεραιῶν. —2) Ὁ ἐκ σχοινίου κρεμαστήρ, εἰς οὗ τὴν ἄκραν προσδένεται τρόχιλος συσπάστου, ὡς εἰς τὰ μεσίστια σύσπαστα καὶ τὰ τέρθρια τοιαῦτα. 3) Γαλλικὴ ἐπινόησις, μεγάλως διευκολύνασα τὰς σειροδετήσεις τῶν ἱστίων· διότι, χάρις εἰς αὐτήν, ἀντὶ νὰ προσδένωνται ἀνὰ δύο καὶ περὶ τὴν κεραίαν τὰ ἑκατέρωθεν τοῦ ἱστίου σειράδια, ὑπάρχουσι τοιαῦτα μονίμως συνδεδεμένα πρὸς τὸν ἱστιοῦχον, ἀντὶ δὲ σειρῶν ὑπάρχουσι τὰ *νεῦρα*, σχοινία παράλληλα τῷ κορυφαίῳ λώματι καὶ ἀπὸ πλαγίου λώματος εἰς πλάγιον λῶμα διήκοντα, στερεούμενα δὲ κατὰ διαστήματα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἱστίου. Οὕτως, ἀντὶ τῆς κοπιώδους δέσεως τῶν παλαιῶν σειραδίων, οἱ ἄνδρες, τῶν ἀκροδεῶν ἐπιδεθεισῶν, διαπεροῦν ἕκαστος τὸ σειράδιόν του μεταξὺ τοῦ νεύρου καὶ τῆς ὀθόνης, ἐπανάγουν ταῦτα πρὸς ἑαυτά, καὶ κουμβώνουν τὴν θήλειαν τοῦ ἐπὶ τοῦ ἱστιούχου προσδεδεμένου σειραδίου εἰς σκαλμίσκον εὑρισκόμενον πρὸς τὴν ἄκραν του. Τὰ νεῦρα δύνανται νὰ ὦσιν εἴτε διπλᾶ κατὰ σειράν, τοῦ ἑνὸς ἔμπροσθεν καὶ τοῦ ἄλλου ὄπισθεν τοῦ ἰδίου (σύστημα Béleguic), εἴτε ἁπλᾶ (σύστημα Consolin καὶ Bonne-Grace). Σ. Ε. Λ.

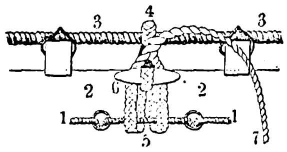

Τὸ νεῦρον τῆς σειρᾶς (μετὰ συντελεσθεῖσαν σειροδέτησιν).

[1: νεῦρον τῆς σειρᾶς.—2: ὑποτιθεμένη ἐπιφάνεια τοῦ ἰδίου.—3: ἱστιοῦχος.—4: σειράδιον.—5: θήλεια τοῦ σειραδίου.—6: σκαλμίσκος τοῦ σειραδίου.—7: οὐρὰ τοῦ σειραδίου.]

— **νεῦρα *διαφραγματικά*, —*ἐγκεφαλικά*, —*καρδιακά*·** βλ. λ. *διαφραγματικά, ἐγκεφαλικά, καρδιακὰ* (νεῦρα).

— **νεῦρον *γενειακόν*, —*ζυγωματικόν*, —*ἰνιακόν*, —*ἰσχιακόν*·** βλ. λ. *γενειακόν, ζυγωματικόν, ἰνιακόν, ἰσχιακὸν* (νεῦρον).

— **νεῦρον *ὀδοντικόν*·** βλ. *ὀδόντες*.

νευρονάλη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. λ. *βρωμοδιαιθυλακεταμίδιον*.

νευροπάθεια (ἡ)· ἡ πάθησις τῶν νεύρων· || ψυχικὴ διαταραχή, καθ' ἣν κατέχεταί τις ὑπὸ ἐμμόνων ἰδεῶν ἔξω τῆς πραγματικότητος.

—*['Ιατρ.]* Καλεῖται *νευροπάθεια* πᾶσα πάθησις τοῦ νευρικοῦ συστήματος. Ἰδίως ὅμως νευροπαθὴς καλεῖται ὁ ἄνθρωπος ὁ ἔχων *νευρικὸν* χαρακτῆρα (βλ. λ.). Τ. Α. Ζ.

νευροπαθὴς (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ὁ πάσχων τὰ νεῦρα, ὁ κατεχόμενος ὑπὸ *νευροπαθείας* (βλ. λ.).

νευροπαθητικός, *—ή, —όν*, ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν νευροπάθειαν, ὁ τῆς νευροπαθείας.

νευροπαθολογία (ἡ). Ἡ παθολογία τῶν νεύρων, ἥτις λαμβάνεται ἐν τῇ σημασίᾳ τῆς παθολογίας ὅλου τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ἰσοδυναμοῦσα πρὸς τὴν νευρολογίαν ἢ παθολογίαν τοῦ νευρικοῦ συστήματος (βλ. λ. *νευρολογία*). Τ. Α. Ζ.

νευροπαθολογικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς παθολογίαν τῶν νεύρων.

νευροπίλημα (τό). Πυκνὸν πλέγμα νευρικῶν ἰνῶν ἢ νευρικῶν ἰνιδίων. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς πλείστας χώρας τῶν ἡμισφαιρίων τοῦ ἐγκεφάλου καὶ ἄλλων χωρῶν, τῶν δὲ νευρινιδίων ἐντὸς τῶν κυττάρων. Τ. Α. Ζ.

νευροπληξία (ἡ) *['Ιατρ.]*. Καλεῖται οὕτω ἡ εἰς τραυματισμούς, κακουχίας ἐκ πορείας, ψύχους, ὡς καὶ εἰς αἱμορραγίας, ἐξ ἐγχειρήσεων ἢ ἄλλας, ἔτι δὲ καὶ εἴς τινας λοιμώξεις (περιτοναϊσμοὺς κλπ.) ἐπακολουθοῦσα κατάπτωσις τοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ, ἡ ἄλλως φερομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα *Shock* κατάστασις. Κλινικῶς ἐκδη-

Digitized by Google

λοῦται δι' ὑποτάσεως, ἀναστολῆς τοῦ μεταβολισμοῦ, καταπτώσεως τῆς κινητικότητος, αἰσθητικότητος, ἀναπνοῆς, κυκλοφορίας, ψυχικῶν λειτουργιῶν καὶ θερμοκρασίας. Ὁ ἀσθενὴς καθίσταται αἴφνης ἀκίνητος μὲ προσωπεῖον ἐκπλήξεως, ὀφθαλμοὺς ἡμικλείστους καὶ κόρας ἐν διαστολῇ, ἐνῷ ὁ σφυγμὸς αὐτοῦ εἶναι συχνὸς (140—160 κατὰ 1' λεπτὸν) καὶ μικρός, παρουσιάζει ἔντονον ὑπότασιν καὶ ὑποθερμίαν, ἐνῷ τὸ μέτωπον αὐτοῦ περιρρέεται ὑφ' ἱδρῶτος ψυχροῦ. Ἐγείρεται δὲ δι' ἰσχυρῶν ἐρεισμάτων μόνον. Ἐνίοτε καταλαμβάνεται ὑπὸ διεγέρσεως (διεγερτικαὶ μορφαί), συστρέφεται ἐν τῇ κλίνῃ καὶ ἀπορρίπτει τὰ σκεπάσματα αὐτοῦ, ἐνῷ ἐκβάλλει φωνὰς ἐκ διακεκομμένων φράσεων. Διακρίνουσι τὸ *ἄμεσον* Shock, τὸ *πρωτοπαθὲς* καὶ τὸ *δευτεροπαθές*. Ἄμεσον μὲν καλεῖται τὸ εἰσβάλλον εὐθὺς ἅμα τῷ τραυματισμῷ ἢ τῇ κακώσει νευρικὸν καλούμενον Shock καὶ ὀφειλόμενον εἰς ἀναστολὴν ἀνακλαστικὴν τῶν ῥηθέντων κέντρων, γεγονὸς βεβαιωθὲν καὶ πειραματικῶς, ἀφ' οὗ ἡ πλῆξις τῆς κοιλίας βατράχου ἐπανειλημμένως προκαλεῖ τοιαύτην ἀναστολήν. Πρωτοπαθὲς δὲ τὸ παραγόμενον τὰς πρώτας 4—5 ὥρας καὶ προερχόμενον ἐκ τοξαιμίας, ὀφειλομένης εἰς τὴν ἐκ τοῦ τραύματος ἀπορρόφησιν ἀζώτου καὶ ἄλλων οὐσιῶν τοξικῶν, παραγομένων ἐν τῇ κακωθείσῃ ἢ τραυματισθείσῃ χώρᾳ. Τὸ δευτεροπαθὲς τέλος, ὀφειλόμενον εἰς τοξιναιμίαν ἐκ λοιμώξεως, ἐμφανίζεται μετὰ τὴν 6—8ην ὥραν ἀπὸ τοῦ τραυματισμοῦ.

Ἡ τοιαύτη κατάστασις προσομοιάζει πρὸς συγκοπήν, ὀξεῖαν ἀναιμίαν, διάσεισιν, ὑπεροξεῖαν σηψαιμίαν, κώματά τινα καί τινας καταπληξίας, ὡς τὴν ἐπὶ ψυχικῶν καί τινων νευρικῶν νοσημάτων παρατηρουμένην, διακρινομένη ἐκ τῆς προκαλούσης αἰτίας καὶ τῆς συνόλης αὐτοῦ συμπτωματολογίας, μὴ οὔσης πλήρους εἰς τὰς ἄλλας καταστάσεις. Ἐπίσης δυνατὸν νὰ συγχυσθῇ πρὸς ληθαργικὰς καὶ ληθαργικὰς-κωματώδεις καταστάσεις, ὡς ἐπὶ φυματιώδους μηνιγγίτιδος, εἰς ἣν ὅμως ἡ ἐπέλευσις δὲν εἶναι τόσον ταχεῖα.

Ἡ πρόγνωσις εἶναι βαρεῖα. Ἡ δὲ θεραπεία συμπτωματική, πρὸς ἀναστήλωσιν τοῦ νευρικοῦ, τοῦ κυκλοφορικοῦ καὶ τοῦ ἀναπνευστικοῦ συστήματος, μετὰ ἐνέσεων ὀρῶν, θερμῶν περιτυλίξεων καὶ ἀποκοπῆς εἰς μεγάλην ἔκτασιν τῆς ἐπιφανείας τῆς χειρουργικῆς καὶ τραυματικῆς, ἐπὶ τῶν τραυματικῶν Shock, ἐνῷ ἐπὶ τῆς λοιπῆς αἰτιολογίας πάντα τὰ λοιπά. Τ. Α. ΖΗΣ

νευρόπτερα (τὰ) (Neuroptera) *[Ζωολ.]*. Ἄθροισμα ἐντόμων, περιλαμβάνον μικρὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔντομα μὲ σῶμα ἐπίμηκες καὶ ἀρκούντως λεπτόν, δηκτικὰ στοματικὰ ὄργανα, κοιλίαν ἐκ 9 συνήθως ἀρθρώσεων ἀποτελουμένην, πόδας μᾶλλον λεπτούς, προθώρακα ἀσύναπτον καὶ τέσσαρας ὑμενώδεις πτέρυγας πεποικιλμένας μετὰ δικτυοειδῶς διατεταγμένων νεύρων. Αἱ μεταμορφώσεις αὐτῶν εἶναι τέλειαι ἢ ἀτελεῖς. Τὰ νευρόπτερα διαιροῦνται εἰς δύο κατηγορίας, τὰ *ψευδονευρόπτερα* καὶ τὰ *κυρίως νευρόπτερα*.

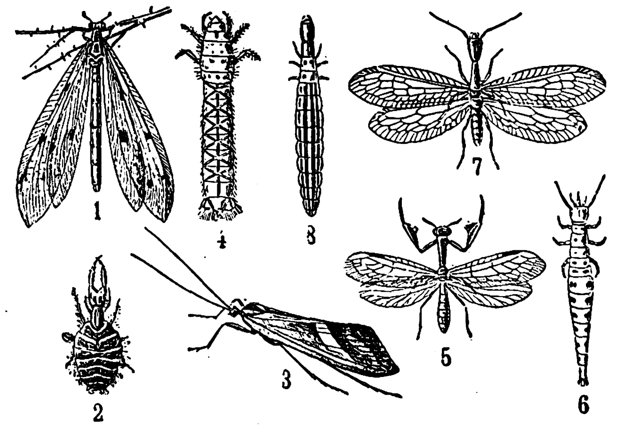

Διάφορα εἴδη νευροπτέρων.
[1=μυρμηκολέων· 2=νύμφη αὐτοῦ· 3=φρυγάνη· 4=νύμφη αὐτῆς. 5=μαντίσπη· 6=νύμφη αὐτῆς· 7=ῥαφιδία· 8=νύμφη αὐτῆς.]

Ψευδονευρόπτερα (Μεταμορφώσεις ἀτελεῖς).

Χαρακτηριστικά	*Οἰκογένεια*	*Γένος*
Σῶμα πεπιεσμένον, τέσσαρες εὔπτωτοι πτέρυγες, πόδες ὧν ἕκαστος ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων ἀρθρώσεων.	τερμιτίδαι.	τερμίτης.
Μεγάλη κεφαλή, προέχοντες ὀφθαλμοί, κοιλία ἐπιμηκεστάτη, τελευτῶσα εἰς τοὺς ἄρρενας εἰς δύο λαβιδοειδεῖς ἀποφύσεις.	λιβελλουλίδαι.	λιβελλούλη, αἴσχνη.
Κεφαλὴ αἰσθητῶς μικρά, πτέρυγες ἀνωρθωμέναι, ὅταν τὸ ἔντομον εὑρίσκεται ἐν ἀναπαύσει.	ἀγριονίδαι.	ἄγριον, καλυπτέρυξ.
Κεραῖαι βραχεῖαι, ὧν ἑκάστη ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν ἀρθρώσεων, πρόσθιαι πτέρυγες εὐρύτεραι τῶν ὀπισθίων.	ἐφημερίδαι.	ἐφήμερος
Κεραῖαι μακραί, πρόσθιαι πτέρυγες αἰσθητῶς μακρότεραι καὶ στενότεραι τῶν ὀπισθίων.	περλίδαι.	πέρλα.

Κυρίως νευρόπτερα (Μεταμορφώσεις τέλειαι).

Χαρακτηριστικά	*Οἰκογένεια*	*Γένος*
Κεραῖαι μακραί, πτέρυγες γυμναὶ καὶ μαλακαί, κεκλιμέναι κεραμοειδῶς ὅταν τὸ ἔντομον εὑρίσκεται ἐν ἀναπαύσει.	μυρμηκολεοντίδαι.	μυρμηκολέκη.
Κεραῖαι μακρόταται, ὧν ἑκάστη ἀποτελεῖται ἐξ 100 περίπου ἀρθρώσεων, πτέρυγες τριχωταὶ μακρότεραι τοῦ σώματος.	αἱμοροβιίδαι.	χρυσόπη.
Κοιλία κυρτὴ κατὰ τὸ ἄκρον της.	πανορπίδαι.	πανόρπη.
Προνύμφαι μὲ μαλακὸν δέρμα, τροφὴ φυτική.	φρυγανίδαι.	λιμνόφιλος.

Ἐκ τῶν νευροπτέρων ἐντόμων ὠφέλιμα εἰς τὴν γεωργίαν γενικῶς εἶναι ἡ *χρυσόπη ἡ κοινὴ* (Crysopa vulgaris), ὁ *μυρμηκολέων ὁ κοινὸς* (Myrmycoleon formicarius), ἡ *λιβελλούλη ἡ κομψὴ* (Libellula elegans), ὁ *καλυπτέρυξ ὁ λεπιὸς* (Calypterix gracilis), ὁ *ἐφήμερος ὁ κοινὸς* (Ephemerus communis) κ. ἄ. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζωολ.]* Λείψανα ἀπολιθωμένα νευροπτέρων εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς τριασίου τοῦ μεσοζωϊκοῦ ἄχρι σήμερον. Ἐκ τῶν νευροπτέρων εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος ἀντιπρόσωποι τῶν οἰκογενειῶν τῶν *προημεροβιδῶν, ἐπιγαμβριδῶν, σωληνοπτιλιδῶν, νυμφιτιδῶν, μεσοχρυσωπιδῶν, καλλιγραμμιδῶν* (τῶν ὁποίων ἀντιπρόσωπος εἶναι τὸ μέγιστον καὶ ὡραιότατον ἀπολιθωμένον γένος *καλλίγραμμα*) κ. ἄ. Ἀπολιθωμένα λείψανα γενῶν ἐκ τῶν οἰκογενειῶν τῶν *ὀσμυλιδῶν, σισυριδῶν, ἡμεροβιδῶν, νυμφεσιδῶν, γωνιοπτερυγιδῶν, χρυσωπιδῶν, μυρμελεονιδῶν κλπ.* εὑρίσκονται ἐντὸς τῶν στρωμάτων τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

νευρόπτερις (ἡ) (Neuropteris) *[Παλαιοφυτολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων *πτερίδων*, ἀπολιθωμένα λείψανα τοῦ ὁποίου εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων τῶν διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς δεβονίου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ μέχρι τῆς τριασίου τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Τὰ φυτὰ ταῦτα ἦσαν ποώδη. Γ. Κ. Γ.

νεκρορραφὴ (ἡ) *[Ἰατρ.]*. Ἡ ῥαφὴ δύο τμημάτων νευρικοῦ τινος στελέχους τμηθέντος ἢ τραύματος ἢ ἄλλης αἰτίας, γινομένη πρὸς τὸν σκοπὸν ἀναγεννήσεως τοῦ νεύρου, οὗ τὸ τοῦ κυττάρου ἀποχωρισθὲν περιφερικὸν τμῆμα ὑφίσταται τὴν καλουμένην ἐκφύλισιν Waller (Βαλλεριανὴ ἐκφύλισις). Ἅμα τῇ ῥαφῇ καὶ ἐφόσον αὕτη γίνῃ οὐχὶ πολλὰς ἡμέρας ἀπὸ τοῦ τραύματος, τὸ κεντρικὸν τμῆμα τοῦ ῥαφέντος στελέχους ἄρχεται ἐμφανίζον αὔξησιν τῶν ἀξονικῶν κυλίνδρων αὐτοῦ, οἵτινες, ἂν ἡ ῥαφὴ ᾖ κανονική, εἰσέρχονται ἐντὸς τῶν ὑπολειπομένων ἐλύτρων τοῦ περιφερικοῦ τμήματος, οὗ οἱ ἀξονικοὶ κύλινδροι κατεστράφησαν ὑπὸ τῆς βαλλεριανῆς ἐκφυλίσεως καὶ οὕτως ἀναγεννᾶται τὸ νεῦρον. Ἡ μὴ κανονικὴ ῥαφὴ συνεπάγεται τὴν πρὸς ἄλλους ἱστοὺς φορὰν τῶν ἀξονικῶν κυλίνδρων, οἵτινες οὕτως ὑπερπλασσόμενοι σχηματίζουσιν ὄγκους ὀδυνηρούς, ὅπερ παρατηρεῖται ἐπίσης εἰς περιπτώσεις, καθ' ἃς μεταξὺ τῶν δύο τμημάτων τοῦ στελέχους ἤθελον ὑπολειφθῇ ἱστοὶ ἄλλοι. Τ. Α. ΖΗΣ

νευρόσπαστον (τό)· τὸ διὰ νεύρων κινούμενον ἀνδρείκελον μὲ τὰ μέλη προσηρμοσμένα δι' ἀρθρώσεων, κινούμενα δὲ διὰ νημάτων, κοιν. *μαριονέτα*· || μεταφ., ἐπὶ ἀνθρώπου μὴ ἔχοντος ἰδίαν αὐτενέργειαν, ἀλλὰ δρῶντος κατ' ἐπιταγὴν ἢ ὑποβολήν.

—*[Θεατρ.] Νευρόσπαστα* καλοῦνται εἰδικῶς τὰ ἀνδρείκελα τὰ κινούμενα οὐχὶ ἀμέσως διὰ τῆς ἀνθρωπίνης χειρός, ὡς συμβαίνει εἰς τὸν παρ' ἡμῖν Φασουλῆν, ἀλλὰ διὰ νημάτων, λεπτῶν συρμάτων ἢ καὶ ἐλατηρίων (βλ. λ. *ἀνδρείκελος*). Ν. Ι. Λ.

νευρόσπερμα (τὸ) (Neurosperma) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κολοκυνθοειδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Ἀφρικῆς. Τὰ νευροσπέρματα εἶναι φυτὰ ποώδη, μονοετῆ, διετῆ ἢ καὶ πολυετῆ, ἕρποντα καὶ εὐθυτενῆ καὶ πολὺ κοσμητικά. Δ. Ν. Π.

νευροσωμάτια *γεννητικὰ* *[Ἀνατομ.]*. Οὕτω καλοῦνται τὰ κορυνοειδῆ τελικὰ σωμάτια (ἔνσωμοι ἀπολήξεις), εἰς ἃ ἀπολήγουσιν αἱ νευρικαὶ ἶνες τοῦ χορίου (τοῦ δέρματος) τῶν ἔξω γεννητικῶν ὀργάνων καὶ μάλιστα τῆς βαλάνου, τῆς κλειτορίδος καὶ τῆς ἀκροποσθίας. Ι. Π.

νευροτομία, ἢ *νευροτομὴ* (ἡ) *[Ἰατρ.]*. Ἡ τομὴ νευρικοῦ τινος στελέχους, ἥτις κυρίως εἶναι φύσεως τραυματικῆς ἢ ἐκ πιέσεως (π. χ. ὄγκων) κτλ. σπανιώτερον δὲ ἐγχειρητικῆς φύσεως. Ἡ τομὴ αὕτη συνεπιφέρει εἰς μὲν τὸ περιφερικὸν τμῆμα τοῦ τμηθέντος στελέχους βαλλεριανὴν ἐκφύλισιν, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς τὸ κεντρικὸν τοιαύτην, καλουμένην ἀνιοῦσαν ἢ κυτταρομόλον. Κλινικῶς δὲ ἀκολουθεῖται ὑπὸ ἀπωλείας πάσης λειτουργίας νευρικῆς εἰς τὴν χώραν, εἰς ἣν τὸ νεῦρος διενέμετο, ἤτοι δι' ἀπωλείας αἰσθητικότητος, κινητικότητος καὶ δι' ἀγγειοκινητικῶν διαταραχῶν καὶ τροφικῶν τοιούτων. Ἐπειδὴ δὲ κατόπιν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀρχίσῃ ἀναγέννησις ἀπὸ τοῦ κεντρικοῦ πέρατος τῆς τομῆς, δι' αὐξήσεως τῶν ἀξονικῶν κυλίνδρων, ὅταν οὗτοι δὲν εὕρωσι τὸ περιφερικὸν τμῆμα νὰ εἰσέλθωσι ἐντὸς τῶν ἐλύτρων, ὅπερ συμβαίνει ὅταν παρεντίθενται ἄλλοι ἱστοί, ἢ ἀπεκόπη τελείως τὸ περιφερικὸν τμῆμα, ὡς π. χ. συμβαίνει κατὰ τοὺς ἀκρωτηριασμούς, τότε γεννῶνται ὄγκοι ἐκ τῶν αὐξανομένων οὕτω κυλίνδρων, ὀδυνηροί, μετὰ προσβολῆς ἐνίοτε τῶν πόνων εἰς τὸ ἐλλεῖπον ἀκρωτηριασθὲν ἄκρον. Τ. Α. Ζ.

νευρότριχος (ὁ) (Neurotrichus) *[Ζωολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἐντομοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *μυωξιδῶν*, περιλαμβάνον μικρὰ ζῷα μὲ σῶμα ἐπίμηκες, κεφαλὴν μικράν, περιβαλλομένην ὑπὸ βραχειῶν σκληρῶν τριχῶν καὶ εἰς προβοσκιδοειδὲς ῥύγχος ἀπολήγουσαν, πόδας βραχεῖς καὶ χονδρούς, οὐρὰν ἐπιμήκη καὶ κυλινδρικὴν καὶ χρῶμα τεφρομελανόν. Γνωστὰ εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

Νευρότριχος.

νευροτροπισμὸς (ὁ) *[Ἰατρ.]*. Τὸ φαινόμενον καθ' ὃ οὐσίαι τινὲς τοξικαὶ ἢ λοιμώξεις φιλοῦσι νὰ προσβάλλωσι τὸ νευρικὸν σύστημα, ἤτοι ἐμφανίζουσι παθόκλησιν νευρικὴν γενικήν, ἢ φιλοῦσι ὡρισμένον σύστημα κυττάρων καὶ ἰνῶν, ἢ ὡρισμένης καταγωγῆς στοιχεῖα, π. χ. ὀλιγοδενδρογλοίαν, μικρογλοίαν, εὐγενῆ ἱστὸν κ. τ. τ., ὅτε πρόκειται περὶ εἰδικῆς παθοκλήσεως (νευροτροπισμὸς εἰδικός). Αἱ οὐσίαι δὲ καὶ αἱ λοιμώξεις λέγονται τότε νευροτρόποι γενικῶς, ἢ νευροτρόποι τῆς σειρᾶς α', β' καὶ οὕτω καθεξῆς, ἀναλόγως τοῦ ἀντιδρῶντος στοιχείου, ὅταν πρόκειται περὶ εἰδικοῦ νευροτροπισμοῦ. Αἱ δὲ φιλοῦσαι τὸ δέρμα κατ' ἀντιστοιχίαν λέγονται δερμοτρόποι.

Ἰδίως γίνεται χρῆσις τῶν ὅρων ἐν τῇ ἱστολογίᾳ ἐν ᾗ παρατηρεῖται τροπισμὸς ἀνάλογος πρὸς τὴν διάπλασιν, ἐν δὲ τῇ κλινικῇ γίνεται λόγος ἰδίᾳ ἐν τῇ συφίλιδι, ἧς διακρίνουσι σπειροχαίτην δερματρόπον καὶ σπειροχαίτην νευροτρόπον, ἀναλόγως τῆς ἣν τρέπεται αὕτη ὁδοῦ, νομίζοντες (Marie κ. ἄ.) ὅτι πρόκειται περὶ ἰδιαιτέρων τύπων μικροβίων, γεγονὸς ἔχον τινὰ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ πλείονα ἐναντίον του. Τ. Α. Ζ.

νευροφωνία (ἡ). Σύνδρομον χαρακτηριζόμενον δι' ἀλλοιώσεως τῆς φωνῆς, καθισταμένης ὀξείας καὶ συριστικῆς καὶ διακεκομμένης, καὶ ἐπερχόμενον ἐπιδημικῶς, παρατηρηθὲν ἰδίως κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς καὶ νεωτέρους χρόνους, ὅτε ἐκ φύσεως ὑστερικῆς πιθανῶς, παρατηρούμενον ὁμοῦ μετὰ τῆς ἠλεκτρικῆς ἢ ὑστερικῆς χορείας. Παρατηρεῖται καὶ ἐπὶ χορείας καὶ λοιπῶν ὑπερκινητικῶν διαταραχῶν, ὅταν αὗται ἐντοπίζωνται ἢ προσβάλλουσιν ἐπὶ πλέον καὶ τοὺς μῦς, τοὺς ὑπηρετοῦντας εἰς τὴν ὁμιλίαν. Τ. Α. Ζ.

νευροψυχικὸς (ἢ συναισθηματικὸς) *τόνος* *[Ψυχοπαθολ.]*. Καλεῖται οὕτω ἡ διάθεσις τοῦ ἀτόμου, ἀναλόγως τῆς ὁποίας προσβλέπει τὸν κόσμον κ.

Digitized by Google

ἀποδέχεται τὰς ἐξ αὐτοῦ ἐντυπώσεις καὶ ἀντιδρᾷ εἰς αὐτὰς μετὰ χαρᾶς, λύπης ἢ ἀδιαφορίας. Ὁ συναισθηματικὸς τόνος εἶναι ἀπαραίτητος διά τε τὴν γένεσιν τῶν γενικῶν καὶ εἰδικῶν συναισθημάτων καὶ τῶν συγκινήσεων, ὡς καὶ διὰ τὴν ἀντίδρασιν ἐν γένει τοῦ ἀτόμου καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, ὡς ὁ μυϊκὸς τόνος εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν μυϊκὴν συστολήν. Ἐξαρτᾶται δὲ ἐκ τῆς εἰς τὸ ἀντιδρᾶν ἱκανότητος τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ τῆς συνόλης αὐτοῦ ἰσορροπίας, κυρίως δ' ἐκ τῆς καταστάσεως τοῦ αὐτονόμου συστήματος καὶ τοῦ ἐνδοκρινοῦς τοιούτου, ὡς καὶ τῆς ὀργανικῆς αἰσθητικότητος τῆς καλουμένης *κοιναισθησίας*, ἥτις ἐπίσης ἐξαρτᾶται καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν συστημάτων.

Ὁ συναισθηματικὸς τόνος ἀποτελεῖ τὴν στοιχειώδη βαθμῖδα τῆς συναισθηματικῆς ἀντιδράσεως, κυρίως ὢν ἀδικαιολόγητος, ἤτοι μὴ ἐξαρτώμενος ἀμέσως ἐκ τοῦ περιεχομένου τῆς διανοίας κατὰ τὴν ἣν ἐξετάζεται στιγμήν. ἤτοι εἶναι ἄνευ αἰτιώδους παράγοντος ἀμέσου, ὁ δὴ καλούμενος κυρίως τόνος, ὁ ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν ἐκ τοῦ συμπαθητικοῦ παραγόμενον μυϊκὸν τόνον ἐν χαλάσει, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν τοιοῦτον τὸν στατικὸν καὶ δυναμικόν, ὡς καλοῦμεν τὴν παραγομένην ἀντίδρασιν ἐπί τινι ἐρεθίσματι, καὶ ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὸν τόνον τὸν κατὰ τὰς κινήσεις παραγόμενον καὶ ἐκ τῆς παραγκεφαλίδος καὶ τῶν προσθίων κερῶν προερχόμενον μυϊκὸν τόνον.

Μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπ' αὐτὸν ἔχουσιν ἡ θερμοκρασία, τὸ κλῖμα, ἡ ἠλεκτρικὴ καὶ ὑγροσκοπικὴ κατάστασις τῆς ἀτμοσφαίρας, ὅταν π. χ. ἔχωμεν ἄτομα καθιστάμενα περίλυπα ἐν βροχεραῖς ἡμέραις, ἄνευ αἰτιώδους παράγοντος (κυρίως τόνοι), ἢ καὶ ἀντιδρῶντα εἰς τὰ ἐρεθίσματα ὑποτονικῶς (δυναμικοὶ τόνοι), ὡς π. χ. ὅταν εὐχάριστόν τι γεγονὸς μέγα δέχωνται μετὰ μικρᾶς χαρᾶς ἢ καὶ οὐδεμιᾶς. Προέρχεται ἐπίσης: ἐκ τῆς καταστάσεως τοῦ στομάχου καὶ τῆς θρέψεως τοῦ ὀργανισμοῦ, ὡς π. χ. συμβαίνει εἰς τοὺς δυσπεπτικούς, οἵτινες εἶναι δύσθυμοι ἄνευ λόγου (κυρίως τόνοι) ἢ γεγονότα καλὰ καὶ εὐχάριστα δέχονται μετὰ στενοχωρίας, ὡς ἐπισκέψεις προσφιλῶν δι' ἄλλας περιπτώσεις ἀτόμων, ἐρωτήσεις κ.τ.τ. (δυναμικοὶ τόνοι)· ἐκ τοῦ αὐτονόμου καὶ ἐνδοκρινοῦς συστήματος, δι' ὧν καὶ ρυθμίζεται ὁ τόνος οὗτος κυρίως· ἐκ τοῦ πολιτισμοῦ, διότι ἄτομα σημερινῆς ἐποχῆς εἶναι πλέον εὐαίσθητα, ἐνῷ ἐπὶ τῶν πρωτογόνων παρατηρεῖται μεγάλη ἐλάττωσις συναισθηματικοῦ τόνου· ἐξαρτᾶται δὲ τέλος καὶ ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῶν διαφόρων ἐντυπώσεων καὶ ἰδίων πράξεων, ἐπὶ τὴν συναισθηματικὴν σφαῖραν, κατὰ τὸν προηγηθέντα χρόνον, ὡς π. χ. γεγονός τι δυσάρεστον ἐπισυμβὰν τὴν πρωΐαν καθιστᾷ τινα δύσθυμον δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ἂν καὶ ἡ αἰτία ἤρθη ἀμέσως ἢ σχεδὸν ἀμέσως. Ἰδίως αἱ διαταραχαὶ τοῦ αὐτονόμου συστήματος καὶ ἐνδοκρινοῦς, αἱ διαταραχαὶ αἰσθητικότητος καὶ οἱ πόνοι κ.λ.π. καὶ ἡ διανοητικὴ κατάστασις εἶναι ἐκ τῶν κυρίων παραγόντων μεταβολῆς τοῦ συναισθηματικοῦ τόνου. Εἰς δὲ τὰς διαφόρους νόσους ἐπίσης διαταράσσονται λόγῳ τῆς ἐξασθενήσεως τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ τῶν παραγομένων διαταραχῶν τῶν ῥηθέντων τριῶν κυρίων παραγόντων (αὐτονόμου συστήματος, καὶ ἐνδοκρινοῦς, αἰσθητικότητος εἰδικῆς καὶ κοιναισθησίας, ψυχικῆς καταστάσεως καὶ ἐντυπώσεων ἐν γένει). Εἰδικῶς δὲ παρατηροῦμεν διαταραχὰς αὐτοῦ δεσποζούσας ἐπὶ τῶν ἑξῆς ψυχικῶν νοσημάτων:

α) Ἐπὶ μανίας καὶ φάσεων κυκλοθυμίας μανιακῶν ἔχομεν αὔξησιν, ἤτοι *ὑπερτονίαν*, τοῦ νευροψυχικοῦ τόνου, ἐκδηλουμένην διὰ χαρᾶς ἀναιτιολογήτου (κυρίως τόνοι) καὶ ἀντιδράσεως εἰς ἐντυπώσεις καὶ ἰδέας πάντοτε διὰ χαρᾶς, ἔστω καὶ ἂν πρόκειται περὶ δυσαρέστων ἐντυπώσεων καὶ ἰδεῶν (δυναμικοὶ τόνοι), ἢ δι' αὐξήσεως τῆς ταχύτητος κινητικῆς ἀντιδράσεως καὶ διανοητικῆς καὶ φυσικῆς ἐνεργείας.

β') Ἐπὶ μελαγχολίας καὶ μελαγχολικῶν φάσεων τῆς κυκλοθυμίας ἔχομεν ἐλάττωσιν αὐτοῦ, ἤτοι *ὑποτονίαν*, ἐκδηλουμένην διὰ καταστάσεως καταθλίψεως ἀδικαιολογήτου καὶ παραγούσης εἶτα ἰδέας πρὸς δικαιολογίαν (=δευτεροπαθεῖς μελαγχολικὰς ἰδέας) καὶ δι' ἀντιδράσεως ἐλαφρᾶς καὶ τῆς λυπηρᾶς σειρᾶς εἰς τὰ μᾶλλον εὐχάριστα γεγονότα ἀκόμη, καὶ διὰ βραδύτητος ἀντιδράσεως ψυχοκινητικῆς καὶ φυσικῆς.

γ') Ἐπὶ ἀγχώδους ἐν γένει καταστάσεως, ὑστερικῆς, ἐξ ἰδεοληψιῶν κττ., ἔχομεν ἐλάττωσιν αὐτῆς, ἀπότοκον τῆς ἐκ τῆς πρὸς τὰς ἰδεοληψίας μάχης διὰ τὴν δευτέραν περίπτωσιν.

δ') Μεταβολὴν τοῦ δυναμικοῦ τόνου, συνισταμένην εἰς δυσαναλογίαν, ἤτοι ἐλάττωσιν αὐτοῦ, κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευράς, ἔχομεν, ὅταν ὁ πάσχων, ἐνῷ ἔχει ἐντυπώσεις ἢ ἰδέας χαρμοσύνους καὶ εὐχαρίστους, δὲν χαίρει καὶ ἐνῷ μανθάνει δυσάρεστα πράγματα, π. χ. τὸν θάνατον τῶν γονέων του, δὲν λυπεῖται ἢ καὶ γελᾷ. Αὕτη καλεῖται δυσανάλογος ἀντίδρασις ἢ ἔλλειψις ἀναλόγου ἀντιδράσεως εἰς τὰ ἄμεσα ἐρεθίσματα κυρίως (ἢ ἔλλειψις τοῦ δυναμικοῦ τόνου, ὅπερ εἶναι σημεῖον προγνωστικὸν βαρύ, ὡς ἐκδηλοῦν χρονιότητα).

ε') Ἔχομεν τὴν λεγομένην ἀδιαφορίαν, ἤτοι ἔλλειψιν καὶ τοῦ κυρίως τόνου, ἥτις εἶναι σημεῖον ἀνοίας, ἀκολουθεῖ δὲ εἰς τὴν ἀπώλειαν τοῦ δυναμικοῦ, διὰ τὰς ἰατὰς κατ' ἀρχὴν ψυχώσεις, αἵτινες ἀπολήγουσι τότε εἰς ἄνοιαν, ἢ εἰσβάλλει μετ' ἐκείνου εἰς τὰς εὐθὺς ἀρχῆθεν δι' ἀνοίας ἀρχομένας τοιαύτας ψυχικὰς παθήσεις.

Ἐκδηλοῦται δ' ἡμῖν ὁ νευροψυχικὸς τόνος διὰ τῶν ἀντιδράσεων τῆς φυσιογνωμίας ἢ τῆς ὅλης μιμικῆς. Ἕνεκα τῆς τοιαύτης σχέσεως φυσιογνωμίας καὶ νευροψυχικοῦ τόνου, καὶ ἡ νάρκη, ἥτις εἶναι διαταραχὴ τῆς φυσιογνωμίας ἀπὸ τῆς συγχύσεως τῆς διανοίας (ἐλλείψεως γνώσεως χώρου καὶ χρόνου καὶ συνεπῶς ἐλλείψεως προσανατολισμοῦ) περιγράφεται ὡς διαταραχὴ τοῦ νευροψυχικοῦ τόνου.
Τ. Α. ΖΗΣ

νευρώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ πλήρης νεύρων, ἰσχυρός.

— [Ῥητορ.] Καλεῖται *νευρῶδες* τὸ ὕφος, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἀσθενές, ὅταν ὁ ῥήτωρ ἢ ὁ συγγραφεύς, συλλαμβάνων ἰσχυρῶς τὸ ἀντικείμενον, ἐκφράζῃ αὐτὸ καὶ μὲ δύναμιν· εἴτε δηλαδὴ μακρόν, εἴτε σύντομον ὕφος μεταχειρίζεται, προξενεῖ πάντοτε ἰσχυρὰν ἐντύπωσιν διὰ τῶν ἐννοιῶν αὐτοῦ. Πᾶσα φράσις καὶ πᾶν σχῆμα τείνει εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ τὴν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν θέλει νὰ ἐκθέσῃ, ζωηροτέραν καὶ τελειοτέραν. Ὁ γράφων ἢ ὁ ὁμιλῶν ὀφείλει μὲν νὰ φροντίζῃ εἰς πᾶσαν σύνθεσιν νὰ ἐκφράζηται μὲ δύναμίν τινα, ἀλλὰ δὲν ἀπαιτεῖται εἰς πάντα τὰ εἴδη τοῦ γράφειν ὁ αὐτὸς βαθμὸς τῆς δυνάμεως. Οἱ καθ' ὑπερβολὴν ἐπιτηδεύοντες τὸ νευρῶδες ὕφος καὶ ἀμελοῦντες τῶν ἄλλων λεκτικῶν ἀρετῶν περιπίπτουσιν εἰς τραχύτητα. Γεννῶσι δὲ τὴν τραχύτητα αἱ ἄχρηστοι λέξεις, αἱ βεβιασμέναι ἀναστροφαὶ εἰς τὴν σύνταξιν καὶ ἡ ἄκρα ἀμέλεια τῆς ὀρθότητος ἐν τῇ ἐκφράσει (εὐφραδείας). Τὸ ἐντελέστερον πρότυπον τοῦ νευρώδους ὕφους εἶναι ὁ Δημοσθένης.
Ι. Φ. Δ.

νεύρωμα (τὸ) *[Ἰατρ.]*. Πρωτοπαθὲς νεόπλασμα τοῦ περιφερικοῦ νευρικοῦ συστήματος. Τούτου διακρίνομεν δύο μορφάς, ἤτοι τὰ σπανιώτερα, *ἀληθῆ* ἢ *γνήσια νευρώματα (νευρινώματα)*, ἅτινα ἀποτελοῦνται ἐκ νευρικῆς οὐσίας, καὶ τὰ πολὺ συχνότερα *ψευδονευρώματα*, ἅτινα λαμβάνουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἐκ τοῦ συνδετικοῦ ἱστοῦ τῶν νεύρων. Καὶ τὰ μὲν ἀληθῆ νευρώματα εἶναι συνήθως καλοήθους φύσεως, ἐπιφέροντα μόνον λειτουργικὰς καὶ μορφικὰς βλάβας, ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν, ἱστιολογικῶς δὲ συνίστανται ἢ μόνον ἐξ ἰνώδους νευρικοῦ ἱστοῦ ἄνευ συμμετοχῆς γαγγλιακῶν νευρικῶν κυττάρων ἢ ἐμπεριέχουσι καὶ γαγγλιακὰ κύτταρα. Πρὸς ἐξήγησιν τῆς μορφικῆς γενέσεως (formale Genese) ἁπάντων τῶν γνησίων νευρωμάτων, δέον νὰ καταφύγωμεν εἰς ἱστικὰς διαμαρτίας περὶ τὴν διάπλασιν τῶν ἐγκεφαλονωτιαίων νεύρων, ἰδίως εἰς ἐμβρυϊκὰ ἀμετάπλαστα νευροκύτταρα, διὰ τῆς περαιτέρω νεοπλασματικῆς ἐξελίξεως τῶν ὁποίων παράγονται τὰ διάφορα ἱστικὰ στοιχεῖα τῶν γνησίων νευρωμάτων. Τὰ δὲ ψευδῆ νευρώματα, ἅτινα ἔχουσι συνήθως σχῆμα ἀτρακτοειδές, διακρίνονται ἀναλόγως τῆς κατασκευῆς τοῦ συνδετικογενοῦς (μεσεγχυματογενοῦς) αὐτῶν ὀγκικοῦ παρεγχύματος εἰς ἰνονευρώματα, μυξονευρώματα, σαρκωματικὰ κακοήθη ἰνονευρώματα καὶ λιπωματώδη ἰνονευρώματα. Ἡ ταξινόμησις ὅμως αὕτη εἰς ἀληθῆ καὶ ψευδῆ νευρώματα εἶναι μᾶλλον σχηματική, καθ' ὅσον σαφῆ ὅρια μεταξὺ ἀληθῶν καὶ ψευδῶν νευρωμάτων δὲν ὑπάρχουσι. Συναντῶμεν δηλαδὴ ἐνίοτε νευρώματα μετὰ μεικτῆς συνθέσεως τοῦ παρεγχύματος αὐτῶν, παραχθέντα διὰ νεοπλασματικοῦ πολλαπλασιασμοῦ νευρικῶν στοιχείων καὶ συνδετικοῦ ἱστοῦ.
Θ. ΣΚΛΑΒΟΥΝΟΣ

—[Νευρολ.] Καλοῦνται *νευρώματα* οἱ πρωτοπαθεῖς ὄγκοι τῶν νεύρων, οἵτινες εἶναι περίγραπτοι ἢ διάχυτοι. Ἐκδηλοῦνται κλινικῶς διὰ πόνων ἐπὶ τῇ πιέσει τοῦ ὄγκου, ὅστις ψηλαφεῖται, διαττόντων κατὰ τὴν διανομὴν τοῦ νεύρου, καὶ διά τινων ἐλαχίστων ἀντικειμενικῶν διαταραχῶν τῆς αἰσθητικότητος, ὡς καί τινων διαταραχῶν τῆς κινητικότητος κατὰ τὴν χώραν διανομῆς τοῦ νεύρου. Οἱ διάχυτοι ἀποτελοῦσιν εἶδος πλέγματος καὶ εἶναι ἀνάλογοι τῆς φορᾶς καὶ διανομῆς τοῦ νεύρου. Διακρίνονται δὲ τὰ νευρώματα εἰς τὰ ἐξ εὐγενοῦς νευρικοῦ ἱστοῦ μεταπεπλασμένου (μυελινικά, γαγγλιακὰ) καὶ τὰ ἐξ ἀμεταπλάστου ἱστοῦ, παραγόμενα ἐκ τῶν κυττάρων τοῦ Schwann, καὶ ἐκ συνεκτικοῦ ἱστοῦ, καὶ διακρινόμενα εἰς λιποειδῆ καὶ ἰνώδη. Εἶναι συνήθως κακοήθη, δι' ὃ καὶ ἐξαιρούμενα ἐπαναπαράγονται. Ἐκτὸς τούτων ἔχομεν καὶ τὰ ἐκ τομῆς τοῦ νεύρου παραγόμενα, ἅτινα ὀφείλονται εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ κώνου τοῦ κεντρικοῦ πέρατος τῆς τομῆς, ὅταν ταῦτα δὲν συναντήσωσιν ἔλυτρα ἵνα εἰσέλθωσιν ἐντὸς αὐτῶν καὶ παραχθῇ οὕτως ἡ ἀναγέννησις τοῦ νεύρου. Τοῦτο συμβαίνει εἰς τοὺς ἀκρωτηριασμοὺς καὶ τὰς τομὰς τῶν νεύρων, εἰς ἃς παρεντίθενται ἄλλοι ἱστοί. Σχηματίζονται δὲ ταχέως ἐντὸς 3—4 ἑβδομάδων καὶ εἶναι ὀδυνηρά, τῶν ἀκρωτηριασθέντων αἰσθανομένων τοὺς πόνους κατὰ τὸ ἐλλεῖπον ἄκρον αὐτῶν. Ὑπάρχει δὲ καὶ εἰδικὴ τῶν νεύρων πάθησις, καλουμένη νόσος τοῦ Reckling-Hausen ἢ *νευροϊνωμάτωσις*, ἧς κύριον σημεῖον εἶναι καὶ οἱ ὄγκοι τῶν νεύρων, ἐκτὸς τῶν ὄγκων τοῦ δέρματος καὶ τῶν στίξεων τοῦ δέρματος, καὶ ἐπομένως ἀνήκουσα εἰς τοὺς ὄγκους τῶν νεύρων. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει δὲν πρόκειται περὶ νευρωμάτων, ἀλλὰ περὶ *νευροϊνωμάτων*.
Τ. Α. Ζ.

νευρών, ἢ ***νευρὰς*** *[Ἀνατομ.]*. Οἱ *νευρῶνες* (ἢ *νευράδες*) εἶναι στοιχεῖα ἔμμορφα ἢ νευρικαὶ μονάδες, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται τὸ σύνολον νευρικὸν σύστημα, τό τε κεντρικὸν καὶ τὸ περιφερικόν. Ἕκαστος νευρὼν σύγκειται ἐκ τοῦ σώματος (=νευρικοῦ κυττάρου) καὶ ἐκ τῶν ἀποφυάδων, ἤτοι τῶν δενδριτῶν καὶ τοῦ νευρίτου. Οἱ νευρῶνες δὲν συνάπτονται ἀνατομικῶς, δὲν ἀναστομοῦνται πρὸς ἀλλήλους, ἡ δ' ἀγωγὴ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον γίνεται δι' ἐπαφῆς· δι' ὃ ἕκαστος νευρὼν παριστᾷ συσκευὴν νευρικῆς ἀγωγῆς αὐτοτελῆ, ἤτοι νευρικὸν σύστημα ἐν μικρογραφίᾳ. Φυσιολογικῶς δ' οἱ νευρῶνες διαιροῦνται: 1) εἰς *αἰσθητικούς*, διαβιβάζοντας διεγέρσεις ἀπὸ τῆς περιφερείας πρὸς τὸ κέντρον, ἀπευθύνοντας ἄρα τὸν νευρίτην αὐτῶν πρὸς τὸ κεντρικὸν νευρικὸν σύστημα (κεντρομόλοι)· 2) εἰς *κινητικούς*, διοχετεύοντας διεγέρσεις ἀπὸ τοῦ κέντρου εἰς τὰ διάφορα ὄργανα καὶ ἀπευθύνοντας τὸν νευρίτην αὐτῶν εἰς τὴν περιφέρειαν (φυγοκύτταρα)· καὶ 3) εἰς *συνδετικούς*, συνδέοντας νευρῶνας διαφόρων χωρῶν.
Ι. Π.

— [Νευρολ.] Ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ κυττάρου τοῦ *νευρῶνος* διακρίνεται ὁ πυρήν, τὸ κεντροσωμάτιον καὶ τὸ πρωτόπλασμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου διακρίνουσι τὰ τιγροειδῆ βωλία, τὸ δίκτυον τῶν νευρικῶν ἰνιδίων, τὴν χρωστικήν, τὸ ἐνδοκυττάριον δίκτυον τοῦ Golgi καὶ τὸ τροφοσπόγγιον. Τὸ νευρικὸν κύτταρον προΐσταται τῆς νευρικῆς λειτουργίας, τῆς θρέψεως, τῆς γενέσεως καὶ ἀναγεννήσεως τοῦ ὅλου νευρῶνος· ἡ γεννητήριος λειτουργία ἐπιτελεῖται ὑπὸ τοῦ κεντροσωματίου, ἡ νευρικὴ ἀγωγὴ τελεῖται ὑπὸ τῶν νευρινιδίων, ἡ δὲ θρέψις καὶ ὁ νευρικὸς τόνος ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν τιγροειδῶν βωλίων. Τῶν δὲ ἀποφυάδων οἱ μὲν νευρῖται ἀποτελοῦσι τὴν φυγόκεντρον λειτουργίαν, οἱ δὲ δενδρῖται εἶναι ὑποδεκτικὰ ὄργανα, ἤτοι ἐπιτελοῦσι τὴν κεντρομόλον ἀγωγήν. Ἐκ τοιούτων νευρώσεων ἀποτελεῖται τὸ ὅλον νευρικὸν σύστημα, ὡς καὶ ἐκ νευρογλοίας (τὸ κεντρικὸν τοιοῦτον), περὶ ἧς φρονοῦσιν ὅτι δρᾷ ὡς ἀπομονωτήριος οὐσία ἢ ὅτι ἀναπληροῖ τὸν συνεκτικὸν ἱστὸν τῶν ἄλλων ὀργάνων.

Σύνδεσις δύο τοιούτων νευρώνων ἀποτελεῖ τὴν κινητικὴν καλουμένην ὁδόν, τοῦ ἑνὸς νευρῶνος ἔχοντος τὸ κυτταρικὸν αὐτοῦ σῶμα ἐν τῇ κινητικῇ ζώνῃ τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τὴν ἀποφυάδα αὐτοῦ ἀπολήγουσαν ἐν τῷ νωτιαίῳ μυελῷ ἢ τῷ στελέχει, τοῦ δὲ περιφερικοῦ ἔχοντος τὸ κυτταρικὸν σῶμα ἐν τῷ μυελῷ (ἢ τῷ στελέχει διὰ τὰ κρανιακὰ νεῦρα), τὴν δὲ νευρικὴν αὐτοῦ ἀποφυάδα ἀπολήγουσαν εἰς τὰ ἐννευρούμενα ὄργανα (ἤτοι τοὺς διαφόρους μῦς). Πλείονες δὲ τοιαῦται ἶνες ὁμοῦ ἀπαρτίζουσιν ἐκ μὲν τῶν κεντρικῶν νευρώνων τὸ πυραμιδικὸν δεμάτιον, ἐκ δὲ τῶν περιφερικῶν τὰ νευρικὰ στελέχη ἢ νεῦρα. Ἡ ἕνωσις τῶν κεντρικῶν ἰνῶν εἰς δεμάτια ἐπιτελεῖται κατὰ λειτουργίας, ἀναλόγως τῶν ὁποίων καὶ ὀνομάζονται ταῦτα (πυραμιδικόν, παρεγκεφαλιδικόν, μηνοειδὲς τοῦ Goll καὶ Burdach κτλ.). Ἀναλόγως δὲ τῆς καταστροφῆς τούτων ἢ ἐκείνων τῶν νευρώνων, ἔχομεν καὶ τὰς διαταραχάς. Καὶ τῆς μὲν κινητικῆς ὁδοῦ ἡ διάκρισις εἶναι δυνατὴ ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς διαταραχῆς· ἂν πρόκειται περὶ βλάβης τοῦ κεντρικοῦ νευρῶνος ἔχομεν σπασμωδικὴν παράλυσιν, ὡς ἐκ τῆς ἐλευθερώσεως τοῦ περιφερικοῦ τοιούτου, οὗ ἀναστέλλει τὴν λειτουργίαν τοῦ τόνου, ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει· ἂν πρόκειται περὶ βλάβης τοῦ περιφερικοῦ, ἔχομεν χαλαρὰν τοιαύτην. Ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων δύναται νὰ διακριθῇ ἡ ἐντόπισις τῶν ἀλλοιώσεων, τοῦτο μὲν ἐκ τῶν συμπαρομαρτούντων φαινομένων κυρίως, τοῦτο δὲ ἐκ τῆς μορφῆς τῶν διαταραχῶν.
Τ. Α. Ζ.

νευρωνία (ἡ) (Neuronia) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων νευροπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κυρίως νευροπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *φρυγανιδῶν*, περιλαμβάνον μικρὰ ἔντομα μὲ κεφαλὴν μικράν, σῶμα ἐπίμηκες, κεραίας λεπτὰς καὶ μακράς, πόδας λεπτοὺς καὶ ἀρκετὰ ἐπιμήκεις καὶ πτέρυγας ἀνεπτυγμένας. Γνωστὰ εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης.

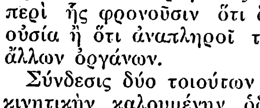

Νευρωνία.

Δ. Ν. Π.

νευρωσικός, *—ή, —όν*· ὅρος χρησιμοποιούμενος ἐν τῇ νευρολογίᾳ πρὸς δήλωσιν τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὰς νευρώσεις, ἢ τοῦ ἐκ τούτων προερχομένου.

νεύρωσις, *—εως* (ἡ)· διαταραχὴ τοῦ νευρικοῦ συστήματος ἄνευ φανερᾶς ἀλλοιώσεως τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος· || ἡ διάταξις, ἡ διακλάδωσις τοῦ κεντρικοῦ νεύρου τῶν φύλλων εἰς φλέβας.

— [Νευρολογ.] Καλοῦνται *νευρώσεις* πᾶσαι αἱ παθήσεις, νευρικῆς φύσεως, αἵτινες δὲν ἐμφανί-

Digitized by Google

ξουσιν παθολογοανατομικὰς ἀλλοιώσεις, ἤτοι δὲν εἶναι ὀργανικαί, ἀλλ' ὀφείλονται εἰς δυναμικὰς λειτουργικὰς διαταραχάς. Ὡς νευρώσεις ἐθεωροῦντο παλαιότερον πλεῖσται παθήσεις, εἰς τὰς ὁποίας σὺν τῇ προόδῳ τῶν ἱστολογικῶν μεθόδων ἀνεῦρον ἀλλοιώσεις, καὶ συνεπῶς εἰσῆλθον αὗται εἰς τὸ πλαίσιον τῶν ὀργανικῶν νόσων. Τοιαῦται ἦσαν ἡ χορεία, ἡ νόσος τοῦ Parkinson κτλ. Οὐχ ἧττον ὅμως παραμένουσιν εἰσέτι ἀρκεταὶ παθήσεις, εἰς ἃς πᾶσαι αἱ ἄχρι τοῦδε γενόμεναι ἔρευναι πρὸς ἀνεύρεσιν παθολογοανατομικῶν ἀλλοιώσεων ἀπέτυχον καὶ μάλιστα ἐνίων ἐξ αὐτῶν καὶ αὐτὴ ἡ φύσις εἶναι τοιαύτη, ὥστε τό γε νῦν ἔχον, νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν αὐτὰς ἄλλως, εἰμὴ δεχόμενοι ὅτι ἀναμφισβητήτως θὰ πρόκειται περὶ δυναμικῶν ἀλλοιώσεων (π. χ. διὰ τὴν ὑστερίαν).

Αἱ νευρώσεις ἐκδηλοῦνται διὰ διαφόρων φαινομένων, ἀναλόγως τῶν ὁποίων καὶ τῆς ἐντοπίσεως αὐτῶν διακρίνομεν αὐτάς. Ἀφορῶσι δ' αὗται κυρίως μὲν τὸ αὐτόνομον σύστημα, ἀλλὰ καὶ τὸ κυρίως νευρικὸν σύστημα, μάλιστα δὲ καὶ τὴν ψυχικὴν σφαῖραν. Συνεπῶς διακρίνομεν:

Α) Τὰς ***νευρώσεις τοῦ αὐτονόμου συστήματος***, εἰς τὰς ὁποίας ὑπάγονται:

1) Αἱ *καρδιοαγγειακαί*, εἰς ἃς περιλαμβάνονται: α) ἡ παροξυντικὴ ταχυκαρδία, ἡ νόσος τοῦ Bouveret, ἐκδηλουμένη διὰ παροξυσμῶν ταχυκαρδίας, μὲ σφύξεις 200 τὸ 1' λεπτὸν καὶ ἄνω, σφυγμὸν μικρὸν καὶ μὴ ψηλαφούμενον, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ζωηρότητα τῶν παλμῶν· β) ἀρρυθμίαι τινὲς μετὰ ταχυκαρδίας· γ) ἡ στηθάγχη, ἡ ἐκ σπασμοῦ τῶν ἀγγείων. Πᾶσαι αὗται αἱ νευρώσεις ὑπάγονται εἰς τὸ λεγόμενον συμπαθητικοτονικὸν σύνδρομον. Διότι ἔχομεν καὶ τοιαύτας ὑπαγομένας εἰς τὸ βαγοτονικόν, προερχομένας δηλαδὴ ἐξ ἐρεθισμοῦ τοῦ πνευμονογαστρικοῦ· εἰς ταύτας ὑπάγονται αἱ βραδυκαρδίαι μετ' ἀρρυθμιῶν καὶ ἐκτακτοσυστολῶν, ἔτι δὲ καὶ τὸ λεγόμενον σύνδρομον Adam stokes, ὅταν τοῦτο εἶναι νευρωσικῆς βαγοτονικῆς ἀρχῆς.

2) Αἱ *ἀγγειοκινητικαί* νευρώσεις, αἵτινες περιλαμβάνουσι: τὴν ἡμικρανίαν, ἁπλῆν, συνοδευομένην ἢ ὀφθαλμοπληγικήν, τὴν ἀκροπαραισθησίαν, τὴν ἐρυθρομελαλγίαν, ἀκροασφυξίαν, τὴν νόσον τοῦ Raynaud, ἐκ τοῦ συμπαθητικοτονικοῦ συνδρόμου, καὶ τὴν ἀκροκυάνωσιν ἐκ τοῦ βαγοτονικοῦ. Μετ' αὐτῶν συγκαταλέγονται καὶ αἱ καλούμεναι:

3) *Τροφικαὶ* νευρώσεις, φύσεως ὡς τὰ πολλὰ ἀγγειοκινητικῆς. Εἶναι δὲ τοιαῦται ἡ σκληροδερμία, τὸ χρόνιον οἴδημα, ἡ συμμετρικὴ γάγγραινα τῶν ἄκρων, ἡ προϊοῦσα λιποδυστροφία, ἡ ἡμιατροφία τοῦ προσώπου, εἰς ἣν ἀτροφοῦσιν ὅλοι οἱ ἱστοί, ἀκόμη καὶ τὰ ὀστᾶ τοῦ ἡμίσεος τοῦ προσώπου.

4) Αἱ *ἀναπνευστικαί*, εἰς ἃς ὑπάγεται τὸ ἆσθμα, ὅπερ εἶναι ἐκδήλωσις βαγοτονίας, ἤτοι σπασμοῦ τῶν μυῶν τοῦ Reissensen, νευρουμένων ὑπὸ τοῦ πνευμονογαστρικοῦ (καὶ δὴ μόνον τὸ ἰδιοπαθὲς ἆσθμα ἀνήκει ἐνταῦθα, καὶ οὐχὶ τὸ συνδρομικόν, κανὼν ἰσχύων δι' ὅλας ἐνταῦθα τὰς νευρώσεις).

5) Αἱ *κοιλιακαὶ* νευρώσεις, εἰς ἃς περιλαμβάνονται: α) ἡ κυρίως καλουμένη κοιλιακὴ νεύρωσις, ἐκδηλουμένη διὰ πόνων, ἐντόνων ἀορτικῶν σφύξεων, δίκην ἀνευρύσματος, ἥτις ὅταν συνυπάρχῃ μετὰ ναυτίας, ἰλίγγων, διαρροίας, ἀεροφαγίας, ἀποτελεῖ τὸ λεγόμενον συμπαθητικοτονικὸν σύνδρομον ἢ σύνδρομον τοῦ ἡλιακοῦ πλέγματος. Εἰς τὴν συνδρομὴν ταύτην ἡ πίεσις τῆς ἀορτῆς ἄνωθεν τοῦ ὀμφαλοῦ προκαλεῖ κρίσιν ἐπιληπτοειδῆ· β') οἱ σπασμοὶ τοῦ στομάχου (=καρδιακοὶ καὶ πυλωρικοί), μετὰ πόνων καὶ ὑπερευαισθησίας τῆς στομαχικῆς χώρας, φαινόμενα συμπαθητικοτονίας, μόνον τοῦ στομάχου· γ') σιαλόρροια παροξυντική· δ') ἐκ τοῦ ἐντέρου ἔχομεν αὔξησιν τοῦ περισταλτισμοῦ, κωλικούς, ἐντερίτιδα βλεννομεμβρανώδη, χρονίαν δυσκοιλιότητα κττ.· ε') ἐκ μέρους τῆς χρονίαν σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως ἔχομεν τὴν χρονίαν σκωληκοειδικὴν νευρωσικὴν συνδρομήν, ἥτις κλινικῶς εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν χρονίαν σκωληκοειδίτιδα· στ') ὁ ἡπατικὸς κωλικὸς ἐκ μέρους τοῦ ἥπατος, ὀφειλόμενον εἰς λειτουργικὸν σπασμὸν ἐπὶ νευροπαθῶν ἀτόμων· ζ') ἡ πολυουρία καὶ πολλακιουρία μετὰ διαταραχῶν τῆς οὐρήσεως, ὡς ἀνουρίας, φέρ' εἰπεῖν, ἐκ σπασμοῦ κττ.

Β') Τὰς ***ψυχοκινητικὰς νευρώσεις***, ὡς καλοῦμεν τὰς παθήσεις ἐκείνας, αἵτινες εἶναι φύσεως ψυχικῆς καὶ ἐκδηλοῦνται διὰ κινητικῶν διαταραχῶν· εἶναι δ' αὗται:

1) Οἱ διάφοροι *μυϊκοὶ σπασμοί*, κλονικοὶ ἢ τονικοί, οἱ ἰδιοπαθεῖς.

2) Ὁ *ἡμίσπασμος* τοῦ προσωπικοῦ, συνιστάμενος εἰς σύσπασιν ἀπότομον, διαρκείας ποικίλης, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς εἰς τὸν αὐτὸν ἀσθενῆ καὶ παροξυντικῶς εἰσβάλλουσαν καὶ κατὰ τὸν ὕπνον διατηρουμένην.

3) Τὰ *τίκ*, ὡς καλοῦμεν συσπάσεις ἀποτόμως ἐπερχομένας καὶ ἀπειλούσας ὡρισμένην σκόπιμον ἐν ἀρχῇ πρᾶξιν, ἥτις ἐγκαθίσταται κατόπιν μονίμως. Εἶναι δ' αὗται κλονικαὶ συνήθως, σπανίως δὲ τονικαί.

4) Αἱ *μυοκλονίαι*, αἱ ἰδιοπαθεῖς καὶ οὐχὶ συμπτωματικαὶ ὀργανικῆς νόσου.

5) *Σπασμοί* τινες ἐντετοπισμένοι, ὡς ὁ τοῦ μασητῆρος, ὅστις, ὅταν εἶναι κλονικός, ἀποτελεῖ τὸ λεγόμενον τὶκ μηρυκασμοῦ, ὁ τοῦ ὑπογλωσσίου, ὁ τῆς γλώσσης, ὁ τῶν μυῶν τοῦ αὐχένος, ὅστις φέρεται ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν *ραιβόκρανον*, εἶναι δὲ τονικὸς ἢ κλονικός, ὁ τῶν μυῶν, τῶν ἱεροσφυϊκῶν, τῶν ἄκρων κττ. Πάντες οὗτοι οἱ σπασμοί, καὶ εἰδικῶς τὸ ραιβόκρανον, ἀπαντῶσι καὶ ὡς συμπτωματικοὶ νόσων ὀργανικῶν, π. χ. ληθαργικῆς ἐγκεφαλίτιδος κλπ., ἀφ' ὧν δέον νὰ διακρίνωνται, διότι νευρωσικοὶ σπασμοὶ εἶναι μόνον οἱ ψυχογενεῖς ἰδιοπαθεῖς τοιοῦτοι.

6) Οἱ *ἐπαγγελματικοὶ* ἢ *λειτουργικοὶ σπασμοί*, ὡς καλοῦμεν τὰς συσπάσεις τὰς ἐμφανιζομένας ἐπὶ ἀτόμων ἐργαζομένων εἰς ἐπαγγέλματα ἀπαιτοῦντα τὴν ἐκτέλεσιν λεπτῶν κινήσεων, π. χ. ἐπὶ γραφέων, τηλεγραφητῶν, παικτῶν ὀργάνων κττ. Αἱ συσπάσεις αὗται εἶναι ὀδυνηραὶ ἐνίοτε, ἄλλοτε δὲ δὲν πρόκειται εἰμὴ περὶ τρόμου καὶ ἄλλοτε περὶ παραλύσεως τῶν ἐν λόγῳ μυῶν μεθ' αἱμωδίας. Ἡ τοιαύτη σύσπασις ἢ παράλυσις ἀφορᾷ τὴν τέλεσιν ὡρισμένης κινήσεως, διότι διὰ τὰς ἄλλας οἱ μύες ὑπακούουσιν εἰς τὴν βούλησιν.

Γ') Τὰς ***συγκινητικὰς νευρώσεις***, ὡς καλοῦμεν παθολογικὰς καταστάσεις, μὴ σαφῶς εἰσέτι καθωρισμένας, συνισταμένας εἰς διηνεκῆ ἔξαρσιν τῆς συγκινητικότητος καὶ ἐκδηλουμένας δι' ἀντιδράσεων ὁμοίας φύσεως, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον συνειδητὰς καὶ συνισταμένας εἰς τρόμους, αἰσθητικὰς καὶ αἰσθητηρίους διαταραχάς, ἀδυναμίαν, ἄγχος, κατάθλιψιν, εἰς κινητικὰς διαταραχὰς συνισταμένας εἰς τὴν καλουμένην ὑστερικὴν κρίσιν, μετὰ τῆς δυσπνοϊκῆς καὶ συγκοπικῆς αὐτῆς μορφῆς, εἰς ἀγγειοκινητικὰς διαταραχὰς καὶ δερμογραφίαν, εἰς τοιαύτας τῶν ἐκκρίσεων, ὡς ἡ διάρροια, πολυουρία, ἀνικανότης κ.λ.π., καὶ εἰς ψυχικὰς διαταραχὰς συνισταμένας εἰς ἄγχος, ὅπερ, ὅταν δεσπόζῃ καὶ ἡ νεύρωσις, ἥτις φαίνεται κυρίως δι' αὐτοῦ ἐκδηλουμένη, φέρεται ἐν τῇ βιβλιογραφίᾳ ὡς *ἀγχώδης νεύρωσις*. Ἐκλήθη δ' οὕτως ὑπὸ τοῦ Gilbert Ballet, καὶ κυρίως ὑπὸ τοῦ Freud, εἰς μορφὴ ἐκείνη, εἰς ἣν προεξάρχει τὸ ἄγχος, καὶ εἰς ἣν περιλαμβάνει τὸ ὑστερικὸν ἄγχος, τὸ ἄγχος τῶν διαφόρων φοβιῶν, ἐλαφρὰς τινας μελαγχολικὰς καταστάσεις ἀγχώδεις κ. τ. τ.

Δ') Τὰς ***νευρώσεις τοῦ ὑποσυνειδήτου*** αὐτοματισμοῦ, εἰς ἃς περιλαμβάνονται καὶ αἱ *ὑπναγωγικαὶ* καλούμεναι νευρώσεις. Εἰς ταύτας περιλαμβάνεται ἡ ναρκοληψία, ἡ ἐπιληπτοειδὴς προσβολὴ μεθ' ὕπνου καὶ ὀνείρων, οἱ ἐφιάλται, ἡ ὑπνοβασία, ἡ καταληψία, αἱ ὑστερικαὶ παραλύσεις, ἀναισθησίαι, ἡ ὑστερικὴ ἀφωνία, ἡ ὑστερικὴ χορεία, ἡ ρυθμικὴ καὶ ἡ ἄρρυθμος, αἱ ὑστερικαὶ συσπάσεις, ἡ στένωσις τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου, αἱ ἀμνησίαι, αἱ μεγάλαι κινήσεις καὶ αἱ πλαστικαὶ θέσεις, τὸ ὑστερικὸν παραλήρημα μετὰ τῶν ὑστερικῶν ψευδαισθήσεων, ὁ ὑπνωτισμὸς καὶ ἐν γένει αἱ διάφοροι ὑποσυνείδητοι ὑστερικαὶ διαταραχαί.

Ε) Τὰς ***τραυματικὰς νευρώσεις***, ὡς καλοῦμεν διαφόρους διαταραχάς, αἵτινες ἐκδηλοῦνται διὰ φαινομένων ἀναλόγων πρὸς τὰ τῆς ὑστερίας, ἤτοι διὰ φαινομένων συγκινητικῆς νευρώσεως καὶ τοιαύτης τοῦ ὑποσυνειδήτου αὐτοματισμοῦ (κρίσις ὑστερική, τρόμος, παραλύσεις, ἀναισθησίαι, ἀφωνία, ἀμνησία, ἀγγειοκινητικαὶ διαταραχαί, ἀτροφία) καὶ αἵτινες ἐπέρχονται κατόπιν τραυματισμοῦ, ὡς π. χ. εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν, ὅταν εὑρεθῇ τις εἰς τὴν καλουμένην ζώνην τῶν μεταβολῶν τῆς πιέσεως, εἰς τὰς ἐκτροχιάσεις σιδηροδρομικῶν ὀχημάτων, κ. τ. τ. Ὀφείλονται δὲ εἴτε εἰς διάσεισιν, εἴτε εἰς ἀναστολὴν λειτουργίας τῶν νευρικῶν κέντρων, εἴτε εἰς μετάπτωσιν καὶ ὑποσυνείδητον αὐτοματισμὸν λόγῳ τῆς συγκινήσεως, διότι πρόκειται, κατὰ τὸν Freud, περὶ προσδέσεως εἰς τὴν τραυματικὴν στιγμήν, ἐνῷ κατὰ τοὺς ἄλλους αἱ περιπτώσεις αὗται ἀποτελοῦσι τὴν καλουμένην φυσικὴν ὑστερίαν.

Αἱ συγκινητικαὶ νευρώσεις, αἱ τοῦ ὑποσυνειδήτου αὐτοματισμοῦ καὶ αἱ ὑπναγωγικαί, ἡ ἀγχώδης, μετά τινων τῶν τραυματικῶν, ἀποτελοῦσι τὴν καλουμένην *ὑστερίαν* (βλ. λ.), ἥτις ἐνδέχεται νὰ παρουσιάζῃ πρὸς τούτοις καὶ φαινόμενα ἐκ τῶν νευρώσεων τοῦ αὐτονόμου συστήματος, καὶ δὴ τὴν καλουμένην ὑστερικὴν ψευδοστηθάγχην, ὡς καὶ τὸ σύνδρομον τοῦ εἰλεακοῦ πλέγματος μετὰ τῶν διαφόρων σπασμῶν, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο φαινόμενον ἐκείνων. Διακρίνονται δὲ ταῦτα τότε, λόγῳ τῆς συνυπάρξεως καὶ τῶν ἄλλων ὑστερικῶν φαινομένων, ἤτοι τῶν ῥηθεισῶν κυρίως ὑστερικῶν νευρώσεων.

ΣΤ') Αἱ ***νευρώσεις καμάτου***, ὡς δὴ καλεῖται ἡ νευρασθένεια, ἥτις ἐκδηλοῦται διὰ φαινομένων καμάτου τοῦ νευρικοῦ συστήματος.

Ζ') Αἱ ***ψυχώσεις*** ἢ ***ψυχονευρώσεις***, ὡς καλοῦνται αἱ ἰδιοπαθεῖς μὴ ὀργανικαὶ ψυχικαὶ παθήσεις, ὡς ἡ μανία, μελαγχολία, διανοητικὴ σύγχυσις, κατατονία, παραληρήματα συστηματικὰ καὶ τὰ ἐκφυλογενῆ, ἡ σχιζοφρενία, ἡ ἰδεοληψία καὶ τὰ διάφορα ψυχικὰ ἐκφυλιστικὰ στίγματα, ἡ ἠθικὴ παράνοια κ.τ.τ., ἔτι δὲ καὶ αἱ ψυχικαὶ καί τινες νευρικαὶ προσβολαὶ τῆς ἐπιληψίας, ὡς καί τινες νευραλγίαι. Περιγράφονται τέλος μεταξὺ τῶν νευρώσεων, αἱ χορειακαὶ παραλύσεις, αἱ νευρικαὶ διαταραχαὶ τῆς νόσου τοῦ Basedow, ἡ τετανία, αἱ χορεῖαι (Hutington) καὶ ἡ ρυθμική, καὶ ἄλλαι νόσοι, αἵτινες σὺν τῇ προόδῳ τῶν ἱστολογικῶν μεθόδων ἐδείχθησαν ὀργανικαί.

Αἱ νευρώσεις δὲν ἔχουσι σαφῆ ὅρια μεταξύ των, πολλάκις δὲ συνυπάρχουσι τινὲς αὐτῶν, ὥστε νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ πλήρους διαχωρισμοῦ των, ἄλλου ἐκτὸς τοῦ βασιζομένου ἐπὶ τῶν συμπτωμάτων δι' ὧν ἐκδηλοῦνται. Παρατηροῦνται δὲ αἱ νευρώσεις ἐπὶ προδιατεθειμένων ἀτόμων, τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν καλούμενον *νευρικὸν* ἢ *νευρωσικὸν χαρακτῆρα*, ὅστις ἐπίσης δὲν εἶναι καθωρισμένος. Ὀφείλονται δὲ κατὰ μὲν τὸν Freud εἰς τὴν πίεσιν τῶν ἐρωτικῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τάσεων ἐν τῷ ὑποσυνειδήτῳ, καὶ τὴν οὕτως παρα[γομένην] σύρραξιν μεταξὺ τῆς libido καὶ τῆς ἐλεγχούσης συνειδήσεως, κατὰ δὲ τὸν Adler ὀφείλονται εἰς τὴν λόγῳ κατωτερότητος λειτουργικῆς ἢ καὶ ἀνατομικῆς ὀργάνου τινὸς παραγομένην ψυχικὴν ὑπεραναπλήρωσιν, ἐν ἄλλοις λόγοις εἰς τὸ αἴσθημα τῆς ἐπιβολῆς καὶ δυνάμεως. Κατ' ἄλλους δὲ ὀφείλονται εἰς διαφόρους συγκινήσεις, εἰς κάματον, εἰς ἀπογοητεύσεις, εἰς καταβολὴν τοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ νευροδυναμικὴν πτῶσιν, εἰς ἐγκατάστασιν ἕξεων παθολογικῶν, ὡς καὶ εἰς τὴν φύσει ὑπάρχουσαν ἐν τῇ διαπλάσει προδιάθεσιν πρὸς τὴν τούτων μορφὴν κ.τ.τ. Ὡς πρὸς δὲ τὰς τοῦ αὐτονόμου συστήματος, πάντες συμφωνοῦσιν ὅτι πρόκειται περὶ λειτουργικῶν διαταραχῶν αὐτοῦ, τουτέστιν ἀνισορροπίας καὶ ἐπικρατήσεως παθολογικῆς, ὁτὲ μὲν τοῦ συμπαθητικοῦ, ὁτὲ δὲ τοῦ παρασυμπαθητικοῦ, ἐξαιρετέων μόνον τῶν περιπτώσεων τῶν παρατηρουμένων ἐπὶ ὑστερίας (συγκινητικῆς νευρώσεως καὶ τοιαύτης ἐπὶ ὑποσυνειδήτου αὐτοματισμοῦ), ὅτε εἶναι καὶ ταῦτα ψυχογενῆ καὶ ἐκδηλωτικά, διὰ τοῦ συμβολισμοῦ γεγονότων σχετικῶν πρὸς τὴν προκαλέσασαν αἰτίαν (βλ. λ. συμβολισμός).

Ἡ θεραπεία καὶ ἡ πρόγνωσις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς μορφῆς ἑκάστης καὶ τῆς αἰτιολογίας. Κατὰ κανόνα αἱ νευρωσικαὶ παθήσεις εἶναι ἰαταί, ἐκτὸς τῶν ἐξ ἕξεων οὐσῶν δυσιάτων, καὶ τῶν χρονιοποιηθεισῶν. Αἱ ὑστερικαὶ θεραπεύονται διὰ πάσης σχεδὸν μεθόδου (βλ. λ. *ὑστερία*), αἱ δὲ λοιπαὶ αἰτιολογικῶς καὶ συμπτωματικῶς. Τ. Α. Σ.

—[*Ἀνατομ.*] Βλ. λ. *ἐννεύρωσις*.

—[*Κτηνιατρ.*] Αἱ *νευρώσεις* εἰς τὰ κατοικίδια ζῷα, ὅπως καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὀφείλονται εἰς τραυματικὰς ἀλλοιώσεις κέντρων τινῶν τῆς διακλαδώσεως τοῦ νευρικοῦ συστήματος, βαινούσας ἐκ τοῦ κέντρου πρὸς τὴν περιφέρειαν, ὁπότε ἔχομεν τὰς κατιούσας νευρώσεις, ἢ περιφερικῶν τινων νεύρων ἐκ τῆς περιφερείας πρὸς τὸ κέντρον, ὁπότε ἔχομεν τὰς ἀνιούσας.

Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν τραυμάτων καὶ πολλὰ ἄλλα αἴτια, ὡς οἱ μώλωπες, τὰ ἐγκαύματα, τὰ κατάγματα, αἱ ὑπεραιμίαι τῶν ἀρθρώσεων καὶ τῶν ὀστῶν, ἀποστήματά τινα κλπ. προκαλοῦν τὰς διαφόρους νευρώσεις.

Αἱ νευρώσεις διακρίνονται εἰς ὀξείας καὶ χρονίας, εἰς ἁπλᾶς καὶ συνθέτους *(πολυνευρώσεις)*.

Ἡ διάγνωσίς των εἶναι ὁπωσοῦν εὔκολος, συνίσταται δὲ εἰς ἐπανειλημμένας πιέσεις, ἃς ἐνεργοῦμεν διὰ τῆς χειρός μας ἐπὶ τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ σώματος τοῦ ὑπὸ ἐξέτασιν ζῴου, ἐκ τῆς εὐαισθησίας δὲ τοῦ ζῴου γίνεται γνωστὴ ἡ ἕδρα τῆς νευρώσεως.

Ἡ θεραπεία των ἐπιτυγχάνεται διὰ θερμῶν ἢ ψυχρῶν ἐπιθεμάτων, διὰ ναρκωτικῶν, βρωμιούχων φαρμάκων καὶ διαφόρων ἄλλων κατευναστικῶν τῶν νεύρων. Σ. Ι.

—[*Βοτ.*] Καλεῖται εἰς τὴν βοτανικὴν νεύρωσις τὸ μεσαῖον νεῦρον τοῦ φύλλου, ὅπερ κατὰ κανόνα εἶναι παχύτερον τῶν πλαγίων.

νευρωτικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὰ νεῦρα: «*νευρωτικὰ φάρμακα*» τὰ ἔχοντα εἰδικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν νεύρων· || ὁ πάσχων νεύρωσιν, νευροπαθής.

Νεὺς Ἅγιος Βασίλειος [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀγκουσελιανῶν τῆς ἐπαρχίας Ἁγίου Βασιλείου, τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης Κρήτης, μὲ ... κατοίκους (1928). Τὸ *Νεὺς* (=κυρίως) προσετέθη ... Τοῦρκοι εἰς τὰς πρωτευούσας κώμας, ἐξ ὧν ὠνομάζοντο αἱ ἐπαρχίαι, καθὼς *Νεὺς-Ἀμάρι*, ... *Μέσα Λασίθι*. Τὸ χωρίον κοινῶς λέγεται ... *Ἅϊς-Βασίλης*.

Νεὺς Ἀμάρι [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ὁμωνύμου ... ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης ἐν Κρήτῃ ... *Ἀμάρι, Νεὺς —*).

Νευσατὲλ (Neuchâtel) [*Γεωγρ.*]. Πόλις ... τόνιον καὶ λίμνη τῆς Ἑλβετίας (βλ. λ. Νεσ...).

νεῦσις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ νεύειν ... τῆς κεφαλῆς, κοιν. *γνέψιμο* (ἐκ τοῦ *νεύω*).

νεῦσις, *—εως* (ἡ)· τὸ κολύμβημα: «διαφέρει ... σις καὶ νεῦσις» (*Ἀριστ.* ἐκ τοῦ *νέω*).

Digitized by Google

—*[Μαθημ.]* Ὁ ὅρος *νεῦσις* παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι μαθηματικοῖς ἐσήμαινε τὴν κλίσιν ἢ διεύθυνσιν εὐθείας πρός τι σημεῖον (ἐκτὸς αὐτῆς). Ὁ Ἀπολλώνιος μεταξὺ πληθύος ἄλλων ἔργων συνέγραψε καὶ δύο βιβλία «Περὶ νεύσεων», εἰς τὰ ὁποῖα ἔδιδε τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος: «δύο δοθεισῶν γραμμῶν θέσει, θεῖναι μεταξὺ τούτων εὐθεῖαν τῷ μεγέθει δεδομένην νεύουσαν ἐπὶ δοθὲν σημεῖον». Εἰς τὴν νεοελληνικὴν μαθηματικὴν ὁρολογίαν δὲν γίνεται χρῆσις τῆς λέξεως ταύτης· τὰ δὲ σχετικὰ γεωμετρικὰ προβλήματα, θεωρούμενα στοιχειώδη, δὲν παρουσιάζουσι νῦν ἰδιαίτερον ἐπιστημονικὸν ἐνδιαφέρον, ὄντα πρὸ πολλοῦ λελυμένα καὶ κατὰ μυρίους τρόπους. Ν. Γ.

—*[Βοτ.]* Καλεῖται *νεῦσις* ἡ κυκλοτερὴς κίνησις τοῦ ἄκρου τοῦ ἀρχεφύτου πλείστων φυτῶν. Ἡ νεῦσις ὀφείλεται εἰς τὴν διάφορον αὔξησιν τῶν διαφόρων φυτικῶν μορίων. Κυρίως τὸ φαινόμενον τῆς νεύσεως παρατηρεῖται εἰς τὰ φύλλα τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ φυτοῦ. Δ. Ν. Π.

Νεύσκης, *Ἀλέξανδρος*. Ρῶσος ἡγεμὼν (βλ. λ. *Ἀλέξανδρος* Νιέφσκη).

νευστάζω· νεύω, κλίνω τὴν κεφαλήν.

Νευστάπολις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἐξελληνισμένος τύπος τοῦ σλαβικοῦ ὀνόματος Ovcepolje, ἤτοι *Προβατοπέδιον*, ἁπαντῶν παρὰ τῷ Γεωργίῳ Ἀκροπολίτῃ. Ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τὸν τύπον *Ἑφτζάπολις*, εἶναι δὲ τοπωνυμικὸν πεδιάδος τῆς Κεντρικῆς Μακεδονίας, οὐχὶ δὲ ὄνομα πόλεως, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον τῆς *Ναούσης* ἢ *Νιαούστης*, τῆς ἀρχαίας ἐν Ἡμαθίᾳ πόλεως Κιτίου, ὅπως ὑπέθεσεν ὁ Tafel καὶ ἄλλοι. Α. Θ. Σ.

Νευστρία (Neustrie). Ἓν τῶν παλαιῶν βασιλείων τῆς Γαλλίας κατὰ τὴν μεροβίγγειον ἐποχήν. Ἡ λέξις ἐσήμαινε «χώρα τῆς Δύσεως», κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν *Αὐστρασίαν* (Austrasie) σημαίνουσαν «Χώρα τῆς Ἀνατολῆς». Τὸ κράτος τοῦτο συνεστήθη τῷ 567 ἐκ διανομῆς μεταξὺ τῶν υἱῶν τοῦ Κλοταρίου Α', συνεπείᾳ θανάτου ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, τοῦ Καριμπέρτου, βασιλέως τῶν Παρισίων, τοῦ ὁποίου τὰς κτήσεις διεμοιράσθησαν οἱ Σιγεβέρτος, βασιλεὺς τοῦ Μέτς, καὶ Χιλπέριχος, βασιλεὺς τοῦ Σουασσόν. Ἐπὶ τοῦ πρώτου αὐτῆς βασιλέως Χιλπερίχου ἡ χώρα διῳκήθη διὰ βαρβάρων μεθόδων, περιῆλθε δὲ κατ' ἐπανάληψιν εἰς ρῆξιν πρὸς τὴν Αὐστρασίαν. Ἑνωθεῖσα μετ' αὐτῆς ὑπὸ τοὺς βασιλεῖς Κλοτάριον Β' καὶ Δαγοβέρτον Α', ἀπεσπάσθη ἐκ νέου τῷ 638 καὶ προσηρτήθη εἰς τὴν Βουργουνδίαν ὑπὸ τοῦ Κλόβιος Β'. Τῷ 680 ἐπῆλθε νέα ρῆξις πρὸς τὴν Αὐστρασίαν, μετά τινας δὲ νίκας των ἐν ἀρχῇ, οἱ Νευστριανοὶ ὑπέστησαν δεινὴν ἧτταν ἐν τῇ μάχῃ τῆς Testry. Ἐβασίλευσαν ἐφεξῆς τῆς Νευστρίας, ὡς ὀνομαστικοὶ μᾶλλον παρὰ πραγματικοὶ ἡγεμόνες, οἱ Κλοτάριος Γ' (657—660), Χιλδερῖχος Β' (660—675), Τιερρὺ Γ' (675—691), Κλόβις Γ' (691—695), Χιλδεβέρτος Γ' (695—711), Δαγοβέρτος Γ' (711—715) καὶ Χιλπέριχος Β' (717—722). Ἀλλὰ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο ἡ πραγματικὴ ἐπὶ τῆς χώρας κυριαρχία ἀνῆκεν εἰς τὴν ἰσχυρὰν δυναστείαν τῶν Πεπίνων τῆς Αὐστρασίας, μεθ' ἧς καὶ συνεχωνεύθη ἐν τέλει. —Ω.

Νεύτων (Newton), ***Ἰσαάκ***. Κορυφαῖος Ἄγγλος ἀστρονόμος, μαθηματικός, φυσικὸς καὶ φιλόσοφος, γεννηθεὶς τὴν 25ην Δεκεμβρίου 1642 ἐν Woolsthorpe τοῦ Lincolnshire (Ἀγγλία). Ὁ πατήρ του φέρων καὶ αὐτὸς τὸ ὄνομα Ἰσαὰκ Νεύτων, ἀπέθανε μικρὸν πρὸ τῆς γεννήσεώς τοῦ Νεύτωνος, ἡ δὲ μήτηρ του, Hannah Ayscough, δύο ἔτη βραδύτερον συνῆλθεν εἰς δεύτερον γάμον μετὰ τοῦ Barnabas Smith κληρικοῦ. Μετὰ τὰς προκαταρτικὰς σχολικὰς σπουδάς του ἐνεγράφη τῷ 1661 εἰς τὸ Trinity College, ὁπόθεν τῷ 1665 ἔλαβε τὸ πτυχίον τοῦ bachelor of arts, βραδύτερον δέ, τῷ 1688, τὸ πτυχίον τοῦ master of arts. Τὰ ἔτη 1666 μέχρι τοῦ 1669 κατηνάλωσεν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φυσικῆς, τῆς χημείας καὶ τῶν μαθηματικῶν, τῷ δὲ 1669, εἰς ἡλικίαν 27 ἐτῶν, ἐδημοσίευσε μαθηματικὴν μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον: «Analysis per Equationes Terminorum infinitas». Τὸν Ὀκτώβριον 1669, διεδέχθη τὸν μαθηματικὸν Isaac Barrow, ὡς καθηγητὴς ἐν Cambridge, ἐξέλεξε δὲ τὴν ὀπτικὴν ὡς θέμα διὰ τὰς διαλέξεις καὶ τὰς ἐρεύνας του, ἔκθεσιν τῶν ὁποίων ὑπέβαλεν εἰς τὴν Βασιλικὴν Ἑταιρείαν τοῦ Λονδίνου (Royal Society) τὴν ἄνοιξιν 1872. Τὸ αὐτὸ ἔτος, τῇ προτάσει τοῦ Seth Ward, ἐπισκόπου τοῦ Salisbury, ἐξελέγη μέλος τῆς Βασιλικῆς Ἑταιρείας (F. R. S.).

Κατὰ τὴν πανηγυρικὴν συνεδρίαν τῆς ἑταιρείας, καθ' ἣν ἐξελέγη μέλος, ὁ Νεύτων προέβη εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν τῆς ἐφευρέσεώς του τοῦ κατοπτρικοῦ τηλεσκοπίου, τὸ ὁποῖον φέρει μέχρι σήμερον τὸ ὄνομά του. Τὴν ἀνακοίνωσιν αὐτὴν διεδέχθη μετ' ὀλίγον ἑτέρα, μεγίστης ἐπιστημονικῆς σημασίας, ἡ τῆς ἀναλύσεως καὶ συνθέσεως τοῦ λευκοῦ φωτὸς (φάσμα). Αἱ δημοσιεύσεις τῶν ἀνακαλύψεων αὐτῶν ἤγαγον εἰς σειρὰν ἐπιστημονικῶν συζητήσεων καὶ πολυετεῖς ἀγῶνας, κατὰ τοὺς ὁποίους ὁ Νεύτων ἀντίκρουσε τοὺς κορυφαίους φυσικοὺς καὶ μαθηματικοὺς τῆς ἐποχῆς του.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ζ' αἰῶνος ὁ διάσημος Γερμανὸς ἀστρονόμος Κέπλερος ἀνεκάλυψε τοὺς περιφήμους τρεῖς νόμους, οἱ ὁποῖοι διέπουν τὰς κινήσεις τῶν πλανητῶν καὶ τῶν δορυφόρων αὐτῶν. Οἱ νόμοι οὗτοι εἶναι γνωστοὶ εἰς τὴν ἀστρονομίαν ὡς νόμοι τοῦ Κεπλέρου. Ἐν τούτοις, οὔτε ὁ Κέπλερος, οὔτε ἄλλος τις ἐκ τῶν συγχρόνων καὶ μεταγενεστέρων του ἠδυνήθη νὰ ἑρμηνεύσῃ τὴν δύναμιν, ἡ ὁποία ἀναγκάζει τοὺς πλανήτας νὰ κινῶνται ἐπὶ τῶν τροχιῶν των περὶ τὸν ἥλιον· ἀναφέρεται μάλιστα ὅτι ὁ Κέπλερος ἀπέκλινεν εἰς τὸ ν' ἀποδώσῃ τὴν δύναμιν αὐτὴν εἰς αἰτίαν ὑπερφυσικήν. Τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι ἐπὶ 50 ἔτη μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν νόμων τοῦ Κεπλέρου ἡ φύσις τῆς ἑλκτικῆς δυνάμεως παρέμεινεν ἀνεξήγητος.

Ἰσαὰκ Νεύτων.

Ὁ Νεύτων, μελετῶν τὰς παρατηρήσεις τοῦ Γαλιλαίου ἐπὶ τῆς πτώσεως τῶν σωμάτων, ἤχθη εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ αἰτία τῶν νόμων τοῦ Κεπλέρου εἶναι ἡ *βαρύτης*. Ἡ δύναμις τῆς βαρύτητος, ἥτις ἀναγκάζει τὰ σώματα νὰ πίπτουν ὅταν ἀφίενται ἐλεύθερα, εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν ἕλξιν, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας οἱ πλανῆται διατηροῦνται ἐπὶ τῆς τροχιᾶς των, ἣν γράφουν περὶ τὸν Ἥλιον. Περαιτέρω ἀνέπτυξε τὸν τρόπον, καθ' ὃν τὰ σώματα κινοῦνται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν δυνάμεων, θέσας τοιουτοτρόπως τὰ θεμέλια τῆς *οὐρανίου* μηχανικῆς (βλ. λ.) καὶ τῆς μηχανικῆς ἐν γένει. Αἱ μαθηματικαὶ δυσκολίαι πρὸς ἐπίλυσιν τῶν σχετικῶν προβλημάτων τῆς κινήσεως ἔδωκαν τὴν ὤθησιν πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς μαθηματικῆς ἀναλύσεως.

Τὰ ἔτη 1685 καὶ 1686 ἐσημείωσαν τὴν ἀκμὴν τῆς δράσεως τοῦ Νεύτωνος, καθ' ἣν οὗτος συνέταξε τὸ μέγα ἔργον του, εἰς τρεῖς τόμους, ὑπὸ τὸν τίτλον «Philosophiæ Naturalis Principia Mathematica», γνωστὸν τοῖς πολλοῖς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Principia», Τὸ ἔργον αὐτό, δημοσιευθὲν τῷ 1687, περιλαμβάνει: τὰ ἀξιώματα ἢ τοὺς νόμους τῆς κινήσεως, τοὺς κανόνας τοῦ σκέπτεσθαι ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ, τὸν νόμον τῆς παγκοσμίου ἕλξεως, τὰς τροχιὰς τοῦ πλανητικοῦ συστήματος, τὴν λίκνισιν τῆς Σελήνης, τὰς πλατύνσεις τῶν πλανητῶν, τὰς παλιρροίας, τὰς ἀποστάσεις τῶν ἀστέρων, τοὺς κομήτας, κ.λ.π.

Κατὰ τὰ ἔτη 1692—1693 ἠσθένησε σοβαρῶς, φῆμαι δὲ ἀνακριβεῖς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἔφερον αὐτὸν ὡς ἀπολέσαντα τὸ λογικόν του. Ἐκ τῆς ἀσθενείας του ἀνέρρωσε μετὰ παρέλευσιν χρόνου, διὰ ν' ἀσχοληθῇ ἐκ νέου μὲ τὴν μαθηματικὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν δημοσίευσιν τῆς δευτέρας ἐκδόσεως τῶν «Principia». Τῷ 1694 ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις, τῇ εἰσηγήσει τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν Montague, τῷ ἀνέθεσε τὴν ἐποπτείαν τοῦ ἀγγλικοῦ νομισματοκοπείου, τρία δὲ ἔτη βραδύτερον, τῷ 1697, προήγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν θέσιν τοῦ διευθυντοῦ. Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰ νέα του καθήκοντα, ὁ Νεύτων διετήρησε τὴν καθηγητικὴν ἕδραν ἐν Cambridge μέχρι τοῦ 1671, ὁπότε παρῃτήθη αὐτῆς ὁριστικῶς. Τῷ 1669 ὠνομάσθη ἑταῖρος τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν.

Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Νεύτωνος πρὸς τὰς θεολογικὰς μελέτας εἶναι ἄξιον ἰδιαιτέρας μνείας. Μεταξὺ τῶν θεολογικῶν του ἔργων καταλέγονται: «Historical Account of Two Notable Corruptions of the Scripture», «Observations on the Prophesies of Daniel and the Apocalypse of St John», «Lexicon Propheticum», «Church History», «History of Creation», «Paradoxical Questions regarding Athanasius», κ.λ.π. Ἡ ὑγεία τοῦ Νεύτωνος ἐκλονίσθη σοβαρῶς κατὰ τὰ τελευταῖά του ἔτη. Ἀπέθανε τὴν 20 Μαρτίου 1727, ἐνταφιασθεὶς εἰς τὸ Westminster Abbey, ἐν Λονδίνῳ.

Ι. Σ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

—*[Μαθημ.]* Τὸ μαθηματικὸν ἔργον τοῦ Νεύτωνος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἤρχισεν ἡ φήμη αὐτοῦ ὡς σπουδαίου μαθηματικοῦ, ἦτο, πιθανώτατα, ἡ «Γενικὴ ἀριθμητική» του, ἡ ὁποία ἐδημοσιεύθη τῷ 1707 ὑπὸ τοῦ Whiston, ὅστις διεδέχθη τὸν Νεύτωνα εἰς τὴν ἕδραν τοῦ καθηγητοῦ κατὰ τὸ 1695. Δευτέρα καὶ τρίτη ἔκδοσις τῆς ἀριθμητικῆς ταύτης ἐγένοντο κατὰ τὸ 1722 καὶ 1732. Ἐτιτλοφορεῖτο «Arithmetica universalis sive de compositione arithmetica liber», περιεῖχε δὲ ἀλγόριθμον τῶν δεκαδικῶν κλασμάτων καὶ τῶν ριζικῶν, τὴν λύσιν τῶν πρωτοβαθμίων ἐξισώσεων, τὴν θεωρίαν τῆς ἀπαλοιφῆς καὶ μέγαν ἀριθμὸν προβλημάτων ἐκ τῆς γεωμετρίας, λυομένων διὰ τῆς ἀλγέβρας. Ὀλίγον βραδύτερον συνέγραψε τὸ ἔργον «Philosophiae naturalis principia mathematica», εἰς τὸ ὁποῖον, συγκείμενον ἐκ τριῶν βιβλίων, ἐξετάζει, μεταξὺ ἄλλων, τὰς τροχιὰς τῶν ὑλικῶν σωμάτων κινουμένων ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν κεντρικῆς δυνάμεως καὶ δίδει ἁπλῆν ἀπόδειξιν τοῦ θεωρήματος τῶν ἐμβαδῶν εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις τῆς μεταβολῆς τῆς κεντρικῆς δυνάμεως. Ὁμοίως εὑρίσκει ὅτι ἡ τροχιὰ τοῦ κινητοῦ, ἑλκυομένου πρός τι σταθερὸν κέντρον ὑπὸ δυνάμεως ἀντιστρόφως ἀναλόγου πρὸς τὸ τετράγωνον τῆς ἀποστάσεως, τοῦ κινητοῦ ἀπὸ τοῦ κέντρου, εἶναι κωνικὴ τομὴ (κύκλος, ἔλλειψις, παραβολή, ὑπερβολή). Ἐξ αὐτῶν τῶν μαθηματικῶν δεδομένων. καὶ συμφώνως πρὸς διάφορα ἀξιώματα καὶ μεθόδους ἀναπτυσσομένας εἰς τὰ «Principia» ταῦτα, καθιεροῖ τὴν παγκόσμιον ἕλξιν. Ἑτέρα μεγίστη ἀνακάλυψις τοῦ Νεύτωνος εἶναι ὁ «*λογισμὸς τῶν διαφορετικοτήτων*» (calcul des fluxions), περιλαμβανόμενος εἰς τὸ ἔργον «Method of fluxions and infinite series», ὅπερ ἐδημοσιεύθη ἐν Λονδίνῳ τῷ 1736. Ἡ εὕρεσις αὕτη τοῦ Νεύτωνος ἑνὸς ἀλγορίθμου ἐπὶ τῶν συναρτήσεων, δίδοντος τὰς λύσεις πολυπληθῶν προβλημάτων οὐσιωδῶν τῆς γεωμετρίας καὶ μηχανικῆς, ὡς τῆς εὑρέσεως ἐφαπτομένης εἰς οἱονδήποτε σημεῖον καμπύλης, τοῦ μήκους τόξου αὐτῆς, τετραγωνισμοῦ κλπ. συνέπεσε μὲ τὴν εὕρεσιν ὁμοίου ἀλγορίθμου ὑπὸ τοῦ Λεϊβνιτίου, συγχρόνως σχεδόν. Πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ διεξαχθῇ ζωηροτάτη διαμάχη τόσον μεταξὺ τῶν δύο τούτων μεγάλων πνευμάτων, ὅσον— κυρίως — μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν των ἐπὶ μακρὸν ἀμφισβητούντων τὴν πατρότητα τῆς εὑρέσεως τοῦ ἀλγορίθμου τούτου. Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι ἑκάτερος τῶν ἀνδρῶν τούτων συνέγραψε τὰ ἔργα του ἀγνοῶν τὰ τοῦ ἄλλου καὶ ὅτι ὁ μὲν Νεύτων ἤχθη εἰς τὴν εὕρεσιν τοῦ ἀλγορίθμου του, ὃν ὠνόμασε «calcul des fluxions», ἐκ γενικεύσεως τῶν σειρῶν, ἀναπτυγμάτων τοῦ διωνύμου τοῦ φέροντος τὸ ὄνομά του, ὁ δὲ Λεϊβνίτιος εὗρε τὸν ἀλγόριθμον, ὃν ὠνόμασε «calcul différentiel» (ἥτις ὀνομασία καὶ ἐπεκράτησεν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ) ἀπὸ τὴν ἔρευναν τῶν ἀπειροστῶν. Ἡ μέθοδος τοῦ Λεϊβνιτίου προετιμήθη εἶτα εἰς τὴν ἐπιστήμην, ὡς μᾶλλον πρόσφορος.

Ὁ Νεύτων εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ σπουδάσῃ τὰς κινήσεις τῶν οὐρανίων σωμάτων καὶ συνεπῶς τὰς καμπύλας ἐν τῇ γεωμετρίᾳ, εἰς ἣν τότε ἦτο ἄλυτον τὸ πρόβλημα, ἐν τῇ γενικότητί του, τῆς εὑρέσεως τῆς ἐφαπτομένης, πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ ὁποίου ἐφαντάσθη τὸν ὑπολογισμὸν τῶν fluxion, ὡς ἑξῆς: Ἔστωσαν x, y αἱ συντεταγμέναι ἑνὸς κινητοῦ σημείου Μ. Ὁ Νεύτων ἐδέχθη τὴν ἔννοιαν τῆς ταχύτητος ὡς ἁπλῆν—καταληπτὴν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν εἰς πάντα μορφωμένον—καὶ ὠνόμασε «fluxion» τῶν x καὶ y—σημειώσας ταύτας διὰ τῶν συμβόλων $\dot{x}$ $\dot{y}$ — τὰς ταχύτητας τῶν μεταβολῶν τῶν x, y (ὅταν τὸ Μ κινῆται)· εὗρε δὲ τότε ὡς γωνιακὸν συντελεστὴν τῆς ἐφαπτομένης τὸν λόγον $\frac{\dot{y}}{\dot{x}}$, ὁ ὁποῖος λόγος εἶναι κατὰ τὸν Λεϊβνίτιον $\frac{dy}{dx}$. Σημειωτέον ὅτι καὶ σήμερον ὑπάρχουσι πολλοὶ μαθηματικοί, οἵτινες τὰς παραγώγους συμβολίζουσιν οὕτω $\dot{y}$ (μὲ ἄνω στιγμήν).

Ἐκτὸς τῶν μεγάλων αὐτῶν ἐργασιῶν, ὁ Νεύτων ἐμελέτησεν εἰδικῶς καὶ τὰς καμπύλας τὰς ἀλγεβρικὰς τοῦ 3ου βαθμοῦ, ὧν ἔκαμε τὴν πρώτην ταξινόμησιν. Εὗρε δὲ 72 εἴδη αὐτῶν. Ὅπως δ' ἐκ τοῦ κύκλου, διὰ προβολῆς—τῆς σκιᾶς του π. χ.—προκύπτουσι πᾶσαι αἱ δευτεροβάθμιοι καμπύλαι, οὕτω εὗρεν ὅτι πᾶσαι αἱ τρίτου βαθμοῦ ἀλγεβρικαὶ καμπύλαι προκύπτουσιν ἐκ τῆς «σκιᾶς» τῶν πέντε ἀποκλινουσῶν παραβολῶν (εἴδους τριτοβαθμίων καμπύλων).

Ἄλλαι γεωμετρικαὶ ἰδιότητες, εὑρεθεῖσαι ὑπὸ

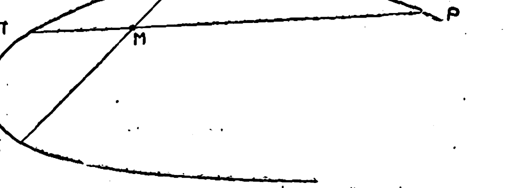

τοῦ Νεύτωνος, εἶναι αἱ ἑξῆς φέρουσαι τὸ ὄνομά του:

1. Ἔστω τυχοῦσα ἀλγεβρικὴ καμπύλη ἡ ΣΠΤΡ

Digitized by Google

καὶ τυχὸν σημεῖον τὸ Μ. Ἐὰν ἀχθῶσιν ἐκ τοῦ σημείου δύο εὐθεῖαι τέμνουσαι τὴν καμπύλην καὶ ἐὰν αἱ διευθύνσεις τῶν τεμνουσῶν εἶναι σταθεραί, τότε ὁ λόγος τῶν γινομένων τῶν εὐθυγράμμων τμημάτων:

$$\frac{\overline{\text{ΜΠ}}.\ \overline{\text{ΜΡ}}}{\overline{\text{ΜΤ}}.\ \overline{\text{ΜΣ}}}$$

εἶναι σταθερός, οἱουδήποτε ὄντος τοῦ σημείου Μ (εἰς τὸν κύκλον ὁ λόγος οὗτος εἶναι ἴσος τῇ μονάδι διὰ πάσας τὰς διευθύνσεις τῶν τεμνουσῶν).

2. Τὸ μέγιστον ὀρθογώνιον, ὅπερ δύναται νὰ ἐγγραφῇ εἰς καμπυλόγραμμον χωρίον περατούμενον ὑπὸ καμπύλης τινὸς καὶ εὐθείας, ὡς τὸ χωρίον ΑΚΛΒΝΜΑ, εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔχει τὰς κορυφὰς Μ καὶ Ν ἐπὶ τῆς καμπύλης τοιαύτας, ὥστε τὰ σημεῖα (Μ Ν) νὰ εἶναι μέσα τῶν εὐθυγράμμων τμημάτων ΣΤ καὶ ΣΡ ἐφαπτομένων τῆς καμπύλης.

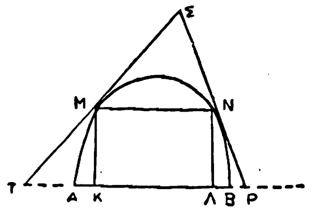

3. Ὁ τόπος τοῦ κέντρου ἐλλείψεων ἐγγεγραμμένων εἰς κυρτὸν τετράπλευρον εἶναι ἡ εὐθεῖα ἡ συνδέουσα τὰ μέσα τῶν διαγωνίων τοῦ τετραπλεύρου.

4. Αἱ διαγώνιοι τῶν πολικῶν τετραπλεύρων, ἐγγεγραμμένου καὶ περιγεγραμμένου περὶ τὴν αὐτὴν κωνικὴν τομήν, διέρχονται διὰ τοῦ αὐτοῦ σημείου.

5. Ἡ συντομωτέρα εὐθεῖα, ἣν δύναταί τις νὰ φέρῃ διά τινος σημείου Μ, κειμένου ἐντὸς δοθείσης γωνίας ΑΒΓ, εἶναι ἐκείνη, ἥτις συναντᾷ τὰς πλευρὰς τῆς γωνίας εἰς τὰ σημεῖα Α καὶ Γ, οὕτως ὥστε αἱ ἐξ αὐτῶν ὑψούμεναι κάθετοι ἐπὶ τὰς πλευράς, αἱ ΑΔ καὶ ΓΔ, ὡς καὶ ἡ ἐκ τοῦ σημείου Μ κάθετος ἐπὶ τὴν εὐθεῖαν ΑΓ, ἡ ΜΔ, νὰ συναντῶνται εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον Δ.

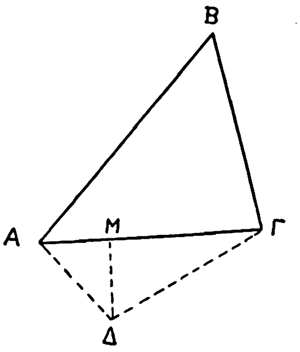

Ὁμοίως εἰς τὴν ἄλγεβραν ὁ τύπος ὁ δίδων τὸ ἀνάπτυγμα τῆν δυνάμεως $(α+β)^ν$, ν θετικὸς ἀκέραιος, λέγεται «τύπος τοῦ Νεύτωνος» (βλ. *διώνυμον*), ἂν καὶ δὲν εὑρέθη ὑπὸ τούτου, διότι ὁ τύπος οὗτος ἦτο γνωστὸς εἰς προγενεστέρους μαθηματικούς, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Πασκάλ, εἰς ἃ γίνεται χρῆσις αὐτοῦ.

Ὁ Νεύτων ἐπεξέτεινε τὴν χρῆσιν τοῦ τύπου τοῦ διωνύμου εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ ἐκθέτης θετικὸς εἶναι κλασματικὸς ἀριθμός· δὲν ἠδυνήθη ὅμως ν' ἀποδείξῃ αὐτὸν εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην· καθότι ὁ τύπος λαμβάνει τὴν μορφὴν σειρᾶς μὲ ἀπείρους τὸ πλῆθος ὅρους, ἥτις συγκλίνει ὑπὸ ὡρισμένας συνθήκας, ἡ δὲ ἐπιστήμη εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Νεύτωνος δὲν ἦτο κάτοχος τῶν κανόνων τῆς συγκλίσεως. Πλήρης ἀπόδειξις τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ τύπου τοῦ διωνύμου μὲ οἱονδήποτε ἐκθέτην ἐγένετο μεταγενεστέρως ὑπὸ τῶν Cauchy καὶ Abel. Ἡ ἐπέκτασις αὕτη γίνεται ὡς ἑξῆς: ἔστω τὸ διώνυμον $(α+β)^ν$ ὅπερ πρόκειται νὰ ὑψωθῇ εἰς τὴν ν δύναμιν (ν ὄντος οἱουδήποτε πραγματικοῦ ἀριθμοῦ). Ὑποθέτοντες α, β διαφόρων μέτρων, θέσωμεν: $|α| > |β|$, εἶναι δὲ

$$(α+β)^ν = α^ν \left(1+\frac{β}{α}\right)^ν = α^ν (1+x)^ν$$

ἔνθα ἐτέθη $\frac{β}{α} = x$ καὶ ἑπομένως τὸ μέτρον τοῦ x μικρότερον τῆς μονάδος, εἶναι δὲ γνωστὸν τότε ὅτι ἡ ἀτέρμων σειρὰ

$$1 + νx + \frac{ν(ν-1)}{1.2} x^ν + \ldots \frac{ν(ν-1)\ldots(ν-k+1)}{1.2\ldots K} x^k + \ldots$$

εἶναι συγκλίνουσα καὶ ἔχει ἄθροισμα τὸ $(1+x)^ν$ (εἶναι δ' ἀτέρμων, διότι οἱ ἀριθμηταὶ τῶν συντελεστῶν τῶν δυνάμεων τοῦ x δὲν μηδενίζονται, ἐπειδὴ ὁ ν δὲν εἶναι ἀκέραιος θετικὸς ἀριθμός). Ν. Γ.

—*[Φιλοσ.]* Ὁ Νεύτων ἐνδιαφέρει τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας διττῶς: πρῶτον διότι αἱ ἀνακαλύψεις καὶ τὰ πορίσματά του ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τῆς φύσεως ἤσκησαν μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς μεταγενεστέρας φιλοσοφικῆς προόδου, τόσον ἐν τῇ πατρίδι του ὅσον καὶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ, καὶ δεύτερον διότι εἶχε καὶ ὁ ἴδιος ἰδικόν του φιλοσοφικὸν σύστημα, ὅπερ εἶναι ἐνδιαφέρον ὡς ἐκδήλωσις τῆς περὶ τοῦ κόσμου ἀντιλήψεως ἑνὸς μεγάλου σοφοῦ.

Ἡ μεγάλη φιλοσοφικὴ σημασία, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ ὑπὸ τοῦ Νεύτωνος ἀνακάλυψις τῆς βαρύτητος, συνίστατο εἰς τὸ ὅτι ἀπέδειξε τὴν ἰσχὺν τῶν φυσικῶν νόμων τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ ἐπὶ ὁλοκλήρου τοῦ σύμπαντος. Ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ ἐξ ἧς ὡρμᾶτο ὁ Νεύτων ἦτο ἡ ἑξῆς: «Αἱ ἰδιότητες, αἱ ὁποῖαι δὲν δύναται νὰ ἐνισχυθοῦν ἢ νὰ ἐκμηδενισθοῦν καὶ ἀνήκουν εἰς ὅλα τὰ σώματα, ἐφ' ὧν δυνάμεθα νὰ πειραματισθῶμεν, πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς ἰδιότητες ὅλων ἐν γένει τῶν σωμάτων». Τοιουτοτρόπως τὸ ὀπτικὸν πεδίον τῆς φιλοσοφούσης ἐπιστήμης ηὐρύνετο καταπληκτικῶς. Ἔβλεπε κανεὶς σαφῶς ὅτι ἡ τάξις ἡ ὁριζομένη καὶ διεπομένη ὑπὸ νόμων καὶ ἐκδηλουμένη ἐν τῇ φύσει, ὑπάρχει οὐ μόνον εἰς τὴν γῆν αὐτήν, ἀλλ' εἰς ὁλόκληρον τὸ σύμπαν. Ἡ μηχανικὴ ἀντίληψις τῆς φύσεως, τὴν ὁποίαν εἶχε διδάξει ὁ Κέπλερος, ὁ Γαλιλαῖος καὶ ὁ Καρτέσιος ἀπέβαινεν ἀσφαλεστέρα καὶ εὐρυτέρα. Ὁ κόσμος ἀπεκαλύπτετο ὡς μία μεγάλη μηχανή.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Νεύτωνος χρησιμοποιηθεῖσα μέθοδος ἦτο τόσον ἐνδιαφέρουσα, ὅσον καὶ τὰ ἀποτελέσματά της. Ἡ μεγαλοφυὴς ἰδέα, ἥτις ἐξέτεινε τὴν ἀποδεικτικὴν ἀλήθειαν ἑνὸς μικροῦ κύκλου πειραμάτων εἰς εὐρυτέρους κύκλους, ἦτο τὸ πρῶτον βῆμα. Μετ' αὐτὸ ἦλθεν ἡ ἐπαγωγὴ τῶν συνεπειῶν, τὰς ὁποίας περιελάμβανεν ἡ τεθεῖσα ἀρχή, καὶ τέλος ἡ ὑπόδειξις ὅτι τὸ οὕτω λογικῶς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἀπορρέον εὑρίσκεται ἐν συμφωνίᾳ μὲ τὴν ἐμπειρίαν. Ὁ θαυμαστὸς συνδυασμὸς τῆς παραγωγικῆς καὶ τῆς ἐπαγωγικῆς μεθόδου παρὰ Νεύτωνι ἀποτελεῖ τὸ ἀριστουργηματικὸν πρότυπον κάθε ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης. Κατ' ἀρχὰς συνήγαγε τὰς συνεπείας τῆς ὑποθέσεώς του ὅτι ὅλοι οἱ πλανῆται κινοῦνται κατὰ τοὺς αὐτοὺς νόμους, καθ' οὓς τὰ πίπτοντα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς σώματα· κατόπιν ἀπέδειξεν ὅτι αἱ λογικαὶ αὗται συνέπειαι βεβαιοῦνται ὑπὸ τῆς ἐμπειρίας. Τέλος συνήγαγε τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ αὐτὴ δύναμις δρᾷ καὶ εἰς τοὺς δύο χώρους (σύμπαν-γῆ). Ἐκ τῶν φαινομένων ἀνῆλθεν εἰς τὸν νόμον καὶ ἐκ τοῦ νόμου εἰς τὴν δύναμιν (τὴν ἕλξιν).

Ἀλλὰ ἐκτὸς τῆς σημασίας, τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ μέθοδός του καὶ τὰ ἀποτελέσματά της, ἐνδιαφέρουσα εἶναι καὶ ἡ καθαρῶς ἀτομική του ἀντίληψις τοῦ κόσμου. Μεταξὺ τῶν θρησκευτικῶν ἀντιλήψεων τοῦ Νεύτωνος καὶ τῆς μαθηματικῆς του θεωρίας περὶ τῆς φύσεως ὑπάρχει σχέσις ἀξία προσοχῆς. Ἡ λαϊκὴ ἀντίληψις, λέγει ὁ Νεύτων, παραδέχεται ἐσφαλμένως ὅτι ὁ χρόνος, τὰ διαστήματα, οἱ τόποι καὶ αἱ αἰσθηταὶ κινήσεις εἶναι ἀληθῆ καὶ τὰ καθορίζει ἀναλόγως τῆς σχέσεώς των πρὸς τὰ αἰσθητὰ ἀντικείμενα. Ἀλλὰ δὲν ἐλέχθη ὅτι ὑπάρχει ἓν οἱονδήποτε σῶμα εἰς κατάστασιν ἀπολύτου ἀκινησίας, εἰς τρόπον ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ τὸ λάβωμεν ὡς σημεῖον ἀφετηρίας, διὰ νὰ καθορίσωμεν τοὺς τόπους καὶ νὰ διακρίνωμεν τὴν πραγματικὴν κίνησιν ἀπὸ τῆς φαινομενικῆς. Διὰ νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωμεν πραγματικὴν κίνησιν, θὰ ἔπρεπε νὰ εἴχομεν ἀπόλυτον τόπον καὶ ἀπόλυτον χρόνον, μὴ καθοριζομένους ὑπὸ τῶν σχέσεών των πρὸς ἓν οἱονδήποτε ἐξωτερικὸν ἀντικείμενον. Θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπῆρχον ἀπόλυτοι, ἀκίνητοι τόποι, διὰ νὰ ἦτο ἐφικτὸς ὁ καθορισμὸς ἀπολύτου τόπου, ἀλλ' αἱ αἰσθήσεις δὲν μᾶς ἀποκαλύπτουν τοιούτους τόπους. Οἱ ἀπόλυτοι τόποι (loca primaria) εἶναι τόποι τόσον δι' ἑαυτοὺς ὅσον καὶ δι' ὅλα τὰ ἄλλα ἀντικείμενα. Τὸ ἀληθὲς διάστημα καὶ ὁ ἀληθὴς χρόνος εἶναι τὸ μαθηματικὸν διάστημα καὶ ὁ μαθηματικὸς χρόνος, ἀλλὰ δὲν εἶναι αἰσθητὰ ἀντικείμενα. Εἰς τὴν πρακτικὴν (in rebus humanis) δυνάμεθα νὰ στηριζώμεθα εἰς τὸ αἰσθητὸν διάστημα καὶ νὰ λησμονῶμεν ὅτι αἱ αἰσθήσεις δὲν ἀρκοῦν νὰ μᾶς ἀποκαλύψουν ἀπολύτους τόπους· ἀλλ' ὡς διανοηταὶ (in rebus philosophicis) ὀφείλομεν νὰ ποιούμεθα ἀφαίρεσιν τῶν αἰσθήσεων.

Διὰ τὸν Νεύτωνα ἡ ἰδέα τοῦ ἀπολύτου, ἰδεώδους διαστήματος, λαμβανομένου ὡς πραγματικότης, ἀποτελεῖ τὸν πυρῆνα τῆς περὶ τοῦ κόσμου ἀντιλήψεώς του. Τὸ διάστημα δὲν εἶναι δι' αὐτὸν κενὴ μορφή· εἶναι τὸ ὄργανον, δι' οὗ ὁ Θεὸς ἐκδηλοῖ τὴν πανταχοῦ παρουσίαν του ἐν τῷ κόσμῳ καὶ νοεῖ ἀμέσως τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Ἡ ἔκτασις δὲν εἶναι λοιπὸν τὸ βασικὸν χαρακτηριστικὸν τῶν ὑλικῶν ἀντικειμένων. Ὑλικὸν εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πλὴν τῆς ἐκτάσεως ἔχει καὶ τὴν σταθερότητα. Τὴν ὕπαρξιν τοῦ Θεοῦ συνάγει ὁ Νεύτων ἐκ τῆς σκοπιμότητος καὶ τῆς ἁρμονίας τοῦ σύμπαντος. Ἡ θαυμαστὴ τάξις (elegantissima compages) τοῦ ἡλιακοῦ μας συστήματος δὲν δύναται νὰ ἑρμηνευθῇ ὑπὸ τῶν μηχανικῶν νόμων. Μόνον καθ' ὑπερφυσικὸν τρόπον εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχουν ὀργανωθῆ προσηκόντως αἱ μᾶζαι, αἱ ἀποστάσεις, αἱ ταχύτητες καὶ αἱ πυκνότητες τῶν διαφόρων οὐρανίων σωμάτων καὶ μόνον ὑπερφυσικὴ δύναμις δύναται νὰ ἐξηγήσῃ διατὶ οἱ πλανῆται στρέφονται κύκλῳ, ἀντὶ ν' ἀκολουθήσουν τὴν βαρύτητα καὶ νὰ πέσουν ἐπὶ τοῦ ἡλίου. Ἡ παγκοσμία μηχανὴ δὲν εἶναι τελεία καὶ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἀπαραίτητος ἡ κανονιστικὴ ἐνέργεια τῆς θεότητος. Ἂν ἡ φύσις ἦτο τελεία, αἱ ἐν αὐτῇ ἔμμονοι δυνάμεις θὰ ἤρκουν νὰ τὴν διατηροῦν ἐν κινήσει καὶ ἡ ἐνέργεια τῆς θεότητος θὰ ἦτο περιττή. Τοιουτοτρόπως ἡ ὕπαρξις τοῦ Θεοῦ ἀποδεικνύεται διὰ τῆς τελειότητος καὶ ἁρμονίας τοῦ σύμπαντος, ἡ δὲ διάρκειά του (δηλαδὴ πάλιν ἡ ὕπαρξίς του) διὰ τῆς ἀτελείας καὶ δυσαρμονίας τοῦ αὐτοῦ σύμπαντος. Προφανὴς εἶναι ἡ ἀντιπεφ... τος ἀντίφασις τῆς θεολογίας τοῦ Νεύτωνος. Ε.

—**Νεύτωνος δακτύλιοι** *[Φυσ.]*. Οὕτω καλεῖται ἐν τῇ φυσικῇ ὀπτικῇ φαινόμενον παραγόμενον ἐκ συμβολῆς τοῦ φωτός, ὅπερ ἀποτελεῖ εἰδικὴν περίπτωσιν γενικωτέρου φαινομένου συμβολῆς τοῦ φωτὸς διὰ μέσου λεπτῶν πλακῶν γνωστοῦ ὑπὸ τὸν ὅρον *χρώματα λεπτῶν φυλλιδίων* (πλακιδίων). Ὁ Νεύτων παρήγαγε τὸ φαινόμενον τῶν δακτυλίων διὰ τῆς ἀκολούθου διατάξεως. Φακὸς Φ μεγάλης ἀκτῖνος καμπυλότητος (R=100 μ. περίπου) στηρίζεται ἐπὶ ἐπιπέδου ὑαλίνης πλακὸς Π. Ἐὰν φωτίσωμεν τὴν διάταξιν διὰ φωτὸς μονοχρόου, παρατηροῦμεν ὅτι σχηματίζονται δακτύλιοι συγκεντρικοὶ ἐναλλὰξ φωτεινοὶ καὶ σκοτεινοί, παρουσιάζοντες κέντρον σκοτεινόν. Οἱ δακτύλιοι οὗτοι προέρχονται προδήλως ἐκ συμβολῆς τοῦ φωτὸς λόγῳ τοῦ παρεμβαλλομένου μεταξὺ φακοῦ καὶ τῆς πλακὸς λεπτοῦ στρώματος ἀέρος. Οὕτως α δύο λίαν ἐγγὺς κείμεναι ἀκτῖνες 1 καὶ 2, ἀνακλώμεναι ἡ μὲν ἐκ Γ, ἡ δὲ ἐπὶ τῆς σφαιρικῆς ἐπιφανείας ΑΜ, συμβάλλουσι κατὰ τὴν 3. Ἐπειδὴ τὸ λεπτὸν στρῶμα ἔχει πάχος σταθερὸν ε διὰ πάντα τὰ σημεῖα ὡς τὸ Ε, τὰ κείμενα ἐπὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς περιφερείας ἀκτῖνος ΕΒ=α, βλέπομεν φωτεινοὺς κροσσοὺς ἔχοντας σχῆμα συγκεντρικῶν δακτυλίων. Οἱ κροσσοὶ οὗτοι καλοῦνται δακτύλιοι Νεύτωνος καὶ χαρακτηρίζονται ὡς καμπύλαι ἴσου πάχους, καθόσον ἕκαστος κροσσὸς προέρχεται ἐκ σημείων, εἰς ἃ τὸ ἀέριον στρῶμα ἔχει τὸ αὐτὸ πάχος.

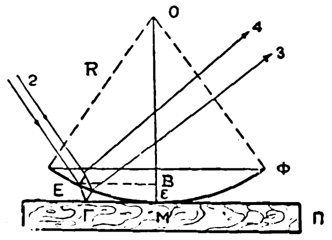

Ἐκ τοῦ σχήματος προκύπτει εὐκόλως:

$(ΕΒ)^2 = α^2 = ε(2R-ε)$ ἢ κατὰ προσέγγισιν, δεδομένου ὅτι ε εἶναι λίαν μικρὸν ὡς πρὸς R:

$$α^2 = 2R.\ ε.$$

Ἡ διαφορὰ πορείας τῶν συμβαλλουσῶν ἀκτίνων ὑπὸ γωνίαν προσπτώσεως ψ εἶναι: διὰ σκοτεινοὺς δακτυλίους:

$$2ε\ συν\ ψ + \frac{λ}{2} = (2\,K + 1)\frac{λ}{2}$$

καὶ διὰ φωτεινοὺς δακτυλίους:

$$2ε\ συν\ ψ + \frac{λ}{2} = 2\,K\frac{λ}{2}$$

ἔνθα λ τὸ μῆκος κύματος τοῦ φωτός.

Ἐὰν δὲ διὰ $2α = Δ$ παραστήσωμεν τὴν διάμετρον τῶν δακτυλίων, προκύπτει: διὰ φωτεινοὺς δακτυλίους:

$$Δ^2 = 4α^2 = 4\,K\,R\,λ\,τεμ\,ψ$$

διὰ σκοτεινοὺς δὲ δακτυλίους:

$$Δ^2 = 4α^2 = 2(2\,K-1)\,λ\,τεμ\,ψ$$

ἔνθα Κ ἀριθμὸς δεικνύων τὴν τάξιν τῶν δακτυλίων ἀπὸ τοῦ κέντρου.

Οἱ δακτύλιοι τοῦ Νεύτωνος παρατηροῦνται καὶ διὰ τοῦ διερχομένου φωτός, ὁπότε ὅμως εἰς τὸ κέντρον ἐμφανίζεται φωτεινὸς κύκλος.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων προκύπτουσιν οἱ ἀκόλουθοι νόμοι τῶν δακτυλίων τοῦ Νεύτωνος: α') Τὰ τετράγωνα τῶν διαμέτρων τῶν φωτεινῶν δακτυλίων (δι' ἀνακλώμενον φῶς) καὶ τῶν σκοτεινῶν δακτυλίων (διὰ διερχόμενον φῶς) βαίνουσιν ὡς οἱ ἀριθμοὶ 1, 3, 5, 7. β') Τὰ τετράγωνα τῶν διαμέτρων τῶν σκοτεινῶν δακτυλίων (δι' ἀνακλώμενον φῶς) καὶ τῶν σκοτεινῶν δακτυλίων (διὰ διερχόμενον φῶς) βαίνουσιν ὡς οἱ ἀριθμοὶ 0, 2, 4...

Ὅταν φωτίζωμεν διὰ μονόχρου φωτὸς (π. χ. φλογὸς νατρίου) οἱ δακτύλιοι φαίνονται πολυάριθμοι καὶ καθίστανται πυκνότεροι ἐφ' ὅσον ἀπομακρυνόμεθα τοῦ κέντρου. Ἐφ' ὅσον χρησιμοποιοῦμεν πηγὰς διαφόρου μήκους κύματος (π. χ. ἐρυθρόν, κυανοῦν), οἱ δακτύλιοι γίνονται ἐπὶ τοσοῦτον μεγαλύτεροι, ὅσῳ τὸ μῆκος κύματος τοῦ χρησιμοποιουμένου φωτὸς εἶναι μεγαλύτερον. Ὅταν χρησιμοποιοῦμεν λευκὸν φῶς, σχηματίζονται δακτύλιοι διαφόρων χρωμάτων, οἵτινες δὲν συμπίπτουν καὶ ὡς ἐκ τούτου οἱ δακτύλιοι ἐμφανίζονται ἔγχροοι ἢ ἰριδίζοντες.

Σπουδαιοτάτη ἐφαρμογὴ τῶν δακτυλίων τοῦ Νεύτωνος εἶναι ἡ χρησιμοποίησις αὐτῶν διὰ τὴν μέτρησιν τοῦ μήκους φωτεινοῦ κύματος. Ὄντως διὰ κάθετον πρόσπτωσιν εἶναι $Δ^2 = 4\,K\,R\,λ$ καὶ κατὰ συνέπειαν διὰ μετρήσεως τῶν Δ καὶ R δυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν τὸ μῆκος τοῦ κύματος. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπενοήθησαν πολλαὶ διατάξεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀξιολογωτέρα εἶναι ἡ συσκευὴ Dessains. Ἑτέρα σπουδαία ἐφαρμογὴ τῶν δακτυλίων τοῦ Νεύτωνος εἶναι ἡ χρησιμοποίησις αὐτῶν πρὸς μέτρησιν μικρῶν μετατοπίσεων, π. χ. διαστολῆς κρυστάλλων προερχομένης ἐκ θερμάνσεως αὐτῶν (μέθοδος Fizeau). Κ. ΠΑΛΑΙΟΛ...

Digitized by Google

—Νεύτων (Newton), *σὲρ Κάρολος - Θωμᾶς*. Ἄγγλος ἀρχαιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1816 ἐν Οὐαλλίᾳ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1894. Περατώσας τὰς πανεπιστημιακὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἐν Ὀξφόρδῃ, διωρίσθη τὸ πρῶτον βοηθὸς ἐν τῷ τμήματι τῶν ἑλληνικῶν καὶ ρωμαϊκῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου. Ἀπὸ τοῦ 1852 περιηγήθη τὴν Ἑλλάδα καὶ Μικρὰν Ἀσίαν, παρέμεινε δὲ ἐπὶ πολὺ ὡς ὑποπρόξενος τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἐν Μυτιλήνῃ. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο διενήργησε λίαν ἐπιτυχεῖς ἀνασκαφὰς ἐν Ἁλικαρνασσῷ, ἔνθα ἀνεῦρε τὰ λείψανα τοῦ περιφήμου μαυσωλείου, μὲ τὰ ὁποῖα ἐπλούτισε τὸ Βρεττανικὸν μουσεῖον, ἐν Κνίδῳ, ἔνθα ἀπεκάλυψε μέρος τῆς ἀρχαίας πόλεως, καὶ ἐν Μιλήτῳ, ἐκθάψας ἐν μέρει τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τὴν ἱερὰν ὁδὸν τῶν Βραγχιδῶν. Εἰς τὸν ἀκάματον τοῦτον ἐρευνητὴν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου ὀφείλονται πρὸς τούτοις καὶ σπουδαῖαι ἀνακαλύψεις ἐπιγραφῶν ἐν Καλύμνῳ καὶ Καρίᾳ. Ὁ Νεύτων, ἀναχωρήσας ἀπὸ τοῦ 1860 ἐξ Ἑλλάδος, διωρίσθη πρόξενος τῆς Ἀγγλίας ἐν Ρώμῃ, εἶτα δὲ διευθυντὴς τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου, τὸ ὁποῖον διωργάνωσε καὶ ἐπλούτισε σπουδαίως δι' ἀγαλμάτων, ἀναγλύφων, ἀγγείων καὶ νομισμάτων, ἐκτὸς τῆς σημαντικωτάτης προσφορᾶς τῶν ἀναγλύφων τοῦ μαυσωλείου. Ὁ Νεύτων συνέβαλεν ἐπίσης μεγάλως εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς ἐν Λονδίνῳ ἑταιρείας πρὸς προαγωγὴν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν καὶ τῆς ἐν Ἀθήναις ἀγγλικῆς Ἀρχαιολογικῆς σχολῆς. Πολλὰ εἶναι τὰ ἔργα καὶ αἱ μελέται τοῦ δραστηρίου τούτου ἀρχαιολόγου, ἀλλὰ τὰ σπουδαιότερα τούτων εἶναι τὰ ἑξῆς: «A history of discoveries et Halicarnassus, Cnidus and Branchidae» (τόμ. 2, 1862), «Travels and discoveries in the Levant» (I, II, 1865), «On an inscription from Halicarnassus relating to Lygdamis» (1867), «On an electrum stater, possibly of Ephesus», (ἐν τῷ περιοδικῷ «Numismatic chronicle» (1870) «Antiquities at Athens and in its neighbourhood», «The collection of ancient Greek inscriptions in the British Museum» (I, IV, 1874), «Essays on Art and Archaeology» (1880), «The Greek inscriptions» (1881), «The worship of meteorites» (ἐν τῷ περιοδικῷ «American journal of Science» 1899). Β. Δ. Θ.

νεύω· κλίνω τὴν κεφαλήν, ἐν γένει, κύπτω, γέρνω· ‖ κάμνω νεῦμα διὰ τῆς κεφαλῆς, διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, διὰ τῆς χειρὸς ἢ ἄλλως, κοιν. *γνέφω*.

Νέφ, *Τιμόθεος Ἀνδρέγιεβιτς*. Ρῶσος ζωγράφος (1865—1899). Ἐσπούδασεν ἐν Δρέσδῃ παρὰ τῷ Γκάρτμαν φὸν ντὲρ Ἄουε καὶ ἐπιστρέψας εἰς Πετρούπολιν ἐγένετο καθηγητὴς τῆς Ἀκαδημίας τῶν καλῶν τεχνῶν. Διέπρεψεν ἰδίως εἰς τὴν ἀπεικόνισιν σκηνῶν τοῦ καθημερινοῦ βίου. Τὸ μουσεῖον τοῦ Ἐρμιτὰζ τῆς Πετρουπόλεως κατέχει δύο πίνακας αὐτοῦ, τὴν «*Λουομένην κόρην*» καὶ τὰ «*Κοριτσάκια στὴ σπηλιά*». Β. Θ.

Νεφαλίων *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Μίνωος τῆς Κρήτης καὶ τῆς νύμφης Παρείας, μετὰ τῆς ὁποίας ἐγέννησε τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ Χρύσην, Εὐρυμέδοντα καὶ Φιλόλαον. Κυριεύσας τὴν Πάρον, κατῴκησεν εἰς αὐτήν, ἐφονεύθη δὲ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους. Ε. Γ.

νεφάριος (ὁ) (λατ. neferius, ἀπὸ τοῦ nefas= ἐνόσιον). Ὁ παρὰ πάντα νόμον, ὁ παράνομος· ὅρος διαιτέρως χρησιμοποιούμενος ἐν τῷ δικαίῳ προκειμένου περὶ παρανόμου γάμου.

Νεφέζ-κιοϊ *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν χωρίον ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἀρχαίου Ταυίου ἐν τῇ διοικήσει Σογκιουρλοῦ (Πτερίου) τοῦ νομοῦ Ἀγκύρας. Ἀνασκαφαὶ γενόμεναι πρὸ ἐτῶν ἀνεκάλυψαν μαρμάρινα οἰκοδομήματα, νομίσματα καὶ ἐπιγραφὰς ἄριστα διατηρουμένας. Τὸ χωρίον κατοικεῖται ὑπὸ Τουρκομάνων μόνον κατὰ τὸν χειμῶνα.

«Νεφέλαι». Κωμῳδία τοῦ Ἀριστοφάνους, ποιηθεῖσα ἵνα διδαχθῇ τῷ 423 π. Χ. ἐν τοῖς μεγάλοις Διονυσίοις. Διαφέρει δὲ τῶν πρὸ αὐτῆς ποιηθεισῶν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ὄχι μόνον κατὰ τὸ εἶδος τῆς ὑποθέσεως ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν τεχνικὴν ἐξεργασίαν. Οἱ κριταὶ ὅμως τοῦ ἀγῶνος, καίπερ τοιούτου ὄντος τοῦ ἔργου, ἐστεφάνωσαν τὸν ἀνταγωνιστὴν Κρατῖνον διὰ τὸ δρᾶμα αὐτοῦ «Πυτίνη», ἔδωσαν τὸ δεύτερον βραβεῖον εἰς τὸν Ἀμειψίαν διὰ τὸν «Κόννον» καὶ τὸ τρίτον εἰς τὸν Ἀριστοφάνην. Μετὰ τὴν ἧτταν ταύτην διεσκεύασεν ὁ ποιητὴς τὸ δρᾶμα, ὡς τοῦτο παρεδόθη εἰς ἡμᾶς, ὅλως διάφορον τῆς πρώτης ἐκδόσεως. Ἀλλὰ καὶ αἱ δεύτεραι αὗται «Νεφέλαι» δὲν ἐδιδάχθησαν. Ὁ ποιητής, ἀντιθέτως πρὸς τοὺς κριτάς, ἐθεώρει τὸ ἔργον του ὡς τὸ ἄριστον τῶν ὅσων εἶχε γράψει, ἡ κρίσις του δὲ αὕτη ἐδικαιώθη ἐν μέρει μεταγενεστέρως, διότι οὐδεμία ἄλλη κωμῳδία ἀνεγινώσκετο καὶ ὑπεμνηματίζετο ὑπό τε τῶν παλαιοτέρων καὶ τῶν νεωτέρων τοσοῦτον ὅσον αὕτη. Τοῦτο ὅμως ὀφείλεται προφανῶς εἰς τὸ ἐνδιαφέρον, ὅπερ κινεῖ τὸ πρόσωπον τοῦ Σωκράτους. Αἱ «Νεφέλαι» ἀναφέρονται κυρίως εἰς τοὺς νέους ἐκείνους τῶν Ἀθηνῶν, οἵτινες ἔστρεψαν ἐναντίον τῶν ἰδίων συμπολιτῶν τὴν τέχνην τοῦ λόγου, ἣν ἐδιδάχθησαν παρὰ τῶν σοφιστῶν καὶ τῶν ἄλλων ρητοροδιδασκάλων. Τῆς νέας ταύτης σοφιστικῆς καὶ ρητορικῆς παιδείας ἐκπρόσωπος παρίσταται ὁ Σωκράτης, ὅλως ἀντίθετος τῶν ἀρχῶν ἃς καθ' ἅπαντα τὸν βίον του ἐπρέσβευεν, ἐπὶ τῆς ἰδέας δὲ ταύτης στηρίζεται ἡ ὅλη ὑπόθεσις τοῦ ἔργου, ἔχουσα ὡς ἑξῆς: Πρεσβευτής τις Ἀθηναῖος, ὀνόματι Στρεψιάδης, πιεζόμενος ὑπὸ χρεῶν, πρῶτον μὲν ἐπιχειρεῖ νὰ μάθῃ αὐτὸς τοὺς δόλους καὶ τὰ μηχανήματα τῆς νέας τέχνης τοῦ λόγου, ἵνα ἀπαλλαγῇ τῶν δανειστῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ εὑρέθη λίαν σκληρὸς καὶ δυσμαθής, ἔπεμψεν εἰς τὸ φροντιστήριον τοῦ Σωκράτους τὸν υἱόν του Φειδιππίδην, ὅστις διατρίβων περὶ ἱπποτροφίας κατὰ τὸν τρόπον τῶν εὐγενῶν, διῆγε μέχρις ἐκείνου τοῦ χρόνου βίον λαμπρὸν καὶ πολυτελῆ. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὸ νέον σχολεῖον ὁ νεανίσκος καὶ μαθὼν τῆς νέας τέχνης τὰ μυστήρια, ἔτρεψεν αὐτὴν κατὰ τοῦ πατρὸς πρῶτον, διότι ὄχι μόνον ξυλοκοπεῖ αὐτόν, ἀλλὰ φέρει εὐθὺς καὶ τὴν ἀπόδειξιν ὅτι εἶναι ὅλως νόμιμον καὶ δίκαιον ν' ἀπολαμβάνωσιν οἱ γονεῖς τὰ ραπίσματα καὶ τὰς πληγάς, ἃς οἱ υἱοὶ κατὰ τὴν νεότητα ἔλαβον. Ἐκ τούτου ὑπερἀγῶν ὁ γέρων κατακαίει τὴν οἰκίαν τοῦ Σωκράτους. Ἡ κωμῳδία αὕτη ἔχει ζωηρὰς περιγραφάς, προδίδει τὴν συνήθη τεχνικὴν δεινότητα τοῦ ποιητοῦ καὶ εἶναι πλήρης εὐφυεστάτων ἐπινοιῶν, ὧν πρώτη εἶναι ὁ χορός, εἰκὼν δεξιοτάτη τῶν νεφελοειδῶν καὶ κενῶν δογμάτων τῆς νέας φυσικῆς φιλοσοφίας. Ὁ Ἀριστοφάνης ὅλως ἀδίκως κατατάσσει τὸν Σωκράτη εἰς τὴν τάξιν τῶν σοφιστῶν, ὅλαι δὲ αἱ ἀναμφισβήτητοι ἀρεταὶ τοῦ δράματος δὲν ἰσοφαρίζουσι πρὸς τὴς ἁμαρτίας καὶ ἀτοπίαν τῆς ψευδοῦς περὶ Σωκράτους γνώμης, ἣν ἄκων ἐξεδήλωσεν ὁ ποιητής. Ὁ Σωκράτης ἄλλως τε οὐδέποτε ἐδίδαξε τὴν ρητορικήν, οὐδὲ τὰς τέχνας ἐκείνας, δι' ὧν ἠδύνατο τὸ ἄδικον νὰ μεταστραφῇ εἰς δίκαιον («τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιεῖν»), ὡς ἔπραττον οἱ σοφισταί. Ὁ Ἀριστοφάνης, θέλων νὰ προσωποποιήσῃ τὰ εἴδη ταῦτα τοῦ λόγου, παρέστησε τὸν μὲν δίκαιον λόγον ἀντιπρόσωπον τῆς παλαιᾶς καὶ σώφρονος παιδείας, τὸν δὲ ἄδικον τῆς νέας καὶ πονηρᾶς.

Ἐν ταῖς πρώταις «Νεφέλαις» οὔτε ὁ ἀγὼν τοῦ δικαίου καὶ ἀδίκου λόγου περιείχετο, οὔτε ὁ ἐμπρησμὸς τοῦ φροντιστηρίου περὶ τὸ τέλος τῆς κωμῳδίας· ἐπὶ πλέον δ' ἐν αὐταῖς διεκωμῳδεῖτο μετὰ τοῦ Σωκράτους καὶ ὁ Εὐριπίδης. Ὁ Ἀριστοφάνης ἐδείχθη καὶ ἐν τῇ κωμῳδίᾳ ταύτῃ οἷος ἦτο ἀληθῶς, γνήσιος τὸ ἦθος καὶ φιλόπολις, ὅστις ἠγωνίζετο ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος του, ὡς αὐτὸς ἀντελαμβάνετο τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ (βλ. καὶ λ. *Ἀριστοφάνης τόμ.* Ε', *σ.* 521 β ἐπ.). Ι. Φ. Δ.

νεφέλη (ἡ)· νέφος, σύννεφον ‖ ἀρχ., λεπτὸν δίκτυον πρὸς ἄγραν πτηνῶν.

Νεφέλη *[Μυθολ.]*. —1) Πρώτη σύζυγος τοῦ Ἀθάμαντος, βασιλέως τῶν Μινυῶν ἐν Ὀρχομενῷ τῆς Βοιωτίας, καὶ μήτηρ τοῦ Φρίξου καὶ τῆς Ἕλλης (βλ. *Ἀθάμας*). —2) Σύζυγος τοῦ Ἰξίονος ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς Ἥρας, μήτηρ τοῦ Κενταύρου, πατρὸς τῶν περὶ τὸ Πήλιον Κενταύρων. Α. Θ. Σ.

νεφεληγερέτης (ὁ)· ὁ ἀγείρων, ὁ συναθροίζων τὰς νεφέλας (ἐπίθετον τοῦ Διὸς παρ' ἀρχαίοις).

νεφελικὴ ὑπόθεσις *[Ἀστρον.]*. Θεωρία πρὸς ἐξήγησιν τῆς γενέσεως τοῦ κόσμου, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἥλιος, οἱ πλανῆται μετὰ τῶν δορυφόρων αὐτῶν καὶ γενικώτερον ὅλον τὸ ἀστρικὸν σύμπαν προῆλθον ἐξ ἀρχικοῦ τινος νεφελοειδοῦς, διελθόντος διὰ διαφόρων διαδοχικῶν σταδίων ἐξελίξεως (βλ. *κοσμογονία*). Σ. Π.

νεφελίνης (ὁ) (Nephelin), ἢ **ἐλαιόλιθος** (Eläolith) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν ὀρθοπυριτικὸν ἅλας τοῦ ἀργιλλίου καὶ τοῦ νατρίου. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $Na\ Al\ S_1\ O_4$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ἑξαγωνικὸν σύστημα συνήθως ὑπὸ μορφὴν πρισματικήν, ἀπαντᾷ ὅμως καὶ εἰς ἀκανόνιστα συσσωματώματα ὡς ὀρυκτολογικὸν συστατικὸν τῶν πετρωμάτων. Παρουσιάζει θραυσμὸν κογχώδη ἕως ἀνώμαλον, σκληρότητα 5—6, εἰδικὸν βάρος 2.63—2.64, λάμψιν ὑαλώδη καὶ ἐπὶ θραυσιγενοῦς ἐπιφανείας στεατώδη καὶ χρῶμα συνήθως λευκὸν ἢ ἀνοικτότεφρον ἕως κυανοπράσινον. Ἀποτελεῖ οὐσιῶδες ὀρυκτολογικὸν συστατικὸν πολλῶν πυριγενῶν πετρωμάτων, ὡς τῶν ἐλαιολιθικῶν συηνιτῶν, τῶν φωνολίθων, τῶν νεφελινικῶν βασαλτῶν κ. ἄ., ἀπαντᾷ δὲ σπανιώτερον καὶ ἐντὸς τῶν πόρων καὶ τῶν κοιλοτήτων τῶν ἡφαιστείων ἀναβλημάτων.

Εἰδικώτερον ἐξεταζόμενα ὁ νεφελίνης καὶ ὁ ἐλαιόλιθος διακρίνονται ἀπ' ἀλλήλων ἀναλόγως τῆς ἐμφανίσεως καὶ τῶν ἐξωτερικῶν των γνωρισμάτων. Τοιουτοτρόπως *ἐλαιόλιθος* ὀνομάζεται ὁ κοκκώδης ἢ χειροπληθὴς νεφελίνης τῶν πλουτωνείων πετρωμάτων, ἤτοι τῶν ἐλαιολιθικῶν συηνιτῶν. Ἔχει ἰδίως χρῶμα τεφρόν, ὑπέρυθρον ἢ ὑποκύανον καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὴν νότιον Νορβηγίαν, τὴν Πορτογαλίαν, τὴν Γροιλανδίαν καὶ ἀλλαχοῦ. Τοὐναντίον ὁ *νεφελίνης* ἀποτελεῖ ὀρυκτολογικὸν συστατικὸν τῶν νεωτέρων ἡφαιστειογενῶν πετρωμάτων, ὡς τῶν φωνολίθων, νεφελινικῶν βασαλτῶν κ. ἄ. Εἶναι ἄχρους, ὑπόλευκος ἢ τεφρός, χαρακτηριστικαὶ δὲ ἐμφανίσεις αὐτοῦ παρατηροῦνται εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Odenwald, Vogelsgebirge καὶ εἰς τὴν Σαξωνίαν, περαιτέρω δὲ εἰς μικροὺς ἀδένας ἐντὸς ἡφαιστείων ἀναβλημάτων τῆς λίμνης Laach, τῆς Somma κλπ. Γ. Β.

νεφελινικός, —ή, —όν. Χαρακτηρισμός, τὸν ὁποῖον λαμβάνουν ἰδίως τὰ πυριγενῆ πετρώματα, πλουτώνια ἢ ἡφαιστειογενῆ, τὰ ὁποῖα, ἐκτὸς τῶν συνήθων ὀρυκτολογικῶν συστατικῶν, περιέχουν προσέτι καὶ νεφελίνην. Τὰ πετρώματα αὐτὰ εἶναι τὰ κάτωθι:

—νεφελινικὸς ἀπλίτης (Nephelinaplit), ἢ **φογιαϊτικὸς ἀπλίτης** *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα λευκότεφρον μὲ λάμψιν ἐλαφρῶς στεατώδη, τοῦ ὁποίου ἡ μὲν θεμελιώδης μᾶζα, πανιδιόμορφος, συνίσταται ἀπὸ ὀρθόκλαστον καὶ νεφελίνην μὲ ὀλίγον ἀλβίτην καὶ μὲ πολὺν σοδάλιθον ἢ νοσεάνην, οἱ δὲ φαινοκρύσταλλοι ἀποτελοῦνται ἀπὸ μικροπερθίτην καὶ ἀπὸ ἄστριον, νεφελίνην καὶ βιοτίτην, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ τελευταῖος ἀντικαθίσταται ἐνίοτε μὲ αὐγιρίνην ἢ αὐγιρινικὸν αὐγίτην. Ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν φλεβογενῶν φογιαϊτικῶν πετρωμάτων τῆς περιοχῆς τοῦ Rio de Janeiro καὶ τῆς Serra dos Poços de Caldas εἰς τὴν χώραν τοῦ S. Paulo τῆς Βραζιλίας, ἀπαντᾷ δὲ καὶ εἰς τὴν Nea Jersey καὶ τὴν Μαδαγασκάρην.

— νεφελινικὸς βασάλτης (Nephelinbasalt) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα ἡφαιστειογενές, τοῦ ὁποίου τὰ οὐσιώδη ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ εἶναι νεφελίνης καὶ ὀλιβίνης. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ὄρους Löbau τῆς Σαξωνίας, ὑπὸ μορφὴν δὲ φλεβῶν ἐντὸς τοῦ κρητιδικοῦ ψαμμίτου παρὰ τὴν Wartenberg εἰς τὴν Βοημίαν.

—νεφελινικὸς γνεύσιος (Nephelingneis) *[Πετρογραφ.]*. Πέτρωμα κρυσταλλοσχιστῶδες, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν γνευσίων. Χαρακτηρίζεται ἐκ τῆς πλουσίας περιεκτικότητος αὐτοῦ εἰς νεφελίνην, ἐκ δὲ τῶν ἐγχρόων ὀρυκτολογικῶν συστατικῶν περιέχει κυρίως χαστιγγίτην, προσέτι δὲ καὶ αὐγιρίνην ἢ βιοτίτην. Οἱ ἄστριοι ἀντιπροσωπεύονται διὰ τοῦ μικροκλινοῦς καὶ τοῦ ἀλβίτου, ὡς ἐπουσιώδη δὲ ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ παρατηροῦνται λοσίτης, ἀλλανίτης, τιτανίτης καὶ μελανίτης. Παρουσιάζει ἱστὸν συνήθως λεπτοκοκκώδη γρανοβλαστικὸν καὶ ἀπαντᾷ κυρίως εἰς τὴν Μαδαγασκάρην ὡς ἔνστρωσις ἐντὸς κανονικοῦ μαρμαρυγιακοῦ γνευσίου.

—νεφελινικὸς δολερίτης (Nephelindolerit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα ἡφαιστειογενὲς τῆς οἰκογενείας τῶν νεφελινιτῶν. Συνίσταται ἀπὸ νεφελίνην καὶ τιτανιοῦχον αὐγίτην, περιέχει δὲ καὶ σανίδινον καὶ ὀλιβίνην, λευκίτην καὶ ἀπατίτην, ἐν μέρει δὲ καὶ σιδηροξείδια καὶ τιτανίτην. Ἀπαντᾷ παρὰ τὸ Rossdorf πλησίον τῆς Darmstadt καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Vogelsberg, τῶν Orzgebirge καὶ ἀλλαχοῦ πάντοτε ἐντὸς νεφελινικοῦ βασάλτου.

—νεφελινικὸς μελιλιθικὸς βασάλτης (Nephelinmelilith basalt) *[Πετρογρ.]*. Ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ νεφελινικοῦ βασάλτου, χαρακτηριζομένην ἐκ τῆς περιεκτικότητος αὐτοῦ εἰς μελίλιθον. Μεγαλυτέρα περιεκτικότης εἰς μελίλιθον μετατρέπει τὸ πέτρωμα τοῦτο εἰς μελιλιθικὸν βασάλτην. Ἡ περαιτέρω διάκρισις αὐτοῦ ἀπὸ τὸν νεφελινικὸν βασάλτην συνίσταται εἰς τὴν παρουσίαν πολλάκις ἀφθόνου περοβσκίτου, καθὼς καὶ μικρᾶς ποσότητος χρωμίτου. Ἀπαντᾷ ἰδίως εἰς τὴν περιοχὴν τῆς νοτίου Βάδης, S. Leipferdingen, Hohenegg, S. Immendingen καὶ ἀλλαχοῦ.

— νεφελινικὸς μονζονίτης (Nephelinmonzonit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα πυριγενὲς πλουτώνιον τῆς οἰκογενείας τῶν συηνιτῶν. Ἀποτελεῖ κοκκῶδες συσσωμάτωμα ἀπὸ ἀνορθόκλαστον, βασικὸν λαβραδορίτην, ἐλαιόλιθον, τιτανιοῦχον αὐγίτην καὶ μαγνητίτην, βαρκεβικίτην καὶ ἀπατίτην, ἐντὸς τοῦ ὁποίου διακρίνονται βελονίδια βαρκεβικίτου μήκους μέχρι 5 χλμ. Ἀπαντᾷ κυρίως εἰς τὴν Μαδαγασκάρην, παρετηρήθη δὲ καὶ εἰς τὸ Kadi-Kalé τοῦ νομοῦ Σμύρνης καὶ ἀλλαχοῦ.

— νεφελινικὸς συηνίτης (Nephelinsyenit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα πυριγενὲς πλουτώνιον. Συνίσταται ἀπὸ ἀλκαλιοῦχον ἄστριον μὲ νεφελίνην ἢ ἐλαιόλιθον, χαρακτηρίζεται δὲ ἐκ τῆς μικρᾶς του περιεκτικότητος εἰς ἔγχροα ὀρυκτολογικὰ συστατικά. Ὡς ἐπουσιώδη ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ συνηθέστατα εἶναι ὁ σοδάλιθος ἢ ὁ καγκρινίτης καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ὁ μαρμαρυγίας καὶ μέλη τινὰ τῆς ὁμάδος τῆς ἀμφιβόλου καὶ τῶν πυροξένων, σπανιώτερον δὲ τὰ σιδηροξείδια, ὁ ἀπατίτης καὶ τὸ ζιρκόνιον, καθὼς καὶ ὁ τιτανίτης. Ὁ νεφελινικὸς συηνίτης παρουσιάζει εὐρυτάτην ἀνάπτυξιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Ἐμφανίζεται ὑπὸ μορφὴν μεγάλων πυριγενῶν μαζῶν, λακκολίθων ἢ καὶ φλεβῶν καὶ ὑποδιαιρεῖται εἰς εἰδικὰς κατηγορίας πετρωμάτων, ἀναλόγως τῶν ἐπὶ μέρους ὀρυκτολογικῶν του συστατικῶν καὶ τοῦ ἱστοῦ αὐτοῦ.

Digitized by Google

—**νεφελινικὸς τεφρίτης** (Nephelintephrit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα ἡφαιστειογενές, τοῦ ὁποίου τὰ οὐσιώδη ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ εἶναι πλαγιόκλαστον καὶ νεφελίνης μὲ αὐγίτην καὶ ἀκμίτην. Τὸ πλαγιόκλαστον ἀνήκει εἰς τὸ λαβραδόριον, ἀποτελεῖ δὲ συστατικὸν τῆς θεμελιώδους μάζης τοῦ πετρώματος, ἡ ὁποία ἐκτὸς αὐτοῦ περιέχει καὶ νεφελίνην, μονοκλινῆ πυρόξενον καὶ σιδηροξείδια, ἐνῷ ὡς πορφυριτικοὶ κρύσταλλοι διακρίνονται ὁ βυτωβνίτης καὶ ὁ αὐγίτης. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Kaiserstuhl, εἰς τὰς κεντρικὰ ὄρη τῆς Βοημίας, ἰδίως ὅμως εἰς τὰς Ἀζόρας, τὰς Καναρίους νήσους καὶ ἀλλαχοῦ. Γ. Β.

νεφελινίτης (ὁ) (Nephelinit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα ἡφαιστειογενὲς ἱστοῦ συνήθως πορφυριτικοῦ. Συνίσταται ἀπὸ πορφυριτικοὺς κρυστάλλους πυροξένων καὶ νεφελίνου, πολλάκις μὲ χαουΐνην καὶ σπανίως τιτανίτην καὶ μελανίτην, καὶ ἀπὸ θεμελιώδη μᾶζαν στιφράν, ἡ ὁποία εἰς τὴν ὁλοκρυσταλλικὴν κατάστασιν αὐτῆς ἀποτελεῖται συνήθως ἀπὸ νεφελίνην, ἐνίοτε μὲ σιανίδινον, ἀπὸ μικρολίθους αὐγιρινικοῦ αὐγίτου, ἐπίσης δὲ καὶ ἀπὸ αἰγιρίνην, διοψίδιον, περοβσκίτην καὶ σιδηροξείδια. Οἱ πορφυριτικοὶ κρύσταλλοι τῶν πυροξένων ἀνήκουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὸν αἰγιρινικὸν αὐγίτην καὶ μόνον εἰς ὡρισμένας ἐμφανίσεις τοῦ πετρώματος συνίστανται ἀπὸ τιτανιοῦχον αὐγίτην. Ἀπαντᾷ κυρίως εἰς τὰ ἡφαίστεια τῆς ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, εἰς τὸ ἡφαίστειον Etinde τοῦ Kamerun καὶ ἀλλαχοῦ, εἰς τὴν Εὐρώπην δὲ εἰς τὸ Monte Vulture παρὰ τὸ Melfi. Ὁ νεφελινίτης, ἀναλόγως τῆς παρουσίας ὡρισμένων ὀρυκτολογικῶν συστατικῶν ἐντὸς τῆς μάζης αὐτοῦ, λαμβάνει καὶ εἰδικὰς ὀνομασίας, καλούμενος *λευκιτικὸς νεφελινίτης, μελιλιθικὸς νεφελινίτης* κλπ. Γ. Β.

νεφέλιον (τό)· μικρὰ νεφέλη· || λεπτοτάτη θολερότης τοῦ κερατοειδοῦς τοῦ ὀφθαλμοῦ· || τὰ ἐφιστάμενα τοῖς οὔροις.

νεφέλιον (τὸ) *[Ἀστρον.]*. Χημικὸν στοιχεῖον ἐκ τῶν ἀγνώστων ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀνεκαλύφθη ἐκ τοῦ φάσματός του κατὰ τὰς φασματοσκοπικὰς παρατηρήσεις τῶν νεφελοειδῶν, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομά του.

Τὸ ὑποτιθέμενον τοῦτο νέον στοιχεῖον χαρακτηρίζεται ὑπὸ δύο ζωηρῶν πρασίνων γραμμῶν, καλουμένων συνήθως N_1 καὶ N_2, εἰς τὰς ὁποίας κυρίως ὀφείλουσι τὸ πράσινον χρῶμά των πάντες οἱ ἀεριώδεις νεφελοειδεῖς. Πλὴν τῶν γραμμῶν τούτων, εἰς τὸ ὑπεριῶδες τμῆμα τοῦ φάσματος τῶν νεφελοειδῶν ὑπάρχει ἓν ζωηρὸν ζεῦγος γραμμῶν λλ3726,16 καὶ λλ3728,91, ὡς καὶ διάφοροι ἄλλαι ἀσθενέστεραι, εἰς τὰς ὁποίας ὅμως ἡ φωτογραφικὴ πλὰξ εἶναι λίαν εὐπαθής.

Πᾶσαι αἱ γραμμαὶ αὗται δὲν κατωρθώθη μέχρι τοῦδε νὰ παραχθῶσι τεχνητῶς ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ, μολονότι δὲ ἀνευρίσκονται εἰς τὰ φάσματα ὅλων τῶν ἀεριωδῶν νεφελοειδῶν, ἐν τούτοις ποικίλλουσι κατ' ἔντασιν ἀπὸ νεφελοειδοῦς εἰς ἄλλον, ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι ὀφείλονται εἰς διάφορα αἴτια ἢ μᾶλλον ὅτι ἀντιστοιχοῦσιν εἰς διαφόρους καταστάσεις ἐνδοατομικῆς ἐνεργείας.

Κατὰ νεωτάτας ἐν τούτοις ἐρεύνας φαίνεται ὅτι τὸ νεφέλιον δὲν ἀποτελεῖ νέον τι στοιχεῖον, ἀλλ' εἶναι ὀξυγόνον καὶ ἄζωτον ἐν ιοντώσει ὑπὸ ἐξόχως χαμηλὴν πίεσιν, ὁποία ἐπικρατεῖ εἰς τοὺς νεφελοειδεῖς καὶ εἰς τὸ ἡλιακὸν στέμμα. Σ. Π.

νεφέλιον (τὸ) (Nephelium) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σαπινδοειδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους ἢ δένδρα ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς γῆς. Ἐκ τῶν 25 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος καὶ ὧν τὰ περισσότερα εἶναι δένδρα δασικά, κοσμητικὰ καὶ τινα ὀπωροφόρα, ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *Νεφέλιον τὸ ἀρκειοειδὲς* (Nephelium lappaceum), ἰθαγενὲς δασικὸν δένδρον τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Μαλαισίας. *Νεφέλιον τὸ λίτσιον* (Nephelium Litchii), ἰθαγενὴς θάμνος κοσμητικὸς τῆς Κίνας, τῆς Κοχιχίνας καὶ τῶν Φιλιππίνων νήσων. *Νεφέλιον τὸ λογγανὸν* (Nephelium Longanii), ἰθαγενὲς δένδρον ὀπωροφόρον τῆς Κίνας καὶ τῶν Ἰνδιῶν. *Νεφέλιον τὸ πτερωτὸν* (Nephelium pinnatum), ἰθαγενὴς θάμνος τῶν Φιλιππίνων νήσων, καὶ *νεφέλιον τὸ ὑψικάρηνον* (Nephelium excelsum), ἰθαγενὲς δένδρον, λίαν κοσμητικόν, τῆς Νέας Ζηλανδίας. Πάντα τὰ εἴδη πολλαπλασιάζονται διὰ σπορᾶς. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοφ.]* Λείψανα τῶν φυτῶν τούτων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς μέσης καὶ νοτίου Εὐρώπης τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ. Ἐν Ἑλλάδι λείψανα τοῦ εἴδους *νεφέλιον Jovis* εὑρέθησαν ἐντὸς τῶν τριτογενῶν στρωμάτων τῆς λιγνιτοφόρου λεκάνης τῆς Κύμης Εὐβοίας. Γ. Κ. Γ.

Νεφέλιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Παράλιον χωρίον τῆς Κιλικίας μεταξὺ Κράγου καὶ Νησιαζούσης ἄκρας (Σταδ. Μεγ. θαλάσ. § 201). Κατὰ τὸν Λίβιον (33,20) καὶ ἀκρωτήριον (Nephelida), κατὰ δὲ τὸν Πτολεμαῖον *Νεφελὶς* (Ε, η, 1). Ἀνώνυμον νῦν, σημειοῦται ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ χάρτου μὲ τὴν ἀρχαίαν παρὰ τῷ Πτολεμαίῳ ὀνομασίαν του (Nephelis promontory: πλάτ. 36°06′ Β., μήκ. 32°32′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 237: Kara Burnù to Karadash Burnù). Ἀπέχει τοῦ Ἀνεμουρίου 16 μίλ. Δ.ΒΔ. Σ. Ε. Λ.

νεφελὶς (ἡ) (Nephelis) *[Ζῳολ.]*. Γένος σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βδελλῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *γναθοβδελλιδῶν*, περιλαμβάνον μικρὰς βδέλλας μὲ σῶμα ἐπίμηκες, κυλινδρικόν, διαφανὲς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, καὶ δύο ζεύγη μικροτάτων ὀφθαλμῶν. Γνωστὰ εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐνδιαιτώμενα παρὰ τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς λίμνας. Δ. Ν. Π.

Νεφελὶς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]* βλ. *Νεφέλιον*.

νεφελοβατῶ (—*έω*)· βαίνω, βαδίζω ἐπὶ τῶν νεφελῶν· || *μεταφ.* εὑρίσκομαι μακρὰν τῆς πραγματικότητος, ματαιοπονῶ.

νεφελοειδὴς (ὁ, ἡ), —*ὲς* (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς νεφέλην, νεφελώδης: «νεφελοειδεῖς ἀστέρες».

— **νεφελοειδεῖς**, ἢ ***νεφελώματα***, ἢ ***νεφελότητες*** (ἀγγλ. Nebulae, γαλλ. Nebuleuses, γερμ. Nebel) *[Ἀστρον.]*. Κατηγορία οὐρανίων σωμάτων μεγίστης σπουδαιότητος. Τινὲς ἐκ τῶν λαμπρῶν νεφελοειδῶν, ὡς οἱ τῆς Ἀνδρομέδας, τοῦ Βορείου Τριγώνου, τοῦ Ὠρίωνος, τῆς Ἀργοῦς, εἶναι ὁρατοὶ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ὡς ἀμυδραὶ φωτειναὶ νεφέλαι, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα. Γενικῶς, οἱ νεφελοειδεῖς εἶναι ἀντικείμενα ἀμυδρὰ καὶ μόνον διὰ τηλεσκοπίων ὁρατά, ἡ δὲ πραγματικὴ καὶ συστηματικὴ ἔρευνα αὐτῶν ἤρχισε μόνον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς φωτογραφίας εἰς τὴν ἀστρονομίαν. Ἡ ἀμυδρότης καὶ ἡ φύσις τῶν νεφελοειδῶν εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ καθιστᾷ τὴν παρατήρησιν αὐτῶν δι' ὀπτικοῦ τηλεσκοπίου σχεδὸν ἀδύνατον καὶ ἀξίαν οὐχὶ πολλῆς σημασίας. Παρατηρήσεις νεφελοειδῶν λείπουν σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν ἐκ τῶν ἀρχαίων κειμένων.

Ὁ Πτολεμαῖος ἐν τῇ «Μεγάλῃ Μαθηματικῇ Συντάξει τῆς Ἀστρονομίας» (Almagest) ἀναφέρει ἓξ νεφελοειδῆ ἀντικείμενα ὑπὸ τὸ ὄνομα «stella nebulosa», τὰ ὁποῖα, ὡς ἀπεδείχθη βραδύτερον, δὲν εἶναι νεφελοειδεῖς, ἀλλ' ἀστρικὰ σμήνη, ὡς τὸ τῆς Κυψέλης (Praesepe), τὸ διπλοῦν σμῆνος τοῦ Περσέως, τὸ λαμπρὸν σμῆνος Messier 7 εἰς τὴν οὐρὰν τοῦ Σκορπίου κλπ. Ὁ λαμπρὸς νεφελοειδὴς τῆς Ἀνδρομέδας ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Al Sufi κατὰ τὸν Ι' μ. Χ. αἰῶνα. Εἶναι περίεργον ὅτι ὁ Γαλιλαῖος, ὅστις προέβη εἰς ἐπισταμένην ἔρευναν τοῦ ἀστερισμοῦ Ὠρίωνος, δὲν ἀναφέρει τὸν ὁμώνυμον νεφελοειδῆ, ὅστις ἀνεκαλύφθη τὸν Δεκέμβριον 1610 ὑπὸ τοῦ Peiresc de Provence. Δύο ἔτη βραδύτερον ὁ Simon Marius ἐν Γερμανίᾳ ἀνεκάλυψε τὸν νεφελοειδῆ τῆς Ἀνδρομέδας.

Ἡ τηλεσκοπικὴ ὄψις τῶν ἀμυδρῶν νεφελοειδῶν ὁμοιάζει συνήθως πρὸς τὴν τῶν κομητῶν, πολλάκις δὲ νεφελοειδεῖς ἐκλαμβάνονται ὡς κομῆται ὑπὸ πρωτοπείρων. Ἡ διάκρισις ἐν τούτοις μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν οὐρανίων σωμάτων εἶναι λίαν ἁπλῆ καὶ εὔκολος, διότι οἱ μὲν κομῆται, σώματα πολὺ πλησίον ἡμῶν, μεταβάλλουν θέσιν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ λαμπρότητα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ταχέως, ἐνῷ οἱ νεφελοειδεῖς, εὑρισκόμενοι εἰς μεγάλας ἀποστάσεις, διατηροῦν τὰς σχετικάς των θέσεις ὡς πρὸς τοὺς περὶ αὐτοὺς ἀπλανεῖς. Ἐνίοτε, ἀμυδροὶ νεφελοειδεῖς συγχέονται πρὸς ἀμυδρὰ ἀστρικὰ σμήνη (clusters), ἀπαιτεῖται δὲ ἰσχυρὸν τηλεσκόπιον διὰ νὰ διακρίνῃ τις μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν κατηγοριῶν.

Ὁ πρῶτος κατάλογος νεφελοειδῶν καὶ ἀστρικῶν σμηνῶν συνετάχθη τῷ 1781 ὑπὸ τοῦ Γάλλου ἀστρονόμου Messier, περιέχων ἐν ὅλῳ 103 ἀντικείμενα—τὰ λαμπρότερα—, περιλαμβανόμενα μεταξὺ +70° καὶ—35° ἀποκλίσεως. Τῷ 1783 ὁ sir William Herschel, βοηθούμενος ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς του Caroline, ἤρχισε συστηματικὴν ἔρευναν τοῦ οὐρανοῦ, ἥτις ἔφερεν εἰς φῶς πλέον τῶν 2500 νεφελοειδῶν καὶ ἀστρικῶν σμηνῶν. Αἱ παρατηρήσεις τοῦ Herschel ἐσυνεχίσθησαν εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του sir John Herschel, διὰ τοῦ ἰδίου τηλεσκοπίου (διαμ. 45 ἐκ.) τοποθετηθέντος εἰς τὸ Ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος ἐν ἔτει 1834. Τριάκοντα ἔτη βραδύτερον (1864) ὁ sir John Herschel ἐδημοσίευσε «Γενικὸν κατάλογον», περιλαμβάνοντα ὑπὲρ τοὺς 5.000 νεφελοειδεῖς καὶ ἀστρικὰ σμήνη, ἐξ ὧν ὑπὲρ τοὺς 4.500 ἀνεκαλύφθησαν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Herschel. Ὁ κατάλογος οὗτος αὐτὸς κατεστάθη ὑπὸ τοῦ «Νέου γενικοῦ καταλόγου» (N. G. C.=New General Catalogue), δημοσιευθέντος ἐν Ἀγγλίᾳ τῷ 1888 ὑπὸ τοῦ J. L. E. Dreyer καὶ περιλαμβάνοντος, κατόπιν συμπληρώσεως διὰ δύο παραρτημάτων, γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Index Catalogue I, II», ὑπὲρ τὰς 13.000 νεφελοειδῶν καὶ σμηνῶν.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ὁ lord Rosse ἐν Ἰρλανδίᾳ, τῇ βοηθείᾳ τοῦ μεγάλου κατοπτρικοῦ του τηλεσκοπίου (διαμ. 1,80 μ.), ἐμελέτησε τὴν μορφὴν τῶν νεφελοειδῶν καὶ ἀνεκάλυψε τοὺς σπειροειδεῖς νεφελοειδεῖς (Spiral Nebulae). Εἴς τινας ἐκ τῶν λαμπρῶν νεφελοειδῶν ὁ Rosse ἔδωκεν ἰδιαίτερα ὀνόματα, διατηρούμενα μέχρι σήμερον (λ. χ. Γλαῦξ, Καρκίνος, Ἀλτὴρ κλπ.). Ἐν συνεχείᾳ ὁ Ἄγγλος ἀστρονόμος Lassell ἐμελέτησε τὴν μορφὴν τῶν νεφελοειδῶν τῇ βοηθείᾳ κατοπτρ… τηλεσκοπίου 60 ἐκ. διαμέτρου, ὅπερ ἐγκατέστη… πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐν Μάλτᾳ. Ἡ πρώτη ἐ… τυχὴς φωτογραφία νεφελοειδοῦς ἐλήφθη ὑπὸ τ… Henry Draper ἐκ Νέας Ὑόρκης τῷ 1880. Οὗτ… κατώρθωσε νὰ φωτογραφήσῃ, τῇ βοηθείᾳ διοπτ… κοῦ τηλεσκοπίου (διαμ. 27 ἐκ.), τὸν νεφελοειδῆ … Ὠρίωνος μὲ χρόνον ἐκθέσεως 51 πρώτων λεπτ… Τὸν Draper ἠκολούθησαν οἱ Common καὶ Isa… Roberts ἐν Ἀγγλίᾳ, οἱ Keeler, Barnard καὶ Bai… ἐν Ἀμερικῇ, ὁ Wolf ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἄλλοι.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν νεφελοειδῶν εἶναι καταπληκτ…κῶς μέγας. Ὁ F. Sears (1914, Mt Wilson) ὑπελ…γισεν ὅτι περὶ τοὺς 300.000 νεφελοειδεῖς δύναντ… νὰ φωτογραφηθοῦν ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ οὐρανο… διὰ κατοπτρικοῦ τηλεσκοπίου (1μ.50 διαμ.) ἐ… εὐπαθῶν φωτογραφικῶν πλακῶν ἐκτιθεμένων ἐ… 1 ὥραν. Ὁ Hubble (Mt Wilson) ὑπελόγισεν … οἱ ἀνωτέρω 300.000 νεφελοειδεῖς εὑρίσκονται κα…τεσπαρμένοι εἰς σφαῖραν ἔχουσαν κέντρον τὸ… ἥλιον καὶ ἀκτῖνα μὴ ὑπερβαίνουσαν τὰ 78.000.00… ἔτη φωτός. Τὸ μέγα κατοπτρικὸν τηλεσκόπιον τοῦ… ἀστεροσκοπείου Mt Wilson ἐν Καλιφορνίᾳ, δι…μέτρου 2μ.52, δύναται ὑπὸ καταλλήλους συνθή…κας νὰ φθάσῃ εἰς σφαῖραν ἀκτῖνος 140.000.0… ἐτῶν φωτός, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὑπολογίζεται ὅτ… ὑπάρχουν ὑπὲρ τοὺς 2.000.000 νεφελοειδεῖς. Σφαῖ… ἀκτῖνος 140.000.000 ἐτῶν φωτὸς παριστᾷ ἐπὶ τοῦ… παρόντος τὰ ὅρια τοῦ διαστήματος μέχρι τ… ὁποίων ἔχει εἰσδύσει τὸ μεγαλύτερον τηλεσκόπιο…

Διαίρεσις τῶν νεφελοειδῶν. Ἐπὶ τῇ βάσει τ… τελευταίων ἐρευνῶν ὁ Hubble ὑποδιαιρεῖ τοὺς νε…φελοειδεῖς εἰς δύο μεγάλας ὁμάδας: 1) *γαλαξιακ…* καὶ 2) *ἐξωγαλαξιακούς*. Οἱ πρῶτοι εὑρίσκονται ἐντ… τοῦ Γαλαξίου καὶ ἀποτελοῦν μέλη αὐτοῦ, ἐνῷ … δεύτεροι εὑρίσκονται ἐκτὸς αὐτοῦ εἰς μεγάλας ἀπο…στάσεις. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἐξωγαλαξιακο… οἱ γαλαξιακοὶ νεφελοειδεῖς εἶναι λίαν εὐάριθμ… ἀνερχόμενοι εἰς ὀλίγας μόνον ἑκατοντάδας.

Γαλαξιακοὶ νεφελοειδεῖς. Ὑποδιαιροῦνται εἰ… πλανητικούς, διαχύτους, σκοτεινοὺς καὶ μεταβλητ…

Πλανητικοὶ νεφελοειδεῖς. Ὠνομάσθησαν οὕτω ὑ… τοῦ Herschel, διότι ὁμοιάζουν πρὸς πλανήτ… ὅταν παρατηρῶνται διὰ τηλεσκοπίου μετρίας ἰσχ… Ἡ μορφή των εἶναι σφαιρικὴ ἢ ἐλλειψοειδ… Τὸ φαινόμενον μέγεθός των ποικίλλει μεγάλ… Ἐνίοτε εἶναι τόσον μικρόν, ὥστε συγχέονται πρ… ἀπλανεῖς. Μεγάλοι πλανητικοὶ νεφελοειδεῖς εἶ… σπάνιοι καὶ ἀμυδροί, Παραδείγματα: N.G.C 7… ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Ὑδροχόου, N.G.C. 6853 (Ἀλ…τήρ), N.G.C. 3587 (Γλαῦξ). Ὁ ἀριθμὸς τῶν γν…στῶν νεφελοειδῶν τῆς κατηγορίας αὐτῆς ἀνέρχ…ται μόλις εἰς 130. Οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν ἔχουν ε… τὸ κέντρον ἀστέρα. Ὅταν ὁ κεντρικὸς ἀστὴρ εἶ… ἀφανής, ὑπάρχει συνήθως ἔνδειξις σκοτεινῆς ὕλ… ἥτις πιθανὸν νὰ τὸν ἀποκρύπτῃ. Ἄλλοτε πά… ὁ κεντρικὸς ἀστὴρ εἶναι πολὺ λαμπρότερος τ… νεφελοειδοῦς καὶ ὀνομάζεται κατὰ τὸν Hersc… *νεφελώδης ἀστήρ*. Οἱ δίσκοι τῶν πλανητικῶν νεφε…λοειδῶν φωτογραφούμενοι δεικνύουν πολλὰς λε…πτομερείας. Τινὲς εἶναι φωτεινότεροι εἰς τὴν π…ριφέρειαν, παρέχοντες τὴν ὄψιν δακτυλίου, ὡς … ὁ δακτυλιοειδὴς νεφελοειδὴς τῆς Λύρας (N. G. C. 6720) (σχ. 1). Ἄλλοι παρουσιάζουν δύο ἢ πλ…νας συγκεντρικοὺς δακτυλίους, τινὲς δὲ ἔχουν σ…κοειδῆ μορφήν. Παρατηρούμενοι δι' ὀπτικῶν τη…λεσκοπίων παρουσιάζουν ποικιλίαν χρωμάτων, ἀ… τοῦ ἀσθενοῦς κυανοπρασίνου μέχρι τοῦ ὑπερύθρ…

Αἱ ἀποστάσεις αὐτῶν δὲν εἶναι ἀκριβῶς γν…σταί. Θεωρεῖται σχεδὸν βέβαιον ὅτι αἱ μᾶζαι τ… εἶναι μεγάλαι — μεγαλύτεραι τῶν μαζῶν τῶν λα… προτέρων ἀπλανῶν. Φασματοσκοπικαὶ παρατηρή…σεις ὑποδεικνύουν ὅτι στρέφονται περὶ ἄξονα … περίοδον ποικίλλουσαν μεταξὺ 4.000 καὶ 15.0… ἐτῶν. Οἱ πυρῆνες τῶν μεγάλων πλανητικῶν νε…λοειδῶν ἔχουν φάσμα τύπου Ο (Harvard) μὲ σ…τεινὰς γραμμάς· τὸ φάσμα τῶν μικρῶν νεφελ…δῶν τῆς κατηγορίας αὐτῆς εἶναι συνήθως τύ… Wolf-Rayet. Ἡ πυκνότης των εἶναι ἐκτάκτως μικ…

Διάχυτοι νεφελοειδεῖς. Μορφὴ ἀκανόνιστος. Τ… φαινόμενον μέγεθος καὶ ἡ φαινομένη λαμπρότ… των ποικίλλει μεγάλως. Οἱ λαμπρότεροι τῶν δ…χύτων νεφελοειδῶν εἶναι: 1) τοῦ Ὠρίωνος (σχ. … 2) οἱ δύο νεφελοειδεῖς τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Τοξό… (Mes. 8 καὶ Mes. 20 ἢ Trifid Nebula)· 3) ὁ N.G.C. 7000 (North America Nebula, ὡς ἐκ τοῦ σχήμα…τός του) καὶ N.G.C. 6960, 6992 (Veil nebula) τ… ἀστερισμοῦ τοῦ Κύκνου· 4) ὁ μέγας νεφελοειδ… ὁ περιβάλλων τὸν ἀστέρα η Ἀργοῦς (Keyh… Nebula) (σχ. 3)· 5) Mes. I εἰς τὸν ἀστερισμὸν τ… Ταύρου (Καρκίνος), ὅστις ὑπό τινων θεωρεῖται … πλανητικὸς νεφελοειδής, καὶ 6) οἱ νεφελοειδεῖς τ… Πλειάδων (σχ. 4). Ἡ πυκνότης τῶν διαχύτων νε…φελοειδῶν εἶναι ἐκτάκτως μικρά. Αὕτη, προχει…νου τοῦ νεφελοειδοῦς τοῦ Ὠρίωνος, ὑπολογίζετ… εἰς ἓν ἑκατομμυριοστὸν τοῦ κενοῦ, ὅπερ παρῆχ… τεχνητῶς ἐπὶ τῆς γῆς. Κατὰ τὸν Kapteyn, ἡ ἀπό…στασίς του ἀφ' ἡμῶν ἀνέρχεται εἰς 600 ἔτη φωτό… Ἡ ἀπόστασις τῶν διαχύτων νεφελοειδῶν ποι…λει μεταξὺ 326 ἐτῶν φωτὸς (Πλειάδες) καὶ … Αἱ διάμετροι αὐτῶν εἶναι μεγάλαι. Ἡ πραγματ…

Digitized by Google

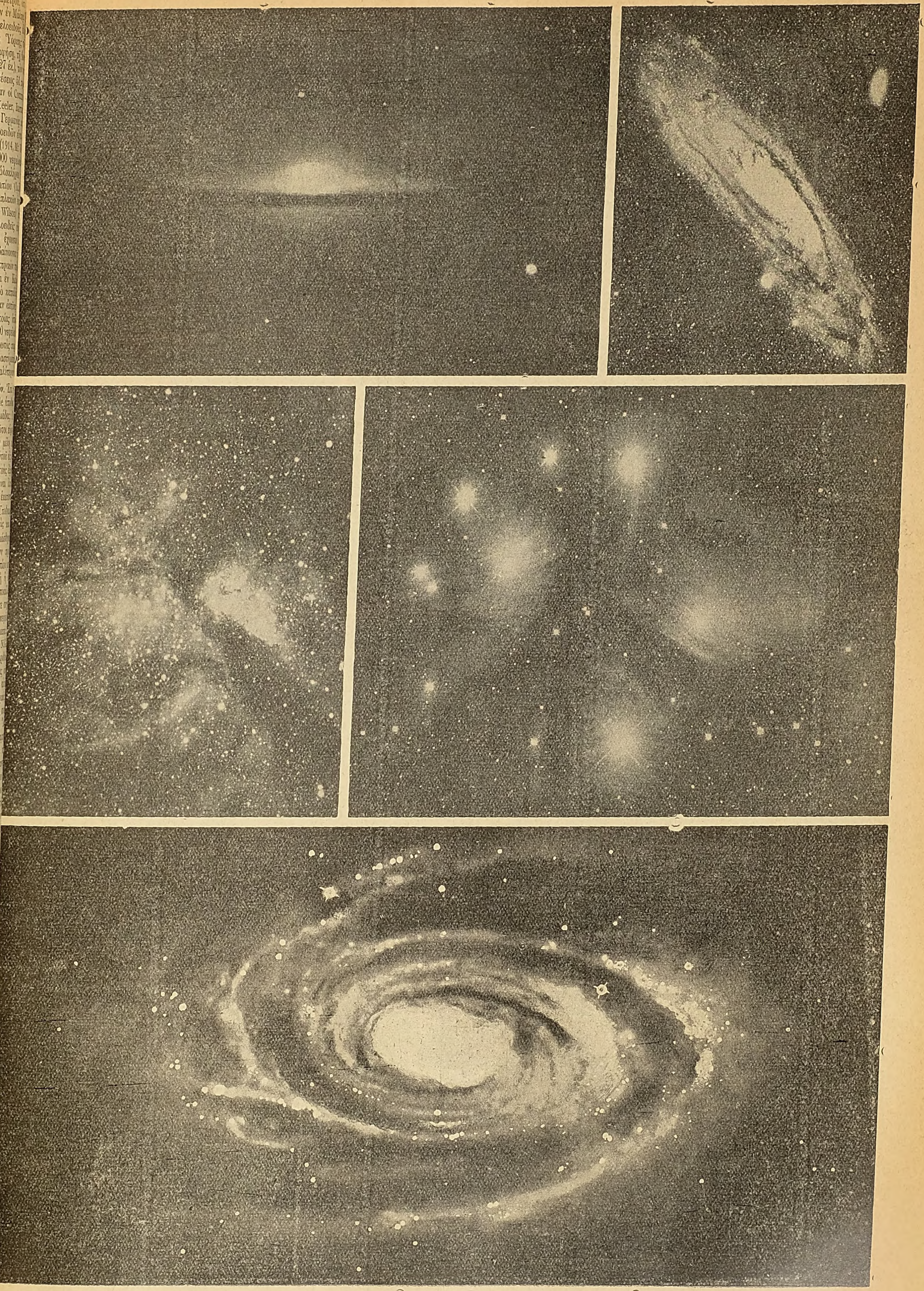

ω: 1) Νεφελοειδὴς σπειροειδὴς N. G. C. 4594 τοῦ ἀστερισμοῦ τῆς Παρθένου. [Φωτογραφία Ἀστεροσκοπείου Mt Wilson.] 2) Νεφελοειδὴς τῆς Ἀνδρο-μέδας (Mes. 31). [Φωτογραφία Ritcey. Ἀστεροσκοπεῖον Yerkes.] Μέσον: 1) Νεφελοειδὴς τῆς Ἀργοῦς. [Φωτογραφία Bailey. Ἀστεροσκοπεῖον Harvard.] 2) Νεφελοειδὴς τῶν Πλειάδων. [Φωτογραφία Ἀστεροσκοπείου Yerkes.] Κάτω: Ὁ μέγας σπειροειδὴς νεφελοειδὴς τῆς Μεγάλης Ἄρκτου.

Digitized by Google

Digitized by Google

διάμετρος τοῦ νεφελοειδοῦς τοῦ Ὠρίωνος ἀνέρχεται εἰς 10 ἔτη φωτός, ἡ δὲ τοῦ νεφελοειδοῦς 30 Doradus (Looped Nebula), εὑρισκομένου ἐντὸς τῆς Μεγάλης Νεφέλης τοῦ Μαγγελάνου, ὑπελογίσθη ὑπὸ τοῦ Shapley εἰς 130 ἔτη φωτός. Ὁ νεφελοειδὴς οὗτος θεωρεῖται ὡς ὁ μεγαλύτερος τῶν διαχύτων. Αἱ ἀκτινικαὶ ταχύτητες, ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἥλιον, εἶναι μικραί. Ἡ τοῦ νεφελοειδοῦς τοῦ Ὠρίωνος ἀνέρχεται εἰς +17.5 χιλ/δευτ. (τὸ σημεῖον + δηλοῖ ὅτι ὁ νεφελοειδὴς ἀπομακρύνεται τοῦ Ἡλίου).

Αἱ νεώτεραι ἔρευναι ἐπὶ τῶν νεφελοειδῶν, κυρίως ὑπὸ τοῦ Hubble, ἄγουν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἐνέργεια εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλεται τὸ φῶς τῶν νεφελοειδῶν δὲν προέρχεται ἢ μᾶλλον δὲν ἑδρεύει εἰς τοὺς νεφελοειδεῖς, ἀλλ' εἰς τοὺς ἀπλανεῖς, οἵτινες εὑρίσκονται πλησίον ἢ καὶ ἐντὸς αὐτῶν. Ὁ τρόπος καθ' ὃν ἡ ἀκτινοβολία τῶν νεφελοειδῶν προκαλεῖται ὑπὸ τῶν ἀπλανῶν δὲν εἶναι τελείως ἐξηκριβωμένος. Εἰς τινας περιπτώσεις, καθ' ἃς τὸ φάσμα τῶν νεφελοειδῶν εἶναι τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ τοῦ ἀπλανοῦς, τὸν ὁποῖον περιβάλλει (ὡς λ.χ. τοῦ νεφελοειδοῦς τοῦ περιβάλλοντος τὸν ἀστέρα Μερόπην τῶν Πλειάδων), ὁ νεφελοειδὴς δύναται ν' ἀνακλᾷ ἁπλῶς τὸ φῶς τοῦ ἀπλανοῦς. Ἡ ὑπόθεσις ὅμως αὕτη δὲν δύναται νὰ ἔχῃ γενικὸν χαρακτῆρα, διότι τὰ φάσματα τῶν περισσοτέρων νεφελοειδῶν εἶναι τελείως διάφορα τῶν φασμάτων τῶν ἀστέρων πρὸς τοὺς ὁποίους γειτνιάζουν ἢ τοὺς ὁποίους περικλείουν. Φαίνεται μᾶλλον ὅτι ἡ ἐπίδρασις τῆς ἀκτινοβολίας τοῦ ἀστέρος ἐπὶ τῆς ἀραιοτάτης μάζης τοῦ νεφελοειδοῦς διεγείρει τὰ ἄτομα αὐτῆς καὶ προκαλεῖ τὴν ἀκτινοβολίαν των.

Τὸ φάσμα τῶν πλανητικῶν καί τινων ἐκ τῶν διαχύτων νεφελοειδῶν συνίσταται ἐκ (λαμπρῶν) φωτεινῶν γραμμῶν (φάσμα ἀερίων). Τῶν λοιπῶν διαχύτων τὸ φάσμα εἶναι συνεχές. Οἱ πλανητικοὶ καὶ διάχυτοι νεφελοειδεῖς συνήθως καλοῦνται ἀεριώδεις. Αἱ γραμμαὶ (ραβδώσεις) τοῦ φάσματος εἶναι εὐκρινεῖς καὶ μὲ σαφῆ ὅρια, τοῦθ' ὅπερ ὑποδεικνύει ὅτι προέρχονται ἐξ ἀερίων μικρᾶς πυκνότητος. Ἡ σειρὰ τῶν ραβδώσεων τοῦ ὑδρογόνου εἶναι λίαν καταφανὴς (ἰδίως ἡ ράβδωσις H_β). Αἱ ραβδώσεις τοῦ ἡλίου, ἰονισμένου ἄνθρακος καὶ δὶς-ἰονισμένου ἀζώτου ἀπαντοῦν συνήθως. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ραβδώσεων, παρατηροῦνται εἰς πάντας τοὺς ἀεριώδεις νεφελοειδεῖς ραβδώσεις φωτειναί, τῶν ὁποίων ἡ αἰτία, παρ' ὅλας τὰς ἐρεύνας μιᾶς ἑξηκονταετίας, παρέμενεν ἄγνωστος. Τὰ μήκη κύματος τῶν ραβδώσεων αὐτῶν, ὅλως διάφορα τῶν μηκῶν κύματος τῶν ραβδώσεων τῶν γνωστῶν στοιχείων, ἤγαγον εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ αἰτία αὐτῶν ἦτο ἓν νέον στοιχεῖον, ἀπαντῶν εἰς τοὺς νεφελοειδεῖς. Εἰς τὸ ἄγνωστον αὐτὸ στοιχεῖον εἶχε δοθῆ τὸ ὄνομα νεφέλιον (nebulium). Αἱ σπουδαιότεραι ἐκ τῶν ραβδώσεων τούτων ἔχουν τὸ ἑξῆς μῆκος κύματος: 1) 5.007 καὶ 4.959 (εἰς τὸ πράσινον). Εἰς τὴν ἀστροφυσικὴν αἱ ραβδώσεις αὗται διακρίνονται διὰ τῶν γραμμάτων N_1 καὶ N_2. 2) 3.726 καὶ 3.729 (ζεῦγος εἰς τὸ ὑπεριῶδες) καὶ 3) 6.548 καὶ 6.585 (ζεῦγος εἰς τὸ ἐρυθρόν).

Ἡ ἀνακάλυψις τῆς αἰτίας τῶν ραβδώσεων αὐτῶν ὀφείλεται εἰς τὸν Ἀμερικανὸν φυσικὸν I. Bowen (1928) καὶ εἰς τὴν ἐπίμονον προκαταρκτικὴν ἐργασίαν τῶν H. N. Russell καὶ W. H. Wright, ἀμφοτέρων ἀστρονόμων Ἀμερικανῶν.

Ἡ ἔρευνα τῶν ραβδώσεων αὐτῶν καὶ τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων τοῦ ἑνὸς ζεύγους πρὸς τὰ ἄλλα, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ γεγονὸς ὅτι ἄγνωστα στοιχεῖα μικροῦ ἀτομικοῦ βάρους (ὡς ἐκεῖνα, ἅτινα παρατηροῦνται εἰς τοὺς νεφελοειδεῖς) δὲν ὑπάρχουν, ὑπεδείκνυον ὅτι αἱ ἄγνωστοι ραβδώσεις τῶν νεφελοειδῶν ὀφείλονται εἰς τὰ γνωστὰ ἤδη στοιχεῖα. Τὸ ἐρώτημα ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἐτίθετο ὡς ἑξῆς: Ἐὰν αἱ ραβδώσεις αὗται ὀφείλωνται εἰς γνωστὰ στοιχεῖα, διατί δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παραχθῶσιν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ; Πῶς δὲν ἀπαντοῦν εἰς τὰ φάσματα ἀστέρων πλὴν τῶν νεφελοειδῶν; Ὁ Bowen ἀπέδειξεν ὅτι ἡ αἰτία τοῦ φαινομένου ὀφείλεται εἰς τὴν ἐκτάκτως μικρὰν πυκνότητα τῶν νεφελοειδῶν, παρομοίαν τῆς ὁποίας εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχωμεν εἰς ἐργαστηριακὰ πειράματα. Συμφώνως πρὸς τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Russell, ἐὰν ἡ πυκνότης τοῦ νεφελοειδοῦς τοῦ Ὠρίωνος ἦτο τοιαύτη, ὥστε ἡ μᾶζα ἑνὸς κυβικοῦ χιλιομέτρου ἦτο ἴση πρὸς τὴν μᾶζαν 4 κυβικῶν ἑκατοστομέτρων κοινοῦ ἀέρος, ὁλόκληρος ἡ μᾶζα τοῦ νεφελοειδοῦς θὰ ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε νὰ ἐπιδρᾷ αἰσθητῶς ἐπὶ τῆς κινήσεως τῶν πλησίον εὑρισκομένων ἀστέρων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν συμβαίνει.

Τυγχάνει γνωστὸν ὅτι τὴν στιγμήν, καθ' ἣν ἓν ἄτομον ἐκπέμπει ἀκτινοβολίαν, ἀπαλλάσσεται μέρους τῆς ἐνεργείας διὰ τῆς ὁποίας εἶχε προηγουμένως φορτισθῆ (εἴτε συνεπείᾳ ἀπορροφήσεως φωτὸς ἔκ τινος πηγῆς, εἴτε συνεπείᾳ συγκρούσεως πρὸς ἠλεκτρόνια ἢ ἄλλως). Ἐν ᾗ περιπτώσει τὸ ἄτομον εἶναι ἐλεύθερον ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως, ἡ ἀκτινοβολία εἶναι μονόχρους καὶ δίδει ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐμφάνισιν τῆς ἀντιστοίχου ραβδώσεως εἰς τὸ φάσμα. Ἐὰν ὅμως τὸ ἐν διεγέρσει εὑρισκόμενον ἄτομον δὲν εἶναι ἐλεύθερον ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως, ἀλλὰ τύχῃ νὰ συγκρουσθῇ πρὸς ἐλεύθερον ἠλεκτρόνιον ἢ πρὸ ἄλλο ἄτομον, τότε ἡ ἐνέργειά του δαπανᾶται οὐχὶ πλέον εἰς τὴν παραγωγὴν ἀκτινοβολίας, ἀλλὰ εἰς τὴν μεταβολὴν τῆς κινήσεως ἀμφοτέρων ἢ εἰς τὴν διέγερσιν τοῦ δευτέρου ἀτόμου.

Ἐὰν ἡ πυκνότης τοῦ ἀερίου εἶναι μεγάλη, ὡς λ. χ. ἡ πυκνότης τοῦ ἀέρος, τὸ ἄτομον ἐν τῇ κινήσει του συγκρούεται πρὸς ἄλλα, χιλιάδας ἑκατομμυρίων φορὰς κατὰ δευτερόλεπτον. Ὅταν ἡ πυκνότης τοῦ ἀερίου εἶναι ἠλαττωμένη, ὡς λ.χ. τῶν συνήθων σωλήνων Geissler καὶ Crookes, ὁ ἀριθμὸς τῶν συγκρούσεων, ἂν καὶ σχετικῶς μικρότερος, ἀνέρχεται εἰσέτι εἰς ἑκατομμύρια κατὰ 1δ. Εἰς τοὺς νεφελοειδεῖς ὅμως, λόγῳ τῆς ἐκτάκτως μικρᾶς πυκνότητός των, ὁ χρόνος μεταξὺ δύο διαδοχικῶν συγκρούσεων τοῦ ἀτόμου ἀνέρχεται εἰς ὥρας καὶ ἴσως εἰς ἡμέρας. Γνωρίζομεν προσέτι ὅτι ἡ ζωὴ ἑνὸς ἀτόμου ἐν διεγέρσει εἶναι βραχεῖα, ἀνερχομένη εἰς ἑκατομμυριοστὸν τοῦ δευτερολέπτου. Ἐντὸς σωλῆνος Geissler ἢ Crookes, ἓν ἄτομον ἐν διεγέρσει δύναται νὰ μεταπηδήσῃ ἀπὸ μιᾶς στάθμης διεγέρσεως εἰς ἄλλην καὶ ν' ἀποβάλῃ τὸ φορτίον του πρὶν ἢ συγκρουσθῇ. Μὲ ἄλλους λόγους, ἡ ἐνέργεια τοῦ ἀτόμου ἐν ἀερίῳ ὑπὸ πίεσιν ὁμοίας τῶν σωλήνων Geissler ἢ Crookes, δι' ὧν πειραματιζόμεθα εἰς ἐργαστήρια, καταναλίσκεται ἐν μέρει εἰς ἀκτινοβολίαν καὶ ἐν μέρει εἰς τὰς συγκρούσεις, ἐνῷ εἰς τοὺς νεφελοειδεῖς, ἔνθα αἱ συγκρούσεις εἶναι ἐλάχισται, ἡ ἐνέργεια δαπανᾶται σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν εἰς ἀκτινοβολίαν. Ἐκ τούτου συνάγομεν ὅτι ἐλαττουμένης τῆς πυκνότητος τοῦ ἀερίου αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς τῶν ραβδώσεων εἰς τὸ φάσμα. Αἱ ραβδώσεις τῶν ἀερίων, αἵτινες δὲν ἐμφανίζονται εἰς τὰ φάσματα ἅτινα ἐπιτυγχάνονται ὑπὶ τοὺς συνήθεις ἐργαστηριακοὺς ὅρους, καλοῦνται ἀγγλιστὶ forbidden (=λανθάνουσαι). Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Bowen ἀνεκάλυψεν ὅτι τὸ ὑποτιθέμενον στοιχεῖον νεφέλιον δὲν ἔχει πραγματικὴν ὑπόστασιν, αἱ δὲ ραβδώσεις τοῦ φάσματος τῶν νεφελοειδῶν, αἵτινες ἀπεδίδοντο εἰς αὐτό, ὀφείλονται πράγματι εἰς τὸ ὀξυγόνον καὶ τὸ ἄζωτον, ὡς ἑξῆς:

Ὀξυγόνον ἅπαξ ἰονισμένον	(μήκη κύματος	3726	καὶ	3729)
» δὶς »	(» »	4959	καὶ	5007)
Ἄζωτον ἅπαξ »	(» »	6548	καὶ	6585)

Σκοτεινοὶ νεφελοειδεῖς. Ὅταν ὁ Sir William Herschel προέβη εἰς τὰς περιφήμους παρατηρήσεις του ἐπὶ τῆς διανομῆς τῶν ἀπλανῶν ἐν τῷ οὐρανῷ, ἀνεῦρεν εἰς διάφορα σημεῖα, κυρίως τοῦ Γαλαξίου, κενά, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀστέρων ἦτο ἐλάχιστος ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ γειτνιάζοντα πεδία. Τὰ κενὰ αὐτὰ ἡρμήνευσεν ὡς πεδία πτωχὰ εἰς ἀστέρας καὶ τὰ ὠνόμασε μελανὰς ὀπὰς (black holes). Ἡ ἀνακάλυψις τῆς φύσεως τῶν μελανῶν ὀπῶν ὀφείλεται εἰς τὸν E. E. Bornard, ὁ ὁποῖος ἀπέδειξεν ὅτι πρόκειται περὶ σκοτεινῶν νεφελοειδῶν, οἵτινες ἀποκρύπτουν ἀφ' ἡμῶν τοὺς ὄπισθεν αὐτῶν ἀστέρας καὶ λοιπὰ ἀντικείμενα τοῦ οὐρανοῦ. Τὰς ἐργασίας τοῦ Barnard ἠκολούθησαν οἱ Wolf, Bailey, Hubble καὶ Hagen, εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλεται ἡ διευκρίνισις τοῦ προβλήματος τῶν σκοτεινῶν αὐτῶν μαζῶν. Ὁ μᾶλλον καταφανὴς ἐκ τῶν σκοτεινῶν νεφελοειδῶν εἶναι ὁ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα «σάκκος ἀνθράκων» τοῦ Μαγγελάνου (σχ. 5) μεταξὺ τῶν ἀστέρων α καὶ 6 τοῦ Νοτίου Σταυροῦ (εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον τοῦ οὐρανοῦ). Ἐπίσης σπουδαία ἔκτασις τοῦ οὐρανοῦ περὶ τὸν ἀστέρα ρ Ὀφιούχου εἶναι ὑπερπλήρης διακλαδώσεων σκοτεινῶν νεφελοειδῶν, ἐκπεμπομένων ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου. Αἱ σκοτειναὶ αὗται διακλαδώσεις καθίστανται φωτειναὶ ἐκεῖ, ἔνθα γειτνιάζουν πρὸς λαμπροὺς ἀστέρας. Ἑτερονπαράδειγμα ὡραίου σκοτεινοῦ νεφελοειδοῦς εἶναι ὁ εὑρισκόμενος παρὰ τὸν ἀστέρα ζ Ὠρίωνος, ὅστις ἀποκαλεῖται λόγῳ τῆς μορφῆς του Ἱππεία κεφαλὴ (Horse Head). Κατὰ τὸν Bailey, οἱ σκοτεινοὶ νεφελοειδεῖς εἶναι ἡ αἰτία τῶν φαινομένων ἀνωμαλιῶν τῆς λαμπρότητος τοῦ Γαλαξίου, τῶν πτωχῶν εἰς ἀστέρας ἐκτάσεων τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Κύκνου καὶ τοῦ μεγάλου σκοτεινοῦ χάσματος, ὅπερ διχάζει τὸν Γαλαξίαν κατὰ μῆκος, μεταξὺ τῶν ἀστερισμῶν τοῦ Κύκνου καὶ τοῦ Κενταύρου. Οἱ σκοτεινοὶ νεφελοειδεῖς παρατηροῦνται κυρίως περὶ τὸν γαλαξιακὸν ἰσημερινόν· τινὲς ἐξ αὐτῶν, ἐν τούτοις, ἀνευρέθησαν καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ. Ἡ ἀπόστασις τῶν γνωστῶν σκοτεινῶν νεφελοειδῶν ποικίλλει μεταξὺ 300 καὶ 650 ἐτῶν φωτός, αἱ δὲ διαστάσεις των ὑπερβαίνουν ἐνίοτε τὰ 65 ἔτη φωτός.

Συμφώνως πρὸς τὸν Russell, ἡ σύστασις τῶν σκοτεινῶν νεφελοειδῶν εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν τῶν διαχύτων, δηλαδὴ νέφη λεπτοῦ ἀστρικοῦ κονιορτοῦ, οὗτινος τὰ μόρια εὑρίσκονται εἰς μεγάλας ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεις καὶ συνοδεύονται πολλάκις ὑπὸ μορίων ἀερίων. Τὰ νέφη ταῦτα, πλησίον λαμπρῶν ἀστέρων ἐκπέμπουν ἀκτινοβολίαν καὶ ἐμφανίζονται ὡς διάχυτοι νεφελοειδεῖς. Εὑρισκόμενα μακρὰν ἀστέρων, παραμένουν ὡς σκοτειναὶ μᾶζαι - σκοτεινοὶ νεφελοειδεῖς.

Μεταβλητοὶ νεφελοειδεῖς. Εὐάριθμοι νεφελοειδεῖς παρουσιάζουν μεταβολὰς λαμπρότητος καὶ μορφῆς. Ὡς προκύπτει ἐκ παρατηρήσεων, οἱ νεφελοειδεῖς οὗτοι περικλείουν μεταβλητοὺς ἀστέρας. Οἱ σπουδαιότεροι τῶν νεφελοειδῶν τῆς κατηγορίας αὐτῆς συνδέονται πρὸς τοὺς μεταβλητοὺς ἀστέρας T Ταύρου, R Μονόκερω, R Νοτίου Στεφάνου. Αἱ μεταβολαὶ τῆς λαμπρότητος τῶν νεφελοειδῶν αὐτῶν ὀφείλονται εἰς τὴν μεταβολὴν τῆς λαμπρότητος τῶν ἀστέρων, τοὺς ὁποίους περικλείουν. Ἐν τούτοις, ἡ αἰτία τῆς μεταβολῆς τῆς μορφῆς των, ἥτις εἶναι συνήθως ταχυτάτη, λαμβάνουσα χώραν ἐνίοτε ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας, δὲν εἶναι γνωστή.

Ἐξωγαλαξιακοὶ νεφελοειδεῖς. Οἱ πολυαριθμότεροι καὶ σπουδαιότεροι τῶν νεφελοειδῶν. Ὁ ἀριθμὸς των ἀνέρχεται εἰς ἑκατοντάδας χιλιάδων, αἱ δὲ ἀποστάσεις των ἀφ' ἡμῶν εἶναι τεράστιαι. Τὰ 97 % ἐξ αὐτῶν ἔχουν μορφὴν συμμετρικήν, ὑποδεικνύουσαν περιστροφικὴν κίνησιν περὶ κεντρικὸν πυρῆνα καὶ ὑποδιαιροῦνται εἰς: 1) ἐλλειψοειδεῖς καὶ 2) σπειροειδεῖς. Τὰ λοιπὰ 3 % εἶναι ἐντελῶς ἀκανόνιστοι.

Ἐλλειψοειδεῖς νεφελοειδεῖς. Ἔχουν μορφὴν ἐλλείψεως ἢ φακοῦ. Σφαιρικὴ ἐπίσης μορφὴ παρατηρεῖται εἰς πολλὰς περιπτώσεις. Μολονότι τὸ φάσμα των εἶναι ὅμοιον πρὸς τῶν σπειροειδῶν καὶ ὑποδεικνύει ὅτι τὸ φῶς των προέρχεται ἐξ ἀστέρων, ἐν τούτοις παρατηρήσεις διὰ τῶν μεγαλυτέρων τηλεσκοπίων δεικνύουν, ὅτι ἡ ὑφὴ των εἶναι ὁμοιομερής, ὡς ἡ τῶν διαχύτων νεφελοειδῶν, καὶ ὅτι διὰ τῶν ἰσχυροτέρων μεγεθύνσεων δὲν διαλύονται εἰς ἀστέρας, ὡς συμβαίνει εἰς τοὺς σπειροειδεῖς. Ἡ μορφὴ των ὑποδεικνύει ὅτι ἔχουν κίνησιν περιστροφικήν.

Σπειροειδεῖς νεφελοειδεῖς (Spiral Nebulae). Ἡ σπουδαιοτέρα κατηγορία τῶν νεφελοειδῶν. Ἐκ πρώτης ὄψεως παρουσιάζουν ποικιλίαν μορφῶν· τοῦτο ὅμως ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸ ὅτι διάφοροι σπειροειδεῖς παρουσιάζονται ἡμῖν ὑπὸ διαφόρους γωνίας. Ὁ κυρίως ἢ κανονικὸς σπειροειδὴς εἶναι πεπλατυσμένος ὡς φακὸς ἔχει κεντρικὸν πυρῆνα, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐκπέμπονται δύο σπειροειδεῖς βραχίονες ἐκ διαμέτρου ἀντίθετοι καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου κείμενοι. Ἐνίοτε οἱ νεφελοειδεῖς οὗτοι ἔχουν μορφὴν λογαριθμικῆς ἕλικος. Εἰς πλείστους σπειροειδεῖς, οὓς βλέπομεν πλαγίως (σχ. 6), παρατηρεῖται σκοτεινὴ ζώνη κοσμικῆς ὕλης ἔξω τῶν βραχιόνων καὶ ἐνίοτε ἐντὸς αὐτῶν, μεταξὺ τῶν συσπειρώσεων. Τὸ φαινόμενον μέγεθος αὐτῶν ποικίλλει μεγάλως. Τινὲς ἐξ αὐτῶν, ὡς ὁ νεφελοειδὴς τῆς Ἀνδρομέδας (Mes. 31) (σχ. 7) εἶναι ὁρατὸς διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ, ἐνῷ ἄλλοι μετὰ δυσκολίας διακρίνονται διὰ τηλεσκοπίων ἀπὸ τῶν κοινῶν ἀπλανῶν. Ὁ προσδιορισμὸς τῶν ἀποστάσεων τῶν σπειροειδῶν παρουσιάζει σοβαρὰς δυσκολίας. Ἡ συνήθης τριγωνομετρικὴ μέθοδος, τὴν ὁποίαν ἐφαρμόζομεν διὰ τὸν προσδιορισμὸν ἀποστάσεων ἐγγὺς κειμένων ἀστέρων, δίδει ἀρνητικὰ ἀποτελέσματα— ἔνδειξις ὅτι αἱ ἀποστάσεις τῶν σπειροειδῶν εἶναι μεγάλαι. Μόλις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη κατέστη δυνατὴ ἡ μέτρησις τῶν ἀποστάσεων αὐτῶν, τῇ βοηθείᾳ μεθόδων ἐπινοηθεισῶν ὑπὸ τῶν Shapley, Curtis, Lundmark καὶ Hubble, αἵτινες ἔχουν ὡς βάσιν τὴν λαμπρότητα τῶν νέων ἀστέρων (Novae), ἐμφανιζομένων ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς τοὺς νεφελοειδεῖς αὐτούς, καὶ τὴν περίοδον τῆς μεταβολῆς τοῦ φωτὸς τῶν μεταβλητῶν ἀστέρων, γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα Κηφεΐδαι. Τοιουτοτρόπως ἡ ἀπόστασις τοῦ μεγάλου νεφελοειδοῦς τῆς Ἀνδρομέδας εὑρέθη ὅτι ἀνέρχεται εἰς 900.000 ἔτη φωτός—ἀπόστασις σχετικῶς μικρὰ ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἀποστάσεις ἄλλων σπειροειδῶν, αἵτινες ὑπερβαίνουν τὰ 100.000.000 ἔτη φωτός. Αἱ πραγματικαί των διάμετροι φαίνεται ὅτι δὲν διαφέρουν μεγάλως. Τὸ φῶς, μὲ τὴν ταχύτητα τῶν 300.000 χλμ. κατὰ δευτερόλεπτον, χρειάζεται 47.000 ἔτη νὰ διανύσῃ τὸ μῆκος τῆς ἰσημερινῆς διαμέτρου τοῦ νεφελοειδοῦς τῆς Ἀνδρομέδας καὶ 16.000 ἔτη τὸ τοῦ σπειροειδοῦς τοῦ Βορείου Τριγώνου (Mes. 33).

Αἱ τεράστιαι ἀποστάσεις τῶν νεφελοειδῶν αὐτῶν καὶ διαστάσεις των ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς τοῦ ἡμετέρου Γαλαξίου (οὗτινος ἡ ἰσημερινὴ διάμετρος ἀνέρχεται εἰς 300.000 ἔτη φωτὸς καὶ ἡ πολικὴ εἰς 30.000) ἔφερον ἐπὶ τάπητος τὸ ἑξῆς ἐρώτημα: Ἀνήκουν οἱ σπειροειδεῖς εἰς τὸν ἡμέτερον Γαλαξίαν ἢ εἶναι ἀνεξάρτητα συστήματα — ἄλλοι Γαλαξίαι, ὡς ὁ ἡμέτερος; Ἡ ἀπάντησις δὲν εἶναι εὔκολος. Αἱ διαστάσεις των εἶναι πολὺ μικρότεραι τῶν τοῦ Γαλαξίου, οὐχ ἧττον αἱ ἀποστάσεις των ὤθησαν πολλοὺς ἐκ τῶν ἀστρονόμων νὰ τοὺς θεωρήσουν ὡς ἀνεξάρτητα μέλη τοῦ ἀστρικοῦ σύμπαντος καὶ νὰ τοὺς ὀνομάσουν Island Universe, δηλαδὴ Νῆσος - Σύμπαν.

Ἡ διανομὴ τῶν σπειροειδῶν ἐν τῷ οὐρανῷ εἶναι πολὺ περίεργος· φαίνεται ὅτι ἀποφεύγουν τὸν γαλαξιακὸν ἰσημερινόν, εἶναι δὲ συσσωρευμένοι κυρίως πλησίον τῶν πόλων τοῦ Γαλαξίου. Τὸ διατί, εἶναι εἰσέτι ἄγνωστον. Παρὰ τοὺς ἀστερισμοὺς τῆς Παρθένου καὶ τῆς Κόμης τῆς Βερενίκης παρατηροῦνται σμήνη ἑκατοντάδων σπειροειδῶν. Αἱ σπουδαῖαι φασματοσκοπικαὶ παρατηρήσεις τοῦ V. M. Slipher ἔφερον εἰς φῶς ὅτι τὸ φάσμα τῶν σπειροειδῶν καὶ ἐν γένει τῶν ἐξωγαλαξιακῶν νεφελοειδῶν εἶναι συνεχὲς μετὰ σκοτει-

Digitized by Google

νῶν ῥαβδώσεων, ὅμοιον πρὸς τὸ φάσμα ἀστέρων τύπου F—K. Εἰς ἐπικύρωσιν τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν, παρατηρήσεις φωτογραφικαὶ διὰ τοῦ κατοπτρικοῦ τηλεσκοπίου τοῦ ἀστεροσκοπείου Mt Wilson ἐν Καλιφορνίᾳ (διαμ. 2 μ. 52) κατέδειξαν ὅτι οἱ σπειροειδεῖς εἶναι κολοσσιαῖα συσσωματώματα ἀστέρων, οἵτινες λόγῳ τῆς μεγάλης ἀποστάσεως δὲν διακρίνονται ἀλλὰ φαίνονται ὡς ἀεριώδεις ἢ νεφελώδεις μᾶζαι. Αἱ ἀκτινικαὶ ταχύτητες (radial velocities) τῶν σπειροειδῶν εἶναι καταπληκτικαί. Ἐνίοτε αὗται ὑπερβαίνουν τὰ 3.000 χιλιόμετρα κατὰ δευτερόλεπτον.

Αἱ ταχύτητες αὗται, ἀναγόμεναι εἰς τὸ κοινὸν κέντρον βάρους τῶν σπειροειδῶν καὶ διορθούμεναι ἐκ τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου, ἄγουν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι πάντες οἱ σπειροειδεῖς ἀπομακρύνονται ἀπὸ τοῦ κοινοῦ κέντρου βάρους των μὲ ταχύτητα περίπου 1.000 χιλιομέτρων κατὰ δευτερόλεπτον. Ἡ αἰτία τῆς ὁμαδικῆς αὐτῆς ἀπομακρύνσεως ἀποτελεῖ ἓν ἐκ τῶν μεγάλων προβλημάτων τῆς νεωτέρας ἀστρονομίας. Ὡς παρατηρεῖ ὁ Russell, ἡ ταχύτης τῆς ἀπομακρύνσεως τῶν σωμάτων αὐτῶν εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν γενικὴν θεωρίαν τῆς σχετικότητος καὶ τὴν τῆς καμπυλότητος τοῦ διαστήματος, δὲν εἶναι δὲ ἀπίθανον ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ταχύτητος αὐτῶν νὰ δυνηθῶμεν νὰ συναγάγωμεν τὰς διαστάσεις ἤ, ὅπερ τὸ αὐτό, τὴν ἀκτῖνα καμπυλότητος τοῦ διαστήματος. Αἱ μᾶζαι δύο ἐκ τῶν σπειροειδῶν κατέστη δυνατὸν νὰ μετρηθοῦν ἐσχάτως:

Νεφελοειδὴς τῆς Ἀνδρομέδας (M. 31) $= 3.5 \times 10^9 \times$ μᾶζα ἡλίου

» Παρθένου (N.G.C. 4594) $= 2.0 + 10^9 \times$ » »

Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι, μολονότι κολοσσιαῖοι, ἐλάχιστα ἀφίστανται τῆς πιθανῆς μάζης τοῦ ἀστρικοῦ σμήνους, ὅπερ περιβάλλει τὸν ἡμέτερον ἥλιον. Αἱ ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεις τῶν σπειροειδῶν ἀνέρχονται εἰς 1.850.000 ἔτη φωτὸς περίπου (βλ. καὶ λ. *σύμπαν*).

Ἀκανόνιστοι νεφελοειδεῖς.—Νεφέλαι τοῦ Μαγγελάνου. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἶναι μικρός. Συνίστανται ἐξ ἀστρικῶν νεφῶν (διαλυτοὶ νεφελοειδεῖς). Αἱ ἀποστάσεις των εἶναι μεγάλαι, ὅπως πάντων τῶν λοιπῶν ἐξωγαλαξιακῶν νεφελοειδῶν. Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἀκανονίστων νεφελοειδῶν κατατάσσονται καὶ αἱ δύο περιώνυμοι νεφέλαι τοῦ Μαγγελάνου τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου τοῦ οὐρανοῦ. Κατὰ τὸν Shapley, αἱ νεφέλαι τοῦ Μαγγελάνου ἀπετέλουν τμήματα τοῦ Γαλαξίου, ἀποχωρισθέντα αὐτοῦ καὶ ἀποτελοῦντα σήμερον αὐτοτελεῖς ὀργανισμούς. Αἱ ἀποστάσεις καὶ αἱ διαστάσεις των εἶναι αἱ ἀκόλουθοι:

Νεφέλαι	*Διάμετρος*	*Ἀπόστασις*
Μεγάλη Νεφέλη (Nubecula Major)	14.000 ἔτη φωτὸς	110.000 ἔτη φωτὸς
Μικρὰ » (» Minor)	[illegible].000 » »	80.000 » »

Ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ἀποστάσεων αὐτῶν, συγκρινομένων πρὸς τὰς τῶν ἐξωγαλαξιακῶν νεφελοειδῶν, αἱ δύο αὗται νεφέλαι εἶναι οἱ ἐγγύτερον πρὸς τὸν ἥλιον ἀκανόνιστοι (ἐξωγαλαξιακοὶ) νεφελοειδεῖς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Carnegie Institution of Washington: Mt Wilson Observatory, Contributions.—*Sir J. H. Jeans*, Astronomy and Cosmogony. The Universe around us.—*Russell, Dugan* and *Stewart*, Astronomy.—*J. Duncan*, Astronomy.—*H. Dingle*, Modern Astrophysics κτλ.

Ι. Σ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

—νεφελοειδὴς γραμμὴ (γαλλ. nebulé) *[Ἐραλδ.]*. Γραμμὴ διαχωρίσεως τοῦ χώρου τοῦ θυρεοῦ ἐξ ἑκατέρας τῶν πλευρῶν της παρουσιάζουσα σχῆμα σειρᾶς νεφῶν, ἀποτελούμενον ὑπὸ ἐναλλασσομένων κοίλων καὶ κυρτῶν τόξων. — Π.

νεφελοκοκκυγία (ἡ) (ἐκ τοῦ *νεφέλη* καὶ *κόκκυξ*). Ἡ ἐν ταῖς νεφέλαις κτισθεῖσα πόλις ὑπὸ τῶν πτηνῶν· ὁ κάτοικος *νεφελοκοκκυγιεύς*. Σκωπτικὴ παράστασις τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς κουφονοίας τῶν πολιτῶν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους, ὅστις εἰς τὰς «Ὄρνιθας» (βλ. λ.) ἠθέλησε νὰ προβάλῃ εἰς τὸν δῆμον τῶν χασκόντων Ἀθηναίων κάτοπτρον τῆς ἰδίας αὐτοῦ εὐπιστίας καὶ ἀνοίας. Ι. Φ. Δ.

νεφελομαντεία (ἡ)· ἡ ἐκ τῶν νεφελῶν μαντεία, τὸ προλέγειν τὰ μέλλοντα ἐκ τῆς παρατηρήσεως τῶν νεφῶν.

νεφελομετρία (ἡ). Καλοῦμεν οὕτως (ἢ καὶ *μέτρησιν τῆς θολότητος*) ἀναλυτικάς τινας μεθόδους, διὰ τῶν ὁποίων ἐκ τῆς θολότητος διαλύματός τινος ἐξευρίσκομεν τὴν πυκνότητα τῆς θολούσης αὐτὸ οὐσίας, ἀκριβῶς ὡς γίνεται εἰς τὴν χρωματομετρίαν διὰ τοῦ χρώματος. Ἡ νεφελομετρία ἑπομένως εἶναι ἀδελφὴ τῆς χρωματομετρίας καὶ ἔχει μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν βιολογικὴν ἀναλυτικήν. Τοῦτο δέ, διότι πολλαὶ οὐσίαι διὰ καταλλήλων ἀντιδράσεων δύνανται νὰ καταστῶσι θολαὶ καὶ πολλάκις μικρόταται ποσότητες οὐσιῶν δύνανται νὰ δώσωσιν ὁρατὰς θολότητας. Οὕτως ἡ νεφελομετρία δύναται κάλλιστα νὰ χρησιμεύσῃ διὰ τὴν ἀνάλυσιν μικροτάτων ποσοτήτων οὐσιῶν. Ἐπὶ πλέον ἡ νεφελομετρία, ἕνεκα τῆς μεγάλης ἁπλότητος καὶ ταχύτητος τῆς ἐκτελέσεως αὐτῆς, ἐπιτρέπει τὴν ἐκτέλεσιν σειρᾶς ἐξετάσεων ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ ἄνευ ἀπωλείας τῆς ἀκριβείας καὶ χωρὶς νὰ ὑπολείπεται τῶν καλυτέρων ἀναλυτικῶν μεθόδων. Προσφέρει συνεπῶς πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἰατρικὴν καὶ ἰδίᾳ εἰς τὰς ἐξετάσεις τοῦ αἵματος καὶ τῶν ἄλλων ὑγρῶν τοῦ σώματος, εἰς βακτηριολογικὰς ἐργασίας, εἰς ἐπιστημονικὰς ἀναλύσεις καὶ εἰς τὰς ἐπὶ τῶν φυραμάτων ἐρεύνας. Ἐκτὸς τῶν ἀναλυτικῶν σκοπῶν, ἡ μέτρησις τῆς θολότητος δύναται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ εἰς καθαροὺς κολλοειδοχημικοὺς σκοπούς, ἔνθα ἡ διαφορὰ τῆς θολότητος δεικνύει τὸ μέτρον τῆς διαφορᾶς τῆς κολλοειδοῦς καταστάσεως τῆς θολωτικῆς οὐσίας. Οὕτω διὰ τῆς νεφελομετρίας δύναται ὁ ὀρολόγος καὶ ὁ κολλοειδοχημικὸς νὰ παρακολουθήσῃ τὰς κροκιδωτικὰς ἐπεξεργασίας, τὴν διαφορὰν καὶ τὸ μέγεθος τῶν μορίων κτλ. Ἡ θολότης οὐσίας τινὸς θὰ μετρηθῇ εἴτε δι' ἑτέρας θολῆς οὐσίας, παρασκευαζομένης ὑπ' αὐτοῦ τοῦ μετροῦντος, εἴτε διὰ προτύπου τοιαύτης παρασκευαζομένης ἐμπειρικῶς καὶ εὑρισκομένης εἰς τὸ ἐμπόριον. Ἐπιτυγχάνεται δὲ αὕτη ὑπὸ ὀργάνου τινός, ὅπερ καλεῖται *θολόμετρον* ἢ *νεφελόμετρον*, κατεσκευασμένον περίπου ὡς τὸ πολωσίμετρον. Οἱ νόμοι τῆς νεφελομετρίας εἶναι ἁπλοῖ. Ὅμοιος φωτισμὸς καὶ ἡ ἐπίσχεσις τούτου ὑπὸ ὡρισμένους ὅρους προκαλεῖ ἁπλότητα κατ' εὐθεῖαν ἀνάλογον πρὸς τὴν πυκνότητα τῆς θολοτικῆς οὐσίας. Ἀλλ' ἐνῷ εἰς τὴν χρωματομετρίαν μετρεῖται τὸ διαπερῶν φῶς, εἰς τὴν νεφελομετρίαν μετρεῖται τὸ τυνταλικὸν φῶς, ἤτοι τὸ ἀποκλῖνον τοιοῦτον. Ἐκ τῆς διαφορᾶς δὲ τοῦ ὕψους τῶν στηλῶν τῶν ὑγρῶν, αἵτινες ἀποστέλλουσι τὸ τυνταλικὸν φῶς, εὑρίσκεται ἡ διαφορὰ τῆς θολωτικῆς δυνάμεως, ἥτις εἶναι ἀνάλογος τοῦ ὕψους. Οὕτω δὲ ἡ μέτρησις τοῦ ὕψους στήλης τινὸς ὑγροῦ, ἥτις εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἐκπομπὴν ὡρισμένης διαυγείας, χρησιμεύει ὡς μέτρον τοῦ βαθμοῦ τῆς θολότητος τῆς οὐσίας καὶ ἑπομένως τῆς πυκνότητος αὐτῆς. Ἡ νεφελομετρία ἐφηρμόσθη ὑπὸ τοῦ H. Kleinmann πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ φωσφορικοῦ ὀξέος καὶ τῶν φωσφορούχων, ὑπὸ τῶν A. Kleinmann καὶ P. Rona πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ ἀσβεστίου, τοῦ λευκώματος καὶ τῆς τυρίνης, ὑπὸ τῶν A. Kleinmann καὶ Pankritz πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ ἀρσενικοῦ, ὑπὸ τοῦ L. Kriss πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ μαγνησίου, ὑπὸ τοῦ Rusznyak πρὸς εὕρεσιν τῆς σχέσεως τοῦ ὀρολευκώματος πρὸς τὴν σφαιρίνην, ὑπὸ τῶν P. Rona καὶ Kleinmann πρὸς προσδιορισμὸν τῶν ἐνζύμων πεψίνης καὶ τρυψίνης, ὑπὸ τῶν P. Rona καὶ Van Eweyk πρὸς προσδιορισμὸν τῆς ἀμυλάσης. Τέλος ἡ νεφελομετρία ἐφαρμόζεται ἐπιτυχῶς καὶ πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ ποσοῦ τῶν μικροβιακῶν σωμάτων τῶν προφυλακτικῶν καὶ θεραπευτικῶν ἐμβολίων. Ν. Α. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

νεφελόμετρον (τό). Αἱ σχέσεις μεταξὺ θολότητος καὶ πυκνότητος τότε μόνον ἔχουσιν ἀξίαν,

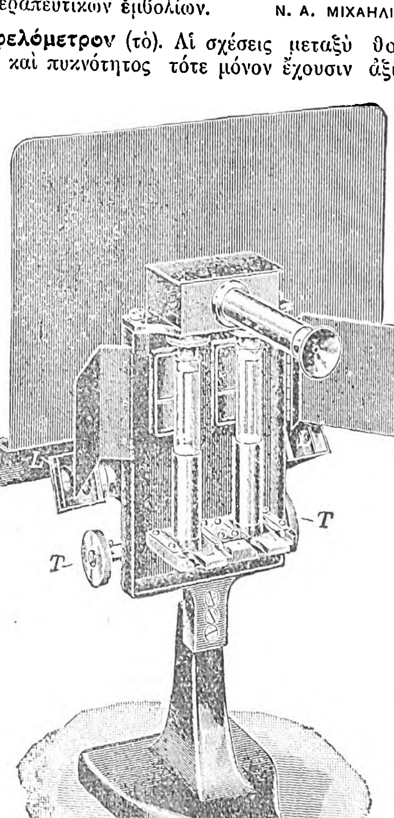

Νεφελόμετρον τοῦ Kleinmann.

ὅταν ἀνευρίσκωνται ὑπὸ ὀργάνων ἀκριβείας. Τοιοῦτον ὄργανον εἶναι τὸ νεφελόμετρον καὶ ἰδιαιτέρως τὸ ἐπινοηθὲν ὑπὸ τοῦ H. Kleinmann. Δι' αὐτοῦ δυνάμεθα νὰ μετρήσωμεν τὴν θολότητα καὶ μικρᾶς ἔτι ποσότητος ὑγροῦ. Τὸ νεφελόμετρον τοῦ Kleinmann ἀποτελεῖται ἐκ δύο δοκιμαστικῶν σωληναρίων μήκους 12 ἑκ., κατεσκευασμένων ἐκ τελείως διαυγοῦς ὑάλου. Εἰς τὸ ἓν τῶν σωληναρίων τίθεται ὁ μάρτυς, εἰς τὸ ἕτερον δὲ τὸ πρὸς παραβολὴν ὑγρόν. Ἀμφότερα τὰ σωληνάρια φωτίζονται ἐκ τῶν ὄπισθεν εἴτε ὑπὸ φωτὸς τῆς ἡμέρας εἴτε ὑπὸ ἠλεκτρικῆς λυχνίας 150—200 κηρίων, τεθεμένης εἰς ἀπόστασιν 0,75 ἑκ. ἀπὸ τῶν σωληναρίων. Τὸ φῶς διερχόμενον διά τινος ὀπῆς εὑρισκομένης εἰς τὴν ὀπισθίαν ἐπιφάνειαν τῆς συσκευῆς φωτίζει τὰ πρὸς παραβολὴν ὑγρά, διέρχεται διά τινος κρυσταλλικοῦ κυλίνδρου εὑρισκομένου ἐν ἑκάστῳ σωληναρίῳ καὶ εἶτα, δι' ὀπτικοῦ συστήματος, φθάνει εἰς τὸν προσοφθάλμιον φακόν, ὅστις ὢν διῃρημένος εἰς δύο, δίδει τὴν εἰκόνα ἑκάστου σωληναρίου. Τὸ εὖρος τοῦ προσπίπτοντος ἐπὶ τῶν σωληναρίων φωτὸς δύναται νὰ μεταβληθῇ διὰ στροφάλου κινοῦντος δύο μεταλλικὰς πλάκας, αἵτινες εὐρύνουσιν ἢ σμικρύνουσι τὴν ὀπήν, ἥτις ἀφίνει τὸ φῶς νὰ διέρχεται. Ἡ διαφορὰ τῶν δύο τούτων ὀπῶν εὑρίσκεται εἰς 0, 1 χιλιοστ. δι' ἀναγνώσεως ἐπὶ κλίμακος εὑρισκομένης πλαγίως. Ἅπασα ἡ ἐργασία γίνεται ἐντὸς σκοτεινοῦ θαλάμου καὶ διὰ μαρτύρων γνωστῶν καὶ σταθερῶν, προερχομένων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τοῦ ἐμπορίου. Πρὸς προσδιορισμὸν τῆς θολότητος μικρῶν ποσοτήτων ὑγρῶν δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸ μικρονεφελόμετρον τοῦ αὐτοῦ ἐφευρέτου, ὅπερ στηρίζεται ἐπὶ τῶν αὐτῶν βάσεων καὶ διὰ τοῦ ὁποίου δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν τὴν θολότητα ὑγρῶν ἀπὸ 2, 6 κ. ἑκ. ἕως 1, 5. Διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νεφελομέτρου βλ. λ. *νεφελομετρία*. Ν. Α. Μ.

νεφελοσκεπὴς (ὁ, ἡ), —ὲς (τό)· ὁ σκεπόμενος ὑπὸ νεφελῶν: «ὁ νεφελοσκεπὴς Ὄλυμπος».

νεφελῶ (*—όω*)· καλύπτω διὰ νεφελῶν || παθ. *νεφελοῦμαι*· καλύπτομαι διὰ νεφελῶν: «ὁ οὐρανὸς νεφελοῦται».

νεφελώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ κεκαλυμμένος ὑπὸ νεφῶν: «ὁ οὐρανὸς ἦτο νεφελώδης».

—*[Μετεωρολ.]* Οἱ ὅροι *νεφελώδης οὐρανός*, *νεφελώδης ἡμέρα* χρησιμοποιοῦνται εἰς τὰς περιπτώσεις καθ' ἃς ἡ μέση νέφωσις τοῦ οὐρανοῦ εἶναι μεταξὺ 2—8 τῆς κλίμακος νεφώσεως. Θ. Θ. Θ.

νεφέλωμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ νεφελοῦσθαι, ἡ παρατηρουμένη εἰς τὸν οὐρανὸν ὑπόλευκος κηλὶς ὁμοία πρὸς νέφος || μεταφ., πᾶν τὸ μὴ σαφές, τὸ συγκεχυμένον καὶ δυσδιάκριτον: «τὸ σχέδιόν του, ἡ σκέψις του εἶναι νεφέλωμα».

—*[Ἀστρον.]* Βλ. *νεφελοειδεῖς*.

Νέφερις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Β. Ἀφρικῆς ἐν Ζευγιτανῇ Τύνιδι ἐπὶ βράχου, ἀπέχουσα τῆς Καρχηδόνος 180 σταδίους. Ἐξαρτωμένη ἀπὸ τῆς Καρχηδόνος, κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Σκιπίωνος τῷ 146 π. Χ. Τὰ ἐρείπια αὐτῆς ἀναγνωρίζονται παρὰ τὸ σημερινὸν *Μοράϊζα*. Α. Θ. Σ.

Νεφερτιτί. Ἀμένοφις Δ' ὁ αἱρετικὸς ἐζήτησε κατὰ τὸ 3ον ἔτος τῆς βασιλείας του καὶ διὰ τοῦ πρέσβεώς του Μενές, ἀπὸ τὸν πατρικόν του φίλον καὶ σύμμαχον βασιλέα τῶν Μιτανὶ (παρὰ τὴν σημερινὴν Ἀρμενίαν) Δουσράταν μίαν τῶν θυγατέρων του εἰς γάμον. Ὁ πρέσβυς ἐξέλεξε τὴν τριτότοκον θυγατέρα τοῦ Ἀσιάτου μονάρχου *Ταδουχίπαν*, μόλις 13 ἐτῶν. Ὁ Ἀμένοφις λαβὼν περιγραφὴν τῆς κόρης πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ καραβανίου της τὴν ὠνόμασε *Νεφερτιτί*, δηλαδὴ «ἡ ὡραία τῆς ἔρχεται». Τὴν ἠγάπησε δὲ τόσον, ὥστε μέχρι τοῦ θανάτου του ἔμεινεν ἐρωτευμένος μὲ αὐτήν. Ἀπέκτησεν ἓξ θυγατέρας, ὡς ἐκ τούτου δὲ διάδοχος ἀνεκηρύχθη ὁ ἐκ παλλακῆς υἱὸς τοῦ Ἀμένοφις Δ' Τοὺτ-ἄγκ-ἀμών, ὅστις ἐνυμφεύθη τὴν τρίτην του θυγατέρα Ἄνκ-ἐς-Παατόν. Ὁ τάφος τῆς Νεφερτιτὶ δὲν εὑρέθη ἀκόμη. Εἴς τινα ἀνάγλυφα τοῦ Τὲλλ-ἐλ-Ἀμάρνα παρίσταται μετὰ τοῦ Ἀμένοφις καὶ τῶν θυγατέρων της. Οἱ Γερμανοὶ ἀνασκάψαντες ἀπήγαγον εἰς τὸ ἐν Βερολίνῳ μουσεῖον θαυμασίαν ἔγχρωμον προτομήν της. Γ. Λ. Α.

Νεφὲρ-Τουμοῦ. Ὁ τρίτος θεὸς τῆς μεμφιτικῆς τριάδος, υἱὸς τοῦ Φθᾶ καὶ τῆς Σεχχέτ, τοῦ ὁποίου τὴν θέσιν συχνὰ καταλαμβάνει ὁ Ἰμχοτέπ. Ὡς θεὸς τῆς φύσεως συμβολίζει τὴν θερμότητα τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου. Παριστάνεται ὡς ἀνὴρ μετὰ λωτοῦ εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ κρατῶν σκῆπτρον. Γ. Λ. Α.

Νεφθαλεὶμ *[Βιβλ.]*. Ἕκτος υἱὸς τοῦ Ἰακώβ, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἔλαβε καὶ ἡ ὁμώνυμος φυλὴ τοῦ Ἰσραήλ. Τὸ ἔδαφος τῆς φυλῆς ταύτης ἔκειτο κατὰ τὸ βορειοανατολικὸν μέρος τῆς Παλαιστίνης, ὁριζόμενον πρὸς Δ. μὲν ὑπὸ τῶν φυλῶν Ἀσὴρ καὶ Ζαβουλών, πρὸς Α. δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰορδάνου καὶ τῆς λίμνης τῆς Τιβεριάδος. Ἦτο δὲ καὶ εἶναι ἐν

Digitized by Google

σέτι πολὺ γόνιμον. Ἐν τῷ ἐδάφει τῆς φυλῆς ταύτης παρέμειναν, μὴ ἐξωσθέντες ὑπ' αὐτῆς, οἱ Χαναναῖοι, τὸ δὲ ξενικὸν στοιχεῖον ἐνισχύθη κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους, ὅθεν ἐξηγεῖται ἡ προσωνυμία «περιοχὴ ἐθνικῶν» («Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν» Ἡσαΐου η' 23). Ἡ περιοχὴ αὕτη ὑπῆρξε τὸ κύριον θέατρον τῆς δράσεως τοῦ Σωτῆρος, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος ἐνεῖδε τὴν πραγματοποίησιν τῆς μεσσιακῆς προφητείας τοῦ Ἠσαΐου: «Γῆ Ζαβουλὼν καὶ γῆ Νεφθαλεὶμ ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα κλπ.» (*Ματθ.* δ' 14—16, πρβλ. *Ἡσ.* θ' 1. 2). Π. Ι. Μ.

Νέφθυς *[Αἰγ. Θρησκ.]*. Μία τῶν ἐννέα ἀμητόρων θεοτήτων τοῦ φαραωνικοῦ πανθέου. Ὁ προαρχικὸς θεὸς Ἀτοὺμ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐξεπόρευσε τὴν πρώτην ἐννεάδα τῶν θεῶν. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο ἡ Νέφθυς, συναποτελέσασα ζεῦγος μετὰ τοῦ Σὲτ (Τυφῶνος) τοὐλάχιστον εἰς τὴν ἡλιοπολιτικὴν ἐννεάδα. Κατὰ μεταγενεστέραν θεογονικὴν διδασκαλίαν, ὑπῆρξε μετὰ τοῦ Σὲτ τέκνον τοῦ Σέβ, προσωποποιοῦντος τὴν γῆν, καὶ τῆς Νουΐτ, προσωποποιούσης τὸν οὐρανόν. Εἰς τὸν περίφημον μῦθον τοῦ Ὀσίριδος, τεμαχισθέντος δολίως ὑπὸ τοῦ Σέτ, θρηνεῖ τὸν ἀδελφόν της μετὰ τῆς ἀδελφῆς καὶ συζύγου του Ἴσιδος, ἐνῷ ὁ υἱός της Ἄνουβις καταγίνεται εἰς τὴν ταφήν του. Ἐντὸς ξυλίνου ἀγάλματος τοῦ Ὀσίριδος εὑρέθη ἐπὶ παπύρου ὡραιοτάτη ἡ διφδία τῶν θρήνων Ἴσιδος καὶ Νέφθυος. Εὑρέθη ὑπὸ τοῦ Passalacqua καὶ ἡρμηνεύθη ὑπὸ τοῦ de Harrack, ἀπόκειται δὲ ἐν Βερολίνῳ. Συμπαρίσταται μετὰ τῆς Ἴσιδος εἰς τὰς νεκρωσίμους τελετουργίας καὶ παρὰ τῷ Ὀσίριδι δικάζοντι τὸν νεκρόν. Συμβολίζει τὰς κλιτῦς τῶν αὐχμηρῶν ὀροσειρῶν, εἰς τὰς ὁποίας δὲν φθάνει ἡ πλήμμυρα τοῦ Νείλου. Γ. Λ. Α.

νεφικὰ συστήματα *[Μετεωρολ.]*. Ἐπὶ τῶν συνοπτικῶν μετεωρολογικῶν χαρτῶν, ἰδίᾳ τῶν τῆς νεφώσεως, παρουσιάζονται ὠργανωμένα νεφικὰ σύνολα, καλούμενα ὑπὸ τῶν Γάλλων μετεωρολόγων *νεφικὰ συστήματα* (Systèmes nuageux) καὶ χρησιμοποιούμενα εὐρύτατα ἐν Γαλλίᾳ διὰ τὴν πρόγνωσιν τοῦ καιροῦ. Ἡ ἔκτασις τῶν νεφικῶν συστημάτων εἶναι μεγάλη, χαρακτηρίζονται δὲ ταῦτα ὑπὸ σταθερᾶς ἀτομικότητος καὶ σχεδὸν πάντοτε εὑρίσκονται ἐν κινήσει καὶ παρουσιάζουσι

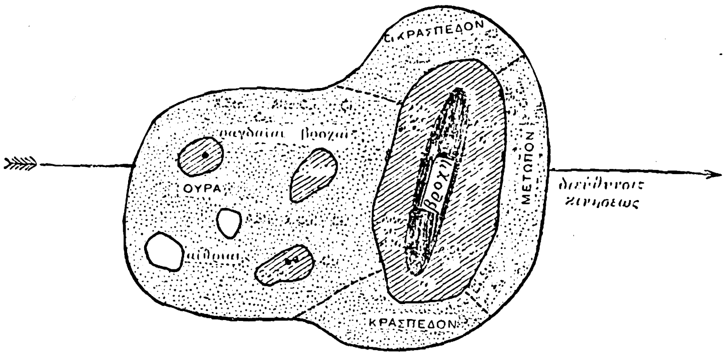

Ἀναπαράστασις ἑνὸς νεφικοῦ συστήματος.

σχηματικῶς τὴν αὐτὴν κατασκευὴν κατὰ τομεῖς. Διακρίνει τις ἔμπροσθεν τὸ *μέτωπον* (front), ἐπὶ τῶν πλαγίων τὰ *κράσπεδα* (marge), εἰς τὸ μέσον τὸ *σῶμα* (corps) καὶ ὄπισθεν τὸν *συρμὸν* (traine). Κατὰ τὴν θερμὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους τὰ νεφικὰ

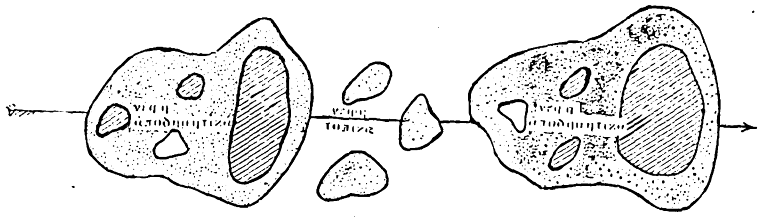

Σύνδεσμος νεφικῶν συστημάτων.

συστήματα συχνότατα περιορίζονται πλαγίως τῆς πλευρᾶς τοῦ τροπικοῦ ἀέρος δι' ἑνὸς κρασπέδου ἀνωτέρων νεφῶν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ψυχρὰν ἐποχὴν συμβαίνει συχνάκις τὸ σῶμα νὰ ἐπιμηκύνεται διὰ μιᾶς οὐρᾶς παραπλεύρου, κεκλιμένης πρὸς τὰ ὄπισθεν. Ἡ ὁμιχλώδης αὕτη ἐπιμήκυνσις ἀποτελεῖται ἐκ νεφῶν stratus (στρωμάτων) ἢ stratocumulus (στρωματοσωρειτῶν) καὶ δὲν παρατηροῦνται σημαντικοὶ ὄμβροι, ἐν τούτοις ἡ λίαν λεπτὴ βροχὴ δὲν εἶναι σπανία. Περιβάλλει τὸν πυρῆνα τῆς βαρομετρικῆς ἀνόδου (κατὰ χρονικὸν διάστημα ἴσον πρὸς ἡμιπερίοδον), ὅστις ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν μᾶζαν τοῦ πολικοῦ ἀέρος, τοῦ χωρίζοντος τὴν ἑπομένην ἀτμοσφαιρικὴν διατάραξιν, ἀποτελεῖ δ' ἐνίοτε μίαν ἅλυσιν συνδέουσαν πλήρως τὰς δύο διαταράξεις. Αἱ ζῶναι συνδέσμου δεικνύουσι τὴν χάραξιν τοῦ πολικοῦ μετώπου μεταξὺ δύο διαταράξεων εἰς τὴν περιοχὴν ὅπου ὁ διαχωρισμὸς μεταξὺ τῆς μάζης τοῦ ἐνδιαμέσου πολικοῦ ἀέρος καὶ τοῦ τροπικοῦ ἀέρος τείνει νὰ ἐξαλειφθῇ. Θ. Θ. Φ.

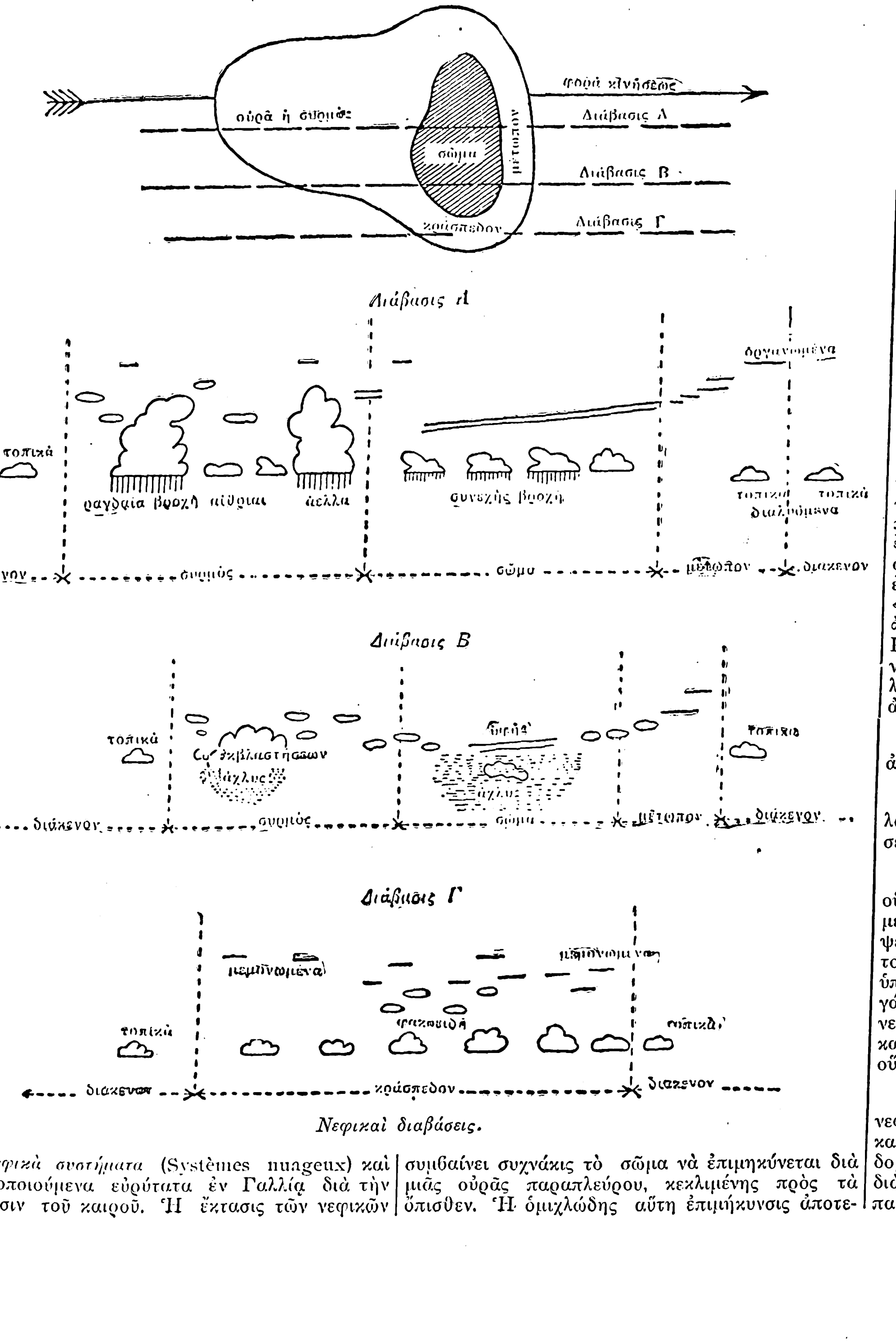

Νεφικαὶ διαβάσεις.

Νεφιλὶμ (οἱ). Πάντες οἱ λαοὶ ἀναφέρουν γίγαντας μεταξὺ τῶν προϊστορικῶν των προγόνων. Οἱ Ἑβραῖοι δὲν ἀπετέλεσαν ἐν τούτῳ ἐξαίρεσιν. Ὁπωσδήποτε οἱ ἐν τῇ Γενέσει πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἀναφερόμενοι *Νεφιλίμ*, μεταφρασθέντες γίγαντες, φαίνεται μᾶλλον ὅτι ὑπερεῖχον ψυχικῶς καὶ ὄχι σωματικῶς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Κυριολεκτικῶς ἡ λέξις σημαίνει τοὺς πεπτωκότας. Πράγματι δὲ κατὰ τὴν ραββινικὴν παράδοσιν οἱ γίγαντες ἦσαν οὐρανοπετεῖς. Ἐκ τῶν λεγομένων τοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου φαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ τέκνων τοῦ Θεοῦ ἐκ θνητῶν γυναικῶν. Ἡ Γραφὴ ἀναφέρει ὡς γίγαντας τοὺς *Ρεφαῒμ* καὶ τοὺς *Χανακίν*. Οἱ πρῶτοι κατῴκουν πρὸ τῆς ἐξόδου τῶν Ἰσραηλιτῶν τὴν Ὑπεριορδανίαν. Ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τῆς Βασάν, ὁ Ὤγ, ἦτο ἀπόγονος τῆς οἰκογενείας ταύτης, νικηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Οἱ συγγενεῖς των *Ἐμὶν* κατῴκουν τὴν κατόπιν κληθεῖσαν χώραν Μωάβ, οἱ δὲ *Ζαμλουμὶν* τὴν Ἀμμωνῖτιδα. Οἱ Χανακίν, ἀπόγονοι τοῦ Χανάκ, ἦσαν τόσον μεγαλόσωμοι, ὥστε οἱ κατάσκοποι τοῦ Ἰσραὴλ ἀνέφερον ὅτι ἦσαν ὡσὰν ἀκρίδες ἐνώπιόν των. Τὸ μέγεθός των κατέστη παροιμιῶδες. Μεταξὺ Βηθλεὲμ καὶ Ἱεροσολύμων πρὸς Α. τῶν μεταξύ των ὁδῶν εἶναι μικρὰ πεδιὰς λεγομένη τῶν γιγάντων, ὅπου τίθεται ἡ μονομαχία Δαυῒδ καὶ Γολιάθ. Γ. Λ. Α.

νεφοδιῶκται (οἱ) *[Κανον. Δίκ.]*. Καλοῦνται οὕτω, κατὰ τὸ εἰς τὸν κανόνα ξα' τῆς ἐν Τρούλλῳ Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς συνόδου ὑπόμνημα τοῦ Βαλσαμῶνος, οἱ ἐκ τῶν νεφῶν προμηνύοντες δῆθεν τὰ εἰς τοὺς πολλοὺς ἄγνωστα· τινὲς δηλαδὴ βλέποντες τὰ νέφη, μάλιστα δ' ὅτε δύοντος τοῦ ἡλίου, γίνονται «πυρωδέστερα, φλυαροῦσιν ἐκ τούτων μανθάνειν ἀλήθειαν». Καὶ ἐκ νέφους μὲν ὁμοιάζοντος πρὸς περιστερὰν «περίστασιν λέγουσι τῷ ἐρωτῶντι ἐπελθεῖν»· ἐξ ἄλλου δὲ νέφους ὁμοιάζοντος πρὸς ἄνθρωπον φέροντα σπάθην, πόλεμον προμηνύουσιν, ἐξ ἄλλου δὲ νέφους ὁμοιάζοντος πρὸς λέοντα «βασιλικῶν προσταγμάτων προλέγουσιν ἐνέργειαν, καὶ ἄλλα τινὰ ἀλλόκοτα ἀποφοιβάζουσι φλυαρήματα». Κατὰ τὸν ὡς ἄνω κανόνα, οἱ πιστεύοντες τοὺς νεφοδιώκτας καὶ μὴ ἀποφεύγοντες αὐτοὺς ὑποβάλλονται εἰς ἐξαετὲς ἐπιτίμιον, μὴ διορθούμενοι δὲ ἀφορίζονται. Κ. Μ. Ρ.

νεφολογία (ἡ). Κλάδος τῆς μετεωρολογίας, ἀσχολούμενος γενικῶς μὲ τὴν μελέτην τῶν νεφῶν.

νεφομετρία (ἡ). Κλάδος τῆς νεφολογίας, ἀσχολούμενος μὲ τὰ ὄργανα τῆς μετρήσεως τῆς νεφώσεως καὶ τῆς κινήσεως τῶν νεφῶν. Θ. Θ. Φ.

νεφομετρικὴ κλῖμαξ *[Μετεωρολ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ κλῖμαξ, ἥτις χρησιμοποιεῖται εἰς τοὺς μετεωρολογικοὺς σταθμοὺς εἰς περίπτωσιν ἐλλείψεως νεφοσκοπίου διὰ τὴν ἐκτίμησιν τῆς ταχύτητος τῶν νεφῶν. Ἡ κλῖμαξ αὕτη ἔχει τὰς ἑξῆς ὑποδιαιρέσεις: 1)=ἀσθενής, 2)=μετρία, 3)=μεγάλη, 4)=μεγίστη. Λόγῳ ἀτελείας τῆς κλίμακος, γίνεται συμπλήρωσις ταύτης διὰ χρησιμοποιήσεως καὶ ἐνδιαμέσων βαθμῶν 1—2, 2—3 καὶ 3—4 καὶ οὕτω φέρει αὕτη ἐν συνόλῳ 7 βαθμούς. Θ. Θ. Φ.

νεφόμετρον (τό). Ὄργανον πρὸς μέτρησιν τῆς νεφώσεως, δηλαδὴ τῆς ἐκτάσεως τοῦ οὐρανοῦ τῆς καλυπτομένης ὑπὸ νεφῶν. Ἐκ τῶν μᾶλλον διαδεδομένων νεφομέτρων εἶναι τὸ νεφόμετρον Besson διὰ σφαιρικοῦ κυρτοῦ κατόπτρου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου παρατηρεῖται ὁ οὐράνιος θόλος διῃρημένος εἰς

Digitized by Google

δέκα τμήματα ἴσης ἐπιφανείας. Κατὰ τὴν παρατήρησιν ἡ εἰκὼν τοῦ παρατηρητοῦ καταλαμβάνει ἐν μέρει τὰ τρία τμήματα, τὰ ἠριθμημένα διὰ τῶν ἀριθμῶν 8, 9 καὶ 10, κατὰ τὴν μέτρησιν δὲ ἐκτιμῶμεν εἰς δέκατα τὸ κλάσμα, ὅπερ καλύπτεται ὑπὸ νεφῶν εἰς ἕκαστον τῶν ἠριθμημένων ἀπὸ 1 μέχρι 7 τμημάτων καὶ εἶτα στρέφεται τὸ ὄργανον κατὰ 180° πέριξ τοῦ κατακορύφου αὐτοῦ ἄξονος· ἐν τῇ νέᾳ θέσει ἐξακριβοῦται ἡ νέφωσις τῶν τμημάτων 2, 5 καὶ 7, ἅτινα παρουσιάζουσι τὰς περιοχὰς τοῦ οὐρανοῦ, αἵτινες ἀντιστοιχοῦν εἰς τὰ τμήματα 8, 9 καὶ 10 τῆς πρώτης θέσεως. Τὸ ἄθροισμα τῶν σημειωθέντων δέκα ἀριθμῶν ἐκφράζει τὴν νέφωσιν εἰς ἑκατοστὰ μὲ σφάλμα εἰς τὸ δεύτερον ψηφίον, ὅπερ καὶ παραλείπεται. Ἡ ὁλικὴ παρατήρησις εἶναι ταχυτάτη καὶ διαρκεῖ μετὰ μικρὰν ἐξάσκησιν μέχρις ἑνὸς λεπτοῦ. Τὸ νεφόμετρον τοῦτο ἐπιτρέπει καὶ τὴν μελέτην τῶν τοπικῶν ἐπιδράσεων, ὅπως εἶναι τῶν δασῶν, τῶν μεγάλων ὑδατίνων ἐκτάσεων, τῶν ἀγόνων ἐκτάσεων κτλ., αἵτινες προκαλοῦσιν αὔξησιν ἢ ἐλάττωσιν τῆς νεφώσεως τῶν πέριξ. Ἡ μελέτη αὕτη ἐπιτυγχάνεται δι' ἑνὸς μόνον νεφομέτρου, ἀρκεῖ νὰ συγκριθῶσι μεταξύ των αἱ μέσαι νεφώσεως τῶν διαφόρων τμημάτων τοῦ οὐρανίου θόλου. Θ. Θ. Φ.

Νεφορίτης Α'. Τῷ 405 π. Χ. ὁ βασιλεὺς τῆς Σάϊδος Ἀμυρταῖος Β', ὑποτελὴς τῶν Περσῶν, ἐπαναστατήσας ἀνεκήρυξεν ἐλευθέραν τὴν Αἴγυπτον, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε νὰ ἐκδιώξῃ τελείως τοὺς Πέρσας. Θανόντος ὅμως τούτου ὁ ἐν Μένδητι πρίγκιψ Νεφορίτης ἵδρυσε τὴν ΚΘ' δυναστείαν καὶ ἐπέτυχε τὴν πραγματικὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς χώρας του. Ὁ Νεφορίτης συνῆψε συμμαχίαν ἀμυντικὴν καὶ ἐπιθετικὴν μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τῷ 396 π. Χ. ἔστειλεν εἰς αὐτοὺς μεγάλην ποσότητα σίτου, ὅπλων καὶ ἐφοδίων, ἅτινα κατεσχέθησαν ὑπὸ τοῦ Κόνωνος, ὁ ὁποῖος ἐκυβέρνα τὸν στόλον τῶν Περσῶν. Ἡ ἐπακολουθήσασα ὅμως ἀνάκλησις τοῦ Ἀγησιλάου καὶ ἡ ἐγκατάλειψις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν ἐψύχρανε τὸν ζῆλον τοῦ Νεφορίτου. Ἐκράτησε λοιπὸν τὰ ἐξ Ἑλλήνων μισθοφορικὰ στρατεύματα καὶ τὰ παρέταξεν εἰς τὸν Ἰσθμὸν ἐναντίον πιθανῆς περσικῆς ἐπιθέσεως. Ἄγνωστον πότε ἀπέθανεν.

— **Νεφορίτης Β'.** Ὁ τελευταῖος τῆς ΚΘ' μενδητικῆς δυναστείας, ἀποθανὼν τῷ 379. Γ. Λ. Α.

Νέφος, ἢ ***Νῆφος*** *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Πραξιθέας, μιᾶς τῶν Θεσπιάδων. Α. Θ. Σ.

νέφος, —ους (τό)· οἱ συμπεπυκνωμένοι ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ἀτμοί, σύννεφον, ἄλλως *νεφέλη*: «πυκνὰ νέφη ἐκάλυψαν τὸν οὐρανὸν»· || «νέφη ἀποδημητικὰ» τὰ ὑπὸ τῶν εναερίων ρευμάτων μεταφερόμενα, ἀλλὰ τελείως ἐσχηματισμένα νέφη· «νέφη τοπικὰ» τὰ ἀνεξάρτητα καὶ μὴ ἀνήκοντα εἰς νεφικὸν σύστημα νέφη (σωρεῖται καὶ στρώματα)· «νέφη φακοειδῆ» τὰ ἔχοντα σχῆμα φακοῦ· || μεταφ. «νέφος κονιορτοῦ», «νέφος ἀκρίδων».

— *[Μετεωρολ.]* *Νέφος* καλεῖται ὁ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ σχηματισμός, ὁ ἀποτελούμενος ἐκ μικρῶν ὑδροσταγόνων ἢ ἐκ λεπτῶν παγοκρυστάλλων, σχηματιζομένων ἐν αὐτῇ, ὅταν ἡ θερμοκρασία τοῦ ἀέρος εἶναι κατωτέρα τοῦ σημείου τοῦ κόρου. Τινὰ ἐκ τῶν νεφῶν ἐμφανίζονται εἰς τὸν ὁρίζοντα προερχόμενα ἐκ τῶν κοιλάδων, ἄλλα σχηματίζονται ἐπὶ τῶν κλιτύων τῶν ὑψηλῶν ὀρέων· τὰ πλεῖστα δὲ γεννῶνται ἐντὸς τῶν ὑψηλῶν στρωμάτων τῆς ἀτμοσφαίρας. Οὕτω πάντα τὰ νέφη ὀφείλονται εἰς τὴν συμπύκνωσιν τῶν ὑδρατμῶν, ἥτις προκαλεῖται διὰ τῆς ψύξεως τοῦ ὑγροῦ ἀέρος, ἡ δ' ἀναγκαία αὕτη ψῦξις παράγεται κατὰ τρεῖς διαφόρους τρόπους: 1) Ἀμέσως, εἴτε δι' ἀκτινοβολίας, εἴτε διὰ μεταφορᾶς τοῦ ἀέρος ἀπὸ θερμοῦ εἰς ψυχρὸν τόπον· ὁ δι' ἀκτινοβολίας τρόπος λαμβάνει χώραν πλησίον τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους καὶ παράγει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰς ὀμίχλας καὶ τὰ στρώματα· εἰς τὸν τρόπον τῆς ἀμέσου ψύξεως ἀνάγεται καὶ ἡ περιληφθῇ καὶ ἡ πτῶσις ψυχρᾶς βροχῆς ἢ παγοκρυστάλλων δι' ὑγρᾶς στιβάδος ἀέρος. 2) Διὰ διαστολῆς ἢ ἀτονίας ἀδιαβατικῆς, ἤτοι δι' ἐλαττώσεως τῆς πιέσεως. Ὁ τρόπος οὗτος παράγει τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν νεφῶν. Αἱ ἀνοδικαὶ μᾶζαι τοῦ ἀέρος δύνανται νὰ καταλάβωσι τεραστίας ὁριζοντίους ἐκτάσεις, κυμαινομένας μεταξὺ καὶ ἄνω τῶν 100 χιλιάδων τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, ὅπερ δίδει εἰς τὰ νέφη διαστάσεις καὶ ἐμφανίσεις λίαν διαφορετικάς, καὶ 3ον) διὰ μίξεως μετὰ μάζης ἀέρος ψυχροτέρας.

Ἡ διάμετρος τῶν ἀποτελουσῶν τὰ νέφη ὑδροσταγόνων δύναται νὰ μετρηθῇ ἀμέσως διὰ τοῦ μικροσκοπίου ἢ νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν περὶ τὸν Ἥλιον καὶ τὴν Σελήνην παρατηρουμένων στεμμάτων. Διὰ τῆς πρώτης μεθόδου ὁ μὲν Assmann εὗρεν ὡς ἄκρα ὅρια διαμέτρου 0. χμ. 006 καὶ 0 χμ. 017, ὁ δὲ Dines 0 χμ. 16 καὶ 0 χμ. 127 (τῆς τελευταίας τιμῆς παρατηρηθείσης ἐπὶ νέφους διαλυομένου εἰς βροχήν)· διὰ τῆς δευτέρας μεθόδου ὁ Kaemtz εὗρε 0 χμ. 014 καὶ 0 χμ. 035. Ἐν γένει ὁ ἀριθμὸς 0 χμ. 02 δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μέση τιμὴ τῆς διαμέτρου τῶν ὑδροσταγόνων τῶν νεφῶν καὶ τῆς ὀμίχλης.

Ταξινόμησις τῶν νεφῶν. Ἡ πληθὺς τῶν διαφόρων ποικιλιῶν τῶν νεφῶν εἶναι τοσαύτη, ὥστε ἡ κατάταξις αὐτῶν εἰς διακεκριμένους τύπους φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως ἀδύνατος· ἐν τούτοις οἱ μετεωρολόγοι κατώρθωσαν νὰ διακρίνωσι τὰ κυριώτερα εἴδη τῶν νεφῶν καὶ νὰ χωρίσωσιν αὐτὰ εἰς ὡρισμένας οἰκογενείας, ἃς περιέγραψαν λεπτομερῶς. Οἱ χαρακτῆρες, οἵτινες ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψει διὰ τὴν σημερινὴν ταξινόμησιν τῶν νεφῶν, εἶναι τὸ ὕψος, ἡ φυσικὴ κατάστασις τῶν ἀποτελούντων αὐτὰ μορίων, ἡ γενικὴ μορφή, ἡ ἐσωτερικὴ κατασκευή, ἡ ἀλληλουχία, τὸ χρῶμα, ἡ διαφάνεια καὶ ὁ τρόπος σχηματισμοῦ ἢ μετασχηματισμοῦ.

Ἡ πρώτη ταξινόμησις τῶν νεφῶν, ἥτις ἐδημοσιεύθη τῷ 1802, ὀφείλεται εἰς τὸν Lamarck Τῆς ταξινομήσεως ταύτης, ἥτις ἔσχε μικρὰν ἐπιτυχίαν, ἐπηκολούθησε τῷ 1803 ἡ καλουμένη ταξινόμησις τοῦ Luke Howard, ἥτις μετά τινων τροποποιήσεων, εἰσαχθεισῶν ὑπὸ τοῦ Hildebrandsson καὶ Abercromby, ἀπετέλεσε τὴν βάσιν τῆς διεθνοῦς καλουμένης ταξινομήσεως τῶν νεφῶν, ἥτις εἶναι ἀκόμη ἐν χρήσει. Ἐν τῇ ταξινομήσει ταύτῃ τὰ νέφη σημειοῦνται κατὰ τὴν μορφὴν αὐτῶν διὰ λέξεων ἁπλῶν καὶ σχηματιζομένων διὰ συνδυασμοῦ ἀνὰ δύο τῶν τεσσάρων ὀνομάτων τῶν κυριωτέρων εἰδῶν, ἅτινα εἶναι τὰ ἑξῆς:

Θύσανοι (διεθνῶς Cirrus)...νέφη νηματοειδῆ
Σωρεῖται (» Cumulus)...νέφη στρογγυλωτὰ ἢ συσσωρευμένα.
Στρώματα (διεθνῶς Stratus)..νέφη εἰς ὁμοιομόρφους στιβάδας ἢ ἐκτεταμένα.
Μελανίαι (διεθνῶς Nimbus)...νέφη μέλανα, ἀκαθόριστα, μὲ κυματοειδῆ πολλάκις κράσπεδα καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βροχοφόρα.

Διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἀνωτέρω οἰκογενειῶν ἀπετελέσθησαν 10 οἰκογένειαι νεφῶν, τὸ σύνολον τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ τὴν ταξινόμησιν τὴν γνωστὴν διεθνῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα "Ἄτλας νεφῶν, ἥτις στηρίζεται εἰς τὴν μορφὴν καὶ τὸ ὕψος τῶν νεφῶν. Αἱ δέκα αὗται οἰκογένειαι νεφῶν μετὰ τοῦ διεθνοῦς ὀνόματος καὶ συμβόλου αὐτῶν εἶναι αἱ ἑπόμεναι:

Θύσανοι (Cirrus) σύμβολον Ci
Θυσανοστρώματα (Cirro-Stratus) Ci-St
Θυσανοσωρεῖται (Cirro-Cumulus) Ci Cu
Ὑψισωρεῖται (Alto-Cumulus) Al-Cu ἢ A-Cu
Ὑψιστρώματα (Alto-Stratus) Alst ἢ A-St
Στρωματοσωρεῖται (Strato-Cumulus) St-Cu
Μελανίαι (Nimbus) Ni
Σωρειτομελανίαι (Cumulo-nimbus) Cu Nb
Σωρεῖται (Cumulus) Cn
Στρώματα (Stratus) St

Τὰς ἀνωτέρω δέκα οἰκογενείας ὑποδιαιροῦσιν. ἀναλόγως τῆς μορφῆς αὐτῶν, εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας: 1) εἰς τὰς *τετμημένας* ἢ τὰς *σφαιρωτὰς* μορφάς, αἵτινες εἶναι συχνότεραι, ὅταν ὁ καιρὸς εἶναι ξηρός, καὶ 2) εἰς τὰς *ἐκτεταμένας* μορφὰς ἢ *μορφὰς πέπλου* (καιρὸς βροχερός). Ἀναλόγως δὲ τοῦ ὕψους εἰς πέντε ὁμάδας· εἰς νέφη: α) *Ἀνώτερα* (nuages superieures), ὕψος κατὰ μέσον ὅρον 9.000 μέτ., εἰς ἣν ἀνήκουσιν οἱ θύσανοι (Ci) καὶ τὰ θυσανοστρώματα (Cist). β) *Μέσα*, ὕψος μεταξὺ 1.000 καὶ 7.000 μέτρων, εἰς ἣν κατατάσσονται οἱ θυσανοσωρεῖται, οἱ ὑψισωρεῖται καὶ ὑψιστρώματα. γ) *Κατώτερα* (nuages inferieures), ὕψος κάτω τῶν 2.000 μέτρων. Ἡ ὁμὰς αὕτη περιλαμβάνει τοὺς στρωματοσωρείτας καὶ τοὺς μελανίας. δ) *Ἀνοδικῶν ρευμάτων* (courants ascendants), εἰς ἣν ὁμάδα ὑπάγονται οἱ σωρεῖται ὕψος κατ' ἀνώτερον ὅριον μέχρι τῆς στάθμης τῶν θυσάνων καὶ κατὰ κατώτερον μέχρι 5.000 μ. καὶ οἱ σωρειτομελανίαι ὕψος κορυφῆς 3.000 μ. μέχρις 8.000 μ. καὶ βάσεως περίπου 1.400 μ. καὶ ε) Εἰς ὑψηλὰς ὀμίχλας (Brouillards élevés), ἃς ἀποτελοῦσι τὰ στρώματα μὲ ἀνώτερον ὕψος 1.000 μ.

Θύσανοι. Εἶναι νέφη λεπτὰ μεμονωμένα, ἰνώδους ὑφῆς, ὑπὸ μορφὴν πτερῶν καὶ γενικῶς χρώματος λευκοῦ. Ταῦτα δύνανται νὰ λαμβάνωσι τὴν μορφὴν πτερῶν, δέσμης, λοφίων, χρωστήρων, ὑπὸ μορφὴν νημάτων κεκαμπυλωμένων εἰς ἓν τῶν ἄκρων αὐτῶν ἐν εἴδει ἀγκίστρου. Ἐμφανίζονται ἐνίοτε ὑπὸ μορφὴν τολυπῶδη καὶ δύνανται νὰ προσομοιάζωσι πρὸς ἁπλᾶς γαλακτώδεις κηλῖδας ὄψεως νεφελοειδοῦς. Ἐπίσης συχνὰ εἶναι διατεταγμένοι εἰς μακρὰς παραλλήλους ταινίας καὶ φαίνονται ἐξησθενημένοι ὑπὸ τὴν ζωηρὰν λάμψιν τοῦ ἡλίου. Τὸ χρῶμα αὐτῶν εἶναι γενικῶς λευκὸν καὶ τριανταφυλλόχρουν περὶ τὴν ἀνατολὴν καὶ δύσιν τοῦ ἡλίου, ἐνίοτε δὲ κίτρινον ἢ ζωηρῶς ἐρυθρόν.

Οἱ θύσανοι παρατηροῦνται εἰς ἅπαντας τοὺς τομεῖς τῶν νεφικῶν συστημάτων, δὲν παρατηροῦνται ἐν τούτοις εἰς τὸ σῶμα τῶν ὑφεσιακῶν συστημάτων, εἴτε διότι πραγματικῶς ἐλλείπουσι, εἴτε διότι ἀποκρύπτονται ὑπὸ τοῦ συνεχοῦς πέπλου ἐκ κατωτέρων νεφῶν. Ἡ ἐμφάνισις τῶν θυσάνων θεωρεῖται ἐν γένει ὡς πρόαγγελος μεταβολῆς τοῦ καιροῦ, ἡ δὲ μορφὴ λοφίου ἢ χρωστῆρος πολλάκις καὶ προάγγελος τῶν καταιγίδων. Πολλάκις οἱ θύσανοι, ὅταν ἐμφανίζωνται συνηνωμένοι ὑπὸ μορφὴν μακρῶν παραλλήλων ταινιῶν, φαίνονται ὅτι αὗται συγκλίνουσι πρὸς ἓν ἢ δύο ἀντίθετα σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος, συχνὰ δὲ θυσανοστρώματα καὶ θυσανοσωρεῖται συμμετέχουσιν εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν ταινιῶν τούτων. Ἐνίοτε παρατεταμέναι βροχαί, καὶ συχνὰ λίαν ἰσχυραί, ἀνήκουσιν εἰς θυσάνους, ἀλλ' ἶρις οὐδέποτε σχηματίζεται ὑπὸ τῶν πραγματικῶν θυσάνων, αἱ δὲ ἅλω εἶναι ἀρκετὰ σπάνιαι (βλ. καὶ λ. *θύσανοι*).

Πλεῖστα ὅσα εἴδη θυσάνων ἔχουσι παρατηρηθῆ· ἐκ τούτων τὰ σπουδαιότερα εἶναι: 1) Οἱ *ἀγκιστροειδεῖς θύσανοι* (Cirrus uncinus). Οὗτοι εἶναι μορφῆς κόμματος· ἡ οὐρὰ αὐτῶν καταλήγει πρὸς τὰ ἄνω εἴτε εἰς ἄγκιστρον εἴτε εἰς δέσμην (touffe). 2) Οἱ *ψευδοθύσανοι* (Cirrus nothus ἢ Faux-cirrus). Οὗτοι εἶναι θύσανοι προερχόμενοι ἐξ ἑνὸς σωρειτομελανίου (Cu Ni) καὶ ἀποτελοῦσι τὴν ὑποστάθμην τῶν ἀνωτέρων παγωμένων τμημάτων. 3) *Θύσανοι πυκνοί* (Cirrus densus). Θύσανοι ὧν ἡ πυκνότης εἶναι λίαν μεγάλη· καὶ 4) *Θύσανοι σωρειτόμορφοι* (Cumuliformes).

Θυσανοστρώματα. Καλοῦνται οὕτως οἱ θύσανοι ὅταν συνενοῦνται εἰς μέγα ὑπόλευκον, συνεχές, λεπτὸν καὶ διαφανὲς στρῶμα, καλύπτον ὁλόκληρον ἢ μέγα μέρος τοῦ οὐρανοῦ, παρέχον αὐτῷ γαλακτώδη ὄψιν. Ἡ διάβασις τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου ἢ τῆς σελήνης διὰ τῶν παγοκρυστάλλων, ἐξ ὧν ἀποτελοῦνται ταῦτα, παράγει πολλάκις τὰ φωτεινὰ φαινόμενα τῆς ἅλω, τοῦ παρηλίου κτλ. (βλ. καὶ λ. *θυσανοστρώματα*).

Κυριώτερα εἴδη ἢ παραλλαγαὶ θυσανοστρωμάτων εἶναι τὰ *νεφελώδη θυσανοστρώματα* (Cirrostratus nebulosus), ἅτινα εἶναι πέπλος θυσανοστρώματος λίαν λεπτός, ἐνίοτε μόλις ὁρατὸς καὶ ὅστις δίδει σχεδὸν πάντοτε τὰ ὀπτικὰ φαινόμενα τῶν ἅλω.

Θυσανοσωρεῖται (βλ. λ.).

Ὑψισωρεῖται. Σφαῖραι ἢ κροκύδες κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μεγάλαι, μεγαλύτεραι τῶν θυσανοσωρειτῶν, λευκαὶ ἢ φαιαὶ μετὰ ἢ ἄνευ σκιῶν. Ἀποτελοῦσι πολλάκις ὁμάδας ἢ σειρὰς κατὰ μίαν ἢ δύο διευθύνσεις. Αἱ ὁμάδες πολλάκις εἶναι τόσον πυκναί, ὥστε τὰ ἄκρα αὐτῶν φαίνονται ἡνωμένα ἰδίᾳ εἰς τὸν ὁρίζοντα. Ἐνίοτε αἱ σφαῖραι αὐτῶν ἔχουσι ζωηρὸν λευκὸν χρῶμα καὶ εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον προβατοειδεῖς (καλοῦνται καὶ *μεγάλα πρόβατα*) μετὰ ἀσθενῶν σκιῶν. Ἐνίοτε σχηματίζουσιν ἕνα πέπλον σχεδὸν συνεχῆ ἐκ μεγάλων φαιῶν χαλίκων, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀκανονίστων, καὶ οἵτινες δύνανται τότε νὰ συγχέωνται πρὸς τοὺς στρωματοσωρείτας. Τὰ ὅρια, ἐντὸς τῶν ὁποίων δύνανται νὰ παρατηρηθῶσιν οἱ ὑψισωρεῖται, εἶναι ἐξαιρετικῶς μεγάλα. Ὅταν σχηματίζωνται εἰς τὰ μεγαλύτερα ὕψη, χαρακτηρίζονται ὑπὸ στοιχείων μικρῶν διαστάσεων καὶ χρώματος λευκοῦ, ὅταν δὲ σχηματίζωνται εἰς τὰ χαμηλότερα ὕψη, δύνανται νὰ ἀποτελέσωσι πυκνοὺς ὄγκους χρώματος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον σκοτεινοῦ. Ἐκ τῆς συνενώσεως τῶν στοιχείων μιᾶς στιβάδος ὑψισωρειτῶν παράγονται *ὑψιστρώματα* (altostratus)· ἀντιστρόφως δὲ ὅταν πέπλος τις ὑψιστρώματος ἀποσυντίθεται, παράγει ὑψισωρείτας, ἐνίοτε μάλιστα αἱ δύο αὗται ὄψεις ἐναλλάσσονται μεταξύ των καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας.

Μεταξὺ τῶν πλέον σπουδαίων εἰδῶν ἀναφέρεται ἡ παραλλαγή: 1) Τῶν *σωρειτογενῶν ὑψισωρειτῶν* (Altocumulus cumulogenitus), ἥτις εἶναι μορφὴ ὑψισωρειτῶν σχηματισθεῖσα ἐκ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν κορυφῶν σωρειτῶν. 2) Τῶν *φακοειδῶν ὑψισωρειτῶν* (Altocumulus lenticulaires). Εἶναι ὑψισωρεῖται ὑπὸ μορφὴν φακοῦ, ἀτράκτου, πούρου, φοῦ μετὰ τμημάτων μαργαρωδῶν. 3) Ἡ τῶν *σωρειτοειδῶν ὑψισωρειτῶν* (Altocumulus cumuliformes). Εἶναι ὑψισωρειται κατὰ τολύπας, προσομοιάζοντες πρὸς μικροὺς σωρείτας ἄνευ βάσεως. Ἡ μορφὴ αὕτη τῶν νεφῶν παρατηρεῖται κατὰ τὰς καταιγιδώδεις καταστάσεις. 4) Ἡ τῶν *πυργοειδῶν ὑψισωρειτῶν* (Altocumulus castellatus). Καλοῦνται οὕτως οἱ σωρειτόμορφοι ὑψισωρεῖται, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκονται ἐπὶ μιᾶς γραμμῆς καὶ ἐπακουμβῶσιν ἐπὶ μιᾶς ὁριζοντίου βάσεως. Τὰ νέφη ταῦτα εἶναι πρόδρομοι γενικῶς τῶν καταιγίδων.

Ὑψιστρώματα. Πέπλος χρώματος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον φαιοῦ. Ἄλλοτε μὲν σχηματίζει ὁμοιόμορφον παχεῖαν μᾶζαν σκοτεινῶς σταχτόχρουν, ἰνώδους συστάσεως καὶ σπανίως κυματοειδοῦς, καὶ ἄλλοτε εἶναι διαφανής, ὁμοιάζων πρὸς παχὺ στρῶμα θυσανοστρωμάτων, διὰ τοῦ ὁποίου τὸ φῶς τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης διέρχεται θαμπόν, χωρὶς νὰ παράγεται ἅλως ἢ στέμμα. Τὰ ὑψιστρώματα, ὡς καὶ τὰ θυσανοστρώματα, προηγοῦνται συνήθως τῶν βαρομετρικῶν ὑφέσεων καὶ τῆς κακοκαιρίας. Ὅλαι αἱ μακρᾶς διαρκείας βροχαὶ καὶ χιόνες πίπτουν ἐκ τῶν ὑψιστρωμάτων, κάτωθεν τῶν ὁποίων ἐνίοτε αἰωροῦνται μελανίαι. Τὰ ὑψιστρώματα ἐξαφανίζουσι τὰς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ριπτομένας σκιὰς τῶν ἀντικειμένων.

Τὰ ὑψιστρώματα δύνανται νὰ εἶναι ἀποτέλεσμα μετασχηματισμοῦ μιᾶς στιβάδος ὑψισωρειτῶν, καὶ ἀντιστρόφως. Ὑποκατηγορίαι τῶν ὑψιστρωμάτων εἶναι: 1) *Ὑψιστρώματα διαφανῆ* ἢ *θυσανοειδῆ* (Altostratus translucidus cirriformis), ἅτινα εἶναι ὄψεως διαφανοῦς. 2) *Ὑψιστρώματα σκιερὰ* (Altostratus opacus), ἅτινα ἀποτελοῦσι σκιερὰν στιβάδα ὑφῆς ἰνώδους, τοὐλάχιστον εἰς διάφορα τμήματα, καὶ ἀποκρύπτουν ἐξ ὁλοκλήρου τὸν Ἥλιον.

Digitized by Google

Θυσανοστρώματα (Cirrostratus) ἀσθενῶς διαφανῆ.
ὸ νέφος ἀποκαλύπτεται λόγῳ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ὀπτικοῦ φαινομένου τῆς φωτεινῆς στήλης τεμνούσης καθέτως τὸν ἡλιακὸν δίσκον.]

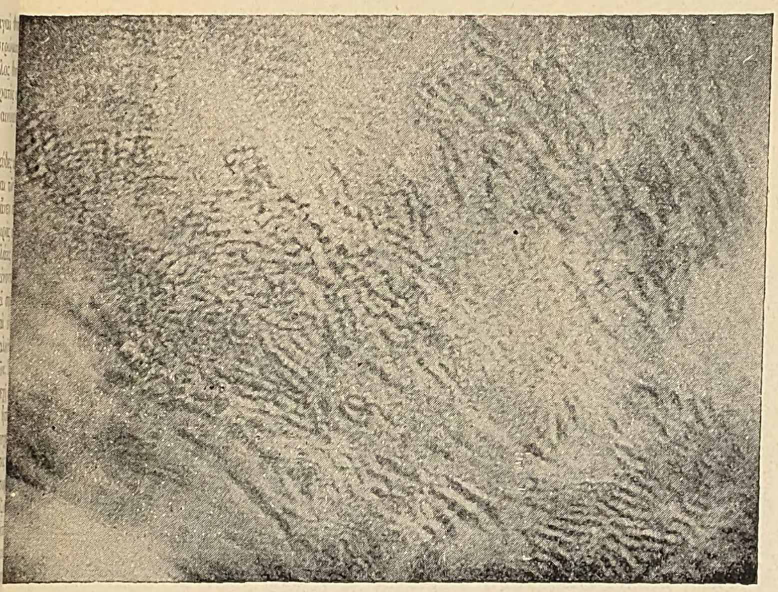

σανοσωρεῖται (Cirrocumulus undulatus) σφαιρωτοὶ κυματοειδοῦς μορφῆς.

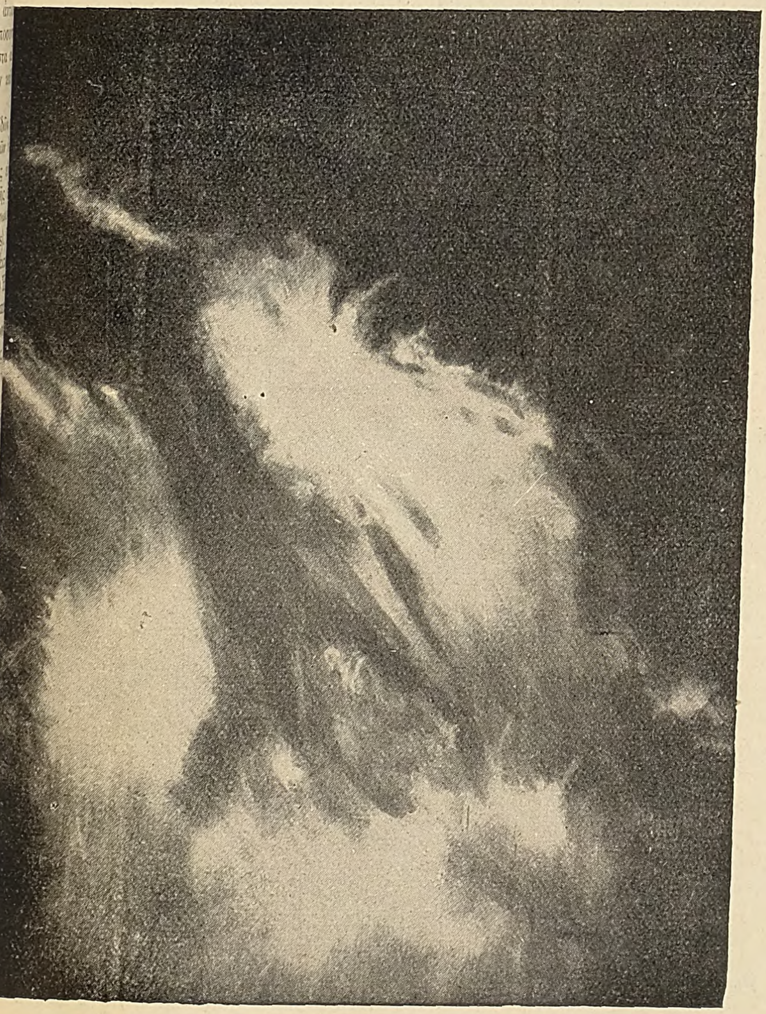

Θύσανοι (Cirrus épais) παχεῖς καταιγιδώδους μορφῆς.
πάχος αὐτῶν παρατηρεῖται κυρίως εἰς τὸ κεντρικὸν τμῆμα τῆς εἰκόνος. Εἰς τὸ κάτω μέρος διασκορπισμὸς ὑπὸ μορφὴν ἀφροῦ.]

Θύσανοι ἀγκιστροειδεῖς (Cirrus uncinus) ἀπολήγοντες εἰς ὄνυχα ἢ κόρυμβον.
[Ἡ ὀνυχοειδὴς μορφὴ παρατηρεῖται ἰδίᾳ εἰς τὸ ἀνώτερον τμῆμα τῆς εἰκόνος. Εἰς τὴν βάσιν τῆς φωτογραφίας παρατηρεῖται στρῶμα πυκνότερον, μὴ παρουσιάζον τὸν ἀγκιστροειδῆ χαρακτῆρα· ἐξ ἄλλου εἰς τὸ ἀριστερὸν καὶ κάτω δὲν παρατηροῦνται τὰ παράλληλα νήματα.]

Θυσανοστρώματα (Cirrostratus) μετὰ συνήθους ἅλω 44°.
[Εἰς τὸ κέντρον παρατηρεῖται φωτεινὴ διάχυτος εἰκὼν τοῦ Ἡλίου καὶ πέριξ ἡ ἅλως. Ἡ ἰνώδης ὑφὴ τοῦ πέπλου τοῦ θυσανοστρώματος παρατηρεῖται πέριξ τοῦ κύκλου τῆς ἅλω καὶ τοῦ ἡλιακοῦ δίσκου. Εἰς τὸ κάτω μέρος οἱ θύσανοι εἶναι λίαν πυκνοὶ καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἅλως δὲν εἶναι πλήρης.]

Θυσανοσωρεῖται (Cirrocumulus lenticularis) φακοειδεῖς ἄνευ ὑφῆς.
[Ἡ ἰνώδης φύσις τοῦ νέφους παρατηρεῖται ἐπὶ τῶν κρασπέδων τῶν δύο νεφικῶν τμημάτων. Τὸ μετὰ κεντρικῆς σκιᾶς δύναται νὰ ὀνομασθῇ καὶ φακοειδὴς ὑψισωρείτης.]

Digitized by Google

Ὑψιστρώματα μαστοειδῆ (Altostratus mammatus).

[Τὰ μαστοειδῆ στοιχεῖα ἔχουσι κατὰ περιοχὰς ἐκπεφρασμένην ἡμισφαιρικὴν μορφήν. Παρατηροῦνται συχνὰ μεγαλύτερα καὶ μᾶλλον ἀκανόνιστα. Ἡ μορφὴ αὕτη τῶν νεφῶν παρατηρεῖται πολλάκις περὶ τὸ τέλος καταιγιδώδους ἀτμοσφαιρικῆς καταστάσεως.]

Ὑψισωρεῖται κυματοειδεῖς (Altocumulus undulatus).

[Ἡ μορφὴ αὕτη τῶν νεφῶν ἀποδεικνύει ὅτι τὰ νέφη εὑρίσκονται σχετικῶς χαμηλὰ καὶ πλησιάζουσι πρὸς τον τύπον τῶν στρωματοσωρειτῶν. Εἰς τὸ ἄνω μέρος καθίστανται σαφῆ τὰ ἴχνη μιᾶς ὀργανώσεως κατὰ εὐδιάκριτον διεύθυνσιν. Εἰς τὸ βάθος ἐπιμήκης στρῶσις, ἐξ ἧς ἐκκινοῦσιν οἱ ρόλοι.]

Ὑψισωρεῖται ἢ στρωματοσωρεῖται (Altocumulus ἢ Stratocumulus).

[Τὰ διάφορα τμήματα τῶν νεφῶν τῆς εἰκόνος παρουσιάζουσιν ἰσχυρὰς σκιας. Ἡ φωτογραφία ἐλήφθη εἰς ὕψος 1.750 μ.]

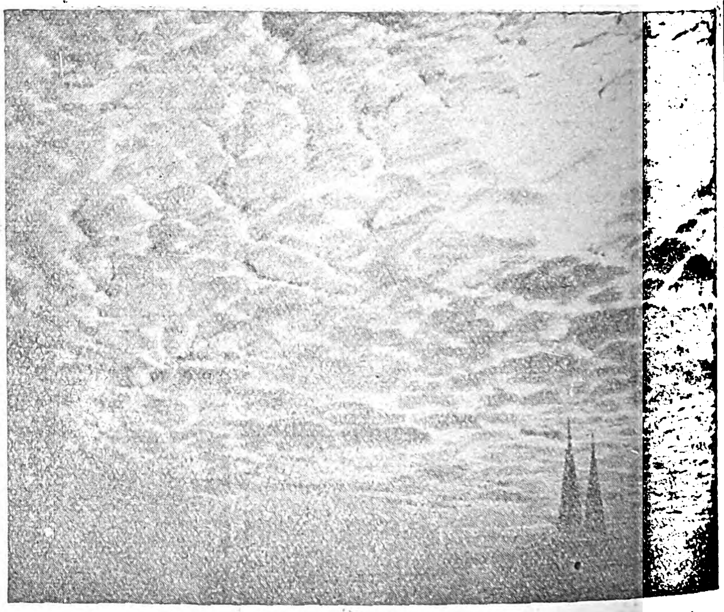

Ὑψισωρεῖται (Altocumulus en galets) ὑπὸ μορφὴν πλακῶν.

[Εἶναι διατεταγμέναι κατὰ δύο τεμνομένας διευθύνσεις. Εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς εἰκόνος πυκνὴ στρῶσις μὲ σαφῶς ἐκπεφρασμένα σκιώδη μέρη.]

Στρωματοσωρεῖται (Stratocumulus) κατὰ σωρούς.

[Τὰ διάφορα τμήματα τοῦ νέφους ἔχουσιν ἰσχυρὰς σκιὰς καὶ πολλάκις λόγῳ τῆς ἀντιθέσεως τῶν χρωμάτων καθίσταται εὐδιάκριτον εἰς τὸν παρατηρητὴν τὸ κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ μεταξὺ τῶν διαστημάτων.]

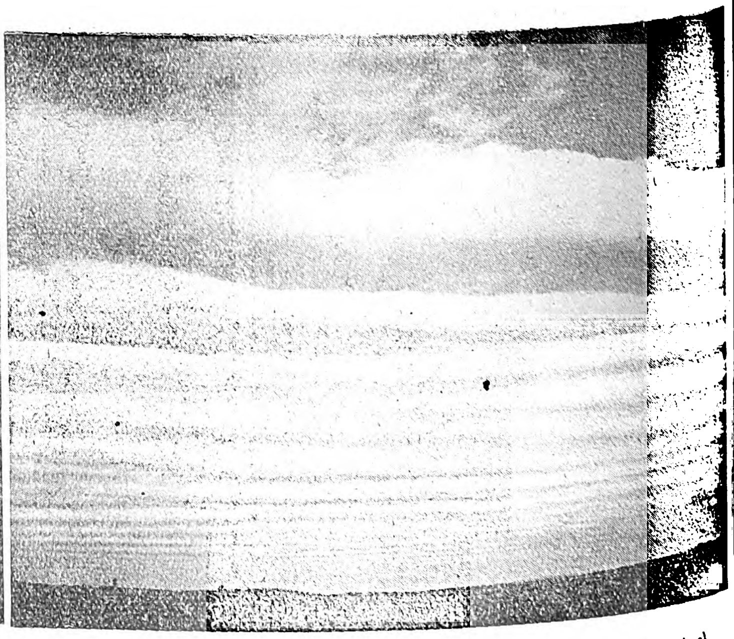

Στρωματοσωρεῖται κυματοειδεῖς (Stratocumulus undulatus).

[Οἱ μεγάλοι ρόλλοι, οἵτινες παρατηροῦνται εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς εἰκόνος, φαίνονται συνεγούμενοι εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς εἰκόνος καὶ εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁρίζοντος λόγῳ τῆς προοπτικῆς perspective).]

Digitized by Google

Σωρεῖται (Cumulus).

...η καλοκαιρίας παρουσιάζοντα ἐκβλαστήσεις καὶ βάσεις χαρακτηριστικῶς ὁριζοντίας. Ἐν τῇ εἰκόνι μορφὴ ἐξελισσομένη.]

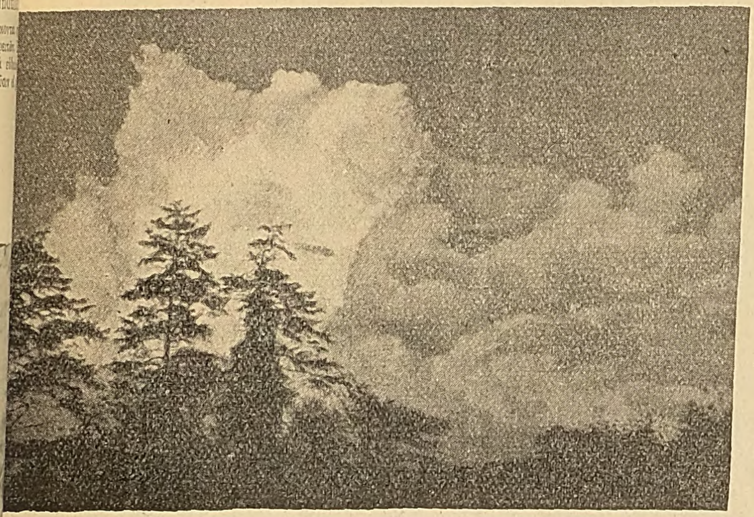

Σωρειτομελανίαι φαλακροὶ (Cumulonimbus calvus).

Σχιοτοσωρεῖται (Fractocumulus).

...τῇ εἰκόνι τὰ νεφικὰ ἄτομα εἶναι μικρῶν διαστάσεων αἱ βάσεις δὲ αὐτῶν εἶναι γε... ὁριζόντιοι, καὶ πρὸς τὸ ἄνω μέρος τοῦ νέφους παρατηρεῖται ἡ διασπορά, τυπικὴ ...σχισμένης καταστάσεως. Θὰ ἠδύνατό τις νὰ χαρακτηρίσῃ τοὺς σωρείτας τούτους ὡς ἀφρώδους μορφῆς.]

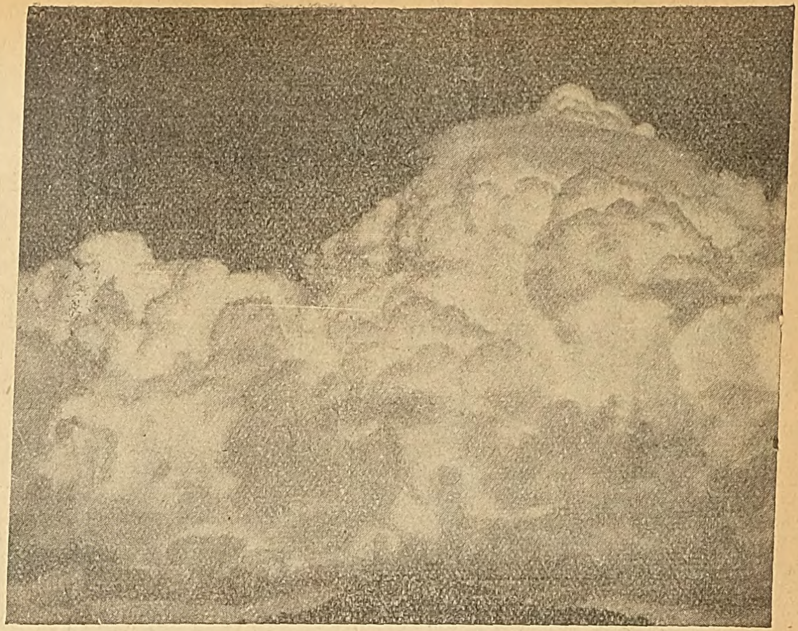

Σωρεῖται ἐκβλαστικοὶ ἢ ἐπισωρευτικοὶ μετ' ἐπικράνου (Cumulus congestus-pileus).

[Εἰς τὰ ἄκρα τοῦ ἐπικράνου διακρίνονται αἱ ἐκβλαστήσεις. Εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ ἐπικράνου, ἐκβλάστησις ἔχει διατρυπήσει αὐτὸ καὶ διακρίνεται ὑπεράνω αὐτοῦ. Μεταβατικὴ μορφὴ πρὸς τοὺς σωρειτομελανίας.]

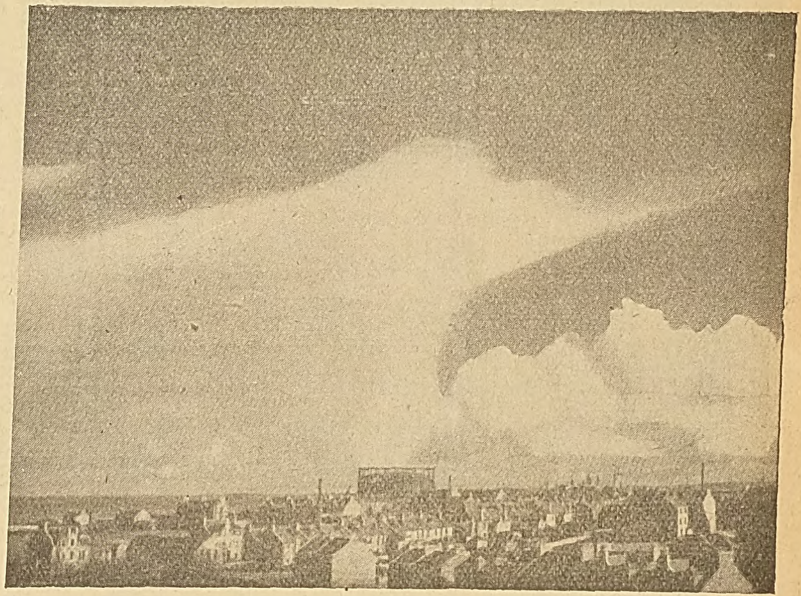

Σωρειτομελανίαι μὲ οὐρὰν (Cumulonimbus calvus).

[Εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τὸ θυσανοειδὲς τμῆμα φέρει τὴν μορφὴν ἄκμονος. Πρὸς τὸ ἄνω μέρος ἡ ἰνώδης ὑφὴ εἶναι ἰδιαιτέρως ἐκπεφρασμένη· τὸ θυσανοειδὲς τμῆμα ἀρχίζει ἀπὸ μικροῦ ὕψους λόγῳ τῆς χαμηλῆς θερμοκρασίας τῆς ἀνωτέρας ἀτμοσφαίρας.]

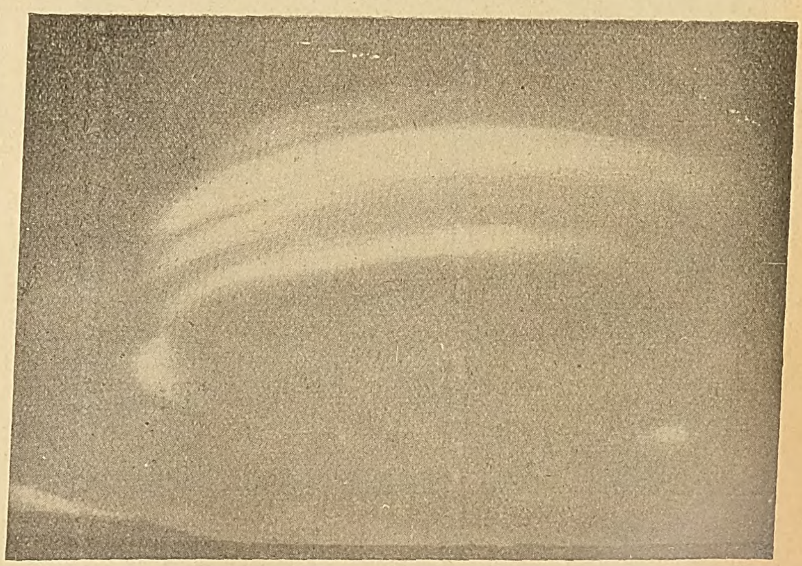

Σωρείτης φακοειδὴς (Cumulus lenticularis).

[Ἡ ἀνωτέρω εἰκὼν παριστᾷ ἐξαιρετικὴν μορφὴν νέφους, παρατηρηθεῖσαν ἐν Κατάνῃ τὴν 20 Ἀπριλίου 1897 καὶ φέρει διεθνῶς τὴν ὀνομασίαν «contessa del vento». Ἀποτελεῖται ἐκ 4 στιβάδων ὑψισωρειτῶν φακοειδῶν. Τὸ ἄνω μέρος φαίνεται ἐν διαλύσει καὶ εἰς τὸ κάτω παρατηροῦνται μικροὶ σωρεῖται.]

Digitized by Google

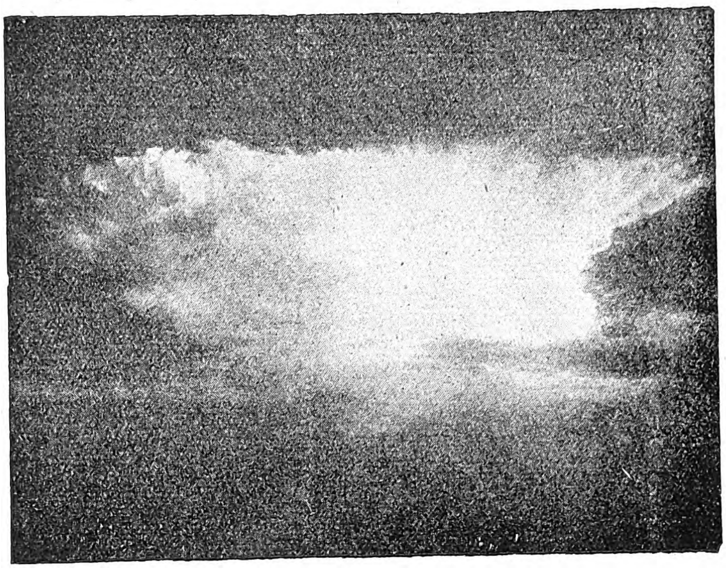

Σωρειτομελανίαι ἀκμονοειδεῖς (Cumulonimbus incus).
[Χαρακτηριστικὴ μορφὴ νεφῶν μὲ ἄκμονα· ἡ ἰνώδης ὑφὴ ἰδιαιτέρως ἐκπεφρασμένη πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ἄνω τῆς εἰκόνος. Παρὰ τὴν βάσιν τοῦ νέφους σειρὰ ὑψισωρειτῶν.]

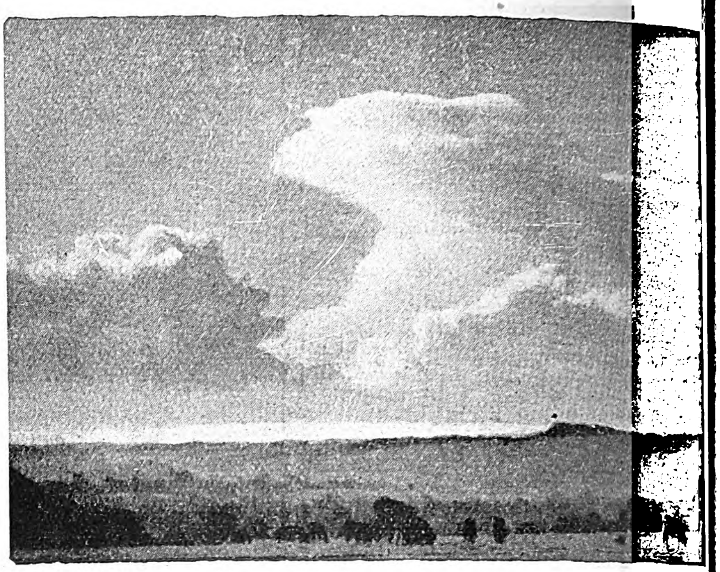

Σωρειτομελανίαι ἀκμονοειδεῖς (Cumulonimbus incus).
['Αριστερὰ ὡς καὶ παρὰ τὴν βάσιν τοῦ νέφους σωρειτοειδεῖς ἐκβλαστήσεις. 'Ο ἄκμων παρατηρεῖται εἰς μέγα ὕψος λόγῳ τῆς ὑψηλῆς θερμοκρασίας τῆς ἀνωτέρας ἀτμοσφαίρας.]

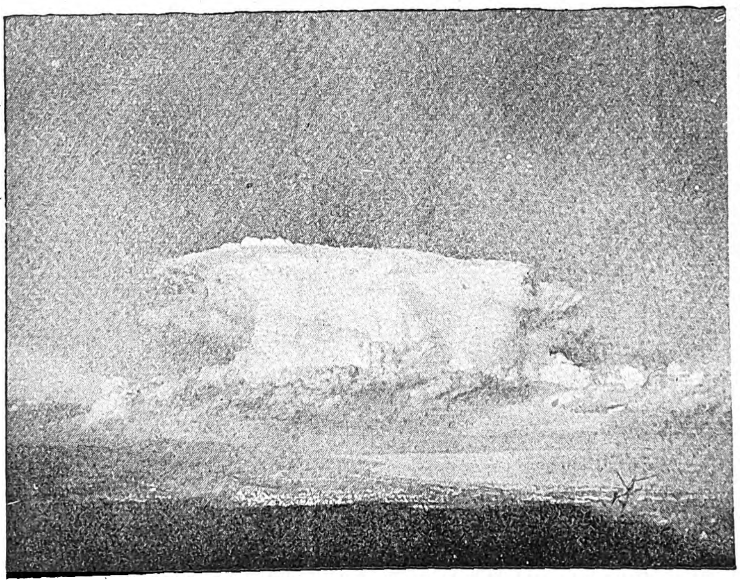

Σωρειτομελανίαι ἀκμονοειδεῖς (Cumulonimbus incus).
[Παρὰ τὴν βάσιν σχηματισμὸς μελανιῶν· εἰς τὸ ἄνω μέρος ἄκμονες σαφῶς περιοριζόμενοι ἐπὶ μιᾶς ὁριζοντίου ἐπιφανείας (πιθανῶς στιβάδος ἀναστροφῆς).]

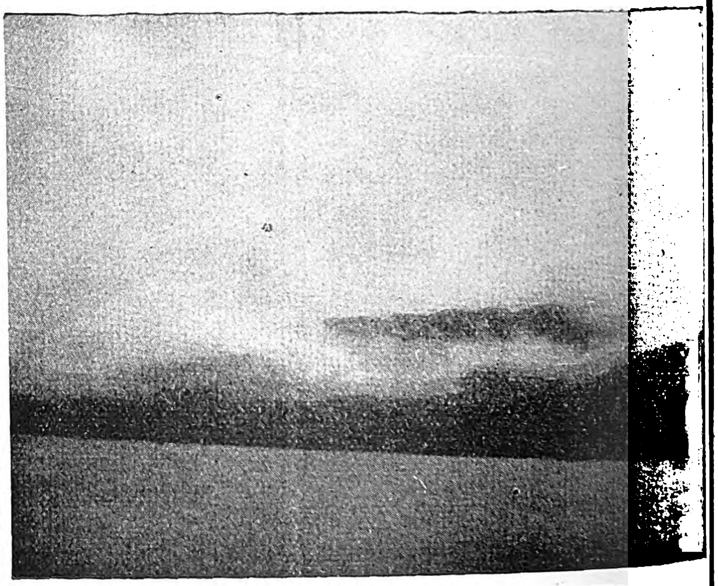

Στρώματα (Stratus).
[Παρατηροῦνται ἐν τῇ εἰκόνι αἱ κλιτύες τοῦ λόφου μέσῳ τῶν σχιστοστρωμάτων (Fractostratus), ἅτινα εὑρίσκονται ἐπ' αὐτῶν.]

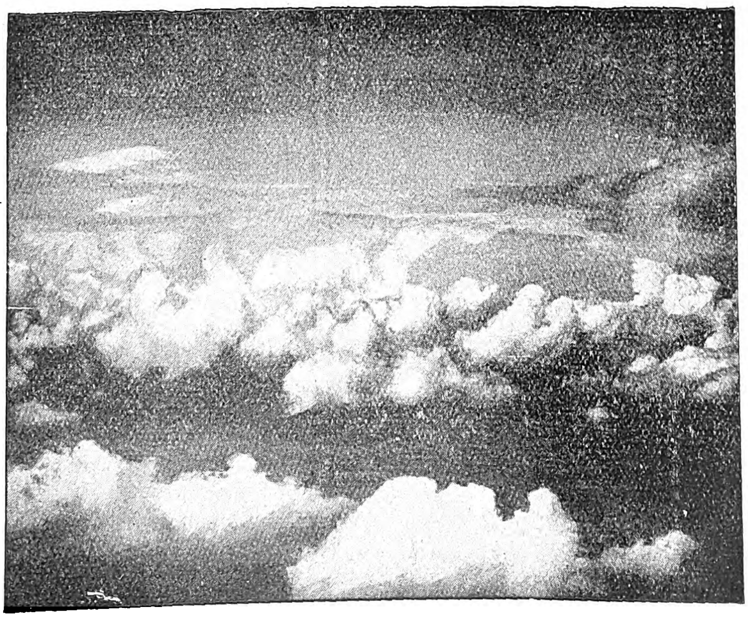

Σωρεῖται μετὰ ὁριζοντίου στιβάδος (Cumulus).
[Εἰς τὸ κάτω τμῆμα τῆς εἰκόνος παρατηροῦνται σωρεῖται μεμονωμένοι. Εἰς τὸ κέντρον πυκνὸς σωρείτης ὑπὸ μορφὴν ἰσχυρῶν ἐκβλαστήσεων, αἵτινες περιορίζονται ἄνωθεν ὑπὸ μιᾶς ἀναστροφῆς. Κατὰ τόπους ἡ στιβὰς αὕτη διασχίζεται ὑπὸ τῶν κυρτῶν σωρειτῶν. Εἰς τὸ ἄκρον δεξιὸν τῆς εἰκόνος στήλη σωρειτοειδὴς διασχίζει τὴν στιβάδα.]

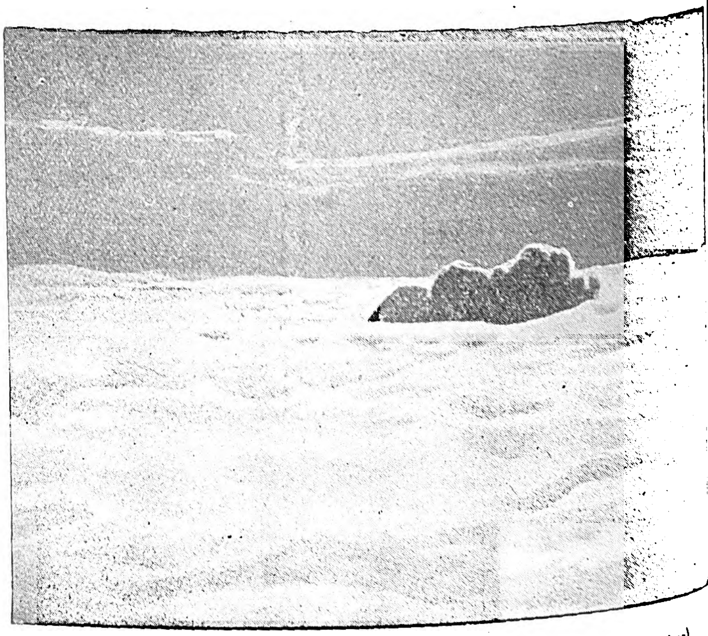

Σωρείτης (Cumulus) διαπερῶν στιβάδα στρώματος (stratus).
['Εν τῇ εἰκόνι ταύτῃ ἡ ἀνωτέρα ἐπιφάνεια τοῦ νεφικοῦ στρώματος εὑρίσκεται εἰς ὕψος 2.400 μ. Εἰς τὸ δεξιὸν καὶ ἔμπροσθεν μέρος τῆς εἰκόνος τὸ στρῶμα λομβάνει κυματοειδῆ μορφήν. 'Ο σωρείτης διασχίζει σαφῶς τὸ νεφικὸν στρῶμα καὶ ἀνυψοῦται μέχρι 3.000 μ., ἄνωθεν δὲ αὐτοῦ παρατηροῦνται σειραὶ ἀνωτέρων ὑψισωρειτῶν.]

Digitized by Google

Στρωματοσωρεῖται. Μεγάλα σφαιροειδῆ ἢ κυλινδροειδῆ φαιὰ σκοτεινὰ νέφη, ἅτινα καλύπτουσι συχνάκις ἐπὶ μακρὸν ὁλόκληρον τὸν οὐρανόν. Γενικῶς οἱ στρωματοσωρεῖται παρουσιάζουσιν ὄψιν φαιᾶς στρώσεως τεμαχισμένης ὑπὸ μορφὴν χαλίκων. Ἐνίοτε λαμβάνουσι τὴν χαρακτηριστικὴν ὄψιν μεγάλων κυλίνδρων διατεταγμένων παραλλήλως καὶ λίαν πλησίον ἀλλήλων, οἵτινες ἔχουσι σκοτεινὸν χρῶμα εἰς τὸ κεντρικὸν αὐτῶν τμῆμα. Ἂν καὶ εἶναι συχνοὶ οἱ στρωματοσωρεῖται κατὰ τὸν χειμῶνα, παρατηροῦνται εἰς ὅλας τὰς ἐποχάς. Οἱ στρωματοσωρεῖται δὲν φέρουσι βροχήν. Τὰ νέφη ταῦτα δὲν διαφέρουσι πολὺ τῶν ὑψισωρειτῶν. Οἱ στρωματοσωρεῖται εἶναι τὰ τοπικὰ νέφη τῶν συνδετικῶν ζωνῶν μεταξὺ δύο νεφικῶν συστημάτων· ἐπίσης παρατηροῦνται εἰς τὰς οὐρὰς ἢ συρμοὺς τῶν καταιγιδοφόρων συστημάτων.

Τὸ εἶδος *ἑσπερινοὶ στρωματοσωρεῖται* (Stratocumulus vesperalis) εἶναι νέφη πεπλατυσμένα καὶ ἐπιμήκη. Φαίνεται ὅτι ἀποτελοῦνται ἐξ ὁριζοντίων ἰνῶν καὶ παρατηροῦνται περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου.

Ποικιλία στρωματοσωρειτῶν εἶναι οἱ *κυματοειδεῖς στρωματοσωρεῖται* (Stratocumulus ondulatus), νέφη διατεταγμένα κατὰ σχηματισμόν τι κυματώσεως.

Μελανίαι. Παχέα στρώματα νεφῶν σκοτεινῶν, μελανωπῶν ἢ λίαν φαιῶν, ἄνευ ὡρισμένου σχήματος, μὲ κράσπεδα τεμαχισμένα καλύπτοντα ἐνίοτε ὁλόκληρον τὸν οὐρανὸν καὶ ῥίπτοντα γενικῶς διαρκεῖς βροχὰς ἢ χιόνας. Διὰ τῶν χασμάτων, ἅτινα ἀφίνουσι πολλάκις τὰ νέφη ταῦτα, παρατηρεῖται πάντοτε ὑψηλὸν στρῶμα θυσανοστρωμάτων ἢ ἡμιστρωμάτων καὶ ἰδίως τῶν τελευταίων. Ἐὰν τὸ στρῶμα τῶν μελανιῶν σχίζεται εἰς μικρὰ ῥάκη, τότε καλοῦνται οὗτοι ὑπὸ τὸ ὄνομα *σχιστομελανίαι* (Fracto-Nimbus), διεθνῶς Fr Nb καὶ ὑπὸ τῶν ναυτικῶν Scud. Τὸ στρῶμα τῶν μελανιῶν δύναται νὰ καταστῇ ἐξ ὁλοκλήρου ὁμοιόμορφον ἰδίᾳ κατὰ τὴν βροχήν, ἀλλ' ἡ κατάστασις αὕτη εἶναι συνήθως μεταβατική. Τὸ σύνολον τῆς στιβάδος δύναται νὰ ἔχῃ ὄψιν σχεδὸν ἢ ἐξ ὁλοκλήρου ὁμοιόμορφον. Οἱ μελανίαι καλοῦνται ἐπίσης «βροχοφόρα νέφη». Οἱ μελανίαι συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν ὑψιστρωμάτων εἶναι χαρακτηριστικὰ νέφη τῶν ὑφεσιακῶν συστημάτων ὑπὸ διαφόρους ὄψεις καὶ παρατηροῦνται εἰς τὰ σώματα καὶ τοὺς συρμοὺς τῶν συστημάτων πασῶν τῶν κατηγοριῶν.

Χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ εἶδος *σωρειτοειδεῖς μελανίαι* (Nimbus Cumuliforme), οἵτινες εἶναι μελανίαι ὑπὸ μορφὴν ἀσυνεχοῦς στιβάδος, παρουσιάζοντες εἰς τὸ ἀνώτερον αὐτῶν τμῆμα ἀπεστρογγυλωμένα ἄκρα, ὅπως οἱ σωρεῖται. Τὸ εἶδος τοῦτο τῶν νεφῶν παρατηρεῖται ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν συρμὸν τῶν νεφικῶν συστημάτων.

Σωρεῖται. Νέφη παχέα, ὧν ἡ κορυφὴ σχηματίζει δόμον, ἐφωδιασμένα ὑπὸ προεκβολῶν, ἐνῷ ἡ βάσις αὐτῶν εἶναι σχεδὸν πάντοτε ὁριζοντία. Παρουσιάζουσι διαφόρους ὄψεις, ἀναλόγως τῆς θέσεως αὐτῶν ὡς πρὸς τὸν παρατηρητήν. Ὅταν οὗτοι εὑρίσκωνται ἔμπροσθεν τοῦ ἡλίου, τὸ κεντρικὸν τμῆμα αὐτῶν εἶναι σκοτεινὸν καὶ αἱ προεκβολαὶ αὐτῶν λευκαὶ καὶ λάμπουσαι· ὅταν εἶναι ἀντιθέτως τοῦ ἡλίου, τὸ κεντρικὸν αὐτῶν τμῆμα φωτίζεται καὶ τὰ ἄκρα αὐτῶν εἶναι σκοτεινότερα καὶ τὸν διαυγῆ. Ὅταν ὁ φωτισμὸς προσπίπτῃ ἐκ τῶν πλαγίων, τότε ταῦτα παρουσιάζουσι σκιὰς ἀρκετὰ ἐντόνους. Οἱ σωρεῖται παρατηροῦνται εἰς ὕψη λίαν μεταβλητά, ἅτινα ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ ὕψους καὶ τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους τοῦ σταθμοῦ, ἐκ τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς ὥρας τῆς ἡμέρας. Εἰς τὰ μέσα πλάτη συνήθως ἡ βάσις αὐτῶν παρατηρεῖται ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔτους περὶ τὰ 800 μ. μέχρι 1.000 μέτρων τὴν πρωΐαν καὶ φθάνουσι περὶ τὴν ἑσπέραν εἰς τὰ 1.500 μέχρι 1.800 μ.

Τὰ τυπικὰ νέφη σωρειτῶν εἶναι ἐκεῖνα, ἅτινα ἀναπτύσσονται κατὰ τὰς ἡμέρας αἰθρίου καιροῦ. Τὸν σχηματισμὸν τῶν ὀφείλουσιν εἰς τὰ ἡμερήσια ῥεύματα μεταφορᾶς. Ἐσχισμένος σωρείτης καλεῖται εἰδικώτερον *σχιστοσωρείτης* (Fracto-cumulus, Fr-Cu). Γενικῶς διὰ τοῦ ὅρου σωρείτης περιλαμβάνονται τρεῖς κατηγορίαι νεφῶν: α) *Σωρεῖται καλοκαιρίας* (Cumulus de beau temps), νέφη ἅτινα ἔχουσι βάσιν ὁριζοντίαν καὶ πάχος μεταβλητόν. Εἶναι πεπλατυσμένα ἢ ἐξωγκωμένα καὶ δὲν παρουσιάζουν παρὰ ὀλίγας ἀντιθέσεις σκιῶν καὶ φωτός. Ἐὰν εἶναι περισσότερον ἀνεπτυγμένα καθέτως, ἡ σχέσις τοῦ πάχους αὐτῶν πρὸς τὸ ὕψος παραμένει πάντοτε κάτω τοῦ 1:2. Μετὰ τῶν νεφῶν τούτων δὲν δύνανται νὰ συνυπάρχωσιν ἄλλα νέφη, παρὰ μόνον ἀνώτερα ἢ μεμονωμένα μέσα νέφη. β) *Σωρεῖται κακοκαιρίας* (Cumulus de mauvais temps), νέφη παχέα, τεταραγμένα, πομφολυγώδη, μετὰ ἄκρων ἐσχισμένων ὑπὸ τῶν ἀνέμων, ἄνευ καθωρισμένης βάσεως καὶ τῶν ὁποίων τὰ διάφορα τμήματα παρουσιάζουσι συνεχεῖς μεταβολάς. Εἶναι σχιστοσωρεῖται. γ) *Σωρεῖται ἐκβλαστικοὶ ἢ βλαστοειδεῖς* (Cumulus bourgeonnants), οἵτινες σχηματίζονται εἴτε ὅταν ἡ τάσις τοῦ καιροῦ εἶναι καταιγιδώδης, εἴτε διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν σωρειτῶν καλοκαιρίας, ὅταν ἡ ἐξέλιξις αὐτῶν ὑπέρσταται τὴν ἐπίδρασιν τῆς γειτνιάσεως ἑνὸς ὁρμοῦ τῶν νεφικῶν συστημάτων. Γενικῶς παρέχουσι τὴν ἐντύπωσιν ἐκβλαστανομένων μαζῶν, ἐνίοτε πύργων κεκλιμένων, καὶ εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένοι κατὰ πλάτος καὶ ὕψος καὶ στεφανοῦνται ὑπὸ πολλαπλῶν δόμων. Εἰς τὰς περιπτώσεις καταιγιδωδῶν καταστάσεων μετασχηματίζονται εἰς σωρειτομελανίας.

Οἱ σωρεῖται καλοκαιρίας εἶναι τὰ τυπικὰ νέφη τῶν διαστημάτων μεταξὺ δύο νεφικῶν συστημάτων. Οἱ ἐκβλαστικοὶ ἢ βλαστοειδεῖς σωρεῖται, οἱ τείνοντες πρὸς σωρειτομελανίας, εἶναι συχνὰ νέφη τῶν καταιγιδοφόρων νεφικῶν συστημάτων καὶ παρατηροῦνται εἰς πάντας τοὺς τομεῖς αὐτῶν· παρατηροῦνται ἐπίσης εἰς τὰς ὑφεσιακὰς οὐράς, ἰδίᾳ ὑπὸ ἰσχυρὰν ἡλιοφάνειαν. Οἱ σωρεῖται ἀκόμη καὶ ὅταν εἶναι ἰσχυρῶς ἀνεπτυγμένοι δὲν φέρουσιν ἢ τὸ πολὺ ἀσθενεῖς βροχάς.

Ἐνίοτε οἱ σωρεῖται, ὅταν ἔχωσι τὸ ὕψος τῶν ὑψισωρειτῶν, καλύπτονται ὑπὸ ἀσθενῶς λευκοῦ πέπλου διαχύτου, ὑφῆς ἰνώδους καὶ διαγράφοντος γενικῶς τόξον, ὅπερ δύναται νὰ καλύπτῃ συγχρόνως πολλὰς κορυφὰς σωρειτῶν. Ἡ παραλλαγὴ αὕτη τῶν σωρειτῶν, ἣν πολλοὶ δὲν θεωροῦσιν ὡς ἰδιαίτερον εἶδος, ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Vincent *σωρεῖται σκουφοειδεῖς* (Cumulus pileus, γαλλ. Cumulus à capuchon)· ἐνίοτε ἡ κεφαλὴ τοῦ σωρείτου διατρυπᾷ τὸν πέπλον καὶ οὕτω τὸ νέφος περιβάλλεται ὑπὸ περιτραχηλίου. Τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι βραχείας διαρκείας καὶ δύναται νὰ παραχθῇ πολλάκις ἐπὶ τῆς ἰδίας κορυφῆς τοῦ σωρείτου. Εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ πέπλος οὗτος καλύπτει πολλὰς κορυφὰς συγχρόνως, διατηρεῖται ἐπὶ μακρόν. Οἱ *χαμηλοὶ σωρεῖται* (Cumulus humilis) εἶναι σωρεῖται ἧττον ἀνεπτυγμένοι εἰς ὕψος καὶ μᾶλλον πεπλατυσμένοι, καὶ παρατηροῦνται ὑπὸ ὡραῖον καιρόν. Οἱ *σωρειτικοὶ σωρεῖται* (Cumulus congestus) εἶναι σωρεῖται λίαν ἐξωγκωμένοι, ἐν εἴδει ἐκβλαστήσεων ὑπὸ μορφὴν ἀνθοκράμβης.

Σωρειτομελανίαι, καλούμενοι ἐπίσης καὶ *νέφη ὄμβρων διαβατικῶν ῥαγδαίων βροχῶν.* Εἶναι μᾶζαι μεγάλαι σωρειτοειδῶν νεφῶν, ἅτινα ἀνυψοῦνται ἐπὶ μορφῶν ἐρίων ἢ πύργων ἢ ἀκμόνων, ἐξ ὧν τὸ ἀνώτερον τμῆμα συνδέεται γενικῶς ὑφ' ἑνὸς πέπλου ἰνώδους ὑφῆς (ψευδοθυσάνων), τὸ δὲ κατώτερον ὑπὸ νεφελωδῶν μαζῶν προσομοιαζουσῶν πρὸς μελανίας. Τὰ νέφη ταῦτα εἶναι ἄλλοτε μόνα καὶ ἄλλοτε συνοδεύονται ὑπὸ θυσανοστρωμάτων. Εἶναι χαρακτηριστικὰ τῶν καταιγίδων, τῶν ῥαγδαίων βροχῶν καὶ ἐν γένει τῶν μικρᾶς διαρκείας ὄμβρων, ἐνῷ οἱ μελανίαι φέρουσι μικρὰς βροχάς. Συνήθως αἱ βροχαὶ αὗται εἶναι τοπικαὶ καὶ πίπτουσιν ἀπὸ τῆς βάσεως αὐτῶν, φέρουσι δὲ καὶ χιόνας ἢ χάλαζαν ἢ χιονοχάλαζαν. Ἐν γένει κινοῦνται ταχέως. Εἰς τὸν ὁρίζοντα φαίνονται ὑπὸ μορφὴν μεγάλων μαζῶν, αἵτινες ἐξογκοῦνται προσεγγίζουσαι καὶ ὅταν διέρχωνται ἄνωθεν τοῦ παρατηρητοῦ καθίστανται νεφέλη διάχυτος λίαν σκοτεινή, ἐξ ἧς πίπτει βροχή. Πάντα τὰ καταιγιδοφόρα ἢ τὰ χαλαζοβόλα νέφη εἶναι σωρειτομελανίαι. Εἰς τοὺς σωρειτομελανίας ὁτὲ μὲν τὰ ἀνώτερα ἄκρα ἔχουσι συμπαγῆ μορφὴν σωρειτῶν καὶ σχηματίζουσι μεγάλους μαστούς, πέριξ τῶν ὁποίων αἰωροῦνται λεπτοὶ ψευδοθύσανοι, ὁτὲ δὲ αὐτὰ ταῦτα τὰ ἄκρα σχηματίζουσιν ἰνώδεις κροσσοὺς ἀναλόγους πρὸς τοὺς θυσάνους καὶ ἡ τελευταία αὕτη μορφὴ εἶναι ἰδίᾳ συνήθης κατὰ τὰς ἀέλλας τῆς ἀνοίξεως. Τὸ μέτωπον τῶν καταιγιδοφόρων νεφῶν μεγάλης ἐκτάσεως παρουσιάζεται ἐνίοτε ὑπὸ μορφὴν μεγάλου τόξου (*τοξοειδεῖς σωρειτομελανίαι*, Cumulonimbus arcus). Οἱ σωρειτομελανίαι εἶναι χαρακτηριστικὰ νέφη τῶν συρμῶν των νεφικῶν συστημάτων. Εἰς τὰ καταιγιδώδη συστήματα παρατηροῦνται ἐντὸς αὐτοῦ τούτου τοῦ σώματος καὶ συνδέονται σχεδὸν πάντοτε ὑπὸ ἠλεκτρικῶν διαταράξεων.

Μεταξὺ τῶν εἰδῶν τῶν σωρειτομελανιῶν τὰ σπουδαιότερα εἶναι οἱ *σωρειτομελανίαι φαλακροὶ* (Cumulonimbus calvus), οἵτινες εἶναι σωρειτομελανίαι, ὧν αἱ σωρειτόμορφοι προεκβολαὶ δὲν παρουσιάζουν ἀνεπτυγμένα τμήματα θυσανόμορφα· καὶ οἱ Cumulonimbus capillatus, οἵτινες εἶναι σωρειτομελανίαι, ὧν αἱ κορυφαὶ ἀποτελοῦνται ἐκ θυσανομόρφων τμημάτων· ἔχουν δὲ συχνὰ τὴν μορφὴν ἄξονος.

Στρώματα. Εἶναι ὁμοιόμορφος στιβὰς νεφῶν, ὁμοία πρὸς ὁμίχλην, μὴ στηριζομένην ὅμως ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἀλλ' αἰωρουμένην εἰς ὕψος ἄνω τῶν 1.000 μέτρων. Εἶναι νέφη φαιά, ἄνευ ὡρισμένου σχήματος, μὴ ῥίπτοντα βροχήν. Πολλάκις ἡ ὁμίχλη, ἀφοῦ παραμείνῃ ἐπί τινα ὥραν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ὑψοῦται ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ γίνεται τότε στρῶμα. Ὅταν τὸ στρῶμα σχίζεται σχηματίζον ῥάκη ἀνόμοια, οἷα βλέπομεν πολλάκις ἐπὶ τῶν κλιτύων τῶν ὀρέων, τότε καλεῖται *σχιστόστρωμα* (Fractostratus). Τὰ στρώματα εἶναι συνήθως νέφος τοπικόν, ἐξελισσόμενον εἰς τὸ διάστημα μεταξὺ δύο νεφικῶν συστημάτων. Συχνάκις, καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὴν ψυχρὰν ἐποχήν, συνδέει εἰς μίαν συνδετικὴν ζώνην τὰ ἄκρα τοῦ σώματος δύο συστημάτων. Ὁ κατὰ τὸν χειμῶνα φαιὸς οὐρανός, ὅστις διαρκεῖ ἐνίοτε πολύ, ὅταν εἶναι νηνεμία παράγεται ὑπὸ στιβάδος στρωμάτων, ὧν τὸ ὕψος εἶναι ἐνίοτε πολὺ μικρὸν (300 ἢ 400 μ.).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Δ. Αἰγινήτου*, Πρακτικὴ Μετεωρολογία.— *Louis Besson*, La Classification détaillée des nuages.—*J Vincent*, Atlas des nuages (Bruxelles, 1907).—*A. de Guervain*, Beiträge zur Wolken Kunde (Meteorologische Zeitschrift 1908). Θ. Θ. ΦΙΝΤΙΚΛΗΣ

— *[Πυροβολ.]* *Νέφος καπνοῦ* καλεῖται ἐν τῷ πυροβολικῷ τὸ ἐκ τοῦ διαρρηκτικοῦ γεμίσματος τοῦ βλήματος παραγόμενον ἐν τῷ χώρῳ τῆς διαρρήξεως. Τὸ σχῆμα, ὁ ὄγκος καὶ τὸ χρῶμα τοῦ νέφους τούτου ποικίλλουσιν ἀναλόγως τοῦ εἴδους τοῦ χρησιμοποιουμένου βλήματος. Προκειμένου περὶ πυροβόλου τοῦ πεδίου, ἐὰν ἡ βολὴ εἶναι κρουσιφλεγής, σχηματίζεται νέφος ἀνερχόμενον καὶ ὁλονὲν κωνικῶς πρὸς τ' ἄνω διαπλατυνόμενον μέχρις ὕψους 6—8 συνήθως μέτρων, χρώματος φαιοῦ (τεφροῦ), τόσον φαιοτέρου, ἐφ' ὅσον τὸ ἔδαφος εἶναι χωματῶδες, ὑποκιτρίνου δὲ ἐφ' ὅσον τὸ ἔδαφος εἶναι κονιορτοβριθές, ὁπότε, λόγῳ τοῦ ἀνακινουμένου κονιορτοῦ, δυνατὸν νὰ φθάσῃ μέχρις ὕψους 10 πολλάκις μέτρων, ἐὰν δὲ ἡ βολὴ εἶναι ἐγκαιροφλεγής, σχηματίζεται νέφος σφαιροειδὲς διαμέτρου περὶ τὰ 5 περίπου μέτρα καὶ χρώματος λευκοῦ. Τὸ τοιοῦτον νέφος τοῦ καπνοῦ εἶναι στοιχεῖον ἀπαραίτητον διὰ τὴν παρατήρησιν τῆς βολῆς, συνεπῶς διὰ τὸν κανονισμὸν αὐτῆς. Ἐάν, τέλος, πρόκειται περὶ εἰδικοῦ καπνογόνου βλήματος, τότε σχηματίζεται νέφος μέλαν πυκνότατον. Τοιούτου βλήματος γίνεται χρῆσις πρὸς σχηματισμὸν προπετάσματος ἐκ καπνοῦ πρὸ τῶν θέσεων τοῦ ἀντιπάλου, ἐπὶ τῷ σκοπῷ παρακωλύσεως τῆς θέας ἐκ τῶν παρατηρητηρίων του (τύφλωσις). Κατὰ τὰς ἐποχὰς τῆς μελανῆς πυρίτιδος (μέχρι τέλους τοῦ ΙΘ' αἰῶνος) ἐσχηματίζετο νέφος καπνοῦ περὶ τὸ βάλλον πυροβόλον, προερχόμενον ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ γεμίσματος, σχήματος σφαιροειδοῦς καὶ χρώματος λευκοφαίου, καθιστῶν καταφανεστάτην τὴν θέσιν τοῦ βάλλοντος πυροβόλου (προκάλυψις κατὰ τὰς ἐποχὰς ἐκείνας ἦτο φύσει ἀδύνατος). Σήμερον, τοιοῦτον νέφος δὲν σχηματίζεται ὑπὸ τῶν συγχρόνων πυριτίδων, ἀλλὰ μόνον λάμψις μεθ' ὑδρατμῶν τινων. Πρέπει ὅμως νὰ λαμβάνηται πάντοτε μέριμνα, ὅπως, πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς βολῆς, ἐκτελῆται ἐπιμελὴς μάξις τοῦ πυροβόλου, διότι, ἂν αὕτη παραλειφθῇ, παράγεται ἐκ τῆς καύσεως τῶν λιπαρῶν οὐσιῶν πυκνότατον νέφος μέλανος καπνοῦ, καταδεικνῦον τὴν θέσιν τοῦ βάλλοντος πυροβόλου, συνεπῶς ἐκμηδενίζον τὰ πλεονεκτήματα τῆς συγχρόνου προκαλύψεως καὶ τῆς ἀκάπνου πυρίτιδος. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

—*[Χημ. Πολ.]* Βλ. λ. *προπέτασμα*.

— **νεφῶν κώδικες.** Καλοῦνται οὕτως οἱ κώδικες, τῇ βοηθείᾳ τῶν ὁποίων ἐν τῇ συνοπτικῇ μετεωρολογίᾳ δύνανται νὰ ἑρμηνευθῶσι τὰ διάφορα στοιχεῖα νεφῶν καὶ νεφώσεως τοῦ τόπου παρατηρήσεως, ἅτινα διαβιβάζονται διὰ τοῦ μετεωρολογικοῦ τηλεγραφήματος. Οὕτω εἰς τὸν διεθνῆ κώδικα τῶν μετεωρολογικῶν τηλεγραφημάτων τῆς Κοπεγχάγης (I_s 2g):

III C_L C_L — WWVh N_L — DDΓW N — BBBTT
— UC_Ha bb — RRjjj

ὑπάρχουσιν ἀρκετὰ ψηφία ἀναφερόμενα εἰς τὰ νέφη, ἅτινα ἑρμηνεύονται διὰ τῶν ἑξῆς κωδίκων:

Κῶδιξ 1.

Διὰ τὸ C_L εἶδος κατωτέρων νεφῶν.

Ψηφίον κώδικος 0=ἔλλειψις κατωτέρων νεφῶν.
» » 1=σωρεῖται καλοκαιρίας.
» » 2=σωρεῖται εὐμεγέθεις μὴ παρουσιάζοντες σχηματισμοὺς ὁμοίους πρὸς ἄκμονα.
» » 3=σωρειτομελανίαι.
» » 4=στρωματοσωρεῖται προερχόμενοι ἐκ στρωματοειδοῦς διατάξεως τῶν σωρειτῶν.
» » 5=στιβὰς στρώματος ἢ στρωματοσωρειτῶν.
» » 6=μελανίαι.
» » 7=σωρεῖται καλοκαιρίας καὶ στρωματοσωρεῖται προϋπάρχοντες.
» » 8=σωρεῖται εὐμεγέθεις ἢ σωρειτομελανίαι καὶ στρωματοσωρεῖται.
» » 9=σωρεῖται εὐμεγέθεις ἢ σωρειτομελανίαι καὶ μελανίαι.

Κῶδιξ 2.

διὰ τὸ C_M εἶδος μέσων νεφῶν

Ψηφίον κώδικος 0=ἔλλειψις μέσων νεφῶν.
» » 1=ὑψιστρώματα τυπικὰ λεπτά.
» » 2=ὑψιστρώματα πυκνὰ (Ἥλιος ἢ Σελήνη ἀόρατος).
» » 3=ἁπλοῦν στρῶμα ὑψισωρειτῶν ἢ ἀνυψουμένων στρωματοσωρειτῶν.
» « 4=ὑψισωρεῖται εἰς μεμονωμένας ταινίας καθ' ἕκαστον αὐξανόμενοι (συχνάκις φακοειδοῦς μορφῆς).
» » 5=ὑψισωρεῖται ὠργανωμένοι εἰς ταινίας (αὐξανόμενοι).
» » 6=ὑψισωρεῖται προερχόμενοι ἐκ τῆς στρωματοειδοῦς διατάξεως τῶν σωρειτῶν.
» » 7=ὑψισωρεῖται συνδυαζόμενοι πρὸς ὑψιστρώματα ἢ ὑψιστρώματα μετὰ τμημάτων προσομοιαζόντων πρὸς ὑψισωρείτας.
» » 8=ὑψισωρεῖται ἐν εἴδει φρουρίων ἢ ὑψισωρειτῶν εἰς τολύπας ἐρρακωμένας.
» » 9=ὑψισωρεῖται εἰς περισσότερα στρώματα συνδυαζόμενα γενικῶς μετὰ νηματοειδῶν πέπλων καὶ χαώδους ὄψεως τοῦ οὐρανοῦ.

Εἰς τὴν περίπτωσιν μέσων νεφῶν οἱ θυσανοσωρεῖται εἶναι δυνατὸν νὰ ἐμφανίζωνται ἢ μόνοι ἢ ἐν συνδυασμῷ πρὸς ὑψισωρείτας.

Digitized by Google

Κῶδιξ 3.

διὰ τὸ C_H μορφὴν τῶν θυσανοειδῶν νεφῶν.

Ψηφίον κώδικος 0=ἔλλειψις νεφῶν.
» » 1=θύσανοι λεπτοί, μεμονωμένοι, ἀτάκτως διεσπαρμένοι.
» » 2=θύσανοι λεπτοί, μὴ πυκνούμενοι, ἄφθονοι, ἀλλ' οὐχὶ ἀποτελοῦντες συνεχὲς στρῶμα.
» » 3=θύσανοι ἐν εἴδει ἀκμόνων (συνήθως πυκνοί).
» » 4=θύσανοι λεπτοὶ αὐξανόμενοι, γενικῶς κατὰ κορύμβους (φοῦντες).
» » 5=θύσανοι ἢ θυσανοστρώματα αὐξανόμενοι, μὴ ἐκτεινόμενοι πέραν τῶν 45° ἀπὸ τοῦ ὁρίζοντος συχνάκις κατὰ «πολικὰς ταινίας».
» » 6=θύσανοι ἢ θυσανοστρώματα, αὐξανόμενοι καὶ ἐκτεινόμενοι πέραν τῶν 45° ἀπὸ τοῦ ὁρίζοντος συχνάκις κατὰ «πολικὰς ταινίας».
» » 7=πέπλος ἐκ θυσανοστρωμάτων, καλύπτων ὁλόκληρον τὸν οὐρανόν.
» » 8=θυσανοστρώματα αὐξανόμενα καὶ μὴ καλύπτοντα τὸν οὐρανόν.
» » 9=θυσανοσωρεῖται ἐπικρατοῦντες, ἀναμεμιγμένοι μὲ ὀλίγους θυσάνους.

Οἱ θυσανοσωρεῖται δυνατὸν νὰ ἐμφανίζωνται μὲ ἕκαστον ἐκ τῶν διὰ τῶν ψηφίων 1—8 δηλουμένων εἰδῶν.

Κῶδιξ 4.

διὰ τὸ N καὶ N_L ποσότητα τῶν νεφῶν (νέφωσιν).

Ψηφίον κώδικος 0=0 (ποσότης τῶν νεφῶν εἰς δέκατα).
» » 1=ἴχνη.
» » 2=$^1/_{10}$ κεκαλυμμένος.
» » 3=2—3 δέκατα κεκαλυμμένος.
» » 4=4,5,6 » »
» » 5=7—8 » »
» » 6=9
» » 7=μεγαλυτέρα τῶν 9, ἀλλὰ μετ' ἀνοιγμάτων (ὀπῶν).
» » 8=10 (νεφοσκεπής).
» » 9=οὐρανὸς ἀόρατος λόγῳ ὁμίχλης, κονιορτοθυέλλης ἢ ἄλλων φαινομένων.

Κῶδιξ 6.

h=ὕψος τῆς βάσεως τῶν νεφῶν

Ψηφίον κώδικος 0= 0 ἕως 50 μέτρα
» » 1= 50 » 100 »
» » 2= 100 » 200 »
» » 3= 200 » 300 »
» » 4= 300 » 600 »
» » 5= 600 » 1000 »
» » 6=1000 » 1500 »
» » 7=1500 » 2000 »
» » 8=2000 » 2500 »
» » 9=ἔλλειψις χαμηλῶν νεφῶν.

Διὰ δὲ τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ εἴδους τῶν νεφῶν, ὅταν γίνεται χρῆσις εἰς ἄλλον τύπον τηλεγραφήματος, εἰς ὃν ἀναγράφεται, τὸ C τοῦτο ἑρμηνεύεται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κάτωθι κώδικος:

Κῶδις 17.

Διὰ τὸ εἶδος τῶν νεφῶν C.

Ψηφίον κώδικος 1=Cirrus, Ci (θύσανοι).
» » 2=Cirro-Stratus, CiSt (θυσανοστρώματα).
» » 3=Cirro-Cumulus, CiCu (θυσανοσωρεῖται).
» » 4=Alto-Cumulus, ACu (ὑψισωρεῖται).
» » 5=Alto-Stratus, ASt (ὑψιστρώματα).
» » 6=Stratus-Cumulus, StCu (στρωματοσωρεῖται).
» » 7=Nimbus, Nb (μελανίαι).
» » 8=Cumulus ἢ Fracto-Cumnlus, Cu ἢ FrCu (σωρεῖται ἢ σχιστοσωρεῖται).
» » 9=Cumulus-Nimbus, CuNb (σωρειτομελανίαι).
» » 0=Stratus ἢ Fracto-Stratus, St ἢ FrSt (στρώματα ἢ σχιστοστρώματα).

Θ. Θ. ΦΙΝΤΙΚΛΗΣ

νεφοσκεπὴς (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ὁ καλυπτόμενος ὑπὸ νεφῶν: «νεφοσκεπὴς οὐρανός», «νεφοσκεπὴς ἡμέρα».

νεφοσκοπικὸς *βωλοκόπος [Μετεωρολ.]*. Γαλλικὸς τύπος νεφοσκοπίου. Συνηθέστερον εἶναι τὸ τοῦ L. Besson, ὅπερ ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς ἱστοῦ μεταλλικοῦ, διατηρουμένου τελείως κατακορύφου καὶ φέροντος εἰς τὸ ἄνω ἄκρον αὐτοῦ ὁριζόντιον στέλεχος μετὰ ἰσαπεχῶν αἰχμηρῶν ὀδόντων, ὧν ὁ μεσαῖος ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἱστοῦ, αἱ δ' ἀποστάσεις ἰσοῦνται πρὸς τὸ $^1/_{10}$ τοῦ ὕψους τοῦ ἱστοῦ ἄνωθεν τοῦ ὁριζοντίου ἐπιπέδου τοῦ διερχομένου διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ μετρίου ἀναστήματος παρατηρητοῦ. Ὁ ἱστὸς οὗτος, κινούμενος πέριξ ἑνὸς κατακορύφου ἄξονος, δύναται νὰ προσανατολισθῇ εἰς τρόπον, ὥστε σημεῖον σκοπευόμενον τοῦ νέφους νὰ φαίνηται με ἀκινούμενον κατὰ μῆκος τῶν αἰχμῶν. Πρὸς τὸ κατώτερον ἄκρον ὁ ἱστὸς φέρει βελόνην μετὰ δύο ἄκρων καὶ κινεῖται ἐνώπιον κύκλου σταθεροῦ ὁριζοντίου καὶ βαθμολογημένου. Ἡ βελόνη αὕτη εἶναι παράλληλος πρὸς τὴν γραμμὴν τῶν αἰχμῶν τῶν ὀδόντων. Τὸ ὄργανον εἶναι τοποθετημένον καταλλήλως, εἰς τρόπον ὥστε, ὅταν ὁ δείκτης συμπίπτῃ μετὰ τῆς γραμμῆς Βορρᾶς—Νότος, ἡ γραμμὴ τῶν αἰχμῶν εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ ἐπιπέδου. Μετὰ τὸν προσανατολισμὸν τοῦ ὀργάνου, ἡ σχετικὴ ταχύτης τοῦ νέφους προσδιορίζεται διὰ μετρήσεως, τῇ βοηθείᾳ χρονομέτρου, τοῦ χρόνου ὅστις ἀπαιτεῖται, ἵνα ἓν σκοπευόμενον σημεῖον τοῦ νέφους τούτου διατρέξῃ τὴν ἀπόστασιν μεταξὺ δύο διαδοχικῶν ὀδόντων. Ἡ σχετικὴ αὕτη ταχύτης ἢ ὁ λόγος τοῦ ὕψους πρὸς τὴν ἀληθῆ ταχύτητα τοῦ νέφους δίδεται ἐκ τῆς σχέσεως

$$\frac{\upsilon}{\tau} = 10.\chi$$

εἰς ἣν χ εἶναι ὁ χρόνος ὁ μετρηθεὶς εἰς δευτερόλεπτα. Πρακτικῶς εἶναι ἀπαραίτητον εἰς τὸν εὑρεθέντα ἀριθμὸν νὰ ἐφαρμόσωμεν μίαν διόρθωσιν, ἥτις προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ παρατηρητοῦ, λόγῳ τοῦ ἀναστήματος αὐτοῦ ἢ λόγῳ ἀνωμαλίας τοῦ ἐδάφους, δὲν εὑρίσκεται κανονικῶς ἐπὶ τοῦ ὁριζοντίου ἐπιπέδου τοῦ χωριζομένου δι' ἑνὸς παραλλήλου ἐπιπέδου διερχομένου διὰ τῆς μέσης αἰχμῆς τοῦ βωλοκόπου καὶ εἰς ἀπόστασιν δεκαπλασίαν τοῦ διαστήματος μεταξὺ δύο διαδοχικῶν ὀδόντων. Εἰς τοὺς συνήθεις βωλοκόπους οἱ ὀδόντες ἀπέχουσιν ἀλλήλων κατὰ 20 ἑκατοστόμετρα. Οὕτω:

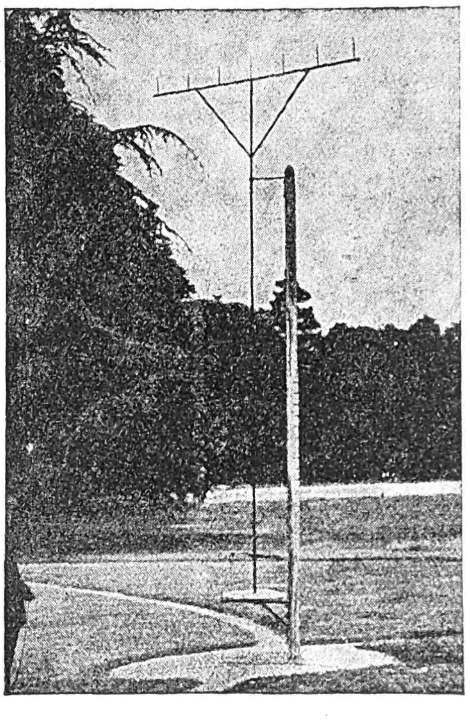

Νεφοσκοπικὸς βωλοκόπος L. Besson.

$$\frac{AB}{\Gamma\Delta} = \frac{\upsilon}{\upsilon_1} = \frac{\tau_1 \chi}{\nu.\delta}$$

$$\text{ἢ} \quad \frac{\upsilon}{\tau} = \frac{\upsilon_1}{\nu.\delta} \times x$$

καὶ εἰς τὴν ἐκλεχθεῖσαν εἰδικὴν περίπτωσιν

$$\frac{\upsilon_1}{\nu.\iota} = \frac{220}{3\times 20} = \frac{11}{3}$$

Ἡ σχέσις αὕτη καθίσταται $\frac{10}{3}$, ἐὰν ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ παρατηρητοῦ εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ ὁριζοντίου ἐπιπέδου τοῦ διερχομένου διὰ τοῦ σημείου 0 ἐπὶ τοῦ κατακορύφου στελέχους τοῦ βωλοκόπου. Προσδιορίζομεν εἰς ἑκάστην περίπτωσιν τὸ σημεῖον τοῦτο, σκοπεύοντες μὲ ὑδροστάθμην κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἱστοῦ, ὅστις φέρει βαθμολογίαν ἀνὰ 10 ἑκ. ἄνωθεν καὶ κάτωθεν τοῦ σημείου 0. Ἀντὶ τῆς σχέσεως $\frac{\upsilon}{\tau}$ γίνεται χρῆσις σήμερον ἐν τῇ μετεωρολογικῇ βιβλιογραφίᾳ τῆς ἀντιστρόφου $\frac{\tau}{\upsilon}$. Ἡ τελευταία αὕτη σχέσις ἔχει τὰς διαστάσεις μιᾶς γωνιώδους ταχύτητος (ἀντιστρόφως τοῦ χρόνου). Διὰ τῆς ἐκλογῆς τῶν μονάδων, μέτρον, δευτερόλεπτον, εἶναι ἐκπεφρασμένη εἰς ἀκτίνια κατὰ δευτερόλεπτον, ἀλλ' ἐπειδὴ οὕτως οἱ λαμβανόμενοι ἀριθμοὶ εἶναι ἐν τῇ καθημερινῇ πράξει λίαν μικροί, τοὺς πολλαπλασιάζομεν ἐπὶ 3600 καὶ οὕτως ἐκφράζομεν τὴν γωνιώδη ταχύτητα εἰς ἀκτίνια καθ' ὥραν. Οὕτως ἔχομεν εἰς τὴν περίπτωσιν κανονικοῦ βωλοκόπου, εἰς ὃν τὸ ὕψος τῶν αἰχμῶν ἄνωθεν τοῦ ἐπιπέδου τοῦ ὀφθαλμοῦ ἰσοῦται πρὸς τὸ δεκαπλάσιον τοῦ διαστήματος δύο διαδοχικῶς ὀδόντων καὶ ὅπου χ εἶναι ὁ χρόνος ὁ ἀπαιτούμενος ἵνα διατρέξῃ ἓν σημεῖον τοῦ νέφους τὸ διάστημα ἀπὸ ὀδόντος εἰς ὀδόντα:

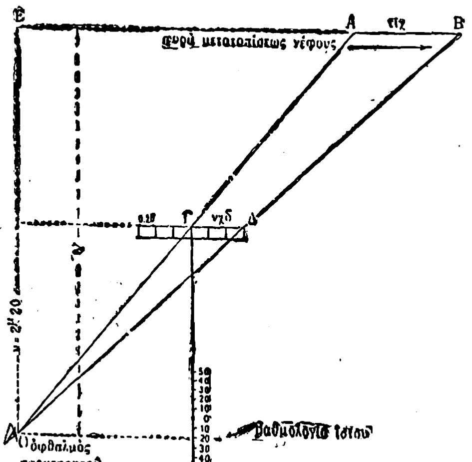

Διάγραμμα νεφοσκοπικοῦ βωλοκόπου.

[AB=διάστημα διανυθὲν ὑπὸ τοῦ νέφους κατὰ τὸν χρόνον χ μετὰ ταχύτητος τ. δΔ=διάστημα μεταξὺ δύο διαδοχικῶν ὀδόντων=0.20 μ. ν=ἀριθμὸς διαστημάτων 2 διαδοχικῶν ὀδόντων. υ=ὕψος ὀφθαλμοῦ κάτωθεν ἑνὸς ὁριζοντίου ἐπιπέδου διερχομένου διὰ τῆς γραμμῆς τῶν αἰχμῶν. Υ- ὕψος νέφους.]

$$\frac{\tau}{\upsilon} = \frac{3600}{10.\chi} = \frac{360}{\chi} \text{ ἀκτίνια καθ' ὥραν.}$$

Ἐὰν ἀντὶ τοῦ κανονικοῦ βωλοκόπου γίνεται χρῆσις οἱουδήποτε τοιούτου, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ ὕψος τῶν αἰχμῶν ἄνωθεν τοῦ ἐπιπέδου τοῦ ὀφθαλμοῦ ἰσοῦται πρὸς υ_1 καὶ τὸ διάστημα μεταξὺ δύο διαδοχικῶν ὀδόντων εἶναι ἴσον πρὸς δ καὶ εἰς ὃ χρειάζεται χρόνον χ, ἵνα τὸ νέφος διασχίσῃ ν διαδοχικὰ διαστήματα δύο ὀδόντων, τότε θὰ ἔχωμεν τὸν γενικὸν τύπον:

$$\frac{\tau}{\upsilon} = 3600 \times \frac{\nu \times \delta}{\upsilon_1 \times \chi} \text{ ἀκτῖνα καθ' ὥραν (1)}$$

Παρατηροῦντες ταχύτητας νεφῶν διὰ τοῦ βωλοκόπου καὶ ἔχοντες ἐκφράσει ταύτας εἰς ἀκτίνια καθ' ὥραν, ἐὰν ἐπιθυμῶμεν νὰ γνωρίσωμεν κατὰ προσέγγισιν εἰς ποίας ταχύτητας καὶ μέτρα κατὰ δευτερόλεπτον οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ἀντιστοιχοῦν, λαμβάνομεν διὰ υ τὸ μέσον ὕψος τῆς κατηγορίας τοῦ παρατηρηθέντος νέφους καὶ ἔχομεν ἀμέσως τὸ τ εἰς μέτρα κατὰ δευτερόλεπτα τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἀνωτέρω τύπου.

Πίνακες συντασσόμενοι ἐκ τῶν προτέρων διευκολύνουσι τοὺς ὑπολογισμοὺς τούτους, ἂν δὲ εἶναι γνωστὸν καὶ ἐξ ἀμέσων παρατηρήσεων τὸ ἀληθὲς ὕψος τοῦ νέφους, ἡ ταχύτης μετακινήσεως του δίδεται μετὰ μεγάλης ἀκριβείας ὑπὸ τοῦ τελευταίου ἀνωτέρου τύπου (1).

Ὁ νεφοσκοπικὸς βωλοκόπος δέον νὰ ἔχῃ μόνιμον θέσιν εἰς ἕκαστον μετεωρολογικὸν σταθμόν. Εἰς τὰς περιπτώσεις καθ' ἃς ὁ σταθμὸς μετακινεῖται, ὁ συνήθης τύπος τοῦ ὀργάνου εἶναι ἀκατάλληλος καὶ τροποποιεῖται διὰ μιᾶς λίαν ἁπλῆς προσθήκης εἰς τρόπον, ὥστε αἱ διαστάσεις νὰ σμικρύνωνται, χωρὶς ὅμως καὶ τὸ ὄργανον νὰ χάνῃ τὴν ἀκρίβειαν αὐτοῦ, διότι εἰς τοὺς βωλοκόπους ἐν γένει μικρῶν διαστάσεων μία ἀσθενὴς μετακίνησις τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ παρατηρητοῦ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μετρήσεως ἢ ἀκόμη καὶ ἓν σφάλμα ἀρκετὰ μικρὸν ἐπὶ τοῦ ὕψους, εἰς ὃ εὑρίσκεται ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ παρατηρητοῦ, δύναται νὰ ἔχῃ ἀρκετὰ μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων.

Κατὰ τὴν τροποποίησιν προστίθεται εἰς τὸν βωλοκόπον ἓν εἶδος βραχίονος, ἀποτελουμένου ἐκ μεταλλικῶν σωλήνων λίαν ἐλαφρῶν, δυναμένων νὰ περιστραφῶσι πέριξ τοῦ ἄξονος τοῦ βωλοκόπου. Ὁ βραχίων εἶναι ὁριζόντιος καὶ φέρει ἕνα δρομέα, δυνάμενον νὰ μετακινηθῇ κατὰ μῆκος αὐτοῦ. Διὰ τὴν παρατήρησιν τῆς ταχύτητος τοῦ νέφους, σκοπεύομεν ἓν σημεῖον τοῦ νέφους τοποθετοῦντες τοῦτο ἐπὶ τῆς εὐθείας γραμμῆς τῶν αἰχμῶν τοῦ βωλοκόπου καὶ τοῦ δρομέως. Αὕτη ἡ σκόπευσις ἐπιτρέπει νὰ ἐξακριβώσωμεν ἐὰν τὸ νέφος μετακινῆται ἀκριβῶς παραλλήλως πρὸς τὴν γραμμὴν τῶν αἰχμῶν τοῦ βωλοκόπου, ὡς καὶ τὴν τήρησιν τῆς σχετικῆς ταχύτητος αὐτοῦ. Τὸ σύστημα τοῦτο ἔχει τὸ πλεονέκτημα ὅτι δι' αὐτοῦ καθορίζεται τὸ κατακόρυφον ὕψος τῶν αἰχμῶν τοῦ βωλοκόπου ἄνωθεν τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ παρατηρητοῦ. Διὰ τὴν σκόπευσιν τῶν νεφῶν τῶν εὑρισκομένων παρὰ τὸν ὁρίζοντα, δέον νὰ ἐπιμηκύνεται ἐξαιρετικὰ ὁ βραχίων οὗτος καὶ πρὸς ἐλάττωσιν τοῦ μειονεκτήματος τούτου καταβιβάζεται ὁ βωλοκόπος καθ' ὡρισμένην ποσότητα. Ἡ ἐπὶ τοῦ ἄξονος βαθμολογία ἐπιτρέπει νὰ ἐξακριβώσωμεν μὲ ποῖον συντελεστὴν δέον νὰ πολλαπλασιάσωμεν τὴν παρατηρηθεῖσαν διάρκειαν μεταξὺ τῶν διαβάσεων εἰς τὰς δύο διαδοχικὰς αἰχμὰς διὰ νὰ λάβωμεν τὴν σχετικὴν ταχύτητα τοῦ νέφους.

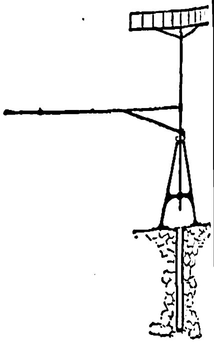

Νεφοσκοπικὸς βωλοκόπος διὰ βραχιόνων.

Θ. Θ.

νεφοσκόπιον (τό). Ὄργανον διὰ τὴν μέτρησιν τῆς διευθύνσεως καὶ ταχύτητος κινήσεως τῶν νεφῶν. Ἀποτελεῖται ἐκ μέλανος κυκλικοῦ ὑαλίνου κατόπτρου, διῃρημένου εἰς 360 μοίρας. Τὸ κάτοπτρον τοῦτο τοποθετεῖται ὁριζοντίως καὶ κατὰ τρόπον, ὥστε ἡ γραμμὴ 0°—180° νὰ εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς διευθύνσεως Βορρᾶς — Νότος. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ κατόπτρου ἀνακλᾶται τὸ φῶς

νεφῶν, χωρὶς νὰ θαμβώνῃ τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ παρατηρητοῦ. Πλησίον τῆς περιφερείας τοῦ κατόπτρου ὑπάρχει κινητὴ ῥάβδος, φέρουσα εἰς τὸ ἄνω ἄκρον αὐτῆς ὀπήν, δι' ἧς ὁ παρατηρητὴς παρατηρεῖ τὸ ἐπὶ τοῦ νεφοσκοπίου ἀνακλώμενον νέφος. Ἵνα εὑρεθῇ διὰ τοῦ νεφοσκοπίου ἡ διεύθυνσις νέφους τινός, κανονίζεται πρῶτον, διὰ διαδοχικῶν δοκιμῶν, τὸ ὕψος καὶ ἡ θέσις τῆς κινητῆς ῥάβδου, οὕτως ὥστε ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ παρατηρητοῦ, τιθέμενος ἄνωθεν τῆς ὀπῆς, νὰ βλέπῃ εἰς τὸ κέντρον τοῦ κατόπτρου τὸ εἴδωλον σημείου τινὸς τοῦ νέφους. Κατόπιν, χωρὶς νὰ κινήσῃ ποσῶς τὴν ῥάβδον, ὁ παρατηρητὴς παρατηρεῖ τὴν ὑποδιαίρεσιν τῆς περιφερείας τοῦ κύκλου, ἐξ ἧς τὸ νέφος φαίνεται ἐρχόμενον· ἡ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος διεύθυνσις εἶναι ἡ πραγματικὴ διεύθυνσις τοῦ νέφους, ἣν σημειοῦσι παρατηρηταὶ ἐν τῇ στήλῃ τῆς διευθύνσεως τῶν νεφῶν τοῦ οἰκείου βιβλίου παρατηρήσεων τοῦ μετεωρολογικοῦ σταθμοῦ.

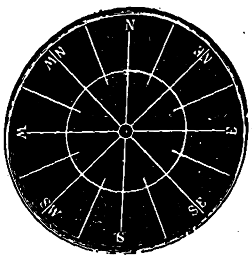

Κάτοπτρον ἁπλοῦ νεφοσκοπίου.

Τὴν ταχύτητα τῶν νεφῶν δυνάμεθα νὰ ἐκτιμήσωμεν διὰ τοῦ νεφοσκοπίου, παρατηροῦντες τὸν

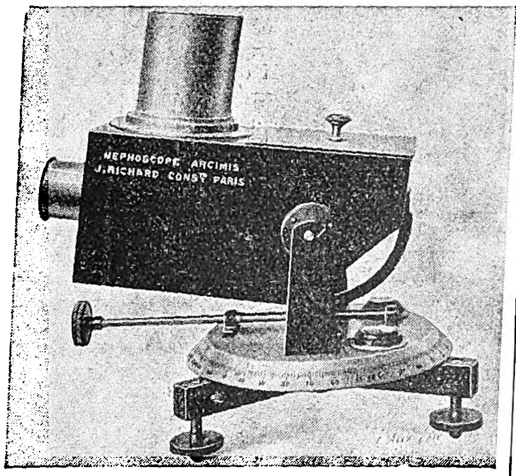

Νεφοσκόπιον Arcimis.

χρόνον, ὅστις παρέρχεται, ὅπως τὸ εἴδωλον τοῦ παρατηρουμένου νέφους διατρέξῃ τὴν ἀκτῖνα τοῦ νεφοσκοπίου. Ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ κατακόρυφος ἀπόστασις τῆς ὀπῆς τῆς ῥάβδου ἀπὸ τοῦ κατόπτρου ἰσοῦται πρὸς τὴν ἀκτῖνα αὐτοῦ, ὁ χρόνος, ὅστις παρέρχεται, ὅπως τὸ εἴδωλον διατρέξῃ τὴν ἀκτῖνα τοῦ κατόπτρου, ἰσοῦται ἀκριβῶς πρὸς τὸν χρόνον, ὅστις χρειάζεται, ἵνα τὸ νέφος διατρέξῃ διάστημα ἴσον πρὸς τὸ ὕψος αὐτοῦ ἄνωθεν τοῦ ἐδάφους.

Ἐκτὸς τοῦ ἀνωτέρω νεφοσκοπίου ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι τύποι πολυπλοκώτεροι καὶ φορητοί, ὅπως εἶναι τὸ νεφοσκόπιον τοῦ Fineman, εἰς ὃ τὸ κάτοπτρον στηρίζεται ἐπὶ βάσεως μετὰ κανονιστικοῦ κοχλίου διὰ τὴν ὁριζοντιότητα αὐτοῦ, ἥτις κανονίζεται τῇ βοηθείᾳ ἀεροστάθμης (Γ). Τὸ ὕψος τοῦ στελέχους (Δ), εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ ὁποίου τοποθετεῖται ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ παρατηρητοῦ, δύναται νὰ κανονισθῇ διὰ τοῦ κοχλίου (Β), ἐνῷ ἕτερος κοχλίας (Α), εὑρισκόμενος ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ ὑποστηρίγματος, ἐπιτρέπει τὴν περιστροφὴν τοῦ σωλῆνος (Δ) πέριξ τοῦ κατόπτρου, οὕτως ὥστε ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ παρατηρητοῦ νὰ ἔλθῃ εἰς κατάλληλον θέσιν, ἵνα παρατηρήσῃ τὸ εἴδωλον τοῦ νέφους εἰς τὸ κέντρον τοῦ κατόπτρου κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς παρατηρήσεως. Ἡ φαινομένη ταχύτης προσδιορίζεται ὅπως καὶ εἰς τὸ ἁπλοῦν νεφοσκόπιον. Ἐπίσης μεταξὺ τῶν διαδεδομένων νεφοσκοπίων εἶναι καὶ τὸ νεφοσκόπιον Schlein, ὅπερ χρησιμοποιεῖται παρ' ἡμῖν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Ἀστεροσκοπείῳ διὰ τὰς νεφοσκοπικὰς παρατηρήσεις, ὅπως

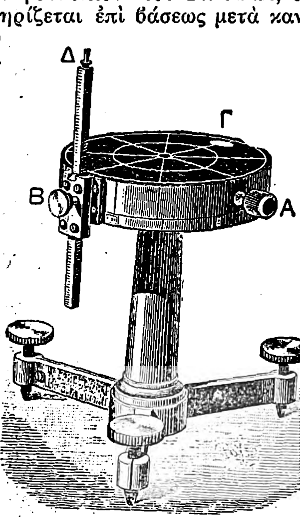

Νεφοσκόπιον Fineman.

καὶ τὸ νεφοσκόπιον Arcimis. Μεταξὺ τῶν ἁπλῶν νεφοσκοπίων συγκαταλέγεται καὶ ὁ *νεφοσκοπικὸς βωλοκόπος* (βλ. λ.), εὐρύτατα χρησιμοποιούμενος ἐν Γαλλίᾳ.

Ἐν περιπτώσει ἐλλείψεως νεφοσκοπίου, ἡ διεύθυνσις καὶ ἡ ταχύτης τῶν νεφῶν προσδιορίζονται ὑπὸ τῶν παρατηρητῶν κατὰ προσωπικὴν ἐκτίμησιν. Ὅταν τὰ νέφη εὑρίσκωνται πρὸ τοῦ Ἡλίου, τῆς Σελήνης καὶ τῶν ἄστρων ἐν γένει, προσπαθοῦμεν νὰ ἐκτιμήσωμεν, εἰ δυνατόν, τὴν διεύθυνσιν καὶ τὴν ταχύτητα, μεθ' ἧς κινοῦνται πρὸ τούτων καὶ δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν ἀρκετὴν ἀκρίβειαν. Ὅταν ὅμως ἡ μέθοδος αὕτη εἶναι ἀνεφάρμοστος, προσπαθοῦμεν νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν διεύθυνσιν καὶ τὴν ταχύτητα τῶν νεφῶν, τοποθετούμενοι διὰ διαδοχικῶν δοκιμῶν καταλλήλως πλησίον τοίχου ἢ στήλης, ἢ δένδρου, οὕτως, ὥστε ἡ διεύθυνσις τούτου νὰ προβάλληται καθέτως ἐπὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς κινήσεως τοῦ παρατηρουμένου νέφους καὶ ἐκεῖθεν παρατηροῦμεν καὶ ἐκτιμῶμεν τὴν κίνησιν τούτου. Ἐνίοτε τὴν ταχύτητα τῶν νεφῶν δυνάμεθα νὰ ἐκτιμήσωμεν ἐκ τῆς ταχύτητος, μεθ' ἧς κινεῖται ἡ σκιὰ αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς, Θ. Θ. Φ.

νεφοῦμαι· βλ. *νεφῶ.*

νεφραλγία (ἡ) *[Παθολ.]*. Πόνος ἑδράζων κατὰ τὸν νεφρὸν καὶ μὴ ἀνταποκρινόμενος συνήθως εἰς καταφανῆ ἀνατομικὴν βλάβην τοῦ ὀργάνου· νευραλγία τοῦ νεφροῦ. Ἐνίοτε ὀφείλεται εἰς νεφρολιθίασιν, εἰς χρονίαν, τμηματικήν, μονόπλευρον νεφρίτιδα, συνοδευομένην ἢ μὴ ὑπὸ περινεφρίτιδος, ἢ δηλοῖ τὴν ἀρχὴν καρκίνου ἢ φυματιάσεως τοῦ νεφροῦ. Ἡ θεραπεία τῆς νευραλγίας ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ αἰτίου, τὸ ὁποῖον τὴν προκαλεῖ. Συμπτωματικῶς καταπολεμοῦμεν αὐτὴν δι' ἐπιθέσεως θερμῶν ἐπιθεμάτων ἢ πάγου, δι' ἐπαλείψεως μὲ τὴν ἀλοιφήν: Salicylate de méthyle 10 gr. καὶ huile de jusquiame 90 gr., δι' ἐπιθέσεως αἱματηρᾶς σικύας καὶ τέλος διὰ χορηγήσεως τῶν συνήθων παυσωδύνων φαρμάκων (ἀσπιρίνη κλπ.). Σ. Ν. Ο.

νεφραλγικός, *—ή, —όν·* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν νεφραλγίαν, ὁ τῆς νεφραλγίας.

νεφρεκτομία (ἡ), ἢ ***νεφρεκτομὴ*** *[Ἐγχειρητ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ ἐγχείρησις, ἡ ὁποία συνίσταται εἰς τὴν ὁλικὴν ἢ μερικὴν ἀφαίρεσιν τοῦ νεφροῦ. Διὰ νὰ γίνῃ ἡ νεφρεκτομία μετ' ἐπιτυχίας, πρέπει ἀπαραιτήτως ὁ ὑπολειπόμενος νεφρὸς νὰ εἶναι ὑγιής. Σ. Ν. Ο.

νεφρὶ (τό)· ἰδιωματ., ἀντὶ *νεφρός.*

Νεφρὶ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Τὸ βόρειον ἄκρον τῆς Δωδεκανησιακῆς νήσου *Λέβιθα* (πλάτ. 37° 01′ ½ Β., μῆκ. 26° 29′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 872: Kalymno to Rhodos). Δυτικῶς αὐτοῦ νησίον φερώνυμον, ἐλάχιστον ἀπέχον μεσολαβοῦντος πλοΐμου πόρου, φερωνύμου ἐπίσης, βάθους 2 ὀργυιῶν. Σ. Ε. Λ.

νεφριαῖος, *—α, —ον·* ὁ τοῦ νεφροῦ: «νεφριαῖον λίπος» τὸ καλύπτον τοὺς νεφροὺς λίπος.

νεφριδικός, *—ή, —όν·* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ νεφρίδιον, ὁ τοῦ νεφριδίου.

νεφρίδιον (τὸ) (Nephridium) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *πτεριδοειδῶν,* περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς, ἀπαντώσας εἰς τὰς θερμὰς καὶ εὐκράτους χώρας τῆς γῆς. Ἐκ τῶν 300 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερα εἶναι τά: *νεφρίδιον ἡ ἀρρενόπτερις* (Nephridium aspidium) καὶ *νεφρίδιον ἡ θηλύπτερις* (Nephridium thelypteris), ἀμφότεραι ἰθαγενεῖς τῆς Ἑλλάδος πόαι. Δ. Ν. Π.

νεφρικός, *—ή, —όν·* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς νεφρούς, ὁ τῶν νεφρῶν: «νεφρικὴ αἱματουρία», «νεφρικὴ λιθίασις», «νεφρικὴ χώρα».

—νεφρικὰ ***κυστίδια*** *[Ἐμβρυολ.]*. Κοῖλα ἐπιθηλιακὰ σφαιρίδια, παραγόμενα κατὰ τὴν ἐμβρυϊκὴν καταβολὴν τῆς φλοιώδους οὐσίας τοῦ νεφροῦ, ἐξ ὧν, ἐπιμηκυνομένων ἐφεξῆς, πλάσσονται τὰ ἐσπειραμένα οὐροφόρα σωληνάρια καὶ τὰ βωμάνεια ἔλυτρα. Ι. Π.

—νεφρικὰ ***λόβια*** *[Ἀνατομ.]*. Μικραὶ περιοχαί, ἃς ἐμφανίζει ἡ φλοιώδης οὐσία τοῦ νεφροῦ, ἀφοριζόμεναι ἀπ' ἀλλήλων διὰ τῶν μεταξὺ πορευομένων ἀγγείων. Τὰ λόβια ὅμως ταῦτα δὲν συγκροτοῦνται εἰς μείζονα, εἰς νεφρικοὺς λοβούς, ὡς ἐπὶ τῆς μυελώδους οὐσίας τοῦ νεφροῦ (βλ. *νεφροί*), ἀλλὰ συνέχονται ἀδιακόπως πρὸς ἄλληλα, οὕτως ὥστε ἡ φλοιώδης οὐσία φαίνεται συνεχὴς καὶ ἀδιάλειπτος. Ι. Π.

—νεφρικὰ (ἢ *μαλπιγιανὰ*) ***σωμάτια*** *[Ἀνατομ.]*. Σωμάτια μικρά, μεγέθους 0.2—0.3 χλσμ., ἅτινα μετὰ τῶν ἐσπειραμένων οὐροσωληναρίων ἀποτελοῦσι τὴν κυρίαν φλοιώδη οὐσίαν ἢ τὸν λαβύρινθον τοῦ νεφροῦ, καὶ ἅτινα εἰς τὸν γυμνὸν ὀφθαλμὸν φαίνονται ὡς ὑπέρυθρα στίγματα, σποράδην μεταξὺ τῶν οὐροσωληναρίων κείμενα. Εἶναι ὑποστρόγγυλα ἢ ᾠοειδῆ, ἐμπεριέχοντα ἐν ἑαυτοῖς *ἀγγειακὰ* ἢ *μαλπιγιανὰ σπειράματα* καὶ περιβαλλόμενα ὑπὸ τοῦ *βωμανείου ἐλύτρου,* ἤτοι τοῦ κυστιοειδῶς ἀνευρυσμένου ἄκρου τοῦ οὐροσωληναρίου, ἀποτελοῦσι δὲ τὴν ἀρχὴν τῶν ἐσπειραμένων σωληναρίων. Ἕκαστον νεφρικὸν σωμάτιον ἐμφανίζει δύο πόλους, ἤτοι τὸν *ἀγγειακόν,* δι' οὗ εἰσδύονται δύο ἀρτηρίδια, τὸ *προσαγωγὸν* καὶ τὸ *ἀπαγωγόν,* καὶ τὸν *οὐροφόρον,* ἀφ' οὗ ἐκφύεται τὸ ἐσπειραμένον οὐροφόρον σωληνάριον. Ι. Π.

—νεφρικὰ ***φάρμακα*** *[Φαρμακογ.]*. Ἐκλήθησαν οὕτω τὰ φάρμακα, ὧν ἡ ἐπίδρασις ἐκδηλοῦται ἐπὶ τῆς νεφρικῆς λειτουργίας. Τὰ φάρμακα ταῦτα ἐκ τῶν προκαλουμένων ποσοτικῶν ἀλλοιώσεων τῶν ἀποβαλλομένων οὔρων διακρίνονται εἰς τὰ *διουρητικὰ* καὶ τὰ *ἀνουρητικά.* Κ. Γ. Μ.

—νεφρικαὶ ***θηλαὶ*** *[Ἀνατομ.]·* βλ.λ. *θηλαὶ* νεφρικαί. Ι. Π.

—νεφρικαὶ ***πύλαι*** *[Ἀνατομ.]*. Εὐρεῖα ἐντομὴ ἢ ὀπὴ προμήκης ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἔσω χείλους τοῦ νεφροῦ, ἀφοριζομένη ὑπὸ δύο χειλέων, ὧν τὸ ὀπίσθιον προέχει περισσότερον τοῦ προσθίου. Αἱ πύλαι ἄγουσιν εἰς κοιλότητα βάθους 0,03 μ. τὴν *κοιλίαν* ἢ τὸν *κόλπον τοῦ νεφροῦ,* καὶ πληροῦνται, ὡς καὶ ἡ κοιλία, ὑπὸ τῶν νεφρικῶν ἀγγείων καὶ νεύρων. Ι. Π.

—νεφρικαὶ ***πυραμίδες*** *[Ἀνατομ.]·* βλ. *μαλπιγιαναὶ* πυραμίδες.

—νεφρικὴ ***ἀνεπάρκεια*** *[Παθολογ.]·* Μειονεκτικὴ λειτουργικὴ κατάστασις, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκονται οἱ νεφροί, καταστάντες ἀνίκανοι νὰ ἐκπληρώσουν ἀκεραίως τὴν λειτουργίαν των, ἡ ὁποία συνίσταται εἰς τὴν ἀπέκκρισιν τῶν χλωριούχων ἢ ἀζωτούχων οὐσιῶν τοῦ ὀργανισμοῦ. Πᾶσα ὀξεῖα καὶ ἰδίως χρονία νεφρῖτις προκαλεῖ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον συμπτώματα νεφρικῆς ἀνεπαρκείας, ἤτοι οἰδήματα (ὑπερχλωριαιμικὸν σύνδρομον), αὔξησιν τῆς οὐρίας τοῦ αἵματος (ὑπερουριαιμικὸν σύνδρομον) καὶ αὔξησιν τῆς ἀρτηριακῆς πιέσεως (ἀγγειοκαρδιακὸν σύνδρομον). Ἐὰν ὅμως λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι εἰς τὴν κλινικὴν εἰκόνα τῆς λιθιασικῆς ἀνουρίας, ἡ ὁποία δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πειραματικὴ νεφρικὴ ἀνεπάρκεια, προεξέχει ἰδίως ἡ αὔξησις τῆς οὐρίας τοῦ αἵματος (ἀπὸ 0,30 ἑκτστ. φθάνει εἰς 5 καὶ 7 γρ. τοῖς 1000) καὶ αἱ ἐκ ταύτης συνέπειαι, ἐνῷ τοὐναντίον οὔτε οἰδήματα, οὔτε ἀρτηριακὴ ὑπέρτασις συνήθως ὑπάρχουν, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τὰ τελευταῖα ταῦτα συμπτώματα (οἰδήματα, ἀρτηριακὴ ὑπέρτασις) ὀφείλονται εἰς ἀνεπάρκειαν οὐχὶ τοῦ νεφροῦ, ἀλλ' ἄλλων ὀργάνων (ἥπατος κλπ.), τὰ ὁποῖα συνυπάρχουν εἰς τὰς νεφρίτιδας. Σ. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

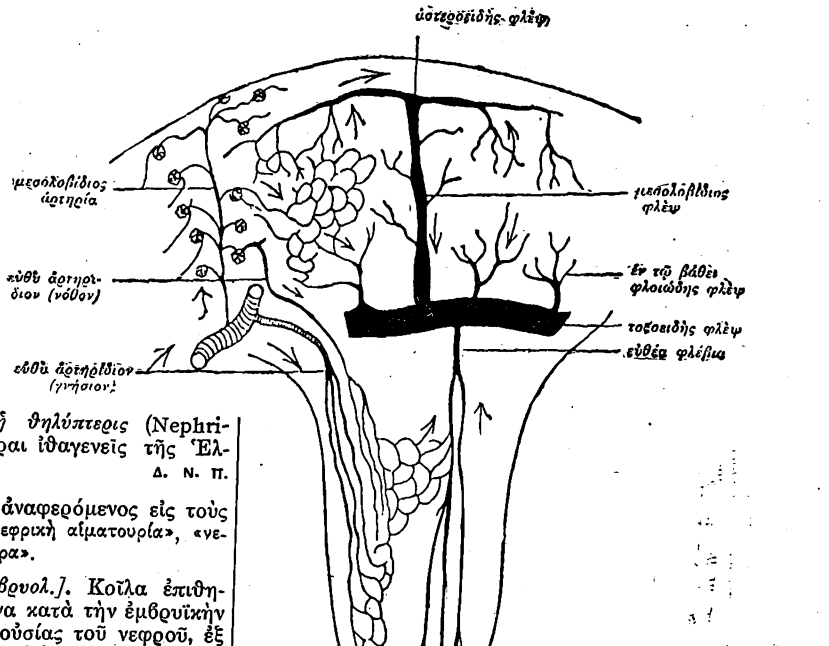

Σχῆμα τῆς κυκλοφορίας ἐν τῷ νεφρῷ.

—νεφρικὴ ***ἀρτηρία*** *[Ἀνατομ.]*. Αὕτη ἐκφύεται ἑκατέρωθεν ἐκ τῆς κοιλιακῆς ἀορτῆς, ἰσοΰψως τῷ 1ῳ καὶ 2ῳ ὀσφυϊκῷ σπονδύλῳ, φέρεται εἰς τὰς νεφρικὰς πύλας καὶ ἀφοῦ ἐκπέμψῃ κλωνία εἰς τὸ ἐπινεφρίδιον καὶ τὰ περιβλήματα τοῦ νεφροῦ εἰσ-

Digitized by Google

δύεται ἐντὸς αὐτοῦ καὶ ἀποσχίζεται εἰς τὰς *μεσολοβιδίους ἀρτηρίας,* αἵτινες πορεύονται κατὰ μῆκος τῶν πλαγίων ἐπιφανειῶν τῶν μαλπιγιανῶν πυραμίδων μέχρι τῶν βάσεων αὐτῶν, ἔνθα ἀποσχίζονται αὖθις εἰς τὰς *μεσολοβιδίους ἀρτηρίας,* διηκούσας μεταξὺ δύο μυελωδῶν ἀκτίνων. Ἐκ τούτων ἐκπέμπονται λεπτότατα ἀρτηρίδια, ὧν ἕκαστον εἰσέρχεται εἰς ἓν θωμάνειον ἔλυτρον ὡς προσαγωγὸν ἀρτηρίδιον καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἀποσχίζεται εἰς κλωνία τριχοειδῆ, ἅτινα δὲν ἀναστομοῦνται πρὸς ἄλληλα, ἀλλ' ἐπεξεργάζονται *ἀγγειῶδες σπείραμα* ἢ *θαυμάσιον δίκτυον,* καὶ τέλος ἑνοῦνται αὖθις εἰς κοινὸν στελέχιον, τὸ *ἀπαγωγὸν ἀρτηρίδιον,* ὅπερ στενότερον ὂν τοῦ προσαγωγοῦ ἐξέρχεται, δι' οὗ μέρους εἰσῆλθε τοῦτο. Ἅμα τῇ ἐξόδῳ αὐτοῦ ἐκ τοῦ θωμανείου ἐλύτρου διακλαδίζεται εἰς τριχοειδῆ ἀγγεῖα, σχηματίζοντα δύο δίκτυα συνεχῆ, ὧν τὸ μὲν περιβάλλει τὰ σωληνάρια τῶν μυελωδῶν ἀκτίνων, τὸ δὲ περικλύζει τὰ ἐσπειραμένα σωληνάρια. Ἐκ τοῦ δευτέρου τούτου δικτύου ἄρχονται αἱ ῥίζαι τῶν φλεβῶν καὶ δι' αὐτὸ θεωρητέον τοῦτο ὡς *φλεβῶδες τριχοειδὲς δίκτυον.* Ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικτύου τούτου, πυκνωθέντος ἤδη κατὰ τὴν διέλευσιν αὐτοῦ διὰ τῶν ἀγγειωδῶν σπειραμάτων, ἀποχωρίζουσι τὰ ἐπιθήλια τῶν ἐσπειραμένων σωληναρίων τὰς περιττωματικὰς ἀζωτούχους οὐσίας (=τὴν οὐρίαν). Ι. ΠΑΠΑΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

—**νεφρικὴ λιθίασις** *[Ἰατρ.]*· βλ. λ. *λιθίασις.*

—**νεφρικὴ περιτονία** *[Ἀνατομ.].* Ἰνῶδες πέταλον, ὅπερ ἄρχεται παρὰ τὸ ἔξω χεῖλος τοῦ νεφροῦ ὡς συνέχεια τῆς ἐγκαρσίας περιτονίας καὶ ἀμέσως ἀποσχίζεται εἰς δύο πέταλα, τὸ πρόσθιον καὶ τὸ ὀπίσθιον, περιλαμβάνοντα μεταξὺ αὐτῶν τὸν νεφρόν, οὕτως, ὥστε ἡ νεφρικὴ περιτονία ἀποτελεῖ περὶ τὸν νεφρὸν ἀτελῆ κάψαν, κεκλεισμένην μὲν πρὸς τὰ ἔξω καὶ ἄνω, ἀνοικτὴν δὲ πρὸς τὰ ἔσω καὶ ἰδίως πρὸς τὰ κάτω. Ι. Π.

—**νεφρικὴ πύελος** *[Ἀνατομ.].* Κωνοειδὴς θύλακος, εἰς οὗ τὴν βάσιν, ἐστραμμένην πρὸς τὰ ἄνω καὶ ὀπίσω, ἐκβάλλουσιν οἱ νεφρικοὶ κάλυκες, καὶ οὗ ἡ ἐστενωμένη κορυφή, βλέπουσα πρὸς τὰ κάτω καὶ πρόσω, ἐκστομοῦται εἰς τὸν οὐρητῆρα. Ἔχει

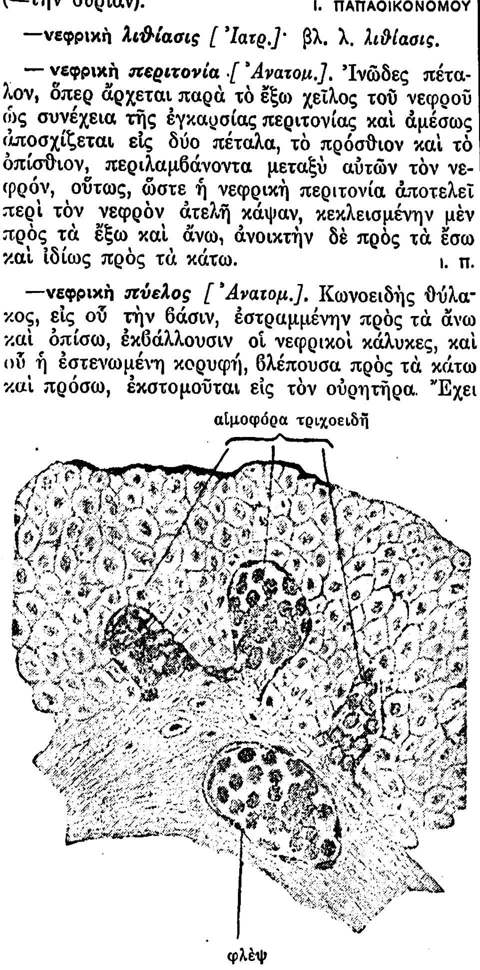

Διατομὴ τοῦ τοιχώματος τῆς νεφρικῆς πυέλου: τροχοειδῆ ἀγγεῖα εἰσέχοντα εἰς τὸ ἐπιθήλιον.

μῆκος μὲν (ὕψος) 2—3 ἑκ., πλάτος δὲ 1,5—2 ἑκ. καὶ κεῖται ἐντὸς τῆς κοιλίας τοῦ νεφροῦ, προέχουσα μικρὸν ἔξωθεν αὐτοῦ· διὸ ἐμφανίζει τὴν ἐνδονέφριον καὶ τὴν ἐξωνέφριον μοῖραν. Τὸ τοίχωμα αὐτῆς ἀποτελεῖται ἐξ ἰνομυώδους χιτῶνος, ὑπαλειφομένου ἔνδοθεν ὑπὸ βλεννογόνου μετ' ἐπιθηλίου πολυστοίβου πλακώδους. Ι. Π.

—**νεφρικὴ φλὲψ** *[Ἀνατομ.].* Γεννᾶται ἑκατέρωθεν ἐκ 3—5 κλάδων, ἀναδυομένων ἐκ τῶν πυλῶν τοῦ νεφροῦ, φερομένη δὲ πρὸ τῆς νεφρικῆς ἀρτηρίας, ἐκβάλλει εἰς τὴν κάτω κοίλην φλέβα· κατὰ τὴν ἐκβολὴν φέρει σπανίως βαλβῖδας. Ι. Π.

—**νεφρικοὶ κάλυκες** *[Ἀνατομ.]*· βλ. *κάλυκες νεφρικοί.*

—**νεφρικοὶ** (ἢ *βερτίνειοι*) **στῦλοι** *[Ἀνατομ.].* Προσεκβολαὶ τῆς φλοιώδους οὐσίας τοῦ νεφροῦ, παρεισδυόμεναι μεταξὺ τῶν νεφρικῶν ἢ μαλπιγιανῶν πυραμίδων τῆς μυελικῆς οὐσίας τοῦ νεφροῦ καὶ περιβάλλουσαι τὰς πλαγίας ἐπιφανείας αὐτῶν μέχρις ἐγγὺς τῶν θηλῶν. Ι. Π.

—**νεφρικὸν ἐντύπωμα** *[Ἀνατομ.].* Ἐντύπωμα ἐπὶ τῆς κάτω ἐπιφανείας τοῦ δεξιοῦ λοβοῦ τοῦ ἥπατος κείμενον, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸν δεξιὸν νεφρόν. Ι. Π.

—**νεφρικὸς κολικὸς**· βλ. *κολικὸς* τοῦ νεφροῦ καὶ *λιθίασις νεφρική.*

—**νεφρικὸς λοβὸς** *[Ἀνατομ.].* Ἑκάστη τῶν μαλπιγιανῶν πυραμίδων τῆς μυελώδους οὐσίας τοῦ νεφροῦ μετὰ τῆς εἰς τὴν βάσιν αὐτῆς ἀντιστοιχούσης μοίρας τῆς φλοιώδους οὐσίας παριστᾷ ἕνα νεφρικὸν λοβόν. Ι. Π.

νεφρίτης (ὁ) (Nephrit), ἢ *βεϊλιθος* (Beilstein) *[Ὀρυκτολ.].* Ὀρυκτὸν μεταπυριτικὸν ἅλας, ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμάδα τῶν ἀμφιβόλων τοῦ μονοκλινοῦς συστήματος. Ἀποτελεῖ κρυπτοκρυσταλλικὸν ἢ στιφρὸν συσσωμάτωμα ἀκτινολίθου, ἐνίοτε μὲ ἱστὸν σχιστώδη, παρουσιάζει δὲ σκληρότητα $5\,^1/_2$, εἰδικὸν βάρος 2,9—3 καὶ χρῶμα πράσινον ἕως πρασινότεφρον. Ὁ νεφρίτης ἐχρησιμοποιήθη κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ὡς ὑλικὸν κατασκευῆς ὅπλων, καθὼς καὶ ὡς λίθος διακοσμητικός, ὡς τοιοῦτος δὲ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἀκόμη καὶ σήμερον. Ἀπαντᾷ εἰς τὸ ἀνατολικὸν Τουρκεστάν, εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς λίμνης Βαϊκάλης, εἰς τὴν Νέαν Ζηλανδίαν, εἰς τὴν Σιλεσίαν καὶ ἀλλαχοῦ, ἡ ὕπαρξις δὲ αὐτοῦ συνδέεται μὲ τὴν παρουσίαν κρυσταλλικῶν σχιστολίθων καὶ ἰδίως μὲ σερπεντίνην. Γ. Β.

νεφρῖτις, *—ιδος* (ἡ) *[Ἰατρ.].* Κατὰ κυριολεξίαν ὀνομάζεται οὕτω ἡ φλεγμονὴ τοῦ νευρικοῦ ἱστοῦ. Γενικώτερον ὅμως νεφρῖτις καλεῖται τὸ σύνολον τῶν φλεγμονωδῶν ἐκφυλιστικῶν ἢ σκληρωτικῶν ἀντιδράσεων τοῦ νεφρικοῦ ἱστοῦ, τὸ ὁποῖον αἰτιολογικῶς μὲν ὀφείλεται εἰς μόλυνσιν ἢ δηλητηρίασιν, διαφόρου ἐντάσεως καὶ διαρκείας, κλινικῶς δὲ ἐκδηλοῦται διὰ τεσσάρων κλινικῶν συνδρόμων: τοῦ λευκωματουρικοῦ, ὑπερχλωριαιμικοῦ, ὑπερουριαιμικοῦ καὶ ὑπερτασικοῦ.

Μέχρι τοῦ 1890 αἱ νεφρίτιδες διῃροῦντο εἰς ὀξείας καὶ χρονίας· αἱ τελευταῖαι δ' αὗται, περιλαμβανόμεναι ὅλαι ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν *νόσος τοῦ Bright,* διεκρίνοντο εἰς *παρεγχυματώδεες, διαμέσους* καὶ *μικτάς,* ἀναλόγως τῶν ἀνατομικῶν ἀλλοιώσεων, τὰς ὁποίας παρουσίαζον. Ἀπὸ τοῦ 1903, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς νεφρικῆς φυσιοπαθολογίας, ἡ νόσος τοῦ Bright περιλαμβάνει τρία κλινικὰ σύνδρομα, ἤτοι τὸ σύνδρομον τῆς ἐπισχέσεως τῶν χλωριούχων μετὰ οἰδημάτων, τὸ σύνδρομον τῆς ἐπισχέσεως τῶν ἀζωτούχων καὶ τὸ ὑπερτασικὸν σύνδρομον. Τῷ 1905 ὁ Müller καὶ βραδύτερον ὁ Volhard καὶ Fahr, ἐπανερχόμενοι ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ἀνατομοπαθολογικῆς βάσεως καὶ συνδυάζοντες ταύτην μὲ τὴν φυσιοπαθολογικὴν τοιαύτην, διακρίνουν τὰς νεφρίτιδας (ὑποξείας καὶ χρονίας) εἰς δύο κατηγορίας: α) *Μαλπιγειακοεπιθηλιακὰς νεφρίτιδας,* αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνουν τὰς *ἐπιθηλιακὰς ἐκφυλίσεις,* ἤτοι τὰς *νεφρώσεις,* καὶ τὰς *μαλπιγειονεφρίτιδας.* β) *Ἀγγειοϊνώδεις νεφρίτιδας.* Σήμερον δὲν φαίνεται ἀνταποκρινομένη πρὸς τὴν πραγματικότητα ἡ τελευταία αὕτη γερμανικὴ ταξινόμησις καὶ πρέπει νὰ προτιμήσωμεν τὴν κλινικὴν ἢ λειτουργικὴν ἄποψιν, διακρίνοντες τὴν χρονίαν νεφρίτιδα εἰς 4 κλινικὰ σύνδρομα, τὰ ὁποῖα εἶναι τὸ λευκωματουρικόν, τὸ ὑπερχλωριαιμικόν, τὸ ὑπερουριαιμικὸν καὶ τὸ ἀγγειοκαρδιακόν.

Συμπτώματα. Ταῦτα εἶναι ποικίλα καὶ πολυάριθμα, πρέπει δὲ νὰ ταξινομηθοῦν εἰς τέσσαρα κλινικὰ σύνδρομα, ἤτοι: α) Λευκωματουρικὸν σύνδρομον. Εἰς ὅλας τὰς νεφρίτιδας ἀπαντᾶται τὸ σύνδρομον τοῦτο κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καταφανές, συνίσταται δὲ εἰς λευκωματουρίαν καὶ κυλινδρουρίαν. β) Ὑπερχλωριαιμικὸν σύνδρομον. Τοῦτο συνίσταται εἰς οἰδήματα, τὰ ὁποῖα δυνατὸν νὰ ἑδράζουν εἰς τὸν ὑποδόριον ἱστόν, εἰς τοὺς ὀρογόνους (ὑδροθώραξ, ἀσκίτης, ὑδαρθρον) καὶ εἰς τὰ σπλάγχνα (οἴδημα τοῦ λάρυγγος, τῶν πνευμόνων, τοῦ γαστρεντερικοῦ συστήματος, τοῦ νευρικοῦ συστήματος, τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς χιτῶνος κτλ.). γ) Ὑπερουριαιμικὸν σύνδρομον. Τοῦτο χαρακτηρίζεται κλινικῶς εἰς μὲν τὴν ἀρχικὴν περίοδον διὰ τῶν πεπτικῶν διαταραχῶν (βαθμιαίας ἀνορεξίας, ἐμέτων, διαρροίας), νευρικῶν (ἔντονος κόπωσις, ἀκατανίκητος νάρκη) καὶ ἀμφιβληστροειδίτιδος, βραδύτερον δὲ ἐπέρχεται ἡ ἀναιμία, ἡ ἔντονος ἀπίσχνανσις, ἡ ἐπώδυνος στενοχωρία καὶ τέλος ἡ κωματώδης κατάστασις. Ἡ καταμέτρησις τῆς οὐρίας τοῦ αἵματος δεικνύει αὔξησιν ταύτης ἀπὸ 0,30 εἰς 0,60 ἑκτ. 1, 2, 3, 5, γραμμάρια τοῖς 1000. δ) Ἀγγειοκαρδιακὸν σύνδρομον. Τὸ σύνδρομον τοῦτο συνίσταται εἰς ἀρτηριακὴν ὑπέρτασιν μεθ' ὑπερτροφίας ἢ διαστολῆς τῆς ἀριστερᾶς καρδιακῆς κοιλίας. Ἡ ἀρτηριακὴ ὑπέρτασις ἐκδηλοῦται συνήθως διὰ τῶν ἑξῆς συμπτωμάτων: ἐπίμονοι κεφαλαλγίαι, ζάλη, σκοτοδίνη, ἱπτάμεναι μυῖαι, ἐμβοαὶ τῶν ὤτων, συνολκαὶ τῶν μυῶν τῆς γαστροκνημίας, κρυαισθησία, φαινόμενον τοῦ νεκροῦ δακτύλου, σημεῖον της κροταφικῆς ἀρτηρίας, δύσπνοια, διάφοροι αἱμορραγίαι (ἐπιστάξεις μηνιγγικαί, ἐγκεφαλική, νεφρική, γαστρική, ἐντερικὴ αἱμορραγία). Εἰς τὴν ὀξεῖαν νεφρίτιδα τὰ τέσσαρα ταῦτα σύνδρομα εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἔντονα. Πλὴν ὅμως τούτων ὑπάρχουν: α) συμπτώματα γενικῆς μολύνσεως (πυρετός, ταχυσφυγμία, ἀνορεξία, ἀδυναμία, γλῶσσα ἐπίχριστος), ἢ δηλητηριάσεως (ἔμετοι, κολικὸς τοῦ ἐντέρου, διάρροια κ.τ.λ.)· β) συμπτώματα φλεγμονῆς τοῦ νεφροῦ (ὀσφυαλγία κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἔντονος).

Θεραπεία: Ἡ θεραπεία τῆς χρονίας νεφρίτιδος, διὰ νὰ εἶναι ἀποτελεσματική, πρέπει νὰ βασίζεται ἐπὶ τῆς τελείας ἐξετάσεως τοῦ ἀρρώστου ἀπὸ κλινικῆς καὶ βιολογικῆς ἀπόψεως, νὰ καταπολεμῇ δὲ ἕνα ἕκαστον τῶν κλινικῶν συνδρόμων. Αὕτη περιλαμβάνει τὴν ὑγιεινὴν (ἀποφυγὴ κοπώσεως καὶ ψύξεως), τὴν δίαιταν καὶ φάρμακα. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν δίαιταν, ἀπαγορεύομεν τὸ ἅλας (ἀνάλατος δίαιτα), ὅταν ὁ ἄρρωστος παρουσιάζῃ οἰδήματα. ἐλαττοῦμεν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τὰς ἀζωτούχους οὐσίας (κρέας, ψάρι, αὐγά, ὄσπρια), ὅταν ὁ ἄρρωστος παρουσιάζῃ τὸ ὑπερουριαιμικὸν σύνδρομον. Συμβουλεύομεν δὲ ἐλάττωσιν τῶν ἀζωτούχων τροφῶν, τοῦ ἅλατος καὶ τοῦ ὕδατος, ὅταν πρόκειται περὶ τοῦ ἀγγειοκαρδιακοῦ συνδρόμου. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ φάρμακα, ἐν πρώτοις συμβουλεύομεν καθ' ἑκάστην πρωΐαν ἤπιόν τι καθαρτικὸν (ποδοφυλλίνη, ῥάμνος, καλομέλανον κτλ.), κατὰ περιόδους δὲ δραστικόν τι καθαρτικόν. Πρὸς τούτοις διὰ μὲν τὴν καταπολέμησιν τῶν οἰδημάτων συμβουλεύομεν τὴν θεοβρωμίνην, διὰ τὴν οὐραιμίαν τὴν σκίλλαν, διὰ τὴν ἀρτηριακὴν ὑπέρτασιν τὰ ὑποτασικὰ φάρμακα καὶ διὰ τὴν λευκωματουρίαν τὸ χλωριοῦχον ἀσβέστιον. Εἰς τὴν ὀξεῖαν νεφρίτιδα συμβουλεύομεν ἀπόλυτον γαλακτοτροφίαν. Σ. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

—*[Κτηνιατρ.]* Ἡ *νεφρῖτις* εἰς τὰ ζῷα, ὅπως καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὀφείλεται εἰς φλεγμονὴν τῶν νεφρῶν καὶ εἶναι ὀξεῖα καὶ χρονία. Ἡ ὀξεῖα νεφρῖτις εἶναι νόσημα τοξικῆς ἢ μολυσματικῆς φύσεως, αἱ δὲ κλινικαὶ ἐκδηλώσεις της (κωλικοι νεφρικοὶ καὶ ἀνουρία) συνοδεύονται ἐνίοτε ἀπὸ συμπτώματα οὐραιμίας. Ἡ πορεία τῆς νόσου ταύτης εἶναι ταχυτάτη, αἱ δὲ ἀλλοιώσεις, τὰς ὁποίας προκαλεῖ ἡ ἔκβασις ταύτης, καὶ αἱ ἐπιπλοκαί της εἶναι ἀρκετὰ σοβαραί. Ἡ θνησιμότης ἀνέρχεται εἰς 50%. Τὰ κυριώτερα συμπτώματα τῆς νεφρίτιδος εἶναι ἡ ἀπότομος εἰσβολή, ἡ ἀνορεξία καὶ οἱ κωλικοι. Τὸ ἀσθενὲς ζῷον παρουσιάζει τὴν ῥάχιν αὐτοῦ κυρτήν, τὴν δὲ κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω. Τὰ ὀπίσθια ἄκρα τὰ τηρεῖ ἠνεωγμένα, ὡσὰν νὰ πρόκειται νὰ οὐρήσῃ, ἢ καὶ τὰ φέρει ἐνίοτε πρὸς τὰ ἐμπρὸς (ἡ περίπτωσις αὕτη παρουσιάζεται συνήθως εἰς τὰς ἀγελάδας). Ὁ πυρετός, ἡ ὑπερευαισθησία κατὰ τὴν νευρικὴν χώραν, ἡ δυσκολία κατὰ τὴν οὔρησιν, ἥτις διενεργεῖται ὀλίγον καὶ κατὰ διαστήματα, ἡ ἐρυθρότης καὶ ἡ πυκνότης τῶν οὔρων, τὰ ὁποῖα ἀναλυόμενα παρουσιάζουν λεύκωμα ἄφθονον, ἡ συχνὴ ἐφίδρωσις, ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀρκετὰ διὰ νὰ μᾶς πείσουν περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ νοσήματος.

Ἡ χρονία νεφρῖτις εἶναι καὶ αὕτη νόσημα τοξικὸν καὶ μολυσματικὸν καὶ ἔχει τὸ χαρακτηριστικὸν σύμπτωμα τῆς ἀπισχνάνσεως τοῦ ζῴου (ἀτροφία καὶ καχεξία). Ἡ ὀξεῖα νεφρῖτις διαρκεῖ περὶ τὰς 8—15 ἡμέρας. Ἡ χρονία δύναται νὰ διαρκέσῃ καὶ μῆνας, καθ' οὓς τὸ ζῷον φθίνει. Ἡ πρόγνωσις ἑπομένως τοῦ νοσήματος τούτου εἶναι δυσμενής. Ἐκ τῆς νεφρίτιδος προσβάλλονται ὅλα τὰ κατοικίδια ζῷα.

Ὡς θεραπεία ἐνδείκνυται ἡ ἀνάπαυσις, ἡ χλοερὰ τροφή, αἱ ἐντριβαὶ καθ' ὅλον τὸ σῶμα καὶ ἰδίως κατὰ τὴν ῥάχιν, τὰ θερμὰ ἐπὶ τῆς νεφρικῆς χώρας ἐπιθέματα, ἡ χορήγησις καθαρτικῶν καὶ ἰδίως καλομέλιτος καὶ ἀλοῆς καὶ ἡ πιλοκαρπίνη δι' ἐνέσεων ἀπὸ μόνον, ἐννοεῖται, τὸν ἰατρόν. Δ. Φ. Π.

νεφριτικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν νεφρίτιδα: «νεφριτικὰ φάρμακα» ‖ ὁ πάσχων νεφρίτιδα: «δίαιτα νεφριτικοῦ».

νεφροδωδεκαδακτυλικὸς ***σύνδεσμος*** *[Ἀνατομ.].* Καλεῖται οὕτω τὸ περιτόναιον τῆς κατιούσης μοίρας τοῦ δωδεκαδακτύλου, ὅπερ ἀναίρεται ἐνίοτε εἰς τρίγωνον πτυχήν, ἐκτεινομένην ἀπὸ τοῦ ἄνω ἄκρου τοῦ δεξιοῦ νεφροῦ εἰς τὴν ἄνω καμπὴν τοῦ δωδεκαδακτύλου. Ι. Π.

νεφροειδὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς νεφρόν, ὁ ἔχων σχῆμα νεφροῦ.

νεφροκήλη (ἡ) *[Ἰατρ.].* Ὀνομάζεται οὕτω ἡ κήλη τοῦ νεφροῦ, τουτέστιν ἡ πρόπτωσις καὶ ἔξοδος αὐτοῦ διά τινος φυσικοῦ ἢ τυχαίου στομίου τῆς κοιλιακῆς κοιλότητος. Ἡ νόσος αὕτη εἶναι σπανιωτάτη. Σ. Ν. Ο.

νεφρολεπὶς (ἡ) (Nephrolepis) *[Βοτ.].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *πτεριδοειδῶν,* περιλαμβάνον ἐλαχίστας πόας, ἰθαγενεῖς τῶν τροπικῶν χωρῶν. Ἐκ τῶν πρὸς κόσμον καλλιεργουμένων εἰδῶν γνωστότερον εἶναι ἡ *νεφρολεπὶς ἡ ἐξοχος* (Nephrolepis exaltata), ἰθαγενὴς τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς. Δ. Ν. Π.

νεφρολιθίασις, *—εως* (ἡ). Πάθησις συνισταμένη εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ νεφροῦ καθίζησιν ἑνὸς ἢ πλειόνων στοιχείων, τὰ ὁποῖα φυσιολογικῶς εὑρίσκονται ἐν διαλύσει ἐντὸς τῶν οὔρων. Σχηματίζεται οὕτω βαθμηδὸν πηλός, ψάμμος ἢ λίθοι, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὀγκώδεις.

Ἡ νεφρολιθίασις λέγεται *πρωτοπαθής,* ὅταν τὰ κατακρημνίσματα σχηματίζωνται ἐντὸς νεφροῦ μὴ μολυνθέντος, ὅταν δηλαδὴ τὰ οὖρα τοῦ ἀσθενοῦς

Digitized by Google

εἶναι ἄσηπτα· τοὐναντίον δ' εἶναι *δευτεροπαθής,* ὅταν ὀφείλεται εἰς τὴν ἀμμωνιακὴν ἀλλοίωσιν τῶν οὔρων ἐντὸς πυορροοῦντος νεφροῦ.

Τὰ κυρίως αἴτια τῆς νεφρολιθιάσεως εἶναι ἄγνωστα. Γνωρίζομεν μόνον τὰ αἴτια, τὰ ὁποῖα προδιαθέτουν εἰς τὴν νεφρολιθίασιν· ταῦτα δ' εἶναι: ἡ κληρονομικότης, ἡ πλημμελὴς δίαιτα, ἡ ἔλλειψις σωματικῆς ἀσκήσεως καὶ τὰ ὀξέα καὶ χρόνια νοσήματα. Ἡ νεφρολιθίασις ἐκδηλοῦται διὰ πολλῶν καὶ ποικίλων συμπτωμάτων, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ διαιρεθοῦν εἰς τρεῖς κατηγορίας, ἤτοι πόνος, αἱματουρία καὶ ἀντανακλαστικὰ φαινόμενα (συχνουρία, δυσουρία, ἔμετος κλπ.).

Ἡ θεραπεία τῆς νεφρολιθιάσεως περιλαμβάνει τὴν ἀναίμακτον καὶ τὴν χειρουργικὴν μέθοδον. Ἡ ἀναίμακτος θεραπεία συνίσταται εἰς ὑγιεινήν, δίαιταν καὶ φάρμακα, τὰ ὁποῖα ἅπαντα σκοπὸν ἔχουν νὰ ἐμποδίσουν τὸν σχηματισμὸν λίθων καὶ νὰ προκαλέσουν τὴν ἔξοδόν των διὰ τῶν φυσικῶν ὁδῶν, ὅταν οὗτοι εἶναι μικροί. Ἡ δὲ χειρουργικὴ θεραπεία ἀφορᾷ τοὺς λίθους, οἱ ὁποῖοι, ἕνεκα τοῦ μεγέθους των, δὲν δύνανται νὰ ἐξέλθουν διὰ τῶν φυσιολογικῶν ὁδῶν. Σ. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

νεφρολιθικός, *—ή, —όν·* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν λιθίασιν τῶν νεφρῶν: «νεφρολιθικὴ ἰσχουρία».

νεφρόλιθος (ὁ) *[Ἰατρ.].* Λίθος σχηματιζόμενος ἐν τοῖς νεφροῖς ἐκ τῆς καθιζήσεως τῶν ἐν τοῖς οὔροις κρυστάλλων τοῦ οὐρικοῦ ὀξέος, φωσφορικοῦ ἀσβεστίου, ὀξαλικοῦ ἀσβεστίου κλπ. (βλ. καὶ λ. *λίθος [Ἰατρ.]*).

νεφρολιθοτομία (ἡ). Ὀνομάζεται οὕτω ἡ ἐγχείρησις, ἡ ὁποία συνίσταται εἰς τὴν τομὴν τοῦ νεφροῦ κατὰ μῆκος τοῦ ἔξω χείλους αὐτοῦ, παραλλήλως πρὸς τὰς δύο αὐτοῦ ἐπιφανείας καὶ μέχρι τῆς πυέλου, τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ λίθου ἢ τῶν λίθων τῶν εὑρισκομένων ἐντὸς τῶν καλύκων καὶ τῆς νεφρικῆς πυέλου καὶ τὴν ῥαφὴν τοῦ νεφροῦ. Σ. Ν. Ο.

νεφρολογία (ἡ)· ἡ μελέτη περὶ τῆς λειτουργίας καὶ τῶν νοσημάτων τῶν νεφρῶν.

νεφρολογικός, *—ή, —όν·* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν νεφρολογίαν: «μελέται νεφρολογικαί».—Ἐπίρρ. ***νεφρολογικῶς.***

νεφρολόγος (ὁ, ἡ)· ὁ καταγινόμενος εἰς τὴν μελέτην τῆς λειτουργίας καὶ τῶν νοσημάτων τῶν νεφρῶν.

νεφρονεύρωσις (ἡ). Ὀνομάζονται οὕτω αἱ οὐρικαὶ διαταραχαί, αἱ ὁποῖαι εἶναι ὑστερικῆς προελεύσεως καὶ συνίστανται εἰς διαδοχικοὺς παροξυσμοὺς ὀλιγουρίας καὶ πολυουρίας. Ἡ νεφρονεύρωσις γίνεται σήμεραι σπανιωτέρα, διότι αἱ σημεριναὶ πρόοδοι τῆς οὐρολογίας μᾶς ἐπιτρέπουν ν' ἀνακαλύψωμεν ὀργανικὴν πάθησιν τοῦ νεφροῦ ἐκεῖ ὅπου ἄλλοτε δὲν εὑρίσκετο τοιαύτη. Σ. Ν. Ο.

νεφροπάθεια (ἡ). Γενικὸν ὄνομα ὅλων τῶν παθήσεων τῶν νεφρῶν. Ὁ Aschoff ὅμως ὀνομάζει νεφροπαθείας μόνον τὰς μὴ φλεγμονώδεις νεφρικὰς παθήσεις, τῶν ὁποίων ἄλλαι μὲν ὀφείλονται εἰς διαταραχὰς τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς διαπλάσεως (νεφροπάθεια κυστική, καρκινωματώδης, ὑδρονεφρική), ἄλλαι δὲ εἰς ἐναλλαγὴν τῆς ὕλης (νεφροπάθεια διαβητική, ἀμυλοειδής, τῆς νόσου Basedow καὶ ἐκφυλιστική) καὶ ἄλλαι τέλος εἰς διαταραχὰς τῆς κυκλοφορίας (νεφροπάθεια ὀρθοστατική, κυανωτική). Σ. Ν. Ο.

νεφροπηξία (ἡ)· βλ. *νεφρορραφία.*

νεφρόπτωσις (ἡ), ἢ ***νεφροπτωσία,*** ἢ ***κινητὸς νεφρός.*** Παθολογικὴ μετατόπισις καὶ εὐκινησία τοῦ νεφροῦ συνεπείᾳ χαλαρώσεως τῶν στηριγμάτων αὐτοῦ. Ἡ νεφρόπτωσις συνοδεύει πολλάκις τὰς ἄλλας σπλαγχνικὰς πτώσεις. Περιλαμβάνει δὲ τρεῖς βαθμούς: α') Τὴν *ἁπλῆν κάθοδον* τοῦ νεφροῦ, ὅταν μόνον ὁ κάτω πόλος αὐτοῦ εἶναι ψηλαφητός. β') Τὸν *κυρίως κινητὸν νεφρόν,* ὅταν ὁλόκληρος ὁ νεφρὸς εἶναι ψηλαφητός. γ') Τὸν *πλανώμενον νεφρόν,* ὅταν οὗτος κατέρχεται εἰς τὸν λαγόνιον βόθρον ἢ εἰς τὴν ὀμφαλικὴν χώραν.

Τὰ συμπτώματα τῆς νεφροπτώσεως διακρίνονται εἰς ὑποκειμενικὰ (συμπτωματικὴ τριάς: πόνος, πεπτικαὶ καὶ νευρικαὶ διαταραχαὶ) καὶ ἀντικειμενικά: ὄγκος ᾠοειδής, στερεός, ἐπώδυνος τῇ πιέσει, εὐκίνητος καὶ διολισθαίνων ὑπὸ τοὺς δακτύλους.

Ἡ νεφρόπτωσις καταπολεμεῖται διὰ τῆς φαρμακευτικῆς ἢ χειρουργικῆς θεραπείας. Ἡ φαρμακευτικὴ θεραπεία περιλαμβάνει τὴν ἐφαρμογὴν ἐπιδέσμου (νεφρεπιδέσμου τοῦ Tuffier ἢ κοιλιακῆς ζώνης τοῦ Glénard ἢ στηθοδέσμου τοῦ Mory), τὴν γενικὴν τόνωσιν τοῦ ὀργανισμοῦ διὰ γυμναστικῆς, μαλάξεως τῆς κοιλίας, διὰ χορηγήσεως ἀρσενικοῦ ἢ σιδήρου ἢ φωσφόρου, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τοῦ ὀργανισμοῦ, καὶ τέλος τὴν συμπτωματικὴν θεραπείαν ἑκάστου ἐμφανιζομένου συμπτώματος. Ἡ χειρουργικὴ θεραπεία συνίσταται εἰς τὴν διὰ τῆς ὀσφυϊκῆς ὁδοῦ τεχνητὴν προσήλωσιν τοῦ κινητοῦ νεφροῦ, ἐὰν μὴ ἀπολύτως, τοὐλάχιστον κατὰ προσέγγισιν ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτοῦ θέσει, ὀνομάζεται δὲ *νεφροπηξία* ἢ *νεφρορραφία.* Σ. Ν. Ο.

νεφρορραγία (ἡ). Ὀνομάζεται οὕτω ἡ αἱματουρία νεφρικῆς προελεύσεως. Αὕτη δ' ἔχει τοὺς ἑξῆς διακριτικοὺς χαρακτῆρας: α) Εἶναι ὁλικὴ αἱματουρία, συμβαίνει δηλαδὴ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς οὐρήσεως. β) Ἐντὸς τῶν αἱματηρῶν οὔρων ἀνευρίσκονται λεπτοὶ καὶ ἐπιμήκεις θρόμβοι μήκους ἐνίοτε 10—12 ἑκατοστ., ἀποτυπώματα τῶν οὐρητήρων. γ) Ὑπάρχουν ταχεῖαι διαδοχαὶ οὔρων αἱματηρῶν καὶ οὔρων διαφανῶν, ὀφειλόμεναι εἰς τὴν διὰ θρόμβου ἔμφραξιν τοῦ οὐρητῆρος τοῦ ἀντιστοιχοῦντος εἰς τὸν αἱμορραγοῦντα νεφρόν. δ) Διὰ τοῦ μικροσκοπίου ἀνευρίσκονται ἐντὸς τῶν οὔρων κύλινδροι αἵματος, ἀποτελούμενοι ἀπὸ ἐρυθρὰ αἱμοσφαίρια συσσωρευθέντα ἐντὸς τῶν νεφρικῶν σωληναρίων. Πλὴν τῶν τεσσάρων τούτων χαρακτήρων τῆς νεφρορραγίας συνυπάρχουν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, συμπτώματα νεφρικῆς παθήσεως, οἷα νεφραλγία, νεφρικὴ πυουρία, ἐξόγκωσις τοῦ νεφροῦ, συμπτωματικὴ κιρσοκήλη κ.λ.π. Σ. Ν. Ο.

νεφρορραφία (ἡ), ἢ ***νεφροπηξία.*** Γενικῶς ὀνομάζεται οὕτω πᾶσα ῥαφὴ τοῦ νεφρικοῦ ἱστοῦ, συνήθως ὅμως ἡ ὀνομασία αὕτη ἀποδίδεται μόνον εἰς τὴν ἐγχείρησιν, ἡ ὁποία συνίσταται εἰς τὴν διὰ τῆς ῥαφῆς προσήλωσιν τοῦ κινητοῦ νεφροῦ ἐν τῇ φυσιολογικῇ αὐτοῦ θέσει· τοῦτο δ' ἐπιτυγχάνεται διὰ δύο μεθόδων: δι' ἀμέσου ἢ διανεφρικῆς καὶ δι' ἐμμέσου συρραφῆς.

Ἡ νεφρορραφία ἐνδείκνυται, ὅταν ὁ κινητὸς νεφρὸς προκαλῇ πόνους καταφανῶς νεφρικῆς προελεύσεως· ὅταν ὁ νεφρὸς εἶναι λίαν πεπτωκὼς καὶ συνοδεύηται ὑπὸ δυσπεπτικῶν διαταραχῶν· ὅταν ὁ κινητὸς νεφρὸς εἶναι λίαν ἐξωγκωμένος· ὅταν συνοδεύηται ὑπὸ λευκωματουρίας ἢ αἱματουρίας. Σ. Ν. Ο.

νεφρὸς (ὁ). Ἑκάτερον τῶν δύο ἀδενωδῶν ὀργάνων, τῶν συνιστώντων τὴν ἐκκριτικὴν μοῖραν τοῦ οὐροποιητικοῦ συστήματος. Οἱ νεφροί, *δεξιὸς* καὶ *ἀριστερός,* κεῖνται ἐν τῇ κοιλίᾳ, ὄπισθεν τοῦ περιτοναίου, ἑκατέρωθεν τῆς σπονδυλικῆς στήλης, ἰσοϋψῶς τῷ 12ῳ θωρακικῷ καὶ τῷ 1ῳ καὶ 2ῳ ὀσφυϊκῷ σπονδύλῳ, φέροντες ἑκάτερος ἐπὶ τοῦ ἄνω πόλου αὐτῶν τὸ σύστοιχον ἐπινεφρίδιον. Κυαμοειδεῖς ὄντες τὸ σχῆμα, ἔχουσι μῆκος μὲν περὶ τὰ 12 ἑκ., πλάτ, 6, πάχος δὲ 3 καὶ βάρος ἑκάτερος 135—155 γραμμαρίων. Περιβάλλονται δ' ὑπὸ περιβλημάτων, ἅτινα χρησιμεύουσι καὶ ὡς στηρίγματα αὐτῶν καὶ ἅτινα ἐκ τῶν ἔξω πρὸς τὰ ἔνδον εἶναι: 1) Τὸ περιτόναιον· 2) ἡ νεφρικὴ περιτονία, ἥτις ἄρχεται παρὰ τὸ ἔξω χεῖλος τοῦ νεφροῦ καὶ ἀμέσως ἀποσχίζεται εἰς δύο πέταλα, τὸ πρόσθιον καὶ τὸ ὀπίσθιον, περιλαμβάνοντα μεταξὺ αὐτῶν τὸν νεφρόν· 3) ἡ λιπώδης κάψα· καὶ 4) ὁ ἴδιος ἰνώδης χιτών. Τὸ ἔσω χεῖλος τοῦ νεφροῦ φέρει ἐν τῷ μέσῳ εὐρεῖαν ἐπιμήκη ἐντομὴν ἢ ὀπήν, τὰς *πύλας τοῦ νεφροῦ,* αἵτινες ἄγουσιν εἰς κοιλότητα βάθους 3 ἑκ., τὴν *κοιλίαν* ἢ τὸν *κόλπον* **τοῦ νεφροῦ·** αἱ πύλαι δὲ καὶ ἡ κοιλία πληροῦνται **ὑπὸ** τῶν νεφρικῶν ἀγγείων καὶ νεύρων **καὶ ὑπὸ τῆς** νεφρικῆς πυέλου μετὰ τῶν καλύκων.

Ὁ νεφρὸς παριστᾷ ἀδένα σωληνοειδῆ, συνιστάμενον ἐξ ἀδενοσωλήνων, οἵτινες καλοῦνται *οὐροφόρα σωληνάρια (=οὐροσωληνάρια),* ἀπαρτίζοντα τὸ κύριον συστατικὸν τοῦ νεφροῦ, ὧν μεταξὺ κεῖνται ἀγγεῖα, νεῦρα καὶ συνδετικὸς ἱστὸς ὀλίγος.

Διατέμνοντες **τὸν** νεφρὸν διὰ τομῆς ἐπιμήκους ἐκ τοῦ ἔξω **χείλους ἐπὶ τὸ** ἔσω, βλέπομεν δι' ἀόπλου ὀφθαλμοῦ **ὅτι ὁ ἱστὸς** αὐτοῦ ἀπαρτίζεται ἐκ δύο οὐσιῶν, **διαφερουσῶν** τὴν ὄψιν, τὴν χροιὰν καὶ τὴν **σύστασιν,** ἤτοι τῆς *περιφερικῆς* ἢ τῆς *φλοιώδους* καὶ **τῆς** ***κεντρικῆς*** ἢ τῆς *μυελώδους οὐσίας.* Καὶ ἡ μὲν μυελώδης οὐσία, ὠχρὰ τὴν χροιάν, συμπαγὴς τὴν σύστασιν καὶ γραμμωτὴ τὴν ὄψιν, φαί-

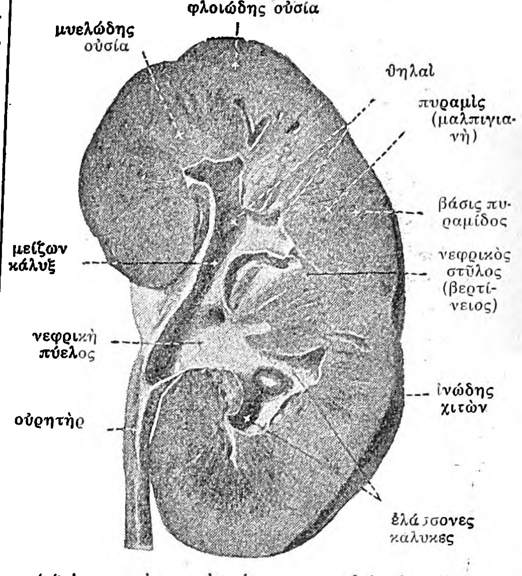

Δεξιὸς νεφρὸς κατὰ μέτωπον τμηθεὶς ἐκ τῶν ὄπισθεν.

νεται ἀπαρτιζομένη ἐξ 8—12 κωνοειδῶν περιοχῶν, τῶν *νεφρικῶν* ἢ *μαλπιγιανῶν πυραμίδων,* ὧν αἱ μὲν βάσεις συνέχονται μετὰ τῆς φλοιώδους οὐσίας, αἱ δὲ κορυφαὶ ἢ αἱ *νεφρικαὶ θηλαὶ* προέχουσι πρὸς τὰς πύλας, περιλαμβανόμεναι ὑπὸ τῶν καλύκων, οἵτινες συμβάλλοντες ἀλλήλοις ἀποτελοῦσι κωνοειδῆ θύλακον, τὴν *νεφρικὴν πύελον,* ἀφ' ἧς ἄρχεται ὁ οὐρητήρ. Εἶναι δ' αἱ πυραμίδες αὗται, αἱ μὲν ἁπλαῖ, ἔνιαι δὲ σύνθετοι (δισχιδεῖς, τρισχιδεῖς), ἅτε ἑνούμεναι εἰς μίαν κοινὴν κορυφὴν (=θηλήν)· συνίστανται δ' ἐξ εὐθέων οὐροσωληναρίων καὶ ἑκάστη αὐτῶν μετὰ τῆς εἰς τὴν βάσιν ἀντιστοιχούσης μοίρας τῆς φλοιώδους οὐσίας παριστᾷ ἕνα *νεφρικὸν λοβόν.* Ἡ δὲ φλοιώδης οὐσία, βαθυέρυθρος τὴν χροιάν, κοκκώδης καὶ εὐθρυπτοτέρα, περιβάλλει κύκλῳ τὴν μυελώδη οὐσίαν, ἐκπέμπουσα ἅμα μεταξὺ τῶν μαλπιγιανῶν πυραμίδων προσεκβολάς, τοὺς *νεφρικοὺς* ἢ *βερτινείους στύλους,* οἵτινες περιβάλλουσι τὰς πυραμίδας μέχρις ἐγγὺς τῶν θηλῶν. Καὶ ἡ φλοιώδης δ' οὐσία ἐμφανίζει μικροσκοπικὰς κωνοειδεῖς περιοχὰς γραμμωτάς, τὰς *μυελώδεις ἀκτῖνας* ἢ *φερρεϊνείους πυραμίδας,* αἵτινες παριστῶσι προσεκβολὰς τῆς μυελώδους οὐσίας, ἐκπορευομένας ἀκτινηδὸν ἐκ τῆς βάσεως ἑκάστης μαλπιγιανῆς πυραμίδος, καὶ ὧν ὁ ἀριθμὸς δι' ἑκάστην μαλπιγιανὴν πυραμίδα ἀνέρχεται εἰς 400. Μεταξὺ δὲ τῶν μυελωδῶν ἀκτίνων παρεμβάλλεται ἡ κυρία φλοιώδης οὐσία ἢ ὁ *λαβύρινθος τοῦ νεφροῦ,* ὅστις ἀποτελεῖται ἐκ πολυελίκτων σωληναρίων, τῶν *ἐσπειραμένων οὐροσωληναρίων,* καὶ ἐκ

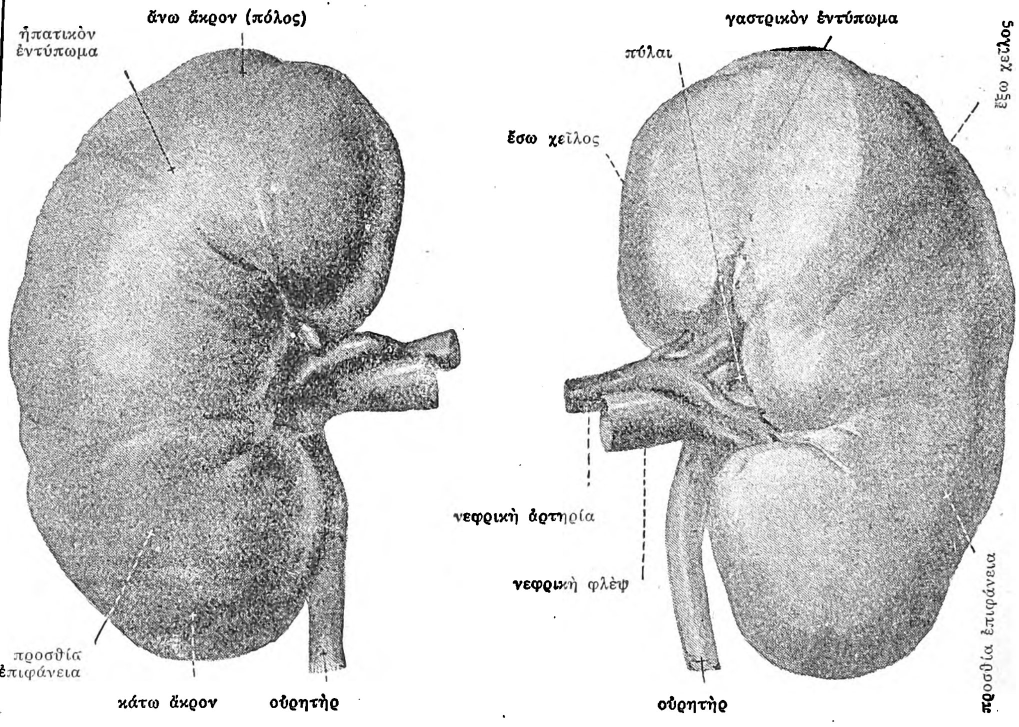

Δεξιὸς καὶ ἀριστερὸς νεφρὸς ἐκ τῶν ἔμπροσθεν.

Digitized by Google

μικρῶν σωματίων, τῶν *νεφρικῶν* ἢ *μαλπιγιανῶν σωματίων*, ἅτινα φαίνονται δίκην ὑπερύθρων στιγμάτων, σποράδην μεταξὺ τῶν οὐροσωληναρίων κειμένων. Ἐπειδὴ δ' αἱ μυελώδεις ἀκτῖνες δὲν ἐξικνοῦνται μέχρι τοῦ ἰνώδους χιτῶνος τοῦ νεφροῦ, διὰ τοῦτο ἡ φλοιώδης οὐσία αὐτοῦ διακρίνεται εἰς τὴν *περιφερικήν*, τὴν ἀμέσως ὑπὸ τὸν ἰνώδη χιτῶνα κειμένην, ἥτις εἶναι ἀμιγής, συνισταμένη μόνον ἐξ ἐσπειραμένων οὐροσωληναρίων, στερουμένη

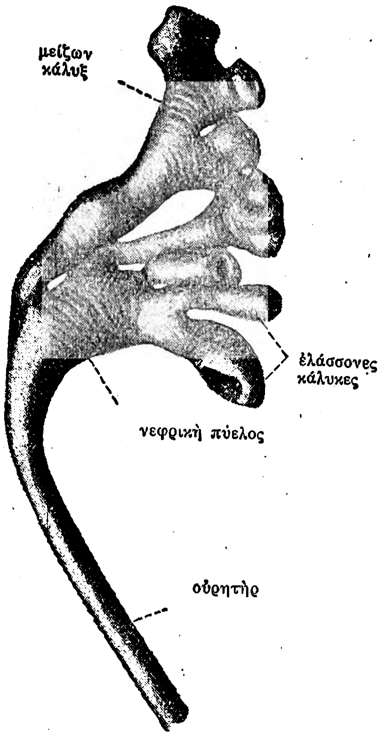

Νεφρικοὶ κάλυκες, νεφρικὴ πύελος καὶ οὐρητήρ.

δὲ συνήθως καὶ αὐτῶν τῶν μαλπιγιανῶν σωματίων, καὶ εἰς τὴν *ἐσωτέραν (κεντρικήν)*, ἥτις, μικτὴ οὖσα, ἀποτελεῖται ἐκ φλοιώδους καὶ μυελώδους οὐσίας (= ἐξ ἐσπειραμένων καὶ ἐξ εὐθέων οὐροσωληναρίων).

Ἕκαστον δὲ νεφρικὸν ἢ μαλπιγιανὸν σωμάτιον, ὑποστρόγγυλον ἢ ᾠοειδὲς ὄν, ἀπαρτίζεται ὑπὸ τοῦ

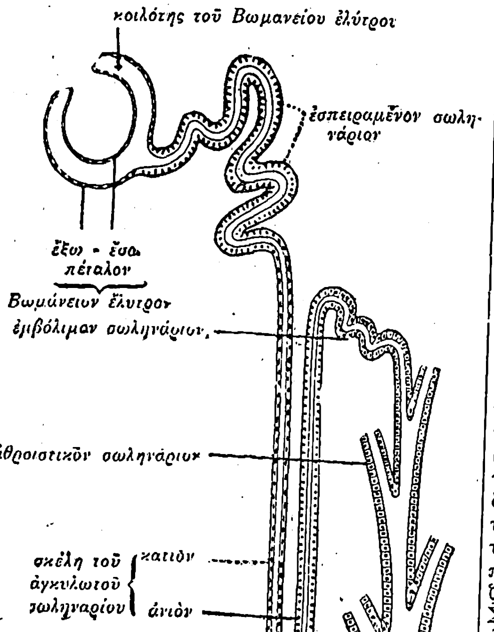

Σχῆμα οὐροφόρου σωληναρίου.

τυφλοῦ καὶ κυστιοειδῶς ἀνευρυσμένου πέρατος τῶν οὐροσωληναρίων, ὅπερ καλεῖται *βωμάνειον ἔλυτρον*, καὶ ὑπὸ ἀγγειώδους σπειράματος, ἐμφανίζει δὲ δύο πόλους, τὸν *ἀγγειακόν*, δι' οὗ εἰσδύονται δύο ἀρτηρίδια, τὸ προσαγωγὸν καὶ τὸ ἀπαγωγόν, καὶ τὸν *οὐροφόρον*, ἀφ' οὗ ἐκφύεται τὸ ἐσπειραμένον οὐροφόρον σωληνάριον.

Ἕκαστον οὐροσωληνάριον ἄρχεται ἀπὸ τῆς φλοιώδους οὐσίας καὶ δὴ ἀφ' ἑνὸς νεφρικοῦ ἢ μαλπιγιανοῦ σωματίου καὶ τελευτᾷ εἰς τὴν θηλὴν μιᾶς τῶν μαλπιγιανῶν πυραμίδων, μῆκος ἔχον περὶ τὰ 5,5 ἑκ. Ἅμα δὲ τῇ ἐκ τοῦ νεφρικοῦ σωματίου ἐκφύσει τὸ οὐροσωληνάριον σπειρᾶται περὶ ἑαυτὸ (*ἐσπειραμένον σωληνάριον*) ἐν τῇ φλοιώδει οὐσίᾳ καὶ εἶτα μεταχωρεῖ εἰς εὐθὺ σωληνάριον, ὅπερ πορεύεται ἐντὸς φερεϊνείου τινὸς πυ-

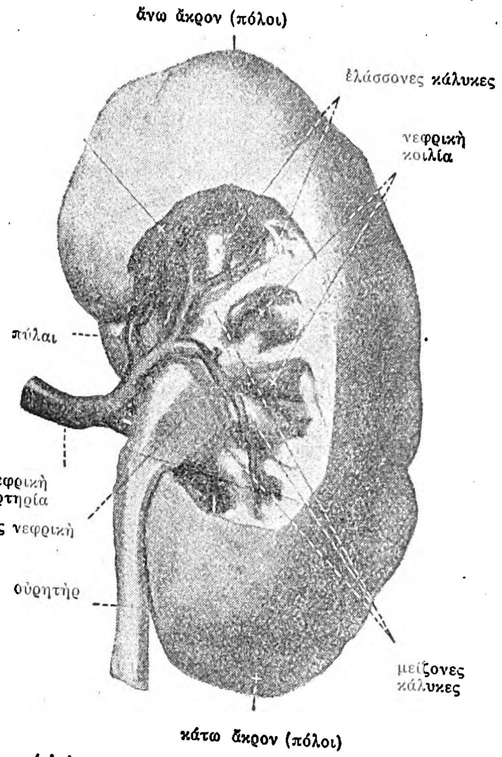

Δεξιὸς νεφρὸς μετὰ τῆς ἀπογυμνωθείσης νεφρικῆς πυέλου ἐκ τῶν ὄπισθεν.

ραμίδος καὶ ἀπὸ ταύτης κατέρχεται εὐθὺ εἰς τὴν μαλπιγιανὴν πυραμίδα (κατιὸν σκέλος τοῦ σωληναρίου) εἰς ἄλλοτε ἄλλην ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς θηλῆς, ὅτε ἀνακάμπτει γονατωδῶς (*ἀγκυλωτὸν σωληνάριον* ἢ *ἀγκύλη τοῦ* Henle) καὶ ἀνέρχεται αὖθις εὐθὺ διὰ τῆς φερεϊνείου πυραμίδος εἰς τὴν φλοιώδη οὐσίαν (ἀνιὸν ἢ παλίνδρομον σκέλος), ἔνθα μεταχωρεῖ ἑλικοειδῶς εἰς τὸ ἐσπειραμένον *ἐμβόλιμον σωληνάριον* καὶ εἶτα εἰς τὸ *συνδετικὸν σωληνάριον* καὶ τέλος ἐκβάλλει εἰς τὸ ἐν τῇ φερεϊνείῳ πυραμίδι *ἀθροιστικὸν σωληνάριον*, ὅπερ, φερόμενον εὐθὺ εἰς τὴν ἐν τῇ μυελώδει οὐσίᾳ μαλπιγιανὴν πυραμίδα, ἑνοῦται ἀλληλοδιαδόχως μεθ' ἑτέρων παρακειμένων σωληναρίων εἰς βραχὺ καὶ εὐρὺ σωληνάριον, τὸν *θηλαῖον πόρον*, ὅστις ἐκβάλλει εἰς τὴν θηλὴν τῆς πυραμίδος μεθ' ἑτέρων ὁμοίων 12—30.

Τὸ τοίχωμα δὲ τῶν οὐροσωληναρίων σύγκειται ἐκ λεπτοῦ βασικοῦ ὑμένος καὶ ἐκ μονοστοίβου ἐπιθηλίου, οὐχὶ τοῦ αὐτοῦ καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτῶν.

Ἡ *νεφρικὴ ἀρτηρία* ἐκφύεται ἐκ τῆς κοιλιακῆς ἀορτῆς καὶ εἰσδύεται εἰς τὸν νεφρὸν διὰ τῶν πυλῶν αὐτοῦ. Αἱ δὲ *φλέβες* ἀθροίζονται ἐκ τῶν τριχοειδῶν πλεγμάτων τῆς φλοιώδους καὶ μυελώδους οὐσίας τοῦ νεφροῦ, συνενούμεναι δὲ ἀπεργάζονται τὴν νεφρικὴν φλέβα, ἐξερχομένην διὰ τῶν πυλῶν καὶ ἐκβάλλουσαν εἰς τὴν κάτω κοίλην φλέβα· στεροῦνται δὲ βαλβίδων. Τὰ δὲ *λεμφαγγεῖα* ἐκπορεύονται ἐκ λεμφοδικτύου τῆς νεφρικῆς οὐσίας καὶ ἀναδυόμενα διὰ τῶν πυλῶν ἐκβάλλουσιν εἰς τὰ ἀορτικὰ λεμφογάγγλια. Τὰ δὲ *νεῦρα* ἐκπορεύονται ἐκ τοῦ κοιλιακοῦ πλέγματος τοῦ συμπαθητικοῦ καὶ παρακολουθοῦσι τὰ ἀγγεῖα τοῦ νεφροῦ, ἐμφανίζοντα κατὰ διαστήματα μικρὰ νευρικὰ γάγγλια. Συνδετικὸς δ' ἱστὸς ἐλάχιστος καὶ λεπτότατος ἀπαντᾷ ἐν ὅλῳ τῷ νεφρῷ.

Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

— νεφροὶ *ἀρχέγονοι* *[Ἐμβρυολ.]*. Οὗτοι παριστῶσι τὰ ἀρχέγονα οὐροποιητικὰ ὄργανα, ἐμφανιζόμενοι ὑπὸ δύο μορφάς, ὧν ἡ μὲν ἀρχικὴ καλεῖται *νεφρὸς πρωτογενὴς* ἢ *πρόνεφρος* ἢ *κεφαλικός*, ἡ δὲ ταύτην διαδεχομένη μορφή, *νεφρὸς δευτερογενὴς* ἢ *μεσόνεφρος* (βλ. λ.) ἢ *σῶμα τοῦ Wolf*. Ἀμφότεροι οὗτοι οἱ ἀρχέγονοι νεφροὶ προϊούσης τῆς ἐμβρυϊκῆς ἀνελίξεως ὑποπλάσσονται καὶ ἐξαφανίζονται, ἀντὶ δὲ τούτων παρὰ τοῖς ἀνωτέροις ζῴοις πλάσσεται ὁ *τελικὸς* ἢ *μόνιμος νεφρὸς* ἢ *μετάνεφρος*, ὅστις παριστᾷ τὴν νεωτάτην μορφὴν τοῦ οὐροποιητικοῦ ἀδένος.

Ι. Π.

—νεφροῦ, *ἀμυλοειδὴς ἐκφύλισις τοῦ* —. Ἡ ἐν τῷ νεφρῷ ἐναπόθεσις ἀμυλοειδοῦς οὐσίας (ἥτις ἀποτελεῖ τὴν *ἀμυλοειδῆ ἐκφύλισιν τοῦ νεφροῦ*) σπανίως ἀποτελεῖ μεμονωμένην ἐντόπισιν, συνυπάρχει δὲ συνήθως μετ' ἀμυλοειδοῦς διηθήσεως εἰς τὸ ἧπαρ, εἰς τὸν σπλῆνα καὶ τὸ ἔντερον, ἀποτελοῦσα τὴν *ἀμυλοειδῆ νόσον*. Ὅλαι αἱ χρόνιαι νόσοι μὲ τάσιν πρὸς τὴν καχεξίαν (ὀστεομυελῖτις, φυματιώδεις διαπυήσεις, βρογχεκτασία μετ' ἐντόνου κατάρρου) προκαλοῦν τὴν ἀμυλοειδῆ νόσον. Ἡ σύφιλις τοὐναντίον προκαλεῖ ἐνδονεφρικὰς περιγεγραμμένας ἑστίας ἀμυλοειδοῦς ἐκφυλίσεως. Τὰ συμπτώματα τῆς ἀμυλοειδοῦς ἐκφυλίσεως τοῦ νεφροῦ εἶναι πολυουρία, λευκωματουρία ἔντονος, οἰδήματα μέτρια καὶ διάρροια ἐπίμονος. Ἡ νόσος δὲν ἀπολήγει σχεδὸν οὐδέποτε δι' οὐραιμίας καὶ ἐξελίσσεται μὲν βραδέως, ἀλλ' ἡ πρόγνωσίς της εἶναι βαρυτάτη. Ἡ θεραπεία συνίσταται εἰς τὴν κατάπαυσιν, ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατόν, πάσης παρατεινομένης διαπυήσεως καὶ τὴν χορήγησιν διαίτης ἀναληπτικῆς καὶ ἀζωτούχου παρὰ τὴν λευκωματουρίαν.

Σ. Ν. Ο.

— νεφροῦ *δυστοπία*. Ὁσάκις ὁ νεφρὸς ἐγκαταλείψῃ τὴν φυσιολογικήν του θέσιν καὶ μετατοπισθῇ πρὸς τὴν κοιλίαν μέχρι τῆς μικρᾶς λεκάνης, τότε ὑπάρχει *δυστοπία τοῦ νεφροῦ*, ἡ ὁποία δυνατὸν νὰ εἶναι *ἐπίκτητος* (*νεφρόπτωσις* ἢ *κινητὸς νεφρὸς*) ἢ *συγγενής*. Ἡ τελευταία αὕτη παρουσιάζει διαφόρους βαθμούς, ἀναλόγως τῆς θέσεως τοῦ ὀργάνου, κυμαινομένης ἀπὸ τῆς ὀσφυϊκῆς χώρας μέχρι τῆς μικρᾶς λεκάνης (κάτω ὀσφυϊκή, λαγόνιος, ἄνω ὀσφυϊκή, διασταυρωμένη, μονόπλευρος, ἀμφίπλευρος). Ἡ συγγενὴς δυστοπία τοῦ νεφροῦ προκαλεῖ συμπτώματα πιέσεως τῶν παρακειμένων σπλάγχνων καὶ πόνους, διαγιγνώσκεται δὲ διὰ τῆς ψηλαφήσεως καὶ τῆς πυελογραφίας. Ἡ θεραπεία αὐτῆς συνήθως εἶναι συμπτωματική, ἐνίοτε δέ, ὅταν τὰ μὲν συμπτώματα πιέσεως εἶναι ἔντονα, ὁ δὲ ἕτερος νεφρὸς ἀποδειχθῇ τελείως ὑγιής, καταφεύγομεν εἰς τὴν νεφρεκτομὴν τοῦ ἠλλοιωμένου συγγενοῦς δυστοπικοῦ νεφροῦ.

Σ. Ν. Ο

— νεφροῦ, *ἐχινόκοκκος τοῦ* —, ἢ *κύστις ὑδατὶς τοῦ νεφροῦ*. Εἶναι κύστις ὀφειλομένη εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ νεφρικοῦ ἱστοῦ ἀνάπτυξιν τοῦ ἑξακάνθου ἐμβρύου τοῦ ἐχινοκόκκου. Ὁ ἐχινόκοκκος τοῦ νεφροῦ εἶναι σπάνιος. Δύναται νὰ παραμείνῃ ἐπὶ μακρὸν ἄνευ συμπτωμάτων. Ἄλλοτε δὲ ἐκδηλοῦται δι' ἐξογκώσεως τοῦ νεφροῦ, ἐνίοτε δὲ δι' ἐξόδου θυγατέρων κύστεων διὰ τῆς οὐρήθρας ἢ τῆς παρουσίας ἀγκίστρων εἰς τὰ οὖρα. Ἡ θεραπεία τοῦ ἐχινοκόκκου συνίσταται εἰς τὴν διὰ χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως διάνοιξιν τῆς κύστεως, ἐκκένωσιν, μαρσοποποίησιν ἢ ῥαφὴν αὐτῆς, ἐνίοτε δὲ εἰς μερικὴν ἢ καὶ ὁλικὴν νεφρεκτομήν.

Σ. Ν. Ο.

— νεφροῦ *κίρρωσις* *[Ἰατρ.]*· βλ. λ. *κίρρωσις* τοῦ νεφροῦ.

—νεφροῦ, *ὄγκος τοῦ* —. Ὀνομάζεται οὕτω πᾶσα νεοπλασία (καλοήθης ἢ κακοήθης) ἑνὸς ἢ πολλῶν ἱστῶν τοῦ νεφροῦ, προσομοιάζουσα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πρὸς τὴν ἱστολογικὴν ὑφὴν τοῦ νεφροῦ, ἔχουσα δὲ τὴν ἰδιότητα νὰ διαρκῇ μετὰ τὸν σχηματισμόν της καὶ μάλιστα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ν' αὐξάνῃ ἐπ' ἄπειρον. Ὁ καλοήθης ὄγκος τοῦ νεφροῦ (ἴνωμα, ἀγγείωμα, μύωμα, ἀδένωμα) εἶναι σπανιώτατος· τοὐναντίον ὁ κακοήθης ὄγκος ἢ καρκίνος τοῦ νεφροῦ εἶναι κατὰ πολὺ συχνότερος καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὰ παιδία μέχρι 10 ἐτῶν καὶ εἰς τοὺς ἄγοντας ἡλικίαν 50 ἐτῶν καὶ ἄνω.

Τέσσαρα συμπτώματα χαρακτηρίζουν τὸν κακοήθη ὄγκον τοῦ νεφροῦ, τουτέστιν ἡ αἱματουρία, ὁ ὀσφυϊκὸς ὄγκος, ὁ πόνος καὶ ἡ ἀπίσχανσις. Ἡ μόνη θεραπεία τοῦ κακοήθους ὄγκου τοῦ νεφροῦ εἶναι ἡ πρώϊμος νεφρεκτομία, ὁσάκις ὁ ἕτερος νεφρὸς εἶναι ἐπαρκής· ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἡ ἀκτινοθεραπεία καὶ ἡ ῥαδιοθεραπεία δύνανται νὰ ἐπιφέρουν παροδικὴν βελτίωσιν.

Σ. Ν. Ο.

—νεφροῦ *τραύματα* *[Χειρουργ.]*. Τὰ διὰ βολίδος τραύματα τοῦ νεφροῦ σπανιώτατα ἀπαντῶσι μονήρη· συνήθως συνυπάρχουσι μετὰ τραυμάτων τοῦ ἀνιόντος ἢ κατιόντος κόλου, τοῦ ἥπατος ἢ τοῦ σπληνὸς ἢ τῶν θωρακικῶν ὀργάνων. Αἱ σφαιροβολίδες Schrapnels καὶ τὰ θραύσματα τῶν ὀβίδων εἶναι δυνατὸν νὰ περιορίζωσι τὴν δρᾶσιν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ νεφροῦ, χωρὶς νὰ τρώσωσιν ἄλλα ὄργανα. Ἐπὶ ἐγκαρσίων δὲ τραυμάτων οὐ σπανίως ἀμφότεροι οἱ νεφροὶ τραυματίζονται.

Αἱ κυριώτεραι δὲ τῶν νεφρικῶν βλαβῶν εἶναι αὐλακίσεις, τραύματα τυφλὰ μετ' ἐμμονῆς τοῦ βλήματος ἐν τῷ τραυματικῷ πόρῳ καὶ τραύματα διαμπερῆ, παρέχουσι δ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σαφῆ τὴν εἰκόνα τῶν ἐκρηκτικῶν φαινομένων, ἕνεκα τῆς εὐθρύπτου νεφρικῆς οὐσίας, τῆς ἐν αὐτῇ περιεχομένης ἱκανῆς ποσότητος ὑγροῦ καὶ τοῦ στερροῦ καὶ ἐλαστικοῦ ἰνώδους περιβλήματος. Ἐπὶ μικρᾶς ταχύτητος τῆς βολίδος (ἐκ μακρᾶς ἀποστάσεως), ὁ τραυματικὸς πόρος καὶ τὰ στόμια εἰσόδου καὶ ἐξόδου εἶναι ὁμαλὰ ἢ φέρουσι βραχείας ἀκτινωτὰς ῥωγμάς· ἐπὶ δὲ μεγάλων ὁπωσοῦν ταχυτήτων (ἐκ βραχειῶν ἀποστάσεων) παράγονται τραύματα εὐρέα μετὰ ῥωγμῶν πολλαπλῶν, ἀκτινωτῶν καὶ ἐκρηκτικῶν φαινομένων ἱκανῶν νὰ διασπάσωσι τὸν νεφρὸν εἰς τεμάχια. Ὁ τραυματισμὸς δὲ τῆς νεφρικῆς πυέλου καὶ τοῦ οὐρητῆρος ἐπάγονται ἔκχυσιν οὔρων, ὁ δὲ τῶν νεφρικῶν ἀγγείων αἱμορραγίαν καὶ αἱματουρίαν, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ οὐσιῶδες σύμπτωμα τῆς νεφρικῆς τρώσεως. Ἡ αἱματουρία συνήθως παρατείνεται ἐπί τινας ἡμέρας καὶ σπανίως εἶναι σοβαρά, κατ' ἐξαίρεσιν δὲ

Digitized by Google

ραγδαία οὖσα ἀποβαίνει κινδυνώδης τῇ ζωῇ. Ἡ συλλογὴ δ' αἵματος περὶ τὸν νεφρὸν ἀποτελεῖ τὸ *περινεφρικὸν αἱμάτωμα*, ὅπερ ἐνδέχεται ἀκολούθως ν' ἀπολήξῃ εἰς ἀπόστημα. Ἡ βαρύτης τῶν νεφρικῶν τραυμάτων ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸν σύγχρονον τραυματισμὸν καὶ τοῦ κόλου ἐντέρου, τὰ δὲ μεμονωμένα τραύματα τοῦ νεφροῦ παρέχουσιν ἐν γένει πρόγνωσιν εὔνουν.

Ἡ πρώτη θεραπεία συνίσταται εἰς τὴν ἐφαρμογὴν εὐρέος ἐπιδέσμου, εἰς ἀκινησίαν καὶ ἀποφυγὴν ἀπὸ πάσης πόσεως ὑγρῶν. Κατὰ τῆς ἐπισχέσεως τῶν οὔρων καθετηρισμὸς ἢ εὐδιασμὸς μονίμου καθετῆρος. Ἐν γένει δ' ὅμως, ἐπὶ παντὸς τραύματος τοῦ νεφροῦ, ἡ χειρουργικὴ ἐπέμβασις εἶναι τῶν ὧν οὐκ ἄνευ. Ἡ μόνη ἀντένδειξις παρέχεται ἐκ τῆς τυχὸν βαρείας καταστάσεως τοῦ τραυ-

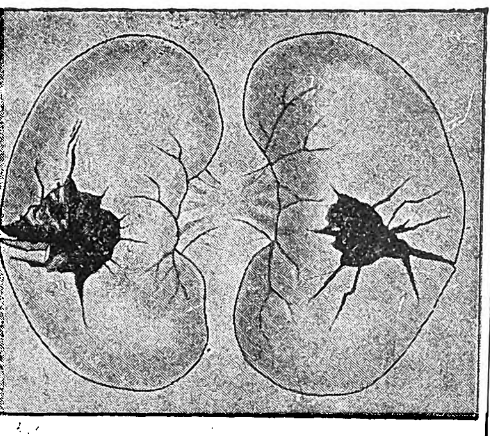

Τραύματα νεφροῦ μετ' ἐκρηκτικῶν φαινομένων.

ματίου, ἕνεκα συνυπάρξεως σπουδαίων κοιλιακῶν βλαβῶν. Ἐμβάλλεται τομὴ ἐπὶ τῆς ὀσφυϊκῆς χώρας χωροῦσα μέχρις ἀποκαλύψεως τοῦ νεφροῦ, μεθ' ὃ κάθαρσις τῆς τραυματικῆς ἑστίας, ἐξαίρεσις ἀλλοτρίων σωμάτων, ἄρσις παρασχίδων ἢ θραυσμάτων ὀστεΐνων, κένωσις τοῦ αἱματώματος, ἐπίσχεσις τοῦ αἵματος. Καὶ τότε, ἂν ὁ νεφρὸς ἐμφανίζῃ τραῦμα σχετικῶς ὁμαλόν, ἡ συρραφὴ τοῦ νεφρικοῦ τραύματος ἐπαρκεῖ· ἐπὶ δὲ τραύματος περιωρισμένου μέν, ἀλλὰ μετὰ χειλέων ἀκανονίστων καὶ τεθλασμένων, ἐνδείκνυται ὁ πωματισμός. Ἀλλ' ἂν ὁ νεφρὸς παρίσταται τεθλασμένος ἢ φέρῃ ρωγμὰς βαθείας ἀκτινωτάς, ἐπιβάλλεται ἡ ὁλικὴ νεφρεκτομία, ἐνεργουμένη ὡς ἐν τῇ ἀστικῇ χειρουργικῇ. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

— νεφροῦ, φυματίασις τοῦ —. Ὀνομάζομεν οὕτω τὸ σύνολον τῶν εἰδικῶν παθολογικῶν ἀλλοιώσεων, τὰς ὁποίας δύναται να παραγάγῃ τὸ βακτηρίδιον τοῦ Κὼχ ἐντοπιζόμενον ἐν τῷ νεφρικῷ παρεγχύματι. Ἡ φυματίασις τοῦ νεφροῦ εἶναι συχνοτάτη, ἀφοῦ τὸ τρίτον περίπου τῶν νεφρικῶν διαπυήσεων εἶναι φυματιώδους προελεύσεως. Ἡ φυματίασις τοῦ νεφροῦ εἶναι πάντοτε δευτεροπαθής, καθόσον οὐδέποτε ἡ μόλυνσις ἐντοπίζεται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸν νεφρόν· ἀλλ' ἡ πρωτοπαθὴς ἐντόπισις ἄλλοτε μὲν εἶναι καταφανεστάτη κλινικῶς, ἄλλοτε δέ, ὅπερ καὶ συχνότερον, εἶναι λανθάνουσα, καλυπτομένη ὑπὸ τῆς νεφρικῆς ἐντοπίσεως. Ἡ φυματίασις τοῦ νεφροῦ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χρονία νόσος, ἐξελίσσεται βραδέως καὶ ὑπούλως, ἐπὶ πολλὰ δ' ἔτη δύναται νὰ παραμείνῃ ἀπαρατήρητος. Χαρακτηρίζεται συνήθως διὰ συμπτωμάτων χρονίας αὐτομάτου κυστίτιδος (συχνουρία, πόνος κατὰ τὸ τέλος τῆς οὐρήσεως, πυουρία καὶ αἱματουρία) μετὰ χρονίας πυελονεφρίτιδος (πόνος νεφρικός, θολὴ πολυουρία, πυρετίον). Πᾶσα δὲ αὐτόματος κυστῖτις καὶ ἐν γένει πᾶσα αὐτόματος πυουρία εἶναι ὕποπτος νεφρικῆς φυματιάσεως. Ἡ πρόγνωσις τῆς φυματιάσεως τοῦ νεφροῦ εἶναι σοβαρὰ ἕνεκα τῆς σχεδὸν μοιραίας ἐξελίξεως τῆς νόσου πρὸς τὴν ἐπιδείνωσιν, πρὸς τὴν ἐπέκτασιν εἰς τὴν κύστιν καὶ τὸ γεννητικὸν σύστημα καὶ τὸν θάνατον, ὁ ὁποῖος ἐπέρχεται κατὰ μέσον ὅρον μετὰ 14 ἔτη (*Rafin*) εἰς δὲ τοὺς πλουσίους μετὰ 16—30 ἔτη (*Rochet*), Μόνον δὲ ἡ ἔγκαιρος νεφρεκτομία δύναται νὰ ἐπιφέρῃ τὴν κλινικὴν ἴασιν τοῦ πάσχοντος, διότι ἡ χρονία αὕτη φυματίασις τοῦ νεφροῦ εἶναι εἰς τὴν ἀρχὴν μονόπλευρος εἰς ἀναλογίαν 85%. Πλὴν τῆς νεφρεκτομίας, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν ριζικὴν θεραπείαν τῆς νεφρικῆς φυματιάσεως, ὁσάκις δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ, συνιστῶνται ὑγιεινὸς βίος, τονωτικὴ τροφή, τὰ συνήθη τονωτικὰ φάρμακα (ἀρσενικόν, φωσφόρον, σίδηρος, φυτίνη) καὶ ἐνίοτε εἰδικὴ ἀντιφυματικὴ θεραπεία (φυματίνη, ἀνοσιακὰ σώματα τοῦ Carl Spengler, χρυσοθεραπεία κλπ.), ἰδίως εἰς τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς ἕνεκα τοῦ ἀμφιπλεύρου τῆς φυματιάσεως ἡ χειρουργικὴ θεραπεία εἶναι ἀνεφάρμοστος. Σ. Ν. Ο.

— νεφροῦ, ψευδάνθραξ τοῦ —. Ὀνομάζεται οὕτω ἡ περιγεγραμμένη φλεγμονὴ τοῦ νεφροῦ, ὀφειλομένη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὸν χρυσίζοντα σταφυλόκοκκον, ἐπικαθημένη δὲ δι' εὐρείας βάσεως ἐπὶ τοῦ νεφρικοῦ παρεγχύματος, τοῦ ὁποίου προκαλεῖ φλεγμονώδη ἀλλοίωσιν καὶ σφακέλωσιν. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διακρίνει τὸν ψευδάνθρακα τοῦ νεφροῦ ἀπὸ πάσης ἄλλης διαπυήσεως, εἶναι ὅτι εἰς αὐτὸν δὲν ὑπάρχει μεγάλη κοιλότης καὶ πύον, ἀλλὰ φλεγμονώδης ἀλλοίωσις, σφακέλωσις καὶ μικρὰ ἀποστημάτια. Ἡ πρόγνωσις τῆς νόσου ταύτης εἶναι ἀρκετὰ σοβαρά, ὥστε νὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ καταφύγωμεν εἰς τὴν νεφρεκτομήν, ὁσάκις ἡ ἐγκαίρως σχάσις διὰ τοῦ μαχαιρίου ἢ τοῦ θερμοκαυτῆρος δὲν σταματήσουν τὴν ἐπέκτασιν τῆς φλεγμονῆς. Σ. Ν. Ο.

νεφροσκλήρυνσις (ἡ). Νόσος χαρακτηριζομένη ἀπὸ μὲν ἱστολογικῆς ἀπόψεως διὰ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τοῦ ἰνώδους διαμέσου ἱστοῦ τοῦ νεφροῦ, περισφίγγοντος τὸν νεφρικὸν ἐπιθηλιακὸν τοιοῦτον, ἀπὸ δὲ κλινικῆς ἀπόψεως διὰ τοῦ συνδρόμου τῆς ὑπερτάσεως μεθ' ὑπερτροφείας τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας, ἐλαφρᾶς λευκωματουρίας καὶ πολυουρίας. Αἰτιολογικῶς ἡ νεφροσκλήρυνσις, ἄλλοτε μὲν εἶναι συνέπεια ὀξείας νεφρίτιδος, ἄλλοτε δὲ ὀφείλεται εἰς πρωτοπαθῆ βλάβην τοῦ νεφροῦ συνέπεια ἀρτηριοσκληρύνσεως τῶν ἀρτηριδίων αὐτοῦ. Κοινῶς *νεφροσκλήρυνσις* ὀνομάζεται ἡ χρονία νεφρῖτις, εἰς τὴν ὁποίαν κυριαρχοῦν αἱ ἀλλοιώσεις τοῦ διαμέσου ἰνώδους ἱστοῦ τοῦ νεφροῦ καὶ ἡ ὁποία ἐκδηλοῦται συνήθως διὰ πολυουρίας, ἐλαφρᾶς λευκωματουρίας, ὑπερτάσεως, ἐντόνου κοπώσεως, ὑπνηλίας, ἀνορεξίας, δυσπνοίας, ἐμβοῶν τῶν ὤτων, συνολκῶν τῶν γαστροκνημιῶν καὶ διαφόρων αἱμορραγιῶν. Συνιστᾶται δίαιτα ὑπαζωτοῦχος, ὑφυδατοῦχος καὶ ὑποχλωριοῦχος, τελείως δὲ ὑδρική (μὲ περιορισμὸν τῆς ποσότητος) ἅπαξ τοῦ μηνὸς ἢ τῆς ἑβδομάδος. Αἱ ἀφαιμάξεις, τὰ συχνὰ καθαρτικὰ καὶ τὰ ὑποτασικὰ φάρμακα (σκόροδον) συμπληροῦν τὴν θεραπευτικὴν ἀγωγήν. Σ. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

νεφροσωμάτιον (τὸ) [*Ἰατρ.*] βλ. λ. *νεφρικὰ σωμάτια*.

νεφροτόμια (τὰ) [*Ἐμβρυολ.*]. Ἡ διάμεσος μοῖρα τοῦ μέσου βλαστικοῦ δέρματος, ἥτις ἐμφανίζει μεταμερῆ διαίρεσιν, οὖσα πολλοῦ λόγου ἀξία, καθ' ὅτι ἐκ τῶν μερῶν αὐτῆς διαπλάσσονται τὰ νεφρίδια τῶν κατωτέρων ζῴων, οἱ ἀρχέγονοι νεφροὶ τῶν ἀνωτέρων ζῴων. Ι. Π.

νεφροτομικός, —ή, —όν ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν νεφροτομίαν.—Ἐπίρρ. *νεφροτομικῶς*.

Νέφς (Nefs ἢ Neefs), ***Πέτρος***. Ὁλλανδὸς ζωγράφος (βλ. λ. *Νέεφς Πέτρος*).

νεφτγίλης (ὁ) (Neftgil) [*Ὀρυκτολ.*]. Ὀρυκτὸν συνώνυμον πρὸς τὸν *ὀζοκηρίτην* (βλ. λ.).

νέφτι (τό)· δημοτ., ἀντὶ *νάφθα*.

νεφῶ (—όω)· καλύπτω διὰ νεφῶν, ἄλλως *νεφελῶ* || παθ. *νεφοῦμαι*· καλύπτομαι διὰ νεφῶν, ἄλλως *νεφελοῦμαι*.

νεφώδης (ὁ, ἡ), —ες (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς νέφος, νεφελοειδής || συννεφώδης, πλήρης νεφῶν.

νέφωσις, —εως (ἡ) [*Μετεωρολ.*]. Καλεῖται τὸ κλάσμα τοῦ οὐρανοῦ, ὅπερ καλύπτεται ὑπὸ νεφῶν ἀσχέτως τοῦ εἴδους αὐτῶν. Τὸ κλάσμα τοῦτο ἐκτιμᾶται ἄνευ ὀργάνου καὶ δὴ ἀπὸ 0—10 καὶ οὕτως ἑκάστη βαθμὶς ἀντιστοιχεῖ εἰς ἓν δέκατον τοῦ οὐρανοῦ κεκαλυμμένον ὑπὸ νεφῶν, ὁπότε τὸ 0 παριστάνει οὐρανὸν ἐλεύθερον παντὸς νέφους, τὸ 5 κατὰ τὸ $1/2$ νεφοσκεπῆ καὶ τὸ 10 οὐρανὸν τελείως κεκαλυμμένον. Ἡ νέφωσις μεταβάλλεται κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας, εἶναι γενικῶς μεγαλυτέρα κατὰ τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας παρὰ κατὰ τὰς πρωϊνάς, ἡ δὲ μεταβολὴ αὕτη εἶναι περισσότερον ἐκπεφρασμένη ἰδίᾳ κατὰ τὸ θέρος. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους ἡ νέφωσις παρ' ἡμῖν εἶναι μεγαλυτέρα κατὰ τὸν χειμῶνα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν βροχῶν παρατηρεῖται σχεδὸν πάντοτε τὸ μέγιστον τῆς νεφώσεως. Πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς μεταβολῆς τῆς νεφώσεως εἰς τοὺς διαφόρους τόπους τῆς γῆς συντάσσονται οἱ χάρται τῶν *ἰσονεφῶν καμπύλων* (βλ. λ.). Αἱ περιοχαὶ τῆς μικροτέρας νεφώσεως περιλαμβάνουσιν ἀφ' ἑνὸς τὴν βόρειον Ἀφρικὴν μετὰ τῆς Σαχάρας, τὴν Αἴγυπτον καὶ Ἀραβίαν καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ νότιον τμῆμα τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας· αἱ περιοχαὶ τοῦ μεγίστου τῆς νεφώσεως εἶναι τὰ βόρεια τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ὁ Ἀρκτικὸς ὠκεανός, τὰ παράλια τῆς Νέας Γῆς, ἡ Ἰρλανδία, ἡ Σκωτία, ἡ Νορβηγία, ἡ Ἰσλανδία, ἡ Σπιτσβέργη καὶ ἡ Γροιλλανδία. Ἡ μέση νέφωσις ὁλοκλήρου τῆς γῆς ἰσοῦται πρὸς 5, δηλαδὴ τὸ ἥμισυ περίπου τῆς ἐπιφανείας τῆς ὑδρογείου εἶναι πάντοτε κεκαλυμμένον ὑπὸ νεφῶν. Ἡ Ἑλλάς, εἰς ἣν ἐπικρατοῦντες ἄνεμοι εἶναι οἱ βόρειοι, καὶ ἐν γένει ἡ Μεσόγειος, ἀνήκει εἰς τὰς χώρας αἵτινες ἔχουσι μικρὰν νέφωσιν καὶ μεγάλην διαύγειαν τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ νέφωσις ἐν γένει ἐλαττοῦται καθ' ὅσον βαίνομεν πρὸς Ν. καὶ πρὸς Α. Ἐν Αὐστρίᾳ, ἡ μέση νέφωσις τοῦ χειμῶνος κυμαίνεται μεταξὺ 7 καὶ 8, ἐν τῇ Ἄνω Ἰταλίᾳ μεταξὺ 5 καὶ 6, κατερχομένη τὸ θέρος μέχρι τοῦ 3—4, ἐν τῇ Νοτίῳ Ἰταλίᾳ μεταξὺ 2 καὶ 3. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἡ ἐτησία μέση νέφωσις εἶναι 2—4, ἡ τοῦ Δεκεμβρίου 4 καὶ ἡ τοῦ Ἰουνίου 1. Ἡ ἐτησία πορεία τῆς νεφώσεως ἀκολουθεῖ τὴν τῆς βροχῆς· ἡ νέφωσις ἑπομένως παρ' ἡμῖν εἶναι μεγίστη τὸν χειμῶνα καὶ ἐλαχίστη τὸ θέρος. Ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν χειμῶνα ἡ αἰθρία τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡλιολούστων ἡμερῶν ἐν Ἑλλάδι εἶναι μεγαλύτερος ἢ εἰς τὰ βορειότερα τῆς Εὐρώπης κλίματα· καὶ ὅταν ἀκόμη βρέχῃ παρ' ἡμῖν περισσότερον ἢ ἐν Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ, Αὐστρίᾳ καὶ Ρωσίᾳ, ἡ νέφωσις τοῦ ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ εἶναι πολὺ μικροτέρα ἢ εἰς τὰς χώρας ταύτας. Ἐξαιρέσει τῶν σπανίων ἡμερῶν, καθ' ἃς καλύπτεται ὁλόκληρος ὁ οὐρανὸς χωρὶς νὰ βρέξῃ, ἡ βροχὴ εἶναι ἐν Ἑλλάδι. ραγδαία καὶ βραχεῖα, μετ' αὐτὴν δὲ ταχέως λάμπει πάλιν ὁ ἥλιος. Ἡ παρουσία τῶν νεφῶν ἐν τῷ οὐρανῷ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἐλαττώνῃ τὴν ἔντασιν τῆς ἡλιακῆς ἀκτινοβολίας διὰ τὰ σημεῖα τῆς γῆς, ἅτινα σκιάζονται ὑπ' αὐτῶν, καὶ νὰ αὐξάνῃ, κατὰ ὡρισμένην ἀναλογίαν, τὴν ἔντασιν τοῦ διαχύτου φωτός. Ἡ ἐπίδρασις αὕτη τῶν νεφῶν εἶναι λίαν ἐνδιαφέρουσα ἀπὸ ἀπόψεως βλαστήσεως καὶ μετεωρολογικῶν φαινομένων, ἐξαρτωμένων ἐξ ὁλοκλήρου ἐπὶ τῆς ἐντάσεως τῆς ἡλιακῆς ἀκτινοβολίας. Διὰ τοῦτο χαρακτηρίζεται ἡ ἐπίδρασις αὕτη τῶν νεφῶν ἐπὶ τῆς ἡλιακῆς ἀκτινοβολίας ἀφ' ἑνὸς διὰ τῆς νεφώσεως καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ τῆς ἡλιοφανείας, ἤτοι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὡρῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων λάμπει ὁ ἥλιος, ὡς καὶ διὰ τοῦ κλάσματος τῆς ἡλιοφανείας, ὅπερ εἶναι ὁ λόγος τῆς διαρκείας τῆς ἡλιοφανείας κατὰ μίαν ὡρισμένην ἡμέραν πρὸς τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας ἐν τῷ τόπῳ τῆς παρατηρήσεως. Ἂν καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως οὐδεμία φαίνεται ὑπάρχουσα σχέσις μεταξὺ ἡλιοφανείας καὶ νεφώσεως, ἐν τούτοις ἔχουσι προταθῆ ὑπὸ διαφόρων μετεωρολόγων διάφοροι ἐμπειρικοὶ τύποι, ἀρκετὰ ἁπλοῖ, συνδέοντες τὸ κλάσμα τῆς ἡλιοφανείας καὶ τὴν μέσην νέφωσιν. Οὕτως, ἂν ἀφαιρέσωμεν αὐτὸ ἀπὸ τῆς μονάδος καὶ πολλαπλασιάσωμεν τὴν διαφορὰν ἐπὶ 10, εὑρίσκομεν τὴν μέσην νέφωσιν αὐτοῦ. Οὕτω π. χ., κατὰ τὸν καθηγητὴν Αἰγινήτην, ἐν Ἀθήναις ἐὰν ἀφαιρέσωμεν τὸ μέσον ἐτήσιον κλάσμα ἡλιοφανείας 0.58 ἀπὸ τῆς μονάδος καὶ δεκαπλασιάσωμεν τὴν διαφορὰν 0.42 εὑρίσκομεν ἀκριβῶς τὴν ἐτησίαν μέσην νέφωσιν τῶν Ἀθηνῶν 4,2. Θ. Θ. Φ.

Νεχαβέντ (=πόλις τοῦ Νῶε) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Περσίας ἐν τῷ περσικῷ Ἰρὰκ (Ἰρὰκ Ἀτζεμί) ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Κέρχα. Κάτ. 5.000. Ἔχει περιωνύμους βοσκὰς καὶ εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τῆς αὐτόθι νίκης τοῦ Ἄραβος χαλίφου Ὀμὰρ κατὰ τοῦ τελευταίου τῶν Σασσανιδῶν βασιλέων τῆς Περσίας Ἰεζδεγέρθου (651). —π.

Νεχάϊμ (Neheim) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Βεστφαλίᾳ, ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν Μάιν καὶ Ρούρ καὶ τοῦ σιδηροδρόμου Ἄρνσμπεργκ-Σβέρτε. Κάτ. (1925) 12.309. Ἔχει μεταλλοβιομηχανίαν καὶ ἐργοστάσια κατασκευῆς λαμπτήρων, ἥλων καὶ ἐπεξεργασίας ἀλουμινίου. Ἀναφέρεται ἀπὸ τοῦ 1202. —π.

Νέχαλη [*Γεωγρ.*]. Παλαιοτέρα ὀνομασία τοῦ ἐν τῷ νομῷ Λαρίσης χωρίου *Ὁμορφοχώρι* (βλ. λ.).

Νεχαώ. Δύο βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου τῆς ΚΣΤ' δυναστείας (βλ. λ. *Νεχώ*).

νεχέανες [*Βυζ. Μουσ.*]. Εἰς τῶν πολυσυλλάβων μουσικῶν φθόγγων, οὓς μετεχειρίζετο ἐν τῇ παραλλαγῇ τὸ ἀρχαῖον στενογραφικὸν σύστημα τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς. Τοῦ φθόγγου τούτου ἐγένετο χρῆσις ἐν τῇ παραλλαγῇ καὶ τῶν ὀκτὼ ἤχων. Καὶ ἐν μὲν τοῖς διατονικοῖς καὶ ἐναρμονίοις ἤχοις, ἐν καταβάσει χρησιμοποιούμενος ὁ μουσικὸς οὗτος φθόγγος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν φθόγγον βου τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, ἢ τὸν mi τῆς εὐρωπαϊκῆς, ἐν δὲ τοῖς χρωματικοῖς, ἐπίσης ἐν καταβάσει χρησιμοποιούμενος, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν θεμελιώδη φθόγγον τῶν χρωματικῶν τετραχόρδων β' καὶ πλαγίου τοῦ β' ἤχου. Τὸ νεχέανες ἐχρησίμευε προσέτι παρὰ τοῖς παλαιοῖς καὶ ὡς ἀπήχημα τοῦ πλαγίου τοῦ β ἤχου. Ν. Α. Χ.

Νέχεν, ἢ ***Νεκχὲν*** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Ἄνω Αἰγύπτου, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Νείλου, πρὸς νότον τῆς Ἀπολλωνοπόλεως (νῦν Ἔδφου) καὶ ἀπέναντι τῆς Εἰλειθυίας πόλεως (νῦν Ἔλ-Κάμπ), διατελέσασα πιθανῶς πρωτεύουσα τῶν φαραὼ τῆς Ἄνω Αἰγύπτου. Πολιοῦχος θεὸς αὐτῆς ἦτο ὁ ἱερακοκέφαλος Ὧρος, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὀνομασία *Ἱεράκων πόλις*. Τὰ ἐρείπια αὐτῆς (ὑπόγειοι τάφοι κτλ.) σῴζονται εἰς τὸ σημερινὸν Κὼμ-ἐλ-Ἄχμαρ ἐπί τινος λόφου παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Λιβυκῆς ὀροσειρᾶς. Α. Θ. Σ.

Νεχεψώ. Φαραὼ τῆς ΚΣΤ' δυναστείας, διαδεχθεὶς ἐν Σάϊδι τῷ 680 π. Χ. τὸν πατέρα τοῦ Στε-

Digitized by Google

φινάτην. Ἡ Αἴγυπτος τότε ἦτο ὑπὸ τὴν αἰθιοπικὴν κυριαρχίαν. Ὁ Νεχεψὼ ἔμεινε νομοταγὴς εἰς τὴν κατοχήν, βασιλεύσας 8 ἔτη, καθ' ἃ διεκρίθη ὡς μάντις καὶ ἐξαίρετος ἀστρονόμος. Γ. Λ. Α.

Νέχερ (Neher), ***Βερνάρδος.*** Γερμανὸς ζωγράφος (1806—1886). Διέμεινεν ἀλληλοδιαδόχως ἐν Ἰταλίᾳ, Μονάχῳ καὶ Βαϊμάρῃ. Τῷ 1841 διωρίσθη διευθυντὴς τῆς Ἀκαδημίας Καλῶν Τεχνῶν τῆς Λειψίας, τῷ δὲ 1846 καθηγητὴς καὶ τῷ 1854 διευθυντὴς τῆς ἐν Στουττγάρτῃ σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: ἡ «Σταύρωσις», ἡ «Ἀποκαθήλωσις», ἡ «Εἴσοδος τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου» (ἐν Isarthor τοῦ Μονάχου) καὶ ἑξήκοντα δύο συνθέσεις ἐπὶ θεμάτων εἰλημμένων ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Γκαῖτε καὶ τοῦ Σίλλερ (ἐν τῷ πύργῳ τῆς Βαϊμάρης). Ι. Μ. Π.

— **Νέχερ** (Neher), ***Μιχαήλ.*** Γερμανὸς ζωγράφος, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Μονάχῳ (1798—1876). Ἐμαθήτευσεν ἐν τῇ καλλιτεχνικῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Μονάχου καὶ συνεπλήρωσε τὰς σπουδάς του ἐν Ἰταλίᾳ, ἔνθα παρέμεινεν ἐπὶ ἐξαετίαν. Τῷ 1825 ἐπέστρεψεν εἰς Μόναχον. Διέπρεψεν εἰς τὴν ῥωπογραφίαν, τὴν τοπιογραφίαν καὶ τὴν ἀπεικόνισιν ἀρχιτεκτονημάτων, ἔτι δ' εἰς τὴν διακοσμητικὴν ζωγραφικήν, εἰς ἣν μετὰ ταῦτα ἀποκλειστικῶς ἐπεδόθη (διακοσμήσας ἐν τῷ πύργῳ τῶν Hohenschwangau, τῇ μητροπόλει τῆς Πράγας, τῇ μητροπόλει τοῦ Μεκλεμβούργου καὶ ἀλλαχοῦ). Ι. Μ. Π.

Νεχέρωφις. Ἕβδομος φαραὼ τῆς Β' αἰγυπτιακῆς δυναστείας, ὁ *Νοφιρκερὶ* τῶν ἱερογλυφικῶν καὶ *Νεφερχέρης* τοῦ Μανέθωνος. Ἐπὶ τούτου ἐπανεστάτησαν οἱ Λίβυες ὑποτελεῖς ἀπὸ τοῦ Μενές. Κατά τινα νύκτα τοῦ πολέμου ἡ σελήνη ἐφάνη ὑπερμέτρως μεγεθυνθεῖσα καὶ τοῦτο οἱ Λίβυες ἐξέλαβον ὡς κακὸν οἰωνὸν καὶ ὑπετάγησαν. Γ. Λ. Α.

Νεχεσία *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Αἰγύπτου, ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. IV, 5, 8) πρὸς Ν. τοῦ Λευκοῦ Λιμένος, τοῦ νῦν Κοσσείρ. Ἄγνωστος ἄλλοθεν, καθὼς καὶ ἡ ταυτότης αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

Νεχώ. Δύο φαραὼ τῆς ΚΣΤ' δυναστείας:

—1) ***Νεχὼ Α'.*** Διεδέχθη τὸν Νεχεψὼ καὶ χάρις εἰς τὴν ἄφιξιν τῶν Ἀσσυρίων ἀπηλλάγη ἀπὸ τὴν ὑποτέλειαν εἰς τὴν Αἰθιοπίαν. Ἡ ἔκτασις τῆς ἡγεμονίας του καὶ ἰδίως ἡ κατοχὴ τῆς Μέμφιδος τὸν καθίστα ἀνώτερον τῶν ἀνταγωνιστῶν του. Δι' αὐτὸ ὁ Ἀσαραχαδδὼν, εἰσβαλὼν καὶ ὑποτάξας τὴν χώραν, τὸν ἐθεώρει ὡς πρῶτον τῶν ἄλλων. Ἀλλ' ὁ Αἰθίοψ Ταχαρκοῦ δὲν ἐνόμισεν ἑαυτὸν ἡττηθέντα, καὶ ὅταν περὶ τὸ 669 κατήρτισε νέον στρατόν, ἀνέλαβε τὴν ἐπίθεσιν καὶ κατέλαβε τὴν Μέμφιν σχεδὸν ἀμαχητί. Ὁ Νεχὼ καὶ οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες, ἀντὶ νὰ ἑνωθοῦν μετ' αὐτοῦ, συνησπίσθησαν ἐναντίον του μετὰ τῶν Ἀσσυρίων. Ὁ Ἀσαρχαδδὼν ἦτο ἄρρωστος, ὅταν ἔλαβε τὴν εἴδησιν τῆς πτώσεως τῆς Μέμφιδος. Μ' ὅλον τοῦτο συνεκέντρωσε τὸν στρατόν του καὶ πρὶν ἢ ἐκκινήσῃ ἐκ Νινευῆς ἐκανόνισε τὰ τῆς διαδοχῆς του. Διάδοχόν του ἐν Ἀσσυρίᾳ ὥρισε τὸν υἱόν του Ἀσουρβαναβάλ, βασιλέα δὲ τῆς Βαβυλωνίας ὑποτελῆ ἐκείνου ὥρισε τὸν ἄλλον του υἱὸν Σαμασσουμουκίν. Βαδίζων κατὰ τῆς Αἰγύπτου ἀπέθανεν ἐν Συρίᾳ τῷ 668. Ὁ θάνατος οὗτος δὲν ἐπέφερε σπουδαῖον κλονισμόν. Πρὸς Α. μόνον τῆς Ἀσσυρίας ὀρεινός τις ἀρχηγός, ὁ Τανδαὶ τοῦ Κερβίτ, εἰσέβαλεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ὑαθμουβὰλ καὶ συνελήφθη. Ἐξετοπίσθη μετὰ τοῦ λαοῦ του εἰς Αἴγυπτον, ὅπου ὁ διαδεχθεὶς τὸν θανόντα εἰς τὴν ἀρχιστρατηγίαν Ταρτᾶνος ἐνίκησε τὸν Ταχαρκοῦ εἰς Καρβανὶτ καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ κενώσῃ τὴν Μέμφιν. Οἱ Ἀσσύριοι, συγκεντρώσαντες τὰς στρατιωτικὰς ἐνισχύσεις ἀπὸ τῶν ὑποτελῶν τῆς Συρίας βασιλέων καὶ τὰ φοινικικὰ πλοῖα ἀνέπλευσαν τὸν Νεῖλον. Εἶχον ἤδη προχωρήσει εἰς Ἄνω Αἴγυπτον, ὅταν ταραχαὶ εἰς τὸ Δέλτα τοὺς ἀνεκάλεσαν. Οἱ πρίγκιπες τοῦ Δέλτα διεπραγματεύθησαν μετὰ τοῦ Ταχαρκοῦ μυστικὰ νὰ τὸν ἀνακηρύξουν φαραώ, αὐτὸς δὲ νὰ τοὺς ἀναγνωρίσῃ ὑποτελεῖς μὲν ἀλλὰ κυρίους εἰς τὴν ἐπαρχίαν των. Ἀλλ' οἱ Ἀσσύριοι στρατηγοὶ κατέλαβον τὴν ἀλληλογραφίαν καὶ συνέλαβον τοὺς πρωταιτίους, Σαρλουδάρην τῆς Τάνιος, Πακρουροῦ τοῦ Πισουπτὶ καὶ Νεχὼ τῆς Σάϊος, τοὺς ὁποίους ἔστειλαν εἰς Νινευῆ δεσμίους. Ὁ Ταχαρκοῦ ἀπεσύρθη εἰς τὰ Νάπατα, ἐγκαταλείψας τὰς Θήβας εἰς τὴν τύχην των. Ἡ ἁγία πόλις ἐξηγόρασε τὴν ὕπαρξίν της παραδώσασα τὸ ἥμισυ τῶν θησαυρῶν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἄμμωνος, καὶ ὁ Μοντουμχαῒτ ἐξασκῶν τὴν ἀντιβασιλείαν ἐν ὀνόματι τῆς Αἰθιοπίδος πριγκιπίσσης Σαπενουχοὺτ Β' διωρίσθη διοικητὴς ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων. Ἡ νίκη ἦτο τόσον πλήρης, ὥστε ὁ Ἀσουρβαναβὰλ ἔκρινε καλὸν νὰ φανῇ ἐπιεικὴς πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας τοῦ Δέλτα. Καλέσας τὸν Νεχὼ ἐνώπιόν του τοῦ ἐπέδωσε τιμητικὴν ἐσθῆτα, τῷ ἔδωκε ξίφος εἰς θήκην χρυσῆν, ἅρμα, ἵππους καὶ ἡμιόνους. Καὶ ὄχι μόνον τῷ ἀπέδωκε τὸ θρόνον τῆς Σάϊτος, ἀλλ' ἔδωκε καὶ διὰ τὸν υἱόν του Ψαμμήτιχον τὸ φέουδον τῆς Ἀθρίβιος (Βέγχας). Ὁ Νεχὼ ἐπιστρέψας εἰς Αἴγυπτον ἀποκατέστη εἰς τὸν θρόνον του ὑπὸ Ἀσσυρίου στρατηγοῦ, ὅστις καὶ παρέμεινεν ὡς ἁρμοστής. Ὁ Ταχαρκοῦ δὲν ἐκινήθη ἀπὸ τὰ Νάπατα, ἀλλ' ὁ γαμβρός του Τανδαμάνης ἐπέστρεψεν εἰς τὰς Θήβας καὶ ἡτοιμάζετο νὰ βαδίσῃ κατὰ τοῦ Δέλτα, ὅτε ἀποθανόντος τοῦ Ταχαρκοῦ ἔσπευσεν εἰς Νάπατα διὰ νὰ στεφθῇ. Εὐθὺς κατόπιν ἐπανέλαβε τὴν ἐκστρατείαν. Οἱ Ἀσσύριοι καὶ οἱ νομοταγεῖς εἰς τὴν Ἀσσυρίαν Αἰγύπτιοι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν πιθανῶς τοῦ Νεχὼ ἀνέμειναν αὐτὸν ἐνώπιον τῶν τειχῶν τῆς Μέμφιδος. Ἡττηθέντες κατεδιώχθησαν ὑπὸ τῶν Αἰθιόπων πρὸς τὸ Δέλτα. Ὁ Νεχὼ συνελήφθη καὶ ἐθανατώθη.

—2) ***Νεχὼ Β'.*** Διάδοχος τοῦ Ψαμμητίχου Α' καὶ ἔγγονος Νεχὼ Α'. Ἐπεδόθη εἰς τὴν πολεμικὴν ἀνασύνταξιν τῆς χώρας του καὶ τὸν καταρτισμὸν στόλου ἱκανοῦ νὰ ἐπιβληθῇ εἴς τε τὴν Μεσόγειον καὶ τὴν Ἐρυθράν. Ἔφερεν Ἕλληνας μηχανικούς, οἱ ὁποῖοι κατεσκεύασαν ναυπηγεῖα καὶ ναυστάθμους, ἀντικαταστήσαντες τὰ παλαιὰ σκάφη διὰ τριήρεων. Ταυτοχρόνως ἐσκέφθη νὰ ἀνορύξῃ πάλιν τὴν παλαιὰν διώρυγα τοῦ Σέτι Α', ἥτις ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ βραχίονος τοῦ Νείλου ἔφερεν εἰς τὴν Ἐρυθρὰν καὶ ἦτο πλωτὴ καθ' ὅλον τὸ μῆκός της. Ἀλλ' ἐγκατέλειψε τὸ ἔργον τοῦτο, διότι χρησμὸς τὸν ἠπείλησεν ὅτι εἰργάζετο ὑπὲρ τῶν βαρβάρων. Ὥπλισε μοῖραν πλοίων, τὰ ὁποῖα ἐκκινήσαντα ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς παρέπλευσαν τὰ ἰνδικὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς, ἔκαμψαν τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος καὶ διὰ τοῦ Γιβραλτὰρ ἐπανῆλθον εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἀλλ' ἡ πολιορκία καὶ ἄφευκτος πτῶσις τῆς Νινευῆς ἀπέσπασαν αὐτὸν ἀπὸ τῶν εἰρηνικῶν ἔργων. Ὁ Νεχὼ ἐστράτευσεν εἰς τὴν Ἀσίαν διὰ νὰ καταλάβῃ τὴν Συρίαν, διαλυομένης τῆς Ἀσσυριακῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ Ἰωσίας ὅμως, βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλήμ, πιστὸς εἰς τὸν ὅρκον ὑποτελείας πρὸς τὴν Ἀσσυρίαν, ἐζήτησε νὰ τὸν ἐμποδίσῃ καὶ προκατέλαβε τὰ στενὰ τῆς Μαγεδδώ, ἐκεῖ ὅπου πρὸ δέκα αἰώνων οἱ συνησπισμένοι ἡγεμόνες τῆς Συρίας ἡττήθησαν ὑπὸ Θουθμώσεως Γ'. Ὁ Ἰωσίας ἐφονεύθη ὑπὸ βέλους καὶ ὁ Νεχὼ προήλασε μέχρι Καρχεμὶς ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου. Ἀφήσας ἐκεῖ φρουρὰν ἰσχυρὰν ἐπέστρεψε. Καθ' ὁδόν, μαθὼν ὅτι τὸν Ἰωσίαν διεδέχθη, χωρὶς νὰ ζητήσῃ τὴν γνώμην του, ὁ υἱός του Ἰωάχαζ, τὸν ἐξεθρόνισε καὶ διώρισε τὸν πρεσβύτερόν του ἀδελφὸν Ἐλιακίμ, τὸν ὁποῖον μετωνόμασεν Ἰωακείμ. Παλινοστήσας εἰς Μέμφιν ἀπέστειλε τὴν πολεμικήν του στολὴν ὡς ἀνάθημα εἰς τὸν ἐν Μιλήτῳ ναὸν τοῦ Βραγχίδου Ἀπόλλωνος, ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς Ἕλληνας συμπολεμιστάς του. Τρία ἔτη βραδύτερον ὁ Νεχὼ ἠναγκάσθη νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰ συριακὰ στρατεύματα ὑπὸ τὸν Ναβουχοδονόσορα, διάδοχον ἀκόμη τοῦ θρόνου τῆς Βαβυλῶνος καὶ μετασχόντα τῆς ἁλώσεως τῆς Νινευῆ ἐν συμμαχίᾳ πρὸς τὸν Μῆδον Κυαξάρην. Ἡττηθεὶς εἰς Καρχεμίς, ἀπώλεσε τὰς ἐν Ἀσίᾳ κτήσεις. Ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐπήρχετο κατὰ τῆς Αἰγύπτου, ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ πατρός του Ναβιπαλασσάρ. Συνομολογήσας συνθήκην πρὸς τὸν Νεχὼ ἔσπευσεν εἰς παραλαβὴν τῆς πατρικῆς κληρονομίας. Ὁ Νεχὼ ἀπέθανε τῷ 595, βασιλεύσας 16 ἔτη. Γ. Λ. Α.

νέω, ἀορ. *ἔνευσα*· ἀρχ, νήχομαι, κολυμβῶ.

νεωδόχος *[Ναυτ.]*· βλ. λ. *ντόκ*.

νεωκορία (ἡ)· τὸ ἐπάγγελμα, τὸ ἔργον τοῦ νεωκόρου.

νεωκόρος (ὁ, ἡ)· ὁ ἐπιμελούμενος τοῦ ναοῦ, ὁ φροντίζων διὰ τὴν καθαριότητα καὶ τὴν εὐπρέπειαν τοῦ ναοῦ (παρ' ἀρχαίοις τιμιώτατον ἀξίωμα)· ‖ νέον, κανδηλανάφτης (ἐκ τοῦ *νεὼς*=ναὸς καὶ *κορέω*=καθαρίζω).

— *['Αρχ.]* Ὁ *νεωκόρος* ἦτο ὑπηρέτης διὰ τὸν καθαρισμὸν καὶ τὴν εὐπρέπειαν τοῦ ναοῦ. Πλὴν τῶν καθαρῶς ὑπηρετικῶν καθηκόντων, ὁ νεωκόρος εἶχε καὶ τὴν φροντίδα νὰ κρατῇ τὰς κλεῖδας τοῦ ναοῦ, διὰ νὰ ἀνοίγῃ καὶ κλείῃ αὐτόν, νὰ ἐποπτεύῃ τὴν καθαριότητα τῶν εἰσερχομένων εἰς τὸν ναὸν καὶ νὰ παρεμποδίζῃ ἐκείνους, εἰς οὓς ἀπηγορεύετο ἡ εἴσοδος εἰς τὸ ἱερόν. Ἐν τοῖς Ἀσκληπιείοις ἰδίως οἱ νεωκόροι ἢ ζάκοροι ἔσβηνον τὰ φῶτα τῶν λυχνιῶν καὶ ἐβοήθουν τοὺς ἰατροὺς καὶ τοὺς ἱερεῖς κατὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν. Ἐν Ἀμφιαρείῳ τοῦ Ὠρωποῦ, ὡς καὶ ἐν Ἐλευσῖνι, Δελφοῖς καὶ Δήλῳ, οἱ νεωκόροι παρέμενον ἐν ἰδιαιτέρῳ κτίσματι τοῦ ναοῦ, ὅπερ ἐκαλεῖτο νεωκόριον. Σὺν τῇ παρόδῳ ὅμως τοῦ χρόνου τὰ καθήκοντα ἀπέβησαν ὑψηλότερα. Ἐν Ἐφέσῳ οἱ νεωκόροι εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ παραλαμβάνωσιν ὡς ταμίαι τὰ κατατιθέμενα χρήματα. Ἐν Δελφοῖς εἰς τοὺς νεωκόρους ἀνετίθεντο αἱ πράξεις τῆς ἀγοραπωλησίας. Κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν μάλιστα ἐποχήν, αἱ προσφοραὶ καὶ τὰ ἀναθήματα ἐγίνοντο διὰ τῶν νεωκόρων, διὰ τοῦτο δὲ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἀναφέρονται συνήθως παρὰ τὰ ὀνόματα τῶν ἱερέων. Ἐν Δήλῳ οἱ νεωκόροι ἀπετέλουν πλέον κατὰ τὸ 410 π. Χ. ἀρχὴν καὶ μάλιστα τιμητικήν, ὡς φανερώνει τοῦτο τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ νεωκόρος τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Ἐφέσῳ ἐστάλη ὡς πρέσβυς θεωρὸς εἰς Ὀλυμπίαν. Ὁ νεωκόρος τῆς Χαλκίδος κατά τινα ἐπιγραφήν, ἵδρυσεν ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου του ταμίου στοὰς καὶ ἀναπαυτήρια εἰς ἀνάμνησιν τῆς νεωκορίας του καὶ τῆς τῶν τέκνων αὐτοῦ. Τοῦτο σημαίνει ὅτι οἱ νεωκόροι ἀνῆκον πλέον εἰς μεγάλας οἰκογενείας. Τοῦ νεωκόρου τοιαύτην ἀποκτήσαντος ὑψηλὴν θέσιν, τὸ χαμηλὸν ὑπούργημα τοῦ ὑπηρέτου καὶ καθαριστοῦ ἀνέλαβον οἱ ὑποζάκοροι, οἱ δὲ νεωκόροι μὲ τὰς τιμητικὰς θέσεις ὠνομάσθησαν *ἀρχινεωκόροι* ἢ *ἀρχιζάκοροι*, προσλαβόντες μάλιστα καὶ τὸ ἐπίθετον κράτιστος, πρεσβύτατος. Οἱ νεωκόροι ὡς ὑπηρέται μὲν ὑπηρέτουν ἐν τῷ ναῷ ἐπὶ ὡρισμένον χρονικὸν διάστημα, ἤτοι ἦσαν πρόσκαιροι· ὡς τιμητικοὶ δὲ θεράποντες τοῦ ναοῦ διωρίζοντο ἰσόβιοι. Β. Δ. Θ.

— *[Κανον. Δίκ.]* Ὁ *νεωκόρος* ἀποτελεῖ ἐκκλησιαστικὸν διακόνημα, οὗ ὁ κάτοχος καθῆκον ἔχει νὰ μεριμνᾷ περὶ τῆς καθαριότητος καὶ ἀσφαλείας τοῦ ναοῦ, παρ' ᾧ εἶναι ὡρισμένος. Εἰς τοὺς νεωκόρους ἐπιτρέπεται ἵνα μένωσιν ἐν τῷ ναῷ «διά τε τὰς ἀναγκαίας τούτου ὑπηρεσίας καὶ δι' ἐπιβουλὴν κλεπτῶν ἢ τοιχωρύχων ἢ ἑτέρων κακοποιῶν», ἀλλ' οὐχὶ καὶ νὰ ἐσθίωσιν ἐν αὐτῷ. Οἱ νεωκόροι τῶν ἐνοριακῶν ναῶν παρ' ἡμῖν καθίστανται ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου μετὰ γνώμην τῆς ἐνοριακῆς ἐπιτροπείας, μισθοδοτοῦνται δ' ἐκ τοῦ παρ' ᾧ εἰσι καθεσταμένοι ἐνοριακοῦ ναοῦ. Περὶ τῶν νεωκόρων τῶν ἐν Λιψίᾳ καὶ Μονάχῳ ὀρθοδόξων ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν ἐγένετο εἰδικὸς νόμος ἀπὸ 23 Ἰουλίου 1893. Τὰ εἰρημένα ἰσχύουσι καὶ ἐν τῇ κυπριακῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ κατὰ ῥητὴν διάταξιν οἱ νεωκόροι ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν καθηκόντων αὐτῶν ὀφείλουσι νὰ τηρῶσι τὰς ὁδηγίας τοῦ ἐφημερίου, ὅστις, ἀπόντος τοῦ ἐπισκόπου, ἀντιπροσωπεύει ἐν τῷ ναῷ τὴν ἐπισκοπικὴν ἐξουσίαν ὡς πρὸς τὴν τυπικὴν διάταξιν καὶ εὐταξίαν. Ἐποπτεύουσι δ' οἱ ἐφημέριοι τῆς ὑπὸ τῶν νεωκόρων ἀκριβοῦς ἐκτελέσεως τῶν καθηκόντων αὐτῶν, ἀναφερόμενοι ἐν ἀνάγκῃ εἰς τὸν οἰκεῖον ἐπίσκοπον διὰ πᾶσαν ἀπείθειαν ἢ ἀμέλειαν ἢ παρεκτροπὴν αὐτῶν. Κ. Μ. Ρ.

νεωλκεῖον (τό)· τὸ μέρος τῆς ἀκτῆς ἢ τοῦ ναυπηγείου, ἔνθα ἀνελκύονται (νεωλκοῦνται) τὰ πλοῖα (βλ. λ. *ναυπηγεῖον, νεώριον, νεώλκησις*).

νεώλκησις (ἡ)· ἡ ἐργασία τῆς ἀνελκύσεως πλοίου εἰς τὴν ξηρὰν κυρίως ἐπὶ ἐσχάρας ναυπηγικῆς (τὸ ἀντίθετον τῆς *καθελκύσεως*).

νεωλκῶ,—έω· ἐνεργῶ *νεώλκησιν* (βλ. λ.)· τὸ ἀντίθετον τοῦ *καθελκύω*.

νέωμα (τό)· ἡ πρώτη ἄροσις τοῦ χέρσου ἀγροῦ. κοιν. *ὄργωμα, νιάσμα*.

Νέων, *Νεών,* ἢ ***Νέωνες*** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Φωκίδος, κειμένη εἰς τοὺς ἀνατολικοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Τιθορέας. Καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν Περσῶν κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ξέρξου (*Ἡροδ.* VIII, 32), ἀνῳκοδομήθη βραδύτερον οὐχὶ ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως καὶ ὠνομάσθη *Τιθορέα* ἢ *Τιθόρα*, ἐνῷ ἡ ἀκρόπολίς της διετήρησε τὸ παλαιὸν ὄνομα. Σῴζονται ἀργυρᾶ νομίσματα αὐτῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης. Τὰ ἐρείπια αὐτῆς κεῖνται παρὰ τὴν Βελίτσαν τῆς ἐπαρχίας Λοκρίδος. Α. Θ. Σ.

Νεωνάκης. Ὄνομα Κρητικῆς οἰκογενείας ἐκ τοῦ χωρίου Ἀποστόλων τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου, πολλὰ μέλη τῆς ὁποίας διεκρίθησαν κατὰ τοὺς κρητικοὺς ἀγῶνας. Ἐξ αὐτῶν κυριώτεροι εἶναι: —1) *Κωνσταντῖνος*. Ἁρματολὸς καὶ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ὁπλαρχηγός, ἀγωνισθεὶς ἐν Κρήτῃ, Πελοποννήσῳ καὶ Στερεᾷ Ἑλλάδι. Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐν Φαλήρῳ μάχην, μετὰ δὲ τὸ πέρας τοῦ Ἀγῶνος ἀπενεμήθη αὐτῷ ἀργυροῦν παράσημον. —2) *Ἰωάννης*. Φονευθεὶς κατά τινα ἐν Σφακίοις μάχην περὶ τὰ τέλη τοῦ 1821. —3) *Ἐμμανουήλ*. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ὁπλαρχηγὸς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866. —4) *Τίτος*. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, φονευθεὶς ἐν Ἀποστόλοις Ἀμαρίου κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866. —5) *Δημήτριος*. Ἀγωνισθεὶς κατὰ τὸ 1866 ἐν Στύλῳ, Βρυσινᾷ, ἐν τῇ ὁλοκαυτώσει τοῦ Ἀρκαδίου καὶ ἐν Γερακάρι, ἐφονεύθη εἴς τινα παρὰ τὸ χωρίον Ἀπόστολοι σύγκρουσιν κατὰ τῶν Τούρκων. —6) *Σταῦρος*. Νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, ἐφονεύθη εἴς τινα μάχην παρὰ τὸ χωρίον Μαρουλᾶ Ρεθύμνης τῷ 1897. ΕΡ. Μ.

νεώνητος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ νεωστὶ ἀγορασθείς· «νεώνητος δοῦλος».

νεώριον (λατ. navalia) *['Αρχ. Ναυτ.]*. Οἱ Ἕλληνες μετεχειρίζοντο τὸν ὅρον τοῦτον μᾶλλον περιληπτικῶς ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ ναυστάθμου ἢ πολεμικοῦ λιμένος, μεταχειριζόμενοι τὴν λέξιν *ναυπήγιον* διὰ τὸ ἐργαστήριον ἔνθα κατεσκεύαζον καὶ ἐπεσκεύαζον τὰς ναῦς, *νεώλκιον* διὰ τὸ μέρος ἔνθα εἶχον τὰς πρὸς ἀνέλκυσιν τῶν νηῶν ἐσχάρας καὶ μέσα, *νεώσοικος* διὰ τὰ πρὸς φύλαξιν τῶν ἀνελκυομέ-

Digitized by Google

νων νεῶν ἐστεγασμένα διαμερίσματα. Οὕτω δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὸ *νεώριον* ἀντεστοίχει πρὸς ναύσταθμον ἢ πολεμικὸν λιμένα (*Θουκυδ.* II 93). Ὅλοι οἱ μεγάλοι λιμένες τῶν ἀρχαίων εἶχον τὰ νεώριά των καὶ τοὺς νεωσοίκους των, ὡς ἡ Σάμος, ἡ Κόρινθος, ἡ Κέρκυρα, τὸ Γύθειον, αἱ Συράκουσαι κτλ. Ἀλλὰ τὰ μεγαλύτερα ἦσαν τὰ τῶν Ἀθηνῶν, ὧν ἡ κατασκευὴ ἤρχισεν ἐπὶ Θεμιστοκλέους μετὰ τοὺς μακεδονικοὺς πολέμους καὶ ὧν ἡ μεγίστη ἀκμὴ συμπίπτει καὶ μὲ τὴν ἀκμὴν τοῦ ἀθηναϊκοῦ ναυτικοῦ ἐπὶ Περικλέους. Ἡ Ζέα ἦτο ὁ κυρίως πολεμικὸς λιμήν, δυνάμενος νὰ περιλάβῃ 200 τριήρεις (100 ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ ἡ Μουνιχία)· πολεμικὸς δὲ ναύσταθμος, ἤτοι νεώριον, ἦτο καὶ ὁ ἀμέσως πρὸ τοῦ Πειραιῶς ὅρμος Κάνθαρος. Πρὸς φύλαξιν καὶ συντήρησιν τῶν νεῶν κατεσκευάσθησαν 196 νεώσοικοι ἐν Ζέᾳ, 94 ἐν Κανθάρῳ καὶ 82 ἐν Μουνυχίᾳ, ἐκτὸς δὲ τούτων ὁπλοθήκη, σκευοθήκη κτλ. Οἱ νεώσοικοι τῶν πολεμικῶν σκαφῶν ἐστηρίζοντο ἐπὶ τοίχου διήκοντος παραλλήλως τῇ ἀκτῇ καὶ κατέληγον μέχρι τῆς θαλάσσης, ὑφ' ἣν παρετείνετο ἡ λιθίνη ἐσχάρα, ἐφ' ἧς ἀνειλκύοντο αἱ τριήρεις. Ἀπὸ τοῦ τοίχου μέχρι τῆς θαλάσσης ὑπῆρχον σειραὶ στύλων ἐκ λίθου μὲ τὴν βάσιν τετράγωνον, ὑποβαστάζουσαι τὴν στέγην. Οὕτως ἑκάστη στέγη ἐκάλυπτε δύο τριήρεις. Τὸ πλάτος ἑκάστου νεωσοίκου δὲν ὑπερέβαινε τὰ 6 $^1/_2$ μ., τὸ δὲ μῆκος τὰ 40 μ. Αἱ ἐν Ζέᾳ καὶ Μουνυχίᾳ ἀνασκαφαὶ (1871 καὶ 1885) ἀπεκάλυψαν ἐρείπια νεωρίων, παρόμοια τῶν ὁποίων ἀνευρέθησαν καὶ ἐν Ἀκαρνανίᾳ, Συρακούσαις τῆς Σικελίας, Ἀλεξανδρείᾳ Ὑτίκῃ, Καρθαγένῃ τῆς Ἀφρικῆς κτλ. Γ. Ν. Ν.

νεωριοφύλαξ, —*ακος* (ὁ)· ὁ φύλαξ τῶν νεωρίων, ἄλλως *νεωρός*.

νέωσις, —*εως* (ἡ)· ἄλλως *νέωμα* (βλ. λ.).

νεώσοικος (ὁ) [*Ἀρχ.*]. Οἰκοδόμημα εὐρὺ παρὰ τὴν ἀκτὴν μετ' ἐσχάρας καθελκύσεως, κατάλληλον πρὸς στέγασιν καὶ προφύλαξιν τῶν ἀνελκυομένων

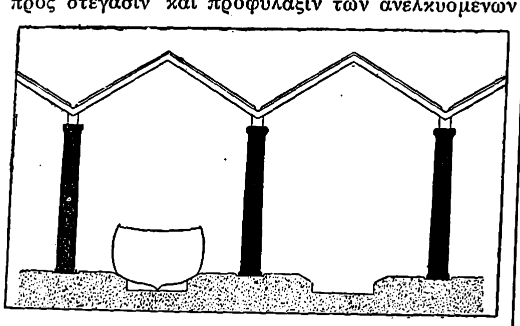

Νεώσοικος τριήρεων.

τριήρεων κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Νῦν, λόγῳ τοῦ μεγέθους τῶν πλοίων, δὲν ὑπάρχουσι τοιοῦτοι, ἢ ἐνίοτε μόνον διὰ λέμβους καὶ μικρὰς ἀτμακάτους. Γ. Ν. Ν.

νεωτερίζω· καινοτομῶ εἰς τὴν πολιτικήν, προσπαθῶ νὰ εἰσαγάγω νέον πολιτικὸν σύστημα, στασιάζω· || δέχομαι, ἀκολουθῶ νέα συστήματα: «οἱ νεωτερίζοντες ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει, — ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ».

νεωτερισμὸς (ὁ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ νεωτερίζειν, εἰσαγωγὴ νέου πολιτικοῦ συστήματος, στάσις κατὰ τοῦ καθεστῶτος· || νέος τρόπος τοῦ ἐνδύεσθαι: «κατάστημα νεωτερισμῶν»· || καθόλου, πᾶς νεώτερος τρόπος ἐκδηλώσεως τῆς ζωῆς.

«Νεωτερισμὸς» (Nouveauté Mondaine). Μηνιαία εἰκονογραφημένη ἐπιθεώρησις τῶν συρμῶν, ἐκδιδομένη ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τῆς Οὐρανίας Μαυρομάτη ἀπὸ τοῦ 1911. —Π.

νεωτεριστὴς (ὁ)· ὁ ἐπιδιώκων μεταβολὴν τοῦ πολιτεύματος, στασιαστής· || ὁ ἀσπαζόμενος, ὁ ἀκολουθῶν τοὺς νεωτερισμοὺς εἰς τὸ ἐνδύεσθαι καὶ τὰς ἄλλας ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς.

νεωτεριστικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς νεωτεριστάς, ὁ τῶν νεωτεριστῶν: «νεωτεριστικὸς τρόπος τοῦ ἐνδύεσθαι, — τοῦ φέρεσθαι».—Ἐπίρρ. **νεωτεριστικῶς**.

νεώτερος, —*α*, —*ον*· συγκριτ. τοῦ *νέος* (βλ. λ.), ὁ μικροτέρας ἡλικίας, ἀντίθ. *πρεσβύτερος*: «ὁ νεώτερος ἀδελφός μου, — υἱός μου», «εἶναι κατὰ πέντε ἔτη νεώτερός μου»· || ἄνευ συγκριτικῆς ἐννοίας, νέος κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸ *παλαιὸς* ἢ *ἀρχαῖος*: «ἡ νεωτέρα ἱστορία», «ὁ νεώτερος πολιτισμός», «αἱ νεώτεραι ἰδέαι» κτλ. || **νεώτερον** (τὸ) καὶ **νεώτερα** (τὰ) αἱ νέαι εἰδήσεις: «τί νεώτερα ἔχομε;», «ἔμαθες τίποτε νεώτερον;», «οὐδὲν νεώτερον».

— **«Νεώτεραι Ἰδέαι».** Σατιρικὸν ἀθηναϊκὸν φύλλον, ἱδρυθὲν τῷ 1895.

νή· μόριον κατωμοτικόν, συντασσόμενον μετὰ αἰτιατικῆς ὀνόματος θεοῦ ἢ ἥρωος, εἰς τὸν ὁποῖον ὀμνύει τις: «νὴ τὸν Δία» καὶ μὰ τὸν Δία, «νὴ τὸν Ἡρακλέα» καὶ μὰ τὸν Ἡρακλέα.

νὴ [*Βυζ. Μουσ.*]. Μονοσύλλαβος φθόγγος χρησιμεύων διὰ τὴν παραλλαγὴν τοῦ νῦν γραφικοῦ συστήματος τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς. Ὁ φθόγγος οὗτος, κατέχων τὴν πρώτην βαθμίδα ἐν τῇ ὁμωνύμῳ αὐτῷ πρωτοτύπῳ φυσικῇ διατονικῇ κλίμακι, ἧς χρῆσιν ποιοῦνται ἥ τε βυζαντινὴ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ καὶ ἡ δημώδης ἑλληνικὴ τοιαύτη, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν φθόγγον do$_2$ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἢ πρὸς τὴν παρυπάτην ὑπατῶν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς, ἥτις ἐφθέγγετο διὰ τοῦ μονοσυλλάβου μουσικοῦ φθόγγου τον. Ἐν τῷ ἀρχαίῳ στενογραφικῷ συστήματι τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, ὁ φθόγγος νη δὲν ὑπῆρχεν, ἀντιστοιχεῖ δὲ ἐν μὲν ἀναβάσει πρὸς τὸν μονοσύλλαβον μουσικὸν φθόγγον ἅγια, ἐν δὲ καταβάσει πρὸς τὸν νεάγιε. Ν.Α.Χ.

Νηαὶς [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Θεσσαλικὸς ὅρμος, ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν Παγασιτικὸν (πλάτ. 39° 07' Β., μῆκ. 22° 57' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1556: Gulf of Volo with Oreos and Talanta channels), 4 $^1/_2$ μίλ. νοτίως τῆς Νέας Μιτζέλλας. Σ. Ε. Λ.

Νῆβις [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς ΒΔ. Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, ὅστις διαρρέων κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. Β', 6, 1) τὴν χώραν τῶν Καλλαϊκῶν Βρακάρων, ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν, πρὸς Ν. τοῦ Μινίου ποταμοῦ (νῦν Μίνχο). Εἶναι ὁ σημερινὸς Neyva. Α. Θ. Σ.

Νῆγκ (Lough Neagh) [*Γεωγρ.*]. Ἡ μεγαλυτέρα λίμνη τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἐν ΒΑ. Ἰρλανδίᾳ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἄλστερ, περιβαλλομένη ὑπὸ τῶν κομιτειῶν Ἔντριμ ἀπὸ ΒΑ., Ντάουν ἀπὸ ΝΑ., Ἄρμα ἀπὸ Ν. καὶ Λόντοντερρυ καὶ Τυρὸν ἀπὸ Δ. Ἔχει μεγίστην διάμετρον 18 μιλλίων (ΒΑ.—ΝΔ.), περίμετρον 64 μιλλίων, βάθος 31 μέτρων. Δέχεται τοὺς ποταμοὺς *Μπλακουῶτερ* καὶ *Ἄνω Μπάνν* ἀπὸ Β., *Μπαλλίντερρυ* καὶ *Μόϋλα* ἀπὸ Δ. καὶ *Κράμλιν* ἀπὸ Α., διὰ δὲ τοῦ *Κάτω Μπάνν* τὰ περισσεύοντα τῶν ὑδάτων της χύνονται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν. Ἐπὶ τῶν ὄχθων της αἱ πόλεις *Ἔντριμ* (194.000 κάτ.) καὶ *Τὸμ* καὶ ἐπὶ τῶν διορύγων της τὸ *Μπέλφαστ*, *Νιοῦρι* καὶ *Λόχ-Ἔρν*. Νῆσους ἔχει τὴν *Ράμ* παρὰ τὰς Α. ἀκτὰς καὶ τὰς *Ρῆντ* καὶ *Κόνη* κατὰ τὰς ΝΔ. Ἔχει λασπώδεις ὄχθας καὶ εἰς τὰ ὕδατά της διαιτῶνται ἀρίγγαι τῶν γλυκέων ὑδάτων καὶ ὑδρόβια πτηνά. Π.Ν.Π.

νήδυμος· μόνον ὡς ἐπίθετον τοῦ ὕπνου: «νήδυμος ὕπνος» γλυκύς, ἀδιατάρακτος.

Νῆθ (Neath) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς κομιτείας τοῦ Γκλάμοργκανσάϊν τῆς Νοτίου Οὐαλλίας, κειμένη παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Νῆθ. Κάτ. 18.928. Εἰς τὴν περιφέρειαν αὐτῆς εὑρίσκονται σημαντικὰ κοιτάσματα γαιάνθρακος. Εἶναι πόλις καθαρῶς βιομηχανικὴ μὲ ὑψικαμίνους, χυτήρια σιδήρου καὶ ἐργοστάσια χημικῶν προϊόντων. Π. Γ. Λ.

νήθω· κοιν. *γνέθω*, μεταβάλλω εἰς νῆμα, εἰς κλωστήν: «νήθω ἔρια, — βάμβακα, — λίνον κττ.».

Νήϊαι *πύλαι* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Μία τῶν ἑπτὰ πυλῶν τῶν Θηβῶν, κειμένη πρὸς τὰ δυτικὰ τῆς πόλεως. Α. Θ. Σ.

Νήϊον [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ὄρος τῆς Ἰθάκης, «ὑλῆεν» κατὰ τὸν Ὅμηρον. Σήμερον καλεῖται *Ἅγιος Στέφανος*, τοῦ ὁποίου τὸ ὕψος ἐνιαχοῦ ἀνέρχεται εἰς 670 περίπου μέτρα. Α. Θ. Σ.

νηκτικὰ (τὰ) (Natatores) [*Ζῳολ.*]. Ἄθροισμα πτηνῶν, περιλαμβάνον εὐμεγέθη πτηνά, ὑδροχαρῆ ἢ ὑδρόβια, μὲ σῶμα σκαφοειδές, καλυπτόμενον ὑπὸ πυκνῶν πτερῶν καὶ πτίλων διαβρέκτων ὑπὸ λιπώδους τινὸς οὐσίας, ἥτις παρεμποδίζει τὸ ὕδωρ νὰ διεισδύῃ εἰς τὸ σῶμα καὶ νὰ διαταράσσῃ τὴν σταθερότητα τῆς θερμοκρασίας του. Οἱ πόδες των εἶναι χονδροὶ καὶ ἀρκούντως ἰσχυροί, πολὺ πρὸς τὰ ὀπίσθεν τοῦ σώματος τοποθετημένοι, διὰ τοῦτο τὰ πτηνὰ τοῦ ἀθροίσματος τούτου βαδίζουσιν ἀδεξίως, ἐνῷ ἀντιθέτως νήχονται ἐπιδεξιώτατα χάρις εἰς τὴν δερματοπτυχήν, ἥτις ἑνώνει τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν των. Ὁ λαιμός των γενικῶς εἶναι μακρότατος, τὸ ῥάμφος πλατύ, διαφόρου σχήματος καὶ μήκους εἰς τὰ διάφορα γένη, αἱ πτέρυγες εὐρεῖαι καὶ ποικιλόσχημοι. Τὰ πλεῖστα εἶναι μεταναστευτικὰ καὶ μονόγαμα, ἐνδιαιτῶνται δὲ συνήθως κατ' ἀγέλας. Τινὰ ἐπφάζουσι παρὰ τὰ ὕδατα, κατασκευάζοντα ἀτέχνους φωλεάς, ἕτερα δὲ ἐπὶ μικρᾶς ἐκσκαφῆς τοῦ ἐδάφους ἢ ἐπὶ τῶν χόρτων. Τρέφονται ἐξ ἰχθύων, μαλακίων καὶ μαλακοστράκων. Εἰς τὸ ἄθροισμα τοῦτο ὑπάγονται αἱ οἰκογένειαι: *νησσίδαι* (Anatidae), ἥτις περιλαμβάνει τὰ γένη *νῆσσα* (Anas), *κύκνος* (Cycnus), *χὴν* (Anser) καὶ *πρίστις* (Mergus)· *πελεκανίδαι* (Pelecanidae), ἥτις περιλαμβάνει τὰ γένη *πελεκᾶνος* (Pelecanus), *κάρβων* (Carbo) καὶ *ταχυπέτης* (Tachypetes)· *λαρίδαι* (Laridae), ἥτις περιλαμβάνει τὸ γένος *λάρος* (Larus)· *ἀελλωδίδαι* (Porcellaridae), ἥτις περιλαμβάνει τὰ γένη *ἀελλωδὸς* (Porcellaria), *διομήδεια* (Diomedea) καὶ *θαλασσοδρόμων* (Thalassodromon)· *κολυμβιδίδαι* (Colymbididae), ἥτις περιλαμβάνει τὰ γένη *κόλυμβος* (Colymbus) καὶ *ἀπτηνοδύτης* (Aptenodytes). Δ. Ν. Π.

νηκτικὴ (ἡ)· βλ. *νηκτικός*.

νηκτικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν νῆξιν, εἰς τὸ νήχεσθαι: «νηκτικὸς ὑμήν», «νηκτικὴ κύστις»· || ὁ ἐπιτήδειος εἰς τὸ νήχεσθαι, κολυμβητικός: «νηκτικὰ πτηνά».—Ἐπίρρ. **νηκτικῶς**.

—**νηκτικὴ** *κύστις* (ἡ) [*Ἰχθυολ.*]. Καλεῖται μέγα τμῆμα τῆς σπλαγχνικῆς κοιλότητος τῶν ἰχθύων, ὅπερ κατέχεται ὑπὸ κύστεως πλήρους ἀερίου, ἧς πάντα σχεδὸν τὰ νηματοειδῆ τοιχώματα καλύπτονται ὑπὸ γλοιώδους ἀργυροχρόου καὶ πηκτωματώδους οὐσίας, τῆς *ἰχθυοκόλλας*. Ἐλάχιστα γένη ἰχθύων δὲν φέρουσι νηκτικὴν κύστιν.

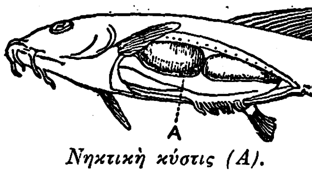

Νηκτικὴ κύστις (A).

Ἡ παρουσία αὐτῆς εἰς τοὺς ἰχθῦς, κατά τινας ἰχθυολόγους, χρησιμεύει πρὸς εὐκολωτέραν κατάδυσιν τῶν ζῴων εἰς βαθύτερα θαλάσσια στρώματα, διότι διὰ τῆς ἑκουσίας πιέσεως, ἣν ἐξασκοῦσιν οἱ ἰχθύες ἐπὶ τῆς νηκτικῆς κύστεως, ἐλαττοῦσι τὸν ὄγκον τοῦ σώματός των καὶ συγχρόνως ἀποβάλλουσι μέρος τοῦ ἐν τῇ κύστει περιεχομένου ἀερίου, ὁπότε καὶ βυθίζονται εὐκολώτερον. Ἕτεροι ὅμως ἰχθυολόγοι διατείνονται ὅτι τὸν ῥόλον τῆς ἀνυψώσεως ἢ καταβυθίσεως τῶν ἰχθύων δὲν παίζει ἡ νηκτικὴ κύστις, ἀλλὰ τὰ πτερύγια, ὁπότε ἡ νηκτικὴ κύστις δὲν εἶναι ἄλλο τι εἰμὴ ὄργανον τῆς ὑδροστατικῆς τῶν ἰχθύων ἰσορροπίας. Δ. Ν. Π.

—**νηκτικὸς** *κώδων* (ὁ). Καλεῖται ἡ κυστοειδὴς ἀπόφυσις κοιλεντερωτῶν τινων τοῦ ἀθροίσματος τῶν σιφωνοφόρων, ἥτις χρησιμεύει εἰς τὴν ὑδροστατικὴν τῶν ζῴων τούτων ἰσορροπίαν. Δ. Ν. Π.

—**νηκτικὸς** ***σύνδεσμος*** (ἢ ***ὑποδόριος ἐγκάρσιος πελματιαῖος σύνδεσμος***) ***τοῦ ποδὸς*** [*Ἀνατομ.*]. Ἐγκάρσιαι ἰνώδεις δεσμίδες ὑπὸ τὸ δέρμα τοῦ πέλματος, αἵτινες συνδέουσι τὰς ῥίζας τῶν δακτύλων. Ι. Π.

—**νηκτικὸς** ***σύνδεσμος τῆς χειρός***, ἢ ***παλαμιαῖος μεσοδακτυλικὸς ἐγκάρσιος σύνδεσμος*** [*Ἀνατομ.*]. Τὸ σύνολον τῶν μακρῶν ἰνῶν τῆς ἰνώδους ταινίας, ἥτις συνδέει τὰς ῥίζας τῶν δακτύλων. Ι. Π.

—**νηκτικὸς** *ὑμὴν* [*Ἐμβρυολ.*]. Ὑμὴν λεπτός, ὅστις συνέχει τὰ πλάγια τῶν δακτύλων τοῦ κατὰ τὸν δεύτερον μῆνα ἐμβρύου, ἀντιστοιχῶν εἰς τὸν νηκτικὸν ὑμένα τῶν ὑδροβίων καὶ ἐξαφανιζόμενος προϊούσης τῆς διαπλάσεως. Ι. Π.

νηκτογαλὴ (Nectogale) (ἡ) [*Ζῳολ.*]. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἐντομοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *μυγαλιδῶν*, περιλαμβάνον μικρὰ θηλαστικὰ μὲ σῶμα κυρτὸν κατὰ τὴν ῥάχιν, κεφαλὴν μικρὰν καὶ τριγωνικήν, ὦτα μικρότατα, πόδας μετρίου μεγέθους καὶ οὐρὰν μακροτάτην καὶ κυλινδρικήν. Γνωστὰ εἴδη τινὰ ἰθαγενῆ τῆς Ἀσίας. Δ. Ν. Π.

Νηκτογαλῆ.

νηκτόμυς (ὁ) (Nectomys) [*Ζῳολ.*]. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τρωκτικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *μυοξιδῶν*, περιλαμβάνον μυώξους μικροῦ μεγέθους μὲ σῶμα κομψόν, ἐπίμηκες καὶ κυρτὸν κατὰ τὴν ῥάχιν, κεφαλὴν λεπτὴν καὶ ἐπιμήκη, μὲ ῥύγχος μαλλον ὀξύ. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *νηκτόμυς ὁ νεοτροπικὸς* (Nectomys neotropicalis), ὅστις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους καὶ χρῶμα φαιομελανόν. Δ. Ν. Π.

Νηκτόμυς ὁ νεοτροπικός.

νηκτὸν (τὸ) [*Βιολ.*]. Μία τῶν τριῶν μεγάλων κατηγοριῶν, εἰς τὰς ὁποίας διῄρεσε τὰ εἰς τὰς διαφόρους θαλάσσας ἀπαντώμενα ὀργανικὰ ὄντα, ζῷα ἢ φυτά, ὁ Γερμανὸς φυσιολόγος Χέκελ. Τὸ νηκτὸν περιλαμβάνει τοὺς ὀργανισμούς, οἵτινες δύνανται νὰ πλέουν, εἰς οὓς καταλέγονται καὶ πάντες οἱ ἰχθύες. Αἱ δύο ἄλλαι κατηγορίαι εἶναι τὸ *βένθος* καὶ τὸ *πλαγκτόν*. Κ. Χ. Κ.

νηκτόσαυρος (ὁ) (Nectosaurus Merriam) [*Παλαιοζῳολ.*]. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὰ *θαλασσοσαύρια ῥυγχοκεφάλια* ἑρπετά. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον βραχὺν λαιμὸν καὶ λίαν ἐπιμήκη κωπηλατικὰ ἄκρα. Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς τριασίου διαπλάσεως

Digitized by Google

τοῦ μεσοζωϊκοῦ εἰς τὴν δυτικὴν Βόρειον Ἀμερικήν. Γ. Κ. Γ.

νήκτουρος (ὁ) (Necturus). Γένος βατραχίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κερκοφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πρωτεϊδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος, τὸν *νήκτουρον τὸν κηλιδωτὸν* (Necturus maculatus), ὅστις ἔχει σῶμα κυλινδρικόν, πόδας βραχεῖς καὶ χρωματισμὸν πρασινόφαιον μὲ μελανὰς κηλῖδας ἐπὶ τῆς ράχεως καὶ τῶν πλευρῶν. Δ. Ν. Π.

Νήκτουρος ὁ κηλιδωτός.

Νὴλ (Neale), ***Ἰωάννης***. Ἄγγος ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς καὶ ὑμνογράφος (1818—1886). Σπουδάσας ἐν τῷ κολλεγίῳ τῆς Ἁγίας Τριάδος τῆς Κανταβριγίας, ἐγένετο τῷ 1841 κληρικός. Ἔγραψε καὶ μετέφρασεν ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους, ἐκδοθέντας πολλάκις (πρβλ. ἰδίᾳ τὴν ἔκδοσιν τοῦ 1914) καὶ πλεῖστα ἱστορικὰ ἔργα, ὧν ἄξια ἰδίας μνείας εἶναι: «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἁγίας ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας» (1850—1851 εἰς 2 τόμ.), «Ἱστορία τῆς καλουμένης ἰανσενιστικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ὁλλανδίας» (1858), «Ἱστορία τῆς συνόδου τῆς Φλωρεντίας» (1861) καὶ «Δοκίμιον λειτουργικῆς καὶ ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας» (1863). Ἐκτὸς τούτων ἔγραψε καὶ πολλὰ μυθιστορήματα καὶ πλείστας διηγήσεις ἱστορικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ ὡς τὰ πολλὰ περιεχομένου. Κ. Ι. Δ.

Νήλεια *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πολίχνη τῆς Θεσσαλικῆς Μαγνησίας, κειμένη πλησίον τῆς ὑπὸ τοῦ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ κτισθείσης Δημητριάδος, εἰς τὴν ὁποίαν συνῴκισε τοὺς κατοίκους αὐτῆς ὅπως καὶ ἄλλων πολιχνῶν. Ἡ θέσις αὐτῆς ὁρίζεται μεταξὺ τοῦ νῦν Φαναρίου (Παγασῶν) καὶ τοῦ Κάστρου τοῦ Βόλου, παρὰ τὸ ὁποῖον ἔκειτο τὸ ἱερὸν τῆς Ἀφροδίτης Νηλείας. Παλαιότεροι τοπογράφοι ἐτοποθέτουν αὐτὴν ἐπὶ λόφου παρὰ τὸ χωρίον Λεχώνια, ὅπου οἱ νεώτεροι τοποθετοῦν τὴν Μεθώνην. Ι. Σ. Σ.

—**Νηλείας, *πρῴην δῆμος*** — *[Γεωγρ.]*. Εἷς τῶν ἄλλοτε δήμων τῆς ἐπαρχίας Βόλου τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Ἐξετείνετο κατὰ τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τοῦ Πηλίου καὶ πρὸς τὸν Παγασιτικὸν κόλπον, κατανεμημένος σήμερον εἰς τὰς ἑξῆς κοινότητας: *Ἄνω Λεχωνίων, Κάτω Λεχωνίων, Ἁγίου Γεωργίου, Ἁγίου Βλασίου (πρῴην Καραμπάσι), Ἁγίου Λαυρεντίου, Δρακείας* καὶ *Ἀγριᾶς*. Ι. Σ. Σ.

Νηλεῖδαι *[Μυθολ.]*. Οἱ υἱοὶ καὶ οἱ ἀπόγονοι τοῦ *Νηλέως* (βλ. λ.). Τὸ γένος αὐτῶν ἀρχικῶς κατήγετο ἀπὸ τῆς Ἰωλκοῦ, ἀνεπτύχθη δὲ ἐν Μεσσηνίᾳ. Ἐκδιωχθέντες ἐκ Μεσσηνίας ὑπὸ τῶν Ἡρακλειδῶν, διεσπάρησαν εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἄλλοι μὲν ἐβασίλευσαν εἰς τὸ Ἄργος ἐπὶ τέσσαρας γενεάς, ἀπὸ τοῦ Μελάμποδος καὶ Βίαντος μέχρι τοῦ Κυανίππου. Ἄλλοι δὲ εἰς Ἀθήνας, ἀπὸ τῶν ὁποίων κατήγοντο οἱ Παιονίδαι καὶ Ἀλκμεωνίδαι. Α. Θ. Σ.

Νηλείδης. Συνήθης προσωνυμία τοῦ Νέστορος, υἱοῦ τοῦ Νηλέως.

Νηλεὺς *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Τυροῦς, θυγατρὸς τοῦ Σαλμωνέως, ἀδελφὸς τοῦ Πελίου. Ἐκτεθεὶς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ὑπὸ τῆς μητρὸς των, συζευχθείσης τὸν βασιλέα τῆς Ἰωλκοῦ Κρηθέα, ἀνετράφη ὑπὸ τῶν χωρικῶν, οἵτινες ἀνεῦρον αὐτούς. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κρηθέως, φιλονικήσας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του περὶ τῆς διαδοχῆς, μετέβη μετὰ τοῦ Μελάμποδος, Βίαντος καὶ ἄλλων εἰς Μεσσηνίαν, ὅπου ἔκτισε τὴν Πύλον. Ἐκεῖ νυμφευθεὶς τὴν Χλωρίδα, θυγατέρα τοῦ Ἀμφίωνος, ἀπέκτησε δώδεκα υἱούς, ἐν οἷς τὸν Νέστορα, Χρώμιον καὶ Περικλύμενον, καὶ μίαν θυγατέρα, τὴν Πηρώ, νυμφευθεῖσαν τὸν Βίαντα. Ἀλλ' ἔν τινι μάχῃ κατὰ τοῦ Ἡρακλέους, ἐπιτεθέντος ἐναντίον τῆς Πύλου, ἐφονεύθησαν πάντες οἱ υἱοί του, πλὴν τοῦ Νέστορος, ὅστις ἦτο ἀπών. Ὁ Νηλεὺς ἔλαβε μέρος εἰς τὴν Ἀργοναυτικὴν ἐκστρατείαν. Κατὰ τὸν Παυσανίαν ἀνενέωσε τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, ἀπέθανε δ' ἐν Κορίνθῳ καὶ ἐτάφη παρὰ τὸν Ἰσθμὸν ἢ κατ' ἄλλους ἐφονεύθη καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους. Α. Θ. Σ.

—**Νηλεὺς** *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Κόδρου, βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν, ἀπόγονος τοῦ προηγουμένου. Ἐκδιωχθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Μέδοντος, ἦλθεν εἰς Ἰωνίαν ἐπὶ κεφαλῆς ἀποίκων Ἀθηναίων, Θηβαίων, Φωκέων καὶ ἄλλων, ὅπου ἔκτισε τὴν Μίλητον, ὅπου παρὰ τὰς πύλας τῆς ὁποίας ἐδεικνύετο ὁ τάφος αὐτοῦ. Ἐπίσης αἱ Ἐλευθεραὶ καὶ ἄλλαι πόλεις τῆς Ἰωνίας ἐθεωροῦντο ἱδρύματα τῶν ὑπὸ τὸν Νηλέα ἀποίκων. Α. Θ. Σ.

—**Νηλεύς**. Περιπατητικὸς φιλόσοφος ἐκ Σκήψεως, υἱὸς τοῦ Κορίσκου, διατελέσας μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου. Κατὰ τὸν Στράβωνα (ΙΓ, 608) ἦτο «ὁ πρῶτος συναγαγὼν βιβλία καὶ διδάξας τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ βασιλέας βιβλιοθήκης σύνταξιν». Κληρονομήσας τὰ βιβλία τοῦ Θεοφράστου, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ πολλὰ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἔκρυψεν αὐτά, ὡς λέγεται, εἰς ὑπόγεια τῆς πατρίδος του, φοβούμενος τὸν ζῆλον τῶν φιλοβίβλων Ἀτταλιδῶν, ὥστε μόλις ἐπὶ Σύλλα ἀνευρέθησαν ταῦτα ὑπὸ Ἀνδρονίκου τοῦ Ροδίου. Α. Θ. Σ.

Νηλεὺς *[Γεωγρ.]*. Ποτάμιον τῆς νήσου Εὐβοίας, πηγάζον ἐκ τοῦ Ξηροῦ ὄρους καὶ ἀκολουθοῦν ρῆγμα παράλληλον πρὸς τὸν ἀκτὴν τοῦ Αἰγαίου (ἐκ ΒΔ. πρὸς τὰ ΝΑ.). Πρὸ τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ ἑνοῦται μετὰ τοῦ ἐκ ΝΑ. κατερχομένου Κηρέως καὶ ἀποτελεῖται ὁ ποταμὸς *Βούδορος*, ὅστις ἐκβάλλει εἰς τὸ Αἰγαῖον κατὰ τὸν ὅρμον Πελέκι. Ι. Σ. Σ.

—**Νηλέως, *πρῴην δῆμος*** — *[Γεωγρ.]*. Εἷς τῶν ἄλλοτε δήμων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Χαλκίδος τοῦ νομοῦ Εὐβοίας, διανεμημένος σήμερον εἰς τὰς ἑξῆς κοινότητας: *Ἁγίας Ἄννης, Ἀμελάντων, Ἀχλαδίου, Κεράμιας, Στροφυλλιᾶς, Κηρίνθου, Κερασιᾶς* καὶ *Παπάδων*. Ι. Σ. Σ.

Νῆλλον, ἡ ***Νῆλλος*** *[Ἀρχ.]*. Ἀρχαῖον τοπωνύμιον, γνωστὸν ἐξ ἐπιγραφῆς. Ἄγνωστος ἡ ταυτότης αὐτοῦ. Π. Ν. Π.

Νηλὼ *[Μυθολ.]*. Μία τῶν Δαναΐδων, σύζυγος τοῦ Μενεμάχου, υἱοῦ τοῦ Αἰγύπτου. Α. Θ. Σ.

νῆμα (τὸ) τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ νήθειν, τὸ κεκλωσμένον, κλωστή: «νῆμα μετάξης,—ἐρίου,—βάμβακος, —λίνου» ‖ «νῆμα τῆς στάθμης» ὁ μίτος ἐξ οὗ κρέμαται μικρὸν βάρος πρὸς εὕρεσιν τῆς κατακορύφου, κοιν. *ἀλφάδι* ‖ μεταφ. «τὸ νῆμα τοῦ λόγου, —τῶν ἰδεῶν» ἡ φυσική, ἡ ὁμαλὴ συνέχεια τοῦ λόγου, τῶν ἰδεῶν ‖ «τὸ νῆμα τῆς ζωῆς» ἡ ζωὴ αὐτή.

— *[Ἐγκυκλ.]* Τὰ *νήματα* ἀποτελοῦνται ἐκ μιᾶς ἢ περισσοτέρων συνεστραμμένων κλωστῶν (βλ. λ. *κλῶσις*), χρησιμοποιοῦνται δὲ διὰ τὴν κατασκευὴν των ἶνες ζωϊκαὶ (ἐρίου, μετάξης), φυτικαὶ (βάμβακος, λίνου, ἀγαύης), ὀρυκτῶν καὶ μετάλλων (ἀμιάντου, χρυσοῦ, ἀργύρου), ἢ ἄλλων ὑλῶν (τεχνητὴ μέταξα κλπ.). Τὰ ὑφαντικὰ νήματα διακρίνονται εἰς στήμονας (κοιν. στημόνια) καὶ κρόκας (κοιν. ὑφάδια), ἐξ ὧν τὰ πρῶτα εἶναι ἐστριμμένα πλειότερον τῶν δευτέρων.

Τὰ νήματα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου εἶναι κατ' οὐσίαν σύρματα τῶν μετάλλων τούτων, ἄλλοτε κυκλικῆς τομῆς καὶ ἄλλοτε πεπλατυσμένα, λεπτότατα δὲ πάντοτε καὶ εὔκαμπτα τόσον, ὥστε νὰ δύνανται νὰ συνυφανθῶσι διὰ τῆς βελόνης πρὸς διαποίκιλσιν. Ἐξ ράβδου, ἐπὶ παραδείγματι, ἀργύρου βάρους 100 γραμμαρίων κατασκευάζεται νῆμα μήκους 4.000 μέτρων κατὰ μέσον ὅρον. Ἦσαν δὲ τὰ χρυσοϋφαντα καὶ ἀργυροϋφαντα ὑφάσματα μεγάλως διαδεδομένα ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων (ἀναφερόμενα ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου ἤδη) καὶ κατεσκευάζοντο ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων καὶ Βαβυλωνίων, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἡ ὑφαντικὴ τέχνη τοῦ εἴδους τούτου μετεδόθη βαθμηδὸν καὶ ἤκμασεν ἐν Συρίᾳ, Κύπρῳ, Κωνσταντινουπόλει, βραδύτερον δὲ εἰς Σικελίαν, Βενετίαν καὶ ἄλλας χώρας. —Ω.

— *[Βοτ.]* Καλεῖται *νῆμα* τὸ τμῆμα τοῦ στήμονος τῶν ἀνθέων, ὅπερ ὀρθοῦται ἐν εἴδει στυλίσκου καὶ χρησιμεύει πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἄνθους. Δ. Ν. Π.

— *[Ἀστρον.]* Καλοῦνται *νήματα* σύστημα ἰνῶν ἐξ ἱστοῦ ἀράχνης ἢ ἐκ μετάξης ἢ καὶ ἐκ λεπτοῦ σύρματος λευκοχρύσου, τοποθετημένον εἰς τὸ ἑστιακὸν ἐπίπεδον τῶν διαφόρων ἀστρονομικῶν ὀργάνων, διοπτρῶν, κατοπτρικῶν τηλεσκοπίων, μικροσκοπίων καὶ χρησιμεῦον πρὸς προσδιορισμὸν διευθύνσεων, ἀποστάσεων, διαστάσεων, γωνιῶν θέσεως κτλ. Σ. Π.

—**νῆμα *ὀδοντικὸν*** *[Ὀδοντ.]*. Εἰδικὸν μετάξινον νῆμα χρησιμοποιούμενον παρὰ τοῦ ὀδοντιάτρου πρὸς καθαρισμὸν τῶν ὁμόρων ἐπιφανειῶν τῶν ὀδόντων καὶ διὰ διαφόρους ἄλλας χρήσεις, παρὰ δὲ τοῦ κοινοῦ πρὸς καθαρισμὸν κατ' ἰδίαν τῶν ὀδόντων καὶ ἀποφυγὴν χρήσεως ὀδοντογλυφίδων. Πρέπει νὰ προτιμᾶται μετάξινον νῆμα καὶ ὄχι κοινὸν τοῦ βάμβακος διὰ τὴν κατ' ἰδίαν χρῆσιν, καθότι τὸ τελευταῖον δύναται νὰ ἔχῃ δυσάρεστα ἐπακόλουθα. Ν. Γ. Π.

— **νῆμα *τῆς στάθμης*** βλ. λ. *στάθμη*.

νηματέλμινθες (αἱ) (Némathelminthes *[Ζῳολ.]*. Σκώληκες ἐπιμήκεις κυλινδρικοί, ἀνήκοντες εἰς τὰ μετὰ χιτινώδους καλυπτηρίου συστήματος *ἀρτιόζῳα μεταζῳάρια*. Τὰ φῦλλα των συνήθως εἶναι κεχωρισμένα, ἔχουσι σῶμα ὅπερ ἐλάχιστα ἢ οὐδόλως διαιρεῖται εἰς τμήματα, στεροῦνται ἀρθρωτῶν μελῶν καὶ κοιλιακῆς νευρικῆς ἁλύσεως, φέρουσιν ἐπὶ τοῦ δέρματος αὐτῶν λεπτὴν στιβάδα χιτίνης καὶ διαιροῦνται εἰς τρεῖς τάξεις: εἰς τοὺς *νηματώδεις* (nématodes), οἵτινες ἔχουσι πλῆρες πεπτικὸν σύστημα, εἰς τοὺς *γορδίους* (gordiens), ὧν τὰ ὥριμα ἄτομα ἔχουσιν ἀτροφικὸν πεπτικὸν σωλῆνα καὶ εἰς τοὺς *ἀκανθοκεφάλους* (acanthocephales), οἵτινες στεροῦνται τελείως πεπτικοῦ σωλῆνος. Ἐκ τῶν νημαθελμίνθων, ὧν περιεγράφησαν ἄνω τῶν χιλίων εἰδῶν, σπουδαιότεροι εἶναι οἱ *νηματώδεις*, οἵτινες παρασιτοῦσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ κατοικίδια ζῷα καὶ προκαλοῦσι νοσηρὰς ἐπεξεργασίας. Ν. Α. Μ.

νημάλιθος (Nemalith) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν ὑδροξείδιον τοῦ μαγνησίου $MgO.H_2O$. Ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ βρυκίτου (Brucit), ἀπαντῶσαν εἰς ἀμιαντοειδῆ συσσωματώματα εἰς Hoboken ἐν New Jersey. Γ. Β.

νημάτια *ἀμνιακὰ* *[Ἀνατομ.]*. Νηματοειδεῖς γέφυραι, αἵτινες, ὅταν τὸ ἐνάμνιον ὑγρὸν ἀπ' ἀρχῆς εἶναι ἐλλιπὲς τὸ ποσόν, γεννῶνται μεταξὺ τοῦ σώματος τοῦ ἐμβρύου καὶ τοῦ ἀμνίου καὶ παρεμποδίζουσι τὴν κανονικὴν διάπλασιν τοῦ ἐμβρύου προξενοῦσαι παραμορφώσεις ἢ καὶ ἀποτομὴν δακτύλου ἢ ἑνὸς τῶν ἄκρων. Ι. Π.

—**νημάτια *ὀσφρητικὰ*** *[Ἀνατομ.]*. Νημάτια (περὶ τὰ 20), ἅτινα συνιστῶσι τὸ ὀσφρητικὸν νεῦρον. Ταῦτα ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ ὀσφρητικοῦ λοβοῦ τοῦ ἐγκεφάλου ἐξέρχονται τοῦ κύτους τοῦ κρανίου διὰ τῶν τρημάτων τοῦ τετρημένου πετάλου τοῦ ἠθμοειδοῦς ὀστοῦ καὶ ἐξαπλοῦνται ὑπὸ τὸν ρινικὸν βλεννογόνον, ἀποτελοῦντα τὴν ὀσφρητικὴν μοῖραν τούτου. Ι. Π.

— **νημάτια, ἢ *ὑμένια σπερματοζῳαρίου*** *[Ἀνατομ.]*. Προσαρτήματα πρωτοπλασματικά, ἅτινα φέρει ἐνίοτε ἡ οὐρὰ τερατομόρφων ζῳαρίων ἐπὶ ἀνωμαλιῶν καὶ παραλλαγῶν αὐτῶν, ἀπαντῶντα ἐν τῷ σπερματίσματι τῶν δεφομένων καὶ τῶν σπερματόρροιαν πασχόντων, ὑπεμφαίνοντα δὲ διατάραξιν περὶ τὴν σπερμογονίαν. Ι. Π.

νηματίασις (Filariose). Πάθησις προκαλουμένη ἐκ τῆς εἰσδύσεως εἰς τὸν ἀνθρώπειον ὀργανισμὸν τοῦ *λεπτοσκώληκος τοῦ Lewis*, καλουμένου καὶ *λεπτοσκώληκος τοῦ νυκτερινοῦ* (filaria nocturna). Ἡ νηματίασις *(λεπτοσκωληκίασις)* εἶναι νόσος τῶν θερμῶν κλιμάτων, ἐνδημικὴ εἰς πάσας τὰς πέραν τῶν τροπικῶν χώρας, κυρίως δὲ εἰς τὰς Ἰνδίας, τὴν Κίναν, τὴν Ἰαπωνίαν, τὴν Αὐστραλίαν, τὴν κάτω Αἴγυπτον, τὰς νήσους τοῦ Μαυρικίου, τῆς Ἑνώσεως, τῆς Μαδαγασκάρης, τὰς δυτικὰς χώρας τῆς Ἀφρικῆς, τὴν Βραζιλίαν, τὴν Κούβαν, τὴν Γουαδελούπαν, πρὸς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (Ἀττάλεια) καὶ τὰς δυτικὰς χώρας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Εἰς τὴν Εὐρώπην, κατ' ἐξαίρεσιν, ἀπαντᾷ, ὅταν οἱ παθόντες τὴν νόσον Εὐρωπαῖοι εἶχον κατοικήσει πρότερον εἰς τὰ θερμὰ κλίματα. Ἡ νόσος μεταδίδεται διὰ τοῦ κώνωπος.

Ἐνίοτε ἡ νηματίασις δι' οὐδενὸς συμπτώματος ἐξαγγέλλεται· ἀλλ' αἱ ὑπὸ τοῦ παρασίτου προκαλούμεναι διαταραχαὶ εἶναι ποικίλαι. Παρατηροῦνται οὕτω λεμφικοὶ κιρσοί, προσβάλλοντες ἰδίως τὸ τρίγωνον τοῦ Scarpa, τὸ ὄσχεον, τὴν βουβωνικὴν χώραν καὶ τὰ κάτω ἄκρα. Ἡ λεμφικὴ θρόμβωσις διαδέχεται τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κιρσῶν, ἐμφανίζεται δ' οἴδημα λίαν ἔκδηλον. Τὸ λεμφικὸν οἴδημα, παροδικὸν συνήθως, ὑποτροπιάζει, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ παρακολουθεῖται ὑπὸ παχύνσεως πασῶν τῶν στιβάδων τοῦ δέρματος καὶ ἐπέρχεται οὕτως ἐλεφαντίασις τῶν κάτω ἄκρων. Ἀπὸ τῶν σπλάγχνων ἡ νηματίασις προκαλεῖ λεμφικὰ ἐξιδρώματα εἰς τὰς διαφόρους κοιλότητας τῶν ὀργάνων καὶ ἐντὸς τοῦ οὐροποιητικοῦ συστήματος. Ἐπέρχεται δὲ χυλώδης ὑδροκήλη ἅμα τῇ ἐμφανίσει τῆς νηματιάσεως ἢ βραδύτερον. Ὁ χυλώδης ἀσκίτης σπανίως ἀπαντᾷ, διαγιγνωσκόμενος μόνον διὰ τῆς παρακεντήσεως. Ὁ χυλοθώραξ εἶναι σπανιώτατος, συνήθως δ' εἶναι μονόπλευρος. Ἡ χυλουρία ἀπαντᾷ αὐτουσία, γενικῶς ὅμως συμπαρομαρτεῖ αἱματοχυλουρία. Ἡ γενικὴ κατάστασις σχετικῶς δὲν ταράσσεται σφόδρα, ἡ δὲ πορεία τῆς νόσου εἶναι βραδυτάτη. Ἡ νηματίασις ἐπέρχεται κατ' ὀξείας προσβολάς, ἃς διαδέχονται περίοδοι ἠρεμίας· δύναται δὲ νὰ διαρκέσῃ ἡ νόσος 15, 20, 30 καὶ μάλιστα 50 ἔτη. Ἡ ἴασις ἐπέρχεται ἐνίοτε αὐτομάτως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ λεπτοσκώληκος· οὕτω δ' ἡ ἔμφραξις τῶν λεμφοφόρων ἀγγείων παύεται. Ὁ πάντα δὲ τὰ σημεῖα τῆς νόσου ἐξαλείφονται. Ὁ δὲ θάνατος ἐπέρχεται ἐκ βαρειῶν σπλαγχνικῶν ἀλλοιώσεων καὶ ἐπιμολύνσεων συνήθως.

Ἐφαρμόζομεν τὰς παρασιτοκτόνους θεραπείας διὰ τοῦ ὑδραργύρου, τοῦ ἰωδίου, τῆς θυμόλης, τοῦ ἀρσενικώδους ὀξέος, τοῦ ἰωδιούχου καλίου. Προτιμοτέρα ἡ χρῆσις τῶν ἁλάτων τοῦ ἀντιμονίου εἰς ἐνδοφλεβίους ἐνέσεις. Παρακεντοῦμεν τὰ χυλώδη ἐξιδρώματα καὶ ἐκτέμνομεν τοὺς λεμφικοὺς κιρσούς. Μ. Ν. ΚΑΪΡΗΣ

νημάτινον *πολύγωνον* *[Μηχαν.]*. Καλεῖται οὕτω πᾶσα τεθλασμένη ὑλικὴ γραμμή, ἧς αἱ πλευραὶ εἶναι νήματα, τουτέστιν ὑλικὰ σώματα ὑποκείμενα εἰς κάμψιν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, ἀλλὰ μὴ ἐκτεινόμενα. Περὶ τῆς ἰσορροπίας τῶν πολυγώνων τούτων ἰσχύουσι τὰ ἑξῆς δύο θεμελιώδη θεωρήματα:

1) Ἔστω νημάτινόν τι πολύγωνον (τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι πάντοτε κλειστόν), τὸ ΑΒΓΔΕ. Ἐὰν εἰς τὰς κορυφὰς Α, Β, Γ... αὐτοῦ ἐνεργῶσι διάφοροι δυνάμεις καὶ τὸ νῆμα ἰσορροπῇ, ὅτε τὸ σχῆμα δὲν εἶναι πάντοτε ἐπίπεδον, τότε ἕκαστον νῆμα, ὡς τὸ

Digitized by Google

ΒΓ, τείνεται ὑπὸ δύο δυνάμεων ἴσων καὶ ἀντιθέτων, τὰς ὁποίας δυνάμεις δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ἐφηρμοσμένας εἰς τὰ δύο ἄκρα αὐτοῦ.

2) Ὑπαρχούσης ἰσορροπίας εἰς νημάτινον πολύγωνον, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν διαφόρων δυνάμεων ἐνεργουσῶν εἰς τὰς κορυφὰς αὐτοῦ, ἐὰν αἱ δυνάμεις αὗται μεταφερθῶσι παραλλήλως ἑαυταῖς εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον τοῦ πολυγώνου, αἱ δυνάμεις θὰ

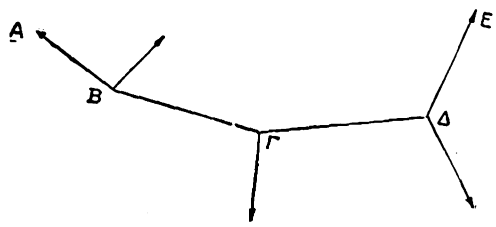

Νημάτιον πολύγωνον.

ἰσορροπῶσι καὶ εἰς τὴν νέαν των θέσιν (πέριξ τοῦ αὐτοῦ σημείου). Ἡ δὲ τάσις ἑκάστου νήματος εἶναι ἴση πρὸς τὴν συνισταμένην πασῶν τῶν δυνάμεων, αἵτινες ἐνεργοῦσι πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος τοῦ νήματος. Ν. Γ.

νημάτιον (τό)· μικρὸν νῆμα, λεπτόν, βραχύ· || ὡς ὅρος ἐν τῇ φυσικῇ: «νευρικὸν —, δαφρητικὸν —, σπερματικὸν νημάτιον».

— **νημάτιον ἀξονικὸν** [Ἐμβρυολ.]. —1) Νημάτιον ἀναφαινόμενον ἐκ τοῦ ὀπισθίου κεντροσωματίου κατὰ τὴν μετάπλασιν τῆς σπερματίδος (ἀμετάπλαστον σπερματοζωάριον) εἰς τέλειον σπερματοζωάριον. —2) Νημάτιον, ὅπερ κυρίως ἀπαρτίζει τὴν οὐρὰν τοῦ σπερματοζωαρίου, περιβαλλόμενον ὑπὸ ἐλύτρων· ἄρχεται ἐκ τῆς ὀπισθίας μοίρας τοῦ αὐχένος καὶ διήκει μέχρι τοῦ πέρατος τῆς οὐρᾶς· συνίσταται δ' ἐκ λεπτοτάτων ἰνιδίων, συνεχομένων πρὸς ἄλληλα διὰ συγκολλητικῆς οὐσίας. Ι. Π.

— **νημάτιον σπερματικὸν** [Ἀνατομ.]. Ἡ ἀξονικὴ μοῖρα τῆς οὐρᾶς τοῦ σπερματοζωαρίου. Ι. Π.

— **νημάτιον τελικὸν** [Ἀνατομ.]. Τοῦτο εἶναι συνέχεια τοῦ μυελικοῦ κώνου, μῆκος ἔχον 20—25 ἑκ. Ἐμφανίζει δὲ δύο μοίρας, ὧν ἡ μὲν ἄνω (=14 ἑκ.) κεῖται ἐντὸς τοῦ θυλάκου τῆς σκληρᾶς μήνιγγος, περιβεβλημένη ὑπὸ τῆς ἱππουρίδος, ἐκτεινομένη δὲ πρὸς τὰ κάτω ὅσον καὶ ὁ θύλακος οὗτος, ἤτοι μέχρι τοῦ 2ου ἱεροῦ σπονδύλου· ἡ δὲ κάτω μοῖρα (=6 ἑκ.) ἀποτελεῖται ἐκ σωληνοειδοῦς προσεκβολῆς τοῦ θυλάκου τῆς σκληρᾶς μήνιγγος, καθήκουσα μέχρι τοῦ κόκκυγος. Ι. Π.

νημάτιχθυς· βλ. *νήμιχθυς*.

νηματοειδῆ (filarioidea). Κλάσις σκωλήκων τῆς τάξεως τῶν *νηματωδῶν*. Τὰ νηματοειδῆ διαιροῦνται εἰς τέσσαρας οἰκογενείας: τὴν τῶν *νηματίδων* ἢ *νηματοζῴων*, τὴν τῶν *φιλομετριδῶν*, τὴν τῶν *σπειρουριδῶν* καὶ τὴν τῶν *γναθοστομιδῶν*. Ν. Α. Μ.

νηματοειδής (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς νῆμα.

νηματόζῳα (τά), ἢ **νηματίδαι**, ἢ **νηματοσκώληκες**, ἢ **λεπτοσκώληκες**, ἢ **φιλαριδαι** (filaridès). Οἰκογένεια σκωλήκων τῆς κλάσεως τῶν *νηματοειδῶν*. Ἡ οἰκογένεια αὕτη περιλαμβάνει ἓξ γένη, ὧν ἕκαστον περιλαμβάνει διάφορα εἴδη. Πάντα τὰ εἴδη τῶν νηματιδῶν, ἅτινα ἄλλοτε ἦσαν γνωστὰ ὡς *φιλαρίαι*, νῦν ἐταξινομήθησαν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε οὐδεμία πλέον σύγχυσις νὰ ἐπέρχηται.

Ἂν καὶ ὅλα σχεδὸν τὰ εἴδη ἀνευρέθησαν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἐν τούτοις τὰ συνηθέστερον ἀπαντῶντα εἶναι τὰ ἑξῆς:

Βουχερερία ἢ μπανκρόφτειος (Wuchereria Bancrofti, ἢ *νηματίς*, ἢ *φιλαρία ἡ μπανκρόφτειος*, ἢ *νηματόζῳον τὸ αἱματόβιον τοῦ ἀνθρώπου*, ἢ τὸ *αἰγυπτιακόν*, ἢ τὸ *δερμαιμικόν*, ἢ τὸ *νυκτόβιον*, ἢ τὸ *τοῦ Ντεμαρκαί*, ἢ τὸ *φιλιππινιανόν*). Τὸ ὥριμον ἄτομον εἶναι σκώληξ μικρός, ἔχων ὁ μὲν ἄρρην μῆκος 4 ἑκ. καὶ πλάτος 0,12 χιλιοστ., ὁ δὲ θῆλυς μῆκος 8—10 ἑκ. καὶ πλάτος 0,25—0,30 χιλιοστ. Τὸ σῶμα αὐτοῦ εἶναι λευκῶς ὀπαλιόχρουν καὶ διαφανές, καλύπτεται δὲ ὑπὸ δέρματος λείου. Ἔχει ἄκρα λεπτότερα τοῦ σώματος καὶ οὐρὰν ἐλαφρῶς συνεστραμμένην. Τὸ στόμα αὐτοῦ εἶναι ἄοπλον καὶ ζῇ εἰς τὸ λεμφικὸν σύστημα τοῦ ἀνθρώπου, χωρὶς νὰ δύναται ὅμως νὰ διέλθῃ τὰ λεμφικὰ γάγγλια. Τὰ δύο φῦλα, ζῶντα ὁμοῦ καὶ κατ' ἀθροίσματα, δύνανται νὰ προκαλέσωσι τοπικὰς φλεγμονὰς καὶ νὰ παρακωλύσωσι τὴν κυκλοφορίαν. Κινοῦνται ταχέως καὶ ζῶσιν ἐπὶ μακρὸν μέν, ἄγνωστον ὅμως πόσον. Εἶναι ᾠοζωοτόκα καὶ γεννῶσιν ἔμβρυα, ἅτινα ἐξελίσσονται οὕτως: Τὸ ἐντὸς τοῦ ᾠοῦ ἀναπτυσσόμενον ἔμβρυον, περιβαλλόμενον ὑπὸ τῆς ἐσωτερικῆς μεμβράνης τοῦ ᾠοῦ, ἥτις χρησιμεύει εἰς αὐτὸ ὡς θήκη, ἐξωθεῖται μετὰ ταύτης εὐθὺς ὡς ἀναπτυχθῇ ἐντὸς τῆς μήτρας. Τὸ γεννηθὲν ἔμβρυον, ὅπερ ὁ Le Dantec ὠνόμασε *μικροφιλαρίαν* (microfilaire) *μικρονηματίδα*, ἔχει μῆκος 300 μ. περίπου καὶ πλάτος 8 μ. Ἀνευρίσκεται εἰς τὸ περιφερικὸν αἷμα τὸ ληφθὲν ἐν καιρῷ νυκτός, ἐξ οὗ καὶ ἐκλήθη νυκτόβιον (nocturna). Τὰ ἔμβρυα ταῦτα δὲν ἀναπτύσσονται εἰς τέλεια ζῷα ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' εἰς ἐνδιάμεσον ξενιστήν, ὅστις ἐν προκειμένῳ εἶναι κώνωψ τις ἐκ τῆς οἰκογενείας ἢ τῶν ἀνωφελῶν ἢ τῶν κοινῶν τοιούτων. Οἱ κώνωπες παραλαμβάνοντες τὰ ἔμβρυα μετὰ τοῦ αἵματος, ὅπερ ἀπομυζῶσιν ἐκ τοῦ πάσχοντος ἀνθρώπου, φέρουσι ταῦτα εἰς τὸν στόμαχον αὐτῶν. Τὰ ἔμβρυα, διερχόμενα διὰ τῶν τοιχωμάτων τοῦ στομάχου τοῦ κώνωπος, φθάνουσιν εἰς τοὺς θωρακικοὺς μῦς. Ἐκεῖ, ἐντὸς 8—15 ἡμερῶν, ἀναλόγως τῆς θερμοκρασίας τοῦ περιβάλλοντος, ἐξελίσσονται εἰς προνύμφας καὶ ἀποκτῶσι πεπτικὸν σωλῆνα καὶ τὰ ἄλλα ὄργανα. Μεθ' ὅ, ἐγκαταλείποντα τοὺς θωρακικοὺς μῦς, ἐγκαθίστανται εἰς τὴν θήκην τῆς προβοσκίδος ἣν πληροῦσιν. Ἀπὸ ταύτης, ῥηγνυομένης κατὰ τὴν νύξιν τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ κώνωπος, εἰσέρχονται διὰ τοῦ δέρματος εἰς τὰ λεμφικὰ ἀγγεῖα, ἔνθα καὶ ἀναπτύσσονται εἰς τέλεια ζῷα. Μετὰ σύζευξιν τὰ θήλεα τίκτουσιν ἄλλα ἔμβρυα, ἅτινα ἀκολουθοῦσι τὴν ὁδὸν τῆς ἐξελίξεως, ἣν ἀνωτέρω περιεγράψαμεν.

Ἡ παρουσία τῶν νηματίδων εἰς τὸν ἄνθρωπον προκαλεῖ σύνολον συμπτωμάτων, ἅτινα χαρακτηρίζουσι τὴν νόσον *νηματίασιν* ἢ *φιλαρίασιν*.

Δεινοφιλαρία ἢ Μαγάλεως (Dinofilaria magalaesi), ὀνομαζομένη ἄλλοτε *φιλαρία ἡ μπανκρόφτειος*. Ἀνευρέθη εἰς τὴν καρδίαν παιδός τινος ἐκ Βραζιλίας καὶ περιεγράφη ὑπὸ τοῦ Magalhães.

Ἀκανθοχειλόνημον τὸ ἔμμονον (Acanth. perstans), ὀνομαζόμενον ἄλλοτε *φιλαρία ἡ αἱματόβιος τοῦ ἀνθρώπου ἢ μικρὰ* (F. s. h. minor s. perstans) ἢ τοῦ *Ὀζάρ*. Ἀνευρέθη εἰς τὸ μεσεντέριον καὶ τὴν νεφρικὴν κάψαν ἰθαγενῶν τῆς Γουϊνέας καὶ τοῦ Κογκό.

Ὀγκόκερκος ὁ ἑλισσόμενος (Onchocercus volvulus). Εἶναι σκώληξ προκαλῶν διαφόρους δερματικὰς ἰδίᾳ νόσους (φιλαριακὴ ψώρα, σκληροδερμία, ψευδοϊχθύασις), ἐλεφαντίασιν καὶ ὀφθαλμίαν. Ἀνευρέθη εἰς τὴν τροπικὴν καὶ ἀνατολικὴν Ἀφρικήν, εἰς τὴν Κίναν καὶ τὴν Κεϋλάνην.

Λόα λόα (Loa Loa). Ἄλλοτε ὠνομάζετο καὶ *φιλαρία ἡ ὀφθαλμικὴ* ἢ *δρακόντιον τὸ ὀφθαλμικὸν* ἢ *φιλαρία ἡ μεγίστη* ἢ *φιλαρία ἡ ἡμερόβια* (Filaria major s. diurna). Ὠνομάσθη οὕτω πρὸς τιμὴν τοῦ ἐρευνητοῦ Loos. Εἶναι σκώληξ μεγαλύτερος τῆς βουχερερίας, ᾠοζωοτόκος. Ζῇ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸν ὑποδόριον ἱστόν, ἀνευρέθη ὅμως καὶ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν σπλάγχνων. Τὰ ἔμβρυα γεννώμενα εἰς τοὺς κυτταρικοὺς ἱστοὺς εἰσέρχονται εἰς τὸ λεμφικὸν σύστημα καὶ ἀπὸ τούτου εἰς τὴν κυκλοφορίαν, ἔνθα ἀνευρίσκονται ἀπὸ τῆς 9 πρωϊνῆς μέχρι τῆς 8 ἑσπερινῆς ὥρας. Ὡς ἐνδιάμεσον ξενιστὴν χρησιμοποιεῖ τὸ γένος τῶν χρυσώπων. Παρετηρήθη ἰδίᾳ εἰς τὴν κεντρῴαν Ἀφρικήν, ἐξ ἧς μετεδόθη καὶ εἰς τὴν Ἀφρικήν. Ζῶν ἐπὶ πολλὰ ἔτη (15 καὶ ἐπέκεινα) προκαλεῖ παροδικὰ οἰδήματα μετὰ κνιδώσεως. Ἐπίσης παρετηρήθη εἰς τὰ βλέφαρα καὶ τὸν ἐπιπεφυκότα, ἔνθα προκαλεῖ διαφόρους βλάβας καλοήθεις. Ἡ διάγνωσις θὰ γίνῃ διὰ τῆς ἀνευρέσεως τῶν ἐμβρύων εἰς τὸ αἷμα καὶ ἐκ τῆς μὴ τελείας χρώσεως τῆς θήκης τοῦ ἐμβρύου, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἔμβρυον τῆς βουχερερίας.

Πλὴν τῶν ἄνω περιγραφεισῶν νηματίδων παρετηρήθησαν ὑπὸ διαφόρων ἐρευνητῶν σποραδικῶς νηματίδες τινές, μὴ καταταχθεῖσαι ὅμως μέχρι σήμερον εἰς οὐδεμίαν τῶν γνωστῶν οἰκογενειῶν. Τοιαῦται εἶναι: Ἡ *νηματὶς τοῦ ἐπιπεφυκότος* (F. conjunctivae s. palpebralis s. peritonaei s. inermis s. apapillocephala). Ἀνευρέθη ἐντὸς μικρῶν κύστεων παρατηρηθεισῶν εἰς τὰ βλέφαρα, τὴν ῥῖνα, τὸν βραχίονα καὶ τὸ περιτόναιον. 2) *Νηματὶς ἡ ἐξοφθάλμιος* (F. extraocularis s. Loa) ἐξαχθεῖσα ἐκ τινος κύστεως εὑρισκομένης ἄνωθεν τοῦ ὀφθαλμοῦ καλλιεργητοῦ ἐκ Καυκάσου. 3) *Νηματὶς τοῦ Ὀζάρ* (F. ozzardi s. demarquayi s. juncea s. tucumana). Δὲν εἶναι παθογόνος καὶ παρετηρήθη σποραδικῶς εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Γουϊνέαν ὑπὸ τῶν ἐρευνητῶν Low, Ozzard καὶ Daniels. 3) *Νηματὶς τοῦ Τανιγκούχι* (F. Taniguchii). Ἀνευρέθη ὑπὸ τοῦ Τανιγκούχι εἰς διηθημένον γάγγλιον τῆς μασχάλης Ἰάπωνος. 4) *Νηματὶς τοῦ Τουκουμὰν* (F. tucumana). Παρετηρήθη ὑπὸ τῶν Tucuman, Catamarca καὶ ἄλλων εἰς τὰς βορείους ἐπαρχίας τῆς Ἀργεντινῆς. Ὡς ἐνδιάμεσος ξενιστὴς αὐτῆς εἶναι ἡ στεγομυΐα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *H. Baylis* καὶ *R. Daubney*, «A synopsis of the families and genera of nematoda» (British Museum (Nat. Hist.) London 1926). — W. *Yorke* καὶ *P. Maplestone*, «The nematodes parasites of vertebrates» (London 1926). *Fülleborn etc.* (Bul. Inst. Pasteur 1913). — *R. Penel*, «Les filaires du sang de l'homme» (Thèse - Paris 1904).— *L. Chanal*, «Rôle pathogène des moustiques» (Thèse-Paris 1921). — *Wucherer* (Gaz. méd. de Bahia 1868 p. 99). — *J. Bancroft* (Transact. of the Path. Soc. of London 1878 XIX). — *E. Brumpt*, «Précis de parasitologie» (Paris 1927).

Ν. Α. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

νηματόκερα (τὰ) (Nematocera) [Ζῳολ.]. Κατηγορία ἐντόμων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *διπτέρων*, περιλαμβάνουσα μικροσκοπικὰ ἔντομα μὲ λεπτότατον σῶμα καὶ ἐπιμηκεστάτας νηματοειδεῖς κεραίας. Δ. Ν. Π.

νηματοκύστις (ἡ) [Ζῳολ.]. Καλεῖται τὸ λεπτότατον κνίζον νημάτιον, ὅπερ ἀναφαίνεται κατὰ τὸ ἄκρον τῶν κυττάρων τῆς *κνιδοβλάστης* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

νηματόμετρον (τό)· ὄργανον πρὸς μέτρησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν νημάτων ἑνὸς ὑφάσματος· ἄλλως *κλωστόμετρον* (βλ. λ.).

νηματομύκης (ὁ) [Βοτ.]. Καλεῖται μικροοργανισμὸς ἀποτελούμενος ἐκ δέσμης νηματοειδῶν κυττάρων καὶ ἐκ πρωτοπλάσματος περιέχοντος ἕνα ἢ δύο πυρῆνας, ὡς καὶ χρωστικάς τινας οὐσίας ὑπὸ μορφὴν μικροτάτων σταγονιδίων. Οἱ νηματομύκητες ἀπαντῶσι σχεδὸν πανταχοῦ. Ἐκ τῶν γονιδίων των, ἅτινα ἐπικάθηνται ἐπὶ διαφόρων ἀντικειμένων, ἄρτου, ὀπωρῶν καὶ παντοειδῶν ὀργανικῶν οὐσιῶν, γεννῶνται ἀποικίαι νηματομυκήτων, αἵτινες καὶ προκαλοῦσι τὴν εὐρωτίασιν τῶν ἐφ' ὧν ἐπικάθηνται ἀντικειμένων. Εἰς τὴν παρουσίαν τῶν μικροσκοπικῶν τούτων ὀργανισμῶν ὀφείλονται καὶ διάφοροι δερματικαὶ τοῦ ἀνθρώπου νόσοι. Δ.Ν.Π.

νηματομύκητες (Nyphomycetes). Τάξις μυκήτων, οἵτινες ὡς χαρακτηριστικὸν ἔχουσι λευκὰ ἢ λιγνιτώδη νηματοειδῆ κύτταρα. Ταῦτα περιβαλλόμενα ὑπὸ λεπτῆς μεμβράνης, περιέχουσιν ἄχρουν πρωτόπλασμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὑρίσκονται εἷς ἢ περισσότεροι πυρῆνες, κενοτόπια, σταγονίδια ἐλαίου, χρωστικαὶ καὶ ἐνίοτε κρύσταλλοι ὀξαλικοῦ ἀσβεστίου. Τὰ κύτταρα ταῦτα σύγκεινται ἐκ δύο μερῶν, τοῦ βλαστητικοῦ, ὅπερ χρησιμεύει πρὸς λῆψιν τῆς τροφῆς, καὶ τοῦ καρποφόρου, ὅπερ παράγει τοὺς σπόρους. Καὶ τὸ μὲν βλαστητικὸν ἐξαπλοῦται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ θρεπτικοῦ ὑποστρώματος ἢ εἰσδύεται εἰς αὐτό, τὸ δὲ καρποφόρον ἐξέχει ἐν τῷ ἀέρι.

Οἱ νηματομύκητες, ἀναλόγως τοῦ χρώματος τῶν μυκητυλλίων, διαιροῦνται εἰς τὰ εὐρώτια (Mucedinées), ἅτινα ἔχουσι λευκὸν μυκητύλλιον, καὶ εἰς τὰ dématiées, ἅτινα ἔχουσι μυκητύλλια καὶ σπόρους καστανοῦ ἢ λιγνιτώδους χροιᾶς.

Ὁ Vuillemin ἐπρότεινεν ἑτέραν ταξινόμησιν, βασιζομένην ἐπὶ μορφολογικῶν χαρακτήρων εὐκόλως προσδιοριζομένων. Κατὰ ταύτην οἱ νηματομύκητες διαιροῦνται εἰς:

1) ***Μικροσιφώνεια*** (Microsiphonés). Ταῦτα ὡς κυριώτερον χαρακτηριστικὸν ἔχουσι συνεχὲς λεπτότατον μυκητύλλιον καὶ μὴ διακρινόμενον πυρῆνα. Εἰς τὸν ἄνθρωπον παρασιτοῦσι τρία εἴδη τοῦ ἀθροίσματος τούτου, οἱ *κονιστρεπιότριχες* (Conistreptothrix), οἱ *ἀκτινομύκητες* ἢ *νοκάρδιαι* (Nocardia) καὶ τὰ *ἀκτινοβακτηρίδια* (Actinobacillus).

2) ***Θαλλόσπορα*** (Thallosporés). Ἡ ἀναπαραγωγὴ τοῦ εἴδους τούτου γίνεται διὰ τμήσεως τοῦ θαλλοῦ. Τὸ ἄθροισμα τοῦτο ὑποδιαιρεῖται εἰς τὰ *ἀρθρόσπορα* καὶ τὰ *βλαστόσπορα* ἢ *βλαστομύκητας*. Καὶ τῶν μὲν ἀρθροσπόρων, ὧν ὁ θαλλὸς τεμαχίζεται ἀπεξαρθρούμενος, κυριώτερα γένη εἶναι: τὸ *μυκόδερμα*, ἡ *μαδουρέλλα*, ἡ *ἰνδιέλλα* καὶ τὸ *τριχόσπορον*· τῶν δὲ βλαστοσπόρων τὰ κυριώτερα γένη εἶναι: οἱ *σακχαρομύκητες*, αἱ *μονίλιαι*, ὁ *ἐνανθιόθαμνος*, τὸ *ὁρμόδενδρον*, τὸ *κλαδοσπόριον*, ἡ *μαλασσεζία* καὶ τὸ *πιτυρόσπορον* ἢ *δερματόφυτον*.

3) ***Ἡμίσπορα*** (Hémisporés). Τὸ καρποφόρον ἄκρον τοῦ μυκητυλλίου διαιρούμενον ἀποχωρίζεται εἰς τεμάχια, ἅτινα δρῶσιν ὡς σπόροι. Κυριώτερον εἶδος εἶναι τὸ *ἀστεροειδὲς ἡμίσπορον*.

4) ***Κονιδιόσπορα*** (Conidiosporés). Ταῦτα παρουσιάζουσι κονίδια εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. Διαιρεῖται δὲ τὸ ἄθροισμα τοῦτο εἰς ἓξ κλάσεις, ἤτοι:

α) Τὰ *ἀλευριόσπορα*. Ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ χλαμυδόσπορα καὶ ἔχουσι κονίδια, ἅτινα εἶναι σπόροι ἀτελεῖς ἢ ἀλεύρια, στερρῶς συνδεδεμένα πρὸς τὰ μυκητύλλια. Εἰς τὰ παλαιὰ καλλιεργήματα ἅπαντα σχεδὸν τὰ νημάτια μεταβάλλονται εἰς ἀλεύρια, δίδοντα ἰδιαιτέραν χαρακτηριστικὴν ὄψιν ἀλεύρου. Τὰ κυριώτερα γένη εἶναι: *ἀλεύρισμα*, *γληνόσπορα*, *κορέθριψις* καὶ *σκεδοσπόριον*.

β) *Κλωστηρόσπορα*. Ἔχουσιν ἀναπαραγωγικὰ ὄργανα πολύπλοκα. Εἰς ταῦτα ὑπάγονται τὰ *δερματόφυτα*. Γένη τοῦ εἴδους τούτου εἶναι: τὸ *τριχόφυτον*, τὰ *σαμπουρώδεια*, τὰ *μποντίνεια*, τὸ *ἐνδοδερμόφυτον*, ἡ *γκρουμπιέλλα* καὶ τὸ *ἐπιδερμόφυτον*.

γ) *Σπορότριχα*. Ἀπαρτίζονται ἐκ νηματίων ἐν εἴδει τριχῶν καὶ σπόρων καὶ δὲν ἔχουσιν ὄργανα ἰδιαίτερα ἀναπαραγωγῆς καὶ στηρίξεως τῶν κονιδίων. Γένη τούτων εἶναι τὸ *σπορότριχον* καὶ τὸ *ῥινοκλάδιον*.

δ) *Σποροφόρα*. Εἰς τὴν κλάσιν ταύτην τὰ κονίδια, ἅτινα εἶναι ἢ ἀληθῆ τοιαῦτα ἢ ἀλευρίαι, εὑρίσκονται εἰς τὸ ἄκρον τῶν νηματίων. Γένη τούτων εἶναι τὸ *ἀκρεμόνιον* καὶ τὸ *τριχοσπόριον*.

ε) *Φιαλίδεια*. Τὸ καρποφόρον ἄκρον τοῦ μυκητυλλίου ἀπομονοῦται διὰ διαφράγματος καὶ λαμβάνει τὸ σχῆμα φιάλης μετὰ λαιμοῦ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον νηματοειδοῦς, εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ὁποίου εὑρίσκονται κονίδια. Γένη τούτων εἶναι ὁ *ῥαντιστήρ*, τὸ *χρωστηρίδιον* καὶ ἡ *στηριγματόκυστις*.

στ) *Προφιαλίδεια*. Ταῦτα δὲν ἐνδιαφέρουσι τὴν ἰατρικὴν καὶ ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ φιαλίδεια.

Ἐκ τῶν ἄνω ἀναφερθέντων νηματομυκήτων ἄλ-

Digitized by Google

λοι μὲν εἶναι λίαν παθογόνοι, ἄλλοι δὲ ὀλίγον ἢ οὐδόλως. Οἱ παθογόνοι ἐκδηλοῦσι τὴν παθογόνον αὐτῶν δύναμιν ἐπί τε τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζῴων, ὅταν εὕρωσι προσφόρους ὅρους πρὸς ἐγκατάστασιν εἰς τὸ σῶμα. Δρῶσι δὲ εἴτε μηχανικῶς, εἰσδυόμενοι καὶ ἀναπτυσσόμενοι ἐντὸς τῶν ἱστῶν οὓς παραβλάπτουσι τρεφόμενοι ἀπὸ τούτων, εἴτε χημικῶς διὰ παραγωγῆς τοξικῶν οὐσιῶν. Οἱ μύκητες οὗτοι δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς δύο ἀθροίσματα. Τὸ πρῶτον περιλαμβάνει τοὺς εὐρῶτας, τοὺς ῥαντιστῆρας, τὰ χρωστηρίδια καὶ τὰ φίδια, ὧν ἡ παθογόνος δρᾶσις εἶναι μικρὰ καὶ δὲν ἐκδηλοῦται πάντοτε. Τὸ δὲ δεύτερον περιλαμβάνει τοὺς δερματομύκητας, οἵτινες ἔχουσι μόνιμον παθογόνον δύναμιν. Ἀναλόγως τῆς ἐν τῷ σώματι ἐγκαταστάσεως αὐτῶν προκαλοῦσι βρογχο-πνευμονο-ωτο-ρινο-οφθαλμο-στομαχο-δερματομυκητιάσεις κ. τ. τ. Ἐκ τῶν νηματομυκήτων τοῦ πρώτου ἀθροίσματος εἴδη τινὰ μόνον ἔχουσι παθογόνον δύναμιν, καὶ ταύτην μικράν. Οὕτως ἐκ τῶν *εὐρώτων* παθογόνον δύναμιν ἔχουσι μόνον ὁ *ῥιζόμορφος*, ὁ *κορυμβοφόρος*, ὁ *βραχὺς* καὶ ὁ *πολυσχιδής*. Ἐκ τῶν *ῥαντιστήρων*, ὧν ὑπάρχουσιν ἐπίσης πολλὰ εἴδη, οἱ συχνότερον ἀπαντῶντες εἶναι ὁ *γλαυκός*, ὁ *φωλεόσχημος*, ὁ *καστανόχρους*, ὁ *μέλας*, ὁ *ὑπόφαιος* καὶ ὁ *κακοήθης*. Ἐκ τῶν *χρωστηριδίων* μόνον τὸ *γλαυκὸν* ἀνευρέθη εἰς περιπτώσεις τινὰς μέσης ὠτίτιδος. Ἐκ τῶν *φιδίων* τὸ περισσότερον παθογόνον διὰ τὸν ἄνθρωπον εἶναι τὸ *λευκάζον*, ὅπερ προκαλεῖ τὴν γνωστὴν μυκητώδη στοματίτιδα τῶν βρεφῶν καὶ τῶν ἐνηλίκων.

Ἡ καλλιέργεια τῶν νηματομυκήτων εἶναι λίαν εὐχερής, διότι βλαστάνουσιν εἰς ὅλα τὰ ἐλαφρῶς ὄξινα θρεπτικὰ ὑποστρώματα καὶ ἀναπτύσσονται εἰς τὴν θερμοκρασίαν τοῦ δωματίου.

Ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις τῶν μὲν καλλιεργημάτων γίνεται δι' ἐνθέσεως τμήματός τινος τούτων κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς σταγόνα οἰνοπνεύματος, εἶτα δὲ γλυκερίνης. Τῶν δὲ προϊόντων τῶν προερχομένων ἐκ πασχόντων μερῶν ἡ ἐξέτασις γίνεται ἢ διὰ νωπῶν παρασκευασμάτων ἢ διὰ ξηρῶν ἐπιχρίστων τοιούτων, χρωματιζομένων διὰ βασικῶν χρωστικῶν. Τοξίνην μόνον ἐκ τοῦ καπνοχρόου ῥαντιστῆρος ἠδυνήθησαν νὰ ἐξαγάγωσι καὶ ταύτην ἀπροσδιορίστου φύσεως, λίαν τοξικὴν ὅμως διὰ τὰ πειραματόζῳα. Εἰς τὸ δεύτερον ἄθροισμα ὑπάγονται οἱ δερματομύκητες, οἵτινες ἐγκαθιστάμενοι ἐπὶ τοῦ δέρματος προκαλοῦσι διαφόρους νόσους καλουμένας δερματομυκητιάσεις. Οἱ κυριώτεροι τῶν μυκήτων τούτων εἶναι τὸ *ἀχόριον*, τὰ *τριχόφυτα*, τὰ *σποροτριχα* καὶ τὰ διάφορα *μικρόσπορα*.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *E. Brumpt* «Précis de parasitologie» (Paris 1927).—*W. Kolle und A. v. Wassermann*, Handlb. der Path. Mikroorganismen (3 Aufl. 1929).—*Κ. Σάββα*, «Μικροβιολογία» (4η ἔκδοσις 1927).—*Ν. Α. Μιχαηλίδου*, «Ἐργαστηριακὴ διαγνωστική» (1926—1927). Ν. Α. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

νηματοποίησις,—εως (ἡ)· ἡ κατασκευὴ νήματος, κλῶσις: «νηματοποίησις βάμβακος, — μετάξης κττ.».

νηματοποιητικός,—ή,—όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν νηματοποίησιν, ὁ νηματοποιῶν: «νηματοποιητικὴ μηχανή»· ‖ ὁ **νηματοποιούμενος**: «νηματοποιητικαὶ ὗλαι».

νηματόπτερος (ὁ) (Nematopterus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων νευροπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ψευδονευροπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγριιδῶν*, περιλαμβάνον ἔντομα μικρὰ μὲ σῶμα λεπτόν, κυλινδρικόν, κεραίας λεπτάς, κεφαλὴν μικράν, πτέρυγας εὐμεγέθεις, διαφανεῖς, ἐξ ὧν αἱ πρόσθιαι εἶναι πεποικιλμέναι ὑπὸ πλήθους νευρώσεων, αἱ δὲ ὀπίσθιαι ἐπιμηκύνονται ὑπερμέτρως, εἶναι νηματοειδεῖς καὶ τελευτῶσιν εἰς πτεροειδὲς ἄκρον. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *νηματόπτερος ὁ παράδοξος* (Nematopterus paradoxus), ὅστις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους καὶ χρῶμα φαιοκίτρινον. Ἀπαντῶσιν εἰς τὰς παραμεσογειακὰς χώρας καὶ παρ' ἡμῖν. Δ. Ν. Π.

Νηματόπτερος ὁ παράδοξος.

νήματος (ὁ) (Nematus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τρυπανοφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *τενθρηδονιδῶν*, περιλαμβάνον ἔντομα μὲ σῶμα κυλινδρικὸν μετρίου μήκους, κεφαλὴν σχετικῶς μικρὰν καὶ πεπλατυσμένην, κεραίας λεπτοτάτας καὶ ἐπιμηκεστάτας, πτέρυγας πλατείας, ἀνεπτυγμένας, διαφανεῖς καὶ πολυνευρωτάς, πόδας μετρίου μήκους καὶ κοιλίαν ἐπιμήκη καὶ πολυαρθρωτήν. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *νήματος ὁ ἀρκτικὸς* (Nematus glacialis), ὅστις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους, χρῶμα τεφρόλευκον καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἀρκτικὰς χώρας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

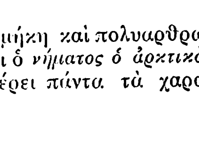

Νήματος ὁ ἀρκτικός.

νηματόσταυρος *[Ἀστρον.]*. Σταυρὸς ἐκ νημάτων, εὑρισκόμενος ἐν τῷ ἑστιακῷ ἐπιπέδῳ τῶν τηλεσκοπίων πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ ὀπτικοῦ ἄξονος αὐτῶν (βλ. *σταυρόνημα*). Σ. Π

νηματουργεῖον (τό)· ἐργοστάσιον κατασκευῆς καὶ ἐπεξεργασίας νημάτων.

νηματουργία (ἡ)· ἡ τέχνη τῆς κατασκευῆς καὶ ἐπεξεργασίας νημάτων ποικίλης ὕλης (βάμβακος, λίνου, καννάβεως, μετάξης κλπ.).

— *[Ἐγκυκλ.]* Βλ. λ. *κλῶσις*.

νηματουργικός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν νηματουργίαν, ὁ τῆς νηματουργίας.

νηματουργὸς (ὁ, ἡ)· ὁ κατασκευαστὴς νήματος, ὁ εἰδικὸς τεχνίτης εἰς τὴν ἀπεργασίαν τοῦ νήματος.

νηματοῦχον *μικρόμετρον [Ἀστρον.]*. Μικρόμετρον ἀστρονομικῆς διόπτρας ἢ κατοπτρικοῦ τηλεσκοπίου, φέρον σύστημα νημάτων ἐκ λευκοχρύσου ἢ ἐξ ἱστοῦ ἀράχνης. Ἐκ τῶν τοιούτων νημάτων ἄλλα μὲν εἶναι ἀκίνητα, ἄλλα δὲ κινητὰ τῇ βοηθείᾳ πλαισίου μετατιθεμένου διὰ μικρομετρικοῦ κοχλίου, χρησιμεύουσι δὲ πάντα πρὸς παρατήρησιν τῶν ἀστέρων κατ' ὀρθὴν ἀναφορὰν καὶ κατ' ἀπόκλισιν ἢ πρὸς προσδιορισμὸν ἀποστάσεων, διαστάσεων, γωνιῶν θέσεως κτλ.

Τῶν ἐκ λευκοχρύσου νημάτων γίνεται χρῆσις ὁσάκις τὸ παρατηρούμενον σῶμα εἶναι τόσον ἀμυδρόν, ὥστε νὰ μὴ ἐπιτρέπηται φωτισμὸς τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου, ὅστις ὅμως εἶναι ἀπαραίτητος διὰ νὰ διακρίνωμεν ἐν καιρῷ νυκτὸς τὰ λεπτὰ νήματα ἀράχνης. Οὕτω διὰ τῶν ἐκ λευκοχρύσου παχέων νημάτων γίνονται συνήθως αἱ κατ' ὀρθὴν ἀναφορὰν καὶ κατ' ἀπόκλισιν παρατηρήσεις τῶν τηλεσκοπικῶν κομητῶν, τῶν ἀμυδρῶν ἀστεροειδῶν κτλ., διότι καὶ ἂν ἀκόμη δὲν φωτίσωμεν τὸ ὀπτικὸν πεδίον τὸ ἐκ τῶν ἀστέρων διάχυτον φῶς εἶναι ἀρκετόν, ὅπως διακρίνωμεν τὰ ἐκ λευκοχρύσου νήματα ὡς μαύρας γραμμὰς προβαλλομένας ἐπὶ τοῦ φωτεινοτέρου αὐτῶν οὐρανοῦ.

Εἴς τινα τηλεσκόπια ὑπάρχει κατάλληλον σύστημα φωτισμοῦ, δι' οὗ εἶναι δυνατὸν νὰ φωτίζωνται τὰ ἐξ ἀράχνης νήματα πλευρικῶς. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἔχομεν λεπτὰ φωτεινὰ νήματα προβαλλόμενα ἐπὶ σκοτεινοῦ πεδίου, ὁπότε τὰ ἐκ λευκοχρύσου νήματα εἶναι περιττά.

Τὰ ἐν τῷ μικρομέτρῳ νήματα εἶναι διατεταγμένα εἰς δύο συστήματα. Τὰ τοῦ πρώτου συστήματος χρησιμεύουσι διὰ τὰς παρατηρήσεις κατ' ὀρθὴν ἀναφορὰν καὶ διευθύνονται ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον, ἐνῷ τὰ τοῦ δευτέρου συστήματος χρησιμεύουσι διὰ τὰς παρατηρήσεις κατ' ἀπόκλισιν καὶ διευθύνωνται παραλλήλως πρὸς τοὺς οὐρανίους παραλλήλους, ἤτοι καθέτως πρὸς τὰ νήματα τοῦ πρώτου συστήματος.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν νημάτων εἶναι διάφορος εἰς τὰ διάφορα ὄργανα. Οὕτω εἰς ἁπλᾶς διόπτρας ὑπάρχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δύο μόνον νήματα καθέτως διασταυρούμενα, τὰ ἀποτελοῦντα τὸ λεγόμενον *σταυρόνημα*. Τὸ σημεῖον τῆς διασταυρώσεως τῶν νημάτων τούτων, συνδεόμενον δι' εὐθείας μετὰ τοῦ ἀντικειμενικοῦ φακοῦ, ὁρίζει τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὀπτικοῦ ἄξονος τῆς διόπτρας. Εἴς τινας διόπτρας ἀντὶ ἁπλοῦ σταυρονήματος ὑπάρχουν δύο διασταυρούμενα καθέτως πρὸς ἄλληλα ζεύγη παραλλήλων νημάτων, ὁπότε ἡ διεύθυνσις τοῦ ὀπτικοῦ ἄξονος ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ κέντρου τοῦ τετραγώνου, ὅπερ σχηματίζεται ἐκ τῆς τομῆς τῶν δύο ζευγῶν νημάτων.

Εἰς τὰ ἀπρόσωπα μικρόμετρα τῶν μεσημβρινῶν κύκλων ὑπάρχει ἓν νῆμα ὀρθῶν ἀναφορῶν μετατιθέμενον ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου μέχρι τοῦ ἄλλου, εἴτε διὰ χειροκινήτου εἴτε διὰ μηχανοκινήτου μικρομετρικοῦ κοχλίου καὶ καθέτως πρὸς αὐτὸ ἓν νῆμα ἢ ἓν ζεῦγος νημάτων κινητὸν διὰ κοχλίου καὶ χρησιμεῦον πρὸς προσδιορισμὸν τῶν ἀποκλίσεων.

Τὸ μικρόμετρον τῶν μεσημβρινῶν διοπτρῶν, αἵτινες χρησιμοποιοῦνται διὰ παρατηρήσεις κατὰ τὴν μέθοδον ὁράσεως καὶ ἀκοῆς, φέρει συνήθως δέκα νήματα, διατεταγμένα εἰς δύο πεντάδας ἑκατέρωθεν τοῦ μεσημβρινοῦ τοῦ τόπου.

Τὰ μικρόμετρα τῶν ἰσημερινῶν τηλεσκοπίων τὰ ἔχοντα σύστημα πλευρικοῦ φωτισμοῦ τῶν νημάτων, εἶναι ὅμοια πρὸς τὰ τῶν μεσημβρινῶν κύκλων, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ἔχουσι δύο νήματα ἀποκλίσεων κινητὰ δι' ἰδίων συζυγῶν κοχλιῶν.

Μικρόμετρά τινα ἰσημερινῶν τηλεσκοπίων ἔχουσι τεταμένα ἐπὶ τῶν αὐτῶν πλαισίων τρία ἢ πλείονα νήματα ἀράχνης καὶ ἰσάριθμα νήματα πλατίνης διὰ τὰς ὀρθὰς ἀναφοράς, μεθ' ἑνὸς ζεύγους νημάτων ἀράχνης καὶ ἑνὸς νήματος λευκοχρύσου διὰ τὰς ἀποκλίσεις. Π. Σ.

νηματώδεις (οἱ) (Nematodes) *[Ζῳολ.]*. Ἄθροισμα σκωλήκων, χαρακτηριζόμενον κυρίως ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἀνεπτυγμένου πεπτικοῦ σωλῆνος. Τὸ σῶμά των εἶναι νηματοειδές, κυλινδρικὸν καὶ συνήθως λεπτότατον κατὰ τὰ δύο αὐτοῦ ἄκρα. Εἰς τὸ ἓν ἄκρον εἶναι τὸ στόμα καὶ εἰς τὸ ἕτερον ἡ ἕδρα. Οὐδὲν προσαρτηματικὸν ὄργανον εἶναι ὁρατὸν κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν τοῦ σώματος. Ἡ ὑφὴ τῶν τοιχωμάτων τοῦ σώματος εἶναι ἰδιορρυθμοτάτη καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ ἴδιον χαρακτηριστικὸν τοῦ ἀθροίσματος τούτου. Ἐξωτερικῶς τὸ σῶμα περιβάλλεται ὑπὸ παχέος χιτινώδους στρώματος ὅπερ καλύπτει ἀπ' εὐθείας τὸ ἐξώδερμα. Ὑπὸ τὸ ἐπιθηλιακὸν τοῦτο στρῶμα εὑρίσκεται τὸ μυϊκὸν στρῶμα, ὅπερ ἀπετελεῖται ἐκ μυϊκῶν κυττάρων. Τὸ στρῶμα τοῦτο διαιρεῖται διὰ τῆς παχύνσεως τοῦ ἐξωδέρματος εἰς τέσσαρους θαλάμους, δύο ῥαχιαίους καὶ δύο κοιλιακούς. Ὁ πεπτικὸς σωλὴν εἶναι εὐθύς. Τὸ στόμα εἶναι καταληκτικὸν καὶ περιβάλλεται ὑπὸ χειλέων ἢ κερατοειδῶν ἀποφύσεων ἢ καὶ σπανιώτερον ὑπὸ συστήματος ἀγκίστρων

Πίναξ διαιρέσεως τῶν νηματωδῶν σκωλήκων

Κλάσις	Οἰκογένεια	Γένος	Εἶδος
Ἀσκαριοειδῆ	Ἀσκαριδίδαι	Ἀσκαρὶς Τοξοκέφαλος Λαγωχειλασκαρὶς	Ἀσκαρὶς ἡ σκωληκοειδὴς Τοξοκέφαλος ὁ τῆς γαλῆς Τοξοκέφαλος ὁ τοῦ κυνὸς Λαγωχειλοσκαρὶς ἡ μικροτάτη
	Ὀξυουρίδαι	Ἐντερόβιος Συφάκιος	Ἐντερόβιος ὁ σκωληκοειδὴς Συφάκιος ὁ περιχειλωτὸς
	Ῥαβδιτιδίδαι	Ῥαβδίτης Στρογγύλος Ἔγχελυς	Ῥαβδίτης ὁ Νιέλλειος Στρογγύλος ὁ τῶν κοπράνων Ἔγχελυς ὁ τοῦ ὄξους
	Μερμιθίδαι	Μέρμις	Μέρμις ὁ τοῦ στόματος τοῦ ἀνθρώπου
Στρογγυλοειδῆ	Στρογγυλίδαι	Οἰσοφαγόστομον Τριόδους Σύγγαμον	Οἰσοφαγόστομον τὸ Μπρούμτειον Τριόδους ὁ λεπτοφυὴς Σύγγαμον τὸ Κίγκειον
	Ἀγκυλοστομίδαι	Ἀγκυλόστομον Φονικὸς	Ἀγκυλόστομον τοῦ δωδεκαδακτύλου Φονικὸς ὁ Ἀμερικανικὸς
	Μεταστρογγυλίδαι	Μεταστρόγγυλον	Μεταστρόγγυλον τὸ ἐπίμηκες
	Τριχοστρογγυλίδαι	Τριχοστρόγγυλος Αἵμογκος Μεγιστόπεος	Τριχοστρόγγυλος ὁ ὀφιόμορφος Αἵμογκος ὁ συνεστραμμένος Μεγιστόπεος ὁ τῆς ἀγελάδος
Φιλαριοειδῆ ἢ Νηματοειδῆ	Νηματόζῳα ἢ Φιλαριίδαι ἢ νηματοσκώληκες ἢ νηματίδαι	Βοχχερερία Δεινοφιλαρία Ἀκανθοχειλόνημον Ὀγκόκερκος Λόα Ἀγαμοφιλαρία	Βοχχερερία ἡ Μπανκρόφτειος Δεινοφιλαρία ἡ Μαγάλειος Ἀκανθοχειλόνημον τὸ ἔμμονον Ὀγκόκερκος ὁ ἑλισσόμενος Λόα ἡ κοινὴ Ἀγαμοφιλαρία ἡ στρεπτόκερκος
	Φιλομετρίδαι	Δρακόντιον	Δρακόντιον τὸ Μεδίνειον
	Σπειρουρίδαι	Γογγυλόνημον Φυσαλόπτερος Θελάζιον	Γογγυλόνημον τὸ εὐειδὲς Φυσαλόπτερος ὁ καυκασιανὸς Θελάζιον τὸ καλλίπουν
	Γναθοστομίδαι	Γναθόστομον	Γναθόστομον τὸ ἀκανθοφόρον
Διοκτοφυμοειδῆ	Διοκτοφυμίδαι	Διοκτόφυμον	Διοκτόφυμον τὸ νεφρικὸν
Τριχινελλοειδῆ	Τριχινελλίδαι	Τριχινέλλα Τριχουρὶς Ἡπατόκολον	Τριχινέλλα ἡ σπειροειδὴς Τριχουρὶς ἡ τριχίουρος Ἡπατόκολον τὸ ἡπατικὸν

Digitized by Google

ποικίλως διατεταγμένων, ἀναλόγως τῶν διαφόρων εἰδῶν. Μετὰ τὸ στόμα ἀκολουθεῖ ὁ οἰσοφάγος, ὅστις διογκοῦται κατὰ τὸ κατώτερον αὐτοῦ τμῆμα διὰ νὰ ἀποτελέσῃ τὸν στόμαχον, ὅπου διανοίγονται οἱ πεπτικοὶ ἀδένες. Μετὰ τὸν στόμαχον ἀκολουθεῖ τὸ λεπτὸν καὶ εἶτα τὸ παχὺ ἔντερον. Ἀναπνευστικὰ καὶ κυκλοφορικὰ ὄργανα δὲν ὑπάρχουσιν.

Ἡ ἐκκριτικὴ συσκευὴ ἀποτελεῖται ὑπὸ δύο ὀχετῶν τοποθετημένων ἐντὸς τῶν κοιλιακῶν θαλάμων, διανοίγεται δὲ εἰς κοινὴν μικρὰν ὀπὴν παρὰ τὸ στόμα τοποθετημένην. Ἐπὶ τῆς ἐκκριτικῆς συσκευῆς ὑπάρχουσι τέσσαρα ἀστεροειδῆ σωμάτια, ἅτινα εὑρίσκονται κατὰ τὸ ὀπίσθιον τμῆμα τοῦ σώματος καὶ ἅτινα χρωματίζονται μελανὰ ἢ ἐρυθρά, ὅταν ἐγχύσῃ τις εἰς τὸ ἐκκριτικὸν τμῆμα τοῦ ζῶντος ἔτι ζῴου σινικὴν μελάνην. Τὰ ἀστεροειδῆ ταῦτα σωμάτια εἶναι φαγοκυτταρικὰ ὄργανα, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται ὑπὸ παμμεγίστου, σχετικῶς πρὸς τὰς διαστάσεις τοῦ ζῴου, κυττάρου ἀστεροειδοῦς, οὗ τὰ μακρότατα ψευδοπόδια διεισδύουσι διὰ τῆς φαγοκυτταρώσεως εἰς τὰ διάφορα ὄργανα τοῦ σώματος καὶ τρέφουσι ταῦτα.

Εἰς τοὺς παρασιτικῶς ζῶντας νηματώδεις σκώληκας τὰ αἰσθητήρια ὄργανα τελείως ἐλλείπουσι καὶ τὸ νευρικὸν σύστημα εἶναι λίαν ὑποτυπῶδες, ὁπότε καὶ ἀποτελεῖται ὑπὸ κλοιοῦ τινος περιοισοφαγικοῦ, περιβαλλομένου ὑπὸ γαγγλιοειδῶν κυττάρων, ἀλλ' ἄνευ εὐδιακρίτων γαγγλίων. Νεῦρά τινα συνδέονται μετὰ τῶν χειλέων καὶ ἄλλα μὲ τὴν κοιλίαν καὶ τὴν ῥάχιν. Ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, τὰ γένη εἶναι κεχωρισμένα. Τὰ ἄρρενα γεννητικὰ στοιχεῖα ἐκφύονται κατὰ τὸ ὀπίσθιον ἄκρον τοῦ σώματος. Τὸ γεννητικὸν τρῆμα τῆς θηλείας πάντοτε εἶναι τοποθετημένον παρὰ τὴν κοιλίαν καὶ πρὸ τῆς ἕδρας. Ὁ ἄρρην γεννητικὸς ἀδὴν εἶναι ἐπιμήκης ὀχετὸς ἁπλοῦς, οὗ τὸ ἄκρον σχηματίζει ἀδιέξοδον σάκκον ἐν εἴδει ὄρχεως. Τὰ σπερματοζῳΐδια δὲν φέρουσι μαστίγιον. Δ. Ν. Π.

— *[Μικροβιολ.]* Οἱ *νηματώδεις* σκώληκες ζῶσι παρασιτικῶς εἰς τὰ ζῷα ἢ τὰ φυτὰ ἢ καὶ σαπροφυτικῶς. Ἡ τάξις αὕτη περιλαμβάνει πολλὰς οἰκογενείας. Ὁ κάτωθι ὅμως πίναξ δεικνύει συνοπτικῶς τὴν διαίρεσιν τῶν νηματωδῶν τῶν παρασιτούντων εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ὧν τινες προκαλοῦσι διαφόρους νοσηρὰς καταστάσεις. Ἡ διαίρεσις αὕτη στηρίζεται ἐπὶ τῶν νεωτέρων εἰδικῶν ἐργασιῶν.

Ἐξ ὅλων τῶν νηματωδῶν σκωλήκων οἱ συχνότερον ἀπαντῶντες εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι οἱ ἑπόμενοι. Ἐκ τῆς κλάσεως τῶν ἀσκαριοειδῶν ἡ *ἀσκαρὶς ἢ ἕλμινς ἡ γαιοσκωληκοειδὴς* καὶ ὁ *ὀξύουρος ἢ ἐντερόβιος ὁ σκωληκοειδής*. Ἐκ τῶν στρογγυλοειδῶν τὸ *ἀγκυλόστομον τοῦ δωδεκαδακτύλου*. Ἐκ τῶν νηματοειδῶν ἡ *βουχερερία ἡ μπανκρόφτειος*, ἡ *λόα λόα* καὶ τὸ *δρακόντιον τὸ μεδίνειον*. Τέλος ἐκ τῶν τριχινελλοειδῶν τὰ συχνότερον ἀπαντῶντα εἶναι τὸ *διοκτόφυμον τὸ νεφρικὸν* ἢ *εὐστρόγγυλος ὁ γίγας* (Dioctophyme rénale s. Eustrongylus gigas) καὶ ἡ *τριχινέλλα* ἢ *τριχίνη ἡ σπειροειδὴς* (Trichinella s. Trichina spiralis).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *E. Brumpt*, «Précis de parasitologie» (Paris 1927).—*C. W. Stiles καὶ A. Hassal*, «Key catalogue of the worms reported from man» (Hygienic labor. Bulletin No 142, Washington 1926).—*H. Baylis καὶ R. Daubney*, «A synopsis of the families and genera of nematoda» (British Museum (Nat. Hist.) London 1926).—*W. Yorke καὶ P. A. Maplestone*, «The nematodes parasites of vertebrates» (London 1926).—*Fülleborn, N. Bernard, Bauche* (Bul. Inst. Pasteur 1913).—*R. Penel*, «Les filaires du sang de l'homme» (Thèse-Paris 1904).—*L. Chanal*, «Rôle pathogène des moustiques etc.» (Thèse-Paris 1921).—*N. A. Μιχαηλίδου*, «Ἐργαστηριακὴ Διαγνωστική» (Ἀθῆναι 1927).
Ν. Α. Μ.

— *[Παλαιοζῳολ.]* Λείψανα *νηματωδῶν* ἀπολιθωμένα εὑρίσκονται ἐντὸς ἐντόμων τῶν μειοκαίνων φαιανθράκων τοῦ Rott παρὰ τὴν Βόννην καὶ τῶν ὀλιγοκαινικῶν ἠλέκτρων τῆς Samland. Γ. Κ. Γ.

νηματώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς νῆμα, νηματοειδής.

νημάτωμα (τὸ) *[Λαογρ.]*. Καλεῖται οὕτω ἡ διὰ νήματος περιβολὴ ναοῦ τινος ἢ οἱουδήποτε χώρου, ἀποτελοῦσα μαγικὴν πρᾶξιν καὶ ἀποσκοποῦσα εἰς τὴν προφύλαξιν τοῦ χώρου τούτου ἀπὸ πάσης δαιμονικῆς ἐπηρείας. Τὸ νημάτωμα τῶν ἐκκλησιῶν γίνεται ἢ διὰ κοινοῦ νήματος ἢ καὶ διὰ κηρίνου μακροῦ νήματος, τὸ ὁποῖον μετὰ τὴν τοιαύτην χρησιμοποίησιν θεωρεῖται ὡς προικισμένον μὲ προφυλακτικὰς ἰδιότητας (βλ. καὶ *ἐγκαινίασμα*).

νημαφυλλίτης (Nemaphyllit). Ὀρυκτὸν τῆς ὁμάδος τοῦ σερπεντίνου. Ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ ἀντιγορίτου εἰς ἰνώδη συσσωματώματα, ἀπαντᾷ δὲ εἰς τὸ Wildkreuzjoch τοῦ Τιρόλου. Γ. Β.

νημάχειλος (ὁ) (Nemachilus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων τελεοστέων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυσοστόμων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κυπρινιδῶν*, περιλαμβάνον κυπρίνους μικροῦ σχετικῶς μεγέθους μὲ σῶμα ἐπίμηκες, εὐρύτερον κατὰ τὸ πρόσθιον αὐτῶν τμῆμα καὶ στενότερον κατὰ τὸ ὀπίσθιον, ἐλαφρῶς πεπιεσμένον ἐκ τῶν πλαγίων, κεφαλὴν μικρὰν ἀπολήγουσαν εἰς βραχὺ καὶ ἡμικεκολοβωμένον ῥύγχος, ὅπερ περιβάλλεται ὑπὸ σκληρῶν νηματίων. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *νημάχειλος ὁ κοινὸς* (Nemachilus communis), ὅστις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους, μῆκος 15 περίπου ἑκατοστομέτρων καὶ χρῶμα κιτρινόφαιον μετὰ κιτρίνων καὶ ὑπομελανῶν στιγμάτων σποραδικῶς ἐπὶ τοῦ σώματος. Ἀπαντᾷ εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θαλάσσας ὡς καὶ παρ' ἡμῖν. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζῳολ.]* Ἀπολιθωμένα λείψανα *νημαχείλων* εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

νημερτεῖς (οἱ) (Nemertini) *[Ζῳολ.]*. Κατηγορία σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πλατελμίνθων*. Ἡ ζῳολογικὴ αὐτῶν θέσις εἶναι ἀμφίβολος, διότι ἡ παρουσία εἰδῶν τινων μεταμεριζομένων πλησιάζει αὐτοὺς πρὸς τοὺς σκώληκας, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου τοὺς ἀπομακρύνει τούτων τὸ φαινόμενον τῆς ἀπουσίας τοῦ μεταμερισμοῦ εἰς τοὺς πολυπληθεστέρους ἐκ τῶν νημερτῶν. Πάντες σχεδὸν οἱ σκώληκες τῆς κατηγορίας ταύτης εἶναι θαλάσσιοι. Οἱ περισσότεροι ἔχουσι μικροσκοπικὸν μέγεθος, ἂν καὶ ὑπάρχουσί τινες, οἵτινες παρ' ὅλον τὸ λεπτόν, νηματοειδὲς σῶμά των ὑπερβαίνουσιν εἰς μῆκος τὰ 4 μέτρα. Ἡ πεπτικὴ συσκευὴ τούτων παρουσιάζει στόμα καὶ ἕδραν καὶ διήκει ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου μέχρι τοῦ ἄλλου τοῦ σώματος. Τὸ στόμα φέρει προβοσκιδοειδὲς ῥύγχος, ὅπερ εἶναι καὶ τὸ χαρακτηριστικώτερον ὄργανον τῶν νημερτῶν σκωλήκων. Τὸ ἄκρον τοῦ ῥύγχους φέρει πολυπληθεῖς, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, νηματοειδεῖς ἀποφύσεις. Τὸ σπλαγχνικὸν σύστημα σχηματίζεται ἐκ δύο πλαγίων ἀγγείων, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον, γενικῶς, εἶναι τοποθετημένον ὑπὸ τὸν πεπτικὸν σωλῆνα καὶ ἀναστομοῦται ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν. Τὸ αἷμα παρουσιάζει σφαιρία ἐρυθρῶς κεχρωματισμένα συνήθως. Τὸ ἐκκριτικὸν σύστημα σχηματίζεται ἐκ δύο, πλαγίως τοῦ σώματος κειμένων, ὀχετῶν, οἵτινες ἑνοῦνται μετὰ τῶν σπλαγχνικῶν ἀγγείων διὰ σωληνοειδῶν διακλαδώσεων. Τὸ νευρικὸν σύστημα περιλαμβάνει δύο γάγγλια ἐγκεφαλικά, συνδεόμενα διὰ τοῦ οἰσοφαγικοῦ κλοιοῦ. Τὰ αἰσθητήρια ὄργανα ἀποτελοῦνται ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐκ δύο κοιλοτήτων, αἵτινες φαίνεται ὅτι ἐπέχουσι θέσιν ὀσφραντικῶν ὀργάνων. Ἡ ἀνάπτυξις σπανίως συντελεῖται ἀπ' εὐθείας. Συνήθως προηγεῖται τὸ στάδιον τῆς προνύμφης, ἥτις καλεῖται *πυλίδιον*. Ἡ κατηγορία αὕτη διαιρεῖται εἰς δύο ὑποκατηγορίας, εἰς τοὺς *ὁπλονημερτεῖς* καὶ εἰς τοὺς *ἀοπλονημερτεῖς*. Δ. Ν. Π.

Νημερτὴς (ἡ) *[Μυθολ.]*. Μία τῶν Νηρηΐδων, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου (Ἰλ. Σ, 46). Α.Θ.Σ.

νημερτησία (ἡ) (Nemertisia) *[Ζῳολ.]*. Γένος πολυπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὑδροπολυπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πλουμαριιδῶν*, περιλαμβάνον μικρότατα θαλάσσια ζῷα ἐνδιαιτώμενα κατ' ἀποικίας καὶ ἀπαντῶντα πανταχοῦ τῆς Μεσογείου. Δ. Ν. Π.

νήμιχθυς, ἢ *νημάτιχθυς* (ὁ) (Nemicthys) *[Ζῳολογ.]*. Γένος ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυσοστόμων* τῆς οἰκογενείας τῶν *μυραινιδῶν*, περιλαμβάνον ἐγχέλεις μικροτάτους, ἀπαντῶντας εἴς τινας ἀκτὰς τῆς Μεσογείου. Δ. Ν. Π.

Νῆμος *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἐλάσσων τῶν Δωδεκανήσων, κατὰ τὴν χερσόνησον τῆς Δωρίδος καὶ πρὸς τὴν βορείαν ἐσχατιὰν τῆς Σύμης, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ τοῦ πόρου Διαπόρι καὶ μεθ' ἧς νήσου σχηματίζει τὸν λιμένα τῆς Σύμης. Κατοικεῖται ὑπὸ ποιμένων. Εἶναι αἱ ἀρχαῖαι *Ἀραί*, ἣν ὀνομασίαν ἔδωσαν εἰς αὐτὴν καὶ τὰς δύο ἐγγὺς αὐτῆς βραχονησῖδας οἱ Δωριεῖς, κατὰ Ἀριστείδην τὸν ἱστορικὸν (παρὰ *Στεφ. Βυζαντ.* 109, 5). Σ.Ε.Λ.

νημόστομα (τὸ) (Nemostoma) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἀραχνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀραχνωδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *φαλαγγιιδῶν*, περιλαμβάνον μικροτάτας ἀράχνας βιούσας εἰς ὑγροὺς τόπους ὑπὸ πέτρας ἢ βρύα. Δ. Ν. Π.

νηνεμία *[Ὠκεανογρ.]*. Ἡ γαλήνη ἡ ὑφισταμένη ὅταν ἐπ' ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα ἐπικρατῇ ἄπνοια, ὁπότε ἡ θάλασσα εὑρίσκεται ἐν ἰσορροπίᾳ, τὰ ὑγρὰ αὐτῆς μόρια παραμένουν ἀκίνητα καὶ ἡ ἐλευθέρα της ἐπιφάνεια εἶναι ὁριζοντία (κοιν. *μπονάτσα*). Κ. Χ. Κ.

νήνεμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἄνευ ἀνέμου, ὁ μὴ ταρασσόμενος ὑπὸ ἀνέμου, γαλήνιος.

νηνεμῶ (*—έω*)· εἶμαι νήνεμος, δὲν ταράσσομαι ὑπὸ ἀνέμων: ἡ «θάλασσα νηνεμεῖ»· || ἀπροσώπ. *νηνεμεῖ*· εἶναι γαλήνη.

Νῆντλς (Needles, ἤτοι *Βελόναι*) *[Γεωγρ.]*. Συστὰς ὀκτὼ βραχονησίδων κατὰ τὸ ΝΔ. ἄκρον τῆς ἀγγλικῆς νήσου Οὐάϊτ (Wight) ἐν τῇ Μάγχῃ καὶ εἰς 50° 39′ 40″ Β. πλάτος καὶ 3° 54′ 41″ Δ. μῆκος. Ἄλλοτε ἦσαν ἡνωμέναι πρὸς ἀλλήλας καὶ τὴν Οὐάϊτ, νῦν δὲ ἐξ αὐτῶν αἱ τρεῖς μόλις διαφαίνονται ὑπὸ τὰ ὕδατα. Ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας φάρος διαλείποντος φωτὸς (ὕψ. 109 πόδες). Π. Ν. Π.

νῆξις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ νήχεσθαι, κολύμβημα.

νηογνώμων (ὁ) *[Ναυτ.]*. Ὀνομασία τεχνικῶν ὀργανισμῶν, ἀνεγνωρισμένων οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ κράτους ἐν ᾧ ἱδρύθησαν, ἀλλὰ καὶ διεθνῶς, σκοπούντων δὲ κυρίως τὴν σύνταξιν κανόνων (rules) καὶ διατάξεων (regulations), ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων ναυπηγοῦνται τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα καὶ μάλιστα σχετικῶς πρὸς τὰς διαστάσεις τῶν διαφόρων μερῶν των καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως διαφόρων λεπτομερειῶν, αἵτινες ἀφοροῦν τὴν ναυπήγησιν καὶ τὴν ποιότητα τῶν χρησιμοποιουμένων ὑλικῶν. Αἱ τεχνικαὶ δὲ διατάξεις ἐνδιαφέρουν κυρίως τοὺς ναυπηγούς, τοὺς ἐπιφορτισμένους τὴν ἐν γένει ἐπιθεώρησιν τῶν πλοίων καὶ τοὺς ἐκτελοῦντας τὰς ἐπισκευὰς τοῦ τε σκάφους καὶ τῶν ἐν αὐτῷ μηχανημάτων ἐν γένει. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διατάξεων τοῦ νηογνώμονος, δίδεται εἰς πᾶν πλοῖον ἰδιαιτέρα κλάσις μὲ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά, πρὸς διατήρησιν τῆς ὁποίας, οὔσης ὡς γνωστὸν πρωτεύοντος παράγοντος διὰ τὴν ὑπὸ τῶν ναυτασφαλειῶν ἀσφάλισιν τοῦ τε πλοίου καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ ἐμπορεύματος, τὸ πλοῖον ὑποχρεοῦται εἰς ἐπιθεωρήσεις καθ' ὡρισμένους χρόνους ἐκτελουμένας ὑπὸ τῶν ἐπιθεωρητῶν (surveyers) τοῦ νηογνώμονος. Ἐκτὸς ὅμως τῶν τοιούτων τακτῶν ἐπιθεωρήσεων, οἱ νηογνώμονες ἐποπτεύουν, αἰτήσει τῶν ἐνδιαφερομένων, καὶ τὴν ναυπήγησιν, τὰς δοκιμὰς καὶ τὰς ἐπισκευὰς τοῦ πλοίου, διὰ τῶν ἑκασταχοῦ ἐπιθεωρητῶν καὶ πρακτόρων των. Ἐκδίδουσι δὲ καὶ βιβλία, «νηογνώμονας» (Lloyd's list) ἐπίσης καλούμενα, ἐν τοῖς ὁποίοις περιλαμβάνονται τὰ ὀνόματα πάντων τῶν πλοίων, ἅτινα «ἔχουν λάβει κλάσιν» εἰς τὸν οἰκεῖον νηογνώμονα, καὶ τὰ σχετικὰ πρὸς αὐτὰ στοιχεῖα. Οἱ ὑπάρχοντες ἤδη (1931) νηογνώμονες εἶναι: 1) Ὁ «Ἀγγλικὸς νηογνώμων» (Lloyd's Register), ὁ σπουδαιότερος καὶ ὁ μεγαλύτερος τῶν ἐν τῷ κόσμῳ (βλ. λ. *Λόϋδ* Ἐδουάρδος). Ἀπὸ τοῦ 1914 ὁ πλήρης τίτλος του εἶναι «Lloyd's Register of shipping». 2) Ὁ ἐπίσης ἀγγλικὸς «British Corporation», ἱδρυθεὶς τῷ 1890 ἐν Γλασκώβῃ καὶ θεωρούμενος ὡς ἔχων τοὺς ἐπιστημονικωτέρους κανόνας καὶ διατάξεις. Ὁ γαλλικὸς (βλ. λ. «*Βέριτας*»). 4) Ὁ γερμανικός. 5) Ὁ ἰταλικὸς (Registro Italiano), ἱδρυθεὶς τῷ 1861 ἐν Γενούῃ. 6) Ὁ νορβηγικὸς (Norske Veritas), ἱδρυθεὶς ἐν Χριστιανίᾳ τῷ 1864 καὶ ἐξακολουθῶν νὰ ἑδρεύῃ ἐν Ὄσλο. 7) Ὁ ἀμερικανικὸς (American Bureau of Shipping), ἱδρυθεὶς τῷ 1867 ὑπὸ τὸν ἐπίσημον τίτλον «Record American and Foreign Shipping». 8) Ὁ ἰαπωνικὸς «Ταϊκόκου Καΐζι Κγυακάϊ» ἢ «Imperial Japanese Marine Corporation», ἱδρυθεὶς τῷ 1899. Ἐκτὸς ὅμως τῶν ἀνωτέρω καὶ διεθνῶς ἀνεγνωρισμένων ὡς ἐπισήμων νηογνωμόνων ἔχουσιν ἱδρυθῆ καὶ ἄλλοι τοπικοί, ὡς ὁ «Ἑλληνικὸς Νηογνώμων», ὁ «Ρωσικὸς» (1913), ὁ τέως «Αὐστροουγγρικὸς» κλπ.) ἀναγνωριζόμενοι πάντες σχεδὸν ἀμοιβαίως δι' ἰδιαιτέρων συμβάσεων. Σ. Ε. Λ.—Β. Ε. Φ.

νηοδόκη (ἡ) *[Ναυτ.]*· βλ. λ. *ντόκ*.

νηολόγησις, *—εως* (ἡ)· ἡ καταγραφὴ πλοίου ἐν τῷ νηολογίῳ λιμένος.

—*[Ναυτ.]* Διὰ τῆς *νηολογήσεως* τὸ πλοῖον ἀποκτᾷ τὴν ἐθνικότητα τοῦ κράτους, εἰς οὗ τὸ νηολόγιον ἐνεγράφη. *Λιμὴν* δὲ *νηολογήσεως* εἶναι ὁ λιμήν, εἰς οὗ τὸ νηολόγιον ἐνεγράφη τὸ πλοῖον. Τὸ ὄνομα τοῦ λιμένος νηολογήσεως δέον νὰ ἀναγράφηται εἰς τὴν κορώνην παντὸς πλοίου ἄνω τῶν 30 τόννων εἰς τὴν πρύμνην του καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομά του. Τὸ πλοῖον δύναται νὰ νηολογηθῇ εἴτε εἰς λιμένα τινὰ ἐντὸς τῆς ἐπικρατείας ἐκ τῶν τηρούντων νηολόγια ἢ καὶ παρά τινι προξενείῳ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Ἡ νηολόγησις ἑλληνικοῦ πλοίου ἐν τῷ ἐξωτερικῷ εἶναι μόνον προσωρινή, μέχρι τῆς ὁριστικῆς τοιαύτης εἴς τινα λιμένα τῆς ἐπικρατείας, πλὴν τῆς νηολογήσεως παρὰ τῷ ἑλληνικῷ προξενείῳ Λονδίνου, ἥτις δύναται νὰ εἶναι καὶ ὁριστική. Διὰ τῆς καταχωρίσεως πλοίου τινὸς ἐν τῷ νηολογίῳ ἀναγνωρίζεται τοῦτο ὡς ἑλληνικὸν καὶ δίδεται εἰς αὐτὸ τὸ δικαίωμα νὰ φέρῃ τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν. Τῆς νηολογήσεως προηγεῖται: α′) αἴτησις τοῦ ἰδιοκτήτου πρὸς τὴν λιμενικὴν ἀρχήν, β′) περιγραφὴ τοῦ πλοίου, γ′) προσαγωγὴ τοῦ τίτλου τῆς κυριότητος, δ′) ἀντίγραφον ἐνόρκου βεβαιώσεως ἐνώπιον τοῦ εἰρηνοδίκου ὅτι εἶναι κύριος τοῦ πλοίου, κατὰ ποῖον ποσοστὸν καὶ μετὰ τίνων ἄλλων, ε′, μετὰ τὴν ἐξέλεγξιν τῶν ἀνωτέρω ἀποδείξεων, καταμέτρησις τοῦ πλοίου ὑπὸ τοῦ λιμενάρχου, συντασσομένου τοῦ σχετικοῦ πρωτοκόλλου καταμετρήσεως. Ἅμα τῇ νηολογήσει τοῦ πλοίου χορηγεῖται εἰς τὸν πλοιοκτήτην τὸ «ἔγγραφον ἐθνικότητος», τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν πιστοποίησιν τοῦ γεγονότος τῆς νηολογήσεως. Ἄσχετον πρὸς αὐτὸ εἶναι τὸ καλούμενον ναυτιλιακὸν δίπλωμα, τὸ ὁποῖον χορηγεῖται ὡς ἀποδεικτικὸν περὶ τῆς ἱκανότητος τοῦ πλοίου πρὸς ναυσιπλοΐαν. Τὸ πλοῖον διαγράφεται τοῦ νηολογίου: α′) λόγῳ πωλήσεως εἰς ἀλλοδαποὺς πέραν τοῦ ἡμίσεος, β′) λόγῳ καταστροφῆς, γ′) λόγῳ κατασχέσεως ὑπὸ ἐμπολέμου πολιτείας κατὰ τοὺς κανόνας τοῦ διεθνοῦς δικαίου, δ′) λόγῳ ἀποκτήσεως τῆς ἐθνικότητος ἄλλης τινὸς πολιτείας. Κ. Β. ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Digitized by Google

νηολόγιον (τό). Τὸ ἐπίσημον καὶ δημόσιον βιβλίον, ἐν ᾧ καταχωρίζονται τὰ ὑπὸ ἑλληνικὴν σημαίαν ἐμπορικὰ πλοῖα μετὰ τῶν χαρακτηριστικῶν αὐτῶν καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἑκάστοτε πλοιοκτήτου. Τὸ νηολόγιον τηρεῖται ὑπὸ βαθμοφόρου τοῦ λιμενικοῦ σώματος. Πᾶς ὁ ἔχων ἔννομον συμφέρον δύναται νὰ λάβῃ γνῶσιν τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ. Ὑπάρχουν δὲ τρία εἴδη νηολογίων: νηολόγια πλοίων, πλοιαρίων καὶ ποταμοπλοίων. Τὰ περὶ νηολογίων ἐρρύθμισε τὸ διάταγμα τῆς 16 Ἰουλίου 1910 «Περὶ νηολογίων καὶ ναυτικῶν ὑποθηκολογίων». Κ. Β. Σ.

νηοπομπή (ἡ) *[Ναυτ.]*. Ἄθροισμα δύο ἢ πλειόνων ἐμπορικῶν σκαφῶν ὁμοπλοούντων πρὸς τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν ἢ τὸν αὐτὸν σκοπόν. Ἡ ὀνομασία δίδεται κυρίως προκειμένου περὶ ἀθροίσματος πλοίων πλεόντων ἐν καιρῷ πολέμου καὶ ὑπὸ τὴν συνοδείαν καὶ προστασίαν πολεμικῶν σκαφῶν, ὁπότε χρησιμοποιεῖται καὶ ὁ ὅρος *συνοδεία* (Convoie). Ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων τὸ σύστημα τῶν νηοπομπῶν ἐφηρμόζετο πρὸς προστασίαν τοῦ ἐμπορίου ἀπὸ τῶν πειρατῶν ἢ ἐν καιρῷ πολέμου ἀπὸ τῶν καταδρομῶν τοῦ ἀντιπάλου. Ὑπάρχουν δὲ καὶ παραδείγματα ναυμαχιῶν συναφθεισῶν λόγῳ προσβολῆς νηοπομπῶν, ὡς κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον (ναυμαχία Ἐκνόμου). Ἀλλὰ κατὰ τὰς μετέπειτα ἐποχάς, ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν, τῶν Ἑνετῶν, Γενουαίων, Τούρκων κλπ., τὸ ἐμπόριον διεξήγετο κατὰ τὸ πλεῖστον διὰ νηοπομπῶν συνοδευομένων, ἢ αὐτῶν τούτων τῶν ἐμπορικῶν σκαφῶν ὄντων κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξωπλισμένων, διὰ τὸν φόβον τῆς ἀπὸ τῶν πειρατῶν προσβολῆς, ἢ ἀκόμη καὶ τῆς ἐν καιρῷ εἰρήνης καταδρομῆς, διενεργουμένης ὑπὸ σκαφῶν ἀντιπάλων κρατῶν διαμφισβητούντων τὴν ἐμπορικὴν ἐπικράτησιν εἰς ὡρισμένας θαλάσσας. Ἡ μεγαλυτέρα, ὡς εἰκός, χρησιμοποίησις νηοπομπῶν ἐγένετο καὶ γίνεται ἐν καιρῷ πολέμου, καθ' ὅσον παρουσιάζεται εὐνοϊκωτέρα περίστασις πρὸς καταδρομὴν κατὰ τοῦ ἐμπορίου τοῦ ἀντιπάλου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἱστιοφόρου, καθ' ἣν καὶ ἡ πειρατεία ἠσκεῖτο εἰς μέγιστον βαθμόν, πάντα τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ἦσαν ἐξωπλισμένα καὶ ἀπήρτιζον νηοπομπὰς ὑπὸ συνοδείαν ἑνὸς ἢ πλειοτέρων πολεμικῶν· τοιουτοτρόπως, δοθέντος ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν ὀλίγον διέφερε τοῦ πολεμικοῦ ἀπὸ ἀπόψεως ὑλικοῦ καὶ προσωπικοῦ, πάντα τὰ πλοῖα τῆς νηοπομπῆς ὁμοπλέοντα, ἀλληλοϋποστηριζόμενα καὶ προασπιζόμενα ὑφ' ἑνὸς ἢ δύο πολεμικῶν, ἀπετέλουν λίαν ἐπίφοβον ἀντίπαλον εἰς τοὺς πειρατάς, ὁσονδήποτε πολυπληθεῖς καὶ ὠργανωμένοι καὶ ἂν ἦσαν. Οὕτω τὰ ἱσπανικὰ πλοῖα τὰ διενεργοῦντα τὸ μετὰ τῆς Ἀμερικῆς ἐμπόριον κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ἦσαν διὰ νόμου ὑποχρεωμένα νὰ πλέωσιν ἐν νηοπομπῇ πρὸς ἄμυναν κατὰ τῶν Flibustiers (βλ. λ. *πειρατεία*), βραδύτερον δὲ καὶ τὰ ἄλλα κράτη παρεδέχθησαν γενικῶς τὸ σύστημα τῶν νηοπομπῶν. Κατὰ τὰς μετέπειτα πολεμικὰς συρράξεις τὸ σύστημα τῶν νηοπομπῶν ἦτο γενικῶς παραδεδεγμένον, κατὰ τὴν ἐποχὴν δὲ τῶν Ναπολεοντείων πολέμων τὰ τῶν νηοπομπῶν εἶχον διοργανωθῆ ἐπὶ τὸ τελειότερον· διακόσια ἢ τριακόσια σκάφη συνηθροίζοντο εἰς ὡρισμένους λιμένας καὶ ἐκεῖθεν κατενέμοντο εἰς νηοπομπὰς παραπεμπομένας ὑπὸ ἰσχυρῶν τμημάτων πολεμικοῦ στόλου πρὸς διαφόρους κατευθύνσεις. Τοιαῦται νηοπομπαὶ καὶ ἰδίως ἀγγλικαί, καίτοι πολλάκις συνοδευόμεναι ὑπὸ ἀσθενῶν πολεμικῶν σκαφῶν, ἔτρεψαν εἰς φυγὴν διὰ μόνης τῆς ἐπιβλητικῆς των θέας μοίρας ἐχθρικῶν φρεγατῶν, ὡς π. χ. ἡ ὑπὸ τὸν κομμοδόρον Nath. Dance νηοπομπὴ τῆς ἑταιρείας τῶν Ἰνδιῶν, ἣν δὲν ἐτόλμησε νὰ προσβάλῃ ἡ ἐκ φρεγατῶν μοῖρα τοῦ Γάλλου ναυάρχου Linois, καθ' ὅσον τὰ ἀποτελοῦντα τὴν νηοπομπὴν σκάφη ἐφαίνοντο ἐξωπλισμένα καὶ χειρίζοντα ὡς πολεμικά. Καὶ εἰς τοὺς συγχρόνους ναυτικοὺς πολέμους τὸ σύστημα τῶν νηοπομπῶν ἀπεδείχθη περιτράνως ὅτι εἶναι τὸ μόνον ἀντίδοτον κατὰ τῶν καταδρομῶν τοῦ ἀντιπάλου. Ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, τὰ εἰς τὰς διαφόρους θαλάσσας δρῶντα εὔδρομα, ὡς καὶ τὰ ἐκ τῆς Γερμανίας διαφεύγοντα ἐξωπλισμένα ταχύπλοα ἐμπορικὰ πρὸς καταδρομήν, ἐξηνάγκασαν τοὺς συμμάχους εἰς διοργάνωσιν νηοπομπῶν προστατευομένων ὑπὸ ἰσχυρῶν εὐδρόμων, ἀλλὰ τοῦτο προκειμένου μόνον περὶ μεταφορᾶς ἰσχυρῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων. Ἡ παραδοχὴ τῆς μεθόδου τῶν νηοπομπῶν παρὰ τῶν συμμάχων ἐβράδυνε λίαν, ὡς ἐκ τῆς ἀντιδράσεως ἣν ἔφερον πάντες σχεδὸν οἱ πλοίαρχοι τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ καί τινες ἀκόμη τοῦ πολεμικοῦ, ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ὅτι θὰ ἦτο ἀδύνατος ὁ ἐθισμὸς τῶν ἐμποροπλοιάρχων εἰς τὸ ὁμοπλεεῖν, καὶ ἰδίως ἐν νυκτὶ μὲ ἐσβεσμένα τὰ φῶτα, καὶ εἰς τὸν ἑλιγδὴν πλοῦν. Ὅταν ὅμως ἐνετάθη ὁ ὑποβρύχιος πόλεμος καὶ αἱ ἀπώλειαι τῶν συμμάχων ἔφθασαν τοὺς 874,576 τόννους (Ἀπρίλιος 1917), τὸ σύστημα τῶν νηοπομπῶν κατέστη ἀναπόφευκτον. Ὀλίγον μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν του κατεδείχθη ἡ ὑπεροχή του ἀπέναντι πάσης μεθόδου ἀνθυποβρυχίου πολέμου. Διὰ τὸ ὑποβρύχιον **εἶναι δυσκολώτατον νὰ ἔλθῃ** εἰς εὐνοϊκὴν πρὸς τορπίλλισιν θέσιν εἴτε ἐντὸς εἴτε ἐκτὸς προπετάσματος παραπεμπομένης νηοπομπῆς καὶ δὴ τοιαύτης πλεούσης ἑλιγδὴν· μὴ δυνάμενον δέ, ὡς εἰκός, νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ πυροβόλον του, εἶναι ὑποχρεωμένον νὰ παραιτηθῇ εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων ἐπιθέσεως, ἥτις ἐλαχίστας παρέχει πιθανότητας ἐπιτυχίας, πλείστους δὲ παρουσιάζει κινδύνους. Ἡ ἔλλειψις ἐπαρκῶν ἀντιτορπιλλικῶν καὶ ἐλαφρῶν ἐν γένει σκαφῶν παρὰ τοῖς συμμάχοις ἐπεβράδυνε τὴν ἐφαρμογὴν τῆς μεθόδου τῶν νηοπομπῶν, ἀλλ' εὐθὺς ὡς ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν αὕτη ἐπέτυχε τὴν πλήρη ἀποτυχίαν τοῦ ὑποβρυχίου πολέμου. Πρὸς συνοδείαν τῶν νηοπομπῶν ἐχρησιμοποιήθησαν ὑπὸ τῶν συμμάχων παντὸς εἴδους σκάφη εὔδρομα, μεγάλα καὶ μικρά, ἀντιτορπιλλικά, ἁλιευτικά, ταχέα ἐξωπλισμένα θαλαμηγά, ταχεῖαι εἰδικῶς κατασκευασθεῖσαι βενζινάκατοι, ἔτι δὲ ἐγγὺς τῶν ἀκτῶν, κατὰ τὸν ἀπόπλουν καὶ κατάπλουν νηοπομπῶν, καὶ ἀεροσκάφη, ὁ μεγαλύτερος δηλαδὴ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐχθρὸς τοῦ ὑποβρυχίου. Οἵ τε Ἄγγλοι καὶ οἱ Γάλλοι κατέληξαν περὶ τὸ τέλος τοῦ πολέμου εἰς τύπον πλοίου (κληθέντος Sloop) πρὸς συνοδείαν νηοπομπῶν καὶ ἀσφάλειαν τούτων ἀπὸ ὑποβρυχίων, ἔχοντος ἐκτόπισμα 650 — 1800 τόννων, ταχύτητα 18—22 κόμβων, ἀκτῖνα ἐνεργείας 3—5000 μιλλίων, πυροβολικὸν 3—4 ταχυβόλων τῶν 0.100 ἢ 2 τῶν 0.15, βόμβας βυθοῦ 20—40, εἰδικὴν διάταξιν διὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν θορύβων διακούσης τῆς ὑποβρυχίου ἀκροάσεως καὶ μεγάλην εἰς τὴν θάλασσαν ἀντοχήν. Ἐκ τῶν λυσιτελεστέρων μέσων ἀμύνης τῶν πλοίων νηοπομπῆς καθ' ὑποβρυχίων εἶναι, πλὴν τοῦ ἑλιγδὴν πλοῦ, ὁ παραλλακτικὸς χρωματισμὸς (Camouflage) καὶ τὰ παρὰ τῶν συνοδευόντων πλοίων ἀναπτυσσόμενα προπετάσματα καπνοῦ. Γ. Ν. Ν.

Νηόσο (Neosho) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, παραπόταμος τοῦ Ἀρκάνσας. Ἔχει τὰς πηγάς του εἰς τὸ ὀροπέδιον Σμόκι, ῥέει πρὸς ΒΑ. εἰς ἀπόστασιν 10 χλμ. ἀπὸ τῆς Πάρκερσβιλ καὶ κατόπιν κάμπτει πρὸς ΝΑ. πρὸς τὸ Κόνσιλ Γκρόου. Ἔχει διαδρομὴν 550 χλμ. Τὸ ὑπέδαφος τοῦ λεκανοπεδίου, τὸ ὁποῖον διαρρέει, ἔχει πλούσια κοιτάσματα σιδήρου καὶ ἄνθρακος. Π. Γ. Λ.

νηοψία (ἡ) *[Διεθν. Δίκ.]*. Καλεῖται ἡ ἐν καιρῷ πολέμου, ὑπὸ τῶν πολεμικῶν σκαφῶν τῶν ἐμπολέμων κρατῶν, ἔρευνα παντὸς ἐμπορικοῦ πλοίου πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἐθνικότητος αὐτοῦ καὶ πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ τυχὸν ὑπάρχοντος λαθρεμπορίου πολέμου. Ὁ σκοπὸς τῆς νηοψίας τυγχάνει διττός: Διὰ ταύτης ἐπιδιώκεται κατ' ἀρχὴν ἡ ἐξακρίβωσις τῆς ἐθνικότητος τοῦ πλοίου, ὅπερ, ἐὰν τυγχάνῃ ἐχθρικόν, ὑπόκειται εἰς κατάσχεσιν. 2) Ἐὰν ἤθελεν ἀναγνωρισθῆ ὡς οὐδέτερον, ἡ ἔρευνα σκοπὸν ἔχει ὅπως πιστοποιηθῇ κατὰ πόσον τὸ οὐδέτερον τοῦτο πλοῖον δὲν παρέβη τὰ ἐκ τῆς οὐδετερότητος καθήκοντά του. Βεβαίως, ὁσάκις ἡ νηοψία γίνεται ἐπὶ πλοίων ἀνηκόντων εἰς οὐδέτερα κράτη, θίγονται τὰ δικαιώματα αὐτῶν καὶ δὴ τὸ τῆς ἐλευθερίας τῆς ναυσιπλοΐας, δεδομένου ὅτι πᾶν ἐμπόλεμον πολεμικὸν σκάφος δύναται νὰ σταματήσῃ καὶ ἐρευνήσῃ τόσον τὴν ἐθνικότητα αὐτῶν, ὅσον καὶ τὸ ἂν δὲν προέβησαν εἰς πράξεις, αἵτινες ἤθελον ἔχει ὡς συνέπειαν τὴν στέρησιν τῶν εὐεργετημάτων τῆς οὐδετερότητός των. Ἀλλ' ἡ νηοψία εἶναι ἀπαραίτητος καὶ ἐπιβεβλημένη ἀνάγκη τοῦ πολέμου. Διὰ τῆς ἐρεύνης ἄλλως τε αὐτῆς καὶ μόνης τὰ ἀναγνωριζόμενα ὡς οὐδέτερα πλοῖα ἤθελον εἶναι ἐξησφαλισμένα ἐκ πάσης κατ' αὐτῶν ἐχθρικῆς ἀπὸ μέρους τῶν ἐμπολέμων πράξεως. Δι' ὃ καὶ πάντες οἱ διεθνολόγοι ἀνεγνώρισαν τὸ δικαίωμα τῆς νηοψίας (right of visit and search), ὅπερ διὰ μακροχρονίου ἐθίμου καθιερώθη ἐν τῇ πρακτικῇ. Αἱ διάφοροι εὐρωπαϊκαὶ συνθῆκαι, ἀναγνωρίσασαι τὸ ἔθιμον τοῦτο, περιωρίσθησαν ἁπλῶς εἰς τὸ νὰ κανονίσωσι τὰς λεπτομερείας τοῦ τρόπου τῆς διεξαγωγῆς τῆς νηοψίας. Τὸ ἄρθρον 17 τῆς συνθήκης τῶν Πυρηναίων τῆς 7 Νοεμβρίου 1659 μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἱσπανίας ἀπετέλεσεν ἰδίως τὸ ὑπόδειγμα τῶν περὶ νηοψίας διατάξεων τῶν διαφόρων συνθηκῶν. Κατὰ τὰ κρατοῦντα ἐν τῷ ναυτικῷ πολεμικῷ δικαίῳ, ἡ νηοψία διενεργεῖται μόνον ὑπὸ τῶν πολεμικῶν σκαφῶν τῶν ἐμπολέμων κρατῶν. Τὰ ἐξωπλισμένα ἐμπορικὰ πλοῖα οὐδὲν δικαίωμα νηοψίας ἔχουσιν. Εἰς νηοψίαν ὑπόκεινται πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ πλοῖα, οὐδέτερα ἢ ἐχθρικά, ἅτινα δὲν εἶναι πολεμικά, ἀδιαφόρως τοῦ ἂν ἀνήκωσιν εἰς κράτος ἢ ἰδιώτας. Ἐξαιρετικῶς τὸ δικαίωμα τῆς νηοψίας δὲν ἀσκεῖται ἐπὶ οὐδετέρων ἐμπορικῶν πλοίων, ὁσάκις ταῦτα συνοδεύονται ὑπὸ οὐδετέρου πολεμικοῦ σκάφους. Ἡ νηοψία κατὰ κανόνα λαμβάνει χώραν ἐν ἀνοικτῇ θαλάσσῃ ἢ εἰς τὰ χωρικὰ ὕδατα τῶν ἐμπολέμων κρατῶν. Ἀλλὰ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον πολλάκις τὰ πολεμικὰ κράτη ὡδήγουν τὸ πρὸς νηοψίαν πλοῖον εἰς τὸν πλησιέστερον λιμένα, καὶ τοῦτο ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τῆς ἀνάγκης λεπτομεροῦς ἐρεύνης παρ' εἰδικοῦ τῶν μεγάλης χωρητικότητος πλοίων καὶ ἀφ' ἑτέρου λόγῳ τῆς δράσεως τῶν γερμανικῶν ὑποβρυχίων, ἡ ὕπαρξις τῶν ὁποίων καθίστα τὴν ἐν ἀνοικτῇ θαλάσσῃ νηοψίαν λίαν ἐπικίνδυνον. Ὁ νέος οὗτος τρόπος τῆς νηοψίας ἐπέφερε βεβαίως μεγάλας καθυστερήσεις εἰς τὰ δρομολόγια τῶν πλοίων τῶν οὐδετέρων, ὅπερ καὶ ἐπροκάλεσε τὴν διαμαρτυρίαν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, πρὸ τῆς ἐξόδου αὐτῶν ἐκ τῆς οὐδετερότητος, πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, ἥτις διὰ διακοινώσεων (7 Ἰανουαρίου καὶ 10 Φεβρουαρίου 1915 καὶ 24 Ἀπριλίου 1916) ἐξήγησεν ὅτι ὁ τρόπος οὗτος τῆς διεξαγωγῆς τῆς νηοψίας δὲν ἔπρεπε νὰ θεωρηθῇ ἀντικανονικός, ἀλλ' ὡς ἐπιβεβλημένη ἐκ τῆς πραγματικῆς καταστάσεως ἀνάγκη ἐφαρμογῆς καὶ συγχρονισμοῦ τοῦ περὶ νηοψίας ἐθίμου. Ἀφ' ἑτέρου τὰ δικαστήρια [...]λειῶν τῆς Ἀγγλίας («Zamora» 1916), Γαλλίας («Fereciro» 1915) καὶ Γερμανίας («Bertha» «Elisabeth» 1915) ἀνεγνώρισαν τὸν τρόπον τοῦτον τῆς νηοψίας μὴ ἀντικείμενον πρὸς τὸ ἔθιμον.

Κατὰ Μάϊον τοῦ 1917 ἐγεννήθη διαφορὰ μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ὁλλανδίας λόγῳ τῆς [...]σεως δύο ὁλλανδικῶν πλοίων, τῶν «Elve» καὶ Bernisse» ὑπὸ γερμανικῶν ὑποβρυχίων, καθ' ὃν χρόνον ταῦτα ὡδηγοῦντο ὑπὸ ἀγγλικῶν καταδρομικῶν εἰς ἀγγλικὸν λιμένα πρὸς νηοψίαν. Ἡ ὁλλανδικὴ κυβέρνησις, ἰσχυριζομένη ὅτι οὐδεὶς λόγος συνέτρεχε τῆς ὁδηγήσεως τῶν πλοίων εἰς ἀγγλικὸν λιμένα, ἐζήτει ἀποζημίωσιν. Ἀντιθέτως ἡ βρεττανικὴ κυβέρνησις ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ νηοψία νομίμως ἠδύνατο νὰ γίνῃ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς ἀνοικτῆς θαλάσσης καὶ καθίστα τὴν Γερμανίαν ὑπεύθυνον διὰ τὴν ἀποζημίωσιν τῶν ὑπὸ τῶν ὑποβρυχίων της καταβυθισθέντων ὁλλανδικῶν ἀτμοπλοίων. Ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς διενεργείας τῆς νηοψίας ἐν ἀνοικτῇ θαλάσσῃ καθιερώθη, ὅπως τὸ πρὸς ἐξέτασιν ἐμπορικὸν πλοῖον εἰδοποιῆται νὰ ἀνακόψῃ τὸν πλοῦν του δι' ἀσφαίρου βολῆς (affirming gun) βαλλομένης ὑπὸ τοῦ πολεμικοῦ σκάφους, ὅπερ δέον πρὸ τῆς εἰδοποιητικῆς ταύτης βολῆς ν' ἀναπετάσῃ τὴν ἐθνικήν του σημαίαν. Ἐν καιρῷ νυκτὸς [...] τὴν σημαίαν τοῦ πολεμικοῦ δέον νὰ τοποθετῆται καὶ φανός. Ὡς πρὸς τὴν ἀπόστασιν, ἥτις πρέπει νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ πολεμικοῦ σκάφους καὶ πλοίου, αὕτη ὡρίζετο παλαιότερον εἰς τὴν τῆς βολῆς πυροβόλου. Μόνον ἡ συνθήκη μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ρωσίας τοῦ 1787 περιώρισε ταύτην εἰς τὸ ἥμισυ. Σήμερον ὅμως, δεδομένου ὅτι τὸ σύγχρονον πυροβόλον βάλλει μέχρις 8 ναυτικῶν μιλλίων, πολλάκις δὲ καὶ περισσότερον, ἐγένετο δεκτὸν ὅτι ἡ ἀπόστασις αὕτη δέον νὰ εἶναι λογικὴ καὶ νὰ κανονίζεται ἑκάστοτε ἀναλόγως τῆς καταστάσεως τῆς θαλάσσης, τῶν καιρικῶν συνθηκῶν καὶ τῆς σοβαρότητος τῶν ὑπονοιῶν, καθότι δὲν εἶναι δυνατὸν ἡ λέμβος τοῦ πολεμικοῦ, δι' ἧς ἀποστέλλεται ὁ ἀξιωματικός, νὰ διασχίσῃ ὀκτὼ ὁλόκληρα μίλλια πρὸς ἐνέργειαν νηοψίας ἐπὶ τοῦ πλοίου. Ἐὰν τὸ οὕτω εἰδοποιηθὲν πλοῖον δὲν κρατήσῃ, βάλλεται ὀβὶς πρὸς πρῷραν τοῦ πλοίου, ἂν δὲ καὶ πάλιν τοῦτο ἀρνηθῇ νὰ ἀνακόψῃ τὸν πλοῦν του, τὸ πολεμικὸν σκάφος δικαιοῦται νὰ μεταχειρισθῇ πᾶν μέσον πρὸς σύλληψιν αὐτοῦ καὶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ κάμῃ χρῆσιν βίας. Εὐθὺς ὡς τὸ πλοῖον κρατηθῇ, εἷς ἀξιωματικὸς τοῦ πολεμικοῦ μετὰ τριῶν ἢ πολὺ ναυτῶν ἀποστέλλεται διὰ λέμβου εἰς αὐτὸ καὶ ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ πλοιάρχου τὰ ναυτιλιακὰ ἔγγραφα (νηολόγιον, ναυτολόγιον, ἡμερολόγιον, δηλωτικὸν ἐμπορευμάτων, κατάλογον ἐπιβατῶν, ναυλωτικόν, φορτωτικὰς κτλ.) πρὸς ἐξέτασιν καὶ βεβαίωσιν τῆν γνησιότητος αὐτῶν, ἰδίως τῆς ἐθνικότητος τοῦ πλοίου, τοῦ λιμένος πρὸς ὃν κατευθύνεται καὶ τῆς φύσεως καὶ ἐθνικότητος τοῦ φορτίου του. Ἐὰν ἐκ τῆς νηοψίας προκύψῃ ὅτι τοῦτο τυγχάνει οὐδέτερον καὶ δὲν παρεβίασε τὰ ἐκ τῆς οὐδετερότητος καθήκοντά του, ὁ ἀξιωματικὸς ἀποσύρεται, ἀφοῦ κάμῃ μνείαν τῆς γενομένης νηοψίας εἰς τὸ ἡμερολόγιον τοῦ πλοίου, ὅπερ ἐλεύθερον ἐξακολουθεῖ τὸν πλοῦν του. Ἐὰν ὅμως κατόπιν τῆς ἐξετάσεως, ὑπάρχουν σοβαραὶ ὑπόνοιαι περὶ λαθρεμπορίου, ὁ ἀξιωματικὸς δύναται νὰ προβῇ εἰς ἐπιθεώρησιν τοῦ φορτίου, ἐν ἀρνήσει δὲ τοῦ πλοιάρχου τὸ πλοῖον κατάσχεται. Ὡσαύτως κατάσχεται ἐὰν ἤθελεν ἐξακριβωθῇ ἡ ἐχθρικὴ ἐθνικότης τοῦ πλοίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Duboc*, Le droit de visite (1902).—*A[...]chille*, Droit Internationale Public (βιβλ. II σελ. 500 κ.ἑ.) —*A. Rolin*, Le droit moderne de le guerre (1921, βιβλ. II). —*Mirbach*, Die Völkerrechtlichen Grundsatze des Durchsuchungsrechts zur See (1903).—*Fell*, Das Durchsuchungsrecht im Seekrieg (1908). — *Jones*, Commerce in war. — *Lawrence*, Visitation and search (1858). Σ. Φ ΝΙΚΟ[...]

νηπενθὲς (τὸ) (Nepenthes) *[Bot.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *νηπενθοειδῶν*, ἢ *νηπενθιδ[...]*, περιλαμβάνον θάμνους ἢ φρύγανα ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀσίας καὶ τῆς νήσου Μαδαγασκάρης. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι τὸ *νηπενθὲς τὸ ἀποστακτήριον* (Nepenthes distillatoria) ἰθαγενὲς τῆς Κεϋλάνης, καὶ *νηπενθὲς τὸ μαδαγασκαρικὸν* (Nepenthes madagascariensis), ἰθαγενὲς τῆς ὁμωνύμου νήσου. Ἀμφότερα εἶναι θάμνοι, ὧν τὸ ὕψος κυμαίνεται μεταξὺ 0,80 μ. καὶ 1 μ. Δ. Κ[...]

νηπενθὴς (ὁ, ἡ), —ἐς (τό)· ὁ μὴ ποιῶν πένθος, λύπην, ἄλυπος, ἀβλαβής: «νηπανθές τ' ἄχολόν τε κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων» οὕτω χαρακτηρίζει ὁ Ὅμ[...]

Digitized by Google

ρος τὸ φάρμακον, τὸ ὁποῖον ἡ Ἑλένη τοῦ Μενελάου ἔβαλεν εἰς τὸν οἶνον τοῦ Τηλεμάχου, ἵνα λησμονήσῃ τὰς συμφοράς, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἐλυπεῖτο· ἡ λήθη δὲ αὕτη διετηρεῖτο ἐπὶ μίαν ἡμέραν.

νηπενθοειδῆ (τά)· ἢ ***νηπενδίδαι*** (οἱ) (Nepenthaceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα θάμνους ἢ φρύγανα ἐντομοφάγα ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀσίας καὶ τὰς νήσους Μαδαγασκάρην, Κεϋλάνην καὶ Αὐστραλίαν. Τὰ φυτὰ ταῦτα καλλιεργοῦνται ὑπὸ πολλὰς ποικιλίας διὰ τὰ ἰδιόρρυθμα πλατύτατα φύλλα των ὡς κοσμητικά. Ἕκαστον φύλλον προεκτείνεται κατὰ τὴν ραχιαίαν αὐτοῦ ἐπιφάνειαν καὶ ἀπολήγει εἰς ἀσκοειδῆ ἀπόφυσιν, εἰς τὸ στόμιον τῆς ὁποίας εἶναι προσηρτημένον φυλλῶδες περίβλημα, ὅπερ ὑψοῦται ἢ χαμηλοῦται. Ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν τοιχωμάτων τοῦ ἐν λόγῳ ἀσκιδίου ἐκκρίνεται ὑγρὸν ὑπόγλυκον, ὅπερ προσελκύει τὰ ἔντομα, ἅτινα, εὐθὺς ὡς εἰσέλθωσιν ἐντὸς τοῦ στομίου τοῦ ἀσκιδίου, συλλαμβάνονται κλείοντος τοῦ περιβλήματος καὶ διαλυόμενα ὑπὸ τοῦ ἐνυπάρχοντος ὑγροῦ χρησιμοποιοῦνται ὡς τροφὴ τῶν φυτῶν τούτων. Μοναδικὸν γένος τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶναι τὸ *νηπενθὲς* (βλ. λ.).

Δ. Ν. Π.

νηπιαγωγεῖον (τό). Ἵδρυμα παιδευτικὸν καὶ κοινωνικῆς προνοίας διὰ τὰ παιδία τῆς προσχολικῆς περιόδου ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἤτοι ἀπὸ τοῦ τρίτου μέχρι τοῦ ἕκτου ἔτους τῆς ἡλικίας των. Σκοπὸς τοῦ νηπιαγωγείου εἶναι ἡ ἁρμονικὴ ἀνάπτυξις τῶν πνευματικῶν καὶ σωματικῶν δυνάμεων τῶν παίδων, ἡ ἐν αὐτοῖς καλλιέργεια τοῦ κοινωνικοῦ συναισθήματος καὶ ἡ ἀνακούφισις τῶν ἔξω τοῦ οἴκου ἀπασχολουμένων μητέρων.

Αἱ πρῶται δειλαὶ ἀπόπειραι νηπιακῆς ἀγωγῆς καὶ περιθάλψεως ἀνάγονται εἰς τὸν ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνα. Οἶκοι ἐκθέτων καὶ ὀρφανῶν, ἄσυλα παιδικὰ ἱδρύθησαν ἤδη κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐξυπηρέτουν καὶ τὰ κατὰ τὸν ἑπόμενον αἰῶνα ἱδρυθέντα ἐν Ὁλλανδίᾳ «σχολεῖα παιγνιδίων». Τὰ ἄσυλα ὅμως ταῦτα, ἅτινα διεδόθησαν βραδύτερον καθ' ἅπασαν τὴν Γαλλίαν, ὡς καὶ τὴν Γερμανίαν, Ἀγγλίαν καὶ Σκωτίαν, ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον κοιναὶ ἀποθῆκαι, τὸ δὲ ἔργον τῶν ἐν αὐτοῖς ἐπιστατριῶν συνίστατο ἁπλῶς εἰς τὴν ἐπίβλεψιν τῶν μικρῶν. Σκοπὸς αὐτῶν ἦτο κυρίως ἡ περισυλλογὴ τῶν ἀπροστατεύτων καὶ οἰκογενειακῆς περιθάλψεως ἐστερημένων παιδίων.

Ἀπόπειρα βελτιώσεως τῆς καταστάσεως ταύτης ἐγένετο τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Γάλλου Λεβῆ Ἀλβαρὲς (1794—1870), ὀπαδοῦ τοῦ Πεσταλότσι, ὅστις ἵδρυσεν ἐν Παρισίοις τὸ πρῶτον ἵδρυμα νηπιακῆς ἀγωγῆς. Κύριος ὅμως θεμελιωτὴς τοῦ νηπιαγωγείου, ἢ τοῦ νηπιακοῦ ἢ μᾶλλον τοῦ παιδικοῦ κήπου (Kinder garten), ὅπως ὁ ἴδιος τὸ ὠνόμασεν, εἶναι ὁ *Φρειδ. Φραῖμπελ*. Ἀναχωρῶν καὶ οὗτος ἐκ τῆς ἰδέας τῆς περισυλλογῆς καὶ περιθάλψεως τῶν ἀπόρων παιδίων, ἀπέβλεψε κυρίως εἰς τὴν ριζικὴν μεταβολὴν τοῦ ὅλου ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος. Ἡ μετατροπὴ αὕτη, κατὰ τὸν Φραῖμπελ, ἔπρεπε νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τὴν ἀγωγὴν τῶν νηπίων, ἅτινα παρασκευαζόμενα καταλλήλως θὰ ἀπέβαινον ἱκανὰ νὰ προσλάβωσι καὶ νὰ ἀφομοιώσωσι τὸ ὑπὸ τοῦ σχολείου παρεχόμενον ὑλικόν. Οὕτω τὸ νηπιαγωγεῖον, κατὰ τὸν Φραῖμπελ, δὲν εἶναι ἡ κατωτάτη βαθμὶς τοῦ κυρίως σχολείου, ἀλλ' ἁπλῶς τὸ ἵδρυμα τὸ προπαρασκευάζον διὰ τὸ σχολεῖον τοῦτο καὶ ἀποτελοῦν τρόπον τινὰ τὸν ἑνωτικὸν κρίκον μεταξὺ οἰκογενείας καὶ σχολείου. Τὸ πρῶτον φραιμπελιανὸν νηπιαγωγεῖον ἱδρύθη τῷ 1840 ἐν Μπλάκενμπουργκ τῆς Θουριγγίας, παρὰ τὸ Κάϊλαου. Ὁ ὅρος ὅμως σχολεῖον ἦτο ὁ ἥκιστα ἁρμόζων διὰ τὸ ἵδρυμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἱδρυτοῦ του, τὰ παιδία ἔπρεπε νὰ ἀναπτύσσωνται κατὰ τρόπον φυσικὸν καὶ ἀβίαστον, ὅπως τὰ φυτὰ τοῦ κήπου. Οὕτω ὁ Φραῖμπελ ὠνόμασε τὸ ἵδρυμά του παιδικὸν κῆπον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἰδίου, «τὰ παιδιὰ θὰ εἶναι τὰ φυτὰ καὶ ἐγὼ ὁ κηπουρός». Τὸ παιδευτικὸν τοῦτο ἵδρυμα θὰ ἔπρεπε νὰ προσαρμόζῃ τὰς ἐνεργείας του πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς παιδικῆς φύσεως, ἡ δὲ ἐν αὐτῷ διδασκαλία θὰ ἔπρεπεν ἐπίσης νὰ ἔχῃ ὡς ἀφετηρίαν τὰς φυσικὰς τοῦ παιδίου ἐκδηλώσεις, τὰς προκαλουμένας ὑπὸ τοῦ αὐθορμήτου παιγνίου. Οὕτω ὁ Φραῖμπελ, ἔχων ὑπ' ὄψιν του τὴν ἔμφυτον ἐν τῷ παιδὶ ἀνάγκην τῆς δημιουργίας, τῆς κινήσεως καὶ τοῦ παραγωγικοῦ παιγνίου, ἐπενόησε σειρὰν ὁλόκληρον παιδευτικῶν μέσων, ἱκανῶν νὰ ἀνταποκριθῶσιν εἰς τὰς ἀνάγκας ταύτας. Ταῦτα εἶναι τὰ ἑξῆς:

1) Ἡ καλλιέργεια κηπαρίων, ἔνθα παρέχονται αἱ πρῶται ὁδηγίαι πρὸς περιποίησιν τῶν φυτῶν. Σκοπὸς τῶν ἀσκήσεων τούτων εἶναι νὰ γεννηθῇ παρὰ τῷ παιδὶ ἡ ἀγάπη τῆς φύσεως καὶ νὰ ἀναπτυχθῇ ἐν αὐτῷ ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ ἐπιμονή. 2) Ὁ συνδυασμὸς καὶ ἡ μεταμόρφωσις ὡρισμένων ἀντικειμένων, ὡς καὶ πρώτων ὑλῶν: πηλοῦ, ἄμμου κλπ. Σκοπὸς τούτων εἶναι νὰ ἀποκτήσῃ τὸ παιδίον τὴν γνῶσιν τῶν σχημάτων καὶ τῶν γενικῶν ἰδιοτήτων τοῦ σώματος καὶ τῆς ὕλης, ὡς καὶ τοῦ χειρισμοῦ ταύτης. 3) Ἡ γυμναστικὴ τῆς χειρός, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ αὕτη τὴν ἀπαιτουμένην δι' ἁπάσας τὰς ἀπασχολήσεις δεξιότητα. 4) Αἱ συνομιλίαι, τὰ ποιήματα καὶ τὰ ᾄσματα, ἅτινα, χρησιμεύοντα πρὸς ἄσκησιν τῆς λεκτικῆς ἱκανότητος, διαμορφοῦσι συγχρόνως τὴν αἴσθησιν τῆς ἀκοῆς καὶ διεγείρουσι τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον, ἐν ἄλλοις λόγοις προάγουσι τὴν ἠθικὴν ἀγωγήν. 5) Τὸ βάδισμα καὶ τὰ γυμναστικὰ παίγνια συνοδευόμενα ὑπὸ ᾀσμάτων. Ταῦτα τονοῦσι τοὺς μῦς, ἀναπτύσσουσι τὴν παρατηρητικότητα, καλλιεργοῦσι τὸ μουσικὸν συναίσθημα, τὴν διάθεσιν πρὸς τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀκρίβειαν, ρυθμίζουσι τὸ παίγνιον καὶ ἀνυψοῦσι τοιουτοτρόπως τὸ ἐπίπεδον τῶν τέρψεων. 6) Μέθοδος ἰχνογραφίας γραμμικῆς καὶ ἐγχρώμου, τῆς ὁποίας σκοπὸς εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τοῦ βλέμματος, τῆς σταθερότητος τῆς χειρός, ὡς καὶ τοῦ ἐν τῇ γενέσει του εὑρισκομένου καλλιλογικοῦ συναισθήματος. Ἐκτὸς τούτων ὁ Φραῖμπελ ἔδωκεν εἰς τὸ παιδίον πολυποίκιλον ὑλικόν, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει μὲ τὸν ὅρον δῶρα, διότι, ὡς λέγει, «τὸ παιδίον πᾶν ἀντικείμενον διδόμενον εἰς αὐτό, ὀφείλει νὰ τὸ θεωρῇ ὡς δῶρον τοῦ Δημιουργοῦ του». Τὰ δῶρα ταῦτα δίδονται εἰς τὸ παιδίον κατὰ τὴν ἑξῆς σειράν: 1) Τὸ τόπι ἢ μᾶλλον τὰ τόπια. Τὸ τόπι, μὲ τὸ ἁπλοῦν καὶ ὡραῖόν του σχῆμα, εἶναι τὸ πρῶτον ἀντικείμενον τὸ ὁποῖον δίδει ὁ Φραῖμπελ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ παιδός. Τὸ θεωρεῖ ὡς ἔμβλημα τοῦ ἀπείρου. Ὁ περιωρισμένος ὄγκος του ἐπιτρέπει εἰς τὸ νήπιον νὰ τὸ χειρίζεται εὐκόλως. Χάρις εἰς τὴν ἐλαστικότητά του δὲν πληγώνει, ἡ δὲ κινητικότης του ἀναπαριστᾷ τὴν κίνησιν. Μετ' ὀλίγον δίδονται εἰς τὸ παιδίον ἄλλα ἓξ τόπια μὲ τὰ χρώματα τῆς ἴριδος. Διὰ τοῦ ἑνὸς τοπιοῦ τὸ νήπιον ἀπέκτησεν ἤδη τὴν ἔννοιαν τῆς ἑνότητος, ἐνῷ τὰ 6 τόπια χρησιμεύουσι εἰς τὴν ἐν αὐτῷ ἐμπέδωσιν τῆς ἐννοίας τοῦ πλήθους. Ἡ σφαῖρα μυεῖ τὸν παῖδα εἰς τὰς βασικὰς ἰδιότητας τῶν ἀντικειμένων: σχῆμα, χρῶμα, ἦχος, κίνησις, ὕλη. Τὸ παιγνίδιον μὲ τὸ τόπι ἀναπτύσσει τὴν παρατηρητικότητα, ἀποτελεῖ δὲ ἄσκησιν γυμναστικῆς καὶ ἐπιδεξιότητος, ἐνῷ συγχρόνως παρέχει ἀφορμὴν εἰς ἀσκήσεις τοῦ λεκτικοῦ καὶ εἰς ποικίλα καὶ πλήρη ἐνδιαφέροντος πραγματογνωστικὰ μαθήματα. 2) Ἡ σφαῖρα, ὁ κύβος καὶ ὁ κύλινδρος ἀποτελοῦσι τὸ δεύτερον δῶρον. Ὁ Φραῖμπελ θεωρεῖ τὸ δῶρον τοῦτο ὡς ἁπτὸν παράδειγμα τοῦ μεγάλου νόμου τῆς ἐξελίξεως ἢ νόμου τοῦ συμβιβασμοῦ τῶν ἀντιθέσεως διά τινος διαμέσου. Ἡ σφαῖρα καὶ ὁ κύβος παρουσιάζουσιν ἀντιθέσεις, ὁ δὲ κύλινδρος ἀποτελεῖ τὸ μεταξὺ αὐτῶν διάμεσον. Πράγματι ἡ σφαῖρα, ὁμοία πρὸς τὸ τόπι, ἀναπαριστᾷ εἰς αὐτὸ τὴν κίνησιν καὶ τὴν ἑνότητα, ἐνῷ ὁ κύβος, μὲ τὰς ἐπιπέδους ἐπιφανείας του, εἶναι τὸ ἔμβλημα τῆς ἠρεμίας καὶ τῆς ποικιλίας ἐν ταὐτῷ. Ὁ νόμος τῆς ἀντιθέσεως εὑρίσκει ἐνταῦθα τὴν ἐφαρμογήν του. Αἱ διὰ τοῦ δώρου τούτου προκαλούμεναι ἀσκήσεις σκοπὸν ἔχουσιν, ὡς καὶ αἱ προηγούμεναι, τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παρατηρητικότητος. Τὸ παιδίον ἀποκτᾷ δι' αὐτοῦ τὴν πρώτην ἔννοιαν τοῦ νόμου, ὅστις συνενοῖ τὰ πάντα ἐν τῇ δημιουργίᾳ. Ἄρχεται ἀπὸ τὸν ὁροθετικὸν λίθον—τὴν πρώτην οἰκοδομικὴν ἄσκησιν—, ὅστις ἔχει ὡς βάσιν τὸν κύβον, ὡς κίονα τὸν κύλινδρον καὶ ὡς κορυφὴν τὴν σφαῖραν. 3) Τὸ τρίτον δῶρον, ὡς καὶ τὰ προηγούμενα, δίδεται κεκλεισμένον ἐντὸς κυβικοῦ κιβωτίου. Ἀνοίγων τὸ κιβώτιον ὁ παῖς εὑρίσκεται πρὸ κύβου τετμημένου εἰς 8 ὁμοίους κύβους. Οὕτω, εὑρίσκων τὴν ἑνότητα εἰς τὰ τμήματα τοῦ συνόλου, ἀποκτᾷ τὴν ἔννοιαν τῆς κατατμήσεως καὶ τοῦ ἀριθμοῦ. Μανθάνει κατ' ἀρχὰς νὰ διακρίνῃ τὸ ὅλον καὶ τὰ μέρη τοῦ ὅλου. Διαπιστώνει τὴν ὁμοιότητα τῶν τμημάτων πρὸς τὸ ὅλον καὶ διὰ τῆς ἐπαλλήλου τοποθετήσεως τὴν ἰσότητα ὅλων τῶν τμημάτων μεταξύ των. Μὲ τὸ τρίτον δῶρον ἄρχονται αἱ κυρίως οἰκοδομήσεις. Τὰ μαθήματα ταῦτα τῆς οἰκοδομήσεως ἀποτελοῦσι διὰ τὸν εὐφυᾶ καὶ φιλόστοργον «κηπουρὸν» μέγα παιδευτικὸν μέσον. Ἀποτελοῦσι τὸν ἄξονα τῆς φραιβελιανῆς διδασκαλίας. Ὁ παῖς δύναται νὰ ἀναπαραστήσῃ τὰς διηγήσεις τὰς ὁποίας ἤκουσεν. Οὕτω οἰκοδομεῖ τὸν οἰκίσκον τοῦ κυνός, τοῦ ὁποίου τὴν ἱστορίαν ἤκουσε πρὸ ὀλίγου, ἢ κτίζει τὴν γέφυραν ὑπὲρ τὴν ὁποίαν διέρχεται ὁ σιδηρόδρομος. Οὕτω τὸ παιδίον ἀσκεῖ τὴν ἐπιδεξιότητά του, ὀξύνει τὴν ὑπομονήν του, διδάσκεται τοὺς ὅρους καὶ τὰς συνθήκας, ὑπὸ τὰς ὁποίας εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἰσορροπία. 4) Τὸ τέταρτον δῶρον, ἐν τῷ συνόλῳ του, παρουσιάζει ἀπόλυτον ὁμοιότητα πρὸς τὸ προηγούμενον. Εἶναι κύβος τῶν αὐτῶν διαστάσεων, τετμημένος ὁμοίως εἰς ὀκτὼ ὅμοια μέρη, ὀκτὼ ὀρθογώνια παραλληλεπίπεδα ἢ πλίνθους. Ὁ πλίνθος, ὡς καὶ ὁ κύβος, παρουσιάζει ἐπίσης ἓξ ἐπιφανείας, ἀνομοίας ὅμως. Συνεπῶς αἱ ἀνὰ δύο ἴσαι ἐπιφάνειαί του παρουσιάζουσι τρεῖς διαστάσεις: μεγάλας, μικράς, μεσαίας. Τὰ νέα ταῦτα στερεὰ διὰ τῆς ποικιλίας τῶν στοιχείων των συντελοῦσιν εἰς τὴν περαιτέρω ὤθησιν τῆς μελέτης τῶν γεωμετρικῶν σχημάτων. Ἡ οἰκοδόμησις ἀποβαίνει ὁλονὲν πολυπλοκωτέρα, διότι ὁ παῖς πρέπει νὰ μάθῃ νὰ τοποθετῇ τὰς πλίνθους κατὰ διαφόρους στάσεις. 5) Τὸ πέμπτον δῶρον εἶναι κιβώτιον μεγαλύτερον τῶν προηγουμένων. Περιέχει ἐπίσης ἕνα κύβον, τετμημένον ὅμως εἰς 27 ἴσους κυβίσκους, ἐξ ὧν οἱ 21 εἶναι ὁλόκληροι, οἱ 3 τετμημένοι διὰ μιᾶς διαγωνίου, ἐνῷ οἱ ἄλλοι 3 διὰ δύο. Τὸ δῶρον τοῦτο παρέχει εἰς τοὺς μαθητὰς ἀπείρους δυνατότητας πρὸς οἰκοδόμησιν. Ἐξ αὐτοῦ ἀντλοῦσιν ἐπίσης τὰς πρώτας ἐννοίας τῆς μαθηματικῆς γεωμετρίας. 6) Τὸ ἕκτον δῶρον, ἂν καὶ ὀλιγώτερον γνωστὸν καὶ ὀλιγώτερον τοῦ προηγουμένου χρησιμοποιούμενον, δὲν εἶναι τούτου ἕνεκα καὶ ὀλιγώτερον ἐκείνου ὠφέλιμον. Ὁ κύβος εἶναι τετμημένος εἰς 27 ἐπίπεδα, ἐξ ὧν τὰ 6 εἶναι ἐπίσης τετμημένα, τὰ τρία εἰς ὕψος καὶ τρία εἰς πλάτος. Τὰ οὕτω ἐπιτυγχανόμενα σχήματα εἶναι ποικιλώτατα. Ἀναπαριστῶσιν ὡραῖα μνημεῖα, ἔπιπλα, στάβλους, ὁμάδας οἰκιῶν, μικρὰ χωρία, φρούρια, ὀχυρωματικὰ ἔργα μετὰ πύργων, πύλας μετὰ πυργίσκων κτλ.

Πρὸς τὰ ἓξ ταῦτα δῶρα συνδέονται αἱ φραιβελιαναὶ ἀπασχολήσεις, αἵτινες προκύπτουσιν ἐκ τῆς διαλύσεως τοῦ στερεοῦ εἰς ἐπιφανείας, γραμμὰς καὶ σημεῖα. Ὁ Φραῖμπελ προχωρεῖ οὕτω ἐκ τοῦ συγκεκριμένου εἰς τὸ ἀφῃρημένον: στερεόν, ἐπιφάνεια, γραμμή, σημεῖον, ἀκολουθῶν τὴν ἀντίθετον πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν γεωμετρίαν πορείαν. Ἡ πρώτη ὁμὰς περιέχει τὸ τετράγωνον (κυτίον τετραγώνων πλινθίδων, τῶν ἓξ τετραγώνων παριστώντων τὴν ὁλικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κύβου), τὸ ὀρθογώνιον, τὸ ὀρθογώνιον ἰσοσκελὲς τρίγωνον, τὸ ἰσόπλευρον τρίγωνον, τὸ ἰσοσκελὲς ἀμβλυγώνιον καὶ τὸ ὀρθογώνιον σκαληνὸν τρίγωνον. Πρὸς τὰ ἀντικείμενα ταῦτα συνδέονται κατὰ τρόπον φυσικὸν αἱ τρεῖς ἑπόμεναι ἀπασχολήσεις: τὸ δίπλωμα, τὸ κόψιμον καὶ τὸ κόλλημα τοῦ χάρτου.

Αἱ γραμμαὶ παρέχουσιν ἀφορμὰς εἰς νέας ἀπασχολήσεις: τὸ παίγνιον τῶν ξυλαρίων καὶ τῶν σχιδάκων, τὴν ὑφαντὴν ἐργασίαν καὶ τοὺς δακτυλίους. Τὸ ξυλάριον εἶναι ἡ συγκεκριμένη ἀναπαράστασις τῆς εὐθείας γραμμῆς. Τὸ παίγνιον τοῦτο, τὸ ὁποῖον προπαρασκευάζει διὰ τὴν ἰχνογραφίαν, παρέχει ἐπίσης πλείστας ἀφορμὰς διὰ τὴν ἀρίθμησιν. Ὁ σχίδαξ, μὲ τὰς διαστάσεις καὶ τὴν εὐλυγισίαν του, ἀποτελεῖ ἐπίσης μέσον χρησιμώτατον. Δύναται νὰ μεταβληθῇ εἰς καμπύλην γραμμήν, εἶναι δὲ προσφορώτατος εἰς ποικιλωτάτας συμπλεκτικὰς ἀσκήσεις. Ἡ ὑφαντὴ ἐργασία κατέχει ἔτι σπουδαιοτέραν θέσιν εἰς τὴν φραιβελιανὴν διδασκαλίαν. Ἀπασχολεῖ ἐν ταὐτῷ τὴν χεῖρα καὶ τὰς διανοητικὰς ἰδιότητας καὶ συντελεῖ εἰς τὴν σαφήνισιν τῶν ἐννοιῶν τοῦ ἀριθμοῦ, τοῦ χρώματος καὶ τοῦ σχήματος. Μὲ τοὺς δακτυλίους, ὁλοκλήρους ἢ τετμημένους, ἡ φυσιογνωμία τῆς γραμμῆς ἀλλάσσει. Τὰ σχήματα τὰ ἐπιτυγχανόμενα χάρις εἰς τὰ τμήματα τοῦ δακτυλίου, χρησιμοποιούμενα μόνα των ἢ μετὰ ξυλαρίων, συντελοῦσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ καλλιλογικοῦ αἰσθήματος καὶ διανοίγουσιν εὐρὺ στάδιον εἰς τὴν δρᾶσιν τῆς δημιουργικῆς φαντασίας.

Τὸ σημεῖον ἀναπαριστᾶται διὰ πίσων, μαργαριτῶν, κομβίων καὶ τῆς κεντητῆς ἐργασίας.

Εἶτα ἀκολουθεῖ τὸ ἄμορφον ὑλικόν: ἡ ἄμμος καὶ ἡ ἄργιλλος. Ἡ ἄμμος εἶναι πηγὴ ἀτελευτήτου τέρψεως καὶ χαρᾶς διὰ τὸ παιδίον. Τὸ νήπιον, τὸ ὁποῖον ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν του ἄμμον, δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐπιβλέψεως. Τὸ παίγνιον μὲ τὴν ἄμμον, κατευθυνόμενον μετὰ δεξιότητος, ἀποβαίνει ἐπίσης κάλλιστον μέσον διὰ τὴν προπαρασκευὴν τοῦ μαθήματος τῆς γεωγραφίας. Ἡ πλαστικὴ εἶναι ἐπίσης ἄσκησις λίαν ἐνδιαφέρουσα. Ἡ ἄργιλλος, συνεκτικωτέρα τῆς ἄμμου, διαμορφοῦται εὐκόλως εἰς σφαῖραν, κύλινδρον, κύβον, πρῖσμα, ἅτινα δύνανται νὰ ἐφαρμοσθῶσι κατὰ τὴν κατασκευὴν ὀπωρῶν, κυπέλλων, φωλεῶν, γλυκισμάτων, φιαλῶν, ἀγγείων, πίλων, οἰκιῶν, ἐπίπλων κτλ. Ἡ ἠθικὴ ἀγωγὴ εἰς τὰ φραιβελιανὰ νηπιαγωγεῖα ἐπιτυγχάνεται διὰ συνδιαλέξεων ἐπὶ θεμάτων εἰλημμένων ἐκ τοῦ παιδικοῦ περιβάλλοντος, διὰ ποιημάτων καὶ γυμναστικῶν παιγνίων συνοδευομένων ὑπὸ ᾄσματος. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Φραῖμπελ ἐτροποποίησαν κατὰ διαφόρους τρόπους τὸ σύστημα τῶν δώρων καὶ τῶν ἀπασχολήσεων. Ἐπίσης πολλοὶ ἐξ αὐτῶν κατέκρινον, δικαίως, τὸν συμβολισμόν, τοῦ ὁποίου συχνότατα κάμνει κατάχρησιν ὁ διδάσκαλός των.

Ἡ στηρίξασα ὅμως τὴν ἀγωγὴν τῶν νηπίων ἐπὶ τῶν δεδομένων τῶν συγχρόνων ψυχοφυσιολογικῶν ἐρευνῶν τῆς παιδικῆς ἡλικίας εἶναι ἡ Ἰταλὶς *Μοντεσσόρι*. Τὸ ὑπ' αὐτῆς καθιερωθὲν ἵδρυμα, τὸ «Σπίτι τοῦ παιδιοῦ» (Casa dei Bambini), διοικεῖται ὑπὸ μιᾶς διευθυντρίας, ἑνὸς ἰατροῦ καὶ μιᾶς ἐπιστατρίας. Μία τῶν πρώτων μεριμνῶν ἐν τῷ ἱδρύματι τούτῳ εἶναι ἡ παρακολούθησις τῆς σωματικῆς ἀναπτύξεως τοῦ παιδός. Πρὸς τοῦτο ἐπὶ ἀνθρωπομέτρου, ὑπ' αὐτῆς τῆς Μοντεσσόρι ἐπινοηθέντος, καταμετρεῖται κατὰ μῆνα ἡ πρόοδος τοῦ ἀναστήματος τοῦ παιδὸς καθημένου καὶ ὀρθοῦ. Ἐπὶ εἰδικοῦ ζυγοῦ ζυγίζονται ἐπίσης καθ' ἑβδομάδα τὰ παιδία γυμνά. Τὴν ζύγισιν ἀκολουθεῖ τὸ λουτρόν. Ἕτεραι ἀνθρωπολογικαὶ καταμετρήσεις, ἀφορῶσαι τὴν περίμετρον τοῦ κρανίου, τοῦ στήθους κτλ., λαμβάνουσι χώραν κατ' ἔτος. Τὰ ὑπὸ τῆς Μοντεσσόρι ἐπινοηθέντα διδακτικὰ ὄργανα, προσηρμοσμένα ἀπολύτως εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς αὐτοαγωγῆς, καθι-

Digitized by Google

στῶσι τὴν ἐπέμβασιν τῆς διδασκαλίσσης περιττήν. Ἡ εὐφυοτεχνία, μεθ' ἧς εἶναι κατεσκευασμένα τὰ ὄργανα ταῦτα, παρέχει εἰς τὸν ἀσχολούμενον μὲ αὐτὰ παῖδα τὴν δυνατότητα τοῦ ἐλέγχου ἐπὶ τῆς ἐπιτυχίας ἢ μὴ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιχειρουμένου ἔργου. Οὕτως ὁ παῖς αὐτοελεγχόμενος προχωρεῖ εἰς τὴν δημιουργίαν του ἀνεπηρεάστος οἱασδήποτε ἐξωτερικῆς ἐπεμβάσεως. Ἡ Μοντεσσόρι διὰ τῆς μεθόδου της καὶ τῶν διδακτικῶν ὀργάνων, ἅτινα ἐπενόησεν, ἐπέτυχε τὴν πλήρη ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτενεργείας τοῦ παιδός, τὴν ὁποίαν ὁ Φραῖμπελ τόσον ἐπεδίωξε, χωρὶς ὅμως τελικῶς νὰ τὴν ἐπιτύχῃ. Οὕτως, ἐνῷ εἰς τὸν «παιδικὸν κῆπον» κέντρον ὑπῆρξε καὶ παραμένει πάντοτε ἡ διδασκάλισσα, εἰς τὸ «σπίτι τῶν παιδιῶν» κέντρον εἶναι τὸ παιδί.

Ἡ Μοντεσσόρι, ὡς καὶ ὁ Φραῖμπελ, ἀποδίδει βασικὴν σημασίαν εἰς τὰς κηπουρικὰς ἐργασίας, τὴν καλλιέργειαν τῶν φυτῶν καὶ τὴν περιποίησιν τῶν ζῴων, ἐπ' αὐτῶν δὲ κυρίως βασίζει τὴν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἀγωγήν. Ἐκ τῶν χειροτεχνικῶν ἐργασιῶν τοῦ Φραῖμπελ ἀποδέχεται μόνον τὰς πλαστικὰς ἐργασίας, οὐχὶ ὅμως ὡς ὁ Φραῖμπελ, διὰ τὴν δουλικὴν ἀντιγραφὴν καὶ ἀναπαράστασιν ὡρισμένων ἀντικειμένων. Αἱ ἐλεύθεραι πλαστικαὶ ἐργασίαι, συμφώνως πρὸς τὰς περὶ ἐλευθερίας τῶν παίδων ἀντιλήψεις τῆς Μοντεσσόρι, χρησιμεύουσι πρὸς μελέτην τῆς ψυχικῆς ἀτομικότητος τοῦ παιδός, ἥτις ἐκδηλοῦται εἰς τὰς αὐθορμήτους ἐκδηλώσεις του καὶ οὐχὶ πρὸς σκοποὺς διδακτικούς. Τὸ ὑπὸ τῆς Μοντεσσόρι προκρινόμενον εἶδος πλαστικῶν ἐργασιῶν εἶναι ἡ ἀγγειοπλαστική. Τὴν αὐτὴν ἀρχὴν τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ παιδὸς ἐφαρμόζει το «σπίτι τῶν παιδιῶν» καὶ διὰ τὴν γυμναστικὴν ἢ τὰς μυϊκὰς ἀσκήσεις, ὅπως γενικῶς αὕτη χαρακτηρίζεται. Ἡ Μοντεσσόρι κηρύσσεται ἐναντίον τῆς κατὰ παράδοσιν γυμναστικῆς, ἥτις καταστέλλουσα τὰς αὐθορμήτους κινήσεις τοῦ παιδὸς ἐπιβάλλει εἰς αὐτὸν ἄλλας αὐθαιρέτους, ἐπὶ οὐδενὸς φυσιολογικοῦ κριτηρίου βασιζομένας. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς γυμναστικῆς βασίζεται, κατὰ τὴν Μοντεσσόρι, ἐπὶ τοῦ καταναγκασμοῦ. Ἡ γυμναστικὴ πρέπει νὰ ἀποτελῇ σειρὰν ἀσκήσεων οὐχὶ βιαίων, αἵτινες συντελοῦσιν εἰς τὴν κανονικὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυσιολογικῶν κινήσεων τοῦ παιδός. Τέλος, αἱ μυϊκαὶ αὗται ἀσκήσεις σκοπὸν ἔχουσι νὰ ἐξασκήσωσι τὸ παιδίον εἰς τὸ νὰ ἰσορροπῇ, νὰ ἁρμονίζῃ τὰς κινήσεις καὶ τὰς χειρονομίας του κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν συνήθων ἐνεργειῶν (ἔνδυσις, κόμβωμα κτλ.) καὶ νὰ χειρίζεται μετὰ δεξιότητος καὶ χάριτος τὰ διάφορα ἀντικείμενα, ὡς καὶ τὰ παιγνίδιά του. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὴν καινοτομίαν εἰς τὸ σύστημα τῆς Μοντεσσόρι εἶναι ἡ ἐπιμονή της εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀγωγῆς τῶν αἰσθήσεων καὶ τὸ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπινοηθὲν διδακτικὸν ὑλικόν. Τὸ ὑλικὸν τοῦτο, ἀπηλλαγμένον ἐντελῶς τοῦ συμβολισμοῦ τῶν φραιβελιανῶν δώρων, εἶναι ἀπολύτως προσηρμοσμένον πρὸς τὴν χειριστικὴν ἱκανότητα τῶν μικρῶν, ἀποτελεῖ δὲ δι' αὐτὰ πηγὴν ἀληθοῦς τέρψεως. Τὸ διὰ τὴν ἀγωγὴν τῆς ἁφῆς ὑλικὸν περιλαμβάνει: α) μικρὰν ὀρθογώνιον σανίδα λίαν ἐπιμήκη, χωριζομένην εἰς δύο ὀρθογώνια, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον εἶναι ἐπεστρωμένον διὰ χάρτου Μπριστὸλ ἐξαιρετικῆς λειότητος, ἐνῷ τὸ δεύτερον δι' ὑελοχάρτου· β) παρομοίαν σανίδα φέρουσαν ἐπ' αὐτῆς ἐναλλὰξ ταινίας χάρτου λείου καὶ ὑελοχάρτου· γ) ἑτέραν σανίδα παρομοίαν πρὸς τὰς δύο προηγουμένας, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶναι ταξιθετημέναι ταινίαι ὑελοχάρτου κατὰ σειρὰν παχύτητος κόκκων· δ) μικρὰν σανίδα, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶναι ἐπίσης ταξιθετημέναι ταινίαι χάρτου κατὰ σειρὰν λειότητος, ἀπὸ τοῦ περγαμηνοῦ μέχρι τοῦ λείου χάρτου Μπριστὸλ τῆς πρώτης σανίδος. Ἐπὶ τοῦ ὑλικοῦ τούτου ἀσκοῦνται τὰ παιδία εἰς τὴν ἐπίψαυσιν, κατ' ἀρχὰς μὲ ὀφθαλμοὺς ἀνοικτοὺς καὶ εἶτα κλειστούς. Οἱ μαθηταὶ προσοικειοῦνται εὐκόλως εἰς τὴν ἄσκησιν ταύτην, ἐξασκοῦντες οὕτω τὴν ἁφήν των καὶ ἀποβαίνοντες ἱκανοὶ εἰς τὸ νὰ διακρίνωσι τὰς διαφορὰς μεταξὺ ρικνῶν καὶ λείων ἐπιφανειῶν. Τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα ἐπιτυγχάνεται καὶ διὰ τριῶν συλλογῶν, ἀποτελουμένων ἐκ χάρτου λείου, ὑελοχάρτου καὶ ὑφασμάτων, τοποθετουμένων ἐντὸς εἰδικοῦ κυτίου ἐκ ναστοχάρτου ὑπὸ μορφὴν μικροῦ ἑρμαρίου. Τὰ παιδία ἀσκούμενα τοποθετοῦσι ταῦτα κατὰ σειρὰν ἀπὸ τοῦ πλέον ρικνοῦ μέχρι τοῦ ἐλάχιστα ρικνοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ ὀλιγώτερον λείου μέχρι τοῦ ἀπολύτως λείου.

Διὰ τὴν ἀγωγὴν τῆς στερεογνωστικῆς αἰσθήσεως ἢ τῆς ἀντιλήψεως τῶν σχημάτων χρησιμεύουσιν οἱ μικροὶ κύβοι καὶ οἱ πλινθίσκοι τοῦ Φραῖμπελ. Κατ' ἀρχὰς ἐφιστᾶται ἡ προσοχὴ τοῦ παιδὸς ἐπὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ σχήματος τῶν δύο τούτων στερεῶν, εἶτα δὲ προκαλεῖται νὰ ψηλαφήσῃ ταῦτα ἐπισταμένως μὲ ὀφθαλμοὺς ἀνοικτούς. Κατόπιν τούτου προκαλεῖται ὁ μαθητὴς νὰ θέσῃ τοὺς μὲν μικροὺς κύβους δεξιόθεν αὐτοῦ, τὰς δὲ πλινθίδας ἀριστερόθεν, ἐπιψαύων αὐτοὺς πάντοτε καὶ μάλιστα χωρὶς νὰ τοὺς βλέπῃ. Ἐν τέλει ὁ μαθητὴς ἐπαναλαμβάνει τὴν ἄσκησιν μὲ κλειστοὺς ὀφθαλμούς.

Διὰ τὴν ἀγωγὴν τῆς ὁράσεως ἡ Μοντεσσόρι χρησιμοποιεῖ διαφόρους μεθόδους, ἐξ ὧν ἡ μία εἶναι ἡ τῆς ἐναρμογῆς τῶν στερεῶν. Χρησιμοποιούμενα πρὸς τοῦτο μέσα εἶναι τρία ὑποστηρίγματα ξύλινα, παρουσιάζοντα ἀπόλυτον ὁμοιότητα πρὸς ἐκεῖνα, ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ φαρμακοποιοὶ ἐναποθέτουσι τὴν συλλογὴν τῶν σταθμῶν των. Ἕκαστον τῶν ὑποστηριγμάτων τούτων φέρει ἐπ' αὐτοῦ, ἐντὸς τῶν ἀντιστοίχων κοιλωμάτων, δέκα ξυλίνους κυλίνδρους, ὁμοίους ἐπίσης πρὸς τὰ σταθμὰ τῶν φαρμακοποιῶν. Οἱ κύλινδροι τοῦ πρώτου ὑποστηρίγματος ἔχουσιν ἅπαντες τὸ αὐτὸ ὕψος, πλὴν διαφορετικὰς διαμέτρους. Οἱ τοῦ δευτέρου, ἀντιθέτως, ἅπαντες εἶναι τῆς αὐτῆς διαμέτρου, διαφόρου ὅμως ὕψους, ἐνῷ οἱ τοῦ τρίτου διαφέρουσι μεταξύ των κατὰ τὸ ὕψος καὶ τὴν διάμετρον. Ἡ ἄσκησις ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ὁ παῖς κατόπιν ἀναμίξεων τῶν κυλίνδρων καὶ τῶν τριῶν ὑποστηριγμάτων καλεῖται νὰ ἐφαρμόσῃ αὐτοὺς εἰς τὰ ἀντίστοιχα κοιλώματα. Τοιουτοτρόπως ὁ παῖς μανθάνει νὰ διακρίνῃ τὰ ἀντικείμενα εἰς τὸ πάχος, ὕψος καὶ τὸ μέγεθος αὐτῶν. Ἡ ἄσκησις αὕτη ἐπαναλαμβάνεται βραδύτερον καὶ μὲ κλειστοὺς ὀφθαλμούς.

Διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν χρωμάτων χρησιμεύουσιν: α) ὑφάσματα μονόχροα, ἐντόνου χρωματισμοῦ μετὰ ραβδώσεων, τετραγώνων σχεδιασμάτων (σκωτσέζικα), ἢ πεποικιλμένα δι' ἀνθέων, διάστικτα κτλ. β) πλαγγόνες ἐκ ρακῶν ποικιλωτάτων κατὰ τὸ δυνατὸν χρωματισμῶν, γ) σφαῖραι μάλλιναι, μονόχροοι, ἐντόνου ὅμως πάντοτε χρωματισμοῦ. Τὸ διδακτικὸν ὅμως ὑλικὸν διὰ τὴν ἐξάσκησιν τῆς χρωματικῆς αἰσθήσεως εἶναι διάφορον. Πρὸς τοῦτο χρησιμεύουσι κυρίως πλακίδια, περὶ τὰ ὁποῖα περιτυλίσσονται νήματα ἐκ μαλλίου ἢ μετάξης. Ὑπάρχουσιν ὀκτὼ κύρια χρώματα, εἰς ἕκαστον τῶν ὁποίων ἀντιστοιχοῦσιν ὀκτὼ βαθμιαῖαι ἀποχρώσεις, ἀπὸ τοῦ ἀνοικτοῦ μέχρι τοῦ βαθέος. Τὰ 64 ταῦτα χρώματα (πηνία) λαμβάνονται εἰς διπλοῦν, οὕτω δὲ τὸ ὅλον σύστημα ἀποτελεῖται ἐξ 128 πηνίων, τοποθετουμένων ἐντὸς κυτίων. Ἕκαστον τῶν κυτίων τούτων εἶναι διῃρημένον εἰς 8 ἴσας θήκας, ἐντὸς τῶν ὁποίων εἶναι ταξιθετημέναι κατὰ βαθμὸν ἐντάσεως αἱ 8 ἀποχρώσεις ἑκάστου χρώματος. Ἡ διδασκάλισσα τοποθετεῖ ἐπὶ τῆς τραπέζης πρὸ τοῦ μαθητοῦ τρία ἐκ τῶν ἐντόνων χρωμάτων, ὡς τὸ ἐρυθρόν, τὸ κυανοῦν καὶ τὸ κίτρινον, εἰς διπλοῦν. Εἶτα, ἐπιδεικνύουσα τὸ ἓν ἐξ αὐτῶν, προσκαλεῖ αὐτὸν ὅπως ἀναζητήσῃ μεταξὺ τῶν ἄλλων τὸ ἀντίστοιχον. Τούτου ἐπιτευχθέντος προσκαλεῖται καὶ πάλιν ὁ μαθητής, ὅπως κατατάξῃ τὰ 6 πηνία εἰς στήλην ἀνὰ δύο τοῦ αὐτοῦ χρώματος. Ἡ διδασκάλισσα αὐξάνει βαθμηδὸν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης πηνίων, οὕτως ὥστε ἐν τέλει ὁ μαθητὴς ἔχει πρὸ αὐτοῦ καὶ τὰ 8 χρώματα, ἤτοι τὰ 16 πηνία. Τότε ἡ διδασκάλισσα ἐπιδεικνύει εἰς τὸν μαθητὴν τὰ ὀλιγώτερον ἔντονα χρώματα, ὡς τὸ ἰόχρουν, τὸ κίτρινον καὶ τὸ πορτοκαλλόχρουν. Συνεχίζουσα τὴν ἄσκησιν θέτει ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ παιδὸς δύο ἢ τρία πηνία τοῦ αὐτοῦ χρώματος, διαφόρου ὅμως ἐντάσεως, κατατάσσουσα ταῦτα κατὰ σειρὰν ἀποχρώσεως, ἀπὸ τοῦ ἀνοικτοῦ μέχρι τοῦ βαθέος. Εἶτα, ἀναμιγνύουσα τὰς 8 ἀποχρώσεις τῶν δύο χρωμάτων, αἴφνης τοῦ ἐρυθροῦ καὶ τοῦ κυανοῦ, προτρέπει τὸν μαθητὴν νὰ χωρίσῃ τὰς ὁμάδας καὶ νὰ κατατάξῃ αὐτὰς κατὰ σειρὰν ἀποχρώσεων. Ἐν τέλει, αὐξάνουσα τὰς δυσκολίας, ἀναμιγνύει τὰς ἀποχρώσεις συγγενῶν χρωμάτων, ὡς τοῦ κυανοῦ καὶ τοῦ ἰόχρου, ἢ τοῦ κιτρίνου καὶ τοῦ πορτοκαλλόχρου, καὶ προτρέπει αὖθις τὸν μαθητὴν νὰ ἐπιτύχῃ τὴν κατὰ σειρὰν ἀποχρώσεων ταξιθέτησιν. Ἡ χρῆσις τῶν πλακιδίων τούτων δύναται νὰ ποικιλθῇ ἐπ' ἄπειρον. Ἡ ἄσκησις πάλιν τῆς διαφορικῆς ἀντιλήψεως τῶν σχημάτων γίνεται διὰ τῆς ἐναρμογῆς πλακιδίων ἀναπαριστώντων ἅπαντα τὰ γεωμετρικὰ σχήματα ἐντὸς ἀντιστοίχων πλαισίων καὶ οὕτω καθεξῆς.

Μία τῶν ἰδιοτυπωτέρων ἐπινοήσεων τῆς Μοντεσσόρι εἶναι καὶ τὸ λεγόμενον «μάθημα τῆς σιωπῆς». Τὰ παιδία προσκαλοῦνται ὑπὸ τῆς διευθυντρίας εἰς σιωπήν. Συνήθως ὅμως τὸ σύνθημα τῆς σιωπῆς δίδει ἡ ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος διὰ μεγάλων στοιχείων γεγραμμένη λέξις: σιωπή. Τὰ παιδία, ἔχοντα προσηλωμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος, παύουσι θορυβοῦντα καθ' οἱονδήποτε τρόπον. Κάθηνται ἀκίνητα εἰς τὰ τραπεζάκια των. Καὶ τὰ μικρότερα, τὰ ἀγνοοῦντα ἀνάγνωσιν, παρασυρόμενα ἀπὸ τὸ κῦμα τῆς σιωπῆς, κάθηνται καὶ αὐτὰ ἀκίνητα καὶ παρατηροῦντα τὴν μαγικὴν λέξιν. Ἡ διευθύντρια ἵσταται παρὰ τὸν πίνακα εἰς στάσιν καὶ ἔκφρασιν καταπραϋντικῆς ἠρεμίας. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀκούεται ἡ σιγανὴ καὶ ὁλονὲν σιγανωτέρα φωνή της: «Περισσότερη σιωπή!... Ἀκόμα πιὸ πολλή... Ἀκούω τὴν μυῖγα νὰ πετᾷ... Ἀκούω τὸ κουνούπι». Ἡ σιωπὴ ἐντείνεται, ἀποβαίνει ἀπόλυτος, εἰς τρόπον ὥστε ἡ αἴθουσα νὰ παρέχῃ τὴν ἐντύπωσιν χώρου ἐντελῶς κενοῦ. Τότε ἡ διευθύντρια μεταβαίνουσα ἀθορύβως ἀπὸ παράθυρον εἰς παράθυρον, κλείει τὰ παραθυρόφυλλα. Τὸ σκιόφως ἐπιτείνει τὴν σιωπήν. Τὰ παιδία κατόπιν παραγγέλματος τοποθετοῦσι τὰς παλάμας ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ κλίνουσιν ἐλαφρῶς τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ τραπεζάκι. Ἡ διευθύντρια κατευθύνεται τότε ἀθορύβως πρὸς τὸ παρακείμενον δωμάτιον, ὁπόθεν μετ' ὀλίγον ἀκούεται ἀ[illegible]νος, ἀπολύτως σιγανὴ ἡ φωνή της, διαρθροῦσα τὸ ὄνομα ἑνὸς τῶν μαθητῶν: Λα-λά-κη. Τὸ παιδὶ ὑψώνει ἀργὰ τὴν κεφαλήν, ἀποσύρει τὰς χεῖρας ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ προχωρεῖ ἀκροποδητὶ πρὸς τὸ μέρος ἀπὸ τὸ ὁποῖον προῆλθεν ἡ φωνή, διὰ νὰ ριφθῇ χαρούμενον εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἀναμενούσης αὐτὸ διευθυντρίας. Ἐπακολουθεῖ διαδοχικῶς ἡ ἀναφώνησις καὶ τῶν λοιπῶν ὀνομάτων τῶν παιδίων καὶ οὕτω λήγει ἡ ἄσκησις ἡ διαρκέσασα περὶ τὰ 6—7 λεπτά. Τὸ μάθημα τοῦτο χρησιμοποιεῖται ἐπίσης καὶ διὰ τὴν ἀγωγὴν τῆς ἀκοῆς καὶ τῆς διακρίσεως τῆς ὀξύτητος τῶν ἤχων καὶ τῶν θορύβων.

Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ, ἀπὸ φραιβελιανῆς πάντοτε ἀπόψεως, ἀπόκλισιν ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ σκοποῦ τοῦ νηπιαγωγείου, εἶναι ἡ διδασκαλία τῆς γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως, ὡς καὶ τῶν στοιχείων τῆς ἀριθμητικῆς, ἅτινα ἡ Μοντεσσόρι εἰσήγαγεν εἰς τὸ «σπίτι τῶν παιδιῶν». Καὶ ὅμως ἡ Μοντεσσόρι, διὰ νέας ὅλως μεθόδου καὶ τῆς ἐπινοήσεως διδακτικοῦ ὑλικοῦ, ἐπέτυχεν οὐ μόνον νὰ παρακάμψῃ τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας παρουσιάζει ἡ διδασκαλία τῆς γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως εἰς παιδία καὶ ἄνω τῶν 6 ἐτῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ καταστήσῃ τὴν ἐπίδοσιν ταύτην ἐπιθυμητὴν καὶ προσφιλῆ εἰς παιδία μόλις 4 ἐτῶν. Ἡ μέθοδος αὕτη περιλαμβάνει τοὺς ἑξῆς τρεῖς χρόνους: α') ἀσκήσεις τεινούσας νὰ προκαλέσωσι τὸν μυϊκὸν μηχανισμὸν διὰ τὸ κράτημα καὶ τὸν χειρισμὸν τοῦ ὀργάνου τῆς γραφῆς. β') Ἀσκήσεις τεινούσας νὰ προκαλέσωσι τὴν ὀπτικὴν-μυϊκὴν εἰκόνα τῶν γραμμάτων καὶ νὰ ἀποκαταστήσωσι τὴν μυϊκὴν μνήμην τῶν κινήσεων, τὴν ἀναγκαιοῦσαν διὰ τὴν γραφήν. γ') Ἀσκήσεις διὰ τὴν σύνθεσιν λέξεων. Τὸ «σπίτι τῶν παιδιῶν» ἀποτελεῖ ἀναμφιβόλως μεγίστην συμβολὴν εἰς τὴν ἔρευναν καὶ τὴν ἀγωγὴν τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Τὸ σύστημα τῆς Μοντεσσόρι διεδόθη εἰς ἅπαντα σχεδὸν τὸν πεπολιτισμένον κόσμον.

Αἱ σήμερον ἐπικρατοῦσαι ἐπὶ τῆς μελλοντικῆς διαμορφώσεως τοῦ νηπιαγωγείου ἀπόψεις εἶναι αἱ ἑξῆς: α') Ὀρθόδοξος προσήλωσις εἰς τὸν «νηπιακὸν κῆπον», ὡς οὗτος διεμορφώθη ὑπὸ τοῦ Φραῖμπελ καὶ τῶν ὀπαδῶν του. Ἀρνητικὴ στάσις ἀπέναντι τῆς μοντεσσορείου μεθόδου, ἥτις, ὡς ἰσχυρίζονται, οὐδὲν τὸ νέον προσέφερεν εἰς τὴν νηπιακὴν ἀγωγήν. β') Ἀπόλυτος προτίμησις τοῦ «σπιτιοῦ τῶν παιδιῶν», ὡς βασιζομένου ἐπὶ τῶν νεωτάτων μεθόδων τῆς ἐπιστήμης τοῦ παιδός: πλήρης ἐφαρμογὴ τῆς μεθόδου Μοντεσσόρι. γ') Συνδυασμὸς τῶν δύο συστημάτων Φραῖμπελ-Μοντεσσόρι. Τὸ νηπιαγωγεῖον ἦτο ἀνέκαθεν καὶ παραμένει μέχρι σήμερον κατὰ μέγα μέρος ἵδρυμα ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας. Ἡ συμβολὴ τοῦ κράτους μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἤρξατο γινομένη αἰσθητή. Παρ' ἡμῖν ἡ ἱστορία τῆς νηπιακῆς ἀγωγῆς εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὸ ὄνομα τῆς Αἰκ. Λασκαρίδου, ἱδρυτρίας πλείστων νηπιαγωγείων φραιβελιανοῦ τύπου καὶ τοῦ διδασκαλείου τῶν νηπιαγωγῶν τοῦ λειτουργοῦντος νῦν ἐν Καλλιθέᾳ. Τὰ νῦν ἐν Ἑλλάδι λειτουργοῦντα εὐάριθμα νηπιαγωγεῖα ὀφείλονται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν. Περισσότερα σχετικῶς ἱδρύθησαν εἰς τὴν Βόρειον Ἑλλάδα, ἔνθα ὅμως ἐπιδιώκουσι σκοπὸν κυρίως ἐθνικὸν-γλωσσικόν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Αἰκ. Λασκαρίδου*, Τὸ Φροεβελιανὸν σύστημα (ἔκδ. β' 1918). —*Gabriel Compeyré*, Fröbel et les jardins d'enfants. —*I. Prüger*, Kleinkinder Pädagogik [illegible] ἔκδ. 1923).

νηπιαγωγὸς (ἡ)· ἡ διδάσκουσα εἰς τὰ διὰ νήπια, ἤτοι παιδία τεσσάρων ἕως ἓξ ἐτῶν, λειτουργοῦντα νηπιαγωγεῖα διδασκάλισσαι.

—*[Ἐγκυκλ.]* Αἱ νηπιαγωγοὶ (νόμος 4397) μορφώνονται ἐπὶ τετραετίαν εἰς εἰδικὰ ἐκπαιδευτήρια, τὰ διδασκαλεῖα νηπιαγωγῶν, εἰς ἃ εἰσάγονται μαθήτριαι κεκτημέναι ἀπολυτήριον τῆς ἕκτης τάξεως δημοτικοῦ σχολείου (νόμος 4367). Ἀποτελοῦν ἰδίαν κατηγορίαν τοῦ προσωπικοῦ τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, εἰς ἣν καὶ ὑπάγονται διοικητικῶς, με ἰδίαν βαθμολογικὴν κλίμακα, κατωτέραν τῆς τῶν δημοδιδασκάλων, ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ τοῦ γραφέως β' τάξεως μέχρι τοῦ γραμματέως β' τάξεως (νόμος 4374). Ὑπηρετοῦν ἐν τῷ κράτει νηπιαγωγοὶ ὑπὲρ τὰς πεντακοσίας.

νηπιάζω· φέρομαι ὡς νήπιον, ἀνοηταίνω.

νηπιακός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ νήπιον, ὁ τοῦ νηπίου: «νηπιακὴ ἡλικία».

— **νηπιακὸς κῆπος.** Οὕτως ἀπεδόθη ὁ γερμανικὸς ὅρος Kindergarten («παιδικὸς κῆπος»), διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Φραῖμπελ ὠνόμασε τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθὲν σχολεῖον νηπιακῆς ἀγωγῆς (βλ. νηπιαγωγεῖον).

νηπιοβαπτισμὸς (ὁ). Καλεῖται οὕτω ἡ κατὰ τὴν νηπιακὴν ἡλικίαν παροχὴ τοῦ βαπτίσματος. Περὶ τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ ἐνδείξεις μόνον ἔχομεν ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, ἐν τοῖς χωρίοις ἐκείνοις ἔνθα γίνεται λόγος περὶ βαπτίσματος ὁλοκλήρων οἴκων (ἐν Φιλίπποις **ὁ οἶκος τοῦ** δεσμοφύλακος

Digitized by Google

Μαρμάρινον τεμάχιον ζῳοφόρου ἐφ' οὗ παράστασις Νηρηΐδων καὶ Τριτώνων ἐπὶ θαλασσίων τεράτων.
['Εθνικὸν 'Αρχαιολ. Μουσεῖον.]

καὶ ἐν Καισαρείᾳ ὁ οἶκος τοῦ Κορνηλίου. Πράξ. Ι', 2· ΙΣΤ' 31, 34· καθὼς καὶ ἐν Κορίνθῳ ὁ Στεφανᾶ οἶκος. Α' Κορινθ. Α', 16). Οἱ πατέρες ὅμως ἐνωρίτατα μαρτυροῦσι περὶ τῆς τοιαύτης πράξεως τῆς Ἐκκλησίας. Πρῶτος ὁ Εἰρηναῖος (Κατὰ αἱρέσεων ΙΙ, 39 ἢ 22) ὁμιλεῖ περὶ ἀναγεννήσεως τῶν παιδίων καὶ τῶν νηπίων, ὑπεμφαίνων ὅτι καὶ αὐτὸς εἰς νηπιακὴν ἡλικίαν ἔλαβε τὸ βάπτισμα. Ὁ δὲ Τερτυλλιανός, μολονότι προσωπικῶς φαίνεται διαφωνῶν πρὸς τὴν παροχὴν τοῦ βαπτίσματος εἰς τὰ νήπια, ἐν τούτοις μαρτυρεῖ περὶ ταύτης ὡς περὶ κοινῆς πράξεως τῆς Ἐκκλησίας, χωρὶς νὰ ὑποδηλοῖ ὅτι αὕτη ἀπετέλει καινοτομίαν ἄγνωστον εἰς τοὺς παλαιοτέρους χρόνους (De bapt. 18). Τέλος ὁ μὲν Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρείας ὁμιλεῖ περὶ «τῶν ἐξ ὑδάτων ἀνασπωμένων παιδίων» (Παιδαγωγ. ΙΙΙ, 11), ὁ δὲ Ὠριγένης πολλαχοῦ ποιεῖται λόγον περὶ τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ ὡς περὶ καθολικῆς συνηθείας τῆς Ἐκκλησίας, ἐξ αὐτῶν τῶν χρόνων τῶν ἀποστόλων κρατησάσης ('Ομιλ. Η' εἰς τὸ Λευϊτικὸν καὶ 'Ομιλία ΙΔ' εἰς τὸν Λουκᾶν καὶ Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους βιβλ. Ε' 6).

Δογματικῶς ὁ νηπιοβαπτισμὸς ἐκζητεῖται ὡς ἀπαραίτητος ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τοῦ ν' ἀπαλλαγῶσι τὰ νήπια τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, εἰς τὸ ὁποῖον ἤδη ἀπ' αὐτῆς τῆς συλλήψεως καὶ κυοφορίας ὑποβάλλεται πᾶς τις, ὡς ἀπόγονος τοῦ Ἀδάμ, τῆς διὰ τῶν μυστηρίων χάριτος, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας, μεταδιδομένης καὶ εἰς τὰ νήπια, ἀφοῦ παρ' αὐτῶν οὐδεμία ἀντίστασις ἢ ἄρνησις ἢ ἄλλο κώλυμα ἀντιτάσσεται πρὸς μετάληψιν αὐτῆς. Π. Ν. Τ.

νηπιόθεν· ἐπίρρ. ἐκ νηπιακῆς ἡλικίας.

νηπιοκομεῖον (τό)· ὁ τόπος, τὸ κατάστημα, ὅπου γίνεται φροντὶς περὶ τῶν νηπίων, βρεφοκομεῖον.

νηπιοκομία (ἡ)· ἡ τέχνη, ἡ εἰδικὴ ἄσκησις εἰς τὴν περιποίησιν τῶν νηπίων.

νηπιοκομικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς νηπιοκομίαν, ὁ τῆς νηπιοκομίας: «νηπιοκομικὸς σταθμός».—Ἐπίρρ. ***νηπιοκομικῶς***.

— **νηπιοκομικὸς *σταθμός***· βλ. λ. *βρεφοκομικὸς σταθμός*.

νηπιοκόμος (ὁ, ἡ)· ὁ εἰδικῶς ἠσκημένος εἰς τὴν περιποίησιν τῶν νηπίων, βρεφοκόμος.

νηπιοκτονία (ἡ)· φόνος νηπίου, βρεφοκτονία.

νηπιοκτόνος (ὁ, ἡ)· ὁ φονεύσας νήπιον, βρεφοκτόνος.

«Νηπιολογία» (La Nipiologia). Τριμηνιαία ἰταλικὴ ἐπιστημονικὴ ἐπιθεώρησις τῶν διεθνῶν μελετῶν ἐπὶ τῆς πρώτης παιδικῆς ἡλικίας. Ἐκδίδεται ἐν Νεαπόλει ἀπὸ τοῦ 1915 ὑπὸ τοῦ οἴκου Α. Tocco.

νήπιον (τό)· τὸ μὴ λαλοῦν καὶ μὴ φρονοῦν ἀκόμη παιδίον, τὸ βρέφος· || μεταφ. ἐπὶ ἀνθρώπου ἀφελοῦς, μὴ ἐμβαθύνοντος εἰς τὰ πράγματα: «αὐτὸς εἶναι νήπιον, τίποτε δὲν ἐννοεῖ ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν συμβαινόντων».

νήπιος, *—α, —ον*· ὁ μὴ λαλῶν καὶ φρονῶν, ἀνόητος, μωρός, ἄκριτος· παροιμ. «παθὼν δέ τοι νήπιος ἔγνω» ὁ ἀνόητος πρέπει νὰ πάθῃ διὰ νὰ ἐννοήσῃ· || *νήπιον* (τό)· ὡς οὐσ. (βλ. λ.).

νηπιότης, *—ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα, ἡ κατάστασις τοῦ νηπίου, μωρία, ἀφροσύνη.

νηπιώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς νήπιον, ὁ σκεπτόμενος ὡς νήπιον· || ὁ εὑρισκόμενος ἐν ἀρχῇ ἔτι, στοιχειώδης: «ἡ βιομηχανία εἶναι νηπιώδης».—Ἐπίρρ. ***νηπιωδῶς***.

Νήργιλος. Ἀνατολικὴ θεότης (βλ. *Νεργάλ*.).

Νηρεὺς *[Μυθολ.]*. Θαλάσσιος θεὸς «ἅλιος γέρων» παρ' Ὁμήρῳ, ὁ πρεσβύτερος υἱὸς κατὰ τὸν Ἡσίοδον (Θεογ. 233) τοῦ Πόντου καὶ τῆς Γαίας, γεννήσας ἐκ τῆς Δωρίδος, θυγατρὸς τοῦ Ὠκεανοῦ, πεντήκοντα θελκτικωτάτας θυγατέρας, μετὰ τῶν ὁποίων κατοικεῖ εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, ἰδίως δὲ τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Παρίσταται ὡς μειλίχιος γέρων, ἔχων τὸ δῶρον τῆς μαντικῆς καὶ τὴν δύναμιν νὰ μεταμορφοῦται κατὰ βούλησιν. Οὕτω προεῖπεν εἰς τὸν Πάριν τὴν καταστροφὴν τῆς Τροίας, εἰς δὲ τοὺς περὶ τοῦ Ἡρακλέους μύθους ἐμφανίζεται ὡς Πρωτεὺς εἰς τὴν Ὀδύσσειαν, καὶ εἰς τὰς περὶ Ἀργοναυτῶν διηγήσεις ὡς *Γλαῦκος*.

Ἐν τῇ τέχνῃ ἀπεικονίζεται ἐπίσης ὡς γέρων καθήμενος ἐπὶ θαλασσίου ἅρματος, κρατῶν ἄλλοτε κώπην καὶ ἄλλοτε σκῆπτρον ἢ ῥάβδον. Ἐνίοτε φέρει εἰς τὸν πώγωνα, τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἰς τὸ στῆ-

Ἡ πάλη τοῦ Νηρέως μετὰ τοῦ Ἡρακλέους κατὰ ἀγγειογραφίαν.

θος φύκη ἀντὶ τριχῶν. Ἐπί τινος μελανομόρφου ἀττικοῦ ἀγγείου, τοῦ τέλους τοῦ ΣΤ' π. Χ. αἰῶνος, ἀπεικονίζεται ὡς γέρων πολεμῶν κατὰ τοῦ Ἡρακλέους, ὅστις «συλλαβὼν αὐτὸν κοιμώμενον καὶ παντοίας ἐναλλάσσοντα μορφὰς ἔδεσε καὶ οὐκ ἔλυσε πρὶν ἢ μαθεῖν παρ' αὐτοῦ ποῦ τυγχάνοιεν τὰ μῆλα τῶν Ἑσπερίδων» (*Ἀπολλοδ*. ΙΙ, 5 11). Α. Θ. Σ.

—**«Νηρεύς»**. Ὄνομα ἑλληνικοῦ ὑποβρυχίου τύπου «*Γλαῦκος*» (βλ. λ.).

νηρηΐδαι (Nereidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πολυχαιτῶν*, περιλαμβάνουσα μικροὺς θαλασσίους σκώληκας πανταχοῦ ἀπαντῶντας καὶ ἐκ διαφόρων ὑδροβίων ζῴων καὶ φυτῶν τρεφομένους. Γνωστότερον γένος εἶναι ἡ *νηρηΐς* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

νηρηΐνη (ἡ) (Nerine) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀμαρυλλιδοειδῶν* ἢ *ἀμαρυλλιδῶν*, περιλαμβάνον πόας βολβορρίζους κοσμητικάς, ἰθαγενεῖς τῶν νοτίων χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς. Δ. Ν. Π.

νηρηΐς, *—ίδος* (ἡ)· προσηγορικὸν προελθὸν ἐκ τοῦ κυρίου *Νηρηΐς* (ἡ θυγάτηρ τοῦ Νηρέως), κοιν. *νεράϊδα*· || χαρακτηριστικὸν κόρης ὡραίας, ὑψηλῆς καὶ λεπτῆς.

—*[Μυθολ.]* Αἱ *Νηρηΐδες* ἦσαν ἐκτάκτου καλλονῆς μορφαὶ τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας, θυγατέρες τοῦ Νηρέως καὶ τῆς Ὠκεανίδος Δωρίδος, πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν κατὰ τὸν Ἡσίοδον, 34 κατὰ τὸν Ὅμηρον, ἢ ἑκατὸν κατ' ἄλλους. Τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ὡς λ. χ. *Γλαύκη*, *Κυμώ*, *Ψαμμάθη*, *Ἠϊόνη*, *Ἀκταίη*, *Ποντοπόρεια*, *Εὐλιμένη* κλπ., δηλοῦσι καὶ τὰς ἰδιότητας τοῦ στοιχείου, τὸ ὁποῖον ἐκπροσωποῦσι. Κατοικοῦσιν εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης παρὰ τὸν γέροντα πατέρα των καὶ βοηθοῦσι τοὺς πλέοντας, ἐνῷ πολλάκις ὁ πατήρ των εἶναι ἄγριος καὶ ἐπικίνδυνος. Ὁδηγοῦσι π. χ. τὴν Ἀργὼ διὰ τῆς Σκύλλης καὶ Χαρύβδεως, τὸν δὲ ἑλληνικὸν στόλον εἰς Τροίαν. Δι' ὃ καὶ ἰδίας λατρείας ἐτύγχανον εἰς παραθαλασσίους πόλεις. Αἱ κυριώτεραι ἐξ αὐτῶν ἦσαν ἡ *Ἀμφιτρίτη*, σύζυγος τοῦ Ποσειδῶνος, ἡ *Θέτις*, σύζυγος τοῦ Πηλέως, καὶ ἡ *Γαλάτεια*, τὴν ὁποίαν ἠγάπησεν ὁ κύκλωψ Πολύφημος. Ἀπεικονίζονται δὲ γενικῶς ὡς ὡραῖαι καὶ εὔσωμοι νεάνιδες, ἄλλοτε μὲν ἐνδεδυμέναι ἐλαφρά, ἄλλοτε δὲ γυμναί, συνοδευόμεναι ὑπὸ Τριτώνων, μάλιστα δὲ δελφίνων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπέβαινον, εἰς χαρίεντα συμπλέγματα, καὶ ἄλλων θαλασσίων τεράτων.

Καὶ σήμερον ἀκόμη, εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀλλαχοῦ, πιστεύουσιν εἰς τὴν ὕπαρξιν τῶν Νηρηΐδων, ὑπὸ τὸ ὄνομα *Νεράϊδες*, τὰς ὁποίας θεωροῦσιν ὡς κακοποιὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ πάντοτε ἐξόχου καλλονῆς καὶ θαυμασίας φωνῆς. Α. Θ. Σ.

—*[Τεχν.]* Αἱ *Νηρηΐδες* εἰκονίζονται ἐν τῇ τέχνῃ ἀπὸ παλαιοτάτης ἐποχῆς, λαμβάνουσαι σχήματα καὶ παριστάνουσαι θέματα κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις καὶ ἀφηγήσεις τῆς ἐπικῆς, δραματικῆς καὶ λυρικῆς ποιήσεως τῶν Ἑλλήνων. Ἐν τῇ μελανομόρφῳ ἀγγειογραφίᾳ τοῦ ΣΤ' π. Χ. αἰῶνος αἱ Νηρηΐδες εἰκονίζονται ὡς νεαραὶ παρθένοι, ἐνδεδυμέναι μακρὰ κυματιστὰ ἐνδύματα. Ὁμοίαν παράστασιν Νηρηΐδων παρέχουσι συνήθως καὶ αἱ ἀγγειογραφίαι τοῦ ἐρυθρομόρφου ῥυθμοῦ τῶν ὑστερωτέρων χρόνων τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου. Παράδειγμα ὁ ὡραῖος ἀμφορεὺς τῆς λεγομένης συλλογῆς τοῦ Jatta ἐν Ruvo τῆς Ἰταλίας. Τὸ θέμα τῆς μεταφορᾶς ὑπὸ τῶν Νηρηΐδων τῶν ὅπλων εἰς τὸν Ἀχιλλέα ἀναπτύσσεται καὶ ἐπὶ μαρμαρίνου ἀγγείου τῆς Γλυπτοθήκης τοῦ Μονάχου ἐν προτύπῳ ἀναγλύφῳ. Καὶ ἐν τῇ ἀναγλύφῳ παραστάσει, ὅπως καὶ ἐν τῇ ἀγγειογραφίᾳ, αἱ Νηρηΐδες, ταλαντευόμεναι ἐπὶ τῶν ποικιλομόρφων τεράτων, ἐφ' ὧν κάθηνται, φέρουσιν ὅπλα καὶ φοροῦσι ποδήρεις χιτῶνας, οἵτινες κυματίζουσιν ἐπιχαρίτως. Παρόμοιον τύπον Νηρηΐδων παριστῶσι καὶ δύο ἀνάγλυπτα ἔργα, ἀποκείμενα ἐν τῷ Ἐθνικῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ.

Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀγαλματοποιίᾳ δὲν εἶναι διάφορος ἡ διαμόρφωσις τῶν Νηρηΐδων, αἵτινες πρωϊμώτατα ἀντιπροσωπεύονται δι' ἔργων τοῦ Ζ' καὶ ΣΤ' π. Χ. αἰῶνος. Τοιαῦτα ἔργα ἦσαν καὶ αἱ ἐκ τρόμου φεύγουσαι Νηρηΐδες κατὰ τὴν μεταξὺ τοῦ Ἡρακλέους καὶ τοῦ Τρίτωνος πάλην τῶν πωρίνων γλυπτῶν τοῦ ἀετώματος τοῦ ἀρχαιοτέρου Ἑκατομπέδου τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἀγάλματα Νηρηΐδων ἐποίησε καὶ ὁ Σκόπας, πλάσας, κατὰ τὸν Παυσανίαν, μέγα σύμπλεγμα, τὸ ὁποῖον εἰκόνιζε τὴν μεταφορὰν τοῦ Ἀχιλλέως εἰς τὴν νῆσον Λεύκην ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος, τῆς Θέτιδος καὶ τῶν Νηρηΐδων. Σαφῆ ἰδέαν τῆς παραστάσεως Νηρηΐδων ἐν τῇ ἀγαλματοποιίᾳ λαμβάνομεν οὐσιαστικῶς διὰ τῆς εὑρέσεως ἐν τῷ Ἀσκληπιείῳ τῆς Ἐπιδαύρου τῶν δύο ἐφίππων Νηρηΐδων, αἵτινες ἐκόσμουν τὰ γωνιαῖα ἀκρωτήρια τῆς δυτικῆς προσόψεως τοῦ ναοῦ ἐκείνου. Τὰ ἔργα

Νηρηΐς ἐκ τοῦ «Μνημείου τῶν Νηρηΐδων».

ταῦτα, τὰ ὁποῖα ἀπόκεινται νῦν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ τῶν Ἀθηνῶν, εἶναι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἔργα τοῦ Τιμοθέου, συνεργάτου τοῦ Σκόπα, ἤτοι ἔργα τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος, καὶ παριστῶσι τὰς Νηρηΐδας ὡς ὡραίας παρθένους μὲ λεπτὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου καὶ ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα ἢ προσκολλῶνται ἐπὶ τοῦ σώματος ἢ κυματίζουσιν εἰς πτυχάς. Σαφεστέραν ἔτι ἰδέαν τῆς διαπλάσεως τοῦ τύπου τῶν Νηρηΐδων κατὰ τὸν Ε' καὶ Δ' π. Χ. αἰῶνα παρέχει ἡμῖν ὁ πλαστικὸς διάκοσμος τοῦ λεγομένου Μνημείου τῶν Νηρηΐδων τῆς ἐν Λυκίᾳ πόλεως Ξάνθου. Ἔνια τῶν ἀγαλμάτων τούτων κοσμοῦσι νῦν τὸ Βρεττανικὸν μουσεῖον. Τοὺς μέχρι τοῦδε τύπους τῶν Νηρηΐδων ἐν τῇ καθόλου τέχνῃ χαρακτηρίζει ἡ ἄκρα σεμνότης τῶν μορφῶν καὶ τῶν ἐνδυ-

Digitized by Google

μάτων. Προϊόντος ὅμως τοῦ χρόνου καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς λυρικῆς ποιήσεως καὶ τῶν περὶ Ἀφροδίτης μύθων, δι' ὧν κοσμοῦνται πλέον καὶ ἀγγεῖα καὶ ἄλλα μνημεῖα καὶ δὴ σαρκοφάγοι τῶν τελευταίων ἑλληνικῶν χρόνων καὶ τῶν ρωμαϊκῶν, καὶ τὰ φανταστικὰ ταῦτα ὄντα μεταβάλλουσι τύπον, παριστανόμενα ὁτὲ μὲν ὡς πτερωταί, ἀλλ' ἐνδεδυμέναι ἀκόμη παρθένοι, πατῶσαι ἐπὶ θαλασσίων τεράτων καὶ χορεύουσαι μὲ ταινίας εἰς τὰς χεῖρας, ὁτὲ δέ, ἀπομιμούμεναι τὴν ἀναδυομένην Ἀφροδίτην, ὡς ὅμοιαι τῇ θεᾷ τοῦ Ἔρωτος νύμφαι, καλλιπλόκαμοι μὲν καὶ ὡραῖαι, γυμναὶ δὲ καὶ κρατοῦσαι κρήδεμνον καὶ παίζουσαι μὲ τοὺς Ἐρωτιδεῖς. Ὡραίαν παράστασιν Νηρηΐδων τῶν τελευταίων ὡς ἄνω τύπων παρέχουσιν ἀφ' ἑνὸς μὲν πῶμα κίστης ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Ρώμης, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀνάγλυπτος σαρκοφάγος, ἀποκειμένη ἐν τῷ αὐτῷ μουσείῳ. Μὲ τὸ θέμα

Νηρηΐδες κατὰ ἀγγειογραφίαν.

τῶν Νηρηΐδων ὡς ἑταιρῶν τῆς θαλάσσης ἐκοσμοῦντο συνηθέστατα, κατὰ τὸ τέλος τοῦ εἰδωλολατρικοῦ κόσμου, καὶ διάφορα ἄλλα ἐπιτύμβια μνημεῖα, γλυπτὰ καὶ ζωγραφιστά, ἀπεικονίζοντα οὕτω τὰς Νηρηΐδας ὡς συνοδοὺς τῆς Εὐρώπης ἢ τῆς Ἀφροδίτης ἢ τῆς Γαλατείας, καὶ τοῦτο πρὸς ὑπαινιγμὸν τῆς μετὰ θάνατον εὐτυχοῦς ζωῆς εἰς τὰς νήσους τῶν Μακάρων. Εἰς τὰς παραστάσεις ταύτας αἱ Νηρηΐδες εἰκονίζονται συνήθως καθήμεναι, κατὰ διαφόρους τρόπους καὶ σχηματισμούς, ἐπὶ Τριτώνων μὲ οὐρὰν ἰχθύος. Β. Δ. Θ.

νηρηΐς (ἡ) (Nereis) *[Ζῳολ.]*. Γένος σκωλήκων τῆς οἰκογενείας τῶν *νηρηΐδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη πανταχοῦ σχεδὸν τῶν θαλασσῶν ἀπαντῶντα. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *νηρηῒς ἡ πελάγιος* (Nereis pelagica), ἥτις εἶναι εὐμεγέθης θαλάσσιος σκώληξ μὲ σῶμα κυλινδρικόν, ἐπίμηκες, ὅπερ κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτοῦ τμῆμα φέρει πολυπληθεῖς ἀκάνθας ἐν εἴδει κινητικῶν ποδῶν καὶ κατὰ τὸ κάτω πλατεῖαν φυλλοειδῆ ἀπόφυσιν ἑκατέρωθεν τοῦ σώματος. Ἡ κεφαλή του εἶναι βραχεῖα, μικρὰ καὶ σχεδὸν τετραγωνισμένη καὶ φέρει πολλὰς αἰσθητικὰς κεραίας. Ἐνδιαιτᾶται εἰς πάσας τὰς εὐρωπαϊκὰς θαλάσσας καὶ εἰς βάθος κυμαινόμενον ἀπὸ 15—25 ὀργυιῶν. Δ. Ν. Π.

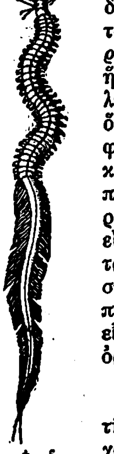

Νηρηῒς ἡ πελάγιος.

Νήρητον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ΝΑ. ἄκρας τῆς Ἰταλίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Σαλεντίνων, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. ΙΙΙ. 1, 67) οὐ μακρὰν τῆς παραλίας τοῦ κόλπου τοῦ Τάραντος. Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει σήμερον ἡ πόλις Νάρδο (Nardo). Α. Θ. Σ.

Νηριγλίσαρος *[Μυθολ.]*. Ἀνατολικὴ θεότης (βλ *Νεργάλ*).

Νήρικος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη παράκτιος πόλις τῆς Ἀκαρνανίας, ἀναφερομένη ἤδη ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου (Ὀδυσ. ω, 377), ἐπὶ τοῦ Β. στενοῦ τῆς Λευκάδος. Κυριεύσας αὐτὴν ὁ Λαέρτης, πατὴρ τοῦ Ὀδυσσέως, «τῶν Κεφαλλήνων ἀνάσσων», ἐκαυχᾶτο διὰ τὴν ἅλωσίν της, διαφημίζων αὐτὴν ὡς ἔργον ἡρωϊκόν. Βραδύτερον ὅμως, ἐπειδὴ οἱ Κορίνθιοι διέκοψαν τὸν διὰ τοῦ χρόνου ὑπὸ τῆς ἄμμου σχηματισθέντα ἰσθμόν, οἱ κάτοικοί της ἐγκατέλειψαν αὐτὴν καὶ μετῴκησαν ὀλίγον ἀνατολικώτερον, ὅπου ἔκτισαν νέαν πόλιν, τὴν *Λευκάδα*, ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου. Ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καλεῖται *Νήριτος*. Τῆς ἀρχαιοπόλεως αὐτῆς σῴζονται παράκτια θεμέλια κυκλώπεια καὶ πολυγωνικά, δεσπόζοντα τοῦ πορθμοῦ. Α. Θ. Σ.

νηριναία (ἡ) (Nerinea Defr.) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν τάξιν τῶν *νηριναιιδῶν κτενοβραγχίων προσωβραγχίων γαστεροπόδων* μαλακίων. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον ὄστρακον πυργοειδές ἢ πυραμιδοειδές, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διακεκοσμημένον. Λείψανα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἀπολιθωμένα πολλαχοῦ τῆς γῆς εἰς στρώματα τῆς ἰουρασίου καὶ τῆς κρητιδικῆς διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Ἡ κυρία ἐξάπλωσίς των εἶναι κατὰ τὴν ἀνωτέραν ἰουράσιον ὑποπερίοδον.

Ἐν Ἑλλάδι ἀπολιθωμένα λείψανα νηριναιῶν εὑρέθησαν πολλαχοῦ: α) Τῶν εἰδῶν *νηριναία Defrancii, simplex, nodulosa, imbricata*, ἐντὸς τῶν ἰουρασίων ὀφειτικῶν κροκαλοπαγῶν τῆς Ἀκροναυπλίας. β) Ἐντὸς τῶν ἀνωτέρων ἰουρασίων κατωτέρων κρητιδικῶν ἢ καὶ τῶν ἀνωτέρων κρητιδικῶν ἀσβεστολίθων τῶν ὀρέων τῆς ζώνης τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος καὶ Εὐβοίας εἰς πλείστας θέσεις των. Ἔχουν ἄχρι τοῦδε καθορισθῆ τὰ εἴδη *νηριναία peregrina, carpathica*, καὶ *cf. Beneckei*. γ) Ἐντὸς τῶν κρητιδικῶν ἀσβεστολίθων καὶ ἀσβεστολιθικῶν μαργῶν τῶν λόφων Θεόκαφτα καὶ Σχινιᾶ παρὰ τὸ Ἀσκληπιεῖον τῆς Ἐπιδαύρου. Ἐσχάτως ἀνευρέθησαν ὑπὸ τοῦ γεωλόγου Γ. Κ. Γεωργαλᾶ νηριναῖαι καὶ ἐντὸς τῶν ἀσβεστολίθων τοῦ Βερμίου ὄρους παρὰ τὴν Παλαιὰν Μαροῦσαν. Γ. Κ. Γ.

νηριναιίδαι (οἱ) (Nerineidae Zittel) *[Παλαιοζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνήκουσα εἰς τὰ *κτενοβράγχια προσωβράγχια γαστερόποδα* μαλάκια.

Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον ὄστρακον πυργόμορφον, πυραμιδικὸν μέχρις φοειδοῦς, μετὰ ἢ ἄνευ ὀμφαλοῦ. Τὸ στοματικὸν ἄνοιγμα πρὸς τὰ ἔμπρὸς ἔφερε βραχεῖαν αὔλακα ἢ ἀβαθῆ προεξοχήν. Ἡ ἄτρακτος καὶ τὰ χείλη ἔφερον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἰσχυρὰς πτυχάς. Τὸ ἐξωτερικὸν χεῖλος ἦτο λεπτόν, πρὸς τὰ ὀπίσω δὲ (ἄνω) ἔφερε σχισμοειδῆ ἐντομήν, ἡ ὁποία ἐγκαταλείπει εἰς ὅλους τοὺς γύρους κάτωθεν τῆς ραφῆς στενὴν σχισμοειδῆ ταινίαν. Τὰ κυριώτερα γένη τῆς οἰκογενείας εἶναι ἡ *ἀπτυξιέλλα*, ἡ *τροχαλία*, ἡ *νηριναία*, ἡ *ἰτιερία*, ἡ *πτυγματὶς* κτλ.

Λείψανα ἀπολιθωμένα τῶν θαλασσοβίων τούτων ζῴων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς τριασίου, ἰουρασίου καὶ κρητιδικῆς διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ πολλαχοῦ τῆς γῆς. Γ. Κ. Γ.

νήριον (τὸ) (Nerium) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀποκυνοειδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους δενδρώδεις, ἀειθαλεῖς, ἰθαγενεῖς τῶν θερμῶν καὶ εὐκράτων χωρῶν τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης. Γνωστὰ τρία εἴδη, τὰ ἑξῆς: *Νήριον τὸ ἀντιδυσεντερικὸν* (Nerium antidysentericum), ἰθαγενὴς θάμνος τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν. *Νήριον τὸ εὔοσμον* (Nerium odorum), ἐπίσης θάμνος τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, καὶ *νήριον ἡ ροδοδάφνη* (Nerium oleander). Εἶναι δενδρώδης θάμνος καὶ γνωστότατος παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὰ ὀνόματα *ροδοδάφνη* ἢ *πικροδάφνη* καὶ κοινῶς *ἀριοδάφνη* καὶ *φυλλάδα* εἰς τὴν Θήραν, *ἀροδάφνη* εἰς τὴν Κύπρον καὶ *σφάκα* εἰς τὴν Κρήτην.

Νήριον ἡ ροδοδάφνη.

Τὸ εἶδος τοῦτο ἦτο γνωστὸν καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους. Ἐκ τῶν κλάδων τοῦ δένδρου τούτου κατασκευάζονται εἰς τὴν Κρήτην οἱ εἰδικοὶ πεπλατυσμένοι κόφινοι, ἐντὸς τῶν ὁποίων συλλέγονται καὶ ἀποστέλλονται εἰς διάφορα μέρη τοῦ ἐσωτερικοῦ οἱ κοχλίαι ἢ καὶ ἄλλα προϊόντα τῆς νήσου. Ἡ ροδοδάφνη εἶναι κοινότατος θάμνος ἢ δενδρύλλιον ἀνὰ πᾶσαν σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα καὶ πολλαχοῦ καλλιεργεῖται πρὸς κόσμον ὑπὸ πλείστης ποικιλίας διὰ τὰ ὡραῖα καὶ εὔοσμα ἄνθη της. Κυριώτεραι ποικιλίαι εἶναι ἡ *λευκανθής*. Ἀπαντᾷ αὐτοφυὴς παρὰ τοὺς ποταμούς, τὰς λίμνας καὶ ἑτέρας ροὰς τῶν ὑδάτων καὶ πολλαπλασιάζεται εὐκόλως διὰ σπορᾶς καὶ μοσχευμάτων. Ἀντέχει καὶ εἰς ἐλαφρῶς ὑφάλμυρα μέρη. Τὸ ξύλον τῆς ροδοδάφνης εἶναι ἐλαφρόν, ἁπαλόν, λευκὸν καὶ χρήσιμον πρὸς κατασκευὴν λαβῶν διαφόρων ἐργαλείων, κτλ. Πάντα τὰ τμήματα ταύτης ἐνέχουσι τοξικήν τινα οὐσίαν, τὴν *νηριίνην*, δι' ὃ καὶ δὲν τρώγονται ταῦτα ὑπὸ τῶν κτηνῶν. Λόγῳ τῆς τοξικῆς ταύτης ἰδιότητος τὰ φύλλα τοῦ φυτοῦ χρησιμοποιοῦνται ἐνιαχοῦ ὅπως φράσσωνται αἱ ὀπαὶ τῶν μυῶν, οἵτινες κατατρώγοντες ταῦτα δηλητηριάζονται καὶ ἀποθνήσκουσιν. Ὁ Διοσκορίδης ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ φυτοῦ λέγει ὅτι τὰ φύλλα καὶ τὰ ἄνθη εἶναι φθοροποιὰ μὲν διὰ τὰ πλεῖστα τῶν ζῴων, σωστικὰ δὲ διὰ τὸν ἄνθρωπον. Δ. Ν. Π.

Νηρὶς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς Θυρεάτιδος τῆς Κυνουρίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (ΙΙ, 38, 6), μετὰ τῶν γειτονικῶν Ἀθήνης καὶ Εὔας. Ἡ θέσις αὐτῆς κατὰ πᾶσαν πιθανότητα κεῖται ἐπί τινος προβούνου τοῦ Πάρνωνος, ὑπὲρ τὸ χωρίον Ἑλληνικό, ὅπου σῴζονται ἴχνη τειχῶν καὶ πύργων. Α. Θ. Σ.

νηρίτα (ἡ) (Nerita) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακίων γαστεροπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *προσθιοβραγχίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ριπιδογλωσσιδῶν*, περιλαμβάνον μικρὰ μαλάκια βιοῦντα παρὰ τὰς ἀκτὰς τῶν Ἀντιλλῶν, τῶν ἀνατολικῶν παραλίων τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ὠκεανίας. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζῳολ.]* Λείψανα ἀπολιθωμένα *νηριτῶν* εὑρίσκονται πολλαχοῦ τῆς γῆς ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας ἰουρασίου τοῦ μεσοζωϊκοῦ ἄχρι σήμερον.

Ἐν Ἑλλάδι ἀπολιθωμένα λείψανα εὑρέθησαν τοῦ εἴδους *νηρίτα micans* ἐντὸς ἀργιλλωδῶν ἄμμων τῆς ἀνατολικῆς βαθμῖδος τῆς πλειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωικοῦ παρὰ τὸ χωρίον Κατσικᾶ Ἰωαννίνων. Γ. Κ. Γ.

νηριτίνα (ἡ) (Neritina) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακίων γαστεροπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *προσθιοβραγχίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ριπιδογλωσσιδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰ ὑφάλμυρα καὶ γλυκέα ὕδατα τῶν τροπικῶν τῆς γῆς χωρῶν καὶ ἰδίως τῆς Ὠκεανίας. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζῳολ.]*. Λείψανα ἀπολιθωμένα *νηριτινῶν* εὑρέθησαν πολλαχοῦ τῆς γῆς ἐντὸς στρωμάτων ὑφαλμύρων ἢ γλυκέων ὑδάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς τριτογενοῦς τοῦ καινοζωϊκοῦ ἄχρι σήμερον.

Ἐν Ἑλλάδι ἀπολιθωμένα λείψανα νηριτινῶν εὑρέθησαν: α') Τοῦ εἴδους *νηριτίνα Philippsoni* ἐντὸς ψαμμωδῶν μαργῶν τῆς ὀλιγοκαίνου διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ παρὰ τὴν Σινοῦ-Κερασιὰν τῆς Θεσσαλίας. β') Τῶν εἰδῶν *νηριτίνα micans* καὶ *νηριτίνα nivosa* ἐντὸς τῶν στρωμάτων τῆς πλειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὴν λεκάνην τῶν Μεγάρων. γ') Τοῦ εἴδους *νηριτίνα Locrensis* ἐντὸς τῶν πλειοκαινικῶν στρωμάτων εἰς Λιβανάτες τῆς Ἀταλάντης. δ') Τοῦ εἴδους *νηριτίνα nivosa* ἐντὸς τῶν πλειοκαινικῶν παρὰ τὸ Καλαμάκι καὶ ἐντὸς πισσασφαλτούχων ἀσβεστολίθων τοῦ ὄρους Ὀρθύμνου τῆς Μυτιλήνης, ἀνηκόντων εἰς τὴν πόντιον βαθμίδα τῆς νεογενοῦς ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ. ε') Ἐντὸς τῶν νεογενῶν στρωμάτων τῆς λεκάνης τοῦ Μεσῶντα καὶ εἰς τὸ Ἀλιβέρι τῆς Εὐβοίας. στ') Ἐντὸς τῶν νεογενῶν στρωμάτων τῆς Πελοποννήσου καὶ ἀλλαχοῦ. Γ. Κ. Γ.

νηριτίνιον (τὸ) (Neritinium Ung.) *[Παλαιοφυτολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων φυτῶν ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ἀποκυνιδῶν στρεψιανθῶν συμπετάλων* δικοτύλων. Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς τριτογενῶν στρωμάτων.

Ἐν Ἑλλάδι λείψανα τοῦ εἴδους *νηριτινίου longifolium* εὑρέθησαν ἐντὸς τῶν τριτογενῶν στρωμάτων τῆς λιγνιτοφόρου λεκάνης τῆς Κύμης Εὐβοίας. Γ. Κ. Γ.

Νηριτίων, *τέως δῆμος* — *[Γεωγρ.]*. Παλαιὸς δῆμος τῆς ἐπαρχίας Ἰθάκης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας, περιλαμβάνων τὰς σημερινὰς κοινότητας *Ἀνωγῆς* καὶ *Κιονίου*, μὲ ἕδραν τὸ χωρίον *Κιόνιον*. Ἐκτείνεται ἐπὶ τοῦ Β. τμήματος τῆς νήσου Ἰθάκης, ὠνομάσθη δὲ οὕτω ἐκ τοῦ ἐν αὐτῷ βουνοῦ Νηρίτου. Χ. Ι.

Νήριτον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Ἰθάκης «εἰνοσίφυλλον, ἀριπρεπὲς» καθ' Ὅμηρον (Ὀδυσ. ν, 22), λαβὸν τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ Νηρίτου, υἱοῦ τοῦ Πτερελάου καὶ ἀδελφοῦ τοῦ Ἰθάκου, ἐπωνύμου τῆς Ἰθάκης (βλ. καὶ λ. *Ἀνωγή*). Α. Θ. Σ.

Νήριτος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Πτερελάου, θεωρούμενος ὡς πολιτιστὴς τῆς Ἰθάκης, κατασκευάσας τὴν περίφημον «τυκτὴν κρήνην, καλλίρροον, ὅθεν ὑδρεύοντο πολῖται» (Ὀδυσ. ρ, 207). Α. Θ. Σ.

Digitized by Google

Νήριτος *['Αρχ. Γεωγρ.].* Πόλις τῆς 'Ακαρνανίας παράλιος (βλ. *Νήρικος*).

Νηροασσός *['Αρχ. Γεωγρ.].* 'Οχυρωτάτη πόλις τῆς Καππαδοκίας, ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Ταύρου, παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Λυκαονίας, ὀνομαζομένη προηγουμένως *Νῶρα*. 'Ενταῦθα κατέφυγε τῷ 320 π. Χ. καὶ ἐπολιορκήθη ἐπὶ ὁλόκληρον χειμῶνα, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος, ὁ Εὐμένης ὑπὸ τοῦ 'Αντιόχου (*Στράβ.* XII, 537). 'Επὶ Στράβωνος ἦτο θησαυροφυλάκιον τοῦ ὑπὸ τοῦ 'Αντωνίου διορισθέντος ἡγεμόνος τῆς Καππαδοκίας Σισίνου. Α. Θ. Σ.

νήροφις (ὁ) (Nerophis) *[Ζωολ.].* Γένος ἰχθύων τῆς οἰκογενείας τῶν *συγγναθιδῶν*, περιλαμβάνον μικροὺς ἐπιμήκεις ἰχθῦς μὲ σῶμα ἀπεστρογγυλωμένον καὶ ἀρκετὰ πεπλατυσμένον ἐκ τῶν πλαγίων. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὰς βορείους εὐρωπαϊκὰς θαλάσσας. Δ. Ν. Π.

νηρόψωμο (τό)· ἰδιωματ. Κρήτ., ὁ ἄρτος ὁ περιέχων νῆρες (*νῆρα=αἶρα* ἢ μεθυστική, βλ. λ.). Ι.Δ.Μ.

Νησαία *[Μυθολ.].* Μία τῶν Νηρηΐδων, θυγάτηρ τοῦ Νηρέως καὶ τῆς Δωρίδος ('Ιλ. Σ, 40, *'Ησιόδ. Θεογ.* 249). Α. Θ. Σ.

νησαῖος, —α, —ον· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν νῆσον, ὁ τῆς νήσου, ἄλλως *νησιώτης*.

Νησάκι *[Παραλ. Γεωγρ.].* Τοποθεσία δεξιὰ τῷ εἰσπλέοντι τὸν λιμένα 'Ερμουπόλεως, ἐπὶ τῆς ὁποίας αἱ ἀποθῆκαι τοῦ τελωνείου, τὸ λιμεναρχεῖον καὶ τὸ ὑγειονομεῖον. Νησὶς πρότερον ἐγγύτατα τῆς ἀκτῆς, ἐφ' ἧς ἤδη ἡ προκυμαία Τσότρα καὶ τὸ ἀγγλικὸν τηλεγραφεῖον, ἡνώθη κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς κατασκευῆς τοῦ λιμένος τῆς 'Ερμουπόλεως πρὸς τὴν στερεάν· λησμονηθείσης δὲ τῆς λεπτομερείας ταύτης, ἐπεχειρήθη ἡ ἀνέγερσις μεγάλων ἀποθηκῶν ἐπὶ τῆς προσχώσεως, αἵτινες ὅμως κατέρρευσαν αἰφνιδίως, ἐνῷ ἀκόμη ᾠκοδομοῦντο (1886), σημειωθέντων πολλῶν δυστυχημάτων. Περιθέεται δὲ ἡ ἀνατολικὴ ἀκτὴ τοῦ Νησακίου, βράχος πληττομένη ὑπὸ τῶν ἀπὸ τοῦ Τσικνιᾶ τρικυμιῶν, ὑπὸ ὡραίου καὶ ἀνθεκτικοῦ προπετάσματος μαρμαρίνου, ἐνῷ τὴν νοτίαν του ἄκραν προεκτείνει φερώνυμος κυματοθραύστης, σχηματίζων τὸν λιμένα τῆς 'Ερμουπόλεως καὶ ἔχων ναυτικὸν φανὸν πρασίνου σταθεροῦ φωτός. Εἰς τὸν κυματοθραύστην τοῦ Νησακίου ὁρμίζονται τὰ πολεμικὰ καὶ τὰ ἀλαμηγά. Σ. Ε. Λ.

—**Νησάκι** *[Παραλ. Γεωγρ.].* 'Απόθραυσμα τῆς ΝΑ. ἀκτῆς τῆς Καρπάθου Μεγάλο 'Ακρωτήρι, σχηματίσαν νησίδιον (πλάτ. 35°25'20'' Β., μῆκ. 27°07'50'' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 2824: Kasso and Scarpanto Island) μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Καστέλλο καὶ Ἅγιοι Θεόδωροι καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς ἀποστάσεώς των. Σ. Ε. Λ.

— **Νησάκι** *[Παραλ. Γεωγρ.].* Νησὶς τῆς Δ.ΝΔ. ἀκτῆς τοῦ Σαρωνικοῦ, προσκειμένη εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς 'Επιδαυρίας (πλάτ. 37°41'05'' Β., μῆκ. 23°09'55'' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1514: Aegina and Methana) βορείως τοῦ λιμένος τῆς Πηγιάδας. Σ. Ε. Λ.

Νησακούλια *[Παραλ. Γεωγρ.].* Συστὰς μυρμήκων προσκειμένων εἰς τὴν ΝΔ. ἐσχατιὰν τῆς χερσονήσου τῆς Πυλίας (πλάτ. 36°47'30'' Β., μῆκ. 21°58'30'' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 207: Kastro Tornese to Venetico) πρὸς τὸ ΝΔ. τέρμα τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου. Σ. Ε. Λ.

Νησελούδι *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς κοινότητος Παλαμπόρου τῆς ἐπαρχίας 'Ημαθίας (Βεροίας) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 103. Χ. Δ.

νησί (τό)· δημοτ., ἡ νῆσος.

Νησί *[Γεωγρ.].* Ἡ πρὸ τοῦ Γυθείου ποτὲ νησὶς *Κρανάη* (βλ. λ.) ἐφ' ἧς φάρος (πλάτ. 36°44'44'' Β., μῆκ. 22°34'23'' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 3372: Gulf of Lakonikos) καλλιμάρμαρος, ἀνεγερθεὶς τῷ 1873 εἰς ἀντικατάστασιν φανοῦ ναυτικοῦ, λειτουργήσαντος ἀπὸ τοῦ 1859, ἐκπέμπων δὲ φῶς λευκὸν σταθερὸν ἐναλλάσσον πρὸς μίαν λευκὴν καὶ μίαν ἐρυθρὰν ἀναλαμπὴν ἀνὰ 2'. Σ. Ε. Λ.

— **Νησί** *[Γεωγρ.].* Μικρὰ νῆσος τῆς Προποντίδος, προσκειμένη εἰς τὴν Β. ἀκτὴν τῆς Προκοννήσου (νησ. Μαρμαρᾶ) καὶ συμβάλλουσα εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ ὅρμου Μερμερζὶκ (πλάτ. 40°39'$^1/_2$ Β., 27°40'$^2/_3$ 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 224: Sea of Marmara). 'Ονομάζεται καὶ *Νὶμ-'Αντά*. Σ. Ε. Λ.

—**Νησὶ κάβο** *[Γεωγρ.].* Νησίζουσα ἄκρα τῆς Β. ἀκτῆς τῆς Κρήτης (πλάτ. 35° 30' 35'' Β., μῆκ. 24°38'00'' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 2536a: Candia, eastern portion) κατὰ τὸν Ν.ΝΑ. μυχὸν τοῦ κόλπου τοῦ Μοσάμου. Σ. Ε. Λ.

— **Νησὶ Μεγάλο** *[Γεωγρ.].* —1) Νησίον τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς 'Ανδρου (πλάτ. 37°50'40'' Β., μῆκ. 24°45'15'' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1820: Andros and Doro channel) πρὸ τοῦ λιμένος Γαυρίου τὸ μεῖζον **τῇ συστάδι τῶν** *Γαυρειονήσων*. —**2) Νησὶς τοῦ** **Εὐβοϊκοῦ (ἡ κορυφή της: ὑψόμ. 1285, πλάτ.** 37°59'30'' Β., μῆκ. 24°15'30'' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1597: Petali gulf), ἡ μείζων ἐν τῇ συστάδι τῶν *Πεταλιῶν*. Σ. Ε. Λ.

—**Νησὶ τοῦ Γιατροῦ** *[Παραλ. Γεωγρ.].* Νησίον ἐν τῷ προκόλπῳ καὶ κατὰ τὸ στόμιον τοῦ κυρίως κόλπου τῆς Σμύρνης, κατέχων τὸ μέσον (πλάτ. 38°27$^1/_2$ Β., μῆκ. 26°48' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Island of Khios and gulf of Smyrna) τῆς συστάδος τῶν 'Εγγλεζονησίων, 1 μίλ. ΝΑ τοῦ Κιουστὰν 'Αντασσί (ἢ Μακρονήσι). Σ. Ε. Λ.

Νησιά *[Γεωγρ.].* Ζεῦγος νησίδων τοῦ Καρπαθίου πελάγους (πλάτ. 37°06' Β., μῆκ. 26°55' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1666: Leros and Kalymnos islands) εἰς τὸν μεταξὺ Λέρου καὶ Καλύμνου πορθμόν. Σ.Ε.Λ.

Νησιάζουσα ἄκρα *['Αρχ. Γεωγρ.].* 'Ακρωτήριον τῆς Κιλικίας μεταξὺ Νεφελίου καὶ Σελινοῦντος. 'Ανώνυμος τανῦν, καθίσταται φανερὰ εἰς τὸ σχῆμα τῆς ἀκτογραμμῆς (πλάτ. 36°10' Β., μῆκ. 32°26' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 237: Kara burnù to Karadash burnù) ἀμέσως πρὸς Β. τοῦ ὅρμου καθ' ὃν 'Αντιόχεια ἡ ἐπὶ Κράγῳ. Σ. Ε. Λ.

Νησίδα *[Γεωγρ.].* Μικρὰ νῆσος τοῦ Σαρωνικοῦ πρὸς τὸ 'Αν. τέρμα τῆς βορείου ἀκτῆς τῆς Αἰγίνης, ἧς ἀπέχει $^1/_8$ μιλ. μεσολαβούντων μυρμήκων (πλάτ. 37°46'25'' Β., μῆκ. 23°33'20'' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1514: Aegina and Methana, καὶ *Ε. Ν. Λαμπαδαρίου* «Νῆσος Αἴγινα» 1904). Χθαμηλὴ ἀλλ' εὐαναγνώριστος ἀπὸ τὸ ἐπ' αὐτῆς ἐκκλησίδιον τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, πλησίον τοῦ ὁποίου ἀνέβλυζε νᾶμα. Χωρίζει τοὺς ὅρμους Βαγία καὶ Γαλέα. Σ. Ε. Λ.

νησίδιον (τό)· μικρὰ νῆσος.

— **νησίδια βολφιανὰ** *['Εμβρ.].* 'Αθροίσματα κυττάρων τοῦ ἔξω βλαστικοῦ δέρματος τοῦ ἐμβρύου, ἐξ ὧν πλάσσονται τὰ ἀγγεῖα καὶ τὰ ἐρυθρὰ αἱμοσφαίρια. Ι. Π.

— **νησίδια κυτταρώδη** *['Εμβρ.].* Μικραὶ προσεκβολαὶ τῶν λαχνῶν τοῦ ἐξωτάτου χιτῶνος (χορίου) τοῦ ἐμβρυϊκοῦ ᾠοῦ. Ι. Π.

— **νησίδια τοῦ Λάννγκερανς** *['Ανατομ.].* Ταῦτα ἀποτελοῦσι τὴν ἐνδοκρινῆ μοῖραν τοῦ παγκρέατος, παριστῶσι δὲ προμήκεις σωροὺς ἐπιθηλιακῶν κυττάρων, διασπάρτους εἰς τὸν παγκρεατικὸν ἱστόν, ἔνθα καταλαμβάνουσι τὸ κέντρον τῶν λοβίων καὶ ἐμφανίζονται ὡς βραχεῖαι δοκίδες κολπώδεις ἢ κιρσώδεις, αἵτινες ἀναστομούμεναι πρὸς ἀλλήλας ἀπεργάζονται δίκτυον ἢ σηραγγώδη μᾶζαν, ἧς τὰς ὀπὰς ἢ σήραγγας καταλαμβάνουσιν εὐρέα αἱμοφόρα τριχοειδῆ ἀγγεῖα. Διανέμεται δὲ εἰς ἕκαστον νησίδιον ἓν ἢ πλείονα ἀρτηρίδια, ἅτινα σχηματίζουσι πολυπληθῆ τριχοειδῆ. Ι. Π.

—**νησίδια ὀσφρητικὰ** *['Ανατομ.].* Μονήρη ὀσφρητικὰ χωρία, ἀπαντῶντα ἔμπροσθεν τῆς ὀσφρητικῆς μοίρας τοῦ βλεννογόνου τοῦ ῥινικοῦ κύτους. Ι. Π.

— **νησίδια πνευμονικὰ** *['Ανατομ.].* Περιοχαὶ πολύγωνοι πλάτους 1—1,5 ἑκ., αἵτινες παρατηροῦνται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ πνεύμονος, ἀφοῦ πρότερον ἐμφυσήσωμεν εἰς αὐτὸν ἀέρα, ἀφοριζόμεναι ὑπὸ γραμμῶν ὑπολεύκων μὲν ἐπὶ τοῦ ἐμβρύου, μελανῶν δ' ἕνεκα χρωστικῆς ἐπὶ τοῦ τελείου. Καὶ τὰ μὲν νησίδια ἀντιστοιχοῦσιν εἰς τὰ πνευμονικὰ λόβια, αἱ δ' ἀφοριστικαὶ γραμμαὶ εἰς τὸν διάμεσον συνδετικὸν ἱστόν. Ι. Π.

— **νησίδια συγκυτιώδη** *['Εμβρυολ.].* 'Εκάστη λάχνη τοῦ χορίου τοῦ πλακοῦντος ἐπαλείφεται ἐπιπολῆς ὑπὸ συγκυτιώδους στιβάδος, ἥτις μόνη χωρίζει τὰ τριχοειδῆ ἀγγεῖα ἀπὸ τοῦ αἵματος τῶν μεσολαχνίων χώρων καὶ ἥτις βλαστάνουσα σχηματίζει συγκυτιώδεις ἀποφύσεις· αὗται δ' ἀποχωριζόμεναι ἀπ' αὐτῆς εὑρίσκονται ἐλεύθεραι ἐντὸς τῶν μεσολαχνίων χώρων, καλούμεναι *νησίδια συγκυτιώδη*. Ι. Π.

Νήσιζα *[Παραλ. Γεωγρ.].* Νησίζον ἀκρωτήριον τῆς ΝΔ. ἀκτῆς τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, ἀπόληξις τοῦ *'Ορθολίθι* ἢ *Κοιμωμένη* καὶ πλησίον τοῦ χωρίου Κάτω Φανάρι. Εἰς τοὺς ἀγγλικοὺς χάρτας ἀναγράφεται Nisi-zar (πλάτ. 37° 34' 50'' Β., μῆκ. 23° 14' 50'' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1514: Aegina and Methana). Ὑπὸ τὸ ἀκρωτήριον ὁ χάρτης τοῦ ἐπιτελείου τῆς γαλλικῆς ἀποστολῆς τοῦ Μαιζὼν σημειοῖ ὅρμον Provali. Σ. Ε. Λ.

—**Νήσιζα** *[Γεωγρ.].* Νησὶς παρὰ τὴν νοτίαν ἀκτὴν τῆς Ὕδρας (πλάτ. 37° 18' 35'' Β, μῆκ. 23° 17' 45'' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1525: Hydra, Spezzia and Dhokos islands), 2 μίλλ. δυτικῶς τοῦ ἀκρωτηρίου Ρήγας. Σ. Ε. Λ.

νησίζον ἀκρωτήριον. 'Ακρωτήριον ἀκρότομον καὶ ὑψηλόν, φαινόμενον μακρόθεν ὡς νῆσος, διὰ τὸ μὴ διακρίνεσθαι τὸν ἰσθμὸν ἀπὸ αὐτοῦ μακρόθεν, λόγῳ τῆς χθαμαλότητός του, ἰδίως ὅταν ὁ τοιοῦτος (συνδέων τὸ ἀκρωτήριον πρὸς τὴν ἤπειρον) λαιμὸς περιβάλλεται ὑπὸ ἑλῶν. Κλασσικὸς τύπος τοιούτου νησίζοντος ἀκρωτηρίου εἶναι τὸ σύγχρονον Monte Circeo τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους. Σ. Ε. Λ.

Νήσιντα (Nisida) *[Γεωγρ.].* Μικρὰ ἀλλὰ χαριτωμένη νῆσος τοῦ κόλπου τῆς Νεαπόλεως (πλάτ. 40°48' Β., μῆκ. 14°10' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1400: Pozzuoli bay) ἐν τῷ ἐλάσσονι κόλπῳ Ποτζουόλι καὶ προσκειμένη εἰς τὸ ΝΑ. αὐτοῦ κέρας τὴν χερσόνησον τοῦ Παυσιλύπου (Pausilipo) πρὸ τοῦ ὅρμου Μπανιόλι. Παλαιὸς κρατὴρ ἡφαιστείου. Ἔχουσα πανταχόθεν ἀπορρῶγα τὴν ἀκτήν, ἔχει ὁριζοντίως τραπεζοειδῆ τὴν ἐπιφάνειάν της, εἶναι δὲ ἄριστα καλλιεργημένη. Κάτ. 2.300. Εἰς τὴν ΒΔ. ἄκραν της φυλακή. Οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων της εἶναι ναυτικοί. Κατέστη γνωστοτάτη, διὰ τοῦ ῥωμαντικοῦ μυθιστορήματος τοῦ Λαμαρτίνου «Γκρατσιέλλα». Εἶναι ἡ *Νησὶς* (βλ. λ.) τῶν 'Ελλήνων καὶ Nesis τῶν Λατίνων. Σ. Ε. Λ.

Νησί(ον) *[Γεωγρ.].*—1) Παλαιότερα ὀνομασία τῆς ἐν τῷ νομῷ Μεσσηνίας πόλεως *Μεσσήνη* (βλ. λ.).

— 2) Χωρίον τῆς κοινότητος Κέντρου (Βεντσίων) τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ὀνομαζόμενον πρότερον *Νασινῖκος*. Κάτ. (1928) 182.

— 3) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Μούνδρου τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης. Κάτ. (1928) 51.

— 4) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Τοπολίων τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτ. (1928) 29.

— 5) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας 'Ημαθίας (Βεροίας) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται παρὰ τὰς νοτίους ὄχθας τῆς λίμνης τῶν Γιαννιτσῶν καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 574. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸ χωρίον *Βρυσάκι (Ρέσιανη)*, ἔχει δὲ κατ. (1928) 866.

— 6) Χωρίον τῆς κοινότητος Ἄγρας (Βλαδόβου) τῆς ἐπαρχίας 'Εδέσσης τοῦ νομοῦ Πέλλης. Κάτ. (1928) 497. Χ. Δ.

νησίς, —ῖδος (ἡ)· μικρὰ νῆσος, ἄλλως *νησίδιον* καὶ *νησύδριον*.

— *[Στρατ. Τακτ.]* Βλ. λ. *ἀντίστασις*.

Νησὶς *['Αρχ. Γεωγρ.].* Μικρὰ νῆσος προσκειμένη τῇ ἀκτῇ τῆς Καμπανίας, κατὰ τὴν βόρειον ἀκτὴν τοῦ Κρατῆρος κόλπου (νῦν τῆς Νεαπόλεως) καὶ δὴ ἐν τῷ κόλπῳ τῶν Ποτιόλων (νῦν Ποτζουόλι) καὶ πρὸς τὸ ΝΑ. αὐτοῦ κέρας. Οὐδεὶς τῶν 'Ελλήνων ἀρχαίων γεωγράφων ποιεῖται μνείαν αὐτῆς, τῆς ὁποίας ὅμως ἡ ὀνομασία διεσώθη ὑπὸ τῶν Λατίνων συγγραφέων (*Senec.* Ep. 53. *Plin.* 19, 146) ἀναφερόντων αὐτὴν (Nesis) ὡς βρίθουσαν ἐπαύλεων καὶ περιώνυμον διὰ τοὺς ὡραίους της ἀσπαράγους, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν κατοίκων της, οἵτινες ἀκόμη τὴν ὀνομάζουν *Νήσιντα* (βλ. λ.) Σ. Ε. Λ.

Νησίστα *[Γεωγρ.].* Δύο χωρία τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης καὶ Τζουμέρκων τοῦ νομοῦ Ἄρτης. 'Εκ τούτων τὸ ἓν κεῖται ἐπὶ τῶν 'Αθαμανικῶν ὀρέων (Τζουμέρκων), ἐγγὺς τοῦ Βουλγαρελίου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπέχει 20 περίπου χλμ. καὶ εἶναι ἕδρα ὁμωνύμου αὐτῷ κοινότητος, περιλαμβανούσης καὶ τὰ χωρία *Κρυονέρι* καὶ *Φτέρη*. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 500, ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν. Τὸ δεύτερον, ὑπαγόμενον ἄλλοτε εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν (νῦν ἐπαρχίαν) Φιλιππιάδος, κεῖται 25 χλμ. πρὸς ΒΑ. τῆς Νέας Φιλιππιάδος, ἀποτελεῖ ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 736, γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι. Χ. Δ.

νησιώτης (ὁ)· θηλ. —ῶτις, —ιδος· δημοτ., *νησιώτισσα*· ὁ κάτοικος νήσου, ὁ ἐκ νήσου προερχόμενος: «*ἐπῆρε μιὰ νησιώτισσα*».

νησιωτικός, —ή —όν· κοιν. *νησιώτικος*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς νήσους ἢ νησιώτας: «*νησιωτικὰ συμφέροντα*» ‖ ὁ προερχόμενος **ἐκ νήσου**: «*νησιώτικο κρασί*».

Νησιώτισσα *[Παραλ. Γεωγρ.].* Νῆσος καὶ ὕφαλος τοῦ διαύλου τῶν 'Ωρεῶν (βλ. *Παναγίτσα Νησιώτισσα*). Σ. Ε. Λ.

νησοδοντίδαι (οἱ) (Nesodontidae) *[Παλαιοζωολ.].* Οἰκογένεια ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνήκουσα εἰς τὴν ὑπόταξιν τῶν *τοξοδοντίων νωτουγκουλάτων* θηλαστικῶν. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον πλήρη ὀδοντοστοιχίαν ὀδοντικοῦ τύπου $\frac{3.1.4.3}{3.1.4.3}$. Τὰ ἐμπρόσθια καὶ ὀπίσθια ἄκρα ἦσαν τριδάκτυλα, σχεδὸν ἰσομήκη. Ἡ κεφαλή των ἦτο πλατεῖα καὶ χθαμαλὴ μὲ εὐρὺ μετωπικὸν καὶ ἰνιακὸν ὀστοῦν. Τὰ κυριώτερα γένη τῆς οἰκογενείας ἦσαν ὁ *νησόδους*, ὁ *τριγόδους*, τὸ *ἀδινοθήριον*, τὸ *ἀκροθήριον* κ. ἄ.

Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς μειοκαίνου μέχρι καὶ τῆς πλειστοκαίνου τοῦ καινοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

νησόδους (ὁ) (Nesodon Owen) *[Παλαιοζωολ.].* **Γένος ἐκλειψάντων ζῴων**, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν **νησοδοντιδῶν** *τοξοδοντίων νωτουγκουλά-*

Digitized by Google

των θηλαστικῶν. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον μέγεθος μεγαλύτερον τοῦ ταπείρου. Εἶναι δ' ἐκ τῶν ἀφθονωτέρων ἀπολιθωμένων λειψάνων τῆς μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ τοῦ Σάντα-Κρούζ τῆς Παταγονίας. Συνώνυμα: *χρονοθήριον, φοβερεοθήριον.* Γ. Κ. Γ.

Νῆσοι *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Συστὰς σκοπέλων τῆς ἐπὶ τῆς Μεσογείου ἀκτῆς τῆς Αἰγύπτου, μεταξὺ Ἄπιος καὶ Σεληνίδος (Σταδ. Μεγ. θαλάσσης, § 23), καλουμένων ὑπὸ μὲν τοῦ Πτολεμαίου *Αἰνήσιπα*, ὑπὸ δὲ τοῦ Στράβωνος *Αἰνησίπαστα*. Εἶναι ἡ συστὰς τῶν συγχρόνων νήσων Presidency (πλάτ. 31° 22′ Β., μῆκ. 27° 14′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 244: Derna to Mersa Matruh) *Ζααφάρ, Σενουσσὶ* καὶ *Ἀσκέρι*, τῶν σχηματιζουσῶν τὸν λιμένα Μέρσα-Ματρούχ. Σ. Ε. Λ.

νησοπίθηκος (ὁ) (Nesopithecus) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ἀρχαιολεμουριδῶν λεμουροειδῶν πρωτευόντων* θηλαστικῶν. Εὑρίσκεται ἀπολιθωμένον ἐντὸς σπηλαίων καὶ τυρφώνων τῆς πλειστοκαίνου ἐποχῆς εἰς τὴν νῆσον Μαδαγασκάρην. Συνώνυμα: *λοφιολεμούριον, γλοβιλεμούριον, πρωτοϊνδρίς.* Γ. Κ. Γ.

νῆσος (ἡ)· τμῆμα ξηρᾶς, περιβαλλόμενον πανταχόθεν ὑπὸ θαλάσσης, κοιν. *νησί.*

—*[Ἐγκυκλ.]* Αἱ *νῆσοι* διακρίνονται εἰς τὰς *μεγάλας νήσους*, ὡς εἶναι ἡ Μαδαγασκάρη, ἡ Σικελία, αἵτινες ἀποτελοῦν περιωρισμένα τμήματα ἠπείρων καὶ ἔχουν τὰ ἴδια χαρακτηριστικὰ πρὸς αὐτὰς ὅσον ἀφορᾷ τὴν διαμόρφωσιν τῶν ἀκτῶν, εἰς τὰς *μεγαλονήσους*, ὡς εἶναι ἡ Κρήτη, ἡ Κύπρος, τὰς *νήσους*, ὡς ἡ Ἄνδρος, τὰς *μικρὰς νήσους*, ὡς ἡ Σπετσοπούλα, τὰς *νησῖδας*, ὡς ἡ Μονὴ τῆς Αἰγίνης, καὶ τὰς *βραχονησῖδας*, ὡς τὸ Πετροκάραβο παρὰ τὰ Μέθανα, αἵτινες κεῖνται πλησίον ἠπειρωτικῆς στερεᾶς ἢ μεγάλης νήσου καὶ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπότοκοι τῆς ἐπεξεργασίας τῆς θαλάσσης ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τῶν ἀκτῶν, εἴτε εἶναι κορυφαὶ ὀρέων, αἵτινες κατόπιν ὑφιζήσεως τοῦ ἐδάφους ἀπέμειναν ὑπὲρ τὴν θάλασσαν. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν αἱ νῆσοι, οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ ἔκτασις αὐτῶν, κείμεναι συνήθως μακρὰν τῆς στερεᾶς, ὀνομάζονται *ὠκεάνειοι*, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς πρώτας, αἵτινες ὀνομάζονται *ἠπειρωτικαί*, ὡς κείμεναι πλησίον τῆς στερεᾶς ἢ μεγάλων νήσων καὶ ἀποχωριζόμεναι τούτων δι' ἀβαθοῦς σχετικῶς θαλάσσης. Δι' ὅμοιον λόγον μεμονωμέναι βραχονησῖδες ἀναδύουσαι ἀπὸ θαλάσσης μικρᾶς σχετικῶς ἐκτάσεως ὀνομάζονται *πελάγιαι*, ὡς ἡ βραχονησὶς Καλόγηροι, κειμένη μεταξὺ Ψαρῶν καὶ Ἄνδρου καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει. Συγκέντρωσις νήσων ἐν γένει ἀποτελεῖ *συστάδα νήσων*, εἴτε μικράν, ὡς ἡ συστὰς τῶν Πεταλιῶν, εἴτε μεγάλην, ὡς ἡ τῶν Κυκλάδων, συγκέντρωσις δὲ συστάδων ἀποτελεῖ τὸ καλούμενον *ἀρχιπέλαγος*, ὡς εἶναι τὸ Αἰγαῖον, τὸ Μέγα Ἀσιατικὸν ἀρχιπέλαγος κλπ. Κ. Χ. Κ.

—*[Διεθν. Δίκ.]* Αἱ *νῆσοι* ἔχουσιν ἰδιάζον ἐνδιαφέρον διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς αἰγιαλίτιδος ζώνης αὐτῶν, εἴτε πρόκειται περὶ μιᾶς μόνον νήσου ἀνηκούσης εἰς δεδομένην πολιτείαν, εἴτε καὶ περὶ περισσοτέρων. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει εἴτε ἡ νῆσος χωρίζεται ἀπὸ τῆς ἐπικρατείας δι' ἐκτάσεως θαλάσσης ἀνωτέρας τῆς διπλασίας ἐκτάσεως τῆς αἰγιαλίτιδος ζώνης, ὁπότε οὐδὲν ζήτημα δημιουργεῖται, καθόσον διακρίνεται ἐκτὸς τῆς αἰγιαλίτιδος ζώνης τῆς ἠπείρου ἡ αἰγιαλῖτις ζώνη τῆς νήσου, μεταξὺ δὲ αὐτῶν, κατὰ τὸ διεθνὴ νόμιμα, ὑφίσταται τμῆμα θαλάσσης ἐντελῶς ἐλεύθερον· εἴτε ἡ νῆσος ἀπέχει τῆς ἠπείρου ὀλιγώτερον τῶν ἓξ ναυτικῶν μιλλίων, ἢ καὶ ὀλιγώτερον τῆς ἐκτάσεως τῆς αἰγιαλίτιδος ζώνης. Κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην δύο τινὲς λύσεις εἶναι δυναταί: ἢ νὰ καθορισθῇ ὡρισμένη ἔκτασις θαλάσσης ὡς αἰγιαλῖτις ζώνη τῆς νήσου καὶ τῆς ἠπείρου, ἢ νὰ θεωρηθῇ ἡ νῆσος ὡς ἄμεσος συνέχεια τῆς ἐπικρατείας, ἂν καὶ διακόπτεται παρὰ τῆς θαλάσσης, ἥτις ἀποτελεῖ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐθνικὴν θάλασσαν. Ἐν περιπτώσει ὑπάρξεως περισσοτέρων τῆς μιᾶς νήσων, αἱ ὁποῖαι ἀπέχουσι μὲν ἀρκετὰ ἀπ' ἀλλήλων, εὑρίσκονται ὅμως πλησίον τῆς ἠπείρου καὶ συνεπῶς τῆς ἐπικρατείας, τῆς ὁποίας ἀποτελοῦσι τμῆμα, πρέπει, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν γνώμην, ν' ἀναγνωρίσωμεν εἰς ἑκάστην νῆσον ἰδίαν θαλασσίαν ἔκτασιν ὡς αἰγιαλίτιδα ζώνην, ἐκτὸς ἐὰν ἡ ἀπὸ τῆς ἠπείρου ἀπόστασις τῶν νήσων καὶ ἡ θαλασσία ἔκτασις ἡ χωρίζουσα αὐτὰς μεταξὺ των εἶναι μικροτέρα τῶν ἓξ ἢ ἔτι μᾶλλον τῶν τριῶν ναυτικῶν μιλλίων, ὁπότε ἡ θάλασσα θεωρεῖται ἐθνική. Προκειμένου ὅμως περὶ νήσων, αἵτινες δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν αὐτὴν ἐπικράτειαν, ἀλλ' εἰς διαφόρους πολιτείας, κρατεῖ γενικῶς ἡ ἄποψις ὅτι ἀνάγκη εἰς ἑκάστην τούτων ν' ἀναγνωρίσωμεν ἰδίαν αἰγιαλίτιδα ζώνην, τοῦτο δ' εἶναι εὐχερὲς εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ χωρίζουσα ἑκάστην τούτων θάλασσα εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ τοῦ διπλασίου τῆς αἰγιαλίτιδος ζώνης· δυσχερέστερον ὅμως ἐμφανίζεται τὸ ζήτημα εἰς τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ χωρίζουσα τὰς διαφόρους νήσους θάλασσα εἶναι μικροτέρα τῶν ἓξ ἢ καὶ τῶν τριῶν ναυτικῶν μιλλίων, ὁπότε εἶναι βέβαιον ὅτι οὐδέποτε θὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ μὴ ὑπέρβασις τῆς αἰγιαλίτιδος ζώνης τῆς ἑτέρας. Η. Γ. Κ.

— *[Ἀστ. Δίκ.]* Ὡς *νῆσος* νοεῖται ἡ σχηματιζομένη ἐν μέσῳ τῶν ὑδάτων ποταμοῦ ἢ θαλάσσης. Κατὰ τὸ ἰσχῦον δίκαιον, οἱ ποταμοὶ οἱ δυνάμενοι νὰ γίνουν πλευστοὶ ὡς καὶ αἱ ὄχθαι των εἶναι δημόσιαι, συνεπῶς οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ γίνουν πλευστοὶ δύνανται ν' ἀποτελοῦν ἀντικείμενον ἰδιωτικῆς ἰδιοκτησίας. Ἡ ἐν τῷ ποταμῷ ἀνακύπτουσα νῆσος ἀνήκει εἰς τοὺς παρακεκτημένους, ἤτοι ἡ ἐν δημοσίῳ εἰς τὸ δημόσιον, ἰδιοκτήμον τῶν ὀχθῶν, ἡ ἐν ἰδιωτικῷ εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας τῶν ὀχθῶν, κατὰ γραμμὴν διήκουσαν διὰ τοῦ μέσου τοῦ ῥοῦ καὶ κατὰ τὸ πλάτος τῶν ἰδιοκτησιῶν. Εἰς τὸ παρακεκτημένον ὡσαύτως δημόσιον, εἰς ὃ γενικῶς ἀνήκουν οἱ αἰγιαλοί, ἀνήκει καὶ ἡ ἐν θαλάσσῃ ἀνακύπτουσα νῆσος. Θ. Ι. Α.

— **νῆσοι** ***ἡφαιστειογενεῖς*** *[Γεωλογ.]*. Αἱ νῆσοι αὗται εἶναι κῶνοι μετὰ κρατήρων ἢ καὶ κρατῆρες ἡφαιστείων ἐν ἐνεργείᾳ, τὸ δὲ σχῆμα αὐτῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν διαφόρων ἐκρήξεων. Ὁ κρατὴρ δύναται εἴτε νὰ κεῖται ὑπὸ τὴν θάλασσαν, σχηματίζων κόλπωσιν βάθους ἐνίοτε μεγαλυτέρου τῶν 100 μέτρων, ὡς εἰς τὴν νῆσον Ἅγιον Παῦλον, εἴτε νὰ εἶναι ἔξαλος, σχηματίζων αὐτὴν ταύτην τὴν νῆσον, σχήματος κυκλικοῦ. Ἐκρήξεις λαμβάνουσαι χώραν κατὰ καιροὺς δύνανται νὰ μετατρέψουν τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν νήσων, ὡς εἰς τὴν νῆσον Θήραν ἐν τῷ Αἰγαίῳ καὶ εἰς τὴν νῆσον Κρακάτοα εἰς τὴν Ἰνσουλίνδην. Ἐν περιπτώσει καταπαύσεως τῶν ἐκρήξεων, ἄρχεται ἐκδηλουμένη ἡ διαβρωτικὴ ἐνέργεια τῆς θαλάσσης ἐφ' ὅλης τῆς περιφερείας τῆς νήσου, τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς ἐλαττουμένης βαθμηδὸν μέχρι πλήρους ἐξαφανίσεως, ἀπομενόντων ὡς ἰχνῶν ἀβαθῶν τινων. Πολλάκις παρετηρήθη ἐμφάνισις ἡφαιστειογενῶν νησίδων, αἵτινες μετὰ μικρὸν χρόνον ἐξηφανίσθησαν ἐκ νέου, πρᾶγμα ἀποδιδόμενον εἰς τὴν διαβρωτικὴν ἐνέργειαν τῆς θαλάσσης μᾶλλον ἢ εἰς τὴν ὑφίζησιν τοῦ ἐδάφους. Αἱ κατὰ τὸν ἐκτεθέντα τρόπον ἐξαφανιζόμεναι νῆσοι παρέχουν εὐνοϊκὸν ἔδαφος εἰς τὴν ἐγκατάστασιν ἀποικιῶν μαδρεπόρων, οἵτινες μικρὸν κατὰ μικρὸν συντελοῦν εἰς τὴν γένεσιν κυκλικῶν ἀτολλῶν. Οὕτω παρατηρεῖται ὅτι εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν, ὅστις εἶναι διάσπαρτος ὑπὸ ἀτολλῶν, ὑπάρχουν σημαντικαὶ σειραὶ νήσων ἡφαιστειογενῶν, διατεθειμέναι κατὰ λωρίδας πρὸς Α. τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Αὐστραλίας, καὶ ὅτι αἱ σειραὶ αὗται ὑπερβαίνουν τὴν περιοχὴν τῶν κοραλλιογενῶν σπιλάδων καὶ ἐξικνοῦνται μέχρι τῶν Κουριλλῶν νήσων τῆς Ἀλάσκας. Ἡ συνεχὴς προοδευτικὴ ἐξερεύνησις τοῦ Εἰρηνικοῦ δεικνύει ἐπὶ μᾶλλον στενὴν σχέσιν μεταξὺ τῶν νήσων τῶν μαδρεπόρων καὶ τῆς διευθύνσεως τῆς ἐκρηκτικῆς ἐνεργείας καὶ τῶν κινήσεων τοῦ ἐδάφους ἐν τῷ ὠκεανῷ τούτῳ. Εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιφάνεια εἶναι ἀρκετὰ θερμή, ὥστε νὰ εὐνοῇ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κοραλλίων, αἱ ἀτόλλαι εἶναι διατεθειμέναι κατὰ τὴν διεύθυνσιν Βορρᾶ—Νότου, καθ' ἣν ἐπίσης διεύθυνσιν κεῖνται καὶ αἱ γνωσταὶ ἡφαιστειογενεῖς νῆσοι τοῦ ὠκεανοῦ τούτου. Ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει ὑπάρχουν πλεῖσται νῆσοι ἡφαιστειογενοῦς καταγωγῆς, ἀνήκουσαι εἰς ἡφαιστειογενεῖς περιοχάς, ὡς ἡ Θήρα, Κῶς, Νίσυρος, Ἀντίπαρος, Πάρος, Φολέγανδρος, Πολύαιγος, Κίμωλος, Μῆλος, Ἀντίμηλος, Φαλκονέρα, Παραπόλα, ἡ χερσόνησος τῶν Μεθάνων καὶ ἡ Αἴγινα μέχρι τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος παρὰ τὴν διώρυγα Κορίνθου. Κ. Χ. Κ.

— **νῆσοι** ***κοραλλιογενεῖς*** *[Γεωγρ.]*· βλ. *κοραλλιογενεῖς νῆσοι.*

— **νῆσος** ***τοῦ ἐγκεφάλου*** ἢ ***ῥείλειος*** *[Ἀνατομ.]*. Ἡ νῆσος αὕτη εἶναι μοῖρα τῆς κάτω ἐπιφανείας τῶν ἡμισφαιρίων τοῦ ἐγκεφάλου, ἥτις ἐν τῇ ἀρχικῇ ἐμβρυϊκῇ διαπλάσει κεῖται ἐπιπολῆς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀβαθοῦς πλαγίου ἢ συλουϊείου βόθρου. Προϊούσης ὅμως τῆς διαπλάσεως ἕνεκα μείζονος ἀναπτύξεως τῶν παρακειμένων λοβῶν, τοῦ μετωπιαίου, τοῦ βρεγματικοῦ καὶ τοῦ κροταφικοῦ, ἡ νῆσος καταβυθίζεται καὶ καλύπτεται ὑπ' αὐτῶν, ἀποτελούντων τὴν καλύπτραν αὐτῆς, ἐνῷ ὁ πλάγιος βόθρος μετατρέπεται εἰς τὴν πλαγίαν (=συλουϊείου) σχισμήν· ἐν τῷ πυθμένι δὲ τῆς σχισμῆς δι' ἀπαγωγῆς τῶν χειλέων αὐτῆς καθορᾶται ἡ νῆσος, παριστῶσα ὄγκωμα τρίπλευρον, διαιρούμενον διὰ βαθείας αὔλακος εἰς δύο λοβούς, τὸν πρόσθιον μείζονα καὶ τὸν ὀπίσθιον, φέροντας ἕλικας. Ι. Π.

Νῆσος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις Ἰβηρική, ἀναφερομένη ὑπὸ Στεφάνου Βυζαντίου (474,10). Ταυτότης ἄγνωστος. Σ. Ε. Λ.

— **Νῆσος** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. *Νᾶσος.*

— **Νῆσος** *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Ν.ΝΑ. πλευρᾶς τῆς Ῥόδου (πλάτ. 35°53′50″ Β., μῆκ. 27°51′10″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1667: Rhodos island) μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Βιγλὶ καὶ Καταβιά, $3^1/_2$ μίλ. Α. ΒΑ. τοῦ φάρου Πρασονήσι (Ἀστυπάλαια). Σ. Ε. Λ.

— **Νῆσος** ***τῆς Ἀπελπισίας*** (Desolation Island) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τοῦ Ἀνταρκτικοῦ ὠκεανοῦ· ἄλλως *Κεργκελὲν* (βλ. λ.).

— **Νῆσος** ***τῆς Γαλλίας*** (Ile de France) *[Γεωγρ.]*. —1) Ἐπαρχία τῆς Γαλλίας (βλ. *Ἴλ-ντὲ-Φράνς*). —2) Νῆσος τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ (βλ. *Μαυρικίου* νῆσος).

— **Νῆσος τῆς Ἑνώσεως** (Ile de la Réunion) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ἑνώσεως* Νῆσος.

— **Νῆσος** ***τοῦ Μαυρικίου*** ἢ ***Μαυριτίου*** (Ile Maurice, Mawritus island) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Μαυρικίου* νῆσος.

Νήσου *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Κύπρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λευκωσίας καὶ τῷ διαμερίσματι Κυθρέας. Κάτ. 500 περίπου, ἀσχολούμενοι μὲ τὴν γεωργίαν. Α. Κ. Λ.

Νησούλιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Νησίον σχηματίζον μετὰ τῆς ἀκτῆς τῆς Κιλικίας καὶ τῆς ἀπὸ ταύτης προχωρούσης Ἐπινησίας ἄκρας λιμενίσκον, 60 στάδια νοτίως τῶν Μυλῶν (Σταδ. Μεγ. Θαλ. 182—184) καὶ παρὰ τὴν νῆσον Πιτυοῦσαν. Εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην (237: Kara Burnù to Karadash Burnù εἰς πλάτ. 36°16′ Β., μῆκ. 33°50′ Ἀν.) εἶναι ἀνώνυμον, τῶν ναυτιλιακῶν ὁδηγιῶν (Mediter. Pilot V 107, 11 ἔκδ. 1925) ἀναφερουσῶν αὐτὸ ὡς («rock awash») βραχονησῖδα ἐν χρῷ τῆς θαλάσσης. Σ. Ε. Λ.

νῆσσα (ἡ) (Anas) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *νησσιδῶν*, περιλαμβάνον μετρίου ἢ καὶ μεγάλου μεγέθους πτηνὰ μὲ σῶμα εὔρωστον, κεφαλὴν ἀπεστρογγυλωμένην, ἐπιμήκη καὶ πεπλατυσμένην ἐκ τῶν πλαγίων, ὀφθαλμοὺς ἀπεστρογγυλωμένους καὶ ἀρκετὰ μεγάλους, ῥάμφος ἰσόμηκες πρὸς τὴν κεφαλὴν καὶ σπανίως ἐπιμηκέστερον ταύτης, συνήθως εὐθύ, ἐλαφρῶς κυρτὸν κατὰ τὴν ἄνω αὐτοῦ ἐπιφάνειαν καὶ σχηματίζον κατὰ τὸ ἄκρον του γωνιώδη ἀπόκλισιν. Ἡ γλῶσσα εἶναι μεγάλη καὶ σαρκώδης, αἱ πτέρυγες ἔχουσι μέτριον μῆκος δι' ὃ καὶ ἡ πτῆσις τῶν πτηνῶν τούτων εἶναι βαρεῖα, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ταχεῖα, λόγῳ τῆς μεγάλης μυϊκῆς δυνάμεως τῶν πτερύγων των· ἡ οὐρὰ ἀποτελεῖται ἐκ 14—20 κωπαίων πτερυγίων καὶ εἶναι βραχεῖα, εὐρεῖα καὶ ἀπεστρογγυλωμένη ἢ αἰχμηρὰ κατὰ τὸ ἄκρον της, ἀναλόγως τῶν διαφόρων εἰδῶν· τὸ πτέρωμα τοῦ σώματος εἶναι λεῖον, στιλπνὸν καὶ πυκνόν, ὡς καὶ τὸ πτίλωμα, ὅπερ εἶναι πλούσιον καὶ περιζήτητον· οἱ δάκτυλοι τῶν ποδῶν, ὧν ἡ διαμόρφωσις εἶναι χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν πτηνῶν τούτων, εἶναι ἀρκετὰ μεγάλοι καὶ ἑνοῦνται μεταξύ των διὰ δερματοπτυχῆς. Ἐκ τῶν πολλῶν εἰδῶν τοῦ γένους καὶ ἐκ τῶν ἔτι πολυπληθεστέρων ποικιλιῶν, ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς:

Νῆσσα ἡ ἀγρία (Anas sylvestris ἢ boschas). Ἐκ τοῦ εἴδους τούτου παρήχθησαν δι' ἐξημερώσεως καὶ εἶτα διὰ καταλλήλου διασταυρώσεως πάντα τὰ ἑπόμενα. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς ἀγρίας νήσσης εἶναι: Τὸ πρασινοκυανοῦν χρῶμα τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ λαιμοῦ, ὅπερ διακόπτεται κατὰ τὸ μέσον τοῦ μήκους τοῦ λαιμοῦ ὑπὸ ἡμιτελοῦς λευκοῦ περιλαιμίου, καθιστᾷ ταύτην γνώριμον εἰς ἡμᾶς ἐκ πρώτης ὄψεως. Τὸ στῆθος καὶ ἡ ῥάχις ἔχουν ὑπέρυθρον χρῶμα, ὅπερ διακόπτεται ὑπὸ πολυπληθῶν μελανῶν καὶ λευκῶν γραμμώσεων, ἡ κοιλία ἀνοικτῶς τεφρόν, ὅπερ διακόπτεται ὑπὸ εὐρείας λευκῆς λωρίδος, αἱ πτέρυγες

Νῆσσα ἡ ἀγρία.

κοσμοῦνται ὑπὸ εὐρειῶν φαιῶν λωρίδων μὲ ἰώδεις ἀποχρώσεις, ἡ οὐρὰ εἶναι τεφρὰ καὶ εἰς τοὺς ἄρρενας κοσμεῖται ὑπὸ τεσσάρων κεκαμμένων καὶ μελανῶν μετὰ πρασίνης ἀποχρώσεως πτερῶν· τὸ ῥάμφος εἶναι πράσινον καὶ φέρει μελανὰ στίγματα, οἱ πόδες εἶναι ἀρκετὰ ἐπιμήκεις καὶ πορτοκαλλέρυθροι, τὸ μῆκος κυμαίνεται μεταξὺ 65 καὶ 70 ἑκατοστομέτρων καὶ τὸ βάρος φθάνει τὰ 800—900 δράμια. Ἡ θήλεια ἔχει τὸν λαιμὸν λευκὸν καὶ τὸ ἐπίλοιπον σῶμα φαιὸν μὲ σκοτεινῶς φαιὰς καὶ λευκὰς γραμμώσεις. Γεννᾷ 10—16 ᾠὰ χρώματος πρασινοελαιώδους καὶ ἐπῳάζει ταῦτα μόνη ἐπὶ 28 περίπου ἡμέρας ἐντὸς τῆς φωλεᾶς της, τὴν ὁποίαν κατασκευάζει ἐκ καλάμων καὶ διαφόρων ὑδροβίων φυτῶν. Ὁδηγεῖ τοὺς νεοσσούς της εἰς τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῆς δευτέρας ἤδη ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἐκκολάψεώς των καὶ ὑπερασπίζει θαρραλέως αὐτοὺς ἐναντίον παντὸς κινδύνου. Ἅμα τῇ ἐκκολάψει των τὰ νεογνὰ ἔχουσι κεκαλυμμένον τὸ σῶμά των ὑπὸ λεπτῶν πτίλων μελανοϋποπρασίνων κατὰ τὴν ῥαχιαίαν αὐτοῦ

Digitized by Google

ἐπιφάνειαν καὶ τεφροκιτρίνων κατὰ τὴν κοιλιακὴν χώραν. Ἀναπτύσσονται ταχέως καὶ εἶναι ἱκανὰ πρὸς πτῆσιν εἰς ἡλικίαν 6 περίπου μηνῶν. Ὁ ἄρρην οὐδόλως φροντίζει διὰ τοὺς νεοσσούς, ἀλλ' εὐθὺς ὡς ἡ θήλεια ᾠοτοκήσῃ ἀπομακρύνεται ταύτης πρὸς ἀπόκτησιν νέων ἐρώτων καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Κατὰ τὴν στιγμὴν τῶν ἐρώτων οἱ ἄρρενες συναθροίζονται πάντες ὁμοῦ, ἀποτελοῦσι πολυπληθεῖς ὁμάδας καὶ μεταναστεύουσιν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην χάνουσι τοὺς στιλπνοὺς χρωματισμοὺς τοῦ πτερώματός των καὶ προσομοιάζουσι πρὸς τὰς θηλείας, μόνον δὲ κατὰ τὸν Ὀκτώβριον, ὁπότε ἔχει συμπληρωθῆ ἡ νέα πτέρωσις, ἀποκτῶσιν ἐκ νέου τὸν πρῶτον λαμπρὸν χρωματισμόν των. Ἡ ἀγρία νῆσσα, συλλαμβανομένη μικρά, ἐξημεροῦται εὐκόλως καὶ ἀναπαράγει ἐπίσης εὐκόλως ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς διαβάσεως τῶν ἀγρίων νησσῶν ἐκ τοῦ τόπου τῆς παραμονῆς της, ἂν εἶναι ἐλευθέρα ἀκολουθεῖ ταύτας. Κατὰ τὴν πρώτην μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν της ᾠοτοκίαν δὲν δίδει νεοσσοὺς εὐτραφεῖς καὶ ὑγιεῖς ὅσον ἐν ἐλευθέρᾳ καταστάσει· μόνον δὲ μετὰ τὴν 3ην ἢ 4ην ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ἀναπαραγωγὴν δίδει νεοσσοὺς ὁμοίους ὡς πρὸς τὸ βάρος καὶ τὴν ποιότητα τοῦ κρέατος μὲ τοὺς ἀγρίους τοιούτους.

Νῆσσα ἡ κοινὴ (Anas vulgaris). Εἶναι ὁ κοινότερος ἀντιπρόσωπος τοῦ γένους. Προῆλθεν ἀμέσως ἐκ τῆς ἀγρίας νήσσης, ἀλλ' ἔχει μικρότερον μέγεθος. Ἀπὸ ἀπόψεως ᾠοτοκίας εἶναι λίαν γόνιμος, ἀλλὰ τὰ νεαρὰ πτηνὰ ὑστεροῦν κατὰ πολὺ ἀπὸ ἀπόψεως γονιμότητος καὶ βάρους τῶν κατωτέρω εἰδῶν. Διατρέφεται κυρίως ὑπὸ τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν τῆς Βαλκανικῆς καὶ ὑπό τινων ἀγροτῶν τῆς Εὐρώπης, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν, ἀντικαθισταμένη σὺν τῷ χρόνῳ ὑπὸ εὐγενεστέρων καὶ πλέον προσοδοφόρων εἰδῶν. Ἀπὸ ζῳοτεχνικῆς ἀπόψεως οὐδὲν ἄξιον λόγου χαρακτηριστικὸν παρουσιάζει.

Νῆσσα τῆς Ρουένης. Ἀνεφάνη τὸ πρῶτον, ἀνεπτύχθη καὶ ἐτελειοποιήθη εἰς τὴν Νορμανδίαν καὶ ἰδίως εἰς τὴν περὶ τὴν Ρουένην (Rouen) περιοχὴν καὶ ἐκεῖθεν συντόμως διεδόθη εἰς ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν Εὐρώπην, λόγῳ τῶν πολλαπλῶν προσόντων, ἅτινα παρουσιάζει. Τὸ εἶδος τοῦτο διακρίνεται εἰς δύο ποικιλίας, τὴν *ἀνοικτόχρουν* καὶ τὴν *βαθύχρουν*.

Νῆσσα τῆς Ρουένης ἀνοικτόχρους. Ἔχει σῶμα εὐρωστότατον, κεφαλὴν πρασινοκυανῆν καὶ ῥάμφος κίτρινον· εὐρὺ λευκὸν περιλαίμιον περιβάλλει τὸν λαιμόν, ὅστις ἔχει βαθύτεφρον χρῶμα, ὅπως καὶ τὸ ἐπίλοιπον σῶμα. Ἡ ῥάχις εἶναι φαιὰ καὶ ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸν βαθυκύανον χρωματισμὸν τῶν πτερύγων. Τὸ στῆθος εἶναι μολυβδό-

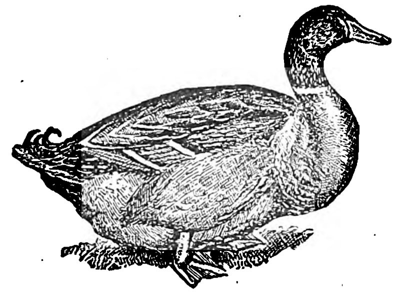

Νῆσσα τῆς Ρουένης.

χρουν καὶ οἱ πόδες πρασινοκίτρινοι. Ὁ λαιμὸς συνήθως κοσμεῖται ὑπὸ ἀνοικτοτέρου χρώματος λωρίδος. Τὸ μῆκος τοῦ σώματος κυμαίνεται μεταξὺ 80 — 90 ἑκατοστομέτρων καὶ τὸ βάρος μεταξὺ 4—5 κιλῶν. Εἶναι ἐκ τῶν καλυτέρων ποικιλιῶν καὶ ἡ πλέον προσοδοφόρος εἰς τοὺς πτηνοτρόφους, διότι ὁ νεοσσὸς εἰς ἡλικίαν 2 μηνῶν, ἐντατικῶς διατρεφόμενος, ζυγίζει 2 περίπου κιλά.

Νῆσσα τῆς Ρουένης βαθύχρους. Ἡ ποικιλία αὕτη ἐβελτιώθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων πτηνοτρόφων δι' ἐπισταμένων καὶ πολυετῶν ζῳοτεχνικῶν μεθόδων. Ὁ βαθὺς χρωματισμός, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, προέρχεται ἐκ καταλλήλου διασταυρώσεως. Ἡ ποικιλία αὕτη εἶναι ἡ περισσότερον διαδεδομένη σήμερον καὶ συστηματικῶς διατρέφεται εἰς τὰ περισσότερα νησσοτροφεῖα τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τῆς ποικιλίας ταύτης εἶναι τὰ ἑξῆς: Ἡ κεφαλὴ εἶναι ἐπιμήκης καὶ ἰσχυρά, χρώματος σκοτεινῶς καὶ στιλπνῶς πρασίνου, ὁ λαιμὸς κατὰ τὸ ἥμισυ τοῦ μήκους του ἔχει χρῶμα λευκόν, ὅπως καὶ τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ στήθους, οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι βαθέως καστανοί, τὸ ῥάμφος πράσινον καθ' ὁλοκληρίαν πλὴν τῆς κερατώδους παρὰ τὴν βάσιν τούτου μεμβράνης, ἥτις ἔχει μελανὸν χρῶμα. Ὅταν ὁ ἄρρην εὑρίσκεται εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς πτερορροίας, χάνει τὴν λαμπρότητα τοῦ χρωματισμοῦ του καὶ τὸ ῥάμφος παρουσιάζει μικρὰς μελανὰς κηλῖδας, αἵτινες ὅμως ἐξαλείφονται, ὅταν ἐπανακτᾷ τὸ πτέρωμά του, ὁπότε ὁ λαιμὸς κατὰ τὸ ἥμισυ τοῦ μήκους του γίνεται λευκός, τὸ στῆθος κατὰ τὸ ἄνω αὐτοῦ τμῆμα καστανὸν ἄνευ οὐδεμιᾶς λευκῆς ἀποχρώσεως, κατὰ δὲ τὸ κατώτερον αὐτοῦ τμῆμα ἔχει ὁμοιομόρφως τεφρομαργαριτώδη χρωματισμόν. Ἡ ῥάχις καὶ αἱ πρὸς τὰ ὄπισθεν πλευραὶ τοῦ σώματος εἶναι μελαναὶ μὲ πρασίνας ἀποχρώσεις. Ὁ χρωματισμὸς γίνεται τεφρὸς ἐφ' ὅσον πλησιάζει πρὸς τὰς πτέρυγας. Οἱ πόδες εἶναι ἐρυθροπορτοκαλλόχροοι. Τὰ ἀνωτέρω χαρακτηριστικὰ δέον νὰ φέρωσι πάντα τὰ βελτιωμένα πτηνά. Τὸ βάρος ἐπίσης, ἰδίως τοῦ ἄρρενος, παίζει σπουδαιότανον ῥόλον. Πτηνὸν ἔχον πάντα τὰ ἀνωτέρω χαρακτηριστικὰ καὶ ὑπολειπόμενον εἰς βάρος δὲν θεωρεῖται ὑποδειγματικὸν ὑπὸ τῶν πτηνοτρόφων. Τὸ βάρος τοῦ γνησίου ἄρρενος τῆς ποικιλίας ταύτης πρέπει νὰ φθάνῃ τὰ 9 κιλά. Τὸ βάρος τοῦτο παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰ νεαρὰ ἄρρενα ἡλικίας ἑνὸς περίπου ἔτους κατόπιν μεθοδικῆς καὶ ἐντατικῆς διατροφῆς. Τὰ πτηνὰ δέον νὰ ζυγίζωνται κατὰ Νοέμβριον ἢ Δεκέμβριον, διότι κατὰ τὸ ἔαρ ἐλαττοῦται κατὰ πολὺ τὸ βάρος των, διότι ἄρχεται ἡ περίοδος τῶν ἐρώτων. Τὸ μέσον βάρος φθάνει τὰ 8 κιλὰ καὶ οὐδέποτε πρέπει νὰ εἶναι κατώτερον τῶν 7. Τὸ ἀνάστημα, λαμβανόμενον ἀπὸ τῶν δακτύλων μέχρι τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς, δὲν πρέπει νὰ εἶναι ὀλιγώτερον τῶν 90 ἑκατοστομέτρων. Ὁ λαιμὸς δέον νὰ εἶναι μακρός, οἱ πόδες ἐπιμήκεις, ἰσχυροὶ καὶ ἀρκετὰ χονδροί. Τὰ νεαρὰ ἔχουσι βάρος κυμαινόμενον μεταξὺ 4 καὶ 5 κιλῶν· ὅσα δ' ἐξ αὐτῶν ἔχουν λίαν λεπτοὺς πόδας, συνήθως κατὰ τὸν τρίτον μῆνα τῆς ἡλικίας των ὑφίστανται παράλυσιν τῶν ἄκρων. Ἡ θήλεια νῆσσα ἔχει ῥάμφος σκοτεινῶς φαιὸν μετά τινων μελανῶν κηλίδων καὶ σκοτεινῶς πράσινον κατὰ τὴν βάσιν του. Ἡ κεφαλὴ εἶναι φαιὰ κατὰ τὴν ἄνω αὐτῆς ἐπιφάνειαν καὶ ἀνοικτῶς φαιὰ κατὰ τὰ πλάγια. Ὁριζόντιος βαθέως φαιὰ λωρὶς διατρέχει τὰς παρειὰς καὶ διέρχεται διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ, ὅστις εἶναι φαιός, ὅπως καὶ εἰς τὸν ἄρρενα. Ὁ λαιμὸς δὲν φέρει ποικίλματα. Τὸ ὅλον πτέρωμα εἶναι φαιοκαρυόχρουν. Τὰ λαμπρότερα πτερὰ καλύπτουσι τοὺς ὤμους καὶ τὸ μέσον τοῦ στήθους, τὰ δὲ ὑπόλοιπα ἔχουσι βαθέως τεφρὸν χρῶμα. Οἱ πόδες εἶναι πορτοκαλλέρυθροι. Τὰ ἀνωτέρω χαρακτηριστικὰ δέον νὰ ἔχωσι τὰ ἄριστα ἀπὸ ζῳοτεχνικῆς ἀπόψεως πτηνά.

Νῆσσα τῆς Ντυκλαίρης. Τὸ εἶδος τοῦτο ὑστερεῖ

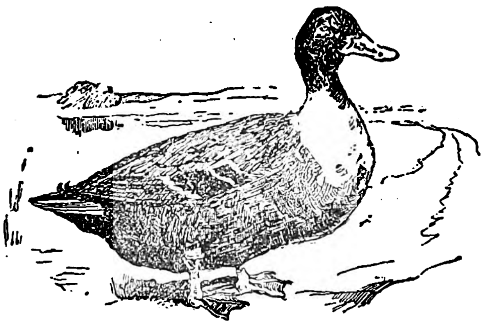

Νῆσσα τῆς Ντυκλαίρης.

ὡς πρὸς τὸ βάρος τῆς νήσσης τῆς Ρουένης. Ὁ χρωματισμὸς τοῦ πτερώματος εἶναι μελανὸς καὶ μόνον ἐπὶ τοῦ στήθους ἔχει λευκὸν χρῶμα. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ λαιμοῦ φέρει θαυμασίας μεταλλικὰς ἀποχρώσεις. Τὸ ῥάμφος ἔχει βαθέως πράσινον χρῶμα. Ἡ θήλεια ἔχει σχεδὸν ὁλόκληρον τὸ πτέρωμά της βαθέως φαιόν, καὶ μόνον τὸ στῆθος, ὅπερ εἶναι λευκόν, καὶ οἱ πόδες, οἵτινες εἶναι ἐρυθρόφαιοι, ἀποτελοῦσιν ἀντίθεσιν. Ἀπαντᾷ κυρίως εἰς τὴν Νορμανδίαν.

Νῆσσα τοῦ Ἐλσμπάρυ. Ἀπαντᾷ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἔνθα ἐπιδεικνύεται ὡς ἀρίστη ἀπὸ ζῳοτεχνικῆς ἀπόψεως. Παρουσιάζει τὰ αὐτὰ περίπου πλεονεκτήματα μὲ τὴν νῆσσαν τοῦ Ρουένης, ἀλλ' εἶναι μᾶλλον πολυτόκος, διότι γεννᾷ ἀπὸ 130—150 ᾠὰ ἐτησίως. Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ᾠοτοκίας ἕκαστον ᾠὸν ζυγίζει 80 γραμμάρια, ἀπὸ τοῦ δευτέρου ὅμως ἔτους καὶ ἐπέκεινα φθάνει τὰ 100 περίπου. Τὰ ᾠά της δὲν παραδίδονται εἰς τὸ ἐμπόριον,

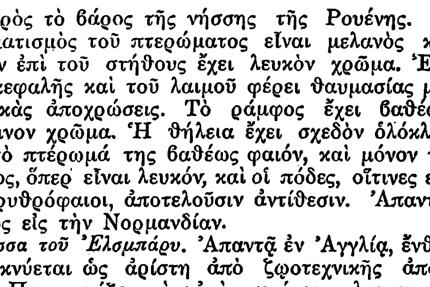

Νῆσσα τοῦ Ἐλσμπάρυ.

ἀλλὰ φυλάσσονται πρὸς ἐπῴασιν διὰ τὴν παραγωγὴν νέων πτηνῶν, ἅτινα εἶναι περιζήτητα διὰ τὸ βάρος των, τὴν τρυφερότητα καὶ τὴν γευστικότητα τοῦ κρέατός των. Τὰ μικρὰ παραδίδονται εἰς τὸ σφαγεῖον προτοῦ ἔτι καλυφθῇ τὸ σῶμά των ὑπὸ πτερῶν καὶ πολλάκις μόλις καλυφθῇ τὸ σῶμά των ὑπὸ πτίλων. Δι' ἐντατικῆς διατροφῆς οἱ νεοσσοὶ μετὰ 8 ἢ 10 ἑβδομάδας ἀπὸ τῆς ἐκκολάψεως εἶναι καταλληλότατοι πρὸς βρῶσιν. Συνήθως αἱ μεγαλύτεραι ἐκκολάψεις πραγματοποιοῦνται κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔαρος. Οἱ Ἄγγλοι νησσοτρόφοι διατηροῦσιν εἰς ἕκαστον διαμέρισμα ἕνα ἄρρενα καὶ πέντε θηλείας. Οἱ ἐκκολαπτόμενοι νεοσσοὶ χωρίζονται ἀνὰ 30 ἢ 40 εἰς ἕκαστον διαμέρισμα, οὐδέποτε δὲ πρὸ τῆς παρελεύσεως δύο περίπου ἑβδομάδων πρέπει νὰ ἀφίνωνται νὰ ἐμβαπτίζωνται εἰς τὸ ὕδωρ. Τὸ δάπεδον τοῦ διαμερίσματος πρέπει νὰ εἶναι στεγνὸν καὶ ἐστρωμένον διὰ ξηροῦ χόρτου. Κατ' ἀρχὰς τρέφονται διὰ τοῦ κρόκου ᾠοῦ ἀναμεμιγμένου μὲ βεβρασμένην ὄρυζαν ἢ καὶ ἐκ βοείου ἥπατος εἰς μικρότατα τεμάχια κεκομμένου. Δέον νὰ τρέφωνται ὀλίγον καὶ πολλάκις τῆς ἡμέρας, 10—12 φορὰς εἰ δυνατόν. Ἅμα ὡς ἀναπτυχθῶσιν ὀλίγον, δίδεται εἰς αὐτοὺς κριθή, ἄρτος βεβρεγμένος, μικρὰ τεμάχια ἱππείου κρέατος κτλ. Καλὴ ᾠοπαραγωγὸς θεωρεῖται ἡ νῆσσα ἥτις ζυγίζει 3—3,5 κιλὰ καὶ οὐχὶ περισσότερον. Ἐντατικῶς διατρεφομένη ἡ θήλεια φθάνει εἰς βάρος 7 περίπου κιλῶν. Οἱ διατρέφοντες τοὺς νεοσσοὺς δι' ἰδίαν αὐτῶν χρῆσιν, δέον νὰ ἀφίνωσιν ἐλευθέρως τούτους νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὸ ὕδωρ, ὁπότε ἀναπτύσσονται μὲν βραδύτερον, ἀλλὰ τὸ κρέας των εἶναι νοστιμώτερον. Οἱ συστηματικοὶ πτηνοτρόφοι οὐδέποτε ἀφίνουσι τοὺς νεοσσοὺς νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ ὕδωρ, διότι οὕτω ἀναπτύσσονται ταχύτερον. Ἀρίστη θεωρεῖται ἡ νῆσσα Ἐλσμπάρυ, εἰς ἣν ὑπάρχουν τὰ ἑξῆς γνωρίσματα: Κεφαλὴ ἰσχυρά, μακρὰ καὶ εὐθύγραμμος, ὀφθαλμοὶ σκοτεινοῦ φαιοῦ χρώματος, ῥάμφος ἐπίμηκες, εὐρὺ καὶ εὐθύ, σχηματίζον μὲ τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς σχεδὸν εὐθεῖαν γραμμήν. Τὸ μῆκος τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ ῥάμφους τοῦ ἄρρενος φθάνει τὰ 16 ἑκατοστόμετρα, τῆς δὲ θηλείας τὰ 14. Ὁ χρωματισμὸς τοῦ ῥάμφους εἶναι σαρκόχρους ἢ ἐρυθρόλευκος. Ὁ λαιμὸς εἶναι μακρός, ἀρκετὰ ἰσχυρὸς καὶ ἀναλόγως πρὸς τὸ σῶμα παχύς, τὸ στῆθος εὔρωστον καὶ βαθύ. Ὁ ἐνῆλιξ ἄρρην ἔχει ἀνάστημα 90 περίπου ἑκατοστομέτρων ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς μέχρι τοῦ ἄκρου τῶν δακτύλων καὶ ζυγίζει 4—4,5 κιλά. Ὁ χρωματισμὸς τοῦ πτερώματος, ὅπερ εἶναι μαλακόν, εἶναι πάλλευκος. Οἱ πόδες εἶναι ἰσχυροί, χονδροὶ καὶ πορτοκαλλόχροι.

Νῆσσα τοῦ Πεκίνου. Τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι γνωστὸν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ του ὀνόματος *πεκέν*. Παρουσιάζει προτερήματα ὅσα καὶ τὰ δύο προηγούμενα εἴδη, ἀναπτύσσεται ταχέως καὶ εἶναι πολυτόκος. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ ἔχει: Ῥάμφος βραχὺ καὶ πορτοκαλλόχρουν, μέτωπον ὑψηλόν, λαιμὸν ἐπιμήκη καὶ φέροντα κατὰ τὸ ὀπίσθιον αὐτοῦ τμῆμα πτερά τινα ἐπιμήκη καὶ λεπτὰ ἐν εἴδει θυσάνου, ῥάχιν εὐρυτάτην, οὐρὰν ἠνωρθωμένην λοξῶς, στῆθος εὐρύ, ἀπεστρογγυλωμένον καὶ βαθύ, πόδας λίαν πρὸς τὰ ὄπισθεν τοῦ σώματος τοποθετημένους, πτέρωμα κιτρινόλευκον. Τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα φέρει ὁ τέλειος, ἀπὸ ζῳοτεχνικῆς ἀπόψεως, ἄρρην. Ἡ θήλεια διαφέρει τοῦ ἄρρενος κατὰ τὸ ἀνάστημα καὶ γεννᾷ 120—150 ᾠὰ ἐτησίως. Οἱ νεοσσοί, οἵτινες ἀναπτύσσονται ταχέως, δέον νὰ τηρῶνται εἰς ξηρὸν μέρος ἐπὶ 12 περίπου ἡμέρας. Οὐδέποτε ἢ δυσκόλως ἐπῳάζει, τὰ δὲ ᾠά της τίθενται πρὸς ἐπῳασμὸν εἰς ὄρνιθα ἢ καλύτερον εἰς ἰνδόρνιθα. Ἐκκολάπτονται εἰς 28—30 ἡμέρας καὶ οἱ νεοσσοὶ ἔχουσι δι' ἀραιοῦ πτιλώματος κεκαλυμμένον τὸ σῶμά των, εἶναι ζωηρότατοι, ἀναζητοῦν ἀμέσως τροφὴν καὶ διαρκῶς τρέχουσι. Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀναπτύξεώς των δέον ἐπιμελῶς νὰ προφυλάσσωνται ἀπὸ τοῦ ψύχους καὶ τῆς ὑγρασίας, διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει προσβάλλονται εὐκόλως καὶ ἀποδεκατίζονται. Ἡ νῆσσα τοῦ Πεκίνου διατρέφεται καὶ ἀναπτύσσεται εὐχερῶς. Οἱ Γερμανοὶ προτιμῶσι ταύτην τῶν λοιπῶν εἰδῶν καὶ πολλάκις τὴν διασταυροῦσι μὲ τὴν ἐγχώριον λευκὴν νῆσσαν. Οἱ Ἄγγλοι ἐβελτίωσαν πολὺ τὸ εἶδος τοῦτο διὰ διασταυρώσεως μετὰ τῆς νήσσης τοῦ Ἐλσμπάρυ καὶ παρήγαγον ὡραιότατα καὶ περιζήτητα πτηνά.

Νῆσσα τῆς Βαρβαρίας. Εἶναι ἰθαγενὴς τῆς νοτίου Ἀμερικῆς. Ἐνδιαιτωμένη ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει, ἔχει χρῶμα χαλκομελανὸν μετὰ πρασίνων καὶ ἐρυθρῶν ἀποχρώσεων ἐπὶ τῆς ῥάχεως. Λευκὴ λωρὶς διασχίζει ἑκάστην τῶν μεγάλων ἢ κυρίων πτερύγων. Πτερά τινα ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς ἀνορθούμενα σχηματίζουσιν εἶδος λοφίου ὁμοιόχρωμον πρὸς τὸ σῶμα καὶ φέρον τὰς αὐτὰς περίπου ἀποχρώσεις. Ὁ χρωματισμὸς οὗτος ἠλλοιώθη κατὰ πολὺ λόγῳ τῆς ἐξημερώσεως καὶ τῆς καταλλήλου διασταυρώσεως. Αἱ καθ' ὁλοκληρίαν χαλκόχροοι νῆσσαι εἶναι σπανιώταται, συνηθέστεραι δὲ εἶναι αἱ χαλκόλευκοι, εἰς ἃς ἐπικρατεῖ ἄλλοτε τὸ χαλκοῦν καὶ ἄλλοτε τὸ λευκὸν χρῶμα. Τὸ ῥάμφος εἶναι μακρὸν καὶ ἰσχυρὸν καὶ παρὰ τὴν βάσιν του φέρει ἐρυθρόν, εὐμέγεθες σάρκωμα, ὅπερ ἐπεκτείνεται καὶ ἐπὶ τῶν παρειῶν ἐν εἴδει κοκκώδους μεμβράνης, ἥτις ἐφάπτεται καὶ τοῦ ἄκρου τῶν ὀφθαλμῶν. Οἱ πόδες εἶναι μελανοί, τὸ σῶμα εὐρωστότατον, ἐπίμηκες καὶ εὐρύτατον. Ἡ θήλεια

Digitized by Google

εἶναι μικροτέρα τοῦ ἄρρενος, τὸ πτέρωμά της εἶναι ὀλιγώτερον λαμπρόν. Τὰ ἤθη τῆς νήσσης τῆς Βαρβαρίας εἶναι ἀρκετὰ ἰδιόρρυθμα. Ἐν ἐλευθέρᾳ καταστάσει ἐνδιαιτωμένη, κατασκευάζει τὴν φωλεάν της ἐπὶ τῶν κορμῶν τῶν γηραιῶν δένδρων. Ἅμα τῇ ἐκκολάψει τῶν ᾠῶν ἡ μήτηρ συλλαμβάνει ἐκ τοῦ ράμφους τὰ νεογνά της καὶ τὰ μεταφέρει εἰς ἀσφαλὲς μέρος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Οἱ ἄρρενες ἀναρριχῶνται εὐχερῶς ἐπὶ τῶν κλάδων τῶν δένδρων. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἀπαντῶσιν αἱ νῆσσαι τοῦ εἴδους τούτου παρὰ τὰς ὄχθας τῶν λιμνῶν καὶ τῶν ποταμῶν, παρὰ τὰ τέλματα κτλ. Ἡ θήλεια νῆσσα τῆς Βαρβαρίας γεννᾷ τρὶς ἢ τετράκις τοῦ ἔτους περὶ τὰ 20 ᾠὰ ἑκάστην φοράν. Τὰ ᾠὰ ἔχουσι χρῶμα πρασινοκυανοῦν καὶ εἶναι εὐμεγέθη καὶ στρογγύλα. Τὸ κρέας της εἶναι τρυφερὸν καὶ νοστιμώτατον καὶ ἔχει ὑπέρυθρον χρῶμα. Ἐνίοτε τὸ κρέας της ἀναδίδει βαρεῖαν ὀσμήν, ἰδίως τοῦ ἐνηλίκου ἄρρενος, διὰ τοῦτο λόγοι προνοίας ἀπαιτοῦν, εὐθὺς ὡς σφαγῇ τὸ πτηνόν, νὰ ἀποκόπτεται ἀμέσως ἡ κεφαλή του καὶ νὰ ἀπορρίπτεται. Ὁ ἄρρην εἶναι ἐπιρρεπὴς εἰς τοὺς ἔρωτας καὶ ἐπιβαίνει οἱασδήποτε θηλείας οἱουδήποτε εἴδους. Τὰ ᾠὰ τῆς νήσσης τῆς Βαρβαρίας δέον νὰ τίθενται πρὸς ἐπῴασιν εἰς ἰνδόρνιθα ἢ εἰς ἐκκολαπτικὴν μηχανήν.

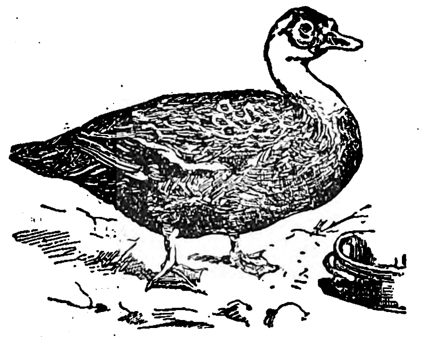

Νῆσσα τῆς Βαρβαρίας.

Νῆσσα τῆς Σουηδίας ἢ *σουηδική*. Τὸ εἶδος τοῦτο διατρέφεται εἰς πλεῖστα νησσοτροφεῖα καὶ θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ἐρασιτεχνῶν πτηνοτρόφων ὡς πτηνὸν τοῦ συρμοῦ, λόγῳ τῶν θαυμαστῶν ἀποχρώσεων τοῦ πτερώματος καὶ τοῦ τρυφεροῦ κρέατός του. Ἡ νῆσσα αὐτή, τρεφομένη ἐπὶ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα μὲ νήσσας ἄλλων εἰδῶν, μὲ τὸ αὐτὸ ποσὸν καὶ ποιὸν τροφῆς, ζυγίζει περισσότερον τῶν λοιπῶν καὶ τὸ κρέας της εἶναι παχύ, συμπαγές, τρυφερόν, ἔχει λευκὸν χρῶμα καὶ εἶναι νοστιμώτατον. Ζφοτέχναι τινὲς διατείνονται ὅτι ἡ σουηδικὴ νῆσσα προῆλθεν ἐκ τῆς διασταυρώσεως τῆς λευκῆς κοινῆς γερμανικῆς νήσσης μετὰ νήσσης τῆς Ρουένης. Καὶ σήμερον ἡ διασταύρωσις αὕτη ἐπιτυγχάνει πλήρως καὶ τὰ ἐκ ταύτης προερχόμενα πτηνὰ ἔχουσιν ὠχρὸν φαιὸν χρῶμα ἢ ὑποτεφρόν. Τὰ ἀμιγῆ πτηνὰ τῆς Σουηδίας ἔχουσι χρῶμα ἀνοικτῶς ἢ σκοτεινῶς κυανοῦν μετὰ βαθυτέρου χρώματος κυανῶν ἀποχρώσεων. Οἱ πόδες εἶναι σκοτεινῶς φαιοὶ ἢ μελανοί, τὸ ράμφος πρασινοκυανοῦν. Ὁ ἐνῆλιξ ἄρρην φθάνει τὸ βάρος 8 κιλῶν καὶ ἡ θήλεια τῶν 7. Τὰ κατάλληλα διὰ τὸ σφαγεῖον μικρὰ κυμαίνονται μεταξὺ 1—1,5 κιλοῦ.

Νῆσσα τῆς Καγιούγκα. Εἶναι ἰθαγενὴς τῆς βορείου Ἀμερικῆς καὶ ἀπό τινων ἐτῶν διατρέφεται πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης. Εἶναι παραπλησία πρὸς τὴν νῆσσαν τῆς Λαβραδώρης, ἀλλ' ἔχει μεγαλύτερον ἀνάστημα καὶ βάρος. Ἔχει ὡραιότατον πτέρωμα καθ' ὁλοκληρίαν στιλπνῶς μελανὸν μετὰ πρασίνων μεταλλικῶν ἀποχρώσεων. Τὸ ράμφος ἔχει βαθὺ κίτρινον χρῶμα, ἀποκλῖνον πρὸς τὸ πράσινον, οἱ πόδες εἶναι μελανοί. Τὸ εἶδος τοῦτο μεγάλως ἐκτιμᾶται εἰς τὴν Ἀμερικήν, τόσον διὰ τὴν καλὴν ποιότητα τοῦ κρέατος τοῦ ἄρρενος, ὅσον

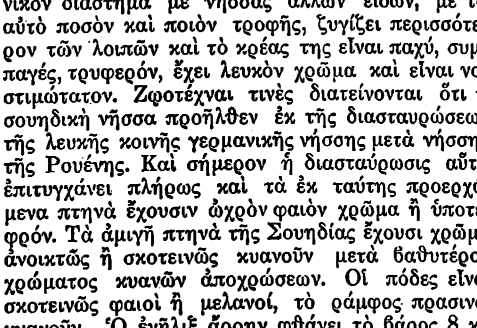

Νῆσσα τῆς Καγιούγκα.

καὶ διὰ τὴν πολυτοκίαν τῆς θηλείας. Ἐν Ἀγγλίᾳ εἶναι περιζήτητος ἰδίως ὑπὸ τῶν ἐρασιτεχνῶν πτηνοτρόφων, οἵτινες διατηροῦσι ταύτην ὡς καλλωπιστικὸν πτηνόν, ὡς καὶ διὰ τὸ κρέας καὶ τὴν ᾠοτοκίαν της.

Νῆσσα ὁ ἰνδικὸς δρομεύς. Κυριώτερον γνώρισμα τοῦ εἴδους τούτου, καὶ τὸ μοναδικὸν ἴσως ἀπὸ πρακτικῆς ἀπόψεως, εἶναι ἡ πολυῳοτοκία της, ἥτις ὑπερτερεῖ τὴν ᾠοτοκίαν πάντων τῶν λοιπῶν εἰδῶν. Ἐπίσης τὸ σῶμά της εἶναι σχεδὸν ὄρθιον καὶ ὑπενθυμίζει τὴν στάσιν τοῦ σώματος τῶν πιγκουΐνων. Καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν ἡμέραν τρέχει πρὸς ἀναζήτησιν τῆς τροφῆς της ἢ ὅλως ἀσκόπως. Τὸ κρέας τῶν νεαρῶν πτηνῶν εἶναι ἐξαίρετον, ἀλλ' οὐδέποτε παχύνονται, ὅπως τὰ νεαρὰ τῶν λοιπῶν εἰδῶν. Γεννῶσι καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ ἔτος καὶ ἐνίοτε καὶ τὸν χειμῶνα καὶ φθάνουσι τὰ 170—200 ᾠὰ ἐτησίως. Οὐδέποτε ἡ θήλεια ἐπῳάζει τὰ ᾠά της, διὰ τοῦτο δέον νὰ τίθενται πρὸς ἐπῳασμὸν εἰς ὄρνιθα. Τὸ σῶμά της εἶναι ἀρκετὰ ὑψηλὸν καὶ γίνεται ὑψηλότερον κατὰ τὸ βάδισμα. Τὸ χρῶμα τοῦ πτερώματός της εἶναι φαιὸν ἢ ἐπίξανθον, ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ λαιμὸς λεπτοὶ καὶ ἐπιμήκεις, τὸ ράμφος χαλκόχρουν εἰς τὸν ἄρρενα καὶ ἀνοικτοτέρου χαλκοῦ χρώματος εἰς τὴν θήλειαν, ὁ λαιμὸς λευκός, τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματος ἐπίξανθον, τὸ κάτω φαιὸν ἢ τεφρὸν ἢ ἐπίξανθον. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν παρειῶν ὑπάρχουσι στίγματά τινα βαθυτέρου φαιοῦ χρώματος.

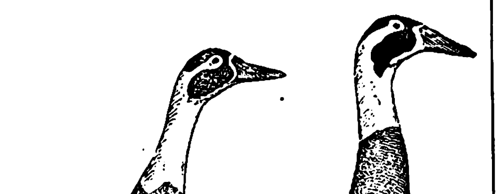

Νῆσσα ἡ ἰνδική.

Νῆσσα τοῦ Ὄρπιγκτον. Τὸ εἶδος τοῦτο ἀπό τινων μόνον ἐτῶν ἤρχισε νὰ διατρέφηται ὑπὸ τῶν πτηνοτρόφων. Εἶναι ἀγγλικῆς καταγωγῆς καὶ φαίνεται ὅτι προῆλθεν ἐκ τῆς διασταυρώσεως ἀγγλικῆς νήσσης μετὰ ἰνδικοῦ δρομέως. Ὁ γενικὸς χρωματισμὸς τοῦ σώματος εἶναι ἐπίξανθος μετὰ φαιῶν καὶ τεφρῶν ἀποχρώσεων. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ εἶναι: Ἀνάπτυξις ταχεῖα, μεγάλη ᾠοπαραγωγὴ καὶ κρέας εὔγευστον καὶ ἀρίστης ποιότητος. Ὁ ἄρρην ἔχει ράμφος κίτρινον ἢ πορτοκαλλοκίτρινον, κεφαλὴν χαλκοπρασίνην, σῶμα ἐξ ὁλοκλήρου ἐπίξανθον, ἄκρα πτερύγων καὶ οὐρὰν βαθέως πράσινα, πόδας κιτρίνους καὶ βάρος 3—4 κιλῶν. Ἡ θήλεια ἔχει ράμφος κίτρινον, σῶμα καθ' ὁλοκληρίαν ἐπίξανθον μετά τινων ἀνοικτοτέρου χρώματος ἀποχρώσεων, πόδας κιτρίνους καὶ βάρος 3—3,5 κιλῶν.

Νῆσσα τῆς Λαβραδώρης. Τὸ εἶδος τοῦτο παρουσιάζει πολλὰς ὁμοιότητας πρὸς τὴν νῆσσαν τῆς Καγιούγκας, ἀλλὰ διαφέρει κατὰ πολὺ ὡς πρὸς τὸ ἀνάστημα καὶ τὸ βάρος. Τὸ κρέας της εἶναι περιζήτητον, διότι εἶναι εὔγευστον καὶ τρυφερόν. Ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἡ διατροφή της εἶναι εὔκολος διατρέφεται δὲ καὶ διατηρεῖται ὑπὸ ἐρασιτεχνῶν πτηνοτρόφων, διότι τὸ μικρὸν βάρος της δὲν συμφέρει νὰ διατρέφηται αὐτὴ ὑπὸ τῶν ἐπαγγελματιῶν πτηνοτρόφων. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ ἔχει: Ράμφος βραχὺ καὶ πρασινοελαιῶδες, πόδες μελανοί, πτέρωμα στιλπνῶς μελανὸν καὶ μαλακόν, μετὰ πλείστων μεταλλικῶν πρασίνων καὶ κυανῶν ἀποχρώσεων. Ἡ ᾠοτοκία εἶναι ἀρκετὰ καλή, ἀγαπᾷ πολὺ τὸ ὕδωρ καὶ ἡ πτῆσίς της εἶναι ἐλαφρὰ καὶ μεγάλης διαρκείας.

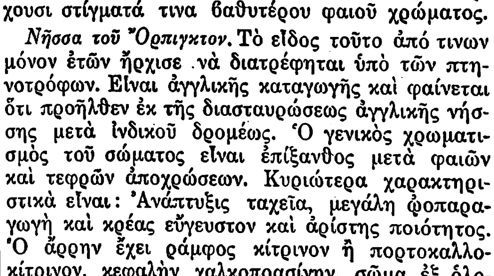

Νῆσσα τῆς Λαβραδώρης.

Νῆσσα τῆς Καρολίνας. Τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν θαυμασιωτέρων πτηνῶν καὶ χρησιμοποιεῖται πρὸς καλλωπισμὸν τῶν μικρῶν δεξαμενῶν τῶν κήπων καὶ πάρκων. Τὸ μέγεθός της εἶναι μικρὸν καὶ ὁ χρωματισμὸς θαυμασιώτατος. Τὸ σῶμά της εἶναι λεπτὸν καὶ λίαν εὐκίνητον, ἡ κεφαλὴ κοσμεῖται διὰ μακροῦ λοφίου, ὅπερ διευθύνεται πρὸς τὰ ὄπισθεν καὶ ἔχει στιλπνῶς χρυσοπράσινον χρῶμα. Τὰ ἄνω μέρη τοῦ σώματος ἔχουσι χρῶμα σκοτεινῶς καὶ στιλπνῶς πράσινον, αἱ παρειαὶ φέρουσιν εὐρεῖαν κηλῖδα κατερχομένην μέχρι τοῦ λαιμοῦ καὶ ἔχουσαν πυρροπράσινον χρῶμα μὲ ὑποκυανᾶς ἀνταυγείας. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι ἐρυθροί, τὰ βλέφαρα πορτοκαλλέρυθρα, τὸ ἄκρον τοῦ ράμφους εἶναι μελανὸν καὶ τὸ ἐπίλοιπον τμῆμά του ὠχροκίτρινον, τὰ πτερὰ τῆς ράχεως σκοτεινῶς πράσινα, οἱ ὦμοι πράσινοι μὲ μεταλλικὰς κυανᾶς καὶ ἰώδεις ἀποχρώσεις, ὁ λαιμὸς καὶ τὸ ἀνώτερον τμῆμα τῆς κοιλίας ἀνοικτῶς τεφρά, αἱ πλευραὶ βαθέως κίτριναι μετὰ λευκῶν καὶ μελανῶν γραμμώσεων κυματοειδῶν. Ἡ θήλεια δὲν ἔχει τὸ ζωηρὸν καὶ ποικίλον χρῶμα τοῦ ἄρρενος, ἀλλ' εἶναι ἐπίσης λίαν κοσμητική. Ἡ κεφαλή της ἔχει πρασινότεφρον χρῶμα, ὁ ὀφθαλμὸς περιβάλλεται ὑπὸ λευκοῦ δακτυλίου, ἡ ράχις καὶ αἱ πτέρυγες ἔχουσι βαθέως πράσινον χρῶμα μὲ πορφυρᾶς ἀποχρώσεις, τὸ στῆθος καὶ ἡ κοιλία εἶναι λευκά. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς πτερορροίας, ἤτοι περὶ τὰ τέλη Ἰουλίου, τὸ πτέρωμα τοῦ ἄρρενος δὲν διαφέρει τοῦ πτερώματος τῆς θηλείας. Ἡ νῆσσα τῆς Καρολίνας εἶναι ἰθαγενὴς τῆς βορείου Ἀμερικῆς καὶ ἐγκλιματίζεται εὐκόλως εἰς πάντα τὰ κλίματα, ἀρκεῖ νὰ διατρέφηται ὑγιεινῶς καὶ καλῶς. Ἐξημεροῦται τόσον, ὥστε νὰ λαμβάνῃ τὴν τροφὴν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ κυρίου της. Ἀναπαράγει εὐκόλως καὶ τὸ κρέας της εἶναι νοστιμώτατον καὶ τρυφερόν. Ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει εὑρισκομένη κατασκευάζει τὴν φωλεάν της εἰς τὰς ὀπὰς τῶν κορμῶν τῶν δένδρων καὶ ᾠοτοκεῖ κατὰ τὸν Μάρτιον. Διὰ τὰς αἰχμαλώτους κατασκευάζουσι ξύλινα κιβώτια, ἅτινα καλύπτουσιν ἐξωτερικῶς διὰ ξηρῶν χόρτων καὶ ἀφίνουσι μικρὰν ὀπὴν διὰ τὴν εἴσοδον τοῦ πτηνοῦ ἐντὸς τοῦ κιβωτίου. Τοῦτο γίνεται, διὰ νὰ παρουσιάσωμεν εἰς τὸ πτηνὸν ὅσον τὸ δυνατὸν τὸ φυσικὸν περιβάλλον του. Ἡ ἐπῴασις τῶν ᾠῶν διαρκεῖ 25—26 ἡμέρας. Τὰ κατὰ Μάϊον καὶ Ἰούνιον γεννώμενα ᾠὰ εἶναι μικρὰ καὶ ἀκατάλληλα πρὸς ἐπῳασμόν. Διατρέφεται ὅπως καὶ αἱ λοιπαὶ νῆσσαι.

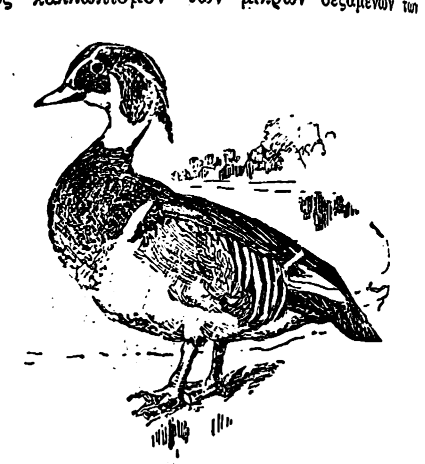

Νῆσσα τῆς Καρολίνας.

Νῆσσα ὁ μανδαρῖνος. Τὸ εἶδος τοῦτο φέρει ἐξ ἴσου θαυμάσιον πτέρωμα, ὅπως καὶ τὸ προηγούμενον, καὶ λαμπροτέρας ἔτι ἀποχρώσεις. Εἶναι ἰθαγενὴς τῆς Κίνας, μετεφέρθη δὲ εἰς τὴν Εὐρώπην τῷ 1850. Ἔχει κεφαλὴν φέρουσαν κατὰ τὴν κορυφήν της θύσανον ἐκ πτερῶν χαλκοπρασίνου χρώματος μὲ ποικίλας ἀποχρώσεις· ἡ κορυφὴ τῆς κεφαλῆς, ἡ ἀκάλυπτος ὑπὸ τοῦ θυσάνου, ἔχει βαθὺ πράσινον χρῶμα. Εὐρεῖα φαιοκιτρίνη λωρὶς καλύπτει τὸ πρόσθιον αὐτῆς τμῆμα καὶ κιτρινόλευκος κατὰ τὸ ὀπίσθιον διήκει ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ μέχρι τῆς

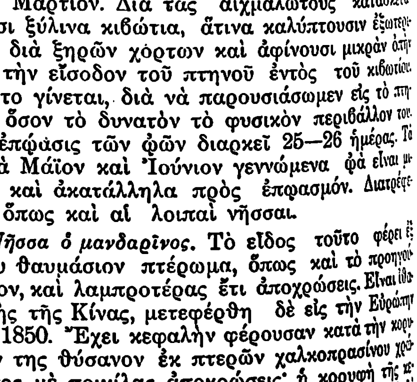

Νῆσσα ὁ μανδαρῖνος.

Digitized by Google

βάσεως τοῦ θυσάνου τῶν πτερῶν τῆς κεφαλῆς. Ὁ ὀφθαλμὸς εἶναι πορτοκαλλόχρους, τὸ ράμφος ἐρυθρὸν μὲ ὑπέρυθρον ἄκρον, ἡ ράχις ἀνοικτῶς φαιὰ καὶ φέρει πτερὰ ἐν εἴδει ριπιδίου διατεταγμένα, ἅτινα ἀνορθοῖ ὅταν τὸ πτηνὸν εὑρίσκεται ἐντὸς τοῦ ὕδατος, παρέχουσα οὕτω τὴν ἐντύπωσιν ὅτι φέρει πολύχρωμα ἱστία. Ἑκατέρωθεν τοῦ στήθους φέρει ἀνὰ δύο μελανὰς καὶ λευκὰς γραμμώσεις. Τὰ πτερὰ τῶν πλευρῶν εἶναι κίτρινα μὲ ὑπομελανὰς ἀποχρώσεις. Τὰ κάτω μέρη τοῦ σώματος εἶναι λευκὰ καὶ ὑπόλευκα, αἱ κύριαι πτέρυγες τῆς ράχεως φαιαὶ μὲ λευκὰ τὰ ἄκρα των, τὰ πτερὰ τῆς οὐρᾶς φαιὰ καὶ οἱ πόδες πορτοκαλλόχροι. Τὰ ἤθη ταύτης, ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει, εἶναι παραπλήσια πρὸς τὰ ἤθη τῆς νήσσης τῆς Καρολίνας· τὴν φωλεάν της κατασκευάζει εἰς ὀπὰς δένδρων καὶ γεννᾷ περισσότερα ᾠὰ ἀπὸ τὴν προηγουμένην νῆσσαν. Ἡ μήτηρ διατρέφει μόνη τοὺς νεοσσούς της, ἐνῷ ὁ ἄρρην συγχρόνως ἀναζητεῖ νέας αἰσθηματικὰς κατακτήσεις. Ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ εἶναι εὐαίσθητος εἰς τὸ ψῦχος καὶ δὲν ἀναπαράγει τόσον εὐκόλως ὅσον τὸ προηγούμενον εἶδος. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζωολ.]* Λείψανα ἀπολιθωμένα *νησσῶν* εὑρέθησαν ἄφθονα ἐντὸς τῶν στρωμάτων τῆς μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὴν Εὐρώπην, σπάνια δ' ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἠωκαίνου καὶ πλειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως. Γ. Κ. Γ.

Νῆσσα (ἡ) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. —1) Πόλις εἰς τὰς δυτικὰς ἀκτὰς τῆς Ἀραβίας (*Ἀγαθαρχ.* Ἐρυθ. θαλ. 87). —2) Πόλις εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας (*Plin.* 6, 28, 34). —3) Πόλις τῆς Σικελίας, ἢ ἄλλως *Ἴνησα* (βλ. λ.).

νησσαῖος, *—α, —ον*· ὁ ἐκ νήσσης ἢ ἐκ τοῦ εἴδους τῆς νήσσης ὤν.

νησσάριον (τό)· τὸ νεογνὸν τῆς *νήσσης*.

Νήσσης *πόρος [Παραλ. Γεωγρ.]*. Τὸ στενόν, δι' οὗ ἐπικοινωνεῖ ὁ φυσικὸς λιμὴν τοῦ Ἀϊβαλῆ πρὸς τὸν Ἀδραμυττηνὸν κόλπον. Παραθέει τὴν ἀνατολικὴν ἄκραν τῆς Μοσχονήσου καὶ ὀνομάζεται κοινῶς *Ντουλάπι*. Σ. Ε. Λ.

νησσίδαι (οἱ) (Anatidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *νηκτικῶν*, περιλαμβάνουσα πτηνὰ μετρίου ἢ καὶ μεγάλου μεγέθους, μὲ κεφαλὴν μετρίου μεγέθους ἢ καὶ ὀγκώδη, σχετικῶς πρὸς τὸ σῶμά των, πεπλατυσμένην ἐκ τῶν πλαγίων καὶ ἀπολήγουσαν εἰς εὐρὺ ράμφος ἰσόμηκες περίπου μὲ τὴν κεφαλήν, ὅπερ περιβάλλεται ὑπὸ λεπτοῦ κηρώματος, ἐπιβοηθοῦντος τὰ πτηνὰ τῆς οἰκογενείας ταύτης, ὅπως ἀνευρίσκωσιν εὐκολώτερον τὴν τροφήν των ἐντὸς τῶν θολῶν ὑδάτων. Περὶ τὸ ἄκρον τοῦ ράμφους ὑπάρχει ἀμβλεῖα ὀνυχοειδὴς ἀπόφυσις καὶ ἐσωτερικῶς τούτου πριονοειδῆ ὀδοντίδια. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι μικροὶ ἢ καὶ μεγάλοι, ὁ λαιμὸς χονδρὸς καὶ ἀρκετὰ ἐπιμήκης, οἱ πόδες μᾶλλον βραχεῖς, χονδροὶ καὶ ἐκ τῶν τεσσάρων δακτύλων οἱ τρεῖς ἑνοῦνται διὰ δερματοπτυχῆς. Ὁ μέγας δάκτυλος εἶναι τελείως ἀτροφικός. Τὸ πτέρωμά των εἶναι μαλακόν, στιλπνὸν καὶ ἄφθονον καὶ τὰ πτίλα των περιβάλλονται ὑπὸ λιπαρᾶς τινος οὐσίας, ἥτις παρεμποδίζει τὸ ὕδωρ νὰ διεισδύῃ εἰς τὸ σῶμά των. Ἡ οἰκογένεια αὕτη περιλαμβάνει ἀρκετὰ γένη, ὧν κυριώτερα ἡ *νῆσσα* (Anas), ἡ *χὴν* (Anser) καὶ ὁ *κύκνος* (Cycnus) (βλ. τὰς λ.). Πάντα ἐνδιαιτῶνται παρὰ τὰς ὄχθας τῶν λιμνῶν ἢ τῶν ποταμῶν, νήχονται εὐχερέστατα καὶ τρέφονται ἐκ διαφόρων ὑδροβίων ζῴων καὶ φυτῶν. Δ. Ν. Π.

νησσοτροφεῖον (τό)· ὁ τόπος ἔνθα τρέφονται νῆσσαι.

νησσοτροφία (ἡ). Ὁ κλάδος τῆς ζῳοτεχνίας ὁ ἀσχολούμενος μὲ τὴν παραγωγήν, ἀνατροφὴν καὶ τὴν ἐμπορίαν τῶν νησσῶν.

Ἐκ πάντων τῶν κατοικιδίων πτηνῶν ἡ νῆσσα ἀναπτύσσεται εὐκολώτερον καὶ πολλαπλασιάζεται ταχύτερον. Ἡ νῆσσα εἶναι ἀδηφαγώτατον πτηνόν, ἀλλὰ δὲν δεικνύει τὴν ἐκλεκτικότητα εἰς τὴν τροφήν της, ἣν δεικνύουν ἕτερα κατοικίδια πτηνά, ὡς ἡ ὄρνις, ἡ ἰνδόρνις κτλ., διότι πλὴν τῶν διαφόρων κόκκων τρώγει εὐχαρίστως καὶ ὅ,τι ἀπομείνει ἐκ τοῦ μαγειρείου, ὡς χόρτα, ὑπολείμματα κρέατος, ἰχθύων κτλ., ὡς καὶ σκώληκας, κοχλίας, τεῦτλα, καρόττα κτλ. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς κατοικίας ἡ νῆσσα οὐδεμίαν ἀξίωσιν ἔχει, λόγῳ τῆς ἰσχυρᾶς αὐτῆς κράσεως, σπανιώτατα προσβαλλομένη ὑπὸ νόσων. Πρέπει νὰ κατοικῇ εἰς οἰκίσκον ξύλινον, κατεσκευασμένον οὕτως, ὥστε κατὰ τὸ θέρος νὰ ἀνοίγῃ ὁλόκληρον τὸ πρόσθιον αὐτοῦ τμῆμα καὶ νὰ κλείῃ κατὰ τὸν χειμῶνα, κατὰ τὸ ἓν τμῆμα διὰ ξύλων καὶ κατὰ τὸ ἕτερον διὰ συρματοπλέγματος. Τὸ ἁπλούστερον σχῆμα τῆς κατοικίας εἶναι τετραγωνικὴ ἢ ὀρθογώνιος ξυλίνη καλύβη, ὑψηλοτέρα κατὰ τὸ πρόσθιον αὐτῆς τμῆμα καὶ χαμηλοτέρα κατὰ τὸ ὀπίσθιον, ὥστε εὐχερῶς νὰ ἐκφεύγῃ τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς. Διὰ 12 νήσσας ἀρκεῖ ξύλινον παράπηγμα 1 μέτρου ὕψους κατὰ τὸ πρόσθιον αὐτοῦ τμῆμα, 0,75 μ. κατὰ τὸ ὀπίσθιον, 1,50 μ. πλάτους καὶ 1,80 μ. μήκους. Τὸ βάθος τοῦ παραπήγματος, ὡς καὶ ἡ στέγη, τὸ δάπεδον καὶ αἱ πλευραὶ εἶναι τελείως κλεισταὶ διὰ σανίδων, ἐνῷ ἀντιθέτως ἡ προσθία ὄψις φέρει τρία ἀνοίγματα. Τὸ μεσαῖον πρὸς τὸ κάτω μέρος χρησιμεύει ὡς θύρα καὶ τὰ ἀνώτερα πλευρικὰ ὡς παράθυρα, πάντα δὲ κλείουσι διὰ σανίδων ἢ χονδροῦ ὑφάσματος ἐν ὥρᾳ κακοκαιρίας. Κατὰ τὸ πρόσθιον ἀνώτερον τμῆμα ὑπάρχει ἐπίμηκες ἄνοιγμα πλάτους 0,10—0,15 μ., ὅπερ χρησιμεύει διὰ τὸν συνεχῆ ἀερισμὸν τῆς κατοικίας τοῦ πτηνοῦ. Τὸ παράπηγμα στηρίζεται ἐπὶ τεσσάρων δοκῶν, ὥστε νὰ ἀπέχῃ περὶ τὰ 0,25—0,30 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους καὶ πρὸ τῆς θύρας φέρει ξυλίνην κλίμακα διὰ τὴν εὐχερῆ εἴσοδον καὶ ἔξοδον τοῦ πτηνοῦ εἰς τὸ ἐνδιαίτημά του. Ἐπίσης τὸ παράπηγμα δέον νὰ εἶναι κινητόν, ὥστε ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν νὰ μεταφέρεται εἰς τὴν καταλληλοτέραν θέσιν.

Ἡ ᾠοτοκία εἶναι μεγάλη ἢ μικρά, ἀναλόγως τῶν διαφόρων εἰδῶν καὶ τῆς ποιότητος καὶ ποσότητος τῆς προσφερομένης τροφῆς. Ἐπίσης καὶ ἡ θερμοκρασία εἶναι σπουδαῖος συντελεστὴς τῆς κανονικῆς ἢ μὴ ᾠοτοκίας, ὡς καὶ ὁ μεγάλος ἀριθμὸς νησσῶν πρὸς πολλαπλασιασμὸν ὑπὸ ἑνὸς ἄρρενος. Εἷς ἄρρην διετὴς ἐπαρκεῖ πλήρως δι' ἓξ θηλείας. Ἐφόσον τὸ παράπηγμα τῶν νησσῶν εἶναι τοποθετημένον παρὰ ροὴν ἢ στάσιμον ὕδωρ, δὲν πρέπει νὰ ἐλευθερῶνται ἐκ τῆς φωλεᾶς των παρὰ κατὰ τὴν 11 πρωϊνήν, διότι, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, ᾠοτοκοῦσιν ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ὁπότε τὸ ᾠὸν δὲν εἶναι γονιμοποιήσιμον. Ἐὰν ἡ δεξαμενὴ τοῦ ὕδατος εὑρίσκεται πλησίον τῶν παραπηγμάτων τῶν πτηνῶν, τότε φράσσεται πέριξ διὰ κινητῶν συρματοπλέκτων τελάρων ὕψους 0,40 περίπου, καὶ ὅταν ᾠοτοκήσουν ἐντὸς τῆς φωλεᾶς των, τότε πλέον ἀφαιροῦνται τὰ τελάρα, ὅπως ἐπικοινωνήσωσι τὰ πτηνὰ μὲ τὴν δεξαμενὴν τοῦ ὕδατος. Τοῦτο γίνεται, διότι ἡ νῆσσα πάντοτε γεννᾷ τὰ ᾠά της μεταξὺ 8ης καὶ 11ης πρωϊνῆς, ὅπου καὶ ἂν εὑρίσκεται. Γενικῶς πρώτη ἡ θήλεια ἄρχεται τῶν ἐρωτικῶν ἐκδηλώσεων, διὰ τοῦτο τὰ πρῶτα ᾠὰ ἅτινα γεννᾷ εἶναι ἄγονα καὶ δὲν πρέπει νὰ τίθενται πρὸς ἐκκόλαψιν. Κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔαρος ἡ θήλεια ἄρχεται προκαλοῦσα τὸν ἄρρενα διὰ κτυπημάτων τοῦ ράμφους της, παρενοχλήσεων, χαρακτηριστικῶν φωνῶν, ἵνα εἰδοποιήσῃ τοῦτον ὅτι ἐπέστη ἡ κατάλληλος στιγμὴ τῶν ἐρώτων. Κατ' αὐτὸ τὸ διάστημα οἱ ὄρχεις τοῦ ἄρρενος, οἵτινες ἦσαν ἀνανάπτυκτοι κατὰ τὸν χειμῶνα, διογκοῦνται καὶ πληροῦνται σπερματοζωϊδίων, καὶ τότε μόλις ἄρχεται ἡ συστηματικὴ ὀχεία, ἥτις παρέχει καὶ γόνιμα ᾠά.

Ἡ νῆσσα εἶναι ἀδέξιος πρὸς ἐπῴασιν τῶν ᾠῶν της καὶ κακὴ καὶ ἄπειρος μήτηρ, διὰ τοῦτο προτιμότερον εἶναι ἀφοῦ συναθροισθῶσι τὰ ᾠὰ νὰ τίθενται εἰς ἐκκολαπτικὴν μηχανὴν πρὸς τεχνητὴν ἐπώασιν.

Εὐθὺς ὡς ἐκκολαφθῶσι τὰ νησσίδια, ἢ ἀφίενται πλησίον τῆς μητρός των, ἐφόσον ἡ ἐπῴασις εἶναι φυσική, ἢ ὑπὸ τὸν ἀναθρεπτῆρα, ἐφόσον ἡ ἐκκόλαψις εἶναι τεχνητή, περὶ τὰς 12 ὥρας καὶ μετὰ ταῦτα προσφέρεται εἰς ταῦτα τροφή, ἥτις συνίσταται ἐκ κρόκου ᾠοῦ ἀναμεμιγμένου μετὰ ψυχίων ἄρτου βεβρεγμένου ἐν ὕδατι ἢ καλύτερον ἐν γάλακτι. Μετά τινας ἡμέρας παρέχομεν διαφόρους κόκκους κεκομμένους, μικρὰν ποσότητα λεπτῶν πιτύρων, μικρὰ τεμάχια καρόττων, γεωμήλων κτλ. Τὸ ὕδωρ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας δέον νὰ δίδηται μετὰ φειδοῦς καὶ εἰς μικρὰ δοχεῖα, διὰ νὰ μὴ δύνανται νὰ λουσθῶσι τὰ νεοεκκολαφθέντα πτηνά, διότι τὸ σῶμά των ἀκόμη δὲν καλύπτεται ὑπὸ τῆς λιπαρᾶς οὐσίας, ἥτις παρεμποδίζει τὴν διείσδυσιν εἰς αὐτὸ τοῦ ὕδατος, ὁπότε ἡ ἀπότομος ἀλλαγὴ θερμοκρασίας ἐπιφέρει ψῦξιν, ἥτις ὡς συνέπειαν ἔχει πλείστας δυσαρέστους ἐπιπλοκὰς καὶ πολλάκις καὶ τὸν θάνατον.

Νῆσσα ἐκλεκτοῦ εἴδους, καλῶς διατρεφομένη, δύναται νὰ πωληθῇ μετὰ 8—10 ἑβδομάδας ἀπὸ τῆς ἐκ τοῦ ᾠοῦ ἐκκολάψεώς της. Μετὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα μένει στάσιμον τὸ βάρος της ἐπὶ ἕνα περίπου μῆνα, ὅπως συμπληρωθῇ ἡ πτεροφυΐα της, καὶ τρώγει πολύ, χωρὶς νὰ αὐξήσῃ οὔτε κατ' ἐλάχιστον εἰς βάρος. Κατὰ τὰς 4—5 πρώτας ἑβδομάδας τρέφουσι τὰ νησσίδια δι' ἀφθόνου καὶ ποικίλης τροφῆς, μετὰ δὲ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα καὶ ἐπὶ 3—4 ἑβδομάδας ἀθροίζουσι ταῦτα εἰς περιωρισμένον χῶρον καὶ τὰ τρέφουσιν ἀναγκαστικῶς δὶς ἢ τρὶς τῆς ἡμέρας δι' ἀραβοσιταλεύρου ἢ κριθαλεύρου ἀναμεμιγμένου μετὰ γάλακτος.

Αἱ νῆσσαι, πλὴν τοῦ ἐκλεκτοῦ κρέατός των, δίδουσι καὶ τὰ πτερά των, ἰδίως ὡρισμένα εἴδη, ἅτινα ποικίλως χρησιμοποιοῦνται εἰς τὸ ἐμπόριον. Τὰ πτερὰ ἀποσπῶνται ἀπὸ τὰ ἐνήλικα πτηνὰ δὶς τοῦ ἔτους. Ἡ νῆσσα θανατοῦται ἢ διὰ στραγγαλισμοῦ ἢ δι' ἀποτόμου τάσεως τῆς σπονδυλικῆς στήλης, ὁπότε ὁ θάνατος προέρχεται ἐκ παραλύσεως, ἢ δι' ἀποκοπῆς τοῦ λαιμοῦ. Ἐπίσης θανατοῦνται ἐὰν ἐμβαπτίσωμεν τὴν κεφαλήν της ἐπ' ὀλίγον ἐντὸς ποτηρίου οἰνοπνεύματος, ὁπότε ἐπέρχεται ὁ ἐξ ἀσφυξίας θάνατος. Ὅταν πρόκειται νὰ τὴν θανατώσωμεν δι' ἀποκοπῆς τοῦ λαιμοῦ, προσδένομεν ἀμέσως ὕφασμα πέριξ τοῦ λαιμοῦ ὅπως μὴ κηλιδωθῶσιν ἐξ αἵματος τὰ πτερά της. Δ. Ν. Π.

νηστεία (ἡ), κοιν. *νήστεια*· ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τῆς **τροφῆς εἴτε ἑκουσία εἴτε ἀκουσία, ἀσιτία:** «βρομοῦν τὰ χνότα του ἀπὸ τὴν νήστεια»· ‖ ὡς τιμωρία συνήθως σχολική: «τὸν ἔβαλε ὁ δάσκαλος νηστεία»· ‖ ἡ ἀποχὴ ἀπὸ φαγητῶν μὴ ἐπιτρεπομένων ὑπὸ τῆς θρησκείας καθ' ὡρισμένας ἡμέρας: «ἡ νηστεία τῆς Μεγάλης ἑβδομάδος», «νηστεία καὶ προσευχή», «κόπηκαν τὰ γόνατά μου ἀπὸ τὴ νηστεία» (ὑπὸ τὴν σημασίαν ταύτην λέγεται πάντοτε τρισυλλάβως)· ‖ ἀρχ. παρ' Ἀθηναίοις, ἡ τρίτη ἡμέρα τῶν Θεσμοφορίων: «νηστείαν ἄγω».

— *['Εγκυκλ.]* Ἡ *νηστεία* καὶ ἡ ἀποχὴ ἀπό τινων τροφῶν, ὡς ἄσκησις θρησκευτικὴ εἰς ἔνδειξιν θλίψεως ἢ εἰς προπαρασκευὴν εἰς μεγάλας θρησκευτικὰς τελετάς, ἦτο ἐν χρήσει εἰς πολλοὺς ἀρχαίους λαοὺς καὶ ἁπαντᾷ σχεδὸν εἰς πάσας τὰς θρησκείας. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ συνήθεια αὕτη προέρχεται ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους λαοὺς τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς. Οὕτως, ἐπὶ παραδείγματι, ὁ βουδικὸς κῶδιξ τοῦ Μανοῦ εἶναι πλήρης ἐντολῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν νηστείαν καὶ εἰς τὴν ἀποχήν, οἱ δὲ βραχμᾶνες εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐπεδίδοντο εἰς αὐστηροτάτας νηστείας ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων. Ἡ νηστεία ἦτο ἐν χρήσει ἐπίσης καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις, οἵτινες πιστεύεται ὅτι παρέλαβον αὐτὴν ἐκ τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν. Οἱ Αἰγύπτιοι μετέδωσαν αὐτὴν κατόπιν εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας καὶ τοὺς Ἑβραίους, ἐκ τῶν ὁποίων τὴν παρέλαβον βραδύτερον οἱ Χριστιανοί, καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ Μωαμεθανοί, οἵτινες προσέδωσαν εἰς τὴν νηστείαν καὶ τὴν ἀποχήν, κυρίως δὲ εἰς τὴν ἀπόλυτον καὶ συνεχῆ ἀποχὴν τοῦ οἴνου, τοιαύτην σημασίαν, ὥστε αὕτη ἀπέβη ἐκ τῶν οὐσιωδεστέρων γνωρισμάτων τῆς μουσουλμανικῆς θρησκείας.

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Οἱ *Αἰγύπτιοι* ἐνήστευον κατὰ τὰς ἑορτὰς τῆς Ἴσιδος καὶ γενικῶς σχεδὸν καθ' ὅλας αὐτῶν τὰς ἑορτάς. Κυρίως ὅμως ἐνήστευον οἱ ἱερεῖς, οἵτινες ἐπέβαλλον εἰς ἑαυτοὺς τὴν ἀποχὴν ἀπὸ διαφόρων πραγμάτων, ποικίλλουσαν ἀπὸ ἑπτὰ ἡμερῶν μέχρις ἓξ ἑβδομάδων. Ἡ νηστεία δὲν ἐπεβάλλετο εἰς τοὺς *Ἰουδαίους* ὑπ' οὐδενὸς θρησκευτικοῦ κανόνος καὶ δὲν ἀπετέλει μέρος τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν καθηκόντων. Ἁπλῶς μόνον ἀναφέρεται καὶ ἐπαινεῖται ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ ὡς μία δοκιμασία εὐχάριστος πρὸς τὸν Θεόν. Ὁ Δαβίδ, ὁ Τωβίας, ἡ Ἰουδείθ, ἡ Ἐσθήρ, ὁ Δανιὴλ καὶ ὁλόκληρον τὸ ἰουδαϊκὸν ἔθνος προσεπάθησαν ἐπανειλημμένως νὰ ἐπιτύχουν τὴν θείαν συγγνώμην διὰ τῆς νηστείας. Οἱ προφῆται ὅμως, καίτοι συνεβούλευον συχνάκις τοὺς Ἰουδαίους νὰ νηστεύουν, ἐν τούτοις κατέκρινον πάντοτε τὰς ὑπερβολικὰς νηστείας. Αἱ νηστεῖαι τῶν Ἰουδαίων συνίσταντο εἰς τὴν ἐλάττωσιν του ἀριθμοῦ τῶν γευμάτων καὶ εἰς τὴν ἐπιβράδυνσιν αὐτῶν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νηστείας προέβαινον καὶ εἰς διαφόρους ἐκδηλώσεις μετανοίας καὶ ἐπέβαλλον εἰς ἑαυτοὺς διαφόρους στερήσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ἡ ἀποφυγὴ ἀπὸ τῆς τελέσεως γάμων. Ἡ ἔναρξις τῆς νηστείας ἀνηγγέλλετο διὰ σαλπίγγων, αἱ κυριώτεραι δὲ ἡμέραι τῶν ἰουδαϊκῶν νηστειῶν ἦσαν ἡ μεγάλη ἑορτὴ τοῦ Ἐξιλασμοῦ καὶ αἱ ἐπέτειοι τῶν ἐθνικῶν συμφορῶν, οἷον τῆς ἁλώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος, τῆς καταστροφῆς τοῦ ναοῦ ὑπὸ τοῦ Τίτου, κτλ. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἰησοῦ οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ Ἐσσαῖοι ἐτήρουν φανατικώτατα τὰς νηστείας, νηστεύοντες ἐκεῖνοι μὲν δὶς τῆς ἑβδομάδος, οὗτοι δὲ πολλάκις ἐπὶ πολλὰς συνεχεῖς ἡμέρας καὶ ἀπέχοντες κυρίως τοῦ κρέατος καὶ τοῦ οἴνου. Κατὰ τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια καὶ τὰ Θεσμοφόρια τῶν Ἀθηνῶν ἐνήστευον ἐπίσης καὶ οἱ ἀρχαῖοι *Ἕλληνες*, αἱ δὲ γυναῖκες ἰδίως ἦσαν ὑποχρεωμέναι, ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον ἡμέραν, νὰ κάθηνται ἐπὶ τῆς γῆς τηροῦσαι πένθιμον ἔκφρασιν.

Οἱ Λακεδαιμόνιοι διέτασσον γενικὴν νηστείαν ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς χώρας των, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἀποδυθοῦν εἰς σοβαρὰς πολεμικὰς περιπετείας. Οἱ ἱερεῖς τοῦ Διός, ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ, καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ζωὴν ὤφειλον νὰ ἀπέχουν αὐστηρῶς τοῦ κρέατος, τῶν ἰχθύων καὶ πάσης ἐφθῆς τροφῆς. Γενικῶς ἡ νηστεία, ἐν τῷ πνεύματι τῶν θρησκειῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἀπετέλει μέσον ἐξιλασμοῦ καὶ καθαρμοῦ καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς δοκιμασία, ἥτις συνέβαλλε τὰ μέγιστα εἰς τὴν μεγαλυτέραν ἐξαΰλωσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ καθίστα αὐτὸν ἱκανὸν νὰ πλησιάζῃ περισσότερον πρὸς τοὺς θεούς.

Ἐπίσης οἱ *Ρωμαῖοι* καὶ οἱ λαοὶ τῆς Ἰταλίας ἐν γένει ἐχρησιμοποίησαν εὐρέως τὴν νηστείαν. Ὁ Νουμᾶς Πομπίλιος ἐνήστευε πρὸ τῆς προσφορᾶς θυσίας. Ὅτε οἱ Ταραντῖνοι, πολιορκηθέντες ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν κατοίκων τοῦ Ρηγίου, οὗτοι, ὅπως ἐξευμενίσουν τοὺς θεούς, ἐνήστευσαν ἐπὶ 10 ἡμέρας πρὸ τῆς ἀναλήψεως τῆς ἐκστρατείας. Ἐπίσης ἐν Ρώμῃ, πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος καὶ τοῦ Διός, ἐτηροῦντο ὡρισμέναι νηστεῖαι.

Διὰ τῶν ἐξ Ἰουδαίας Χριστιανῶν τὸ ἔθιμον τῆς νηστείας μετεδόθη καὶ εἰς τὴν *χριστιανικὴν* ***Ἐκκλησίαν***. Ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ οὐδαμοῦ διατάσσεται ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τοῦ κρέατος· τοὐναντίον ἄλλαι τινὲς ἀποχαὶ ἀναφέρονται ἐπαινετῶς. Ὁ Ἰησοῦς κατηγόρει συχνάκις τοὺς νηστεύοντας μεθ' ὑπερ-

Digitized by Google

βολῆς, ἀλλ' ἐξεφράζετο εὐνοϊκῶς ὑπὲρ τῶν νηστειῶν. Ὁ ἴδιος ἐνήστευσεν ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας. Κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ, οἱ ἀπόστολοι εἶχον καθιερώσει ἐπισήμως καὶ αὐστηρῶς νηστείαν τεσσαράκοντα ἡμερῶν, εἰς ἀνάμνησιν τῆς νηστείας τοῦ Μωϋσέως, τοῦ Ἡλιοῦ καὶ τοῦ Ἰησοῦ, οἵτινες ἀναφέρεται ὅτι εἶχον νηστεύσει ἐπὶ τόσας ἡμέρας. Ἐκ τῆς νηστείας ταύτης προῆλθεν ἡ νηστεία τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ καθώρισαν βραδύτερον καὶ ἄλλας νηστείας: τὴν τῶν τεσσάρων ἐποχῶν ἢ ὡρῶν καὶ τὴν τῶν παραμονῶν. Ἡ νηστεία τῶν τεσσάρων ἐποχῶν ἐλάμβανε χώραν κατὰ τὰς ἀρχὰς ἑκάστης τῶν τεσσάρων ἐποχῶν τοῦ ἔτους καὶ διήρκει ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. Αἱ νηστεῖαι τῶν παραμονῶν ἐλάμβανον χώραν κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν ἑορτῶν καὶ ἐγίνοντο εἰς ἀνάμνησιν τοῦ μαρτυρίου τῶν ἑορταζομένων ἁγίων. Μὲ τὴν πάροδον τῶν αἰώνων καὶ τοῦ χωρισμοῦ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας εἰς διάφορα δόγματα, ἐπῆλθε χωρισμὸς καὶ εἰς τοὺς κανονισμοὺς τῶν νηστειῶν τῶν διαφόρων δογμάτων. [Περὶ τῶν νηστειῶν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας βλ. κατωτ.].

Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας αἱ νηστεῖαι εἶναι ἐλαφρότεραι τῶν τῆς Ἀνατολικῆς, μὴ περιλαμβάνουσαι τὸ γάλα, τὰ φά, τὸ βούτυρον καὶ τοὺς ἰχθῦς, ἀπαγορεύουσαι δὲ οὐσιωδῶς τὸ κρέας μόνον. Οἱ κατὰ τόπους καθολικοὶ ἐπίσκοποι ἔχουν τὸ δικαίωμα ρυθμίσεως τῶν νηστειῶν, οὕτως ὥστε ἐνιαχοῦ δὲν ἐπιτρέπεται κατὰ ταύτας ἡ χρῆσις κρέατος μόνον τὴν Παρασκευήν, ἀλλαχοῦ δὲ ἀπαγορεύεται τὸ κρέας κατὰ πᾶσαν Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν κτλ. Γίνεται δὲ ἐν τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ διάκρισις μεταξὺ *νηστείας* (jeûne) καὶ *ἀποχῆς* (ἀπὸ τοῦ κρέατος, abstinence) καὶ τῶν λιπωδῶν τροφῶν κατὰ τινας ἡμέρας, π.χ. τὰς Παρασκευὰς κατὰ τὰς διαφόρους νηστείας. Διαρκὴς χρόνος νηστείας καὶ ἀποχῆς ἐν αὐτῇ εἶναι ἀπὸ τῆς Καθαρᾶς Τετάρτης μέχρι τοῦ Μεγάλου Σαββάτου. Ἡμέραι νηστείας ὑπάρχουν κατὰ τὰς τέσσαρας ἐποχὰς τοῦ ἔτους, ἡ Τετάρτη, ἡ Παρασκευὴ καὶ τὸ Σάββατον μιᾶς ἑβδομάδος. Ὡς ἡμέραι δ' ἀποχῆς ἐθεσπίσθησαν αἱ παραμοναὶ μεγάλων τινῶν ἑορτῶν. Ὑπάρχουν δύο εἰδῶν νηστεῖαι ἐν τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ, αἱ *νηστεῖαι τῆς εὐχαριστίας* καὶ αἱ *ἐκκλησιαστικαὶ νηστεῖαι*. Ἡ νηστεία τῆς εὐχαριστίας προηγεῖται πάσης κοινωνίας τῶν ἀχράντων μυστηρίων καὶ συνίσταται εἰς τὴν αὐστηρὰν ἀποχὴν ἀπὸ πάσης τροφῆς στερεᾶς ἢ ὑγρᾶς, ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου τῆς παραμονῆς μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς κοινωνίας. Μόνον οἱ ἀσθενεῖς, οἱ λαμβάνοντες τὴν κοινωνίαν κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν τῆς ζωῆς των, ἐπιτρέπεται νὰ ἐξαιρεθοῦν τῆς τηρήσεως τῆς τοιαύτης νηστείας. Αἱ ἐκκλησιαστικαὶ νηστεῖαι ἦσαν ἄλλοτε αὐστηρόταται καὶ παρὰ τοῖς καθολικοῖς, ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ ἐγένοντο ἐλαφρότεραι. Σήμερον ἡ νηστεία ἐν τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ συνίσταται εἰς τὴν λῆψιν ἑνὸς μόνον γεύματος κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας, ἐπιτρεπομένης τῆς προσθήκης ἐν ἀνάγκῃ καὶ ἑνὸς προγεύματος. Ἡμέραι τῆς τοιαύτης νηστείας, τὰς ὁποίας τηρεῖ σήμερον ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία, εἶναι αἱ τεσσαράκοντα ἡμέραι τῆς Τεσσαρακοστῆς, ἐξαιρέσει τῶν Κυριακῶν, αἱ τρεῖς ἡμέραι αἱ προηγούμεναι ἑκάστης ἐποχῆς τοῦ ἔτους καὶ αἱ ἡμέραι τῆς νηστείας τῶν παραμονῶν τῶν μεγάλων ἑορτῶν. Ἐκτὸς τῶν νηστειῶν τούτων, αἵτινες εἶναι ὑποχρεωτικαὶ εἰς πάντας, ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι τινὲς ἡμέραι νηστειῶν, καθοριζόμεναι ἀπὸ τοὺς κανόνας τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν ταγμάτων καὶ τηρούμεναι κυρίως εἰς τὰ διάφορα μοναστήρια. Αἱ νηστεῖαι εἶναι ὑποχρεωτικαὶ εἰς τοὺς πιστοὺς τοὺς ἄγοντας ἡλικίαν ἄνω τῶν 21 ἐτῶν ἡ δὲ ὑποχρέωσις αὐτὴ παύει μετὰ τὸ 60ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας. Οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ στρατιῶται ἐξαιροῦνται τῶν νηστειῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς στρατιωτικῆς των θητείας. Οἱ ἐπίσκοποι ἔχουν τὸ δικαίωμα, ὅπερ δύνανται νὰ παραχωρήσουν καὶ εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοὺς ἀξιωματούχους τῆς Ἐκκλησίας μέχρι καὶ τῶν ἐξομολογητῶν, νὰ ἐξαιροῦν ἄτομά τινα τῆς νηστείας εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις. Οἱ πάπαι ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ἐξαιροῦν γενικῶς πάντας τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τῶν νηστειῶν εἰς ὡρισμένας περιστάσεις.

Ἡ *Εὐαγγελικὴ διαμαρτυρομένη Ἐκκλησία* ἀπέρριψεν ἐντελῶς τὴν νηστείαν, μόνον δὲ κατὰ τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν τηρεῖ ἀποχὴν ἀπὸ τοῦ κρέατος. Ἀντὶ δὲ τῆς νηστείας κατὰ τὰς πρὸ τοῦ Πάσχα 40 ἡμέρας ἔχει εἰδικὰς προσευχὰς καὶ κατὰ τόπους ἐπιβάλλει τὴν ἀποχήν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἄνευ ἐξαιρέσεων, ἀπὸ γάμους, διασκεδάσεις κλπ. Οἱ *Ἀγγλικανοὶ* ἐν τούτοις διατηροῦν πολλὰς τῶν νηστειῶν τῶν καθολικῶν, καίτοι κατὰ τρόπον ἐλαφρότερον.

Αἱ νηστεῖαι τῶν **Ἀρμενίων** εἶναι κατὰ πολὺ αὐστηρότεραι τῶν νηστειῶν τῶν Ὀρθοδόξων. Νηστεύουν πᾶσαν Τετάρτην καὶ Παρασκευήν, ἐξαιρέσει τῶν περιλαμβανομένων μεταξὺ τοῦ Πάσχα καὶ τῆς Ἀναλήψεως. Τηροῦν ἐπίσης καὶ δέκα ἄλλας γενικὰς νηστείας, ὧν ἓξ διαρκοῦν ἑκάστη ἀνὰ μίαν ἑβδομάδα, μία δεκαπέντε ἡμέρας καὶ ἑτέρα 40 ἡμέρας. Οἱ *Μαρωνῖται* ἐν Συρίᾳ, καίτοι ἀκολουθοῦντες τὸ καθολικὸν δόγμα, τηροῦν μόνον τὴν νηστείαν τῆς Τεσσαρακοστῆς ἄνευ τῶν νηστειῶν τῶν τεσσάρων ἐποχῶν καὶ τῶν παραμονῶν τῶν ἑορτῶν· ἐν τούτοις ἀπέχουν ἀπὸ τῆς καταλύσεως κρέατος, ᾠῶν καὶ γάλακτος τὴν Τετάρτην καὶ τὴν Παρασκευὴν ἑκάστης ἑβδομάδος καὶ τηροῦν ἰδιαιτέρας νηστεία διὰ τὰ Χριστούγεννα, διὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἁγίων Πέτρου καὶ Παύλου καὶ τῆς Ἀναλήψεως. Οἱ *Κόπται* καὶ οἱ *Ἀβυσσηνοὶ* τηροῦν τέσσαρας μεγάλας νηστείας, ὁμοίας πρὸς τὰς τῶν Ὀρθοδόξων, ἀλλὰ διαφόρου χρονικῆς διαρκείας.

Οἱ σημερινοὶ *Ἑβραῖοι* δὲν τηροῦν πάσας τὰς νηστείας τῶν παλαιῶν προγόνων των. Ἔχουν μόνον ἓξ ἡμέρας ὑποχρεωτικῆς νηστείας, ἐνῷ οἱ εὐσεβέστεροι νηστεύουν ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας. Πᾶσαι αἱ νηστεῖαι αὐτῶν ἄρχονται ἀπὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου καὶ διαρκοῦν μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς ἐπομένης. Αἱ νηστεῖαι τῶν Ἑβραίων συνίστανται εἰς τὴν ἀποχὴν ἀπὸ πάσης τροφῆς καὶ ποτοῦ. Ἡ νηστεία τῆς ἐνάτης ἡμέρας τοῦ μηνὸς Ἄμπ, εἰς ἀνάμνησιν τῆς καταστροφῆς τῶν δύο ναῶν, εἶναι ἐκ τῶν σημαντικωτέρων. Τὸ δεῖπνον, ὅπερ προηγεῖται ταύτης, εἶναι ὅσον τὸ δυνατὸν λιτότερον. Ἄλλοτε ἔτρωγον μόνον ξηρὸν ἄρτον ἐμβεβαπτισμένον ἐντὸς ὕδατος, ἐξηπλωμένοι κατὰ γῆς, μὲ τοὺς πόδας γυμνούς, κατὰ δὲ τὴν νύκτα ἐκοιμῶντο πολλάκις ἐπάνω εἰς λίθους.

Οἱ *Μωαμεθανοὶ* νηστεύουν κατὰ τὸν μῆνα Ραμαζάν, πρὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ Μπαϊράμ, κατ' ἴδιον ἐντελῶς τρόπον· ἀπὸ μὲν δηλαδὴ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου μέχρι τῆς δύσεως οὐδὲν ἐπιτρέπεται νὰ τρώγωσι· κατὰ δὲ τὸ διάστημα τῆς νυκτὸς τρώγουν ὁ,τιδήποτε καὶ μάλιστα περὶ τὴν αὐγὴν ἀφυπνίζονται διὰ τυμπάνων, ἀνὰ τὰς συνοικίας περιφερομένων, ἵνα φάγωσι· γίνονται δὲ αἱ νυκτεριναὶ αὗται ἑστιάσεις πανηγυρικώτεραι τῶν κατὰ τὰς ἄλλας ἡμέρας συνήθων καὶ αἱ νύκτες τοῦ Ραμαζὰν ἀποτελοῦν ἐποχὴν ἐξαιρετικῶν δημοσίων διασκεδάσεων. Οἱ ἐξ ἀσθενείας ἢ ἄλλου λόγου μὴ δυνάμενοι νὰ νηστεύσουν τὸ Ραμαζάν, ὑποχρεοῦνται ν' ἀναπληρώσουν εἰς ἄλλον καιρὸν τὴν ἔλλειψιν ταύτην. Οἱ Μωαμεθανοὶ νηστεύουν ἐπίσης καὶ κατά τινας ἄλλας ὡρισμένας ἡμέρας, ἡ κυριωτέρα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ 10η τοῦ μηνὸς Μουχαρέμ, συμπίπτουσα μετὰ τῆς ἰουδαϊκῆς ἑορτῆς τοῦ Ἐξιλασμοῦ.

Οἱ *βραχμᾶνες* ἐξακολουθοῦν νὰ νηστεύουν κατὰ συχνὰ χρονικὰ διαστήματα καὶ κατὰ τὸν μᾶλλον αὐστηρὸν τρόπον. Ἡ ἡλικία, αἱ ἀσθένειαι καὶ αἱ παντὸς εἴδους ἀδυναμίαι δὲν ἀποτελοῦν παρ' αὐτοῖς λόγους ἐξαιρέσεως ἀπὸ τῶν νηστειῶν. Οἱ φακῖραι καὶ οἱ φανατικοὶ Ἰνδοὶ ἐπιβάλλουν εἰς ἑαυτοὺς ὑπερβολικωτάτας νηστείας. Λέγεται ὅτι κατορθώνουν νὰ μένουν ἄνευ οὐδεμιᾶς τροφῆς ἐπὶ ὀκτώ, δέκα, ἀκόμη καὶ δεκαπέντε ἡμέρας. Οἱ *βουδισταὶ* τοῦ Θιβὲτ ἔχουν δύο εἴδη νηστειῶν: τὴν αὐστηρὰν νηστείαν, καλουμένην νγκουννὲ καὶ διαρκοῦσαν 24 ὥρας, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας δὲν ἐπιτρέπεται οὔτε ἡ κατάποσις τοῦ σιέλου. Οἱ περισσότεροι τηροῦν ταύτην ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας, λαμβάνοντες μόνον ὀλίγον τεῖον τὴν πρωΐαν. Ἡ ἑτέρα νηστεία καλεῖται νιεννὲ καὶ συνίσταται εἰς τὴν λῆψιν ἑνὸς μόνου δείπνου κατὰ τὴν ἑσπέραν. Παρὰ τοῖς λαοῖς τοῦ *Σιὰμ* ἡ νηστεία συνίσταται εἰς τὴν ἀποχὴν ἀπὸ πάσης τροφῆς ἀπὸ τῆς μεσημβρίας μέχρι τῆς πρωΐας. Μεταξὺ ἄλλων ἡμερῶν οἱ Σιαμαῖοι νηστεύουν καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας εἶναι πλημμυρισμένοι καὶ ὑπερεχχειλισμένοι οἱ κυριώτεροι ποταμοὶ τῆς περιοχῆς τῶν κατοικιῶν των. Αἱ πλήμμυραι αὗται λαμβάνουν χώραν σχεδὸν πάντοτε κατὰ τὸν μῆνα Μάρτιον, σκοπὸς δὲ τῶν νηστειῶν εἶναι ἡ ἐπὶ τὸ εὐνοϊκώτερον ἐπίδρασις τῶν ὑδάτων ἐπὶ τῆς γονιμότητος τοῦ ἐδάφους. Ἐπίσης οἱ *Κινέζοι* τηροῦν διαφόρους νηστείας, ἰδίως κατὰ τὰς ἐποχὰς μεγάλων συμφορῶν. Τέλος οἱ βάρβαροι καὶ ἄγριοι εἰσέτι λαοὶ τῆς *Ἀφρικῆς* καὶ τῆς *Ἀμερικῆς* τηροῦν ὡσαύτως διαφόρους θρησκευτικὰς νηστείας εἰς πολλὰς περιστάσεις, ἰδίως δὲ κατὰ τὴν μύησιν αὐτῶν εἰς διαφόρους μυστηριώδεις θρησκευτικὰς αἱρέσεις.

Ἐξ ὅλων τῶν ὑπαρχουσῶν εἰσέτι θρησκειῶν, μόνον ὁ *παρσισμὸς* ἀγνοεῖ τὴν νηστείαν, τὴν ὁποίαν μάλιστα ἀπαγορεύει εἰς πολλὰς περιστάσεις. Οἱ Πάρσοι φρονοῦν ὅτι τιμοῦν καλύτερον τὸν Θεὸν τρεφόμενοι καλῶς, διότι τὰ ἱερὰ αὐτῶν βιβλία τονίζουν ὅτι τὸ ὑγιὲς καὶ δυνατὸν σῶμα καθιστᾷ τὴν ψυχὴν ἰσχυροτέραν καὶ ἱκανὴν νὰ ἀντιστῇ κατὰ τῶν κακῶν πνευμάτων καὶ τῶν πειρασμῶν, τὸ πνεῦμα περισσότερον διατεθειμένον ὅπως ἀναγνώσῃ καὶ κατανοῇ τὰ ἱερὰ βιβλία καὶ τὴν καρδίαν ἱκανωτέραν καὶ καταλληλοτέραν ὅπως ἐπιτελῇ μετὰ μεγαλυτέρας ζέσεως τὰ καλὰ ἔργα.

Αἰτιολογία τῆς νηστείας. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὡς λόγος τῆς καθιερώσεως τῆς νηστείας ἐφέρετο ἡ ἐξευμένισις τῶν ἐξωργισμένων θεῶν. Κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν ἀρχαίων, οἱ ἐξωργισμένοι θεοὶ εἶχον ἀνάγκην ὅπως ἡ ὀργή των γίνῃ αἰσθητὴ καὶ ὑπὸ τῶν κοινῶν θνητῶν, οἵτινες διὰ τῶν πράξεών των ἔτυχε νὰ τοὺς προσβάλουν. Οἱ ἀρχαῖοι θεοὶ εἶναι ἐκδικητικοί. Ἀποδίδουν κακὸν ἀντὶ τοῦ κακοῦ καὶ ἐπιδιώκουν πάντοτε νὰ τιμωροῦν τοὺς ἐνόχους, ἐκτὸς ἐὰν οἱ ἔνοχοι οὗτοι ἐπιβάλλουν εἰς ἑαυτοὺς μόνοι των τὴν ἀναγκαίαν τιμωρίαν. Ἡ νηστεία προκαλοῦσα ἀναγκαίας στερήσεις, ἀπετέλει εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν ἀρχαίων ἓν τῶν καλυτέρων μέσων τῆς αὐτοτιμωρίας τῶν θνητῶν καὶ τῆς ἐξευμενίσεως τῶν θεῶν. Βραδύτερον ὅμως, ὁπότε ἡ ἐπελθοῦσα πρόοδος εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῶν λαῶν ἀπέδειξε πόσον παιδικὴ καὶ ἀστήρικτος ἦτο ἡ ἐξήγησις αὕτη τῆς καθιερώσεως τῆς νηστείας, ἐπεχειρήθη νὰ δοθῇ φιλοσοφικωτέρα τις δικαιολογία εἰς τὸ θρησκευτικὸν αὐτὸ ἔθιμον. Κατὰ ταύτην ἡ νηστεία καθιερώθη πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς κατασιγάσεως τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν. Ὁ ἄνθρωπος, διὰ νὰ δύναται νὰ παραμένῃ πιστὸς εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς δικαιοσύνης, αἵτινες ἀποτελοῦν τὴν βάσιν πάσης κοινωνίας, ἔχει ἀνάγκην ἠθικῆς τινος δυνάμεως, ἥτις νὰ δύναται νὰ ἐπιβάλλῃ σιγὴν εἰς τὰ πάθη του καὶ εἰς τὰ συμφέροντά του. Ἐπειδὴ δὲ ὑπάρχουν περιστάσεις, κατὰ τὰς ὁποίας τὰ πάθη ταῦτα ἐξεγείρονται ζωηρότερον, ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος νὰ προλαμβάνῃ τὴν ἐξέγερσιν ταύτην δι' ὅλων τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα εἶναι δυνατὸν νὰ φέρουν τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο. Ἡ νηστεία, ἐξασθενοῦσα τὸ σῶμα καὶ ἐπιβάλλουσα εἰς τοῦτο στερήσεις, ὅταν εἶναι θεληματική, θέτει ὑπὸ δοκιμασίαν τὴν ἠθικὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία αὐξάνει οὕτω μεγάλως καὶ καταπνίγει τὰ πάθη. Καθότι ἡ νηστεία σημαίνει δαμασμὸν τῆς πείνης, ἥτις εἶναι ἐκ τῶν ἐπιτακτικωτέρων ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ δαμασμὸν τῆς λαιμαργίας, ἡ ὁποία εἶναι ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων παθῶν. Πλὴν ὅμως τῆς φιλοσοφικῆς ταύτης ἐξηγήσεως, παρέχεται καὶ ἡ ὑγιεινὴ τοιαύτη. Ἡ νηστεία, ἀπὸ ὑγιεινῆς ἀπόψεως, ἔσχε πάντοτε εὐνοϊκωτάτην ἐπίδρασιν ἐφ' ὅλων τῶν λαῶν, ἐπιβεβαιωθεῖσαν ὑπὸ πολλῶν ἐπιστημόνων. Ἡ ἄνοιξις ἀποτελεῖ, δι' ὁλόκληρον τὴν φύσιν καὶ ἰδίως διὰ τὴν ἐνόργανον τοιαύτην, τὴν καταλληλοτέραν ἐποχὴν τῆς ἀφυπνίσεως καὶ τῆς ἀναγεννήσεως. Καὶ ὅπως ἡ ὑπεραφθονία τῶν χυμῶν ἀναζωογονεῖ τὰ φυτά, οὕτω καὶ τὰ ζῷα αἰσθάνονται κατὰ τὴν ἄνοιξιν νὰ ἀνακινοῦνται τὰ ὄργανά των μετὰ διπλασίας ζωτικότητος. Τὸ αἷμα κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην κυκλοφορεῖ μετὰ μεγαλυτέρας δυνάμεως καὶ θερμότητος, ἡ δὲ χώνευσις ἐπιτελεῖται κατὰ τρόπον δραστηριώτερον καὶ πληρέστερον. Ἡ ὑπεραφθονία ὅμως αὕτη τῆς ζωῆς δύναται νὰ ἀποβῇ κίνδυνος διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ ἀνθρώπου, ἡ δὲ ἰσορροπία, ἥτις ἀποτελεῖ τὸν οὐσιωδέστερον ὅρον αὐτῆς, δύναται νὰ διαταραχθῇ ἐπιβλαβέστατα. Πράγματι δὲ παρετηρήθη ὅτι κατὰ τὴν ἄνοιξιν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀσθενειῶν αὐξάνει καὶ πολλὰ ἄτομα, ὧν ἡ ἰδιοσυγκρασία δὲν εἶναι ἀρκετὰ ἰσχυρά, ὅπως ἀντισταθῇ εἰς τὴν ἐπανάστασιν ταύτην, ἡ ὁποία δημιουργεῖται ἐντὸς αὐτῶν, αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην νὰ ἐλαφρυνθοῦν, διὰ καθαρτικῶν ἢ δι' αἱμαφαιμάξεων ἀπὸ τὸ πλεόνασμα τοῦτο τῆς ζωῆς, τὸ ὁποῖον θέτει τὴν ὑγείαν των ἐν κινδύνῳ. Ἐὰν λοιπὸν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ Τεσσαρακοστή, τὴν ὁποίαν καθιερώνουν σχεδὸν ὅλαι αἱ θρησκεῖαι, ἔχει τοποθετηθῇ εἰς τὸ κατώφλιον, τρόπον τινά, τῆς κρισίμου ταύτης ἐποχῆς, θὰ γίνῃ εὐκόλως ἀντιληπτὸν ὅτι τὸ σύστημα τῶν στερήσεων, τὸ ὁποῖον ἐπιβάλλεται διὰ τῆς νηστείας, παρεμποδίζει φυσικῶς, διὰ τῆς μὴ ἱκανοποιήσεως ὅλων τῶν ἀναγκῶν τοῦ σώματος, τὴν ὑπεραύξησιν τῆς ζωτικότητος τῶν ὀργανισμῶν καὶ εὐνοεῖ οὕτω τὴν ὑγείαν κατὰ τρόπον ἀποτελεσματικώτερον, διότι ἐνεργεῖ οὐχὶ ὡς φάρμακον, ἀλλ' ὡς προληπτικὸν μέσον. Μ. Δ. Β.

— *[Βιβλ.]* Ὁ Μωσαϊκὸς νόμος ἐπιβάλλει τοῖς Ἰουδαίοις μίαν μόνην δημοσίαν τακτὴν νηστείαν, τὴν κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Ἐξιλασμοῦ (Λευϊτ. 16,29. 23, 27) πρὸς ἔνδειξιν ταπεινώσεως (Λευϊτ. 16, 31). Μετὰ ὅμως τὴν αἰχμαλωσίαν εἰσήχθησαν παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ ἄλλαι τακταὶ νηστεῖαι καὶ δὴ κατὰ τὸν τέταρτον, πέμπτον, ἕβδομον καὶ δέκατον μῆνα (Ζαχ. 8,19) πρὸς ἀνάμνησιν μεγάλων ἐθνικῶν συμφορῶν. Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν τακτῶν τούτων νηστειῶν εἶχον οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἐκτάκτους τοιαύτας (Κριτ. 20, 26. Α' Βασιλ. 20,34.31, 13, καὶ Β' Βασιλ. 1,12 καὶ πολλαχοῦ ἀλλαχοῦ). Κατὰ τὴν πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐποχὴν οἱ Φαρισαῖοι ἐνήστευον καὶ δὶς τῆς ἑβδομάδος (Ματθ. 9, 14. Λουκ. 18,12) τὴν Πέμπτην καὶ Δευτέραν, πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως τοῦ Μωϋσέως ἐκ τοῦ ὄρους Σινᾶ. Διήρκει δὲ ἡ νηστεία, ἥτις ἦτο τελεία ἀποχὴ ἀπὸ πάσης τροφῆς συνήθως ἀπὸ τῆς ἕκτης ἑσπερινῆς ὥρας μέχρι τῆς ἕκτης πρωϊνῆς τῆς ἐπομένης, ἐνίοτε ὅμως καὶ μακρότερον (Ἐσθὴρ 4, 16). Εἰς ἔνδειξιν βαθείας μετανοίας καὶ ταπεινώσεως ἔφερον οἱ Ἰουδαῖοι τρίχινον σάκκον καὶ ἔρριπτον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν σποδόν, διαρρηγνύοντες συγχρόνως τὰ ἑαυτῶν ἐνδύματα (Β' Βασιλ. 13,19. Ἰωὴλ 1,13. Ἰωνᾶ 3, 5. Α' Μακ. 3, 47). Οἱ προφῆται καταδικάζουσι τὴν νηστείαν τὴν μὴ προερχομένην ἐξ ἐσωτερικῆς διαθέσεως (Ἡσ. 58, 6. Ἰωὴλ 2,12 ἑ.). Τὴν νηστείαν δὲ ταύτην, τὴν γινομένην ὑπὸ τῶν Φαρισαίων, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες, καταπολεμεῖ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς (Ματθ 6, 16) καὶ οἱ ἀπόστολοι, οἵτινες ἐνήστευον (Πράξ. 13, 2. 14, 23. Α' Κορ. 7,5. Β' Κορ. 6, 5. 11, 27), οὐχὶ δὲ τὴν νη-

Digitized by Google

στείαν καθόλου, ὡς ἀτόπως νομίζουσιν οἱ διαμαρτυρόμενοι. Ἄλλως τε καὶ ἡ ἱερὰ Παράδοσις ἀναφέρει ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς οὐ μόνον τὴν νηστείαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν τῆς Τετάρτης καὶ Παρασκευῆς (Διδαχὴ 8, 1. Ἑρμᾶ Παρ. 5, 1 ἑ.), τὴν ὁποίαν ὁ Ἐπιφάνιος θεωρεῖ ὡς ἐξ ἀποστολικῆς παραδόσεως προερχομένην (Αἱρ. 76. 6).

Ἐν τῇ χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ μάλιστα τῇ δυτικῇ, διακρίνονται δύο εἴδη νηστειῶν, ἡ πλήρης νηστεία (jejunium), ἡ ἀποχὴ δηλαδὴ ἀπὸ πάσης τροφῆς, καὶ ἡ ἀτελὴς (abstinentia), ἡ ἀποχὴ δηλαδὴ ἀπὸ ὡρισμένων τροφῶν. Ἡ πρώτη διήρκει ἐπὶ μίαν μόνον ἡμέραν, ἐν τῇ Δύσει συνήθως ἀπὸ τῆς ἕκτης ἑσπερινῆς μέχρι τῆς ἕκτης τῆς ἑπομένης ἡμέρας, ἔπειτα ὅμως μέχρι τῆς τρίτης καὶ ἔπειτα καὶ μέχρι τῆς δωδεκάτης μεσημβρινῆς, ἡ δὲ δευτέρα καὶ περισσοτέρας ἡμέρας. Αἱ ὡρισμέναι τροφαί, ἀφ' ὧν ἀπεῖχον οἱ Χριστιανοὶ νηστεύοντες, ἦσαν συνήθως τὸ κρέας, ἔπειτα δὲ καὶ τὸ γάλα, τὸ βούτυρον, ὁ τυρὸς καὶ τὰ ᾠά, ἅτινα ὅμως ἐν τῇ μετὰ ταῦτα ἐποχῇ ἐπετρέποντο ἐν τῇ δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ. Αὐστηρῶς ἐτηρεῖτο ἡ νηστεία ἔν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει ἐν τοῖς μοναστηρίοις, ἐν οἷς οἱ νηστεύοντες ἔτρωγον συνήθως ξηρὸν ἄρτον (ξηροφαγία). Σκοπὸς τῆς νηστείας ἐν τῇ χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ ἦτο: 1) ἡ κατανόησις ὅτι ἡ τροφὴ εἶναι μέσον μόνον πρὸς συντήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος καὶ οὐχὶ πρὸς ἀπόλαυσιν· 2) ἡ κυριαρχία τοῦ πνεύματος ἐπὶ τῆς σαρκὸς καὶ ἡ νέκρωσις αὐτῆς πρὸς ὀρθοτέραν καὶ βαθυτέραν θεωρίαν τῶν θείων· καὶ 3) ἡ οἰκονομία χρήματος πρὸς διατροφὴν καὶ βοήθειαν τῶν πτωχῶν. Ἐκ τοῦ τελευταίου τούτου σκοποῦ προῆλθεν ἴσως ἡ ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος ἰδίᾳ ἐν τῇ Δύσει ἐπικρατοῦσα γνώμη ὅτι ἡ νηστεία εἶναι ἔργον ἀξιόμισθον (meritum), λύουσα τὸν νηστεύοντα ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ. Κ. Ι. Δ.

— *[Κανον. Δίκ.]* *Νηστεῖαι* καλοῦνται αἱ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τεθεσπισμέναι ἡμέραι, καθ' ἃς οἱ πιστοὶ ἐν πνευματικῇ συντριβῇ καὶ μετανοίᾳ ὀφείλουσι νὰ ἀνυψῶσι τὸ πνεῦμα πρὸς τὸν Κύριον διὰ νεκρώσεως τῆς σαρκός, ἀπεχόμενοι τῶν ἡδονῶν τοῦ βίου καὶ ὡρισμένων βρωμάτων καὶ ποτῶν. Εἶναι δὲ ἡμέραι νηστείας: Α') Ἡ Μεγάλη τεσσαρακοστή. Β') Ἡ πρὸ τῶν Χριστουγέννων τεσσαρακονθήμερος νηστεία, ἥτις ἄρχεται μὲν ἀπὸ τῆς ἐπιούσης τῆς τῇ 14 Νοεμβρίου ἀγομένης μνήμης Φιλίππου τοῦ ἀποστόλου, λήγει δὲ τὴν πρωΐαν τῆς 25 Δεκεμβρίου. Γ') Ἡ νηστεία τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἥτις ἄρχεται μετὰ τὴν Κυριακὴν τῶν Ἁγίων Πάντων καὶ λήγει τὴν πρωΐαν τῆς 29 Ἰουνίου, ἤτοι τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἑορτάζεται ἡ μνήμη τῶν κορυφαίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου· ἡ νηστεία αὕτη δὲν εἶναι πάντοτε τεσσαρακονθήμερος. Δ') Ἡ νηστεία τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἀρχομένη τὴν 1 Αὐγούστου καὶ λήγουσα τὴν πρωΐαν τῆς 15 τοῦ αὐτοῦ μηνός. Ε') Ἡ Τετάρτη καὶ Παρασκευὴ ἑκάστης ἑβδομάδος, εἰς ἀνάμνησιν ἐκείνη μὲν τῆς τοῦ Ἰούδα προδοσίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, αὕτη δὲ τῶν παθῶν καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Καταλύεται ὅμως ἡ κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας νηστεία, ἂν κατ' αὐτὰς συμπίπτῃ ἑορτὴ δεσποτικὴ ἢ θεομητορική, ἤ τινος τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, τῶν Ἀσωμάτων, τοῦ Προδρόμου τὸ γενέθλιον, ἢ ἄλλη ἑορτή, ἥτις ἔχει ἀργίαν. Τοὐναντίον ἡ προτεραία τῶν τοιούτων ἑορτῶν δὲν αἴρει τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς νηστείαν. ΣΤ') Ἡ νηστεία τῆς κατὰ τὴν 29 Αὐγούστου ἀγομένης ἑορτῆς τῆς ἀποτομῆς ἢ ἀποκεφαλίσεως τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου. Ζ') Ἡ νηστεία τῆς ἑορτῆς τῆς ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἥτις ἑορτάζεται τὴν 14 Σεπτεμβρίου. Καὶ Η') ἡ προεόρτιος τῶν Θεοφανίων. Νηστεῖαι ἐπίσης δύνανται νὰ ὁρισθῶσιν ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς καὶ πρὸς ἀποτροπὴν θεομηνιῶν, δυστυχημάτων, λήθην τῶν τέρψεων κτλ.

Κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν νηστειῶν ἀπαγορεύεται ἡ βρῶσις κρέατος, ᾠοῦ, γάλακτος καὶ παντὸς ἐκ γάλακτος παρασκευαζομένου, ὡς τυροῦ, βουτύρου κλπ., ἰχθύων (ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὀστράκων, αὐγοταράχου καὶ χαβιαρίου), ἐλαίου (ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐλαιῶν) καὶ οἴνου. Ἀρχαιότερον ἐκράτει ἡ συνήθεια τῆς κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν νηστειῶν ἀποχῆς ἀπὸ πάσης βρώσεως καὶ πόσεως μέχρι τῆς θ' ὥρας τῆς ἡμέρας, ἤτοι μέχρι τῆς νῦν τρίτης ὥρας μ. μ. ἢ μέχρις ἑσπέρας. Ἀλλὰ καὶ νῦν ὑπὸ τῶν εὐσεβεστέρων τηρεῖται παντελὴς μέχρις ἑσπέρας ἀσιτία τὰς τρεῖς πρώτας ἡμέρας τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ἡ λεγομένη τριήμερος.

Εἰς τήρησιν τῶν νηστειῶν ὑποχρεοῦνται πάντες οἱ πιστοὶ (ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες), ἐὰν μὴ ἐμποδίζωνται ὑπ' ἀδυναμίας προερχομένης εἴτε ἐκ νόσου, εἴτε ἐκ νηπιακῆς ἢ γεροντικῆς ἡλικίας, εἴτε δι' ἄλλην εὔλογον αἰτίαν, ὡς ὁδοιπορίαν, ἢ λοιμικὴν νόσον, ἢ ἄλλην τοιαύτην αἰτίαν.

Εἰς τοὺς ἀθετοῦντας τὰς περὶ νηστειῶν διατάξεις ἐπιβάλλονται ποιναὶ ὡς ἀκολούθως:

Α') Εἰς τοὺς μὴ τηροῦντας τὰς νηστείας. Κατὰ τὸν ξθ' ἀποστολικὸν κανόνα οἱ κατὰ τὴν Μεγάλην τεσσαρακοστὴν ἢ κατὰ Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν ἑκάστης τῶν ἄλλων ἑβδομάδων μὴ νηστεύοντες, κληρικοὶ μὲν ὄντες (ἐπίσκοποι, πρεσβύτεροι, διάκονοι, ὑποδιάκονοι, ἀναγνῶσται, ψάλται) καθαιροῦνται, λαϊκοὶ δ' ἀφορίζονται. Κατὰ τὸν κατὰ τῶν Εὐσταθιανῶν ἐκφωνηθέντα ὑπὸ τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνόδου ιθ' κανόνα οἱ μὴ τηροῦντες τὰς παραδεδομένας νηστείας ἀναθεματίζονται. Κατὰ τὸν κανόνα νστ' τῆς ἐν Τρούλλῳ Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς συνόδου οἱ κατὰ τὰ Σάββατα καὶ τὰς Κυριακὰς τῆς Μεγάλης τεσσαρακοστῆς ὄχι μόνον θυτῶν (δηλαδὴ ζῴων θυομένων, ἤτοι σφαζομένων), ἀλλὰ καὶ ᾠοῦ καὶ τυροῦ μὴ ἀπεχόμενοι, κληρικοὶ μὲν ὄντες καθαιροῦνται, λαϊκοὶ δ' ἀφορίζονται.

Β') Εἰς τοὺς κατὰ τὰ Σάββατα καὶ τὰς Κυριακὰς νηστεύοντας. Οἱ Χριστιανοὶ οὔτε κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου, ἐξαιρουμένου τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, οὔτε κατὰ τὴν τῆς Κυριακῆς ἐνήστευον, διότι ἀμφότεραι ἐλογίζοντο ἡμέραι χαρᾶς. Καὶ ἡ μὲν Κυριακὴ διὰ τὴν κατ' αὐτὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, τὸ δὲ Σάββατον διὰ τὴν κατ' αὐτὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου συντελεσθεῖσαν δημιουργίαν. Τοὐναντίον οἱ γνωστικοί, μὴ πιστεύοντες εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, ἕνεκα τῆς περὶ ὕλης διδασκαλίας αὐτῶν, τῆς μὴ ἀποδεχομένης τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Σωτῆρος, ἐτήρουν κατά τε τὰς Κυριακὰς καὶ κατὰ τὰ Σάββατα αὐστηρὰν νηστείαν. Οἱ ἐν τούτῳ μιμούμενοι τοὺς γνωστικοὺς καὶ νηστεύοντες κατὰ τὰς Κυριακὰς ἢ τὰ Σάββατα, πλὴν τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, κατὰ τὸν ξστ' ἀποστολικὸν κανόνα, κληρικοὶ μὲν ὄντες καθαιροῦνται, λαϊκοὶ δ' ἀφορίζονται. Εἰς τὰς ποινὰς ταύτας δὲν ὑποβάλλονται, ὡς εἰκός, οἱ δι' ἄσκησιν νηστεύοντες ὡρισμένον ἀριθμὸν ἡμερῶν, ὡς ὀκτώ, δέκα κλπ., εἰς ἃς περιέχονται καὶ Σάββατα καὶ Κυριακαί. Ἡ ἐν Τρούλλῳ σύνοδος, μαθοῦσα ὅτι οἱ ἐν Ρώμῃ, κατὰ παράβασιν τοῦ ξστ' ἀποστολικοῦ κανόνος, ἐνήστευον κατὰ τὰ Σάββατα, ὥρισε διὰ τοῦ κανόνος νε', ἵνα καὶ ἐν τῇ τῶν Ρωμαίων Ἐκκλησίᾳ τηρῆται ἀπαρασάλευτος ὁ εἰρημένος ἀποστολικὸς κανών. Κατὰ τὸν κατὰ τῶν Εὐσταθιανῶν ἐκφωνηθέντα κανόνα ιη' τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνόδου, οἱ διὰ νομιζομένην ἄσκησιν νηστεύοντες τὰς Κυριακὰς ἀναθεματίζονται. Κατὰ τὸν νγ' ἀποστολικὸν κανόνα οἱ ἐπίσκοποι, πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι, οἱ κατὰ τὰς ἑορτὰς ἀπεχόμενοι κρέατος καὶ οἴνου οὐχὶ δι' ἄσκησιν, ἀλλὰ διὰ βδελυγμίαν, καθαιροῦνται ὡς κεκαυτηριασμένοι τὴν ἰδίαν συνείδησιν καὶ σκανδάλου αἴτιοι τοῖς πολλοῖς γιγνόμενοι.

Κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς Μεγάλης τεσσαρακοστῆς, πένθους καὶ κατανύξεως, οὐχὶ δὲ χαρᾶς καὶ διαχύσεως ἡμέρας οὔσας, α') δὲν προσφέρεται τελεία θυσία πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ τελεῖται ἡ τῶν προηγιασμένων ἱερὰ λειτουργία, πλὴν τῶν Σαββάτων, τῶν Κυριακῶν, τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου καὶ τῆς Μεγάλης Πέμπτης· β') δὲν τελοῦνται γενέθλια ἁγίων μαρτύρων, ἢ μόνον κατὰ τὰ Σάββατα καὶ τὰς Κυριακάς· ὡσαύτως γ') δὲν τελοῦνται γάμοι. Κανὼν ρητῶς ἀπαγορεύων τὰς θεατρικὰς παραστάσεις κατὰ τὴν Μεγάλην τεσσαρακοστὴν δὲν ὑπάρχει. Πάντως ὅμως ὀφείλουσιν οἱ πιστοὶ νὰ ἀπέχωνται κατ' αὐτὴν πάσης κραιπάλης.

Ἐν τῇ ρωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ τὰ περὶ νηστειῶν ρυθμίζονται ἐν τῷ Γ' βιβλίῳ, τίτλῳ ιδ' τοῦ κώδικος τοῦ κανονικοῦ δικαίου καὶ δὴ ὑπὸ τῶν κανόνων 1250—1254.

[Ὅρα *Κ. Μ. Ράλλη*, Περὶ τῶν Νηστειῶν κατὰ τὸ δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας 1919, *καὶ τοῦ αὐτοῦ*, Ἐγχειρίδιον ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου τεῦχ. Α' 1927, σελ. 129 ἑπ.] Κ. Μ. ΡΑΛΛΗΣ

— **Νηστειῶν, *Κυριακαὶ τῶν* —**. Καλοῦνται οὕτω αἱ πέντε Κυριακαὶ τῆς Μεγάλης τεσσαρακοστῆς, τῆς ἕκτης τοιαύτης οὔσης γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Κυριακὴ τῶν Βαΐων*. Συνήθως ὀνομάζονται ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν Α' τῶν Νηστειῶν, Β' τῶν Νηστειῶν κλπ. Ἐκ τούτων δὲ ἡ μὲν Α' προσεπικαλεῖται «τῆς Ὀρθοδοξίας», ἐπειδὴ κατ' αὐτήν, μετὰ τῆς ἀναμνήσεως τῆς ἀναστηλώσεως τῶν ἁγίων εἰκόνων, συνεορτάζεται καὶ ὁ καθόλου θρίαμβος τῆς ὀρθοδοξίας, ἡ δὲ Γ' «τῆς Σταυροπροσκυνήσεως», ἐπειδὴ κατ' αὐτὴν προβάλλεται εἰς προσκύνησιν τῶν πιστῶν καὶ ἐνίσχυσιν αὐτῶν ὁ τίμιος Σταυρός. Κατὰ τὰς λοιπὰς Κυριακὰς τῶν νηστειῶν ἑορτάζεται ἐν μὲν τῇ Β' ἀπὸ τοῦ 1368 Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, ἐν δὲ τῇ Δ' ὁ ὅσιος πατὴρ Ἰωάννης ὁ συγγραφεὺς τῆς Κλίμακος, καὶ ἐν τῇ Ε' ψάλλεται ἡ ἀκολουθία τῆς ὁσίας Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας. Π. Ν. Τ.

νηστευτὴς (ὁ), θηλ. *νηστεύτρια*· ὁ νηστεύων, ὁ τηρῶν ἀποχὴν ἀπὸ τῶν ἀπηγορευμένων ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐδεσμάτων· || προσηγορία ἀνθρώπων προσκειμένων εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς νηστείας: «Ἰωάννης ὁ Νηστευτής».

νηστεύω· ἀπέχομαι τροφῆς, μένω ἄσιτος || συνήθ., ἀπέχομαι τῶν ὑπὸ τῆς θρησκείας καθ' ὡρισμένας ἡμέρας ἀπηγορευμένων ἐδεσμάτων: «νηστεύω Τετάρτη καὶ Παρασκευή», «ἐνήστευσα ὅλην τὴ σαρακοστή»· || παροιμ. «νηστεύει ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ, ποὺ δὲν ἔχει νὰ φάῃ».

νηστήσιμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ἐπὶ ἐδεσμάτων ἐσθιομένων ἐν ἡμέραις νηστείας, ἄλλως *σαρακοστιανός*, ἀντίθ. *πασχαλινὸς* ἢ *ἀρτυμένος*: «νηστήσιμο γλυκό, — φαγητό», «προτιμῶ τὰ νηστήσιμα ἀπὸ τὰ πασχαλινά».

— *[Ἐγκυκλ.]* Καλοῦνται *νηστήσιμα* τὰ φαγητὰ ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων ἡ μετάληψις δὲν καταλύει τὴν νηστείαν. Ταῦτα, ὑπὸ τῆς συνηθείας μᾶλλον καθορισθέντα, ἐν τοῖς παλαιοτέροις καιροῖς ἄλλα παρ' ἄλλων ὡρίζοντο. Διότι κατὰ τὸν ἱστορικὸν Σωκράτη (Ἐκκλ. Ἱστορία Ε, 22) «οἱ μὲν πάντῃ ἐμψύχων ἀπέχονται· οἱ δὲ τῶν ἐμψύχων ἰχθῦς μόνους μεταλαμβάνουσι· τινὲς δὲ σὺν τοῖς ἰχθύσι καὶ τῶν πτηνῶν ἀπογεύονται ἐξ ὕδατος καὶ αὐτὰ κατὰ τὸν Μωϋσέα γεγενῆσθαι λέγοντες. Οἱ δὲ καὶ ἀκροδρύων καὶ ᾠῶν ἀπέχονται. Τινὲς δὲ ξηροῦ ἄρτου μόνου μεταλαμβάνουσιν, ἄλλοι δὲ οὐδὲ τούτου· ἕτεροι δὲ ἄχρις ἐνάτης ὥρας νηστεύοντες διάφορον ἔχουσι τὴν ἑστίασιν». Κατὰ δὲ τὰ μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν κρατήσαντα, διὰ μὲν τὰς νηστείας τῆς Τετάρτης καὶ Παρασκευῆς καὶ τῆς Μ. τεσσαρακοστῆς, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον καὶ τοῦ Δεκαπενταυγούστου, ἐπειδὴ κατὰ ταύτας τηρεῖται νηστεία αὐστηροτέρα πλὴν τοῦ Σαββάτου καὶ τῆς Κυριακῆς, ὁπότε ἐπιτρέπεται καὶ τὸ ἔλαιον, νηστήσιμα θεωροῦνται τὰ μὴ καταλύοντα τὴν ξηροφαγίαν φαγητά. Ἐντεῦθεν, ἐκ συνηθείας ἐπεκράτησε νὰ τρώγωνται μὲν αἱ ἐλαῖαι, οὐχὶ ὅμως τὸ ἔλαιον καὶ τὰ δι' αὐτοῦ καρυκευόμενα ἐδέσματα· νὰ ἐσθίωνται εἴδη τινὰ ἁλιπάστων, οὐχὶ ὅμως καὶ οἱ ἐξ ὧν ταῦτα προσέρχονται ἰχθύες. Κατὰ δὲ τὰς νηστείας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῶν Χριστουγέννων, ὁπότε ἡ νηστεία εἶναι χαλαρωτέρα, νηστήσιμα τυγχάνουσιν οὐ μόνον τὸ ἔλαιον ἀλλὰ καὶ οἱ ἰχθύες. Π. Ν. Τ.

νηστικᾶτα· δημοτ. ἐπίρρ., χωρὶς νὰ φάγῃ τις· ἄνευ τροφῆς: «ἔφυγε νηστικᾶτα».

νηστικός, *—ή, —όν*· ὁ μὴ φαγών, νῆστις: «ἔφυγε καὶ μᾶς ἄφησε νηστικούς»· || παροιμ. «νηστικὸ ἀρκούδι δὲ χορεύει», «ὁ χορτᾶτος δὲν πιστεύει τοῦ νηστικοῦ».

νηστιοδωδεκαδακτυλικὸν ***κόλπωμα*** *[Ἀνατομ.]*. Κόλπωμα παραγόμενον ἐκ τῆς εἰς ἓν συνενώσεως τοῦ ἄνω καὶ τοῦ κάτω δωδεκαδακτυλικοῦ κολπώματος. Ι. Π.

νηστιοστομία (ἡ) (Jéjunostomie) *[Ἰατρ.]*. Οὕτω καλεῖται ἡ δημιουργία τεχνητοῦ στομίου ἐπὶ τῆς *νήστιος*. Ἡ ἐγχείρησις αὕτη ἐκτελεῖται εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκείνας, ἐν αἷς ὑφίσταται ὁλικὴ σύσπασις τοῦ στομάχου, ὁπότε ἡ γαστροεντεροαναστομωσία εἶναι ἀνεφάρμοστος καὶ ἀκατόρθωτος. Ἡ νηστιοστομία καλεῖται καὶ «ἐγχείρησις τοῦ *Surmay*». Μ. Ν. Κ.

νῆστις, *—εως* (ὁ, ἡ) καὶ *νήστης*, *—ου*, πληθ. *νήστεις*· ὁ μὴ τρώγων, ἄσιτος, ἄλλως *νηστικός*.

— **νῆστις** (ἡ) *[Ἀνατομ.]*. Ἡ ἄνω μοῖρα τοῦ λεπτοῦ (ἑλικώδους) ἐντέρου, ἀποτελοῦσα τὰ $^3/_5$ τοῦ μήκους αὐτοῦ, κληθεῖσα δ' οὕτω διότι ἐπὶ τοῦ πτώματος εὑρίσκεται συνήθως κενὴ (βλ. λ. *ἔντερον* λεπτόν). Ι. Π.

Νῆστις *[Μυθολ.]*. Σικελικὴ θεότης, πιθανῶς πλάσμα τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἐμπεδοκλέους, παρὰ τῷ ὁποίῳ ἐκπροσωπεῖ τὸ ὕδωρ ἓν τῶν τεσσάρων στοιχείων του («Νῆστις ἣ δακρύοις τέγγει κρούνωμα βρότειον»: *Διογ. Λαέρτ.* Η' β' 12). Ὑπὸ τοῦ Dietrich θεωρεῖται εἰσαχθεῖσα εἰς τὰ μυστήρια τῆς Κυβέλης καὶ σχετίζεται μὲ τὴν λατρείαν αὐτῆς ἐν Ἱεραπόλει τῆς Φρυγίας, ὑπὸ δὲ τοῦ Heynes σχετίζεται μὲ τὴν Περσεφόνην καὶ ὑπὸ τοῦ Hilgenfeld μὲ τὴν Ἶσιν. —Π.

Νησὼ *[Μυθολ.]*. Μία τῶν Νηρηΐδων (βλ. λ. *Νησαία*).

νησώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ πλήρης νήσων.

Νησώπη *[Ἀρχ. Παραλ. Γεωγρ.]*. Νῆσος μικρὰ προσκειμένη εἰς τὴν ΝΔ. τῆς Λέσβου ἐσχατιάν, «ἡ τὸν Σίγριον λιμένα ποιοῦσα». Ἐκ τοῦ καθορισμοῦ τούτου Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου (474, 11) προκύπτει πλήρως ἡ ταυτότης της πρὸς τὴν νησῖδα *Σίγκρι* (πλά. 39°13' Β., μῆκ. 25°50' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1665: Mityleni island), ἐφ' ἧς ὁ φάρος. Σ. Ε. Λ.

Νήταυρος (ὁ). Ἄλλη μορφὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ μυθικοῦ ζῴου *Γήταυρος* (βλ. λ.).

Νῆτες (***Μέγας Γιαλὸς*** —) *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τοῦ νομοῦ Κυκλάδων (βλ. λ. *Μέγας* Γιαλὸς Νῆτες).

νήτη (ἡ) *[Ἀρχ Μουσ.]*. Ὀνομασία τριῶν τονιαίων θέσεων τῆς μουσικῆς κλίμακος τοῦ πεντεκαιδεκαχόρδου συστήματος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, κληθεῖσα οὕτως ὡς κατέχουσα τὴν ὀξυτέραν βαθμῖδα τῶν τετραχόρδων, ἐξ οὗ ἐχαρακτηρίζετο ἰδιαιτέρως. Αἱ τρεῖς τονιαῖαι αὗται θέσεις ἦσαν:

1) Ἡ *νήτη συνημμένων* (Πα τῆς νήτης· re_2), φθεγγομένη διὰ τοῦ μονοσυλλάβου μουσικοῦ φθόγγου τω· ἦτο ὁ τελευταῖος φθόγγος, ὁ καὶ ὀξύτερος, τοῦ τετραχόρδου νητῶν συνημμένων.

2) Ἡ *νήτη διεζευγμένων* (Βου τῆς νήτης· mi_3), φθεγγομένη διὰ τοῦ μονοσυλλάβου μουσικοῦ φθόγγου τε, ἀπετέλει τὸν τελευταῖον καὶ ὀξύτερον φθόγ-

Digitized by Google

γον τοῦ τετραχόρδου νητῶν διεζευγμένων, ἀρχὴν δὲ καὶ βαρύτερον τοῦ τετραχόρδου ὑπερβολαίων.

3) Ἡ *νήτη ὑπερβολαίων* (Κε τῆς νήτης· la$_3$), φθεγγομένη διὰ τοῦ μονοσυλλάβου μουσικοῦ φθόγγου τε, ἦτο ὁ τελευταῖος, ὁ καὶ ὀξύτερος, φθόγγος τοῦ τετραχόρδου τῶν ὑπερβολαίων, ἐν ταὐτῷ δὲ καὶ τοῦ κατὰ διάζευξιν συστήματος καὶ τῆς δὶς διαπασῶν διατονικῆς μουσικῆς κλίμακος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Τυγχάνων ὁ ὀξύτερος φθόγγος, ὃν ἐξῆγεν ἡ χορδή, εὑρίσκετο ἐν ἀντιθέσει ἐπὶ τοῦ κατωτάτου μέρους τοῦ Κανόνος, ἐξ οὗ καὶ νήτη ἐκλήθη, ἀσυναιρέτως δὲ καὶ νεάτη, ἅτινα σημαίνουσιν ἐσχάτη, ὠνομάσθη δὲ ὑπερβολαίων, κατὰ Ἀριστείδην τὸν Κοϊντιλιανόν, διότι ἐν τῷ φθόγγῳ τούτῳ περατοῦται ἡ δύναμις τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς. Τὸ ὅριον τοῦτο μετὰ τοῦ ἀντιθέτου φθόγγου τοῦ βαρυτάτου, τοῦ καὶ προσλαμβανομένου κληθέντος (Κε τῆς ὑπάτης· la$_1$) ὡς καὶ ἡ θέσις τῆς μέσης (Κε τῆς μέσης· la$_2$), ἀποδεικνύει ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐστήριζον τὴν μουσικὴν αὐτῶν κλίμακα ἐπὶ κλίμακος εἰς la ἔλασσον.

Ἐν τῇ βυζαντινῇ μουσικῇ ἡ νήτη ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ Ζω (si$_2$) καὶ ἐξικνεῖται μέχρι τοῦ ὑψηλοῦ Δι (sol$_3$). Ν. Α. Χ.

—**νητῶν** *τετράχορδα* [*Ἀρχ.Μουσ.*]. Ἐν τῇ κλίμακι τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς ὑπῆρχον τρία τετράχορδα ἔχοντα τὴν ὀνομασίαν ταύτην, ἦσαν δὲ ταῦτα τὰ ἑξῆς:

α΄) Τὸ *τετράχορδον νητῶν συνημμένων*, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς μέσης (Κε τῆς μέσης· la$_2$) καὶ ἐξικνούμενον μέχρι τῆς νήτης συνημμένων (Πα τῆς νήτης· re$_3$).

β΄) Τὸ *τετράχορδον νητῶν διεζευγμένων*, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς παραμέσης (Ζω τῆς νήτης si$_2$) καὶ φθάνον μέχρι τῆς νήτης διεζευγμένων (Βου τῆς νήτης· mi$_3$)· καὶ

γ΄) Τὸ *τετράχορδον νητῶν ὑπερβολαίων*, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς νήτης διεζευγμένων καὶ λῆγον εἰς τὴν νήτην ὑπερβολαίων (Κε τῆς νήτης· la$_3$). Ν.Α.Χ.

νήτικα (τὰ) [*Ἰχθυολ.*]· βλ. *νίτικα*.

νητοειδὲς (τὸ) [*Ἀρχ. Μουσ.*]. Ἐκαλεῖτο οὕτω τὸ ἀπὸ τῆς μέσης (Κε τῆς μέσης· la$_2$) μέχρι τῆς νήτης ὑπερβολαίων (Κε τῆς νήτης· la$_3$) τμῆμα τῆς μουσικῆς κλίμακος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ὅπερ περιελάμβανεν ἄλλοτε μὲν τὰ τετράχορδα νητῶν συνημμένων καὶ νητῶν ὑπερβολαίων, ἄλλοτε δὲ τὰ νητῶν διεζευγμένων καὶ νητῶν ὑπερβολαίων. Ν.Α.Χ.

νηττόστομον (τὸ) (Nettostomum) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἰχθύων τελεοστέων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυσοστόμων* τῆς οἰκογενείας τῶν *μυραινιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ εἰς τὴν Μεσόγειον ἀπαντῶντα. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἶναι τὸ *νηττόστομον τὸ μελάνουρον* (Nettostomum melanurum), ὅπερ φθάνει εἰς μῆκος 80 περίπου ἑκατοστομέτρων καὶ ἔχει σῶμα ἐγχελυοειδές, ἐπίμηκες, ἀπεστρογγυλωμένον κατὰ τὸ πρόσθιον αὐτοῦ τμῆμα καὶ πεπιεσμένον ἐκ τῶν πλευρῶν κατὰ τὸ ὀπίσθιον, μὲ οὐρὰν λεπτήν, κεφαλὴν ἐπιμήκη, ἀπολήγουσαν εἰς ἐπίμηκες ῥύγχος, ὅπερ ὁμοιάζει πρὸς τὸ ῥάμφος τῆς νήσσης, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία τῶν ἰχθύων τούτων. Δ. Ν. Π.

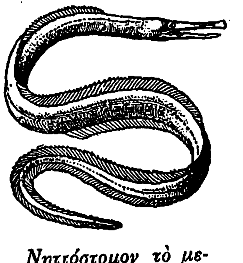

Νηττόστομον τὸ μελάνουρον.

— [*Παλαιοζ.*] Ἀπολιθωμένα λείψανα *νηττοστόμων* εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἠωκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὸ Monte Bolca. Γ. Κ. Γ.

νηφάλιος, —*α*, —*ον*· ὁ οἴνου ἀπεχόμενος, ὁ ἐγκρατής· ‖ σώφρων, συνετός, φρόνιμος, ὁ ἤρεμος εἰς τὴν σκέψιν καὶ τὴν πρᾶξιν.—Ἐπίρρ. **νηφαλίως**.

—**νηφάλια** (τὰ) [*Ἀρχ.*]. Παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἐλέγοντο *νηφάλια μειλίγματα* καὶ *νηφάλια* ἁπλῶς, κατὰ παράλειψιν τοῦ οὐσιαστικοῦ, αἱ μὴ μεμιγμέναι μετ' οἴνου προσφοραί, αἵτινες συνίσταντο ἐξ ὕδατος, μέλιτος καὶ γάλακτος. Τοιούτων προσφορῶν ἔκαμνον χρῆσιν κατὰ τὰς θυσίας εἰς τὰς Εὐμενίδας (*Αἰσχ*. Εὐμεν. 107) κυρίως, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς θυσίας εἰς ἄλλους θεοὺς (Μούσας, Διόνυσον, Νύμφας, Ἀφροδίτην). Ἀντὶ τῆς φράσεως «νηφάλια θύειν», ἐγένετο χρῆσις καὶ τῆς φράσεως «μελίσπονδα θύειν», ἥτις ἦτο ταυτόσημος. Ὁμοίως ἐκαλοῦντο «νηφάλιος κρατὴρ» καὶ «νηφάλια ξύλα» ὁ κρατὴρ καὶ τὰ ξύλα (οἱ κλῶνες θύμου), τῶν ὁποίων ἐπίσης ἔκαμνον χρῆσιν κατ' αὐτάς. Ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἦτο καὶ ἡ παροιμία «νηφάλια θύειν τῷ Διονύσῳ». λεγομένη ἐπὶ τοῦ λιτοῦ γεύματος. ΚΑΨ.

νηφαλιότης, —*ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ νηφαλίου, σύνεσις, σωφροσύνη, ἠρεμία εἰς τὴν σκέψιν καὶ τὴν πρᾶξιν: «σκέψου μετὰ νηφαλιότητος καὶ ἀπόφασισε».

Νηφαλίων [*Μυθολ.*]. Εἷς τῶν υἱῶν τοῦ Μίνωος καὶ τῆς νύμφης Παρείας, ὅστις κατοικήσας τὴν νῆσον Πάρον ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους (*Ἀπολλοδ.* ΙΙ, 5,9). Α. Θ. Σ.

Νῆφος [*Μυθολ.*]. Υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Πραξιθέας, μιᾶς τῶν Θεσπιάδων, ὁ καὶ ἄλλως Νέφος καλούμενος. Α. Θ. Σ.

Νῆφος, ἢ ***Νηφάκος, Νικήτας.*** Λόγιος ἐκ Μάνης, ζήσας κατὰ τὸ β΄ ἥμισυ τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος. Μετασχὼν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1769 συνελήφθη ὑπὸ τῶν Τουρκαλβανῶν, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀπηλευθερώθη ἀφοῦ ὑπέστη πολλὰς βασάνους. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του κατέφυγεν εἰς τὴν Βλαχίαν, ἔνθα ἐμαθήτευσεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Βουκουρεστίου. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του ἔγινε διδάσκαλος εἴς τι χωρίον τῆς Δυτικῆς Μάνης καὶ κατὰ τὸ 1798, τελευταῖον ἔτος τῆς ἡγεμονίας τοῦ Τζαννέτου Γρηγοράκη (Τζαννήμπεη), τοῦ προοδευτικωτέρου τῶν ἡγεμόνων τῆς Μάνης, ἔγραψε τὴν χωρογραφίαν τῆς χώρας ταύτης εἰς πολιτικοὺς στίχους. Τὸ ποίημα τοῦτο, ἐπιγραφόμενον «Ἱστορία τῆς Μάνης ὅλης, ἠθῶν, χωρίων καὶ ἰντράδων (προϊόντων) αὐτῆς διὰ στίχων πολιτικῶν», παρέχει μὲν πλήρη τὴν τοπογραφίαν τῆς Μάνης, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένον οὔτε ἐμπαθείας, οὔτε χυδαιολογίας ἐνιαχοῦ. Ἐκ τοῦ ποιήματος τούτου μανθάνομεν ὅτι οἱ Μανιᾶται ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ἀπογόνους τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν καὶ ὅτι ἐπίστευον οὗτοι ὅτι οἱ πρόγονοί των κατέφυγον εἰς τὰ βουνὰ (τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Ταϋγέτου) «γιὰ νὰ φυλάξουν τὴν ζωὴ καὶ τὴν ἐλευθερία». Ἐπίσης ἐξ αὐτοῦ πληροφορούμεθα ὅτι ὅλα τὰ χωρία τῆς Μάνης, «ὅπου κρατοῦν τὰ ἅρματα καὶ τὴν ἐλευθερία», ἀνήρχοντο εἰς 117, ὅτι ὑπήγοντο εἰς τὰ τρία μεγάλα διαμερίσματα τῆς χώρας, τὴν Κάτω Μάνην, νῦν Ἀνατολικὴν Μάνην ἐπικαλουμένην (τέως ἐπαρχίαν Γυθείου), τὴν Μέσα Μάνην, ἤτοι τὸ ἀπὸ Ἀρεοπόλεως μέχρι Ταινάρου τμῆμα τῆς Δυτικῆς ἢ Ἀποσκιαδερῆς καλουμένης Μάνης (τέως ἐπαρχίας Οἰτύλου), καὶ τὴν Ἔξω Μάνην, ἤτοι τὸ ἀπὸ Κελεφᾶς μέχρι Καλαμῶν τμῆμα τῆς Δυτικῆς Μάνης, καὶ ὅτι κύρια προϊόντα τῆς μὲν Κάτω Μάνης ἦσαν «βαμβάκι περισσὸν καὶ βαλανίδι», τῆς Ἔξω Μάνης «μετάξι, λάδι περισσὸν καὶ πρινοκόκι» καὶ τῆς Μέσα Μάνης «ὀρτύκια καὶ φραγκόσυκα». Τὸ ποίημα τοῦ Νηφάκου ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Μάουρερ (Das hellenische Volk), ὑπό τινος ἀγνώστου τὸ δεύτερον ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ 1853 μετὰ πολλῶν σημειώσεων, καὶ ὑπὸ πολλῶν ἄλλων βραδύτερον (βλ. καὶ λ. *Μάνη* τ. ΙΣΤ΄ 605 κ. ἑξ.). ΚΑΨ.

νήφω· ἀπέχομαι οἴνου, ἀντίθ. *μεθύω*· ‖ εἶμαι συνετός, σκέπτομαι μετὰ ἠρεμίας, ἀταράχως· ἀρχ. γνωμ.: «νᾶφε καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν» σκέψου μετὰ ἠρεμίας καὶ μὴν εἶσαι εὐκολόπιστος.

Νήφων. Ὄνομα δύο πατριαρχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως: —1) ***Νήφων ὁ Α΄*** (1311—1314). Βεροιεὺς τὴν πατρίδα, ἡγούμενος τῆς μονῆς Λαύρας ἐν Ἄθῳ, μικρᾶς παιδείας κάτοχος, ἐξελέγη μητροπολίτης Κυζίκου, εἶτα δὲ προήχθη εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως, ὃν ἐπὶ

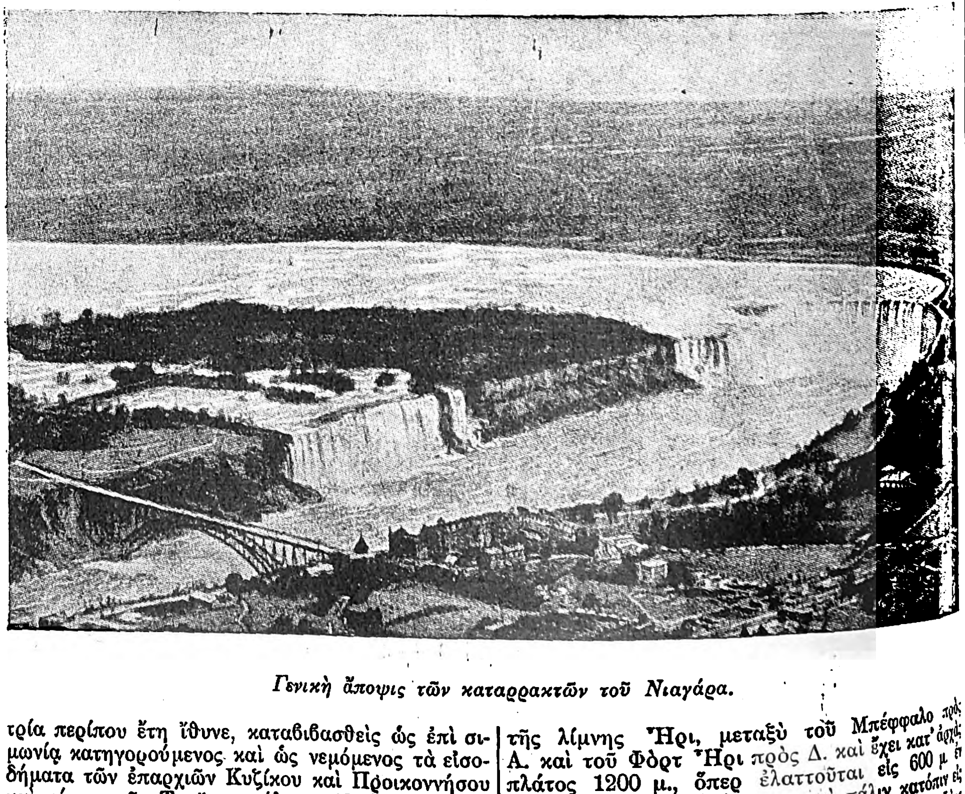

Γενικὴ ἄποψις τῶν καταρρακτῶν τοῦ Νιαγάρα.

τρία περίπου ἔτη ἴθυνε, καταβιβασθεὶς ὡς ἐπὶ σιμωνίᾳ κατηγορούμενος καὶ ὡς νεμόμενος τὰ εἰσοδήματα τῶν ἐπαρχιῶν Κυζίκου καὶ Προικοννήσου καὶ μέρους τῆς Τραϊανουπόλεως. Ὁ Νήφων ἀποσυρθεὶς ἐν τῇ μονῇ Περιβλέπτου ἰδιώτευε μέχρι τοῦ θανάτου. —2) ***Νήφων ὁ Β΄*** (1486—1489 καὶ 1497—1498). Οὗτος, Πελοποννήσιος ὢν καὶ λόγιος, προεχειρίσθη μητροπολίτης Θεσσαλονίκης (1480;—1485), ὁπόθεν ἐκλήθη ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον· κατηγορηθεὶς ὅμως ἐπὶ ἰδιοποιήσει ξένης περιουσίας, ἐπαύθη, ἁρπαγείσης τῆς περιουσίας του καὶ σὺν αὐτῇ καὶ τῶν κοινῶν τοῦ πατριαρχείου ἱερῶν σκευῶν. Ἀποσυρθεὶς εἰς τὸ πρὸ τῆς Σωζοπόλεως μοναστήριον τοῦ Τιμίου Προδρόμου ἰδιώτευεν, ὅτε, ἀποθανόντος τοῦ πατριάρχου Μαξίμου Δ΄, ἐκλήθη τὸ δεύτερον εἰς τὴν πατριαρχείαν, ἀλλ' ἐπὶ ἔτος πατριαρχεύσας ἐξεβλήθη καὶ ἀπῆλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βλαχίαν, κληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Ραδούλου τοῦ Μεγάλου, ὅπου ἐπετέλεσε τὸ χριστιανικὸν καθῆκόν του. Ὑποπεσὼν εἶτα εἰς δυσμένειαν, ἀπεχώρησεν εἰς Ἅγιον Ὄρος, ὁπόθεν κληθεὶς τὸ τρίτον πατριάρχης ἠρνήθη. Ἐνταῦθα δὲ καὶ ἀπέθανεν ἐν τῇ μονῇ Διονυσίου, καταλιπὼν μνήμην ἁγίου. Τ. Ε. Ε.

— **Νήφων** ***ὅσιος.*** Ἤκμασεν ἐν τῷ καθίσματι τοῦ Ἁγίου Βασιλείου ἐν Ἁγίῳ Ὄρει κατὰ τὸν ΙΔ΄ αἰῶνα (1330). Εἰσβαλούσης πανώλους εἰς τὰς μονὰς καὶ δὴ εἰς τὴν τῆς Μεγάλης Λαύρας, ἐκλήθη ὁ Νήφων, ὅστις προσευχηθεὶς κατέπαυσεν αὐτὴν καὶ ἔσωσε τὸν Ἄθωνα τῆς καταστροφῆς. Τ. Ε. Ε.

Νὴχ (Neagh) [*Γεωγρ.*]. Ἡ μεγαλυτέρα λίμνη τῶν Βρεττανικῶν νήσων, κειμένη πρὸς τὰ ΒΑ. τῆς Ἰρλανδίας, εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ὤλστερ. Τὰ ὕδατά της περιβρέχουν ἀκτὰς δύο κομητιῶν, τοῦ Ὤτριμ καὶ τοῦ Λοντόντερυ. Τὸ σχῆμά της εἶναι ἀκανόνιστον. Τὸ μέγιστον μῆκός της εἶναι 18 μιλλ. ἀπὸ ΒΑ. πρὸς ΝΔ. Ἡ περιφέρειά της εἶναι 64 μιλλ., κατέχει δὲ ἔκτασιν 98.255 ἑκταρίων. Ἔχει βάθος 102 ποδῶν καὶ ὕψος ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης 48 ποδῶν. Π. Γ. Λ.

νήχομαι· κολυμβῶ: «διῆλθε τὸν Ἑλλήσποντον νηχόμενος».

Νί. Χημικὸν σύμβολον τοῦ στοιχείου *νικέλιον*.

νιαβὸ (τό)· ἰδιωματ. Κρήτ., τὸ ἀδύνατον, τὸ μὴ ἀναπτυσσόμενον ὡς πάσχον, τὸ κατσιασμένο· παροιμ. «τὸ νιαβὸ κοντορνιθάκι κάνει καὶ μικρὸ πουλάκι». ΕΡ. Μ.

Νιαγάρας (Niagara, προφ. *Ναϊάγκαρα*) [*Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ἀποτελῶν τμῆμα τῶν συνόρων μεταξὺ Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ Καναδᾶ καὶ ἀνήκων κατὰ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ὄχθην εἰς τὴν πολιτείαν τῆς Νέας Ὑόρκης, κατὰ δὲ τὴν ἀριστερὰν εἰς τὸν νομὸν Ὀντάριο τοῦ Καναδᾶ. Δι' αὐτοῦ τὰ ὕδατα τῆς λίμνης Ἦρι χύνονται εἰς τὴν λίμνην Ὀντάριο. Τὸ ὄνομά του ἀποτελεῖ παραφθορὰν τῆς λέξεως τῶν ἰθαγενῶν Ἐρυθροδέρμων *Νιακαρέ*, ἥτις σημαίνει μέγα ρεῦμα, ἢ τῆς λέξεως *Γιοκαρέ*, ἥτις σημαίνει ὕδωρ ἠχηρόν. Ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῶν λιμνῶν Ἦρι καὶ Ὀντάριο δὲν ὑπερβαίνει τὰ 43 χλμ. κατ' εὐθεῖαν γραμμήν, τὸ ρεῦμα ὅμως τοῦ ποταμοῦ, λόγῳ τῶν μαιάνδρων τοὺς ὁποίους σχηματίζει κατὰ τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἥμισυ, φθάνει τὰ 54 χλμ. Ἡ κλίσις αὐτοῦ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ροῦ του κατέρχεται μέχρις 100 μ. Ἐξέρχεται ἐκ τῆς λίμνης Ἦρι, μεταξὺ τοῦ Μπέφφαλο πρὸς Α. καὶ τοῦ Φὸρτ Ἦρι πρὸς Δ. καὶ ἔχει κατ' ἀρχὰς πλάτος 1200 μ., ὅπερ ἐλαττοῦται εἰς 600 μ. ἐν Μπλὰκ Ρόκ, ἀλλ' ἀνέρχεται καὶ πάλιν κατόπιν εἰς 1200 μ. καὶ εἰς ἀπόστασιν 10 χλ. ἀπὸ τὴν Φὸρτ Ἦρι χωρίζεται εἰς δύο βραχίονας ὑπὸ τῆς δασώδους νήσου Γκρὰντ-Ἄϊλαντ. Εἰς ἀπόστασιν 16 χλμ.

Digitized by Google

Οἱ καταρράκται τοῦ Νιαγάρα ἐκ τῆς Ἀμερικανικῆς πλευρᾶς.

ἐκεῖθεν τοῦ Γκρὰντ Ἄϊλαντ οἱ δύο οὗτοι βραχίονες ἑνοῦνται ἐκ νέου ἔναντι τῆς καναδικῆς νησῖδος Ναΐβυ καὶ εἰς μῆκος 5 χλμ. ὁ ποταμὸς λαμβάνει τὴν μορφὴν εὐρείας λίμνης. Αἰφνιδίως ὅμως τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ καθίστανται ὁρμητικώτατα, ἕνεκα διαδοχικῶν ἀποτόμων πτώσεων, αἵτινες σχηματίζονται εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς νησῖδος τῆς Αἰγὸς (Goat Island). Αἱ πτώσεις αὗται εἰς ἀπόστασιν 7 χλμ. καταλήγουν εἰς τοὺς περιφήμους *καταρράκτας τοῦ Νιαγάρα*.

Οἱ καταρράκται οὗτοι εἶναι δύο καὶ σχηματίζονται ἑκατέρωθεν τῆς νησῖδος τῆς Αἰγός, ὀνομάζονται δέ: *ἀνατολικός*, ἢ *ἀμερικανικὸς καταρράκτης*, ὁ ὁποῖος καλεῖται καὶ *Φὸρτ-Σλόσσερ* καὶ ὁ ὁποῖος ἔχει πλάτος 322 μ. καὶ καταπίπτει ἀπὸ ὕψους 50 μ., καὶ *καναδικός*, τοῦ ὁποίου τὸ πλάτος εἶναι 915 μ., τὸ δὲ ὕψος 48 μ. Ὁ καταρράκτης οὗτος, ἐκ τοῦ σχήματος τὸ ὁποῖον ἔχει, καλεῖται καὶ *πέταλον* (horseshoe). Ἐκ τῶν δύο τούτων καταρρακτῶν καταπίπτουν, ἀνὰ πᾶν πρῶτον λεπτὸν τῆς ὥρας, περὶ τὰ 425.000 κυβικὰ μέτρα ὕδατος. Ἐκ τούτων τὰ ἐννέα δέκατα καταπίπτουν ἐκ τοῦ καναδικοῦ καταρράκτου, τὸ δὲ ἓν δέκατον ἐκ τοῦ ἀμερικανικοῦ. Τὰ ὕδατα τῶν καταρρακτῶν τούτων πίπτουν μεταξὺ δύο βράχων ὕψους 70—85 μ., ἐντὸς στενοῦ βαράθρου, ὁπόθεν ἐγείρονται σύννεφα ὁλόκληρα σταγόνων, ὁρατὰ εἰς ἀπόστασιν πολλῶν χιλιομέτρων. Οἱ καταρράκται οὗτοι εἶναι οἱ μεγαλύτεροι τοῦ κόσμου, παρέχοντεςμεγαλοπρεπὲς καὶ λίαν ἐνδιαφέρονθέαμα, ὀφειλόμενον εἰς τὸ ὕψος αὐτῶν, τὸ μεγαλειῶδες τοπίον, ὅπερ τοὺς περιβάλλει, καὶ κυρίως εἰς τὸν τεράστιον ὄγκον τοῦ ὕδατος, ὁ ὁποῖος τοὺς σχηματίζει. Μετὰ τοὺς καταρράκτας ἡ κοίτη τοῦ ποταμοῦ στενοῦται εἰς 300, 240 καὶ τέλος εἰς 90 μ. πλάτος, μεταξὺ δύο βραχωδῶν ὀχθῶν ὕψους 60—100 μ., κάτωθεν τῶν ὁποίων ἐκτείνεται ἡ λίμνη Ὀντάριο καὶ αἱ παρ' αὐτὴν πεδιάδες. Ἡ στενὴ αὐτὴ κοίτη τοῦ ποταμοῦ παρουσιάζει μεγάλας πτώσεις, μὲ κλίσιν 30 μ. ἐπὶ μήκους 10 χιλμ. Αἱ πτώσεις αὗται εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο καλοῦνται *Οὐέρπουλ* (δίνη). Τὸ ὄνομα προῆλθεν ἐκ τῆς δίνης, τὴν ὁποίαν σχηματίζει τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ κατὰ τὴν πρὸς Α. ἀπότομον αὐτοῦ καμπήν, ὅπου ἡ δύναμις τοῦ ρεύματος ἐδημιούργησεν ἐντὸς τοῦ βράχου λεκάνην. Ὁ ποταμὸς ἐξέρχεται τῆς στενωποῦ ταύτης, ἥτις ἀποτελεῖ εἶδός τι «κανιόν», εἰς ἀπόστασιν 10 χλμ. ἀπὸ τοὺς μεγάλους καταρράκτας, μεταξὺ τῶν πόλεων Λιούϊστον καὶ Κουήνσταουν. Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου καὶ κάτω καθίσταται εὐρὺς καὶ ἤρεμος, μὲ πλάτος ὑπερβαῖνον τὰ 2700 μ. μέχρι τῶν ἐκβολῶν του εἰς τὴν λίμνην Ὀντάριο. Ὁ Νιαγάρας εἶναι πλωτὸς κατὰ τὸ πρῶτον αὐτοῦ τμῆμα, ἀπὸ τοῦ Φὸρτ Ἦρι μέχρι τῶν μεγάλων καταρρακτῶν, καθὼς καὶ κατὰ τὸ τελευταῖον αὐτοῦ τμῆμα ἀπὸ τοῦ Οὐέρπουλ μέχρι τῶν ἐκβολῶν του ἐν τῇ λίμνῃ τοῦ Ὀντάριο. Ἀρχικῶς οἱ καταρράκται κατέπιπτον παρὰ τὸ Κουήνσταουν. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως τὸ σημεῖον τῆς πτώσεως μετετοπίσθη πρὸς τὰ ὀπίσω συνεπείᾳ διαβρώσεως τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ ὑπὸ τῶν ὑδάτων, τῶν ὁποίων τὸ πάχος φθάνει ἀπὸ 8—9 μ. Ἀπὸ τοῦ 1842 μέχρι τοῦ 1886 τὸ κεντρικὸν μέρος τοῦ καταρράκτου τοῦ πετάλου ὀπισθοχώρησε ἀπὸ 54 μέχρις 80 μ., ἐνῷ ὁ ἀμερικανικὸς καταρράκτης ὠπισθοχώρησε μόνον κατὰ 11 μ. Κατὰ τοὺς γενομένους ὑπολογισμοὺς ἡ ὀπισθοχώρησις τοῦ καταρράκτου τοῦ Κουήνσταουν εἰς τὸ σημερινόν του σημεῖον ἐπραγματοποιήθη μετὰ πάροδον 6.000 ἐτῶν. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς ὑπολογισμούς, θὰ ἀπαιτηθοῦν 18.000 περίπου ἔτη, μέχρις ὅτου οἱ καταρράκται φθάσουν ὀπισθοχωροῦντες μέχρι τῶν ὀχθῶν τῆς λίμνης Ἦρι. Κατὰ τὸν χειμῶνα τὸ ὕδωρ τῶν καταρρακτῶν πήγνυται, σχηματίζον γιγαντιαίους ὄγκους πάγων, ὧν τὸ θέαμα εἶναι ἐκ τῶν ὡραιοτέρων καὶ μεγαλειωδεστέρων τῆς περιοχῆς.

Ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως ὁ ποταμὸς οὗτος, μὲ τοὺς καταρράκτας του, ἀποτελεῖ διπλῆν πηγὴν πλούτου καὶ εὐημερίας διὰ τοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς· ἡ μία τούτων εἶναι οἱ ἐπισκέπται, οἵτινες μεταβαίνουν ἐκεῖ διὰ νὰ θαυμάσουν τὸ μεγαλεῖον τῆς φύσεως καὶ οἵτινες ὑπερβαίνουν τὰ 2.000.000 κατ' ἔτος. Οἱ ἐπισκέπται οὗτοι μεταφέρονται διὰ πολλῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἐπίτηδες κατασκευασθεισῶν καὶ διὰ παντὸς εἴδους ἄλλων μεταφορικῶν μέσων. Ἡ κυρία ἐπίσκεψις τῶν καταρρακτῶν γίνεται διὰ τῆς νήσου τῆς Αἰγός, ἥτις συνδέεται μετὰ τῆς ξηρᾶς διὰ γεφύρας 110 μ. μήκους, διερχομένης καὶ διὰ τῆς νησῖδος Μπὰθ-Ἄϊλαντ. Εἰς τὴν ἀντίθετον πλευρὰν τῆς νήσου τῆς Αἰγὸς ὑπάρχουν αἱ νησῖδες τῶν Τριῶν Ἀδελφῶν, ὁπόθεν φαίνονται καὶ οἱ δύο μεγάλοι καταρράκται καὶ ὅπου τὸ ρεῦμα τοῦ ὕδατος φθάνει τὰ 50 χλμ. καθ' ὥραν. Ἐπὶ τῆς νήσου τῆς Αἰγός, μεταξὺ τῶν δύο καταρρακτῶν, εὑρίσκεται τὸ σπήλαιον τῶν ἀνέμων. Ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ ὑπάρχουν πέντε γέφυραι. Ἡ μᾶλλον ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ κρεμαστὴ γέφυρα ἡ προωρισμένη διὰ τοὺς πεζούς, κειμένη εἰς ἀπόστασιν 180 μ. μετὰ τοὺς καταρράκτας. Ἔχει μῆκος 375 μ. καὶ ὕψος 78 μ. Αἱ λοιπαὶ γέφυραι χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τῶν σιδηροδρόμων. Ἐπὶ τῆς καναδικῆς πλευρᾶς ἔχει κατασκευασθῇ ἡ διῶρυξ Οὐήλλαντ, μήκους 43 μ., μεταξὺ τοῦ Πὸρτ-Κόλμπορν καὶ τοῦ Πὸρτ-Νταλχάουζι, ἥτις συμπληροῖ τὴν ναυσιπλοΐαν τοῦ ποταμοῦ, διακοπτομένην ἐπὶ ἐκτάσεως 10 χλμ. συνεπείᾳ τῶν καταρρακτῶν. Ἡ διῶρυξ αὕτη εἶναι προσιτὴ εἰς μεγάλα ἀτμόπλοια, ἐν αὐτῇ δὲ ἡ διαφορὰ τοῦ ὕψους τῶν ὑδάτων, λόγῳ τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἐδάφους, ἐξουδετεροῦται δι' 27 ἀλλεπαλλήλων ὑδροφρακτῶν.

Ἡ ἐκ τῆς πτώσεως τῶν ὑδάτων παραγομένη κινητήριος δύναμις ἔχει κατανεμηθῇ δυνάμει εἰδικῆς συνθήκης μεταξὺ Καναδᾶ καὶ Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Ἡ ὁλικὴ δύναμις αὕτη ὑπολογίζεται εἰς 17 ἑκατομμύρια ἵππων καὶ χρησιμοποιεῖται πρὸς παραγωγὴν ἠλεκτρισμοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου κινοῦνται πλεῖστα ἐργοστάσια, κείμενα οὐχὶ μόνον εἰς τὴν πλησίον περιοχήν, ἀλλὰ καὶ κατὰ πολὺ μακρότερον. Τὸ ὕδωρ μεταφέρεται διὰ σηράγγων κατασκευασθεισῶν κάτωθεν τῆς πόλεως τῶν Καταρρακτῶν τοῦ Νιαγάρα. Τοὺς καταρράκτας τούτους ἐπεχείρησαν πολλάκις νὰ διαπλεύσουν πολλοὶ Ἀμερικανοὶ (μεταξὺ αὐτῶν καὶ εἷς Ἕλλην) ἐντὸς βαρελίων ἐπὶ τούτῳ κατασκευασθέντων ὑπὸ τῶν ἰδίων, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι ἀπωλέσθησαν.

Αἱ πλησιέσταται πρὸς τοὺς καταρράκτας ὄχθαι τοῦ ποταμοῦ καλύπτονται ὑπὸ ἀλσῶν, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὸ Οὐέσλυ πὰρκ καὶ τὸ Βικτώρια πάρκ. Μετὰ τοὺς καταρράκτας καὶ τὰ ἄλση ταῦτα ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ εὑρίσκονται δύο πόλεις, ὧν ἡ μία καναδικὴ καὶ ἡ ἄλλη ἀμερικανική, καλούμεναι ἀμφότεραι διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος Καταρράκται τοῦ *Νιαγάρα* (βλ. λ.). Μ. Δ. Β.

— **Νιαγάρα Καταρράκται** (Niagara Falls, προφ. *Ναϊάγκαρα Φῶλλς*) *[Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Νέας Ὑόρκης. Κάτ. 68.300. Κεῖται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Νιαγάρα, παρὰ τοὺς μεγάλους καταρράκτας, ἔναντι τῆς ὁμωνύμου πόλεως τοῦ Καναδᾶ. Εἶναι ἕδρα τοῦ καθολικοῦ πανεπιστημίου τοῦ Νιαγάρα, ἱδρυθέντος τῷ 1856, καὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ προτεσταντικοῦ κολλεγίου Νὲ Βώ. Ἔχει δημοσίαν βιβλιοθήκην, ἱδρυθεῖσαν ἐκ δωρεᾶς 50.000 δολλαρίων τοῦ Ἀνδρέα Καρνέγκι. Εἶναι πόλις βιομηχανική, μὲ πολλὰ ἐργοστάσια, πληθυνθέντα ἐσχάτως, χάρις εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῆς πτώσεως τῶν ὑδάτων διὰ τὴν παραγωγὴν ἠλεκτρικῆς κινητηρίου δυνάμεως. Τὰ κυριώτερα τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων εἶναι τὰ ἠλεκτροχημικὰ εἴδη, ὁ χάρτης, τὸ ἀλουμίνιον κτλ. Ἱδρύθη κατ' ἀρχὰς ὡς κέντρον ἐπισκεπτῶν τῶν καταρρακτῶν καὶ ἀνεπτύχθη ταχέως, συγκεντροῦσα σήμερον τοὺς περισσοτέρους ἐπισκέπτας φυσικῶν φαινομένων ἐν Ἀμερικῇ. Ἀπὸ τοῦ 1925 οἱ καταρράκται φωτίζονται δι' 24 γιγαντιαίων προβολέων, οἵτινες ρίπτουν ἐναλλασσόμενα ἔγχρωμα φῶτα ὁλικῆς δυνάμεως 1.440.000 κηρίων καὶ τοποθετημένα ἐν τῷ κήπῳ τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ.

— 2) Πόλις τοῦ Καναδᾶ, ἐν τῇ διοικητικῇ περιφερείᾳ τοῦ Ὀντάριο. Κάτ. 16.000. Κεῖται ἔναντι τῆς ὁμωνύμου πόλεως τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Νιαγάρα, ὀλίγον κατωτέρω τῶν καταρρακτῶν, καὶ συνδέεται μετὰ τῆς ἀπέναντι αὐτῆς πόλεως διὰ τριῶν χαλυβδίνων γεφυρῶν. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Κλίφτον* ἢ *Κρεμαστὴ γέφυρα*. Κατ' ἀρχὰς ἀπετέλει μικρὸν συνοικισμόν, ὁ ὁποῖος κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας προσέλαβε σημαντικὴν ἀξίαν, χάρις εἰς τὸ τουριστικὸν ἐνδιαφέρον τῶν παρ' αὐτῇ καταρρακτῶν. Ἐσχάτως ἀπέβη καὶ πόλις βιομηχανική διὰ τῆς ἱδρύσεως πολλῶν ἐργοστασίων, ἅτινα χρησιμοποιοῦν τὴν πτῶσιν τῶν ὑδάτων πρὸς παραγωγὴν ἠλεκτρικῆς κινητηρίου δυνάμεως. Μ. Δ. Β.

Νιαγκάτες *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ ἐν τῷ νομῷ Πρεβέζης χωρίου *Κορυφοῦλα* (βλ. λ.).

Νιάδα *[Γεωγρ.]*. Παράλιον χωρίον τῆς Ἀν. Θράκης ἐν τῷ Εὐξείνῳ τῆς ὑποδιοικήσεως Σιδηροχωρίου τοῦ νομοῦ Σαράντα Ἐκκλησιῶν. Κεῖται εἰς τὸν μυχὸν ὁμωνύμου ἀσφαλοῦς ἀγκυροβολίου. Τῷ 1920 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἠρίθμει δὲ 274 κατοίκους. Ταυτίζεται πρὸς τὴν ἀρχαίαν *Θυνίαν* (βλ λ.). Ν. Φ.

νιάκαρες *[Ἐγκυκλ.]*. Ὀνομασία ἐν Κρήτῃ καὶ Ἑπτανήσῳ κρουστῶν μουσικῶν ὀργάνων (τυμπάνων) ὁμοίων πρὸς τὰ *ἀνάκαρα* (βλ. λ.) τῶν Βυζαντινῶν.

νιάλμα (ἡ) *[Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τοῦ πτηνοῦ *κύκνος ὁ μουσικός*.

Νιάματα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Συκουρίου καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 182. Χ. Δ.

Νιαμὲ (Niamey ἢ Niamé) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ γαλλικοῦ Σουδάν, ἐπὶ τοῦ Νίγηρος Β. τοῦ Σαΐ καὶ παρὰ τὴν λίμνην Τσάντ. Ἐν τῇ περιοχῇ της κατοικοῦν αἱ φυλαὶ Σουραΐ. —Π.

Νιὰμ-Νιάμ, ἢ ***Ζαντὲχ*** (πληθυντ. *Ἀζαντέχ*). Φυλὴ τῆς Κεντρῴας Ἀφρικῆς, κατοικοῦσα τὴν μεταξὺ λίμνης Τσὰντ καὶ ποταμῶν Νείλου καὶ Κογκὸ

Digitized by Google

περιοχὴν (4° ἕως 7° Β. πλάτ., 25° ἕως 29° Α. μῆκος ἀπὸ Γκρήνουϊτς), περιλαμβανομένην κατὰ τμήματα εἰς τὴν Γαλλικὴν Κεντρῴαν Ἀφρικήν, τὸ Βελγικὸν Κονγκὸ καὶ τὸ Ἀγγλοαιγυπτιακὸν Σουδὰν (ἔκτασις 124.000 τετραγ. χλμ., κάτ. 2—4 ἑκατομμ.). Εἶναι νεγρικῆς καταγωγῆς μὲ χαμιτικὰς ἐπιδράσεις, ἔχουν κεφαλὴν βραχεῖαν καὶ πλατεῖαν μὲ βοστρυχοειδεῖς μακρὰς τρίχας, εὐθεῖαν ῥῖνα μὲ μεγάλους ῥώθωνας, ἐξέχοντα χείλη, στρογγύλον πώγωνα καὶ παχείας παρειάς, ἀνήκουν εἰς τὴν κατωτάτην βαθμῖδα τῶν βραχυκεφάλων καὶ ἔχουν μέσον ἀνάστημα μὲ πόδας μικροὺς ἐν ἀναλογίᾳ πρὸς τὸν κορμόν. Ζοῦν ἀγροτικὸν βίον, ἀσχολούμενοι οἱ ἄνδρες μὲ τὸ κυνήγιον καὶ αἱ γυναῖκες μὲ τὴν καλλιέργειαν τῶν σιτηρῶν, καπνοῦ κ. ἄ., ἀκμάζει δὲ παρ' αὐτοῖς ἡ ἐπεξεργασία τοῦ λίθου καὶ τοῦ ξύλου (ὅπλα, σκεύη, κοσμήματα κ. ἄ.). Διαιτῶνται εἰς καλύβας κατὰ μικρὰς κώμας, ἐνδύονται διὰ δερμάτων καὶ τρέφονται κυρίως διὰ κρέατος· παλαιότερον καὶ νῦν ἐν πολλοῖς ἀνθρωποφάγοι. Εἶναι ῥωμαλέοι, εὐκίνητοι καὶ εὐφυεῖς, ἔχοντες ἕνα ἀπολύτου κληρονομικῆς ἐξουσίας ἀρχηγόν, τὸν γκμπιά· τούτου οἱ υἱοὶ διοικοῦν διὰ τοπικῶν κυβερνητῶν (μπακούμπα) τὰ διὰ ποταμῶν διαχωριζόμενα κρατίδια· ὁ ἀρχηγὸς ἀνήκει εἰς τὴν προνομιοῦχον τάξιν τῶν Βονγκάρα, φυλῆς ἐπικρατησάσης ἀπὸ δύο αἰώνων. Οἱ Νιάμ-Νιὰμ εἶναι πολύγαμοι καὶ ἔχουν αὐστηρότατα ἤθη, τιμωροῦντες διὰ θανάτου τὴν μοιχείαν. Δὲν ἔχουν συγκεκριμένης μορφῆς θρησκείαν, ἐξέχει δὲ παρ' αὐτοῖς ἡ λατρεία ἀνωτάτου τινὸς ὄντος (μπολί) καὶ τῶν προγόνων καὶ ἡ πίστις εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Ἔχει ἀνεπτυγμένον καλλιτεχνικὸν αἴσθημα καὶ ἰδίαν τάξιν μουσικῶν μὲ ἰδιαίτερα ἔθιμα. Κύριαι μικρότεραι φυλαὶ τῶν Νιὰμ-Νιὰμ εἶναι οἱ *Μαμαράκα, Μουντού, Μπαμπουκούρ* κ. ἄ. πρὸς ΒΑ., οἱ *Μπάντα, Νσακκάρα* κ.ἄ. πρὸς ΒΔ. καὶ οἱ *Μπανζιρί, Ντρίς, Τόγκμπο, Λαγκουάσσι, Ντακόα, Νγκαπού, Βιὰ-Βιά*, κλπ. μεταξὺ Κονγκὸ καὶ Τσάντ. Ἀνώτερον πολιτισμὸν ἔχουν κυρίως τρεῖς φυλαὶ τῶν ἀνατολικῶν Νιὰμ-Νιάμ: οἱ *Μπάντα* κατὰ τὰ Β. ὄρη πρὸς Α. τοῦ Κονγκὸ καὶ Β. τοῦ Ντάρ-Φερτίτ, οἱ *Μπελάντα* μεταξὺ Νείλου καὶ Κονγκό, οἱ *Λευκοὶ Νιὰμ-Νιὰμ* καὶ οἱ τούτων γείτονες *Μαντί*· οἱ τελευταῖοι εἶναι οἱ μόνοι ἔχοντες τάσεις πολιτικῆς ἑνότητος.

Οἱ Νιὰμ-Νιὰμ ἦσαν ἄγνωστοι ἐντελῶς μέχρις ἐσχάτων, πρῶτοι δὲ ἐπισκεφθέντες αὐτοὺς εἶναι οἱ Petherick (1858), Schweinfurth (1870) καὶ Junker (1879—1883). Τὴν γλῶσσάν των ἐμελέτησεν ὁ Colombaroli (1896)· ἐκ τοῦ συχνοῦ συστήματος τῶν φθόγγων μ+μπ φαίνεται αὕτη συγγενὴς τῶν λιβυκῶν ἰδιωμάτων, ἐκ τῆς κλίσεως δὲ τοῦ προθήματος τῶν λέξεων συγγενὴς τῆς μπαντοῦ καὶ τῶν σουδανικῶν ἰδιωμάτων· ὁ πληθυντικὸς σχηματίζεται διὰ τῆς προσθήκης τοῦ προθήματος α. Π.Α.Π.

Νιάνδρο *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νησὶς τῆς Προποντίδος, νοτιωτάτη τῶν Πριγκηπονήσων (βλ. λ. *Νέανδρος*). Σ. Ε. Λ.

Νιάου *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βόλου τοῦ νομοῦ Λαρίσης; ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐπὶ τοῦ ὄρους Πηλίου πρὸς Ν. τοῦ Νεοχωρίου, παράγει ἔλαιον, οἶνον, μέταξαν, σῦκα κλπ. καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 771. Χ. Δ.

νιαουρίζω· δημοτ., ἐπὶ τῆς φωνῆς τῆς γαλῆς, φωνάζω νιάου-νιάου: «νιαουρίζει ἡ γάτα».

νιαούρισμα (τό)· δημοτ., ἡ φωνὴ τῆς γαλῆς.

Νιάουσα, καὶ ***Νιάουστα*** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μακεδονίας (βλ. λ. *Νάουσα*).

Νίαρχ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κυρρηστικῆς ἐν Συρίᾳ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Ε', 14, 10) μεταξὺ Κύρρου (Κουρὸς) καὶ Βεροίας (Χαλέπιον), πιθανῶς παρὰ τὴν Ἡράκλειαν. Πόλις ἄγνωστος ἄλλοθεν καὶ ἀκαθόριστος. Α.Θ.Σ.

Νίας *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Δ. Ἀφρικανικῆς ἠπείρου, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Δ', 6, 2) καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν μεταξὺ τῶν κόλπων Ἑσπέρου κέρας καὶ Νότου κέρας. Εἶναι ὁ *Νύσις* τοῦ Ἀριστοτέλους (Μετεωρ. Α, 13, 22) «ὁ ἐκ τῶν Αἰθιοπικῶν ὀρῶν ῥέων». Ταυτίζεται δὲ ὑπό τινων τῶν νεωτέρων πρὸς τὸν *Γκαμπίαν* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

— **Νίας** (Nias) *[Γεωγρ.]*. Ὁλλανδικὴ νῆσος τοῦ Μαλαϊκοῦ ἀρχιπελάγους, κειμένη παρὰ τὴν Δ. παραλίαν τῆς Σουμάτρας, ὀλίγον βορειότερον τοῦ Ἰσημερινοῦ. Ἔχει ἔδαφος ἐξόχως εὔφορον, παράγον ὄρυζαν, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ κύριον προϊὸν τοῦ ἐμπορίου, καπνόν, βανάνας, πέπερι, ζαχαροκάλαμον κλπ., κατοικεῖται δὲ ὑπὸ 400.000 περίπου Μαλαίων τῆς φυλῆς τῶν Μπάττας. Ἔκτασις 4.772 τ. χλμ. Χ. Δ.

Νιάσα *[Γεωγρ.]*. Μικροσυνοικισμὸς τῆς κοινότητος Κίττας τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτ. (1928) 26. Χ. Δ.

νιάσιμο (τό)· δημοτ., τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *νεάζω*, ἡ πρώτη ἄροσις χέρσου ἀγροῦ, ἄλλως *ὄργωμα*.

νιαστής (ὁ)· ἰδιωματ., ὁ μὴν Νοέμβριος, διότι κατ' αὐτὸν γίνεται τὸ νιάσιμο, ἡ πρώτη ἄροσις.

νιᾶτα (τά)· ἡ νεανικὴ ἡλικία, ἡ νεότης: «ἔφαγε τὰ νιᾶτά του 'ς τὴν ξενιτειά», «νὰ χαρῇς τὰ νιᾶτά σου», «κρῖμα 'ς τὰ νιᾶτά σου!».

«Νιᾶτα» (τά). Τίτλος ἑλληνικῶν περιοδικῶν: — 1) Φιλολογικὴ εἰκονογραφημένη ἐπιθεώρησις ἐν Μυτιλήνῃ, ἐκδοθεῖσα εἰς σχῆμα 8ον κατὰ τὰ ἔτη 1919—1920, ἐν συνεχείᾳ τοῦ «Φάρου τῆς Μυτιλήνης».— 2) Λογοτεχνικὴ καὶ ἐγκυκλοπαιδικὴ ἐπιθεώρησις τῶν μαθητῶν τῆς ἐμπορικῆς σχολῆς Σύρου ὁ «Ἑρμῆς», ἱδρυθεῖσα τῷ 1924 εἰς σχῆμα 4ον, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Γ. Κυπραίου. —Π.

νιαύλι (τό) *[Βοτ.]*. Κοινὴ παρ' ἡμῖν ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *μελαλεύκη* τὸ λευκόδενδρον (βλ. λ.).

Νὶβ (Nive) *[Γεωγρ.]*. Γαλλικὸν τοπωνύμιον τῆς περιοχῆς τῶν Πυρηναίων, δηλοῦν, ὡς καὶ τὰ παραπλήσια Ἀντούρ, Γαρούνας, Γκάβ κ. ἄ., τὸν ποταμόν, τὸν χείμαρρον. Ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων ποταμῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι ὁ *Νὶβ τῆς Μπεεροβίας* καὶ ὁ *Νὶβ τοῦ Ἀρνεγκύ*, πηγάζοντες ἐπὶ τοῦ ἰσπανικοῦ ἐδάφους καὶ ἑνούμενοι παρὰ τὴν ἀποξηρανθεῖσαν λίμνην τοῦ Σαὶν-Ζὰν-Πιὲ-ντὲ Πόρ· μετ' αὐτῶν ἑνοῦνται ὁ *Νὶβ τοῦ Λωριμπάρ*, ἐπίσης ἐξ Ἰσπανίας πηγάζων, ὁ *Νὶβ τοῦ Μπαϊγκορρύ*, πηγάζων ἐκ τῶν Βασκοναβαρρικῶν ὀρέων κ. ἄ., ἀποτελοῦντες τὸν *Μέγαν Νίβ*, μήκους 75 χλμ., ἐκβάλλοντα εἰς τὸν Ἀντοὺρ παρὰ τὴν Μπαγιόν. —Π.

νιβαδισμός. Εἷς τῶν ἀρχαιοτάτων κωμικῶν ἑλληνικῶν χορῶν, ὅστις ἦτο μίμησις τῶν ἐπὶ τῶν βράχων (νιβάδων) σκιρτημάτων τῶν αἰγῶν, ἐν χρήσει δὲ κατὰ τὰς ἐν τοῖς ἀγροῖς ἑορτὰς τοῦ Διονύσου καὶ τῆς Δήμητρος (*Ἀθήν.* XIV 629). Ἐκ τοῦ χοροῦ αὐτοῦ προῆλθεν ἡ σίκινις καὶ οἱ λοιποὶ τῶν διονυσιακῶν χορῶν οἱ ὀνομασθέντες Νύμφαι, Πᾶνες, Σειληνοὶ καὶ Σάτυροι (*Πλάτ.* Νόμ. ζ' 815.—*Λουκιαν.* Περὶ ὀρχ. 48), καθ' οὓς οἱ χορευταὶ ἦσαν μετημφιεσμένοι εἰς Νύμφας, Πᾶνας, Σειληνοὺς καὶ Σατύρους. Ν. Ι. Λ.

Νιβὲλ (Nivelles), καὶ φλαμανδ. ***Νάϊφελ*** (Nyvel, Nijvel) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Βελγίου, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Βραβάντης, εἰς 31 χλμ. ἀπὸ τῶν Βρυξελλῶν. Κάτ. (1928) 12.674. Ἔχει ἀκμάζουσαν βιομηχανίαν χάρτου, καπνοῦ, ἐπίπλων, χυτήρια χαλκοῦ καὶ ἐργοστάσια κατασκευῆς σιδηροδρομικοῦ ὑλικοῦ. Εἶναι σταθμὸς σπουδαῖος τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν Βρυξελλῶν-Σαρλ'ρουά, Βάβρ-Μανὰζ καὶ Φλευρὺ-Τυμπίζ, διεξάγων ζωηρὸν ἐμπόριον γεωργικῶν προϊόντων. Ἔχει ναὸν τῆς Ἁγίας Γερτρούδης βυζαντινορρωμαϊκοῦ ῥυθμοῦ (ΙΑ' αἰών) μὲ πίνακας τοῦ Κράγιερ καὶ γλυπτὰ τοῦ Ντελβὼ καὶ σπουδαιότατα πολύτιμα κειμήλια, ὧν ἀξιόλογον τὸ ἐπὶ χρυσοῦ, παριστὸν τὴν Ἁγίαν Γετρούδην· κάτωθεν τῆς ἐκκλησίας σῴζεται εὐρυτάτη κρύπτη. Ἡ Νιβὲλ ἦτο ἀρχικῶς (645) γυναικεία μονή, ἀναπτυχθεῖσα εἰς πόλιν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Γερμανίας. Καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν Νορμανδῶν (881), ἀνεκτίσθη ὑπὸ τοῦ πάπα Λέοντος Θ' (1048) καὶ περιῆλθε διαδοχικῶς εἰς τοὺς δοῦκας τῆς Βραβάντης (ΙΒ' αἰών) καὶ τοὺς αὐθέντας τῆς Νιβέλ. Τῷ 1356 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ κόμητος τῆς Φλάνδρας Λουδοβίκου, τῷ 1488 ὑπὸ τῶν Φλαμανδῶν στασιαστῶν, τῷ 1578 ὑπὸ Δὸν Ζουὰν τοῦ Αὐστριακοῦ, τῷ 1580 ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος τῆς Πάρμας, ὑπὸ δὲ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως κατηργήθη ἡ ψιλὴ ἐπικυριαρχία τῆς γυναικείας μονῆς. Τῷ 1647 λόγῳ ἐμφυλίων σπαραγμῶν, ἐγένετο ἐκ Νιβὲλ μεγάλη μετανάστευσις κλωστοϋφαντουργῶν, οἵτινες μετεφύτευσαν εἰς τὴν γαλλικὴν Αἰνὼ τὴν περίφημον βιομηχανίαν βατιστῶν. Ἐκ τῆς Νιβὲλ κατάγεται ὁ περίφημος μουσικὸς Τιγκτόρις, ἱδρυτὴς μουσικῆς σχολῆς ἐν Νεαπόλει (ΙΕ' αἰών), τοῦ ὁποίου ἱδρύθη χάλκινος ἀνδριάς.

— **Νιβέλ, αὐθένται τοῦ** —. Γαλλικὸς οἶκος εὐγενῶν, κλάδος τῶν βαρώνων τοῦ *Μονμορανσύ* (βλ. λ.). Ἀρχηγὸς τοῦ οἴκου ὑπῆρξεν ὁ *Ἰωάννης*, πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Ἰωάννου Β' τοῦ Μονμορανσύ· οὗτος (1422—1477), ἀφοσιωθεὶς εἰς τὸν δοῦκα τῆς Βουργουνδίας Κάρολον τὸν Τολμηρόν, περιῆλθεν εἰς διάστασιν μετὰ τοῦ πατρός του καὶ μετοικήσας εἰς τὰς ἐν Κάτω Χώραις κτήσεις τῆς μητρὸς ἵδρυσε τὴν αὐθεντίαν τῆς Νιβέλ, ἐκλιποῦσαν περὶ τὸ 1568—1570. Π. Ν. Π.

Νιβὲλ (Nivelle), ***Ροβέρτος***. Ἀξιωματικὸς τοῦ γαλλικοῦ πυροβολικοῦ, γεννηθεὶς ἐν Tulles τῷ 1856. Ἐξεπαιδεύθη εἰς τὴν πολυτεχνικὴν σχολήν, ὡς νέος δὲ ἀξιωματικὸς ὑπηρέτησεν εἰς τὰς γαλλικὰς ἀποικίας τῆς Τύνιδος καὶ τῆς Ἀλγερίας καὶ κατόπιν συμμετέσχε τῆς εἰς Κίναν συμμαχικῆς ἐκστρατείας τοῦ 1900. Τῷ 1911, προαχθεὶς εἰς συνταγματάρχην, ἐτοποθετήθη ἐπιτελάρχης τῆς ἀλγερινῆς μεραρχίας. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου τῷ 1914 ἦτο διοικητὴς τοῦ ἐν Μπεζανσὸν συντάγματος πυροβολικοῦ, καὶ ὡς τοιοῦτος συμμετέσχε τῶν ἐν Ἀλσατίᾳ ἐπιχειρήσεων. Τὸν Ὀκτώβριον 1914 προήχθη εἰς ὑποστράτηγον καὶ διῴκησε ταξιαρχίαν, ἀμέσως δὲ κατόπιν μεραρχίαν, τὸν δὲ Δεκέμβριον τοῦ 1915 προήχθη εἰς ἀντιστράτηγον καὶ ἐτοποθετήθη διοικητὴς τοῦ 3ου σώματος στρατοῦ, μεθ' οὗ ἔδρασεν ἐπιτυχέστατα εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Βερντὲν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1916, ὁπότε ἀνέλαβεν, ἀπὸ τοῦ Μαΐου 1916, τὴν διοίκησιν τῆς 2ας στρατιᾶς, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ στρατηγοῦ Πεταίν, τοποθετηθέντος εἰς τὴν διοίκησιν ὁμάδος στρατιῶν, κατεστάθη ἔκτοτε πασίγνωστος ἕνεκα τῆς ἀνακοινώσεώς του: «Οἱ Γερμανοὶ δὲν θὰ προχωρήσωσι πλέον», τῆς ἐκτελεσθείσης πλήρως εἰς Βερντέν. Τὸν Δεκέμβριον 1916 διωρίσθη ἀρχιστράτηγος τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, ἐπειδὴ ὅμως αἱ ἐπακολουθήσασαι ἐπιχειρήσεις τῆς Ἀρτουὰ καὶ τοῦ Αἶν, κατ' Ἀπρίλιον—Μάϊον 1917, δὲν ἐπέφερον τὰ ὑπὸ τοῦ Νιβὲλ ὑποσχεθέντα ἀποτελέσματα (διάρρηξιν τοῦ γερμανικοῦ μετώπου), δι' αὐτὸ ἡ κατ' αὐτοῦ ἐξέγερσις τῆς κοινῆς γαλλικῆς γνώμης ὑπῆρξε μεγίστη, ἐπακολούθημα δὲ ταύτης ὑπῆρξεν ἡ ἀντικατάστασις τοῦ Νιβὲλ ἐν τῇ ἀρχιστρατηγίᾳ διὰ τοῦ στρατηγοῦ Πεταὶν τὸν Μάϊον 1917. Ἀπὸ τοῦ 1918—1919 διετέλεσεν ἀρχηγὸς τοῦ ἐν τῇ βορείῳ Ἀφρικῇ γαλλικοῦ στρατοῦ. Τῷ 1920 διωρίσθη μέλος τοῦ ἀνωτάτου στρατιωτικοῦ συμβουλίου. Ἀπεστρατεύθη τῷ 1921 καὶ ἀπέθανε τῷ 1924. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Ροβέρτος Νιβέλ.

Νίβελερς (Niveleurs), οἱ καὶ *ἰσοπεδωταὶ* καλούμενοι· βλ. *Νέβελερς*.

Νιβελοῦγγοι (Nibelungen) *[Μυθολ.]*. Γένος νάνων τοῦ Βορρᾶ (βλ. λ. *Νιμπελοῦγγεν*).

νιβενίτης (Nivenit). Ὀρυκτὸν οὐρανικὸν ἅλας. Ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ οὐρανινίτου, διακρινομένην ἐκ τῆς πλουσίας περιεκτικότητος αὐτοῦ εἰς ὕττριον, μέλους τῶν σπανίων γαιῶν. Ἀπαντᾷ εἰς Slano Co. ἐν Texas μὲ σύνδρομον γαδολινίτην. Γ. Β.

Νιβερναὶ (Nivernais) *[Γεωγρ.]*. Ἀρχαία ἐπαρχία τῆς Γαλλίας, κειμένη μεταξὺ Βουρβοννικῆς, Μπερρύ, Ὀρλεάνης καὶ Βουργουνδίας, κατέχουσα περίπου ἣν θέσιν ὁ σημερινὸς νομὸς Νιέβρ καὶ μέρη τῶν νομῶν Ὑὸν καὶ Λουαρέ. Παλαιότατον ἦτο τμῆμα τοῦ βουργουνδικοῦ βασιλείου, εἶτα μέρος τῆς Φραγκικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ τέλος κομιτεία μὲ πρώτους αὐθέντας μέλη τοῦ οἴκου τῆς Βουργουνδίας. Ἀναπτυχθεῖσα εἰς ἀνεξάρτητον φέουδον, διετέλεσεν ἐναλλὰξ ὑπὸ τοὺς οἴκους τῆς Βουργουνδίας, Γκοντσάγκας, Κλέβ, Κουρτεναί, Κρεσί, Μαζαρίνι-Μαντσίνι, Φλάνδρας, κ. ἄ. Τῷ 1539 ἐγένετο δουκᾶτον ὑπὸ τοῦ Φραγκίσκου Α' βασιλέως τῆς Γαλλίας ὑπὲρ τοῦ Φραγκίσκου Α' ντὲ Κλὲβ καὶ κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν τμῆμα τῆς γαλλικῆς ἐπικρατείας (1792). Τὸ Νιβερναὶ ἦτο ἕδρα διασήμου ἐπισκοπῆς ἀπὸ τοῦ 506, εἰς τὸ ἔδαφός του δὲ ὑπῆρχον αἱ παλαιαὶ πόλεις Alisincum (νῦν *Ἀλλνύ*), Aquae Nisinei (νῦν *Σαὶν-Ὀνορὲ-λὲ-Μπαίν*), Condate (νῦν *Κόν*), Decetia (*Ντεσίζ*), Interamnes (*Ἀντραίν*), Masava (*Μὲζ*) καὶ τὸ Noviodunum, τὸ εἶτα Nivernis (ἡ νῦν *Νεβέρ*), ἀφ' οὗ καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἐπαρχίας. Π. Ν. Π.

— **Νιβερναὶ** (Nivernais), ***διῶρυξ τοῦ*** — *[Γεωγρ.]*. Μεγάλη γαλλικὴ διῶρυξ ἑνοῦσα τοὺς ποταμοὺς Λίγηρα καὶ Σηκουάναν διὰ τῶν ποταμῶν Ἀρὸν καὶ *Ὑόν*. Ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Σαὶν-Λεζὲρ-ντὲ-Βὶν (190 μ. ὑψ.) παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Ἀρόν, οὗτινος τὴν κοιλάδα διασχίζει ἀκολουθοῦσα τὴν δεξιὰν ὄχθην του, καὶ ἀνέρχεται παραλλήλως πρὸς τὸν ἀριστερὸν παραπόταμον τούτου *Ἀλνὲν* μέχρι τῆς λεκάνης τοῦ Μπαὶ (265 μ. ὑψ.) μετὰ ῥοῦν 66 χλμ., εἶτα κατέρχεται ἀκολουθοῦσα τὴν κοιλάδα τοῦ *Κολλαντώ*, δεξιοῦ παραποτάμου τοῦ Ὑόν, οὗτινος ἀκολουθεῖ μετὰ ταῦτα τὴν δεξιὰν ὄχθην, καὶ τερματίζεται εἰς Ὠζὲρ (104 μ. ὑψ.) μετὰ ῥοῦν 104 χλμ. Ἔχει ὁλικὸν μῆκος 174.509 μ. καὶ βάθος 1,50 μ. Αἱ σπουδαίως ἐξυπηρετοῦσα τὴν συγκοινωνίαν. Αἱ ἐπὶ τοῦ Μπαὶ τέσσαρες δεξαμεναὶ τῆς διώρυγος (*Μπαί, Βώ, Νέφ, Γκουφφιὲ*) ἔχουν χωρητικότητα 7.375.439 κυβ. μ. Ἡ κατασκευὴ τῆς διώρυγος ἤρξατο τῷ 1784 κατὰ τὰ σχέδια τοῦ Ἰωάννου Ντὲ Γκὲρτ καὶ ἐπερατώθη τῷ 1842 (δαπάνη 33 ἑκατομ. φράγκων). Π. Ν. Π.

Νιβερναί, ἢ ***Νιβερνουὰ*** (Nivernais ἢ Nivernois), δοὺξ ***Λουδοβῖκος-Ἰούλιος-Μαντσίνι-Μαζαρίνι***, δοὺξ τοῦ —. Γάλλος διπλωμάτης καὶ λογοτέχνης (1716

Digitized by Google

—1798), τελευταῖος ἀπόγονος τῆς οἰκογενείας Μαντσίνι. Εἰσῆλθε κατ' ἀρχὰς εἰς τὸν στρατὸν καὶ διεκρίθη ἐν Ἰταλίᾳ (1734), Βοημίᾳ (1742) καὶ Βαυαρίᾳ (1743). Τῷ 1743 ἐξελέγη μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας ἐν τῇ χηρευσάσῃ ἕδρᾳ τοῦ Μασσιγιόν, βραδύτερον δὲ διετέλεσε μέλος καὶ τῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ γραμμάτων. Τῷ 1744 ἀπεσύρθη τοῦ στρατοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀπὸ ἐτῶν ἤδη ἔφερε τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, ἔκτοτε δὲ ἠσχολήθη μὲ τὴν διπλωματίαν, διατελέσας διαδοχικῶς πρεσβευτὴς ἐν Ρώμῃ (1748—1752), Βερολίνῳ (1756) καὶ Λονδίνῳ (1762—1763). Ἀπὸ τοῦ 1769 ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς, τῷ 1787 ὅμως ἐπανῆλθε, διατελέσας ἐπ' ἀρκετὸν ὑπουργὸς ἐν τῇ κυβερνήσει Νέκερ. Διαρκούσης τῆς ἐπαναστάσεως παρέμεινεν ἐν Παρισίοις. Ἐκτὸς τῶν πολυαρίθμων ποιημάτων, μυθιστορημάτων, παροιμιῶν καὶ ἄλλων λογοτεχνικῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα κατέλιπεν, ἔγραψεν ἐπίσης κριτικὰς ἐπὶ τοῦ Ὁρατίου, Μπουαλώ, Ρουσσὼ κ. ἄ. καὶ μιμήσεις ἢ ἐμμέτρους μεταφράσεις ἔργων τοῦ Βιργιλίου, Τιβούλλου, Προπερτίου, Ὀβιδίου, Ἀνακρέοντος, Μεταστασίου Μίλτωνος κλπ. χ. δ.

Νίβιστα *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φλωρίνης χωρίου *Ψαρᾶδες* (βλ. λ.).

Νίβιτσα *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Λειβαδάκι* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας.

Νιβκαρί. Φαραωνικὴ ὀνομασία τοῦ ἄλλως γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἄχης* (βλ. λ.) βασιλέως τῆς Αἰγύπτου. —π.

Νιβκέρκε (Nieuwkerke) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Βελγίου (βλ. *Νὲβ-Ἐγκλίζ*).

Νιβόλιανη *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Μεγαλόβρυσον* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Λαρίσης.

Νίβπορτ (Nieuw poort) *[Γεωγρ.]*. Ὀλλανδικὴ προφορὰ τῆς βελγικῆς πόλεως *Νιεπὸρ* (βλ. λ.).

Νίβρητος (ἡ). Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καινουρίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου Κρήτης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 287. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Δρόσοι*. ΕΡ. Μ.

νίβω, *παθ.* *νίβομαι·* βλ. *νίπτω.*

Νίγγος (Ningus) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς ΒΑ. Ἰταλίας ἐν Ἰστρίᾳ, ἐκβάλλων εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος πρὸς Ν. τοῦ Τεργεσταίου κόλπου καὶ τοῦ Σιλβίου ἀκρωτηρίου (νῦν Punta di Salvore). Εἶναι ὁ σημερινὸς Quieto. Α. Θ. Σ.

Νίγδη (τουρ. *Νίγδε*) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας, ἕδρα τοῦ ὁμωνύμου σαντζακίου, ὑπαγομένου εἰς τὸν νομὸν Ἰκονίου καὶ ἀποτελοῦντος μέρος τῆς Καππαδοκίας. Κάτ. (1927) 9.463. Εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ ὄρους Μελεντὶς-δάγ καὶ Οὒτς-Καπουλὰρ-δάγ, εἰς ὕψος 1.190 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, καὶ διαιρεῖται εἰς τρία τμήματα, ὑπερκείμενα ἀλλήλων ἀμφιθεατρικῶς. Πρὸς Δ. αὐτῆς ἐκτείνεται ἡ γραφικωτάτη κοιλὰς Καγιὰ-Ἀλτί. Πρὸ τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς ἠρίθμει 17.000 κατοίκους, ἐξ ὧν 5.000 Ἕλληνες, διατηροῦντες πλήρη ἀστικὴν σχολήν, παρθεναγωγεῖον καὶ νηπιαγωγεῖον, καὶ δύο ἐκκλησίας, τοῦ *Ἁγίου Προδρόμου* καὶ τῆς *Μητροπόλεως*. Ἦτο ἕδρα μητροπολίτου τῆς ἐπαρχίας Ἰκονίου, ἔχουσα ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν της 43 κωμοπόλεις καὶ πόλεις. Τελευταῖος αὐτῆς μητροπολίτης ὑπῆρξεν ὁ Προκόπιος Λαζαρίδης, ἀποθανὼν ἐν ἐξορίᾳ πρὸ τοῦ 1922.

Περὶ αὐτὴν σῴζονται ἐρείπια παλαιῶν ὀχυρωμάτων καὶ τειχῶν, ἔχει δὲ ἐνδιαφέροντα μνημεῖα τῶν σελτζουκικῶν χρόνων. Ἡ περιφέρεια αὐτῆς παράγει τὰ περίφημα βερύκοκκα, τὰ καλούμενα τοκαλόγλου.

Περὶ τὴν Νίγδην καὶ εἰς ἀπόστασιν ½—3 ὡρῶν καὶ πλέον ὑπῆρχον πολλὰ ἑλληνικὰ χωρία, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι ὡς μητρικὴν γλῶσσαν εἶχον τὴν ἑλληνικὴν ἀλλὰ παρεφθαρμένην.

Ὁ *νομὸς Νίγδης* ἔχει ἐπιφάνειαν 9.965 τετρ. χλμ. καὶ (1927) 166.576 κατ. Πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν ὑπῆρχον εἰς τὸν νομὸν πολλοὶ Ἕλληνες, κυρίως ἐν Νίγδῃ, Φερτεκίῳ (Φερτάκαινα), ὅπου οἱ κάτοικοι ἦσαν ὅλοι σχεδὸν Ἕλληνες, Τένεγε, Ἀραβανίῳ, Μισθῇ, Μαλακοπῇ, Νὲβ-σεχὶρ (Νεαπόλει), Ἀραβισῷ, Συνασῷ. Ποτέμια, Προκοπίῳ (Οὐργκιούπ), ἀνερχόμενοι κατὰ τὰς τουρκικὰς στατιστικὰς εἰς 20.000 περίπου, μὴ ὑπολογιζομένων τῶν ἐκπατριζομένων. Ἅπαντες οὗτοι προσέφυγον τῷ 1923 εἰς Ἑλλάδα. Α. Θ. Σ.—Ν. Μ.

— **Νίγδη** *[Γεωγρ.]·* βλ. λ. *Δουρκουτλῆ.*

Νίγειρ *[Γεωγρ.]·* βλ. *Νίγηρ.*

Νίγειρα (τὰ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Δ. Ἀφρικανικῆς ἠπείρου ἐν τῇ ἔσω Αἰθιοπίᾳ, πρωτεύουσα τῶν Νιγριτῶν, κειμένη κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. Δ' 6, 9) πρὸς Β. τοῦ Νίγηρος. Ταυτότης ἀκαθόριστος. Α. Θ. Σ.

νιγέλλη (ἡ) (Nigella) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *βατραχιοειδῶν*, περιλαμβάνον ἐτήσια φυτὰ ἰθαγενῆ τῆς Εὐρώπης. Ἐκ τῶν ἐλαχίστων εἰδῶν τοῦ γένους, ὧν τινα εἶναι ἀρωματικὰ καὶ κοσμητικά, γνωστότερον εἶναι ἡ *νιγέλλη ἡ ἥμερος* (Nigella sativa), ἀπαντῶσα ἐν Εὐρώπῃ καὶ παρ' ἡμῖν. Δ. Ν. Π.

Νίγηρ (Niger) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Δ. Ἀφρικῆς, μήκ. 3.940 χλμ., ὁ τρίτος ἐκ τῶν ἀφρικανικῶν ποταμῶν ἀπὸ ἀπόψεως μήκους καὶ ὄγκου ρεόντων ὑδάτων, ἐρχόμενος μετὰ τὸν Νεῖλον καὶ τὸν Κονγκό. Πηγάζει 300—400 χλμ. ἀπὸ τῆς ΝΔ. παραλίας τῆς Ἀφρικῆς παρὰ τὰ σύνορα Νέας Λεώνης καὶ ἀποικίας Φούτα Τζαλὸν (Γαλλικὴ Γουϊνέα) καὶ ἐκβάλλει δι' εὐρέος δέλτα εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν (κόλπον τῆς Γουϊνέας). Ὁ ροῦς αὐτοῦ εἶναι ποικίλος καὶ περίεργος, παρουσιάζων τρεῖς διακεκριμένας ἀλλήλων περιοχάς, τὴν *ἄνω κοιλάδα*, ἥτις τερματίζεται εἰς τὴν λιμνώδη περιοχὴν τῆς Μασίνα (Γαλλικὴ Δυτικὴ Ἀφρική), τὴν *μέσην* ἢ *σαχαρικὴν* τοιαύτην, ἥτις τερματίζεται παρὰ τὸ Σαΐν, ἐγγὺς τῶν Β. συνόρων τῆς Σουδανικῆς περιοχῆς, καὶ τὴν *κάτω κοιλάδα*, περιλαμβάνουσαν τὸ διὰ μέσου τῶν δασῶν τοῦ κεντρικοῦ Σουδὰν (βρεττανικὴ Νιγηρία) τμῆμα τοῦ ροῦ καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ. Εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς, ἐκτὸς τοῦ Ἡροδότου, ὅστις ἀναφέρει πιθανῶς τὸν Νίγηρα, ὡς τὸν μέγαν ποταμὸν μέχρι τοῦ ὁποίου ἔφθασαν οἱ Νασαμωνῖται, καὶ τῶν γεωγράφων Πλινίου καὶ Πτολεμαίου, οἵτινες ἀποδίδουσι τὸ ὄνομα τοῦ Νίγηρος ὁ μὲν πρῶτος ὑπὸ τὸν τύπον *Νίγρης*, ὁ δὲ δεύτερος ὑπὸ τὸν τύπον *Νίγειρ*, εἰς τὸν ἐν τῇ ὀάσει Τουάτ, Οὐὲντ Ζίρ, οὐδαμοῦ ἀλλοῦ ἀπαντᾷ ὁ μέγας οὗτος ποταμός, ὅστις εὑρισκόμενος πέραν τῆς ἐρήμου ἀπεῖχε κατὰ πολὺ τῶν ὁρίων τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ἡ πλήρης ἐξερεύνησις τοῦ ποταμοῦ ἐπετεύχθη ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ἤδη ἀπὸ τοῦ 1796 ὁ Ἄγγλος ἐξερευνητὴς Μάνγκο Πὰρκ εἶχε φθάσει μέχρι τοῦ ἄνω ροῦ αὐτοῦ. Ἡ ἀνακάλυψις ὅμως τῶν πηγῶν αὐτοῦ ἐπετεύχθη τῷ 1879 ὑπὸ τῶν Γάλλων Μουστιὲ καὶ Ζβεϊφέλ. Αἱ πηγαὶ αὗται κεῖνται εἰς ὕψος 1.300 περίπου μέτρων ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, σχηματίζονται δὲ διὰ τῆς στενώσεως τριῶν μικρῶν ρυάκων καλουμένων *Τέμπι, Φαλίκο* καὶ *Ταμινκόνο*. Ὁ οὕτω σχηματιζόμενος ποταμὸς ρέει κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν *Τζολίμπα,* ἥτις εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ἰθαγενῶν σημαίνει «μέγας ποταμός», καὶ κατέρχεται ταχύς, σχηματίζων πολλοὺς ἐπαλλήλους καταρράκτας καὶ δεχόμενος πλείστους ἀξιολόγους παραποτάμους, ὀγκοῦντας σημαντικῶς τὸ ρεῦμα αὐτοῦ. Ἤδη παρὰ τὸ Μπαμάκο, πρώτην ἀξιόλογον πόλιν ἣν συναντᾷ μετὰ ροῦν 500 περίπου χλμ., ἔχει κατέλθει εἰς ὕψος 330 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, τὸ δὲ ρεῦμά του καθίσταται ἤρεμον καὶ προσιτὸν εἰς πλοῖα μεγάλου βυθίσματος. Τὸ πλάτος μεταξὺ τῶν ὀχθῶν ἔχει ἤδη εὐρυνθῆ μέχρις ἑνὸς περίπου χλμ., ἡ δὲ κοιλάς, περιβαλλομένη ὑπὸ χθαμαλῶν λόφων, ποικίλλει μεταξὺ 3 καὶ 4 χλμ. Ἀκολουθῶν μετὰ τὸ Μπαμάκο γενικὴν πρὸς ΒΑ. κατεύθυνσιν διὰ μέσου ἐλάχιστα κεκλιμένης περιοχῆς, δέχεται ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν σειρὰν ὅλην παραποτάμων, ὧν μεγαλύτερος εἶναι ὁ δεξιὸς *Μπάνι*, μήκους 900 περίπου χλμ. Μικρὸν πρὸ τῆς συμβολῆς τοῦ Μπάνι ἡ κυρία κοιλὰς τοῦ Νίγηρος εὐρύνεται μέχρις εὔρους 100 χλμ. περίπου, ἡ δὲ κοίτη τοῦ ποταμοῦ διακλαδίζεται ἐπ' αὐτῆς εἰς πολυαρίθμους βραχίονας σχηματίζοντας τὸ ἀποκληθὲν «κεντρικὸν δέλτα τοῦ Νίγηρος». Διασχίζων μετὰ τὴν 15° μοῖραν Β. πλάτους τὴν λίμνην Ντέμπο, εἰσέρχεται ἤδη ὁ Νίγηρ εἰς τὸ δεύτερον τμῆμα τοῦ ροῦ του, ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἰσσὰ-μπέρ,* καὶ ἐξακολουθεῖ τὴν πρὸς ΒΑ. πορείαν του διῃρημένος εἰς πολυαρίθμους βραχίονας καὶ περιβαλλόμενος ἑκατέρωθεν ὑπὸ πολλῶν λιμνῶν καὶ τελμάτων, ὧν σπουδαιότεραι πρὸς μὲν τὰ δεξιὰ αἱ *Ἀουγκούντου, Ντὸ* καὶ *Γκάρου*, πρὸς δὲ τὰ ἀριστερὰ αἱ *Φάκ, Ντουάνα* καὶ *Φραγκιμπίν*. Ὁλόκληρος ἡ ἔκτασις αὕτη τῆς κοιλάδος του κατακαλύπτεται κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν πλημμυρῶν ὑπὸ ὑδάτων, τὰ ὁποῖα καθιστῶσιν αὐτὴν γονιμωτάτην. Ἀπὸ τοῦ Τομπουκτοὺ ὁ Νίγηρ διακόπτεται ὑπὸ πολυαρίθμων νήσων καὶ νησίδων, ἡ κοίτη αὐτοῦ, πλάτους πολλῶν χιλιομέτρων, καθίσταται ἑνιαία, τὰ δὲ ὕδατα αὐτοῦ, μὴ δεχόμενα οὐδένα νέον παραπόταμον, βαίνουν διαρκῶς ἐλαττούμενα. Μικρὸν ἀπὸ τοῦ Τομπουκτοὺ στρέφεται πρὸς Α. καὶ διαγράφων τὸ ἀνοιγόμενον πρὸς Ν. μέγα τόξον αὐτοῦ, λαμβάνει τέλος γενικὴν κατεύθυνσιν πρὸς ΝΑ., ἣν ἀκολουθεῖ μέχρι σχεδὸν τῶν ἐκβολῶν. Φθάνων εἰς Ἀνσόνγκο (16° Β. πλάτους), κατέρχεται ταχὺς σειρὰν καταρρακτῶν, ἥτις διακόπτει τὴν μεγάλην πρὸ αὐτῶν πλωτὴν ὁδὸν μήκους 1.400 χλμ. Ἀπὸ τοῦ Σάϋ, παρὰ τὴν 9° μοῖραν, ἄρχεται τὸ σουδανικὸν τμῆμα τοῦ Νίγηρος, ὅστις ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου καλεῖται *Κουάρρα,* ἡ δὲ κοίτη του ἔχει κλίσιν μόλις ἐπιτρέπουσαν τὴν ροὴν τῶν ὑδάτων (0,20 μ. μόνον κατὰ χλμ. εἰς τὸ κατώτερον τμῆμα τοῦ ροῦ). Ἐφ' ὅσον ὁ Νίγηρ προχωρεῖ διὰ μέσου τοῦ Σουδάν, τὸ ρεῦμα αὐτοῦ ἀναζωογονεῖται διαρκῶς διὰ νέων καὶ σημαντικῶν παραποτάμων, ὧν κράτιστοι οἱ *Σόκοτο, Καντούνα, Γκουράρα* καὶ ὁ μέγας ἀριστερὸς *Μπένουε*, ἐρχόμενος ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Ἀνταμαούα. Ὁ τελευταῖος οὗτος παραπόταμος, διασχίζων ἔκτασιν ἐντελῶς ἐπίπεδον καὶ ὁμαλήν, παρέχει μετὰ τοῦ Νίγηρος ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ μακροτάτην πλωτὴν ἀρτηρίαν μήκους 2.000 χλμ., ἥτις εἶναι προσιτὴ καὶ εἰς τὰ μεγάλα ἀκόμη ἀτμόπλοια τῆς ποταμοπλοΐας. Προσεγγίζων ἤδη ὁ Νίγηρ τὴν παραλίαν τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέας, διακλαδίζεται ἀπὸ τῆς 5° 30′ μοίρας εἰς 22 βραχίονας, οἵτινες σχηματίζουσι τὸ τεράστιον (25.000 τετρ. χλμ.) ἐν εἴδει ριπιδίου δέλτα του, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκχύνει εἰς τὸν ὠκεανὸν (4° μοῖρα Β. πλάτους) 30.000 περίπου κυβικὰ μέτρα κατὰ 1″. Τὰ κυριώτερα καὶ μᾶλλον πρόσφορα εἰς τὴν ναυσιπλοΐαν ἐκ τῶν στομίων τούτων εἶναι τὰ *Φορκάντος, Μπόννυ, Νούν, Μπένιν* κλπ. Κυριωτέρα ἐποχὴ τῶν πλημμυρῶν τοῦ Νίγηρος εἶναι τὸ θέρος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν χειμῶνα, ὁπότε ἐπικρατεῖ μεγάλη ξηρασία. Χ. Δ.

— **Νίγηρος** ***ἀποικία τοῦ*** — (Colonie du Niger) *[Γεωγρ.]*. Εὐρεῖα χώρα τῆς Γαλλικῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Σουδάν, ἀποτελοῦσα ἰδίαν ἀποικίαν καὶ ἔχουσα ἔκτασιν 1.200.000 τετρ. χλμ., πληθυσμὸν (1926) 1.218.717 κατ., ὧν 260 Εὐρωπαῖοι, καὶ πρωτεύουσαν τὴν μικρὰν πόλιν *Νιαμὲ* (κάτ. 3.142). Ἐκτείνεται μεσογείως μεταξὺ Σαχάρας, Β. τῆς ὁποίας περιλαμβάνει μέγα τμῆμα, Νιγηρίας πρὸς Ν., Ἄνω Βόλτα καὶ Γαλλικοῦ Σουδὰν πρὸς Δ. καὶ ἀποικίας τοῦ Τσὰντ πρὸς Α. Εἶναι κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος ἄγονος χώρα καλυπτομένη ὑπὸ ἐρήμων, ἐκτὸς τοῦ νοτίου τμήματος, ὅπου ἐκτείνονται πλούσιαι βοσκαὶ καὶ δάση κομμιοδένδρων. Στερουμένη καλῶν σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν, ἔχει ἐλαχίστην ἐμπορικὴν κίνησιν καὶ μικρὰν οἰκονομικὴν ἀξίαν. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον Τουαρέγκ, Ἄραβες, Χάουσσα καὶ Μαυριτανοί. Χ. Δ.

Νίγηρ, ἢ ***Νίγρος*** (Niger), ***Γάϊος-Πεσκέννιος.*** Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ (βλ. λ. *Πεσκέννιος*).

— **Νίγηρ** (Niger), ***Κόϊντος-Σέξτιος*** —. Ρωμαῖος φιλόσοφος (βλ. λ. *Κόϊντος* Σέξτιος).

Νιγηρία, ἢ ***Νιγερία*** *[Γεωγρ.]*. Ἀποικία καὶ προτεκτορᾶτον τῆς Βρεττανικῆς αὐτοκρατορίας ἐν τῇ Δ. Ἀφρικῇ, ἐκτεινομένη παρὰ τὸν κόλπον τῆς Γουινέας, ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ κεντρικοῦ Σουδάν, μεταξὺ τῶν παραλλήλων 4°—14°30′ Β. πλάτους καὶ τῶν μεσημβρινῶν 3°—14° Α. μήκους Γκρήνουϊτς. Ἔχει ἔκτασιν 869.400 τ. χλμ., πληθυσμὸν (1921) 18.765.690 κατ., ὧν 5.200 Εὐρωπαῖοι, καὶ πρωτεύουσαν τὴν *Λάγκος* (κάτ. 99.690). Ἡ Νιγηρία ὁρίζεται πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Καμερούν, πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς (Γαλλικὴ ἀποικία Νίγηρος) καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Δαχομέης, πρὸς Ν. δὲ βρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Τὸ ἔδαφος τῆς χώρας εἶναι κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος πεδινόν, διαιρούμενον εἰς τρία ἀνισομεγέθη τμήματα (βόρειον, νοτιοδυτικὸν καὶ νοτιοανατολικὸν) ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Νίγηρος, ἐξ οὗ ἔλαβε τὸ ὄνομα, καὶ τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ Μπένουε. Ἐκ τῶν τμημάτων τούτων τὸ βόρειον, τὸ καὶ μεγαλύτερον, ἀποτελεῖται ἐξ εὐρείας δασώδους πεδιάδος μέσου ὕψους 200—500 μ., εἰς τὸ μέσον τῆς ὁποίας ὑψοῦται τὸ μεγαλύτερον ὀρεινὸν συγκρότημα τῆς χώρας μὲ κυριωτέρας κορυφὰς τὰ ὄρη *Ζαράντα* (2.100 μ.), *Κλαύδιος* (1.696 μ.), *Μάρτσιζον* κλπ. Ἐκ τῶν ὀρέων τούτων ἐκρέουσι πολυάριθμοι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον σοβαροὶ ποταμοί, ὧν ἄλλοι μὲν χύνονται εἰς τὸν Νίγηρα καὶ τὸν Μπένουε, ἄλλοι δέ, συνενούμενοι μετὰ τοῦ Καμαντούγκου, ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν παρὰ τὴν ΒΑ. μεθόριον τῆς χώρας μεγάλην λίμνην Τσάντ, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς κλειστῆς λεκάνης τῆς Ἀφρικῆς. Τὸ νοτιοδυτικὸν τμῆμα, ὑψούμενον ἐπίσης κατὰ τὸ κέντρον αὐτοῦ, κλίνει ἑκατέρωθεν πρὸς τὸν Νίγηρα καὶ τὴν παραλίαν, ὅπου ἀποστέλλει τὰ ὕδατά του διὰ πλήθους μικρῶν ποταμίων. Τὸ πρὸς ΝΑ. τρίτον τμῆμα, ἂν καὶ προσεγγίζει πρὸς Α. τὰς ὑψηλὰς ὀροσειρὰς τοῦ Καμερούν, εἶναι τὸ χθαμαλώτερον πάντων, μόλις ὑψούμενον ὑπὲρ τὰ 200 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασαν. Οἱ ἀπὸ τῶν ὀρέων τοῦ Καμερούν πηγάζοντες ποταμοὶ κατευθύνονται ἄλλοι μὲν πρὸς τὸν Μπένουε, ἐνισχύοντες αὐτὸν ἐκ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης, ἄλλοι δὲ πρὸς ΝΔ., σχηματίζοντες τὸν ποταμὸν *Κρός*. Ἡ παραλία εἶναι γενικῶς χθαμαλή, ἀποτελουμένη κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος ἐκ τῶν προσχώσεων τοῦ δέλτα τοῦ Νίγηρος. Κατὰ μῆκος τοῦ Δ. τμήματος τῆς παραλίας, ἐκτείνεται ἡ μακρὰ λιμνοθάλασσα τοῦ *Λέκκι*, χωριζομένη ἀπὸ τῆς θαλάσσης διὰ στενῆς μόνον λωρίδος γῆς.

Ἡ Νιγηρία ἀποτελεῖ ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1914 βρεττανικὴν ἀποικίαν καὶ προτεκτορᾶτον (Colony and Protectorate of Nigeria). Ἡ πρώτη βρεττανικὴ ἀποικία ἱδρύθη ἐν τῇ νῦν πρωτευούσῃ Λάγκος, ἥτις ἀπετέλεσε μετὰ τῆς ἐνδοχώρας αὐτοτελῆ ἀποικίαν, ἀποσπασθεῖσαν ἀπὸ τῆς ἀποικίας τῆς Χρυσῆς Ἀκτῆς, εἰς ἣν ὑπήγετο (1861). Βαθμηδὸν ὑπήχθησαν ὑπὸ τὴν βρεττανικὴν ἐπιρ-

Digitized by Google

ροὴν τὰ παλαιὰ κράτη, τὰ ὁποῖα περιλαμβάνονται σήμερον ἐν τῇ ἀποικίᾳ (Μπορνού, Σόκοτο, Μποργκού κλπ.), τοιουτοτρόπως δὲ ἀπετελέσθησαν δύο νέαι ἀποικίαι, ἡ Βόρειος καὶ ἡ Νότιος Νιγηρία, τῶν ὁποίων τὴν γραμμὴν διαχωρισμοῦ ἀπετέλουν περίπου οἱ ποταμοὶ Νίγηρ καὶ Μπένουε. Αἱ δύο αὗται περιοχαὶ ὑπήγοντο κατ' ἀρχὰς καὶ διοικητικῶς εἰς τὴν Ἐθνικὴν Ἀφρικανικὴν Ἑταιρείαν, ἥτις ἐξεμεταλλεύετο καὶ διῴκει ἅμα αὐτάς, προσηρτήθησαν δὲ τυπικῶς εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1900. Βραδύτερον (20 Φεβρουαρίου 1906) ἡ Νότιος Νιγηρία ἡνώθη μετὰ τοῦ Λάγκος εἰς ἑνιαίαν ἀποικίαν, ἥτις διετήρησε τὸ ὄνομα τῆς πρώτης. Τέλος, ἀπὸ τοῦ 1914 ἐπετεύχθη ἡ πλήρης ἕνωσις τῆς Βορείου Νιγηρίας μετὰ τῆς Νοτίου. Τὰ σύνορα μετὰ τῶν ὁμόρων εὐρωπαϊκῶν ἀποικιῶν (Γαλλικῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς καὶ τοῦ Γερμανικοῦ τότε Καμερούν) καθωρίσθησαν διὰ συνθηκῶν τῷ 1906. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τοῦ Παγκοσμίου πολέμου τὰ ἐν Νιγηρίᾳ βρεττανικὰ στρατεύματα μετὰ τῶν συμμάχων αὐτῶν γαλλικῶν κατέλαβον τὸ γερμανικὸν Καμερούν, μετὰ δὲ τὴν λῆξιν τοῦ πολέμου τὸ λαχὸν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἐντολῇ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ΒΔ. τμῆμα αὐτοῦ, τὸ καὶ μικρότερον (ἔκτασις 80.300 τετρ. χλμ., κάτ. 667.060), ὑπήχθη διοικητικῶς εἰς τὴν Νιγηρίαν.

Συμφώνως πρὸς τὸν συνταγματικὸν χάρτην τῆς 21 Νοεμβρίου καὶ 9 Δεκεμβρίου 1922 ἡ Νιγηρία διοικεῖται ὑφ' ἑνὸς Βρεττανοῦ διοικητοῦ (governor), διοριζομένου ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας. Παρ' αὐτὸν λειτουργεῖ δεκαμελὲς ἐκτελεστικὸν συμβούλιον (executive council), ἀποτελούμενον ἐξ ἀνωτάτων ὑπαλλήλων, καὶ νομοθετικὸν τοιοῦτον (legislative council), ἀποτελούμενον ἐκ τῶν μελῶν τοῦ ἐκτελεστικοῦ, 16 ἄλλων ἀνωτάτων ὑπαλλήλων, 14 διοριστῶν μελῶν καὶ τεσσάρων αἱρετῶν. Διοικητικῶς ἡ χώρα ὑποδιαιρεῖται εἰς 22 ἐπαρχίας, ἐξ ὧν 12 ἐν τῇ Βορείῳ Νιγηρίᾳ καὶ 10 ἐν τῇ Νοτίῳ.

Ἡ Νιγηρία εἶναι χώρα καθαρῶς γεωργική, πρόσφορος εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν φυτῶν τῶν τροπικῶν. Κυριώτερα προϊόντα εἶναι τὸ κακάον, τοῦ ὁποίου ἡ παραγωγή, ἀνερχομένη τῷ 1913 εἰς 3.500 τόννους, ἔφθασε τῷ 1925 εἰς 45.000 τόν., ὁ βάμβαξ, ὁ φοινίξ, τὸ φοινικέλαιον, αἱ ἀραχίδες κλπ. Ἡ κατανομὴ τῶν προϊόντων τούτων ἀπὸ ἀπόψεως ἀξίας ἦτο ἡ ἑξῆς τῷ 1929 εἰς λίρας στερλίνας: φοίνικες 4.265.000· φοινικέλαιον 3.737.000· ἀραχίδες 2.465.000· κακάον 2.305.000· βάμβαξ 543.000. Τὸ ὑπέδαφος ἐγκλείει κοιτάσματα γαιάνθρακος, τοῦ ὁποίου ἡ μέση ἐτησία παραγωγὴ ἀνέρχεται εἰς 200.000 τόννων, κασσιτέρου (μέση ἐτησία παραγωγὴ 9.000 τόννων), μαγνησίου κλπ.

Τὸ ἐμπόριον βαίνει διαρκῶς προαγόμενον, διπλασιασθὲν σχεδὸν ἐντὸς τῆς τελευταίας δεκαπενταετίας, διατηρεῖται δὲ σταθερῶς ἡ ἐξαγωγὴ εἰς μεγαλυτέραν κλίμακα ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς. Τῷ 1929 εἰσήχθησαν προϊόντα ἀξίας 13.404.000 λιρῶν στερλινῶν, ἐξήχθησαν δὲ 17.922.000 λιρῶν. Εἰσάγονται κυρίως βιομηχανικὰ προϊόντα καὶ ἰδίως βαμβακερὰ ὑφάσματα (20 % περίπου τῆς συνολικῆς ἀξίας τῆς εἰσαγωγῆς). Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον διεξάγεται κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτοῦ μετὰ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας διὰ τῆς θαλασσίας ὁδοῦ καὶ μέσῳ τῶν λιμένων Λάγκος, Καλαμπάρ, Πὸρτ Χάρκουρ, Μπόννυ κλπ. Ἡ χωρητικότης τῶν καταπλευσάντων τῷ 1928 πλοίων εἰς τοὺς λιμένας τούτους ἀνῆλθεν εἰς 1.970.154 τόννων. Αἱ ἐσωτερικαὶ συγκοινωνίαι ἐξυπηρετοῦνται ἀφ' ἑνὸς μὲν μέσῳ τοῦ ποταμοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ δύο μεγάλων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, συνολικοῦ μήκους 2.874 χιλιομέτρων. Χ. Δ.

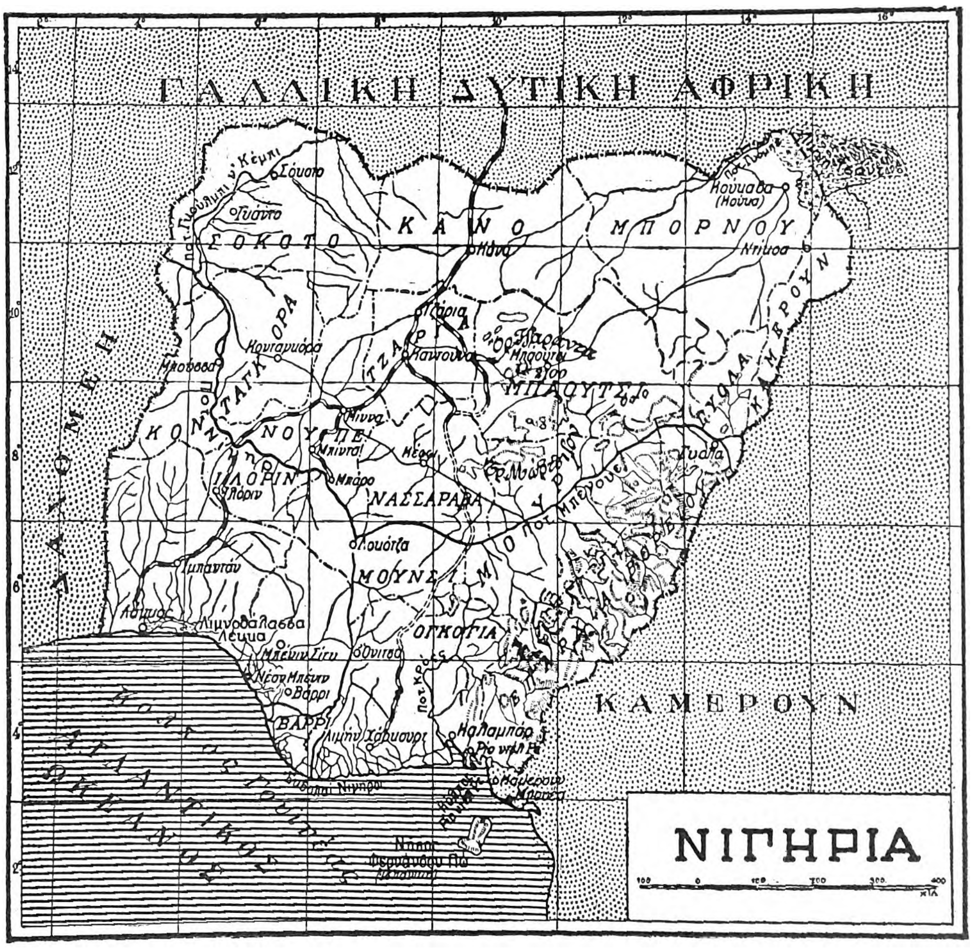

Νιγίτιμοι *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Εἷς τῶν λαῶν τῆς Β. Ἀφρικῆς, ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Μεγάλης Σύρτεως, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Δ' 3, 6) πρὸς Β. τῶν Ἀστακούρων. Α. Θ. Σ.

Νίγκρα (Nigra), ***Κωνσταντῖνος***. Ἰταλὸς διπλωμάτης καὶ λόγιος (1828—1907). Κατετάχθη κατ' ἀρχὰς ὡς ἐθελοντὴς τῷ 1848 εἰς τὸν ἰταλικὸν στρατὸν καὶ ἐπολέμησε κατὰ τῆς Αὐστρίας, διακριθεὶς εἰς τὰς μάχας τοῦ Παστρένγκο, Σάντα Λουτσία, Καλμοζίνο καὶ Ριβολί, ὅπου καὶ ἐπληγώθη. Τῷ 1849 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς νομικῆς καὶ τῷ 1852 εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, διορισθεὶς ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ Μάσσιμο ντ' Ἀτζέλιο. Βραδύτερον συνώδευσεν ὡς γραμματεὺς τὸν Καβοὺρ εἰς Παρισίους καὶ Λονδῖνον καὶ τῷ 1856 διωρίσθη ἀρχηγὸς τῆς ἰταλικῆς ἀποστολῆς εἰς τὴν διάσκεψιν τῆς εἰρήνης, ἥτις εἶχε συνέλθει κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο. Τῷ 1859 ἔλαβε μέρος εἰς τὰς διαπραγματεύσεις τῆς Ζυρίχης καὶ κατόπιν διωρίσθη πρεσβευτὴς εἰς Παρισίους, ἀντιπροσωπεύσας τὰ ἰταλικὰ συμφέροντα ἐν τῇ πόλει ταύτῃ μέχρι τῆς πτώσεως τῆς γαλλικῆς αὐτοκρατορίας. Διωρίσθη βραδύτερον πρεσβευτὴς εἰς Παρισίους καὶ ἐπὶ τῆς δημοκρατίας καὶ κατόπιν μετετέθη εἰς Πετρούπολιν (1876), Λονδῖνον (1882) καὶ Βιέννην (1885). Τῷ 1882 ἀπενεμήθη εἰς αὐτὸν ὁ τίτλος τοῦ κόμητος καὶ τῷ 1890 ὠνομάσθη γερουσιαστής. Μεταξὺ τῶν φιλολογικῶν του ἔργων εἶναι: «Περὶ τῆς διοικήσεως τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Νεαπόλεως» (1861), «Glossae hybernicae» (1869), «Ἡ κόμη τῆς Βερενίκης» (1854), «Ὁ κόμις Καβοὺρ καὶ ἡ κόμισσα Σιρκούρ» (1888), «Λαϊκὰ τραγούδια τοῦ Πεδεμοντίου» (1888), «Διπλωματικαὶ ἀναμνήσεις» (1895), «Εἰδύλλια» (1897), «Φιλογογικαὶ καὶ λεξικογραφικαὶ σημειώσεις» (1897) κτλ. Μ. Δ. Β.

νίγλα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἔποχον*.

νιγλάρισμα. Παρ' ἀρχαίοις (*Ἀριστοφ.* Ἀχαρν. 528—*Πολυδ.* Δ, 82) μέλος ρυθμικὸν ἀπὸ τοῦ *νιγλάρου* (βλ. λ.), δι' οὗ ἐρρυθμίζετο ἡ εἰρεσία εἰς τὰς τριήρεις καὶ αἱ βάδην ἕλξεις βαρέων ἀντικειμένων εἰς τὰ νεώρια. Ἦτο ἐν μεγάλῃ χρήσει καὶ εἰς τὸ ἄλλοτε ναυτικόν, καὶ τὸ ξένον καὶ τὸ ἑλληνικόν, πρὸς ῥύθμισιν, διὰ τοῦ μέλους τῶν ἀπὸ τῶν νιγλάρων ὑπὸ ὁμάδος νιγλαριστῶν ἐκτελουμένων ἐμβατηρίων, τῆς βάδην ἕλξεως τῶν ἀγομένων κατὰ τὰς ἄρσεις τῶν δολώνων καὶ τὰς ἀνακρεμάσεις τῶν λέμβων, ὡς καὶ τῆς τροχάδην στροφῆς τοῦ ἐργάτου. Σ. Ε. Λ.

νίγλαρος (ἀρχ.)· μικρός τις αὐλὸς δι' οὗ ἐρρυθμίζετο ἡ κωπηλασία· ‖ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αὐλητικῇ, εἶδος τρίλλων καὶ καλλωπιστικῶν ἐν γένει φθόγγων, δι' ὧν οἱ δεξιοτέχναι τοῦ αὐλοῦ ἐξωράϊζον μελῳδίαν τινά, ἐπιδεικνύοντες τὴν ἱκανότητά των. Ἡ λέξις φαίνεται ὅτι ἐκτὸς τῆς αὐλητικῆς ἐχρησιμοποιήθη καὶ ἐν τῇ κιθαριστικῇ, ἐὰν κρίνῃ τις ἐκ τοῦ περὶ μουσικῆς διαλόγου τοῦ Πλουτάρχου. Γ. Σ.

νιγρεσκίτης (Nigrescit). Ὀρυκτὸν πυριτικὸν ἅλας τοῦ μαγνησίου κολλοειδές. Ἔχει χρῶμα πράσινον, ἀποτελεῖ ἐνδιάμεσον βαθμῖδα πρὸς σερπεντίνην καὶ ἀπαντᾷ ἐντὸς ρωγμῶν βασικῶν ἡφαιστειογενῶν πετρωμάτων. Γ. Β.

Νίγρης, *Ἀντώνιος*. Ἑνετὸς ἐκλεγεὶς ἐπίσκοπος Τεργέστης τῷ 1350. Τῷ 1368 διωρίσθη ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης, διατελέσας τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1375. ΕΡ. Μ.

νιγρίνης (Nigrin). Ὀρυκτὸν ὀξείδιον τοῦ τιτανίου TiO_2. Ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ ρουτιλίου μὲ χρῶμα σιδηρόμαυρον. Γ. Β.

Νιγρίτα *[Γεωγρ.]*. Πόλις μικρὰ τῆς Μακεδονίας, πρωτεύουσα ὁμωνύμου ἐπαρχίας ἐν τῷ νομῷ Σερρῶν καὶ ἕδρα κοινότητος. Κάτ. (1928) 7.199. Κεῖται ἐπὶ τῶν τελευταίων πρὸς Α. προπόδων τοῦ ὀρεινοῦ συστήματος τοῦ Βερτίσκου, δεσπόζουσα λοφώδους ἐξάρσεως τοῦ ἐδάφους (ὕψους 86 μ.). Ἀπέχει πρὸς Δ. τοῦ ποταμοῦ Στρυμόνος περὶ τὰ 5 χλμ. καὶ πρὸς Ν. τῆς πόλεως τῶν Σερρῶν περὶ τὰ 25, συνδέεται δὲ μετ' αὐτῆς δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ, τοῦ μόνου ἀξιολόγου συγκοινωνιακοῦ μέσου τῆς ἐπαρχίας. Δεσπόζει πλουσιωτάτης γεωργικῆς περιοχῆς, παραγούσης καπνὸν εἰς ἐκλεκτὴν ποιότητα καὶ μεγάλην ποσότητα, βάμβακα, σήσαμον, σιτηρά, κηπαῖα κλπ., καὶ ἔχει ἀξιόλογον σηροτροφίαν καὶ μεταξουργίαν ἀνεπτυγμένην ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας. Εἶναι τὸ κύριον καὶ σχεδὸν ἀποκλειστικὸν κέντρον τῆς πλουσίας ἐπαρχίας, παρ' ὅλην δὲ τὴν ἔλλειψιν καλῆς συγκοινωνιακῆς ἐξυπηρετήσεως σημειοῖ διαρκῶς μεγάλην πρόοδον ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας ἠρίθμει 500 περίπου οἰκογενείας ἐξ ὁλοκλήρου σχεδὸν χριστιανικὰς καὶ ἦτο ἕδρα ὑποδιοικήσεως, προήγετο δὲ διαρκῶς ἀπὸ οἰκονομικῆς ἰδίᾳ ἀπόψεως. Τὴν πρόοδον ὅμως ταύτην ἀνέκοψεν ἐπὶ μικρὸν ἡ μεγάλη πυρπόλησις, ἣν ὑπέστη ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων διαρκοῦντος τοῦ δευτέρου Βαλκανικοῦ πολέμου. Ἀπελευθερωθεῖσα ὁριστικῶς μετὰ τὴν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἔκβασιν τοῦ πολέμου, ἀνέλαβε ταχέως, τῷ δὲ 1920 ἠρίθμει 5.269 κατ., αὐξηθέντας κατὰ δύο περίπου χιλιάδας προσφύγων μετὰ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφήν. Εἶναι ἕδρα ὁμωνύμου μητροπόλεως καὶ ἔχει εἰρηνοδικεῖον, οἰκονομικὴν ἐφορείαν (γ' τάξεως), ταμεῖον (γ' τάξεως), ὑποδιοίκησιν χωροφυλακῆς, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεγραφικὸν γραφεῖον, ἡμιγυμνάσιον καὶ δημοτικὰ σχολεῖα. Ἐγγὺς τῆς πόλεως κεῖνται ὁμώνυμοι ἰαματικαὶ πηγαί, καλούμεναι ἄλλως καὶ *Θερμὰ* (τέως *Λίτζα*), τῶν ὁποίων ὅμως ἡ ἐκμετάλλευσις, παρ' ὅλας τὰς μεγάλας θεραπευτικὰς ἰδιότητας, εἶναι πλημμελής, ἐλλείψει καλῶν συγκοινωνιῶν καὶ καταλλήλων ἐγκαταστάσεων, ξενοδοχείων κλπ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐτησίως λουομένων ἐν αὐταῖς ἀνέρχεται εἰς 9—10.000. Αἱ πηγαὶ εἶναι τέσσαρες καὶ ἀπὸ ἀπόψεως θερμοκρασίας διαιροῦνται εἰς τρεῖς κατηγορίας. Ἡ πρώτη καὶ ἡ δευτέρα 55°, ἡ τρίτη 32° καὶ ἡ τετάρτη 51°. Τάσσονται εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀλκαλικῶν πηγῶν καὶ ἐνδείκνυνται κατὰ τῆς ἀρθριτικῆς διαθέσεως, νευραλγιῶν καὶ μυαλγιῶν. Ἡ κοινότης τῆς Νιγρίτης περιλαμβάνει καὶ τὰ ἐγγὺς χωρία καὶ συνοικισμοὺς *Γεωργαλᾶ*, *Θερμὰ* (Λίτζα), *Μαυρόλογγος* (Καρὰ Ὀρμάν), *Φλάμπουρον* (Μπαϊρακτὰρ) καὶ *Φυτόκι*, ἔχει δὲ κατ. (1928) 8.819. Χ. Δ.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Ἡ κορυφογραμμὴ τῆς Νιγρίτας ἀποτελεῖ βορειοανατολικὸν ἀντέρεισμα τῆς ὀροσειρᾶς Μπεσὶκ (Σωχός), ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ ὑψομέτρου 1059, διήκουσα εἶτα διὰ 848, 500, 458, Πατρίκ, καὶ ἀπολήγουσα πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ κάτω Στρυμόνος, ἀκριβῶς πρὸ τῆς λίμνης Ταχινοῦ, ἀποτελοῦσα τοιουτοτρόπως συνέχειαν πρὸς ἀνατολὰς τῆς περιοχῆς Λαχανᾶ.

Ἀπὸ τῆς 22ας Ὀκτωβρίου, ἀφ' ἧς κατελήφθη ἡ Νιγρίτα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, δὲν ἔλειψαν αἱ διαρκεῖς προστριβαὶ μὲ τοὺς Βουλγάρους, ἐπιζητοῦντας διαρκῶς τὴν κατάληψιν τῆς περιοχῆς Νιγρίτας, καὶ δι' ἄλλων μὲν μέσων, ἀλλὰ καὶ δι' ἀγώνων προσλαμβανόντων τὴν μορφὴν πραγματικῆς μάχης, λόγῳ τῆς συμμετοχῆς εἰς ταύτην πυροβολικοῦ καὶ ἱππικοῦ, ὡς π. χ. τὰς 20—24 Φεβρουαρίου 1913, ἀποληξάντων δὲ πάντων ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Διὰ τῆς καθορισθείσης γραμμῆς διαχωρίσεως μεταξὺ τῶν ἑλληνικῶν καὶ τῶν βουλγαρικῶν στρατευμάτων (Ἑλληνοβουλγαρικὸν σύμφωνον τῆς 21ης Μαΐου 1913), ἡ κορυφογραμμὴ τῆς Νιγρίτας παρέμεινεν ἐντὸς τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς

Digitized by Google

ἅτε τῆς ἐν λόγῳ γραμμῆς διαχωρίσεως διερχομένης περὶ τὰ 10 περίπου χιλιόμετρα βορείως τῆς κορυφογραμμῆς ταύτης (διὰ Ροῦμλι, Πιαζέλτι, Τσερχέσκιοϊ). Κατὰ τὴν αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν τῶν Βουλγάρων ἐναντίον τῶν Ἑλληνοσέρβων τὴν νύκτα 16—17 Ἰουνίου 1913, καθ' ἣν οἱ Βούλγαροι προὐχώρησαν δολίως, τὰ εἰς τὴν περιοχὴν Νιγρίτας ἑλληνικὰ στρατεύματα (7η μεραρχία) ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν Νιγρίταν, νὰ ὑποχωρήσωσι καὶ νὰ φθάσωσι μέχρι τοῦ ὕψους τοῦ ὀροπεδίου Μασλάρ, ὁπότε τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα (ταξιαρχία Δράμας) κατέλαβον τὴν Νιγρίταν τὴν 18ην Ἰουνίου 1913, καὶ εἶτα προὐχώρησαν μέχρι τῆς κορυφογραμμῆς τῆς Νιγρίτας. Τὴν ἑσπέραν τῆς 18ης Ἰουνίου τ' ἀντίπαλα στρατεύματα εὑρίσκοντο εἰς τὰς ἐν τῷ σχήματι ἐμφαινομένας θέσεις, τότε δὲ τὸ ἑλληνικὸν στρατηγεῖον ἐξέδωκε διαταγήν, ὅπως ἀπὸ τῆς ἐπομένης ἄρξηται ἡ ἐπίθεσις κατὰ τῆς τοποθεσίας τῆς Νιγρίτας ὑπὸ τῆς 7ης μεραρχίας, μεθ' ὃ προέλασις πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς γεφύρας Ὄρλιακο καὶ σύντονος καταδίωξις τοῦ ἐχθροῦ.

Τὴν 19ην Ἰουνίου, ἡ μὲν 7η ἑλληνικὴ μεραρχία ἀπώθησε τοὺς Βουλγάρους πρὸς βορρᾶν, ἀφοῦ δρώντων κατὰ τῆς τοποθεσίας Λαχανᾶ φιλίων στρατευμάτων, δι' αὐτὸ ἐδίστασε νὰ προελάσῃ ὁρμητικῶς· ληπτέον δ' ὑπ' ὄψιν ὅτι τὰ ἑλληνικὰ τμήματα δὲν παρηνωχλήθησαν εἰμὴ μόνον ὑπὸ βολῆς βαρέος βουλγαρικοῦ πυροβολικοῦ. Ὡς ἀποτέλεσμα λοιπὸν ἐπῆλθε τὸ νὰ φθάσῃ ἡ μεραρχία πρὸς τὴν ἑσπέραν τῆς ἡμέρας ταύτης μέχρι μόνον τοῦ ὕψους τοῦ ποταμίου Κοπάσι. Κατὰ τὴν νύκτα 21—22 Ἰουνίου κατώρθωσαν οἱ Βούλγαροι νὰ προσπεράσωσι, διὰ τῆς μονίμου γεφύρας Ὄρλιακο καὶ τῶν στρατιωτικῶν γεφυρῶν Κομάριανης καὶ Κόπριβας, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Στρυμόνος καὶ νὰ λάβωσι τὰς πρὸς Σέρρας καὶ Δεμὶρ Χισὰρ ἀγούσας, ἀνατινάξαντες συγχρόνως τὰς γεφύρας Ὄρλιακο καὶ Κόπριβας.

Τὴν 22 Ἰουνίου ἡ 7η μεραρχία προὐχώρησεν ἐσπευσμένως πρὸς τὸν Στρυμόνα· ἀλλ' ἦτο πλέον πολὺ ἀργά, διότι οἱ Βούλγαροι εἶχον ἤδη προσπεράσει τὸν ποταμὸν τοῦτον. Θεωρεῖται βέβαιον ὅτι δραστηριωτέρα ἐνέργεια τῆς 7ης ἑλληνικῆς μεραρχίας κατὰ τὴν 21ην Ἰουνίου θὰ ἐπέφερε τὴν ἀποκοπὴν ἁπάντων τῶν βουλγαρικῶν τμημάτων τῆς περιοχῆς Νιγρίτας, καὶ συνεπῶς τὴν αἰχμαλωσίαν των. Πρὸς τὴν ἑσπέραν μικρά τινα

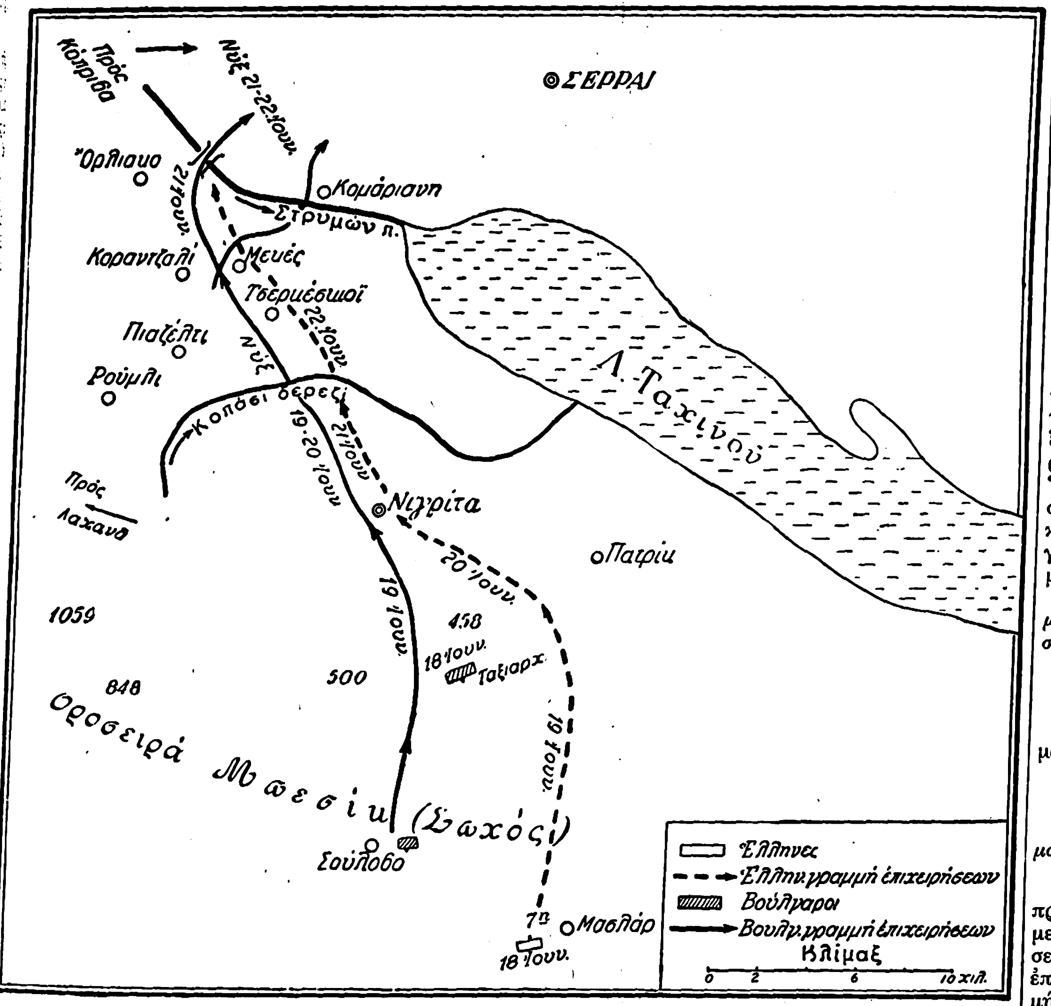

Μάχη τῆς Νιγρίτας 19—22 Ἰουνίου 1913.

συνῆψεν ἀγῶνα ἐπιτυχῆ δι' αὐτὴν εἰς Σούλοβο, ἔνθα ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον προχωρήσει βουλγαρικά τινα τμήματα, καὶ πρὸς τὴν ἑσπέραν τῆς ἰδίας ταύτης ἡμέρας ἔφθασεν εἰς τὸ ὕψος τῆς κορυφογραμμῆς τῆς Νιγρίτας, ἔνθα καὶ διενυκτέρευσεν· οἱ δὲ Βούλγαροι, ἅμα ὡς ἔφθασαν ὑποχωροῦντες εἰς Νιγρίταν, διετάχθησαν ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς 2ας στρατιᾶς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς θέσεις ἐξορμήσεως των τῆς 16ης Ἰουνίου (Κοραντζαλῆ, Μενές), τοῦθ' ὅπερ συνετελέσθη διαρκούσης τῆς νυκτὸς 19—20 Ἰουνίου, ἀφοῦ ὅμως προηγουμένως ἐπυρπολήθη ἡ πόλις Νιγρίτα καὶ ἐσφάγησαν ἅπαντα τὰ ἐν αὐτῇ γυναικόπαιδα.

Τὴν 20 Ἰουνίου ἡ 7η μεραρχία προὐχώρησε καὶ ἀνακατέλαβε τὴν Νιγρίταν, ἔνθα παρέμεινεν ἀναμένουσα τὴν ἐν αὐτῇ συγκέντρωσιν ἁπάντων τῶν τμημάτων της, πρὸς δὲ τὴν ἑσπέραν συνέλαβεν αἰχμάλωτον ὁλόκληρον βουλγαρικὸν τάγμα. Οἱ Βούλγαροι ἐξετέλεσαν κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην χαρακτηριστικὸν ἀγῶνα ὑποχωρητικὸν διὰ τῶν ὀπισθοφυλακῶν των καὶ τοῦ πυροβολικοῦ των, ἵνα τοιουτοτρόπως ἐπιτύχωσι τὴν ἐπιβράδυνσιν τῆς ἑλληνικῆς προχωρήσεως.

Τὴν 21 Ἰουνίου οἱ Βούλγαροι ὑπεχώρησαν πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ Στρυμόνος γέφυραν τοῦ Ὄρλιακο, ἐνῷ δὲ τοῦτο ἐγένετο ἀντιληπτὸν παρὰ τῆς ἑλληνικῆς μεραρχίας, οὐχ ἧττον προὐχώρησεν αὕτη πολὺ βραδέως, καθ' ὅσον ναὶ μὲν εἶχε λάβει διαταγὴν περὶ δράσεως ἀναλόγως τῆς παρουσιασθησομένης καταστάσεως, ἀλλ' ἐπειδὴ ἠγνόει τὴν κατάστασιν τῶν ἀριστερόθεν (δυτικῶς) αὐτῆς ἑλληνικὰ τμήματα, χρησιμοποιήσαντα τὰ ἐπιτόπια μέσα (περαταριὲς ἀκάτια κλπ.), προσεπέρασαν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Στρυμόνος καὶ ἐσχημάτισαν προγεφύρωμα διὰ τὴν προκάλυψιν τῆς κατὰ τὴν ἐπομένην ἀκωλύτου προσπεράσεως ἁπάσης τῆς ἑλληνικῆς μεραρχίας. Θ. Ν. ΚΛΑΔΑΣ

— **Νιγρίτης ἐπαρχία** *[Γεωγρ.]* Μία τῶν τεσσάρων ἐπαρχιῶν τῶν ἀποτελουσῶν τὸν νομὸν Σερρῶν, μετονομασθεῖσα εἰς ἐπαρχίαν *Βισαλτίας* ἐκ τῆς ὁμωνύμου ἀρχαίας μακεδονικῆς χώρας. Κάτ. (1928) 32,074. Καταλαμβάνει τὸ ΝΔ. τμῆμα τοῦ νομοῦ, τὸ ἐκτεινόμενον πρὸς ΝΔ. τοῦ ποταμοῦ Στρυμόνος καὶ τῆς Κερκινίτιδος λίμνης καὶ πρὸς ΒΑ. τῶν μὲ κέντρον τὸν Βερτίσκον κορυφογραμμῶν, αἵτινες διαχωρίζουσι τὰς κοιλάδας τοῦ Στρυμόνος ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν λιμνῶν τῆς ἐπαρχίας Λαγκαδᾶ (Βόλβης καὶ Κορωνείας) ἀφ' ἑτέρου. Λαμβάνει οὕτω σχῆμα στενόμακρον, διευθυνόμενον ἀπὸ ΒΔ. πρὸς ΝΑ., μέχρι τοῦ Β. μυχοῦ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου, ἐφ' οὗ παρουσιάζει μικρὰν ἀκτογραμμὴν μήκους 5 περίπου χλμ. Τὸ ἔδαφος ἀποτελεῖται ἐκ μακρᾶς πεδιάδος, κατερχομένης ἀπὸ τῶν ὀρέων πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Στρυμόνος καὶ τὴν λίμνην, εἶναι δὲ εὐφορώτατον παράγον μεγάλας ποσότητας σιτηρῶν, βάμβακος, σησάμου, καπνοῦ, κηπαίων καὶ ὀσπρίων, προϊόντα τὰ ὁποῖα μετὰ τῆς ἐπίσης ἀκμαζούσης σηροτροφίας, ἀποτελοῦσι τοὺς κυριωτέρους πλουτολογικοὺς παράγοντας τοῦ τόπου. Τὸ κλῖμα εἶναι ψυχρὸν καὶ ἐξαιρετικῶς ὑγρόν, εἰς τὰ κατώτερα ἰδίᾳ τμήματα τῆς πεδιάδος, ἐγγὺς τῆς λίμνης καὶ τοῦ ποταμοῦ, ὅπου τὰ σχηματιζόμενα ἕλη ἀποτελοῦσιν ἐπικίνδυνον διὰ τὴν ὑγείαν τῶν κατοίκων ἑστίαν. Δεύτερον ἀξιολογώτατον προϊὸν τῆς ἐπαρχίας εἶναι οἱ ἐν τῇ λίμνῃ ἁλιευόμενοι ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ ἰχθύες, ἐκλεκτῆς ποιότητος, ἐκ τῶν ὁποίων παρασκευάζεται μπρὶκ καὶ χαβιάρι. Τέλος ὑπάρχει καὶ ἓν μεταλλεῖον λευκολίθου ἱκανῆς ἀποδόσεως. Κέντρον ἐμπορικὸν τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ ὁμώνυμος πρωτεύουσα, ἐξ ἧς τὰ προϊόντα διοχετεύονται πρὸς τὰς ἀγορὰς τῶν Σερρῶν καὶ τῆς Θεσσαλονίκης. Ἄλλαι ἀξιόλογοι κῶμαι εἶναι ἡ *Τερπνὴ* (Τσερπίστα), τὸ *Ἀηδονοχώρι*, ἡ *Δάφνη* κτλ. Ἡ ἐπαρχία περιλαμβάνει 59 κώμας, χωρία καὶ συνοικισμούς, κατανεμημένα διοικητικῶς εἰς 26 κοινότητας τὰς ἑξῆς: *Ἀηδονοχωρίου*, *Ἄνω Κερδυλλίου* (Ἄνω Κρουσόβου), *Ἀχινοῦ*, *Βαμβακιᾶς* (Μαχιῶν) *Βέργης* (Κοπατσίου), *Δάφνης* (Νεοπλατάνας ἢ Ἐζιόβης), *Δημητριτσίου*, *Εὐκαρπίας* (Κουτσίου), *Ζευγολατιοῦ* (Δραγοσίου), *Ἰβήρων*, *Ἰσώματος* (Ράβνας), *Καλοῦ Κάστρου* (Σαλτικλῆ), *Καστανοχωρίου* (Ὁμοὺρ βέη), *Κερδυλλίου* (Κάτω Κρουσόβου), *Λειβαδοχωρίου* (Σακάφτσας), *Μαυροθαλάσσης* (Μουνουχίου), *Νιγρίτης*, *Νικοκλείας* (Νικοσλάβης), *Ξυλότρου*, *Σησαμιᾶς* (Ἀβδαμάλ), *Σιτοχωρίου* (Τζίντζος), *Στρυμονικοῦ* (Ὀρλιάκου), *Τερπνῆς* (Τσερπίστης), *Τριάδος* (Τουρίτσας), *Χειμάρρου* (Κοπρίβας) καὶ *Χουμνικοῦ* (Χούμκου). Χ. Δ.

Νιγρῖτις *λίμνη [Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Βαλτώδης λίμνη τῆς Δ. Ἀφρικανικῆς ἠπείρου ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Νιγριτῶν, διασχιζομένη ὑπὸ τοῦ Νίγηρος ποταμοῦ (*Πτολ.* Γεωγρ. Δ', 6, 4). Ὑπό τινων τῶν νεωτέρων ταυτίζεται πρὸς τὴν λίμνην Débo. Α. Θ. Σ.

νιγριτῶν γλῶσσα *[Ἰατρ.]*. Διαταραχὴ τῆς γλώσσης, χαρακτηριζομένη διὰ πλακὸς καφὲ ἢ μελαίνης, πυκνῆς, μαλθακῆς, ὁμοίας πρὸς ἔριον, καὶ εὑρισκομένης ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τῆς γλώσσης. Ἡ αἰτιολογία ποικίλλει· π. χ. σηπτικὰ αἴτια, κληρονομικαὶ ἀνωμαλίαι τοπικαὶ ἢ γενικοὶ ἐρεθισμοὶ ἢ μολύνσεις, ἀμαύρωσις ἐκ τροφῶν, φαρμάκων καὶ ἄλλαι τροφονευρωτικαὶ διαταραχαί. Κλινικῶς ἡ γλῶσσα ἔχει τὴν ἐμφάνισιν τριχῶν μεταξίνου πίλου, ἄλλοτε δὲ παρέχει τὴν αἴσθησιν ξηρότητος καὶ ἄλλοτε ἡ σιελλόροια εἶναι ἀρκετή. Ἡ πρόγνωσις εἶναι πάντοτε καλή. Ἡ θεραπεία συνίσταται εἰς τὴν καθαρότητα τῆς στοματικῆς κοιλότητος, τὴν ἐπάλειψιν τῆς γλώσσης διὰ ὀξυγονούχου ὕδατος καὶ τὴν δι' ἀντισηπτικοῦ διαλύματος πλύσιν τοῦ στόματος.

Συνώνυμα: *μαύρη γλῶσσα* (Negrites Lingua), *μαύρη τριχωτὴ γλῶσσα*, *μελανοτριχία*, *μελανογλωσσία*, *κερατομύκωσις γλωσσική* (Lingua villosa nigra). Ν. Γ. Π.

νιγροζῖναι (αἱ)· βλ. *ἀζινοχρώματα*.

Νίγρος, ἡ *Νίγηρ* (Niger), *Κόϊντος-Σέξτιος*. Ρωμαῖος φιλόσοφος (βλ. λ. *Κόϊντος-Σέξτιος*).

νιγροσῖναι (αἱ)· βλ. *ἀζινοχρώματα*.

νιγρωσῖναι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ἀζινοχρώματα*.

Νίδα (ἡ) *[Γεωγρ.]*. Ὀροπέδιον τῆς Κρήτης, πρὸς ἀνατολὰς τῆς κορυφῆς τῆς Ἴδης, περιβαλλόμενον ἐν πολλοῖς ὑπὸ βραχωδῶν δειράδων τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Ψηλορίτου. Κεῖται 1,400 μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ ἔχει ἐπίμηκες σχῆμα μήκους 4 χλμ. καὶ πλάτους 3. Τὸ ὀροπέδιον τοῦτο κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις παρεῖχεν ἀσφαλὲς καταφύγιον εἰς τὰ ποίμνια καὶ τὰ γυναικόπαιδα τῶν πέριξ χωρίων. Τῷ 1884 ἀνεκαλύφθη τυχαίως ὑπὸ ποιμένος τινός, εἰς τὸ ΒΔ. ἄκρον αὐτοῦ, τὸ περίφημον *Ἰδαῖον Ἄντρον*. ΕΡ. Μ.

Νίδερ, Ἀνδρέας. Ἰατρός, υἱὸς τοῦ *Ξαβερίου Νίδερ*, γεννηθεὶς ἐν Μεσολογγίῳ τῷ 1844 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1921. Ἐσπούδασεν ἐν Ἀθήναις, Μονάχῳ, Ἀϊδελβέργῃ καὶ Βιέννῃ. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἰατροῦ ἐπ' ὀλίγον ἐν Μεσολογγίῳ, κατὰ δὲ τὸ 1869 μετέβη εἰς Πύργον τῆς Βουλγαρίας, ὡς ἰατρὸς τῆς ἐκεῖ ἑλληνικῆς κοινότητος. Ἐν Πύργῳ παρέμεινε μέχρι τοῦ 1896, δηλαδὴ καθ' ὅλην τὴν ταραχώδη περίοδον τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος, παρασχὼν πολυτίμους ὑπηρεσίας, ἰδίᾳ εἰς τοὺς ὁμογενεῖς, κατὰ δὲ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1877—1878 καὶ κατὰ τὰς ἐνσκηψάσας ἐκεῖ ἐπιδημίας τύφου καὶ δυσεντερίας, ἐξ ὧν προσεβλήθη καὶ ὁ ἴδιος, παρέσχε τὰς ὑπηρεσίας του εἰς πάντας τοὺς πάσχοντας, ἀδιακρίτως ἐθνότητος καὶ θρησκεύματος. Διὰ τὰς ὑπηρεσίας του ταύτας ὁ δῆμος Πύργου ὠνόμασε πρὸς τιμήν του μίαν τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως «ὁδὸν δόκτορος Νίδερ». Ἐγκατασταθεὶς κατόπιν ἐν Ἀθήναις, ἐδημοσίευσε διαφόρους μελέτας καὶ τὸ ἔργον «Ψυχοφυσική» (1904). Μ. Ι. Μ.

— **Νίδερ, Κωνσταντῖνος**. Ἀξιωματικὸς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τῷ 1865. Ἐφοίτησεν εἰς τὸ στρατιωτικὸν σχολεῖον Εὐελπίδων, ὅποθεν ἐξῆλθεν ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ μηχανικοῦ τῷ 1887. Ἀποσπασθεὶς παρὰ

Digitized by Google

τῇ ἐν Ἑλλάδι γεωδαιτικῇ αὐστριακῇ ἀποστολῇ, ὑπηρέτησε παρ' αὐτῇ μέχρι τοῦ 1897, ὅτε τῷ ἀνετέθη ὑπηρεσία παρὰ τῇ διεθνεῖ ἐπιτροπῇ ἐπὶ τῆς διαρρυθμίσεως τῶν ἑλληνοτουρκικῶν ὁρίων. Μετὰ διαφόρους ἄλλας ὑπηρεσίας προσελήφθη τῷ 1910 εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν ὡς προσωπάρχης, κατὰ δὲ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, ἐτοποθετήθη ὡς ἀρχηγὸς ἐπιτελείου τοῦ ἐν Ἠπείρῳ Ε' σώματοςστρατοῦ, τὸ ὁποῖον μετὰ τὴν ἐπιστράτευσιν τοῦ 1915 μετεστάθμευσεν εἰς Μακεδονίαν. Τῷ 1917, προαχθεὶς εἰς ὑποστράτηγον, ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς 1ης μεραρχίας ἐν τῷ μακεδονικῷ μετώπῳ. Τεθεὶς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἄγγλου ἀντιστρατήγου Μίλν, διετέθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ μέτωπον τοῦ Στρυμόνος καὶ κατὰ τὴν γενικὴν ἐπίθεσιν Αὐγούστου - Σεπτεμβρίου 1918 ἀνακατέλαβε τὰς Σέρρας καὶ τὴν Δράμαν. Μετὰ τὴν ἀνακωχὴν ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ Α' σώματος στρατοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ ΙΙ καὶ ἡ ΧΙΙΙ μεραρχίαι ἕδρων ἐν Ρωσίᾳ μετὰ τῶν συμμαχικῶν μονάδων. Διαταχθεὶς νὰ μεταβῇ καὶ ὁ ἴδιος πρὸς ἐξέτασιν τῆς καταστάσεως, παρέλαβεν αὐτὰς ἐξ Ὀδησσοῦ καὶ ἐγκατέστησε τὸ στρατηγεῖόν του εἰς Λάϊμπσιγ τῆς Βεσσαραβίας.

Τὸν Μάϊον τοῦ 1919 μετέβη εἰς Σμύρνην ὡς διοικητὴς τοῦ στρατοῦ κατοχῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τῷ 1921 ἀπεστρατεύθη τῇ αἰτήσει του, προαχθεὶς εἰς ἀντιστράτηγον καὶ ταχθεὶς εἰς τὸ στέλεχος τῶν ἀξιωματικῶν τῆς ἐφεδρείας. Ἀνεκλήθη ὅμως ἐκ νέου εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν τῷ 1922 καὶ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς στρατιᾶς Θρᾴκης μέχρι τέλους Δεκεμβρίου, ὅτε ᾐτήσατο τὴν ἀποστράτευσίν του. Κατὰ τὴν ἄνοδον δὲ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ὑπὸ τὸν Θ. Πάγκαλον κυβερνήσεως διωρίσθη ὁ Κωνσταντῖνος Νίδερ ὑφυπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. Μ. Ι. Μ.

— **Νίδερ, *Πάνος*.** Δικαστικός, ἀδελφὸς τῶν προηγουμένων, γεννηθεὶς ἐν Μεσολογγίῳ τῷ 1849. Μετὰ τὰς πανεπιστημιακάς του σπουδὰς εἰσῆλθε τῷ 1871 εἰς τὴν δικαστικὴν ὑπηρεσίαν, διελθὼν δὲ ὁλόκληρον τὴν δικαστικὴν ἱεραρχίαν προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀρεοπαγίτου. Ἀποβιώσας ἐν Ἀθήναις τὴν 29 Σεπτεμβρίου 1913, ἐκηδεύθη τιμῆς ἕνεκα δημοσίᾳ δαπάνῃ. Μ. Ι. Μ.

— **Νίδερ, *Φραγκῖσκος-Ξαβέριος*.** Ἐγεννήθη ἐν Λαντσχοὺτ (Landshut) τῆς Βαυαρίας τῷ 1812. Σπουδάσας αὐτόθι ἰατρικήν, κατῆλθε κατόπιν μετὰ τοῦ βασιλέως Ὄθωνος εἰς τὴν Ἑλλάδα, καταταχθεὶς εἰς τὸ σῶμα τῶν ἐκ Βαυαρίας ἐθελοντῶν ὡς ἰατρός. Τῷ 1838 ἀπέκτησε τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν καὶ ἐνεγράφη δημότης Μεσολογγίου, ὅπου τῷ 1842 συνῆλθεν εἰς γάμον μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἐκ Σουλίου Ἕλληνος ὁπλαρχηγοῦ καὶ εἶτα ἀξιωματικοῦ Πάνου Γιολδάση. Ἀποστρατευθεὶς τῷ 1871 μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἐπιάτρου, ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς ἐν Μεσολογγίῳ, ἔνθα ἐξήσκησεν ἐπὶ μακρὸν τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα, διευθύνων συγχρόνως καὶ τὸ ἐκεῖ ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Χατζηκώνστα πολιτικὸν νοσοκομεῖον. Ἰδίως παρέσχε μέχρις αὐτοθυσίας τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ εἰς τοὺς συμπολίτας του κατὰ τὴν ἐπιδημίαν τῆς χολέρας (1854—1855). Ἐτελεύτησεν ἐν Μεσολογγίῳ τῷ 1897. Μ. Ι. Μ.

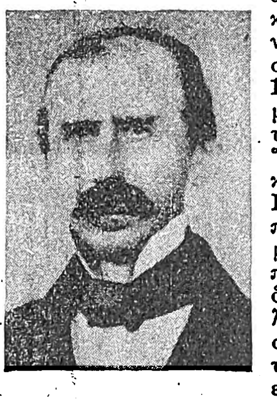

Φραγκῖσκος Νίδερ.

Νίδον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς νοτιοδυτικῆς παραλίας τῆς Βρεττανίας, κειμένη ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Σιλύρων.

Ταυτίζεται πρὸς τὴν *Νὴθ* (Neath) ἐν τῇ κομητείᾳ Glamorgan τῆς Οὐαλλίας ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ. Α. Θ. Σ.

νιδουλαριοειδῆ (τά) (Nidulariaceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια μυκήτων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βασιδιομυκήτων*, περιλαμβάνουσα γένη τινὰ μυκήτων ἐπὶ δένδρων ἢ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀναπτυσσόμενα. Δ. Ν. Π.

Νιδρὶ *[Γεωγρ.]* βλ. λ. *Νυδρί*.

Νίβενχόϊς (Nieuwenhuis), ***Ἀντώνιος - Γουλιέλμος***. Ὁλλανδὸς ἐξερευνητής, γεννηθεὶς τῷ 1864. Χρηματίσας κατ' ἀρχὰς στρατιωτικός, ἠσχολήθη βραδύτερον μὲ ἐξερευνήσεις καὶ ἐθνολογικὰς μελέτας. Τῷ 1894 μετέσχε τῆς ἐξερευνητικῆς ἀποστολῆς τοῦ Μόλενγκραφ εἰς τὴν νῆσον Βόρνεο, τὴν ὁποίαν διέτρεξεν ἐπὶ ἓν ἔτος καὶ τὴν ἐξηρεύνησεν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον. Τῷ 1904 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἐθνολογίας ἐν Λεύδεν. Ἐδημοσίευσεν ἐκτενὲς ἔργον περὶ τῆς Βόρνεο καὶ ἀπὸ τοῦ 1910 ἐκδίδει τὸ «Διεθνὲς Ἀρχεῖον τῆς Ἐθνολογίας».

— **Νίβενχόϊς** (Nieuwenhuis), ***Ντομέλα***. Ὁλλανδὸς θεολόγος, γεννηθεὶς ἐν Οὐτρέχτῃ τῷ 1808 καὶ ἀποθανὼν ἐν Nieuwkande τῷ 1869. Τῷ 1833 ἐγένετο πάστωρ ἐν Μοννίκενταμ, τῷ δὲ 1842 καθηγητὴς εἰς τὸ λουθηρανὸν σεμινάριον τοῦ Ἄμστερνταμ. Συνέγραψε πολυάριθμα ἔργα ἀναφερόμενα εἰς τὴν θεολογίαν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ σπουδαιότερον εἶναι ἡ «Ἱστορία τῆς λουθηρανῆς κοινότητος τῆς Χάγης» (Ὁλλανδιστί, Ἄμστερνταμ 1856).

— **Νίβενχόϊς** (Nieuwenhuis), ***Φ. Ντομέλα***. Ὁλλανδὸς σοσιαλιστής, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς ἐν Ἄμστερνταμ τῷ 1846. Ἐχημάτισεν ἐπὶ ἐννεαετίαν λειτουργὸς τοῦ λουθηρανοῦ δόγματος, τὸ ὁποῖον ἐγκατέλειψε κατόπιν, διὰ νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν διάδοσιν τῶν σοσιαλιστικῶν ἰδεῶν. Ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τοῦ ὁλλανδικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, τὸ ὁποῖον ἐντὸς ὀλίγου ἔλαβε μεγίστην ἀνάπτυξιν. Καταδικασθεὶς εἰς ἑνὸς ἔτους φυλάκισιν τῷ 1886 ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ, ἐξελέγη βουλευτὴς μετὰ τὴν ἀπότισιν τῆς ποινῆς του, ἀλλὰ πολὺ ὀλίγον παρέμεινε μὲ τὴν ἰδιότητα ταύτην, διότι αἱ ἀναρχίζουσαι τάσεις του δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συμβιβασθοῦν μὲ τὸν κοινοβουλευτισμόν, τὸν ὁποῖον ἐθεώρησε ψεῦδος ἐπικίνδυνον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἀποχωρισθεὶς τῶν πολιτικῶν, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ὑπὲρ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἐδημιούργησε μετὰ τοῦ Κορνέλισσεν τὸ κόμμα τῶν ἀναρχικῶν ἢ ἐλευθεροφρόνων κομμουνιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ συγκεντρωτισμοῦ καὶ τοῦ κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ. Διηύθυνεν ἐπὶ εἰκοσαετίαν σχεδὸν τὸ «Recht voor allen» (=Δίκαιον δι' ὅλους), τὸ ὁποῖον τῷ 1897 ἔγινεν ἀποκλειστικὸν ὄργανον τῶν συγκεντρωτικῶν (Σοσιαλιστικὴ ὁμοσπονδία) καὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τὸ «De vrye Socialist» (=Ὁ ἐλεύθερος σοσιαλιστής). Συνέγραψε πολλὰ ἔργα, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Ὁ σοσιαλισμὸς ἐν κινδύνῳ», «Ὁ ἀποχαιρετισμός μου πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν», «Ὁ βίος τοῦ Ἰησοῦ», «Ἡ βίβλος διὰ τὸν λαόν», «Ἡ κανονικὴ ἐργάσιμος ἡμέρα», «Ἡ πυραμὶς τῆς τυραννίας», «Ἡ βίβλος διὰ τὸν λαόν», γραμμένη κατὰ τὸν τύπον τῶν «Χαρακτήρων» τοῦ Λαμπρυγέρ, εἶναι σειρὰ μικρῶν μελετῶν, εἰς τὰς ὁποίας τὰ θρυλικὰ πρόσωπα τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐνσαρκώνουν τοὺς μεγάλους τύπους τῆς ἀνθρωπότητος. Θ. Π.

Νιεβερκὲρκ (Nieuwerkerke), ***Ἀλφρέδος-Αἰμιλιανός, κόμης ντέ—***. Γάλλος γλύπτης ὁλλανδικῆς καταγωγῆς (1811—1892). Εἰργάσθη πολυαρίθμους ἀνδριάντας, προτομὰς καὶ ἄλλα ἐκ μαρμάρου, βρόντζου καὶ γύψου γλυπτά, τὰ ὁποῖα ἔσχον μεγάλην ἐπιτυχίαν. Τῷ 1849 διωρίσθη γενικὸς διευθυντὴς τῶν μουσείων, βραδύτερον δὲ διεδέχθη τὸν Ντυμὸν ἐν τῷ ἰνστιτούτῳ (1853) καὶ προήχθη εἰς γενικὸν ἔφορον τῶν καλῶν τεχνῶν, τιμητικὴν θέσιν τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησε χάριν αὐτοῦ ὁ Ναπολέων Γ'. Ἐκ τῶν ἔργων του ἀξιολογώτερα εἶναι ὁ ἔφιππος ἀνδριὰς τοῦ Γουλιέλμου τοῦ Σιωπηλοῦ, ὅστις ἀγορασθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ὁλλανδίας κοσμεῖ μίαν τῶν πλατειῶν τῆς Χάγης, ὁ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει βρόντζινος ἀνδριὰς τοῦ Καρτεσίου, μία ὡραιοτάτη σύνθεσις ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ βασίλισσα Ἐλισάβετ ἡ Καθολικὴ εἰσερχομένη εἰς Γρενάδην», αἱ ἐκ μαρμάρου προτομαὶ τοῦ δόκτωρος Λεροὺᾶ ντ' Ἐτιὸλ τοῦ στρατάρχου Μποσκέ, τῆς πριγκιπίσσης Μυράτ, οἱ ἔφιπποι ἀνδριάντες Ναπολέοντος Α' (Λυὼν) καὶ Ναπολέοντος Γ' κ. ἄ., τὰ ὁποῖα τάσσουσιν αὐτὸν μεταξὺ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων ἀνδριαντοποιῶν τῶν νεωτέρων χρόνων. Χ. Δ.

Νιέβο (Nievo), ***Ἱππόλυτος***. Ἰταλὸς ποιητὴς καὶ φιλόλογος (1832—1860). Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἔλαβε μέρος ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας εἰς τὰς πολιτικὰς συνωμοσίας καὶ τοὺς πολιτικοὺς ἀγῶνας τῆς ἐποχῆς του, μετασχὼν ἐπίσης καὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Γαριβάλδι εἰς τὴν Σικελίαν μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀξιωματικοῦ. Κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἐπνίγη παρὰ τὴν Νεάπολιν κατὰ τὸ ναυάγιον τοῦ ἀτμοπλοίου «Ἡρακλῆς». Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε γράψει ἱκανὰ ποιήματα, τὰ ὁποῖα εἶχον κατατάξει αὐτὸν μεταξὺ τῶν δοκιμωτέρων ποιητῶν τῆς συγχρόνου Ἰταλίας, ὁ δὲ θάνατός του ἐθρηνήθη ὡς σκληρὰ ἀπώλεια διὰ τὰ ἰταλικὰ γράμματα. Ἐδημοσίευσε πολλὰ ποιήματα καὶ τινας ποιητικὰς συλλογάς, ὡς «Αἱ νυχτερίδες» (1858), «Γαριβαλδινοὶ ἔρωτες» (1860), συλλογὰς διηγημάτων, ὡς «Ὁ ἄγγελος τῆς καλωσύνης» (1856), «Ὁ κόμης κατσικᾶς» (1857), τὰ δράματα «Γαλιλαῖος», «Σπάρταχος», «Οἱ χωρικοί». Τὸ κυριώτερον αὐτοῦ ἔργον εἶναι αἱ «Ἐξομολογήσεις» (1867), εἶδος ἱστορικοῦ διηγήματος, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκθέτει τὴν ἱστορίαν τῆς Ἰταλίας ἀπὸ τοῦ 1775 μέχρι τοῦ 1858. Τὰ κυριώτερα τῶν ποιημάτων του ἐξεδόθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐκλεκτὰ ποιήματα» (1883). Μ. Δ. Β.

Νιὲβρ (Nièvre) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς ἐν Γαλλίᾳ, διαρρέων τὸν ὁμώνυμον νομόν. Ἔχει μῆκος 48 χλμ., ἀποτελεῖται ἐκ δύο κυρίων βραχιόνων καὶ συμβάλλει μετὰ τοῦ Λίγηριος εἰς τὸ Νιβέρ. Π.Ν.Π.

—**Νιὲβρ** (Nièvre) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς κεντρικῆς Γαλλίας, ἀποτελούμενος ἐκ τῆς παλαιᾶς ἐπαρχίας Νιβερναὶ καὶ μέρους τῆς Ὀρλεάνης· πρωτεύουσα *Νεβέρ*. Ἔκτασις 6.888 τετρ. χλμ., κάτ. 260.502. Ἔχει ἀκμάζουσαν ἀμπελουργίαν, δασοκομίαν, κτηνοτροφίαν καὶ μεταλλευτικὴν βιομηχανίαν. Π. Ν. Π.

Νιέγγος, ἢ ***Νιέγγους***. Ἐπώνυμον δυναστείας τοῦ Μαυροβουνίου, καταγομένης ἔκ τινος χωρίου τῆς Ἑρζεγοβίνης, ὁπόθεν τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα μετῴκησεν εἰς Μαυροβούνιον. Σημαντικώτερα μέλη αὐτῆς ὑπῆρξαν: —1) *Δανῆλος Πέτροβιτς*, ὁ ἱδρυτὴς τῆς δυναστείας, γενόμενος μητροπολίτης εἰς νεαρὰν ἡλικίαν καὶ ἀναλαβὼν τοὺς κατὰ τῶν Τούρκων ἀγῶνας τῆς πατρίδος του. Μεταβὰς εἰς Ρωσίαν ἔθεσε τὴν χώραν του ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Μεγάλου Πέτρου. Ἀπέθανε τῷ 1735. —2) *Σάββας*, διαδεχθεὶς τὸν Δανῆλον. Ἦτο ἠπίου χαρακτῆρος καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ταραχὰς τῆς χώρας. —3) *Πέτρος Α'* (1782—1830), εἷς τῶν μεγάλων ἡγεμόνων τοῦ Μαυροβουνίου καὶ μητροπολίτης. —4) *Πέτρος Β'* (1811—1851). Ὑπῆρξεν ἀξιόλογος μητροπολίτης, ποιητὴς καὶ πολιτικός, ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1830. Διωργάνωσε καλῶς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς χώρας, ὡς ποιητὴς δὲ διακρίνεται διὰ τὸν ἁρμονικόν του στίχον καὶ τὸ πατριωτικόν του αἴσθημα. Τῷ 1847 ἐξεδόθη τὸ ἔργον του «Gorskii Vienats» (=βουνήσιο στεφάνι), ὅπερ θεωρεῖται ὑπὸ τῶν κριτικῶν ὡς ἡ λυρικὴ Ἰλιὰς τῶν Σέρβων. —5) *Δανῆλος Β'* (1851—1860). Διεδέχθη τὸν θεῖόν του Πέτρον Β' καὶ εἶναι ὁ πρῶτος ἡγεμὼν τοῦ Μαυροβουνίου, ὅστις δὲν ἠκολούθησε τὸ στάδιον τοῦ κληρικοῦ. Οὗτος ἐνίσχυσε τὴν παιδείαν καὶ τὴν γεωργίαν τῆς χώρας του. Ἐφονεύθη ἐν Δαλματίᾳ ὑπό τινος πολιτικοῦ ἐξορίστου. Διάδοχος τούτου ὑπῆρξεν ὁ ἀνεψιός του *Νικόλαος Α'* ἢ *Νικήτας*, λαβὼν τῷ 1910 τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως. Ἐπ' αὐτοῦ τὸ Μαυροβούνιον προσηρτήθη εἰς τὴν Νοτιοσλαυΐαν τῷ 1918. Τ. Ε.

Νιὲλ (Niel), ***Ἀδόλφος***. Γάλλος στρατάρχης (1802—1869). Σπουδάσας ἐν τῇ πολυτεχνικῇ σχολῇ διεκρίθη εἰς διαφόρους ἐκστρατείας εἰς Ἀλγερίαν καὶ Ἰταλίαν καὶ ἰδίως κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ρώμης (1849) ὡς ἐπιτελάρχης τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, τῷ δὲ 1853 προήχθη εἰς στρατηγόν. Κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον (1854), ὡς διοικητὴς τοῦ σώματος τοῦ μηχανικοῦ προσήνεγκε λαμπρὰς ὑπηρεσίας, δι' ἃς τῷ ἀπενεμήθη ὁ μεγαλόσταυρος τῆς Λεγεῶνος τῆς τιμῆς, βραδύτερον δέ, κατὰ τὸν Ἰταλικὸν πόλεμον, ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ τετάρτου σώματος στρατοῦ (1859) καὶ διέπρεψε κατὰ τὰς μάχας τῆς Μαγέντας καὶ τοῦ Σολφερίνου, τιμηθεὶς διὰ τῆς στρατραρχικῆς ῥάβδου ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ταύτης. Τῷ 1867 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. Ἔγραψεν: «Ἡ πολιορκία τῆς Σεβαστουπόλεως». Θ. Ε.

Νιέμεν (Niemen) ἢ ***Νγιέμεν*** (Njemen) καὶ ῥωσ. ***Νγιέμαν*** (Njeman) *[Γεωγρ.]*. Μέγας ποταμὸς τῆς ΒΑ. Εὐρώπης. Πηγάζει ἐκ τοῦ ἐν Λευκορρωσίᾳ κυβερνείου τοῦ Μίνσκ καὶ διασχίζει τὴν βορείαν Πολωνίαν, τὴν νότιον Λιθουανίαν καὶ μέρος τῆς ἀνατολικῆς Πρωσσίας, διερχόμενος διὰ πλείστων μεγάλων πόλεων (Γκρόντνο, Κόβνο, Τίλσιτ). Ἔχει μῆκος 878 χλμ., διασχίζεται εἰς δύο βραχίονας (*Ροὺς* καὶ *Γκίλγκε*), καὶ διὰ τῆς Κουρικῆς λιμνοθαλάσσης ἐκβάλλει εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν. Ἐκ τῶν παραποτάμων του σπουδαιότεροι εἶναι: ἐξ ἀριστερῶν οἱ *Στσάρας, Τσελβιάνκας, Σβίστοτς, Τσάρνα-Χάντσασμ*, καὶ ἐκ δεξιῶν οἱ *Κότρας, Μερετσάνκας, Νεβιάσκας, Ντούβισσας, Μίνγκε*. Ὁ Νιέμεν εἶναι πλωτὸς εἰς μῆκος 526 χλμ. (μέχρι τοῦ Γκρόντνο), συνδεόμενος διὰ πλείστων διωρύγων μετὰ τῶν ποταμῶν Πρέγκελ (διῶρυξ Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου), Βιστούλα (διῶρυξ Ἀουγκούστοβερ), Δνειπέρου (διῶρυξ Ὀγκίνσκι) καὶ μετὰ τῆς πόλεως Μέμελ (διῶρυξ βασιλέως Γουλιέλμου). Π. Ν. Π.

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Ἡ κοιλὰς τοῦ *Νιέμεν*, λόγῳ τῆς ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς ΒΔ. κατευθύνσεώς της ἐχρησιμοποιήθη καθ' ἁπάσας τὰς ἐποχὰς ὡς θέατρον πολέμου, ὡς π. χ. ἔπραξαν δὶς οἱ Ρῶσοι ἐπὶ κειμένης τῆς ἐντὸς τοῦ ρωσικοῦ ἐδάφους εἰσβολῆς τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος τῷ 1812, καὶ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, εὐθὺς μετὰ τὴν πρώτην μάχην τῶν Μαζουριανῶν λιμνῶν, τὸν Σεπτέμβριον 1914, ὁπότε οἱ Ρῶσοι ἀπωθήθησαν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Νιέμεν. Ν. Θ. Κ.

Νιέμες, *συλλογὴ τοῦ —*. Σπουδαιοτάτη συλλογὴ ζωγραφικῶν πινάκων τοῦ Οὔγγρου ζαπλούτου *Μάρτσελλ φὸν Νιέμες* (Marczell von Nemes). Ἀποτελουμένη ἐξ 121 πινάκων, ἀπηρτίσθη ἐξ ἔργων προερχομένων ἀπὸ τὰς συλλογὰς Στσούκιν, δὸν Μαυρικίου Πένα, μαρκησίου Ντὲ Λὰ Βέργκα, Σὲ-Βέμπερ, Μπερνοβίλ, Χίρς, Σάκυ, Γκαμόντο, Ὀσσούν-τελμάγιερ, Λίπμανν, Πελλερέν, δουκὸς Ἐσ-πρίγκηπος τοῦ Βάγκραμ κ.ἄ., ἢ ἐκ ναῶν τῆς Ἐστίας, ἱσπανικῶν πόλεων (Τορρεχὸν ντὲ Βελάσκο, Σιγκουένθα, κ. ἄ.). Ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρουσα, ὡς περιλαμβάνουσα καὶ ἔργα τοῦ Θεοτοκοπούλου

Digitized by Google

Δομ. Θεοτοκοπούλου: Ἡ Συναυλία τῶν Ἀγγέλων.

[Πινακοθήκη Ἀθηνῶν.]

ἐξετέθη διαδοχικῶς εἰς Βουδαπέστην (Μουσεῖον Καλῶν Τεχνῶν, 1900), Μόναχον (Πινακοθήκη, 1911) καὶ Ντύσσελντορφ (Δημοτικὸν Μουσεῖον 1912), ἐπωλήθη δὲ διὰ πλειστηριασμοῦ εἰς Παρισίους (Ἰούνιος 1913) καὶ εἰς Μόναχον (Ἰούνιος 1931) ὑπὸ τῶν συνησπισμένων οἴκων Μένσινγκ (Ἀμστελλοδάμου), Κάσσιρερ καὶ Χέλπινγκ (Μονάχου) εἰς ὑψηλοτάτας τιμάς. Ἐν τῇ συλλογῇ Νιέμες ἀντεπροσωπεύετο ἐκλεκτικῶς πᾶσα σχολή, ἐποχὴ καὶ χώρα. Ἐκ τῶν Ἰταλῶν ὑπῆρχον πίνακες τῶν Μπασσάνο (Φραγκίσκου καὶ Ἰακώβου), Βερονέζε, Τζιαμπῖνο, Μπελλίνι, Μορόνι, Τιέπολο, Γκουάρντι καὶ ἄλλων. Ἐκ τῶν Γερμανῶν ἔργα τοῦ Κούλμπαχ, Γκράναχ (πρεσβυτέρου καὶ νεωτέρου), Μπάλντουνγκ Γκρύν, Μπρούυν κ. ἄ., ἐκ τῶν Φλαμανδῶν πίνακες τοῦ Ρούμπενς, Βὰν Ντάϋκ, Ἀντωνίου Μὸρ κ.ἄ., ἐκ τῶν Ὀλλανδῶν μεγάλη συλλογὴ ἐξ ἔργων τοῦ Ρέμπραντ, Μάς, Κόνινκ, Καῖζερ, Ὀστάντε καὶ πλείστων ἄλλων. Ἐπίσης μεγάλη ἦτο ἡ σειρὰ τῶν γαλλικῶν πινάκων, περιέχουσα ἔργα τῶν Ναττιέ, Κουρμπέ, Μανέ, Κορό, Ρενουάρ, Σεζάν, κ. ἄ. Οἱ Ἄγγλοι ἀντεπροσωπεύοντο ὑπὸ μόνων τῶν Ραῖμπρεν καὶ Λῶρενς. Τοῦ *Θεοτοκοπούλου* περιελαμβάνοντο οἱ πίνακες: «Μαγδαληνὴ» (ἔργον τοῦ 1578) ἐκ τῆς συλλογῆς Στσοῦκιν, «Ὁ Ἰησοῦς φέρων τὸν σταυρόν», «Ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν» ἐκ τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Σιγκουένθα (125 χιλ. φράγκα), ἡ «Ἄσπιλος σύλληψις» ἔργον τοῦ 1613 (155 χιλ. φρ.), δύο «Ἅγιαι οἰκογένειαι», μία τοῦ 1604 (81 χιλ. φρ.) καὶ ἑτέρα τοῦ 1592 ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Τορρεχὸν ντὲ Βελάσκο, προσωπογραφία τοῦ καρδιναλίου Δὸν Φερνάνδο Νίνο ντὲ Γκουεβάρα (1536, 100 χιλ. φρ.), «Ὁ Ἅγιος Λουδοβῖκος τῆς Γκοντσάγκας, ὁρκιζόμενος ὡς μέλος τοῦ τάγματος τῶν Ἰησουϊτῶν» (1554), «Ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας» ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Σιγκουένθα, κεφαλὴ ἀνδρός, ἴσως Ἀποστόλου, ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ μαρκησίου Ντὲ Λὰ Βέργκα, ἀγορασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μουσείου τῆς Βουδαπέστης, καὶ ἡ περίφημος «Συναυλία τῶν Ἀγγέλων», περὶ τῆς ὁποίας καὶ ἀμφιβολίαι διὰ τὴν αὐθεντικότητα ἠγέρθησαν. Αὕτη ἀποτελοῦσα μέρος πίνακος παριστῶντος τὸν Εὐαγγελισμόν, ἐκτελεσθέντος τῷ 1604 καὶ ἀνήκοντος εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ μαρκησίου Δὸν Οὐρκούγια, ἠγοράσθη ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς πινακοθήκης τῶν Ἀθηνῶν τῷ 1931 ἀντὶ 18.500 ἀγγλικῶν λιρῶν, εἰς τὴν ὑψίστην τῶν τιμῶν, ἃς ἐπραγματοποίησαν οἱ πίνακες τῆς συλλογῆς Νιέμες. Οἱ πίνακες τοῦ Θεοτοκοπούλου ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ ἀπετέλουν τὴν σπουδαιοτέραν σειράν, ἀφ᾽ ἧς καὶ μόνης ἐγένετο ἀντιληπτὴ ἡ καλλιτεχνικὴ ἐξέλιξις τοῦ Θεοτοκοπούλου.

Ἡ πώλησις τῆς συλλογῆς ταύτης ὑπὸ τῶν κληρονόμων τοῦ Νιέμες ἀπετέλεσε σπουδαιότατον καλλιτεχνικὸν γεγονός. Εἰς τοὺς ἀγοραστὰς καταλέγονται ὁ ζάπλουτος Seymour de Ricci, ἀποκτήσας ἀντὶ 516.000 φράγκων τὴν προσωπογραφίαν τοῦ πατρὸς τοῦ Ρέμπραντ τὴν ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου γενομένην (νῦν ἐν τῇ συλλογῇ Μπαῖλερ), τὸ Ἐθνικὸν μουσεῖον τοῦ Ἀμστελλοδάμου, ἀποκτῆσαν ἀντὶ 16.750 λιρῶν τὸν «Φάβιον Μάξιμον» τοῦ ἰδίου καλλιτέχνου κ. ἄ., κατὰ δὲ τὸν πλειστηριασμὸν τῶν Παρισίων προεκλήθη καὶ ἐπεισόδιον ὑπὸ τῆς ἱσπανικῆς κυβερνήσεως, διεκδικούσης τίτλους ἰδιοκτησίας ἐπὶ τοῦ ἔργου τοῦ Γκόγια, κλαπέντος ἄλλοτε ἐκ τῶν βασιλικῶν ἀνακτόρων τῆς Μαδρίτης καὶ πωληθέντος εἰς τὸν Νιέμες. π.Ν.Π.

Νιεμολιάκοι (οἱ). Αἱρετικοὶ ἐν Ρωσίᾳ, ἀνήκοντες εἰς αἵρεσιν ἱδρυθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κοζάκου Γαβριὴλ Ζέμιν (1837). Ἐκλήθησαν οὕτω, ὡς ἀπορρίπτοντες τὴν ἐξωτερικὴν λατρείαν καὶ ἀναγνωρίζοντες μόνον τὴν ἄνευ ἱερέων ἐν πνεύματι τοιαύτην. Οὗτοι, ἑρμηνεύοντες ἀλληγορικῶς τὴν ἁγίαν Γραφήν, δὲν δέχονται τὴν ἐκ Παρθένου γέννησιν τοῦ Χριστοῦ καὶ καθόλου τὴν ἐν σαρκὶ ἔλευσιν αὐτοῦ, τὰ μυστήρια, τὰς νηστείας καὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἑορτάς. Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν αἵρεσιν ταύτην, κατοικοῦντες περὶ τὸν ποταμὸν Δόν, ἀποστρέφονται τὸν πόλεμον ὡς ἀντικείμενον εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἁγίας Γραφῆς. Κ. Ι. Δ.

Νιεμπρουν εσσὶ *μπουρνοὺ [Παραλ. Γεωγρ].* Ἀκρωτήριον τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Θρακικῆς χερσονήσου (πλάτ. 40°17′ 00″ Β., μῆκ. 26°14′ 10″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2429: The Dardanelles), σχηματίζον μετὰ τοῦ Σουβλὰ μπουρνοὺ τὸν ὅρμον τῆς Μικρᾶς Ἀναφάρτου (Κουτσοὺκ Ἀναφάρτ). Σ. Ε. Λ.

Νιεμτσέβιτς (Niemcewicz), ***Ἰουλιανὸς-Οὐρσῖνος*** Πολωνὸς λόγιος, ποιητὴς καὶ πολιτικὸς (1757—1841). Μετὰ τὸ συνέδριον τῆς Βιέννης ἐγένετο ὑπουργὸς καὶ πρόεδρος τῆς πολωνικῆς συνταγματικῆς ἐπιτροπῆς, ἀλλὰ βραδύτερον ἐξωρίσθη (1830—1831), ἀπέθανε δ᾽ ἐν Παρισίοις. Ἔγραψε κωμῳδίας, μυθιστορήματα καὶ ἱστορικὰ ἔργα. Ἐξέδωκε συνάμα «Ἱστορικὰ ᾄσματα τῶν Πολωνῶν» (1819). Συλλογὴ τῶν ἔργων του ἐξεδόθη εἰς 12 τόμους ἐν Λειψίᾳ. Γ. Ι. Β.

Νιεμτσώφ. Δημοσιογραφικὸν ψευδώνυμον τοῦ μητροπολίτου Ρουχτσουκίου *Γρηγορίου* (βλ. λ.).

Νιὲν - τσὲν - τὰνγκ - λὰ *[Γεωγρ.].* Μεγάλη ὀροσειρὰ τοῦ Θιβὲτ ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Βοντυούλ, ΝΔ. καὶ Ν. τῆς λίμνης Τενγκρὶ-Νόρ. Ἔχει μέγιστον ὕψος 7.300 μ. καὶ ἀποτελεῖ μέρος τοῦ συστήματος τῶν Ὑπεριμαλαΐων ὀρέων. Π. Ν. Π.

Νιεπὸρ (Nieuport) καὶ βελγ. *Νίβπορτ* (Nieuwport) *[Γεωγρ.].* Πόλις τοῦ Βελγίου ἐν τῇ δυτικῇ Φλάνδρᾳ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ὑζέρ, 2 χλμ. ἀπὸ τῆς Βορείου θαλάσσης, ἐφ᾽ ἧς ἔχει ἐπίνειον καὶ ἀκμάζουσαν ἁλιείαν. Κάτ. (1927) 4.676. Εἶναι σταθμὸς τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Διξμούνδης - Ὀστάνδης, ἔχει γοτθικὸν ναὸν τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος καὶ φάρον τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος, ναυτικὴν σχολὴν κ. ἄ. Αὐτόθι συνεκρούσθησαν τῷ 1600 οἱ Ὀλλανδοὶ ὑπὸ τὸν Μαυρίκιον τῆς Ὀράνης καὶ οἱ Ἱσπανοὶ ὑπὸ τὸν ἀρχιδοῦκα Ἀλβρέχτον. Περίφημος ἐγένετο ἡ πόλις κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον (βλ. κατωτ.), καταληφθεῖσα διαδοχικῶς ὑπὸ τῶν Γάλλων καὶ τῶν Ἄγγλων καὶ τὴν 10 Ἰουλίου 1917 ὑπὸ τῶν Γερμανῶν. Π. Ν. Π.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐξετελέσθησαν πλεῖσται ἐπιθέσεις ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἐναντίον τοῦ *Νιεπόρ*, διαρκούσης τῆς μάχης τοῦ Ὑζὲρ τὸν Ὀκτώβριον 1914, τῆς ἀποτελούσης μέρος τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς Φλάνδρας, τῶν ἀποκληθεισῶν Δρόμος πρὸς τὸ Καλαί.

Κατὰ τὴν ἐν λόγῳ μάχην τοῦ Ὑζὲρ ἐξηναγκάσθησαν οἱ Γαλλοβέλγοι νὰ ὑποχωρήσωσι πρὸς τὸ ἐπίχωμα (ὕψους $1\,^1/_2$ μέτρου) τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἵνα χρησιμοποιήσωσι τοῦτο ὡς προκάλυμμα· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἡ προχώρησις τῶν Γερμανῶν δὲν παρεκωλύετο, ἅτε κατορθωσάντων νὰ πήξωσι πλείστας γεφύρας ἐπὶ τοῦ Ὑζέρ, δι᾽ αὐτὸ οἱ Βέλγοι ἐσκέφθησαν τότε νὰ ἐκτελέσωσι τεχνητὴν πλήμμυραν ἐπὶ τοῦ μεταξὺ τοῦ ἐν λόγῳ ἐπιχώματος καὶ τοῦ Ὑζὲρ χώρου, πλάτους περὶ τὰ 5 μέτρα, ἐφ᾽ ὅλου τοῦ μεταξὺ Νιεπὸρ καὶ Διξμούνδης μήκους, ἤτοι περὶ τὰ 20 χιλιόμετρα, ἀνοίγοντες τοὺς ὑδατοφράκτας τοῦ Νιεπὸρ καὶ ἀποφράσσοντες ἅπαντας τοὺς ὑδαταγωγοὺς ὀχετοὺς τοῦ ἐπιχώματος τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Ἡ πλήμμυρα συνετελέσθη τὴν 27ην Ὀκτωβρίου 1914 ὑπὸ τοῦ βελγικοῦ μηχανικοῦ, μεθ᾽ ὅλην τὴν βολὴν τοῦ γερμανικοῦ πυροβολικοῦ κατὰ τοῦ ἐπιχώματος. Ν. Θ. Κ.

Νιὲπς (Niepce), ***Νικηφόρος***. Γάλλος ἐφευρέτης (1765—1833), ὁ πρῶτος ἀνακαλύψας τὴν φωτογραφίαν. Διετέλεσεν ἐν ἀρχῇ διδάσκαλος εἰς μοναχικὸν ἵδρυμα καὶ εἶτα ἀξιωματικὸς κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν, ἐγκατέλιπεν ὅμως ταχέως τὸ στρατιωτικὸν στάδιον, ἐκ λόγων ὑγείας, καὶ ἐπεδόθη ἐφεξῆς εἰς ἐπιστημονικὰς καὶ τεχνικὰς μελέτας. Ἀσχολούμενος τῷ 1813 μὲ τὴν λιθογραφίαν, ἐπινοηθεῖσαν τότε τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ Σενεφέλντερ, ἤχθη ἐκεῖθεν εἰς τὴν σκέψιν νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν μόνιμον ἀποτύπωσιν τῶν εἰκόνων τῶν σχηματιζομένων ἐν τῷ σκοτεινῷ θαλάμῳ, ἐπέτυχε δὲ τοῦτο ὑποτυπωδῶς, χρησιμοποιήσας πλάκας ἐπικεχρισμένας διὰ χλωριούχου ἀργύρου, ὅστις προσλαμβάνει μελανὸν χρῶμα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ φωτός. Ἀνεκάλυψε κατόπιν ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τῆς ἀσφάλτου τῆς Ἰουδαίας λευκαίνεται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν φωτεινῶν ἀκτίνων καὶ ὅτι, ἂν αὕτη ὑποβληθῇ ἀκολούθως εἰς λουτρὸν ὡρισμένων ὀξέων, τὰ λευκανθέντα μέρη της δὲν διαλύονται, ἀντιθέτως πρὸς τὰ λοιπά. Εἶχε δηλαδὴ οὕτω ἐπινοήσει μίαν μορφὴν φωτοχαρακτικῆς. Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἐποχὴν ὁ *Νταγκὲρ* (βλ. λ.) ἠσχολεῖτο ἐπίσης εἰς παρομοίους πειραματισμούς, ὁ δὲ Νιὲπς συνηταιρίσθη μαζί του τῷ 1829. Ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νιέπς, τῷ 1833, ὁ Νταγκὲρ ἐπετύγχανε νὰ παρουσιάσῃ τὴν πρώτην πρακτικὴν φωτογραφικὴν μέθοδον, τὴν ἀποκληθεῖσαν ἐκ τοῦ ὀνόματός του *δαγκεροτυπίαν* (Daguerréotypie). —Ω.

Νιέσιν, ἢ ***Νγιέσιν*** (Njeschin καὶ οὐκρ. *Νίσεγι*, Nischenj) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Οὐκρανίας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ὄλστερ καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μπργιὰνσκ—Κιέβου. Κάτ. (1926) 37.345. Διεξάγει ἐμπόριον κηπουρικῶν προϊόντων, καπνοῦ καὶ ζῴων, ἔχει δὲ πλῆθος σπουδαιοτάτων ἐκκλησιῶν. Ἄλλοτε εἶχε καὶ ἱστορικο-φιλολογικὸν ἰνστιτοῦτον τοῦ πρίγκιπος Μπεσμπορόντκο. Π. Ν. Π.

Νιέφσκη, ***Ἀλέξανδρος***. Ρῶσος ἡγεμὼν (βλ. λ. *Ἀλέξανδρος* Νιέφσκη).

νιζάμης (ὁ) (ἐκ τοῦ ἀραβ. *νιζὰμ*=τάξις, *σειρά*). Τοῦρκος στρατιώτης τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, ὅστις ἐλέγετο ἐν τῇ στρατιωτικῇ τουρκικῇ γλώσσῃ «ἀσακὶρλ-νιζαμιέ». *Νιζάμι-τζεντὶτ* ὠνομάσθη κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος τὸ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εὐρωπαϊκῶν στρατιωτικῶν σωμάτων καταρτισθὲν νέον τουρκικὸν σῶμα, τὸ ὁποῖον ἐπρόκειτο ν᾽ ἀντικαταστήσῃ τοὺς γενιτσάρους καὶ ἔγινεν ἀφορμὴ ἐπανειλημμένων ἐξεγέρσεων τῶν τελευταίων τούτων. Ν. Μ.

νιζάμι (τό)· ἐκ τοῦ ἀραβ. *νιζὰμ*=τάξις.

Νιζαμὶ (*Νιζὰμ-οὺτ-ντὶν Ἄμπου Μωχάμμετ Ἰλιας μπὶν-Γιουσοὺφ μπὶν-Μουαγιάτ*). Εἷς τῶν μεγαλυτέρων ποιητῶν τῆς Περσίας, γεννηθεὶς τῷ 1141 μ. Χ. ἐν Γκεντζὲ (γνωστὸς ὡς ἐκ τούτου ὡς *Γκεντζεβὶ*) τοῦ Ἀζερμπαϊτζὰν καὶ ἀποθανὼν τῷ 1203. Διελθὼν κατ᾽ ἀρχὰς τὸν βίον του ἐν αὐστηρῷ ἀσκητισμῷ, ἐπηρεάσθη εἰς τὸ ποιητικὸν ἔργον του ἐκ τοῦ θρησκευτικοῦ μυστικισμοῦ, ἐκδηλουμένου κυρίως εἰς τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Μαχζὲν-οὺλ-ασρὰρ» (=«Ἀποθήκη μυστηρίων»), ποίημά του γραφὲν περὶ τὸ 1179. Ἡ φήμη του ὡς ρωμαντικοῦ ποιητοῦ ὀφείλεται εἰς τὸ μετὰ ἓν ἢ δύο ἔτη γραφὲν ἔπος του ὑπὸ τὸν τίτλον «Χοσρὸβ-οὺ-Σιρίν», στρεφόμενον περὶ τὸν ἔρωτα τοῦ βασιλέως Χοσρόου Παρβίζ, τῆς δυναστείας τῶν Σασανιδῶν, πρὸς τὴν Ἀρμενίαν ἡγεμονίδα Σιρίν. Ἀφιερωθὲν εἰς τὸν ἀταμπέκον τοῦ Ἀζερμπαϊτζὰν Ἄμπου-Δζαφὲρ Μωχάμμετ Πεχλιβὰν καὶ εἰς τὸν ἀδελφόν του Κυζὺλ-Ἀρσλάν, ἐφείλκυσεν εἰς τὸν ποιητὴν τὴν εὔνοιαν τῶν ἡγεμόνων τούτων, δωρησάντων εἰς αὐτὸν τὰς προσόδους δύο χωρίων. Τὸν βίον τοῦ αὐλικοῦ ἀπέκρουσε ταχέως ὁ Νιζαμῆ, ἐπανελθὼν εἰς τὸ ἐρημητήριόν του. Μετὰ δύο ἔτη συνεπλήρωσε τὸ ἐξ 20.000 διστίχων διβάνιόν του καὶ κατόπιν συνέθεσε τὸ δεύτερον ρωμαντικὸν ποίημά του, τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Λέϊλα-οὺ-Μετζνούν», περιγράφον τοὺς ἔρωτας Βεδουΐνων καὶ ὁμοιάζον πρὸς τὸν «Μαινόμενον Ὀρλάνδον» τοῦ Ἀριόστου, καὶ κατόπιν τὸ ἡρωϊκὸν ἔπος «Ἰσκενδερναμὲ» («Ἀλεξανδριάς)», ἢ «Ἰκμπαλναμέϊ-Ἰσκεντερὶ» («Αἱ τύχαι τοῦ Ἀλεξάνδρου»), διαιρούμενον εἰς δύο μέρη, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον περιγράφει τὰς κατακτήσεις τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τὸ δὲ δεύτερον, φέρον διδακτικὸν μᾶλλον χαρακτῆρα, ἀναβιβάζει αὐτὸν εἰς περιωπὴν προφήτου καὶ φιλοσόφου. Ἐκ τῶν ἄλλων ποιημάτων του γνωστότερον εἶναι τὸ ρωμαντικὸν «Χὲφτ Πεϊκὲρ» («Ἑπτὰ ὡραῖαι»), περιλαμβάνον ἑπτὰ διηγήματα περὶ τῶν ἑπτὰ εὐνοουμένων γυναικῶν τοῦ Σασανίδου βασιλέως Μπαχραμγκούρ. Ἓν ἐκ τῶν διηγημάτων τούτων ἐμιμήθη ὁ Σίλλερ.

Τὰ ποιήματα τοῦ Νιζαμῆ μετεφράσθησαν εἰς τὴν ἀγγλικήν, γαλλικὴν καὶ γερμανικήν. Ν. Μ.

Νιζὰμ-οὺλ-μοὺλκ *(Καβὰμ-οὺτ-ντὶν Ἄμπου Ἀλῆ Χασὰν μπὲν Ἀλῆ)*. Πρωθυπουργὸς τῶν ἐν Περσίᾳ

Digitized by Google

6ασιλευσάντων σελτζουκιδῶν σουλτάνων Ἄλπ-Ἀρσλάν Μαλὲκ-Σάχ. Ἐγεννήθη τῷ 1018 ἐν Τοὺς τῆς Περσίας καὶ σπουδάσας θεολογίαν ἔγινε γραμματεὺς τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Μπάλχ Ἀλῆ-μπὲν-Σαδάν. Ἐπειδὴ ὅμως οὗτος ἐδήμευε κατ' ἔτος τὰς οἰκονομίας του, ἔφυγεν ἐκ Μπάλχ καὶ προσεκολλήθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἐκ τῶν πρώτων Σελτζούκων Μικαῒλ-Σελτζουκί, ὅστις ἐκτιμήσας τὸν χαρακτῆρά του, συνέστησεν αὐτὸν διὰ τῆς διαθήκης του εἰς τὸν υἱόν του Ἄλπ-Ἀρσλάν. Οὗτος προσέλαβεν αὐτὸν ὡς βεζύρην του. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο διετήρησεν ὁ Νιζὰμ-οὐλ-Μούλκ καὶ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Ἄλπ-Ἀρσλάν, Μαλὲκ-Σέχ, κυβερνήσας τὸ κράτος τῶν Σελτζουκιδῶν τῆς Περσίας ἐπὶ δύο γενεὰς καὶ συντελέσας εἰς τὴν ταχεῖαν ἀκμήν του. Ἐπροστάτευσε τοὺς λογίους καὶ τοὺς ἐπιστήμονας καὶ ἵδρυσεν ἐν Βαγδάτῃ τὸ ἐξ αὐτοῦ ὀνομασθὲν πανεπιστήμιον Νιζαμιέ, ὡς καὶ ἄλλην τοιαύτην ὁμώνυμον ἀνωτέραν σχολὴν ἐν Ἰσπαχὰν τῆς Περσίας. Ἐφονεύθη ὑπό τινος ἐπαναστάτου τῷ 1093. Ἐστιχούργησε περσιστὶ καὶ ἀραβιστί. Ὡς ἱστορικὸν ἀναφέρεται ἐξάστιχον, τὸ ὁποῖον ἀπηύθυνε θνῄσκων εἰς τὸν Μαλὲκ-Σάχ. Ν. Μ.

Νιζὰρ (Nisard), ***Θεόδωρος.*** Ψευδώνυμον τοῦ γαλλικῆς καταγωγῆς Βέλγου μουσικολόγου ἀββᾶ *Θεοδούλου Ἐλεάζαρ Νορμὰν* (Normand, 1812—1887). Ἐσπούδασε, παραλλήλως μὲ τὴν θεολογίαν, βιολοντσέλλον, διὰ νὰ ἐπιδοθῇ ἐν τέλει εἰς τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Καρπὸς τῶν ἐρευνῶν καὶ τῶν μελετῶν του ὑπῆρξαν τὰ συγγράμματα: «Ἐγχειρίδιον τοῦ ὀργανοκρούστου τῆς ὑπαίθρου χώρας» (1840), «Ὁ καλὸς ραψῳδὸς» (1840), «Τὸ παρισινὸν γρηγοριανὸν ᾆσμα» (1846), «Περὶ τῆς ἀναλογικῆς σημειογραφίας τοῦ μεσαίωνος» (1847), «Μελέτη περὶ τῶν ἀρχαίων μουσικῶν σημειογραφιῶν τῆς Εὐρώπης» (1847), «Λειτουργικόν, ἱστορικὸν καὶ πρακτικὸν λεξικὸν τοῦ γρηγοριανοῦ ᾄσματος καὶ περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ παρὰ τοῖς συγχρόνοις» (1854), «Μέθοδος γρηγοριανοῦ ᾄσματος διὰ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα» (1855), «Περὶ τοῦ ρυθμοῦ ἐν τῷ γρηγοριανῷ ᾄσματι» (1856), «Τὰ δημώδη ᾄσματα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ τοῖς Γάλλοις» (1867), «Ἡ μουσικὴ ἀρχαιολογία καὶ τὸ ἀληθὲς γρηγοριανὸν ᾆσμα» (1890) κτλ. Εἰς τὸν Νιζὰρ ὀφείλεται ἐπίσης ἡ ἀντιγραφὴ τοῦ περιφήμου ἀντιφωναρίου, μετὰ νευμάτων καὶ λατινικῶν στοιχείων, τοῦ Μομπελιέ, ὡς καὶ σειρὰ μονογραφιῶν περὶ τοῦ Ὄδωνος τοῦ Κλουνύ, Παλεστρίνα, Λούλλυ, Ραμὼ καὶ ἀββᾶ Φόγκλερ. Γ. Σ.

— **Νιζὰρ** (Nisard), ***Ἰωάννης-Μαρία-Ναπολέων-Ντεζιρέ.*** Γάλλος λογοτέχνης καὶ κριτικὸς (1806—1888). Διετέλεσε κατ' ἀρχὰς συντάκτης τῆς ἐφημερίδος «Journal des Débats» (1826), μετέσχε δὲ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ἰουλίου καὶ ἐπολέμησεν εἰς τὰ ὁδοφράγματα τῶν Παρισίων. Τῷ 1835 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῇ École Normale τῶν Παρισίων, κατέλαβε δὲ συγχρόνως πολλὰς ἀνωτάτας θέσεις ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας καὶ ἐξελέγη βουλευτὴς (1842—1848). Τῷ 1843 διεδέχθη τὸν Μπυρνοὺφ ἐν τῷ Collège de France, εἰς τὴν ἕδραν τῆς λατινικῆς ρητορικῆς. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐδημοσίευσε μεταξὺ ἄλλων «Ἐπιτομὴν τῆς ἱστορίας τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας» (1840) καὶ μίαν μελέτην περὶ Ἐράσμου (1842), περιλαμβάνουσαν καὶ μετάφρασιν τοῦ ἔργου του «Ἐγκώμιον μωρίας», ἐπεμελήθη δέ, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τῶν Ὠρώ, Γκερυζέ, Μπυρνούφ, Λιττρὲ κλπ., τὴν φερώνυμον αὐτῷ ἔκδοσιν τῶν Λατίνων κλασσικῶν, ἥτις περιλαμβάνει καὶ μετάφρασιν τῶν ἔργων αὐτῶν. Τῷ 1850 προετιμήθη τοῦ Ἀλφρὲ ντὲ Μυσσὲ ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ, τῷ δὲ 1852 διωρίσθη γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἔπαιξε σημαίνοντα ρόλον εἰς τὰς ἐκπαιδευτικὰς μεταρρυθμίσεις τοῦ ὑπουργοῦ Φορτούλ. Ἐν τῷ μεταξὺ (1844) εἶχε δημοσιεύσει τὸν πρῶτον τόμον τοῦ κυριωτέρου ἔργου του «Ἱστορία τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας», ὅπερ ἀποτελούμενον ἐκ πέντε τόμων συνεπληρώθη τῷ 1861. Ἐν αὐτῷ κυριαρχεῖ ἡ περὶ τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας θεωρία του, καθ' ἣν μόνη περίοδος ἀκμῆς αὐτῆς εἶναι ἡ ἐποχὴ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' καὶ κυριώτεροι ἄξιοι μιμήσεως συγγραφεῖς οἱ Μπουαλὼ καὶ Ρακίνας. Διαδεχθεὶς τὸν Βιλλ'μαὶν ἐν τῇ ἕδρᾳ τῆς γαλλικῆς ρητορικῆς, ἦλθεν εἰς ἐπανειλημμένας ρήξεις πρὸς τοὺς φοιτητάς, οἵτινες δὲν ἐδέχοντο τὰς ἀπόψεις του. Περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του διετέλεσε διευθυντὴς τῆς École Normale (1857—1867), γερουσιαστὴς (1867) καὶ τέλος, ἀποσυρθεὶς πάσης ὑπηρεσίας, διετήρησε τὸν τίτλον τοῦ ἐπιτίμου γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῆς παιδείας. Ἀξιόλογα ἐπίσης εἶναι τὰ ἔργα του, «Ἱστορικὰ καὶ φιλολογικὰ σύμμικτα» (1868), «Οἱ τέσσαρες μεγάλοι Λατῖνοι ἱστορικοὶ» (1875), «Ἀναγέννησις καὶ μεταρρύθμισις» (1877), «Λόγοι ἀκαδημεικοὶ καὶ πανεπιστημιακοὶ» (1884), «Νέα ἱστορικὰ καὶ φιλολογικὰ σύμμεικτα» (1886), Σκέψεις περὶ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τοῦ Ναπολέοντος Α'» (1887) καὶ τὰ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐκδοθέντα «Ἀναμνήσεις καὶ βιογραφικαὶ σημειώσεις» (1888) καὶ «Σκέψεις καὶ χαρακτῆρες» (1889). Χ. Δ.

νίζαρο (τὸ) *[Βοτ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *δρῦς ἡ αἰγίλωψ.* Δ. Ν. Π.

Νιζγορόδ *[Γεωγρ.]* βλ. *Νίζνι-Νοβγορόδ.*

Νῖζε (Niese), ***Βενέδικτος.*** Γερμανὸς φιλόλογος καὶ ἱστορικὸς (1849—1910). Ἐσπούδασεν ἐν Κιέλῳ καὶ Μπὸνν καὶ διετέλεσε καθηγητὴς πανεπιστημίου ἐν Μάρμπουργκ καὶ Μπρεσλάου. Κυριώτερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ὁ ὁμηρικὸς κατάλογος τῶν νηῶν, ὡς ἱστορικὴ πηγὴ» (1873), «Ἡ ἐξέλιξις τῆς ὁμηρικῆς ποιήσεως» (1882), «Στοιχεῖα τῆς Ρωμαϊκῆς ἱστορίας» (ἐν τῷ 3ῳ τόμῳ τοῦ «Λεξικοῦ τῆς κλασσικῆς ἀρχαιολογίας» τοῦ Μύλλερ, 1888, 3η ἐκδ. 1906), «Ἱστορία τῶν ἑλληνικῶν καὶ μακεδονικῶν κρατῶν ἀπὸ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης» (1893—1903, 3 τ.), «Κριτικὴ τῶν δύο βιβλίων τῶν Μακκαβαίων, μετὰ συμβολῶν ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἐπαναστάσεως τούτων» (1900), «Josephi antiquitatum judaicarum epitoma» (1896). Γ. Ε. Κ.

νιζερὲ (nizeré). Ἐμπορικὸν ὄνομα διὰ τὴν ἐσσένταν τῶν λευκῶν ρόδων.

Νιζισκὸς *[Γεωγρ.].* Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Κοζάνης χωρίου *Παλιάλωνα* (βλ.λ.).

Νίζνι, ἢ ***Νίζνυι*** καὶ παλαιότ. ***Νίζνε*** (ἀγγλ. Nijnii, γερμ. Nischnij, γαλλ. Nizhni κ. ἄ.). Ρωσικὴ λέξις σημαίνουσα τὸν κάτω, τὸν χαμηλόν, καὶ ἀπαντῶσα ὡς πρῶτον συνθετικὸν εἰς πλεῖστα τοπωνύμια, ὡς *Νίζνι-Νοβδορόδ* (=Κάτω Νεάπολις) κ. ἄ.

Νίζνι Βολόσκι *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ἀκρωτήριον τῆς Χερσῶνος (πλάτ. 46° 43' Β., μῆκος 31° 56' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2378: Bug River) κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Μπούγκ (ἀρχ. Ὕπανις). Μέγιστος φάρος διὰ τὴν πρὸς Νικολάεφ προσγείωσιν. Σ. Ε. Λ.

6ολῆς τῶν ποταμῶν Ὄκα καὶ Βόλγα, δεσπόζουσα μεγίστης περιοχῆς καὶ κειμένη εἰς ὕψος 150 μ. Κάτ. (1926) 116.312 καὶ μετὰ τοῦ 6ιομηχανικοῦ προαστείου *Καναβίνο* 181.189. Ἡ πόλις ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ προαστείου, τῆς ἄνω πόλεως (*Νίζνι-Νοβγορόδ*) καὶ τῆς κάτω ἢ ἐμπορικῆς πόλεως (*Νίζνι-Παζάρ*). Ἡ ἄνω πόλις κεῖται ἐπὶ τοῦ λόφου Ντγιατλόφ κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Βόλγα, περιλαμβάνει τὰ ἱδρύματα τῶν δικαστικῶν καὶ πολιτικῶν ἀρχῶν, ἔχει παλαιὸν ὀχυρωματικὸν περίβολον (Κρεμλῖνον), μουσεῖον, καθεδρικοὺς ναοὺς τοῦ Ἀρχαγγέλου (1225) καὶ Πρεομπραζένσκυ (1222), ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκάη ὁ Κοσμᾶς Μίνιν Σουχοροῦκοφ ἀγωνιζόμενος κατὰ τῶν Πολωνῶν (1612), τὰς μονὰς Πετσέρσκυ (1330) καὶ Μπλαγκοβυεστσὲνσκ (1370), μνημεῖα τοῦ Μὶν καὶ Ποζάρσκυ (1826) κ.ἄ. Ἐν τῇ κάτω πόλει, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ὄκα, συγκεντροῦται ὅλη ἡ ἐμπορικὴ κίνησις· ἑνοῦται δὲ αὕτη μετὰ τοῦ Καναβίνο διὰ γεφύρας καὶ ἔχει παλαιὸν ναὸν τοῦ Στρογκάνοφ (1719). Τοὺς μεταξὺ τῶν δύο ποταμῶν ψαμμαθῶνας κατέχει ἡ ἀγορά, διαιρουμένη εἰς τὴν ἐσωτερικὴν (1/2 τετρ. μίλ.), περιβαλλομένην ὑπὸ διώρυγος (4.000 καταστήματα) καὶ ἐπικοινωνοῦσαν διὰ γεφύρας ἐκ λέμβων (1371 μέτρα), διαλυομένης τὸν χειμῶνα, καὶ τὴν ἐξωτερικὴν μὲ ἄνω τῶν 4.000 καταστημάτων. Εἰς αὐτὴν διενεργεῖται ἡ ἐτησία ἐμποροπανήγυρις τοῦ Νίζνι-Νοβγορὸδ (15 Αὐγούστου—15 Σεπτεμβρίου), μεταφερθεῖσα ἀπὸ Μακάριεφ (1817) εἰς ἀντικατάστασιν τῶν προγενεστέρων ἀδιοργανώτων ἀγορῶν. Ἐν αὐτῇ διενεργοῦνται σημαντικαὶ συναλλαγαὶ μεταξὺ τῶν διαφόρων μερῶν τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Ἀνατολῆς, κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ ταύτης κατακλύζεται ὁ Βόλγας ὑπὸ χιλιάδων πλοιαρίων. Ἡ Νίζνι-Νοβγορὸδ εἶναι ἡ σπουδαιοτέρα 6ιομηχανικὴ καὶ ἐμπορικὴ πόλις τοῦ Βόλγα, τέρμα δύο ἀπὸ Μόσχας σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Ἔχει ἀνεπτυγμένην μηχανουργίαν, ἀεροβιομηχανίαν, ἠλεκτροπαραγωγικὰς ἐπιχειρήσεις, χυτήρια σιδήρου καὶ χαλκοῦ, λεβητοποιεῖα, ὑφαντουργίαν, ζυθοποιίαν, ἐργοστάσια ζυμαρικῶν κ.ἄ. Ἐπίσης διενεργεῖται ἐμπόριον παντοίων 6ιομηχανικῶν εἰδῶν, ἁλιπάστων, μετάλλων τοῦ Οὐράλ, χημικῶν ὑλῶν, τεΐου, ἀρωμάτων, δερμάτων, πιλωτῶν κτλ., συνολικῶς δὲ ἀνέρχεται (1925) τοῦτο εἰς 169 ἑκατομμ. ρούβλια (1881: 246,2 ἑκατομμ.). Ἐκ τῶν ἱδρυμάτων τῆς πόλεως σπουδαιότερα τὸ πανεπιστήμιον (1926: 1.664 φοιτ.), παιδαγωγικὸν ἰνστιτοῦτον, τὸ μουσεῖον Καλῶν Τεχνῶν καὶ τὸ τῆς Ἱστορίας τῆς πόλεως, ἡ Ὄπερα, τὸ Θέατρον κ.ἄ. Εἶναι ἕδρα ὀρθοδόξου ἐπισκοπῆς.

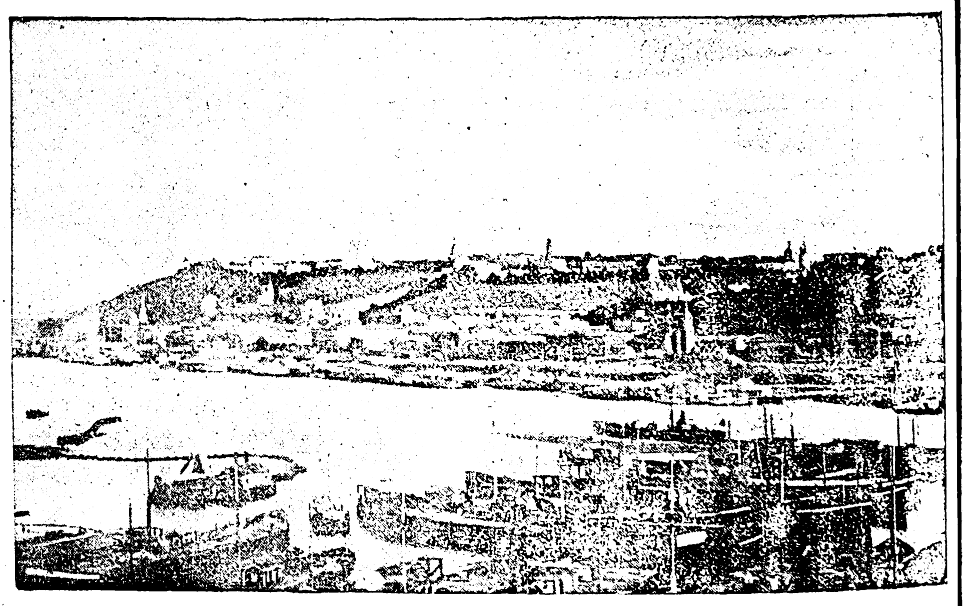

Ἄποψις τῆς Νίζνι-Νοβγορόδ.

Νίζνι Ἰνκερμαν *[Παρ. Γεωγρ.].* Ἀκρωτήριον τῆς Β. πλευρᾶς τοῦ κόλπου τῆς Σεβαστουπόλεως (πλάτ. 44° 37' Β., μῆκ. 33° 35 'Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 963—964: Cape Lukul to Balaklava, Sevastopol harbour), ἔχον μέγαν πολεμικὸν προβλῆτα καὶ φάρον. Σ. Ε. Λ.

Νίζνι Μπερδιάνσκυ *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ἀκρωτήριον ἐπίσημον τῆς Β. ἀκτῆς τῆς Ἀζοφικῆς (πλάτ. 46° 38' Β., μῆκ. 36° 48' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2234: Sea of Azov) σχηματίζον τὸν λιμένα *Μπερδιάνσκ* καὶ ἔχον φάρον καὶ ναυαγοσωστικὸν σταθμόν. Σ. Ε. Λ.

Νίζνι Μπουρούνσκι *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ἀκρωτήριον τῆς Ἀζοφικῆς ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς τοῦ Κιμμερικοῦ Βοσπόρου, οὗ ὁ φάρος, συζυγὴς πρὸς τὸν Νίζνι-Παυλόφσκι, ὁδηγεῖ πρὸς διάπλουν τοῦ στενοῦ τοῦ Κέρτς. Σ. Ε. Λ.

Νίζνι Νοβγορόδ, ἢ ***Νιζγορόδ*** *[Γεωγρ.].* Ρωσικὸν κυβερνεῖον τοῦ μέσου Βόλγα καὶ Β. τῆς πεδιάδος αὐτοῦ. Κάτ. (1926) 2.736.866, ἔκτασις 83.476 τετρ. χλμ. Ἀποτελεῖται κατὰ τὰ 3/4 ἐκ 6αλτωδῶν καὶ δασωδῶν ἐκτάσεων, ἐκ δὲ τοῦ πληθυσμοῦ της τὰ 84% εἶναι ἀγρόται καὶ κατ' ἐθνικότητα 92% Μεγαλορρῶσοι, 4% Φινοούγγροι καὶ 3% Τάταροι. Ἔχει ἀκμάζουσαν γεωργίαν (ἀγροὶ 13.620.000 στρεμμ.), ἐξυπηρετουμένην μεγάλως ὑπὸ τῶν ὑδάτων τῶν ποταμῶν Ὄκα καὶ Βόλγα, κτηνοτροφίαν καὶ οἰκιακὴν βιοτεχνίαν. Βιομηχανικαὶ περιφέρειαι αἱ τῆς ὁμωνύμου πρωτευούσης καὶ εἰς Βύκσα, ἔνθα ἀκμάζει ἡ ἀλευροβιομηχανία, ἡ σιδηρουργία, ἡ μηχανουργία, ἡ ὑφαντουργία καὶ αἱ χημικαὶ βιομηχανίαι. Τὸ κυβερνεῖον ἐξυπηρετεῖται διὰ δύο μετὰ τῆς Μόσχας σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ διαιρεῖται εἰς 11 διαμερίσματα καὶ 4 6ιομηχανικὰς ἀκτῖνας. —Π.

— **Νίζνι Νοβγορόδ** *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Ρωσίας, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου κυβερνείου ἐπὶ τῆς συμ-

— *[Ἱστορ.]* Εἰς ἣν θέσιν κεῖται ἡ πόλις κατῴκουν τὸν Ι' αἰῶνα μορδβινικαὶ φυλαί, τῷ δὲ 1221 ἱδρύθη τὸ νῦν φρούριον ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Γιούρι Βσεβολόντοβιτς, ἀποτελέσαν ἀνεξάρτητον πόλιν μὲ ἰδίους πρίγκιπας μέχρι τοῦ 1390. Ὑπέστη πολλὰς ταταρικὰς ἐπιδρομάς, ἰδίως τῷ 1377—1378, καὶ τῷ 1390 κατελήφθη ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων τῆς Μόσχας, τελικῶς προσαρτηθεῖσα εἰς αὐτὴν τῷ 1417. Ἀπέκρουσεν ἐπιτυχῶς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Μογγόλων (1513, 1520, 1536), καταστᾶσα ἔκτοτε κόμβος σπουδαίας ἐμπορικῆς γραμμῆς ἐξ Ἀνατολῆς. Τῷ 1612 προσεβλήθη ὑπὸ τῶν Πολωνῶν καὶ τῷ 1667 ὑπὸ τοῦ Στένκα-Ράζιν. Τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἐγένετο κέντρον σπουδαίων θρησκευτικῶν ζυμώσεων, εἰς τὰ δάση δὲ τῆς πόλεως ἱδρύθησαν πολλοὶ στοι ναοὶ καὶ κοινότητες τῶν Ρασκολνίκων. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐγένετο κέντρον καλλιτεχνικῆς καὶ θεατρικῆς κινήσεως, εἶχε δὲ δύο ἀκαδημίας σλαυϊκῶν καὶ ἑλληνικῶν σπουδῶν. Π. Κ.

Νίζνι Ντνιεπρόφσκ *[Γεωγρ.].* Βιομηχανικὴ πόλις τῆς Οὐκρανίας ἐν τῷ κυβερνείῳ τοῦ Αἰκ-

Digitized by Google

προπετρόφσκ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Σινελνίκοβο-Ντνιεπροπετρόφσκ. Κάτ. (1926) 42.541. Ἔχει βιομηχανίαν ὑπερφωσφορικοῦ ἅλατος, συρμάτων καὶ καρφοβελονῶν. π. ν. π.

Νίζνι Παυλόφσκι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τοῦ πορθμοῦ τοῦ Κὲρτς (πλάτ. 45° 18′ Β., μῆκ. 36° 27′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2205: Inset of Kertch Strait and adjacent coasts), ἔχον ἐπίσημον φάρον ἐξυπηρετοῦντα μετὰ τοῦ τοῦ Νίζνι Μπουρούνσκι τὸν διάπλουν τοῦ Κιμμερικοῦ Βοσπόρου. σ. ε. λ.

Νίθαυρις *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης Κρήτης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 456. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Βαθιακό*. Μετ' ἄλλων χωρίων ἀποτελεῖ τὴν *Ἀμπαδιὰν* (βλ. λ.). ερ. μ.

Νιθίνη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κάτω Αἰγύπτου, ἐπὶ τοῦ Βολβιτικοῦ στομίου τοῦ Νείλου (νῦν βραχίων τῆς Ροζέττης) πρὸς Β. τῆς Σαΐδος (νῦν Sa-el-Hagar), ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ὁδοιπορικοῦ τοῦ Ἀντωνίνου. α. θ. σ.

Νιΐ, ἢ ***Νιιζίμα*** *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν μεγαλυτέρων νήσων τοῦ ἰαπωνικοῦ ἀρχιπελάγους *Ἴζου-Νὸ-Σίτσι-Τὸ* (βλ. λ.).

Νιιγκάτα (Niigata) (=νέος λιμὴν) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰαπωνίας ἐν τῇ διοικητικῇ περιφερείᾳ Κὲν-Νιιγκάτα (τέως Ἔχιγκο) ἐπὶ τῆς Δ. ἀκτῆς τῆς νήσου Νιπὸν καὶ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Σινανογκάβα. Κάτ. (1925) 108.941. Κατέχει ἔκτασιν ἑνὸς περίπου τετρ. μιλλ., εἶναι δὲ σπουδαιότατος λιμὴν καὶ σιδηροδρομικὸς σταθμός. Ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν κυρίων παραλλήλων ὁδῶν, ἡ δὲ συγκοινωνία διὰ τῶν παρόδων, αἵτινες εἶναι τάφρυγες ἐπικοινωνοῦσαι μετὰ τοῦ ποταμοῦ, διεξάγεται διὰ λέμβων. Ἡ πόλις ἔχει ἰατρικὴν σχολήν, ἀνεπτυγμένην βαμβακουργίαν καὶ μεταξουργίαν, ἐξάγει ὄρυζαν καὶ περιβάλλεται ὑπὸ πετρελαιοφόρων καὶ χρυσοφόρων ἐκτάσεων. Προωρίζετο ὡς ἐλεύθερος λιμήν, ματαιωθέντος τούτου διὰ τὴν δυσκολίαν τῆς προσεγγίσεως μεγάλων πλοίων. π. ν. π.

Νίικερκ (Nijkerk) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ὁλλανδίας (βλ. λ. *Νάϊκερκ*).

Νιινίου, ***πίναξ*** — *[Ἀρχ.]*· βλ. λ. *Νannίου πίναξ*.

Νίκα, ***στάσις τοῦ*** —. Οὕτω καλεῖται ἡ ἐκραγεῖσα τὴν 13ην Ἰανουαρίου 532 ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως στάσις, ἥτις ἔρριψεν εἰς πλήρη ἀναρχίαν τὴν πόλιν ἐπὶ μίαν σχεδὸν ἑβδομάδα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐλεηλατήθησαν καὶ ἐπυρπολήθησαν αἱ κάλλισται αὐτῆς συνοικίαι, ἐφονεύθησαν ὑπερτριακονταχισχίλιοι πολῖται καὶ ἠπειλήθη σοβαρῶς ὁ θρόνος τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ Α′.

Ἡ στάσις ἐκλήθη οὕτως ἐκ τῶν προτρεπτικῶν κραυγῶν: «νίκα», τὰς ὁποίας ἐσυνήθιζον νὰ ἀναφωνῶσιν οἱ θεαταὶ τοῦ ἱπποδρόμου πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους ἡνιόχους τῆς οἰκείας φατρίας (τῶν Βενέτων ἢ τῶν Πρασίνων) καὶ τὰς ὁποίας κραυγὰς ἐπανελάμβανον οἱ στασιασταί, ἐν εἴδει συνθήματος, κατὰ τὰς λεηλασίας τῆς στάσεως (13—18 Ἰανουαρίου 532).

Τὴν 13 Ἰανουαρίου, τελουμένων ἀγώνων ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, οἱ Πράσινοι ἐπωφελήθησαν τῆς εὐκαιρίας, ἵνα διατυπώσωσι θορυβωδῶς παράπονα κατά τινων ἀνωτέρων τοῦ κράτους ἀρχόντων· τοῦ κοιαίστωρος Τριβωνιανοῦ καὶ τοῦ ἐπάρχου τῆς αὐλῆς Ἰωάννου τοῦ Καππαδόκου, ἰδίως δὲ τοῦ σπαθαρίου Καλαποδίου, κουβικουλαρίου τοῦ βασιλέως. Τουτοτρόπως, πλὴν τῶν προτρεπτικῶν ἀναφωνήσεων «νίκα» ἐξέβαλλον καὶ κραυγὰς ἀορίστων παραπόνων κατὰ τῆς κυβερνήσεως, ἐν τέλει δὲ κατωνόμασαν ὡς ἀδικοῦντα αὐτοὺς τὸν κουβικουλάριον Καλαπόδιον. Ὁ αὐτοκράτωρ προσεπάθησε διὰ τοῦ παρ' αὐτῷ ἱσταμένου μανδάτορος νὰ καθησυχάσῃ τὰ πλήθη, ἐν τέλει δὲ ἠπείλησε δι' αὐστηρᾶς τιμωρίας τοὺς θορυβοῦντας. Τοῦτο ηὔξησε τὰς κραυγὰς τῶν Πρασίνων· οἱ Βένετοι ἀνταπήντησαν εἰς αὐτοὺς καὶ τέλος, κατόπιν τραχυτάτων ἀντεγκλήσεων, οἱ πρῶτοι ἐξῆλθον ἐπιδεικτικῶς τοῦ ἱπποδρόμου καὶ διεσπάρησαν ἀνὰ τὴν πόλιν, ἐξεγείροντες τὸν λαὸν κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος. Συλλαβὼν ὁ ἔπαρχος τῆς πόλεως Εὐδαίμων συνέλαβε τοὺς πρωταιτίους καὶ κατεδίκασεν εἰς θάνατον ἑπτὰ ἐξ αὐτῶν, ὧν τινας καὶ ἐθανάτωσε πάραυτα. Τοῦτο ἐξετράχυνεν ἀντὶ νὰ καταπραΰνῃ τὴν κατάστασιν. Πράσινοι καὶ Βένετοι ἀπήτησαν θορυβωδῶς τὴν βασιλικὴν χάριν ὑπὲρ τῶν καταδικασθέντων, ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ ἐπεμβάντος ἐπάρχου καὶ ἀφοῦ διεσκόρπισαν αὐτὸν ἔθεσαν πῦρ εἰς τὸ πραιτώριον, ἤνοιξαν τὰς φυλακὰς καὶ ἤρχισαν λεηλατοῦντες καὶ πυρπολοῦντες τὰ μέγαρα τῶν πλουσίων. Ἐπὶ τέσσαρας ὁλοκλήρους ἡμέρας ἐκράτησεν ἡ ἀγρία ἐκείνη ἀναρχία· οἱ ἐγκριτώτεροι τῶν πολιτῶν ἔφευγον ἐκ τῆς πόλεως ἵνα σωθῶσιν, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ μετὰ τῆς αὐτοκρατείρας καὶ τῶν πιστοτέρων αὐλικῶν καὶ συγκλητικῶν διετέλουν κεκλεισμένοι ἐν τοῖς παλατίοις, φρουρούμενοι ὑπὸ τοῦ Βελισσαρίου καί τινων ἄλλων στρατηγῶν, ἐχόντων ὑπὸ τὰς διαταγάς των στρατεύματά τινα.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἰουστινιανός, ἵνα καταπραΰνῃ τὸν λαόν, καθήρει τὸν Τριβωνιανὸν καὶ λοιποὺς ἄρχοντας καθ' ὧν εἶχον διατυπωθῆ τὰ σοβαρώτερα παράπονα, ἀλλὰ τὰ ἐκμανέντα πλήθη, ἀντὶ νὰ κατευνασθῶσι, καθήρουν καὶ αὐτὸν τὸν αὐτοκράτορα καὶ ἐζήτουν νὰ ἀναβιβάσωσιν ἄλλον ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἐν τέλει δ' ἐξέλεξαν ὡς τοιοῦτον τὸν Πρόβον (ἕνα τῶν ἀνεψιῶν τοῦ πρῴην αὐτοκράτορος Ἀναστασίου Α′) καὶ διηυθύνθησαν εἰς τὴν οἰκίαν του ἵνα ἀναγορεύσωσιν αὐτόν. Ἀλλ' ὁ Πρόβος προλαβὼν ἐκρύβη καὶ τὰ ἀχαλίνωτα πλήθη ἐπυρπόλησαν τὸ μέγαρον αὐτοῦ. Κατὰ τὴν δεινὴν ἐκείνην περίστασιν μόνον ὁ Βελισσάριος ἐτόλμησε νὰ ἀντιπεξέλθῃ κατὰ τῶν στασιαστῶν, ἀλλὰ καὶ οὗτος, ἀφοῦ ἐφόνευσε πολλοὺς ἐξ αὐτῶν, ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰ παλάτια, διότι ἔβλεπε κλονιζομένην τὴν πειθαρχίαν τῶν στρατευμάτων του. Τοῦτο ἐκορύφωσε τὴν ἀποθάρρυνσιν τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις ἀπεφάσισε τότε νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν πρωτεύουσαν φεύγων εἰς Ἡράκλειαν τῆς Θράκης. Εἰς τοῦτο συνεφώνουν καὶ πάντες οἱ περὶ αὐτόν, πλὴν τῆς ὑπερηφάνου Θεοδώρας καὶ τοῦ γενναίου Βελισσαρίου. Καὶ οὗτος μὲν δὲν ἐτόλμα νὰ ἀντείπῃ εἰς τὸν βασιλέα, ἡ Θεοδώρα ὅμως, ἐγερθεῖσα, ἀνέκραξε πλήρης ἀποφασιστικότητος ὅτι ἦτο αἶσχος νὰ ἐγκαταλείψωσιν οὕτω τὸν θρόνον καὶ ὅτι ὤφειλον πάντες νὰ ἀποθάνωσι μᾶλλον ἢ νὰ ἐνδώσωσιν οὕτω εἰς τοὺς στασιαστάς (βλ. καὶ λ. *Ἰουστινιανὸς Α′*). Ἐκ τῶν λόγων τῆς Θεοδώρας ἐνθαρρυνθέντες τότε οἱ στρατηγοὶ Βελισσάριος καὶ Μοῦνδος ἐτόλμησαν νὰ διαβεβαιώσωσι τὸν βασιλέα ὅτι ἠδύναντο νὰ κατατροπώσωσι τοὺς στασιαστάς, ἐὰν ἐδέχετο νὰ ἐμφανισθῇ μετ' αὐτῶν εἰς τὸν ἱππόδρομον. Συγχρόνως οἱ ὄχλοι, πληροφορηθέντες ὅτι ὁ Ὑπάτιος (ἀνεψιὸς καὶ οὗτος τοῦ Ἀναστασίου Α′) εἶχε καταφύγει εἰς τὰ παλάτια καὶ ὅτι ἐξεδιώχθη ἐκεῖθεν, ἀνευφήμησαν αὐτὸν βασιλέα ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ εἶτα ὡδήγησαν αὐτὸν ἐν πομπῇ εἰς τὸν ἱππόδρομον, ἔνθα συνέρρεον μυριάδες στασιαστῶν. Μετ' ὀλίγον προσήρχετο ἐκεῖ καὶ ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς Α′, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν συγκλητικῶν καὶ φρουρούμενος ὑπὸ τοῦ Βελισσαρίου καὶ τοῦ Μούνδου, ὁδηγούντων τρισχιλίους περίπου καλῶς ὡπλισμένους καὶ πειθαρχοῦντας στρατιώτας.

Ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει τοῦ αὐτοκράτορος τὰ πλήθη ἐδιχάσθησαν καὶ μέρος ἐξ αὐτῶν (οἱ Βένετοι ἰδίως) ἤρξαντο ἐπευφημοῦντες αὐτόν, ἐνῷ συγχρόνως εἰσώρμων εἰς τὸν Ἱππόδρομον ἐκ δύο εἰσόδων τὰ στρατεύματα τοῦ Βελισαρίου καὶ τοῦ Μούνδου. Τὰ ἀσύντακτα καὶ κακῶς ὡπλισμένα πλήθη τῶν στασιαστῶν, ἀδυνατοῦντα νὰ ἀντιμετωπίσωσι τὴν ὁρμὴν τῶν στρατιωτῶν, ἀπεπειράθησαν νὰ φύγωσιν ἐκ τοῦ Ἱπποδρόμου, κυκλωθέντα ὅμως ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἐσφάγησαν ἀνηλεῶς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, Πράσινοί τε καὶ Βένετοι. Οἱ ἀνεψιοὶ τοῦ Ἀναστασίου Ὑπάτιος, Πομπήϊος καὶ Πρόβος, τοὺς ὁποίους οἱ στασιασταὶ εἶχον ἀνακηρύξει, ἄκοντας, ἀρχηγούς των, συλληφθέντες κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον· καὶ οἱ μὲν δύο πρῶτοι ἐθανατώθησαν ἀμέσως, ὁ δὲ τρίτος ἔτυχε βασιλικῆς χάριτος, ὡς μὴ ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν στάσιν. Πλεῖστοι ἄλλοι πολῖται, ἐκ τῶν ἐνεργότερον ἀναμιχθέντων εἰς τὴν στάσιν, συλληφθέντες ὡσαύτως ἐθανατώθησαν ἢ ἐξωρίσθησαν.

Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως ὁ αὐτοκράτωρ διέταξε τὴν διακοπὴν τῶν ἱππικῶν ἀγώνων, μετ' ὀλίγον δὲ ἀνεκάλεσεν εἰς τὴν ἀρχὴν τόν τε κοιαίστωρα Τριβωνιανὸν καὶ τὸν ἔπαρχον τῆς αὐλῆς Ἰωάννην τὸν Καππαδόκην, εἶτα δὲ ἀνῳκοδόμησε τὰς πυρποληθείσας συνοικίας καὶ ἰδίως τὰ μέρη τῶν παλατίων του (εἴσοδον τῆς Χαλκῆς, διαμερίσματα τῶν Σχολῶν δηλαδὴ τῶν φρουρῶν κλπ.) καθὼς καὶ τὰ περὶ τὰ παλάτια κτήρια (λουτρὰ τοῦ Ζευξίππου κλπ.), ἐπὶ πᾶσι δὲ ἀνήγειρε λαμπρότερον τὸν μέχρι σήμερον σῳζόμενον μεγαλοπρεπῆ ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας (βλ. καὶ λ. *Βελισσάριος*, *Θεοδώρα*, *Ἰουστινιανὸς Α′* καὶ *Βένετοι*). ν. κλσ

—«νίκα, ἐν τούτῳ —». Ρῆσις ἡ ὁποία, κατὰ τὸν θρῦλον, ἦτο ἀναγεγραμμένη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ὃν εἶδεν ἐν τῷ οὐρανῷ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, ὅτε ἐξεστράτευσε τῷ 312 κατὰ τοῦ Μαξεντίου (βλ. λ. *Κωνσταντῖνος ὁ Α′* ὁ Μέγας).

Νίκα, ***Εὐαγγελία***. Πρωταγωνίστρια τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς, τὸ γένος *Ρούσου*, γεννηθεῖσα ἐν Ἀθήναις τῷ 1881 καὶ ἀποθανοῦσα ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τὸν Μάρτιον τοῦ 1902. Πενταέτις τὴν ἡλικίαν ἀνῆλθε τὴν σκηνὴν ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις χειμερινῷ θεάτρῳ Μπούκουρα, παίξασα εἰς τὸ δρᾶμα «Ὁ γέρω-δεκανεὺς» τὸν μικρὸν Λουκιανόν. Βραδύτερον ἐν Σύρῳ, ὀκταέτις τὴν ἡλικίαν, ἔλαβε μέρος εἰς τὸ θεαματικὸν καὶ περιπετειῶδες δρᾶμα «Οἱ πειραταὶ τῆς Σαβάνης», ὑποδυθεῖσα μετ' ἐξαιρετικῆς ἐπιτυχίας τὴν μικρὰν Εὔαν Μοραλὲς καὶ κατενθουσιάσασα τοὺς Συριανούς. Τὰ πρῶτα μαθήματα ὑποκριτικῆς ἔλαβε παρὰ τῆς Εὐαγγ. Παρασκευοπούλου, εἰς τὸν θίασον τῆς ὁποίας ἔλαβε καὶ τὸν πρῶτον ὁπωσοῦν μεγάλον ρόλον, ὑποδυθεῖσα ἐν Βόλῳ εἰς ἡλικίαν δώδεκα ἐτῶν τὴν Νέλλην εἰς τὸ δρᾶμα τοῦ Γιακομέττη «Σάρρα καὶ Κάρολος». Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἀφωσιώθη ὁλοψύχως πλέον εἰς τὸ θέατρον. Τῷ 1900 ὑπανδρεύθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν ἐπίσης ἠθοποιὸν Ἀντώνιον Νίκαν. Μορφωθεῖσα ἔκτοτε εἰς τελειοτάτην ἠθοποιόν, ἔπαιξε κατὰ τὸ βραχὺ τοῦ βίου της διάστημα πλείστους ὅσους ρόλους, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν Δυσδαιμόναν ἐν τῷ «Ὀθέλλῳ» τοῦ Σαίκσπηρ, τὴν Μηλίτσαν καὶ τὸ δρᾶμα τοῦ Κοππὲ «Διὰ τὸ στέμμα», τὴν Ἀνδρεΐνην εἰς τὸ ὁμώνυμον ἔργον τοῦ Σαρδοῦ καὶ τὴν Διδὼ εἰς τὴν ὁμώνυμον τραγῳδίαν τοῦ Πολυβ. Δημητρακοπούλου, ἐν ᾗ πρώτη αὐτὴ εἰσήγαγε νεωτερισμὸν ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ (diction tragique), ἀφαιρέσασα ἀπ' αὐτῆς πολὺ μέρος τοῦ στομφώδους καὶ προσδώσασα ἀρκετὴν φυσικότητα εἰς τὴν diction τοῦ σημερινοῦ δράματος. Ἅμα τῇ ἱδρύσει τοῦ Βασιλικοῦ θεάτρου, ἡ νεαρὰ πρωταγωνίστρια προσελήφθη ἐν αὐτῷ ἐκ τῶν πρώτων ἠθοποιῶν, πλὴν δυστυχῶς τρεῖς μόνον ρόλους ἐπρόφθασε νὰ παίξῃ ἐν αὐτῷ: τὴν μαρκησίαν Ρίο-Βέλεζ εἰς τὸν «Μονζουὰ» τοῦ Φεγιέ, τὴν Ἀντωνιέτταν εἰς τὸν «Γαμβρὸν τοῦ Πουαριὲ» τοῦ Ὠζιὲ καὶ τὴν Μαγδαληνὴν Πάλμερ εἰς τὸν «Ἀκόλουθον πρεσβείας» τοῦ Μεγιάκ. ν. ι. λασκαρης

Νικαγόρα *[Μυθολ.]*. Σύζυγος τοῦ Ἐχετίμου καὶ μήτηρ τοῦ Ἀγησικλέους ἐκ Σικυῶνος, θεωρουμένη, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ὡς εἰσαγαγοῦσα ἐν Σικυῶνι τὴν λατρείαν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, κομίσασα ἐξ Ἐπιδαύρου τὸν θεὸν «ἐπὶ ζεύγους ἡμιόνων, δράκοντι εἰκασμένον». (*Παυσ.* Β, 10, 3). α. θ. σ.

Νικαγόρας. Ἀθηναῖος σοφιστὴς τῶν ἀρχῶν τοῦ Γ′ π. Χ. αἰῶνος. Ἦτο υἱὸς τοῦ ρήτορος Μνησαίου, διετέλεσε κῆρυξ τοῦ τελεστηρίου τῆς Ἐλευσῖνος καὶ ἔγραψε τὰ μὴ διασωθέντα: «Πρεσβευτικὸς πρὸς Φίλιππον τῶν Ρωμαίων βασιλέα», «Βίοι ἐλλογίμων» καὶ «Περὶ Κλεοπάτρας τῆς ἐν Τρῳάδι».

— **Νικαγόρας.** Ἀθηναῖος ἐπώνυμος ἄρχων τοῦ 485 μ. Χ., ἐπικαλούμενος «ὁ νεώτερος» καὶ ἀναφερόμενος παρὰ Μαρίνῳ (Βίος Πρόκλ. 36). π. ν. π.

Νίκαια *[Μυθ.]*. Ναϊάς, θυγάτηρ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βιθυνίας Σαγγαρίου καὶ τῆς θεᾶς Κυβέλης. Ζωηρὰ καὶ ὡραία νεᾶνις, διατρέχουσα τὴν ὕπαιθρον κυνηγοῦσα καὶ λουομένη, προεκάλεσε τὸν ἔρωτα τοῦ θεοῦ Διονύσου καὶ τοῦ ποιμένος Ὕμνου, οὓς ἀπέκρουσε. Τότε ὁ μὲν Διόνυσος μετέβαλε τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς ἀφ' ἧς ἔπινεν ἡ Νίκαια εἰς οἶνον, αὕτη δὲ μεθυσθεῖσα καὶ βληθεῖσα διὰ βέλους ὑπὸ τοῦ Ἔρωτος παρεδόθη εἰς τὸν θεόν· ἐκ τῆς ἑνώσεως ταύτης ἐγεννήθησαν οἱ Σάτυροι καὶ ἄλλα μυθικὰ πρόσωπα. Ὑπὸ τῶν ποιητῶν ἡ Νίκαια ἀποκαλεῖται «Νέα Ἠώς», «Ἄλλη Ἄρτεμις», «Σελήνη», «Φαεσφόρος» κτλ. π. ν. π.

Νίκαια. Θυγάτηρ τοῦ Ἀντιπάτρου, σύζυγος τοῦ Λυσιμάχου, ἀπὸ τῆς ὁποίας μετωνομάσθη τῷ 301 π. Χ. ἡ ἐν Βιθυνίᾳ ὁμώνυμος πόλις (*Στράβ.* XII, 565). α. θ. σ.

Νίκαια *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν ἀρχαιοτάτων πόλεων τῆς Βιθυνίας, κειμένη ἐπὶ τῆς Α. ὄχθης τῆς Ἀσκανίας λίμνης. Σήμερον εἶναι μία πενιχρὰ κωμόπολις, ὑπαγομένη εἰς τὸ σαντζάκιον Μπιλετζὶκ τοῦ βιλαετίου. Συγκοινωνεῖ δι' ἁμαξιτῶν ἢ καρροποιήτων ὁδῶν μετὰ τῆς Νικομηδείας, τῆς Γιάλοβας καὶ τῆς Κίου (πρὸς τὴν Προποντίδα), ἔτι δὲ μετὰ τοῦ Γενὶ Σεχὶρ-Προύσης, μετὰ τοῦ Γκέϊβε -Ἀδᾶ Παζὰρ καὶ μετὰ τῶν Λευκῶν-Μπιλετζὶκ-Ἐσκὶ Σεχίρ. Ἐκ τῆς πάλαι ἀκμῆς αὐτῆς δὲν σῴζονται πλέον ἢ τὰ τείχη της (ρωμαϊκὰ καὶ βυζαντινὰ μετὰ τῶν τουρκικῶν προσθηκῶν) καὶ αἱ ὡραῖαι αὐτῶν πύλαι, ὁ ναὸς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, τὰ ἐρείπια τοῦ ἀρχαίου θεάτρου, τοῦ γυμναστηρίου καὶ ἄλλων οἰκοδομῶν, καθὼς καὶ πλεῖστοι κίονες καὶ μάρμαρα, ὡς μόνοι μάρτυρες ἑνὸς παρελθόντος μεγαλείου.

— *[Ἱστορ.]* Ἡ *Νίκαια* ἐκτίσθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν Μακεδόνων, ὑπὸ τῶν ὁποίων ὠνομάσθη *Ἀνταία*. Καταστραφεῖσα εἶτα ὑπὸ τῶν Μυσῶν, ἀνῳκοδομήθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ Δ′ αἰῶνος π. Χ. ὑπὸ Ἐπικνημιδίων Λοκρῶν, στρατιωτῶν τῆς στρατιᾶς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, μετὰ τὴν ἐκ τῆς εἰς Ἰνδίας ἐκστρατείας ἐπάνοδόν των, οἵτινες ὠνόμασαν αὐτὴν *Νίκαιαν* ἐκ τῆς πατρίδος των Νικαίας (τῆς ἐπὶ τῆς Οἴτης), ἣν εἶχον καταστρέψει οἱ Φωκαεῖς.

Τῷ 316 π. Χ. ὁ Ἀντίγονος νικήσας τὸν Εὐμένην καὶ καταλαβὼν τὴν πόλιν μετωνόμασεν αὐτὴν *Ἀντιγόνειαν*, ἐν τέλει δέ, τῷ 301 π. Χ., ὁ Λυσίμαχος, γενόμενος κύριος αὐτῆς, τὴν μετωνόμασε *Νίκαιαν* ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς γυναικός του Νικαίας, θυγατρὸς τοῦ Ἀντιπάτρου. Τειχισθεῖσα τότε δι' ὀχυροῦ περιβόλου καὶ κοσμηθεῖσα δι' ὡραίων οἰκοδομῶν, (θεάτρων, ναῶν, γυμναστηρίων, ἀγορῶν κλ.) ἐγνώρισε μεγάλην ἀκμήν, καταστᾶσα μία τῶν ἐπιφανεστέρων πόλεων τῆς Βιθυνίας, βραδύτερον δέ,

Digitized by Google

τῷ 288 π. Χ. καὶ ἕδρα τοῦ βασιλέως Ζιποίτου (315—281 π. Χ.). Ἔκτοτε, ἀκολουθοῦσα τὰς τύχας τῆς Βιθυνίας, κατελήφθη κατὰ τὸν Α' αἰῶνα π. Χ. ὑπὸ τοῦ Μιθριδάτου καὶ μετ' ὀλίγον ὑπὸ τῆς Ῥώμης. Εὐνοηθεῖσα ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων ἡ Νίκαια διετήρησε τὴν αὐτονομίαν της, ἐπλουτίσθη διὰ νέων οἰκοδομῶν καὶ προήχθη εἰς μείζονα ἢ πρὶν ἀκμήν, καταστᾶσα ἓν τῶν κυριωτέρων ἐμπορικῶν κέντρων τῆς ΒΔ. Μικρασίας. Ὡς αὐτόνομος πόλις ἐξέδιδε καὶ ἴδια χαλκᾶ νομίσματα κατὰ τὸν Α' π. Χ. καὶ τοὺς δύο πρώτους μ. Χ. αἰῶνας.

Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἡ Νίκαια ὑπήγετο εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ποντικῆς καὶ ἦτο ἕδρα ἐπισκόπου. Τῷ 368 κατεστράφη ὑπὸ φοβεροῦ σεισμοῦ, ἀλλ' ἀμέσως ἀνῳκοδομήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Οὐάλεντος (364—378), συνεπληρώθη δὲ καὶ ἐκαλλωπίσθη ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων Βυζαντινῶν βασιλέων καὶ ἰδίως τοῦ Ἰουστινιανοῦ Α' (527—565), ὅστις ἐπεσκεύασε τὰ παλαιὰ παλάτια, ἀνήγειρε νέους καὶ πολυτελεῖς ναούς, μοναστήρια ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, βαλανεῖα κλ., πρὸς δὲ ἐπεσκεύασε τὸ ὑδραγωγεῖον αὐτῆς καὶ διηυθέτησε τὴν κοίτην τοῦ παραρρέοντος χειμάρρου, ἐφ' οὗ καὶ ἀνήγειρε μεγάλην γέφυραν. Τὰ τείχη αὐτῆς ἐνισχύθησαν κατόπιν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Λέοντος Γ' (717—741). Μετὰ τὴν εἰς θέματα διαίρεσιν τῆς αὐτοκρατορίας, κατὰ τὸν Ζ' ἢ Η' αἰῶνα, ὑπήχθη εἰς τὸ θέμα Ὀπτιμάτου.

Ἡ Νίκαια, ὡς ἐκ τῆς ὀχυρᾶς αὐτῆς θέσεως, ἐπὶ τῆς μεγάλης Ἀσκανίας λίμνης, καὶ τῶν ἰσχυροτάτων αὐτῆς τειχῶν, ὑπῆρξεν ἓν τῶν σημαντικωτέρων προπυργίων τοῦ Βυζαντίου, ὡς τοιαύτη δὲ διεδραμάτισε σπουδαιότατον μέρος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ βυζαντινοῦ ἑλληνισμοῦ, οὐ μόνον κατὰ τὰς ἐχθρικὰς ἐπιδρομάς, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἐσωτερικὰς ἀναστατώσεις τῆς αὐτοκρατορίας.

Κατὰ τὴν μεγάλην πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἀράβων (717—718), οἱ ἐπιδρομεῖς οὗτοι προσέβαλον καὶ τὴν Νίκαιαν, ἀλλ' οἱ Νικαεῖς ὄχι μόνον ὑπερησπίσθησαν τὴν πόλιν των, ἀλλὰ καὶ ἐπιδρομὰς ἐξετέλουν κατὰ τῶν περιτρεχόντων τὴν χώραν Ἀράβων καὶ ἐδεκάτιζον αὐτούς. Κατὰ τὸ θέρος 726, ὅτε νέαν ἐξετέλεσαν ἐπιδρομὴν εἰς Μικρὰν Ἀσίαν οἱ Ἄραβες, ἡ Νίκαια ἐπολιορκήθη καὶ πάλιν ὑπ' αὐτῶν, ἀλλ' ἀντιστᾶσα γενναίως ἠνάγκασε τοὺς Ἄραβας νὰ ἀπέλθωσιν ἄπρακτοι.

Τῷ 1078 ὁ ἐν Μ. Ἀσίᾳ στασιάσας στρατηγὸς Νικηφόρος Βοτανειάτης, εἰσελθὼν εἰς τὴν Νίκαιαν καὶ γενόμενος ἐνθουσιωδῶς δεκτὸς ὑπὸ τῶν κατοίκων της, ἵδρυσεν ἐκεῖ τὸ στρατηγεῖόν του καὶ εἶτα, ὁρμηθεὶς ἐκεῖθεν, κατέλαβε τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀνηγορεύθη βασιλεύς, ἐκθρονίσας τὸν βασιλέα Μιχαὴλ Ζ' Δούκαν. Μετ' οὐ πολὺ ἡ πόλις αὕτη κατελήφθη (1078) ὑπὸ τῶν Σελτζουκιδῶν Τούρκων, οἵτινες συνεπλήρωσαν τὰ ὀχυρώματά της καὶ ἐκόσμησαν αὐτὴν διὰ πολυτελῶν οἰκοδομημάτων ἐξόχου ἀραβικῆς τέχνης (ἀνακτόρων, τεμενῶν κλπ.) καὶ κατέστησαν αὐτὴν ἕδραν τοῦ σουλτανάτου των καὶ ὁρμητήριον τῶν μέχρι τῶν ἀκτῶν τοῦ Βοσπόρου ἐπιδρομῶν των. Τῷ 1097 ἀνακατελήφθη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν, ἐπὶ Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ, ἐν συμπράξει μετὰ τῶν Φράγκων τῆς Α' σταυροφορίας. Σῶμα βυζαντινοῦ στρατοῦ μετὰ παμπληθῶν σταυροφόρων, προελάσαν ἐκ Νικομηδείας, κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαΐου 1097, ἐπολιόρκησε τὴν Νίκαιαν. Προσβληθέντες οὗτοι τὴν 16 Μαΐου ὑπὸ πολυαρίθμων Τούρκων, ὁδηγουμένων ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Κιλὶτς-Ἀρσλάν, ἀπέκρουσαν αὐτοὺς καὶ εἶτα ἐσυνέχισαν μετὰ μείζονος μανίας τὰς κατὰ τῶν τειχῶν ἐπιθέσεις των, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Ἐν τέλει ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος Α', ἀντιληφθεὶς ὅτι οἱ πολιορκούμενοι ἀνεφωδιάζοντο ἐκ τῆς λίμνης διὰ τῶν πλοίων των, συνεκέντρωσεν ἐν Κίῳ πολυάριθμα πλοιάρια, ἅτινα μετεκόμισε διὰ ξηρᾶς ἐπὶ ἁμαξῶν (ἀπόστασις 17 περίπου χιλιομέτρων), καθείλκυσεν αὐτὰ εἰς τὴν λίμνην καὶ εἰσβιβάσας στρατὸν ἐν αὐτοῖς, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Βουτομύτου, ἠδυνήθη οὐ μόνον τὰς συγκοινωνίας τῶν πολιορκουμένων νὰ διακόψῃ, ἀλλὰ καὶ συνεχεῖς προσβολὰς νὰ ἐπιχειρῇ κατὰ τῶν παροχθίων τειχῶν τῆς πόλεως. Συγχρόνως ὁ Ἀλέξιος ἔδωσε τῷ Βουτομύτῃ ὁδηγίας, ἵνα ἐπωφεληθῇ τῆς ἐκ τούτου ταραχῆς τῶν Τούρκων καὶ προτείνῃ κρύφα αὐτοῖς νὰ παραδοθῶσιν αὐτῷ μᾶλλον ἢ τοῖς σταυροφόροις, ἵνα ἀποφύγωσι τὰς τούτων σφαγὰς καὶ λεηλασίας. Οἱ κατεπτοημένοι Τοῦρκοι ἀπεδέχθησαν τὰς προτάσεις ταύτας καὶ τότε (τὴν 35ην ἡμέραν τῆς πολιορκίας), ὁ Βουτομύτης, ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν ἀμυνομένων, προσποιηθεὶς ἔφοδον ἀνῆλθεν ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων μετὰ πολυαρίθμων ἀνδρῶν «καὶ τὰ σκῆπτρα καὶ τὰς σημαίας περὶ τὰ τείχη καταστήσας μετὰ βυκίνων καὶ σαλπίγγων ἀνευφήμει τὸν αὐτοκράτορα». Ὁ Βουτομύτης, γενόμενος οὕτω κύριος τῆς Νικαίας, ἀπηγόρευσε τὴν εἰς αὐτὴν εἴσοδον τῶν σταυροφόρων, παρὰ τὰς παρακλήσεις των ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν καὶ προσκυνήσωσι τοὺς ἐν αὐτῇ ναούς. Ὁ πεπειραμένος Βυζαντινὸς στρατηγὸς δὲν ἐπέτρεψεν αὐτοῖς εἰμὴ τὴν κατὰ μικρὰς ὁμάδας εἴσοδον εἰς τὴν πόλιν, ἥτις παρέμεινεν οὕτως ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν κατοχὴν τῶν Βυζαντινῶν.

Ἔκτοτε ἡ Νίκαια ἀπετέλεσε τὸν κυριώτερον φραγμὸν κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν ἐν Ἰκονίῳ Τούρκων. Ἐν Νικαίᾳ καὶ παρὰ τὴν Νίκαιαν στρατοπεδεύων ὁ Ἀλέξιος Α' ὁ Κομνηνός, ἀπέκρουεν αὐτοὺς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς πολυταράχου βασιλείας του (1081—1118). Ἡ Νίκαια παρέμεινεν εἰς χεῖρας τῶν Βυζαντινῶν μέχρι τοῦ 1330, ὅτε κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ὀσμανιδῶν Τούρκων. Ἐν τῷ μεταξὺ ὑπέστη σκληρὰς δοκιμασίας, ἀλλὰ καὶ διῆλθε χρόνους λαμπροτάτης εὐκλείας. Τῷ 1183, στασιάσασα ὑπὸ τοὺς Ἰσαάκιον Ἄγγελον, Θεόδωρον Καντακουζηνὸν κλπ. κατὰ τοῦ σφετεριστοῦ τοῦ θρόνου τοῦ Βυζαντίου Ἀνδρονίκου Α' Κομνηνοῦ, προσεβλήθη ὑπὸ τούτου καὶ μετὰ γενναίαν ἀντίστασιν, φονευθέντος τοῦ Καντακουζηνοῦ, παρεδόθη εἰς τὸν Ἀνδρόνικον, ὅστις φρικτῶς ἐτιμώρησε τοὺς Νικαεῖς διὰ τὴν στάσιν των.

Ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν περιπέτειαν ἐκείνην τὸ Βυζάντιον, ἐξηντλημένον ἐκ τῆς ἀχρείας διοικήσεως τοῦ ἐκφύλου βασιλέως Ἀνδρονίκου Α', κατελύετο ὑπὸ τῶν βαρβάρων τῆς Δ' σταυροφορίας διὰ τῆς ἐκπορθήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως (τὴν 13 Ἀπριλίου 1204), καὶ τότε ὁ πρὸ ὀλίγων μόλις ὡρῶν ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς Θεόδωρος Α' Λάσκαρις, καταφυγὼν εἰς Μ. Ἀσίαν, ἵδρυσε νέον ἐκεῖ κράτος καὶ ἔστησε τὸν θρόνον του ἐν Νικαίᾳ, ἔνθα μετ' ὀλίγον ἐγκατεστάθη καὶ τὸ ἐκριζωθὲν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον (βλ. *Νικαίας βασίλειον*). Βραδύτερον, ἐπὶ Ἰωάννου Γ' Βατάτζη (1222—1254), ἡ ἕδρα τοῦ βασιλείου μετετέθη εἰς Νύμφαιον, παρέμεινεν ὅμως τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον ἐν Νικαίᾳ, ἥτις ἐξηκολούθησε κατέχουσα τὰ σκῆπτρα τῶν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ πόλεων. Μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων (1261) ἡ Νίκαια κατέστη πρωτεύουσα θέματος.

Τῷ 1330 οἱ Ὀσμανίδαι Τοῦρκοι ὑπὸ τὸν σουλτᾶνον Οὐρχάν, ἐπωφελούμενοι τῶν ἐσωτερικῶν ἀνωμαλιῶν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, προήλασαν ἐκ Νικομηδείας καὶ ἐπολιόρκησαν τὴν Νίκαιαν, πρὸς βοήθειαν τῆς ὁποίας ἔδραμεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος Γ' ἄγων στρατεύματα ὀλιγάριθμα καὶ ἀγύμναστα, ὥστε εἰς τὴν πρώτην συνάντησιν μετὰ τοῦ ἐχθροῦ εἰς θέσιν Πελεκᾶνον (πλησίον τῆς Χρυσοπόλεως), ἡττήθη καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐν τούτοις οἱ Νικαεῖς ἀντέστησαν μόνοι ἐπὶ 2 ὁλόκληρα ἔτη κατὰ τῶν πολιορκητῶν, μέχρις οὗ, ἀναγκασθέντες ὑπὸ τῆς πείνης, ἐσυνθηκολόγησαν. Ὁ Οὐρχὰν θαυμάσας τὴν ἀνδρείαν τῶν κατοίκων τῆς πόλεως, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς νὰ ἀπέλθωσι μεθ' ὅλων τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν, καὶ τότε οὗτοι, συγκινηθέντες ἐκ τῆς γενναιοψυχίας τοῦ Οὐρχάν, ᾐτήσαντο νὰ τοῖς ἐπιτραπῇ νὰ μείνωσιν ἐν τῇ πατρίδι των ὡς ὑποτελεῖς τῶν Τούρκων. Ἡ Νίκαια κατέστη πρωτεύουσα τοῦ ὀσμανικοῦ κράτους καὶ ἐπλουτίσθη διὰ πολλῶν οἰκοδομημάτων (τεμενῶν κλπ.), βραδύτερον ὅμως, ὅτε ἡ πρωτεύουσα τῶν σουλτάνων μετετέθη εἰς Προῦσαν, περιέπεσεν εἰς πλήρη παρακμήν, ἐξ ἧς δὲν ἠδυνήθη ἔκτοτε νὰ ἀνακύψῃ.

— *[Νεωτ. Στρατ. Ἱστορ.]* Κατὰ τὴν μικρασιατικὴν ἐκστρατείαν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἡ Νίκαια κατελήφθη: α') Τῇ 21ῃ Σεπτεμβρίου 1920 ὑπὸ μικτῶν ἀποσπασμάτων τῶν μεραρχιῶν Σμύρνης καὶ Μαγνησίας, ἅτινα ἐξετέλεσαν ἐπιδρομὰς πρὸς Νίκαιαν ἀπὸ τῆς περιοχῆς Κίου—Ἰσλὰμ Σέλους (τὸ μικτὸν ἀπόσπασμα τῆς μεραρχίας Σμύρνης) καὶ ἀπὸ τῆς τοιαύτης Νικομηδείας—Μπαχτσετζὶκ (τὸ τῆς μεραρχίας Μαγνησίας). Ἀμφότερα τὰ μικτὰ ἀποσπάσματα ταῦτα ἐπανῆλθον μετὰ τὴν ἐκδίωξιν ἐκ Νικαίας ἀτάκτων τουρκικῶν σωμάτων εἰς τὰς βάσεις ἐξορμήσεώς των. Ἕτερον ἀπόσπασμα τῆς μεραρχίας Σμύρνης ἐξετέλεσε τότε ὁμοίαν σύγχρονον ἐπιδρομὴν πρὸς Λεύκας, διαλύσαν καὶ ἐκεῖ ἐθνικὰς τῶν Τούρκων ὀργανώσεις καὶ ἐπανελθὸν αὖθις εἰς τὴν περιοχὴν Κίου. Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι, μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν ἑλληνικῶν μικτῶν ἀποσπασμάτων ἐκείνων, κατέσφαξαν τοὺς Ἕλληνας καὶ Ἀρμενίους κατοίκους τῆς Νικαίας καὶ τῶν Λευκῶν, ἃς πόλεις καὶ ἐπυρπόλησαν. β') Τῇ 11ῃ Νοεμβρίου 1920, ἐγκρίσει τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἄγγλου ἀρχιστρατήγου τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων Χάριγκτον, ἡ μεραρχία Μαγνησίας ἀπὸ τῆς περιοχῆς Νικομηδείας προήλασε πρὸς Ἀδᾶ Παζάρ. Ἀλλ' ὅπως ἡ μεραρχία αὕτη καλυφθῇ ἀπὸ νότου κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν αὐτῆς ταύτην, ἐδέησεν ἵνα συγχρόνως δύο μικτὰ ἀποσπάσματα τῆς μεραρχίας Σμύρνης ἐπιδράμωσιν ἀπὸ τῆς περιοχῆς Κίου πρὸς Νίκαιαν, ὅπου ὑφίσταντο τουρκικαὶ συγκεντρώσεις. Ταῦτα προήλασαν, τὸ μὲν (2 τάγματα τοῦ 28ου συντάγματος πεζικοῦ μετὰ πυροβολαρχίας) κατὰ μῆκος τῆς βορείας ὄχθης τῆς Ἀσκανίας λίμνης, τὸ δὲ (1 τάγμα τοῦ 30οῦ συντάγματος πεζικοῦ μετὰ πυροβολαρχίας) κατὰ μῆκος τῆς νοτίας τῆς λίμνης ὄχθης, κατὰ τῆς Νικαίας, ἣν μετὰ συμπλοκὴν κατέλαβον, ἐνῷ συγχρόνως (11 Νοεμβρίου 1920) ἕτερον μικτὸν ἀπόσπασμα τῆς μεραρχίας Σμύρνης (2 τάγματα τοῦ 27ου συντάγματος πεζικοῦ, πυροβολαρχία καὶ ἡ ἡμιλαρχία της μεραρχίας) ἠσφάλισε τὸ δεξιὸν τῶν πρὸς Νίκαιαν ἐπιδραμόντων τμημάτων διὰ τῆς καταλήψεως τῆς γραμμῆς Παπουτζὰκ-Μαρτζίν. Τὰ μικτὰ ἀποσπάσματα ταῦτα ἐπανῆλθον αὖθις εἰς τὰς ἀρχικὰς θέσεις ἐξορμήσεως αὐτῶν τῇ 15ῃ Νοεμβρίου 1920, παρενοχλούμενα ὑπὸ τῶν Τούρκων. γ') Κατὰ τὰς μετέπειτα γενομένας ἐπιχειρήσεις ὑπὸ τοῦ σώματος στρατοῦ Σμύρνης (25 Δεκεμβρίου 1920) καὶ ὑπὸ τοῦ Γ' σώματος στρατοῦ, ὡς μετωνομάσθη τὸ σῶμα στρατοῦ Σμύρνης (τῇ 11ῃ Μαρτίου 1921) κατελαμβάνοντο πάντοτε αἱ θέσεις περὶ τὸ Παπουτζὰκ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς διὰ Γενὶ Σεχὶρ—Μπιλετζὶκ γραμμῆς συγκοινωνίας κατὰ πάσης τουρκικῆς ἐπιδρομῆς ἀπὸ Νικαίας, ὡς καὶ τὸ Κιοπροῦ Χισσὰρ κατὰ πάσης ὁμοίας ἐπιθέσεως ἀπὸ τῆς διευθύνσεως τῶν Λευκῶν. δ') Ἁλωθέντος βραδύτερον ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ Γ' σώματος στρατοῦ τοῦ Ἐσκὶ Σεχίρ, ἐκαλύπτοντο ἀπὸ βορρᾶ αἱ συγκοινωνίαι μεταξὺ Δορυλαίου—Προύσης διὰ τῆς XI μεραρχίας, ἐγκατασταθείσης εἰς Κιοπροῦ Χισσὰρ καὶ ἥτις τὰς προφυλακὰς αὐτῆς ἐτήρει ἐπί τε τῆς γραμμῆς Παπουτζὰκ—Ἀβδὰν (μέτωπον πρὸς Νίκαιαν) καὶ περὶ τὸ Τεμπερὲν (μέτωπον πρὸς Λεύκας), ἐπιβλέπουσα τὰς ἐκ Νικαίας καὶ Λευκῶν πρὸς νότον ὁδεύσεις, ἀπὸ τῶν περιοχῶν τῶν ὁποίων τουρκικὰ τμήματα παρηνώχλουν συχνάκις τὰς προφυλακὰς τῆς ῥηθείσης μεραρχίας. Ν. Κ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

—**Νίκαια** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Παραθαλάσσιος πόλις καὶ φρούριον τῶν Ἐπικνημιδίων Λοκρῶν, κειμένη ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τῆς Οἴτης, παρὰ τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν (*Στράβ.* IX, 428). Ἕνεκα τῆς ὀχυρᾶς θέσεώς της, ὁ κάτοχος αὐτῆς ἦτο καὶ κύριος τῶν στενῶν, πολλάκις δὲ ἀναφέρεται κατὰ τὸν Δ' π. Χ. αἰῶνα καὶ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους. Κατὰ τὸν Ἱερὸν πόλεμον, ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φωκέων Φάλαικος ὁ Ὀνομάρχου, φίλα φρονῶν πρὸς Φίλιππον τὸν Μακεδόνα, παρέδωκεν αὐτὴν τῷ 346 π. Χ., οὗτος δέ, ἵνα καθησυχάσῃ τοὺς θορυβηθέντας φίλους του Θεσσαλούς, τὴν παρεχώρησεν εἰς αὐτοὺς μετὰ τῆς Μαγνησίας, ἀνακαταλαβὼν αὐτὴν ὀλίγον μετὰ ταῦτα τῷ 340 π. Χ.

Μετά τινα ἔτη οἱ Φωκεῖς ἐκδικούμενοι κατέσκαψαν αὐτήν, ἀναλαβοῦσαν βραδύτερον. Οἱ κάτοικοι της τότε, κατά τινα ἱστορικὴν παράδοσιν, συνεστράτευσαν μετὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου κατὰ τῆς Ἀσίας, μετὰ δὲ τὴν ἐπιστροφήν των οἱ ἐπιζήσαντες παρέμειναν ἐν Βιθυνίᾳ, ὅπου ἵδρυσαν τῷ ... π. Χ., παρὰ τὰς ὄχθας τῆς Ἀσκανίας λίμνης, τὴν πόλιν Νίκαιαν, εἰς ἀνάμνησιν τῆς πατρίδος των. Α. Θ.

—**Νίκαια** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν ΒΔ. ἐντὸς τοῦ Γάγγου Ἰνδιῶν, ἐπὶ τοῦ Ὑδάσπου ποταμοῦ (νῦν Djelam), κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου εἰς ἀνάμνησιν τῆς νίκης αὐτοῦ κατὰ τοῦ Πώρου τῷ 326 π. Χ. (*Ἀρρ.* Ἀναβ. V, 19, 4). Κατά τινας τῶν νεωτέρων γεωγράφων ταυτίζεται μὲ τὴν Μούγγ (Mung) ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης τοῦ Djelam. Α. Θ.

—**Νίκαια** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν ΒΔ. ἐντὸς τοῦ Γάγγου Ἰνδιῶν, κειμένη ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Παροπαμισαδῶν, παρὰ τὸν Κωφῆνα ποταμὸν (νῦν Καβούλ), ὅπου φθάσας ὁ Μ. Ἀλέξανδρος τῷ ... π. Χ. προσέφερε θυσίαν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν καὶ ἀνέπαυσε τὸν στρατόν του (*Ἀρρ.* Ἀναβ. IV, 22, ...). Α. Θ.

—**Νίκαια** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πρώτη ὀνομασία τῆς ῥωμαϊκῆς ἀποικίας *Μαριανὴ* (βλ. λ.).

—**Νίκαια** *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς ἐπαρχίας καὶ νομοῦ Λαρίσης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος, κεῖται 10 χλμ. πρὸς Ν. τῆς Λαρίσης, μεθ' ἧς συνδέεται διὰ τῆς πρὸς τὰ Φάρσαλα ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ. Ἦτο ἄλλοτε πρωτεύουσα τοῦ τέως δήμου Φαρσάλων. Παράγει κυρίως σιτηρὰ καὶ ὄσπρια καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεγραφικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Ὠνομάζετο πρότερον *Νεμπεγλέρ*. Κάτ. (1928) 1.434. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸν συνοικισμὸν *Καμπατζιλέρ*.

—**Νίκαια, Μικρὰ** — *['Αρχ. Γεωγρ.]* βλ. λ. ...

—**Νικαίας βασίλειον** (1204—1261). Καλεῖται οὕτως ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον ἵδρυσεν ὁ Θεόδωρος Α' Λάσκαρις ἐν Μ. Ἀσίᾳ τῷ 1204 μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν βαρβάρων τῆς Δ' σταυροφορίας ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Θεόδωρος Α' Λάσκαρις, ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν νύκτα τῆς 12 Ἀπριλίου 1204, καθ' ἣν οἱ σταυροφόροι εἰσήρχοντο εἰς τὴν βασιλεύουσαν, ἠναγκάσθη μετ' ὀλίγας ὥρας νὰ ἀπέλθῃ τῆς πόλεως, ἀκολουθούμενος ὑπὸ εὐαρίθμων τινῶν ἀνδρῶν, καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν ἔναντι Μ. Ἀσίαν. Μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις ἐγκατεστάθη εἰς Νίκαιαν καὶ ἔθεσεν ἐκεῖ τὰς πρώτας βάσεις τοῦ νέου κράτους, τὸ ὁποῖον ἀνέκοψε τὴν πρόοδον τῶν κατακτητῶν καὶ ἐν τέλει ἐξεδίωξεν αὐτοὺς ἐντελῶς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀνεστήλωσεν ἐκεῖ τὸν ἑλληνισμὸν καὶ τὴν ὀρθοδοξίαν.

Αἱ συνθῆκαι, ὑφ' ἃς ἐδημιουργήθη τὸ βασίλειον ἐκεῖνο τῆς Νικαίας, ἦσαν πλέον ἢ δυσχερεῖς. Καθ' ὃν χρόνον ὁ Θεόδωρος Α' Λάσκαρις ...

Digitized by Google

ζετο ἵνα θεμελιώσῃ ἐν Μ. Ἀσίᾳ μίαν ἐθνικὴν ἑστίαν ἀντιστάσεως κατὰ τῶν ξένων ἐπιδρομέων, πλεῖστοι ἄλλοι ἀνταπαιτηταί. Ἕλληνες καὶ αὐτοί, ἐνεφανίζοντο ἐκεῖ καὶ παρ' ὀλίγον ἐματαίουν τὰς προσπαθείας του. Συγχρόνως μετὰ τοῦ Θεοδώρου Λασκάρεως ὁ Θεόδωρος Μαγκαφᾶς ἐγκαθιδρύετο ὡς ἀνεξάρτητος ἡγεμὼν ἐν Φιλαδελφείᾳ, ὁ Θεόδωρος Γαβρᾶς ἐν Ἀμισῷ, ὁ Μανουὴλ Μαυροζούμης ἐν τῇ περὶ τὸν Μαίανδρον χώρᾳ, ὁ Λέων Γαβαλᾶς ἐν Ρόδῳ καὶ τέλος ὁ Ἀλέξιος Κομνηνὸς ἐν Τραπεζοῦντι. Τὸν αὐτὸν οἷον καὶ ὁ Λάσκαρις εἶχον καὶ οὗτοι σκοπόν: τὴν κατὰ τῶν Λατίνων ἐπιδρομέων ἀντίστασιν. Ἐκ τῶν πολλαπλῶν ὅμως ἐκείνων ἐθνικῶν προσπαθειῶν προέκυπτε μοιραίως εἷς ὀλέθριος ἀνταγωνισμός, ὅστις διέσπα τὰς ἐθνικὰς δυνάμεις καὶ διηυκόλυνε τὸ ἔργον τῶν πολεμίων.

Ἡ ἐν παντὶ ὑπεροχὴ τοῦ Θεοδώρου Λασκάρεως ἀφ' ἑνὸς καὶ ὁ πατριωτισμὸς ἀφ' ἑτέρου τῶν περισσοτέρων ἀνταπαιτητῶν του ἐμετρίασαν τὴν ὀλεθρίαν διαίρεσιν καὶ οὕτως ὁ Θεόδωρος Λάσκαρις ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ πάντων βασιλεὺς (ἐκτὸς τῶν Κομνηνῶν τῆς Τραπεζοῦντος) καὶ ἠδυνήθη ἐντὸς ὀλίγου νὰ παγιώσῃ ἐν Νικαίᾳ ἓν κράτος ἰσχυρόν, νὰ ἀναστείλῃ τὴν περαιτέρω προέλασιν τῶν Λατίνων εἰς Μ. Ἀσίαν καὶ τέλος νὰ ἐκδιώξῃ αὐτοὺς ἐντελῶς σχεδὸν ἐκ τῶν χωρῶν, ἃς εἶχον ἐκεῖ καταλάβει.

Ἀλλὰ τὸ βασίλειον τῆς Νικαίας δὲν ἠπειλεῖτο μόνον ὑπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγκατασταθέντων Λατίνων. Οἱ Τοῦρκοι τοῦ Ἰκονίου, ὑποκινούμενοι ὑπὸ τοῦ φυγάδος πρώην βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Ἀλεξίου Γ' Ἀγγέλου (πενθεροῦ τοῦ Θεοδώρου Λασκάρεως), οἱ Κομνηνοὶ τῆς Τραπεζοῦντος, προτρεπόμενοι ὑπὸ τῶν Λατίνων, καὶ ἐν τέλει οἱ Τουρκομάνοι τοῦ Πόντου ἐπεχείρουν ἀδιαλείπτως κατὰ τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας ἐπιδρομάς. Τοῦτο καὶ ἡ ἀπειλὴ νέας ἐκ τῆς Δύσεως σταυροφορίας ἠνάγκασαν τὸν βασιλέα Θεόδωρον Α' Λάσκαριν νὰ ἐπιδιώξῃ μίαν συνδιαλλαγὴν μετὰ τῶν Λατίνων ἐν γένει. Πρὸς τοῦτο εἰρήνευσε μετὰ τῶν Ἐνετῶν, παραχωρήσας αὐτοῖς διὰ συνθήκης διάφορα ἐμπορικὰ προνόμια, ὁμοίως μετὰ τῶν Λατίνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ συνεδέθη στενότερον, νυμφευθεὶς τῷ 1221 τὴν Μαρίαν, ἀδελφὴν τοῦ Λατίνου αὐτοκράτορος Κωνσταντινουπόλεως Πέτρου Κουρτεναί. Συγχρόνως ἦλθεν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ πάπα διὰ τὴν ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συνεκάλεσεν ἐν Νικαίᾳ τῷ 1221 σύνοδον πάντων τῶν πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῶν ἀρχιερέων τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου. Καὶ δὲν ἐτελεσφόρησε μὲν ἡ ἀπόπειρα ἐκείνη, ἕνεκα τοῦ κατὰ τῶν Λατίνων μένους τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου, ἐξ αἰτίας τῶν βαρβαροτήτων τῶν σταυροφόρων, πάντως ὅμως ἡ πολιτικὴ τοῦ Θεοδώρου Α' Λασκάρεως ἠμβλυνε κατά τι τὴν ἐναντίον τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας ἐχθρότητα τῆς Δύσεως καὶ ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸ νὰ ἑδραιωθῇ καὶ νὰ ἐπιδιώξῃ ἀσφαλέστερον τοὺς ἐνικωτέρους ἐθνικοὺς σκοποὺς του.

Τὸ βασίλειον τῆς Νικαίας περιελάμβανε τότε, δηλαδὴ περὶ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Θεοδώρου Α' (1204—1222), ἅπασαν τὴν χώραν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Μαιάνδρου μέχρι τῆς Προποντίδος καὶ ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τοῦ Αἰγαίου μέχρι τῆς Ἡρακλείας (τοῦ Πόντου), πλὴν τινων λωρίδων ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Αἰγαίου, ἃς κατεῖχον οἱ Λατῖνοι.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεοδώρου Α' (τῷ 1222) ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρός του Ἰωάννης Βατάτζης (1222—1254), ὅστις ἐσυνέχισε τὴν φιλικὴν πρὸς τοὺς Λατίνους τῆς Κωνσταντινουπόλεως πολιτικὴν τοῦ προκατόχου του ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπωφεληθῇ οὔτε τοῦ μεταξὺ τούτων καὶ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐγκατασταθέντος δεσπότου Θεοδώρου πολέμου, τοῦ ἀπολήξαντος εἰς τὴν ἔξωσιν τῶν Λατίνων ἐκ Μακεδονίας καὶ ἐκ τῆς δυτικῆς καὶ βορείου Θράκης. Παρ' ὅλα ταῦτα, πρῶτον οἱ Λατῖνοι διέρρηξαν τὰς φιλικὰς μετὰ τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας σχέσεις. Τῷ 1224, ὑποκινούμενοι ὑπὸ τῶν Ἀλεξίου καὶ Ἰσαακίου Λασκάρεων, ἀδελφῶν τοῦ ἀποθανόντος βασιλέως Θεοδώρου Α', ἐστράτευσαν κατὰ τοῦ Ἰωάννου Γ' Βατάτζη ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι οὗτος κατεῖχε παρανόμως τὸν θρόνον. Ὁ Ἰωάννης Γ' ἐπελθὼν ἐναντίον των ἐνίκησε κατὰ κράτος αὐτοὺς καὶ κατέλαβε πᾶσαν τὴν μέχρι Λαμψάκου χώραν, ἣν προσήρτησεν εἰς τὸ κράτος του, μεθ' ὃ κατέλαβε διὰ τοῦ στόλου του καὶ τὰς νήσους Κῶν, Ἰκαρίαν, Σάμον, Χίον καὶ Λέσβον καὶ τέλος ἠνάγκασε μετὰ ἓν ἔτος (τῷ 1225) τοὺς Λατίνους νὰ εἰρηνεύσωσιν. Ἀλλὰ μετὰ δύο ἔτη νέαν οἱ Λατῖνοι ἐπεχείρησαν κατὰ τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας ἐκστρατείαν, βραχεῖαν μὲν καὶ ἄκαρπον, ἀλλὰ πάντως φανερώνουσαν τὰς πάντοτε διαθέσεις των. Ταῦτα ἐξηνάγκασαν τὸ βασίλειον τῆς Νικαίας νὰ ἀκολουθήσῃ νέαν ἐν ὅλως πολιτικὴν κατεύθυνσιν, μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν ἔξωσιν τῶν Λατίνων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

Πρὸς τοῦτο ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης Γ' Βατάτζης προῆλθεν εἰς συνεννόησιν μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων Ἰωάννου Ἀσάν, ἐμνήστευσε τὸν υἱόν του Θεόδωρον μετὰ τῆς θυγατρὸς ἐκείνου Ἑλένης καὶ τέλος, συμμαχήσας μετ' αὐτοῦ, ἐστράτευσε τῷ 1235 κατὰ τῶν Λατίνων καὶ ἐντὸς ὀλίγου κατέλαβε τὴν Θρᾳκικὴν χερσόνησον (Καλλιπόλεως) καὶ πᾶσαν τὴν δυτικὴν Θρᾴκην μέχρι Τυρολόης, ἐνῷ συγχρόνως ὁ Ἰωάννης Ἀσὰν κατελάμβανε τὴν βόρειον Θρᾴκην, μετ' ὀλίγον δὲ οἱ δύο σύμμαχοι προσέβαλον ἀπὸ ξηρᾶς καὶ ἀπὸ θαλάσσης τὴν Κωνσταντινούπολιν. Οἱ Ἐνετοί, οἱ Πισᾶται, οἱ Γενουαῖοι καὶ οἱ ἐν Πελοποννήσῳ Φράγκοι, σπεύσαντες τότε εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνίκησαν τὸν στόλον τῆς Νικαίας, κατετρόπωσαν τοὺς Βουλγάρους καὶ προέλαβον τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐν τούτοις αἱ ἐχθροπραξίαι ἐξηκολούθησαν μέχρι τοῦ 1241, ὅτε συνωμολογήθη διετὴς ἀνακωχὴ μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ βασίλειον τῆς Νικαίας, καθὼς καὶ τὸ ἐν Μακεδονίᾳ ἕτερον ἑλληνικὸν βασίλειον, τὸ τῶν Ἀγγέλων, ἠπειλοῦντο ὑπὸ νέας μεγάλης σταυροφορίας, ἣν δραστηρίως ὑπεκίνει ὁ πάπας πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἐν Ἀνατολῇ πανταχόθεν πιεζομένων Λατίνων. Τὸν κίνδυνον τοῦτον ἀπέτρεψεν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης Γ' Βατάτζης διὰ τῆς διπλωματίας του. Συμμαχήσας μετὰ τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου Γ' (1214—1250), ἠδυνήθη, ἀπερίσπαστος πλέον ἀπὸ παντὸς ἐξωτερικοῦ κινδύνου, νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν πραγματοποίησιν τῶν μεγάλων σχεδίων του, διὰ τὴν ὁποίαν ὅμως εἶχε νὰ παλαίσῃ, πλὴν τῶν ξένων, καὶ πρὸς Ἕλληνας ἀκόμη.

Τὸ βασίλειον τῆς Νικαίας, ἐκταθὲν ἤδη καὶ ἐπὶ τῆς Θρᾴκης, συνώρευε μετὰ τῶν κτήσεων τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐγκατασταθέντων Ἀγγέλων τῆς Ἠπείρου, μεθ' ὧν μοιραίως προῆλθεν εἰς σύγκρουσιν. Οἱ Ἄγγελοι ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1223 καταλύσεως τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ λατινικοῦ βασιλείου προσέλαβον τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως τῶν Ρωμαίων, ὃν ζηλοτύπως διεξεδίκει δι' ἑαυτὸν μόνον ὁ τῆς Νικαίας βασιλεύς· ὅθεν ὁ Ἰωάννης Γ' Βατάτζης, ἐκστρατεύσας τῷ 1242 κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης, ἠνάγκασε τὸν ἐκεῖ βασιλέα Ἰωάννην Ἄγγελον νὰ ἀποβάλῃ τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως καὶ νὰ ἀρκεσθῇ εἰς τὸν τοῦ δεσπότου, συνάμα δὲ ὑπεχρέωσεν αὐτὸν νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν τῆς Νικαίας ἐπικυριαρχίαν. Ἀλλ' οὐδὲ εἰς ταῦτα ἠρκέσθη ἡ πολιτικὴ τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ δεσπότου Θεσσαλονίκης Ἰωάννου (τῷ 1244), ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης Γ' Βατάτζης, ἐκστρατεύσας καὶ πάλιν, κατέλαβε πάσας τὰς χώρας ἀπὸ τῆς Ροδόπης καὶ τῆς Στενημάχου μέχρι τῶν Σκοπίων, ἐν τέλει δὲ (κατὰ Δεκέμβριον 1246) καὶ αὐτὴν τὴν Θεσσαλονίκην, αἰχμαλωτίσας τὸν δεσπότην αὐτῆς Δημήτριον Ἄγγελον. Τὸ ἐπιὸν ἔτος, στρατεύσας καὶ κατὰ τῶν Λατίνων, κατέλαβε τὴν Τυρολόην καὶ τὴν Βιζύην. Συγχρόνως περίπου κατελάμβανε καὶ τὴν Ρόδον.

Τοιουτοτρόπως κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς βασιλείας τοῦ Ἰωάννου Γ' Βατάτζη (1222—1254) τὸ βασίλειον τῆς Νικαίας ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ Σαγγαρίου καὶ τοῦ Μαιάνδρου ἐν Ἀσίᾳ, μέχρι τῆς Στενημάχου καὶ τῶν Σκοπίων ἐν Εὐρώπῃ (πλὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ μικρᾶς περὶ αὐτὴν περιοχῆς, ἣν κατεῖχον εἰσέτι οἱ Λατῖνοι), ἀφ' ἑτέρου δὲ ἦτο ἐξησφαλισμένον κατὰ πάσης ἔξωθεν προσβολῆς, διότι ἐν μὲν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ οἱ Τοῦρκοι, ἀπειλούμενοι ὑπὸ τῶν Μογγόλων, διετέλουν ἀπὸ μακροῦ εἰς φιλικωτάτας μετὰ τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας σχέσεις, ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ οἱ Βούλγαροι διετέλουν ἐν κακῇ καταστάσει, ἐν ἔτι δὲ χείρονι οἱ Λατῖνοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐπὶ πλέον τὸ βασίλειον τῆς Νικαίας ἦτο ἐξησφαλισμένον καὶ ἀπὸ πάσης ἐκ μέρους τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης προσβολῆς, χάρις εἰς τὴν μετὰ τῶν Γερμανῶν συμμαχίαν, ἥτις κατέστη στενοτέρα διὰ τοῦ γάμου τοῦ Ἰωάννου Γ' Βατάτζη μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Φρειδερίκου Ἄννας ἢ Κωνσταντίας (τῷ 1244) καὶ ἥτις ἐξηκολούθησεν ὑφισταμένη καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φρειδερίκου (τῷ 1250), ἐπὶ τοῦ νέου αὐτοκράτορος Κονράδου Δ' (1250—1254).

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωάννου Γ' Βατάτζη διεδέχθη αὐτὸν ὁ υἱός του Θεόδωρος Β' (Ὀκτώβριος 1254), ὅστις διεξήγαγε δύο νικηφόρους πολέμους, ἕνα κατὰ τῶν Βουλγάρων (1255—1256) καὶ κατόπιν ἕτερον κατὰ τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου καὶ ἐπεξέτεινε τὰ ὅρια τοῦ βασιλείου μέχρι Δυρραχίου τῆς βορείου Ἀλβανίας. Τὸ βασίλειον κατεῖχεν ἤδη περίβλεπτον θέσιν ἐν Ἀνατολῇ, ὁ δὲ σουλτάνος τοῦ Ἰκονίου καὶ πρεσβεῖαι τῶν Μογγόλων καὶ τῶν Ἀράβων τῆς Αἰγύπτου ἐπεσκέφθησαν τὴν αὐλὴν τοῦ Θεοδώρου Β', ἵνα συσφίγξωσι τὰς μετ' αὐτοῦ σχέσεις των.

Ὁ γενναῖος καὶ λόγιος ἐκεῖνος βασιλεὺς τέσσαρα μόλις ἔτη ἔζησεν ἐπὶ τοῦ θρόνου του. Ἀπέθανε περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου 1258 καὶ διεδέχθη αὐτὸν ὁ οκταετὴς υἱός του Ἰωάννης Δ', ἐπιτροπευόμενος ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου τοῦ Αὐτωριανοῦ (1255—1260) καὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου Γεωργίου Μουζάλωνος, ὅστις καὶ ἤσκει τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἄρχοντές τινες, δυσηρεστημένοι κατὰ τοῦ ἀποθανόντος βασιλέως Θεοδώρου Β', παρασύραντες μέγα μέρος τοῦ στρατοῦ, ἐστασίασαν καὶ φονεύσαντες τὸν Μουζάλωνα ἀντικατέστησαν αὐτὸν διὰ τοῦ στρατηγοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου, ὅστις μετ' ὀλίγον ἀνηγορεύθη δεσπότης καὶ ὡς βασιλεὺς ἀνέλαβε μόνος τὴν κυβέρνησιν τοῦ κράτους.

Ὁ Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγος, ἀποβλέπων εἰς τὴν κατάλυσιν τοῦ ἤδη κατερρακωμένου κράτους τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπεδίωξε νὰ συνδιαλλαγῇ πρῶτον μετὰ τοῦ δεσπότου τῆς Ἠπείρου Μιχαὴλ Β' Ἀγγέλου καὶ μετὰ τοῦ ρηγὸς τῆς Σικελίας Μαμφρέδου (γαμβροῦ τοῦ Μιχαὴλ Β'), καθὼς καὶ μετὰ τοῦ Φράγκου ἡγεμόνος τῆς Πελοποννήσου Γουλιέλμου Βιλλεαρδουΐνου, ἀποτυχὼν ὅμως εἰς τὰς ἐνεργείας του ἀπεφάσισε νὰ καταλύσῃ τὸ δεσποτᾶτον τῆς Ἠπείρου, καὶ τὸ ἔαρ 1259 ἀπέστειλε κατ' αὐτοῦ ἰσχυρὸν στρατὸν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰωάννου Παλαιολόγου, ὅστις κατατροπώσας τὸν Μιχαὴλ Β' Ἄγγελον κατέλαβε μέγα μέρος τοῦ Ἠπειρωτικοῦ δεσποτάτου, νικήσας καὶ τοὺς προσδραμόντας εἰς βοήθειαν τούτου Σικελοὺς καὶ τοὺς Φράγκους τῆς Πελοποννήσου καὶ αἰχμαλωτίσας τὸν ἡγεμόνα τῶν τελευταίων τούτων Γουλιέλμον Βιλλεαρδουΐνον.

Μετὰ τὴν νικηφόρον ταύτην ἐκστρατείαν ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος ἐστέφθη βασιλεὺς (περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰανουαρίου 1260) καὶ κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐστράτευσεν εἰς Θρᾴκην καὶ ἀκωλύτως ἔφθασε μέχρι τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τοῦτο ἔπεισεν αὐτὸν ὅτι δὲν θὰ ἦτο δυσχερὴς ἡ ἐπίτευξις τοῦ τελικοῦ του σκοποῦ, δηλαδὴ ἡ ἐκπόρθησις τῆς λατινοκρατουμένης Κωνσταντινουπόλεως, πάντως ὅμως πρὶν ἢ ἐπιχειρήσῃ τοῦτο ἔκρινε καλὸν νὰ προβῇ εἰς διπλωματικὰς ἐνεργείας, ἵνα κάλλιον ἐξασφαλίσῃ τὴν θέσιν του. Πρὸς τοῦτο ἔπεμψεν εἰς Βουλγαρίαν πρεσβείαν ὑπὸ τὸν Γεώργιον Ἀκροπολίτην καὶ ἑτέραν εἰς Γένουαν. Ἡ τελευταία αὕτη ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ναυτικὴν συνδρομὴν τῆς Γενούης καὶ κυρίως εἰς τὴν πρόληψιν ἐνδεχομένου συνασπισμοῦ τῶν ἰταλικῶν κρατῶν ἐναντίον τῆς Νικαίας. Μετὰ μακρὰς διαπραγματεύσεις ὑπεγράφη τὴν 13 Μαρτίου 1261 ἡ μεταξὺ τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας καὶ τῆς δημοκρατίας τῆς Γενούης συνθήκη, καθ' ἣν παρεχωροῦντο εἰς τοὺς Γενουαίους ἐμπορικά τινα προνόμια, ἡ δὲ Γένουα ἀνελάμβανε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἀποστείλῃ ἰσχυρὰν μοῖραν στόλου εἰς ἐνίσχυσιν τῆς Νικαίας.

Τὸ ἐγχείρημα τῆς καταλήψεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶχεν ἤδη ἐξασφαλισθῆ διπλωματικῶς, καὶ ὁ Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγος ἀνέμενε τὴν κατάλληλον στιγμὴν ἵνα καταφέρῃ τὸ κτύπημά του, μοῖρα δὲ γενουατικοῦ στόλου ἐκ 16 σκαφῶν ἔπλεεν εἰς ἐνίσχυσιν αὐτοῦ, ὅτε αἴφνης ὁ στρατηγὸς Ἀλέξιος Στρατηγόπουλος, περιφερόμενος πέριξ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετὰ μικροῦ τινος ἀποσπάσματος, κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ αὐτὴν αἰφνιδιαστικῶς τὴν νύκτα τῆς 25—26 Ἰουλίου 1261, χωρὶς νὰ ἔχῃ περὶ τούτου γνῶσιν οὔτε αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ Η'. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας ἔληξεν οὕτω διὰ τῆς ἀναστηλώσεως τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἐπισφραγισθεῖσα διὰ τῆς πανηγυρικῆς εἰσόδου τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγου εἰς Κωνσταντινούπολιν τὴν 15 Αὐγούστου 1261. Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

—Νικαίας *Οἰκουμενικαὶ σύνοδοι* [*Ἐκκλ. Ἱστορ.*]. Ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας συνεκροτήθησαν δύο μεγάλαι Οἰκουμενικαὶ σύνοδοι, ἡ μὲν Α' τῷ 325 καὶ ἡ Ζ' τῷ 787. Ἡ πρώτη συνεκροτήθη ἐναντίον τῆς αἱρέσεως τοῦ Ἀρείου, ὅστις διαφιλονικῶν τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐδίδασκεν ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι κτίσμα δημιουργηθὲν ὑπὸ τοῦ Πατρὸς πρὸ τοῦ ὁρατοῦ τούτου κόσμου, καὶ ἐπομένως «ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν». Ἡ κακοδοξία αὕτη τοῦ Ἀρείου συνετάραξε τότε τὴν Ἐκκλησίαν, καίτοι δὲ κατ' αὐτοῦ ἐγένοντο διάφοροι ἐνέργειαι, ἡ πλάνη ὅμως διεδόθη παρὰ πολλοῖς, ἐκίνησε δὲ καὶ τὴν προσοχὴν τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, ὅστις, ἀποπειραθεὶς νὰ συνδιαλλάξῃ τὰ ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα καὶ ἀποτυχών, συνεκάλεσε τὴν πρώτην ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴν σύνοδον (325), ἐν συνεννοήσει πάντως μετὰ τῶν ἐξεχόντων ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ οὐχὶ μόνον μετὰ τοῦ πάπα Σιλβέστρου. Ἀκριβῶς δὲν εἶναι γνωστὸν πότε ἡ σύνοδος ἤρξατο τῶν ἐπισήμων αὐτῆς συνεδριάσεων, βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι αἱ ἐργασίαι αὐτῆς συνετελέσθησαν ἀπὸ τοῦ Μαΐου μέχρι τοῦ Ἰουλίου τοῦ 325. Ἐπίσης δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένον πόσοι ἦσαν οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὴν ἱεράρχαι, διότι ὁ μὲν Εὐσέβιος (Βίῳ Κωνστ. 3, 8) ἀναβιβάζει αὐτοὺς εἰς 250, ἐνῷ ὁ Σωκράτης (Ἐκκλ. ἱστ. 4, 2) εἰς 300 καὶ ὁ Σωζόμενος (Ἐκκλ. ἱστ. 1, 18) περὶ τοὺς 320. Ἐπὶ τοῦ Θεοδωρήτου (Ἐκκλ. ἱστ. 1, 6) ὅμως καὶ τοῦ Μ. Ἀθανασίου (Ἐπιστ. πρὸς Ἄφρους καὶ ἀλλαχοῦ) στηριζομένη ἡ ἀρχαιότης, ἀνέκαθεν ἀπεδέξατο τὸν ἀριθμὸν 318 πατέρων. Οἱ ἐπίσκοποι οὗτοι ἦσαν συνειλεγμένοι ἐκ τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς αὐτοκρατορίας, πεφημισμένοι οἱ μὲν διὰ τὴν ἁγιότητα τοῦ βίου αὐτῶν, οἱ δὲ διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ λοιπὴν παίδευσιν, ἄλλοι διὰ τὰ μαρτυρικὰ στίγματα, τὰ ὁποῖα ἔφερον ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῶν διὰ Χριστὸν

Digitized by Google

καὶ ἄλλοι διὰ τὴν θαυματουργικὴν αὐτῶν δύναμιν.

Ὑπῆρχον ἐπίσης ἐπίσκοποι ἐξ Ἀρμενίας, Σκυθίας καὶ Περσίας, ὡς καὶ τοῦ σχίσματος τῶν ναυατιανῶν. Ἐκτὸς τῶν ἐπισκόπων ἀναφέρονται καὶ πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι καὶ ἀκόλουθοι αὐτῶν, ὁ δὲ Σωζόμενος (Ἐκκλ. ἱστ. 1, 18 καὶ *Σωκρ.* 1, 18) ἀναφέρει ἐκτὸς τῶν ἐπισκόπων καὶ Ἕλληνας φιλοσόφους, πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐπισήμων ἐργασιῶν τῆς συνόδου, συζητοῦντας μετ' αὐτῶν, εἰς τῶν ὁποίων μάλιστα κατεσιγάσθη ὑπό τινος ἐπισκόπου καὶ ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ τὸν Χριστιανισμόν. Ἡ πλειοψηφία τῶν ἐπισκόπων ὑπὸ Εὐσέβιον τὸν Καισαρείας ἦτο ὠριγενιστική· ἄλλοι, ἀρχηγὸν ἔχοντες Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας, ὑπεστήριζον τὸν Ἄρειον, ἐνῷ οἱ κυρίως ὀρθόδοξοι ἦσαν ὀλιγώτεροι, προμάχους ἔχοντες Ὅσιον τὸν Κορδούης, Μάρκελλον τὸν Ἀγκύρας, Εὐστάθιον τὸν Ἀντιοχείας, Ἰάκωβον τὸν Νισίβεως, Σπυρίδωνα τὸν Τριμυθοῦντος, Παφνούτιον καὶ πρὸ πάντων τὸν ἀρχιδιάκονον τοῦ Ἀλεξανδρείας, τὸν Μέγαν Ἀθανάσιον. Ἐξηκριβωμένον ἐπίσης δὲν εἶναι τίς προήδρευσε τῆς συνόδου. Καὶ ὅτι μὲν πρόεδρος τῆς συνόδου ἦτο Ὅσιος ὁ Κορδούης, τοῦτο οἱ Λατῖνοι μόνον ἱστορικοὶ παραδέχονται· οἱ πλεῖστοι ὅμως τῶν νεωτέρων, ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὴν φράσιν τοῦ Εὐσεβίου (Β. Κωνστ. 3, 18) ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος, ἀφοῦ κατήρξατο τῆς συνόδου διὰ λόγου πανηγυρικοῦ, παρεδίδου τὸν λόγον τοῖς τῆς συνόδου προέδροις, ὡς τοιούτους θεωροῦσιν Εὐστάθιον τὸν Ἀντιοχείας, ὅστις καὶ προσεφώνησε τὸν αὐτοκράτορα, καὶ τὸν Ἀλεξανδρείας Ἀλέξανδρον, ὃν ἡ σύνοδος ἐν τῷ πρὸς Ἀλεξανδρεῖς γράμματι αὐτῆς ἀποκαλεῖ κύριον καὶ κοινωνὸν τῶν τῆς συνόδου ἀποφάσεων. Ἀλλὰ καὶ τὴν πορείαν τῶν ἐργασιῶν τῆς συνόδου δὲν γινώσκομεν ἀκριβῶς, διότι δυστυχῶς δὲν ὑπάρχουσι πρακτικά, μὴ τηρηθέντα, τὰ δὲ φερόμενα ὡς τοιαῦτα ἐν κοπτικῇ γλώσσῃ εἶναι μεταγενέστερα κατασκευάσματα, ὡς καὶ τὰ φερόμενα πέντε ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα πρωΐμως ἐμηχανεύθησαν οἱ Λατῖνοι πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι δῆθεν τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου ἐστάλησαν εἰς Ρώμην πρὸς τὸν πάπαν Σίλβεστρον πρὸς ἐπικύρωσιν.

Ὅ,τι ἀκριβῶς καὶ μετὰ θετικότητος περὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς συνόδου γινώσκομεν εἶναι τοῦτο, ὅτι μετὰ πολλὰς καὶ διαφόρους συζητήσεις, ἐν αἷς παρῆν καὶ ὁ αὐτοκράτωρ παραινῶν πάντας πρὸς εἰρήνην, συνῆλθον ἐπὶ τέλους οἱ ἐπίσκοποι ἐν μεγάλῃ σενεδριάσει, οἱ δὲ περὶ τὸν Εὐσέβιον προέτειναν σύμβολον λίαν σύμφωνον τῇ ἀρειανῇ κακοφροσύνῃ, ἀλλὰ τοῦτο μετ' ὀργῆς ἀπερρίφθη. Εἶτα παρῆλθεν εἰς τὸ μέσον ὁ Καισαρείας Εὐσέβιος φέρων διαλλακτικόν τι σύμβολον, ἀναγνωρίζον μὲν τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ διὰ φράσεων τῆς Γραφῆς, ἀποφεῦγον ὅμως τοὺς ἀκριβεστέρους ὁρισμοὺς καὶ μάλιστα τὸν ὅρον ὁμοούσιος. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐν τῇ συνόδῳ ἦσαν ἕτοιμοι καὶ παραδεχθῶσι τὸ σύμβολον τοῦτο, ἀλλ' οἱ περὶ τὸν Ἀλεξανδρείας Ἀλέξανδρον ἀντέστησαν ἐρρωμένως, μάλιστα ὁ Μέγας Ἀθανάσιος κατέβαλε πᾶσαν τὴν ἐνθουσιώδη αὐτοῦ εὐγλωττίαν, τὴν θεωρητικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν ἰσχυρὰν διαλεκτικὴν καὶ ὑπέδειξε τὴν ἀνάγκην τῆς ἀκριβεστέρας διατυπώσεως τοῦ δόγματος. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ αὐτοκράτωρ, ὁτὲ μὲν πρᾳεία τῇ φωνῇ, ὁτὲ δὲ αὐστηρότερον προσδιαλεγόμενος (*Εὐσεβ.* Β. Κωνστ. 3, 13) κατώρθωσε νὰ πείσῃ τοὺς ἐναντίους εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῆς λέξεως: ὁμοούσιος, οὕτω δὲ συνετάχθη τὸ «Σύμβολον τῆς Νικαίας», ἐν ᾧ ἐδιδάσκετο ὅτι ὁ Υἱὸς ἐγεννήθη ἐκ τῆς Οὐσίας τοῦ Πατρός, ὅτι ἐγεννήθη καὶ οὐκ ἐποιήθη, ὅτι εἶναι ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ καὶ ἀνεθεματίζοντο οἱ λέγοντες ὅτι ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν, ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο καὶ ὅτι ἐστὶ κτιστὸς ἢ τρεπτὸς ἢ ἀλλοιωτός. Ἡ μερὶς ἡ περὶ τὸν Καισαρείας Εὐσέβιον, ἐκλαμβάνουσα τό: ὁμοούσιος εἰς τὴν σημασίαν τοῦ: ὁμοιούσιος, ὑπέγραψεν, ἐπίσης καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν Ἀρειανῶν, ἀλλ' ὁ Ἄρειος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν μὴ ὑπογράψαντες ἐξωρίσθησαν εἰς Ἰλλυρίαν, ὡς καὶ Εὐσέβιος ὁ Νικομηδείας καὶ οἱ περὶ αὐτόν, διότι οὗτοι ὑπέγραψαν μὲν τὸ σύμβολον, οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν καταδίκην τοῦ Ἀρείου. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς Σωκράτην (1, 11) καὶ Σωζόμενον (1, 23) ἐν τῇ συνόδῳ ἐγένετο πρότασις «τοὺς ἱερωμένους μὴ συγκαθεύδειν ταῖς γαμεταῖς, ἃς ἔτι λαϊκοὶ ὄντες ἠγάγοντο»· ἀλλὰ κατὰ τῆς προτάσεως ἠγέρθη ὁ Αἰγύπτιος ἐπίσκοπος Παφνούτιος, «μὴ βαρὺν ζυγὸν ἐπιθεῖναι τοῖς ἱερωμένοις ἀνδράσι, τίμιον εἶναι τὸν γάμον καὶ τὴν κοίτην ἀμίαντον», λέγων «μὴ τῇ ὑπερβολῇ τῆς ἀκριβείας μᾶλλον τὴν Ἐκκλησίαν προσβλάψωμεν .... ἀρκεῖσθαί τε τὸν φθάσαντα κλήρου τυχεῖν, μηκέτι ἐπὶ γάμον ἔρχεσθαι κατὰ τὴν τῆς Ἐκκλησίας ἀρχικὴν παράδοσιν, μήτε μὴν ἀποζεύγνυσθαι ταύτης, ἣν ἅπαξ ἤδη πρότερον λαϊκὸς ὢν ἠγάγετο», ἡ δὲ σύνοδος ἀπεδέχθη τοὺς ὀρθοὺς λόγους τοῦ Παφνουτίου. Οὕτω διελύθη ἡ μεγάλη αὕτη καὶ σεβασμία σύνοδος, ἥτις, συντάξασα 20 κανόνας περὶ ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας, ἔλυσε καὶ τὰ κατατρύχοντα τὴν Ἐκκλησίαν ζητήματα, τὸ περὶ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα καὶ τοῦ σχίσματος τοῦ Μελετίου. Ἐν τῷ πρώτῳ, ἀποβλέπουσα εἰς τὸν ταυτόχρονον ἑορτασμὸν τῶν Χριστιανῶν καὶ τὸν μὴ συνεορτασμὸν μετὰ τῶν Ἰουδαίων, ὥρισεν ἵνα τὸ Πάσχα ἑορτάζηται πάντοτε ἐν Κυριακῇ, τῇ μετὰ τὴν 14 Νισάν, τουτέστι μετὰ τὴν πανσέληνον, τὴν πίπτουσαν μετὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν (*Θεοδωρ.* Ἐκκλ. Ἱστ. 1, 9. 10— *Σωκρ.* 1, 9 καὶ *Εὐσεβίου* Β. Κωνστ. 3, 18)· περὶ δὲ τοῦ Μελετίου ἀπεφάσισεν ἵνα οὗτος τὸ ὄνομα μόνον τοῦ ἐπισκόπου φέρῃ, οἱ δ' ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντες ἐπίσκοποι, ἀνεγνωρίσθησαν ὡς τοιοῦτοι κατόπιν χειροθεσίας.

Ἡ δευτέρα ἐν Νικαίᾳ σύνοδος ἢ ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ συνεκροτήθη κατὰ τῶν εἰκονομάχων τῷ 787 (βλ. λ. *εἰκονομαχία*). Ἐν αὐτῇ, συνελθούσῃ κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐκτὸς τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ πάπα καὶ τῶν ἀνατολικῶν πατριαρχῶν, παρέστησαν οἱ πλεῖστοι τῶν ἐπισκόπων τῆς αὐτοκρατορίας εἰκονομάχοι. Οὗτοι ἦσαν παρεσκευασμένοι εἰς μυστικὴν κατὰ τῆς συνόδου ἀντίδρασιν καὶ διὰ τοῦτο, ἅμα τῇ ἐνάρξει αὐτῆς, ἥ τε αὐτοκρατορικὴ φρουρά, ἀποτελουμένη ἐξ ἀπομάχων τοῦ στρατοῦ τοῦ Κωνσταντίνου Ε', καὶ πολὺς εἰκονομαχικὸς ὄχλος κατέλαβον τὰς πύλας τοῦ ναοῦ καὶ ἠπείλουν τὴν σύνοδον. Ὁ Ταράσιος ἠναγκάσθη τότε νὰ διαλύσῃ αὐτήν, καθόσον καὶ οἱ ἐν αὐτῇ εἰκονομάχοι ἐπίσκοποι ἤρξαντο νὰ διαμαρτύρωνται, ἡ δὲ Εἰρήνη, τόπον διδοῦσα τῇ ὀργῇ, προσεκάλεσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν στρατὸν τῆς Θράκης, διέδωκεν ἐπιτηδείως τὴν ἐπέλευσιν τῶν Ἀράβων εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, διέταξε τὸν ἐπαναστατήσαντα στρατὸν νὰ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτῶν καὶ ἐν τῷ κατάπλῳ αὐτοῦ ἀφοπλίσασα διέλυσεν ἅμα ἔφθασεν εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην. Οὕτως, ἀποκρουσθέντος τοῦ κινδύνου, ἡ σύνοδος τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 787 μετετέθη εἰς Νίκαιαν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ οὕτως ἀπετελέσθη ἡ ἑβδόμη Οἰκουμενική, περιλαμβάνουσα, ἐκτὸς τοῦ προέδρου αὐτῆς Ταρασίου, περὶ τοὺς 350 ἐπισκόπους. Πολλοὶ τῶν ἐπισκόπων ἦσαν εἰκονομάχοι, ἀλλ' οὗτοι μετέγνωσαν καὶ ἠμνηστεύθησαν, ἐν ἑπτὰ δὲ συνεδριάσεσιν, ἀφοῦ κατεδίκασε τὴν ἐπὶ Κωνσταντίνου Ε' τῷ 754, ἐκ χωρίων τῆς ἁγίας Γραφῆς, τῆς Παραδόσεως καὶ τῶν συγγραμμάτων τῶν πατέρων ἐθέσπισε τὴν προσκύνησιν τῶν ἱερῶν εἰκόνων ὡς ἀσπασμὸν καὶ τιμητικὴν προσκύνησιν, οὐχὶ δὲ ὡς ἀληθῆ λατρείαν, τῷ Θεῷ μόνον προσανήκουσαν, καὶ ἐξεφώνησε τὸ ἀνάθεμα κατὰ τῶν πατριαρχῶν Ἀναστασίου, Κωνσταντίνου, καὶ Νικήτα καὶ πάντων τῶν ἐχθρῶν τῶν εἰκόνων, ἐπαναλαβοῦσα τὸ κατὰ τοῦ πάπα Ὁνωρίου ἀνάθεμα τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς συνόδου. Ἡ περὶ τῶν ἱερῶν εἰκόνων διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας ἐξετέθη ἐν τῷ «Ὅρῳ» τῆς συνόδου, ἥτις ὁρίζει ἵνα αἱ ἐκ διαφόρου ὕλης εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ, τῆς Θεοτόκου, τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἁγίων ἀνατίθενται πανταχοῦ «παραπλησίως τῷ τιμίῳ καὶ ζωοποιῷ σταυρῷ καὶ ἀπονέμωνται αὐταῖς ἀσπασμὸς καὶ τιμητικὴ προσκύνησις, οὐ μὴν ἡ κατὰ τὴν πίστιν ἡμῶν ἀληθινὴ λατρεία, ἣ πρέπει μόνῃ τῇ θείᾳ φύσει», ἔτι δὲ προσάγωνται αὐταῖς «θυμιάματα καὶ φῶτα· ἡ γὰρ τῆς εἰκόνος τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει καὶ ὁ προσκυνῶν τὴν εἰκόνα προσκυνεῖ ἐν αὐτῇ τοῦ ἐγγραφομένου τὴν ὑπόστασιν» (πρβλ. πρακτ. *Mansi* τόμ. ΙΒ' 951 καὶ ΙΓ' 820). Οὕτως ἀπετελείωσεν ἡ σύνοδος ἐπιτυχῶς τὰς ἐργασίας αὐτῆς, ἡ δὲ Εἰρήνη, προσκαλέσασα αὐτὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν, συνεκρότησε τὴν ὀγδόην συνεδρίασιν, ἔνθα ὁ «Ὅρος» καὶ οἱ διάφοροι αὐτῆς κανόνες ἔλαβον τὴν αὐτοκρατορικὴν ἐπικύρωσιν. Τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου, κατὰ τὸ σύνηθες, ἐκτὸς τῶν λοιπῶν προέδρων τῆς Ἐκκλησίας ἐστάλησαν καὶ εἰς τὸν πάπαν Ἀδριανόν, οὗτος δὲ ἐν μεταφράσει λατινικῇ ἀπέστειλε πρὸς Κάρολον τὸν Μέγαν (792). Τότε δὲ ἐν Γαλλίᾳ πιθανῶς ὑπὸ τοῦ περιφήμου Ἀλκουΐνου συνετάχθησαν τὰ λεγόμενα «Καρόλεια βιβλία», ἐν οἷς ἀπαγορεύεται πᾶν εἶδος προσκυνήσεως καὶ τιμῆς εἰς τὰς ἱερὰς εἰκόνας, ἐπιτρέπεται δὲ μόνον νὰ ἐκτίθενται ἐν ἐκκλησίαις πρὸς κόσμον. Τὴν ἰδίαν ἀπόφασιν ἔλαβε καὶ ἡ ἐν Φραγκφούρτῃ σύνοδος τοῦ 794, τὰ πρακτικὰ τῆς ὁποίας λαβὼν ὁ Ἀδριανὸς ἀνήρεσε δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Κάρολον, ἄνευ ὅμως ἀποτελέσματος, διότι ἡ φραγκικὴ Ἐκκλησία ἐπέμενεν εἰς τὰς ἰδέας αὐτῆς.

† Η. Φ. ΒΑΦΕΙΔΗΣ

Νίκαια (γαλλ. Nice, ἰταλ. Nizza) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ τῶν Παραθαλασσίων Ἄλπεων, ἡ ὀνομαστοτέρα πόλις τῆς Κυανῆς Ἀκτῆς ἢ Γαλλικῆς Ριβιέρας. Κεῖται παρὰ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Παιγιὸν καὶ ἐπὶ τῆς παραλιακῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Παρισίων — Λυῶνος — Μασσαλίας — Μονακὸ — Γενούης. Κάτ. 184.441. Εὑρίσκεται ἐπὶ γραφικωτάτης τοποθεσίας εἰς τὸ ἀνατολικώτατον ἄκρον ἐλαφρᾶς θαλασσίας κολπώσεως, φερούσης τὸ ὄνομα κόλπος τῶν Ἀγγέλων, καὶ διαιρεῖται εἰς τρία σαφῶς ἀπ' ἀλλήλων διακρινόμενα τμήματα: τὴν ναυτικὴν πόλιν, ἐκτεινομένην πέριξ τοῦ λιμένος Λυμπιὰ καὶ καταλαμβάνουσαν τὸ ἀνατολικώτερον μέρος τῆς πόλεως· τὴν παλαιὰν πόλιν, χωριζομένην ἀπὸ τῆς ναυτικῆς πόλεως διὰ τοῦ λόφου τοῦ παλαιοῦ πύργου καὶ περικλειομένην σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς ἓν εἶδος χερσονήσου σχηματιζομένης μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς θαλάσσης· καὶ τὴν νέαν πόλιν, χωριζομένην ἀπὸ τῆς παλαιᾶς πόλεως διὰ τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ Παιγιὸν καὶ καταλαμβάνουσαν τὸ πρὸς Δ. τοῦ ποταμοῦ τούτου καὶ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν ἐκτεινόμενον μεγαλύτερον τμῆμα τῆς πόλεως

Ἡ ναυτικὴ πόλις εἶναι ἐκ τῶν γραφικωτέρων καὶ χαρακτηριστικωτέρων τμημάτων τῆς Νικαίας. Κατοικεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ κόσμον ἐργατικὸν καὶ ἑνοῦται μετὰ τῆς λοιπῆς πόλεως διὰ τῶν ὁδῶν Σεγκυρὰν καὶ Πονσέτ, αἵτινες περιβάλλουν τὸν λόφον τοῦ πύργου καὶ ὧν ἡ δευτέρα εἶναι παραλιακή, ἐσκαμμένη εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ λόφου καὶ ἀποτελοῦσα ἕνα τῶν ὡραιοτέρων περιπάτων τῆς πόλεως. Τὸ ἀκρωτήριον, ὅπερ εὑρίσκεται εἰς τὸ ἄκρον τοῦ λόφου καὶ εἰς τὴν καμπὴν τῆς ὁδοῦ, καλεῖται Ραουμπὰ Καπεού. Εἰς τὴν ἀντίθετον πλευρὰν τοῦ λιμένος εὑρίσκεται ἡ ἀραιῶς κατῳκημένη συνοικία τοῦ Λαζαρέττου.

Ἡ παλαιὰ πόλις, ἡ ὁποία καταλαμβάνει τὸ κεντρικὸν τμῆμα τῆς Νικαίας, ἀποτελεῖται σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ οὐχὶ ἐξαιρετικῆς καθαριότητος ὁδούς, σκοτεινὰς καὶ λίαν στενὰς καὶ σκολιάς. Πολλαὶ τῶν ὁδῶν τούτων εἶναι τοσοῦτον ἀνηφορικαί, ὥστε εἰς πολλὰ σημεῖα καθίστανται σχεδὸν κλιμακωταί. Ἐν τῇ παλαιᾷ ταύτῃ πόλει, ἐν τῇ ὁποίᾳ κατεβλήθησαν ἐσχάτως προσπάθειαι ἐξωραϊσμοῦ, ἀπαντῶνται εἰσέτι πλεῖστοι τύποι καὶ χαρακτηριστικὰ σημεῖα ἐκ τῆς παλαιᾶς ἐθνικῆς καὶ τοπικῆς ζωῆς τῆς πόλεως. Τὸ τμῆμα τῆς παλαιᾶς πόλεως ἔχει ἐσχάτως ὑποστῇ μεγάλας μεταβολὰς ἐπὶ τὸ νεωτεριστικώτερον. Ἐν αὐτῷ εὑρίσκονται πολλὰ νεώτερα κτήρια, ἡ πλατεῖα τῶν Φωκαέων μετ' ἀρχαίας κρήνης καὶ ἡ ὁδὸς Σαὶν Φρανσουὰ-ντὲ-Πώλ, ἡ ὡραιοτέρα τῆς συνοικίας. Ἐκ τῶν κυριωτέρων καὶ πρωτοτυπωτέρων χαρακτηριστικῶν τοῦ τμήματος τούτου τῆς Νικαίας εἶναι δύο μεγάλα δώματα, μήκους 250 μέτρων, κατασκευασθέντα ἐπὶ τῶν στεγῶν χαμηλῶν οἰκιῶν συνεχομένων καὶ ἐκτεινομένων κατὰ μῆκος τῆς παραλίας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς λεωφόρου Σαλεϊά

Digitized by Google

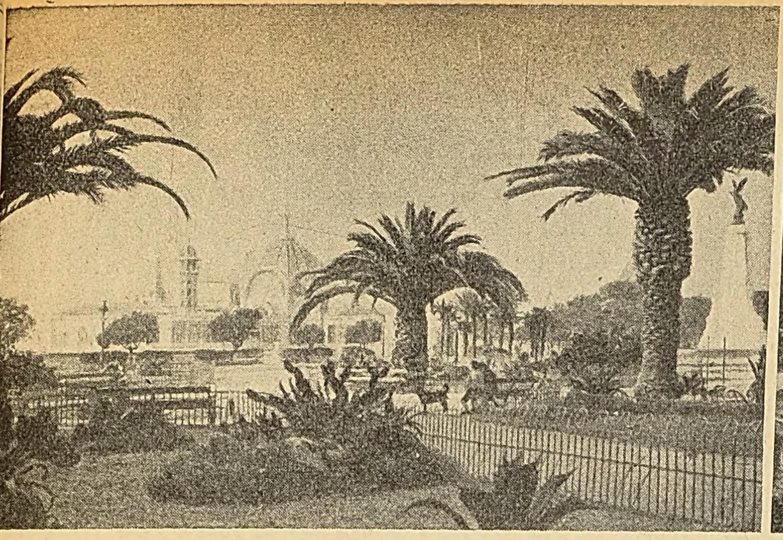

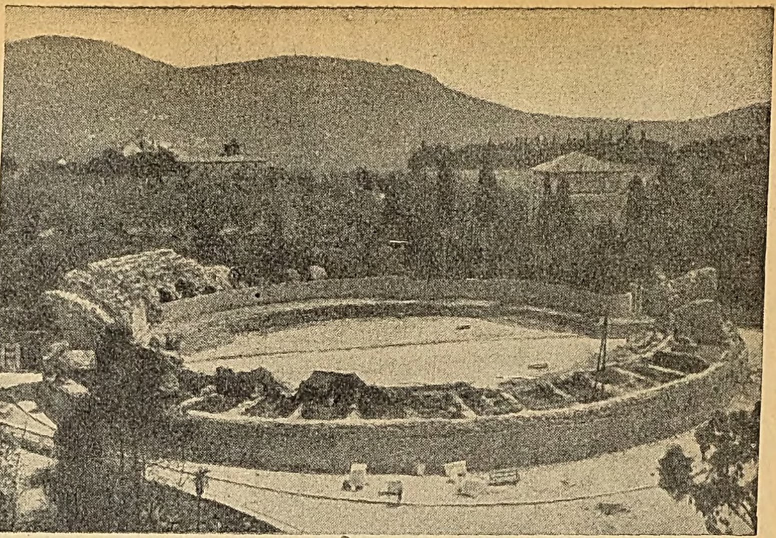

1) Ἡ πλατεῖα Μασσενέ, κέντρον τῶν ἑορτῶν τῶν Ἀπόκρεων, καὶ εἰς τὸ βάθος τὸ Καζῖνο. 2) Τὸ ἐν Σιμιὲ ρωμαϊκὸν ἀμφιθέατρον.

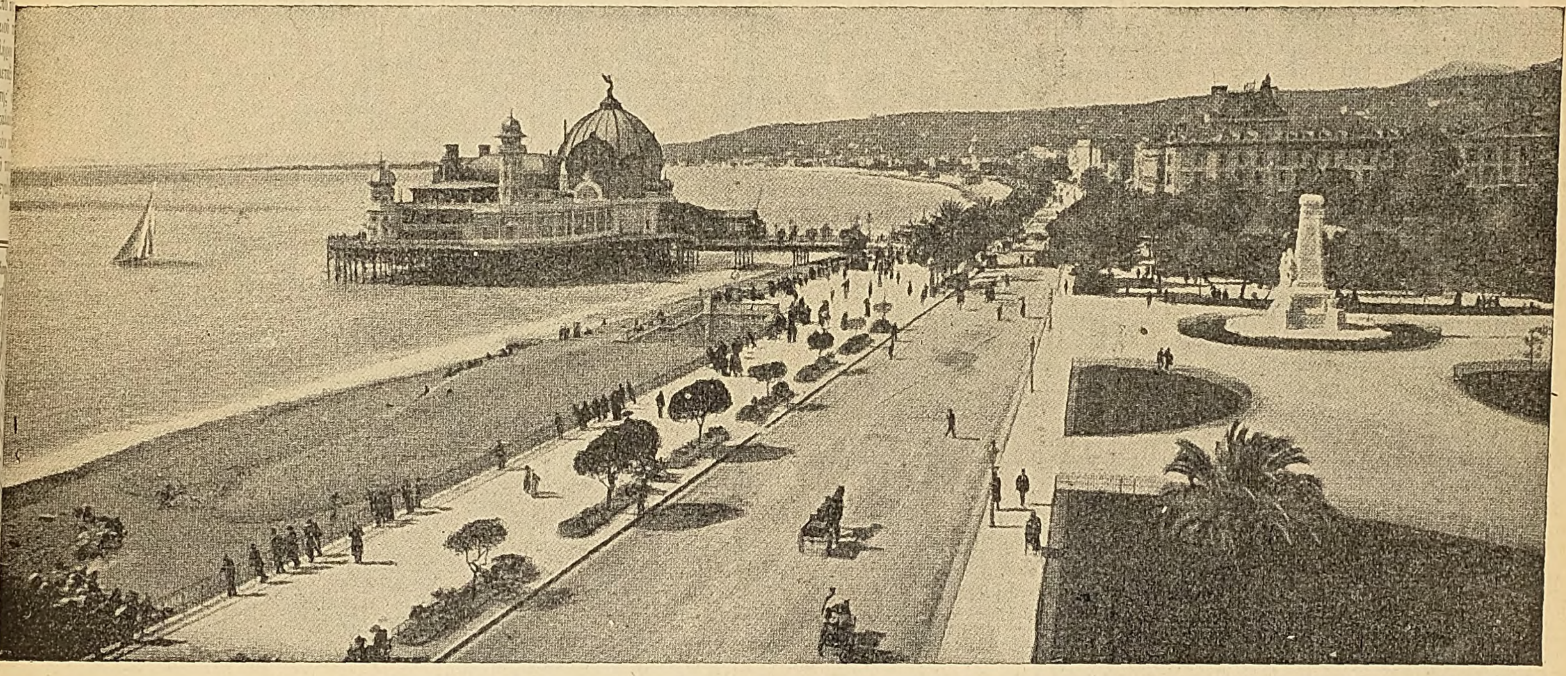

Ἡ παραλιακὴ λεωφόρος τῆς Νικαίας (Promenade des Anglais).

Ἄποψις τῆς Νικαίας καὶ τοῦ λιμένος της.

Digitized by Google

ἑτέρου. Ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν δωμάτων τούτων, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουν ὡς δημόσιος περίπατος, ἡ θέα εἶναι μαγευτικωτάτη καὶ εὐρυτάτη, συγκεντρώνουσα πλῆθος ἐντοπίων καὶ ξένων, ἰδίως ἀναρρωννυόντων.

Ἡ νέα πόλις, ἐκτεινομένη ἐκεῖθεν τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Παιγιόν, καλύπτεται ὑπὸ ὡραίων νεωτέρων κτηρίων καὶ ἔχει εὐρείας καὶ κανονικὰς ὁδοὺς καὶ λεωφόρους. Τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς Νικαίας ἐκτείνεται πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν μέχρι τῶν λόφων τοῦ Καραμπασὲλ (ὕψος 62 μ.) καὶ τοῦ Σιμιὲ (ὕψος 101 μ.), ὅπου εὑρίσκονται πολυτελῆ καὶ μεγάλα ξενοδοχεῖα καὶ ἐπαύλεις τῶν πλουσιωτέρων ἀνθρώπων τῆς ὑφηλίου. Οἱ λόφοι οὗτοι, καθὼς καὶ ὁ Μαντέγκα (ὕψους 100 μ.), ὁ Πιόλ, ὁ Σαίντ-Ἐτιέν, ὁ Σαίν-Φιλίπ, ὁ Σαὶν-Μπαρτελεμύ, ὁ Σαὶν-Μωρὶς καὶ ὁ Μπρανκολάρ, θεωροῦνται ἐκ τῶν καταλληλοτέρων διὰ τὴν παραμονὴν ἀσθενῶν καὶ ἀναρρωννυόντων.

Ἡ Νίκαια ὅμως, ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ σημασίᾳ τῆς πόλεως, δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὸ ἀνωτέρω διαγραφὲν πλαίσιον, ἀλλ' ἐπεκτείνεται ἀπὸ τῆς θαλάσσης μέχρι τῶν ἀποτόμων κλιτύων τῶν ὑψωμάτων Μονταλμπάν, Μονμπορόν, Βιναιγκριὲ καὶ Μὸν Γκρό, ἅτινα ἀποτελοῦν τὰς τελευταίας πρὸς τὴν θάλασσαν παραφυάδας τῶν Ἄλπεων. Ὁλόκληρος ἡ εὐρυτάτη αὕτη ἔκτασις καλύπτεται ὑπὸ πολυαρίθμων ἐπαύλεων περιβαλλομένων ὑπὸ κήπων, ἀλσῶν καὶ δασῶν, καὶ ἐμφανίζει τὴν ὄψιν τεραστίας πόλεως, ἢ μᾶλλον κηπουπόλεως.

Τὸ κλῖμα τῆς πόλεως. Τὸ κλῖμα τῆς Νικαίας εἶναι ἐντελῶς ἐξαιρετικὸν καὶ ἐκ τῶν γλυκυτέρων καὶ ὑγιεινοτέρων τοῦ κόσμου. Ἐν πλήρει χειμῶνι ἀνθοῦν ἐν Νικαίᾳ τὰ ῥόδα, αἱ πορτοκαλλέαι καὶ πάντα τὰ φυτά, τὰ ὁποῖα συναντῶνται μόνον ἐν Ἀφρικῇ. Ἡ μέση ἐτησία θερμοκρασία ἀνέρχεται εἰς 15°9 ἡ δὲ τῆς χειμερινῆς περιόδου εἶναι 10°. Αἱ χαμηλαὶ θερμοκρασίαι, αἱ πλησιάζουσαι πρὸς τὸ 0 παρατηροῦνται κατὰ Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον, δύο ὥρας πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου καὶ μίαν ὥραν μετὰ τὴν δύσιν αὐτοῦ. Κατὰ τὸν χειμῶνα αἱ μεταπτώσεις τῆς θερμοκρασίας εἶναι ἐνίοτε λίαν ἀπότομοι, ἡ δὲ διαφορὰ μεταξὺ τῆς ὑπὸ σκιὰν καὶ τῆς ὑπὸ τὸν ἥλιον θερμοκρασίας ἀρκετὰ μεγάλη. Οἱ ἐπικρατοῦντες ἄνεμοι εἶναι οἱ ἀπ' ἀνατολῶν, ὁ δὲ βορρᾶς εἶναι σπανιώτατος καὶ λίαν ἤπιος. Παρὰ τὴν ξηρότητα τοῦ κλίματος αἱ βροχαὶ ἐν Νικαίᾳ εἶναι μὲν σπάνιαι καὶ πίπτουν κατ' ἀραιὰ χρονικὰ διαστήματα, ἀλλὰ ἡ πτῶσις αὐτῶν εἶναι ἐξαιρετικῶς ἄφθονος, ἀπότομος καὶ βιαία. διαρκοῦσα ἐπ' ἐλάχιστον ἑκάστοτε. Συνήθως βρέχει ἐν Νικαίᾳ κατὰ τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου, τὸν Ὀκτώβριον, τὸν Ἀπρίλιον καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαΐου. Κατὰ τὸν Νοέμβριον, Δεκέμβριον, Ἰανουάριον καὶ Φεβρουάριον ἡ βροχὴ καὶ ἡ χάλαζα ἐν Νικαίᾳ ἀποτελοῦν ἐξαιρετικὸν φαινόμενον, ἡ δὲ πτῶσις τῆς χιόνος θεωρεῖται ἐκ τῶν σπανιωτάτων καὶ περιεργοτάτων. Τὸ μεγαλύτερον καὶ τὸ ἐξαιρετικώτερον ὅμως προτέρημα τοῦ κλίματος τῆς Νικαίας εἶναι ἡ μεγάλη διάρκεια, καθ' ἣν ἡ περιοχὴ αὐτῆς εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλει πᾶσαν αὐτῆς τὴν φήμην καὶ τὴν πρόοδον. Ὁ οὐρανὸς αὐτῆς εἶναι σχεδὸν πάντοτε ἐξαιρετικῶς καθαρός. Ἡ φωτοπλήμμυρα αὕτη, εἰς τὴν ὁποίαν δέον νὰ προστεθῇ καὶ μεγίστη ἀφθονία ὄζοντος, οὐδαμοῦ ἀλλοῦ ἀπαντωμένου εἰς τοσαύτην ποσότητα, καθιστοῦν τὴν Νίκαιαν τόπον παγκοσμίου φήμης ἀπὸ ἀπόψεως ὑγιεινῆς διαμονῆς καὶ πρώτης τάξεως κλιματολογικὸν σταθμόν. Λόγῳ τῆς ἀμφιθεατρικῆς αὐτῆς διατάξεως, ἡ Νίκαια δύναται νὰ χωρισθῇ εἰς τρεῖς ἰατρικὰς ζώνας: εἰς τὴν παραθαλασσίαν, ἥτις συνιστᾶται εἰς τὰ ἀσθενικὰ παιδία, πρὸς τόνωσιν τοῦ ὀργανισμοῦ των, καθὼς καὶ εἰς τοὺς ἀναρρωννύοντας ἀπὸ πάσης ἀσθενείας, ἀλλ' ἀντενδείκνυται διὰ τοὺς φθισικοὺς τοῦ τρίτου σταδίου· εἰς τὴν πεδινὴν ζώνην τοῦ ἐσωτερικοῦ, συνιστωμένην εἰς τοὺς προκεχωρημένους φθισικούς, εἰς τοὺς ρευματικούς, εἰς τοὺς διαβητικούς, εἰς τοὺς λευκωματικοὺς κτλ., καὶ τέλος εἰς τὴν ὑψηλὴν ζώνην, συνιστωμένην εἰδικῶς διὰ τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ διάγουν τὴν ζωὴν τοῦ ὑπαίθρου. Ἡ ἐποχὴ τῶν θαλασσίων λουτρῶν διαρκεῖ ἐπὶ ἓξ μῆνας, ἀπὸ τοῦ Πάσχα μέχρι 15 Ὀκτωβρίου. Ἐν τούτοις ὑπάρχουν πολλοί, οἱ ὁποῖοι ἐν μέσῳ χειμῶνι ἐξακολουθοῦν νὰ λούωνται ἢ νὰ κάμνουν ἡλιοθεραπείαν παρὰ τὴν ἀκτήν. Καίτοι ἡ παραλία τῆς Νικαίας δὲν παρέχει πολλὰ σημεῖα ἀμμώδη καὶ κατάλληλα διὰ λουτρά, ἐν τούτοις ὑπάρχουν πολυάριθμοι ἐγκαταστάσεις κατὰ μῆκος τῆς προκυμαίας τῶν Ἄγγλων, τῆς προκυμαίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, κάτωθεν τοῦ Μονμπερόν, κάτωθεν τοῦ Λαζαρέττου κ. τ. λ. (βλ. καὶ λ. κλῖμα).

Μνημεῖα, κτήρια καὶ κέντρα. Ἐν Νικαίᾳ ὑφίστανται εὐάριθμα παλαιὰ μνημεῖα, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ ἑλληνικὴ κρήνη τῆς πλατείας τῶν Φωκαέων, δῶρον προσφερθὲν εἰς ἕνα τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Λασκάρεων ὑπό τινος αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐπίσης ἄξια μνείας εἶναι τὰ ἐρείπια τοῦ παλαιοῦ πύργου, κειμένου ἐπὶ τοῦ μεταξὺ τοῦ λιμένος καὶ τῆς παλαιᾶς πόλεως λόφου. Ὁ πύργος οὗτος ἀπετέλει τμῆμα ὀχυρωτάτου φρουρίου, ὅπερ κατηδαφίσθη ὑπὸ τῶν Γενουησίων τῷ 1215, ἐπανεκτίσθη ὑπὸ τοῦ κόμιτος τῆς Προβηγκίας Βεραγγέρου Ε' καὶ κατηδαφίσθη ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ δουκὸς τοῦ Μπέρικ τῷ 1706, ὁπότε τὰ ὀχυρωματικὰ αὐτοῦ ἔργα μετεβλήθησαν εἰς ὡραίας σφζομένας δενδροστοιχίας. Ὑπάρχουν ἐπίσης ἐπὶ τοῦ λόφου Σιμιὲ ἐρείπια ρωμαϊκῶν θερμῶν καὶ ἀμφιθεάτρου, οὗ ἡ ἐσωτερικὴ πλατεῖα ἔχει μῆκος 45 μ. καὶ πλάτος 35 μ. Ἐν Νικαίᾳ ὑπάρχουν πλεῖστοι ναοὶ πολλῶν δογμάτων καὶ θρησκειῶν, ἕνεκα τῆς μεγάλης ποικιλίας τῶν ἐν αὐτῇ παροικιῶν καὶ τῶν ἐπισκεπτῶν. Οἱ κυριώτεροι τούτων εἶναι ἡ μητρόπολις Ἅγιος Ρεπαράτε τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ὁ Ἅγιος Φραγκίσκος τοῦ Παύλου, ὁ Ἅγιος Ἰάκωβος, ἡ Παναγία τοῦ λιμένος, τῶν διαμαρτυρομένων, ἀγγλοαμερικανικός, ἀγγλικανικός, ἑλβετικός, πρεσβυτεριανός, ρωσικός, συναγωγὴ κτλ. Ἐκ τῶν ἄλλων κτηρίων τὰ κυριώτερα εἶναι ἡ νομαρχία, τὰ δύο δημαρχεῖα, τὸ δικαστικὸν μέγαρον, τὸ μέγαρον τῶν Λασκάρεων, τὸ ἰταλικὸν θέατρον, τὸ γαλλικὸν θέατρον, τὸ μελοδραματικὸν θέατρον, τὸ δημοτικὸν καζῖνον, τὸ ἐπὶ ἐξέδρας ἐν τῇ θαλάσσῃ καζῖνον τῆς Ζετὲ-Προμνάντ, ἀνατολικοῦ ἀραβικοῦ ρυθμοῦ, τὸ μέγα λύκειον, τὸ δημοτικὸν νοσοκομεῖον, τὸ νοσοκομεῖον τοῦ σταυροῦ, ἡ βιβλιοθήκη μετὰ 80.000 τόμων, τρία μουσεῖα (φυσικῆς ἱστορίας. περιέχον καὶ μοναδικὴν εἰς τὸν κόσμον συλλογὴν μηκήτων, ἀρχαιολογίας καὶ ἱστορίας), τὸ ἀστεροσκοπεῖον, ἡ σχολὴ τῶν διακοσμητικῶν τεχνῶν κ. τ. λ. Ἔχει ὡσαύτως ἓξ γεφύρας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Παιγιόν, ὧν αἱ δύο διὰ τὴν διέλευσιν τῶν σιδηροδρόμων. Ἔχει ἐπίσης βοτανικὸν κῆπον, πεδία ἀθλητικῶν συγκεντρώσεων κτλ. Ἰδιαιτέρως ἀξιοσημείωτα ἐν Νικαίᾳ εἶναι τὰ μεγάλα καὶ πολυτελέστατα ξενοδοχεῖα, τὰ ὁποῖα συγκεντρώνουν κατ' ἔτος πολλὰς χιλιάδας ἐπισκεπτῶν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου.

Ἡ Νίκαια ἔχει πολλοὺς ὡραίους περιπάτους καὶ πολυσύχναστα κέντρα διὰ τοὺς ξένους, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ἡ λεωφόρος Νίκης, ἡ κεντρικωτέρα καὶ ὡραιοτέρα πασῶν, ἐπὶ τῆς ὁποίας εὑρίσκονται τὰ κυριώτερα καὶ πολυτελέστατα καταστήματα καὶ διὰ τῆς ὁποίας διέρχονται αἱ ἑορταστικαὶ παρελάσεις, ἡ πλατεῖα Μασσενά, κέντρον συγκοινωνιῶν καὶ τῶν ἑορταστικῶν συγκεντρώσεων, αἱ λεωφόροι Μὰκ Μαόν, Φήλικος Φώρ, Βερντέν, ἡ προκυμαία ἢ περίπατος τῶν Ἄγγλων (Promenade des Anglais), ἡ προκυμαία Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἡ προκυμαία Ραουμπὰ Καπεοῦ κτλ. Ἐκ τούτων ὁ σημαντικώτερος καὶ μᾶλλον πολυσύχναστος περίπατος καὶ παγκοσμίου φήμης εἶναι ὁ τῆς προκυμαίας τῶν Ἄγγλων, κατὰ μῆκος τῆς παραλίας. Ἡ προκυμαία αὕτη ὠνομάσθη οὕτως εἰς ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος, καθ' ὃ οἱ ἐν Νικαίᾳ εὑρισκόμενοι Ἄγγλοι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐξαιρετικοῦ χειμῶνος, ὁ ὁποῖος κατέστρεψε τὰ γεωργικὰ προϊόντα τῷ 1821, δι' ἐράνων συνέλεξαν τὸ ἀναγκαῖον ποσὸν πρὸς κατασκευὴν τῆς προκυμαίας ταύτης καὶ παροχὴν τοιουτοτρόπως ἐργασίας εἰς τὸ πλεῖστους ἐκ τῆς θεομηνίας δημιουργηθέντας ἀνέργους.

Αἱ ἑορταὶ καὶ τὸ καρναβάλι τῆς Νικαίας. Ἡ Νίκαια δὲν εἶναι μόνον ὀνομαστὴ διὰ τὸ ἐξαιρετικὸν κλῖμά της, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς πομπώδεις καὶ ἰδιοτύπους διασκεδάσεις της, ἰδίως δὲ διὰ τὸ περίφημον καρναβάλι της. Λόγῳ τῆς μεγάλης συρροῆς ξένων, τὴν ὁποίαν προεκάλεσαν, περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, αἱ κατὰ πρῶτον ἔκτοτε εἰς εὐρυτέραν κλίμακα διοργανωθεῖσαι ἑορταὶ τῆς Νικαίας, αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως προέβησαν τότε εἰς τὴν συστηματοποίησιν αὐτῶν καὶ εἰς τὴν ἀναγωγήν των εἰς ἀληθῆ βιομηχανίαν τῶν ξένων, ἥτις ἀπέβη εἷς τῶν κυριωτέρων πλουτοπαραγωγικῶν παραγόντων διὰ τοὺς ἐντοπίους. Αἱ ἑορταὶ αὗται συνίστανται εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν δύο καζίνων, εἰς τὰς καλλιτεχνικὰς παραστάσεις τοῦ μελοδράματος μὲ παγκοσμίου φήμης καλλιτέχνας, εἰς τὴν διοργάνωσιν διεθνῶν καλλιτεχνικῶν ἐκθέσεων, διεθνῶν ἱπποδρομιῶν, διεθνῶν ἀγώνων ἀντισφαιρίσεως, ἀγώνων τυρ-ὀ-πιζόν, εἰς τὴν διοργάνωσιν ζωηροτάτου ἀνθοπολέμου, ἐπιδείξεως καὶ ἀγώνων αὐτοκινήτων, λεμβοδρομιῶν, ἀεροπορικῶν ἀγώνων, συναυλιῶν, παντὸς εἴδους χορῶν κτλ. Αἱ κυριώτεραι ὅμως ἑορταὶ τῆς Νικαίας εἶναι αἱ τοῦ καρναβαλίου, αἵτινες λαμβάνουν χώραν ἀπὸ τῆς 5 μέχρι τῆς 20 ἑκάστου Φεβρουαρίου καὶ συνίστανται κυρίως εἰς τὰς παρελάσεις τοῦ ἅρματος τοῦ Καρναβάλου μετὰ διαφόρων ἄλλων ἁρμάτων καὶ πολλῶν ὁμαδικῶν ἢ μεμονωμένων μετημφιεσμένων, εἰς οὓς ἀπονέμονται σημαντικὰ βραβεῖα, παρελάσεις αἵτινες δίδουν ἀφορμὴν μεγίστης κινήσεως ἀνὰ τὴν πόλιν καὶ ἰδίως εἰς τὰ κέντρα καὶ προκαλοῦν τὸν ὑπερδιπλασιασμὸν τῶν κατοίκων τῆς πόλεως.

Πλὴν τῆς βιομηχανίας ταύτης τῶν ξένων ἡ Νίκαια ἔχει καὶ ἀκμαίαν βιομηχανίαν ἀρωματοποιίας, ξυλουργίας, ὁπλοποιίας, σαπωνοποιίας, βυρσοδεψίας, ἐπιπλοποιίας καὶ οἰνοπνευματοποιίας καὶ διεξάγει ζωηρὸν ἐμπόριον γεωργικῶν προϊόντων, ἐξάγουσα ἄνθη, ὀπώρας, οἶνον, ἔλαιον, ἐσπεριδοειδῆ, ἔπιπλα καὶ εἰσάγουσα κυρίως εἴδη πολυτελείας καὶ πολυτίμους λίθους. Ὁ λιμὴν αὐτῆς εἶναι ἀσφαλὴς καὶ βαθύς, μετὰ δύο μώλων, ἐπὶ τοῦ ἑνὸς τῶν ὁποίων ὑπάρχει φάρος ὕψους 25 μέτρων, ἐκπέμπων ἐρυθρὸν φῶς ἀνὰ 30'' εἰς ἀπόστασιν 12 μιλίων.

—*[Ἱστορ.]* Ἡ Νίκαια ὀφείλει τὴν δημιουργίαν της εἰς τὸν μικρὸν μὲν ἀλλ' ἀσφαλῆ λιμένα της, τὸν ὁποῖον ἀνεκάλυψαν οἱ Φοίνικες καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ ἵδρυσαν κατόπιν μικρὸν συνοικισμὸν οἱ ἄποικοι τῆς Μασσαλίας Φωκαεῖς. Τὸν συνοικισμὸν τοῦτον, μεταβληθέντα κατόπιν εἰς ὀχυρὰν καὶ ἰσχυρὰν πόλιν, ὠνόμασαν βραδύτερον οἱ Φωκαεῖς *Νίκαιαν*, εἰς ἀνάμνησιν τῆς νίκης, τὴν ὁποίαν ἀναφέρουν πολλοὶ ἱστορικοὶ τῆς ἀρχαιότητος, ὅτι οὗτοι κατήγαγον ἐναντίον τῶν περιοίκων Λιγύων. Κατὰ τὸ 160 π. Χ. ἡ Νίκαια ἐγένετο σύμμαχος τῶν Ρωμαίων καὶ κατὰ τὰς εἰσβολὰς τῶν βαρβάρων κατελήφθη ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τῶν Βησιγότθων, τῶν Βουργουνδίων, τῶν Λομβαρδῶν καὶ τῶν Φράγκων. Μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἐν αὐτῇ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὴν ἵδρυσιν πολλῶν ἐκκλησιῶν, ἡ πόλις προσέλαβεν ἐξαιρετικὴν σημασίαν καὶ ἀπέβη σπουδαῖον ἐμπορικὸν κέντρον. Κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα ἀπέβη τελείως ἀνεξάρτητος καὶ διεξήγαγε σφοδροὺς ἀγῶνας κατὰ τῶν κομίτων τῶν Ἀρλ... τῆς Προβηγκίας καὶ τῆς Ἀνδηγαυΐας. Τῷ 1... κατελήφθη ὑπὸ τοῦ κόμιτος τῆς Σαβοΐας Ἀμεδαίου Ζ'. Βραδύτερον κατελήφθη ἐπανειλημμένως ὑπὸ τῶν Γάλλων, τῶν Ἱσπανῶν καὶ τῶν Τούρκων, τῷ δὲ 1538 ὑπεγράφη ἐν αὐτῇ ἡ συνθήκη μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἱσπανίας. Τῷ 1543 ἐπολιορκήθη ὑπὸ τῶν ἡνωμένων δυνάμεων τοῦ Βαρβαρόσσα καὶ τοῦ Φραγκίσκου Α', κατὰ τὴν πολιορκίαν δὲ ταύτην διεκρίθη καὶ ἡ ἐθνικὴ ἡρωῒς τῆς Νικαίας Αἰκατερίνη Σεγκυράν. Καταληφθεῖσα ἐν τέλει ὑπὸ τοῦ Βαρβαρόσσα, ἀνακατελήφθη ὑπὸ τῶν κομίτων Σαβοΐας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀφήρεσεν αὐτὴν ὁ στρατηγὸς Μπέρικ τῷ 1705. Διεκδικουμένη ἔκτοτε ὑπὸ τῶν Γάλλων, τῶν Ἱσπανῶν καὶ τῶν Πεδεμοντίων, περιελήφθη τῷ 1792 εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀλλὰ τῷ 1814 ἀπεδόθη εἰς τὸν βασιλέα τοῦ Πεδεμοντίου. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1859 ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ τῆς Νικαίας μετὰ τῆς Σαβοΐας παρεχωρήθη ὑπὸ τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν Γαλλίαν διὰ μυστικῆς συνθήκης, εἰς ἀντάλλαγμα τῆς βοηθείας, τὴν ὁποίαν ἡ τελευταία αὕτη προσέφερεν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Πρὸς κάλυψιν τῶν προσχημάτων διεξήχθη τῷ 1860 δημοψήφισμα, ὅπερ ἀπέβη ὑπὲρ τῆς Γαλλίας, ἡ ὁποία ἔκτοτε κατέχει τὴν πόλιν μετὰ τῆς περιοχῆς.

Ἡ Νίκαια εἶναι πατρὶς τοῦ ζωγράφου Καρόλου Βάνλου, τοῦ ἀστρονόμου Δομενίκου Κασσίνι, τοῦ στρατάρχου Μασσενά, τοῦ φυσιολόγου Ρίσσο καὶ τοῦ Ἰωσὴφ Γαριβάλδι. Μ. Σ. Β.

Νικαὶζ (Nicaise), ***Ἰούλιος-Ἐδουάρδος.*** Γάλλος χειρουργὸς τῶν Παρισίων (1838—1896). Διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς σχολῆς τῶν Παρισίων (1866), διετέλεσεν ἐσωτερικὸς ἰατρὸς τῶν νοσοκομείων τῶν Παρισίων (1862), ὑφηγητὴς (1869, 1872), χειρουργὸς τοῦ νοσοκομείου Laënnec (1880), μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς (1894), καὶ ἔγραψεν ὑπὲρ τὰς 200 ἐπιστημονικὰς πραγματείας, ὧν τινες κατέλαβον ἐξέχουσαν θέσιν ἐν τῇ ἰατρικῇ ἱστορίᾳ καὶ τῷ προητοίμασαν τὴν καθηγεσίαν τῆς ἱστορίας τῆς ἰατρικῆς εἰς διαδοχὴν τοῦ Laboulbène. Τῷ 1877 ἵδρυσε τὴν «Μηνιαίαν ἰατρο-χειρουργικὴν ἐπιθεώρησιν». Ὑπὸ τὸ ὄνομά του φέρεται ἐλαστικὸς αἱμοστατικὸς ἐπίδεσμος (*συσκευὴ* ἢ *ἐπίδεσμος Νικαίζ*), ἀποτελῶν τροποποίησιν τοῦ ἐπιδέσμου Esmarch. Ο. Σ.

Νικαίνετος. Ἐπικὸς ποιητὴς τῶν Ἀλεξανδρινῶν χρόνων, ἐξ Ἀβδήρων τῆς Θράκης, ἀκμάσας περὶ τὸ 219 π. Χ. ἐπὶ Πτολεμαίου Δ' τοῦ Φιλοπάτορος. Ἔργα αὐτοῦ ἀναφέρονται «Γυναικῶν κατάλογος», πιθανῶς ἐρωτικὰ διηγήματα, ἐξ ὧν οὐδὲν περιεσώθη, «Λύρκος», ὁμοίας φύσεως ἔργον, ἐξ οὗ σῴζονται 6 μόνον στίχοι, καὶ «Ἐπιγράμματα», τινὰ τῶν ὁποίων διεσώθησαν ἐν τῇ «Ἀνθολογίᾳ». Λ. Ε. Σ.

Νικάνδρα. Ἡ νεωτάτη τῶν τριῶν ἱερειῶν τοῦ ἐν Δωδώνῃ μαντείου τοῦ Διός, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (ΙΙ, 55).

— **Νικάνδρα *(ἄγαλμα)*** *[Ἀρχαιολ.].* Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι γνωστὸν ἄγαλμα ἀρχαϊκῆς ἰωνικῆς τέχνης, ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων, ἀφιερωμένον, κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν ἐπιγραφήν, ὑπὸ Νικάνδρας τινὸς ἐκ Νάξου πρὸς τὴν «ἑκηβόλον» Ἄρτεμιν. Ἔχει τὸ σῶμα πλακωτόν, ξοανόμορφον, τοὺς πόδας ἡνωμένους καὶ τὰς χεῖρας κρεμαμένας. Φέρει πέπλον δωρικόν, κολλημένον εἰς τὸ σῶμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπῆρχον κοσμήματα χρωματιστά, ἐξηλειμμένα νῦν. Ἡ τεχνοτροπία ἐνθυμίζει ξοανικοὺς τύπους. Χρονολογικῶς κατατάσσεται εἰς τὸ β' ἥμισυ τοῦ Ζ' αἰῶνος π. Χ. Εὑρέθη ἐν Δήλῳ εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος, ἔνθα εἶχεν ἀνατεθῆ, κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Γαλλικῆς σχολῆς καὶ νῦν ἀπόκειται εἰς τὸ μουσεῖον Ἀθηνῶν. Χ. Ι. Ν.

νικάνδρα (ἡ) (Nicandra) *[Βοτ.].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν ***σολανοειδῶν***, περιλαμβάνον εἶδ...

Digitized by Google

χιστα εἴδη, κοσμητικὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, ἰθαγενῆ τοῦ Περού. Δ. Ν. Π.

Νίκανδρος. Ὁ ὄγδοος κατὰ σειρὰν Ἡρακλείδης, καὶ ἐκ τοῦ γένους τῶν Εὐρυπωντιδῶν, βασιλεὺς τῆς Σπάρτης. Ἦτο υἱὸς τοῦ Χαριλάου ἢ Χαρίλλου καὶ πατὴρ τοῦ Θεοπόμπου. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τούτου καὶ τοῦ συμβασιλέως του Τηλέκλου ἐπῆλθεν ἡ μεταξὺ Σπαρτιατῶν καὶ Μεσσηνίων εἰς τὸ κατὰ τὰ ὅρια Λακωνικῆς καὶ Μεσσηνίας ἐν τῷ Ταϋγέτῳ ἱερὸν τῆς Λιμνάτιδος Ἀρτέμιδος ἔρις, ἐκ τῆς ὁποίας προεκλήθησαν οἱ μεσσηνιακοὶ πόλεμοι (*Παυσ.* III, 7, 4). Οὗτος, συμμάχους ἔχων τοὺς κατοίκους τῆς ἀργολικῆς πόλεως Ἀσίνης, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀργολίδα καὶ ἐδῄωσε τὴν χώραν τῶν Ἀργείων. Μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του ὅμως ἐκ τῆς χώρας των οἱ Ἀργεῖοι, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ βασιλέως των Ἐράτου, ἐξεδικήθησαν τοὺς Ἀσιναίους ἐκστρατεύσαντες εἰς τὴν χώραν των (*Ἡροδ.* Η΄ 131) καὶ ἐξαναγκάσαντες αὐτοὺς νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν πόλιν των καὶ νὰ κτίσωσι νέαν ἐν Μεσσηνίᾳ (760 π. Χ.), εἰς τὴν ὁποίαν ἐγκατεστάθησαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν φίλων καὶ συμμάχων των Σπαρτιατῶν (*Παυσ.* II, 36, 4). ΚΑΨ.

—**Νίκανδρος.** Ἕλλην γραμματικός, ποιητής, ἰατρὸς καὶ ἱερεὺς τοῦ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ Κλάρῳ ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἦτο υἱὸς τοῦ Δαμαίου καὶ ἔζησε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀττάλου τοῦ Φιλομήτορος (138—135 π. Χ.). Συνέγραψεν οὐκ ὀλίγα συγγράμματα, ἐν οἷς: «Ἰάσεων συναγωγάς», «Ἐξηγητικὰ» εἰς Ἱπποκράτην, «Προγνωστικά». Τὸ ἔργον αὐτοῦ «Θηριακά», ἀφιερωθὲν τῷ φίλῳ αὐτοῦ Ἑρμησιάνακτι, ἀποτελούμενον ἐξ 958 ἑξαμέτρων στίχων, πραγματεύεται περὶ δηγμάτων δηλητηριωδῶν ζῴων καὶ θεραπείας τούτων διὰ βοτανῶν ἰδίᾳ, τὸ δ' ἕτερον, «Ἀλεξιφάρμακα», ἀφιερωθὲν τῷ ἰατρῷ Πρωταγόρᾳ, περὶ τῶν ἀπὸ ῥιζῶν καὶ λίθων δηλητηρίων διαφορῶν καὶ τῆς ἐπὶ βλαβῶν ἐξ ὁμοίου δηλητηρίου ἰατρικῆς βοηθείας. Ἀμφότερα τὰ ἔργα, στηριζόμενα ἐπὶ ἐργασιῶν παλαιοτέρων, ἰδίᾳ Ἀπολλοδώρου του Ἰολόγου, ἐπανειλημμένως ὑπεμνηματίσθησαν, μετεφράσθησαν καὶ παρεφράσθησαν. Ἐν τοῖς «Θηριακοῖς» γίγνεται μνεία τὸ πρῶτον καὶ τῶν βδελλῶν ὡς θεραπευτικοῦ μέσου. Ὁ Νίκανδρος ἔγραψεν ἐπὶ τούτοις καὶ γεωγραφικομυθολογικὰ ἔργα ὑπὸ διαφόρους τίτλους («Βοιωτικά», «Αἰτωλικὰ» κλπ.) σχετικὰ πρὸς τοὺς τόπους, ἐν οἷς διέμεινεν. Ἐκ τῆς ἐν Αἰτωλίᾳ μάλιστα διαμονῆς αὐτοῦ ἐκλήθη καὶ *Αἰτωλεύς*. Καλλίστη ἔκδοσις τῶν διασωθέντων ἔργων αὐτοῦ ἐγένετο ὑπὸ O. Schneider (Λειψία 1856), γερμανικὴ μετάφρασις ὑπὸ M. Breuning ἐν «Allg. med. Zentral-Zeituug» (1904 Νο 6—20), ἑλληνικὴ δὲ παράφρασις τῶν ἑξαμέτρων στίχων ὑπὸ τοῦ σοφιστοῦ *Εὐτεκνίου*, ἐκδοθεῖσα ὡς ἄριστα μετὰ λατινικῆς καὶ ἰταλικῆς μεταφράσεως ὑπὸ A. Bandini. [Πρβλ. καὶ *B. Bethe*, Die Zeit Nikanders («Hermes» 1918) σελ. 110.—*Knox*, Atacta Alexandrina («Proc. of the Cambridge Phil. Society» 1916) σ. 6.] ΑΡ. Π. Κ.

—**Νίκανδρος, ἢ *Ἀνδρόνικος*·** βλ. *Νούκιος*.

—**Νίκανδρος** *(ὁ Θυατειρηνός)*. Ἕλλην γραμματικὸς τοῦ β΄ ἡμίσεος τοῦ Γ΄ π. Χ. αἰῶνος. Ἠσχολήθη ἰδίως μὲ ἀττικὰ θέματα, χρησιμοποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἁρποκρατίωνος καὶ Ἡσυχίου. Ἔγραψε τὰ μὴ διασωθέντα: «Ἐξηγητικὰ ἀττικῆς διαλέκτου», «Ἀττικὰ ὀνόματα», «Περὶ τῶν δήμων» (τῆς Ἀττικῆς) κ. ἄ., ὑπό τινων δὲ ἀποδίδεται εἰς αὐτὸν ἡ «Γλωσσῶν συναγωγὴ» τοῦ ὁμωνύμου Κολοφωνίου γραμματικοῦ. —Π.

Νικάντερ (Nicander), ***Κάρολος - Αὔγουστος***. Σουηδὸς ποιητὴς (1799—1839). Κατόπιν ταξιδίου του εἰς Ἰταλίαν, τὸ ὁποῖον ἤσκησε μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ποιήσεώς του, ἔγραψεν: «Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὸν Νότον» (1831—1839). Τὰ ἔργα του διακρίνονται διὰ τὴν βαθύτητα τοῦ αἰσθήματος, τὴν δύναμιν τῆς φαντασίας καὶ πρὸ παντὸς διὰ τὴν χάριν καὶ τὴν τελειότητα τοῦ ὕφους. Ἐκ τούτων σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Τὸ σπαθὶ ἢ ὁ πρῶτος ἱππότης», τραγῳδία ἐν τῇ ὁποίᾳ περιγράφει τὸν μεταξὺ παγανισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ ἀγῶνα (1820, 2α ἔκδ. 1835), «Πεταλοῦδες τῆς Πίνδου» (1822), «Ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος τοῦ Rosalf» (1823), «Ὁ θάνατος τοῦ Τάσσου» (1826), κατόπιν τοῦ ὁποίου ἐτιμήθη διὰ βραβείου τῆς σουηδικῆς Ἀκαδημίας, «Ὁ βασιλεὺς Enzio» (1828), «Ἐρωτικὰ τραγούδια τοῦ Νότου» (1831), «Ἑσπερίδες» (1835), «Ὁ λέων ἐν τῇ ἐρήμῳ» (1838), κύκλος ρωμάντσων, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκθειάζεται Ναπολέων ὁ Α΄. Ἔγραψε πρὸς τούτοις τὸν «Μᾶρκον Μπότσαρην», ποίημα πλῆρες ἐμπνεύσεως, ἐν τῷ ὁποίῳ περιγράφει τὸν θάνατον τοῦ Σουλιώτου ἥρωος, τὴν «Ἑλληνίδα» καὶ τὴν «Πίστιν τοῦ σταυροῦ», ποιήματα ἀφιερωμένα εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον τοῦ λόρδου Βύρωνος. Εἰς τὴν σουηδικὴν μετέφρασε τοὺς «Θεοὺς τῆς Ἑλλάδος», τὴν «Αὐρηλιανὴν παρθένον» καὶ τοὺς «Λῃστὰς» τοῦ Σίλλερ καὶ τὸν «Ὀθέλλον» τοῦ Σαίξπηρ. Γ. Ε. Κ.

Νικάνωρ. Ἑταῖρος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, «κοσμήτωρ» Ἀλεξανδρείας τῆς πρὸς Καυκάσῳ (327), κυβερνήτης εἶτα τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Ἰνδοῦ περιοχῆς, κατὰ τὴν ἐν Τριπαραδείσῳ διανομὴν ἀξιωμάτων (321) σατράπης τῆς Καππαδοκίας καὶ τῷ 312 τῆς Μηδείας καὶ τῶν βορείων ἐπαρχιῶν. Ἦτο ἐκ τῶν στενῶν συνεργατῶν τοῦ Ἀντιγόνου κατὰ τοῦ Εὐμένους καὶ ἴσως ναύαρχος τοῦ πρώτου καὶ ἐπολέμησε κατὰ τοῦ Σελεύκου ὑπὲρ τοῦ Ἀντιόχου, διαφιλονικῶν τὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τῆς Βαβυλῶνος· ἡττηθεὶς τότε καὶ αἰχμαλωτισθεὶς ἐθανατώθη. Ὁ Νικάνωρ οὗτος εἶναι πιθανῶς ὁ κατὰ τὸν ἀρχαῖον σχολιαστὴν τοῦ Πλάτωνος βιογραφήσας τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον καὶ ὁ ἐπώνυμος τῆς Δούρας, τῆς μετονομασθείσης εἰς «Νικάνορος πόλιν» κατὰ Ἰσίδωρον.

—**Νικάνωρ.** Υἱὸς τοῦ Παρμενίωνος, στρατηγὸς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ ἀρχηγὸς τῶν ὑπασπιστῶν αὐτοῦ. Διακρινόμενος διὰ τὴν τόλμην του, ἐπολέμησεν ἐν Γρανικῷ, Γαυγαμήλοις, Ἰσσῷ καὶ ἄλλαις μάχαις καὶ κατελέγετο μεταξὺ τῶν διωξάντων τὸν Βῆσσον. Ἀπέθανε τῷ 330 π. Χ.

—**Νικάνωρ.** Σταγειρίτης ἀξιωματοῦχος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, πιθανῶς ὁ διευθύνας τὸν ἐπὶ τὴν Ἀσίαν στόλον. Τῷ 319 π. Χ. ἠγωνίσθη ὡς ναύαρχος τοῦ Κασσάνδρου πρὸς τὸν Πολυσπέρχοντα, ἐπιτυχὼν τὴν κατάληψιν τῆς Μουνιχίας καὶ εἶτα τοῦ Πειραιῶς. Τὸ ἀκόλουθον ἔτος ἐναυμάχησε παρὰ τὸ Βυζάντιον πρὸς τὸν ναύαρχον τοῦ Πολυσπέρχοντος Κλεῖτον τὸν Λευκόν, ἐπιστρέψας δὲ εἰς Μουνιχίαν ἐπεχείρησε νὰ χειραφετηθῇ ἀπὸ τοῦ Κασσάνδρου, ὅστις συλλαβὼν αὐτὸν τὸν κατεδίκασεν εἰς θάνατον.

— **Νικάνωρ.** Θετὸς υἱὸς καὶ γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, νυμφευθεὶς τὴν Πυθιάδα. Εἰς αὐτὸν ἀναφέρεται σχεδὸν ὁλόκληρος ἡ παρὰ Διογένει Λαερτίῳ διαθήκη τοῦ Ἀριστοτέλους, δι' ἧς καθίστατο κηδεμὼν τῆς παλλακῆς τοῦ Ἀριστοτέλους Ἑρπυλλίδος, τοῦ Νικομάχου καὶ τοῦ Μύρμηκος καὶ κληρονόμος τῆς Ἑρπυλλίδος ἐὰν ἀπέθνῃσκεν αὕτη ἄγαμος. Ἀναφέρεται καὶ ἐν τῇ ῥητορικῇ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἴσως δὲ εἶναι καὶ ὁ ἀποδέκτης ἐπιστολῶν τινων τοῦ Θεοφράστου. Π.Ν.Π.

—**Νικάνωρ.** Στρατηγὸς Πτολεμαίου τοῦ Α΄ τῆς Αἰγύπτου, ἐκστρατεύσας κατὰ τοῦ σατράπου τῆς Συρίας Λαομέδοντος τοῦ Μυτιληναίου τῷ 321 π. Χ. Κυριεύσας ὅλην τὴν Συρίαν καὶ τελικῶς καταλαβὼν τὰ Ἱεροσόλυμα, συνέλαβε καὶ ὡδήγησεν εἰς Αἴγυπτον τὸν Λάριχον.

— **Νικάνωρ** *(ὁ Πτολεμαίου)*. Στρατηγὸς τῶν βασιλέων τῆς Συρίας Ἀντιόχου Δ΄ τοῦ Ἐπιφανοῦς καὶ Δημητρίου Α΄ Σωτῆρος, ἀναδειχθεὶς καὶ εἰς τὰ ἀξιώματα τοῦ ἑταίρου τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ ἐλεφαντάρχου. Τῷ 166 π. Χ. ἀπεστάλη μετὰ 20.000 ἀνδρῶν ὑπὸ τοῦ Λυσίου, κυβερνήτου τῆς περιοχῆς τοῦ Εὐφράτου, εἰς Ἰουδαίαν κατὰ τοῦ Ἰούδα Μακκαβαίου καὶ πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς εἰδωλολατρείας, ἀκολουθούμενος ὑφ' ὅλων τῶν ἐξ Ἰουδαίας εἰδωλολατρῶν φυγάδων. Συνάψας ἀρχικῶς συνθήκην μετὰ τοῦ Ἰούδα, παρέβη αὐτὴν καὶ πολεμήσας ἡττήθη κατὰ κράτος. Καταφυγὼν μετημφιεσμένος εἰς Ἀντιόχειαν, ἀπεστάλη διοικητὴς εἰς Κύπρον καὶ ἐπὶ Δημητρίου τοῦ Α΄ συνώδευσεν αὐτὸν εἰς Ῥώμην. Ἀργότερον ἐπεχείρησε δευτέραν ἐκστρατείαν εἰς Ἰουδαίαν, ἡττηθεὶς εἰς Σαφαρσάλομα κ. ἄ. Ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ τοῦ Ἰούδα. Τοὺς ἀγῶνας τοῦ Νικάνορος διεξοδικῶς περιγράφουν τὰ βιβλία τῶν Μακκαβαίων, ὁ Ἰώσηππος καὶ ὁ Πολύβιος. Π. Ν. Π.

—**Νικάνωρ** (*ὁ Ἑρμείου*). Ἀλεξανδρινὸς γραμματικὸς τοῦ β΄ ἡμίσεος τοῦ Β΄ μ. Χ. αἰῶνος ἐκ Κυρήνης ἢ Ἱεραπόλεως, ἐπικληθεὶς «νέος Ὅμηρος» καὶ «Στιγματίας». Ἦτο πολυγραφώτατος, κύριον δ' αὐτοῦ ἔργον εἶναι αἱ περὶ στίξεως μελέται του («Περὶ τῆς στιγμῆς καθόλου», «Περὶ τῆς στιγμῆς τῆς παρ' Ὁμήρῳ», «Περὶ Ὀδυσσειακῆς στιγμῆς» καὶ «Περὶ τῆς στιγμῆς τῆς παρὰ Καλλιμάχῳ»). Ἔγραψεν ἔτι: «Περὶ ναυστάθμου», «Κωμῳδούμενα» κ.ἄ. Ὑπό τινων ταυτίζεται πρὸς «Νικάνορα τὸν περὶ μετονομασιῶν γεγραφότα» τοῦ Ἁρποκρατίωνος. Ἄλλοι θεωροῦν τὰ ἀνωτέρω ἔργα ἀνήκοντα εἰς πλείονας τοῦ ἑνὸς ὁμωνύμους συγγραφεῖς. Πρῶτοι ἀποσπάσματα τοῦ Νικάνορος ἐξέδωκαν ὁ Φαβρίκιος καὶ ὁ Βιλλουαζόν, εἶτα ὁ Friedländer (Regimont. 1850) καὶ ὁ Carnuth (Βερολῖνον 1875) τὰ περὶ τοῦ Ὁμήρου, καὶ ὁ Jak. Wackernagel ἐδημοσίευσε διεξοδικὴν μελέτην εἰς «Rhein. Museum» (XXXI 432 κ. ἑξ.). Π. Ν. Π.

— **Νικάνωρ.** Κῷος γραμματικός, ὑπομνηματιστὴς τοῦ Θεοκρίτου, ἀναφερόμενος ἐν τοῖς ἀρχαίοις σχολίοις τοῦ ποιητοῦ (εἰδύλ. Ζ΄ 6) ἐπὶ ζητήματος σχετιζομένου μὲ τὰς τοπωνυμίας Βοῦρρις καὶ Βούριννα. Π. Ν. Π.

— **Νικάνωρ.** Ἕλλην γραμματικὸς (βλ. λ. *Λέανδρος*).

—**Νικάνωρ.** Εἷς τῶν πρώτων ἑπτὰ διακόνων τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, τῶν χειροτονηθέντων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων ἐκ τῶν τάξεων τῶν ἑλληνιστῶν Ἰουδαίων (Πράξ. στ΄ 5). Κατά τινα παράδοσιν, ἀπαντῶσαν παρὰ τῷ λεγομένῳ Ψευδοδωροθέῳ (Ἑλλ. Πατρολ. *Migne* τόμος 92, 1061), ὁ Νικάνωρ ἦτο ἐκ τῶν ἑβδομήκοντα ἀποστόλων καὶ ἐμαρτύρησε τὴν αὐτὴν ἡμέραν μετὰ τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου (πρβλ. καὶ *Ψευδοϊππόλυτον* αὐτόθι τόμ. 10, 953). Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ ἡ μνήμη αὐτοῦ ἑορτάζεται τῇ 28 Ἰουλίου. Κατὰ τὸ ρωμαϊκὸν μαρτυρολόγιον ὁ Νικάνωρ ἐμαρτύρησεν ἐν Κύπρῳ τῇ 10 Ἰανουαρίου. Π. Ι. Μ.

— **Νικάνωρ.** Μητροπολίτης Ἀθηνῶν κατὰ τὸν ΙΣΤ΄ αἰῶνα. Προεχειρίσθη τοιοῦτος μετὰ τὸν Σωφρόνιον τῷ 1574 καὶ κατεῖχε τὸν θρόνον μέχρι τοῦ θανάτου του, συμβάντος τῷ 1592. Θεωρεῖται ὡς ἱδρυτὴς τῆς ἐπὶ τῆς Πεντέλης (Βριλησσοῦ) ἱερᾶς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος, ἥτις νῦν φέρει τὸ ὄνομα *Ταοῦ Πεντέλης*. Ἦτο ἀνὴρ λόγιος. Ὁ τῆς Τυβίγγης φιλλέλην καθηγητὴς Μαρτῖνος Κρούσιος ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ «Turcograecia» ἐπιστολὰς αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐν τοῖς πατριαρχείοις πρωτονοτάριον Θεοδόσιον Ζυγομαλᾶν. Τ. Ε. Ε.

Νικαράγουα (Nicaragua) *[Γεωγρ.]*. Ἡ μεγαλυτέρα δημοκρατία τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς, ὁριζομένη ὑπὸ τῆς δημοκρατίας τῆς Ὁνδούρας πρὸς Β., τῆς δημοκρατίας τῆς Κοσταρίκας πρὸς Ν., τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ σχηματιζομένης Καραϊβικῆς ἢ θαλάσσης τῶν Ἀντιλλῶν πρὸς Α. καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ πρὸς Δ. καὶ τοῦ κόλπου τῆς Φονσέκα, ὅστις χωρίζει ταύτην ἀπὸ τῆς δημοκρατίας τοῦ Σαλβατόρ, μεταξὺ $10^{0}\,45'$ καὶ $15^{0}\,6'$ Β. πλ. καὶ $83^{0}\,10'$ καὶ $87^{0}35'$ Δ. μήκ. Κάτ. 638.119. Ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς δὲν εἶναι εἰσέτι σαφῶς καθωρισμένη, λόγῳ διαμφισβητήσεων τῶν πρὸς τὴν Ὁνδούραν συνόρων. Κατὰ τὰς ὑπαρχούσας στατιστικὰς τὸ ἐλάχιστον ἐμβαδὸν αὐτῆς ὑπολογίζεται εἰς 118.453 τ. χλμ., τὸ δὲ μέγιστον 135.000 τ. χλμ. Τὸ ἔδαφος τῆς χώρας εἶνε ὀρεινὸν πρὸς τὰ ΒΔ., πρὸς τὸ κέντρον καὶ πρὸς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν, ἐνῷ κατὰ τὰ λοιπὰ τμήματα καὶ ἰδίως πρὸς Α. εἶναι πεδινόν, μὲ ἀκτὰς χθαμαλὰς καὶ κεκαλυμμένας ὑπὸ ἑλῶν καὶ τεναγῶν. Διασχίζεται ὑπὸ τῆς ὀροσειρᾶς τῶν Κορδιλλιερῶν τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς, αἵτινες ἐνταῦθα τέμνονται εἰς δύο διακλαδώσεις· ἡ μία τούτων ἐκτείνεται κατὰ μῆκος τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπέχει μεταξὺ 20 καὶ 40 χλμ.· ἡ ὀροσειρὰ αὕτη εἶναι δημιούργημα πολλῶν ἡφαιστειογενῶν ἐκρήξεων, αἵτινες ἐσχημάτισαν ἐνταῦθα ὑψηλοὺς κρατῆρας σχεδὸν ἐν συνεχείᾳ, τινὲς τῶν ὁποίων εὑρίσκονται ἐν ἐνεργείᾳ καὶ εἶναι διατεθειμένοι κατὰ γραμμὴν παράλληλον πρὸς τὴν ἀκτήν. Τὰ κυριώτερα τῶν οὕτω σχηματιζομένων ἡφαιστείων εἶναι τὸ *Κοσιγκουΐνα*, παρὰ τὸν κόλπον Φονσέκα, ὕψους 2830 ἀγγλικῶν ποδῶν, περίφημον διὰ τὴν κατὰ τὸ 1835 ἐπισυμβᾶσαν ἔκρηξίν του καὶ διαρκέσασαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, καθ' ἃς ἡ ἐκπεμφθεῖσα ὕλη συνεσκότισε τὸν ἥλιον ἐπὶ τριήμερον, εἰς ἀπόστασιν 1.500 μιλλίων. Ἕτερον ἡφαίστειον τῆς ὀροσειρᾶς ταύτης ἐκ τῶν ὡραιοτέρων καὶ ἐπιβλητικωτέρων εἶναι τὸ *Μομοτόμπο*, ὕψους 6.120 ποδῶν, παρὰ τὰς ὄχθας τῆς λίμνης Μανάγκουα, ἐπίσης τὸ *Μομπάτσο* καὶ τὸ *Μασάϋα*, ὕψους 3.600 καὶ 3.000 ποδῶν, τὸ μὲν παρὰ τὴν λίμνην τῆς Νικαράγουας, τὸ δὲ παρὰ τὴν πόλιν τῆς Μασάϋα, τὸ *Τελίκα*, ὕψους 4.190 ποδῶν, τὸ *Βιέχο* ὕψους 6.300 ποδῶν. Παράλληλος πρὸς τὴν ὀροσειρὰν ταύτην ὑπάρχει καὶ ἄλλη ὀροσειρὰ ἐσβεσμένων ἡφαιστείων. Ἐντὸς τῆς λίμνης τῆς Νικαράγουας εὑρίσκονται μεταξὺ ἄλλων δύο νησῖδες, αἱ Ὀμετέπε καὶ Σολεντίναμ, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑπάρχουν τὰ ἐν ἐνεργείᾳ ἡφαίστεια *Ὀμετέπε* καὶ *Μαδέρα*. Ἡ κυρία ὅμως ὀροσειρὰ κατέρχεται ἐκ τῶν ὑψωμάτων τῆς Ὁνδούρας καὶ καταλαμβάνει τὸ κέντρον σχεδὸν τῆς χώρας. Αἱ διάφοροι διακλαδώσεις αὐτοῦ λαμβάνουν καὶ διάφορα ὀνόματα, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὸ *Ντιπίλτο* πρὸς τὸ βορειότατον τμῆμα τῆς χώρας, τὸ *Ὑάλι*, τὰ ὄρη *Οὐαπὶ* κτλ. Ἡ Νικαράγουα διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, οἱ κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ *Κόκο* ἢ *Σεγκοβία*, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς, καλούμενος ἐπίσης καὶ *Ὑόρο* καὶ *Οὐάνκς* καὶ σχηματίζων τὰ ΒΑ. πρὸς τὴν Ὁνδούραν σύνορα. Ἔχει μῆκος 789 χλμ. καὶ χύνεται εἰς τὴν Καραϊβικὴν θάλασσαν, ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ. Ἐπίσης ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι τινές, χυνόμενοι ὡσαύτως εἰς τὴν Καραϊβικὴν θάλασσαν, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ὁ *Βάβα*, ὁ *Τόνγκλα*, ὁ *Ρίο Γκράντε*, ὁ *Μπούρα*, ὁ *Μπλιούφηλντς* καὶ ὁ *Σὰν Χουάν*, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὸ νότιον σύνορον τῆς χώρας καὶ διὰ τοῦ ὁποίου τὰ ὕδατα τῆς λίμνης τῆς Νικαράγουας χύνονται εἰς τὸν Ἀτλαντικόν. Οἱ εἰς τὴν δυτικὴν παραλίαν ἐκχυνόμενοι ποταμοὶ εἶναι ἐλάχιστοι, ἀποτελοῦντες χειμάρρους τάχιστα ἀποξηραινομένους· οἱ κυριώτεροι τούτων εἶναι ὁ *Σὰν Χουὰν ντὲλ Σοὺρ* καὶ ὁ *Τερλίκο* κτλ. Αἱ ἀκταὶ τῆς χώρας παρουσιάζουν ἐλαχίστας κολπώσεις. Ἡ πρὸς Α. παραλία σχηματίζει πολλὰς λιμνοθαλάσσας, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ *Σαράτα*, ἡ *Λὰς Πέρλας* καὶ ἡ *Μπλιούφηλντς*, τὰ ἀκρωτήρια *Γκράθιας ἀ-Ντίος*, *Ντὲ - λὰς - Πέρλας*, *Μόνκυ* καὶ *Καστίλια*. Αἱ ἀκταὶ εἶναι ἑλώδεις καὶ ἔχουν μῆκος 320 χιλιομέτρων ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ καὶ 480 ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῶν Ἀντιλλῶν. Οἱ ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῶν Ἀντιλλῶν κυριώτεροι λιμένες εἶ-

Digitized by Google

ναι οἱ *Γκράθια - ἀ - Ντίος*, *Μπλιούφηλντς* καὶ *Σὰν Χουὰν ντὲλ Νόρτε* πρὸς Α., *Σὰν Χουὰν ντὲλ Σούρ*, *Μπρίτο*, *Φονσέκα*, *Κορίντο* κτλ. πρὸς Δ., ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ. Παρὰ τὰς ἀνατολικὰς ἀκτὰς εὑρίσκονται καὶ πολλαὶ μικραὶ νησῖδες, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ *Μὰν-ὀφ-Οὐόρ*, αἱ *Τύρα*, αἱ *Κίνγκ*, αἱ *ντὲ λὰς Πέρλας* καὶ αἱ *Λίτλ* καὶ *Γκρέητ Κόρν*. Εἰς τὰς δυτικὰς ἀκτὰς τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ ὑπάρχουν οἱ σπουδαιότεροι λιμένες τῆς δημοκρατίας *Σὰν Χουὰν ντὲλ Σούρ*, *Μπρίτο*, *Πουέρτο Κορίντο* καὶ *Φονσέκα*. Ἡ Νικαράγουα ἔχει πολλὰς λίμνας, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἐπωνομάσθη ὑπὸ πολλῶν ἐκ τῶν πρώτων ἐξερευνητῶν καὶ *Χώρα τῶν λιμνῶν*· αἱ κυριώτεραι τῶν λιμνῶν τούτων εἶναι ἡ τῆς *Νικαράγουας*, ἡ τῆς *Μανάγουας*, συνδεομένη μετὰ τῆς πρώτης διὰ τοῦ ποταμοῦ *Τιπιτάπα*, καὶ ἡ τῶν *Μαργαριτῶν*. Τὸ κλῖμα εἶναι ἐκ τῶν ὑγιεινοτέρων καὶ ἠπιωτέρων τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς.

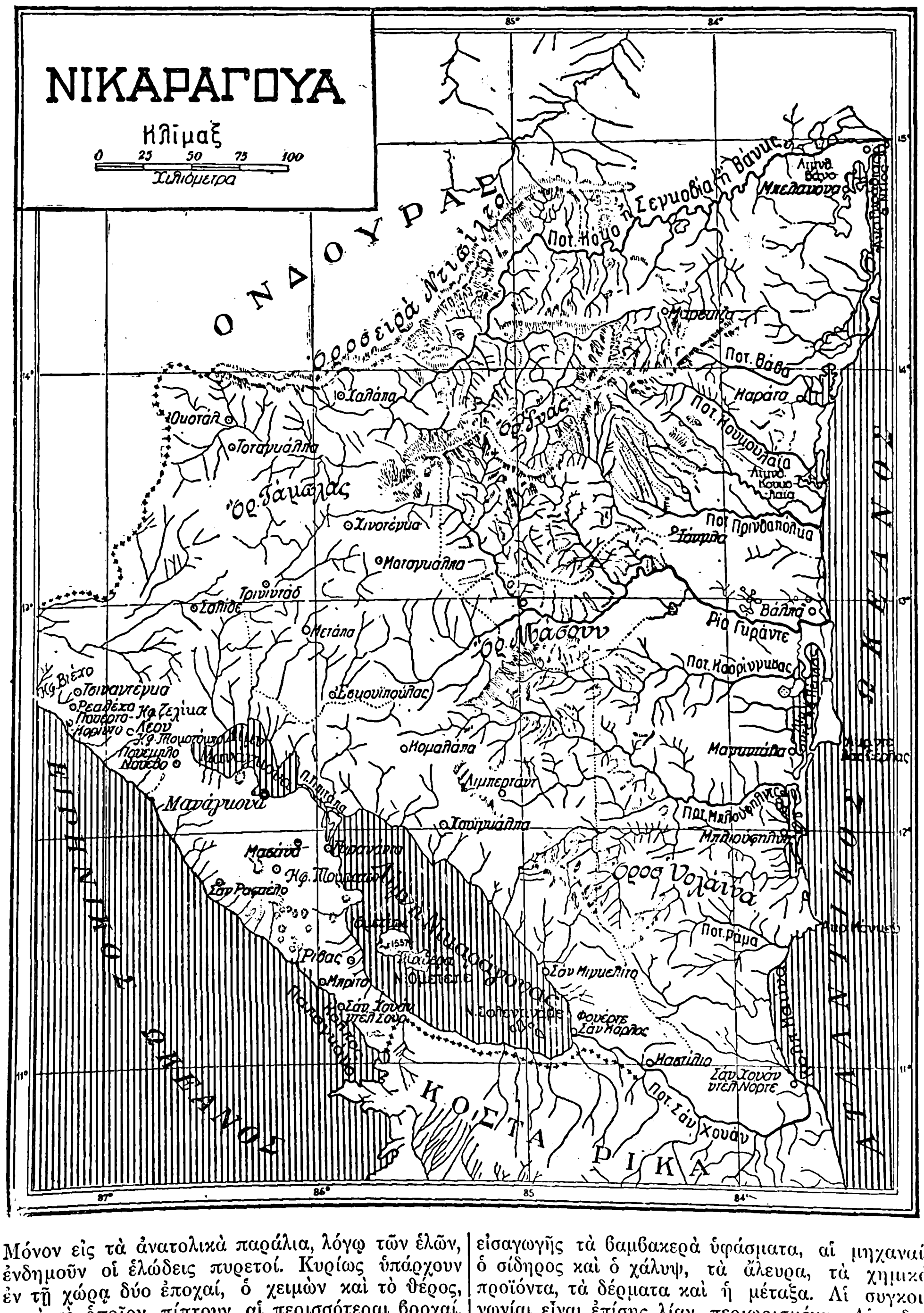

Μόνον εἰς τὰ ἀνατολικὰ παράλια, λόγῳ τῶν ἑλῶν, ἐνδημοῦν οἱ ἑλώδεις πυρετοί. Κυρίως ὑπάρχουν ἐν τῇ χώρᾳ δύο ἐποχαί, ὁ χειμὼν καὶ τὸ θέρος, κατὰ τὸ ὁποῖον πίπτουν αἱ περισσότεραι βροχαί. Ἡ χώρα καλύπτεται ὑπὸ πολλῶν δασῶν, ἡ δὲ χλωρὶς αὐτῆς εἶναι ἄφθονος καὶ ποικίλη, ὁμοιάζουσα κατὰ πολὺ πρὸς τὴν τῆς Κοσταρίκας καὶ τῆς Κολομβίας. Ἀφθονεῖ ἐξαιρετικῶς ἐν αὐτῇ ἡ οἰκοδομικὴ ξυλεία, τὰ δένδρα τὰ παράγοντα χρωστικὴν ξυλείαν, τὰ φαρμακευτικὰ φυτὰ καὶ ἐν γένει ἡ χλωρὶς τῶν τροπικῶν χωρῶν. Ἡ πανίσκη περιλαμβάνει, μεταξὺ ἄλλων, λέοντας, τίγρεις, ἀγελάδας καὶ πάντα τὰ εἴδη τῶν κατοικιδίων. Ἰδιαιτέρως ἀφθονοῦν ἐν Νικαράγουᾳ τὰ ἑρπετὰ καὶ τὰ ἔντομα, καθὼς καὶ οἱ ἰχθύες τῶν λιμνῶν καὶ τὰ ὄστρακα.

Ὁ πληθυσμὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ μιγάδας ἐκ λευκῶν καὶ Ἰνδῶν (69%), ἀπὸ Ἰνδούς, ἀπὸ Νέγρους (9,5%), ἀπὸ μιγάδας ἐκ Νέγρων καὶ Ἰνδῶν (4,6%), ἀπὸ λευκοὺς (16,8%) καὶ ἀπὸ ὀλίγους τῆς κιτρίνης φυλῆς, Κινέζους καὶ Ἰάπωνας (0,1%). Οἱ λευκοὶ κατοικοῦν κυρίως τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς χώρας, ὅπερ εἶναι καὶ τὸ μᾶλλον πυκνοκατῳκημένον. Ἡ θρησκεία εἶναι τελείως ἐλευθέρα, ἀλλ' ἡ ἐπικρατεστέρα καὶ ἡ ἐπίσημος θρησκεία τοῦ κράτους εἶναι ἡ καθολικὴ χριστιανική. Ἡ παιδεία εἶναι λίαν παρημελημένη, ὑπάρχουν δὲ ἐν τῇ χώρᾳ 3 πανεπιστήμια, διδασκαλεῖα, γεωργικαὶ σχολαί, κολλέγια κτλ.

Ἡ χώρα εἶναι κυρίως γεωργική, παράγουσα ξυλείαν, κοκκοκάρυα, ἀνανᾶν, καφέν, βανάνες, κακάον, ζαχαροκάλαμον κτλ. Ἔχει ἐπίσης βιομηχανίαν, ἥτις τροφοδοτεῖται μὲ τὰ προϊόντα τοῦ ὑπεδάφους, ἅτινα ἀφθονοῦν, ἀλλὰ τῶν ὁποίων ἡ ἐκμετάλλευσις γίνεται εἰς λίαν περιωρισμένην κλίμακα καὶ διὰ πρωτογόνων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μεθόδων. Τὰ κυριώτερα εἴδη τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου τῆς χώρας εἶναι ὁ χρυσός, ὁ ἄργυρος, ὁ ψευδάργυρος, ὁ σίδηρος, ὁ θειικὸς χαλκός, ὁ θειικὸς μόλυβδος, τὸ ἀντιμόνιον, οἱ γαιάνθρακες, τὰ μάρμαρα, τὸ ἀλάβαστρον καὶ πολλοὶ πολύτιμοι λίθοι. Κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας ἠνοίχθησαν καὶ φρέατα πετρελαίου. Τὸ ἐμπόριον εἶναι λίαν περιωρισμένον. Τὰ κυριώτερα εἴδη ἐξαγωγῆς εἶναι ὁ καφές, ὁ χρυσός, τὰ δέρματα, ὁ τυρός, ἡ ξυλεία καὶ τὸ ἅλας, τὰ δὲ τῆς εἰσαγωγῆς τὰ βαμβακερὰ ὑφάσματα, αἱ μηχαναί, ὁ σίδηρος καὶ ὁ χάλυψ, τὰ ἄλευρα, τὰ χημικὰ προϊόντα, τὰ δέρματα καὶ ἡ μέταξα. Αἱ συγκοινωνίαι εἶναι ἐπίσης λίαν περιωρισμέναι. Αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ ἔχουν μῆκος 238 χλμ., ἄρχονται ἀπὸ τῆς πόλεως Πουέρτο Κορίντο καὶ φθάνουν μέχρι τῆς Γρανάδας. Ἡ ἰθαγενὴς ναυτιλία περιλαμβάνει μόλις περὶ τὰ 10 ἀτμόπλοια, ἔχοντα χωρητικότητα 8.000 τόννων καὶ ἓν μόνον τῶν 10.000 τόννων. Ὁ κυριώτερος λιμὴν τῆς χώρας, διὰ τοῦ ὁποίου διεξάγεται μέγιστον μέρος τοῦ ἐμπορίου αὐτῆς, εἶναι ὁ *Πουέρτο Κορίντο*, ἀκολουθοῦν δὲ κατόπιν κατὰ σειρὰν οἱ *Μπλιούφ*, ὁ *Σὰν Χουὰν ντὲλ Σούρ*, ὁ *Γκράτσιας ἀ Ντίος*, ὁ *Σὰν Χουὰν ντὲλ Νόρτε*.

Τὸ πολίτευμα τῆς χώρας εἶναι δημοκρατικόν, διεπόμενον ὑπὸ Συντάγματος ψηφισθέντος τὴν 5 Ἀπριλίου 1913 εἰς τροποποίησιν τῶν Συνταγμάτων τοῦ 1894 καὶ 1905. Κατὰ τὸ Σύνταγμα τοῦτο ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας, ὁ ὁποῖος ὀφείλει νὰ μὴ εἶναι ἡλικίας κάτω τῶν 30 ἐτῶν, ἐκλέγεται διὰ τέσσαρα ἔτη διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας καὶ δὲν δύναται νὰ διαλύσῃ τὸ κογκρέσσον. Τὸ κογκρέσσον ἀποτελεῖται ἐκ τῆς βουλῆς καὶ τῆς γερουσίας, αἵτινες ἀσχολοῦνται μὲ τὰ νομοθετικὰ ἔργα τῆς κυβερνήσεως. Ἡ βουλὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ 40 βουλευτάς, ἐκλεγομένους διὰ τέσσαρα ἔτη. Ἡ γερουσία ἀποτελεῖται ἀπὸ 13 μέλη, ἐκλεγόμενα ἀνὰ δύο ἔτη. Ἡ στρατιωτικὴ θητεία διαρκεῖ ἐν καιρῷ εἰρήνης τέσσαρας μῆνας καὶ εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἀπὸ τοῦ 18 μέχρι τοῦ 45 ἔτους. Ὁ ἐν καιρῷ εἰρήνης στρατὸς εἶναι ἐλάχιστος, ἡ δὲ δύναμις αὐτοῦ σύγκειται ἀπὸ 48 ἀξιωματικούς, 289 ὑπαξιωματικοὺς καὶ 2.000 ἄνδρας. Ἡ ἀστυνομία ἔχει περὶ τοὺς 50 ἀξιωματικοὺς καὶ 1.777 ἄνδρας. Ἐν καιρῷ πολέμου δύναται νὰ παρατάξῃ 75.000 ἄνδρας. Τὰ ἐθνικὰ χρώματα εἶναι τὸ κυανοῦν καὶ τὸ λευκόν, ἡ δὲ σημαία ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν ὁριζοντίων γραμμῶν ἴσου πάχους, ἐξ ὧν ἡ ἄνω καὶ κάτω κυαναῖ, ἡ δὲ μέση λευκή. Εἰς τὸ μέσον τῆς λευκῆς ταινίας ὑπάρχει ὁ θυρεὸς τῆς δημοκρατίας, ἀποτελούμενος ἀπὸ τρίγωνον κυανοῦ βάθους, ὅπου διαγράφονται πέντε κορυφαὶ ὀρέων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑψοῦται ἐρυθρὸς κοντός. Ἐπὶ τοῦ κοντοῦ τούτου ὑπάρχει ἐρυθρὸς σκοῦφος εἰς τὸ μέσον κιτρίνου ἡλίου, ἄνωθεν τοῦ ὁποίου ἐκτείνεται τμῆμα οὐρανίου τόξου.

—[*Ἱστορ.*] Ἡ Νικαράγουα ἀνεκαλύφθη τῷ 1522 ὑπὸ τοῦ Ἰσπανοῦ Ζὶλ Γονθάλεθ ντὲ Ἀβίλα. Ἡ σημαντικωτέρα καὶ κυριαρχοῦσα φυλὴ τῆς χώρας κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο ἡ ἔχουσα ἀρχηγὸν καλούμενον Νικαράο ἢ Νικαρὰν καὶ Νικιράν, ἐξ οὗ προφανῶς προῆλθε καὶ ἡ ὀνομασία ὁλοκλήρου τῆς χώρας. Ὁ Νικαράο οὗτος προσηλυτίσθη μετ' ὀλίγον εἰς τὸν Χριστιανισμὸν καὶ ἐβαπτίσθη, μετ' αὐτοῦ δὲ ἐγένοντο Χριστιανοὶ καὶ τὰ ἄλλα μέλη τῆς φυλῆς του, μετὰ τῶν ὁποίων, τῇ βοηθείᾳ τῶν Ἰσπανῶν, ἐπεχείρησε νὰ καθυποτάξῃ τὰς πέριξ αὐτῆς ἑτέρας φυλάς. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Ἰσπανοὶ κατέλαβον μέγα μέρος τῆς χώρας, τὴν ὁποίαν κατέστησαν διοικητικὸν τμῆμα ὑπαγόμενον εἰς τὴν Γουατεμάλαν καὶ κυβερνώμενον ὑπὸ διοικητοῦ. Πρῶτος διοικητὴς αὐτῆς ἐγένετο ὁ Ζὶλ Γονθάλεθ. Τῷ 1524 ὁ διαδεχθεὶς τὸν Ζὶλ Γονθάλεθ, Ἐρνάν ντὲ Κόρντομπα ἵδρυσε τὴν πόλιν Γρανάδα, μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων λιμνῶν. Βραδύτερον ἡ Νικαράγουα μετὰ τῆς Γουατεμάλας ἐπανεστάτησαν κατὰ τῆς ἰσπανικῆς διοικήσεως τῷ 1821, τῷ δὲ 1823 προσεχώρησαν εἰς τὰς πέντε Ἡνωμένας πολιτείας τῆς κεντρικῆς Ἀμερικῆς. Τῷ 1839 ἡ ἕνωσις αὕτη διεσπάσθη, ἡ δὲ Νικαράγουα ἀπέβη τελείως ἀνεξάρτητον κράτος.

Ἀπὸ τοῦ 1856 μέχρι τοῦ 1860 ἡ Νικαράγουα εὑρίσκετο εἰς χεῖρας τοῦ Ἀμερικανοῦ τυχοδιώκτου Γουλιέλμου Οὐῶκερ, ὁ ὁποῖος μὲ 66 ὀπαδοὺς ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν χώραν καὶ κατώρθωσε νὰ προσεταιρισθῇ τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως Λεόν, τοὺς ὁποίους ἔπεισε νὰ κηρύξουν τὴν ἕνωσιν τῆς Νικαράγουας μετὰ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς. Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἐδέχθησαν τὴν προσφορὰν καὶ ἀνεγνώρισαν τὸν Οὐῶκερ ὡς πρόεδρον τῆς δημοκρατίας, ἀλλ' αἱ ἄλλαι γειτονικαὶ δημοκρατίαι διεμαρτυρήθησαν διὰ τὴν ἀνάμιξιν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς καὶ ἐκήρυξαν μάλιστα τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Νικαράγουας. Τῷ 1860 ὁ Οὐῶκερ ἀνετράπη ἐπὶ τέλους ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καὶ ἐτυφεκίσθη. Ἔκτοτε ἡ Νικαράγουα παρέμεινεν ἀνεξάρτητος, ἀλλ' ἔσχε συχνότατα διαφόρους περιπλοκὰς μὲ τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη, λόγῳ διαφόρων ἐπεισοδίων, τὰ ὁποῖα ἔδιδον ἀφορμὴν εἰς ξένας ἐν τῇ χώρᾳ ἐπεμβάσεις. Τῷ 1875 ὁ γερμανικὸς στόλος ἀπέκλεισε τὰ παράλια τῆς Νικαράγουας καὶ ἐπέτυχε νὰ λάβῃ μεγάλην χρηματικὴν ἀποζημίωσιν διὰ προσβολὴν ἥτις εἶχε γίνει εἰς τὸν Γερμανὸν πρόξενον. Τῷ 1896 ὁ ἀγγλικὸς στόλος ἀπέκλεισε τὸν λιμένα τοῦ Πουέρτο Κορίντο, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ἱκανοποίησιν διὰ τὴν σύλληψιν καὶ ἀπέλασιν τοῦ Ἄγγλου ὑποπροξένου ἐν Μπλιούφηλντς. Τῷ 1909 δύο πολῖται Ἀμερικανοὶ ὑπήκοοι ἐτυφεκίσθησαν, ἀφοῦ πρότερον ὑπεβλήθησαν εἰς βασανιστήρια. Τοῦτο προεκάλεσε τὴν διαμαρτυρίαν τῶν Ἡν. Πολιτειῶν καὶ τὴν ναυτικὴν ἐπίδειξιν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε μίαν τῶν κυριωτέρων ἀφορμῶν τῆς ἐνάρξεως τῶν ἀμερικανικῶν ἐπεμβάσεων εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς χώρας. Λόγῳ τῆς ἐπεμβάσεως ταύτης καὶ τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐξερράγη ἐν Νικαράγουᾳ ἐπανάστασις κατὰ τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας Ζελάϋα, θεωρουμένου ὡς ὑπευθύνου τῆς καταστάσεως. Τὸν Ζελάϋα, κατόπιν τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης, ἀντικατέστησε προσωρινῶς ὁ Ἐστράντα ὡς πρόεδρος καὶ ὁ Ντίαθ ὡς ἀντιπρόεδρος. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ἐστράντα παρῃτήθη μετ' ὀλίγον ὡς μὴ θέλων νὰ ἀναγνωρίσῃ εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας τὸ δικαίωμα τῆς ἐπεμβάσεως εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς χώρας του, ἀνέλαβε τὴν προεδρίαν ὁ Ντίαθ τῷ 1911. Ὁ Ντίαθ οὗτος ἐξελέγη πρόεδρος διὰ δευτέραν φορὰν τῷ 1913, ἀποσυρθεὶς τῷ 1916. Τῷ 1914 ὁ Ντίαθ ὑπέγραψε σύμβασιν μετὰ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, δι' ἧς παρεχώρει εἰς ταύτας ἀντὶ 3.000.000 δολλαρίων τὸ δικαίωμα κατασκευῆς διὰ μέσου τῆς Νικαράγουας διώρυγος ἑνούσης τὸν Ἀτλαντικὸν μετὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ, καθὼς καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ἱδρύσεως ναυτικῶν βάσεων ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς χώρας. Τῷ 1912 πεζοναῦται ἐκ τῶν πολεμικῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐκλήθησαν ὑπὸ τοῦ Ντίαθ ὅπως προστατεύσουν τὴν ζωὴν καὶ τὴν περιουσίαν τῶν ξένων κατὰ τῆς

Digitized by Google

ἐκραγεῖσαν τότε ἐπανάστασιν τοῦ Μένα. Τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀποβιβασθέντα ἀγήματα παρέμειναν ἐν τῇ χώρᾳ μέχρι τοῦ 1925. Τὸν Ντιὰθ διεδέχθη κατόπιν, τῷ 1916, ὁ Αἰμιλιανὸς Τσαμόρρο καὶ τῷ 1920 ὁ ἀνεψιὸς τούτου Διέγος Τσαμόρρο, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἐξελέγη τῷ 1923 ὁ Μαρτίνεθ. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1924 ἐξελέγη πρόεδρος ὁ Σολορθάνο καὶ ἀντιπρόεδρος ὁ Σακάσα, οἵτινες μετ' ὀλίγον ἀνετράπησαν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Αἰμιλιανοῦ Τσαμόρρο, τὸν ὁποῖον ὅμως ἠρνήθησαν νὰ ἀναγνωρίσουν αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Β. Ἀμερικῆς. Ὁ Σακάσα τότε καταφυγὼν εἰς τὸ Μεξικὸν καὶ ἐπιτυχὼν βοηθήματα εἰς χρῆμα καὶ πολεμεφόδια, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Νικαράγουαν καὶ ἤρχισε σφοδρὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ Τσαμόρρο. Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἀπέστειλαν τότε εἰς Νικαράγουαν σημαντικὸν στόλον καὶ ἱκανὰς δυνάμεις μετὰ πυροβόλων, πολυβόλων καὶ ἀεροπλάνων πρὸς προστασίαν τῶν ξένων. Μετά τινας μάχας μεταξὺ τῶν διαμαχομένων μερῶν, ὁ Τσαμόρρο παρῃτήθη καὶ τῷ 1927 συνήφθη ἀνακωχή, καθ' ἣν ὡρίσθη ὡς πρόεδρος τῆς δημοκρατίας ὁ καὶ ἄλλοτε χρηματίσας τοιοῦτος Ντιάθ. Μετὰ πολλὰς διαπραγματεύσεις, τὰς ὁποίας διεξήγαγεν ἐν ὀνόματι τοῦ προέδρου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν Κοῦλιτζ ὁ ἄλλοτε Ἀμερικανὸς ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Στίμσον, ἐπῆλθε συμφωνία μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων μερίδων περὶ ἀφοπλισμοῦ τῶν κατοίκων καὶ διενεργείας ἐκλογῶν ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν Ἀμερικανῶν ἀξιωματικῶν. Αἱ ἐκλογαὶ αὗται, ἐνεργηθεῖσαι τῷ 1928, ἀνέδειξαν ὡς πρόεδρον τὸν στρατηγὸν Μονκάντα καὶ ἀντιπρόεδρον τὸν Ἀγκάντο. Κατόπιν τῶν ἐκλογῶν τούτων καὶ τῆς ἀναχωρήσεως τῶν ἀμερικανικῶν ἀγημάτων ἐπῆλθε σχετική τις ἡσυχία ἐν τῇ χώρᾳ. Μ. Δ. Β.

— *[Νομισμ.]* Ἀπὸ τοῦ 1912 εἰσήχθη ὡς νομισματικὸν σύστημα ὁ μονομεταλλισμὸς χρυσοῦ. Ὡς νομισματικὴ μονὰς ὡρίσθη τὸ cordoba, τοῦ αὐτοῦ βάρους καὶ τίτλου πρὸς τὸ δολλάριον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Συνεπῶς: βάρος 1 cordoba 1,67181 γρ. καὶ τίτλος 0,900. Ἰσοτιμία: 1 cordoba = 77,0559 δραχμάς. Τ. Κ.

—**Νικαράγουας** ***διῶρυξ*** *[Γεωγρ.]*. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι γνωστὸν μὴ πραγματοποιηθὲν εἰσέτι σχέδιον κατασκευῆς διώρυγος ἑνούσης τὸν Ἀτλαντικὸν μετὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ, διὰ μέσου τοῦ ἐδάφους τῆς δημοκρατίας τῆς Νικαράγουας. Ἡ κατασκευὴ αὕτη ἐμελετήθη ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος καὶ ἐθεωρήθη εὐκολωτέρα τῆς τοῦ Παναμᾶ, ἕνεκα τῆς ὑπάρξεως τῆς λίμνης τῆς Νικαράγουας καὶ τοῦ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ πλωτοῦ ποταμοῦ Σὰν Χουάν. Αἱ πρῶται σοβαραὶ μελέται ἐγένοντο κατ' ἐντολὴν τῆς ἱσπανικῆς κυβερνήσεως ὑπὸ τοῦ Μαρτὲν ντὲλα Μπαστὲντ κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα. Τῷ 1830 ὁ βασιλεὺς τῶν Κάτω Χωρῶν Γουλιέλμος Α' διέταξε νὰ ἐπαναληφθοῦν αἱ μελέται, ἔκτοτε δὲ πολλοὶ εἰδικοί, ἐκ μέρους διαφόρων ἑταιρειῶν, προέβαινον εἰς τὴν ἐκπόνησιν διαφόρων σχεδίων. Τῷ 1849 μία ἀμερικανικὴ ἑταιρεία κατώρθωσε νὰ λάβῃ τὴν συγκατάθεσιν τῆς κυβερνήσεως τῆς Νικαράγουας πρὸς ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ πραγματοποίησις τοῦ σχεδίου προσέκρουτεν εἰς διαφόρους ἀνυπερβλήτους δυσχερείας, ἡ συγκατάθεσις αὕτη ἤρθη τῷ 1856. Κατὰ τὰ ἑπόμενα ἔτη, συνεπείᾳ τῶν συνεχῶν ἐμφυλίων πολέμων, τοὺς ὁποίους ὑπεδαύλιζον καὶ διάφοροι ξενικαὶ ἐπιδράσεις κρατῶν ἐνδιαφερομένων διὰ τὴν διώρυγα, δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ οὐδεμία πρόοδος εἰς τὰς μελέτας καὶ τὰς ἐργασίας πρὸς πραγματοποίησιν τῶν σχεδίων τῆς κατασκευῆς. Μετὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς κατασκευῆς τῆς διώρυγος τοῦ Παναμᾶ τῷ 1879, ἡ ἐκτέλεσις τῆς διώρυγος τῆς Νικαράγουας ἐματαιώθη πρὸς στιγμήν. Ἀλλὰ τῷ 1880 ὁ πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς Γκράντ προέτεινε τὴν σύστασιν ἑταιρείας πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ ἔργου. Μετὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν μελετῶν καὶ κατόπιν τῆς διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν πρὸς κατασκευὴν τῆς διώρυγος τοῦ Παναμᾶ, ἱδρύθη ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἡ «Ἑταιρεία πρὸς κατασκευὴν τῆς διώρυγος τῆς Νικαράγουας», ἡ ὁποία ἤρχισε τῶν ἐργασιῶν της τῷ 1893. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἀγγλικὴ ἑταιρεία κατώρθωσε νὰ λάβῃ αὐτὴ τὸ προνόμιον τῆς κατασκευῆς παρὰ τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας τῆς Νικαράγουας καὶ οὕτω αἱ ἐργασίαι τῆς ἀμερικανικῆς ἑταιρείας διεκόπησαν. Μετὰ πολλὰς νέας διαπραγματεύσεις καὶ ἀνταγωνισμοὺς μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἡ κυβέρνησις τῆς Νικαράγουας παρεχώρησε τὸ δικαίωμα τῆς κατασκευῆς τῆς διώρυγος εἰς τὴν κυβέρνησιν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς τῷ 1916 ὁριστικῶς. Κατὰ τὰ τελευταῖα σχέδια καὶ τοὺς ὑπολογισμούς, ἡ κατασκευὴ τῆς διώρυγος ταύτης θὰ στοιχίσῃ περὶ τὰ 750.000.000 δολλάρια, τὸ δὲ μῆκος αὐτῆς θὰ εἶναι 300 χλμ. Μ. Δ. Β.

— **Νικαράγουας** ***λίμνη*** (Nicaragua) *[Γεωγρ.]* Λίμνη τῆς δημοκρατίας τῆς Νικαράγουας, ἡ μεγαλυτέρα ταύτης καὶ ὁλοκλήρου τῆς Κεντρικῆς καὶ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς. Κεῖται πρὸς τὰ ΝΔ. τῆς Νικαράγουας, παρὰ τὰ σύνορα τῆς Κοσταρίκας, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ στενῆς λωρίδος ἐδάφους καὶ παρὰ τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου χωρίζεται διὰ τοῦ στενοῦ ἰσθμοῦ τῆς Ρίβας, πλάτους μεταξὺ 20 καὶ 30 χλμ. Ἐκτείνεται ἀπὸ ΒΔ. πρὸς ΝΑ., ἔχει σχῆμα ᾠοειδές, ἐπιφάνειαν 9.500 τ. χλμ., μῆκος 166 χλμ. καὶ πλάτος μέγιστον 58 χλμ. Τὸ μέγιστον βάθος αὐτῆς εἶναι 80 μ., ἐνῷ τὸ μέσον βάθος της κυμαίνεται μεταξὺ 16 μ. καὶ 40 μ. Τὰ ὕδατα αὐτῆς εἶναι σχεδὸν πάντοτε τεταραγμένα ὑπὸ τῶν ΒΑ. ἀνέμων, ἡ δὲ ἐν αὐτῇ ναυσιπλοΐα λίαν ἐπικίνδυνος, λόγῳ τῶν ρευμάτων καὶ τῶν πολυπληθῶν ὑφάλων. Εὑρίσκεται εἰς ὕψος 33 μ. καὶ ἔχει ὑπὲρ τὰς χιλίας μικρὰς καὶ μεγάλας νήσους, αἱ μεγαλύτεραι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ *Ὀμετέπε*, ἐπὶ τῆς ὁποίας εὑρίσκονται τὰ ἡφαίστεια *Ὀμετέπε* (1.557 μ. ὕψους) καὶ *Μαντέρα* (1.329 μ. ὕψους), ἡ *Θαπατέρο*, μετὰ ὁμωνύμου ἡφαιστείου, τὸ ἀρχιπέλαγος *Σολεντινάμε*, αἱ νῆσοι *Ρόσα*, *Γκράντε*, *Ρεντόντα*, *Μουέρτε* κτλ. Πρὸς τὸ ΒΔ. τμῆμα τῆς λίμνης ἐκβάλλει ὁ ποταμὸς *Παναλόϋο* ἢ *Τιπιτάπα*, πηγάζων ἐκ τῆς λίμνης Μανάγκουα, ἥτις χωρίζεται ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Νικαράγουας δι' ἰσθμοῦ 30 χλμ. πλάτους. Ἐκ τῆς λίμνης τῆς Νικαράγουας πηγάζει ὁ πλωτὸς ποταμὸς *Σὰν-Χουάν*, διὰ τοῦ ὁποίου ὑπολογίζεται ὅτι χύνονται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν ἄνω τῶν 32.000 ἑκατομμυρίων κυβικῶν μέτρων ὕδατος. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ποταμῶν, οἵτινες ἐκβάλλουν εἰς τὴν λίμνην, εἶναι ὁ *Φρίο*, ὁ *Τοῦλε*, ὁ *Καμάστρο*, ὁ *Τεπεναγκασάπα*, ὁ *Ὀϋάτε*, ὁ *Ὀχολουάπα*, ὁ *Μαλακατόϋα* κτλ. Ὁλόκληρος ἡ ΒΔ. ὄχθη τῆς λίμνης εἶναι ἑλώδης καὶ χθαμαλή, κυριώτεραι δὲ πόλεις ἐπ' αὐτῆς εἶναι ἡ *Ἐστρέλλα*, ἡ *Μαρίτο*, ἡ *Φουέρτε Σὰν Κάρλος*, ἡ *Σάμπαλο*, ἡ *Σὰν Μπενίτο*, ἡ *Ὀτσομόγκο*, ἡ *Σὰν Μιγκελίτο*, ἡ *Σὰν Οὐμπάλντο* καὶ σημαντικωτέρα πασῶν ἡ *Γκρανάντα*. Εἰς τὰς ὄχθας αὐτῆς ἀνευρέθησαν πολλαὶ ἀρχαιότητες, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐνδιαφέροντα λίθινα εἴδωλα. Εἶναι πλουσία εἰς ἰχθῦς καὶ νηκτικὰ πτηνά, ἡ δὲ ἐν αὐτῇ ἁλιεία διεξάγεται ἐντατικῶς. Μ. Δ. Β.

Νικαράο ἢ ***Νικιράν***. (Nicarao ἢ Niquiran καὶ Niquiranes). Φυλὴ Ἐρυθροδέρμων ἐν τῇ Κεντρικῇ Ἀμερικῇ, κατοικοῦσα ἐν τῇ δημοκρατίᾳ τῆς Νικαράγουας. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἱσπανικῆς κατακτήσεως ἐνδιῃτᾶτο μεταξὺ τῆς λίμνης τῆς Νικαράγουας καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ ὡμίλει τὴν γλῶσσαν τῶν Ἀζτέκων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους καὶ κατήγετο. Ἦτο φυλὴ κυρίως γεωργικὴ καὶ εἰσήγαγε τὰς ἀνθρωποθυσίας εἰς τὴν Νικαράγουαν. —Ω.

Νικαριὰ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Κοινὴ παρὰ τοῖς ναυτικοῖς μας ὀνομασία τῆς νήσου *Ἰκαρίας* (βλ. λ.).

Νίκαρχος. Δυνάστης τῆς Παιονίας, πιθανῶς σύγχρονος τοῦ Πατράου, περὶ τὸ 340—315 π. Χ., γενόμενος γνωστὸς ἐκ τῶν σῳζομένων ἀργυρῶν τετραδράχμων αὐτοῦ, φερόντων τὴν ἐπιγραφὴν ΝΙΚΑΡΧΟΥ. [Πρβλ. *Head-Σβορώνου*, Ἱστορία τῶν νομισμάτων τόμ. Α., σελ. 306.] Α. Θ. Σ.

— **Νίκαρχος**. Ἀρχαῖος Ἕλλην ἐπιγραμματοποιὸς τοῦ τέλους τοῦ Α' αἰῶνος μ. Χ. ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ Β'. Τὰ ἐπιγράμματά του, σκωπτικὰ ἢ καὶ ὑβριστικά, στρέφονται κατὰ τῶν ἰατρῶν ἢ εἶναι ἀποκρύφου περιεχομένου. Ἐξ αὐτῶν σῴζονται 38 ἐν τῇ Παλατινῇ Ἀνθολογίᾳ. Π. Ν. Π.

Νικασία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ μείζων ἐν τῇ τριάδι τῶν νήσων Μακαριές, παρὰ τὴν Νάξον, κειμένη εἰς 3 μίλλ. ἀκριβῶς πρὸς Α. τοῦ ἀκρωτηρίου Μούτζωμα, ἡ μᾶλλον αἱ δύο αὐτῶν, *Ἅγιος Νικόλαος* καὶ *Πράσινη* νῦν ὀνομαζόμεναι, διότι οὐχὶ πρὸ πολλῶν αἰώνων ἀποτελοῦσαι μίαν ἀπεχωρίσθησαν, διαβρωθέντος τοῦ λαιμοῦ, ὅστις ἐγένετο ἤδη ἀβαθὴς πόρος (πλάτ. 37°05' Β., μῆκ. 25°43' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1837: Paros and Naxos islands). Εἰς τὰ πετρώματά της ὑπάρχει σχιστόλιθος κατάλληλος διὰ κατασκευὴν πλακῶν λιθογραφίας. Σ. Ε. Λ.

Νικασίπολις. Σύζυγος Φιλίππου τοῦ Β' (βλ. λ. *Νικησίπολις*).

Νικάστρο (Nicastro) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Καταντσάρο τῆς Καλαβρίας, ἐπὶ διακλαδώσεως τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Νεαπόλεως—Ρηγίου—Τάραντος. Κάτοικοι 19.339. Κεῖται ἐπὶ γραφικῆς τοποθεσίας, μεταξὺ δύο χειμάρρων, οἵτινες ἀφοῦ σχηματίσουν ὡραίους παρὰ τὴν πόλιν καταρράκτας, χύνονται εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἁγίας Εὐφημίας. Ἔχει θερμὰς πηγὰς καὶ παράγει σιτηρά, ἔλαιον, οἶνον, σάπωνα καὶ οἰνοπνεύματα. Εἰς τὴν κοινότητα αὐτῆς ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον Τσαγκαρίνι, κατοικούμενον ἀπὸ ἐλληναλβανούς. Εἶναι τὸ βυζαντινὸν Νεόκαστρον, ὅπου κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα ἀναφέρεται ὅτι ὑπῆρχεν ἀκμάζουσα μονὴ τῆς Ἁγίας Εὐφημίας, ἥτις κατεστράφη ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ τοῦ 1683. Ἡ σημερινὴ πόλις εἶναι ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ ἀποτόμου βράχου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου ὑπῆρχον τὰ ἐρείπια παλαιοῦ φρουρίου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὁ Φρειδερῖκος Β' εἶχε φυλακίσει τὸν υἱόν του Ἐρρῖκον. —Ω.

Νικασύλος. Ὀλυμπιονίκης τις ἐκ Ρόδου, τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἡ εἰκὼν ἐν Ὀλυμπίᾳ (*Παυσ.* VI, 14, 1). Α. Θ. Σ.

Νικατόριον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Ἀσσυρίας παρὰ τὰ Ἄρβηλα, ὀνομασθὲν οὕτως ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου εἰς ἀνάμνησιν τῆς περὶ τὰ Ἄρβηλα μάχης τῷ 331 π. Χ. (*Στράβ.* XVI, 737). Α. Θ. Σ.

Νικάτωρ. —1) Ἐπίκλησις τοῦ Διὸς ἐν ἐπιγραφῇ. —2) Ἐπώνυμον τοῦ Σελεύκου τοῦ Α' καὶ ὡς *Νεικάτωρ ἁπαντῶν*. —3) Σατράπης στρατηγὸς ἢ ἐν Μηδίᾳ (βλ. λ. *Νικάνωρ*). Π. Ν. Π.

Νίκβας, Ντόλης. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ *Ἀποστ. Ν. Βασιλειάδη*, γεννηθέντος ἐν Μάκρῃ τῆς Μ. Ἀσίας τῷ 1903, ἐκπαιδευθέντος δ' ἐν Σμύρνῃ, Ἀθήναις καὶ Γερμανίᾳ. Εἰς τὰ γράμματα ἐνεφανίσθη ἀπὸ τῶν ἐν Σμύρνῃ περιοδικῶν «Νέα Ζωή» καὶ «Τέχνη» (1921). Ἀκολούθως ἔγραψε διηγήματα, μυθιστορήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα. Βιβλία ἐξέδωκε τὰ ἑξῆς: «Γαζίες», διηγήματα (1922), «Παλιὲς Ἀγάπες» (1928), «Ντολορίτα» (1929), «Ἀνθρώπινες μαριονέττες» (νουβέλλα 1929), «Κ' οἱ ἱστορίες αὐτὲς τελείωσαν ἔτσι» (1930), καὶ «Κυρία μου...» (μυθιστόρημα, 1931). Θεατρικά του ἔργα ἀνεβιβάσθησαν ἀπὸ σκηνῆς τά: «Δημοσιογράφος Βεργῆς» (τρίπρακτον δρᾶμα, 1929), «Διαζύγιο» (τρίπρακτος comédie, 1930), «Μαριονέττες» (comédie εἰς 13 εἰκόνας), καὶ τὰ μονόπρακτα «Ἡ κούνια» (1930), «Ἡ λέξις ποῦ τοῦ χρειαζότανε» (1931) καὶ «Ὁ κ. Ὑπαστυνόμος» (1931). Διηγήματά του μετεφράσθησαν γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ A. René d' Uvermont καὶ γερμανιστὶ ὑπὸ τοῦ A. Steinmetz. Τὸ συνηθέστερον ἐκ τῶν θεμάτων του εἶναι ἡ ἐρωτικὴ ψυχολογία τῆς γυναικός, τὸν χαρακτηρίζει δὲ ἐπιμέλεια ὕφους. Ἀπὸ τοῦ 1930 διευθύνει τὸ περιοδικὸν «Ἡ Ἑβδομάς».

νίκελ. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ *νικελίου* (βλ. λ.).

νικελίνης (Nickelin), ἢ *κόκκινος νικελιοπυρίτης* (Rotnickelkies) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν ἀρσενικοῦχον νικελίου NiAs. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ἑξαγωνικὸν σύστημα ὑπὸ μορφὴν πυραμιδικήν, ἀπαντᾷ δὲ καὶ εἰς στιφρὰ βοτρυοειδῆ ἢ νεφροειδῆ συσσωματώματα. Εἶναι εὔθραυστος, παρουσιάζει θραυσμὸν κογχώδη ἕως ἀνώμαλον, σκληρότητα 5 ½, εἰδικὸν βάρος 7,4—7,7, λάμψιν μεταλλικὴν καὶ χρῶμα χαλκόχρουν. Ἀποτελεῖ νικελιοῦχον μετάλλευμα καὶ ἀπαντᾷ ὑπὸ μορφὴν φλεβῶν εἰς τὰ Μεταλλευτικὰ ὄρη (Erzgebirge) τῆς Σαξωνίας—Βοημίας καθὼς καὶ εἰς τὸ Schwarzwald, μὲ χαλκοπυρίτην καὶ γαληνίτην εἰς τὴν Ἀργεντινὴν καὶ μὲ χρωμίτην ἐντὸς σερπεντινιωθέντος γάββρου εἰς τὴν νοτιοανατολικὴν Ἱσπανίαν. Γ. Β.

νικέλινος, —*η*, —*ο*' ὁ κατεσκευασμένος ἐκ νικελίου: «νικέλινον νόμισμα», «σκεύη νικέλινα».

νεκελιομαγγανιοχάλυψ' βλ. *νικέλιον*.

νικελιομολυβδαινιοχάλυψ' βλ. *νικέλιον*.

νικέλιον (τὸ) *[Χημ.]*. Χημικὸν στοιχεῖον, σύμβολον Ni καὶ ἀτομικὸν βάρος 58,7. Εἶναι ἰσχυρῶς στίλβον μέταλλον χρώματος ἀργυρολεύκου καὶ ἀποχρώσεως πρὸς τὸ χαλυβδότεφρον. Τήκεται εἰς 1435°, ἔχει εἰδικὸν βάρος 8,57—8,89, σκληρότητα 3,8 (κλῖμαξ τοῦ Mohs), ἀντοχὴν θραύσεως 42 Kg/qmm, εἶναι ἐπιδεκτικὸν στιλβώσεως, ἐλατόν, λίαν ὄλκιμον. Δύναται ἐν ψυχρῷ ἢ θερμῷ νὰ μετατραπῇ διὰ κυλινδρώσεως εἰς φύλλα πάχους 0,025 χλστμ. ὡς καὶ εἰς σύρμα πάχους 0,5 χλστμ. Ἡ ἀγωγιμότης αὐτοῦ διὰ τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα φθάνει τὸ 0,124 (χαλκὸς 0,0160). Ὁ χαλκὸς ἐπομένως διοχετεύει τὸ ρεῦμα σχεδὸν ὀκταπλασίως καλύτερον τοῦ νικελίου. Ἀκόμη χειρότεροι ἀγωγοὶ εἶναι ὡρισμένα κράματα τοῦ νικελίου. Εἶναι ἀνθεκτικὸν εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀτμοσφαίρας, εὐδιάλυτον εἰς τὸ νιτρικὸν ὀξὺ καὶ ὀλιγώτερον διαλυτὸν εἰς τὸ ὑδροχλωρικὸν καὶ θειικὸν ὀξύ.

Νικελίου ἑνώσεις. Τὸ νικέλιον σχηματίζει ἑνώσεις, συμπεριφερόμενον συνήθως ὡς δισθενὲς στοιχεῖον, καὶ μόνον εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις συμπεριφέρεται ὡς τετρασθενὲς καὶ ὀκτασθενές. Αἱ ἑνώσεις τοῦ νικελίου εἶναι δηλητηριώδεις.

Ἀνίχνευσις καὶ προσδιορισμός. Αἱ ἑνώσεις τοῦ νικελίου βάπτουσι τὸν μαργαρίτην τοῦ βόρακος εἰς τὴν ὀξειδωτικὴν φλόγα, ἀκόμη καὶ εἰς ἐλαχίστην ποσότητα ὅταν ὑπάρχωσιν, ἰώδη, μετὰ τὴν ψῦξιν δὲ ἐρυθρόφαιον. Εἰς τὴν ἀναγωγικὴν φλόγα ἀνάγονται πρὸς μεταλλικὸν νικέλιον. Ἡ εὐαισθητοτέρα ἀντίδρασις τοῦ νικελίου, ἥτις δὲν ἐπηρεάζεται αἰσθητῶς ὑπὸ τῆς παρουσίας τοῦ σιδήρου, ἀργιλλίου, μαγγανίου, ψευδαργύρου, κοβαλτίου, χρωμίου κ. ἄ., εἶναι ἡ διὰ *διμεθυλαγλυοξίμης*. Ἡ διμεθυλογλυοξίμη παρέχει ἐν ἀμμωνιακῷ διαλύματι ὑγιενέρυθρον ὀγκῶδες ἵζημα ἐκ νικελιοδιμεθυλογλυοξίμης. Τὴν ἰδιότητα ταύτην ἐπεξειργάσθη ὁ Brunck εἰς ἀρίστην καὶ ἀκριβεστάτην μέθοδον ποσοτικοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ νικελίου. Διὰ διμεθυλογλυοξίμης εἶναι ἀνιχνεύσιμος ποσότης νικελίου 1: 400000.

Αἱ σπουδαιότεραι ἐκ τῶν ἑνώσεων τοῦ νικελίου εἶναι αἱ ἑξῆς:

Ἀνθρακικὰ νικέλια. Τὸ ἄνυδρον ἀνθρακικὸν νικέλιον $NiCO_3$ ἀποτελεῖ ἀνοικτοπρασίνους κρυστάλλους, ἐν ψυχρῷ δὲν προσβάλλεται οὔτε ὑπὸ πυ-

Digitized by Google

κνοῦ ὑδροχλωρικοῦ, οὔτε ὑπὸ νιτρικοῦ ὀξέος, καὶ δι' ἠπίας θερμάνσεως ἐν τῷ ἀέρι μετατρέπεται εἰς ὀξείδιον τοῦ νικελίου Ni_2O_3. Ἐκ τῶν βασικῶν ἀνθρακικῶν νικελίων ἀναφέρομεν τὸ ἅλας $2NiO.NiCO_3+6H_2O$, ὅπερ ἀπαντᾷ εἰς τὴν φύσιν ὡς ὀρυκτὸν νικελοσμάραγδος ἢ τεξαζίτης. Τὰ ἀνθρακικὰ νικέλια χρησιμοποιοῦνται πρὸς παρασκευὴν κεραμεικῶν χρωμάτων κλπ.

Ἀνθρακοξυνικέλιον $Ni(CO)_4$. Παράγεται διὰ διοχετεύσεως μονοξειδίου τοῦ ἄνθρακος εἰς κόνιν νικελίου καὶ ἀποσυντίθεται πάλιν εὐκόλως εἰς τὰ συστατικά του, ὅταν ἡ θερμοκρασία αὐτοῦ ὑπερβῇ τοὺς 60°.

Βορικὰ νικέλια. Διὰ συντήξεως μείγματος ἐκ χλωριούχου νικελίου ὀξίνου φθοριούχου καλίου καὶ ἀνυδρίτου τοῦ βορικοῦ ὀξέος λαμβάνεται ἀνοικτοπράσινον τῆγμα, τὸ ὁποῖον παραλαμβανόμενον δι' ὕδατος παρέχει κεχρωσμένα πρίσματα τοῦ ἅλατος $3NiO.B_2O_3$. Δι' ἄλλων δ' ἐπίσης ἀντιδράσεων δύνανται νὰ ληφθῶσι καὶ ἄλλης συστάσεως βορικὰ νικέλια.

Βρωμιοῦχον νικέλιον $NiBr_2+3H_2O$. Παρασκευάζεται δι' ἀναμείξεως διαλύματος θειικοῦ νικελίου μετὰ διαλύματος χλωριούχου βαρίου. Ἀποτελεῖ κιτρινοπράσινον κρυσταλλικὸν σῶμα λίαν ὑγροσκοπικόν, διαλυτὸν εἰς τὴν ἀλκοόλην καὶ τὸν αἰθέρα. Χρησιμοποιεῖται ὡς καταπραϋντικὸν φάρμακον κατὰ τῆς ἀϋπνίας, ἐπιληψίας κλπ. εἰς μεγίστην ἡμερησίαν δόσιν ἐξ 1,5 γρ.

Θειικὸν νικέλιον $NiSO_4$. Ἀνοικτοκιτρίνη μᾶζα, ἥτις εἰς τὸν ἀέρα προσλαμβάνουσα ὕδωρ χρώννυται πρασίνη. Μετὰ θειικοῦ ἀμμωνίου σχηματίζει διπλοῦν ἅλας τοῦ τύπου $NiSO_4.(NH_4)_2SO_4+6H_2O$. Τόσον τὸ θειικὸν ἅλας ὅσον καὶ τὸ διπλοῦν χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν γαλβανικὴν ἐπινικέλωσιν, εἰς τὴν νικελογαλβανοπλαστικὴν καὶ ὡς πρόστυμμα εἰς τὴν βαφικήν.

Θειοῦχον νικέλιον NiS. Μέλαν σῶμα ἀδιάλυτον εἰς τὰ ὀξέα, παραγόμενον διὰ καθιζήσεως ἁλάτων τοῦ νικελίου διὰ θειούχου ἀμμωνίου.

Νιτρικὸν νικέλιον $Ni(NO_3)_2+6H_2O$. Σμαραγδοπράσινον κρυσταλλικὸν σῶμα, παρασκευαζόμενον διὰ διαλύσεως μεταλλικοῦ νικελίου ἢ ὀξειδυλίου τοῦ νικελίου ἢ ἀνθρακικοῦ νικελίου εἰς νιτρικὸν ὀξύ. Χρησιμοποιεῖται ὡς φαιὸν χρῶμα εἰς τὴν κεραμεικήν.

Ὀξείδια τοῦ νικελίου. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τούτων εἶναι τὸ ὑποξείδιον NiO καὶ τὸ ὀξείδιον Ni_2O_3. Ἀπαντῶσι καὶ εἰς τὴν φύσιν ὡς ὀρυκτά. Τὸ νικέλιον σχηματίζει καὶ διάφορα ὑδροξείδια, ἀντιστοιχοῦντα εἰς ὑδρίτας τῶν ἀνωτέρω ὀξειδίων.

Ὀξικὸν νικέλιον $Ni(C_2H_3O_2)_2+4H_2O$. Ἀνοικτοπράσινοι κρύσταλλοι τοῦ μονοκλινοῦς συστήματος. Διαλυτὸν εἰς τὸ ὕδωρ καὶ ἀδιάλυτον εἰς τὴν ἀλκοόλην. Χρησιμοποιεῖται ὡς πρόστυμμα εἰς τὴν τυποβαφικήν. Τὸ ὑδατικὸν διάλυμα ἔχει γλυκεῖαν γεῦσιν, διασπᾶται δὲ κατὰ τὴν θέρμανσιν βραδέως, ἀποχωριζομένου ὑδροξειδίου τοῦ νικελίου.

Χλωρικὸν νικέλιον $Ni(ClO_3)_2+6H_2O$. Σκοτεινοπράσινοι κρύσταλλοι εὐκολώτατα διαρρέοντες. Εἶναι διαλυτὸν εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὴν ἀλκοόλην. Τήκεται εἰς τὸ κρυσταλλικόν του ὕδωρ εἰς τοὺς 80°, εἰς δὲ τοὺς 140° ἄρχεται διασπώμενον ἐκλυομένου ὕδατος, ὀξυγόνου καὶ χλωρίου.

Χλωριοῦχον νικέλιον $NiCl_2$. Ἀποτελεῖ χρυσοκιτρίνους ἐξαχνισίμους κρυστάλλους, διαλυτεῖ εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὴν ἀλκοόλην, ὡς καὶ εἰς ὑδαρῆ ἀμμωνίαν μετὰ κυανῆς χροιᾶς. Ὁ συνήθης ὑδρίτης ἔχει τὸν τύπον $NiCl_2+6H_2O$ καὶ ἀποτελεῖ χλωροπρασίνους κρυστάλλους διαλυτοὺς εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὴν ἀλκοόλην. Λαμβάνεται διὰ διαλύσεως μεταλλικοῦ νικελίου ἢ ὀξειδυλίου τοῦ νικελίου ἢ ὑδροξειδίου τοῦ νικελίου ἢ ἀνθρακικοῦ νικελίου εἰς ὑδροχλωρικὸν ὀξύ. Χρησιμοποιεῖται διὰ γαλβανικὴν ἐπινικέλωσιν. Σ. ΓΑΛΑΝΟΣ

— [*Μεταλλειολ.*] Τὰ κράματα τοῦ *νικελίου* ἦσαν γνωστὰ ἀπὸ πολλῶν αἰώνων ὑπὸ τῶν Σινῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα *πακφόγκ* (Pack-fonng), παραγόμενα ἀπ' εὐθείας ἐκ τῶν μεταλλευμάτων, χωρὶς τὸ μέταλλον καθαρὸν νὰ εἶναι γνωστόν. Αἱ σπάθαι τῶν κατακτητικῶν ὀρδῶν, πρὸ πεντήκοντα αἰώνων, τῆς Κίνας, Περσίας καὶ τῆς βορείου Εὐρώπης ἦσαν ἐκ μετεωρικοῦ σιδήρου περιέχοντος μέχρις 9 % νικέλιον. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ εἰς τὸν ἑλληνοπερσικὸν κόσμον ἐχρησιμοποιοῦντο τοιαῦτα κράματα, ἅτινα, ὡς καὶ ὁ λευκόχρυσος, πιθανὸν νὰ μὴ διεκρίνοντο ἀπὸ τοῦ ἀργύρου. Τὸ νικέλιον ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Σουηδοῦ χημικοῦ Cronstedt, ἑνὸς τῶν ἱδρυτῶν τῆς ὀρυκτολογικῆς χημείας, τῷ 1751 εἰς τὸν νικελίνην, καλούμενον γερμανιστὶ Kupfernickel, ἐξ οὗ τὸ ὄνομα. Ἡ παλαιὰ γερμανικὴ λέξις nickel ἐδήλου τοὺς μικροὺς δαίμονας τῶν μεταλλείων, οἵτινες, κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν Σουηδῶν μεταλλουργῶν, καθίστων ὀρυκτά, ὁμοιάζοντα πρὸς τὰ τοῦ χαλκοῦ καὶ ἀργύρου, ὄχι μόνον ἄχρηστα διὰ τὴν παραγωγὴν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ δύστηκτα. Τὸ αὐτὸ ἐφημόζετο καὶ διὰ τὸ κοβάλτιον (Kobold= μικρὸς δαίμων). Ὁ Cronstedt δὲν ἦτο βέβαιος ἐὰν τὸ μέταλλον διέφερε τοῦ ἤδη γνωστοῦ κοβαλτίου, τοῦτο δὲ ἐβεβαίωσαν βραδύτερον οἱ χημικοὶ Bergmann τῷ 1775 καὶ Orfedson, οἵτινες παρεσκεύασαν αὐτὸ ἀρκετὰ καθαρὸν διὰ νὰ τὸ περιγράψωσι. Τὰ κράματα νικελίου ἐχρησιμοποιήθησαν καὶ ἐν Εὐρώπῃ πρὸ τοῦ μετάλλου καὶ διεδόθησαν μεγάλως ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΘ' αἰῶνος (βλ. λ. *νεάργυρος*). Ἡ ἀνακάλυψις τῶν κοιτασμάτων νικελίου τῆς Νέας Καληδονίας ὑπὸ τοῦ Γάλλου J. Garnier τῷ 1865 κατεβίβασε τὴν τιμὴν τοῦ μετάλλου καὶ διέδωσε τὰς χρήσεις αὐτοῦ, παραμένοντος ὅμως πάντοτε μετάλλου ἡμιπολυτίμου.

Τὰ μεταλλεύματα νικελίου εἶναι: 1) Τὰ ἀρσενικοῦχα καὶ τὰ ἀρσενιοθειοῦχα, ἀντιμονιοῦχα κτλ., τὰ μόνα ἐκμεταλλευθέντα μέχρι τοῦ 1850, καὶ ἰδίως ὁ *νικελίνης*, ἢ *ἐρυθρὸς νικελιοπυρίτης* (Ni AS) καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ὁ *μιλλερίτης* NiS, *χλοανθίτης* $NiAs^2$. 2) Οἱ *νικελιοῦχοι μαγνητοπυρῖται* ἢ *πυρροτῖναι* (Fe^7S^8 ἢ Fe^3S^4), περιέχοντες 2 ἕως 5 % νικελίου. 3) Ὁ *γαρνιερίτης*, ἔνυδρος ὀξυπυριτικὴ ἕνωσις τύπου (Ni O, Mg O) SiO^2+nH^2O, μετὰ σιδήρου κτλ, περιέχων 5 ἕως 18 % Ni, 5 ἕως 10 % Mg O, 40 ἕως 50 % SiO^2, 5 ἕως 15 % Fe^2O^3.

Κοιτάσματα. Τὸ νικέλιον εὑρίσκεται ἡνωμένον μετ' αὐτοφυοῦς σιδήρου ἢ κοβαλτίου εἰς μετεω-

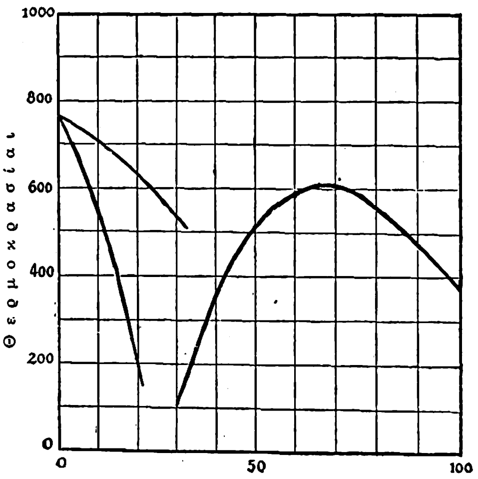

Μαγνητικὴ ἀνωμαλία τῶν κραμάτων νικελίου καὶ σιδήρου.

[Ἀριστερά: καμπύλαι μετατροπῆς ἀμετάτρεπτοι. Δεξιά: καμπύλη μετατροπῆς μετατρεπτῆς, νικέλιον %.]

ρίτας καὶ εἰς μικρὰς ποσότητας ἐντὸς ὀφειτιωμένων περιδοτιτῶν, ὡς εἰς τὸ Κανιὸν (Cañon) Διάβολο τῆς Ἀριζόνας, εἰς Ἀβάρουα (Awarua) τῆς Νέας Ζηλανδίας, ὅπου ἐμφανίζονται ψήγματα νικελιούχου σιδήρου, προερχομένου ἐξ ἀποσαθρώσεως περιδοτιτῶν. Ὑπὸ τὴν μορφὴν αὐτὴν εὑρίσκεται ἐπίσης συνδεδεμένος μετὰ κοιτασμάτων λευκοχρυσοφόρων. Ἐν τῇ μεταλλογενείᾳ τὸ νικέλιον σχετίζεται πρὸς τὸν σίδηρον καὶ πρὸς τὸ κοβάλτιον ἐν συναφείᾳ πρὸς βασικὰ πετρώματα, καὶ ἐνίοτε πρὸς κοιτάσματα ἐνθυμίζοντα τὸν τύπον τῶν τοῦ κασσιτέρου ἐν συναφείᾳ πρὸς ὄξινα πετρώματα. Ἐντὸς βασικῶν πετρωμάτων παρουσιάζεται ὑπὸ μορφὴν μαγματικὴν εἰς ἐγκλείσματα ἢ συγκεντρώ-

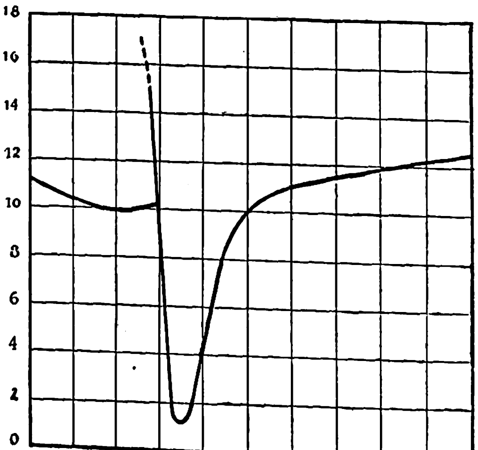

Ἀνωμαλία διαστολῆς τῶν κραμάτων νικελίου καὶ σιδήρου (νικέλιον %).

σεις, ἀλλὰ καὶ περιμαγματικὴν εἰς φλέβας χαλκοφόρους καὶ κοβαλτιοχαλκοφόρους μετ' ἀργύρου, χρυσοῦ καὶ λευκοχρύσου, ἐνίοτε μὲ σύνδρομα ὀρυκτὰ ἀνθρακικὰ βασικὰ ἕως χαλαζίαν ὄξινον. Ὑπὸ μορφὴν μαγματικῶν ἐγκλεισμάτων ἢ συγκεντρώσεων τὰ μεταλλεύματα εἶναι πυριτικὰ καὶ ἰδίως ὁ γαρνιερίτης, εἰς τὰ περιμαγματικὰ τὰ μεταλλεύματα εἶναι θειοῦχα καὶ ἀρσενικοῦχα, ἀντιμονιοῦχα κτλ. ἐντὸς φλεβῶν καὶ σωρῶν ὑπὸ μορφὴν μιλλερίτου (NiS), νικελίνου (Ni AS), χλοανθίτου ($NiAS^2$) καὶ ἰδίως ἐντὸς μεταλλευμάτων κοβαλτίου καὶ μαγνητικῶν πυριτῶν ἢ πυρροτινῶν (Fe^6S^7) ὡς καὶ νικελιούχων καὶ χαλκούχων σιδηροπυριτῶν. Τὸ κυριώτερον κοίτασμα γαρνιερίτου, παραμεῖναν μέχρι τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν κοιτασμάτων τοῦ Καναδᾶ, τὸ σπουδαιότερον ἀπολύτως, εἶναι τὸ τῆς Νέας Καληδονίας, ἔνθα ὁ γαρνιερίτης εὑρίσκεται εἰς ἐπιφανειακὴν συγκέντρωσιν μεταλλευμάτων ἐντὸς περιδοτιτῶν. Τὸ ἐξορυσσόμενον μετάλλευμα ἔχει περιεκτικότητα 7 % Ni μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ὑγρασίας. Ὅμοια κοιτάσματα σχετικῆς σημασίας εἶναι τὰ τοῦ Φρανκενστάϊν ἐν Σιλεσίᾳ, ἕτερα ὀλιγώτερον σημαντικὰ τῆς Μαλάγας ἐν Ἱσπανίᾳ, τοῦ Ρέβδινσκ παρὰ τὴν Αἰκατερίνενμπουργ εἰς τὰ Οὐράλια, τοῦ Δούγλας εἰς τὸ Ὀρεγόν, τοῦ Νέου Ἀλμαδὶν τῆς Καλιφορνίας, τῆς Νέας Ζηλανδίας (Αὐκλάνδης) καὶ τὸ τῆς Λοκρίδος ἐν Ἑλλάδι, σημασίας κάπως μεγαλυτέρας καὶ τῆς τοῦ Φρανκενστάϊν ἀκόμη. Τὸ κοίτασμα τῆς Λοκρίδος, ἀνακαλυφθὲν τῷ 1909, παρουσιάζεται ὑπὸ μορφὴν γαρνιερίτου πλησίον τῆς περιοχῆς τῶν μεταλλευμάτων σιδήρου τῆς αὐτῆς περιφερείας καὶ ἐντὸς τῶν ὀφειτικῶν πετρωμάτων ἢ εἰς τὴν συναφὴν τοῦ μεταλλεύματος σιδήρου καὶ τοῦ παρακειμένου μαρμάρου, πάντοτε ἐν συναφείᾳ μετὰ τοῦ ὀφείτου. Τὸ ἐξορυσσόμενον μετάλλευμα περιέχει 6—8 % Ni. Σημειωτέον ὅτι ἐν Ἑλλάδι καί τινα κοιτάσματα σιδήρου παρουσιάζουσι περιεκτικότητά τινα εἰς νικέλιον, ἥτις δέον νὰ προσμετρῆται εἰς τὴν ἀγοραίαν ἀξίαν τοῦ μεταλλεύματος. Τὰ κυριώτερα κοιτάσματα νικελιοφόρων καὶ χαλκοφόρων μαγνητοπυριτῶν εἶναι τὰ τοῦ Καναδᾶ εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Ὀντάριο παρὰ τὸ Sudbury (Σούδβουρυ) ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κανάδιαν - Πάσιφικ, ἐν ἐκμεταλλεύσει ἀπὸ τοῦ 1889, ὧν ἡ παραγωγὴ ὑπερβαίνει τὴν τῆς Νέας Καληδονίας. Τὸ κοίτασμα τοῦ Σούδβουρυ παρουσιάζεται ὑπὸ μορφὴν ἐγκλεισμένην ἐντὸς ἐστρωμένων νοριτῶν ἀρχεγόνων, ὧν ὑπόκειται λεκάνη συγκλίνου ἐκ γνευσίων λαυρεντιανῶν (προκαμβρίου ἐποχῆς), μετὰ γρανιτῶν ὑπερκειμένων· τὰ μεταλλεύματα περιέχουσι 2 ἕως 5 % Ni, 0,05 ἕως 0,1 % Co καὶ χαλκὸν εἰς ἀναλογίαν ἀπὸ τοῦ ἡμίσεος ἕως τετραπλασίαν τῆς τοῦ νικελίου. Εἰς Ὄρφορδ τοῦ Καναδᾶ ἐπίσης ὑπάρχει ὅμοιον κοίτασμα μετ' ὀλίγου λευκοχρύσου (14 γρ. κατὰ τόννον) ἐντὸς ὀφείτου. Αἱ ἐκμεταλλεύσεις τοῦ Καναδᾶ εἶναι πολλάκις ὑπαίθριοι. Εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ὑπάρχουσιν ἐπίσης κοιτάσματα ὅμοια, ἄνευ σημασίας πρὸς τὸ παρόν, ὡσαύτως εἰς τὴν Σκανδιναυΐαν (Νορβηγίαν κλ.) καὶ τὴν βορειοδυτικὴν Ἰταλίαν. Εἰς τὴν Λουσατίαν, μεταξὺ Σαξωνίας καὶ Βοημίας, παρουσιάζονται φλέβες ἐκμεταλλευθεῖσαι, ὡς καὶ εἰς τὸν Μέλανα Δρυμόν.

Μεταξὺ τῶν ἐχόντων χαρακτῆρα φλεβοειδῶν κοιτασμάτων καὶ φλεβοειδῶν ἐνστρώσεων ὑδροθερμικῆς μορφῆς συναντῶνται πάλιν τὰ τρία μέταλλα νικέλιον, κοβάλτιον καὶ χαλκὸς μετὰ συνδρόμου χαλαζιακοῦ, ὡς τὰ τοῦ Σχλάδμινγ (Schladming) τῆς Στυρίας ἐν ἐκμεταλλεύσει δι' ἄργυρον ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, διὰ κοβάλτιον ἀπὸ τοῦ ΙΗ' καὶ νικέλιον ἀπὸ τοῦ 1832, τὸ τοῦ καντονίου τῆς Βαλαισίας ἐν Ἑλβετίᾳ, τῆς Θουριγγίας καὶ Μάνσφελδ. Φλέβες μετὰ συνδρόμου σιδηρίτου εἶναι τὰ τῆς Δοβσίνας τῆς Οὐγγαρίας, τοῦ Σχαλάνσχ (Chalanches, Δελφινάτου), ἐν Γαλλίᾳ κτλ. Εἰς τὰς φλέβας μετ' ἀσβεστίτου ὑπάγονται καὶ τὰ κοιτάσματα τοῦ Κοβὰλτ τοῦ Καναδᾶ, πλησίον τῶν τοῦ Σούδβουρυ, ἅτινα, ἀνακαλυφθέντα ὑπὸ τοῦ La Rose τῷ 1903, κατέστησαν λίαν σημαντικὰ ἀπὸ τοῦ 1907, ἐφάμιλλα τῶν προηγουμένων διὰ τὸ νικέλιον, ὡς καὶ διὰ τὴν παραγωγὴν χαλκοῦ, ἀργύρου καὶ τὴν μόνην σημαντικὴν πηγὴν κοβαλτίου ἐν τῷ κόσμῳ (300 τόννοι ἐτησίως). Τὰ κοιτάσματα τοῦ Κοβὰλτ ἀνήκουσιν εἰς συγκρότημα ἀρχαιοζωϊκὸν (προκάμβριον) τοῦ ἄνω ὑρονείου μεταμορφικὸν μὲ γάββρους καὶ χαλαζιακοὺς διαβάσας, παρουσιάζονται δὲ ὡς πλῆθος φλεβιδίων ἀσβεστίτου ἐντὸς ἀρχαίων κροκαλοπαγῶν καὶ σχιστολίθων, ὁτὲ μὲν πλούσια εἰς ἄργυρον, ὁτὲ δὲ πτωχότερα εἰς ἄργυρον καὶ πλουσιώτερα εἰς κοβάλτιον καὶ νικέλιον, πάντοτε μετὰ χαλκοῦ καὶ βισμουθίου ὡς καὶ πισσουρανίτου (ραδίου), ὡς ἐν Σαξωνίᾳ καὶ Κόνγσβεργ ἐν Νορβηγίᾳ ὑπὸ μορφὴν θειούχων, ἀρσενιούχων κτλ. ἑνώσεων. Τὰ μεταλλεύματα τοῦ Κοβὰλτ περιέχουσι 5 ἕως 7 % Ni, 9 ἕως 12 % Co, 2 ἕως 3 % Ag, 18 ἕως 22 % As, 2 ἕως 3 % S, καὶ ἀφοῦ ἐμπλουτισθῶσι δι' ἐπιτοπίου κατεργασίας ἐκκαμινεύονται εἴτε εἰς Ὀντάριο, εἴτε εἰς Σβάνση (Swansea), Ἀμβοῦργον κτλ. Ποσότητά τινα νικελίου παρέχουσι καὶ τὰ εἰς τὴν τάξιν τῶν φλεβοειδῶν ἀνήκοντα σύνθετα κοιτάσματα γαληνίτου, πυρίτου καὶ σφαλερίτου, βισμουθίου, ἀργύρου κτλ., ὡς τὰ περίφημα ἀρσενικοθειοῦχα τῆς Φραϊβέργης ἐν Σαξωνίᾳ, τοῦ Σχνεεβέργ (Schneeberg) τῆς Σαξωνίας κτλ.

Μεταλλουργία. Ἡ μεταλλουργικὴ ἐπεξεργασία τῶν μεταλλευμάτων τοῦ νικελίου εἶναι ἐκ τῶν περιπλοκωτέρων, ἐνθυμίζουσα τὴν νεωτέραν μεταλλουργίαν τοῦ χαλκοῦ.

1. *Ἐκκαμίνευσις τοῦ γαρνιερίτου*. Ἡ πρώτη (1870—1885) ἐπεξεργασία τοῦ γαρνιερίτου ἐγένετο ἐν Νέᾳ Καληδονίᾳ διὰ συντηκτικῆς ἀναγωγῆς ἐν μικρᾷ ὑψικαμίνῳ. Παρήγετο εἶδος χυτοσιδήρου λίαν ἀκαθάρτου, ὅστις περιεῖχε 2 ἕως 3,5 % C, 20 ἕως 35 % Fe, 60 ἕως 75 Ni % καὶ ἐπὶ πλέον πυ-

Digitized by Google

ρίτιον Si καὶ θεῖον S. Οὗτος ἐστέλλετο εἰς Μασσαλίαν, ὅπου ἐκαθαρίζετο ἐντὸς καμίνων Σίημενς-Μαρτέν, τὸ παραγόμενον ὅμως νικέλιον περιεῖχεν εἰσέτι πάντοτε σίδηρον καὶ θεῖον. Ἡ μέθοδος αὕτη ἀντικατεστάθη ὑπὸ ἄλλης προσομοιαζούσης τὴν μεταλλουργίαν τοῦ χαλκοῦ. Ἐπιδιώκεται δηλαδὴ ἡ παρασκευὴ νικελιούχου θειούχου συντήγματος (matte) τῆς μορφῆς Ni S, n Fe S, εἰς ὃ συγκεντροῦται τὸ νικέλιον. Πρὸς τοῦτο, ἐπειδὴ τὸ μετάλλευμα δὲν περιέχει θεῖον, συντήκεται μετὰ θειούχου νατρίου, ὑπὸ προϊόντος προερχομένου ἐκ τῆς βιομηχανίας σόδας κατὰ τὴν μέθοδον Leblanc, καὶ ἤδη, ὁπότε τοῦτο ἐξέλιπε, μετὰ γύψου (θειικοῦ ἀσβεστίου) καὶ ὀλίγου ἄνθρακος ἐντὸς φρεατοκαμίνου μεθ' ὑδατίνου ἐπενδύτου (waterjaket). Τὸ σύντηγμα περιέχει 45 % Ni, 10 ἕως 15 % S. Κατόπιν γίνεται ἡ καλουμένη ἀποσιδήρωσις τοῦ συντήγματος ἐντὸς στρόμβου (convertisseur), ἔνθα διὰ προσφυσήσεως ἀέρος γίνεται ἡ ὀξείδωσις τοῦ συντήγματος, ὁ σίδηρος μεταβάλλεται εἰς ὀξείδιον καὶ ἑνούμενος μετὰ τῆς πυριτίας τῶν παρειῶν τοῦ στρόμβου μεταβάλλεται εἰς σκωρίαν ἀρκετὰ πλουσίαν εἰς νικέλιον, ἥτις ἀνατήκεται εἰς τὴν φρεατοκάμινον, πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ νικελίου. Τὸ δὲ ὑπόλειμμα εἶναι θειοῦχον νικέλιον περιέχον 75 % Ni καὶ μόνον 0,2 % σιδήρου, μὴ δυνάμενον νὰ ἀναχθῇ εἰς ὀξείδιον διὰ τοῦ ἀέρος, ὡς ὁ χαλκός, ἐν τῷ στρόμβῳ. Τὸ θειοῦχον νικέλιον συντρίβεται ἐντὸς θραυστήρων καὶ ὑφίσταται διπλῆν φρύξιν, πρῶτον ἐντὸς καμίνου συνεχοῦς πτυαρισμοῦ, ὅπου ἡ ἀναλογία θείου κατέρχεται εἰς 4 %, καὶ κατόπιν δευτέραν φρύξιν, ὅπου ἐξαφανίζεται σχεδὸν ὅλον τὸ θεῖον καὶ μένει ὀξείδιον τοῦ νικελίου περιέχον 77 % Ni.

Τὸ ὀξείδιον τοῦ νικελίου ὑφίσταται ἀναγωγὴν δι' ἀναγωγικῆς πυρώσεως ἐντὸς κλειστῶν χωνευτηρίων. Πρὸς τοῦτο τὸ ὀξείδιον βρέχεται καὶ ἀναμιγνύεται μετ' ὀλίγου ἀλεύρου (0,5 %), καὶ σχηματίζονται πλακοῦντες ἐν σχήματι μικρῶν κυλίνδρων, τοποθετούμενοι ἐντὸς τῶν χωνευτηρίων ἐν μέσῳ ξυλάνθρακος. Τὰ χωνευτήρια θερμαίνονται εἰς 1250° καὶ τὸ ὀξείδιον ἀνάγεται χωρὶς τὸ νικέλιον νὰ τακῇ. Τὸ παραγόμενον νικέλιον περιέχει ὀλίγον χαλκόν, σίδηρον 0,5 ἕως 0,6 % ἴχνη θείου, καὶ εἶναι χρησιμοποιήσιμον εἰς πλείστας ἐφαρμογὰς (π. χ. παρασκευὴν κραμάτων), ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ ὑποστῇ ἔλασιν, διότι περιέχει ἴχνη ὀξειδίου νικελίου, τὸ ὁποῖον ἀφαιρεῖ πᾶσαν ἐλατότητα. Πρὸς διόρθωσιν τούτου ἔχει ἀνάγκην καθάρσεως, ἥτις γίνεται διὰ συντήξεως ἐντὸς χωνευτηρίου τῇ προσθήκῃ εἴτε μαγνησίου, εἴτε μαγγανίου καὶ ἀργιλλίου, ἐνίοτε καὶ διοξειδίου μαγγανίου (3 %). Ἐφαρμόζεται ἐπίσης καὶ ἡ ἠλεκτρικὴ κάθαρσις.

2. *Ἐκκαμίνευσις τῶν θειούχων μεταλλευμάτων* (καναδικῶν). Γίνεται μερικὴ φρύξις εἰς σωροὺς διὰ τὸ χονδρόκοκκον καὶ εἰς μηχανικὰς καμίνους Wedge διὰ τὸ λεπτόκοκκον μετάλλευμα. Ἡ ἀναλογία θείου κατέρχεται εἰς 7 %. Γίνεται τῆξις ἐντὸς φρεατοκαμίνου μεθ' ὑδατίνου ἐπενδύτου ἢ φλογοβόλου καμίνου πρὸς σύντηγμα, τὸ ὁποῖον ἔχει πολύπλοκον σύστασιν 15 ἕως 20 % Cu, 15 ἕως 20 % Ni, 25 ἕως 35 %, 20 ἕως 30 % S. Κατόπιν γίνεται ἀποσιδήρωσις ἐντὸς στρόμβου μὲ βασικὴν ἐπένδυσιν (μαγνησίου), ἢ φρεατοκαμίνου, ὡς προηγουμένως. Τὸ ἀπομένον νέον σύντηγμα δὲν περιέχει σίδηρον, ἀλλ' εἶναι πλούσιον εἰς χαλκὸν καὶ νικέλιον (ἄθροισμα 80 ἕως 82 %). Ὑπάρχουσι τὰ ἑξῆς μέσα πρὸς χωρισμὸν τῶν δύο μετάλλων καὶ ἐξαγωγὴν τοῦ νικελίου, ὡς καὶ μία μέθοδος ἀπ' εὐθείας παρασκευῆς κράματος:

α') *Μέθοδος Ὄρφορδ.* Συντήκεται τὸ θείωμα νικελίου καὶ χαλκοῦ μετὰ θειούχου νατρίου (ἢ θειικοῦ νατρίου καὶ ἄνθρακος), τὰ θειοῦχα συντήγματα ἀποχωρίζονται εἰς δύο διαστρώσεις, μικτὸν θείωμα χαλκοῦ καὶ νατρίου καὶ θειοῦχον νικέλιον πυκνότερον. Ἐπειδὴ ἕκαστον τούτων περιέχει προσμίξεις τοῦ ἄλλου καὶ ὀλίγον σίδηρον, ἡ κατεργασία ἐπαναλαμβάνεται πολλάκις μέχρις οὗ τὰ προϊόντα καταστῶσι καθαρά, τῇ προσθήκῃ νέων ποσοτήτων θειικοῦ νατρίου καὶ ἄνθρακος εἰς τὰ δύο ἐνδιάμεσα προϊόντα. Κατόπιν τὰ νατριοῦχα προϊόντα ὑφίστανται πλύσιν δι' ὕδατος καὶ παραμένει ὁ θειοῦχος χαλκὸς καὶ τὸ πλεῖστον τῶν πολυτίμων μετάλλων καὶ 2 ἕως 2,5 % Ni. Τὸ δὲ θειοῦχον νικέλιον θραύεται καὶ ὑφίσταται χλωριωτικὴν φρύξιν, ἥτις ἀφαιρεῖ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ χαλκοῦ, γίνεται παραλαβὴ αὐτοῦ δι' ὕδατος καὶ τὸ ὀξείδιον τοῦ νικελίου κατεργάζεται ὡς προηγουμένως.

β') *Μέθοδος Μόνδ.* Λίαν πρωτότυπος μέθοδος ἐφευρεθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ μηχανικοῦ Λουδοβίκου Μὸνδ (1892—1898) καὶ συνισταμένη εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ μονοξειδίου τοῦ ἄνθρακος εἰς 100° ὑπὸ πίεσιν 15 ἀτμοσφαιρῶν ἐπὶ τοῦ ἀναχθέντος νικελίου. Παράγεται προϊὸν πτητικόν, τὸ νικελιοανθρακύλιον $Ni(CO)^4$, τὸ ὁποῖον ἀποσυντίθεται εὐκόλως εἰς 180° εἰς τὴν ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν καὶ καταλείπει τὸ νικέλιον. Ἡ κατεργασία περιλαμβάνει: 1) Ὀξειδωτικὴν φρύξιν τοῦ διπλοῦ θειώματος χαλκοῦ καὶ νικελίου. 2) Πλύσιν δι' ὕδατος περιέχοντος ὀλίγον θειικὸν ὀξύ, τὸ ὁποῖον ἀφαιρεῖ τὰ $^2/_3$ τοῦ περιεχομένου χαλκοῦ καὶ ἐλάχιστον νικέλιον (1 ἕως 2 %). 3) Τὸ ὑπόλειμμα, περιέχον τὸ νικέλιον ὑπὸ μορφὴν ὀξειδίου, ἀνάγεται εἰς θερμοκρασίαν 300° ἕως 350° ὑπὸ ἀναγωγικοῦ ἀερίου (ὑδαταερίου) ἐντὸς πύργου. Τὸ νικέλιον εὑρίσκεται ἤδη εἰς μεταλλικὴν κατάστασιν λίαν διῃρημένον. 4) Ἐπ' αὐτοῦ ἐντὸς συσκευῆς καλουμένης πτητικοποιητὴρ (volatilisateur) γίνεται ἡ ἐπίδρασις τοῦ μονοξειδίου τοῦ ἄνθρακος ὑπὸ πίεσιν εἰς 100°. Μέρος τοῦ νικελίου μεταβάλλεται εἰς νικελιοανθρακύλιον, τὸ δὲ στερεὸν ὑπόλειμμα ἐπιστρέφει εἰς τὸν πύργον ἀναγωγῆς καὶ ἐπανέρχεται εἰς τὸν πτητικοποιητῆρα καὶ οὕτω καθεξῆς ἐπὶ 15 ἡμέρας· ἀφαιρεῖται οὕτω 60 % τοῦ νικελίου, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἐκκαμινεύεται ἐκ νέου. 5) Τὸ νικελιοανθρακύλιον ἄγεται εἰς τὸν διασπαστῆρα, πύργον φέροντα 14 κοίλας πλάκας, ὧν αἱ ἀνώτεραι θερμαίνονται ὑπὸ θερμῶν ἀερίων εἰς 250°, τὸ ἀέριον διασπᾶται καὶ περιστρεφόμενοι βραχίονες παρασύρουσι τὸ ἐναποτιθέμενον νικέλιον εἰς κόκκους πρὸς τὰ κάτω ψυχόμενον, τὸ δὲ μονοξείδιον ἐπιστρέφει εἰς τὸν πτητικοποιητῆρα. Τὸ παραγόμενον νικέλιον εἶναι λίαν καθαρόν, περιέχον μόλις 0,02 % ξένας οὐσίας, ἀλλὰ συγχρόνως παράγεται τετραπλασία ποσότης θειικοῦ χαλκοῦ.

γ') *Παραγωγὴ κράματος διὰ τῆς μεθόδου Μόνελ.* Κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην τὸ θείωμα νικελίου καὶ χαλκοῦ φρύσσεται τελείως, τὰ ὀξείδια ἀνάγονται εἰς φρεατοκάμινον καὶ παρέχουσιν ἀπ' εὐθείας κρᾶμα περιέχον 67 % Ni, 28 % Cu καὶ 5 % σιδήρου, τὸ μέταλλον *Μόνελ*, τὸ ὁποῖον εἶναι, διὰ τὴν ἁπλότητα τῆς κατεργασίας, ὀλιγοδαπανώτερον παρὰ ἐὰν παρήγετο δι' ἀναμίξεως τῶν ἀποτελούντων αὐτὸ μετάλλων.

δ') *Ἠλεκτρολυτικὴ μέθοδος ὑγρᾶς ὁδοῦ.* Μία τῶν πολλῶν δοκιμασθεισῶν μεθόδων ἠλεκτρολυτικῶν εἶναι ἡ μέθοδος Hybinette, καθ' ἣν τὸ ἀποσιδηρωθὲν σύντηγμα φρύσσεται τελείως καὶ ἐξαντλεῖται δι' ὕδατος ὀξινισμένου διὰ θειικοῦ ὀξέος 10 %. Δι' αὐτοῦ διαλύεται τὸ μέγιστον τοῦ χαλκοῦ καὶ ὀλίγον νικέλιον. Τὸ ὑπόλειμμα (65 % Ni, 3 ἕως 8 % S, μετὰ χαλκοῦ καὶ σιδήρου) τήκεται εἰς ἀνόδους. Γίνεται ἠλεκτρόλυσις ἐντὸς ἠλεκτρολύτου ἐξ ἅλατος νικελίου, τὸ νικέλιον καὶ ὁ χαλκὸς ἐναποτίθενται εἰς τὰς καθόδους διαδοχικῶς χωριστά. Κατὰ τὴν ἐναπόθεσιν τοῦ νικελίου ὁ ἠλεκτρολύτης ἐμπλουτίζεται εἰς χαλκόν, ὅταν φθάσῃ εἰς ἀναλογίαν 2 ἢ 3 γρ. κατὰ λίτρον, τὸ διάλυμμα ἄγεται εἰς δοχεῖον περιέχον ὑπολείμματα ἀνόδων, τότε δ' ἐναποτίθεται χαλκὸς καὶ διαλύεται νικέλιον, ὡς εἰς τὰς μεθόδους κατακρημνίσεως τοῦ χαλκοῦ διὰ τοῦ σιδήρου. Ἐπιτυγχάνεται μέταλλον καθαρὸν (ἄνω τῶν 99 %) μὲ ἐλάχιστον χαλκὸν (0,03 %) καὶ ὀλίγον σίδηρον (0,5 %). Τὰ πολύτιμα μέταλλα μένουσιν εἰς τὰ τέλματα τῆς ἠλεκτρολύσεως ἀνακτώμενα.

3. *Ἐκκαμίνευσις ἀρσενικούχων μεταλλευμάτων.* Αἱ μέθοδοι αὗται, αἵτινες καλοῦνται μέθοδοι τῶν ἀρσενικούχων συντηγμάτων (Speiss), εἶναι μικροτέρας βιομηχανικῆς σημασίας. Περιλαμβάνουσι κατ' ἀρχήν: 1) Τὴν μερικὴν φρύξιν τοῦ μεταλλεύματος, καθ' ἣν συμπυκνοῦται τὸ παραγόμενον ἀρσενικῶδες ἀέριον. 2) Τὸ μετάλλευμα τήκεται ἀναγωγικῶς, ὡς τὸ θειοῦχον, καὶ παράγεται πρῶτον ἀρσενικοῦχον σύντηγμα περιέχον τὸ νικέλιον καὶ σίδηρον. 3) Γίνεται νέα φρύξις αὐτοῦ καὶ νέα τῆξις καὶ ἐμπλουτίζεται εἰς νικέλιον. 4) Ἡ ἀποσιδήρωσις δὲν εἶναι δυνατὴ διὰ στρόμβου, διὰ τοῦτο γίνεται διὰ φλογοβόλου καμίνου καὶ παράγεται σύντηγμα ἄνευ σιδήρου, τὸ ὁποῖον διὰ φρύξεων καὶ ἀναγωγῶν βαθμιαίως ἀφήνει καθαρὸν ὀξείδιον νικελίου, τὸ ὁποῖον ἀνάγεται ὡς προηγουμένως.

4. *Ἠλεκτρομεταλλουργικαὶ μέθοδοι.* Ἡ ἠλεκτρικὴ κάμινος Héroult ἐφηρμόσθη ἐπιτυχῶς ἀπὸ τοῦ 1910 εἰς Θιὼ (Thio) τῆς Νέας Καληδονίας διὰ τὴν ἀναγωγὴν τοῦ γαρνιερίτου πρὸς παραγωγὴν σιδηρονικελίου. Δύναται νὰ ἐπεξεργασθῇ πτωχὰ μεταλλεύματα 2 % Ni, ἐνῷ ἡ φρεατοκάμινος δέχεται μόνον μεταλλεύματα 5 ἕως 6 % Ni. Φαίνεται μέθοδος μελλοντική.

Ἰδιότητες, χρήσεις, κράματα. Τὸ νικέλιον εἶναι μέταλλον χρώματος λευκοφαίου, ὀλίγον μαγνητικὸν μέχρι θερμοκρασίας περίπου 340°, ἄνω τῆς ὁποίας παύει νὰ εἶναι μαγνητικόν· παρουσιάζει ἀλλοτροπίαν μὲ σημεῖον μετατροπῆς τὴν θερμοκρασίαν ταύτην ($\underline{\underline{α}}$ καὶ $\underline{\underline{β}}$). Ἡ πυκνότης εἶναι περίπου 8,84 ὅταν εἶναι εἰς κατάστασιν ἐλατήν· εἰς κατάστασιν πορώδη ἀκατέργαστον ἐξ ἀναγωγῆς δι' ἄνθρακος ἔχει πυκνότητα 7,7 ἕως 8. Τήκεται εἰς 1.452°. Ἡ θερμικὴ ἀγωγιμότης του εἶναι τὸ $^1/_6$ τῆς τοῦ χαλκοῦ, ἡ δὲ ἠλεκτρικὴ 6,4 ἕως 11,76 μικροώμια κατὰ ἑκατοστόμετρον εἰς 0°, ἀναλόγως τῆς καθαρότητος (τὸ καθαρώτερον εἶναι πλέον ἀγώγιμον). Λειαίνεται καὶ στιλβοῦται ἄριστα, σφυρηλατεῖται ὡς ὁ χάλυψ, ἀντέχει ἄριστα εἰς τὰς ἀτμοσφαιρικὰς ἐπηρείας. Αἱ μηχανικαί του ἰδιότητες δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰς τοῦ χάλυβος, ἡ ἀντοχή του ὑπερβαίνει τὴν τοῦ σιδήρου (3 πρὸς 2). Τὸ ὅριον ἀντοχῆς θραύσεως R εἶναι 45 ἕως 50 χγρ. κατὰ χσμ.^{2}, τὸ ὅριον ἐλαστικῆς παραμορφώσεως E=14 ἕως 17 χγρ. κατὰ χσμ.^{2}, ἡ μεγίστη ἐπιμήκυνσις A=40 ἕως 50 %, ἡ ἐκλέπτυνσις Σ=40 ἕως 60, ἡ σκληρότης διὰ τῆς σφαίρας τοῦ Brinell 80 ἕως 100, διὰ μέταλλον ἐλαθὲν καὶ ἀνοπτηθέν. Κατὰ τὴν δοκιμὴν κρούσεως ἐπὶ δοκιμίων μετ' ἐγκοπῆς, τὰ δοκίμια κάμπτονται ἀλλὰ δὲν θραύονται καὶ ἡ οὕτω μετρουμένη δυσθραυστότης δι' ὁμοίαν ποιότητα εἶναι 45 χιλιογραμμομέτρων. Εἶναι λίαν ὅλκιμον ὡς ὁ χαλκὸς καὶ ἐλατὸν εἰς θερμοκρασίαν 1.050°. Εἰς συνήθη θερμοκρασίαν δὲν ὀξειδοῦται εἰς τὸν ἀέρα, ἔστω καὶ ὑγρόν, ὀξειδοῦται ὅμως εὐκόλως εἰς θερμοκρασίαν 800°. Ἐπειδὴ τὰ ἅλατα τοῦ νικελίου δὲν εἶναι δηλητηριώδη, εἶναι καταλληλότατον διὰ σκεύη μαγειρικά, ἐπιτραπέζια, χειρουργικὰ ἐργαλεῖα φαρμακευτικὰ καὶ ἐργαστηριακὰ σκεύη, εἰς τὰς κατασκευὰς κλπ., καθ' ὅσον εἶναι καὶ σχεδὸν τελείως ἀπρόσβλητον ὑπὸ τῶν συνήθων οὐσιῶν τῆς μαγειρικῆς· ἡ μεγαλυτέρα προσβολὴ προέρχεται ἐκ μείγματος ὄξους καὶ ἅλατος, ἀλλὰ καὶ αὕτη εἶναι ἐντελῶς ἀσήμαντος. Τὰ ἰσχυρὰ ὀξέα, πλὴν τοῦ νιτρικοῦ, τὸ προσβάλλουσιν ἐλάχιστα καὶ βραδύτατα, ἡ σόδα καὶ ἡ ἀμμωνία καθόλου. Διὸ τὸ μέταλλον τοῦτο ἔχει πλείστας χρήσεις, περιοριζομένας ὑπὸ τῆς ἀξίας του, χρησιμοποιεῖται δὲ τὰ μέγιστα εἰς κράματα, ὅπου εἰς μικρὰς ἀναλογίας βελτιώνει ἢ δημιουργεῖ ἄλλας ἰδιότητας τῶν μετάλλων, μεθ' ὧν ἀναμιγνύεται, ὡς καὶ δι' ἐπικάλυψιν προστατευτικὴν ἄλλων μετάλλων (ἐπινικέλωσις). Ἡ μικρογραφικὴ ὑφὴ τοῦ νικελίου γίνεται καταφανὴς διὰ προσβολῆς διὰ νιτρικοῦ ὀξέος ἢ θειικοῦ ὀξέος (22 %) καὶ ὀξυγονούχου ὕδατος (12 %), ἠραιωμένων δι' ὕδατος (66 %). Ἡ μικρογραφικὴ ὑφὴ δὲν μεταβάλλεται κατὰ τὴν ἀλλοτροπικὴν μετατροπήν. Αἱ ξέναι προσμίξεις, ἐφ' ὅσον εὑρίσκονται διαλελυμέναι, δὲν φαίνονται (σίδηρος, χαλκός, μαγγάνιον, κοβάλτιον, πυρίτιον), ἀντιθέτως γίνονται καταφανεῖς αἱ ἀδιάλυτοι, ὡς τὸ ὀξείδιον νικελίου, τὸ θειοῦχον μαγγάνιον, ὁ ἄνθραξ ὑπὸ μορφὴν γραφίτου· ἐπίσης χρήσιμοι προσμίξεις καθιστῶσαι τὸ μέταλλον ἐλατόν, ὡς ἡ τοῦ μαγνησίου, γίνονται καταφανεῖς. Ἡ σκλήρυνσις τοῦ νικελίου δὲν ἔχει τελείως μελετηθῇ ὅσον αἱ θερμικαὶ κατεργασίαι. Ἡ ἀνόπτησις ἀρχίζει εἰς 400° καὶ γίνεται πλήρης εἰς 750° ἐντὸς ἀτμοσφαίρας ἀναγωγικῆς. Εἰς τὰ κράματα τὸ νικέλιον ἔχει τὰς ἑξῆς σπουδαίας ἰδιότητας: 1) Δὲν διατηρεῖ τὴν ἀτομικότητά του. 2) Ἀντιθέτως σχηματίζει στερεὰ διαλύματα μὲ τὰ πλεῖστα τῶν μετάλλων, ἡ ἰδιότης δὲ αὕτη θεωρεῖται ὑπὸ τῶν φυσικοχημικῶν ὡς ἡ πλέον ἐνδιαφέρουσα διὰ τὰ κράματα. 3) Σχηματίζει ἑνώσεις, αἵτινες καθιστῶσι τὸ κρᾶμα λίαν σκληρόν. 4) Ἀποτελεῖ ἄριστον στοιχεῖον κατὰ τῆς κρυσταλλώσεως τῶν κόκκων τῶν κραμάτων εἰς μεγάλους κρυστάλλους καὶ καθιστᾷ τὸν ἱστὸν λεπτόκοκκον καὶ δύσθραυστον. 5) Εἶναι στοιχεῖον ἐξόχως ἀντιδιαβρωτικόν. 6) Ἔχει μαγνητικὰς ἰδιότητας ἀξιολόγους. Ἵνα κρᾶμα μετάλλων ἔχῃ καλὰς ἰδιότητας, εἶναι ἀνάγκη κατὰ τὴν τῆξιν ν' ἀποτελῇ ὁμοιογενὲς ὑγρόν, τὴν ἰδιότητα δὲ ταύτην ἔχει εἰς μέγιστον βαθμὸν τὸ νικέλιον, σχηματίζον μετὰ πάντων τῶν μετάλλων ἐν τετηκυίᾳ καταστάσει ὁμοιογενῆ φάσιν, πλὴν τῶν συστημάτων νικελίου ἀργύρου (δύο ὑγρὰ διαλύματα κεχωρισμένα δι' ἀναλογίας μεταξὺ 10 % καὶ 98 % Ni), τοῦ συστήματος νικελίου μαγνησίου (δύο ὑγρὰ διαλύματα μεταξὺ 62 % καὶ 82 % Ni), νικελίου θαλλίου καὶ νικελίου μολύβδου, πάντοτε εἶναι ἀδιάλυτα πρὸς ἄλληλα. Εἰς στερεὰν κατάστασιν πάλιν παρέχει στερεὸν διάλυμα (μικτοὺς κρυστάλλους) διὰ πᾶσαν ἀναλογίαν μετὰ τῶν ἑξῆς μετάλλων κεχωρισμένως: σιδήρου, χαλκοῦ, μαγγανίου, κοβαλτίου, χρωμίου (δύο διαλύματα). Δίδει δὲ στερεὰ διαλύματα σπουδαῖα εἰς τὰ δύο ἄκρα τοῦ διαγράμματος τοῦ συστήματος τῶν δύο μετάλλων πλησίον τῶν καθαρῶν μετάλλων μετὰ τοῦ ἀργιλλίου (72 ἕως 100 % Ni), μετὰ τοῦ χρυσοῦ (0 ἕως 8 % Au καὶ 88 ἕως 100 % Ni), μετὰ τοῦ ψευδαργύρου (0 ἕως 35 % Ni), τοῦ κασσιτέρου (0 ἕως 12 % Ni) κτλ. Διὰ τὴν εὐκολίαν ταύτην διαλύσεως εἰς ἄλλα μέταλλα τὸ νικέλιον κατέλαβε κεφαλαιώδη θέσιν εἰς τὴν νεωτέραν μεταλλουργίαν. Σώματά τινα, ὡς τὸ invar, ὁ πλατινίτης κτλ., ἔχουσι μεγίστην σημασίαν ἐπιστημονικὴν καὶ βιομηχανικήν. Ἡ ἀντικρυσταλλωτικὴ ἰδιότης χρησιμοποιεῖται εἰς τοὺς εἰδικοὺς χάλυβας, ὡς καὶ εἰς τοὺς νικελιούχους ὀρειχάλκους, ἡ ἀντιδιαβρωτικὴ εἰς τοὺς ἀνοξειδώτους χάλυβας, τοὺς ὀρειχάλκους νικελίου (νεαργύρους), τὰ χαλκονικέλια, κρατερώματα νικελίου κτλ. Αἱ μαγνητικαὶ ἰδιότητες (διαπερατότης) χρησιμοποιοῦνται εἰς τοὺς ὁπλισμοὺς τῶν ἠλεκτρομαγνητικῶν πηνίων τῶν ἠλεκτρικῶν μηχανῶν καὶ συσκευῶν. Ἐπίσης ἡ μικρὰ ἀγωγιμότης καὶ ἀντίστασις εἰς τὴν ὑψηλὴν θερμοκρασίαν πρὸς κατασκευὴν ἠλεκτρικῶν ἀντιστάσεων παντὸς εἴδους συσκευῆς θερμάνσεως.

Χρήσεις τοῦ νικελίου καὶ τῶν κυριωτέρων κραμάτων. Τὸ *πακφὸγκ* καὶ οἱ *νεάργυροι* παρεσκευάσθησαν ἀπὸ ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς κατ' εὐθεῖαν ἐκ τῶν μεταλλευμάτων, κατεσκευάσθησαν δ' ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1815. Ἡ *ἐπινικέλωσις*, ἐπινοηθεῖσα τῷ 1843 διὰ γαλβανοστεγίας, διεδόθη ἀπὸ τοῦ 1870. Γίνεται ἠλεκτρολυτικῶς ἐντὸς λουτροῦ ἁλάτων νικελίου μετὰ προηγουμένην κάθαρσιν, ἥτις ἤδη γίνεται καὶ αὐτὴ πολλάκις ἠλεκτρολυτι-

Digitized by Google

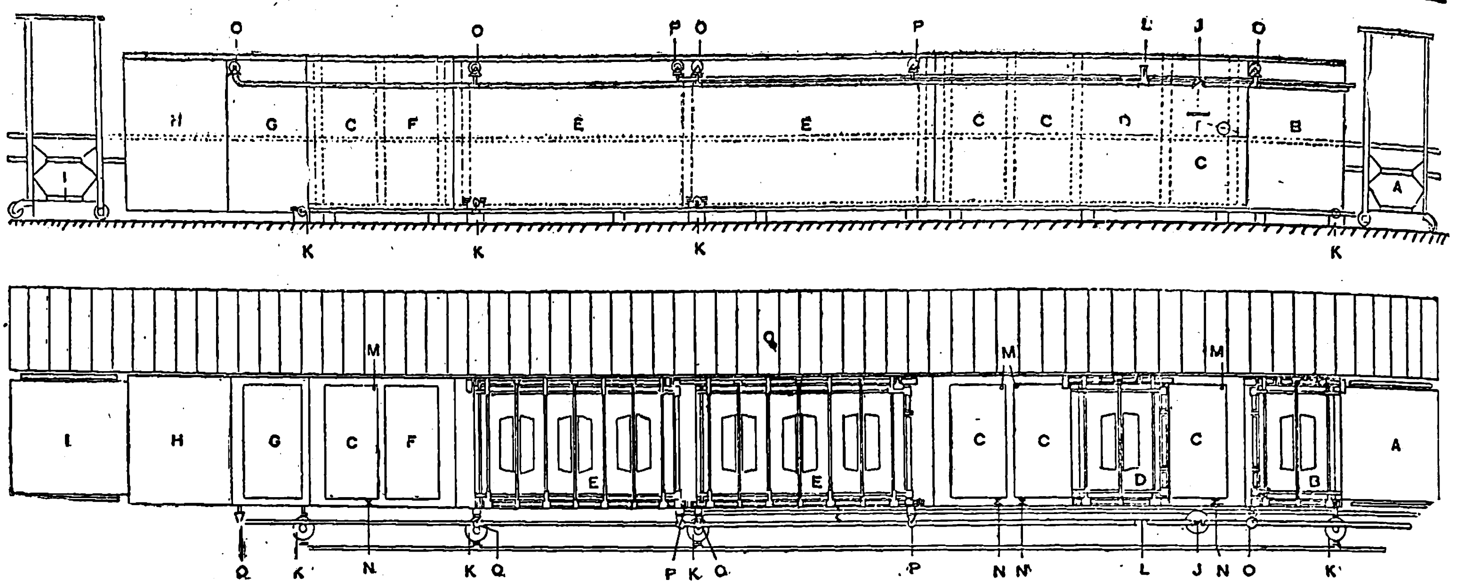

Διάταξις νεωτεριστικοῦ ἐργοστασίου ἐπινικελώσεως συνεχοῦς ἐργασίας μετὰ μεταφορέως κινουμένου βραδέως καὶ μὲ μεγάλην πυκνότητα ρεύματος (10 ἀμπὲρ κατὰ τετραγωνικὴν παλάμην).

[A=σημεῖα τροφοδοσίας. B=ἠλεκτρολυτικὸς καθαρισμὸς ἐντὸς ζέοντος ὕδατος. C=πλύσις ἐντὸς ρέοντος ψυχροῦ ὕδατος. D=προσβολὴ διὰ θειικοῦ ὀξέος. E=κάδαι ἐπινικελώσεως. F=πλύσις καὶ ἀνάκτησις ἁλάτων νικελίου. G=πλύσις διὰ θερμοῦ ὕδατος. H=ξήρανσις. I=σημεῖον ἐξαγκιστρώσεως ἀπὸ τοῦ μεταφορέως τῶν ἀντικειμένων. J=ἀποσυμπιεστὴς ἀτμοῦ. K=στρόφιγξ κενώσεως. L=βαλβὶς ἀσφαλείας. M=ὑπερεκχειλιστήρ. N=στρόφιγξ ψυχροῦ ὕδατος. O=στρόφιγξ ἀτμοῦ. P=στρόφιγξ ἀφίξεως πεπιεσμένου ἀέρος. Q=δάπεδον ἐργασίας.]

κῶς. Ἡ χρῆσις θερμῶν λουτρῶν εἰς 45° καὶ μεγάλης πυκνότητος ρεύματος ἐπιτρέπει ἤδη τὴν ταχεῖαν ἐπίτευξιν στρωμάτων νικελίου πάχους 25 χιλιοστῶν τοῦ χιλιοστομέτρου, ἅτινα ἐξασφαλίζουσι πλήρη προστασίαν τοῦ ὑποκειμένου μετάλλου. Ὁ σίδηρος, ὁ χυτοσίδηρος καὶ ὁ χάλυψ ἐπινικελοῦνται ἀπ' εὐθείας ἢ μετὰ προηγουμένην ἐπιχάλκωσιν, γινομένην ἐπίσης γαλβανοπλαστικῶς. Ὁ χαλκὸς ἐπινικελοῦται ἐπίσης ἄριστα, ὁ ψευδάργυρος μετὰ προηγουμένην ἐπιχάλκωσιν ἢ ἐντὸς εἰδικῶν λουτρῶν δυσκολώτερον. Τὸ ἀργίλλιον κατωρθώθη τελευταίως νὰ ἐπινικελωθῇ μετὰ ἐπισιδήρωσιν δι' ἐμβαπτίσεως ἐντὸς ἅλατος σιδήρου ($FeCl^3$). Ἡ ἐπινικέλωσις γίνεται ἐπίσης καὶ ὡς ὑπόστρωμα τῆς ἐπιχρωμιώσεως. Ἄλλος τρόπος χρησιμοποιήσεως τοῦ νικελίου πρὸς προστασίαν τῶν μετάλλων εἶναι ἡ ἐπικάλυψις διὰ *πλακὸς* συνεχοῦς (πλακέ), ἥτις γίνεται διὰ συνελάσεως τοῦ νικελίου μετὰ τοῦ ὑποκειμένου ἐλάσματος, ἢ διὰ συγκολλήσεως ἢ βράσεως ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου περατωμένου.

Νομίσματα ἐκ νικελίου διεδόθησαν ἀφ' ἧς ἐποχῆς τὸ Βέλγιον ἐχρησιμοποίησε κρᾶμα 75 % χαλκοῦ καὶ 25 % νικελίου (1861) ὑπὸ μορφὴν κράματος ἢ νικελίου καθαροῦ εἰς πλεῖστα κράτη. Ἡ Ἑλλὰς εἰσήγαγε τὰ ἐκ χαλκονικελίου τῷ 1893, 5,10, 20 λεπτῶν καὶ τὰ ἐκ τοῦ καθαροῦ νικελίου τῷ 1912 (διάτρητα εἰς τὸ μέσον) καὶ ἐσχάτως 0,20 0,50, 1 καὶ 2 δραχμῶν τῷ 1926 ἐκ κράματος, ἐκ καθαροῦ δὲ νικελίου τὰ τῶν 5 δρ. τῷ 1930.

Νικελιοχάλυβες, νικελιοχυτοσίδηρος, σιδηρονικέλια. Οἱ πρῶτοι νικελιοχάλυβες ἐπενοήθησαν τῷ 1886—1890 διὰ τὰς ἀνάγκας κατασκευῆς θωράκων πλοίων καὶ πύργων πυροβολείων ἀντεχόντων εἰς τὰς τότε ἀνακαλυφθείσας ρηκτικὰς ὀβίδας μετὰ αἰχμῆς ἐκ χρωμιοχάλυβος, συγχρόνως σχεδὸν εἰς τὰ ἐργοστάσια τοῦ Κρούπ εἰς Ἔσσεν, τοῦ Σναΐδερ ἐν Κρεζῷ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ (ὑπὸ τὴν ὤθησιν τῶν James Riley (Γλασκώβη), Hall, Hadfield, Marbeau κλ.). Ἐπεκράτησε δὲ διὰ τοὺς θώρακας ἐπὶ μακρὸν ὁ ἀπηνθρακωμένος νικελιοχρωμιοχάλυψ, κατασκευαζόμενος κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Κρούπ. Ἀπὸ τοῦ 1900 ἡ βιομηχανία τῶν αὐτοκινήτων ἔκαμε μεγάλην χρῆσιν τῶν πολυμερῶν νικελιοχαλύβων πάσης φύσεως (περιεχόντων καὶ ἄλλα μέταλλα). Ἔκτοτε διεδόθησαν οὗτοι ἐκτὸς τῆς ὁπλουργίας εἰς πλείστας ἄλλας κατασκευὰς μηχανῶν, ὡς καὶ οἱ ἀνοξείδωτοι χάλυβες, ἀντέχοντες κατὰ τῆς διαβρώσεως κτλ. καὶ τελευταίως (1926) οἱ ἀπὸ τοῦ 1907 μελετώμενοι νικελιοχυτοσίδηροι (Guillet). Οἱ τριμερεῖς νικελιοχάλυβες εἶναι χάλυβες περιέχοντες, ἐκτὸς τῶν συνήθων συστατικῶν τοῦ χάλυβος, καὶ νικέλιον. Ἀναλόγως τῆς περιεκτικότητος εἰς ἄνθρακα καὶ νικέλιον αἱ ἰδιότητες αὐτῶν ποικίλλουσι. Τὸ νικέλιον ἀποτελεῖ ἓν τῶν ἀρίστων συστατικῶν τῶν κραμάτων τοῦ σιδήρου, αὐξάνον τὴν ἀντοχὴν αὐτοῦ χωρὶς νὰ μειώνῃ τὴν ἐλατότητα. Σχηματίζει μετὰ τοῦ σιδήρου μεικτοὺς κρυστάλλους, οὕτως ὥστε εἰς τὸ μικροσκόπιον μεταλλογραφικῶς δὲν διακρίνονται τοῦ ἱστοῦ τῶν συνήθων χαλύβων. Τὸ νικέλιον ὅμως μεταβάλλει τὴν θέσιν τῶν κρισίμων σημείων τῶν χαλύβων καὶ ἐπιδρᾷ ὡς ἀντικρυσταλλικόν, ἐμποδίζον τὸν σχηματισμὸν μεγάλων κρυστάλλων εἰς ὑπερθερμανθέντας χάλυβας καὶ διατηροῦν τὴν δυσθραυστότητα αὐτῶν. Ἡ ἐπίδρασις ἐπὶ τῶν κρισίμων σημείων ἐπηρεάζει τὰς φυσικὰς ἰδιότητας τῶν χαλύβων, ὡς τὴν διαστολήν, τὴν μαγνητικότητα, τὴν ἀντοχὴν κτλ. Αἱ μεταβολαὶ αὗται εἶναι, ὅταν μεταβάλλεται συνεχῶς ἡ ἀναλογία εἰς νικέλιον, ἄλλοτε συνεχεῖς καὶ ἄλλοτε ἀσυνεχεῖς. Παρουσιάζει δὲ καὶ μὴ μεταστρεπτότητα ὑπό τινας συνθήκας, δηλαδὴ ἄλλο π. χ. εἶναι τὸ σημεῖον ἐμφανίσεως καὶ ἐξαφανίσεως τῆς μαγνητικότητος κατὰ τὴν ψῦξιν καὶ ἄλλο κατὰ τὴν θέρμανσιν δι' ἀναλογίας νικελίου 0 ἕως 20 (σημεῖα τοῦ Curie)· οἱ τοιοῦτοι χάλυβες καλοῦνται *μὴ ἀναστρεπτικοί*, ἐνῷ διὰ μεγαλυτέραν ἀναλογίαν νικελίου τὰ σημεῖα συμπίπτουσι καὶ καλοῦνται *ἀναστρεπτικοί*. Ἡ καμπύλη τῶν ἰδιοτήτων παρουσιάζει γενικῶς μείωσιν συνεχῆ μέχρις 25 % Ni διὰ τὴν μαγνητικότητα, 36 % διὰ τὴν διαστολήν, ὅπου σημειοῦται ὀξὺ ἐλάχιστον, κατόπιν συνεχῆ αὔξησιν μέχρι μεγίστου δι' ὡρισμένην ἀναλογίαν, κατόπιν δὲ συνεχῆ πάλιν ἐλάττωσιν. Ἡ ἰδιότης αὕτη ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Ed. Guilleaume νὰ ἐπινοήσῃ κράματα σχεδὸν τελείως ἄνευ διαστολῆς κατάλληλα διὰ ράβδους μετρήσεως μηκῶν (γεωδαισία), ἐλατήρια σπειροειδῆ ὡρολογίων (μέταλλον invar) 36 % Ni. Ὁμοίως κατεσκευάσθησαν χάλυβες ἀμαγνητικοί, χρήσιμοι εἰς τὰς ἠλεκτρικὰς κατασκευάς. Ἡ ἠλεκτρικὴ ἀγωγιμότης αὐξάνει συνεχῶς μέχρι 20 % Ni, κατόπιν ἰσχυρότερον. Ἡ ἰδιότης αὕτης ἐφηρμόσθη διὰ τὴν κατασκευὴν

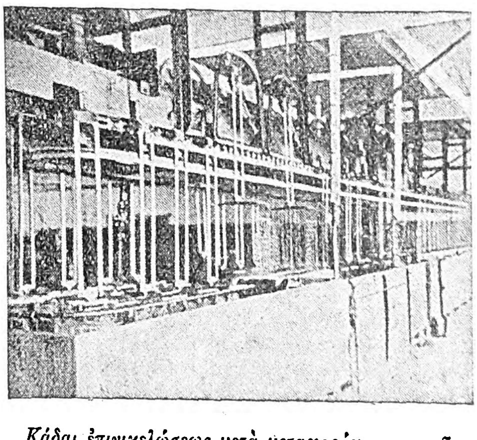

Κάδαι ἐπινικελώσεως μετὰ μεταφορέως συνεχοῦς ἐργασίας, δεικνύουσαι τὴν διάταξιν ἀνυψώσεως τῶν ἀντικειμένων κατὰ τὴν διάβασιν ἀπὸ μιᾶς κάδης εἰς τὴν ἄλλην.

ἠλεκτρικῶν ἀντιστάσεων, αἵτινες, ὡς ἀντέχουσαι καὶ εἰς τὴν ὀξείδωσιν εἰς σχετικῶς ὑψηλὴν θερμοκρασίαν εἶναι κατάλληλοι δι' ἠλεκτρικὰς συσκευὰς θερμάνσεως δι' ἀντιστάσεως. Οἱ νικελιοῦχοι χάλυβες μετὰ ἀνόπτησιν καὶ βραδεῖαν ψῦξιν ἔχουσιν ἀναλόγως τῆς περιεκτικότητός των ὑφὴν περλιτικήν, μαρτενσιτικὴν ἢ αὐστενιτικήν, ἀντίστοιχον πρὸς τῆς τῶν συνήθων χαλύβων· π. χ. δι' ἀναλογίας ἄνθρακος C=0,20 % καὶ 0,80 % ἔχομεν

χάλυβες περλιτικοὶ	C=0,20 % / Ni < 10	C=0,80 % / Ni < 5
χάλυβες μαρτενσιτικοὶ	10 < Ni < 27	5 < Ni < 15
» αὐστενιτικοὶ	27 < Ni	15 < Ni < 25

Οἱ περλιτικοὶ νικελιοχάλυβες καὶ οἱ αὐστενιτικοὶ ἢ πολυεδρικοὶ ἄλλως καλούμενοι νικελιοχάλυβες ἔχουσι τὴν μεγαλυτέραν σημασίαν, οἱ δὲ μαρτενσιτικοί, οἵτινες ἔχουσι τὴν ὑφὴν βεβαμμένων χαλύβων, εἶναι αὐτόβαπτοι καὶ ἔχουσιν ὀλίγας ἐφαρμογάς, ἀντικαθιστάμενοι ὑπὸ τῶν μαγγανιοχαλύβων 10 ἕως 14 % Mn. Οἱ περλιτικοὶ νικελιοχάλυβες ἔχουσιν ὡς πρὸς τοὺς ὁμοίας συνθέσεως κοινοὺς χάλυβας ἀντοχὴν θραύσεως R καὶ ἐλαστικὸν ὅριον E μεγαλύτερα ἄνευ ἐλαττώσεως τῆς ἐπιμηκύνσεως A καὶ τῆς δυσθραυστότητος ρ' π. χ.

1) Χάλυβες ἀναλογίας Ni=1,8 ἕως 2,5 % καὶ C=0,10 ἕως 0,15 % εἶναι μαλακοὶ χάλυβες χρησιμοποιούμενοι καὶ πρὸς ἀπανθράκωσιν· παρουσιάζουσι μετὰ βαφὴν εἰς ὕδωρ εἰς 850°

R=55—75, A=15—20 %, ρ=25—50

Ἀπανθρακοῦνται καλῶς χωρὶς νὰ ἀπαιτῶσι κατόπιν διπλῆν βαφὴν καὶ ἀντικαθιστῶσι τὸν συνήθη ἀπηνθρακωμένον χάλυβα. Ὡς ἔχουσι μετὰ βαφὴν χρησιμοποιοῦνται εἰς τεμάχια τῆς διευθύνσεως τῶν αὐτοκινήτων, ἄξονας αὐτοκινήτων, ἐλάσματα καὶ αὐλοὺς λεβήτων ὑψηλῶν πιέσεων, ὡς καὶ εἰς μεταλλικὰ ἔργα γεφύρας κτλ., λόγῳ τῆς μεγάλης δυσθραυστότητος αὐτῶν. Νικελιοχάλυβες περιέχοντες 1 ἕως 3.5 Ni εἶναι καταλληλότατοι διὰ μεταλλικὰς κατασκευάς, μεγάλας γεφύρας κτλ., εἰσαχθέντες ἀπὸ τοῦ 1902—1908 ὑπὸ τῶν Lindenthal καὶ Waddell ἐν Ἀμερικῇ καὶ Εὐρώπῃ.

2) Χάλυβες ἡμίσκληροι Ni=5 ἕως 6,5 %, C=0,10—20 %, παρουσιάζουσι μετὰ βαφὴν εἰς 800°

R=100—130 A=10.14%, ρ=8—12.

Χρησιμοποιοῦνται μετὰ ἐπανθράκωσιν καὶ βαφὴν εἰς ἀτράκτους, τομεῖς ὀδοντωτοὺς διευθύνσεως αὐτοκινήτων, πλήμνας, βαλβῖδας, εἰσαγωγεῖς κινητήρων αὐτοκινήτων.

3) Χάλυψ Ni=3%, C=0,25%, μετὰ βαφὴν ἐντὸς ὕδατος εἰς 800° καὶ ἀνόπτησιν εἰς 600°

R=75 E=51 A=18%, ρ=20.

Κατάλληλος διὰ πλαίσια αὐτοκινήτων, ἄξονας, μοχλούς, ἑλικοφόρους ἥλους, ἐλάσματα καὶ προϊόντα ἐλάσεως μεγάλης ἀντοχῆς. Ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἐνανθράκωσιν ἡ ἐπηνθρακωμένη ἐπιφάνεια τῶν νικελιοχαλύβων τούτων εἶναι μαλακωτέρα μετὰ βαφὴν καὶ ὀλιγώτερον κανονικὴ τῆς τῶν συνήθων χαλύβων, προτιμᾶται ἡ χρῆσις νικελιοχαλύβων, εἰς οὓς προστίθεται ἀναλογία τις χρωμίου, ἥτις αὐξάνει τὴν σκληρότητα καὶ τὴν ἀντοχὴν θραύσεως, βελτιώνει τὴν βαφήν, ἀλλ' ἐλαττώνει ὀλίγον τὴν δυσθραυστότητα.

Ἐκ τῶν μαρτενσιτικῶν ἢ αὐτοβάπτων χαλύβων ἀναφέρομεν τὸν κάτωθι, εἰς ὃν προστίθεται πάντοτε ὀλίγον χρώμιον: Ni = 12%, Cr=0,3%, C=0,15%. Μετ' ἀνόπτησιν εἰς 550° δύνανται νὰ κατεργασθῶσιν. Ἡ βαφή των εἰσχωρεῖ βαθέως· παρουσιάζουσι μετ' ἀνόπτησιν εἰς 900° κατόπιν εἰς 550° R = 95, E = 78, A = 13%, ρ = 12, μετὰ βαφὴν εἰς τὸν ἀέρα εἰς 900° (αὐτοβαφήν), R = 140, E = 120, A = 7%, ρ = 7. Εἶναι κατάλληλος διὰ βαλβῖδας κινητήρων ἐσωτερικῆς καύσεως. Οἱ αὐστενιτικοὶ ἢ πολυεδρικοὶ νικελιοχάλυβες (καὶ εἰς αὐτοὺς προστίθεται ὀλίγον χρώμιον) εἶναι ἀμαγνητικοὶ εἰς συνήθη θερμοκρασίαν, ἔχουσι μεγάλην ἐπιμήκυνσιν καὶ μεγίστην δυσθραυστότητα. Διὰ τῆς βαφῆς εἰς 900° ἐντὸς ὕδατος, ἀντὶ νὰ σκληρύνωνται καθίστανται μαλακώτεροι, ἀλλ' ἡ κατεργασία, ἔστω καὶ μετὰ τὴν βαφὴν ταύτην, εἶναι δύσκολος. Ἀντέχουσιν ἄριστα εἰς τὴν διάβρωσιν καὶ τὴν ὀξείδωσιν. Θὰ ἔπρεπεν, ὡς οἱ προηγούμενοι, νὰ καλῶνται μᾶλλον σιδηρονικέλια.

1) Χάλυψ Ni=25 ἕως 32%, C=0,25 ἕως 0,30%, ἔχει R=70—85, E=45—60, A=40—80%, χρησιμοποιεῖται εἰς βαλβῖδας, σωλῆνας, πτερύγια ἀτμοστροβίλων κτλ., ἀντέχει εἰς τὴν διάβρωσιν, τὸ νιτρικὸν ὀξὺ, τὰ ἀλκάλια, τὴν ὑγρασίαν, τὸ ὀξικὸν ὀξύ, ὄχι ὅμως εἰς τὸ ὑδροχλωρικὸν καὶ εἰς τὸ θειικὸν ὀξύ. Δὲν ἀντέχει εἰς τὸν ὑπέρθερμον ἀτμόν, ὅστις προκαλεῖ ρωγμάς, μειονέκτημα θεραπευόμενον διὰ προσθήκης χρωμίου.

Digitized by Google

2) Χάλυψ invar Ni=36%, C=0,25 ἕως 0,30%, διαστολὴ πρακτικῶς μηδενικὴ μεταξὺ —50° καὶ +100°· χρησιμεύει εἰς τὰ ἐκκρεμῆ καὶ τὰ σπειροειδῆ ἐλατήρια τῶν ὡρολογίων καὶ τὴν μέτρησιν γεωδαιτικῶν βάσεων καὶ ἤδη εἰς τοὺς πλείστους ἐσωτερικοὺς ὁπλισμοὺς τῶν ἐξ ἀργιλλίου κραμάτων ἐμβόλων αὐτοκινήτων.

3) Πλατινίτης, Ni=46 %, C=0,25 ἕως 0,30 %. Ἔχει διαστολὴν ἴσην πρὸς τὴν τῆς ὑάλου· ἀντικαθιστᾷ τὰ νήματα πλατίνης, ἅτινα διαπερῶσι τὴν ὕαλον ὡς βάσεις τῶν νημάτων πυρακτώσεως εἰς τὰς ἠλεκτρικὰς λυχνίας.

4) Μαγνητικὸς νικελιοσίδηρος Ni=50%, σίδηρος 50% ἄνευ ἄνθρακος, ἔχει μαγνητικὴν διαπερατότητα δεκαπλασίαν τῆς τοῦ καθαροῦ σιδήρου εἰς τὰ ἀσθενῆ μαγνητικὰ πεδία, αὔξουσαν κατόπιν μὲ μέγιστον διαπερατότητος διὰ 50.000 γάους· χρησιμεύει διὰ τοὺς πυρῆνας μετασχηματισμῶν καὶ ἄλλων ὀργάνων ἀσυρμάτου τηλεγραφίας.

5) Τὸ περμαλλόϋ (permalloy) μὲ νικέλιον 78% καὶ σίδηρον 22% ἄνευ ἄνθρακος. Ἔχει πεντηκονταπλασίαν διαπερατότητα τῆς τοῦ καθαροῦ σιδήρου εἰς λίαν ἀσθενῆ μαγνητικὰ πεδία καὶ πολὺ μικρὰν ὑστέρησιν μὲ βαθμὸν κορεσμοῦ μαγνητικοῦ ἥμισυ τοῦ σιδήρου· χρησιμεύει εἰς ὑποβρύχια καλῴδια.

Νικελιοχρωμιοχάλυβες ἢ *νιχρωμιοχάλυβες*. Ἀποτελοῦσι τάξιν σπουδαιοτάτων κραμάτων τοῦ νικελίου μὲ μεγάλην ποικιλίαν συνθέσεως καὶ πλείστας ἐφαρμογάς. Τὸ χρώμιον αὐξάνει τὸ ὅριον ἀντοχῆς θραύσεως καὶ τὴν σκληρότητα, βελτιώνει τὸν ἱστὸν καὶ τὰς συνθήκας ἐπανθρακώσεως καὶ καθιστᾷ τὴν βαφὴν βαθυτέραν καὶ πλέον ὁμοιογενῆ, τὸν δὲ χάλυβα ὀλιγώτερον δύσθραυστον. Εἶναι φανερὸν ὅτι ἡ παρουσία περισσοτέρων σωμάτων, ὧν αἱ ἀναλογίαι δύνανται νὰ μεταβληθῶσι, δυσκολεύει τὴν ταξινόμησιν τῶν χαλύβων τούτων. Ὡς πρὸς τὸν ἱστὸν εἶναι ὡς οἱ προηγούμενοι: 1) περλιτικοί, ὡς οἱ μαλακοὶ συνήθεις χάλυβες, 2) μαρτενσιτικοὶ ἢ μὲ ἀνθράκωμα σιδήρου, αὐτόβαπτοι, μὲ ἱστὸν ὅμοιον μὲ τῶν βεβαμμένων συνήθων χαλύβων καὶ 3) οἱ αὐστενιτικοὶ ἢ πολυεδρικοὶ μὲ αὐστενιτικὸν ἱστόν. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον σχετίζεται πρὸς τὴν ὑφὴν τοῦ ἱστοῦ φαίνεται ὅτι εἶνα' συνήθως τὸ ἄθροισμα συστατικῶν C+Ni+Cv, τὸ ὁποῖον ὅταν εἶναι μικρὸν δίδει περλιτικὸν ἱστόν, ὅταν εἶναι μέτριον μαρτενσιτικὸν καὶ ὅταν εἶναι μέγα αὐστενιτικόν.

Οἱ περλιτικοὶ νικελιοχρωμιοχάλυβες διαιροῦνται ὡς ἑξῆς: 1) Μαλακοὶ ἢ ἡμιμαλακοὶ (C=0,08 ἕως 0,20 %, Ni =2 ἕως 3,5 %, Cv=0,6 ἕως 1,0 % ἢ Ni=4,0 ἕως 6,0 % Cv=0,5 ἕως 0,9 % καὶ 1,2 ἕως 2 %, δεχόμενοι καὶ ἐνανθράκωσιν, ἔχοντες τὰς αὐτὰς χρώσεις μὲ τοὺς ὁμοίους νικελιοχάλυβας, ἀλλὰ μὲ ὅρια θραύσεως καὶ ἐλαστικότητος ἀνώτερα ὀλίγον. 2) Ἡμίσκληροι (C= 0,15 ἕως 0,40 %, Ni=1 ἕως 4 %, Cv 0,3 ἕως 1,3 %), βαπτόμενοι ἄριστα εἰς 825° ἕως 850° ἐντὸς ἐλαίου μεγάλης ἀντοχῆς καὶ μεγάλης ἀντιστάσεως εἰς τὴν φθορὰν διὰ τριβῆς. Χρησιμοποιοῦνται εἰς στροφαλοφόρους ἄξονας, διωστῆρας, ἀτράκτους, κοχλίας αὐτοκινήτων κτλ.

3) Σκληροὶ (C=0,40 ἕως 0,65 %, Ni=1 ἕως 4%, Cv 0,6 ἕως 1,6 %). Οὗτοι βάπτονται ἄριστα ἐντὸς ἐλαίου εἰς 850° μετ' ἐπαναφορᾶς εἰς 600°. Ἐπίσης ἔχουσι τὰς αὐτὰς μὲ τοὺς προηγουμένους χρήσεις. Οἱ μαρτενσιτικοὶ ἢ αὐτόβαπτοι ἔχουσιν ὡς σύνθεσιν, οἱ μὲν χαμηλῆς ἀναλογίας εἰς ἄνθρακα C = 0,12 ἕως 0,15 %, Ni = 5,0 ἕως 6,0 %, Cv 1 ἕως 2 %, οἱ δὲ ὑψηλότεροι εἰς ἄνθρακα C = 0,28 ἕως 0,40 %, Ni = 3,5 ἕως 6 %, Cv=1,2 ἕως 2 %. Οὗτοι παρουσιάζουσι μὲ ἁπλῆν ψύξιν ἐν τῷ ἀέρι (αὐτοβαφὴ) λίαν ὑψηλὴν ἀντοχὴν (R = 150 ἕως 180 χλγρ. κατὰ χσμ.² καὶ δυσθραυστότητα ρ τοὐλάχιστον 5 χιλιογραμμομέτρων). Εἶναι ἐκ τῶν ἀρίστων προϊόντων τῆς νεωτέρας σιδηρουργίας διὰ μηχανικὰς κατασκευάς. Ἡ αὐτοβαφὴ εἶναι βαθεῖα μέχρι τοῦ πυρῆνος, εὐκατέργαστος, διότι εἶναι ἁπλουστάτη καὶ δὲν προκαλεῖ παραμορφώσεις. Ἐλαφρῶς ἐπανθρακούμενοι, καθίστανται ἀνθεκτικοὶ εἰς τὴν φθορὰν διὰ τριβῆς ὅσον οἱ ἄριστοι συνήθεις βεβαμμένοι χάλυβες, ἡ δ' ἐνανθράκωσις αὐξάνει κατὰ τὴν εὐθραυστότητα. Ὁμοίως ἀναφέρομεν τὸν αὐτόβαπτον χάλυβα συνθέσεως (C=0,15 %, Ni=12 %, Cv = 0,3 %) ὡσαύτως ἄριστον. Μερικοὶ νικελιοχλωριοῦχοι χάλυβες παρουσιάζουσι περίεργον ἰδιότητα, γνωστὴν ἀπὸ πολλοῦ καὶ κληθεῖσαν *ἀσθένειαν τοῦ Κρούπ* (ἀτύχημα θερμικῆς κατεργασίας), ἥτις ἀπαιτεῖ προσοχὴν κατὰ τὰς θερμικὰς κατεργασίας· θερμαινόμενοι δηλαδὴ ἐπὶ μακρὸν εἰς 500° καθίστανται εὔθραυστοι. Τὸ ἐλάττωμα θεραπεύεται δι' ἀνοπτήσεως ἄνω τῶν 600° καὶ ταχείας ψύξεως (ἀναγέννησις). Ἡ προσθήκη ὀλίγου μολυβδαινίου εἰς χάλυβα ἐπιρρεπῆ εἰς τὸ ἀτύχημα τοῦτο ἀπαλλάσσει αὐτὸν τούτου. Γίνεται δὲ ὅταν εἶναι νὰ γίνῃ κατεργασία εἰς θερμοκρασίαν περὶ τοὺς 500°, καθόσον τὸ μολυβδαίνιον εἶναι δαπανηρὸν μέταλλον. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω νικελιοχρωμιοχαλύβων ἔχομεν μεταξὺ τῶν αὐστενιτικῶν ἢ πολυεδρικῶν ἐπίσης ποικιλίας μεγάλης σημασίας. Πάντες οὗτοι ἔχουσι μεγάλην ἀναλογίαν νικελίου, εἶναι ἀμαγνητικοὶ εἰς συνήθη θερμοκρασίαν, ἔχουσι μεγάλην ἐπιμήκυνσιν καὶ μεγίστην δυσθραυστότητα. Μαλακύνονται διὰ βαφῆς ἐντὸς ὕδατος εἰς 900°, ἀλλὰ παραμένουσι σκληροὶ καὶ ἀρκετὰ δυσκατέργαστοι παρὰ τοῦτο. Εἶναι λίαν ἀνθεκτικοὶ εἰς τὴν ὀξείδωσιν καὶ τὴν διάβρωσιν. Ἀναφέρομεν: 1) Χάλυβα περιέχοντα C=0,30 ἕως 0,80 %, Ni=20 ἕως 26 %, Cv=1,5 ἕως 2,2 %. Στοιχεῖα μετὰ βαφὴν εἰς τὸν ἀέρα εἰς 950° R=60 ἕως 75, E=24 ἕως 38, A=35 ἕως 45 %, ρ > 30. Μετὰ βαφὴν εἰς ὕδωρ εἰς 950°—1000°, R=58 ἕως 72, E=22 ἕως 38, A=35 ἕως 50 %, ρ > 30. Καταλληλότατοι δι' ἐλάσματα καὶ κατεργασίαν δι' ἐκπιέσεως. 2) Χάλυβα C=0,50 %, Ni=30 ἕως 36 %, Cv=2,5 %, ἀνοξείδωτον καὶ ἀδιάβρωτον καὶ ἐν θερμῷ ἀκόμη. 3) Χάλυβα C=0,3 %, Ni=8 ἕως 10 %, Cv=18 ἕως 20 %. Ἀποτελεῖ ἐπίσης ἄριστον χάλυβα, ἀδιάβρωτον ἐπίσης, κατεργαζόμενον δι' ἐκπιέσεως μὲ πολλὰς ἐφαρμογάς. 4) Χάλυβα C<0,5 %, Ni=20 ἕως 45 %, Cv=8 ἕως 15 % ὑπερέχοντα τῶν νικελιοχαλύβων μὲ ὀλίγον χρώμιον εἰς ἀντοχὴν κατὰ τῆς διαβρώσεως, ἀντέχοντα ἄριστα εἰς ὑπέρθερμον ἀτμὸν εἰς 600°, μὲ καλὰ στοιχεῖα μηχανικῆς ἀντοχῆς εἰς αὐτὴν τὴν θερμοκρασίαν (κατάλληλος διὰ πτερύγια ἀτμοστροβίλων ὑψηλῆς πιέσεως κλπ.). 5) Χάλυβα C=0,10 ἕως 0,50 %, Ni=8 ἕως 10 % Cv=18 ἕως 20 % ἀνοξείδωτον, εὐκατέργαστον, κατάλληλον διὰ σκεύη χημικά, σκεύη κατοικίας, οἰκοδομῶν, ἐξαρτήματα αὐτοκινήτων κλπ. Οἱ νικελιοχρωμιοχάλυβες ὑψηλῆς ἀναλογίας νικελίου καὶ χρωμίου συμπληροῦν τοὺς ἀνωτέρω νικελιοχάλυβας ἢ σιδηρονικέλια. Οὕτως εἰς τὸ μέταλλον invar ἀντιστοιχεῖ τὸ μέταλλον elinvar, ἐπινοηθὲν ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Ch. Ed. Guilleaume, περιέχον 33 % Ni, 12 % Cv, ὀλίγον βολφράμιον καὶ μαγγάνιον (τὸ ὑπόλοιπον Fe), ἔχον δείκτην ἐλαστικότητος ἀμετάβλητον σχεδὸν μεταξὺ —100 καὶ +100°, κατάλληλον διὰ τὰ σπειροειδῆ ἐλατήρια τῶν ὡρολογίων· ὁμοίαν ἰδιότητα ἔχει τὸ fixinvar, τὸ δὲ Pyros ἔχει σταθερὰν διαστολὴν κατάλληλον διὰ πυρόμετρα κτλ. Ταῦτα καλοῦνται πολλάκις *νιχρώμια*. Εἰδικώτερον καλεῖται νιχρώμιον κρᾶμα Ni=60 %, Fe=28 %, Cv=12 %, ἔχον μεγάλην ἠλεκτρικὴν ἀντίστασιν καὶ ἀντοχὴν εἰς τὰς χημικὰς ἐπιδράσεις, χρήσιμον δι' ἠλεκτρικὰς συσκευὰς καὶ χημικὰ δοχεῖα.

Ἄλλοι πολυμερεῖς νικελιοχρωμιοχάλυβες. Ἡ προσθήκη ἄλλων μετάλλων εἰς τοὺς νικελιοχάλυβας παρουσιάζει ἐπίσης ἐνδιαφερούσας ἰδιότητας. Ἡ προσθήκη ὀλίγου μολυβδαινίου εἰς νικελιοχάλυβας δίδει *νικελιομολυβδαινιοχάλυβας* ἢ *νιμολυβδαινιοχάλυβας*, ὧν ἡ βαφὴ διεισδύει βαθέως ἐντὸς τοῦ μετάλλου, εὐκατεργάστους, λίαν δυσθραύστους καὶ μὴ ὑποκειμένους εἰς τὴν ἀσθένειαν τοῦ Κρούπ· οὗτοι εἶναι: 1 Μαλακοὶ (C≤ 0.15 %, Ni = 4,0 %, Mo=0,9 %) χρησιμοποιοῦνται μετὰ ἐνανθράκωσιν ἢ ἄνευ αὐτῆς, μετὰ βαφήν, ἀνόπτησιν εἰς 600° κτλ. 2) Σκληροὶ (C=0,18 ἕως 0.20 %, Ni = 4,0 %, Mo = 0,7 ἕως 1,0 %, οἵτινες βάφονται ἐπίσης ἄριστα, χρησιμοποιοῦνται δὲ καὶ εἰς χυτὰ τεμάχια, ὡς βελόνας σιδηρῶν γραμμῶν, λόγῳ τῆς ἀντοχῆς καὶ τοῦ ἀφθάρτου τῶν ἀντιμαγγανιοχαλύβων.

Χάλυψ νικελιοχρωμιομολυβδαινιοῦχος ἢ *νιχρωμιομολυβδαινιοῦχος* (C=0,30 ἕως 0,40%, Ni=4,5 ἕως 5%, Cv=0,25 ἕως 0,40 %, Mo=0,7—2%). Μετὰ βαφὴν εἰς τὸν ἀέρα εἰς 900° καὶ ἀνόπτησιν εἰς 250° ἔχει μεγίστην ἀντοχὴν (R=190, E=180, A=6 ἕως 7 %, ρ=4 ἕως 5).

Χάλυψ νικελιοβαναδιοῦχος ἢ *νιβαναδιοῦχος*. Περιέχει π. χ. C = 0,25 ἕως 0,30 %, Ni=6 ἕως 7%, Va=0,2 ἕως 0,4 % καὶ μετὰ βαφὴν εἰς ὕδωρ εἰς 850°, καθίσταται ὀλιγώτερον δύσθραυστος ἢ πρὸ τῆς βαφῆς (R=110 ἕως 140, E = 95—120). Εἶναι κατάλληλος δι' ἀτράκτους, πλήμνας, διωστῆρας.

Χάλυψ νικελιομαγγανιοῦχος ἢ *νιμαγγανιοῦχος*. Αὐστενιτικοὶ χάλυβες κατάλληλοι διὰ θώρακας. Ἐπίσης ἔχομεν συνθέτους *νικελιοαργιλλιοχάλυβας* ἄνευ ἢ μετὰ χρωμίου καὶ μολυβδαινίου (νικελιοαργιλλιοχρωμιομολυβδαινιοχάλυβες), εἰς οὓς ἡ παρουσία ἀργιλλίου ἐπιτρέπει ἐπαζώτωσιν (ἢ ἐναζώτωσιν) τῆς ἐπιφανείας, ἥτις καθίσταται λίαν σκληρά.

Χάλυψ νικελιοβολφραμιοῦχος ἢ *νικελιοχρωμιοβολφραμιοῦχος*. Λίαν σκληρός, κατάλληλος διὰ βαλβῖδας (σύνθεσις π. χ. C = 0,20 ἕως 0,40 %, Ni =4,5 ἕως 4,7 %, W=2,0 ἕως 2,5 κτλ.)

Νικελιοῦχοι καὶ νικελιοχρωμιοῦχοι χυτοσίδηροι. Οἱ φαιοὶ χυτοσίδηροι χυτηρίου διὰ προσθήκης νικελίου μόνον (0,50 ἕως 13 %) ἢ καὶ χρωμίου ἐπὶ πλέον (0,35 ἕως 2 %) ἢ καὶ μαγγανίου (6 %) καθίστανται σκληρότεροι καὶ ἀνθεκτικώτεροι εἰς τὴν φθοράν, ἐνῷ γίνονται πλέον εὐκατέργαστοι ὑπὸ ἐργαλειομηχανῆς. Χρησιμοποιοῦνται εἰς κυλίνδρους αὐτοκινήτων, ἀντλιῶν, ἀεροσυμπιεστῶν, κινητήρων δι' ἀερίου, πετρελαίου, εἴδη οἰκιακά, μηχανικὰ ἐργαλεῖα, τροχούς, σωληνώσεις κτλ.

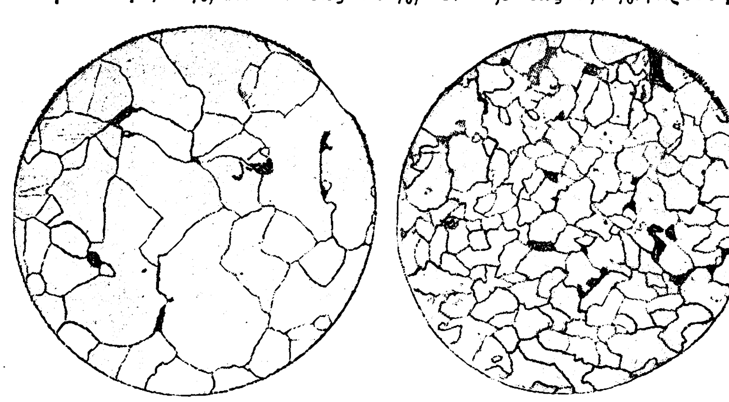

Ἐπίδρασις τοῦ νικελίου ἐπὶ τῆς ἀναγεννήσεως ὑπερθερμανθέντος χάλυβος.

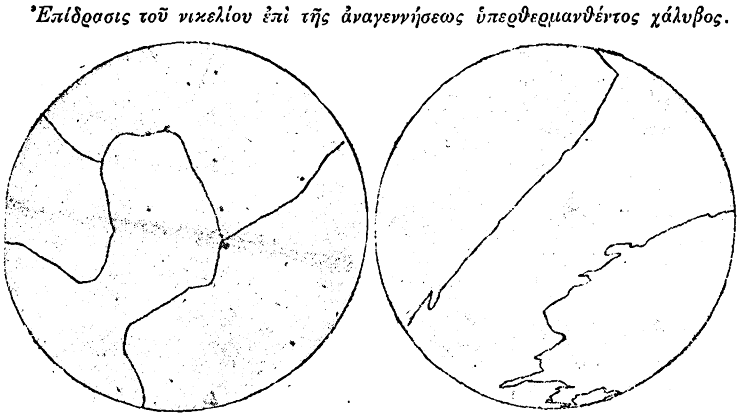

1) Χάλυψ συνήθως ὑπερθερμανθείς. 2) Χάλυψ περιέχων 3 % νικέλιον, ὑπερθερμανθείς.

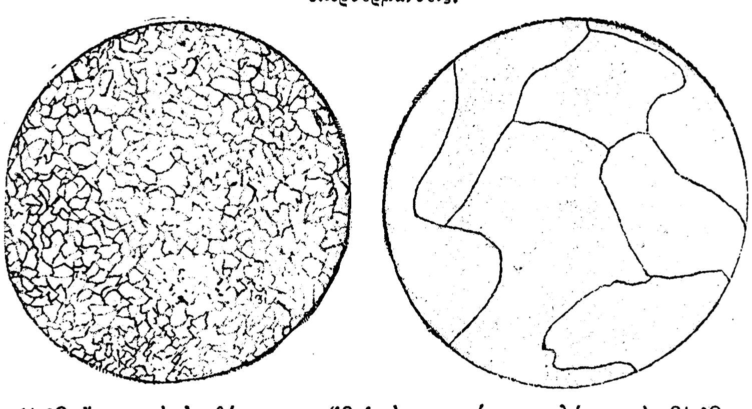

1) Ὁ ἄνω μετὰ ἀναθέρμανσιν. (Ὁ ἱστὸς παραμένει μεγαλόκοκκος.) *2) Ὁ ἄνω μετὰ ἀναθέρμανσιν εἰς 1000° ἐπὶ 3 λεπτὰ καὶ ψῦξιν ἐν τῷ ἀέρι.* (Ὁ ἱστὸς γίνεται λεπτόκοκκος.)

Κράματα χαλκοῦ καὶ νικελίου (*χαλκονικέλια*), ἐν οἷς καὶ τὸ μέταλλον *μονέλ*, εἶναι πολυάριθμα ἀναλογίας Ni 15 ἕως 50 %. Χρησιμεύουσιν εἰς περιβλήματα βλημάτων τυφεκίων, τεμάχια χυτὰ ἀντέχοντα εἰς τὴν διάβρωσιν, βαλβῖδας, ὡς καὶ εἰς νομίσματα. Τὸ κρᾶμα μονέλ, πολὺ ὀλιγοδαπανώτερον, ἀπὸ τῆς ἐφευρέσεως τῷ 1905 ὑπὸ τοῦ Ambrose Monell κατέκτησεν εὐρὺ πεδίον ἐφαρμογῆς (Ni=68 %, Cu=32 % περίπου), λόγῳ τῶν ἀρίστων μηχανικῶν ἰδιοτήτων καὶ τῆς ἀντοχῆς εἰς διάβρωσιν, διὰ συσκευὰς χημικάς, ἀντλίας εἰς θαλάσσιον ὕδωρ ἢ ὄξινα ὕδατα, βαφικήν, πτερύγια στροβίλων, ἀτμὸν ὑψηλῆς πιέσεως ὑπέρθερμου, διακοσμητικὰς ἐφαρμογὰς προθηκῶν καταστημάτων, ἐσωτερικῶν οἰκιῶν, ἔπιπλα, σκεύη μαγειρικὰ νοσοκομείου κτλ. Τὸ *κωνσταντὰν* δι' ἠλεκτρικὰς ἀντιστάσεις καὶ θερμοηλεκτρικὰ ζεύγη περιέχει 50 % χαλκοῦ καὶ 50 % νικελίου (ἐλάχιστον ἀγωγιμότητος ἠλεκτρικῆς τοῦ συστήματος νικελίου χαλκοῦ). Τὰ χαλκονικέλια παρουσιάζουσι ρόδινον χρῶμα δι' ἀναλογίας 0 ἕως 15 % Ni, λευκὸν καὶ

Digitized by Google

κατόπιν λευκότερον δι' ἀναλογίας Ni=23 %. Ἡ ἀντοχὴ αὐξάνει κατ' ἀρχὰς βραδέως, κατόπιν ἀποτόμως δι' 20 % νικελίου, αἱ ἐπιμηκύνσεις ἐλαττοῦνται καὶ ὑφίστανται σκλήρυνσιν.

Κρατερώματα καὶ ὀρείχαλκοι νικελίου. Τὸ νικέλιον χρησιμοποιεῖται εἰς τὰ κρατερώματα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ χημικοῦ Sainte - Claire - Deville (1860), ὅτε ἦτο ἤδη γνωστὴ ἡ βαφή των. Ὑπάρχει ποικιλία αὐτῶν (Sn=2,5 ἕως 10 %, Ni=1 ἕως 5 %) μετὰ ἢ ἄνευ μολύβδου (0 ἕως 30 %) καὶ ψευδαργύρου (0,2 ἢ 7 %) κ.τ.λ., χρησιμεύουσι δὲ εἰς βαλβίδας, ἀντιτριβικὰς ἑνώσεις, εἰς τὸ πλαστικὸν κρατέρωμα Αἴας τοῦ Clamer (1900) μετὰ μολύβδου. Ἐν γένει τὸ νικέλιον καθιστᾷ λεπτόκοκκα καὶ μὴ πορώδη τὰ κρατερώματα. Οἱ νικελιομαγγανιοῦχοι ὀρείχαλκοι ψευδαργύρου (Ni=5 %, Mn =3 %) ἔχουσιν ἀντοχὴν παρεμφερῆ πρὸς τὴν τοῦ χάλυβος (R=45—50, E=22—35, A=26 ἕως 39 %), ἀντέχουσιν εἰς τὴν διάβρωσιν καὶ εἰς τὰς κρούσεις κατά τι καλύτερον τοῦ χυτοῦ χάλυβος. Τὸ minargent εἶναι λίαν σκληρὸν κρᾶμα, λευκὸν καὶ στιλπνόν, ὡς ὁ ἄργυρος (70 μέρη Ni, 100 μέρη Cu, 5 μέρη W, 1 μέρος Al). Τὸ κρᾶμα nickelin, εἶδος νεαργύρου, εἶναι κρατέρωμα κατάλληλον δι' ἠλεκτρικὰς ἀντιστάσεις καὶ περιέχει Cu=54 %, Ni=26 %, Sn=20. Τὸ κρᾶμα Rosein διὰ κοσμήματα περιέχει 40 % Ni, 30 % Al, 20 % Zn, 10 % χρυσόν.

Ἀργιλλιονικέλιον. Τὸ νικέλιον βελτιώνει τὴν ἀντοχὴν τῶν ἀργιλλιοκραμάτων τῶν πλουσίων εἰς ἀργίλλιον ὡς καὶ τῶν περιεχόντων ὀλίγον ἀργίλλιον. Εἶναι κρᾶμα πλούσιον εἰς ἀργίλλιον, κατάλληλον διὰ κώδωνας ἐκκλησιῶν, ἠχηρὸν ἀλλὰ πολὺ ἐλαφρότερον τοῦ κρατερώματος, ὡς καὶ διὰ σκεύη, τεμάχια αὐτοκινήτων (Ni 4 %, Cu = 2 %) κλπ.

Ἀργιλλιοῦχα χαλκονικέλια. Ὁ Guillet εὗρεν ὅτι ὀλίγον ἀργίλλιον βελτιώνει σημαντικῶς τὰ χαλκονικέλια, ἡ ἀντοχὴ καὶ ἡ σκληρότης καθίστανται μεγάλαι δι' ὡρισμένης ἀναλογίας ἀργιλλίου (π. χ. Cu=82,2 %, Al=2,5 %, Ni=15 %, Zn=0,3 %, διὰ πτερύγια ἀτμοστροβίλων κτλ.).

Τὸ νικέλιον ἐπίσης χρησιμοποιεῖται εἰς κράματα χρυσοῦ, τὸ κρᾶμα 15 % Ni, 5 % Zn καὶ 80 % Au ἀποτελεῖ τὸν *λευκὸν χρυσόν*, χρησιμοποιούμενον διὰ κοσμήματα. Τὸ νικέλιον χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν βιομηχανικὴν χημείαν ὡς καταλύτης ὑπὸ κατάστασιν λεπτῶς διῃρημένην διὰ τὴν ὑδρογόνωσιν πρὸς μετατροπὴν ἐλαίων τινῶν εἰς κεκορεσμένα ἔλαια ἐδώδιμα, τὴν κάθαρσιν τοῦ πετρελαίου, τὴν συνθετικὴν παρασκευὴν ὑδρογονανθράκων ἐκ τῆς ἀσετυλίνης, τῆς ἀμμωνίας κτλ. Ἐπίσης χρησιμοποιεῖται τὸ ζεῦγος νικελίου τοῦ Ἔδισον σιδήρου διὰ συσσωρευτὰς ἀλκαλικοὺς συνήθων αὐτοκινήτων, ῥαδιοτηλεγραφίας, αὐτοκινήτων ἠλεκτρικῶν κτλ.

Στατιστικὴ τῆς παραγωγῆς καὶ χρήσεως. Ἡ παραγωγὴ τοῦ νεαργύρου ἐκ τῶν μεταλλείων τῆς Σαξωνίας, Κορνουάλλης καὶ ἄλλων τινῶν ὑπῆρξεν ἐν ἀρχῇ μικρά. Τῷ 1863 διεδόθη τὸ ἔλατον καθαρὸν νικέλιον μὲ τιμὴν κατ' ἀρχὰς ὑψηλὴν 62 χρ. δραχ. κατὰ χλγρ. Τῷ 1870 παρήγοντο 30 τόννοι ἐτησίως μὲ τιμὴν 15 ἕως 20 χρ. δρ., ἡ δὲ χρησιμοποίησις εἰς νομίσματα ἀνύψωσε τὴν τιμὴν εἰς 40 χρ. δρ. τῷ 1874. Τότε ἤρχισεν ἡ ἐξόρυξις τῶν μεταλλευμάτων Νέας Καληδονίας καὶ ἡ τιμὴ βαθμηδὸν κατῆλθε εἰς 12 χρ. δρ. τῷ 1880, διατηρηθεῖσα μέχρι τοῦ 1890, μὲ παραγωγὴν 900 τόννων ἐτησίως· τότε ἤρχισεν ἡ ἀνάπτυξις τῆς παραγωγῆς τοῦ Καναδᾶ, ἥτις κατεβίβασε τὴν τιμὴν εἰς 2.40 χρ. δρ. τῷ 1895 (παραγωγὴ 5.000 τόνν.). Ἡ διάδοσις τῶν νέων ἐφαρμογῶν εἰς τοὺς χάλυβας καὶ ἡ συνεννόησις τῶν παραγωγῶν ἀνύψωσε τὴν τιμὴν καὶ διετήρησεν αὐτὴν εἰς 3,50 ἕως 4 δρ. χρ. κατὰ χιλγρ. μέχρι τοῦ 1900, ὁπότε ἀνετιμήθη εἰς 6 δρ. χρ., ἡ τιμὴ δὲ αὕτη ἔμεινε σχεδὸν ἀμετάβλητος μέχρι τοῦ 1914· ἔκτοτε διετηρήθη εἰς 4 ἕως 5 δρ. χρ. μέχρι σήμερον, παρὰ τὴν μεγάλην κρίσιν τῶν μετάλλων τοῦ 1929—1931 (δρ. χρ. 4 κατὰ χιλγρ.). Τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου τοῦ νικελίου εἶναι τὸ Λονδῖνον. Ἡ παραγομένη ποσότης ηὔξησε σχεδὸν σταθερῶς· τῷ 1900 ἦτο 8.000 τόννοι, τῷ 1910 20.100, αὐξηθεῖσα κατὰ τὸ 1916—1920 εἰς 42.000 τόννους, λόγῳ τῶν πολλῶν πολεμικῶν αὐτοῦ χρήσεων. Τῷ 1921 ἐπῆλθεν ἀζητησία καὶ ἡ παραγωγὴ ἔπεσεν εἰς 9.000 τόννους, ἀλλ' ἀνῆλθε βαθμηδὸν ταχέως εἰς 39.000 τῷ 1926. Οἱ κυριώτεροι παραγωγοὶ μεταλλευμάτων εἶναι ἡ Νέα Καληδονία, ἧς ἡ παραγωγὴ εἶναι 160.000 τόννοι ἐτησίως μεταλλεύματος περιεκτικότητος 7 % Ni, ὁ Καναδᾶς ἐκ τῶν δύο περιοχῶν Σούδβουρυ καὶ Κοβάλτ, μὲ παραγωγὴν 700.000 τόννους μεταλλεύματος 3 %, ἡ Νορβηγία μὲ παραγωγὴν 50.000 τόννους μεταλλεύματος 1,7 % καὶ ἀπὸ τοῦ 1910 ἡ Ἑλλὰς μὲ παραγωγὴν 15.000 τόννους περιεκτικότητος 7 % ἐξαγομένην εἰς Γαλλίαν, Ἀγγλίαν καὶ ἤδη εἰς Γερμανίαν. Ἡ παραγωγὴ τῆς Ἑλλάδος, πρὸ τῆς παγκοσμίου σχετικῶς σπάνιος, ἀρκούντως πλουσίων μεταλλευμάτων νικελίου καθίσταται σημαντική, παρέχουσα ποσότητα ἀντίστοιχον πρὸς 3 % τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς τοῦ νικελίου (1000 τόννοι).

Κατωτέρω παρατίθεται λεπτομερὴς πίναξ παραγωγῆς τῶν ἑλληνικῶν μεταλλευμάτων τῆς Λοκρίδος, κατὰ στατιστικὴν τοῦ ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας.

Ἔτος	*Παραγωγὴ εἰς τόννους μεταλλεύματος*	*Περιεκτικότης εἰς νικέλιον*
	T	6 %
	500 (;)	—
1909	185	6—8
1910	6721	6—8
1911	15979	5,81
1912	17421	5.50
1913	13626	5.50
1914	20577	6.00
1915	10267	5.46
1916	1598	—
1917	12166	5.50
1918	1096	
1919	0	5.50
1920—1925	500	5.00
1926	500	6.00
1927	10800	6.00
1928	4309	
1929		

Τὸ μετάλλευμα τῆς Ἑλλάδος εἶχεν ἀξίαν πρὸ τοῦ 1920 περίπου 35 ἕως 57 δρ. χρ. κατὰ τόννον, τῷ 1926 φέρεται τιμὴ 231.30 δρ. χαρτίνων κατὰ τόννον. Τὸ νικέλιον ἐπίσης περιέχεται ἐν Ἑλλάδι καὶ εἴς τινα ἄλλα κοιτάσματα σιδήρου, χρήσιμα διὰ τὴν ἀπ' εὐθείας παρασκευὴν νικελιούχων σιδηρουργικῶν ὑλικῶν.

Ὡς πρὸς τὰς χρήσεις ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ νικελίου δύναται νὰ κατανεμηθῇ ὡς ἑξῆς:

νεάργυροι καὶ ὅμοια κράματα	20 %
μέταλλον μονέλ	20
νικελιοχάλυβες	35
ἄλλα σιδηρονικέλια	10
ἐπινικέλωσις	5
εἴδη ἐκ καθαροῦ νικελίου	5
νομίσματα ἐκ καθαροῦ νικελίου	2
καταλύτης, συσσωρευταί, ἅλατα	3
	100

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *E. Prost*, Métallurgie des Métaux autres que le fer (β' ἔκδ. Παρίσιοι καὶ Λιέγη 1924).—*M. Fourment* καὶ *L. Guillet*, Métallurgies du Plomb, du Nickel et du Cobalt et alliage (Παρίσιοι 1926).—*D. Agenda*, Métallurgie (Παρίσιοι 1931).—Δημοσιεύματα τοῦ «Bureau of Standards» (Βάσιγκτων).—*L. de Launay*, Traité de métallogénie, Gîtes minéraux et metallifères (3 τόμ. Παρίσιοι 1913)—*Η. Γούναρη*, Μεταλλογνωσία καὶ μεταλλοτεχνία, Ἀθῆναι 1930 (διὰ τὰς ἰδιότητας καὶ τὰ κράματα).

Θ. ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ

—νικελίου ὤχρα, ἢ ***νικελιάνθη*** (Nikelblüte) *['Ορυκτ.]*. Ὀρυκτὸν ἀρσενικικὸν ἅλας τοῦ νικελίου ἔνυδρον, καλούμενον καὶ *ἀνναβεργίτης* (βλ. λ.). Γ. Β.

νικελιοπυρίτης ***λευκὸς*** (Weissnickelkies) *['Ορυκτ.]*· βλ. λ. *χλοανθίτης*.

νικελιοφόρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό), ἢ ***νικελιοῦχος*** (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ φέρων ἢ περιέχων νικέλιον. Οὕτω καλεῖται π.χ. τὸ κοίτασμα ἢ τὸ μετάλλευμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπάρχει νικέλιον εἰς οἱανδήποτε ἀναλογίαν. Γ. Β.

νικελιόχαλκος (ὁ) (Maillechort) *[Μεταλλ.]*. Κρᾶμα τοῦ νικελίου μὲ χαλκὸν καὶ ψευδάργυρον. Ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν κραμάτων, τὰ ὁποῖα καλοῦνται γενικῶς *νεάργυροι* ἢ *ἀντάργυροι*, ἡ δὲ ἀναλογία τῶν συνιστώντων αὐτὸ μετάλλων εἶναι χαλκὸς 50, ψευδάργυρος 31,25 καὶ νικέλιον 18,75. Ὁ νικελιόχαλκος χρησιμοποιεῖται ἰδίως εἰς τὴν κατασκευὴν ἐπιτραπεζίων εἰδῶν. Γ. Β.

νικελιοχάλυψ (ὁ) *[Μεταλλ.]*. Ὀνομάζεται ὁ χάλυψ, ὁ ὁποῖος περιέχει νικέλιον. Ἡ προσθήκη νικελίου εἰς τὸν χάλυβα ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν, διότι μεταβάλλει τὰς μηχανικὰς ἰδιότητας αὐτοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότεραι εἶναι ἡ σκληρότης, τὸ ὅριον ἐλαστικότητος, ἡ ἀντοχὴ εἰς ἐφελκυσμὸν κ.ἄ. Ἐπὶ τῇ βάσει μάλιστα τῶν μεταβολῶν τούτων κατατάσσονται οἱ νικελιοχάλυβες εἰς τρεῖς κατηγορίας, εἰς νικελιοχάλυβας μὲ περιεκτικότητα νικελίου 0—10 %, εἰς νικελιοχάλυβας μὲ νικέλιον 12—17 % καὶ τέλος εἰς νικελιοχάλυβας μὲ νικέλιον ἄνω τῶν 30 %. Εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι ἡ προσθήκη νικελίου ἐπηρεάζει καὶ τὴν διαστολὴν τοῦ νικελιοχάλυβος, ἡ ὁποία κατὰ τὸν Guillaume εἰς περιεκτικότητα νικελίου 35 % περίπου μηδενίζεται σχεδόν. Γ. Β.

νικελιοχρωμιοαργιλλιομολυβδαινιοχάλυψ (ὁ)· βλ. λ. *νικέλιον*.

νικελιοχρωμιοαργιλλιοχάλυψ (ὁ)· βλ. λ. *νικέλιον*.

νικελιοχρωμιοβολφραμιοχάλυψ (ὁ)· βλ. λ. *χάλυψ*.

νικελῶ (—όω), καὶ ***νικελώνω***· περιβάλλω, ἐπικαλύπτω διὰ νικελίου, ἐπινικελώνω.

νικέλωσις, —εως (ἡ), ἢ ***νικέλωμα*** (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ νικελώνω, ἡ διὰ νικελίου ἐπικάλυψις.

— *['Εγκυκλ.]* Βλ. λ. *νικέλιον* καὶ *ἐπινικέλωμα*.

Νίκερ (λατιν. Nicer) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς ΝΔ. Γερμανίας, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τοῦ ὄρους Ἄλβα (νῦν Σουηβικὸς Ἰούρας) ἐκβάλλει μετὰ ῥοῦν 397 χλμ. εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ῥήνου μεταξὺ Νοβιομάγου (νῦν Spire) καὶ Βορμητομάγου (νῦν Worms), παρὰ τὴν νῦν Μαγχάϊμ. Τῷ 319 μ. Χ. ὁ αὐτοκράτωρ Οὐαλεντινιανὸς ἐπεχείρησε νὰ μεταστρέψῃ μέρος τῆς κοίτης αὐτοῦ πρὸς προστασίαν φρουρίου τινός, τὸ ὁποῖον εἶχε κατασκευάσει παρ' αὐτόν. Σήμερον καλεῖται *Νέκκαρ* (Neckar). Α. Θ. Σ.

Νικερίτης, ***Λέων***. Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ (1089—1118). Συμμετέσχε εἰς τὴν ἐκστρατείαν τούτου (1107—1108) κατὰ τῶν εἰς Ἀλβανίαν ἀποβιβασθέντων Νορμανδῶν τῆς Κάτω Ἰταλίας ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν Βοημοῦνδον. Ν. Κ.

νίκη (ἡ)· ἡ κατίσχυσις ἐν οἱῳδήποτε ἀγῶνι, ἡ ἀναγνώρισις τῆς ὑπεροχῆς τινος, ἀντιθ. ἧττα: «ἡ νίκη τοῦ Κ... νίκη τῶν Ἀθηναίων ἐν Μαραθῶνι», «ἡ νίκη τοῦ ... «τὸ νικᾶν ἑαυτὸν ἀρίστη ... σθένους ἐν Ὀλυμπίᾳ» || «τὸ νικᾶν ἑαυτὸν ἀρίστη καὶ καλλίστη νίκη» (ἀρχ.)· || ἐν γένει, ὑπεροχή, κατίσχυσις: «ἡ νίκη τοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τῆς βαρβαρότητος» || «Καδμεία νίκη» ἡ νίκη καθ' ἣν οὐδὲν ἐκέρδησεν ὁ νικήσας, ἢ αἱ ἀπώλειαί του δὲν εἶναι μικρότεραι τῶν τοῦ ἐχθροῦ.

— *[Μυθ.]* Ἡ θεὰ *Νίκη*, ὡς προσωποποίησις τῆς ἰδέας τῆς νίκης, θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ὁτὲ μὲν ὡς συνοδὸς καὶ σύμβολον τῶν τὴν νίκην παρεχόντων θεῶν, ὁτὲ δὲ ὡς αὐτὴ αὕτη ἡ θεὰ τῆς νίκης, ἐξυμνεῖται δὲ καὶ περιγράφεται ὑπ' αὐτῶν ὡς γλυκύδωρος καὶ πολύχρυσος καὶ πολυώνυμος καὶ κυανοπλόκαμος καὶ καλλίσφυρος. Εἰκονίζεται ἀπ' ἀρχῆς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τέχνῃ ὡς πτερωτὴ παρθένος, ἥτις, διασχίζουσα τάχιστα, ὡς ἐπὶ πτερύγων ἀνέμου ἱπταμένη, τὰς αἰθερίους ἐκτάσεις, κομίζει ἐξ οὐρανῶν εἰς τοὺς ἐπικαλουμένους τὴν βοήθειαν τῶν ἀθανάτων θνητοὺς τὴν πολυώνυμον καὶ ἔνδοξον νίκην. Κατὰ τὸν σχολιαστὴν τῶν Ὀρνίθων τοῦ Ἀριστοφάνους, τὸν τύπον τοῦτον τῆς Νίκης ὡς πτερωτῆς παρθένου ἐπενόησε καὶ ἐπλασε πρῶτος ἢ ὁ ἐκ Χίου γλύπτης Ἄρχερμος, ἢ ὁ Θάσιος ζωγράφος Ἀγλαοφῶν. Ἄγαλμα παριστῶν πτερωτὴν παρθένον εὑρέθη ἐν Δήλῳ καὶ ἀπόκειται νῦν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Ἀρχαιολογικῷ μουσείῳ. Φέρει ποδήρη χιτῶνα, ἐκ τῶν ὤμων δὲ αὐτῆς ἐξέφυοντο δύο μεγάλαι ἠνεωγμέναι πτέρυγες ἐκ τῶν ἄκρων τοῦ ἄνω μέρους τοῦ στήθους, ὡς καὶ ἐκ τῶν δύο ποδῶν αὐτῆς ἄλλα δύο ζεύγη πτερυγίων. Ἡ θεὰ εἰκονίζετο καμψίπους, ἤτοι μὲ ἠνεωγμένα τὰ σκέλη, προφανῶς πρὸς δήλωσιν τοῦ ἐναερίου δρόμου της, ἐστηρίζετο δὲ ἐπὶ βάσεως μόνον διὰ τοῦ κρασπέδου τοῦ ἐνδύματος, διὰ νὰ εἶναι οἱ πόδες μετέωροι. Παρὰ τὴν γνώμην ἐνίων ἀρχαιολόγων ὅτι τὸ ἄγαλμα τοῦτο δὲν παριστᾷ τὴν Νίκην ἀλλὰ τὴν Ἀρτέμιδα, εἶναι, ἐν τοσούτῳ, πιθανώτατον ὅτι πρόκειται περὶ τῆς Νίκης τοῦ Ἀρχέρμου.

Χάλκινον ἀγαλμάτιον ἀρχαϊκῆς Νίκης.
[Μουσεῖον Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν.]

Ἡ Νίκη ὡς βραβεύτρια τῆς νίκης γράφουσα ἐπὶ κράνους τροπαίου τὸ ὄνομα τῆς νίκης.
[Ἐρυθρόμορφος ἀγγειογραφία.]

Ὁ πρωταρχικὸς οὗτος τύπος τῆς Νίκης, ὡς διεπλάσθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἀρχέρμου, διετηρήθη ὡς πρότυπον ἀναθηματικῶν ἀγαλμάτων νικητῶν ἐπὶ μίαν εἰσέτι ἑκατονταετηρίδα. Νῖκαι τοιούτου τύπου εἶναι μία πηλίνη ἐν Ὀλυμπίᾳ, δύο μαρμάρινοι κορμοὶ εὑρεθέντες ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, πολλὰ χάλκινα ἀγαλμάτια Νίκης ἀποκείμενα νῦν ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ καὶ πολλὰ τοιαῦτα ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Ἀκροπόλεως. Καὶ

Digitized by Google

ὅλην τὴν περίοδον ταύτην (ΣΤ' αἰὼν) μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος ὁ τύπος τῆς Νίκης, παρὰ τὰς βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον παρουσιαζομένας παραλλαγάς, παραμένει ὁ αὐτὸς μὲ τὸ τυπικὸν συμβατικὸν μειδίαμα τῆς θεᾶς, προσβλεπούσης μειλιχίως πρὸς τὸν θεατήν, μὲ τὸν μακρὸν ἢ βρα-

Χάλκινον ἄγαλμα Νίκης.
['Εν Brescia τῆς 'Ιταλίας.]

χὺν χιτῶνα καὶ ἐπὶ πάντων μὲ τὸ καμψίπουν τῶν σκελῶν καὶ τὸ μετέωρον τῶν ποδῶν. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ὅμως τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος ἡ Νίκη παρίσταται ὡς ὡραία πτερωτὴ παρθένος, ἐνδεδυμένη ἀψόγως, κατὰ τὸν συρμὸν τῆς ἐποχῆς, καὶ ἐκτελοῦσα τὰ πολυποίκιλα αὐτῆς καθήκοντα. Καὶ ἄλλοτε μὲν παρίσταται ὡς οἰνοχόος τῶν θεῶν· ὡραίαν εἰκόνα τῆς ἰδιότητος ταύτης τῆς Νίκης παρέχουν ἡμῖν ἡ ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βερολίνου πελίκη, ἐφ' ἧς ἡ Νίκη, φοροῦσα ἰωνικὸν χιτῶνα, κρατεῖ φιάλην καὶ κηρύκειον καὶ ἵσταται μεταξὺ τοῦ ἐνθρονισμένου Διὸς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος. Ἐπὶ ἄλλων ἀγγείων ἡ Νίκη παρίσταται ὡς θεὰ βραβεύουσα τὴν νίκην, διότι προσφέρει εἰς τὸν νικητὴν ἢ ταινίαν ἢ στέφανον καὶ ἕτερα σύμβολα τῆς νίκης. Χαρακτηριστικαὶ παραστάσεις τοῦ εἴδους τούτου εἶναι αἱ ἀγγειογραφίαι ἐπὶ δύο ἀγγείων τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου, ἐφ' ὧν παρίσταται ἡ Νίκη προσφέρουσα ταινίαν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, ὡς νικηφόρον θεότητα, καὶ εἰς τὸν κιθαρῳδὸν Ἀπόλλωνα, ὡς νικητὴν ἐναντίον τοῦ μουσικοῦ Μαρσύου. Ὡραία καὶ ἐμπνευσμένη παράστασις τῆς Νίκης, ὡς βραβευτρίας τῆς νίκης, εἶναι ἀγγειογραφία ἀγγείου ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βερολίνου, καθ' ἣν ἡ Νίκη, ὡραία τὴν μορφήν, καλλίγραμμος τὸ σῶμα καὶ καλαίσθητος τὴν ἀμφίεσιν πτερωτὴ παρθένος, γράφει διὰ γραφίδος ἐπὶ κράνους τροπαίου τὸ ὄνομα τοῦ νικητοῦ. Καθ' Ἡρόδοτον, ἄγαλμα βραβευτρίας Νίκης κρατούσης ἀκροστόλιον ἀνέθεσαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐν Δελφοῖς μετὰ τὴν αἰσίαν ἔκβασιν τῆς ναυμαχίας τῆς Σαλαμῖνος.

Ἐπὶ ἄλλων μνημείων ἡ Νίκη παρίσταται ὡς θυσιάζουσα, καὶ τότε, κρατοῦσα θυμιατήριον ἢ στέφανον ἢ κάλαθον, πλησιάζει βωμὸν ἢ τάφον, διὰ νὰ προσφέρῃ, προφανῶς, θυσίαν ἢ νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν εὐαρέσκειάν της ἐπὶ τῇ νίκῃ τοῦ ζῶντος ἢ τεθνεῶτος νικητοῦ. Ἄπειροι εἶναι αἱ ἀγγειογραφίαι τῆς παραστάσεως ταύτης καὶ ἐκ τῶν ὁποίων αἱ πλεῖσται ἀνήκουσιν ἰδίως εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ αὐστηροῦ ὡραίου ρυθμοῦ καὶ εἰς τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ἐλευθέρου ρυθμοῦ. Ἐπὶ ἄλλων μνημείων ἡ Νίκη παρίσταται ὡς ἡνίοχος. Τοιαύτας παραστάσεις τῆς Νίκης ὡς ἡνιόχου εἰκονίζουσι πολλαὶ ἀγγειογραφίαι τῶν μέσων τοῦ Ε' καὶ τῶν ὑστερωτέρων χρόνων, ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα γλυπτὰ μνημεῖα καὶ ἀνάγλυπτα κοσμήματα. Συνήθως αἱ ἀγγειογραφίαι παρουσιάζουσι τὴν Νίκην ὡς ἡνίοχον πρὸς παράστασιν τοῦ θέματος τῆς ἀ ν α β ά σ ε ω ς τοῦ Ἡρακλέους εἰς Ὄλυμπον, θέματος τὸ ὁποῖον κ α τ ὰ τοὺς ἀρχαϊκοὺς χρόνους παρίστα τὴν Ἀθηνᾶν ὡς ἡνίοχον, νῦν δὲ τὴν Νίκην. Τὴν Νίκην ὡς ἡνίοχον ἅρματος φέρουσι καὶ κυρηναϊκὰ νομίσματα, καὶ τὰ χρυσᾶ τῆς Γέλας καὶ τοῦ Ἀκράγαντος τῷ 405 π. Χ., ὡς καὶ τῆς Ἱμέρας καὶ τῶν Συρακουσῶν. Ἀλλὰ τὴν Νίκην ὑπὸ τὰς ὡς ἄνω ποικίλας ἰδιότητας αὐτῆς παριστάνουσιν ὡραιότερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον τὰ πλαστικὰ ἔργα. Ἀρχαιότατον δεῖγμα περιόπτου παραστάσεως τῆς Νίκης εἶναι τὸ ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Ἀκροπόλεως κ ο λ ο β ὸ ν μαρμάρινον ἄγαλμα τῆς Νίκης τῶν ἀρχῶν τῆς Ε' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Ἐπὶ τοῦ ἀγάλματος τούτου διαφαίνεται πλέον ἡ προσπάθεια τοῦ τεχνίτου νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς παλαιᾶς ἀρχεϱμείου τεχνοτροπίας πρὸς ἀπόδοσιν τῆς πτήσεως τῆς Νίκης διὰ τοῦ καμψίποδος καὶ τοῦ μετεώρου τῶν ποδῶν. Ὁ πλάστης προσπαθεῖ νὰ ἀποδώσῃ τ ὴ ν ἐναέριον πτῆσιν διὰ τῶν πολυπτύχων ἐνδυμάτων κολλημένων ἐπὶ τοῦ σώματος. Τὴν προσπάθειαν ταύτην καὶ τὸν νεωτερισμὸν ἐκδηλοῖ παλαιότερον ἡ λεγομένη Νίκη τῆς Πάρου, ἥτις ἐκράτει διὰ τῆς χειρὸς τὸν κατὰ τὴν δεξιὰν πλευρὰν ἀνοικτὸν χιτῶνα, ἐνῷ διὰ τῆς ὑψουμένης ἀριστερᾶς ἐκράτει τὸ σύμβολον τῆς νίκης. Ἡ θεὰ ἐπάτει διὰ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς ἐπὶ βάθρου, ἐνῷ τὸν δεξιὸν πόδα προέβαλλεν εἰς τὸ κενόν, ἑτοίμη νὰ πετάξῃ. Παρόμοιος τύπος Νίκης, ἀλλὰ μὲ τοὺς πόδας περιωρισμένους, ἦτο καὶ ἡ χρυσελεφαντίνη Νίκη τῆς ὑπὸ τοῦ Φειδίου τεχνουργηθείσης χρυσελεφαντίνης Ἀθηνᾶς τοῦ Παρθενῶνος. Κατὰ τὸ ἀντίγραφον ἄγαλμα, τὸ ἐπιλεγόμενον τοῦ Βαρβακείου, ἡ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς παλάμης τῆς παρθένου Ἀθηνᾶς πατῶσα Νίκη παρίστατο πλήρως ἐνδεδυμένη νεαρὰ κόρη, ἔχουσα μάλιστα περὶ τὴν ὀσφὺν καὶ ἰδιότροπον περίβλημα. Ἡ πτερωτὴ θεὰ παρίσταται ἐνταῦθα βεβαίως ὡς τιμητικὸς συνοδὸς τῆς νικηφόρου Ἀθηνᾶς, διὸ καὶ κρατεῖ ταινίαν· τὸ ὕψος τῆς χρυσελεφαντίνης ταύτης Νίκης, ἥτις ἔφερεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ χρυσοῦν στέφανον, ἦτο 1,80 μ. Καθ' ὅλα ὅμοιος τύπος ἦτο καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ ἰδίου ὡς ἄνω καλλιτέχνου ποιηθεῖσα χρυσελεφαντίνη Νίκη, τὴν ὁποίαν ἔφερεν ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ ὁ χρυσελεφάντινος Ζεὺς τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ὡς συμπεραίνεται ἐκ τῆς σχετικῆς περιγραφῆς τοῦ Παυσανίου καὶ ὡς φαίνεται καὶ ἐπὶ νομισμάτων τῆς Ἠλείας. Ὁ Φειδίας ἐδημιούργησιν, ἴσως πρῶτος, καὶ τὸν τύπον τῶν χορευουσῶν Νικῶν, διότι μὲ τοιαύτας ἀναγλύπτους παραστάσεις, πλὴν ἄλλων, ἐκόσμησε τοὺς πόδας τοῦ θρόνου ἐφ' οὗ ἐκάθητο ὁ χρυσελεφάντινος Ζεύς. Εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰς χορευούσας Νίκας ἦτο ἑτέρα Νίκη τοῦ Φειδίου, ἡ ἠρέμως ἱσταμένη Νίκη τῆς ἀνατολικῆς ζῳφόρου τοῦ Παρθενῶνος, Νίκη ἥτις, ἱσταμένη παρὰ τὴν Ἥραν, ἐκράτει, ὡς συμπεραίνεται ἐξ ἄλλων παραστάσεων γραπτῶν ἢ εἰδωλίων, φιάλην μὲν ἐν τῇ δεξιᾷ, καρπὸν δὲ ροιᾶς ἐν τῇ ἀριστερᾷ, ἥτις ἐστηρίζετο διὰ τοῦ ἀγκῶνος ἐπὶ κορμοῦ δένδρου. Ἴσως τοῦ τύπου τούτου νὰ ἦσαν καὶ αἱ ὡς θυσιάζουσαι εἰς τὸν Διόνυσον θεωρούμεναι Νῖκαι, αἱ κοσμοῦσαι τὴν βάσιν τοῦ ἀθηναϊκοῦ τρίποδος ἐν τῇ ὁδῷ τῶν Τριπόδων τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν. Ἀλλὰ τὰ ὡς ἄνω μνημεῖα καὶ ἔργα τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος ἄλλα μὲν ἐξηφανίσθησαν ἐν τῇ ροῇ τοῦ χρόνου, ἄλλα δέ, διασωθέντα, εἶναι λίαν ἐφθαρμένα ἢ κολοβὰ ἢ ἀντίγραφα, ὥστε νὰ μὴ δίδωσιν ἐπαρκῆ ἰδέαν περὶ τοῦ καλλιτεχνικῶς ἰδεώδους τύπου τῆς πτερωτῆς παρθένου, ὡς οὗτος διεπλάσθη κατὰ τὸν Ε' π. Χ. αἰῶνα. Τὴν ἔλλειψιν ταύτην πληροῖ τὸ ἐν Ὀλυμπίᾳ εὑρεθὲν τῷ 1875 ἄγαλμα τῆς Νίκης τοῦ ἐκ Μένδης τῆς Θρᾴκης γλύπτου Παιωνίου. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο, ἀνάθημα, κατὰ Παυσανίαν καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ βάθρου ἐπιγραφήν, τῶν Μεσσηνίων τῆς Ναυπάκτου εἰς τὸν Ὀλύμπιον Δία ἐπὶ τῇ νίκῃ αὐτῶν ἐν τῇ νήσῳ Σφακτηρίᾳ κατὰ τὸ 425 π. Χ., εἶναι κατεσκευασμένον ἐκ παρίου μαρμάρου, ἵστατο δὲ ἐπὶ κίονος σχήματος τριγωνικῆς κολούρου πυραμίδος, ἀποτελουμένης ἐκ δώδεκα ἐπαλλήλων μαρμάρων καὶ ἐχούσης ὕψος 9 μέτρων. Ἡ πτερωτὴ θεὰ εἰκονίζεται καταπετομένη ἐξ οὐρανοῦ, ἵνα, κατὰ πομπὴν τοῦ Διός, στεφανώσῃ ἐπὶ νίκῃ τοὺς Μεσσηνίους. Ἔχει τὴν μορφὴν ὑπερκαλλῆ, φέρει ταινίαν διαδεδεμένην περὶ τὴν κεφαλὴν καὶ κλίνει μικρὸν πρὸς τὰ κάτω καὶ ἐμπρός, προβάλλουσα μὲν τὸν καλλίσφυρον ἀριστερὸν πόδα καὶ μόλις δι' αὐτοῦ ἁπτομένη τῆς κορυφῆς τοῦ βάθρου (ἥτις ἦτο ἄλλοτε κεχρωματισμένη διὰ τοῦ χρώματος τοῦ οὐρανοῦ πρὸς δήλωσιν τοῦ οὐρανίου στερεώματος), κάμπτουσα δὲ τὸν δεξιὸν πόδα ὀπίσω πρὸς τὸ κολπούμενον ἱμάτιον ἐπὶ τὸν ἀετόν. Διὰ νὰ αἰσθηματοποιήσῃ περισσότερον τὴν ἰδέαν τῆς πτήσεως ὁ καλλιτέχνης, παρέστησε τὴν θεὰν ἀφ' ἑνὸς μὲν περιβεβλημένην ἐζωσμένον σχιστὸν δωρικὸν χιτῶνα, ὅστις, πορπούμενος μόνον ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου, διανεμοῦται ὑπὸ τῆς πρὸς τὰ κάτω φορᾶς τῆς θεᾶς καὶ ἀναπτύσσεται ἐπιχαρίτως ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ σκέλους, διαγράφων καθ' ὅλον τὸ μῆκος ἀλλεπάλληλα κυμάτια, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἱμάτιον, ὅπερ δι' ἑκατέρας τῆς χειρός, καὶ μάλιστα τῆς λίαν ὑψουμένης ἀριστερᾶς, ἐκράτει ἀναπεπταμένον ἡ θεὰ καὶ ὅπερ, συνδεόμενον μετὰ τοῦ ἀναδιπλωμένου κατὰ τὴν ζώνην χιτῶνος, ἀπέβαινε μετὰ τῶν πτερύγων ἀντίρροπον τῆς πρὸς τὰ ὀπίσω κλίσεως τοῦ ἀγάλματος. Οὕτως ἡ θεὰ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ τὸν οὐρανὸν παριστάνοντος ἀμόρφου κυανοῦ ὄγκου κυρίως διὰ τῶν ἐνδυμάτων της, τὸ δὲ σῶμα φαίνεται τελείως μετέωρον. Εἰς τὸν αὐτὸν καλλιτέχνην Παιώνιον ἀποδίδονται ὑπὸ τοῦ Παυσανίου καὶ ἄλλαι Νῖκαι ἐπίχρυσοι κατὰ τὸ μέσον τῶν ἀετωμάτων τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός, δίκην ἀκρωτηρίων. Ὁμοίαν Νίκην ἀνέθεσαν οἱ Μεσσήνιοι καὶ ἐν Δελφοῖς, ἀλλὰ ταύτης μόνον ἡ τριγωνικὴ βάσις ἀνευρέθη. Τὸ κατόρθωμα τοῦ Παιωνίου ἐμιμήθησαν κατόπιν πολλοὶ καλλιτέχναι, ἄπειροι δὲ εἶναι αἱ ἀπομιμήσεις καὶ τὰ ἀντικείμενα τοῦ ἐμπνευσμένου τούτου πλαστικοῦ δημιουργήματος, ἰδίως εἰς πήλινα καὶ χάλκινα εἰδώλια. Μαρμάρινον ἀντίγραφον τῆς Νίκης τοῦ Παιωνίου εἶναι καὶ τὸ ἐν Ἐπιδαύρῳ εὑρεθὲν ἄνω ἥμισυ ἀγάλματος τῆς Νίκης, ὅπερ ἀπόκειται νῦν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Ἀρχαιολογικῷ μουσείῳ. Πρὸς τὴν καλλιτεχνικὴν ἀξίαν τοῦ ἀριστουργήματος τοῦ Παιωνίου ἀνάλο-

Ἡ νίκη τοῦ Παιωνίου.
[Μουσεῖον 'Ολυμπίας.]

γοι θεωροῦνται, οὐχ ἧττον, καὶ αἱ ἀνάγλυπτοι παραστάσεις τῆς Νίκης, αἵτινες ἐκόσμουν ἔξωθεν τὸ θωρακεῖον, τὸ ὁποῖον περιέβαλεν ἐκ τριῶν πλευρῶν τὸν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ναόν, τὸν λεγόμενον τῆς Ἀπτέρου Νίκης ἢ Ἀθηνᾶς Νίκης. Τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα, ἀγνώστου καλλιτέχνου τοῦ

Digitized by Google

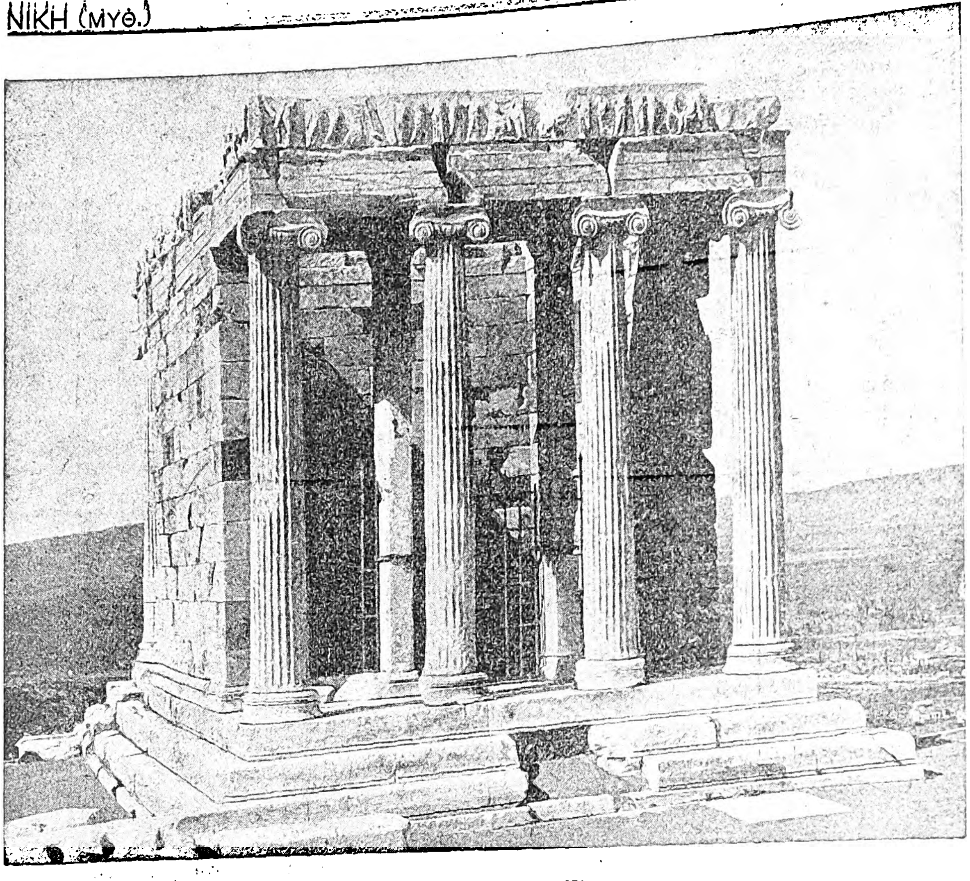

Ὁ ναὸς τῆς Ἀπτέρου Νίκης.

Ἡ νίκη τῆς Σαμοθράκης.

τέλους τοῦ Ε′ π. Χ. αἰῶνος, εἰκόνιζον τὴν Ἀθη-
νᾶν καθημένην ἐπὶ βράχου καὶ περιστοιχιζομένη
ὑπὸ πτερωτῶν Νικῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλαι μὲ
ἐκόμιζον πολεμικὰ λάφυρα (κράνη, ἀσπίδας, φα-
ρέτρας κλπ.), διὰ νὰ κοσμήσωσι δι᾽ αὐτῶν τρόπαια,
ἄλλαι προητοίμαζον τὰς συναφεῖς μὲ τὰς νίκας θυ-
σίας καὶ προσῆγον τὰ δυστροποῦντα θύματα ἢ κα-
τέβαλλον αὐτὰ καὶ ἄλλαι ἔσπευδον εἰς ἄλλα σχετικὰ
ἔργα. Τὰ διασωθέντα ἀνάγλυφα ταῦτα κοσμοῦσι τὸ
Μουσεῖον τῆς Ἀκροπόλεως. Μεταξὺ τῶν ὡραιο-
τέρων τὸ πλέον ἐμπνευσμένον εἶναι τὸ ἀνάγλυφον
τῆς Νίκης, ἥτις, κύπτουσα διὰ νὰ δέσῃ ἢ λύσῃ
τοὺς ἱμάντας τῶν ὑποδημάτων αὐτῆς, ἀφήνει νὰ
φαίνωνται τὰ ὡραῖα λεπτοφυῆ σφυρὰ αὐτῆς.

Ταῦτα μὲν εἶναι τὰ ἀναφερόμενα ὑπὸ συγγρα-
φέων ἢ διασωθέντα μέχρις ἡμῶν μνημεῖα το
Ε′ π. Χ. αἰῶνος, τὰ παριστῶντα τὴν πολύμορφον
εἰκόνα τῆς Νίκης. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς ἑπομένους
αἰῶνας, μέχρι τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, ἡ ἑλληνικὴ
τέχνη ἔδωκε πολλὰ ἀκόμη ἀξιόλογα μνημεῖα τῆς
πτερωτῆς παρθένου, ἥτις παρίσταται πλέον, κατὰ
τὸ πλεῖστον, ὡς βοηθὸς πρὸς ἀπόκτησιν τῆς νίκη.
Κατὰ τὸν Πλίνιον, εἰκόνα τοιαύτης Νίκης παρέ-
στησεν ἐπὶ πίνακος ὁ ζωγράφος Νικόμαχος, παρα-
στήσας τὴν πτερωτὴν παρθένον ἐπὶ τεθρίππου
ἅρματος. Ὁ πίναξ οὗτος τοῦ Νικομάχου εὑρέθη
ὑστερώτερον ἐπὶ τοῦ Καπιτωλίου τῆς Ρώμης.
Ἀντίγραφον τῆς εἰκόνος ταύτης φέρουσι πολλοὶ
δακτυλιόλιθοι καὶ νομίσματα ρωμαϊκῆς ἐποχῆς.
Νίκας ἐπὶ διίππῳ ἅρματι ἐζωγράφησεν ὁ Εὐτυ-
χίδης, ὁ γλύπτης καὶ μαθητὴς τοῦ Λυσίππου, καὶ
ὁ Ἀπελλῆς, ὅστις παρέστησε τὸν Κάστορα καὶ
Πολυδεύκην παρὰ τὴν Νίκην καὶ τὸν Ἀλέξανδρον
ἐπὶ τοῦ ἅρματος. Πρὸς δήλωσιν νίκης ναυμαχίας
ἡ Νίκη παρίστατο κρατοῦσα ἐν τῇ χειρὶ πρῷραν
ἢ ἀκροστόλιον πλοίου ἢ ἱσταμένη ἐπ᾽ αὐτοῦ.
Τοιαύτην παράστασιν φέρουσι τὰ νομίσματα
Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, ἐφ᾽ ὧν ἡ Νίκη,
πατοῦσα εἰς πρῷραν, σαλπίζει τὸ νικηφόρον
σάλπισμα. Ὡς ἀριστουργηματικὸν πλαστικὸν ἔργον
τοιαύτης παραστάσεως θεωρεῖται τὸ ἄγαλμα τῆς
λεγομένης Νίκης τῆς Σαμοθράκης (Μουσεῖον τοῦ
Λούβρου). Τῆς αὐτῆς καλλιτεχνικῆς ἀξίας θεω-
ρεῖται καὶ τὸ ἀνάγλυφον ἐπὶ τῆς λεγομένης ζω-
φόρου τῶν Γιγάντων περὶ τὸν μέγαν βωμὸν τῆς
Περγάμου, καθ᾽ ὃ ἡ Νίκη στέφει τὴν Ἀθηνᾶν.
Κατὰ τὰ διασωθέντα ταῦτα πρότυπα, ὡς καὶ
ἄπειρα ἄλλα ἐπὶ ἀγγείων καὶ νομισμάτων καὶ ἀνα-
γλύφων σχήματα τῆς παραστάσεως τῆς Νίκης ἡ
τέχνη ἀπὸ τοῦ Δ′ καὶ ἐντεῦθεν αἰῶνος πα-
ριστᾷ συνήθως τὴν Νίκην ἐν τῇ ἐνασκήσει τοῦ
καθήκοντός της ὡς βοηθοῦ καὶ ἀγγέλου τῆς νίκης,
ἐνασμενίζεται δέ, ἀκολουθοῦσα τὴν ροπὴν τῆς
ἐποχῆς, νὰ εἰκονίζῃ ταύτην μεγαλοπρεπεστέραν, ἀλλ᾽
ἧττον ἰδεώδη, ἀποδίδουσα μεγαλυτέραν προσοχὴν
εἰς τὴν ἐπιτετηδευμένην ἀμφίεσιν ἢ εἰς τὴν ἀλη-
θοφανῆ δήλωσιν τῆς κινήσεως ἢ τῆς πτήσεως.

Τοὺς διαφόρους ὡς ἄνω ἑλληνικοὺς τύπους τῆς
Νίκης ἀπομιμηθεῖσα ἡ ἐτρουσκικὴ καὶ ἡ παλαιὰ
ἰταλικὴ τέχνη ἐκόσμησε δι᾽ αὐτῶν συνήθως κά-
τοπτρα καὶ ἀγγεῖα, ἐξ ὧν πλεῖστα ὅσα ἦλθον εἰς
φῶς. Τοῦτο ἔπραξαν βραδύτερον καὶ οἱ Ρωμαῖοι,
μιμηθέντες κυρίως τοὺς ἑλληνικοὺς τύπους τῆς ἑλ-
ληνιστικῆς περιόδου. Εἶναι ἄπειροι αἱ ἀπομιμήσεις
διαφόρων ἑλληνικῶν τύπων τῆς Νίκης ἐπὶ νομι-
σμάτων, κατόπτρων καὶ ἀγγείων τῆς ρωμαϊκῆς
τέχνης. Ὁ τύπος μάλιστα τῆς ταξιδευούσης Νίκης,
πατούσης μὲ τὸν ἕνα πόδα ἐπὶ μικρᾶς σφαίρας
καὶ κρατούσης στέφανον ἐν τῇ μιᾷ χειρὶ καὶ κλά-
δον φοίνικος ἐν τῇ ἄλλῃ, κατέστη καὶ τὸ ἐπίσημον
ἔμβλημα τῆς ρωμαϊκῆς πολιτείας τῶν αὐτοκρατο-
ρικῶν χρόνων. Τὸν τύπον τοῦτον ἔφερον τὰ ρω-
μαϊκὰ νομίσματα, ἀπομιμούμενα, ἴσως, τὸ κατὰ
Τάκιτον καὶ Πλούταρχον παρόμοιον ἄγαλμα τὸ
ἱδρυμένον ἐπὶ τοῦ Καπιτωλίου. Τοιοῦτον ἄγαλμα
Νίκης πρέπει νὰ ἦτο καὶ τὸ ἐν τῷ ναῷ τῆς Curia
Julia ἀφιερωθὲν ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου ἄγαλμα μετὰ
τὴν νίκην αὐτοῦ παρὰ τὸ Ἄκτιον. Ἕτερος συνή-
θης καὶ λίαν ἀγαπητὸς τοῖς Ρωμαίοις τύπος τῆς
Νίκης ἢ τῆς ρωμαϊκῆς Victoria ἦτο καὶ ὁ τύπος
τὸν ὁποῖον παρουσιάζει τὸ χάλκινον ἄγαλμα τῆς
λεγομένης Νίκης τῆς Brescia, ἥτις φέρει τὸν τύπον
τῆς Ἀφροδίτης καὶ εἶναι ἐνδεδυμένη μὲ τὸν βραχὺν
χιτῶνα τῶν Λακώνων χορευτριῶν καὶ κρατεῖ δίσκον
τὸν ὁποῖον στηρίζει ἐπὶ τοῦ κεκαμμένου γόνατος.
Ἀγάλματα τῆς Νίκης ἐκόσμουν ναοὺς ἢ ἀγορὰς
καὶ θριαμβευτικὰς ἁψῖδας, ἀνάγλυφα δὲ καὶ παρα-
στάσεις αὐτῶν διάφορα ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα
σαρκοφάγους, κοσμήματα καὶ ἀγγεῖα. Τὴν παρά-
στασιν τῆς Νίκης παρέλαβε καὶ ἡ χριστιανικὴ
τέχνη, εἰκονίσασα αὐτὴν καὶ ἐπὶ νομισμάτων (ὡς
τοῦ Ὀνωρίου π. χ.) καὶ ἐπὶ σαρκοφάγων, ὡς ὡραίαν
πτερωτὴν παρθένον μὲ τὸν σταυρὸν εἰς τὰς χεῖρας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *H. Bulle*, «Nike in der Kunst» (ἐν Ro-
schen Lexikon der Mythologie III (1)).— «Nike» (ἐν Bau-
meister, Denkmäler des klassischen Altertums (2)).—
Sikes, «The Nike of Archermos». — *Treu*, «Nike des Pai-
onios von Mende ἐν Olympia». — *Carpenter*, «The Scul-
pture of the Nike Temple Parapet». — *Conze, Hauser*
Benndorf, «Arch. Unters. a Samothrake». Β. Δ. Θ.

—*[Στρατηγ. - Τακτ.] Νίκη* στρατοῦ τινος χαῖρε-
ται ἐν μὲν τῇ σφαίρᾳ τῆς στρατηγικῆς τὸ νὰ κα-
τορθώσῃ οὗτος νὰ ἐπιβάλῃ τὰς θελήσεις του ἐπὶ

Digitized by Google

τοῦ ἀντιπάλου στρατοῦ, ἐν δὲ τῇ σφαίρᾳ τῆς τακτικῆς τὸ νὰ κατορθώσῃ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν ὁρισθεῖσαν αὐτῷ ἐντολήν, εἴτε ἐπιθετικὴν εἴτε ἀμυντικήν. Αὐτονόητον καθίσταται ὅτι, προκειμένου περὶ στρατηγικῆς ἐνεργείας γενικῆς φύσεως, δηλαδὴ περὶ τοῦ πολέμου, *νίκη* καλεῖται τὸ νὰ δυνηθῇ ὁ στρατὸς ὄχι μόνον νὰ ἐπιβάλῃ τὰς θελήσεις του ἐπὶ τοῦ ἀντιπάλου στρατοῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ παρέξῃ εἰς τὴν κυβέρνησίν του τὰ μέσα τῆς ἐπιβολῆς τῶν θελήσεών της ἐπὶ τῆς τοῦ ἀντιπάλου κράτους. Οἱ πολεμοῦντες ἀλλήλους στρατοὶ μάχονται οὐχὶ ὑπὲρ τῆς ἐδαφικῆς ἐπικρατήσεως, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς καταβολῆς τῆς θελήσεως τοῦ ἀντιπάλου» (*Β. Δούμανη* «Συμπληρ. Καν. Ἐκστρατ.», 1921 σελ. 23).

Διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ *στρατηγικὴ νίκη* ἀπαιτεῖται συνήθως, ὡς βασικὸς παράγων, ἡ ἐξουδετέρωσις τοῦ ἀντιπάλου στρατοῦ, καὶ δή, ὄχι μόνον τοῦ ἀρχικοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν διαδοχικῶς ὀργανουμένων νέων στρατῶν, ὡς π.χ. ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος, καθ' ἣν ἡ καταστροφὴ τῆς γαλλικῆς στρατιᾶς ἐν Ρωσίᾳ τῷ 1812 δὲν ἦτο ἐπαρκὴς διὰ νὰ ἐπιβάλωσιν οἱ Σύμμαχοι τὰς θελήσεις των ἐπὶ τῆς Γαλλίας, ἀλλ' ἐχρειάσθη νὰ ἐξακολουθήσῃ ὁ πόλεμος ἐν Σαξωνίᾳ τῷ 1813, ἐν Γαλλίᾳ τῷ 1814, ἵνα συναιρεθῇ τέλος ἡ πρώτη συνθήκη τῶν Παρισίων τῆς 30ῆς Μαΐου 1814 (τὸ ὅτι, διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ὁριστικὸν πέρας εἰς τοὺς πολέμους ἐκείνους καὶ ὁριστικὴ συνθήκη εἰρήνης, ἡ δευτέρα τῶν Παρισίων τῆς 20ῆς Νοεμβρίου 1815, ἔπρεπε νὰ ἐξουδετερωθῇ αὐτὸ τοῦτο τὸ πρόσωπον τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος, τοῦτο εἶναι ἄλλο ζήτημα, ἀποτελοῦν ἐξαίρεσιν ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ)· ὡς ἐπίσης κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870—1871, καθ' ὃν ἡ δι' αἰχμαλωσίας ἐξουδετέρωσις ὁλοκλήρου τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ τῆς Γαλλίας εἰς Σεδὰν καὶ εἰς Μὲτς δὲν ἤρκεσε διὰ νὰ ἐπιβάλῃ ἡ Γερμανία τὰς θελήσεις της ἐπὶ τῆς Γαλλίας.

Ἡ ἐξουδετέρωσις ὅμως τοῦ στρατοῦ δὲν εἶναι ὁ μοναδικὸς τρόπος πρὸς ἀπόκτησιν τῆς νίκης, διότι πολλάκις ἀρκεῖ ἡ ἠθικὴ ἐπιβολὴ ἐπ' αὐτοῦ, ἐπιβολὴ ἐπιτυγχανομένη δι' ἀλλεπαλλήλων ἐπ' αὐτοῦ τακτικῶν νικῶν καὶ διὰ συνεχοῦς καταδιώξεως τοῦ ἐδάφους του. «Μόνη ἡ ὑλικὴ καταστροφὴ δὲν εἶναι ἡ δίδουσα τὴν νίκην, διότι ἡ ἠθικὴ καταστροφὴ εἶναι ἐπίσης συντελεστικὴ τῆς νίκης ὅσον καὶ ἡ ὑλική, καθ' ὅσον ἡ δύναμις τοῦ ἐχθροῦ δὲν εἶναι ἡ ὑλικὴ αὐτοῦ ἰσχὺς ἀλλὰ καὶ ἡ ἠθική, δι' ἧς τὸ ἔμψυχον ὑλικὸν κινεῖται, δρᾷ, φονεύει» (*Δούσμανης*). Ὁσαιδήποτε καὶ ἂν ὦσιν αἱ ἑκατέρωθεν ἀντιταχθεῖσαι ὑλικαὶ δυνάμεις, οὐδέποτε ἐπιτυγχάνουσι τὴν πλήρη καταστροφὴν τοῦ ἀντιπάλου. Ἡ ἐπιτυχία ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν ἠθικῶν δυνάμεων. Δὲν ἡττᾶται τὸ στράτευμα, τὸ ὁποῖον ἔχει ὑποστῇ τὰς μείζονας ἀπωλείας, ἀλλ' ἐκεῖνο οὗτινος τὸ ἠθικὸν κάμφθῃ πρῶτον» (Γαλλ. Καν. Πεζ. 1929 § 103), ὡς π. χ. συνέβη κατὰ τὸν Ἰταλικὸν πόλεμον τοῦ 1859, τὸν Αὐστροπρωσσικὸν τοῦ 1866, τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν τοῦ 1897, τὸν Ρωσσοϊαπωνικὸν 1904—1905, τὸν Βουλγαροτουρκικὸν τοῦ 1912, καθ' οὓς ὁ ἡττηθεὶς στρατὸς δὲν ἐξουδετερώθη, ἀλλ' ἔπαθεν ἠθικὴν κατάπτωσιν ἐκ τῶν συνεχῶν τακτικῶν ἡττῶν, ἐπιταθεῖσαν ἔτι μᾶλλον ἐκ τῆς ἀπειλῆς εἰσβολῆς εἴτε εἰς τὴν πρωτεύουσαν εἴτε εἰς σημαίνουσαν πόλιν ἢ ἐν γένει περιοχήν.

Ἐνῷ οἱ δύο οὗτοι παράγοντες (ἐξουδετέρωσις τοῦ ἀντιπάλου στρατοῦ, ἐπίδρασις ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ του) ἦσαν οἱ μοναδικοὶ πρὸς ἐπίτευξιν τῆς νίκης κατὰ τὰς μέχρι τῆς χθὲς ἐποχάς, σήμερον τὰ πράγματα δὲν ἔχουσιν οὕτω. Διότι τοῦ πολέμου συμμετέχει καὶ ὁ ἄμαχος πληθυσμὸς τῆς χώρας, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι διὰ τῶν ἀεροπορικῶν δυνάμεων μεταφέρεται ὁ πόλεμος ἐντὸς ὀλιγίστων ὡρῶν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, εἰς τὰ ζωτικὰ αὐτῆς σημεῖα, εἰς τὴν πρωτεύουσαν αὐτῆς, καὶ ὅτε ἡ ἠθικὴ ἐπιβολὴ δὲν ἐξασκεῖται μόνον ἐπὶ τοῦ ἀντιπάλου στρατοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ τῶν ζωτικῶν κέντρων τῆς ἀντιπάλου χώρας (πρωτευούσης, βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων, ἀποθηκῶν, πυρομαχικῶν, κόμβων σιδηροδρόμων κτλ.), συνεπῶς ἡ τοιαύτη ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ ἠθικὴ ἐπιβολὴ δυνατὸν νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως τῆς χώρας πρὸς ἀποδοχὴν τῆς νίκης τοῦ ἀντιπάλου. Ὑπάρχουσι δὲ σήμερον οἱ προβαίνοντες πολύ, σχετικῶς πρὸς τὰ μελλοντικὰ γεγονότα, καὶ ὑποστηρίζοντες ὅτι ἡ νίκη ἐν μελλοντικοῖς πολέμοις δὲν θὰ ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἐξουδετερώσεως τοῦ ἀντιπάλου στρατοῦ, ἢ ἔστω διὰ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ καταπτώσεως, ἀλλὰ κυρίως διὰ τῆς ἐπιθετικῆς δράσεως ἐπὶ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ τῆς χώρας (διὰ βομβαρδισμοῦ καὶ διὰ χημικοῦ πολέμου).

Διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ *τακτικὴ νίκη*, ἀπαιτεῖται ὄχι μόνον τὸ ν' ἀποχωρήσῃ ὁ ἀντίπαλος ἐκ τοῦ τακτικοῦ πεδίου (σήμερον ἐκτὸς τῆς βολῆς τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ τοῦ πεδίου, ἤτοι περὶ τὰ 12—15 περίπου χιλιόμετρα), ἀλλ' ἀπαραιτήτως τὸ ν' ἀποχωρήσῃ οὗτος μὲ ὅσον τὸ δυνατὸν μείζονα φθορὰν ἐμψύχου καὶ ἀψύχου ὑλικοῦ, εἰδικῶς δέ, προκειμένου περὶ ἐπιθέσεως, τὸ διεκδικοῦν τὴν νίκην στράτευμα νὰ ἐγκατασταθῇ καὶ νὰ ὀργανωθῇ ἀμυντικῶς διὰ δυνάμεων πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ ἐπὶ τῆς τοποθεσίας τῆς ὁρισθείσης αὐτῷ ὡς ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ, νὰ ἐγκατασταθῇ δὲ κατὰ τρόπον ὥστε πᾶσα προσπάθεια τοῦ ἀντιπάλου πρὸς ἀνακατάληψιν τῆς ἐν λόγῳ τοποθεσίας νὰ καθίσταται, προσωρινῶς τοὐλάχιστον, λίαν δύσκολος. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

—**«Νίκη»**. Τίτλος ἑλληνικῶν περιοδικῶν: —1) Περιοδικὸν ἐν Ἀθήναις ἐκδοθὲν ἀπὸ τοῦ 1844 (Ἰουνίου 15)—1850. —2) Μηνιαία εἰκονογραφημένη στρατιωτικὴ καὶ γυμναστικὴ ἐπιθεώρησις ἐν Ἀθήναις, ἐκδοθεῖσα ἀπὸ τοῦ 1909—1927 εἰς σχῆμα 8ον ὑπὸ Ἀγγ. Ι. Φέτση. Ἀπὸ τοῦ 1919 ἦτο καθαρῶς ἀθλητικὸν καὶ φυσιολατρικὸν περιοδικόν.—3) Ἑβδομαδιαία εἰκονογραφημένη ἐπιθεώρησις ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, ἐκδοθεῖσα κατὰ τὰ ἔτη 1913—1915 εἰς σχῆμα 4ον. —4) Φιλολογικὴ ἐφημερὶς ἐν Χίῳ, ἐκδοθεῖσα εἰς σχῆμα 8ον κατὰ τὰ ἔτη 1918—1919 ὑπὸ Γ. Ἀνδρεάδου καὶ Γ. Ν. Γεννάδη. Π. Ν. Π.

— **«Νίκη»**. Ἀντιτορπιλλικὸν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, σύγχρονον καὶ ἀδελφὸν τῆς «Δόξης», ναυπηγηθὲν τῷ 1906 εἰς τὰ ἐν Στεττίνῳ τῆς Γερμανίας ναυπηγεῖα Βουλκάν. Ἐκτοπίσματος 390 τόννων, ἔχει ὁπλισμὸν ἐκ δύο ταχυβόλων τῶν 76 καὶ 4 τῶν 57 καὶ δύο τορπιλλοβλητικοὺς σωλῆνας. Κατὰ τὰς δοκιμὰς ἀνέπτυξε ταχύτητα 30 μιλ. Μετέσχε πασῶν τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ ἀπὸ τοῦ 1912 ἕως τοῦ 1922, διαρκούσης δὲ τῆς κατακρατήσεως τοῦ στόλου μας ὑπὸ τῶν συμμάχων ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ γαλλικὴν σημαίαν εἰς τὴν δίωξιν τῶν ὑποβρυχίων μεταξὺ ἀκτῶν Προβηγκίας καὶ Κορσικῆς. Σ. Ε. Λ

Νίκη, ἡ *Μικρὰ Νίκαια* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ἀν. Θρᾴκης, κειμένη μεταξὺ Ἀδριανουπόλεως καὶ Βεργουλῶν (Ἀρκαδιουπόλεως, Λουλὲ-Βουργάζ), ἐπὶ τῆς μεγάλης στρατιωτικῆς λεωφόρου Ἀδριανουπόλεως - Κωνσταντινουπόλεως, ἐπί τινος παραποτάμου τοῦ Ἐργίνου. Κατ' ἀρχὰς ὠνομάζετο *Νίκη*, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, εἰς ἀνάμνησιν τῆς περιλάμπρου κατὰ τοῦ Λικινίου νίκης τῇ 3 Ἰουλίου 323 μ. Χ. Ἀργότερον δὲ *Μικρὰ Νίκαια* καὶ ἐπὶ τὸ ὑποκοριστικώτερον *Νικίτσα*, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς ἐν Βιθυνίᾳ Νικαίας, διὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἐπὶ Κωνσταντίου γενομένην σύνοδον τῶν Ἀρειανῶν τῷ 345 κατὰ τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως, τοῦ θεσπισθέντος κατὰ τὴν Α, ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τῷ 325.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ Ε' αἰῶνος παρεχωρήθη ἡ Μικρὰ Νίκαια ὑπὸ Λέοντος τοῦ Θρᾳκὸς εἰς τοὺς πρὸς αὐτὸν καταφυγόντας τελευταίους ἀπογόνους τῶν Ἀρσακιδῶν Ἀρτάβανον καὶ Καλλιένην, ὡς τόπος διαμονῆς. Κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Κρούμμου, ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων, ἐπιδρομὴν τῷ 812, ἡ πόλις ἐδῃώθη, οἱ δὲ κάτοικοί της μετ' ἄλλων γειτονικῶν πόλεων ἀπήχθησαν αἰχμάλωτοι εἰς Βουλγαρίαν ὑποστάντες τὰ πάνδεινα. Φαίνεται ὅμως ὅτι ταχέως ἀνέλαβε, καθόσον περὶ τὰ τέλη τοῦ Θ αἰῶνος ἀναφέρεται ὅτι προήχθη εἰς ἕδραν ἀνεξαρτήτου ἀρχιεπισκοπῆς.

Κατὰ τὴν τετάρτην Σταυροφορίαν (1204) περιελήφθη μετὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως εἰς τὸν κλῆρον τῶν Ἑνετῶν, ἐπεσκέφθησαν δὲ αὐτὴν τῷ 1205 ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Βαλδουῖνος καὶ ὁ δόγης τῆς Ἑνετίας Ἐρρῖκος Δάνδολος βαδίζοντες κατὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως. Κατεστράφη ἐξ ὁλοκλήρου ὀλίγον μετὰ ταῦτα, τῷ 1207, ὑπὸ τοῦ ἡγέμονος τῆς Βουλγαρίας Ἰωαννίτση, μὴ ἀναφερομένη ἔκτοτε.

Ἀποτελέσασα μικρὸν συνοικισμόν, κατελήφθη τῷ 1361 ὑπὸ τοῦ Χατζῆ Ἰλβεκῆ, στρατηγοῦ τοῦ Μουρὰτ τοῦ Α', ὠνομάσθη δὲ ἀπό τινων κατηρειπωμένων τειχῶν *Κουλελί*, ἀργότερον δὲ καὶ *Μιναρελὶ-κιοΐ*, ἔκ τινος τζαμίου ἱδρυθέντος κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως.

Ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς τῆς Ἀν. Θρᾴκης μετωνομάσθη *Νίκισσα* καὶ ὑπήγετο εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Ἀρτισκοῦ (Ἐλευθερῶν, πρώην Μπαμπᾶ Ἐσκῆ) τοῦ νομοῦ Σαράντα Ἐκκλησιῶν, ἠρίθμει δὲ μέχρι τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν (1923) 647 κατοίκους. Α. Θ. Σ.

—**Νίκη** [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φλωρίνης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 662. Πρότερον ὠνομάζετο *Νεγοτσάνη*.

νίκη (ἡ) (Nika) [*Ζωολ.*]. Γένος μαλακοστράκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ποδοφθάλμων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καριδιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα πολλαχοῦ τῶν εὐρωπαϊκῶν θαλασσῶν. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἶναι ἡ *νίκη ἡ ἐδώδιμος* (Nika edulis), ἥτις ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου. Δ. Ν. Π.

Νίκη [*Μυθολ.*]. Μία τῶν Θεσπιάδων, ἐκ τῆς ὁποίας ὁ Ἡρακλῆς ἐγέννησε τὸν Νικόδρομον (*Ἀπολλόδ.* II, 7, 8). Α. Θ. Σ.

— **Νίκη**, Θυγάτηρ τοῦ Νικήτα, υἱοῦ τοῦ Πέρσου στρατηγοῦ Σαρβάρου. Μετὰ τὴν συντριβὴν καὶ ἐκθρόνισιν τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Χοσρόη Β' ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Ἡρακλείου, τῷ 627, ὅτε συνωμολογήθη ἡ μεταξὺ τούτου καὶ τῶν Περσῶν εἰρήνη, ὁ Νικήτας ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου διὰ τοῦ τίτλου τοῦ πατρικίου, ἡ δὲ θυγάτηρ αὐτοῦ Νίκη ἐνυμφεύθη τὸ Θεοδόσιον, υἱὸν τοῦ βασιλέως Ἡρακλείου ἐκ τοῦ δευτέρου αὐτοῦ γάμου μετὰ τῆς Μαρτίνης. Ν. ΚΛΣ

Νικηθιανὸ [*Γεωγρ.*]. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μεραμβέλλου τοῦ νομοῦ Λασιθίου Κρήτης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος, εἰς ἣν ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Πλατυπόδι*. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 197. —2) Ἀγροικία παρὰ τὸ χωρίον Καμπιὰ τῆς ἐπαρχίας Ἀποκορώνου. ΕΡ. Μ.

Νικήρατος. Ἕλλην γλύπτης τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος, καταγόμενος ἐξ Ἀθηνῶν. Ἐφιλοτέχνησε, κατὰ τὸν Τατιανόν, εἰκόνας τῆς Γλαυκίππης καὶ τῆς Τελεσίλλας, τῆς Ἀργείας ποιητρίας, ἥτις ἡρωϊκῶς ὑπερήσπισε τὴν γενέτειραν αὐτῆς κατὰ τοῦ Σπαρτιάτου βασιλέως Κλεομένους. Καὶ ἡ μὲν εἰκὼν τῆς Τελεσίλλας πρέπει νὰ ἦτο τὸ ἐπὶ στήλης ἀνάγλυφον, τὸ ὁποῖον εἶδεν ὁ Παυσανίας ἐν Ἄργει καὶ τὸ ὁποῖον παρίστα τὴν ποιήτριαν ἔχουσαν παρὰ τοὺς πόδας αὐτῆς ἐρριμμένα βιβλία καὶ ἀτενίζουσαν τὸ ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς κράνος, τὸ ὁποῖον ἑτοιμάζει νὰ θέσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της· ἡ δὲ εἰκὼν τῆς Γλαυκίππης ἦτο, κατὰ τὰς εἰκασίας τοῦ Harduin καὶ τοῦ Silling, χάλκινον ἄγαλμα παριστῶν τὴν Γλαυκίππην γεννήσασαν ἐλέφαντα. Β. Δ. Θ.

— **Νικήρατος**. —1) Πατὴρ τοῦ Ἀθηναίου στρατηγοῦ Νικίου, ἐκ τοῦ δήμου Κυδαντιδῶν.

— 2) Υἱὸς τοῦ στρατηγοῦ Νικίου, πλούσιος καὶ φιλάνθρωπος, ὁ ἐπικληθεὶς *Ἀγαπητός*, τὸν ὁποῖον ἐφόνευσαν οἱ 30 τύραννοι, ἵνα σφετερισθῶσι τὴν μεγάλην αὐτοῦ περιουσίαν (*Ξενοφ.* Ἑλλ. II, 3, 39).

— 3) Ἄρχων ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς 112 Ὀλυμπιάδος (332 π. Χ.).

— **Νικήρατος ὁ Ἡρακλεώτης**. Ἐπικὸς ποιητής, ζήσας περὶ τὰ τέλη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Διαγωνισθεὶς πρὸς Ἀντίμαχον τὸν Κολοφώνιον, εἰς τὰ Λυσάνδρεια, ἐτιμήθη διὰ στεφάνου ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου (*Πλουτ. Λύσανδρ.* 18). Α. Θ. Σ.

Νικήσιανη [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Παγγαίου (Πραβίου) τοῦ νομοῦ Καβάλλας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 2.331. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, τηλεγραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον.

Νικησίπολις, ἢ *Νικασίπολις*. Ἀνεψιὰ τοῦ Ἰάσονος, τυράννου τῶν Φερῶν τῆς Θεσσαλίας (374—370 π. Χ.), τὴν ὁποίαν ἔλαβε σύζυγον Φίλιππος ὁ Μακεδών, ἵνα προσεταιρισθῇ τοὺς Θεσσαλούς. Ταύτης θυγάτηρ ὑπῆρξεν ἡ *Θεσσαλονίκη*, σύζυγος τοῦ Κασσάνδρου, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὠνομάσθη ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθεῖσα τῷ 315 π. Χ. πόλις Θεσσαλονίκη. Α. Θ. Σ.

Νικήτα [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἡ κατὰ τοὺς ναυτικοὺς μας ὀνομασία (ρωσσιστὶ *Νικιτίν*) ἀκρωτηρίου τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Κριμαίας (πλάτ. 44°30' Β., μήκ. 34°15' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2233: Sevastopol to Kertch), 4 μίλλ. Α. τῆς Γιάλτας. Ἐπ' αὐτοῦ οἱ κρατικοὶ βοτανικοὶ κῆποι καὶ ἀνάκτορον (Μασσάνδρα ὀνομαζόμενον) καὶ ἔνδον αὐτοῦ μικρὰ πόλις, *Νικήτα* (*Νικιτίν*) ἐπίσης ὀνομαζομένη. Σ. Ε. Λ.

Νικηταὶ [*Γεωγρ.*]. —1) Χωρίον τῆς κοινότητος Μαχουχωρίου (Οὐζοὺν-Κιοΐ) τῆς ἐπαρχίας Νέστου τοῦ νομοῦ Καβάλλας. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατοίκους (1928) 179. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γκάζιλερ*. 2) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἀρριανῶν τῆς ἐπαρχίας Σαπῶν τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτοικοι (1928) 61.

Νικηταρᾶς (*Νικήτας Σταματελόπουλος*). Οὗτος, ἀνεψιὸς ὢν τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη (1781—1849), κατήγετο ἐκ Τουρκολέκα, χωρίου τοῦ δήμου Φαλαισίας τῆς Μεγαλοπόλεως, καὶ ἐντεῦθεν ἐπελέγετο καὶ ὑπεγράφετο *Τουρκολέκας* ἢ *Τουρκολακιώτης*, ἀλλ' ἐγεννήθη ἐν Ἀναστασίτσᾳ καὶ ἐθεωρεῖτο ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων ἀγωνιστῶν τῆς Ἐπαναστάσεως, συντηρῶν ἴδιον σῶμα συγκροτούμενον ἐξ ἀνδρῶν καταγομένων ἐκ διαφόρων τῆς Ἑλλάδος τόπων. Ἐκραγείσης τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ συγκροτηθείσης τῆς πρώτης κυρίας μάχης ἐν Βαλτετσίῳ τῆς Ἀρκαδίας (12—13 Μαΐου 1821), μετὰ τὴν κατ' Ἀπρίλιον ἐν Λεβιδίῳ μικρομάχην, ὁ Νικηταρᾶς, κατέχων τὰ Δολιανὰ μετὰ 200 ἀνδρῶν, κατώρθωσε νὰ ἀποκρούσῃ ἐπίθεσιν 6.000 Τούρκων, ἐπιτιθεμένων μετὰ πυροβόλων, καὶ οὕτως ἐγένετο πρῶτος παράγων τῆς πρώτης σημαντικῆς νίκης τῶν Ἑλλήνων. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην τοσούτους κατέστρεψε Τούρκους, ὥστε οἱ ἄνδρες του τὸν ἐπωνόμασαν *Τουρκοφάγον*. Ὁ Νικηταρᾶς διεκρίθη καὶ ἐν ταῖς κατόπιν μάχαις, συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ θείου του καὶ μάλιστα ἐν τῇ πολιορκίᾳ καὶ ἁλώσει τῆς Τριπόλεως, τῆς ψυχῆς

Digitized by Google

ταύτης τῶν Τούρκων, μετὰ τὴν κυρίευσιν τῆς ὁποίας οὐδὲν λάφυρον ἐπεζήτησε δι' ἑαυτόν, ἀλλὰ καὶ σπάθην ἀδαμαντοκόλλητον ἀνωτέρου Τούρκου ἀξιωματικοῦ προσφερθεῖσαν αὐτῷ ἐδωρήσατο τῇ προσωρινῇ κυβερνήσει. Ἐκ τῶν χαρακτηριστικωτέρων πράξεων αὐτοῦ εἶναι ἡ στρατηγική, ἣν ἐπεδείξατο κατὰ τὴν εἰσβολὴν εἰς Πελοπόννησον τοῦ Δράμαλη, ὃν οἱ Ἕλληνες ἐξωλόθρευσαν ἐν τοῖς διασήμοις στενοῖς τῶν Δερβενακίων. Κατὰ τὴν ἔνδοξον ταύτην μάχην ὁ Νικηταρᾶς, καταλαβὼν μετὰ τοῦ Δ. Ὑψηλάντου καὶ τοῦ Γρηγορίου Δικαίου (Παπαφλέσσα) τὴν περὶ τὸν Ἅγιον Σώστην χαράδραν, δι' ἧς θὰ διήρχοντο οἱ Τοῦρκοι, ἐπήνεγκεν αὐτοῖς ἀνυπολόγιστον φθοράν. Τοῦ Δράμαλη ὡς ἐκ τούτου ὑποχωρήσαντος εἰς Ἄργος, ὁ Νικηταρᾶς

Νικηταρᾶς.
[Κατὰ ἐλαιογραφίαν ἀποκειμένην ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογ. Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος.]

κατέλαβε τὸ Ἀγινόρι, θέσιν ὀχυράν, ἐξ ἧς ἐπιπεσὼν κατέσφαξε πλείστους Τούρκους, ζητήσαντας διέξοδον δι' αὐτῆς, καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ὑποχώρησιν μετὰ μεγίστης φθορᾶς τοῦ Δράμαλη (26—28 Ἰουλίου 1822). Ὁ Νικηταρᾶς καὶ εἰς πλείστας ἄλλας μάχας ἔλαβε μέρος ἐνεργὸν μέχρι τέλους τοῦ ὑπὲρ ἀπελευθερώσεως Ἀγῶνος ἀφιλοκερδῶς καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἐν Ἑλλάδι πραγμάτων, ἐπί τε Καποδιστρίου καὶ Ὄθωνος, προσεκολλήθη εἰς τὸ κόμμα τῶν Ναπαίων, ἤτοι τῶν Ρωσοφίλων. Ἀλλ' ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις, διαβλέπουσα ἐν ταῖς ἐνεργείαις τῶν Ναπαίων λανθάνουσαν τάσιν πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ βασιλέως Ὄθωνος διὰ Ρώσου τινὸς πρίγκιπος, συνέλαβε τὸν Νικηταρᾶν τῷ 1839 καὶ δικάσασα αὐτόν, καίπερ ἀνίδεον τῆς τοιαύτης ὑποψίας, κατεδίκασεν εἰς φυλάκισιν ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους ἐν ταῖς φυλακαῖς τῆς Αἰγίνης. Μετὰ τὴν ἀπότισιν τῆς ποινῆς ἠλευθερώθη, ἀλλ' ἤδη ἦτο σχεδὸν τυφλός. Ἐπέζησεν ὀλίγα ἔτη μετὰ ταῦτα (†1849 ἐν Πειραιεῖ) ἀποζῶν ἐκ πενιχρᾶς συντάξεως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ἀθ. Χ. Θεοδωροπούλου, Νικήτας Σταματελόπουλος* (Ἀθῆναι 1930).—*Τοῦ αὐτοῦ*, ἐν «Νέα Ἑστία» (1930).—*Νίκου Βέη*, Νικήτα Σταματελοπούλου ἀπομνημονεύματα (ἐκ τοῦ κώδικος 1308 Supplement Grec. τῶν Παρισίων) ἐν «Ἑλληνικοῖς» (1930, τόμος Γ, τεῦχος Α', σ. 163—196, Β' 485—528). Τὰ ἀπομνημονεύματα ταῦτα, γενόμενα καθ' ὑπαγόρευσιν εἰς τὸν Γ. Τερτζέτην, ἐθεωροῦντο μέχρι τοῦ 1908 ἀπολεσθέντα (Νέος Ἑλληνομνήμων τ. Ε, σ. 359).
Τ. Ε. Ε.

Νικητάρι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Κύπρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λευκωσίας καὶ τῷ διαμερίσματι Μόρφου. Ἔχει περὶ τοὺς 300 κατοίκους, ὅλους Ἕλληνας. Ἀπέχει 23 ½ ἀγγλικὰ μίλλια ἀπὸ τῆς πρωτευούσης τῆς νήσου.
Α. Κ. Α.

Νικήτας *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀρναίας (Λιαριγκόβης) τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 1.545. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον Μεταμόρφωσις (κάτ. 143).

Νικήτας, ἢ *Νικήτης*. Ἀρχαῖος Ἕλλην σοφιστὴς καὶ ῥήτωρ ἐκ Σμύρνης, ἀκμάσας ἐπὶ αὐτοκράτορος Νέρβα. Ὑπερήφανος καὶ οὐδένα κολακεύων, ἐξήγειρε κατ' αὐτοῦ τὸν ἀνθύπατον Σμύρνης Ροῦφον, ὅστις τὸν ἐνήγαγεν ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος· ἐκεῖ ἠθωώθη χάρις εἰς τὴν ῥητορικήν του εὐφράδειαν. Ἀναφέρεται καὶ ὡς συγγραφεὺς τραγῳδίας, κυρίως δὲ εἶναι γνωστὸς ὡς ἐπιδιώξας νέον ὕφος καὶ δημιουργήσας εἶδος διθυραμβικῆς ῥητορικῆς. Εἶναι ἴσως ὁ Nicetas sacerdos (ἱερεύς) τοῦ Τακίτου καὶ Πλινίου. Ὑπὸ τοῦ Σενέκα ἀναφέρεται μετὰ θαυμασμοῦ, ὁ δὲ Φιλόστρατος (Βίοι σοφ. Α' 19) ὀνομάζει αὐτὸν ἀνιδρυτὴν τῆς σοφιστικῆς. Διεσώθησαν ἀβέβαια τινα ἀποσπάσματά του.
Π. Ν. Π.

—**Νικήτας.** Στρατηγὸς Βυζαντινός. Υἱὸς τοῦ πατρικίου καὶ στρατηγοῦ ἐν Λιβύῃ Γρηγορᾶ, ἀδελφοῦ τοῦ στρατηγοῦ Ἡρακλείου τοῦ πρεσβυτέρου. Ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἐφημίζετο διὰ τὴν ἀνδρείαν του, διὸ καὶ τῷ 610, ὅτε ὑπηρέτει ὑπὸ τὸν πατέρα του ἐν Λιβύῃ, ἀπεστάλη ὑπὸ τούτου, συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἡρακλείου, υἱοῦ τοῦ ἀνωτέρω στρατηγοῦ Ἡρακλείου, κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἵνα ἐκθρονίσωσι τὸν βασιλέα Φωκᾶν (602—610). Καὶ ὁ μὲν Ἡράκλειος ἀπῆλθε διὰ θαλάσσης, ὁ δὲ Νικήτας διὰ ξηρᾶς, ἀφοῦ προηγουμένως συνεφωνήθη, ἵνα τὸν θρόνον καταλάβῃ ἐκεῖνος ἐκ τῶν δύο, ὅστις πρῶτος θὰ ἐξεθρόνιζε τὸν τυραννικὸν βασιλέα Φωκᾶν.

Ὁ Ἡράκλειος ἔφθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὸ φθινόπωρον 610 καὶ κατέλαβε τὸν θρόνον, μόλις δὲ μετὰ 7 μῆνας, ἤτοι κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαΐου 611, ἔφθασεν εἰς τὴν ἔναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀσιατικὴν ἀκτὴν καὶ ὁ Νικήτας, ὅστις, κληθεὶς ἀμέσως ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου εἰς τὴν βασιλεύουσαν, ἐγένετο ἐκεῖ δεκτὸς «σὺν τιμῇ μεγάλῃ καὶ περιφανείᾳ, ὥσπερ ἀδελφὸς γνήσιος καὶ ὁμότιμος», μεθ' ὃ διωρίσθη ἀρχηγὸς τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς, εἶτα δὲ στρατηγὸς εἰς τὰ περσικὰ σύνορα καὶ κατόπιν ἔξαρχος Ἀφρικῆς. Εἰς τὴν θέσιν ταύτην διατελῶν ἀπέθανε περὶ τὸ 626. Ὁ Νικήτας ἔσχε μίαν θυγατέρα, τὴν *Γρηγορίαν*, ἣν νήπιον ἔτι ἐμνήστευσε μετὰ τοῦ Ἡρακλείου ἢ Κωνσταντίνου, πρωτοτόκου υἱοῦ καὶ συμβασιλέως του Ἡρακλείου. Ἐκ τοῦ γάμου τούτων, τελεσθέντος μετὰ τὸν τοῦ Νικήτα θάνατον, ἐγεννήθη εἷς υἱός, ὁ *Κώνστας* ἢ *Κωνσταντῖνος*, ὁ βασιλεύσας ἐν Βυζαντίῳ ἀπὸ 641 μέχρις 668 (βλ. λ. *Κωνσταντῖνος Γ'*).
Ν. ΚΛΣ

— **Νικήτας.** Υἱὸς τοῦ Βυζαντινοῦ στρατηγοῦ Ἀρταβάσδου καὶ τῆς Μαρίας, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Λέοντος Γ' τοῦ Ἰσαύρου (717—741). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λέοντος Γ' (741), διαμένων εἰς Δορύλαιον μετὰ τοῦ πατρός του, συμμετέσχεν εἰς τὴν στάσιν τούτου (τῷ 742) κατὰ τοῦ Κωνσταντίνου Ε', υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Λέοντος. Ἀποσταλεὶς τότε εἰς Ἀρμενίαν συνεκέντρωσε δυνάμεις τινὰς καὶ ἐβάδισε μετ' αὐτοῦ κατὰ τοῦ Κωνσταντίνου Ε', καθ' ὃν χρόνον οὗτος ἠνίκα τὸν Ἀρτάβασδον παρὰ τὰς Σάρδεις καὶ ἐξηνάγκαζεν αὐτὸν νὰ τραπῇ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν (Μάϊος 743). Μετά τινας μῆνας, ἤτοι κατ' Αὔγουστον τοῦ ἰδίου ἔτους, συγκρουσθεὶς καὶ οὗτος πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον Ε' παρὰ τὴν Μωδρινὴν (πρὸς Δ. τῆς Ἀγκύρας) ἡττήθη καὶ ὑπεχώρησεν. Ἐν τούτοις, ἀνασυντάξας τὰς δυνάμεις του, διηυθύνθη εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς βοήθειαν τοῦ ἐκεῖ πολιορκουμένου πατρός του. Ἀφιχθείς, κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον, εἰς Χρυσόπολιν (Σκούταρι), ὑπέστη ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τοῦ Κωνσταντίνου καὶ ᾐχμαλωτίσθη παρ' αὐτοῦ, βραδύτερον δέ, ὅτε ὁ Κωνσταντῖνος εἰσῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁ Νικήτας καὶ ὁ ἀδελφός του Νικηφόρος καὶ ὁ πατήρ του Ἀρτάβασδος ἐκόσμησαν δέσμιοι τὸν ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ θρίαμβον τοῦ νικητοῦ βασιλέως καὶ εἶτα ἐτυφλώθησαν ὑπ' αὐτοῦ ἅπαντες.
Ν. ΚΛΣ

— **Νικήτας.** Ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντίνου Ε' (741—775) ἐκ τοῦ τρίτου αὐτοῦ γάμου μετὰ τῆς Εὐδοκίας Μελισσηνῆς. Νεώτατος ἀνηγορεύθη ὑπὸ τοῦ πατρός του «νωβελίσσιμος», τὴν 2 Ἀπριλίου 768. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του (775) καὶ τοῦ διαδεχθέντος ἐκεῖνον Λέοντος Δ' (780), ὅτε ὁ θρόνος περιῆλθεν εἰς τὸν ἀνήλικον καὶ ἀσθενοῦς χαρακτῆρος Κωνσταντῖνον ΣΤ' καὶ τὴν μητέρα τούτου Εἰρήνην τὴν Ἀθηναίαν, ὁ Νικήτας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, Νικηφόρος, Χριστόφορος, Ἄνθιμος καὶ Εὐδόκιμος, ἔπεσαν κατ' ἐπανάληψιν θύματα τῆς πολυμηχάνου καὶ φιλοδόξου Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας, ἥτις, ὑποπτευομένη διαρκῶς αὐτούς, ὡς φανατικοὺς ὀπαδοὺς τῶν μεταρρυθμίσεων, ἐπωφελεῖτο πάσης κινήσεως τῶν μεταρρυθμιστῶν, ἵνα ἐξοντώσῃ αὐτούς. Τοιουτοτρόπως τῷ 780, ἐπὶ τῇ προφάσει συνωμοσίας τινὸς ὅπως ἐκθρονισθῇ ὁ Κωνσταντῖνος ΣΤ' καὶ ἀνακηρυχθῇ βασιλεὺς ὁ πρεσβύτερος τῶν ἀδελφῶν Νικηφόρος, ἅπαντες οἱ ἀδελφοὶ (Νικήτας κλ.) ἐκάρησαν βίᾳ ἱερεῖς ὑπὸ τῆς Εἰρήνης. Τῷ 793, ἐπὶ τῇ αὐτῇ αἰτίᾳ, ὁ Νικήτας ἐγλωσσοκοπήθη, τῷ 798 ἐξωρίσθη εἰς Ἀθήνας καὶ κατόπιν ἐτυφλώθη καὶ ἀπεστάλη εἰς τὴν Θρακικὴν χερσόνησον, ἐγκλεισθεὶς εἰς τὸ ἐκεῖ κάστρον τῆς Πανόρμου, καὶ εἶτα εἰς Μ. Ἀσίαν, ὅπου καὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του (βλ. λ. *Νικηφόρος ὁ Καῖσαρ*).
Ν. ΚΛΣ

— **Νικήτας.** Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Κωνσταντίνου ΣΤ' (780—797). Συμμετέσχεν εἰς τὴν ἐκστρατείαν τούτου κατὰ τῶν Βουλγάρων καὶ ἔπεσε γενναίως μαχόμενος εἰς τὴν παρὰ τὰ Μάρκελλα τῆς Κάτω Μυσίας (Βουλγαρίας) μάχην τῆς 20 Ἰουλίου 792.
Ν. ΚΛΣ

— **Νικήτας.** Βυζαντινὸς πατρίκιος καὶ ἀρχηγὸς τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς (797—802). Ἀνήκων εἰς τὴν μερίδα τῶν μετριοπαθῶν μεταρρυθμιστῶν τῶν ἐπιδιωκόντων τὴν μεταρρύθμισιν ἐπὶ τῶν πολιτικῶν μόνον καὶ τῶν οἰκονομικῶν πραγμάτων, οὐχὶ δὲ καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ὡς θιγόντων τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα τοῦ λαοῦ καὶ προκαλούντων τὴν φανατικωτέραν ἀντίδρασιν, καὶ μὴ ἐγκρίνων τὴν πολιτικὴν τῆς βασιλίσσης Εἰρήνης, κεκηρυγμένης ἐχθρᾶς πάσης μεταρρυθμίσεως, συνέπραξε μετὰ τῶν ὁμοφρόνων του πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχόντων πρὸς περιστολὴν τῶν ἀκροτήτων αὐτῆς. Τῷ 799 συνετέλεσεν εἰς τὴν καθαίρεσιν τοῦ πανισχύρου εὐνούχου καὶ λογοθέτου τοῦ δρόμου (πρωθυπουργοῦ) Σταυρακίου, εἶτα δὲ (τῷ 802) εἰς τὴν ματαίωσιν τοῦ γάμου τῆς βασιλίσσης Εἰρήνης μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Δύσεως Καρόλου τοῦ Μεγάλου (768—814), ἐπιδιώξαντος διὰ τοῦ συνοικεσίου ἐκείνου νὰ ἑνώσῃ ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν του τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν μετὰ τῆς Δύσεως. Εὐθὺς ἀμέσως συνέπραξεν εἰς τὴν ἐκθρόνισιν τῆς Εἰρήνης (τὴν 31 Ὀκτωβρίου 802) καὶ εἰς τὴν ἀνάρρησιν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Νικηφόρου Α' (βλ. λ. *Νικηφόρος Α'*), μετ' ὀλίγον δὲ ἀπέθανεν αἰφνιδίως δηλητηριασθείς.
Ν. ΚΛΣ

— **Νικήτας.** Υἱὸς τῆς Προκοπίας, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Νικηφόρου Α' (802—811) καὶ τοῦ κουροπαλάτου Μιχαὴλ Ραγκαβέ, τοῦ κατόπιν βασιλεύσαντος (811—813) (βλ. λ. *Μιχαὴλ Α'*). Δεκαετὴς μόλις διωρίσθη ὑπὸ τοῦ πάππου του (βασιλέως Νικηφόρου) ἀρχηγὸς τοῦ σώματος τῶν «Ἱκανάτων» τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς, παρέμεινε δέ, ὡς φαίνεται, εἰς τὴν θέσιν ταύτην καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σταυρακίου (811) καὶ τῆς τοῦ πατρός του Μιχαὴλ Α' Ραγκαβέ. Τῷ 813, ὅτε ἐξεθρονίσθη οὗτος ὑπὸ τοῦ Λέοντος Ε', ὁ Νικήτας ηὐνουχίσθη καὶ ἐνεκλείσθη εἰς μονὴν καρεὶς μοναχός, τῷ δὲ 849 ἀνηγορεύθη πατριάρχης ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἰγνάτιος* (βλ. λ. *Ἰγνάτιος* ὁ Κωνσταντινουπόλεως).
Ν. ΚΛΣ

—**Νικήτας.** Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Λέοντος ΣΤ' τοῦ Σοφοῦ (886—912). Ἀπεστάλη ὑπὸ τούτου, περὶ τὰ τέλη Ἰουλίου 904, εἰς Θεσσαλονίκην ἵνα ὑπερασπισθῇ αὐτὴν κατὰ τοῦ ἀραβικοῦ στόλου, ὅστις, δῃῶν τὰ παράλια καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, ἔπλεε πρὸς τὴν πόλιν ταύτην καὶ ἐνεφανίσθη πρὸ αὐτῆς τὴν 29 Ἰουλίου 904. Διοικητὴς τῆς πόλεως ἦτο ὁ στρατηγὸς Λέων Κατζιλάκης, ὅστις ὅμως, πεσὼν ἐκ τοῦ ἵππου του τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἀφίκετο εἰς τὴν πόλιν ὁ Νικήτας, τραυματισθεὶς σοβαρῶς ἐτέθη ἐκτὸς μάχης. Ἕνεκα τούτου τὴν ἄμυναν τῆς πόλεως ἀνέλαβεν ὁ Νικήτας, ὅστις διὰ τοῦ παραδείγματός του ἐνεψύχωσε τούς τε κατοίκους καὶ τὴν φρουρὰν καὶ κατώρθωσε νὰ ἀποκρούσῃ τὰς πρώτας ἐπιθέσεις τῶν ἐπιδρομέων, μὴ λαβὼν ὅμως τὰς ζητηθείσας ἐνισχύσεις παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Στρυμόνος, δὲν ἠδυνήθη νὰ σώσῃ τὴν πόλιν. Τὴν τρίτην ἡμέραν τῆς πολιορκίας (31 Ἰουλίου) οἱ Ἄραβες, εἰσπηδήσαντες ἐπὶ τῶν τειχῶν, ἐκυρίευσαν τὴν Θεσσαλονίκην, αἰχμαλωτίσαντες τόν τε Νικήταν καὶ τὸν Κατζιλάκιον μεθ' ὅλου τοῦ κλήρου τῆς φρουρᾶς καὶ 22 χιλιάδων ἐκ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως, οὓς εἰσβιβάσαντες ἐπὶ τῶν πλοίων μετήγαγον εἰς τὰς διαφόρους πόλεις τῆς Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτου, ἔνθα ἐπώλησαν αὐτοὺς ὡς δούλους.
Ν. ΚΛΣ

—**Νικήτας.** Ναύαρχος Βυζαντινός. Ἦτο εὐνοῦχος φέρων τὸ ἀξίωμα τοῦ πατρικίου ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Νικηφόρου Β' τοῦ Φωκᾶ (963—669), παρὰ τοῦ ὁποίου προεχειρίσθη εἰς ναύαρχον τῷ 966 καὶ διωρίσθη ἀρχηγὸς τοῦ στόλου τοῦ ἀποσταλέντος κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐναντίον τῶν ἐν Σικελίᾳ Ἀράβων, ἐνῷ διοικητὴς τοῦ συναποσταλέντος στρατοῦ διωρίσθη ὁ νεαρὸς ἀνεψιὸς τοῦ Νικηφόρου Ἐμμανουήλ.

Ἐν ἀρχῇ ἡ ἐκστρατεία ηὐδοκίμει, ἁλωθεισῶν σχεδὸν ἀναιμωτὶ τῶν ὀχυρῶν πόλεων Συρακουσῶν, Ἱμέρας, Ταυρομενίου (νῦν Taormina) καὶ Λεοντίνων (νῦν Lentini), ἀλλὰ κατόπιν, ἐμπεσόντος εἰς φοβερὰν ἐνέδραν τοῦ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου προελάσαντος στρατοῦ καὶ ἐξολοθρευθέντος τελείως ὑπὸ τῶν Ἀράβων, προσεβλήθη αἰφνιδιαστικῶς ὑπὸ τούτων καὶ ὁ ἀμερίμνως ἠγκυροβολημένος στόλος, οὗτινος τὰ πλεῖστα πλοῖα μετὰ τῶν πληρωμάτων καὶ τῶν ἀξιωματικῶν, καὶ αὐτοῦ τοῦ ναυάρχου Νικήτα, ᾐχμαλωτίσθησαν ὑπὸ τῶν πολεμίων καὶ ἀπεστάλησαν εἰς Τριπολίτιδα τῆς Ἀφρικῆς, ὁπόθεν μετά ... ἔτος ἀπηλευθερώθησαν τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ βασιλέως Νικηφόρου.
Ν. ΚΛΣ

— **Νικήτας.** Ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Μιχαὴλ Δ' τοῦ Παφλαγόνος (1034—1041), διωρίσθη ὑπὸ τούτου, καίτοι ἐντελῶς ἄμοιρος ... τὰ στρατιωτικά, δούξ, δηλαδὴ στρατηγὸς Ἀντιοχείας. Μετ' οὐ πολὺ νοσήσας ἀπέθανεν ἐκεῖ, εἰς ἀντικατάστασιν δὲ αὐτοῦ ἀπεστάλη ὁ ἀδελφός του Κωνσταντῖνος, εὐνοῦχος.
Ν. ΚΛΣ

Digitized by Google

— **Νικήτας**. Ἰατρός, ζήσας ἐν Βυζαντίῳ καὶ ἐν τῇ αὐλῇ Κωνσταντίνου Δούκα, Μιχαὴλ καὶ ἴσως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ κατὰ τὸν ΙΑ' μ. Χ. αἰῶνα, γνωστὸς ἐξ ἐρανιστικῆς τινος χειρουργικῆς συλλογῆς, ἣν ἐμόρφωσεν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν χειρουργικῶν πραγματειῶν παλαιοτέρων ἐνδόξων Ἑλλήνων ἰατρῶν, ἤτοι τοῦ Ἱπποκράτους, τοῦ Ἀπολλωνίου τοῦ Κιττιέως τοῦ Σωρανοῦ, τοῦ Ῥούφου, τοῦ Γαληνοῦ, τοῦ Ὀρειβασίου, τοῦ Παύλου τοῦ Αἰγινήτου καὶ τοῦ Παλλαδίου.

Τὸ κείμενον παρεδόθη ἡμῖν διὰ τοῦ ἐν Φλωρεντίᾳ περιφήμου κώδικος, τοῦ κεκοσμημένου διὰ καλῶν εἰκόνων καὶ ἀγορασθέντος κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1495 ἐντολῇ τοῦ Lorenzo Medici διὰ Ἰανοῦ Λασκάρεως. Τμῆμα τοῦ ἔργου, ἀφορῶν εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ Σωρανοῦ περὶ καταγμάτων καὶ τοῦ Ὀρειβασίου περὶ καταγμάτων καὶ ἐξαρθρημάτων, ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τὸν τίτλον: «Graecorum chirurgici libri Sorani unus de fracturarum signis, Oribasii duo de fractis et luxatis, e collectione Nicetae ab antiquissimo et optimo codice Florentino descripti» ὑπὸ A. Cocchi (Φλωρεντ. 1754) ἄνευ εἰκόνων. Τὸ κώδικα τοῦτον καὶ τὰς εἰκόνας αὐτοῦ ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τοῦτο μὲν ὁ Schöne ἐν τῇ μελέτῃ αὐτοῦ περὶ Ἀπολλωνίου τοῦ Κιττιέως (Λιψία 1896), τοῦτο δὲ ὁ I. Ilberg ἐν τῷ ἐν τῷ «Corpus med. graecorum» ἐκδόσει τοῦ Σωρανοῦ (Λιψία 1926). ΑΡ. Π. Κ.

— **Νικήτας**. Λογοθέτης τοῦ δρόμου. Εὐνοῦχος ὢν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Θεοδώρας, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντίνου Η', προσελήφθη ὑπ' αὐτῆς τῷ 1055, ὅτε ἀνηγορεύθη βασίλισσα, λογοθέτης τοῦ δρόμου (πρωθυπουργός), παρέμεινε δ' ὡς τοιοῦτος καὶ ἐπὶ τοῦ διαδεχθέντος (τῷ 1056) τὴν Θεοδώραν Μιχαὴλ ΣΤ' τοῦ Στρατιωτικοῦ μέχρι τοῦ 1057, ὅτε εἰς τὸν θρόνον ἀνῆλθεν ὁ Ἰσαάκιος Α' Κομνηνός. Ν. ΚΛΣ

— **Νικήτας ὁ Γότθος**. Κατήγετο ἐκ τῶν πέραν τοῦ Δουνάβεως ἐγκατεστημένων Γότθων, μερὶς τῶν ὁποίων ἐνωρὶς ἠσπάσατο τὸν Χριστιανισμὸν καὶ δὴ τὸν ἀρειανισμὸν περὶ τὸ 380. Ὁ Νικήτας, ἐκ γένους περιλάμπρου προελθών, διεκρίνετο ἐπ' εὐσεβείᾳ καὶ διὰ τοῦτο κατεδιώχθη ὑπὸ τοῦ Ἀθαναρίχου ὡς ὀπαδὸς τοῦ Χριστοῦ καὶ διδάσκαλος τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ, ἐφ' ᾧ καὶ συλληφθεὶς καὶ πολλὰς ὑποστὰς βασάνους καὶ μὴ ἐνδοὺς ὑπέστη τὸ μαρτύριον. Ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ τὴν μνήμην αὐτοῦ τὴν 15 Σεπτεβρίου. Ἐν Μοψουεστίᾳ τῆς Κιλικίας ἱδρύθη ναὸς περιέχων τὸ ἱερόν του σκῆνος, ὅπερ Μαριανός τις Χριστιανὸς μετεκόμισεν ἐκεῖ. Τ.Ε.Ε.

— **Νικήτας ὁ Εὐγενειανός**. Βυζαντινὸς συγγραφεύς, ἀκμάσας κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Περὶ τοῦ βίου του τοῦτο μόνον γνωρίζομεν, ὅτι συνεδέετο μὲ τὸν σύγχρονόν του ποιητὴν Θεόδωρον Πρόδρομον, ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ὁποίου ἔγραψε μονῳδίαν. Κύριον ἔργον τοῦ Εὐγενειανοῦ εἶναι ἔμμετρον μυθιστόρημα ἐκ 3641 τριμέτρων: «Τὰ κατὰ Δρόσιλλαν καὶ Χαρικλέα». Ἐμιμήθη εἰς τοῦτο, ὡς ἀφελῶς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, «Τὰ κατὰ Ροδάνθην καὶ Δοσικλέα» τοῦ Προδρόμου, ἀλλὰ τὸ μυθιστόρημα ὑστερεῖ καὶ αὐτοῦ τοῦ πενιχροῦ του προτύπου. Πλὴν τούτων ὁ Εὐγενειανὸς ἔγραψεν «Ἐπιστολὴν πρὸς ἐρωμένην γραμματικήν», βραχὺ ποίημα περὶ τοῦ Ἰωνᾶ καὶ τῆς μετανοίας τῶν Νινευϊτῶν, πιθανώτατα δὲ καὶ ἐπιτάφιον εἰς τὸν μέγαν δρουγγάριον Στέφανον Κομνηνόν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *K. Krumbacher*, Ἱστορία τῆς βυζαντινῆς λογοτεχνίας (μετ. Σωτηριάδου), τόμ. Β', σελ. 727—729. *L. Petit*, Monodie de Nicétas Eugénianus sur Théodore Prodrome «Vizant. Vremennik» τῆς Πετρουπόλεως, τόμ. 9 (1902), σελ. 446—463. Δ. Α. Ζ.

— **Νικήτας**, μητροπολίτης ***Θεσσαλονίκης***. Ἐκράτησε τὸν θρόνον ἐπὶ ἓν μόνον ἔτος (1178), παραιτησάμενον δὲ τὸν διεδέχθη ὁ σοφὸς τοῦ Ὁμήρου σχολιαστὴς Εὐστάθιος (1178—1194). Ὁ Νικήτας, ἐκ Μαρωνείας τῆς Θράκης καταγόμενος, ἐχρημάτισε χαρτοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ ἐν τοῖς περὶ ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν ζητήμασιν ἐπεδείχθη συμβιβαστικός. ἐπιμένων μόνον εἰς τὴν ἐκ τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως ἀπάλειψιν τοῦ «ἐκ τοῦ υἱοῦ», ὡς ἀντικαθίστα «διὰ τοῦ υἱοῦ». Ἔγραψε δὲ πρὸς τοῦτο ἓξ διαλόγους, ὑπομνήματα εἰς Ἰωάννην Δαμασκηνόν, ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους, συναξάρια καὶ ἀναθεματισμοὺς κατὰ τοῦ Ἰωάννου Ἰταλικοῦ. Τ. Ε. Ε.

— **Νικήτας**, ἐπίσκοπος ***Κανδάνου***. Ἐπίσκοπος τῆς Κρήτης Κανδάνου, λαβὼν μέρος εἰς τὴν ἐπαρχιακὴν τῆς Κρήτης σύνοδον τοῦ ἔτους 457. ΕΡ. Μ.

— **Νικήτας**, ἐπίσκοπος ***Κυδωνίας***. Ἐπίσκοπος τῆς Κρήτης Κυδωνίας, λαβὼν μέρος εἰς τὴν Πενθέκτην σύνοδον (681). ΕΡ. Μ.

— **Νικήτας κυέστωρ**. Ἀκμάσας ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου (717—741), ἦτο λόγιος ἀνὴρ καὶ νομομαθὴς καὶ διὰ τοῦτο εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς ὑπάτους Μαρῖνον καὶ Νόννον ἀνετέθη ἡ σύνταξις τῆς λεγομένης «Ἐκλογῆς τῶν νόμων», ἤτοι τοῦ νέου πολιτικοῦ κώδικος, ἐκδοθέντος ἓν ἔτος πρὸ τοῦ θανάτου του ὑπὸ τοῦ Λέοντος. Τ. Ε. Ε.

— **Νικήτας**, πατριάρχης ***Κωνσταντινουπόλεως***. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἔφερον δύο οἰκουμενικοὶ πατριάρχαι:

— 1) *Νικήτας Α'* (766—780). Κατήγετο ἐκ Σλάβων δούλων καὶ ἦτο ὀλίγων γραμμάτων γνώστης καὶ πρεσβύτερος τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Ὁμόφρων τυγχάνων τοῦ εἰκονομάχου αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Ε' τοῦ Κοπρωνύμου (741—775), ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς καταδιώξεις τῶν εἰκονοφίλων, ἐξήλειψε δὲ τὰς μωσαϊκὰς εἰκόνας τὰς κοσμούσας τὸ λεγόμενον Μικρὸν σέκρετον τῶν πατριαρχείων. Τῷ 768 ἐπέτρεψε νὰ μεταβληθῇ εἰς στρατῶνας ἡ περιώνυμος τῶν Δαλμάτων μονὴ καὶ νὰ κατεδαφισθῶσιν ἡ τοῦ Καλλιστράτου, τοῦ Δίου καὶ τοῦ Μαξιμίνου καὶ πολλαὶ ἄλλαι μοναὶ μοναχῶν καὶ μοναζουσῶν. Τ. Ε. Ε.

—2) *Νικήτας Β' ὁ Μουντάνης* (1187—1190). Οὗτος, πρὶν ἀνέλθῃ εἰς τὸ ἀνώτατον ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα, ἦτο διάκονος καὶ μέγας σακελλάριος τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἤδη προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν, ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ Ἰσαάκιος, θέλων νὰ ἔχῃ πατριάρχην τυφλῶς ὑπηρετοῦντα αὐτῷ, τὸν προήγαγεν. Γέρων ἤδη καὶ πάσχων ἐξ ἀκρατίας οὔρων, κατεβιβάσθη τοῦ θρόνου, ὡς ἀναγράφει ὁ χρονογράφος Κάλλιστος. Τ. Ε. Ε.

— **Νικήτας**, βασιλεὺς τοῦ ***Μαυροβουνίου*** (βλ. λ. *Νικόλαος Α'*).

— **Νικήτας ὁ ἐκ *Μισθείας***. Βυζαντινὸς στρατιωτικός, διορισθεὶς τῷ 1028 στρατηγὸς Ἀντιοχείας ὑπὸ τοῦ ἄρτι ἀνελθόντος εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου Ρωμανοῦ Γ' τοῦ Ἀργυροῦ (1028—1034). Ὁ Νικήτας ἐπιτεθεὶς κατὰ τῶν ὑπὸ τῶν Ἀράβων κατεχομένου ὀχυροῦ φρουρίου τοῦ Μενίκου, ἀπεκρούσθη μετὰ πολλῶν ζημιῶν καὶ ὑπεχώρησεν ἐν ἀταξίᾳ εἰς Ἀντιόχειαν, μεθ' ὃ ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Θεοκτίστου. Ν. ΚΛΣ

— **Νικήτας**, μητροπολίτης ***Νικομηδείας*** (1118;—1135). Εἷς τῶν λογιωτέρων μητροπολιτῶν τῆς ἐποχῆς του ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Β' Κομνηνοῦ (1118—1143). Ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἵνα συνδιαλεχθῇ πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον Λατῖνον ἐπίσκοπον Ἄνσελμον φὸν Χάβελμπεργ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Λοθαρίου Β' περὶ ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐπιδείξας μεγάλην μετριοπάθειαν, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν τριῶν διαλόγων τοῦ Ἀνσέλμου, δημοσιευθέντων ὑπὸ τοῦ Migne (Patrologia Latina, τόμ. 118, στήλη 1163—1248). Τ. Ε. Ε.

— **Νικήτας** (*Δαυΐδ*) **ὁ *Παφλαγών***. Ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεύς. Τὸ ὄνομα Παφλαγὼν φέρει συνήθως εἴτε διότι ἐγεννήθη ἐν Παφλαγονίᾳ, εἴτε διότι ἐχρημάτισεν ἐπίσκοπος τῆς ἐν Παφλαγονίᾳ Δαδυβρίων. Κατ' ἄλλους ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου ἔζη περὶ τὸ 880, φέρων τὸ ὄνομα τοῦ ἱστορικοῦ καὶ φιλοσόφου, εἶναι δὲ κυρίως γνωστὸς διὰ τὸν «Βίον τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου» († 878). Τὸ ἔργον τοῦτο, στερούμενον ὅλως ἀντικειμενικότητος ἱστορικῆς καὶ δικαιοσύνης, τὸν μὲν Ἰγνάτιον ἐξυμνεῖ μέχρι τρίτου οὐρανοῦ, τὸν δὲ Φώτιον καταβιβάζει εἰς τὸν Ἅδην καὶ διὰ τοῦτο μετὰ πολλοῦ τοῦ ἐπαίνου ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν Λατίνων. Ἐκτὸς τούτου ὁ Νικήτας συνέγραψε καὶ λόγους ἐγκωμιαστικοὺς εἰς τοὺς ἀποστόλους καὶ διαφόρους πατέρας, ὡς καὶ ὕμνους καὶ ποιήματα. Τὰ συγγράμματα ταῦτα τοῦ Παφλαγόνος διακρίνονται μὲν ἐπὶ τέχνῃ ῥητορικῇ, στεροῦνται ὅμως ἀξίας ἱστορικῆς, ὡς στηριζόμενα ἀκρίτως ἐπὶ ἀποκρύφων καὶ μυθικῶν παραδόσεων. † Η. Φ. Β.

— **Νικήτας ὁ ἐκ *Πισιδίας***. Ἀνὴρ ἄσημος καὶ διεφθαρμένος, ἀλλ' εὐνοούμενος τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντίνου Η' (1025—1028), διωρίσθη ὑπὸ τούτου τῷ 1028 δούξ, ἤτοι στρατηγὸς διοικητὴς Ἰβηρίας. Ν. ΚΛΣ

— **Νικήτας**, μητροπολίτης ***Σερρῶν***. Ἤκμασε μεσοῦντος τοῦ ΙΑ' αἰῶνος καὶ λογιώτατος ὢν ἀπὸ διακόνου τῆς Ἁγίας Σοφίας προήχθη τὸ μὲν πρῶτον εἰς μητροπολίτην Σερρῶν (1050—1075), εἶτα δὲ προεβιβάσθη εἰς τὸν θρόνον Ἡρακλείας τῆς Θρᾴκης (1066—1090). Ὁ Νικήτας ἠσχολήθη περὶ πολλὰ ζητήματα, ἐκκλησιαστικὰ καὶ σχολικά· διεκρίθη δὲ ὡς ἐρανιστὴς ἑρμηνειῶν εἰς πλεῖστα βιβλία τῆς τε Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης, αἱ δ' ἐργασίαι του αὗται, ἐκτιμηθεῖσαι δεόντως, ἀντεγράφοντο ὑπὸ πολλῶν, διὰ τοῦτο δὲ σῴζονται πολλὰ χειρόγραφα τῶν ἔργων του ἐν ταῖς διαφόροις βιβλιοθήκαις, ὧν πολλὰ ἐξεδόθησαν. Ἀξία παρατηρήσεως εἶναι ἡ τάσις του πρὸς συγγραφὴν σχολικῶν βιβλίων, γραμματικῆς μετὰ ὀρθογραφικῶν κανόνων, λεξικολογικῶν ποιημάτων καὶ γεωγραφίας. Τ. Ε. Ε.

— **Νικήτας *Στηθᾶτος***. Ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεύς. Οὗτος εἶναι γνωστὸς ὡς μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος τῆς μονῆς τῶν Στουδίων, ἀκμάσας κατὰ τὴν ἐποχὴν Μιχαὴλ τοῦ Κηρουλαρίου, ὅτε ἐκ Ρώμης ἀφίκετο ὁ καρδινάλιος Οὔμβερτος κατὰ παράκλησιν τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου (1042 — 1054), ὡς πρεσβευτὴς τοῦ πάπα Λέοντος τοῦ Θ'. Ὁ Νικήτας, συνδεδεμένος ὢν μετὰ τοῦ Κηρουλαρίου καὶ συμφρονῶν αὐτῷ κατὰ τῶν Λατίνων, εἶχε συντάξει κατ' αὐτῶν σύγγραμμα περὶ ἀζύμων, τῆς νηστείας τοῦ Σαββάτου καὶ περὶ τοῦ γάμου τῶν ἱερέων. Κατ' αὐτοῦ ἀντεπεξῆλθεν ὁ Οὔμβερτος, συγγράψας ἕτερον, ἐν ᾧ ἐξύβριζε τοὺς Ἕλληνας καὶ ἰδίᾳ τὸν Στηθᾶτον, κατώρθωσε δὲ διὰ τοῦ αὐτοκράτορος νὰ ἔλθῃ μετ' αὐτοῦ εἰς συνδιάλεξιν ἐν τῇ μονῇ τῶν Στουδίων. Πῶς ἀκριβῶς ἐγένετο ἡ διάλεξις ἀγνοοῦμεν, σῴζεται ὅμως ὁ ὑπὸ τοῦ Οὐμβέρτου συνταχθεὶς διάλογος, ἐν ᾧ λέγεται ὅτι ὁ Νικήτας κατῃσχύνθη ἐνώπιον τῶν Λατίνων, ὡμολόγησε τὰ δίκαια τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ ἴδιον σύγγραμμα παρέδωκεν εἰς τὸ πῦρ. Ὅτι τὰ τοιαῦτα εἶναι φλυαρίαι τοῦ Οὐμβέρτου, ὁμολογοῦσι καὶ οἱ φρονιμώτεροι τῶν Λατίνων καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ δῆθεν καὲν σύγγραμμα τοῦ Νικήτα σῴζεται μέχρι τῆς σήμερον, οὗτος δὲ ἐξηκολούθησε καὶ μετὰ ταῦτα ἀντεχόμενος τῶν αὐτῶν κατὰ τῶν παπικῶν φρονημάτων καὶ συγγράφων κατ' αὐτῶν. Ὁ Νικήτας συνέγραψε καὶ 15 λόγους εἰς τὴν ἑξαήμερον, ἑκατοντάδας τρεῖς πρακτικῶν κεφαλαίων, ἰάμβους, κανόνα εἰς τὸν ἅγιον Νικόλαον κ. λ. π. † Η. Φ. Β.

— **Νικήτας ὁ *Χωνιάτης***, ἢ ***Ἀκομινᾶτος***. Ἐκκλησιαστικὸς καὶ πολιτικὸς συγγραφεύς. Ἤκμασε κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα, *Ἀκομινᾶτος* μὲν ὀνομαζόμενος ἐκ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, *Χωνιάτης* δὲ ἐκ τῆς πατρίδος Χῶναι ἢ Κολοσσαὶ τῆς Μ. Ἀσίας. Ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, εὐγενοῦς καὶ πλουσίου, ἀποσταλεὶς πρὸς διδασκαλίαν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ πρεσβυτέρου αὐτοῦ ἀδελφοῦ *Μιχαὴλ τοῦ Ἀκομινάτου*, μητροπολίτου Ἀθηνῶν, ἀπέκτησε τελείαν γνῶσιν τῶν τε ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν, πρωΐμως δέ, ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ καὶ Ἰσαὰκ τοῦ Ἀγγέλου, ἀνῆλθεν εἰς διάφορα ἀξιώματα, ὡς τοῦ ἐπὶ τῶν κρίσεων, τοῦ μεγάλου λογοθέτου, τοῦ κριτοῦ τοῦ βήλου καὶ τελευταῖον τοῦ διοικητοῦ τοῦ θέματος τῆς Φιλιππουπόλεως. Ἐνταῦθα ὑπέστη πολλὰ δεινὰ ἀπὸ μέρους Φρειδερίκου τοῦ Βαρβαρόσσα, ὅτε οὗτος διήρχετο ἐκεῖθεν μετὰ τῶν σταυροφόρων τῷ 1189, πλεῖονα δὲ ὑπέστη τῷ 1204 ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως ὑπ' αὐτῶν, ὅτε καὶ οὗτος κατέφυγεν εἰς Νίκαιαν, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1206. Ὁ Νικήτας εἶναι ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων συγγραφέων τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Ἔγραψεν 21 βιβλία τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας ἀπὸ τοῦ 1118 μέχρι τοῦ 1205, διακρινόμενα διὰ τὴν ἀντικειμενικότητα αὐτῶν καὶ τὴν δικαίαν παράστασιν τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων. Καίτοι δὲ ἐν τῇ περὶ σταυροφόρων διηγήσει ἐκρήγνυται μετὰ δικαίας ἀγανακτήσεως κατὰ τῶν βανδαλισμῶν αὐτῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀνοσιουργημάτων, οὐδὲν ἧττον καὶ αὐτοὶ οἱ νεώτεροι ἱστορικοὶ ἀναγκάζονται νὰ συνομολογήσωσι τὴν ἀντικειμενικότητα τῶν κρίσεων τοῦ Νικήτα καὶ τὴν πραγματικότητα τῆς διηγήσεως, ἣν ἀρύεται ἐξ αὐτῶν τῶν γεγονότων, ὡς αὐτόπτης αὐτῶν. Σημαντικὸς εἶναι καὶ ὡς θεολόγος, γράψας τὸν «Θησαυρὸν τῆς Ὀρθοδοξίας» ἐν βιβλίοις 27, ἐξ ὧν μόνον τὰ πέντε εἶναι ἐκδεδομένα λατινιστί. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἐγράφη πρὸς διδασκαλίαν τῶν ὀρθοδόξων μετὰ ἀναιρέσεως τῶν διαφόρων αἱρέσεων ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ. Καίτοι δὲ φαίνεται ἀκολουθῶν τὴν «Πανοπλίαν» Εὐθυμίου τοῦ Ζυγαβηνοῦ, εἶναι ὅμως πλουσιώτερος ἐκείνου, ἐλευθερώτερος καὶ παθητικώτερος. Ἐκτὸς τούτων ὁ Νικήτας συνέγραψε καὶ ἄλλα κατὰ Λατίνων. † Η. Φ. ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ

— **Νικήτας *Ὠρύφας***. Ναύαρχος Βυζαντινὸς (βλ. λ. *Ὠορύφας*).

Νικήτας *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Κύπρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λευκωσίας καὶ τῷ διαμερίσματι Μόρφου, μὲ 200 περίπου κατοίκους, ὅλους Ἕλληνας. Ἀπέχει 28 ἀγγλικὰ μίλια ἀπὸ τῆς Λευκωσίας. Α. Κ. Α.

Νικήτης. Ἀρχαῖος Ἕλλην σοφιστής (βλ. λ. *Νικήτας*).

νικητής (ὁ), θηλ.—*τρια*· ὁ νικήσας ἐν ἀγῶνι: «οἱ νικηταὶ τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῶν Πλαταιῶν» (ἡ λέξις νεωτέρα, παρ' ἀρχαίοις δὲν λέγεται).

Νικητιάτου *[Γεωγρ.]*. Βυζαντινὸν φρούριον ἐν Βιθυνίᾳ τῆς Μ. Ἀσίας, κληθὲν οὕτως ἐκ τοῦ κτίσαντος αὐτὸ ἁγίου Σεργίου τοῦ Νικητιάτου, τοῦ καταγομένου ἐκ τοῦ χωρίου Νικητίωνος τῆς Ἀμάστριδος (Πόντου). Κεῖται παρὰ τὸ χωρίον Τούζλα, δυτικῶς τῆς κωμοπόλεως Γκέβζε, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀκρίτα, ὀλίγον πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου (Νικομηδείας). Νῦν καλεῖται ὑπὸ τῶν Τούρκων *Ἐσκῆ-χισάρ*, ἤτοι παλαιὸν φρούριον. Τὸ φρούριον τοῦτο, καταληφθὲν τῷ 1204 ὑπὸ τῶν ἐκπορθησάντων τὴν Κωνσταντινούπολιν βαρβάρων τῆς Δ' σταυροφορίας, ἀνεκτήθη τῷ 1224 ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Νικαίας Ἰωάννου Γ' Βατάτζη (1222—1254). Ἐν αὐτῷ ἐνέκλεισε τῷ 1261 ὁ Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγος τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐκθρονισθέντα καὶ τυφλωθέντα βασιλέα Ἰωάννην Δ' Λάσκαριν (1258—1261). Τῷ 1330 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ σουλτάνου τῶν Τούρκων Ὀρχὰν (1327—1360). Ν. ΚΛΣ

Νικητεριὸ (Nikiterio) *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία ὑφ' ἣν γνωρίζουν οἱ ξένοι τὴν προσκειμένην εἰς τὴν Ἀμοργὸν νησίδα *Νικουριὰ* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

Digitized by Google

Νικηφοράκης, *'Αναγνώστης*. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐκ Σελίνου τοῦ νομοῦ Χανίων, διακριθεὶς κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις 1821—1830 καὶ 1866—1869.

—**Νικηφοράκης**, *Στρατῆς*. Ναυτικὸς ἐκ Σφακίων (Κρήτης), συμμετασχὼν ὡς κυβερνήτης ἑνὸς πλοίου εἰς τὰς ναυτικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Λάμπρου Κατσώνη καὶ διακριθεὶς ἰδίως εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Ἄνδρου (6—7 Ἀπριλίου 1790), καθ' ἣν μόλις ἐσώθη, ῥίψας τὸ ἐκ τοῦ διημέρου ἀγῶνος συντετριμμένον πλοῖόν του εἰς τὴν ξηρὰν καὶ καταφυγὼν μετὰ τῶν ὑπολειφθέντων ἀνδρῶν του καὶ τῆς σημαίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου. Ν. ΚΛΣ

Νικηφόριον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὀχυρὰ πόλις τῆς Μεσοποταμίας ἐν Μυγδονίᾳ, κειμένη 60 περίπου μίλια πρὸς Ν. τῶν Καρρῶν, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Εὐφράτου, παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ Βαλίχα (νῦν Belik). Ἱδρυθεῖσα ὡς φρούριον ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἀνεδείχθη πόλις σημαντικὴ καὶ κέντρον ἐμπορίου ὑπὸ Σελεύκου Α' τοῦ Νικάτορος (312—280 π. Χ.), ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα μετωνομάσθη ὑπὸ Σελεύκου Β' τοῦ Καλλινίκου (246—226 π. Χ.) *Καλλίνικον* ἢ *Καλλίνικος*. Ἐπισκευασθεῖσα βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τοῦ Λέοντος, ἔλαβε τὸ ὄνομα *Λεοντόπολις*. Ὑπὸ τὸ ὄνομα *Λεοντόπολις* ἢ καὶ *Καλλινίκη* ἀναφέρεται κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους ὡς μία τῶν ἐννέα πόλεων τῆς ἐπαρχίας Ροσροϊνῆς, εἰς δὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ χρονικὰ ἕδρα ἐπισκόπου ὑπὸ τὸν μητροπολίτην τῆς Ἐδέσσης. Ὑπὸ τὰ τείχη αὐτῆς ἐνίκησε τῷ 531 ὁ Βελισσάριος τοὺς Πέρσας. Καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἀνεκτήθη τῷ 580 ἐπὶ Τιβερίου τοῦ Β' ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Μαυρικίου. Καταληφθεῖσα τέλος ὑπὸ τῶν Ἀράβων τῷ 633, μετωνομάσθη *Ρακκᾶ*, ὄνομα τὸ ὁποῖον φέρει καὶ μέχρι σήμερον. Σῴζονται νομίσματα αὐτῆς τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων, ἀπὸ τοῦ Γορδιανοῦ μέχρι τοῦ Γαλλιηνοῦ, φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΝΙΚΗΦΟΡΙΩΝ. Α. Θ. Σ.

Νικηφορίτζης. Ἕλλην ὑπογραμματεὺς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ τελευταίου Φράγκου βασιλέως τῆς Κωνσταντινουπόλεως Βαλδουίνου Β' (1228—1261). Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων (Ἰούλιος 1261) καὶ τὴν φυγὴν τοῦ Βαλδουίνου, ὁ Νικηφορίτζης παρέμεινεν εἰς τὴν θέσιν του, καὶ τότε ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγος ἀπέστειλεν αὐτὸν μετὰ τοῦ Ἀλουβάρδου εἰς Ἰταλίαν, ἵνα ἐπιτύχωσι τὴν μετὰ τοῦ πάπα συνδιαλλαγήν, ἀλλ' οἱ ἐν Ρώμῃ, μένεα πνέοντες κατὰ τῶν Ἑλλήνων, διέταξαν πάραυτα τὴν σύλληψιν τῶν δύο ἀπεσταλμένων, ὧν ὅμως ὁ εἷς, ὁ Ἀλουβάρδης, κατώρθωσε νὰ ἀποδράσῃ, ἐνῷ ὁ Νικηφορίτζης εὗρεν ὀδυνηρὸν θάνατον, ἐκδαρεὶς ζῶν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν. Ν. ΚΛΣ

— **Νικηφορίτζης**. Ὑποκοριστικὸν τοῦ λογοθέτου *Νικηφόρου* (βλ. λ.) τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Ζ'.

νικηφόρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ φέρων, ὁ ἐπιτυχὼν τὴν νίκην, ὁ νικήσας: «ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἀγῶνος νικηφόρος».—Ἐπίρρ. ***νικηφόρως***.

Νικηφόρος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δράμας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτοικοι (1928) 1.035. Πρότερον ἐκαλεῖτο Νουσρατλῆ. Εἰς τὴν κοινότητα, ἀριθμοῦσαν συνολικῶς 2.690 κατοίκους καὶ 6 δημοτικὰ σχολεῖα, ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Αἴγειρος* (πρ. Καβακλῆ), *Ἄνω Πυξάρι* (πρ. Ἄνω Σιμσιρλῆ), *Γῦρος* (πρ. Γκερικλῆ), *Ζυκάδι* (πρ. Ντεντελῆ), *Κάτω Πυξάρι* (Κάτω Σιμσιρλῆ), *Μαρμαριὰ* (πρ. Ντοάλ), *Μικρολείβαδον* (πρ. Κηρανλῆ), *Μυροβλήτης* (πρ. Μπουραζανλῆ), *Περιστέρια* (πρ. Δεμιρτζόγιαννη), *Τεῖχος* (πρ. Σουρουτζουλὲρ) καὶ *Ψηλόκαστρον* (πρ. Μπαλκαλάρ).

Νικηφόρος. Σύνηθες ὄνομα παρὰ Βυζαντινοῖς ἰδίως. Πλὴν τῶν ἁγίων, τῶν αὐτοκρατόρων καὶ ἐπισκόπων, οἱ λοιποὶ Βυζαντινοὶ ἄρχοντες, συγγραφεῖς, πολιτικοί, οἱ γνωστοὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ μετὰ τοῦ ἐπωνύμου των, ζητητέοι εἰς τὰ οἰκεῖα ἄρθρα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐπωνύμου των, ὡς *Βασιλάκης*, *Βασιλάκιος*, *Βλεμμύδης*, *Βρυέννιος*, *Γρηγορᾶς*, *Θεοτόκης*, *Κάλλιστος*, *Κομνηνός*, *Ξιφίας*, *Προσοῦχος*, *Φωκᾶς*, *Χοῦμνος* κτλ.

Νικηφόρος *[Μυθολ.]*. Ἐπίκλησις θεοτήτων παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησι: τοῦ Διὸς ὡς φέροντος τὴν Νίκην ἐν τῇ δεξιᾷ, οὕτω εἰκονιζομένου καὶ ἐπὶ νομισμάτων· τῆς Ἀφροδίτης παρὰ Παυσανίᾳ καὶ Λουκιανῷ καὶ τῆς Δίκης παρ' Αἰσχύλῳ. Π.Ν.Π.

— **Νικηφόρος**. Ὁσιομάρτυς. Ἐν Ἀντιοχείᾳ διαβιῶν, ἦτο ἀνὴρ ἁπλοῦς καὶ ἠσπάσθη τὸν Χριστιανισμὸν ἐπὶ Οὐαλεριανοῦ (262—260), συνεδέθη δὲ διὰ στενῶν δεσμῶν φιλίας μετὰ τοῦ ἱερέως τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐκκλησίας Σαπρικίου, ὅστις, δι' ἄγνωστον αἰτίαν, διετέθη εἶτα δυσμενῶς πρὸς αὐτόν, μεθ' ὅλας τὰς ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου καταβαλλομένας προσπαθείας πρὸς συμφιλίωσιν. Ὅτε, ἐπὶ διωγμοῦ τῶν Χριστιανῶν, ὁ Σαπρίκιος ἀπήγετο εἰς τὰς βασάνους καὶ δειλιάσας ἀπηρνήθη τὸν Χριστόν, αὐτός, ἵνα δείξῃ τὴν θερμὴν πίστιν του, προσέφερεν ἑαυτὸν ἑκούσιον θῦμα καὶ ἀπεκεφαλίσθη τῇ 9 Φεβρουαρίου, ὅτε ἡ Ἐκκλησία γεραίρει τὴν μνήμην του. Τ. Ε. Ε.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ

—**Νικηφόρος Α'**. Βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου (802—811). Ἀνὴρ εὐπαίδευτος καὶ δραστήριος, προσελήφθη ὑπὸ τῆς βασιλίσσης Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας (797—802) γενικὸς λογοθέτης, ἤτοι πρωθυπουργός, καὶ ὡς τοιοῦτος εἰργάσθη ἀνενδότως πρὸς περιστολὴν τῶν ἐνεργειῶν τῆς Εἰρήνης, κεκηρυγμένης ἐχθρᾶς τῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Λέοντος Γ' (717—741) καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ εἰσαχθεισῶν μεταρρυθμίσεων. Τῷ 802, συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν ὁμοφρόνων του συγκλητικῶν καὶ στρατιωτικῶν, ἐματαίωσε τὸν γάμον τῆς Εἰρήνης μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Δύσεως Καρόλου Α' τοῦ Μεγάλου (768—814), ὅστις διὰ τοῦ γάμου ἐκείνου ἐπεδίωξε νὰ ἑνώσῃ ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν του τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν. Ἀλλὰ μόλις ἐπετεύχθη ἡ ματαίωσις τοῦ συνοικεσίου ἐκείνου, ἡ γραῖα ἤδη Εἰρήνη, πεισθεῖσα ὑπὸ τοῦ πανισχύρου ἐν τῇ βασιλικῇ αὐλῇ εὐνούχου Ἀετίου, ἀπεφάσιζε νὰ νυμφευθῇ τὸν ἀδελφὸν τούτου Λέοντα. Τοῦτο ἐκορύφωσε τὴν ἀγανάκτησιν τῶν περὶ τὸν Νικηφόρον συγκλητικῶν καὶ στρατηγῶν, οἵτινες, στασιάσαντες τὴν νύκτα τῆς 31 Ὀκτωβρίου 802, καθῄρεσαν τὴν Εἰρήνην καὶ ἀνηγόρευσαν βασιλέα τὸν Νικηφόρον, ὃν καὶ ἔστεψε τὴν ἐπομένην ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας ὁ πατριάρχης Ταράσιος.

Ἡ κατάστασις, εἰς ἣν εὗρε τὸ κράτος ὁ Νικηφόρος Α', ἦτο ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν οἰκτρὰ ἕνεκα τῆς διοικήσεως τῆς Εἰρήνης. Αἱ περὶ τῶν μεταρρυθμίσεων ἔριδες ἐξηκολούθουν νὰ κλονίζωσι τὸ κράτος, τὸ δημόσιον ταμεῖον ἦτο κενόν, ἡ διοίκησις ἐν παραλύσει καὶ ὁ στρατὸς ἐν πλήρει ἀποσυνθέσει, ταῦτα δὲ καθ' ὃν χρόνον αἱ μὲν εὐρωπαϊκαὶ τοῦ κράτους ἐπαρχίαι ἠπειλοῦντο ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, αἱ δὲ ἀσιατικαὶ ὑπὸ τῶν Ἀράβων καί, εἰς ἐπίμετρον, νέα ἠπειλεῖτο καταιγίς: ἡ ὀργὴ τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου τοῦ Μεγάλου κατόπιν τῆς ματαιώσεως τῶν σχεδίων του, ἅτινα ἐστήριζεν ἐπὶ τοῦ μετὰ τῆς Εἰρήνης γάμου του.

Ἀπέναντι τῶν πολλαπλῶν τούτων ζητημάτων ὁ Νικηφόρος Α' ἐπολιτεύθη μετὰ χαρακτηριστικῆς συνέσεως καὶ θάρρους. Ἀνήκων εἰς τὴν μερίδα τῶν μετριοπαθῶν μεταρρυθμιστῶν, δηλαδὴ φρονῶν ὅτι αἱ ἐκκλησιαστικαὶ μεταρρυθμίσεις ἀφ' ἑνὸς μὲν δὲν ἦσαν ἀπαραίτητοι διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κράτους, ἀφ' ἑτέρου δὲ προεκάλουν τὴν σοβαρωτέραν ἀντίδρασιν, ὡς θίγουσαι τὰ θρησκευτικὰ αἰσθήματα τοῦ λαοῦ, παρῃτήθη τούτου καὶ ἔθεσεν ὡς μόνον αὐτοῦ πρόγραμμα τὴν διοικητικὴν καὶ οἰκονομικὴν τοῦ κράτους μεταρρύθμισιν καὶ τὴν ἀνασύνταξιν τῶν στρατιωτικῶν αὐτοῦ δυνάμεων. Συγχρόνως ἐπελήφθη τῶν ἐξωτερικῶν ζητημάτων καὶ πρωτίστως τῶν ἀφορώντων τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην καὶ τοὺς Ἄραβας. Καθ' ὃν χρόνον ἀνήρχετο εἰς τὸν θρόνον, διέτριβον εἰσέτι ἐν Κωνσταντινουπόλει οἱ πρέσβεις τοῦ Καρόλου τοῦ Μεγάλου, οἱ ἀποσταλέντες ἵνα διαπραγματευθῶσι τὸ μετὰ τῆς Εἰρήνης συνοικέσιον αὐτοῦ. Ὁ Νικηφόρος, ἵνα προλάβῃ πᾶσαν ἐνδεχομένην περιπλοκήν, περιεποιήθη αὐτοὺς μετὰ ἐξαιρετικῆς εὐμενείας καὶ συνάμα ἔσπευσε νὰ ἀποστείλῃ ἰδίαν πρὸς τὸν Κάρολον πρεσβείαν, διὰ τῆς ὁποίας ἐπέτυχε νὰ ἀναγνωρισθῇ ὑπὸ τούτου ἡ βυζαντινὴ κυριαρχία ἐπὶ τῶν παραλίων πόλεων τῆς Βενετίας καὶ τῆς Δαλματίας καὶ ἡ εἰρηνικὴ κατοχὴ ὁλοκλήρου τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας. Καὶ ἐπέτυχε ταῦτα χωρὶς νὰ ἀναγνωρίσῃ ἐν τῇ συναφθείσῃ συνθήκῃ τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Δύσεως, ἐφ' ἧς τὸ Βυζάντιον ἐξηκολούθει νὰ διεκδικῇ τὴν ὑψηλὴν κυριαρχίαν. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς Ἄραβας, ἐδήλωσε τῷ καλίφῃ αὐτῶν Ἀαροὺν-ἀλ-Ρασὶδ ὅτι δὲν ἦτο διατεθειμένος νὰ καταβάλῃ αὐτῷ τὸν ὑπὸ τῆς Εἰρήνης συνομολογηθέντα φόρον. Ἀλλ' ἡ πολιτικὴ αὕτη τοῦ Νικηφόρου δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ προκαλέσῃ νέας ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς περιπετείας.

Ἡ ἐπιβολὴ νέων τινῶν φόρων καὶ ἐσωτερικῶν μεταρρυθμίσεων ἔδωσεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς ἀντιμεταρρυθμιστάς, τοὺς ὀπαδοὺς τῆς ἐκθρονισθείσης Εἰρήνης, νὰ ὑποκινήσωσι στρατιωτικὴν στάσιν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ὑπὸ τὸν γενναῖον ἀλλ' ἄπειρον τῶν πολιτικῶν μηχανορραφιῶν στρατηγὸν Βαρδάνιον, ὅστις ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς τὴν 19 Ἰουλίου 803 ἐβάδισε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Νικηφόρος στρατεύσας κατὰ τῶν στασιαστῶν ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ διαλυθῶσι, τὸν δὲ ἀρχηγὸν αὐτῶν νὰ καρῇ μοναχὸς (βλ. λ. *Βαρδάνιος*).

Ἡ στάσις ἐκείνη ἐνεθάρρυνε τὸν Ἀαροὺν-ἀλ-Ρασὶδ ἵνα εἰσβάλῃ τῷ 804 εἰς τὰ βυζαντινὰ ἐδάφη, ὅπως ἐκδικηθῇ διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου Α' ἀθέτησιν τῶν συνθηκῶν, τῶν συνομολογηθεισῶν ὑπὸ τῆς Εἰρήνης. Ὁ Νικηφόρος Α', ὅστις οὐδέποτε ὑπῆρξε στρατιωτικός, δὲν ἐδίστασε νὰ τεθῇ τότε ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ του καὶ νὰ βαδίσῃ κατὰ τῶν ἐπιδρομέων. Οἱ δύο στρατοὶ συνηντήθησαν κατὰ μῆνα Αὔγουστον 804 περὶ Κράσον τῆς Φρυγίας καὶ μετὰ πεισματώδη μάχην, καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς ἠγωνίσθη ἡρωϊκῶς, λαβὼν τρία τραύματα, οἱ Βυζαντινοὶ ἡττήθησαν κατὰ κράτος καὶ ὑπεχώρησαν, συγχρόνως ὅμως ἀπῆλθε καὶ ὁ χαλίφης Ἀαροὺν συνεπείᾳ ἐσωτερικῆς τινος στάσεως ἐκραγείσης ἐν Περσίᾳ καὶ Συρίᾳ. Τότε ὁ βασιλεὺς Νικηφόρος, προελάσας πρὸς ἀνατολάς, ἀνῳκοδόμησε φρούριά τινα ἀνὰ τὰς μεθορίους ἐπαρχίας καὶ συγχρόνως ἐξέπεμψεν ἰσχυρὰ ἀποσπάσματα, ἅτινα ἐλεηλάτησαν τὰς πέραν τοῦ Ταύρου ἐχθρικὰς χώρας.

Τῷ 806 ὁ Ἀαροὺν-ἀλ-Ρασὶδ ἐπεχείρησε νέαν σοβαρὰν ἐπιδρομὴν εἰς τὸ βυζαντινὸν ἔδαφος μετὰ 130 χιλ. καὶ κατ' ἄλλους μετὰ 300 χιλ. ἀνδρῶν. Ὁ Νικηφόρος, στρατεύσας ἐναντίον του, ἡττήθη εἰς μάχας τινὰς καὶ τέλος συνωμολόγησεν εἰρήνην ὑποσχεθεὶς τὴν καταβολὴν 30 χιλ. χρυσῶν νομισμάτων ἐτησίως καὶ προσέτι 3 χιλ. νομισμάτων ὡς κεφαλικοῦ φόρου ἑαυτοῦ καὶ ἑτέρων 3 χιλ. νομισμάτων ὡς κεφαλικοῦ φόρου τοῦ υἱοῦ του καὶ συμβασιλέως Σταυρακίου. Οἱ Ἄραβες ἐξεκένωσαν τὸ βυζαντινὸν ἔδαφος ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μὴ ἀνοικοδομηθῶσι τὰ καθαιρεθέντα φρούρια, ἀλλ' ὁ Νικηφόρος, ἅμα τῇ ἀναχωρήσει τῶν πολεμίων, ἀνήγειρε πάλιν αὐτά. Τοῦτο προεκάλεσε νέαν ἐπιδρομὴν τοῦ Ἀαρούν, ὅστις κατέλαβε τὸ παραμεθόριον φρούριον Θήβασα (ἐν τῷ ἀνατολικῷ Πόντῳ) καὶ καθῄρεσεν αὐτό, συγχρόνως δὲ ἐπεμψε τὸν στόλον του καὶ ἐδῄωσε τὴν Κύπρον (806).

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Νικηφόρος παρεσκευάζετο εἰς πόλεμον κατὰ τῶν Βουλγάρων καὶ κατὰ τὸ ἔτος 807 ἐξεκίνησε μετὰ ἰσχυροῦ στρατοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐκστρατείαν του, διότι μόλις ἔφθασεν εἰς Ἀδριανούπολιν ἐπληροφορήθη ὅτι ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐξυφαίνετο σοβαρὰ πρὸς ἀνατροπήν του συνωμοσία καὶ τοιουτοτρόπως ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Νικηφόρος Α' ἀπέλαυσε σχετικῆς γαλήνης, μὴ ἐνοχληθεὶς εἰμὴ μόνον ἔκ τινος κατὰ τῆς Ρόδου ἀραβικῆς ἐπιδρομῆς, ἣν ἀπέκρουσεν ἡ ἐκεῖ φρουρά, καὶ ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Σλαύων, ἣν ὡσαύτως κατέστειλεν ἐπιτυχῶς ὁ ἐκεῖ στρατὸς (808).

Τῷ 809, ἀποθανόντος τοῦ Ἀαροὺν-ἀλ-Ρασὶδ, ἐξερράγησαν δεινοὶ ἐμφύλιοι σπαραγμοὶ τῶν Ἀράβων καταλήξαντες εἰς τὸν κατακερματισμὸν τοῦ κραταιοῦ ἀραβικοῦ κράτους. Ὁ Νικηφόρος, ἀπαλλαγεὶς τοιουτοτρόπως τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἐχθροῦ, ἔστρεψε τὴν προσοχήν του εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα τῆς αὐτοκρατορίας, διερρύθμισε τὰ τῶν φόρων, ἔλαβε μέτρα πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, συνεκάλεσεν ἱερὰν σύνοδον πρὸς ἐπίλυσιν ἐκκλησιαστικῶν τινων ζητημάτων, διερρύθμισε τὰ τῆς στρατολογίας καὶ ἐγκατέστησε πολυαρίθμους στρατιωτικὰς ἀποικίας ἐν Μακεδονίᾳ, ἵνα συγκρατῶσι τοὺς ἐκεῖ ἐγκατεστημένους πολυπληθεῖς σλαυϊκοὺς πληθυσμούς, οἵτινες εὐνοοῦντες τοὺς Βουλγάρους ὑπεβοήθουν τὰς καταστρεπτικὰς αὐτῶν ἐπιδρομάς.

Δύο νέας κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐκστρατείας ἐπεχείρησε κατόπιν ὁ Νικηφόρος, ἀμφοτέρας ματαιωθείσας ἕνεκα τῶν ἀνακαλυπτομένων ἐν τῷ στρατῷ συνωμοσιῶν. Ἐκ τῶν πρωτουργῶν τῶν συνωμοσιῶν ἐκείνων ἄλλοι μὲν συνελήφθησαν καὶ ἐτιμωρήθησαν, ἄλλοι δὲ ηὐτομόλησαν πρὸς τοὺς Βουλγάρους καὶ ἔστρεψαν τὰ ὅπλα κατὰ τῆς ἰδίας των πατρίδος.

Ὁ Νικηφόρος, ἄκαμπτος καὶ ἀπτόητος, ἐξηκολούθησε τὸ ἔργον του. Καὶ καθ' ὃν χρόνον εἰργάζετο ἀκαταπονήτως διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ στρατοῦ ἐκ τῶν ἀντιδραστικῶν στοιχείων, διὰ τὴν ἐμπέδωσιν τῆς πειθαρχίας καὶ διὰ τὴν παρασκευὴν τῆς νέας κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐκστρατείας, ὑπέστη δολοφονικὴν ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τῶν ἀντιδραστικῶν, ἐν τέλει δέ, κατὰ τὸ θέρος τοῦ 811, ἐστράτευσε μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἐστρατοπέδευσεν ἐπὶ τοῦ Αἵμου. Ἡ εἴδησις τῆς ἐκεῖ ἀφίξεως τοῦ Νικηφόρου κατετρόμαξε τὸν ἡγεμόνα τῶν Βουλγάρων Κροῦμμον, ὅστις ἔσπευσε νὰ προτείνῃ εἰρήνην. Ὁ Νικηφόρος ἀπέρριψεν αὐτὴν καὶ προήλασεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Βουλγαρίας, τὴν δὲ 20 Ἰουλίου ἔφθασεν εἰς Π... [ἀπέ]σκαν καὶ ἐκυρίευσε τὸ βουλγαρικὸν στρατόπεδον μεθ' ὅλων τῶν ἐν αὐτῷ ἀποτεθειμένων θησαυρῶν. Ὁ Κροῦμμος ἐπρότεινε πάλιν εἰρήνην, μὴ ἐπιτυχὼν αὐτὴν ἐπολλαπλασίασε τὰς προσπαθείας του, συνεκέντρωσεν ὅσας ἠδυνήθη δυνάμεις (ἐν αἷς καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν Βυζαντινῶν αὐτομόλων) καὶ ἐπεχείρησε τὴν ὑστάτην προσπάθειαν. Τὴν νύκτα τῆς 25 Ἰουλίου, ἐπιτεθεὶς αἰφνιδιαστικῶς κατὰ τοῦ βυζαντινοῦ στρατοπέδου, ἐπέτυχεν ἐντὸς ὀλίγου τὸν διασκορπισμὸν αὐτῶν. Ὁ Νικηφόρος, παραμείνας εἰς τὴν θέσιν του μετὰ ... θμων δυνάμεων, ἔπεσε γενναίως μαχόμενος ... πάντων τῶν περὶ αὐτὸν στρατηγῶν. Ὀλίγοι ... μόλις κατώρθωσαν νὰ σωθῶσι μετὰ τοῦ βαρέως τετραυματισμένου Σταυρακίου, υἱοῦ καὶ συμβασιλέως τοῦ Νικηφόρου. Ὁ Κροῦμμος ἀνα... σας τὸ πτῶμα τοῦ Νικηφόρου, ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ ἐπαργυρώσας τὸ κρανίον ἐχρησιμοποίει αὐτὸ ὡς κύπελλον εἰς τὰς εὐωχίας του. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νικηφόρου ἀπέ...

Digitized by Google

μόνος εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου βασιλεὺς ὁ υἱός του Σταυράκιος.

Ν. ΚΛΣ

—**Νικηφόρος Β'.** Βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου (963—969). Γόνος τῆς μεγάλης στρατιωτικῆς οἰκογενείας τῶν Φωκάδων, ἦτο υἱὸς τοῦ διαπρεποῦς στρατηγοῦ Βάρδα Φωκᾶ. Ἐγεννήθη τῷ 912 καὶ ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας συμμετέσχεν εἰς διαφόρους κατὰ τῶν Ἀράβων ἐκστρατείας. Δυστυχῶς περὶ τῆς δράσεως αὐτοῦ κατὰ τὰ πρῶτα ἐκεῖνα ἔτη τοῦ στρατιωτικοῦ του σταδίου οὐδεμίαν ἔχομεν πληροφορίαν. Ὁ ἀνώνυμος χρονογράφος, ὁ γράψας τὸν βίον τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου Ζ' τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἀναφέρει, ἁπλῶς μόνον, τὸν Νικηφόρον «ὡς ἄνδρα ἐν πολλοῖς καὶ διαφόροις πολέμοις εὐδοκιμήσαντα καὶ ἄριστον ἀναφανέντα». Ὁ Κωνσταντῖνος Ζ' (945—959) διώρισεν αὐτὸν «δομέστικον τῶν σχολῶν Ἀνατολῆς», ἤτοι ἀρχιστράτηγον τῶν ἐν Ἀσίᾳ στρατευμάτων, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ γηράσαντος πατρός του Βάρδα Φωκᾶ. Ὡς ἀρχιστράτηγος ὁ Νικηφόρος διεξήγαγε μακροὺς καὶ νικηφόρους κατὰ τῶν Ἀράβων πολέμους, περὶ τῶν ὁποίων καὶ πάλιν οὐδὲν γνωρίζομεν, εἰμὴ μόνον ὅτι ἡδραίωσε τὴν πειθαρχίαν τῶν στρατευμάτων του. Ὁ διαδεχθεὶς τὸν Κωνσταντῖνον Ζ' υἱός του Ρωμανὸς Β' (959—963), βραβεύων τὰς μεγάλας τοῦ Νικηφόρου ὑπηρεσίας, ἐτίμησεν αὐτὸν διὰ τοῦ τίτλου τοῦ μαγίστρου καὶ τὸν διώρισε πάλιν «δομέστικον τῶν σχολῶν Ἀνατολῆς» (959). Τὸ ἐπιὸν ἔτος τῷ ἀνετέθη ἡ ἀρχηγία τῶν δυνάμεων, ἃς ὁ βασιλεὺς ἔπεμψε κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο εἰς Κρήτην, ἵνα ἐκδιώξῃ τοὺς ἀπὸ 137 ἐτῶν κατέχοντας αὐτὴν Ἄραβας.

Αἱ διὰ τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνην διατεθεῖσαι ἰσχυραὶ δυνάμεις (στόλου καὶ στρατοῦ) ἤρχισαν νὰ συγκεντρώνωνται κατὰ Ἰούλιον 960 εἰς Φύγαλα τῆς Μ. Ἀσίας (νοτίως τῆς Ἐφέσου). Ὁ Νικηφόρος ὀργανώνει τὰ στρατεύματά του καὶ συμπληροῖ τὴν ἐκπαίδευσιν αὐτῶν, συγχρόνως δὲ πέμπει ταχύπλοά τινα σκάφη πρὸς κατόπτευσιν τῶν ἐν Κρήτῃ καὶ τῶν κατὰ θάλασσαν ἀραβικῶν δυνάμεων. Πληροφορηθεὶς ἐκ τῶν κατοπτεύσεων τούτων ὅτι ἐν Κρήτῃ δὲν ὑπῆρχε στόλος ἀραβικὸς καὶ ὅτι ὁ ἐμίρης τῶν Ἀράβων καὶ οἱ ἀνώτεροι αὐτῶν ἀρχηγοὶ διέτριβον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου, ὁ Νικηφόρος ἀπέπλευσεν ἐκ Φυγάλων καί, εὐνοηθεὶς ὑπὸ τοῦ καιροῦ, κατέπλευσεν εἰς τὸν δυτικῶς τῆς πόλεως τοῦ Χάνδακος (τοῦ νῦν Ἡρακλείου) κόλπον τὸν καλούμενον σήμερον Ἀλμυρόν. Οἱ Ἄραβες, ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ βυζαντινοῦ στόλου, ἐξῆλθον πανστρατιᾷ τοῦ Χάνδακος καὶ παρετάχθησαν ἔναντι τοῦ ἀγκυροβολίου τοῦ Νικηφόρου. Ἡ θέσις τῶν Βυζαντινῶν ἦτο λίαν δυσχερὴς καὶ ὁ Νικηφόρος ἔδει νὰ ἐκλέξῃ δυοῖν θάτερον: ἢ νὰ ἀποπλεύσῃ ἐκεῖθεν καὶ νὰ ἐπιζητήσῃ ἕτερον σημεῖον ἀποβάσεως, ἢ νὰ ῥιψοκινδυνεύσῃ τὴν ὅλην ἐκστρατείαν ἐπιχειρῶν βιαίαν ἀπόβασιν, ἀποβιβάζων δηλαδὴ τὸν στρατόν του ὑπὸ τὰ πλήγματα τοῦ παρατεταγμένου ἤδη ἀντιπάλου. Πεποιθὼς ἐπὶ τὴν πειθαρχίαν, τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ἐξάσκησιν τῶν στρατευμάτων του, καθὼς καὶ ἐπὶ τὰ μέτρα ἅτινα εἶχε λάβει ἐκ τῶν προτέρων, προὐτίμησε τὸ δεύτερον. Καὶ ἐπέτυχε πληρέστατα. Δέκα πέντε χιλιάδες ἀνδρῶν, πεζῶν καὶ ἱππέων, ἐρρίφθησαν ἀστραπιαίως ἐκ τῶν πλοίων εἰς τὴν ξηρὰν ἐν πλήρει σιγῇ καὶ τάξει, παρετάχθησαν εἰς τρεῖς γραμμὰς καὶ ὥρμησαν ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν σαλπίγγων κατὰ τῆς ἐχθρικῆς παρατάξεως. Οἱ Ἄραβες ἔμειναν ἄναυδοι πρὸ τῆς τόλμης καὶ τῆς τέχνης τῶν Βυζαντινῶν καί, πρὶν ἢ προλάβωσι νὰ συνέλθωσιν ἐκ τῆς καταπλήξεώς των, ἐδέχθησαν τὴν κροῦσιν τῶν ἐπετιθεμένων καὶ μετὰ βραχεῖαν ἀλλὰ λυσσώδη πάλην ἔστρεψαν τὰ νῶτα καὶ καταδιωκόμενοι καὶ σφαζόμενοι ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν κατέφυγον εἰς τὸ φρούριον τοῦ Χάνδακος.

Ὁ Νικηφόρος ἔστησε τὸ στρατόπεδόν του πρὸ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως καὶ διέταξε τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀπαιτουμένων πολιορκητικῶν ἔργων, μεθ' ὃ διέταξε τὸν στόλον του νὰ ἐλλιμενισθῇ εἰς ἀσφαλῆ τινα ὅρμον καὶ νὰ ἐπιτηρῇ τὸ πέλαγος.

Ἀλλ' εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου ὑπῆρχον ἄλλαι, καὶ δὴ αἱ μείζονες, ἐχθρικαὶ δυνάμεις. Κατὰ τούτων ἀπέστειλε μοῖραν στρατοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Νικηφόρον Παστιλᾶν, ὅστις ὅμως, ὑποστὰς αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν, ἐφονεύθη μετὰ τοῦ πλείστου τῶν ἀνδρῶν του. Ὁ Νικηφόρος δὲν ἀπεθαρρύνθη ἐκ τοῦ ἀτυχήματος ἐκείνου, ἀλλ' ἀπεφάσισε νὰ ἐπέλθῃ ὁ ἴδιος κατὰ τῶν ἐν τῇ ὑπαίθρῳ ἐχθρῶν καί, ἐκλέξας τοὺς ἀκμαιοτέρους τῶν ἀνδρῶν του, ἐξῆλθε νύκτωρ τοῦ στρατοπέδου, ἵνα μὴ ἐννοηθῇ ὑπὸ τῶν πολιορκουμένων, καὶ ἐβάδισε πρὸς συνάντησιν τῶν πολεμίων. Ὁδηγούμενος ὑπὸ τῶν Κρητῶν, ἀνεκάλυψε τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον, ἐν τῷ ὁποίῳ εἶχον συγκεντρωθῇ περὶ τὰς 40 χιλ. ἀνδρῶν. Ἐπιτεθεὶς αἰφνιδιαστικῶς κατὰ τὴν νύκτα ἠφάνισεν ἅπαντας, μεθ' ὃ ἐπανῆλθε πρὸ τοῦ Χάνδακος καὶ ἐσυνέχισε τὴν πολιορκίαν αὐτοῦ. Τὸ ὀχυρὸν τοῦ φρουρίου καὶ ἡ ἐρρωμένη τῶν Ἀράβων ἀντίστασις δὲν ἐπέτρεπον τὴν ἐξ ἐφόδου ἅλωσιν τοῦ φρουρίου, ὥστε ἡ πολιορκία παρετείνετο ἐπὶ μακρόν· ὁ χειμὼν ἐπῆλθε καὶ συγχρόνως ἔλλειψις τροφῶν ἤρχισε νὰ ἀπειλῇ τὸν βυζαντινὸν στρατόν. Ὁ Νικηφόρος ἐνεθάρρυνε τοὺς ἄνδρας του καὶ συγχρόνως κατεσκεύασε πολεμικὰς μηχανὰς (κριούς, χελώνας, πετροβόλους καὶ ἑλεπόλεις), δι' ὧν συνεχῶς ἔβαλλε κατὰ τῶν τειχῶν, ἐνῷ συγχρόνως ὑπέσκαπτεν αὐτά. Τὴν 7ην Μαρτίου 961 ἐπέτυχε τὴν κατεδάφισιν μέρους τοῦ τείχους καὶ ἀμέσως διέταξε τὴν ἔφοδον. Οἱ Ἄραβες ἀντέστησαν ἐρρωμενέστατα, ἀλλ' ἐν τέλει, μὴ δυνάμενοι νὰ ἀναχαιτίσωσι τὴν ὁρμὴν τῶν Βυζαντινῶν φαλάγγων, ἐγκατέλιπον τὰς θέσεις των καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγήν, ῥίπτοντες τὰ ὅπλα των καὶ κρυπτόμενοι ὅπου ἕκαστος ἠδύνατο. Οἱ Βυζαντινοί, εἰσδύσαντες ἐντὸς τῆς πόλεως, ἔσφαζον ἀνηλεῶς τοὺς προστυχόντας, μέχρις οὗ ἐπεμβὰς ὁ Νικηφόρος ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν σφαγὴν καὶ ἐξησφάλισε τὴν κατοχὴν τοῦ φρουρίου· μεθ' ὃ περισυνέλεξε τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τὴν λείαν καὶ εἶτα κατηδάφισε τὰ τείχη, ἀντ' αὐτῶν δ' ἔκτισεν εἰς μακρὰν ἀπόστασιν ἕτερον ὀχυρὸν φρούριον, τὸ ὁποῖον ὠνόμασε Τέμενος, ἐκ τοῦ φρουρίου δὲ τούτου ἐκλήθη ἔκτοτε καὶ μέχρι σήμερον καλεῖται ἡ ἐπαρχία ἐκείνη Τέμενος.

Ἐγκαταστήσας ἰσχυρὰν φρουρὰν εἰς τὸ φρούριον τοῦτο ὁ Νικηφόρος, ἐξέδραμε πάλιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου καὶ ἐξεκαθάρισεν ἐντελῶς αὐτὴν ἐκ τῶν ἀπομεινάντων Ἀράβων, μεθ' ὅ, ἐγκαταστήσας πλῆθος στρατιωτῶν εἰς τὰ διάφορα μέρη, ἀπέπλευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν κομίζων πλείστους αἰχμαλώτους, ἐν οἷς καὶ τὸν ἐμίρην Ἀβδοὺλ-Ἀζὶζ μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων του, καθὼς καὶ λείαν ἄφθονον. Ἀφιχθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐτέλεσε θρίαμβον ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως Ρωμανοῦ Β' καὶ τοῦ λαοῦ, «τὸ πλῆθος καὶ τὸ κάλλος τῆς λείας ἀποθαυμάζοντος».

Ἀρχομένου τοῦ 962 ὁ Νικηφόρος διωρίσθη πάλιν ἀρχιστράτηγος τῆς Ἀνατολῆς καὶ ὡς τοιοῦτος διεξήγαγε νέον πόλεμον κατὰ τῶν Ἀράβων τῆς Συρίας. Δυστυχῶς καὶ περὶ τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐκστρατείας οὐδὲν γνωρίζομεν, εἰμὴ μόνον ὅτι, τρομοκρατήσας τοὺς Ἄραβας, ἐκυρίευσεν ἐντὸς ὀλίγου 60 φρούρια, ἐν οἷς καὶ αὐτὸ τὸ Χαλέπιον, μεθ' ὅ, ἀρχομένου τοῦ ἔαρος 963, ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἄγων χιλιάδας αἰχμαλώτων καὶ λείαν ἄφθονον. Καθ' ὁδὸν ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ βασιλεὺς Ρωμανὸς Β' ἀπέθανεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν 15 Μαρτίου καὶ ὅτι τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν ἀνέλαβεν ἡ χήρα αὐτοῦ Θεοφανὼ ὡς ἐπίτροπος τῶν ἀνηλίκων τέκνων της Βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου. Ἐπισπεύσας τὴν πορείαν του εἰσῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐτέλεσεν, ἀδείᾳ τῆς βασιλίσσης Θεοφανοῦς, νέον θρίαμβον ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ, ἐπιδείξας ἀπειρίαν λαφύρων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ τεμάχιον τῆς ἐσθῆτος τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, ὅπερ εὗρεν ἐν Χαλεπίῳ. Ἀλλ' ἡ κορυφωθεῖσα ἤδη δόξα τοῦ Νικηφόρου καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν λατρεία τοῦ λαοῦ ἐνέπνευσαν τὸν φθόνον τοῦ πανισχύρου «παρακοιμωμένου» Ἰωσὴφ καὶ συγχρόνως ἀνησύχησαν σοβαρῶς αὐτόν. Ὁ Ἰωσὴφ διέκειτο πάντοτε ἐχθρικῶς πρὸς τὸν Νικηφόρον, ἐπὶ πλέον δ' ἔβλεπεν ἤδη ὅτι ἦτο ἐπικίνδυνος διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς δυναστείας ἡ ἐν τῇ πρωτευούσῃ παρουσία τοῦ δημοφιλοῦς ἐκείνου στρατηγοῦ, δι' ὃ καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐξοντώσῃ αὐτόν. Ἀντιληφθεὶς τοῦτο ὁ Νικηφόρος, κατέφυγεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ τέλος, τῇ ἐπεμβάσει τοῦ πατριάρχου Πολυεύκτου, ἀφέθη ἐλεύθερος νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν ἐν Μ. Ἀσίᾳ θέσιν του, ἀφοῦ προηγουμένως ὡρκίσθη ἐνώπιον τοῦ πατριάρχου ὅτι δὲν θὰ ἐπιχειρήσῃ ποτέ τι κατὰ τοῦ θρόνου. Παρ' ὅλα ταῦτα ὁ πονηρὸς εὐνοῦχος Ἰωσὴφ δὲν ἡσύχαζε. Καλέσας τὸν στρατηγὸν Μαριανὸν Ἀργυρὸν προέτεινεν αὐτῷ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τῆς Ἀνατολῆς, ἵνα ἐξοντώσῃ τὸν Νικηφόρον, ὑποσχόμενος καὶ βασιλέα νὰ ἀνακηρύξῃ αὐτὸν ἐὰν ἐπετύγχανε τοῦτο. Ὁ Μαριανός, μὴ τολμῶν νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸν Νικηφόρον, δὲν ἐδέχθη τὰς δελεαστικὰς προτάσεις τοῦ Ἰωσήφ, προέτεινε δὲ ὡς καταλληλότερον διὰ τοιοῦτον ἐγχείρημα τὸν στρατηγὸν Ἰωάννην Τσιμισκῆν, νέον γενναῖον καὶ φιλόδοξον. Καὶ ὁ Ἰωσήφ, χωρὶς νὰ ἀναλογισθῇ ὅτι ὁ Τσιμισκῆς ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ Νικηφόρου, ἔγραψεν αὐτῷ, προτείνων ὅ,τι προηγουμένως εἶχεν ὑποσχεθῇ τῷ Μαριανῷ. Ὁ Τσιμισκῆς, ἅμα ὡς ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ εὐνούχου, ἔσπευσε νὰ ἐπιδείξῃ αὐτὴν τῷ Νικηφόρῳ καὶ συνάμα προέτρεψεν αὐτὸν νὰ λάβῃ τὰ ἐπιβαλλόμενα μέτρα, διότι, εἶπεν, ἦτο ἀφόρητον «εἷς ἐκτομίας τοὺς τῶν Ρωμαίων ἄγεσθαι στρατηγοὺς καὶ τῇδε κἀκεῖσε παρέλκεσθαι τῆς ῥινὸς ὡς ἀνδράποδα». Ταῦτα συνέβαινον ἐν Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου 963, ὅτε εἶχον συγκεντρωθῇ ἐκεῖ ἅπαντα τὰ διὰ τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Ἀράβων κληθέντα στρατεύματα, ἅτινα ἐξεγερθέντα, τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Τσιμισκῆ, περιεκύκλωσαν τὴν 2 Ἰουλίου τὴν σκηνὴν τοῦ Νικηφόρου, εὐφημοῦντα αὐτὸν ὡς βασιλέα.

Ὁ Νικηφόρος ἀπεποιήθη ἐν ἀρχῇ τὴν τιμὴν ταύτην, ἀλλ' ἐν τέλει πιεσθεὶς ἐδέχθη, ἐφόρεσε τὸ ἐρυθρὸν πέδιλον, «ὃ τῆς βασιλείας παράσημον μέγιστον πέφυκε», διώρισε τὸν ἀνεψιόν του Τσιμισκῆν ἀρχιστράτηγον τῆς Ἀνατολῆς, ἄλλους δὲ στρατηγοὺς διοικητὰς τῶν παραλίων θεμάτων τοῦ Εὐξείνου, καὶ ἀμέσως, τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ του, **ἐβάδισε** πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἵνα καταλάβῃ τὸν θρόνον, συγχρόνως δὲ ἀπέστελλεν ἐκεῖ τὸν ἐπίσκοπον Φιλόθεον μετὰ ἐπιστολῶν πρὸς τὸν πατριάρχην Πολύευκτον, τὴν σύγκλητον καὶ τὸν παρακοιμώμενον Ἰωσήφ, προτρέπων αὐτοὺς νὰ δεχθῶσι τὴν ἐκλογήν του καὶ ὑποσχόμενος νὰ σεβασθῇ τὰ δικαιώματα τῶν ἀνηλίκων υἱῶν τοῦ ἀποθανόντος βασιλέως Ρωμανοῦ Β'.

Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἀνεστάτωσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Ἰωσὴφ ἐφυλάκισε τὸν κομίσαντα τὰς ἐπιστολὰς Φιλόθεον καὶ συγχρόνως ἀνέθεσεν εἰς τοὺς στρατηγοὺς Μαριανόν, Πασχάλην καὶ Τορνίκιον νὰ ἀντεπεξέλθωσι κατὰ τοῦ Νικηφόρου, ἀφ' ἑτέρου δὲ διέτασσε τὴν σύλληψιν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἰδιωτεύοντος γέροντος στρατηγοῦ Βάρδα Φωκᾶ (πατρὸς τοῦ Νικηφόρου), καθὼς καὶ τοῦ υἱοῦ του στρατηγοῦ Λέοντος Φωκᾶ (ἀδελφοῦ τοῦ Νικηφόρου), ἀλλὰ προλαβόντες οὗτοι ἐσώθησαν, διότι ὁ μὲν Λέων, μεταμφιεσθείς, κατώρθωσε νὰ ἀποδράσῃ καὶ νὰ μεταβῇ δι' ἀκατίου παρὰ τῷ ἀδελφῷ του Νικηφόρῳ, καταφθάσαντι ἤδη εἰς τὴν ἔναντι Μικρασιατικὴν ἀκτήν, ὁ δὲ Βάρδας κατέφυγεν ἱκέτης εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἔνθα συγκεντρωθὲν πλῆθος λαοῦ ἐνόπλου ἐφρούρει αὐτόν, ἵνα μὴ συλληφθῇ ὑπὸ τῶν ὀργάνων τοῦ Ἰωσήφ. Ἐν τέλει, τὴν 9 Αὐγούστου, ὁ λαὸς ἐξεγερθεὶς ἐφόνευσε τὸν στρατηγὸν Μαριανόν, καθ' ὃν χρόνον οὗτος περιεφέρετο εἰς τὴν πόλιν μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Πασχάλη, ἵνα συγκρατήσῃ τὴν τάξιν.

Ὁ εὐνοῦχος Βασίλειος (νόθος υἱὸς τοῦ βασιλέως Ρωμανοῦ Α' τοῦ Λεκαπηνοῦ, 920—944, καὶ πρόεδρος τῆς συγκλήτου ἐπὶ Κωνσταντίνου Ζ', 944—959), ὅστις διέκειτο ἔχθιστα πρὸς τὸν εὐνοῦχον Ἰωσήφ, ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ τῶν γεγονότων τούτων, συνεκέντρωσε τότε (τὴν 10 Αὐγούστου) τρισχιλίους ἐνόπλους ἄνδρας, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς στάσεως, κατηρείπωσε τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰωσὴφ καὶ τὰς τῶν φίλων τούτου καὶ εἶτα, ἐπιτεθεὶς κατὰ τοῦ βασιλικοῦ νεωρίου, κατέλαβε τὰ ἐκεῖ πολεμικὰ πλοῖα καί, συναινέσει τῆς συγκλήτου, ἀπέστειλεν αὐτὰ πρὸς παραλαβὴν τοῦ Νικηφόρου, ἐνῷ ὁ μὲν Ἰωσὴφ κατέφυγεν ἱκέτης εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὁ δὲ γέρων Βάρδας Φωκᾶς ὡδηγεῖτο ἐν πομπῇ ὑπὸ τοῦ λαοῦ εἰς τὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα.

Τὴν 16 Αὐγούστου ὁ Νικηφόρος διεπεραιώθη εἰς τὸ προάστειον Ἕβδομον (τὸ νῦν Μακρίκιοϊ, δυτικῶς τῆς Κωνσταντινουπόλεως) ἐκεῖθεν δέ, μεταβὰς εἰς τὴν ἔξωθεν τῶν τειχῶν τῆς πόλεως κειμένην ἱερὰν μονὴν τῶν Ἀβραμιτῶν, ἐνεδύθη τὴν βασιλικὴν στολὴν καὶ ἐπιβὰς ὡραίου λευκοῦ ἵππου «φαλάροις κεκοσμημένου βασιλικοῖς», εἰσῆλθε διὰ τῆς Χρυσῆς Πύλης εἰς τὴν πόλιν καὶ εὐφημούμενος ὑπὸ τοῦ συγκεντρωθέντος ἀπείρου πλήθους διῆλθε διὰ τῆς ὁδοῦ Μέσης μέχρι τοῦ φόρου (πλατείας), ἔνθα ὁ ναὸς τῆς Παναγίας Παρθένου καὶ ἀφοῦ προσηυχήθη ἐν αὐτῷ μετέβη εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἔνθα ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Πολυεύκτου. Μετὰ τοῦτο ἀνῆλθεν εἰς τὰ παλάτια, ἐκαθέσθη ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου καὶ ἀνέλαβε τὰ βασιλικὰ αὐτοῦ καθήκοντα.

Πρώτη πρᾶξις αὐτοῦ ἦτο ἡ προαγωγὴ τοῦ πατρός του Βάρδα εἰς καίσαρα, τοῦ ἀδελφοῦ του Λέοντος εἰς κουροπαλάτην καὶ μάγιστρον, τοῦ ἀνεψιοῦ του Ἰωάννου Τσιμισκῆ εἰς δομέστικον τῶν σχολῶν Ἀνατολῆς καὶ εἰς μάγιστρον, καὶ τοῦ εὐνούχου Βασιλείου εἰς πρόεδρον τῆς συγκλήτου. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας, καλέσας εἰς τὸ παλάτιον τὴν βασίλισσαν Θεοφανὼ (ἥτις κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς στάσεως εἶχεν ἐκδιωχθῇ εἰς τὸ Πέτριον), ἐτέλεσε τὸν μετ' αὐτῆς γάμον ἐν τῇ Νέᾳ ἐκκλησίᾳ τοῦ παλατίου, ἀλλ' ὁ εὐθαρσὴς πατριάρχης Πολύευκτος, πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ Νικηφόρος ἦτο ἀνάδοχος τῶν τέκνων τῆς Θεοφανοῦς (δηλαδὴ τῶν δύο βασιλοπαίδων Βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου), ἀπεδοκίμασε τὸν γάμον τοῦτον ὡς ἄθεσμον καὶ ἀπηγόρευσε τὴν εἰς τὸν ναὸν εἴσοδον τῶν βασιλέων, μέχρις οὗ ὁ Νικηφόρος ἐβεβαίωσεν αὐτὸν ὅτι οὐχὶ οὗτος, ἀλλ' ὁ πατήρ του Βάρδας εἶχεν ἀναλάβει ἐκ τῆς κολυμβήθρας τοὺς βασιλόπαιδας.

Ἐπελθόντος τοῦ ἔαρος (964), ὁ Νικηφόρος ἐστράτευσε μετὰ 40 χιλιάδων ἀνδρῶν κατὰ τῶν Ἀράβων τῆς Κιλικίας καὶ ἐπολιόρκησε τὴν Ταρσόν, κατιδὼν ὅμως τὸ δυσάλωτον τῆς πόλεως καὶ μὴ θέλων νὰ χρονοτριβῇ εἰς μακρὰν πολιορκίαν, ἐγκατέλειψεν αὐτὴν καὶ προελάσας ἐξεπόρθησε τὰ Ἄδανα, τὴν Μοψουεστίαν καὶ 20 ἄλλα φρούρια, μεθ' ὃ ἀπεσύρθη εἰς Καππαδοκίαν, ἔνθα διεχείμασεν. Ἀρχομένου τοῦ ἔαρος (965), ὁ Νικηφόρος ἐστράτευσε πάλιν πρὸς ἐκπόρθησιν τῆς ὀχυρωτάτης Ταρσοῦ, κατετρόπωσε πρὸ αὐτῆς τοὺς Ἄραβας, κατόπιν πεισματωδεστάτης μάχης, καὶ εἶτα ἐπολιόρκησε τὴν πόλιν καὶ μετὰ μακροὺς ἀγῶνας ἠνάγκασεν αὐτὴν νὰ παραδοθῇ, μεθ' ὃ ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐτέλεσε νέον μεγαλοπρεπῆ θρίαμβον ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ.

Κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον προσῆλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν πρέσβεις τῶν Βουλγάρων, ἵνα λάβωσι τὸ χορηγούμενον αὐτοῖς ἐτήσιον ἐπίδομα. Ὁ Νικηφόρος, θυμωθείς, ἀπέπεμψεν αὐτοὺς καὶ

Digitized by Google

ἀμέσως ἐστράτευσε κατὰ τῆς Βουλγαρίας (θέρος 965) καὶ ἀφοῦ ἐκυρίευσεν ἅπαντα τὰ παρὰ τὴν μεθόριον βουλγαρικὰ φρούρια, μὴ θέλων νὰ ταλαιπωρήσῃ τὸν στρατόν του περισσότερον, ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ τότε, πρὸς τιμωρίαν τῶν Βουλγάρων, προέτρεψε τὸν ἡγεμόνα τῶν Ρώσων Σφενδόνσθλαυον νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Βουλγαρίαν, δοὺς πρὸς τοῦτο εἰς αὐτόν, δι' ἔξοδα ἐκστρατείας, 15 κεντηνάρια χρυσίου, ἤτοι ἓν ἑκατομμύριον καὶ 60 χιλ. περίπου χρυσῶν δραχμῶν σημερινῶν.

Τῷ 967 ὁ Νικηφόρος ἔπεμψεν εἰς Σικελίαν στρατὸν καὶ στόλον ὑπὸ τοὺς Νικήταν καὶ Μανουήλ, ἵνα ἐκδιώξουν τοὺς ἐκεῖ Ἄραβας. Ἀποβιβασθέντες οὗτοι εἰς Σικελίαν ἐξεπόρθησαν διαφόρους πόλεις (Συρακούσας, Ἱμέραν, Ταυρομένιον κλπ.), ἀλλ' ἐν τέλει ὁ μὲν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν προελάσας στρατός, ἐμπεσὼν εἰς ἐνέδραν, κατεστράφη, ὁ δὲ ἀμερίμνως ἠγκυροβολημένος στόλος, προσβληθεὶς αἰφνιδιαστικῶς ὑπὸ τῶν Ἀράβων, ἀπώλεσε τὰ πλεῖστα τῶν πλοίων του, ὀλίγων μόνον κατορθωσάντων νὰ διαφύγωσι (βλ. λ. *Νικήτας*).

Τὸ ἐπιὸν ἔτος (968) ὁ Νικηφόρος ἐστράτευσε καὶ πάλιν κατὰ τῶν Ἀράβων τῆς Συρίας, καὶ ἀφοῦ ἐπολιόρκησεν ἀνεπιτυχῶς τὴν Ἀντιόχειαν, προσέβαλε τὴν Ἔδεσσαν (νῦν Οὖρφαν), ἣν καὶ μετ' ὀλίγον ἐξεπόρθησεν. Ἐκεῖ εὗρε, πλὴν τῶν ἄλλων, καὶ τὴν ἐν κεράμῳ ἀχειροποίητον εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος, ἥν, θέσας ἐν βαρυτίμῳ ἐκ χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων κιβωτίῳ, κατέθεσεν εἰς τὸν ἐν τοῖς παλατίοις ναὸν τῆς Θεομήτορος. Κατόπιν ἐξεπόρθησε τὴν Μέμπετζε, μεθ' ὅ, προελάσας πέραν τοῦ Λιβάνου, κατῆλθε μέχρι τῆς Τριπόλεως, ἣν ὅμως ἀπέφυγε νὰ προσβάλῃ ἕνεκα τοῦ ἄκρως ὀχυροῦ αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ διότι ὁ βυζαντινὸς στόλος δὲν ἠδυνήθη, λόγῳ τῶν ἐναντίων ἀνέμων, νὰ καταπλεύσῃ ἐκεῖ ἐγκαίρως. Ἐπιστρέφων ἐκεῖθεν ἐκυρίευσε, κατόπιν αἱματηρῶν ἀγώνων, τὴν ὀχυρὰν Ἄρκην (ἀρχ. Πτολεμαΐδα) καὶ 20 ἄλλα φρούρια, εἰς ἓν τῶν ὁποίων εὗρε τὴν σπάθην τοῦ προφήτου Μωάμεθ, ἣν πέμψας κατόπιν εἰς τὸν Ἄραβα σουλτᾶνον τῆς Τριπολίτιδος (Βορείου Ἀφρικῆς), ἐπέτυχε τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν Σικελίᾳ αἰχμαλωτισθέντων (Νικήτα κλπ.). Ἐξακολουθῶν τὴν ἐπὶ τὰ ἴδια πορείαν του προσέβαλε καὶ πάλιν τὴν Ἀντιόχειαν καὶ τέλος, ἀναθέσας τὴν πολιορκίαν αὐτῆς εἰς τὸν στρατηγὸν Μιχαὴλ Βούρτζην, ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου προσκληθέντες Ρῶσοι, ἀποβιβασθέντες νοτίως τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουνάβεως εἰς Βουλγαρίαν, κατελάμβανον τὴν χώραν μὲ διαθέσεις νὰ κατακτήσωσιν ὁριστικῶς αὐτήν. Μάτην ὁ Νικηφόρος εἰδοποίει τοὺς Ρώσους ὅτι ἦτο καιρὸς νὰ ἀπέλθωσιν· ἐν τέλει ἀπεφάσισε νὰ συνδιαλλαγῇ μετὰ τῶν Βουλγάρων, ἵνα ἀπὸ κοινοῦ ἐκδιώξωσι τοὺς βαρβάρους ἐπιδρομεῖς. Πρὸς τοῦτο ἔπεμψε πρέσβεις πρὸς τοὺς Βουλγάρους, προτείνων αὐτοῖς φιλίαν καὶ συνάμα ζητῶν δύο κόρας τοῦ ἡγεμονεύοντος οἴκου ἵνα συζεύξῃ αὐτὰς μετὰ τῶν δύο υἱῶν τοῦ ἀποθανόντος βασιλέως Ρωμανοῦ Β' (δηλαδὴ τοῦ Βασιλείου, τοῦ βασιλεύσαντος κατόπιν καὶ ἐπικληθέντος Βουλγαροκτόνου, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Κωνσταντίνου, τοῦ ἐπίσης βασιλεύσαντος, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βασιλείου). Οἱ Βούλγαροι ἐδέχθησαν καὶ ἀπέστειλαν τὰς δύο ἡγεμονόπαιδας, ἀλλ' ὁ Νικηφόρος δὲν προέλαβε νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ σχέδιά του. Ὁ μέγας ἐκεῖνος βασιλεὺς ἔβαινεν ἤδη ὁλοταχῶς πρὸς τὴν δύσιν του, ἐξ αἰτίας τῶν, ἕνεκα πολλῶν καὶ διαφόρων λόγων, γεννηθεισῶν ἐναντίον του δυσαρεσκειῶν παρά τε τῷ λαῷ καὶ τῷ στρατῷ καὶ τῷ κλήρῳ καὶ τοῖς μοναχοῖς καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀνωτέροις ἄρχουσιν. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι, καὶ ἰδίως οἱ συγκλητικοί, παρεπονοῦντο διότι ὁ Νικηφόρος, διὰ λόγους οἰκονομίας, περιέκοψε τὰς διανεμομένας αὐτοῖς δωρεάς, ὁ κλῆρος καὶ οἱ μοναχοὶ ἐμαίνοντο ἐναντίον του, διότι κατήργησε τὰς ἐτησίας ἐπιχορηγήσεις εἰς τοὺς ναούς, διότι ἀπηγόρευσε τὴν ἀφιέρωσιν ἀκινήτων εἰς τοὺς ναοὺς καὶ τὰς μονὰς καὶ διότι ἀπηγόρευσε τὴν ἀνέγερσιν νέων μοναστηρίων, οἱ παλαιοὶ στρατιωτικοί, ἐκεῖνοι οἵτινες συμμετέσχον εἰς τὴν ἐν Καισαρείᾳ ἀναγόρευσίν του, ἦσαν δυσηρεστημένοι, διότι δὲν ἠμείφθησαν ἐπαρκῶς καὶ τέλος πάντες δυσανεσχέτουν διὰ τὴν αὐστηρὰν αὐτοῦ διοίκησιν καὶ τὴν ἀκριβῆ καὶ ἀδέκαστον ἐφαρμογὴν τῶν νόμων, διὰ τοὺς ἐπιβληθέντες βαρεῖς φόρους χάριν τῶν ἐκστρατειῶν, διὰ τὰ κοπέντα ἐλλιπῆ νομίσματα καὶ διὰ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ σίτου, ἣν ἀπέδιδον εἰς τὴν αἰσχροκέρδειαν τοῦ μαγίστρου καὶ κουροπαλάτου Λέοντος Φωκᾶ, ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως Νικηφόρου. Ἀλλὰ τὴν κατὰ τοῦ βασιλέως δυσαρέσκειαν τοῦ λαοῦ ἐνέτεινε καὶ αἱματηρόν τι ἐπεισόδιον, συμβὰν ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ. Τελουμένων ἐκεῖ ἱππικῶν ἀγώνων, ὁ βασιλεὺς διέταξε τὸν παρατεταγμένον στρατὸν νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν στίβον καὶ νὰ ἐκτελέσῃ ψευδομάχην. Τὰ στρατεύματα χωρισθέντα εἰς δύο τμήματα ἐπετέθησαν κατ' ἀλλήλων μὲ γυμνὰ τὰ ξίφη καὶ κραυγάζοντα. Οἱ θεαταί, ἀγνοοῦντες περὶ τίνος ἐπρόκειτο κατετρόμαξαν, καὶ ἀθρόοι ὥρμησαν πρὸς τὴν ἔξοδον τοῦ ἱπποδρόμου ἀλληλοπατούμενοι, ἐκ τούτου δὲ οὐκ ὀλίγοι ἐθανατώθησαν. Μετά τινα χρόνον, ἐπιστρέφων ὁ βασιλεὺς ἔκ τινος ἐκδρομῆς του εἰς τὴν ἐκτὸς τῆς πόλεως κειμένην μονὴν τῆς Πηγῆς, ἔνθα ἐτέλεσε λειτουργίαν, ἐξυβρίσθη χυδαίως ὑπὸ τοῦ πλήθους καὶ ἐλιθοβολήθη ἀκόμη.

Τῆς δυσαρεσκείας ταύτης ἐπωφεληθέντες ἄρχοντές τινες, ἤρξαντο συνωμοτοῦντες κατὰ τοῦ βασιλέως καί, ὡς φαίνεται, ἔλαβεν οὗτος γνῶσιν τῶν τεκταινομένων, διότι ἐφρόντισε νὰ περιβάλῃ δι' ἰδιαιτέρου τείχους τὸ παλάτιον ἐν τῷ ὁποίῳ διέμενεν, ἀλλ' εἰς μάτην. Εἰς τὴν συνωμοσίαν συμμετεῖχον οἱ στενότατα προσκείμενοι τῷ βασιλεῖ, καὶ δὴ ἡ σύζυγός του Θεοφανὼ καὶ ὁ ἀνεψιός του στρατηγὸς καὶ μάγιστρος Ἰωάννης Τσιμισκῆς, οἵτινες ἐν τέλει καὶ ἐπέτυχον τὴν ἐξόντωσίν του. Τὴν νύκτα τῆς 10—11 Δεκεμβρίου 969 ὁ Ἰωάννης Τσιμισκῆς καί τινες φίλοι του, εἰσαχθέντες λάθρα ἐν τοῖς παλατίοις καὶ ἀποκρυβέντες ὑπ' αὐτῆς τῆς βασιλίσσης Θεοφανοῦς ἐν τῷ γυναικωνίτῃ, εἰσῆλθον περὶ τὸ μεσονύκτιον εἰς τὸν θάλαμον ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκοιμᾶτο ὁ βασιλεὺς καὶ κατέσφαξαν αὐτὸν ἀγρίως ἐπὶ τῆς κλίνης του. Τὸν θρόνον κατέλαβε τότε ὁ ἀρχηγὸς τῶν δολοφόνων ἀνεψιός του Ἰωάννης Τσιμισκῆς (βλ. λ. *Θεοφανὼ* καὶ *Ἰωάννης Α'*).

Ὁ Νικηφόρος Β' Φωκᾶς ὑπῆρξεν εἷς τῶν μεγαλυτέρων βασιλέων τοῦ βυζαντινοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ λόγῳ τοῦ ἀδαμάστου καὶ δραστηρίου καὶ ἠθικῶς ἀνεπιλήπτου χαρακτῆρός του, καὶ λόγῳ τῆς ὑπερόχου αὐτοῦ στρατιωτικῆς ἱκανότητος, ἧς λαμπρὰ δείγματα ἔδωσεν εἰς τοσαύτας ἐκστρατείας, καὶ ὡς ἁπλοῦς στρατηγὸς καὶ ὡς μονάρχης. Ἀλλ' ἡ στρατιωτικὴ ἀξία τοῦ Νικηφόρου μαρτυρεῖται καὶ ἐκ τῶν δύο στρατιωτικῶν συγγραμμάτων, ἅτινα κατέλιπε: «Περὶ παραδρομῆς πολέμου» καὶ «Περὶ καταστάσεως ἀπλήκτου». Τὸ «Περὶ παραδρομῆς πολέμου» διαιρεῖται εἰς 25 κεφάλαια καὶ πραγματεύεται περὶ τῆς τακτικῆς ἐν γένει τῶν στρατευμάτων προκαλύψεως, ἤτοι περὶ τῶν προφυλακῶν, περὶ τῶν σταθμῶν τοῦ ὀπτικοῦ τηλεγράφου (φρυκτωρίων ἢ καμινοβιγλίων), περὶ τῶν αἰφνιδιαστικῶν ἐπιδρομῶν τοῦ ἐχθροῦ εἰς τὴν φιλίαν χώραν καὶ τῶν τοῦ φιλίου στρατεύματος εἰς τὴν τοῦ ἐχθροῦ (κατάτμησις τῶν στρατευμάτων εἰς διάφορα ἀποσπάσματα, προέλασις καὶ ὑποχώρησις αὐτῶν, μέτρα ἀσφαλείας, τρόποι ἐνεργείας κ. λ.), περὶ ἐξοπλίσεως καὶ ἐκγυμνάσεως τοῦ στρατεύματος, περὶ πολιορκίας τῶν κάστρων καὶ περὶ νυκτοπολέμου. Τὸ «Περὶ καταστάσεως ἀπλήκτου» διαιρεῖται εἰς 32 κεφάλαια καὶ πραγματεύεται ἐν γένει περὶ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν ἀπλήκτων (δηλ. τῶν στρατοπέδων). Ἀναπτύσσονται ἐν αὐτῷ τὰ ἀφορῶντα τὴν ἐκλογὴν τοῦ καταλλήλου διὰ τὸ στρατόπεδον ἐδάφους καὶ τὴν χάραξιν τούτου, καθὼς καὶ τὴν ἐν αὐτῷ ἐγκατάστασιν τῶν διαφόρων μονάδων, τὰ ἐν ἡμέρᾳ καὶ νυκτὶ ληπτέα μέτρα ἀσφαλείας, τὰ εἴδη στρατοπεδείας, τὰ τῆς ἐκκινήσεως τῶν στρατευμάτων ἐκ τοῦ στρατοπέδου, τὰ περὶ πορειῶν καὶ τῶν ἀναγκαίων δι' αὐτὰς ὁδηγῶν (δουκατόρων), τὰ περὶ προσκλητηρίων (ἀδνουμίων), τὰ περὶ κατασκόπων, τὰ περὶ πολιορκίας καὶ τειχομαχίας, τὰ περὶ προνομῆς, τὰ περὶ αἰφνιδιαστικῶν ἐπιθέσεων καὶ τέλος τὰ περὶ τῆς ἀναθέσεως τῆς ὑπηρεσίας ἀσφαλείας κατὰ τὰς πορείας εἰς τὰς διαφόρους μονάδας τοῦ σώματος ἀλληλοδιαδόχως.

Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

— **Νικηφόρος Γ' *Βοτανειάτης***. Βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου (1078—1081), γόνος μιᾶς τῶν ἐπιφανεστέρων οἰκογενειῶν τῆς στρατιωτικῆς ἀριστοκρατίας τοῦ βυζαντινοῦ ἑλληνισμοῦ, τῆς καταγομένης ἐκ τῆς μεγάλης οἰκογενείας τῶν Φωκάδων. Ἦτο υἱὸς τοῦ στρατηγοῦ Μιχαὴλ Βοτανειάτου καὶ ἔγγονος τοῦ στρατηγοῦ Θεοφυλάκτου Βοτανειάτου, ἀμφοτέρων διαπρεψάντων εἰς τοὺς ἐναντίον τῶν Βουλγάρων πολέμους τοῦ βασιλέως Βασιλείου Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου (976—1025). Ὁ Νικηφόρος ἀπὸ τῆς νεαρᾶς αὐτοῦ ἡλικίας ἐθαυμάζετο διὰ τὸ ἀρρενωπὸν κάλλος καὶ διὰ τὴν ἀνδρείαν του. Κυρίως διεκρίθη τὸ πρῶτον κατὰ τὴν ἐναντίον τῶν εἰς Θρᾴκην εἰσβαλόντων Πατζινάκων (τῷ 1052) ἐκστρατείαν, καθ' ἣν ὁ βυζαντινὸς στρατός, ἡττηθείς, ὑπεχώρει ἐν ἀταξίᾳ, καταδιωκόμενος κατὰ πόδας ὑπὸ τῶν πολεμίων. Κατὰ τὴν δυσχερεστάτην ἐκείνην περίστασιν ὁ Νικηφόρος κατώρθωσε διὰ τῆς ψυχραιμίας καὶ δραστηριότητός του νὰ συγκεντρώσῃ, μόνος αὐτός, ἀριθμόν τινα φυγάδων, μετὰ τῶν ὁποίων ἀντεπεξήρχετο νυχθημερὸν κατὰ τῶν προελαυνόντων Πατζινάκων. Πορευόμενος πεζῇ καὶ ἀδιαλείπτως μαχόμενος ἐπὶ κεφαλῆς τῆς δρακὸς τῶν ἡρώων ἐκείνων, κατώρθωνε πάντοτε νὰ ἀποκρούῃ τοὺς προσπαθοῦντας νὰ κυκλώσωσιν αὐτὸν πολεμίους καὶ τέλος δὲν ἀνεπαύθη, εἰμὴ μόνον ὅταν ἔφθασεν εἰς Ἀδριανούπολιν, κατόπιν ἕνδεκα ὁλοκλήρων ἡμερονυκτίων ἀδιαλείπτων ἀγώνων.

Τῷ 1057, ὑπηρετῶν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, συμμετέσχεν εἰς τὴν ἐν Κασταμῶνι συγκέντρωσιν τῶν στρατηγῶν, οἵτινες τὴν 7ην Ἰουνίου 1057 ἀπεκήρυξαν τὸν βασιλέα Μιχαὴλ ΣΤ' καὶ ἀνηγόρευσαν ἀντ' αὐτοῦ βασιλέα τὸν Ἰσαάκιον Κομνηνόν, ὃν καὶ συνώδευσε κατόπιν μέχρι τῆς καταλήψεως τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τῷ 1065 στρατηγῶν ἐν Βουλγαρίᾳ (ἥτις τότε ἦτο ἐπαρχία τοῦ Βυζαντίου), ἀπέκρουσε τοὺς ἐπιδραμόντας ἐκεῖ Οὔζους (Τούρκους), ἀλλ' ἐν τέλει, καμφθεὶς ὑπὸ τῆς καταπληκτικῆς ἀριθμητικῆς ὑπεροχῆς αὐτῶν, ᾐχμαλωτίσθη (οἱ Βυζαντινοὶ χρονογράφοι ἀναβιβάζουσι τοὺς ἐπιδραμόντας τότε Οὔζους εἰς ἑξακοσίας χιλιάδας μαχίμων ἀνδρῶν).

Μετὰ τὴν ἐξ αἰχμαλωσίας ἐπάνοδόν του διωρίσθη στρατηγὸς Ἀντιοχείας καὶ διετέλει ἐκεῖ τῷ 1067, ὅτε παμπληθεῖς Τοῦρκοι, ἐπωφεληθέντες τῆς ἀδυναμίας τῶν βυζαντινῶν φρουρῶν, εἰσέβαλον εἰς Καππαδοκίαν καὶ εἶτα διὰ Κιλικίας κατῆλθον ἄνευ τινὸς ἀντιστάσεως μέχρι Χαλεπίου, ἔνθα ἑνωθέντες μετὰ τῶν Ἀράβων τῆς Συρίας προσέβαλον τὴν Ἀντιόχειαν, ἣν ὁ Νικηφόρος, καίτοι ἐλαχίστας διαθέτων δυνάμεις, κατώρθωσε νὰ σώσῃ τῆς καταστροφῆς. Ὀλίγον μετὰ ταῦτα (κατὰ Μάϊον 1067) ἀπέθανεν ὁ βασιλεύς, καταλιπὼν τὸν θρόνον εἰς τὸν μείρακα ἔτι υἱόν του Μιχαὴλ Ζ', ἀνίκανον νὰ ἀναλάβῃ τὴν διακυβέρνησιν τοῦ κλυδωνιζομένου κράτους, ὥστε οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἄρχοντες προέβησαν εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ ἀναβιβάσωσιν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἕνα τῶν ἐπιφανεστέρων στρατηγῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων προεκρίθη ὁ Νικηφόρος Βοτανειάτης, οὗτινος ἡ ἐκλογὴ ἐματαιώθη ὑπὸ τῆς χήρας βασιλίσσης Εὐδοκίας, προτιμησάσης τὸν στρατηγὸν Ρωμανὸν Διογένη (βλ. λ. *Ρωμανὸς Δ'*).

Τῷ 1071 ὁ Νικηφόρος Βοτανειάτης συμμετέσχεν εἰς τὴν κατὰ τῶν Τούρκων ἐκστρατείαν τοῦ Ρωμανοῦ Δ', ἀλλά, μὴ ἐμπνέων εἰς αὐτὸν ἐμπιστοσύνην, ἀπηλλάγη κατὰ τὴν πορείαν καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκόν του, μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν δὲ τοῦ Ρωμανοῦ (1071) καὶ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἄνοδον τοῦ Μιχαὴλ Ζ' Δούκα, προσελήφθη ὑπὸ τούτου ὡς κουροπαλάτης καὶ ἀμέσως ἀπεστάλη ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ καίσαρος Ἰωάννου Δούκα (θείου τοῦ Μιχαὴλ Ζ') ἐναντίον τῶν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Τούρκων καὶ τοῦ ἐκεῖ ἐπίσης στασιάσαντος Ρουσελίου (ἀρχηγοῦ μισθοφόρων Φράγκων). Ἡ ἐκστρατεία ἐκείνη ἔσχεν ἀτυχὲς τέλος, διότι ὁ ἀπόλεμος καῖσαρ Ἰωάννης, μὴ θελήσας νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὰς συμβουλὰς τοῦ παλαιμάχου Βοτανειάτου, ἡττήθη καὶ ᾐχμαλωτίσθη ὑπὸ τοῦ Ρουσελίου. Ὁ Βοτανειάτης ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ βραδύτερον διωρίσθη στρατηγὸς διοικητὴς τοῦ θέματος Ἀνατολικῶν (περιφέρεια Ἰκονίου). Πλήρης παραλυσία καὶ ἀναρχία ἐπεκράτει τότε καθ' ἅπασαν τὴν αὐτοκρατορίαν, ἕνεκα τῆς ἀνικανότητος τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ Ζ' καὶ τῆς κακοηθείας τοῦ μεγάλου λογοθέτου Νικηφόρου ἢ Νικηφορίτζη, ἡ ἐκ τούτου δὲ κορυφωθεῖσα γενικὴ ἀγανάκτησις ἐξέσπασε, μεσοῦντος τοῦ 1077, εἰς τρεῖς μεγάλας στρατιωτικὰς στάσεις: τὴν τοῦ στρατηγοῦ Νέστορος καὶ τὴν τοῦ στρατηγοῦ Νικηφόρου Βρυεννίου ἐν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς ἐπαρχίαις καὶ τὴν τοῦ στρατηγοῦ Νικηφόρου Βοτανειάτου ἐν Μ. Ἀσίᾳ. Ὁ τελευταῖος οὗτος, ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τὸν Ὀκτώβριον 1077, ἐβάδισεν ἀμέσως κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ ἐναντίον του ἀποσταλεὶς στρατὸς συναντήσας αὐτὸν εἰς Κοτυάειον (τὴν νῦν Κιουτάχειαν), οὐ μόνον δὲν τὸν προσέβαλεν, ἀλλὰ καὶ προσεχώρησεν εἰς τὰς τάξεις τῶν στασιαστῶν καὶ οὕτως ὁ Βοτανειάτης, ἐνισχυθείς, προήλασε μέχρι Νικαίας, ἔνθα ἐγένετο δεκτὸς μετὰ παιάνων καὶ εὐφημιῶν ὡς βασιλεύς. Προελάσας ἐκεῖθεν κατέλαβεν ἐντὸς ὀλίγου πᾶσαν τὴν χώραν μέχρι τοῦ Βοσπόρου, τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τότε, τὴν Κυριακὴν τοῦ Λαζάρου 1078, οἱ ἄρχοντες καὶ ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως στασιάσαντες καθήρεσαν τὸν Μιχαὴλ Ζ' Δούκαν καὶ ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ καρῇ μοναχὸς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Στουδίου. Τὴν Μεγάλην Τρίτην ὁ Νικηφόρος, ἐπιβιβασθεὶς τοῦ βασιλικοῦ δρόμωνος, συνοδευομένου ὑπὸ ἀναριθμήτων πλοίων, καταστολίστων διὰ σημαιῶν καὶ μυρσινῶν, ἔπλευσεν ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν σαλπίγγων καὶ τῶν βυκίνων καὶ τῶν κυμβάλων εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα, ὑπὸ τὰς εὐφημίας τοῦ λαοῦ, ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κοσμᾶ Α' τοῦ Ἱεροσολυμίτου.

Ἐδῶ σταματᾷ ὁ ἔνδοξος βίος τοῦ Νικηφόρου. Ἡ αἴγλη τῆς ἐνδόξου αὐτοῦ καταγωγῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ δράσεως, καθὼς καὶ ὁ μεγαλοπρεπὴς βίος ὃν διῆγεν, ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ πλούτου, ὡδήγησαν αὐτὸν εἰς τὸν θρόνον, καθ' ὃν χρόνον τὸ γῆρας εἶχεν ἀμβλύνει τὰς ἀναμφισβητήτους ἀρετὰς αὐτοῦ καὶ δὲν ἐπέτρεψεν αὐτῷ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ καθῆκόν του ὡς βασιλεύς, ὅπως ἐξετέλεσεν αὐτὸ ὡς στρατηγὸς ἐν τῷ παρελθόντι. Ἀνίκανος πλέον νὰ χειρισθῇ ἰδίᾳ χειρὶ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν, ἐνεπιστεύθη αὐτὴν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς δύο ὑπηρέτας του, τὸν Γερμανὸν καὶ τὸν Βορίλλον, καθ' ὃν χρόνον τὸ κράτος ἐκλονίζετο ὑπὸ τῶν ἐσωτερικῶν στάσεων καὶ ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἐπιδρομῶν.

Ἀλλεπάλληλοι στάσεις ἐκλόνησαν τὸν θρόνον του: ἡ τοῦ στρατηγοῦ Βρυεννίου καὶ ἡ τοῦ στρατηγοῦ Βασιλακίου ἐν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς ἐπαρχίαις καὶ ἡ τοῦ στρατηγοῦ Μελισσηνοῦ καὶ ἡ τοῦ Κωνσταντίνου Δούκα ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ. Πᾶσαι αἱ στά-

Digitized by Google

σεις αὐται κατεστάλησαν, κατόπιν αἱματηρῶν ἀγώνων, χάρις ἰδίως εἰς τὸν νεαρὸν στρατηγὸν Ἀλέξιον Κομνηνόν, τὸν κατόπιν βασιλεύσαντα. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ γέρων βασιλεύς, χηρεύσας, ἀπησχολεῖτο μὲ τὴν ἐκλογὴν νέας συζύγου καὶ τέλος ἐνυμφεύθη πρὸς κοινὸν σκάνδαλον τὴν τέως σύζυγον τοῦ ἐκθρονισθέντος βασιλέως Μιχαὴλ Ζ' Μαρίαν, ἥτις μετὰ τὴν κουρὰν τοῦ συζύγου της εἶχε καρῇ καὶ αὐτὴ μοναχή.

Ἀλλὰ συγχρόνως τὸν γέροντα βασιλέα ἀπησχόλει ἡ διαδοχὴ τοῦ θρόνου. Μὴ ἔχων τέκνα, ἀπεφάσισε νὰ κηρύξῃ διάδοχον αὐτοῦ ἕνα νεαρὸν συγγενῆ του ἐκ τῆς Μικρασιατικῆς οἰκογενείας τῶν Συναδηνῶν. Τοῦτο δυσηρέστησε τὴν σύζυγόν του Μαρίαν, ἀξιοῦσαν ἵνα τὸν θρόνον διαδεχθῇ ὁ ἐκ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ Ζ' υἱός της Κωνσταντῖνος, ὃν ὑπεστήριζε καὶ ὁ δαφνοστεφὴς ἤδη νεαρὸς στρατηγὸς Ἀλέξιος Κομνηνός, ὅστις ἤρξατο συνεννοούμενος μετὰ τῆς βασιλίσσης, ἵνα ματαιώσῃ τὰ σχέδια τοῦ βασιλέως. Τοῦτο ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ δυσαρεστηθῇ οὗτος κατὰ τοῦ Κομνηνοῦ, ὃν οἱ ὀλέθριοι σύμβουλοι Γερμανὸς καὶ Βορίλλος ἀνέλαβον νὰ ἐξοντώσωσι. Προλαβὼν ὁ Ἀλέξιος Κομνηνὸς ἐστασίασεν, ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν του καὶ εἶτα, εἰσελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὴν Μεγάλην Πέμπτην 1081, ἠνάγκασε τὸν βασιλέα Νικηφόρον Γ' νὰ παραιτηθῇ καὶ νὰ καρῇ βίᾳ μοναχὸς ἐν τῇ μονῇ τῆς Περιβλέπτου, ἐν τῇ ὁποίᾳ μετ' οὐ πολὺ ἀπέθανε. Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

— **Νικηφόρος Α'.** Δεσπότης Ἠπείρου (1271—1296). Πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ δεσπότου τῆς Ἠπείρου Μιχαὴλ Β', διεδέχθη αὐτὸν ἀποθανόντα τῷ 1271. Ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ ἔλαβε μέρος μόνον τοῦ δεσποτάτου, ἤτοι τὴν Ἤπειρον μέχρι τῶν Ἀκροκεραυνίων ὀρέων, τὴν Αἰτωλοακαρνανίαν, τὴν Ἰθάκην καὶ μέρος τῆς Κεφαλληνίας, ἐνῷ τὰς ἐπιλοίπους χώρας, ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου μέχρι τοῦ Παρνασσοῦ, ἔλαβεν ὁ νόθος υἱὸς τοῦ Μιχαὴλ Β' Ἰωάννης Α', φέρων τὸν τίτλον τοῦ δεσπότου Μεγαλοβλαχίας ἢ Νέων Πατρῶν (Λαπατρίας).

Ἀναλαβὼν τὴν ἀρχὴν τοῦ δεσποτάτου του ὁ Νικηφόρος Α' ἐπεδίωξεν εἰρηνικὴν πολιτικὴν πρὸς τοὺς γείτονας ἡγεμόνας, ἣν ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ τηρήσῃ ἐπὶ μακρόν. Καὶ ἐν πρώτοις προῆλθεν εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸν βασιλέα τοῦ Βυζαντίου Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγον, ἕνεκα τοῦ ζητήματος τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν. Ὁ Νικηφόρος Α', καθὼς καὶ ὁ δεσπότης τῆς Μεγαλοβλαχίας Ἰωάννης Α', δὲν ἀνεγνώρισαν τὴν ὑπὸ τὸν Μιχαὴλ Η' συνομολογηθεῖσαν, τῷ 1275, μετὰ τοῦ πάπα τῆς Ρώμης ἕνωσιν, καὶ κατεδίκασαν διὰ συνόδου τόν τε Μιχαὴλ Η' καὶ τὸν πατριάρχην Ἰωάννην ΙΑ' τὸν Βέκκον (1275—1283), ὅστις εἰς ἀπάντησιν ἀνεθεμάτισε τὸν Νικηφόρον. Ἐκ τούτου ἤρξαντο ἐχθροπραξίαι μεταξὺ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου καὶ Βυζαντίου, εἰς ἃς ἀνεμίχθησαν προθύμως οἱ Φράγκοι τῆς Πελοποννήσου καὶ αἵτινες κατέληξαν ἐν τέλει εἰς ἀληθῆ πόλεμον. Τῷ 1290 ἰσχυρὸν σῶμα βυζαντινοῦ στρατοῦ, ἐπιδραμὸν εἰς Θεσσαλίαν, κατετρόπωσε τὰ στρατεύματα τοῦ Ἰωάννου καὶ εἶτα εἰσέβαλεν εἰς Ἤπειρον καὶ ἐπολιόρκησε τὰ Ἰωάννινα, ἐνῷ συγχρόνως περίπου ὁ στόλος τῶν Γενουαίων (συμμάχων τοῦ Βυζαντίου) εἰσήρχετο εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον καὶ ἀπεβίβαζεν ἄλλα στρατεύματα πλησίον τῆς Ἄρτης. Ὁ Νικηφόρος Α', ἐνισχυθεὶς τότε ὑπὸ τοῦ Φράγκου ἡγεμόνος τῆς Πελοποννήσου Φλωρεντίου καὶ ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Κεφαλληνίας Ρικάρδου, ἀπέκρουσεν ἀμφοτέρας τὰς ἐπιδρομὰς ταύτας, ἀλλὰ συγχρόνως ἐνέπιπτεν εἰς τὰ δίκτυα ἄλλου ἐπιφοβωτέρου ἀνταπαιτητοῦ. Ὁ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως Κάρολος Β' ὁ Ἀνδηγαυϊκός, ἐποφθαλμιῶν τὰς χώρας τοῦ δεσποτάτου, ἐπωφελήθη τῆς εὐκαιρίας, ἵνα θέσῃ ἐπ' αὐτῶν τὸν πόδα του, καὶ τῷ 1291 προῆλθεν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Νικηφόρου Α', προτείνων αὐτῷ τὴν φιλίαν καὶ συμμαχίαν του, ἐν τέλει δέ, τῇ μεσολαβήσει τοῦ ἡγεμόνος τῆς Πελοποννήσου Φλωρεντίου, ὁ Νικηφόρος ἐδέχθη νὰ δώσῃ τὴν θυγατέρα του Θάμαρ εἰς τὸν πρίγκιπα τοῦ Τάραντος Φίλιππον, υἱὸν τοῦ Καρόλου Β', καὶ μετ' αὐτῆς ὡς προῖκα τὴν Ναύπακτον, τὸ Ἀγγελόκαστρον, τὸ Ἀγρίνιον, τὸ Βλοχὸν καὶ τὴν Βόνιτσαν. Ἐννοεῖται ὅτι αἱ ἐλπίδες ἃς ἐστήριξεν ὁ Νικηφόρος Α' ἐπὶ τῆς συμμαχίας τῶν Φράγκων δὲν ἐβράδυναν νὰ διαψευσθῶσιν. Ἐνῷ ἀντὶ συμμάχων ἐγκαθίστα ἐπὶ τῶν χωρῶν του θρασεῖς κατακτητάς, προεκάλει συγχρόνως διὰ τῆς πολιτικῆς του ἐκείνης τὴν ἐχθρότητα τοῦ δεσποτάτου τῆς Μεγαλοβλαχίας.

Τῷ 1295 ὁ δεσπότης Ἰωάννης εἰσβαλὼν εἰς Ἀκαρνανίαν καὶ κατατροπώσας τὰ στρατεύματα τοῦ τε Νικηφόρου καὶ τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ Φιλίππου τοῦ Τάραντος, κατέλαβε τὴν Ναύπακτον, τὸ Ἀγγελόκαστρον κλ. Ὁ Νικηφόρος ἐζήτησε τότε τὴν συνδρομὴν τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Ἀνδρονίκου Β', ὅστις ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπέμβῃ, διότι ὁ ἡγεμὼν τῶν Σέρβων Στέφανος Μιλιουτὶν (1274—1321), ἐπωφελούμενος τοῦ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνων πολέμου, εἰσέδραμεν εἰς Ἀλβανίαν καὶ κατέλαβε τὸ Δυρράχιον. Τὸ ἐπιὸν ἔτος (1296) ἀπέθανεν ὁ δεσπότης Ἰωάννης, οἱ δὲ υἱοὶ τοῦ ἔσπευσαν νὰ εἰρηνεύσωσι μετὰ τοῦ Νικηφόρου καὶ τοῦ Φιλίππου, ἀποδώσαντες αὐτῷ τὴν Ναύπακτον καὶ τὸν Ἀχελῷον. Μετ' ὀλίγον ἀπέθανε (τῷ 1296) καὶ ὁ Νικηφόρος Α', καταλιπὼν τὸν θρόνον του εἰς τὸν ἀνήλικον υἱόν του Θωμᾶν, ἐπιτροπευόμενον ὑπὸ τῆς χήρας μητρός του, τῆς πολυμηχάνου καὶ δραστηρίας Ἄννας Καντακουζηνῆς, ἀνεψιᾶς τοῦ ἀποθανόντος ἤδη βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγου. Ν. ΚΛΣ

— **Νικηφόρος Β' *Ὀρσίνης*, ἢ *Ἄγγελος Κομνηνός*.** Δεσπότης Ἠπείρου (1335—1358). Υἱὸς τοῦ Ἰταλοῦ Ἰωάννου Β' Ὀρσίνη, ὅστις, ἀφοῦ ἐδολοφόνησε (τῷ 1323) τὸν ἀδελφὸν τοῦ Νικόλαον Ὀρσίνην (δολοφόνον καὶ ἅρπαγα τοῦ θρόνου τοῦ Θωμᾶ, τελευταίου δεσπότου Ἠπείρου ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ἀγγέλων), κατέλαβε τὸν θρόνον τοῦ δεσπότου καί, ἀσπασθεὶς τὸ ὀρθόδοξον δόγμα, ἐνυμφεύθη τὴν Ἄνναν Παλαιολογίναν καὶ μετωνομάσθη Ἄγγελος Κομνηνὸς Δούκας.

Μετὰ τὴν δολοφονίαν καὶ τοῦ Ἰωάννου τούτου, τῷ 1335, ὑπὸ τῆς συζύγου του Ἄννης, εἰς τὸν θρόνον τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου ἀνῆλθεν ὁ ἑπταετὴς μόλις υἱός του Νικηφόρος Β', κηδεμονευόμενος ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολύ, φθίνοντος τοῦ 1335, ὁ βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου Ἀνδρόνικος Γ' Παλαιολόγος, ἐπιστρέφων ἐκ τῆς ἐναντίον τῶν Ἀλβανῶν ἐκστρατείας του, εἰσέβαλεν εἰς τὰς χώρας τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου, ἀξιῶν νὰ καταλάβῃ αὐτὰς ὡς ἀείποτε ἀνηκούσας εἰς τὸ Βυζάντιον. Ἡ Ἄννα μετὰ βραχείας διαπραγματεύσεις, ὑπετάγη καὶ συγχρόνως ἐμνήστευσε τὸν ἑπταετῆ Νικηφόρον Β' μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Βυζαντινοῦ στρατηγοῦ Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ (τοῦ κατόπιν βασιλεύσαντος)· ἄρχοντες ὅμως τινές, βαρέως φέροντες τὴν κατάλυσιν τοῦ δεσποτάτου καὶ τὴν ὑποταγὴν τούτου εἰς τὸ Βυζάντιον, ἀπήγαγον τὸν νεαρὸν Νικηφόρον Β' καὶ μετήγαγον αὐτὸν εἰς Τάραντα (τῆς Ἰταλίας) παρὰ τῇ ἐκεῖ ἡγεμονίδι Αἰκατερίνῃ, ἥτις προθύμως ἐδέχθη αὐτόν, ἵνα τὸν χρησιμοποιήσῃ εἰς τοὺς κατακτητικοὺς σκοπούς της.

Μετ' ὀλίγον ὁ Ἀνδρόνικος Γ' ἀπῆλθεν ἐξ Ἠπείρου, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὴν μητέρα τοῦ Νικηφόρου Β' Ἄνναν, καὶ ἀμέσως ἐξερράγη ἐν Ἠπείρῳ ἐπανάστασις ὑπὸ τοὺς Νικηφόρον Βασιλίτζην καὶ Ἀλέξιον Καβάσιλαν, οἵτινες, κατατροπώσαντες τὰς ἀσθενεῖς βυζαντινὰς φρουράς, κατέλαβον τὴν Ἄρταν, τοὺς Ρωγοὺς καὶ τὸ Θωμόκαστρον, μεθ' ὅ, πέμψαντες πρεσβείαν εἰς Τάραντα, παρέλαβον τὸν Νικηφόρον Β', ὃν ἀνεγνώρισαν ὡς νόμιμον αὐτῶν ἡγεμόνα καὶ τὸν ἐγκατέστησαν εἰς τὸ ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς παραλίας κείμενον Θωμόκαστρον (1337).

Κατὰ τούτων ἀπεστάλη στρατὸς ἐκ Βυζαντίου ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Ἰωάννην Ἄγγελον καὶ Μονομαχάτον, ἀρχομένου δὲ τοῦ ἔαρος 1338 κατέφθασεν εἰς Ἤπειρον μετὰ ἰσχυροῦ στρατοῦ καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος Γ', ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν στρατηγὸν Ἰωάννην Καντακουζηνόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνέθεσε τὴν ἐκπόρθησιν τῶν ὑπὸ τῶν στασιαστῶν κατεχομένων φρουρίων. Οὗτος, ἀφοῦ ἐπολιόρκησε τοὺς Ρωγοὺς καὶ εἶτα τὴν Ἄρταν, καὶ διὰ τῆς πειθοῦς αὐτοῦ ἐπέτυχε τὴν παράδοσιν των εἰς τὰ βυζαντινὰ στρατεύματα, ἐβάδισε κατὰ τοῦ Θωμοκάστρου, ἔνθα παρέμενε καὶ ὁ Νικηφόρος Β', καὶ μετὰ πολύμηνον πολιορκίαν ἐπέτυχε καὶ τούτου τὴν παράδοσιν.

Ὁ Νικηφόρος Β' ὡδηγήθη τότε (1339) εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐτιμήθη διὰ τοῦ τίτλου τοῦ πανυπερσεβαστοτάτου καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Καντακουζηνοῦ. Τῷ 1341 ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος Γ' καὶ ἐξερράγη ὁ ὀλέθριος ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ τοῦ διαδόχου του Ἰωάννου Ε' καὶ τοῦ στρατηγοῦ Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ, ὅστις διήρκεσεν ἐξ ὁλόκληρα ἔτη καὶ κατέληξεν εἰς τὴν ἀνάρρησιν ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Καντακουζηνοῦ (τῷ 1347). Οἱ Σέρβοι, ἐπωφελούμενοι τῆς εὐκαιρίας ταύτης, κατέλαβον τὴν Ἤπειρον. Τῷ 1356 ἀπέθανε καὶ ὁ ἡγεμὼν τῶν Σέρβων Στέφανος Δουσὰν καὶ τότε ἤρξατο καὶ ἐν Σερβίᾳ πόλεμος ἐμφύλιος, ὅστις ἐξήντλησε τὸ μέγα ἐκεῖνο κράτος.

Ὁ Νικηφόρος Β', ὅστις ἦτο ἤδη τριακοντούτης καὶ διοικητὴς τῆς ἐν Θράκῃ Αἴνου, ἐπωφεληθεὶς τῆς εὐκαιρίας, ἔσπευσε (τῷ 1357) νὰ καταλάβῃ τὴν πατρῴαν αὐτοῦ κληρονομίαν. Μεταβὰς εἰς Θεσσαλίαν καὶ γενόμενος ἐνθουσιωδῶς δεκτὸς ὑπὸ τῶν κατοίκων, προήλασεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἄνευ τινὸς ἀντιστάσεως ἔφθασεν εἰς Τρίκκαλα, ἐκεῖθεν δὲ προήλασεν εἰς Ἤπειρον καὶ Ἀκαρνανίαν, ἐπευφημούμενος ὑπὸ τῶν κατοίκων. Ἐκδιώξας εὐχερῶς τὰς ἀσθενεῖς σερβικὰς φρουράς, κατέλαβε τὸν θρόνον του. Πρῶτον ἔργον αὐτοῦ ἦτο ἡ παγίωσις τῆς ἐσωτερικῆς τάξεως· ἐγκατέστησε πανταχοῦ ἀρχὰς καὶ συγχρόνως ἀνεκάλεσε πάντας τοὺς ὑπὸ τῶν Σέρβων ἐξορισθέντας ἄρχοντας Ἠπειρώτας. Ἀφ' ἑτέρου, θέλων νὰ προλάβῃ πᾶσαν ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τῶν Σέρβων, ἀπεφάσισε νὰ συζευχθῇ τὴν ἀδελφὴν τῆς Εἰρήνης χήρας Στεφάνου Δουσάν, ἐλπίζων ὅτι οὕτω θὰ ἐμάλασσε τοὺς Σέρβους καὶ θὰ ἠδύνατο ἀπερίσπαστος νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν ἀντίδρασιν τῶν Ἀλβανῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπέπεμψε τὴν σύζυγόν του, ἣν ἔκλεισεν ὑπὸ φρουρὰν εἰς τὴν Ἄρταν. Ἀλλ' Ἠπειρῶται καὶ Ἀκαρνᾶνες, δυσαρεστηθέντες ἐκ τούτου ἐναντίον του, ἀπήτησαν νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν σύζυγον αὐτοῦ καὶ νὰ παραιτηθῇ πάσης σκέψεως περὶ συνοικεσίου μετὰ τῆς Σερβίδος, ἀπειλοῦντες, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, ἐπανάστασιν ἐναντίον του. Καὶ ὁ Νικηφόρος ἠναγκάσθη νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν δικαίαν ἀξίωσιν τῶν ὑπηκόων.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Ἀλβανοὶ ἐξηκολούθουν τὰς δηώσεις των εἰς τὰς χώρας τοῦ δεσποτάτου, ὥστε ὁ Νικηφόρος Β' ἀπεφάσισε νὰ τιμωρήσῃ αὐτοὺς καὶ συγκεντρώσας ἱκανὰς δυνάμεις ἐβάδισεν ἐναντίον των. Συναντήσας αὐτοὺς παρὰ τὸν Ἀχελῷον, μεταξὺ Αἰτωλικοῦ καὶ Ἀγγελοκάστρου, ὥρμησεν ἀφρόνως ἐναντίον των, χωρὶς νὰ ἀναμείνῃ τὴν συγκέντρωσιν ὅλων τῶν στρατευμάτων του, καὶ κυκλωθεὶς μετὰ τῆς μικρᾶς συνοδείας του ὑπὸ πολυαρίθμων Ἀλβανῶν ἠγωνίσθη ἡρωϊκῶς, ἀλλ' ἐν τέλει ἔπεσεν ὑπὸ τὰ πλήγματα τῶν πολεμίων (1358). Ἡ σύζυγός του ἔφυγε τότε εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἐκάρη μοναχή, τὸ δὲ δεσποτᾶτον τῆς Ἠπείρου κατέλαβεν ὁ Σέρβος Συμεὼν (ἀδελφὸς τοῦ Στεφάνου Δουσάν), ὅστις εἶχε λάβει σύζυγον τὴν ἀδελφὴν τοῦ Νικηφόρου Β' Θωμαΐδα. Ν. ΚΛΣ

ΑΛΛΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

—**Νικηφόρος.** Υἱὸς τοῦ Βυζαντινοῦ στρατηγοῦ Ἀρταβάσδου καὶ τῆς Μαρίας, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Λέοντος Γ' τοῦ Ἰσαύρου (717—741). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λέοντος Γ' καὶ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἄνοδον τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Κωνσταντίνου Ε', ὁ Νικηφόρος συμμετέσχεν εἰς τὴν ἐναντίον τούτου στάσιν τοῦ πατρός του Ἀρταβάσδου (τῷ 742), ἀλλ' αἰχμαλωτισθεὶς μετ' αὐτοῦ ἐτυφλώθη ὑπὸ Κωνσταντίνου Ε' (βλ. λ. *Ἀρτάβασδος*). Ν. ΚΛΣ

—**Νικηφόρος.** Στρατηγὸς Βυζαντινός. Ἐπὶ Βασιλείου Α' τοῦ Μακεδόνος (867—886) ἀπεστάλη ὑπὸ τούτου τῷ 885 εἰς Σικελίαν πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ ἐκεῖ ἀνικάνου στρατηγοῦ Στεφάνου ἢ Μαξεντίου. Ὁ Νικηφόρος, ἀνὴρ συνετός, γενναῖος καὶ δραστήριος, ἀναλαβὼν τὴν διοίκησιν τῶν ἐν Σικελίᾳ στρατευμάτων, συνέτριψεν ἐντὸς ὀλίγου τοὺς ἐκεῖ Ἄραβας, νικήσας αὐτοὺς εἰς πλείστας μάχας, ἐκπορθήσας πολλὰ αὐτῶν φρούρια καὶ συλλαβὼν χιλιάδας αἰχμαλώτων. Ν. ΚΛΣ

— **Νικηφόρος.** Στρατηγὸς Βυζαντινός. Εὐνοῦχος ὢν καὶ ἱερεὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀπέβαλε τὴν ἱερωσύνην ἐπὶ Κωνσταντίνου Θ' τοῦ Μονομάχου (1042—1055) καὶ προσελήφθη ὑπὸ τούτου ὡς θεράπων ἐν τῇ βασιλικῇ αὐλῇ, τῷ δὲ 1048, ὅτε ἐστασίασεν ὁ Ἄραψ ἄρχων τοῦ ἐν Ἀρμενίᾳ Τιβίου Ἀπλησφάρης, ὑποτελὴς τῇ αὐτοκρατορίᾳ, προεχειρίσθη στρατηγὸς καὶ ἀπεστάλη ἐπὶ κεφαλῆς ἰσχυροῦ στρατοῦ κατὰ τοῦ στασιαστοῦ «οὐκ ἐπειδὴ δραστήριος ἦν καὶ ἐνεργὸς τὰ πολεμικά, γράφει ὁ σύγχρονος χρονογράφος Γεώργιος Κεδρηνός, ἀλλ' ἐπειδὴ εὔνοιαν ἐτήρει τῷ βασιλεῖ». Ὁ Ἀπλησφάρης, ἅμ' ὡς ἐπληροφορήθη τὴν προσέγγισιν τοῦ βυζαντινοῦ στρατοῦ, ἔσπευσε νὰ δηλώσῃ ἀμαχητὶ ὑποταγὴν εἰς τὸν βασιλέα καὶ οὕτως ὁ αὐτοσχέδιος στρατηγὸς Νικηφόρος ἐπέστρεψε νικητὴς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐκ τούτου δ' ἐνθαρρυνθεὶς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἔπεμψεν αὐτὸν κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος ἐναντίον τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ (οὔσῃ τότε ἐπαρχίᾳ τοῦ Βυζαντίου) στασιασάντων Πατζινάκων. Ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ ἐτάχθησαν ἰσχυραὶ δυνάμεις μετὰ στρατηγῶν πεπειραμένων, οἷοι ὁ Κατακαλὼν Κεκαυμένος, ὁ Ἐρβίβιος Φραγκόπουλος κ. λ., τοὺς ὁποίους ὁ βασιλεὺς διέταξε «συνεῖναι τῷ Νικηφόρῳ καὶ τῆς αὐτοῦ γνώμης ἔχεσθαι καὶ τοῖς ἐκείνου προστάγμασι καὶ θελήμασιν ἕπεσθαι».

Ὁ Νικηφόρος, ἀναλαβὼν τὴν ἀρχιστρατηγίαν, διῆλθε τὸν Αἶμον διὰ τῆς λεγομένης Σιδηρᾶς πύλης καὶ ἐστρατοπέδευσεν εἰς θέσιν Διακενέ, πλησίον τῶν λεγομένων Ἑκατὸν βουνῶν, μελετῶν νὰ βαδίσῃ τὴν ἐπομένην κατὰ τῶν ἐγγὺς ἐστρατοπεδευμένων Πατζινάκων. Ὁ Κεκαυμένος, ἀντιληφθεὶς ὅτι οὗτοι ἦσαν ἀτάκτως τῇδε κἀκεῖσε διεσπαρμένοι, προέτρεψε τὸν Νικηφόρον νὰ ἐπιτεθῇ ἀμέσως ἐναντίον των, ἀλλ' οὗτος ἀπέρριψε τὴν γνώμην τοῦ ἐμπειροπολέμου ἐκείνου στρατηγοῦ καὶ σκαιῶς ἀπέπεμψεν αὐτόν. Τὴν ἐπομένην οἱ Πατζινάκαι συνταχθέντες ἐπετέθησαν ὁρμητικοὶ κατὰ τῶν Βυζαντινῶν, καὶ τότε ὁ Νικηφόρος ἔστρεψεν ἀμέσως τὰ νῶτα, δοὺς οὕτω τὸ σύνθημα τῆς γενικῆς φυγῆς. Μόνος ὁ Κεκαυμένος παρέμεινεν ἐπὶ τοῦ πεδίου γενναίως μαχόμενος μετὰ τῶν περὶ αὐτόν, μέχρις οὗ πάντες ἔπεσαν ἢ τετραυματισμένοι ᾐχμαλωτίσθησαν. Ἔκτοτε δὲν γίνεται πλέον λόγος περὶ τοῦ Νικηφόρου. Ν. ΚΛΣ

— **Νικηφόρος, ἢ *Νικηφορίτζης*.** Μέγας λογοθέτης. Ἦτο εὐνοῦχος, καταγόμενος ἐκ τοῦ θέματος Βουκελλαρίων (τῆς Μ. Ἀσίας). Εὐπαίδευτος ὢν προσελήφθη ὡς γραμματεὺς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντίνου Ι' τοῦ Δούκα (1059—1067), παρὰ τοῦ ὁποίου προήχθη κατόπιν εἰς δοῦκα Ἀντιοχείας καὶ εἶτα εἰς δικαστὴν Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου. Ἀνακληθεὶς κατόπιν εἰς

Digitized by Google

Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ Ζ' τοῦ Δούκα (1071—1078), διωρίσθη λογοθέτης τοῦ δρόμου ἢ μέγας λογοθέτης, δηλαδὴ πρωθυπουργός, καὶ ὡς τοιοῦτος προεκάλεσε διὰ τῆς διαγωγῆς του τὴν γενικὴν κατὰ τοῦ βασιλέως ἐκείνου ἀγανάκτησιν, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἕνεκα τῶν καταχρήσεων καὶ τῶν μηχανορραφιῶν του, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἕνεκα τῆς παραμελήσεως τῶν δημοσίων ὑποθέσεων χάριν τῶν προσφιλῶν αὐτῷ γραμματικῶν καὶ φιλοσοφικῶν μελετῶν, καθ' ὃν χρόνον αἱ διάφοροι ἐχθρικαὶ ἐπιδρομαὶ καὶ ὁ ἐνσκήψας λιμὸς ἐξήντλουν τὴν αὐτοκρατορίαν καὶ ἔφερον τὸν λαὸν εἰς ἀπόγνωσιν, ἐκδηλωθεῖσαν διὰ τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Βουλγαρίας (οὔσης τότε ἐπαρχίας τοῦ Βυζαντίου), διὰ τῆς στάσεως τοῦ στρατηγοῦ διοικητοῦ Βουλγαρίας Νέστορος (τῷ 1076), τῆς τοῦ στρατηγοῦ Νικηφόρου Βρυεννίου ἐν Δυρραχίῳ καὶ τῆς τοῦ στρατηγοῦ Νικηφόρου Βοτανειάτου ἐν Μ. Ἀσίᾳ (τῷ 1077). Ὁ τελευταῖος οὗτος, ἐπελθὼν κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατέλαβε τὸν θρόνον, τοῦ Μιχαὴλ Ζ' παραιτηθέντος καὶ καρέντος μοναχοῦ μετὰ τῆς συζύγου του Μαρίας καὶ τοῦ υἱοῦ του Κωνσταντίνου (Μάρτιος 1078). Ὁ Νικηφορίτζης κατέφυγε τότε εἰς Ἡράκλειαν τοῦ Πόντου παρὰ τῷ ἐκεῖ στρατηγῷ τῶν Φράγκων μισθοφόρων Ρουσελίῳ, ὅστις καὶ ἀνέλαβεν αὐτὸν ὑπὸ τὴν προστασίαν του. Μετ' ὀλίγον ὁ Ρουσέλιος ἀπέθανεν αἰφνιδίως καὶ οἱ μισθοφόροι, ὑποπτευθέντες τὸν Νικηφορίτζην ὡς δηλητηριάσαντα αὐτόν, τὸν συνέλαβον καὶ τὸν ἐφυλάκισαν εἴς τινα μονὴν τῆς Πριγκίπου. Ἀλλ' ἡ ἐκεῖ παραμονὴ τοῦ πολυμηχάνου εὐνούχου ἀνησύχησε τοὺς περὶ τὸν βασιλέα Νικηφόρον Γ' Βοτανειάτην καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐξοντώσωσιν αὐτόν. Πρὸς τοῦτο ἔπεισαν τὸν βασιλέα ὅτι ὁ Νικηφορίτζης ἦτο κάτοχος κολοσσιαίου χρηματικοῦ ποσοῦ καὶ ὅτι ἔδει τοῦτο νὰ δημευθῇ· ὅθεν ἀπεστάλη ὁ ἀρχηγὸς τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς Στραβορωμανὸς ἵνα πιέσῃ αὐτὸν ὅπως ἀποκαλύψῃ τὸν θησαυρόν του. Τὸ τέχνασμα ἐπέτυχε, διότι ὁ Νικηφορίτζης ἀπέθανε μετ' ὀλίγον, μὴ δυνηθεὶς νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὰ βασανιστήρια, εἰς τὰ ὁποῖα τὸν ὑπέβαλεν ὁ Στραβορωμανός. Ν. ΚΛΣ

—Νικηφόρος. Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Ἀνδρονίκου Α' (1183—1185). Ὑπηρετῶν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως τούτου, προήχθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ παρακοιμωμένου, τῷ δὲ 1185, ὅτε ὁ στρατὸς καὶ ὁ στόλος τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας Γουλιέλμου Β' ἐπολιόρκησαν τὴν Θεσσαλονίκην, ὑπερασπιζομένην ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Δαυῒδ Κομνηνοῦ, ὁ Νικηφόρος προχειρισθεὶς εἰς στρατηγόν, καίτοι ἄπειρος τῶν στρατιωτικῶν πραγμάτων, ἀπεστάλη ἐπὶ σώματός τινος στρατοῦ πρὸς βοήθειαν τῆς κινδυνευούσης πόλεως. Δειλὸς καὶ ἀνίκανος, ἀπέφυγε νὰ ἔλθῃ εἰς σύγκρουσιν μετὰ τῶν πολεμίων. Μετ' ὀλίγον ἡ Θεσσαλονίκη ἡλώθη ὑπὸ τῶν Σικελῶν (25 Αὐγούστου 1185). Ν. ΚΛΣ

—Νικηφόρος. Κρὴς λόγιος, ἱερομόναχος ἐν Ἁγίῳ Ὄρει τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα. Συνέγραψε: «*Βίος καὶ πολιτεία Θεοκτίστης τῆς Λεσβίας, εἰς κοινὴν φράσιν*». ΕΡ. Μ.

—Νικηφόρος, πατριάρχης ***Ἀλεξανδρείας.*** Τὸ ὄνομα τοῦτο ἔφερον τρεῖς πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας. —1) *Νικηφόρος ὁ Α'.* Ἕλλην ἐξ Αἰγύπτου, ἐκλεγεὶς πατριάρχης τῷ 1020, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ χαλίφου ἀλ Χάκεμ, ὅτε καὶ ἔπαυσεν ὁ κατὰ τῶν Χριστιανῶν διωγμός. Ἐπ' αὐτοῦ ἤχισεν οἰκοδομούμενος ὁ ναὸς τῆς Εὐαγγελιστρίας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Ἀπέθανε τῷ 1024. —2) *Νικηφόρος ὁ Β'* (1178—1184). Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδον τοῦ 1186, τὴν συγκληθεῖσαν πρὸς ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος τῆς παρερμηνείας τοῦ χωρίου «*ὁ πατήρ μου μείζων μού ἐστι*», ἐπὶ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Βασιλείου Β' τοῦ Καματηροῦ. —3) *Νικηφόρος ὁ Γ'.* Κρὴς τὴν καταγωγήν, ἐπατριάρχευσε μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1639—1645. Συνέθεσεν ἀκολουθίαν εἰς τὸν νεομάρτυρα Ἰωάννην τὸν Τραπεζούντιον, ἐκδοθεῖσαν ἐν Ἰασίῳ τῷ 1819 ὑπὸ τοῦ ἐκ Τραπεζοῦντος Θωμᾶ Μπουγιούκη. ΕΡ. Μ.

—Νικηφόρος ***Ἠθικός.*** Μοναχὸς ἀκμάσας τὸν Ι' μ. Χ. αἰῶνα καὶ διακριθεὶς ὡς ἄριστος μουσικός. Ἐμελοποίησεν οἴκους, κοινωνικά, μαθήματα κατὰ τὸ εἶδος τῶν ἀναγραμματισμῶν καὶ πλεῖστα ἄλλα μουσουργήματα, μετενεχθέντα ἐκ τῆς ἀρχαίας γραφῆς εἰς τὴν νέαν ὑπὸ τῶν τριῶν διδασκάλων. Τινὰ τούτων ἐξεδόθησαν τύποις ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Ἀγαθ. Κυριαζίδου ἐκδοθέντι ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1896 βιβλίῳ «*Ἓν ἄνθος τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς*». Ν. Α. Χ.

—Νικηφόρος ***Ἰβηρίτης.*** Λόγιος μοναχὸς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει (μονὴ Ἰβήρων), ἀκμάσας κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα καὶ ἀνήκων εἰς τὴν τῶν ἡσυχαστῶν διδασκαλίαν, ἥτις τοσαύτην ἐγέννησε κίνησιν ἐν Ἄθωνι, ἐγένετο πρόδρομος Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ διαπρέψαντος θεολόγου. Ἔγραψε «*Περὶ νήψεως καὶ φυλακῆς καρδίας*», ἥτις περιλαμβάνει βίον καὶ πολιτείαν ἀσκητῶν ἀπὸ Ἀντωνίου μέχρι Συμεὼν τοῦ νεωτέρου. Τ. Ε. Ε.

— Νικηφόρος ***Ἰβηρίτης.*** Μοναχὸς τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ὅστις μυηθεὶς εἰς τὴν ἐπανάστασιν (1821) ὑπὸ τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ ἀπῆλθεν εἰς Κασσάνδραν, εἶτα δ' ἐπανελθὼν εἰς Ἅγιον Ὄρος ἀνεκηρύχθη διοικητὴς αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ πατριάρχης μετὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου ἀπεκήρυξαν αὐτόν, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἀπῄτουν τὴν παράδοσιν αὐτοῦ καὶ τοῦ Παπᾶ, ἠναγκάσθη νὰ ἀποπλεύσῃ εἰς Ὕδραν. Τ. Ε. Ε.

— Νικηφόρος ***ὁ Καῖσαρ.*** Υἱὸς τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντίνου Ε' (741 — 775) ἐκ τοῦ τρίτου γάμου αὐτοῦ μετὰ τῆς Εὐδοκίας Μελισσηνοῦ. Παιδίον ἔτι ἀνηγορεύθη ὑπὸ τοῦ πατρός του καῖσαρ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Χριστοφόρου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κωνσταντίνου Ε' (775), ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ πρωτότοκος υἱὸς αὐτοῦ Λέων Δ', ὅστις, ὑποπτευθεὶς τὸν Νικηφόρον ὡς σκευωροῦντα ἐναντίον του, ἐξώρισεν αὐτὸν εἰς Χερσῶνα. Ἀνακληθεὶς μετά τινα χρόνον ἐκεῖθεν ὁ Νικηφόρος, παρέμενεν ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 788, ὅτε ἀπέθανεν ὁ Λέων Δ' καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ δεκαετὴς μόλις υἱός του Κωνσταντῖνος ΣΤ', ἐπιτροπευόμενος ὑπὸ τῆς μητρός του βασιλίσσης Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας.

Μετὰ 40 ἡμέρας ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Λέοντος Δ' ἀνεκαλύφθη ἐν Κωνσταντινουπόλει συνωμοσία πολιτικῶν τινων καὶ στρατιωτικῶν ἀρχόντων, ἐπιδιωκόντων τὴν καθαίρεσιν τοῦ νεαροῦ βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἄνοδον τοῦ Νικηφόρου. Ἡ Εἰρήνη, προλαβοῦσα, συνέλαβε τοὺς συνωμότας καὶ ἄλλους μὲν «*δείρασα καὶ κουρεύσασα ἐξώρισεν εἰς διαφόρους τόπους*», τὸν δὲ Νικηφόρον καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἔκειρε διὰ τῆς βίας ἱερεῖς.

Ἔκτοτε οὗτοι παρέμενον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπιτηρούμενοι μέχρι τοῦ 793, ὅτε (κατόπιν τῆς ἥττης τῶν Βυζαντινῶν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων εἰς θέσιν Κάστρον Μαρκέλλων) ἀνεκαλύφθη νέα ἐν τῷ στρατῷ συνωμοσία ὑπὲρ τοῦ Νικηφόρου καὶ τότε συλληφθεὶς οὗτος ἐτυφλώθη, οἱ δὲ ἀδελφοί του ἐγλωσσοκοπήθησαν. Μετά τινα ἔτη (τῷ 798) καὶ ἄλλη ἀνεκαλύφθη τοῦ Νικηφόρου καὶ τῶν ἀδελφῶν του συνωμοσία, καὶ τότε συλληφθέντες οὗτοι ἐξωρίσθησαν εἰς Ἀθήνας, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ δὲν ἔμειναν ἥσυχοι. Μετὰ ἓν ἔτος (τῷ 799) ἡ Εἰρήνη, πληροφορηθεῖσα ὅτι οἱ ἐν Ἑλλάδι ἐνήργουν ὅπως ἀνακηρυχθῇ βασιλεὺς ὁ Νικηφόρος ἢ ἄλλος τις τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, διέταξε τὴν σύλληψιν πάντων τῶν ἀδελφῶν καὶ τὴν νέαν φυλάκισιν αὐτῶν εἰς τὸ ἐν τῇ Θρακικῇ Χερσονήσῳ φρούριον τῆς Πανόρμου. Ἐκεῖ παρέμειναν οὗτοι μέχρι τοῦ 812, ὅτε ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Βυζαντίου ὁ Μιχαὴλ Α' ὁ Ραγκαβές, ὅστις φοβούμενος τὴν ἐν Θράκῃ παραμονὴν τῶν ἀνησύχων ἐκείνων γόνων τῆς ἐνδόξου δυναστείας τῶν Ἰσαύρων ἐξετόπισεν αὐτοὺς ἐκεῖθεν καὶ τοὺς ἐξώρισεν εἰς Μ. Ἀσίαν, ἔνθα καὶ παρέμειναν ἐν ἀφανείᾳ μέχρι τοῦ θανάτου των. Ν. ΚΛΣ

— Νικηφόρος, μητροπολίτης ***Κρήτης.*** Τὸ ὄνομα τοῦτο ἔφερον δύο μητροπολῖται Κρήτης. —1) Ὁ κατὰ τὰ ἔτη 1296 — 1304 μητροπολίτης Κρήτης καὶ εἶτα πρόεδρος Λακεδαιμονίας μέχρι τοῦ 1316, ἀποθανὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1323. Χειροτονηθεὶς οὗτος Ἕλλην ἐπίσκοπος ἐν Κρήτῃ, ἐξεδιώχθη κατόπιν ὑπὸ τῆς ἐνετικῆς κυβερνήσεως. Τῷ 1296 ἀπεστάλη αὐτοκρατορικὸς ἔξαρχος πρὸς τοὺς Ἐνετοὺς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Β' τοῦ Παλαιολόγου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει διάγων κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀνεμιγνύετο ἐνεργῶς εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἔριδας τῆς ἐποχῆς του. ΕΡ. Μ.

—2) *Νικηφόρος Σκωτάκης.* Δεύτερος ἐπὶ τουρκοκρατίας μητροπολίτης Κρήτης (1679—1681), διαδεχθεὶς τὸν Νεόφυτον Πατελάρον. Ἕνεκα τῶν πιέσεων τῶν Τούρκων παραιτηθεὶς τοῦ μητροπολιτικοῦ θρόνου, μετέβη εἰς Ζάκυνθον, ὅπου διέμενεν ἐφησυχάζων μέχρι τοῦ θανάτου του (13 Μαρτίου 1693). † Ρ. Α. Τ.

— Νικηφόρος *(Ζαχαριάδης),* ἐπίσκοπος ***Κυδωνίας*** καὶ ***Ἀποκορώνου*** (1887—1912). Ἐγεννήθη ἐν τῷ χωρίῳ Πλάτη τῆς ἐπαρχίας Λασιθίου Κρήτης κατὰ τὸ 1840. Φοιτήσας εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ θεολογικὴν σχολήν, διωρίσθη μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του σχολάρχης ἐν Ἡρακλείῳ καὶ μετὰ ἓν ἔτος διευθυντὴς τοῦ ἐν Νεαπόλει Μεραμβέλλου ἡμιγυμνασίου. Τῷ 1878 ἀνῆλθεν εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον Ἀρκαδίας (Κρήτης) καὶ κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1887 μετετέθη εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου, ἣν ἐποίμανε μέχρι τοῦ 1912, ὁπότε παρῃτήθη ἕνεκα παθήσεως τῶν ὀφθαλμῶν του. Ἀπεβίωσεν ἐν Χανίοις κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1913. Κατὰ τὴν σφαγὴν καὶ τὴν πυρπόλησιν τῶν Χανίων ὑπὸ τῶν Τούρκων (1897) ἐπέδειξεν ἡρωϊσμὸν καὶ αὐταπάρνησιν ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου του, μόλις σωθεὶς ἐκ τῶν φλογῶν καὶ τῶν τουρκικῶν σφαιρῶν. † Ὁ Ρεθύμνης ΤΙΜΟΘΕΟΣ

— Νικηφόρος, πατριάρχης ***Κωνσταντινουπόλεως.*** Κατήγετο ἐξ ἐπισήμου εἰκονοφίλου οἰκογενείας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ἐγένετο κατ' ἀρχὰς μυστικοσύμβουλος τοῦ κράτους, ὡς τοιοῦτος δὲ παρέστη ἐν τῇ Ζ' Οἰκουμενικῇ συνόδῳ (787), μετ' ὀλίγον ὅμως ἀπετάξατο τὸν κόσμον καὶ ἐμόνασεν ἐν τῷ ἡμετέρῳ Βοσπόρῳ. Κατὰ τὸν θάνατον τοῦ πατριάρχου Ταρασίου διηύθυνεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἓν τῶν φιλανθρωπικῶν τῆς πόλεως ἱδρυμάτων, τότε δὲ πρὸς διαδοχὴν τοῦ θρόνου ἐξελέγη ὁ Νικηφόρος (806). Καίτοι ἡ ἐκ λαϊκῶν ἐκλογὴ αὐτοῦ δὲν ἤρεσε τῷ μέγα ἰσχύοντι Θεοδώρῳ τῷ Στουδίτῃ, καθόσον μάλιστα ὁ Νικηφόρος συνεχώρησε τὸν πρεσβύτερον Ἰωσήφ, τελέσαντα τὸν παράνομον γάμον τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ ΣΤ' μετὰ τῆς ἀνεψιᾶς τοῦ Στουδίτου, οὐδὲν ἧττον συνειργάσθησαν κατόπιν ἐκθύμως ὑπὲρ τῶν ἱερῶν εἰκόνων. Ὅτε τῷ 813, καθαιρεθέντος ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ Μιχαὴλ τοῦ Ραγκαβὲ (811—813) ἀνῆλθεν εἰς αὐτὸν Λέων ὁ Ε' ὁ Ἀρμένιος (813—820), οὗτος καίπερ εἰκονομάχος, ἐφάνη μετριώτερος πρὸς τὸν Νικηφόρον καὶ προέτεινεν αὐτῷ ἵνα, ἐὰν μὴ καταλύσῃ τὰς εἰκόνας, τοὐλάχιστον ἀφαιρέσῃ αὐτὰς ἐκ τῶν χαμηλοτέρων μερῶν. Ἀλλ' οὗτος, ἀρνηθεὶς νὰ ὑπακούσῃ τῷ αὐτοκράτορι, ἐξεβλήθη τοῦ θρόνου τῷ 815. Ὅτε μετ' ὀλίγον, δολοφονηθέντος τοῦ Λέοντος, αὐτοκράτωρ ἐγένετο Μιχαὴλ ὁ Τραυλὸς (820—29—42), ὁ Νικηφόρος ἐμφανισθεὶς πρὸ αὐτοῦ ἀπῄτησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Ὁ Μιχαὴλ ἐδέχθη τοῦτο, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ὑφισταμένην ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, ἀλλ' ὁ πατριάρχης ἀποκρούσας τοῦτο προετίμησε τὴν ἐξορίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 829. Ὁ Νικηφόρος εἶναι ἐπίσημος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἐκκλησίας, οὐ μόνον διότι ἐνθουσιωδῶς μετὰ Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου ἐπολέμησε τοὺς εἰκονομάχους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν σπανίαν αὐτοῦ συγγραφικὴν ἱκανότητα. Ἐπισημότερα τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ εἶναι ἡ «*Σύντομος Ἱστορία*» ἀπὸ τοῦ 603—770, τὸ «*Χρονολογικὸν σύντομον*», ἡ «*Στιχομετρία*», διάφοροι κανόνες ἐκκλησιαστικοί, «*Λόγοι ἀντιρρητικοὶ*» κατὰ εἰκονομάχων καὶ ἐπιστολαί. † Η. Φ. Β.

—Νικηφόρος ***Οὐρανός.*** Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Βασιλείου Β' (976—1025). Ἀπεστάλη ὑπὸ τούτου τῷ 979 εἰς Βαγδάτην (ἔνθα εἶχε καταφύγει μετὰ τῶν ὀπαδῶν του ὁ στασιάσας στρατηγὸς Βάρδας Σκληρός, κατόπιν τῆς παρὰ τὴν Παγκάλειαν ἥττης του ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ στρατοῦ), ἵνα ἀφ' ἑνὸς μὲν κοινοποιήσῃ τῷ Σκληρῷ καὶ τοῖς ὀπαδοῖς του τὴν ἐκδοθεῖσαν βασιλικὴν ἀμνηστείαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀποτρέψῃ τὸν χαλίφην τῆς Βαγδάτης ἀπὸ τοῦ νὰ παράσχῃ τοῖς στασιασταῖς οἱανδήποτε συνδρομήν. Ὁ Ἄραψ χαλίφης ἀνησυχήσας ἐκ τῆς συγκεντρώσεως τοσούτων ἐπισήμων Βυζαντινῶν μετὰ τῶν πολυαρίθμων ὀπαδῶν των ἐν τῇ πρωτευούσῃ του, συνέλαβεν ἅπαντας, τόν τε Σκληρὸν μετὰ τῶν ὀπαδῶν του καὶ τὸν πρέσβυν Νικηφόρον Οὐρανόν, καὶ ἔρριψεν αὐτοὺς εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Βαγδάτης.

Δὲν εἶναι γνωστὸν πότε καὶ πῶς ἠδυνήθη ὁ Νικηφόρος νὰ ἐλευθερωθῇ ἐκεῖθεν, πάντως εὑρίσκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ 995, ὅτε ὁ ἡγεμὼν τῶν Βουλγάρων Σαμουήλ, ἐπιδραμὼν εἰς Μακεδονίαν καὶ νικήσας πρὸ τῆς Θεσσαλονίκης τὸν βυζαντινὸν στρατὸν ὁδηγούμενον ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Γρηγορίου Ταρωνίτου, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα καὶ αὐτὴν τὴν Πελοπόννησον. Πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς φοβερᾶς ἐκείνης βουλγαρικῆς ἐπιδρομῆς, ὁ Βασίλειος Β' ἀπέστειλε τὸν στρατηγὸν Νικηφόρον, ὃν διώρισεν ἀρχιστράτηγον τῶν ἐν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς ἐπαρχίαις στρατευμάτων.

Ἀφιχθεὶς οὗτος εἰς Θεσσαλονίκην, συνεκέντρωσεν ὅσας ἠδυνήθη δυνάμεις, καὶ ἀμέσως ἐβάδισε πρὸς συνάντησιν τοῦ Σαμουήλ, ὅστις, πληροφορηθεὶς τοῦτο, ἐξεκένωσεν ἐν σπουδῇ τὴν Πελοπόννησον καὶ ἀπεσύρθη εἰς Θεσσαλίαν. Οἱ δύο στρατοὶ συνηντήθησαν (τῷ 996) παρὰ τὸν ποταμὸν Σπερχειὸν καὶ ἐστρατοπέδευσαν ἑκατέρωθεν τούτου, οἱ μὲν Βούλγαροι παρὰ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ὄχθην (τὴν νοτίαν), οἱ δὲ Βυζαντινοὶ παρὰ τὴν ἑτέραν.

Ὁ ποταμὸς ἦτο πλημμυρισμένος καὶ ὁ Σαμουήλ, πεποιθὼς ἐπὶ τὸ ἀδιάβατον αὐτοῦ, ἐπέτρεψεν εἰς τὰ στρατεύματά του νὰ ἀναπαυθῶσι, χωρὶς νὰ λάβῃ τὰ ἐνδεδειγμένα τῆς ἀσφαλείας μέτρα· τοῦ σφάλματος δὲ τούτου ἐπωφεληθεὶς ὁ Νικηφόρος, ἐπέτυχε τὴν πλήρη συντριβὴν τοῦ ἀντιπάλου του. Ἀνακαλύψας πόρον τινὰ τοῦ ποταμοῦ, διεπεραίωσε κατὰ τὴν νύκτα τὰ στρατεύματά του, καὶ ἐπετέθη αἰφνιδιαστικῶς κατὰ τῶν ἀμερίμνως κοιμωμένων Βουλγάρων. Καταπλαγέντες οὗτοι ἐκ τῆς ἀνελπίστου ἐπιθέσεως, περιῆλθον εἰς τοιαύτην σύγχυσιν καὶ ταραχήν, ὥστε κατεσφάγησαν σχεδὸν ἅπαντες χωρὶς νὰ ἀντιτάξωσιν οὐδεμίαν σοβαρὰν ἀντίστασιν. Ὁ Σαμουὴλ καὶ ὁ υἱός του Ρωμανὸς ὡς ἐκ θαύματος διέφυγον τὴν σφαγὴν ἢ τὴν αἰχμαλωσίαν. Προσποιηθέντες τοὺς νεκροὺς μεταξὺ τῶν ἀναρίθμων πτωμάτων, κατώρθωσαν νὰ ἀπέλθωσι νύκτωρ τοῦ στρατοπέδου μετὰ ὀλιγίστων ὀπαδῶν των καὶ νὰ ἐπανέλθωσι διὰ τῶν ὀρέων τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τῆς Θεσσαλίας (Πίνδου κλπ.) εἰς Βουλγαρίαν. Ἀφ' ἑτέρου ὁ Νικηφόρος, περισυλλέξας τὰ ὅπλα τῶν Βουλγάρων καὶ λαβὼν ἅπασαν τὴν ὑπ' αὐτῶν ἀποκομιζομένην πλουσίαν λείαν, πρὸς δὲ ἐλευθερώσας πάντας τοὺς ἀπαχθέντας ἐκ τῆς ὑπαίθρου χώρας αἰχμαλώτους, ἐπανῆλθε θριαμβευτικῶς εἰς Θεσσαλονίκην, ἔνθα παρέμεινε στρατηγῶν μέχρι τοῦ 1001 ὅτε, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Δαυῒδ Ἀριανίτου, ἀπεστάλη εἰς τὴν

Digitized by Google

στρατηγίαν Ἀντιοχείας, ἵνα περιστείλη τὰς ἐπιδρομὰς τῶν δῃούντων τὴν Συρίαν Ἀράβων. Ἐπελθὼν κατ' αὐτῶν ἤρατο τρεῖς πλήρεις νίκας καὶ τέλος ἐξηνάγκασεν αὐτοὺς νὰ εἰρηνεύσωσιν. Ἔκτοτε δὲν γίνεται πλέον λόγος περὶ αὐτοῦ. Ν. ΚΛΣ

— Νικηφόρος ὁ *Πρωτεύων*. Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Κωνσταντίνου Θ' τοῦ Μονομάχου (1042—1055). Ὁ βασιλεὺς οὗτος ἀσθενήσας τῷ 1054 καὶ προβλέπων ἐγγὺς τὸν θάνατόν του, ἀπεφάσισε νὰ διορίσῃ διάδοχόν του, ἄτεκνος ὤν, καὶ ὡς τοιοῦτον ἐξέλεξε τὸν Νικηφόρον, ὑπηρετοῦντα τότε ἐν Βουλγαρίᾳ (ἐπαρχίᾳ τοῦ Βυζαντίου), ὃν καὶ μετεκαλέσατο εἰς Κωνσταντινούπολιν. Πρὸ τῆς καθόδου ὅμως τούτου ὁ Κωνσταντῖνος ἀπέθανε τὴν 11 Ἰανουαρίου 1055 καὶ τότε οἱ αὐλικοί, σπεύσαντες, ἀνηγόρευσαν βασίλισσαν τὴν πορφυρογέννητον Θεοδώραν (θυγατέρα τοῦ Κωνσταντίνου Η') καὶ συγχρόνως διέταξαν τὴν σύλληψιν τοῦ Νικηφόρου καὶ τὸν περιορισμὸν αὐτοῦ εἰς τὴν ἐν τῷ θέματι Θρακησίων (τῆς Μ. Ἀσίας) μονὴν τοῦ Κουζηνοῦ. Ν. ΚΛΣ

Νικηφόρος, *Γεώργιος*. Διακεκριμένος κωμικὸς ἠθοποιός, γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1840 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1902. Ἐνεφανίσθη ἐπὶ σκηνῆς τῷ 1859, μέχρι δὲ τοῦ 1861 ὑπεδύετο διαρκῶς γυναικεῖα πρόσωπα μὲ τοιαύτην φυσικότητα, ὥστε πολλοὶ πολλάκις ἠπατήθησαν. Ἀφ' ἧς ὁ Νικηφόρος ἀνέλαβε νὰ παίξῃ ἀνδρικοὺς ῥόλους, ἐπέδειξεν ὅλα τὰ φυσικὰ του κωμικὰ χαρίσματα. Διεκρίθη ἰδίως μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας εἰς τὸν «Ἀρχοντοχωριάτην», τὸν «Ἀγαθόπουλον» καὶ τὸν «Ταρτοῦφον» τοῦ Μολιέρου, εἰς τὴν «Ξενοδόχον», τὸ «Ριπίδιον» καὶ τοὺς «Ἐρωτευμένους» τοῦ Γολδόνη. Ν. Ι. Λ.

Νικίας. Πολιτικὸς καὶ στρατιωτικὸς ἀνὴρ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, ζήσας κατὰ τὸν Ε' π. Χ. αἰῶνα. Ἐγεννήθη κατὰ τὸ 469 π. Χ. καὶ ἦτο υἱὸς τοῦ Νικηράτου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐκληρονόμησε μέγαν πλοῦτον, ἐπαυξηθέντα διὰ τῆς συνετῆς διαχειρίσεώς του. Ὅτε ἀνεμείχθη εἰς τὰ πράγματα τῆς πατρίδος του εἶχε τύχει τῆς ἀνωτάτης ἀττικῆς παιδεύσεως καὶ ἦτο ὁ πλουσιώτερος Ἀθηναῖος πολίτης, ἔχων περιουσίαν 100, ὡς ἐλέγετο, ταλάντων καὶ περὶ τοὺς 1.000 δούλους καὶ τεχνουργούς, ἐργαζομένους εἰς τὰ μεταλλεῖα τοῦ Λαυρείου. Καὶ ἦτο μὲν τίμιος τὸν χαρακτῆρα καὶ ἱκανῶς εὐφραδής, ὥστε καὶ διὰ τῶν πλεονεκτημάτων τούτων νὰ προσελκύῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν συμπολιτῶν του, ἦτο ὅμως ἐκ φύσεως δειλὸς καὶ διὰ τοῦτο ἐφοβεῖτο ν' ἀναλάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὴν εὐθύνην ἐνεργείας δεομένης ἀρχηγοῦ τολμηροῦ καὶ ῥιψοκινδύνου, ἂν καὶ ἦτο γενναῖος ἐν τῇ μάχῃ. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο φύσει καὶ ἀρχῶν συντηρητικῶν, ἐξώκειλεν, ἐξ ἀντιθέσεως καὶ ἀντιδράσεως πρὸς τὸ ῥεῦμα τῆς ἀθεΐας, τὸ ὁποῖον εἶχε παρασύρει τοὺς ἐπιφανεστέρους τῶν συγχρόνων του, πρὸς τὴν δεισιδαιμονίαν, ἔχων πάντοτε ἕνα μάντιν εἰς τὸν οἶκόν του. Τοιοῦτος ὢν ὁ Νικίας ἀπὸ φύσεως καὶ ἀνατροφῆς, ἦτο προωρισμένος νὰ εὐδοκιμήσῃ μὲν εἰς χρόνους πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ὁμαλότητος καὶ ἠρεμίας, ν' ἀποτύχῃ δὲ εἰς χρόνους ἀνωμάλους καὶ ν' ἀποδειχθῇ ἀνίκανος νὰ ὑπερνικήσῃ μεγάλας πολιτικὰς καὶ πολεμικὰς δυσχερείας καὶ νὰ ἀντιπαλαίσῃ κατὰ πολιτικῶν ἀντιπάλων θορυβωδῶν καὶ ῥιψοκινδύνων, ὡς ἦσαν ὁ Κλέων καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης, κατὰ τοὺς χαλεποὺς χρόνους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Περικλέους (429 π. Χ.) ὁ Νικίας εἶχε διακριθῆ καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου διὰ τὰς συνετὰς συμβουλάς, τὰς ὁποίας ἔδιδε, καὶ ἐν τῷ πολέμῳ διὰ τὴν σώφρονα διοίκησίν του, διὰ τοῦτο καὶ εἶχε συσταθῆ ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρός, τοῦ ὁποίου καὶ συστράτηγος ὑπῆρξε, πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες ἐπὶ πέντε συνεχῆ ἔτη (427—423 π. Χ.) εἶχον ἐκλέξει αὐτὸν στρατηγόν, κρίνοντες τοῦτον ὡς τὸν ἱκανώτερον, ἰδίως διὰ τὴν διοίκησιν τοῦ στόλου των. Κατὰ τὸ 426 κατέλαβε τὴν νῆσον Μινώαν τῆς Μεγαρίδος καί, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν του νὰ ἐξαναγκάσῃ τὴν Μῆλον νὰ προσχωρήσῃ εἰς τοὺς Ἀθηναίους, συνετέλεσε, διὰ τῆς ἀποβάσεως δύο χιλιάδων ὁπλιτῶν εἰς τὸν Ὠρωπόν, εἰς τὴν νίκην τῶν Ἀθηναίων παρὰ τὴν Τανάγραν. Κατὰ τὸ 425 ὁ εὐσεβὴς Νικίας ἦτο ὁ ἀρχιθέωρος τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὰ τελεσθέντα μεγαλοπρεπῶς κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο Δήλια, διακριθεὶς διὰ τὴν μεγάλην ἐλευθεριότητά του. Ἤνωσε διὰ γεφύρας, ἐν μιᾷ νυκτί, τὴν Ῥήνειαν μετὰ τῆς Δήλου—ὁ χωρίζων πορθμὸς ἦτο 750 περίπου μέτρα—, διεπέρασε δι' αὐτῆς τὴν πομπὴν τῶν Ἀθηναίων καὶ ἀφιέρωσεν εἰς τὸ ἱερὸν πλεῖστα πολυτελῆ ἀναθήματα. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, στρατηγὸς ὢν τῶν Ἀθηναίων καὶ μὴ ἐπιτυχὼν τὴν σύναψιν εἰρήνης μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν, κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις αἵτινες ἐπηκολούθησαν τὴν ὑπὸ τοῦ δαιμονίου Ἀθηναίου στρατηγοῦ Δημοσθένους κατάληψιν τῆς Πύλου, παρῃτήθη τοῦ ἀξιώματος καὶ ἠνάγκασε τὸν Κλέωνα νὰ δεχθῇ τοῦτο, ὅτε τὴν δεινὴν θέσιν τῶν Ἀθηναίων ἐν Πύλῳ, κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἐπέρριψεν οὗτος εἰς τὴν ἀνικανότητα τοῦ Νικίου καὶ τοῦ συστρατήγου του, καὶ οὕτως ἄκων συνετέλεσεν εἰς τὸν θρίαμβον τοῦ ἀντιπάλου του ἐκείνου δεινοῦ δημαγωγοῦ, μετὰ τὴν ἐπιτευχθεῖσαν ἅλωσιν τῆς Σφακτηρίας. Τὴν παραίτησιν ταύτην οἱ Ἀθηναῖοι ἐθεώρησαν, ὡς καὶ ἦτο, πρᾶξιν πολιτικῆς ἀνάγκης, καὶ διὰ τοῦτο ἐξέλεξαν ἐκ νέου, καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς Σφακτηρίας, τὸν Νικίαν στρατηγόν, ὅστις καὶ τοὺς Κορινθίους ἐνίκησε παρὰ τὸν Σολύγιον λόφον, καὶ τὰ Κύθηρα κατέλαβε, προσαρτήσας τὴν ὅλην νῆσον εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν, ὡς καὶ τὴν Θυρέαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐπανῆλθεν ἔνδοξος εἰς Ἀθήνας μὲ τὸν στόλον κατάφορτον ἐκ λαφύρων. Μετὰ τὴν ἔναρξιν τῶν νέων ἐν Θρᾴκῃ ἀγώνων, οἵτινες ἐπηκολούθησαν τὴν ἐκεχειρίαν τοῦ Μαρτίου τοῦ 423 π. Χ., ὁ Νικίας, ἡγούμενος τοῦ ἀττικοῦ στόλου, κατέλαβε τὴν ἐπὶ τῆς χερσονήσου τῆς Χαλκιδικῆς Παλλήνης κειμένην Μένδην, ἡ ὁποία εἶχε δεχθῆ πελοποννησιακὴν φρουράν, περιέκλεισε τὴν ἐπὶ τῆς αὐτῆς χερσονήσου Σκιώνην καὶ ἐπέτυχε διὰ δεξιοῦ χειρισμοῦ τῶν μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Περδίκκα διαπραγματεύσεών του τὴν πλήρη πρὸς τοὺς Ἀθηναίους μετάστασιν αὐτοῦ, ἕως τότε φίλου καὶ συμμάχου τοῦ Βρασίδα. Μετὰ δὲ τὴν πρὸ τῆς Ἀμφιπόλεως μάχην (412 π. Χ.), κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπεσαν ἀμφότεροι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν φιλοπολέμων ἐν Σπάρτῃ καὶ ἐν Ἀθήναις φατριῶν, ὁ Βρασίδας καὶ ὁ πολιτικὸς του ἀντίπαλος Κλέων, ἐπέτυχεν ὁ Νικίας, διὰ συνεννοήσεως πρὸς τὸν φιλειρηνικὸν τῆς Σπάρτης βασιλέα Πλειστοάνακτα, τὴν σύναψιν εἰρήνης μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 421 π. Χ., ἥτις εἶναι γνωστὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ μὲ τὸ ὄνομά του «Νικίειος εἰρήνη», καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ κατακόρυφον τῆς ἐν Ἀθήναις πολιτικῆς του δυνάμεως καὶ τῆς πανελληνίου ἐκτιμήσεως, θεωρηθεὶς ὡς κοινὸς τῆς Ἑλλάδος εὐεργέτης. Ἀτυχῶς ὅμως αἱ ἐλπίδες του περὶ ἐπικρατήσεως, μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης, καθολικῆς ἐν Ἑλλάδι εἰρήνης καὶ περὶ ἐφαρμογῆς τοῦ πολιτικοῦ του προγράμματος, τὸ ὁποῖον ἦτο τὸ ἀρχαῖον πολιτικὸν πρόγραμμα τοῦ Κίμωνος, διεψεύσθησαν πολὺ ταχέως, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐξ ἀπροθυμίας τῆς Σπάρτης νὰ ἐκπληρώσῃ τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τὴν ὁποίαν ἤρχισε νὰ ἀσκῇ ἐπὶ τῶν Ἀθηναίων ὁ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀρχίσας τὸ πολιτικόν του στάδιον εὐφυής, φιλόδοξος καὶ δραστήριος ἀρχηγὸς τῆς φιλοπολέμου φατρίας *Ἀλκιβιάδης* (βλ. λ.), ὅστις καὶ παρέσυρε τοὺς Ἀθηναίους εἰς ἐξακολούθησιν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Ἀγρία πάλη ἤρχισε τότε μεταξὺ τῶν δύο πολιτικῶν ἀντιπάλων, Ἀλκιβιάδου καὶ Νικίου, ἥτις ἐκορυφώθη κατὰ τὸ 415 π. Χ., ὅτε ἔφθασαν εἰς Ἀθήνας οἱ πρέσβεις τῶν Ἐγεσταίων μὲ προτάσεις συμμαχίας ἐναντίον τῶν Σελινουντίων ὑποστηριζομένων ὑπὸ τῶν Συρακοσίων. Αἱ προτάσεις τῶν Ἐγεσταίων ἧναψαν τὴν φλόγα τῶν ἀπὸ μακροῦ χρόνου κατακτητικῶν ἐπὶ τῆς Σικελίας βλέψεων τῶν Ἀθηναίων καὶ ἡ σύνεσις τοῦ Νικίου δὲν ἠδυνήθη, ὡς εἰς προγενεστέρους χρόνους κατώρθωσε τοῦτο ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐπιβολὴ τοῦ Περικλέους, νὰ συγκρατήσῃ τὰς κατακτητικὰς ὀρέξεις τῶν συμπολιτῶν του. Ἡ ὀλεθρία διὰ τοὺς Ἀθηναίους ἐκστρατεία εἰς Σικελίαν ἀπεφασίσθη ὑπ' αὐτῶν, καὶ ὁ Νικίας ἦτο, ἂν καὶ δὲν ἐπίστευεν εἰς τὴν αἰσίαν ἔκβασιν αὐτῆς, ἐκ τῶν ἐξ Ἀθηναίων στρατηγῶν τοῦ ἐκπλεύσαντος ἐκ Πειραιῶς μεγάλου στόλου (134 πολεμικὰ πλοῖα) καὶ ἐκ τῶν τριῶν αὐτοκρατόρων, μετὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ Λαμάχου, στρατηγῶν αὐτοῦ. Ἐν ἀρχῇ ὁ Νικίας, ἂν καὶ ἔλειπεν ἡ πρὸς αὐτὸν ἐμπιστοσύνη ὄχι μόνον τῶν πληρωμάτων τοῦ ἀθηναϊκοῦ στόλου, διὰ τοὺς προρρηθέντας λόγους, ἀλλὰ καὶ τῶν πληρωμάτων τῶν πλοίων τῶν Πελοποννησίων συμμάχων, οἵτινες μετέσχον τῆς ἐκστρατείας, διότι εἶχον πίστιν εἰς τὸν ἀστέρα τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἡ δὲ προδοτικὴ διαγωγὴ τοῦ τελευταίου τούτου, μετὰ τὴν ἀνάκλησίν του, ἠμπόδισε τοὺς Ἀθηναίους νὰ καταλάβωσι τὴν ἐν Σικελίᾳ Μεσσήνην, ἐν τούτοις κατώρθωσε νὰ ἔχῃ μικροεπιτυχίας τινὰς ἐν Σικελίᾳ καὶ κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 415 νὰ εἰσπλεύσῃ μάλιστα ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς τὸν μέγαν λιμένα τῶν Συρακουσῶν. Ὅτε δέ, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀνοίξεως τοῦ 414 π. Χ., ἔφθασαν εἰς τὸ στρατόπεδον του καὶ νέαι ἐξ Ἀθηνῶν ἐπικουρίαι, ἰδίως οἱ 650 ἱππεῖς, ἠδυνήθη μετὰ τῶν συστρατήγων του, παρὰ τὴν ἐπιδειχθεῖσαν ἐξαιρετικὴν δραστηριότητα πρὸς ἄμυναν τῶν Συρακοσίων ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ ἀκαταπονήτου Ἑρμοκράτους, ὅστις ἐπέτυχεν ἄλλας μὲν πόλεις τῆς Σικελίας νὰ συνενωθῶσι μετὰ τῶν Συρακουσῶν, ἄλλαι δέ, ὡς ὁ Ἀκράγας καὶ ἡ Γέλα, νὰ μείνωσιν οὐδέτεραι, νὰ καταλάβῃ κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 414 τὰς δυσπορθήτους Ἐπιπολάς. Τὰ πράγματα ὅμως μετέβαλεν ὑπὲρ τῶν Συρακοσίων ἡ εἰς τὴν πόλιν των ἄφιξις μετὰ μικρῶν ἐπικουριῶν τοῦ ἐμπειροπολέμου Σπαρτιάτου στρατηγοῦ Γυλίππου, ὑποδειχθέντα ὑπὸ τοῦ καταφυγόντος εἰς Σπάρτην Ἀλκιβιάδου. Δὲν μετέβαλε δὲ τὴν νέαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων οὐδὲ ἡ ἄφιξις τοῦ νέου μεγάλου ἀθηναϊκοῦ στόλου (ἐξ 73 τριήρων) ὑπὸ τὸν ἀνδρεῖον καὶ ἱκανώτατον Ἀθηναῖον στρατηγὸν Δημοσθένην. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς πρὸς κατάληψιν τῶν Ἐπιπολῶν (αἵτινες εἶχον ἀνακαταληφθῆ ὑπὸ τῶν Συρακουσίων) ἐφόδου τοῦ τολμηροῦ τούτου στρατηγοῦ, ἐπεβάλλετο ἡ ὑποχώρησις τῶν Ἀθηναίων καὶ ταύτην ὑπέδειξεν ὁ διορατικὸς νοῦς τοῦ Δημοσθένους· ἀνέβαλεν ὅμως ταύτην ἐν ἀρχῇ μὲν ἡ διστακτικότης τοῦ Νικίου, ἀναλογιζομένου τὴν εὐθύνην του ἂν ὑπεχώρει πρὸς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, τοῦ ὁποίου ἔτρεμε τὴν ὀργήν, βραδύτερον δὲ ἡ παχυλὴ αὐτοῦ καὶ τῶν Ἀθηναίων στρατιωτῶν δεισιδαιμονία, προκληθεῖσα ἐξ ἐκλείψεως τῆς σελήνης (*Θουκ.* Ζ, 50). Ἡ βραδύτης τῆς πρὸς ἀποχώρησιν ἀποφάσεως τῶν Ἀθηναίων ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς ἀποτυχίας τοῦ ἀπόπλου αὐτῶν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 413 καὶ ἡ ἕνεκα τῆς ἀποτυχίας ταύτης ἐγκατάλειψις τῆς ἀποφάσεως τῆς διὰ θαλάσσης φυγῆς των, μόνης ὁδοῦ σωτηρίας, κατόπιν στάσεως τῶν στρατιωτῶν. Ἔσπευσαν τότε οἱ Ἀθηναῖοι νὰ φύγωσι διὰ ξηρᾶς, ἀλλ' ἡ πλήρης ταλαιπωριῶν φυγή των δὲν ἔσωσεν αὐτούς. Μετὰ τὰς ἀτυχεῖς μάχας των, ἐν Πολυζηλείῳ τῶν ὑπὸ τὸν Δημοσθένη καὶ παρὰ τὸν ποταμὸν Ἀσσίναρον τῶν ὑπὸ τὸν Νικίαν, ἀμφότεροι οἱ στρατηγοὶ μετὰ τῶν στρατιῶν των παρεδόθησαν εἰς τὸν Γύλιππον καὶ ἤχθησαν αἰχμάλωτοι εἰς τὰς Συρακούσας, ἔνθα οἱ δύο στρατηγοὶ κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον, παρὰ τὰς ἀντιρρήσεις τοῦ Γυλίππου, ὅστις ἤθελε νὰ κομίσῃ αὐτοὺς ζῶντας εἰς Σπάρτην, καὶ τοῦ σώφρονος Ἑρμοκράτους. Τὸν βίον τοῦ ἀξίου κρείττονος τύχης χρηστοῦ Νικίου ἔγραψεν ὁ Πλούταρχος, συγκρίνας τοῦτον πρὸς τὸν Ῥωμαῖον Κράσσον. Ὑπῆρξεν οὗτος σώφρων ἀνὴρ καὶ εἶχεν ἀναμφισβητήτους, ὡς προελέχθη, πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς ἀρετάς, εἶχεν ὅμως τὸ ἀτύχημα νὰ ζήσῃ ἐν χρόνοις χαλεποῖς, νὰ ἔχῃ πολιτικοὺς ἀντιπάλους του ἄνδρας ὑπερτέρους του τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν δραστηριότητα καὶ ν' ἀνατεθῇ εἰς αὐτὸν ἔργον ἀνώτερον τῆς ἀξίας του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *C. Fr. Hermann*, De persona Niciae apud Aristophanem (1835).—*Schmidt*, De vita Niciae (ἐν προγραμ. τοῦ ἐν Βερολ. γυμνασίου Joachimsthal 1847).—*Droysen* (ἐν τῷ Reinisches Museum Neue Folge III, 180).

Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

— Νικίας. Ἀθηναῖος ζωγράφος τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος. Κατὰ τὸν Πλίνιον, ἦτο μαθητὴς τοῦ Ἀντιδότου, ζωγράφου, ὅστις ἀπέκτησε φήμην καλοῦ τεχνίτου ἀκριβῶς διότι ὑπῆρξε διδάσκαλος τοῦ Νικίου, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος. Τῷ ὄντι, ὁ Νικίας ὑπῆρξε συνεργάτης τοῦ Πραξιτέλους εἰς τοὺς χρωματισμοὺς τῶν ἔργων του, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ μέγας ἐκεῖνος γλύπτης ἀπέδιδε μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν γραφικότητα τῶν γλυπτῶν. Ὁ Πλούταρχος παραδίδει ὅτι ὁ Νικίας ἀπέβη οὐχὶ μόνον ἐνδοξότατος τεχνίτης, ἀλλὰ καὶ πλουσιώτατος, φθάσας μάλιστα εἰς θέσιν νὰ δωρήσῃ εἰς τὴν πατρίδα του ἕνα τῶν περιφημοτέρων του πινάκων, τὸν παριστῶντα τὴν Νέκυιαν, μολονότι ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖος ἐζήτησε νὰ ἀγοράσῃ αὐτὸν ἀντὶ ἑξήκοντα ταλάντων. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω πληροφοριῶν συνάγεται ὅτι ὁ Νικίας ἤκμασε κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ Δ' αἰῶνος. Τοῦ ὀνομαστοῦ τούτου ζωγράφου ἀναφέρονται πολλὰ ἔργα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ἐξ ὧν περιφημότερα ἦσαν πιθανῶς τὰ ἀκόλουθα: 1) Ἡ Νεμέα, πίναξ παριστῶν τὴν Νεμέαν καθημένην ἐπὶ λέοντος καὶ παρ' αὐτῇ γέροντα μετὰ ῥάβδου, πιθανῶς τὸν πατέρα τῆς Νεμέας Ἀσωπὸν ἢ ἀγωνοδίκην. Ὁ πίναξ οὗτος, ἀφιέρωμα προφανῶς νικητοῦ τῶν Νεμέων, μετεφέρθη ἐξ Ἀσίας εἰς Ῥώμην ὑπὸ τοῦ Σιλανοῦ. 2) Ὁ Ὑάκινθος, ἐξεικονίζων τὸν πρὸς τὸν ὡραῖον ἔφηβον Ὑάκινθον ἔρωτα τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἡ εἰκὼν εὑρί-

Ἡ Ἰὼ καὶ ὁ Ἄργος.
[Τοιχογραφία τῆς Πομπηΐας.]

Digitized by Google

σκετο ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, μετεκομίσθη δὲ ἐκεῖθεν εἰς Ρώμην ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου, καταγοητευθέντος ἐκ τῆς ἐξαισίας καλλονῆς τοῦ Ὑακίνθου, καὶ ἀφιερώθη ἀργότερον εἰς τὸν ναὸν τοῦ Τιβερίου. 3) Ὁ ἐπὶ μαρμαρίνης ἐπιτυμβίας στήλης ἐν Ἀχαΐᾳ παρὰ τὴν Τρίτειαν πίναξ, παριστῶν, κατὰ τὸν Παυσανίαν, ἐλεφαντοστεϊνον θρόνον, ἐφ' οὗ ἐκάθητο ὡραία νεαρὰ γυνή, πρὸς ἣν προσέρχεται κομίζουσα σκιάδιον θεραπαινὶς καὶ παρ' ᾗ ἵστανται νεανίσκος καὶ ἱκέτης κρατῶν ἀκόντια καὶ ἄγων θηρευτικοὺς κύνας. 4) Ὁ ἐν Ἀθήναις πίναξ τῆς Νεκυίας ἢ Νεκυομαντείας, ὅστις παρίστα τὴν κατάβασιν τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τὸν Ἅδην.

Πλὴν τῶν ὡς ἄνω ἔργων, ὁ Νικίας συνέθεσε, κατὰ τὰς μαρτυρίας ἀρχαίων συγγραφέων, καὶ μεγάλους πίνακας τῆς Καλυψοῦς, τῆς Ἰοῦς, τῆς Ἀνδρομέδας, τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὡς καὶ πολλοὺς πίνακας ζῴων καὶ μάλιστα διάσημον πίνακα παριστῶντα κύνα. Ἐκ τῶν πολλῶν ἔργων τοῦ Νικίου οὐδὲν βεβαίως διεσώθη. Πιθανὰ ἀντίγραφα ὅμως αὐτῶν ἀνεγνωρίσθησαν ἐν τοιχογραφίαις τῆς Ρώμης καὶ τῆς Πομπηΐας. Κατὰ τὴν τοιχογραφίαν τῆς Ρώμης, ἡ Ἰὼ παρίσταται καθημένη ἐπὶ βράχου καὶ παρατηρεῖ τὸν πρὸς τὰ δεξιὰ αὐτῆς ἐποπτεύοντα ταύτην ἄγριον φύλακά της, τὸν Ἄργον, ἐνῷ ἀριστερόθεν καραδοκεῖ ὁ Ἑρμῆς, ἕτοιμος νὰ ἀπελευθερώσῃ ταύτην. Τοὐναντίον, ἐπὶ τῆς τοιχογραφίας τῆς Πομπηΐας, ἀπὸ τῆς τραγικῆς ταύτης σκηνῆς ἐλλείπει ὁ Ἑρμῆς καὶ ἡ ὑπερθεν τῆς ἀτυχοῦς παρθένου ἱδρυμένη ἐπὶ τοῦ βράχου στήλη, ἔλλειψις, ἥτις καθιστᾷ συγκινητικωτέραν τὴν ψυχολογικὴν κατάστασιν τῆς Ἰοῦς. Τὴν αὐτὴν συγκίνησιν προκαλεῖ καὶ ἡ ἐν Πομπηΐᾳ τοιχογραφία, ἡ ὁποία ἀναπαριστᾷ τὸν πίνακα τῆς Ἀνδρομέδας. Καὶ ἐνταῦθα, ὅπως καὶ ἐπὶ τοῦ πίνακος τῆς Ἰοῦς, ἡ Ἀνδρομέδα ἵσταται ἐπὶ τοῦ βράχου προσηλωμένη καὶ ἔντρομος μετὰ τὸν φόνον τοῦ κήτους, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὅμως τὴν βοηθεῖ νὰ κατέλθῃ ὁ Ἑρμῆς, κρατῶν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ βραχίονος. Ἐπὶ τῆς τελευταίας ταύτης τοιχογραφίας θαυμάζεται ἡ τεχνοτροπία τῆς ἀποδόσεως τοῦ φωτὸς καὶ τῆς σκιᾶς, διὰ τὴν ὁποίαν θαυμάζεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ὁ Νικίας, καθόσον, ὡς ἀναφέρει ὁ Πλίνιος, ὁ ζωγράφος οὗτος ἐγένετο ὀνομαστὸς ἰδίως διὰ τὴν ἄκραν ἐπιμέλειαν καὶ προσοχήν, μεθ' ὧν ἀπέδιδε τὰς ἐναλλαγὰς τοῦ φωτὸς καὶ τῆς σκιᾶς. Ὁ ἔνδοξος οὗτος ζωγράφος ἀπεβίωσεν, ὡς φαίνεται, ἐν βαθεῖ γήρατι, ἐτάφη δέ, ὡς ἀναφέρει ὁ Παυσανίας, παρὰ τὴν ὁδὸν τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Πλάτωνος.

Β. Δ. ΘΕΟΦΑΝΕΙΔΗΣ

Ἡ Ἀνδρομέδα καὶ ὁ Περσεύς.
[Τοιχογραφία τῆς Πομπηΐας.]

—Νικίας. Μιλήσιος ἰατρός, συμφοιτητὴς τοῦ Ἐρασιστράτους καὶ φίλος τοῦ Θεοκρίτου, ὅστις ἔγραψε τὸ ΙΑ' καὶ ΙΓ' αὐτοῦ εἰδύλλιον ἐν μορφῇ διαλόγου πρὸς τὸν Νικίαν καὶ ἀφιέρωσεν εἰς αὐτὸν ἐπίγραμμα («Εἰς Νικίαν ἰατρόν», Ἀνθολ. ΣΤ' 337). Π. Ν. Π.

—Νικίας. Τύραννος τῆς νήσου Κῶ, σύγχρονος τοῦ Στράβωνος. Περὶ αὐτοῦ ἀναφέρει ἡ παράδοσις ὅτι, ἐνῷ ἀκόμη ἦτο ἰδιώτης, πρόβατον τι τῆς ποίμνης του ἐγέννησε λέοντα, σημεῖον ὅτι ἔμελλε νὰ γίνῃ τύραννος τῆς νήσου. Α. Θ. Σ.

—Νικίας. Ἀρχαῖος Ἕλλην συγγραφεὺς ἐκ Μαλλοῦ τῆς Κιλικίας, ἀγνώστου ἐποχῆς. Ἔγραψε «Περὶ λίθων», οὗτινος ἀπόσπασμα διέσωσεν ὁ Πλούταρχος, ἀναφερόμενον εἰς τὸν Δριμύλον, ὄρος τῆς Παφθίας. Π. Ν. Π.

Νικίας (Nicia) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Β. Ἰταλίας καλούμενος καὶ *Ἰγκίας* (Incia), ἐκβάλλων εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Πάδου, παρὰ τὴν πόλιν Βρίξελλον (νῦν Bercello). Εἶναι ὁ σημερινὸς Enza. Α. Θ. Σ.

νικιάχι (τὸ) (ἀραβ. *νικιάχ=γάμος*)· ὁ ἐπίσημος γάμος τῶν Μουσουλμάνων.

νικίδιον (τὸ) (Nicidion) *[Ζῳολ.]*. Γένος σκωλήκων τῆς οἰκογενείας τῶν *εὐνικιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ πανταχοῦ τῆς γῆς ἀπαντῶντα. Δ. Ν. Π.

Νικίου ***πόλις*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις τῆς κάτω Αἰγύπτου «ἀνατολικῶς τοῦ Μεγάλου Ποταμοῦ, μητρόπολις τοῦ Προσωπίτου νομοῦ» (*Πτολεμ.* Γ, Δ, ε, 49 καὶ Δ, ε, 39). Ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Θουκυδίδου τονίζει ὅτι «ἡ νῦν Νικίου ἐκαλεῖτο Προσωπῖτις» καὶ ἔκειτο ἐπὶ τῆς φερωνύμου νήσου, τὴν ὁποίαν (429 π. Χ.) Μεγάβυζος ὁ Ζωπύρου εἷλε πεζῇ, κατόπιν δεκαοκταμήνου πολιορκίας καὶ ἀφοῦ ξηράνας τὴν περὶ αὐτὴν διώρυχα παρέτρεψε τὸ ὕδωρ εἰς ἄλλην (*Θουκ.* Α, 109). Πιθανῶς ἐλέγετο πρότερον ἡ πόλις καὶ *Ἀτάρβηχις* (*Ἡροδ.* Β, 41), ἀναφερομένη μεταξὺ τῶν πολλῶν καὶ ἐγγὺς ἀλλήλων πόλεων τῆς νήσου, ὡς πρωτεύουσα ἐν αὐτῇ, οἷα ὑπῆρξε καὶ ἐπὶ Πτολεμαίου. Παρὰ Λέοντι τῷ Σοφῷ ἀναφέρεται ὡς *Ἀνδρωνικίου*, μία τῶν εἰκοσιτριῶν πόλεων τῆς ἐπαρχίας Αἰγυπτιακῆς. Πιθανῶς ἐπέχει τὴν θέσιν της τὸ σύγχρονον *Μενούφ*. Σ. Ε. Λ.

Νικίππη *[Μυθολ.]*. —1) Μία τῶν Θεσπιάδων, ἐκ τῆς ὁποίας ὁ Ἡρακλῆς ἐγέννησε τὸν Ἀντίμαχον. —2) Θυγάτηρ τοῦ Πέλοπος, σύζυγος τοῦ Σθενέλου καὶ μήτηρ τοῦ Εὐρυσθέως, «ὃς καὶ Μυκηνῶν ἐβασίλευσεν». Α. Θ. Σ.

Νικιρὰν (Niquirans). Φυλὴ τῶν Ἀζτέκων ἐν Νικαράγουᾳ (βλ. λ. *Νικαράο*).

Νίκις (Nikisch), ***Ἀρθοῦρος***. Οὔγγρος διευθυντὴς ὀρχήστρας (1855—1922). Ἀποφοιτήσας τοῦ ᾠδείου τῆς Βιέννης μετὰ βραβείου εἰς τὴν σύνθεσιν καὶ τὸ βιολίον, ὠνομάσθη δεύτερος διευθυντὴς ὀρχήστρας τοῦ θεάτρου τῆς Λειψίας καὶ ἀπὸ τοῦ 1882 πρῶτος. Ἡ φήμη του ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε τοσοῦτον ἑδραιωθῆ, ὥστε μετεκαλεῖτο εἰς Βοστώνην ὡς διευθυντὴς τῆς συμφωνικῆς ὀρχήστρας, εἶτα τοῦ μελοδράματος τῆς Βουδαπέστης καὶ ἐν τέλει, ἀπὸ τοῦ 1895, τῶν περιφήμων συναυλιῶν τοῦ «Γκεβαντχάους» τῆς Λειψίας, ἐνῷ ταυτοχρόνως ὠνομάζετο διευθυντὴς τῶν σπουδῶν τοῦ ᾠδείου καὶ διευθυντὴς τοῦ θεάτρου τῆς πόλεως ταύτης. Ὁ Νίκις ὑπῆρξεν ἐκ τῶν μεγαλυτέρων διευθυντῶν ὀρχήστρας τῶν τελευταίων χρόνων· ὡς συνθέτης ἐγένετο γνωστὸς διὰ μιᾶς συμφωνίας, μιᾶς καντάτας, ἑνὸς κουαρτέττου κτλ. Γ. Σ.

Νικίτιν, ***Ἰβὰν Σάβιτς***. Ρῶσος ποιητὴς (1824—1861). Ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἱερατικὴν σχολὴν τοῦ Βερονὲζ, ἀλλ' ἐλλείψει ὑλικῶν μέσων δὲν ἐπεράτωσε τὰς πανεπιστημιακάς του σπουδὰς καὶ ἐγένετο ὑπηρέτης πανδοχείου τινός. Ἤρξατο τότε συνθέτων ποιήματα, τὰ ὁποῖα προσείλκυσαν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κόμητος Δημητρίου Τολστόϊ, ὅστις ἐδημοσίευσε πολλὰ τούτων εἰς τὸν «Μοσχοβίτην». Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του, χάρις εἰς τὰς φιλολογικὰς ἐπιτυχίας του, κατώρθωσε νὰ βελτιώσῃ τὴν οἰκονομικήν του κατάστασιν καὶ ἵδρυσεν ἐν Βερονὰζ βιβλιοπωλεῖον. Τὰ κάλλιστα τῶν ποιημάτων του εἶναι: «Ἡ χελιδονοφωλιά», «Χειμωνιάτικη νύκτα στὸ χωριό», «Τὰ σκορπισμένα ἀστέρια», «Ἡ γυναῖκα τοῦ ἀμαξᾶ», «Τὸ χάνι», «Τὰ τραγούδια τῆ μοναξιᾶς» κτλ. Ἐπίσης ἔγραψε καὶ τὸ δρᾶμα «Ἡ πυγμή», μὲ τὸ αἰώνιον θέμα τῆς ρωσικῆς οἰκογενειακῆς ἰδιοτροπίας τοῦ νὰ ὑπανδρεύουν κόρας μὲ γέροντας ἕνεκα ἰδιοτελῶν σκοπῶν. Ἡ φήμη τοῦ Νικίτιν ἐμεγαλύνθη μετὰ τὸν θάνατόν του καὶ ἐθεωρήθη ὡς ὁ ὑμνῳδὸς τῆς λαϊκῆς δυστυχίας. Θ. Β.

— Νικίτιν, ***Νικόλαος Νικολάγιεβιτς***. Ρῶσος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1897. Ἤρξατο τοῦ φιλολογικοῦ του σταδίου διὰ τῆς δημοσιεύσεως διηγημάτων καὶ θεατρικῶν ἔργων, ὧν κάλλιστον εἶναι «Τὸ ἔγκλημα τοῦ Κίρκι-Ρουχτένκο» (1828). Θ. Β.

— Νικίτιν, ***Πέτρος Βασιλείεβιτς***. Ρῶσος ἑλληνιστὴς (1849—1917). Ἐσπούδασεν ἐν Πετρουπόλει καὶ Γερμανίᾳ καὶ κατόπιν διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Πετρουπόλεως. Συνέγραψε μακρὰν μελέτην περὶ τοῦ Θεοκρίτου, μετέφρασεν εἰς τὴν ρωσικὴν τραγῳδίας τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοῦ Εὐριπίδου, κωμῳδίας τοῦ Ἀριστοφάνους, τὸν Πλούταρχον καὶ τὸν Ξενοφῶντα. Ἐδημοσίευσε προσέτι πλεῖστας ἱστορικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς πραγματείας εἰς τὸ περιοδικὸν τῆς Ἀ αδημίας Πετρουπόλεως, τῆς ὁποίας ἐχρημάτισε πρόεδρος. Θ. Β.

Νικίτιν *[Παραλ. Γεωγρ.]* βλ. λ. *Νικήτα*.

Νικίτσα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]* βλ. λ. *Νίκη*.

Νικκερμπόκκερ (Knickerbocker). Παρωνύμιον ἀναφερόμενον εἰς τὰς οἰκογενείας τῆς Νέας Ὑόρκης, τὰς καταγομένας ἐκ παλαιῶν Ὁλλανδῶν ἀποίκων καὶ ἐκ τούτων, κατ' ἐπέκτασιν, εἰς ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς Νέας Ὑόρκης. Τὸ παρωνύμιον τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν οὑμοριστικὴν «Ἱστορίαν τῆς Νέας Ὑόρκης» τοῦ Βάσιγκτων Ἔρβινγκ, ἐν τῇ ὁποίᾳ φέρεται ὡς συγγραφεὺς αὐτῆς φανταστικός τις Ὁλλανδὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ντήτριχ Νικκερμπόκκερ*. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδόθη κατόπιν, ἰδίως ἐν Ἀγγλίᾳ, καὶ εἰς εἶδός τι βραχειῶν περισκελίδων στερεουμένων κάτωθι τοῦ γόνατος καὶ εὐρυνομένων πρὸς τὰ ἄνω, τὰς ὁποίας χρησιμοποιοῦν εἰς τὴν ἱππασίαν, τὴν ποδηλασίαν καὶ εἰς διαφόρους ἀθλητικὰς παιδιάς. Ἡ ὀνομασία αὕτη προῆλθεν ἐκ τῆς εἰκονογραφήσεως τῆς ἀνωτέρω ἱστορίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ ζωγράφος Κρούϊκσανκ παρέστησε τὸν Νικκερμπόκκερ φέροντα τὸ εἶδος τοῦτο τῶν περισκελίδων. Μ. Δ. Β.

Νίκκο (Nikko) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰαπωνίας ἐν τῷ κέντρῳ τῆς νήσου Νιπὸν καὶ τῷ νομῷ τοῦ Σιμοτσοῦκε, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Νταϊαγιαγκάβα. Κάτ. 8.000. Κυρίως διὰ τοῦ ὀνόματος Νίκκο ὑποδηλοῦται ὁλόκληρος ὀρεινὴ περιοχή, κειμένη εἰς ἀπόστασιν 150 χλμ. βορείως τοῦ Τόκιο, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπάρχει τὸ χωρίον *Χάτσι-'ισί*, περιλαμβανόμενον ἐν τῇ κοινότητι τῆς πόλεως Νίκκο καὶ περιέχον τοὺς ὀνομαστοὺς τάφους καὶ ναοὺς τοῦ σογκοὺν Ἀϊγιεγιασού, ἱδρυτοῦ τῆς δυναστείας τῶν Τοκουγκάουα καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ του Ἀϊγιεμιτσοῦ. Πρὸς τὰ ΒΔ. τῆς πόλεως ἐγείρεται ὁ ὀρεινὸς ἡφαιστειογενὴς ὄγκος τοῦ *Φουτάρα-γιάμα* καὶ πρὸς Δ. ἡ ὡραιοτάτη λίμνη *Τσουζενίι*, 14 τ. χλμ. ἐπιφανείας, ἧς τὰ ὕδατα ἐξερχόμενα σχηματίζουν μεγαλοπρεπῆ καταρράκτην ὕψους 130 μ. καὶ πλάτους 30. Ἔχει θειούχους θερμοπηγὰς καὶ μεγάλα ξενοδοχεῖα καὶ ἐγκαταστάσεις διὰ τοὺς ἐπισκέπτας. Ὁ πρῶτος βουδικὸς ναὸς ἐκτίσθη ἐν αὐτῇ τῷ 767, κατόπιν δὲ ἐκτίσθησαν καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ἀλλὰ τὸ μεγαλοπρεπέστερον μνημεῖον εἶναι τὸ τοῦ Ἀϊγιεγιασού, ἀνεγερθὲν κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα. Πέριξ αὐτοῦ ὑπάρχουν πλεῖστα ἄλλα, κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι πενταώροφος παγόδα ὕψους 31 μ., ἡ πύλη τῶν δύο βασιλέων μὲ ἀνάγλυφα λεόντων, τίγρεων, ἐλεφάντων καὶ διαφόρων μυθικῶν ζῴων, κυλινδρικὴ ὀρειχάλκινος στήλη ὕψους 12 μ., κεκοσμημένη εἰς τὴν κορυφὴν δι' ἀνθέων λωτοῦ. Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ μνημείου εἶναι πολυτελέστατα κεκοσμημένον δι' ἔργων τῆς ἀρίστης ἰαπωνικῆς τέχνης. Μέχρι τοῦ 1903 δὲν ἐπετρέπετο ἡ εἴσοδος εἰς τοὺς κοινοὺς θνητοὺς εἰς τὸ ἄδυτον τοῦ κεντρικοῦ ναοῦ, ὅπου οἱ τάφοι τῶν βασιλέων καὶ θησαυροὶ ἀμυθήτου ἀξίας. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὅμως ταύτης ἐπετράπη ἡ εἴσοδος εἰς πάντας ἐπὶ τῇ καταβολῇ 7 γιέν, ὅπερ ρίπτεται εἰς τὸν βωμόν, ὅπου ὑπάρχει κάτοπτρον στρογγύλον συμβολίζον τὸν ἥλιον. Τὸ Νίκκο εἶναι ἐκ τῶν κυριωτέρων θρησκευτικῶν κέντρων τῆς Ἰαπωνίας, συγκεντροῦν μέγαν ἀριθμὸν προσκυνητῶν ἐτησίως. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ Τόκιο καὶ εἶναι ὀνομαστὸν καὶ διὰ τὰς φυσικάς του καλλονάς. Μ. Δ. Β.

Νίκκολι (Niccoli), ***Νικόλαος ντὲ—***. Ἰταλὸς φιλόλογος καὶ ἀνθρωπιστὴς (1363—1437). Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ὀνομαστοτέρων πολυμαθῶν τῆς ἐποχῆς του καὶ περίφημος συλλογεὺς χειρογράφων ἀρχαίων συγγραφέων, τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων ἀντέγραψεν ὁ ἴδιος, μετὰ πολλῶν διορθώσεων, αἵτινες κρίνονται ὡς λίαν ἐπιτυχεῖς. Κατὰ τὸν θάνατόν του κατέλιπεν εἰς τὴν Λαυρεντιανὴν βιβλιοθήκην τῆς Φλωρεντίας συλλογὴν χειρογράφων, ἀποτελουμένην ἀπὸ 800 τόμους. Πολλὰ τῶν χειρογράφων του ἀγοράσας ὁ Κοσμᾶς τῶν Μεδίκων, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ὁ κύριος προστάτης του, ἐδώρησεν αὐτὰ εἰς τὴν μονὴν τῶν δομινικανῶν τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Ἡ βιογραφία αὐτοῦ εὑρίσκεται ἐν τῷ «Specimen histor. litter. Florentinae». Μ. Δ. Β.

Νικκολίνι (Niccolini), ***Ἰωάννης - Βαπτιστής***. Ἰταλὸς ποιητὴς καὶ λόγιος (1782—1861). Ἐσπούδασε φιλολογίαν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Πίζης καὶ μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς δημοκρατίας τῆς Τοσκάνης τῷ 1848 ἔλαβε μέρος εἰς τὰς τότε πολιτικὰς ἐκδηλώσεις, ἀναδειχθεὶς ἐκ τῶν κυριωτέρων καὶ ἐνθουσιωδεστέρων παραγόντων τοῦ νέου καθεστῶτος. Διωρίσθη κατόπιν βιβλιοθηκάριος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν καὶ γενόμενος κατ' ἀρχὰς γνωστὸς ἀπὸ διάφορα λυρικὰ καὶ πατριωτικὰ ποιήματα, ἐπεδόθη εἰς τὸ θέατρον, μεταφράσας τὰς τραγῳδίας τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Εὐριπίδου καὶ συνθέσας βραδύτερον πρωτοτύπους ἰδικάς του, ἐπηρεασμένας ἀπὸ τὰ κλασσικὰ μεγάλα πρότυπά του. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα εἰς ὅλα τὰ εἴδη τῆς λογοτεχνίας, καλλυρικὰ ποιήματα, ἱστορικὰ ἔργα, κριτικάς, καλλιτεχνικὰς καὶ γραμματικὰς μελέτας, διακρινομένας διὰ τὸ ζωηρὸν τοῦ ὕφους καὶ τὰς ὀρθὰς παρατηρήσεις. Τῷ 1810 ἐδημοσίευσε τὴν τραγῳδίαν του «Πολυξένη», βραβευθεῖσαν ὑπὸ τῆς ἀκαδημίας τῆς Κρούσκας καὶ κατόπιν τὴν «Μήδειαν», ἣν ἠκολούθησεν ὁ «Οἰδίπους», ἡ «Ματθίλδη», «Οἱ Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας», ὁ «Ναβουχοδονόσορ» κλπ. Διετέλεσε κατόπιν διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ «Ἀνθολογία» τῆς Φλωρεντίας ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη καὶ ἔγραψε τῷ 1827

Digitized by Google

τὴν τραγῳδίαν «Ἀντώνιος Φοσκαρίνι» θεωρουμένη ἐκ τῶν καλυτέρων ἔργων του. Τῷ 1830 ἐπαίχθη τὸ ἔργον του «Ἰωάννης ντὰ Πρότσιντα» μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας καὶ βραδύτερον αἱ τραγῳδίαι «Λουδοβῖκος Σφόρτσα», «Ροσμούνδη τῆς Ἀγγλίας» (1838). «Ἀρνάλδος ντὰ Μπρέσια», «Φίλιππος Στρότσι» (1847), «Ὁ Μάριος καὶ οἱ Κίμβροι» (1858) κτλ. Ἔγραψεν ἐπίσης «Ἱστορίαν τοῦ οἴκου τῆς Σουηβίας ἐν Ἰταλίᾳ» (1873) καὶ ἐξέδωσε τὰς ποιητικὰς συλλογὰς «Ἐθνικὰ ποιήματα» (1859), «Ὁ ἐθνικὸς τραγουδιστής» (1863). Τῷ 1860—1880 ἐξεδόθησαν τὰ ἅπαντά του εἰς 10 τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐκδεδομένα καὶ ἀνέκδοτα ἔργα». Μ. Δ. Β.

Νικκολὸ ***ντέλλα Βάλλε*** (Niccolò della Valle). Ἰταλὸς ποιητὴς (1451—1473). Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ εἰς ἡλικίαν 20 μόλις ἐτῶν ἔγραψεν ἐμμέτρους μεταφράσεις εἰς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν ἐννέα ῥαψῳδιῶν τῆς «Ἰλιάδος» τοῦ Ὁμήρου, αἱ ὁποῖαι ἐξεδόθησαν τῷ 1474 ἐν Ρώμῃ. Μετέφρασεν ἐπίσης καὶ τμῆμα τῶν «Ἔργων καὶ ἡμερῶν» τοῦ Ἡσιόδου. Μετὰ δύο ὅμως ἔτη ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν μόλις 22 ἐτῶν, ὁ δὲ θάνατός του ἐθεωρήθη ὡς πραγματικὴ ἀπώλεια τῶν ἰταλικῶν γραμμάτων, καθότι τὰ πρῶτά του μεταφραστικὰ ποιητικά του ἔργα προέλεγον σημαντικὸν καὶ εὐρὺ τὸ ποιητικόν του στάδιον. Μ. Δ. Β.

—**Νικκολὸ** ***ντὶ Λιμπερατόρε*** (Niccolò di Liberatore). Ἰταλὸς ζωγράφος (1430—1502), καλούμενος καὶ *Ἀλουννό*. Ἐκ τῆς τεχνοτροπίας του κατατάσσεται μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Μπενότσο Γκότσολι, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπίδρασις διαφαίνεται εἰς τὰς τοιχογραφίας τῆς Ἁγίας Μαρίας τοῦ Φολίνιο. Συνέθεσε πολλοὺς πίνακας μὲ θρησκευτικὰ θέματα, τινὲς τῶν ὁποίων εὑρίσκονται ἐν τῇ πινακοθήκῃ Μπρέρα τοῦ Μιλάνου, ἐν τῇ πινακοθήκῃ τῆς Περουγίας («Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου» 1466), ἐν τῷ Ἁγίῳ Νικολάῳ τοῦ Φολίνιο («Ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ») καὶ ἐν τῷ Βατικανῷ τῆς Ρώμης («Ἡ Σταύρωσις καὶ ἡ Ἀνάστασις»). Μ. Δ. Β.

Νικκοντέμι (Niccodemi), ***Ντάριο***. Ἰταλὸς δραματικὸς ποιητὴς καὶ μυθιστοριογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1877. Ἐκπατρισθεὶς νεαρώτατος, διήγαγεν ἐπ' ἀρκετὰ ἔτη περιπετειώδη βίον ἀνὰ τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικὴν καὶ τέλος ἐγκατεστάθη ἐν Παρισίοις (1907), ὅπου, σχετισθεὶς μὲ τινας ἠθοποιοὺς τῶν δευτερευόντων θεάτρων, ἤρχισε γράφων γαλλιστὶ διὰ τὰ παρισινὰ θέατρα, ἔχων ὡς ὑπόδειγμα τὰ ἔργα τοῦ Μπερνστάϊν καὶ Κιστεμάκερς. Τὸ πρῶτόν του ἔργον, «Τὸ καταφύγιον» (Le refuge), ἀναβιβασθὲν ἐπὶ σκηνῆς τῷ 1909, δὲν ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Μετ' αὐτὸ ἔγραψε τὴν «Aigrette» (1912) καὶ τοὺς «Requins» (1913) χάριν τοῦ φίλου του ἠθοποιοῦ Λουκιανοῦ Γκιτρύ, ὅστις καὶ διηρμήνευσε τὸν πρῶτον ρόλον τοῦ ἔργου. Ὀλίγους μῆνας κατόπιν ἐδόθη τὸ αὐτὸ ἔργον ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐν Μιλάνῳ θεάτρου Μαντζόνι ἰταλιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον «I Pescicani» μὲ μετρίαν ἐπιτυχίαν. Ἔκτοτε ὁ Νικκοντέμι ἔμεινεν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἔγραψεν ἰταλιστὶ τὰ ἑξῆς ἔργα: «Τὸ κουρέλι», «Ἡ σκιά», «Ἡ δασκαλίτσα», «Ἡ ἀπολεσθεῖσα ἐπιστολή», «Ὁ παπα-Πέρο», «Ἡ ἐχθρά», «Ὁ τιτάν», «Ἡμέρα καὶ νύξ», «Ἡ αὐγή» καί τινα ἄλλα. Τὰ τρία πρῶτα, μεταφρασθέντα ἑλληνιστί, ἐπαίχθησαν κατ' ἐπανάληψιν ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς μὲ ἐπιτυχίαν οἵαν, κατὰ τοὺς Ἰταλοὺς κριτικούς, δὲν ἔσχον ἐν Ἰταλίᾳ, ἐν ᾗ τὸ ἔργον του ἐν γένει ἐκρίθη αὐστηρότατα. Πάντως, ἀναγνωρίζεται ὑπὸ πάντων ἡ σκηνική του οἰκονομία. Ἐκ τῶν μυθιστορημάτων του, ἐπιτυχέστερον θεωρεῖται «Ὁ προσωπιδοφόρος θάνατος». Ν. Ι. Λ.

Νίκλι *[Γεωγρ.]*. Μεσαιωνικὴ πολίχνη τῆς Πελοποννήσου (βλ. *Νύκλι*).

Νικλιᾶνοι (οἱ)· βλ. *Νυκλιᾶνοι*.

Νικλίτσι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Μεγάρχης τῆς ἐπαρχίας Τρικκάλων τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 126.

Νικὸ (Nicot), ***Ἰωάννης,*** *αὐθέντης τοῦ* ***Βιλλμαὶν*** (Villemain). Γάλλος διπλωμάτης καὶ φιλόλογος (1530—1600). Ἐσπούδασε τὴν νομικὴν ἐν Παρισίοις, διετέλεσεν εἰς πλεῖστα ἀξιώματα ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἑρρίκου Β' καὶ ὑπὸ τοῦ Φραγκίσκου τοῦ Β' ἀπεστάλη πρεσβευτὴς ἐν Πορτογαλίᾳ (1559). Ἐν Λισσαβῶνι παρέλαβε παρ' Ὀλλανδοῦ ἐμπόρου, ἐλθόντος ἐξ Ἀμερικῆς, τὸ πρῶτον ἐν Εὐρώπῃ φυτὸν καπνοῦ, τὸ ὁποῖον καλλιεργήσας εἰς τοὺς κήπους του ἀπέστειλεν εἰς τὸν καρδινάλιον τῆς Λωρραίνης καὶ τὴν Αἰκατερίνην τῶν Μεδίκων (1560), πρῶτος συντελέσας εἰς τὴν διάδοσιν αὐτοῦ. Κύριον ἔργον του εἶναι ὁ «Θησαυρὸς τῆς γαλλικῆς γλώσσης παλαιᾶς καὶ νέας», ἓν τῶν παλαιοτάτων γαλλικῶν λεξικῶν (Παρίσιοι 1606, Ρουὰν 1618), συνοδευόμενος ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει ὑπὸ τῆς «Λατινικῆς καὶ γαλλικῆς γραμματικῆς» τοῦ Μασσέ. Συνειργάσθη ἐπίσης εἰς τὸ λεξικὸν τοῦ Ροβέρτου Ντ' Ἐτιὲν καὶ ἐξέδωκε τὴν «Historia Francorum» τοῦ Αἰμὸν (Παρίσιοι 1566). Τὴν ἀνέκδοτον αὐτοῦ διπλωματικὴν ἀλληλογραφίαν ἐξέδωκεν ὁ Φαλγκαιρὸλ (Παρίσιοι 1897). Ἀπὸ τοῦ Νικὸ ὠνομάσθη τὸ κύριον συστατικὸν τοῦ καπνοῦ *νικοτίνη* καὶ τὸ φυτὸν τοῦ καπνοῦ nicotiana ὑπὸ τοῦ Λινναίου. Π. Ν. Π.

Νίκοβα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ συνεταιρισμὸν ἐξαγορᾶς τοῦ κτήματος Μαγκλαβούλας. Κάτοικοι (1928) 497.

Νικοβάρειοι ***νῆσοι*** (Nicobar islands), σανσκρ. *Νακκαβάραμ* καὶ μαλαϊστὶ *Πουλο Σεμπιλὰν* (Pulo Sembilan=νέαι νῆσοι) *[Γεωγρ.]*. Συστὰς 19 νήσων ἐν τῷ Ἰνδικῷ Ὠκεανῷ (Βρεττανικαὶ Ἰνδίαι), δυτικῶς τῆς Κεϋλάνης, μεταξὺ 6° 45′ καὶ 9° 16′ Β. πλάτ. καὶ 92° 41′ καὶ 93° 47′ Α. μήκ., εἰς ἀπόστασιν 75 μιλλ. νοτίως τῶν Ἀνδαμάνων νήσων, εἰς ἃς διοικητικῶς ὑπάγονται. Κάτ. (1921), 9.272, ἔκτασις 1.645 τετρ. χλμ. Συνίσταται ἐκ δέκα μεγάλων νήσων, κατανεμομένων εἰς τρεῖς συστάδας, καὶ ἐξ ἐννέα μικρῶν, αἵτινες συνέχονται γεωλογικῶς μετὰ τῶν Ἀνδαμάνων καὶ τοῦ Μαλαϊκοῦ ἀρχιπελάγους. Αἱ πλεῖσται αὐτῆς εἶναι ἡφαιστειογενεῖς. Ἔχουν κλῖμα ἀνθυγιεινόν, τινὲς εἶναι κοραλλιογενεῖς καὶ δασώδεις. Μεγαλυτέρα ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡ *Μεγάλη Νικοβάρη* (ἔκτασις 874 τετρ. χλμ., ὕψ. 2.105 ποδ.). Κατοικοῦνται μόνον αἱ δώδεκα, ὧν οἱ κάτοικοι εἶναι μεῖγμα βεδδοϊδῶν καὶ παλαιομαλαίων, ὑγιεῖς, μακρόβιοι καὶ εὐφυέστατοι· ὁμιλοῦν διαλέκτους τῆς ἀνναμιτικῆς ὁμάδος. εἶναι ἀν.μισταὶ καὶ κατοικοῦν εἰς εὐρυχώρους κατοικίας. Αἱ νῆσοι ἐξάγουν προϊόντα ξυλείας καὶ ἁλιείας, κοκκοφοίνικας κ. ἄ. Κυριώτερος λιμὴν εἶναι ὁ *Ναγκάουρι*.

Αἱ νῆσοι ἤρχισαν συχναζόμεναι ὑπὸ τῶν ἱεραποστόλων ἀπὸ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, πλεῖστα δ' εὐρωπαϊκὰ κράτη διεξεδίκησαν ἑκάστοτε τὴν κυριότητά των. Ἀπὸ τοῦ 1756 περιῆλθον εἰς τοὺς Δανούς, κατὰ τὸ 1778 εἰς τοὺς Αὐστριακούς, τῷ 1846 καὶ πάλιν εἰς τοὺς πρώτους, οἵτινες τῷ 1869 παρῃτήθησαν αὐτῶν ὑπὲρ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἥτις ἐγκατέστησεν ἰθαγενεῖς ἀρχὰς εἰς Ναν κάουρι καὶ Κὰρ Νικοβάρ. Π. Ν. Π.

Νίκοβον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἐξωχωρίου τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατοίκους (1928) 193.

Νικόβλης ***μονή***. Μετόχιον τοῦ Παναγίου Τάφου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἠλείας, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Τιμίου Προδρόμου. Ἔχει δύο μοναχούς.

Νίκογλου, ***Στέφανος Φιλ.*** Ἕλλην διοικητικὸς καὶ διεθνολόγος, γεννηθεὶς ἐν Στενημάχῳ τῷ 1899. Υἱὸς τοῦ ἰατροῦ *Φιλίππου Νίκογλου*, ἀπογόνου τῶν ὁμωνύμων Φιλικῶν, ἐσπούδασε τὰ νομικὰ ἐν Dijon (1923), ἀναγορευθεὶς τῷ 1925 διδάκτωρ τῶν πολιτικῶν καὶ οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν. Εἰδικευθεὶς εἰς τὸ διεθνὲς δημόσιον δίκαιον, συνέγραψε τὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «L' affaire de Corfou et la Société des Nations» μονογραφίαν. Ἐπανακάμψας εἰς Ἑλλάδα ἐδικηγόρησε μέχρι τοῦ 1930, ὅτε διωρίσθη νομάρχης. Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας». Ν. Χ. Κ

Νικόδαμος. Ἕλλην γλύπτης ἐκ Μαιναλίου τῆς Ἀρκαδίας, ἀκμάσας κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος. Κατὰ τὸν Παυσανίαν, ἔργα τοῦ καλλιτέχνου τούτου ἦσαν κυρίως ἀγάλματα ἀθλητῶν. Ὡς τοιαῦτα ἀναφέρονται τὰ ἀγάλματα τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ Ἀνδροσθένους τοῦ Λοχαίου, παγκρατιαστοῦ νικήσαντος δὶς ἐν Ὀλυμπίᾳ, τοῦ Δαμοξενίδου τοῦ πύκτου ἢ πυγμάχου, νικητοῦ ὡσαύτως ἐν Ὀλυμπίᾳ, ὡς καὶ τοῦ παγκρατιαστοῦ Ἀντιόχου ἐκ Λεπρέου, νικητοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἐν Ἰσθμῷ καὶ Νεμέᾳ. Ὁ Νικόδαμος ἐτεχνούργησε καὶ τὸ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἱδρυμένα ἀγάλματα τῆς Ἀθηνᾶς, φερούσης κράνος καὶ αἰγίδα (ἀνάθημα τῶν Ἠλείων) καὶ τοῦ Ἡρακλέους τοξεύοντος τὸν λέοντα τῆς Νεμέας (ἀνάθημα τοῦ ἐκ Τάραντος Ἱπποτίωνος). Τῶν ἀναφερομένων τούτων ἔργων τοῦ Νικοδάμου εὑρέθη ἐν Ὀλυμπίᾳ μόνον τὸ βάθρον, ἐφ' οὗ ἵστατο τὸ ἄγαλμα τοῦ Δαμοξενίδου τοῦ πυγμάχου μετὰ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ καλλιτέχνου. Β. Δ. Θ.

Νικόδημος. Ποιητὴς ἐξ Ἡρακλείας, τοῦ ὁποίου σῴζονται ἑπτὰ ἐπιγράμματα ἐν τῇ Παλατίνῃ Ἀνθολογίᾳ, «ἀνακυκλικὰ» ἢ «ἀναστρέφοντα» καλούμενα, τῶν ὁποίων οἱ στίχοι δύνανται νὰ ἀναγνωσθῶσι καὶ κατ' ἀντίστροφον σειράν, ἄνευ βλάβης τῆς ἐννοίας· π. χ. τὸ ἐπίγραμμα

> Ἀσκανίη μέγα χαῖρε καλὴ καὶ χρύσεα Βάκχου
> Ὄργια καὶ μυσται πρόκριτοι Εὐίεω.

ἀναστρεφόμενον ἀναγινώσκεται:

> Εὐίεω πρόκριτοι μύσται καὶ ὄργια Βάκχου χρύσεα
> καὶ καλὴ χαῖρε μέγα Ἀσκανίη.

Α. Θ. Σ.

—**Νικόδημος.** Ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς 74ης Ὀλυμπιάδος (483 π. Χ.). Α.Θ.Σ.

—**Νικόδημος.** Οὕτως ἐξηλλήνιζον κατὰ τοὺς ἑλληνιστικοὺς χρόνους οἱ Ἰουδαῖοι τὸ ἑβραϊκὸν ὄνομα *Νακδιμὸν* (πρβλ. *Ἐλιάχειμ-Ἄλκιμος, Ἰησοῦς-Ἰάσων* κλπ.). Τὸ ὄνομα δὲ τοῦτο ἔφερε πρὸς τοῖς ἄλλοις καί τις «ἄρχων τῶν Ἰουδαίων» (μέλος τοῦ Μεγάλου συνεδρίου), ἀνήκων εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Φαρισαίων καὶ μνημονευόμενος ὑπὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου ἐπανειλημμένως. Τὸ πρῶτον ἀναφέρεται ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἐπισκεφθεὶς ἐν καιρῷ νυκτός, διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, τὸν Ἰησοῦν καὶ συζητήσας μετ' αὐτοῦ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ (*Ἰωάν*. γ' 1—21). Ἔκτοτε ἐγένετο θαυμαστὴς τοῦ Ἰησοῦ. Μετά τινα χρόνον βλέπομεν τὸν Νικόδημον λαμβάνοντα τὸ μέρος τοῦ Ἰησοῦ κατὰ τῶν μηνιόντων κατ' αὐτοῦ ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων, διὰ τοῦτο δὲ καθιστάμενον ὕποπτον παρ' αὐτοῖς ὡς ὀπαδὸν ἐκείνου (Δ' ζ' 50). Ἔπειτα ἐπανευρίσκομεν αὐτὸν συμμετέχοντα εἰς τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ Ἰησοῦ καὶ δὴ φέροντα ἐπὶ τούτῳ «μεῖγμα σμύρνης καὶ ἀλόης ὡς λίτρας ἑκατὸν» (ιθ' 39). Αὗται εἶναι αἱ μόναι ἀσφαλεῖς πληροφορίαι, ἃς ἔχομεν περὶ τοῦ Νικοδήμου. Κατά τινα θρῦλον τοῦ Ε' αἰῶνος, ὁ Νικόδημος εἶχε γίνει Χριστιανὸς ὁμοῦ μετὰ τοῦ σοφοῦ νομοδιδασκάλου Γαμαλιήλ, καθῃρέθη διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ ὡς μέλους τοῦ συνεδρίου καὶ ἐξεδιώχθη ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀλλ' ὁ Γαμαλιὴλ περιέθαλψε καὶ ἀποθανόντα αὐτὸν ἔθαψε παρὰ τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον εἰς Καφαργάμαλα, οὐ μακρὰν τῶν Ἱεροσολύμων (Epistola Luciani ad omnem ecclesiam. P. L. Migne XLI 807). Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ ἑορτάζεται ἡ μνήμη του τῇ 2 Αὐγούστου. Πολὺ μεταγενεστέρα φήμη ἔφερε τὸν Νικόδημον ὡς γλύπτην, εἰς ὃν ἀπεδόθη τὸ ἐν Λούκκᾳ τῆς Ἰταλίας τιμώμενον Voltosanto. Π. Ι. Μ.

—**Νικόδημος** ***(Κατσαράκης),*** ἐπίσκοπος ***Ἀρκαδίας*** (1887—1900). Ἐγεννήθη ἐν Μιλάτῳ Μεραμβέλλου τῷ 1836. Εἰκοσαετὴς μετέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ὡς προσκυνητής, ὅπου ἐκάρη εἰς μοναχὸν καὶ ἤκουσε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, μεθ' ὃ μεταβὰς εἰς Ἀθήνας ἐφοίτησεν ἐν τῇ θεολογικῇ σχολῇ τοῦ πανεπιστημίου. Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ γυμνασίῳ Νεαπόλεως Μεραμβέλλου, ὁπότε καὶ ἐχειροτονήθη εἰς πρεσβύτερον. Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1887 ἀνῆλθεν εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον Ἀρκαδίας Κρήτης. Ἀπεβίωσε τῷ 1900. † Ρ. Α. Τ.

—**Νικόδημος,** πατριάρχης ***Ἱεροσολύμων*** (1883—1890). Πρῴην μητροπολίτης Θαβωρίου καὶ πρὸ τούτου ἔξαρχος πατριαρχικὸς τοῦ Παναγίου Τάφου ἐν Μόσχᾳ, ὅπου ἐνεποτίσθη καὶ τὰ νάματα τοῦ κατόπιν ἀναφανδὸν ἐκδηλωθέντος φιλορρωσισμοῦ του. Ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων, ὑπεστήριξε καθ' ἅπαν τὸ κλῖμα τῶν πατριαρχείων τὴν ἐπονομασθεῖσαν «Παλαιστίνειον ἑταιρείαν», ἥτις πολλὰ δαπανήσασα ἐπροπαγάνδιζεν ὑπὲρ τῶν Ρώσων τοὺς ὀρθοδόξους Ἄραβας καὶ ἵδρυσε σχολεῖα, ξενῶνας καὶ ἐκκλησίας. Ἡ διαγωγὴ αὕτη τοῦ Νικοδήμου κατεθορύβησε τὴν Παναγιοταφικὴν ἀδελφότητα καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ὑποβάλῃ τὴν παραίτησίν του, κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον εἶχε κλείσει καὶ τὴν Σχολὴν τοῦ Σταυροῦ. Τ. Ε. Ε.

—**Νικόδημος** ***Καλλισούρτζης***. Ἁγιορείτης μοναχός. Ἐγεννήθη τῷ 1749 ἐν Νάξῳ καὶ ἐσπούδασεν ἐν Σμύρνῃ ὑπὸ τὸν Ἱερόθεον Βουλισμᾶν. Τῷ 1775 ἀπελθὼν εἰς Ἅγιον Ὄρος ἐγκατεβίωσεν ἐν τῇ μονῇ Διονυσίου ὡς γραμματεύς. Περιελθὼν πάσας τὰς μονὰς εἶτα ἐμελέτησε τὰ χειρόγραφα αὐτῶν. Τὰ ἔργα ταῦτα, ἐκκλησιαστικοῦ, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, περιεχομένου, εἶναι: «Φιλοκαλία» (Βενετία 1782), «Συμεὼν ὁ Νέος» (1790), «Εὐεργετινὸς» (1783), «Συμβουλευτικὸν ἐγχειρίδιον» (1801), «Νέον ἐκλόγιον» (1803), «Χρηστοήθεια» (1803), «Κῆπος χαρίτων» (819), «Νέος Συναξαριστὴς» (1819 ἐν Βενετίᾳ εἰς 3 τόμ.), πολλάκις ἔκτοτε ἐκδοθείς, κτλ. Ἀπέθανε τῇ 14 Ἰουλίου 1809. Τ. Ε. Ε.

—**Νικόδημος** ὁ ***Κεφαλληνιεύς***. Ἱεροκήρυξ, γεννηθεὶς ἐν Κεφαλληνίᾳ τῷ 1713. Ἐγένετο μαθητὴς τοῦ Δαμῳδοῦ καὶ τοῦ Δωροθέου ἐν Σμύρνῃ. Ἀναδειχθεὶς ῥήτωρ ἀξιόλογος, διωρίσθη ἱεροκῆρυξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ πατριάρχου Κυρίλλου. Ἐν Βιέννῃ ὁ Νικόδημος ἐτύπωσε τοὺς ἐκφωνηθέντας λόγους του, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν: «Λόγοι ψυχωφελεῖς, ἤτοι ρομφαία δίστομος κατὰ τοῦ διαβόλου» (1788). Ἀπέθανε τῷ 1788. Λ. Χ. Ζ.

—**Νικόδημος** *(Μυλωνᾶς),* μητροπολίτης ***Κιτίου***. Γένος οἰκογενείας τῆς Μεσαορίας, ἐξ ἧς ἔχουν προέλθει πολλοὶ ἀρχιερεῖς καὶ κληρικοὶ καὶ ἀνεψιὸς τοῦ νῦν ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου. Ἐστάλη ὡς ὑπότροφος τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Σταυροῦ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ χειροτονηθεὶς εἰς διάκονον ἦλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἔλαβε τὸ δίπλωμα τῆς θεολογικῆς σχολῆς τοῦ πανεπιστημίου. Ἐπιστρέψας εἰς Κύπρον ἐχρησιμοποιήθη ἐπὶ ἔτη ὡς βοηθὸς τοῦ θείου του καὶ ἐχειροτονήθη ἔπειτα βοηθὸς ἐπίσκοπος Σαλαμῖνος με ἕδραν τὴν Ἀμμόχωστον. Ἐκκενωθείσης τῷ 1917 τῆς μητροπόλεως Κιτίου διὰ τῆς εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν μετακλήσεως τοῦ Μελετίου ἐξελέγη ὁ Νικόδημος. Ὡς μητροπολίτης Κιτίου ὁ Νικόδημος

Digitized by Google

Μυλωνᾶς, μὴ παραμελῶν οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον τὴν θρησκευτικὴν ἀποστολήν του, ἐφάνη συγχρόνως ἀντάξιος τῶν προκατόχων του, οἵτινες εἶχον καθιερώσει τὴν παράδοσιν τῆς ἐνεργοῦ ἀναμίξεως τοῦ μητροπολίτου εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος. Ὡς βουλευτὴς τοῦ ἐκλογικοῦ διαμερίσματος Λευκάρων, διεκρίθη καὶ προεκάλεσε τὴν προσοχὴν καὶ ἐκτίμησιν τῶν Ἄγγλων διὰ τὴν πολιτικότητα, τὴν σωφροσύνην του καὶ διὰ τὴν εἰδικότητά του ἰδίως εἰς τὰ οἰκονομικὰ προβλήματα τῆς νήσου. Προήδρευσε τῆς κυπριακῆς πρεσβείας, ἥτις, ἅμα τῇ ἀναλήψει τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τῆς δευτέρας ἐργατικῆς κυβερνήσεως, ἐστάλη εἰς Λονδῖνον πρὸς προφορικὴν ὑποστήριξιν τοῦ ἑνωτικοῦ πόθου τῶν Κυπρίων καί, ἐν ἀναμονῇ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως τῆς νήσου, τῆς παροχῆς τοὐλάχιστον περισσοτέρων πολιτικῶν ἐλευθεριῶν. Εἶναι γνωστὴ ἡ ἀπάντησις τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἀποικιῶν: «Τὸ κυπριακὸν ζήτημα εἶναι τελείως κλειστόν». Ἐκλεγεὶς ἐκ νέου εἰς τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1930 ἀνέλαβε τὴν προεδρείαν τῶν Ἑλλήνων βουλευτῶν καὶ μὲ τὸ μέγα τοῦτο κῦρος καὶ γόητρον ἔδωκε κατὰ Ὀκτώβριον 1931 τὸ σύνθημα τῆς ἀνυπακοῆς «εἰς ἀρχὰς παρανόμους καὶ νόμους ἀνόμους». Α. Α. Κ.

—**Νικόδημος**, ἐπίσκοπος ***Λάμπης καὶ Σφακίων*** (1831—1845). Ἐγεννήθη ἐν Ἀσωμάτῳ Κρήτης. Εἰσαχθεὶς εἰς τὴν ἱερὰν μονὴν Πρέβελη ἐχειροτονήθη εἰς διάκονον καὶ πρεσβύτερον, μεθ' ὃ ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς μονῆς του εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἔλαβεν ἀνωτέραν μόρφωσιν. Τῷ 1831 ἐχειροτονήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπίσκοπος Λάμπης. Ἀνὴρ νοήμων, φιλόμουσος καὶ ρέκτης, ἵδρυσε διαφόρους σχολὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ του, τὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τῶν Σελλιῶν, τοῦ Μοναστηρακίου Ἀμαρίου. Ἀπεβίωσε τῷ 1845 ἐν τῇ μονῇ Ἀσωμάτων Ἀμαρίου, ἔνθα καὶ ἐτάφη. † Ρ. Α. Τ.

— **Νικοδήμου *εὐαγγέλιον***. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκδίδονται ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος καὶ ἑφεξῆς παλαιαὶ ἀπόκρυφοι διηγήσεις ἐκ τῶν «ὑπομνημάτων τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πραχθέντων ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου», τῶν ἄλλως λεγομένων «Ἄκτων Πιλάτου» (Acta Pilati). Φέρει δὲ τὸ ὄνομα Νικοδήμου τὸ ἀπόκρυφον τοῦτο βιβλίον, ὅπερ ἐπιγράφεται καὶ «Κατάβασις τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὸν Ἅδην», ἐπειδὴ ἡ ἐν αὐτῷ περιεχομένη διήγησις ἀποδίδεται εἰς τὸν ἀνωτέρω Νικόδημον. Π. Ι. Μ.

Νικόδημος, *Κωνσταντῖνος*. Ἐγεννήθη εἰς Ψαρὰ φθίνοντος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἐκραγείσης τῆς Ἐπαναστάσεως, ἀνέλαβε τὸν κατὰ θάλασσαν ἀγῶνα ἐπιβαίνων ἰδίου πλοίου. Ὑπῆρξεν ὁ ἴδιος πυρπολητής, πυρπολήσας τουρκικὴν κορβέταν τὴν 24 Σεπτεμβρίου 1829 μεταξὺ Καραμπουρνοῦ καὶ Μυτιλήνης καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἔθνους ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ὀργανωτῶν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος παρέμεινεν ἐν τῷ ναυτικῷ καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ὑποναυάρχου. Ἐξελέγη μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας καὶ ἐγένετο πολλάκις ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν. Ἔγραψε καὶ ἐξέδοτο ἐν Ἀθήναις τῷ 1862 ὑπόμνημα περὶ τῆς νήσου τῶν Ψαρῶν, ἐν ᾧ περιγράφει καὶ τὴν κατασκευὴν τῶν πυρπολικῶν καὶ τὴν μετατροπὴν εἰς αὐτὰ ἄλλων πλοίων. Τ. Ε. Ε.

Νικόδρομος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Θεσπιάδος Νίκης (*Ἀπολλόδ*. Β, 7, 8). Α. Θ. Σ.

— **Νικόδρομος**. Αἰγινήτης, υἱὸς τοῦ Κνοίθου, ἀρχηγὸς τῆς ἐν τῇ νήσῳ ἀττικιζούσης μερίδος. Συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν Ἀθηναίων, ἵνα παραδώσῃ τὴν πατρίδα του, ἀλλ' ἀποτυχών, ἀπέδρασε μετὰ τῶν ὀπαδῶν του καὶ κατέφυγεν εἰς τὸ Σούνιον (*Ἡροδ*. VI, 88—91). Α. Θ. Σ.

Νικόδωρος. Διάσημος πύκτης ἐκ Μαντινείας, ὅστις ἐν προβεβηκυίᾳ ἡλικίᾳ περὶ τὰ 400 π.Χ. ἐγένετο νομοθέτης τῆς πατρίδος του, λαβὼν τὴν νομοθεσίαν αὐτοῦ παρὰ Διαγόρου τοῦ Μηλίου, τοῦ ἐπικαλουμένου Ἀθέου «ἄμεινον πολιτευσάμενος τῇ πατρίδι τῶν χηρυγμάτων τῶν ἐν τοῖς σταδίοις» (*Αἰλ*. Ποικ. Ἱστορ. Β, 23). Α. Θ. Σ.

— **Νικόδωρος**. Ἄρχων ἐν Ἀθήναις τὸ τρίτον ἔτος τῆς 116 Ὀλυμπιάδος (314 π. Χ.). Α. Θ. Σ.

Νικόζια (Nicosia) *[Γεωγρ.]*. Ἀγγλικὴ ὀνομασία τῆς πρωτευούσης τῆς Κύπρου *Λευκωσίας* (βλ. λ.).

Νικοθόη *[Μυθολ.]*. Μία τῶν Ἁρπυιῶν, ἡ καὶ ***Ἀελλόπους*** ὀνομαζομένη, τὴν ὁποίαν κατεδίωξαν οἱ πτερωτοὶ υἱοὶ τοῦ Βορέου Βούτης καὶ Κάλλαϊς μέχρι τῆς Πελοποννήσου, ὅπου ἐπνίγη εἰς τὸν Τίγρην, μυθικὸν ποταμόν, τὸν ἀπ' αὐτῆς ὀνομασθέντα Ἅρπυν (*Ἀπολλόδ*. Α, 9, 21). Α. Θ. Σ.

νικοθόη (ἡ) (Nicothoa) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακοστράκων τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐργασιλιδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη πανταχοῦ τῆς γῆς ἀπαντῶντα. Δ. Ν. Π.

Νικοκάβουρας, *Σπῦρος*. Σύγχρονος ποιητὴς καὶ λόγιος, γεννηθεὶς τῷ 1883 εἰς Σφακερὰ τῆς Κερκύρας. Ἐκτὸς βραχέων τινῶν ταξιδίων εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ Παρισίους, ἔζησεν ἀποκλειστικῶς ἐν τῇ γενετείρᾳ καὶ εἰς Καρουσάδες, παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Κ. Θεοτόκη. Ἐνεφανίσθη ἀπὸ τοῦ περιοδικοῦ «Νουμᾶς», συνειργάσθη δὲ ἀραιῶς μετέπειτα εἰς τὰ «Γράμματα» τῆς Ἀλεξανδρείας, τὸν «Βωμὸν» καὶ τὸν «Μαῦρον Γάτον» τῶν Ἀθηνῶν, τὴν «Κερκυραϊκὴν Ἀνθολογίαν» τῆς Κερκύρας κλπ. Μέρος τοῦ ἀνεκδότου ἔργου του περιελήφθη εἰς τὸ βιβλίον του «Ποιητικὰ ἔργα» (Κέρκυρα 1925), ὅπου καὶ ἡ εἰς ὁμοιοκαταλήκτους δεκαπεντασυλλάβους μετάφρασις τοῦ βιβλικοῦ «Ἆσματος τῶν Ἀσμάτων». Ποιητικὰ γνωρίσματά του εἶναι τὰ τῆς τελευταίας περιόδου τῆς Ἑπτανησιακῆς Σχολῆς, ἔνθα διαφαίνεται συγγένεια πρὸς τὸν Μαβίλην, τὸν Μαρτζώκην, ἀλλ' ἐπίσης ἱκανὸν μέρος τοῦ ἔργου του παρουσιάζει ἐπίδρασιν ἐκ τῶν «Stances» («Στροφὲς») τοῦ Μωρεάς. Ἱκανὰ ποιήματά του εἶναι ἐμπνευσμένα ἐκ τῶν συγχρόνων ἐπαναστατικῶν ἰδεῶν, εἰς ἄλλα δὲ εἶναι ἀξιοσημείωτος ἡδυπαθὴς νεοκλασσικὴ φυσιολατρεία. Στιχουργικῶς περιωρίσθη εἰς τὰ ἰαμβικὰ τονικὰ μέτρα, γράψας εἴτε σοννέτα εἰς ἑνδεκασυλλάβους, εἴτε στροφὰς εἰς δεκαπεντασυλλάβους. ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

Νικόκλεια *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Κύπρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καὶ τῷ διαμερίσματι τῆς Πάφου. Κάτ. περίπου 100, πάντες σχεδὸν Ἕλληνες ὀρθόδοξοι. Α. Κ. Α.

—**Νικόκλεια** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Νιγρίτης τοῦ νομοῦ Σερρῶν, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Παράγει δημητριακά, καπνὸν καὶ ἔλαιον, ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατοίκους (1928) 839. Πρότερον ὠνομάζετο Νικοσλάβη.

Νικοκλῆς. Βασιλεὺς τῆς ἐν Κύπρῳ Σαλαμῖνος, διαδεχθεὶς τὸν πατέρα αὐτοῦ Εὐαγόραν Α' τῷ 374 π. Χ., γνωστὸς κυρίως ἐκ τῶν δύο παραινετικῶν λόγων, τοὺς ὁποίους ἀπηύθυνε πρὸς αὐτὸν ὁ φίλος του καὶ ῥήτωρ Ἰσοκράτης, «Πρὸς Νικοκλέα» καὶ «Νικοκλῆς ἢ Κύπριοι», ἐξυμνοῦντας τὴν βασιλείαν τοῦ πατρός του καὶ παρακινοῦντας αὐτὸν εἰς μίμησιν αὐτοῦ. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ὁ Νικοκλῆς προσέφερε δῶρον εἰς τὸν ῥήτορα 20.000 δραχμῶν. Ὁ Νικοκλῆς εὑρίσκετο εἰς στενοτάτας πολιτικὰς καὶ πνευματικὰς μετὰ τῶν Ἀθηνῶν σχέσεις, ὅπου καὶ ἐσπούδασε τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν. Πότε ἀκριβῶς ἀπέθανε, δὲν εἶναι γνωστόν. Ἐπίσης καὶ ἡ ἱστορία τηρεῖ σιγὴν περὶ τῶν ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ γεγονότων. Εἶναι ὅμως βέβαιον ὅτι, ἂν καὶ ἦτο φόρου ὑποτελὴς τῶν Περσῶν, δὲν ἐδίστασε καὶ ἐνόπλως νὰ διεκδικήσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς χώρας του, συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν ἡγεμόνων τῶν ἄλλων κυπριακῶν πόλεων. Διάδοχος αὐτοῦ ὑπῆρξεν Εὐαγόρας ὁ Β'. Τοῦ Νικοκλέους σῴζονται χρυσᾶ νομίσματα καὶ χαλκᾶ μετὰ ἑλληνικῶν καὶ κυπριακῶν χαρακτήρων. Α. Θ. Σ.

— **Νικοκλῆς**. Βασιλεὺς τῆς Πάφου ἐν Κύπρῳ (320—310 π. Χ.), ὀφείλων τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάρρησίν του εἰς Πτολεμαῖον τὸν Λάγου τῆς Αἰγύπτου, παντοιοτρόπως εὐεργετήσαντα αὐτόν. Συμμαχήσας ὅμως βραδύτερον κρύφα μετὰ τοῦ Ἀντιγόνου, ἐχθροῦ τοῦ Πτολεμαίου, ἠθέλησε νὰ ἀποστατήσῃ αὐτοῦ. Ἀνακαλυφθέντων ὅμως τῶν σχεδίων του, ἠναγκάσθη νὰ αὐτοκτονήσῃ ἀπαγχονισθείς. Τὸ παράδειγμα αὐτοῦ ἠκολούθησαν ἡ σύζυγός του Ἀξιοθέα, σφάξασα προηγουμένως διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν τὰς θυγατέρας της, καὶ πάντες οἱ συγγενεῖς τοῦ βασιλέως, θέσαντες πῦρ εἰς τὰ ἀνάκτορα, οὕτω δὲ ἐξέλιπεν ἡ ἡγεμονικὴ οἰκογένεια τῆς Πάφου (*Διοδ. Σικελ*. XX, 21). Τοῦ Νικοκλέους σῴζονται χρυσᾶ νομίσματα καὶ χαλκοῖ διπλοῖ στατῆρες. Α. Θ. Σ.

— **Νικοκλῆς**. Ὀλυμπιονίκης ἐξ Ἀκριῶν τῆς Λακωνικῆς, νικήσας πεντάκις εἰς ἀγῶνα δρόμου, τοῦ ὁποίου ἐσῴζετο ἐπὶ Παυσανίου ὁ τάφος μεταξὺ τοῦ γυμνασίου καὶ τοῦ πρὸ τοῦ λιμένος τείχους τῆς πόλεως (*Παυσ*. Γ, XXII, 5). Α. Θ. Σ.

— **Νικοκλῆς**. Ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τῆς 119 Ὀλυμπιάδος (302 π. Χ.). Α.Θ.Σ.

— **Νικοκλῆς**. Λακεδαιμόνιός τις, γράψας περὶ τῶν ἐθίμων τῆς πατρίδος του. Α. Θ. Σ.

— **Νικοκλῆς**. Τύραννος τῆς Σικυῶνος, σύγχρονος τοῦ Ἀράτου, καταλαβὼν τὴν τυραννίαν διὰ τοῦ φόνου τοῦ προκατόχου του Πρασέα, πατρὸς τοῦ Ἀβαντίδου, ἐπίσης τυράννου αὐτῆς. Ἐπελθὼν ὅμως ἐν καιρῷ νυκτὸς κατ' αὐτοῦ ὁ Ἄρατος μετά τινων φυγάδων Σικυωνίων καὶ μισθωτῶν Ἀργείων, κατέλαβε τὴν οἰκίαν τοῦ τυράννου, ὅστις ἐσώθη διὰ τῆς φυγῆς (*Παυσ*. Β, VIII, 3). Α. Θ. Σ.

— **Νικοκλῆς**. Κιθαρῳδὸς ἐκ Τάραντος, «ὡς ἐπὶ μέγιστον δόξης κιθαρῳδῶν ἁπάντων ἦλθε», τοῦ ὁποίου τὸ μνῆμα ἐσῴζετο ἐπὶ Παυσανίου παρὰ τὸ τέμενος τοῦ ἀττικοῦ ἥρωος Λακίδου, ἐπωνύμου τοῦ Δήμου Λακιαδῶν (*Παυσ*. Α, 37, 2). Α. Θ. Σ.

Νικοκράτης. Ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸ δ' ἔτος τῆς 111 Ὀλυμπιάδος (333 π. Χ.). Α. Θ. Σ.

Νικοκρέων. Βασιλεὺς τῆς ἐν Κύπρῳ Σαλαμῖνος, ἔγγονος πιθανῶς τοῦ Εὐαγόρα Α', ὑποταχθεὶς ἄνευ ἀντιστάσεως μετὰ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων τῆς νήσου εἰς τὸν Μ. Ἀλέξανδρον, πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ αὐτοπροσώπως ἦλθεν εἰς Τύρον μετὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου ἐπιστροφήν του, ὅπως ὑποβάλῃ τὰ σέβη του. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου συνεμάχησε μετὰ τοῦ Πτολεμαίου τῆς Αἰγύπτου κατὰ τοῦ Ἀντιγόνου τῷ 315 π. Χ. καὶ συνειργάζετο μετὰ τοῦ Σελεύκου καὶ Μενελάου, στρατηγῶν τοῦ Πτολεμαίου, πρὸς καθυπόταξιν τῶν κυπριακῶν ἐκείνων πόλεων, αἵτινες εἶχον ταχθῆ μετὰ τῆς ἀντιθέτου μερίδος. Εἰς ἀνταμοιβὴν ἔλαβε παρὰ τοῦ Πτολεμαίου τῷ 313 π. Χ. τὸ Κίτιον, τὴν Λάπηθον, τὴν Κηρύνειαν, καὶ τὸ Μάριον, ἐπὶ πλέον δὲ ἀνεκηρύχθη καὶ ἀρχιστράτηγος τῆς νήσου. Ἔκτοτε ἀγνοοῦμεν τὰς τύχας του. Γνωστὴ εἶναι ἡ συμπεριφορὰ αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀβδηρίτην φιλόσοφον *Ἀνάξαρχον* (βλ. λ.), τὸν ὁποῖον ὠμότατα ἐβασάνισε. Τοῦ Νικοκρέοντος σῴζονται χρυσοῖ στατῆρες καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα τῶν ἐτῶν 331 — 312 π. Χ., φέροντα κεφαλὴν Ἀφροδίτης καὶ Ἀπόλλωνος. Α. Θ. Σ.

Νίκολ (Nicol), ***Γουλιέλμος***. Σκῶτος φυσικὸς καὶ μεταλλειολόγος (1768—1851). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς φυσικῆς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Ἐδιμβούργου καὶ κατέστη ὀνομαστὸς διὰ τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ πρίσματος, ὅπερ εἶναι γνωστὸν διὰ τοῦ ὀνόματός του. Ἐδημοσίευσεν ἐπίσης μέγαν ἀριθμὸν ὑπομνημάτων ἐπὶ τῆς μεταλλειολογίας καὶ τῆς γεωλογίας ἐν τῷ «Ἡμερολογίῳ» τοῦ Τζαίημσον, ὅπου περιέγραψε καὶ τὴν ἐφεύρεσίν του. Τῷ 1851 ἐδημοσίευσε τὸ ἔργον «On the microscopical structure of crystals», ὅπερ ἀπετέλεσε σπουδαῖον σταθμὸν εἰς τὰς γεωλογικὰς μελέτας τῆς ἐποχῆς. Μ. Δ. Β.

— **Νίκολ *πρῖσμα*** (Nicolsches Prisma). Ὀπτικὸν ὄργανον ὀνομαζόμενον ἐκ τοῦ ἐπινοήσαντος αὐτὸ William Nicol, φυσικοῦ ἐν Edinburgh, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει εἰς τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν ἔρευναν τοῦ πεπολωμένου φωτός. Ἀποτελεῖται ἀπὸ πρῖσμα ἰσλανδικῆς κρυστάλλου μορφῆς ρομβοεδρικῆς. Τοῦτο, ἀφοῦ σμικρυνθοῦν προηγουμένως διὰ λειάνσεως αἱ γωνίαι τῶν ἀκμῶν αὐτοῦ Α καὶ Δ ἀπὸ 71° εἰς 68°, τέμνεται κατόπιν εἰς δύο κατὰ γραμμὴν κάθετον πρὸς τὰς ἕδρας ΑΒ καὶ ΓΔ (βλ. σχ.), τὰ δὲ τεμάχια ἐπικολλῶνται ἐκ νέου διὰ βαλσάμου τοῦ Καναδᾶ. Ἡ παραγωγὴ πεπολωμένου φωτὸς διὰ τοῦ πρίσματος Νίκολ στηρίζεται εἰς τὸ φαινόμενον τῆς ὁλικῆς ἀνακλάσεως, τὴν ὁποίαν ὑφίσταται ἡ ἐκ διπλῆς διαθλάσεως προερχομένη τακτικὴ ἀκτίς. Διότι ἡ φωτεινὴ ἀκτίς, ἡ ὁποία προσπίπτει ἐπὶ τοῦ πρίσματος τούτου, ὑφίσταται ἐντὸς αὐτοῦ διπλῆν διάθλασιν καὶ ἀναλύεται εἰς δύο πεπολωμένας ἀκτῖνας, ἤτοι εἰς τὴν τακτικὴν ο μὲ δείκτην διαθλάσεως 1,658 καὶ εἰς τὴν ἔκτακτον e μὲ δείκτην διαθλάσεως 1,486. Ὁ δείκτης διαθλάσεως τοῦ βαλσάμου τοῦ Καναδᾶ εἶναι 1,54.

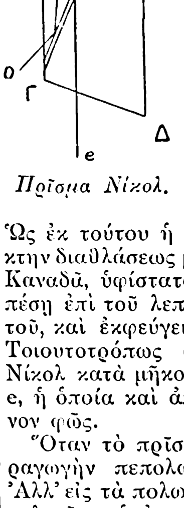

Πρῖσμα Νίκολ.

Ὡς ἐκ τούτου ἡ τακτικὴ ἀκτὶς ο, ὡς ἔχουσα δείκτην διαθλάσεως μεγαλύτερον τοῦ τοῦ βαλσάμου τοῦ Καναδᾶ, ὑφίσταται ὁλικὴν ἀνάκλασιν, ὅταν προσπέσῃ ἐπὶ τοῦ λεπτοῦ διαχωριστικοῦ στρώματος αὐτοῦ, καὶ ἐκφεύγει ἐκ τῶν πλαγίων τοῦ πρίσματος. Τοιουτοτρόπως ἀπομένει διαπερῶσα τὸ πρῖσμα Νίκολ κατὰ μῆκος αὐτοῦ μόνον ἡ ἔκτακτος ἀκτὶς e, ἡ ὁποία καὶ ἀποτελεῖ τὸ παραχθὲν πεπολωμένον φῶς.

Ὅταν τὸ πρῖσμα Νίκολ χρησιμεύῃ εἰς τὴν παραγωγὴν πεπολωμένου φωτός, καλεῖται πολωτής. Ἀλλ' εἰς τὰ πολωτικὰ μικροσκόπια, διὰ τῶν ὁποίων μελετᾶται ἡ ὀπτικὴ συμμετρία τῶν ὀρυκτῶν, χρησιμοποιεῖται ἐκτὸς τοῦ πολωτοῦ καὶ δεύτερον πρῖσμα Νίκολ. Τοῦτο τοποθετεῖται ἄνωθεν ἐκείνου καὶ ὀνομάζεται *ἀναλυτής*. Διὰ τοῦ ἀναλυτοῦ ἐρευνᾶται τὸ πεπολωμένον φῶς, τὸ ὁποῖον παρήγαγεν ὁ πολωτής, ἀφοῦ τοῦτο διαπεράσῃ προηγουμένως τὸ μικροσκοπικὸν παρασκεύασμα τοῦ ὑπὸ μελέτην ὀρυκτοῦ, τοιουτοτρόπως δὲ καθορίζεται ἡ ὀπτικὴ συμμετρία αὐτοῦ. Γ. Ε.

Νικὸλ (Nicolle), ***Κάρολος***. Σύγχρονος περιφανὴς Γάλλος μικροβιολόγος, γεννηθεὶς ἐν Ρουένῃ. Ἐργασθεὶς εἰδικώτερον ἐν τῷ Ἰνστιτούτῳ Παστὲρ τῶν Παρισίων, διωρίσθη μετὰ ταῦτα διευθυντὴς τοῦ μικροβιολογικοῦ ἐργαστηρίου τῆς Ρουένης, ἀπὸ τοῦ 1902 δὲ μέχρι σήμερον διατελεῖ διευθυντὴς τοῦ ἐν Τύνιδι Ἰνστιτούτου Παστέρ. Μεγίστης σημασίας ἦσαν αἱ ἐπὶ τοῦ ἐξανθηματικοῦ τύφου ἐργασίαι τούτου καὶ τῶν συνεργατῶν αὐτοῦ Conseil καὶ Conor (ὧν κυριώτεραι: *Nicolle*, «Transmission expérimentale du typhus exanthématique par le pou du corps» Compt. rend. soc. biol. Paris 1904), «Le typhus exanthématique en Tunisie» (1909. Rev. d' hyg. 1910

καὶ 1911. Annal. de l' Inst. Pasteur τόμ. 24, 1910 καὶ *Nicolle, Conor et Conseil,* Ann. de l' Inst. Pasteur τόμ. 25 καὶ 26, 1910), δι' ὧν ἀπεδείχθη πειραματικῶς καὶ ἡ ὑπὸ ἄλλων (*R. Koch, Yersin, E. Gottschlich*) προηγουμένως διατυπωθεῖσα ὑπόνοια περὶ μεταδόσεως τῆς νόσου δι' ἐντόμων καὶ ἰδίᾳ φθειρῶν. Διὰ τῶν ἐργασιῶν τούτων, τῶν ἐκτενῶν ἐπιδημιολογικῶν σπουδῶν καὶ ἰδίᾳ διὰ τῆς τὸ πρῶτον ὑπ' αὐτῶν μεταδόσεως τοῦ ἰοῦ τῆς νόσου εἰς ζῷα, ἀπεδείχθη τελείως ἡ διὰ μέσου τῶν φθειρῶν τῶν ἐνδυμάτων μετάδοσις τῆς νόσου, κατωρθώθη δ' οὕτω διὰ τῆς ἁπλῆς ἀποφθειριάσεως νὰ δαμασθῇ ἡ τρομερὰ αὕτη νόσος. Διὰ τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ περαιτέρω κατεδείχθησαν αἱ προφυλακτικαὶ ἰδιότητες τοῦ ὀροῦ τοῦ αἵματος ἀναρρωννυόντων ἐκ τῆς νόσου ταύτης, νεωστὶ δὲ καὶ τοῦ ὀροῦ αἵματος ἀναρρωννυόντων ἐξ ἱλαρᾶς. Ὁ Νικὸλ περαιτέρω ἠσχολήθη ἐπὶ τοῦ ὑποστρόφου πυρετοῦ (*Nicolle et Blanc,* «Les spirilles de la fièvre reccarente sont-ils virulents aux phases successives de leur évolution chez le pou?», Compt. rend. Ac. Sciences, τόμ. 158, 1914), ἐπὶ τοῦ καλὰ-ἀζάρ, τοῦ φύματος τῆς Ἀνατολῆς, τῆς γρίππης, τοῦ τραχώματος, τοῦ μαλακοῦ ἕλκους, τοῦ κοκκύτου, τῆς δυσεντερίας κλπ. Διὰ τὰς λαμπρὰς αὐτοῦ ἐργασίας ὁ Νικὸλ ἔλαβε τὸ βραβεῖον Nobel (1928), ἐξελέγη δὲ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῆς Γαλλίας.

Ὁ Νικόλ, μὴ ἀρκούμενος εἰς ταῦτα, ἐπεζήτησε καὶ φιλολογικὰς δάφνας, γράψας κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του οὐκ ὀλίγα ἔργα, οἷον: «Le patissier de Bellone», «Les feuilles de la Sagittaire», «La Narquoise», «Les deux Larrons» (ἐκδόσεις Calmann-Levy) καὶ «Les menus plaisirs de l' Ennui», «Marmouse et ses hôtes» (ἐκδ. Rieder). ΑΡ. Π. Κ.

— Νικὸλ (Nicolle), ***Μαυρίκιος.*** Ἀδελφὸς τοῦ *Καρόλου Νικόλ,* ἰατρὸς καὶ σοφός. Καθώρισε τὸ μικρόβιον ὡς «μωσαϊκὸν ἀντιγόνων». ΑΡ. Π. Κ.

— Νικὸλ (Nicole), ***Πέτρος.*** Γάλλος θεολόγος καὶ φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1625 ἐν Chartres καὶ ἀποθανὼν τῷ 1695. Ἐσπούδασεν ἐν Παρισίοις φιλοσοφίαν καὶ ἔπειτα θεολογίαν. Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του, διορισθεὶς διδάσκαλος τῆς φιλοσοφίας εἰς τὴν μονὴν τοῦ Πὸρτ-Ρουαγιάλ, συνεδέθη διὰ στενῆς φιλίας μετὰ τοῦ Ἀρνέλδου, ὃν παρηκολούθησεν ἔπειτα (1677) εἰς Βέλγιον. Κηρυχθεὶς ὑπὲρ τοῦ Ἰανσενισμοῦ, ἔγραψε κατὰ τῶν ἰησουϊτῶν καὶ μετέφρασεν εἰς τὸ λατινικὸν τὰς Ἐπαρχιακὰς ἐπιστολὰς τοῦ Πασκάλ, τὰς ὁποίας ἐσχολίασε καὶ ὑπεμνημάτισεν. Ἕνεκα τῶν ἰδεῶν τούτων δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀνέλθῃ εἰς ἀνώτερα ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα, ἂν καί, μάλιστα ἀπὸ τοῦ 1678, κατέβαλε προσπαθείας πρὸς τοῦτο. Ὁ Νικὸλ ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, τῶν ὁποίων ἄξιον ἰδίας μνείας εἶναι τὸ «Essais de Moral», ὧν ὁ πρῶτος τόμος ἐξεδόθη τῷ 1671. Κ. Ι. Δ.

Νιγολαγι—. Τὰ ἀπὸ τοῦ θέματος τούτου ἀρχόμενα σλαυϊκὰ ὀνόματα βλ. ἐν λ. *Νικολαϊ—.*

Νικολάδης. Πυθιονίκης τις ἐκ Κορίνθου.

Νικολάϊ (Nikolai, καὶ πολων. *Μικόουβ,* Mikolow) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Πολωνίας (ἀπὸ τοῦ 1922) ἐν Ἄνω Σιλεσίᾳ εἰς τὸ διαμέρισμα τοῦ Πλές, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κάττοβιτς—Ράτιμπορ. Κάτ. (1919) 9.754. Ἔχει σιδηρουργίαν, χαρτοβιομηχανίαν, ξυλουργίαν, χυτήρια, λεβητοποιεῖα καὶ μηχανουργεῖα. Εἰς τὴν περιοχήν της γίνεται ἐξαγωγὴ γαιάνθρακος καὶ γρανίτου. Ἔχει εὐαγγελικὸν ναόν, δύο καθολικοὺς καὶ συναγωγήν. —Π.

Νικολάϊ (Nicolai), ***Γουλιέλμος - Φρειδερῖκος - Γεράρδος.*** Ὀλλανδὸς μουσικὸς (1829—1895). Τῷ 1852 ὠνομάσθη καθηγητὴς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου, τοῦ κλειδοκυμβάλου καὶ τῆς ἁρμονίας ἐν τῷ βασιλικῷ ᾠδείῳ τῆς Χάγης, ἀπὸ δὲ τοῦ 1865 διευθυντὴς τοῦ ἱδρύματος. Ἔγραψεν εὐάριθμα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: τὸ «Τραγοῦδι τῆς καμπάνας» τοῦ Σίλλερ, τὸ ὀρατόριον «Bonifacius», τὴν καντάταν «Ἡ σουηδικὴ ἀηδών», εἰς μνήμην τῆς Σουηδῆς ἀοιδοῦ Λίντ, πλείστας ἄλλας καντάτας εἰς ὀλλανδικὴν γλῶσσαν κτλ. Γ. Σ.

— Νικολάϊ (Nicolai), ***Ὄθων.*** Γερμανὸς συνθέτης μελοδραμάτων, γεννηθεὶς ἐν Καινιξβέργῃ τῷ 1810 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βερολίνῳ τῷ 1849. Ταχύτατα ἀφωμοίωσε τὸ εὔχολον ἰταλικὸν μελοδραματικὸν ὕφος, δείγματα τοῦ ὁποίου ἔδωκε διὰ τῶν ἰταλικῶν μελοδραμάτων «Rosmondo d'Inghilterra» ἢ «Enrico II d'Inghilterra», ὡς μετωνομάσθη διὰ τὴν Τεργέστην (1839), «Il templario» (1840), «Odoarda e Gildippe» (1841), καὶ «Il proscritto» (1841). Τῷ 1847 ὁ Νικολάϊ ὠνομάσθη πρῶτος διευθυντὴς τοῦ βασιλικοῦ μελοδράματος τοῦ Βερολίνου, ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ ὁποίου τῷ 1849 ἀνεβίβασε τὸ τελευταῖον του σκηνικὸν ἔργον, τὸ καὶ ἀριστούργημά του, «Οἱ εὔθυμοι κυράτσες τοῦ Οὐίνδσορ», κωμικὸν μελόδραμα ἀπαραμίλλου χάριτος καὶ φαιδρότητος, ἐκ τῶν ἐλαχίστων γερμανικῶν λυρικῶν ἔργων, ἅτινα πληροῦσι τὴν μεταξὺ Βέμπερ καὶ Βάγνερ μεταβατικὴν περίοδον. Ἡ ὑπόλοιπος δημιουργική του ἐργασία περιλαμβάνει μίαν «Εἰσαγωγὴν τῶν Χριστουγέννων», δύο συμφωνίας, μελῳδίας, χορῳδίας κτλ. Γ. Σ.

— Νικολάϊ (Nicolai), ***Ροδόλφος.*** Γερμανὸς φιλόλογος. Τὰ γνωστότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι ἡ «Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς λογοτεχνίας» (α' ἐκδ. 1865—1867, β' ἐκδ. 1873—1878), «Ἱστορία τῆς ρωμαϊκῆς λογοτεχνίας» (1879—1881), ἔτι δὲ καὶ ἡ «Ἱστορία τῆς νέας ἑλληνικῆς λογοτεχνίας», ἡ ὁποία, δημοσιευθεῖσα κατ' ἀρχὰς ἐν τῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ Ersch-Gruber, ἐξεδόθη κατόπιν καὶ εἰς αὐτοτελὲς τεῦχος (1876). —Ω.

— Νικολάϊ (Nicolai), ***Χριστόφορος - Φρειδερῖκος.*** Γερμανὸς φιλόλογος, εἷς τῶν σπουδαιοτέρων ἐκπροσώπων τοῦ ὀρθολογισμοῦ (1733—1811). Διηύθυνεν ἕνα τῶν μεγαλυτέρων ἐκδοτικῶν οἴκων τοῦ Βερολίνου. Ἵδρυσε τὴν «Βιβλιοθήκην τῶν ὡραίων τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν», κατόπιν τὸ περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐπιστολαὶ σχετικαὶ πρὸς τὴν σύγχρονον λογοτεχνίαν» καὶ τέλος τὴν «Γενικὴν Γερμανικὴν Βιβλιοθήκην», κατεπολέμησε δὲ πάντας ἐκείνους, οἵτινες ἠθέλησαν ν' ἀντιταχθῶσι πρὸς τὰς ἰδέας του. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Ἡ ἱστορία ἑνὸς ἀγροίκου» (1794), «Ζωὴ καὶ ἀντιλήψεις τοῦ Σεμπρονίου Γκούντιμπερτ, φιλοσόφου Γερμανοῦ» (1798), «Ὁ βίος καὶ αἱ ἰδέαι τοῦ Σεμπάλντους Νοτάνκερ». Α.Δ.

Νικολαΐδας. Πατὴρ τοῦ ὀλυμπιονίκου Ἴκκου ἐκ Τάραντος, ὅστις περὶ τὰ 470 π. Χ. «στέφανον ἔσχεν ἐπὶ πεντάθλῳ» καὶ κατόπιν ἐγένετο περίφημος διδάσκαλος τῆς γυμναστικῆς (*Παυσ.* VI, 10, 6). Α. Θ. Σ.

Νικολαΐδης, *Ἄνθιμος.* Ἱεροδιάκονος καὶ μουσικός, γνωρίζων τὴν τε βυζαντινὴν καὶ εὐρωπαϊκὴν παρασημαντικήν. Διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ τετραφώνου μουσικοῦ χοροῦ τοῦ ἐν Βιέννῃ ἑλληνικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐδίδαξε τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν ἐν τῇ Ριζαρείῳ σχολῇ (1857—1860), ἐξέδωκε δ' ἐν Βιέννῃ εἰς εὐρωπαϊκὴν παρασημαντικὴν τρίτομον μουσικὴν ἀνθολογίαν, ἧς ἡ τετράφωνος ἁρμονία συνετέθη ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ Gottfried Frayer. Ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις τῷ 1865. Ν. Α. Χ.

—Νικολαΐδης, *Ἀριστείδης.* Λαμπαδάριος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὰ μέσα τοῦ λήξαντος αἰῶνος. Ν.Α.Χ.

—Νικολαΐδης, *Γεώργιος.* Ἕλλην ἀρχαιολόγος ἐκ Κρήτης, γεννηθεὶς τῷ 1820 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1907. Ἐσπούδασεν ἐν Πίζῃ τὰ νομικά, ἐπεδόθη ὅμως ἐνωρὶς εἰς ἀρχαιολογικὰς μελέτας ἐν Φλωρεντίᾳ. Βραδύτερον, ἐγκατασταθεὶς ἐν Ἀθήναις, ἐξελέγη ἀντιπρόεδρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας καὶ διετέλεσεν ὡς τοιοῦτος μέχρι τοῦ θανάτου του. Τὸ σπουδαιότερον ἔργον του εἶναι τὸ γαλλιστὶ γραφὲν «L'Iliade et sa topographie», ἔργον τὸ ὁποῖον, διασκευασθὲν ἐν βελτιωμένῃ ἐκδόσει, ἐδημοσιεύθη καὶ ἑλληνιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἰλιάδος στρατηγικὴ διασκευὴ καὶ τοπογραφία μετὰ δύο στρατηγικῶν πινάκων». Ὁ Νικολαΐδης ὑπῆρξε καὶ θερμὸς πατριώτης, ἀγωνισθεὶς ἐπὶ τριακονταετίαν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Κρήτης καὶ ὡς μέλος πασῶν τῶν ἐν Ἀθήναις ἐπιτροπῶν τῶν Κρητῶν καὶ ὡς ἐπαναστάτης ἐν Κρήτῃ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866. Β. Δ. Θ.

—Νικολαΐδης, *Γεώργιος Ἰωάννου.* Ἀξιωματικὸς τοῦ πεζικοῦ, γεννηθεὶς τῷ 1874 ἐν Ἀθήναις, προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων. Ὡς ἀνθυπολοχαγὸς συμμετέσχε τῷ 1897 τοῦ εἰς Κρήτην ἀποβατικοῦ στρατοῦ, κατὰ δὲ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους 1912—1913, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ, συμμετέσχεν ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ ἐπιτελείου τῆς ὑπηρεσίας μετόπισθεν. Μετὰ τοὺς πολέμους τούτους, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ταγματάρχου, ὑπηρέτησεν εἰς τὸ γενικὸν ἐπιτελεῖον τοῦ στρατοῦ παρὰ τῇ 4ῃ διευθύνσει, μεθ' ὃ εἰς τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Ἐπισιτισμοῦ ὡς διευθυντὴς τῶν μεταφορῶν. Ἀπὸ τοῦ 1917—1920 παρέμεινεν ἐκτὸς τοῦ στρατεύματος. Ἀνακληθεὶς τῷ 1920 εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν καὶ προαχθεὶς εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, ὑπηρέτησεν ἀρχικῶς ὡς διοικητὴς τῆς βάσεως Σμύρνης, κατόπιν δ' ὡς διοικητὴς τῆς 3ης μεραρχίας, συμμετασχὼν μετὰ ταύτης τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Σαγγαρίου κατ' Αὔγουστον-Σεπτέμβριον 1921. Ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου 1921—Σεπτεμβρίου 1922 ὑπηρέτησε παρὰ τοῖς ἀνακτόροις ὡς ὑπασπιστὴς τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου. Ἀπεστρατεύθη τῷ 1922, προαχθεὶς συγχρόνως εἰς ὑποστράτηγον. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

—Νικολαΐδης, *Θεμιστοκλῆς.* Στρατιωτικὸς ἰατρός, γεννηθεὶς τῷ 1840 ἐν Ὑπάτῃ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1911. Καθηγητὴς ἐν τῇ σχολῇ τῶν Εὐελπίδων ἐξεπόνησεν ἐγχειρίδιον ὑγιεινῆς διὰ τοὺς μαθητὰς αὐτῆς. Ἐπίατρος δ' ὢν τῷ 1895, ἐτάχθη διευθυντὴς τοῦ ὑγειονομικοῦ τμήματος τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν. Ἀπεστρατεύθη τῷ 1903 φέρων τὸν βαθμὸν ἀρχιάτρου. Ἐδημοσίευσεν ἀξιολόγους πραγματείας ἐν τῇ «Ἰατρικῇ ἐφημερίδι τοῦ στρατοῦ» καὶ ἐν τοῖς «Ἀρχείοις τῆς ἰατρικῆς». Ι. Π.

— Νικολαΐδης, *Κλεάνθης.* Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1858. Περατώσας τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς κατῆλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ σπουδάσας νομικὰ (1885) ἀπῆλθεν εἰς Γερμανίαν. Ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν δημοσιογραφίαν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη, ἐξέδιδεν ἐν Βερολίνῳ τὴν «Orientalische Korrespondenz», δι' ἧς ὑπερησπίζετο τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα καὶ γενικώτερον ἔγραφε περὶ τῶν ἀνατολικῶν πραγμάτων. Μετὰ τῶν ἀδελφῶν Ἱεροκλειδῶν καὶ τοῦ Τρ. Ε. Εὐαγγελίδη ἐξέδιδεν ἐν Βερολίνῳ τὴν «Νέαν Ἑλλάδα» (1899—1900). Ἐδίδαξεν εἶτα ἐν τῇ ἐν Βιέννῃ σχολῇ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν καὶ ἐξέδοτο ἱκανὰ ἔργα: «Μακεδονία» (γαλλιστὶ καὶ γερμανιστὶ 1898), «Ἱστορίαν τῶν Βαλκανικῶν πολέμων» (γερμανιστὶ 1914), «Ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ» (1923) καὶ ἐπεχείρησεν ἱκανὰς περιοδείας ἀνὰ τὰς ἑλληνικὰς παροικίας. Τ. Ε. Ε.

— Νικολαΐδης, *Νικόλαος.* Ἕλλην μαθηματικός, γεννηθεὶς ἐν Τριπόλει τῆς Ἀρκαδίας, ἐκ πατρὸς δικαστικοῦ, τὴν καταγωγὴν ἕλκοντος ἐξ Ἀδριανουπόλεως καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἐγκατασταθέντος ἐν Ἑλλάδι. Εἰσήχθη εἰς τὸ στρατιωτικὸν σχολεῖον Εὐελπίδων, ἐπιδείξας δὲ κατὰ τὴν περίοδον τῶν σπουδῶν του ἔκτακτον εὐφυΐαν καὶ ἐπίδοσιν εἰς τὰ μαθηματικά, ἀπεστάλη μετὰ διαγωνισμὸν εἰς Γαλλίαν ὡς ὑπότροφος τοῦ κράτους πρὸς σπουδὴν τῶν φυσικῶν καὶ μαθηματικῶν ἐπιστημῶν. Τυχὼν πτυχίου τῆς πολυτεχνικῆς σχολῆς, κατετάχθη εἰς τὴν σχολὴν τῶν γεφυροδοποιῶν, ἐξ ἧς ἀπεχώρησε μετὰ ἓν ἔτος περιελθὼν εἰς διαφωνίας πρὸς τὸν καθηγητὴν Βραΐς ἐν τῇ λύσει προβλημάτων τῆς μηχανικῆς, ἣν ἐδίδασκεν οὗτος ἐν τῇ σχολῇ. Ἐγγραφεὶς τότε εἰς τὴν σχολὴν τῶν ἐπιστημῶν τοῦ πανεπιστημίου τῶν Παρισίων, διεξήγαγε σφοδρὸν ἐπιστημονικὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ Βραΐς ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ «Cosmos». Ἡ φήμη τοῦ Νικολαΐδου ὡς φυσικομαθηματικοῦ διεβοήθη ἔτι μᾶλλον ἐκ τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ κριτικοῦ ἐλέγχου, ὃν ἤσκησε κατὰ τοῦ εἰσιτηρίου εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν λόγου τοῦ φυσικοῦ Λ. Φουκώ.

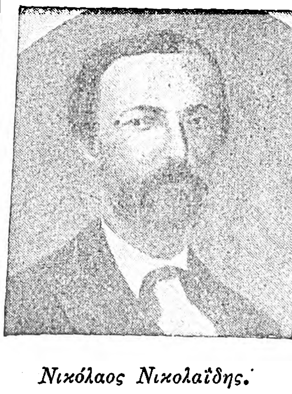

Νικόλαος Νικολαΐδης.

Ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῶν ἐπιστημῶν, κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα, ὠνομάσθη ἀξιωματικὸς τοῦ μηχανικοῦ καὶ διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῇ σχολείῳ τῶν Εὐελπίδων. Ἐκραγείσης τῆς κρητικῆς ἐπαναστάσεως (1866) κατῆλθεν εἰς Κρήτην, ὅπου ἠγωνίσθη γενναίως μέχρι τέλους τῆς ἐπαναστάσεως, διακριθεὶς εἰς πλείστας μάχας ὡς ἀρχηγὸς ἰδίου σώματος. Παραιτηθεὶς τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ ἀπῆλθεν, ἅμα τῇ ἐκρήξει τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου, ὡς ἐθελοντὴς εἰς Γαλλίαν καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ 174ου τάγματος τῶν ἐθνοφυλάκων τῆς Μπελβὶλ ἐπολέμησε γενναιότατα καὶ τοσοῦτον διεκρίθη ἐν τῇ ἐκτελέσει ἀνατεθεισῶν αὐτῷ δυσχερῶν καὶ ἐπικινδύνων κατοπτεύσεων, ὥστε ἡ κυβέρνησις τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης τῆς Γαλλίας ἐπεζήτησε νὰ μονιμοποιήσῃ αὐτὸν ἐν τῷ τακτικῷ στρατῷ καὶ μὲ βαθμὸν ἀνώτερον· ἀλλ' ὁ Νικολαΐδης παρέμεινεν εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ τάγματός του, δι' ὃ κατὰ τὴν στάσιν τοῦ Δεκεμβρίου 1870 κατέλαβε τὸ δημαρχεῖον τῶν Παρισίων. Ὅτε δ' ἔληξεν ὁ πόλεμος, διὰ τῆς εἰσόδου τῶν Γερμανῶν εἰς Παρισίους, ὁ Νικολαΐδης, μὴ συγκατανεύσας νὰ μετάσχῃ τοῦ ἀδελφοκτόνου πολέμου τῆς Κομμούνας, ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας καὶ διωρίσθη τῷ 1871 τακτικὸς καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ. Καταπονηθεὶς ἐκ τῶν διηνεκῶν προσπαθειῶν του περὶ τὴν λύσιν ποικίλων προβλημάτων καὶ ἐκ τῆς ἐντατικῆς προσηλώσεώς του εἰς τὴν μελέτην τῶν περὶ φωτὸς καὶ ἤχου θεωριῶν καὶ ἀποκαμὼν σωματικῶς τε καὶ διανοητικῶς ἀνεζήτησεν ἀνακούφισιν ἐν τῷ γάμῳ. Ἀλλ' αἱ διανοητικαί του ἐξάψεις ἐπετάθησαν καὶ εἰς τὴν ἀναγκαστικῶς ἐπελθοῦσαν διάλυσιν τοῦ γάμου ἐπηκολούθησαν, ἀνιάτως πλέον, ἡ μελαγχολία καὶ τελικῶς ἡ πνευματικὴ διατάραξις. Ἐν τούτοις εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας ἡ διάνοιά του εἶχε φωτεινὰς ἀναλαμπάς. Καὶ ἐν τοιαύτῃ ὅμως καταστάσει μετέσχεν, ἐπὶ κεφαλῆς ἐθελοντῶν, τῆς θεσσαλικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1878. Ὁ Νικολαΐδης, νοσῶν πλέον ἀνιάτως τὸ πνεῦμα, ἀπηλλάγη τῆς ὑπηρεσίας τῷ 1881 μετὰ συντάξεως καὶ κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1889 ἀπεβίωσε συνεπείᾳ σιδηροδρομικοῦ δυστυχήματος. Ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ δημοσιευθεισῶν ἐργασιῶν σημειοῦμεν τὰς ἑξῆς: «Théorie du mouvement d'une figure plane dans son plane. Application aux organes des machines» (Paris 1863), «Analectes ou serie des mémoires

Digitized by Google

sur les diverses parties des Mathématiques» (1871, 8ον). Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἐξεδόθησαν περὶ τὰ 19 φυλλάδια, ὧν τὸ τελευταῖον φέρει χρονολογίαν 1876. Ἀλλὰ τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἐργασιῶν τοῦ Νικολαΐδη φαίνεται ἀπολεσθέν.

[Πρβλ. *Π. Παπαρρηγοπούλου*, «Τὰ κατὰ τὴν πρυτανείαν αὐτοῦ πεπραγμένα».—*Κ. Φ. Σκόκου*, «Ἐτήσιον ἡμερολόγιον» 1890, σελ. 301—306, ἔνθα κριτικὴ βιογραφία ὑπὸ *Π. Κανελλίδου*, «Νέα Ἐφημερὶς» Ἰουνίου 30 ἔτ. 1889 κλ.] Δ. Α. Δ.

— **Νικολαΐδης, *Παναγιώτης***. Ἀξιωματικὸς τοῦ ἱππικοῦ, γεννηθεὶς τῷ 1871 ἐν Ἐλευσῖνι, προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου ὑπαξιωματικῶν καὶ προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντιστρατήγου. Μετέσχε τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου 1897 μετὰ τοῦ ἱππικοῦ στρατοῦ Θεσσαλίας. Κατὰ τὴν κατόπιν ἐποχὴν ὑπηρέτησε σχεδὸν διαρκῶς παρὰ διαφόροις μονάσιν ἱππικοῦ. Κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους 1912—1913, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ὑπιλάρχου ἀρχικῶς, τοῦ ἰλάρχου κατόπιν, μετέσχε μετὰ τῆς ταξιαρχίας ἱππικοῦ εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς Μακεδονίας. Κατ' Ἰούνιον - Ἰούλιον 1920, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, διετέλεσε διοικητὴς τῆς ταξιαρχίας ἱππικοῦ τῆς στρατιᾶς Μικρᾶς Ἀσίας, καταλαβὼν τότε μετὰ τῆς ταξιαρχίας ταύτης τὴν Προῦσαν, μετὰ δὲ τὰς ἐπιχειρήσεις ἐκείνας εἰσποθετήθη ἐπιτελάρχης τοῦ Γ' σώματος στρατοῦ, παραμείνας εἰς τὴν θέσιν ταύτην μέχρι τοῦ τέλους 1920. Κατὰ τὰς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἐπιχειρήσεις τοῦ θέρους 1921 διετέλεσε καὶ πάλιν διοικητὴς τῆς ταξιαρχίας ἱππικοῦ, συμμετασχὼν μετὰ ταύτης τῶν ἐπιχειρήσεων Ἐσκὴ-Σεχὶρ καὶ Σαγγαρίου, μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου, ὁπότε ἐτοποθετήθη ἐπιτελάρχης τοῦ Β' σώματος στρατοῦ. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα φθινόπωρον 1921—Σεπτέμβριος 1922 ὑπηρέτησεν ὡς ὑπασπιστὴς τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου. Ἀπεστρατεύθη τῷ 1922 προαχθεὶς συγχρόνως εἰς ὑποστράτηγον. Τῷ 1927 ἀνεκλήθη εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν, ἀλλὰ δὲν ἀπεδέχθη τὴν ἐπαναφοράν του ταύτην, δι' ὃ ἐξηκολούθησε παραμένων ἐν τῇ ἀποστρατείᾳ, προαχθεὶς εἰς ἀντιστράτηγον. Ἀπὸ τοῦ 1923 πολιτεύεται ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἐλευσῖνος, ἐκλεγεὶς πληρεξούσιος κατὰ τὴν 4ην Ἐθνοσυνέλευσιν. Ν. Θ. Κ.

— **Νικολαΐδης, *Παναγιώτης***. Σμυρναῖος, ἀγωνισθεὶς κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν 1821—1830 ἐν Κρήτῃ. Συνέγραψε συγγραμμάτιόν τι περὶ τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης, ἐκδοθὲν τῷ 1824. ΕΡ. Μ.

— **Νικολαΐδης, *Ῥήγας Ἰω.*** Ἕλλην φυσιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1856 ἐν Πορταριᾷ τοῦ Πηλίου. Ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ καὶ τῷ 1876, ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ, ἀνεχώρησεν εἰς Γερμανίαν πρὸς τελειοποίησιν καὶ συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του. Ἐπὶ πενταετίαν ἐν τοῖς πανεπιστημίοις Τυβίγγης, Βερολίνου καὶ Λειψίας εἰδικῶς διέτριψε περὶ τὴν φυσιολογίαν καὶ μετὰ ταῦτα ἐπὶ ὀκτάμηνον ἐν Παρισίοις ἐν τῷ Κολλεγίῳ τῆς Γαλλίας, ἔνθα καὶ ἐξετέλεσε τὴν περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων τῶν ἀγγείων τοῦ ἥπατος ἐργασίαν του, τὴν δημοσιευθεῖσαν ἐν τοῖς «Ἀρχείοις τῆς φυσιολογίας» ἐν Παρισίοις.

Ῥήγας Ἰ. Νικολαΐδης.

Ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας ἐγένετο ὑφηγητὴς τῆς φυσιολογίας τῷ 1883, διδάξας ἀνελλιπῶς ἐπὶ μίαν περίπου δεκαετίαν ἐν τῷ ἱδρυθέντι τὸ πρῶτον ὑπ' αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι ἐργαστηρίῳ τῆς φυσιολογίας, ἥτις μόνον θεωρητικῶς ἐδιδάσκετο πρότερον. Τοῦ ἐργαστηρίου τούτου τὰ πρῶτα ὄργανα ἐκόμισεν ὁ ἴδιος ἐκ Γερμανίας ἰδίαις δαπάναις. Τῷ 1892 διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς περιγραφικῆς ἀνατομικῆς, προήχθη εἰς τακτικὸν τῷ 1893 καὶ τῇ 22 Μαΐου 1899, τοῦ καθηγητοῦ τῆς φυσιολογίας Ἰωάννου Ζωχιοῦ ἀναλαβόντος τὴν ἕδραν τῆς ἰατρικῆς κλινικῆς, ὁ Ῥήγας Νικολαΐδης, μετὰ πρότασιν τῆς σχολῆς, διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς πειραματικῆς φυσιολογίας, ἣν ἐδίδαξε θεωρητικῶς τε καὶ πειραματικῶς μέχρι τοῦ 1926, ὅτε ἀπεχώρησε τῆς ὑπηρεσίας λόγῳ ὁρίου ἡλικίας. Ὁ Ῥήγας Νικολαΐδης ἔδωκεν ἰσχυρὰν ὤθησιν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φυσιολογίας, ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τῆς ὁποίας ἐξετελέσθησαν πλεῖσται ὅσαι ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι. Κατὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἐγένετο ἐκ τῶν πρώτων αὐτῆς μελῶν. Τῷ 1926 οἱ κατὰ καιροὺς χρηματίσαντες μαθηταὶ αὐτοῦ ἑώρτασαν ἐπισήμως τὴν τριακοστὴν πέμπτην ἐπέτειον τῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ καθηγεσίας του καὶ τεῦχος δὲ πανηγυρικόν, περιέχον ἐπιστημονικὰς διατριβὰς αὐτῶν, ἐδημοσίευσαν ἐπὶ τούτῳ. Ὁ Ῥήγας Νικολαΐδης ἀπεβίωσε τῷ 1928. Αἱ περισσότεραι τῶν ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν του ἐδημοσιεύθησαν γερμανιστὶ εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ «Virchow's Archiv für Pathologische Anatomie und Physiologie» (1880), «Archiv f. Anatomie u. Physiologie» (1882), «Archiv f. Physiologie» (1883, 1884, 1886, 1889, 1890, 1891, 1896, 1899, 1905, 1907), «Centralblatt f. Physiologie» (1889, 1895, 1900, 1901, 1906, 1910), «Archives de Physiologie» (Paris 1882), «Archives italiens de Biologie» (1901). Ἑλληνιστὶ δὲ τὰς ἑξῆς: «Φυσιολογικαὶ ἔρευναι περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς θερμότητος ἐπὶ τὴν ἐγερσιμότητα τῶν μυῶν» (διατριβὴ ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ 1882), «Περὶ τῆς καταστάσεως καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων φυσιολογίας καὶ τῶν προβλημάτων αὐτῆς» (ἐναρκτήριος λόγος αὐτοῦ ὡς ὑφηγητοῦ 1883), «Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀνατομικὴ τοῦ ἐνεστῶτος καὶ τοῦ μέλλοντος» (1892), «Ἡ μηχανικὴ θεωρία τῆς ζωῆς» (ἐναρκτήριος εἰς τὸ μάθημα τῆς πειραματικῆς φυσιολογίας 1900), «Ἡ ἱστορία τῆς διαπλάσεως τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης» (λόγος αὐτοῦ ὡς προέδρου τοῦ πανελληνίου ἰατρικοῦ συνεδρίου 1902), «Φυσιολογία τοῦ ἀνθρώπου» (τόμ. Α' 1903, τόμ. Β' 1904 καὶ τόμ. Γ' 1906). Δ. Α. Δ.

Νικολάϊερ (Nicolaier), ***Ἀρθοῦρος***. Γερμανὸς ἰατρὸς τῆς Γοτίγγης, γεννηθεὶς ἐν Cosel τῆς ἄνω Σιλεσίας τῷ 1862. Μαθητὴς τοῦ Ebstein, ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῷ 1885, τῷ 1894 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ἐσωτερικῆς παθολογίας καὶ ἀπὸ τοῦ 1897 διετέλεσε διευθυντὴς τῆς ἰατρικῆς κλινικῆς Γοτίγγης. Τῷ 1884 ἀνεκάλυψε τὸ βακτηρίδιον τοῦ τετάνου καὶ τῷ 1894 εἰσήγαγε τὴν οὐροτροπίνην εἰς τὴν θεραπευτικήν. Ἔγραψε περὶ οὐρολίθων, τετάνου, πειραματικὰς καὶ κλινικὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς οὐροτροπίνης κ. λ. Ο. Ρ.

Νικολάϊεφ, ἢ *Νικολάεφ [Γεωγρ.]*. Ἐμπορικὴ μεγαλόπολις τῆς Χερσῶνος, σχηματιζομένη ἐπὶ νησιζούσης καμπῆς τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης τοῦ Μπούγκ (ἀρχ. Ὕπανις), ἣν ἀκτογραφεῖ ἀπὸ βορρᾶ ὁ ποταμὸς Ἰγκοὺλ καὶ ἥτις ἀπέχει ἀπὸ τῆς ἐκβολῆς 23 μίλ. Ἡ προφυλάξις ἀπὸ τῶν ἀβαθῶν, ἅτινα προεκτείνουν τὰς ὄχθας κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τῶν 23 μιλ., ἀπό τε τῆς ἀπόψεως τῆς ἡμερινῆς ἐπισημάνσεως καὶ τῆς τοῦ νυκτερινοῦ φωτισμοῦ εἶναι ἀρτίως ὠργανωμένη. Τρεῖς προκυμαῖαι πραγματικοῦ ἀναπτύγματος 2.135 μ. καὶ εἰς τὰ κράσπεδα τῶν ὁποίων τὸ βάθος εἶναι 28 ποδῶν ἐξασφαλίζουν ἄνετον πλεύρισμα εἰς τὰ σιταγωγά, ἐξυπηρετουμένης τῆς φορτώσεώς των διὰ δύο σίλος ἀνυψούντων ἡμερησίως 2.400 τόννους ἑκάστου καὶ διὰ πληθύος μεταφορικῶν μέσων κινουμένων ἐπὶ σιδηροτροχιῶν ἀγουσῶν εἰς τὸν κεντρικὸν σιδηροδρομικὸν σταθμόν. Ἀλλὰ καὶ τὸ νότιος τοῦ κρηπιδώματος ἀγκυροβόλιον εἶναι ἀπολύτως ἀσφαλὲς καὶ δύναται νὰ περιλάβῃ μέγαν ἀριθμὸν πλοίων, εἴτε ἀναμενόντων σειρὰν πλευρίσματος, εἴτε δυναμένων νὰ φορτώσωσι τῇ βοηθείᾳ σλεπίων. Διὰ τὰ πλοῖα τῆς ἀκτοπλοΐας ὑπάρχει εἰδικὸς λιμενίσκος *Καμποτάη* (=ἀκτοπλοϊκὸς) ὀνομαζόμενος (πλάτ. 46° 57' Β., μῆκ. 32° 00' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2378: River Bug Nikolaev) καὶ παρέχων ἀνάπτυγμα πλευρίσματος 1.020 μ. μὲ βάθος 18 ποδῶν.

Ἡ ὡραία φερώνυμος πόλις (85.000 κάτοικοι τῷ 1926) διαχωρίζεται εἰς τέσσαρα κύρια τμήματα ὑπὸ δύο, καθέτως τεμνομένων, μεγίστων λεωφόρων, τῶν δυτικῶν συνοικιῶν της οὐσῶν ἄριστα ἐκτισμένων καὶ ῥυμοτομημένων. Συγκοινωνεῖ σιδηροδρομικῶς πρὸς Μόσχαν καὶ Σεβαστούπολιν, πρὸς δὲ τὸ διεθνὲς δίκτυον μέσῳ Αἰκατερινοσλάβ, ἀτμοπλοϊκῶς δὲ πρὸς τὰς κυριωτέρας τοῦ Εὐξείνου λιμένας. Ἐξαγωγὴ σιτηρῶν, σιδήρου καὶ μαγγανιούχων μεταλλευμάτων. Μεγίστη παρακαταθήκη καυσίμων, γαιανθράκων, πετρελαίου καὶ μαζούτ. Μέγιστον νοσοκομεῖον καὶ ἄριστον, δεχόμενον ναύτας πάσης ἐθνικότητος. Σ. Ε. Λ.

Νικολάϊεφσκ, ἢ ***Νικολάϊεφσκα - Σλομπόντα*** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας, πρωτεύουσα ὁμωνύμου διαμερίσματος ἐν τῷ κυβερνείῳ τοῦ Στάλινγκραντ παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Βόλγα καὶ ἄντικρυ τοῦ Καμυσίν. Κάτ. (1926) 19.201. Ἱδρύθη κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα ὑπὸ Μικρορρώσων, τάχιστα δὲ ἀνεπτύχθη χάρις εἰς τὸ ἐμπόριον τοῦ ἁλατος τῆς λίμνης Ἔλτον. Ἔχει γεωργίαν, κτηνοτροφίαν καὶ εἶναι ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων κέντρων ἐμπορίου ξυλείας καὶ σιτηρῶν ἐπὶ τοῦ Βόλγα. Π. Ν. Π.

—**Νικολάϊεφσκ** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας ἐν Σαμάρᾳ, νῦν *Πουγκάτσεφ* (βλ. λ.).

Νικολάϊσταντ (Nicolaistad) καὶ φινλ. *Βάζα* (Vaasa) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Φινλανδίας ἐν τῷ Βοθνικῷ κόλπῳ κατέναντι τῆς νήσου Βγιέρκε, τέρμα σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἐκ Τάμμερφορς. Κάτ. (1928) 24.204. Ἔχει λιμένα, ναυπηγεῖα, ναυτικὴν σχολήν, βιομηχανίαν βάμβακος, σάπωνος, σακχάρεως κλπ. καὶ διεξάγει ζωηρὸν ἐμπόριον ξυλείας, ἰχθύων, βουτύρου κ. ἄ. Εἶναι πρωτεύουσα νομοῦ (πρώην ρωσικοῦ κυβερνείου) ἐκτάσεως 41.348 τ. χιλ. μὲ (1928) 574.720 κατ. Ἱδρύθη τῷ 1606 ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μουστασάρι* (Mustasaari) ὑπὸ Καρόλου τοῦ Θ' καὶ ἐπυρπολήθη τῷ 1852. Ἀνακτισθεῖσα ὑπὸ Νικολάου τοῦ Α' ὠνομάσθη *Νικολάϊσταντ*. Ἀπ' αὐτῆς προῆλθεν ὁ περίφημος οἶκος τῶν Βάζα. Ἔχει ὡραιότατα κτήρια (δικαστήριον, δημαρχεῖον κ. ἄ.), ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν καὶ λουθηρανικὴν γοτθικοῦ ῥυθμοῦ. Π. Ν. Π.

Νικολαΐται (οἱ). Αἱρετικοὶ κατὰ τὴν ἀποστολικὴν ἐποχὴν ἐν Ἐφέσῳ, Περγάμῳ καὶ Θυατείροις, οἵτινες, ἀκολουθοῦντες τὴν διδασκαλίαν τοῦ Βαλαὰμ (Ἀριθ. 24 καὶ 25), ἐπέτρεπον τὴν ἀκολασίαν καὶ τὸ τρώγειν εἰδωλόθυτα, ἔχοντες συγχρόνως γνωστικὰς θεωρίας. Ἀναφέρονται ἐπανειλημμένως ἐν τῇ «Ἀποκαλύψει» τοῦ Ἰωάννου (2,6. 2,14. 2,20. 2,24). Ἡ ἀρχὴ τῆς αἱρέσεως ταύτης ἀποδίδεται συνήθως εἰς τὸν διάκονον Νικόλαον (Πράξ. 6,5), ὃν ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία σχεδὸν ὁμοφώνως θεωρεῖ ἀρχηγόν, ἀδιαφόρως ἐὰν οὗτος ἦτο ὁ πραγματικὸς ἀρχηγὸς τῆς αἱρέσεως ἢ αὕτη προῆλθεν, ὡς ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς παρατηρεῖ, ἐκ παρεξηγήσεως τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ. Ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ φιλολογίᾳ ἀναφέρονται οἱ αἱρετικοὶ Νικολαΐται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Εἰρηναίου. Ἐκ τούτου ὅμως δὲν ἕπεται ὅτι οἱ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ φιλολογίᾳ (Εἰρηναῖος, Τερτυλλιανός, Ἱππόλυτος, Κλήμης Ἀλεξανδρεύς, Εὐσέβιος, Ἐπιφάνιος) ἀναφερόμενοι Νικολαΐται εἶναι νέα τις αἵρεσις, ἀναφανεῖσα κατὰ τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα, ὥς τινες ἀτόπως φρονοῦσιν. Ἐκ τῆς προσεκτικῆς ἀναγνώσεως τῶν σχετικῶν χωρίων καταφαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ τῆς κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους ἀναφανείσης αἱρέσεως τῶν Νικολαϊτῶν, τῆς διατηρουμένης ἐν τῇ μετὰ ταῦτα ἐποχῇ. Ἀπὸ τῶν ἀρχαίων τούτων Νικολαϊτῶν πρέπει νὰ διακριθῶσιν οἱ νεώτεροι *Νικολαΐται*, οἵτινες ἐκλήθησαν οὕτως ὡς ὀπαδοὶ χωρικοῦ τινος ἐκ Βοημίας Νικολάου, διδάσκοντος τὰς ἰδέας τῶν ἀρχαιοτέρων *Ἀδαμιτῶν* (βλ. λ.). Κ. Ι. Δ.

Νικολάκη, *Εἰρήνη*. Ἑλληνὶς διηγηματογράφος καὶ δραματικὴ συγγραφεύς, τὸ γένος Βαρδουλάκη. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἐγκυκλίων αὐτῆς μαθημάτων ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις ἀρσακείῳ, μετέβη εἰς Ἑλβετίαν, ὅπου ἐπὶ τετραετίαν ἐμελέτησε τὴν ἑλληνικὴν καὶ ξένην φιλολογίαν. Ἐπανελθοῦσα εἰς Ἑλλάδα, ἔγραψεν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Μανουέλα*, ὑπὸ τὸ ὁποῖον καὶ εἶναι γνωστή, ἀρκετὰ διηγήματα, ἅτινα καὶ ἐδημοσιεύθησαν εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἡμερολόγια. Μεταξὺ τῶν θεατρικῶν της ἔργων δύο ἐδιδάχθησαν μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας ἐν Ἀθήναις καὶ Θεσσαλονίκῃ, ἓν δὲ ἐξ αὐτῶν, ὑπὸ τὸν τίτλον: «Τὸν σκότωσα», ἐβραβεύθη ἐν τῷ δραματικῷ διαγωνισμῷ τῆς ἑταιρείας τῶν Ἑλλήνων θεατρικῶν συγγραφέων. Ν. Ι. Λ.

Νικολάκια *[Γεωγρ.]*. Μικροσυνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἁγίου Ἀντωνίου τῆς ἐπαρχίας Μεραμβέλλου τοῦ νομοῦ Λασηθίου Κρήτης. Κάτοικοι (1928) 13.

Νικολαντόνι (Nicoladoni), ***Κάρολος***. Γερμανὸς χειρουργὸς τοῦ Graz, γεννηθεὶς ἐν Βιέννῃ τῷ 1847. Τῷ 1881 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς ἐν Innsbruck καὶ τῷ 1895 εἰς Graz. Ἔγραψε πλείστας χειρουργικὰς πραγματείας καὶ πρῶτος ἐξετέλεσεν ἐγχείρησιν οἰσοφαγικοῦ κολπώματος. Ἐπίσης πρῶτος οὗτος ἐξήνεγκε τὴν ἰδέαν τῆς ἐγχειρήσεως τῆς γαστροεντεροαναστομώσεως. Ο. Ρ.

Νικόλαος. Ἀρχαῖον ἑλληνικὸν ὄνομα ἀνδρὸς (ἐκ τοῦ *νικῶ καὶ λαός*), καταστὰν μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ συνηθέστατον τόσον ἐν Ἑλλάδι, ὅσον καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ὀρθοδόξους ἰδίως χριστιανικοὺς λαούς, ἐκ τοῦ ἁγ. Νικολάου.

— **Νικόλαος**. —1) Εἷς τῶν εὐγενῶν καὶ πλουσίων Σπαρτιατῶν, τοῦ ὁποίου ὁ υἱὸς *Βοῦλις* ἀπέθη ἔνδοξος διὰ τὴν ὑπὲρ πατρίδος αὐτοθυσίαν καὶ μεγαλοφροσύνην. —2) Υἱὸς Βούλιδος, ὅστις ἀποσταλεὶς ἐκ μέρους τῶν Λακεδαιμονίων ὡς πρέσβυς μετὰ τοῦ Ἀνηρίστου εἰς τὸν Δαρεῖον, ἐπροδόθη ὑπὸ τοῦ Σιτάλκου βασιλέως τῆς Θράκης καὶ συλληφθεὶς εἰς Βισάνθην ἀπεστάλη εἰς Ἀττικήν, ὅπου ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Α. Θ. Σ.

— **Νικόλαος**. Λύκιος σοφιστής, ἀδελφὸς τοῦ Διοσκορίδου, μαθητὴς τοῦ Λαχάρους, Πλουτάρχου καὶ Πρόκλου, ζήσας ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἀθήναις. Ὁ Μαρῖνος ἀποκαλεῖ αὐτὸν «περιφανῆ ἐν τῇ σοφιστικῇ». Ἔγραψε: «Λόγους ἐπιδεικτικούς», «Τέχνην ῥητορικὴν» καὶ «Προγυμνάσματα». Τὰ διασωθέντα του ἐξέδωκε πρῶτος ὁ Finck μετὰ τῶν ἔργων τοῦ Ἀφθονίου καὶ τελευταῖος ὁ Felten (1913) τὰ «Προγυμνάσματα» εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Teubner. Π. Κ. Γ.

ΑΓΙΟΙ, ΜΑΡΤΥΡΕΣ, ΟΣΙΟΙ

—**Νικόλαος** ὁ ***Μύρων τῆς Λυκίας***. Μέγας πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁμολογητής, ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων ἁγίων, ἀκμάσας κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα. Ἐγεννήθη εἰς τὰ Πάταρα καὶ ἐπὶ Λικινίου ἢ κατ' ἄλλους ἐπὶ Διοκλητιανοῦ ἐφυλακίσθη ὡς ἐπίσκοπος Μύρων τῆς Λυκίας καὶ ὡμολόγησε τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, κατόπιν ὅμως, ἐλευθερωθεὶς ἐπὶ Κωνσταντίνου

Digitized by Google

σταντίνου τοῦ Μεγάλου, ἀποκατέστη εἰς τὴν ἐπισκοπικὴν αὐτοῦ ἕδραν· ἐπίσης ἀναφέρεται ὅτι μετέβη εἰς Ἱεροσόλυμα, ἵνα προσκυνήσῃ τὸν τίμιον Σταυρὸν καὶ ὅτι παρέστη ἐν τῇ Α΄ ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῇ συνόδῳ, καίτοι οἱ σύγχρονοι συγγραφεῖς, οἱ μνημονεύοντες τοὺς παρέδρους τῆς συνόδου ταύτης, σιγῶσι περὶ τούτου, οὐδ' αὐτὸς δὲ ὁ Μέγας Ἀθανάσιος ἀναφέρει τι περὶ τούτου· ἐν τῇ συνειδήσει ὅμως τῆς Ἐκκλησίας ἐπεκράτει ἡ ἰδέα τῆς ἐν τῇ συνόδῳ παρεδρείας αὐτοῦ καὶ τῆς μεγάλης θαυματουργικῆς δυνάμεως καὶ διὰ τοῦτο ἀνέκαθεν ἐπονομάζεται *θαυματουργός*. Συμεὼν ὁ Μεταφράστης, καθὼς καὶ ἕτερα μαρτυρολόγια, διηγοῦνται διάφορα αὐτοῦ θαύματα, ἐπαναλαμβανόμενα ἐν τοῖς ὕμνοις καὶ τροπαρίοις, τὰ ὁποῖα ψάλλει κατὰ τὴν μνήμην αὐτοῦ ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία, ὡς π. χ. τὴν σωτηρίαν τριῶν στρατηλατῶν, ἀδίκως κρατουμένων, τὴν ὁποίαν ἐπέτυχε διὰ τῆς κατ' ὄναρ ἐμφανίσεως αὐτοῦ εἰς τὸν Κωνσταντῖνον, τὴν θεραπείαν τῶν νοσούντων, τὸν πλουτισμὸν τῶν πενήτων, τὴν βοήθειαν τῶν ὁδοιπορούντων καὶ μάλιστα τῶν ἐν θαλάσσῃ πλεόντων· ἀναφέρεται ὅτι τὰ ἱερὰ αὐτοῦ λείψανα ἀνέβλυζον ἰαματικὰ μύρα, διὸ καὶ *μυροβλήτης* ἐπονομάζεται, ἐπὶ δὲ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ ὑπῆρχεν ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ ταῖς Βλαχέρναις ναὸς τῶν ἁγίων Πρίσκου καὶ Νικολάου, καταστραφεὶς ὑπὸ τῶν Ἀβάρων. Τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου κατὰ τὰς λατινικὰς διηγήσεις μετεκομίσθησαν τὴν 9 Μαΐου τοῦ 1087 εἰς τὴν πόλιν Βάριν τῆς Ἰταλίας, ἔκτοτε δὲ καὶ παρὰ τοῖς παπικοῖς ἐπεκράτησεν ὁ ἑορτασμὸς τοῦ ἁγίου. Εἰς μνήμην τοῦ μυροβλήτου Νικολάου σῴζονται διάφοροι πανηγυρικοὶ λόγοι, Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, Ἀνδρέου Κρήτης, τοῦ Συμεὼν τοῦ Μεταφράστου καὶ ἄλλων. † Η. Β. Φ.

— *[Λαογρ.]* Ὁ ἅγιος *Νικόλαος* θεωρεῖται, ἔν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει, ὡς προστάτης τῶν ναυτιλλομένων καὶ κυρίαρχος τῆς θαλάσσης, διαδεχθεὶς ἐν τῇ ἰδιότητι του ταύτῃ τὸν ἀρχαῖον Ποσειδῶνα. Κατὰ τὸν Ν. Πολίτην ἡ ναυτικὴ ἰδιότης τοῦ ἁγίου τούτου ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ ὑπάρχουν ἀφηγήσεις θαυμάτων ἐχόντων σχέσιν πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἐν Ἑλλάδι ὅλα τὰ πλοῖα φέρουν τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, οἱ δὲ ναυτικοὶ πιστεύουν ὅτι τὰ κόλλυβα τῆς ἑορτῆς του ριπτόμενα εἰς τὴν θάλασσαν συντελοῦν εἰς τὴν κατάπαυσιν τῆς τρικυμίας. Θ. Π.

—**Νικόλαος ὁ Στουδίτης, ὁ ὁμολογητής.** Κρὴς ἱερομόναχος τοῦ Θ΄ αἰῶνος, συγγενὴς τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς τοῦ Στουδίου Θεοδώρου. Κατ' ἀρχὰς ἐμόνασεν ἐν τῇ οὐ μακρὰν τῆς Κωνσταντινουπόλεως κειμένῃ μονῇ τοῦ Σακκουδίωνος καὶ εἶτα ἐν Στουδίῳ. Κατὰ τὰς εἰκονομαχικὰς ἔριδας ἀνεδείχθη σφοδρὸς πολέμιος τῶν εἰκονομάχων, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν κατεδιώκετο. Ὅτε τέλος ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος, ἀποκατεστάθη ἡ εἰρήνη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὁ Νικόλαος ἐγένετο ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ Στουδίου. Ἡ Ἐκκλησία, ἀνακηρύξασα αὐτὸν ὁμολογητήν, τιμᾷ τὴν μνήμην του τὴν 4 Φεβρουαρίου. ΕΡ. Μ.

— **Νικόλαος, νέος ὁσιομάρτυς.** Κατήγετο ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας, ἔνθα διεκρίθη διὰ τὴν κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἀνδρείαν του (πρὸ τοῦ 1204). Διωρίσθη δὲ καὶ δοὺξ ἐπαρχίας τινὸς καὶ ὡς τοιοῦτος ἀπεστάλη μετ' ἄλλων νὰ καταπνίξῃ στάσιν ἐκραγεῖσαν ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Λαρίσῃ. Ταύτην περιστείλας ἀπηρνήθη τὸ στρατιωτικὸν στάδιον καὶ ἐκάρη μοναχὸς καί, ὡς λέγει τὸ συναξάριόν του, «ὑπῆγεν εἰς τὸ βουνὸν τῆς Βουνένης» καὶ ἀφωσιώθη ἐν τῇ αὐτόθι μονῇ. Ἦν δὲ ἡ Βούνενα ἐπισκοπὴ Λαρίσης ἐπὶ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ πρεσβυτέρου (1282—1328) καὶ ἑπομένως κατὰ τὸ ἀπὸ 1204—1282 διάστημα πρέπει νὰ ὁρίσωμεν ὡς χρόνον τῆς ἀκμῆς τοῦ ὁσιομάρτυρος Νικολάου, ὃν ἀπεκεφάλισαν, μετὰ τῶν συμμοναστῶν του, οἱ εἰς Θεσσαλίαν εἰσβαλόντες Ἄβαροι. Ἡ μνήμη του γεραίρεται τῇ 9 Μαΐου. Τ. Ε. Ε.

—**Νικόλαος νεομάρτυς, ὁ ἐκ Μετσόβου.** Γεννηθεὶς εἰς τὸ Μέτσοβον τῆς Ἠπείρου κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος, μετέβη νέος τὴν ἡλικίαν εἰς Τρίκκαλα, ὅπου εἰργάζετο εἰς ἀρτοποιεῖον. Ἐκεῖ, εἴτε πιεσθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων, εἴτε δελεασθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἐγένετο Μουσουλμᾶνος. Συναισθανθεὶς ὅμως τὸ σφάλμα του ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Μέτσοβον, ὅπου ἀπεφάσισε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Μεταβὰς κατόπιν εἰς Τρίκκαλα κατηγγέλθη ὡς ἀρνηθεὶς τὸν Μωάμεθ. Συνεπείᾳ τούτου ὑπέστη μαρτύρια καὶ τέλος ἐρρίφθη εἰς πυρὰν ἀναφθεῖσαν εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Τρικκάλων, ὅπου καὶ ἐμαρτύρησε τὴν 17 Μαΐου τοῦ 1617. Ὁ λαὸς θεωρεῖ τὴν κάραν του, εὑρισκομένην εἰς τὰ Μετέωρα, ὡς φυλακτήριον κατὰ τῶν λοιμῶν καὶ τῶν ἀκρίδων. Χ. Ι. Σ.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ, ΗΓΕΜΟΝΕΣ, ΠΡΙΓΚΙΠΕΣ

—**Νικόλαος Α΄ Παύλοβιτς.** Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας, γεννηθεὶς ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τῆς Γκατσινὰς τὴν 17 Ἰουλίου 1796 καὶ ἀποθανὼν τὴν 2 Μαρτίου 1855 ἐν Πετρουπόλει. Τριτότοκος υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Παύλου Α΄, ἦγε τὸ πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὅτε ἐδολοφονήθη οὗτος (1801), ἀμυδρὰν δ' ἐτήρησεν ἀνάμνησιν τῆς δραματικῆς ἐκείνης σκηνῆς. Ἀνετράφη ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῆς μητρός του χωρὶς νὰ λάβῃ τὴν ἀπαιτουμένην μόρφωσιν μέλλοντος αὐτοκράτορος, διότι ἀπεκλείετο πᾶσα ἰδέα ὅτι ἔμελλε ν' ἀνέλθῃ ποτὲ τὸν θρόνον. Ὁ ἀδελφός του Ἀλέξανδρος Α΄ ἐτήρησεν αὐτὸν μακρὰν τῆς πολιτικῆς.

Νικόλαος Α΄ τῆς Ρωσίας.

Τὴν νεότητά του διῆλθεν εἰς στρατιωτικὰς σπουδὰς ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ στρατηγοῦ Λαντσόρφ, ἐπεδείξατο δὲ πολλὴν πρὸς τὴν μουσικὴν κλίσιν, μελοποιῶν στρατιωτικὰ ἐμβατήρια. Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης τῶν Παρισίων (1815) περιῆλθε διαφόρους χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ τῷ 1817 ἐνυμφεύθη τὴν ἀδελφὴν τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας Φρειδερίκου-Γουλιέλμου Γ΄. Ἐκλιπόντος τοῦ Ἀλεξάνδρου Α΄ ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ Νικόλαος, οὗτινος ἡ βασιλεία παρετάθη ἐπὶ τριακονταετίαν. Καθ' ὅλην τὴν περίοδον ταύτην ὁ νέος αὐτοκράτωρ ἐφήρμοσεν ἐν κυβερνητικὸν σχέδιον, τὴν συγκέντρωσιν πάσης τῆς ἐξουσίας εἰς χεῖράς του, πιστεύων ὅτι οὕτω θ' ἀνεχαίτιζε τὸ ἐπαναστατικὸν ρεῦμα ἐν Ρωσίᾳ. Πρώτη δὲ πρᾶξις αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ τοποθέτησις στρατηγοῦ τινος ὡς αὐτοκρατορικοῦ ἐπιτρόπου παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ, ὅστις ἐκυβέρνησε στρατιωτικῶς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐπέβαλεν ἀμέσως περιορισμοὺς εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, ἀπηγόρευσε τὴν διδασκαλίαν τῆς φιλοσοφίας καὶ τὴν σπουδὴν τῶν Ρώσων εἰς ξένα πανεπιστήμια. Ὅλην τὴν προσοχήν του ἐπέστησεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὀργάνωσιν τῆς χώρας καὶ τὴν κατασκευὴν μέσων συγκοινωνίας. Ἐζήτει δὲ δι' ἐξωτερικῶν πολέμων ν' ἀποσπᾷ τὴν προσοχὴν τοῦ λαοῦ ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς καταστάσεως. Οὕτως ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς βασιλείας του ἤρξαντο αἱ μεταξὺ Περσίας καὶ Ρωσίας ἐχθροπραξίαι. Τῷ 1826, κηρυχθέντος τοῦ πολέμου, οἱ Ρῶσοι τοῦ στρατηγοῦ Πασκέβιτς ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας εἰς Τζεχὰμ καὶ ἀπώθησαν αὐτοὺς πέραν τοῦ Ἀράξου, τὸ δ' ἑπόμενον ἔτος κατέλαβον ἐξ ἐφόδου τὸ Ἐριβὰν καὶ προήλασαν εἰς Τεχεράνην. Τὴν 10ην Φεβρουαρίου 1828 ὑπεγράφη εἰρήνη ἐν Τουρκμαντάϊ, δι' ἧς παρεχωροῦντο εἰς τὴν Ρωσίαν αἱ ἐπαρχίαι Ἐριβὰν καὶ Ναχιτσεβάν. Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1826 ὁ Νικόλαος ἐπέδωκε τελεσίγραφον εἰς τὴν Τουρκίαν, ἀπαιτῶν τὴν ἐκκένωσιν τῶν Παραδουναβίων ἡγεμονιῶν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν περὶ αὐτονομίας τῆς Σερβίας ὅρων τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου, οὓς ἡ Τουρκία ἠναγκάσθη ν' ἀποδεχθῇ, ὡς καὶ τὸν ἐλεύθερον διάπλουν τοῦ Εὐξείνου καὶ τῆς Μεσογείου εἰς τὰ ρωσικὰ πλοῖα. Τὸ προέχον ὅμως ζήτημα ἦτο τὸ ἑλληνικόν. Τὴν 26 Μαρτίου 1826 ἐπεδόθη εἰς τὴν Τουρκίαν ἀγγλορωσικὸν πρωτόκολλον, δι' οὗ ἡ Ἑλλὰς καθίστατο αὐτόνομον κράτος ὑποτελὲς εἰς τὴν Τουρκίαν. Ἡ Πύλη ἀπέρριψε τοῦτο καὶ ἐπῆλθεν ἡ συνομολόγησις τῆς συνθήκης Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσίας ἐν Λονδίνῳ (1827). Ἡ Πύλη διεμαρτυρήθη καὶ πάλιν, ἐπηκολούθησεν ἡ ἐν Ναυαρίνῳ ναυμαχία καὶ ὁ Νικόλαος ἐκήρυξε τὸν πρὸς τὴν Τουρκίαν πόλεμον. Οἱ στρατοί του διαβάντες τὸν Αἶμον εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, ὅπου συνωμολογήθησαν δύο συνθῆκαι, καὶ διὰ μὲν τῆς μιᾶς ἀνεγνωρίζετο ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας παρεχωροῦντο εἰς τὴν Ρωσίαν, ἔν τε τῇ Εὐρώπῃ καὶ τῇ Ἀσίᾳ, ἐκτεταμέναι κτήσεις. Τῷ 1830 ἡ παρισινὴ ἐπανάστασις προεκάλεσε τὴν ἐν Πολωνίᾳ τοιαύτην, καθ' ἣν ὁ ἀντιβασιλεὺς αὐτῆς μέγας δοὺξ Κωνσταντῖνος, ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκράτορος, μόλις ἠδυνήθη νὰ σωθῇ φεύγων. Ἡ πολωνικὴ ἐπανάστασις παρετάθη ἐπὶ διετίαν, ἐν τέλει δὲ ὁ Πασκέβιτς ὑπέταξεν ἐκ νέου τὴν χώραν. Καίτοι ἀπενεμήθη ἀμνηστία, ἐπηκολούθησαν καθείρξεις καὶ ἐξορίαι εἰς Σιβηρίαν, ἀπεκλείσθη ἀπὸ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἡ πολωνικὴ γλῶσσα, ἐπεδιώχθη δὲ ἡ ἀφομοίωσις τοῦ πολωνικοῦ πρὸς τὸν ρωσικὸν λαόν, ἀκόμη καὶ ὡς πρὸς τὸ θρήσκευμα. Αἱ τοιαῦται ἀπάνθρωποι καταδιώξεις ἐξήγειραν καὶ τοὺς Ρώσους φιλελευθέρους, οἵτινες εἰς τὴν πολιτικὴν τοῦ τσάρου ἔβλεπον ἐπανερχόμενον τὸ σύστημα τῆς Ἱερᾶς συμμαχίας καὶ τὴν κατάπνιξιν πάσης πνοῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συνέπραττεν ὁ τσάρος μετὰ τῆς Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας, ἐστρέφετο δὲ καὶ κατὰ τῆς Γαλλίας, ἣν ἐθεώρει ὡς διηνεκῆ πηγὴν ἐπαναστάσεων. Ἡ πρὸς τὴν ἀπολυταρχίαν προσήλωσίς του τὸν ἔταξε καὶ εἰς τὸ πλευρὸν τῆς Τουρκίας ἀκόμη, ἀπειλουμένης ὑπὸ τοῦ Ἰμπραὴμ τῆς Αἰγύπτου, εἶχε δὲ ὑπογράψει ἀπὸ τοῦ 1833 τὴν συνθήκην τοῦ Οὐγκιὰρ-Σκελεσί, καθ' ἣν ἕκαστος τῶν συμβαλλομένων ὑπεχρεοῦτο νὰ παράσχῃ τῇ ἑτέρᾳ ἐπικουρίας ἐν περιπτώσει κινδύνου, οὕτω δὲ ἡ ἐπιρροὴ αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ηὔξησεν ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε. Ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1848 ἐπέτεινε τὸ κατὰ τῆς Γαλλίας μῖσος τοῦ τσάρου, ὅστις διέταξε τὸν στρατόν του νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὰς Παραδουναβίους ἡγεμονίας, ὅπως καταπνίξῃ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ Βουκουρεστίου, καὶ ἀποστείλας στρατεύματα κατὰ τῆς ἐπαναστατησάσης Οὐγγαρίας τὴν καθυπέταξε καὶ μετεβίβασεν αὐτὴν εἰς τὴν Αὐστρίαν. Τῷ 1852 ἐξηνάγκασε τοὺς Πρώσσους νὰ ἀποσύρωσι τὸν στρατόν των ἀπὸ τοῦ δουκάτου τοῦ Ὁλσταΐν καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος, ὅτε ὁ Ὀμὲρ πασᾶς εἰσέβαλεν εἰς τὸ Μαυροβούνιον, τὰ ρωσικὰ στρατεύματα διῆλθον τὸν Προῦθον, ἐνῷ ὁ γαλλικὸς καὶ ἀγγλικὸς στόλος προσωρμίσθησαν εἰς τὰ Βεσίκια. Ἡ καταστροφὴ τοῦ τουρκικοῦ στόλου ἐν Σινώπῃ κατέστησεν ἀδύνατον τὸν περιορισμὸν τοῦ πολέμου, μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ρωσίας, τὴν δὲ 10 Ἀπριλίου 1854 ἐκηρύχθη ὁ ἀποκληθεὶς Κριμαϊκὸς πόλεμος, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου ἀπέθανεν ὁ Νικόλαος.

Ἐσωτερικῶς ἡ πολιτικὴ τοῦ Νικολάου Α΄ ὑπῆρξε βάρβαρος καὶ ἀνελεύθερος. Τὸ μέγιστον τῶν ζητημάτων, ὅπερ ἀπησχόλει τὴν Ρωσίαν, ἦτο τὸ τῆς δουλείας τῶν ἀγροτῶν. Ἀλλ' αὕτη ἦτο συνδεδεμένη μὲ τὰ συμφέροντα τῆς ἀριστοκρατίας. Καίτοι δὲ οἱ μᾶλλον ἀνεπτυγμένοι ἀριστοκράται συγκατένευον εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν δούλων, θεωροῦντες ὡς ἀτιμάζοντα τὸν αἰῶνά των τὸν θεσμὸν τοῦτον, ὁ Νικόλαος Β΄ δὲν ἐτόλμα νὰ θίξῃ αὐτόν, ὅλων δὲ τῶν συσταθεισῶν παρ' αὐτοῦ ἐπιτροπῶν τὸ ἔργον πρὸς διακανόνισιν τοῦ ζητήματος ὑπῆρξε μία οἰκτρὰ κωμῳδία. Ἀλλ' οἱ χωρικοὶ ἠρνοῦντο νὰ καταβάλλωσι τὰς προσόδους τῆς ἐργασίας των εἰς τοὺς κυρίους των καὶ ἡ αὐτοκρατορία μετεχειρίζετο τὸ κνοῦτον καὶ τὴν κατὰ μυριάδας ἀποστολὴν αὐτῶν εἰς τὰ ὀρυχεῖα τῆς Σιβηρίας, ἔνθα εὕρισκον τὸν θάνατον. Ἐκ τούτου ἐκλήθη ὁ Νικόλαος «δήμιος τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ». Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του συνεστήθη ἡ μυστικὴ ἀστυνομία καὶ ἐπεβλήθη ἀφόρητος λογοκρισία, σκοποῦσα τὸν μαρασμὸν τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τοῦ λαοῦ. Θ. Β.

— **Νικόλαος Β΄ Ἀλεξάνδροβιτς.** Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας, γεννηθεὶς ἐν Πετρουπόλει τὴν 18 Μαΐου 1868 καὶ ἀποθανὼν ἐν Αἰκατερίνμπουργκ τὴν 16 Ἰουλίου 1918.

Νικόλαος Β΄ τῆς Ρωσίας.

Πρωτότοκος υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Γ΄ καὶ τῆς Δανίδος πριγκιπίσσης Δάγμαρ, ἐσπούδασε στρατιωτικὰ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ στρατηγοῦ Δανηλέβιτς καὶ ἐδιδάχθη πάνθ' ὅσα θὰ ἐχρησίμευον αὐτῷ διὰ τὴν ἐνάσκησιν τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐξουσίας. Τῷ 1891 ἐξετέλεσε ταξίδιον εἰς τὴν Ἄπω Ἀνατολήν, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐγένετο θῦμα ἐν Ἰαπωνίᾳ ἀποπείρας δολοφονίας. Ἠναγκάσθη ὅθεν νὰ διακόψῃ τὸ ταξίδιον καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Ρωσίαν διὰ τῆς Σιβηρίας. Τὴν 20 Ὀκτωβρίου 1894 ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον καὶ τὴν 14 Νοεμβρίου ἐτέλεσε τοὺς γάμους του μετὰ τῆς πριγκιπίσσης Ἀλίκης τῆς Ἔσσης, ἥτις, ἀποδεχθεῖσα τὸ ὀρθόδοξον δόγμα, ὠνομάσθη *Μαρία Θεοδώροβνα*. Ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἐγεννήθησαν πέντε τέκνα, τέσσαρα θήλεα καὶ ἓν ἄρρεν, ὁ μέγας δοὺξ *Ἀλέξιος Νικολάγιεβιτς*, μέχρι τῆς γεννήσεως τοῦ ὁποίου ὠνομάσθη διάδοχος τοῦ θρόνου ὁ ἀδελφὸς τοῦ τσάρου μέγας δοὺξ Μιχαὴλ Ἀλεξάνδροβιτς. Κατὰ τὸν μῆνα Μάϊον τοῦ 1896 ἐστέφθη εἰς Μόσχαν, κατὰ τὴν τέλεσιν δὲ τῆς στέψεως ἐπηκολούθησεν θλιβερὸν συμβάν, στοιχῖσαν τὴν ζωὴν ὑπερδισχιλίων ἀνθρώπων. Ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς βασιλείας του ὁ Νικόλαος Β΄ προεκήρυξεν ὅτι ἔμελλε ν' ἀκολουθήσῃ τὸ κυβερνητικὸν σύστημα τοῦ πατρός του, ἤτοι τῆς ἀπολύτου μοναρχίας, μεθ' ἧς σταθερότητος καὶ ἐκεῖνος. Ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν θὰ ἐβάδιζε τὴν φιλειρηνικὴν ὁδόν, ἣν εἶχε χαράξει ὁ Ἀλέξανδρος Γ΄, καὶ προέβη μάλιστα εἰς διάβημα προσκαλέσας τὰς εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις, ὅπως ἑνούμεναι θέσωσι τέρμα εἰς τοὺς ἐξοπλισμούς, περιορίζουσαι οὕτω τὴν δυστυχίαν, ἥτις ἠπείλει τὸν κόσμον ὁλόκληρον. Συνεπείᾳ τῆς προσκλήσεως ταύτης συνῆλθον εἰς τὴν Χάγην αἱ δύο «Συνδιασκέψεις τῆς Εἰρήνης» τῷ 1899 καὶ τῷ 1907, τῶν ὁποίων κύριος σκοπὸς ἦτο ἡ ἔρευνα τῶν διαφορῶν, αἵτινες ἐχώριζον τὰ κράτη μεταξύ των, ὅπως, αἰρομένων τῶν ἀφορμῶν, σταματήσωσιν οἱ ἐξοπλισμοί. Καὶ ὁ μὲν σκοπὸς οὗτος δὲν ἐπετεύχθη, συνεστήθη ὅμως τὸ ἐν Χάγῃ διεθνὲς δικαστήριον πρὸς ἐκδι-

Digitized by Google

κασιν τῶν διεθνῶν διαφορῶν, υἱοθετήθησαν δὲ ἀρχαί τινες περὶ περιορισμοῦ τῶν ὠμοτήτων τοῦ πολέμου. Ἀλλ' αὗται δὲν ἀπεδείχθησαν ἰσχυραὶ ὅπως σταματήσωσι τὸ πνεῦμα τοῦ μιλιταρισμοῦ.

Διαρκούσης τῆς πρώτης συνδιασκέψεως, ἡ Ρωσία εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπεμβῇ ἐνεργῶς εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ὑποθέσεις τῆς Κίνας. Τῷ 1896 ἀντέδρασεν εἰς τοὺς σκοποὺς τῆς καταλήψεως ὑπὸ τῆς Ἰαπωνίας τῆς χερσονήσου Λιάο-Τούγκ. Δύο ἔτη βραδύτερον ἡ Ρωσία ἔθηκε χεῖρα εἰς τὸ φρούριον Πὸρτ-Ἀρθοὺρ καὶ εἰς τὴν ἐνδοχώραν αὐτοῦ, ἐπεξέτεινε δὲ τὸν σιβηρικὸν σιδηρόδρομον αὐτῆς καὶ εἰς ἑτέραν σινικὴν ἐπαρχίαν, τὴν Μαντζουρίαν. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Μπόξερς τὰ ρωσικὰ στρατεύματα μετὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν εἰσῆλθον εἰς τὸ Πεκῖνον, ἡ δὲ Ρωσία κατέλαβεν ὁριστικῶς τὴν Μαντζουρίαν τῷ 1902. Ταυτοχρόνως ἔστρεψε τὴν προσοχήν της εἰς τὴν Κορέαν, ἐφ' ἧς εἶχε βλέψεις ἀπὸ πολλοῦ ἡ Ἰαπωνία, ἥτις τὴν 26 Ἰανουαρίου 1904 ἐκήρυξε τὸν κατὰ τῆς Ρωσίας πόλεμον. Ἡ Ρωσία ἡττήθη καὶ τὸν Αὔγουστον τοῦ 1905 ὑπέγραψε συνθήκην, δι' ἧς ἐστερήθη τῶν ἐν Κίνᾳ κτήσεών της. Ἡ ἧττα αὕτη τῆς Ρωσίας ἀπέδειξε τὴν ἀσθενῆ της στρατιωτικὴν ὀργάνωσιν, ἐξήγειρε δὲ τὸν λαὸν κατὰ τοῦ κρατοῦντος πολιτικοῦ ἐν Ρωσίᾳ συστήματος καὶ ἀνέκυψεν αὐθις τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα. Εἰς τὰς μᾶλλον παραγωγικὰς ἐπαρχίας οἱ χωρικοί, στερούμενοι γαιῶν καὶ ζῴων, δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπαρκέσωσιν οὔτε εἰς τὰς ἰδίας των ἀνάγκας, ὡς ἐκ τούτου ἐπηκολούθει συνεχῶς γενικὴ πεῖνα εἰς τὴν χώραν. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐργάται τῶν ἐργοστασίων δὲν εὑρίσκοντο ἀφ' ἑτέρου εἰς καλυτέραν θέσιν. Αἱ ταλαιπωρίαι αὗται τῶν λαϊκῶν μαζῶν ἐτάραξαν βαθύτατα τὴν ρωσικὴν κοινωνίαν καὶ ἐπηκολούθησαν ταραχαὶ εἰς ὅλην τὴν χώραν. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1905 τὰ κινήματα ἔλαβον ὀξύτατον ἐπαναστατικὸν χαρακτῆρα καὶ ὁ Νικόλαος Β΄ ἠναγκάσθη νὰ προκηρύξῃ ὅτι παρεῖχε πολιτικὰς ἐλευθερίας εἰς τὸν λαόν, ἱδρύετο ἡ αὐτοκρατορικὴ Δούμα (βουλή), ἥτις ἐκλεγομένη ὑπὸ τοῦ λαοῦ θὰ ἤλεγχε τὰς πράξεις τῆς κυβερνήσεως, καὶ ἐκηρύσσετο ἡ ἰσότης τῶν πολιτῶν. Ἡ προκήρυξις τῆς 17 Ὀκτωβρίου 1905 ἐγκαθίστα συνταγματικὸν πολίτευμα ἐν Ρωσίᾳ, τὸ δὲ ἔαρ τοῦ 1906 συνῆλθεν ἡ πρώτη ρωσικὴ βουλή, ἥτις, ζητήσασα νὰ προβῇ εἰς τὴν ψήφισιν εὐρυτάτων πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων, διελύθη. Ἡ συνελθοῦσα τὸν Φεβρουάριον δευτέρα τοιαύτη ὑπῆρξε μᾶλλον ριζοσπαστική, διελύθη δὲ καὶ αὕτη τὴν 3 Ἰουνίου 1907 καὶ ἐπὶ πλέον αὐτοκρατορικὸν διάταγμα περιώριζε τὰ ἐκλεκτικὰ δικαιώματα τοῦ λαοῦ. Ἡ τρίτη βουλή, ἡ συνελθοῦσα τὸ φθινόπωρον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, εἶχεν ἐκλεγῆ δυνάμει τοῦ νέου ἐκλογικοῦ διατάγματος, κατὰ τὴν περίοδον δὲ ταύτην, χάρις εἰς τὴν μετριοπάθειαν τοῦ πρωθυπουργοῦ Στολύπιν καὶ τὴν συνεργασίαν τῆς βουλῆς μετὰ τῆς κυβερνήσεως, εἶχον καταπαύσει αἱ ταραχαὶ καὶ οἱ πολιτικοὶ φόνοι, ἐφαίνετο δὲ λησμονηθεῖσα ἡ γενομένη σφαγὴ τῶν 5.000 ἐργατῶν πρὸ τῶν χειμερινῶν ἀνακτόρων. Ἀλλ' εἰς τοὺς αὐλικοὺς καὶ γραφειοκρατικοὺς κύκλους κατεβάλλοντο προσπάθειαι πρὸς νόθευσιν τοῦ νέου πολιτεύματος, ἀπεκρούετο δὲ πᾶσα ἰδέα σχηματισμοῦ κυβερνήσεως ὑπευθύνου ἐνώπιον τῆς βουλῆς. Καὶ αὐτὸς ὁ Στολύπιν, ὑποκύπτων εἰς τὴν πίεσιν τῶν αὐλικῶν κύκλων, ἐφαίνετο ἀντιδρῶν κατὰ τῶν λαϊκῶν ἀξιώσεων. Μετὰ τὸν φόνον αὐτοῦ ἐν Κιέβῳ, διεξήχθησαν νέαι ἐκλογαὶ καὶ συνεκλήθη ἡ τετάρτη βουλὴ λήγοντος τοῦ 1912, περιέχουσα στοιχεῖα φιλελεύθερα καὶ δημοκρατικά. Τοιαύτη ἦτο ἡ πολιτικὴ κατάστασις ἐν Ρωσίᾳ, ὅτε ἐξερράγη τῷ 1914 ὁ Παγκόσμιος πόλεμος. Αἱ ἀτέλειαι τῆς στρατιωτικῆς ὀργανώσεως τῆς χώρας καὶ ἡ ἀνεπάρκεια τῶν στρατιωτικῶν ὑπηρεσιῶν ἠνάγκασαν τὴν κυβέρνησιν νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν συνδρομὴν τῶν πολιτικῶν ὀργανώσεων, ἰδίως εἰς τὰ ζητήματα τῆς τροφοδοσίας καὶ τῆς ἰατρικῆς περιθάλψεως. Τὰ ζέμστβος καὶ αἱ δημοτικαὶ ἀρχαὶ ἀπετέλεσαν πολυάριθμα σωματεῖα ἐργαζόμενα ἐνθουσιωδῶς εἴς τε τὸ μέτωπον καὶ τὰ μετόπισθεν, ἀνέλαβον δὲ ταῦτα τὴν παρασκευὴν πολεμεφοδίων, τῶν ὁποίων ἐστερεῖτο τὸ στράτευμα. Ἡ συμμετοχὴ τῶν ζέμστβος εἰς τὴν ἄμυναν τῆς χώρας ἀπεκάλυψε τὰ σφάλματα, τὰς κυβερνητικὰς ἀδυναμίας καὶ τὴν παρείσδυσιν εἰς τὴν διοίκησιν πλήθους προσώπων ὑπόπτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν πολλοί, ἐν οἷς καὶ ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Σουχομίλωφ, κατηγορούμενοι ἐπὶ προδοσίᾳ. Οὗτοι, περικυκλοῦντες τὴν αὐτοκράτειραν Μαρίαν Θεοδώροβναν, ἀπετέλουν μυστικὴν κυβέρνησιν, ἥτις διευθύνουσα τὰ πάντα ἐκ τοῦ ἀφανοῦς παρενέβαλλε διαρκῶς προσκόμματα εἰς τὸ ἔργον τῶν ἐπιτροπῶν. Κατ' ἐπανάληψιν ἡ Δούμα ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῆς κυβερνήσεως ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τῆς μεταβολῆς τοῦ καθεστῶτος. Τὰ σκάνδαλα εἶχον ἐξεγείρει τὴν κοινὴν ἀγανάκτησιν, ἡ δὲ ὀλεθρία ἐπέμβασις εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν διοίκησιν τοῦ Γρηγόρη Ρασπούτιν, χωρικοῦ ἐκ Σιβηρίας, ἀναλαβόντος τὴν θεραπείαν τοῦ διαδόχου διὰ θαυματουργῶν μεθόδων καὶ ὑποτάξαντος εἰς τὰς θελήσεις του τὸ αὐτοκρατορικὸν ζεῦγος, ἐπεδείνωσε τὴν κατάστασιν. Τὰ σκάνδαλα ἠχήθησαν ἐνώπιον τῆς Δούμας, πανταχόθεν δ' ἐζητεῖτο ἡ ἀνάθεσις τῆς κυβερνήσεως εἰς πρόσωπα ἀπολαύοντα τῆς κοινῆς ἐμπιστοσύνης καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις τὸ ταχύτερον τῶν ἀνευθύνων ραδιούργων τῶν σχηματιζόντων ἐν τῇ αὐλῇ τὴν μυστικὴν κυβέρνησιν. Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς Δούμας (1 Νοεμβρίου (1916) ὁ πατριωτικὸς ἐνθουσιασμὸς ἀνῆλθεν εἰς τὸ κατακόρυφον, πάντες δὲ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ ἐξεδήλουν τὴν ἀνάγκην τοῦ σχηματισμοῦ ὑπευθύνου κυβερνήσεως, τοσούτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον ὑπουργοί τινες ἀπεκαλύφθησαν ὡς ἐλθόντες εἰς διαπραγματεύσεις ἐν Σουηδίᾳ μετὰ Γερμανῶν πρὸς σύναψιν χωριστῆς συνθήκης. Τὰς γνώμας τῆς Δούμας ἀπεδέχοντο τὸ συμβούλιον τῆς αὐτοκρατορίας, αἱ ἑνώσεις τῆς ἀριστοκρατίας καὶ αἱ λοιπαὶ πολιτικαὶ ὀργανώσεις. Καὶ αὐτὰ τὰ μέλη τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας εἶχον ταχθῆ μετὰ τῆς Δούμας. Ἀλλ' ὁ Νικόλαος Β΄ ἐκώφευε καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς αὐλῆς τοῦ Τσάρσκογιε Σέλο ἐδήλου ὅτι ἡ ἀποδοκιμασθεῖσα κυβέρνησις θὰ ἐξηκολούθει διοικοῦσα παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς κοινῆς γνώμης.

Ἡ ἐπιμονὴ αὕτη τοῦ τσάρου καὶ τοῦ κύκλου του προεκάλεσεν ἐπανάστασιν. Ἡ ἀποσύνθεσις τῆς ὑπηρεσίας τῶν σιδηροδρόμων ἐστέρησε τοὺς κατοίκους τῆς πρωτευούσης τῶν ἀναγκαίων τροφίμων, ἤρξαντο δ' ἐκ τούτου αἱ πρῶται ἐπαναστατικαὶ ἐκδηλώσεις. Τὴν 24 Φεβρουαρίου 1917 ἄπειρον πλῆθος διήρχετο τὰς ὁδοὺς τῆς Πετρουπόλεως κραυγάζον κατὰ τῆς κυβερνήσεως, τὴν δὲ 27 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς οἱ διαταχθέντες στρατιῶται ὅπως διαλύσωσι τὸ πλῆθος ἡνώθησαν μετ' αὐτοῦ καὶ ἠπείλουν νὰ θέσωσι πῦρ εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ἠπειλήθη τότε ὑπὸ τοῦ τσάρου ἡ διάλυσις τῆς Δούμας, ἥτις ἐκήρυξεν ἑαυτὴν εἰς διαρκῆ συνεδρίασιν. Εἰς τὰς ὁδοὺς τὰ ἀστυνομικὰ ὄργανα ἐφονεύοντο ὑπὸ τοῦ πλήθους, τὴν δὲ 28 Φεβρουαρίου ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις κατελύθη καὶ ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν ἐκτελεστικὴ κοινοβουλευτικὴ ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ροζένκο, προέδρου τῆς Δούμας, ὅστις, ἀνακοινώσας τὰ συμβάντα εἰς τὸ γενικὸν στρατηγεῖον, ἀπηγόρευσεν εἰς αὐτὸ νὰ λαμβάνῃ ἄλλοθεν διαταγάς. Ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος ἠθέλησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Τσάρσκογιε-Σέλο, ὅπως συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ προέδρου τῆς ἐπιτροπῆς, ἀλλ' ἡ αὐτοκρατορικὴ ἁμαξοστοιχία ἠμποδίσθη καθ' ὁδὸν ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ἐτράπη εἰς Πσκώφ, ὅπου ἔφθασε τὴν 14 Μαρτίου. Τὴν ἑσπέραν τῆς ἑπομένης ἐνεφανίσθησαν πρὸ τοῦ αὐτοκράτορος οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως καὶ ἐζήτησαν παρ' αὐτοῦ τὴν παραίτησιν ἐκ τοῦ θρόνου ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ του Ἀλεξίου, διοριζομένου ὡς ἀντιβασιλέως τοῦ μεγάλου δουκὸς Μιχαὴλ Ἀλεξάνδροβιτς. Ὁ αὐτοκράτωρ συγκατένευσεν εἰς τὴν παραίτησιν, ἀλλ' ἐδήλωσεν ὅτι δὲν ἠδύνατο ν' ἀποχωρισθῇ τοῦ πάσχοντος υἱοῦ του καὶ παρῃτήθη ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ του Μιχαήλ, ὑπέγραψε δὲ καὶ τὸν διορισμὸν κυβερνήσεως ὑπὸ τὸν πρίγκιπα Λβώφ. Ἀφέθη τὴν μεθεπομένην νὰ μεταβῇ εἰς τὸ Τσάρσκογιε-Σέλο παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ του καὶ ἐτέθη ὑπὸ στρατιωτικὴν ἐπιτήρησιν. Ἡ προσωρινὴ κυβέρνησις προῆλθεν εἰς μυστικὰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, ὅπως ἀποσταλῇ εἰς Ἀγγλίαν ἡ ἐκπεσοῦσα αὐτοκρατορικὴ οἰκογένεια, ἀλλὰ πληροφορηθέντα τὰς ἐνεργείας ταύτας τὰ σοβιὲτ ἐξηγέρθησαν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ζωὴ τοῦ πρώην τσάρου διέτρεχε κίνδυνον, ἡ κυβέρνησις ἀπεμάκρυνεν αὐτὸν καὶ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του, τὴν 14 Αὐγούστου 1917, εἰς Τόμπολσκ. Ἐκραγέντος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου κατεβλήθησαν ὑπὸ τῶν μοναρχικῶν πολλαὶ προσπάθειαι πρὸς φυγάδευσιν τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας. Διὰ τοῦτο πρὸς πλειοτέραν ἀσφάλειαν μετεφέρθη αὕτη τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1918 εἰς Αἰκατερινμπούργκ. Ὅτε, κατὰ Ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, τὰ τσεχοσλοβακικὰ στρατεύματα ἐκύκλωσαν τὴν πόλιν ταύτην, τὸ τοπικὸν σοβιὲτ ἀπεφάσισε τὴν θανατικὴν ἐκτέλεσιν ἁπάσης τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας, ἥτις ἐγένετο τὴν 16 Ἰουλίου 1918 ἐντὸς τῆς κατοικίας της. Τὰ πτώματα καλυφθέντα διὰ σκεπασμάτων μετεφέρθησαν εἰς ἀπόστασιν ὀκτὼ χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ ἐρρίφθησαν ἐντὸς φρέατος. Ἡ ἀνακοίνωσις τῆς ἐκτελέσεως τῶν Ρωμανὼφ ἐδημοσιεύθη ἐν Αἰκατερινμπούργκ τὴν 22 Ἰουλίου.

Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

— **Νικόλαος Α΄** ἢ ***Νικήτας***. Βασιλεὺς τοῦ Μαυροβουνίου (1841—1921). Ἦτο υἱὸς τοῦ Μάρκο Πέτροβιτς, ἐσπούδασεν εἰς Παρισίους καὶ εἰς ἡλικίαν 20 ἐτῶν διεδέχθη, ὡς ἡγεμὼν τοῦ Μαυροβουνίου, τὸν θεῖόν του Δανιὴλ Β΄ συνεπείᾳ τῆς παραιτήσεως ἀπὸ τῶν δικαιωμάτων ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ νομίμου διαδόχου Μάρκο. Μετά τινα καιρὸν ἐνυμφεύθη τὴν Μιλέτα, θυγατέρα τοῦ βοϊβόδα Πέτρου Βωκότιτς καὶ τῷ 1862 ἐπολέμησεν ἐκ νέου κατὰ τῆς Τουρκίας. Καίτοι ἐνικήθη ὑπὸ τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων, ἠδυνήθη, χάρις εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, νὰ ὑπογράψῃ εὐνοϊκοὺς ὅρους εἰρήνης καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν πλήρη ἀνεξαρτησίαν τῆς χώρας του. Κατόπιν εἰσήγαγε πλείστας μεταρρυθμίσεις ἐν Μαυροβουνίῳ, ἰδίως ἐκπαιδευτικάς, πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς καὶ ἐκαλλιέργησε φιλικωτάτας σχέσεις μετὰ τῆς Ρωσίας. Τῷ 1876 ἐκήρυξεν ἐκ νέου τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας καὶ μετὰ τὰς αἱματηρὰς μάχας τοῦ 1876, 1877 καὶ 1878 κατέλαβε τὸ Δουλτσῖνον καὶ τὸ Ἀντίβαρι. Τῷ 1878 τὸ Συνέδριον τοῦ Βερολίνου ἀνεγνώρισεν εἰς τὸ Μαυροβούνιον τὴν κατοχὴν τοῦ Δουλτσίνου. Τῷ 1900 ἔλαβε τὸν τίτλον τῆς βασιλικῆς ὑψηλότητος καὶ τῷ 1910 τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως. Κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους τῆς 1912—1913 ἔπαιξε σημαντικὸν ρόλον, παραλαβὼν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ μαυροβουνιωτικοῦ στρατοῦ καὶ ἐπιτυχὼν ἐπωφελῆ διαρρύθμισιν τῶν συνόρων τῆς χώρας του. Δὲν κατώρθωσεν ὅμως νὰ ἐπιτύχῃ διατήρησιν τῆς Σκόδρας, τὴν ὁποίαν εἶχε κατορθώσει νὰ καταλάβῃ κατόπιν

Νικόλαος Α΄ τοῦ Μαυροβουνίου.

μακρᾶς πολιορκίας καὶ αἱματηρῶν ἀγώνων τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1913. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐτάχθη πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἀντάντ, ἀλλὰ μετὰ τὴν προέλασιν τῶν αὐστρογερμανικῶν στρατευμάτων καὶ τὴν κατάληψιν παρ' αὐτῶν τῆς ὀρεινῆς ὀχυρᾶς θέσεως Λόβτσεν τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1916, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν χώραν του καὶ νὰ μεταβῇ κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ βραδύτερον εἰς τὴν Γαλλίαν. Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης, ὁ Νικόλαος δὲν ἀνεγνώρισε τὴν ἐπιβληθεῖσαν εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ Μαυροβουνίου ἕνωσιν αὐτῶν μετὰ τῆς Νοτιοσλαυΐας, ἀπέθανε δὲ τῷ 1921 ἐν Ἀντίμπ τῆς Κυανῆς Ἀκτῆς καὶ ἐτάφη ἐν Σὰν Ρέμο. Ὁ Νικόλαος καλεῖται συνήθως, ἀλλ' ἐσφαλμένως, καὶ *Νικήτας*. Εἶχεν ἀποκτήσει τρεῖς υἱούς, τὸν *Δανιῆλον*, τὸν *Μίρκον* καὶ τὸν *Πέτρον*, καὶ ἓξ θυγατέρας, ὧν ἡ *Ἑλένη* ἐνυμφεύθη τὸν βασιλέα τῆς Ἰταλίας Βίκτωρα Ἐμμανουὴλ τὸν Γ΄. Ὁ Νικόλαος κατέγινε καὶ εἰς τὴν συγγραφὴν διαφόρων φιλολογικῶν ἔργων, ἅτινα κατέχουν λίαν ἀξιόλογον θέσιν ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ τῆς πατρίδος του, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνονται: «Ἡ αὐτοκράτειρα τῶν Βαλκανίων», τὸ ποίημα «Ὁ ποιητὴς καὶ ἡ ζωὴ» κ. ἄ.

Μ. Δ. Ξ.

— **Νικόλαος *Μιχαήλοβιτς***. Ρῶσος μέγας δούξ, γεννηθεὶς ἐν Τσάρσκογιε-Σέλο τὴν 14 Ἀπριλίου 1859 καὶ ἀποθανὼν ἐν Πετρουπόλει τὴν 28 Ἰανουαρίου 1919. Διετέλεσε στρατηγὸς τοῦ πεζικοῦ καὶ μετέσχε τοῦ πολέμου τοῦ 1914. Ὁ Νικόλαος Μιχαήλοβιτς εἶναι μᾶλλον γνωστὸς ὡς ἱστοριογράφης καὶ ὡς συγγραφεὺς πολυαρίθμων ἱστορικῶν μελετῶν. Πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου διετέλει πρόεδρος τῆς ἱστορικῆς καὶ γεωγραφικῆς ἑταιρείας τῆς Πετρουπόλεως. Δὲν παρέλειψε, διαρκοῦντος τοῦ πολέμου, νὰ γράψῃ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον Β΄ ὅτι ἡ ἀνάμειξις ἀντιδημοτικῶν προσώπων εἰς τὴν αὐλήν του καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς χώρας ἔθετεν εἰς κίνδυνον ὄχι μόνον τὸν θρόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ὕπαρξιν ὁλοκλήρου τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας, ὑπεδείκνυε δὲ τὸν διορισμὸν ὑπευθύνου κυβερνήσεως ἀπέναντι τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ. Μὴ εἰσακουσθεὶς παρέμεινεν ἀμέτοχος τῶν μετὰ ταῦτα συμβάντων. Ἐκραγέντος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου συνελήφθη ὡς συμπράττων μετὰ ἀντεπαναστατῶν καὶ ἐφυλακίσθη, μετά τινας δὲ ἡμέρας ἐτυφεκίσθη μετὰ τῶν ἄλλων μεγάλων δουκῶν εἰς τὸ φρούριον Πετροπαυλόβσκι.

Θ. Β.

— **Νικόλαος *Νικολάγιεβιτς***. Ρῶσος μέγας δούξ, γεννηθεὶς τὴν 27 Ἰουλίου 1831 καὶ ἀποθανὼν τὴν 13 Ἀπριλίου 1891. Τριτότοκος υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου Α΄, κατέγινεν ἰδίως εἰς τὰ στρατιωτικὰ καὶ προήδρευσε τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ὀργάνωσιν τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον (1877) ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐν Κισνοβίῳ συγκεντρωθέντος στρατοῦ, συγκειμένου ἐξ ἑπτὰ στρατιωτικῶν σωμάτων, ἀποτελούντων δύναμιν 250.000 ἀνδρῶν. Τὴν 24 Ἀπριλίου 1877 ὁ στρατὸς οὗτος διῆλθε τὸν Προῦθον, διήλασε τὴν Ρουμανίαν καὶ ἀφίκετο εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως, τὸν ὁποῖον διῆλθε τὴν 27 Ἰουνίου καὶ κατέλαβε τὴν δίοδον τῆς Σίπκας. Οὕτως οἱ δύο φραγμοί, ὁ τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ Αἵμου, εἶχον ἐξουδετερωθῆ, διὰ τοῦ ὀροπεδίου δὲ τοῦ Ἕβρου ἡ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἄγουσα ἐφαίνετο ἀνοικτὴ εἰς τὸν μέγαν δοῦκα. Αἴφνης ἀνεκόπησαν αἱ ἐπιτυχίαι αὐτοῦ, αἱ δὲ πάροδοι τῆς Σίπκας ἀνεκτήθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων. Κατὰ τὰς ἐφόδους τῆς Πλεύνας ἀπώλεσε 50.000 ἐκ τοῦ στρατοῦ του, μόλις δὲ τὴν 10 Δεκεμβρίου 1877 κατέλαβε ταύτην, αἰχμαλωτίσας τὸν ὑπερασπιστήν της Ὀσμὰν πασᾶν, κατόπιν δὲ ὑπὸ ψῦχος 30 βαθμῶν ὑπὸ τὸ μηδὲν διῆλθε τὸν

Digitized by Google

Αἷμον. Τὴν 19 Ἰανουαρίου 1878 κατέλαβε τὸ Καζανλίκ, τὴν δὲ 31 τοῦ ἰδίου μηνὸς ὑπέγραψε τὴν προκαταρκτικὴν συνθήκην τῆς Ἀδριανουπόλεως μετὰ τῆς Τουρκίας καὶ ἐγκατέστη εἰς τὸν Ἅγιον Στέφανον. Θ. Β.

— **Νικόλαος *Νικολάγιεβιτς*.** Ρῶσος μέγας δοὺξ καὶ ἀρχιστράτηγος, υἱὸς τοῦ μεγάλου δουκὸς Νικολάου Νικολάγιεβιτς, ἀδελφοῦ τοῦ τσάρου Νικολάου Α΄. Ἐγεννήθη ἐν Πετρουπόλει τὴν 6 Νοεμβρίου 1856. Ἐσπούδασε στρατιωτικά, κατὰ δὲ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου (1914) διωρίσθη ἀρχιστράτηγος τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ καὶ κατήγαγε τὰς πρώτας νίκας ἐν Γαλικίᾳ, προέβη δὲ εἰς προκήρυξιν πρὸς τοὺς Πολωνούς, δι᾽ ἧς ὑπέσχετο ὅτι λήγοντος τοῦ πολέμου θ᾽ ἀνέκτων οὗτοι τὴν ἀνεξαρτησίαν των. Ὁ τόνος τῆς προκηρύξεώς του ταύτης καὶ ἡ μεγάλη αὐτοῦ δημοτικότης ἐν τῷ στρατῷ ἐξήγειραν τὴν ζηλοτυπίαν τῆς αὐτοκρατείρας Ἀλεξάνδρας, ἥτις εἰσηγήθη εἰς τὸν σύζυγόν της αὐτοκράτορα Νικόλαον Β΄ ὅτι τὸ συμφέρον αὐτοῦ ἦτο νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ τῆς ἀρχιστρατηγίας καὶ ν᾽ ἀναλάβῃ αὐτὸς ταύτην. Ἐπακολουθήσασαι ἀτυχίαι ἐν τῷ μετώπῳ ἔπεισαν τὸν τσάρον νὰ πραγματοποιήσῃ τὰς ἐπιθυμίας τῆς αὐτοκρατείρας, ὁ δὲ Νικόλαος Νικολάγιεβιτς τὴν 16 Αὐγούστου 1915, διορισθεὶς ἀρχηγὸς τῶν Κοζάκων, ἀπῆλθεν εἰς Τιφλίδα. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ κοινὴ γνώμη ἐστράφη κατὰ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ζεύγους, ἡ δὲ σχηματισθεῖσα προσωρινὴ ἐν Πετρουπόλει κυβέρνησις ἀπῄτει τὴν παραίτησιν τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου Β΄. Ἐζητήθη τότε ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ἀλεξέγιεφ, γενικοῦ ἐπιτελάρχου τοῦ ἐν Μοχίλεφ γενικοῦ στρατηγείου, ἡ γνώμη τοῦ μεγάλου δουκός, ὡς καὶ τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν τοῦ στρατοῦ, ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς παραιτήσεως τοῦ αὐτοκράτορος, οὗτος δὲ ἀπήντησεν ὅτι ἐθεώρει ἐπιβεβλημένην χάριν τῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους τὴν παραίτησιν ἀπὸ τοῦ θρόνου τοῦ τσάρου, ἥτις καὶ ἐπραγματοποιήθη συνεπείᾳ τῆς γνωμοδοτήσεως ταύτης. Ὁ μέγας δοὺξ Νικόλαος ἐξηκολούθησεν ὑπηρετῶν ὑπὸ τὴν δημοκρατικὴν κυβέρνησιν, ἀλλ᾽ ὡς κατέλαβεν ὁ Λένιν τὴν ἐξουσίαν, ἀπεσύρθη καὶ ἐγκατέστη εἰς Γιάλταν τῆς Κριμαίας. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ μετέβη εἰς Ἀγγλίαν. Θ. Β.

—**Νικόλαος.** Ἕλλην πρίγκιψ, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου Α΄ καὶ τῆς βασιλίσσης Ὄλγας, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τὴν 9 Ἰανουαρίου 1872. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ στρατιωτικὸν σχολεῖον

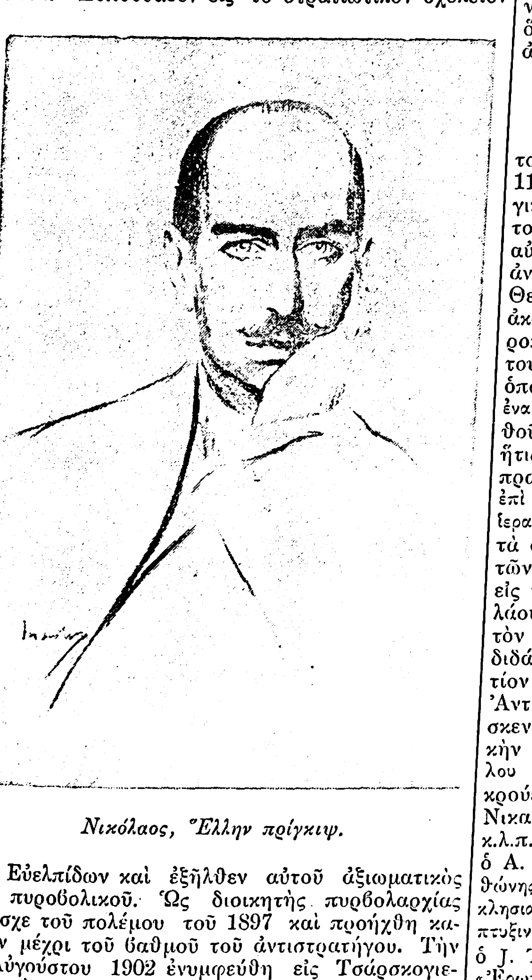

Νικόλαος, Ἕλλην πρίγκιψ.

τῶν Εὐελπίδων καὶ ἐξῆλθεν αὐτοῦ ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ. Ὡς διοικητὴς πυροβολαρχίας μετέσχε τοῦ πολέμου τοῦ 1897 καὶ προήχθη κατόπιν μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντιστρατήγου. Τὴν 16 Αὐγούστου 1902 ἐνυμφεύθη εἰς Τσάρσκογιε-Σέλο τὴν μεγάλην δούκισσαν τῆς Ρωσίας Ἑλένην Βλαδιμίρεβναν, ἐξ ἧς ἀπέκτησε τρεῖς θυγατέρας: τὴν πριγκίπισσαν Ὄλγαν, γεννηθεῖσαν ἐν Δεκελείᾳ τὴν 29 Μαΐου 1903 καὶ συζευχθεῖσαν ἐν Βελιγραδίῳ τὴν 22 Ὀκτωβρίου 1923, τὸν πρίγκιπα τῆς Σερβίας Παῦλον, τὴν πριγκίπισσαν Ἐλισάβετ, γεννηθεῖσαν ἐν Δεκελείᾳ τὴν 11 Μαΐου 1904, καὶ τὴν πριγκίπισσαν Μαριάναν, γεννηθεῖσαν ἐν Ἀθήναις τὴν 30 Νοεμβρίου 1906. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1909 ὑπεχρεώθη ν᾽ ἀποσυρθῇ τοῦ στρατοῦ, ἐπανῆλθε δὲ εἰς αὐτὸν τῷ 1912 καὶ κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους διετέλεσε στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς Θεσσαλονίκης. Μετέσχε τῶν διαπραγματεύσεων τῆς ἑλληνοσερβικῆς συμμαχίας, ἀνέλαβε κατόπιν διπλωματικὴν ἀποστολὴν εἰς Ρωσίαν καὶ τὸν Μάϊον τοῦ 1917 κατέλιπε τὴν Ἑλλάδα μετὰ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου (1922), ἐπέστρεψε δὲ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1920, ἀλλ᾽ ἀπῆλθεν ἐκ νέου μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου. Ἔκτοτε ζῇ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Ὁ πρίγκιψ Νικόλαος ἐκαλλιέργησε τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα, ἐξέθεσε πολλάκις ζωγραφικὰ ἔργα του εἰς τὰς καλλιτεχνικὰς ἐκθέσεις τῶν Ἀθηνῶν καὶ προέστη τῆς καλλιτεχνικῆς κινήσεως τῆς χώρας. Ἐπίσης ἔγραψε πολλὰς κωμῳδίας ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Μᾶρκος Μαρῆς*, παιχθείσας ἐν τῷ θεάτρῳ τῶν ἀνακτόρων καὶ τῷ Βασιλικῷ. Ἐξ αὐτῶν ἡ μᾶλλον ἀξιοσημείωτος εἶναι «Ἡ ἀθῴα ἁμαρτωλή». Τὸ τελευταῖον ἔργον αὐτοῦ, ὅπερ ἐδημοσιεύθη ἀγγλιστί, μετεφράσθη δὲ καὶ εἰς τὴν ἑλληνικήν, εἶναι τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ζωή μου». Θ. Β.

—**Νικόλαος *Ὀρσίνης*.** Κόμης τῆς Κεφαλληνίας καὶ δεσπότης τῆς Ἠπείρου (1318—1323), καταγόμενος ἐξ Ἰταλίας. Διεδέχθη εἰς τὸ δεσποτᾶτον τὸν Θωμᾶν, τελευταῖον γόνον τῆς πρώτης ἑλληνικῆς δυναστείας τῶν δεσποτῶν τῆς Ἠπείρου Ἀγγελοκομνηνῶν. Ὁ Νικόλαος Ὀρσίνης ἦτο υἱὸς τῆς ἀδελφῆς τοῦ Θωμᾶ Μαρίας, ἐγκαταλιπὼν δὲ τὴν ἐν Κεφαλληνίᾳ ἀρχὴν εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἰωάννην ἦλθεν εἰς τὴν Ἤπειρον, ἔνθα δολοφονήσας τὸν θεῖόν του Θωμᾶν ἐγένετο δεσπότης τῆς χώρας, λαβὼν συνάμα καὶ σύζυγον τὴν χήραν τοῦ δολοφονηθέντος θείου του Ἄνναν Παλαιολογῖναν, ἐγγόνην τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ Β΄, ὅστις τότε κατεῖχε τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ δεσποτάτου. Συγγενεύσας οὕτω μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ἵνα στερεώσῃ τὴν ἀρχήν του εἰς τὸ δεσποτᾶτον, ἀπηρνήθη τὴν δυτικὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν καὶ ἀπεδέχθη τὴν ὀρθόδοξον θρησκείαν καὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐχαράχθη καὶ ἡ σφραγίς του. Διὰ τῶν μέσων τούτων ἐπεζήτει τὴν εὔνοιαν τοῦ Βυζαντίου, ἣν καὶ ἐπέτυχε, καθότι τοῦ παρεχωρήθη καὶ ἡ Ἄρτα. Τὴν στάσιν ταύτην πρὸς τὸ Βυζάντιον ἐτήρησε κυρίως χάριν τῆς συζύγου του, διότι μετὰ τὸν θάνατον ταύτης ἐπεζήτησε τὴν εὔνοιαν τῶν Βενετῶν, ἐλπίζων τῇ βοηθείᾳ αὐτῶν καὶ τῆς προϊούσης καταπτώσεως τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου. Πρωτοῦ ὅμως πραγματοποιήσῃ τὰ σχέδιά του ἐδολοφονήθη ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του κόμιτα Ἰωάννην Β΄, τῷ 1323. Χ. Ι. Σ.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ, ΠΑΠΑΙ, ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΙ

— **Νικόλαος,** ἐπίσκοπος ***Μεθώνης***. Ἤκμασεν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Α΄ Κομνηνοῦ (1143—1180), τοῦ ὁποίου ἦτο στενὸς φίλος καὶ θεολογικὸς σύμβουλος, δὲν φαίνεται δὲ νὰ ἔζησε πέραν τοῦ 1165. Ἐκ τῶν διασωθέντων συγγραμμάτων αὐτοῦ (τινὰ τῶν ὁποίων εἶναι κατὰ μέγα μέρος ἀντιγραφὴ προγενεστέρων ἔργων, τοῦ Φωτίου, τοῦ Θεοδώρου Ραϊθοῦ καὶ τοῦ Προκοπίου τοῦ Γαζαίου ἀκόμη) διδασκόμεθα περὶ τῶν ἀντεκκλησιαστικῶν ροπῶν καὶ τινων θεολογικῶν ἐρίδων τῆς ἐποχῆς του. Ἔγραψεν: «*Ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις*», αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ἀντιγραφὴν τῆς «*Περὶ τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως*» πραγματείας τοῦ Θεοδώρου Ραϊθοῦ· «*Ἀνάπτυξιν τῆς θεολογικῆς στοιχειώσεως Πρόκλου*», ἥτις ἐν μέρει ἀντεγράφη ἐκ τῆς κατὰ Πρόκλου πραγματείας Προκοπίου τοῦ Γαζαίου· «*Περὶ τῆς ἐπὶ τῇ καταστάσει τοῦ πατριάρχου ἀντιλογίας καὶ περὶ ἱεραρχίας*» (1147), διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὰ μέτρα ἃ ὁποῖα ἔλαβεν ὁ αὐτοκράτωρ κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Βογομίλων μοναχοῦ Νήφωνος, ἰδίως δὲ τὴν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀνάρρησιν τοῦ Νικολάου Μουζάλωνος ἀντὶ τοῦ Κοσμᾶ, ὅστις ηὐνόει τὸν Νήφωνα· «*Περὶ τῆς ἁγίας εὐχαριστίας*», ἐν ᾗ διδάσκει τὴν μετουσίωσιν· τρεῖς πραγματείας ἐναντίον τοῦ πρῴην μοναχοῦ καὶ κατόπιν πατριάρχου Ἀντιοχείας Σωτηρίχου Παντευγένου, ὅστις ἐδίδασκεν ὅτι μόνον ὁ Πατὴρ δέχεται τὴν μυστικὴν θυσίαν· «*Ἑρμηνείαν εἰς τοὺς λόγους τοῦ ἀποστόλου ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους Α, ιε΄ 28*», ἔνθα ἀποκρούει τὰς ὠριγενιζούσας δόξας Εὐστρατίου τοῦ Νικαίας· «*Βίον τοῦ θαυματουργοῦ Μελετίου τοῦ νέου*» κ.λ.π. Τὰ πλεῖστα τῶν εἰρημένων ἔργων ἐξέδωκεν ὁ Α. Δημητρακόπουλος: «*Νικολάου ἐπισκόπου Μεθώνης λόγοι δύο κλπ.*» (Λιψία 1865) καὶ ἐν «*Ἐκκλησιαστικῇ Βιβλιοθήκῃ*» (Λιψία 1866). Τὴν «*Ἀνάπτυξιν τῆς θεολογικῆς στοιχειώσεως Πρόκλου*» ἐξέδωκεν ὁ J. Th. Vömmel ἐν Φραγκφούρτῃ (1825) καὶ τὰς «*Ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις*» ἐν τοῖς «Jahresberichte des Frankfurter Gymnasiums» (1825) κλπ. Θ. Π.

— **Νικόλαος,** μητροπολίτης ***Κερκύρας***. Μετέσχε τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Α΄ Κομνηνοῦ (1081—1118) συνελθούσης ὑπὲρ τῆς προσκυνήσεως τῶν εἰκόνων συνόδου. Τοῦ Νικολάου σῴζεται ἐν ἀντιγράφοις ἐν τῇ Λαυρεντιανῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Φλωρεντίας καὶ τοῦ Βατικανοῦ ποίημα εἰς ἰαμβικοὺς στίχους, ἔνθα διεκτραγῳδεῖ τὰ ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα συνήντησεν ἐν τῇ διοικήσει της ἐκκλησίας του ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ, τοῦ κλήρου καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς νήσου καὶ ἅτινα ἠνάγκασαν αὐτὸν εἰς παραίτησιν καὶ τροπὴν πρὸς τὸν μοναχικὸν βίον. Ὁ Σπ. Λάμπρος τῷ 1882 ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἄθωνος ἀνεῦρεν ἔργον τοῦ Νικολάου ἐπιγραφόμενον «*Τετρακόσια κεφάλαια τοῦ ἁγίου Μαξίμου, ἑρμηνευθέντα παρὰ μητροπολίτου Κερκύρων Νικολάου*», τοῦ ὁποίου ἐδημοσίευσε μόνον τὸν ἔμμετρον πρόλογον ἐκ 43 πολιτικῶν στίχων. Ὁ Ἀλλάτιος ἀποδίδει εἰς αὐτὸν ἐπιγράμματα εἰς τὸν Τ. Σταυρὸν καὶ τὸν Ἰω. Χρυσόστομον. Ὁ Μουστοξύδης παραδέχεται ὅτι ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας ἡ ιζ΄, κβ΄ καὶ κγ΄ γραφεῖσαι τῷ 1107 «τῷ Κερκύρας» ἀναφέρονται εἰς τὸν Νικόλαον. Π. Θ. Σ.

— **Νικόλαος,** μητροπολίτης ***Κρήτης***. Ἤκμασε κατὰ τὸν ΙΘ΄ αἰῶνα. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Le Quien, καὶ τοῦ Flam. Cornelius ἂν καὶ περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ ἐγεννήθησαν πλεῖσται ἀμφιβολίαι.

— **Νικόλαος,** πατριάρχης ***Κωνσταντινουπόλεως***. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἔφερον 4 πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως. —1) Ὁ Α΄, ὁ ἐπιλεγόμενος Μυστικός, ἀνελθὼν εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον δίς, 901—907 καὶ 912—925, ὅτε καὶ ἀπέθανεν. Ἐγεννήθη τῷ 852 ἐν Βυζαντίῳ καὶ ἦτο συγγενὴς τοῦ Φωτίου. Ἐξεπαιδεύθη μετὰ τοῦ εἶτα αὐτοκράτορος Λέοντος ΣΤ΄ τοῦ Σοφοῦ, ὅστις εἰς τὸν θρόνον ἀναβὰς περιέβαλεν αὐτὸν τῷ βαθμῷ τοῦ Μυστικοῦ τῷ 901. Καὶ κατ᾽ ἀρχὰς μὲν ἀπέλαυε τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλ᾽ ὅτε ὅμως ὁ Λέων παρέβη τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς περὶ γάμου τύπους τοῦ πατρὸς καὶ τὴν ὑπ᾽ αὐτοῦ κατὰ τοῦ τετάρτου γάμου ἐκδοθεῖσαν νεαράν, ὁ Νικόλαος ἐντόνως διεμαρτυρήθη μετὰ τοῦ κλήρου καὶ ἀφώρισεν αὐτὸν ὡς νομιμοποιήσαντα Ζωὴν τὴν Καρβουνοψίναν, τὴν ἐκ Τριγλείας ὡραίαν κόρην, ἐξ ἧς ἔσχεν υἱὸν τὸν Κωνσταντῖνον, καὶ καθῄρεσε τον ἐπιτελέσαντα τὸ μυστήριον τοῦ γάμου ἱερέα Θωμᾶν. Ὀργισθεὶς τότε ὁ Λέων κατέρριψεν αὐτὸν τοῦ θρόνου καὶ ἐνέκλεισεν ἐν τῇ μονῇ τῶν Γαλακρηνῶν καὶ ἀντεισήγαγε πατριάρχην Εὐθύμιον τὸν Α΄, ὅστις ἐπεδοκίμασε μὲν τὸν τέταρτον γάμον ὡς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἠρνήθη νὰ κανονίσῃ ὅμως τὴν εἰσαγωγὴν καθόλου διὰ τοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους, ἔχων πρὸς τοῦτο καὶ τὴν γνώμην τῶν ἄλλων πατριαρχῶν καὶ τοῦ λεγάτου τοῦ πάπα Σεργίου Β΄. Σῴζονται δ᾽ αὐτοῦ 163 ἐπιστολαὶ ἐν χειρογράφῳ τῆς Βατικανῆς βιβλιοθήκης καὶ ὁμιλία λεχθεῖσα τῷ 901 πρὸς τὸν λαὸν περὶ τῆς ὑπὸ Λέοντος τοῦ Τριπολίτου καταστροφῆς τῆς Θεσσαλονίκης. Ὁ Λέων σὺν τῷ χρόνῳ, βλέπων τὸ γεννηθὲν σκάνδαλον διὰ τὸν τέταρτον γάμον, ἐπεζήτησε νὰ συμφιλιωθῇ μετὰ τοῦ Νικολάου, καὶ ὄντως, κατὰ Μάϊον τοῦ 912, ὀλίγῳ πρὸ τοῦ θανάτου ἀνεβίβασεν αὐτὸν καὶ πάλιν ἐπὶ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον. Τοῦ διαδεξαμένου τὸν Λέοντα Ἀλεξάνδρου 912—913 ἀποθανόντος, ὁ Νικόλαος μετὰ 4 ἄλλων ὡρίσθη ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου Κωνσταντίνου Ζ΄ τοῦ Πορφυρογεννήτου (912—959). Διαχειρισθεὶς ἐπιμελῶς τὰ καθήκοντά του, προέλαβεν ἐπιθέσεις Βουλγάρων καὶ στασιαστικὰ κινήματα ἐν Ἰταλίᾳ καὶ διέγραψεν ἐκ τῶν διπτύχων τὸν πάπαν Ἰωάννην Ι΄, ὃν συνεχώρησε μόλις μετὰ 9 ἔτη. —2) Ὁ ἐπικαλούμενος *Χρυσοβέργης* (984—995), ἀκμάσας ἐπὶ Βασιλείου Β΄ εἰς διαδοχὴν τοῦ Ἀντωνίου Β΄ τοῦ Στουδίτου, μετὰ χηρείαν 4 ἐτῶν. Ἐπ᾽ αὐτοῦ κυρίως ἐπῆλθεν ἡ ἐκχριστιάνισις τῶν Ρώσων τῷ 989. Ἀπέστειλε μητροπολίτην Ρωσίας τὸν Σῦρον Μιχαὴλ καὶ ἀρχιτέκτονας πρὸς ἵδρυσιν ναῶν καὶ ἄλλους ἐπισκόπους καὶ κατωτέρους κληρικοὺς πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱερουργιῶν. —3) Ὁ ἐπωνυμούμενος *Γραμματικὸς* καὶ *Κυρδινιάτης* (1084—1111), κληθεὶς ἐπὶ τὸν θρόνον ὡς διάδοχος τοῦ παυθέντος Εὐστρατίου ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ. Ἦτο ἀνὴρ λόγιος καὶ ἠθικοῦ χαρακτῆρος, ἀντιστὰς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ζητοῦντα αὐτοβούλως νὰ προάγῃ ἐπισκοπὰς εἰς μητροπόλεις, τονίσας ὅτι τοῦτο ἀπορρέει ἐκ πατριαρχικοῦ δικαιώματος. Σωφρόνως διοικήσας τὴν Ἐκκλησίαν καὶ κανονικῶς ἐκδοὺς διαφόρους διατάξεις, ἀπέθανεν ἐν βαθεῖ γήρατι. —4) Ὁ Δ΄, ὁ καλούμενος *Μουζάλων* (1147—1151), πρότερον ὢν ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ καὶ εἶτα μοναχὸς ἐν τῇ τοῦ Κοσμιδίου μονῇ, ἀνὴρ λογιώτατος καὶ συγγραφεύς, καταλιπών, ὡς ὁ Μυστικός, σειρὰν ἑρμηνείας κατὰ Λατίνων, καὶ 892 ἰάμβους, δι᾽ ὧν περιγράφει τὴν ἐκ Κύπρου ἀποχώρησίν του. Ἐπ᾽ αὐτοῦ ἡ Ἐκκλησία Ρωσίας ἐταράχθη διὰ τῆς χειροτονίας μητροπολίτου ὑπὸ ἐπισκόπων, ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ χηρεύοντος, πρὸ τοῦ Νικολάου, οἰκουμενικοῦ θρόνου. Τὴν ταραχὴν ταύτην περιέστειλεν ὁ Νικόλαος, ἐφαρμόσας τὸ κανονικὸν δίκαιον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Μ. Ι. Γεδεών*, Πατριαρχικοὶ πίνακες.—*Κ. Krumbacher*, Geschichte d. Byz. Litt. 2, σ. 212, 458, ἔνθα καὶ ἡ παλαιοτέρα βιβλιογραφία.—*S. P. Lambros*, ἐν «Byzantinische Zeitschrift» (1892), σ. 551—551.—*Ἰωάννης Σακελλίων*, ἐν «Δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος» (Γ΄ 108—116). Τ. Ε. Ε.

—**Νικόλαος,** πάπας ***Ρώμης***. Πέντε πάπαι τῆς Ρώμης ἀναφέρονται ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο: —1) *Νικό-*

Digitized by Google

λαος *Α'* (858—867). Ὁ πάπας οὗτος εἶναι ὁ πρῶτος, ὅστις μετὰ σταθερότητος καὶ ἐπιμονῆς ἀπεπειράθη νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ἰδανικὸν τοῦ παπισμοῦ, συνῳδὰ τοῖς ψευδοδεκρεταλίοις, ὧν ἐποιήσατο χρῆσιν πρὸς δικαιολογίαν τῶν παπικῶν ἀξιώσεων. Ὁ Νικόλαος εἶχε τὴν πεποίθησιν ὅτι εἰς αὐτὸν ἦτο ἐμπεπιστευμένη ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν, αὐτὸς ἦτο ὁ φρουρὸς τῶν κανόνων καὶ νόμων τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι οἱ ἐπίσκοποι εἶναι ὄργανα αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ εἶχεν ἐπ' αὐτῶν καὶ τῶν κοσμικῶν ἡγεμόνων πᾶσαν ἐξουσίαν, καὶ δικαστικὴν ἔτι, κληρονομήσας τὰ προνόμια ταῦτα θείῳ δικαίῳ ὡς διάδοχος τοῦ Πέτρου. Τὰς ἀρχὰς ταύτας ὁ Νικόλαος ἐφήρμοσεν οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ἐπισκόπων τῆς Ἰταλίας, καὶ μάλιστα τῆς Ραβέννης, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν τῆς Φραγκικῆς αὐτοκρατορίας πρὸς βορρᾶν καὶ νότον, ἰδίᾳ τῶν ἀρχιεπισκόπων Κολωνίας, Τρεβήρων καὶ τοῦ φιλοδόξου Ρήμων Ἰγμήρου. Διαρρήξας τὴν πρὸς αὐτονομίαν τείνουσαν δύναμιν τῶν μητροπολιτῶν, ἀπεπειράθη νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν παπικὸν θρόνον ἀπὸ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας τῶν Καρολιδῶν καὶ νὰ ἀνυψώσῃ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ὑψίστου κύρους τῆς αὐθεντίας ἐπὶ παντὸς τοῦ κόσμου, μηδὲ τῆς Ἀνατολῆς ἐξαιρουμένης. Ἐν τῇ Δύσει κατώρθωσε τοῦτο ἐν τῷ ζητήματι τοῦ γάμου τοῦ αὐτοκράτορος Λοθαρίου τοῦ Β', ὃν ἐξηνάγκασε νὰ δεχθῇ τὴν νόμιμον αὐτοῦ σύζυγον Τεουτθέργην ἀντὶ τῆς παλλακῆς Βαλδράδης. Ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ Φωτίου καὶ Ἰγνατίου ἔριδα, ἀπεπειράθη μὲν διὰ τῶν γραμμάτων αὐτοῦ νὰ ἀποδείξῃ τὴν παντοκρατορίαν αὐτοῦ ἐπί τε τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ καὶ τοῦ Φωτίου, ὃν μάλιστα καὶ ἀνεθεμάτισεν ἐν τῇ κατὰ τὸ 863 συγκροτηθείσῃ ἐν Ρώμῃ συνόδῳ, ἀλλ' ὁ Φώτιος, ἀφοῦ ἐξέδωκε τὴν λαμπρὰν αὐτοῦ «Ἐγκύκλιον», ἐν ᾗ κατεῤῥάπιζε τὰς παρανομίας τῆς Ρώμης, συνεκάλεσε τῷ 867 μεγάλην ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδον, ἐν ᾗ ἀνεθεμάτισε τὸν Νικόλαον καὶ τοὺς ὁμόφρονας αὐτῷ. Ταραχθεὶς ὁ Νικόλαος ἐπὶ τούτοις, προέτρεψε διαφόρους ἐπισκόπους τῆς Δύσεως ἵνα ἀναιρέσωσι τὰ κατὰ τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ Φωτίου λεχθέντα καὶ ἀποφασισθέντα, δὲν προέλαβεν ὅμως νὰ ἴδῃ τὰς ἀναιρέσεις, ἀποθανὼν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος. Ὁ Νικόλαος εἶναι ὁ πρῶτος ἐκ τῶν παπῶν, ὅστις ἔστεψεν ἑαυτὸν διὰ τιάρας ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος *Λουδοβίκου* τοῦ Β', χρησιμεύσαντος αὐτῷ καὶ ὡς ἱπποκόμου.

—2) *Νικόλαος ὁ Β'* (1058—1061). Οὗτος ἐξελέγη πάπας τῷ 1058 διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Χιλδεβράνδου, τοῦ μετὰ ταῦτα πάπα Γρηγορίου τοῦ Ζ', ὅστις ἐχρησίμευσε καὶ ἀρχιδιάκονος αὐτοῦ, διευθύνων τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ. Ὁ Νικόλαος οὗτος, ἤδη τῷ 1059, συνεκρότησεν ἐν Ρώμῃ σύνοδον, ἥτις ἀνεθεμάτισε τὸν ἀντίπαπαν Βενέδικτον τὸν Ι' καὶ ἐξέδωκε διάταγμα, δι' οὗ ἐν τῷ μέλλοντι ἡ ἐκλογὴ τοῦ πάπα ἔπρεπε νὰ γίνεται ὑπὸ τῶν καρδιναλίων, ὑποκύπτοντος τοῦ λαοῦ καὶ συναινοῦντος τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ ὁ Νικόλαος ἐνεφανίσθη φέρων δικάρηνον μίτραν, ἐν ἑτέρᾳ δὲ συνόδῳ τὸν βασιλέα τῶν Νορμανδῶν Γυσκάρδον κατέστησε φόρου ὑποτελῆ ἡγεμόνα ἐπὶ τῆς Ἀπουλίας, Καλαβρίας καὶ Σικελίας.

—3) *Νικόλαος Γ'* (1277—1280). Ἐγένετο πάπας εἰς διαδοχὴν Ἰωάννου τοῦ ΚΑ'. Ἅμα τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ἀπήτησε καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ Γερμανοῦ ἡγεμόνος τοῦ Ἀψβούργου Ρουδόλφου τὰς χώρας τῆς Πενταπόλεως καὶ τοῦ ἐξαρχάτου τῆς Ραβέννης ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀνάδειξιν αὐτοῦ ὡς αὐτοκράτορος. Βιαιότερον προσηνέχθη πρὸς Κάρολον τὸν Ἀνδηγαυϊκόν, ὃν ἐξηνάγκασε τῷ 1278 νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐπὶ τῆς Τοσκάνης κυριαρχίας καὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ Ρωμαίου γερουσιαστοῦ. ἐξέδωκε δὲ ταυτοχρόνως διάταγμα, καθ' ὃ μόνον Ρωμαῖοι πολῖται, ἐξαιρουμένου τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν ἡγεμόνων, ἠδύναντο νὰ ἐξασκήσωσι τὸ δικαίωμα τοῦ Ρωμαίου γερουσιαστοῦ. Ὁ Νικόλαος εἶναι ἐπίσημος διὰ τὸν νεποτισμὸν αὐτοῦ καὶ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Σικελίας ὑπὲρ τῆς γαλλικῆς κυριαρχίας. Ἀπέθανε τῷ 1280 ἐν Σαλέρνῳ.

—4) *Νικόλαος Δ'* (1288—1292). Οὗτος ἀνῆκε πρότερον εἰς τὸ τάγμα τῶν φραγκισκανῶν καὶ πρῶτος ἐκ τοῦ τάγματος τούτου ἀνῆλθε τὸν παπικὸν θρόνον τῷ 1288. Ὁ Νικόλαος ἀνῆκεν εἰς τὴν ἐπίσημον φατρίαν τῶν Γιβελλίνων ἐν Ρώμῃ. Ἔστεψεν ὡς βασιλέα τῆς Σικελίας Κάρολον τὸν Χωλὸν καὶ ἀπέστειλεν ἱεραποστόλους εἰς Δαλματίαν, Σλαβωνίαν, Κίναν καὶ Ταταρίαν. Ὅτε ἐπληροφορήθη τῷ 1291 τὴν πτῶσιν τῆς Πτολεμαΐδος, εἰς μάτην εἰργάσθη νὰ προκαλέσῃ νέαν σταυροφορίαν κατὰ τῶν Τούρκων. Ἀπέθανεν ἐν Ρώμῃ τῷ 1292, διακριθεὶς καὶ ὡς συγγραφεὺς καὶ διακοσμητὴς τῆς Ρώμης διὰ νέων οἰκοδομῶν, τῆς Μαρίας Maggiore καὶ τῆς βασιλικῆς τοῦ Λατερανοῦ.

—5) *Νικόλαος ὁ Ε'* (1447—1455). Ἐκτὸς τούτου, παπεύσαντος ἀπὸ τοῦ 1447, ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα ἀναφέρεται καὶ ὁ *ἀντίπαπας Νικόλαος Ε'* (1328—1330), ὃν ἀνεκήρυξε πάπαν Λουδοβῖκος ὁ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας. Οὗτος, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Ἐρρίκου τοῦ Ζ', ἐπειδὴ ὁ τότε πάπας Ἰωάννης ὁ ΚΒ' (1316—1334) δὲν ἠθέλησε νὰ στέψῃ αὐτὸν αὐτοκράτορα, εἰσελάσας εἰς Ἰταλίαν τῷ 1327 ἐγένετο ἐνθουσιωδῶς δεκτὸς εἰς τὴν Ρώμην, ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ καὶ συγκροτήσας μεγάλην σύνοδον καθήρεσε τὸν Ἰωάννην καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἀνύψωσε Νικόλαον τὸν Ε', ὅστις χειροτονηθεὶς τῷ 1328 ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Πέτρου, τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἔστεψε τὸν αὐτοκράτορα τὸν Λουδοβῖκον. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτος ἠναγκάσθη τῷ 1329 νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Γερμανίαν, τότε ἐπανῆλθεν εἰς τὸν θρόνον Ἰωάννης ὁ ΚΒ', ὁ δὲ ἀντίπαπας Νικόλαος Ε' παρεδόθη εἰς τὸν Ἰωάννην, ὅστις ἐῤῥιψεν αὐτὸν εἰς τὴν φυλακήν, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1333.

Ὁ κυρίως *Νικόλαος Ε'* ἐπάπευσε τῷ 1447 καὶ εἶναι διάδοχος Εὐγενίου, τοῦ γνωστοῦ ἐκ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου. Οὗτος, διακρινόμενος διὰ τὰς σπουδὰς αὐτοῦ καὶ τὰ ἄλλα προτερήματα, ἐχρησίμευσε τῷ Εὐγενίῳ εἰς διαφόρους ὑπηρεσίας καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τῷ 1447 διεδέχθη αὐτὸν εἰς τὸν παπικὸν θρόνον. Ἡ παπωσύνη τοῦ Νικολάου εἶναι ἐπίσημος ὑπὸ πολιτικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἔποψιν. Μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Φρειδερίκου τοῦ Γ' συνῆψε τῷ 1448 τὴν περίφημον συνθήκην τῆς Βιέννης, ἥτις ἀνεγνώριζε τῷ πάπᾳ διάφορα προνόμια, τῷ δὲ 1449 συνετέλεσεν εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ σχίσματος μετὰ τῆς ἐν Βασιλείᾳ συνόδου, ἥτις ἀνεγνώρισεν αὐτόν, τοῦ ὑπ' αὐτῆς χειροτονηθέντος Φήλικος τοῦ Β' παραιτηθέντος. Τῷ 1452 ἔστεψεν εἰς αὐτοκράτορα Φρειδερῖκον τὸν Γ'. Ἐκτὸς τῶν πολιτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν τούτων θριάμβων ὁ Νικόλαος εἶναι ἐπίσημος καὶ ὡς λόγιος καὶ ἀνθρωπιστής. Ἤδη πρὸ τῆς παπωσύνης αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Κόσμου τοῦ ἐκ Μεδίκων διωρίσθη προϊστάμενος τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ δημοσίας βιβλιοθήκης, ὡς πάπας δὲ συνετέλεσεν ὑπὲρ τῶν ἐπιστημονικῶν σπουδῶν. Τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Βατικανοῦ ἐπλούτισε διὰ 3.000 χειρογράφων ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν, ἠγάπα δὲ καὶ ὑπεστήριζε τοὺς λογίους καὶ περὶ τὰ γράμματα ἀσχολουμένους. Οὐκ ὀλίγον συνετέλεσε καὶ εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς τέχνης, ἐπιδιορθώσας διάφορα χριστιανικὰ καὶ ἐθνικὰ οἰκοδομήματα, τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Πέτρου καὶ τὸ Βατικανόν. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἔργα τῆς φιλανθρωπίας ἦτο ἐπίσημος, ἱδρύσας διάφορα ἱδρύματα καὶ διατηρῶν αὐτὰ πλουσίως. Ἐν τῷ πτωχοκομείῳ τοῦ Campo Santo διετρέφοντο καθ' ἑκάστην Δευτέραν καὶ Παρασκευὴν 2000 πτωχοί. Πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῷ 1453 ἀπέστειλε πρὸς βοήθειαν Ἰσίδωρον τὸν Ρωσίας μετά τινων πολεμιστῶν. Ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ τῆς μεγάλης συμφορᾶς ἐκήρυξε σταυροφορίαν κατὰ τῶν Τούρκων, χωρὶς ὅμως νὰ κατορθώσῃ τι. Ἀπέθανε τῷ 1455.

† Η. Φ. ΒΑΦΕΙΔΗΣ

ΑΛΛΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

— **Νικόλαος.** Σμυρναῖος μαθηματικὸς τῶν μετὰ Χριστὸν χρόνων, συγγραφεὺς ἔργου περὶ μετρήσεως διὰ τῶν δακτύλων («Ἔκφρασις τοῦ δακτυλικοῦ μέτρου»), δημοσιευθὲν ὑπὸ J. G. Schneider εἰς τὰς «Eclogae Physicae» (τόμ. Α', σ. 477—480) καὶ σχολιασθὲν ὑπὸ τοῦ ἰδίου (αὐτ. Β' 316—319). Ὑπό τινων ταυτίζεται πρὸς *Νικόλαον τὸν Ραβδᾶν* ἢ *Ἀρτάβασδον*.

Π. Ν. Π.

— **Νικόλαος.** Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Ἰωάννου Α' Τζιμισκῆ (969—976). Διατελῶν στρατηγὸς τοῦ θέματος Μεσοποταμίας, ἐστράτευσε κατὰ τῶν Ἀράβων τῆς Συρίας, οἵτινες, ἐνισχυθέντες ὑπὸ τῶν Ἀράβων τῆς Αἰγύπτου καὶ λοιπῆς Ἀφρικῆς, ἐπολιόρκησαν τὴν Ἀντιόχειαν. Μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας ἐξεδίωξε τοὺς ἐπιδρομεῖς (971).

Ν. ΚΛΣ

— **Νικόλαος.** Βυζαντινὸς πατρίκιος καὶ στρατηγός. Εὐνοῦχος ὢν ὑπηρέτει εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Κωνσταντίνου Η' (1025—1028), παρὰ τοῦ ὁποίου εὐνοηθεὶς προήχθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ παρακοιμωμένου καὶ συγχρόνως ἐτιμήθη διὰ τοῦ τίτλου τοῦ πατρικίου. Τῷ 1042, προχειρισθεὶς εἰς στρατηγὸν ὑπὸ τῆς βασιλίσσης Ζωῆς, θυγατρὸς Κωνσταντίνου τοῦ Η', διωρίσθη ἀρχιστράτηγος Ἀνατολῆς, ὅταν δέ, μετὰ ἓν ἔτος, ἤτοι τῷ 1043, ἐπέδραμον διὰ θαλάσσης οἱ Ρῶσοι κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα τοῦ Κιέβου Βλαδίμηρον, ὁ Νικόλαος κατελθὼν μέχρι τῶν ἀκτῶν τοῦ Βοσπόρου ἐπετήρει τὰς ἀκτὰς καὶ μετὰ τὴν συντριβὴν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἐπιτεθεὶς κατὰ τῶν εἰς τὴν ξηρὰν καταφυγόντων Ρώσων κατέσφαξεν αὐτούς, περισυλλέξας ἄφθονον λείαν. Τῷ 1044 ἀπεστάλη μετὰ ἰσχυροῦ στρατοῦ εἰς Ἀρμενίαν πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ στρατηγοῦ Ἰασίτου, ὅστις ἐμάχετο κατὰ τοῦ στασιάσαντος Ἀρμενίου ἡγεμόνος Κακικίου. Συγχρόνως ὁ Νικόλαος ἐπεφορτίσθη νὰ συμμαχήσῃ μετὰ τοῦ Ἄραβος ἡγεμόνος τῆς Ἀρμενίας Ἀβοὺλ-σεβὰρ (τοῦ Ἀπλησφάρη τῶν Βυζαντινῶν χρονογράφων). Πρὸς τοῦτο ἐκόμισε τῷ Ἀβοὺλ-σεβὰρ γράμματα τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, προτείνοντος αὐτῷ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ Κακικίου καὶ νὰ κρατήσῃ διὰ παντὸς ὅσας χώρας αὐτοῦ ἤθελε καταλάβει. Ὁ Νικόλαος συναντηθεὶς μετὰ τοῦ Ἀβοὺλ-σεβὰρ καὶ δοὺς αὐτῷ πολυτελῆ δῶρα, ἔπεισεν αὐτὸν νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὰς προτάσεις τοῦ βασιλέως καὶ εἶτα προσέβαλον ἀμφότεροι τὸν Κακίκιον καὶ ἐξηνάγκασαν αὐτὸν νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ Βυζάντιον, ἀφοῦ πᾶσαι αὐτοῦ αἱ χῶραι περιῆλθον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἀβοὺλ-σεβάρ. Μετὰ τοῦτο ὁ Νικόλαος διετάχθη νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Ἄραβας ἐκ τῶν καταληφθεισῶν χωρῶν, ἀλλ' ἡττηθεὶς κατὰ κράτος ἀνεκλήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Κωνσταντίνου τοῦ ἑταιρειάρχου. Ἔκτοτε δὲν ἐγένετο πλέον λόγος περὶ αὐτοῦ.

Ν. ΚΛΣ

—**Νικόλαος** ***Ἁγιοθεοδωρίτης.*** Ἀδελφὸς τοῦ Μιχαὴλ Ἁγιοθεοδωρίτου, λογοθέτου τοῦ δρόμου ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ (1143—1180). Ἐχρημάτισε μητροπολίτης Ἀθηνῶν καὶ ὡς τοιοῦτος συμμετέσχε τῆς συνόδου ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1166 καὶ ἀπέθανε τῷ 1175. Λόγους ἐπιταφίους εἰς αὐτὸν ἔγραψαν ὁ Εὐστάθιος ὁ Θεσσαλονίκης καὶ ὁ Εὐθύμιος Τορνίκης. Κατέλιπε καὶ ἔργα τινά.

Τ. Ε. Ε.

— **Νικόλαος** ὁ ***Δαμασκηνός***· βλ. λ. *Δαμασκηνὸς* Νικόλαος.

—**Νικόλαος** ὁ ***Εἰρηνικός.*** Βυζαντινὸς ποιητὴς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος (βλ. λ. *Εἰρηνικὸς* Νικόλαος).

— **Νικόλαος** ὁ ***Μυρεψός.*** Ἰατρὸς τῆς αὐλῆς (= ἀκτουάριος) τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Γ' Δούκα τοῦ Βατάτζη (1222—1255) καὶ τῆς βασιλίσσης Εἰρήνης ἐν Νικαίᾳ (*Γ. Ἀκροπολ.* Ι. 63). Τὸ ἐπώνυμον *μυρεψὸς* (λατ. unguentarius, pigmentarius, magmentarius), σημαῖνον τὸν τὰ μύρα καὶ θυμιάματα σκευάζοντα, τὸν φαρμακοπώλην, ἀπεδόθη αὐτῷ ὡς ἐκ τῆς περὶ τὰς φαρμακευτικὰς σκευασίας εἰδικότητος αὐτοῦ, ὡς ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ περιφήμου αὐτοῦ ἔργου περὶ φαρμακοποιίας, τοῦ ἀποτελουμένου ἐκ 48 κεφαλαίων καὶ 2.656 φαρμακευτικῶν σκευασιῶν, τοῦ φέροντος τὸν τίτλον «Δυναμερὸν» καὶ γραφέντος κατὰ τὸ ὑπόδειγμα παλαιοτέρων φαρμακευτικῶν ἐγχειριδίων ἢ ἀντιδοταρίων. Ὧν ἐράνισμα παλαιότερον ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα τοῦ Νικολάου φέρεται παρ' Ἀετίῳ, ἄλλο δὲ λατινιστὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Νικολάου τοῦ Πραιποσίτου τοῦ ἐκ Σαλέρνου.

Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Νικολάου τοῦ Μυρεψοῦ ἐπὶ μακρὸν ἴσχυσαν ὡς ἐπίσημος φαρμακοποιία (Codex medicamentarius) ἐν τῇ Δύσει, ἰδίᾳ ἐν Γαλλίᾳ, μόνον ἐν λατινικῇ μεταφράσει ἐξεδόθη. Πρῶτος ὁ Νικόλαος ὁ Ρηγῖνος κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ποιήσας βραχεῖαν περίληψιν τούτου, μετέφρασε εἰς τὴν λατινικήν, ταύτην δ' ἀνευρὼν εἶτα ὁ Ἰωάννης Ἀγρικόλας Ἀμμώνιος καὶ θεωρήσας ὡς πηγὴν τοῦ ἔργου τοῦ ῥηθέντος Νικολάου τοῦ Πραιποσίτου, ἐξέδοτο συμμείξας ἀμφότερα τὰ ἔργα ὑπὸ τὸν τίτλον «Nicolai Alexandrini, Liber de compositione medicamentorum etc. vert. Nicolao Rhegino» (Ingelst. 1541), παραδεχθεὶς ἅμα τὴν κατὰ Νικόλαον Πραιπόσιτον ἀλφαβητικὴν ταξινόμησιν τῶν φαρμακευτικῶν σκευασιῶν ἀντὶ τῆς κατὰ μορφὰς καὶ ἐνεργείας ἐν χρήσει παρὰ Νικολάῳ τῷ Μυρεψῷ. Μετάφρασιν πλήρη τοῦ ἔργου μεθ' ὑπομνήματος ἐφιλοπόνησεν ὁ Λεονάρδος Φοὺξ, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βασιλείᾳ τῷ 1549, ἐπανεκδοθεῖσαν εἶτα ἐπανειλημμένως καὶ συμπεριληφθεῖσαν ἔτι καὶ ἐν τῇ γνωστῇ τοῦ Στεφάνου συλλογῇ τῶν «Medicae artis principes».

ΑΡ. Π. Κ.

— **Νικόλαος** ὁ ἐκ ***Φλούης*** (Nicola von Flüe). Ἑλβετὸς ἀσκητής, ὁ καλούμενος συνήθως ἀδελφὸς Klaus, γεννηθεὶς τῷ 1417 (ἢ κατ' ἄλλους τῷ 1421) καὶ τελευτήσας τῷ 1487. Ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς ἑλβετικὰς ἐκστρατείας, ἐν αἷς καὶ διεκρίθη, καὶ διετέλεσεν ἐπὶ μακρὰ ἔτη δικαστής. Νυμφευθεὶς κατ' ἀπαίτησιν τῶν γονέων του, ἀπέκτησεν ἐκ τοῦ γάμου τούτου δέκα τέκνα, πέντε ἄρρενα καὶ πέντε θήλεα. Ἔπειτα ὅμως, ὑπείκων εἰς τὴν ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἔμφυτον αὐτῷ κλίσιν πρὸς τὸν ἀσκητικὸν βίον, τῇ συγκαταθέσει τῆς συζύγου του ἐγκατέλιπε τὴν οἰκογένειάν του καὶ ἔζησεν ἀσκητικὸν βίον ἐπὶ εἴκοσι σχεδὸν ἔτη. Ἡ φήμη αὐτοῦ ὡς αὐστηροῦ ἀσκητοῦ εἶχε διαδοθῇ καὶ ἔξω τῶν ὁρίων τῆς Ἑλβετίας, οὕτως ὥστε πολλοὶ ἤρχοντο καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν, ὅπως ἴδωσιν αὐτὸν καὶ ἀκούσωσι τὰς διδασκαλίας του. Ὅτε ἐν Ἑλβετίᾳ ἕνεκα τῶν ἐρίδων τῆς προσδοχῆς τοῦ Φραϊμπούργ καὶ Σολοτοὺρμ ἐν τῷ ἑλβετικῷ συνδέσμῳ, ἠπείλει ἐμφύλιος σπαραγμός, ὁ Νικόλαος ἐμφανισθεὶς ἐν τῇ συνελεύσει κατώρθωσε νὰ συμφιλιώσῃ τοὺς διαμαχομένους καὶ οὕτω προλάβῃ τὴν αἱματοχυσίαν. Ὁ πάπας Κλήμης ὁ Θ' τῷ 1669 ἀνεκήρυξεν αὐτὸν ἅγιον, ἡ δὲ δυτικὴ Ἐκκλησία ἑορτάζει τὴν μνήμην αὐτοῦ τῇ 22 Μαρτίου.

Κ. Ι. Ι.

Νικολάου Β' *Γῆ* (ρωσ. *Νικολάγια Βτόραγια Ζέμλια*), ἢ ***Βορεία γῆ,*** νῦν ***Γῆ τοῦ Λένιν*** (*Γεμλὰ Ζέμλια*). Νῆσος τοῦ Βορείου Παγωμένου ὠκεανοῦ, 30 μίλ. βορείως τοῦ ἀκρωτηρίου Ἰσελγιοῦσκιν, ἐκτεινομένη μὲ διεύθυνσιν πρὸς ΒΑ. ἀπὸ 77° 30' Β. πλάτ. καὶ 99° Α. μήκ. (νοτία ἄκρα) ἕως 81° Β. πλάτ. Χωρίζεται ἀπὸ τῆς ξηρᾶς (Σιβηρίας) διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Ἀλεξίου. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1913 ὑπὸ τῆς ρωσικῆς ὑδρογραφικῆς ἀποστολῆς τῶν πλοίων «Ταϊμὶρ» καὶ «Βαϊγκάτς» καὶ ἀνήκει εἰς

Digitized by Google

τὴν Ρωσίαν. Ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ εἶναι πλήρης κολπώσεων, ἡ νοτία παρουσιάζει χθαμαλὰ πεδία κεκαλυμμένα ὑπὸ τουνδρῶν, ἐνῷ τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα ὑψοῦται εἰς 1.500 πόδας. Ἔχει ἔδαφος ἰουρασικῆς καὶ κρητιδικῆς διαπλάσεως μετ' ἀπολιθωμάτων κοραλλίων καὶ ἐχινοδέρμων. Ὠνομάσθη καὶ *Παλαιὰ Ἐρυθρὰ Βορεία Γῆ*, λόγῳ τοῦ ὅτι παρουσιάζει πυθμένα καλυπτόμενον ὑπὸ παλαιοῦ ἐρυθροῦ ψαμμολίθου. Π. Ν. Π.

Νικολάου, ***Εὐάγγελος (καπετὰν Καραβαγγέλης)***. Μακεδὼν ὁπλαρχηγός, γεννηθεὶς τῷ 1870 ἐν Στρεμπένῳ τῆς Φλωρίνης. Τῷ 1902, ὅτε τὴν Μακεδονίαν κατέκλυσαν τὰ ἔνοπλα σώματα τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων, ὁ Νικολάου προσεκολλήθη, κατὰ σύστασιν τοῦ μητροπολίτου Καστορίας Γερμανοῦ Καραβαγγέλη, εἰς τὰ τουρκικὰ καταδιωκτικὰ ἀποσπάσματα, μετὰ τῶν ὁποίων διεξήγαγε μακρὸν καὶ πείσμονα κατὰ τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν ἀγῶνα, τῷ δὲ 1904, σχηματίσας ἴδιον ἐξ Ἑλλήνων Μακεδόνων σῶμα, ἐσυνέχισε τὸν ἀγῶνα τοῦτον. Τὴν 25 Μαΐου 1904 ἐπιστρέφων ἐκ Μοναστηρίου, ἔνθα εἶχε προσκληθῆ εἴς τινα δίκην κατὰ Βουλγάρων δολοφόνων, ἐδολοφονήθη παρὰ τὸ χωρίον Ἀετὸς ὑπὸ βουλγαρικῆς συμμορίας. Ν. ΚΛΣ

— **Νικολάου**, ***Κωνσταντῖνος***. Ἕλλην ἀοιδὸς (βαθύφωνος), γεννηθεὶς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῷ 1870. Ἀριστοῦχος τοῦ διδασκαλείου Ἀθηνῶν, προσελήφθη εἰς τὴν τάξιν τῆς μονῳδίας τοῦ καθηγητοῦ Μασσὸν ἐν τῷ Ὠδείῳ τῶν Παρισίων. Ὀλίγον κατόπιν ἐκλήθη παρὰ τοῦ Καρ. Λαμουρέ, διευθυντοῦ τῶν ὁμωνύμων συμφωνικῶν συναυλιῶν, ὡς ἑρμηνευτὴς μουσικῆς Χαῖντελ καὶ Βάγνερ εἰς τὰς μεγάλας συναυλίας τῶν Ἠλυσίων Πεδίων, ὅπου μεταξὺ ἄλλων συμμετέσχεν εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς μονοπράκτου «Βρισηΐδος» τοῦ Σαμπριὲ (1896) εἰς τὸν ῥόλον τοῦ Στρατοκλέους. Τῇ συστάσει τοῦ Τίτου Ρικόρντι ὁ Νικολάου προσελήφθη εἰς τὴν Σκάλαν τοῦ Μιλάνου, ἔνθα, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Τοσκανίνι, ἐνεφανίσθη εἰς τοὺς «Ἀρχιτραγουδιστάς», τοὺς «Οὐγενότους», τὸν «Φάλσταφ» καὶ τὸν «Γουλιέλμον Τέλλ», εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔργον μετὰ τοῦ Ταμάνιο (1899). Τῷ 1900 ὁ Νικολάου εἶχε καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν εἰς τὴν «Ἡρὼ καὶ Λέανδρον» τοῦ Μαντσινέλλι («Σὰν Κάρλο» Νεαπόλεως). Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ᾄδει συνεχῶς ἀπὸ τῆς σκηνῆς τῶν μεγαλυτέρων λυρικῶν θεάτρων τῆς Ἰταλίας, καὶ δὴ ἐν Βολωνίᾳ ἐν τῷ Κονστάνσι τῆς Ρώμης, κατὰ τὴν πρώτην δημιουργίαν τῶν «Maschere» τοῦ Μασκάνι, ἐν τῇ Σκάλᾳ τοῦ Μιλάνου εἰς τὰ ἔργα «Βαλκυρία» καὶ «Εὐρυάνθη», εἰς τὸ Ρέτζιο τοῦ Τουρίνου κτλ. Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἔλαβε μέρος εἰς τὸ «Ρέκβιεμ» τοῦ Βέρδι καὶ εἰς τὴν καντάταν «Ἡσαΐας» τοῦ Μαντσινέλλι. Μετὰ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν μελοδραματικὴν περίοδον τοῦ Χεδιβικοῦ θεάτρου τοῦ Καΐρου, ὁ Νικολάου ἐπεχείρησε τὴν μεγάλην του καλλιτεχνικὴν περιοδείαν ἀπὸ Ἀγγλίας εἰς Βαλκάνια καὶ Νότιον Ρωσίαν, ἔνθα ἀντικατέστησε τὸν Σαλιάπιν εἰς τὴν «Ρουσσάλκα» καὶ ἄλλα ἔργα. Τῷ 1905 ἐνεφανίσθη εἰς Ἀθήνας, ὀλίγον δὲ κατόπιν ἀνεχώρησε διὰ Παρισίους, ἔνθα, λαβὼν μέρος εἰς τὸν παρὰ τοῦ Κολὸν προκηρυχθέντα διαγωνισμὸν διὰ τὸν ῥόλον τοῦ Μεφιστοφελοῦς ἐν τῇ «Καταδίκῃ τοῦ Φάουστ» τοῦ Μπερλιόζ, ἦλθε πρῶτος. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἄρχεται ἡ ἐν Ἀμερικῇ δρᾶσις τοῦ Νικολάου, ὅστις κλείσας πενταετὲς συμβόλαιον μετὰ τῆς «Manhattan Opera House» τῆς Νέας Ὑόρκης, ἔλαβε μέρος εἰς ἕνδεκα θεατρικὰς περιόδους τῆς πόλεως ταύτης, ἵνα κατόπιν συμμετάσχῃ εἰς τὰς μελοδραματικὰς περιόδους τοῦ Σικάγου. Ἐπανακάμψας ἐν τῷ μεταξὺ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὁ Νικολάου προσκαλεῖται παρὰ τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν ἵνα ἀναλάβῃ τὴν καθηγεσίαν τῆς μονῳδίας καὶ τῆς μελοδραματικῆς τοῦ ἱδρύματος, οὗ ὠνομάσθη ἐν τέλει ὑποδιευθυντής. Κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην περίοδον τῆς ζωῆς του (1924—1930), ἀνέπτυξε μεγίστην δρᾶσιν ὡς παιδαγωγὸς καὶ ὡς σκηνοθέτης, ἀναβιβάσας κατ' ἀπαράμιλλον τρόπον τὸν «Φάουστ», τὸν «Οἰδίποδα ἐπὶ Κολωνῷ» τοῦ Σακχίνι, τὴν «Ἄλκηστιν» τοῦ Γκλοὺκ καὶ ἄλλα ἔργα. Τῷ 1930, παραιτηθεὶς τῆς θέσεως τοῦ ὑποδιευθυντοῦ καὶ καθηγητοῦ τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, ἵδρυσε τὴν «Ὠδικὴν καὶ Μελοδραματικὴν Ἀκαδημίαν». Γ. Σ.

Νικολάρας, ***Ἀνδρέας***. Ἐγεννήθη ἐν Ναυπλίῳ τῷ 1850, κατήγετο δ' ἐκ τῆς γνωστῆς ἐκ Ψαρῶν οἰκογενείας. Διετέλεσεν οἰκονομικὸς ἀξιωματικὸς τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, ἀποστρατευθεὶς ἐνωρίς. Πνεῦμα σπινθηροβόλον, ὑπῆρξεν εἷς τῶν προσφιλεστέρων ἀθηναϊκῶν τύπων, λόγῳ δὲ τῶν χαριτολόγων συζητήσεων ἀπέβη εἷς τῶν πλέον περιζητήτων εἰς τὰς φιλολογικὰς ἰδίᾳ συγκεντρώσεις. Εἰς τὸν Νικολάραν ἀπεδόθησαν καὶ πλεῖστα βωμολοχικὰ λογοπαίγνια, ὧν ἦτο πάντῃ ἀθῷος. Ἔγραψε τὸ ἐπικολυρικὸν εἰδύλλιον «Χαϊδεμένη», πλείστας κωμῳδίας καὶ λυρικὰς συλλογάς: «Φθόγγοι», «Τρεῖς γαμβροὶ μία νύφη», τὴν ἀρχαΐζουσαν κωμῳδίαν «Τὰ Παναθήναια», «Οἱ Παρίσιοι ἐν Ἀθήναις», «Τὸ καναρίνι», «Οἱ Καλλικατζάροι», «Τσιφούτης καὶ μία καμαριέρα» καὶ πλεῖστα ποιήματα, ἐξ ὧν οὐκ ὀλίγα καὶ μελοποιήθησαν. Γ. Θ. Δ.

Νικολαΰ (Nicolay), ***Νικόλαος***. Γάλλος περιηγητής, γεννηθεὶς τῷ 1517 ἐν Grave-d' Oysans (Dauphiné) καὶ ἀποθανὼν τῷ 1583. Περιηγήθη τὴν Εὐρώπην ἀπονεμηθέντος εἰς αὐτὸν τοῦ τίτλου τακτικοῦ γεωγράφου τοῦ βασιλέως Ἑρρίκου Β'. Τῷ 1551 ἀπετέλεσε μέρος τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀποσταλείσης πρεσβείας. Ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Les Navigations et pérégrinations orientales» (Lyon, 1568), «La Navigation du roi d' Écosse Jacques V, autour de son royaume» (1583), «Discours de la guerre faite par le roy Henry II l' an 1549 pour le recouvrement de Boulogne» (1550). Δ. Π. Π.

Νικολὲ (Nicolet). Οἰκογένεια Γάλλων ἠθοποιῶν ἐκ τῶν δρασάντων κατὰ τὰς ἐμποροπανηγύρεις (ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶν) τῶν παρισινῶν προαστείων τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ καὶ Ἁγίου Λαυρεντίου, καθ' ἃς ἐντὸς προχείρως ἱδρυομένων παραπηγμάτων (loges) ἐξετελοῦντο κατ' ἀρχὰς μὲν διάφορα ἀκροβατικὰ γυμνάσματα καὶ παντομῖμαι, κατόπιν δὲ καὶ διαλογικαί τινες σκηναί. Ἐν τοιούτον παράπηγμα εἶχεν ἀνεγείρει ἐκεῖ καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας *Γουλιέλμος*, ὅστις ἔδρασεν ὡς Ἀρλεκῖνος, παραχωρήσε δὲ μετὰ ἔτη τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ θιάσου του εἰς τοὺς υἱούς του *Φραγκῖσκον* καὶ *Ἰωάννην Βαπτιστήν*, ἐξ ὧν ὁ δεύτερος ἐγένετο διάσημος διὰ τὴν ποικιλίαν τῶν γυμνασμάτων, τὰ ὁποῖα ἐξετέλει αὐτὸς καὶ οἱ τοῦ θιάσου του γυμνασταί. Οὗτος ἀνήγειρε κατὰ τὸ 1760 ἐπὶ τῆς ἐν Παρισίοις λεωφόρου τοῦ Τέμπλου θέατρον, ὅπερ κατ' ἀρχὰς ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦ ἰδιοκτήτου του (Théâtre Nicolet), μετανομασθὲν δέ, ἀπὸ τοῦ 1772, μετωνομάσθη εἰς «Θέατρον τῶν μεγάλων χορευτῶν τοῦ βασιλέως». Εἴκοσιν ἔτη μετὰ ταῦτα μετωνόμασε τὸ θέατρόν του εἰς «Théâtre de la Gaieté» καὶ ἔδιδεν ἐν αὐτῷ παντομίμας, κωμικὰ μελοδράματια καὶ ἔργα τοῦ Taconet. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωάννου Βαπτιστοῦ (1787) ἡ χήρα του, ἠθοποιὸς καὶ αὐτή, ἀφοῦ ἐξεμεταλλεύθη ἐπί τινα χρόνον τὸ θέατρον τοῦ συζύγου της, τὸ μετεβίβασεν εἰς τὸν ἠθοποιὸν Ribié, ὅστις τὸ μετωνόμασεν εἰς «Théarte d' Émulation», ἀλλὰ τῷ 1788 τὸ ἀνέλαβε πάλιν ἡ χήρα Νικολὲ καὶ τὸ μετωνόμασεν εἰς «Théâtre de la Gaieté», ἥτις ὀνομασία διετηρήθη μέχρι τῆς σήμερον. Ν. Ι. Λ.

Νικολέϊκα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Αἰγιαλείας τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 250. Παράγει σταφίδας, ἔλαιον καὶ ἐσπεριδοειδῆ.

Νικολέτα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀχλαδερῆς τῆς ἐπαρχίας Καρυστίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Παράγει ἔλαιον, σιτηρὰ καὶ οἶνον. Κάτ. (1928) 124.

Νικολετάκης, ***Καλλίνικος***. Ἐπίσκοπος Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου (βλ. λ. *Καλλίνικος* Νικολετάκης).

— **Νικολετάκης**, ***Μελέτιος***. Μητροπολίτης Κρήτης (βλ. λ. *Μελέτιος*, τ. ΙΣΤ', σ. 869 γ').

Νικολῆ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λευκάδος τοῦ νομοῦ Πρεβέζης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 119. Εἰς τὴν κοινότητα, ἀριθμοῦσαν συνολικῶς 326 κατοίκους, ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἅγιος Βασίλειος* καὶ *Μανασῆ*. Παράγει σιτηρά, οἶνον, σταφίδα καὶ ἔλαιον.

Νικολιτζᾶς. Βούλγαρος στρατηγός, διακριθεὶς εἰς τοὺς μακροὺς κατὰ τῶν Βυζαντινῶν πολέμους τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων Σαμουὴλ (977—1014) καὶ τῶν διαδόχων τούτου Γαβριὴλ (1014 — 1015) καὶ Ἰωάννου ἢ Βλαδισλαύου (1015 — 1118). Τῷ 1001, ὑπερασπιζόμενος τὸ φρούριον τῶν Σερβίων (ἐν Μακεδονίᾳ) καὶ αἰχμαλωτισθεὶς μετὰ γενναίαν ἀντίστασιν, ἐτιμήθη διὰ τοῦ τίτλου τοῦ πατρικίου ὑπὸ τοῦ βασιλέως Βασιλείου Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου. Ὁ Νικολιτζᾶς, μηδόλως ἐπηρεασθεὶς ἐκ τῆς γενομένης αὐτῷ τιμῆς, ἐδραπέτευσε μετ' ὀλίγον καὶ ἑνωθεὶς μετὰ τοῦ ἡγεμόνος του Σαμουὴλ ἐσυνέχισε τοὺς ἀγῶνάς του, ἀλλ' ἐμπεσὼν εἰς ἐνέδραν καὶ αἰχμαλωτισθεὶς ἐκ νέου ἀπεστάλη δέσμιος εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐρρίφθη εἰς ἐκεῖ φυλακάς. Ἀπολυθεὶς μετά τινα χρόνον τῶν φυλακῶν ἠδυνήθη καὶ πάλιν νὰ ἀπέλθῃ εἰς Βουλγαρίαν, ἔνθα ἑνωθεὶς μετὰ τῶν συμπατριωτῶν του ἐξηκολούθησε τὸν ἀγῶνα του μέχρι τοῦ 1118, ὅτε, συντριβείσης τελείως τῆς βουλγαρικῆς δυνάμεως καὶ παραδοθείσης τῆς ἡγεμονικῆς οἰκογενείας τῶν Βουλγάρων καθὼς καὶ πάντων σχεδὸν τῶν στρατηγῶν αὐτῶν, ὁ Νικολιτζᾶς ἐξηκολούθησεν ἐπὶ μακρὸν ἀκόμη μαχόμενος ἐπὶ τῶν ὀρέων, ἐν τέλει δέ, ἀποβαλὼν πᾶσαν ἐλπίδα, κατῆλθε τῶν ὁρμητηρίων του καὶ παρουσιασθεὶς εἰς τὸν ἐν Δεαβόλει τῆς Μακεδονίας ἐστρατοπεδευμένον Βασίλειον Β' παρεδόθη εἰς αὐτὸν μετὰ πάντων τῶν ὀπαδῶν του. Τότε ὡδηγήθη εἰς Θεσσαλονίκην, ἔνθα διῆλθεν ἐν ἀφανείᾳ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του. Ν. ΚΛΣ

Νικολίτσι(ον) *[Γεωγρ.]*.—1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φιλιππιάδος τοῦ νομοῦ Πρεβέζης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ γεωργικὸν συνεταιρισμόν. Κάτ. (1928) 572. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Ἐλιὰ* (κάτ. 135). Παράγει οἶνον, ὀπώρας, σιτηρὰ καὶ ἔχει καλὴν κτηνοτροφίαν.

—2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ συνεταιρισμὸν ἀκτημόνων καλλιεργητῶν. Ἡ κοινότης παράγει καπνόν, σιτηρὰ καὶ οἶνον. Κάτ. (1928) 197.

—3) Χωρίον τῆς κοινότητος Ψάκας τῆς ἐπαρχίας Παραμυθίας τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων. Παράγει σιτηρὰ καὶ ἔλαιον. Κάτ. (1928) 137. Ν. Φ.

Νικολὸ (Nicolo), ***Νικόλαος***. Γάλλος μουσουργός (βλ. *Ἰζουάρ*).

Νικολόζης, ***Διονύσιος***. Λατῖνος ἐπίσκοπος ἐκ Κατάνης τῆς Σικελίας, γεννηθεὶς ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1838 καὶ σπουδάσας ἐν Ρώμῃ. Ἐχειροτονήθη ἱερεύς, προχειρισθείς, τῷ 1885, εἰς ἐπίσκοπον Κεφαλληνίας—Ζακύνθου καὶ διαδεχθείς, τῷ 1890, τὸν παραιτηθέντα ἐπίσκοπον Χίου Φ. Ἀμπάττην. Ὁ Νικολόζης διεκρίθη διὰ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὰ φιλελληνικά του αἰσθήματα. Ἀπέθανεν ἐν Χίῳ τῷ 1916. Λ. Χ. Ζ.

Νικολόπουλος, ***Βασίλειος***. Ἕλλην πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Καρυταίνῃ τῷ 1816 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1887. Σπουδάσας εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις πανεπιστήμιον, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τοῦ πανεπιστημίου τούτου, ἡ ἀναγόρευσις δὲ αὐτοῦ ἔλαβε πανηγυρικὸν χαρακτῆρα παραστάντος τοῦ βασιλέως μετὰ τῶν δύο νομοθετικῶν σωμάτων. Ἀπὸ τοῦ 1854 ἤρξατο πολιτευόμενος, ἐνυμφεύθη δὲ τὴν θυγατέρα τοῦ πρωθυπουργοῦ Δημητρίου Βούλγαρη καὶ τῷ 1862 διωρίσθη ἐπὶ τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως ὑπουργὸς τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως καὶ διετέλεσε τοιοῦτος μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου 1863. Ἐπίσης ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν τῷ 1865 ἐν τῇ κυβερνήσει Ρούφου, τῷ 1871 ἔλαβε τὸ αὐτὸ ὑπουργεῖον ἐν τῇ κυβερνήσει Βούλγαρη καὶ τῷ 1874 τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Ναυτικῶν. Κατὰ τὴν περίοδον τῶν στηλιτικῶν καὶ μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς κυβερνήσεως (1875) κατηγορήθη μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς κυβερνήσεως ἐπὶ παραβάσει τοῦ Συντάγματος, ἀλλ' ἡ κατηγορία αὐτὴ ἡττήθησεν. Εἶτα, παραπεμφθεὶς εἰς εἰδικὸν δικαστήριον ἐπὶ δωροληψίᾳ, κατεδικάσθη. Ἔκτοτε ἐξελέγη κατ' ἐπανάληψιν βουλευτὴς Ἀρκαδίας. Θ. Β.

— **Νικολόπουλος**, ***Κωνσταντῖνος***. Ἕλλην λόγιος, γεννηθεὶς ἐν Σμύρνῃ τῷ 1774 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1842. Οἱ γονεῖς του κατήγοντο ἐξ Ἀνδριτσαίνης τῆς Ὀλυμπίας, ἐσπούδασαν δὲ αὐτὸν ἐν τῇ σχολῇ τῆς Σμύρνης. Τῷ 1800 μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπως εὐρύνῃ τὰς γνώσεις του, μετήρχετο δὲ τὸν οἰκοδιδάσκαλον διὰ νὰ πορίζεται τὰ πρὸς συντήρησίν του. Γνωρισθεὶς μετὰ πολλῶν Γάλλων σοφῶν καὶ ἐκτιμηθεὶς παρ' αὐτῶν, διωρίσθη ὑπάλληλος τῆς βιβλιοθήκης τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας καὶ οὕτω ἠδυνήθη ἀνετώτερον ν' ἀσχοληθῇ εἰς τὴν φιλολογίαν. Εἰς ἄκρον βιβλιόφιλος, κατήρτισε μίαν τῶν πλουσιωτέρων ἰδιωτικῶν βιβλιοθηκῶν τῆς Εὐρώπης, περιλαμβάνουσαν σπανιωτάτας ἐκδόσεις, τὴν ὁποίαν ἐκληροδότησεν εἰς τὴν σχολὴν τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος του Ἀνδριτσαίνης. Ὁ Νικολόπουλος ἦτο ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἑλληνιστῶν καὶ φιλοπονωτέρων συγγραφέων τῆς ἐποχῆς του. Συνειργάσθη εἰς τὴν «Biographie universelle» τοῦ Ἰωακεὶμ Μισώ, εἰς τὰ «Ἀπομνημονεύματα» τοῦ φιλέλληνος Ραΰμπώ, τὸν «Λόγιον Ἑρμῆν» τῆς Βιέννης καὶ τὴν «Μέλισσαν» τοῦ Σπυρίδωνος Κονδοῦ κτλ. Μετέφρασεν εἰς τὴν δημοτικὴν εἰδύλλιά τινα τοῦ Θεοκρίτου καὶ τὴν «Κριτικὴν ἱστορίαν τῆς πτωχείας», συνέθεσε δὲ διάφορα ποιήματα, ἐν οἷς «Ὠδὴν εἰς τὸ ἔαρ», «Πρόσκλησιν πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους Ἕλληνας «Ἆσμα Ἑλληνοσωτήριον» κττ., τὰ ὁποῖα ἐδημοσίευσεν ἐν Παρισίοις ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Ἀγαθόφρων ὁ Λακεδαιμόνιος*. Ἐξέδωκεν ἐπίσης μετὰ μακρῶν προλεγομένων τὰ ἔργα τοῦ Γρηγορίου Ζαλύκη, ἐν οἷς καὶ τὸν «Διάλογον περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως». Θ. Β.

— **Νικολόπουλος**, ***Παναγιώτης***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Μεσσηνίας (βλ. λ. *Θανασόπουλος* Παναγιώτης).

— **Νικολόπουλος**, ***Σπυρίδων***. Ἕλλην δημοσιογράφος, γεννηθεὶς ἐν Καλάμαις τῷ 1884, καταγόμενος δὲ ἐκ τῆς ὁμωνύμου πολιτικῆς οἰκογενείας τῆς Γορτυνίας. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὸ πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν καὶ εἰσῆλθεν ἔφηβος εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, διατελέσας συντάκτης καὶ εἶτα διευθύνων ἀρχισυντάκτης τῆς ἐφημερίδος «Καιροί». Τὸν Μάρτιον τοῦ 1913 ἵδρυσε τὴν ἐφημερίδα «Ἔθνος», ἥτις καὶ ἐξακολουθεῖ ἐκδιδομένη. Ἐκτὸς τῆς δημοσιογραφικῆς του δράσεως, ὁ Νικολόπουλος συνέγραψε πολλὰ φιλολογικὰ ἔργα, μεταξὺ

Digitized by Google

τῶν ὁποίων «Οἱ σκλάβοι», δρᾶμα τυχὸν τοῦ πρώτου βραβείου τοῦ Ἀβερωφείου ποιητικοῦ διαγωνισμοῦ, «Ἄλλος κόσμος», δρᾶμα τρίπρακτον πολλάκις ἀναβιβασθὲν ἐπὶ τῆς σκηνῆς, τὰ μυθιστορήματα: «Σβυσμένα ὄνειρα» καὶ «Μαρία Μαγδαληνή». Τὸ τελευταῖον, μεταφρασθὲν ἀγγλιστί, ἐδημοσιεύθη ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ. Θ. Β.

Νικολοῦδες *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Κοσμαδαίων τῆς ἐπαρχίας Σάμου τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 76.

Νικολούδης. Ἱστορικὴ οἰκογένεια τῶν Λάκκων Κυδωνίας τῆς Κρήτης, κλάδος τῆς ἐκ τοῦ Μπεμποσταμάτη γενεᾶς τῶν Μανιάδων. Πιθανῶς προέρχεται ἐκ τῶν ἀδελφῶν *Νικολουδάκι* τοῦ Λάκκου-Δαρμάρου, μνημονευομένων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Καντανολέου (1570) ἐπὶ ἐνετοκρατίας. Οἱ κυριώτεροι ἀντιπρόσωποι τῆς νεωτέρας οἰκογενείας Νικολούδη εἶναι: —1) *Γεώργιος*. Ἀγωνισθεὶς τὸ πρῶτον ὡς ὁπλίτης ὑπὸ τὸν Σαρηδαντώνην, διεκρίθη εἰς Καμπιὰ Κυδωνίας· βραδύτερον ἀνεγνωρίσθη καπετάνιος καὶ μετέσχεν ὅλων τῶν μαχῶν τῆς Κυδωνίας μέχρι τοῦ 1830, ὅτε, καταβληθείσης τῆς ἐπαναστάσεως, ἔλαβε καὶ οὗτος μέρος εἰς τὴν ἐπιτροπήν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Γάλλος ναύαρχος Δεριγνὺ ἀνεκοίνωσε τὴν ἀπόφασιν τῶν Δυνάμεων περὶ ὑποταγῆς τῆς Κρήτης εἰς τὸν σουλτάνον. —2) *Ἰωάννης*. Ἀδελφὸς καὶ συναγωνιστὴς γενναῖος τοῦ προηγουμένου καθ' ὅλην τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. —3) *Νικόλαος*. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τῷ 1836 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1908. Ἐπεδόθη εἰς τὸ στρατιωτικὸν στάδιον. Τῷ 1858 μετέσχε τῆς ὀλιγοχρονίου ἐπαναστάσεως τοῦ Μαυρογένη. Ἐκλεγεὶς πληρεξούσιος Κυδωνίας τῆς ἐπαναστατικῆς συνελεύσεως Μπουτσουναρίων, καὶ κατόπιν μέλος τῆς κυβερνήσεως, μετέσχεν ἐνεργῶς τοῦ ἀγῶνος ἐν τῷ τμήματι Ἡρακλείου ὡς φρούραρχος ὑπὸ τὸν Κόρακαν καὶ ἐν Χανίοις ὡς ὑπαρχηγὸς Κυδωνίας ὑπὸ τὸν συγγενῆ του Χατζημιχάλην. Ἠγωνίσθη εἰς πλείστας ἐπαρχίας ἀπὸ τοῦ 1866 μέχρι τέλους τοῦ 1868. Μόνον ὅτε, περὶ τὰ τέλη Δεκεμβρίου 1868, ἐσβέσθη ἡ ἐπανάστασις, ἠναγκάσθη καὶ οὗτος μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρχηγῶν νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν τουρκικὸν στρατὸν τοῦ σταθμοῦ Μπουρμπαδοκεφάλας. Μετέβη κατόπιν εἰς Ἀθήνας, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ 1878, ὅτε μετ' ἄλλων ὠργάνωσε τὴν ἐπανάστασιν καὶ κατελθὼν εἰς Κρήτην ἐξελέγη ὑπαρχηγὸς Κυδωνίας. Κατὰ τὴν σύμβασιν τῆς Χαλέπας ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, ὅπόθεν κατῆλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ τῆς κατοχῆς τῷ 1897 καὶ διωρίσθη ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ Βάσου φρούραρχος. Ὑπὸ τῆς Κυδωνίας ἐξελέγη πληρεξούσιος τῆς ἐν Ἀκρωτηρίῳ συνελεύσεως. Κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην περίοδον εἶχε συναγωνιστὰς τοὺς υἱούς του *Ἰωάννην* καὶ *Ἐμμανουήλ*, μακεδονομάχον καὶ ἤδη λοχαγὸν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ἐπὶ τῆς αὐτονομίας διώρισεν αὐτὸν ἀριστίνδην βουλευτὴν τῆς 6' βουλευτικῆς συνόδου τῆς Κρήτης ὁ πρίγκιψ Γεώργιος. Ε. ΓΕΝΕΡΑΛΙΣ

— **Νικολούδης**, ***Θεολόγος Ἰωάννου***. Ἕλλην δημοσιογράφος, γεννηθεὶς ἐν Λέρῳ τῆς Δωδεκανήσου τῷ 1890. Ἐπεράτωσε τὰς ἐγκυκλίους σπουδάς του ἐν Σύρῳ καὶ Καΐρῳ, ὅπου ἠκολούθησε καὶ ἐμπορικὰ μαθήματα. Ἤρξατο τοῦ σταδίου του ὡς τραπεζικὸς ὑπάλληλος ἐπί τινα χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐκαλλιέργει ταυτοχρόνως τὰ γράμματα. Συνειργάσθη ἐπὶ ἔτη εἰς τὰ φιλολογικὰ περιοδικὰ καὶ τὰς ἐφημερίδας τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἔγραψε τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Δειλινὲς κουβέντες» πεζογράφημα (1914). Ἐγκαταλείψας ἀργότερον τὴν φιλολογίαν καὶ ἀφιερωθεὶς εἰς πολιτικὰς καὶ κοινωνικὰς μελέτας, ἵδρυσε τὸν Νοέμβριον τοῦ 1917 ἐν Ἀθήναις μετὰ τοῦ Σπ. Ἀλιμπέρτη κατ' ἀρχὰς τὴν ἐφημερίδα «Πολιτείαν». Ἀπομείνας μετ' ὀλίγον μόνος ἰδιοκτήτης καὶ διευθυντὴς αὐτῆς, ἐσυνέχισε τὴν ἔκδοσιν της μέχρι τοῦ Αὐγούστου 1929. Πολιτευθεὶς ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ κόμματος τῶν ἐλευθεροφρόνων, εἰσῆλθε τῷ 1926 εἰς τὴν βουλὴν ὡς βουλευτὴς Ἀθηνῶν καὶ κατ' Αὔγουστον τοῦ 1927 ἀπετέλεσε μέλος τῆς ὑπὸ τὸν Ἀλ. Ζαΐμην κυβερνήσεως συνασπισμοῦ, γενόμενος ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ τῶν Θρησκευμάτων. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1931 ἐπανεξέδωκε τὴν «Πολιτείαν» (βλ. λ.).

Νικόλοχος. Λακεδαιμόνιος ναύαρχος, ζήσας κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος. Οὗτος, κατὰ μὲν τὸ 388—387 π. Χ., ὡς ἀντιναύαρχος (ἐπιστολεὺς) τοῦ ὑπὸ ναύαρχον τὸν Ἀνταλκίδαν στόλου τῶν Λακεδαιμονίων, ἠρήμωσε τὴν νῆσον Τένεδον καὶ ἐκεῖθεν κατέπλευσεν εἰς Ἄβυδον, ἔνθα ἐπολιορκήθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων στρατηγῶν Ἰφικράτους καὶ Διοτίμου (*Ξενοφ*. Ἑλλ. V. 1, 6, 7 *καὶ* 25), ἀπηλλάγη δὲ τῆς πολιορκίας ὑπὸ τοῦ ἐπελθόντος κατὰ τῶν Ἀθηναίων Ἀνταλκίδα, κατὰ δὲ τὸ θέρος τοῦ 376 π. Χ., ὡς ναύαρχος τοῦ ἐκ 55 τριήρων στόλου τῶν Λακεδαιμονίων, ἡττήθη παρὰ τὴν Ἀλυζίαν, πόλιν τῆς Ἀκαρνανίας, κειμένην ἀπέναντι τῆς νήσου Λευκάδος, ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου στρατηγοῦ Τιμοθέου (*Ξεν*. Ἑλλ. V. 4, 65), ἡγουμένου στόλου ἐξ 60 τριήρων. Μετὰ τὴν ναυμαχίαν ὁ Νικόλοχος, ἀφοῦ ἡνώθησαν μετὰ τοῦ στόλου του καὶ ἓξ ἀμβρακιώτιδες τριήρεις, προεκάλεσεν εἰς νέαν ναυμαχίαν τὸν Τιμόθεον, ἀλλ' οὗτος, ἐπισκευάζων τὰ ἐκ τῆς ναυμαχίας βλαβέντα πλοῖά του, δὲν ἀπεδέχθη τὴν πρόκλησιν. Τὴν ἀποφυγὴν ταύτην τοῦ Τιμοθέου νὰ συνάψῃ ναυμαχίαν ὁ Νικόλοχος ἐχαρακτήρισεν ὡς νίκην του καὶ διὰ τοῦτο ἀντέστησε καὶ αὐτὸς τρόπαιον εἰς τὰς πλησίον τῆς Ἀλυζίας νησῖδας. ΚΑΨ.

Νικόλσκι, ***Βλαδίμιρος Ἀλεξάνδροβιτς***. Ρῶσος ἱστορικός, γεννηθεὶς ἐν Μόσχᾳ τῷ 1821 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1891. Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Μόσχας καὶ συνέγραψεν: «Αἱ μεταρρυθμίσεις τοῦ Μεγάλου Πέτρου» καὶ τὸ «Κληρονομικὸν δίκαιον κατὰ τοὺς παλαιοτέρους χρόνους τῆς ρωσικῆς ἱστορίας». Θ. Β.

— **Νικόλσκι**, ***Βλαδίμιρος Ἰβάνοβιτς***. Ρῶσος νομομαθὴς καὶ ἱστορικός, γεννηθεὶς ἐν Χάρκοβ τῷ 1821 καὶ ἀποθανὼν ἐν Πετρουπόλει τῷ 1892. Συνέγραψε πλείστας νομικὰς καὶ ἱστορικὰς πραγματείας, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Μεταρρυθμίσεις τοῦ Μεγάλου Πέτρου ἐπὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου», «Ἀρχαὶ τοῦ κληρονομικοῦ δικαίου ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς ρωσικῆς ἱστορίας» κτλ. Θ. Β.

Νικόλσκ-Οὐσσουρίγσκι(ι) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σιβηρίας ἐν τῷ διαμερίσματι τοῦ Βλαδιβοστὸκ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σουϊφοὺν καὶ τοῦ σιβηρικοῦ σιδηροδρόμου. Κάτ. (1926) 32.121. Ἔχει ἀλευρομύλους, δερματοβιομηχανίαν, σαπωνοποιΐαν, κεραμουργίαν, μεταλλοβιομηχανίαν κτλ. Π. Ν. Π.

Νικόλσκυ (Nicolsky), *σημεῖον τοῦ — [Δερματολ.]*. Ἡ διὰ τοῦ δακτύλου εὔκολος ἀπομάκρυνσις τῆς κερατοειδοῦς στιβάδος τῆς ὑγιοῦς ἐπιδερμίδος ἀνθρώπου πάσχοντος ἐκ πέμφυγος εἶναι τὸ σπουδαῖον παθογνωμονικὸν σημεῖον, τὸ ὁποῖον ἀπεκάλυψεν ὁ Νικόλσκυ πρὸς διάγνωσιν τῆς κακοήθους μορφῆς τοῦ λεπιδώδους πέμφυγος. Κ. Κ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Νικολσμπουργκ (Nikolsburg) *καὶ τσεχ*. *Μίκουλοφ* (Mikulov) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐν τῇ νοτίῳ Μοραβίᾳ, ὑπὸ τὸ ὄρος Πολάουερ. Κάτ. (1921) 7.699. Ἔχει ἀνάκτορον τοῦ οἴκου τῶν Ντίτριχστάϊν μετὰ βιβλιοθήκης, μουσεῖον, γεωργικὴν καὶ οἰνολογικὴν σχολήν, βιομηχανίαν ὑφασμάτων καὶ μηχανημάτων. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ συνήφθη ἡ συνθήκη Φερδινάνδου Β' καὶ Μπέτλεν (1622) καὶ αἱ προκαταρκτικαὶ συμφωνίαι Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας (1866). Παρὰ τὴν πόλιν εὑρίσκονται τὰ θειοῦχα λουτρὰ *Μπόϊτελσμπρουν*. Π. Ν. Π.

Νίκολσον (Nicolson), *σὲρ* ***Ἀρθοῦρος***. Ἄγγλος διπλωμάτης (1849—1928). Ἤρξατο τοῦ σταδίου του ὡς ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ κόμιτος Γκράνβιλ. Ὑπηρέτησεν εἶτα ὡς γραμματεὺς εἰς τὰς πρεσβείας Βερολίνου (1874 καὶ 1878), Πεκίνου (1875), Κωνσταντινουπόλεως (1879) καὶ τῷ 1884 εἰς Ἀθήνας, ἔνθα, ἐκτελῶν χρέη ἐπιτετραμμένου, ἐγένετο ἥρως σοβαρωτάτου ἐπεισοδίου. Παραβιάσας ἀστυνομικὴν διάταξιν ἀπαγορεύουσαν τὴν διάβασιν διὰ τοῦ ἀλσυλλίου τοῦ Λυκαβηττοῦ, ἐκακοποιήθη ὑπὸ τοῦ φρουροῦ χωροφύλακος. Ἡ τιμωρία τοῦ χωροφύλακος δὲν ἐθεωρήθη παρὰ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ὡς ἐπαρκὴς ἱκανοποίησις, ἀξιωσάσης ἄλλην πληρεστέραν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ κυβέρνησις τοῦ Λονδίνου ἀνεκάλεσε τὸν ἐπιτετραμμένον της. Ἱκανοποίησις ἐδόθη πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις πρόξενον τῆς Ἀγγλίας τὴν 7 Ἰανουαρίου 1885 ἐν τῇ πλατείᾳ Συντάγματος, παραταχθέντος τμήματος χωροφυλακῆς μετὰ τοῦ διοικητοῦ καὶ τῶν ἀνωτέρων ἐν τῇ πρωτευούσῃ βαθμοφόρων. Τὸ τμῆμα παρήλασε πρὸ τοῦ Ἄγγλου προξένου, χαιρετισθέντος διὰ κλίσεως τῆς ἑλληνικῆς σημαίας.

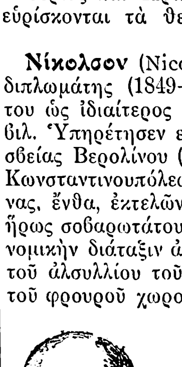

Ἀρθοῦρ. Νίκολσον.

Μετὰ τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ὁ Νίκολσον μετετέθη εἰς Τεχεράνην (1885). Τῷ 1894 ἐτοποθετήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εἶτα εἰς Βουδαπέστην, μετὰ ταῦτα δὲ διπλωματικὸς πράκτωρ ἐν Σόφιᾳ καὶ ἀπεσταλμένος ἐν Μαρόκῳ. Τῷ 1904 προήχθη εἰς πρεσβευτήν, τοποθετηθεὶς ἐν Μαδρίτῃ καὶ μετὰ ἓν ἔτος εἰς Πετρούπολιν, ἔνθα παρέμεινε μέχρι τοῦ 1910, ὅτε ἐκλήθη εἰς Λονδῖνον, γενόμενος μόνιμος ὑφυπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Τῆς ὑπηρεσίας ἀπεσύρθη τῷ 1916. Ἔγραψε: «Ἱστορία τοῦ γερμανικοῦ Συντάγματος» καὶ «Περὶ τῶν ἐν Γερμανίᾳ γεγονότων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1815 μέχρι 1871». Γ. Ι. Β.

— **Νίκολσον** (Nicholson), ***Γουλιέλμος***. Ἄγγλος φυσικὸς ἐκ Λονδίνου (1753—1815). Ὑπηρέτησεν ἀρχικῶς ὡς ὑπάλληλος τῆς Ἑταιρείας τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, ἐσπούδασε κατόπιν μηχανικὸς καὶ τέλος ἠσχολήθη εἰδικῶς μὲ τὴν χημείαν καὶ φυσικήν. Εἶναι ἐκ τῶν πρώτων, μετὰ τῶν Καρλάϊλ καὶ Ρίττερ, οἵτινες ἀντιλήφθησαν τὴν χημικὴν ἐνέργειαν τῆς γαλβανικῆς στήλης. Τῷ 1787 ἐπενόησε τὸ *ἀραιόμετρον* (βλ. λ.), διὰ τοῦ ὁποίου ἐγένετο διάσημος, καὶ συνέβαλεν εἰς τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ διάδοσιν τῶν νέων χημικῶν δοξασιῶν διὰ τῆς μεταφράσεως τῶν ἔργων τοῦ Φουρκουὰ (1787), Σαπτὰλ (1788) κ. ἄ. Καταστραφεὶς οἰκονομικῶς ὑπὸ τῶν ἐκδόσεων καὶ τῶν ἐφευρέσεών του, εἰς τὸ τέλος τοῦ βίου του ἐφυλακίσθη διὰ χρέη. Ἔγραψεν: «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν» (Λονδῖνον 1784, δύο τόμοι, 6' ἔκδ. 1787), «Λεξικὸν τῆς χημείας» (Λονδῖνον 1795, δύο τόμοι, 6' ἔκδ. 1804), «Βρεταννικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία ἢ Λεξικὸν τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν» (Λονδῖνον 1806, ἓξ τόμοι) κ. ἄ. Ἐπίσης τακτικῶς ἐδημοσίευε μελέτας εἰς τὰς «Philosophical Transactions» καὶ ἵδρυσε καὶ διηύθυνε (1796—1801) τὴν «Ἐφημερίδα τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας, χημείας καὶ τεχνῶν» (Journal of natural philosophy, chemistry and arts), συνεχισθεῖσαν ὑπ' ἄλλων ἕως τοῦ 1814 καὶ γνωστὴν κυρίως ὡς «Ἐφημερίδα τοῦ Νίκολσον» (Nicholcon Journal). Π. Ν. Π.

— **Νίκολσον** (Nicholson), ***Γουλιέλμος***. Ἄγγλος τεχνικὸς ἐν τῷ πολεμικῷ ναυστάθμῳ τοῦ Τσέτεμ, συγγραφεὺς πλείστων ἔργων περὶ τῆς ναυτικῆς τέχνης, συχνότατα συγχεόμενος μετὰ τοῦ προηγουμένου. Π. Ν. Π.

—**Νίκολσον** (Nicholson), ***Μέρεντιθ***. Ἀμερικανὸς δημοσιογράφος καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1866. Εἰργάσθη ὡς ἀνταποκριτὴς καὶ εἶτα ὡς διευθυντὴς τῶν «Νέων τῆς Ἰνδιανοπόλεως». Ἔγραψε πολλὰ μυθιστορήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων σημαντικώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ἡ πρώτη εὐκαιρία» (1903), «Ἡ οἰκία τῶν χιλίων κηρίων» (1905), «Ὁ λιμὴν τῶν χαμένων ἀνθρώπων» (1907), «Ὁ ποιητής» (1914), «Κι' ἔπειτα ἔζησαν εὐτυχεῖς» (1925) κ. ἄ. Ἐπίσης ἔγραψε διαφόρους κριτικὰς πραγματείας, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν «Κοιλάδα τῆς Δημοκρατίας» (1918). Γ. Ι. Β.

—**Νίκολσον** (Nicolson), ***Χάρολντ***. Ἄγγλος διπλωμάτης, υἱὸς τοῦ *Ἀρθούρου Νίκολσον*, γεννηθεὶς τῷ 1886 ἐν Τεχεράνῃ. Ἐξεπαιδεύθη ἐν Ὀξφόρδῃ, εἰσῆλθε δὲ εἰς τὴν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν τῷ 1909. Τῷ 1910 ἐτοποθετήθη εἰς Μαδρίτην, μετὰ ἓν ἔτος εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τῷ 1914 μετετέθη εἰς τὴν κεντρικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν. Μετέσχε τῆς βρεττανικῆς ἀντιπροσωπείας εἰς τὸ συνέδριον τῆς Εἰρήνης τοῦ 1919 καὶ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Τῷ 1920 ἐπανῆλθεν εἰς τὸ κέντρον. Τῷ 1925 διωρίσθη σύμβουλος πρεσβείας καὶ εἶτα πρεσβευτὴς εἰς Τεχεράνην. Ἔγραψε πολλὰ ἔργα («Παῦλος Βερλαίν» 1921, «Βύρων» 1924, «Τινὲς» 1927 κ. ἄ.). Ἐξελέγη ἑταῖρος τῆς βασιλικῆς φιλολογικῆς ἑταιρείας τοῦ Λονδίνου, καὶ ἀνεκηρύχθη λόγῳ τῶν φιλελληνικῶν αἰσθημάτων του ἐπίτιμος διδάκτωρ τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Γ. Ι. Β.

νικολσονία (ἡ) *[Παλαιοζῳολ.]*· βλ. λ. ἡλιολίτης.

Νικόμαχος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Μαχάονος καὶ τῆς Ἀντικλείας, θυγατρὸς τοῦ Διοκλέους, βασιλέως τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ Φερῶν, τὸν ὁποῖον διεδέχθη ἀποθανόντα μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Γοργάσου. Ἐθεωροῦντο καὶ οἱ δύο ὡς ἔξοχοι θεραπευταί, ὡς δ' ἀναφέρει ὁ Παυσανίας (IV, 30,3) πρὸς τιμήν των ἔκτισεν ἴδιον ναὸν ἐν Φεραῖς ὁ Ἴσθμιος ὁ Γλαύκου, ὅπου ἐλατρεύοντο ὡς θεοί, διατηρήσαντες καὶ μετὰ θάνατον τὴν δύναμιν «νοσήματα καὶ τοὺς πηρωμένους ἀνθρώπων ἰᾶσθαι». Κατὰ τὸν Ἕρμιππον, ἀπὸ τοῦ Νικομάχου τούτου κατήγετο ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἀριστοτέλους. Α. Θ. Σ.

—**Νικόμαχος** *[Μυθολ.]*. Εἷς τῶν ἐκ Δουλιχίου μνηστήρων τῆς Πηνελόπης, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως (*Ἀπολλδ*. Ἐπιτομ. VII, 27). Α. Θ. Σ.

—**Νικόμαχος**. Σταγειρίτης, πατὴρ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἕλκων τὴν καταγωγὴν ἀπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Διετέλεσεν ἀρχίατρος τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀμύντα τοῦ Β' καὶ ἔγραψεν ἓξ βιβλία ἐπὶ τῆς ἰατρικῆς καὶ ἓν ἐπὶ τῆς φυσικῆς. Α. Θ. Σ.

—**Νικόμαχος**. Ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν, τὸ τρίτον ἔτος τῆς 104ης Ὀλυμπιάδος (362 π. Χ.) καὶ νομοθέτης συνάμα, ὅστις, ἐκμεταλλευθεὶς ποικιλοτρόπως τὴν θέσιν του πρὸς ζημίαν τῶν πολιτῶν, κατηγγέλθη ὑπό τινος πολίτου. Τὸν κατ' αὐτοῦ λόγον ἔγραψεν ὁ ῥήτωρ Λυσίας. Α. Θ. Σ.

—**Νικόμαχος**. Ὀνομαστὸς ζωγράφος τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος, ἀνήκων εἰς τὴν λεγομένην ἀττικοθηβαϊκὴν σχολήν, ὡς υἱὸς μέν, κατά τινας, ἢ ἐγγονος, κατ' ἄλλους, τοῦ ἐνδόξου ἀρχηγοῦ τῆς σχολῆς ταύτης Θηβαίου ζωγράφου Ἀριστείδου, πατὴρ δὲ ἢ ἀδελφὸς τῶν ζωγράφων Ἀριστείδου τοῦ νεωτέρου καὶ Ἀρίστωνος. Κατὰ τὴν παράδοσιν, μαθηταὶ τοῦ Νικομάχου ὑπῆρξαν οἱ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Κασσάνδρου ἀκμάσαντες ζωγράφοι Φιλόξενος ὁ Ἐρετριεὺς καὶ ὁ Κόροιβος. Κατ' ἄλλην δὲ πληροφορίαν ὁ ζωγράφος οὗτος ἐφιλοτέχνησε πίνακα διὰ τὸν Ἀντίπατρον, ἀποθανόντα ὡς γνωστόν, τῷ 319 π.Χ. Ἐπὶ τῶν εἰδήσεων τούτων στηριζόμενος ὁ Πλίνιος κατατάσσει τὸν Νικόμαχον μεταξὺ τῶν ζωγράφων τῆς 112ης Ὀλυμπιάδος, ἤτοι τῶν ἀκμασάντων περὶ τὸ 330 π. Χ.

Digitized by Google

Ὡς ἔργα τοῦ Νικομάχου μνημονεύονται τὰ ἑξῆς: 1) Ἡ ἁρπαγὴ τῆς Περσεφόνης, πίναξ ἐκτεθειμένος ἄλλοτε ἐν τῷ ἐπὶ τοῦ Καπιτωλίου τῆς Ρώμης ἱερῷ τῆς Ἀθηνᾶς. 2) Ἡ Νίκη ἁρπάζουσα εἰς τὰ ὕψη τέθριππον ἅρμα. Ὁ πίναξ οὗτος ἦτο ἐκτεθειμένος ἐπίσης ἐπὶ τοῦ Καπιτωλίου, παρίστα δὲ τὴν θεὰν Νίκην ὁδηγοῦσαν ἅρμα καὶ κρατοῦσαν ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ φοίνικα καὶ στέφανον. 3) Ὁ Ὀδυσσεύς, ὅστις παρίστατο, τὸ πρῶτον, φέρων πῖλον. 4) Ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἄρτεμις. 5) Ἡ μήτηρ τῶν θεῶν καθημένη ἐπὶ λέοντος. 6) Βάκχαι, πρὸς τὰς ὁποίας προσεῖρπον Σάτυροι. 7) Ἡ Σκύλλα, ἥτις, κατά τινας μὲν παρίστα τὸ τέρας, κατ' ἄλλους δὲ τὴν φέρουσαν τὸ ὄνομα τοῦτο θυγατέρα βασιλέως τῶν Μεγάρων. Κατὰ τὴν τεχνουργίαν ὁ Νικόμαχος, ὅπως καὶ ὁ σύγχρονός του Ἀπελλῆς καὶ ἄλλοι ζωγράφοι, ἐνέμενεν εἰς τὴν ξηρογραφίαν, μετεχειρίζετο δὲ τὰ τέσσαρα παλαιὰ χρώματα εἰς τὰ ὁποῖα καὶ ἠρκεῖτο. Ἡ φήμη του ὅμως ὑπῆρξε πολὺ μεγάλη. Οὕτως ὁ Πλούταρχος παραβάλλει αὐτὸν πρὸς τὸν Ὅμηρον, διότι τὰ ἔργα του συνδυάζουσι τὴν δύναμιν καὶ τὴν τόλμην, ὁ δὲ Κικέρων καὶ ὁ Πλίνιος κατατάσσουσιν αὐτὸν εἰς τὴν σειρὰν τῶν ζωγράφων Ἀπελλοῦ, Ζεύξιδος, Μελανθίου καὶ Ἀετίωνος. Ὁ Νικόμαχος, βαθὺς γνώστης τῆς ζωγραφικῆς καὶ τέλειος τεχνίτης, ἐθαυμάζετο ἰδίως διὰ τὴν ταχύτητα καὶ τὴν εὐκολίαν τῆς ἐκτελέσεως τῶν πινάκων του. Τὴν περὶ τῆς ἰδιότητός του ταύτης φήμην φανερώνει τὸ ἀνέκδοτον, καθ' ὅ, προκειμένου νὰ τιμωρηθῇ ὁ Νικόμαχος ὑπὸ τοῦ Ἀριστράτου, τυράννου τῆς Σικυῶνος, διότι δὲν εἶχεν ἐκτελέσει ἐν ὁρισθείσῃ προθεσμίᾳ τὴν ὑπὸ τοῦ τυράννου παραγγελθεῖσαν αὐτῷ εἰκόνα τοῦ ποιητοῦ Τελέστου, ἤρχισε καὶ ἐπεράτωσε τὸν πίνακα ἐντὸς ἐλαχίστων ἡμερῶν, κινήσας τὸν θαυμασμὸν ὅλων διά τε τὴν ταχύτητα καὶ τὴν τέχνην. Β. Δ. Θ.

Νίκη ἀναρπάζουσα εἰς τὰ ὕψη ἀπὸ τοὺς χαλινοὺς τῶν ἵππων τέθριππον ἅρμα.

[Γλυφὴ σφραγιδολίθου κατὰ μίμησιν τοῦ πίνακος τῆς Νίκης τοῦ Νικομάχου, ἀποκειμένου ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ.]

— **Νικόμαχος.** Υἱὸς τοῦ Ἀριστοτέλους ἐκ τῆς δούλης του Ἑρπυλλίδος, συγγράψας κατά τινας ἢ μᾶλλον ἐκδώσας τὰ ἐξ αὐτοῦ κληθέντα «Ἠθικὰ Νικομάχεια» τοῦ Ἀριστοτέλους εἰς δέκα βιβλία. Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Θεοφράστου καὶ εὐνοούμενος αὐτοῦ. Α. Θ. Σ.

— **Νικόμαχος** ὁ ***Γερασηνός***. Πυθαγόρειος φιλόσοφος ἐκ Γεράσων τῆς Πετραίας Ἀραβίας, ἀκμάσας περὶ τὰ μέσα τοῦ Β' μ. Χ. αἰῶνος, ἤ, κατ' ἄλλους, τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Α' μ. Χ. αἰῶνος. Ἔγραψε πολλὰ καὶ σημαντικὰ ἔργα, τῶν ὁποίων σῴζονται: «Ἀριθμητικὴ Εἰσαγωγὴ» εἰς δύο βιβλία, τρόπον τινὰ μεταφυσικὴ τῶν ἀριθμῶν, ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Hoche τῷ 1864 ἐν Λειψίᾳ, «Ἐγχειρίδιον Ἁρμονικῆς» ἐπίσης εἰς δύο βιβλία, ἐκδοθὲν ἐν τῇ συλλογῇ τῶν μουσικῶν συγγραφέων ὑπὸ τοῦ Meibom καὶ C. Jan τῷ 1895, «Συλλογὴν Πυθαγορείων δογμάτων» κ. ἄ.

Τὸ πρῶτον τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, ἀληθῶς ἀξιόλογον, ὑπεμνηματίσθη ὑπὸ τοῦ Ἰαμβλίχου καὶ τοῦ Φιλοπόνου, μετεφράσθη δὲ καὶ εἰς τὴν λατινικὴν ὑπὸ τοῦ Ἀπουληΐου. Ἐν αὐτῷ δίδει, μεταξὺ ἄλλων, καὶ τὴν ἰδιότητα τῶν κύβων τῶν φυσικῶν ἀριθμῶν, καθ' ἣν οὗτοι δίδονται ὡς ἀθροίσματα ἀντιστοίχων περιττῶν ἀριθμῶν· π. χ.

$$1^3=1$$
$$2^3=3+5$$
$$3^3=7+9+11$$
$$4^3=13+15+17+19$$
$$\cdots\cdots$$

καὶ γενικῶς

$$\nu^3=[\nu(\nu-1)+1]+[\nu(\nu-1)+3]+\ldots+[\nu(\nu-1)+2\nu-1].$$

Πλὴν τούτων, ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Φωτίου καὶ «Ἀριθμητικὰ θεολογούμενα», ἤτοι περὶ τῆς μυστικῆς σημασίας τῶν ἀριθμῶν. Ἀλλὰ τὰ σῳζόμενα δὲν εἶναι ἔργα τοῦ Νικομάχου, ἀλλὰ τοῦ Ἰαμβλίχου. Α.Θ.Σ.—Ν.Ε.Γ.

— **Νικόμαχος.** Ἀρχαῖος τραγικὸς ποιητὴς ἐξ Ἀλεξανδρείας τῆς Τρωϊκῆς. Τούτου διέσωσεν ἀτιλοφόρητα δύο ἀποσπάσματα ὁ Ἀθήναιος, καὶ ὁ Σουΐδας τοὺς τίτλους τῶν τραγῳδιῶν «Ἀλέξανδρος», «Ἐριφύλη», «Γηρυόνης», «Ἀλετίδης», «Εἰλείθυια», «Νεοπτόλεμος», «Μυσοί», «Οἰδίπους», «Περσίς», «Πολυξένη», «Τριλογία», «Μετεκβαίνουσα», «Τυνδάρεως ἢ Ἀλκμαίων» καὶ «Τεῦκρος». Ἄλλοθεν εἶναι γνωστὸν καὶ ἔργον αὐτοῦ «Ναυμαχία». Ὁ Μάϊνεκε (Fragm. Com. Graec. I 496) ταυτίζει αὐτὸν πρὸς τὸν ἑπόμενον. Π. Ν. Π.

— **Νικόμαχος.** Ἀθηναῖος τραγικὸς ποιητής, γνωστὸς μόνον ἀπὸ τοῦ Σουΐδα, καθ' ὃν οὗτος «Εὐριπίδην παραδόξως καὶ Θέογνιν ἐνίκησε». Γνωστὸς μόνον ὁ τίτλος τοῦ δράματός του «Οἰδίπους». Ταυτίζεται πρὸς τὸν ἐξ Ἀλεξανδρείας ὁμώνυμον τραγικόν. Π. Ν. Π.

— **Νικόμαχος.** Ἀλεξανδρινὸς συγγραφεὺς ἀγνώστου ἐποχῆς. Γνωστὸν μόνον τὸ παρ' Ἀθηναίῳ ἀναφερόμενον ἔργον του «Περὶ ἑορτῶν Αἰγυπτίων» ἐκ πλειόνων τοῦ ἑνὸς βιβλίων. Π. Ν. Π.

— **Νικόμαχος**, ὁ ἐπικαλούμενος *Ρυθμικός*. Συγγραφεὺς τῆς παρ' Ἀθηναίῳ ἀναφερομένης κωμῳδίας «Χείρων», ἀποδιδομένης καὶ εἰς τὸν Φερεκράτη. Εἶναι πιθανώτατα ὁ αὐτὸς μὲ τὸν παρὰ Πλινίῳ (37.1.3) Nicomachum musicum καὶ τὸν ἐκ Γεράσων ὁμώνυμον μαθηματικὸν καὶ μουσικόν. Π. Ν. Π.

Νικομήδεια (τουρκ. *Ἰζμίτ*, καὶ ἄλλοτε *Ἰζνιμὶτ* ἢ *Ἰζνικμὶτ [Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας, ἕδρα τοῦ σημερινοῦ νομοῦ Κοτζᾶ ἐλὶ (βλ. κατωτ.), τέως σαντζακίου Ἰζμίτ, ἐν τῇ Βιθυνίᾳ, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου, ὅστις ὀνομάζεται καὶ κόλπος τῆς Νικομηδείας, εἰς ἀπόστασιν 91 χιλιομέτρων Α. τῆς Χρυσουπόλεως (Σκούταρι), 96 χλμ. ΒΑ. τῆς Προύσης. Μετὰ τῆς Ἀγκύρας συνδέεται διὰ τοῦ σιδηροδρόμου Ἀνατολῆς, διὰ τοῦ ὁποίου συγκοινωνεῖ καὶ μετὰ τοῦ ἀπέναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως κειμένου λιμένος τοῦ Χαϊδὰρ-πασᾶ. Ἔχει 14.637 κατοίκους (1927), ἐνῷ προηγουμένως ἐφέρετο μὲ 25.000, ἐξ ὧν 6.000 Ἕλληνες, προσφυγόντες εἰς Ἑλλάδα (1922), καὶ 5.000 Ἀρμένιοι, σφαγέντες ἢ διασκορπισθέντες. Ἐκ τῶν σημερινῶν κατοίκων 2.500 περίπου εἶναι Ἑβραῖοι. Εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ κόλπου, ἐκτεινομένη πρὸς Β. εἰς τοὺς πρόποδας τῶν λόφων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑψοῦτο ἡ ἀκρόπολις τῆς βυζαντινῆς πόλεως, οἰκοδομηθείσης ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς πρωτευούσης τοῦ βασιλέως τῆς Βιθυνίας Νικομήδους τοῦ Α'. Παρακμάσασα πολύ, ἰδίᾳ μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, τείνει νὰ λάβῃ μεγάλην στρατηγικὴν σπουδαιότητα ἐξ αἰτίας τοῦ ἐκεῖ ἱδρυομένου ναυστάθμου, ὡς συμπλήρωμα τοῦ ὁποίου ἐγκατεστάθη μεγάλη δεξαμενὴ καὶ θὰ ἀνεγερθῶσι ναυπηγεῖα. Ἔχει δύο σουλτανικὰ ἀνάκτορα καὶ πολλὰ τζαμία, τὸ σπουδαιότερον τῶν ὁποίων εἶναι τὸ ἐπὶ ὑψηλῆς θέσεως κείμενον Ὀρχανιέ, ἄλλοτε ὀρθόδοξος ναὸς μετατραπεὶς εἰς μουσουλμανικὸν τέμενος μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπὶ Ὀρχὰν (1326). Ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ εἰς τὴν περίχωρον ὑπῆρχον 17 ἐκκλησίαι καὶ 4 μοναστήρια. Ἡ ὀρθόδοξος μονὴ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος ἔκειτο εἰς ἀπόστασιν 1.500 μέτρων Δ. τῆς πόλεως. Εἶχεν ἀνοικοδομηθῆ τῷ 1858 ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἁγίου, εἰς ὄνομα τοῦ ὁποίου ἐτιμᾶτο, παρὰ τὸ ἀρμενικὸν νεκροταφεῖον, ὅπου ἦτο τεθαμμένος καὶ ὁ Οὖγγρος εὐπατρίδης Ἔμερικ Τέκελι, ὅστις συμπράξας μετὰ τῶν Τούρκων κατὰ τὴν δευτέραν πολιορκίαν τῆς Βιέννης (1683) κατέφυγε, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐκστρατείας, εἰς Τουρκίαν καὶ ἀπέθανεν ἐν Νικομηδείᾳ τῷ 1705.

Ὁ σημερινὸς *νομὸς Νικομηδείας* (τουρκ. *Κοτζᾶ-ἐλὶ* ἢ *Κυτζᾶ-ἰλὶ*) ἔχει ἐπιφάνειαν 8.450 τετρ. χλμ., ἐκτεινόμενος μεταξὺ 26° 35' καὶ 28° 37' Α. μήκ. καὶ 40° 13'—41° 15' πλάτ. περίπου, καὶ (1927) 299.093 κατ. Τὸ τέως σαντζάκιον Ἰζμὶτ εἶχεν ἐπιφάνειαν 12.050 καὶ 222.760 κατοίκους, ἐκ τῶν ὁποίων 41.000 περίπου ἦσαν Ἕλληνες, καταφυγόντες εἰς Ἑλλάδα συνεπείᾳ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν, καὶ 49.000 περίπου Ἀρμένιοι, οἵτινες ἐσφάγησαν ἢ διεσκορπίσθησαν.

Κυριώτερος ποταμὸς τοῦ νομοῦ εἶναι ὁ *Σαγγάριος* μετὰ τῶν παραποτάμων του *Γκιονοὺκ-σοῦ*, *Μουδουρῆ-σοῦ*, *Τσαρὺχ-σοῦ* καὶ ἄλλων. Λίμναι εἶναι ἡ τῆς *Σαπάντζας*, ἡ *Ἀκ-γκιὸλ* καὶ ἡ *Καρᾶ-σοῦ* (ἡ τῶν ἀρχαίων *λίμνη τῶν Σοφῶν* ἢ Sunonensis lacus). Τὰ ἕλη εἶναι ἄφθονα, διὸ καὶ εἰς πολλὰ μέρη ἐπιπολάζει ἡ ἑλονοσία. Ὄρη εἶναι ὁ *Ὄλγασσος* καὶ ὁ *Βιθυνικὸς Ὄλυμπος*. Τοῦ πρώτου ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ εἶναι τὸ *Γκιὸκ-δὰγ* (1.620 μ.). Ὁ νομὸς διασχίζεται ὑπὸ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βαγδάτης, τῆς ὁποίας τὸ τμῆμα Χαϊδὰρ πασᾶ—Νικομηδείας εἶναι εἷς τῶν ἀρχαιοτέρων σιδηροδρόμων τῆς Τουρκίας. Ἡ γεωργία εἶναι πολὺ προηγμένη, παράγουσα σιτηρά, καπνὰ κλ., ὑπάρχει δὲ καὶ ἱκανὴ βιομηχανία (ὑφαντουργεῖα μαλλίνων ὑφασμάτων εἰς Καρᾶ-Μουσὰλ κ.ἄ.). Ὁ μεταλλικὸς πλοῦτος περιλαμβάνει ἀνεκμετάλλευτα λιγνιτωρυχεῖα καὶ ἀνθρακωρυχεῖα, τὸ μεταλλεῖον ἀργυρούχου μολύβδου τοῦ Καρασοῦ, ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Κάνδιρα καὶ ἄλλα. Τὰ δάση παρέχουσι ξυλάνθρακας καὶ ξυλείαν. Ἡ σημερινὴ *ὑποδιοίκησις Κοτζᾶ-ἐλὶ* (*Νικομηδείας*) ἔχει ἐπιφάνειαν 1220 τετρ. χλμ. καὶ (1927) 55.778 κατ. Ν. Μ.

— *[Ἱστορ.]* Ἡ Νικομήδεια εἶναι πόλις ἀρχαιοτάτη, ἀνάγουσα τὴν ἵδρυσίν της εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν ἀποικιῶν τῶν Μεγαρέων καὶ τῶν Ἀθηναίων εἰς τὰ παράλια τῆς Προποντίδος. Ἐντὸς τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου ἱδρύθησαν τότε δύο πόλεις, ὁ Ἀστακὸς καὶ ἡ Ὀλβία. Ὑπό τινων πιστεύεται ὅτι ἡ δευτέρα ἦτο ἁπλῆ μετονομασία τῆς πρώτης. Ὁ Ἀστακὸς ὑπῆρχεν ἀκόμη ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου. Ἡ κυρίως Νικομήδεια ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Βιθυνίας Νικομήδους τοῦ Α' καὶ ἐκαλλωπίσθη ὑπὸ του τελευταίου τούτου (281 π. Χ.), ὅστις ἔστησεν ἐπὶ τῆς κυριωτέρας πλατείας καὶ ἀνδριάντα του ἐξ ἐλεφαντοστοῦ, μεταφερθέντα εἰς Ρώμην ἐπὶ Τραϊανοῦ, καὶ περιέβαλε τὴν πόλιν δι' ἰσχυρῶν τειχῶν, τῶν ὁποίων τὰ θεμέλια ἐχρησίμευσαν κατόπιν διὰ τὰ ἐπὶ τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς ἀνεγερθέντα φρούρια. Πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡ Νικομήδεια ἦτο πόλις ὡραία. Εἰς τὴν αὐλὴν τῶν βασιλέων τῆς Βιθυνίας συνέρρεον ἡγεμόνες καὶ διάσημα πρόσωπα. Ἐκεῖ ἐζήτησεν ἄσυλον καὶ ὁ Ἀννίβας μετὰ τὰς ἥττας του ἐπὶ τῶν βασιλέων Προυσίου τοῦ Α' καὶ Προυσίου τοῦ Β'. Ἐπὶ τοῦ τελευταίου Νικομήδους, φίλου τῶν Ρωμαίων, ἦλθε καὶ ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ. Μετὰ τὴν προσάρτησιν εἰς τὸ ρωμαϊκὸν κράτος, εἰς τὸ ὁποῖον τὴν ἐκληροδότησε Νικομήδης ὁ Γ', ἀποθανὼν τῷ 75 π. Χ., οἱ Ρωμαῖοι μετεχειρίσθησαν τὴν Νικομήδειαν ὡς σύμμαχον μᾶλλον ἢ ὡς ἐπαρχίαν κατακτηθεῖσαν. Κατεσκεύασαν ὁδούς, διώρυγας, λιμένας, ὁ δὲ Πλίνιος ἔκτισε καὶ ὑδραγωγόν. Κατὰ τὴν αὐτὴν ὅμως ἐποχὴν ἡ πόλις ἔπαθεν ἐκ πυρκαϊᾶς, ἥτις κατέστρεψεν ὅλα σχεδὸν τὰ μνημεῖα καὶ πολλὰς ἰδιωτικὰς οἰκίας. Ἀλλὰ τὰς ζημίας ταύτας ἐπηνώρθωσαν οἱ Ρωμαῖοι αὐτοκράτορες, οἵτινες ᾐσθάνοντο ἰδιαιτέραν ἀγάπην πρὸς τὴν πόλιν. Ὁ Ἡλιογαβάλος μάλιστα διῆλθεν ἐκεῖ τὸν χειμῶνα τοῦ 218. Ὁ Διοκλητιανὸς ἐσκέφθη νὰ καταστήσῃ τὴν Νικομήδειαν δευτέραν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους του. Ἔκτισεν ἐν αὐτῇ παλάτια, ναυστάθμους, νομισματοκοπεῖον, ὁπλοποιεῖα καὶ διέμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ μακρόν. Ἀλλὰ τῷ 303, ὑπείκων εἰς τὴν πίεσιν τοῦ Γαλερίου, διέταξε τὸν διωγμὸν τῶν Χριστιανῶν, ὅστις ἤρχισε διὰ τῆς λεηλασίας τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ Νικομηδείας καὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἐπισκόπου Ἀνθίμου. Τῷ 305, τέλος, ὁ Διοκλητιανός, ἀπογοητευθείς, παρῃτήθη δημοσίᾳ μετὰ μεγάλης πομπῆς εἰς τὴν ἀνατολικῶς τῆς Νικομηδείας κειμένην πεδιάδα. Βραδύτερον ἡ Νικομήδεια ἔπαθε πολὺ κατὰ τοὺς μεταξὺ τῶν Ρωμαίων καὶ τῶν Περσῶν πολέμους, μετά τινα δὲ ἔτη ἐδῃώθη ὑπὸ τῶν Γότθων, εἰς τοὺς ὁποίους παρεδόθη διὰ προδοσίας, τέλος δὲ κατεστράφη ἐκ θεμελίων ὑπὸ σεισμοῦ, τὸν ὁποῖον περιγράφουσιν ὁ Λιβάνιος καὶ ὁ Ἀμμιανὸς Μαρκελλῖνος. Μόλις ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ἀνέλαβεν ὀλίγον ἐκ τῆς παλαιᾶς αὐτῆς αἴγλης. Ἔκτοτε δὲν ἀναφέρεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπὶ Ὀρχὰν (1326).

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Ἡ *Νικομήδεια* κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνακωχὴν τοῦ Μούδρου (Ὀκτώβριος (1918). Ἀλλὰ κεμαλικαὶ ὀργανώσεις, μετὰ τὴν διάλυσιν τῶν ἀντικεμαλικῶν στρατευμάτων τοῦ Κιρκασίου Ἀντζαβὶρ (κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1920), καταλαβοῦσαι τὸ Ἀντᾶ Παζὰρ καὶ τὴν Σαπάντζαν, ἠπείλησαν καὶ ἐν Νικομηδείᾳ τοὺς Ἄγγλους, οἵτινες, ὅπως ὦσιν ἀσφαλεῖς ἐν τῇ κατοχῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν στενῶν τοῦ Βοσπόρου, ἐπεζήτησαν τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς χερσονήσου τῆς Βιθυνίας ἀπὸ τῶν τουρκικῶν ἐθνικῶν ὀργανώσεων τοῦ Κεμάλ. Τῇ 5 Ἰουλίου 1920 ἐτέθη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἄγγλου ἀρχιστρατήγου Μὶλν τὸ ἑλληνικὸν 16ον σύνταγμα πεζικοῦ, ἀποβιβασθὲν εἰς Δεριντζὲ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου καὶ ὑπαχθὲν ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν μεραρχίαν Ironsid. Ἐκεῖθεν διαιρεθὲν τὸ σύνταγμα εἰς τρεῖς φάλαγγας καὶ ἐνισχυθὲν δι' ἀγγλικοῦ πυροβολικοῦ ἐκαθάρισε, μέχρι τῆς 17 Ἰουλίου 1920, τὴν ζώνην τῆς χερσονήσου τῆς Βιθυνίας, τὴν περιλαμβανομένην μεταξὺ τῆς γραμμῆς: Κάνδρα—Νικομήδεια (πρὸς Α.), καὶ τῆς γραμμῆς Χιλὴ (ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου)—Χέρεκε ἐπὶ τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας (πρὸς Δ.), ἐνῷ συγχρόνως εἰς ἀνατολικωτέραν παράλληλον ταύτῃ ζώνην ἕδρα ἡ 242α ἀγγλικὴ ταξιαρχία, καὶ εἰς δυτικωτέραν τοιαύτην ἡ 28η ἀγγλικὴ μεραρχία. Μετὰ δὲ ταῦτα τὸ 16ον σύνταγμα πεζικοῦ ἐγκατεστάθη εἰς Φράκτορυ, καταλαβὸν τὴν εὐφορωτάτην πεδιάδα τῆς Νικομηδείας. Κατ' Αὔγουστον 1920 ἐπεξετάθη ἡ στρατιωτικὴ κατοχὴ πρὸς Α. μέχρι τοῦ Μπουγιοὺκ Δερβέν. Τὸ πρῶτον δὲ δεκαήμερον τοῦ Σεπτεμβρίου 1920 ἀπεβιβάσθη εἰς Νικομήδειαν ὁλόκληρος ἡ μεραρχία Μαγνησίας, ἥτις ὅμως ἀπὸ τῆς 12 Μαρτίου 1921 ἔπαυσεν ὑπαγομένη ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν διοίκησιν καὶ ἐπομένως ἠδύνατο νὰ ἐνεργήσῃ κατὰ βούλησιν, συντρέχουσα εἰς τὸν ἀγῶνα νοτιώτερον (περὶ Κοβαλίτσαν—Ἀβγκὶν) τὸ μαχόμενον τότε (Μάρτιος 1921) Γ' σῶμα στρατοῦ. Ἡ XI μεραρχία πράγματι τότε προὐχώρησε πρὸς Σαπάντζαν-Ἀδᾶ Παζὰρ καὶ εἶτα ἐστράφη πρὸς τὴν στενωπὸν Γκέϊβε, προελάσασα μέχρι τοῦ Κιοπρούμπασι. Ἂν ταχύτερον καὶ ἀποφασιστικώτερον ἐβάδιζεν αὕτη, συγκλίνουσα τότε πρὸς Μπιλετζὶκ-Ἀβγκίν, θὰ μετεβάλλετο τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐνεργείας τοῦ Γ' σώματος στρατοῦ καὶ ἡ ἐν γένει κατάστασις οὐσιωδῶς θ' ἀπέβαινεν εὐνοϊκωτέρα διὰ τὰ ἑλληνικὰ ὅπλα. Βραδύτερον ὡρίσθη ἐν τῇ χερσονήσῳ τῆς Νικομηδείας ἰδίᾳ γραμμὴ διαχωρίσεως μεταξὺ τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς ἀγγλικῆς ζώνης κατοχῆς (ἐκβολαὶ ποταμοῦ Καμπακᾶς

Digitized by Google

εἰς τὸν Εὔξεινον, χωρία: Γενίκιοϊ - Δαρλὶκ - Μουδαρλὶ - Ὀϋαντζὶκ - Ντενισλὶ - Τσαουσανλὴ - ἀκρωτήριον Δήλ), ἀπεδόθη δὲ εἰς τὴν ἑλληνικὴν διοίκησιν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ τὸ εἰς Μπεϊκος τοῦ Βοσπόρου εὑρισκόμενον ἀνεξάρτητον τάγμα Βλαχοπούλου, μετενεχθὲν εἰς Κίον. Ἐπικειμένης τέλος τῆς μεγάλης ἐπιχειρήσεως τῆς ἑλληνικῆς στρατιᾶς πρὸς Κιουτάχειαν - Ἀφιὸν Καρᾶ Χισσάρ, κατ' Ἰούνιον 1921, ἡ XI μεραρχία ἀποχωροῦσα ἀπὸ τῆς περιοχῆς Νικομηδείας, κατόπιν διαταγῆς τῆς στρατιᾶς (7—14 Ἰουνίου 1921) διὰ Καραμουσὰλ - Γιάλοβας πρὸς τὴν περιοχὴν Κίου, ἔδωκε σοβαρὰς μάχας εἰς Μπουγιοὺκ Δερβὲν καὶ περὶ τὸ Μπαχτσετζὶκ, ἐγκαταλιποῦσα εἰς Νικομήδειαν τὸ ἀπόσπασμα τοῦ συνταγματάρχου Ἀλεξάνδρου. Τοῦτο ὅμως, ἐγκατασταθὲν γραμμὴν ἀμύνης εἰς ἀπόστασιν 1—2 χλμ. ἀπὸ τῆς παρυφῆς τῆς πόλεως καὶ προσβληθὲν ὑπὸ ἰσχυρῶν τουρκικῶν δυνάμεων (1 συντάγματος ἱππικοῦ, 2 ταγμάτων ἐθνικῶν ὀργανώσεων καὶ εἰδικῆς μεραρχίας Λευκῶν - Μπιλετζίκ), περιήχθη ταχέως εἰς δυσχερῆ θέσιν. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς κρισίμου τότε ἐκείνης θέσεως ἐξήγαγε τὸ ἀπόσπασμα Ἀλεξάνδρου ἡ XI μεραρχία, ἐγκαίρως ἀνακόψασα τὴν σύμπτυξιν αὐτῆς καὶ στραφεῖσα διὰ μικτοῦ ἀποσπάσματος ἀπὸ τῆς Σκάλας Μπαχτσετζὶκ πρὸς Νικομήδειαν. Τέλος, τὸ ἀπόσπασμα Ἀλεξάνδρου, πιεσθὲν ἰσχυρῶς ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἠναγκάσθη μετὰ σφοδρὸν ἀγῶνα νὰ ἐπιβιβασθῇ ἐπὶ πλοίων, ἀφοῦ πρῶτον ἐξεκένωσαν τὴν πόλιν ἀναχωρήσαντες οἱ Ἕλληνες καὶ Ἀρμένιοι κάτοικοι τῆς Νικομηδείας, καὶ ν' ἀπέλθῃ εἰς Κίον, τὴν νύκτα τῆς 14—15 Ἰουνίου 1921.

Ν. Κ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Νικομηδηνὸν *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Λαγκαδικίων τῆς ἐπαρχίας Λαγκαδᾶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 517, τὸ πλεῖστον πρόσφυγες καταφυγόντες εἰς Ἑλλάδα μετὰ τὴν ἀνταλλαγήν. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Βορένος*.

Νικομήδης. Πατὴρ τοῦ Ἀριστομένους κατά τινα μεσσηνιακὴν παράδοσιν, ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (IV, 14, 8), ἐνῷ συνήθως ὡς πατὴρ αὐτοῦ ἐθεωρεῖτο ὁ Πύρρος. Α. Θ. Σ.

— **Νικομήδης.** Υἱὸς τοῦ Κλεομβρότου, βασιλέως τῆς Σπάρτης, ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ἀγιδῶν, ὅστις ἐπιτροπεύων τὸν ἀνήλικον βασιλέα Πλειστάνακτα, υἱὸν τοῦ Παυσανίου, ἐξεστράτευσεν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ τῷ 457 π. Χ. κατὰ τῶν Φωκέων, οἵτινες φοβηθέντες ἐδέχθησαν τοὺς ἐπιβληθέντας ὑπ' αὐτοῦ ὅρους (*Θουκ.* Α, 107). Α. Θ. Σ.

— **Νικομήδης** ὁ ***Ἀκάνθιος.*** Ἱστορικὸς καὶ γραμματικὸς ἐξ Ἀκάνθου τῆς Μακεδονίας, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου (Ε, 217), ὡς καὶ ἕτερος ὁμώνυμος, ἢ κατά τινας ὁ αὐτός, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ ἰδίου, γράψας «Περὶ Ὀρφέως». Α. Θ. Σ.

— **Νικομήδης,** Ρήτωρ ἐκ Περγάμου, ἀκμάσας κατὰ τὸν Γ' μ. Χ. αἰῶνα, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Φιλοστράτου ἐν τοῖς «Βίοις τῶν Σοφιστῶν», ὡς ἀξιόλογος. Α. Θ. Σ.

— **Νικομήδης.** Ἀρχαῖος Ἕλλην μαθηματικός, ζήσας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ τὸν Γ' καὶ Β' π. Χ. αἰῶνα, σύγχρονος τοῦ Ἐρατοσθένους. Τὸ ὄνομα τοῦ Νικομήδους ἔχει καταστῆ γνωστὸν ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς κογχοειδοῦς καμπύλης τετάρτου βαθμοῦ. Ὁ Νικομήδης ἠσχολήθη καὶ εἰς τὴν εὕρεσιν τετραγωνιζούσης γραμμῆς, ὡς ἡ τοῦ Δεινοστράτου, ἴσως δὲ διὰ τοῦτο ἡ γραμμὴ αὐτὴ ἐκλήθη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μαθηματικῶν «ἀδελφὴ τῆς κογχοειδοῦς». Ν. Γ.

— **Νικομήδης.** Τὸ ὄνομα τοῦτο φέρουν τρεῖς βασιλεῖς τῆς Βιθυνίας:

—1) Ὁ *Α'*, ὅστις ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 278—250 π. Χ. Μόλις ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ἐθανάτωσε δύο ἀδελφούς του, τοὺς ὁποίους ἐφοβεῖτο ὡς ἐπιβούλους τῆς ἀρχῆς του. Ὁ τρίτος ἀδελφὸς Ζιποίτης κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ τὴν τύχην τῶν ἄλλων ἀδελφῶν καὶ στρατολογήσας ἀρκετοὺς ὁμόφρονας ἵδρυσεν ἐν αὐτῇ τῇ Βιθυνίᾳ ἴδιον ἀνε-

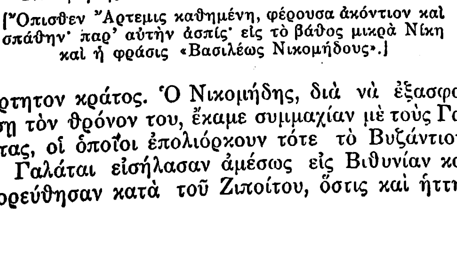

Νικομήδης ὁ Α' ἐπὶ ἀργυροῦ νομίσματος.
[Ὄπισθεν Ἄρτεμις καθημένη, φέρουσα ἀκόντιον καὶ σπάθην· παρ' αὐτὴν ἀσπὶς· εἰς τὸ βάθος μικρὰ Νίκη καὶ ἡ φράσις «Βασιλέως Νικομήδους».]

ξάρτητον κράτος. Ὁ Νικομήδης, διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸν θρόνον του, ἔκαμε συμμαχίαν μὲ τοὺς Γαλάτας, οἱ ὁποῖοι ἐπολιόρκουν τότε τὸ Βυζάντιον. Οἱ Γαλάται εἰσήλασαν ἀμέσως εἰς Βιθυνίαν καὶ ἐπορεύθησαν κατὰ τοῦ Ζιποίτου, ὅστις καὶ ἡττηθεὶς ἐν μάχῃ ἐφονεύθη. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὁ Νικομήδης ἐβασίλευσεν εἰρηνικῶς μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἵδρυσε τὴν ἐπώνυμον πόλιν *Νικομήδειαν*.

— 2) Ὁ *Β'*, ὁ ἐπονομαζόμενος *Ἐπιφάνιος*. Ἐγεννήθη περὶ τὸ 176 καὶ ἀπέθανε τὸ 91 π. Χ. Νεανίας ἔτι ἔδειξεν ἔκτακτον εὐφυΐαν καὶ ἄλλα χαρίσματα, τὰ ὁποῖα ὀλίγον ἔλειψε νὰ τοῦ στοιχίσουν αὐτὴν τὴν ζωήν. Ὁ πατήρ του Προυσίας Β', φο-

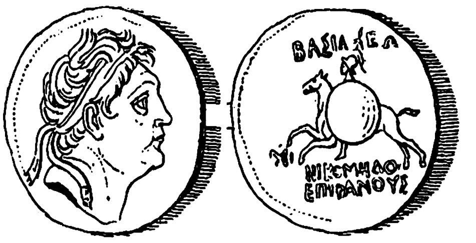

Νικομήδης ὁ Β' ἐπὶ χρυσοῦ νομίσματος.
[Ὄπισθεν ἔφιππος πολεμιστὴς καὶ ἡ φράσις «Βασιλέως Νικομήδου Ἐπιφανοῦς».]

βούμενος μὴ ἐκθρονισθῇ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του, τὸν ἔστειλεν εἰς Ρώμην ὡς ὅμηρον, διέταξε δὲ τοὺς ἀκολούθους του νὰ τὸν δολοφονήσουν. Ἡ διαταγὴ τοῦ Προυσία κατεδόθη εἰς τὸν Νικομήδην, ὅστις οὕτω διέφυγε τὸν κίνδυνον τοῦ θανάτου. Ἐπανελθὼν εἰς Βιθυνίαν ἐξήγειρε τὸν λαὸν ἐναντίον τοῦ πατρός του, ὅστις ἐκθρονισθεὶς καὶ συλληφθεὶς ἐφονεύθη. Οὕτω δὲ ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ Νικομήδης. Ἡ βασιλεία του ὑπῆρξεν ὁπωσδήποτε εὐτυχής. Μετὰ τὴν μεγάλην ἧτταν τῶν Ρωμαίων ὑπὸ τῶν Κίμβρων τῷ 105 π. Χ., ἐνόμισεν ὅτι ἠδύνατο ν' ἀποσείσῃ τὴν ρωμαϊκὴν κυριαρχίαν καὶ κατέλαβε τὴν Παφλαγονίαν καὶ Καππαδοκίαν, ἀλλ' ἡ ρωμαϊκὴ σύγκλητος τὸν διέταξε νὰ ἀφήσῃ ἐλευθέρας τὰς παρανόμως καταληφθείσας ἐπαρχίας ἀποσύρων ἐκεῖθεν τὰς στρατιωτικὰς φρουράς. Ὁ Νικομήδης ὑπήκουσεν εἰς τὴν διαταγὴν καὶ οὕτω ἐν εἰρήνῃ διάγων πρὸς τοὺς Ρωμαίους ἀπεβίωσε μετὰ βασιλείαν 58 ἐτῶν.

— 3) Ὁ *Γ'*, ὁ ἐπονομαζόμενος *Φιλοπάτωρ*, υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Νικομήδους Β', βασιλεύσας ἀπὸ τὸ 89—74 π. Χ. Εἰς τὰ βασίλειά του διέτριψε χρόνον τινὰ ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ κατὰ τὴν νεανικήν του ἡλικίαν. Ὁ Νικομήδης ἐπροστατεύθη ἰσχυ-

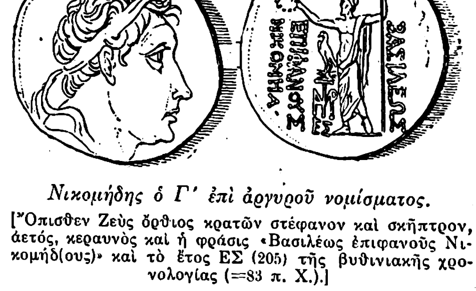

Νικομήδης ὁ Γ' ἐπὶ ἀργυροῦ νομίσματος.
[Ὄπισθεν Ζεὺς ὄρθιος κρατῶν στέφανον καὶ σκῆπτρον, ἀετός, κεραυνὸς καὶ ἡ φράσις «Βασιλέως ἐπιφανοῦς Νικομήδ(ους)» καὶ τὸ ἔτος ΕΣ (205) τῆς βυθινιακῆς χρονολογίας (=83 π. Χ.).]

ρῶς ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἐναντίον τοῦ ἐποφθαλμιῶντος τὴν ἀρχὴν ἑτεροθαλοῦς ἀδελφοῦ του Σωκράτους καὶ ἐναντίον τοῦ βασιλέως τοῦ Πόντου Μιθραδάτου τοῦ μεγάλου. Δὶς ἐξεθρονίσθη ὑπ' αὐτοῦ, καὶ δὶς ἀποκατεστάθη εἰς τὸν θρόνον. Πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς εὐγνωμοσύνης του ὁ Νικομήδης ἀποθνήσκων ἄφησε τοὺς Ρωμαίους διὰ διαθήκης κληρονόμους τῆς Βιθυνίας, ἡ ὁποία οὕτω ἔγινεν ἐπαρχία ρωμαϊκή. Α. Α. Π.

Νικομπάρ, νῆσοι — (Nicobar islands) *[Γεωγρ.]* βλ. *Νικοβάρειοι* νῆσοι.

Νικοντὲ (Nicodè), ***Ἰωάννης-Λουδοβῖκος.*** Γερμανὸς συνθέτης καὶ κλειδοκυμβαλιστής, γεννηθεὶς τῷ 1853. Ἤρχισε τὸ στάδιόν του ὡς δεξιοτέχνης τοῦ κλειδοκυμβάλου ἐν ταῖς «συναυλίαις Νικοντὲ» τοῦ Βερολίνου, εἶτα δὲ καὶ ἄλλων πόλεων, ἵνα ἐγκατασταθῇ ἐν τέλει ἐν Δρέσδῃ ὡς καθηγητὴς τοῦ κλειδοκυμβάλου ἐν τῷ Ὠδείῳ. Ὁ Νικοντὲ διεκρίθη ὡς συνθέτης διὰ σειρᾶς ἔργων, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ συμφωνικὰ ποιήματα: «Μαρία Στούαρτ», «Τὸ κυνήγιον τῆς εὐτυχίας» καὶ «Gloria»· μία συμφωνία διὰ κορυφαίους μονῳδούς, ἀνδρικὴν χορῳδίαν καὶ ὀρχήστραν· αἱ συμφωνικαὶ σουΐται «Εἰκόνες τῆς μεσημβρίας», «Ἡ Θάλασσα», διὰ ὀρχήστραν, ἔργα μουσικῆς δωματίου, σπουδαὶ διὰ κλειδοκύμβαλον, μελῳδίαι κτλ. Γ. Σ.

Νικόπολις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς χερσονήσου τῆς Ἠπείρου, ἐπὶ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Αὐγούστου εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐπ' Ἀκτίῳ ναυμαχίας (31 π. Χ.), καθ' ἣν ὁ Ὀκτάβιος, ὁ μετ' αὐτὴν Αὔγουστος ἐπικληθείς, καταστροπώσας τοὺς ἡνωμένους στόλους τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῆς Κλεοπάτρας, ἐγένετο κύριος σύμπαντος τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου. Κτίσμα τοιοῦτον αὐτοκρατορικόν, ἱδρυθὲν ὑπὸ τοὺς λαμπροτάτους οἰωνούς, ἡ Νικόπολις, ἀνῆλθε ταχέως εἰς μεγάλην περιωπήν, καταστᾶσα πόλις πολυανθρωποτάτη καὶ πλουσία, διότι ὁ πανίσχυρος ταύτης ἱδρυτὴς παρέσχεν εἰς αὐτὴν ἀτέλειαν, ἰσοπολιτείαν καὶ πλεῖστα ἄλλα προνόμια, ἅτινα συνετέλεσαν εἰς τὴν ταχεῖαν ἀνάπτυξίν της. Ἐπειδὴ δὲ πρὸ τῆς ἱδρύσεως τῆς Νικοπόλεως ὁ Ρωμαῖος στρατηγὸς Παῦλος Αἰμίλιος εἶχε κατασκάψει περὶ τὰς ἑβδομήκοντα ἠπειρωτικὰς πόλεις, πάντες οἱ φερέοικοι κάτοικοι τούτων κατέφυγον ὡς πρόσφυγες εἰς τὴν νεότευκτον πόλιν μετὰ πλείστων ἄλλων πολιτῶν τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, οὕτως ὥστε ἡ Νικόπολις κατέστη ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν μία τῶν μεγάλων πόλεων τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἕδρα δ' ἀρχιεπισκόπου κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους.

Διεκόσμησε ταύτην ὁ Αὔγουστος διὰ θαυμασιωτάτων οἰκοδομῶν, οἷον θεάτρων, στοῶν, σταδίων, θερμῶν, βουλευτηρίων καὶ πολλῶν ἄλλων δημοσίων κτηρίων, περιβάλλων αὐτὴν συγχρόνως διὰ τείχους, ὥστε νὰ τὴν ἀσφαλίσῃ καὶ καθ' οἱασδήποτε ἐν τῷ μέλλοντι ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς. Ἓν τῶν σπουδαιοτάτων ἔργων ἦτο καὶ ἡ κατασκευὴ μεγάλου ὑδραγωγείου, μήκους περίπου 70 χλμ., ὅπερ διωχέτευεν ἀφθονώτατον ὕδωρ ἐκ πηγῶν εὑρισκομένων παρὰ τὴν σημερινὴν θέσιν Ἅγιος Γεώργιος, ὑπὲρ τὴν Φιλιππιάδα, εἰς τὴν παμμεγίστην ἐν Νικοπόλει ἐπὶ ὑψηλοῦ γηλόφου ἀνεγερθεῖσαν δεξαμενήν.

Εἰς τὴν ταχεῖαν πρόοδον τῆς Νικοπόλεως συνεβάλοντο καὶ οἱ τρεῖς λιμένες, ὧν οἱ δύο σπουδαιότεροι εὑρίσκοντο ὁ μὲν ἐπὶ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, ὁ δ' ἀντιθέτως ἐπὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους, Κόμαρος καλούμενος. Ὁ τρίτος ἔκειτο ὀλίγον τι ἀπωτέρω, παρὰ τὴν σημερινὴν Πρέβεζαν, ἐν τῇ θέσει Μαρμαρῶνα. Ἐπειδὴ δ' ἡ πόλις διετνέετο ἐκ δύο θαλασσῶν, τὸ κλῖμα ταύτης ἦτο εὐκραέστατον καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς θερινοὺς μῆνας, οὕτω δὲ πλεῖστοι πατρίκιοι ἐκ Ρώμης, κτίζοντες ὡραιοτάτας καὶ κομψὰς ἐπαύλεις, διεθέριζον ἐν αὐτῇ. Ἐκεῖ ἵδρυσε τὴν σχολήν του καὶ ὁ στωϊκὸς φιλόσοφος Ἐπίκτητος, ὅστις, ἐκ Φρυγίας καταγόμενος καὶ ὡς δοῦλος πωληθείς, ἀπελευθερωθεὶς βραδύτερον, ἐδιδάχθη τὴν φιλοσοφίαν παρὰ τοῦ περιφήμου τότε ἐν Ρώμῃ Μουσωνίου. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους ἡ Νικόπολις ἀνῆλθεν εἰς μεγάλην περιωπήν, ἀφ' ἧς αὐτοπροσώπως, ὡς φαίνεται, ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐδίδαξεν ἐν αὐτῇ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου. Ἔκτοτε ἀνηγέρθησαν πολυτελέσταται καὶ μεγαλοπρεπεῖς βασιλικαί, ὧν τὰ διασωθέντα ἐρείπια προκαλοῦσι τὸν θαυμασμόν.

Ἰδιαιτέρως ηὐνόησαν τὴν Νικόπολιν οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες, ἐπὶ δὲ Ἰουστινιανοῦ πιθανὸν ἢ ὀλίγον τι πρὸ αὐτοῦ ἡ πόλις τοῦ Αὐγούστου περιεβλήθη μὲ πανίσχυρον ὑψηλὸν τεῖχος, τοῦ ὁποίου σῴζονται παμμέγιστα τμήματα, μαρτυροῦντα τὴν τελειότητα τῆς ὀχυρωτικῆς τέχνης κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. Πλὴν καὶ τοῦτο δὲν ἴσχυσε νὰ σώσῃ τὴν Νικόπολιν ἀπὸ τῶν βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν, ἰδίως τῶν βουλγαρικῶν, διότι περὶ τὸν Ι' αἰῶνα, ἴσως καὶ ὀλίγον τι βραδύτερον, ἐξεπορθήθη καὶ κατεσκάφη αὕτη ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, οἱ δὲ κάτοικοί της κατέφυγον κατὰ τὸ πλεῖστον παρὰ τὴν μεσημβρινὴν τῆς χερσονήσου ἄκραν, τὴν ἔναντι τοῦ Ἀκτίου, ὅπου ἵδρυσαν πολίχνην τινὰ ἀσημοτάτην, *Πρέβεζαν* ἐπονομασθεῖσαν, πιθανὸν ἐξ ἀλβανικῆς λέξεως σημαινούσης πέραμα, ἕνεκα τοῦ στενοτάτου ἐκεῖ πορθμοῦ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Ἔκτοτε ἡ Νικόπολις μετεβλήθη εἰς σωρὸν ἐρειπίων, τὰ δὲ πέριξ χωρία καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Πρεβέζης μετεχειρίζοντο ταύτην ὡς ἀνεξάντλητον ἀποθήκην οἰκοδομησίμων ὑλῶν. Ἀλλ' ἕνεκα τῆς στρατηγικῆς αὐτῆς θέσεως ἡ Νικόπολις κατέστη πολλάκις κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους πεδίον μαχῶν, ὁ δ' ἀπέραντος ταύτης ἐρειπιὼν ἐβάφη μὲ ἄφθονον αἷμα. Ἐπὶ Ναπολέοντος κατεσφάγη ὑπὸ 15 χιλ. Ἀλβανῶν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, αἰφνιδιαστικῶς ἐπιδραμόντων, γαλλικὸν ἀπόσπασμα ὑπὸ τὸν στρατηγὸν La Salcette (βλ. καὶ κατωτ. *[Στρατ. Ἱστορ.]*).

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, τῇ εἰσηγήσει καὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐφόρου ἀρχαιοτήτων Ἀλεξ. Φιλαδελφέως, ἐπελάβετο τῆς ἀνασκαφῆς τῆς Νικοπόλεως, ἥτις ἔκτοτε, συστηματικῶς συνεχιζομένη, ἔφερεν εἰς φῶς σπουδαιότατα καὶ περίλαμπρα μνημεῖα, προσελκύοντα εἰς αὐτὴν πολυπληθεῖς ἐπισκέπτας, ἡμεδαποὺς καὶ ξένους. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς μεσημβρινῆς κλιτύος τῶν πρὸς Β. ἀποκλειόντων τὴν Νικόπολιν Κασσιεπείων ὀρέων (Μιχαλίτσι) ἀπεκαλύφθη, ἀπὸ τοῦ πρώτου ἤδη ἔτους τῶν ἀνασκαφῶν (1913), τὸ θεμέλιον (μετὰ παμμεγίστης λατινικῆς ἐπιγραφῆς) τοῦ μεγαλοπρεποῦς βωμοῦ, ὃν ἀνήγειρεν ὁ Αὔγουστος ἐν ᾗ θέσει εὑρίσκετο κατὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ἀκτίου τὸ στρατηγεῖόν του. Κατὰ

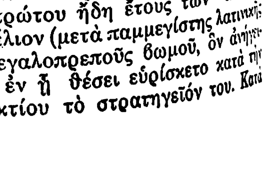

Νόμισμα τῆς Νικοπόλεως.

Digitized by Google

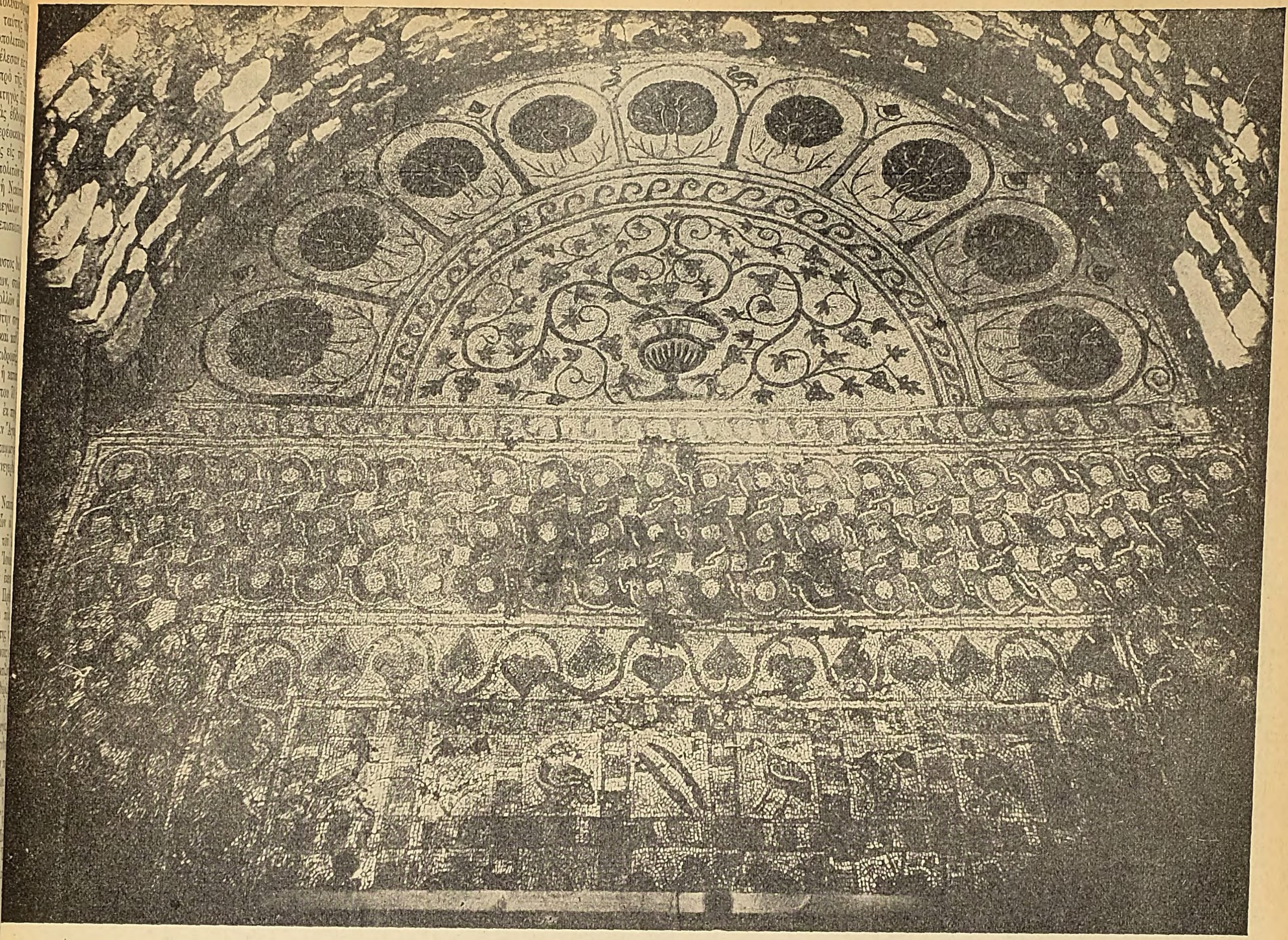

Ψηφιδωτὸν ἐντὸς τοῦ νάρθηκος τῆς Βασιλικῆς Δουμετίου ἐν Νικοπόλει.

Ψηφιδωτὸν ἐν τῷ Διακονικῷ τῆς Βασιλικῆς Δουμετίου (5ος—6ος αἰών).

Digitized by Google

τὸ 1916 ἀνεκαλύφθη ὁλόκληρον τὸ ψηφιδωτὸν δάπεδον τῆς περιφήμου βασιλικῆς Δουμετίου, ὅπερ θεωρεῖται ὡς τὸ μεγαλύτερον καὶ τελειότερον ψηφιδωτὸν τῶν παλαιοχριστιανικῶν χρόνων. Τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο ἀπεικονίζει τὸ σύμπαν ὁλόκληρον μὲ τὰ δένδρα, τὰ ζῷα, τὰ ἄνθη, τοὺς καρπούς, τὰ πτηνά, τοὺς ἰχθῦς, τοὺς ἁλιεῖς, τοὺς θηρευτὰς καὶ πᾶν ὅ,τι παράγει καὶ τρέφει ἡ γῆ Ἔχει δ' ἡ βασιλικὴ αὐτὴ μῆκος 55 μ. καὶ πλάτος 35 μ. περίπου, μὲ διπλῆν ἐσωτερικὴν κιονοστοιχίαν ὑποβαστάζουσαν τὴν ψαλιδωτὴν ἄλλοτε στέγην. Ἱδρυτὴς ταύτης ὑπῆρξεν ὁ ἀρχιερεὺς Δουμέτιος, ἀκμάσας περὶ τὸν Ε' πρὸς τὸν ΣΤ' αἰῶνα. Ἕτερος ἀρχιερεύς, ὁ Ἀλκύσων, ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου, ἀνήγειρεν ἑτέραν βασιλικὴν οὐχὶ μακρὰν τῆς πρώτης μετὰ τῆς αὐτῆς μεγαλοπρεπείας καὶ τῆς αὐτῆς καλλιτεχνικῆς τελειότητος. Ἐκτὸς τῶν περιφανῶν τούτων κτηρίων ἀπεκαλύφθησαν καὶ πολλὰ ἄλλα, ρωμαϊκὰ καὶ χριστιανικά, ἀνωρύχθησαν δὲ καὶ πολλοὶ τάφοι, ἐξ ὧν ἐξήχθησαν πολυπληθῆ καὶ θαυμάσια κτερίσματα, ἅτινα μετὰ πολλῶν ἄλλων μαρμαρίνων καὶ πηλίνων εὑρημάτων κοσμοῦσι τὸ μικρὸν μουσεῖον, ὅπερ εὑρίσκεται ἐν Πρεβέζῃ.

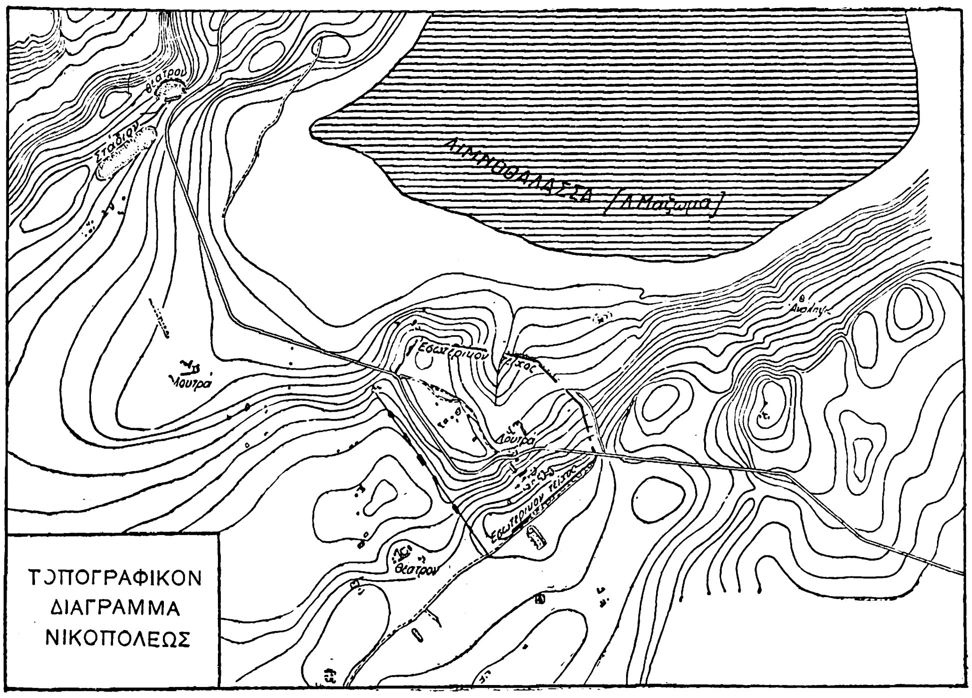

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ

Ἐν γένει ἡ ἀνασκαφὴ Νικοπόλεως προσέφερε σπουδαιότατον ἄμητον παλαιοχριστιανικῶν καὶ ρωμαϊκῶν μνημείων, ὁ δ' ἀπέραντος ταύτης ἐρειπιὼν παρουσιάζει τὸ μοναδικὸν ἐν Ἑλλάδι θέαμα μιᾶς ἑλληνορρωμαϊκῆς πόλεως, ἐφ' ἧς δὲν ἀνῳκοδομήθη οὐδεμία ἄλλη νεωτέρα πόλις ἢ χωρίον, οὕτω δὲ ἡ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη δύναται σὺν τῷ χρόνῳ ν' ἀποκαλύψῃ πλεῖστα ἐκ τῶν ἀρχαίων αὐτῆς κτηρίων καὶ μνημείων [Πρβλ. *Α. Φιλαδελφέως*, Νικόπολις (1925) καὶ «Ἀρχαιολ. Ἐφημ.» καὶ «Πρακτικὰ» ἀπὸ 1913 κ. ἑξ.] Α. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

— [*Στρατ. Ἱστορ.*] Παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς Νικοπόλεως διεξήχθησαν ἀγῶνες κατ' ἀμφοτέρους τοὺς ἑλληνοτουρκικοὺς πολέμους 1897 καὶ 1912.

Α') Τὸ τέλος Ἀπριλίου 1897 διετάχθη ἡ εἰς τὸν παρὰ τὴν Νικόπολιν αἰγιαλὸν ἀπόβασις τῆς ἠπειρωτικῆς φάλαγγος (2.500 ἄνδρες ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Μπότσαρην Κίτσον), ἵνα παρεμποδίσῃ πᾶσαν ἐκ Πρεβέζης πρὸς Β. προχώρησιν τῶν Τούρκων, ἅτε ἐπικειμένης τότε τῆς κατὰ τοῦ Γριμπόβου ἑλληνικῆς ἐπιθέσεως. Ἡ ἀπόβασις αὕτη ἐξετελέσθη τὴν πρωΐαν τῆς 1ης Μαΐου 1897, ἀλλ' εὐθὺς ἅμα τῇ ἀποβιβάσει τῶν πρώτων τμημάτων τῆς φάλαγγος, ἐβλήθησαν ταῦτα ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῆς Νικοπόλεως τουρκικοῦ πυροβολείου (4 πεδινὰ πυροβόλα), οὕτινος τὸ πῦρ δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ σιγασθῇ ὑπὸ τῶν πυροβόλων τοῦ ἑλληνικοῦ στολίσκου τοῦ Ἀμβρακικοῦ. Ὁπωσδήποτε, τὰ φύρδην μίγδην ἀποβιβασθέντα ἑλληνικὰ τμήματα ἐγκατεστάθησαν περὶ τὴν 14ην ὥραν τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Μιχαλίτσι (βορείως τῆς Νικοπόλεως), καὶ μέχρι τῆς 18ης ὥρας εἶχον ἀπωθήσει, μετὰ αἱματηρὸν ἀγῶνα, ἁπάσας τὰς ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων, κατορθώσαντα τοιουτοτρόπως ν' ἀποκόψωσι πᾶσαν ἐπικοινωνίαν (καὶ τὴν τηλεγραφικὴν) τῶν ἐν Πρεβέζῃ Τούρκων μετὰ τῶν τῆς Φιλιππιάδος. Κατὰ τὰς 2αν καὶ 3ην Μαΐου ἐγένοντο καὶ πάλιν ἀπόπειραι τῶν Τούρκων πρὸς ἀπώθησιν τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἀνεπιτυχῶς. Ἐνῷ δ' οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ἓν τουρκικὸν τάγμα, ἐκληφθὲν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὡς τέσσαρα τάγματα, ἐπῆλθε τὸ ἀπόγευμα τῆς 3ης Μαΐου κατὰ τῶν τμημάτων τῆς ἠπειρωτικῆς φάλαγγος· τοῦτο ἤρκεσεν ἵνα ἐμβάλῃ εἰς μεγάλην ταραχὴν τὰ ἑλληνικὰ ταῦτα τμήματα, ἅτινα ἤρχισαν νὰ φεύγωσιν, ἄνευ ἀγῶνος, προτροπάδην πρὸς τὸν αἰγιαλόν, ζητοῦντα μέσα ἐπιβιβάσεως. Εὑρεθεὶς τότε ὁ διοικητὴς τῆς φάλαγγος ὑπὸ τοιαύτην κατάστασιν, διέταξε τὴν ἐντὸς τῆς 4ης Μαΐου ἀποχώρησιν τῆς φάλαγγος πρὸς τὴν Σαλαώραν, μέρος μὲν διὰ ξηρᾶς (διὰ τῆς στενῆς λωρίδος γῆς), μέρος δὲ διὰ θαλάσσης, ὁπότε τὸ τουρκικὸν τάγμα κατῆλθε πρὸς τὴν Πρέβεζαν, ἀποκαταστῆσαν τὴν ἐπικοινωνίαν ταύτης μετὰ τοῦ ἐπιλοίπου τουρκικοῦ στρατοῦ Ἠπείρου.

Β') Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου 1912 οἱ Τοῦρκοι εἶχον ὀργανώσει ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῆς Νικοπόλεως τὴν προκεχωρημένην γραμμὴν ἀμύνης τῆς Πρεβέζης, ἀποτελουμένην ἐκ τριῶν πυροβολείων καὶ ἐκ καταλλήλων θέσεων διὰ τὸ πεζικὸν (ἓν τάγμα καὶ 500 ἀτάκτους). Τὸ συγκροτηθὲν διὰ τὴν ἀπὸ ξηρᾶς κατάληψιν τῆς Πρεβέζης μικτὸν ἑλληνικὸν ἀπόσπασμα (δύο τάγματα, δύο πεδιναὶ πυροβολαρχίαι καὶ ἐθελοντικὸν σῶμα Κρητῶν) ἐπετέθη τὴν πρωΐαν τῆς 20ῆς Ὀκτωβρίου 1912 ἐναντίον τῆς ἐν λόγῳ τοποθεσίας τῆς Νικοπόλεως, μετὰ σφοδρὸν δ' ἀγῶνα πυροβολικοῦ, καθ' ὃν κατίσχυσε τὸ ἑλληνικὸν πυροβολικόν, καταστρέψαν μάλιστα καί τινας τουρκικὰς ἀκταιωροὺς παραπλεούσας τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν τῆς Νικοπόλεως καὶ παρενοχλούσας διὰ τοῦ πυρὸς των τὸ ἑλληνικὸν ἀπόσπασμα, κατώρθωσε τὸ ἑλληνικὸν πεζικόν, ὑποστηριζόμενον καὶ ὑπὸ τῶν πυρῶν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, τοῦ βάλλοντος ἀπὸ ἐγγυτάτης ἀποστάσεως (ἔκ τε τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ ἐκ τοῦ Ἀμβρακικοῦ), νὰ προχωρήσῃ καὶ ν' ἀπωθήσῃ περὶ τὴν 15ην ὥραν τὸ τουρκικὸν πεζικόν, ὅπερ ἤρχισεν ὑποχωροῦν πρὸς τὸν ἐλαιῶνα τῆς Πρεβέζης. Τὸ ἑλληνικὸν ἀπόσπασμα κατέλαβε τότε ἀμέσως τὰ ὑψώματα τῆς Νικοπόλεως, ἐφ' ὧν ἔταξε τὸ πυροβολικόν του, ἵνα ἐκεῖθεν ὑποστηρίξῃ τὴν πρὸς τὴν Πρέβεζαν περαιτέρω ἐπίθεσιν τοῦ ἀποσπάσματος τούτου. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

—**Νικόπολις** [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Βουλγαρίας ἐν τῷ νομῷ Πλεύνας, παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως. Κάτ. 4.638. Κατέχει τὴν θέσιν τοῦ παλαιοῦ ὁμωνύμου φρουρίου τῆς Θρᾴκης, τὸ ὁποῖον, κείμενον περὶ τὰ 160 χλμ.ΝΑ. τῆς Βονωνίας (Βιδδινίου), ἐπεσκεύασεν ὁ Ἰουστινιανὸς (*Προκοπ.* Περὶ κτισμ. IV, 11). Ἄλλοτε ἐχρησίμευσεν ὡς ἐμπορικὸν κέντρον ἐξαγωγῆς σιτηρῶν ἐκ Πλεύνας καὶ ἄλλων πόλεων. Διασῴζει βυζαντινὸν ναὸν καὶ ἐρείπια ἀνακτόρου. Παρ' αὐτὴν τῷ 1396 ὁ σουλτᾶνος Βαγιαζὶτ ἐνίκησε τὸν Σιγισμοῦνδον τῆς Οὐγγαρίας καὶ τοὺς Γάλλους ἱππότας καὶ συνέλαβε 10.000 αἰχμαλώτους, τοὺς ὁποίους κατέσφαξε, μὴ δυνηθέντας νὰ πληρώσουν τὰ ζητηθέντα λύτρα. Τῷ 1598 οἱ Τοῦρκοι ἡττήθησαν παρ' αὐτὴν ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Μιχαήλ. Τῷ 1877 ἑάλω ὑπὸ τῶν Ρώσων. Θ. Π.

—**Νικόπολις** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Φρούριον τῆς Θρᾴκης παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Προκοπίου (Περὶ κτισμ. IV, 11), περὶ τὰ 160 χλμ. ΝΑ. τῆς Βονωνίας (νῦν Βιδδίνιον), τὸ ὁποῖον ἐπεσκεύασεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανός. Τὴν θέσιν αὐτοῦ ἐπέχει ἡ σημερινὴ πόλις τῆς Βουλγαρίας *Νικόπολις* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

—**Νικόπολις** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας, κειμένη εἰς τὰ ΒΔ. τῆς Βιθυνίας, ἐπὶ τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου πρὸς Β. τῆς Χαλκηδόνος, ὅπου νῦν ὑπάρχει τὸ σουλτανικὸν περίπτερον (Κιόσκσουλτάν), ἀπέναντι τοῦ Ἑρμαίου (νῦν Ἀρναούτκιοϊ). Α. Θ. Σ.

—**Νικόπολις** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας κατὰ τὰ Ἀν. τῆς πεδιάδος Κιλικίας, παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Συρίας, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου μετὰ τὴν ἐν Ἰσσῷ μάχην τῷ 333 π.Χ. Τὰ ἐρείπια αὐτῆς ἀναγνωρίζονται παρὰ τὸ νῦν χωρίον *Ἰσλαχιέ*, ἕδραν καζᾶ ἐν τῷ νομῷ Ἀδάνων, ἀριθμοῦν 550 κατοίκους. Α. Θ. Σ.

—**Νικόπολις** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Παλαιστίνης ἐν Ἰουδαίᾳ, ἡ *Ἐμμαοῦς* τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, κειμένη ἐπὶ σπουδαίας στρατηγικῆς τοποθεσίας περὶ τὰ 22 χλμ. Β.Δ. τῶν Ἱεροσολύμων. Ἐπὶ τῆς θέσεως αὐτῆς, πυρποληθείσης ὑπὸ τοῦ Q. Varus, διοικητοῦ τῆς Συρίας, ἵδρυσε τῷ 70–71 μ. Χ. ὁ Βεσπασιανὸς τὴν *Νικόπολιν*, ἥτις ἐπὶ ρωμαιοκρατίας ἦτο ἕδρα τῆς V λεγεῶνος. Σῴζονται αὐτοκρατορικὰ νομίσματα αὐτῆς τοῦ Ἡλιογαβάλου (218—222) μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΝΕΙΚΟΠΟΛΙΣ. Σήμερον τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει τὸ χωρίον Ἀμβάς (Amwas). Α. Θ. Σ.

— **Νικόπολις** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*] Ὀνομασία δοθεῖσα εἰς τὴν *Ἰουλιούπολιν* (βλ. λ.) τῆς Αἰγύπτου κατόπιν τῆς ἥττης τοῦ Ἀντωνίου.

— **Νικόπολις** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*] Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας κατὰ τὰ ΒΔ. τῆς Μικρᾶς Ἀρμενίας καὶ τὰ μεθόρια τοῦ Πολεμωνιακοῦ Πόντου, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Λύκου ποταμοῦ (νῦν Κιλκὶτ - Ἰρμάκ), ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πομπηΐου εἰς ἀνάμνησιν τῆς πρώτης κατὰ τοῦ Μιθριδάτου νίκης του τῷ 66 π.Χ. (*Στράβ.* XII, 555). Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Λικινίου (307—324 μ.Χ.) ἐξερράγη ἐν αὐτῇ ἄγριος διωγμὸς κατὰ τῶν Χριστιανῶν. Μεταξὺ δὲ καὶ ἄλλων ἐμαρτύρησαν καὶ 45 στρατιῶται τῆς XII ρωμαϊκῆς λεγεῶνος, τῶν ὁποίων τὰ λείψανα, ἀνασυρθέντα ὑπὸ εὐλαβῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, ἐκομίσθησαν ἐπὶ Μεγάλου Κωνσταντίνου εἰς Κωνσταντινούπολιν. Εἰς μνήμην αὐτῶν ἵδρυσεν ἐν αὐτῇ ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565) μοναστήριον. Ἐπίσης καὶ τὰ ἀπὸ πολλοῦ ἑτοιμόρροπα καὶ κατεστραμμένα τείχη της ἐπεσκεύασε (*Προκ.* Περὶ κτισμ. III, 4, 11, 14).

Κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους ὡς μία τῶν πέντε πόλεων τῆς ἐπαρχίας Ἀρμενίας Πρώτης, εἰς δὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ χρονικὰ ὡς ἕδρα ἐπισκόπου ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Σεβαστείας. Ὑπὸ τῶν νεωτέρων ταυτίζεται πρὸς τὸ χωρίον *Πούρκ* ΝΔ. τῆς Κολωνείας (Καρὰ-Χισὰρ-Σερκὶ) παρὰ τὸ χωρίον Ἐντερέζ. Α. Θ. Σ.

— **Νικόπολις** [*Γεωγρ.*]. Πόλις τοῦ Πόντου, κειμένη πρὸς Ν. τῆς Κερασοῦντος, μετὰ τῆς ὁποίας συνδέεται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ. Ἡ πόλις φαίνεται ὅτι μετῳκίσθη εἰς τὴν τωρινὴν θέσιν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας *Νικοπόλεως* (βλ. λ.), τῆς ὁποίας τὴν θέσιν κατέχει σήμερον τὸ χωρίον Πούρκ, ἄλλοτε ὑπὸ Ἀρμενίων κατοικούμενον. Ἡ Νικόπολις σήμερον λέγεται τουρκιστὶ *Καραχισὰρ Σερκί*, ἤτοι Καραχισὰρ ἀνατολικόν, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸ Ἀφιὸν Καραχισὰρ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, φαίνεται δὲ τὸ ὄνομα μετάφρασις τοῦ μεσαιωνικοῦ *Μαυρόκαστρον*, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Μιχαὴλ Ἀτταλειάτης. Εἶναι πρωτεύουσα διοικήσεως, ἡ ὁποία ὑπάγεται εἰς τὸν νομὸν Σεβαστείας. Ἡ πόλις ἕνεκα τῆς κεντρικῆς θέσεώς της, ἔχει ἱκανὸν ἐμπόριον σιτηρῶν, ὀσπρίων, δερμάτων καὶ ἄλλων προϊόντων, ἦτο δὲ ἀκμαιότερον τοῦτο πρὸ τοῦ 1915, διότι διεξήγετο τότε κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων καὶ τῶν Ἑλλήνων, συμποσουμένων τῶν μὲν πρώτων εἰς 500 οἰκογενείας, τῶν δὲ δευτέρων εἰς 200. Οἱ Ἕλληνες τῆς Νικοπόλεως ἦσαν τὸ πλεῖστον ἄποικοι ἐκ τῆς ἐπαρχίας Χαλδίας. Ἡ δὲ πόλις ἦτο ἕδρα τοῦ μητροπολίτου Κολωνίας.

Σήμερον ἡ πόλις κατοικεῖται μόνον ὑπὸ Τούρκων, διότι κατὰ τὴν περίοδον τῶν διωγμῶν (1915—1922) οἱ μὲν Ἀρμένιοι ἐσφάγησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων τῆς πόλεως καὶ τῶν πέριξ ἑκατὸν κοινοτήτων οἱ διασωθέντες μετηνάστευσαν εἰς Ἑλλάδα. Α. Α. Π.

— **Νικόπολις** [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λαγκαδᾶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 499. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ζάροβα*. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ γεωργικὸν πιστωτικὸν συνεταιρισμόν.

— **Νικόπολις** (Nikopol), ρωσ. *Νικόπολ* καὶ οὐκρ. *Νικοπίλ* [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Οὐκρανίας ἐν τῷ κυβερνείῳ τοῦ Κριβοϊρόγκ, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δνειπέρου κατὰ τὴν συμβολὴν μετὰ τοῦ Τσερτόμλυκ καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Σαπορόσιγιε—Ἀποστόλοβο. Κάτ. (1926) 14.2.. Ἔχει ποταμολιμένα μὲ σπουδαίαν ἐξαγωγὴν σιτηρῶν, ναυπηγεῖα, ζυθοποιεῖα, ξυλουργεῖα καὶ μύλους. Εἰς τὴν περιοχήν της ὑπάρχουν μεταλλεύματα μαγγανίου. Παρὰ τὴν Νικόπολιν εὑρέθησαν σπουδαιότεραι σκυθικαὶ ἀρχαιότητες, σῴζονται δὲ ταταρικαὶ ὀχυρώσεις. Π. Κ. Γ.

— **Νικόπολις ἡ πρὸς Ἴστρον** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Θρᾴκης ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ, ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Αἵμου καὶ ἐπί τινος παραποτάμου τοῦ Ἰατέρου (νῦν Ἰάντρα), ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ αὐ-

Digitized by Google

τοκράτορος Τραϊανοῦ (98—117 μ. Χ.), εἰς ἀνάμνησιν τῶν κατὰ τῶν Δακῶν νικηφόρων πολέμων αὐτοῦ. Τὰ ἐρείπια αὐτῆς σῴζονται ἐν τῇ σημερινῇ πολίχνῃ τῆς Βουλγαρίας *Νικιοὺπ* (Nikiup), ἐπὶ τοῦ Ruschitza, παραποτάμου τοῦ Ἰάντρα, πρὸς Β. τοῦ Τυρνάβου, δέον δὲ νὰ μὴ συγχέηται μὲ τὴν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως ὁμώνυμον αὐτῆς, κειμένην ἐπὶ τῆς ἀρχαίας Σεκούρισκας, 160 χλμ. ΝΑ. τοῦ Βιδδινίου.

Τῆς Νικοπόλεως σῴζονται νομίσματα τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων, ἀπὸ τοῦ Τραϊανοῦ μέχρι τοῦ Γορδιανοῦ, μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΝΙΚΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΠΡΟΣ ΙΣΤΡΟΝ, καὶ διαφόρων τύπων, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ ὄρος Αἷμος παρίσταται ὡς κυνηγὸς καθήμενος ἐπὶ βράχου, ἢ ὁ Ἴστρος κατακείμενος καὶ κρατῶν δένδρον. [Πρβλ. *Head-Σβορώνου*, Ἱστορ. τῶν νομισμ. τ. Α, σ. 346.] Α. Θ. Σ.

—Νικόπολις *ἡ πρὸς Νέστον [Ἀρχ. Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Θράκης, ἐπὶ τοῦ Νέστου ποταμοῦ, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ (98—117 μ. Χ.). Ἀπεῖχε τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ περὶ τὰ 80 μίλλια, ἀπὸ δὲ τῶν Φιλίππων περὶ τὰ 50. Κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους ὡς μία τῶν 7 πόλεων τῆς ἐπαρχίας Ροδόπης, κατὰ δὲ τὸν Ι' ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὡς μία τῶν 32 πόλεων τοῦ θέματος τῆς Μακεδονίας. Εἶναι τὸ σημερινὸν *Νευροκόπιον*, ὡς ἐπεβεβαιώθη ἐξ ἐπιγραφῆς ἀνευρεθείσης ἐπὶ τόπου. Σῴζονται νομίσματα αὐτῆς τῶν αὐτοκρατορικῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΟΥΛΠΙΑΣ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΠΡΟΣ ΝΕΣΤΩ. Α. Θ. Σ.

— Νικοπόλεως *ἐπαρχία [Γεωγρ].* Νεώτερον ὄνομα τῆς ἐπαρχίας *Πρεβέζης* (βλ.λ.).

—Νικοπόλεως *θέμα [Βυζαντ. Γεωγρ.].* Περιελάμβανε τὴν πρὸς Ν. τοῦ Αὐλῶνος Ἤπειρον καὶ ἅπασαν τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα μέχρι τοῦ Πατραϊκοῦ κόλπου. Πρωτεύουσα τοῦ θέματος ἦτο ἡ παρὰ τὴν σημερινὴν Πρέβεζαν *Νικόπολις*. Ν. ΚΛΣ

— Νικοπόλεως *ἰσθμὸς [Παραλ. Γεωγρ.].* Ἰσθμὸς συνδέων τὴν χερσόνησον τῆς Πρεβέζης πρὸς τὴν Νότιον Ἤπειρον καὶ καθιστῶν ἀμφιπύγους τὸν ὅρμον Γόμαρος τοῦ Ἰονίου πρὸς τὸν ὅρμον τῆς Σαλαώρας ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ. Τὸ σημερινὸν εὖρος του, 1 $^{3}/_{4}$ μιλ., εἶναι κατὰ τὸ ἥμισυ μεῖζον τοῦ εὔρους, ὅπερ ὁ ἰσθμὸς εἶχε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἅτε γεννηθέντων κατὰ τὸν δυτικὸν μυχὸν τοῦ ὅρμου τῆς Σαλαώρας προσχωματικῶν βελῶν, σχηματισάντων τὴν ἰχθυόεσσαν λιμνοθάλασσαν Μάζωμα κατὰ τὴν ἀνατολικὴν τοῦ ἰσθμοῦ ἀκτήν. Τὴν λιμνοθάλασσαν ταύτην παραθέει ἀπὸ Δ. καὶ Β. (μεταξὺ ἐρειπίων Νικοπόλεως, Ἀναλήψεως καὶ Ἁγίου Ἰωάννου καὶ ἀρχαίου θεάτρου) ἡ ἀπὸ Πρεβέζης πρὸς Ἰωάννινα καὶ Φιλιππιάδα ἁμαξιτὸς ὁδός. Σ.Ε.Λ.

«Νικόπολις». Τορπιλλοβόλον τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, λάφυρον τοῦ πολέμου 1912. Ναυπηγηθὲν εἰς τὰ ἐν Γενούῃ ναυπηγεῖα Ἀνσάλδο τῷ 1906, ἦτο ἐκτοπίσματος 165 τόννων, ἱπποδυνάμεως 2.200, μεγίστης ταχύτητος 27 μιλ., βυθίσματος 6 ποδῶν, εἶχε δὲ ὁπλισμὸν 2 ταχυβόλα Χότσκιτς τῶν 37 χιλ. καὶ 3 ἐκσφενδονιστικοὺς σωλῆνας. Ἦτο τὸ τουρκικὸν «Ἀττάλεια», ὅπερ κατὰ τὸν Ἰταλοτουρκικὸν πόλεμον διεσώθη μόνον μεταξὺ τεσσάρων, καταδιωχθέντων ἀπὸ τὴν ὑπὸ τὸν δοῦκα τῶν Ἀμπρούτζι ἰσχυρὰν ἐξ ἀντιτορπιλλικῶν μοῖραν, καταφυγὸν εἰς Πρέβεζαν καὶ παραμεῖναν ἔκτοτε ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ κόλπῳ. Κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς Νικοπόλεως κατεβυθίσθη ὑπὸ τοῦ ἰδίου πληρώματος εἰς τὸν βαθὺν αὐλῶνα Βαθύ, ὁπόθεν ἀνειλκύσθη μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Πρεβέζης καὶ ἐπισκευασθὲν ἀπετέλεσε μονάδα τοῦ στόλου. Σ. Ε. Λ.

Νῖκος (=(Ν)Οἶκος) *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς νήσου Κύπρου ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Λεύκας τῆς ἐπαρχίας Λευκωσίας. Κάτ. 220.

Νικοσθένης. Ἀγγειοπλάστης ἐν Ἀθήναις τοῦ 6' ἡμίσεος τοῦ ΣΤ' π. Χ. αἰῶνος. Τὸ πλῆθος τῶν διασωθέντων ὑπερεκατὸν ἀγγείων καὶ θραυσμάτων μὲ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Νικοσθένους ἀποδεικνύει ὅτι οὗτος θὰ εἶχεν ἴσως τὸ μεγαλύτερον ἐργαστήριον κεραμεικῆς. Τὰ πλεῖστα τῶν διασωθέντων ἀγγείων μὲ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Νικοσθένους εἶναι ἀμφορεῖς, ἔχοντες τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ τεχνίτου τούτου σχῆμα, ἤτοι πολὺ ἀνοικτὰς λαβάς. Ἐσώθησαν καὶ 14 κύλικες, ἐκ τῶν ὁποίων ἓξ φέρουν ἑκατέρωθεν τῆς ἐξωτερικῆς παραστάσεως ὡς διακόσμησιν ὀφθαλμούς, ἐπίσης δὲ καὶ ἄλλων σχημάτων ἀγγεῖα. Τὰ ἀγγεῖα τοῦ Νικοσθένους εἶναι ἐζωγραφημένα κυρίως κατὰ τὴν μελανόμορφον τεχνοτροπίαν, διακρίνονται δὲ ἀρκεταὶ χεῖρες τεχνιτῶν, ἐργασθέντων εἰς τὴν διακόσμησίν των. Διὰ τὴν διακόσμησιν τῶν ἐξ ἀγγείων, τὰ ὁποῖα ἔχουν καὶ ἐρυθρόμορφον τεχνοτροπίαν, εἰργάσθησαν προσέτι ὁ Ἐπίκτητος καὶ ὁ Ὄλτος. Ἡ ἐπιφάνεια τῶν ἀγγείων τοῦ Νικοσθένους καταλαμβάνεται ὁλόκληρος ἀπὸ τὴν διακόσμησιν, ἡ ὁποία εἶναι διῃρημένη εἰς ζώνας, ἀποτελουμένας ἀπὸ σειρὰς μορφῶν καὶ σειρὰς ἀνθεμίων, φύλλων ἢ ἄλλων κοσμημάτων. Αἱ μορφαὶ εἶναι ἐζωγραφημέναι συνήθως μικρογραφικῶς, παριστάνουν δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον Μαινάδας καὶ Σειληνούς, σπανιώτερον δὲ κυνήγια, σφίγγας, σκηνὰς ἐκ τῆς παλαίστρας, ζῷα κτλ. Δύο οἰνοχόαι τοῦ Νικοσθένους ἔχουν διακόσμησιν ἐπὶ λευκοῦ βάθους. Ε. Β.-Χ.

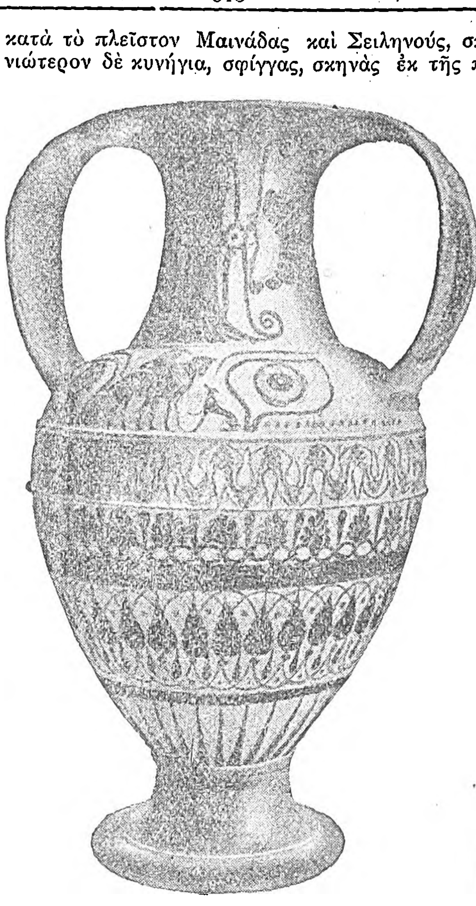

Ἀμφορεὺς τοῦ Νικοσθένους.
[Μουσεῖον Βατικανοῦ.]

Νικοσλάβη *[Γεωγρ.].* Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Νικόκλεια* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Σερρῶν.

νικοστράτειος *βότρυς.* Εἶδος σταφυλῆς παραγομένης κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐν Ἀττικῇ. Ὁ βότρυς οὗτος ἀναφέρεται παρ' Ἀθηναίῳ ὡς ἔχων οἴας καὶ ὁ ροδιακὸς βότρυς ἰδιότητας καὶ διαγωνιζόμενος ἐπιτυχῶς πρὸς ἐκεῖνον. Β. Δ. Θ.

Νικοστράτη *[Μυθολ.].* Μήτηρ τοῦ Εὐάνδρου τοῦ Ἀρκάδος, θεωρουμένου κατά τινα παράδοσιν τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος ὡς ἱδρυτοῦ τῆς Ρώμης. Τὴν Νικοστράτην οἱ Ρωμαῖοι ἐθεώρουν ὡς μίαν τῶν Νυμφῶν καὶ ἐλάτρευον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Καρμέντα*. Α. Θ. Σ.

Νικόστρατος Υἱὸς τοῦ Μενελάου ἐκ τῆς Ἑλένης, ἢ κατά τινας ἐκ τῆς δούλης αὐτοῦ Πιερίδος. Α. Θ. Σ.

— Νικόστρατος. Εἷς τῶν διασήμων ὑποκριτῶν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ θεάτρου, φημιζόμενος κυρίως διὰ τὴν ἀπαγγελίαν τῶν μακρῶν ἀγγελικῶν ρήσεων. Ἦτο δὲ τόσον τέλειος εἰς τοῦτο, ὥστε ἡ φράσις «ποιεῖν τι ὥσπερ Νικόστρατος» ἐγένετο παροιμιώδης διὰ τοὺς πράττοντας καλόν τι. Παρὰ τοῦ Ξενοφῶντος (Συμπ. ΣΤ' 3) μανθάνομεν ὅτι ὁ Νικόστρατος ἀπήγγειλλε τοὺς τροχαϊκοὺς τετραμέτρους τῇ συνοδείᾳ αὐλοῦ. Ν. Ι. Λ.

— Νικόστρατος. Μακεδὼν σοφιστὴς καὶ ῥήτωρ, ἀκμάσας ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου. Μεγάλως ἐκτιμώμενος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, περιλαμβάνεται εἰς τὸν σοφιστικὸν κανόνα τοῦ Φιλοστράτου καὶ Εὐναπίου, εἶναι δὲ ὁ πρῶτος γράψας εἰς τὸ εἶδος τῆς σοφιστικῆς τὸ καλούμενον «εἰκόνες». Κύριον αὐτοῦ ἔργον ἡ «Δεκαμυθία», συλλογὴ αἰσωπείων μύθων, ὑποθέσεων δραμάτων κ. ἄ. εἰς δέκα βιβλία κατὰ τὸν τρόπον τῆς λατινικῆς συλλογῆς τοῦ Ὑγίνου. Ἔγραψεν ἐπίσης «Ἐγκώμιον εἰς Μᾶρκον» κ.ἄ. Π.Ν.Π.

—Νικόστρατος *(ὁ Σκαμβωνίδης).* Ἀθηναῖος στρατηγὸς ἐκ τῆς Λεοντίδος φυλῆς, υἱὸς τοῦ Διοτρέφους, δράσας κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. Μετέσχε τῶν ἐν Κερκύρᾳ ἀθηναϊκῶν ἐπιχειρήσεων, πλεύσας ἐκ Ναυπάκτου μὲ δώδεκα πλοῖα καὶ πεντακοσίους Μεσσηνίους ὁπλίτας καὶ διαλλάξας τοὺς ἀριστοκράτας πρὸς τὸν δῆμον. Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν εἰς Κύθηρα ἐκστρατείαν μετὰ τοῦ Νικίου καὶ Αὐτοκλέους καὶ εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς Μένδης καὶ τὴν πολιορκίαν τῆς Σκιώνης μετὰ τοῦ Νικίου, ὑπέγραψε δὲ τὰς πεντηκονταετεῖς σπονδάς. Ἀπέθανε μαχόμενος ἐν Μαντινείᾳ (*Θουκυδ.* Γ' 75, Δ' 53, 119, 129, 130, Ε' 61. *Διόδ.* ΙΒ' 72). Παρ' Ἀριστοφάνει λοιδορεῖται ὡς δεισιδαίμων (*Σφῆκ.* 81). Π. Ν. Π.

—Νικόστρατος. Ὁ τρίτος υἱὸς τοῦ Ἀριστοφάνους, συγγραφεὺς πλείστων κωμῳδιῶν, ὧν τινες ἀποδίδονται εἰς τὸν Φιλέταιρον. Ταυτίζεται μὲ τὸν παρὰ Σουΐδᾳ ἄριστον κωμικὸν ὑποκριτήν. Ἔγραψε τὰς κωμῳδίας: «Ἀντύλλος», «Πατριῶται», «Πάνδροσος», «Ἅβρα», «Βασιλεῖς», «Σύρος». «Ἀπελαυνόμενος» (ἢ «Σύρος ἀπελαυνόμενος»), «Μάγειρος», «Κλίνη» ἢ «Κλεινή», «Ἱεροφάντης», «Ἀντερῶσαι», «Διάβολος», «Ἑκάτη», «Πλοῦτος», «Ψευδοστιγματίας» γνωστὰς ἀπὸ τοῦ Ἀθηναίου, ὅστις διέσωσε τὰ πλεῖστα τῶν ἀποσπασμάτων, «Ὀρνιθευτής», γνωστὴν ἀπὸ τοῦ Ἁρποκρατίωνος, «Οἰνοποιός» (ἢ «Οἰνωπίων») καὶ «Ὦτις» γνωστὰς ἀπὸ τοῦ Σουΐδα. Διεσώθησαν αὐτοῦ 38 ἐν ὅλῳ ἀποσπάσματα κωμῳδιῶν. [Πρβλ. *Meineke* Com. Graec. Fragm. I 346, II 278—291] καὶ τὰ ἐν τῷ «Ἀνθολογίῳ» τοῦ Στοβαίου ἀποσπάσματα περὶ μνηστείας καὶ γάμου.

—Νικόστρατος. Ἀργεῖος στρατιωτικὸς καὶ προστάτης τῆς πόλεως. Πλούσιος καὶ κόλαξ τῶν Περσῶν, κατηγορεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοπόμπου ὡς φαῦλος καὶ αἰσχροκερδὴς καὶ ὑπὸ τοῦ Διοδώρου ὡς «ἀγαθός, μεμιγμένην τῇ φρονήσει τὴν μανίαν ἔχων». Ὁ υἱός του διέτριβεν εἰς τὴν περσικὴν αὐλήν, ὁ ἴδιος δὲ διὰ 3.000 Ἀργείων ἐβοήθησεν Ἀρταξέρξην τὸν Ὦχον κατὰ τοῦ Νεκτεναβῶ τῆς Αἰγύπτου, ἔχων ὡς συστράτηγον τὸν Ἀριστόζανον καὶ πολεμήσας νικηφόρως πρὸς τὸν Κλεινίαν τὸν Κῷον, τὸν στρατηγὸν τῶν Αἰγυπτίων. Δοξομανής, ἔφερε ρόπαλον καὶ λεοντῆν ὡς ὁ Ἡρακλῆς, εἰς αὐτὸν δὲ ἀποδίδει ὁ Παυσανίας τὴν ἐν Ἄργει ἑορτὴν τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης, καθ' ἣν ἐντὸς βόθρου ἐρρίπτοντο καιόμεναι λαμπάδες. Π. Ν. Π.

—Νικόστρατος. Βυζαντινὸς στρατηγὸς ἐπὶ Ἀναστασίου Α'. Στρατεύσας ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ἄριστον ἐναντίον τῶν ἐπιδραμόντων τῷ 499 μέχρι Θράκης Βουλγάρων, ἐφονεύθη εἴς τινα ἀτυχῆ ἐν Θράκῃ μάχην. Ν. ΚΛΣ

νικοτεΐνη (ἡ) *[Χημ.]·* βλ. *καπνοῦ ἀλκαλοειδῆ*.

Νικοτέλεια. Μήτηρ τοῦ Ἀριστομένους, στρατηγοῦ τῶν Μεσσηνίων, τὸν ὁποῖον, κατά τινα μεσσηνιακὴν παράδοσιν, ἐγέννησεν ἀπό τινος θεοῦ λαβόντος τὴν μορφὴν δράκοντος. Α. Θ. Σ.

Νικοτέλης. —1) Ἄρχων τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς 87ης Ὀλυμπιάδος (391 π.Χ.). —2) Διαβοητὸς τις οἰνοπότης ἐκ Κορίνθου, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Αἰλιανοῦ (Ποικ. Ἱστορ. Β, 41). Α. Θ. Σ.

νικοτελλίνη (ἡ) *[Χημ.]·* βλ. *καπνοῦ ἀλκαλοειδῆ*.

Νικότερα (Nicotera) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ Κατανττσάρο καὶ ἐπὶ τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης. Κάτ. 7.812. Ἔχει καλὸν λιμένα, διὰ τοῦ ὁποίου διεξάγεται ζωηρὸν ἐμπόριον ὀπωρῶν καὶ ἰχθύων. Τῷ 1783 κατεστράφη σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ σεισμοῦ. Μ. Δ. Β.

Νικότερα (Nicotera), *Ἰωάννης, βαρῶνος*—. Ἰταλὸς πολιτικὸς (1828—1894). Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ κατόπιν ἀνεμείχθη εἰς τὴν πολιτικήν, λαβὼν μέρος εἰς τὴν δρᾶσιν «Νέας Ἰταλίας» καὶ εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848 ἐν Καλαβρίᾳ. Γενόμενος ἀξιωματικὸς τῆς ρωμαϊκῆς δημοκρατίας, ἐτραυματίσθη κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ 1849, βραδύτερον δ' ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Κάπρι, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὀργανώσει ὁ Ματσίνι. Τραυματισθεὶς ἐκ νέου σοβαρῶς καὶ συλληφθεὶς αἰχμάλωτος ἐδικάσθη καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ἀλλὰ τῇ ἐπεμβάσει τῆς Ἀγγλίας, ἡ ποινή του ἐμετριάσθη εἰς ἰσόβια δεσμά. Τῷ 1860 ἀπελευθερωθεὶς ὑπὸ τοῦ Γαριβάλδη, παρηκολούθησεν αὐτὸν εἰς διαφόρους ἐπιχειρήσεις καὶ κατόπιν ἐξελέγη βουλευτής, συντελέσας εἰς τὴν πτῶσιν τῆς κυβερνήσεως Μινγκέττι. Ἐπὶ τῆς νέας κυβερνήσεως ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τῷ 1877 ἀπετέλεσε μετὰ τῶν Καϊρόλι, Κρίσπι, Τσαναρντέλλι καὶ Μπακκαρίνι τὴν περίφημον «πενταρχίαν». Τῷ 1891—1892 ἐγένετο καὶ πάλιν ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν ἐπὶ κυβερνήσεως Κρίσπι. Μ. Δ. Β.

Ἰωάν. Νικότερα.

νικοτιανή (ἡ) (Nicotiana) *[Βοτ.].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *στρυχνοειδῶν*, περιλαμβάνον τὸ γνωστότατον εἶδος *καπνός* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

νικοτιανίνη (ἡ). Ἐμπειρικὸν ὄνομα τοῦ ὑδατικοῦ ἐκχυλίσματος τῶν νωπῶν φύλλων τοῦ καπνοῦ. Σ. Γ.

νικοτίνη (ἡ) *[Χημ.].* Τὸ σπουδαιότερον τῶν ἀλκαλοειδῶν τοῦ καπνοῦ. Ἔχει τὸν τύπον $C_{10}H_{14}N_2$ καὶ εἶναι λίαν δηλητηριώδες. Προσφάτως παρασκευασθεῖσα ἀποτελεῖ ἄχρουν ἐλαιῶδες ὑγρὸν εἰδικοῦ βάρους 1,012, διὰ τῆς ἐπιδράσεως ὅμως τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ φωτὸς καθίσταται ταχέως κιτρίνη καὶ τέλος φαιά. Κέκτηται δυσάρεστον ναρκωτικὴν ὀσμὴν καπνοῦ, προκαλοῦσαν ζωηρὸν πονοκέφαλον. Μία σταγὼν αὐτῆς ἀρκεῖ πρὸς θανάτωσιν περιστερᾶς καὶ διπλασία ποσότης πρὸς θανάτωσιν κυνός. Ἡ νικοτίνη εἶναι εὐδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ, τὴν ἀλκοόλην καὶ τὸν αἰθέρα καὶ πρέπει νὰ δια-

Digitized by Google

τηρῆται εἰς καλῶς κλειούσας, πεπληρωμένας φιάλας καὶ εἰς σκοτεινοὺς χώρους. Λαμβάνεται ἐκ τῶν φύλλων τοῦ καπνοῦ δι' ὕδατος ἢ προτιμότερον ἐκ τῶν ἐκχυλισμάτων αὐτῶν δι' ἀραιώσεως, προσθήκης πυκνοῦ νατρορρύμματος καὶ ἐκχυλίσεως δι' αἰθέρος, δύναται ὅμως νὰ παρασκευασθῇ καὶ συνθετικῶς. Σχηματίζει ἅλατα μετὰ δύο ἰσοδυνάμων ὀξέος. Ἐσχάτως ἐπροτάθη ἡ χρησιμοποίησις ἐν τῇ θεραπευτικῇ τῆς τρυγικῆς νικοτίνης ἀντὶ τῆς καθαρᾶς νικοτίνης, διότι τὸ ἅλας τοῦτο κρυσταλλοῦται εὐκολώτερον καὶ εἶναι λίαν διατηρήσιμον (βλ. καὶ λ. *καπνός*, τ. ΙΓ', 759β ἑ.). Σ. Γ.

— *[Ὑγιειν.]* Ἡ δρᾶσις τῆς *νικοτίνης* ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀπεδείχθη ὑπὸ τῶν Dworzak καὶ Heinrich. Κατὰ τοὺς ἐρευνητὰς τούτους, δόσεις 0,001 γρ. νικοτίνης ἐπιφέρει σιελόρροιαν, δυσάρεστον αἴσθημα κατὰ τὸ στῆθος καὶ μυρμηκίασιν τῶν ἄκρων· δόσις 0,002 γρ. ἐπιφέρει ἐπὶ πλέον κεφαλαλγίαν, ἰλίγγους, ζάλην, συσκότισιν τῆς ὁράσεως, κόπωσιν καὶ δυσκολίαν τῆς ἀναπνοῆς. Τέλος, δόσις 0,003—0,004 γρ. ἐπιφέρει καταβολὴν τῶν δυνάμεων, ὠχρότητα τοῦ προσώπου, ψῦξιν, λιποθυμίαν, ἐμέτους, κωλικούς, τρόμον, ῥῖγος καὶ μυρμηκιάσεις. Τὰ φαινόμενα ταῦτα διαρκοῦσιν ἐπὶ δίωρον, ἡ δὲ κακουχία ἐπὶ διήμερον. Ἡ ἀπορρόφησις τῆς εἰς τὰ φύλλα τοῦ καπνοῦ (νικοτιανῆς) εὑρισκομένης νικοτίνης δὲν γίνεται μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας ἐξ ὅλων τῶν ὁδῶν. Εὐχερέστερον ἀπορροφεῖται ὑπὸ τῶν βλεννογόνων, βραδέως ὑπὸ τοῦ στομάχου καὶ βραδύτατα ὑπὸ τοῦ δέρματος. Ἡ ἀπορροφηθεῖσα νικοτίνη, μὴ ὑφισταμένη μεταβολήν τινα ἐν τῷ ὀργανισμῷ, κατανέμεται εἰς ἅπαντα τὰ ὄργανα καὶ ἰδίᾳ εἰς τοὺς πνεύμονας καὶ τὰ σπλάγχνα. Ἀποβάλλεται δὲ ταχύτατα οὐ μόνον διὰ τῶν οὔρων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἄλλων ὑγρῶν (σίελος, γάλα κ.τ.λ.). Ἡ νικοτίνη εἰσερχομένη εἰς τὸν ὀργανισμὸν τοῦ ἀνθρώπου δρᾷ ἐφ' ὅλων τῶν συστημάτων (βλ. λ. *καπνός*, τ. ΙΓ', σ. 759 α).

Θεραπεία. Τῆς ὀξείας δηλητηριάσεως, ἥτις προέρχεται ἐκ τῆς λήψεως μεγάλης σχετικῶς ποσότητος νικοτίνης, ἡ θεραπεία ἔγκειται εἰς τὴν πρόκλησιν ἐμέτου, ἵνα γίνῃ ταχεῖα ἡ ἀποβολὴ τοῦ δηλητηρίου, καὶ εἰς τὴν παροχὴν θερμῶν ποτῶν, ταννίνης ἢ διαλύματος Lugol. Ἡ θεραπεία τῆς χρονίας δηλητηριάσεως ἔγκειται εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ αἰτίου, ἤτοι τὴν παῦσιν τοῦ καπνίσματος καὶ ἀκολούθως εἰς τὴν συμπτωματικὴν τοιαύτην διὰ τῆς παροχῆς ἰωδιούχων, πιλοκαρπίνης κ. τ. τ. Ν. Α. Μ.

νικοτινίζω· ἐμποτίζω, πληρῶ τι διὰ νικοτίνης.

νικοτινικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν νικοτίνην, ὁ τῆς νικοτίνης: «νικοτινικὸν ὀξύ».

— **νικοτινικὸν ὀξὺ** *[Ὀργ. Χημ.]*. Παράγωγον τῆς πυριδίνης (πυριδινο-6-καρβονικὸν ὀξὺ) τοῦ τύπου NC_5 H_4 COOH, ἀπαντῶν εἰς τὰ πίτυρα τῆς ὀρύζης. Λαμβάνεται ἐπίσης δι' ὀξειδώσεως τῆς νικοτίνης καὶ ἀποτελεῖ κρυσταλλικὰς βελόνας τηκομένας εἰς 232°. Σ. Γ.

νικοτινίνη (ἡ) *[Χημ.]*· βλ. λ. *καπνοῦ ἀλκαλοειδῆ*.

νικοτινισμός (ὁ). Τὸ σύνολον τῶν ἐκδηλώσεων τῶν προερχομένων ἐκ δηλητηριάσεως διὰ νικοτίνης, εἴτε ὀξείας εἴτε βραδείας τοιαύτης. Ν. Α. Μ.

Νικοτσάρας *(Νῖκος Τσάρας)*. Εἷς τῶν πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως ἁρματολῶν τοῦ Ὀλύμπου, υἱὸς τοῦ *Πάνου Τσάρα*, ὅστις διεδέχθη τὸν πενθερόν του Ζήτρον ἐν τῇ ἀρχηγίᾳ τοῦ ἁρματολικίου τοῦ Βλαχολιβάδου. Τὸν Τσάραν, φονευθέντα ἔν τινι πρὸς τοὺς Τούρκους συμπλοκῇ, διεδέχθη ὁ Νικοτσάρας ἐν νεαρωτάτῃ ἡλικίᾳ. Κατὰ τὴν ὑπὸ τὸν Καραγεώργην ἐπανάστασιν τῆς Σερβίας (1807) συγκεντρώσας 550 ἄνδρας, ὥρμησε δι' Αἰκατερίνης πρὸς τὸν Ἀλιάκμονα καὶ Ἄξιον μὲ τουρκικὴν σημαίαν, ὑποκρινόμενος τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ Ἀλῆ πασᾶ κατὰ τῶν Σέρβων. Ὁ πασᾶς τῆς Θεσσαλονίκης, ἐγγύτερος πρὸς τὰ πράγματα, ἐδυσπίστησε καὶ ἐκάλεσε τὸν Νικοτσάραν ἵνα δώσῃ ἐξηγήσεις, ἀλλ' οὗτος, ἀντιληφθεὶς ὅτι ἐπροδόθη ὁ σκοπός του, ἤρχισε φανερὰς πλέον ἐχθροπραξίας. Διελθὼν τὸν Στρυμόνα ἔφθασε μαχόμενος καὶ νικῶν εἰς Δεμίρ-Ἰσὰρ καὶ Νευροκόπιον. Συγκεντρωθέντων ὅμως πολλῶν Τούρκων ἐκ τῶν πέριξ, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ. Ὅταν ἔφθασεν εἰς Τσέρνοβον, διῆλθε τὸν Νέστον καὶ κατόπιν πολλῶν ἀγώνων πρὸς τοὺς Τούρκους, διασχίσας τὰς γραμμὰς αὐτῶν, ἔφθασεν εἰς τὰς δυσβάτους κλεισωρείας τῆς Ζίχνης. Δεκαπενταχισχίλιοι Τοῦρκοι ἐπολιόρκησαν ἐν Ζίχνῃ τὸν Νικοτσάραν, ἐν τούτοις ὅμως κατώρθωσε νὰ διαρρήξῃ τὸν ἐχθρικὸν κλοιόν, νὰ φθάσῃ εἰς τὴν παρὰ τὸ Πράβι γέφυραν καὶ ἐκεῖθεν, μαχόμενος πρὸς χιλιάδας Τούρκων, εἰς τὴν Χαλκιδικήν, ὁπόθεν διεπεραιώθη εἰς τὴν Σκίαθον μετὰ 150 ἐκ τῶν παλληκαρίων του. Αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἡρωϊκῆς ταύτης ὑπὲρ τῶν Σέρβων ἐκστρατείας, ὡς καὶ αἱ χρονολογίαι τῶν μαχῶν καὶ τῆς ἐπιστροφῆς, δὲν εἶναι ἐπακριβῶς γνωσταί. Κατὰ τὸν πρὸς τὴν Τουρκίαν πόλεμον τῆς Ρωσίας (1807) ὁ ὑπὸ τὸν Σενιάβιν ρωσικὸς στόλος ἐξήγειρε τοὺς νησιώτας καὶ τοὺς ἁρματολοὺς καὶ ἰδίως τὸν Νικοτσάραν κατὰ τῆς Πύλης, ἀλλὰ κατόπιν τῆς μετὰ τῆς Τουρκίας συνθήκης ἐγκατέλιπε τούτους εἰς τὴν τύχην των. Τότε οἱ ἁρματολοὶ ὥπλισαν καταδρομικὸν στολίσκον ἐξ 70 μικρῶν σκαφῶν (σακολεβῶν καὶ φουστῶν), οὗτινος ἀρχηγὸς ἀνεκηρύχθη ὁ Γιάννης Σταθᾶς, ὑπαρχηγὸς δὲ ὁ Νικοτσάρας. Οὗτοι ἐνέπλησαν τρόμου τὰς ἀκτὰς τοῦ κόλπου τῆς Θεσσαλονίκης, Μακεδονίας, Εὐβοίας, μὴ δειλιάσαντες καὶ πρὸ αὐτῶν τῶν Δαρδανελλίων νὰ ἐμφανισθῶσιν. Ὁ Νικοτσάρας ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ 36 ἐτῶν, βληθεὶς ὑπὸ σφαίρας ἐνεδρεύοντος Ἀλβανοῦ, κατά τινα ἀπόβασιν πρὸς ὑποστήριξιν ναυτῶν του ἐξελθόντων πρὸς ὑδρευσιν. Ἐτάφη ἐν Σκιάθῳ. Γ. Ν. Ν.

—Νικοτσάρας, Γεώργιος Νικολ. Ἀξιωματικὸς τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1888. Σπουδάσας ἐν τῇ σχολῇ τῶν ναυτικῶν δοκίμων, προήχθη (1926) μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ πλοιάρχου, ὑφ' ὃν ὑπηρετεῖ. Μετέσχε πάντων τῶν πολέμων, ὑπηρετήσας κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν τοῦ 1912 ἐν ἀρχῇ μὲν εἰς τὸν στόλον τοῦ Ἰονίου ἐπὶ τοῦ «Ἀκτίου», κατόπιν δὲ εἰς τὴν μοῖραν τῶν εὐδρόμων ἐν τῷ Αἰγαίῳ. Κατέγινεν εἰς μελέτας σχετικὰς μὲ τὴν ναυτικὴν ἱστορίαν. Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας». Σ. Ε. Λ.

—Νικοτσάρας, Θεμιστοκλῆς Νικολ. Ἀξιωματικὸς τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1893. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ σχολῇ τῶν ναυτικῶν δοκίμων καὶ προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντιπλοιάρχου, ὑφ' ὃν καὶ ὑπηρετεῖ. Μετέσχε πάντων τῶν πολέμων. Ἔχει εἰδικευθῆ εἰς τὰς τορπίλλας καὶ τὸν ἠλεκτρισμόν. Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας». Σ. Ε. Λ.

Νικοτσάρας *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δράμας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1298) 279. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ἐσκῆ-κιοΐ*.

Νικουριά *[Γεωγρ.]*. Ἀκατοίκητος νησίς, ἥτις ἡνοῦτό ποτε πρὸς τὸ βόρειον τριτημόριον τῆς ΒΔ. πλευρᾶς τῆς Ἀμοργοῦ καὶ ἧς διεβρώθη ὁ συνδέων λαιμός. Ἀντικρύζουσα τὴν Κέρον, εἶναι ἐπιμήκης ($2 \frac{1}{2}$ μιλ.) μὲ μέγιστον εὖρος $\frac{1}{2}$ μιλ., καὶ ἔχει μέγιστον ὑψόμετρον 1140 ποδ. κατὰ τὴν κορυφήν της (πλάτ. 36° 53' 10'' Β., μῆκ. 25° 55' 15'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1866: Amorgos island). Μετὰ τοῦ νοτίως αὐτῆς νησίου Ἄτιμο κλείει ἀπὸ βορρᾶ τὸν ὅρμον Κακοκέρατο τῆς Ἔξω-Μεριᾶς. Ὑπὸ τῶν ξένων ὀνομάζεται *Νικιτεριό* καὶ ὑπὸ ταύτην τὴν ὀνομασίαν φέρεται καὶ εἰς τοὺς ναυτικοὺς χάρτας. Σ. Ε. Λ.

Νικούσιος (ἢ *Νικούσης*), **Παναγιώτης**. Ὁ πρῶτος Ἕλλην μέγας διερμηνεὺς παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ. Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, μετὰ δὲ τὴν ἐγκύκλιον παίδευσίν του μετέβη εἰς Πατάβιον, ὅπου ἐσπούδασεν ἀστρονομίαν, μαθηματικὰ καὶ λατινικά, ἐκμαθὼν συγχρόνως τὴν ἰταλικήν, γαλλικὴν καὶ γερμανικήν. Ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν, διωρίσθη τῷ 1649 διερμηνεὺς τῆς αὐστριακῆς πρεσβείας. Εἰς τὴν λεπτὴν ταύτην θέσιν διεκρίθη τόσον, ὥστε διωρίσθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου Μεχμὲτ Κιουπρουλῆ διερμηνεὺς καὶ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης. Ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ διερμηνέως τῆς τε αὐστριακῆς πρεσβείας καὶ τῆς Τουρκίας διεξήγαγε λίαν ἐπιτυχῶς τὰς αὐστροτουρκικὰς διαπραγματεύσεις τῆς συνθήκης τοῦ Βασβάρ, καθ' ἣν, καίτοι οἱ Τοῦρκοι ἀπώλεσαν τὴν μάχην τοῦ Σαὶν Γκοντάρ, κατώρθωσε μὲ τὴν εὔστροφον ἐπέμβασίν του νὰ κλείσῃ ἡ Τουρκία εὐνοϊκὴν δι' αὐτὴν εἰρήνην. Διετήρησεν ἀμφοτέρας τὰς ἐμπιστευτικὰς ταύτας θέσεις μέχρι τοῦ 1666, ὅτε ἀνέλαβεν ἀποκλειστικῶς πλέον τὰ καθήκοντα τοῦ μεγάλου διερμηνέως μόνον παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ. Τῷ 1666 εἰσαγαγὼν τοὺς πρέσβεις τῆς Γενούης παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, ἠμείφθη διὰ τῆς τιμητικωτάτης ἀναγραφῆς τοῦ ὀνόματός του εἰς τὰς τάξεις τῶν Γενουησίων εὐπατριδῶν. Τρία ὅμως γεγονότα ἀνέδειξαν κυρίως τὸν Νικούσιον. Ἡ μετὰ τοῦ Βανῆ-ἐφένδη συζήτησις, ἡ διαγωγή του κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ τὸ περὶ Ἁγίων Τόπων φιρμάνιον. Ὁ μέγας βεζύρης Ἀχμέτ, υἱὸς τοῦ Μεχμέτ, ἐπειδὴ ἠγάπα ὡς ἀδελφὸν καὶ ἐσέβετο ὡς πατέρα τὸν Νικούσιον, ἐπεθύμει νὰ προσηλυτίσῃ τοῦτον εἰς τὸν Μωαμεθανισμόν. Ἔχων λοιπὸν παρ' αὐτῷ τὸν διαπρεπῆ τοῦ σουλτάνου ἱεροκήρυκα Βανῆ-ἐφένδην, φανατικώτατον Μουσουλμᾶνον, προὐκάλεσε κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ μαλβοὺδ (γενεθλίων τοῦ Μωάμεθ) τὸν Ἰούλιον τοῦ 1662 ζωηροτάτην συζήτησιν, κατ' ἀρχὰς μὲν γεωγραφικὴν καὶ ἀστρονομικήν, εἶτα δὲ θρησκευτικήν. Κατὰ ταύτην ὁ Νικούσιος ἀφοῦ ἀπέρριψε μὲ περιφρονητικὴν λεπτότητα τὸ χρυσίον, ὅπερ τοῦ προσέφερεν ὡς δέλεαρ ὁ Ἀχμὲτ Κιοπρουλῆς, ἀνέπτυξε δι' ὡραίων ἀποστροφῶν τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως τοῦ Χριστιανοῦ καὶ ἐν τέλει κατέδειξε τὴν σαθρότητα τοῦ μωαμεθανικοῦ δόγματος. Ἡ μέχρις ἀφοσιώσεως ἀγάπη τοῦ μεγάλου βεζύρου πρὸς τὸν Νικούσιον ἔσωσεν αὐτὸν ἀπὸ τὸν θάνατον, ὃν ἐζήτησεν ὁ φανατικὸς Βανῆ-ἐφένδης. Συνοδεύσας τὸν Ἀχμὲτ Κιοπρουλῆν εἰς τὴν κατὰ τῶν Ἑνετῶν ἐκστρατείαν τῶν Τούρκων πρὸς κατάκτησιν τῆς Κρήτης, κατώρθωσε κατόπιν μυστικῆς μετὰ τοῦ Μοροζίνη συνεντεύξεως καὶ εὐφυοῦς τῇ ὑποδείξει του, τεχνάσματος τοῦ τουρκικοῦ στόλου, νὰ παραδοθῇ ἡ Κρήτη ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν εἰς τοὺς Τούρκους. Διὰ τὴν ὑπηρεσίαν του ταύτην ἐτιμήθη ὑπὸ μὲν τῶν Τούρκων μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ γραμματέως τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ὑπὸ δὲ τῶν Ἑνετῶν διὰ πλουσίων δωρεῶν. Τὴν τοιαύτην πρὸς τοὺς Τούρκους ὑπηρεσίαν του δικαιολογεῖ ἡ βαθυτέρα αὐτοῦ σκέψις ὅτι εὐκολώτερον θὰ ἠδύναντο οἱ Ἕλληνες νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἂν εἶχον ὑποδουλωθῆ εἰς ἕνα κυρίαρχον, παρὰ ἂν κατείχοντο αἱ ἑλληνικαὶ χῶραι ὑπὸ διαφόρων κατὰ μέρη κατακτητῶν. Βραδύτερον ἐξηγόρασεν ἐν Ἡρακλείῳ ἓν τέμενος, ὅπερ καθαγιάσας παρέδωκεν εἰς τοὺς ἐκεῖ Ἕλληνας, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς ναός. Τέλος, ὅτε ὁ πρέσβυς τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' Νάϊτελ ἠτήσατο ἀπὸ τὸν σουλτᾶνον νὰ παραδώσῃ τοὺς Ἁγίους Τόπους εἰς τοὺς καθολικούς, ὁ Κιοπρουλῆς, τιμῶν τὴν μνήμην τοῦ φίλου αὐτοῦ Νικουσίου, προσεκόμισε τῷ σουλτάνῳ τὸ Χάτι-Σερίφ, δι' οὗ εἶχον κατακυρωθῆ εἰς τοὺς Ἕλληνας, λόγῳ τῶν πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην ὑπηρεσιῶν τοῦ Νικουσίου, ὁ Πανάγιος Τάφος, ἡ Βηθλεέμ, οἱ λύχνοι, αἱ κλεῖδες κλπ., ἀντὶ 1.000 κατ' ἔτος γροσίων καταβαλλομένων τῇ Τουρκίᾳ. Μάτην οἱ καθολικοὶ προσέφερον 10.000 τάλληρα. Οὕτω, τῇ 25 Ἰανουαρίου 1676, ἐγκατεστάθησαν οἱ Ἕλληνες ἐπισήμως πλέον εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους. Ὁ Νικούσιος ἀποθανὼν ἐξ ἀποπληξίας τῇ 2 Ὀκτωβρίου 1673, ἐκηδεύθη, ἐντολῇ τοῦ Κιοπρουλῆ πρὸς τὸν πατριάρχην, μεγαλοπρεπῶς καὶ ἐνεταφιάσθη εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος ἔν τινι νησῖδι τῆς Προποντίδος. Συνέγραψεν ἐπιστολὰς πρὸς Εὐγένιον Αἰτωλόν, περὶ ὀβελίσκου τῆς Κωνσταντινουπόλεως κ. ἄ. Γ. Θ. Δ.

Νικοφάνης. Ἕλλην ζωγράφος τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος, σύγχρονος τοῦ Ἀπελλοῦ. Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Σικυωνίου ζωγράφου Παυσίου, πέραν ὅμως τῆς πληροφορίας ταύτης οὐδὲν ἕτερον εἶναι γνωστὸν περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους τεχνοκρίτας Ξενοκράτην καὶ Ἀντίγονον, ὁ Νικοφάνης ἐθαυμάζετο μὲν διὰ τὴν ἐπιμέλειαν ἐν τῇ ἀποδόσει ἀντικειμένων, ἐπεκρίνετο ὅμως διὰ τὴν σκληρότητα τῶν χρωμάτων καὶ τὴν ὑπερβολικὴν χρῆσιν τῆς ὤχρας, ὡς συνέβαινε καὶ μὲ τοὺς περισσοτέρους ζωγράφους τῶν χρόνων ἐκείνων. Ὑπὸ τοῦ Πλινίου ὁ Νικοφάνης προσδιορίζεται ὁτὲ μὲν ζωγράφος τῆς ἐγκαυστικῆς, ὁτὲ δὲ τοῦ χρωστῆρος. Καὶ ἄλλοτε μὲν κρίνεται ὡς ἁρμονικὸς καὶ ρυθμικὸς καὶ συνεπῶς ὑψηλῆς χάριτος ζωγράφος, ἄλλοτε δὲ ὡς ἐστερημένος τῆς ἀξιοπρεπείας καὶ σοβαρότητος τοῦ Ζεύξιδος καὶ τοῦ Ἀπελλοῦ. Τούτου ἕνεκα κατετάγη μεταξὺ τῶν πορνογράφων ὑπὸ τοῦ Πολέμωνος, ὡς ζωγραφήσας «ἀκολάστους ὁμιλίας γυναικῶν πρὸς ἄνδρας». Ἴσως πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ἄλλου ζωγράφου. Ὁποσδήποτε, τὰ ἀποδιδόμενα εἰς τὸν ζωγράφον τοῦτον ἔργα εἶναι: 1) ὁ Ἀσκληπιὸς μὲ τὰς τέσσαρας αὐτοῦ θυγατέρας: τὴν Ὑγίειαν, τὴν Αἴγλην, τὴν Πανάκειαν καὶ τὴν Ἰασὼ καὶ 2) ὁ Ὄκνος, ὅστις πλέκει ἐξ ἀχύρων σχοινίον, τὸ ὁποῖον κατατρώγει ὄνος. Β. Δ. Θ.

Νικόφημος. Ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς 104ης Ὀλυμπιάδος (361 π. Χ.). Α. Θ. Σ.

Νικοφῶν. Ἀθηναῖος κωμικὸς ποιητής, σύγχρονος τοῦ Ἀριστοφάνους. Ἔγραψε κατὰ τὸν Σουΐδαν τὰς κωμῳδίας: «Ἄδωνις», διδαχθεῖσαν τὸ αὐτὸ ἔτος μὲ τὸ «Πλοῦτον» τοῦ Ἀριστοφάνους, «Ἀφροδίτης γοναί», «Ἐξ «Ἅδου ἀνιών», «Πανδώρα», «Χειρογαστόρων γοναί» καὶ «Σειρῆνες», ἐξ ὧν διεσώθησαν 30 ἀποσπάσματα. Π. Ν. Π.

Νικοχάρης. Ἀθηναῖος ποιητὴς τραγῳδιῶν, γεννηθεὶς τῷ 420 π. Χ. καὶ ἀποθανὼν τῷ 354. Ἦτο υἱὸς τοῦ ἐπίσης κωμικοῦ ποιητοῦ Φιλωνίδου. Κατὰ τοὺς δραματικοὺς ἀγῶνας τοῦ 388 διηγωνίσθη πρὸς τὸν «Πλοῦτον» τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τὸν «Ἄδωνιν» τοῦ Νικοφῶντος διὰ τῆς τραγῳδίας του «Λάκωνες». Ἔγραψεν ὑπὲρ τὰς πεντήκοντα κωμῳδίας, αἵτινες πᾶσαι ἀπωλέσθησαν, πλὴν ἀποσπασμάτων τινῶν συλλεχθέντων ὑπὸ τοῦ Κοck (Comicorum atticorum fragmenta, τόμ. I., σελ. 770) καὶ τῶν ἑξῆς τίτλων ἐκ τῶν κωμῳδιῶν του: «Ἀγαμέμνων», «Ἀμυμώνη», «Γαλάτεια», «Δηλιάς», «Ἡρακλῆς γαμῶν», «Ἡρακλῆς χορηγός», «Κένταυροι», «Κρῆτες», «Λήμνιοι» καὶ «Πέλοψ». Ν. Ι. Λ.

Νίκσαρ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας ἐν τῷ νομῷ Τοκὰτ (βλ. *Νεοκαισάρεια*).

Νίκσιτς *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν Μαυροβουνίῳ. Κάτ. 5.000. Κεῖται ἐπὶ ὀχυρᾶς θέσεως, κατὰ δὲ τοὺς ἀπελευθερωτικοὺς ἀγῶνας τοῦ Μαυροβουνίου διετέλεσε κέντρον τῶν ἐπαναστατῶν. Τῷ 1876, κατεχομένη ὑπὸ τοῦ Σουλεϊμὰν πασᾶ, ἡλώθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Νικολάου. Γ. Β.

Digitized by Google

Νικτερόϊ (Nictheroy) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βραζιλίας, πρωτεύουσα τῆς πολιτείας Ρίου Ἰανεϊρου, κειμένη ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ ὁμωνύμου κόλπου. Κάτ. 88.238. Εἶναι προάστειον τοῦ Ρίου Ἰανεϊρου καὶ τόπος παραθερισμοῦ τῶν κατοίκων αὐτοῦ. Π. Γ. Λ.

νικῶ (—άω), δημοτ. *νικάω*· ὑπερισχύω τινὸς ἐν ἀγῶνι, μάχῃ κττ., καταβάλλω τινά. ἀντίθ. *ἡττῶμαι* : «οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας», «οἱ νικήσαντες εἰς τοὺς ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας» ‖ δημοτ. καθόλου, ὑπερισχύω, εἶμαι ὑπέρτερος, πλεονεκτῶ : «ὅταν ρίξῃς 'ς τὸ φαΐ λάδι καὶ βούτυρο, νικάει τὸ λάδι», «βάλε ζάχαρη καὶ μέλι ἀνάκατα, μὰ νὰ νικάῃ τὸ μέλι» ‖ «ἡ νικῶσα ψῆφος» ἡ φέρουσα, ἡ ἐπιβάλλουσα τὴν νίκην.

Νικώ. Διαβόητός τις ἑταίρα ἐν Ἀθήναις, καταγομένη ἐκ Σάμου, ἡ ἐπικληθεῖσα *Αἴξ* (*Ἀθην.* V,220). Α. Θ. Σ.

Νίκων. Στρατηγὸς τῶν Θηβαίων, ἀποσταλεὶς εἰς Σικελίαν κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ κεφαλῆς 300 ὁπλιτῶν, τὸ δέκατον ἔνατον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (*Θουκ.* VII, 19). Α. Θ. Σ.

— **Νίκων.** Περγαμηνὸς γεωμέτρης καὶ ἀρχιτέκτων, πατὴρ τοῦ Γαληνοῦ, γνωστὸς ἀπὸ τοῦ Σουΐδα.

— **Νίκων.** Ἕλλην κωμικὸς τῆς νεωτέρας κωμῳδίας, συγγραφεὺς τοῦ παρ' Ἀθηναίῳ (ΙΑ' 487) ἀναφερομένου «Κιθαρῳδοῦ», οὗτινος διεσώθησαν τρεῖς μόνον στίχοι. Πιθανῶς εἶναι ὁ ἴδιος μὲ τὸν παρ' Ἀριστοτέλει (Ρητορ. Γ' 11) Νίκωνα κιθαρῳδόν. Π. Ν. Π.

— **Νίκων.** Ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν κατα τὸ δεύτερον ἔτος τῆς 100ῆς Ὀλυμπιάδος (379 π.Χ.). Α.Θ.Σ.

—**Νίκων ὁ *Μετανοεῖτε*.** Ἤκμασε κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Γ' αἰῶνος. Ἐγεννήθη ἐν τῇ παρὰ τὸ Ἀρμενιακὸν θέμα Πολεμωνιακῇ χώρᾳ ἐκ γονέων Ἑλλήνων, οὐχὶ δ' Ἀρμενίων, ὡς ἐγράφη κατὰ παρανόησιν ὑπὸ Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου. Ἐνωρὶς ὁ Νίκων, γενόμενος μοναχός, ἤρχισε νὰ διδάσκῃ τὸ εὐαγγέλιον ἐν ταῖς παρὰ τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα χώραις, βραδύτερον δέ, μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ (960), μετέβη εἰς τὴν ἀνακτηθεῖσαν νῆσον καὶ εἰργάσθη διὰ τὴν ἀναζωπύρησιν τοῦ χριστιανικοῦ αἰσθήματος. Ἀκολούθως ὁ ὅσιος ἐπεσκέφθη τὸν Δαμαλᾶν, τὴν Αἴγιναν, τὰς Θήβας, τὴν Εὔβοιαν, τὴν Κόρινθον, τὸ Ἄργος, τὸ Ναύπλιον καὶ κατέληξεν εἰς τὴν Λακεδαίμονα. Ἐκεῖ, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ θέματος Πελοποννήσου Βασιλείου τοῦ Ἀποκαύκου καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Λακεδαιμονίας Θεοπέμπτου, ἐκήρυξε τὸν θεῖον λόγον καὶ ἀνέλαβε τὸ δυσχερὲς ἔργον τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῶν Σλαύων τοῦ Ταϋγέτου. Ἀπέθανε τῷ 998 ἐν τῇ μονῇ, τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος εἶχεν ἱδρύσει. Τὴν μνήμην αὐτοῦ ὡς ὁσίου ἑορτάζει ἡ Ἐκκλησία τὴν 26ην Νοεμβρίου. Βιογραφίαν τοῦ ὁσίου Νίκωνος συνέταξε κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος (μετὰ τὸ 1142) ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου. Ὁ βίος τοῦ ὁσίου ἦτο μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος γνωστὸς ἐκ λατινικῆς μεταφράσεως (*Martène et Durand*, Veterum Scriptorum amplissima Collectio, τόμ. ΣΤ', ἐν Παρισίοις, 1729). Τὸ πρωτότυπον ἐξεδόθη τῷ 1906 ὑπὸ τοῦ *Σπ. Λάμπρου*, κατὰ τὸν ὑπ' ἀριθμ. 210 κώδικα τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς τοῦ Κουτλουμουσίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Σπ. Λάμπρου*, «Μικταὶ Σελίδες» (ἐν Ἀθήναις, 1905, σελ. 401—106). —*Τοῦ αὐτοῦ*, «Ὁ βίος Νίκωνος τοῦ Μετανοεῖτε» («Νέος Ἑλληνομνήμων» τόμ. 3) (1906) σ. 129—228) Δ. Α. Ζ.

— **Νίκων *ὁσιομάρτυς*.** Κατήγετο ἐκ Νεαπόλεως τῆς Ἰταλίας ἐκ πατρὸς μὲν εἰδωλολάτρου, μητρὸς δὲ Χριστιανῆς. Θερμὸς τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα, πλείστας παρέσχε τῇ κοινότητι Νεαπόλεως ὑπηρεσίας. Ἀπελθὼν μετ' οὐ πολὺ εἰς Βυζάντιον, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν πρὸς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Προποντίδος καὶ ἐγκατεστάθη παρὰ τὸ ὄρος Γάνον, οὐ μακρὰν τῆς σημερινῆς Ραιδεστοῦ, καὶ ἱδρύσας αὐτόθι μονὴν συνέλεξεν ἑκατὸν ἐνενήκοντα μοναχούς. Γνωσιμαχήσας ἐπέστρεψεν εἰς Σικελίαν καὶ συνέστησε παρὰ τὸ Ταυρομένιον νέαν μονήν, προσλαβὼν καὶ ἄλλους ἐννέα μαθητάς. Κατὰ τὸν διωγμὸν τῶν Χριστιανῶν, ἐπὶ ἀνθυπάτου Κουϊντιανοῦ, ἠρνήθησαν ἅπαντες νὰ θύσωσιν εἰς τὰ εἴδωλα καὶ ὑπέστησαν μετὰ τοῦ Νίκωνος τῷ 250 μαρτυρικὸν θάνατον. Ἡ μνήμη αὐτῶν γεραίρεται τῇ 23 Μαρτίου. Τ. Ε. Ε.

— **Νίκων,** πατριάρχης ***Ρωσίας***. Ἐγεννήθη τῷ 1605, μορφωθεὶς δὲ ἐκκλησιαστικῶς ἔν τινι μοναστηρίῳ προσῆλθεν ἀκολούθως ἐν Μόσχᾳ εἰς τὸν ἔγγαμον βίον, γενόμενος πρεσβύτερος· ἀποχωρισθεὶς ὅμως τῆς πρεσβυτέρας αὐτοῦ προσῆλθε πάλιν εἰς τὸν μοναχικὸν βίον, ἕνεκα δὲ τῶν προτερημάτων αὐτοῦ προήχθη, τῷ 1647, εἰς μητροπολίτην Νοβογορόδ. Ὡς τοιοῦτος ἀπέσπασε τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ τσάρου Ἀλεξίου τοῦ Μιχαήλοβιτς (1645—1676), ὅτε δέ, τῷ 1652, ἐκενώθη ὁ πατριαρχικὸς θρόνος, ἐξελέγη πατριάρχης πάσης Ρωσίας. Αἴφνης τῷ 1658 ἐγκαταλείπει τὸν πατριαρχικὸν θρόνον καὶ ἐγκαθίσταται εἰς τὸ πλησίον μοναστήριον τῆς Ἀναστάσεως (Βοσκρεσένσκι). Διὰ ποίους λόγους ὁ Νίκων προέβη εἰς τὸ διάβημα τοῦτο, διαφωνοῦσιν οἱ διάφοροι ἱστορικοί· βεβαίως ἀποκρούεται ὁ λόγος, ὃ ὑπό τινων Λατίνων προβαλλόμενος, ὅτι δῆθεν προέβη εἰς παραίτησιν, ἵνα συγκαλύψῃ τὴν εἰς τὸν παπισμὸν ἀπόκλισιν αὐτοῦ. Ἡ κυρία αἰτία τῆς παραιτήσεως αὐτοῦ πρέπει νὰ ζητηθῇ εἰς τὸν ἐγωϊστικὸν καὶ φίλαυτον χαρακτῆρα τοῦ Νίκωνος καὶ εἰς τὴν τραχύτητα αὐτοῦ καὶ τὴν ἄγνοιαν τῆς ὁδοῦ τῶν οἰκονομιῶν καὶ τῆς συγκαταβάσεως ἐν ταῖς ἐνεργείαις αὐτοῦ. Ἐν πρώτοις εἶναι γνωστὸν ὅτι δυσηρεστήθη πρὸς τὸν τσάρον Ἀλέξιον, διότι οὗτος δὲν ἱκανοποίησε τὸν ἐγωϊσμὸν αὐτοῦ, ὅτε ἔν τινι τελετῇ ὑπάλληλός τις τοῦ τσάρου ἐρράπισε τὸν ὑπάλληλον τοῦ Νίκωνος· καίτοι δὲ ὁ Ἀλέξιος δὶς καὶ τρὶς ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν πρεσβείαν ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ἵνα κατέλθῃ εἰς Μόσχαν καὶ ἀναλάβῃ τὸν θρόνον αὐτοῦ καὶ συνεννοηθῶσιν, οὗτος ἐκώφευσε, περιφρονήσας τὸν βασιλέα. Ἐκτὸς τῆς πρώτης ταύτης αἰτίας, δευτερεύουσαν τοιαύτην πρέπει νὰ ἐνίδωμεν ἐν τῇ συμπεριφορᾷ τοῦ Νίκωνος κατὰ τὴν μεταρρύθμισιν καὶ διόρθωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων καὶ διαφόρων ἐθίμων. Αὕτη ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἤρξατο ἐν Ρωσίᾳ, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Νίκων μετέσχε ταύτης καὶ προέβη εἰς τὴν διόρθωσιν πολλῶν, τῷ δὲ 1654 ἐν μεγάλῃ ἐν Μόσχᾳ συνόδῳ ἀπεφάνθη ὑπὲρ ταύτης καὶ ἀπέστειλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὸν πατριάρχην Παΐσιον πρεσβείαν, ἐπιζητῶν τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ. Προέβη δὲ ὁ Νίκων καὶ εἰς μέτρα αὐστηρά, ἄλλους μὲν τῶν ἐναντίον τῆς διορθώσεως ἐξορίσας, ἄλλους δὲ καθαιρέσας. Οἱ ἀντιφρονοῦντες ἐπετίθεντο κατὰ τοῦ Νίκωνος, ἀποκαλοῦντες αὐτὸν λύκον, αἱρετικὸν καὶ πρόδρομον τοῦ ἀντιχρίστου. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει πραγμάτων ὁ Νίκων, διεστὼς ἤδη καὶ πρὸς τὸν τσάρον, παρῃτήθη τοῦ θρόνου. Ἐπὶ ὀκτὼ ὅλα ἔτη ὁ πατριαρχικὸς θρόνος ἦτο κενός, ὅτε τῷ 1666, συνελθοῦσα μεγάλη σύνοδος, παρόντων καὶ τῶν πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας Παϊσίου καὶ Ἀντιοχείας Μακαρίου, ἐπεκύρωσε μὲν τὴν ἀνάγκην τῆς διορθώσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, καθεῖλεν ὅμως τὸν Νίκωνα διὰ τὴν συμπεριφορὰν αὐτοῦ πρὸς τὸν τσάρον καὶ τὴν ἄκαιρον ἐγκατάλειψιν τοῦ θρόνου καὶ ἐξώρισεν εἴς τι μοναστήριον, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1681.

[Πρβλ. *Φιλαρ. Βαφείδου*, «Ἐκκλ. Ἱστορ.» (τόμ. Γ' μέρος Α' σελ. 172 κτλ.).] † Η. Φ. ΒΑΦΕΙΔΗΣ

Νικωνία, ἡ ***Νικώνιον*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς εὐρωπαϊκῆς Σαρματίας, ἐπὶ τοῦ Τύρα ποταμοῦ (νῦν Δνεϊστερ), ἀπέχουσα τῶν ἐκβολῶν του κατὰ τὸν εἰς τὸν Ἀρριανὸν ἀποδιδόμενον περίπλουν Εὐξείνου Πόντου (61) τριάκοντα στάδια ἢ 4 μίλλια. Τὰ ἐρείπια αὐτῆς ἀναγνωρίζονται ὀλίγον βορειότερον τῆς νῦν Ὀβιδιοπόλεως ἐν Οὐκρανίᾳ, ΝΔ. τῆς Ὀδησσοῦ. Α. Θ. Σ.

Νικωσία (Nicosia) *[Γεωγρ.]*. —1) Ἡ κατὰ τὸν φραγκικὸν τύπον ὑπὸ τῶν ξένων ὀνομασία τῆς *Λευκωσίας* τῆς Κύπρου. —2) Πόλις ἐν τῷ σικελικῷ νομῷ τοῦ Καστροτζιοβάννι, μεσόγειος (Schrader Atlas de Géogr. moderne: ἀρ. 24, E, f), παρὰ τὴν ἅλιφαν τῶν πηγῶν (ὑψ. 715 μ.) τοῦ ποταμοῦ *Σάλσο* (ἀρχ. Ἱμέρας). Κάτ. 13.500. Ναοὶ παλαιότατοι καὶ μεταξὺ αὐτῶν ὁ καθεδρικὸς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Καλλιέργεια βάμβακος καὶ ὀπωροφόρων δένδρων. Θειοῦχοι θερμοπηγαί. Σ. Ε. Λ.

Νιλβάνζ (Nilvange καὶ γερμ. *Νίλβινγκαν*, Nilvingen) *[Γεωγρ.]*. Γαλλικὴ πόλις τῆς Λωρραίνης ἐν τῷ διαμερίσματι Τιονβὶλ τοῦ νομοῦ Μοζέλλα. Κάτ. (1921) 6.256. Ἔχει σπουδαῖα μεταλλεῖα καὶ μεταλλοβιομηχανίαν. Π. Ν. Π.

Νιλγκιρὶ (= Κυανᾶ ὄρη, καὶ ἀγγλ. *Νιλγκέρυ Χίλλς* Neilgherry Hills) *[Γεωγρ.]*. Ὀρεινὸν σύστημα τῶν Ν. Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν τῇ προεδρίᾳ τοῦ Μαδρὰς μεταξὺ 11^{0} 10' καὶ 11^{0} 35' Α. μήκους, συνεχόμενον διὰ τῶν Α. καὶ Δ. Γκὰτς μετὰ τῆς ὀρεινῆς Μαϊσούρ. Ὑψηλότεραι κορυφαὶ ἡ *Ράχις τῆς Καμήλου* (2.134 μ.) καὶ ἡ *Ντονταμπέττα* (2 670 μ.). Ἡ περιοχὴ τῶν Νιλγκιρὶ καλύπτεται ὑπὸ νεογενῶν δασῶν αὐστραλιακῆς (εὐκάλυπτοι, κ. ἄ.) καὶ εὐρωπαϊκῆς βλαστήσεως, ἐν οἷς ζῶσι λεοπαρδάλεις, ὕαιναι, ἀγριόχοιροι καὶ ἄγρια πρόβατα. Ἔχει κλίμα ὑγιεινὸν καὶ δροσερὸν (μέσ. ἐτησ. θερμοκρ. 14^{0}) εἰς τὸ κεντρικὸν δὲ αὐτῆς μέρος μορφοῦται ὑψίπεδον, ἔνθα καλλιεργεῖται τέϊον, καφὲς καὶ κιγχόνη· ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν προϊόντων τῆς τελευταίας εἶναι κρατική. Μοναδικὴ λίμνη εἶναι ἡ *Οὐτακαμάνδη* καὶ ποταμοὶ οἱ *Ντονταμπέττα*, *Καλικούτ*, *Μοϋὰρ* κ. ἄ. Ἡ χώρα κατοικεῖται ὑπὸ παντοίων Δραβιδῶν: Τοντά, Κοτά, Μπαγκαντάρ, Κουρουμπὰ καὶ Ἰρουλά. Διοικητικῶς ἀποτελεῖ ἰδίαν ἐπαρχίαν, μεθ' ἧς ἐσχάτως ἡνώθη καὶ μέρος τῆς *Δαϊνάντ*. Ἐμβ. 982 τετρ. μίλλ. Κάτ. (1921) 126.519. Πολιτικὴ ἕδρα τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ *Οὐτακαμάνδη* καὶ στρατιωτικὸν κέντρον τὸ *Οὐέλλινκτον*. Π. Ν. Π.

Νιλουφέρ, ἢ ***Ούλφὲρ τσάϊ*** *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Βιθυνίας ἐν Μ. Ἀσίᾳ, πηγάζων διὰ δύο βραχιόνων περιβαλλόντων τὸν Ὄλυμπον τῆς Μυσίας ἀπό τε τῶν βορείων καὶ τῶν νοτίων αὐτοῦ κλιτύων. Καὶ ὁ μὲν νότιος περιλαμβάνει τὴν περιοχὴν Κέλλες - Ἀκτσεκιοΐ (Ν. τοῦ Ὀλύμπου), ὁ δὲ βόρειος τοιοῦτος τὴν εὐφορωτάτην πεδιάδα τῆς Προύσης, παρὰ τῇ ὁποίᾳ καὶ συνενοῦνται οἱ δύο βραχίονες τοῦ Νιλουφέρ. Ἔχει διεύθυνσιν γενικῶς ἀπὸ Α. πρὸς Δ. καὶ ἀναπτύσσεται ἐπὶ μήκους 120 περίπου χλμ., συμβάλλων τῷ Ρυνδάκῳ (Ἀδρανῷ ἢ Τσαουσανλῆ τσάϊ), ΒΔ. τῆς Ἀρτυνίας ἢ Ἀπολλωνιάδος λίμνης, ἐνῷ πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην ὁ Ρύνδακος δέχεται τὰ ὕδατα τοῦ Μακέστου (Σιμὰβ ἢ Σουζουρλοῦ τσάϊ), ΒΔ. τοῦ Οὐλουμπὰδ (Λοπαδίου). Ἔχει ἐν πάσῃ τοῦ ἔτους ὥρᾳ πολλὴν ποσότητα ὕδατος, λόγῳ τοῦ ὑδροφόρου ἐδάφους, δι' οὗ διέρχεται (βάθος 2 μ. περίπου καὶ πλάτος περὶ τὰ 40 μ.) καὶ συνιστᾷ στρατιωτικὸν κώλυμα οὐχὶ ἀσήμαντον κατὰ τὴν κάτω αὐτοῦ κοιλάδα. Γέφυραι ἀξιόλογοι ἐπ' αὐτοῦ εἰσὶν αἱ ἑξῆς : ἡ τοῦ Ὀμέρμπεϋ τσιφλίκ' ἡ τοῦ Δερὲ Τσαούς' ἡ τοῦ Κουρσοῦ (ὁδικὴ καὶ σιδηροδρομική)' ἡ δυτικῶς τῆς Προύσης (ὁδικὴ καὶ σιδηροδρομική) καὶ ἡ τοῦ Ρογκοὺς (βορείως τῆς Ἀρτυνίας λίμνης). Τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ τούτου ἠκολούθησαν : α) Τὸ σῶμα στρατοῦ Σμύρνης κατ' Ἰούνιον 1920, ὁπότε τοῦτο προήλασεν ἀπὸ Δ. πρὸς Α. καὶ κατέλαβε τὴν Προῦσαν, ἐπεκτεῖναν πρὸς Α. τῆς Προύσης, μέχρι τῆς γραμμῆς Ὄλυμπος Μυσίας - Ἀσκανία λίμνη, τὴν ἑλληνικὴν στρατιωτικὴν κατοχήν· καὶ 2) Τὸ Γ' σῶμα στρατοῦ κατ' Αὔγουστον 1922, ὁπότε ὑπεχώρησε τοῦτο ἀπὸ Ἐσκὶ Σεχὶρ—Σεϊντῆ Γαζῆ διὰ Προύσης πρὸς Πάνορμον—Ἀρτάκην. Καὶ αἱ μὲν III καὶ Χ μεραρχίαι, τὸ βαρὺ πυροβολικὸν καὶ τὰ μὴ εἰς μεραρχίαν τινὰ ὑπαγόμενα 57ον καὶ 52ον συντάγματα πεζικοῦ, ἡ ἐπιλαρχία Παπαδιαμαντοπούλου καὶ τὸ ἐκ 18 λόχων σύνταγμα σκαπανέων ἠκολούθησαν, κατὰ τὴν ὑποχώρησιν τότε, τὸ συγκρότημα τῶν ὑψωμάτων νοτίως τοῦ Νιλουφὲρ (ἄξων πορείας ἡ ἁμαξιτὸς Προύσης—Πανόρμου). Ἡ δὲ XI μεραρχία καὶ τὸ μικτὸν ἀπόσπασμα Ζήρα (47ον, 56ον καὶ 16ον σύνταγμα πεζικοῦ) ἠκολούθουν τὸ βορείως τοῦ Νιλουφὲρ συγκρότημα ὑψωμάτων, ἀπὸ Α. πρὸς Δ. Ν. Κ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Νίλσεν (Nielsen), ***Ἄστα***. Δανὶς ἠθοποιὸς τοῦ κινηματογράφου, γεννηθεῖσα ἐν Κοπεγχάγῃ τῷ 1881. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ βασιλικὴν σχολὴν θεάτρου καὶ μέχρι τοῦ ἔτους 1910 ἔπαιξεν εἰς τὸ θέατρον, διακριθεῖσα ἰδίως εἰς τὰ ἔργα τοῦ Ἴψεν. Μετὰ ταῦτα ἐτράπη εἰς τὴν κινηματογραφίαν, ἐμφανισθεῖσα κατὰ πρῶτον εἰς τὸ ἔργον τοῦ Οὐρβανοῦ Γκάντς «Ἡ Ἄβυσσος». Ἔκτοτε ἐξειλίχθη εἰς πρωταγωνίστριαν ἠθοποιὸν τῆς ὀθόνης, συντείνασα σημαντικῶς διὰ τῆς τέχνης της εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς δραματικῆς ἐν τῷ κινηματογράφῳ. Μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐνεφανίσθη κατὰ διαστήματα ἐπὶ τῆς θεατρικῆς σκηνῆς εἰς μιμητικὰ καὶ δραματικὰ ἔργα. Γ. Ι. Β.

— **Νίλσεν** (Nielsen), ***Ἴγγκβαρ***. Νορβηγὸς γεωγράφος, ἱστορικὸς καὶ πολιτικὸς (1843—1916). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἐθνογραφίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Χριστιανίας (ἀπὸ τοῦ 1890) καὶ μέλος τοῦ προεδρείου τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος ἀπὸ τοῦ 1884 — 1897, προσχωρήσας τῷ 1905 εἰς τὸ ἀνθενωτικὸν κόμμα. Ἀπὸ τοῦ 1897—1904 διηύθυνε τὴν ἀγροτικὴν ὀργάνωσιν τῶν συντηρητικῶν ἐργατικῶν ἑνώσεων. Συνέγραψε διάφορα ἱστορικὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ ἀκόλουθα: «Ἱστορία τῆς Νορβηγίας μετὰ τὸ 1814», «Ἡ Νορβηγία κατὰ τὸ 1905» κ. ἄ. Ὁ Νίλσεν ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἱδρυτῶν τῆς Γεωγραφικῆς ἑταιρείας, ἐδημοσίευσε δὲ καὶ ὁδηγοὺς ταξιδίων ὡς τὸν τόμον τῆς σειρᾶς τῶν ἐκδόσεων τῶν ὁδηγῶν (γερμανικῶν) τοῦ Meyer, τὸν ἀναφερόμενον εἰς τὴν Νορβηγίαν, Σουηδίαν καὶ Δανίαν. Γ. Ι. Β.

— **Νίλσεν** (Nielsen), ***Κάρολος***. Δανὸς συνθέτης, γεννηθεὶς τῷ 1865. Διευθυντὴς ὀρχήστρας τῆς δανικῆς αὐλῆς ἐν Κοπεγχάγῃ, ἔγραψε σειρὰν ἀξιολόγων ἔργων, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ μελόδραμα «Σαοὺλ καὶ Δαυΐδ», δύο συμφωνίαι, ἡ εἰσαγωγὴ «Ἥλιος», «Hymnus amoris», διὰ χορῳδίαν καὶ ὀρχήστραν, «Φαντασία» δι' ὀξύαυλον καὶ εὐθύαυλον, ὡς καὶ πλεῖστα συνθέσεις μουσικῆς δωματίου. Γ. Σ.

— **Νίλσεν** (Nielsen), ***Φρειδερῖκος - Χριστιανός***. Δανὸς θεολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1846 ἐν Aalborg καὶ ἀποθανὼν τῷ 1907. Σπουδάσας θεολογίαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κοπεγχάγης καὶ ἔπειτα τῆς Λειψίας καὶ Ἰένης, ἐγένετο τῷ 1873 κατηχητὴς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Σωτῆρος ἐν Κοπεγχάγῃ, τῷ 1877 καθηγητὴς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κοπεγχάγης, τῷ 1900 ἐπίσκοπος τοῦ Aalborg καὶ τῷ 1905 τοῦ Aarhus. Ὁ Νίλσεν ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, τὰ περισσότερα τῶν ὁποίων ἔχουσι μεταφρασθῆ εἰς τὸ γερμανικόν. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων αὐτοῦ εἶναι: «Ἱστορία τοῦ παπισμοῦ κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα» (1877), «Ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ βίου τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα» (1882), «Ἐγχειρίδιον ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας» (1885—1892) καὶ «Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία», συνεχισθεῖσα ἀπὸ τοῦ 1901 ὑπὸ τοῦ Ammundensen. Κ. Ι. Δ.

Digitized by Google

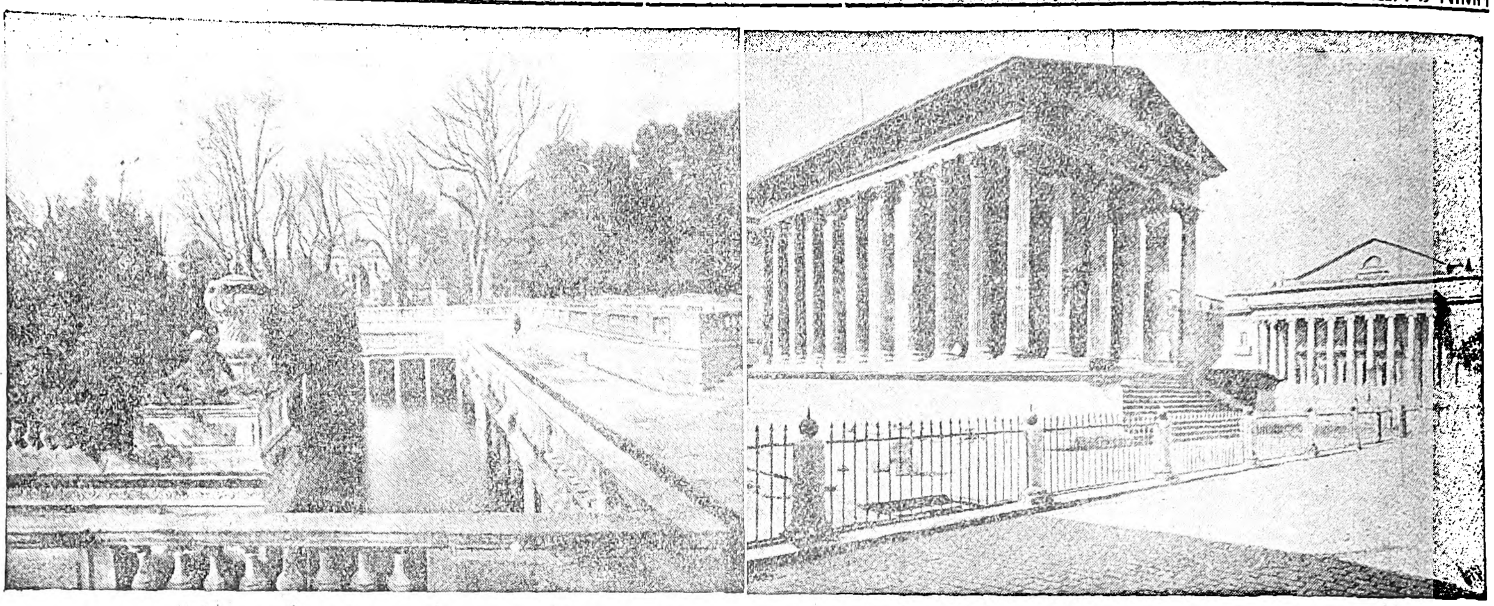

Νίμη: 1) Ὁ παρὰ τὸ ὑδραγωγεῖον κῆπος. 2) Ὁ ἑλληνικοῦ ρυθμοῦ ἀρχαῖος ναὸς ὁ ἐπονομαζόμενος «Maison Carrée».

Νίλσον (Nilsson), ***Σβέν***. Σουηδὸς φυσιοδίφης καὶ ἀρχαιολόγος (1787—1883). Διετέλεσεν ὑφηγητὴς τῆς φυσικῆς ἱστορίας εἰς Λοὺντ (1812), διευθυντὴς τοῦ ζωολογικοῦ μουσείου τῆς ἰδίας πόλεως (1819), τοῦ τῆς Κοπεγχάγης (1828) καὶ εἶτα τοῦ τῆς Λοὺντ (1832—1856). Σπουδαιόταται εἶναι αἱ ἐπὶ τῆς σκανδιναυϊκῆς πανίσκης μελέται του, ὧν βασικὴ ἡ πεντάτομος «Σκανδιναυϊκὴ πανίσκη» (1820—1853) μετὰ περιφήμου ἄτλαντος (1832—1840). Ἐπίσης ἔγραψεν: «Ὀρνιθολογία σουηδική» (1817—1821), «Ἱστορία τῶν μαλακίων τῆς Σουηδίας» (1823), «Πρόδρομος τῆς σκανδιναυϊκῆς ἰχθυολογίας» (1832), «Ἰχθυολογικαὶ παρατηρήσεις» (1835), πλεῖστα τομίδια περὶ τῆς σουηδικῆς ἁλιείας κ. ἄ., ἐν οἷς τὸ σπουδαιότατον δίτομον «Οἱ πρωτόγονοι κάτοικοι τῆς μεσημβρινῆς Σκανδιναυΐας» (1838—1843, 6' ἔκδ. 1866—1872), μεταφρασθὲν γερμανιστὶ ὑπὸ Φ. Μέστορφ (1813—1868). Π. Ν. Π.

—**Νίλσον** (Nilsson), ***Χριστίνη***. Διάσημος Σουηδὴ ἀοιδὸς (1843—1921). Ἐνεφανίσθη ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Λυρικοῦ θεάτρου τῶν Παρισίων μετὰ μεγίστης ἐπιτυχίας. Προσληφθεῖσα ἐπί τινα χρόνον εἰς τὸ Μελόδραμα τῆς γαλλικῆς πρωτευούσης, προετίμησε νὰ διαρρήξῃ τὸ συμβόλαιόν της καὶ νὰ ἐπιχειρήσῃ μακροχρόνιον ἐν Ἀμερικῇ καλλιτεχνικὴν περιοδείαν, ἐξ ἧς ἐπανῆλθεν ἐν Εὐρώπῃ πάμπλουτος. Ἡ Νίλσον, κάτοχος φωνῆς ὑψιφώνου, τῆς μελῳδικωτέρας καὶ γλυκυτέρας χροιᾶς, ἀνήκει εἰς τοὺς μεγαλυτέρους ἀστέρας τοῦ λυρικοῦ θεάτρου τῶν τελευταίων χρόνων. Γ. Σ.

Νίμαν (Niemann), ***Ἀλβέρτος***. Γερμανὸς σκηνικὸς ἀοιδὸς (1831—1917). Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ἐπιτυχῶς ἐν Χάλλῃ καὶ εἶτα ἐν Βερολίνῳ, ἐν τῷ μελοδράματι τοῦ ὁποίου καθεῖξε πρωτεύουσαν θέσιν. Λαμπρὸς ἐπίσης ἠθοποιός, ἐνεσάρκωσε κατ' ἀπαράμιλλον τρόπον τοὺς ρόλους τοῦ ὀξυφώνου ἐν τοῖς μελοδράμασι «Ταγχόϋζερ», «Βαλκυρία», «Προφήτης» κτλ. Γ. Σ.

—**Νίμαν** (Niemann), ***Αὔγουστος***. Γερμανὸς στρατιωτικὸς συγγραφεὺς καὶ μυθιστοριογράφος (1839—1919). Ἐδημοσίευσεν, ἐκτὸς ἄλλων, τὰ ἑξῆς: «Στρατιωτικὸν λεξικὸν» (1878, 2α ἔκδ. 1881), «Ὁ Γαλλογερμανικὸς πόλεμος» (1871) κ. ἄ., τὰ μυθιστορήματα: «Αἰκατερίνη» (2α ἔκδ. 1884), «Μία χειραφετημένη» (1880), «Ἐξομολογήσεις τοῦ ἔρωτος» (1899), «Ὁ πτωχὸς ποιητής» (1890), «Τὸ γεροντοπαλλήκαρον» (1894), «Ὁ χρυσοῦς οἶκος» (1898), «Δικαιοσύνη» (ἐκ τοῦ πολέμου τῶν Μπόερς, 1900), «Ὁ παγκόσμιος πόλεμος. Γερμανικὰ ὄνειρα» (1904) κ. ἄ., ἔργα διακρινόμενα διὰ τὴν σοβαρότητα τῆς κοσμοθεωρίας των καὶ τὴν βαθεῖαν γνῶσιν τῆς ζωῆς. Ἔγραψε πρὸς τούτοις φιλοσοφικὰ ἔργα: «Ἡ ἀγωγὴ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους» (1889), «Σκέψεις ἐπὶ τοῦ ψυχικοῦ βίου τῆς ἐποχῆς μας» (1893) καὶ πλεῖστα παιδικὰ βιβλία: «Π. Μάριτς, τὸ χωριατόπαιδο τοῦ Τράνσβααλ» (7η ἔκδ. 1903) κ. ἄ. —Ω.

—**Νίμαν** (Niemann), ***Βάλτερ***. Γερμανὸς μουσικολόγος (1876). Υἱὸς τοῦ συνθέτου καὶ κλειδοκυμβαλιστοῦ *Ροδόλφου-Φρειδερίκου Νίμαν* (1838—1898), μετὰ τὸ πέρας τῶν πανεπιστημιακῶν καὶ τῶν μουσικῶν του σπουδῶν ἐδίδαξεν ἐπί τινα χρόνον ἐν τῷ Ὠδείῳ τοῦ Ἀμβούργου, μεθ' ὃ ἐγκατεστάθη ἐν Λειψίᾳ, ἔνθα ἀνέπτυξεν ἐξαιρετικὴν δρᾶσιν, τόσον ὡς μουσικολόγος, ὅσον καὶ ὡς αἰσθητικός. Τὰ σημαντικώτερα συγγράμματά του εἶναι: «Μουσικὴ καὶ μουσικοὶ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος» (1905), «Ἡ μουσικὴ τῆς Σκανδιναυΐας» (1906), «Τὸ βιβλίον τοῦ κλειδοκυμβάλου» (1907), «Γκρήγκ» (1908), «Αἰσθητικὴ τοῦ κλειδοκυμβάλου» (ἀναθεώρησις τοῦ ἔργου τοῦ Κούλλακ) κ.τ.λ. Ὁ Νίμαν ἐγένετο ἐπίσης γνωστὸς καὶ ὡς συνθέτης διὰ μελῳδιῶν τινων, τεμαχίων διὰ κλειδοκύμβαλον κ. τ. λ. Γ. Σ.

— **Νίμαν** (Nieman), ***Γεώργιος***. Γερμανὸς ἀρχαιολόγος καὶ ἀρχιτέκτων, γεννηθεὶς ἐν Ἀννοβέρῳ τῷ 1841 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1912. Διωρίσθη τὸ πρῶτον καθηγητὴς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν καλῶν τεχνῶν ἐν Βιέννῃ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1873 ἐπεφορτίσθη ὑπὸ τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως, ἵνα ἀφ' ἑνὸς μετὰ τοῦ ἀρχαιολόγου Conze διενεργήσῃ ἀνασκαφὰς ἐν Σαμοθράκῃ καὶ ἀφ' ἑτέρου μετὰ τοῦ ἀρχαιολόγου Benndorf ἀρχαιολογικὰς ἐρεύνας ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ. Τὰ πορίσματα τῶν ἀρχαιολογικῶν τούτων ἐργασιῶν καὶ ἐρευνῶν ἐδημοσίευσεν ὁ Νίμαν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν ὡς ἄνω συνεργατῶν αὐτοῦ ἐν τοῖς ἔργοις: «Archaeologische untersuchungen auf Samothrake» καὶ «Das Heroon in Gjölbaschi—Trysa». Ἰδιαιτέρως ὁ Νίμαν ἐξέδωκε τὰ ἔργα: «Der Palast Diokletians in Spalato» καὶ «Das Nereidenmonument in Xanthos». Β. Δ. Θ.

Νιμ-ἀντὰ *[Γεωγρ.]*. Νησὶς τῆς συστάδος τῶν Προκονήσων ἐν τῇ Προποντίδι (βλ. λ. *Νησί*). Σ. Ε. Λ.

Νιμάϋερ (Niemeyer), ***Θεόδωρος***. Ἐπιφανὴς Γερμανὸς διεθνολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1857. Τῷ 1885 διωρίσθη δικαστὴς καὶ τῷ 1893 καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Χάλλης, ὁπόθεν μετὰ ἓν ἔτος ἐκλήθη εἰς τὴν τακτικὴν ἕδραν τοῦ διεθνοῦς δικαίου εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Κιέλου, ἔνθα ἵδρυσε τὸ ἰνστιτοῦτον τοῦ Διεθνοῦς δικαίου. Τῷ 1906 ἀνέλαβε τὴν συνέχισιν τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἱδρυθέντος παρὰ τοῦ Boehm περιοδικοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Zeitschrift für internationales Recht», ἀπὸ δὲ τοῦ 1913 ἤρχισεν ἐκδίδων μετὰ τοῦ Strupp ἕτερον περιοδικὸν σύγγραμμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Jahrbuch des Völkerrechts». Ἐκ τῶν συγγραφῶν του ἄξιαι ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι αἱ ἀκόλουθοι: «Prinzipien des Seekriegsrechts» (1918), «Die Londoner Seerechts declaration» (1910), «Handbuch des Seekriegsrechts» (1913), «Das Recht des Unterseebotkrieges» (1916), «Aufgaben Künftiger Völkerrechtswissenschaft» (1917), «Rechtspolitische Grundlagen der Völkerrechtswissenschaft» (1923), «Völkerrecht» (1923), «Der Völkerbund, Verfassung und Funktion» (μετὰ C. Rühland καὶ J. Spiropoulos), «Urkundenbuch zum Seekriegsrecht» (3 τ. 1913) καὶ πλεῖστα ἄρθρα του εἰς τὸ ὑπὸ Strupp ἐκδοθὲν «Wörterbuch des Völkerrechts und der Diplomatie». Η. Γ. Κ.

— **Νιμάϋερ** (Niemeyer), ***Φῆλιξ φὸν***—. Γερμανὸς κλινικός, γεννηθεὶς εἰς Μαγδεμβοῦργον (1820—1871). Τῷ 1855 μετέβη εἰς Γκραϊσβάλδην ὡς καθηγητὴς τῆς παθολογίας καὶ θεραπευτικῆς καὶ διευθυντὴς τῆς ἰατρικῆς κλινικῆς καὶ τοῦ αὐτόθι φρενιατρείου. Τῷ 1860 ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἰδιότητα μετετέθετο εἰς τὴν ἰατρικὴν ἕδραν τῆς Τυβίγγης. Ἀνῆκεν εἰς τὴν μεγάλην γραμμὴν τῶν κλινικῶν τῶν νέων χρόνων. Τὸ δίτομον αὐτοῦ σύγγραμμα: «Εἰδικὴ νοσολογία καὶ θεραπευτική» κατέστη περίφημον εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην. Ἐκ τῶν ἐργασιῶν του ἀξιολογώτεραι εἶναι: «Ἡ ἐπιδημικὴ ἐγκεφαλονωτιαία μηνιγγῖτις κατὰ παρατηρήσεις ἐν τῷ μεγάλῳ δουκάτῳ τῆς Βάδης» (1865), «Ἡ θεραπεία τῆς πολυσαρκίας κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Banting» (1866), «Κλινικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς φυματιάσεως τῶν πνευμόνων» (1867) κλ. Ο. Ρ.

Φῆλιξ Νιμάϋερ.

Νίμβεγκεν (Nimwegen) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ ὀνομασία τῆς ὁλλανδικῆς πόλεως *Ναΐμεχε* (βλ. λ.).

Νίμεν (Niemen) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ρωσίας (βλ. λ. *Νιέμεν*).

Νίμη (Nîmes, λατιν. Nemausus ἢ Colonia Nemausis Augusta) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Γκάρντ. Κάτ. 84.667. Ἐν αὐτῇ σῴζονται πλεῖστα ρωμαϊκὰ μνημεῖα. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους περιεβάλλετο ὑπὸ μεγάλου τείχους ἐπιστεφομένου ὑπὸ 60 περίπου πύργων. Εἷς τούτων, καλούμενος «Tour-Magne», σῴζεται ἀκόμη ἐπὶ τοῦ ὄρους Καβαλιέ. Ἐκ τῆς μεγάλης ἀγορᾶς διασῴζονται ἐλάχιστα μόνον ἴχνη. Τὰ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα ὅμως μνημεῖα, τὰ ὁποῖα προκαλοῦσι τὸ παγκόσμιον ἀρχαιολογικὸν ἐνδιαφέρον, εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ περίφημον ρωμαϊκὸν ἀμφιθέατρον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ ναὸς ὁ ἀφιερωμένος εἰς τοὺς Γάϊον καὶ Λεύκιον Καίσαρα, θετοὺς υἱοὺς τοῦ αὐτοκράτορος Αὐγούστου, καλούμενος κοινῶς «Maison Carrée». Τὸ ἀμφιθέατρον εἶναι ἐκ τῶν μεγαλυτέρων καὶ κάλλιστα διατετηρημένων ρωμαϊκῶν κτισμάτων τοῦ εἴδους τούτου, δυνάμενον νὰ περιλάβῃ 22.000 θεατῶν, ἔχει δὲ σχῆμα ἐλλείψεως, τῆς ὁποίας ὁ μὲν μέγας ἄξων εἶναι 131 μ., ὁ δὲ μικρὸς 100 μ. Ὁ ναὸς σῴζεται ἄρτιος, εἶναι δὲ

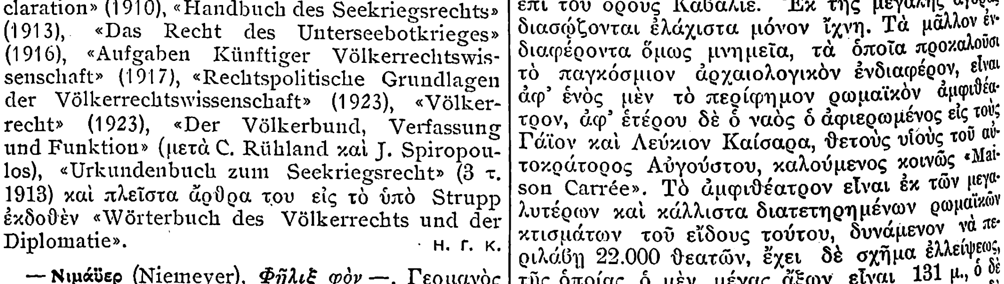

Τὸ ἀμφιθέατρον τῆς Νίμης.

ᾠκοδομημένος κατὰ τὸν ἑλληνικὸν ρυθμὸν καὶ χρησιμεύει σήμερον ὡς μουσεῖον. Ἄλλα, μικροτέρας σπουδαιότητος, ἀλλ' οὐχ ἧττον λαμπρὰ μνημεῖα τῆς Νίμης, εἶναι αἱ θέρμαι, τὸ Νυμφαῖον,

Digitized by Google

τὸ ὑδραγωγεῖον καὶ ὁ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος. Ἐκ τῶν νεωτέρων κτηρίων εἶναι τὸ δικαστικὸν μέγαρον, ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Παύλου, ρυθμοῦ ρωμανοβυζαντινοῦ, καὶ ἡ μικτοῦ ρυθμοῦ μητρόπολις τοῦ Ἁγίου Κάστορος. Πλεῖστα νεώτερα μνημεῖα, μεγάλης καλλιτεχνικῆς ἀξίας, κοσμοῦσι τὰς πλατείας τῆς πόλεως, ἐν οἷς ἡ κρήνη τοῦ Πραντιέ, ὁ ἀνδριὰς τοῦ Ἀλφόνσου Ντωντέ, ἔργον τοῦ Φαλγκιέρ, ὁ ἀνδριὰς τοῦ αὐτοκράτορος Ἀντωνίνου κ. ἄ.

Ἡ Νίμη ἔχει 5 μουσεῖα, βιβλιοθήκην περιλαμβάνουσαν 162.000 τόμους, ἐργοστάσια οἰνοπνευμάτων, ἐνδυμάτων, ταπήτων, ὑποδημάτων, τροχαίου ὑλικοῦ κλπ., διεξάγει δὲ ζωηρὸν ἐμπόριον ἐγχωρίων προϊόντων.

Εἶναι ἀρχαιοτάτη πόλις, πρωτεύουσα μέχρι τῆς ρωμαϊκῆς κατακτήσεως (121 π. Χ.) τῶν Ἀγρικόμων Οὐόλσκων, διετηρήθη δὲ καὶ μετ' αὐτὴν εἰς μεγάλην ἀκμὴν μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν, καθ' ἃς πολυειδῶς καὶ ἐπανειλημμένως κατεστράφη. Τῷ 737 ἠλευθερώθη ἀπὸ τῶν κατεχόντων αὐτὴν Σαρακηνῶν ὑπὸ τοῦ Καρόλου Μαρτέλου, τῷ δὲ 1229, κατόπιν τοῦ πολέμου τῶν Ἀλβιγγείων, περιῆλθεν εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἐνωρὶς κατέστη ἓν τῶν κυριωτέρων κέντρων τῆς θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως καὶ μεγάλως ὑπέφερε κατὰ τοὺς θρησκευτικοὺς πολέμους. Χ. Δ.

— **Νίμης *σχολὴ*** (école de Nimes). Κατεύθυνσις ἐν τῇ γαλλικῇ οἰκονομικῇ θεωρίᾳ τὸ πρῶτον ἀναπτυχθεῖσα καὶ ἀποβλέπουσα εἰς τὴν διὰ τῆς προαγωγῆς τῆς εἰρηνικῆς συνεργασίας τῶν παραγόντων τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ κεφαλαίου βελτίωσιν τῶν ὅρων διανομῆς τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

Ἡ συνεργασία αὕτη προτείνεται ὅπως λάβῃ τὴν μορφὴν συσσωματώσεως τῶν καταναλωτῶν εἰς συνεργατικὰς ἑνώσεις προμηθείας, βαθμηδὸν δὲ καὶ παραγωγῆς τῶν διὰ τὰς ἀνάγκας των ἀπαιτουμένων εἰδῶν. Τὸ κεφάλαιον τῶν ὀργανώσεων τούτων, ἀποτελούμενον κατ' ἀρχὰς ἐκ τοῦ ἀντιτίμου τῶν μετοχῶν τῶν μελῶν, δὲν θὰ δύναται νὰ συγκεντρωθῇ εἰς χεῖρας ὀλίγων, ἀπαγορευομένης τῆς παρὰ τοῦ αὐτοῦ προσώπου ἀποκτήσεως μετοχῶν πέραν ὡρισμένου ἀριθμοῦ. Ποσοστὸν ἐκ τῶν κερδῶν τῆς συνεταιριστικῆς ἐπιχειρήσεως θὰ κατανέμεται κατὰ λόγον τῆς προσωπικῆς συμμετοχῆς καὶ οὐχὶ τῆς κυριότητος ἑταιρικῶν μεριδίων (ὑποκειμένης ἄλλωστε κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰς περιορισμούς), τὸ ὑπόλοιπον δὲ θὰ χρησιμοποιῆται εἰς ἐπαύξησιν τῆς συνεταιριστικῆς περιουσίας καὶ εἰς ἀνάπτυξιν τοῦ κύκλου ἐργασιῶν τῶν συνεργατικῶν τούτων ἑνώσεων εἰς τρόπον ὥστε βαθμηδόν, ἐκτὸς τοῦ κλάδου τοῦ ἐμπορίου, ἐν τῷ ὁποίῳ κατὰ πρῶτον θὰ ἐφαρμοσθοῦν, νὰ περιλάβῃ τὸ σύνολον τῆς βιομηχανικῆς καὶ τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς. Ἄμεσον ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης διοργανώσεως τῆς παραγωγῆς θὰ εἶναι ἡ ἀπόδοσις τῆς κυριότητος τῶν παραγωγικῶν μέσων εἰς τὰς ἐργαζομένας τάξεις, ἡ κατάργησις τῆς ἐνδιαμέσου βαθμῖδος τῶν ἀνεξαρτήτων ἐπιχειρηματιῶν, ἡ προϊοῦσα ἐξύψωσις τῆς θέσεως τῆς μισθωτῆς ἐργασίας καὶ ἡ ὑποβίβασις τοῦ κεφαλαίου ἐκ τῆς σημερινῆς κυριάρχου θέσεώς του ἐπὶ τῆς παραγωγῆς εἰς τὸ ἁρμόζον ἐπίπεδον ὀργάνου τῆς ἐθνικῆς ἐργασίας. Ἱδρυτὴς τῆς σχολῆς τῆς Νίμης εἶναι ὁ Κάρολος Ζίντ. Α. Α. Τ.

Νιμπελούγγων (Nibelungen=τέκνα τῆς Ὁμίχλης) ***ᾆσμα.*** Καλεῖται οὕτω μέγα γερμανικὸν ἔπος, κρᾶμα μυθικῶν καὶ ἱστορικῶν στοιχείων, ὅπερ τὸ μὲν ὄνομα ἔχει ἀπὸ τῶν Νιμπελούγγων, γένους νάνων ἐν τῇ γερμανικῇ μυθολογίᾳ, οἵτινες κέκτηνται καὶ φυλάττουσιν ἀμυθήτους θησαυρούς, κυρίαν δὲ βάσιν τὸν Σίγφριδ, ὅστις ἀποκτᾷ τὸν θησαυρὸν καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα τῶν Νιμπελούγγων, μεταβαῖνον καὶ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ εἰς τοὺς Βουργουνδίους. Ὁ ἱστορικὸς πυρὴν τοῦ θρύλου, ὅστις ἀποτελεῖ τὸ περιεχόμενον τοῦ ᾄσματος, ἀνάγεται εἰς τοὺς χρόνους τῆς γερμανικῆς καὶ τῆς φραγκικῆς εἰδωλολατρείας. Τῷ 437 καταστρέφεται τὸ κράτος τῶν Βουργουνδίων ὑπὸ τοῦ Ἀττίλα, βασιλέως τῶν Οὔννων. Τῷ 453 εὑρίσκεται οὗτος νεκρὸς μετὰ τὴν πρώτην νύκτα τοῦ γάμου του μετὰ νεαρᾶς κόρης. Τὰ δύο ταῦτα γεγονότα συνδέει αἰτιωδῶς φραγκικὸς θρῦλος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ Χίλδικο ἐκδικεῖται τὸν Ἀττίλαν διὰ τὸν φόνον τοῦ ἀδελφοῦ της, βασιλέως τῶν Βουργουνδίων. Ἀπὸ τοῦ 567 ἄρχεται κλονιζόμενον τὸ βασίλειον τῶν Φράγκων συνεπείᾳ τῆς ἔριδος δύο ἡγεμονίδων, τῆς Βρουγχίλδης καὶ τῆς Φρεδεγούνδης. Τῆς ἔριδος ταύτης θῦμα γίνεται ὁ βασιλεὺς Σιγεβέρτος, ὁ ἔνδοξος σύζυγος τῆς Βρουγχίλδης, δολοφονηθεὶς ὑπὸ μισθωτῶν τῆς Φρεδεγούνδης. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ κυβερνᾷ ἡ Βρουγχίλδη διὰ τῆς βίας τῶν ὅπλων μέχρι τοῦ 613, ὅτε δολοφονεῖται καὶ αὐτή. Ἱστορικὰ πρόσωπα εἶναι οἱ ἐν τῷ θρύλῳ μνημονευόμενοι βασιλεῖς, ἱστορικὴ ἐπίσης εἶναι ἡ ἀντίληψις τοῦ ὅλου ἀνθρωπίνου βίου, ὅστις ἀπεικονίζεται ἐν αὐτῷ. Ἀλλὰ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα εἶναι ἐν αὐτῷ συνεπτυγμένα, τοῦτο δὲ εἶναι εἷς ἐκ τῶν λόγων τῶν ἱστορικῶν ἀνακριβειῶν, ὡς εἶναι λ. χ. ἡ μεταξὺ Ἀττίλα καὶ Θεοδωρίχου (Δεῖτριχ) ἐπαφή, ἥτις ἀδύνατος ἱστορικῶς. Δὲν μεταπλάττονται ὅμως μόνον τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, ἀλλὰ καὶ οἱ μῦθοι, οἵτινες ἀποτελοῦσι σύμπλεγμα ἐκ τεσσάρων ἀνεξαρτήτων ἀπ' ἀλλήλων καὶ χρονικῶς ἀπομεμακρυσμένων ἀλλήλων μυθικῶν κύκλων. Οἱ κύκλοι οὗτοι εἶναι: α') Ὁ τῆς Φραγκονίας ἢ τοῦ Κάτω Ρήνου, τοῦ ὁποίου ἥρως εἶναι ὁ Σίγφριδ, ἔχων ὡς ἐνδιαίτημα τὸ παρὰ τὸν Ρῆνον Σάντεν. β') Ὁ τῆς Βουργουνδίας, ἐν τῷ ὁποίῳ πρωταγωνιστοῦσι βασιλεῖς, ἐν οἷς ὁ Γοῦνθερ, καὶ ἡγεμονίδες, ὡς ἡ Κρειμχίλδη, ἔπειτα δὲ αὐλικοί, οἷοι ὁ Χάγεκ καὶ ὁ Φόλκερ. Ἐνδιαίτημα τῶν ἡρώων τούτων εἶναι ἡ Βόρμς. γ') Ὁ τῶν Ὀστρογότθων, ἐν τῷ ὁποίῳ προέχει ὡς πρωταγωνιστὴς ὁ Δεῖτριχ, ὁρμώμενος ἀπὸ τῆς σημερινῆς Βέρνης. δ') Τέλος ὁ τοῦ βασιλέως τῶν Οὔννων Ἀττίλα, ὅστις διαιτᾶται ἐν Οὐγγαρίᾳ καὶ δὴ ἐν τῇ σημερινῇ Βούδᾳ.

Τὸ κατ' ἀρχὰς ὑπάρχουσι μόνον καθ' ἕκαστον ᾄσματα, ἴσως εἴκοσι τὸν ἀριθμόν, ἀπόρροια τῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ, τουτέστι λαϊκὸν ἔπος, ὅπερ, ὡς γνωστόν, εἶναι αὐτοφυές. Ἐν τῷ δημώδει τούτῳ ἔπει συνδέονται πρὸς ἀλλήλους παντοδαποὶ μῦθοι, ἀναφερόμενοι εἰς θεούς, εἰς ἥρωας, εἰς φυσικὰ φαινόμενα καὶ εἰς ζῷα. Κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα φαίνεται ὅτι γίνεται ἡ πρώτη συναγωγὴ τῶν ᾀσμάτων τούτων εἰς ἓν ὅλον ὑπὸ ἀγνώστου ποιητοῦ. Τὸ οὕτω συγκροτηθὲν ἔπος ὑφίσταται διαφόρους μετασκευὰς καὶ προσθήκας, λησμονούμενον δὲ παντελῶς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μεταρρυθμίσεως, ἀνακαλύπτεται ἐκ νέου κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα, ἵνα μελετηθῇ καὶ ἐκτιμηθῇ δεόντως διὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ φιλολογικὴν ἀξίαν κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα. Ὁ ἀρχικὸς θρῦλος μετατρέπεται ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ οὕτω ὁ αὐστηρότατος αὐτοῦ μυθικὸς χαρακτὴρ προσλαμβάνει μορφὴν ἠπιωτέραν καὶ ἀνθρωπινωτέραν. Οὕτω λ. χ. τὴν θέσιν τοῦ γερμανικοῦ καθήκοντος τῆς ἐκδικήσεως τοῦ αἵματος καταλαμβάνει ἡ συζυγικὴ πίστις ὡς ὕψιστον ἠθικὸν αἴτημα. Παραλλήλως ὅμως διακρίνομεν ἐν αὐτῷ τὰ ἠθικὰ ἰδανικὰ τῆς γερμανικῆς φυλῆς, τὴν πίστιν καὶ τὴν ἄσβεστον ἀφοσίωσιν, τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν εὐμενῆ μεγαλοδωρίαν τοῦ ἡγεμόνος, τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν ὑπηκόων. Οὕτω λ. χ. ὁ Χάγεν φονεύει τὸν Σίγφριδ ἐκ πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν βασίλισσαν Βρουγχίλδην, ὁ αὐτὸς δὲ ἀποτρέπει μὲν ἀπὸ τῆς εἰς τὴν χώραν τῶν Οὔννων ἐκστρατείας, συναπέρχεται ὅμως μετὰ τοῦ ἡγεμόνος του, καίπερ γνωρίζων ὅτι ὁ θάνατος αὐτοῦ εἶναι βέβαιος. Τὸν θρῦλον φέρουσι κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα οἱ Οὐΐκιγγες, ὡς ἐπλουτίσθη ὑπὸ τῶν Φράγκων τοῦ Κάτω Ρήνου, εἰς Νορβηγίαν καὶ Ἰσλανδίαν. Κατὰ τὸν ἑπόμενον αἰῶνα μεταφέρει αὐτὸν εἰς Βαυαρίαν περιηγητής τις, ἐν δὲ τῇ νοτίᾳ καὶ ἀνατολικῇ Γερμανίᾳ συνδυάζεται, ὡς φαίνεται, ὁ θρῦλος πρὸς τὸν ἐγχώριον περὶ Δεῖτριχ, ὅστις διέπει τὴν ἔκβασιν τοῦ ὅλου ἀγῶνος τῶν Νιμπελούγγων. Τὸν οὕτω ἀναπτυχθέντα θρῦλον μετακομίζει κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα Νορβηγός τις εἰς Σκανδιναυΐαν, ἐν δὲ τῇ Αὐστρίᾳ παρεμβάλλεται εἰς αὐτὸν ἐγχώριος κύκλος ᾀσμάτων καὶ ὑψοῦται εἰς κύριον θέμα αὐτοῦ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἡρωϊκὴ διαγωγὴ τῆς γυναικός. Ἐν Τυρόλῳ δημιουργεῖται, ὀλίγον πρὸ τοῦ 1200, ἡ πρώτη μορφὴ τοῦ ἕως ἡμᾶς διασωθέντος ἔπους τῶν Νιμπελούγγων. Ἡ ἐπίδρασις αὐτοῦ εἶναι κατὰ τοὺς χρόνους τούτους τεραστία. Φυὲν ἐν τῇ εἰδωλολατρικῇ πραγματικότητι, αὐξάνει, συμπλέκεται πρὸς θέματα ξένα ἀρχικῶς πρὸς αὐτά, μειγνύεται πρὸς τὸν Χριστιανισμόν, χωρὶς νὰ μειοῦται ὁ ἐθνικὸς αὐτοῦ χαρακτὴρ διὰ τῆς ἀποδοχῆς τῆς θείας κυβερνήσεως τοῦ κόσμου, ἥτις ἀγωνίζεται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν τραγικὴν πίστιν μὲ τὴν παντοδύναμον μοῖραν. Δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι ἡ ἀρχαιοτάτη μορφὴ τοῦ ἔπους εἶχεν ὡς πυρῆνα τὸν ἀγῶνα περὶ τὸν θησαυρόν, τὸν ὁποῖον ποθεῖ ἡ ἀπληστία τοῦ Ἔτσελ (Ἀττίλα). Ἀλλ' ὡς εἴπομεν, περὶ τὸν πυρῆνα τοῦτον συλλέγονται παντοδαποὶ μῦθοι καὶ θρῦλοι. Ἐντεῦθεν καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ διαγνώσωμεν τὶς ἐκ τῶν ποικίλων ἡρώων πρωταγωνιστεῖ ἀληθῶς ἐν τῷ ᾄσματι τούτῳ περὶ τοῦ ὀλέθρου τῶν Νιβελούγγων. Εἶναι ὁ Σίγφριδ ἢ ὁ Δεῖτριχ; Ἡ Κρειμχίχδη, ὁ Χάγεν ἢ ὁ Ρύδιγερ; Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἀποτελεῖ μίαν τῶν κυρίων ἀποδείξεων περὶ τοῦ μνημονευθέντος τρόπου τῆς συστάσεως, ὅτι δηλαδὴ πρόκειται περὶ συγχωνεύσεως διαφόρων προϊόντων τοῦ δημώδους ἔπους, τῆς δημώδους ἡρωϊκῆς ποιήσεως.

Τὸ ὅλον ᾆσμα δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς δύο μέρη, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον περιλαμβάνει τὴν ἐποχὴν τῶν ἀγώνων τῶν Νιμπελούγγων, τὸ δὲ δεύτερον τὴν ἐποχὴν τῆς ἐκδικήσεως τῆς Κρειμχίλδης, τὸν ὄλεθρον τῶν Νιμπελούγγων. Ἔχομεν δὲ ἐν αὐτῷ δύο κύρια ζεύγη ἡρώων, τουτέστιν ἀφ' ἑνὸς τὸν Σίγφριδ καὶ τὴν Κρειμχίλδην, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸν Γοῦνθερ καὶ τὴν Βρουγχίλδην. Τὸ γεγονὸς ὅμως ὅτι ὁ Σίγφριδ καὶ ἡ Βρουγχίλδη γνωρίζονται πρὸ τῆς συναντήσεως αὐτῶν, ὁδηγεῖ ἡμᾶς εἰς τοὺς μυθικοὺς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους ὁ μὲν Σίγφριδ ἦτο θεὸς τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ ἔαρος, ἡ δὲ Βρουγχίλδη, Βαλκύρη, δηλαδὴ πολεμοχαρὴς παρθένος τοῦ Βόταν, τοῦ ὑπάτου τῶν θεῶν. Εἰς τὸ ἔπος τοῦτο ἡ γυνὴ διαδραματίζει σπουδαῖον πρόσωπον· ἐκ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῆς ἐκπηγάζει ἡ συνένωσις εἰς ἑνότητα τοῦ διεσκορπισμένου ἐπικοῦ ὑλικοῦ καὶ δι' αὐτῆς αἰτιολογοῦνται τὰ συμβαίνοντα. Τὴν ἀπαρχὴν τοῦ ὅλου ἔπους ἀποτελεῖ ἡ ὑπὸ τοῦ Σίγφριδ ἀπόκτησις τοῦ θησαυροῦ, τὸν ὁποῖον κατέχει καὶ φυλάττει τρομερὸς νᾶνος καὶ ὁ ὁποῖος γίνεται ἀφορμὴ ὅλων τῶν δεινῶν. Ἡ ὑπόθεσις πλέκεται περὶ τὴν ζηλοτυπίαν τῆς Βρουγχίλδης, ἥτις δι' ἀπάτης γενομένη σύζυγος τοῦ Γοῦνθερ δὲν δύναται νὰ ἀνεχθῇ τὴν ὑπεροχὴν τῆς Κρειμχίλδης, γενομένης ἐν τῷ μεταξὺ συζύγου τοῦ Σίγφριδ. Ἡ ζηλοτυπία αὕτη κινεῖ τὴν Βρουγχίλδην εἰς τὴν ἀπόφασιν ὅπως δολοφονήσῃ τὸν Σίγφριδ, ταύτην δὲ ἐκτελεῖ κατὰ τὴν διάρκειαν θήρας, εἰς τὴν ὁποίαν προσεκλήθη ὁ ἥρως διὰ τοῦ πιστοῦ της θεράποντος Χάγεν. Κατόπιν πολυχρονίου πένθους τῆς Κρειμχίλδης ἐπέρχεται ἡ συνδιαλλαγή, κατὰ τὴν ὁποίαν διανέμει αὕτη τοὺς θησαυρούς, τοὺς ὁποίους ἀπέκτησεν ὁ Σίγφριδ, ἐπιστραφέντας εἰς αὐτὴν ὑπὸ τῶν Βουργουνδίων, ὧν ἀνάσσει ὁ Γοῦνθερ. Βραδύτερον καθίσταται ἡ Κρειμχίλδη σύζυγος τοῦ Ἀττίλα, πρὸς ὃν συνδέεται ὁ Δεῖτριχ, ὁ ἡγεμὼν τῶν Ἀμελούγγων. Ἐν Οὐγγαρίᾳ διαμένουσα νῦν ἡ Κρειμχίλδη προσκαλεῖ τοὺς ἀδελφοὺς ἐκ Βουργουνδίας, ὅπου καὶ ἐπέρχεται ὁ ὄλεθρος αὐτῶν κατόπιν δεινοῦ καὶ μακροῦ ἀγῶνος, κατὰ τὸν ὁποῖον διακρίνονται καὶ ἄλλοι καὶ οἱ Χάγεν, Ρύδιγερ καὶ Δεῖτριχ, ὅστις καὶ ὑπερασπίζει τὴν κινδυνεύουσαν Κρειμχίλδην. Συνέχειαν τοῦ ἔπους συνέταξεν Αὐστριακὸς κληρικός, γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Θρῆνος διὰ τοὺς Νιμπελούγγους», ὅστις εἶναι βαρύθυμος ὀδυρμὸς ἐπὶ τῷ ὀλέθρῳ τῶν Βουργουνδίων, μεγαλειώδης τὴν σύλληψιν, ὑπέροχος εἰς τραγικὴν δύναμιν καὶ εἰς ἀπεικόνισιν χαρακτήρων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Μεταφράσεις: Εἰς γερμανικὴν ὑπὸ *Simrock* (1906 β' ἐκδ.), ὑπὸ *Κάμπ* (1908, μεθ' ἑρμηνευτικῶν σχολίων) κ. ἄ. Εἰς ἀγγλικὴν ὑπὸ *Foster-Barham* (1887), *Alice Horton* (1898), *A. Way* (1912). — Πραγματεῖαι: *Lichtenberger*, Le poème et la légende des Nibelungen (1891). *Hensler*, Nibelungentage und Nibelungenlied (β' ἐκδ. 1923).—*Holz*, Der Sagenkr. der Nibelungen (1907).—Πρβλ. καὶ *Φίλμαρ*, Ἱστορία τῆς γερμανικῆς ἐθνικῆς λογοτεχνίας (ἑλλην. μετάφρασις *Κλ. Ραγκαβῆ* 1906, τόμ. Α'). — Τὸν θρῦλον καὶ τὸ ἔπος τῶν Νιμπελούγγων ἐχρησιμοποίησαν πρὸς ποιητικὴν δημιουργίαν πλὴν ἄλλων οἱ *R. Wagner* (Der Ring der Nibelungen 1863), *Jordan* (Die Nibelungen 1869) καὶ *Hebbel* (Die Nibelungen, 1862). Ν. ΛΟΥΒΑΡΙΣ

— **Νιμπελούγγων, *δακτύλιος*.** Μουσικὴ τριλογία μετὰ προλόγου τοῦ Ριχάρδου Βάγνερ, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς ἔργων: «Χρυσὸς τοῦ Ρήνου» (πρόλογος), «Βαλκυρία», «Σίγφριδ» καὶ «Λυκόφως τῶν θεῶν». Ἡ πρώτη ἰδέα τοῦ Βάγνερ ἦτο νὰ συνθέσῃ (1848) τοὺς «Βιμπελούγγους» (Wibelungen), ἐν τοῖς ὁποίοις ἡ ἡρωϊκὴ μορφὴ τοῦ Σίγφριδ ἐνεσαρκοῦτο ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Βαρβαρόσσα· τὸ ἔργον τοῦτο θὰ συνεδυάζετο μὲ τὸν μῦθον τοῦ Γκράαλ. Βραδύτερον ὁ Βάγνερ συνδυάζει τὸν θρῦλον τοῦ θησαυροῦ τῶν Νιμπελούγγων μετὰ τοῦ σκανδιναυϊκοῦ μύθου τοῦ λυκόφωτος τῶν θεῶν. Ἀποτέλεσμα ἦτο τὸ τρίπρακτον δρᾶμα: «Ὁ θάνατος τοῦ Σίγφριδ», ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκτίθενται ἡ ἁρπαγὴ τοῦ χρυσοῦ, ἡ κατάρα ἥτις βαρύνει τὸν χρυσὸν τοῦτον, ἡ ἐπαπειλουμένη καταστροφὴ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἡ σωτηρία αὐτῆς διὰ τοῦ Σίγφριδ, ὅστις ἐπιστρέφων εἰς τὶς νεράϊδες τοῦ Ρήνου τὸν παρὰ τοῦ Ἄλμπεριχ κλαπέντα χρυσὸν ἐπαναφέρει τὴν γαλήνην. «Ὁ θάνατος τοῦ Σίγφριδ» συνεπληρώθη κατόπιν εἰς τριλογίαν μετὰ προλόγου ἢ μᾶλλον εἰς τετραλογίαν. Κεντρικὴ ἰδέα τοῦ τεραστίου τούτου ἔργου εἶναι ἡ πάλη μεταξὺ χρυσοῦ καὶ ἔρωτος, μεταξὺ ἀγάπης καὶ ἐγωϊσμοῦ. Τόσον ὁ Βόταν, ὁ ἀρχηγὸς τῶν οὐρανίων πνευμάτων, ὅσον οἱ Νιμπελοῦγγοι (νᾶνοι) καὶ οἱ Γίγαντες, καταλαμβάνονται αἰφνιδίως ἀπὸ τὴν δίψαν τοῦ χρυσοῦ. Ὁ Βόταν ὑποχρεοῦται νὰ παραδώσῃ εἰς τοὺς Γίγαντας τὸν δακτύλιον τῶν Νιμπελούγγων, ὃν ὁ Ἄλμπεριχ εἶχε κατασκευάσει ἐκ τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἀφαιρεθέντος ἀπὸ τὶς νεράϊδες τοῦ Ρήνου. Διὰ νὰ ἀποκτήσῃ ἐκ νέου τὸν δακτύλιον ὁ Βόταν, ὠθεῖ τὸν Σίγφριδ, τὸν νέον τὸν ἀγνοοῦντα τὸν φόβον, νὰ φονεύσῃ τὸν γίγαντα Φάφνερ, ἀλλ' ἡ κατάρα τοῦ χρυσοῦ βαρύνει καὶ αὐτὸν καὶ ὁ ἥρως ἀποθνῄσκει ὑπὸ τὰ προδοτικὰ πλήγματα τοῦ Χάγεν, υἱοῦ τοῦ Ἄλμπεριχ, ἀφοῦ προηγουμένως ἐγκατέλειψε τὴν Βρουγχίλδην, την γλυκεῖαν Βαλκυρίαν, τὴν ἀντιπροσωπεύουσαν ἐν τῷ ἔργῳ τὴν ὑπερηφάνειαν, τὴν ἀφοσίωσιν, τὴν καλωσύνην, τὸν ἔρωτα καὶ τὸν γυναικεῖον ἡρωϊσμόν. Ἀλλ' ἡ κατάρα τοῦ χρυσοῦ δὲν θέλει λυθῇ ἢ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Βόταν, τῆς λήξεως τῆς βασιλείας τῶν θεῶν τῆς Βαλχάλλας καὶ τῆς ἀποδόσεως τοῦ δακτυλίου εἰς τὰς κόρας τοῦ Ρήνου.

Ἡ τετραλογία τοῦ Βάγνερ βασίζεται ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ γερμανικοῦ ποιήματος τῶν Νιμπελούγγων καὶ εἰς τὰς σκανδιναυϊκὰς «Ἔδδας»· τὰ πρόσωπα τοῦ μουσικοῦ δράματος ἐμφανίζονται πολλάκις μεταμορφωμένα καὶ ὑπὸ διάφορον τύπον· ἐν γένει αἱ ἀρχικαὶ πηγαὶ ἔχουσιν ὑποστῆ πλείστας ὅσας μεταβολὰς καὶ τροποποιήσεις, συμφώνους πρὸς τὰς φιλοσοφικὰς καὶ σκηνικὰς ἀντιλήψεις τοῦ συνθέτου. Γ. Σ.

Νίμπουρ (Niebuhr), ***Βαρθόλδος Γεώργιος.*** Περιώνυμος Γερμανὸς πολιτικός, ἱστορικὸς καὶ φιλόλογος, γεννηθεὶς ἐν Κοπεγχάγῃ (1776—1831). Ἐξεπαιδεύθη κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ κολλεγίῳ τοῦ Μελντόρφ,

Digitized by Google

τῷ δὲ 1794 ἐνεγράφη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Κιέλου, ὅπου ἐσπούδασεν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν φιλολογίαν καὶ ἱστορίαν. Τῷ 1796 ἐγένετο γραμματεὺς τοῦ Δανοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν Σίμμελμαν, τῷ δὲ 1798, ἐγκαταλείψας τὴν θέσιν ταύτην, μετέβη εἰς Ἐδιμβοῦργον, ὅπου ἐσπούδασε μαθηματικὰ καὶ χημείαν, συγχρόνως δὲ ἐμελέτησε τὴν ἀγγλικὴν νομοθεσίαν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην συνεζεύχθη τὴν Ἀμελίαν Μπέρενς. Τῷ 1803, γενόμενος δημόσιος ὑπάλληλος ἐν Δανίᾳ, ἐνετάλη νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Γερμανίαν δι' ἀποστολὴν τινα οἰκονομολογικῆς φύσεως, ἓν δὲ ἔτος βραδύτερον ὠνομάσθη διοικητὴς τῆς τραπέζης τῆς Κοπεγχάγης καὶ διευθυντὴς τοῦ γραφείου τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν. Παρὰ τὰς πολλαπλᾶς ἀπασχολήσεις του δὲν παρημέλησε τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν ἀρχαιότητα ἱστορικὰς σπουδάς του καὶ ἔγραψε πραγματείαν περὶ τῶν ἀγροτικῶν νόμων καὶ τῶν ἀποικιῶν τῆς Ρώμης. Συγχρόνως τὰ μεγάλα γεγονότα τῆς ἐποχῆς του, αἱ ἀλλεπάλληλοι νῖκαι τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος ἔπληξαν αὐτὸν καιρίως, καὶ προσεπάθησε νὰ ἐξεύρῃ μέσα, δι' ὧν ἡ Γερμανία θὰ ἠδύνατο ν' ἀμυνθῇ ἀποτελεσματικῶς ἐναντίον τοῦ Γάλλου κατακτητοῦ. Ὡς διοικητὴς τῆς τραπέζης τῆς Κοπεγχάγης παρέσχε μεγάλας ὑπηρεσίας καὶ ἐβελτίωσε τὰ οἰκονομικὰ τῆς Δανίας σημαντικῶς. Ἡ φήμη του, ὡς σοφοῦ οἰκονομολόγου, παρώρμησε τὸν βασιλέα τῆς Πρωσσίας νὰ προσφέρῃ εἰς αὐτὸν ἀνάλογον θέσιν μετὰ πολὺ μεγαλυτέρων ἀποδοχῶν. Ἐν τούτοις ὁ Νίμπουρ δὲν θὰ ἐγκατέλειπε τὴν Δανίαν, ἂν δὲν προσεγίνετο ἀδικία τις εἰς αὐτὸν καὶ ἂν ὁ προστάτης του Σίμμελμαν δὲν τὸν συνεβούλευε νὰ πράξῃ τοῦτο. Μόλις ἐγκατεστάθη ἐν Πρωσσίᾳ, ὁ θρίαμβος τῶν γαλλικῶν ὅπλων ἠπείλησε τὴν χώραν ταύτην δι' ἀνεπανορθώτου καταστροφῆς. Ὁ Νίμπουρ ἠκολούθησε τὴν αὐλὴν κατὰ τὴν ὑποχώρησιν, ἀπέτυχεν ἐν τῇ ἀποπείρᾳ του νὰ συνάψῃ δάνειον ἐν Ὁλλανδίᾳ, ἔσχε μετὰ τοῦ Πρώσσου ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν πολλὰς προστριβὰς καὶ τέλος, ὑποπεσὼν εἰς δυσμένειαν, ἠναγκάσθη νὰ ὑποβάλῃ τὴν παραίτησίν του. Ἐπωφεληθεὶς τῆς εὐκαιρίας, ἐσυνέχισε τὰς ἐπιστημονικὰς μελέτας του καὶ ἐγένετο καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 1810 μέχρι τοῦ 1812, ἐδημοσίευσε τοὺς δύο πρώτους τόμους τῆς «Ἱστορίας τῆς Ρώμης», ἵδρυσε μετὰ τῶν Μπούτμαν, Νικολόβιους, Σπάλντιγκ, Χάϊντορφ καὶ Σαβινὺ ἑταιρείαν φιλολογικῶν σπουδῶν καὶ εἰργάσθη εἰς πλεῖστα ἑλληνικὰ κείμενα. Τῷ 1813, κληθεὶς ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ Πρώσσου μονάρχου, ἔλαβε μέρος ἐνεργὸν εἰς τὴν πολιτικήν, διεπραγματεύθη μετὰ τῶν Ἄγγλων πρακτόρων καὶ ἐτάχθη ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ ὡς ἐθελοντὴς ἐθνοφρουρός. Συνώδευσε τὸν βασιλέα εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν καὶ μάλιστα εἰργάσθη μετὰ τοῦ φιλοσόφου Σλαϊερμάχερ εἰς τὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα.

Βαρθ. Νίμπουρ.

Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1814 ἐξετέλεσεν εἰς Ὁλλανδίαν διπλωματικὴν ἀποστολήν, καθ' ἣν ἀντεστρατεύθη πρὸς τὴν ἕνωσιν τοῦ Βελγίου μετὰ τῆς χώρας ταύτης, ἥτις ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν τὴν σύνταξιν καταστατικοῦ χάρτου. Κατ' Ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπέστρεψεν εἰς Βερολῖνον, ὅπως συνεχίσῃ τὰς παραδόσεις του. Τῷ 1816 διωρίσθη πρεσβευτὴς παρὰ τῇ Ἁγίᾳ Ἕδρᾳ. Διῆλθεν ὅμως τὸν χειμῶνα ἐν Βερολίνῳ, ἀσχολούμενος συγχρόνως μὲ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν πολιτικήν. Πρὶν ἢ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του ὡς πρεσβευτοῦ, συνεζεύχθη τὴν δευτέραν αὐτοῦ σύζυγον, ἀνεψιὰν τῆς πρώτης, ἀποθανούσης τῷ 1815. Τέλος, τὸν Ἰούλιον τοῦ 1816, ἀνεχώρησεν. Ἅμα ὡς ἀφικόμενος εἰς Βερώνην ἐπεσκέφθη τὴν βιβλιοθήκην, ὅπου ἀνεκάλυψε τὰς «Εἰσηγήσεις» τοῦ Γαΐου εἰς χειρόγραφον παλίμψηστον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπῆρχε γεγραμμένον ἔργον τοῦ ἁγίου Ἱερωνύμου. Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἔσχε μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, ὑπεβοήθησε δὲ τὰ μέγιστα τὸ ἔργον τῆς ὑπὸ τοῦ Savigny ἱδρυθείσης κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἱστορικῆς σχολῆς τοῦ δικαίου. Ἐν Ρώμῃ διεξήγαγεν, ἐν μέσῳ μεγάλων δυσκολιῶν καὶ ἀντιδράσεων, διαπραγματεύσεις περὶ τῆς ὀργανώσεως τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν Πρωσσίᾳ, ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἡ ἔκδοσις τῆς τὴν ὀργάνωσιν ταύτην ρυθμιζούσης παπικῆς ἐγκυκλίου «De salute animarum». Εἰς τὸ Βατικανὸν ἀνεῦρεν ἀποσπάσματα τοῦ Κικέρωνος, τοῦ Τίτου Λιβίου, τοῦ Σενέκα καὶ τοῦ Ὑγίνου. Κατὰ τὰ ἑπτὰ ἔτη, καθ' ἃ διέμεινεν ἐν Ρώμῃ ὡς πρεσβευτής, ὁ οἶκος αὐτοῦ ἐγένετο κέντρον μεγάλων σοφῶν καὶ καλλιτεχνῶν. Παρὰ τὰς πολυσχιδεῖς ἐπιστημονικὰς ἐνασχολήσεις του εὕρισκε τὸν καιρὸν νὰ δέχεται πρεσβευτὰς καὶ ξένους ἡγεμόνας καὶ νὰ διεξάγῃ μετὰ τῆς παπικῆς αὐλῆς διπλωματικῆς φύσεως ὑποθέσεις, διακρινόμενος πάντοτε διά τε τὴν μεγάλην λεπτότητα καὶ εἰλικρίνειάν του. Τῷ 1823 ἐγκατεστάθη ἐν Βόννῃ, ὅπου ἤρξατο τῶν πολυθρυλήτων παραδόσεων αὐτοῦ. Κληθεὶς εἰς Βερολῖνον, ἵνα ἱδρύσῃ ἐν τῇ πρωσσικῇ πρωτευούσῃ ἐθνικὴν τράπεζαν καὶ ρυθμίσῃ τὰ δικαιώματα τῶν ἀγροτῶν τῆς Βεστφαλίας, ἐξετέλεσε ταχύτατα τὴν εἰς αὐτὸν ἀνατεθεῖσαν ἐντολήν. Ὁ πρὸς τὴν ἐπιστήμην διακαὴς ἔρως του δὲν ἀφῆκεν αὐτὸν νὰ παρασυρθῇ ἀπὸ τὰς κολακείας, αἵτινες περιέβαλλον αὐτὸν ὡς πολιτικὸν πανταχόθεν. Οὕτως, ἅμα ὡς ἀφέθη ἐλεύθερος, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Βόννην, ὅπως συνεχίσῃ τὰς παραδόσεις του. Τότε ἵδρυσε τὸ περιοδικὸν «Rheinisches Museum», εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ ὁποίου συμμετέσχον βραδύτερον οἱ Μπράντες, Βέλκερ καὶ Ρίτσλ, ἀνέπτυξεν αὐτόχρημα καταπληκτικὴν ἐπιστημονικὴν δρᾶσιν, ἐπεξειργάσθη τοὺς πρώτους τόμους τῆς «Ρωμαϊκῆς ἱστορίας» του, ἐσυνέχισε τὴν σύνταξιν τοῦ τεραστίου τούτου ἔργου, ἔρριψε τὴν ἰδέαν τῆς δημοσιεύσεως τῶν βυζαντινῶν ἱστορικῶν, συγχρόνως δὲ κατήρτισε παραδόσεις σχετικὰς πρὸς τὰ μνημεῖα τῆς ρωμαϊκῆς ἀρχαιότητος καὶ τὴν νεωτέραν ἱστορίαν. Ὁ Νίμπουρ ἀπέθανε κατόπιν βραχείας νόσου.

Ὁ Νίμπουρ διεκρίθη μὲν ὡς οἰκονομολόγος καὶ διπλωμάτης, ἀλλ' αἱ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς πολιτικῆς ἰδέαι του δὲν ὑπῆρξαν σαφεῖς καὶ πρακτικαί. Ἐκυμαίνετο μεταξὺ τῆς ἀπολυταρχίας καὶ τῶν φιλελευθέρων πολιτευμάτων, ἐπεζήτει μέσην τινὰ ὁδόν, συνέστησεν αὐστηρὰν ἐφαρμογὴν τῶν κρατούντων ἀπολυταρχικῶν πολιτειακῶν νόμων εἰς ἐποχήν, καθ' ἣν ἡ σωφροσύνη ἐπέβαλλεν ὑποχώρησιν πρὸ τοῦ καθημερινῶς ἐξογκουμένου φιλελευθέρου ρεύματος καὶ ἐκήρυξεν εἰρήνην καὶ συνδιαλλαγήν, καθ' ὃν χρόνον ὤφειλε τοὐναντίον ν' ἀναφλέξῃ τὸν πατριωτισμὸν τῶν Γερμανῶν ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντος. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ὑπῆρξεν ὡς πρὸς τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης λίαν ἀπαισιόδοξος.

Ὁ Νίμπουρ δὲν ἦτο σκεπτικιστής, ὡς κοινῶς πιστεύεται. Δὲν ἀνέτρεψε τὴν παλαιὰν ἱστορίαν πρῶτος αὐτός. Ἡ ἀνατροπὴ εἶχεν ἤδη συντελεσθῇ καὶ εἶχεν ἤδη ἀρχίσει τὸ ἔργον τῆς ἀναδημιουργίας. Ἀλλ' οἱαδήποτε καὶ ἂν ἦτο ἡ δρᾶσις τῶν πρὸ αὐτοῦ ἱστορικῶν, ὁ Νίμπουρ ὑπῆρξεν ἀνώτερος ὅλων ὡς πρός τε τὸν πλοῦτον τῶν γνώσεων καὶ τὴν συστηματικὴν αὐστηρότητα τῆς μεθόδου του. Οὐδέποτε διενοήθη νὰ συστενωθῇ ἐν τῇ ἀρνήσει ἢ νὰ περιορισθῇ εἰς δειλὰς ἀποπείρας μερικῆς ἀναδημιουργίας. Τὸ ν' ἀνατρέψῃ διὰ ν' ἀνατρέψῃ ἀντεστρατεύετο πρὸς τὸ πνεῦμά του, ὅπερ ἦτο ἐξόχως δημιουργικόν, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως συντηρητικόν. Ὅ,τι ἐπραγματοποίησεν εἰς τὴν ἐπιστήμην ὁ Κυβιέ, συνετέλεσεν ὁ Νίμπουρ εἰς τὴν ἱστορίαν. Δὲν ἐθεώρησε δηλονότι τὴν ἱστορίαν τῶν λαῶν ὡς ἁπλῆν διαδοχὴν χρονολογικῶς συνδεδεμένων πρὸς ἄλληλα γεγονότων, ἀλλ' ὡς σύνολον ὠργανωμένον καὶ ζῶν, ὡς σύνολον, ὅπου τὰ πάντα συνεξαρτῶνται ἀπ' ἀλλήλων καὶ καθορίζουσιν ἄλληλα ὀργανικῶς καὶ ὅπου ἡ ἀκριβὴς γνῶσις μέρους αὐτῶν δύναται, δι' ὀρθῆς ἐπαγωγῆς, νὰ φέρῃ εἰς φῶς καὶ τὰ λοιπά. Ὁ Νίμπουρ εἶχε τὴν αὐτόχρημα ὑπεράνθρωπον δύναμιν νὰ βλέπῃ τὸ παρελθὸν ἐκτυλισσόμενον πρὸ τῶν ὀμμάτων του καὶ νὰ αἰσθάνεται αὐτὸ ζῶν εἰς τὴν ψυχήν του. Μὲ τὸ νὰ συγκεντροῖ δὲ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ διηνεκῶς εἰς τὴν ρωμαϊκὴν ἱστορίαν, ἐμόρφωσε νέαν τινὰ ἰδέαν περὶ αὐτῆς, ἥτις ὑπῆρξεν ἀόριστος μὲν κατ' ἀρχάς, ἀλλὰ βραδύτερον ἀκριβής, ἐποικοδομητικὴ καὶ καρποφόρος.

Τὸ κυριώτερον ἔργον τοῦ Νίμπουρ εἶναι ἡ «Ἱστορία τῆς Ρώμης», ἡ πρώτη ἔκδοσις τῆς ὁποίας ἐγένετο ἐν Βερολίνῳ (1811—1832). Πρὸ τοῦ Νίμπουρ οἱ διάφοροι ἱστορικοὶ ἐπραγματεύθησαν τμηματικῶς τὴν ἱστορίαν τῆς Ρώμης μετὰ πνεύματος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον κριτικοῦ, ἀλλ' οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν προσεπάθησε νὰ μορφώσῃ σαφῆ καὶ ἀκριβῆ ἰδέαν τῆς ζωῆς τοῦ ἔθνους τούτου καὶ τῶν διαφόρων σταθμῶν τῆς ἐξελίξεως αὐτοῦ. Ὁ Μακκιαβέλης μετεχειρίσθη τὸν Τίτον Λίβιον ὡς βάσιν τῶν σκέψεων καὶ τῶν ἀφορισμῶν του. Ὁ Μοντεσκιὲ ἐπειράθη ν' ἀνακαλύψῃ τὰ αἴτια τῆς ἀκμῆς καὶ τῆς παρακμῆς τῶν Ρωμαίων, ἀλλὰ μόνος ὁ Νίμπουρ ἐθεώρησε τὴν Ρώμην πρὸ παντὸς ὡς μέγα ἔθνος, οἱ πολιτειακοί, νομικοὶ καὶ οἰκονομικοὶ θεσμοὶ τοῦ ὁποίου ἔδει νὰ ἐξετασθῶσι κατὰ τὰ διάφορα στάδια τῆς ἀναπτύξεώς των ἐξελικτικῶς. Εἰς τὴν ἱστορικὴν αὐτοῦ ἔρευναν ὁ Νίμπουρ ἀφωρμήθη ἐκ τελείως ρωμαντικῆς ἀπόψεως. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Σλέγκελ καὶ τοῦ Χέρντερ, παρεδέχθη τὴν ὕπαρξιν ρωμαϊκῆς ἐποποιίας, ἣν προσεπάθησε ν' ἀποκαταστήσῃ καὶ ν' ἀπαλλάξῃ τῶν ὀρθολογικῶν τῆς προγενεστέρας ἱστοριογραφίας παρεμβολῶν. Ἡ ὑπόθεσις ὅτι ἡ ρωμαϊκὴ παράδοσις στηρίζεται ἐπὶ τοῦ λαϊκοῦ ᾄσματος καὶ τοῦ θρύλου δὲν ἦτο νέα, δεδομένου ὅτι εἶχεν ἤδη διατυπωθῇ ὑπὸ τοῦ Μπωφόρ. Ἀλλ' ὁ Γερμανὸς ἱστορικὸς διαφέρει τοῦ προδρόμου του κατὰ τοῦτο, ὅτι ἔθεσε τὸ μυθοπλαστικὸν τοῦτο λαϊκὸν πνεῦμα ὡς βάσιν αὐτῆς ταύτης τῆς ἱστορίας. Ἡ μέθοδός του εἶναι τελείως πρωτότυπος, δεδομένου ὅτι πρῶτος αὐτὸς εἰσήγαγε τὴν κριτικὴν φιλολογικὴν ἀνάλυσιν εἰς τὴν μελέτην μιᾶς ἐποχῆς, ὡς πρὸς τὴν ὁποίαν ἐλάχισται πληροφορίαι ὑπάρχουσιν. Ὁ Νίμπουρ προσεπάθησε ν' ἀποκαταστήσῃ τμῆμα τῆς ἱστορίας μὲ τὴν βοήθειαν τῶν λειψάνων παραδόσεως, ἣν ἠδυνήθη ν' ἀνακαλύψῃ εἰς κακῶς νοηθέντας τύπους, εἰς παλαιὰς ἀρχὰς τοῦ δικαίου καὶ εἰς ἀποσπάσματα γραμματικῶν. Παρηκολούθησε τὴν παράδοσιν εἰς τὰς πηγὰς τῆς γενέσεώς της, διέκρινε μὲ ὀξύνοιαν, προκαλοῦσαν τὸν θαυμασμόν, τὰ πρωταρχικὰ καὶ τὰ μεταγενέστερα στοιχεῖά της καὶ κατώρθωσε ν' ἀνακαλύψῃ τὴν ἱστορικότητά της, ἀναλύων μὲ καταπλήσσουσαν ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονὴν πάντα τὰ εἰς τὴν διάθεσίν του μνημεῖα. Τοιουτοτρόπως ὁ Νίμπουρ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πρόδρομος τοῦ Μόμμσεν. Ἡ ἱστορία του εὗρεν ἐνθουσιώδεις θαυμαστάς: ὁ Γκαῖτε θεωρεῖ αὐτὴν ὡς κλασσικόν, ἀθάνατον ἔργον, ὁ Σαβινὺ λέγει ὅτι ἄνευ αὐτῆς οὐδέποτε θὰ ἔγραφε τὴν «Ἱστορίαν τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου», ὁ Ράνκε ὁμολογεῖ ὅτι ὑπῆρξαν τρεῖς οἱ διδάσκαλοί του: ὁ Θουκυδίδης, ὁ Φίχτε καὶ ὁ Νίμπουρ, τέλος δὲ ὁ Μακώλεϋ ἰσχυρίζεται, ὅτι ἡ «Ἱστορία τῆς Ρώμης» τοῦ Νίμπουρ σημειοῖ νέαν ἐποχὴν ἐν τῇ πνευματικῇ ζωῇ τῆς Εὐρώπης καὶ συνιστᾷ τὴν μελέτην αὐτῆς θερμῶς εἰς τὴν ἀγγλικὴν νεολαίαν, ἣν συμβουλεύει ν' ἀναγνώσῃ τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Γερμανοῦ ἱστορικοῦ εἰς τὸ πρωτότυπον.

Ἐκ τῶν λοιπῶν ἔργων αὐτοῦ δέον νὰ μνημονευθῶσι πρὸ παντὸς αἱ παρ' αὐτοῦ γενόμεναι ἐκδόσεις τῶν συγγραφέων: «Frontonis reliquiae ab A. Maio primum editae, cum notis variorum», «C. Aurelii Symmachi octo orationum fragmenta» (Βερολῖνον 1816), «Pro Fonteio et Rabirio» τοῦ Κικέρωνος, «Flavii Merobandis carmina» (Βόννη 1824). Ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Βυζαντινῶν ἱστορικῶν ἐξέδωκε τὸν Ἀγαθίαν Μυριναῖον (1828) καὶ συνειργάσθη μετὰ τοῦ Μπέκκερ εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Δεξίππου καὶ ἄλλων συγγραφέων. Πρὸς τούτοις ἔγραψε πολλὰ σχόλια εἰς τὴν πρώτην ἔκδοσιν τοῦ «De republica» τοῦ Κικέρωνος, δημοσιευθέντα ὑπὸ τοῦ καρδιναλίου Μάϊ. Περὶ χωρίου τινὸς τοῦ ἔργου τούτου ἔγραψε διατριβὴν «Über die Nachrichten von den Comitien der Centurien im zweiten Buche Cicero's», ἥτις παρέσχεν ἀφορμὴν ζωηρῶν συζητήσεων μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Σταϊνάκκερ. Αἱ πολυθρύλητοι παραδόσεις του τῆς Βόννης, αἵτινες δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς εἰσαγωγή, συγχρόνως δὲ ὡς συμπλήρωσις τοῦ μεγαλειώδους ἔργου του, ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Historische und philologische Vorträge» καὶ περιέχουσι «Römische Geschichte» (Βερολῖνον 1846—1848, ἔκδοσις Ἴσλερ), «Alte Geschichte» (Βερολῖνον 1847 — 1851, ἔκδοσις Μάρκου Νίμπουρ) καὶ «Alte Geschichte und Völkerkunde» (Βερολῖνον 1851, ἔκδοσις Ἴσλερ). Λίαν ἐνδιαφέρουσαι εἶναι ἐπίσης αἱ συγγραφαὶ «Kleine historische und philologische Schriften» (Βερολῖνον 1828—1843) καὶ «Griechische Heroengeschichte», ἔργον συνταχθὲν διὰ τὸν υἱόν του Μᾶρκον, ἵνα οὗτος μυηθῇ εὐκόλως εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος. Πλὴν τούτων, ὁ Νίμπουρ ἔγραψε βιογραφίαν τοῦ πατρός του, πλείστας κριτικὰς πραγματείας δημοσιευθείσας ἐν τῷ «Rheinischer Museum» καὶ ἄλλα πολλά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Classen*, B. G. Niebuhr (1876).—*D. Gerhard*, Die Grundlagen der histor. polit. Gedankenwelt von B. G. Niebuhr (1924).—*Golbery*, ἐν τῇ Notice sur B. G. Niebuhr ἐν τόμῳ VII τῆς γαλλικῆς μεταφράσεως τῆς «Ἱστορίας τῆς Ρώμης» (Παρίσιοι, 1840).—*Dorothea Hensler*, Lebensnachrichten über B. G. Niebuhr, aus Briefen desselben und aus Erinnerungen einiger seiner nächsten Freunde (1838—1839).—*Lieber*, Erinnerungen aus meinem Gusammenleben mit Niebuhr (Αἰδελβέργη 1837).—*Susanne Winkworth*, The life and letters of Barthold Georg Niebuhr (Λονδῖνον 1852).

Α. ΔΑΛΕΖΙΟΣ

— **Νίμπουρ** (Niebuhr), ***Κάρστενς***. Γερμανὸς περιηγητὴς (1733—1815). Μέλος τῆς ἐν ἔτει 1761 ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας ὀργανωθείσης ἀποστολῆς εἰς Ἀραβίαν, εἰς ἣν πᾶσαι αἱ εὐρωπαϊκαὶ Ἀκαδημίαι παρέσχον τὴν βοήθειαν αὐτῶν, ἐπανῆλθε τῷ 1766 εἰς Κοπεγχάγην κομιστὴς πολυτίμων πληροφοριῶν, σχετικῶν πρὸς πολλοὺς τόπους τῆς Ἀσίας, οἵτινες μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦσαν ἄγνωστοι. Τῷ 1768 ἔλαβε τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ τοῦ μηχανικοῦ, βραδύτερον δὲ ὠνομάσθη νομικὸς σύμβουλος καὶ τέλος σύμβουλος τοῦ κράτους. Ἔγραψε: «Περιγραφὴ τῆς Ἀραβίας» (1774), «Ταξίδιον εἰς τὴν Ἀραβίαν» (1774—1778), «Περιηγήσεις ἀνὰ τὴν Συρίαν καὶ τὴν Παλαιστίνην» (1837) κτλ.

Α. Δ.

Νίμπουργκ (Nimburg) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐν Βοημίᾳ, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἔλβα, κόμβος πολλῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Κάτ. (1921) 11.124 Τσέχοι. Ἔχει βιομηχανίαν κ. ἄ. γεωργικῶν ἐργαλείων, ζαχαροβιομηχανίαν καὶ διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ ἔχει ὡραιοτάτας ἐκκλησίας, ἀρχαῖα τείχη, δικαστήριον, θέατρον, ἐπαγγελματικὴν σχολὴν κλπ. —Π.

Νίμπρος *[Γεωγρ.]*. —1) Κοινὴ ὀνομασία τῆς νήσου *Ἴμβρου* (βλ. λ.). —2) Κοινὴ ὀνομασία τοῦ χωρίου *Ἴμβρος* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Χανίων.

Νιμρούδ *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας Β. τῶν ἀρχαίων Σαμοσάτων, μεσημβρινὴ ἄκρα τῆς ὀροσειρᾶς τῆς παραθεούσης τὸν ἄνω Εὐφράτην καὶ ἀποληγούσης εἰς τὰ ἀντερείσματα τοῦ Ταύρου. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς του (1.800 μ.) ἱδρύθη τὸ μεγαλοπρεπὲς μαυσωλεῖον Ἀντιόχου Δ' τοῦ

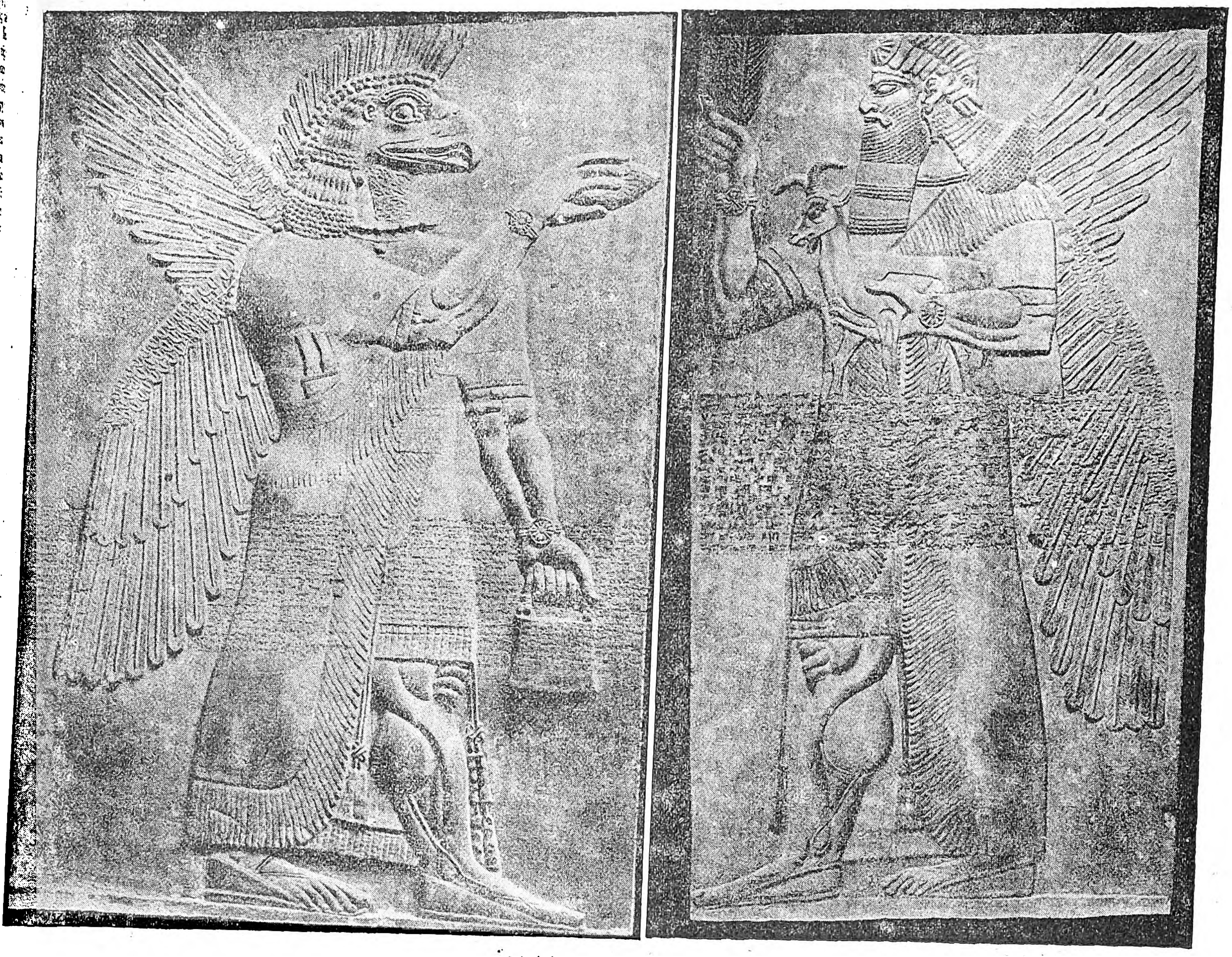

'Ανάγλυφα ἐκ Νιμρούδ. [Βρεττανικὸν Μουσεῖον.]

'Επιφανοῦς, βασιλέως τῆς Κομμαγηνῆς (38—72 μ. Χ.), τὸ πρῶτον μελετηθὲν ὑπὸ τοῦ "Οττο Πούχσταϊν (1882) καὶ εἶτα ὑπὸ τῶν Καρόλου Χούμαν, Χαμντῆ καὶ 'Οσμὰν μπέη, ἀπεσταλμένων τῆς 'Ακαδημίας τοῦ Βερολίνου καὶ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως. Τὸ μνημεῖον περιλαμβάνει πελώριον περίβολον καὶ ἱερὸν ἐντὸς αὐτοῦ καὶ ἐκοσμεῖτο μὲ κολοσσιαῖα ἀγάλματα τῶν προγόνων τῆς ἐν Κομμαγηνῇ δυναστείας ἕως Δαρείου Α' τοῦ 'Υστάσπους καὶ μὲ ἀνάγλυφα τῶν ἰδίων μετὰ ἑλληνικῶν θεοτήτων. 'Η ἀνακάλυψίς των ἔρριψε νέον φῶς εἰς τὴν ἑλληνοασιατικὴν ἱστορίαν καὶ τέχνην. [Πρβλ. *Humann-Suchstein*, Reisen in Kleinasien 1890 καὶ *Hamdy-Osman*, Le tumulus du Nemrod-Dagh 1883.]

π. ν. π.

—Νιμρούδ, καὶ ἀραβ. ***Νιμρούτ-ντ.*** *[Γεωγρ.].* Λοφίσκοι τῆς 'Ασσυρίας, ἀποτελοῦντες τὰ τελευταῖα τῶν ἀντερεισμάτων τοῦ ὄρους Τζεμπὲλ-Μακλοὺμπ καὶ εὑρισκόμενοι παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Τίγρητος καὶ "Ανω-Ζάμπ· ἐπ' αὐτῶν, εἰς 38 χλμ. Ν. τῆς ἀρχαίας Νινευΐ, σπουδαιότατοι ἐρειπιῶνες, ταυτιζόμενοι πρὸς τὴν ἀσσυριακὴν πόλιν *Νιμρὼδ* καὶ τὴν παλαιοτέραν *Καλὰχ* ἢ *Κάλχ*· ἴσως εἶναι ἡ παρὰ Ξενοφῶντι *Λάρισα*. 'Η ἀρχικὴ πόλις ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Σαλμανασὰρ τοῦ Α' (1300 π. Χ.), ἀνιδρύθη εἶτα ὑπὸ τοῦ 'Ασουρνασιρπὰλ (885—860 π. Χ.) καὶ διεκοσμήθη μεταγενεστέρως ὑπὸ τοῦ βασιλέως Σαργκὸν (668 π. Χ.) καὶ ἄλλων, οἵτινες κατὰ περιόδους κατέστησαν αὐτὴν ἕδραν τοῦ ἀσσυριακοῦ βασιλείου καὶ κέντρον τῆς στρατιωτικῆς των δυνάμεως. Αἱ ἀνασκαφαὶ τοῦ χώρου ἤρξαντο τῷ 1846 ὑπὸ τοῦ Austin Henry Layard καὶ ἔφερον εἰς τὸ φῶς τὰ σπουδαιότερα τῶν ἀσσυριακῶν εὑρημάτων τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου: τοὺς γνωστοὺς πτερωτοὺς λέοντας, σειρὰν πτερωτῶν ταύρων, τὸν μέλανα ὀβελίσκον τοῦ Σαλμανασάρ, τὸν ἀναγράφοντα τὰς κατακτήσεις αὐτοῦ εἰς Βαβυλωνίαν καὶ Χαλδαίαν· τοὺς γραπτοὺς πίνακας τῶν κατορθωμάτων τοῦ Τιγκλὰτ-πὶλ-'Ασὰρ (745—726), ἀνάγλυφα σημαντικά, ἐπιγραφὰς κ. ἄ. 'Ο ἐρειπιὼν σύγκειται ἐξ ἓξ διακεκριμένων μερῶν, ταῦτα δὲ εἶναι: α') τὸ μεγαλοπρεπέστατον ἀνάκτορον τοῦ 'Ασουρνασιρπάλ, κατὰ τὰ ΒΔ., ἀνοικοδομηθὲν εἶτα ὑπὸ τοῦ Σαργκόν, ἐκτάσεως 350 τετρ. ποδῶν (κεντρικὴ αὐλὴ 129×90 ποδ.), β') τὸ ἀνάκτορον τοῦ Σαλμανασὰρ Β', ἀνακτισθὲν ὑπὸ τοῦ Τιγκλὰτ-πὶλ-'Ασάρ, κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ὑψιπέδου· γ') τὸ ἐξ ὑλικῶν τοῦ προηγουμένου, μὴ τελειωθὲν ἀνάκτορον τοῦ 'Ασσαρχαδδών, κατὰ τὴν ΝΔ. γωνίαν τοῦ ὑψιπέδου· δ') μικρὸν ἀνάκτορον νεώτερον τοῦ α' κατά τινα ἔτη, μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ γ' κείμενον· ε') τὸ κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ζ' π. Χ. αἰῶνος οἰκοδομηθὲν ἀνάκτορον τοῦ 'Ασσοὺρ-ἐτὶλ-'Ιλανιόν, κατὰ τὰ ΝΑ. τοῦ λόφου, πιθανῶς χρησιμοποιηθὲν ὡς γυναικωνῖτης· καὶ στ') ὁ καλούμενος ναὸς "Ε-ζιντὰ (812—783), παρὰ τὸ ε', ἀφιερωμένον εἰς τὸν θεὸν Νεβό. 'Εκ τῶν ἄλλων ἱδρυμάτων, κατὰ τὸ πλεῖστον κατεστραμμένων ἢ καλυφθέντων ὑπὸ μεταγενεστέρου κοιμητηρίου, διακρίνονται δύο ναοὶ τοῦ 'Ασσουρνασιρπάλ. [Πρβλ. τὰ δεδομένα τῶν ἀνασκαφῶν εἰς Layard, Nineveh and its Remains (Λονδῖνον 1849) καὶ τὰς νεωτέρας ἐργασίας εἰς Cambridge Ancient History τόμ. Α' 1923.]

π. ν. π.

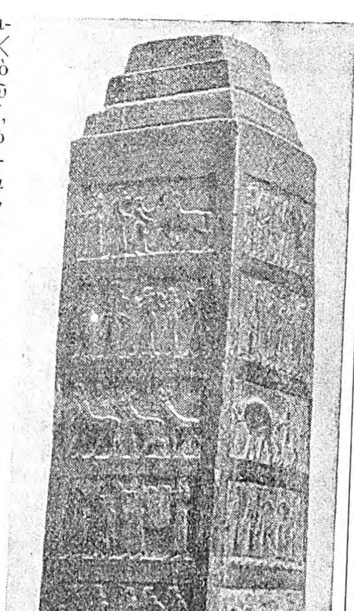

'Ο μέλας ὀβελίσκος.

[Κεντρικὴ αἴθουσα Νιμρούδ, Βρεττανικὸν Μουσεῖον.]

Νιμρώδ, ἢ ***Νιμρούδ.*** Βασιλεὺς τῆς Βαβυλωνίας (βλ. *Γιλγαμές*).

Νὶν - Γιρσοῦ *[Μυθολ.].* Τοπικὸς θεὸς τῶν Χαλδαίων (βλ. λ. *'Ινούρτα*).

Νινγκπὸ *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς ΝΑ. Κίνας ἐπὶ τῆς Ν. πλευρᾶς τοῦ κόλπου τοῦ Χὰνγκ-Τσοῦ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Γιοὺνγκ-Κιὰνγκ καὶ εἰς 19 χλμ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Κάτ. (1924) 284.300. "Εχει ποταμολιμένα (1925: 1.305 πλοῖα, 2.154.033 τόν.) ἀξιόλογον, δεσπόζει εὐφορωτάτης πεδιάδος καὶ εἶναι οἰκονομικὴ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Τσεκιάνγκ· ἔχει θαλασσίαν ἐπικοινωνίαν μὲ τὴν Σαγκάην καὶ τὸ Τσουσὰν καὶ σιδηροδρομικὴν μετὰ τοῦ Χὰνγκ-Τσοὺ (257 χλμ.), πρωτευούσης τῆς ἐπαρχίας. Εἶναι ὁ κυριώτερος ἐξαγωγικὸς λιμὴν βάμβακος ἐν Κίνᾳ, προϊόντων ἁλιείας καὶ ἅλατος· ἐξάγει ἐπίσης ὄσπρια, ὄρυζαν, τέϊον καὶ περιφήμους ψάθας (εἰς 'Ιαπωνίαν ἰδίως), εἰσάγει δὲ σάκχαριν (1 1/2 ἑκατ. λιρ. ἐτησίως) κυρίως καὶ εἴδη βαμβακοβιομηχανίας ἐκ Σαγκάης. "Εχει ἐτησίαν ἐξαγωγὴν 18,2 ἑκατομ. ταὲλ καὶ εἰσαγωγὴν 29,1 ἑκατομμ. 'Εκ τῶν βιομηχανιῶν ἀκμάζει ἡ βαμβακοβιομηχανία, ὑελουργία, ξυλουργία, σαπωνοβιομηχανία καὶ ἠλεκτροπαραγωγή.

'Η ἵδρυσις τῆς πόλεως ἀνάγεται εἰς τὸν Η' π. Χ. αἰῶνα, χωρίζεται δὲ εἰς νέαν καὶ παλαιάν, ἑνουμένην διὰ γεφυρῶν. Εἶναι κέντρον παλαιοτάτης μορφωτικῆς καὶ θρησκευτικῆς κινήσεως, βρίθει βουδικῶν μοναστηρίων καὶ ἔχει ὡραιοτάτας παγόδας, τὰς περιφήμους ὑελίνας οἰκίας, πύργους ὑψηλοτάτους, πλατείας ὁδοὺς καὶ ἀγορὰς καὶ παλαιὸν ὀχυρωματικὸν περίβολον 5 μιλίων. Εἶναι ἓν τῶν παλαιοτέρων κέντρων εὐρωπαϊκοῦ ἐποικισμοῦ εἰς Κίναν, ἔχουσα σπουδαιοτάτην εὐρωπαϊκὴν συνοικίαν. Τὸ Νινγκπὸ ἐπεσκέφθησαν πρῶτοι οἱ Πορτογάλοι (1520), ἡ δὲ πρώτη των ἀποικία (Λιαμπὸ)

Digitized by Google

κατεστράφη ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων τῷ 1545, ἀποκλεισθείσης τῆς εἰσόδου Εὐρωπαίων. Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ ἐν τῷ στομίῳ τοῦ ποταμοῦ φρουρίου Τσινχάϊ (1841), εἰσῆλθον ἀκωλύτως εἰς αὐτὴν οἱ Ἄγγλοι, κατασταθέντες ἀπὸ τοῦ 1842 (συνθήκη Ναγκὶν) καὶ ἀπὸ τοῦ 1861 καθιδρύσαντες στρατιωτικὴν βάσιν. —π.

Νινευΐ, ἡ ***Νῖνος***, ἡ ***Νινούα*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Ἀσσυρίας, κειμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Τίγρητος, 40 περίπου χλμ. πρὸ τῆς συμβολῆς τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ Μεγάλου Ζαπάτου ἢ Λύκου (νῦν Zab-el-ala ἢ Zab-el-Kebir), ἀπέναντι τῆς σημερινῆς Μοσούλης, παρὰ τὸ χωρίον Κουγιουντζίκ.

Κατὰ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ Νιμρώδ, κατὰ δὲ τὴν περσοελληνικὴν παράδοσιν ὑπὸ τοῦ Ἀσούρ, ἐκαλλωπίσθη δὲ ὑπὸ τοῦ Νίνου καὶ τῆς Σεμιράμιδος, ἀναδειχθεῖσα πρωτεύουσα τῶν βασιλέων τῆς Ἀσσυρίας ἀπὸ τοῦ 900 π. Χ. Ἱδρυθεῖσα ἐπὶ ὑψωμάτων, τὰ ὁποῖα ἐδέσποζον τοῦ ποταμοῦ, εἶχε, κατὰ τὸν Διόδωρον Σικελιώτην (ΙΙ, 3), σχῆμα παραλληλόγραμμον, μήκους 100 σταδίων καὶ πλάτους 90, περίμετρον δὲ 480 σταδίων (64 μίλια), περίπου ὅσον τὸ σημερινὸν Λονδῖνον μετὰ τῶν προαστείων, δυναμένη νὰ περιλάβῃ κατὰ τὸν προφήτην Ἰωνᾶν 600.000 κατοίκους. Τὰ περιβάλλοντα αὐτὴν τείχη εἶχον ὕψος 100 ποδῶν καὶ πλάτος διὰ τρία ἅρματα κατὰ μέτωπον, προστατευόμενα ὑπὸ 1500 ὑψηλοτάτων πύργων, ὕψους 200 ποδῶν.

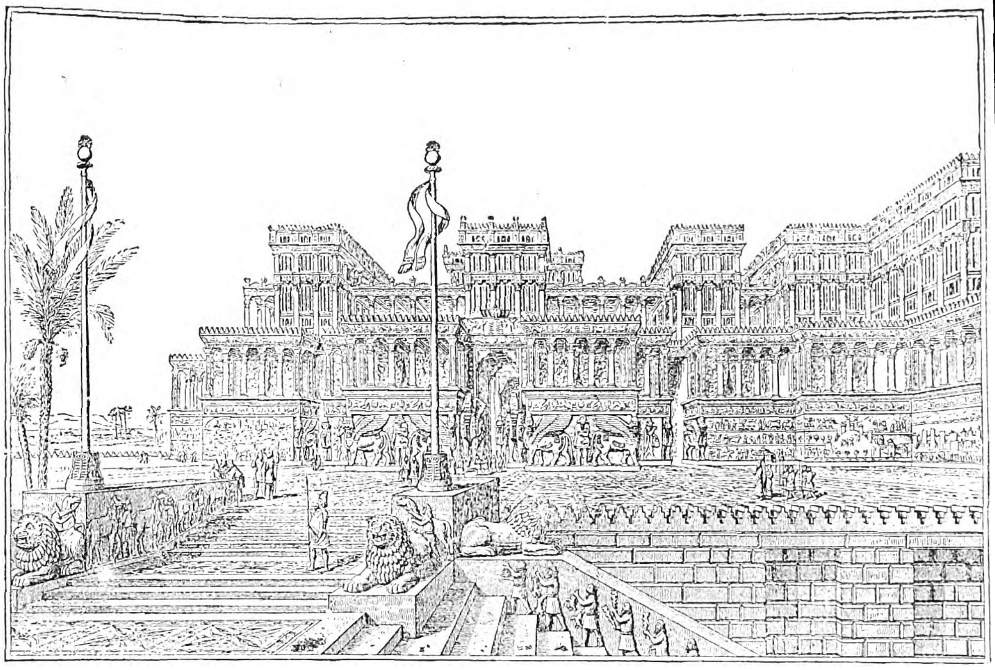

Ἀναπαράστασις τῶν ἐν Νινευΐ ἀσσυριακῶν ἀνακτόρων κατὰ τὸν Λαΰάρντ.

Ὑπῆρξε περίφημος διὰ τὴν πολυτέλειαν, τὸν πλοῦτόν της καὶ τὸν τρυφηλὸν βίον τῶν κατοίκων της. Διετήρησεν ἐπὶ μακρὸν ἐξέχουσαν θέσιν ὡς θρησκευτικὸν καὶ πνευματικὸν κέντρον. Ἐν αὐτῇ ὑπῆρχεν ὁ μεγαλοπρεπὴς ναὸς τῆς θεᾶς Ἰσχτὰρ καὶ ἄλλα μεγαλοπρεπῆ δημόσια οἰκοδομήματα.

Ὁ τελευταῖος βασιλεὺς αὐτῆς Σαρδανάπαλος, μετὰ πολιορκίαν δύο ἐτῶν, ὑπέκυψεν εἰς τὸν Ἀρβάκην τὸν Μῆδον καὶ τὸν ἀρχιερέα τῆς Βαβυλῶνος Βέλεσον (*Διοδ. Σικ.* ΙΙ, 24, 26). Ἐκ τῆς πολιορκίας ταύτης ὑπέστη μεγάλας καταστροφάς. Τελείως ὅμως κατεστράφη τῷ 606 π. Χ. ὑπὸ Κυαξάρου Α', βασιλέως τῶν Περσῶν, καὶ τοῦ Βαβυλωνίου Ναβοπαλασσάρου.

Ἔκτοτε δὲν γίνεται πλέον μνεία αὐτῆς, ὁ δὲ Στράβων (XVI, 737) ἀναφέρει αὐτὴν ὡς ἐξαφανισθεῖσαν. Ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων ἀναφέρεται ἐπὶ τῆς θέσεως αὐτῆς ἢ παρ' αὐτὴν ἀποικία ρωμαϊκὴ καλουμένη *Νῖνος* (Claudia Ninus), ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀδιαβηνῆς, ὀφείλουσα τὴν ἵδρυσίν της πιθανῶς εἰς τοὺς ἐπιτρόπους τῶν βασιλέων τῆς Παρθίας, οἵτινες ἔδωκαν εἰς τὴν πρωτεύουσάν των τὸ ὄνομα τῆς περιφήμου πρωτευούσης τῶν βασιλέων τῆς Ἀσσυρίας. Τῆς *Νίνου - Κλαυδιοπόλεως* σῴζονται νομίσματα μετὰ λατινικῆς ἐπιγραφῆς ἀπὸ τοῦ Τραϊανοῦ μέχρι τοῦ Γορδιανοῦ: COLONIA IVL. AUG. NINIVA CLAVDIOPOLIS (*Head.-Σβορ.*, Ἱστορ. τῶν νομισμ. τ. Β, σ. 424).

Παρὰ τὴν Νινευΐ ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Ἡράκλειος κατήγαγε, τῇ 12 Δεκεμβρίου 627 μ. Χ., περιφανῆ νίκην κατὰ τῶν Περσῶν. Ὀλίγον ὅμως μετὰ ταῦτα, καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἀράβων, κατεστράφη τελείως, μὴ ἀναφερομένη ἔκτοτε.

Αἱ κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα γενόμεναι ἀνασκαφαὶ εἰς τὸν λόφον Κουγιουτζίκ, ὑπὸ τοῦ Γάλλου Botta (1843), τοῦ Ἄγγλου Layard (1845—1855), τοῦ Γάλλου ἀρχιτέκτονος Place (1852) καὶ τοῦ Ἄγγλου G. Smith (1866—1876), ἔφερον εἰς φῶς λείψανα **τῶν ἀνακτόρων, πολυαρίθμους** ἐνεπιγράφους σφηνοειδεῖς πινακίδας, περιεχούσας τὰ βασιλικὰ ἀρχεῖα καὶ τὰ χρονικὰ τῶν βασιλέων τῆς Ἀσσυρίας, ἀξιόλογα ἀνάγλυφα κτλ., τῶν ὁποίων ἄλλα μὲν σῴζονται εἰς τὸ Βρεττανικὸν μουσεῖον, ἄλλα δὲ εἰς τὸ Λοῦβρον.

Αἱ νεώτεραι ἀνασκαφαὶ (1903), αἱ διενεργηθεῖσαι ὑπὸ τῶν Ἄγγλων Κάμπβελ, Τόμσων καὶ Κίνγ, ἔφερον ἐπίσης εἰς φῶς μεγάλα τμήματα τῶν ἀνακτόρων τοῦ Ἀσσουρβανιπάλ, τοῦ Σαρδαναπάλου τῶν Ἑλλήνων, τοῦ ναοῦ τοῦ Νεβοῦ, θεοῦ τῆς παιδείας, τὸν ὁποῖον ἀνεκαίνισεν ὁ Σαργών, διάδοχος τοῦ Σαλμανασὰρ Δ' (722—705 π.Χ.) καὶ ἄλλα. Α. Θ. Σ.

νινὶ (τό)· δημοτ., βλ. *νινίον.*

Νίνιγκο (Ninigo), ἡ ***Ἄβακος νῆσοι*** (γερμ. Schachbrett Inseln, γαλλ. Iles d'Échiquier) *[Γεωγρ.]*. Κοραλλιογενὴς συστὰς τῆς Μελανησίας ἐν τῷ Ἀρχιπελάγει τοῦ Βίσμαρκ, Δ. τῶν νήσων τοῦ Ναυαρχείου καὶ μεταξὺ 1° 5' καὶ 1° 40' Β. πλάτους καὶ 141° καὶ 144° Α. μήκους. Περιλαμβάνει περὶ τὰς 56 νησῖδας, διατεταγμένας εἰς σχῆμα ἐλλειψοειδές, συνολικῆς ἐκτάσεως 50 τετρ. χλμ. Κάτ. 400 περίπου ἰθαγενεῖς. Ἐξάγει κόπραν καὶ χελωνόστρακα. Κυριώτεραι τῶν νήσων αἱ *Νίνιγκο, Σάμα, Πελλελούν*, κ. ἄ. Ἀνῆκον εἰς τὴν Γερμανίαν, ἀπὸ τοῦ 1920 δὲ εὑρίσκονται ὑπὸ αὐστραλιανὴν ἐντολήν. Π. Ν. Π.

Νίνικα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας, ἐν Λαλασσίδι τῆς Τραχείας Κιλικίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. V, 7, 6). Ἄγνωστος ἄλλοθεν καὶ ἀκαθόριστος. Α. Θ. Σ.

νινίον (τό), καὶ ***νιννίον***, δημοτ. *νινί*· τῆς παιδικῆς γλώσσης, κούκλα ἢ καὶ μικρὸν παιδίον: «νινὲ ἔγινες, καημένε», ἄλλως «μωρὸ παιδί» || τὸ εἴδωλον τὸ σχηματιζόμενον εἰς τὴν κόρην τοῦ ὀφθαλμοῦ || καὶ ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ *ἀσπράδι τοῦ ματιοῦ* || μεταφρ. ἐπὶ ἀνθρώπου καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ παιδίου ἰσχνοῦ, καχεκτικοῦ: «κατάντησε ἕνα νινὶ ἀπὸ τὴν ἀδυναμία».

Νινίπ. —1) Ὁ πλανήτης *Κρόνος* παρὰ Χαλδαίοις. Θεότης πολεμική. —2) *Νινὶπ-Ἀδάρ.* Ὁ θεὸς *Ἡρακλῆς* τῶν Ἀσσυρίων, ὅστις ἀπετέλει ζεῦγος μετὰ τῆς Ἰστάρ, τῆς Ἀφροδίτης των. Ὑπὸ τὴν μορφὴν ταύτην ἐνεφανίσθησαν εἰς τὰς μυθικάς των παραδόσεις ὁ Νῖνος καὶ ἡ Σεμίραμις. Τὰς δὲ παραδόσεις ταύτας κατόπιν συλλέξας ὁ Κτησίας εἰς τὰ «Περσικὰ» του ἐνεφάνισεν αὐτὰς ὡς ἀναφερομένας εἰς ἱστορικὰ πρόσωπα. Γ. Λ. Α.

Νιλλὶλ *[Μυθ.]*. Ἡ θήλεια μορφὴ τοῦ θεοῦ *Ἐνλίλ*. Γ. Λ. Α.

Νίνμπουργκ ***ἐπὶ τοῦ Βέζερ*** (Nienburg an der Weser) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πρωσσίας ἐν τῷ διαμερίσματι τοῦ Ἀννοβέρου, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Βέζερ καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἀννοβέρου—Βρέμης. Κάτ. (1925) 10.406. Διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ ἔχει χημικὰς βιομηχανίας, χυτήρια, ὑαλουργίαν, οἰνοπνευματοποιΐαν κλπ. Ἀναφέρεται ἀπὸ τοῦ 1205, ἦτο κτῆσις τῶν κομήτων Χόγια καὶ κατὰ τὸν Ἑπταετῆ πόλεμον (1757) κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γάλλων. —π.

— **Νίνμπουργκ** ***ἐπὶ τοῦ Σάαλε*** (Nienburg an der Saale) *[Γεωγρ.]*. Βιομηχανικὴ πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Ἄνχαλτ εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Μπέρνμπουργκ ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν Σάαλε καὶ Μπόντε καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μπέρνμπουργκ—Κάλμπε. Κάτ. (1925) 5.297. Ἔχει ναυπηγεῖα, χημικὴν βιομηχανίαν, μηχανουργίαν, χυτήρια, τσιμεντοποιεῖα, ἐργοστάσια βύνης κ. ἄ. Ἱδρύθη τῷ 961. Π. Ν. Π.

Νινὸβ (Ninov, καὶ φλαμανδ. *Νιβεχόφεν*, Nieuwenhoven) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Βελγίου ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Φλάνδρᾳ, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ντέντερ. Κάτ. (1927) 10.156. Εἶναι κόμβος σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν καὶ ἔχει δερματοβιομηχανίαν, ὑφαντουργίαν, σαπωνοποιΐαν κλπ. Ἔχει παλαιοτάτην ἐκκλησίαν μὲ πίνακας τοῦ Κράγιερ. Π. Ν. Π.

Νινόη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Καρίας, ἡ ἄλλως *Ἀφροδισιὰς* (βλ.λ.).

Νινὸν ντὲ Λανκλὸ (Lanclo)· βλ. λ. *Λανκλὼ Ἄννα.*

Νῖνος, ἡ ***Νινούα*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Νινευΐ.*

Νῖνος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Βήλου, θεωρούμενος κατὰ τὴν περσικὴν παράδοσιν ὡς ἱδρυτὴς τῆς πόλεως Νίνου ἢ Νινευΐ, καὶ θεμελιωτὴς τοῦ ἀσσυριακοῦ κράτους περὶ τὸ 2.000 π.Χ. Καθυποτάξας τὴν Βαβυλωνίαν, κατέστησε φόρου ὑποτελεῖς τὸν Βαρσάνην, βασιλέα τῆς Ἀρμενίας, ἐνίκησε καὶ ἐσταύρωσε τὸν Φάρνον, βασιλέα τῆς Μηδίας, καὶ καθυπέταξε τὴν Ἀσίαν ἀπὸ τῆς Μεσογείου μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ. Πολιορκῶν τὰ Βάκτρα ἐγνώρισε τὴν περικαλλῆ Σεμίραμιν, τὴν ὁποίαν κατέστησε σύζυγον καὶ βασίλισσαν, ὑπὸ τῆς ὁποίας καὶ ἐφονεύθη, ὡς λέγεται, μετὰ βασιλείαν 52 ἐτῶν. Ὁ Νῖνος καὶ ἡ Σεμίραμις, εἶναι ἡ προσωποποίησις τῶν θεοτήτων Νινὶβ-Ἀδὰρ καὶ Ἰσχτάρ, τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Ἀφροδίτης τῶν Ἀσσυρίων. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ τὰς περσικὰς ταύτας παραδόσεις διασώσας περὶ Νίνου, Νινευΐ, Σεμιράμιδος κλπ. Κτησίας ὁ Κνίδιος, περὶ τὰ μέσα τοῦ Ε' π.Χ. αἰῶνος, παρέστησεν αὐτὰς ὡς ἱστορικάς, ἐπῆλθε τόσον μεγάλη σύγχυσις τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ μύθου, ὥστε οἱ Ἀλεξανδρινοὶ συγγραφεῖς πάντα τὰ εἰς αὐτοὺς ἀναφερόμενα, ἐπραγματεύοντο ὡς ὕλην μυθιστορηματικήν. Ἐνῷ ὁ Ἡρόδοτος, ὅστις γνωρίζει μόνον τὴν ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένην ὕπαρξιν τῆς Σεμιράμιδος, ἀνάγει αὐτὴν εἰς τὸ 1400 π.Χ. ἢ τὸ 1273. Α. Θ. Σ.

— **Νῖνος Β'** *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Νίνου καὶ τῆς Σεμιράμιδος (βλ. λ. *Νινύας*). Α. Θ. Σ.

Νὶντ (Nied) *[Γεωγρ.]*. Ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Σάρου ἐν Λωρραίνῃ, μήκους 98 χλμ. Σχηματίζεται ὑπὸ τῶν γαλλικοῦ καὶ γερμανικοῦ Νίντ, πηγαζόντων τοῦ μὲν πρώτου παρὰ τὸ Λυσ... καὶ τοῦ ἑτέρου παρὰ τὸ Κάμμερν καὶ ἑνουμένων παρὰ τὸ Κόντχεν. Π. Ν. Π.

Νίντερ (Nieder) *[Γεωγρ.]*. Λέξις γερμανικὴ σημαίνουσα τὸν κάτω, τὸν χαμηλὸν καὶ ἀπαντῶσα εἰς πλείστας γερμανικὰς τοπωνυμίας ὡς πρῶτον συνθετικόν· ὡς *Νίντερντορφ* (=Κατωχώριον) κ. ἄ. —π.

Νίντερβαλντ (Niederwald) *[Γεωγρ.]*. Λόφος (ὑψ. 343 μ.) τῆς δυτικῆς Γερμανίας ἐν τῷ πρωσικῷ νομῷ Ἔσσεν-Νασάου, παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ρήνου. Ἐπ' αὐτοῦ ἔχει στηθῆ τὸ ἐθνικὸν γερμανικὸν ἄγαλμα «Τζερμάνια», ἀπεικονίζον κολοσσιαίαν γυναικείαν μορφήν. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο εἶναι ἐκ βρόνζου, ἔχει ὕψος 10,60 μ. ἐπὶ βάθρου 25 μέτρων, τὰ δὲ ἀποκαλυπτήρια αὐτοῦ ἐγένοντο τῷ 1883. Α. Λ.

Νίντερλε (Niederle), ***Λοῦμπορ***. Τσεχοσλοβάκος ἱστορικός, γεννηθεὶς τῷ 1865, καθηγητὴς ἀπὸ τοῦ 1904 εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Πράγας. Αἱ ἐργασίαι του ἀφοροῦν κυρίως τὴν σλαυϊκὴν φιλολογίαν καὶ τὴν προϊστορίαν τῆς Βοημίας. Ἐξ αὐτῶν σπουδαιότεραι: «Σλαυϊκὴ ἀρχαιολογία» (1901 κ. ἑ.) καὶ «Βίος τῶν ἀρχαίων Σλαύων» (1911 κ. ἑ., εἰς 4 τόμους μέχρι τοῦδε). Π. Ν. Π.

Νίντερμάγερ (Niedermayer), ***Λουδοβῖκος***. Γάλλος συνθέτης, ἱδρυτὴς τῆς ὁμωνύμου σχολῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς τῶν Παρισίων, γεννηθεὶς ἐν Ἑλβετίᾳ (1802—1861). Ἀνεβίβασε μετ' ἐπιτυχίας ἐν Νεαπόλει τὸ πρῶτόν του μελόδραμα «Il Reo per amore». Ἀπὸ τοῦ 1825 ὁ Νίντερμάγερ ἐγκατεστάθη ἐν Παρισίοις, ἔνθα παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του, πολιτογραφηθεὶς Γάλλος. Ἐν τῇ γαλλικῇ πρωτευούσῃ ἤρχισε τὸ στάδιόν του ὡς συνθέτης μελῳδιῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων «Ἡ λίμνη» ἐπὶ στίχων τοῦ Λαμαρτίνου, κατέστησεν αὐτὸν τάχιστα γνωστόν. Τῷ 1828 ἀνεβίβασεν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ βασιλικοῦ ἰταλικοῦ θεάτρου τὸ δίπρακτον μελόδραμα «La Casa nel bosco», τῷ 1837 τὸ πεντάπρακτον μελόδραμα «Stradella», τῷ 1844 τὴν «Μαρίαν Στούαρτ» καὶ τέλος ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ μελοδράματος «La Fronde». Μὴ κατορθώσας νὰ ἐπιβληθῇ ὡς δραματικὸς συνθέτης ὁ Νίντερμάγερ ἀπεφάσισε νὰ ἱδρύσῃ σχολήν, ἐν ᾗ ἐδιδάσκετο κυρίως ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσική, τὸ ᾆσμα, τὸ γρηγοριανὸν μέλος, κλειδοκύμβαλον, ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον καὶ τὰ θεωρητικὰ μαθήματα. Ἡ σχολὴ αὕτη, ὑποστηριχθεῖσα παρὰ τοῦ κράτους, ηὐδο...

Digitized by Google

μησεν ἐξαιρετικῶς, συγκαταλέξασα μεταξὺ τῶν μαθητῶν της διασήμους μουσικούς, ὡς οἱ Φωρέ, Ζιγκού, Ἀλέξ. Ζώρζ, Μπυσσὲρ κ. ἄ. Ἐπιδοθεὶς κυρίως εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν ὁ Νίντερμάγερ, ἔγραψε διὰ τὸ εἶδος τοῦτο τὰ καλύτερα ἔργα του, μεταξὺ τῶν ὁποίων πλεῖστα τεμάχια δι' ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον, τὰ πασίγνωστα «Pater noster» καὶ «Pie Jesu», τρεῖς λειτουργίαι, μοττέτα κτλ. Ἐξέδωκεν ἐπίσης ἓν «Θεωρητικὸν καὶ πρακτικὸν ἐγχειρίδιον συνοδείας γρηγοριανοῦ μέλους» (1855) καὶ «Συνοδεία δι' ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱεροτελεστιῶν» (1861). Γ. Σ.

Νίντερμπρον (Niederbronn) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν Κάτω Ἀλσατίᾳ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Φάλκενστάϊνερ. Κάτ. 3.300. Ἔχει σιδηρουργίαν, ὑελουργίαν, χυτήρια, βυρσοδεψίαν καὶ χαρτοποιΐαν. Εἰς τὴν περιοχὴν δὲ ὑπάρχουν κοιτάσματα σιδήρου, αἱ ὁμώνυμοι χλωριοῦχοι θερμοπηγαὶ (θερμ. 18° Κ.), οἱ κελτικοὶ ὀχυρωματικοὶ περίβολοι τοῦ Τσίγκενμπουργκ καὶ τὸ φρούριον Βάσσεμπουργκ (ΙΔ' αἰών) μὲ ρωμαϊκὰς ἐπιγραφάς. Εἰς Νίντερμπρον ἐγένετο ἡ πρώτη σύγκρουσις κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον (1870, Ἰούλιος 26). Π. Ν. Π.

Νιντερσαινεβάϊντε (Niederchöneweide) *[Γεωγραφ.]*. Προάστειον τοῦ *Βερολίνου* (βλ. λ.).

Νιντερσαινχάουζεν (Niederschönhausen) *[Γεωγραφ.]*. Προάστειον τοῦ *Βερολίνου* (βλ. λ.).

Νίντερτσβέρεν (Niederzwehren) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Ἔσση - Νασσάου, Ν. προάστειον τοῦ Κάσσελ. Κάτ. (1925) 5.863. Ἔχει βιομηχανίαν κατασκευῆς σιδηροδρομικοῦ ὑλικοῦ, χειρουργικῶν ἐργαλείων κλπ. Π. Ν. Π.

Νίντερ - Χέρμσντορφ (Niederhermsdorf) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Κάτω Σιλεσίᾳ εἰς τὸ διαμέρισμα τοῦ Βαλδεμβούργου. Κάτ. (1925) 11.706. Ἔχει ὑελουργίαν, ξυλουργίαν, χημικὰς βιομηχανίας καὶ ἐργοστάσια πορσελλάνης. Εἰς τὴν περιοχήν της δημιουργεῖται ἐξαγωγὴ γαιάνθρακος. Π. Ν. Π.

Νίντσιτς (Nincic), ***Μομσίλο***. Νοτιοσλαῦος διπλωμάτης καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1876. Ἐσπούδασε πολιτικὰς ἐπιστήμας ἐν Βελιγραδίῳ καὶ ἐτελειοποιήθη κατόπιν ἐν Γαλλίᾳ. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν τῆς Σερβίας, μετὰ τὴν ἵδρυσιν δὲ τῆς Νοτιοσλαυΐας προσελήφθη εἰς τὴν νέαν κυβέρνησιν ὡς ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῷ 1920 ὑπουργὸς τοῦ Ἐμπορίου. Ἀπὸ τοῦ 1921 καὶ ἐπὶ πολλὰς κατὰ συνέχειαν περιόδους διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, ὑπογράψας μεταξὺ ἄλλων τὰς συνθήκας τοῦ Ραπάλλο καὶ Νεττοῦνο μετὰ τῆς Ἰταλίας καὶ ἐκλεγεὶς τῷ 1926 πρόεδρος τῆς Ζ' συνελεύσεως τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Μικρᾶς Ἀντάντ. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1926, διαφωνήσας πρὸς τὴν κυβέρνησιν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἰταλονοτιοσλαυϊκὴν διαφοράν, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ. Μετά τινα χρόνον ἠναγκάσθη νὰ δεχθῇ ἐκ νέου τὸ χαρτοφυλάκιον τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, ἀλλ' αὐτὴν τὴν φορὰν ἐδήλωσεν ἐπισήμως ὅτι ἀπέσχε τῆς πολιτικῆς διὰ λόγους ὑγείας. Μ. Δ. Β.

Νινύας, ἢ ***Νῖνος Β'*** *[Μυθολ.]*. Μυθολογούμενος υἱὸς τοῦ Νίνου καὶ τῆς Σεμιράμιδος, διαδεχθεὶς τὴν μητέρα του ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν Ἀσσυρίων, τῆς ὁποίας, ὡς λέγεται, ἐνήργησε τὸν θάνατον. Περιγράφεται ὡς ἀνίκανος βασιλεύς, διάγων βίον ἐκτεθηλυμένον μετὰ ἀσέμνων γυναικῶν καὶ εὐνούχων. Α. Θ. Σ.

νινυδρίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου

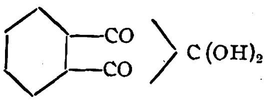

ἤτοι ὑδρίτης τοῦ τρικετοϋδρινδενίου. Ἀποτελεῖ ἀχρόους εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὴν ἀλκοόλην διαλυτοὺς κρυστάλλους, οἵτινες εἰς τοὺς 125° χρώννυνται ἐρυθροί, εἰς τοὺς 139° ὠχροῦνται καὶ εἰς τοὺς 240° τήκονται. Τὸ ὑδατικὸν αὐτῆς διάλυμα βάπτει τὸ δέρμα ἰῶδες καὶ ἀνάγει τὸ φελίγγειον διάλυμα. Μετὰ τῶν λευκωμάτων, πολυπεπτιδίων καὶ γενικῶς μετὰ τῶν α-ἀμινοξέων παρέχει ἡ νινυδρίνη κυανῆν χροιὰν (ἀντίδρασις νινυδρίνης). Σ. Γ.

Νίνφα (Ninfa) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἠρειπωμένη πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Ρώμης Ἱδρύθη κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα, ἀλλ' ἐγκατελείφθη βραδύτερον ἕνεκα τῆς ἑλονοσίας, ἥτις μαστίζει τὴν χώραν, κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα. Σῴζονται εἰσέτι ἐρείπια ἐκκλησιῶν, μοναστηρίων, πύργων καὶ ἀνακτόρων τοῦ ΙΒ' καὶ ΙΓ' αἰῶνος. Μ. Δ. Β.

Νὶξ (Nix) *[Γερμαν. Μυθολ.]*. Ὄνομα τῶν πνευμάτων τῶν ὑδάτων. Οἱ ἄρρενες Νὶξ ἀπεικονίζονται μὲ μικρὸν ἀνάστημα, μακρὰν γενειάδα, διακρίνονται δὲ ἐκ τῶν ὀδόντων των, ὀδόντων ἰχθύων, καὶ ἐκ τῶν παραμορφωμένων ὤτων καὶ ποδῶν των. Συχνάκις μεταμορφοῦνται εἰς ἵππους, ταύρους ἢ ἰχθῦς. Εἶναι σκληροὶ καὶ ἐκδικητικοὶ καὶ οὐχὶ σπανίως ἁρπάζουν ὡραίας νεάνιδας, μεθ' ὧν συζῶσιν εἰς τὰ ἐντὸς τῶν ὑδάτων ἀνάκτορά των. Οἱ θήλεις Νὶξ παριστάνονται ὡς καλλίμορφοι παρθένοι. Ἀλλ' ὁ θρῦλος ἀναφέρει καὶ ἄλλας Νίξ, αἵτινες εἶναι γυμναί, φέρουσαι μόνον ζώνην ἐκ φύλλων καλάμου καὶ ἄλλαι, αἵτινες ἔχουν οὐρὰν ἰχθύος. Τόσον οἱ ἄρρενες ὅσον καὶ θήλεις Νὶξ ἀγαπῶσι τὴν μουσικὴν καὶ τὸν χορόν. Α. Δ.

Νίξιτς *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυΐας, ἐν τῷ τέως βασιλείῳ τοῦ Μαυροβουνίου, εἰς ἀπόστασιν 38 χλμ. Β. τῆς Κεττίγνης. Κάτοικοι 2.000.

Νίξον (Nixon), ***Ἰωάννης***. Ἄγγλος στρατιωτικὸς (1857—1921). Ὑπηρέτησεν ἐν τῷ στρατῷ τῶν Ἰνδιῶν (1878), ἔλαβε δὲ μέρος εἰς τὸν κατὰ τῶν Ἀφγανῶν πόλεμον καὶ εἰς διαφόρους ἄλλας ἐπιχειρήσεις. Προαχθεὶς εἰς στρατηγὸν ἐστάλη τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1915 εἰς Μεσοποταμίαν, ὡς ἀρχηγὸς τῶν ἐκεῖ ἐπιχειρήσεων. Ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις του ὁ στρατηγὸς Τάουνσεντ προήλασεν ἐπιτυχῶς μέχρι τοῦ Τίγρητος, ἀλλ' ὁ Νίξον ἐθεωρήθη ὑπεύθυνος διὰ τὴν μετὰ ταῦτα προσπάθειαν πρὸς προέλασιν εἰς Βαγδάτην καὶ τὴν ἐπακολουθήσασαν ὑποχώρησιν καὶ παράδοσιν τοῦ ὑπὸ τὸν Τάουνσεντ ἀγγλικοῦ στρατοῦ εἰς τοὺς Τούρκους. Γ. Ι. Β.

νιο— κατὰ συναλοιφὴν τοῦ *νεο—* (βλ. λ.).

Νιόβη *[Μυθολ.]*. Ἐκ τῶν προσώπων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μυθολογίας, τοῦ ὁποίου οἱ ἀρχαιότατοι μῦθοι (τὰ πρῶτα στοιχεῖα εὑρίσκονται παρ' Ὁμήρῳ, Ἰλ. Ω 604—618) ἐπιχωριάζοντες ἐν Θήβαις, ἰδίως, καὶ Μ. Ἀσίᾳ, περιλάλητοι γενόμενοι καὶ ποικίλας παραλλαγὰς ὑποστάντες ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μυθογράφων, ἐνέπνευσαν τήν τε ἀρχαίαν ποίησιν καὶ τὴν ἀρχαίαν τέχνην. Ἐκ τῶν διαφόρων παραλλαγῶν τοῦ μύθου ἐπεκράτησαν ἰδίως δύο, αἱ ἑξῆς: 1) Ἦτο θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Φρυγίας Ταντάλου καὶ τῆς Διώνης ἢ Δίας καὶ σύζυγος τοῦ ἑτέρου τῶν Διοσκούρων τῶν Θηβῶν, τοῦ Ἀμφίονος. Ἐκ τοῦ γάμου της ἡ Νιόβη ἀπέκτησεν ἓξ υἱοὺς καὶ ἓξ θυγατέρας (κατὰ τὸν Ἡσίοδον δέκα υἱοὺς καὶ δέκα θυγατέρας, κατὰ τὸν Ὀβίδιον ἑπτὰ υἱοὺς καὶ ἑπτὰ θυγατέρας καὶ κατ' ἄλλους ποιητὰς περισσότερα ἢ ὀλιγώτερα τέκνα, ἀπὸ πέντε μέχρις εἴκοσι τεσσάρων). Διὰ τὴν εὐτεκνίαν της ταύτην ἐκαυχήθη ἡ Νιόβη καὶ ἐν τῇ μεγαλαυχίᾳ της ἐξεστόμησε λόγους ὑπερηφάνους καὶ ἀσεβεῖς, εἰποῦσα ὅτι εἶναι ἀνωτέρα τῆς Λητοῦς, ἡ ὁποία ἐγέννησε δύο μόνον τέκνα, τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἄρτεμιν. Ἡ Λητὼ κατελήφθη ὑπ' ἀγανακτήσεως διὰ τὴν θρασύτητα ταύτην τῆς Νιόβης καὶ παρώξυνεν ἐναντίον της τὰ τέκνα της, τὰ ὁποῖα καὶ ἐτιμώρησαν σκληρότατα ταύτην, κατατοξεύσαντα, ἡ μὲν Ἄρτεμις τὰς θυγατέρας της ἐν τῷ ἐν Θήβαις ἀνακτόρῳ τοῦ Ἀμφίονος, ὁ δὲ Ἀπόλλων τοὺς υἱούς της ἐν τῷ Κιθαιρῶνι, ἔνθα οὗτοι ἐκυνήγουν (κατὰ τὴν ποιήτριαν Τελέσιλλαν ἐσώθησαν ἐκ τῶν τέκνων τῆς Νιόβης ὁ Ἀμύκλας καὶ ἡ Μελίβοια, κατ' ἄλλην δὲ παραλλαγὴν τοῦ μύθου ὁ Ἀμφίων καὶ ἡ Χλῶρις, ἥτις ἐνυμφεύθη τὸν Νηλέα). Ἐπὶ ἐννέα ἡμέρας ἔμενον ἄταφα τὰ πτώματα τῶν Νιοβιδῶν, διότι οἱ ἐπιχειρήσαντες νὰ θάψωσι ταῦτα μετεμορφώθησαν ὑπὸ τοῦ Διὸς εἰς λίθους, κατὰ δὲ τὴν δεκάτην ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς αὐτοὶ οἱ Ὀλύμπιοι θεοί. Ἡ ταλαίπωρος μήτηρ ἔμεινεν ἄφωνος καὶ ἀκίνητος ἐκ τῆς φρίκης της, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας οὐδεμίαν λαβοῦσα τροφήν. Τέλος, ἐγκαταλιποῦσα ἡ Νιόβη τὰς Θήβας, ἀπῆλθε πρὸς τὸν πατέρα της εἰς Σίπυλον, ἔνθα μετεμορφώθη, ὡς ηὐχήθη πρὸς τοὺς θεούς, εἰς λίθον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου, ἔχοντος τὴν μορφὴν γυναικός, χύνονται νυχθημερὸν δάκρυα (κατ' ἄλλην παραλλαγὴν τοῦ μύθου, θύελλα ἐξεσφενδόνισεν αὐτὴν ἐκ Θηβῶν εἰς τὸ ὄρος Σίπυλον). Τὸ ἐπὶ τοῦ Σιπύλου ὁμοίωμα τοῦτο γυναικὸς κατηφοῦς σῴζεται καὶ σήμερον, ὅπως καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Παυσανίου (Ι. 21. 3) καὶ θεωρεῖται ὅτι εἶναι μία τῶν λατρευτικῶν μορφῶν τῆς θεᾶς Κυβέλης. Ἐν Θήβαις, πρὸ τῶν Προιτίδων πυλῶν, ἐδεικνύοντο οἱ δύο τάφοι τῶν Νιοβιδῶν, ὁ τῶν ἀρρένων καὶ ὁ τῶν θηλέων. 2) Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Φορωνέως καὶ τῆς Νύμφης Λαοδίκης, θυγατρὸς τοῦ Ξούθου, καὶ μήτηρ ἐκ τοῦ Διός, ὅστις μετ' αὐτῆς πρώτης, θνητῆς, ἐμίγη, τοῦ Ἄργου καὶ (κατὰ τὸν Ἀκουσίλαον) τοῦ Πελασγοῦ (κατ' ἄλλην παραλλαγὴν τοῦ μύθου ἦτο μήτηρ τοῦ Φορωνέως ἐκ τοῦ ποταμοῦ Ἰνάχου), εἶχε δὲ ἀδελφὸν τὸν Ἆπιν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου Ἀπία ἡ Πελοπόννησος εἶχεν ὀνομασθῆ.

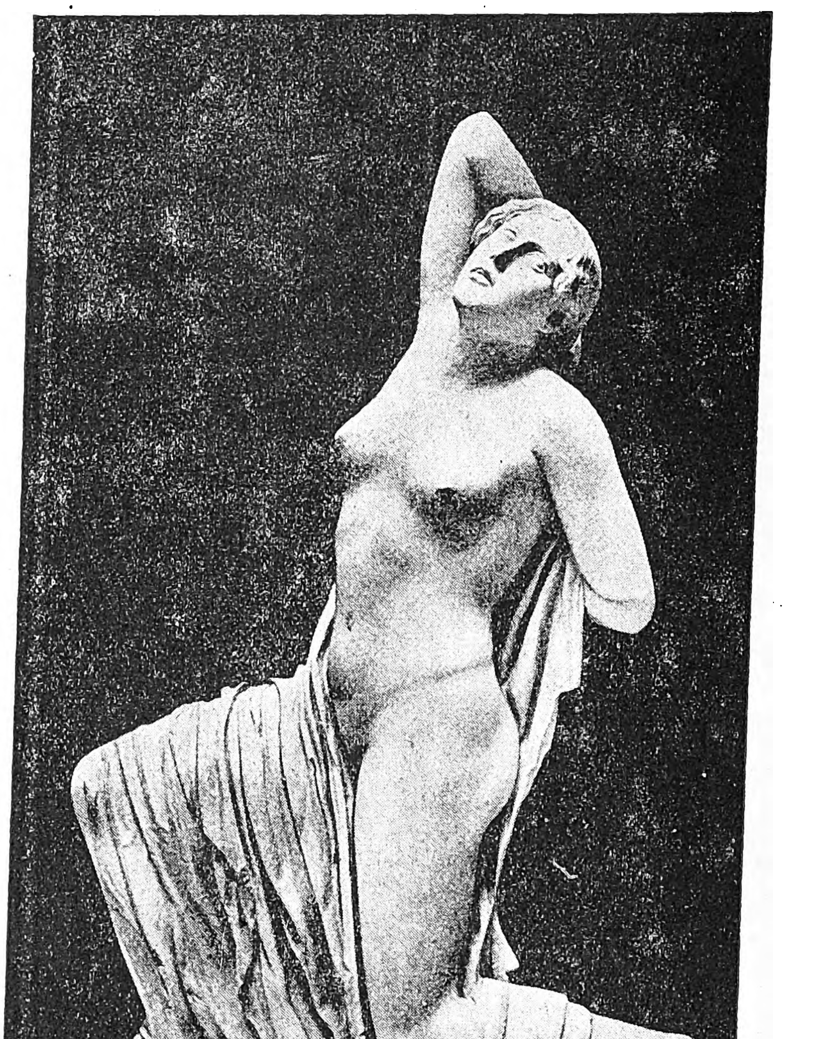

Ἄγαλμα τῆς Νιόβης.

[Μουσεῖον Βατικανοῦ.]

Ὡς εἶναι πολλαὶ καὶ ποικίλαι αἱ παραλλαγαὶ τοῦ μύθου τῆς Νιόβης, οὕτω πολλαὶ καὶ ποικίλαι εἶναι καὶ αἱ ἑρμηνεῖαι αὐτοῦ. Κατὰ τὸν Cox, ἡ Νιόβη, θυγάτηρ τοῦ Φορωνέως, θεότητος τοῦ πυρός, συγγενοῦς πρὸς τὸν Ἥφαιστον καὶ τὸν Προμηθέα, εἶναι ἡ προσωποποίησις τοῦ νέφους, τὸ ὁποῖον κάμνει τὴν ἐντύπωσιν πυκνοῦ καπνοῦ οὐρανίου πυρός. Κατὰ τὸν Max Müller, ἡ Νιόβη τοῦ Ταντάλου εἶναι θεότης τοῦ χειμῶνος καὶ τῶν χιόνων, τὰ δὲ δάκρυα αὐτῆς τὰ ὕδατα τῶν διαλυθέντων πάγων καὶ τῶν χιόνων τῆς ἀπολιθωθείσης κατὰ τὸν χειμῶνα γῆς. Κατὰ τὸν Κούρτιον, ἡ Φρυγία ὀρεσίβιος μήτηρ, ἥτις ἰδοῦσα τὰ περὶ αὐτὴν παίζοντα φαιδρὰ τέκνα της, τοὺς ρύακας, ἀναρπαγέντα ὑπὸ τῶν κυνικῶν καυμάτων ἀπεπετρώθη ὑπὸ τοῦ ἄλγους. Κατὰ τὸν Preller (Griech. Mythol. II, 382), ἡ Νιόβη εἶναι ἄλλη μορφὴ τῆς

Digitized by Google

Ὁ φόνος τῶν Νιοβιδῶν.

[Παράστασις ἀρχαίου ἀγγείου τοῦ Corneto ἐξεικονίζουσα κατὰ σειρὰν τὴν Λητώ, Ἀρτέμιδα, Ἀπόλλωνα, Νιόβην καὶ δύο Νιοβίδας.]

Λυδιακῆς Ῥέας, θεότητος τῆς γονιμότητος, ἥτις, καυχωμένη τὴν ἄνοιξιν διὰ τὰ λαμπρὰ τέκνα της (τὴν ζωηρὰν βλάστησιν), βλέπει αὐτὰ φονευόμενα κατὰ τὸ θέρος ἀπὸ τὰ βέλη τοῦ ἡλιακοῦ θεοῦ, τοῦ Ἀπόλλωνος. Καὶ κατ' ἄλλους, ἄλλως ἑρμηνεύοντας τὸν μῦθον ἢ ἐπέχοντας νὰ ἑρμηνεύσωσι τοῦτον, οὐδεμία τῶν εἰρημένων ἑρμηνειῶν λύει τὸ πρόβλημα τοῦ μύθου τῆς Νιόβης.

Ὁ συγκινητικὸς μῦθος τῆς Νιόβης ἐνέπνευσεν, ὡς ἦτο ἑπόμενον, πολλοὺς ποιητὰς καὶ καλλιτέχνας τῶν ἀρχαίων χρόνων, Ἕλληνας καὶ Ῥωμαίους. Οὕτως ὁ Αἰσχύλος συνέθεσε τὴν ἀπολεσθεῖσαν τραγῳδίαν του «Νιόβη», ὁ Σοφοκλῆς τὰς ἐπίσης ἀπολεσθείσας τραγῳδίας του «Τάνταλος» καὶ «Νιόβη». Ἐπίσης ἐπραγματεύθησαν τὸν μῦθον μὲ ποικίλας παραλλαγὰς οἱ λογογράφοι καὶ Ἀλεξανδρινοὶ ποιηταί. Ὁ Ὀβίδιος ἀφιέρωσεν 150 περίπου στίχους εἰς τὰς Μεταμορφώσεις του (VI, 146—312) διὰ τὸν μῦθον τῆς Νιόβης καὶ ἄλλοι πολλοὶ πολλάκις ἐμνημόνευσαν ἢ ὑπηνίχθησαν διάφορα ἐπεισόδια τοῦ μύθου της. Ὁ Φειδίας ἐκόσμησε τὸν θρόνον τοῦ χρυσελεφαντίνου ἀγάλματος τοῦ Διὸς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ὀλυμπίᾳ μὲ τὴν γλυπτὴν παράστασιν τοῦ φόνου τῶν τέκνων τῆς Νιόβης ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος· ἄλλοι μεγάλοι γλύπται, ὡς μαρτυροῦσι τὰ διασωθέντα ἀντίγραφα τῶν ἔργων των, ἔπλασαν περίοπτα ἀγάλματα τῆς Νιόβης καὶ τῶν Νιοβιδῶν, φονευομένων ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος. Ὁμοίως τὸν μῦθον τῆς Νιόβης ἔλαβον ὡς θέμα διακοσμητικὸν τῶν ἀγγείων των πολλοὶ ἀρχαῖοι ἀγγειογράφοι. Καὶ ἐν Ἀθήναις δὲ εἰς τὸ ὑπεράνω τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου σπήλαιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο τὸ μνημεῖον τοῦ Θρασύλλου, ἀπεικονίζοντο, κατὰ τὸν Παυσανίαν (I, 21, 3), ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἄρτεμις φονεύοντες τοὺς Νιοβίδας. Ἐκ τῶν διασωθέντων ἀρχαίων καλλιτεχνικῶν ἔργων μὲ θέμα τὸν μῦθον τῆς Νιόβης ἄξια μνείας ἰδίως εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) Τὸ ἐν Ῥώμῃ (Museo delle Terme) ἄγαλμα Νιοβίδος ἀποθνῃσκούσης, προερχόμενον ἀπὸ τὸ ἀέτωμα ναοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον παριστάνετο ὁ φόνος τῶν τέκνων τῆς Νιόβης ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο ἀνεκαλύφθη ἐν Ῥώμῃ, ὅπου εἶχεν ἀπαχθῇ εἰς τοὺς ἀρχαίους ἤδη χρόνους ὁλόκληρον τὸ ἀέτωμα. Ἡ πληγωθεῖσα θανασίμως εἰς τὰ νῶτα ἀπὸ βέλος κόρη πίπτει εἰς τὸ ἀριστερὸν γόνυ, ἐνῷ συγχρόνως φέρει τὰς χεῖρας εἰς τὴν πληγήν μὲ τὴν πτῶσιν της καταρρέει καὶ τὸ ἱμάτιον καὶ οὕτω γυμνώνεται ὁλόκληρον σχεδὸν τὸ ἄνευ χιτῶνος σῶμά της. Τὸ ὡραῖον σῶμα δὲν ἔχει ποῦ τὸ θηλυπρεπές, τὸ δὲ περικαλλὲς πρόσωπον ἔχει ποιάν τινα ἀρχαϊκὴν αὐστηρότητα· ἐπίσης ἀρχαϊκαὶ φαίνονται αἱ πτυχώσεις τοῦ ἱματίου. Εἰς τὸ αὐτὸ ἀέτωμα, ποιηθὲν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Περικλέους, πιστεύεται ὅτι ἀνήκουν καὶ τὰ ἀγάλματα δύο ἄλλων Νιοβιδῶν, ἑνὸς νέου νεκροῦ, ἐξηπλωμένου κατὰ γῆς, καὶ μιᾶς νέας φευγούσης. 2) Ἡ ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Νεαπόλεως ἀποκειμένη μαρμαρίνη ἐζωγραφημένη πλάξ, ἀνευρεθεῖσα εἰς τὸ παρὰ τὸν Βεζούβιον Ἡράκλειον (Ἐρκολάνο), εἰς τὴν ὁποίαν ἀπεικονίζονται, ὄπισθεν τῶν ἀστραγαλιζουσῶν Ἰλεαίρας καὶ Ἀγλαΐας, ἡ Λητώ, ἡ Νιόβη καὶ ἡ Φοίβη. Τὰς δύο πρώτας, δυσαρεστηθείσας μεταξύ των ὅτε ἔπαιζον, προσπαθεῖ νὰ συμφιλιώσῃ ἡ Φοίβη. Ἡ σκηνὴ τῆς φιλονικίας τῶν δύο φίλων εἶναι ὁ πρόλογος τῆς τραγῳδίας τοῦ φόνου τῶν Νιοβιδῶν. Τὸ ἔργον εἶναι ἀντίγραφον πρωτοτύπου τῶν ἀρχῶν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. 3) Τὰ σῳζόμενα 12, ἐκ 16, ἀντίγραφα, ἀνευρεθέντα ἐν Ῥώμῃ τῷ 1583, μεγάλου συντάγματος περιόπτων ἀγαλμάτων τοῦ τέλους τοῦ Δ' π. Χ., πιθανώτατα, αἰῶνος, παριστάνοντος τὸν φόνον τῶν τέκνων τῆς Νιόβης. Εἶναι ἄγνωστον τίνος διασήμου γλύπτου (Σκόπα, Πραξιτέλους, Τιμοθέου ἢ ἄλλου τινός) ἔργον ἦτο τὸ πρωτότυπον. Ἐκ τῶν πολλῶν τούτου ἀντιγράφων τὰ κυριώτερα εἶναι: α') ἡ ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Φλωρεντίας, εἰς τὴν ὁποίαν μετεκομίσθησαν καὶ τὰ 12 τῷ 1775, Νιόβη, ἥτις ἀπετέλει, φαίνεται, τὸ κέντρον τοῦ συντάγματος τῶν ἀγαλμάτων. Τρέχουσα αὕτη πρὸς τὰ τοξευόμενα τέκνα της δέχεται εἰς τοὺς κόλπους της τὴν καταφεύγουσαν πρὸς αὐτὴν νεωτάτην τῶν θυγατέρων της καὶ προσπαθεῖ μὲ τὴν χεῖρά της καὶ τὸ ἱμάτιόν της νὰ προφυλάξῃ τὸ τρυφερὸν σῶμα τοῦ παιδίου, ἐνῷ στρέφει τὸ ὡραῖον πρόσωπόν της, μεστὸν ὀδύνης, πρὸς τοὺς ἀοράτους θεούς, τοὺς πέμποντας τὰ θανατηφόρα βέλη. Τὰ 16 πρωτότυπα εἶχον μετακομισθῇ εἰς Ῥώμην κατὰ τὸ 30 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίου Σωσίου. β') Ὁ ἐν τῷ Βατικανῷ τῆς Ῥώμης κορμὸς Νιοβίδος, ὅστις τοσοῦτον ὑπερέχει τῶν ἄλλων ἀντιγράφων, ὥστε πολλοὶ δέχονται ὅτι τὸ ἄγαλμα τοῦτο εἶναι αὐτὸ τὸ πρωτότυπον. γ') Ἡ ἐν Ὀξφόρδῃ κεφαλὴ Νιόβης, ἐξ ἄλλου ἀντιγράφου, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι καταφανὴς ἡ ὑπερηφάνειά της καὶ ὅτε ἀκόμη ἐθεῖζον οἱ ἐκδικητικοὶ θεοὶ τοὺς νεαροὺς βλαστούς της.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *C. B. Stark*, «Niobe und Niobiden».— *H. Heydemann*, «Niobe und Niobiden auf grieche Vasenbildern».—*Ramsay*, «Studies in Asia Minor» (μέρ. II).— *Χ. Τσούντα*, «Ἱστορία τῆς ἀρχαίας τέχνης» κ. ἄ.

Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

Νιοβίδαι (οἱ), ***Νιοβίδες*** (αἱ) *[Μυθολ.]*. Νιοβίδαι ἐκαλοῦντο κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους οἱ υἱοὶ τῆς Νιόβης (ἑπτὰ κατὰ τὸν Ἀπολλόδωρον) Σίπυλος, Μίνυτος, Ἰσμηνός, Δαμασίχθων, Ἀγήνωρ, Φαίδιμος καὶ Τάνταλος, καὶ Νιοβίδες αἱ θυγατέρες αὐτῆς (ἰσάριθμοι κατὰ τὸν αὐτὸν μυθογράφον). Ἐθοδαΐα (ἢ Νέαιρα), Κλεοδόξη, Ἀστυόχη, Φθία, Πελοπία, Ἀστυκράτεια καὶ Ὠγυγία. Κατὰ τοὺς νεωτέρους ὅμως χρόνους Νιοβίδαι καὶ Νιοβίδες ἐκλήθησαν τὰ εἰς τὰ μουσεῖα διαφόρων πόλεων τῆς Εὐρώπης (Ῥώμης, Φλωρεντίας, Κοπεγχάγης καὶ ἄλλων) ἀποκείμενα ἀγάλματα τῶν υἱῶν καὶ θυγατέρων τῆς Νιόβης. Τὰ ἀγάλματα ταῦτα, κατὰ τὸ πλεῖστον, εἶναι ἀντίγραφα τῶν κατὰ τὸ 30 π.Χ. μετακομισθέντων εἰς τὴν Ῥώμην ὑπὸ τοῦ Γαΐου Σωσίου περιόπτων ἀγαλμάτων, ἀποτελούντων σύνταγμα 16 γλυπτῶν μορφῶν, ἀγνώστου, ἀλλὰ διασήμου, γλύπτου (βλ. καὶ λ. *Νιόβη*). ΚΑΨ.

νιόβιον (τὸ) *[Χημ.]*. Χημικὸν στοιχεῖον. Σύμβολον Nb, ἀτομικὸν βάρος 94. Ἀνήκει μετὰ τοῦ βαναδίου καὶ ταντάλιου εἰς τὴν 6ην ὁμάδα τοῦ περιοδικοῦ συστήματος. Ἀπαντᾷ ὡς νιοβικὸν ὀξύ, πάντοτε ὁμοῦ μετὰ τοῦ ταντάλικοῦ ὀξέος εἰς τοὺς κολουμβίτας καὶ νιοβίτας (εἰς τὸν Βοημικὸν δρυμόν, τὰ Οὐράλια, τὴν νότιον Νορβηγίαν, τὴν Φινλανδίαν, Γροιλανδίαν) καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομά του παρὰ τοῦ Rose ἐκ τῆς Νιόβης, τῆς θυγατρὸς τοῦ Ταντάλου. Εἰς τὴν ἀγγλικὴν καὶ ἀμερικανικὴν βιβλιογραφίαν καλεῖται *κολούμβιον*. Τὸ μεταλλικὸν νιόβιον εἶναι στιλπνόν, ἀνοικτότερον, τῆς σκληρότητος τοῦ σφυρηλάτου σιδήρου. Ἔχει εἰδικὸν βάρος 12,7 καὶ σημεῖον τήξεως 1950°. Εἶναι ἀδιάλυτον εἰς τὰ ὀξέα, διαλυόμενον μόνον εἰς τὸ ὑδροφθορικὸν ὀξύ. Εἰς ὑψηλὴν θερμοκρασίαν ἑνοῦται ἀπ' εὐθείας μετὰ τοῦ ὀξυγόνου, θείου, χλωρίου καὶ ἀζώτου. Εἶναι σχετικῶς ὀλίγον μόνον γνωστόν, συμπεριφέρεται δὲ ὡς πεντασθενές, σχηματίζον μετὰ τοῦ ὀξυγόνου, χλωρίου, σιδήρου κ.λ.π. τὰς ἑνώσεις $Nb\,Cl_5$, $Nb_2\,O_5$ κ.λ.π. Τὸ $Nb_2\,O_5$, ὡς ἀνυδρίτης τοῦ ἀντιστοίχου νιοβικοῦ ὀξέος, σχηματίζει μετ' ἀλκαλίων ἅλατα τοῦ τύπου $Na\,Nb\,O_3$. Τόσον τὸ μέταλλον ὅσον καὶ τὰ ἅλατά του δὲν ἔχουσι βιομηχανικὴν χρησιμοποίησιν. Σ. Γ.

νιοβίτης (ὁ) (Niobit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν (βλ. λ. *κολουμβίτης*).

νιόγαμπρος (ὁ), θηλ. *νιόνυφη*· ὁ νεωστὶ τελέσας τὸν γάμον του, νεόγαμος· || πληθ. *νιογάμπρια* (τά)· «περνοῦν σὰν νιογάμπρια».

Νιόλι (Gnoli), ***Δομίνικος***. Ἰταλὸς λόγιος καὶ ποιητὴς (1838—1915). Ἐσπούδασε φιλολογίαν, κατόπιν διετέλεσε καθηγητὴς ταύτης ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Τουρίνου καὶ διευθυντὴς τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τῆς Ῥώμης. Διηύθυνεν ἐπίσης τὴν «Νέαν ἀνθολογίαν» καὶ τὴν «Ἰταλικὴν ἐπιθεώρησιν». Μεταξὺ τῶν ἔργων του κυριώτερα εἶναι ἡ ποιητικὴ συλλογὴ «Ὠδαὶ τοῦ Τιβέρεως», αἱ κριτικαὶ φιλολογικαὶ μελέται «Ἰταλικὴ στιχουργία καὶ ποίησις», «Φιλολογικαὶ σπουδαί», «Περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ντονατέλλο ἐν Ῥώμῃ». Ἐδημοσίευσεν ἐπίσης καί τινα ἀρχαιολογικὰ βιβλία. Μ. Δ. Β.

Νιὸν (Nion), ***Φραγκῖσκος***, *κόμις ντὲ* —. Γάλλος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1854 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1923. Γραμματεὺς πρεσβείας κατ' ἀρχάς, ἐγκατέλειψε τὸ διπλωματικὸν στάδιον καὶ ἀφιερώθη εἰς τὰ γράμματα. Συνειργάσθη εἰς τὴν «Nouvelle revue», τὴν «Écho de Paris» κτλ. καὶ ὑπῆρξεν ἀρχισυντάκτης τῆς «Revue indépendante». Ῥωμαλέος καὶ πρωτότυπος συγγραφεύς, διακρίνεται διὰ τὴν μεγάλην ἐκζήτησιν εἰς τὸ ὕφος του. Ἐξέδωκε διάφορα μυθιστορήματα καὶ συλλογὰς διηγημάτων, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι: «L'usure» (1888), «La peur de la mort» (1891), «L' Obex» (1894), «L' an rouge» (1897), «Les façades» (1897), «L' amoureuse de Mozart» (1899), «Les derniers Trianons» (1900), «Les histoires risquées des dames de Moncontour» (1900), «La morte irritée» (1901), «Les maîtresses d' une heure» (1901) κτλ.

Νιόνιος, ὁ ἄλλως ***Σιὸρ Διονύσιος***. Ἐν τῶν σταθερῶν προσώπων τοῦ ἑλληνικοῦ Καραγκιόζη, ὁ Ζακυνθηνὸς ψευτοπαλληκαρᾶς μὲ τὴν ἰδιάζουσαν τῆς πατρίδος του προφοράν, ἀλλὰ καὶ διαρκῶς δερόμενος, ὁ ἀείποτε φανταστικὰ ἐρωτευμένος καὶ πάντοτε ἐξωτερικεύων τὸ ἐρωτικόν του αἴσθημα μὲ περιπαθεῖς καντάδες, κομψευόμενος ψευτοκόντες μὲ τὸ ἰδιόρρυθμον φράκο του καὶ τὸν ὑψηλόν του πῖλον, ὁ δῆθεν φίλος τοῦ Καραγκιόζη, ὅστις δὲν παύει διαρκῶς νὰ παίζῃ φάρσες εἰς βάρος του καὶ νὰ τὸν γελοιοποιῇ εἰς πᾶσαν περίστασιν. Ν. Ι. Λ.

Νιόπολις *[Γεωγρ.]*. Ἀγκυροβόλιον καὶ πόλις τῆς μικρασιατικῆς ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου, μεταξὺ ἀκρωτηρίου Ἰντζὲ μπουρνοὺ καὶ Κερεμπὲ μπουρνού. Εἶναι ἡ *Ἀβώνου Τεῖχος* ἢ *Ἰωνόπολις* τῶν ἀρχαίων καὶ ἡ *Ἰνέμπολι* (πλάτ. 41°58' 30" Β., μῆκ.

Digitized by Google

33°45′ 15″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2237: Cape Kerempeh to cape Yasûn) τῶν Τούρκων. Σ. Ε. Λ.

Νιὸρ (Niort) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Ντὲ-Σὲβρ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Πουατιὲ-Ροσφόρ. Κάτ. (1925) 25.701. Εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ δύο λόφων καὶ ἔχει σπουδαῖα μνημεῖα, ἐν οἷς ὁ γοτθικὸς ναὸς τῆς Θεοτόκου, ἔργον τοῦ Μπερτομὲ (1491) καὶ ὁ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου (ΙΕ′ αἰών), λείψανα φρουρίου, δημαρχεῖον (1530) τοῦ ἰδίου ἀρχιτέκτονος, φυλακαὶ τοῦ ΙΣΤ′ αἰῶνος κ. ἄ. Ἐκ τῶν ἱδρυμάτων της ἀξιόλογα τὸ γυναικεῖον διδασκαλεῖον, τὸ λύκειον, ἡ βιβλιοθήκη (57.000 τόμοι), ὁ βοτανικὸς κῆπος, τὸ γεωργικὸν ἐπιμελητήριον, τὸ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον, τὸ γεωλογικόν, ἡ γλυπτοθήκη καὶ πινακοθήκη, κ. ἄ. Ἔχει ποταμολιμένα, ἀκμάζουσαν ἰχθυοτροφίαν, ἀνθοκομίαν, βυρσοδεψίαν καὶ μεγάλην ἐξαγωγὴν κηπαίων προϊόντων καὶ ἐρίου. Ἀναφέρεται ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ (pagus Niortensis). Ἕδρα τῶν κομίτων τοῦ Πουατύ, τρὶς κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων (ΙΒ′—ΙΔ′ αἰών), προσαρτηθεῖσα ὁριστικῶς εἰς τὴν Γαλλίαν τῷ 1372. Ἡ περὶ τὴν πόλιν περιοχὴ ἀπετέλει διοικητικὴν περιφέρειαν τῆς μεσαιωνικῆς γαλλικῆς ἐπαρχίας Μπριανσαί. Π. Ν. Π.

Νιὸρντ *[Σκανδιν. Μυθολ.]*. Ὁ θεὸς τῶν ἀνέμων ἐν τῇ σκανδιναυϊκῇ μυθολογίᾳ, κατοικῶν παρὰ τὴν θάλασσαν. Νυμφευθεὶς τὴν ἀτρόμητον κυνηγέτιδα Σκάλντα, κόρην τοῦ γίγαντος Τιάσσα, ἥτις ὅμως δὲν ἤθελε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ ὄρη, συνεφώνησε μετ' αὐτῆς, ὅπως ἐπὶ δώδεκα νυκτῶν τὰς ἐννέα παραμένῃ αὐτὸς πλησίον της εἰς τὰ ὄρη, τὰς δὲ ἄλλας τρεῖς κατέρχηται ἡ Σκάλντα εἰς τὴν ἐπικράτειάν του. Σ. Φ.

Νιόρο (Nioro, καὶ ἀραβ. *Ρχάμπ*, Rhab) *[Γεωγρ.]*. Ὀχυρὰ πόλις τοῦ γαλλικοῦ Δ. Σουδάν, πρωτεύουσα τῆς ἐρήμου περιφερείας Καάρτα, παρά τινα παραπόταμον τοῦ Σενεγάλη. Ἐκτισμένη ἐπὶ ὀροπεδίου καὶ περιβαλλομένη ὑπὸ ὑψωμάτων, ἀποτελεῖ σταθμὸν καραβανίων καὶ κέντρον ἐμπορίου ἅλατος. Κατοικεῖται ὑπὸ Φελλάχων. Παρ' αὐτὴν σῴζονται ἐρείπια ἀρχαίου τείχους. —Π.

νιός, —ά, —ό· δημοτ., παρὰ τὸ ἐπίσης δημοτ. *νέος*, —α, —ο· «νιὸ ἀμπέλι, —δέντρο», ᾆσμ. «καλῶς το τὸ φεγγάρι, τὸ νιὸ τὸ παλληκάρι» || *νιός* (ὁ), *νιά* (ἡ)· ὡς οὐσ. «οὖλοι οἱ νιοὶ ξενιτεύονται», «μία νιὰ παντρεύτηκε καὶ πῆρε γέρον ἄντρα», «χαρὰ 'ς τὸ νιό, —τὴ νιά» || *νιώτερος* (ὁ)· ὡς οὐσ., ἀντὶ *νιὸς* εἰς τὰ δημοτικὰ ᾄσματα.

Νιὸ(ς) *[Γεωγρ.]*. Ἡ κοινή, καὶ παρὰ τοῖς ξένοις ἐν χρήσει, ὀνομασία τῆς νήσου *Ἴου*, τοῦ κυρίου λιμένος της καὶ τῆς πρωτευούσης της. Σ.Ε.Λ.

Νιόσσον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Σαρματίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Γ′, 5, 15) παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Ἀξιάκου πρὸς τὸν Βορυσθένην ποταμὸν (νῦν Δνεῖπερ). Ἐπειδὴ ὅμως τρεῖς σύγχρονοι ποταμοί: ὁ Kodyma, Tiligoul καὶ Kouialnik, ἔχουσιν ἴσους τίτλους διαμφισβητήσεως τῆς ταυτότητός των μὲ τὸν Ἀξιάκην, δύσκολον εἶναι νὰ καθορισθῇ ἡ θέσις αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

Νιοῦ (New). Ἀγγλικὴ λέξις σημαίνουσα *νέος* καὶ χρησιμοποιουμένη ὡς πρῶτον συνθετικὸν πλείστων γεωγραφικῶν ὀνομάτων, ὡς Newark (*προφ. Νιούαρκ*), Newcastle (*προφ. Νιουκάσλ*) κττ., ἢ Neu Amsterdam (*Νέον Ἄμστερνταμ*), New Glasgow (*Νέα Γλασκώβη*) κττ. Ἐκ τῶν ὀνομάτων τούτων, ὅσα μὲν ἔχουσιν ἐξελληνισθῇ ζητητέα εἰς τὰς λέξεις *Νέα—*, *Νέον—*, *Νέοι—* (ὡς *Νέα Ὑόρκη*, *Νέον Μεξικὸν* κ. ἄ.) ἢ καὶ ἁπλῶς εἰς τὸ δεύτερον συνθετικὸν αὐτῶν (ὡς *Ζηλανδία* Νέα κ. ἄ.), τὰ δὲ ὑπόλοιπα κατωτέρω.

Νιοῦ Ἄϊρλαντ (New Ireland) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Ὠκεανίας (βλ. λ. *Νέα Ἰρλανδία*).

Νιοῦ Ἄμστερνταμ (New Amsterdam) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς βρεττανικῆς Γουιάνης (βλ. λ. *Νέον Ἄμστερνταμ*).

Νιούαρκ (Newark, *πρόφ. Νιούερκ*) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἐν τῇ πολιτείᾳ Νέας Ἰερσέης, πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Ἔσσεξ, ἐπὶ τοῦ στομίου τοῦ ποταμοῦ Πασσέϊκ, 14 χλμ. Δ. τῆς Νέας Ὑόρκης. Κάτ. (1927) 466.700, κατὰ τὸ ¼ ξένοι μετανάσται. Εἶναι ἡ 15η (1920) εἰς μέγεθος πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἔχουσα (1927) ἔκτασιν 23,8 τ. μιλλ. (ὁδοὶ 365 μιλλ.) καὶ διπλασιαζομένη μὲ τὰ προάστεια αὐτῆς: *Ἐλισάβετ* (Elisabeth), *Χέρρισ'ν* (Harrison), *Ὄριντζ* (Oranges), *Μπέλλ'βιλλ* (Belleville), *Νάτλη* (Nutley), *Μπλούμφιλντ* (Bloomfield) καὶ *Μόντκλαιρ* (Montclair). Κύριαι ἀρτηρίαι αὐτῆς ἡ Μπρόουντ στρήτ, Πάρκ'τ στρὴτ καὶ Φὸρ Κόρνερς. Ἔχει μεγάλης ἐκτάσεως κήπους, ὧν κύριοι ὁ Στρατιωτικὸς (Militar Park) καὶ ὁ Κῆπος τοῦ Οὐάσινγκτον, καὶ 38 γυμναστικὰ γήπεδα. Ἐκ τῶν οἰκοδομῶν της προέχει τὸ δικαστήριον, κοσμούμενον μὲ τοιχογραφίας διασήμων ζωγράφων καὶ μὲ ἀνδριάντα τοῦ Λίνκολν, ὁ ἐπισκοπικὸς ναὸς τῆς Ἁγίας Τριάδος (1743) κ. ἄ. Ἡ Νιούαρκ εἶναι κόμβος τῶν σιδηροδρόμων Βαλτιμόρης καὶ Ὀχάϊο, Κεντρικῆς Νέας Ἰερσέης, Λακαβάννα, Ἴρι, καὶ Μενχέττ'ν, ἔχουσα καὶ ἴδιον βιομηχανικὸν περιφερειακὸν σιδηρόδρομον. Ἔχει κεντρικὸν ἀερολιμένα (Newark Metropolitan Airport, ἵδρυσις 1928), ὁ δὲ λιμήν της (ἵδρυσις 1914), ἀναπτυχθεὶς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, ἔχει 6 δημόσια καὶ 139 ἰδιωτικὰ ντόκς. Ἔχει φαρμακευτικὴν (1891) καὶ νομικὴν (1908) σχολήν, κολλέγιον τεχνολογίας (1885), διδασκαλεῖον (1913), ἀκαδημίαν (1792), δημοσίαν βιβλιοθήκην (350.000 τόμ.) μετὰ μουσείου, ἰνστιτοῦτον τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν (1910), παράρτημα τοῦ πανεπιστημίου τῆς Νέας Ὑόρκης, 68 στοιχειώδη σχολεῖα, 53 ἄλλας σχολάς, 114 ναοὺς καὶ εἶναι ἕδρα καθολικῆς καὶ προτεσταντικῆς ἐπισκοπῆς. Ἡ Νιούαρκ εἶναι ἡ βιομηχανικωτέρα πόλις τῆς πολιτείας καὶ ἡ 14η εἰς ἀξίαν παραγωγῆς (1925: 490 ἑκατομμ. δολλάρ.) ἐν Ἡνωμέναις Πολιτείαις· ἔχει δὲ (1925) 1.668 ἐπιχειρήσεις (ἐργάται 66.854), ἐν αἷς προεξάρχει ἡ κατασκευὴ ἠλεκτρικῶν εἰδῶν (51,5 ἑκατ. δολ.), ἡ χρωματουργία (23,2 ἑκ.), δερματοβιομηχανία (22,8 ἑκατ.), ἡ βιομηχανία παιγνίων (22 ἑκατ.), χημικῶν εἰδῶν, τροφίμων, βύνης κ. ἄ.

Ἡ Νιούαρκ ἱδρύθη τῷ 1666 ὑπὸ πουριτανῶν ἐκ Μιλφόρδης, Μπρανφόρδης καὶ Γκιλφόρδης, διῳκεῖτο ἐπὶ πεντηκονταετίαν κατὰ τὸν μωσαϊκὸν νόμον, ὡς πόλις δὲ ἀνεγνωρίσθη τῷ 1836. Ἡ ἀνάπτυξίς της ἤρξατο ἀπὸ τοῦ 1848 διὰ τῆς μεταναστεύσεως ἰδίως Γερμανῶν. Π. Ν. Π.

— **Νιούαρκ** (Newark) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἐν τῇ πολιτείᾳ τοῦ Ὀχάϊο, δυτικῶς τοῦ Κολάμπος (Columbus), ἐπὶ τῆς διώρυγος Ὀχάϊο—Ἴρι. Κάτ. (1925) 32.181. Κεῖται ἐπὶ τῶν σιδηροδρόμων Βαλτιμόρης καὶ Ὀχάϊο, Πενσυλβανικοῦ κ. ἄ., ἐν τῷ μέσῳ εὐφόρου ἐκτάσεως, καὶ ἔχει ποταμολιμένα. Ἔχει μηχανουργεῖα, ὑελουργεῖα ὑφαντουργεῖα καὶ ἐργοστάσια αὐτοκινήτων (βιομ. παραγ. 1925: 25 ἑκατ. δολλ.) καὶ ἡ περιοχή της εἶναι πλουσία εἰς φυσικὸν ἀεριόφως καὶ γαιάνθρακας. Παρὰ τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν συμβολὴν δύο βραχιόνων τοῦ ποταμοῦ Λίκινγκ εὕρηνται σπουδαιότατα προϊστορικὰ ἀρδευτικὰ ἔργα, καλύπτοντα ἔκτασιν 4 τ. μιλλίων. Π. Ν. Π.

— **Νιούαρκ** *ἐπὶ τοῦ* ***Τρὲντ*** (Newark upon Trent) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Νόττινγκαμ ἐπὶ παραποτάμου τοῦ Τρὲντ καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ρέτφορντ-Πετέρμπορου, 120 μίλλια Β. ΒΔ. ἀπὸ τοῦ Λονδίνου. Κάτ. (1921) 16.958. Ἔχει βιομηχανίαν ζύθου, χυτήρια χαλκοῦ καὶ σιδήρου, λεβητοποιεῖα, ἐργοστάσια γεωργικῶν ἐργαλείων κ.ἄ. Ἡ ἀρχὴ τῆς πόλεως ἀνάγεται εἰς τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους. Ἔχει φρούριον τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξάνδρου (1123), ναὸν τῆς Μαρίας Μαγδαληνῆς (ΙΒ′-ΙΔ′ αἰών) καὶ ἄλλα μνημεῖα, διεδραμάτισε δὲ σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν μεσαιωνικὴν ἱστορίαν τῆς Ἀγγλίας. Π. Ν. Π.

Νιοῦ Ἄρμονυ (New Harmony) *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῶν Ἡν. Πολιτειῶν (βλ. λ. *Νέα Ἁρμονία*).

Νιούαρτς (Newarch), ***Οὐΐλλιαμ***. Ἄγγλος οἰκονομολόγος καὶ στατιστικὸς (1820—1882). Διετέλεσεν ἐπίτιμος γραμματεὺς καὶ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ τῆς Βασιλικῆς στατιστικῆς ἑταιρείας τοῦ Λονδίνου. Εἰς τὸν Νιούαρτς ὀφείλεται τὸ ὑπόμνημα: «On the Loans raised by Pitt during the first French War (1793 — 1801) with some Statements in Defense of the Methods of Funding employed» (1855). Α. Α. Τ.

Νιούβελντ (Nieuw[e]veld) *[Γεωγρ.]*. Ὀροσειρὰ τῆς Ν. Ἀφρικῆς ἐν τῇ ἀποικίᾳ τοῦ Ἀκρωτηρίου, μέρος τῆς μεγάλης μεσημβρινῆς ἁλύσεως τῆς Ν. Ἀφρικῆς. Ἔχει διεύθυνσιν ΝΔ.—ΒΑ. καὶ συνέχεται ἀπὸ Β. μὲ τὰς πρὸς ΝΔ. κλιτῦς τῆς Ὀράγγης. Δεσπόζει τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Οὐόρτσεστερ—Βικτώρια καὶ τῶν αὐχμωδῶν στεππῶν τοῦ Μεγάλου Καρροῦ. Ἔχει μέσον ὕψος 1.500 μ. καὶ ἀνώτατον 2.226 μ. καὶ κλῖμα ἐκ τῶν ξηροτέρων τοῦ κόσμου. Π. Ν. Π.

νιουβερυΐτης ὁ) (Newberyit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν φωσφορικὸν ἅλας τοῦ μαγνησίου ἔνυδρον. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $Mg_2 P_2 O_7 . 7H_2 O$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ρομβικὸν σύστημα εἰς κρυστάλλους πινακοειδεῖς καὶ ἀπαντᾷ ἐντὸς κοιλοτήτων Guano τοῦ Ballarat. Γ. Β.

Νιουγκαίητ (Newgate, *Νέα ὁδός*). Φυλακαὶ τοῦ Λονδίνου ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου ὁδοῦ, ἀφ' ἧς καὶ ὠνομάσθησαν. Ἀνάγονται εἰς τοὺς χρόνους Ἰωάννου τοῦ Ἀκτήμονος καὶ εἶναι περίφημοι διὰ τοὺς πρὸ αὐτῶν (1783—1868) καὶ ἐν τῷ προαυλίῳ των (1868—1896) ἀπαγχονισμούς. Κατηργήθησαν τῷ 1903—1904, ἀντικατασταθεῖσαι ὑπὸ τῶν «Κεντρικῶν Ἐγκληματολογικῶν Φυλακῶν» (Central Criminal Court). Π. Ν. Π.

Νιοῦ Γκλάσγκω (New Glasgow) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Καναδᾶ (βλ. λ. *Νέα Γλασκώβη*).

Νιοῦ Γουώσινγκτον (New Washington) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Φιλιππίνων (βλ. *Νέα Βάσινγκτων*).

Νιοῦ Γυὸρκ (New York) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡν. Πολιτειῶν (βλ. λ. *Νέα Ὑόρκη*).

Νίουε (Niue καὶ ἀγγλ. *Σαΐβετζ Ἄϊλαντ*, Savage Island, *Ἀγρία νῆσος*). Κοραλλιογενὴς νῆσος τοῦ Ν. Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, ἀνήκουσα εἰς τὴν πρώτην ἐξ Α. συστάδα τῆς Πολυνησίας (19°10′ Ν. πλ., 169°47′ Δ. μῆκ.) καὶ ἔχουσα ἔκτασιν 31 τετρ. χιλμ. Κάτ. (1921) 3.750, Χριστιανοί, μεῖγμα Πολυνησίων καὶ Μελανησίων. Ὑπάγεται διοικητικῶς εἰς τὰς νήσους τοῦ Κοὺκ καὶ ἑδρεύει ἐν αὐτῇ ἀπὸ τοῦ 1900 διοικητικὸς ὑπάλληλος ἐκ Νέας Ζηλανδίας. Ἐξάγει κόπραν καὶ μύκητας. Π. Ν. Π.

Νιοὺζ (Neuse) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς πολιτείας Καρολίνας τῆς Β. περιφερείας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, πηγάζων πρὸς δυσμὰς τοῦ Μπὰξ Μπόροου, πρωτευούσης τῆς κομιτείας τοῦ Πέρσον, εἰς ἀπόστασιν 80 χλμ. ΒΔ. τοῦ Ρελέϊφ καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Ἀτλαντικόν.

Νιοῦ Ζήλαντ (New Zealand). Σύμπλεγμα νήσων τῆς Πολυνησίας (βλ. λ. *Ζηλανδία Νέα*).

Νιοῦ Ἥνγκλαντ (New England) *[Γεωγρ.]*. Ὁμὰς βορειοαμερικανικῶν πολιτειῶν (βλ. λ. *Νέα Ἀγγλία*).

Νιουκάσλ, ἢ ***Νιουκάστελ*** (Newcastle) *[Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῆς Αὐστραλίας ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Νέας Νοτίου Οὐαλλίας, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Χῶντερ. Κάτ. 100.000. Κεῖται ἐν μέσῳ πλουσιωτάτης περιοχῆς κοιτασμάτων γαιανθράκων καὶ εἶναι σημαντικώτατον κέντρον ἐξαγωγῆς γαιανθράκων τῆς Αὐστραλίας. Ἔχει εὐρύτατον λιμένα μετὰ ζωηροτάτης κινήσεως εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς καὶ εἶναι ἐπίσης σπουδαῖον κέντρον συγκοινωνιῶν, μετὰ πυκνοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου, δι' οὗ συνδέεται πρὸς ὅλα τὰ κέντρα τοῦ ἐσωτερικοῦ. Ἔχει ὡσαύτως καὶ πολλὰς ἰδιωτικὰς σιδηροδρομικὰς γραμμάς, δι' ὧν συνδέεται μὲ τὰ διάφορα μεταλλεῖα τῆς περιοχῆς, πλεῖστα ἐργοστάσια μηχανημάτων, κατεργασίας σιδήρου καὶ χάλυβος καὶ διεξάγει ζωηρὸν ἐμπόριον ξυλείας, διατετηρημένου κρέατος, ἐρίων, βουτύρου, ᾠῶν κ.τ.λ. Τὰ πρῶτα μεταλλεῖα γαιανθράκων ἀνευρέθησαν παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Χῶντερ τῷ 1796.

—2) Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ Ἰνδιάνᾳ, πρὸς Α. τῆς Ἰνδιανουπόλεως. Κάτ. 22.000. Εἶναι πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Χένρυ καὶ κέντρον πλουσίας γεωργικῆς περιφερείας. Ἔχει σημαντικὴν βιομηχανίαν ὑφαντουργίας, κλειδοκυμβάλων, χαρτονίων κ.τ.λ. καὶ εἶναι ἡ ἕδρα τοῦ ἀπομονωτηρίου τῶν ἐπιληπτικῶν τῆς πολιτείας τῆς Ἰνδιάνας.

—3) Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Πενσυλβανίας, παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ ποταμοῦ Νεσάννοκ καὶ Σενάνγκο. Κάτ. 55.000. Εἶναι σημαντικὸν ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον καὶ ἔχει ἐργοστάσια μηχανημάτων καὶ ὑαλουργίας.

—4) Πόλις τῆς Νοτιοαφρικανικῆς Ὁμοσπονδίας, ἐν τῇ ἀποικίᾳ τῆς Νατάλης, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἰνκάρντου, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ντράκενμπεργκ. Κάτ. 3.700, ὧν οἱ 2.100 λευκοί. Εἶναι τὸ κέντρον σημαντικῆς περιφερείας γαιανθρακωρυχείων. Κατὰ τὸν πόλεμον τῶν Μπόερς τοῦ 1880—1881 ἐχρησιμοποιήθη ὡς βάσις τῶν ἀγγλικῶν στρατευμάτων, ἐν αὐτῇ δὲ ὑπεγράφη καὶ ἡ εἰρήνη τῷ 1881. Ἐπίσης κατὰ τὸν Νοτιοαφρικανικὸν πόλεμον τοῦ 1899—1902 διεδραμάτισε σπουδαῖον ρόλον, λόγῳ τῆς στρατηγικῆς της θέσεως ἐπὶ τῶν συνόρων τοῦ Τράνσβααλ, καταληφθεῖσα δὲ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1899 ὑπὸ τῶν Μπόερς, ἀνακατελήφθη τὸν Ἰούνιον τοῦ 1900 ὑπὸ τῶν Ἄγγλων. Μ. Δ. Β.

— **Νιουκάσλ-*Ἄντερ-Λάϋμ*** (Newcastle-under-Lyme) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας, ἐν τῇ κομιτείᾳ Στάφφορντ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Λάϋμ. Κάτ. 20.410. Ἔχει γοτθικὸν ναὸν τοῦ ΙΒ′ αἰῶνος καὶ ἀνώτερα σχολεῖα. Εἶναι σημαντικὸν βιομηχανικὸν κέντρον μὲ ἐργοστάσια κατεργασίας βάμβακος, χαρτοποιίας, ζυθοποιίας, βυρσοδεψίας, κεραμουργεῖα καὶ ὀνομαστὰ πιλοποιεῖα. Παρ' αὐτὴν εὑρίσκονται πλούσια γαιανθρακωρυχεῖα. Ὠνομάσθη ἐκ τοῦ φρουρίου, ὅπερ εἶχε κτισθῆ κατὰ τὸν ΙΒ′ αἰῶνα, παρὰ τὸ δάσος Λάϋμ. Μ. Δ. Β.

— **Νιουκάσλ-*Ἀπὸν-Τάϋν*** (Newcastle-upon-Tyne) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῷ νομῷ Νορθούμπερλαντ, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ στομίου τοῦ ποταμοῦ Τάϋν. Κάτ. 285.400. Εἶναι ἐκ τῶν κυριωτέρων λιμένων καὶ ἐκ τῶν βιομηχανικωτέρων καὶ ἐμπορικωτέρων πόλεων τῆς Ἀγγλίας, ἀπέχουσα περὶ τὰ 12 χλμ. ἀπὸ τῆς Βορείου θαλάσσης. Συνδέεται μετὰ τῆς ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ

Digitized by Google

ποταμοῦ πόλεως Γκαίητσχωντ διὰ πέντε γεφυρῶν. Διαιρεῖται εἰς *Παλαιὰν* καὶ *Νέαν πόλιν*. Ἡ παλαιὰ πόλις εὑρίσκεται πρὸς τὸ κάτω παρὰ τὸν ποταμὸν τμῆμα καὶ εἶναι τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου, ἐνῷ ἡ Νέα πόλις καταλαμβάνει τὸ ἀνώτερον πρὸς τὴν περιφέρειαν τμῆμα. Ἔχει ἐρείπια τοῦ παλαιοῦ φρουρίου τοῦ Γουλιέλμου τοῦ Ἐρυθροῦ καὶ πολλὰς παλαιὰς ἐκκλησίας. Ἔχει ἰατρικὴν Ἀκαδημίαν, Ἀκαδημίαν φυσικῶν ἐπιστημῶν, μεταλλειολογικὴν σχολήν, καλλιτεχνικὴν σχολήν, σημαντικὴν βιβλιοθήκην μετὰ 200.000 τόμων, πινακοθήκην, ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον, ἀστεροσκοπεῖον, βοτανικὸν κῆπον, πολλὰς ἐπιστημονικάς, φιλολογικὰς καὶ καλλιτεχνικὰς ἑταιρείας, θέατρα κτλ. Ἡ πόλις ὀφείλει τὴν τεραστίαν βιομηχανικὴν αὐτῆς ἀνάπτυξιν εἰς τὰ πλουσιώτατα γαιανθρακοφόρα κοιτάσματα τῆς περιοχῆς της, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται ἐν ἐκμεταλλεύσει ἀπὸ πολλῶν αἰώνων. Χάρις εἰς τὰ ἄφθονα γαιανθρακωρυχεῖά της ἱδρύθησαν πλεῖστα ἐργοστάσια μεταλλουργίας, χημικῶν προϊόντων, κρυστάλλων, ὅπλων παντὸς εἴδους, μηχανημάτων, σιδηροδρομικοῦ ὑλικοῦ, χάλυβος, ὑάλου, κεραμουργεῖα κτλ. Ἔχει ἐπίσης σημαντικὰ ναυπηγεῖα πάσης χωρητικότητος πλοίων, ἐν τοῖς ὁποίοις κατεσκευάσθησαν πλεῖστα ὑπερωκεάνια καὶ πολλὰ ἀγγλικὰ πολεμικά. Ἐν αὐτῇ, παρὰ τὸ προάστειον Ἴλσγουϊκ ὑπάρχει καὶ ὁ παγκοσμίου φήμης οἶκος Ἄρμστρονγκ, μετὰ χυτηρίων τηλεβόλων κτλ. Ὁ λιμὴν αὐτῆς ἔχει ζωηροτάτην κίνησιν καὶ εὑρίσκεται εἰς τακτικὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν λιμένων τῆς Βορείου θαλάσσης, τῆς Βαλτικῆς, τοῦ Καναδᾶ καὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Εἶναι ἐπίσης σπουδαῖος σιδηροδρομικὸς κόμβος καὶ ἀποτελεῖ τὸ ἐμπορικὸν κέντρον πολλῶν περιφερειῶν τῆς Νορθουμβρίας. Τὰ κυριώτερα εἴδη ἐξαγωγῆς εἶναι οἱ γαιάνθρακες, τὰ χημικὰ προϊόντα, τὰ μηχανήματα, τὰ δὲ τῆς εἰσαγωγῆς τὸ πετρέλαιον, ἡ ξυλεία καὶ ὁ βάμβαξ.

Ἐκτίσθη ἐπὶ ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, παρὰ τὰ ἐρείπια μιᾶς τῶν ἐπὶ Ἀδριανοῦ κατασκευασθεισῶν ἐν Ἀγγλίᾳ 120 γεφυρῶν, καλουμένης Pons Aelii, ἧς ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα. Βραδύτερον, ἐπὶ τῆς νορμανδικῆς κατακτήσεως, ὠνομάσθη *Μόνκτσέστερ*, διότι ἐχρησίμευσεν ὡς καταφύγιον τῶν μοναχῶν, καὶ κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα κατεστράφη ὑπὸ τῶν Δανῶν. Ἐπανακτισθεῖσα κατεστράφη ἐκ νέου ὑπὸ Γουλιέλμου τοῦ Κατακτητοῦ, ἀλλὰ κατόπιν, τῷ 1080, ὁ Ροβέρτος τῆς Νορμανδίας ἔκτισεν ἐν τῇ τοποθεσίᾳ αὐτῇ φρούριον, ὅπερ ὠνόμασε *Νιουκάσλ*. Πέριξ τοῦ φρουρίου τούτου ἐκτίσθη κατόπιν ἡ σημερινὴ ὁμώνυμος πόλις, ἥτις ὑπέστη κατὰ καιροὺς πολλὰς ἐπιθέσεις ἐκ μέρους τῶν Σκώτων καὶ ἄλλων κατακτητῶν καὶ ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ μεγάλην βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ὁπότε ἤρχισαν νὰ ἐκμεταλλεύωνται ἐντατικῶς τὰ περὶ αὐτὴν ὀρυχεῖα γαιανθράκων. Μ. Δ. Β.

Νιουκάσλ (New Castle), ***δοῦκες τοῦ —***. Ἀγγλικὸς τίτλος δοθεὶς εἰς τὴν οἰκογένειαν Πέλχαμ-Κλίντ'ν (Pelham-Clinton). Πρῶτος δοὺξ (*Νιουκάσλ τοῦ ἐπὶ Τάϋν*, Newcastle-upon Tyne) ἐγένετο ὁ *Γουλιέλμος Κάβεντις* (1665)· τούτου ὁ υἱὸς *Ἑρρῖκος* ἀπέθανε μὴ καταλιπὼν ἄρρενα γόνον (1691). Ὁ τίτλος ἀνεβίωσε τῷ 1694 εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβροῦ του Ἑρρίκου *Ἰωάννου Holles κόμητος τοῦ Κλὲρ* (Clare). Ἀποθανόντος καὶ αὐτοῦ ἄνευ υἱῶν (1711), ὁ τίτλος ἐδόθη εἰς τὸν ἀνεψιόν του *Θωμᾶν Πέλχαμ*, γενόμενον διαδοχικῶς δοῦκα Νιουκάσλ τοῦ ἐπὶ Τάϋν (1715) καὶ Νιουκάσλ τοῦ ὑπὸ Λάϋμ (Newcastle-under-Lyme, 1756). Μὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐξέλιπεν ὁ πρῶτος δουκικὸς κλάδος, συνεχισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ του *Ἑρρίκου Φάϊννις-Κλίντ'ν* (Fiennes Clinton) *Θ' κόμητος τοῦ Λίνκολν*, γενομένου οὕτω ε' δουκὸς τοῦ Νιουκάσλ (1811—1864). Ὁ δουκικὸς οἶκος τοῦ Νιουκάσλ συνεχίζεται ἔτι, ἔχων καθέδραν τὸ Κλῶμπερ (Klumber) τῆς κομιτείας τοῦ Νόττιγκαμ καὶ περιλαμβάνει εἰς τὰς κτήσεις του καὶ τὴν πόλιν τοῦ Νόττιγκαμ. Τοῦ δουκὸς ὁ πρωτότοκος υἱὸς φέρει τὸν παλαιὸν τίτλον τοῦ Λίνκολν. Τὸ οἰκόσημόν των ἀποτελεῖται ἐκ θυρεοῦ ἔχοντος τρεῖς πύργους καὶ δύο παρ' αὐτοὺς λέοντας· ἐπὶ τοῦ συνόλου εἰκονίζεται ἕτερος πύργος καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἕτερος λέων σημαιοφόρος. Κάτωθεν τοῦ θυρεοῦ ἡ ρῆσις «fortiter defendit triumphans». Π. Ν. Π.

— **Νιουκάσλ** (Newcastle), ***Ἑρρῖκος-Πέλχαμ-Κλίντον, δοὺξ —***. Ἄγγλος πολιτικὸς (1811—1864). Μέλος τῆς βουλῆς τῷ 1832, λόρδος τοῦ Θησαυροφυλακίου ἀπὸ τοῦ 1834—1835, ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἰρλανδικῶν ὑποθέσεων, ἀνέλαβε τῷ 1852 τὸ χαρτοφυλάκιον τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἀποικιῶν, ὑπὸ δὲ τὴν κυβέρνησιν τοῦ Ἀμπερντὴν τὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν (1854). Ὁ Νιουκάσλ εἶναι ὁ παρασκευάσας τὸν πόλεμον τῆς Κριμαίας. Παραιτηθεὶς τῷ 1855, διωρίσθη ἐκ νέου τῷ 1859 ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν καὶ διετήρησε μέχρι τοῦ 1864 τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο. Α. Δ.

— **Νιουκάσλ** (Newcastle), ***Θωμᾶς-Πέλχαμ-Χόλλς, δοὺξ —***. Ἄγγλος πολιτικὸς (1693—1768). Ἅμα τῷ θανάτῳ τῆς βασιλίσσης Ἄννης ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῶν Μπρουνσβὶκ καὶ ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ δουκὸς. Πρωτοθεράπων τοῦ βασιλικοῦ οἴκου (1717), διοικητὴς τοῦ Σάρτερχάους (1721), ἐγένετο ὑπὸ τὴν κυβέρνησιν Οὐαλπὸλ ὑπουργὸς (1724). Κατὰ τὸν πόλεμον τῆς διαδοχῆς τῆς Αὐστρίας ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς Μαρίας Θηρεσίας, κατώρθωσε δὲ νὰ ὑπεισέλθῃ εἰς τὴν κυβέρνησιν Οὐϊλμιγκτον, ἥτις εἶχε διαδεχθῆ τὴν τοῦ Οὐαλπὸλ καὶ νὰ ἐκμηδενίσῃ ἐν ἔτει 1744 τὸν Καρτερέτ. Τῷ 1754 διωρίσθη πρῶτος λόρδος τοῦ Θησαυροφυλακίου. Στερούμενος πολιτικῆς ἰδιοφυΐας, διέπραττεν, ὁσάκις δὲν καθωδηγεῖτο ὑπὸ τοῦ Οὐαλπὸλ ἢ τοῦ Πίττ, τὰ μεγαλύτερα καὶ τερατωδέστερα τῶν σφαλμάτων. Ὅταν ἐχειροτέρευσεν ἡ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κατάστασις τῆς Ἀγγλίας, ὁ Νιουκάσλ ἠναγκάσθη νὰ ὑποβάλῃ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ (1756). Τῷ 1757 ἐνεφανίσθη καὶ πάλιν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς κυβερνήσεως. Τὴν φορὰν δὲ ταύτην ὑπῆρξεν εὐτυχέστερος, διότι εὗρε πολύτιμον ὁδηγὸν καὶ σύμβουλον ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Πίττ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πίττ, ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν Μπιοὺτ ἠνάγκασε τὸν Νιουκάσλ ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς ἀρχῆς (1762). Τῷ 1765 κατώρθωσεν ἐκ νέου ν' ἀναρριχηθῇ εἰς τὴν ἐξουσίαν, γενόμενος ὑπουργὸς-σφραγιδοφύλαξ. Α. Δ.

Νιουκάστελ (Newcastle) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Νιουκάσλ*.

Νιουκάστλ (Newcastle) *[Γεωγρ.]*· βλ λ. *Νιουκάσλ*.

Νιούκη (Newquay) *[Γεωγρ.]*. Λουτρόπολις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ τῆς Κορνουάλλίας ἐπὶ ὁμωνύμου κόλπου. Κάτ. (1921) 6.637. Ἐξάγει γρανίτην, σίδηρον, χαλκόν, γαιάνθρακας, σιτηρά, κόπραν, ἅλας καὶ ἔχει ἀκμαίαν ἁλιείαν. Π. Ν. Π.

Νιουκόμεν (Newcomen), ***Θωμᾶς***. Ἄγγλος μηχανικὸς ἐκ Ντάρτμαουθ (1663—1729), εἷς τῶν τελειοποιησάντων τὴν ἀτμομηχανὴν τοῦ Παπίνου. Νέος ἔτι ὢν καὶ ἀσκῶν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ σιδηρουργοῦ ἐν τῇ γενετείρᾳ του, εὑρίσκετο εἰς ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Ροβέρτου Χοὺκ καὶ ἄλλων, συζητῶν ἐπὶ τῶν πιθανοτήτων τῆς παραγωγῆς κινητηρίου δυνάμεως διὰ τοῦ ἐξαγομένου ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος ἐκ κυλίνδρου, ἐν ᾧ κινεῖται ἔμβολον. Τῷ 1698, συμβληθεὶς μετὰ τοῦ στρατιωτικοῦ μηχανικοῦ Θωμᾶ Σέϊβερ, ἐτελειοποίησε τὴν μηχανὴν τοῦ τελευταίου πρὸς ἀπορρόφησιν τῶν ἐν τοῖς ὀρυχείοις ὑδάτων, ἥτις σχεδὸν ἐπὶ αἰῶνα παρέμεινεν ὡς ὑπόδειγμα εἰς τὴν κατασκευὴν ἀπορροφητικῶν ἀντλιῶν. Ἀπὸ τοῦ 1705, συμβληθεὶς μετὰ τοῦ ὑελοπώλου Κώλλεϋ, ἐφεῦρε τὴν ἀποκληθεῖσαν *ἀτμοσφαιρικὴν ἀτμομηχανὴν* ἢ *ἀτμομηχανὴν τοῦ Νιουκόμεν* (βλ. λ. *ἀτμομηχανή*, τ. ΣΤ', σ. 86 β), τελειοποιηθεῖσα εἶτα ὑπὸ τοῦ Βάτ. Π. Ν. Π.

Νιοῦκομπ (Newcomb), ***Σίμων***. Διάσημος Ἀμερικανὸς ἀστρονόμος, γεννηθεὶς ἐν Wallace τῆς Νέας Σκωτίας τῷ 1835 καὶ ἀποθανὼν ἐν Washington τῷ 1909. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Harvard (Lawrence Scientific School), ὅπόθεν ἀπεφοίτησε τῷ 1858. Ἀπὸ τοῦ 1857 μέχρι τοῦ 1861 διετέλεσε βοηθὸς ἐν τῷ γραφείῳ τῶν ἀστρονομικῶν ἐφημερίδων τοῦ ἀμερικανικοῦ ναυτικοῦ (Nautical Almanac Office). Ἀπὸ τοῦ 1861 ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν τῇ ναυτικῇ σχολῇ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, συγχρόνως δὲ εἰργάζετο καὶ ἐν τῷ ναυτικῷ ἀστεροσκοπείῳ, ὅπου ἠσχολήθη εἰς τὰς μεσημβρινὰς παρατηρήσεις ἐπὶ δέκα καὶ πλέον ἔτη. Τῷ 1877 τῷ ἀνετέθη ἡ διεύθυνσις τοῦ γραφείου τῶν ἀστρονομικῶν ἐφημερίδων, ἣν διετήρησε μέχρι Μαρτίου 1897. Ἐν τῷ μεταξὺ διωρίσθη τῷ 1884 καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς ἀστρονομίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον John Hopkins, ἀλλὰ δὲν ἀπεμακρύνθη τῆς Washington.

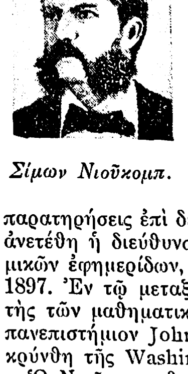

Σίμων Νιοῦκομπ.

Ὁ Νιοῦκομπ θεωρεῖται ὡς ὁ μᾶλλον διακεκριμένος ἀστρονόμος τῆς ἐποχῆς του. Συγκεντρῶν τὸ τάλαντον παρατηρητοῦ ἀφθάστου ἱκανότητος, εὐχέρειαν καὶ πρωτοτυπίαν ἐν τῇ ἐξετάσει καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν δυσκολωτάτων ἀστρονομικῶν προβλημάτων, πρὸς δὲ ἀγχίνοιαν μετὰ μεγάλης ὑπομονῆς καὶ ἐπιμονῆς ἐν τῇ διεξαγωγῇ μακρῶν ὑπολογισμῶν, παρέσχε τεραστίαν συμβολὴν εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἀστρονομίας. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν εἰργάζετο ἐν τῷ γραφείῳ τῶν ἀστρονομικῶν ἐφημερίδων, ἐφείλκυσε τὴν προσοχήν του ἡ μεγάλη ποικιλία τῶν σταθερῶν καὶ ἄλλων δεδομένων, τῶν ὁποίων αἱ τιμαὶ λαμβάνονται ὡς βάσις καὶ ἀφετηρία εἰς διαφόρους σπουδαίους ἀστρονομικοὺς λογισμούς. Τὴν ποικιλίαν ταύτην θεωρήσας εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὡς πηγὴν ἀνακριβείας καὶ ἀσυμμετρίας ἐν ταῖς ἀστρονομικαῖς ἐρεύναις, ἀπεφάσισε νὰ διαθέσῃ ὅλας τὰς δυνάμεις του πρὸς προσδιορισμὸν νέων ἀκριβεστέρων τιμῶν τῶν θεμελιωδῶν σταθερῶν καὶ νὰ καταρτίσῃ νέους πίνακας τῶν οὐρανίων σωμάτων. Κατόπιν εἰκοσαετοῦς καὶ πλέον ἐργασίας κατήρτισεν ἐπὶ τῇ βάσει ἀπολύτως ὁμογενῶν στοιχείων τὴν θεωρίαν καὶ τοὺς πίνακας ὁλοκλήρου τοῦ πλανητικοῦ ἡμῶν συστήματος. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν του ἐδημοσιεύθησαν κατὰ μέγα μέρος εἰς τὰ «Astr. papers of the American Ephemeris» καὶ ἐν συνόψει τῷ 1895 ὑπὸ τὸν τίτλον «The Elements of the four Inner Planets and the fundamental costants in Astronomy».

Ἓν ἐκ τῶν ἀξιοσημειώτων κατορθωμάτων τοῦ Newcomb θεωρεῖται ἡ ἔρευνα αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θεωρίας τῆς κινήσεως τῆς σελήνης. Ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν πινάκων τοῦ Hansen, ἐπιστεύετο γενικῶς ὅτι ἡ θεωρία τῆς σελήνης ἦτο θέμα τελείως ἐξηντλημένον καὶ ὅτι συνεπῶς αἱ θέσεις τοῦ ἡμετέρου δορυφόρου ἠδύναντο νὰ προρρηθῶσι μεθ' ὅσης ἀκριβείας καὶ αἱ τῶν λοιπῶν οὐρανίων σωμάτων. Ὁ Νιοῦκομπ ἀπέδειξεν ὅτι ἡ ἰδέα αὕτη ἦτο ἀβάσιμος καὶ ὅτι ἡ σελήνη ταχέως ὑστερεῖ τῶν ὑπὸ τῶν πινάκων της ὁριζομένων θέσεων. Πρὸς τοῦτο συνέλεξε καὶ ὑπελόγισεν ἐκ νέου πάσας τὰς πρὸ τοῦ 1750 γενομένας καὶ ἀξίας ἐμπιστοσύνης παρατηρήσεις τῆς σελήνης. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ὑπολογισμῶν του ἐδημοσιεύθησαν τῷ 1878. Ἡ διερεύνησις τῶν μετὰ τὸ 1750 παρατηρήσεων ἐσυνεχίσθη μετὰ τὴν ἀποχώρησίν του ἐκ τῆς διευθύνσεως τοῦ γραφείου ἀστρονομικῶν ἐφημερίδων, τὰ δὲ συμπεράσματα ἐδημοσιεύθησαν δαπάναις τοῦ «Carnegie Institution of Washington», ἕνα μῆνα περίπου πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου ἀστρονόμου.

Ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἐργασιῶν, τὰς ὁποίας ἐδημοσίευσεν ὁ Νιοῦκομπ, κυριώτεραι εἶναι αἱ ἀκόλουθοι: «The Uranian and Neptunian systems». Ἐν τῷ ὑπομνήματι τούτῳ παρέχονται τὰ πορίσματα σειρᾶς παρατηρήσεων τῶν δορυφόρων τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τοῦ Ποσειδῶνος, τὰς ὁποίας ἐπὶ διετίαν ἐξετέλεσε διὰ τοῦ τηλεσκοπίου τῶν 65 ἑκ. τοῦ ναυτικοῦ ἀστεροσκοπείου. «On the secular variation and mutual relation of the orbits of Asteroids». Ἐν τῇ ἀνακοινώσει ταύτῃ πρὸς τὴν ἀμερικανικὴν Ἀκαδημίαν (1860) ὁ Νιοῦκομπ συζητεῖ τὰς δύο θεωρίας περὶ προελεύσεως τῶν μικρῶν πλανητῶν, ἤτοι τὴν διὰ διαρρήξεως μεγάλου πλανήτου, ἣν προέτεινεν ὁ Olbers, καὶ τὴν διὰ διασπάσεως νεφελοειδοῦς δακτυλίου. Σημαντικὸς ἀριθμὸς ἐπιστημονικῶν ἄρθρων τοῦ Νιοῦκομπ ἐδημοσιεύθη εἰς τὰ «Astronomical Papers of the American Ephemeris». Ἐκ τούτων σπουδαιότερα εἶναι: τὸ περὶ ἡλιακῶν ἐκλείψεων, τὸ περὶ τῆς σεληνιακῆς θεωρίας τοῦ Hansen, τὸ περὶ ἀναπτύξεως τῆς παρελκτικῆς συναρτήσεως καὶ τῶν παραγώγων αὐτῆς, τὸ ὑπόμνημα περὶ τῆς κινήσεως τοῦ Ὑπερίωνος, τὸ περὶ «Νέας τινὸς περιπτώσεως ἐν τῇ οὐρανίῳ μηχανικῇ», ὅπερ θεωρεῖται μία ἐκ τῶν μᾶλλον πρωτοτύπων ἐρευνῶν του, τὸ περὶ διαβάσεων τῆς Ἀφροδίτης (1761—1769) καὶ τοῦ Ἑρμοῦ (1677—1881) κτλ.

Κατὰ τὸ ἐν Παρισίοις συνελθὸν διεθνὲς συνέδριον τοῦ 1896, ἀνετέθη εἰς τὸν Νιοῦκομπ ὁ προσδιορισμὸς τῆς τιμῆς τῆς σταθερᾶς τῆς μεταπτώσεως καὶ ὁ καταρτισμὸς νέου καταλόγου θεμελιωδῶν ἀστέρων. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν σχετικῶν μελετῶν του ἐδημοσιεύθησαν τῷ 1899, εἶναι δὲ γενικῶς σχεδὸν παραδεδεγμένα ὑφ' ὅλων τῶν γραφείων ἀστρονομικῶν ἐφημερίδων ἀπὸ ἑνὸς περίπου τετάρτου αἰῶνος. Τὰ διαλείμματα τῶν σπουδαίων ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ ἀσχολιῶν διέθετεν ὁ Νιοῦκομπ εἰς συγγραφὴν διαφόρων διδακτικῶν καὶ ἐκλαϊκευτικῶν ἔργων, ὡς ἡ «Λαϊκὴ ἀστρονομία» (1878), ἡ «Ἀστρονομία διὰ γυμνάσια καὶ κολλέγια» (1880), ἡ «Ἀστρονομία» δι' ὅλους» (1903), «Οἱ ἀστέρες» (1901), ἡ «Σφαιρικὴ ἀστρονομία» (1906) κλπ. Ὁ Νιοῦκομπ ἔλαβε διαφόρους τιμητικοὺς τίτλους ἀπὸ 10 εὐρωπαϊκὰ καὶ 7 ἀμερικανικὰ πανεπιστήμια, ἦτο μέλος 45 ἐπιστημονικῶν ἑταιρειῶν, ἔλαβε τὸ χρυσοῦν μετάλλιον τῆς Βασιλικῆς ἀστρονομικῆς ἑταιρείας τοῦ Λονδίνου (1874), τὸ χρυσοῦν μετάλλιον Huyghens ἀπὸ τὴν ὁλλανδικὴν Ἀκαδημίαν (1878), τὸ μετάλλιον τοῦ Copley ἀπὸ τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν τοῦ Λονδίνου (1890), τὸ χρυσοῦν μετάλλιον τοῦ Bruce ἀπὸ τὴν ἀμερικανικὴν ἑταιρείαν τοῦ Εἰρηνικοῦ (1897), τὸ βραβεῖον Schubert τῆς αὐτοκρατορικῆς Ἀκαδημίας τῆς Πετρουπόλεως (1893) καὶ τὸ βραβεῖον Sylvester τοῦ πανεπιστημίου Johns Hopkins» (1901). Σ. Π.

Νιοὺ Λόντον (New London) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡν. Πολιτειῶν (βλ. λ. *Νέον Λονδῖνον*).

Νιούλυν (Newlyn) *[Γεωγρ.]*. Λουτρόπολις τῆς Ἀγγλίας καὶ ἁλιευτικὸν κέντρον ἐν Κορνουαλίᾳ, κατὰ τὴν Δ. ἀκτὴν τοῦ Μάουντ'ς Μπαίη. Ἔχει γραφικώτατον λιμένα, ἱδρύθη τῷ 1880 ὑπὸ ὁμάδων Ἄγγλων καλλιτεχνῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ Στάνχοπ Φόρμπς, Οὐῶλτερ Λάνγκλη, Τιοὺκ κ. ἄ. πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῆς ἐργασίας ἐν τῷ ὑπαίθρῳ καὶ τὴν μελέτην τῶν διαφόρων φυσικῶν φωτισμῶν. Κάτ. 4.400. Π. Ν. Π.

Νιοῦμαν (Newman), ***Ἰωάννης-Ἑρρῖκος***. Ἄγγλος καρδινάλιος, γεννηθεὶς τῷ 1801 ἐν Λονδίνῳ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1890. Σπουδάσας θεολογίαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὀξφόρδης, ἐγένετο ἱερεὺς

Digitized by Google

Μὴ ἀνεχόμενος τὸν στενὸν σύνδεσμον τῆς ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ πολιτείας, ἐζήτει νὰ ἀποσπάσῃ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς πολιτείας καὶ ἐπανιδρύσῃ τὴν αὐθεντίαν τῆς Ἐκκλησίας, στηρίζων αὐτὴν ἐπὶ τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς τῶν ἐπισκόπων καὶ τοῦ ἀμεταβλήτου τῶν δογμάτων. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἤρξατο ἀπὸ τοῦ 1833 νὰ ἐκδίδῃ τὰς περιφήμους «Διατριβὰς» (Tracts for the times), ἐν αἷς ἀνέπτυσσε τὰς ἰδέας του. Τρέφων ἄπειρον θαυμασμὸν πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν καὶ ῥέπων πρὸς τὸν μυστικισμόν, ὑπερετίμα τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰ μυστήρια τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Αἱ ἰδέαι του αὗται ὁλονὲν προσήγγιζον αὐτὸν πρὸς τὴν δυτικὴν Ἐκκλησίαν. Τῷ 1841 ἐξέδωκε τὴν 90ὴν αὐτοῦ «Διατριβήν», ἐν ᾗ ὑπεστήριζεν ὅτι αἱ μεταξὺ ἀγγλικανικῆς καὶ δυτικῆς Ἐκκλησίας διαφοραὶ δὲν εἶναι οὐσιώδεις καὶ ὅτι τὰ 39 ἄρθρα τῆς ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἀποκηρύσσουσι μόνον τὰς καταχρήσεις καὶ τὰς δεισιδαιμονίας τοῦ δυτικοῦ λαοῦ. Ἡ διατριβὴ αὕτη, ὡς ἦτο ἑπόμενον, ἐξήγειρε τοὺς ἀγγλικανοὺς ἐπισκόπους, τῶν ὁποίων ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ὀξφόρδης παρήγγειλε τῷ Νιοῦμαν νὰ παύσῃ ἐκδίδων τὰς διατριβάς του, καὶ τοὺς καθηγητὰς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀξφόρδης, οἵτινες ἀπεκήρυξαν τὰς ἰδέας αὐτοῦ. Ἐπὶ δύο ἔτη ὑπεστήριζεν ὁ Νιοῦμαν τὰς ἰδέας αὐτοῦ, τῷ δὲ 1843 παρῃτήθη τῆς θέσεως τοῦ ἐφημερίου καὶ τῷ 1845 προσῆλθεν εἰς τὴν δυτικὴν Ἐκκλησίαν. Ἐντὸς ἑνὸς ἔτους (1845—1846) 150 ἐπίσημα πρόσωπα τῆς ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ἐν οἷς καὶ κληρικοί, ἐμιμήθησαν τὸ παράδειγμά του. Ἐν Ἀγγλίᾳ ὡς καθολικὸς ἱερεὺς ἵδρυσε κλάδον τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Φιλίππου Νέρι μετὰ καθολικοῦ ναοῦ, οὗτινος ἐγένετο ἐφημέριος. Τῷ 1854 ἐγένετο πρύτανις τοῦ καθολικοῦ πανεπιστημίου τοῦ Δουβλίνου (1854—1859) καὶ τῷ 1871, ἐπὶ Λέοντος τοῦ ΙΓ', καρδινάλιος. Ὁ Νιοῦμαν θεωρούμενος εἷς τῶν διαπρεπεστέρων Ἄγγλων δυτικῶν θεολόγων, ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ἐν οἷς καὶ πολλὰ ποιήματα πολλοῦ λόγου ἄξια. Τὸ δραματικὸν ἰδίᾳ ποίημα αὐτοῦ «Dream of Gerontius» θεωρεῖται ὡς ἓν τῶν ὡραιοτέρων ἐκκλησιαστικῶν δραμάτων, καὶ ὁ ἐκκλησιαστικὸς ὕμνος «Leak Kindley Light» ὡς ὁ ἀδάμας τοῦ ἀγγλικανικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὑμνολογίου. Τὰ ᾄσματα αὐτοῦ ἐξεδόθησαν ὁμοῦ εἰς ἕνα τόμον «Ἀποστολικὴ λύρα» (Lyra apostolica), ὅλα δὲ τὰ ἔργα αὐτοῦ εἰς 36 τόμους ἀπὸ τοῦ 1870—1879. Κ. Ι. Δ.

Ἰωάννης Ἑρρῖκος Νιοῦμαν.

— **Νιοῦμαν** (Newman), ***Φραγκίσκος-Γουλιέλμος.*** Ἄγγλος συγγραφεὺς (1805—1897) ἀδελφὸς τοῦ *Ἰωάννου-Ἑρρίκου.* Τῷ 1846 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς λατινικῆς εἰς τὸ κολλέγιον τοῦ Λονδίνου. Ἔγραψε: «Θεϊσμός» (1858), «Ἡ ψυχή» (1849), «Φάσεις τῆς πίστεως» (1850), «Ἡ μετὰ θάνατον ζωή» (1886), «Ἱστορία τῆς Ἑβραϊκῆς μοναρχίας» (1847), «Ἐγχειρίδιον τῆς νεωτέρας Ἀραβικῆς» (1866), κτλ. Τὰ ἀπομνημονεύματα καὶ τὰς ἐπιστολάς του ἐδημοσίευσεν ὁ Sieveking (1909). —Π.

Νιουμάρκετ (Newmarket) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐπὶ τῶν ὁρίων τῶν κομιτειῶν Καΐμπριτζ καὶ Σῶφφολκ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἥλυ-Καΐμπριτζ, 13 μίλ. Δ. ΒΔ τοῦ τελευταίου. Κάτ. (1921) 9.767. Εἶναι ἡ ἱπποδρομιακὴ πρωτεύουσα τῆς Ἀγγλίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ καὶ ἑδρεύει ἡ ἀγγλικὴ «Φίλιππος λέσχη». Ἔχει δύο ἰνστιτοῦτα (Rous Memorial καὶ Astley Institute) καὶ περιφήμους στάβλους κανταβριγιανῶν ἵππων. Αἱ περιφημότεραι ἱπποδρομίαι τοῦ Νιουμάρκετ εἶναι αἱ Craven Meeting (Πάσχα) καὶ Hougthon Meeting (Ὀκτώβριος). Π. Ν. Π.

Νιοὺ Μέξικο (New Mexico) *[Γεωγρ.].* Πολιτεία τῶν Ἡν. Πολιτειῶν (βλ. λ. *Νέον Μεξικόν*).

Νιούμιλνς (Newmilns) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Σκωτίας ἐν τῇ κομιτείᾳ τοῦ Ἄϋρ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἔρβιν (Irvine), 7 μίλ. ἀπὸ τοῦ Κιλμάρνεκ (Kilmarnock) καὶ 18 ἀπὸ τῆς πρωτευούσης τῆς κομιτείας, ἐπὶ τῶν σιδηροδρόμων Γλασκώβης καὶ Νοτιοδυτικοῦ. Κάτ. 4.500. Περιλαμβάνει καὶ τὸ προάστειον Γκρήνχολμ, ἀφ' οὗ χωρίζεται διὰ τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἔχει φρούριον τοῦ 1490. Ἀκμάζει ἐν αὐτῇ ἡ ὑφαντουργία καὶ ἡ κατασκευὴ δαντελλῶν. Π. Ν. Π.

Νιοὺ Μπέντφορντ (New Bedford) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῶν Ἡν. Πολιτειῶν (βλ. λ. *Νέον Μπέντφορντ*).

Νιούμπερν (Neubern) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς βορειοανατολικῆς περιφερείας τῆς πολιτείας τῆ Καρολίνας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Τρέντ, πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Κρέβεν. Εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ συνδέεται διὰ διώρυγος μὲ τὴν Βοστώνην καὶ τὸ Μπῶφορ. Κάτ. 12.198. Εἶναι κέντρον πωλήσεως δημητριακῶν προϊόντων καὶ ἔχει μεγάλα ἰχθυοτροφεῖα. Π. Γ. Λ.

Νιοὺ-Μπὲρντ (New-Burnt isle) *[Γεωγρ.].* Ὀνομασία, ὑφ' ἣν φέρεται εἰς τοὺς χάρτας τοῦ ἀγγλικοῦ ναυαρχείου, κατὰ μετάφρασιν τῆς ἑλληνικῆς ὀνομασίας, ἡ *Νέα Καϋμένη* τῆς Θήρας (Medit. Pilot ἔκδ. 1918, IV, 219). Σ. Ε. Λ.

Νιούμπιγκιν (Newbiggin-by-the sea) *[Γεωγρ.].* Παραθαλασσία λουτρόπολις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Νορθουμβερλάνδης ἐπὶ τῆς Βορείου θαλάσσης, Β. τοῦ Μπλάϊθ καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Οὐάνσμπεκ. Κάτ. (1921) 6.808. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ Τάϊνμαουθ, ἔχει ἀκμάζουσαν ἁλιείαν, ναυαγοσωστικὸν σταθμὸν καὶ φάρον, εἰς δὲ τὴν περιοχήν της ὑπάρχουν ἀνθρακοφόρα κοιτάσματα. —Π.

Νιοῦμπλε (Nuble) *[Γεωγρ.].* Ἐπαρχία τῆς Κεντρικῆς Χιλῆς, συνορεύουσα πρὸς Β. μὲ τὴν ἐπαρχίαν Μῶλε, πρὸς Α. μὲ τὴν δημοκρατίαν τῆς Ἀργεντινῆς, πρὸς Ν. μὲ τὴν περιφέρειαν τῆς Κονσέψιον καὶ πρὸς Δ. μὲ τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν. Ἔχει ἐμβαδὸν 4592 τ. μιλλ. καὶ 210.763 κατ. Κεῖται εἰς τὴν μεγάλην κεντρικὴν κοιλάδα τῆς Χιλῆς καὶ ἔχει κλίμα λεπτὸν καὶ ἔδαφος γόνιμον, ἀρδευόμενον ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἴταλα. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ἀμπελουργίαν. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ *Τσίλεν* μὲ 80.801 κατοίκους. Π. Γ. Λ.

Νιοῦμπολτ (Newbolt), *σὲρ Ἑρρῖκος-Ἰωάννης.* Ἄγγλος συγγραφεὺς καὶ ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1862. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἤσκησε τὸ δικηγορικόν του ἐπάγγελμα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1877 μέχρι τοῦ 1899. Τὸ πρῶτόν του ἔργον ἦτο διήγημα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀπὸ τὸν ἐχθρόν» («Taken from the Enemy», 1892). Τῷ 1895 ἐδημοσίευσε τὸ δρᾶμα «Mordred» καὶ μετὰ δύο ἔτη τὴν ποιητικὴν συλλογὴν «Admirals All» (1897), ἥτις τὸν κατέστησε διάσημον. Ἄλλα ἔργα τοῦ Νιοῦμπολτ εἶναι ἡ «Νησιώτικη φυλή» («Island race», 1897), ποιήματα, «Θαλασσινὰ τραγούδια» («Longs of Sea» 1904), «Ἡ γηραιὰ πατρίς» (1916) διήγημα, «Ἡμέρα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ ἄλλα ποιήματα». «Ἱστορίαι ἀπὸ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον» (1916), «Τὸ βιβλίον τοῦ εὐτυχοῦς πολεμιστοῦ» (1917), «Νέα μελέτη περὶ ἀγγλικῆς ποιήσεως» (1917), «Ποίησις καὶ χρόνος» (1919), «Ἀγγλικὴ ἀνθολογία» (1921), «Νέα ἀτραποὶ πρὸς τὸν Ἑλικῶνα» (1927). Γ. Ι. Β.

Νιοὺ Μπράϊτον (New Brighton) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν (βλ. λ. *Νέον Μπράϊτον*).

Νιοὺ Μπράνσγουϊκ (New Brunswick) *[Γεωγρ.].* Ἐπαρχία τοῦ Καναδᾶ καὶ πόλις τῶν Ἡν. Πολιτειῶν (βλ. λ. *Νέα Βρουνσβίκη*).

Νιοὺ Μπρίταιν (New Britain) *[Γεωγρ.].* Νῆσος τῆς Ὠκεανίας καὶ πόλις τῶν Ἡν. Πολιτειῶν (βλ.λ. *Νέα Βρεττανία*).

Νιούμπωργκ (Newburg) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς κομιτείας Ὄρεντζ τῆς Νέας Ὑόρκης τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Οὐδσωνος, εἰς ἀπόστασιν 60 μιλ. βορείως τῆς Νέας Ὑόρκης. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς καὶ ποταμοπλοϊκῶς μετὰ τῆς Νέας Ὑόρκης. Κάτ. 34.000. Διεξάγει μέγα ἐμπόριον δημητριακῶν καὶ παντὸς εἴδους βιομηχανικῶν προϊόντων. Π. Γ. Λ.

Νιούμπωρν (Newburn) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς περιφερείας τοῦ Νορθούμπερλαντ τῆς Ἀγγλίας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἔϋν, εἰς ἀπόστασιν 5 ½ μιλ. δυτικῶς τοῦ Νιοὺ Κάστελ, μεθ' οὗ συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Κάτ. 18.830. Εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς ὑπάρχουν ἀνθρακωρυχεῖα καὶ σιδηρωρυχεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων ἀνεπτύχθησαν συγγενεῖς βιομηχανίαι κατασκευῆς παντὸς εἴδους ἐργαλείων καὶ μηχανημάτων. Π. Γ. Λ.

Νιούμπωρυ (Newbury) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς κομιτείας Μπὲρξ τῆς Ἀγγλίας εἰς ἀπόστασιν 25 χλμ. ΝΔ. τοῦ Ρίντιγκ, ἐκτισμένη παρὰ τὸν ποταμὸν Κένετ, παραπόταμον τοῦ Ταμέσεως, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Λονδίνου — Μπριστόλ. Διεξάγει ζωηρὸν ἐμπόριον σιδηρῶν καὶ γεωργικῶν προϊόντων, ἦτο δὲ ἄλλοτε περίφημος διὰ τὰ ὑφαντουργεῖα της. Κατὰ τὸ 1643 καὶ 1644 εἰς τὰ περίχωρα τῆς πόλεως συνήφθησαν πεισματώδεις μάχαι μεταξὺ τῶν στρατευμάτων Καρόλου τοῦ Ι' καὶ τῶν στρατευμάτων τοῦ κοινοβουλίου. Π. Γ. Λ.

Νιούμπωρυπορτ (Newburyport) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς πολιτείας Μασσαχουσέτης τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, εἰς ἀπόστασιν 53 χλμ. ἀπὸ τῆς Βοστώνης, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Μεριμόρε, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Πόρτλαντ-Βοστώνης. Κάτ. 15.618. Εἶναι κέντρον βιομηχανίας καὶ ἁλιείας φαλαινῶν. Π. Γ. Λ.

Νιούν(η)ς (Newnes), ***Γεώργιος.*** Ἄγγλος δημοσιογράφος καὶ ἐκδότης (1851—1910). Κατ' ἀρχὰς ἠσχολήθη μὲ τὸ ἐμπόριον περιέργων ἀντικειμένων, εἶτα δὲ ἐξέδωκε τὸ ἑβδομαδιαῖον περιοδικὸν «Τὶτ Μπὶτς» ἐν Μάντσεστερ (1881), τοῦ ὁποίου τὴν ἔκδοσιν μετέφερε τῷ 1884 εἰς Λονδῖνον. Βραδύτερον ἐξέδωκε τὰ περιοδικὰ «Στράντ», «Κυριακάτικο Στράντ», «Παγκόσμιον», «Περιοδικὸν τῶν κυριῶν», «Γυναικεῖαν ζωήν». Ἐν ἔτει 1893 ἤρχισε τὴν ἔκδοσιν τῆς «Ἐφημερίδος τοῦ Οὐεστμίνστερ». Ἡ ἐκδοτική του ἐπιχείρησις μετετράπη τῷ 1891 εἰς ἀνώνυμον ἑταιρείαν, ἀνασυγκροτηθεῖσαν τῷ 1897 καὶ αὐξηθεῖσαν τῷ 1910 διὰ τῆς συγχωνεύσεως μετὰ τῆς δημοσιογραφικῆς ἐκδοτικῆς ἑταιρείας Ἀρθούρου Πήρσον. Ὁ Νιούνης πολιτευθεὶς ἐξελέγη βουλευτὴς (φιλελεύθερος) εἰς διαφόρους περιφερείας. Γ. Ι. Β.

Νιοὺ Νόρφολκ (New Norfolk) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Αὐστραλίας (βλ. *Νέον Νόρφολκ*).

Νιοὺ Οὐεστμίνστερ (New Westminster) *[Γεωγραφ.].* Πόλις τῆς Βρεττανικῆς Κολομβίας (βλ. λ. *Νέον Οὐεστμίνστερ*).

Νιοῦπορτ (Nieuw poort) *[Γεωγρ.].* Πόλις τοῦ Βελγίου (βλ. λ. *Νιεπόρ*).

—**Νιοῦπορτ** (Newport) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Ἀγγλίας, ἕδρα ἰδίου διαμερίσματος τῆς κομιτείας Μόνμουθ, ἐπὶ τῆς Δ. ὄχθης του ποταμοῦ Ἄσκ εἰς 6 ½ χλμ. ἀπὸ τῆς ἐκβολῆς του, 19 ἀπὸ τοῦ Κάρδιφ καὶ 212 ἀπὸ τοῦ Λονδίνου, κόμβος πολλῶν σιδηροδρόμων. Κάτ. (1921) 92.369. Ἐσχάτως ἀναπτυχθεῖσα χάρις εἰς τοὺς γαιάνθρακας τῆς Ν. Οὐαλλίας, ἔχει ἀρίστην ρυμοτομίαν καὶ εὐρυτάτας ὁδούς. Ἐκ τῶν ἱδρυμάτων της σπουδαιότερα εἶναι ἡ πινακοθήκη, τὸ μουσεῖον, ἡ τεχνικὴ σχολὴ καὶ ἐκ τῶν μνημείων τὰ κτήρια τοῦ δημαρχείου καὶ τῆς ἀγορᾶς, δύο θέατρα, μονὴ δομινικανῶν καὶ παλαιὸς νορμαννικὸς ναός, μέχρι τοῦ 1921 καθεδρικὸς τῆς ἀγγλικανικῆς διοικήσεως τοῦ Μόνμοθ. Ἡ Νιοῦπορτ περιβάλλεται ὑπὸ ὡραίων λοφοσειρῶν, ἔχει ἀξιόλογον γέφυραν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ καὶ προάστειον τὸ *Μαίντη.* Ἐκ τῶν βιομηχανιῶν της σπουδαιότεραι ἡ ναυπηγία, τὰ χυτήρια καὶ ἐργοστάσια χαλυβδοσωλήνων, μηχανῶν, σιδηροδρομικοῦ ὑλικοῦ καὶ λεβήτων καὶ ἡ ζυθοποιία, ὑελουργία, κεραμεικὴ καὶ χημικὴ βιομηχανία. Κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον εἶχεν ἐξέχουσαν βιομηχανίαν πολεμοφοδίων. Ἔχει σημαντικὸν ποταμολιμένα μὲ 4 δημόσια ντὸκς (Παλαιόν, Νότιον, Βόρειον καὶ Ἀλεξάνδρας), 7 ἰδιωτικὰ καὶ 2 τῶν σιδηροδρόμων καὶ εἶναι εἷς τῶν κυρίων λιμένων ἐξαγωγῆς σιδήρου καὶ γαιανθράκων ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἀναφέρεται ἀπὸ τοῦ 1187 ὡς Novus Burgus, διαδοχικῶς δὲ περιῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν κομίτων τοῦ Γκλῶστερ καὶ Στάνφορντ, τῶν δουκῶν τοῦ Βούκιγχαμ, τοῦ στέμματος (1483) καὶ τῶν οἴκων Πέμπρουκ καὶ Μπωφὸρ (ΙΘ' αἰών). Τῷ 1839 ἐγένετο εἰς Νιοῦπορτ σπουδαῖον κίνημα τῶν Χαρτιστῶν. Π. Ν. Π.

— **Νιοῦπορτ** (Newport) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Ἀγγλίας, πρωτεύουσα τῆς ἐν τῇ Μάγχῃ νήσου Οὐάϊτ, ἐπὶ τοῦ πλωτοῦ ποταμοῦ Μέντινα, 7 χλμ. ἀπὸ τοῦ στομίου του καὶ 16 ἀπὸ τοῦ Ράϊντ. Κάτ. (1921) 11.031. Εἶναι κέντρον τοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου τῆς νήσου καὶ διεξάγει ἐμπόριον ξυλείας, σιτηρῶν καὶ ἀλεύρων. Ἔχει παλαιὸν ναὸν (Ἁγίου Θωμᾶ) μὲ μνημεῖον τῆς πριγκιπίσσης Ἐλισάβετ, θυγατρὸς τοῦ Καρόλου Α', παλαιὰν σχολὴν (1612), μουσεῖον καὶ χρηματιστήριον σιτηρῶν. Ἡ Νιοῦπορτ ἦτο ρωμαϊκὸς καταυλισμὸς (Medina) καὶ εἶτα ἐπίνειον διὰ προνομίων (ΙΒ' αἰών) ἀναπτυχθὲν καὶ γενόμενον ἀντὶ τοῦ Καϊρισμπρουκ πρωτεύουσα τῆς νήσου. Βορείως τῆς πόλεως αἱ φυλακαὶ Parkhurst καὶ οἱ καταυλισμοὶ Albany. Εἰς τὴν σχολὴν τῆς πόλεως ὑπεγράφη ἡ *συνθήκη τῆς Νιοῦπορτ* μεταξὺ κοινοβουλευτικῶν καὶ Καρόλου Α'. Π. Ν. Π.

—**Νιοῦπορτ** (Newport) *[Γεωγρ.].* Βορειοαμερικανικὴ λουτρόπολις, ἕδρα ὁμωνύμου διαμερίσματος τῆς πολιτείας καὶ νήσου Ρὸντ-Ἄϊλαντ, κατὰ τὴν Ν. ἄκραν αὐτῆς, ἐν τῷ κόλπῳ Ναρραγκάνσετ, 47 χλμ. ἀπὸ τῆς πόλεως Πρόβιντενς, κόμβος τῶν σιδηροδρόμων Νέας Ὑόρκης, Νιουχαΐβεν καὶ Χάρτφορντ. Κάτ. μόνιμοι (1920) 30 255. Ἔχει εὐρύχωρον καὶ ἀσφαλῆ λιμένα, πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ὁποίου ἡ νῆσος Goat, σταθμὸς ἀμερικανικῶν τορπιλλοβόλων, καὶ Β. αὐτῆς ἡ νῆσος Κῶστερς Χάρμπουρ, ἐφ' ἧς ἐκπαιδευτικὸς σταθμὸς πολεμικοῦ ναυτικοῦ, ναυτικὴ σχολὴ πολέμου καὶ ναυτικὰ νοσοκομεῖα. Ἡ πόλις ἔχει σπουδαῖα ἱστορικὰ μνημεῖα, ἐν οἷς τὸ παλαιὸν κυβερνεῖον (1739), ἐν τῷ ὁποίῳ προσωπογραφίαι γνωστῶν καλλιτεχνῶν, μουσεῖον (1699), νορβηγικὸς πύργος (1675) ἐν τῇ πλατείᾳ Touro Park, ἡ ἀρχαιοτέρα ἀμερικανικὴ συναγωγὴ (1763), ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Τριάδος (1725) κ. ἄ. Ἡ πόλις ἱδρύθη ὑπὸ ἀντινομιστῶν τῆς Μασσαχουσέτης

Digitized by Google

(1639) καὶ ἐπὶ μακρὸν εἶχεν ἀνεξάρτητον κυβέρνησιν. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν κατελήφθη διαδοχικῶς ὑπὸ τῶν Ἄγγλων (1776—1779) καὶ τῶν Γάλλων (1780—1781), οἱ ὁποῖοι μάλιστα ἵδρυσαν αὐτόθι τὴν ναυτικήν των βάσιν. Ὡς πόλις ἀνεγνωρίσθη τῷ 1784 καὶ ἦτο μέχρι τοῦ 1900 πρωτεύουσα τῆς πολιτείας.

Νοτίως τῆς πόλεως, ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, ἁπλοῦται ἡ κυρίως λουτρόπολις (Newport cottages), θέρετρον τῶν πλουσίων τῆς Νέας Ὑόρκης, βρίθουσα κήπων καὶ ἀνακτόρων παντὸς ρυθμοῦ. Εἰς αὐτὴν τελεῖται κατ' ἔτος ἔκθεσις ἵππων (ἀπὸ τοῦ 1896) καὶ κυνῶν. π. ν. π.

— **Νιοῦπορτ** (Newport) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, βιομηχανικὸν προάστειον τῆς πόλεως Κιγκιννάτι ἐν τῇ κομιτείᾳ τῆς πολιτείας Κεντῶκυ, κειμένη ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν Λίκινγκ καὶ Ὀχάϊο, κόμβος τῶν σιδηροδρόμων Λουΐσβιλλ, Νάσβιλλ, Ὀχάϊο καὶ Τσέζεπηκ. Κάτ. (1925) 29.317. Ἱδρύθη τῷ 1790, ἀνεγνωρίσθη ὡς πόλις τῷ 1850, ἐκ τῶν ἱδρυμάτων της δὲ ἀξιόλογα εἶναι τὸ δημαρχεῖον καὶ τὸ δικαστικὸν μέγαρον. Ἔχει σιδηροβιομηχανίαν, ὑφαντουργίαν, κεραμεικὴν καὶ ἐργοστάσια ἐπίπλων καὶ κλειδοκυμβάλων. π ν.π.

— **Νιοῦπορτ *Νιοὺς*** (Newport News) *[Γεωγρ.]*. Βορειοαμερικανικὸς λιμὴν ἐν τῇ ΝΑ. Βιργινίᾳ (διαμέρισμα Warnick) ἐν τῷ κολπώσει Χάμπτον (Hampton Road) καὶ ἐπὶ τοῦ στομίου τοῦ ποταμοῦ Τζαίημς Ρίβερ, ἔναντι τοῦ Νόρφολκ καὶ 120 χλμ. ΝΑ. τοῦ Ρίτσμοντ, τέρμα πρὸς Α. τῶν σιδηροδρόμων Ὀχάϊο καὶ Τσέζεπηκ. Κάτ. (1928) 53.300, ὧν πλεῖστοι Νέγροι. Ἐπικοινωνεῖ διὰ διώρυγος μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐν Ἡνωμέναις Πολιτείαις ἐξαγωγικὸς λιμὴν καπνοῦ (ἐτησ. 71 χιλ. τόν.), ἄνθρακος (7 ἑκατ. τόν.) καὶ αὐτοκινήτων (συνολικῶς 1925: 53,3 ἑκατ. δολλ.), ἐξάγων προσέτι ἀραβόσιτον, ἄλευρα καὶ ἔπιπλα. Τὴν Ν. ἄκραν τῆς προκυμαίας (ἐπὶ 1 μίλ.) κατέχουν πελώριαι σιδηροδρομικαὶ ἐγκαταστάσεις μὲ γερανοὺς ἀνυψωτικῆς δυνάμεως 35,2 ἑκατομ. λίτρ., τὴν Β. ἄκραν τοῦ λιμένος σημαντικὰ ναυπηγεῖα, ἐν οἷς ἐναυπηγήθη ἡ «Καλιφόρνια» (1928) καὶ ἐπεσκευάσθη ὁ «Λεβιάθαν» (1923), τοῦ μέσου δὲ δεσπόζει τὸ Καζῖνο-Πάρκ. Ἐκ τῶν βιομηχανιῶν τῆς πόλεως σημαντικαί, πλὴν τῆς ναυπηγίας, ἡ κατασκευὴ γερανῶν καὶ παντοειδῶν σιδηρῶν ἐργαλείων, ἡ ἐπιπλοποιία καὶ τὰ ἐργοστάσια τῶν σιδηροδρόμων. Ἐκ τῶν κτηρίων ἀξιόλογα τὸ τελωνεῖον καὶ τὸ δημαρχεῖον. Ἡ πόλις ἱδρύθη ὑπὸ Ἰρλανδῶν μεταναστῶν (1621), ὀνομασθεῖσα ἀπὸ τοῦ πλοιάρχου Χριστοφόρου Νιοῦπορτ καὶ τοῦ Οὐΐλλιαμ Νιοὺς (Newce). Παρέμενεν ἄσημον χωρίον μέχρι τῆς ἐπεκτάσεως τῶν σιδηροδρόμων (1881). π. ν. π.

Νιοὺ Πρόβιντενς (New-Providence) *[Γεωγρ.]*. Μία ἐκ τῶν νήσων, ἡ σημαντικωτέρα, τοῦ συμπλέγματος τῶν Βαχαμῶν τῶν ἀγγλ. κῶν Ἀντιλλῶν, κειμένη εἰς 25° Β. πλάτους καὶ 79°55' Δ. μήκους, πρὸς Δ. τῆς νήσου Ἐλευθέρα. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1492 καὶ ὠνομάσθη κατ' ἀρχὰς *Φερνανδίνη* πρὸς τιμὴν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀραγωνίας. Τῷ 1629 ἀπῳκίσθη ὑπὸ Ἄγγλων, οἵτινες ἐκδιωχθέντες τῷ 1641 ὑπὸ Ἱσπανῶν πειρατῶν ἐπανῆλθον ἐκ νέου κατὰ τὸ 1666 καὶ ἔκτοτε κατέστησαν κύριοι τῆς νήσου, ὅπως καὶ ὁλοκλήρου τοῦ ἀρχιπελάγους. π.γ.λ.

Νιοὺ Ροσέλ (New-Rochelle) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς κομιτείας Οὐέτσεστερ τῆς Πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Νέας Ὑόρκης, Νιοὺ-Χάβεν καὶ Χάρτφοντ. Κάτ. 36.213. π. γ. λ.

Νιούρυ (Newry) *[Γεωγρ.]*. Παράλιος πόλις τῆς Ἰρλανδίας παρὰ τὴν διώρυγα Νιούρυ, κειμένη εἰς ἀπόστασιν 73 μιλ. Β. τοῦ Δουβλίνου. Κάτ. 11.963. π. γ. λ.

Νιοὺ Σάουθ Γουάλς (New South Wales) *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν πολιτειῶν τῆς Αὐστραλιανῆς ὁμοσπονδίας (βλ. λ. *Νέα Νότιος Οὐαλλία*).

Νιοῦτζεντ (Nugent), ***Γεώργιος-Γκρένβιλλ***. *βαρῶνος* —. Ἄγγλος στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς (1788—1850). Διετέλεσε μέλος τοῦ κοινοβουλίου (1812), τῷ 1830 ἐγένετο λόρδος τοῦ Θησαυροφυλακίου καὶ μετὰ δύο ἔτη ἀπεστάλη ὡς ἁρμοστὴς τῶν Ἰονίων νήσων. Ἀνὴρ φιλελεύθερος καὶ φιλέλλην, προέτεινεν ὅπως εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ 4ου ἄρθρου τοῦ Ἰονίου Συντάγματος ἀναγνωρισθῇ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ὡς ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ Ἰονίου κράτους. Τῷ 1835, μὴ ἀνταποκριθεὶς εἰς τὰς προσδοκίας τῶν Ἑπτανησίων ἀνεκλήθη, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ σὲρ Χάουαρντ Ντῶγλας. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀγγλίαν ἐξέθεσε πάλιν βουλευτικὴν ὑποψηφιότητα καὶ τῷ 1847 ἐξελέγη εἰς τὴν περιφέρειαν Αἴλσμπωρυ. Τῷ 1848, ὡς μέλος τοῦ ριζοσπαστικοῦ κόμματος, ὑπέβαλε νομοσχέδια περὶ καταργήσεως τοῦ ἀπομονωτικοῦ συστήματος τῶν φυλακῶν καὶ περὶ καταργήσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς. Ἀμφότερα τὰ νομοσχέδια ταῦτα ἀπερρίφθησαν. Ἔγραψεν ἀξιόλογα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Πορτογαλλία» (1812), «Ἡ Ὀξφόρδη καὶ ὁ Λόκ» (ποίημα 1829), «Κλασσικαὶ καὶ ἱεραὶ χῶραι» (1846). γ. ι. β.

Νιοὺ Τζέρσεϋ (New Jersey) *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν (βλ. λ. *Ἰερσέη Νέα*).

Νιοῦτον (Newton) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Μασσαχουσέτης καὶ εἰς τὴν κομιτείαν τοῦ Μίντλσεξ, 10 μίλλ. δυτικῶς τῆς Βοστώνης ἐπὶ τῆς Ν. ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Τσάρλς. Κάτ. (1925) 53.003. Εἶναι κόμβος τῶν σιδηροδρόμων Βοστώνης καὶ Ἄλμπανυ, ἔχει 34 δημοσίους κήπους καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς ἐξοχικὸν ἐνδιαίτημα ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Βοστώνης. Ἐκ τῶν βιομηχανιῶν της ἀκμάζουν ἡ ἐριουργία, ἡ μεταξουργία, ἡ κατασκευὴ ἐξαρτημάτων μηχανῶν, εἰδῶν καουτσούκ, συρμάτων κ. ἄ. Ἡ πόλις ἱδρύθη τῷ 1631, ὠνομάζετο δὲ ἀρχικῶς *Καίμπριτζ* (Cambridge). Τὸ σημερινόν της ὄνομα ἔλαβε τῷ 1692. Περιβάλλεται ὑπὸ 11 ὡραίων χωρίων καὶ ἔχει τὸ λεγόμενον «Κέντρον τοῦ Νιοῦτον» (Newton Centre), τὸ πρῶτον ἐν Ἡνωμέναις Πολιτείαις θεολογικὸν ἵδρυμα τῶν Βαπτιστῶν (1825). — π.

—**Νιοῦτον-*Ἄμποτ*** (Newton - Abbot) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Ντέβ'ν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τὶν καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Τῶντ'ν—Πλυμούθης. Κάτ. (1921) 13.857. Ἀκμάζουν ἐν αὐτῇ ἡ κεραμοποιία, ἡ βυρσοδεψία, ἡ κατασκευὴ σιδηροδρομικοῦ ὑλικοῦ, ἡ ξυλοποιία κ.ἄ. —π.

—**Νιοῦτον - *ἰν* - *Μαίκερφηλντ*** (Newton - in - Makerfield) *[Γεωγρ.]*. Βιομηχανικὴ πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ τῆς Λαγκαστρίας, καλουμένης ἄλλοτε *Νιοῦτον-λὲ-Οὐΐλλοους* (Newton-le-Willows). (Κάτ. (1921) 18.772. Ἔχει ὑαλουργίαν, χαρτοβιομηχανίαν, χυτήρια, ἐργοστάσια σιδηροδρομικοῦ ὑλικοῦ κ. ἄ. Εἰς τὴν περιοχήν της δὲν ὑπάρχουν ἀνθρακοφόρα κοιτάσματα. π. ν. π.

— **Νιοῦτον-*Μπούσελ*** (Newton-Bushel) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Νιοῦτον-Ἄμποτ*.

— **Νιοῦτον - *λὲ* - *Οὐΐλλοους*** (Newton-le-Willows) *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τῆς ἀγγλικῆς πόλεως *Νιοῦτον-ἰν-Μαίκερφηλντ* (βλ. λ.).

Νιοῦτον (Newton)· βλ. λ. *Νεύτων*.

Νιοὺ Τσουάγκ (New-Tchouang) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ἐπαρχίας Λιαοτοὺγκ τῆς ΒΑ. περιφερείας τῆς Κίνας, κειμένη εἰς ἀπόστασιν 972 χλμ. ΝΔ. τοῦ Μοῦκδεν καὶ 500 χλμ. ΒΔ. τοῦ Πεκίνου ἐπὶ 40° 43' Β. πλάτους καὶ 120° 3' Α. μήκους. Κάτ. 60.000. Ἐξάγει κυρίως βάμβακα, μεταξωτὰ καὶ κάνναβιν. π. γ. λ.

Νιοὺ Φόρεστ (New Forest) *[Γεωγρ.]*. Ἐν τῶν δασῶν τῆς Ἀγγλίας, κατέχον τὴν ΝΔ. γωνίαν τῆς κομιτείας τοῦ Χάμψερ καὶ ἀρδευόμενον ὑπὸ τῶν ὑδάτων τοῦ Μπωλιέ· ἔκτασις 374 τετρ. χλμ., ὧν τὰ 65 ἰδιοκτησία τοῦ στέμματος. Κυρία βλάστησις εἶναι ἡ δρῦς καὶ ἀπαντῶντα ζῷα ἡ δορκὰς καὶ χαμηλόσωμοι ἵπποι (πόνεϋ). Ἀπὸ τοῦ 1877 ἐκυρώθη ἐθνικὸν πάρκον. π. ν. π.

Νιούφοντλαντ (Newfoundland) *[Γεωγρ.]*. Βρεττανικὴ νῆσος τῆς Β. Ἀμερικῆς (βλ. λ. *Νέα Γῆ*).

Νιουχαῖβεν (Newhaven) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Σῶσσεξ ἐπὶ τῆς Μάγχης καὶ παρὰ τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ Οὖζ. Κάτοικοι (1921) 6.435. Ἔχει σπουδαῖον λιμένα, ναυαγοσωστικὸν σταθμὸν καὶ ναυπηγεῖα. Ὁ λιμήν της κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐκλείσθη εἰς τὸ ἐμπόριον, χρησιμοποιηθεὶς ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν μεταφορὰν δυνάμεων καὶ πολεμεφοδίων εἰς Γαλλίαν. Διεξάγει ἐμπόριον οἴνου, ξυλείας καὶ γαιανθράκων. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μήτσινγκ* (Meeching), λαβοῦσα ἀπὸ τοῦ 1710 τὸ σημερινόν της ὄνομα. π. ν. π.

— **Νιουχαῖβεν** (Newhaven) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, 70 μίλλ. ΒΑ. τῆς Ν. Ὑόρκης, ἕδρα κομιτείας ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Κοννέκτικωτ. Κάτ. (1927) 184.900. Εἶναι κόμβος πολλῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν (Νέας Ὑόρκης, Βοστώνης, Χάρτφορντ κ. ἄ.) καὶ σπουδαῖος λιμὴν τῆς μετὰ τῶν Ἀντιλλῶν συγκοινωνίας. Ἔχει βιομηχανίαν καουτσούκ, μηχανῶν, ἁμαξῶν, κονσερβῶν, τὰ περίφημα ἐργοστάσια ὅπλων καὶ φυσιγγίων Οὐΐντσεστερ καὶ τὰ μεταλλουργεῖα Σάρτζεντ. Ἔχει ὡσαύτως τὸ μέγα Μουσεῖον Πρήμποντυ (Preabody Museum) τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Γιὲλ (Yale University, 1701), τὴν Σχολὴν Χόπκινς (Hopkins Grammar School, 1660) κ. ἄ. π. ν. π.

Νιοὺ Χάμψερ (New Hampshire) *[Γεωγρ.]*. Πολιτεία τῶν Ἡν. Πολιτειῶν (βλ. λ. *Νέον Χάμψερ*).

Νιοὺ Ὤλμ (New Ulm) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡν. Πολιτειῶν (βλ. λ. *Νέα Οὔλμ*).

Νιοὺ Ὤλμπανυ (New-Albany) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς πολιτείας Ἰνδιάνας τῶν Ἡν. Πολιτειῶν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ὀχάϊο, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βαλτιμόρης—Ὀχάϊο—Σικάγου — Ἰνδιανουπόλεως. Κάτ. 32.000. Εἶναι ἀμφιθεατρικῶς ἐκτισμένη ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ ποταμοῦ καὶ ἔχει βιομηχανίαν σιδήρου, χάλυβος, μηχανημάτων παντὸς εἴδους, βαμβακερῶν ὑφασμάτων καὶ δερμάτων. Ἱδρύθη τῷ 1839. π. γ. λ.

Νιὸ-Χωριὸ *[Γεωγρ.]*. Ἀγροτικὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Μυρθίου τῆς ἐπαρχίας Ἁγίου Βασιλείου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης. Κάτ. (1928) 3.

νίπα (ἡ) (Nipa) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *φοινικοειδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος, τὴν *νίπαν τὴν θαμνώδη* (Nipa fructosa), μικροῦ ἀναστήματος φοίνικα, ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

Νιπὰλ (Nipal) *[Γεωγρ.]*. Ἀνεξάρτητον κράτος τῆς Ἀσίας (β. λ. *Νεπάλ*).

Νιπηδητὸς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Πεδιάδος τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου ἐν Κρήτῃ. Κάτ. (1928) 311. Εἰς τὴν κοινότητα, ἀριθμοῦσαν συνολικῶς 488 κατοίκους, ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Ροσοχώρια*. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ παράγει οἶνον, ἔλαιον καὶ σιτηρά.

Νιπίσσιγκ (Nipissing) *[Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ὀντάριο τοῦ Καναδᾶ, κειμένη μεταξὺ τῆς λίμνης Χόρον καὶ τοῦ ποταμοῦ Ὀτάβα, ἐπὶ ὀροπεδίου ὕψους 644 ποδῶν. Ἔχει ἀκανόνιστον σχῆμα (μῆκος 50 μιλ., πλάτος 20), ἀποτόμους ἀκτὰς καὶ πολλὰς νησῖδας, ἀπὸ Β. δὲ δέχεται τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ Στόλντζεον. π. γ. λ.

Νιποῦρι *[Γεωγρ.]*. Νησίον Δωδεκανησιακὸν ἐν τῷ Καρπαθίῳ πελάγει καὶ τῇ Α. τῆς Ρόδου ἀπόστάδι τῆς Χάλκης (πλάτ. 36°11"35, μῆκ., 27°43'00" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1667: Rhodos island), νοτιωτάτη αὐτῆς. Σ. Ε. Λ.

Νιππιανός, *Κωνσταντῖνος*. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐκ τοῦ χωρίου Νίππος τῆς ἐπαρχίας Ἀποκορώνου, διακριθεὶς διὰ τὸν ἡρωϊσμόν του κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821—1830. Μ. ΚΑΣ

Νιππόν, ἢ ***Νιφὸν*** *[Γεωγρ.]*. Ἰαπωνικὸν ὄνομα τοῦ κράτους τῆς Ἰαπωνίας. Οἱ Εὐρωπαῖοι καλοῦ *Νιππὸν* ἐσφαλμένως τὴν *Χόντο* (βλ. λ.), κυριωτέραν ἐκ τῶν ἰαπωνικῶν νήσων.

Νίππος *[Γεωγρ.]*. Ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Ἀποκορώνου τοῦ νομοῦ Χανίων Κρήτης, μὲ 530 κατοίκους (1928), δημοτικὸν σχολεῖον καὶ τηλεφωνεῖον. Κειμένη ἐπὶ ὑψηλῆς τοποθεσίας ἐντὸς τῆς ἱστορικῆς κοιλάδος τῶν Βρυσῶν, ὑπῆρξε θέατρον μαχῶν καὶ συγκρούσεων κατὰ τοὺς ἀπελευθερωτικοὺς ἀγῶνας ἀπὸ τοῦ 1821 καὶ ἑξῆς, ἕδρα ἐνίοτε τῆς ἐπαναστατικῆς συνελεύσεως καὶ πολλάκις τῶν Τούρκων, ὅτε ὑπερίσχυον. Τῷ 1822 ἐφονεύθησαν ἐνταῦθα 300 Τοῦρκοι. Τῷ 1828 συνέλαβεν ἐνταῦθα δολίως ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς προκρίτους τῶν Σφακίων καὶ ἔρριψεν εἰς τὰς φυλακάς. Τῷ 1867 καὶ 1868 συνεκροτήθησαν σφοδραὶ μάχαι. Τῷ 1895 ἐχρησίμευσεν ὡς ἕδρα τῆς μεταπολιτεύσεως. Τὸ χωρίον παράγει ἔλαιον, οἶνον σιτηρὰ καὶ κτηνοτροφικὰ εἴδη. Ε. Γ.

Νιππούρ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Χαλδαίας ΝΑ. τῆς Βαβυλῶνος καὶ δεξιὰ τοῦ Σὰτ ἐν Νίλ. Εἶναι ἡ *Νοφὲρ* τοῦ Ταλμούθ, ἡ *Χαλνὲ* ἢ *Χαλάνη* τῶν Ο' (Γεν. Ι' 10). ἡ *Νιφὲρ* τῶν σφηνοειδῶν ἐπιγραφῶν. Τὰ ἐρείπιά της κατέχουν εὐρὺν λόφον εἰς 3 ἡμερῶν πορείαν ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου. Ἀπὸ τοῦ 1889 ἕως τὸ 1900 ἐξετέλεσαν ἐκεῖ ἀνασκαφὰς οἱ Peters, Haynes καὶ Hilprecht διὰ λογαριασμὸν τοῦ πανεπιστημίου τῆς Πενσυλβανίας. Μέρος τῶν εὑρημάτων κατετέθη εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μέρος δὲ εἰς τὸ μουσεῖον τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν τῆς Φιλαδελφείας. Εὑρέθησαν 40.000 ἐπιγραφαὶ ἐπὶ πλινθίδων, αἱ ὁποῖαι μὲ τὰς εὑρεθείσας εἰς Τὲλλ Λὼ τῆς ἀρχαίας Λαγκὰς ἀποτελοῦν τὰ ἀρχαιότατα μέχρι τοῦδε βαβυλωνιακὰ κείμενα.

Νιπτὴρ ἀρχαῖος ἐπὶ τρίποδος, τοποθετημένος πρὸ ἀγάλματος τοῦ Διός.

—**Νιππούρ** *[Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς ἐγγὺς Ἀσίας κατὰ τὸν ἄνω Τίγρητα παρὰ τὴν Ἀμίδην, ὀρεινὴ καὶ δυσπρόσιτος, τὴν ὁποίαν εἰς θριαμβευτικὰς του ἐπιγραφὰς καυχᾶται ὁ Σενναχηρὶβ ὅτι κατέκτησε. Γ. Λ. Α.

νιπτήρ, —ῆρος (ὁ)· τὸ μέσον διὰ τοῦ ὁποίου νιπτόμεθα, συνήθως ἔπιπλον ἐφωδιασμένον μὲ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὸ νίψιμον, κοιν. *λαβουμάνος*.

—*[Ἀρχ.]* Οἱ νιπτῆρες τῶν ἀρχαίων *(χειρόνιπτρον, χέρνιβον)* ἦσαν ἢ παντοειδῆ ἀγγεῖα προοριζόμενα διὰ τὸν καλλωπισμὸν τῶν γυναικῶν, κομψὰ καὶ γραπτὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον· ἢ χονδροειδῆ σκεύη καθημερινῆς οἰκιακῆς χρήσεως ἢ

Digitized by Google

τέλος λεκάναι τοποθετημέναι μονίμως ἐπὶ τρίποδος ἢ στήλης. Αἱ τελευταῖαι συνηθίζοντο πρὸ τῶν βωμῶν καὶ ἀγαλμάτων, χρησιμοποιούμεναι πρὸ τῶν θυσιῶν, ἄλλως γνωσταὶ καὶ ὡς *περιρραντήρια*. Ἀνάλογα ἦσαν τὰ παρὰ Ρωμαίοις aquaemanalis, τὰ trulleum κ.ἄ., ὧν δείγματα ἐσώθησαν καὶ εἰς ἐτρουσκικοὺς τάφους. π. ν. π.

—[*Ἐγκυκλ.*] Ὁ σύγχρονος νιπτὴρ ἀποτελεῖται ἐκ λεκάνης κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εὐρείας, κατεσκευασμένης ἀπὸ πορσελλάνην, ἀπὸ ἐπίχριστον μέταλλον ἢ ἄλλην ὕλην ἐπιδεκτικὴν εὐχεροῦς καθαρισμοῦ, τοποθετημένης δὲ ἐπὶ ὑποστηρίγματος, τοῦ ὁποίου ἡ μορφὴ ποικίλλει κατὰ τὰς διαφόρους περιστάσεις. Οἱ ἁπλούστεροι τῶν νιπτήρων συνίστανται ἐκ σιδηροῦ τραπεζιδίου (σχ. 1), φέροντος κατὰ τὴν ἄνω αὐτοῦ ἐπιφάνειαν κυκλικὴν ὀπήν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐντίθεται ἡ λεκάνη. Ἐπὶ δευτέρου χθαμαλοῦ ὑποστρώματος τοποθετεῖται ἡ ὑδροχόη, δι᾽ ἧς ἡ λεκάνη ἀνεφοδιάζεται εἰς ὕδωρ, ἐκχύνεται δὲ τοῦτο μετὰ τὴν πλύσιν εἰς παρακείμενον κάδον. Εἰς τοὺς ἀρτιωτέρους νιπτῆρας τὸ ὕδωρ φθάνει ἀπ᾽ εὐθείας εἰς τὴν λεκάνην μέσῳ στρόφιγγος (σχ. 2), ἐκχύνεται δὲ ἀπ᾽ εὐθείας ἐπίσης εἰς ὀχετὸν μέσῳ δικλεῖδος ὑπαρχούσης εἰς τὸν πυθμένα τῆς λεκάνης. —ρ.

Σχ. 1. *Νιπτὴρ ἁπλοῦ τύπου.*

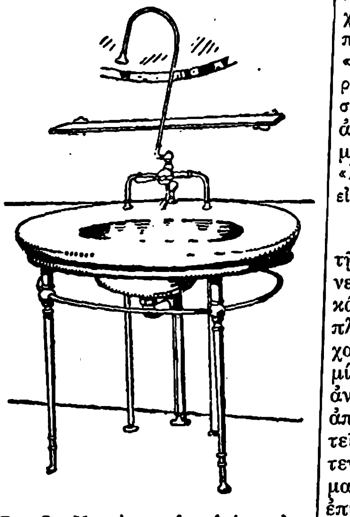

Σχ. 2. *Νιπτὴρ πολυτελείας, ἐκ φαγεντιανῆς ἐπιχρίστου λεκάνης, ἐπὶ μεταλλίνων ἐπινικελωμένων ποδῶν.*

— **Νιπτῆρος** ***τελετή***. Κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου (13, 1 ε) ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ τὸν μυστικὸν δεῖπνον, ἀφοῦ ἔνιψε τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, προσέθηκεν: «εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα τοὺς πόδας, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας· ὑπόδειγμα γὰρ δέδωκα ὑμῖν, ἵνα, καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε» (Ἰωάνν. 13, 14 καὶ 15). Τῇ ἐντολῇ ταύτῃ τοῦ Κυρίου στοιχοῦσα ἡ Ἐκκλησία ἀπ᾽ ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς, εἶχεν εἰσαγάγει τὴν νίψιν τῶν ποδῶν. Ἡ σύνοδος μάλιστα τοῦ Τολέδου τοῦ 694 διὰ τοῦ τρίτου αὐτῆς κανόνος ἐπέβαλε τοῖς ἐπισκόποις καὶ κληρικοῖς τὴν νίψιν τῶν ποδῶν ἐπὶ ποινῇ ἀφορισμοῦ. Ἐνῷ ὅμως ἐκ τῶν ἀνωτέρω παρατεθέντων λόγων τοῦ Κυρίου καταφαίνεται ὅτι ἡ νίψις αὕτη τῶν ποδῶν ἐσκόπει τὴν ἔνδειξιν ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον (πρβλ. καὶ Γεν. 18,4 19,2. *Λουκ.* 7,44 καὶ Α΄ Τιμ. 5,10) καὶ ταπεινοφροσύνης, τινὲς τῶν ἀρχαιοτέρων δυτικῶν, παρεξηγοῦντες τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, τοὺς ῥηθέντας κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην πρὸς τὸν Πέτρον, «ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ᾽ ἐμοῦ» (*Ἰωάνν.* 13,8), ἐνόμισαν ὅτι ἡ νίψις τῶν ποδῶν ἐπιφέρει τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν οὖσα μυστήριον. Οὕτως ὁ Ἀμβρόσιος τονίζει τὴν ἐξαλείφουσαν τὰς ἁμαρτίας ἐνέργειαν τῆς νίψεως τῶν ποδῶν καὶ ὁ Βερνάρδος καλεῖ αὐτὴν sacramentum remissionis peccatorum. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται ἡ συνήθεια, ἡ κατὰ τὴν ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν ἐπικρατοῦσα εἴς τινας ἐκκλησίας τῆς Δύσεως, τῆς τελέσεως τῆς νίψεως τῶν ποδῶν κατὰ τὸ βάπτισμα. Πάντως ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Δ΄ αἰῶνος ἐτελεῖτο ἡ νίψις τῶν ποδῶν ἔν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει συνήθως κατὰ τὴν μεγάλην Πέμπτην, ἐτελεῖτο δὲ ἔν τισι τῶν μονῶν συνήθως ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου, ἔν τισι τῶν ἐπισκοπῶν συνήθως ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου καὶ ἔν τισι τῶν ἡγεμονικῶν οἴκων συνήθως ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος πρὸς ἔνδειξιν ταπεινοφροσύνης καὶ ἀγάπης πρὸς τοὺς ὑπηκόους. Καὶ ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Βυζαντίου ἐτελεῖτο ἡ νίψις τῶν ποδῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, ἀπὸ δὲ τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος καὶ ὑπὸ τοῦ πάπα Ρώμης. Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ἐνταῦθα ὅτι ἐν τῇ Δύσει ἡ νίψις τῶν ποδῶν ἐν τῇ ἀρχαιοτέρᾳ ἐποχῇ ἦτο διπλῆ, πρῶτον γινομένη εἰς δώδεκα κληρικοὺς καὶ ἔπειτα εἰς 13 πτωχούς, ἐνῷ παρ᾽ ἡμῖν ἦτο πάντοτε ἁπλῆ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν νιπτομένων ἦτο πάντοτε δώδεκα, ἔπειτα ὅμως καὶ ἐν τῇ Δύσει ἐπεκράτησεν ἡ ἁπλῆ νίψις κληρικῶν ἢ πτωχῶν. Ὁ Λούθηρος ἐκηρύχθη κατὰ τῆς τελετῆς ταύτης ὡς ὑποκριτικῆς. Ἐν τούτοις διετηρήθη αὕτη παρά τισι τῶν διαμαρτυρομένων, οἱ δὲ ἀναβαπτισταὶ θεωροῦσιν αὐτὴν ὡς μυστήριον ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ.

Μετὰ μεγάλης πομπῆς τελεῖται παρ᾽ ἡμῖν ἡ τελετὴ αὕτη τοῦ Νιπτῆρος ἐν Ἱεροσολύμοις κατὰ τὴν μεγάλην Πέμπτην ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως καὶ καιροῦ μὴ ἐπιτρέποντος ἐν τῷ καθολικῷ αὐτοῦ ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ πατριάρχου. Ἐν ἀρχαιοτέρᾳ ἐποχῇ ἐτελεῖτο αὕτη ἐν τῷ ὑπερῴῳ τῆς Σιών, ἀφ᾽ ὅτου ὅμως τοῦτο περιῆλθεν εἰς ξένας χεῖρας, τελεῖται ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως.

[Πρβλ. «Ἀκολουθία τοῦ Νιπτῆρος» (Ἱερουσαλὴμ 1895) καὶ «Ἡ τελετὴ τοῦ Νιπτῆρος» (ἐν Νέᾳ Σιὼν» τόμ. Α΄ (1904), σ. 163—168) καὶ «Ἀκολουθία τοῦ Νιπτῆρος» (ἐν «Ἑκατονταετηρίδι τοῦ πανιέρου ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως» (1910), σ. 95—97).] κ. ι. δ.

νίπτρα (τά)· ἀρχ., τὸ πρὸς πλύσιν τῶν χειρῶν ἢ τῶν ποδῶν ὕδωρ, κοιν. *νερὸ γιὰ νίψιμο*· || *«νίπτρα»* ἢ «Niptra»· δρᾶμα τοῦ Ρωμαίου ποιητοῦ Πακουβίου, ποιηθὲν κατὰ τὸ ἀπολεσθὲν δρᾶμα τοῦ Σοφοκλέους «Ὀδυσσεὺς ἀκανθοπλήξ».

νίπτω, κοιν. *νίβω* (ἀρχ. *νίζω*), ἀόρ. *ἔνιψα—ἐνίφθην*, παθ. μτχ. δημοτ. *νιμμένος*· ἰδίᾳ πλύνω τὸ πρόσωπον ἢ καὶ τὰς χεῖρας: «νίβω τὸ παιδί»· παρ᾽ ἀρχαίοις καὶ τοὺς πόδας· || παθ. *νίπτομαι—νίβομαι*· πλύνω τὸ πρόσωπόν μου ἢ καὶ τὰς χεῖράς μου: «θέλει μιὰ ὥρα νὰ νιφθῇ», «νίψου γρήγορα»· || παροιμ. «τό ᾽να χέρι νίβει τ᾽ ἄλλο καὶ τὰ δυὸ τὸ πρόσωπο», ἀρχ. «ἁ χεὶρ τὰν χεῖρα νίζει» (*Ἐπίχαρμ.*) ἐπὶ ἀμοιβαιότητος· || φρ. «νίπτω τὰς χεῖράς μου» οὐδεμίαν εὐθύνην φέρω· ἐλήφθη ἀπὸ τοῦ Εὐαγγελίου: «λαβὼν ὕδωρ, ἀπενίψατο τὰς χεῖρας .... λέγων, ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου» (*Ματθ.* 27, 24).

νιρβάνα. Πολυσήμαντος σανσκριτικὴ λέξις (ἐν τῇ διαλέκτῳ τοῦ Παλὶ Νιββάνα), τῆς ὁποίας γίνεται χρῆσις πρὸς ἔκφρασιν τοῦ σβέννυσθαι γενικῶς, καὶ δή: α΄) ἐπὶ λύχνου καὶ πυρᾶς, ὅταν οὐδὲν πλέον ἔλαιον ἢ καύσιμος ὕλη ὑπάρχῃ· β΄) πρὸς χαρακτηρισμὸν τῆς καταστάσεως, καθ᾽ ἣν οὐδεμία πλέον ἐπιθυμία, οὐδὲν πάθος ζῇ, καῖον τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν. Αἱ ἐπιθυμίαι καὶ τὰ πάθη ἀποτελοῦν τὴν καύσιμον ὕλην, ἡ ὁποία τροφοδοτεῖ τὸ Κάρμαν καὶ τὴν ὑπ᾽ αὐτοῦ ὁριζομένην μετενσάρκωσιν. Ἐντεῦθεν καταντᾷ νὰ σημαίνῃ τὴν μακαρίαν ἡσυχίαν τοῦ ἁγίου, τὸν ὁποῖον οὐδεμία ἐπιθυμία ταράσσει, ἀλλὰ καὶ τὴν παντελῆ σβέσιν τῆς ὑπάρξεως τοῦ τοιούτου ἁγίου, ἐπειδὴ δι᾽ αὐτὸν ἀποκλείετει τὸ δυνατὸν πάσης μετενσαρκώσεως. Ἡ θανάτωσις τῶν παθῶν ἀφανίζει δι᾽ αὐτὸν τὸ Κάρμαν, τὴν συνέπειαν τῶν πράξεων, ἥτις εἶναι ἡ αἰτία τῆς μετενσαρκώσεως. Ἐν τῷ βραχμανισμῷ νιρβάνα σημαίνει τὸν ἀφανισμὸν ἢ τὴν διάλυσιν τῆς ψυχῆς ἐν τῷ Βράχμαν, δι᾽ ἧς ἐπιτυγχάνεται ἡ ὑψίστη μακαριότης. Διὰ τοῦτο μεταχειρίζεται τὸν ὅρον «Μαχαβαράτα» πολλαχοῦ πρὸς χαρακτηρισμὸν τῆς εἰρήνης, τῆς ἀπολυτρώσεως, τῆς ἀπολύτου μακαριότητος. Μέσα πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ νιρβάνα εἶναι τὸ μὲν ὁ βυθισμὸς καὶ ἡ ἔκστασις τοῦ ἀσκητοῦ, διὰ τῶν ὁποίων μεθίσταται εἰς τὸν «τόπον τῆς ἡσυχίας», τὸ δὲ ἡ τελεία γνῶσις κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σανκάρα, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ εἰς τὸ νιρβάνα καὶ αἴρει πᾶσαν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν ὕπαρξιν διὰ μετενσαρκώσεως. Τὸ νιρβάνα γνωρίζει καὶ ἡ αἵρεσις ἡ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα ἰανισμὸς καὶ νοεῖ ὑπ᾽ αὐτὸ τὸν τόπον τῆς μακαρίας ἡσυχίας τοῦ εἰς τὴν τελειότητα καταστήσαντος ἀνθρώπου, ἡσυχίας ἐπιτυγχανομένης δι᾽ ἄρσεως τοῦ Κάρμαν καὶ ἀνωτέρας πάσης οὐρανίας χαρᾶς. Οὕτω καταντᾷ καὶ ἐνταῦθα ὁ ὅρος ἰσοδύναμος πρὸς τὴν τελείωσιν, τὴν ἀπελευθέρωσιν, τὴν ἀπολύτρωσιν. Εἰς τὸ νιρβάνα φθάνουσιν αἱ ψυχαὶ τῶν εὐσεβῶν, ἰδίᾳ οἱ μεγάλοι σοφοί, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνεται ὁ Μαχαβίρα ὡς ὁ ἄριστος τῶν διδασκάλων τοῦ νιρβάνα, τοῦ τέλους τῶν πόνων καὶ τῆς καταστάσεως τῆς μακαρίας εἰρήνης καὶ ἡσυχίας. Ἡ ἐπιμελὴς ἀποφυγὴ τοῦ φόνου τῶν ἐμψύχων ὄντων εἶναι ἓν τῶν κυρίων μέσων πρὸς ἐπίτευξιν τῆς αἰωνίας ταύτης ἡσυχίας. Συνηθεστάτη εἶναι ἡ χρῆσις τοῦ ὅρου ἐν τῷ βουδισμῷ πρὸς χαρακτηρισμὸν τῆς ὑψίστης σωτηρίας καὶ τοῦ τελικοῦ σκοποῦ πάσης ἐπὶ γῆς προσπαθείας. ν. λ.

Νιρβάνας, ***Παῦλος***. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ *Πέτρου Ἀποστολίδου,* συγχρόνου Ἕλληνος λογίου, διηγηματογράφου, μυθιστοριογράφου, θεατρικοῦ συγγραφέως, χρονογράφου, κριτικοῦ καὶ ποιητοῦ. Ἐγεννήθη ἐν Μαριουπόλει τῆς Ρωσίας τῷ 1866, ἐκ πατρὸς τοῦ ἐκ Σκοπέλου ἐμπόρου Κων. Ἀποστολίδου, εὑρισκομένου ἐκεῖ χάριν ἐμπορίου, καὶ μητρὸς τῆς ἐκ Χίου Μαριέττας Ράλλη, τῆς ἱστορικῆς οἰκογενείας. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐπὶ μακρὸν διευθύνας τὸ ἐν Τιφλίδι τῆς Περσίας πρῶτον ὑποκατάστημα ἑλληνικοῦ ἐμπορικοῦ οἴκου (τοῦ τῶν ἀδελφῶν Στεφάνοβικ), ἐγκατεστάθη βραδύτερον ἐν Ἑλλάδι, καὶ δὴ ἐν Πειραιεῖ, ἔνθα ὁ υἱὸς διήκουσε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα. Ἀκολούθως ὁ Νιρβάνας ἐσπούδασε τὴν ἰατρικήν, ἐξελθὼν πτυχιοῦχος ἐκ τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὁπόθεν κατετάχθη (1890) ὡς ἀνθυπίατρος παρὰ τῷ πολεμικῷ ναυτικῷ τῆς Ἑλλάδος. Ὡς ἰατρὸς τοῦ ναυτικοῦ μετέβη, κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν Βαλκανικῶν πολέμων τοῦ 1912—1913, ἐπὶ ἐπειγούσῃ ἀποστολῇ εἰς Ρώμην καὶ Μιλᾶνον, ἐνεργήσας τὸν ὑγειονομικὸν ἐφοδιασμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου καὶ τὴν προμήθειαν νοσοκομειακῶν κλινῶν, ἐξεφράσθη δὲ αὐτῷ εὐαρέσκεια «διὰ τὴν μετὰ πρωτοβουλίας, ταχύτητος καὶ φειδοῦς τοῦ δημοσίου πλούτου πεάτωσιν τῆς ἐντολῆς». Ἀκολούθως ἐχρημάτισε πρόεδρος τῆς ἀνωτάτης ὑγειονομικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ναυτικοῦ καὶ τμηματάρχης τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν ἐπὶ ὑπουργείας Ἐλευθερίου Βενιζέλου. Τοῦ ναυτικοῦ ἀπεστρατεύθη τῇ αἰτήσει του τῷ 1922, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνωτέρου ἀρχιάτρου. Τῷ 1928 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἐν τῇ τάξει τῶν γραμμάτων καὶ τεχνῶν. Διατελεῖ ἀπὸ τοῦ 1908 χρονογράφος τῆς ἐφημερίδος «Ἑστία».

Εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐνεφανίσθη κατὰ πρῶτον μὲ τὸ πραγματικόν του ὄνομα (*Π. Κ. Ἀποστολίδης*) εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἡμερολόγια τῆς ἐποχῆς. Μὲ τὸ ψευδώνυμον *Παῦλος Νιρβάνας* ἐνεφανίσθη κατὰ πρῶτον εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἄστυ» Ἀννίνου καὶ Κακλαμάνου, ὡς χρονογράφος.

Ἡ ὑπὸ τὸν τίτλον «Δάφναι» (1884) πρώτη αὐτοῦ ποιητικὴ συλλογὴ εἶναι ἐμπνευσμένη ἐκ θεμάτων πατριωτικῶν. Βραδύτερον συνειργάσθη εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν», εἶτα δὲ εἰς τὸ περιοδικὸν «Τέχνη», τὰ «Παναθήναια» (1900—1914), τὴν «Νέαν Ἑστίαν» καὶ εἰς τὰ πλεῖστα τῶν ἑλληνικῶν λογοτεχνικῶν περιοδικῶν καὶ ἡμερολογίων, ὡς καὶ εἰς πολυαριθμοτάτας, ἀπὸ τοῦ 1908 μέχρι σήμερον, ἀθηναϊκὰς καὶ πειραϊκὰς ἐφημερίδας, διὰ χρονογραφημάτων, διηγημάτων, διαλόγων, ποιημάτων, κριτικῶν κλπ. Ἀνεβίβασεν ἐπὶ σκηνῆς θεατρικὰ ἔργα, ἐξεπόνησε διαλέξεις, εἰσηγήσεις διαγωνισμῶν, λόγους κλπ., ἐν γένει γενόμενος ἐκ τῶν πολυγραφωτάτων συγχρόνων Ἑλλήνων συγγραφέων. Μέρος τοῦ ἐγκατεσπαρμένου ἔργου του συνελέγη εἰς βιβλία. Ταῦτα εἶναι αἱ ἐκλογαὶ ἐκ τῶν χρονογραφημάτων του: «Ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ τὴν ζωὴν» (μετ᾽ ἄρθρων, ἐντυπώσεων ταξιδιωτικῶν καὶ ἄλλων 1898), «Τὸ βιβλίον τοῦ κυρίου Ἀσόφου» (1916), «Ἡ ζωὴ τοῦ δρόμου» (1920), «Γύρω ἀπὸ τὸν ἔρωτα» (1920), «Βίβλος γυναικῶν» (1921), «Ἐκλεκταὶ σελίδες» (1922), «Λόγοι καὶ ἀντίλογοι» (1925), «Εὔθυμοι περίπατοι» (1927), «Εὔθυμη ζωὴ» (1928), «Ὅσα φέρνει ἡ ὥρα» (1929), «O tempora! o mores!» (1930), «Μικρὲς ἱστορίες» (1930)· αἱ συλλογαὶ διηγημάτων του: «Τὸ συναξάρι τοῦ παπᾶ Παρθένη» (ἠθογραφικὰ 1915), «Τὸ πέρασμα τοῦ θεοῦ καὶ ἄλλα διηγήματα» (ψυχολογικὰ 1922)· αἱ συλλογαὶ θεατρικῶν ἔργων: «Θέατρον—Τόμος Α΄: «Ἀρχιτέκτων Μάρθας», «Μαρία Πενταγιώτισσα» (1921), «Θέατρον—Τόμος Β΄: «Τὸ χελιδόνι», «Ὅταν σπάσῃ τὰ δεσμά του» (1922), τὰ μυθιστορήματα «Ἀγριολούλουδο» (ψυχολογικὸν 1924) καὶ «Τὸ ἔγκλημα τοῦ Ψυχικοῦ» (ψυχαναλυτικὸν 1929), ἡ συλλογὴ μύθων καὶ ποιητικῶν πεζογραφημάτων «Ἡ βασιλοπούλα μὲ τὰ μαργαριτάρια» (1914), ἡ συλλογὴ τετραστίχων ἐπιγραμμάτων «Παγὰ Λαλέουσα» (1920), αἱ μελέται καὶ διαλέξεις: «Ἡ φιλοσοφία τοῦ Νίτσε» (1899), «Θέμος Ἄννινος, ἡ ἑλληνικὴ γελοιογραφία» (1900), «Γλωσσικὴ αὐτοβιογραφία» (1905), «Τέχνη καὶ φρενοπάθεια» (1905), καὶ τέλος αἱ μεταφράσεις: «Πᾶν», μυθιστόρημα τοῦ Κνοὺτ Χάμσουν (1917) καὶ «Ἀπολογία Σωκράτους» τοῦ Πλάτωνος (1923).

Ἔργα του (διηγήματα καὶ στίχοι) μετεφράσθησαν εἰς τὴν γαλλικήν, γερμανικήν, ἀγγλικήν, ρωσικήν, ἰταλικὴν καὶ τὴν Ἐσπεράντο ἀπὸ τοὺς Baudry, Lucas, Diterich, Steinmetz, Κατσίμπαλην, Μ. Λυκιαρδόπουλον, Ἐ. Ἀθανασιάδην, Pio Ciuti καὶ ἄλλους. Κριτικαὶ περὶ αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν εἰς ξένας γλώσσας ἀπὸ τοὺς Philéas Lebergue, Diterich, Esseling, Roussel καὶ ἄλλους.

Ὡς διηγηματογράφος ὁ Νιρβάνας κατατακτέος μεταξὺ τῶν ἠθογράφων τοῦ νησιωτικοῦ κύκλου. Ἡ ἠθογραφία του εἶναι κατὰ τὴν περιπέτειαν δραματική, καὶ δὴ τραγική, ἀποκλίνει δὲ κατὰ τὸν τόνον πρὸς τὸν ζωηρὸν λυρισμόν, ὅταν δὲν τρέπεται πρὸς τὸν πραγματιστικὸν σαρκασμόν. Ἐγγύτερος κατὰ ταῦτα παρουσιάζεται πρὸς τὸν Καρκαβίτσαν μᾶλλον ἢ πρὸς τὸν Μωραϊτίδην. Ἐν δὲ τῷ θεάτρῳ του, ὅπου, ὡς καὶ ἐν τῇ διηγηματογραφίᾳ του, τὸ σύνηθες θέμα του εἶναι ὁ ἔρως, τὰ δραματικὰ ταῦτα στοιχεῖα ἀπαντῶσιν ἀνηγμένα ἐπὶ σφαίρας ὑψηλοτέρας. Ὅθεν, καίτοι λίαν ἐνωρὶς ὁ Νιρβάνας γενόμενος μελετητὴς καὶ μαθητὴς τῆς ἰδιοτύπου ζωϊκῆς αἰσιοδοξίας τοῦ Νίτσε, καὶ ἐν μέρει ὁ εἰσηγητὴς αὐτῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα, παρουσιάζεται βαθέως ἀπαισιόδοξος. Τραπεὶς ἀκολούθως εἰς τὸ χρονογράφημα, μεθ᾽ οὗ ἀπὸ εἰκοσαετίας τὸ κοινὸν ἀποκλειστικῶς συνέδεσε πᾶσαν σχεδὸν τὴν γραμματολογικὴν αὐτοῦ ὑπόστασιν, ἐκτὸς διαλειμμάτων τινῶν, παρουσιάζει ἐν τῷ εἴδει τούτῳ, τὸ ὁποῖον ἤρχισεν ἀπὸ διαλόγων ἀττικοῦ τύπου καὶ ἐλαφρᾶς φιλοσοφικῆς χροιᾶς, ἅπαντα τὰ μνημονευθέντα στοιχεῖα ἐν ἐξελίξει:

Digitized by Google

οὕτω, κατὰ κανόνα ἀπαντᾷ εἰς τὸ χρονογράφημα αὐτοῦ ὑπόθεσίς τις μετὰ δραματικῶν στοιχείων καὶ διάλογος· τὸν πρότερον σαρκασμὸν διαδέχεται μετριοπαθέστερον χιοῦμορ, τὴν δὲ ἀπαισιοδοξίαν συναισθήματα ἀνθρωπιστικὰ καὶ ἡ τάσις πρὸς ἐμπέδωσιν ἠθικῆς τινος τάξεως. Κατὰ τὴν γλῶσσαν ὁ Νιρβάνας, καίτοι ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς καθαρευούσης, ὑπῆρξεν ἐξ ἀρχῆς ζηλωτὴς τῆς γραπτῆς τοῦ Πολυλᾶ· οὐχ ἧττον διὰ τοῦ διηγήματός του ἐχώρησεν ἐνωρὶς πρὸς τὴν ἀμιγῆ δημοτικήν, πολὺ βραδύτερον ὅμως προσήρμοσε πρὸς ταύτην καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν χρονογραφημάτων του. Ἡ σαφήνεια, ἡ συντομία, ὁ ζωηρὸς τονισμὸς τῆς φράσεως, περατουμένης συνήθως εἰς ὀξυτόνους λέξεις, ἡ ῥυθμικὴ καὶ τρόπον τινὰ ρητορικὴ ἀλληλουχία τῶν προτάσεων ὑπὸ τὴν ἀγαθὴν τῆς λέξεως ἔννοιαν, εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ὕφους του. [Πρβλ. «Δεξίωσις ἀκαδημαϊκοῦ Παύλου Νιρβάνα» (προσφώνησις *Σίμου Μενάρδου*), ἐκδ. Ἐλευθερουδάκη, 1928.] ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

νιρβανικὸν *πεδίον* *[Θεοσοφ.]*. Τὸ τρίτον κατὰ τὴν πυκνότητα τῆς ὕλης, ἐκ τῆς ὁποίας ἀποτελεῖται, πεδίον τῆς φύσεως. Εἰς τὸ πεδίον τοῦτο τὸ ἄτομον χάνει ἐντελῶς τὴν ἀτομικότητά του. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ἐκμηδένισιν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἀπόκτησιν καθολικῆς συνειδήσεως. Εἶναι ἡ τελειοτέρα κατάστασις συνειδήσεως, τὴν ὁποίαν ἠμπορεῖ νὰ ἐπιθυμήσῃ ὁ ἄνθρωπος. Δὲν εἶναι στατικὴ ἀλλὰ μία δημιουργικὴ καὶ τελεία μακαριότης. [Πρβλ. *G. Arundale*, Nirvana (Theosophical Publishing House, London).] Π. Π. Χ.

νιρβανόλη (ἡ) (Nirvanolum) *[Φαρμ. Χημ.]*. Οὕτως ἐκλήθη ἡ *φαινυλαιθυλυδαντοΐνη*, ἤτοι ἡ *φαινυλαιθυλογλυκολυλουρία*, κόνις λευκή, δυσδιάλυτος εἰς ψυχρὸν ὕδωρ, ἄγευστος σχεδόν. Εἶναι φάρμακον καταπραϋντικὸν καὶ ὑπνωτικόν, δράσεως ἀναλόγου πρὸς τὴν τῆς βερονάλης καὶ λουμινάλης. Ἀναγράφεται ὡς καταπραϋντικὸν εἰς δόσιν 0,25—0,5 γρ. καὶ ὡς ὑπνωτικὸν εἰς δόσιν 1—2 γρ. εἴτε εἰς διαλύματα εἴτε καὶ ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐνέσεων. Ἐσχάτως ἡ νιρβανόλη ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ κατὰ τῆς βαρείας χορείας. Κ. Γ. Μ.

Νιρεὺς *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Χάροπος καὶ τῆς νύμφης Ἀγλαΐας, βασιλεὺς τῆς νήσου Σύμης καὶ μέρους τῆς παρ' αὐτὴν Κνιδίας χώρας, εἷς τῶν μνηστήρων τῆς Ἑλένης, ὁ ὡραιότερος τῶν εἰς Τροίαν ἐλθόντων μετὰ τὸν Ἀχιλλέα Ἑλλήνων, ἐπὶ κεφαλῆς τριῶν πλοίων. Φέρεται ὡς φονεύσας ἐν μονομαχίᾳ τὴν Ἀμαζόνα Ἱέραν, σύζυγον τοῦ Τηλέφου, εἰς τὴν παρὰ τὸν Καΐκον ποταμὸν μυθικὴν σύγκρουσιν Ἀχαιῶν καὶ Μυσῶν. Ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Εὐρυπύλου, συμμάχου τῶν Τρώων, ἢ ὑπὸ τοῦ Αἰνείου, καὶ ἐτάφη πρὸ τῆς Τροίας. Κατ' ἄλλην παράδοσιν, ἐσώθη ἐκ τοῦ Τρωικοῦ πολέμου ἀλλ' ἐπλανήθη μετὰ τοῦ Θόαντος ἐπιστρέφων εἰς τὴν πατρίδα του. Περὶ ὡραίων νέων ὑπῆρχε παρ' ἀρχαίοις ἡ παροιμία «Νιρέως καλλίων». Α. Θ. Σ.

— **Νιρεὺς** *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος ἐκ τῆς Κανάκης, θυγατρὸς τοῦ Αἰόλου, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ὁπλέως, Ἐποπέως, Ἀλοέως καὶ Τρίοπος (*Ἀπολλοδ.* Α, 7, 4). Α. Θ. Σ.

Νίρητος *[Γεωγρ.]*. Ἑλληνικὴ ὀνομασία τοῦ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ χωρίου *Κιουτλῆ* (βλ. λ.).

Νιρίζ, ***Νιρίς***, ἢ ***Μπαχτεγκὰν*** (Niriz, Niris, Bachtegan) *[Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς ΝΑ. Περσίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φάρς, ΝΑ. τῆς Περσεπόλεως καὶ 75 χλμ. πρὸς Α. τοῦ Σιράζ. Ἔχει μῆκος 130 χλμ., πλάτος 20 χλμ., καὶ ἔκτασιν 3.000 τ. χλμ. περίπου. Κεῖται εἰς ὕψος 1550 μ., ἔχει ἀβαθῆ ὑφάλμυρα ὕδατα, δέχεται τὸν ποταμὸν Κοὺρ καὶ ἐν τῷ μέσῳ της ἀπλοῦται ὁμώνυμος αὐτῇ νῆσος. Ἔχει περιωνύμους ἁλυκάς.

— **Νιρὶζ** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς περσικῆς ἐπαρχίας Φάρς, 20 χλμ. ΝΑ. τῆς ὁμωνύμου λίμνης, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Κιρμάν. Κάτ. 9.000. Ἔχει γραφικὴν θέαν, ὡραίους κήπους καὶ καστανεῶνας. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ὑπῆρξε κοιτὶς τῆς μουσουλμανικῆς αἱρέσεως τῶν βαβιστῶν. Π. Ν. Π.

Νίρου χάνι *[Γεωγρ.]*. Τοποθεσία ἐν Κρήτῃ, περισσότερον γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ *Κόκκινη τὸ χάνι*, εἰς ἀπόστασιν 13 χλμ. ἀνατολικῶς τοῦ Ἡρακλείου. Ἐκεῖ, εἰς θέσιν Ἀρμυλίδες, ἀνευρέθησαν τὰ ἴχνη μινωϊκοῦ συνοικισμοῦ. Παρ' αὐτὸν καὶ παρὰ τὴν θάλασσαν ἀνευρέθη μινωϊκὸν μέγαρον, πιθανῶς κατοικία τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ συνοικισμοῦ. Ἀποτελεῖται ἐκ 40 περίπου δωματίων μικρῶν, ἐκ διαδρόμων καὶ ἐκ δύο αὐλῶν. Ὁ τύπος τοῦ μινωϊκοῦ τούτου μεγάρου εἶναι ὁ γνωστὸς τύπος τῶν μινωϊκῶν ἀνακτόρων καὶ μεγάρων. Εἶχε δύο ὀρόφους, ὅπως φαίνεται ἐκ δύο κλιμακοστασίων καὶ ἐκ τῶν ἄνω καταπεσόντων στοιχείων. Εἰς τὸ μέγαρον εἰσέρχεταί τις διὰ μικροῦ προπύλου. Ἐντὸς στενῶν δωματίων τοῦ μεγάρου ἀνευρέθησαν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τέσσαρες κολοσσιαῖοι διπλοῖ πελέκεις, οἱ μεγαλύτεροι μέχρι σήμερον εὑρεθέντες, καὶ πεντηκοντάς τριποδικῶν βωμῶν, ἀναλόγων τῶν τῆς Κνωσοῦ καὶ Γουρνιῶν, ἐφ' ὧν ἐγίνοντο ἀναίμακτοι προσφοραί. Φαίνεται ὅτι τὰ ἱερὰ ταῦτα σκεύη ἐφυλάσσοντο ἁπλῶς ἐκεῖ, προοριζόμενα νὰ διατεθῶσιν ἀλλαχοῦ. Εἰς τὴν μεγαλυτέραν αὐλὴν ὑπάρχει βαθμιδωτὸν βῆμα ἢ ἐξέδρα, ἴσως διὰ θρησκευτικοὺς λόγους. Τὸ μέγαρον ἀνήκει εἰς τὴν ὑστερομινωϊκὴν ἐποχήν. Ν. Ε. Π.

Νιρστάϊν (Nierstein) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Γερμανίας ἐπὶ τοῦ Ρήνου, εἰς τὸ διαμέρισμα τοῦ Ὄππενχάϊμ. Κάτ. (1925) 4.591. Ἔχει περιφήμους θειούχους ἰαματικὰς πηγὰς (Sironaquelle), γνωστὰς ἀπὸ τοῦ Δομητιανοῦ, καὶ ἐξάγει ἐκλεκτοὺς οἴνους. Ἡ Νιρστάϊν ἦτο ρωμαϊκὸς καταυλισμὸς καὶ ἦτο ἐνδιαίτημα τῶν καρολιγγείων μοναχῶν. Π. Ν. Π.

Νῖσα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὄνομα διδόμενον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου τῶν Πάρθων *Σαυλόην*.

— **Νῖσα** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη, κατὰ παράδοσιν, ὀνομασία τῆς πόλεως τῶν *Μεγάρων* (βλ. λ.).

— **Νῖσα** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυΐας (βλ. λ. *Νίσσα*).

Νίσαια *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἐπίνειον τῶν ἀρχαίων Μεγάρων, πρὸς Ν. αὐτῶν, ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ κόλπου, ὅστις σχηματίζεται διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ καλουμένου σήμερον Τίχο ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ τῆς Σαλαμῖνος, ἔχον ἀσφαλῆ λιμένα, ὡς ἐκ τῆς νησῖδος Μινῴας, ἥτις εὑρίσκετο πρὸ αὐτοῦ. Ἡ πολίχνη αὕτη ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ πρώτου οἰκιστοῦ τῶν Μεγάρων Νίσου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Πανδίονος. Κατὰ τὸ 455 π. Χ. ἡ Νίσαια ἡνώθη μετὰ τῶν Μεγάρων διὰ τῶν Μακρῶν τειχῶν, ἅτινα ἐπωνομάζοντο Μεγαρικὰ σκέλη. Ταῦτα κατεστράφησαν ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν Μεγαρέων κατὰ τὸ ὄγδοον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἀλλὰ βραδύτερον ἀνῳκοδομήθησαν ἐπὶ τοῦ ἄρχοντος τῶν Ἀθηναίων Φωκίωνος. Κατὰ τὴν ἐνδιάμεσον ὁδὸν ἀπὸ Μεγάρων εἰς Νίσαιαν ὑπῆρχεν ὁ ναὸς τῆς Μαλοφόρου Δήμητρος, ἐπὶ δὲ τῶν παραλίων προπόδων τῆς ἀκροπόλεως τῆς Νισαίας ὑπῆρχεν ὁ τάφος τοῦ Λέλεγος. Ἐρείπια τῆς Νισαίας εἶναι, πιθανῶς, τὰ σῳζόμενα παρὰ τὸν παράλιον λόφον τοῦ Ἁγίου Νικολάου εἰς τέσσαρας σωροὺς ὀγκώδη θεμέλια κτισμάτων καὶ μερικοὶ σπόνδυλοι κιόνων ἴσως ἀρχαίων ναῶν. Κατὰ τὸν Spratt. ἐρείπια τῆς εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῆς Νισαίας ἀγούσης ὁδοῦ ἀποτελοῦσι καὶ τὰ τρία ὑπολείμματα μεγάλων κτισμάτων μεταξὺ τῆς βάσεως τοῦ λόφου, κατὰ τὴν βορείαν αὐτοῦ πλευράν, καὶ τῆς ἀντιθέτου κοίτης τοῦ χειμάρρου. Ὡς ἐρείπια τοῦ μώλου τοῦ ἀρχαίου τεμένους πρέπει νὰ θεωρηθοῦν καὶ τὰ ἐρείπια, τὰ ὁποῖα, ἐκτεινόμενα καθ' ὅλον τὸ νοτιοανατολικὸν ἄκρον τοῦ λόφου, κάμπτουσι πρὸς ἀνατολάς. Β. Δ. Θ.

Νισαία, ἢ ***Νησαία*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας ἐν Μαργιανῇ (νῦν Ὄασις τοῦ Μέρβ), διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ Ὤχου ποταμοῦ (νῦν Tedjend) μεθ' ὁμωνύμου πόλεως ἐπ' αὐτοῦ. Α. Θ. Σ.

Νίσαιον *πεδίον*, ἢ ***Νήσαιον*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μεγάλη πεδιὰς τῆς Μηδίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ραγιανῆς, ἐκτεινομένη πρὸς τὰ ΒΔ. τῶν Ἐκβατάνων παρὰ τὰς Κασπίας Πύλας (νῦν Στενὰ τοῦ Σιρδάβα). Ἦτο θαυμάσιον ἱπποφορβεῖον τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἐκτρέφουσα τοὺς περιφήμους Νισαίους ἢ Νησαίους ἵππους, ἀνερχομένους εἰς 150.000 καὶ πλέον. Ἡ θέσις αὐτῆς ἀναγνωρίζεται ὑπὸ τῶν νεωτέρων παρὰ τὴν πόλιν *Νισαπούρ*, ἐπί τινος ὀροπεδίου ὕψους 1.180 μέτρων, ἐν Περσίᾳ. Α. Θ. Σ.

Νισάν. Ὁ ἕβδομος μὴν τοῦ πολιτικοῦ ἔτους τῶν Ἑβραίων καὶ ὁ πρῶτος τοῦ θρησκευτικοῦ. Ἀντιστοιχεῖ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἡμερολογίῳ πρὸς τὴν περίοδον ἀπὸ τῶν μέσων Μαρτίου μέχρι μέσων Ἀπριλίου. Κατὰ τὴν πανσέληνον τοῦ μηνὸς Νισάν, συμβαίνουσαν μετὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν, ἑορτάζουσιν οἱ Ἑβραῖοι τὸ Πάσχα των. Σ. Π.

— **Νισάν**. Ὁ δεύτερος μὴν τοῦ τουρκικοῦ πολιτικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ ἔτους, ἀντιστοιχῶν ἀκριβῶς πρὸς τὸν Ἀπρίλιον.

Νισαντζῆ ***Ἀχμὲτ*** *πασᾶς*. Βεζύρης τῆς Τουρκίας (βλ. λ. *Ἀχμὲτ πασᾶς Νισαντζῆ*).

νισαντῆρι (τὸ) *[Ἐγκυκλ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ χλωριούχου ἀμμωνίου (βλ. λ. *ἀμμώνιον* τ. Δ', σ. 307 α'—γ').

Νισαποὺρ (Nichapour καὶ Nissapour, ἀραβ. *Naïsapour*) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Περσίας, πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας, ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Χορασάν, εἰς ἀπόστασιν 90 χλμ. ΝΔ. τῆς Μεσχέτ, εἰς ὕψος 1.278 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Κάτ. 15.000 περίπου. Ἦτο ἄλλοτε πόλις μεγάλη καὶ ἀνθοῦσα, ἐν μέσῳ βαμβακοφυτειῶν, εἰς τὸ σημεῖον διασταυρώσεως διαφόρων ὁδῶν καὶ διωρύγων, ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς λεγομένης μεγάλης ἐμπορικῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐκ Βυζαντίου εἰς Κίναν. Ἱδρυτὴς αὐτῆς εἶναι ὁ βασιλεὺς Σαπὼρ ἢ Σαπούρ (Σάχ-Πούρ), δὲν εἶναι ὅμως βέβαιον ἂν πρόκειται περὶ Σαπὼρ τοῦ Α' (241—272 μ. Χ.), ἢ τοῦ Β' (309—379). Εἰς τὴν θέσιν αὐτῆς ὑπῆρχε πόλις παλαιοτέρα, τὴν ὁποίαν λέγεται ὅτι κατέστρεψεν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος. Κατὰ τὸν Ε' μ. Χ. αἰῶνα ἡ πόλις ἦτο σπουδαῖον φρούριον. Βραδύτερον ὅμως, καὶ κυρίως κατὰ τὴν ἀραβικὴν κατάκτησιν, ἔχασε τὴν σπουδαιότητά της. Ἀνῆλθεν ὅμως πάλιν εἰς μέγαν βαθμὸν ἀκμῆς ὑπὸ τὴν δυναστείαν τῶν Σαζανιδῶν (874—999). Ὁ σουλτᾶνος Τογρούλ, ὁ πρῶτος ἡγεμὼν τῆς δυναστείας τῶν Σελτζουκιδῶν, ἐγκατέστησεν ἐκεῖ τὴν πρωτεύουσάν του τῷ 1037. Μετὰ ἕνα καὶ πλέον αἰῶνα κατεστράφη ὑπὸ τῶν Τουρκομάνων Οὔζων, τῷ δὲ 1240 τὴν καταιαστροφὴν συνεπλήρωσε σεισμός· καὶ τῷ 1221 κατέσκαψαν αὐτὴν τελείως οἱ Μογγόλοι, μετατρέψαντες τὴν πόλιν εἰς ἀγρὸν κριθῆς. Ἀνοικοδομηθεῖσα κατόπιν ἔπαθεν ἐκ νέων σεισμῶν καὶ ἐκ νέων ἐπιδρομῶν τῶν Μογγόλων (1269), μηδέποτε πλέον ἀναλαβοῦσα.

Τὰ διάσημα μεταλλεῖα ἀμεθύστου τῆς Νισαποὺρ κεῖνται εἰς ἀπόστασιν 50 χλμ. ΒΔ., παρὰ τὴν Μααδάν. Ὁ πρὸς Α. τῆς πόλεως δεικνυόμενος πενιχρὸς τάφος τοῦ διασήμου ποιητοῦ καὶ ἀστρονόμου Ὀμὰρ Χαγιὰμ δὲν εἶναι γνήσιος. Ν. Μ.

Νίσας *[Μυθολ.]*. Ὁ καὶ ἄλλως λεγόμενος *Νισαῖος*, εἷς τῶν μνηστήρων τῆς Πηνελόπης, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως. Α. Θ. Σ.

Νισαύα *[Γεωγρ.]*. Ἐκκλησιαστικὸν ὄνομα τῆς πόλεως Νίσσης, ἕδρας μητροπόλεως (βλ. λ. *Νίσσα*).

νισάφι (τὸ) (ἐκ τοῦ *ἰνσὰφ*=χάρις, ἔλεος)· βλ. λ. *ἰνσάφι*.

Νίσβαρη *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Κοκκινοχώρι* (βλ. λ.) τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας.

Νίσβαρο *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἀλβανίας, πηγάζων ἀπὸ τῶν βουνῶν τῆς Τεπελένης καὶ ἐκβάλλων ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Αὐλῶνος (πλάτ. 40°28' Β., μῆκ. 19°30' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1589: Valona bay). Σ. Ε. Λ.

Νισέμι (Niscemi) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν τῷ νομῷ τῆς Καλτανισσέττας τῆς Σικελίας. Κάτ. 16.329. Κεῖται πρὸς τὸ νότιον μέρος τῆς νήσου παρὰ τὸν ποταμὸν Μουράτιο. Ἐξάγει ὀπώρας, οἶνον καὶ ἔλαιον. Μ. Δ. Β.

Νίσενγι (Nischenj) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Οὐκρανίας, ἄλλως *Νιέσιν* (βλ. λ.).

Νισερὸν (Niceron), ***Ἰωάννης-Φραγκῖσκος***. Γάλλος μαθηματικὸς (1613—1646). Μοναχὸς ἀρχικῶς (1632) καὶ καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐν Παρισίοις, ἠσχολήθη κατόπιν εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ τὰ μαθηματικά, γενόμενος φίλος τοῦ Καρτεσίου. Ἰδιαιτέρως ἠσχολήθη μὲ τὴν ὀπτικὴν καὶ δὴ μὲ τὴν θεωρίαν τῆς *ἀναμορφώσεως* (βλ. λ.). Ἔγραψεν: «Ἡ παράδοξος προοπτική» (1638, β' ἔκδ 1652 μετὰ τῆς «Ὀπτικῆς» τοῦ Μαζένν, καὶ λατινιστὶ 1646: Thaumaturgus opticus) κ. ἄ., καὶ μετέφρασε τὴν «Ἑρμηνείαν τῶν ἀριθμῶν» τοῦ Ἀντωνίου Κόσπι (1642). Π. Ν. Π.

νισεστὲς (ὁ). Τὸ ἐκ σίτου λαμβανόμενον ἄμυλον (βλ. *ἄμυλον*).

Νίσιβες (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς Β. Ἀφρικῆς, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. IV.3. 6), κατοικῶν ἐν Νουμιδίᾳ πρὸς Ν. τῶν Νατταβουτῶν καὶ πρὸς Α. τοῦ ὄρους Θάμμη (νῦν Djebel Tagmal). Α. Θ. Σ.

Νίσιβις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις τῆς ἄνω Μεσοποταμίας, ἡ ἄλλως *Ἀντιόχεια ἡ Μυγδονία* (βλ. *Νισιμπίν*).

Νισίμπ, ἢ ***Νετζὴπ*** (Nisib ἢ Nezib) *[Γεωγρ.]* βλ. λ. *Νεζίπ*.

Νισιμπὶν *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας, ἕδρα ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως ἐν τῷ νομῷ Μαρντὶν (τέως ὑπαγομένῳ εἰς τὴν γενικὴν διοίκησιν Διαρβεκίρ), εἰς ἀπόστασιν 60 χλμ. ΝΑ. τῆς πόλεως Μαρντίν, ἐπὶ τοῦ μικροῦ ποταμοῦ Τσαχτσαχὰ (τοῦ Μυγδονίου τῶν ἀρχαίων). Κάτ. (1927) 2.851, ἔναντι 10.000 κατὰ προηγουμένας τουρκικὰς στατιστικάς, ἐξ ὧν 4.000 ἦσαν Ἀρμένιοι, σφαγέντες ἢ διασπαρέντες, 1.000 Ἕλληνες καὶ 1.000 Χαλδαῖοι καθολικοί.

Ἡ σημερινὴ πόλις εἶναι ἐκτισμένη εἰς τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας *Νισίβιος*, πόλεως σπουδαιοτάτης ὑπὸ τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς Ρωμαίους, ἥτις ὑπὸ τοὺς Σελευκίδας εἶχε λάβει τὸ ὄνομα *Ἀντιόχεια* καὶ *Ἀντ. Μυγδονίας*. Οἱ Ἕλληνες ὠνόμαζον αὐτὴν καὶ ἀνθοσπάθεμουσίαν, ἐξ αἰτίας τῶν πέριξ αὐτῆς ἀνθοσπαρτων λειμώνων. Ἀφοῦ ὑπέστη τὸν ζυγὸν τῶν βασιλέων τῆς Ἀρμενίας, ὑπήχθη ὑπὸ τὴν ρωμαϊκὴν κυριαρχίαν, κυριευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Λουκούλλου, καὶ κατόπιν εἰς τὸ βασίλειον τῶν Πάρθων. Ἐπὶ Τραϊανοῦ προσηρτήθη μετὰ τῆς λοιπῆς Μεσοποταμίας εἰς τὸ ρωμαϊκὸν κράτος. Ὁ Ἰωβιανὸς παρεχώρησεν αὐτὴν εἰς τὸν Σασανίδην βασιλέα τῆς Περσίας Σαπώρ. Τῷ 1514 προσηρτήθη εἰς τὴν Τουρκίαν μετὰ τὴν ἐν Τσαλντιρὰν μεγάλην νίκην τοῦ

Digitized by Google

σουλτάνου Σελὶμ τοῦ Α' κατὰ τῶν Περσῶν. Ἔκτοτε παρέμεινε τουρκική. Ν. Μ.

Νίσιντα (Nisida) *[Γεωγρ.]* βλ. *Νήσιντα.*

Νίσνε-Οὐντίνσκι *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας ἐν Σιβηρίᾳ εἰς τὸ διαμέρισμα Τουλούν, ἐπὶ τοῦ πλωτοῦ ποταμοῦ Οὔντα καὶ τοῦ ὑπερσιβηρικοῦ σιδηροδρόμου. Κάτ. (1926) 10.357. Διεξάγει ἐμπόριον γεωργικῶν προϊόντων. Π. Ν. Π.

Νίσνε-Σαλντίνσκιγι-Σαβὸντ (καὶ ρωσ. *Νίσνγιαγια Σάλντα*) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Οὐράλη (διαμέρισμα Ταγκίλ). Κάτ. (1926) 15.166. Ἔχει σημαντικὰ μεταλλουργεῖα καὶ σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν μὲ τὸ Ἀλαπάγιεφσκ. Π. Ν. Π.

Νῖσος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Πανδίονος ἢ τοῦ Δηΐονος ἢ τοῦ Ἄρεως, βασιλεὺς τῆς Μεγαρίδος, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Αἰγέως, Λύκου καὶ Πάλλαντος, εἰς τὸν ὁποῖον ἀποδίδεται ἡ ἵδρυσις τῆς ἀπ' αὐτοῦ ὀνομασθείσης *Νισαίας*, ἥτις ἐχρησίμευεν ὡς ἐπίνειον τῶν Μεγάρων (*Παυσ.* Α, 39, 4). Ὅταν ὁ Μίνως ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Ἑλλάδος κατέλαβε τὰς πόλεις τῆς Μεγαρίδος, ὁ Νῖσος κατέφυγεν εἰς τὴν Νίσαιαν, ὅπου ἐπολιορκήθη ὑπὸ τοῦ Μίνωος. Ἀλλ' ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Σκύλλα, ἐρασθεῖσα τοῦ Μίνωος, ἀπέκοψεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς του μίαν χρυσῆν ἢ πορφυρᾶν τρίχα, ἀπὸ τῆς ὁποίας, κατὰ τὸν μῦθον, ἐξηρτᾶτο ἡ ζωή του καὶ οὕτως ἀποθανόντος τοῦ Νίσου ἐκυριεύθη ἡ πόλις. Οἱ Ἀθηναῖοι, παραλαβόντες τὸ σῶμά του, ἔθαψαν αὐτὸ ὄπισθεν τοῦ Λυκείου (*Παυσ.* Α, 19, 4). Ὁ Μίνως ὅμως, ἀποστραφεὶς τὴν προδότιδα, προσέδεσεν αὐτὴν εἰς τὴν πρῷραν τοῦ πλοίου του καὶ ἔπνιξεν εἰς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον, παρὰ τὸ ἀκρωτήριον τὸ ἀπ' αὐτῆς ὀνομασθὲν Σκύλλαιον, ὅπου ἐκβρασθεῖσα ἔτυχε ταφῆς (*Στράβ.* VIII, 373).

Κατ' ἄλλην παράδοσιν, ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μίνωος ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἐφώρμα ἐπ' αὐτῆς ὁ εἰς ἀετὸν μεταμορφωθεὶς πατήρ της μετεμορφώθη αὕτη εἰς πτηνὸν ἢ ἰχθὺν καλούμενον κιρρίδα (*Ὀβίδ.* Μεταμ. VIII, 8). Ἐκ τοῦ μύθου τούτου ἐμπνευσθεὶς ὁ Σπ. Βασιλειάδης ἔγραψε τὴν τραγῳδίαν «Σκύλλα». Α. Θ. Σ.

— **Νῖσος** *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ὑρτάκου καὶ φίλος τοῦ Εὐρυάλου, ἀκολουθήσας, κατὰ τὸν Βιργίλιον, τὸν Αἰνείαν εἰς Ἰταλίαν, ὅπου ἐφονεύθη μετὰ τοῦ φίλου του κατά τινα εἰσβολὴν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ρουτούλων.

— **Νῖσος** *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ἀρήτου, βασιλέως τοῦ Δουλιχίου, πατὴρ τοῦ Ἀμφινόμου, ἑνὸς τῶν μνηστήρων τῆς Πηνελόπης (Ὀδυσσ. π. 395).

— **Νῖσος**. Υἱὸς τοῦ Ἀλκέτα, βασιλέως τῆς Ἠπείρου (313—306 π. Χ.), δολοφονηθεὶς μετὰ τοῦ πατρός του καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἡσιονέως ὑπὸ τῶν κατ' αὐτῶν ἐξαναστάντων Ἠπειρωτῶν (*Διοδ. Σικελ.* XIX, 89). Α. Θ. Σ.

νῖσος (ὁ) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἁρπακτικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἱερακιδῶν* (βλ. λ. *κίρκος ὁ νῖσος*).

Νίσπητα *[Γεωγρ.]*. Μικροσυνοικισμὸς τῆς κοινότητος Νεαπόλεως τῆς ἐπαρχίας Μεραμβέλλου τοῦ νομοῦ Λασηθίου. Κάτ. (1928) 10.

Νισὸρχ *[Μυθολ.]*. Θεὸς Ἀσσύριος. Εἰς τὸν ναὸν τούτου προσηύχετο ὁ Σεναχερίβ, ὅταν εἰσορμήσαντες οἱ υἱοί του Ἀδραμελὲχ καὶ Σαρεζὲρ τὸν ἐδολοφόνησαν. Γ. Λ. Α.

Νίσσα (Nissa, Nisa, Nisch, Nish ἢ Nis) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν τῇ Κεντρικῇ Σερβίᾳ, πρωτεύουσα τῆς γενικῆς διοικήσεως τοῦ Μοράβα. Κάτ. 35.000, ὧν τὸ 1/5 περίπου Μωαμεθανοί. Κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Νισσάβα, παραποτάμου τοῦ Μοράβα, καὶ εἶναι πόλις ὠχυρωμένη καὶ σπουδαῖον στρατηγικὸν σημεῖον, ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν κεντρικωτέρων καὶ τῶν σημαντικωτέρων συγκοινωνιῶν τῶν Βαλκανίων, δεσπόζουσα τῶν πρὸς τὴν Βουλγαρίαν, τὴν Μακεδονίαν, τὸ Τιμὸκ καὶ τὸν κάτω Δούναβιν ὁδῶν. Πέριξ αὐτῆς ἔχουν ἀνεγερθῆ ἐπὶ τῶν περιβαλλόντων αὐτὴν λόφων πολλὰ νεώτερα ὀχυρωματικὰ ἔργα, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ Βινίκ, Γκορίτσα καὶ Καμενίτσα. Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Νισσάβα σῴζεται ἐπίσης παλαιὸν φρούριον, ἀνεγερθὲν τῷ 1737 ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν. Εἶναι σπουδαῖος σιδηροδρομικὸς κόμβος καὶ τὸ κέντρον τῆς διεθνοῦς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Σεμπλὸν Ὀριὰν (Βελιγραδίου—Νίσσης—Σόφιας—Κωνσταντινουπόλεως, μετὰ διακλαδώσεως πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην) καὶ ἄλλων τοπικῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Ἔχει μητροπολιτικὸν ναόν, βασιλικὰ ἀνάκτορα, ἀνωτέρας σχολάς, κλπ. Εἶναι σπουδαιότατον ἐμπορικὸν κέντρον καὶ ἡ δευτέρα πόλις τῆς Νοτιοσλαυΐας ἀπὸ ἀπόψεως ἐμπορικῆς, ἔχουσα πολλὰ ὑφαντήρια, βυρσοδεψεῖα καὶ ταπητουργεῖα καὶ παράγουσα ἀφθόνους οἴνους ἐκ τῶν πέριξ αὐτῆς πολυπληθῶν ἀμπελώνων. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει τὸ μεγαλύτερον ἐργοστάσιον ἐπισκευῆς σιδηροδρομικῶν ὀχημάτων τῆς Νοτιοσλαυΐας, ἡ μεγαλυτέρα ἀποθήκη σιδηροδρομικοῦ ὑλικοῦ καὶ χυτήριον σιδήρου. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν ὀνομασταὶ θερμοπηγαί.

Εἶναι ἡ ἀρχαία *Ναϊσσός*, κτισθεῖσα κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους καὶ γενομένη ἐπὶ Διοκλητιανοῦ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας τῆς Δαρδανίας. Ἐρείπια τῆς ρωμαϊκῆς πόλεως σῴζονται καὶ σήμερον πρὸς Β. τοῦ ποταμοῦ Νισσάβα καὶ πρὸς Α. τῆς σημερινῆς πόλεως παρὰ τὸ χωρίον Μπρζμπρόντ. Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἦτο μία τῶν ὀχυρωτέρων πόλεων τῆς αὐτοκρατορίας. Τῷ 269 ὁ Κλαύδιος κατετρόπωσεν ὑπὸ τὰ τείχη της τοὺς Γότθους. Ἐν αὐτῇ ἐγεννήθη τῷ 274 ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, ὁ ὁποῖος πολλάκις ἐχρησιμοποίησεν αὐτὴν ὡς ἕδραν του καὶ τὴν ἐπροίκισε μὲ διάφορα ἐξωραϊστικὰ ἔργα. Καταστραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀττίλα τῷ 447, ἀνῳκοδομήθη ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ναϊσσόπολις*. Κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀφήρεσαν αὐτὴν κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα οἱ Σέρβοι. Διὰ πρώτην φορὰν κατέλαβον αὐτὴν οἱ Τοῦρκοι τῷ 1375. Τῷ 1443 κατέλαβον αὐτὴν ἐπὶ μικρὸν χρονικὸν διάστημα οἱ Οὗγγροι ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Οὐνυάδην, ἀλλὰ τῷ 1456 ἀνακατέλαβον αὐτὴν οἱ Τοῦρκοι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀφήρεσαν αὐτὴν οἱ Αὐστριακοὶ ὑπὸ τὸν Λουδοβῖκον τῆς Βάδης τῷ 1689. Τῷ 1690 οἱ Τοῦρκοι κατέλαβον καὶ πάλιν τὴν πόλιν, τὴν ὁποίαν ἀπώλεσαν ἐκ νέου τῷ 1737 καὶ τὴν ἀνακατέλαβον μετὰ ἓν ἔτος. Τῷ 1809 οἱ Σέρβοι ὑπὸ τὸν Στέφανον Σίντζελιτς προσεπάθησαν νὰ καταλάβουν αὐτήν, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν ὑποστάντες μεγίστας ἀπωλείας. Διὰ τῶν κρανίων τῶν φονευθέντων κατὰ τὴν μάχην Σέρβων οἱ Τοῦρκοι ἵδρυσαν τρόπαιον ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁδοῦ εἰς ἀνάμνησιν τῆς νίκης των, ὀνομάσαντες αὐτὸ «Κελέκουλα» (πύργον τῶν κρανίων). Πρὸς Α. τῆς πόλεως σῴζονται εἰσέτι ὀλίγα τινὰ ἐρείπια τῆς βάσεως τοῦ ἀνεγερθέντος τότε μνημείου. Τὴν 10 Ἰανουαρίου 1878 οἱ Σέρβοι, ἐπωφελούμενοι τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου, κατέλαβον τὴν πόλιν, ἐπιδικασθεῖσαν εἰς αὐτοὺς ὁριστικῶς ὑπὸ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου τοῦ 1878. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἐγένετο ἡ προσωρινὴ ἕδρα τῆς σερβικῆς κυβερνήσεως, ἥτις ὅμως ἐγκατέλειψεν αὐτὴν κατόπιν τῷ 1915, συνεπείᾳ τῆς προελάσεως τῶν Αὐστρογερμανῶν καὶ τῶν Βουλγάρων (βλ. κατωτ. *[Στρατ. Ἱστορ.]*). Ἀνακατελήφθη ὑπὸ τῶν Σέρβων τὴν 12 Ὀκτωβρίου 1918, ὁπότε εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἡ συμπράττουσα μετὰ τῶν Σέρβων εἰς τὴν καταδίωξιν τῶν Βουλγάρων τρίτη ἑλληνικὴ μεραρχία. Μ. Δ. Β.

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Τὸ σερβικὸν φρούριον τῆς *Νίσσης* εἶναι σπουδαίας σημασίας, ἅτε εὑρισκόμενον ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν κοιλάδων τοῦ Νισσάβα καὶ τοῦ Μοράβα, συνεπῶς προασπίζον ἀπὸ πάσης βουλγαρικῆς εἰσβολῆς ἔκ τε τῆς κατευθύνσεως τοῦ νότου (ἐκ τῆς ἄνω καὶ μέσης κοιλάδος τοῦ Μοράβα) καὶ ἐκ τῆς τῶν ἀνατολῶν (ἐκ τῆς κάτω κοιλάδος τοῦ Νισσάβα), πρὸς δὲ ἀπὸ πάσης ρουμανικῆς ἢ βουλγαρικῆς εἰσβολῆς ἐκ τῆς κατευθύνσεως τοῦ βορρᾶ (ἐκ τῆς ἄνω κοιλάδος τοῦ Τιμόκ). Ἐπειδὴ δ' εὑρίσκονται ὡς προκεχωρημένα ὀχυρά, ἐπὶ μὲν τῆς κοιλάδος τοῦ Νισσάβα τὸ φρούριον τοῦ Πιρότ, ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ Τιμὸκ τὸ φρούριον τοῦ Ζαϊτσάρ, δι' αὐτὸ τὸ φρούριον τῆς Νίσσης θεωρητέον ὡς ἀποτελοῦν τὴν 2αν γραμμὴν προκαλύψεως καὶ ἀμύνης τῆς ἀνατολικῆς σερβικῆς μεθορίου (πρὸς Βουλγαρίαν καὶ Ρουμανίαν).

Κατὰ τὸν 2ον Βαλκανικὸν πόλεμον τοῦ 1913 ἐπεζήτησαν οἱ Βούλγαροι, περὶ τὸ τέλος Ἰουνίου τοῦ 1913, ὅπως διὰ τῆς 5ης στρατιᾶς των, τῆς συγκεντρωμένης εἰς τὴν περιοχὴν Τρὸν—Σλίβνιτσα, προελάσωσι διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Νισσάβα πρὸς Νίσσαν, καὶ ἐκεῖθεν διὰ τῆς παλαιᾶς σερβοτουρκικῆς μεθορίου (διὰ Βράντζας) πρὸς νότον, ἵνα τοιουτοτρόπως, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀποκόψωσι τὴν ἐπικοινωνίαν τοῦ κυρίου σερβικοῦ ὄγκου (1ης καὶ 3ης στρατιῶν), τοῦ δρῶντος εἰς τὴν περιοχὴν Σκόπια—Κουμάνοβο—Ἐγρὶ Παλάνκα, μετὰ τῆς παλαιᾶς Σερβίας, ἀφ' ἑτέρου δ' ἀπαγορεύσωσι πᾶσαν τυχὸν προέλασιν διὰ Τρὸν πρὸς τὴν πεδιάδα Σοφίας. Ἐπειδὴ ὅμως, μετὰ ἀγῶνας διεξαχθέντας ἀπὸ τῆς 26 Ἰουνίου—5 Ἰουλίου 1913, μεταξὺ τῆς 1ης βουλγαρικῆς μεραρχίας (5η στρατιά), καὶ τῆς σερβικῆς μεραρχίας Τιμὸκ (2α στρατιά) τῆς προχωρησάσης ἐκ Νίσσης, δὲν ἐπετεύχθη ἡ κατάληψις τοῦ Πιρὸτ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, δι' αὐτὸ ἡ διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Νισσάβα πρὸς Νίσσαν βουλγαρικὴ προέλασις ἀνεκόπη.

Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ἅμα ὡς ἤρχισαν αἱ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐπιχειρήσεις εἰς τὸ σερβικὸν θέατρον, τὸ φθινόπωρον τοῦ 1915, διὰ Πιρὸτ καὶ Νίσσης προήλασεν ἡ 1η βουλγαρικὴ στρατιά, ἵνα τοιουτοτρόπως ἀποκόψῃ τὴν ἐπικοινωνίαν τῶν Σέρβων μετὰ τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ Γαλλοάγγλων. Μετὰ τὴν ἀνακωχὴν ἐν τῷ βαλκανικῷ θεάτρῳ τῷ 1918, διὰ τῆς Βράντζας προήλασε πρὸς τὴν Νίσσαν ἡ 1η σερβικὴ στρατιὰ μετὰ μιᾶς γαλλικῆς ταξιαρχίας ἱππικοῦ. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

—**Νίσσα** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἰνδιῶν (βλ. λ. *Νύσα*).

Νισσάβα (Nisava) *[Γεωγρ.]*. Παραπόταμος ἐν τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ τοῦ Νοτίου ἢ βουλγαρικοῦ Μοράβα, πηγάζων ἀπὸ δύο κυρίων πηγῶν. Ἡ βορειοτέρα τούτων, ἀρχομένη ἀπὸ τῶν νοτίων κλιτύων τοῦ Στάρα-Πλάνινα εὑρίσκεται ὁλόκληρος εἰς τὸ γιουγκοσλαβικὸν ἔδαφος, συλλέγει τὰ ὕδατα τῆς βορείως τοῦ Πιρὸτ περιοχῆς καὶ εἰσρέει εἰς τὸν Νισσάβαν ΒΔ. τοῦ Πιρότ. Ἡ νοτιωτέρα, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς περιοχῆς τῆς νοτίως τοῦ Τσαριμπρόδ, ἤτοι ἀπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ ἐδάφους, διέρχεται τὰ σύνορα δυτικῶς τοῦ Τσαριμπρόδ, διασχίζει τὸ ὀροπέδιον τοῦ Πιρὸτ (ὕψ. 415 μ.) καὶ τὴν ὁμώνυμον πόλιν καὶ εἰς τὸν κατάρρουν ταύτης τὸ παραποτάμιον στενὸν καὶ ἑνοῦται μετὰ τῆς προηγουμένως ἀναφερθείσης πηγῆς εἰς ἀπόστασιν 10 χιλ. ἀπὸ τῆς πόλεως Πιρότ. Τὴν κοιλάδα τοῦ Νισσάβα ἀκολουθεῖ ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Βελιγραδίου-Νίσσης-Σόφιας, ἡ φέρουσα εἰς συγκοινωνίαν τὴν Κεντρῴαν Εὐρώπην μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Νισσάβα μετὰ τὴν συνένωσιν τῶν δύο κυρίων πηγῶν αὐτοῦ, ἔχων γενικὴν κατεύθυνσιν πρὸς δυσμάς, διέρχεται διὰ τῆς πόλεως Νίσσης καὶ χύνεται εἰς τὸν νότιον Μοράβαν, εἰς τὸν κατάρρουν τοῦ χωρίου Τρουπάλε, ἔχων ὁλικὸν μῆκος ἄνευ τῶν μικρῶν καμπῶν 132 χλμ.

Ὁ Νισσάβα εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς κυρίας γραμμῆς ἐπιχειρήσεων πρὸς τὴν Κεντρῴαν Εὐρώπην καὶ ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἀνατολικὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον (Βαλκάνια). Ὁ ὄγκος τῶν ὑδάτων αὐτοῦ δὲν καθιστᾷ αὐτὸν στρατηγικὸν ἐμπόδιον εἰς πᾶσαν ἐποχὴν τοῦ ἔτους, ἄλλωστε, ἔχων κατεύθυνσιν πρὸς τὰς πιθανὰς ἐπιχειρήσεις παράλληλον καὶ εὐμοιρῶν πλουσίου δικτύου ὁδῶν καὶ εἰς τὰς δύο ὄχθας αὐτοῦ, καθίσταται στρατηγικὸν ἐμπόδιον μὴ ὑπολογίσιμον. Ν. Ι. Κ.

Νισσαῖος *[Μυθολ.]*. Εἷς τῶν ἐκ Ζακύνθου μνηστήρων τῆς Πηνελόπης, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως (*Ἀπολλόδ. Ἐπιτ.* VII, 29). Α. Θ. Σ.

Νίσσεν (Nissen), **Ἐρριέττη**. Διάσημος Σουηδὶς ἀοιδὸς (1819—1879). Περιζήτητος ἀοιδὸς τῶν μεγαλυτέρων λυρικῶν σκηνῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν συναυλιῶν τοῦ Γκεβάντχαους τῆς Λειψίας, ὑπῆρξεν ἡ μεγάλη ἀντίπαλος τῆς συμπατριώτιδός της Τζέννυ Λίντ. Ἡ Νίσσεν ἐνυμφεύθη τὸν Δανὸν συνθέτην Σάλσμαν, ἐξ οὗ εἶναι γνωστὴ καὶ ὡς *Νίσσεν-Σάλσμαν*. Ἀπὸ τὸ 1859 μέχρι τοῦ θανάτου της διετέλεσε καθηγήτρια τοῦ ᾄσματος ἐν τῷ ᾠδείῳ τῆς Πετρουπόλεως. Ἡ παρ' αὐτῆς γραφεῖσα μέθοδος ᾄσματος ἐξεδόθη μετὰ τὸν θάνατόν της (1881). Γ. Σ.

—**Νίσσεν** (Nissen), **Ἐρρῖκος**. Γερμανὸς ἱστορικὸς καὶ ἀρχαιολόγος (1839—1912). Τῷ 1869 διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας ἱστορίας ἐν Βόννῃ, τῷ 1870 τακτικὸς ἐν Μαρβούργῳ, τῷ 1878 ἐν Στρασβούργῳ καὶ τῷ 1884 ἐν Βόννῃ. Ἀπὸ τοῦ 1890 ἀντεπροσώπευσε τὸ πανεπιστήμιον τῆς πόλεως ταύτης ἐν τῇ γερουσίᾳ. Ἔγραψε: «Κριτικαὶ μελέται περὶ τῶν πηγῶν τῆς 4ης καὶ 5ης δεκάδος τοῦ Λιβίου» (Βερολῖνον 1863), «Das Templum» (Βερολῖνον 1869), «Ἑλληνικὴ καὶ ρωμαϊκὴ μετρολογία» (Μόναχον 1892), «Μελέται περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Πομπηΐας» κτλ. Α. Δ.

Νίσσος *[Μυθολ.]*. Πολεμιστής τις ἐκ Τροίας, αἰχμαλωτισθεὶς μετ' ἄλλων ὑπὸ τοῦ Αἴαντος.

νιστέρι (τὸ) (περσ. *νιστέρ*) ἡ στλεγγὶς (μαχαιράκι) τῶν χειρουργῶν.

Νιστήμιον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ νομοῦ Κοζάνης, μετονομασθὲν εἰς *Νόστιμον* (βλ. λ.).

Νιστιμπὰκ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ δήμου Σουφλίου, μετονομασθὲν εἰς *Γαβριὰ* (βλ. λ.).

Νίστορα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Φορτωσίου τῆς ἐπαρχίας Ἰωαννίνων τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 71.

Νισύρια *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Τέσσαρες νησῖδες προσκείμεναι τῇ Νισύρῳ, ὧν αἱ δύο *Περιγοῦσα* (ἢ *Ριγοῦσα*) καὶ *Ραχειὰ* (ἢ *Πασᾶ*) δυτικῶς αὐτῆς, βορείως της δὲ αἱ *Στρογγυλὴ* καὶ *Γιαλή*. Εἰς τὸ ἡμερολόγιον τῆς κατὰ τὸν Ἀγῶνα ναυαρχίδος τοῦ Γ. Σαχτούρη ὀνομάζονται *Νύσουρα*. Σ. Ε. Λ.

Νίσυρος (κοιν. *Νίσερο*, διεθνῶς Niseros, τουρκ. *Ἰντζιρλή-ἀντά*) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τοῦ νοτίου Αἰγαίου (Καρπαθίου πελάγους), μία τῶν Δωδεκανήσων, ἀπέχουσα 8 μίλ. ΒΔ. τῆς Πισκοπῆς (Τήλου), 9 μίλ. Δ.ΝΔ. τοῦ ἀκρωτηρίου Κριὸς καὶ 10 μίλ. Ν. τῆς Κῶ. Σχήματος κανονικοῦ περίπου πενταγώνου, μὲ τὴν μίαν του κορυφήν, τὸ ἀκρωτήριον *Λουτρό*, ἐστραμμένην πρὸς ΝΑ., παρουσιάζει ἀνάπτυγμα ἀκτογραμμῆς 15 μίλ. καὶ ἐμβαδὸν 43 τετρ. χλμ. τὰ ἄλλα της ἀκρωτήρια ὀνομάζονται *Φυλλώδι* τὸ Ἀν. (πλάτ. 36° 54' 55" Β., μήκ. 27° 14' 20" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1898: Kos, Niseros and Piskopi), *Ἀμμώδες* τὸ ΒΑ., *Μῶλος* τὸ ΒΔ. καὶ *Πετρῶδες* ἢ

Digitized by Google

Πορειὰ τὸ ΝΔ. Ἀποτελεῖται ἀπὸ ἡφαιστειογενῆ ὄρη, μέγας δὲ καὶ ἀνώμαλος κρατὴρ καταλαμβάνει περὶ τὸ κέντρον τῆς νήσου κυκλικὴν ἔκτασιν διαμέτρου 4 χλμ., παρουσιάζων χείλη ὧν τὰ ὑψόμετρα ποικίλλουν μεταξὺ 1.340 καὶ 1.874 ποδῶν. Ἀπὸ δὲ τοῦ πυθμένος τοῦ κρατῆρος, οὗ τὸ ὑψόμετρον εἶναι μόλις 455 ποδῶν ὑπὲρ τὴν θάλασσαν καὶ εἰς οὗ τὴν ἐπιφάνειαν ἀπαντᾷ θεῖον, ἄλλος κρατὴρ μικρότερος ἐγείρει τὴν κορυφήν του εἰς 2.270 ποδ., δίδων τὸ μεγαλύτερον τῆς νήσου ὑψόμετρον. Αἱ κατὰ μέρη ἀπορρῶγες ἀκταί της, συνδυάζουσαι τοὺς ἐρυθροκιτρίνους χρωματισμούς των πρὸς τὸ (εἰς τὰ ὕψη τοῦ ΒΔ. ἰδίως τμήματος) πράσινον τῶν ἀμπελώνων καὶ τῶν ἀμυγδαλεώνων, προσδίδουν γραφικότητα μεγάλην εἰς τὴν νῆσον. Πλεῖσται θερμοπηγαὶ ἀναβλύζουν ἐν τῇ νήσῳ, ὧν αἱ ἐπισημότεραι κατὰ τὸ ἀκρωτήριον Λουτρό, χρησιμοποιούμεναι καὶ ὡς πλυντήρια καὶ ὡς λουτρά· δύο ὅμως καλαὶ ἐγκαταστάσεις λουτροθεραπείας εὑρίσκονται εἰς τὴν βορείαν ἀκτήν, ἡ μὲν κατὰ τὸ ἀκρωτήριον Μῶλος, ἡ δὲ κατὰ τὴν ἄκραν Σκάλα, 2 μίλ. ἀν. τοῦ προηγουμένου, σπήλαια δὲ θερμοῦ ἀέρος εὑρίσκονται ὑπὸ τὸ ἀκρωτήριον Πετρῶδες. Ὁ ἀρχαῖος λιμὴν τῆς νήδι' ὃ καὶ τῶν Κῴων οἱ βασιλεῖς, ὁ Φείδιππος καὶ ὁ Ἄντιφος, ἦρχον τῶν πλοίων τῶν τριῶν νήσων κατὰ τὴν ἐπὶ Τροίαν στρατείαν (Ἰλιὰς Β, 676). Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Περσικῶν πολέμων, ἡ Νίσυρος μετὰ τῆς Καλύμνου καὶ τῆς Κῶ ὑπήγοντο εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἁλικαρνασσοῦ, ὑπὸ τὴν Ἀρτεμισίαν (*Ἡρόδ.* Ζ, 99). Ὁ Στράβων (αὐτόθι) ἐξαίρει τὰς θερμοπηγάς της καὶ τὰς καλὰς μυλοπέτρας, αἵτινες ἐξήγοντο ἀπὸ τὰς λάβας τῶν κλιτύων της· σφάλλεται ὅμως ὡς πρός τε τὰς διαστάσεις καὶ τοὺς σταδιασμούς, ὀρθοτέρων πως ὄντων τῶν ἐν τῷ «Σταδιασμῷ τῆς Μεγάλης θαλάσσης» (272) ἀναφερομένων. Πλὴν δὲ τῆς ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἀναφερομένης πρωτευούσης τῆς Νισύρου, ὑπῆρχε καὶ πόλις τις *Ἄργος* (*Στεφ. Βυζαντ.* 112, 25 Βερολ.), πιθανῶς κατὰ τὸ σύγχρονον ἄκρον Πετρῶδες ἢ Πορειά. Ἡ ὀνομασία τῆς νήσου εἶναι φοινικική, σημαίνει δὲ σκοπιάν, ἀφ' ἧς ἐλλοχεύει τις. Ἡ τοιαύτη δὲ ἐξήγησις τοῦ Victor Berard («Les Pheniciens et l'Odyssée» ἔκδ. 1927 I, 195. II, 444) ἀποδεικνύεται ἀληθοφανεστάτη καὶ ἐκ τῆς εἰδήσεως τοῦ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου, καθ' ἣν ἡ νῆσος ἐλέγετο καὶ *Πορφυρίς* «ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῇ Πορφυρέων» (Φοινίκων δηλ.). Ἀκολουθήσασα τὴν

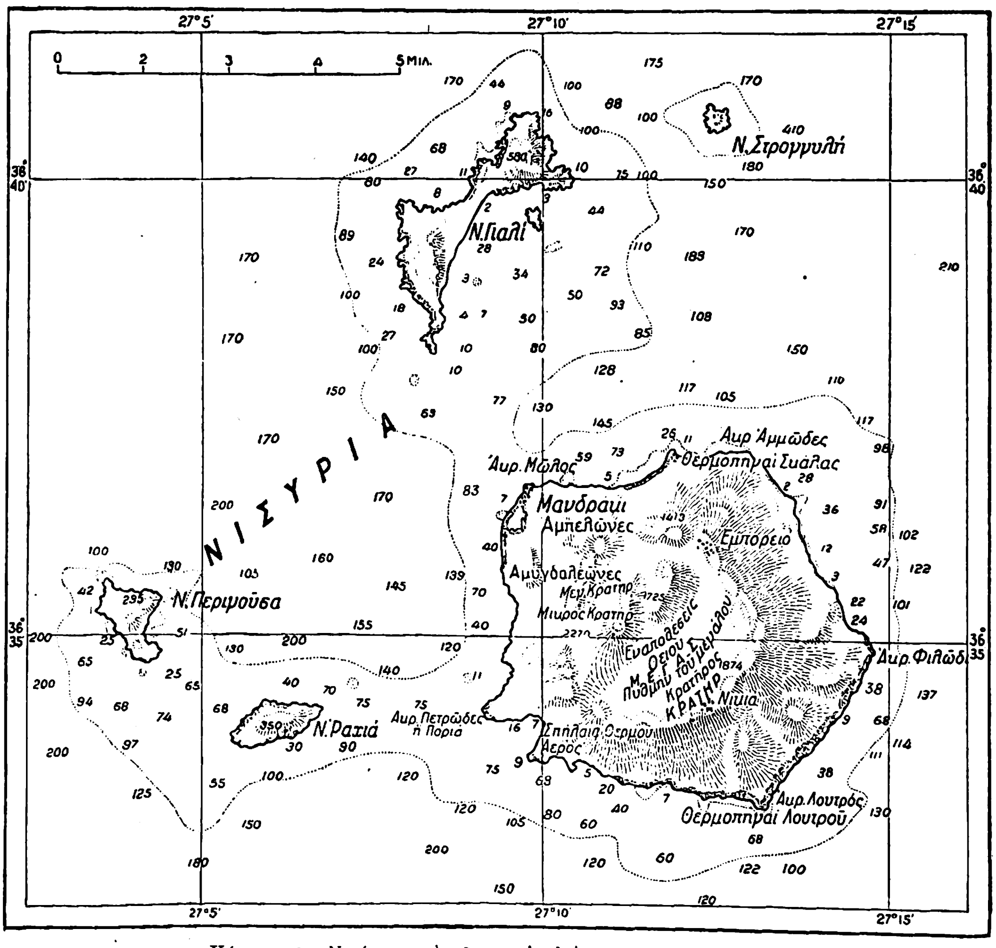

Χάρτης τῆς Νισύρου καὶ τῶν παρ' αὐτὴν νησίδων (Νισυρίων).

σου, προσεπιχωμένος ἀπὸ αἰώνων, ἦτο ἀμέσως πρὸς Ν. τῆς πρωτευούσης τῆς νήσου *Μανδράκι*, ἐπεχούσης τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας *Νισύρου* τῆς πόλεως. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου (Ἕλληνες) ἀνέρχονται εἰς 2.900 περίπου, εἶναι δὲ κατανεμημένοι εἰς τὴν προμνησθεῖσαν πρωτεύουσαν, οὖσαν παράλιον καὶ κατὰ τὸ ἀκρωτήριον Μῶλος, εἰς τὸ *Ἱμπορειὸ* κατὰ τὸ ΒΑ. χεῖλος τοῦ κρατῆρος καὶ *Νικιὰ* κατὰ τὸ ΝΑ. τοιοῦτον. Τὸ ΒΔ. ἥμισύ της ἔχει ὡς προκεχωρημένας νήσους τὰ *Νισύρια* ἢ τὰ *Νίσουρα*, τὰ *Νισυρίων νησία* τοῦ Στράβωνος, 9 δὲ μίλ. ΝΔ. της ἡ *Κανδελιοῦσα* μὲ τὸν φάρον της, στρέφοντα τὸν σκοτεινὸν τομέα της πρὸς τὴν Νίσυρον.

Ἡ ὀνομασία τῆς νήσου, καθὼς καὶ τοῦ φερωνύμου αὐτῇ λιμένος της (*Σκυλ. Καρυαν.* 99) εἶναι ἀρχαιοτάτη, ἀναφέρεται δὲ καὶ παρ' Ὁμήρῳ ἐν τῷ «καταλόγῳ τῶν νεῶν». Κατὰ τοὺς μυθολόγους (*Ἀπολλόδ.* Α, στ, 2 § 4, πρβλ. *Στράβ.* I, 488 Teubner καὶ *Παυσαν.* Ἀττικὰ Α, β, 4) ὁ Ποσειδῶν διώκων μανιωδῶς τὸν ἐκ τῶν γιγάντων Πολυβώτην καὶ μὴ δυνάμενος νὰ τὸν φθάσῃ διὰ τῆς τριαίνης του, ἀπέσπασε τῆς Κῶ βράχον πελώριον καὶ τὸν ἐξεσφενδόνισε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ του· οὕτω ὁ βράχος, καταπλακώσας τὸν ἐπὶ τοῦ πυθμένος κατακείμενον γίγαντα, ἐσχημάτισε τὴν νῆσον. Ὁ μῦθος οὗτος, ὑπομιμνήσκων τὴν ἀλληγορίαν τῶν ἡφαιστείων τῶν νήσων τοῦ *Αἰόλου* (βλ. λ. καὶ λ. *Αἰνάρια*), θέλει νὰ δηλώσῃ ἐν τῇ παρομοίᾳ ταύτῃ περιπτώσει, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι ἡ Νίσυρος εἶναι ἀπόθραυσμα τῆς Κῶ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ἡ ἐπὶ τὴν νῆσον ἡφαιστειώδης ἐπεξεργασία καὶ ἂν λανθάνῃ ὑφίσταται. Κᾶρες ὑπῆρξαν, ὡς καὶ τῆς γείτονός της Καλύμνου, οἱ πρῶτοι τῆς νήσου οἰκισταί, κατόπιν ὅμως ἀμφοτέρας ταύτας, καθὼς καὶ τὴν Κῶν, κατέκτησεν ὁ Ἡρακλείδης Θετταλὸς (*Διοδ.*, *Σικελ.* Ε, 5, 4), τύχην τῶν ἄλλων περὶ αὐτὴν νήσων, κατὰ πάσας τὰς ἐποχάς, ὑπήγετο ποτε ὑπὸ τὴν Τουρκίαν, καταληφθεῖσα τῷ 1912 ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν. Σ. Ε. Λ.

Νισώπη [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Νησὶς παρὰ τὴν Λέσβον, ὀρθότερον *Νησώπη* (βλ. λ.).

Νιτάρδος (Nithard). Γάλλος ἱστορικὸς (βλ. *Νιτχάρδος*).

Νιτᾶς *μάρτυς*. Εἷς τῶν ἑπτὰ υἱῶν τῶν μαρτύρων Τερεντίου καὶ Νεονίλλης, οἵτινες κατηγορηθέντες εἰς τὸν ἀνθύπατον ὡς Χριστιανοὶ ἀπεκεφαλίσθησαν. Ἡ Ἐκκλησία γεραίρει αὐτοὺς τῇ 28 Ὀκτωβρίου. Τ. Ε. Ε.

Νίτητις. Θυγάτηρ τοῦ Ἀπρίου, φαραὼ τῆς Αἰγύπτου (βλ. λ. *Ἄμασις*).

νιτιδουλίδαι (οἱ) (Nitidulidae) [*Ζῳολ.*]. Οἰκογένεια ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυτοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*, περιλαμβάνουσα μικροῦ μεγέθους κανθάρους μὲ σῶμα ᾠοειδές, ἐπίμηκες, ἰθαγενεῖς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν πολυπληθῶν γενῶν τῆς οἰκογενείας γνωστότερα εἶναι ὁ *βραχύπτερος*, ὁ *καρπόφιλος*, ὁ *κύγχραμος* καὶ πολλὰ ἄλλα. Δ. Ν. Π.

νίτικα (τὰ) [*Ἰχθυολ.*]. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται εἰς τὸ ἐμπόριον καπνιστοὶ ἰχθύες ἀνήκοντες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *μουγγυλιδῶν*, κοιν. *κεφάλων* ἢ *κεφαλάδων*. Δ. Ν. Π.

Νιτική [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Παράλιος χώρα τοῦ Καυκάσου, κατοικουμένη κατὰ τοὺς ἀρχαίους γεωγράφους ὑπὸ τοῦ σκυθικοῦ ἔθνους τῶν Φθειροφάγων.

Νιτιόβριγες (οἱ), ἢ ***Νιτιόβρογες*** [*Ἀρχ.*]. Λαὸς τῆς ΝΔ. Κελτικῆς Γαλατίας, τῆς βραδύτερον Ἀκουϊτανίας, κατοικῶν ἐπὶ τοῦ κάτω ῥοῦ τοῦ ποταμοῦ Γαρούνα τὴν μεταξὺ τῶν Πετροκομίων πρὸς Β. καὶ τῶν Οὐσατίων πρὸς Ν. χώραν, ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὸν νῦν περίπου νομὸν Λὸτ-ἐ-Γκαρὸν (Lot-et-Garonne). Πρωτεύουσα αὐτῶν ἦτο τὸ *Ἄγιννον* (νῦν Agen). Α. Θ. Σ.

νιτὸν (τὸ) [*Χημ.*]. Χημικὸν στοιχεῖον προκύπτον ἐκ τῆς μεταστοιχειώσεως τοῦ ῥαδίου. Ἐπικρατέστερον ὄνομα διὰ τοῦτο εἶναι σήμερον *ῥαδόνιον* (βλ. λ.).

νιτόφυλλον (τὸ) (Nitophyllum) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὑδροβίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ῥοδυμενικιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ὑδροβίων ἢ ὑδροχαρῶν φυτῶν. Δ. Ν. Π.

Νίτρα [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Λιμὴν ἐμπορικὸς τῶν Ἰνδιῶν, ἀγνώστου ταυτότητος. Σ. Ε. Λ.

—**Νίτρα** (σλοβ. Nitra), γερμ. Νόϋτρα (Neutra) καὶ οὐγγρ. *Νγίτραου* (Ngitra) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐν τῇ Ν. Σλοβακίᾳ ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ. Κάτ. 19.118 (Σλοβάκοι, Γερμανοί, Οὔγγροι). Εἶναι πρωτεύουσα ὁμωνύμου διαμερίσματος καὶ ἔχει γυμνάσιον, βιβλιοθήκην, θέατρον, θεολογικὸν ἰνστιτοῦτον, καὶ διεξάγει ἐμπόριον γεωργικῶν προϊόντων καὶ μηχανῶν. Ἡ Νίτρα ἦτο κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα ἕδρα μοραβικοῦ πριγκιπάτου, ὑπαγομένου εἰς τοὺς Οὔγγρους δυνάστας. Π. Ν. Π.

—**Νίτρα** (Nitra) [*Γεωγρ.*]. Βόρειος παραπόταμος τοῦ Δουνάβεως ἐν Σλοβακίᾳ, μήκους 190 χλμ. Πηγάζει ἀπὸ τῆς Μικρᾶς Φάτρας καὶ διέρχεται διὰ τῆς ὁμωνύμου πόλεως, ἐκβάλλων παρὰ τὴν πόλιν Κόμορν. Κύριος παραπόταμος αὐτοῦ ὁ *Σίτβα* (Zitva), μεθ' οὗ ἑνοῦται διὰ διώρυγος 30 χλμ., διερχομένης διὰ Μάρτος.

—**Νίτρα** (Nitra) [*Γεωγρ.*]. Ὀρεινὸς σχηματισμὸς τῶν δυτικῶν Καρπαθίων ἐν Σλοβακίᾳ μεταξὺ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ καὶ τοῦ *Σίτβα* (Zitva). Κύριαι κορυφαὶ αὐτοῦ εἶναι οἱ Σομπὸρ (587μ.) καὶ Τρίμπετς (829 μ.), δι' ὧν συνέχεται μετὰ τοῦ ἡφαιστειώδους Πτάτσνικ (1.346 μ.). Π. Ν. Π.

νιτραιθανικὸν ***ὀξὺ*** [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *νιτροξικὸν ὀξύ*.

νιτραιθυλαλκοόλη (ἡ), ἢ ***νιτροαιθανόλη*** [*Ὀργ. Χημ.*]. Ὑγρὸν $CH_2 (NO_2). CH_2 OH$ δριμείας ὀσμῆς καὶ γεύσεως, βράζον εἰς 194°. Σ. Γ.

νιτρακετόνη (ἡ) [*Ὀργ. Χημ.*]. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $CH_3. CO. CH_2. NO_2$. Λευκὸν κρυσταλλικὸν σῶμα, τηκόμενον εἰς 50°. Διαλύεται εἰς τὸ ὕδωρ μετ' ὀξίνης ἀντιδράσεως. Σ. Γ.

νιτραλιζαρίνη (ἡ) [*Βιομ. Χημ.*]· βλ. ἀλιζαρίνης πορτοκαλλόχρουν.

νιτραλκοόλαι [*Ὀργ. Χημ.*]. Ὀργανικαὶ ἑνώσεις περιέχουσαι ἐν τῷ μορίῳ αὐτῶν νιτρικὴν ὁμάδα NO_2 καὶ ἀλκοολικὸν ὑδροξύλιον, ὡς λ. χ. ἡ *νιτραιθυλαλκοόλη*, ἡ *νιτροπροπανόλη* κλπ. Σ. Γ.

νιτραναγωγὴ (ἡ). Ἕτερος ὅρος διὰ τὴν ἀπονίτρωσιν ἢ *ἐκνίτρωσιν* (βλ. τὰς λ.).

νιτρανιλικὸν ***ὀξὺ*** [*Ὀργ. Χημ.*]. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $C_6 (NO_2)_2 (OH)_2 O_2$, λαμβανομένη ἐκ κινόνης καὶ ὑδροκινόνης δι' ἐπιδράσεως νιτρώδους ὀξέος. Σῶμα κρυσταλλικὸν πρασινοκίτρινον, εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ. Σ. Γ.

νιτρανιλῖναι (αἱ) [*Ὀργ. Χημ.*]. Εἶναι νιτροπαράγωγα τῆς ἀνιλίνης καὶ ἔχουσι τὸν τύπον $NO_2. C_6H_4. NH_2$. Διακρίνονται τρεῖς ἰσομερεῖς ἑνώσεις, ἡ ο—, μ— καὶ π—νιτρανιλίνη. Λαμβάνονται δι' ἀπ' εὐθείας νιτρώσεως τῆς ἀνιλίνης ἐν ψυχρῷ καὶ εἰς τὸ οὕτω παραγόμενον μεῖγμα τῶν τριῶν ἑνώσεων ὑπερισχύουν κυρίως ἡ μ— καὶ ἡ π—μορφή. Ἐπίσης δύνανται νὰ ληφθῶσι καὶ διὰ μερικῆς ἀναγωγῆς τοῦ δινιτροβενζολίου. Εἶναι κρυσταλλικὰ κίτρινα σώματα, δυσδιάλυτα εἰς τὸ ὕδωρ καὶ εὐδιάλυτα εἰς τὴν ἀλκοόλην. Ἐκ τῶν τριῶν ἰσομερῶν σπουδαιότεραι εἶναι ἡ π— καὶ ἡ μ—νιτρανιλίνη. Ἡ π—νιτρανιλίνη λαμβάνεται διὰ νιτρώσεως τοῦ ἀκετανιλιδίου ἐν θειικῷ ὀξεῖ καὶ ἀποσπάσεως τῆς ἀκετυλομάδος ἢ διὰ θερμάνσεως π—νιτροχλωροβενζολίου μετὰ πυκνῆς ἀμμωνίας εἰς 170°. Τήκεται εἰς 147° καὶ χρησιμοποιεῖται διὰ παρασκευὴν ἀζωχρωμάτων. Ἡ μ—νιτρανιλίνη παρασκευάζεται διὰ μερικῆς ἀναγωγῆς τοῦ δινιτροβενζολίου, τήκεται εἰς 114° καὶ χρησιμοποιεῖται ὁμοίως εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν χρωμάτων. Σ. Γ.

νιτρανιλοπορτοκαλλόχρουν (τὸ) [*Βιομ. Χημ.*]. Εἶναι ἀζωχρωστική, παραγομένη ἐπὶ τῶν ἰνῶν ἐκ μ—νιτρανιλίνης καὶ β—ναφθόλης. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1885 ὑπὸ τῶν Meldola καὶ v. Gallois. Σ. Γ.

νιτράση (ἡ). Φύραμα ἀνάγον τὰ νιτρικὰ ἅλατα. Σ. Γ.

Digitized by Google

Νιτρία (ἀραβ. ***Οὐάδι ἐν Νάτρουμ***) *[Γεωγρ.]*. Ἔδαφος ἐν καθιζήσει πρὸς Δ. τοῦ Δέλτα, ἀποτελοῦν κοιλάδα μήκους 33 χλμ., διευθυνομένην ἀπὸ τῶν ΒΔ. πρὸς τὰ ΝΑ. Ἡ κοιλὰς περιέχει 10 λίμνας ἁλμυράς, συγκοινωνούσας δι' ὑπογείων διεισδύσεων μετὰ τοῦ Νείλου, καὶ ξηρὰς κατὰ τὸ θέρος. Ἀπὸ τούτων καὶ τῶν πέριξ ἐκτάσεων συλλέγεται τὸ ἅλας καὶ τὸ νίτρον, τὰ χρησιμοποιούμενα εἰς τὴν Αἴγυπτον διὰ τὴν πλύσιν τῶν ἀσπρορρούχων καὶ τὴν κατασκευὴν σάπωνος καὶ ὑάλου. Τὸ ἅλας τῶν ἐξηραμμένων λιμνῶν καὶ τοῦ ἄλλου ἐδάφους εἶναι ροδόχρουν ἕνεκα τοῦ ὀξειδίου τοῦ σιδήρου, τὸ ὁποῖον περιέχει. Τὸ στρῶμα τοῦ ἅλατος ἔχει πάχος 50 ἑκατοστομέτρων, ὑπ' αὐτὸ δὲ κεῖται τὸ στρῶμα τοῦ νίτρου πάχους 60—80 ἑκατ. Εἶναι οὐσία ἄμορφος καὶ σπογγώδης, κιτρινόφαιος, ὡς ἡφαιστειακὴ σκωρία. Ἡ μέση χημική του σύστασις εἶναι: ἀνθρακικὸν νάτριον 23 %, θειικὸν νάτριον 10, χλωριοῦχος πότασσα 52, ἄμμος πυριτικὴ καὶ ἀργιλλώδης 3 καὶ ἴχνη ἀνθρακικῆς ἀσβέστου καὶ ὀξειδίου τοῦ σιδήρου. Εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἐχρησιμοποιεῖτο πολὺ κατὰ τὴν ταρίχευσιν τῶν νεκρῶν (μουμίαι), βραδύτερον δὲ διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς ὑέλου. Μέχρι τοῦ 1730 ὑπῆρχον ἐγκαταλελειμμένα εἰς ἐρείπια τρία ὑελοποιεῖα μεταξὺ τῶν λιμνῶν καὶ τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Μακαρίου. Ἡ κοιλὰς ἔμεινε περίφημος διὰ τὰ μοναστήρια καὶ τὰς σκήτας χιλιάδων ἀναχωρητῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπυκνώθησαν ἐκεῖ ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος μ. Χ. καὶ ἤσκησαν μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν δογματικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Σήμερον κατοικοῦνται τέσσαρα μόνον μοναστήρια, πάντα κοπτικά: τὸ Μπὶρ Χοῦκερ, τὸ Δέϊρ ἐς Σουριάν, τὸ Δέϊρ Ψόκ, τὸ Δέϊρ Βαραμοὺς καὶ τὸ Δέϊρ Ἀμποῦ Μακάρ. Νοτίως καὶ παραλλήλως πρὸς τὴν κοιλάδα βαίνει ἄλλη καθίζησις, τὸ *Μπὰχρ Μπέλα Μᾶ*, ἤτοι ἡ «ἄνυδρος θάλασσα». Τὸ ἔδαφος παρουσιάζει ἐλαφρὰν κυμάτωσιν, κεῖται δὲ 30—40 μ. ὑπὸ τὴν θάλασσαν. Τὴν χαρακτηρίζει ἰδιαιτέρως τὸ μέγα πλῆθος κορμῶν δένδρων ἀπολιθωμένων, ὥστε ἐνιαχοῦ πρόκειται πραγματικὸν δάσος ἀπολιθωμένον. Γ. Λ. Α.

Νιτριὰς (Nitrias insula) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Ἰνδικῆς, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πλινίου (6,104) ἀγνώστου ταυτότητος. Σ. Ε. Λ.

νιτρίδια (τὰ) *[Χημ.]*. Καλοῦνται αἱ ἑνώσεις τοῦ ἀζώτου μετὰ μετάλλων καί τινων μεταλλοειδῶν, ὅπως τὸ πυρίτιον, τὸ βόριον κλπ. Παράγονται δι' ἐντόνου θερμάνσεως τῶν ἀντιστοίχων μετάλλων ἐν ρεύματι ἀζώτου ἢ δι' ἐπιδράσεως ἀζώτου ἐπὶ μείγματος ὀξειδίου τοῦ μετάλλου μετ' ἄνθρακος ἢ ἑτοίμου καρβιδίου. Τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν εἶναι ἄτηκτοι, ἄμορφοι κόνεις, εὐκόλως ἀποσυντιθέμεναι ὑπὸ τοῦ ὕδατος. Κατὰ τὴν τοιαύτην ἀποσύνθεσιν τὸ ἄζωτον ἀποσπᾶται ὑπὸ μορφὴν ἀμμωνίας, χρησιμοποιεῖται δὲ ἡ παρασκευὴ αὕτη καὶ ἐν τῇ βιομηχανίᾳ (κυρίως τὸ ἀργιλλονιτρίδιον). Ἡ εὐκολία τῆς ἀπορροφήσεως τοῦ ἀζώτου ὑπὸ τοῦ λιθίου, μαγνησίου, ἀκόμη καὶ τοῦ ἀσβεστίου, χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν πρᾶξιν πρὸς χωρισμὸν τοῦ ἀζώτου ἀπὸ τοῦ ἀργοῦ καὶ γενικώτερον πρὸς καθαρισμὸν τοῦ ἀζώτου. Σ. Γ.

νιτρικός, —ή, —όν. Ἐπίθετον διὰ τὰ παράγωγα τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος, ὡς ἅλατα, ἐστέρας κλπ. Σ. Γ.

— **νιτρικὰ *ἀλκύλια*** *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλοῦνται οἱ νιτρικοὶ *ἐστέρες* (βλ. λ.),

— **νιτρικαὶ *βακτηρίαι.*** Μικροργανισμοὶ λαμβάνοντες μέρος εἰς τὴν μετατροπὴν τῶν νιτρωδῶν ἁλάτων εἰς νιτρικὰ (βλ. λ. *νιτροβακτηρίδιον*). Ν. Α. Μ.

— **νιτρικὴ *ἄσβεστος*** *[Λιπασματολ.]*. Ἀζωτοῦχον λίπασμα, καλούμενον καὶ ἄλλως *νιτρικὸν τῆς Νορβηγίας ἢ τοῦ Nottoden*, ὅπου τὸ πρῶτον παρεσκευάσθη. Περιέχει 11—13% ἄζωτον καὶ ποσότητά τινα ὕδατος (20—25%), ἐν δὲ τῷ ἐμπορίῳ, λόγῳ τῆς ὑγροσκοπικότητος αὐτοῦ, φέρεται ἐντὸς ξυλίνων δοχείων (βαρελλίων), ἐσωτερικῶς ἐπενδεδυμένων διὰ χάρτου, τὰ ὁποῖα ἀνοίγομεν ὅταν πρόκειται νὰ τὸ χρησιμοποιήσωμεν. Ἐν γένει ἡ νιτρικὴ ἄσβεστος φυλάσσεται ἐντὸς χώρου ξηροῦ, διότι, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, ἀπορροφεῖ τοὺς ἐν τῷ ἀέρι ὑδρατμοὺς καὶ σχηματίζει οὕτω πολτὸν διαρρέοντα. Αἱ ἐκ τῆς διαρροῆς ταύτης ἀπώλειαι εἶναι δυνατὸν νὰ προληφθῶσιν, ἐὰν τὸ λίπασμα τοῦτο ἀναμειχθῇ μετ' ἄλλων ἀδρανῶν καὶ ξηρῶν οὐσιῶν. Τὸ χημικῶς καθαρὸν προϊὸν ἔχει 17,06% ἄζωτον. Ἡ λιπαντικὴ τούτου ἀξία εἶναι ἐφάμιλλος πρὸς τὴν τοῦ νιτρικοῦ *νατρίου* (βλ. λ. Ἐπὶ τῶν φυσικῶν καὶ χημικῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἐδάφους τὸ λίπασμα τοῦτο ἔχει εὐνοϊκήν τινα ἐπίδρασιν, λόγῳ τῆς ἐν αὐτῷ περιεχομένης ἀσβέστου. Ἡ περιεκτικότης τῶν συστατικῶν τῆς νιτρικῆς ἀσβέστου κατὰ μέσον ὅρον εἶναι ἡ ἑξῆς: νιτρικὸν ὀξὺ 50,21%, ἄσβεστος 25,94 %, ὕδωρ 23,60%, πυριτικὸν ὀξὺ 0,25%. Γ. Κ. Κ.

— **νιτρικὴ *σόδα.*** Ἐμπορικὴ ὀνομασία τοῦ νιτρικοῦ *νατρίου*.

— **νιτρικοὶ *ἐστέρες*** *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. λ. *ἐστέρες*.

— **νιτρικὸν *αἰθύλιον*** *[Ὀργ. Χημ.]*. Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ *νιτρικοῦ αἰθυλεστέρος* (βλ. λ. *ἐστέρες*).

— **νιτρικὸν *ὀξὺ*** *[Χημ.]*. Σπουδαῖον ἀνόργανον ὀξὺ τοῦ τύπου HNO_3. Εἰς τὴν φύσιν δὲν ἀπαντᾷ ἐλεύθερον παρὰ μόνον ὑπὸ τὴν μορφὴν ἁλάτων, ὡς λ. χ. τοῦ νιτρικοῦ ἀμμωνίου εἰς τὸν ἀέρα κατόπιν ἠλεκτρικῶν ἐκκενώσεων καὶ ἑπομένως πανταχοῦ ἐν τῷ ἐδάφει, ὡς νιτρικὸν ἀσβέστιον, κάλιον καὶ νάτριον εἰς ὡρισμένα ἐδάφη (νίτρον, νίτρον Χιλῆς) κ. λ. π. Ἀποτελεῖ ὑγρὸν ὑποκίτρινον, καυστικώτατον, λίαν διαπεραστικῆς ὀσμῆς. Ἔχει εὐρυτάτην χρησιμοποίησιν εἰς τὴν βιομηχανίαν, χρησιμοποιεῖται δὲ πολὺ καὶ εἰς τὸν καθ' ἡμέραν βίον ὡς μέσον καθαρισμοῦ διαφόρων ἀντικειμένων, μεταλλίνων κ. λ. π., εἶναι δὲ γνωστὸν ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *ἄκουα-φόρτε*. Τὸ νιτρικὸν ὀξὺ ἦτο γνωστὸν ἀπὸ τοῦ μεσαίωνος, ἡ χημικὴ ὅμως σύστασις αὐτοῦ καθωρίσθη ἐπακριβῶς ὑπὸ τῶν Lavoisier καὶ Pristley κατὰ τὰ ἔτη 1784—1786. Τὸ εἰς τὴν φύσιν ὑπὸ τὴν μορφὴν νιτρικῶν ἁλάτων ἀπαντῶν νιτρικὸν ὀξὺ προκύπτει ἐπίσης καὶ ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως (ἢ νιτροποιήσεως) διαφόρων ἀζωτούχων ὑλῶν καὶ ἀποτελεῖ διὰ τὸν λόγον τοῦτον τὸ ὀξὺ τοῦ νίτρου τῆς Χιλῆς, ἐκ τοῦ ὁποίου καὶ ἀποκλειστικῶς ἐγίνετο ἄλλοτε ἡ βιομηχανικὴ παρασκευὴ αὐτοῦ διὰ θερμάνσεως μετὰ θειϊκοῦ ὀξέος $NaNO_3 + H_2SO_4 = NaHSO_4 + HNO_3$. Διὰ τὴν ἀπόσταξιν μικροτέρων ποσοτήτων εἰς τὰ φαρμακεῖα καὶ τὰ ἐργαστήρια χρησιμοποιοῦνται ὑάλινοι ἀποστακτῆρες, εἰς μεγάλας ὅμως ἐγκαταστάσεις χρησιμοποιοῦνται χυτοσιδηροῖ ἀποστακτῆρες, καθόσον ὁ ὑπὸ συνήθεις συνθήκας προσβαλλόμενος ὑπὸ τοῦ θειικοῦ καὶ νιτρικοῦ ὀξέος σίδηρος κατὰ τὴν ἰσχυρὰν θέρμανσιν μεταπίπτει εἰς μίαν παθητικὴν κατάστασιν, καθιστάμενος ἐκτάκτως ἀνθεκτικὸς εἰς αὐτά. Ἀναλόγως τῆς ἰσχυρότητος τοῦ χρησιμοποιουμένου θειικοῦ ὀξέος ἀποστάζεται νιτρικὸν ὀξὺ διαφόρου ποιότητος, συλλεγόμενον εἰς ἐπαλλήλως συνδεδεμένα δοχεῖα. Εἰς τὰ πρῶτα δοχεῖα συλλέγεται τὸ ἰσχυρότερον καὶ εἰς τὰ κατὰ σειρὰν ἑπόμενα συνεχῶς τὸ ἀσθενέστερον. Ἡ ποσότης τοῦ θειικοῦ ὀξέος μετρεῖται τοιουτοτρόπως, ὥστε εἰς ἕκαστον μόριον νίτρου νὰ ἀντιστοιχῇ ἓν μόριον θειικοῦ ὀξέος, διότι τότε μόνον ὑπολειπομένου ὀξίνου θειικοῦ νατρίου ἀποστάζει ὅλον τὸ νιτρικὸν ὀξύ.

Ἐὰν ἀντιστρόφως χρησιμοποιηθῶσιν ἰσομοριακῶς ἀνάλογα ποσὰ τῶν δύο ἑνώσεων (2 νίτρου πρὸς 1 θειικόν), τότε ὑπολείπεται τὸ ἥμισυ τοῦ νίτρου ἀδιάσπαστον καὶ μόνον κατὰ τὴν θέρμανσιν μέχρι διαπυρώσεως ἀποστάζει τὸ ὑπόλοιπον τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος, διασπώμενον ὅμως συγχρόνως ἐν μέρει πρὸς διοξείδιον τοῦ ἀζώτου, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐρυθροφαίων ἀτμῶν φθάνει εἰς τοὺς ὑποδοχεῖς καὶ διαλύεται ἐντὸς τοῦ ὑγροῦ. Τὸ τοιουτοτρόπως προκῦπτον ἐρυθρὸν καπνίζον νιτρικὸν ὀξὺ (Acidum nitricum fumans) ἔχει εἰδικὸν βάρος 1,540. Τὸ σύνηθες καθαρὸν νιτρικὸν ὀξὺ δὲν ἐλήφθη μέχρι τοῦδε ἐν τελείως ἀνύδρῳ καταστάσει, ἀλλὰ μόνον μέχρι μεγίστης πυκνότητος 99,8%. Εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν ἀποτελεῖ ἄχρουν ὑγρὸν εἰδικοῦ βάρους 1,560 εἰς 0°, τὸ ὁποῖον καπνίζει εἰς τὸν ἀέρα καὶ χρώννυται κίτρινον, λόγῳ τῶν ἐκ διασπάσεως σχηματιζομένων νιτρωδῶν ἀτμῶν. Τὸ νιτρικὸν ὀξὺ μείγνυται μετὰ τοῦ ὕδατος εἰς πᾶσαν ἀναλογίαν, διαλύει τὰ πλεῖστα μέταλλα, ἐξαιρέσει τοῦ χρυσοῦ καὶ τῆς πλατίνης, καὶ ὀξειδώνει τὰ πλεῖστα μεταλλοειδῆ, ὡς τὸ ἰώδιον, θεῖον καὶ φώσφορον πρὸς τὰ ἀντίστοιχα ὀξέα. Αἱ ὀργανικαὶ ὗλαι ἀποσυντίθενται ὑπὸ τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος, καὶ ἐὰν εἶναι κεχρωσμέναι ὡς τὸ διάλυμα τοῦ ἰνδικοῦ ἀποχρωματίζονται. Εἰς τὸ ἐμπόριον ἔρχεται τὸ νιτρικὸν ὀξὺ εἰς διαφόρους βαθμοὺς καθαρότητος καὶ πυκνότητος. Ἐπὶ τῇ προβλέψει μελλοντικῆς ἐξαντλήσεως τῶν κοιτασμάτων τοῦ νίτρου τῆς Χιλῆς, ἐγένοντο πολυάριθμοι ἔρευναι πρὸς μετατροπὴν τῆς ἀμμωνίας καὶ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀζώτου εἰς νιτρικὸν ὀξύ. Ἡ πρώτη ἐπετεύχθη κατὰ τὴν μέθοδον Ostwald διὰ διοχετεύσεως μείγματος ἀερίου ἀμμωνίας καὶ πολλοῦ ἀέρος ὑπεράνω πλατίνης εἰς ὑψηλὴν θερμοκρασίαν καὶ ἔσχε κατόπιν τῆς ἐπιτευχθείσης συνθετικῆς παρασκευῆς τῆς ἀμμωνίας κατὰ Haber μεγίστην σημασίαν. Ἄλλη σύγχρονος καὶ σπουδαία μέθοδος παρασκευῆς τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος εἶναι ἡ διὰ καύσεως τοῦ ἀζώτου τοῦ ἀέρος εἰς ἠλεκτρικὸν τόξον· αὕτη ὅμως, ἵνα ἔχῃ βιομηχανικὴν σημασίαν, ἀπαιτεῖ εὐθηνὴν τιμὴν ἠλεκτρικοῦ ρεύματος καὶ παράγει ἀραιὸν νιτρικὸν ὀξύ, τὸ ὁποῖον ἔχει ἀνάγκην περαιτέρω συμπυκνώσεως. Πρὸς τοῦτο ὑφίστανται διάφοροι μέθοδοι, ὡς αἱ τοῦ Birkeland, Eyde, Schönherr κλπ., ἐφαρμόζονται δὲ ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχουσι μεγάλαι πτώσεις ὑδάτων (διὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος), ὡς λ.χ. ἐν Νορβηγίᾳ καὶ ἐσχάτως ἐν Ἀμερικῇ. Εἰς τὸ ἠλεκτρικὸν τόξον μέρος τοῦ ἀζώτου καίεται πρὸς ὀξείδιον NO, ὅπερ διὰ περισσείας ἀέρος ὀξειδοῦται πρὸς NO_2 τὸ ὁποῖον διοχετευόμενον διὰ σειρᾶς ἀπορροφητικῶν δοχείων πλήρων ὕδατος μετατρέπεται εἰς νιτρικὸν ὀξύ. Ἀναλόγως τῶν συνθηκῶν λαμβάνεται νιτρικὸν ὀξὺ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἔνυδρον. Τὸ σύνηθες νιτρικὸν ὀξὺ τοῦ ἐμπορίου (ἀκουαφόρτε) ἔχει περιεκτικότητα εἰς νιτρικὸν ὀξὺ περίπου 68% καὶ εἰδικὸν βάρος 1,40. Τὸ ἄνυδρον, ἄχρουν, καθαρὸν νιτρικὸν ὀξὺ ἀρχίζει νὰ βράζῃ εἰς 86°, χρωματιζόμενον συγχρόνως ἐρυθρὸν λόγῳ ἀποσυνθέσεως καὶ σχηματισμοῦ νιτρωδῶν ἀτμῶν καὶ μόνον ἐν κενῷ δύναται νὰ ἀποσταχθῇ νιτρικὸν ὀξὺ 99,8% σχεδὸν ἄνευ ἀποσυνθέσεως. Εἰς θερμοκρασίαν —42° πήγνυται πρὸς ἄχρουν κρυσταλλικὴν μᾶζαν. Τὸ νιτρικὸν ὀξὺ εἶναι ἰσχυρότατον ὀξειδωτικὸν μέσον καὶ ἰσχυρότατον ὀξύ, χρωματίζει δὲ τὸ δέρμα κίτρινον. Εὑρίσκει ἐκτεταμένην χρησιμοποίησιν εἰς τὰς χημικὰς βιομηχανίας καὶ τὸν καθ' ἡμέραν βίον, ὡς καὶ δι' ἰατρικοὺς καὶ ἐργαστηριακοὺς σκοπούς. Ἐπὶ τῆς ἰδιότητός του νὰ διαλύῃ τὸν ἄργυρον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸν χρυσόν, ὀφείλει τὸ ὄνομά του *διαχωριστικὸν ὕδωρ*. Περαιτέρω ἀποτελεῖ καυστικὸν μέσον διὰ τὴν χαλκογραφίαν, χρησιμεύει διὰ τὸ καθάρισμα τῶν μετάλλων, πρὸς φαίωσιν τοῦ σιδήρου, πρὸς παρασκευὴν προστυμμάτων διὰ τὴν πιλοποιίαν καὶ βαφὴν τῶν πιλημάτων. Εἶναι πρώτη ὕλη διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ νιτροβενζολίου, τῆς νιτρογλυκερίνης, τοῦ πικρικοῦ ὀξέος, τῆς νιτροκυτταρίνης καὶ διαφόρων ἄλλων ἐκρηκτικῶν ὑλῶν. Ὁμοίως χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ θειικοῦ ὀξέος, χρωμάτων καὶ νιτρικῶν ἁλάτων. Σ. Γ.

— **νιτρικὸς *αἰθυλεστὴρ*** *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι ὁ σπουδαιότερος ἐκ τῶν νιτρικῶν *ἐστέρων* (βλ. λ.).

— **νιτρικοῦ *ὀξέος ἐστέρες*** *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ἐστέρες*.

νιτρίλια (τὰ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικαὶ ἑνώσεις χαρακτηριζόμεναι ἐκ τῆς παρουσίας τῆς ὁμάδος —CN⋮N ἡνωμένης πρὸς ἀνθρακοῦχον ρίζαν, ἤτοι ἀλκύλιον ἢ ἀρύλιον. Ἑπομένως διακρίνονται εἰς ἀλκυλονιτρίλια καὶ ἀρυλονιτρίλια, ὧν σπουδαιότερα εἶναι τὰ πρῶτα. Τὰ *ἀλκυλονιτρίλια* ἢ *ἀλκυλοκυανίδια* ἐπίσης καλούμενα ἔχουσι τὸν γενικὸν τύπον $C_\nu H_{2\nu+1}CN$ καὶ δύνανται νὰ θεωρηθῶσι καὶ ὡς ἐστέρες τῶν μονοσθενῶν ἀλκοολῶν μετὰ τοῦ ὑδροκυανικοῦ ὀξέος. Ὀνοματίζονται εἴτε ὡς *κυανίδια*, εἴτε ὡς *νιτρίλια*. Οὕτω λ. χ. ἡ ἕνωσις CH_3CN ὀνομάζεται *μεθυλοκυανίδιον* ἢ *ἀκετονιτρίλιον* (νιτρίλιον τοῦ ὀξικοῦ ὀξέος). Παρασκευάζεται ἐκ τῶν ἀλκυλαλογονιδίων ἢ ἀλκυλοθειικῶν ἁλάτων τῇ ἐπιδράσει καλιοκυανιδίου

$$CH_3J + KCN = CH_3CN + KJ$$

$$C_2H_5O.SO_2OK + KCN = C_2H_5CN + K_2SO_4$$

ὡς καὶ κατὰ διαφόρους ἄλλους τρόπους.

Τὰ κατώτερα μέλη εἶναι ἄχροα, ἐλαφρότερα τοῦ ὕδατος ὑγρά, βράζοντα ἄνευ ἀποσυνθέσεως. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἰσομερῆ αὐτῶν *ἰσονιτρίλια* ἢ *ἰσοκυανίδια* ἢ *καρβιλαμίνας*, δὲν ἔχουσι δυσάρεστον ὀσμήν, ἡ δὲ τοξικὴ ἰδιότης αὐτῶν εἶναι πολὺ μικροτέρα τῆς τοῦ ὑδροκυανίου. Διὰ θερμάνσεως μετ' ἀραιῶν ὀξέων ἢ ἀλκαλίων διασπῶνται εὐκόλως, τῇ προσλήψει ὕδατος, εἰς τὰ ἀντίστοιχα καρβονικὰ ὀξέα καὶ ἀμμωνίαν

$$C_2H_5CN + 2H_2O = C_2H_5COOH + NH_3.$$

Διὰ θερμάνσεως μεθ' ὕδατος εἰς θερμοκρασίαν 180° μετατρέπεται εἰς τὰ ἀντίστοιχα ἀμίδια

$$C_2H_5CN + H_2O = C_2H_5CONH_2.$$

Διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους τὰ νιτρίλια ὀνοματίζονται συνήθως ἐκ τοῦ ὀξέος τὸ ὁποῖον παρέχουν κατὰ τὴν σαπωνοποίησίν των. Εἶναι λίαν ἐνεργὰ σώματα, χρησιμοποιούμενα εὐρύτατα εἰς τὰς ὀργανικὰς συνθέσεις, διότι ἑνοῦνται εὐκολώτατα μετὰ διαφόρων σωμάτων, μετατρεπομένου τοῦ τριπλοῦ θεσμοῦ εἰς διπλοῦν ἢ ἁπλοῦν, ὡς λ. λ.

$$CH_3CN + H_2S = CH_3.CS.NH_2$$

$$CH_3CN + HCl = CH_3CCl : NH$$

$$CH_3CN + 2H_2 = CH_3CH_2.NH_2.$$

Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν μελῶν τῆς σειρᾶς αὐτῆς εἶναι τὸ *ἀκετονιτρίλιον*, τὸ *προπιονιτρίλιον* κ.ἄ. Σ. Γ.

νιτριλικαὶ *βάσεις* *[Χημ.]*· βλ. λ. *ἀλκυλαμῖναι*.

νιτριλοβάσεις (αἱ) *[Χημ.]*. Συνώνυμον τοῦ *νιτριλικαὶ βάσεις* (βλ. *ἀλκυλαμῖναι*).

νιτριτοειδὴς *κρίσις* *[Παθολογ.]*· βλ. λ. *κρίσις*.

νιτροαιθάνιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Νιτροπαραφίνη τοῦ τύπου $C_2H_5NO_2$. Βράζει εἰς 113°.

νιτροαιθανόλη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *νιτραιθυλαλκοόλη*.

νιτροαλιζαρίνη (ἡ) *[Βιομ. Χημ.]*. βλ. *ἀλιζαρίνης πορτοκαλλόχρουν*.

νιτροανθρακινόναι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Νιτρωμένα παράγωγα τῆς *ἀνθρακινόνης*, λαμβανόμενα ἐξ αὐτῆς δι' ἐπιδράσεως νιτρικοῦ ὀξέος, ὡς τὸ

$$C_{14}H_7O_2(NO_2),\quad C_{14}H_6O_2(NO_2)_2$$

καὶ $C_{14}H_5O_2(NO_2)_3$. Ἀποτελοῦσι σπουδαῖα ἐνδιάμεσα προϊόντα τῆς βιομηχανίας τῶν συνθετικῶν χρωμάτων. Σ. Γ.

Digitized by Google

νιτροανισιδίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ἀζώχρωμα παραγόμενον ἐπὶ τῶν ἰνῶν ἐκ π-νιτρο-ο-ἀνισιδίνης καὶ β-ναφθόλης. Σ. Γ.

νιτροανισόλη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις, λαμβανομένη δι' ἐπιδράσεως θειικοῦ μεθυλίου ἐπὶ νιτροφαινόλης ἐν ἀλκαλικῷ διαλύματι. Ἐλαιώδες ὑποκίτρινον ὑγρόν, πηγνύμενον εἰς 9^0 καὶ βράζον εἰς 265^0. Χρησιμοποιεῖται πρὸς παρασκευὴν τῆς ἀνισιδίνης, τῆς διανισιδίνης, τῆς γουαϊακόλης κλ. Σ. Γ.

νιτροασβεστίτης (ὁ), ἢ *νίτρον ἀσβεστίου* (Nitrocalcit, Kalksalpeter) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν νιτρικὸν ἅλας τοῦ ἀσβεστίου ἔνυδρον. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $Ca(NO_3)_2.H_2O$. Ἀπαντᾷ μετὰ τοῦ νιτρομαγνησίτου ἐντὸς ἀσβεστολιθικῶν κοιλοτήτων εἰς Kentucky ὡς λευκὸν ἢ τεφρὸν ἐπάνθημα. Γ. Β.

νιτροβακτηρίδιον (τὸ) (Nitrobacter s. Azotobacter) *[Μικροβιολ.]*. Γένος βακτηριδίων ἀνευρεθέντων ἐντὸς τοῦ ἐδάφους, χρησίμων διὰ τὴν μετατροπὴν τῶν νιτρωδῶν ἁλάτων εἰς νιτρικά, καὶ ὧν τύπος εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Winogradsky ἀνακαλυφθὲν τοιοῦτον τῷ 1890. Τὸ βακτηρίδιον τοῦτο εἶναι λεπτότατον, ἀκίνητον, μήκους 0,5 μ. καὶ πλάτους 0,2, περιβάλλεται ὑπὸ λεπτοτάτης πηκτώδους στιβάδος καὶ χρωματίζεται δυσκόλως ὑπὸ τῶν χρωμάτων τῆς ἀνιλίνης. Εἴδη τοῦ βακτηριδίου τούτου εἶναι τὸ *νιτροβακτηρίδιον τὸ εὐκίνητον* (Azotobacteragile) καὶ τὸ *νιτροβακτηρίδιον τὸ χρωόκοκκον* (Azotobacter chroococcum). Ν. Α. Μ.

νιτροβακτηριοειδῆ (τὰ) (Nitrobacteriaceae) *[Μικροβιολ.]*. Εἰς τὴν οἰκογένειαν ταύτην περιλαμβάνονται πάντες οἱ μικροοργανισμοί, οἵτινες λαμβάνουσι μέρος εἰς τὴν νιτροποίησιν. Μεταξὺ αὐτῶν πρωτεύοντα ρόλον παίζουσι τὰ γένη *νιτροβακτηρίδιον* καὶ *νιτροσομονὰς* ἢ *νιτροσόκοκκος*. Ν. Α. Μ.

νιτροβάμβαξ (ὁ). Περιληπτικὸν ὄνομα διὰ τὰ προϊόντα νιτρώσεως τοῦ βάμβακος, ὧν σπουδαιότερα εἶναι ὁ *κολλοδιοβάμβαξ* καὶ ἡ *νιτροκυτταρίνη* (βλ. τὰς λ.). Σ. Γ.

νιτροβενζαλδεῦδαι (αἱ) ($O_2N.C_6H_4.CHO$) *[Ὀργ. Χημ.]*. Διακρίνονται ο—, μ— καὶ π— νιτροβενζαλδεῦδη. Ἡ ο— μορφὴ λαμβάνεται δι' ὀξειδώσεως τοῦ ο-νιτροτολουολίου καὶ τήκεται εἰς 58^0. Δι' ἐπιδράσεως τοῦ φωτὸς ἰσομερίζεται πρὸς ο-νιτρωδοβενζοϊκὸν ὀξύ, διὰ συμπυκνώσεως δὲ μετ' ἀλδεΰδης ἢ ἀκετόνης παρουσίᾳ ἀλκαλίων μετατρέπεται ἐν τέλει πρὸς ἰνδικόν. Δι' ἠπίας ἀναγωγῆς μετατρέπεται εἰς *ἀνθρανίλην*. Ἡ μ-νιτροβενζαλδεῦδη λαμβάνεται διὰ νιτρώσεως τῆς βενζαλδεΰδης, ἡ δὲ π-νιτροβενζαλδεῦδη δι' ὀξειδώσεως τοῦ π-νιτροκινναμωμικοῦ ὀξέος καὶ τήκεται εἰς 107^0. Γ. Σ.

νιτροβενζένιον *[Ὀργ. Χημ.]* βλ. λ. *νιτροβενζόλιον*.

νιτροβενζοϊκὰ ὀξέα ($O_2N.C_6H_4.COOH$) *[Ὀργ. Χημ.]*. Διακρίνομεν ο—, μ— καὶ π— μορφήν. Τὸ μ-νιτροβενζοϊκὸν ὀξὺ λαμβάνεται διὰ νιτρώσεως τοῦ βενζοϊκοῦ ὀξέος, ἔχει ἐντόνως γλυκεῖαν γεῦσιν καὶ τήκεται εἰς 141^0. Τὰ ο- καὶ π- νιτροβενζοϊκὰ ὀξέα λαμβάνονται δι' ὀξειδώσεως τῶν ἀντιστοίχων νιτροτολουολίων καὶ ἔχουσι πικρὰν γεῦσιν. Σ. Γ.

νιτροβενζόλιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλεῖται καὶ *νιτροβενζένιον* $C_6H_5NO_2$. Εἶναι τὸ μονονιτροπαράγωγον τοῦ βενζολίου. Παρασκευάζεται διὰ βαθμιαίας προσθήκης μείγματος ἐκ πυκνοῦ θειικοῦ καὶ νιτρικοῦ ὀξέος ὑπὸ ἀνάδευσιν εἰς βενζόλιον εὑρισκόμενον ἐντὸς πηλίνων ἢ χυτοσιδήρων δοχείων. Τὸ οὕτω λαμβανόμενον προϊὸν πρὸς καθαρισμὸν πλύνεται δι' ὕδατος καὶ ἀποστάζεται μεθ' ὑδρατμῶν. Ἐλαιῶδες ὑποκίτρινον ὑγρόν, ἰσχυρῶς φωτοθλαστικόν, δυσδιάλυτον ἐν ὕδατι, εὐδιάλυτον ἐν ἀλκοόλῃ, πτητικὸν μεθ' ὑδρατμῶν. Ἔχει εἰδικὸν βάρος 1,204, τήκεται εἰς $+5^0,2$ καὶ βράζει εἰς 209^0. Ἔχει ἰσχυρὰν ὀσμὴν πικραμυγδάλου, δι' ὃ καὶ καλεῖται καὶ *ἔλαιον μιρβάνας* ἢ *πικραμυγδαλέλαιον*. Οἱ ἀτμοὶ αὐτοῦ ἐνεργοῦν δηλητηριωδῶς. Παράγεται βιομηχανικῶς ἐν μεγάλῳ, διότι ἀποτελεῖ τὴν πρώτην ὕλην πρὸς παρασκευὴν τῆς ἀνιλίνης, τῆς βενζιδίνης, τοῦ δινιτροβενζολίου καὶ τῶν παραγώγων τούτων. Ἐπίσης χρησιμοποιεῖται πρὸς ἀρωματισμὸν εὐθηνῶν ἀντικειμένων, ὡς σαπώνων, βερνικίων, βαφῶν ὑποδημάτων κλπ. Σ. Γ.

νιτροβουτάνια (τὰ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Νιτροπαράγωγα τῶν βουτανίων. Διακρίνομεν τὸ 1-νιτροβουτάνιον $C_2H_5.CH_2.CH_2.NO_2$ βράζον εἰς 151^0, τὸ 2-νιτροβουτάνιον $C_2H_5.CH(NO_2).CH_3$, βράζον εἰς 138^0 καὶ τὸ τριτογ. νιτροβουτάνιον $(CH_3)_3.C.NO_2$ τηκόμενον εἰς 24^0. Σ. Γ.

νιτρογλυκερίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλεῖται καὶ *γλονοΐνη* ἢ *ἐκρηκτικὸν ἔλαιον* ἢ *τρινιτρικὴ γλυκερίνη* ἢ *νιτρέλαιον* ἢ *νιτρικὸν τριγλυκερίδιον*. Μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς *νιτροκυτταρίνης* ἡ προσοχὴ τῶν χημικῶν ἐστράφη πρὸς τὴν ἐκρηκτικὴν ἰδιότητα τῶν νιτροσωμάτων τῶν ὀρθοτέρων τῶν νιτρικῶν ἐστέρων καὶ ἤχθησαν εἰς τὴν παρασκευὴν τῆς ἀναλόγου ἑνώσεως τῆς γλυκερίνης. Ἡ παρασκευὴ τῆς νιτρογλυκερίνης ἐπετεύχθη συγχρόνως εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικήν, ὅπου τὸ παρασκεύασμα τοῦτο ἐκλήθη *γλονοΐνη*. Ἐν μεγάλῳ ἐν τούτοις παρήχθη ἡ νιτρογλυκερίνη τὸ πρῶτον ἀπὸ τοῦ 1864 ὑπὸ τοῦ Σουηδοῦ Nobel, ὅστις καὶ τὴν εἰσήγαγεν εἰς τὴν πρᾶξιν ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἐκρηκτικὸν ἔλαιον* (Sprengöl). Ἡ παρασκευὴ αὐτῆς γίνεται κατ' ἀρχὴν κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Εἰς ψυχρὸν μεῖγμα πυκνοῦ θειικοῦ καὶ νιτρικοῦ ὀξέος ἀφίνεται νὰ ρέῃ βαθμηδὸν καὶ εἰς λεπτὴν ροὴν καθαρωτάτην γλυκερίνη ὑπὸ ἀνάδευσιν, ἐνῷ συγχρόνως διὰ ψύξεως ἡ θερμοκρασία κρατεῖται κάτω τῶν 30^0. Τὸ πρὸς τὰ ἄνω συλλεγόμενον μεῖγμα τῆς ἀντιδράσεως ἀποσύρεται, πλύνεται δι' ὕδατος καὶ διαλύματος σόδας καὶ διηθεῖται διὰ στρώματος τοῦ μαγειρικοῦ ἅλατος. Εἶναι ἀπαραιτήτως ἀναγκαία ἡ πλήρης ἀπομάκρυνσις καὶ τῶν ἐλαχίστων ἰχνῶν τῶν ὀξέων, διότι ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτᾶται τὸ διατηρήσιμον αὐτῆς. Ἡ καθαρὰ νιτρογλυκερίνη ἔχει τὸν τύπον $C_3H_5(ONO_2)_3$ καὶ ἀποτελεῖ ἄχρουν ἕως ἐλαφρῶς ὑποκίτρινον ἐλαιῶδες ὑγρόν, τὸ ὁποῖον εἶναι βαρύτερον τοῦ ὕδατος καὶ δὲν διαλύεται εἰς αὐτό, ἐνῷ ἀντιθέτως εἶναι διαλυτὴ εἰς ἀλκοόλην, αἰθέρα καὶ βενζόλιον. Εἰδικὸν βάρος ἔχει 1,600. Ἡ νιτρογλυκερίνη εἶναι λίαν δηλητηριώδης καὶ οἱ ἀτμοὶ ἀκόμη αὐτῆς προκαλοῦν ἔμμονον πονοκέφαλον. Στερεοποιεῖται εἰς $+8^0$ περίπου πρὸς μακρὰς κρυσταλλικὰς βελόνας, αἵτινες τήκονται εἰς $+11^0$. Κατὰ τὴν θέρμανσιν εἰς 257^0 ὡς καὶ διὰ κρούσεως ὑφίσταται ἰσχυροτάτην ἔκρηξιν, ἐπὶ τῆς ἰδιότητος δὲ αὐτῆς βασίζεται ἡ χρησιμοποίησίς της ὡς ἐκρηκτικῆς ὕλης. Ἡ ἐκρηκτικὴ δύναμις αὐτῆς ὑπερβάλλει τὴν τῆς συνήθους μαύρης πυρίτιδος κατὰ 10 ἕως 13 φοράς, διότι τὰ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκρήξεως προκύπτοντα ἀέρια καταλαμβάνουσι χῶρον κατὰ 10.400 φορὰς μεγαλύτερον τοῦ ἐλαίου. Λόγῳ τῶν μεγάλων κινδύνων κατὰ τὴν χρῆσιν καὶ μεταφορὰν ἡ νιτρογλυκερίνη δὲν δύναται νὰ μεταφερθῇ εἰμὴ μόνον ἐν μείγματι μετὰ στερεῶν πορωδῶν ὑλῶν, ὡς τῆς ἐκ διατόμων, ρινημάτων ξύλου ὡς λ. χ. ἡ καλουμένη *δυναμῖτις* κλπ. Σ. Γ.

νιτρογλυκόλη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι ὁ δινιτρικὸς ἐστὴρ τῆς *γλυκόλης*. Ἔχει τὸν τύπον $NO_2.O.CH_2.CH_2.O.NO_2$ καὶ παρασκευάζεται δι' ἐπιδράσεως μείγματος πυκνοῦ θειικοῦ καὶ νιτρικοῦ ὀξέος ἐπὶ γλυκόλης. Ἀποτελεῖ ἄχρουν ἐλαιῶδες ὑγρόν, ἀνάλογον πρὸς τὴν νιτρογλυκερίνην, διαφέρει δὲ ταύτης ὡς πτητικωτέρα καὶ πηγνυμένη εἰς χαμηλοτέραν θερμοκρασίαν. Κέκτηται ἐντόνους ἐκρηκτικὰς ἰδιότητας καὶ χρησιμοποιεῖται κυρίως ἐν Ἀμερικῇ ὡς συστατικὸν διαφόρων ἐκρηκτικῶν ὑλῶν. Σ. Γ.

νιτρογουανιδίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Παράγωγον τῆς *γουανιδίνης* τοῦ τύπου

$$C\begin{cases}NH.NO_2\\=NH\\NH_2\end{cases} \quad \text{ἢ} \quad C\begin{cases}N{:}NO_2H\\=NH\\NH_2\end{cases} \quad \text{ἢ} \quad C\begin{cases}NH_2\\=N.NO_2\\NH_2\end{cases}$$

λαμβανόμενον διὰ νιτρώσεως τῆς γουανιδίνης. Σῶμα κρυσταλλικόν, τηκόμενον ὑπὸ ἔκλυσιν ἀμμωνίας εἰς 230^0. Δυσδιάλυτον ἐν ψυχρῷ καὶ εὐδιάλυτον ἐν θερμῷ ὕδατι. Σ. Γ.

νιτροενώσεις (αἱ), ἢ *νιτροσώματα* (τὰ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλοῦνται γενικῶς αἱ ὀργανικαὶ ἑνώσεις αἱ περιέχουσαι τὴν νιτρομάδα $-NO_2$ ἡνωμένην πρὸς ἄνθρακα (ἀλκύλιον ἢ ἀρύλιον), ὡς λ.χ.: $C_2H_5NO_2$, $C_6H_5NO_2$ κλπ. Ἀναλόγως τοῦ ἀνθρακούχου συμπλέγματος, πρὸς τὸ ὁποῖον εἶναι ἡνωμένη ἡ νιτρομάς, διακρίνομεν τὰς νιτροενώσεις εἰς ἀρωματικὰς καὶ εἰς ἀλειφατικὰς ἢ λιπαράς. Αἱ ἀρωματικαὶ νιτροενώσεις εἶναι σώματα μεγίστης βιομηχανικῆς σημασίας, διότι πολλαὶ μὲν ἐξ αὐτῶν εἶναι σπουδαιόταται ἐκρηκτικαὶ ὗλαι, ἄλλαι δὲ ἀποτελοῦσι μεγίστης ἀξίας ἐνδιάμεσα προϊόντα τῆς βιομηχανίας τῶν χρωμάτων, φαρμάκων κλπ. Αἱ σημερινῶς ἐπιβληθεῖσαι εἰς τὴν χρῆσιν ἐκρηκτικαὶ ὗλαι εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον τοιαῦται ἀρωματικαὶ νιτροενώσεις, διακρίνονται δὲ διὰ τὴν μεγάλην αὐτῶν ἐκρηκτικὴν δύναμιν, τὴν εὐστάθειάν των ἔναντι τῆς ὑψώσεως τῆς θερμοκρασίας καὶ τὴν ἀπόλυτον ἀσφάλειαν κατὰ τὸν χειρισμόν διὰ πάντας τοὺς λόγους τούτους ἐξετόπισαν σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου τὰς παλαιοτέρας ἐκρηκτικὰς ὕλας, ὡς λ. χ. τὴν μαύρην πυρίτιδα, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν τόσον εὐρεῖαν διάδοσιν σχοῦσαν βαμβακοπυρίτιδα. Σήμερον ἡ πλήρωσις τῶν βλημάτων, τῶν τορπιλλῶν, τῶν ναρκῶν κλπ. γίνεται διὰ τοιούτων νιτροενώσεων, ὡς εἶναι λ. χ. τὸ πικρικὸν ὀξύ, ἡ νιτροναφθαλίνη, ἡ τετρύλη, ἡ δινιτροφαινόλη, ἡ κρεζυλίτις, ἡ τρινιτροτολουόλη κλπ.

Αἱ ἀρωματικαὶ νιτροενώσεις παρασκευάζονται δι' ἀπ' εὐθείας *νιτρώσεως* (βλ. λ.) τῶν ἀντιστοίχων ἀρωματικῶν ἑνώσεων, εἶναι δὲ σώματα κρυσταλλικὰ καὶ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ζωηρῶς κεχρωσμένα (κίτρινα, πορτοκαλλόχροα ἕως ἐρυθρά). Δι' ἀναγωγῆς τῶν ἀρωματικῶν νιτροενώσεων λαμβάνονται αἱ ἀρωματικαὶ ἀμῖναι, ὡς ἡ ἀνιλίνη ἐκ τοῦ νιτροβενζολίου, αἵτινες ἔχουσι μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν βιομηχανίαν τῶν χρωμάτων.

Αἱ ἀλειφατικαὶ ἢ λιπαραὶ νιτροενώσεις, καλούμεναι ἐπίσης καὶ *νιτροπαραφῖναι*, δυσκόλως δύνανται νὰ ληφθῶσι δι' ἀπ' εὐθείας νιτρώσεως διὰ νιτρικοῦ ὀξέος (διαφορὰ λιπαρῶν ἀπὸ ἀρωματικοὺς ὑδρογονάνθρακας), δι' ὃ καὶ παρασκευάζονται συνήθως κατὰ ἐμμέσους τρόπους. Αἱ νιτροπαραφῖναι εἶναι ἰσομερεῖς πρὸς τοὺς ἐστέρας τοῦ νιτρώδους ὀξέος, διαφέρουν δὲ κατὰ τὸ ὅτι εἰς μὲν τὰς νιτροπαραφίνας τὸ ἄζωτον εἶναι ἀπ' εὐθείας ἡνωμένον πρὸς τὸν ἄνθρακα, ἐνῷ εἰς τοὺς ἐστέρας ἡ ἕνωσις γίνεται ἐμμέσως δι' ἑνὸς ἀτόμου ὀξυγόνου καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον αἱ νιτροπαραφῖναι δὲν σαπωνοποιοῦνται ὡς οἱ ἐστέρες. Αἱ νιτροπαραφῖναι διακρίνονται εἰς πρωτοταγεῖς $R.CH_2NO_2$, δευτεροταγεῖς R_2CHNO_2 καὶ τριτοταγεῖς $R_3C.NO_2$. Αἱ πρωτοταγεῖς καὶ δευτεροταγεῖς ἔχουν τὴν ἰδιότητα νὰ διαλύωνται εἰς ἀλκάλια σχηματιζομένων ἁλάτων, ἀνταλλάσσουν δὲ εὐκόλως ἓν ἄτομον ὑδρογόνου ἐκ τοῦ ἡνωμένου πρὸς τὸ ἄτομον τοῦ ἄνθρακος, τὸ φέρον τὴν νιτρομάδα, διὰ μετάλλου. Αἱ πρωτοταγεῖς καὶ δευτεροταγεῖς νιτροπαραφῖναι δι' ἐπιδράσεως νιτρώδους ὀξέος σχηματίζουσι χαρακτηριστικὰς ἑνώσεις. Οὕτω αἱ πρωτοταγεῖς σχηματίζουσι τὰ *νιτρολικὰ ὀξέα*:

$$C_2H_5CH_2.NO_2 + ON.OH = C_2H_5C\begin{cases}{=}N.OH\\NO_2\end{cases} + H_2O$$

σώματα τῶν ὁποίων τὰ ἀλκαλικὰ διαλύματα εἶναι ἐντόνως ἐρυθρά. Δι' ἐπιδράσεως νιτρώδους ὀξέος ἐπὶ τῶν δευτεροταγῶν νιτροπαραφινῶν σχηματίζονται αἱ *ψευδονιτρόλαι*:

$$\begin{matrix}CH_3\\CH_3\end{matrix}\Big\rangle CH.NO_2 + HONO = \begin{matrix}CH_3\\CH_3\end{matrix}\Big\rangle C\Big\langle\begin{matrix}NO\\NO_2\end{matrix} + H_2O$$

σώματα τὰ ὁποῖα ἐν στερεᾷ μὲν καταστάσει εἶναι ἄχροα, ἐν ρευστῇ δὲ ἢ διαλελυμένῃ ἐντόνως κυανᾶ. Αἱ τριτοταγεῖς νιτροπαραφῖναι δὲν ἀντιδροῦν διὰ νιτρώδους ὀξέος. Τὰ νιτρολικὰ ὀξέα εἶναι ἄχροα σώματα, κρυσταλλικά, γλυκείας γεύσεως, διαλυτὰ εἰς τὸ ὕδωρ. Συμπεριφέρονται ὡς ἀσθενῆ ὀξέα καὶ σχηματίζουν αἱματερύθρου χροιᾶς λίαν ἐκρηκτικὰ ἅλατα, καλούμενα *ἐρυθρονιτρολικὰ ἅλατα*. Ἐκ τῶν ἐρυθρῶν αὐτῶν διαλυμάτων ἀποχωρίζονται δι' ὀξέων τὰ ἄχροα νιτρολικὰ ὀξέα. Τὰ ἐρυθρὰ αὐτὰ ἅλατα διὰ θερμάνσεως μεταπίπτουσιν εἰς ἄχροα ἰσομερῆ πρὸς αὐτὰ ἅλατα, τὰ *λευκονιτρολικὰ ἅλατα*, τὰ ὁποῖα δὲν μεταβάλλονται πλέον εἰς τὰ ἐρυθρὰ οὔτε εἰς τὰ ἐλεύθερα νιτρολικὰ ὀξέα. Αἱ ψευδονιτρόλαι εἶναι σώματα λευκὰ ἐν στερεᾷ καταστάσει λίαν διαπεραστικῆς ὀσμῆς· διὰ τὴν λευκὴν μορφὴν παραδεχόμεθα πολυμερῆ σύστασιν, διὰ τήξεως δὲ ἢ διαλύσεως μεταπίπτουν εἰς τὴν ἐντόνως κυανῆν μονομοριακὴν μορφήν. Εἰς τὰς νιτροπαραφίνας ἡ ὑπάρχουσα νιτρομὰς ἐνεργοποιεῖ τὰ παρακείμενα ὑδρογόνα καὶ δ εὐκολύνει τὴν ἀντικατάστασιν αὐτῶν διὰ μετάλλου, βρωμίου κλπ. Οὕτω λ. χ. αἱ πρωτοταγεῖς καὶ δευτεροταγεῖς δύνανται νὰ ἀντιδροῦν καὶ ὑπὸ τὰς δεσμοτρόπους μορφὰς

$$\begin{matrix}R\\H\end{matrix}\Big\rangle C{=}NO.OH \qquad \begin{matrix}R\\R\end{matrix}\Big\rangle C{:}NO.OH$$

ἤτοι μορφὰς *ψευδοξέων*, ὡς λέγομεν. Τὰς ὀξίνους αὐτὰς μορφὰς διακρίνομεν κατὰ τὸν Hantzsch γενικῶς διὰ τῆς προθέσεως *ἀκυ—*, οὕτω αἱ ἀνωτέρω μορφαὶ καλοῦνται *ἀκυνιτροσώματα*, εἰς τὰ ὁποῖα ἀποδίδομεν ὅλας τὰς ἀντιδράσεις ἀντικαταστάσεως τοῦ ὑδρογόνου. Τὰ ἀκυνιτροσώματα καλοῦνται ἐπίσης καὶ *νιτρονικὰ ὀξέα*. Σ. Γ.

νιτρόζη (ἡ) *[Χημ.]*. Καλεῖται τὸ θειικὸν ὀξὺ τὸ ἐκρέον ἐκ τοῦ πύργου τοῦ Gay-Sussac κατὰ τὴν διὰ τῆς μεθόδου τῶν μολυβδίνων θαλάμων παρασκευὴν τοῦ θειικοῦ ὀξέος. Τὸ ὑγρὸν τοῦτο ἀποτελεῖται κυρίως ἐκ διαλύματος νιτρωδοθειικοῦ ὀξέος εἰς *θειικὸν* ὀξὺ (βλ. λ.). Σ. Γ.

νιτροθειικὸν ὀξὺ *[Χημ.]*. Καλεῖται συντόμως τὸ διὰ τὰς νιτρώσεις χρησιμοποιούμενον μεῖγμα ἐκ νιτρικοῦ καὶ θειικοῦ ὀξέος. Σ. Γ.

νιτροθειοφαίνιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]* βλ. λ. *ἀμινοθειοφαίνιον*.

νιτροκαρβαμιδικὸς αἰθυλεστὴρ *[Ὀργ. Χημ.]* βλ. *νιτρουρεθάνη*.

νιτροκελλουλόζαι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]* βλ. *νιτροκυτταρῖναι*.

νιτροκυανακεταμίδιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]* βλ. *φουλμινουρικὸν ὀξύ*.

νιτροκυτταρῖναι (αἱ), ἢ *νιτροκελλουλόζαι* *[Χημ.]*. Καλοῦνται περιληπτικῶς οἱ νιτρικοὶ ἐστέρες τῆς κυτταρίνης, δηλαδὴ τὰ προϊόντα τὰ λαμβανόμενα διὰ *νιτρώσεως* (ἐπίδρασις μείγματος νιτρικοῦ καὶ θειικοῦ ὀξέος) τῶν διαφόρων κυτταρινούχων πρώτων ὑλῶν (ξύλου, βάμβακος κλπ.) ἐξαρτωμένως ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς νιτρώσεως.

Digitized by Google

ἐκ τῆς θερμοκρασίας, πυκνότητος καὶ ποσότητος τῶν ὀξέων καὶ τοῦ χρόνου ἀντιδράσεως, λαμβάνονται διαφόρου συστάσεως προϊόντα, ἔχοντα διαφόρους ἰδιότητας. Οὕτω ἔχει ἐπιτευχθῆ ἐν τῇ πράξει ἡ παρασκευὴ ἀπὸ τοῦ τετρανιτρικοῦ μέχρι τοῦ ἑνδεκανιτρικοῦ ἐστέρος τῆς κυτταρίνης. Αἱ μᾶλλον νιτρωμέναι μορφαὶ τῆς κυτταρίνης (δεκανιτρικὴ καὶ ἑνδεκανιτρικὴ) εἶναι ἀδιάλυτοι εἰς μεῖγμα αἰθέρος καὶ ἀλκοόλης καὶ διαλυταὶ εἰς ἀκετόνην καὶ ὀξικὸν αἰθυλεστέρα. Ἐκ τῶν νιτρωμένων παραγώγων τῆς κυτταρίνης, τὰ κατώτερα, ἤτοι τετρα- ἕως ἑξανιτρωμένα, χρησιμοποιοῦνται πρὸς παρασκευὴν τεχνητῶν δερμάτων, τὰ ἑπτανιτρωμένα διὰ κελλουλοΐτην, τὰ ὀκτανιτρωμένα διὰ τεχνητὴν μέταξαν καὶ τὰ ἐννεα— ἕως ἑνδεκανιτρωμένα διὰ παραγωγὴν ἀκάπνων πυριτίδων. Ὡς πρώτη ὕλη διὰ τὴν παραγωγὴν τῶν νιτροκυτταρικῶν δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ οἱαδήποτε κυτταρινοῦχος ὕλη, ὡς ξύλον, ἰούτη, βάμβαξ, ἄχυρον κ. λ. π., ἐν τῇ βιομηχανίᾳ ὅμως χρησιμοποιεῖται ἡ καθαρωτάτη δυνατὴ φυσικὴ μορφὴ κυτταρίνης, δηλαδὴ ὁ βάμβαξ. Διὰ λόγους οἰκονομολογικοὺς δὲ δὲν χρησιμοποιεῖται καλὸς βάμβαξ, ἀλλὰ τὰ ἀπορρίμματα τῶν βαμβακοκλωστηρίων, ἅτινα ἀποτελοῦνται ἀπὸ βραχείας τεθραυσμένας ἀκαταλλήλους διὰ παραγωγὴν νημάτων ἶνας. Ἐπίσης ὡς πρώτη κυτταρινοῦχος ὕλη χρησιμοποιεῖται εὐρύτατα ἐν τῇ βιομηχανίᾳ καὶ τὸ ξύλον.

Ἡ κυτταρινοῦχος ὕλη πρὸ τῆς νιτρώσεως ὑποβάλλεται εἰς ἀπολίπανσιν διὰ κατεργασίας μετὰ διαλύματος σόδας, ἥτις σαπωνοποιεῖ τὸ λίπος καὶ εἶτα φέρεται εἰς εἰδικοὺς κλιβάνους, ὅπου ὑποβάλλεται εἰς πλήρη κατὰ τὸ δυνατὸν ξήρανσιν. Ἡ κυτταρίνη μετὰ τὴν ἀπολίπανσιν καὶ ξήρανσιν ὑποβάλλεται εἰς νίτρωσιν διὰ μείγματος θειικοῦ καὶ νιτρικοῦ ὀξέος, τῶν ποσοτήτων καὶ πυκνοτήτων, ἐξαρτωμένου ἐκ τοῦ ἐπιθυμητοῦ βαθμοῦ νιτρώσεως. Ἡ κυρίως αὕτη νίτρωσις, ἤτοι ἡ ἐμβάπτισις τοῦ βάμβακος ἐντὸς τοῦ νιτρωτικοῦ μίγματος, διαρκεῖ ἐπὶ βραχὺν χρόνον, ἀκολούθως δὲ οὗτος ἀποστραγγίζεται διὰ κοσκίνων, ἀφίνεται ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἀντιδράσεως καὶ εἶτα διὰ χρησιμοποιήσεως φυγοκεντρικῶν μηχανῶν ἀπελευθεροῦται κατὰ τὸ δυνατὸν ἐκ τῶν τελευταίων ποσοτήτων τοῦ νιτρωτικοῦ μείγματος. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς νιτρώσεως ταύτης ἔχουσιν ὑποδειχθῆ διαφόρων τύπων μηχανήματα. Ἡ νιτροκυτταρίνη, ἐὰν δὲν ἀπομακρυνθοῦν τελείως τὰ ὑπολείμματα τῶν ὀξέων, ἀποσυντίθεται ταχύτατα καὶ δύναται νὰ προκαλέσῃ κολοσσιαίας ζημίας· διὰ τοῦτο πρὸς πλήρη καθαρισμὸν μετὰ τὸ πέρας της νιτρώσεως καὶ τὴν ἀποστράγγισιν αὐτῆς πλύνεται ἐπανειλημμένως δι' ἀφθόνου ὕδατος καὶ βράζεται μὲ λίαν ἐλαφρῶς ἀλκαλικὸν ὕδωρ. Εἶτα κόπτεται, πολτοποιεῖται διὰ καταλλήλων μηχανημάτων, βράζεται ἐκ νέου καὶ τέλος ξηραίνεται μέχρι περιεκτικότητος εἰς ὕδωρ περίπου 30 %. Ἡ νιτροκυτταρίνη, ὅταν περιέχῃ 25—30 % ὕδωρ, εἶναι ἄκαυστος καὶ δύναται ἀκινδύνως νὰ διατηρηθῇ καὶ μεταφερθῇ ὁπουδήποτε, ὅταν ἔχῃ 15—20% περίπου ὕδωρ καίεται μετὰ διακοπῶν, ὅταν ἔχῃ 7—8 % καίεται βραδέως ἀλλὰ συνεχῶς, καὶ ὅταν εἶναι ξηρὰ ἔχει λίαν ἐκρηκτικὰς ἰδιότητας. Μετὰ διαφόρων ὀργανικῶν διαλυτικῶν μέσων, ὡς ἀκετόνης καὶ ὀξικοῦ ἐστέρος, ζελατινοποιεῖται ἡ νιτροκυτταρίνη πρὸς ὁμογενῆ πυκτώδη μᾶζαν, ὁπότε χάνει τὰς διαρρηκτικὰς ἰδιότητας αὐτῆς καὶ ἐκρήγνυται προοδευτικῶς, εἰς τὴν ἰδιότητα δ' αὐτὴν βασίζεται ἡ παρασκευὴ τῆς ἀκάπνου πυρίτιδος. Ἡ ἐφεύρεσις τῆς νιτροκυτταρίνης εἶναι γερμανικὴ καὶ ὀφείλεται εἰς δύο συγχρόνους σχεδὸν ἐφευρέτας, τὸν Schönbein ἐν Μπάζελ τῷ 1846 καὶ τὸν Böttcher ἐν Φραγκφούρτῃ. Ἡ νιτροκυτταρίνη εἶναι σπουδαιοτάτη ἐκρηκτικὴ ὕλη, ὀλιγώτερον δὲ νιτρωμένη κυτταρίνη κατ' ἀνάλογον τρόπον παρασκευαζομένην εἶναι ὁ κολλοδιοβάμβαξ, ἐξ οὗ παράγεται τὸ *κολλόδιον*. Σ. Γ.

νιτρολαμῖναι *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλοῦνται παράγωγα τῶν *τερπενίων* τοῦ γενικοῦ τύπου

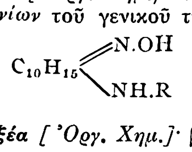

Σ. Γ.

νιτρολικὰ *ὀξέα* *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *νιτροενώσεις*.

νιτρολῖτις (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ἐκρηκτικὴ ὕλη συγγενὴς πρὸς τὴν *ἀματόλην*. Ἀποτελεῖται ἐκ τρινιτροανισόλης (60%) καὶ νιτρικοῦ ἀμμωνίου (40%). Ἐχρησιμοποιήθη παρὰ τῶν Γερμανῶν κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον πρὸς πλήρωσιν βλημάτων. Σ. Γ.

νιτρομαγνησίτης (ὁ), ἢ ***νίτριον μαγνησίου*** (Nitromagnesit, Magnesiasalpeter) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν νιτρικὸν ἅλας τοῦ μαγνησίου ἔνυδρον. Ὁ χημικὸς αὐτοῦ τύπος εἶναι $Mg(NO_3)_2 . H_2O$. Ἀπαντᾷ εἰς Kentucky μετὰ τοῦ νιτροασβεστίου ὡς ἐπάνθημα χρώματος λευκοῦ ἢ τεφροῦ ἐντὸς ἀσβεστολιθικῶν κοιλοτήτων. Γ. Β.

νιτρομαννίτης (ὁ) *[Χημ.]*. Εἶναι ὁ ἑξανιτρικὸς κυρίως ἐστὴρ τοῦ *μαννίτου*. Παρασκευάζεται διὰ νιτρώσεως τοῦ μαννίτου καὶ ἀποτελεῖ ἰσχυροτάτην ἐκρηκτικὴν ὕλην. Ἀποσυντίθεται εὐκόλως ὑπὸ τῆς θερμότητος, δι' ὃ καὶ δὲν χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν πρᾶξιν. Σ. Γ.

νιτρομὰς (ἡ), ἢ ***νιτροξύλιον*** (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλεῖται ἡ χαρακτηριστικὴ διὰ τὰς νιτροενώσεις ῥίζα $—NO_2$. Σ. Γ.

νιτρομεθάνιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι ἡ ἁπλουστέρα νιτροπαραφίνη. Ἔχει τὸν τύπον CH_3NO_2 καὶ παρασκευάζεται δι' ἐπιδράσεως μεθυλιωδιδίου ἐπὶ νιτρώδους ἀργύρου. Ἄχρουν ὑγρὸν αἰθερικῆς ὀσμῆς, ἀδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ, βράζον εἰς 101°. Σ. Γ.

νιτρομεθανονιτρονικὸν *ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *δινιτρομεθάνιον*.

νιτρόμετρον (τὸ). Ὄργανον χρησιμοποιούμενον διὰ τὸν ποσοτικὸν προσδιορισμὸν τοῦ ἀζώτου τοῦ περιεχομένου εἰς τὰς χημικὰς ἑνώσεις ὑπὸ μορφὴν νιτρικοῦ καὶ νιτρώδους ὀξέος ἢ ἁλάτων αὐτῶν καὶ τινων ἐστέρων καὶ ἄλλων νιτροενώσεων. Ἡ ἀρχὴ ἐφ' ἧς βασίζεται τοῦτο εἶναι ὅτι τὰ ὡς ἀνωτέρω σώματα, κατὰ τὴν ἀνατάραξιν μετὰ θειικοῦ ὀξέος καὶ ὑδραργύρου, ἐκλύουσι τὸ ἐν αὐτοῖς ἄζωτον ὑπὸ τὴν μορφὴν ὀξειδίου τοῦ ἀζώτου, τοῦ ὁποίου καὶ μετρεῖται ὁ ὄγκος διὰ τοῦ ὀργάνου τούτου. Σ. Γ.

νίτρον (τὸ) *[Χημ.]*. Ὑπὸ τὸ ὄνομα νίτρον (sal petræ) ἠννόουν εἰς παλαιοτέρους χρόνους τὰ ἁλατοῦχα ἐξανθίσματα ἐπὶ προβλήτων, σκοπέλων καὶ ἐδαφῶν, σήμερον ὅμως νοοῦμεν μόνον ὡρισμένα νιτρικὰ ἅλατα καὶ εἰδικῶς τὸ *νιτρικὸν κάλιον* (ἁπλῶς *νίτρον*) καὶ τὸ *νιτρικὸν νάτριον* (*νίτρον τῆς Χιλῆς*). Νιτρικὰ ἅλατα προκύπτουν εἰς κάθε ἔδαφος, ὅπου ἀποσυντίθενται ἀζωτοῦχοι ὀργανικαὶ ὗλαι ἐὰν ὑπάρχωσιν αἱ ἀπαραίτητοι συνθῆκαι, ἤτοι παρουσία ἀλκαλίων ἢ ἀλκαλικῶν γαιῶν, πορῶδες πρὸς διευκόλυνσιν τῆς εἰσόδου τοῦ ἀέρος, διατηρουμένη ὑγρασία καὶ ἀρκετὴ θερμότης τοῦ ἀέρος, δηλαδὴ εἰς καλὰ πλούσια εἰς φυτικὴν τροφὴν καλλιεργούμενα ἐδάφη. Ἡ ἐκ τῆς σήψεως τῶν ἀζωτούχων ὑλῶν σχηματιζομένη ἀμμωνία ὀξειδοῦται ὑπὸ τοῦ ὀξυγόνου τοῦ ἀέρος καὶ τὸ προκῦπτον νιτρικὸν ὀξὺ ἑνοῦται μετὰ τῶν ὑπαρχουσῶν βάσεων πρὸς ἅλατα. Ὅταν ὑπάρχῃ κάλι, τότε προκύπτει ἀπ' εὐθείας νιτρικὸν κάλιον, εἰς τὰς περιπτώσεις δὲ ὅπου ὑπάρχει μόνον ἄσβεστος ἢ μαγνησία· τότε σχηματίζεται τὸ ἀντίστοιχον ἅλας, ὅπερ, μετὰ τὴν δι' ἐκλύσεως παραλαβήν, τῇ προσθήκῃ καλίου, μετατρέπεται εἰς νιτρικὸν κάλιον. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον παράγονται ἐτησίως μέγισται ποσότητες νίτρου, τεχνικὴ ὅμως χρησιμοποίησις αὐτοῦ εἶναι δυνατὴ μόνον εἰς θερμὰ κλίματα καὶ εἰδικῶς εἰς τὴν Βεγγάλην καὶ τὴν Κεϋλάνην, ὅπου τὰ ἐδάφη ὁλοκλήρων περιοχῶν εἶναι κεκορεσμένα διὰ νιτρικοῦ καλίου. Ἐκεῖ συλλέγεται τὸ ἅλας ὁμοῦ μετὰ τῶν χωμάτων, ἐκπλύνεται δι' ὕδατος, τὰ ἐκπλύματα συμπυκνοῦνται πρὸς κρυστάλλωσιν καὶ αἱ μικραὶ ποσότητες τοῦ ἐν διαλύσει ὁμοῦ παραληφθέντος νιτρικοῦ ἀσβεστίου διὰ προσθήκης τέφρας ξύλων μετατρέπονται εἰς νιτρικὸν κάλιον. Εἰς τὴν Αἴγυπτον λαμβάνεται νίτρον ἐκ τῆς λάσπης τοῦ Νείλου κ.λ.π. Ἡ παλαιοτέρα συνήθης μέθοδος τῶν καλουμένων *φυτωρίων νίτρου*, καθ' ἃ χώματα ἐκ στάβλων, σφαγείων καὶ κόπρανα, πλούσιαι εἰς ἄζωτον φυτικαὶ ὗλαι καὶ ζωϊκὰ ἀπορρίμματα πάσης φύσεως συνελέγοντο ὁμοῦ εἰς σωροὺς καὶ διυγραίνοντο δι' οὔρων, ἔχει ἤδη ἐγκαταλειφθῆ καὶ ἀντικατασταθῆ διὰ τῆς παρασκευῆς ἐκ νίτρου τῆς Χιλῆς καὶ χλωριούχου καλίου. Κατὰ τὸν βρασμὸν τῶν δύο τούτων ἁλάτων προκύπτει νιτρικὸν κάλιον καὶ παρ' αὐτὸ μαγειρικὸν ἅλας, ὅπερ εἶναι σχετικῶς δυσδιάλυτον καὶ ἀπομακρύνεται διὰ κρυσταλλώσεως. Τὸ νιτρικὸν κάλιον χρησιμοποιεῖται κυρίως πρὸς παρασκευὴν πυρίτιδος καὶ πυροτεχνημάτων, διὰ τὰ ὁποῖα τὸ νιτρικὸν νάτριον (νίτρον τῆς Χιλῆς) εἶναι ἀκατάλληλον λόγῳ τῆς ὑγροσκοπικότητός του. Δι' ἄλλους ὅμως σκοποὺς χρησιμοποιοῦνται ἀμφότερα τὰ εἴδη ἀδιακρίτως. Ἀμφότερα τὰ εἴδη (νιτρικὸν κάλιον καὶ νιτρικὸν νάτριον) χρησιμοποιοῦνται ἐπίσης εἰς τὴν ἰατρικὴν εἰς μικρὰς δόσεις ἐσωτερικῶς, ἐνῷ εἰς μεγαλύτερα ποσὰ δρῶσι δηλητηριωδῶς. Τὸ τεταριχευμένον κρέας δύναται νὰ προκαλέσῃ δυσαρέστους συνεπείας, ὅταν τὸ πρὸς διατήρησιν τοῦ ἐρυθροῦ χρώματος προστεθειμένον νίτρον εἶναι εἰς μεγαλυτέραν ποσότητα. Τὸ *νίτρον τῆς Χιλῆς* ἀπὸ χημικῆς ἀπόψεως εἶναι ἀκάθαρτον νιτρικὸν *νάτριον* (βλ. λ.), ἀπαντᾷ δὲ εἰς τὴν ἔρημον Atacama, ἥτις ἀποτελεῖ τὰ σύνορα μεταξὺ Χιλῆς καὶ Περού. Κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα ἀποτελεῖ τὸν πυθμένα νατριούχου λίμνης, ἐμφανίζεται δὲ ὑπὸ μορφὴν ἐξανθίσματος ὡς ἐπιφανειακὴ κροῦστα 5—7 ἑ.μ. πάχους ἢ εἰς ἐκτεταμένα ἀποθέματα πάχους 25—150 ἑ.μ., κεκαλυμμένα διὰ παχείας ἀργιλλοαμμώδους στιβάδος. Τὸ ὀρυκτὸν λαμβάνεται ἐπιτοπίως δι' ἐκπλύσεως καὶ ἀνακρυσταλλώσεως. Τὸ νίτρον τῆς Χιλῆς εἶναι ὑγροσκοπικὸν καὶ δέον νὰ διατηρῆται εἰς ξηροὺς χώρους, ἀποτελεῖ δὲ ἓν τῶν σπουδαιοτέρων ἀζωτούχων λιπασμάτων καὶ τὴν πρώτην ὕλην πρὸς παρασκευὴν ὅλων σχεδὸν τῶν ἀζωτούχων ἀνοργάνων ἑνώσεων καὶ εἰδικώτερον τοῦ διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν ἀπαραιτήτου νιτρικοῦ ὀξέος καὶ νιτρικοῦ καλίου. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἡ ἐκ Χιλῆς ἐξαγωγὴ ηὐξάνετο συνεχῶς καὶ εἰς μόνον τὴν Γερμανίαν ἐξήχθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1913 750.000 τόννοι, εἰς τὴν διὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ δὲ διακοπὴν τῆς εἰσαγωγῆς αὐτῆς ἐβάσισεν ἡ Ἀγγλία μεγάλας ἐλπίδας κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου. Εἰς τὰς ἐλπίδας αὐτὰς ὅμως διεψεύσθη διὰ τῆς ὑπὸ τῶν Γερμανῶν χημικῶν ἀνακαλυφθείσης μεθόδου πρὸς δέσμευσιν τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀζώτου καὶ μετατροπὴν αὐτοῦ εἰς *νιτρικὸν* ὀξὺ (βλ. λ.). Μετὰ τὸν πόλεμον ἡ Γερμανία ὄχι μόνον δὲν εἰσάγει ἐκ Χιλῆς νίτρον, ἀλλὰ καὶ ἐξάγει σημαντικὰς ποσότητας τούτου εἰς τὰ ἄλλα κράτη. Σ. Γ.

— **νίτρον *καλίου*** (Kalisalpeter) *[Ὀρυκτ.]*. Ὀρυκτὸν νιτρικὸν ἅλας τοῦ καλίου KNO_3. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ῥομβικὸν σύστημα, ἀπαντᾷ δὲ εἰς κρυστάλλους πρισματικοὺς ψευδοεξαγωνικῆς συμμετρίας μόνον κατόπιν τεχνητῆς παρασκευῆς, διότι εἰς τὴν φύσιν εὑρίσκεται μόνον εἰς βελονοειδῆ καὶ τριχοειδῆ συσσωματώματα, εἰς ἐπανθήματα ἀλευροειδῆ ἢ εἰς κοκκώδεις ἐπιφλοιώσεις. Εἶναι εὔθραυστον, ἔχει θραυσμὸν κογχώδη, σκληρότητα 2, εἰδικὸν βάρος 1,9—2,1, λάμψιν ὑαλώδη καὶ χρῶμα λευκὸν ἢ τεφρόν. Ἀπαντᾷ ἐντὸς ἀσβεστολιθικῶν σπηλαίων παρὰ τὴν Homburg, εἰς τὴν Καλαβρίαν, τὰς Ἰνδίας καὶ ἐπὶ τῆς Κεϋλάνης, ὡς ἐδαφικὸν ἐπάνθημα εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, Ἀραγωνίαν, βόρειον Ἀφρικὴν καὶ Καύκασον, εὑρίσκεται δὲ καὶ ἐν προσμείξει ἐντὸς τῶν κοιτασμάτων νιτρατίνου τῆς Χιλῆς. Γ. Β.

νιτρὸν (τό), ἢ ***νιτρόνιον*** *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλεῖται ἐμπειρικῶς τὸ διφαινυλενοδιμινοδιυδροτριαζόλιον, διότι μετὰ τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος παρέχει ἀδιάλυτον ἕνωσιν χρησιμοποιουμένην πρὸς ἀνίχνευσιν καὶ προσδιορισμὸν αὐτοῦ. Σ. Γ.

νιτρόναι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλέπε *διφαινυλυδροξυλαμίνη*.

νιτροναφθαλῖναι (αἱ), ἢ ***νιτροναφθαλίνια*** (τὰ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλοῦνται γενικῶς τὰ προϊόντα νιτρώσεως τῆς ναφθαλίνης. Ἀναλόγως τῆς θερμοκρασίας κατὰ τὴν νίτρωσιν καὶ τῆς ποσότητος καὶ πυκνότητος τοῦ ὀξέος λαμβάνονται διαφόρου βαθμοῦ νιτρώσεως προϊόντα, περαιτέρω δὲ καὶ προϊόντα ὀξειδώσεως αὐτῶν. Κατὰ τὴν ἄμεσον νίτρωσιν τῆς ναφθαλίνης λαμβάνεται πρῶτον ἡ α-νιτροναφθαλίνη $C_{10} H_7 NO_2$, ἥτις ἀποτελεῖ κιτρίνας βελόνας, τήκεται ἐν καθαρᾷ καταστάσει εἰς 61° καὶ βράζει εἰς 304°. Καίτοι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δὲν εἶναι ἐκρηκτική, ἐν τούτοις χρησιμεύει ὡς συστατικὸν διαφόρων ἐκρηκτικῶν μειγμάτων δι' ἀνθρακωρυχεῖα, δι' εἴδη τινὰ ἀκάπνου πυρίτιδος, ὡς καὶ πρὸς παρασκευὴν τῆς α-ναφθυλαμίνης. Διὰ περαιτέρω νιτρώσεως εἰς ἀνωτέραν θερμοκρασίαν λαμβάνεται μεῖγμα ἐξ 1,5— καὶ 1,8— δινιτροναφθαλίνης ὑπερισχύοντος κατὰ τὸ ποσὸν τοῦ δευτέρου. Ἡ δινιτροναφθαλίνη αὕτη χρησιμεύει διὰ τὴν παρασκευὴν διαφόρων ἐκρηκτικῶν ὑλῶν (σεδδῖτις, σναϊδερῖτις κλπ.) καὶ χρωμάτων. Διὰ περαιτέρω νιτρώσεως λαμβάνεται ἡ τρι- καὶ τετρανιτροναφθαλίνη, χρησιμοποιούμεναι ἐπίσης δι' ἐκρηκτικὰς ὕλας.

Αἱ νιτροναφθαλῖναι γενικῶς εἶναι σταθεραὶ ἑνώσεις, αἱ δὲ δι— καὶ τρινιτρωμέναι δύνανται διὰ καταλλήλου πυροδοτήσεως καὶ νὰ ἐκραγῶσιν. Ἐμμέσως ἐκ τῆς β-ναφθυλαμίνης διὰ διαζωτώσεως καὶ δι' ἀντικαταστάσεως τῆς ὁμάδος $—N_2—$ διὰ τῆς νιτρικῆς λαμβάνεται ἡ β-νιτροναφθαλίνη, κίτρινον κρυσταλλικὸν σῶμα, ὀσμῆς κινναμώμου, τηκόμενον εἰς 79°. Σ. Γ.

νιτροναφθαλίνια (τὰ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *νιτροναφθαλῖναι*.

νιτροναφθόλαι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλοῦνται τὰ νιτρωμένα παράγωγα τῆς ναφθόλης. Σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡ 2,4-δινιτροναφθόλη-1, ἥτις ἔχει τὸν τύπον $C_{10}H_5(NO_2)_2(OH)$. Αὕτη παρασκευάζεται διὰ μετατροπῆς τῆς α-ναφθόλης εἰς τὸ 1-ναφθολοδισουλφοξὺ-2,4 καὶ περαιτέρω θερμάνσεως τούτου μετὰ νιτρικοῦ ὀξέος ἀραιοῦ. Ἀποτελεῖ σῶμα στερεὸν κρυσταλλικόν, τηκόμενον εἰς 138°. Τὸ μετὰ νατρίου ἅλας αὐτῆς ἀποτελεῖ χρῶμα κίτρινον, χρησιμοποιούμενον πρὸς βαφὴν ἐδωδίμων καὶ ἔρχεται εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπὸ τὸ ἐμπειρικὸν ὄνομα *κίτρινον τῆς ναφθαλίνης* ἢ *κίτρινον τοῦ Martius*. Τὸ δὲ μετὰ καλίου ἅλας τῆς σουλφωμένης δινιτροναφθόλης ἀποτελεῖ τὸ καλούμενον *κίτρινον τῆς ναφθόλης* S. Σ. Γ.

νιτρονικὰ *ὀξέα* *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *νιτροενώσεις*.

νιτρόνιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *νιτρόν*.

νιτροξικὸν *ὀξύ*, ἢ ***νιτραιθανικὸν ὀξὺ*** *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου $CH_2(NO_2).COOH$,

Digitized by Google

Σῶμα κρυσταλλικόν, σταθερὸν ἐν ξηρᾷ καταστάσει, τηκόμενον ὑπὸ ἀποσύνθεσιν εἰς 87—89°. Τὸ μετὰ καλίου ἅλας αὐτοῦ εἶναι ἅλας τοῦ *ἀκυνιτροξικοῦ ὀξέος* KO.ON:CH.COOK, ἀποτελεῖ δὲ ὡραίας βελόνας εὐδιαλύτους εἰς τὸ ὕδωρ, μετὰ ὑπερχλωριοσιδήρου δὲ χρώννυται ἐρυθρόν. σ. γ.

νιτροξύλιον (τὸ) [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *νιτρομάς*.

νιτροουρακίλη (ἡ) [*Ὀργ. Χημ.*]. Προϊὸν νιτρώσεως τῆς *οὐρακίλης*. Δι' ἀναγωγῆς παρέχει τὴν *ἀμινοουρακίλην*. σ. γ.

νιτροπαραφῖναι (αἱ) [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *νιτροενώσεις*.

νιτροπενταερυθρίτης (ὁ) [*Ὀργ. Χημ.*]. Εἶναι ὁ νιτρικὸς ἐστὴρ τοῦ πενταερυθρίτου. Ἔχει τὸν τύπον $C(CH_2ONO_2)_4$ καὶ λαμβάνεται διὰ νιτρώσεως διὰ μείγματος πυκνοῦ νιτρικοῦ καὶ θειικοῦ ὀξέος τοῦ πενταερυθρίτου. Ἀποτελεῖ λευκὸν κρυσταλλικὸν σῶμα, τηκόμενον εἰς 140°. Ἔχει ἐντόνους ἐκρηκτικὰς ἰδιότητας καὶ προτιμᾶται τῆς τροτύλης ἢ τετρύλης διὰ τὴν πλήρωσιν ἐναυσματικῶν γομώσεων. σ. γ.

νιτροποίησις (ἡ). Καλεῖται ἡ διὰ βιολογικῆς ὁδοῦ ὀξείδωσις πολυπλόκων ἀζωτούχων ὀργανικῶν ἐνώσεων εἰς νιτρικὰ ἅλατα. Ἡ ὀξείδωσις αὕτη ἐπιτελεῖται διὰ διαφόρων μικροοργανισμῶν καὶ γίνεται εἰς διάφορα στάδια, ἤτοι αἱ λευκωματοειδεῖς ὕλαι (ἁπλουστέρας ἢ πολυπλοκωτέρας μορφῆς) ἢ ἡ οὐρία μετατρέπονται πρῶτον διὰ διαφόρων ὀξειδωτικῶν καὶ ὑδρολυτικῶν ἀντιδράσεων εἰς ἀμμωνιακὰ ἅλατα, ταῦτα ὀξειδοῦνται περαιτέρω πρὸς νιτρώδη ἅλατα καὶ ταῦτα τέλος πρὸς νιτρικά. Ἑπομένως ἡ νιτροποίησις ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία κυρίως στάδια ἢ φάσεις, ἤτοι τὴν *ἀμμωνιοποίησιν*, τὴν *νιτρωδοποίησιν* καὶ τὴν κυρίως *νιτροποίησιν*. Τὸ πρῶτον στάδιον (ἀμμωνιοποίησις) εἶναι ἔργον διαφόρων ἀεροβίων ὀργανισμῶν, ὡς τοῦ βακίλλου τοῦ μυκοειδοῦς, βακίλλου τοῦ φθορίζοντος, βακίλλου τοῦ μεγαθηρίου κλπ. Οἱ ὀργανισμοὶ οὗτοι δρῶσιν ὀξειδωτικῶς καὶ δὴ ἀφοῦ προηγουμένως ἡ πολύπλοκος ἀζωτοῦχος ὕλη ἁπλοποιηθῇ διὰ σειρᾶς ὑδρολυτικῶν ζυμώσεων. Ἡ βιολογικὴ αὕτη δρᾶσις ἀπαιτεῖ εὐνοϊκὰς συνθήκας, δηλαδὴ ἄφθονον ἀερισμὸν τοῦ περιβάλλοντος (διότι ἀφ' ἑνὸς ἔχομεν ἀεροβίους ὀργανισμοὺς καὶ ἀφ' ἑτέρου χρειάζεται ὀξυγόνον ἀτμοσφαιρικὸν πρὸς ὀξείδωσιν), θερμοκρασίαν κυμαινομένην μεταξὺ 25° καὶ 35° καὶ ἀσθενῆ ἀλκαλικὴν ἀντίδρασιν (ὡς συμβαίνει δι' ὅλους σχεδὸν τοὺς μικροοργανισμούς). Τὸ ἐκ τῆς ἐναλλαγῆς τῆς ὕλης λ. χ. ἀποβαλλόμενον ἐκ τοῦ ζωϊκοῦ ὀργανισμοῦ ἄζωτον ἀποβάλλεται διὰ τῶν οὔρων ὡς οὐρία, αὕτη δὲ μετατρέπεται εἰς ἀνθρακικὸν ἀμμώνιον κατὰ τὴν ἐξίσωσιν

$$CO(NH_2)_2+2O=CO_3(NH_4)_2.$$

Τοιαύτη ἀκριβῶς εἶναι ἡ προέλευσις τῶν ὀσμῶν τῆς ἀμμωνίας εἰς μὴ καλῶς διατηρούμενα οὐρητήρια. Ἡ ὡς ἀνωτέρω σχηματιζομένη ἀμμωνία ὀξειδοῦται περαιτέρω δι' εἰδικῶν μικροοργανισμῶν πρὸς νιτρῶδες ὀξὺ

$$2NH_3+6O=2HNO_2+2H_2O$$

καὶ τοῦτο δι' ἄλλων μικροοργανισμῶν ὀξειδοῦται ἀκόμη πλειότερον πρὸς νιτρικὸν ὀξὺ

$$HNO_2+O=HNO_3$$

Λόγῳ ὅμως τῆς ἐν τῷ ἐδάφει παρουσίας βάσεων, διότι, ὡς εἴδομεν, εἶναι ἀπαραίτητος εὐνοϊκὴ συνθήκη, δηλαδὴ ἡ ὕπαρξις ἀλκαλικοῦ περιβάλλοντος, ἔχομεν ἀντὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ὀξέων νιτρώδους καὶ νιτρικοῦ τὸν σχηματισμὸν τῶν ἀντιστοίχων ἁλάτων νιτρωδῶν καὶ νιτρικῶν. Τὰ οὕτω σχηματιζόμενα νιτρικὰ ἅλατα εἶναι σπουδαιοτάτη καὶ ἀπαραίτητος θρεπτικὴ ὕλη τῶν διαφόρων φυτῶν. Ἡ βιολογικὴ αὕτη νιτροποίησις ἔχει σπουδαιοτάτην σημασίαν διὰ τὴν διατροφὴν τῶν φυτῶν καὶ τὴν ἐν γένει καλλιέργειαν, οἱ δὲ ταύτην δ' ἐπιτελοῦντες μικροοργανισμοὶ εἶναι εὐεργετικώτατοι διὰ τὴν γεωργίαν. Πρέπει ὅμως νὰ καταβάλληται ἰδιάζουσα προσπάθεια πρὸς δημιουργίαν τῶν εὐνοϊκῶν συνθηκῶν τῆς ἀναπτύξεως καὶ πολλαπλασιασμοῦ αὐτῶν. Αἱ συνθῆκαι δ' αὗται εἶναι: α') ἡ ὕπαρξις ἐν τῷ ἐδάφει ἀζωτούχων ὑλῶν, ἤτοι κόπρου, ὀργανικῶν ὑπολειμμάτων ζωϊκῶν ἢ φυτικῶν (ριζῶν, σεσηπότων φύλλων κλπ.), β') ἐπαρκὴς ἀερισμὸς τοῦ ἐδάφους ἐπιτυγχανόμενος διὰ ἀροτριώσεως, σκαψίματος κλπ., γ') ἐπαρκὴς ὑγρασία τοῦ ἐδάφους πρὸς διευκόλυνσιν τῶν διαφόρων ὑδρολύσεων κλπ., δ') κατάλληλος θερμοκρασία, κυμαινομένη κυρίως μεταξὺ 25 καὶ 45°, ε') ἀλκαλικότης τοῦ ἐδάφους, καὶ στ') ὕπαρξις ἐπαρκῶν θρεπτικῶν ὑλῶν διὰ τοὺς μικροοργανισμοὺς (ἅλατα καλίου κλπ.) καὶ ἀπουσία ἐπιβλαβῶν δι' αὐτοὺς ἁλάτων (ὡς χλωριούχου ἀσβεστίου κλπ.). σ. γ.

νιτροπροπάνια (τὰ) [*Ὀργ. Χημ.*]. Προϊόντα νιτρώσεως τοῦ προπανίου. Διακρίνομεν τὸ 1-νιτροπροπάνιον $CH_3.CH_2.CH_2NO_2$, βράζον εἰς 125° καὶ τὸ 2-νιτροπροπάνιον $CH_3.CH(NO_2).CH_3$, βράζον εἰς 117°. σ. γ.

νιτροπρωσσικὸν *νάτριον* [*Χημ.*]· βλ. *νατριονιτροπρωσσίδιον*.

νιτροσομονάς, ἡ *νιτροσόκοκκος* (Nitrosomonas s. Nitrosococcus). Ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Winogradsky καὶ χρησιμεύει εἰς τὴν μετατροπὴν τῆς ἀμμωνίας εἰς νιτρώδη ἅλατα, ἅτινα κατόπιν διὰ τοῦ νιτροβακτηριδίου μετατρέπονται εἰς νιτρικά. Εἶναι κύτταρα στρογγύλα ἢ ἐλλειψοειδῆ, διαμέτρου 1 μ., ἥτις δύναται νὰ αὐξηθῇ εἰς 1,8 μ., ὅταν εὑρίσκωνται ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς δράσεως αὐτῶν. Τὸν περισσότερον χρόνον εἶναι ἀκίνητα, παρουσιάζοντα ἐνίοτε βραχείας περιόδους κινήσεως. Ἐν ἀναπαύσει κρατοῦνται ἡνωμένα κατὰ μικρὰ ἀθροίσματα διὰ πηκτώδους μάζης ἐλάχιστα συνεκτικῆς. Νιτροσομονάδων ἀπεμονώθησαν ἐκ τοῦ χώματος διαφόρων προελεύσεων διάφορα εἴδη. Ἡ *νιτροσομονὰς ἡ εὐρωπαϊκὴ* (Nitrosomonas europea) φαίνεται ὁμοία πρὸς τὸν *μικρόκοκκον τὸν νιτροποιὸν* (M. nitrificans), τὸν ἀπομονωθέντα ὑπὸ τῶν Schlösing καὶ Müntz. Ν. Α. Μ.

νιτροσώματα (τὰ) [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *νιτροενώσεις*.

νιτροτολουόλαι (αἱ) [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *νιτροτολουόλιον*.

νιτροτολουόλιον (τὸ) [*Ὀργ. Χημ.*]. Σπουδαιότατον διὰ τὴν βιομηχανίαν τῶν χρωμάτων χημικὸν παρασκεύασμα. Εἶναι νιτροπαράγωγον τοῦ τολουολίου καὶ ἔχει τὸν τύπον $CH_3.C_6H_4.NO_2$. Διακρίνομεν τρεῖς ἰσομερεῖς μορφάς, τὸ *ὀρθο—*, *μετα—* καὶ *παρανιτροτολουόλιον*. Τὸ πρῶτον ἀποτελεῖ κίτρινον ὑγρόν, ὀσμῆς προσομοίας πρὸς τὸ πικραμυγδαλέλαιον, ἔχει εἰδικὸν βάρος 1,163 καὶ βράζει εἰς 218°,5. Εἰς τὸ ψῦχος δὲν στερεοποιεῖται. Τὸ μετανιτροτολουόλιον στερεοποιεῖται εἰς τὸ ψῦχος, τήκεται πάλιν εἰς 16° καὶ βράζει εἰς 230°,5. Τὸ παρανιτροτολουόλιον ἀποτελεῖ εἰς συνήθη θερμοκρασίαν λευκοὺς στίλβοντας κρυστάλλους, ὑπενθυμίζοντας κατὰ τὴν ὀσμὴν μᾶλλον τὸ ἄνισον καὶ ὀλιγώτερον τὰ πικραμύγδαλα. Τήκεται εἰς 54° καὶ βράζει εἰς 237°. Λαμβάνονται εἰς διάφορον ἀναλογίαν δι' ἀπ' εὐθείας νιτρώσεως τοῦ τολουολίου. Περαιτέρω διακρίνομεν ἀκόμη πλείονα *δινιτροτολουόλια* καὶ *τρινιτροτολουόλια*. σ. γ.

νιτρουρεθάνη (ἡ) [*Ὀργ. Χημ.*]. Καλεῖται ὁ N-*νιτροκαρβαμιδικὸς αἰθυλεστήρ*. Ἔχει τὸν τύπον $C_2H_5O.CO.NH.NO_2$ καὶ λαμβάνεται διὰ νιτρώσεως τῆς *οὐρεθάνης* διὰ νιτρικοῦ αἰθυλίου ἐν πυκνῷ θειικῷ ὀξεῖ. Ἄχρουν κρυσταλλικὸν σῶμα, τηκόμενον εἰς 64° καὶ ἀποσυντιθέμενον εἰς 140°, διαλυτὸν εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὴν ἀλκοόλην. Ἀντιδρᾷ ἰσχυρῶς ὀξίνως καὶ σχηματίζει ἅλατα μετ' ἀλκαλίων. σ. γ.

νιτροφαινόλαι [*Ὀργ. Χημ.*]. Καλοῦνται γενικῶς τὰ προϊόντα νιτρώσεως τῶν φαινολῶν. Ἡ νίτρωσις ἐπιτελεῖται εὐκολώτατα καὶ δι' ἀραιοῦ ἀκόμη νιτρικοῦ ὀξέος, εἰσερχομένων τῶν νιτρομάδων κατὰ προτίμησιν εἰς τὴν ο— καὶ π— θέσιν. Ἡ ο— καὶ π-νιτροφαινόλη χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων δι' ἀποστάξεως μετ' ἀτμοῦ, ὅστις παρασύρει μόνον τὴν ο— ἕνωσιν. Διὰ περαιτέρω νιτρώσεως λαμβάνεται ἡ 2,4-δινιτροφαινόλη καὶ τέλος ἡ 2, 4, 6-τρινιτροφαινόλη, ἐφ' ὅσον ἡ ο— καὶ π— θέσις δὲν εἶναι κατειλημμέναι. Αἱ νιτροφαινόλαι εἶναι κρυσταλλικὰ σώματα ἄχροα ἕως ἐλαφρῶς ὑποκίτρινα. Ἡ εἰσαγωγὴ τῶν νιτρομάδων ἐνισχύει τὸν ὀξινον χαρακτῆρα τῶν φαινολῶν τόσον, ὥστε αἱ μονονιτροφαινόλαι διασπῶσι τὰ ἀνθρακικὰ ἅλατα. Αἱ νιτροφαινόλαι διαλύονται εἰς τὰ ἀλκάλια, σχηματιζομένων ζωηρῶς κεχρωσμένων νιτρίνως ἢ ἐρυθρῶς ἁλάτων, τὰ ὁποῖα διὰ τὸν λόγον τοῦτον θεωροῦνται ὡς προερχόμενα ἐκ τῆς ἰσομεροῦς ἀκιμορφῆς κατὰ κινοειδοῦς συντάξεως. Ὡς κυρίως νιτροφαινόλαι θεωροῦνται αἱ μονονιτροφαινόλαι, ἤτοι αἱ περιέχουσαι μίαν νιτρικὴν ὁμάδα. Ἐκ τῶν μονονιτροφαινολῶν:

Ἡ ο-νιτροφαινόλη εἶναι κίτρινον κρυσταλλικὸν σῶμα διαπεραστικῆς ὀσμῆς, τηκόμενον εἰς 45°. Βράζει εἰς 214° καὶ εἶναι πτητικὴ μεθ' ὑδρατμῶν. Διαλύεται εἰς τὰ ἀλκάλια μὲ ἐρυθρὸν χρῶμα, σχηματιζομένων ἐρυθρῶν ἁλάτων. Χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν παρασκευὴν τῆς ο-νιτροανισόλης.

Ἡ π-νιτροφαινόλη εἶναι ἄχρουν κρυσταλλικὸν σῶμα, τηκόμενον εἰς 114°. Εἶναι ἄοσμος καὶ διαλύεται εἰς τὰ ἀλκάλια μὲ κίτρινον χρῶμα. Χρησιμοποιεῖται δι' ὀργανικὰς συνθέσεις. σ. γ.

νιτροφαινυλογλυοξυλικὸν *ὀξὺ* [*Ὀργ. Χημ.*]. Νιτροπαράγωγον τοῦ φαινυλογλυοξυλικοῦ ὀξέος. Ἔχει τὸν τύπον $C_6H_4(NO_2)(CO.COOH)$ καὶ δι' ἀναγωγῆς παρέχει τὸ *ἰσατινικὸν ὀξύ*. σ. γ.

νιτροφαινυλοπροπιολικὸς *ἐστὴρ* [*Ὀργ. Χημ.*]. Παράγωγον τοῦ φαινυλοπροπιολικοῦ ὀξέος. Ἔχει τὸν τύπον $NO_2.C_6H_4.C \equiv C.COOC_2H_5$ καὶ κέκτηται ἱστορικὴν σημασίαν, διότι ἐχρησίμευσε διὰ τὴν πρώτην ὁμαλὴν σύνθεσιν τοῦ ἰνδικοῦ, τὴν γενομένην τῷ 1880 ὑπὸ τοῦ Baeyer. σ. γ.

νιτρόφιλα (τά). Χαρακτηρίζονται οὕτω τὰ φυτὰ τὰ ὁποῖα ἔχουσιν ἰδιάζουσαν προτίμησιν διὰ τὴν θρέψιν αὐτῶν ἐκ νιτρικῶν ἁλάτων. Τοιαῦτα εἶναι λ. χ. τὰ χειλανθῆ, τὰ τεῦτλα, ἡ σίκαλις, τὰ κολοκυνθοειδῆ κλπ.

νιτροφόρμιον (τὸ) [*Ὀργ. Χημ.*]. Καλεῖται τὸ *τρινιτρομεθάνιον* $CH(NO_2)_3$. Παρασκευάζεται δι' ἐπιδράσεως αἰθυλικοῦ καλίου ἐπὶ τετρανιτρομεθανίου καὶ ἀποτελεῖ ἄχρουν, δύσοσμον, πικρὸν ὑγρόν, στερεοποιούμενον κάτω τῶν +15° καὶ ἐκρηγνύμενον κατὰ τὴν θέρμανσιν. Ἐν ὑδατικῷ διαλύματι ἔχει κίτρινον χρῶμα καὶ ἰσχυρὰν ὀξίνην ἀντίδρασιν, διότι περιέχεται ὑπὸ τὴν δεσμότροπον μορφὴν τοῦ *δινιτρομεθανονιτρονικοῦ ὀξέος* (*ἀκυτρινιτρομεθανίου*) $(NO_2)_2C:NO.OH$, ἐξ ἧς σχηματίζει ἅλατα ἄοσμα, κρυσταλλικὰ καὶ ἐντόνως κίτρινα. σ. γ.

νιτροχρώματα (τὰ) [*Βιομ. Χημ.*]. Καλοῦνται ἐκ τῶν συνθετικῶν χρωμάτων τῆς πίσσης τὰ προκύπτοντα δι' εἰσαγωγῆς τῆς νιτρομάδος $-NO_2$ εἰς τὰς ἀρωματικὰς ἀμίνας ἢ φαινόλας. Πρὸς παρασκευὴν αὐτῶν ἢ νιτροῦνται ἀπ' εὐθείας αἱ ἀντίστοιχοι ἀμῖναι ἢ φαινόλαι ἢ μετατρέπονται αὗται πρῶτον εἰς τὰ σουλφοξέα των καὶ κατεργάζονται ταῦτα περαιτέρω διὰ νιτρικοῦ ὀξέος. Ἡ ὁμὰς αὕτη περιλαμβάνει μόνον κίτρινα ὄξινα χρώματα βάπτοντα τὸ ἔριον καὶ τὴν μέταξαν ὑποπρασίνως ἕως πορτοκαλλοκιτρίνως. Δὲν βάπτουσιν ἀντιθέτως τὸν βάμβακα. Κατὰ τὴν θέρμανσιν ἀποσυντίθενται, εἰς δὲ τὸ θειικὸν ὀξὺ διαλύονται μετὰ κιτρίνης χροιᾶς. Ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἀντιπροσώπων τῆς ὁμάδος αὐτῆς τῶν χρωμάτων εἶναι ἡ ἀουράντια, τὸ *πικρικὸν ὀξὺ* καὶ τὸ *κίτρινον τῆς ναφθόλης*. σ. γ.

νιτρωδαμῖναι (αἱ) [*Ὀργ. Χημ.*]. Ὀργανικαὶ ἑνώσεις τοῦ γενικοῦ τύπου

$$\begin{matrix}R\\R'\end{matrix}\Big\rangle N.NO$$

ἔνθα τὰ R καὶ R′ παριστῶσι λιπαρὰς ἢ ἀρωματικὰς ὕλας οἱασδήποτε. Παρασκευάζονται δι' ἐπιδράσεως νιτρώδους ὀξέος ἐπὶ δευτεροταγῶν ἀμινῶν. Εἶναι ἐντόνως κίτρινα σώματα στερεὰ ἢ ὑγρὰ δυσδιάλυτα εἰς τὸ ὕδωρ. Ἀρκεταὶ νιτρωδαμῖναι ὡς καὶ παράγωγα αὐτῶν ἀποτελοῦσι συνθετικὰ χρώματα. Οὕτω λ. χ. ἡ νιτρωδαμίνη τῆς π-νιτρο-ο-ανισιδίνης εἶναι τὸ καλούμενον *ροδέρυθρον τῆς νιτρωδαμίνης*· τὸ μετὰ νατρίου ἅλας τῆς νιτροδαμίνης τῆς π-νιτρανιλίνης εἶναι τὸ *ἐρυθρὸν τῆς νιτρωδαμίνης* κλπ. σ. γ.

νιτρωδάται (οἱ) [*Ὀργ. Χημ.*]. Προϊόντα ἐπιδράσεως τετροξειδίου τοῦ ἀζώτου N_2O_4 (ἢ νιτρώδους ἀμυλίου καὶ πυκνοῦ νιτρικοῦ ὀξέος) ἐπὶ τῶν τερπενίων. Ἔχουσι τὸν τύπον

$$C_{10}H_{16}\Big\langle\begin{matrix}NO\\O.NO_2\end{matrix} \quad \text{ἢ} \quad C_{10}H_{15}\Big\langle\begin{matrix}{/\!/}N.OH\\O.NO_2\end{matrix}$$

σ. γ.

νιτρώδης (ὁ, ἡ), —*ες* (τό)· γενικῶς ὁ ἔχων σχέσιν μὲ τὸ νίτρον ἢ τὸ νιτρικὸν ὀξὺ ἢ τὸ νιτρῶδες ὀξύ || ἐν τῇ χημικῇ ὀνοματολογίᾳ, ἐπίθετον διὰ τὰ ἅλατα καὶ τοὺς ἐστέρας μόνον τοῦ *νιτρώδους ὀξέος*. σ. γ.

— **νιτρώδεις** *ἀτμοὶ* [*Χημ.*]. Καλοῦνται τὰ κατὰ διαφόρους ἀντιδράσεις παραγόμενα μείγματα ἐξ ὀξειδίων τοῦ ἀζώτου καὶ δὴ κυρίως ἐκ μονοξειδίου καὶ ὑπεροξειδίου τοῦ ἀζώτου. Κιτρινέρυθροι ἀποπνικτικοὶ ἀτμοί. σ. γ.

—**νιτρώδεις** *βακτηρίαι*. Εἰς ταύτας περιλαμβάνονται οἱ μικροοργανισμοὶ οἱ μετατρέποντες τὴν ἀμμωνίαν εἰς νιτρώδη ἅλατα (βλ. λ. *νιτροσομονάς*). Ν. Α. Μ.

— **νιτρῶδες** *αἰθύλιον*, ἢ *νιτρώδης αἰθυλεστὴρ* [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *ἐστέρες* νιτρώδους ὀξέος.

— **νιτρῶδες** *ἀμύλιον* [*Χημ.*]· βλ. *ἀμύλιον νιτρῶδες*.

— **νιτρῶδες** *κάλιον* [*Χημ.*]· βλ. λ. *κάλιον* (τ. ΙΙ σ. 553 γ').

— **νιτρῶδες** *μεθύλιον*, ἢ *νιτρώδης μεθυλεστὴρ* [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *ἐστέρες* νιτρώδους ὀξέος.

— **νιτρῶδες** *ὀξὺ* [*Χημ.*]. Εἶναι ὁ ὑδρίτης τοῦ τριοξειδίου τοῦ ἀζώτου. Ἔχει τὸν τύπον HNO_2 καὶ εἶναι ὀξὺ μὴ γνωστὸν ἐν ἐλευθέρᾳ καταστάσει παρὰ μόνον ὑπὸ τὴν μορφὴν τῶν ἁλάτων καὶ ἐστέρων αὐτοῦ. Διὰ διοχετεύσεως τριοξειδίου τοῦ ἀζώτου διὰ διαλυμάτων ὑδροξειδίων σχηματίζονται νιτρώδη ἅλατα

$$2NaOH+N_2O_3=2NaNO_2+H_2O$$

Ἐὰν διάλυμα τοιούτου τινὸς νιτρώδους ἅλατος ὀξινισθῇ δι' ἀραιοῦ διαλύματος ἰσχυροῦ ὀξέος εἰς χαμηλὴν θερμοκρασίαν, παράγεται νιτρῶδες ὀξὺ ἐν ὑδατικῷ διαλύματι, εἰς τὴν συνήθη δ' ὅμως θερμοκρασίαν τοῦτο ἀποσυντίθεται εἰς ὀξείδια τοῦ ἀζώτου καὶ ὕδωρ. Ἴχνη νιτρώδους ὀξέος ἀπαντῶσιν εἰς τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα, προερχόμενα ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ ἠλεκτρικῶν ἐκκενώσεων, περαιτέρω ἀπαντᾷ εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὸ ἔδαφος προερχόμενον ἐκ τῆς βιολογικῆς ὀξειδώσεως τῆς ἀμμωνίας, ἥτις προέρχεται ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως

Digitized by Google

τῶν ἀζωτούχων ὀργανικῶν οὐσιῶν, διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον ὕπαρξις νιτρώδους ὀξέος εἰς τὰ πόσιμα ὕδατα καθιστᾷ αὐτὰ ὕποπτα μολύνσεως. Τὸ νιτρῶδες ὀξὺ δρᾷ ὀξειδωτικῶς ἰσχυρότερον τοῦ *νιτρικοῦ ὀξέος*, δύναται ὅμως ὑπὸ ὡρισμένας συνθήκας νὰ δράσῃ καὶ ἀναγωγικῶς. σ. γ.

— **νιτρώδη** ***ἀλκύλια*** *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλοῦνται οἱ *ἐστέρες* (βλ. λ.) τοῦ νιτρώδους ὀξέος.

— **νιτρώδης** ***αἰθυλεστὴρ*** *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ἐστέρες* νιτρώδους ὀξέος.

—**νιτρώδης** ***ἀμυλεστὴρ*** *[Χημ.]*· βλ. *ἀμύλιον* νιτρῶδες.

—**νιτρώδης** ***δηλητηρίασις*** (intoxication nitreuse) *[Ἰατρ.]*. Αἱ διὰ τῶν νιτρωδῶν ἀτμῶν τοξικαὶ δηλητηριάσεις ἐξαρτῶνται σχεδὸν πᾶσαι ἐκ τῶν τυχαίων συμβαμάτων τῆς ἐργασίας. Οἱ ἀτμοὶ οὗτοι παράγονται εἰς πλείστας ὅσας βιομηχανίας. Οἱ διυλισταὶ πολυτίμων μετάλλων πρὸς ἀποχωρισμὸν τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου χρησιμοποιοῦσι τὸ νιτρικὸν ὀξύ, ὅπερ ἀναδίδει νιτρώδεις ἀτμούς. Οἱ πιλοποιοὶ κατὰ τὸν χειρισμόν, ὅστις καλεῖται διαβροχή, ἐνεργουμένη διὰ διαλύματος ὑδραργύρου καὶ νιτρικοῦ ὀξέος, ὑπόκεινται εἰς τὴν νιτρώδη τοξικὴν δηλητηρίασιν. Κυρίως ὅμως ἡ δηλητηρίασις αὕτη παρατηρεῖται εἰς τὰ ἐργοστάσια παραγωγῆς θειικοῦ ὀξέος, καθὼς καὶ εἰς τὰ ἐργοστάσια παραγωγῆς νιτρικοῦ χαλκοῦ, ἀρσενικικοῦ ὀξέος, χρωμάτων ἀνιλίνης κλπ. Τὰ τοξικὰ συμβάματα δὲν ἄρχονται ἀποτόμως μετὰ τὴν τοξικὴν εἰσπνοήν· συνηθέστατα ὁ ἐργάτης δύναται νὰ τερματίσῃ τὴν ἐργασίαν του, χωρὶς νὰ ἐμφανίσῃ οὐδὲν σύμπτωμα· μόνον δὲ μετὰ παρέλευσιν 7 ἢ 8 ὡρῶν ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς ἐργασίας ἐκρήγνυται τὸ πρῶτον σύμπτωμα, ὅπερ εἶναι ἡ δύσπνοια, παρακολουθουμένη ὑπὸ ἀναπνευστικοῦ ἄγχους καὶ ἐπιγαστρικῆς συστολῆς. Ὁ βὴξ εἶναι συχνὸς μετ' ἀποχρέμψεων ἐνίοτε αἱμοφύρτων ἢ σκωριοχρόων. Μετ' οὐ πολὺ ἐμφανίζεται ἡ κυάνωσις τῆς ῥινὸς καὶ τῶν χειλέων, βαθμηδὸν δ' ἐγκαθίσταται τὸ παραλήρημα καὶ τὸ κῶμα. Ὁ σφυγμὸς ἐν ἀρχῇ εἶναι εὐρύς, πηδητικός, ταχύς, ἐξασθενούμενος ἀκολούθως· τὰ οὖρα εἶναι σπάνια καὶ βαθύχροα. Διὰ τῆς ἀκροάσεως ἀντιλαμβανόμεθα λεπτοὺς ῥόγχους βρογχίτιδος τῶν μικρῶν βρόγχων. Πολλάκις, ἕνεκα τῆς καταπόσεως τῶν τοξικῶν ἀτμῶν, ὑπάρχουσι προσέτι ποικίλαι πεπτικαὶ διαταραχαί: σύσφιγξις τοῦ φάρυγγος, ἔμετοι, κολικοί, διάρροια· εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων ὁ θάνατος ἐπακολουθεῖ ταχέως ἐν διαστήματι 24 ἢ 36 ὡρῶν, ἡ δὲ ἴασις ὅλως κατ' ἐξαίρεσιν ἐπιτυγχάνεται. Ἡ διάγνωσις τῆς ὀξείας ταύτης δηλητηριάσεως εἶναι εὐχερής, ἐὰν ἀποβλέψωμεν εἰς τὸ ἀναμνηστικὸν τοῦ πάσχοντος· ἡ δὲ διαφορικὴ διάγνωσις πρέπει νὰ γίνεται πρὸς τὴν καθαρὰν πνευμονίαν, τὴν βρογχοπνευμονίαν, τὴν καθολικὴν κοκκιώδη φυματίασιν πνιγμονικῆς μορφῆς, τὴν πνευμονικὴν ἐμβολὴν καὶ ἰδίως πρὸς τὸ ὀξὺ οἴδημα τοῦ πνεύμονος νεφρικοῦ ἢ καρδιακοῦ αἰτίου. Κατὰ τὴν νεκροτομίαν οἱ πνεύμονες εἶναι ὑπεραιμικοί, οἱ βρόγχοι πλήρεις αἱματηροῦ ὀροῦ· ἐνίοτε οἱ πνεύμονες ἀναδίδουσι τὴν εἰδικὴν νιτρώδη ὀσμήν. Ἡ θεραπεία πρὸ παντὸς εἶναι προληπτική. Ἀπὸ τοῦ 1853 ὑφίσταται κανονισμὸς τῶν ἐργοστασίων τοῦ θειικοῦ ὀξέος, οὗτινος ἡ τήρησις ἐπιβάλλει καὶ ἐπιτρέπει ὅπως ἀποφύγωσιν οἱ ἐργάται τὰς νιτρώδεις τοξικὰς δηλητηριάσεις. Ἡ δὲ θεραπευτικὴ συνίσταται εἰς εἰσπνοὰς ὀξυγόνου ἢ ἐν ἀνάγκῃ εἰς ὑποδερμικὰς ἐνέσεις ὀξυγόνου. Μ. Ν. Κ.

—**νιτρώδης** ***μεθυλεστὴρ*** *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ἐστέρες* νιτρώδους ὀξέος.

—**νιτρώδης** ***ὁμὰς*** *[Χημ.]*. Καλεῖται ἡ μονοσθενὴς ῥίζα —NO.

—**νιτρώδους** ***ὀξέος ἐστέρες*** *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ἐστέρες*.

νιτρωδῖται (οἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Προϊόντα ἐπιδράσεως νιτρώδους ὀξέος (νιτρῶδες νάτριον καὶ ὀξικὸν ὀξὺ) ἐπὶ τῶν τερπενίων. Ἔχουσι τὸν τύπον

$$C_{10}H_{16}\langle{}^{NO}_{O.NO} \quad \text{ἢ} \quad C_{10}H_{15}\langle\!\!{}^{=N.OH}_{O.NO}$$

Αἱ ἐνώσεις αὗται ἐνίοτε εἶναι διμοριακαί, περιέχουσαι ἀμφότερα τὰ ἄτομα τοῦ ἀζώτου ἡνωμένα ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν ἄνθρακα, ὁπότε καλοῦνται *ψευδονιτρωδῖται*. Οἱ νιτρωδῖται δι' ἐπιδράσεως ἀμινῶν ἢ ἀμμωνίας μετατρέπονται εἰς *νιτρολαμίνας*. Σ. Γ.

νιτρωδοβενζόλιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Παράγωγον τοῦ βενζολίου τοῦ τύπου C_6H_5NO. Παρασκευάζεται δι' ὀξειδώσεως διὰ χρωμικοῦ μείγματος τῆς φαινυλυδροξυλαμίνης καὶ ἀποτελεῖ λευκὸν κρυσταλλικὸν σῶμα τηκόμενον εἰς 68°. Ἐν τετηκυίᾳ καταστάσει, ἐν διαλύματι καὶ ἐν ἀερίῳ καταστάσει ἔχει σμαράγδινον χρῶμα. σ. γ.

νιτρωδογουανιδίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Παράγωγον τῆς *γουανιδίνης* τοῦ τύπου

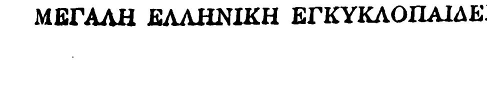

Παρασκευάζεται δι' ἀναγωγῆς τῆς *νιτρογουανιδίνης* καὶ ἀποτελεῖ κίτρινον κρυσταλλικὸν σῶμα, δυσδιάλυτον ἐν ὕδατι, ἐκκροτοῦν εἰς 160°. Διαλύεται εἰς τὰ ἀλκάλια μετ' ἀνοικτοκιτρίνης χροιᾶς, ἥτις διὰ προσθήκης ἁλάτων τοῦ δισθενοῦς σιδήρου καθίσταται ζωηρὰ πορφυρᾶ. Σχηματίζει μετὰ τοῦ νικελίου χαρακτηριστικὴν ἕνωσιν, ἥτις καθιζάνεται ὡς ἐρυθροκίτρινον ἴζημα. σ. γ.

νιτρωδοδιμεθυλανιλίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Νιτρωδοπαράγωγον τῆς διμεθυλανιλίνης τοῦ τύπου $(CH_3)_2N.C_6H_4.NO$, παρασκευαζόμενον δι' ἐπιδράσεως νιτρώδους νατρίου ἐπὶ διμεθυλανιλίνης ὑπὸ ψῦξιν ἐν ὑδροχλωρικῷ διαλύματι. Ἀποτελεῖ πράσινα φυλλίδια, τηκόμενα εἰς 80°, εὐδιάλυτα ἐν αἰθέρι. Τὸ ὑδροχλωρικὸν αὐτῆς ἅλας ἀποτελεῖ κιτρίνας βελόνας διαλυτὰς εἰς τὸ ὕδωρ μετ' ἐντόνου κιτρίνης χροιᾶς. Διὰ βρασμοῦ μετὰ νατρορρύμματος διασπᾶται τῇ προσλήψει ὕδατος εἰς διμεθυλαμίνην καὶ νιτρωδοφαινόλην. Χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν χρωμάτων (κυανοῦ τοῦ μεθυλενίου, σαφρανίνης κλπ.). σ. γ.

νιτρωδοενώσεις (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλοῦνται γενικῶς αἱ ἐνώσεις αἱ περιέχουσαι τὴν νιτρωδομάδα —NO ἡνωμένην πρὸς ἄνθρακα. Ἐκ τῶν νιτρωδοενώσεων ἐλάχισται εἶναι γνωσταὶ εἰς τὴν ἀλειφατικὴν σειρὰν (*νιτρωδοπαραφῖναι*), ἐνῷ εἰς τὴν ἀρωματικὴν σειρὰν ὑπάρχουσι σπουδαιοτάτης σημασίας σώματα ἀνήκοντα εἰς τὴν σειρὰν αὐτήν, ὡς αἱ *νιτρωδοφαινόλαι κ. λ.π.* σ. γ.

νιτρωδοθειικὸν ***ὀξὺ*** *[Χημ.]*. Καλεῖται τὸ ὑπὸ μορφὴν κρυστάλλων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν μολυβδίνων θαλάμων τῆς παρασκευῆς τοῦ θειικοῦ ὀξέος ἀποτιθέμενον σῶμα τοῦ τύπου

$$ON.\,O.\,SO_2.\,OH \ \text{ἢ} \ O_2N.\,SO_3\,H.$$

Παράγεται ἐκεῖ διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ διοξειδίου τοῦ θείου ἐπὶ τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος. Διὰ τῆς διαλύσεως τούτου εἰς θειικὸν ὀξὺ παράγεται ἡ νιτρόζη εἰς τὸν πύργον τοῦ Gay-Lussac, ἥτις διασπᾶται περαιτέρω εἰς τὸν πύργον τοῦ Glober διὰ τῆς ἐπιδράσεως νέου SO_2 εἰς ὀξείδιον ἀζώτου (N O) καὶ θειικὸν ὀξύ. σ. γ.

νιτρωδοκαρβαμιδικὸς ***αἰθυλεστὴρ*** *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *νιτρωδουρεθάνη*.

νιτρωδολικὰ ***ὀξέα*** *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικαὶ ἐνώσεις τοῦ γενικοῦ τύπου

$$R.\,C(:N.\,OH)\,NO_2. \qquad \text{σ. γ.}$$

νιτρωδομονὰς (ἡ). Ἕτερον ὄνομα τοῦ *νιτροβακτηριδίου* (βλ. λ.).

νιτρωδοναφθόλαι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλοῦνται αἱ μονοξίμαι τῶν ναφθοκ νονῶν. Λαμβάνονται δι' ἐπιδράσεως νιτρώδους ὀξέος ἐπὶ ναφθολῶν. Παράγωγα τούτων χρησιμοποιοῦνται ὡς χρώματα, ὡς λ. χ. τὸ πράσινον τῆς ναφθόλης κ. λ. π. σ. γ.

νιτρωδοπαραφῖναι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλοῦνται αἱ *νιτρωδοενώσεις* τῆς ἀλειφατικῆς σειρᾶς. Δὲν ἔχουσι μεγάλην σημασίαν καὶ ὅλαι αἱ γνωσταὶ τοιαῦται εἶναι τριτογενεῖς. Αἱ ἐξ αὐτῶν δευτερογενεῖς μεταπίπτουν εὐκολώτατα εἰς τὰς ἀντιστοίχους ἰσονιτρωδοενώσεις

ὡς λ.χ. 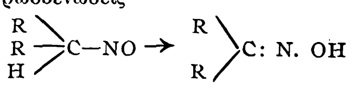

Εἶναι πτητικὰ χαρακτηριστικῆς ὀσμῆς σώματα, τὰ ὁποῖα εἰς στερεὰν κατάστασιν εἶναι ἄχροα, εἰς ὑγρὰν δὲ ἢ διαλελυμένην κυανᾶ, δηλαδὴ ἡ μὲν ἄχρους μορφὴ εἶναι διμοριακή, ἡ δὲ κυανῆ μονομοριακή. σ. γ.

νιτρωδουρεθάνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλεῖται ὁ *νιτρωδοκαρβαμιδικὸς αἰθυλεστήρ*. Ἔχει τὸν τύπον

$$C_2H_5O.CO.NH.NO \ \text{ἢ} \ C_2H_5O.CO.N:N.OH$$

καὶ ἀποτελεῖ κιτρίνας βελόνας ἀποσυντιθεμένας εἰς 51°. Ὡς ὀξὺ σχηματίζει ἅλατα, ἐξ ὧν τὸ τοῦ ἀργύρου εἶναι κιτρίνη κόνις ἐκπυρσοκροτοῦσα κατὰ τὴν θέρμανσιν. σ. γ.

π—**νιτρωδοφαινόλη** (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *βενζοκινονοξίμη*.

νιτρωδοφαινυλυδροξυλαμίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου

$$C_6H_5.N(NO).OH.$$

Σχηματίζει μετὰ χαλκοῦ καὶ σιδήρου σύμπλοκα ἅλατα, ἀδιάλυτα εἰς ἀραιὰ ὀξέα. Τὸ μετὰ ἀμμωνίας ἅλας αὐτῆς καλεῖται *κούπφερρον*. σ. γ.

νιτρωδοχρώματα (τὰ) *[Βιομ. Χημ.]*. Ἡ νιτρωδομὰς NO, μολονότι εἶναι τὸ ἰσχυρότερον γνωστὸν χρωμοφόρον, ὅπερ παρέχει ἀκόμη καὶ εἰς τὰς ἀχρόους ἀλειφατικὰς ἐνώσεις πρασίνην χρωστικὴν ἰδιότητα, ἐν τούτοις μέχρι σήμερον δὲν ἐπετεύχθη ἡ χρησιμοποίησις τῆς ἰδιότητος αὐτῆς διὰ τὴν παρασκευὴν χρωμάτων. Τὰ πρότερον ὡς πραγματικὰ νιτρωδοπαράγωγα θεωρούμενα νιτρωδοχρώματα τοῦ ἐμπορίου δὲν περιέχουσι ποσῶς τὴν νιτρωδομάδα, δὲν ἔχουσι τὴν σύνταξιν τῶν ο-νιτρωδοφαινολῶν, ἀλλὰ δέον νὰ θεωρηθῶσιν ἀναμφισβητήτως ὡς ο-κινονοξίμαι. Αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ δὲν εἶναι ἰσχυρῶς κεχρωσμένα, ὀφείλουσι δὲ τὴν χρησιμοποίησίν των εἰς τὴν ἱκανότητα ἣν κέκτηνται νὰ σχηματίζωσι μετὰ διαφόρων ὀξειδίων τῶν βαρέων μετάλλων καὶ εἰδικώτερον ὀξειδίου τοῦ σιδήρου καὶ ὀξειδίου τοῦ χρωμίου ἐντόνως κεχρωσμένα, ἀδιάλυτα, δυσκόλως ἰονιζόμενα ἅλατα (λάκκας). Αἱ ἰσομερεῖς π-κινονοξίμαι δὲν ἔχουσι τὴν ἱκανότητα αὐτήν. Τὰ μετὰ χρωμικῶν ἁλάτων σχηματιζόμενα χρώματα εἶναι φαιά, τὰ δὲ καὶ σπουδαιότερα χρώματα τοῦ σιδήρου δεικνύουσι πρασίνην ἀπόχρωσιν καὶ κέκτηνται καλὴν ἀνθεκτικότητα εἰς τὸ φῶς. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν χρωμάτων τῆς ὁμάδος αὐτῆς εἶναι ἡ *δινιτρωδορεσορκίνη*, ἡ *α-νιτρωδο-β-ναφθόλη* (*βιριδόνη κ.λ.π.*), ἡ *ναφθίνη S*, ἡ *διοξίνη*, τὸ *πράσινον τῆς ναφθόλης κ.ἄ.* σ. γ.

νιτρωδύλιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλεῖται ἡ χαρακτηρίζουσα τὰς *νιτρωδοενώσεις* ῥίζα —NO. σ. γ.

— **νιτρωδύλιον** ***χλωριοῦχον*** (NOCl) *[Χημ.]*. Κίτρινον ἀέριον ὅπερ διὰ συμπυκνώσεως εἰς χαμηλὴν θερμοκρασίαν μετατρέπεται εἰς κιτρινέρυθρον ὑγρὸν βράζον εἰς —5°. Εἰς —65° στερεοποιεῖται εἰς ἐρυθροὺς κρυστάλλους. Παρασκευάζεται δι' ἐπιδράσεως νιτρωδοθειικοῦ ὀξέος ἐπὶ νατριοχλωριδίου καὶ ἀποτελεῖ τὸ κύριον συστατικὸν τοῦ βασιλικοῦ ὕδατος. σ. γ.

νίτρωσις (ἡ) *[Χημ.]*. Διὰ τοῦ ὅρου τούτου νοεῖται ἡ εἰσαγωγὴ τῆς νιτρομάδος $—NO_2$ εἰς μίαν ὀργανικὴν ἕνωσιν. Τοῦτο ἐκτελεῖται συχνότατα ἐν τῇ πράξει καὶ ἐν μεγάλῳ, κυρίως εἰς τὰς ἐνώσεις τῆς ἀρωματικῆς σειρᾶς, ἂν καὶ εἴς τινας περιπτώσεις ἐπιτελεῖται καὶ ἐπὶ λιπαρῶν ἐνώσεων (ὡς λ. χ. γλυκερίνη, κυτταρίνη κλπ.). Ἡ νίτρωσις βασίζεται εἰς τὴν ἀντικατάστασιν ἑνὸς ἀτόμου ὑδρογόνου διὰ τῆς νιτρομάδος $—NO_2$. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον χρησιμεύει τὸ νιτρικὸν ὀξὺ συνήθως καὶ παρουσίᾳ θειικοῦ ὀξέος, σπανιώτερον δὲ χρησιμοποιεῖται μεῖγμα νιτρικῶν ἁλάτων καὶ θειικοῦ ὀξέος. Ἡ νίτρωσις ὅθεν μιᾶς ὀργανικῆς ὕλης βαίνει κατὰ τὴν ἀκόλουθον γενικὴν ἐξίσωσιν

$$R.H + HO.\,NO_2 = R.NO_2 + H_2O.$$

Ἡ ἁπλῆ ὅμως αὕτη εἰκὼν τῆς ἀντικαταστάσεως εἰς τὴν πρᾶξιν δὲν βαίνει τόσον ὁμαλῶς, εἴτε λόγῳ τῆς ἀρνήσεως σωμάτων τινῶν εἰς τὴν πρόσληψιν τῆς νιτρομάδος, εἴτε λόγῳ τῶν προφυλάξεων πρὸς ἀποφυγὴν δευτερευουσῶν ἀνεπιθυμήτων ἐπιδράσεων. Περαιτέρω δέον νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ ἀραιὸν νιτρικὸν ὀξὺ δὲν ἔχει μόνον νιτρωτικὴν ἀλλὰ καὶ ὀξειδωτικὴν ἐνέργειαν, ἥτις δύναται νὰ δώσῃ ἀφορμὴν πρὸς ἐπιτέλεσιν δευτερευουσῶν ἀντιδράσεων. Ὅταν εἴς τινα ἀντίδρασιν τὸ πυκνὸν νιτρικὸν ὀξὺ ἀποδεικνύεται λίαν ζωηρὸν καὶ τὸ ἀραιὸν τοιοῦτον ὡς μὴ συντελεστικόν, τότε συνιστᾶται ἡ ἀραίωσις τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος δι' ἄλλων μέσων, μὴ ἐπηρεαζόντων τὴν ἀντίδρασιν. Ὡς τοιαῦτα μέσα ἀραιώσεως χρησιμοποιοῦνται σπανίως τὸ ὀξικὸν ὀξὺ καὶ συνηθέστατα τὸ πυκνὸν θειικὸν ὀξύ. Τὸ μεῖγμα τοῦ ὀξικοῦ καὶ πυκνοῦ νιτρικοῦ ὀξέος περιέχει, καθὼς καθώρισεν ὁ A. Pictet, τὸ διακετυλοορθονιτρικὸν ὀξύ:

$(CH_3COO)_2\,N(OH)_3$. Τεχνικὴν ὅμως χρησιμοποίησιν ἡ ἕνωσις αὕτη δὲν εὗρε. Τὸ πυκνὸν θειικὸν ὀξὺ παίζει εἰς τὴν νίτρωσιν σπουδαιότατον ῥόλον, ὄχι μόνον ὡς μέσον διαλύσεως ἢ ἀραιώσεως, ἀλλὰ κυρίως λόγῳ τῆς ἰδιότητος αὐτοῦ νὰ ἀφαιρῇ ὕδωρ. Ὡς φαίνεται εἰς τὴν ἀνωτέρω γενικὴν ἐξίσωσιν, εἰς ἑκάστην εἰσαγομένην νιτρομάδα προκύπτει ἓν μόριον ὕδατος. Ἡ συνεχῶς οὕτω παραγομένη ποσότης ὕδατος θὰ συνετέλει εἰς τὴν ἀραίωσιν τοῦ μὴ εἰσέτι χρησιμοποιηθέντος νιτρικοῦ ὀξέος καὶ θὰ ἦγεν εἰς τὸ νὰ σταματήσῃ τὴν ἀντίδρασιν πρὸ τοῦ πέρατος τῆς νιτρώσεως. Τότε δὲ ἐκδηλοῦται ἡ ἐνέργεια τοῦ θειικοῦ ὀξέος, τὸ ὁποῖον ἀπορροφεῖ τὸ παραγόμενον ὕδωρ καὶ τὸ καθιστᾷ ἀκίνδυνον διὰ τὴν περαιτέρω ἐπίδρασιν. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἐπιτρέπει πολλαχῶς ἡ χρησιμοποίησις τοῦ πυκνοῦ θειικοῦ ὀξέος τὴν χρῆσιν ἀραιοτέρου καὶ ἑπομένως εὐθηνοτέρου νιτρικοῦ ὀξέος. Ἡ πυκνότης τοῦ χρησιμοποιουμένου νιτρικοῦ ὀξέος κυμαίνεται ἀναλόγως τοῦ ἐπιδιωκομένου βαθμοῦ νιτρώσεως μεταξὺ 72 καὶ 94°/₀ HNO_3. Τὸ μεῖγμα τοῦ νιτρικοῦ καὶ θειικοῦ ὀξέος καλεῖται κοινῶς νιτροθειικὸν ὀξὺ καὶ πρὸς παρασκευὴν αὐτοῦ χρησιμοποιεῖται πυκνὸν ἢ καπνίζον θειικὸν ὀξύ. Γενικοὶ διὰ τὰς διαφόρους τάξεις σωμάτων ἰσχύοντες κανόνες δὲν ὑπάρχουσι καὶ ἡ νίτρωσις διὰ τὰ διάφορα σώματα ἀπαιτεῖ διαφόρους εἰδικὰς συνθήκας πυκνότητος καὶ θερμοκρασίας. σ. γ.

Νὶτς (Nitzsch), ***Γρηγόριος Γουλιέλμος.*** Γερμανὸς φιλόλογος (1790—1861). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας φιλολογίας ἐν Κιέλῳ καὶ κατόπιν ἐν Λειψίᾳ, ὑπεστήριξε δὲ τὴν ἄποψιν, καθ' ἣν τὰ ὁμηρικὰ ἔπη, λόγῳ τῆς ἑνότητος τὴν ὁποίαν παρουσιάζουσι, δέον ν' ἀποδοθῶσιν εἰς ἕνα μόνον ποιητήν. Ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς: «**Σχόλια ἐπὶ τῆς Ὀδυσσείας τοῦ Ὁμήρου**» (1826 — 1840).

Digitized by Google

«Preparatio indagandae per Homeri Odysseam interpolationis» (1828), «Meletemata de historia Homeri etc.» (1830—1837), 2) «Μυθολογικὴ ποίησις τῶν Ἑλλήνων» (1852), «Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔπους» (1862). —ω.

Νίτσε (Nitze), ***Μάξ.*** Γερμανὸς οὐρολόγος τοῦ Βερολίνου, γεννηθεὶς τῷ 1848. Ἐσπούδασεν ἐν Ἁϊδελβέργῃ, Βυρτσβούργῃ καὶ Λειψίᾳ καὶ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῷ 1874. Εἰσήγαγε τὸ κυστοσκόπιον καὶ ἐφήρμοσε τὴν κυστεοσκόπησιν μετὰ διακλυσμῶν, τὴν κυστεοφωτογραφίαν, τὰς ἐνδοκυστικὰς ἐγχειρήσεις, τὸν καθετηριασμὸν τῶν οὐρητήρων καὶ πλείστας ἄλλας συναφεῖς ἐγχειρήσεις. Ἔγραψε σύγγραμμα περὶ κυστεοσκοπήσεως καὶ ἄλλων συναφῶν θεμάτων. Ο. Ρ.

Νίτσε (Nietzsche), ***Φρειδερῖκος.*** Γερμανὸς φιλόσοφος καὶ ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1844 ἐκ Ραΐκεν. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ὅστις ἦτο πάστωρ, ἀπέθανεν ἐνωρὶς ἐν ἡλικίᾳ 36 ἐτῶν, συνεπείᾳ ἐγκεφαλικῆς νόσου. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἐπισυμβάντα τῷ 1849, μετῴκησεν ὁ πενταετὴς Νίτσε μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς εἰς τὴν παρὰ τὴν Ἰένην Νάουμπουργκ, τελῶν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν, τῆς μάμμης καὶ δύο ἄλλων συγγενῶν γυναικῶν μέχρι τοῦ δεκάτου τετάρτου ἔτους τῆς ἡλικίας του, τουτέστι μέχρι τοῦ 1858, ὅτε εἰσήχθη εἰς τὴν περίφημον ἀνθρωπιστικὴν σχολὴν τῆς Pforta, ἔνθα μετ' ἰδιαζούσης ἀγάπης καὶ ἐπιμελείας ἐκαλλιεργεῖτο ἡ σπουδὴ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν. Μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποφοίτησίν του ἠκολούθησε τὸ κατ' ἀρχὰς θεολογικά, ἔπειτα δὲ φιλολογικὰ μαθήματα ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βόννης, τὰ ὁποῖα συνέχισεν ἓν ἔτος βραδύτερον ἐν Λιψίᾳ, ὅπου ἐγνώρισε τὸν Βάγνερ. Εἰκοσιπενταετὴς ἐκλήθη ὡς καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας φιλολογίας εἰς Βασιλείαν, ὅπου ἐδίδαξεν ἀπὸ τοῦ 1869 μέχρι τοῦ 1879. Παραιτηθεὶς διῆγε μονήρη βίον ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ. Τῷ 1889 ἐξεδηλώθησαν ἐν Τουρίνῳ τὰ συμπτώματα τῆς παραφροσύνης. Ἔκτοτε ἐνοσηλεύετο ὑπὸ τῆς μητρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς κατ' ἀρχὰς ἐν Νάουμπουργκ καὶ ἔπειτα ἐν Βαϊμάρῃ, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1900.

Ὁ βίος ἑκάστου ἀνθρώπου περιλαμβάνει τὰς ἐξωτερικὰς περιπετείας αὐτοῦ καὶ τὴν προσωπικότητα, ἄλλαις λέξεσιν ἡ ζωὴ ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ἑνώσεως τῶν βιωμάτων καὶ τοῦ βιοῦντος. Οὐδεὶς εἶναι δυνατὸν νὰ κατανοηθῇ καὶ νὰ ἑρμηνευθῇ ἐὰν ἐλλείπῃ ὁ ἕτερος τῶν δύο τούτων παραγόντων καὶ ἐὰν δὲν συνεξετάζωνται ἀμφότεροι ἐν τῇ ἀμοιβαίᾳ αὐτῶν ἀλληλεπιδράσει. Κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἡ προσπάθεια πρὸς κατανόησιν τοῦ Νίτσε προαπαιτεῖ τὴν γνῶσιν ταύτην τῶν δύο ἐκείνων παραγόντων, ἥτις ὅμως μόνον νὰ ὑποδηλωθῇ δύναται ἐνταῦθα. Κεντρικὴ κατεύθυνσις ἐν τῇ προσωπικότητι αὐτοῦ εἶναι ἡ φιλοσοφικὴ ὁρμὴ πρὸς γνῶσιν τοῦ νοήματος, τῆς σημασίας, τῆς ἰδέας τῆς συνόλου πραγματικότητος. Ἡ φιλοσοφικὴ αὕτη ὁρμὴ ἐκδηλοῦται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς φιλοσοφίας κατὰ τρεῖς τρόπους. Χρησιμοποιεῖται δηλαδὴ κατὰ πρῶτον λόγον πρὸς ἱκανοποίησιν αὐτῆς ἢ ὁ νοῦς ἢ τὸ συναίσθημα ἢ ἡ βούλησις. Κατὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν ὁμιλοῦμεν περὶ ἐπιστημονικῆς φιλοσοφίας, ἡ δευτέρα παρέχει εἰς ἡμᾶς τὸν καλλιτέχνην φιλόσοφον, ἐκ δὲ τῆς τρίτης γεννᾶται ὁ προφήτης φιλόσοφος. Τοῦ πρώτου τύπου παράδειγμα εἶναι ὁ Ἀριστοτέλης, τοῦ δευτέρου ὁ Πλάτων, τοῦ τρίτου ὁ Πυθαγόρας. Τούτων ὁ μὲν ἐπιστημονικὸς φιλόσοφος ἐρευνᾷ καὶ αἰτιολογεῖ, ὁ καλλιτέχνης συναισθάνεται καὶ μορφοποιεῖ, ὁ προφήτης τέλος κηρύσσει καὶ θηρᾷ ὀπαδούς. Ἡ φιλοσοφικὴ ὁρμὴ τοῦ Νίτσε εἰς οὐδεμίαν τῶν κατηγοριῶν τούτων δύναται νὰ ὑπαχθῇ. Εἶναι ὅλα ταῦτα συγχρόνως καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν ἐξ ὁλοκλήρου καὶ πλήρως, ὡς πᾶς ὅστις ῥέπει πρὸς τὴν ὁλότητα κατὰ τὴν τραγικὴν ἀνάγκην τῆς Μοίρας. Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου, ὅπερ κατὰ βάθος εἶναι θρησκευτικὴ νοσταλγία, ἐξηγεῖται ὁ φανατισμὸς μεθ' οὗ ἐξαγγέλλει τὰς ἰδέας του, ὁ ἀφοριστικὸς τρόπος, ἡ λογοτεχνικὴ μορφὴ τῶν ἔργων του.

Ὁ βίος τοῦ Νίτσε διακρίνεται εἰς τρεῖς περιόδους, τὴν τῆς νεότητος, τὴν τῶν ἐν Βασιλείᾳ χρόνων καὶ τὴν τῶν χρόνων τῆς ἐρημίας καὶ τῆς μονώσεως. Ἡ πρώτη ἐκτείνεται μέχρι τῆς ἀναλήψεως τῆς καθηγεσίας ἐν Βασιλείᾳ. Τὸ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν ἐπίδρασιν γυναικείας ἀγωγῆς ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν πρὸς ἀνδρικὰς ἐπιδράσεις μόλις ἀπὸ τοῦ 14ου ἔτους τῆς ἡλικίας του διὰ τῆς εἰσαγωγῆς αὐτοῦ εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς Pforta. Ἡ κλασσικὴ μόρφωσις, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἐνταῦθα, συμβάλλει μεγάλως μετὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἐν Βόννῃ φιλολόγου Ritschl ὅπως ὁ νεαρὸς Νίτσε στραφῇ πρὸς τὴν φιλολογίαν, ἂν καὶ μετὰ μακροχρονίους δισταγμούς. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους τῶν σπουδῶν ὅλως ἰδιαζόντως ἐπέδρασαν ἐπ' αὐτὸν αἱ σχέσεις πρὸς τὸν διδάσκαλόν του ἐκεῖνον, ἡ φιλία πρὸς τὸν E. Rohde, ἡ γνῶσις τῆς φιλοσοφίας τοῦ Σοπεγχάουερ καὶ ἡ πρὸς τὸν Ρ. Βάγνερ ἀναστροφή. Ἡ φιλοσοφία τοῦ Σοπεγχάουερ συμβάλλει καὶ αὐτὴ εἰς τὴν ἀπὸ τῆς θεολογίας ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ καὶ πολὺ περισσότερον εἰς τὴν ἀποξένωσιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Συγχρόνως ὁδηγεῖ αὐτὸν εἰς τὴν περιφρόνησιν ἑαυτοῦ καὶ τὴν ἐσωτερικὴν διάσπασιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν βαθυτέραν γνῶσιν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἐνθουσιασμὸς αὐτοῦ πρὸς τὸν φιλόσοφον τοῦτον καὶ τὴν μουσικὴν κινεῖ αὐτὸν ὅπως ἔλθῃ εἰς προσωπικὴν ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Βάγνερ. Ἡ δευτέρα περίοδος ἐγκαινιάζεται διὰ τῆς ἀναλήψεως τῆς καθηγεσίας ἐν Βασιλείᾳ καὶ ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ 1869 μέχρι τοῦ 1879. Εἶναι οἱ χρόνοι τῶν ἐνθουσιασμῶν καὶ τῶν ἀπογοητεύσεων, τῆς μεταβολῆς, τῆς ἀπελευθερώσεως, ἡ περίοδος τῆς κρίσεως καὶ τῆς προπαρασκευῆς διὰ τὸ μετέπειτα ἔργον, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ περιεχόμενον τοῦ βίου του. Ὁ ἀγὼν αὐτοῦ στρέφεται ἐν πρώτοις ἐναντίον τῆς φιλολογίας ὡς ἐπιστήμης, τὴν ὁποίαν θέλει νὰ ὁδηγήσῃ εἰς ἐπανάστασιν. Θεωρεῖ αὐτὴν ὡς ἄψυχον καὶ ἄνευ ζωῆς ἀνάμνησιν τοῦ παρελθόντος, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσαν πρὸς τὸ μέλλον, ἐπειδὴ στερεῖται τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ πάθους. Ἀπὸ τῆς καταστάσεως ταύτης θέλει νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτήν, προβάλλων ὡς σκοπὸν αὐτῆς τὴν ποιητικὴν ἀναδημιουργίαν προσώπων, γεγονότων καὶ χαρακτήρων. Τοῦτο ἐπιχειρεῖ διὰ τοῦ ἐν ἔτει 1871 ἐκδοθέντος ἔργου του «Ἡ γέννησις τῆς τραγῳδίας», ὅπερ ἀποτελεῖ συνδυασμὸν τῶν ἀπόψεων τοῦ Βάγνερ καὶ τῶν πορισμάτων τῶν κλασσικῶν ἐρευνῶν τοῦ Νίτσε. Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ἐπιχειρεῖ νὰ δώσῃ νέαν ἑρμηνείαν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, ὁρμώμενος ἀπὸ τῆς μουσικῆς, ἀπὸ τοῦ διθυράμβου καὶ τῶν χορικῶν τῆς τραγῳδίας.

Φρειδερῖκος Νίτσε.

Συγχρόνως ὅμως ἐμφανίζει εἰς ἡμᾶς τὸ ἔργον τοῦτο τὴν ἀληθῆ κατεύθυνσιν τῆς ψυχῆς τοῦ Νίτσε, δεικνύει εἰς ἡμᾶς τὸν φιλόσοφον, ὅστις εἶναι κατὰ λάθος φιλόλογος, ἢ κρύπτει τὴν φιλοσοφικὴν αὐτοῦ ὁρμὴν ὑπὸ τὸν μανδύαν τῆς φιλολογίας. Ἀλλ' ἡ διὰ τοῦ ἔργου ἐκείνου χαραχθεῖσα γραμμὴ δὲν παραμένει σταθερὰ καὶ συνεχής. Ὀλίγα ἔτη ἀργότερον συντελεῖται τεραστία μεταβολὴ ἐν τῇ διανοήσει τοῦ Νίτσε. Ὁ φιλόσοφος καταπαύει τοὺς θεούς, τοὺς ὁποίους τέως ἐσέβετο. τὸν Βάγνερ, τὸν Σοπεγχάουερ, τὴν τέχνην, τὴν μεταφυσικήν, τὴν ἠθικήν, καὶ στρέφεται πρὸς νέα ἰδανικά, ἔνθα τὴν κρατοῦσαν θέσιν κατέχουσιν ὁ λόγος καὶ ἡ ἐπιστήμη, ὡς ἡ ὑψίστη ἐν ἀνθρώποις δύναμις. Σπουδαία διὰ τὴν νέαν του ἐξέλιξιν εἶναι νῦν ἡ ἐπίδρασις, τὴν ὁποίαν ἀσκοῦσιν ἐπ' αὐτοῦ ἡ ῥῆξις τῆς πρὸς τὸν Βάγνερ φιλίας, αἱ σχέσεις πρὸς τὸν Burckhardt, ὁ δι' ὅλου τοῦ ἔπειτα χρόνου σύνδεσμος αὐτοῦ πρὸς τὸν θεολόγον Overbeck καὶ ἡ γνωριμία μετὰ τῶν ἰδεῶν τοῦ Πασκάλ, τοῦ Montaigne, τοῦ Διδερότου καὶ τοῦ Βολταίρου. Τὴν τροπὴν ἐξαγγέλλει τὸ κατὰ τὸ 1878 ἐμφανισθὲν ἔργον του «Menschliches all zu Menschliches», ὅπερ σημαίνει ἐγκατάλειψιν τῆς μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀκολουθηθείσης ὁδοῦ καὶ χειραφέτησιν ἀπὸ τοῦ Βάγνερ καὶ τοῦ Σοπεγχάουερ. Ἡ περίοδος αὕτη τερματίζεται ἐξωτερικῶς διὰ τῆς ἀπὸ τῆς καθηγεσίας παραιτήσεως τοῦ Νίτσε, ὅστις ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ γράφει τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικά: «Ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν οἰκίαν τῶν σοφῶν καὶ προσέρριψα τὴν θύραν ὀπισθέν μου». Ἡ τρίτη καὶ τελευταία περίοδος εἶναι οἱ χρόνοι τῆς ἀρνήσεως. Ὁ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων μὴ κατανοούμενος καὶ ὑπὸ τῶν φίλων ἐγκαταλειφθεὶς φιλόσοφος πλανᾶται ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἐλεύθερος ἀπὸ τὰς τέως σχέσεις καὶ ἐπιδράσεις, ἐγκεκλεισμένος εἰς ἑαυτόν, ἄνευ φίλων, ἄνευ ἀγάπης, ἔρημος ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἀγάπη του μεταβάλλεται εἰς μῖσος, ἡ ἔλλειψις κατανοήσεως ἐκ μέρους τῶν ἄλλων δημιουργεῖ ἐν αὐτῷ τὴν ἀδυναμίαν τῆς κατανοήσεως τῶν ἄλλων· τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ πλήρης ἄρνησις καὶ ἀπόρριψις ἐκ μέρους του τῆς ἱστορίας, τῆς παραδόσεως, τῶν ἱστορικῶς γεννηθεισῶν ἀξιῶν τοῦ περιβάλλοντος. Ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ χρόνοι τῆς δημιουργικότητος ἐναλλάσσονται πρὸς τοὺς χρόνους τῆς πλήρους ἀδυναμίας καὶ ἀφορίας, ταλαιπωρεῖται ὁ Νίτσε ὑπὸ τῆς ἐπιτακτικῆς ἀνάγκης πρὸς προφητικὴν ἀναγέννησιν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ πρὸς τὴν ἄρνησιν ὁρμή, τῆς ὁποίας αἱ ἀρχαὶ συμπίπτουν πρὸς τὴν δευτέραν περίοδον τοῦ βίου του, συνεχίζεται τὸ κατ' ἀρχὰς καὶ ἐνισχύεται. Ἡ κατὰ τὸ 1881 ἐμφανισθεῖσα «Ἠὼς» εἶναι ἀκόμη πλήρης τοῦ θετικιστικοῦ πνεύματος καὶ τῆς πραγματοκρατίας, πρὸς τὴν ὁποίαν εἶχε στραφῆ ὅτε κατέκαυσε τοὺς παλαιοὺς θεούς. Ἀλλ' ἤδη ἐν τῇ «Χαροπῇ ἐπιστήμῃ», ἥτις ἐδημοσιεύθη τῷ 1882, τὸ πνεῦμα ἐκεῖνο ἔχει πλέον καταικηθῆ. Ὁ λόγος καὶ ἡ συνείδησις δὲν κηρύσσονται πλέον μονομερῶς ὡς ἡ ὑψίστη δύναμις τῆς ἀνθρωπότητος. Τὸ συναίσθημα ἀνακτᾷ τὴν παλαιάν του θέσιν, τὰ δὲ προβλήματα τῆς τέχνης, τῆς μεταφυσικῆς καὶ τῆς θρησκείας ἀποβαίνουσι πάλιν θεμελιώδη δι' αὐτόν. Ὁ Νίτσε ἐπανευρίσκει ἑαυτόν, ἐν τῇ ψυχῇ του, ἀφυπνίζεται πάλιν ὅ,τι ἐξ ἀρχῆς ἀποτελεῖ τὸ κύριον γνώρισμα τῆς φύσεώς του. Καθίσταται πάλιν ἑρμηνεὺς τῆς ὑπάρξεως καὶ προφήτης ἑνὸς νέου πολιτισμοῦ, ὅστις πρέπει νὰ δημιουργηθῇ. Τρία ἔργα ἀποτελοῦν τοὺς τρεῖς σταθμοὺς τῆς νέας ταύτης προσπαθείας, ὁ «Ζαρατούστρας», ὁ «Ἀντίχριστος» καὶ τὸ «Ἴδε ὁ ἄνθρωπος». Ἐν τῷ πρώτῳ σχεδιαγραφεῖ τὴν εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου τοῦ μέλλοντος· ἐν τῷ δευτέρῳ κηρύσσει τὴν δι' αὐτοῦ μέλλουσαν νὰ ἔλθῃ νέαν πολιτιστικὴν περίοδον, ἀγωνιζόμενος κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ· ἐν τῷ «Ἴδε ὁ ἄνθρωπος» τέλος ἀποκαλύπτει ἐν μέρει τὴν ψυχήν του καὶ ἐπιτρέπει νὰ παρακολουθήσωμεν τὸν τρόπον καθ' ὃν γίνεταί τις ὅ,τι ἐξ ἀρχῆς εἶναι· κατὰ τὸ πολυθρύλητον ῥητὸν τῶν Ὀρφικῶν.

Εἰς τὰς τρεῖς ταύτας περιόδους κατανέμεται ἡ συγγραφικὴ δημιουργία τοῦ Νίτσε. Ἐν τούτοις τῆς χρονολογικῆς διατάξεως προτιμητέα ἡ καθ' ὁμάδας ἢ κατηγορίας διάταξις, ἐπειδὴ ἡ διαρκὴς ἐξέλιξις καὶ αἱ συχναὶ μεταπτώσεις, αἵτινες διακρίνουσι τὴν φύσιν τοῦ συγγραφέως, δὲν ἐπιτρέπουσι νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ χρονολογικὴ σειρά, διὰ τῆς ὁποίας θὰ συνδέωνται συγγράμματα μὴ συνανήκοντα ἐσωτερικῶς. Τοιαύτας ὁμάδας διακρίνουσι τρεῖς ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Νίτσε. Κοινὸν χαρακτηριστικὸν τῶν ἔργων τῆς πρώτης ὁμάδος εἶναι ἡ ἱστορικὴ βάσις κατὰ τὴν θέσιν τῶν προβλημάτων. Εἰς τὴν ὁμάδα ταύτην ἀνήκουσιν: «Ἡ γέννησις τῆς τραγῳδίας» (1872), τὸ πρῶτον σπουδαῖον ἔργον τοῦ Νίτσε, ὅπου ὑπεμφαίνεται ἤδη ἡ ἰδέα τῆς ἀντιστροφῆς καὶ τοῦ νέου καθορισμοῦ τῶν ἀξιῶν. Ἡ ζωὴ συμβολίζεται ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Διονύσου καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, τουτέστιν ἐμφανίζεται ὡς τραγική, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Σωκράτους ἀντιπροσωπευομένην αἰσιοδοξίαν. Αἱ τρεῖς αὗται μορφαὶ συμβολίζουν τὴν ἐπιστήμην, τὴν τέχνην καὶ τὴν ζωήν· ἀλλ' ὁ Διόνυσος κατέχει ἤδη τὴν πρώτην θέσιν ὡς σύμβολον τῆς ζωῆς. Ἄλλο ἔργον τῆς ὁμάδος ταύτης εἶναι αἱ «Ἀσυγχρόνιστοι σκέψεις» (1873—1876), ἐν τῷ ὁποίῳ ἐφαρμόζει ὁ Νίτσε εἰς τὸν γερμανικὸν πολιτισμὸν τῆς ἐποχῆς του τὰς ἀπόψεις, τὰς ὁποίας ἀνέπτυξεν ἤδη εἰς τὸ προηγούμενον ἔργον του. Ἐν αὐτῷ ἀφ' ἑνὸς μὲν καταπολεμεῖ τὸν περίφημον συγγραφέα τοῦ «Βίου τοῦ Ἰησοῦ» Στράους καὶ τὴν ὑπερβολικὴν ἐκτίμησιν τῆς ἱστορικῆς μεθόδου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐξυμνεῖ τὸν Βάγνερ καὶ τὸν Σοπεγχάουερ, ὡς μεγάλους μορφωτὰς τῆς ἀνθρωπότητος. Οὗτοι κατέχονται ὑπὸ τραγικῶν συναισθημάτων καὶ φλέγονται ὑπὸ ὑψηλῶν πόθων, ἐνῷ ἐκεῖνος ἀρκεῖται εἰς τὰ πορίσματα τῆς κριτικῆς του, ἀνίκανος νὰ ζωογονήσῃ τὸ παρελθόν. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸν Νίτσε ἀπασχολεῖ ἡ ὀρθὴ μεταξὺ ἐπιστήμης καὶ ζωῆς σχέσις, ὑπεμφαίνονται δὲ καὶ ἄλλαι ἰδιάζουσαι εἰς αὐτὸν ἰδέαι, ὡς ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀριστοκρατικοὺς σκοποὺς τῆς ἱστορίας καὶ ἡ ὡς συνέπεια αὐτῆς ἐμφανιζομένη διαρχικὴ περὶ κοινωνίας ἀντίληψις, διακρινομένης εἰς κυρίους καὶ εἰς δούλους. Εἰς τὴν δευτέραν ὁμάδα ἀνήκουσι τὰ ἑξῆς ἔργα: «Ἀνθρώπινα, παρὰ πολὺ ἀνθρώπινα» (1878—1880), «Ἠὼς» (1881), «Χαροπὴ ἐπιστήμη» (1882), «Πέραν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ» (1886), «Γενεαλογία τῆς ἠθικῆς» (1887) κ. ἄ.

Ἐνταῦθα ἐμφανίζεται ὁ Νίτσε ἀπηλλαγμένος τοῦ παλαιοῦ ῥωμαντισμοῦ καὶ ὑπέρμαχος τῆς ζωῆς ἐναντίον τῶν συμπερασμάτων, τὰ ὁποῖα συνήθιζον νὰ συνάγωσιν ἐκ τοῦ γεγονότος τοῦ πόνου τοῦ κυριαρχοῦντος αὐτῆς. Εἶχεν ἤδη στραφῆ πρὸς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ εἶχεν ἔλθει εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὴν γαλλικὴν φιλοσοφίαν. Τὸ πρόβλημα τοῦ πολιτισμοῦ, τὸ ὁποῖον ἀπασχολεῖ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόν, προσλαμβάνει τώρα εἰδικωτέραν μορφὴν καὶ γίνε-

Digitized by Google

ται ἠθικὸν κατ' ἐξοχὴν πρόβλημα, πρὸ πάντων διὰ τοῦ κλονισμοῦ τῆς ἐμπιστοσύνης του πρὸς τὰς ἠθικὰς ἀξίας. Πρὸς τούτοις ἐν τοῖς συγγράμμασι τῆς περιόδου ταύτης, καὶ ἰδίᾳ ἐν τῇ «Χαροπῇ ἐπιστήμῃ», ἀνακύπτει ἡ ἰδέα τῆς ρυθμικῆς ἐξελίξεως, τῆς ἀνακυκλήσεως τῶν πάντων ἢ τῆς αἰωνίας ἐπιστροφῆς, ὡς καὶ ἡ μορφὴ τοῦ Ζαρατούστρα ὡς τοῦ προφήτου τῆς καταφάσεως τῆς ζωῆς καὶ κήρυκος τῶν καλλονῶν της, μορφὴ ἀπασχολοῦσα τὸν Νίτσε ἀπὸ τῆς νεότητός του καὶ παρασκευασθεῖσα διὰ τοῦ Διονύσου ἤδη ἐν τῇ «Γεννήσει τῆς τραγῳδίας». Ὅπως δὲ τὴν μορφὴν τοῦ μεγάλου του ἥρωος, οὕτω καὶ τὴν ἰδέαν τῆς αἰωνίας ἐπιστροφῆς ὀφείλει εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, εἰς τοὺς πυθαγορείους καὶ τοὺς στωϊκούς. Ἐξέχουσαν θέσιν κατέχει ἡ περὶ κοινωνικῆς διαρχίας θεωρία του καὶ τὸ κήρυγμα περὶ τῆς ἀνάγκης δημιουργίας νέων παντελῶς ἀξιῶν, ἰδέαι αἵτινες ἐκφράζουσι σαφέστατα τὴν ἀριστοκρατικὴν διάθεσιν τοῦ φιλοσόφου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐφαρμόζεται πληρέστατα ἡ φράσις τοῦ Ρωμαίου ποιητοῦ: «odi profanum volgus et arceo». Τὴν τρίτην τέλος ὁμάδα ἀποτελοῦσι δύο κυρίως ἔργα, τὰ «Τάδε ἔφη Ζαρατούστρας» καὶ «Ἡ θέλησις πρὸς τὴν δύναμιν», ἔνθα ὁ Νίτσε κηρύσσει τὴν ἀντιστροφὴν τῶν ἀξιῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἰδικῆς του βασικῆς ἀξίας, ἥτις εἶναι ἡ δύναμις, ἡ ὑγεία καὶ ἡ εὐτυχία τῆς ζωῆς καὶ ἥτις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ κεντρικὴ καὶ πασῶν τῶν ἄλλων δεσπόζουσα ἰδέα τοῦ φιλοσόφου. Καὶ τὰ δύο ἔργα πειρῶνται νὰ ἐκφράσωσι τὴν αὐτὴν ἰδέαν, ἐκεῖνο μὲν ἐν ποιητικῇ μορφῇ, τοῦτο δὲ ἐν μορφῇ φιλοσοφικῇ. Ἀλλὰ τὸ δεύτερον δὲν εἶναι εἰμὴ ἀποσπάσματα· διότι, ὡς παρατηρεῖ ὁ Höffding, ὁ Ἀπόλλων ἦτο πλέον τόσον ἀνίκανος νὰ ἐκφράσῃ ὅ,τι ἐσκέπτετο ὁ Διόνυσος ὅσον καὶ ὁ Σωκράτης. «Ὁ Διόνυσος κατέσχιζεν ἑαυτὸν ἐν τῇ μέθῃ τῆς ἐκστάσεως».

Ὁ Νίτσε ὁρμᾶται ἀπὸ τῆς ἱστορίας τοῦ πολιτισμοῦ, ὡς τοῦτο φαίνεται σαφῶς ἐν τῇ «Γεννήσει τῆς τραγῳδίας», σκοπὸς δ' αὐτοῦ εἶναι ἡ ἐν τῷ μέλλοντι πραγματοποίησις ἐκείνου, ὅπερ εἶχε ποτὲ πραγματοποιηθῇ ἐν Ἑλλάδι, ἡ συγχώνευσις τοῦ διονυσιακοῦ καὶ τοῦ ἀπολλωνείου πνεύματος. Ἐπιθυμεῖ λοιπὸν νέαν τινὰ ἀναγέννησιν, τῆς ὁποίας θέλει νὰ εἶναι αὐτὸς ὁ καθηγεμὼν καὶ ὁ προφήτης· καὶ τοῦτο ἐπιχειρεῖ διὰ τῆς προσπαθείας ὅπως ἀνακαινίσῃ καὶ ἐμψυχώσῃ τὴν φιλολογίαν, καθιστῶν αὐτὴν θεραπαινίδα τῶν μεγάλων προβλημάτων τῆς ζωῆς. Πρὸς τοῦτο δέον νὰ καταπολεμηθῇ ὁ Σωκράτης, ὁ ἄνθρωπος τοῦ λογικοῦ, ὁ μονομερὴς νοησιαρχικός, διὰ τὸν ὁποῖον ἀξίαν κέκτηται μόνον ἡ γνῶσις καὶ ὁ ὁποῖος ἐθανάτωσε τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαίας τραγῳδίας, τὸν συνδυασμὸν ἐκεῖνον διονυσιακοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀπολλωνείου ἁρμονίας. Ἔκτοτε χρονολογεῖται ἡ μεταξὺ τραγικοῦ πνεύματος καὶ ἐπιστήμης πάλη, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπολυτροῦται πάλιν ἡ ἀνθρωπότης διὰ τοῦ «Φάουστ», τῆς «Κριτικῆς τοῦ καθαροῦ λόγου», τῆς φιλοσοφίας τοῦ Σοπεγχάουερ καὶ πρὸ πάντων διὰ τῆς μουσικῆς τοῦ Βάγνερ, διὰ τῆς ὁποίας ἐρχόμεθα εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν πρὸς αὐτὴν τὴν οὐσίαν τῆς ὑπάρξεως καὶ ἡ ὁποία ἀφυπνίζει ἐν ἡμῖν τὸ διονυσιακὸν στοιχεῖον. Ποθεῖ τὴν ζωὴν καὶ θέλει νὰ ὁδηγήσῃ καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τὸν πόθον τοῦτον. Πρὸς τοῦτο ὅμως εἶναι ἀνάγκη νὰ περιορισθῇ ἢ καὶ νὰ ἐκλίπῃ παντελῶς τὸ βάρος καὶ ἡ πίεσις τοῦ παρελθόντος, τὸ ὁποῖον ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ γῆρας πρὸ τῆς ὥρας καὶ ἐπιδρᾷ ὀλεθρίως ἐπὶ τῆς προσωπικότητος, ἐπὶ τῆς νοήσεως, ἐπὶ τῆς τέχνης καὶ ἐπὶ αὐτῶν τῶν ζωϊκῶν ὁρμεμφύτων. Διὰ τοῦτο χρειάζεται νέα ἑρμηνεία τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος· τοῦτο δηλαδὴ δὲν συνίσταται εἰς τὴν διαρκῆ καὶ ἄνευ τέρματος ἐξέλιξιν, οὔτε εἰς τὰ πεπρωμένα καὶ τὰς περιπετείαας τοῦ ὄχλου, ἀλλ' ἡ ἀξία αὐτῶν συγκεντροῦται ἐν τῇ προσωπικότητι τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς ἱστορίας. Αἱ μᾶζαι εἶναι ἁπλᾶ μέσα τῆς ἱστορίας πρὸς ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν της, οἵτινες δὲν εὑρίσκονται εἰς τὸ τέλος τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως, ἀλλὰ πραγματοποιοῦνται ἑκάστοτε διὰ τῆς ἐμφανίσεως μεγάλων φυσιογνωμιῶν. Αὗται δεσπόζουσιν ὅταν ἐμφανισθῶσι τοῦ τε παρελθόντος καὶ τοῦ μέλλοντος, οὔτε ἐκείνου ἀποτέλεσμα οὖσαι, οὔτε τούτου τὸ αἴτιον. Τὴν ἀριστοκρατίαν του λοιπὸν ἀντλεῖ ὁ Νίτσε ἐκ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῷ περὶ τῆς ἱστορίας ἀντιλήψεως καὶ δὴ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Σοπεγχάουερ, ἂν καὶ βραδύτερον ἀναζητεῖ ἄλλης φύσεως ἐπιχειρήματα πρὸς στήριξιν αὐτῆς, ἅπερ ἀντλεῖ μᾶλλον ἐκ τῆς συλλήψεως ἣν κτᾶται περὶ τῆς ζωῆς. Τῆς ἀριστοκρατικῆς φυλῆς, τὴν ὁποίαν ὀνειρεύεται, ἔργον δὲν εἶναι ἡ κυβέρνησις καὶ ἡ διαπαιδαγώγησις τοῦ ὄχλου, ἀλλ' αὕτη παρέχει ἀξίας διὰ μόνης τῆς ὑπάρξεώς της καὶ σκοπὸς αὐτῆς τελικὸς εἶναι ἡ δημιουργία τοῦ ὑπερανθρώπου. Ὡς βάσις τῆς δημιουργίας ταύτης χρησιμεύει εἰς αὐτὴν ὁ ὄχλος, ἡ κατωτέρα φυλή, κεκτημένη ὑλικὴν πρὸ πάντων σημασίαν. Ἰδανικὸν αὐτῆς εἶναι ἡ δύναμις, ἥτις εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸ δημοκρατικὸν πνεῦμα, ἀποτέλεσμα δὲ ἡ κοινωνικὴ διαρχία, ἡ διάκρισις μεταξὺ κυρίων καὶ δούλων, καὶ νέαι ἠθικαὶ ἀξίαι, ἀντλούμεναι ἐκ τῆς δυνάμεως, τῆς εὐτυχίας, τῆς ζωῆς. Μεταξὺ δυνάμεως καὶ ἀδυναμίας ὑφίσταται ἀδιάλειπτος ἀγών, αἱ δὲ μεγάλαι ἐπαναστάσεις, τὰς ὁποίας δεικνύει ἡ ἱστορία, ὁ Χριστιανισμός, ὁ Βουδισμός, ἡ Μεταρρύθμισις στρέφονται ἐναντίον τῆς δυνάμεως τῆς ἀριστοκρατίας. Οὕτω ὁ Νίτσε καθίσταται προφήτης, ἐξαγγέλλων μίαν νέαν ἀνθρωπότητα, τὴν ἰδέαν τῆς ὁποίας ἀντλεῖ ἐκ τῶν ἐπιδράσεων, τὰς ὁποίας ἤσκησαν ἐπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν νεότητά του ὁ Σοπεγχάουερ καὶ ὁ Βάγνερ, καὶ ἡ ὁποία ἐκπηγάζει ἐκ νέας συλλήψεως τῆς ζωῆς.

«Νεκροὶ εἶναι ὅλοι οἱ θεοί, μόνος ὁ ὑπεράνθρωπος πρέπει νὰ ζήσῃ». Εἰς τὴν φράσιν ταύτην θὰ ἠδύνατο νὰ συνοψισθῇ ἡ φιλοσοφία τοῦ Νίτσε. Διὰ τοῦ ἀφανισμοῦ τῆς εἰς θεὸν πίστεως ἠφανίσθησαν ἐν αὐτῷ καὶ πᾶσαι καθόλου αἱ ἀξίαι, τὴν θέσιν δὲ αὐτῶν καταλαμβάνουσιν αἱ ἐλεύθεραι ἀξίαι τῶν δημιουργικῶν προσωπικοτήτων. Ὑψίστη ἀξία εἶναι δι' αὐτὸν ὁ ὑπεράνθρωπος, καὶ ταύτην ἐπιθυμεῖ νὰ κηρύξῃ καὶ νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Εἰς τὴν ἔννοιαν ταύτην, εἰς τὴν γέννησιν τῆς ὁποίας συνέβαλεν ἀναντιρρήτως καὶ ὁ δαρβινισμός, παρέχει ὁ Νίτσε διπλῆν σημασίαν· διότι ἄλλοτε μὲν νοεῖ ὑπ' αὐτὴν τὸ ἀνώτερον εἶδος, ὅπερ θὰ προκύψῃ ποτὲ ἐκ τῆς ἀνθρωπότητος, ἄλλοτε δὲ τοὺς ἐν τῷ παρελθόντι φορεῖς τῶν ἰδιοτήτων ἐκείνων, αἵτινες κέκτηνται δι' αὐτὸν βιολογικὴν ἀξίαν. Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ, ὁ ὑπεράνθρωπος αὐτοῦ διακρίνεται τοῦ ἰδανικοῦ ἀνθρώπου τῶν πρὸ αὐτοῦ διὰ τῆς ἰσχυρᾶς ἐξάρσεως τῆς ζωϊκῆς δυνάμεως, ἡ ὁποία κατέθελγε τὸν Νίτσε τόσον περισσότερον ὅσον ὁ ἴδιος ὑπέφερε σωματικῶς, καὶ διὰ τοῦ ἀριστοκρατικοῦ του χαρακτῆρος. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ μέλλοντος δέον νὰ εἶναι, ὡς φαντάζεται αὐτούς, εὔθυμοι, φωτεινοί. σκληροί, πλήρεις δυνάμεως, δημιουργικοί. Διὰ τῆς ἰδέας ταύτης περὶ ὑπερανθρώπου ἐπέδρασεν ὁ Νίτσε ἐπὶ πάντων τῶν κλάδων τῆς τέχνης, τὴν ὁποίαν ἐγονιμοποίησεν, ἐξ ἄλλου δὲ ἀφύπνισε τὸν πόθον πρὸς ἐξευγενισμὸν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἐν τούτοις, δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι οὔτε βιολογικῶς εἶναι δυνατὸν νὰ στηριχθῇ ἡ ἰδέα αὕτη, οὔτε ἠθικῶς νὰ τύχῃ ἐπιδοκιμασίας, ἅτε ὁδηγοῦσα εἰς τὸν ἄκρατον ἐγωϊσμόν

Δευτέρα κεντρικὴ ἰδέα ἐν τῷ κηρύγματι τοῦ Νίτσε εἶναι ἡ περὶ τῆς αἰωνίας ἐπιστροφῆς, ἡ ὁποία δὲν ἁρμονίζεται παντελῶς πρὸς τὴν περὶ ὑπερανθρώπου. Πᾶσαι αἱ δυνατότητες τῆς ὑπάρξεως πιστεύει ὅτι θὰ ἐξαντληθοῦν μίαν ἡμέραν καὶ κατὰ συνέπειαν θὰ ἐπαναληφθῶσι κατ' ἀνάγκην ἐξ ἀρχῆς. Τὴν πίστιν ταύτην ἀντιπροβάλλει ἐναντίον τῆς ὡς τὸ Ἐπέκεινα πίστεως καὶ ἐλπίζει ὅτι θὰ ἀντικαταστήσῃ διὰ ταύτης ἐκείνην, μεταθέτων οὕτω τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος καὶ ὁδηγῶν εἰς τὴν συναίσθησιν τῆς σημασίας καὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς ζωῆς. Ἀλλ' ἐλπίζει καὶ ἄλλο τι διὰ τῆς νίκης τῆς ἰδέας ταύτης· ὅτι δηλαδὴ θὰ ἐξαφανισθοῦν ὅλοι οἱ ἀσθενεῖς καὶ ἐκφυλισμένοι, ἐπειδὴ κατ' αὐτόν. ὡς μὴ δυνάμενοι νὰ ὑπομείνωσι τὴν ἰδέαν τῆς αἰωνίας ἐπιστροφῆς, θὰ καταβληθῶσιν, ἵνα ἐν τέλει παραμείνωσι μόνον οἱ ἰσχυροὶ καὶ μεγάλοι, διὰ τοὺς ὁποίους ἡ ἰδέα αὕτη θὰ σημαίνῃ τὸν κάλλιστον καὶ ὕψιστον ὕμνον τῆς ζωῆς. Διότι ἡ ἰδέα αὕτη ἴσα δύναται διὰ τὸν Νίτσε πρὸς τὴν ὑψίστην μορφὴν τῆς καταφάσεως τῆς ζωῆς, γεννηθεῖσα, ὡς ἡ τοῦ ὑπερανθρώπου, καὶ ἐκ τῆς ὑποκειμενικῆς αὐτοῦ καταστάσεως καὶ βοηθήσασα αὐτὸν εἰς τὸ νὰ φέρῃ τὰ σωματικὰ καὶ ψυχικὰ αὐτοῦ δεινά. Ἡ κατάστασίς του αὕτη ἐξηγεῖ τὸν βαθὺν αὐτοῦ πόθον πρὸς τὴν ζωήν, τῆς ὁποίας ὕμνον ἀποτελεῖ καὶ ἡ ἰδέα τῆς αἰωνίας ἐπιστροφῆς καὶ ἡ σύλληψις τοῦ ὑπερανθρώπου. Πρὸς τὴν ζωὴν ταύτην αἰσθάνεται θρησκευτικὰ ἄντικρυς αἰσθήματα, μυστηριῶδες δέος, βαθὺν σεβασμόν, μυχαιτάτην χαράν, εὐλαβῆ καὶ σιωπηλὴν διάθεσιν, μακαριότητα. Ἀλλ' ὅπως περὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ ὑπερανθρώπου, οὕτω ἀμφιταλαντεύεται καὶ περὶ τὴν ἔννοιαν τῆς ζωῆς, κατεχόμενος ὑπὸ δύο διαφόρων διαθέσεων ἔναντι αὐτῆς. Ἀφ' ἑνὸς βλέπει αὐτὴν ὡς ἰδανικόν, τοῦ ὁποίου τὴν πραγματοποίησιν ἐπιδιώκει, ἀφ' ἑτέρου ὡς τι παρὸν καὶ πραγματικῶς ὑπάρχον, τὸ ὁποῖον ἀγαπᾷ καὶ τὸ ὁποῖον ποθεῖ. Καὶ ἐναντίον τῆς ἰδέας ταύτης περὶ αἰωνίας ἐπιστροφῆς καὶ περὶ ζωῆς προεβλήθησαν πολλὰ καὶ ἰσχυρὰ ἐπιχειρήματα, ὧν κυριώτατον ὅτι οἱ ἀληθῶς ἰσχυροὶ καὶ μεγάλοι δὲν ἐκτιμοῦν τὴν ζωὴν χάριν αὐτῆς ταύτης τῆς ζωῆς, ἀλλὰ χάριν τῶν σκοπῶν, τοὺς ὁποίους δύνανται νὰ πραγματοποιήσουν ἐν αὐτῇ καὶ δι' αὐτῆς. Παρὰ τοῦτο ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι, ὅπως ἦτο ἀναγκαία ἡ σύλληψις αὕτη ὑποκειμενικῶς, ὡς ἡρωϊκή τις πρᾶξις δεινοπαθοῦντος ἀνθρώπου, οὕτω ἔσχεν ἀντικειμενικῶς ἄξια λόγου ἀποτελέσματα, ἐπειδὴ ἐπέδρασεν ὡς ἀντίδρασις κατὰ τῆς νοσηρᾶς καὶ σφαλερᾶς ἀρνήσεως τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀξίας της.

Ἐξ ὅσων μέχρι τοῦδε εἴπομεν καταφαίνεται ἡ κεντρικὴ ἠθικὴ ἀξία, διὰ τῆς ὁποίας θέλει ὁ Νίτσε νὰ ἀντικαταστήσῃ τὰς ἰσχυούσας καὶ νὰ ἀντιστρέψῃ αὐτάς. Ἡ ἀξία αὕτη εἶναι ἡ δύναμις καὶ ὅ,τι ἐκπηγάζει ἐξ αὐτῆς. Ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῆς διακρίνει τὴν ἠθικὴν εἰς ἠθικὴν κυρίων καὶ εἰς ἠθικήν, δούλων· αὕτη χρησιμεύει εἰς αὐτὸν ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν μέτρον, διὰ τοῦ ὁποίου κρίνει τὴν ἱστορίαν **καὶ τὸν πολιτισμόν· δι' αὐτῆς τέλος ἐλπίζει ὅτι** θὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ δημιουργία τοῦ νέου ἀνθρωπίνου τύπου, τὴν ὁποίαν ὁραματίζεται. Δημιούργημα καὶ δημιουργὸς ἀποτελοῦσιν ἐν τῷ τύπῳ τούτῳ μίαν καὶ μόνην ἑνότητα, ὁ δὲ ἄνθρωπος ἐξαρτᾶται μόνον ἐξ ἑαυτοῦ καὶ ἐφ' ἑαυτοῦ μόνου στηρίζεται. Ἡ πρὸς τὴν ζωὴν ὁρμή, ἡ βούλησις πρὸς τὴν δύναμιν ἐν πάσαις αὐτῆς ταῖς μορφαῖς καὶ πολὺ μᾶλλον ἡ δύναμις αὐτή, τὸ διονυσιακὸν στοιχεῖον, αἱ ὁρμαὶ καὶ αἱ κινήσεις τοῦ ὑποσυνειδήτου, διακρίνουσι τὸν νέον τοῦτον τύπον τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τὸν ὁποῖον δύναμις καὶ ζωὴ ἴσα δύνανται πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ διὰ τὸν ὁποῖον πᾶσαι αἱ λοιπαὶ ἀξίαι εἶναι ἀνύπαρκτοι ἢ σχετικαὶ καὶ μέσα ἁπλῶς πρὸς τὸν ὕψιστον αὐτὸν σκοπόν, τὴν ζωήν.

Οὐδόλως παράδοξον, μεθ' ὅλα ταῦτα, ὅτι τὸ προφητικὸν κήρυγμα τοῦ Νίτσε προσλαμβάνει τὸ ἰσχυρότατον αὐτοῦ πάθος ἐν τῷ ἀγῶνι αὐτοῦ κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ προκατάληψις αὐτοῦ ἐναντίον τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ὀφείλεται ἐν πολλοῖς καὶ εἰς τὸν τρόπον τῆς ἀγωγῆς αὐτοῦ κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν καὶ εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Σοπεγχάουερ, διὰ τῆς φιλοσοφίας τοῦ ὁποίου κατεῖδε τὴν ἀπέραντον ἀλογίαν τῆς ὑπάρξεως καὶ ἐνόμισεν ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται εἰς αὐτὸν νὰ πιστεύῃ πλέον «εἰς τὸ ψεῦδος τῆς ὑπάρξεως τοῦ θεοῦ». Ἀλλ' ὁ βαθύτερος λόγος τῆς ἐχθρότητος ταύτης ἔγκειται εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ Νίτσε ἐπίστευεν ὅτι ἡ ἀπεριόριστος αὐτοῦ ὁρμὴ πρὸς δύναμιν καὶ ἐλευθερίαν περιορίζεται ὑπὸ τῆς πίστεως πρὸς τὸν θεόν. Εἰς αὐτὸν τουτέστιν ἐφαρμόζονται οἱ ἴδιοι αὐτοῦ λόγοι, κατὰ τοὺς ὁποίους «μόνον ἐκείνας τὰς γνώμας ζητοῦμεν, αἱ ὁποῖαι ἁρμόζουν εἰς τὸν χαρακτῆρά μας, ὅσον ὑπερήφανα λόγια περὶ τῆς ἀληθείας καὶ ἂν μεταχειριζόμεθα». Ἐνταῦθα ἐξηγοῦνται φράσεις αὐτοῦ οἷαι αἱ ἀκόλουθοι: «Τί θὰ ἠδυνάμεθα νὰ δημιουργήσωμεν ἂν ὑπῆρχον θεοί;» καὶ «Ἂν ὑπῆρχον θεοί, πῶς θὰ ὑπέφερα νὰ μὴ εἶμαι θεός;» Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὰ προσωπικὰ αὐτοῦ βιώματα ἔφερον αὐτὸν κατὰ τὴν διάρκειαν ὡρισμένων στιγμῶν πρὸς τὸν θεόν· ἀλλ' ὁ φόβος τῆς πνευματικῆς δουλείας ἤρκει ὅπως ἐπαναφέρῃ αὐτὸν ἐν σπουδῇ εἰς τὴν ἀθεΐαν. Συγκεκριμένως, ὅσον ἀφορᾷ τὴν στάσιν αὐτοῦ ἔναντι τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐμφανίζει αὕτη τρεῖς διαδεχομένας ἀλλήλας φάσεις· κατ' ἀρχὰς ἀγνοεῖ αὐτόν, ἔπειτα ἀσχολεῖται περὶ αὐτοῦ μετὰ ψυχρᾶς ἐπιστημονικότητος καὶ τέλος καταπολεμεῖ αὐτὸν μετὰ πάθους, τὸ ὁποῖον εἶναι τόσον λυσσωδέστερον ὅσον μεγαλυτέρα ἡ παρερμηνεία τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος. Τὸν ἀγῶνα αὐτοῦ ἐναντίον τῆς χριστιανικῆς θρησκείας διεξάγει οὐχὶ ἑνιαίως καὶ διὰ μιᾶς, ἀλλ' ἐκ διαφόρων ἀπόψεων ὁρμώμενος. Τὰ ἐπιχειρήματα αὐτοῦ εἶναι φύσεως αἰσθητικῆς, ἱστορικῆς, πρακτικῆς καὶ ἠθικῆς. Ὁ ἀριστοκρατικὸς φιλόσοφος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὐχαριστῆται ἀπὸ τὴν «ὀσμὴν τῶν μικρῶν ψυχῶν», τὰς ὁποίας εὑρίσκει ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ. «Ἐναντίον τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν ἰσχύουν τώρα τὰ ἐπιχειρήματα, ἀλλὰ ἡ καλλιτεχνική μας διάθεσις». Τὰ ἱστορικὰ ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα παρατάσσει κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, δύνανται νὰ συνοψισθοῦν εἰς τὴν πρότασιν, ὅτι ἡ ἱστορία τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἠθικῆς ἀρκεῖ ἵνα καταστρέψῃ τὸν Χριστιανισμόν. Ἡ κατάδειξις λ. χ. τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐγεννήθη ἡ εἰς θεὸν πίστις, ἀποδεικνύει κατὰ τὸν Νίτσε ὅτι δὲν ὑπάρχει θεός. Ἡ σκέψις αὕτη ἦτο βεβαίως δυνατὴ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Feuerbach, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἐδιδάχθημεν ὅτι ὁ τρόπος τῆς γενέσεως παραστάσεώς τινος ἢ φαινομένου — ἂν ὑποτεθῇ ὅτι δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν αὐτὸν — οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν. Νέα ἐπιχειρήματα ἀντλεῖ ὁ Νίτσε ἐκ τῆς πίστεως ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς δὲν δύναται νὰ ἐφαρμόσῃ καὶ πραγματοποιήσῃ τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ ἐν τῷ νεωτέρῳ πολιτισμῷ. «Καλύτερα τραγούδια θὰ ἔπρεπε νὰ μοῦ ψάλετε διὰ νὰ πιστεύσω εἰς τὸν λυτρωτήν σας· περισσότερον ἀπολυτρωμένοι θὰ ἔπρεπε νὰ μοῦ ἐμφανίζωνται οἱ μαθηταί του». Ἡ κατάστασις, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησεν ὁ Χριστιανισμὸς κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, φαίνεται εἰς αὐτὸν ψευδής, ἀστήρικτος καὶ νόθος. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συμβιβασθῇ τὸ χριστιανικὸν κήρυγμα πρὸς τὴν καθολικὴν στράτευσιν, πρὸς τὸν κοινοβουλευτικὸν βίον, πρὸς τὴν καθολικὴν ψηφοφορίαν. «Ναὶ ὁμιλῇ τις περὶ ἁμαρτίας, περὶ ἀπολυτρώσεως καὶ περὶ Ἐπέκεινα καὶ συγχρόνως νὰ δέχεται τὸ καθῆκον τῆς γενικῆς στρατεύσεως καὶ τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας!» Πόσον τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα καὶ ὁ νεώτερος πολιτισμὸς εἶναι ἀσυμβίβαστα, δεικνύει κατὰ τὸν Νίτσε ἡ παρῳδία, τὴν ὁποίαν ἐμφανίζει ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν συνταγμάτων του ἡγεμών, ἔκφρασις τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τῆς ἀλαζονείας, ὅστις δὲν αἰσχύνεται νὰ ὁμολογῇ συγχρόνως ὅτι εἶναι Χριστιανός. «Ὁποῖον ἔκτρωμα ψεύδους καὶ νοθείας πρέπει νὰ εἶναι ὁ νεώτερος ἄνθρωπος!» Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν ὅτι αἱ ἀπόψεις αὗται τοῦ Νίτσε στηρίζονται ἐπὶ παρερμηνείας τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ γεγονότος ὅτι παρορᾷ ἐντελῶς τὴν βαθμιαίαν ἐπίδρασιν τοῦ πνεύματος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Τὰ σπουδαιότερα ὅμως ἐπιχειρήματα αὐτοῦ προμηθεύεται ὁ Νίτσε ἐκ τοῦ ἠθικοῦ **ἰδανικοῦ τοῦ** Χριστιανισμοῦ, τὸ ὁποῖον κα**ταπολεμεῖ, διαφέρων** κατὰ τοῦτο ἀπὸ τῶν πρὸ αὐ-

Digitized by Google

τοῦ πολεμίων, οἵτινες ἀνεγνώρισαν καὶ ἐσεβάσθησαν αὐτό. Ὁ πόλεμος αὐτοῦ οὗτος ἐξηγεῖται ἐκ τῶν περὶ ἠθικῆς ἀντιλήψεων αὐτοῦ περὶ τῶν ὁποίων ἔγινεν ἤδη λόγος. «Τί εἶναι ἀγαθόν; Πᾶν ὅ,τι ἐνισχύει ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ συναίσθημα τῆς δυνάμεως, τὴν πρὸς δύναμιν βούλησιν, αὐτὴν ταύτην τὴν δύναμιν. Τί εἶναι κακόν; Πᾶν ὅ,τι κατάγεται ἐκ τῆς ἀδυναμίας. Τί εἶναι ἐπιβλαβέστερον παντὸς ἐλαττώματος; Ἡ συμπάθεια πρὸς τοὺς ἡττημένους καὶ τοὺς ἀσθενεῖς, ὁ Χριστιανισμός». Εἶναι προφανὴς ἡ παρερμηνεία τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, εἰς τὴν ὁποίαν συνήργησεν ἡ γνῶσις τῆς φιλοσοφίας τοῦ Σοπεγχάουερ, ἂν καὶ ὁ Νίτσε καταδικάζει ἐνταῦθα καὶ ὅ,τι ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ ἐκήρυξεν ἄξιον λόγου καὶ τιμῆς. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τούτου συγχέει τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν ἐκήρυξεν ὁ Χριστός, πρὸς τὴν συμπάθειαν, τὴν ὁποίαν ἐδίδαξεν ὁ Βούδας, καὶ ἀδυνατεῖ νὰ διαγνώσῃ ὁπόσον ἡ ἀγάπη αὕτη εἶναι εὐγενεστέρα καὶ ὑψηλοτέρα τῆς βουδιστικῆς ἐκείνης συμπαθείας. Τὸ κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ μῖσος δὲν ἐπιτρέπει εἰς αὐτὸν νὰ ἴδῃ ὅτι ὅσα αὐτὸς λέγει περὶ τῆς ἀγάπης—«πᾶσα μεγάλη ἀγάπη εἶναι κατὰ πολὺ ἀνωτέρα τῆς συμπαθείας, διότι θέλει νὰ δημιουργήσῃ ὅ,τι ἀγαπᾷ»—προσήκουσιν ἀπολύτως εἰς τὸ περὶ αὐτῆς κήρυγμα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Τὸ περὶ ζωῆς ἰδανικὸν τοῦ Νίτσε εἶναι ἡ ἐσχάτη πηγὴ τοῦ πάθους αὐτοῦ κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Παρορᾷ ὅμως ὅτι καὶ ἡ Καινὴ Διαθήκη ὑμνεῖ τὴν ζωὴν ὡς τὸ ὕψιστον ἰδανικὸν τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ὁποῖον εἶναι πηγὴ δυνάμεως καὶ ἅμα ἀπόδειξις δυνάμεως. Ἡ διαφορὰ συνίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ Νίτσε καταντᾷ εἰς τὴν ζωὴν ταύτην διὰ τῆς ἐγωϊστικῆς ἐξάρσεως καὶ ἐπιβολῆς τοῦ ἀτόμου, ἐνῷ ὁ Χριστιανισμὸς προσκτᾶται αὐτὴν διὰ τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐλευθέρας ἑνώσεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς τῆς πηγῆς τῆς ζωῆς ταύτης καὶ τῆς δυνάμεως. Ἡ παρερμηνεία τοῦ Χριστιανισμοῦ ὑπὸ τοῦ Νίτσε ἐκτείνεται, φυσικῷ τῷ λόγῳ, καὶ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον δὲν ἠδυνήθη νὰ κατανοήσῃ καὶ νὰ ἑρμηνεύσῃ ὀρθῶς, ὡς καταφαίνονται ἐκ χωρίων οἷον τὸ ἑπόμενον: «Ἐὰν ἐννοῶ τι ἀπὸ τὸν μεγάλον τοῦτον συμβολιστὴν εἶναι τὸ ἑξῆς, ὅτι ἐξελάμβανε τὰς ἐνδομύχους πραγματικότητας ὡς ἀληθεῖς πραγματικότητας, ὡς ἀληθείας, καὶ ὅτι ὅλα τὰ ἄλλα, τὴν φύσιν, τὸν χρόνον, τὸν χῶρον, τὴν ἱστορίαν, ἐχρησιμοποίει μόνον ὡς σύμβολα, ὡς μέσα καὶ εὐκαιρίας πρὸς παραβολάς». Ἢ ὡς τὸ ἀκόλουθον: «Τὸ εὐαγγέλιόν του εἶναι ἔκφρασις τοῦ ἐνστίκτου περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ ζῇ τις διὰ νὰ αἰσθάνεται τὸν ἑαυτόν του ἐν τῷ οὐρανῷ, διὰ νὰ αἰσθάνεται ἑαυτὸν αἰώνιον, ἐνῷ καθ' οἱονδήποτε ἄλλον τρόπον οὐδόλως αἰσθάνεται κανεὶς ἑαυτὸν ἐν τῷ οὐρανῷ». Τοιουτοτρόπως ὁ Νίτσε ἐμφανίζει τὴν Χριστὸν ὡς πολέμιόν τινα ἑαυτοῦ καὶ τοῦ κηρύγματός του, ὡς Ἀντι-Νίτσε, καὶ δὴ τόσον ζωηρότερον ὅσον ὁ ἴδιος ἀποβαίνει περισσότερον Ἀντί-Χριστος ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἰδιορρύθμου ψυχοσυνθέσεώς του καὶ τῶν ἰδεῶν τοῦ Σοπεγχάουερ.

Καὶ ὅμως τὸ κήρυγμα τοῦ Νίτσε δὲν εἶναι βεβαίως θρησκεία ἐν τῇ αὐστηρᾷ σημασίᾳ τῆς λέξεως, φέρει ὅμως θρησκευτικὸν χρωματισμὸν καὶ ἔχει τόνους θρησκευτικούς, περιβεβλημένους μορφὴν θρησκευτικήν. Ἡ γλῶσσά του ὁμοιάζει πρὸς τὴν τῆς προφητείας ἐν τῇ θρησκείᾳ, ὡς ἡ προσωποποίησις τῆς ζωῆς προσλαμβάνει θρησκευτικὸν χαρακτῆρα. Τὰ θρησκευτικὰ ταῦτα γνωρίσματα τοῦ κηρύγματός του καθίστανται δυνατά, καθ' ὅσον ἡ διδασκαλία τοῦ Νίτσε, ἀπομακρυνομένη τοῦ πλαισίου τῆς ψυχολογίας, μεθίσταται εἰς τὴν μεταφυσικήν, ἂν καὶ ὁ φιλόσοφος οὐδὲν θέλει νὰ γνωρίζῃ περὶ αὐτῆς. Ἡ φιλοσοφία του θὰ ἠδύνατο νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς θρησκευτικὸν τόνον φέρουσα μεταφυσική. Οὗτος εἶναι ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ νέος ἀνθρώπινος τύπος, τὸν ὁποῖον ἐπαγγέλλεται, εἶναι ξένος πρὸς τὴν πραγματικότητα καὶ ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὸ Ἐπέκεινα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν τῆς ἀρχαιότητος καὶ τὸν τῆς νεωτέρας βιολογίας. Ὁ Νίτσε ἔχει ἄλλωστε τὴν συνείδησιν ὅτι εἶναι δραματιστὴς μιᾶς καινῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ Ζαρατούστρας κηρύττει ὅτι θέλει νὰ διδάξῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ νόημα καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ὑπάρξεώς των. Τοῦτο φέρει ἤδη θρησκευτικὸν χαρακτῆρα. Τὸ πρᾶγμα γίνεται ἐμφανέστερον, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ κήρυγμα τοῦτο ἐξαγγέλλει ὁ Ζαρατούστρας, προφήτης καὶ ἱδρυτὴς θρησκείας. Τὸ ὅτι ἐξαγγέλλεται διὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ δεικνύει ὅτι τὸ κήρυγμα τοῦτο εἶναι διὰ τὸν Νίτσε θρησκευτικόν τι κήρυγμα. Θέλει νὰ ὁδηγήσῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς νέας σχέσεις πρὸς τὸν κόσμον, ἐπιθυμεῖ νὰ μεταβάλῃ τὰς παραστάσεις, τὰς ὀρέξεις καὶ τὰ συναισθήματα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἔναντι τῆς ὁλότητος τοῦ κόσμου. Αἰσθάνεται ὅτι ἵσταται εἰς τὸ μεταίχμιον δύο κόσμων καὶ ἐλπίζει ὅτι ὁ μέλλων αἰὼν θὰ φέρῃ τὸ ὄνομά του, ἐπειδὴ ὁ πολιτισμὸς αὐτοῦ θὰ εἶναι ἐμπεποτισμένος ὑπὸ τοῦ ἰδικοῦ του πνεύματος. «Τὸ παρὸν καὶ τὸ παρελθὸν εἶναι δι' ἐμὲ κατ' ἐξοχὴν ἀφόρητα. Θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ ζήσω, ἐὰν δὲν ἤμην ὁ προφήτης ἐκείνου, τὸ ὁποῖον κατ' ἀνάγκην θὰ ἔλθῃ». Παρὰ ταῦτα ἡ ἀποστροφὴ αὐτοῦ πρὸς τὴν θρησκείαν φθάνει τὰ ὅρια τῆς νοσηρότητος· τοῦτο ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν σύγχυσιν τῆς θρησκείας πρὸς τὴν μεταφυσικήν, καὶ συγκεκριμένως τὴν μεταφυσικὴν τοῦ γερμανικοῦ ἰδανισμοῦ, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ὅ,τι κυρίως βλέπει ἐν τῇ θρησκείᾳ εἶναι τὰ ἀντικείμενα αὐτῆς, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ βίωμα ἀξιολογικῆς πραγματικότητος ἐσχάτου νοήματος καὶ ὑψίστης ἀξίας τῆς ὑπάρξεως. Ὄπισθεν τῆς ἀποστροφῆς ἐκείνης ὑποκρύπτεται ἡ πρὸς τὴν ζωὴν διάθεσις αὐτοῦ, τὸ ἰδικόν του βίωμα τῆς ζωῆς. Τὸ βίωμα τοῦτο εἶναι διονυσιακὸν καὶ συνίσταται εἰς τὴν βαθεῖαν πίστιν περὶ τῆς ὡραιότητος τῆς ζωῆς, εἰς τὴν πλήρη κατάφασιν αὐτῆς, εἰς τὴν θέλησιν πρὸς παραγωγήν, δημιουργίαν καὶ καταστροφήν. Ἡ ζωή, ὡς προσφυῶς εἶπον, εἶναι ἡ ἐρωμένη τοῦ Νίτσε. Ἡ νοοτροπία του παραμένει συνδεδεμένη πρὸς τὴν γῆν καὶ αἰσθάνεται ἀληθινὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν γῆν ταύτην καὶ τὴν ζωήν. Τὸ ἐπέκεινα δὲν ἔχει καμμίαν θέσιν εἰς τὴν λατρείαν ταύτην τῆς ζωῆς. «Μείνατε πιστοὶ εἰς τὴν ζωήν, φίλοι μου» εἶναι ἡ ἐπῳδός, ἡ ὁποία ἀντηχεῖ εἰς ὅλας τὰς δυνατὰς ποικιλίας διὰ τοῦ «Τάδε ἔφη Ζαρατούστρας». Τὸ διονυσιακὸν τοῦτο γνώρισμα τῆς ψυχῆς τοῦ Νίτσε δέον νὰ ἔχωμεν ἐπίσης πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅταν ἐπιχειρῶμεν τὴν διαλεύκανσιν τοῦ μυστηρίου τῆς κατὰ τῆς θρησκείας ἀποστροφῆς αὐτοῦ. Ἐκ τῆς διονυσιακῆς ταύτης διαθέσεως αὐτοῦ ἐξηγεῖται τὸ περιεχόμενον τῶν νέων πλακῶν, τὰς ὁποίας πειρᾶται νὰ ὑψώσῃ εἰς τὴν θέσιν ὅπου ἔκειντο πρότερον αἱ πλάκες τῶν παλαιῶν ἀξιῶν καὶ τῶν παλαιῶν δογμάτων. Τὸ περιεχόμενον τοῦτο εἶναι αἱ ἰδέαι περὶ τοῦ ὑπερανθρώπου καὶ περὶ αἰωνίας ἐπιστροφῆς τῆς ζωῆς, τὰς ὁποίας ἀντιπροβάλλει εἰς τὴν περὶ Ἐπέκεινα ἰδέαν τοῦ θετικοῦ θρησκεύματος. Διὰ τῆς περὶ ὑπερανθρώπου διδασκαλίας θέλει νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν ὑπερβατικὸν θεὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ, διὰ δὲ τῆς περὶ αἰωνίας ἐπανόδου τῆς ζωῆς νὰ ἐξοβελίσῃ τὴν περὶ αἰωνιότητος διδασκαλίαν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Οὕτω ἡ διονυσιακὴ θρησκεία τοῦ Νίτσε περιέχει δύο θεμελιώδεις ἀρχάς, τὴν περὶ αἰωνίας ἐπανόδου τῆς ζωῆς πεποίθησιν καὶ τὴν περὶ ὑπερανθρώπου ἐλπίδα, πηγαζούσας ἀμφοτέρας ἐκ τῆς πρὸς τὸ ἐγκόσμιον ῥοπῆς τοῦ φιλοσόφου καὶ ἐκ τῆς εἰς τὴν ἐμπειρίαν ἐνασμενίσεως αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅμως ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἐνεργοῦσι δυνάμεις, αἵτινες τείνουσι νὰ σχετίσωσιν αὐτὴν πρὸς ὑπερβατικὴν πραγματικότητα καὶ μεταβάλλουσι κατὰ συνέπειαν τὰ δύο ἐκεῖνα ἀντικείμενα τῆς ἐνδοκοσμικῆς αὐτοῦ θρησκείας εἰς ὑπερεμπειρικὰ καὶ ὑπερβατικά. Παρὰ τὸ «ἑωσφορικὸν» πεῖσμα, τὸ ὁποῖον κρημνίζει αὐτὸν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, ἐνοικεῖ ἐν αὐτῷ ἡ νοσταλγία πρὸς τὸν θεόν. Ἐντὸς τῆς ψυχῆς του παλαίει τὸ σκότος πρὸς τὸ φῶς, διότι εἶναι «ἀνὴρ δίψυχος». Πρὸς τὴν διονυσιακὴν αὐτοῦ διάθεσιν ἁμιλλῶνται ἄλλαι θρησκευτικαὶ διαθέσεις καὶ βιώματα, ὡς καταφαίνεται καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων καὶ πρὸ πάντων ἐκ τοῦ «Ἄσματος πρὸς τὸ μεσονύκτιον», ἐκ τῆς «Νοσταλγίας» του, ἐκ τοῦ «Θρήνου τῆς Ἀριάδνης» ἐκ τῶν «Εἰς Διόνυσον διθυράμβων» του. Παρὰ τὴν διονυσιακὴν καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἐρριζωμένην θρησκείαν του εὑρίσκομεν παρ' αὐτῷ καὶ θρησκευτικὰ συναισθήματα, τὰ ὁποῖα μαρτυροῦν γνησίαν καὶ πραγματικὴν θρησκευτικότητα. Ἐκ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἀναβλύζουν θρησκευτικοὶ τόνοι, οἱ ὁποῖοι ὁδηγοῦν εἰς τὴν σφαῖραν τῆς θρησκείας καὶ οἱ ὁποῖοι ἐπισκοτίζουν τὰς διονυσιακὰς προϋποθέσεις του. Ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῶν μεταβάλλονται καὶ αὐτὰ τὰ ἐπὶ τῆς ἐμπειρίας στηριζόμενα ἀντικείμενα τῆς διδασκαλίας του εἰς ὑπερβατικὰ καὶ προσλαμβάνουν τὴν αἴγλην τοῦ μεταφυσικοῦ καὶ τὴν μυστικοπάθειαν τοῦ θρησκευτικοῦ θελγήτρου. Καὶ εἶναι τραγικὸν νὰ βλέπῃ τις τὸν ἄνδρα τοῦτον νὰ καταπολεμῇ μετὰ τόσης λύσσης ἐκεῖνο ἀκριβῶς, ὅπερ κατέχει εἰς μέγιστον βαθμόν, χωρὶς νὰ ἔχῃ συνείδησιν αὐτοῦ. Λατρεύει τὸν Διόνυσον καὶ μισεῖ τὸν Χριστόν· ἀλλ' ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς του ὁ διαμελισμένος Διόνυσος καὶ ὁ ἐσταυρωμένος Χριστὸς εἶναι εἷς καὶ ὁ αὐτὸς θεός. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι αἱ ἐσφαλμέναι ἀντιλήψεις τοῦ Νίτσε περὶ θρησκείας καὶ αἱ ψευδεῖς αὐτοῦ θρησκευτικαὶ προϋποθέσεις δὲν ἐπιτρέπουν εἰς αὐτὸν νὰ λάβῃ συνείδησιν τῆς ταυτότητος ταύτης. Ἐὰν τὸ πνεῦμά του δὲν ἐσκοτίζετο, δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι τὰ γνήσια ἐκεῖνα θρησκευτικὰ συναισθήματα καὶ ὁ ἰσχυρὸς πρὸς τὴν αἰωνιότητα πόθος θὰ καθίστα συνειδητὴν εἰς αὐτὸν τὴν ταυτότητα ἐκείνην, ὡς πολλοὶ ἰσχυρίσθησαν καὶ τώρα πάλιν ἰσχυρίζονται. Ἴσως μάλιστα ὁ σκοτασμὸς ἐκεῖνος ὀφείλεται ἐν μέρει καὶ εἰς τὸ μαρτύριον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐτέλει ἡ ψυχή του, ποθοῦσα διαρκῶς νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν μακαριότητα τοῦ χριστιανικοῦ οὐρανοῦ καὶ διαρκῶς ὑφ' ἑαυτῆς κωλυομένη. Εἶναι συγκινητικὴ ἡ περιπάθεια, ἡ ὁποία ἀντηχεῖ ἐκ τῆς τελευταίας στροφῆς τοῦ «Θρήνου τῆς Ἀριάδνης», «Ἔλα ὀπίσω μὲ ὅλα σου τὰ μαρτύρια, ὤ, ἔλα ὀπίσω εἰς τὸν δυστυχέστερον ὅλων τῶν πτωχῶν καὶ ἐρήμων, ἄγνωστέ μου θεέ. Σύ, ὁ πόνος μου, σὺ ἡ τελευταία μου εὐτυχία». Παρ' ὅλα ταῦτα οὔτε αἱ θρησκευτικαὶ αὗται διαθέσεις καὶ δυνάμεις τῆς ψυχῆς του ὁδηγοῦν εἰς τὴν θρησκείαν ἐν τῇ κυρίᾳ τῆς λέξεως σημασίᾳ, οὔτε αἱ περὶ ὑπερανθρώπου καὶ αἰωνίας ἀνακυκλήσεως τῆς ζωῆς ἰδέαι του. Ἡ ὑπερβατικὴ πραγματικότης τῆς ὑψίστης ἀξίας δέον συγχρόνως νὰ πιστεύεται ὡς συγγενὴς πρὸς ἡμᾶς καὶ νὰ ἐπιτρέπῃ οὕτω τὴν προσωπικὴν ἡμῶν σχέσιν πρὸς αὐτήν. Ὁ Νίτσε ἐγνώρισε τὴν τοιαύτην σχέσιν τοῦ ἀνθρωπίνου ἐγὼ πρὸς τὸ θεῖον Σύ, ὡς φαίνεται ἐξ ὅσων λέγει περὶ τῆς προσευχῆς, ὅπως ἐγνώρισε τὰ συναισθήματα τοῦ πόθου πρὸς ἀπολύτρωσιν καὶ τῆς ἐξαρτήσεως, διὰ τῶν ὁποίων ἀκτινοβολεῖ ἡ φύσις τοῦ θρησκευτικοῦ φαινομένου. Παρὰ ταῦτα ὅμως ἡ ἔκρηξις τῆς διονυσιακῆς ὁρμῆς ὁδηγεῖ αὐτὸν καὶ πάλιν εἰς τὴν ἀπόρριψιν τῆς θρησκείας. Ἀφ' ἑνὸς ὁρμῶσι τὰ συναισθήματα ἐκεῖνα πρὸς τὸ ἀντικείμενον αὐτῶν, τὸν θεόν, ὡς τὸ ὕψιστον ἀγαθόν, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου συμπιέζονται πάλιν διὰ τῆς σχετίσεως αὐτῶν πρὸς ἄλλο ἀντικείμενον. Οὕτω ὁ Νίτσε δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἄνθρωπος πλήρης ἀρνήσεως καὶ καταφάσεως, ἀμφιβολίας καὶ πίστεως, ὡς «πιστεύων σκεπτικιστὴς καὶ τὸν θεὸν ζητῶν βλάσφημος». Δὲν κατορθώνει νὰ φθάσῃ πέραν τῆς πρὸς τὴν ὑπερβατικὴν ἀξιολογικὴν πραγματικότητα. ὁρμῆς. Ἡ διονυσιακὴ πρὸς τὴν ζωὴν ὁρμή, ἀναπηδῶσα ἑκάστοτε, ἐμποδίζει αὐτὸν νὰ ἀποδεχθῇ τὴν πραγματικότητα ἐκείνην. Τείνει ἀδειαλείπτως πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀδιαλείπτως καθέλκεται πρὸς τὴν γῆν, ἡ στενότης τοῦ ὁρίζοντος τῆς ὁποίας ἀναγκάζει αὐτὸν πάλιν νὰ ὑπερβαίνῃ διαρκῶς τὰ ὅρια, ἅπερ ἔθεσεν εἰς ἑαυτὸν διὰ τοῦ ὀρθολογισμοῦ καὶ τῆς θετικοφροσύνης, διὰ τῆς πρὸς τὴν μεταφυσικὴν ἀντιπαθείας του καὶ τῆς συγχύσεως τοῦ ἀντικειμένου αὐτῆς πρὸς τὸ τῆς θρησκείας. Εἶναι ἀνὴρ δίψυχος. Ὁ ἐν αὐτῷ Διόνυσος ὁδηγεῖ αὐτὸν εἰς τὴν ἀπόρριψιν ὑψίστης ὑπερβασικῆς ἀξίας. Ἀλλ' ὁ ἐν αὐτῷ Χριστὸς ἐπανάγει αὐτὸν εἰς τὸν πόθον τοῦ ἐπέκεινα. Ἀνήκει εἰς τὰς φύσεις ἐκείνας, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐπικρατεῖ ἡ διάσπασις, εἰς τὰς φύσεις αἵτινες ριπτάζονται ὑπὸ ἀντιθέτων πρὸς ἀλλήλας ῥοπῶν. Ἐντὸς αὐτοῦ ζῇ αὐτὸς καὶ ἡ σκιά του, ὁ θεὸς καὶ ὁ δαίμων, ὁ Ἀπόλλων καὶ ὁ Διόνυσος. Βεβαίως δὲν εἶναι ὁ μόνος ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Συγγενὴς πρὸς αὐτὸν εἶναι ὁ Αὐγουστῖνος, ἐν μέρει ὁ Γκαίτε, αὐτὸς ὁ Βάγνερ. Ἀλλὰ παρ' αὐτοῖς ἡ διάσπασις ἐκείνη ἤρθη ἐν μιᾷ ἀνωτέρᾳ ἑνότητι, διὰ τῆς ὁποίας εὗρον τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀπολύτρωσιν. Καὶ κατὰ τοῦτο διαφέρει αὐτῶν, παραμένων εἰς τὴν τραγικότητα τοῦ ζητοῦντος καὶ μὴ εὑρίσκοντος. Ἡ ψυχή του ποθεῖ τὴν ἀπολύτρωσιν· εἶναι ἀνήσυχος, αἰσθάνεται ὅλην τὴν πικρίαν τῆς ἐρημίας καὶ τῆς κενότητος, ὅλην τὴν ὀδύνην τοῦ στερουμένου τὸ ὕψιστον νόημα καὶ τὴν ὑστάτην ἀξίαν τῆς ζωῆς. Ἀλλ' ἡ ἀνάπαυσις δὲν ἔρχεται ὅπως ἦλθεν εἰς τὸν Αὐγουστῖνον. Αἱ ἰδέαι τῶν ὁποίων εἶναι κληρονόμος, ἡ κατάστασις τοῦ συγχρόνου πνευματικοῦ βίου, τοῦ ὁποίου εἶναι τὸ κάτοπτρον, κωλύουσιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νὰ εἰσπλεύσῃ εἰς τὸν λιμένα, τοῦ ὁποίου τὸν πόθον φέρει τόσον βαθὺν ἐντὸς τοῦ μυχοῦ τῆς ψυχῆς του. Ὅμοιος πρὸς τὸν Ἀμφόρτην ἀδυνατεῖ νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸ Γκράλ, ἀντικείμενον τοῦ πόθου του καὶ τῆς τῆς σωτηρίας. Διότι εἶναι καὶ αὐτὸς ἁμαρτωλὸς καὶ ἡ ἁμαρτία του συνίσταται εἰς τὴν ὑπερβολικὴν πίστιν ἐπὶ τὸ ἀνθρώπινον λογικὸν καὶ εἰς τὴν περιφρόνησιν τῶν μυχίων ψιθύρων τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, τοὺς ὁποίους διηρμήνευσεν ὁ Σίλερ ἐν τῇ «Ἐλπίδι» του.

Ἡ διψυχία αὕτη τοῦ Νίτσε, ἡ ἐσωτερικὴ ἐκείνη διάσπασις καὶ ὁ τραγικὸς ἀγὼν πρὸς τὸν ἑαυτόν του καθιστοῦν αὐτὸν σύμβολον, ὡς σύμβολα εἶναι ὅλοι οἱ μεγάλοι ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἀνθρώπων. Μεταξὺ τῶν ἐξεχουσῶν φυσιογνωμιῶν, ὅσαι ἀνῆλθον ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ Ὀλύμπου τῆς ἀνθρωπότητος, ὁ Νίτσε θὰ εἶναι ὁ ἥρως τῆς τραγικῆς διασπάσεως, τὸ σύμβολον τοῦ τραγικοῦ ἀγῶνος τῆς ψυχῆς πρὸς εὕρεσιν ὑψίστου νοήματος καὶ ὑψίστου σκοποῦ τῆς ὑπάρξεως. Καὶ ὅσον θὰ παρέρχωνται οἱ αἰῶνες, ἡ εἰκὼν αὐτοῦ θὰ συμπληροῦται καὶ θὰ ἐξωραΐζεται διὰ τοῦ προϊόντος πλουτισμοῦ τῆς ψυχῆς τῶν διαδεχομένων ἀλλήλας γενεῶν. Διὰ τοῦ ἰδιορρύθμου φωτός, ὅπερ θὰ κατεχέῃ, θὰ κατανοοῦν πολλοὶ τὸ μυστικὸν τῆς ψυχῆς των καὶ θὰ παρηγοροῦνται, διότι εἰς τὴν ἐρημίαν των καὶ εἰς τοὺς μυχίους των ἀγῶνας προηγήθη αὐτῶν ἡ τραγικὴ μορφὴ ἑνὸς Τιτᾶνος. Ἴσως μάλιστα ἡ μουσικὴ τοῦ ῥυθμοῦ, τὸν ὁποῖον αὐθορμήτως ἐδημιούργησεν ἡ βαθεῖα ὀδύνη τῆς νιτσεϊκῆς ψυχῆς, νὰ χρησιμεύῃ εἰς αὐτοὺς ὡς μέσον ἐκφράσεως καὶ τῆς ἰδικῆς των τραγικότητος, διότι δὲν ἐπέτρεψεν εἰς ὅλους ὁ θεὸς νὰ ἐκφράζουν διὰ τῆς ἰδικῆς των μουσικῆς τὸν πόνον τοῦ βίου.

Ἡ διὰ τὸν πνευματικὸν καὶ πολιτιστικὸν βίον σημασία τοῦ Νίτσε δὲν πρέπει νὰ ὑποτιμᾶται, ὡς συνήθως συνέβη. Διὰ τὰ μέτρια πνεύματα, διὰ τοὺς ἡμιμαθεῖς καὶ τοὺς ἀώρους εἶναι βεβαίως ἐπικίνδυνος· ἀλλ' ἐξ ἄλλου ἡ ἐπίδρασις αὐτοῦ εἶναι εὐεργετικὴ προκειμένου περὶ δημιουργικῆς φύσεως τόσον ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ὅσον καὶ ἐν τῇ τέχνῃ καὶ ἀκόμη ἐν τῇ θρησκείᾳ. Ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ θὰ παραμείνῃ τὸ ὄνομά του ὡς τοῦ κατ' ἐξοχὴν φιλοσόφου τοῦ προβλήματος τῆς ἀξίας, τὰ δὲ ἀποσπάσματα τοῦ μὴ συντελεσθέντος τελευταίου ἔργου του θὰ εἶναι διὰ πολὺν χρόνον πολύτιμος πηγὴ ἀξιολογικῶν παρορμήσεων. Ὡς ψυχολόγος

Digitized by Google

ἀπεκάλυψεν ἐκ νέου τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν ὄχι μόνον διὰ τῆς μεθοδικῆς γνώσεως τῶν ψυχικῶν φαινομένων, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τῆς διαπιστώσεως ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναί τι πολὺ εὐρύτερον τῆς συνειδήσεως καὶ ὅτι ἡ δημιουργικὴ ζωὴ λανθάνει εἰς τὸ σκότος τοῦ ὑποσυνειδήτου. Ἐντεῦθεν πηγάζει ἡ προσπάθεια αὐτοῦ ὅπως ἀπαλλάξῃ τὴν μόρφωσιν ἀπὸ τῆς ψυχοκτόνου νοησιαρχίας καὶ ἀπὸ τοῦ τὴν ψυχὴν καταπνίγοντος φόρτου τῶν νεκρῶν ἱστορικῶν γνώσεων, ὡς ἐπίσης ὁ ἀγὼν κατὰ τοῦ κράτους, ἐφ' ὅσον τοῦτο τείνει νὰ πνίξῃ τὴν λαϊκὴν ψυχήν, καὶ τὸ πάθος του κατὰ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Δύσεως τοῦ ἐπὶ μόνης τῆς καλλιεργείας τῆς συνειδήσεως στηριζομένου, κατὰ τῆς ἐλευθέρας σκέψεως καὶ κατὰ τῆς θρησκευτικῆς ὀρθοδοξίας.

Ὅσα ὡς ψυχολόγος διέγνωσε καὶ ἐκήρυξεν ἀποτελοῦσι σωτήριον ἀντίρροπον ἐναντίον τῆς σοσιαλιστικῆς ἰσοπεδώσεως καὶ τῆς τὴν δρᾶσιν κωλυούσης ἀπαισιοδοξίας. Ὡς προφήτης εἰσέδυσε βαθέως εἰς τὸ θρησκευτικὸν πρόβλημα, διότι—ὡς ὁ ἴδιος λέγει—ἔζησεν ὁλόκληρον τὴν ἀντίθεσιν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν τραγικότητα τοῦ θρησκευτικοῦ ἀνθρώπου. Ἡ περὶ ὑπερανθρώπου διδασκαλία του σημαίνει ἰσχυρὰν διαμαρτυρίαν ἐναντίον τοῦ ἀσκόπου καὶ τῆς ἀνοίας τοῦ κόσμου, τὸ περὶ αἰωνίας ἐπιστροφῆς κήρυγμα ἐκφράζει τὸν πόνον, τὸν ὁποῖον προξενεῖ ἡ παροδικότης τῆς ὑπάρξεως καὶ ἡ ἐπαγγελία του περὶ μεγάλης, πλουσίας καὶ ἰσχυρᾶς ζωῆς βοηθεῖ εἰς τὴν γνῶσιν καὶ συναίσθησιν τῆς ἀτελείας τῆς ὑπάρξεως. Οὕτω ὁ κῆρυξ τῆς ἀθεΐας συμβάλλει εἰς τὴν ἐμβάθυνσιν καὶ εἰς τὸν καθαρμὸν τῆς θρησκείας. Ἡ ἀπαισιοδοξία τοῦ Σοπεγχάουερ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς του—κατὰ τὴν ἰδίαν του ὁμολογίαν—διὰ τὸ ἀντίθετον ἰδανικόν, τὸ ὁποῖον ἐμπνέει ἡ αἰσιοδοξία. Ὁ ἄνευ θεοῦ ἀτομισμὸς αὐτοῦ τοῦ ἰδίου συμβάλλει εἰς τὴν διέγερσιν τοῦ διαφέροντος πρὸς τὸ ἀντίθετον ἰδανικὸν τῆς ἀληθοῦς ἐλευθερίας, δυνάμεως καὶ ζωῆς, ἅπερ ἐκπηγάζουν ἐκ τῆς συμμετοχῆς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν βούλησιν τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἐσχάτου μυστηρίου τῆς ὑπάρξεως.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Νίτσε δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς εἰδολογικὴν καὶ εἰς πραγματικήν. Ἡ πρώτη συνίσταται εἰς τὴν ἀπομίμησιν τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ὕφους αὐτοῦ καὶ περιορίζεται φυσικὰ εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Ἡ δευτέρα εἶναι μὲν πανταχοῦ αἰσθητή, ἀλλ' εἰς ὀλίγας περιπτώσεις συγκεκριμένως ἀντιληπτή. Αἰσθανόμεθα αὐτὴν πανταχοῦ ὅπου ἐρευνᾶται σοβαρῶς τὸ πρόβλημα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὸ πρόβλημα τῆς θρησκείας· ἔπειτα, ἐκεῖ ὅπου τὸ ἄτομον ἀγωνίζεται ὅπως φθάσῃ εἰς ἰδίαν ἐσωτερικὴν μορφὴν εἰς τὰς προσπαθείας πρὸς εὕρεσιν νέων ὁδῶν βαθυτέρας γνώσεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, εἰς τὴν μετὰ θάρρους ἀντιμετώπισιν τῆς πραγματικότητος, ὡς τοῦτο ἐκδηλοῦται ἔν τισι μορφαῖς τῆς τέχνης καὶ τῆς νοήσεως· καὶ ἀκόμη ἐκεῖ, ὅπου ἀμφισβητεῖται ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν περιεχομένων τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ὡς συμβαίνει περὶ τὴν διαλεκτικὴν λεγομένην θεολογίαν τοῦ Barth, Gogarten κ. ἄ. Συγκεκριμένως ἀντιληπτὴ εἶναι ἡ ἐπίδρασις αὐτοῦ ἐν τῷ ἀκαμάτῳ ἀγῶνι τοῦ θεολόγου Μύλλερ πρὸς δημιουργίαν πολιτισμοῦ, ὅστις νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν πολιτισμὸν τῆς μονομεροῦς καλλιεργείας τῆς συνειδήσεως, ἐν τῇ πρὸς σωματικὴν ἀγωγὴν καὶ ἐπιμέλειαν τοῦ σώματος ροπῇ, τῆς ὁποίας κέντρον ἐγένετο ὁ Stefan George, ἐν τῇ ψυχολογίᾳ τοῦ Freud καὶ τοῦ Adler, ἐν τῇ περὶ πολιτισμοῦ θεωρίᾳ τοῦ Spengler. Ἀλλ' ἴσως διὰ πολλά, τὰ ὁποῖα ὁ Νίτσε ἠθέλησε, δὲν ἔχομεν ἀκόμη τὴν ἀναγκαίαν αἴσθησιν· ἡ διάγνωσις αὐτῶν καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν ἐπίδρασις ἀνήκει κατ' ἀκολουθίαν εἰς τὸ μέλλον. Εἰς αὐτὸ ἐπίσης ἀνήκει κατὰ πᾶσαν πιθανότητα καὶ νέα καθόλου ἑρμηνεία τοῦ φιλοσόφου καὶ προφήτου Νίτσε. Τοῦτο καθιστᾷ πιθανὸν οὐ μόνον ἡ ποικιλία καὶ τὸ σφόδρα πολύπλοκον τῆς φύσεώς του, ἕνεκα τῶν ὁποίων οὐδέποτε εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναί τις βέβαιος περὶ τῆς ἑρμηνείας τῆς προσωπικότητος αὐτοῦ καὶ τοῦ ἔργου του, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ φύσις καὶ ἡ ἱστορία τῆς ἑρμηνείας τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν δημιουργημάτων τοῦ πνεύματος αὐτῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Α') *Ἔργα Νίτσε* (οὐχὶ πλήρης ἀπαρίθμησις). Homer und die klassische Philologie, Λόγος ἐναρκτήριος ἐν Βασιλείᾳ (1869). Die Geburt der Tragödie (1872). D. Strauss, der Bekenner und der Schriftsteller (1873). Vom Nutzen und Nachteil der Historie für den Leben (1874). Schopenhauer als Erricher (1874). Richard Wagner in Bayreuth (1875—76). Menschliche Allnumenschiches (1876—77). Vermischte Meinungen und Sprüche (1879). Der Wanderer und sein Schatten (1880). Morgenröte (1880—81). Die Fröhliche Wissenschaft (1881—82). Μελέται καὶ ἐργασίαι ἐκ τοῦ κύκλου τῶν ἰδεῶν τοῦ ἔργου «Wille zur Macht» (1882—88). Also sprach Zarathustra (1883, Γ' μέρος 1884, Δ' μέρος 1885). Jemeits von Gut und Böse (1886). Genealogie der Moral (1887). Ecce homo (1888, ἐδημοσιεύθη τῷ 1908). Der Fall Wagner, (1888). Der Antichrist (1888). Nietzsche contra Wagner (ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον εἰς τὰ «Ἔργα» τοῦ Νίτσε). Götzendämmerung (1888, ἐδημοσιεύθη τῷ 1893). Τερματισμὸς τοῦ ἔργου: Wille zur Macht (1887—88). – Β') *Ἐκδόσεις*. Μεγάλη ἔκδοσις τῷ 1895, Leipzig-Kröuer (τόμοι 15). Μικρὰ ἔκδοσις εἰς 11 τόμους 1906. Νέα ἔκδοσις τῷ 1921—26 εἰς τόμους 23. Ἐπιστολαὶ τοῦ Νίτσε εἰς 6 τόμους, 1902—1909).—Γ') *Ἔργα περὶ Νίτσε*. *Lau Andréas - Salomé*, Fr. Nietzsche in seinen Werken (1897).—*Elisabeth Förster - Nietzsche*, Das Leben Fr. Nietzsches (τόμοι 2, 1895 καὶ 1904).—*Τῆς αὐτῆς*. Der inuge Nietzsche (1912). Der einsame Nietzsche (1913).—*Richl*. Nietzsche der Kunstler und der Denker (δ' ἔκδ. 1901).—*Richter*, Nietzsche, sein Leben und sein Werk (1903).—*Weineb*, Ibsen, Björnson, Nietzsche, Individualismus und Christentum (1908).—*Bernoulli*, Overbeck und Nietzsche, eine Frenndschaft (1908).—*Simmel* Schopenhauer und Nietzsche (1907).—*Bertram*, Fr. Nietzsche, Versuch einer Mythologie (1920).—*Rittelmeyer*, Nietzsche und die Religion (β' ἔκδ. 1920).—*Grützmacher*, Nietzsche (στ' ἔκδ. 1921).—*Odenwald*, Das Religionsproblem bei Nietzsche (1922).—*Havenstein*, Nietzsche als Erricher (1922).—*Bubnoff*, Nietzsches Kulturphilosophie und Ummertungslehre (1924).—*Klages*, Nietzsches psychologische Errungenschaften (1926).—*Kröpp*, Nietzsches Zarathustra und die christliche Ethik(1927).—*Prinzhorn*, Nietzsche und den 20Jahrhundert (1928).—*Krökel*, Europas Selbetbesiunung durch Nietzsche (1929). Τῷ 1924 ἱδρύθη ἡ Νιτσεϊκὴ Ἱστορία ἐν Γερμανίᾳ, ἥτις ἀπὸ τοῦ 1925 ἐκδίδει τὸ «Jahrbuch der Nietzsche Gesellschaft». – Δ') Ἑλληνικαὶ μεταφράσεις καὶ μονογραφίαι περὶ Νίτσε.—*Ἀνδριάτσου*, Νίτσε.—*Ν. Λούβαρι*, Νίτσε ὁ προφήτης μιᾶς νέας θρησκείας (1928).—*Π. Ἀποστολίδου*, Ἡ φιλοσοφία τοῦ Νίτσε (1898).—*Ν. Χριστοδούλου*, Ὁ φιλόσοφος Φρ. Νίτσε («Νέα Σιών» 1908).—*Ν. Καζαντζάκη*, Ὁ Φρ. Νίτσε ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ τοῦ δικαίου καὶ τῆς πολιτείας (1909).—Πρβλ. καὶ εἰσαγωγικὰ σημειώματα ἐν μεταφράσει *Ἰ. Ζερβοῦ*.—Ἡ γέννησις τῆς τραγῳδίας, μετάφρασις *Ν. Καζαντζάκη* (1912).—Γνῶμαι καὶ περικοπαὶ κατ' ἐκλογὴν *Λιχτεμπερζέ*, μετάφρ. *Ἰ. Ζερβοῦ* (1910).—Τάδε ἔφη Ζαρατούστρας, μετάφρ. *Μ. Καζαντζάκη* (1913), μετάφρ. *Δ. Κουκούλα* (1924).—Ἴδε ὁ ἄνθρωπος, μετάφρ. *Ἰ. Ζερβοῦ* (1924).—Ἡ χαρούμενη ἐπιστήμη, μετάφρ. *Ἰ. Ζερβοῦ* (1924).—Ὁ εὐρωπαϊκὸς μηδενισμός, μετάφρ. *Ἰ. Ζερβοῦ*.—Διονύσου διθύραμβοι, μετάφρ. *Ἰ. Καμπύση* (1910 καὶ 1917 μετ' εἰσαγωγῆς *Δ. Ζαχαριάδου*).—Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ πολιτεία, μετάφρ. *Γ. Πολίτη* (ἐν τῷ περιοδικῷ «Κριτικὴ καὶ ποίηση» 1915).

Ν. Ι. ΛΟΥΒΑΡΙΣ

Νίτσε *[Γεωγρ.]*. Ἡ βορειοτέρα κορυφογραμμὴ τοῦ ὄρους Βόρας, ἐφ' ἧς τὰ σημερινὰ ὅρια τῆς ἑλληνικῆς καὶ σερβικῆς Μακεδονίας.

Νιτσέφορο (Niceforo), ***Ἀλφρέδος***. Ἰταλὸς κοινωνιολόγος καὶ ἐγκληματολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1876. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ κατ' ἀρχὰς ἐξήσκησε τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα. Βραδύτερον ἐγένετο καθηγητὴς ἐν τῇ σχολῇ τοῦ ἐφηρμοσμένου ποινικοῦ δικαίου τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ρώμης καὶ τῆς στατιστικῆς καὶ τῆς ποινικῆς δικονομίας τοῦ πανεπιστημίου τῆς Μεσσήνης. Ἔγραψε πλεῖστα βιβλία περὶ ἐγκληματολογίας, φρενολογίας, ἐπιστημονικῆς ἀστυνομίας, καθὼς καὶ ἐπὶ διαφόρων κοινωνιολογικῶν φαινομένων, διατυπώσας ἰδίαν θεωρίαν, καθ' ἣν μεταξὺ τῶν εὐπορουσῶν τάξεων καὶ τῶν πτωχῶν τῆς αὐτῆς φυλῆς, οἵτινες διαμένουν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους καὶ μήκους, ὑπάρχουν φυσικαὶ διαφοραὶ τόσον βαθεῖαι, ὥστε παρὰ τῷ αὐτῷ πληθυσμῷ δὲν ὑφίστανται μόνον δύο κοινωνικαὶ τάξεις διάφοροι, ἀλλὰ δύο λαοὶ διάφοροι, δύο φυλαί, μὲ σαφῶς διακεκριμένας ἀπ' ἀλλήλων χαρακτῆρας καὶ φυσικὰ χαρακτηριστικά. Μεταξὺ τῶν κυριωτέρων ἔργων εἶναι: «Ἡ ἀνθρωπίνη ποικιλία πυγμαίων καὶ μικροκεφάλων ἐν Σαρδηνίᾳ» (1896), «Ἡ ἐγκληματικότης ἐν Σαρδηνίᾳ» (1897), «Οἱ κώδικες καὶ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὰς σαρκικὰς ἀπολαύσεις ἐγκλήματα» (1897), «Οἱ κακοποιοί», «Ἡ σύγχρονος βάρβαρος Ἰταλία» (1898), «Ἐγκληματίαι καὶ ἔκφυλοι τῆς δαντείου κολάσεως» (1898), «Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀστυνομία καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ δικαστικὴ ἔρευνα» (1907), «Ἰσχὺς καὶ πλοῦτος, ἀνθρωπολογικαὶ καὶ οἰκονομολογικαὶ μελέται τῶν κοινωνικῶν τάξεων» (1907) κτλ.

Μ. Δ. Β.

νιτσιρενισμὸς (ὁ) *[Θρησκειολ.]*. Αἵρεσις τοῦ ἰαπωνικοῦ βουδισμοῦ, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ βουδιστοῦ ἱερέως Νίτσι-ρέν, μαθητοῦ τοῦ Τὲν-Ντάϊ. Ἡ αἵρεσις αὕτη στηρίζεται ἐπὶ τῆς «Σαντάρμα-Πουντάρικα-Σούτρα», ἤτοι τοῦ «λωτοῦ τῆς ὀρθῆς πίστεως» καὶ ἐπὶ τῆς μεγάλης δυνάμεως τῆς ἐνατενίσεως, ὁδηγούσης εἰς τὴν πραγματικὴν γνῶσιν τοῦ βουδισμοῦ καὶ συνεπῶς εἰς τὴν λύτρωσιν, ἐκπροσωπεῖται δὲ ὑπὸ 2.500 ἱερέων.

Α. Δ.

Νῖτσος, *Νικόλαος*. Λόγιος Ἠπειρώτης, γεννηθεὶς εἰς Τσαμαδιὰ τῆς Ἠπείρου τῷ 1862. Ἔγραψε τὴν λαογραφικὴν μελέτην «Μονογραφία περὶ τῆς ἐν Ἠπείρῳ κώμης Τσαμαδιᾶ» (Ἀθῆναι 1926) καὶ μονογραφίαν περὶ τῆς παρὰ τὸ Τσαμαδιὰ κειμένης ἱστορικῆς βυζαντινῆς μονῆς τῆς Καμύτσανης.

Χ. Ι. Σ.

Νίττι (Nitti), ***Φραγκῖσκος-Ξαβέριος***. Ἰταλὸς οἰκονομολόγος, κοινωνιολόγος καὶ πολιτευτής, γεννηθεὶς τῷ 1868 ἐν Μέλφι. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ κατ' ἀρχὰς ἐξήσκησε τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα. Κατόπιν ἐγένετο μέλος τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, τοῦ διεθνοῦς ἰνστιτούτου τῆς κοινωνιολογίας καὶ καθηγητὴς τῶν οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Νεαπόλεως. Ἀναμιχθεὶς βραδύτερον καὶ εἰς τὴν πολιτικήν, ἐξελέγη διὰ πρώτην φορὰν βουλευτὴς τῷ 1904 καὶ διεκρίθη ἐν τῇ βουλῇ κατὰ τὰς οἰκονομολογικὰς συζητήσεις, ἀποκτήσας φήμην αὐθεντίας εἰς τὰ οἰκονομικὰ καὶ δημοσιονομικὰ ζητήματα. Τῷ 1911 προσελήφθη ἐν τῷ ὑπουργείῳ Τζιολίττι ὡς ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας, τῆς Βιομηχανίας καὶ τοῦ Ἐμπορίου, παραιτηθεὶς μεθ' ὁλοκλήρου τῆς κυβερνήσεως τῷ 1914, κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου. Τῷ 1917, μετὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἀπεστάλη εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἐπὶ οἰκονομικῇ ἀποστολῇ. Ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου 1917 μέχρι τοῦ Ἰανουαρίου 1919 διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἐν τῇ κυβερνήσει Ὀρλάνδο. Μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ ὑπουργείου Ὀρλάνδο ὑπὸ τῶν ἐθνικιστῶν, ὁ Νίττι, παρὰ τὰς ἀντιδράσεις τῶν τελευταίων τούτων, θεωρούντων αὐτὸν ὡς ἐκπρόσωπον τῆς πολιτικῆς τοῦ Τζιολίττι, κατώρθωσε νὰ ἀνασχηματίσῃ τὴν κυβέρνησιν, λαβὼν οὗτος, πλὴν τῆς πρωθυπουργίας, καὶ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1919 τὰ κόμματα τῶν σοσιαλιστῶν καὶ τῶν λαϊκοκαθολικῶν κατώρθωσαν νὰ φέρουν μεγάλην πλειοψηφίαν, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ δύνανται νὰ σχηματίσουν κυβέρνησιν. Ἕνεκα τούτου ὁ Νίττι

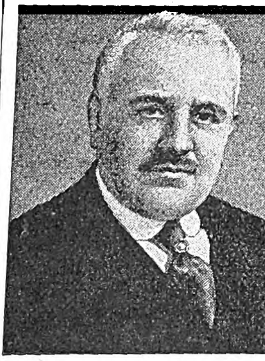

Φραγκῖσκος Νίττι.

παρέμεινε καὶ πάλιν εἰς τὴν ἀρχήν, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ συνασπισμοῦ τῶν λαϊκοκαθολικῶν καὶ ἄλλων τινῶν μικρῶν κομμάτων, μὲ σφοδροὺς ἀντιπάλους τοὺς σοσιαλιστὰς καὶ τοὺς ἐθνικόφρονας. Λόγῳ ὅμως τῆς κατὰ τὰ πρῶτα μεταπολεμικὰ ἔτη ἐπικρατησάσης ἐπαναστατικῆς καὶ ταραχώδους καταστάσεως καὶ τῆς δυσχερεστάτης θέσεως εἰς τὴν ὁποίαν εὑρέθη ὁ Νίττι, μεταξὺ τῶν δύο ἄκρων καὶ αἱματηρῶς ἀλληλομαχομένων μερίδων, τῶν σοσιαλιστῶν καὶ κομμουνιστῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν ἐθνικοφρόνων καὶ φασιστῶν ἀφ' ἑτέρου, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τὴν 12 Μαρτίου 1920 πρὸ τῆς σφοδρᾶς ἀντιδράσεως τῶν συντηρητικῶν στοιχείων, κατηγορούντων αὐτὸν ἐπὶ χαλαρᾷ πολιτικῇ ἔναντι τῶν ἀνατρεπτικῶν στοιχείων. Ἐπειδὴ ὅμως οὐδεὶς τῶν κληθέντων πρὸς σχηματισμὸν τῆς νέας κυβερνήσεως πολιτικῶν ἀρχηγῶν κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὑποστήριξιν τῆς πλειοψηφίας, ἐκλήθη καὶ πάλιν εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ Νίττι, ὁ ὁποῖος διὰ τρίτην φορὰν κατώρθωσε νὰ λάβῃ ψῆφον ἐμπιστοσύνης καὶ νὰ μεταβῇ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς τὴν διεθνῆ διάσκεψιν τοῦ Σὰν Ρέμο, τῆς ὁποίας καὶ προήδρευσε. Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του ὅμως εἰς τὴν Ρώμην, κατακριθεὶς διὰ τὰς κατὰ τὴν διάσκεψιν ἐκείνην τεθείσας βάσεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων συνήφθη κατόπιν καὶ ὑπεγράφη ἡ συνθήκη τῶν Σεβρῶν μὲ τὴν Τουρκίαν, ἀνετράπη ἐν τῇ βουλῇ καὶ παρῃτήθη. Ἀλλὰ καὶ πάλιν προέβη εἰς τὴν ἀνασύστασιν τοῦ ὑπουργείου του. Μετ' ὀλίγους ὅμως μῆνας, τὴν 9 Ἰουνίου 1920, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ καὶ πάλιν, συνεπείᾳ ἐξεγέρσεως, τὴν ὁποίαν προεκάλεσεν ἀφ' ἑνὸς μὲν μεταξὺ τῶν ἐθνικοφρόνων, λόγῳ τῆς συλλήψεως πολλῶν ἐπαναστατικῶς δρώντων Δαλματῶν καὶ κατοίκων τοῦ Φιοῦμε, ἀφ' ἑτέρου δὲ μεταξὺ ἐργατικῶν καὶ σοσιαλιστῶν, συνεπείᾳ τῆς ἀποφασισθείσης, ἀλλὰ μὴ ἐφαρμοσθείσης, διακοπῆς τῶν ἐπιδομάτων εἰς τοὺς ἐργατικούς. Διὰ τῆς παραιτήσεώς του ταύτης ἤνοιξε τὴν θύραν εἰς τὴν ἐπάνοδον τοῦ Τζιολίττι εἰς τὴν ἀρχήν. Μετὰ τὴν ἀποχώρησίν του ἐκ τῆς ἀρχῆς ὁ Νίττι ἐπεδόθη κυρίως εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, ἐνισχύσας σημαντικῶς διὰ τῆς ἀρθρογραφίας του τὰς δύο ὑπὸ ὀπαδῶν του ἐκδοθείσας ἐφημερίδας ἐν Ρώμῃ «Il Mondo» καὶ «Il Paese». Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐν τῇ βουλῇ κατεπολέμησε τὸν Τζιολίττι, ἀλλ' ὑπῆρξε συγχρόνως καὶ σφοδρότατος ἐπικριτὴς τοῦ φασισμοῦ καὶ τῶν φασιστικῶν μεθόδων, ἕνεκα δὲ τούτου εἶχεν ἀποβῆ καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ὀπαδοί του ὁ στόχος πολλῶν φασιστικῶν ἐπιθέσεων. Ἐπανεκλεγεὶς βουλευτὴς κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1921, ἀπέτυχεν εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Μουσσολίνι διενεργηθείσας ἐκλογὰς τοῦ 1924, συνεπείᾳ μεγάλης ἀντιδράσεως καὶ πολεμικῆς τῶν φασιστῶν, οἵτινες ἐθεώρουν αὐτὸν ὡς ἕνα τῶν κυριωτέρων ἀντιπάλων των. Ὑποστὰς πολλὰς ἐπιθέσεις φασιστικῶν ὁμάδων, οἵτινες ἔφθασαν μέχρι τοῦ σημείου νὰ λεηλατήσουν τὸν οἶκόν του καὶ νὰ καταστρέψουν τὰ ἔπιπλά του, ἠναγκάσθη τῷ 1924 νὰ ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἰταλίας. Μεταβὰς κατ' ἀρχὰς εἰς Ἑλβετίαν, περιώδευσε κατόπιν τὰς κυριωτέρας εὐρωπαϊκὰς πρωτευούσας, ὅπου ἔκαμε διαλέξεις εἰς πολλὰ πανεπιστήμια καὶ τέλος ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους. Ὁ Νίττι, μετὰ τὴν ἀποχώρησίν του ἐκ τῆς ἀρχῆς, ἔγραψε πολλὰ ἔργα, εἰς τὰ ὁποῖα προσεπάθησε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι αἱ ὑπογραφεῖσαι μεταπολεμικαὶ συνθῆκαι δὲν στηρίζονται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς δικαιοσύνης καὶ δὲν ἐγγυῶνται τὴν εἰρήνην τοῦ προσεχοῦς μέλλοντος, συνηγόρησε δὲ ἕνεκα τούτου ὑπὲρ συνάψεως μιᾶς δικαίας εἰρήνης. Κατὰ τὴν παραμονήν του εἰς τὸ ἐξωτερικὸν κατεπολέμησε σφοδρῶς τὸ φασιστικὸν καθεστώς, γράψας πλεῖστα ἄρθρα καὶ μελέτας κατ' αὐτοῦ καὶ θεωρούμενος ὡς εἷς τῶν κυριωτέρων ἀρχηγῶν τῆς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ καὶ διὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἰταλίας δρώσης ὠργανωμένης κατὰ τοῦ φασισμοῦ ἀντιδράσεως. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Ἡ ἰταλικὴ μετανάστευσις καὶ

Digitized by Google

οἱ πολέμιοι αὐτῆς» (1889), «Ὁ σοσιαλισμὸς τῶν καθολικῶν» (1891), «Ἡ ἐργατικὴ νομοθεσία ἐν Ἰταλίᾳ» (1892) «Ἡ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνιολογικὴ κίνησις ἐν Ἰταλίᾳ» (1892), «Ἡ πληρωμὴ τῶν ἡμερομισθίων» (1893), «Ὁ πληθυσμὸς καὶ τὸ κοινωνιολογικὸν σύστημα» (1894), «Ἡ τροφὴ καὶ ἡ δύναμις τῆς ἐργασίας τῶν λαῶν» (1894), «Βορρᾶς καὶ Νότος» (οἱ βόρειοι καὶ οἱ νότιοι Ἰταλοί, 1900), «Αἱ ὑδραυλικαὶ δυνάμεις τῆς Ἰταλίας καὶ ἡ χρησιμοποίησίς των» (1902), «Ἀρχαὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης» (1903), ἀριθμοῦν πολλὰς ἐκδόσεις καὶ ὅπερ μεταφρασθὲν εἰς πολλὰς γλώσσας θεωρεῖται τὸ σημαντικώτερον ἐπιστημονικὸν του ἔργον, «Ἡ Εὐρώπη πρὸ τοῦ χρημνοῦ», «Ἡ Εὐρώπη ἄνευ εἰρήνης» (1922), Ἡ κατάπτωσις τῆς Εὐρώπης» (1922), «Ἡ τραγῳδία τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς» (1924), «Ἡ εἰρήνη» (1925) κ.τ.λ. Τῷ 1925 ὁ υἱός του *Βιντσέντσος Νίττι* ἐδημοσίευσεν ἀπολογητικὸν τόμον τῆς πολιτικῆς τοῦ πατρός του ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ ἔργον τοῦ Νίττι». Μ. Δ. Β.

Νίττις (Nittis), ***Ἰωσὴφ ντὲ —***. Ἰταλὸς καλλιτέχνης (1846—1884). Διεκρίθη ὡς ζωγράφος καὶ χαράκτης. Ἀπέκτησε λίαν ἐνωρὶς μεγάλην φήμην, διέμεινε δὲ ἐπὶ μακρὸν ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπου κατήγαγε σημαντικωτάτας ἐπιτυχίας. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται αἱ «Ἀπόψεις τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Λονδίνου». Ι. Μ. Π.

Νιτ(χ)άρδος (Nithard). Γάλλος ἱστορικός, νόθος υἱὸς τῆς Βέρθας, θυγατρὸς τοῦ Καρλομάγνου καὶ τοῦ αὐλικοῦ καὶ κληρικοῦ Ἀγκιλβέρτου, φονευθεὶς τῷ 844 εἰς τὴν μάχην τῆς Ἀγγουλέμης. Ἔλαβε πλεῖστα ἀξιώματα εἰς τὴν αὐλὴν καὶ τὸ στράτευμα Λουδοβίκου τοῦ Εὐσεβοῦς καὶ Καρόλου τοῦ Φαλακροῦ, διῴκησε, καίτοι μὴ κληρικός, τὴν μονὴν Σαὶν-Ρικιέ, ἧς ἀββᾶς ἦτο ὁ πατήρ του, μετέσχε πλείστων μαχῶν καὶ κατ' αὐτοκρατορικὴν ἐπιταγὴν ἔγραψε τὰς «Historiae» ἢ «De dissensionibus filiorum Ludovici Pii» εἰς τέσσαρα βιβλία, τὸ πολυτιμότερον τῶν ἱστορικῶν ἔργων της Δύσεως διὰ τὸν Θ' αἰῶνα, λῆγον εἰς τὸ ἔτος 843 καὶ εἰς τὸ ὁποῖον οὗτος πραγματεύεται τὰ αἴτια τῆς διαμελίσεως τῆς Φραγκικῆς αὐτοκρατορίας καὶ τοὺς ἐμφυλίους ἀγῶνας τῶν υἱῶν τοῦ Λουδοβίκου. Τὸ ἔργον τοῦ Νιτ(χ)άρδου ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Πιτοῦ τὸ πρῶτον (Παρίσιοι 1588) καὶ εἶτα ὑπὸ τῶν Μπουκέ, Μίνι, Πὲρτς καὶ Χόλντερ-Ἔγκεερ (ἄρισται αἱ ἐκδόσεις τῶν δύο τελευταίων 1870, 1882), γαλλιστὶ μετεφράσθη εἰς τὴν «Συλλογὴν Γκιζὸ» καὶ γερμανιστὶ εἰς τοὺς «Ἱστορικοὺς συγγραφεῖς τῆς γερμανικῆς ἀρχαιότητος» ὑπὸ τοῦ Γιάσμουντ. Π. Ν. Π.

Νίτωκρις. —1) Μία τῶν γυναικῶν τοῦ Ναβουχοδονόσορος Β', χάριν τῆς ὁποίας οὗτος ἐξετέλεσε μεγάλα ἐξωραϊστικὰ ἔργα εἰς τὴν Βαβυλῶνα. —2) Ἀδελφὴ καὶ σύζυγος τοῦ φαραὼ Μιχτιμσαοὺφ Β' τῆς ΣΤ' ἐλεφαντιδικῆς δυναστείας, ὅστις ἐδολοφονήθη τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας του. Ἡ Νίτωκρις ἐδέχθη τὸ στέμμα διὰ νὰ ἐκδικήσῃ τὸν σύζυγον. Κατεσκεύασε μεγάλην αἴθουσαν ὑπόγειον καὶ πολυτελῆ, εἰς τὴν ὁποίαν, μὲ τὴν πρόφασιν τῶν ἐγκαινίων, ἐκάλεσεν εἰς συμπόσιον τοὺς συνωμότας καὶ δολοφόνους. Κατόπιν, ἀποχωρήσασα πρὸς στιγμήν, ἤνοιξεν ὑδραγωγὸν μυστικὸν καὶ τοὺς ἔπνιξεν. Κατὰ τὰ 7 ἔτη τῆς βασιλείας της ἐπεράτωσε τὴν ἀτελῆ ἀπομείνασαν τρίτην μεγάλην πυραμίδα τοῦ Μυκερίνου, διπλασιάσασα τὰς διατάξεις της καὶ ἐπενδύσασα αὐτὴν διὰ συηνίτου λίθου. Γ. Λ. Α.

νιφάς, *—άδος* (ἡ)· χιὼν εἰς σχῆμα πεπλατυσμένον, ἰδιωματ. *τουλούπα* ἢ *κολλημα τούρα* : «χιὼν πίπτουσα κατὰ νιφάδας».

Νιφάτης [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ὑψηλὸν ὄρος τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας, ἐκτεινόμενον πρὸς Β. τῆς Θωσπίτιδος λίμνης (νῦν λίμνη τοῦ Βάν), τοῦ ὁποίου τὸ ὕψος φθάνει εἰς 1.715 ὀργυιάς. Ἡ χιὼν διατηρεῖται ἐπ' αὐτοῦ καὶ κατὰ τὸ θέρος, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ἀπὸ τῶν ΒΑ. ὑπωρειῶν αὐτοῦ πηγάζει ὁ Ἀρσανίας ἢ Ἀνατολικὸς Εὐφράτης (νῦν Μουράτ-Σοῦ), ἀπὸ δὲ τῶν Ν. ὁ Τίγρης. Α. Θ. Σ.

Νιφάτης. Στρατηγὸς τῶν Περσῶν, πεσὼν κατὰ τὴν ἐν Γρανικῷ μάχην τῷ 334 π. Χ. (*Ἀρρ.* Ἀνάβ. Α, 16, 3). Α. Θ. Σ.

νιφετὸς (ὁ)· πτῶσις χιόνος (ἐκ τοῦ *νίφω*).

νίφε (NiFe) [*Γεωλογ.*]. Ὀνομασία τῆς *κεντροσφαίρας* (βλ. λ.) ἐκ τῶν συνιστώντων αὐτὴν κυρίων συστατικῶν, νικελίου (Ni) καὶ σιδήρου (Fe).

Νιφλχάϊμ (Niflheim) [*Σκανδ. Μυθολ.*]. Ὁ νεφελώδης κόσμος τῆς σκανδιναυϊκῆς μυθολογίας, ἐξ οὗ προέρχεται τὸ ψῦχος καὶ τὸ σκότος. Τὸ Νιφλχάϊμ ὑπῆρξεν ἡ πρωταρχικὴ οὐσία, ἥτις διεδέχθη τὸ μηδέν. Τὸ πρωταρχικὸν χάος ἐξηφανίσθη διὰ τῆς διαλυτικῆς ἐπιδράσεως ἀκτῖνος τοῦ φωτὸς ἐπὶ τεμαχίου πάγου, τὰ δύο δὲ πρῶτα ὄντα, τὰ ὁποῖα ἐγεννήθησαν, εἶναι ὁ γίγας Ὑμὲρ καὶ ἡ ἀγελὰς Ἀουντούμπλα. Α. Δ.

νιφόβλημα (τό)· χιονοστιβάς.

νιφόλιθος (ὁ) (Nipholith) [*Ὀρυκτολ.*]. Ὀρυκτὸν διπλοῦν φθοριοῦχον ἅλας τοῦ νατρίου καὶ τοῦ ἀργιλλίου. Ἀποτελεῖ πρόσμιξιν χιολίθου μὲ κρυόλιθον. Γ. Β.

Νιφορέϊκα [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 298. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον.

Νίφων. Μοναχικὸν ψευδώνυμον τοῦ Βυζαντινοῦ θεολόγου Δημητρίου τοῦ Κυδώνη, χρησιμοποιηθὲν ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὰς θρησκευτικὰς διενέξεις τοῦ ΙΔ' αἰῶνος.

Νιχὰλ [*Ἀστρον.*]. Ἀραβικὴ ἐπωνυμία τοῦ ἀστέρος β Λαγωοῦ. Ὁ ἀπλανὴς οὗτος διὰ τηλεσκοπίου 10 ἑκατοστομέτρων τοὐλάχιστον ἀναλύεται εἰς τριπλοῦν σύστημα, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ κύριος ἀστὴρ εἶναι μεγέθους 3ου, οἱ δὲ συνοδοί, ὁ μὲν 10ου, ὁ δὲ 11ου (βλ. *Λαγωός*). Σ. Π.

νιχιλισμὸς (ὁ) (nihilismus, ἐκ τοῦ nihil=οὐδέν, μηδέν)· οὕτω μετεγράφη ὑπό τινων ὁ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀποδοθεὶς ὡς *μηδενισμὸς* (βλ. λ.) ὅρος.

νιχρώμιον (τό)· βλ. *νικελίου κράματα*.

νιχρωμιοχάλυψ, *—ος*. Ὀνομάζονται οὕτω οἱ χάλυβες, οἱ ὁποῖοι ἐκτὸς τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ ἄνθρακος περιέχουν συγχρόνως καὶ νικέλιον καὶ χρώμιον. Ἡ προσθήκη τῶν δύο τούτων *μετάλλων* εἰς τοὺς συνήθεις χάλυβας προσδίδει εἰς αὐτοὺς ἀξιολόγους μηχανικὰς ἰδιότητας, αἱ ὁποῖαι ἐπιτυγχάνονται κυρίως διὰ καταλλήλου συνδυασμοῦ τῶν ἀναλογιῶν περιεκτικότητος εἰς νικέλιον καὶ χρώμιον. Οἱ νιχρωμιοχάλυβες ἀποτελοῦν τὴν σπουδαιοτάτην κατηγορίαν τῶν χαλύβων καὶ ἔχουν ὡς ἐκ τούτου ποικίλας ἐφαρμογὰς εἰς τὴν βιομηχανίαν, καὶ ἰδίως εἰς τὰς μηχανὰς ἐσωτερικῆς καύσεως. Γ. Β.

Νιχτάντα [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. *Νυχτάντα*.

Νιχώρι [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, περὶ τὰ 10 χλμ. νοτίως τῶν Μετρῶν, εἰς ἃς ὑπήγετο διοικητικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς, ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ Μετρῶν—Σηλυβρίας. Συνῳκίσθη περὶ τὸ 1817 ὑπὸ ἀποίκων ἐκ Καρυῶν, φευγόντων τοὺς Κιρτζαλῆδες, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἐλέγετο καὶ *Καρυές*. Οἱ κάτοικοι αὐτοῦ, περὶ τοὺς 750, ὑπαχθέντες εἰς τὴν ὑποχρεωτικὴν ἀνταλλαγήν, προσέφυγον εἰς Ἑλλάδα καὶ μέρος μὲν αὐτῶν ἐγκατεστάθη εἰς τὴν περιφέρειαν Πτολεμαΐδος (Καϊλάρια), εἰς τὸ χωρίον Τζουμά, μέρος δὲ εἰς τὴν Σφίνιτσα τῆς Βεροίας. Ε. Σ. Σ.

Νίψα [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀλεξανδρουπόλεως τοῦ νομοῦ Ἕβρου, πεδινὸν καὶ εὔφορον, ἀπέχον 3 ½ ὥρας ΒΑ. τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως. Μετὰ τοῦ Ἀετοχωρίου (πρώην Ντογάντζα) ἀποτελεῖ ὁμώνυμον κοινότητα καὶ ἀριθμεῖ 452 κατοίκους. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ ἀστυνομικὸν σταθμόν. Α. Θ. Σ.

Νιψαῖοι (οἱ) [*Ἀρχ.*]. Λαὸς τῆς Ἀν. Θράκης, κατοικῶν ὑπὲρ τὴν Ἀπολλωνίαν καὶ Μεσημβρίαν, ἔχων πρωτεύουσαν τὴν Νίψαν. Τούτους μετὰ τῶν Σκυρμιαδῶν καθυπέταξεν ἀμαχητὶ ὁ Δαρεῖος τῷ 513 π.Χ., ὅτε διήρχετο διὰ τῆς χώρας των κατὰ τῆν ἐπὶ τοὺς Σκύθας ἐκστρατείαν αὐτοῦ (*Ἡρόδ.* IV, 93). Α. Θ. Σ.

νίψιμο (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ νίπτω, πλύσις τοῦ προσώπου καὶ τῶν χειρῶν.

νίψις, *—εως* (ἡ)· νίψιμο : «νίψις τῶν χειρῶν, —τῶν ποδῶν».

Νῖψος (Nipsus), ἢ ***Νίψιος*** (Nipsius), ***Μᾶρκος-Ἰούνιος***. Λατῖνος γεωμέτρης τοῦ Ε ἴσως αἰῶνος μ. Χ., γνωστὸς καὶ ὡς *Νίψιος* (Nipsius) ἢ *Νύψος* (Nypsus). Ἔγραψε τὸς πραγματείας «Agrorum quae sit inspectio», σχετικὴν μὲ τὸν καθορισμὸν τῶν ὁρίων τῆς ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας, καὶ «De mensuris». Ἀπεδίδοντο εἰς αὐτὸν καὶ ἄλλα ἔργα. Π. Ν. Π.

νιψοτυπία (ἡ) (Niépsotypie) [*Φωτογρ.*]. Χαρακτηρίζονται οὕτως δύο φωτογραφικαὶ μέθοδοι, ὧν ἡ μὴ ὀφειλομένη εἰς τὸν Nicéphore Niépce, εἶναι ἡ πρώτη ἐπιτευχθεῖσα μέθοδος φωτογραφήσεως διὰ τῆς φωτογραφικῆς συσκευῆς. Κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην, χαλκίνη ἐπαργυρωμένη πλὰξ ἐχρίετο δι' ἀσφαλτούχου βερνικίου καὶ ἀκολούθως ἐφέρετο εἰς τὸ φωτογραφικὸν θάλαμον, ὅπου ἐδει νὰ ἀφεθῇ ἐπὶ ὀκτάωρον ἐκτεθειμένη ὅπως συντελεσθῇ ἡ φωτογράφησις. Μετὰ τὴν φωτογράφησιν ἡ πλὰξ ἐφέρετο πρὸς ἐμφάνισιν τῆς ἐπ' αὐτῆς τυπωθείσης εἰκόνος εἰς λουτρόν, ἀποτελούμενον ἐκ μείγματος πετρελαίου καὶ αἰθερίου ἐλαίου λαβαντίδος. Εἰς τὸ λουτρὸν τοῦτο διελύετο τὸ μὴ προσβληθὲν ὑπὸ τοῦ φωτὸς μέρος τοῦ ἀσφαλτούχου στρώματος, ἐνῷ τὰ λοιπὰ παρέμενον ἀδιάλυτα. Μετὰ τὴν ἐμφάνισιν ἡ πλὰξ ἐχρίετο διὰ λιπαρῶν γραφικῶν χρωμάτων, ἐφέρετο ἐπὶ καταλλήλου πιεστηρίου καὶ ἐλαμβάνοντο ἐξ αὐτῆς ἀντίτυπα. Ἡ δευτέρα μέθοδος τῆς νιψοτυπίας, ὀφειλομένη εἰς τὸν Nièpce de Saint-Victor, ἀποτελεῖ τὴν πρώτην ἐφαρμοσθεῖσαν μέθοδον τῆς λήψεως φωτογραφημάτων ἐπὶ ὑαλίνων φωτοπαθῶν πλακῶν, ἐνῷ προηγουμένως ἐλαμβάνοντο ἐπὶ μεταλλίνων πλακῶν (δαγγεροτυπία) ἢ ἐπὶ χάρτου. Κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην αἱ φωτοπαθεῖς πλάκες παρεσκευάζοντο ἐκ λευκώματος ᾠῶν περιέχοντος καὶ ὀλίγον ἰωδοῦχον κάλιον, ἀκολούθως δὲ ἐβαπτίζοντο εἰς διάλυμα νιτρικοῦ ἀργύρου, περιέχοντος καὶ ὀλίγον ὀξικὸν ὀξύ. Τὸ φωτοπαθὲς δηλαδὴ στρῶμα τῶν πλακῶν αὐτοῦ περιεῖχε τὸν φωτοπαθῆ ἰωδιοῦχον ἄργυρον, κατανεμημένον ἐν τῷ λευκώματι. Αἱ φωτοπαθεῖς αὗται πλάκες παρουσιάζουν τὸ κυριώτερον μειονέκτημα τῆς βραδείας τυπώσεως, καθιστάμεναι οὕτως ἄχρηστοι διὰ προσωπογραφήσεις. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ μέθοδος αὕτη ἀντικατεστάθη ταχέως ὑπ' ἄλλων. Κ. Γ. Ν.

Νιώτης. Ὄνομα οἰκογενείας ἀγωνιστῶν ἐκ τοῦ χωρίου Ἀνώγεια τῆς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου Κρήτης. Κυριώτερα μέλη αὐτῆς ὑπῆρξαν:

— 1) ***Μιχαήλ***. Ὁπλαρχηγὸς κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821, γεννηθεὶς τῷ 1768. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἐν Κρήτῃ ἀγῶνος (1830) κατέφυγεν εἰς Πελοπόννησον φέρων τὸν βαθμὸν ἑκατοντάρχου, ἔνθα καὶ ἀπέθανε περὶ τὸ 1865.

— 2) ***Σταυρούλης***. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τῷ 1795. Μετασχὼν τῆς Ἐπαναστάσεως 1821 διεκρίθη εἰς πλείστας μάχας, μετὰ τὸ τέλος δὲ τοῦ ἐν Κρήτῃ ἀγῶνος (1830) κατέφυγεν εἰς Πελοπόννησον, φέρων βαθμὸν πεντακοσιάρχου. Συμμετέσχεν ὡσαύτως εἰς τὴν ἐπανάστασιν 1841, μεθ' ἣν ἐπανῆλθε πάλιν εἰς Πελοπόννησον, ἔνθα καὶ ἀπέθανε τῷ 1868.

— 3) ***Γεώργιος***. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Διεκρίθη ὡς ὁπλαρχηγὸς κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν 1821, καθ' ἣν καὶ ἔπεσε γενναίως μαχόμενος τῷ 1825.

— 4) ***Ἀγάπη***. Νεωτέρα ἀδελφὴ τῶν προηγουμένων, ἥτις συμμετέσχεν ἔνοπλος εἰς τοὺς ἀγῶνας αὐτῶν καὶ διεκρίθη διὰ τὸν ἡρωϊσμόν της εἰς πλείστας μάχας. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἐν Κρήτῃ ἀγῶνος (1830) κατέφυγε μετὰ τοῦ πατρός της καὶ τῶν ἀδελφῶν της εἰς Μινώαν τῆς Ἀργολίδος, ἔνθα καὶ ἀπέθανε μετά τινα ἔτη.

— 5) ***Γεώργιος***. Ἀδελφὸς τῶν προηγουμένων, γεννηθεὶς ἐν Μινώᾳ τῆς Ἀργολίδος περὶ τὸ 1831. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαναστάσεως (1866) κατῆλθεν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ ἀνακηρυχθεὶς ἀρχηγὸς τῶν Μυλοποταμιτῶν συμμετέσχεν εἰς πλείστας μάχας εἰς τοὺς νομοὺς Ἡρακλείου, Ρεθύμνης καὶ Χανίων, καθ' ἃς κατ' ἐπανάληψιν ἐτραυματίσθη. Ν. Κ.

Νὸ [*Θεατρ.*]. Ὀνομασία τοῦ σοβαροῦ τῶν Ἰαπώνων δράματος (βλ. λ. *Ἰαπωνία* τ. ΙΒ', σ. 801). Ν. Ι. Α.

Νοα— (Noi—). Τὰ ἀπὸ Noi— ἀρχόμενα γαλλικὰ ὀνόματα βλ. ἐν τῇ λεξικογραφικῇ σειρᾷ τῶν ἀπὸ *Νουά—* ἀρχομένων λέξεων.

Νοάϊγ (Noailles) [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Κορρὲζ ἐπὶ τοῦ σιδηροδρόμου Λιμὸζ-Καόρ. Κάτ. 600. Ὑπῆρξε κοιτὶς τοῦ οἴκου τῶν Νοάϊγ, τῶν ὁποίων σῴζονται αὐτόθι πλεῖστοι τάφοι καὶ φρούριον.

— **Νοάϊγ** (Noailles) [*Γεωγρ.*] Γαλλικὴ κωμόπολις ἐν τῷ νομῷ Ουάζ. Κάτ. 1.500. Ἱδρύθη ὑπὸ τῶν κομίτων Νοάϊγ, ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον *Λογκβιλλὲ-Μπουκούρ*. Π. Ν. Π.

Νοάϊγ (Noailles), ***δοῦκες τοῦ —***. Οἶκος Γάλλων εὐγενῶν, σπουδαιότερα μέλη τοῦ ὁποίου εἶναι οἱ ἑξῆς:

—1) ***Ἀδριανὸς-Μαυρίκιος***, κόμις τοῦ *Ayen* καὶ δοὺξ τοῦ *Νοάϊγ*. Υἱὸς τοῦ Ἄννα-Ἰουλίου. Στρατάρχης καὶ πολιτικὸς (1678—1766). Πολεμήσας ὑπὸ διαφόρους βαθμοὺς ἐν Καταλωνίᾳ, Φλάνδρᾳ καὶ Γερμανίᾳ, ἐγένετο ὑποστράτηγος (1704), μετέσχε πλείστων ἐπιχειρήσεων της στρατιᾶς τῶν Πυρηναίων (1705—1712), εἶτα δὲ ὠνομάσθη ἀρχηγὸς τῆς σωματοφυλακῆς (1707). Τῷ 1715 μετέσχε τοῦ συμβουλίου τῆς ἀντιβασιλείας, ἀλλά, περιπεσὼν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ καρδιναλίου Ντυμπουά, ἐξωρίσθη. Ἐπανελθὼν τῷ 1723, ἐπολέμησεν ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὸν πόλεμον τῆς διαδοχῆς τῆς Πολωνίας καὶ ὠνομάσθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μπέρβικ στρατάρχης (1734). Ἀκολούθως ἐπολέμησεν ἐν Ἰταλίᾳ (1735) καὶ ἐν Φλάνδρᾳ κατὰ τὸν πόλεμον τῆς διαδοχῆς τῆς Αὐστρίας (1742), γενόμενος τῷ 1743 ὑπουργὸς καὶ ἀρχηγὸς τῆς στρατιᾶς τῆς Γερμανίας. Ἐκ τῶν τελευταίων του πράξεων ἦσαν ἡ ἐν Ἀλσατίᾳ νίκη του κατὰ τῶν Αὐστριακῶν (1744) καὶ ἡ εἰρήνη τῆς Αἲξ-λὰ-Σαπὲλ (1748). Τῷ 17.. ἀπεσύρθη τοῦ δημοσίου βίου.

—2) ***Ἄννας-Ἰούλιος***, δοὺξ τοῦ *Νοάϊγ*. Γάλλος στρατάρχης (1650—1708). Μετέσχε τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ', ἐγένετο κυριεὺς τῆς τοῦ Ρουσιγιὸν (1672) καὶ Λαγκ'ντὸκ (16..)

Digitized by Google

καὶ ἀρχηγὸς τῆς στρατιᾶς τῆς Ἱσπανίας (1689). Ἡ σύζυγός του Μαρία-Φραγκίσκη Μπουρνονβὶλ ὑπῆρξε φίλη τοῦ Φενελόν, ἔχουσα μεγάλην ἐπιρροὴν ἐν τῇ αὐλῇ.

—3) *Ἀντώνιος ντὲ Νοαΐγ*. Γάλλος ναύαρχος (1504—1562), ἀδελφὸς τοῦ Φραγκίσκου. Βασιλικὸς ἀρχιθαλαμηπόλος ἀρχικῶς, ἐγένετο εἶτα ναύαρχος τῆς Γουϊένης καὶ μετὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Σεριζόλ, ναύαρχος τῆς Γαλλίας (1547). Διετέλεσε πρέσβυς εἰς Ἀγγλίαν (1553—1556), συμβαλὼν εἰς τὴν ἀνάρρησιν τῆς Ἐλισάβετ καὶ τὴν σύναψιν τῆς ἀνακωχῆς τῆς Βωσέλ, διοικητὴς τοῦ φρουρίου Ηâ καὶ κυβερνήτης τοῦ Βορδώ, πολεμήσας τοὺς Οὐγενότους.

—4) *Ἐμμανουὴλ-Ἐρρῖκος-Βικτουρνιανός*, μαρκήσιος τοῦ *Νοαΐγ*. Υἱὸς τοῦ Παύλου. Γάλλος πολιτικὸς (1830—1909). Ἔδρασε κυρίως μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς δημοκρατίας, γενόμενος πρέσβυς ἐν Οὐάσιγκτον (1872), Ἰταλίᾳ (1873), Κωνσταντινουπόλει (1882—1886) καὶ Βερολίνῳ (1896—1902). Ἔγραψεν: «Ἡ Πολωνία καὶ τὰ σύνορά της» (1863), «Ἡ Πολωνία τῷ 1752» (1867, τόμ. 3), «Ἡ πολωνικὴ ποίησις» (1866) κ.ἄ.

—5) *Λουδοβῖκος* ντὲ *Νοαΐγ*, δοὺξ τοῦ *Ayen*. Γάλλος στρατάρχης (1713—1793), υἱὸς τοῦ Ἀδριανοῦ-Μαυρικίου. Μετέσχε πλείστων στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἦτο στενὸς φίλος τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ', τὸν ὁποῖον ἔσωσε κατὰ τὴν ἀπόπειραν τοῦ Νταμιέν.

—6) *Λουδοβῖκος-Ἰωσὴφ-Ἀλέξιος*, κόμης ντὲ *Νοαΐγ*. Υἱὸς τοῦ ἐπομένου (1783—1835). Συνωμοτήσας τῷ 1835 κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, κατέφυγεν εἰς Ἑλβετίαν καὶ εἶτα εἰς Στοκχόλμην. Παρεκάθησεν ὡς πληρεξούσιος ὑπουργὸς τῆς Γαλλίας εἰς τὸ συνέδριον τῆς Βιέννης καὶ μετεβίβασεν αὐτὸς εἰς τὸν ἐν Γάνδῃ Λουδοβῖκον ΙΗ' τὴν κατὰ τοῦ Ναπολέοντος διακήρυξιν τῶν Δυνάμεων. Τῷ 1814 ἐγένετο ὑπουργός, ὑπῆρξε δὲ εἷς τῶν θερμῶν ὑποστηρικτῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἐν Γαλλίᾳ.

—7) *Λουδοβῖκος-Μᾶρκος-Ἀντώνιος*, ὑποκόμης ντὲ *Νοαΐγ*. Υἱὸς τοῦ Φιλίππου (1756—1804). Ἦτο ἀρχηγὸς τῶν κυνηγῶν τῆς Ἀλσατίας, μετέσχε μετὰ τοῦ Λαφαγιὲτ τῶν εἰς Ἀμερικὴν ἐπιχειρήσεων καὶ ἐπιστρέψας παρεκάθησεν εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν τριῶν τάξεων καὶ τῆς τρίτης τάξεως (1789). Ὑπῆρξεν ὁ εἰσηγητὴς τῆς καταργήσεως τῶν φεουδαρχικῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν τίτλων εὐγενείας καὶ τῆς ὀργανώσεως ἐθνικοῦ στρατοῦ (1790). Ἀγωνισθεὶς πρὸς τὸν Μπαρνὰβ ἐξελέγη πρόεδρος τῆς συνταγματικῆς συνελεύσεως (1791) καὶ διετέλεσεν ἀρχηγὸς τῶν κατὰ τῆς στάσεως τῆς Κολμάρης δυνάμεων. Τέλος, γενόμενος ὑποστράτηγος καὶ ἡττηθεὶς εἰς Gleswel, παρῃτήθη καὶ ἔφυγεν εἰς Ἀγγλίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀμερικήν. Ἐπέστρεψεν εἰς Γαλλίαν μετ' οὐ πολὺ καὶ τῷ 1803 ἐφονεύθη ὡς ἀρχηγὸς στρατιωτικῆς δυνάμεως ὑπερασπιζομένης τὸν λιμένα τοῦ Ἁγίου Νικολάου κατὰ τῶν Ἄγγλων.

—8) *Παῦλος* δοὺξ ντὲ *Νοαΐγ*. Ἀπόγονος τοῦ Λουδοβίκου. Γάλλος ἀκαδημαϊκὸς (1802—1885). Ἔγραψεν «Ἱστορίαν τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τοῦ ἁγίου Λουδοβίκου» (1843) καὶ «Βιογραφίαν τῆς κυρίας ντὲ Μαιντενὸν» (1848—1850, τόμ. 4), ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας εἰς τὴν θέσιν τοῦ Σατωβριάνδου (1849) καὶ διετέλεσε πρέσβυς ἐν Πετρουπόλει (1871).

—9) *Φίλιππος*, κόμης ντὲ *Νοαΐγ*, δοὺξ ντὲ *Μουσύ*. Γάλλος στρατάρχης (1715—1794), υἱὸς τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ ἀδελφὸς τοῦ Λουδοβίκου. Διεκρίθη εἰς τὴν ὑποχώρησιν τῆς Βοημίας ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὀπισθοφυλακῆς (1742), ὑπηρέτησε τῷ 1792 τὸν βασιλέα καὶ φυλακισθεὶς ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἀπεκεφαλίσθη μετὰ τῆς συζύγου του.

— 10) *Φραγκῖσκος* ντὲ *Νοαΐγ*. Γάλλος πολιτικὸς (1519—1585), ἀδελφὸς τοῦ Ἀντωνίου. Ἀρχικῶς ἐγένετο ἐπίσκοπος, εἶτα δὲ ἠσχολήθη μὲ τὴν πολιτικήν. Διετέλεσε πρέσβυς ἐν Ἑνετίᾳ (1569), ἐπιστρέψας δὲ εἰς Γαλλίαν ἐπολέμησε τοὺς Οὐγενότους καὶ τῷ 1571 ἀπεστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου κατώρθωσε νὰ προσεταιρισθῇ τοὺς Τούρκους, ἀγωνισθεὶς κατὰ τῶν Ἑνετῶν, καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν κατὰ τῆς Ἱσπανίας συμμαχίαν τοῦ Σελὴμ Β'. Μετὰ τὴν σφαγὴν τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου εἰργάσθη διὰ τὴν σύναψιν συνθήκης Ἑνετῶν καὶ σουλτάνου. Κατέλιπεν ἀξιόλογον πολιτικὴν ἀλληλογραφίαν. π. ν. π.

— **Νοαΐγ** (Noailles), *Ἄννα, κόμισσα Ματθαίου ντὲ* —. Γαλλὶς ποιήτρια, γεννηθεῖσα ἐν Παρισίοις τῷ 1876. Τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομά της εἶναι *Ἄννα-Ἰσαβέλλα ντὲ Μπρανκοβάν*. Ἑλληνὶς τὴν καταγωγὴν ἐκ μητρὸς (θυγατρὸς τοῦ Μουσούρου πασᾶ), διῆλθε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς νεότητός της ἐν Σαβοΐᾳ, τῷ δὲ 1897 συνεζεύχθη τὸν κόμητα Ματθαῖον ντὲ Νοαΐγ. Πεπροικισμένη μὲ ἰδιοφυΐαν καὶ ποιητικὴν ἔμπνευσιν, θεωρεῖται ἐφάμιλλος τοῦ Βερλαὶν εἰς τὴν τεχνικὴν τοῦ στίχου καὶ ὠνομάσθη νεώτερος Ὀρφεὺς ἐν Γαλλίᾳ διὰ τὴν γλυκύτητα τῶν ποιητικῶν της συνθέσεων. Ἡ σοβαρὰ κριτικὴ τὴν θεωρεῖ ἀξιόλογον ποιήτριαν καὶ διακρίνει εἰς τὰς συνθέσεις της ζωηρότητα ἐκφράσεως, ὀξὺ πνεῦμα καὶ ἐξαιρετικὴν ἰδιοφυΐαν. Ἐδημοσίευσε τὰς ποιητικὰς συλλογάς: «Ἡ ἀμέτρητος καρδία» (1901), «Ἡ σκιὰ τῶν ἡμερῶν» (1902), «Οἱ ζῶντες καὶ οἱ νεκροί», «Αἱ αἰώνιαι δυνάμεις» (1907) καὶ τὰ διηγήματα: «Ἡ νέα ἐλπίς» (1903), «Le visage émerveillé» (1904), «Ἡ κυριαρχία» (1905) καὶ «Αἱ ἁψῖδαι» (1923). Ἡ τελευταία ποιητική συλλογή της: «Τιμή μας νὰ ὑποφέρωμεν» (1927) εἶναι πλήρης ἀπαισιοδοξίας. Ἐκλογὴν ἐκ τῶν ποιημάτων της ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει ἐξέδωκεν ἡ Μυρτιώτισσα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ποιήματα» (1928). [Πρβλ. *R. Gillouin*; La comtesse Mathieu de Noailles» (Paris 1908).] θ. π.

Ἄννα ντὲ Νοαΐγ.

Νοακχάλι (Noakhali) *[Γεωγρ.]*. Χώρα τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Ἀνατολικῆς Βεγγάλης καὶ Ἀσσάμ, ἐκτεινομένη περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Γάγγου. Περιλαμβάνει, ἐκτὸς τῆς ἠπειρωτικῆς χώρας, καὶ νησῖδας τινας κειμένας παρὰ τὸ στόμιον Μίγκνα τοῦ Γάγγου. Καλύπτεται ὑπὸ δασῶν ἐκ φοινίκων καὶ δένδρων μπετὲλ καὶ ἔχει φυτείας ὀρύζης, ζαχαροκαλάμου κλπ. Ἔκτασις 4.000 περίπου τετρ. χλμ., κάτ. 1.141.728 κατὰ τὸ πλεῖστον Μωαμεθανοί. Ἡ ὁμώνυμος πρωτεύουσα ἀριθμεῖ 6.520 κατ., ὀνομάζεται δ' ἐπίσης *Σουντχάραμ*. Ὀνομαστὸς παρέμεινεν ὁ καταστρεπτικὸς κυκλὼν τοῦ 1876, ὅστις ἠρήμωσε κυριολεκτικῶς τὴν χώραν, φονεύσας ὑπὲρ τὰς 100.000 ἀνθρώπων. χ. Δ.

Νόαρος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τοῦ Νωρικοῦ καὶ τῆς Παννονίας, ἐκβάλλων εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Δράβου πρὸς Α. τῆς Ἰοβίας μετὰ ροῦν 483 χλμ. Ταυτίζεται πρὸς τὸν σημερινὸν *Μοὺρ* (Mur). Α. Θ. Σ.

Νόβα Βὲς (Novà Ves), καὶ *Σπίσκα Νόβα Βὲς* (Spisska Novà Ves), γερμ. *Τσίπφερ Νόϋντορφ* (Zipfer Neudorf), οὐγγρ. *Ἴγκλο* (Igló) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐν τῷ νομῷ Τσὶπς καὶ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Χέρναντ. Κάτ. (1921) 11.207. Ἔχει βιομηχανίαν χάρτου καὶ ξύλου, ὑφαντουργίαν, σιδηρουργίαν κ.τ.λ. καὶ εἰδικὴν σχολὴν βιομηχανίας τοῦ ξύλου. π. ν. π.

Νόβα Βιέσι Σλέσκι (Nowa Wies Slaski) καὶ γερμ. *Νόϋντορφ* (Neudorf) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πολωνίας ἐν Ἄνω Σιλεσίᾳ ἐπὶ τοῦ σιδηροδρόμου Κάττοβιτς-Γκιράλτοβιτς, γερμανικὴ πρὸ τοῦ 1922. Κάτ. (1919) 8.732. Ἔχει πλουσίαν γαιανθρακοφόρον περιοχήν. π. ν. π.

Νόβαγια Ζεμλιὰ (Novaya Zemlia, ρωσ. *Νέα Γῆ*) *[Γεωγρ.]*. Νησιωτικὴ χώρα τοῦ Βορείου Παγωμένου ὠκεανοῦ, ἀνήκουσα εἰς τὴν σοβιετικὴν ὁμοσπονδίαν. Ἀποτελεῖται ἐκ δύο μεγάλων νήσων, χωριζομένων διὰ τοῦ στενοῦ πορθμοῦ τοῦ Ματότσκιν, συνολικοῦ μήκους 960 περίπου χλμ. καὶ πλάτους 50—150 χλμ., ἔχει κατεύθυνσιν ἀπὸ ΝΔ. πρὸς ΒΑ. καὶ χωρίζει τὰς θαλάσσας Καρικὴν πρὸς Α. καὶ τοῦ Μπάρεντς ἢ τῆς Σπιτσβέργης πρὸς Δ. Ἡ Νόβαγια Ζεμλιὰ κεῖται μεταξὺ τῶν παραλλήλων 70° 31' — 77° Β. πλάτους καὶ τῶν μεσημβρινῶν 51° 35' — 69° 2' Α. μήκους Γκρήνουϊτς, καλύπτει δὲ ἔκτασιν 51.000 περίπου τετρ. χλμ., εἰς ἣν δέον νὰ προστεθῶσι 321 ἀκόμη τετρ. χλμ., ἀποτελοῦντα τὸ ἐμβαδὸν τῶν παρὰ τὰς ἀκτὰς αὐτῆς νησίδων *Κούσσωβ*, *Μιτιούτσεφ*, *Γκορμποβίγιε*, *Παγκρατιέβγι*, *Κρεστοβίγιε* κλπ. Ὀρεογραφικῶς ἀποτελεῖ συνέχειαν τῆς χωριζούσης τὴν Ἀσίαν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ὀροσειρᾶς τῶν Οὐραλίων, ἥτις χωροῦσα πρὸς Β. μέχρι τῆς παραλίας σχηματίζει τὴν ἀκρωτηριάζουσαν βουνοσειρὰν *Πάϊ-Κόϊ*. Μεταξὺ τῆς ἠπειρωτικῆς παραλίας παρεμβάλλεται ἡ νῆσος *Βάϊγκατς*, σχηματίζουσα μετὰ μὲν τῆς Νόβαγια Ζεμλιὰ τὸν διέκπλουν τῆς Καρικῆς (πλάτους 48 χλμ.), μετὰ δὲ τῆς ἠπειρωτικῆς χώρας τὸ στενὸν Γιουγκόρσκιν. Ἡ ὀρεογραμμὴ τῆς χώρας, διήκουσα καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτῆς, φθάνει εἰς ὕψος μέχρι 1.200 περίπου μ. εἰς τὸ βορειότερον τμῆμα τῆς νοτίας νήσου, ἐνῷ καθ' ὅλην τὴν βόρειον, τὴν καὶ μεγαλυτέραν, οὐδαμοῦ τὸ ὕψος ὑπερβαίνει τὰ 1.000 μ. Ἡ παραλία κατὰ μὲν τὴν Δ. πλευρὰν εἶναι πολυσχιδὴς κατὰ τὸν τύπον τῶν νορβηγικῶν φιόρδ, κατὰ δὲ τὰς λοιπὰς μᾶλλον ὁμαλή. Τὸ βορειότερον σημεῖον τῆς χώρας σχηματίζει τὸ ἀκρωτήριον τῶν *Πάγων*, τὸ δὲ νοτιώτερον τὸ ἔναντι τῆς νήσου Βάϊγκατς ἀκρωτήριον *Κούσσωβ*. Τὸ ἔδαφος ἀποτελεῖται ἐκ πετρωμάτων τῆς σιλουρίου καὶ δεβονίου περιόδου, εἰς τὸ νότιον δὲ τὸ τμῆμα σχηματίζονται βουνοσειραί τινες ἐκ πορφυρίου καὶ ἀνθρακοφόρων σχιστολίθων. Τὸ κλῖμα εἶναι ψυχρότατον μὲ κατωτάτην χειμερινὴν θερμοκρασίαν —40° Κ. καὶ ἀνωτάτην θερινὴν + 6° Κ. Ἡ χώρα καλύπτεται καθ' ὅλον τὸ ἔτος ὑπὸ πάγων, οἱ δὲ παγῶνες κατέρχονται εἰς τὸ βορείως τῆς 74° μοίρας τμῆμα μέχρι τῆς θαλάσσης, καὶ κατ' αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς θερμοτέρους μῆνας.

Ἡ χλωρὶς περιλαμβάνει πολυαρίθμους λειχῆνας, ὑδρόβια φυτὰ καὶ 200 περίπου εἴδη φανερογάμων. Ἡ δὲ πανίσκη, πλουσιωτέρα τῆς πρώτης, λευκὰς ἄρκτους, ἀλώπεκας, ἐρμίνας, λύκους, ταράνδους, ἰκτίδας, γλαῦκας τῶν πάγων καὶ πολλὰ ἄλλα ζῷα τῶν ἀρκτικῶν χωρῶν, τὰ ὁποῖα μετὰ τῶν πολυαρίθμων κητωδῶν τῆς παραλίας (φωκῶν, δελφίνων, θαλασσίων ἵππων κλπ.) ἑλκύουν κατ' ἔτος πολλοὺς ἁλιεῖς καὶ κυνηγούς, κατὰ τὸ πλεῖστον Νορβηγούς.

Ἡ Νόβαγια Ζεμλιὰ ἦτο γνωστὴ ἀπὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος εἰς τοὺς κυνηγοὺς καὶ τοὺς ἁλιεῖς, ἡ λεπτομερὴς ὅμως ἐξερεύνησις αὐτῆς ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Τῷ 1553 ὁ Ἄγγλος ἐξερευνητὴς Οὐΐλλωγκμπυ διέκρινε τὰς ἀκτὰς τῆς χώρας τῷ δὲ 1596 ὁ Μπάρεντς προσήγγισε καὶ ἐξηρεύνησεν αὐτάς, διαχειμάσας εἰς τὸν ἐπὶ τῆς παραλίας λιμένα τῶν Πάγων. Κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα ἐγένοντο ἀπόπειραι ἀποικισμοῦ Σαμογετῶν, ἱδρύθη δὲ καὶ μετεωρολογικὸς σταθμὸς ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Μύλλερ. Σήμερον οἱ μόνιμοι κάτοικοι τῆς χώρας ἀνέρχονται εἰς 100 περίπου. Διοικητικῶς ἡ Νόβαγια Ζεμλιὰ ὑπάγεται εἰς τὸ κυβερνεῖον Ἀρχαγγέλου. χ. Δ.

Νόβαγια Πράγκα, ἢ *Πετρικόφκα* *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Οὐκρανίας ἐν τῷ διαμερίσματι Ζηνόβιεφσκι, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μπέσκα. Κάτ. (1926) 13.107. Ἔχει ἀκμάζουσαν ἀλευροβιομηχανίαν.

Νόβαγια Τσίγκλα *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας ἐν τῷ κυβερνείῳ Βορονὲς καὶ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τσίγκλα. Κάτ. (1926) 9.171.

Νόβα-Ζαγορὰ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βουλγαρίας, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Πύργου—Φιλιππουπόλεως. Κάτ. 6.000. Κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1877, γενομένης παρ' αὐτὴν μάχης, κατεστράφη ὁλοσχερῶς, ἀλλ' ἐπανεκτίσθη βραδύτερον. Τ. Β.

Νόβαι (Novae) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κάτω Ἰταλίας ἐν Καμπανίᾳ, παρὰ τὰ μεθόρια τοῦ Σαμνίου, κειμένη ἐπὶ τῆς Ἀππίας ὁδοῦ ΒΑ. τῆς Νεαπόλεως, μεταξὺ τῆς Καλατίας καὶ Καυδίου. Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει ἡ νῦν Santa-Maria-a-Vico. Α.Θ.Σ.

νοβαΐνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]* βλ. *καρνιτίνη*.

Νοβὰκ (Novak), *Βιτεσλάβος*. Τσέχος μουσικοσυνθέτης (1870). Ἀπόφοιτος τοῦ ᾠδείου τῆς Πράγας, διατελεῖ ἀπὸ τοῦ 1909 καθηγητὴς τῆς συνθέσεως ἐν αὐτῷ. Εἶναι κυρίως συμφωνικὸς συνθέτης, ἐμφανιζόμενος μὲ τάσεις κατ' ἐξοχὴν γραφικάς, ὡς εἰς τὰ ἔργα: «Σλοβακικαὶ εἰκόνες», «Στὰ ὕψη τοῦ Τάτρα», «Ἡ καταιγὶς» κ. ἄ. Ὁ Νοβὰκ ζητεῖ τὸν τρόμον καὶ τὴν φρίκην ἐν τῷ συμφωνικῷ ποιήματι διὰ μονῳδοὺς, χορῳδοὺς καὶ ὀρχήστραν «Τὰ ὑποκάμισα τοῦ γάμου», ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου προσπαθεῖ νὰ περιγράψῃ τὴν φύσιν καὶ τὴν διονυσιακὴν θρησκείαν ἐν τῷ τεραστίῳ μουσικῷ ποιήματι «Πάν». Ἐξαιρετικὴν θέσιν ἐν τῷ ἔργῳ του κατέχει ἡ λαμπρὰ «Ἡρωϊκὴ σονάτα» διὰ κλειδοκύμβαλον, ὡς καὶ ἡ μουσικὴ δωματίου (τρίο, 2 κουαρτέττα, κουϊντέττο κτλ.). Εἰς τὸ θέατρον ἔδωκε τὸ μονόπρακτον μελόδραμα «Zvikovsky Rarasek» («Ὁ διαβολάκος τοῦ πύργου τοῦ Σβίκωβ») καὶ τὸ τρίπρακτον «Karlstejn». Τέλος ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐρωτικὸν» ἐγένετο γνωστὴ μία σειρὰ μελῳδιῶν τοῦ συνθέτου τούτου καὶ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐξωτικὸν» σειρὰ τεμαχίων διὰ κλειδοκύμβαλον ἐπὶ ἀσιατικῶν, ἀφρικανικῶν καὶ ἀμερικανικῶν θεμάτων. Γ. Σ.

Νοβάκοβα (Novakova), *Θηρεσία*. Τσεχὶς συγγραφεὺς (1853—1912). Ἔγραψε διάφορα μυθιστορήματα λαϊκῆς ἐμπνεύσεως, πλήρη δυνάμεως, καθὼς καὶ λαογραφικὰς μελέτας. Μεταξὺ τῶν ἔργων αὐτῆς κυριώτερα εἶναι τὰ μυθιστορήματα: «Γιάννης Τίλκα» (1904), «Γὶζ Σμάτλαν» (1906), «Ντράσαρ» (1914), ἡ «Βιογραφία τῆς Καρολίνας Σβέτλα» (1890) κ. ἄ. Ἀπὸ τοῦ 1897 ἐξέδωσε τὴν γυναικείαν ἐφημερίδα «Ὁ κόσμος τῶν γυναικῶν». Μ. Δ. Β.

Νοβάκοβιτς, *Στόγιαν*. Σέρβος φιλόλογος, ἀρχαιολόγος καὶ πολιτικὸς (1842—1915). Διετέλεσε βιβλιοθηκάριος τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βελιγραδίου, ὑπουργὸς τῆς Παιδείας (1873—1875 καὶ 1880—1884), καθηγητὴς τῆς σερβικῆς γλώσσης καὶ λογοτεχνίας ἐν τῇ ἀνωτάτῃ σχολῇ, ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ βραδύτερον πρωθυπουργός. Ἔγραψε μελέτας γλωσσολογικάς, φιλολογικάς, λαογραφικάς, ἱστορικάς, ἐξ ὧν κυριώτεραι εἶναι: «Βιβλιογραφία τῆς σερβικῆς καὶ χαρβατικῆς φιλολογίας», «Γραμματικὴ τῆς ἀρχαίας σλοβενικῆς», «Σέρβοι καὶ Τοῦρκοι κατὰ τὸν ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνα», «Ἀρχαὶ τῆς φιλολογίας τῶν Σλάβων τῶν Βαλκανίων» κ. ἄ. Τ. Β.

νοβακούλη (ἡ) (Novacula) *[Ζωολ.]*. Γένος ἰχθύων τῆς οἰκογενείας τῶν *λαβριδῶν*, περιλαμβάνον ἰχθῦς, ὧν τὸ μῆκος δὲν ὑπερβαίνει τὰ 25 ἑκατοστόμετρα. Τὸ σῶμα καλύπτεται ὑπὸ μετρίου μεγέθους λεπίων, ὁ δὲ χρωματισμός των εἶναι

Digitized by Google

ἐρυθρός. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὴν Μεσόγειον. Δ. Ν. Π.

Νοβάλια (Novaglia) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀδριατικὸς λιμὴν (πλάτ. 44° 33′ Β., μήκ. 14° 53′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2711: Cape Promontore to Grossa island) ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Κουαρνέρο καὶ τῇ δυτικῇ ἀκτῇ τῆς νήσου Πάγγο. Σ. Ε. Λ.

Νοβάλις (Novalis). Ὄνομα, ὑπὸ τὸ ὁποῖον εἶναι γνωστὸς ὁ ρωμαντικὸς ποιητὴς καὶ φιλόσοφος *Φρειδερῖκος φὸν Χάρντενμπεργκ* (Friedrich von Hardenberg), γεννηθεὶς τῷ 1772 ἐν Oberwiederstedt τῆς Σαξωνίας καὶ ἀποθανὼν τῷ 1801 ἐν Weissenfels. Υἱὸς βαρώνου, ἔτυχε παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ του αὐστηρᾶς θρησκευτικῆς ἀνατροφῆς, ἥτις ἔσχε βαθεῖαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρός του καὶ τοῦ ἔργου του. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ φιλοσοφίαν ἐν Ἰένᾳ (1790), ὅπου ἐγνώρισε τὸν Σίλλερ καὶ Ράϊνχολντ, ἐν Λειψίᾳ (1791), ἔνθα συνεδέθη διὰ φιλίας μετὰ τοῦ Φρειδερίκου Σλέγκελ καὶ ἐν Βιττενμπεργκ (ἀπὸ τοῦ 1792). Τὸ ἐρωτικόν του πάθος πρὸς τὴν μόλις δεκατριετῆ Σοφίαν φὸν Κύν, ἣν καὶ ἐμνηστεύθη, καὶ ἡ θλῖψις διὰ τὸν πρόωρον θάνατον ταύτης (1797), προσέδωκαν μίαν ἐντελῶς τρυφερὰν καὶ μελαγχολικὴν χροιὰν εἰς τὴν ποιητικήν του ἰδιοφυΐαν. Ἐπιδοθεὶς εἰς νέας σπουδάς, ὑπὸ τὸν περίφημον γεωλόγον Βέρνερ, ἐν Φράϊμπεργκ (1797—1799), ἔνθα ἐμνηστεύθη (1800) διὰ δευτέραν φοράν, διωρίσθη κατόπιν εἰς διοικητικὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ καταλάβῃ, λόγῳ τῆς ἀσθενικῆς του ἰδιοσυγκρασίας, ἥτις ἐν τέλει ὡδήγησε τοῦτον πρόωρος εἰς τὸν θάνατον. Κατὰ τὸν βραχὺν χρόνον τοῦ βίου του ἔσχε στενότατον δεσμὸν μετὰ τοῦ κύκλου τῶν ρωμαντικῶν ποιητῶν (Σλέγκελ, Τὶκ κλπ.) καὶ μετὰ τῶν φιλοσόφων Φίχτε καὶ Σέλλινγκ. Ὁ Νοβάλις εἶναι ἄξιος ἰδιαιτέρας μνείας ὄχι μόνον ὡς ποιητής, ἀλλὰ καὶ ὡς φιλόσοφος. Ζήσας εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Σέλλινγκ, μετὰ δυσκολίας κινούμενος ἐντὸς τῆς θεωρίας τοῦ Φίχτε καὶ ζητῶν νὰ ἐπανεύρῃ τὸν Θεὸν καὶ τὴν φύσιν, ἐγκατέλειπε τὴν ψυχολογικὴν μέθοδον καὶ διήνοιγε τὴν σφαῖραν τῆς ὀντολογίας εἰς τὰς πλέον τολμηρὰς πτήσεις τῆς φαντασίας, ὑπέστη μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὴν ἐπίδρασιν τῆς φιλοσοφίας ταύτης, τῆς ὁποίας ἔν τινι μέτρῳ ὑπῆρξε καὶ ὁ πρόδρομος. Βυθισμένος εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ἀπείρου, τοῦ Θεοῦ, ἠδιαφόρει διὰ τὴν πραγματικότητα, διὰ πᾶν ὅ,τι δὲν ἀπετέλει τὸ δι' αὐτὸν ἀπόλυτον καὶ ὑπεστήριζεν ὅτι ἡ φιλοσοφία εἶναι ἡ τέχνη ἐκείνη, διὰ τῆς ὁποίας δυνάμεθα ἐκ τοῦ βάθους τοῦ πνεύματός μας νὰ δημιουργήσωμεν ἓν σύστημα τοῦ κόσμου. Ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ὑπάρχει τὴν στιγμὴν καθ' ἣν πιστεύει κανεὶς εἰς αὐτόν, ἀποτελεῖ τὸν σκοπὸν τῆς φύσεως, ἐκεῖνο, μετὰ τοῦ ὁποίου αὕτη θέλει εὑρεθῇ μίαν ἡμέραν ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ. Τὸν κόσμον, ὅστις εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῆς θεότητος ἀλληλοεπιδράσεως καὶ ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ μίαν συμβολικὴν εἰκόνα τοῦ πνεύματός μας, δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν μόνον μετὰ τὴν πλήρη κατανόησιν τοῦ ἑαυτοῦ μας. Ὁ Νοβάλις, ὅστις, ἀποθανὼν νεώτατος, κατώρθωσε νὰ συνενώσῃ εἰς ἁρμονικὸν σύνολον τὰς φιλοσοφικὰς καὶ μυστικοπαθεῖς ἀπόψεις του, χαρακτηρίζεται πρὸ παντὸς διὰ τὴν ἁγνότητα τῆς ψυχῆς του καὶ τὸν πλοῦτον τῆς φαντασίας του. Φρονῶν ὅτι ἡ ποίησις ὀφείλει νὰ ἐπιδρᾷ ὡς ἡ μουσική, διεκρίθη πρὸ παντὸς διὰ τὴν ἁρμονικότητα καὶ γοητείαν τῆς γλώσσης, τὴν ὁποίαν θεωρεῖ ἐπὶ τοσοῦτον τελειοτέραν, ἐφ' ὅσον αὕτη πλησιάζει περισσότερον πρὸς τὸ ᾆσμα. Τὸ κέντρον τῶν σκέψεων καὶ συναισθημάτων του ἀπετέλεσαν ἡ θρησκεία καὶ ἡ πίστις καὶ ἕνεκα τοῦ λόγου τούτου τὸ ἰδανικὸν του δὲν εὗρεν εἰς τὴν κλασσικὴν ἀρχαιότητα, ἀλλ' εἰς τὸν μεσαίωνα καὶ τὸν Χριστιανισμόν, ὅστις ἀπετέλει δι' αὐτὸν τὴν ἀληθῆ θρησκείαν. Πιστεύων ὅτι ἠδύνατο νὰ ζήσῃ εἰς τὸν κόσμον, τὸν ὁποῖον ἐδημιούργει διὰ τῆς φαντασίας του, διεκήρυττεν ὅτι ἡ ποίησις εἶναι ἡ ἀπόλυτος πραγματικότης. Τὸ ἡμιτελὲς μυθιστόρημά του «Ἐρρῖκος φὸν Ὀφτερντίνγκεν» ἔγραψε μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ συνενώσῃ καὶ συγχωνεύσῃ εἰς ἓν ζωὴν καὶ ποίησιν, ἐπιστήμην καὶ θρησκείαν. Ὁ ἥρως τοῦ ἔργου τούτου, ὁ τρουβαδοῦρος τοῦ θρύλου τοῦ μεσαίωνος, ὤφειλε «νὰ κατακτήσῃ τὸν κόσμον, διατρέχων μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ποιήσεως, σύμβολον τῆς ὁποίας εἶναι τὸ παρ' αὐτοῦ ἀναζητούμενον γαλάζιο λουλοῦδι, ὅλας τὰς ἐποχάς, τάξεις, ἐπαγγέλματα, ἐπιστήμας καὶ συνθήκας». Ἡ ὑπόθεσις ἐκτυλίσσεται ὡς ἐν ὀνείρῳ τὰ πρόσωπα εἶναι ἐντελῶς φανταστικά. Διὰ τὸν «προφήτην» τοῦτον «τῆς ρωμαντικῆς σχολῆς» τὸ ὄνειρον περιέχει μεγαλυτέραν ἀλήθειαν καὶ περισσότερον βάθος ὁ κόσμος τῆς φαντασίας εἶναι προτιμότερος ἀπὸ τὸν κόσμον τῆς πραγματικότητος. Εἰς τοὺς «Ὕμνους πρὸς τὴν νύκτα», τοὺς ὁποίους ἔγραψε μετὰ τὸν θάνατον τῆς μνηστῆς του Σοφίας φὸν Κύν, περιγράφει μετὰ συγκινούσης συναρπαστικότητος τὸ πλῆρες μυστηρίου καὶ μεγαλείου βασίλειον τῆς νυκτός, ἥτις ἐξυμνεῖται ὡς τὸ στοιχεῖον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει καὶ συνενώνει τὰ πάντα, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν πλήρη θορύβου καὶ ἐκθαμβωτικῆς λάμψεως ἀπατηλὴν ἡμέραν. Εἰς τοὺς ὕμνους τούτους εὑρίσκει τὴν ἀνωτέραν ἔκφρασιν του ὅλος ὁ λυρισμὸς τοῦ ποιητοῦ καὶ ὁ πόθος του πρὸς τὸν θάνατον, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος συνενούμενος ἐκ νέου μετὰ τῆς φύσεως φθάνει, διὰ τῆς νίκης τῶν ἐγκοσμίων, εἰς τὴν ἀπολύτρωσιν καὶ τὴν τελειότητα. Ἔγραψε πρὸς τούτοις τὸ ἐπίσης ἡμιτελὲς μυθιστόρημα «Οἱ μαθηταὶ τῆς Σαΐδος», τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ εἰς πεζὸν ποίημα τοῦ νεωτέρου γερμανικοῦ νεοπλατωνισμοῦ. Αἱ «Σκέψεις» του θεωροῦνται ὡς ἡ ἀποκάλυψις τοῦ ἐσωτερικοῦ του κόσμου, τῶν αἰσθημάτων του καὶ τῆς φιλοσοφίας του. Τὰ «Ἀποσπάσματά» του περιέχουν στοχασμοὺς ἐπὶ τῆς φιλοσοφίας, φυσικῆς, αἰσθητικῆς καὶ φιλολογίας. Εἰς τὰ «Θρησκευτικὰ ᾄσματα», ἐκ τῶν ὡραιοτέρων ἐξ ὅσων ποτὲ ἐγράφησαν, ἐμφανίζεται ἐν ὅλῃ της τῇ ἐκφάνσει ἡ βαθυτέρα ἐσωτερικότης τοῦ ποιητοῦ τούτου, ὅστις ἐπὶ μακρὸν ἐθεωρήθη ὡς ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ πανθεϊστικοῦ μυστικισμοῦ ἐν τῇ γερμανικῇ φιλολογίᾳ. Τὰ «Ἅπαντά» του ἐξεδόθησαν ὑπὸ Λ. Τὶκ καὶ Φρ. Σλέγκελ (1802 α′ καὶ β′ τόμ., 1846 γ′ τ.). Ἠκολούθησαν ἐκδόσεις, μετὰ κριτικῶν σημειωμάτων, ὑπὸ Χάϊλμπορν (1901, 3 τ.) καὶ J. Minor (1923, 4 τ.) καὶ ἐκλογὴ τῶν ἔργων του ὑπὸ τοῦ J. Dohmke (1892).

Φρειδερ. Νοβάλις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Schubart*, Novalis' Leben, Dichten u. Denken (1887). — *E. Heilborn*, Novalis der Romantiker (1901).—*Spenlé*, Novalis, essai sur l'idéalisme romantique en Atlemagne (1904).— *Dilthey*, Das Erlebnis u. die Dichtung (1906). — *Minor*, Hudien zu Novalis (1911).— *Obenauer*, Novalis, Gesammelte Studien (1925).—*R. Samuel*, Die poetische Staats u. Geschichtsauffassung Fr. v. Hardenbergs (1925).— *H. Hesse* v. *Isenberg*, Novalis, Dokumente seies Lebens v. Sterbens (1925). Γ. Ε. Κ.

Νοβάρα (Novara) *[Γεωγρ.]*.—1) Πόλις τῆς Ἰταλίας, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μιλάνου - Τουρίνου. Κάτ. 64.238. Ἔχει μητρόπολιν κτισθεῖσαν κατὰ τὸν Ε′ αἰῶνα καὶ περιέχουσαν πολλὰ ὀνομαστὰ ἔργα τέχνης, ὧν τὸ σπουδαιότερον εἶναι τὸ βαπτιστήριον, χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ πρώτου αἰῶνος τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὸ δάπεδον ἐκ μωσαϊκοῦ τοῦ Θ′ αἰῶνος κτλ. Μεταξὺ τῶν ἄλλων μνημείων καταλέγονται ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Γαυδεντίου, μετὰ ὑψηλοῦ στρογγύλου πύργου δεσπόζοντος τῆς πόλεως καὶ τῶν περιχώρων, τὸ δημαρχεῖον τοῦ ΙΓ′ αἰῶνος, τὸ ἐπισκοπικὸν μέγαρον, τὸ μέγαρον Μπελλίνι, τὸ δικαστικὸν μέγαρον κλπ. Ἔχει πολλὰ ἀνώτερα ἐκπαιδευτικὰ κέντρα, κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὸ τεχνικὸν ἰνστιτοῦτον, ἡ σχολὴ τῶν Καλῶν τεχνῶν, ἡ ἱερατικὴ σχολή, ἡ βιβλιοθήκη μετὰ 80.000 τόμων, τὸ μουσεῖον κτλ. Ὡσαύτως ἔχει ἀκμαίαν βιομηχανίαν μαλλίνων, βαμβακερῶν καὶ μεταξωτῶν ὑφασμάτων, ὀνομαστὴν βιομηχανίαν ὑποδημάτων καὶ χρωματουργεῖα, διεξάγει δὲ ζωηρὸν ἐμπόριον οἴνων. Ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Λιγύρων καὶ κατόπιν ἐγένετο ρωμαϊκὴ πόλις ὑπὸ τὸ ὄνομα *Νοβαρία* (Novaria). Βραδύτερον κατέλαβον αὐτὴν ἀλληλοδιαδόχως οἱ Γότθοι, οἱ Λομβαρδοὶ καὶ οἱ Γερμανοί. Περιῆλθεν ἀκολούθως ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν κομίτων Βισκόντι, τῶν μαρκησίων τοῦ Μομφερράτου, τῶν Σφόρτσα, τῶν Φαρνέζε καὶ τέλος ὑπὸ τὸν οἶκον τῆς Σαβοΐας, εἰς τὸν ὁποῖον περιῆλθε δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ 1735. Κατὰ τὴν γαλλικὴν κατοχήν, ἐπὶ Ναπολέοντος, ὑπῆρξε πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Ἀγκόνια. Ἀποδοθεῖσα εἰς τὸ κράτος τῆς Σαρδηνίας τῷ 1815, περιῆλθε κατόπιν εἰς τὸν Κάρολον Ἀλβέρτον, ὁ ὁποῖος ἐξηναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ ἐν αὐτῇ, μετὰ τὴν περίφημον μάχην τῆς Νοβάρας τῆς 23 Μαρτίου 1849, καθ' ἣν τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, διοικούμενα ὑπὸ τοῦ Πολωνοῦ στρατηγοῦ Τσαρνόφσκυ κατετροπώθησαν ὑπὸ τῶν αὐστριακῶν στρατευμάτων, διοικουμένων ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ραντέτσκι.

—2) Νομὸς τῆς Ἰταλίας ἐν Πεδεμοντίῳ, περιλαμβανόμενος μεταξὺ τῶν ἐλβετικῶν συνόρων καὶ τοῦ νομοῦ τοῦ Μιλάνου, τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τοῦ Τουρίνου. Ἔχει ἐπιφάνειαν 3.592 τ. χλμ. καὶ 384.342 κατ. Τὸ ἔδαφός του διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Πάδου καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ Ντόρα Μπαλτέα, Σάζια, Ἀγκόνια, Τοτσα καὶ Τιτσίνο καὶ ὑπὸ πολλῶν διωρύγων. Παράγει ἄφθονα γεωργικὰ προϊόντα, οἶνον, ὄρυζαν, λίνον, κάνναβι, γεώμηλα καὶ ἔχει ἀκμαίαν βιομηχανίαν ὑφασμάτων. Μ. Δ. Β.

νοβαργάνη (ἡ) (Novarganum) *[Φαρμ. Χημ.]*. Ἕνωσις λευκώματος μετ' ἀργύρου. Κόνις κιτρίνη, περιέχουσα 10% ἄργυρον, εὐδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ. Ἡ νοβαργάνη δὲν παρέχει ἵζημα μετὰ χλωριούχου νατρίου, οὔτε μετὰ τοῦ ὀροῦ τοῦ αἵματος, ὡς ἐκ τούτου εἰσδύει κατὰ βάθος καὶ ἐπιδρᾷ ἐνεργῶς κατὰ τῶν γονοκόκκων, ἀποτελοῦσα ἀξιόλογον φάρμακον κατὰ τῆς βλεννορροίας. Κ. Γ. Μ.

Νοβαρία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἄνω Ἰταλίας, κειμένη ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἰνσούβρων (Gallia Transpadana) πρὸς Δ. τοῦ Τικίνου ποταμοῦ, ἐπὶ τῆς ἀπὸ Οὐερκελλῶν (νῦν Vercelli) εἰς Μεδιόλανα ὁδοῦ. Εἶναι ἡ σημερινὴ *Νοβάρα* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

νοβασπιρίνη (ἡ) (Novaspirinum) *[Φαρμ. Χημ.]*. Οὕτως ἐκλήθη τὸ ἀνυδρομεθυλενοκιτρυλο-δισαλικυλικὸν ὀξύ. Κόνις λευκή, ἄοσμος, ἀδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ, ὀξίνου γεύσεως, περιέχουσα 62% σαλικυλικὸν ὀξύ. Χρησιμοποιεῖται ἰδίᾳ ὡς ἀντιρρευματικὸν φάρμακον, παρουσιάζει ὅμως ἀσθενεστέραν δρᾶσιν ἀπὸ τὴν ἀσπιρίνην. Κ. Γ. Μ.

Νοβᾶτος. Σχισματικὸς τοῦ Γ′ μ. Χ. αἰῶνος (βλ. *Νοουατιανός*).

Νόβγοροντ, ἢ ***Νόβγοροντ Βελίκιη*** (Novgorod ἢ Novgorod Velikij=Μέγα Νόβγοροντ) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Λένιγκραντ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Βόλχωφ, μέχρι τοῦ 1927 πρωτεύουσα ὁμωνύμου κυβερνείου. Κάτ. 32.764. Ὁ ποταμὸς χωρίζει τὴν πόλιν εἰς δύο τμήματα ἑνούμενα διὰ λιθίνης γεφύρας. Τὸ πρὸς τὰ δεξιὰ τμῆμα καλεῖται Τοργκοβάϊα, τὸ δὲ πρὸς τὰ ἀριστερὰ *Σοφισκάϊα* ἢ *προάστειον τῆς Ἁγίας Σοφίας*. Ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ, παρὰ τὸν ποταμόν, ὑπάρχει τὸ ἀρχαῖον φρούριον ἢ *Κρεμλῖνον*, κτισθὲν τῷ 1312 εἰς ἀντικατάστασιν ἀρχαιοτέρου ξυλίνου τοιούτου καὶ περιβαλλόμενον ὑπὸ εὐρείας τάφρου. Ἡ πόλις ἔχει πολλὰ μνημεῖα τέχνης, ἕνεκα τῶν ὁποίων καλεῖται καὶ «πόλις-μουσεῖον». Τὸ κυριώτερον τούτων, μεταξὺ 47 ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων, εἶναι ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας, κτισθεὶς ἀπὸ τοῦ 1045 μέχρι τοῦ 1052 καὶ θεωρούμενος ὡς τὸ ὡραιότερον δεῖγμα τῆς ρωσικῆς τέχνης τοῦ ΙΑ′ αἰῶνος. Ἔχει μῆκος 39 μ., πλάτος 36 καὶ ὕψος 50, δύο καλλιτεχνικὰς ὀρειχαλκίνας θύρας μετ' ἀναγλύφων καὶ 6 θόλους ἐπιχρύσους, ὁ κεντρικώτερος τῶν ὁποίων φέρει ἐπιβλητικὸν μωσαϊκὸν τοῦ Παντοκράτορος καὶ ὑποβαστάζεται ὑπὸ 10 κιόνων ἐπιχρύσων καὶ κεκοσμημένων μὲ σημαντικὰς τοιχογραφίας. Εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ σχεδίου τοῦ ὁμωνύμου ναοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ περιέχει πολλοὺς θησαυρούς, σαρκοφάγους, μωσαϊκά, λείψανα ἁγίων καὶ θαυματουργοὺς εἰκόνας. Ἐκ τῶν ἄλλων μνημείων ὀνομαστὰ εἶναι ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Μαρίας, ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ ΙΒ′ αἰῶνος, ἡ μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου καὶ Σβέρινγκυ τοῦ ΙΒ′ αἰῶνος, τὸ μνημεῖον τοῦ πρίγκιπος Ροῦρικ, τὸ μέγαρον τῶν εὐγενῶν, τὸ ἀνάκτορον τῆς Αἰκατερίνης Β′, τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀνάκτορον, ἡ ἀγορά, τὸ δημαρχεῖον, τὸ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον. Ἔχει ἐπίσης δύο στρατιωτικὰς ἀκαδημίας, ἀνωτέρας σχολάς, ἱστορικόν, καλλιτεχνικὸν καὶ ἐπαναστατικὸν μουσεῖον, νοσοκομεῖον, θέατρα, φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα κτλ. Διεξάγει ἐμπόριον ξυλείας, ἅλατος, σιδήρου καὶ οἴνων. Ἔχει καλὸν λιμένα μετὰ ζωηρᾶς ποταμοπλοΐας καὶ συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ κόλπου τῆς Φινλανδίας. Τὸ ἀρχικὸν ὄνομα τῆς πόλεως ἦτο *Χόλμγαρντρ*. Ἐκτίσθη κατὰ τοὺς πρώτους μετὰ Χριστὸν αἰῶνας καὶ κατὰ τὸν Θ′ αἰῶνα ἐθεωρεῖτο ἐκ τῶν σημαντικωτέρων πόλεων τῆς Ρωσίας, καταστᾶσα τῷ 864 ἕδρα τοῦ Ροῦρικ, ἑνὸς τῶν ἱδρυτῶν τῆς Ρωσικῆς αὐτοκρατορίας. Λόγῳ τῆς συγκοινωνίας αὐτῆς μετὰ τοῦ κόλπου τῆς Φινλανδίας, εἶχεν ἀποκτήσει μεγάλην ἐμπορικὴν σημασίαν, κατὰ δὲ τὸν ΙΒ′ αἰῶνα εἶχε καταστῇ κέντρον τοῦ μετὰ τῆς Σκανδιναυΐας καὶ Γερμανίας ἐμπορίου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἑνώσεως τῶν Ἁνσεατικῶν πόλεων εἶχεν ἀποβῇ τὸ σημαντικώτερον ἐμπορικὸν κέντρον τῆς ΝΑ. Εὐρώπης, ὀνομαζομένη τότε *Νάουγκαρτ* ἢ *Νοββέγκεν*. Τῷ 1300 εἶχεν ἀποτελέσει τὸν πυρῆνα ὁμωνύμου δημοκρατίας, ἧς τὰ ὅρια ἔφθανον μέχρι τῆς Λευκῆς θαλάσσης. Τῷ 1477 ὑπετάγη εἰς τὸν Ἰβὰν τὸν Γ′, τῷ δὲ 1570 ὑπέστη μεγάλας καταστροφὰς καὶ λεηλασίας ὑπὸ τοῦ Ἰβὰν τοῦ Σκληροῦ, συνεπείᾳ ἀποπείρας ἀποσείσεως τοῦ τσαρικοῦ ζυγοῦ. Νέα ἀπόπειρα ἐπαναστάσεως τῷ 1650 κατεπνίγη ἐπίσης σκληρῶς, ἔκτοτε δὲ ἡ πόλις ἀπώλεσε τὴν προτέραν αὐτῆς μεγάλην οἰκονομικὴν ἀκμήν. Μ. Δ. Β.

—**Νόβγοροντ,** ***Νίζνι-*** *[Γεωγρ.]*· βλ. *Νίζνι Νόβγοροντ*.

— **Νόβγοροντ** ***Σιέβερσκ*** (Novgorod Sieverskij) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας, ἐν Οὐκρανίᾳ καὶ τῇ περιοχῇ τοῦ Τσερνιγκώφ, παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ντέσνα ποταμοῦ. Κάτ. 9.145. Ἔχει 14 ναούς, πολλὰς ἰσραηλιτικὰς καὶ ὀρθοδόξους σχολάς, σαπωνοποιεῖα, ὑφαντουργεῖα, λατομεῖα, ἐλαιοτριβεῖα καὶ διεξάγει ἐμπόριον ἐλαίου, ξυλείας, κτηνῶν καὶ σιτηρῶν. Εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων πόλεων τῆς Ρωσίας καὶ ὑπῆρξεν ἄλλοτε πρωτεύουσα ἡγεμονίας, ὑποστᾶσα πολλὰς περιπετείας καὶ καταληφθεῖσα ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τῶν Πολωνῶν, τῶν Κοζάκων, τῶν Ρώσων, τῶν Ταταρων κτλ. Μ. Δ. Β.

— **Νόβγοροντ, κυβερνεῖον** — *[Γεωγρ.]*. Τέως ρωσικὸν κυβερνεῖον, ἀπὸ τοῦ 1927 ἀποτελέσαν ἴδιον διαμέρισμα ἐν τῇ αὐτονόμῳ διοικήσει τοῦ Λένιγκραντ. Ἔχει ἔκτασιν 30.900 τετρ. χλμ. καὶ (1926) 661.000 κατοίκους. Π. Ν. Π.

Νόβε Ζάμκυ, ἢ ***Νόϊ-όϊζελ*** (Nové Zamky ἢ Neuhäusel) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας

Digitized by Google

πρωτεύουσα ὁμωνύμου διαμερίσματος. Κάτ. 19.023. Εἶναι σημαντικὸν κέντρον ἐμπορίου ἵππων καὶ σιτηρῶν καὶ ἔχει ὀνομαστὴν βιομηχανίαν ὑφασμάτων καὶ ὑποδημάτων. Κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα εἶχε σημαντικὸν φρούριον, κατεδαφισθὲν τῷ 1725, καὶ ὑπῆρξε τὸ θέατρον πολλῶν ἀγώνων μεταξὺ Τούρκων καὶ Οὔγγρων. Μ. Δ. Β.

Νοβὲλ (de Novelles). Οὕτως ἐκαλεῖτο ὁ κληρονομικὸς ἰσχυρὸς οἶκος τῶν Καταλανῶν ἐν τῷ δουκάτῳ τῶν Ἀθηνῶν μέχρι περίπου τοῦ 1363, ὅτε ὁ κληρονομικὸς πρωτοστράτωρ (ὁ δεύτερος μετὰ τὸν βικάριον) καθῃρέθη ἕνεκα στάσεως κατὰ τοῦ κυριάρχου ἄρχοντος καὶ διεδέχθη αὐτὸν ὡς πρωτοστράτωρ ὁ *Ρογῆρος Δελλούρια*· μετὰ τρία ἔτη ἀμφότερα τὰ ἀξιώματα ἐπιτρόπου (βικαρίου) καὶ πρωτοστράτορος ἡνώθησαν ἐν τῷ προσώπῳ του ἰσοβίως. Ἐκ τῶν Νοβὲλ τῷ 1357 διάσημος πρωτοστράτωρ ἐγένετο ὁ *Ἐρμενγκόλ*, ὅστις συνετέλεσε διὰ τῆς στάσεώς του ἀπέναντι τοῦ ἐπικυριάρχου βασιλέως τῆς Σικελίας εἰς τὴν κατάργησιν τῆς κληρονομικότητος, καὶ ὁ Ἑλληνοκαταλώνιος *Μελισσηνός*. Τ. Ε. Ε.

νοβελίσιμος (ὁ) *[Βυζαντ.]* βλ. λ. *ἐπιφανέστατος*.

νοβελλέττα (ἡ) (ἰταλ. novelletta) *[Μουσ.]*. Μουσικὸς ὅρος ὑποδεικνύων τεμάχιον ἀρκετὰ ἐκτενές, βασιζόμενον ἐπὶ διαφόρων μικρῶν θεμάτων, διαδεχομένων τὸ ἓν τὸ ἄλλο. Ὁ ὅρος οὗτος ἐχρησιμοποιήθη τὸ πρῶτον ἐν τῷ ἔργῳ διὰ κλειδοκύμβαλον ἀρ. 21 τοῦ Σοῦμαν, ὅστις ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτο ὑπέκρυπτε τὴν πρὸς τὴν ἀοιδὸν Κλάραν Νοβέλλο αἰσθηματικήν περιπέτειάν του. Ἔκτοτε πλεῖσται συνθέσεις τοῦ τύπου τούτου ἔλαβον τὸν τίτλον «νοβελλέττα». Γ. Σ.

Νοβέλλι (Novelli), ***Ἑρμέτε.*** Ἰταλὸς ἠθοποιός, ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων τοῦ παγκοσμίου θεάτρου, γεννηθεὶς τῷ 1851. Ἀνῆλθε τὴν σκηνὴν τῷ 1866 καὶ μετ' ὀλίγον ἀνεδείχθη ἀπαράμιλλος μῖμος. Αὐτοδίδακτος, ὑπῆρξε λεπτολόγος παρατηρητής, ἀντιγραφεὺς καὶ μιμητὴς τῆς φύσεως, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ ἔφερεν ἐπὶ τῆς ἰταλικῆς σκηνῆς τὸν ρεαλισμὸν καὶ τὴν συμμετρίαν, πρὸς δὲ κατήργησε τὸ στομφῶδες ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ καὶ τὰς ὑπερβολικὰς καὶ ἀκαίρους χειρονομίας. Ἐν γένει, ἡ ὑπόκρισις αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἀφ' ἑνὸς μὲν ρεαλιστική, ἀφ' ἑτέρου δὲ κλασσική. Ἀφοῦ κατ' ἀρχὰς εἰργάσθη μὲ δευτερεύοντας θιάσους, προσελήφθη εἶτα εἰς τὸ ἐθνικὸν θέατρον ὡς πρῶτος κωμικός. Ἐδίδαξε τὸν «Νέρωνα» τοῦ Κόσσα, τὸν «Πολιτικὸν θάνατον» τοῦ Γιακομέττη, τὸν «Λουδοβῖκον ΙΑ'» τοῦ Ντελαβίγν, τὸ «Ξένο ψωμὶ» τοῦ Τουργκένιεφ καὶ τὸν «Ὀθέλλον», «Ἀμλέτον» καὶ «Ἔμπορον τῆς Βενετίας» τοῦ Σαίξπηρ. Σχηματίσας ἴδιον θίασον ἐπεχείρησε καλλιτεχνικὰς περιοδείας ἀνὰ τὴν Ἀμερικήν, Αἴγυπτον, Ἱσπανίαν καὶ Πορτογαλίαν, μεθ' ὃ ἐπεσκέφθη, τῷ 1898, καὶ τοὺς Παρισίους, ἔνθα ἐκρίθη ἐνθουσιωδῶς. Μετὰ τὸν ἐν Παρισίοις θρίαμβόν του, ὁ Νοβέλλι ἐπέστρεψεν ἐν Ρώμῃ, ἔνθα ἵδρυσε δι' ἐξόδων του τὸν «Οἶκον τοῦ Γολδόνη». Ἐν Ἀθήναις ἦλθε τὸν Μάρτιον τοῦ 1903 καὶ ἐδίδαξεν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Βασιλικοῦ θεάτρου τὸν «Λουδοβῖκον ΙΑ'», τὸν «Ἠθοποιὸν Κήν», τὸν «Ἔμπορον τῆς Βενετίας» τὸν «Ὀθέλλον» καὶ τὸν «Μπάρμπα-Λεμπονάρ», μετὰ τὸ τέλος τῆς παραστάσεως τοῦ ὁποίου ἀπήγγειλε τὸν μονόλογον: «Fra un atto et l'altro». Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος τοῦ ἀπένειμεν ἰδιοχείρως τὸν χρυσοῦν σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος. Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

Ἑρμέτε Νοβέλλι.

νόβελλον (τό), ἢ ***νοβέλλο,*** καὶ ***νούβελλο.*** Τὸ ἐτήσιον τέλεσμα, τὸ ὁποῖον ὑπεχρεοῦτο ὁ ἀγρότης, ὅστις εἶχε τὴν ἐπιφάνειαν κτήματός τινος, νὰ καταβάλλῃ εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τῆς γῆς. Προφανῶς ὁ θεσμὸς οὗτος εἶναι ὑπόλειμμα τοῦ δυτικοῦ φεουδαρχισμοῦ, ἴσχυε δὲ κατὰ τὸν πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως χρόνον καθὼς καὶ κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου. Πολλάκις δὲ τὸ *νόβελλον* ἐσυγχέετο μὲ τὸν *κανόνα*, ὃν κατέβαλλεν ὁ ἐμφυτευτής. Γ. Κ. ΚΟΡΔ.

Νοβέλντα (Novelda) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας, ἐν τῷ νομῷ Ἀλικάντες. Κάτ. 11.412. Ἔχει καλὸν λιμένα ἐπὶ τῆς Μεσογείου καὶ εἶναι τέρμα τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μαδρίτης—Ἀλικάντες. Παράγει σιτηρά, οἴνους, ἔλαιον, ὀπώρας. Εἰς ἀπόστασιν 5 χλμ. εὑρίσκονται μεταλλικαὶ ἰαματικαὶ πηγαὶ καλούμεναι Σαλινέτας ντὲ Νοβέλντα καὶ παρ' αὐτὰς αἱ Νουέβας Σαλινέτας ντὲ Νοβέλντα. Μ. Δ. Β.

Νοβὲρ (Noverre), ***Ἰωάννης - Γεώργιος.*** Γάλλος χορευτὴς καὶ χορογράφος (1727—1810). Διηύθυνε τὴν φημισμένην σχολὴν χοροῦ τῆς Στουτγάρδης, ἐκλήθη δὲ ὑπὸ τῆς Μαρίας Ἀντουανέττας ἐπὶ κεφαλῆς τῆς χορευτικῆς Ἀκαδημίας τοῦ παρισινοῦ μελοδράματος (1776—1779). Διετέλεσεν ἐπίσης διευθυντὴς τοῦ χοροῦ τῶν μελοδραματικῶν θεάτρων τῆς Βιέννης, τοῦ Μιλάνου, τῆς Λυὼν καὶ τοῦ Λονδίνου καὶ ὑπῆρξεν ὁ δημιουργὸς τῶν μπαλέτων τῶν μελοδραματικῶν ἔργων τοῦ Γκλοὺκ καὶ τοῦ Πιτσίνι. Ἡ συμβολὴ τοῦ Νοβὲρ εἰς τὴν χορογραφίαν εἶναι μεγίστη, καθ' ὅσον εἰς αὐτὸν ὀφείλεται τὸ χορόδραμα μὲ ὑπόθεσιν δραματικήν, ἐν ἀντιθέσει μὲ τὰς μέχρι τῆς ἐποχῆς του χορογραφικὰς παρελάσεις (ballets d' entrée). Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἔργα: «Ἐπιστολαὶ περὶ χοροῦ καὶ μπαλλέτων» (1755), «Ἐπιστολαὶ περὶ τῶν μιμητικῶν τεχνῶν» (1767), «Ἐπιστολαὶ περὶ τῆς τέχνης τοῦ Γκάρρικ» (1801), «Ἐπιστολαὶ περὶ τῆς ὀργανώσεως καὶ τῶν χορῶν τῶν δημοσίων ἑορτῶν» (1801). Ὁ Βολταῖρος ἀπεκάλεσεν αὐτὸν «Σαίξπηρ τοῦ χοροῦ». Μ. ΒΣ

Νόβι (Novi) *[Γεωγρ.]*. Νοτιοσλαυϊκὴ πόλις, ἄλλως καλουμένη *Καστελνουόβο* (βλ. λ.).

Νόβικωφ, *Νικόλαος Ἰβάνοβιτς.* Ρῶσος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1774 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1810. Κατ' ἀρχὰς ὑπηρέτησεν, ὡς ὅλοι οἱ Ρῶσοι εὐπατρίδαι, ὡς ἀξιωματικὸς συντάγματός τινος τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς. Ἐφελκύσας τὴν προσοχὴν τῆς αὐτοκρατείρας Αἰκατερίνης Β', ἐπροστατεύθη παρ' αὐτῆς καὶ διωρίσθη εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, ὅτε ἤρξατο τοῦ φιλολογικοῦ του σταδίου, συνεργασθεὶς κατ' ἀρχὰς εἰς τὰς τότε ἐκδιδομένας σατιρικὰς ἐφημερίδας καὶ ἰδίως εἰς τὸ λεξικὸν τῆς ἱστορίας τῆς ρωσικῆς φιλολογίας. Ἀπὸ τοῦ 1773 ἀνέλαβε τὴν ἔκδοσιν τῆς βιβλιοθήκης τῶν ἀρχαίων Ρώσων συγγραφέων, ἔπειτα δὲ ἐξέδωκε τὴν ἑβδομαδιαίαν ἐπιθεώρησιν «Αὐγή», τὴν ὁποίαν διηύθυνεν ἐπὶ μίαν δεκαετίαν. Τῷ 1779 ἀνέλαβεν ἐπίσης τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐφημερίδος «Τὰ Νέα τῆς Μόσχας». Γενόμενος ἐλεύθερος τέκτων, ἀνέλαβε μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὴν διάδοσιν ἐν Ρωσίᾳ τοῦ ἐλευθεροτεκτονισμοῦ καὶ προήδρευε τῆς στοᾶς τῆς Μόσχας. Ἀλλ' ἡ Αἰκατερίνη Β', ἥτις ἔτρεφεν ἄσπονδον μῖσος κατὰ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, κατεδίωξεν αὐτὸν καὶ τῷ 1792 κατεδικάσθη εἰς τετραετῆ φυλάκισιν. Ἀποφυλακισθεὶς ἀπεσύρθη εἰς τὸ παρὰ τὴν Μόσχαν κτῆμά του, ὅπου διῆλθε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του. Θ. Β.

—**Νόβικωφ, *Ὄλγα - Ἀλεξάνδροβνα.*** Ρωσὶς συγγραφεύς, γεννηθεῖσα ἐν Μόσχᾳ τῷ 1840 καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 1911. Ἀνήκουσα εἰς τὴν διάσημον οἰκογένειαν τῶν συγγραφέων Κιρέγεφ, ἀφωσιώθη καὶ αὐτὴ εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν Σλανοφίλων. Τῷ 1859 ἐνυμφεύθη τὸν στρατηγὸν Ἰωάννην Νόβικωφ. Μὴ θέλουσα νὰ φέρῃ εἰς δυσχερῆ θέσιν τὸν γυναικάδελφόν της πρεσβευτὴν τῆς Ρωσίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐδημοσιογράφει ὑπὸ τὰ ἀρχικὰ στοιχεῖα τοῦ πατρικοῦ της ὀνόματος *Ο. Κ.* εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Μόσχας» καὶ εἰς τὸν «Νέον σύγχρονον». Τὰ ἄρθρα της στρεφόμενα κατὰ τῆς ἀντισλαυϊκῆς πολιτικῆς τοῦ Βηκονσφηλδ, προεκάλεσαν γενικὴν ἐν Εὐρώπῃ ἐντύπωσιν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐδημοσίευσε σειρὰν ἄρθρων εἰς τὰς ἀγγλικὰς ἐφημερίδας «Daily News» καὶ «Northern Eco», δημοσιευθέντων κατόπιν ἰδιαιτέρως εἰς πολλοὺς τόμους. Πλεῖστα τῶν ἔργων της μετεφράσθησαν εἰς πολλὰς γλώσσας. Θ. Β.

Νόβι Λίγκουρε (Novi Ligure) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ Ἀλεξανδρείας, πρωτεύουσα ὁμωνύμου ἐπαρχίας. Κάτ. 14.200. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Γενούης—Ἀλεξανδρείας, παρὰ τὰς βορείας κλιτῦς τῶν Λιγυρικῶν Ἀπεννίνων. Ἔχει σημαντικὰ ὑφαντουργεῖα μετάξης, πολλὰς ἐκκλησίας, ἀνώτερα σχολεῖα καὶ πύργον τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Παρ' αὐτὴν τὴν 15 Αὐγούστου 1799 ὁ γαλλικὸς στρατός, ἀνερχόμενος εἰς 40.000 ἄνδρας καὶ διοικούμενος ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ζουμπέρ, ἐνικήθη ὑπὸ τῶν αὐστρορρωσικῶν στρατευμάτων ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Συβάρωφ καὶ Μέλας, ἀπολέσας ὑπὲρ τοὺς 10.000 ἄνδρας. Κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους οἱ Γάλλοι ὑπὸ τῶν Σαὶν-Σὺρ κατενίκησαν τοὺς Αὐστριακοὺς ὑπὸ τὸν Κράϋ. Μ. Δ. Β.

Νοβιλίωρ (Nobilior). Ἀρχαῖος ρωμαϊκὸς οἶκος πληβείων, ἐκ τῆς Φουλβίας γενεᾶς, παλαιότερον καλούμενος καὶ *Παιτῖνος* (Paetinus). Ἐκ τῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα Νοβιλίωρ γνωστῶν μελῶν του σπουδαιότεροι εἶναι οἱ ἀκόλουθοι:

Σέρβιος Φούλβιος. Ρωμαῖος ὕπατος τῷ 255 π. Χ. μετὰ τοῦ Μάρκου Αἰμιλίου Παύλου, πολεμήσας ἐν Καρχηδόνι. Τούτου ἀνεψιοὶ εἶναι οἱ δύο ἑπόμενοι.

Κόϊντος Φούλβιος. Ρωμαῖος ὕπατος τῷ 153 π. Χ. μετὰ τοῦ Τιτίου Ἀννίου Λούσκου. Ἐπολέμησεν ἐν Ἱσπανίᾳ κατὰ τῶν Κελτιβήρων καὶ ἀκολούθως ἐγένετο κήνσωρ.

Μᾶρκος Φούλβιος. Ρωμαῖος στρατιωτικός, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Τῷ 193 π.Χ. ἐγένετο πραίτωρ, ἀκολούθως δὲ ἀνθύπατος τῆς Ἄνω Ἱσπανίας (Hispania Ulterior), ὅπου ἐπολέμησε τοὺς Κελτίβηρας καὶ κατέλαβε τὸ Τολέδον. Τῷ 189 π. Χ. ἐγένετο ὕπατος καὶ ἀπεστάλη εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὑποτάξας τοὺς Αἰτωλοὺς ὑπὸ βαρυτάτους ὅρους, ἤρξατο πολιορκῶν τὴν Ἀμβρακίαν, ἠναγκάσθη ὅμως νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ρώμην, κατηγορηθεὶς ἐπὶ ὑπερβασίαις. Ἡ πολιτική του ἐνεκρίθη καὶ ἔτυχε τῆς τιμῆς τοῦ θριάμβου. Ἐκλεγεὶς τέλος κήνσωρ μετὰ τοῦ κατηγόρου του Αἰμιλίου Λεπίδου, συνεφιλιώθη μετ' αὐτοῦ μεσιτείᾳ τοῦ Καικιλίου Μετέλλου. Π. Ν. Π.

Νοβιόδουνον (Noviodunum) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις κελτικῆς καταγωγῆς ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ, κειμένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως, εἰς μακρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ Δέλτα τοῦ ποταμοῦ. Παρ' αὐτὴν λέγεται ὅτι κατεσκεύασεν ὁ Δαρεῖος γέφυραν ἐκ πλοίων κατὰ τὴν ἐπὶ τοὺς Σκύθας ἐκστρατείαν αὐτοῦ τῷ 513 π. Χ. Ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων ἦτο ἕδρα τῆς Leg. I Jovia ἢ τῆς Leg. II Herculea, ὁ δὲ Οὐάλης (364—378 μ. Χ.) κατεσκεύασεν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ γέφυραν κατά τινα τῶν ἐκστρατειῶν του. Ὑπὸ τοῦ Προκοπίου (Περὶ Κτισμ. IV, 11) ἀναφέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα *Νεαϊοδουνώ*, τῆς ὁποίας τὰ τείχη ἐπεσκεύασεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565), ὑπὸ δὲ τοῦ Ἱεροκλέους μνημονεύεται ὡς μία τῶν 15 πόλεων τῆς ἐπαρχίας Μοισίας. Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει σήμερον ἡ *Ἰσάτσκα* (Isaktscha) ἐν Δοβρουτσᾷ. Α. Θ. Σ.

— **Νοβιόδουνον** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἄνω Παννονίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. II, 14, 4) ἐπὶ τοῦ Σαύου ποταμοῦ καὶ ἐπὶ τῆς ἀπὸ Ἡμώνας (νῦν Laybach) εἰς Σισκίαν (Siszek) ὁδοῦ. Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει τὸ νῦν χωρίον *Δερνοβό*, ἐν Καρνιολίᾳ τῆς Νοτιοσλαυΐας. Α. Θ. Σ.

— **Νοβιόδουνον** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]* Πόλις τῆς Κελτικῆς Γαλατίας, τῆς βραδύτερον Λουγδουνικῆς, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Αἰδούων, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Λείγηρος ποταμοῦ, ἡ μετὰ ταῦτα ὀνομασθεῖσα *Νέβερνον*, ἡ νῦν *Νεβὲρ* (Nevers). Α. Θ. Σ.

— **Νοβιόδουνον *Βιτουρίγων*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κελτικῆς Γαλατίας, τῆς βραδύτερον Ἀκουϊτανίας, κειμένη ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βιτουρίγων Κούβων, ΒΔ. τοῦ Αὐαρικοῦ (νῦν Bourges). Ὑπὸ τῶν νεωτέρων ταυτίζεται μὲ τὴν πολίχνην Neuvy-sur-Baranjon, ἐν τῷ νομῷ Cher. Α. Θ. Σ.

— **Νοβιόδουνον *Διαβλιτῶν*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]* Πόλις τῆς Κελτικῆς Γαλατίας, τῆς βραδύτερον Λουγδουνικῆς, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Αὐλιρκίων Διαβλιτῶν (Aulerci Diablintes), ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. II, 8, 7). Ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων ἐκαλεῖτο Civitas Diablintum ἢ Oppidum Diablentis. Τὰ ἐρείπια αὐτῆς (ὀχυρωματικὰ ἔργα κτλ.) σῴζονται ἐν τῷ νῦν χωρίῳ Jublains. Α. Θ. Σ.

— **Νοβιόδουνον *Ἑλβετῶν*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]* Κελτικὴ πόλις τῆς Ἀν. Γαλατίας, κειμένη ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἑλβετῶν, ἐπὶ τῆς ΒΔ. ὄχθης τῆς Λημένης λίμνης (νῦν λίμνη τῆς Λεμάνης ἢ Γενεύης). Ἐπὶ Καίσαρος ἦτο ρωμαϊκὴ ἀποικία. Σήμερον καλεῖται Nyon, ὅπου σῴζονται τὰ ἐρείπια αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

— **Νοβιόδουνον *Σουεσσιώνων*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βελγικῆς Γαλατίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Σουεσσιώνων, κειμένη ἐπὶ τοῦ Ἀξόνα ποταμοῦ (νῦν Aisne), ΒΔ. τοῦ Δουροκοττόρου ἢ Δουρικορτόρας (νῦν Reims), ὀνομασθεῖσα ἐπὶ τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας Augusta Suessionum. Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει σήμερον ἡ πολίχνη Pommiers. Α. Θ. Σ.

Νοβιόμαγος (Noviomagus) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ΝΑ. παραλίας τῆς Βρεττανίας, ἐπὶ τοῦ Βρεττανικοῦ ὠκεανοῦ (νῦν Θάλασσα τῆς Μάγχης), κειμένη ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ρήγνων, 59 μίλ. πρὸς Ν. τοῦ Λονδίνου (*Πτολ.* Γεωγρ. II, 3, 13). Ὑπὸ τινων τῶν νεωτέρων ταυτίζεται μὲ τὴν Holwood-Hill. Α. Θ. Σ.

— **Νοβιόμαγος *Ληξοβίων*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]* Πόλις τῆς Κελτικῆς Γαλλίας, τῆς βραδύτερον Λουγδουνικῆς, κειμένη ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ληξοβίων, πρὸς τὰ ΝΔ. τοῦ κάτω ροῦ τοῦ Σηκουάνα (*Πτολ.* Γεωγρ. II, 8, 2). Σήμερον καλεῖται *Λιζιὲ* (Lisieux), ὅπου σῴζονται τὰ ἐρείπια αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

— **Νοβιόμαγος *Λιγγόνων*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]* Πόλις τῆς Ἀν. Γαλατίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Λιγγόνων, κειμένη κατὰ τὴν Tab. Peutingeriana ἐπὶ τοῦ ἄνω ροῦ τοῦ Μόσα (νῦν Μεύσης). Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει ἡ νῦν πολίχνη Nijon. Α. Θ. Σ.

— **Νοβιόμαγος *Νεμήτων*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βελγικῆς Γαλλίας, τῆς βραδύτερον Ἄνω Γερμανίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. II, 9, 9) καὶ ἄλλων, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ρήνου, πρὸ τῆς μετὰ τοῦ Νίκερ (νῦν Neckar) συμβολῆς του. Ἐπὶ Φλαβίων ἦτο ρωμαϊκὴ ἀποικία, καλουμένη Flavia. Εἶναι ἡ σημερινὴ Speier. Α. Θ. Σ.

— **Νοβιόμαγος *Παταβῶν*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]* Πόλις τῆς Βελγικῆς Γαλλίας, τῆς βραδύτερον Κάτω Γερμανίας, κειμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Βαχάλου ποταμοῦ (νῦν Waal), τοῦ νοτιωτέρου τῶν βραχιόνων τοῦ Ρήνου κατὰ τὰς ἐκβολάς του. Εἶναι ἡ σημερινὴ *Νιμέγη* (Nimègue) ἐν Ὀλλανδίᾳ. Α. Θ. Σ.

Digitized by Google

— **Νοβιόμαγος Τρεβήρων** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βελγικῆς Γαλλίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Τρεβήρων, κειμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Μοσέλλα ποταμοῦ, κάτωθεν τῆς Αὐγούστας Τρεβήρων (νῦν Trèves). Ταυτίζεται πρὸς τὴν σημερινὴν Neumagen, ὅπου σῴζονται τὰ ἐρείπια αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

Νόβιος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Δ. Βρετανίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Νοβάντων, ἐκβάλλων κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. ΙΙ, 3, 2) εἰς τὴν στοματολίμνην τοῦ Ἰτούνα (Ituno aestuarium), τὸν νῦν κόλπον Solway Firth, ἀπέναντι τῆς νήσου Μοναπίας (νῦν Man). Εἶναι ὁ σημερινὸς *Νὶθ* (Nith). Α. Θ. Σ.

νόβιος (ὁ) (Novius) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυτοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κοκκινελιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη κανθάρων πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης, ἀπαντῶντα καὶ ἐπὶ διαφόρων φυτῶν ἐνδιαιτώμενα. Γνωστότερον εἶναι ὁ *νόβιος ὁ κηλιδωτὸς* (Novius maculatus), ὅστις ἔχει σῶμα ἀπεστρογγυλωμένον, κεφαλὴν μικροτάτην, κεραίας βραχείας καὶ λεπτάς, προθώρακα βραχὺν καὶ κοιλίαν εὐρυτάτην. Ὁ χρωματισμός του εἶναι μελανὸς μετὰ μελανοτέφρων ἀκανονίστων κηλίδων ἐπὶ τῆς ῥάχεως. Δ. Ν. Π.

Νόβιος ὁ κηλιδωτός.

— *[Φυτοπαθολ.]* Τὸ εἶδος Novius cardinalis, μήκους 3—4 χιλιοστ. καὶ χρώματος ἐρυθροῦ μετὰ μελανῶν γλυφῶν, εἰσήχθη ἐξ Αὐστραλίας εἰς Εὐρώπην καὶ παρ' ἡμῖν διὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ κοκκοειδοῦς τῶν ἑσπεριδοειδῶν Icerya purchasei. Ἔχει 5—6 γενεὰς τὸ ἔτος, ἔναντι 3 τῆς Icerya, εἰς ἑκάστην τῶν ὁποίων γεννᾷ 70—80 ᾠά. Αἱ προνύμφαι καὶ τὰ ἀκμαῖα αὐτοῦ κατατρώγουν τὰ ᾠὰ τῆς κοκκοειδοῦς κατὰ πρῶτον καὶ κατόπιν τὰς προνύμφας καὶ ἀκμαῖα αὐτοῦ. Ε. Τ. Ε.

Νόβι-Παζὰρ (Novibazar, τουρκ. *Γενὶ-Παζάρ* = Νέα Ἀγορὰ) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυΐας, ἐπὶ τοῦ Ράσκα, παραποτάμου τοῦ Ἴμπαρ, ἄλλοτε ἕδρα τοῦ ὁμωνύμου τουρκικοῦ σαντζακίου, εἰς ἀπόστασιν 43 χλμ. ΒΔ. τῆς πόλεως Μητροβίτσης. Κάτ. 13.000. Ἔχει παλαιὸν φρούριον, ἦτο δὲ ἕδρα τοῦ ἐπισκόπου Ράσκας. Παρὰ τὴν πόλιν ὑπάρχουσι ῥωμαϊκὰ λουτρὰ καὶ ἡ ἀρχαία ἐκκλησία τῶν ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, ἄλλοτε μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς ἐπαρχίας Ράσκας, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ βασιλεὺς τῆς Σερβίας Στέφανος Νεμάννα, ἀποκηρύξας τὴν παπικὴν Ἐκκλησίαν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν (1143). Ν. Μ.

—**Νόβι-Παζὰρ** *[Γεωγρ.]*. Τμῆμα τῆς Βοσνίας, ἐκτεινόμενον μεταξὺ τῶν πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου βασιλείων τῆς Σερβίας καὶ τοῦ Μαυροβουνίου, ἀποτελοῦν ἄλλοτε διοίκησιν (σαντζάκιον) τοῦ τουρκικοῦ βιλαετίου Βοσνίας, ἀφ' ἧς ἀπεσπάσθη δυνάμει τοῦ 25ου ἄρθρου τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου (13 Ἰουλίου 1878), διὰ τοῦ ὁποίου ἀνετίθετο ἡ διοίκησις καὶ ἡ κατοχὴ τῆς Βοσνίας καὶ Ἐρζεγοβίνης εἰς τὴν Αὐστροουγγαρίαν. Τὸ ἄρθρον τοῦτο ὥριζεν ὅτι «τῆς αὐστροουγγρικῆς κυβερνήσεως μὴ ἐπιθυμούσης ν' ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τοῦ σαντζακίου τοῦ Νόβι-Παζάρ, ὅπερ ἐκτείνεται μεταξὺ Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου πρὸς διεύθυνΝΑ. μέχρι πέραν τῆς Μητροβίτσης, ἡ τουρκικὴ διοίκησις θέλει ἐξακολουθήσει λειτουργοῦσα ἐκεῖ. Οὐχ ἧττον, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς νέας πολιτικῆς καταστάσεως, ὡς καὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν ὁδῶν τῆς συγκοινωνίας, ἡ Αὐστροουγγαρία ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὴν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ διατηρῇ φρουρὰν καὶ ἔχῃ στρατιωτικὰς καὶ ἐμπορικὰς ὁδοὺς ἐφ' ὅλης τῆς ἐκτάσεως ταύτης τοῦ τέως βιλαετίου Βοσνίας. Πρὸς τοῦτο αἱ κυβερνήσεις Αὐστροουγγαρίας καὶ Τουρκίας ἐπιφυλάσσονται να συνεννοηθῶσιν ἐπὶ τῶν λεπτομερειῶν».

Οὕτως ἐσχηματίσθη ἰδιαιτέρα χώρα ἔχουσα ἴδιον καθεστώς, καθ' ὃ τὴν μὲν πολιτικὴν διοίκησιν, ὀνομαστικὴν κατὰ τὸ πλεῖστον, εἶχεν ἡ Τουρκία, διορίζουσα ὑποδιοικητὰς καὶ διοικητάς, τὴν δὲ στρατιωτικὴν διοίκησιν ἡ Αὐστροουγγαρία, διατηροῦσα μίαν μεραρχίαν. Ἡ χώρα αὕτη διῃρέθη εἰς δύο σαντζάκια, τὸ τοῦ *Νόβι-Παζὰρ* καὶ τὸ τῆς *Ταολίτζα*, ὑποδιαιρούμενον εἰς τὰς ὑποδιοικήσεις *Σιενίτσα* (Σένιτζε), *Νόβι-Παζὰρ* (Γενὶ-Παζάρ), *Κολασίν-Ζίρ*, *Νόβο-Βάρος* (Γενὶ-Βαρούς), *Ἀκοβα*, *Πλέβλιε* (Τάσλιτζα) καὶ *Πρεπόλια* (Περεπόλ). Τὰ δύο σαντζάκια ὑπήγοντο εἰς τὸ βιλαέτιον Κόσοβο (Κοσσυφοπεδίου, Σκοπίων), τὸ δὲ σύνολον τῆς χώρας ἦτο γνωστὸν ἐν τῇ διπλωματικῇ καὶ στρατιωτικῇ γλώσσῃ ὡς *Σαντζάκ*. Εἶχεν ἐπιφάνειαν 9.955 τ. χλμ. καὶ 168.000 κατ., οἵτινες κατὰ τὰ τρία τέταρτα ἦσαν Σέρβοι ὀρθόδοξοι, ἐν μέρει δὲ Μουσουλμᾶνοι, σερβόφωνοι κατὰ τὸ πλεῖστον, εἰς οὓς προσετίθεντο ὀλίγοι Τοῦρκοι διοικητικοὶ ὑπάλληλοι καὶ περὶ τοὺς 3.000 ἄνδρες τοῦ αὐστροουγγρικοῦ στρατοῦ. Ὁ κυριώτερος Τοῦρκος μουτεσαρίφης ἦτο στρατηγὸς ἑδρεύων ἐν Πλέβλιε.

Ἡ χώρα, οὖσα λίαν ὀρεινή, ἐθεωρεῖτο ἔχουσα μεγάλην στρατηγικὴν σπουδαιότητα, διότι εὑρίσκετο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῶν συγκοινωνιῶν τῆς Αὐστροουγγαρίας πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην. Κατείχετο ὑπὸ τῆς αὐστροουγρικῆς μοναρχίας ὡς δίοδος, δι' ἧς ἐλέγετο ὅτι θὰ κατέλθῃ πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ὀνείρου τῆς πρὸς τὴν Ἀνατολὴν ὠθήσεως αὐτῆς (Drang mach Osten). Συγχρόνως ὅμως εἶχε καὶ πολιτικὴν σπουδαιότητα μεγίστην διὰ τὴν ἀψβούργειον μοναρχίαν, διότι ἀπέκοπτε τὴν Σερβίαν ἀπὸ πάσης συγκοινωνίας καὶ ἐπικοινωνίας μετὰ τοῦ Μαυροβουνίου, δυσχεραινομένης οὕτω τῆς πραγματοποιήσεως τῆς μεγάλης ἰδέας τῶν Σέρβων, ἤτοι τῆς ἑνώσεως τῶν Νοτιοσλαύων περὶ τὸ βασίλειον τῆς Σερβίας.

Τὰ τῆς κατοχῆς τῶν στρατηγικῶν σημείων τοῦ σαντζακίου καθωρίσθησαν διὰ τῆς μεταξὺ Αὐστροουγγαρίας καὶ Τουρκίας συμβάσεως τῆς 9/21 Ἀπριλίου 1879, ἔκτοτε δὲ οὐδεὶς ἐγένετο λόγος περὶ τῆς χώρας ταύτης μέχρι τοῦ 1908, ὅτε ἡ Αὐστρία προσαρτήσασα τὴν Βοσνίαν καὶ Ἐρζεγοβίνην ἐδήλωσεν ὅτι ἀποδίδει τὸ σαντζάκιον τοῦ Νόβι-Παζὰρ εἰς τὴν Τουρκίαν. Τὸ γεγονὸς ἐξήγειρε τὸν σερβικὸν λαόν, ὅστις ἔβλεπε ματαιουμένας τὰς ἐθνικάς του βλέψεις ἐπὶ τῆς Βοσνίας καὶ ἐπεζήτει νὰ προκαλέσῃ εὐρωπαϊκὴν ἢ ῥωσικὴν ἐπέμβασιν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ πραγματοποίησις τοῦ ὀνείρου τῆς παραχωρήσεως τῆς Βοσνίας εἰς τὴν Σερβίαν ἢ τῆς ἱδρύσεως αὐτονόμου βοσνιακοῦ κράτους ἐφαίνετο δύσκολος, μερὶς τῆς σερβικῆς κοινῆς γνώμης ἐζήτει τὴν εἰς τὸ σερβικὸν βασίλειον ἐκχώρησιν τοὐλάχιστον τοῦ σαντζακίου. Ὑποχωρησάσης ὅμως ὑπῆρξεν ἡ ἕνωσις οὐχὶ μόνον τοῦ σαντζακίου τοῦ Νόβι-Παζάρ, ἀλλὰ καὶ τῆς Βοσνίας καὶ ὅλων ἐν γένει τῶν ὑπὸ Νοτιοσλαύων οἰκουμένων χωρῶν μετὰ τῆς Σερβίας εἰς ἓν μέγα νοτιοσλαυϊκὸν βασίλειον. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Κατὰ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1912 ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἄμυνα τοῦ σαντζακίου Νόβι-Παζὰρ ἐξετελεῖτο ὑπὸ μιᾶς μεραρχίας ρεδίφ, ἐθελοντικῶν τινων σωμάτων καὶ βαρέος πυροβολικοῦ (τοπομαχικοῦ παλαιοῦ τύπου) τεταγμένων ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν διοίκησιν τοῦ στρατηγοῦ Χασὰν Ριζὰ πασᾶ. Τὸ τουρκικὸν τοῦτο στράτευμα εἶχε κατανεμηθῇ εἰς τὰ διάφορα παραμεθόρια ὀχυρὰ (ἀσθενεστάτης ἐντελῶς ἀξίας, ἀπαντέχοντα εἰς πεδινὸν μόνον πυροβολικὸν) Νόβι-Παζάρ, Σιενίτσα, Νόβο Βάρος, Πλέβλιε, Ντενίτσα, Μπ ελοπόλιε, Μπεράνα, Πλάβα.

Πρὸς κατάληψιν δὲ τοῦ σαντζακίου τούτου προήλασαν ἡ 3η μαυροβουνιωτικὴ ὁμὰς (ἡ βορεία) ἐκ μιᾶς μεραρχίας καὶ 5 ἐθελοντικῶν ταγμάτων) τοῦ στρατηγοῦ Βούκοτιτς, καὶ ἡ 4η σερβικὴ στρατιὰ (ἐκ μιᾶς μεραρχίας καὶ μιᾶς ταξιαρχίας) τοῦ στρατηγοῦ Ζίσκοβιτς, συγκεντρωθεισῶν εἰς τὰς ἐν τῷ σχήματι ἐμφαινομένας θέσεις.

Τὴν 27ην Σεπτεμβρίου 1912 (π. ἡ.), τμῆμά τι τοῦ μαυροβουνιωτικοῦ στρατοῦ ἐξεκίνησεν ἐκ τοῦ Κολαζὶν καὶ κατηυθύνθη πρὸς Ἀνδριεβίτσα, ἔνθα ἐχωρίσθη εἰς δύο φάλαγγας, τὴν μὲν πρὸς Μπεράνα, τὴν δὲ πρὸς Πλάβα. Ἡ πρὸς Μπεράνα

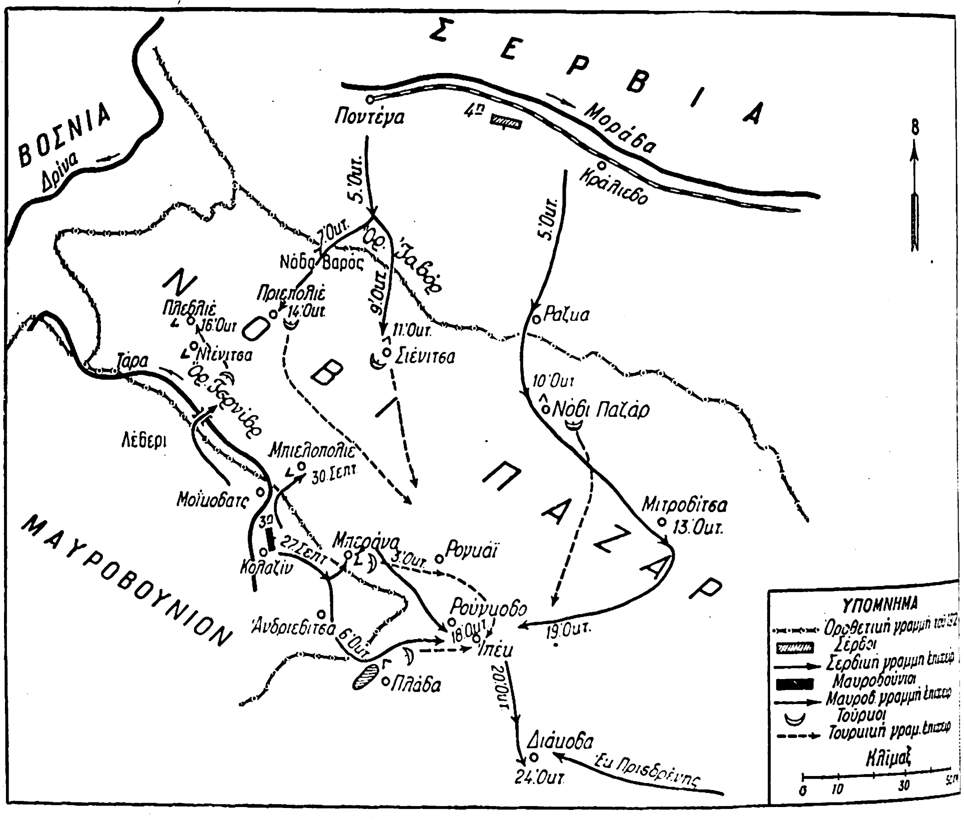

Ἐπιχειρήσεις εἰς Νόβι-Παζὰρ 27 Σεπτεμβρίου—24 Ὀκτωβρίου 1912.

ἐπὶ τέλους τῆς Ρωσίας εἰς ἀπειλὰς τῆς Γερμανίας, οὔτε εὐρωπαϊκὸς πόλεμος, οὔτε κἂν συνδιάσκεψις ἐπηκολούθησεν. Ἀλλ' ἡ ἔξαψις τοῦ σερβικοῦ ἔθνους ἐξηκολούθει, ἐπιταθεῖσα ὅταν μετ' ὀλίγον ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστροουγγαρίας βαρῶνος Αἰρενταλ ἔρριψε τὸ σχέδιον τῆς κατασκευῆς τοῦ λεγομένου σιδηροδρόμου τοῦ Σαντζακίου (Sandschakbahn), διὰ τοῦ ὁποίου θὰ συνεδέοντο οἱ αὐστριακοὶ σιδηρόδρομοι ἀπὸ τοῦ μεθοριακοῦ σταθμοῦ Οὐβατς διὰ τοῦ Σαντζακίου μετὰ τῆς Μητροβίτσης καὶ θὰ ἀποκαθίστατο οὕτως ἄμεσος γραμμὴ συγκοινωνίας τῆς Αὐστρίας μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης μὴ διερχομένη διὰ Σερβίας. Τὸ σχέδιον ἐπολεμήθη ὑπὸ τῆς Ρωσίας, Ἰταλίας καὶ Γαλλίας, ὡς προοριζόμενον νὰ διευκολύνῃ τὰ σχέδια καθόδου τῆς Αὐστρίας, καὶ τοῦ Γερμανισμοῦ ἐν γένει, πρὸς τὸ Αἰγαῖον. Ἀντετάχθη δὲ τότε κατὰ τοῦ αὐστριακοῦ τούτου σιδηροδρομικοῦ προγράμματος τὸ σχέδιον τοῦ λεγομένου σιδηροδρόμου Δουνάβεως—Ἀδριατικῆς ἢ ἁπλῶς Ἀδριατικοῦ (Adriabahn), ὅπερ θὰ συνέδεε τὴν Σερβίαν καὶ Ρουμανίαν, ἅμα καὶ τὴν Ρωσίαν, μετὰ τῆς Ἀδριατικῆς διὰ Σερβίας καὶ Τουρκίας καὶ θὰ ἀπέληγεν εἰς τὸ ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Ἀλβανίας χωρίον Ἅγιος Ἰωάννης τῆς Μεδούης. Ἤρχισαν μάλιστα καὶ αἱ μελέται τῆς γραμμῆς, τὴν κατασκευὴν τῆς ὁποίας ἐδέχθη ἡ Τουρκία εἰσηγουμένης τῆς Σερβίας, τὴν ὁποίαν ὑπεστήριζον διπλωματικῶς αἱ ῥηθεῖσαι τρεῖς Δυνάμεις, οἰκονομικῶς δὲ τὸ γαλλικὸν κεφάλαιον. Ἀλλ' οἱ Ἀλβανοί, ὑποκινούμενοι ὑπὸ τῆς Αὐστροουγγαρίας, ἐδυσχέραινον τὰς μελέτας, αἵτινες ἐπὶ τέλους διεκόπησαν. Τὰ αὐστριακὰ ταῦτα σχέδια ἐματαίωσεν ὁριστικῶς ὁ Παγκόσμιος πόλεμος, ἀποτέλεσμα τοῦ ὁποίου

συναντήσασα ἀντίστασιν ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῆς μεθορίου καὶ κατανικήσασα ταύτην, ἀπώθησε τοὺς ἀμυνομένους Τούρκους, καταφυγόντας πρὸς τὸ Ρογκάϊ, μεθ' ὅ, ἐξακολουθήσασα τὴν πρὸς Μπεράνα προχώρησίν της, ἀπώθησε τοὺς ἐν αὐτῇ Τούρκους, φυγόντας καὶ τούτους τὴν 3ην Ὀκτωβρίου προτροπάδην πρὸς Ρογκάϊ καὶ ἐγκαταλείψαντας εἰς χεῖρας τῶν Μαυροβουνίων περὶ τὰ 14 πυροβόλα, 800 τυφέκια καὶ 500 ἄνδρας. Τουρκικὸν ἀπόσπασμα, σταλὲν ἐξ Ἰπὲκ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀπωθηθέντων Τούρκων, κατεστράφη καὶ τοῦτο ὑπὸ τῶν Μαυροβουνίων, καταλαβόντων τὴν ἔξοδον τῆς ἐξ Ἰπὲκ πρὸς Ρούγκοβο βραχώδους στενωποῦ. Ἡ πρὸς Πλάβα φάλαγξ, συναντήσασα καὶ αὐτὴ ἰσχυρὰν ἀντίστασιν ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῆς μεθορίου, ἀλλὰ κατανικήσασα ταύτην, προὐχώρησε πρὸς Πλάβα, ἣν κατέλαβε τὴν 6ην Ὀκτωβρίου μετὰ ἀγῶνα ζωηρόν, διεξαχθέντα δυτικῶς τῆς μικρᾶς λίμνης. Τέλος, ἀμφότερα τὰ μαυροβουνιωτικὰ τμήματα Μπεράνα καὶ Πλάβα προὐχώρησαν συγκεντρωτικῶς πρὸς Ἰπέκ, ὅπερ κατέλαβον ἀμαχητὶ τὴν 18ην Ὀκτωβρίου. Τὴν ἐπομένην ἀφίκετο πρὸ τοῦ Ἰπὲκ καὶ σερβικὸν στράτευμα, συνεπῶς εἰς Ἰπὲκ ἐπῆλθεν ἡ ἐπαφὴ σερβικοῦ καὶ μαυροβουνιωτικοῦ στρατοῦ τὴν 19ην Ὀκτωβρίου.

Ὀλίγον βορειότερον, μετὰ ἀγῶνα διεξαχθέντα παρὰ τὸ Μοϊκοβατς, κατέλαβον οἱ Μαυροβούνιοι τὸ Μπιελοπόλιε τὴν 30ὴν Σεπτεμβρίου, καθ' ὃν χρόνον ἕτερον μαυροβουνιωτικὸν στράτευμα, προσπεράσαν τὸν Τάρα διὰ τῆς γεφύρας τοῦ Λέβερη, κατέλαβε τὰ ὑψώματα τοῦ Τσίρνβρ, ἐξ ὧν ἀπώθησε τοὺς ἀμυνομένους Τούρκους πρὸς Πλέβλιε, ὅπερ κατέλαβε τὴν 16ην Ὀκτωβρίου.

Ἡ 4η σερβικὴ στρατιὰ προὐχώρησε διὰ δύο

Digitized by Google

φαλάγγων. Ἡ μὲν ἐξεκίνησεν ἐκ Κράλιεβο τὴν 5ην Ὀκτωβρίου καὶ ἀνελθοῦσα τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰμπὰρ ἐπορεύθη πρὸς τὴν πόλιν Νόβι-Παζάρ, πρὸ τῆς ὁποίας ἔφθασε τὴν 8ην Ὀκτωβρίου. Ἡ πόλις αὕτη ἠμύνετο διὰ 3 ταγμάτων καὶ 3.000 ἐθελοντῶν Τουρκαλβανῶν, ἀλλὰ μετὰ τριήμερον ζωηρὸν ἀγῶνα κατελήφθη τὴν 10ην Ὀκτωβρίου, παραδοθείσης τῆς ἐν αὐτῇ φρουρᾶς μετὰ τῶν πυροβόλων Μετὰ ταῦτα ἡ σερβικὴ φάλαγξ αὕτη προὐχώρησε πρὸς τὴν Μητροβίτσαν, ἣν κατέλαβε τὴν 13ην Ὀκτωβρίου, μεθ' ὃ προὐχώρησε πρὸς Ἰπέκ, πρὸ τοῦ ὁποίου ἔφθασε τὴν 19ην Ὀκτωβρίου, ὡς ἐλέχθη. Ἡ ἑτέρα σερβικὴ φάλαγξ ἐξεκίνησεν ἐκ Ποντέγα καὶ Οὔζιτσε τὴν 5ην Ὀκτωβρίου, προὐχώρησε διὰ μὲν τῆς διαβάσεως τοῦ ὄρους Γιαβὸρ πρὸς Σιενίτσα, διὰ δὲ τῆς Νόβο Βάρος πρὸς Πρεπόλια. Πρὸ τῶν ὀρεινῶν διαβάσεων τῆς μεθορίου συνήντησαν οἱ Σέρβοι τουρκικὴν ἀντίστασιν, ἀλλὰ τὴν μὲν 7ην Ὀκτωβρίου διῆλθον τὴν διάβασιν τοῦ Νόβο Βάρος, τὴν δ' 9ην τὴν τοῦ Γιαβόρ. Μεθ' ὅ, τὴν μὲν 11ην Ὀκτωβρίου κατελήφθη ἡ Σιενίτσα, παραδοθέντων 15 πυροβόλων, τὴν δὲ 14ην Ὀκτωβρίου κατελήφθη ἡ Πρεπόλια, παραδοθέντων 6 πυροβόλων. Κατὰ τὴν πρὸς νότον προχώρησιν τῆς σερβικῆς ταύτης στρατιᾶς ἐκ τῆς γραμμῆς Σιενίτσα—Νόβι Παζὰρ—Μητροβίτσα ἐπῆλθε κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 16—19 Ὀκτωβρίου ἐπαφὴ μετὰ τῆς μαυροβουνιωτικῆς ὁμάδος, τῆς προχωρησάσης πρὸς βορειοανατολὰς ἐκ τῆς γραμμῆς Πλέβλιε — Μπιελοπόλιε—Ρογκάϊ. Τοιουτοτρόπως ἅπας ὁ τουρκικὸς στρατὸς τοῦ σαντζακίου Νόβι-Παζὰρ διελύθη ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν Σερβομαυροβουνίων, καὶ μέρος μὲν αὐτοῦ διεσπάρη φυγὸν πρὸς νότον (πρὸς Ἀλβανίαν), μέρος συνελήφθη αἰχμάλωτον, μέρος δ' ἐλάχιστον διεξέφυγε πρὸς βορειοδυσμάς, ὑπερβὰν τὰ βοσνιακὰ σύνορα, ἔνθα παραληφθὲν ὑπὸ τῶν αὐστριακῶν ἀρχῶν ἀφωπλίσθη καὶ ἀπεστάλη εἰς Οὐγγαρίαν. Τούτων συντελεσθέντων, ἀνελήφθη ἐπίθεσις κατὰ τῆς Διάκοβα ὑπὸ τῶν συνεργαζομένων πλέον σερβικοῦ καὶ μαυροβουνιωτικοῦ στρατοῦ. Διό, οἱ μὲν Μαυροβούνιοι ἐξεκίνησαν ἐξ Ἰπὲκ τὴν 20ὴν Ὀκτωβρίου, ἵνα ἐπιτεθῶσι κατὰ τῆς Διάκοβα ἐκ τῆς κατευθύνσεως τοῦ βορρᾶ, οἱ δὲ Σέρβοι ἐξεκίνησαν κατὰ τὸν ἴδιον χρόνον ἐκ Πρισδρένης, ἵνα ἐπιτεθῶσι κατὰ τῆς Διάκοβα ἐκ τῆς κατευθύνσεως τοῦ νότου. Μετὰ μάχην πολύωρον παρεδόθη τέλος ἡ Διάκοβα τὴν 24ην Ὀκτωβρίου. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ταύτης, ἡ μέχρις ὥρας συνδρῶσα μετὰ τῶν Σέρβων 3η μαυροβουνιωτικὴ ὁμὰς ἄφησεν ὀλίγας μόνον δυνάμεις διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς βορειοανατολικῆς πλευρᾶς τῆς μεθορίου, διὰ δὲ τῆς πλειονότητος μετέβη εἰς Σκόδραν, ἵνα συμμετάσχῃ τῆς πολιορκίας. Οἱ Σέρβοι ἐξηκολούθησαν τὰς περαιτέρω πρὸς νότον καὶ νοτιοδυσμὰς ἐπιχειρήσεις, τὰς φερομένας ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἐπιχειρήσεις τῆς Ἀλβανίας».

Εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις ταύτας τοῦ Νόβι-Παζὰρ δὲν δύναται νὰ δοθῇ ὁ κυριολεκτικὸς ὅρος τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, διότι αὗται οὐδεμίαν συνοχὴν εἶχον μεταξύ των, οὐδὲ κοινὴ κατεύθυνσις, οὐδὲ ὡρισμένος ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τὰς ἐχαρακτήριζεν. Ἐπίσης καὶ ὁ τουρκικὸς στρατὸς οὐδεμίαν διάταξιν ἀμύνης εἶχε λάβει, ἀποβλέπουσαν εἰς στρατηγικόν τινα σκοπόν. Διεξήχθησαν διάφοροι ἀγῶνες, ἔχοντες ἁπλῶς τακτικὸν χαρακτῆρα, καὶ δὴ τοπικόν. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

—**Νόβι-Παζὰρ** *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς Βουλγαρίας τῆς περιφερείας Σιοῦμεν, ἐπὶ παραποτάμου τοῦ Καμτσίγια. Τ. Β.

Νόβι-Σὰντ (γερμαν. Neusatz, οὑγγρ. Ujvidek) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυΐας (πρὸ τοῦ 1918 τῆς Οὐγγαρίας), ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ζέμουν-Βουδαπέστης, ἕδρα τοῦ Σέρβου ὀρθοδόξου ἐπισκόπου. Κάτ. 25.000. Ν. Μ.

νοβῖτις (ἡ) *[Χημ.]*. Ἰσχυροτάτη πολεμικὴ ἐκρηκτικὴ ὕλη, χρησιμοποιουμένη κυρίως εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν κώνων τῶν τορπιλλῶν. Εἶναι μεῖγμα ἐκ *τροτύλης* ($40^{0}/_{0}$) καὶ *ἑξανιτροδιφαινυλαμίνης* ($60^{0}/_{0}$). Σ. Γ.

νοβιφόρμιον (τὸ) (Noviformium) *[Φαρμ. Χημ.]*. Οὕτω καλεῖται ἡ μετὰ βισμουθίου ἕνωσις τῆς τετραβρωμιοπυροκατεχίνης. Κόνις κιτρίνη, ἄοσμος καὶ ἄγευστος, ἀδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ. Τὸ νοβιφόρμιον ἀποτελεῖ ἄριστον ἀναπλήρωμα τοῦ ἰωδοφορμίου διὰ τὴν θεραπείαν τῶν πληγῶν καὶ τὴν ὀφθαλμιατρικήν. Χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τὴν μορφὴν ἀλοιφῆς ($5—20^{0}/_{0}$) ἢ γάζης. Κ. Γ. Μ.

Νοβογεωργιέφσκ (Novogeorgievsk) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Οὐκρανίας (βλ. λ. *Πλοτσκόϊ*).

Νόβογιε-Βρέμυα (=Νέος Χρόνος). Ρωσικὴ ἐφημερὶς τῆς Πετρουπόλεως, ἐθνικοδημοκρατικῶν τάσεων, ἱδρυθεῖσα τῷ 1869. Ἦτο μία τῶν σπουδαιοτέρων ἐφημερίδων τῆς τσαρικῆς Ρωσίας, ἔχουσα καὶ βιβλιεκδοτικὴν ἐπιχείρησιν. Ν. Μ.

Νοβογκρὰντ ***Βολὺνσκ*** (Novograd Volynsk) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σοβιετικῆς ὁμοσπονδίας ἐν Βολυνίᾳ τῆς Οὐκρανίας, κειμένη ἐγγὺς τῶν πολωνικῶν συνόρων. Εἶναι σπουδαῖος κόμβος σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν καὶ ἔχει βιομηχανίας ἀλεύρων καὶ χαρτονίων. Κάτ. (1926) 14.452. Χ. Δ.

Νοβογκρόντεκ (Nowogrodek) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πολωνίας, κειμένη ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βίλνας—Κόβνο. Ἔχει ἀξιολόγους βιομηχανίας δερμάτων, σάπωνος κλπ. Κάτ. 6.500, ὧν τὸ πλεῖστον Ἑβραῖοι. Χ. Δ.

νοβοϊωδίνη (ἡ) (Novojodinum) *[Φαρμ. Χημ.]*. Οὕτω καλεῖται ἡ δισιωδιοῦχος ἕνωσις τῆς ἑξαμεθυλενοτετραμίνης. Κόνις κιτρινόφαιος, ἀδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ. Χρησιμοποιεῖται ὡς ἀλοιφή, γαλάκτωμα ἢ κόνις δι' ἀντισηπτικὰς ἀνάγκας. Κ. Γ. Μ.

νοβοκαΐνη (ἡ) (Novocainum) *[Φαρμ. Χημ.]*. Οὕτως ἐκλήθη ἡ ὀργανικὴ ἕνωσις α-ἀμινοβενζοϊκὸς διαιθυλαμιναιθυλεστήρ. Εἶναι βελόναι ἄχροοι καὶ ἄοσμοι, ἀσθενῶς πικρᾶς γεύσεως, προκαλοῦσαι παροδικὴν ἀναισθησίαν ἐπὶ τῆς γλώσσης. Ἡ νοβοκαΐνη εἶναι πολὺ ὀλιγώτερον δηλητηριώδης τῆς κοκαΐνης, ὡς καὶ τῶν σκευασμάτων, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουν ὡς ἀναπληρώματα αὐτῆς. Χρησιμοποιεῖται ὡς ἀβλαβὲς τοπικὸν ἀναισθητικόν. Δευτερεύουσαι δράσεις τῆς νοβοκαΐνης εἶναι: ἀηδία, ἔμετοι, ἴλιγγος, πονοκέφαλος, πάρεσις ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων, παράλυσις τῶν μυῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ, φαινόμενα καρδιακῆς καταρρίψεως. Ἡ νοβοκαΐνη δὲν πρέπει νὰ ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν πρὸς ἀλκάλια, ἅτινα καθιζάνουν τὴν ἐλευθέραν βάσιν, μικρὰ ποσότης ὅμως δισανθρακικοῦ νατρίου δύναται νὰ χρησιμοποιῆται ἐν συνδυασμῷ μετ' αὐτῆς. Συνήθως ἡ νοβοκαΐνη ἀναγράφεται μετὰ τῆς ἐπινεφριδίνης. Οὕτως εἰς τὴν χειρουργικὴν χρησιμοποιοῦνται διαλύματα συγκείμενα ἐκ 0,25 νοβοκαΐνης, 5 σταγόνων διαλύματος (1 : 1000) ἀδρεναλίνης καὶ 50 : 100 φυσιολογικοῦ ὀροῦ. Κ. Γ. Μ.

νοβοκαΐνικὴ ***δερματῖτις*** *[Δερματολ.]*. Δερματικὴ νόσος, μορφῆς ἐκζεματώδους, προκαλουμένη ἐκ τῆς μακρᾶς ἢ συνεχοῦς ἐπαφῆς τοῦ δέρματος μετὰ τοῦ διαλύματος τῆς νοβοκαΐνης. Ἐκ τῆς νόσου ταύτης συνήθως προσβάλλονται οἱ ὀδοντίατροι, συνεπείᾳ τῆς συχνῆς χρήσεως τῆς νοβοκαΐνης πρὸς τοπικὴν νάρκωσιν τῶν ὑπὸ ἐξαίρεσιν ὀδόντων. Πρὸς ἀποφυγὴν τῆς νόσου συνιστᾶται ἡ μεθ' ἑκάστην χρῆσιν τοῦ φαρμάκου πλύσις τῶν χειρῶν διὰ σάπωνος καὶ ἀφθόνου ὕδατος, ἢ ἡ χρῆσις τῶν εἰδικῶν χειρουργικῶν χειροκτίων ἐκ καουτσούκ. Ἡ θεραπεία ἐκ τῆς νόσου ταύτης συνίσταται εἰς τὴν πλήρη καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀποχὴν τῆς χρήσεως τοῦ φαρμάκου τούτου καὶ τὴν μετέπειτα λελογισμένην καὶ προσεκτικὴν χρῆσιν αὐτοῦ, ὥστε νὰ μὴ ἔρχεται καθ' ὁλοκληρίαν εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν χειρῶν, καθόσον ἡ νόσος ὑποτροπιάζει. Ν. Γ. Π.

Νοβομόσκοφσκ (Novomoskovsk) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σοβιετικῆς ὁμοσπονδίας ἐν Οὐκρανίᾳ, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Σαμάρα, παραποτάμου τοῦ Δνειπέρου. Εἶναι κέντρον κεραμευτικῶν βιομηχανιῶν καὶ διεξάγει ζωηρὸν ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ δερμάτων. Κάτ. (1926) 10.564. Χ. Δ.

Νόβο Μπρντὸ (Novo Brdo) *[Γεωγρ.]*. Παλαιὰ πόλις τῆς νοτίου Σερβίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κοσόβου (Κοσσυφοπεδίου). Εἶχεν ἀποικισθῆ ὑπὸ Γερμανῶν μεταλλωρύχων, οἵτινες κατὰ τὸν ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνα ἐξεμεταλλεύοντο τὰ ἀργυροφόρα μεταλλεῖα τῆς περιοχῆς, ἀπὸ τῆς ὑποδουλώσεως ὅμως τῆς χώρας εἰς τοὺς Τούρκους (1455) παρήκμασεν ἐντελῶς. Χ. Δ.

Νόβο-Νικολάγιεφσκ (Novo-Nikolayevsk) *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον (μέχρι τοῦ 1925) ὄνομα τῆς Σιβηρικῆς πόλεως (*Νόβο-Σιμπὶρσκ*) (βλ. λ.).

Νόβο-Οὐκραΐνκα ἢ ***Νόβο Παυλὸφσκ*** (Novo Ukrainka ἢ Novo Pavlovsk) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σοβιετικῆς ὁμοσπονδίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ζηνόβιεφσκ τῆς Οὐκρανίας, κειμένη ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ὀδησσοῦ-Χαρκόβου. Διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν. Κάτ. (1926) 16.386. Χ. Δ.

Νοβορωσίσκη (Novorossiysk) *[Γεωγρ.]*. Σπουδαιότατος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ βορείου Καυκάσου, κειμένη ἐπὶ τῆς ΒΑ. παραλίας τοῦ Εὐξείνου Πόντου εἰς 44° 42′ Β. πλάτους καὶ 37° 45′ Α. μήκους Γκρήνουϊτς. Εἶναι κέντρον τῶν πρὸς τὸ Βακοὺ καὶ Ροστὸβ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ ἔχει βιομηχανίαν τσιμέντου, διυλιστήρια πετρελαίων, ἀλευρομύλους κλπ. Ἐξάγει κυρίως τσιμέντα, νάφθαν, φύλλα καπνοῦ κλπ., εἰσάγει δὲ μηχανὰς καὶ γαιάνθρακας. Ὁ κόλπος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἶναι ἐκτισμένη ἡ πόλις, ἔχει πλάτος 5 χλμ. καὶ μῆκος ἐκ Δ. πρὸς Α. 8 χλμ., εἶναι δὲ ἐκτεθειμένος εἰς τοὺς ἰσχυροὺς ἀπὸ ΒΑ. ἀνέμους. Ὁ λιμὴν εἶναι καλῶς διερρυθμισμένος, περιλαμβάνων φορτοεκφορτωτικὰς ἐγκαταστάσεις διὰ 36 πλοῖα. Ἡ πόλις ἱδρύθη τῷ 1838 ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ὑπὸ τῶν Ρώσων καταστραφέντος τῷ 1812 τουρκικοῦ ὀχυροῦ Σουτζοὺκ-Καλέ. Κάτ. (1926) 67.955. Χ. Δ.

Νοβοσέλτσι *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Νερόμυλος* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Πέλλης.

Νόβο-Σιμπὶρσκ (Novo-Sibirsk, πρώην *Νόβο-Νικολάγιεφσκ*) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως, πρωτεύουσα τῆς περιοχῆς τῆς Δ. Σιβηρίας, κειμένη εἰς 55° 6′ Β. πλάτους καὶ 83° 6′ Α. μήκους Γκρήνουϊτς, ἐπὶ τοῦ πλωτοῦ ποταμοῦ Ὄμπ. Εἶναι κέντρον τῶν σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν τῆς Δ. Σιβηρίας καὶ σπουδαιότατος σταθμὸς τοῦ ὑπερσιβηρικοῦ σιδηροδρόμου, χρησιμεύει δὲ ὡς κέντρον τοῦ ἐμπορίου τῆς χώρας, τῆς ὁποίας τὰ προϊόντα (σιτηρά, ξυλεία, κτήνη κλπ.) διοχετεύονται ἐκεῖθεν πρὸς τὴν Μόσχαν καὶ τὸ Λένινγκραντ. Ἔχει ἀξιολογωτάτας βιομηχανίας, ἀνυψωτῆρας σίτου, ἀλευροβιομηχανικὰς ἐγκαταστάσεις, ἐργοστάσια σακχάρεως, δερμάτων, σάπωνος, σιδήρου κλπ. Ἡ πόλις ἱδρύθη τῷ 1896, διαρκούσης τῆς κατασκευῆς τοῦ ὑπερσιβηρικοῦ, ταχέως δὲ προήχθη εἰς ἀκμήν, ὥστε σήμερον ἀριθμεῖ 120.771 (1926) κατ. Χ. Δ.

Νοβοσσίλτσεφ, ***Νικόλαος κόμις*** —. Ρῶσος πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1770 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1838. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Αἰκατερίνης Β' μετὰ τῶν μεγάλων δουκῶν Ἀλεξάνδρου καὶ Κωνσταντίνου. Μεγάλης ἰδιοφυΐας ἀνήρ, ἀλλὰ λίαν εὐεξάπτου χαρακτῆρος, περιέπεσε πολλάκις εἰς δυσμένειαν. Εἰς αὐτὸν ἀνετέθη τῷ 1805 ἡ σύναψις νέας συμμαχίας κατὰ τοῦ Ναπολέοντος Α'. Τῷ 1814 ἐγένετο μέλος τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως τῆς Βαρσοβίας. Τῷ 1821 κατήγγειλεν εἰς τὸν τσάρον Νικόλαον Β' ὅτι τὸ πανεπιστήμιον τῆς Βίλνης ἦτο ἐπαναστατικὴ ἑστία καὶ συνεπείᾳ τούτου πολυάριθμοι καθηγηταὶ καὶ φοιτηταὶ ἀπεστάλησαν εἰς Σιβηρίαν. Τῷ 1822 διωρίσθη γενικὸς ἐπίτροπος τοῦ αὐτοκράτορος ἐν Πολωνίᾳ, ἐγένετο δὲ ἡ ψυχὴ τῆς διοικήσεως τῆς χώρας. Προκαλέσας κατ' αὐτοῦ τὸ γενικὸν μῖσος τῶν Πολωνῶν, οἵτινες ἀπέδιδον εἰς αὐτὸν ὅλα τὰ συμβάντα κακὰ εἰς τὴν πατρίδα των, ἐτράπη εἰς φυγὴν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς 30ῆς Νοεμβρίου 1830 καὶ διωρίσθη γερουσιαστής. Τῷ 1835 ἀπενεμήθη εἰς αὐτὸν ὁ τίτλος τοῦ κόμιτος, ἀλλὰ τῷ 1838, προσβληθεὶς ὑπὸ νευρικῆς νόσου, ἀπέθανε. Θ. Β.

Νοβοσυμπκὼφ (Novosybkov) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σοβιετικῆς ὁμοσπονδίας ἐν τῷ κυβερνείῳ Μπριάνσκ τῆς κεντρικῆς Ρωσίας, παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Σίμπκα καὶ Κάρνα. Ἔχει βιομηχανίας ἀλεύρων, δερμάτων, καννάβεως καὶ διεξάγει ἐμπόριον ἐλαίου, κτηνῶν, σιτηρῶν, δερμάτων κλπ. Κάτ. (1926) 19.932 κατὰ τὸ πλεῖστον Ρασκόλνικοι. Χ. Δ.

Νοβοτσερκάσκ (Novocherkassk) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως ἐν τῷ διαμερίσματι τοῦ βορείου Καυκάσου, κειμένη εἰς 48°38′ Β. πλάτους καὶ 35° 16′ Α. μήκους Γκρήνουϊτς, παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Ἀκσάϊ καὶ Δόν. Ἔχει κλωστικὰς βιομηχανίας καὶ μηχανουργεῖα, εἶναι δὲ κέντρον ἐμπορίου σιτηρῶν, οἴνου καὶ ξυλείας. Ἱδρύθη τῷ 1805 ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς παλαιᾶς πόλεως Τσερκάσκ, τὴν ὁποίαν ἐγκατέλειψαν οἱ κάτοικοι αὐτῆς λόγῳ τῶν συχνῶν καταστρεπτικῶν πλημμυρῶν τοῦ δι' αὐτῆς ῥέοντος Δόν. Κατὰ τὸ μεταξὺ 1917 καὶ 1920 διάστημα ἦτο πρωτεύουσα τοῦ ἐλευθέρου κράτους τοῦ Δὸν καὶ κέντρον τῶν ἀντιμπολσεβίκων. Κάτ. (1926) 55.448. Χ. Δ.

Νόβυγι Μπούγκ, ἢ ***Κούτσαγια Μπάλκα Σεμένοφκα,*** ἢ ***Νόβο Παύλοφκα*** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σοβιετικῆς ὁμοσπονδίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Νικολάγιεφ τῆς Οὐκρανίας, κειμένη ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Χαρκόβου-Νικολάγιεφ, διεξάγουσα δ' ἐμπόριον σιτηρῶν. Κάτ. (1926) 14.659. Χ. Δ.

Νόβυγι Ὀσκὸλ (Nowyj Oskol) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σοβιετικῆς ὁμοσπονδίας ἐν τῷ κυβερνείῳ Κούρσκ, κειμένη ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Γιέλετς-Βάλουϊκι καὶ ἔχουσα ἐλαιουργικὰς ἐγκαταστάσεις. Κάτ. (1926) 8.857. Χ. Δ.

Νόβυγι Οὔργκεντς (Nowyj Urgentsch) *[Γεωγραφ.]*. Πόλις τῆς σοβιετικῆς δημοκρατίας τοῦ Οὐζμπεκιστὰν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Χίβας, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀμοὺ-Νταριὰ καὶ χρησιμεύουσα ὡς ποτάμιος λιμὴν καὶ κέντρον ἁλιείας. Κάτοικοι (1926) 5.127. Χ. Δ.

Νόβυ-Σὸντς (Nowysacz) καὶ γερμ. *Νόϋ-Σάντετς* (Neu-Sandez) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πολωνίας ἐν Δυτικῇ Γαλικίᾳ εἰς τὴν βοϊβοδίαν Κρακάου, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ντουνάγιετς καὶ τοῦ σιδηροδρόμου Κρακοβίας-Στρύϊ. Κάτ. (1921) 26 280. Ἔχει φρούριον, παλαιὸν ναὸν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ἐργοστάσια κατασκευῆς σιδηροδρομικοῦ ὑλικοῦ, ἀλευρομύλους, μηχανουργίαν κ. ἄ. Παρὰ τὴν πόλιν ὑπάρχουν ὀνομασταὶ πετρελαιοπηγαὶ καὶ πρὸς Ν. αὐτῆς τὸ *Παλαιὸν Νόβυ-Σὸντς* (Stary Newysacz, Alt Neusandez) μὲ 4.770 κατοίκους. Π. Ν. Π.

Νόβυταργκ (Nowytarg), καὶ γερμ. *Νόϋμὰρκτ* (Neumarkt) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πολωνίας ἐν τῷ νομῷ Κρακάου τῆς Δυτικῆς Γαλικίας ἐπὶ τοῦ πο-

Digitized by Google

ταμοῦ Ντουνάγιετς. Κάτ. (1921) 8.071. Ἔχει ἀσβεστοκαμίνους καὶ διεξάγει ἐμπόριον βιομηχανικῶν εἰδῶν. π. Ν. Π.

Νογκάϊοι (οἱ). Φυλὴ τουρκοταταρική, λαβοῦσα τὸ ὄνομά της ἀπὸ τοῦ Νογκάϊ, ἐγγονοῦ τοῦ Δζεγγὶζ χάν, ὅστις ἀποσπασθεὶς τῶν λαῶν τῆς Καμτσάτκας ἀποκατέστησε τὴν φυλὴν τούτων εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μαύρης θαλάσσης. Ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ αὐτῶν σχηματισμοῦ οἱ Νογκάϊοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν ταταρικὴν φυλήν, ἐνῷ ἡ γλῶσσά των προσεγγίζει αὐτοὺς πρὸς τοὺς τουρκικοὺς λαούς. Κατοικοῦσι σήμερον εἰς τὰ διαμερίσματα τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσίας, τὴν Χερσῶνα, τὸ Αἰκατερινοσλὰβ ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ Δνειστέρου, ἰδιαιτέρως δὲ εἰς τὰς ἐπαρχίας τοῦ Καυκάσου ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Κουμπάν. Οἱ Νογκάϊοι τῆς Κριμαίας, ἐλθόντες εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν Μογγόλων, ἔλαβον παρ' αὐτῶν μέγαν ἀριθμὸν λέξεων εἰς τὴν γλῶσσάν των. Ὁ ὅλος πληθυσμός των δὲν ὑπερβαίνει τὰς 700.000 ψυχῶν. Πρεσβεύουν τὴν μωαμεθανικὴν θρησκείαν. Πολλοὶ τούτων ἐξεχριστιανίσθησαν, καθ' οὓς χρόνους διετέλει ἀρχιεπίσκοπος Χερσῶνος ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης. Κατὰ τοὺς ῥωσικοὺς πολέμους κατετάχθησαν ἐθελουσίως εἰς τὸν στρατόν, ἀπὸ τῶν μέσων δὲ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἀνεμίγησαν μετὰ τῶν Κοζάκων τοῦ Καυκάσου. Ἡ φιλοξενία των ἦτο ὀνομαστὴ ὅτε διετέλουν νομάδες. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων ἅτινα μετέρχονται εἶναι ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ ἁλιεία. Θ. Β.

Νογκαρὲ (Nogaret), ***Γουλιέλμος ντὲ***—. Γάλλος νομομαθὴς καὶ πολιτικός, ἀποθανὼν τῷ 1313. Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ δικαίου ἐν Μομπελλιὲ (1291), δικαστὴς (1294) καὶ καγκελλάριος τῷ 1303—1304. Σπουδαῖον πολιτικὸν πρόσωπον διεδραμάτισεν ἀπὸ τοῦ 1300, καταστὰς ἠθικὸς αὐτουργὸς τῶν ἀκροτήτων τοῦ Φιλίππου τοῦ Ὡραίου. Τῷ 1303 παρουσίασεν εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ Λούβρου τὴν περίφημον κατὰ τοῦ πάπα Βονιφατίου τοῦ Η' εἰσήγησιν, καὶ βοηθούμενος ὑπὸ τῶν Κολόννα συνέλαβεν αὐτὸν ἐν Ἀνάνι. Ἀφορισθεὶς ὑπὸ Βενεδίκτου τοῦ Θ', ἐπέτυχε δι' ἀπειλῶν τὴν παρὰ Κλήμεντος τοῦ Ε' ἀκύρωσιν τοῦ ἀφορισμοῦ. Τῷ 1306 προέτεινε τὸν κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἀπηνῆ διωγμὸν καὶ τῷ 1307 ἐξώθησε τὸν βασιλέα εἰς τὴν διάλυσιν τοῦ τάγματος τῶν Ναϊτῶν καὶ τὴν κατὰ μᾶζας σφαγήν των. Παρητήθη τῶν ἀξιωμάτων του τῷ 1311. Π. Ν. Π.

Νογκί, ***Μαρεζοῦκε***. Ἀξιωματικὸς τοῦ ἰαπωνικοῦ στρατοῦ, καταγόμενος ἐκ τοῦ γένους τῶν Σαμουράϊ, προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντιστρατήγου (1849—1912). Κατὰ τὸν Σινοϊαπωνικὸν πόλεμον τοῦ 1895, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ υποστρατήγου, διῴκει τὴν ταξιαρχίαν τὴν καταλαβοῦσαν τὸ Πὸρτ Ἀρθοὺρ, ὅπερ ἐξηναγκάσθη βραδύτερον νὰ ἐκκενώσῃ, συνεπείᾳ τῆς ἐπεμβάσεως τῶν εὐρωπαϊκῶν μεγάλων Δυνάμεων. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1896—1900 διετέλεσε κυβερνήτης τῆς Φορμόζας. Κατὰ τὸν Ῥωσοϊαπωνικὸν πόλεμον 1904—1905, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντιστρατήγου, διῴκει τὴν 3ην στρατιάν,

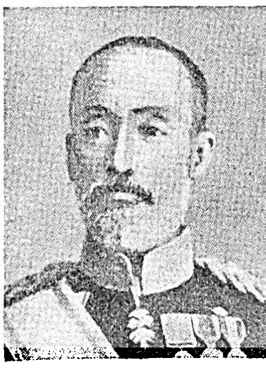

Μαρεζοῦκε Νογκί.

ἥτις ἐξετέλεσε τὴν πολύμηνον πολιορκίαν τοῦ Πὸρτ Ἀρθοὺρ, ἐπιτυχοῦσα τὴν κατάληψιν τοῦ φρουρίου τούτου, καὶ κατόπιν ἔδρασεν εἰς τὴν μάχην τοῦ Μοῦκδεν διὰ τοῦ ἑλιγμοῦ της κατὰ τοῦ δεξιοῦ τῶν Ῥώσων. Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ μικάδου Μοῦτσο Χίτο τῷ 1912, ηὐτοκτόνησεν, ἐκτελέσας χαρακίρι. Ν. Θ. Κ.

Νογκοῦσσι (Noguchi), ***Χιντέγιο***. Διαπρεπὴς Ἰάπων βακτηριδιολόγος (1867—1928). Διδάκτωρ τοῦ ἰατρικοῦ κολλεγίου τοῦ Τόκιο (1897), εἰργάσθη ἐν Εὐρώπῃ, ὡς καὶ ἐν Ἀμερικῇ, εἰς τὸ ἰνστιτοῦτον ἰατρικῶν ἐρευνῶν Ροκφέλλερ. Πρῶτος οὗτος ἐπέτυχε καθαρὰν καλλιέργειαν τῆς συφιλιδικῆς σπειροχαίτης καὶ διεπίστωσε τὴν συφιλιδικὴν προέλευσιν τῆς γενικῆς παραλύσεως καὶ τῆς νωτιάδος φθίσεως, διὰ τῶν νευρικῶν κυττάρων τῶν θανόντων ἐκ τῆς νόσου ταύτης· Λίαν ἐνεργῶς εἰργάσθη ἐπὶ τῆς ἀντιδράσεως Βάσσερμαν διὰ τὴν διάγνωσιν τῆς συφίλιδος καὶ εἰσηγήθη ἑτέραν δερμοεξεταστικὴν μέθοδον διὰ τὴν νόσον ταύτην, ὡς καὶ ἐξεταστικὴν μέθοδον τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ πρὸς ἀνακάλυψιν συφιλιδικῶν καὶ ἄλλων παθολογικῶν ἐκδηλώσεων. Πρῶτος ἐπίσης διέκρινε τὴν σπερματοκτόνον ἰδιότητα συνθέτων τινῶν καὶ ἀκορέστων λιπαρῶν ὀξέων διά τινας μικροργανισμούς, ὡς τοῦ βακτηριδίου τῆς φυματιάσεως κλπ. Τῷ 1918 ἀνεκάλυψε τὸ παράσιτον τοῦ κιτρίνου πυρετοῦ καὶ παρεσκεύασε προφυλακτικὸν ἐμβόλιον καὶ θεραπευτικὸν ὀρὸν πρὸς καταπολέμησιν τῆς νόσου ταύτης. Ἀφ' ἑτέρου ἀπεμόνωσε τὸ παράσιτον τοῦ πυρετοῦ τῆς Oroya καὶ τῆς Verruga peruviana. Κατὰ τὰς ἐρεύνας του προσεβλήθη ὑπὸ τοῦ κιτρίνου πυρετοῦ καὶ ἀπέθανεν ἐκ τούτου ἐν τῇ Βρεττανικῇ δυτικῇ Ἀφρικῇ τῷ 1928. Ο. Ρ.

Νοὲ (Noé) *[Γεωγρ.]*. Ἐπίσημον ἀκρωτήριον τῆς Ἀλγερίας (πλάτ. 35°11' Β., μηκ. 1°41' Δυτ., χάρτ. ἀγγλ. 2437 : Cape Tres Forcas to Ivi) ἐν τῷ κόλπῳ Νεμούρ. Σ. Ε. Λ.

Νοὲ (Noé), ***Ἀμεδαῖος ντὲ***—. Γάλλος γελοιογράφος καὶ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Κάμ* (βλ. λ.).

Νοὲλ (Noël), ***Ἰωάννης - Φραγκῖσκος - Μιχαήλ***. Γάλλος πολιτικὸς καὶ ἐκπαιδευτικὸς (1755—1841). Διετέλεσε καθηγητὴς εἰς τὸ κολλέγιον Λουδοβίκου τοῦ Μεγάλου καὶ κατόπιν πρέσβυς εἰς Λονδῖνον, Χάγην καὶ Ἐνετίαν (1794), διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας τῆς Λυὼν (1800), νομάρχης εἰς Ἄνω Ρῆνον (1800—1802) καὶ ἀπὸ 1802 γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Ἔγραψε: «Γαλλικὴ γραμματική» (1823), «Μαθήματα φιλολογίας καὶ ἠθικῆς» (1804), «Λατινογαλλικὸν λεξικὸν» (1807), «Γαλλολατινικὸν λεξικὸν» (1808) καὶ πλῆθος ἄλλο σχολικῶν βιβλίων. Π. Ν. Π.

Νοεμβριανὰ (τά). Οὕτω καλοῦνται αἱ λαβοῦσαι χώραν τὴν 17ην Νοεμβρίου 1916 συγκρούσεις τῶν ἀγημάτων τοῦ ὑπὸ τὸν ναύαρχον Φουρνιὲ γαλλικοῦ στόλου μετὰ τῶν ἀποσπασμάτων τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Φιλοπάππου καὶ αἱ ἐπακολουθήσασαι τὰς ἑπομένας ἡμέρας ταραχώδεις σκηναὶ ἐν Ἀθήναις. Κατὰ τὰς συγκρούσεις ταύτας ἐφονεύθησαν ἀμφοτέρωθεν ἱκανοὶ ἄνδρες, ἠναγκάσθη δὲ ὁ ναύαρχος Φουρνιὲ νὰ καταλίπῃ τὸ ὑπ' αὐτοῦ κατεχόμενον μέγαρον τοῦ Ζαππείου. Θ. Β.

Νοεμβριανὴ ***ἐπανάστασις***. Σοσιαλιστικοῦ περιεχομένου ἐπανάστασις, ἐκραγεῖσα τὴν 4ην Νοεμβρίου 1918 ἐν Γερμανίᾳ, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ κατακρήμνισις τῆς βασιλείας καὶ ἡ ἐγκατάστασις δημοκρατίας. Ἀφορμὴ τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης ἦτο ἡ ἧττα τῆς Γερμανίας καὶ ἡ κατάστασις εἰς ἣν εἶχε περιέλθει ἰδίως ἡ ἐργατικὴ καὶ μικροαστικὴ τάξις. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1918 ἤρχισαν ἐκδηλούμεναι προεξαγγελτικαὶ κινήσεις, οἷα ἡ στάσις τῶν ἐργατῶν πυρομαχικῶν, ἥτις ἔληξε κατόπιν προσωπικῆς ἐπεμβάσεως τῶν σοσιαλιστῶν ἡγετῶν Ἔμπερτ καὶ Σάϊντμαν, ἀπὸ δὲ τοῦ Ὀκτωβρίου ἤρχισαν σημειούμεναι σποραδικαὶ στάσεις καὶ ἀνταρσίαι εἰς τὰ πληρώματα τοῦ στόλου. Τὴν 3ην Νοεμβρίου, συνεπείᾳ φήμης ὅτι πρόκειται νὰ ἐκπλεύσῃ ὁ στόλος ἀπὸ τὸ Κίελον ὅπως δώσῃ μάχην, οἱ ναῦται ὕψωσαν τὴν ἐρυθρὰν σημαίαν, τὴν δ' ἑπομένην, μετὰ τὴν προσχώρησιν εἰς τὸ κίνημα καὶ τῆς φρουρᾶς τῆς πόλεως, οἱ ναῦται ἔγιναν κύριοι τῆς καταστάσεως. Μετ' αὐτῶν ἡνώθησαν καὶ οἱ ὠργανωμένοι ἐργάται ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῶν σπαρτακιστῶν καὶ ἀνεξαρτήτων καὶ συνέστησαν μεικτὸν συμβούλιον πρὸς διαχείρισιν τῆς ἐπαναστάσεως. Τὸ συμβούλιον τοῦτο ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν διοικητὴν τοῦ Κιέλου τὴν ἀποφυλάκισιν τῶν συλληφθέντων ναυτῶν, τὴν κατάργησιν τῆς στρατιωτικῆς ἱεραρχίας ἐκτὸς ὑπηρεσίας καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐγκρίσεως παντὸς στρατιωτικοῦ μέτρου ὑπ' αὐτοῦ. Ἐπὶ πλέον τὴν 5ην τοῦ ἰδίου μηνὸς οἱ ἐργάται ἐκήρυξαν γενικὴν ἀπεργίαν. Τὴν ἑπομένην ἡ ἐπανάστασις μετεδόθη εἰς τὴν Βρέμην καὶ ἐπεξετάθη εἰς Ἀννόβερον, Κολωνίαν, Μαγδεμβοῦργον, Βρουνσβίκην, Λειψίαν, Δρέσδην, ἐντὸς δὲ τριημέρου ὁλόκληρος ἡ Γερμανία εἶχεν ἐπαναστατήσει καὶ παντοῦ εἶχον ὠργανωθῆ συμβούλια. Μόνον τὸ Βερολῖνον ἀνθίστατο ἔτι, ἀπογορεῦσαν τὴν σύστασιν συμβουλίων καὶ κηρύξαν τὸν στρατιωτικὸν νόμον. Τὸ σοσιαλδημοκρατικὸν ὅμως κόμμα ἀπὸ 5ης Νοεμβρίου ἀπέστειλεν εἰς τὸν καγκελλάριον πρίγκιπα Μὰξ τῆς Βάδης διὰ τοῦ Σάϊντμαν τελεσίγραφον, δι' οὗ ἐζήτει τὴν ἄρσιν τῆς ἀπαγορεύσεως τῶν συγκεντρώσεων, τὴν παραίτησιν τοῦ Κάϊζερ καὶ Κρόμπριντζ καὶ τὸν μετασχηματισμὸν τῆς κυβερνήσεως διὰ τῆς εἰς αὐτὴν συμμετοχῆς σοσιαλιστῶν. Ἡ κυβέρνησις ἀπέφυγε μέχρι τῆς 9ης νὰ δώσῃ ὁριστικὴν ἀπάντησιν, ὅτε συνέστη καὶ τὸ πρῶτον ἐργατικὸν συμβούλιον, ἐμφανισθὲν διὰ διαταγῆς δι' ἧς ἐκηρύσσετο γενικὴ ἀπεργία. Ἐπηκολούθησε μεγάλη κομμουνιστικὴ διαδήλωσις. Τὴν 2αν μ.μ. ὥραν ἠγγέλθη ἡ παραίτησις ἀπὸ τῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου δικαιωμάτων τοῦ Κάϊζερ Γουλιέλμου καὶ τοῦ διαδόχου, οἵτινες καὶ ἀνεχώρησαν εἰς Ὀλλανδίαν. Συγχρόνως δὲ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον παρητήθησαν καὶ οἱ ἄλλοι βασιλεύοντες οἶκοι. Ὁ πρίγκιψ Μὰξ ἐζήτησε νὰ κρατήσῃ τὴν ἐξουσίαν μέχρις ὅτου ἐγκατασταθῇ ἀντιβασιλεία, ἀλλ' ἡ πίεσις τῶν γεγονότων ἦτο τοιαύτη, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ παραδώσῃ τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν Ἔμπερτ, δηλώσαντα ὅτι θ' ἀσκήσῃ τὴν ἐξουσίαν ἐντὸς τοῦ πλαισίου τοῦ Συντάγματος.

Τὸ γερμανικὸν σοσιαλιστικὸν κόμμα μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦτο ἡνωμένον, ἐντὸς δὲ αὐτοῦ ὑπῆρχον αἱ διάφοροι τάσεις (ἀνεξάρτητοι, κομμουνισταὶ κλπ.). Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐπαναστάσεως ἦσαν οἱ ἀνεξάρτητοι καὶ οἱ κομμουνισταὶ ὑπὸ τοὺς Σπάρτ. Ἔρνεστ καὶ Ντάουμινγκ, οἱ δὲ συντηρητικοὶ σοσιαλισταὶ μόνον κατόπιν τῆς ἐπικρατήσεως παρουσιάσθησαν. Αἱ δύο αὗται παρατάξεις ἦσαν κύριαι τῆς καταστάσεως καὶ ἐζήτουν ὅπως ἡ πολιτικὴ ἐξουσία περιέλθῃ εἰς τὰ συμβούλια, ἐξήσκησαν δὲ τόσην πίεσιν, ὥστε οἱ σοσιαλισταὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσουν καὶ οὕτω ἐσχηματίσθη κυβέρνησις ἑξαμελὴς ἐκ τριῶν σοσιαλιστῶν, τῶν Ἔμπερτ, Σάϊντμαν καὶ Λάνντσμπεργ καὶ ἐκ τριῶν ἀνεξαρτήτων, τῶν Ἅαζε, Ντίττμαν καὶ Μπάρτ. Τὴν ἑσπέραν τῆς 9ης Νοεμβρίου συνῆλθεν ἡ γενικὴ συνέλευσις τῶν συμβουλίων τῶν ἐργατῶν, ἥτις ἐξέδωκε προκήρυξιν, δι' ἧς ἡ Γερμανία ἀνεκηρύσσετο σοσιαλιστικὴ δημοκρατία, ὡρίζετο δὲ εἰκοσιτετραμελὴς ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπή, ἧς μέλη ἦσαν καὶ τὰ τῆς κυβερνήσεως, ἀποτελουμένη ἐκ δώδεκα στρατιωτῶν, ἓξ σοσιαλιστῶν καὶ ἓξ ἀνεξαρτήτων. Τὰ μέλη τῆς κυβερνήσεως ὠνομάσθησαν ἐπίτροποι τοῦ λαοῦ, οἱ δὲ Ἔμπερτ καὶ Ἅαζε πρόεδροι. Τὴν 12ην τοῦ μηνὸς ἡ κυβέρνησις ἦρε τὸν στρατιωτικὸν νόμον, ἀνεγνώριζε τὸ δικαίωμα τοῦ συνέρχεσθαι καὶ συνεταιρίζεσθαι, ἠμνήστευε τὰ πολιτικὰ ἀδικήματα, ἐπέβαλλε τὸ ὀκτάωρον ἐργασίας ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου τοῦ 1919 καὶ ἐδήλου ὅτι θὰ ἐνήργει ἐκλογὰς μὲ τὸ ἀναλογικὸν σύστημα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας, εἰς ἣν θὰ μετεῖχον πάντες οἱ ἄγοντες τὸ 20ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των ἀνεξαρτήτως φύλου. Ἐν τῷ μεταξὺ ἤρχισεν ἀγὼν διὰ τὴν διαχείρισιν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας μεταξὺ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τῆς κυβερνήσεως. Καὶ ἀνεγνωρίσθη μὲν τὴν 22αν Νοεμβρίου τὸ δικαίωμα εἰς τὴν ἐκτελεστικὴν ἐπιτροπήν, ἐδόθη ὅμως ἄδεια καὶ εἰς τὴν κυβέρνησιν νὰ ἐκδίδῃ νομοθετικὰ διατάγματα. Τὴν 25ην Νοεμβρίου οἱ σοσιαλισταὶ συνεκάλεσαν γενικὴν συνέλευσιν ἀντιπροσώπων τῶν κυβερνήσεων τῶν ὁμοσπόνδων κρατῶν, ἧς προήδρευσεν ὁ Ἔμπερτ καὶ ἥτις ἀπεφάνθη ὅτι μόνη ἁρμοδία διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Συντάγματος εἶναι ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις, τὸ συνελθὸν δὲ ἀπὸ τῆς 16—20 Δεκεμβρίου 1918 συνέδριον τῶν ὠργανωμένων συμβουλίων ἀπεφάνθη διὰ ψήφων 334 κατὰ 98 ὑπὲρ τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ θεσμοῦ τῶν συμβουλίων. Τέλος αἱ ἐκλογαὶ ὡρίσθησαν διὰ τὴν 19 Ἰανουαρίου 1919. Οἱ ἀνεξάρτητοι καὶ οἱ κομμουνισταί, τῆς ὁμάδος τοῦ Σπαρτάκου, βλέποντες τὴν ἐκφύλισιν τῆς ἐπαναστάσεως, ἀπεφάσισαν νὰ μεταφέρωσι τὸν ἀγῶνα εἰς τὰ ὁδοφράγματα, οὕτω δὲ τὴν ἑβδομάδα τῶν Χριστουγέννων ἐσημειώθησαν αἱματηραὶ συγκρούσεις μεταξὺ τῶν κυβερνητικῶν στρατευμάτων καὶ τῶν ἐργατῶν καὶ ναυτῶν, οἵτινες ἐξεδίωξαν ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα τὰ ὁποῖα κατεῖχον. Τὴν 29 Δεκεμβρίου παρῃτήθησαν οἱ τρεῖς ἀνεξάρτητοι ὑπουργοί, ἀντικατασταθέντες διὰ συντηρητικῶν. Τὰ γεγονότα ταῦτα ἐσήμανον οὐσιαστικῶς τὸ τέρμα τῆς ἐπαναστάσεως, ἥτις ἐσυνεχίσθη καὶ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1919 διὰ τοῦ ἀποτυχόντος κινήματος τῶν *Σπαρτακιστῶν* (βλ. λ.). Ν. Θ.

Νοέμβριος (ὁ). Ὁ ἑνδέκατος μὴν τοῦ ἔτους, ὁ κοινῶς *Βροχάρης*, ἔνατος ἐν τῷ παλαιῷ ῥωμαϊκῷ ἡμερολογίῳ, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομά του (ἀπὸ τοῦ novem=ἐννέα) πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς αὐτὸ τῶν μηνῶν Ἰανουαρίου καὶ Φεβρουαρίου. Ἀρχικῶς εἶχε 30 ἡμέρας, εἶτα 29. Ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ προσέδωκεν εἰς αὐτὸν 31 καὶ ὁ Αὔγουστος ἐπανέφερε τὰς 30, αἵτινες καὶ παρέμειναν. Τὸ ὄνομά του ἠθέλησεν ὁ Κόμμοδος νὰ μετατρέψῃ εἰς Exaperatorius. Ἀντιστοιχοῦν πρὸς αὐτὸν μέρη τοῦ Μαιμακτηριῶνος καὶ τοῦ Ποσειδεῶνος Α' τοῦ ἀρχαίου ἀττικοῦ ἡμερολογίου καὶ μέρη τῶν μηνῶν Μπρυμαὶρ καὶ Φριμαὶρ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως κτλ. Αἱ ἐπισημότεραι τῶν τελετῶν κατὰ τὸν Νοέμβριον ἦσαν παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις: αἱ πρὸς τιμὴν τῆς Νίκης (Victoria) καὶ τῆς κατὰ τῶν Σαμνιτῶν νίκης τοῦ Σύλλα (1η ἡμέρα), οἱ ludi plebeii (4η-17) ἀπὸ τοῦ 449 π.Χ., πρὸς οὓς συνείχετο τὸ epulum Jovis (13η), τὰ Neptunalia (5η), Brumalia (24) καὶ αἱ εἰς ἀνάμνησιν τῶν εἰς τὸ forum Boaricum ταφέντων Γαλατῶν καὶ Ἑλλήνων (27η). Ἐκ δὲ τῶν ἑορτῶν τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ἡ Σύναξις τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ (8η), τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου (21η), ἡ τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης (25η), τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου (30ή) κ.ἄ. Π. Ν. Π.

—*[Γεωργ.]* Κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον διενεργεῖται εἰς πάντα τὰ εὔκρατα κλίματα ἡ σπορὰ τῶν δημητριακῶν καρπῶν. Παραλλήλως ἀροτριᾶται καὶ λιπαίνεται ὁ ἀγρός, σπείρονται τὰ διάφορα εἴδη τῶν χεδροπῶν (ὀσπρίων), διενεργεῖται ἡ συμπλήρωματικὴ συγκομιδὴ τῶν ἐλαιῶν, διανοίγονται λάκκοι διὰ τὴν φύτευσιν τῶν διαφόρων δένδρων καὶ ξελακκώνονται τὰ κλίματα διὰ τὸν καθαρισμὸν τούτων ἀπὸ διαφόρων ζιζανίων ἢ ἑτέρων ἐπιβλαβῶν παρασίτων. Δ. Ν. Π.

Νοεμὶ *[Βιβλ.]*. Πενθερὰ τῆς Ρούθ (βλ. Νοεμὶ)

νοερός, *—ά*, *—όν*· ὁ διὰ τοῦ νοῦ συλλαμβανόμενος ἢ γινωσκόμενος, ἀντιθ. *αἰσθητός*: «νοερὰ τὰ

Digitized by Google

κῶν».—Ἐπίρρ. **νοερῶς**· κατὰ νοῦν, κατὰ φαντασίαν: «ταξιδεύει νοερῶς».

—**νοερὸν εἶδος** *[Λογ.]*· βλ. λ. *εἶδος*.

Νοζὰν-λὲ-Ροτρού (Nogent-le-Rotrou) *[Γεωγραφ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Ἔρ-ἐ-Λουάρ, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ὑΐν, εἰς ἀπόστασιν 53 χλμ. ἀπὸ τῆς Σάρτρης, μεθ' ἧς συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Ἔχει ὡραῖον φεουδαρχικὸν πύργον καὶ πολλὰ παλαιὰ κτήρια. Εἶναι κέντρον βιομηχανίας καὶ ἐμπορίου. Κάτ. 8.280.

Νοζὰν-σὺν-Μὰρν (Nogent-sur-Marne) */Γεωγραφ./*. Πόλις της Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Σηκουάνα, ἀπέχουσα 21 χλμ. ἀπὸ τῆς πρωτευούσης Σώ. Κεῖται πέραν τοῦ δάσους τῶν Βιγκεννῶν πρὸς Α. τῶν Παρισίων, τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ μεμακρυσμένον προάστειον, φημίζεται δὲ διὰ τὰς φυσικὰς καλλονάς της. Ἔχει ἰνστιτοῦτον ἀποικιακῆς γεωργίας, βιομηχανίας χημικῶν προϊόντων καὶ λατομεῖα. Κάτ 17.464. Χ. Δ.

Νοζὰν (Nogent), ***Γκιμπὲρ ντὲ—***. Γάλλος βενεδικτῖνος θεολόγος καὶ ἱστορικὸς (βλ. λ. *Γκιμπὲρ ντὲ Νοζάν*).

νόημα (τὸ)· τὸ νοούμενον, τὸ σημαινόμενον λέξεως ἢ φράσεως, ἡ ἔννοια: «τὸ νόημα τῆς παροιμίας», ἄλλως «ὁ νοῦς τῆς παροιμίας», «λέει λόγια χωρὶς νόημα», «οἱ κουβέντες του δὲν ἔχουν νόημα»· ‖ σημεῖον διὰ νὰ ἐννοήσῃ τις, νεῦμα: «τοῦ ἔκαμα νόημα νὰ φύγωμε», «συνεννοοῦνται μὲ τὰ νοήματα».

νοημοσύνη (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ νοήματος, ἡ δεξιότης περὶ τὴν νόησιν, περὶ τὴν ἀντίληψιν: «ἡ νοημοσύνη τοῦ κυνός, — τῆς γαλῆς, — τοῦ ἵππου», «ὑποτιμᾶτε τὴν νοημοσύνην μου λέγοντες τοιαῦτα».

— *[Ψυχ.—Παιδαγ.]* Ἡ νοημοσύνη εἶναι ἡ ψυχικὴ ἰδιότης ἡ κατ' ἐξοχὴν χαρακτηρίζουσα τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀσκοῦσα μεγίστην ῥοπὴν ἐπὶ τὴν ἀτομικὴν καὶ κοινωνικὴν τοῦ προσώπου δρᾶσιν καὶ τὴν ἐν γένει εἰς τὸν βίον προκοπὴν αὐτοῦ. Περὶ τῆς οὐσίας τῆς νοημοσύνης ἔχουν διαμορφωθῆ πολλαὶ θεωρίαι, οὐδεμία ὅμως ἐξ αὐτῶν ἔτυχε τελείας ἀποδοχῆς. Τινὲς δίδουν ἀρνητικὸν ὁρισμὸν εἰς αὐτήν, ἄλλοι δὲ ἀρκοῦνται εἰς τὴν ἁπλῆν περιγραφὴν τοῦ εὐφυοῦς καὶ ἀφυοῦς. Οἱ ψυχίατροι, οἵτινες εἶναι καὶ οἱ πρῶτοι ὑποβαλόντες τὴν νοημοσύνην εἰς ἐπιστημονικὴν ἔρευναν πρὸς διάγνωσιν τῶν παθολογικῶς ὑστερούντων, δίδουν εὐρυτάτην ἔννοιαν εἰς αὐτὴν καὶ τὴν χαρακτηρίζουν ὡς τὸ σύνολον τῶν ψυχικῶν δεξιοτήτων, τῶν μὴ ἀναφερομένων εἰς τὴν βούλησιν καὶ τὸ συναίσθημα. Ἄλλοι θεωροῦν τὴν νοημοσύνην ὡς κεντρικὸν παράγοντα, ἐπεκτείνοντα τὴν ἐπίδρασιν αὐτοῦ ἐπὶ τὰς ἄλλας ψυχικὰς δεξιότητας. Τέλος πολλοὶ θεωροῦν ὅτι πλείονες ἐπὶ μέρους νοητικαὶ δεξιότητες συμμετέχουν τῆς λειτουργίας αὐτῆς. Καὶ πάλιν ἐκ τούτων ἄλλοι μὲν θεωροῦν αὐτὴν ὡς τὸ σύνολον πλειόνων νοητικῶν δεξιοτήτων, τὰς ὁποίας ὀνομάζουν, ἄλλοι δὲ ὑπολαμβάνουν αὐτὴν ὡς ἐξαρτωμένην ἀμέσως καὶ ἀναποσπάστως ἀπὸ τῶν ἀνωτέρων ψυχικῶν δεξιοτήτων (κριτικῆς, συνδυαστικῆς, ἀφαιρετικῆς ἱκανότητος κτλ.).

Ὁ Binet θεωρεῖ τὴν εὐφυΐαν ὡς ἱκανότητα δυναμικήν, ἥτις τείνει πρὸς παραγωγὴν νέων καὶ πρωτοτύπων συνειρμῶν, διὰ τῆς ἐπικουρίας στοιχείων ἅτινα ὑπάρχουν εἰς τὸ ἄτομον. Τοιαῦτα στοιχεῖα θεωρεῖ τὴν ἀντίληψιν (compréhension), τὴν ἐφευρετικότητα (invention), τὴν κατεύθυνσιν (direction) καὶ τὴν ἐκτίμησιν (censure). Ὁ Ebbinghaus ὁρίζει τὴν νοημοσύνην ὡς ἱκανότητα τοῦ ἀτόμου νὰ ποιῆται νέους συνδυασμοὺς τῶν γνώσεων αὐτοῦ εἰς νέας εἰκόνας.

Κατὰ τὸν Schuyten ὁ βαθμὸς τῆς νοημοσύνης ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς δημιουργικῆς καὶ ἀφομοιωτικῆς τοῦ ἀτόμου ἱκανότητος. Ὁ Meumann ἐξαρτᾷ τὴν νοημοσύνην ἐκ τῶν ἀνωτέρων νοητικῶν δεξιοτήτων. Κατ' αὐτὸν γνωρίσματα τοῦ εὐφυοῦς εἶναι πρωτοτυπία καὶ παραγωγικότης διανοήσεως, ἰσχὺς καὶ αὐτοτέλεια κρίσεως, πλουσία, ζωηρὰ καὶ δημιουργικὴ φαντασία. Ὁ Stern ὁρίζει αὐτὴν ὡς ἱκανότητα τοῦ ἀτόμου, ὅπως προσαρμόζῃ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ εἰς νέας ἀπαιτήσεις.

Ἀσφαλὲς φαίνεται ὅτι ἡ νοημοσύνη εἶναι δεξιότης θεμελιώδης τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἥτις ὑπεισέρχεται εἰς τὰς λειτουργίας τῶν ἐπὶ μέρους δεξιοτήτων, προσδίδουσα εἰς αὐτὰς ἰδιαιτέραν κατεύθυνσιν. Δὲν πρέπει νὰ συγχέεται πρὸς τὴν ἰδιοφυΐαν, ἥτις εἶναι εἰδικὴ τοῦ ἀτόμου ἱκανότης πρὸς εὐδόκιμον ἐκτέλεσιν ὡρισμένων ἐνεργειῶν. Αὕτη προσέτι πρέπει νὰ διαστέλλεται ἀπὸ τῆς ἱκανότητος πρὸς πρόσκτησιν τῶν γνώσεων, ὡς καὶ τῆς εὐχερείας περὶ τὴν γλωσσικὴν ἔκφρασιν, διότι ἄλλοι συντελεσταὶ ὁρίζουν κατὰ κύριον λόγον τὰς εἰδικὰς αὐτὰς ἱκανότητας. Ἡ πιθανωτέρα ἐκδοχὴ περὶ τῆς φύσεως τῆς νοημοσύνης εἶναι ὅτι αὕτη συνδέεται πρὸς τὰς ἀνωτέρας ψυχικὰς δεξιότητας, τὰς ὑπὲρ τὴν ἀντίληψιν καὶ ἀνάπλασιν, τῶν ὁποίων ἀληθῶς ἡ ὕπαρξις προϋποθέτει ὑψηλὴν διανόησιν. Κατὰ ταῦτα, συνθετική, ἀναλυτική, συνδυαστικὴ ἱκανότης πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἀπαραίτητα στοιχεῖα αὐτῆς, ὡς καὶ αὐτοτέλεια κρίσεως, συγκεντρωμένη προσοχή, εὐκαμψία καὶ ταχύτης πνεύματος.

Ἅπαντα τὰ ἄτομα δὲν ἔχουν τὴν αὐτὴν νοημοσύνην, παρατηρουμένων ποικίλων διαφορῶν καὶ κατὰ τὸ ποσὸν καὶ κατὰ τὸ ποιόν. Αἱ κατὰ τὸ ποσὸν παρατηρούμεναι νοητικαὶ διαφοραὶ τῶν ἀνθρώπων εἶναι μέγισται, ποικίλλουσαι ἀπὸ τῆς μεγαλοφυΐας μέχρι τῆς ἐσχάτης ἠλιθιότητος. Οἱ ἄνθρωποι διακρίνονται κατὰ τὴν νοημοσύνην εἰς κανονικοὺς καὶ ἔξω τοῦ κανονικοῦ, πρὸς τὰ ἄνω καὶ πρὸς τὰ κάτω. Οἱ κανονικοὶ πάλιν διαιροῦνται κεφαλαιωδῶς εἰς τρεῖς κατηγορίας, τοὺς μέσους, οἵτινες εἶναι οἱ κοινὸν νοῦν ἔχοντες ἄνθρωποι καὶ οἵτινες ἀπαρτίζουν τὴν πολυπληθεστάτην μερίδα, τοὺς εὐφυεῖς καὶ τοὺς ἀφυεῖς. Οἱ ἔξω τοῦ κανονικοῦ διαιροῦνται καὶ πάλιν εἰς τοὺς μεγαλοφυεῖς (ὑπὲρ τὸ κανονικὸν) καὶ τοὺς ἠλιθίους (ὑπὸ τὸ κανονικόν), τῶν ὁποίων ὑπάρχουν πολλαὶ διαβαθμίσεις. Οἱ ψυχίατροι διακρίνουν συνήθως αὐτοὺς εἰς τρεῖς κατηγορίας, τοὺς μικρόνοας (débile), τοὺς μωροὺς (imbécile) καὶ τοὺς ἠλιθίους (idiot).

Σκοτεινότεραι καὶ δυσχερέστερον ὑποκείμεναι εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν εἶναι αἱ κατὰ τὸ ποιὸν διαφοραὶ τῆς νοημοσύνης. Οὕτω γίνεται διάκρισις μεταξὺ *αὐθορμήτου* καὶ *ἑτερορμήτου* νοημοσύνης, ἀναλόγως τῶν ἐλατηρίων, ἅτινα ὠθοῦν αὐτὴν εἰς ἐνέργειαν, *ἀναλυτικῆς* καὶ *συνθετικῆς*, ἀναλόγως τοῦ τρόπου, καθ' ὃν προβαίνει εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ θέματος αὐτῆς, τέλος μεταξὺ *θεωρητικῆς* καὶ *πρακτικῆς*, ἥτις εἶναι καὶ ἡ σπουδαιοτέρα διάκρισις.

Πολλοὶ εἶναι οἱ παράγοντες, ἐσωτερικοὶ καὶ ἐξωτερικοί, οἱ ὁρίζοντες τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην κατάστασιν τῆς νοημοσύνης μεταξὺ τῶν διαφόρων ἀτόμων. Εἰς τοὺς ἐσωτερικοὺς παράγοντας καταλεκτέα ἐν πρώτοις ἡ κληρονομικότης. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐξ ὅλων τῶν ψυχικῶν δεξιοτήτων ἡ νοημοσύνη ἐξαρτᾶται κατὰ κύριον λόγον ἐκ τῆς κληρονομικότητος· ἀπόδειξις ὅτι οὐδεμία ἐξωτερικὴ ἐπίδρασις ἰσχύει νὰ μεταβάλῃ οὐσιωδῶς τὴν φυσικὴν κατάστασιν τῆς νοημοσύνης ἀτόμου τινός. Ἄλλοι παράγοντες, ἐσωτερικοὶ ὡσαύτως, στενότατα συνδεόμενοι μετὰ τῆς κληρονομικότητος, εἶναι ἡ φυλὴ καὶ τὸ φῦλον. Μεταξὺ πάλιν τῶν ἐξωτερικῶν παραγόντων προέχει τὸ οἰκογενειακὸν καὶ κοινωνικὸν περιβάλλον, ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις καὶ ἡ ἀγωγή.

Ἡ ἔρευνα τῆς νοημοσύνης ἔχει προσλάβει σήμερον μεγάλην ἔκτασιν καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους τὰ σχετικὰ πορίσματα περὶ αὐτῆς ἤρχισαν νὰ ἐφαρμόζωνται πρὸς ῥύθμισιν ποικίλων προβλημάτων τοῦ πρακτικοῦ βίου, ὡς εἰς τὴν ἀγωγὴν τῶν νέων, εἰς τὴν ἀπονομὴν τοῦ δικαίου, εἰς τὴν συγκρότησιν τοῦ στρατοῦ, εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν κατανομὴν τῶν ἀτόμων κτλ. Πρὸς διάγνωσιν τοῦ βαθμοῦ τῆς νοημοσύνης ἔχουν διαμορφωθῆ διάφοροι μέθοδοι. Μεταξὺ τούτων προέχει ἡ περιώνυμος μέθοδος τοῦ Γάλλου ψυχολόγου A. Binet, ἡ φερομένη ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν κλῖμαξ Μπινὲ-Σιμόν, διὰ τῆς ὁποίας ἔχουν γίνει εὐρύταται ἔρευναι καὶ πλεῖσται κατὰ τόπους διασκευαί. Ἐσχάτως ἤρχισαν νὰ διαμορφοῦνται, εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἰδίως, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας χώρας, μέθοδοι ἁπλούσταται πρὸς διάγνωσιν τοῦ βαθμοῦ τῆς νοημοσύνης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Georg, Anschütz*, Die Intelligenz (Osterwieck 1913).—*E. Meumann*, Vorlesungen zur Einfürung in die experimentallen Pädagogik und ihre psychologischen Grundlager (Leipzig, 1911—1913—1914).—*B. Bourdon*, L'intelligence (Paris, 1926).—*W. Stern*, Der Intelligenz der kinder und Jungendlichen (4te Aufl. Leipzig, 1928).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Zur Theorie der Intelligenz, εἰς περιοδικὸν «Zeitschr. für. Päd. Psych.» (Jg. 29. No 1 Januar 1928).—*N. Ἐξαρχοπούλου*, Ἡ ἔννοια τῆς νοημοσύνης. (Ἀπόσπ. ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 1931).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Μέθοδος πρὸς διάγνωσιν τοῦ βαθμοῦ τῆς νοημοσύνης ἐπὶ τῇ βάσει πειραματικῶν ἐρευνῶν (Ἀπόσπ. ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 1931).

Τ. ΣΤΡ.

— **νοημοσύνη *ἐγγενής***. Ὅρος χρησιμοποιούμενος ἐν τῇ λεγομένῃ χειροπρακτικῇ. Οἱ τὴν μέθοδον ταύτην ἀσκοῦντες ἐκφράζουν διὰ τοῦ ὅρου τούτου τὴν δύναμιν ἢ ἐνέργειαν, ἥτις, ἐνυπάρχουσα εἰς τὸ σῶμα, διέπει τὸν ζῶντα ὀργανισμὸν τοῦ ἀτόμου. Σ. Γ. Σ.

νοήμων,—*ονος* (ὁ, ἡ),—*ον* (τό)· ὁ νοῶν, ὁ δεξιός, ὁ ἱκανὸς περὶ τὴν νόησιν. περὶ τὴν ἀντίληψιν, ἔξυπνος. εὐφυής: «εἶναι νοήμων ἄνθρωπος, ἀλλ' ἄνευ θάρρους».—Παραθ. *νοημονέστερος—νοημονέστατος*.

Νοήμων. —1) Υἱὸς τοῦ Φρονίου, Ἰθακήσιος, παραχωρήσας εἰς τὸν Τηλέμαχον τὸ πλοῖον, διὰ τοῦ ὁποίου ἔπλευσεν εἰς Πύλον πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ πατρός του (*Ὁμ.* Ὀδυσ. β, 386). —2) Εἷς τῶν εὐγενῶν Λυκίων, ἐλθὼν εἰς βοήθειαν τοῦ Πριάμου καὶ φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως (Ἰλ. Ε, 678). —3) Εἷς τῶν εὐγενῶν Πυλίων, ἑταῖρος τοῦ Ἀντιλόχου, υἱοῦ τοῦ Νέστορος (Ἰλ. Ψ, 612). —4) Ἀρχαῖός τις θαυματοποιός. Α. Θ. Σ.

Νόης *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὄνομα ποταμοῦ τινος τῆς Β. Θράκης, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (IV, 49), ὅστις πηγάζων πιθανῶς ἐκ τοῦ Αἵμου καὶ ῥέων ἀπὸ Ν. πρὸς Β., διὰ μέσου τῆς χώρας τῶν Κροβύζων Θρακῶν, ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἴστρον (Δούναβιν). Ἄγνωστος ἡ ταυτότης αὐτοῦ. Α. Θ. Σ.

νοησιαρχία, ἡ ***νοησικρατία*** (intellectualismus) *[Φιλοσ.]*. Γενικῶς ὁ ὅρος ὑποδηλοῖ τὴν διδασκαλίαν, καθ' ἣν ἡ νόησις καὶ τὸ πραγματικὸν εἶναι ἀχώριστοι εἰς τὸ βάθος τῶν πραγμάτων καὶ εἰς αὐτὸν ἀκόμη τὸν ἄνθρωπον πάντοτε ἐνυπάρχουν νοητικὰ στοιχεῖα εἰς κάθε κατάστασιν ἢ ἐνέργειαν τῆς συνειδήσεώς του. Ἐκ τοῦ τονισμοῦ τούτου τῆς νοήσεως ὡς στοιχείου τῆς ἀντικειμενικῆς πραγματικότητος καὶ τῆς συνειδήσεως, ὁ ὅρος ἐπεκράτησε νὰ σημαίνῃ γενικώτερον κάθε φιλοσοφικὴν τάσιν ὑπερτιμήσεως τῆς νοήσεως καὶ τῶν προϊόντων αὐτῆς καὶ τὴν ἀντίληψιν ὅτι ἡ νόησις ἀποτελεῖ τὴν ἀνωτάτην ψυχικὴν δύναμιν καὶ τὴν πρωταρχικὴν αἰτίαν ὅλων τῶν ἐκδηλώσεων τῆς ψυχῆς.

Εἰδικώτερον ὅμως ὁ ὅρος *νοησιαρχία* ἐλήφθη ὑπὸ διαφόρους καὶ ποικίλας σημασίας. Οὕτω σημαίνει: 1) Διδασκαλίαν, καθ' ἣν πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει εἶναι ἀναγώγιμον, τοὐλάχιστον κατ' ἀρχήν, εἰς νοητικὰ στοιχεῖα, δηλαδὴ εἰς ἰδέας (ὑφ' ὅλας τὰς σημασίας τῆς λέξεως), εἰς ἀληθείας καὶ εἰς ἀντιθέσεις. Ἡ θέσις αὕτη δύναται νὰ ἑρμηνευθῇ διττῶς: ἢ διὰ τῆς ἐκδοχῆς ὅτι τὸ εἶναι διαφέρει τῆς νοήσεως, ἀλλ' αὕτη δύναται νὰ λάβῃ ἀκριβῆ καὶ πλήρη εἰκόνα αὐτοῦ (ὅπως π. χ. παρὰ Καρτεσίῳ ἡ res cogitans=νόησις νοεῖ τὴν rem extensam=ὕλην), ἢ διὰ τῆς ἐκδοχῆς ὅτι τὸ εἶναι ἐστὶ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρὸς τὴν νόησιν (ἰδανισμός). Μὲ τὴν πρώτην ταύτην σημασίαν ὁ ὅρος ἔχει χρησιμοποιηθῆ ὑπὸ τοῦ Καρτεσίου, τοῦ Σπινόζα, τοῦ Λεϊβνιτίου, τοῦ Βόλφ, τοῦ Ἑγέλου κλπ., ἀλλὰ σχεδὸν πάντοτε χειροτερευτικῶς. 2) Διδασκαλίαν, καθ' ἣν ἀνάγεται εἰς νοητικὰ στοιχεῖα τάξις γεγονότων, τὰ ὁποῖα συνήθως δὲν θεωροῦνται ἀναγώγιμα εἰς τὴν νόησιν, εἰδικώτερον δὲ τὴν διδασκαλίαν, καθ' ἣν ὅλα τὰ συναισθηματικὰ φαινόμενα εἶναι συγκεχυμένα νοητικὰ φαινόμενα ἢ ἀποτελέσματα τοῦ παιγνίου τῶν νοητικῶν φαινομένων (ὡς ἡ παρ' Ἑρβάρτῳ). 3) Διδασκαλίαν, καθ' ἣν τὰ μὴ νοητικὰ ψυχικὰ φαινόμενα, λογιζόμενα ὡς μὴ ἀναγώγιμα, εἶναι δευτερευούσης ἀξίας καὶ ἐπομένως πρέπει νὰ ὑπαχθοῦν εἰς τὰ νοητικὰ φαινόμενα, εἴτε ὑπὸ ἔποψιν αἰσθητικήν, εἴτε ὑπὸ ἔποψιν ἠθικήν, εἴτε ὑπὸ ἔποψιν θρησκευτικήν.

Ἐν τῇ ἠθικῇ ἡ νοησιαρχία ἐκδηλοῦται ὡς θεωρία, καθ' ἣν ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτὴ γνῶσις, καὶ ἐπομένως ἡ μόνη ὁδός, ἡ ὁποία ἄγει εἰς τὴν ἠθικὴν τελείωσιν εἶναι ἡ διὰ τῆς γνώσεως μόρφωσις τῆς βουλήσεως εἰς τὸ κατ' ἀρετὴν δρᾶν. Ἐκπρόσωποι τῆς θεωρίας ταύτης κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπῆρξαν ὁ Σωκράτης («οὐδεὶς ἑκὼν κακός»), ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης καὶ οἱ στωϊκοί. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὁ Ἕρβαρτος ἐπ' αὐτῆς ἐστήριξεν ὁλόκληρον τὸ παιδαγωγικόν του σύστημα, παραδεχόμενος ὅτι σκοπὸς τῆς διδασκαλίας πρέπει νὰ εἶναι ὁ πλουτισμὸς τῶν παραστάσεων, διότι αὗται τροφοδοτοῦν τὴν βούλησιν καὶ τὸ ἦθος. Νοησιαρχικοὶ ἦσαν ἐπίσης καὶ ὁ Καρτέσιος, ὁ Σπινόζας, ὁ Λεϊβνίτιος, ὁ Κάντιος κ. ἄ. Ἐν τῇ γνωσιολογίᾳ τέλος ἡ νοησιαρχία ἐκδηλοῦται ὡς θεωρία, καθ' ἣν ἀκριβεῖς γνώσεις εἶναι μόνον ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν καθαρὰ προϊόντα τῆς νοήσεως, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς διὰ τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς ἐμπειρίας ἀποκτωμένας. Αἱ αἰσθήσεις ἀπατῶσι τὸν ἄνθρωπον, ὑποβάλλουσαι αὐτῷ ἐσφαλμένας εἰδήσεις περὶ τοῦ ἔξω κόσμου, διὰ τοῦτο ἡ μόνη ὁδὸς πρὸς γνῶσιν τῆς ἀληθείας εἶναι ἡ αὐστηρὰ περισυλλογὴ εἰς τοὺς ἰδίους λογισμούς. Ἐκπρόσωποι τῆς γνωσιολογικῆς ταύτης νοησιαρχίας εἶναι οἱ φιλόσοφοι τῆς ἐλεατικῆς σχολῆς. Θ. Π.

νοησιαρχικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς νοησιαρχίαν, ἄλλως *νοησιοκρατικός*.

νόησις, —*εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ νοεῖν, ἡ διὰ τοῦ νοῦ σύλληψις μιᾶς πραγματικότητος ἢ πρόσκτησις γνώσεων, *ἀντίθ. αἴσθησις*.

— *[Φιλοσ.] Νόησις* καλεῖται γενικώτερον μὲν ἡ ψυχικὴ λειτουργία συσχετίσεως τῶν παραστάσεων καὶ εὑρέσεως ὁμοιοτήτων καὶ διαφορῶν, ἥτις γίνεται αὐτομάτως τόσον ἐν τῇ κατ' αἴσθησιν ἀντιλήψει, ὅσον καὶ τῷ συνειρμῷ τῶν παραστάσεων, εἰδικώτερον δὲ ἡ ἐν ἐπιγνώσει συσχέτισις τῶν διαφόρων παραστάσεων ὡς τμημάτων γενικωτέρας ἰδέας, συνδεούσης αὐτὰς εἰς ἑνιαῖον ὅλον. Ἡ νόησις διακρίνεται τῆς κατ' *αἴσθησιν* μὲν *ἀντιλήψεως* ὡς αὐτοτελὴς σύνδεσις τῶν παραστάσεων πρὸς ἐπίλυσιν ὡρισμένων θεωρητικῶν ἢ πρακτικῶν προβλημάτων, τοῦ *συνειρμοῦ* δὲ *τῶν παραστάσεων*, διότι κατ' αὐτὴν αἱ παραστάσεις συνδέονται λογικῶς καὶ παρακολουθοῦνται ἑκουσίως διὰ τῆς προσοχῆς καὶ τοῦ διαφέροντος, ἐρευνωμένου οὐ μόνον τοῦ περιεχομένου αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν σχέσεων, αἵτινες κρατοῦν ἐν αὐταῖς, καὶ διότι διὰ τῆς λειτουργίας τῆς νοήσεως ὡς σκοπίμου συνδέσεως τῶν παραστάσεων ἀπολήγομεν εἰς ὡρισμένα ἀποτελέσματα: *γνώσεις* ἢ *ἀληθείας*, ἂν συμφωνοῦσι πρὸς τὰ πράγματα ὡς ἀντιλαμβανόμεθα αὐτῶν,

Digitized by Google

πλάνας δὲ ἂν δὲν συμφωνῶσιν. Ἡ μεταξὺ κατ' αἴσθησιν ἀντιλήψεως καὶ νοήσεως διάκρισις, ἤδη ὑπὸ τῶν πυθαγορείων διευκρινηθεῖσα, διήκει δι' ὅλης τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας καὶ ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον, ἐφ' οὗ στηρίζεται ἡ ἀντίθεσις δύο ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων γνωσιολογικῶν συστημάτων: τῆς *αἰσθησιαρχίας* (sensualismus), ἥτις ταυτίζει τὴν ἀντίληψιν πρὸς τὴν νόησιν, καὶ τοῦ *ὀρθολογισμοῦ* (rationalismus), καθ' ἣν πηγὴ τῆς γνώσεως καὶ κριτήριον τῆς ἀληθείας εἶναι ἡ νόησις. Εἴδη τῆς νοήσεως εἶναι ἡ *ἔννοια*, ἡ *κρίσις* καὶ ὁ *συλλογισμός*. Κατὰ τὴν τυπικὴν λογικήν, ἥτις εἶναι προϊὸν τοῦ ἀφαιρετικοῦ νοῦ καὶ ὁρμᾶται ἐκ τῆς ἀρχῆς ὅτι πάντα τὰ πράγματα εἶναι ἀτομικότητες ἀποκλείουσαι ἀλλήλας, ἡ ὀρθότης τῆς ἐνεργείας τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, εἴς τε τὰς κρίσεις καὶ τοὺς συλλογισμούς, στηρίζεται ἐπὶ ὡρισμένων ἀρχῶν ἢ ἀνωτάτων κανόνων *(νόμων τῆς νοήσεως)*, οἵτινες, κατὰ τὰ κοινῶς παραδεδεγμένα, εἶναι οἱ ἑξῆς τέσσαρες: *ὁ νόμος τῆς ταυτότητος* (principium identitatis), ὁ *νόμος τῆς ἀντιφάσεως* (principium contradictionis), ὁ *νόμος τῆς τοῦ τρίτου ἢ μέσου ἀποκλείσεως* (principium exclusi tertii) καὶ ὁ *νόμος τοῦ ἀποχρῶντος λόγου* (principium causae sufficientis). Οἱ νόμοι οὗτοι καλοῦνται καὶ *λογικὰ ἀξιώματα* καὶ *λογικαὶ ἀρχαὶ* (βλ. λ. *λογικόν*). θ. π.

—νόησις καταληπτική *[Παιδ.]*· βλ. λ. *καταληπτικὴ* νόησις.

νοητικός, **—ή**, **—όν**· ὁ ἐπιτήδειος, ὁ δεξιὸς εἰς τὸ νοεῖν, διανοητικός: «ὁ κύων εἶναι νοητικός»· || ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν νόησιν: «νοητικὴ ἐποπτεία».

— νοητικὴ *ἐπίσχεσις* καὶ ***ἐπιφύλαξις*** *[Θεολογ.]*· βλ. λ. *ἐπίσχεσις*.

— νοητικὴ *ἐποπτεία* (Intellektuelle Anschauung) *[Φιλοσ.]*. Ἐκλήθη οὕτω ἡ διὰ τοῦ νοῦ, ἄνευ παρεμβολῆς τῶν αἰσθήσεων καὶ ἄνευ συλλογισμοῦ, ἐποπτεία τῶν ὄντων καὶ γνῶσις τῆς ἀληθείας. Τοιαύτην ἐποπτείαν εὑρίσκομεν παρὰ Πλάτωνι, Σπινόζα, Schelling, Fechner, Bergson κ. λ. π. (βλ. καὶ λ. *διαίσθησις* καὶ *ἐνόρασις*).

— νοητικὸν *πεδίον* *[Θεοσοφ.]*. Τὸ τρίτον ἐκ τῶν ἑπτὰ πεδίων τῆς φύσεως. Ὀνομάζεται οὕτω, διότι εἶναι ὁ κόσμος τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως. Ἡ λεπτοτάτη ὕλη τοῦ πεδίου τούτου, ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς σκέψεως, λαμβάνει τὴν μορφὴν τῆς σκέψεως. Εἰς τὸ νοητικόν, ἑπομένως, πεδίον ἡ σκέψις δὲν εἶναι ἐνέργεια ἁπλῶς τοῦ ἐγκεφάλου, ἀλλὰ πραγματικὴ ὀντότης. [Πρβ. *C. W. Leadbeater*. Thought - Forms (Theos. Publishing House). π. π. χ.

νοητός, **—ή —όν**· ὁ δυνάμενος νὰ νοηθῇ, κατανοητός, ἀντιληπτός, ἀντίθ. *ἀνόητος*, *ἀδιανόητος*: «τοιαύτη ἔκβασις τῶν πραγμάτων δὲν εἶναι νοητή», «φροντίσατε νὰ εἶσθε νοητός»· || ὁ μόνον διὰ τῆς νοήσεως ληπτός, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸ *αἰσθητός*· «ὁ θεὸς εἶναι νοητὸς καὶ οὐχὶ αἰσθητός».

— *[Φιλοσ.]* Ἀντιδιαστολὴν μεταξὺ *νοητοῦ* καὶ *αἰσθητοῦ* κόσμου, ἤτοι ὑπεραισθητοῦ κόσμου τῶν ἰδεῶν ἀπὸ τοῦ κόσμου τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς ἐμπειρίας, ἐποιοῦντο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὁ Πλάτων, ὁ Φίλων, ὁ Πλωτῖνος καὶ ὁ Αὐγουστῖνος. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὁ Κάντιος ἀντιτίθησι τὸν νοητὸν κόσμον (mundus intelligibilis), κόσμον τῶν «πραγμάτων καθ' ἑαυτὰ» (an sich), πρὸς τὸν αἰσθητὸν κόσμον (mundus sensibilis), τὸν κόσμον τῶν φαινομένων. [Πρβλ. *Kant*: «De mundi sensibilis atque intelligibilis forma ac principiis» 1770].

Νοητός. Οὗτος, κατὰ τὸν Ἱππόλυτον, τὴν ἀρχαιοτάτην περὶ αὐτοῦ πηγήν, ἐφ' ἧς βασίζονται οἱ μετὰ ταῦτα, ἀκμάσας κατὰ τὸ τέλος τοῦ Β' μ. Χ. αἰῶνος κατήγετο ἐκ Σμύρνης καὶ ἐδίδασκεν ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι αὐτὸς ὁ πατήρ, ὅστις ἐγεννήθη, ἔπαθε καὶ ἀπέθανε, διϊσχυριζόμενος ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἀαρών. Κατὰ ταῦτα ὁ Νοητὸς ἀνῆκεν εἰς τοὺς ἀντιτριαδικοὺς πατροπασχίτας. Ὅτε οἱ πρεσβύτεροι τῆς Ἐκκλησίας ἐκάλεσαν αὐτὸν εἰς ἀπολογίαν, ἠρνήθη τὴν ἀποδιδομένην αὐτῷ ἑτεροδιδασκαλίαν· ἐπειδὴ ὅμως ἐξηκολούθει ἐν κρυπτῷ διαδίδων αὐτήν, ἐκλήθη ἐκ δευτέρου πρὸ τῶν πρεσβυτέρων τῆς Ἐκλησίας, ὅτε ὡμολόγησε τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, τονίσας ὅτι δι' αὐτῆς ἐξυψοῦται ὁ υἱός. Καταδικασθεὶς ἀπεκλείσθη τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, οὕτω δ' ἔπηξεν ἰδίαν ἐκκλησιαστικὴν κοινότητα, ἀποτελουμένην ἐξ ὀλίγων ὀπαδῶν, ὑπὸ τινος τῶν ὁποίων μετεδόθη ἔπειτα ἡ ἑτεροδιδασκαλία αὕτη καὶ εἰς Ῥώμην. κ. ι. δ.

νοθεία (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ νοθεύειν, ἡ διαφθορά, ἡ ἀλλοίωσις τῆς ποιότητος πράγματός τινος ἐπὶ ἀπάτῃ: «νοθεία τοῦ βουτύρου, — τοῦ γάλακτος, —τῆς κινίνης, —τῶν φαρμάκων» κττ· || «νοθεία τοῦ πολιτεύματος» ἡ σκόπιμος παρερμηνεία συνταγματικῆς διατάξεως ἢ νόμου πρὸς ἐκτέλεσιν πράξεως ἄλλως μὴ ἐπιτρεπομένης.

νόθευσις, **—εως** (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ νοθεύειν, ἄλλως *νοθεία* (βλ. λ.): «νόθευσις τροφίμων, — φαρμάκων» κττ. || παραποίησις, κιβδηλία: «νόθευσις νομίσματος».

—*[Ἐγκυκλ.] Νόθευσις* ἢ *δολισμὸς* καλεῖται ἡ ἐπὶ σκοπῷ ἀπάτης ὁπωσδήποτε μεταποίησις ἑνὸς πράγματος (τροφίμου, φαρμάκου κλπ.). Οὕτω, λ.χ., προκειμένου περὶ τροφίμων εἰς τὸ ἐμπόριον συναντῶμεν ποικίλας νοθεύσεις καὶ δή: α') Ἐπὶ σκοπῷ αὐξήσεως τοῦ βάρους (ἐπιβαρύνσεως) προστίθεται περίσσεια ἅλατος εἰς τὸν πελτὲν τομάτας, γύψος ἢ κόνις μαρμάρου εἰς τὸ λευκὸν ἄλευρον κλπ. β') Πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς βελτιώσεως τῆς ὄψεως, ἵνα κατωτέρας ποιότητος προϊόντα ἐμφανίζωνται ὡς ἀνωτέρας, π. χ. ἡ στίλβωσις τῆς ὀρύζης, τοῦ σίτου κλπ. γ') Πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς προσκτήσεως μείζονος κέρδους διὰ τῆς πωλήσεως κατωτέρας ἀξίας προϊόντων ὡς ἀνωτέρας, π. χ. ἡ προσθήκη εὐθηνῶν λιπῶν ἢ ἐλαίων εἰς τὸ βούτυρον, ὕδατος εἰς τὸ γάλα κλπ. δ') Πρὸς κάλυψιν ἐλαττωμάτων τοῦ προϊόντος, ὡς λ. χ. ἡ ἔμφραξις ὀπῶν σκωληκοβρώτων προϊόντων κλπ. Γενικῶς εἰς τὴν πρᾶξιν ἔχουσι παρατηρηθῆ ποικιλώταται νοθεύσεις. σ. γ.

—*[Νομ.]* Ὁ ποινικὸς νόμος ἐν ἄρθροις 261—264 χαρακτηρίζει ὡς αὐτοτελὲς ἔγκλημα τὴν παραποίησιν ἢ νόθευσιν τῶν δημοσίων σφραγίδων ἢ σημάντρων. Καὶ ἐὰν μὲν ἐγένετο χρῆσις τῶν παρανόμως κατασκευασθεισῶν σφραγίδων ἢ σημάντρων, ὁ ὑπαίτιος τιμωρεῖται αὐστηρότερον, ἐὰν δὲ ἁπλῶς μόνον εὑρέθη τις κατέχων τοιαῦτα ἢ ἀπεδείχθη ὅτι ἔδωκεν ἐντολὴν πρὸς κατασκευὴν αὐτῶν ἢ κατασκευάζει ὁ ἴδιος τοιαῦτα, καταγιγνώσκεται ἐλαφροτέρα ποινή. Ὅστις νοθεύει τὰ ὑπ' αὐτοῦ πωλούμενα τρόφιμα ἢ ἰατρικὰ μὲ πράγματα ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν ὑγείαν, ἢ ὅστις ἐν γνώσει πωλεῖ τοιαῦτα νενοθευμένα, χαρακτηρίζεται, κατὰ τὸ ἄρθρον 292 τοῦ ποινικοῦ νόμου ὡς ἔνοχος φαρμακείας.

Ὅστις, ἔχων τὸ δικαίωμα τοῦ μετέρχεσθαι ἐμπόριον φαρμάκων, κατασκευάζει ἢ συνθέτει αὐτὰ ἢ μεταχειρίζεται εἰς τὴν κατασκευὴν ἢ τὴν σύνθεσίν των ὕλας, αἱ ὁποῖαι ἔχασαν τὴν ἰαματικήν των δύναμιν, τιμωρεῖται κατὰ τὸ ἄρθρον 562 τοῦ ποινικοῦ νόμου. Ὁ κατασκευάζων ἢ κατεργαζόμενος τρόφιμα ἢ ἀντικείμενα χρήσεως, οὕτως ὥστε ἡ λῆψις ἢ ἡ χρῆσις αὐτῶν νὰ ἐπιφέρῃ βλάβην εἰς τὴν ὑγείαν ἢ κίνδυνον εἰς τὴν ζωήν, ὡς καὶ ὅστις παραπεποιημένα, νοθευμένα, ἀποσυντεθειμένα ἢ ἠλλοιωμένης ἀξίας τρόφιμα πωλεῖ ἢ θέτει ὁπωσδήποτε εἰς κυκλοφορίαν, ὡς ἐὰν ἦσαν ἀγνά, ἀνόθευτα, μὴ ἀποσυντεθειμένα ἢ μὴ ἠλλοιωμένης ἀξίας, τιμωρεῖται διὰ τῆς ἐν ἄρθρῳ 1 τοῦ Ν Δ. τῆς 17 Μαΐου 1924 «Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν περὶ αἰσχροκερδείας κλπ. διατάξεων» ποινῆς τῆς φυλακίσεως μέχρι 5 ἐτῶν καὶ χρηματικῆς ποινῆς μέχρις ἑνὸς ἑκατομμυρίου δραχμῶν, δυναμένου τοῦ δικαστηρίου ν' ἀπαγορεύσῃ διὰ τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως τὴν ἐνάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος μέχρις ἑνὸς ἔτους. Διὰ πᾶσαν ἐν ἑστιατορίοις κλπ. νοθείαν τροφίμων ἢ φαγητῶν κηρύσσονται συνυπεύθυνοι ὁ ἰδιοκτήτης, ὁ διευθυντής, ὁ ἐπόπτης κλπ., ἐὰν δὲν καταγγείλωσι τὴν πρᾶξιν καὶ τὸν παραβάτην ἐγκαίρως, ὥστε ν' ἀποτραπῇ ἡ πώλησις νοθευμένων ἐδεσμάτων ἢ τροφίμων, καὶ τιμωροῦνται μὲ τὰς ποινὰς τῆς αἰσχροκερδείας, ἐφ' ὅσον πάντες οἱ ἀνωτέρω δὲν σπεύδωσι, πρὸ πάσης χρησιμοποιήσεως, νὰ προβῶσιν εἰς τὴν καταστροφὴν τούτων. Γ. Ε. Κ.

—νόθευσις *ἐγγράφου*· βλ. *πλαστογραφία*.

—νόθευσις *νομίσματος*· βλ. *κιβδηλεία*.

νοθευτής· ὁ νοθεύων, ὁ ἀλλοιῶν τὴν ποιότητα πράγματός τινος ἐπὶ ἀπάτῃ.

νοθεύω· διαφθείρω, ἀλλοιῶ τὴν ποιότητα πράγματός τινος ἐπὶ ἀπάτῃ: «νοθεύω τὸ βούτυρον, —τὸ γάλα,—τὰ φάρμακα»· || καθόλου, διαφθείρω τὴν γνησιότητα: «νοθεύω τὸ πολίτευμα»· || γραμματ. νοθεύεται» θεωρεῖται νόθον, ὄχι γνήσιον: «ὁ ἐπιτάφιος τοῦ Δημοσθένους νοθεύεται».

νοθογένεια (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ νοθογενοῦς, ἡ ἐξ ἀνομοίων γονέων ἢ εἰδῶν γένεσις: «νοθογένεια ἀνθέων, — ζῴων, — φυτῶν».

νοθογενής (ὁ, ἡ), **—ές** (τό)· ὁ διὰ νοθείας γενόμενος, ὁ γεννηθείς, ὁ προελθὼν ἐξ ἀνομοίων γονέων, ἐπὶ ζῴων, φυτῶν, καρπῶν, ἀνθέων, ἄλλως *μιγάς*.

νοθογονία (ἡ)· ἡ διὰ νοθείας γένεσις, ἄλλως *νοθογένεια* (βλ. λ.).

νόθος (ὁ, ἡ), καὶ **—η**, **—ον**· ὁ μὴ γνήσιος, ὁ μὴ ἐκ νομίμου γάμου γεννηθείς: «νόθος υἱός», «νόθη θυγάτηρ»· || ἐξηλλοιωμένος, πλαστός, κίβδηλος: «νόθον ἔγγραφον»· || ἐπὶ ζῴων, φυτῶν κττ., *νοθογενής* (βλ λ.)· || γραμματ. «νόθον σύγγραμμα», τὸ μὴ ἀνῆκον εἰς ὃν ἀποδίδεται: «ὁ ἐπιτάφιος τοῦ Δημοσθένους θεωρεῖται νόθος».

—νόθα *τέκνα* *[Ἀστικ. Δίκ.]*· βλ. λ. *τέκνα*.

— νόθοι ἢ *ἀγγειώδεις ἀδένες* *[Ἀνατ.]*. Διαφέρουσι τῶν γνησίων ἢ ἐπιθηλιακῶν ἀδένων κατὰ τὴν ὑφήν, τὴν διάπλασιν καὶ τὴν λειτουργίαν. Παριστῶσι δὲ τὰς κυρίας ἑστίας, ἐν αἷς πλάσσονται τὰ *λευκοκύτταρα* ἢ *λευκὰ αἱμοσφαίρια*· διὸ στεροῦνται παντὸς πόρου καὶ ἐκκριτικῆς κοιλότητος, πλήρ. σχισμοειδῶν χώρων, συγκοινωνούντων μετὰ τῶν ἀγγείων, εἴτε αἱμοφόρων εἴτε λεμφοφόρων, δι' ὧν διοχετεύονται τὰ νεόπλαστα κύτταρα εἰς τὰ ἐντὸς τοῦ ἀγγειακοῦ συστήματος. Τοιοῦτοι νόθοι ἀδένες εἶναι τὰ λεμφογάγγλια (λεμφαδένες), τὰ λεμφοειδ. δια, αἱ ἀμυγδάλαι, ὁ θύμος ἀδήν, ὁ σπλὴν καὶ ὁ μυελὸς τῶν ὀστῶν. Ι. Γ.

— νόθοι *δίφθογγοι* *[Γραμματ.]*. Καλοῦνται νόθαι ἢ ἄλλως *καταχρηστικαὶ* (πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν *κυρίων* διφθόγγων) αἱ δίφθογγοι *ᾳ*, *ῃ* καὶ *ῳ*, διότι ἤδη π.Χ. τὸ ὑποτακτικὸν στοιχεῖόν των (ἤτοι τὸ ἡμίφωνον, τὸ συνηθέστερον *ὑπογεγραμμένον* ἰῶτα λεγόμενον) εἶχε καταστῆ «ἀνεκφώνητον», κατὰ τὸν Ἡρῳδιανὸν καὶ ἄλλους ἀρχαίους γραμματικούς. Καὶ αὐτὸς ὁ Στράβων (ΙΔ', σελ. 648) μαρτυρεῖ ὅτι «πολλοὶ χωρὶς τοῦ Ι γράφουσι τὰς δοτικὰς καὶ ἐκβάλλουσι τὸ ἔθος, φυσικὴν αἰτίαν οὐκ ἔχον» (ἐπειδὴ δηλαδὴ δὲν ἐξεφωνεῖτο πλέον τοῦτο). Γ. Π. Α.

νοθοσαύρια (τὰ) (Nothosauria) *[Παλαιοζωολ.]*. Ὑποτάξις ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνήκουσα εἰς τὴν τάξιν τῶν *σαυροπτερυγίων* ἑρπετῶν. Τὰ ζῷα ταῦτα ἔφερον πενταδάκτυλα ἄκρα, ἔχοντα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα βαδιστικῶν ποδῶν. Τὰ κυριώτερα γένη τῆς ὑποτάξεως ταύτης εἶναι ὁ *νοθόσαυρος*, ὁ *κυματόσαυρος*, ὁ *πιστόσαυρος*, ὁ *σιμόσαυρος*, ὁ *λαριόσαυρος*, κ.ἄ. Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς τριασίου διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ ἐν Εὐρώπῃ. Γ. Κ. Γ.

νοθόσαυρος (ὁ) (Nothosaurus Münster) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν ὑποτάξιν τῶν *νωτοσαυρίων σαυροπτερυγίων* ἑρπετῶν. Τὸ κρανίον τῶν ζῴων τούτων εἶναι ἐπίμηκες, μακρὸν (εἴς τινα εἴδη ἔχει μῆκ. 0,35 μ. μέχρις 1 μ.), πρὸς τὰ ἐμπρὸς στενούμενον καὶ χθαμαλόν. Τὸ μῆκός των ἦτο ἀρκετὰ μέγα (ὁ νοθ. mirabilis ἔφθανε τὰ 3 μ.).

Ὁ νοθόσαυρος Raabi.

[Εὑρέθη ἐντὸς στρωμάτων τῆς ὑποδιαπλάσεως τοῦ κατωτέρου κογχιλιάτου λίθου εἰς τὸ Rüdersdorf παρὰ τὸ Βερολῖνον.]

Τὰ ἀρχαιότατα σπάνια ἀπολιθωμένα λείψανα τῶν νοθοσαύρων εὑρίσκονται ἐντὸς τοῦ στικτοῦ ψαμμίτου τοῦ Sulzbad εἰς τὰ Βόσγια. Τὴν κυρίαν ἐξάπλωσιν ἔχουν ἐντὸς τοῦ γερμανικοῦ τριασίου συστήματος στρωμάτων. Συνώνυμα: *δρακόσαυρος*, *ὀπεόσαυρος*. Γ. Κ. Γ.

νοθόφηγος (ἡ) (Nothofegus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *φηγοειδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰς εὐκράτους χώρας τῆς γῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *νοθόφηγος ἡ βετουλοειδὴς* (Nothofegus betuloides), ἀπαντῶσα εἰς τὸ Περοὺ καὶ φθάνουσα εἰς ὕψος 15 περίπου μέτρων. Δ. Ν. Π.

νοθοχλαίνη (ἡ) (Nothochlaena) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πτεριδοφύτων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πτερίδων*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ πτερίδων ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

νοιάζομαι· βλ. *νοιάζω*.

νοιάζω· ἰδιωματ., ἐννοῶ, ἀντιλαμβάνομαι· || δημ. *νοιάζει*, ἀπροσώπως, ἀόρ. *ἔνοιαξε*· φροντίζω, ἐνδιαφέρομαι, ἄλλως *μέλλει*: «δὲν τὸν νοιάζει γιὰ τίποτε, ὅ,τι θέλει ἂς γίνῃ»· || παθ. *νοιάζομαι*· ἐνδιαφέρομαι, φροντίζω (καθὰ καὶ τὸ ἐνεργ. *μὲ νοιάζει*): «δὲ νοιάζεται γιὰ τίποτα»· || ταράττομαι ὑπὸ φροντίδων, ἀνησυχῶ, στενοχωροῦμαι: «μεγάλωσε καὶ νοιάζεται».

Νοῖγα (Noega) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Β. Ἱσπανίας ἐν Γαλικίᾳ, κειμένη ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀρτάβρων ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ταμάρα ποταμοῦ. Εἶναι ἡ σημερινὴ Noya. Α. Θ. Σ.

— Νοῖγα *Οὐκεσία* (Noega Ucesia) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, παρὰ τὰ μεθόρια τῆς χώρας τῶν Καντάβρων καὶ Ἀστούρων, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος, Πτολεμαίου καὶ ἄλλων. Ἡ θέσις αὐτῆς ἀναγνωρίζεται παρὰ τὴν νῦν πολίχνην Villaviciosa ἐν τῇ Νέᾳ Καστιλίᾳ. Α. Θ. Σ.

νοικάρης (ὁ), θηλ. **—άρισσα**· δημοτ., ὁ ἐνοικιαστής, ὁ ἐπὶ ἐνοικίῳ κατοικῶν: «γυρεύω ἕναν καλὸ νοικάρη νὰ πληρώνῃ τὸ νοίκι του».

Digitized by Google

Νοϊκάτταρο (Noicattaro) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Μπάρι. Κάτ. 8.200. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 6 χλμ. ἀπὸ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης καὶ παράγει ἐλαίας, ἔλαιον καὶ βάμβακα. Μ. Δ. Β.

νοίκι (τό)· δημοτ., ἀντὶ *ἐνοίκιον* (βλ. λ.).

νοικιάζω· δημοτ., ἀντὶ *ἐνοικιάζω* (βλ. λ.)· φρ. «νοικιάζει τ' ἀπάνω πάτωμα» εἶναι ἀνόητος (δηλαδὴ ἡ κεφαλή του εἶναι κενή).

νοίκιασμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια τοῦ *ἐνοικιάζω*, ἐνοικίασις: «ἔχω τὸ σπίτι—, τὸ μαγαζὶ γιὰ νοίκιασμα».

νοικοκυρεύω· δημοτ., κάμνω τινὰ νοικοκύρη, παρέχω τὰ μέσα τῆς εὐζωΐας, τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς: «πάντρεψε τὴν κόρη του καὶ τὴν νοικοκύρεψε»· || τακτοποιῶ, κάμνω τινὰ εὔτακτον: «'ς τὸ σπίτι αὐτὸ πρέπει νὰ μπῇ κάποιος νὰ τοὺς νοικοκυρέψῃ»· || παθ. *νοικοκυρεύομαι*· γίνομαι νοικοκύρης, ἀποκαθίσταμαι: «παντρεύτηκα καὶ νοικοκυρεύτηκα».

νοικοκύρης (ὁ), θηλ. *νοικοκυρά*· δημοτ., ὁ κύριος τοῦ οἴκου, ὁ οἰκοδεσπότης: «ἂς εἶναι καλὰ ὁ νοικοκύρης μας»· || ὁ ἰδιοκτήτης τῆς οἰκίας, τοῦ καταστήματος ἢ καὶ τοῦ κτήματος: «ἦρθε ὁ νοικοκύρης καὶ γυρεύει τὸ νοίκι»· || ὁ τακτικὸς καὶ ἐπιμελὴς περὶ τὴν διαχείρισιν τῶν τοῦ οἴκου καὶ ἐν γένει τῶν ἐργασιῶν του: «εἶναι πρώτης τάξεως νοικοκύρης, δὲν τοῦ λείπει τίποτε 'ς τὸ σπίτι του», παροιμ. «τ' ἀμπέλι θέλ' ἀμπελουργό, τὸ σπίτι νοικοκύρη»· || ὁ ἔχων οἰκονομικὴν ἐπάρκειαν, εὐκατάστατος: «οἱ νοικοκυραῖοι τοῦ χωριοῦ».

νοικοκυριό (τό)· δημοτ., τὸ σύνολον τῶν σκευῶν καὶ ἐπίπλων τῆς οἰκογενείας: «ἔχει νοικοκυριὸ τρικούβερτο»· || ἡ διοίκησις τῶν τοῦ οἴκου: «δὲν ἦταν αὐτὸς γιὰ νοικοκυριό».

νοικοκυροσύνη (ἡ)· δημοτ., τὸ γνώρισμα τοῦ νοικοκύρη ἢ τῆς νοικοκυρᾶς, ἡ καλὴ διοίκησις τῶν τοῦ οἴκου: «τῆς λείπει ἡ νοικοκυροσύνη, τὰ πράγματά της τά 'χει ἄνω κάτω»· || καθόλου, εὐταξία, προσεκτικὴ καὶ ἐπιμελὴς τῶν πραγμάτων τακτοποίησις: «τὶς δουλειές του τὶς κάμνει μὲ νοικοκυροσύνη».

Νόϊμαν (Neumann), ***Φρειδερῖκος - Γουλιέλμος φόν—***. Γερμανὸς οἰκονομολόγος (1835—1910). Ὑφηγητὴς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐν Καινιξβέργῃ ἀπὸ τοῦ 1865, διωρίσθη κατόπιν καθηγητὴς ἐν Βασιλείᾳ (1871), Φρειβούργῃ (1873) καὶ τέλος ἐν Τυβίγγῃ (1876). Διεκρίθη διὰ τῶν μεθοδολογικῶν καὶ στατιστικῶν ἐργασιῶν του: «Naturgesetz und Wirtschaftsgesetz Zeitschrift für Staatsw.» (1892), «Progressive Einvommenssteuer im Staats, und Gemeindehaushalt Schriften des Vereins für Sozialpolitik» (1874), «Ertragrsteuern und persönliche Steuern vom Einkommen und Vermögen», «Grundlagen der Volkswirtschaftslehre» (1889). Α. Α. Τ.

Νόϊος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τῆς Ἠοῦς καὶ τοῦ Ἀστραίου. Α. Θ. Σ.

νοιώθω, καὶ *νοιώνω*, ἀόρ. *ἔνοιωσα*· δημ. ἐννοῶ, καταλαμβάνω, ἄλλως *γροικῶ*: «δὲ νοιώθει τίποτα», «δὲν τό 'νοιωσα πῶς θὰ ἔφευγε» (ἐκ τοῦ *ἔννοια* = σκέψις, διαλογισμός).

Νοκὰρ (Nocard), ***Ἐδμόνδος - Ἰσίδωρος - Στέφανος***. Γάλλος κτηνίατρος καὶ βακτηριολόγος (1850—1903). Διετέλεσε μαθητὴς καὶ συνεργάτης τοῦ Παστὲρ καὶ ἀνεκάλυψε τὰ μικρόβια πλείστων ἀσθενειῶν τῶν ζῴων. Ὑπῆρξε μέλος τῆς εἰς Αἴγυπτον ἐπιστημονικῆς ἀποστολῆς πρὸς μελέτην τῆς χολέρας (1883 κ.ἑ.) καὶ πλείστων ἄλλων σχετικῶν ἀποστολῶν. Ἐκ τῶν ἐργασιῶν του σπουδαιότεραι αἱ ἐπὶ τῆς λύσσης, τοῦ τετάνου, κ. ἄ. καὶ ἡ γενίκευσις τῆς φυματίνης ὡς διαγνωστικοῦ μέσου τῆς φυματιώσεως παρὰ τοῖς ζῴοις. Ἔγραψεν: «Ἡ φυματίνη» (1892), «Αἱ φυματιάσεις τῶν ζῴων» (1895), «Αἱ μικροβιακαὶ ἀσθένειαι τῶν ζῴων» (1895), κ. ἄ. καὶ συνειργάσθη εἰς τὰ «Πρακτικὰ τῆς Βιολογικῆς Ἑταιρείας», τὰ «Χρονικὰ τοῦ Ἰνστιτούτου Παστὲρ» καὶ τὸ «Νέον λεξικὸν τῆς ἰατρικῆς, χειρουργικῆς καὶ ὑγιεινῆς τῶν ζῴων» τοῦ Μπουλέ. Ἀπὸ τοῦ Νοκὰρ ὠνομάσθη ὁ στρεπτόθριξ «βάκιλλος τοῦ Νοκὰρ» ἢ «νοκαρδία». Π.Ν.Π.

νοκτᾶς (ὁ) (ἀραβ. *νοκτᾶ*=τελεία, σημεῖον)· σκοπὸς (στρατιώτης): «ἔβαλε νοκτᾶ», «ἔγινε νοκτᾶς» μένει εἰς ἓν σημεῖον καὶ δὲν φεύγει. Ν. Μ.

Νὸλ (Nohl), ***Λουδοβῖκος***. Γερμανὸς μουσικολόγος (1831—1885). Ἔκτακτος καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου καὶ εἶτα καθηγητὴς ἐν Ἀϊδελβέργῃ, ἐγένετο γνωστὸς ἀρχικῶς διὰ τῆς βιογραφίας τοῦ Μπετόβεν (3 τόμ. 1864—1877) καὶ εἶτα διὰ τῶν ἔργων: «Τὸ πνεῦμα ἐν τῇ μουσικῇ» (1861), «Ὁ μαγευμένος αὐλὸς» (1862), «Μόζαρτ» (1863), «Μουσικὰ σκίτσα» (1866), «Νέαι ἐπιστολαὶ τοῦ Μπετόβεν» (1887), «Ρ. Βάγνερ» (1869), «Μπετόβεν, Λίστ, Βάγνερ» (1874), «Μουσικὴ καὶ ἱστορία τῆς μουσικῆς» (1876), «Ἡ σημασία τοῦ Βάγνερ διὰ τὴν ἐθνικὴν τέχνην» (1883), «Τὸ σύγχρονον μουσικὸν δρᾶμα» (1884) κ. ἄ. Γ. Σ.

Νόλα (Nola) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Νεαπόλεως, πρωτεύουσα ὁμωνύμου ἐπαρχίας. Κάτ. 15.762. Εἰς τοὺς πέριξ λόφους εὑρίσκονται τὰ ἐρείπια ἀρχαίου φρουρίου καλουμένου *Καστὲλ Τσικάλα*. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουν πολύτιμα ἴχνη ἱδρυμάτων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἐποχῆς καὶ ἐρείπια ἀρχαίων μνημείων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ μαρμάρινον ἀμφιθέατρον. Ἔχει ἐργοστάσια στεάτων καὶ κηρίων. Εἶναι πόλις ἀρχαιοτάτη, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ Ἐτρούσκων ἢ Πελασγῶν 50 ἔτη πρὸ τῆς κτίσεως τῆς Ρώμης, ὑπὸ τὰ τείχη δὲ ταύτης ὁ Μάρκελλος ἐνίκησε δὶς τὸν Ἀννίβαν. Ἐκάη ὑπὸ τοῦ Σύλλα, ἐλεηλατήθη ὑπὸ τοῦ Ἀλαρίχου καὶ τοῦ Σαρακηνῶν καὶ ὑπέστη μεγάλας ζημίας ὑπὸ σεισμῶν καὶ πανώλους κατὰ τὸν ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' αἰῶνα. Εἶναι πατρὶς τοῦ φιλοσόφου Τζιορντάνο Μπροῦνο. Μ. Δ. Β.

Νολὰκ (Nolhac), ***Πέτρος - Ζιρὼ ντὲ—***. Γάλλος φιλόλογος καὶ ἱστορικός, γεννηθεὶς τῷ 1859. Ἐσπούδασεν εἰς Κλαιρμὸν καὶ Παρισίους καὶ ἐγένετο ἑταῖρος τῆς γαλλικῆς σχολῆς τῆς Ρώμης (1882), καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς Ἀναγεννήσεως ἐν τῇ σχολῇ ἀνωτέρων σπουδῶν τῶν Παρισίων (1886—1900), διευθυντὴς τοῦ μουσείου τῶν Βερσαλλιῶν (1892—1920), διευθυντὴς τοῦ ἐν Παρισίοις μουσείου Ζακμὰρ-Ἀντρὲ (1920) καὶ μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας (1922). Ἐκ τῶν μελετῶν αὐτοῦ ἀξιόλογοι εἶναι αἱ ἑξῆς: «Ἡ βιβλιοθήκη Ὀρσίνι» (1887), «Ὁ Ἔρασμος ἐν Ἰταλίᾳ» (1888), «Ὁ Πετράρχης καὶ ὁ Οὑμανισμὸς» (1892 καὶ 1902), «Ὁ Βιργίλιος τοῦ Βατικανοῦ» (1897), «Ἡ δημιουργία τῶν Βερσαλλιῶν» (1901, βραβεῖον Γκομπέρ), «Ὁ Ρονσὰρ καὶ ὁ Οὑμανισμὸς» (1921) κ.ἄ. Ἐκ τῶν ποιημάτων του μνημονευτέα τὰ ἑξῆς: «Ποιήματα τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰταλίας» (1905), «Στίχοι διὰ τὴν πατρίδα» (1920) κλπ. Π. Ν. Π.

νολανοειδῆ (τὰ) (Nolanaceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ γένη ἰθαγενῆ τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

Νόλι (Capo di Noli) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Γενούης (πλάτ. 44° 12' Β., μῆκος 8° 25' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 157: San Remo to cape Cavalo) μεταξὺ τῶν λιμένων Ἀλμπέγκα καὶ Βάντο. Σ. Ε. Λ.

Νόλι, *Φὰν—*. Ἀλβανὸς πολιτικὸς (βλ.λ. *Φὰν Νόλι*).

νολινία (ἡ) (Nolina) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *λειριοειδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους ἰθαγενεῖς τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν 15 εἰδῶν τοῦ γένους, ὧν τινα εἶναι κοσμητικὰ βολβόρριζα, γνωστότερον εἶναι ἡ *νολινία ἡ κυρτόφυλλος* (Nolina tuberculata), ἰθαγενὴς τοῦ Μεξικοῦ, καλλιεργουμένη καὶ παρ' ἡμῖν πρὸς κόσμον. Δ. Ν. Π.

νολίτης (ὁ) (Nohlit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν ἀποτελοῦν προϊὸν ἀποσαθρώσεως τοῦ σαμαρσκίτου. Ἀπαντᾷ εἰς Nohl τῆς Σουηδίας, ἐξ ἧς καὶ ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν. Γ. Β.

Νολλὲ (Nollet), ***Ἰωάννης - Ἀντώνιος***. Γάλλος ἀββᾶς καὶ φυσικὸς (1700—1770). Εἰργάσθη εἰς τὰ ἐργαστήρια τοῦ Ρεωμύρου, κυρίως ἐπὶ ζητημάτων τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, γενόμενος περίφημος ἐκ τῶν πειραμάτων του, ἐξελέγη μέλος τῆς Βασιλικῆς Ἑταιρείας τοῦ Λονδίνου (1734), καὶ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, ἵδρυσε δὲ ἐλευθέραν σχολὴν πειραματικῆς φυσικῆς ἐν Παρισίοις καὶ διετέλεσε καθηγητὴς τῶν πανεπιστημίων τοῦ Τουρίνου καὶ Βορδῶ. Θεωρεῖται ὡς ὁ πατὴρ τῆς πειραματικῆς φυσικῆς ἐν Γαλλίᾳ, εἶναι δὲ ὁ πρῶτος ἀσχοληθεὶς μὲ τὸ φαινόμενον τῆς ἐνδωσμώσεως. Ἔγραψε: «Μαθήματα φυσικῆς πειραματικῆς» (1743, τόμ. 6), «Πραγματεία περὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ» (1747), «Ἔρευναι περὶ τῶν εἰδικῶν αἰτίων τῶν ἠλεκτρικῶν φαινομένων» (1749 καὶ 1754), «Συλλογὴ ἐπιστολῶν περὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ» (1753, τόμ. 3), «Ἡ τέχνη τῶν πειραμάτων» (1770, τόμ. 3, Γ' ἔκδ. 1784, γερμ. μετάφρ. 1771) κ.ἄ. καὶ κατέλιπεν ἄφθονον συνεργασίαν εἰς τὰς «Philosophical Transactions» καὶ τὰ «Memoires» τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Π. Ν. Π.

Νὸμ (Nome) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς βορειοαμερικανικῆς χώρας τῆς Ἀλάσκας, κειμένη ἐπὶ τῆς χερσονήσου Σίουαρντ, παρὰ τὴν βορείαν παραλίαν τοῦ κόλπου Νόρτον. Ἱδρύθη τῷ 1899, ὁπότε ἀνεκαλύφθησαν παρ' αὐτὴν μεγάλα χρυσωρυχεῖα, προσελκύσαντα πλῆθος χρυσοθηρῶν, ηὐξήθη δὲ ταχέως εἰς πλοῦτον καὶ πληθυσμόν. Ὅτε ὅμως, μετά τινα ἔτη, τὰ ὀρυχεῖα ἐξηντλήθησαν, περιέπεσεν εἰς μεγάλην παρακμήν, ἀριθμεῖ δὲ σήμερον 2.000 περίπου κατοίκων. Χ. Δ.

Νομάδες (οἱ) *[Ἐθνολ.]*. Ἡ κατὰ Πολύβιον ὀνομασία τῶν *Νουμιδῶν* (βλ. λ.).

νομαδικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς νομάδας, ὁ τῶν νομάδων: «νομαδικὸς βίος».—Ἐπίρρ. ***νομαδικῶς***.

Νομαία. Μήτηρ τοῦ Δάφνιδος, παρὰ Θεοκρίτῳ (XXVII, 40). Α. Θ. Σ.

νομαρχεῖον (τό)· τὸ κατάστημα ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένος ὁ νομάρχης μετὰ τῆς ὑπηρεσίας του, τὸ ἀρχεῖον τοῦ νομάρχου, ἄλλως *νομαρχία*.

νομάρχης (ὁ)· ὁ ἄρχων τοῦ νομοῦ, ὁ πολιτικὸς διοικητὴς τοῦ νομοῦ.

— *[Διοικ. Δικ.]* Ὁ *νομάρχης* εἶναι διοικητικὸς ὑπάλληλος «ἔχων τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν τῆς διοικήσεως τοῦ ὑπαγομένου εἰς αὐτὸν νομοῦ» (ἄρθρ. 1 τοῦ Β.Δ. τῆς 5 Δεκ. 1845). Ἐξαιρούμενος τῆς μονιμότητος, διορίζεται διὰ διατάγματος προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν, μετὰ γνωμοδότησιν εἰδικῆς ἐπιτροπῆς προβλεπομένης ὑπὸ τοῦ νόμου 4250. Ὁ νομάρχης συγκεντρώνει ἐν ἑαυτῷ τὰς ἰδιότητας τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς κεντρικῆς διοικήσεως καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ νομοῦ, ὡς νομικοῦ προσώπου κεκτημένου αὐτοδιοίκησιν.

Τὰ καθήκοντα αὐτοῦ ὡς ἀντιπροσώπου τῆς κεντρικῆς διοικήσεως καθωρίσθησαν διὰ τοῦ ἀνωτέρω μνησθέντος Β.Δ. τοῦ 1845, ὅπερ ἀπαριθμεῖ λεπτομερῶς ταῦτα, κατανέμον κατὰ κλάδους διοικήσεως, ἀντιστοιχοῦντας εἰς ἓν ἕκαστον τῶν ὑπουργείων. Συνοπτικῶς, ὁ νομάρχης ὑπὸ τὴν πρώτην ἰδιότητα αὐτοῦ: α) Εἶναι ἐντεταλμένος τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων, διαταγμάτων καὶ ὑπουργικῶν πράξεων. β) Ἐποπτεύει ἐπὶ τῶν ὑποδεεστέρων διοικητικῶν ἀρχῶν, ἀσκῶν καὶ περιωρισμένην πειθαρχικὴν ἐξουσίαν ἐπ' αὐτῶν, ἀντιπροσωπεύει δ' ἐν γένει, κατὰ τὸ ἐν τοῖς νόμοις ὁριζόμενον μέτρον, ἕνα ἕκαστον ὑπουργὸν ἐν τῷ οἰκείῳ κλάδῳ. γ) Διορίζει ἢ προτείνει πρὸς διορισμὸν ὡρισμένους ὑπαλλήλους. δ) Ἀποτελεῖ τὸν σύνδεσμον τῆς κεντρικῆς διοικήσεως μετὰ τῶν πολιτῶν τῆς ἧς προΐσταται διοικητικῆς περιφερείας, διαβιβάζων τὰς πρὸς αὐτὸν ὑποβαλλομένας αἰτήσεις καὶ ὑποβάλλων εἰς τὸ κέντρον ἐκθέσεις καὶ πληροφορίας περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ νομοῦ, ὃν ὑποχρεοῦται νὰ περιέρχεται δὶς τοὐλάχιστον τοῦ ἐνιαυτοῦ. ε) Ἀσκεῖ καθήκοντα δικαστικὰ εἰς τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν τῆς καταφατικῆς συγκρούσεως καθηκόντων μεταξὺ τῶν δικαστηρίων καὶ τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν, ὑποχρεούμενος νὰ αἴρῃ ταύτας κατὰ τοὺς ὅρους τῆς πολιτικῆς δικονομίας. στ) Ἀσκεῖ τὴν λεγομένην διοικητικὴν κηδεμονίαν, ἤτοι δικαιοῦται νὰ ἀκυρώνῃ τὰς πράξεις τῶν δημάρχων καὶ προέδρων κοινοτήτων, ὡς ὀργάνων τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, κατὰ τοὺς ὅρους τῆς περὶ δήμων καὶ κοινοτήτων νομοθεσίας, ἀνάλογον δ' ἐποπτείαν ἐπὶ τῶν κοινωφελῶν ἱδρυμάτων τῆς περιφερείας του.

Τὰ καθήκοντα τοῦ νομάρχου ὡς ὀργάνου τῆς αὐτοδιοικήσεως τοῦ νομοῦ καθορίζονται ἐν τῷ Ν. Δ. τῆς 9 Μαΐου 1923, «Περὶ τῆς διοικήσεως τῶν νομῶν», ὅπερ δὲν ἐτέθη εἰσέτι εἰς ἰσχύν, μήπω εἰσαχθείσης παρ' ἡμῖν τῆς νομαρχιακῆς αὐτοδιοικήσεως, ἣν ἐν τούτοις προβλέπει τὸ ἄρθρον 107 τοῦ Συντάγματος. Ὡς τοιοῦτος ὁ νομάρχης: α') Ἐκπροσωπεῖ τὸ νομικὸν πρόσωπον τοῦ νομοῦ. β') Ἐκτελεῖ τὰς ἀποφάσεις τοῦ νομαρχιακοῦ συμβουλίου καὶ τῆς νομαρχιακῆς ἐπιτροπῆς. γ') Συντάσσει τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ νομικοῦ προσώπου τοῦ νομοῦ καὶ ὑποβάλλει τοῦτον εἰς τὸ νομαρχιακὸν συμβούλιον. δ') Ἐκδίδει τὰ ἐντάλματα πρὸς πληρωμὴν τῶν δαπανῶν τοῦ νομοῦ, καὶ ε') Λαμβάνει ἐπείγοντα δικαστικὰ μέτρα πρὸς προστασίαν τῶν συμφερόντων τοῦ νομοῦ.

Ὁ νομάρχης προηγεῖται πασῶν τῶν ἐν τῷ νομῷ πολιτικῶν, στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν ἀρχῶν (νόμος 4250) καὶ ὑπάγεται εἰς ὅλα μὲν τὰ ὑπουργεῖα, ὀφείλων νὰ ἐκτελῇ τὰς διδομένας παρ' αὐτῶν παραγγελίας, ἰδιαιτέρως ὅμως ἐξαρτᾶται ἱεραρχικῶς ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, τῇ ἀδείᾳ καὶ μόνῃ τοῦ ὁποίου δύναται ν' ἀπομακρυνθῇ τοῦ νομοῦ του, ὁπότε ἀναπληροῦται ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τῆς νομαρχίας, ἢ τούτου κωλυομένου ὑπὸ τοῦ ἀρχαιοτέρου τῶν γραμματέων α' τάξεως. Ὁ νομάρχης ἀπολαύει καὶ ἰδιαζούσης δοσιδικίας, ρυθμιζομένης ὑπὸ τῶν ἄρθρων 36—42 τῆς ποινικῆς δικονομίας, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν τὰ μὲν πταίσματα αὐτοῦ ὑπάγονται εἰς τὰ πλημμελειοδικεῖα, τὰ πλημμελήματα εἰς τὰ ἐφετεῖα, τὰ δὲ κακουργήματα ἀνακρίνονται μὲν ὑπὸ τῶν ἐφετείων, ἐκδικάζονται ὅμως ὑπὸ τῶν κακουργιοδικείων. Μ. Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

νομαρχία (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις νομάρχης, τὸ ἀξίωμα τοῦ νομάρχου: «ἡ νομαρχία τοῦ Α ὑπῆρξε χρηστή», «ἐπὶ νομαρχίας τοῦ τάδε»· || ἡ διοικητικὴ περιφέρεια τοῦ νομάρχου, ἄλλως *νομός*· || τὸ ἀρχεῖον τοῦ νομάρχου, ἄλλως *νομαρχεῖον*.

νομαρχιακός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν νομαρχίαν, ὁ τῆς νομαρχίας: «νομαρχιακοὶ ὑπάλληλοι», «νομαρχιακὸν συμβούλιον».

—**νομαρχιακὴ *ἐπιτροπή***. Ἀποτελεῖ ἓν ἐκ τῶν ὀργάνων τῆς νομαρχιακῆς αὐτοδιοικήσεως, συνεργαζομένη **μετὰ τῶν δύο** ἄλλων ὀργάνων, **τοῦ νομαρχιακοῦ συμβουλίου καὶ τοῦ** νομάρχου. Τὴν νο-

Digitized by Google

μαρχιακὴν ἐπιτροπὴν ἐκλέγει τὸ νομαρχιακὸν συμβούλιον μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτοῦ δι' ὁλόκληρον τὴν περίοδον. Εἶναι ἐξαμελής, ἐννεαμελὴς ἢ δωδεκαμελής, ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τοῦ νομαρχιακοῦ συμβουλίου, ἀνανεοῦται δὲ διὰ κλήρου κατὰ τὸ ἓν τρίτον, κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίασιν τῆς τρίτης τακτικῆς συνόδου. Τὸ ἀξίωμα τοῦ μέλους τῆς νομαρχιακῆς ἐπιτροπῆς εἶναι προαιρετικὸν καὶ ἄμισθον. Ἡ νομαρχιακὴ ἐπιτροπὴ συνέρχεται ἅπαξ τοῦ μηνὸς εἰς τακτικὴν σύνοδον διαρκοῦσαν ἐπὶ ἓξ ἡμέρας, εἰς ἔκτακτον δὲ τῇ προσκλήσει τοῦ νομάρχου ἢ τοῦ προέδρου αὐτῆς, τὸ πολὺ ἅπαξ τοῦ μηνὸς καὶ διὰ πέντε τὸ πολὺ ἡμέρας. Τὰ καθήκοντα τῆς νομαρχιακῆς ἐπιτροπῆς εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀντλεῖ κατ' εὐθεῖαν ἐκ τοῦ νόμου (ἄρθρ. 92 τοῦ Ν. Δ. τῆς 9 Μαΐου 1923), ἀφ' ἑτέρου δ' ἐκεῖνα, ἅτινα ἀνατίθενται αὐτῇ συνεπείᾳ ἐξουσιοδοτήσεως τοῦ νομαρχιακοῦ συμβουλίου, εἰς ἃ θέματα ἐπιτρέπει ὁ νόμος τὴν τοιαύτην ἐξουσιοδότησιν. Γενικώτερον δὲ ἡ νομαρχιακὴ ἐπιτροπὴ προπαρασκευάζει τὰς ὑποθέσεις τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ νομαρχιακοῦ συμβουλίου, ἐποπτεύει τὴν ὑπὸ τοῦ νομάρχου ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων τοῦ νομαρχιακοῦ συμβουλίου καὶ γνωμοδοτεῖ ἐπὶ θεμάτων ἐνδιαφερόντων τὸν νομόν, ὁσάκις προκληθῇ ὑπὸ τοῦ νομάρχου.

Αἱ ἐκτελεσταὶ πράξεις τῆς νομαρχιακῆς ἐπιτροπῆς, ὡς καὶ αἱ τῶν λοιπῶν ὀργάνων τῆς νομαρχιακῆς αὐτοδιοικήσεως, ὑπόκεινται εἰς προσβολὴν δι' αἰτήσεως ἀκυρώσεως ἀσκουμένης ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου καὶ ἐν τῇ ἕδρᾳ τοῦ οἰκείου ἐφετείου ἑδρεύοντος δικαστηρίου νομαρχιακῆς αὐτοδιοικήσεως, δι' ἀναρμοδιότητα, παράβασιν τύπου, κατάχρησιν ἐξουσίας καὶ παράβασιν τοῦ νόμου κατ' οὐσίαν (ἴδε *νομαρχιακὸν* συμβούλιον). Μ. Δ. Σ.

— **νομαρχιακὸν *συμβούλιον*.** Τὸ κυριώτερον ὄργανον τῆς αὐτοδιοικήσεως τῶν νομῶν, ἀπαραίτητος ὅρος τῆς λειτουργίας τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ ἀπονομὴ νομικῆς προσωπικότητος εἰς τὸν νομόν. Παρ' ἡμῖν, προβλέπεται μὲν ἐν ἄρθρῳ 107 τοῦ Συντάγματος ἡ καθιέρωσις τῆς νομαρχιακῆς αὐτοδιοικήσεως, εἰσήχθησαν δὲ διὰ τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος τῆς 9 Μαΐου 1923 «Περὶ διοικήσεως τῶν νομῶν» σχετικαὶ νομοθετικαὶ διατάξεις, πλὴν τὰ νομαρχιακὰ συμβούλια δὲν συνεκροτήθησαν, ἅτε μήπω τεθέντος εἰς ἰσχὺν τοῦ ἀνωτέρω διατάγματος. Τὰ τῆς συγκροτήσεως, λειτουργίας καὶ δικαιοδοσίας αὐτοῦ ἔχουσιν ὡς ἑξῆς: Τὰ νομοθετικὰ συμβούλια συγκροτοῦνται ἐξ ἀριθμοῦ συμβούλων ἀναλόγου πρὸς τὸν πληθυσμὸν τῆς ἐκλογικῆς περιφερείας (ἐπαρχίας), ἐκλεγομένου ἑνὸς συμβούλου ἀνὰ 8.000 δημοτῶν, κατὰ τὰ λεπτομερέστερον ἐν τῷ νόμῳ ὁριζόμενα. Ἐκλογαὶ ἐνεργοῦνται κατὰ τετραετίαν ταυτοχρόνως μετὰ τῶν ἐκλογῶν τῶν δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν ἀρχῶν, ἐκλόγιμοι δὲ εἶναι πάντες οἱ ἐγγεγραμμένοι ἐν τῷ ἐκλογικῷ καταλόγῳ δήμου ἢ κοινότητος τῆς ἐπαρχίας, συμπληρώσαντες τὸ 25ον ἔτος καὶ ὁμιλοῦντες καὶ γράφοντες τὴν ἑλληνικήν, ἀπηλλαγμένοι δὲ τῶν ἐν ἄρθρῳ 70 τοῦ ὡς ἄνω νομοθετικοῦ διατάγματος ἀπαριθμουμένων κωλυμάτων. Τὰ διενεργείας τῶν ἐκλογῶν καὶ τὰ τῆς ὑποβολῆς ἐνστάσεων κατὰ τοῦ κύρους αὐτῶν ρυθμίζονται ἀναλόγως πρὸς τὰ ἐπὶ δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν ἐκλογῶν κρατοῦντα. Ἐπικυροῦνται δ' αἱ ἐκλογαὶ δι' ἀποφάσεως τοῦ πρωτοδικείου, ὑποκειμένης εἰς ἔφεσιν. Τὸ ἀξίωμα τοῦ νομαρχιακοῦ συμβούλου εἶναι προαιρετικὸν καὶ ἄμισθον.

Τὸ νομαρχιακὸν συμβούλιον συνέρχεται κατ' ἔτος τὴν 15 Ὀκτωβρίου ἐν τῇ ἕδρᾳ τοῦ νομοῦ εἰς τακτικὴν σύνοδον διαρκοῦσαν εἴκοσιν ἡμέρας, εἰς ἔκτακτον δὲ σύνοδον διὰ διατάγματος ἢ δι' αἰτήσεως τοῦ ἡμίσεος πλέον ἑνὸς τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν. Ἡ ἔκτακτος σύνοδος δὲν δύναται νὰ διαρκέσῃ πλέον τῶν 15 ἡμερῶν. Τὰ καθήκοντα τοῦ νομαρχιακοῦ συμβουλίου, ἀποτελοῦντα τὸ περιεχόμενον τῆς νομαρχιακῆς αὐτοδιοικήσεως, ἀνάγονται εἰς τοὺς ἑξῆς κλάδους: α) συγκοινωνίαν· β) δημοσίαν ὑγείαν· γ) δημοσίαν ἀντίληψιν· δ) ἐκπαίδευσιν· ε) γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν· στ) ἐποπτείαν τῆς λειτουργίας τῶν ἐν τῷ νομῷ διοικητικῶν καὶ ἀστυνομικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ κράτους, ὡς καὶ τῶν δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν τοιούτων· ζ) δημιουργίαν πόρων πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν τῆς αὐτοδιοικήσεως τοῦ νομοῦ· καὶ η) διοίκησιν τῆς περιουσίας τοῦ νομοῦ. Ἀντικείμενά τινα ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ἐφ' ὧν τὸ νομαρχιακὸν συμβούλιον ἔχει δικαίωμα, ἵνα λαμβάνῃ ἀποφάσεις ἐκτελεστάς, δύναται τοῦτο νὰ ἀναθέσῃ εἰς τὴν ἐκ τῶν μελῶν του ἐκλεγομένην νομαρχιακὴν ἐπιτροπήν, πλὴν τῶν εἰδικῶς ἐν τῷ νόμῳ κατονομαζομένων.

Αἱ πράξεις τῶν νομαρχιακῶν συμβουλίων ὑπόκεινται εἰς προσβολὴν δι' αἰτήσεως ἀκυρώσεως, ἀσκουμένης ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου καὶ ἐν τῇ ἕδρᾳ τοῦ οἰκείου ἐφετείου ἑδρεύοντος δικαστηρίου νομαρχιακῆς αὐτοδιοικήσεως, δι' ἀναρμοδιότητα, παράβασιν τύπου, κατάχρησιν ἐξουσίας καὶ παράβασιν τοῦ νόμου κατ' οὐσίαν.

Τὸ νομαρχιακὸν συμβούλιον δύναται νὰ διαλυθῇ διὰ διατάγματος ἠτιολογημένου, ἐκδιδομένου τῇ προτάσει τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, ὁρίζοντος δ' ἅμα τὴν ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς τοῦ νέου ἐντὸς δύο μηνῶν καὶ τῆς συγκλήσεως αὐτοῦ ἐντὸς τριῶν. Τὸ αὐτὸ διάταγμα δέον νὰ διορίζῃ καὶ πενταμελῆ προσωρινὴν ἐπιτροπήν, ἥτις ἀσκεῖ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς νομαρχιακῆς ἐπιτροπῆς μέχρι τῆς συνόδου τοῦ νέου νομαρχιακοῦ συμβουλίου. Σύγχρονος διάλυσις πάντων τῶν νομαρχιακῶν συμβουλίων ρητῶς ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαγορεύεται. Μ. Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

νομαρχῶ (*—έω*)· εἶμαι νομάρχης, διοικῶ τὸν νομόν· || ἐκτελῶ καθήκοντα νομάρχου, ἀναπληρῶ τὸν νομάρχην: «ὁ νομαρχῶν γραμματεύς».

νομαρχῶν. Ὁ ἀναπληρῶν τὸν νομάρχην διοικητικὸς ὑπάλληλος. Κατὰ τὸ ἄρθρον 9 τοῦ νόμου ΒΧΔ' «Περὶ διοικητικῆς διαιρέσεως τῆς χώρας», τὸν νομάρχην ἀπόντα ἢ κωλυόμενον ἀναπληροῖ ὁ γραμματεὺς α' τάξεως. Κατὰ δὲ τὸ ἄρθρον 1 τοῦ νόμου 518 «Περὶ διευθυντῶν νομαρχιῶν», ἐν αἷς νομαρχίαις ὑφίσταται θέσις διευθυντοῦ, τὸν νομάρχην ἀπόντα ἢ κωλυόμενον ἀναπληροῖ ὁ διευθυντὴς τῆς νομαρχίας, τοῦτον δὲ ὁ ἀρχαιότερος τῶν γραμματέων α' τάξεως. Ἀφ' ἑτέρου, κατὰ τὸ ἄρθρον 7 τοῦ νόμου ΒΚΖ', «ὁ νομάρχης δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ κατ' ἐκλογὴν τὴν ἐνάσκησιν τῆς ἐξουσίας του ἐκτὸς τῆς ἕδρας τῆς νομαρχίας εἰς τὸν διευθυντὴν τῆς νομαρχίας καὶ τοὺς νομαρχιακοὺς γραμματεῖς α' τάξεως». Καθ' ἁπάσας τὰς περιπτώσεις ἀναπληρώσεως, ὁ νομαρχῶν ἀσκεῖ πάντα τὰ κατὰ τὴν κειμένην νομοθεσίαν ἀνατιθέμενα εἰς τὸν νομάρχην καθήκοντα, ὡς ἀναπληρωτὴς αὐτοῦ (Β.Δ. τῆς 1 Φεβρ. 1920 «Περὶ κανονισμοῦ τῆς λειτουργίας τῆς ἐσωτερικῆς ὑπηρεσίας τῶν γραφείων τῶν νομαρχιῶν κλπ.»). Μ. Δ. Σ.

νομάς, *—άδος* (ὁ, ἡ)· ὁ μὴ ἔχων μόνιμον κατοικίαν, ὁ μεταβαίνων ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ὡς βοσκὸς τῆς ἀγέλης του καὶ μετ' αὐτῆς περιπλανώμενος: «νομάδες Σκύθαι, — Ἰνδοί» || *νομάδες* (οἱ)· φυλαὶ ὅλαι ζῶσαι νομαδικῶς.

— *[Ἐθνολογ.]* *Νομάδας* ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες λαοὺς τινας τῆς Β. Ἀφρικῆς ὡρισμένους ἐν ἀρχῇ, ἅπαντας δὲ τοὺς βαρβάρους ταύτης σὺν τῷ χρόνῳ, οἵτινες ἔζων πλάνητα βίον, ἄνευ μονίμου κατοικίας. Καλοῦνται δ' οὕτω σήμερον γενικῶς αἱ πρωτογενεῖς φυλαὶ (καὶ τὰ ἄτομα), αἵτινες ζῶσι ποιμενικὸν βίον, ἐγκαθιδρυόμεναι προσωρινῶς, ὅπου οἱ ὅροι τῆς φύσεως εἶναι εὐνοϊκοὶ (νομάδες Γροιλανδίας, Ἀσίας, Ἀμερικῆς, Ἀφρικῆς). Πολλάκις δὲ οἱ μογγολικοὶ νομάδες τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, οἱ τῆς Ἀραβίας, τῆς Β. Ἀφρικῆς, ἔχουν καλὴν ὀργάνωσιν καὶ τεχνητῶς κεχωρισμένας περιοχὰς ἑκάστοτε δράσεως, ἡ καταπάτησις τῶν ὁποίων ἄγει εἰς ρήξεις, συνήθως δὲ πατριαρχικὸν σύστημα βίου κοινωνικοῦ.

Κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους εἰς τὸν νομαδισμὸν ὀφείλονται αἱ μεγάλαι μετακινήσεις καὶ οἱ σχηματισμοί, διὰ μεταβολῶν τῶν πληθυσμῶν, νέων κρατικῶν συνθέσεων ἐν Εὐρώπῃ, Ἀσίᾳ καὶ Ἀμερικῇ. Μετὰ τοῦ νομαδισμοῦ συνδέεται πολλάκις ἡ τάσις τῆς ἁρπαγῆς καὶ γενικῶς τῆς ληστείας. Δὲν ἔχουν ὅμως καὶ ὅλοι οἱ νομάδες λαοὶ καὶ ἀνόμους τάσεις. Πολιτικῶς δὲ οἱ νομάδες δύνανται νὰ ὑπάγωνται εἰς τοὺς νόμους ἑδραίου πολιτισμένου λαοῦ. Ἐν τέλει, ἡ ἀνάγκη μεταμορφώνει τοὺς νομάδας λαοὺς εἰς ἑδραίους (Οὔγγροι κλπ.). Ἡ μεταβολὴ ὅμως οὐδέποτε εἶναι καθολική, παραμένουν δὲ πάντοτε ὑπολείμματα εἰς τὰ ὀρεινότερα μέρη τῶν χωρῶν, μεταβάλλοντα περιοδικῶς θέσιν μετὰ τῆς μεταβολῆς τῆς ὥρας τοῦ ἔτους (θερμοκρασίας) συνήθως. Μίαν διάμεσον κατάστασιν μεταξὺ νομαδικοῦ βίου καὶ ἑδραίου εὑρίσκομεν οὕτως εἰς τοὺς βαλκανικοὺς λαούς, τοὺς Ἀρμενίους, τοὺς Ἱσπανούς, κατὰ τὰς Ἄλπεις καὶ τὰ Οὐράλια καὶ ἐν Β. Ἀφρικῇ.

Τὴν ἀρχὴν τοῦ νομαδισμοῦ δέον νὰ ἀναζητήσωμεν εἰς τὴν πρωτογενῆ ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ὀφείλεται δὲ ἡ ἀλλαγὴ θέσεως εἰς λόγους διατροφῆς, θερμοκρασίας, πολέμου. Ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων (Χελλαία, Ἀχίλλειος περίοδος κλπ.), καθ' οὓς συναντῶμεν τὸν ἄνθρωπον, εὑρίσκομεν προσωρινὴν τὴν κατοικίαν αὐτοῦ. Μόνον ἴσως ἀπὸ τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς, ἀφ' ὅτου εὑρίσκομεν τὴν καλλιέργειαν καὶ τὰ κατοικίδια ζῷα, ὁ ἄνθρωπος φαίνεται ὅτι ἐγνώρισε τὸν ἑδραῖον βίον, μᾶς ἀφῆκε δὲ ἴχνη μονιμοτέρας οἰκήσεως (λιμναῖοι πασσαλόπηκτοι οἰκισμοὶ κλπ.). Ἡ μείζων ἀφοσίωσις αὐτοῦ εἰς τὴν πρὸς διατροφὴν τὸν ἐντατικὴν καὶ συστηματικὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς ἀποτελεῖ ἀναμφιβόλως τὴν κυριωτέραν αἰτίαν τῆς μεταβάσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῆς καθολικῆς νομαδικῆς πλανητικῆς ζωῆς εἰς τὸν ἑδραῖον βίον καὶ τὸν πολιτισμόν. Ἐκείνη ὑπῆρξεν ἡ πρώτη βαθμὶς τοῦ κοινωνικοῦ βίου. Ἡ πύκνωσις τῶν κοινωνιῶν ηὐνόησε τὸν πολιτισμόν. Τὸν τύπον τοῦ πλάνητος-ἀλήτου λαοῦ καὶ ἐν Εὐρώπῃ ἐμφανίζουν ἀπό τινων αἰώνων οἱ Ἀτσίγγανοι, περιπλανώμενοι ἀπὸ τῆς Οὐγγαρίας καὶ Βοημίας, διὰ τῶν Βαλκανίων, μέχρις Ἰταλίας καὶ Ἱσπανίας. Καὶ οὗτοι ὅμως ἀφίνουν διαρκῶς ὑπολείμματα ἀνὰ τὰς διαφόρους χώρας, μειγνυόμενα δυσκόλως μέν, ἀλλὰ διὰ παντὸς πρὸς τοὺς λαοὺς τῶν τελευταίων τούτων.

Ὑπάρχουν τέλος καὶ νομάδες, ὅπως οἱ τῶν ἐρήμων τῆς Ἀφρικῆς, νομάδες τῆς Σαχάρας (Τουαρέγγ, Τιμποῦ, Φοῦλμπαι κλπ.), τῶν στεππῶν τῆς νοτίου (Μπουσμᾶνοι) καὶ τῶν ἐρήμων τῆς Ἀραβίας κλπ., οἵτινες, ἕνεκα τοῦ ὅλως ἀκαταλλήλου τοῦ ἐδάφους πρὸς ἑδραιοτέραν βίωσιν, θὰ παραμείνουν πιθανῶς εἰς τὸν νομαδισμὸν ἐσαεί, πλανώμενοι ἀνὰ τὰς ἀχανεῖς ἐκτάσεις των ἢ μικρὰς τοιαύτας μετὰ τῶν ὀλίγων ἢ πολλῶν ποιμνίων των. Μία τῶν βασικῶν φροντίδων των εἶναι ἡ προμήθεια ὕδατος. Ἡ καταδίκη εἰς τὸν νομαδισμὸν ἰσχύει καὶ διὰ τὰς ἀρκτικὰς τῶν παγετωδῶν χωρῶν φυλάς, ἐν πολλοῖς, μὲ τὰς θερινὰς ἐκ δέρματος σκηνὰς καὶ τὰς χειμερινάς, κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ χινόνος, μονιμωτέρας κατοικίας, διά τινα καναδικὰ φῦλα κυνηγῶν καὶ ὀλίγα τῶν πεδιάδων τοῦ Μισσισσιπῆ κλπ. Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

νομὰς (ὁ) (Nomade) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κεντροφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *μελισσιδῶν*, περιλαμβάνον ἔντομα μικροῦ ἢ μετρίου μεγέθους, μὲ σῶμα κομψόν, κεφαλὴν τριγωνικὴν καὶ διωγκωμένην κατὰ τὰς πλευρὰς της, ὀφθαλμοὺς διωγκωμένους, προθώρακα τριγωνικὸν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, κοιλίαν ᾠοειδῆ, ἐπιμήκη, ἀπολήγουσαν εἰς αἰχμηρὸν ἄκρον, κεραίας λεπτὰς καὶ ἐπιμήκεις καὶ πόδας ἀρκετὰ μακροὺς καὶ πολυτριχωτούς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *νομὰς ὁ σιδηρόχρους* (Nomade ferruginus), ὅστις ἔχει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους, χρῶμα σιδηρέρυθρον καὶ ἀπαντᾷ πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης, ἐνδιαιτώμενος ἐπὶ διαφόρων φυτῶν. Δ. Ν. Π.

Νομὰς ὁ σιδηρόχρους.

νοματίζω· δημοτ., δίδω ὄνομα, *ὀνοματίζω*.

νομᾶτοι (οἱ), καὶ ***νοματαῖοι***· ἄνθρωποι νοούμενοι καθ' ἕνα, χωριστά: «ψωμὶ γιὰ πέντε νομάτους», «πόσοι νομᾶτοι ἦρθαν 'ς τὸ γάμο;» (ἐκ τοῦ πληθ. *ὀνόματα*, ὅπερ ἤδη ἐν τῇ Κ.Δ. σημαίνει τοὺς ἀνθρώπους: «ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ὡς ἑκατὸν εἴκοσι» (Πράξ. Ἀποστ. 1,15).

νομενκλάτωρ (nomenclator)· βλ. λ. *ὀνομακλήτωρ*.

νομεύς, *—έως* (ὁ)· ὁ νέμων, ὁ βόσκων, βοσκός, ποιμήν· || ὁ νέμων, ὁ διανέμων, μεριστής: «νομεὺς ἀγαθῶν»· || ὁ ἔχων τὴν νομήν, τὴν ἐπικαρπίαν, ὁ νεμόμενος, ὁ καρπούμενος: «νομεὺς τοῦ κτήματος, — τοῦ δάσους, — τοῦ ἰχθυοτροφείου».

νομεὺς (ὁ) (Nomeus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων τελεοστέων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀκανθοπτερυγίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *περκιδῶν*, περιλαμβάνον πέρκας μετρίου μεγέθους μὲ σῶμα ἐπιμηκες καὶ πεπιεσμένον πλευρικῶς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν, πάντων ἰθαγενῶν τῶν θερμῶν θαλασσῶν τῆς γῆς, ἀξιολογώτερον εἶναι ὁ *νομεὺς ὁ κηλιδωτὸς* (Nomeus maculatus), ὅστις ἔχει μέτριον μῆκος, κεφαλὴν μᾶλλον μικράν, ἀπολήγουσαν εἰς ρύγχος, στόμα μικρόν, σῶμα εὐρὺ κατὰ τὸ ἀνώτερον τμῆμα του καὶ στενότερον εἰς τὸ ἄκρον του. Ὁ χρωματισμός του εἶναι χρυσοκυανοῦς μὲ μεγάλας μελανὰς κηλῖδας ἐπὶ τῆς ράχεως καὶ τῶν πλευρῶν. Δ. Ν. Π.

Νομεὺς ὁ κηλιδωτός.

νομεὺς *[Ναυτ.]* *Νομεῖς* (κοιν. *πόστα*, γαλλ. couple, ἀγγλ. frame) καλοῦνται τεμάχια τοῦ σκάφους τοῦ πλοίου, δίσκελα καὶ κυρτά, ξύλινα ἢ σιδηρᾶ, συνδεόμενα μετὰ τῆς τρόπιδος, ἑκατέρωθεν τῆς ὁποίας ὑψοῦνται συμμετρικῶς καὶ καθ' ἅπαν τὸ μῆκος της, πρὸς ἀποτέλεσιν τοῦ σκελετοῦ. Παρουσιάζουν οὕτω ποιάν τινα ἀναλογίαν πρὸς τὰ πλευρὰ ὑπερμεγέθους ζῴου, οὗ σπονδυλικὴ στήλη εἶναι ἡ τρόπις, ὑπεζωκὼς ἡ ἐντερόνεια καὶ δέρμα τὸ περίβλημα. Μεγίστην ὁμοιότητα σχήματος παρουσιάζουν πρὸς τὰ *ἐγκοίλια* (βλ. λ. καὶ σχ.), ὧν διαφέρουν ἀφ' ἑνὸς μὲν κατὰ τὸ μέγεθος, δεδομένου ὅτι τὰ ἐγκοίλια εἶναι νομεῖς τῶν μικρῶν πλοίων, ἀφ' ἑτέρου δὲ κατὰ τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς, δεδομένου ὅτι τὸν νομέα ἀποτελοῦν εἰς μὲν τὰ ξύλινα πλοῖα τὰ *μανδάλια* καὶ οἱ *σταμῖνες*, εἰς δὲ τὰ σιδηρᾶ αἱ ἀνεστραμμέναι *σιδηρογωνίαι*. Ἑδράζονται δὲ οἱ νομεῖς ἐπὶ τῆς τρόπιδος διὰ τῆς ἕδρας, ἥτης στενουμένη ὀξύτατα εἰς τοὺς πρυμναίους νομεῖς ὀνομάζεται *δικρόα*. Διαπερῶνται δ' οἱ πρυμναῖοι νομεῖς τῶν ἀπλελίκων ἀτμοπλοίων κατὰ τὰς ἕδρας καὶ τὰς δικρόας αὐτῶν ὑπὸ τοῦ στρεως καὶ τῆς σύριγγος τῆς ἕλικος, ὑφισταμένων μάλιστα, ἀπὸ τοῦ ἑλικοστήματος καὶ πρυμνησίου αὐτοῦ, ἀριθμοῦ τινος *ψευδονομέων*, ὧν αἱ δικρό-

Digitized by Google

ἑδράζονται οὐχὶ ἐπὶ τῆς τρόπιδος ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἁψῖδος τοῦ πλαισίου τῆς ἕλικος· ἔτι δὲ πρύμνηθεν τῶν ψευδονομέων ὑπάρχουσι τὰ κοντάκια καὶ τὰ τυφέκια, ἐπέχοντα σκοπὸν νομέων εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ σκελετοῦ τῆς πρύμνης πρὸς μόρφωσιν τοῦ σχήματος τοῦ ἄβακος ἢ τῆς κορώνης. Ἐκτὸς ὅμως τῆς πρὸς τὴν τρόπιδα στερεώσεώς των, συνδέονται καὶ πρὸς ἀλλήλους οἱ νομεῖς διαμήκως, καὶ διὰ τοῦ ἐσωτροπίου καὶ διὰ τῶν ζυγοδοκῶν καὶ τῶν ὑποζυγοδοκῶν καὶ διὰ τῶν ζωστρῶν τῆς ἀνωτέρας καὶ τῆς κάτω, ἐνῷ πάλιν τὰ σκέλη ἑκάστου νομέως συγκρατοῦνται ἀμοιβαίως διὰ τῶν ζυγῶν ἑκάστου ὑποστρώματος καὶ διὰ τῶν ὑπὸ τὰ ζυγὰ ἀγκώνων (βλ. λ. καὶ τχ.). *Μέγιστος* δὲ νομεὺς (κοιν. *μάστορης*, γαλλ. le maître-couple, ἀγγλ. midship-frame) ὀνομάζεται ὁ νομεὺς ὁ εὑρισκόμενος κατὰ τὸ μεγαλύτερον τοῦ πλοίου πλάτος.

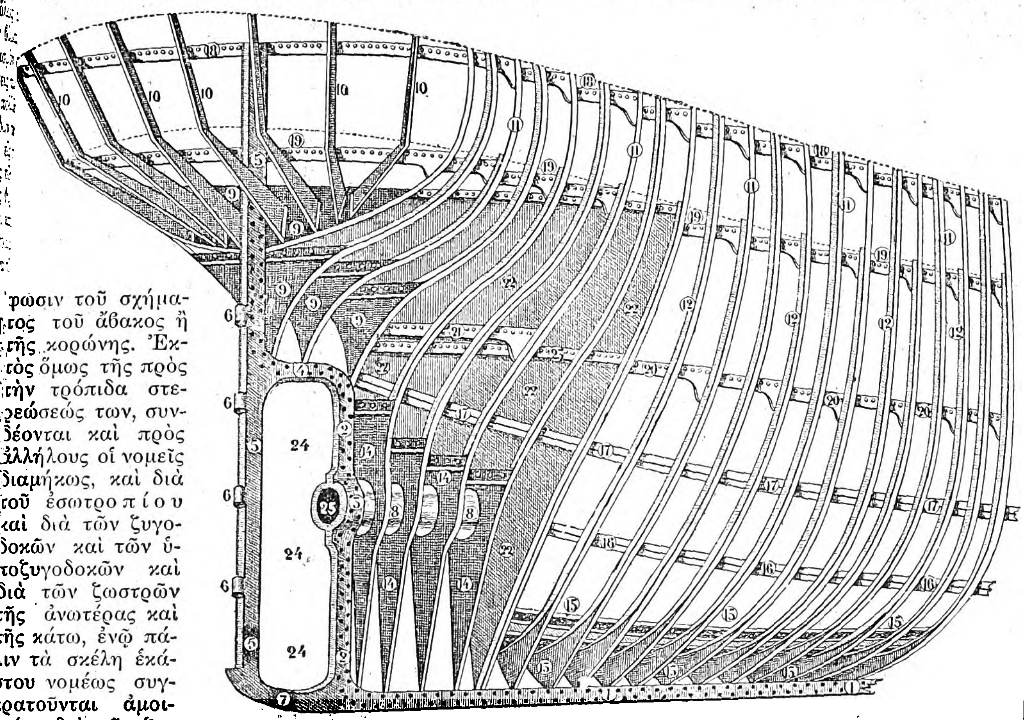

Σκελετὸς πρυμναίου τμήματος σιδηροῦ ἀτμοπλοίου καὶ ἀπλελίκου καὶ συσχετικὴ θέσις τῶν νομέων, ὡς πρὸς τὰ ἄλλα τοῦ σκελετοῦ μέρη.

[1=Τρόπις. 2=Ἑλικόστημα. 3=Περιαυχένιον τοῦ στορέως τῆς ἕλικος. 4=Ἁψὶς τοῦ πλαισίου τῆς ἀτράκτου τῆς ἕλικος. 5=Ποδόστημα. 6=Γομφώσεις τοῦ πηδαλίου. 7=Πέλμα τοῦ πλαισίου τῆς ἕλικος. 8=Στορεὺς τῆς ἕλικος. 9=Κοντάκια. 10=Τυφέκια. 11=Νομεὺς (κανονικὴ σιδηρογωνία). 12=Νομεὺς (ἀνεστραμμένη σιδηρογωνία). 13=Ἕδραι νομέων. 14=Δικρόαι νομέων πρύμνης. 15=Ἐσωτρόπιον. 16=Ζώστρα κατωτέρα. 17=Ζώστρα ἀνωτέρα. 18=Ζυγὰ καταστρώματος. 19=Ζυγὰ πρώτου ὑποστρώματος. 20=Ζυγὰ τοῦ κάτω ὑποστρώματος. 21=Μεσόζυγον τοῦ πρυμναίου κολοβοῦ. 22=Φρακτὴ τοῦ στυπειοθλίπτου τῆς ἕλικος. 23=Ἐγκαρσία ἐνδυνάμωσις τῆς φρακτῆς. 24=Πλαίσιον τῆς ἕλικος. 25=Ἀπόληξις τῆς σήραγγος τῆς ἀτράκτου τῆς ἕλικος.]

Σ. Ε. Λ.

νομευτικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν νομέα, ὁ τοῦ νομέως: «νομευτικὴ τέχνη»· || ὁ πρὸς νομήν, πρὸς βοσκὴν κατάλληλος: «νομευτικὰ φυτά».

νομὴ (ἡ)· ἡ βοσκή, χόρτον κατάλληλον διὰ τὰ βοσκήματα (ἡ σημασία καὶ νῦν ἰδιωματικῶς): «ὁ κάμπος δὲν ἔχει νομὴ φέτο»· || ὁ τόπος ὅπου ὑπάρχει νομή, χόρτος: «νομαὶ βοῶν, —προβάτων, —ἵππων»· || καθόλου, οἱοσδήποτε χόρτος, ἥμερος ἢ ἄγριος, ἀποθηκευόμενος ξηρὸς διὰ τὴν διατροφὴν τῶν βοσκημάτων καὶ ὑποζυγίων τὸν χειμῶνα: «ἡ νομὴ τοῦ στρατοῦ» ἢ χάριν τῶν ὑποζυγίων τοῦ στρατοῦ λαμβανομένη· || ἡ διακατοχὴ καὶ ἐπικαρπία κτήματος: «ἔχει τὴν νομὴν δάσους, —λιβαδίου, —ἰχθυοτροφείου, —οἰκίας κ. τ. τ.».

— *[Βοτ.]* Καλεῖται *νομὴ* πᾶν εἶδος φυτοῦ, ὅπερ χρησιμοποιεῖται πρὸς διατροφὴν τῶν κτηνῶν ὑπὸ χλωρὰν ἢ ξηρὰν μορφήν. Τὰ πρὸς νομὴν χρησιμοποιούμενα φυτὰ καλοῦνται νομευτικά. Δ. Ν. Π.

— *[Ἀστικ. Δίκ.]* Καλεῖται *νομὴ* (possessio) ἡ φυσικὴ ἐξουσία προσώπου ἐπὶ ἐνσωμάτου πράγματος καὶ δὴ καθ' ἅπαντας τοὺς σκοπούς, οὓς τοῦτο ἐξυπηρετεῖ ἢ κατά τινας μόνον ἐξ αὐτῶν, ἀσκουμένη διανοίᾳ τοῦ ἐξουσιάζειν δι' ἑαυτὸν τὸ πρᾶγμα, εἴτε ἐν τῷ συνόλῳ τῶν σκοπῶν του, εἴτε κατά τινας μόνον ἐξ αὐτῶν. Ἀναλύοντες τὸν ὁρισμὸν τοῦτον, παρατηροῦμεν: α') Δύο εἶναι τὰ στοιχεῖα τῆς νομῆς: ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ φυσικὴ ἐξουσία προσώπου πρὸς πρᾶγμα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ θέλησις τοῦ δι' ἑαυτὸν ἐξουσιάζειν τὸ πρᾶγμα. Τὸ πρῶτον στοιχεῖον, σωματικόν, καλεῖται εἰς τὰς πηγὰς corpus, τὸ δεύτερον, πνευματικόν, animus (Π. 41,2,3,1). Κατὰ τοὺς Βυζαντινούς, βάσει τούτων ἡ νομὴ ὁρίζεται «ψυχῇ δεσπόζοντος κατοχὴ» (Βασ. 50, 2, 61). Ἰδικώτερον ἐπὶ τοῦ animus παρατηρητέον ὅτι δι' αὐτοῦ νοεῖται ἡ βούλησις τοῦ ἐνασκεῖν ἐπὶ τοῦ πράγματος ἐξουσίαν ὁμοίαν μὲ τὴν τοῦ ἰδιοκτήτου (animus rem sibi habendi), οὐχὶ δ' ἡ βούλησις τοῦ ἐξουσιάζειν τὸ πρᾶγμα ὡς ἰδιοκτήτης. Ἑπομένως πρὸς ὕπαρξιν νομῆς δὲν ἀπαιτεῖται ὕπαρξις παρὰ τῷ νομεῖ πεποιθήσεως ὅτι εἶναι ἰδιοκτήτης (opinio dominii), οὐδὲ καλὴ πίστις. β') Ἡ ἐξουσία τοῦ νομέως ἐκτείνεται εἴτε ἐπὶ πάντων τῶν σκοπῶν, οὓς τὸ πρᾶγμα ἐξυπηρετεῖ, ὅτε ὁ λόγος περὶ νομῆς πράγματος ἢ κυρίας νομῆς, εἴτε ἐπὶ τινων μόνον τῶν σκοπῶν τοῦ πράγματος, ὅτε ὁ λόγος περὶ νομῆς δικαιώματος ἢ οἱονεὶ νομῆς. Σημειωτέον ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς τελευταίας ταύτης ἀντικείμενον τῆς ἐξουσίας δὲν εἶναι τὸ ἐπὶ τοῦ πράγματος δικαίωμα, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο τὸ πρᾶγμα εἰς μίαν ἢ εἰς πλείονας αὐτοῦ σχέσεις καὶ ἀναφορὰς καὶ ἑπομένως ὁ τεχνικὸς ὅρος νομὴ δικαιώματος εἶναι πλημμελής. Ὁ γερμανικὸς κῶδιξ δὲν περιέχει τὴν ἔννοιαν τῆς οἱονεὶ νομῆς, λόγῳ ἰδίᾳ τῆς ἐν αὐτῷ ἐπεκτάσεως τῆς ἐννοίας τῆς κυρίας νομῆς (Γερμ. κῶδ. §§ 900, ἐδ. 2, 1029). Ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ ὁ λόγος γενήσεται μόνον περὶ τῆς κυρίας νομῆς.

Χαρακτὴρ τῆς νομῆς. Ἀμφισβήτησις μεγάλη κρατεῖ, ἐὰν ἡ νομὴ ἀποτελῇ δικαίωμα ἢ ἁπλῆν πραγματικὴν κατάστασιν. Μᾶλλον ὀρθὴ καὶ σύμφωνος πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου φαίνεται ἡ δευτέρα γνώμη (Π. 41, 2. 1, 3 καὶ 4. Γερμ. κῶδ. §§ 857, 858, 869, ἔνθα ὁ ὅρος νομὴ (Besitz) φέρεται ὑπό τε τὴν ἔννοιαν τῆς πραγματικῆς καταστάσεως καὶ τὴν τοῦ δικαιώματος, ὑφ' ἣν τελευταίαν εἶναι ἐπιδεκτικὴ διαδοχῆς). Καὶ πραγματικὴ ὅμως κατάστασις θεωρουμένη ἡ νομὴ ἐπάγεται νομικὰς συνεπείας, κυρίως τὰς ἑξῆς: 1) Ὁ νομεὺς ἐν τῇ δίκῃ περὶ τὸ ἀντικείμενον τῆς νομῆς εἶναι ὁ ἐναγόμενος, ἀπολαύων ὡς τοιοῦτος τῶν πλεονεκτημάτων τοῦ ἐναγομένου, ἀπαλλασσόμενος π. χ. τοῦ βάρους τῆς ἀποδείξεως καὶ τῆς προκαταβολῆς τῶν δικαστικῶν δαπανημάτων, ἔχων τὸ δικαίωμα τῆς παρακατασχέσεως κλπ. 2) Ὁ νομεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς ἀμύνης κατὰ πάσης κατ' αὐτοῦ ἀδίκου ἐπιθέσεως. 3) Προστατεύεται δι' ἐνδίκων μέσων κατὰ πάσης διαταράξεως ἢ ἀφαιρέσεως τῆς νομῆς του. 4) Ἡ ἐπὶ ὡρισμένον χρόνον ἐνάσκησις τῆς νομῆς μὲ τὰ προσόντα τῆς χρησικτησίας προάγεται εἰς κυριότητα. 4) Ὁ κτώμενος τὴν νομὴν ἀδεσπότου, ὡς ἐπίσης ὁ κτώμενος τὴν νομὴν παραδόσει, κτᾶται τὴν κυριότητα ἐπὶ τοῦ πράγματος.

Τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα τῆς νομῆς ἀποτελοῦσι τὸ κληθὲν jus possessionis (Π. 43, 8, 2, 38), δικαιολογοῦσι δὲ τὴν ρῆσιν «μακάριοι οἱ κατέχοντες» (beati possidentes).

Νομοθετικὸς λόγος προστασίας. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου κυρίως δύο διδάσκονται θεωρίαι: α') Κατὰ τὰς κληθείσας ἀπολύτους θεωρίας ἡ νομὴ προστατεύεται χάριν ἑαυτῆς. Ἐκ τῶν θεωριῶν τούτων κυριωτέρα εἶναι ἡ τῆς βουλήσεως *(Bruns, Windscheid)*, δεχομένη ὅτι ἀνεξαρτήτως τῆς ἀδικίας ἢ μή, ἥτις τυχὸν προσγίγνεται εἰς τρίτον, ἡ διὰ τῆς νομῆς ἐκδηλωθεῖσα βούλησις πάντως δέον νὰ προστατεύεται ἔναντι τῆς μήπω ἐκδηλωθείσης τοιαύτης. Τὸ κυριώτερον ἔρεισμα τῆς θεωρίας ταύτης ἐν ταῖς πηγαῖς εἶναι τὸ χωρίον (Π. 43,17, 2: «hoc ipso quod possessor est, plus juris habet, quam ille, qui non possidet»). β') Αἱ κληθεῖσαι σχετικαὶ θεωρίαι ἀναχωροῦσιν ἀντιθέτως ἐκ τῆς ἀρχῆς ὅτι ἡ νομὴ προστατεύεται οὐχὶ χάριν ἑαυτῆς, ἀλλὰ χάριν ἄλλων δικαιωμάτων. Οὕτω κατὰ τὸν Savigny ἡ προστασία τῆς νομῆς σκοπεῖ τὴν προάσπισιν τῆς προσωπικότητος, κατὰ τὸν Shering διὰ τῆς προστασίας τῆς νομῆς προστατεύεται ἡ κυριότης κλπ.

Ὀνοματολογία. Διάφοροι καὶ ποικίλαι ἐξηνέχθησαν γνῶμαι ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πηγῶν ὁρολογίας τῆς νομῆς. Οὕτω, κατὰ τὸν Savigny, ἡ νομὴ ἡ μὲ τὰ προσόντα τῆς χρησικτησίας φέρουσα εἰς τὴν κυριότητα καλεῖται ἐν ταῖς πηγαῖς *πολιτικὴ* (civilis possessio), πᾶσα δ' ἄλλη νομή, *φυσικὴ* (naturalis possessio). Περαιτέρω, κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα, γίνεται διάκρισις μεταξὺ τῆς *ἁπλῆς νομῆς* (possessio), ἥτις προστατεύεται διὰ τῶν πραιτωρικῶν ἐνδίκων μέσων (παραγγελμάτων) καὶ τῆς *φυσικῆς* (naturalis possessio), τῆς στερουμένης τοῦ πνευματικοῦ στοιχείου, τοῦ animus, ἥτις δὲν προστατεύεται διὰ τῶν παραγγελμάτων. Κατὰ τὸν Vangerow, τοὐναντίον, *πολιτικὴ νομὴ* εἶναι ἡ ἔχουσα ἀμφότερα τὰ στοιχεῖα κατ' ἀντίθεσιν τῆς *φυσικῆς*, ἥτις στερεῖται τοῦ animus, ὡς π.χ. ἡ ἐπὶ τοῦ πράγματος ἐξουσία τοῦ μισθωτοῦ, τοῦ λαβόντος χρησιδάνειον, τοῦ θεματοφύλακος κλπ., οἵτινες πάντες δὲν ἐξουσιάζουσι δι' ἑαυτοὺς τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ δι' ἄλλους. Ἡ φυσικὴ αὕτη νομὴ καλεῖται συνήθως *κατοχὴ* (detentio), ἐν ταῖς πηγαῖς δὲ δηλοῦται διὰ τῶν ὅρων: «in possessione esse», «tenere», «naturaliter ἢ corporaliter possidere», «alieno nomine possidere» κλπ. (Π. 41, 2, 9. Π. 41, 2, 10, 1—3. Π. 41, 2, 12 πρ. Π. 41, 2, 49. πρ.).

Ὁ γερμανικὸς κῶδιξ ἀπήλειψε τὴν ὁρολογίαν τῶν πηγῶν, διακρίνων τὴν νομὴν κυρίως εἰς ἄμεσον καὶ ἔμμεσον ἀφ' ἑνός, εἰς νομὴν ἰδίῳ καὶ ἀλλοτρίῳ ὀνόματι ἀφ' ἑτέρου (Γερμ. κῶδ. §§ 854, 868, 872). Ἐν τῷ καταρτιζομένῳ σχεδίῳ ἑλληνικοῦ ἀστικοῦ κώδικος θὰ περιληφθῇ ὁρολογία ἁπλουστέρα τῆς τε τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου καὶ τῆς τοῦ γερμ. κώδικος (πρβλ. διάγραμμα 1930, σελ. 106 ἑπ.).

Εἴδη νομῆς. Ἐκ τῶν εἰρημένων σαφὴς ἐμφαίνεται ἡ διάκρισις τῆς νομῆς εἰς πολιτικὴν καὶ φυσικήν, ὡς καὶ ἡ τοιαύτη τῆς νομῆς ἀπὸ τῆς κατοχῆς. Ἐπίσης ἐσημειώθη ἡ διάκρισις μεταξὺ *νομῆς πράγματος* ἢ *κυρίας νομῆς* καὶ *νομῆς δικαιώματος* ἢ *οἱονεὶ νομῆς*. Περαιτέρω ὑφίστανται αἱ ἀκόλουθοι κυρίως διακρίσεις τῆς νομῆς εἰς:

1) *Νομὴν καλῆς καὶ κακῆς πίστεως* (possessio bonæ fidei καὶ possessio malæ fidei). Ἐπ' ἐκείνης ὁ νομεὺς νομίζει ὅτι οὐδένα ἀδικεῖ νεμόμενος, ἐν ταύτῃ τοὐναντίον γνωρίζει τὴν ἀδικίαν· ἐπ' ἀμφοτέρων δὲν ὑφίσταται δικαίωμα τοῦ νέμεσθαι (jus possidendi). Ἡ διάκρισις αὕτη κυρίαν σημασίαν κέκτηται ἐπὶ χρησικτησίας, ἔτι δ' ἐπὶ τῆς πρὸς ἀπόδοσιν τῶν καμπῶν τοῦ κτήματος ὑποχρεώσεως καὶ τοῦ τῆς ἀπολήψεως τῶν δαπανῶν δικαιώματος τοῦ νομέως (πρβλ. καὶ λ. *διεκδικητικὴ ἀγωγή*).

2) *Νομὴν δικαίαν καὶ ἄδικον* (possessio justa καὶ possessio injusta). Δικαίαν νομὴν κέκτηται ὁ ἔχων τὸ δικαίωμα τοῦ νέμεσθαι τὸ πρᾶγμα, ὡς π.χ. ὁ κύριος καὶ νομεύς, ἄδικον ὁ ἄνευ τοιούτου δικαιώματος νεμόμενος καὶ δὴ ἀδιαφόρως ἂν καλῇ ἢ κακῇ πίστει, νομίμῳ τίτλῳ ἢ ἄνευ νομίμου τίτλου. Συνήθως ὅμως διὰ τοῦ ὅρου possessio justa νοεῖται ἡ νομὴ ἡ μὴ κτηθεῖσα βίᾳ, λάθρᾳ ἢ παρακλήσει (vi, clam ἢ precario), διὰ δὲ τοῦ ὅρου possessio injusta ἢ vitiosa, νομὴ *ἐπιλήψιμος* ἢ *ἐπίψογος* κατὰ τοὺς Βυζαντίνους, ἡ οὑτωσεὶ κτηθεῖσα (Π. 41, 2, 53. Π. 41, 2, 13, 13. Βασ. 50, 2, 12, 1).

Κατὰ τὸν γερμ. κώδικα (§ 858) ἐπίψογος νομὴ εἶναι πᾶσα τοιαύτη κτωμένη παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ τέως νομέως, οὐχὶ δηλαδὴ μόνον vi, clam ἢ precario.

3) *Νομὴν χολάζουσαν καὶ διαφιλονικουμένην.* Ἐν ταῖς πηγαῖς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου γίνεται χρῆσις τοῦ ὅρου «possessio vacua» (σχολάζουσα νομή. Πρβλ. Π. 41, 3, 4, 27), οὕτω δὲ νοεῖται ἡ ἀδιαφιλονίκητος τοιαύτη.

4) *Νομὴν ὁμαλὴν καὶ ἀνώμαλον.* Ὑφίστανται περιπτώσεις, καθ' ἃς τὸ δίκαιον ἀναγνωρίζει νομὴν ὑφισταμένην ἄνευ τοῦ animus καὶ δὴ χάριν τῆς προστασίας αὐτῆς. Αἱ περιπτώσεις αὗται ἀποτελοῦσι τὴν καλουμένην *ἀνώμαλον* ἢ *παράγωγον νομήν*, εἶναι δὲ ἡ τοῦ ἐνεχυρούχου δανειστοῦ (Πρβλ. Π. 41, 2, 1, 15. Π. 41, 2, 40 πρ., ἄρθρον 4 νόμου περὶ ἐνεχύρου), ἡ τοῦ κατὰ παράκλησιν λαβόντος (Πρβλ. Π. 43, 26, 4, 1), ἡ τοῦ μεσεγγυούχου (Πρβλ. Π. 41, 2, 39), ἡ τοῦ ἐπιφανειούχου καὶ τοῦ ἐμφυτευτοῦ, καίτοι ἐπὶ τῶν δύο τελευταίων διατυποῦται ἡ γνώμη ὅτι ἡ φυσικὴ αὐτῶν πρὸς τὸ πρᾶγμα ἐξουσία ἀποτελεῖ οἱονεὶ νομήν, τέλος ἡ τῶν καλλιεργητῶν ἐθνικῶν γαιῶν πρὸ τοῦ νόμου ͵ΥΛΑ'.

Ἱστορικὴ προέλευσις. Ἡ νομὴ φαίνεται μᾶλλον προελθοῦσα ἐκ τῆς χρήσεως καὶ καρπώσεως ἐπ' ἀνταλλάγματι δημοσίων γαιῶν (ager publicus), παραχωρουμένης εἰς ἰδιώτας ὑπὸ τῆς ρωμαϊκῆς πολιτείας.

Ὑποκείμενον καὶ ἀντικείμενον τῆς νομῆς. Ἱκανοὶ πρὸς κτῆσιν. Κατὰ τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον ὑφίστατο ἀνικανότης τοῦ ἔχειν νομὴν ἐπὶ δούλων καὶ ὑπεξουσίων ἐκτὸς προκειμένου περὶ στρατιωτικοῦ χρηματίου. Σήμερον, καταργηθεισῶν τῶν περὶ δούλων καὶ ὑπεξουσίων διατάξεων τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου ἰσχύει ἐπὶ τῶν τελευταίων τούτων ὁ νόμος ΧΠΘ', βάσει δὲ ἰδίᾳ τῶν ἄρθρων αὐτοῦ 3 καὶ 5 δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι νομὴν δύναται ν' ἀποκτήσῃ αὐτοπροσώπως καὶ ὁ ὑπερβὰς τὸ 7ον ἔτος τῆς ἡλικίας του ἀνήλικος (πρβλ. καὶ Π. 41, 2, 32, 2), οὐχὶ ὅμως καὶ τὸ νήπιον, ὅπερ μόνον διὰ τοῦ νο-

Digitized by Google

μίμου αὐτοῦ ἀντιπροσώπου, πατρὸς ἢ ἐπιτρόπου, κτᾶται νομήν. Ὡσαύτως διὰ τῶν νομίμων αὐτῶν ἐκπροσώπων κτῶνται νομὴν οἱ δικαστικῶς ἀπηγορευμένοι καὶ τὰ νομικὰ πρόσωπα.

Νομὴ πλειόνων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος. Ὡς ἐπὶ κυριότητος, οὕτω καὶ ἐπὶ νομῆς δὲν εἶναι δυνατὴ εἰς ὁλόκληρον τοιαύτη πλειόνων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος (Π. 41, 2, 3, 5). Ἐξαίρεσιν ἐμφανίζουν αἱ περιπτώσεις τῆς ἀνωμάλου νομῆς, ὅτε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος ὑφίσταται ἥ τε κυρία καὶ ἡ ἀνώμαλος νομή, πλὴν ἡ ἐξαίρεσις αὕτη εἶναι φαινομενική, καθ' ὅσον ὁ ἐνεχυροῦχος πιστωτὴς καὶ ὁ κατὰ παράκλησιν λαβὼν δὲν εἶναι κυρίως εἰπεῖν νομεῖς, ἀλλ' ἁπλῶς καὶ χάριν τῆς προστασίας αὐτῆς ἐθεωρήθησαν ὑπὸ τῆς νομοθεσίας ὡς τοιοῦτοι (Πρβλ. καὶ Βασ. 58, 24, 17). Φαινομενικὴ ἐπίσης ἐξαίρεσις ὑπάρχει ἐπὶ τῆς οἱονεὶ νομῆς, ἔνθα ὁ μὲν κυρίως νομεὺς νέμεται τὸ πρᾶγμα ἐπὶ πασῶν αὐτοῦ τῶν σχέσεων καὶ ἀναφορῶν, ὁ δ' οἱονεὶ νομεὺς τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, ἐπὶ ὡρισμένων ὅμως μόνον σχέσεων καὶ ἀναφορῶν.

Οὐχ ἧττον νομὴ πλειόνων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος εἶναι δυνατή, ἐφ' ὅσον ἡ διάνοια ἑκάστου στρέφεται πρὸς ὡρισμένον μέρος τοῦ πράγματος, τούτου μεριζομένου κατ' ἰδανικὰ μέρη (compossessio pro indiviso) ἢ κατὰ ἐξαιρετικῶς ἐμφανῆ τοιαῦτα (compossessio pro diviso).

Ὁ γερμανικὸς κῶδιξ ἀναγνωρίζει μὲν νομὴν πλειόνων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, οὐχὶ δὲ τοιαύτην ἐπὶ ἰδανικοῦ μέρους (πρβλ. γερμ. κώδ. § 866).

Πράγματα ἀνεπίδεκτα νομῆς. Νομὴ δὲν εἶναι δυνατὴ ἐπὶ ἀσωμάτων πραγμάτων. Δὲν ἀποτελεῖ ἐξαίρεσιν τοῦ κανόνος τούτου ἡ οἱονεὶ νομή, καθ' ὅσον καὶ ἐπὶ ταύτης ἀντικείμενον δὲν εἶναι τὸ δικαίωμα ἐπὶ τοῦ πράγματος, ἀλλ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἐφ' ὡρισμένων ὅμως σκοπῶν αὐτοῦ. Νομὴ ὡσαύτως δὲν χωρεῖ ἐπὶ τῶν ἐκτὸς συναλλαγῆς πραγμάτων, ἐπὶ δὲ τῶν συνθέτων πραγμάτων, κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην, νομὴ τοῦ μέρους νοεῖται ὅταν τοῦτο δὲν ἀπολέσῃ τὴν αὐθυπαρξίαν του (πρβλ. ἀντίθετον διάταξιν γερμ. κώδ. § 865), ἄλλως ὁ τὸ ὅλον νεμόμενος νέμεται καὶ τὸ μέρος, ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ ἕνωσις, μετὰ δὲ τὸν ἀποχωρισμὸν ἄρχεται νέα ἰδιαιτέρα νομὴ τοῦ μέρους (πρβλ. Π. 41, 3, 23 πρ. καὶ § 2). Νομὴ ὁμάδος πραγμάτων ὡσαύτως δὲν νοεῖται, δυναμένη μόνον νὰ ὑπάρξῃ ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος πραγμάτων τῆς ὁμάδος. Σημειωτέον τέλος ὅτι ὡς ἡ κυριότης οὕτω καὶ ἡ νομὴ τῶν μεταλλείων διακρίνεται τῆς τοιαύτης ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους, δυνατῆς οὔσης ἰδιαιτέρας νομῆς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἰδιαιτέρας ἐπὶ τῶν μεταλλείων (πρβλ. ἄρθρ. 25 νόμ. ΓΦΚΔ').

Κτῆσις τῆς νομῆς. *Γενικῶς.* Συμφώνως πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς νομῆς, αὕτη ἀποκτᾶται ἅμα ὡς συντρέξωσι καὶ τὰ δύο ταύτης στοιχεῖα, ἤτοι ἥ τε φυσικὴ ἐπὶ τοῦ πράγματος ἐξουσία καὶ ἡ διάνοια τοῦ ἔχειν δι' ἑαυτὸν τὸ πρᾶγμα καὶ ἐν συναφείᾳ τῶν δύο τούτων στοιχείων (πρβλ. Π. 41, 2, 3 § 1—Π. 41, 2, 8). Εἰδικώτερον παρατηροῦμεν: Α') Ἡ φυσικὴ ἐξουσία ἐπὶ τοῦ πράγματος συνίσταται εἰς δημιουργίαν σχέσεως τοιαύτης τοῦ κτωμένου πρὸς τὸ πρᾶγμα (apprehensio), ὥστε νὰ καθίσταται σαφῶς δυνατὴ ἡ ἐπ' αὐτοῦ ἐνάσκησις τῆς ἐξουσίας. Πρὸς τοῦτο οὔτε ἀπαιτεῖται οὔτε ἀρκεῖ ψαῦσις τοῦ πράγματος, εἴσοδος ἐν αὐτῷ ἐπὶ ἀκινήτου ἤ τις ἄλλη ἐπαφὴ τοῦ νομέως πρὸς τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' οἱαδήποτε ἐνέργεια καθιστῶσα ἐμφανῆ τὴν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν δυνατότητα τῆς ἐνασκήσεως τῆς ἐπὶ τοῦ πράγματος ἐξουσίας, οἷον ἐπὶ ἀψύχων κινητῶν ἡ τοποθέτησις ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ νομέως, ἡ φρούρησις κλπ., ἐπὶ ἐμψύχων ἡ ἐν κλωβῷ ἐγκάθειρξις, ἡ τιθάσευσις κλπ., τέλος ἐπὶ ἀκινήτων ἡ τοποθέτησις ὀροσήμων, ἡ καλλιέργεια, ὁ διορισμὸς φυλάκων κλπ. Ἡ τοιαύτη φυσικὴ ἐξουσία ἀποκτᾶται εἴτε θελήσει εἴτε ἄνευ τοιαύτης τοῦ τέως νομέως. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει πρόκειται περὶ *παραδόσεως*, ὅτε ὅμως δὲν χωρεῖ μεταβίβασις τῆς νομῆς, ἀλλὰ νέα νομὴ ἀποκτᾶται, καθ' ὅσον διαδοχὴ νομῆς δὲν νοεῖται. Ἀντιθέτως, κατὰ τὸν γερμανικὸν κώδικα χωρεῖ διαδοχὴ ἐπὶ νομῆς (πρβλ. γερμ. κώδ. §§ 221, 854, 857, 861, 862, 943, 999). Τέλος ἐνταῦθα σημειωτέον ὅτι παράδοσις τῆς νομῆς χωρεῖ καὶ ὅταν ὁ κατέχων ἁπλῶς τὸ πρᾶγμα ἀποκτήσῃ τῇ βουλήσει τοῦ νομέως καὶ τὴν νομὴν αὐτοῦ διὰ μόνης τῆς ἀποκτήσεως καὶ τῆς διανοίας τοῦ ἔχειν δι' ἑαυτὸν τὸ πρᾶγμα (solo animo). Τοῦτο δύναται νὰ συμβῇ π. χ. ὅταν ὁ μισθωτὴς ἀγοράσῃ παρὰ τοῦ νομέως τὸ πρᾶγμα. Ἡ περίπτωσις αὕτη ἀποτελεῖ τὴν βραχείᾳ χειρὶ παράδοσιν (traditio brevi manu), ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν μακρᾷ χειρὶ παράδοσιν (traditio longa manu), ἥτις ὑπάρχει ὅταν δὲν κατέχῃ τὸ πρᾶγμα ὁ κτώμενος τὴν νομήν, ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἤδη παραλαμβάνῃ αὐτὸ παρὰ τοῦ νομέως (πρβλ. Π. 41, 1, 9, 5, Π. 41, 1, 21, 1). Ὅταν ἀντιστρόφως ὁ νομεὺς παραδίδῃ τὴν νομὴν διατηρῶν αὐτὸς τὴν ἁπλῆν κατοχήν, ὡς π. χ. ἐὰν πωλήσῃ τις τὴν οἰκίαν του καὶ συγχρόνως μισθώσῃ αὐτὴν παρὰ τοῦ ἀγοραστοῦ - νέου νομέως, ὑφίσταται ἡ καλουμένη *ἀντιφώνησις τῆς νομῆς* (constitutum possessorium. Πρβλ. Π. 41, 2, 18 πρ.). Ἐπί τε τῆς brevi manu traditio καὶ τοῦ constitutum possessorium διὰ νὰ ἐπέλθῃ διὰ μόνης τῆς μεταβολῆς τοῦ animus ἡ κτῆσις τῆς νομῆς ἀπαιτεῖται νόμιμος αἰτία.

Κατὰ τὸν γερμανικὸν κώδικα, ἐκτὸς ἐπὶ ὑπηρέτου (Πρβλ. γερμ. κώδ. § 855), οἱ κατὰ τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον ἁπλοῖ κάτοχοι εἶναι νομεῖς ἄμεσοι. Ἑπομένως τὸ constitutum possessorium καὶ ἡ traditio brevi manu εἶναι ἁπλοῖ τρόποι κτήσεως ἢ ἀπωλείας τῆς ἐμμέσου νομῆς (Πρβλ. γερμ. κώδ. §§ 929, 930). Ἐξ ἄλλου, κατὰ τὸν αὐτὸν γερμανικὸν κώδικα § 870, ὑπάρχει καὶ ἕτερος τρόπος μεταβιβάσεως τῆς ἐμμέσου νομῆς καὶ δὴ ὁ δι' ἐκχωρήσεως τῆς πρὸς ἀπόδοσιν τῆς νομῆς καὶ δὴ ὁ δι' ἐκχωρήσεως τῆς πρὸς ἀπόδοσιν τῆς νομῆς ἀπαιτήσεως.

Β') Ἡ βούλησις τοῦ ἔχειν δι' ἑαυτὸν τὸ πρᾶγμα διὰ νὰ ἐπιφέρῃ τὸ ἔννομον ἀποτέλεσμα τῆς κτήσεως τῆς νομῆς πρέπει νὰ δηλωθῇ, ἡ δὲ τοιαύτη δήλωσις δύναται νὰ εἶναι ρητὴ ἢ σιωπηρά. Δὲν ἀπαιτεῖται ἡ *σύγχρονος* σύμπτωσις τοῦ corpus μετὰ τοῦ animus, διότι δύναται νὰ προϋπάρξῃ ἐκεῖνο, ὡς π.χ. ἐπὶ τῆς brevi manu traditio, ἢ τοῦτο ὡς ἐπὶ τοῦ θέτοντος παγίδα διὰ ν' ἀποκτήσῃ τὴν νομὴν θηρίου.

Κτῆσις νομῆς δι' ἀντιπροσώπου. Ἡ νομὴ οὐ μόνον νὰ ἐνασκηθῇ, ἀλλὰ καὶ ν' ἀποκτηθῇ δύναται δι' ἀντιπροσώπου. Καὶ ἐπὶ μὲν ἀναγκαίας ἀντιπροσωπείας, ὡς π. χ. ἐπὶ πατρικῆς ἐξουσίας, ἐπιτροπείας, ἐκπροσωπήσεως νομικῶν προσώπων, δὲν λαμβάνεται ποσῶς ὑπ' ὄψιν ἡ βούλησις τοῦ ἀντιπροσωπευομένου, ἐπὶ δ' ἑκουσίας ἀντιπροσωπείας συναπαιτεῖται ἡ βούλησις αὕτη, παρεχομένη εἴτε προγενεστέρως δι' ἐντολῆς, εἴτε μεταγενεστέρως δι' ἐγκρίσεως. Εἰδικῶς ἐπὶ τῆς ἑκουσίας ἀντιπροσωπείας παρατηροῦμεν: α') Ἀπαιτεῖται ἡ βούλησις τοῦ ἀντιπροσώπου νὰ συνίσταται εἰς τὴν κτῆσιν τῆς νομῆς χάριν τοῦ ἀντιπροσωπευομένου. β') Ἐπὶ παραδόσεως ἀποκτᾷ τὴν νομὴν ἐκεῖνος, εἰς ὃν ἤθελεν ὁ παραδοὺς δηλώσει τὴν βούλησίν του ταύτην, τοῦ παραλήπτου ἀντιπροσώπου μὴ ἀντειπόντος. γ') Κατὰ τὴν ὀρθὴν γνώμην, ἡ ἔγκρισις δρᾷ ἀναδρομικῶς, ἤτοι ἀφ' ὅτου ἐχώρησεν ἡ κτῆσις τῆς νομῆς διὰ τὸν ἐγκρίναντα. δ') Ἐὰν ἡ ἐντολὴ ἀφορᾷ κατ' εἶδος ὡρισμένον πρᾶγμα, ἀποκτᾶται ἡ νομὴ διὰ τοῦ ἀντιπροσώπου καὶ ἄνευ γνώσεως τοῦ ἀντιπροσωπευομένου τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἐντολῆς. Ἐὰν ἡ ἐντολὴ ἀφορᾷ πρᾶγμα ἐκ πλειόνων, ἀφεθείσης εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς ἐκλογῆς, ἀποκτᾶται ἡ νομὴ ἅμα τῇ ὑπὸ τοῦ ἀντιπροσώπου κτήσει ἑνὸς τῶν πραγμάτων καὶ χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ὁ ἀντιπροσωπευόμενος ποῖον τὸ ἐκλεγέν. Ἐπὶ διοικήσεως τέλος ὁλοκλήρου περιουσίας ἀποκτᾶται ἡ νομὴ διὰ τοῦ διοικοῦντος ἄνευ γνώσεως τοῦ ἀντιπροσωπευομένου. Αἱ περιπτώσεις αὗται ἀποτελοῦσι τὰς μοναδικάς, κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην, ἐφαρμογὰς τῆς ἀρχῆς «καὶ ἀγνοοῦντες κτώμεθα νομήν».

Ἀπώλεια τῆς νομῆς. *Γενικῶς.* Πρὸς ἀπώλειαν τῆς νομῆς δὲν ἀπαιτεῖται ἡ ἀπώλεια ἀμφοτέρων τῶν στοιχείων αὐτῆς, ἀρκούσης τῆς τοιαύτης τοῦ ἑτέρου ἐξ αὐτῶν, ἤτοι ἀρκεῖ πρὸς ἀπώλειαν τῆς νομῆς μόνη ἡ διακοπὴ τῆς φυσικῆς ἐπὶ τοῦ πράγματος ἐξουσίας, ἢ μόνη ἡ δημιουργία βουλήσεως ἀντιθέτου πρὸς τὴν τοιαύτην τῆς κτήσεως καὶ διατηρήσεως τῆς νομῆς. Οὕτω, γενικῶς ἡ νομὴ ἀπόλλυται διὰ τοῦ θανάτου τοῦ νομέως, μὴ χωρούσης, καθ' ἃ εἴρηται, διαδοχῆς ἐπὶ τῆς νομῆς (κατὰ τὸν γερμανικὸν κώδικα § 857 τοὐναντίον ἡ νομὴ μεταβαίνει εἰς τὸν κληρονόμον), ὡς ἐπίσης διὰ τῆς καταστροφῆς τοῦ πράγματος. Εἰδικώτερον παρατηροῦμεν:

Α') Λόγῳ ἀπωλείας τοῦ corpus ἀπόλλυται ἡ νομή: 1) Ἐπὶ κινητῶν, ἐὰν τὸ πρᾶγμα περιέλθῃ εἰς τὴν νομὴν ἄλλου ἢ εἰς τόπον ἄγνωστον ἢ ἀπρόσιτον εἰς τὸν τέως νομέα. Ἐπὶ τῶν ἐμψύχων κινητῶν, ἐὰν ἥμερα ὄντα ἀποπλανηθῶσιν, ἡμερώμενα ἀπολέσωσι τὴν συνήθειαν τοῦ νὰ ἐπιστρέφωσιν, ἄγρια ἀνακτήσωσιν ὁριστικῶς τὴν ἐλευθερίαν των.

2) Ἐπὶ ἀκινήτων, ἐπὶ βιαίας ἀποβολῆς τοῦ νομέως, παρεμποδίσεως τῆς εἰσόδου καὶ γενικῶς τῆς ἐνασκήσεως οἱασδήποτε ἐπὶ τοῦ πράγματος ἐξουσίας, ἢ τέλος ὅταν ὁ νομεύς, βλέπων τὸ ἀκίνητον καταληφθὲν παρ' ἄλλων, φοβηθεὶς ἀποχωρήσῃ. Λάθρᾳ δὲν δύναται ν' ἀπολέσῃ ὁ νομεὺς τὴν ἐπὶ ἀκινήτων νομήν, καθ' ὅσον, κατὰ ρητὰς διατάξεις τῶν νόμων (Πρβλ. Π. 41, 2, 46.—Π. 41, 2, 25, 2.—Π. 41, 2, 3, 7 καὶ 8), ἐπὶ ἀπουσίας τοῦ νομέως ἡ ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ κατάληψις τοῦ κτήματος δὲν ἐπιφέρει τὴν ἀπώλειαν τῆς νομῆς, ἥτις ἀπώλεια τότε μόνον ἐπέρχεται, ὅταν, μαθὼν ὁ νομεὺς τὴν κατάληψιν, ἐφησυχάσῃ ἢ ἐπιθυμῶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ κτῆμα εὕρῃ σοβαρὰν πρὸς τοῦτο ἀντίστασιν. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει θεωρεῖται βίᾳ ἀπολέσας τὴν νομήν, δὲν δύναται δὲ νὰ κάμῃ χρῆσιν βίας, κατὰ τὴν ὀρθὴν γνώμην, τῆς ἀμύνης ἐν τῇ νομῇ ἐπιτρεπομένης μόνον ἐπὶ τῆς παραχρῆμα ἐκβολῆς τοῦ ἐκβαλόντος.

Β') Βουλήσει ἀπόλλυται ἡ νομὴ οὐχὶ ὅταν ἁπλῶς ὁ νομεὺς παραλίπῃ πράξεις ἐνασκήσεως τῆς νομῆς, ἀλλ' ὅταν συλλάβῃ καὶ σαφῶς, ρητῶς ἢ σιωπηρῶς δηλώσῃ ἀντίθετον βούλησιν, ὅτι δηλαδὴ δὲν θέλει πλέον νὰ νέμεται τὸ πρᾶγμα. Οἱ κατὰ νόμον ἐπομένως ἀνίκανοι πρὸς δήλωσιν βουλήσεως δὲν δύνανται ν' ἀπολέσωσι βουλήσει τὴν νομήν.

Ἀπώλεια τῆς νομῆς δι' ἀντιπροσώπου ἐνασκουμένης. Ἐπὶ τῆς νομῆς τῆς ἐνασκουμένης δι' ἀντιπροσώπου, πᾶν γεγονὸς ἐπιφέρον κατὰ τ' ἀνωτέρω ἀπώλειαν τῆς νομῆς corpore, ἐὰν ἐπέλθῃ εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον, ἐπιφέρει τὴν ἀπώλειαν τῆς νομῆς διὰ τὸν ἀντιπροσωπευόμενον. Διὰ μόνης τῆς μεταβολῆς τῆς βουλήσεως τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ ἐνασκεῖν τὴν νομὴν διὰ τὸν ἀντιπροσωπευόμενον εἰς βούλησιν δι' ἑαυτὸν ἐξουσιάζειν τὸ πρᾶγμα, δὲν ἀπόλλυται διὰ τὸν ἀντιπροσωπευόμενον ἡ νομή, ἐὰν ἡ νέα βούλησις τοῦ ἀντιπροσώπου δὲν δηλωθῇ σαφῶς εἴτε ὡς πρᾶξις ὑπεξαιρέσεως ἐπὶ κινητῶν, εἴτε ὡς πρᾶξις βιαίας ἀφαιρέσεως τῆς νομῆς ἐπὶ ἀκινήτων. Τέλος, θανάτῳ τοῦ ἀντιπροσώπου δὲν ἀπόλλυται ἡ νομή, οὐδὲ βουλήσει, ἐκτὸς ἐπὶ ἀναγκαίας ἀντιπροσωπείας, ὅτε ἡ νομίμως δηλωθεῖσα βούλησις τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ μὴ ἐνασκῆσαι πλέον τὴν νομὴν τοῦ πράγματος ἐπιφέρει τὴν ἀπώλειαν τῆς νομῆς διὰ τὸν ἀντιπροσωπευόμενον.

Προστασία τῆς νομῆς. Αὕτη χωρεῖ ἐπὶ ἀφαιρέσεως τῆς νομῆς ἢ παρενοχλήσεως τῆς ἐνασκήσεως αὐτῆς, τὰ δ' ἔνδικα μέσα εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ *παραγγέλματα* (interdicta, βλ. λ.), ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀγωγὴ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, ἡ condictio possessionis, ἐγειρομένη ὑπὸ τοῦ ἀπολέσαντος τὴν νομὴν κατὰ τοῦ ἀποκτήσαντος ταύτην ἄνευ ἢ παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ τέως νομέως καὶ δὴ ἄνευ αἰτίας ἢ ἐκ παρανόμου ἢ ψευδοῦς τοιαύτης καὶ σκοποῦσης τὴν καταδίκην τοῦ ἐναγομένου εἰς πλήρη ἀποζημίωσιν μὲν τοῦ ἐνάγοντος ἐν περιπτώσει δόλου καὶ κακῆς πίστεως τοῦ ἐναγομένου, εἰς τὸ περιελθὸν δ' ἄλλως μόνον αὐτῷ (βλ. καὶ λ. *ἀδικαιολόγητος πλουτισμός*). Ἡ ἀγωγὴ αὕτη παραγράφεται μετὰ τριακονταετίαν, ἀμφισβητεῖται δ' ἂν χωρεῖ κατὰ ταύτης ἡ ἔνστασις τῆς ἐπιληψίμου νομῆς. Τέλος, πρὸς ἀποτροπὴν κινδύνου ἐπικειμένου διὰ πραγιῶν, χωρεῖ προσωρινὴ ρύθμισις τῆς νομῆς διὰ τῶν καλουμένων *προσωρινῶν* μέτρων (βλ. λ.). (Περὶ τῆς οἱονεὶ νομῆς βλ. ἐν λέξει.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἐκτὸς τῶν συστημάτων τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου κυρίως τὰ ἔργα: *Savigny*, «Das Recht des Besitzes» (1803, ἐπιμελείᾳ *Rudorff* 1865).—*Gaus*, «Ueber die Grundlage des Besitzes» (1839).—*Bruns*, «Das Recht des Besitzes im Mittelalter und in der Gegenwart» (1848).—*Molitor*, «La possession» (1852).—*Lenz*, «Das Recht des Besitzes und seine Grundlagen» (1860).—*Randa*, «Der Besitz nach österr. R. mit Berücksichtigung des gem. R. des preuss., franz., und ital., des sächs. und zürich. Gesetzbuches» (1865—1895).—*Jhering*, «Grund des Besitzschutzes» (1869).—*Alibrandi*, «Teoria del possesso il diritto romano» (1871).—*Meischeider*, «Besitz und Besitzschutz» (1876).—*Esmein*, «Les théories de la possession en Allemagne» (ἐν Nouvelle Revue historique» 1877).—*Bekker*, «Das Recht des Besitzes bei den Römern» (1880).—*Kindel*, «Die Grundlagen des r. Besitzr.» (1883).—*Dernburg*, «Entwickelung und Begriff des jur. Besitzes des röm. Rechts» (1883).—*Strohal*, «Sukzession in den Besitz nach r. und heut. Recht» (1885).— *Graf Pininski*, «Der Tatbestand des Sachbesitzerwerbes» (1ος τόμ. 1885.—2ος τόμ. 1888).—*Schey*, «Zum Lehre vom Besitzr.» (ἐν Weitere Beiträge zur Bearbeitung des r. R. 1886).—*Stintzing*, «Der Besitz» (1ος, 1 βιβλ. 1889).—*Jhering*, «Der Besitgwille» (1889).—*Klein*, «Sachbesitz und Ersitzung» (1891).—*Stinzing*, «Zur Besitzlehre» (1892).—*Saleilles*, «Éléments constitutifs de la possession» (1894).—*Hirsch*, «Die Prinzipien des Sachbesitzerwerbes and Verlustes» (1899).—*Duquesne*, «Distinction de la possession et de la détention en droit romain».—*Cornil*, «Traité de la possession (en droit romain)».—*Schwab*, «La théorie possessoire objective».—*Saleilles*, «La possession des meubles» (1907).—*Sokolowski*, «Der Besitz im Klassischen R. und dem deutschen bürg. Gesetzbuch» (2ος τόμ. τῆς Philosophie in Privatrecht 1907).—*Rohde*, «Studien im Besitzrecht» (1913).—*Kress*, «Besitz und Recht» (1909). Δ. Φ. ΠΑΠΑΜΗΤΣ.

—νομὴ (ἡ) *['Ιατρ.]*. Νόσος συναντωμένη σπανίως εἰς μικρὰ παιδία, συνήθως εἰς τὰ θήλεα, ἀρχομένη μὲν ἐκ τῶν οὔλων ἢ τοῦ βλεννογόνου τῶν παρειῶν, ταχέως δὲ ἐπεκτεινομένη καὶ διαβρώσκουσα μονοπλεύρως, ἐνίοτε καὶ ἀμφιπλεύρως τὰς παρειάς, καταλήγουσα εἰς τὸν θάνατον τοῦ πάσχοντος. Ἡ αἰτιολογία τῆς νόσου ταύτης εἶναι εἰσέτι ἄγνωστος, ὑποτίθεται ὅμως ὅτι εἰδικὸς μικροοργανισμὸς εἶναι ὑπαίτιος ταύτης, χωρὶς ν' ἀποκλείωνται καὶ ἄλλα αἴτια, ὡς π.χ. κακὴ θρέψις, ἀνθυγιεινὸν περιβάλλον, γενικὴ τοῦ ὀργανισμοῦ νόσος καὶ ἰδίως ὀστρακιὰ κτλ. Ἐμφανίζεται κατ' ἀρχὰς ὑπὸ μορφὴν μικροῦ ἕλκους εἰς τὴν γωνίαν τοῦ στόματος καὶ ταχέως ἐκτείνεται, μεγεθυνόμενον καὶ διαβιβρώσκον τὰς παρειὰς καὶ τὰ οὖλα μέχρι καὶ τῶν φατνίων. Ἡ γλῶσσα σπανίως προσβάλλεται. Οἱ λυμφαδένες ἐξοιδοῦνται καὶ ἡ χάλασις σιελόρροια αὐξάνει. Αἱ παρειαὶ τοῦ προσώπου ἐξοιδοῦνται καὶ ἐμφανίζονται μελανὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα ταχέως γαγγραινοῦνται καὶ οὕτω διατιτραίνεται ἡ παρειά, ἐνῷ συγχρόνως ἡ γάγγραινα προχωρεῖ καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἐπέρχεται ὁ θάνατος. Γενικῶς συμπτώματα παρουσιάζει: ὑψηλὸν πυρετὸν 40°—41°, ταχυσφυγμίαν, ἀναιμίαν καὶ διαλείψεις. Ἡ πρόγνωσις εἶναι πάντοτε κακή· συνήθως ἀποθνήσκουσιν 9⁄10. Ἡ θεραπεία συνίσταται εἰς τὴν κατ' ἀρχὰς ἐπιτόπιον χνὴν ἐπάλειψιν τοῦ ἐμφανισθέντος ἕλκους διὰ χρωμικοῦ ὀξέος (chromic-acid). Ἐνδοφλέβιοι ἐγχύσεις σαλβαρσάνης ἀπεδείχθησαν λυσιτελεῖς εἰς ἐνίας περιπτώσεις. Δίαιτα περιέχουσα βιταμίνας καὶ χορηγουμένας λειπούσας ἐκ τῆς τέως διαίτης καὶ ἐλαίου ὀνίσκου. Κ. Ι.

Digitized by Google

Νομὴ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Κουρμταλὶ τῆς ἐπαρχίας Τρικκάλων τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτοικοι (1928) 268.

νόμημα (τό)· τὸ νέμεσθαι, τὸ δικαίωμα τῆς νομῆς.

—***νομήματα ἡγεμονικὰ*** (regalia) *[Νομ.]*. Κατὰ τὸν μεσαίωνα οἱ ἡγεμόνες ἤσκουν προνομιακῶς δικαιώματά τινα, regalia καλούμενα, ἐπὶ διαφόρων ἀντικειμένων, προσιδιαζόντων μᾶλλον τῇ δημοσίᾳ χρήσει, συγχέοντες οὕτω κατ' ἔννοιαν τὴν κυριαρχίαν πρὸς τὴν κυριότητα. Σὺν τῷ χρόνῳ ἀνήχθη εἰς σύνηθες οἰκονομικὸν μέσον ἡ παρὰ τῆς πολιτείας μονοπώλησις ἐμπορίων καὶ βιομηχανιῶν, ὑπ' αὐτὴν δὲ κυρίως τὴν δημοσιονομικὴν ἔννοιαν νοοῦνται σήμερον τὰ νομήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων παρ' ἡμῖν δύνανται νὰ συγκαταλεχθοῦν τὰ ταχυδρομεῖα, οἱ τηλέγραφοι καὶ τὰ τηλέφωνα, ἡ νομισματοκοπία κττ. Ὁ ὅρος *ἡγεμονικὰ νομήματα* εὕρηται πολλαχοῦ τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας, ὑπεμφαίνων τὸ ἀποκλειστικὸν τῆς πολιτείας δικαίωμα ἐφ' ὡρισμένων ἀντικειμένων, δυναμένων νὰ παραχωρηθοῦν ὑπ' αὐτῆς καὶ εἰς ἰδιώτας. Κατὰ τὰς ἀπὸ 18 Φεβρουαρίου 1836 ὁδηγίας τῶν ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ Οἰκονομικῶν γραμματειῶν τῆς ἐπικρατείας «Περὶ συντάξεως στατιστικῆς ὅλων τῶν ἐθνικῶν κτημάτων καὶ βασιλικῶν νομημάτων τοῦ βασιλείου», βασιλικὰ νομήματα εἶναι: 1) αἱ ἅλυκαί, 2) τὰ ὀρυκτά, 3) οἱ γαιάνθρακες, 4) τὰ λατομεῖα, 5) αἱ γεωρυχίαι, 6) τὰ μεταλλικὰ ὕδατα, 7) τὰ ἰχθυοτροφεῖα, καὶ ἐν γένει ὅλα τὰ ἐκ τῶν ὑδάτων πηγάζοντα δικαιώματα. Αἱ ἐν λόγῳ ὁδηγίαι οὐδεμίαν ὑποχρεωτικὴν δύναμιν ἔχουν, ἐφ' ᾧ καὶ δέον νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν οἱ κατὰ καιροὺς ἐκδοθέντες νόμοι, δι' ὧν ἐθεωρήθησαν ὡς νομήματα, ἤτοι ἰδιοκτησία τοῦ ἑλληνικοῦ δημοσίου δεκτικὴ παραχωρήσεως καὶ εἰς ἰδιώτας, ὡρισμένα ὕδατα, τὰ μεταλλεῖα, τὰ ὀρυχεῖα καὶ αἱ ἅλυκαί. Θ. Ι. Α.

Νόμια *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 187. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοί: *Ἅγιος Στέφανος* (πρ. Χατζάλαγα), *Ἅγιος Φωκᾶς* (πρ. Βούταμα) καὶ *Πραταζιές*.

— 2) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Κίττας τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτοικοι (1928) 197.

—**Νόμια** ***ὄρη*** *[Γεωγρ.]*. Τὰ μεταξὺ τῆς Μεσσηνίας καὶ Ἀρκαδίας ὑψούμενα ὄρη, τὰ ὁποῖα ἐν συνεχείᾳ μετὰ τοῦ Λυκαίου ὁρίζουν τὴν πρὸς Α. ἐκτεινομένην κοιλάδα τῆς Μεγαλοπόλεως. Εἶναι ὄρη ὀγκώδη καὶ δύσβατα, φέροντα μεγαλοπρεπῆ δάση ἐκ δρυῶν, ἐλατῶν καὶ πρίνων. Ὁ κεντρικὸς τούτων κόμβος, *Τετράζι* κοινῶς καλούμενος, φέρει τὴν ὑψίστην κορυφὴν ὕψους 1.388 μ. Βραχώδης τούτου προεξοχὴ πρὸς τὰ ΒΔ. φέρει τὰ λείψανα τοῦ μεσσηνιακοῦ ὀχυρώματος *Εἶρα* (βλ. λ.), ἑκατέρωθεν τῆς ὁποίας δύο βραχίονες τῆς Νέδας ῥέουν διὰ μέσου βαθειῶν φαράγγων. Πρὸς τὴν ἀνατολικὴν κλιτύν, ἄνωθεν τῆς Λυκοσούρας, ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἡ θέσις Μέλπεια. Ἐκ τῶν Νομίων πηγάζουν καὶ οἱ παραπόταμοι τῆς Βαλύρας, Ἠλέκτρα, Λευκασία καὶ Χάραδρος, πρὸς Ν. διευθυνόμενοι. Ι. Σ. Σ.

Νομία *[Μυθολ.]*. Νύμφη τις τῆς Ἀρκαδίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας, κατά τινα ἀρκαδικὴν παράδοσιν, ὠνομάσθησαν τὰ *Νόμια* ὄρη, μεταξὺ Ἀρκαδίας καὶ Λακωνίας (*Παυσ.* VIII, 38,11). Α. Θ. Σ.

νομία (ἡ) (Nomia) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κεντροφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἁλιωτιδῶν*, περιλαμβάνον μελίσσας μονήρεις, ἀπαντώσας εἰς τὰς θερμὰς χώρας τῆς γῆς.

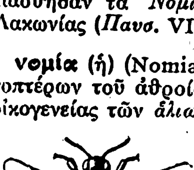

Νομία ἡ εὐρωπαϊκή.

Ἐκ τῶν τριῶν εὐρωπαϊκῶν εἰδῶν γνωστότερον εἶναι ἡ *νομία ἡ εὐρωπαϊκὴ* (Nomia europaea), ἥτις ἔχει μικρὸν μέγεθος, κεφαλὴν ἀπεστρογγυλωμένην καὶ πεπιεσμένην ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, κεραίας λεπτὰς καὶ μετρίως μακράς, θώρακα σφαιροειδῆ, κοιλίαν ᾠοειδῆ, πόδας βραχεῖς καὶ χονδροὺς καὶ πτέρυγας μετρίως ἀνεπτυγμένας, διαφανεῖς καὶ πολυνευρωτάς. Ὁ χρωματισμός της εἶναι μελανὸς μὲ λεπτὰς γενικὰς ταινίας πλαγίως τῆς ῥάχεως διατεταγμένας. Δ. Ν. Π.

νομίατρος (ὁ). Διοικητικὸς ὑπάλληλος, ἑδρεύων ἐν τῇ ἕδρᾳ ἑκάστου νομοῦ καὶ ἐντεταλμένος τὴν ἐπίβλεψιν καὶ προστασίαν τῆς δημοσίας ὑγείας. Ὁ νομίατρος διατελεῖ, κατὰ τὸν νόμον 346 «Περὶ ἐπιβλέψεως τῆς δημοσίας ὑγείας», ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ νομάρχου, οὗτινος εἶναι ὁ ἐπιστημονικὸς σύμβουλος ἐπὶ ὑγιεινῶν καὶ ἰατρικῶν ζητημάτων. Κυριώτερα ἔργα τοῦ νομιάτρου εἶναι: α) Νὰ μεριμνᾷ περὶ τῆς ἐν τῷ νομῷ καταπολεμήσεως τῶν λοιμωδῶν νόσων. β) Νὰ ἐπιθεωρῇ τὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα καὶ πᾶν ἐν γένει ἵδρυμα, δημόσιον, δημοτικὸν ἢ ἰδιωτικόν, ἰατρικὸν ἢ μή, δικαιούμενος νὰ εἰσέρχηται ἐντὸς αὐτῶν ἀκωλύτως, ὅπως ἐρευνᾷ ἐὰν τηρῶνται οἱ ὅροι τῆς ὑγιεινῆς. γ) Νὰ παρακολουθῇ τὴν τήρησιν τῶν νόμων ὡς πρὸς τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ ἰατροῦ καὶ τοῦ φαρμακοποιοῦ. δ) Νὰ διευθύνῃ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ δαμαλισμοῦ καὶ τοῦ ἀναδαμαλισμοῦ τῶν κατοίκων τοῦ νομοῦ. ε) Νὰ ἐκτελῇ, ἐλλείψει εἰδικοῦ ἰατροῦ, τὴν ὑγειονομικὴν ὑπηρεσίαν τῶν φυλακῶν καὶ στ) Νὰ ἐκτελῇ τὰς ἰατροδικαστικὰς πράξεις. Μ. Δ. Σ.

νομίζω· ἔχω τὴν ἰδέαν, τὴν γνώμην, ὑποθέτω, ὑπολαμβάνω, κοιν. *θαρρῶ*: «νομίζω ὅτι ἐτελείωσαν τὰ βάσανά μας», «μὴ νομίζῃς πῶς θὰ τὸ λησμονήσω»· || ἐκλαμβάνω τι ὡς τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον, ἐκδέχομαι, θεωρῶ, πιστεύω: «νομίζω τινὰ δίκαιον, — τίμιον, — εἰλικρινῆ», «τὰ νομίζει ὅπως τὰ θέλει», «ἐνομίσθη ὕποπτος, — ἔνοχος»· || «ὁ νενομισμένος τόκος» ὁ ὑπὸ τοῦ νόμου καθιερωμένος, «κατὰ τὰ νενομισμένα» καθ' ἃ οἱ νόμοι κελεύουσι, κατὰ τὰ παραδεδεγμένα, «ἀπεδόθησαν αἱ νενομισμέναι τιμαί».

Νομικὴ (ἡ). Ἡ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἔρευναν γενικῶς τοῦ δικαίου καὶ εἰδικώτερον μὲ τὴν γένεσιν καὶ ἱστορικὴν ἐξέλιξιν αὐτοῦ, μὲ τὴν ἑρμηνείαν τῶν κανόνων τοῦ δικαίου καὶ μὲ τὴν αἰτιολογίαν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ.

Ἡ νομικὴ ἀνεφάνη τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ φιλοσοφίᾳ, ὡς κεχωρισμένη ὅμως ἐπιστήμη ἀνεπτύχθη ἰδίᾳ ἐν Ῥώμῃ. Ὁ σκοπός της συνίσταται εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν κατανόησιν τοῦ περιεχομένου τῶν κανόνων τοῦ δικαίου ἀφ' ἑνὸς μὲν παρ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ὀφείλουν συμφώνως πρὸς αὐτοὺς νὰ ῥυθμίσουν τὴν συμπεριφοράν των, καὶ τοιοῦτοι εἶναι πάντες οἱ πολῖται, ἀφ' ἑτέρου δὲ παρ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι προορίζονται ἐνεργῶς νὰ εἰσφέρουν εἰς τὴν ἐφαρμογήν των, τοιοῦτοι δὲ εἶναι οἱ νομοθέται, οἱ δικασταί, οἱ δικηγόροι καὶ ἐν γένει οἱ ὑπάλληλοι. Κυρίως ἡ νομικὴ ἐπιστήμη στρέφεται περὶ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἰσχύοντος δικαίου, τοῦ δικαίου δηλαδὴ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ῥυθμίζει τὴν συμπεριφοράν μας καὶ τὸ ὁποῖον ἄλλως λέγεται θετὸν δίκαιον. Πρὸς τοῦτο δὲ ἐρευνᾷ τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν τῶν κανόνων τοῦ δικαίου, συσχετίζει τούτους, αἴρουσα τὰς ἐνυπαρχούσας ἀντιθέσεις, καὶ συστηματοποιεῖ αὐτοὺς ἀναλόγως τοῦ περιεχομένου των. Ἐκ παραλλήλου ὅμως ἐξετάζει ἡ νομικὴ ἐπιστήμη τὰς πηγὰς τοῦ δικαίου καὶ τὴν ἀξίαν αὐτῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κανόνων τῆς ἠθικῆς ἢ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἰδέας τοῦ δικαίου. Ἡ ἠθικὴ δὲν ἀνήκει εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἐννοίας τοῦ δικαίου, ἀσκεῖ ὅμως οὐσιώδη ἐπίδρασιν εἰς τὴν διαμόρφωσιν αὐτοῦ, ἐκεῖνο δὲ τὸ δίκαιον εἶναι ἰσχυρόν, τὸ ὁποῖον ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς ἠθικὰς ἀντιλήψεις τῆς κοινωνίας.

Κλάδοι τῆς νομικῆς ἐπιστήμης εἶναι: α) *Ἡ ἱστορία τοῦ δικαίου*, ἡ ὁποία ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἔρευναν τῶν πηγῶν τοῦ δικαίου καὶ μὲ τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν αὐτῶν. β) Τὸ *ἰδιωτικὸν δίκαιον*, περιλαμβάνον τὸ *ἀστικόν*, τὸ *ἐμπορικὸν* καὶ τὸ *ναυτικὸν δίκαιον*. γ) Τὸ *δημόσιον δίκαιον*, περιλαμβάνον τὸ *συνταγματικόν*, τὸ *διοικητικόν*, τὸ *ποινικόν*, τὸ *ἐκκλησιαστικόν*, τὸ *διεθνὲς* καὶ τὸ *δικονομικὸν δίκαιον*, καὶ δ) Ἡ *φιλοσοφία τοῦ δικαίου*, ἡ ὁποία ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν ἰδέαν τοῦ δικαίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Κ. Τριανταφυλλοπούλου*, «Γενικαὶ ἀρχαὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀστικοῦ δικαίου» (1926).—*R. Schmidt*, «Einführurg in die Rechtswissenschaft» (1921).—*G. Sellinck*, «Allg. Staatslehre» (1928).—*H. Kelsen*, «Allg. Staatslehre» (1925).—*R. Stammler*, «Lehrbuch der Rechtsphilosophie» (1923). Χ. Γ. ΣΓΟΥΡΙΤΣΑΣ

— **νομικὴ** ***σχολὴ*** *τοῦ πανεπιστημίου*. Ἡ δευτέρα τῇ τάξει ἐκ τῶν τεσσάρων σχολῶν, ἐξ ὧν ἀπηρτίσθη τὸ πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν κατὰ τὴν ἵδρυσίν του, καλουμένη ὑπό τινων καὶ *δικαστικὴ* κατὰ τὰ πρῶτα τῆς συστάσεώς της ἔτη. Ἐκπροσωπεῖται ὑπὸ τοῦ κοσμήτορος αὐτῆς καὶ ἀποτελεῖται ὑπὸ συλλόγου τακτικῶν, ὁμοτίμων καὶ ἐκτάκτων καθηγητῶν καὶ ὑπὸ ὑφηγητῶν. Ὁ πρῶτος σύλλογος τῶν καθηγητῶν αὐτῆς ἀπετελέσθη ἀπὸ τρεῖς ἐκτάκτους καὶ τρεῖς ἐπιτίμους. Πρῶτος τακτικὸς καθηγητὴς ἐν αὐτῇ ἐγένετο ὁ ἔκτακτος Γεώργ. Μαυροκορδᾶτος, πρῶτος δ' ἀπ' εὐθείας διορισθεὶς τακτικὸς ὁ Πέτρος Παπαρρηγόπουλος. Ἡ νομικὴ σχολὴ ἀπονέμει πτυχία καὶ διδακτορικὰ διπλώματα: α') τῆς νομικῆς καὶ β') τῶν πολιτικῶν καὶ οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν. Μέχρι τοῦ 1912 ἀπένεμε καὶ τὸ τοῦ προλύτου, ὅπερ κατηργήθη διὰ τοῦ νόμου ͵ΓΩΚΕ' τοῦ 1911. Κατὰ τὸ 1931 ὁ σύλλογος τῶν καθηγητῶν αὐτῆς ἀπετελεῖτο ἐκ τριῶν ὁμοτίμων, ἐκ δώδεκα τακτικῶν, ἐκ δύο ἐκτάκτων καὶ ἐξ ὀκτὼ ὑφηγητῶν.

— **«Νομική»**. Μηνιαία νομικὴ ἐπιθεώρησις ἐν Ἀθήναις, ἐκδοθεῖσα ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου 1894—Σεπτεμβρίου 1905 εἰς σχῆμα 8ον ὑπὸ Ἠλ. Λιακοπούλου, Ἰ. Ἀραβαντινοῦ καὶ Ν. Δαμασκηνοῦ.

Νομικιανὰ *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἀσφένδου τῆς ἐπαρχίας Σφακίων τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτ. (1928) 60. Λέγεται καὶ *Ἀνομικιανά*.

Νομίκιος, ἢ ***Νουμίκιος*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς Ἰταλίας ἐν Λατίῳ, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τοῦ ὄρους Ἀλβανοῦ (νῦν Monte Cavo) καὶ διερχόμενος μεταξὺ Λαβινίου καὶ Ἀρδέας ἐκβάλλει εἰς τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος. Κατά τινα παράδοσιν ἐπὶ τῶν ὀχθῶν του ἐτάφη ὁ Αἰνείας, ὅπου ἐλατρεύετο ἀκολούθως ὑπὸ τὸ ὄνομα Ζεὺς πατρῷος (Jupiter indiges). Ἐξ αὐτοῦ δὲ ἐλαμβάνετο τὸ διὰ τὴν λατρείαν τῆς Ἑστίας ἀπαιτούμενον ὕδωρ καὶ ἐκεῖ ἐθυσίαζον ἀπὸ κοινοῦ οἱ ποντίφικες μετὰ τῶν ὑπάτων. Σήμερον καλεῖται Rio-Torto. Α. Θ. Σ.

νομικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς νόμους, ὁ τῶν νόμων: «ἡ νομικὴ ἐπιστήμη», «ἡ νομικὴ ἄποψις τοῦ ζητήματος», «νομικὰ συγγράμματα», «νομικαὶ διατυπώσεις»· || ὁ μελετητὴς καὶ ἐξηγητὴς τῶν νόμων, ἰδίᾳ παρ' Ἰουδαίοις, ὁ δικηγόρος· || ὁ ἐκ τοῦ νόμου ἀντλῶν τὴν ὑπόστασίν του: «νομικὸν πρόσωπον», ἀντίθ. «φυσικὸν πρόσωπον» || «νομικὸς σύμβουλος» ὑπουργείου, τραπέζης, ἱδρύματος, ὁ παρέχων τὴν γνώμην του ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν καὶ ἑρμηνείαν τῶν νόμων· || «νομικὸν δίκαιον» τὸ δίκαιον ὡς ὑπὸ τῆς παραδόσεως καὶ τῶν κειμένων νόμων εἶναι ἀποδεκτόν, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸ «φυσικὸν δίκαιον»· || ***νομικὴ*** (ἡ)· ὡς οὐσ. κατὰ παράλειψιν τοῦ *ἐπιστήμη* (βλ. λ. *νομική*)· || ***νομικὰ*** (τά)· ὡς οὐσ. κατὰ παράλειψιν τοῦ *πράγματα*.—Ἐπίρρ. ***νομικῶς***.

— *[Ἐκκλ. Ἱστορ.]* *Νομικοὶ* ἦσαν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ὀφφικιάλιοι οἱ γράφοντες καὶ ὑπογράφοντες, καθάπερ καὶ οἱ νοτάριοι καὶ ταβουλλάριοι, τὰ εἰς δικαιοπραξίας ἀφορῶντα γράμματα ὡς πρατήρια, δωρητήρια (δωρεαστικὰ ἔγγραφα), ἀνταλλαγάς, ἀποφλητικὰ γράμματα, συμβιβασμοὺς καὶ διαιτησίας (κρίσιμα γράμματα, ἢ κρισιμογράμματα), κτηματικῶν ὁρίων καθορισμοὺς (περιορισμούς), διαθήκας (διαθηκῷα γράμματα), κλπ. Ἀλλ' ἐνίοτε τὰ τοιαῦτα εἰς δικαιοπραξίας ἀφορῶντα γράμματα γραφόμενα ὑπ' ἄλλων προσήγοντο καὶ ἀνεγινώσκοντο εἰς τοὺς νομικούς, οἵτινες ὑπέγραφον αὐτά, ἢ ὑπεγράφοντο πρὸ αὐτῶν τε καὶ ἄλλων ὀφφικιαλίων, ἢ ἐκ δύο νομικῶν ὁ μὲν ἔγραφε καὶ ὑπέγραφε τὰ τοιαῦτα γράμματα, ὁ δ' ἕτερος συνυπέγραφεν ὡς μάρτυς, ἢ ὑπέγραφεν εἷς μόνος νομικὸς ὡς μάρτυς, ἢ πλείονες νομικοὶ συνυπέγραφον ὡσαύτως αὐτοὶ μόνοι ὡς μάρτυρες, ἢ συνυπέγραφεν ὁ νομικὸς ὡς μάρτυς πρὸς ἑτέρῳ μάρτυρι ὀφφικιαλίῳ, ἢ καὶ πρὸς πλείοσι τοιούτοις.

Τὸ ὀφφίκιον τοῦ νομικοῦ, καταλεγόμενον ὑπὸ Κωδίνου τοῦ Κουροπαλάτου περὶ τῶν ὀφφικίων τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας δεύτερον ἐν τῇ ὀγδόῃ πεντάδι, μετὰ τὸ ὀφφίκιον τοῦ πριμμικηρίου τῶν ἀναγνωστῶν καὶ πρὸ τοῦ ὀφφικίου τοῦ πρωτοκανονάρχου, ἐδίδετο οὐ μόνον εἰς ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ εἰς διακόνους ὡς καὶ εἰς ἀναγνώστας. Οἱ νομικοὶ ἠδύναντο νὰ ὦσι τετιμημένοι καὶ δι' ἑτέρου ἐκκλησιαστικοῦ ἀξιώματος καὶ δή, εἴτε ἑνὸς τοιούτου, ὡς τοῦ τοῦ σκευοφύλακος, τοῦ τοῦ λογοθέτου, τοῦ τοῦ πρωτονοταρίου, τοῦ τοῦ ὑπομνηματογράφου, τοῦ τοῦ πριμμικηρίου τῶν πριμμικηρίων τῶν ταβουλλαρίων, τοῦ τοῦ ἄρχοντος τῶν μοναστηρίων, τοῦ τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου, τοῦ τοῦ δευτερεύοντος, εἴτε πλειόνων ἅμα τοιούτων, ὡς τῶν τοῦ σακελλίου καὶ πριμμικηρίου τῶν ταβουλλαρίων, τῶν τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου καὶ διδασκάλου τοῦ εὐαγγελίου. Τὴν ἐποπτείαν τῶν νομικῶν εἶχεν ὁ πρωτονοτάριος. [Πρβλ. *Κ. Μ. Ῥάλλη*, «Περὶ τῶν νομικῶν κατὰ τὸ δίκαιον τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας» (1914).] Κ. Μ. Ρ.

—**«Νομικὴ** ***Ἐπιθεώρησις»***. Τίτλος ἑλληνικῶν περιοδικῶν: —1) Νομικὴ ἔκδοσις ἐν Ἀθήναις κατὰ τὰ ἔτη 1862 (Σεπτέμβριος)—1863 ὑπὸ Γ. Δασκαλοπούλου. —2) Ἑβδομαδιαία νομικὴ ἐπιθεώρησις ἐν Ἀθήναις, ἐκδοθεῖσα εἰς σχῆμα 8ον ὑπὸ Ἰ. Δ. Ζέπου κατὰ τὰ ἔτη 1901—1905. Ὑπῆρξε τὸ βασικὸν νομικὸν περιοδικὸν τῆς ἐποχῆς του, περιλαμβάνον, πλὴν πρωτοτύπων καὶ μεταφρασμένων μελετῶν, πλουσίαν νομολογίαν ἰδίως ἑλληνικήν, τοῦ πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Π. Ν. Π.

— **«Νομικὴ** ***Ἐφημερίς»***. Ἑλληνικὰ περιοδικὰ (βλ. λ. «*Ἐφημερὶς* Νομική»).

— **«Νομικὴ** ***Μέλισσα***, ἤτοι συλλογὴ τῶν σπουδαιοτέρων ἀποφάσεων τῶν ἐν Ἀθήναις ἐφετῶν καὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου». Νομικὸν περιοδικὸν ἐν Ἀθήναις, ἐκδοθὲν εἰς σχῆμα 8ον κατὰ τὰ ἔτη 1858 (Ἰούνιος)—1874 (Δεκέμβριος). Ἐξεδίδετο χορηγίᾳ Ζ. Γρυπάρη καὶ Σ. Παυλίδου καὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἀρχικῶς τοῦ Ν. Λ. Βαχατώρη, εἶτα δὲ (1859) καὶ τοῦ Δ. Χαριτάκη. Περιέχει πλουσιωτάτην νομολογίαν.

— **«Νομικὴ** καὶ ***Συμβολαιογραφικὴ Ἐπιθεώρησις»***. Περιοδικὸν ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθὲν τῷ 1929 εἰς σχῆμα 8ον ὑπὸ Β. Λαχανᾶ. Π. Ν. Π.

—**νομικὸν** ***πρόσωπον***. Πλὴν τῶν *φυσικῶν*, τὸ δίκαιον ἀναγνωρίζει καὶ ἄλλα πρόσωπα, τὰ λεγόμενα *νομικὰ* ἢ *ἰδανικά*, ἅτινα, καίτοι δὲν ἔχουσιν ἰδίαν βούλησιν, ἐν τούτοις κέκτηνται ἴδια δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις, μὴ ἀνήκουσας εἰς τὰ ἀπο-

Digitized by Google

τελοῦντα αὐτὰ καθ' ἕκαστον πρόσωπα, ἀλλ' εἰς τὸ σύνολον τῶν καθ' ἕκαστον τούτων προσώπων, ὅπερ ἀνάγεται εἰς ἴδιον πρόσωπον ἀνεξάρτητον ἐκείνων.

Τὸ ζήτημα ἐὰν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξωσι πρόσωπα ἔχοντα δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις πλὴν τῶν φυσικῶν τοιούτων ἀπετέλεσεν ἓν τῶν σπουδαιοτέρων προβλημάτων τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, ἐφ' οὗ οἱ συγγραφεῖς εἰσέτι διχάζονται καὶ διὰ τὴν λύσιν τοῦ ὁποίου ἀπειράριθμοι ἀνεπτύχθησαν θεωρίαι.

α') Ἡ κατὰ παράδοσιν θεωρία εἶναι τῆς ficito juris, καθ' ἣν ὁ νομοθέτης δημιουργεῖ κατὰ πλάσμα πρόσωπον ἀνύπαρκτον ἐν τῇ πραγματικότητι, ὅπερ εἶναι τὸ ἰδανικὸν σύνολον τῶν κατ' ἰδίαν προσώπων καὶ εἰς ὃ ἀνήκουσι δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις, ἅτινα ἄλλως δὲν θὰ ἠδύναντο νομικῶς νὰ ὑπάρξωσι· λόγος τῆς τοιαύτης δημιουργίας εἶναι ἡ ἐξυπηρέτησις τῆς κοινωνικῆς πραγματικότητος *Savigny, Unger, Puchta-Laurant, Ducrock.*

β') Περαιτέρω ἐξέλιξις τῆς θεωρίας ταύτης εἶναι ἡ θεωρία, καθ' ἣν τὸ δίκαιον δὲν δύναται νὰ δημιουργήσῃ πρόσωπα ἀνύπαρκτα καὶ ὅτι τὰ νομικὰ πρόσωπα ἀποτελοῦσι περιουσίαν προωρισμένην εἰς ὡρισμένον σκοπὸν ἄνευ ὑποκειμένου (*Brinz*).

γ) Κατ' ἄλλην θεωρίαν, τὰ ἀληθῆ ὑποκείμενα τῶν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων, ἅτινα φαινομενικῶς ἀνήκουν εἰς τὸ νομικὸν πρόσωπον, εἶναι τὰ πρόσωπα τ' ἀποτελοῦντα αὐτὸ ἢ τὰ πρόσωπα ὑπὲρ ὧν ὑπάρχει τὸ ἵδρυμα (*Jehring*), διότι κατὰ τὸν Jehring τὸ δικαίωμα εἶναι τὸ ἁπλῶς προστατευόμενον συμφέρον, ὥστε ὑποκείμενον εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἔχουν τὴν κάρπωσιν.

δ) Ἀλλ' ἡ θεωρία αὕτη ἀπεκρούσθη ὑπὸ πάντων, διότι βεβαίως κατὰ τὴν κρατοῦσαν ἑρμηνείαν δὲν δύναται νὰ ἐννοηθῇ δικαίωμα καὶ ὑποκείμενον δικαιώματος ἄνευ βουλήσεως· ἐντεῦθεν παρήχθη ἡ λεπτὴ νομικὴ κατασκευὴ τοῦ Bekker, ἣν κατά τινα σημεῖα δευτερεύοντα τροποποιημένην ἀναπτύσσει καὶ ὁ Michoud, καθ' ἣν ἐν παντὶ ἀτομικῷ δικαιώματι δέον νὰ διακρίνωμεν δύο στοιχεῖα: τὸ στοιχεῖον τῆς βουλήσεως (Verfugung) καὶ τὸ στοιχεῖον τῆς καρπώσεως (Genuss). Τὰ στοιχεῖα ταῦτα δύνανται νὰ συγκεντροῦνται ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ προσώπῳ, ἀλλὰ δύνανται νὰ εἶναι κεχωρισμένα· ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει κατὰ μὲν τὸν Bekker ὑποκείμενον τοῦ δικαιώματος δὲν εἶναι οὔτε ὁ κατέχων τὸ στοιχεῖον τῆς βουλήσεως, οὔτε ὁ κατέχων τὸ στοιχεῖον τῆς καρπώσεως, ἀλλ' ἀμφότεροι ἑνούμενοι διὰ τῆς νομικῆς παραιτήσεως, ἤτοι τοῦ νομικοῦ προσώπου, ὅπερ δημιουργεῖ ἡ δημοσία ἐξουσία ἢ ἡ ἰδιωτικὴ βούλησις· κατὰ δὲ τὸν Michoud ὑποκείμενον μὲν εἶναι ὁ κατέχων τὸ στοιχεῖον τῆς καρπώσεως, τὸ δὲ στοιχεῖον τῆς βουλήσεως εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὴν ὕπαρξιν τοῦ νομικοῦ προσώπου, δι' ὃ ἡ θεωρία αὐτοῦ συμπληροῦται διὰ τῆς θεωρίας τοῦ ὀργάνου.

δ) Πρὸς τὴν θεωρίαν ταύτην δέον νὰ συνδυασθῇ ἡ θεωρία, καθ' ἣν τὸ νομικὸν πρόσωπον εἶναι μὲν πρόσωπον νοητόν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πλασματικόν· ἀντιθέτως, ἀποτελεῖ πραγματικὴν νομικὴν ἔννοιαν (réalité juridique conceptuelle), διότι ἀνταποκρίνεται εἰς πραγματικὴν κατάστασιν, εἰς ἣν δίδεται ὡρισμένη νομικὴ μορφὴ (Saleilles).

ε) Ἀλλ' ἡ πραγματικότης τῶν νομικῶν προσώπων ὑπεστηρίχθη καὶ ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως· ὅτι διὰ τῆς ἑνώσεως πολλῶν προσώπων πρὸς ἐπίτευξιν κοινοῦ σκοποῦ δημιουργεῖται ἓν πραγματικὸν νέον πρόσωπον, ἔχον πράγματι ἰδίαν βούλησιν ὁμαδικήν, διάφορον τῆς βουλήσεως τῶν καθ' ἕκαστον ἀτόμων (Beseler, Gierke, Zitelmann) τὴν θεωρίαν ταύτην ἀπεδέχθη καὶ ὁ Jellinek. Ἡ θεωρία συμπληροῦται διὰ τῆς θεωρίας τοῦ ὀργάνου, ὅπερ δὲν εἶναι ἐντολοδόχος, διότι ἐνῷ ἡ ἐντολὴ προϋποθέτει δύο πρόσωπα, ἐνταῦθα εἶναι ἓν καὶ μόνον πρόσωπον, τὸ νομικόν, ὅπερ δρᾷ διὰ τῶν ὀργάνων αὐτοῦ, ὧν ὀργάνων πᾶσα πρᾶξις ὑποχρεοῖ ἐκεῖνο κατὰ τινας μάλιστα καὶ ποινικῶς.

στ) Ἀπὸ ἄλλης ὅλως βάσεως ἀναχωρῶν ὁ Duguit ἀρνεῖται ἀπολύτως τὴν ὕπαρξιν τῶν νομικῶν προσώπων. Ἀρνεῖται τὴν ὕπαρξιν δικαιώματος καὶ ὑποκειμένου δικαίου, δέχεται δὲ μόνον τὴν ὕπαρξιν τοῦ ἐξ ἀντικειμένου κανόνος τοῦ δικαίου, ὅστις δὲν παρέχει εἰς τὰ φυσικὰ πρόσωπα ὑποκειμενικὰς ἐξουσίας ἀλλ' ἁπλῶς διέπει τὴν κοινωνικὴν πραγματικότητα, δημιουργῶν ἐννόμους καταστάσεις, διὰ τὴν γένεσιν τῶν ὁποίων ἡ δήλωσις τῆς βουλήσεως τοῦ φυσικοῦ προσώπου δὲν εἶναι γενεσιουργὸς αἰτία, ἀλλ' ἁπλῶς ὅρος τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς. Μὴ ὑπαρχόντων κατὰ ταῦτα δικαιωμάτων, οὐδὲ ὑποκειμένων τῶν δικαιωμάτων, δὲν γεννᾶται κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην πρόβλημα ἑρμηνείας τῆς νομικῆς προσωπικότητος, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχουν κἂν πρόσωπα ἐν τῷ δικαίῳ, οὔτε φυσικά, οὔτε νομικά. Ὁ ἐξ ἀντικειμένου κανὼν δικαίου ἀπευθύνεται πρὸς τὰ ἐν τῇ κοινωνικῇ ὀργανώσει ἄτομα καὶ μόνον εἰς αὐτὰ εἶναι δυνατὸν ν' ἀπευθύνεται, ἀφοῦ μόνον αὐτὰ εἶναι ὑπάρξεις ἔχουσαι συνείδησιν τῶν πράξεων αὐτῶν· δι' αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀπευθύνηται πρὸς ἰδανικὰ πρόσωπα, ὅπως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπευθύνηται πρὸς τοὺς παράφρονας καὶ τοὺς ἀνήβους· ὁσάκις δέ, ὡς ἐκ τῆς γραμματικῆς διατυπώσεως, φαίνεται ἀπευθυνόμενος πρὸς αὐτούς, πράγματι ἀπευθύνεται πρὸς ἄλλα τρίτα πρόσωπα (ἐπιτρόπους αὐτῶν, φυσικὰ πρόσωπα ἐκπροσωποῦντα κλπ.), ἅτινα προστατεύουσι τὰ συμφέροντα ἐκείνων. Κατὰ ταῦτα ἡ ὑπὸ τὴν ἄνω ἔννοιαν δήλωσις βουλήσεως φυσικοῦ προσώπου δύναται ν' ἀφορᾷ τὴν προάσπισιν ἰδίου ἢ καὶ ἀλλοτρίου συμφέροντος, ἀναλόγως τοῦ περιεχομένου αὐτῆς, τὸ δὲ ἀλλότριον τοῦτο συμφέρον, ὅπερ δύναται νὰ εἶναι καὶ ὁμαδικόν, ἐναπόκειται εἰς τὸν ἐξ ἀντικειμένου κανόνα δικαίου νὰ καθορίσῃ ἐὰν εἶναι προστατεύσιμον ἢ οὒ (συμφέροντα ἀνήβων ἢ ἀσθενῶν πνευματικῶς, φιλανθρωπικοὶ κλπ. σκοποί, κατασκευὴ μνημείων, προστασία τῶν ζῴων, δημοσία ὑπηρεσία κλπ.).

Διάκρισις νομικῶν προσώπων. Τὰ νομικὰ πρόσωπα διακρίνονται εἰς *νομικὰ πρόσωπα δημοσίου* καὶ *ἰδιωτικοῦ δικαίου*. Ἡ διάκρισις αὕτη βάσιν ἔχει τὴν διάκρισιν τῶν κανόνων τοῦ δικαίου εἰς κανόνας δημοσίου δικαίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου. Ὡς δὲ σταθερῶς καθωρισμένη γραμμὴ διακρίσεως μεταξὺ τῶν κανόνων τούτων δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, διότι τὸ κριτήριον ἀποτελοῦσιν ὡρισμέναι θεωρητικαὶ ἀρχαί, αἵτινες γεννώμεναι ἐκ νομικοπολιτικῶν ἀπόψεων καὶ κατευθύνσεων παραλλάσσουσι κατὰ τόπον καὶ χρόνον (π.χ. ἔννοια δημοσίας ὑπηρεσίας), οὕτω σταθερὰ γραμμὴ διακρίσεως μεταξὺ προσώπων ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου δικαίου δὲν δύναται νὰ καθορισθῇ. Δύο ἐν τούτοις δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς κριτήρια διακρίσεως, ὧν τὸ μὲν εἶναι τυπικὸν στοιχεῖον, τὸ δὲ ἕτερον οὐσιαστικόν. Τὸ πρῶτον εἶναι ἡ διάφορος στάσις ἣν λαμβάνει ἡ πολιτεία ἔναντι ἑκάστης τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν τῶν νομικῶν προσώπων· οἱ μὲν κανόνες οἱ ἀφορῶντες τὰ νομικὰ πρόσωπα τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου εἶναι ἀνάλογοι πρὸς τοὺς ἀφορῶντας τὰ ἄτομα ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς αὐτῶν συναλλαγαῖς, τουτέστιν ἡ ἐπέμβασις τοῦ νομοθέτου περιορίζεται κατὰ κανόνα ἐπ' αὐτῶν εἰς ὅ,τι μόνον ἀφορᾷ τὴν ἀσφάλειαν τῶν συναλλαγῶν· τοὐναντίον οἱ κανόνες οἱ ἀφορῶντες νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου καθιεροῦσιν ἐπέμβασιν τῆς πολιτείας ἰσχυροτέραν, ἐκδηλουμένην ὄχι μόνον δι' ἁπλοῦ ἐλέγχου, ὅστις ἀφορᾷ ἁπλῆν παρακολούθησιν τῆς λειτουργίας τῶν προσώπων καὶ ὅστις εἶναι ἐν προκειμένῳ εὐρύτερος τοῦ ὑφισταμένου ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν προσώπων, ἀλλὰ καὶ δι' ἐποπτείας, δι' ἧς ταῦτα, καίτοι παραμένοντα ἀνεξάρτητα, ὑπάγονται τρόπον τινὰ εἰς τὸ ὅλον πολιτειακὸν σῶμα (περὶ διακρίσεως ἐποπτείας καὶ ἁπλοῦ ἐλέγχου βλ. Α. Π. 61/1930, Θεμ. ΜΑ σελ. 162). Ἀλλὰ τὸ ἐξωτερικὸν τυπικὸν τοῦτο στοιχεῖον δὲν ἀποτελεῖ εἰμὴ μαχητὸν τεκμήριον περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ οὐσιαστικοῦ στοιχείου, ἐφ' οὗ κυρίως δέον νὰ βασισθῇ ἡ διάκρισις· εἶναι δὲ τοῦτο ἡ ἐκ μέρους τοῦ νομικοῦ προσώπου ἄσκησις, κατὰ κύριον τοὐλάχιστον σκοπόν, δημοσίας ὑπηρεσίας ὑφ' ἣν εὐρεῖαν ἔννοιαν νοεῖται αὕτη ἐν τῷ συγχρόνῳ δημοσίῳ δικαίῳ. Πότε ὑπάρχει τοῦτο, εἶναι βεβαίως ζήτημα τοῦ ἑρμηνευτοῦ καὶ τοῦ δικαστοῦ (Α. Π. 89/1928, Θεμ. ΛΘ σελ. 421. Περὶ τοῦ ἂν οἱ συνεταιρισμοὶ ἀποτελοῦσι νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου βλ. εἰσαγγελ. Ἀθην. 44704/1929, Θεμ. ΜΑ σελ. 73).

Παρ' ἡμῖν, κατόπιν τοῦ νόμου 3713, καθιεροῦντος τὸ ἔνδικον μέσον τῆς αἰτήσεως ἀκυρώσεως δι' ὑπέρβασιν ἐξουσίας ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας καὶ ὁρίσαντος ἐν ἄρθρῳ 45 ὅτι ἡ αἴτησις ἀκυρώσεως ἀσκεῖται μόνον κατὰ τῶν ἐκτελεστῶν πράξεων τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν καὶ τῶν διοίκησιν ἀσκούντων νομικῶν προσώπων, ἐγεννήθη τὸ ζήτημα ἂν τὸ ἔνδικον τοῦτο μέσον χωρῇ κατὰ πράξεων παντὸς νομικοῦ προσώπου ὅπερ ἤθελε θεωρηθῇ ὡς δημόσιον δίκαιον ἢ ἡ διάταξις αὕτη ἠθέλησε νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν προσβολὴν τῶν πράξεων ὡρισμένων μόνον ἐκ τῶν προσώπων τοῦ δημοσίου δικαίου, ἐκείνων μόνον ἅτινα ἀσκοῦσι διοίκησιν. Ἡ νομολογία τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας ἡρμήνευσεν εὐρέως τὴν διάταξιν ταύτην καὶ ἐδέχθη ὅτι πᾶν πρόσωπον δημοσίου δικαίου ἀσκεῖ διοίκησιν κατὰ τὴν ἄνω διάταξιν. (Οὕτω εἶναι νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου καὶ ἐπομένως αἱ πράξεις αὐτῶν ὑπόκεινται εἰς προσβολὴν δι' αἰτήσεως ἀκυρώσεως τὸ Ταμεῖον Προνοίας Ἰδιοκτητῶν Αὐτοκινήτων Λεωφορείων (Σ. Ε. Ὁλ., 268/1930), τὰ ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανικὰ ἐπιμελητήρια (Σ. Ε. Ὁλ. 403/30), τὸ Ταμεῖον Ἀσφαλίσεως Καπνεργατῶν (Σ. Ε. Α' Τμ. 453/1930), ὁ Αὐτόνομος Ὀργανισμὸς Σεισμοπαθῶν Κορινθίας (Σ. Ε. Ὁλ. 463/30), τὸ Μετοχικὸν Ταμεῖον Πολιτικῶν Ὑπαλλήλων (Σ. Ε. Ὁλ. 505/30) κλπ.). Ὡς κριτήριον διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς φύσεως τοῦ νομικοῦ προσώπου ὡς δημοσίου δικαίου τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἄνω νομολογίας, δὲν ἀρκεῖται εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ νόμου χαρακτηρισμὸν αὐτοῦ ὡς δημοσίου δικαίου, ἀλλ' ἐξάγει τοῦτο ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐξαρτήσεως ἐκ τῆς διοικήσεως διὰ τῆς παρ' αὐτῆς ἀσκουμένης ἐποπτείας, ἰδίως ὅμως ἐκ τῆς φύσεως τοῦ σκοποῦ τοῦ νομικοῦ προσώπου, ἐφ' ὅσον τουτέστιν ἤθελε θεωρηθῇ οὗτος ἀποτελῶν δημοσίαν ὑπηρεσίαν.

Ἀλλ' ὁ χαρακτηρισμὸς ὡς νομικοῦ προσώπου δημοσίου δικαίου δὲν ἐπάγεται αὐτοδικαίως τὴν ὑπαγωγὴν τῶν ὑπαλλήλων τοῦ νομικοῦ τούτου προσώπου ὑπὸ τὰς διατάξεις τοῦ Συντάγματος περὶ προστασίας τῶν μονίμων διοικητικῶν ὑπαλλήλων, εἰμὴ ἐφ' ὅσον ῥητῶς καὶ εἰδικῶς ἠθέλησε τοῦτο ὁ νομοθέτης, διότι τῆς προστασίας τοῦ Συντάγματος τυγχάνουσι μόνον οἱ μόνιμοι διοικητικοὶ ὑπάλληλοι οἱ ὑπηρετοῦντες ἀπ' εὐθείας τὸ κράτος, οὐχὶ δὲ καὶ τοὺς αὐτονόμους νομικοὺς ὀργανισμοὺς δημοσίου δικαίου (Σ. Ε. Α' Τμ. 453/1930). Ἀλλ' ἐὰν ὁ ὀργανισμὸς οὗτος τῆς διοικήσεως δὲν εἶναι αὐτόνομος ἀπολύτως, ἀλλ' ἁπλῶς ἀποκεντρωμένος, ὡς οἱ Σιδηρόδρομοι Ἑλληνικοῦ Κράτους, τότε οἱ ὑπάλληλοι αὐτοῦ προστατεύονται ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 114 τοῦ Συντάγματος. Σ. Ε. Ὁλ. 109/1930). Κατὰ τοῦτο, νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου εἶναι, πλὴν τοῦ πολιτείας, οἱ δῆμοι, αἱ κοινότητες καὶ τὰ λοιπὰ κατὰ τὰ ἄνω πρόσωπα.

Ἴδιοι κανόνες ἰσχύουσιν ἐπὶ νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, ἐξ ὧν ἐνταῦθα σημειοῦμεν τοὺς κάτωθι: Αἱ ἀρχαὶ τοῦ ἀδικαιολογήτου πλουτισμοῦ, τῆς negotiorum gestio καὶ γενικῶς τῶν οἱονεὶ συναλλαγμάτων δὲν τυγχάνουσιν ἐφαρμογῆς ἐπὶ νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, διότι δύνανται ταῦτα νὰ ὑποχρεωθῶσι μόνον κατὰ τὰς ἐν τῷ νόμῳ περιοριστικῶς καθοριζομένας διατυπώσεις, ἐκτὸς ἂν ἐκ δόλου κατέστησαν πλουσιώτερα (Α. Π. 23/1912, Θέμ. ΚΓ σελ. 257.—Α. Π. 75/1915, Θέμ. ΚΣΤ σελ. 510 κλπ.)· νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου, ἐφ' ὅσον τελοῦσιν ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῆς διοικήσεως, δέον κατ' ἐφαρμογὴν ἄρθρου 75 πολιτικῆς δικονομίας νὰ τύχωσιν ἀδείας τῆς προϊσταμένης ἀρχῆς πρὸς δικαστικὴν ἐνέργειαν (Ἐφ. Ἀθ. 1048/1927, Θέμ. ΛΘ, σελ. 311)· ὁ νόμος περὶ καταγγελίας συμβάσεως ἐργασίας 2112 τοῦ 1920 δὲν ἐφαρμόζεται ἐπὶ νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου (Α. Π. 21/1928, Θέμ. ΛΘ, σελ. 259)· δύο νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου δύνανται νὰ ἐκπροσωπῶνται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ φυσικοῦ προσώπου, π. χ. ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν, ἐφ' ὅσον τυχὸν νόμος δὲν ἀπαγορεύει τοῦτο (Α. Π. 77/1919, Θέμ. ΛΑ, σελ. 193)· ἴδιοι κανόνες ῥυθμίζουσι τὴν εὐθύνην τοῦ δημοσίου καὶ τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου (βλ. λ. εὐθύνη τοῦ δημοσίου). Ἐνταῦθα σημειοῦμεν μόνον ὅτι εὐθύνη τοῦ δημοσίου δύναται νὰ γεννηθῇ μόνον ἐκ τῶν πράξεων τῶν διοικητικῶν ὑπαλλήλων αὐτοῦ, οὐχὶ δὲ καὶ τῶν δικαστικῶν (Α. Π. 36/1895, Θέμ. Ζ, σελ. 228.—Α. Π. 452/1903 Θέμ. ΙΕ, σελ. 168 κλπ.).

Τὰ νομικὰ πρόσωπα ἐμφανίζονται ὡς ἑνώσεις προσώπων (universitas personarum) καὶ ὡς περιουσίαι ἀφιερωμέναι εἰς ὡρισμένον σκοπὸν (universitas bonorum, ἵδρυμα). Ἀλλ' ἡ διάκρισις αὕτη εἶναι πολλάκις ἐν τῇ πρακτικῇ δύσκολος, δι' ὃ ἕτεροι προτείνουσιν ὅπως ὡς κριτήριον τεθῇ τὸ στοιχεῖον ἂν οἱ βασικοὶ κανόνες τῆς διοικήσεως τοῦ νομικοῦ προσώπου διαγράφωνται βουλήσει τῶν ἀποτελούντων αὐτὸ μελῶν ἢ βουλήσει ἑτέρου ξένου πρὸς αὐτὰ προσώπου.

Αἱ ἑνώσεις προσώπων διακρίνονται εἰς τὰς ἐχούσας σκοπὸν κερδοσκοπικὸν καὶ τὰς μὴ ἐχούσας τοιοῦτον. Εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν ὑπάγονται αἱ ἐμπορικαὶ ἑταιρεῖαι (ἀνώνυμος, ὁμόρρυθμος, ἑτερόρρυθμος καὶ κατὰ μετοχὰς ἑτερόρρυθμος), ἂν καὶ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου ἀμφισβητεῖται ἂν ἡ ὁμόρρυθμος καὶ ἑτερόρρυθμος ἑταιρεία ἀποτελοῦσι νομικὰ πρόσωπα. Εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν ἀνήκουσι τὰ σωματεῖα. Οἱ *συνεταιρισμοὶ* (βλ. λ.) δύνανται νὰ ἔχωσι καὶ κερδοσκοπικὸν σκοπὸν καὶ μὴ τοιοῦτον.

Ἡ ἐκκειμένη κληρονομία κατὰ τὴν κρατοῦσαν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ γνώμην δὲν ἀποτελεῖ νομικὸν πρόσωπον.

Ἡ ὁμὰς τῶν πιστωτῶν ἐπὶ πτωχεύσεως δὲν ἀποτελεῖ ὁμοίως νομικὸν πρόσωπον.

Ἡ προσπάθεια ἐπίσης συγγραφέων τινῶν, ὅπως περιλάβωσι τὴν ἐμπορικὴν ἐπωνυμίαν μεταξὺ τῶν νομικῶν προσώπων, ἀπέτυχεν.

Σωματεῖα. Αἱ περὶ σωματείων διατάξεις τοῦ ῥωμαϊκοῦ δικαίου κατηργήθησαν παρ' ἡμῖν, διέπονται δὲ ταῦτα νῦν ὑπὸ τοῦ νόμου 281 τῆς 21 Ἰουνίου 1914 «Περὶ σωματείων», ὡς οὗτος ἐτροποποιήθη διὰ μεταγενεστέρων διατάξεων τοῦ νόμου «Π.» 2151 τῆς 21 Μαρτίου / 16 Ἀπριλίου 1920 «Περὶ ἐπαγγελματικῶν σωματείων», τοῦ Ν.Δ. τῆς 17/18 Ὀκτωβρίου 1923 «Περὶ ναυτικῆς ἐργασίας καὶ ναυτικῶν σωματείων» κλπ. Διὰ τὴν ὕπαρξιν σωματείου ἀπαιτεῖται: α) Πλειονότης προσώπων, κατ' ἀρχὴν τοὐλάχιστον δύο. Κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἀπαιτοῦνται ἑπτὰ τοὐλάχιστον φυσικὰ πρόσωπα, ἀποκλειομένων οὕτω τῶν νομικῶν προσώπων. Δύο ὅμως ἢ πλείονα σωματεῖα δύνανται ν' ἀποτελέσωσι σύνδεσμον ἢ ἕνωσιν πρὸς ἐπίτευξιν κοινῶν σκοπῶν. β) Δήλωσις βουλήσεως περὶ τῆς συστάσεως τοῦ σωματείου· ἡ δήλωσις βουλήσεως τελεῖται διὰ τοῦ καταστατικοῦ τοῦ σωματείου, οὐχὶ δ' ἄλλως κατὰ νόμον, δέον δὲ νὰ περιέχῃ ὡρισμένα στοιχεῖα. Ἐγεννήθη τὸ ζήτημα ἂν ἡ τοιαύτη πρᾶξις τῆς συστάσεως τοῦ σωματείου ἀποτελῇ σύμβασιν ἢ συνολικὴν πρᾶξιν, ἐπικρατεῖ δὲ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἡ γνώμη ὅτι δὲν εἶναι αὕτη σύμβασις, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχουσιν ἀντίθετοι βουλήσεις συνδεόμεναι διὰ τοῦ δεσμοῦ τῆς παροχῆς καὶ ἀντιπαροχῆς, ἀλλ' ἀντιθέτως βουλήσεις ἐπιδιώκουσαι κοινὸν σκοπὸν

Digitized by Google

(περὶ τῆς συνολικῆς πράξεως, acte collectif, Gesammtakt ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν σύμβασιν ἀφ' ἑνὸς καὶ τὴν πρᾶξιν ἑνώσεως, union, Vereinbarung, ἀφ' ἑτέρου βλ. *Duguit*, Traité de droit constitutionnel, I 1927, § 39). Ἐν τῇ πράξει τῆς συστάσεως καθορίζεται ἅμα καὶ ὁ κοινὸς σκοπός. γ) Ἐγεννήθη ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τὸ ζήτημα ἂν διὰ τὴν ὕπαρξιν τοῦ σωματείου, ἤτοι τὴν κτῆσιν τῆς νομικῆς προσωπικότητος, ἀπαιτῆται εἰδικὴ ἀπονομὴ αὐτῆς ἐν ἑκάστῃ περιπτώσει, ἢ δὲν ἀπαιτῆται αὕτη, ἀλλὰ τὸ νομικὸν πρόσωπον, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσι τὰ προαπαιτούμενα πρὸς ὕπαρξιν αὐτοῦ, ὑφίσταται δυνάμει γενικοῦ κανόνος δικαίου. Ἡ λύσις τοῦ ζητήματος ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θεωρητικῆς βάσεως, ἐφ' ἧς ἤθελε στηριχθῆ ἡ περὶ νομικῶν προσώπων διδασκαλία. Κρατεῖ ἡ γνώμη ὅτι δὲν ἀπαιτεῖται εἰδικὴ ἐν ἑκάστῃ περιπτώσει ἀπονομὴ τῆς προσωπικότητος, ἀλλ' ὁ νόμος δύναται βεβαίως νὰ ὁρίσῃ ἄλλως. Οὕτω παρ' ἡμῖν ἡ κτῆσις τῆς νομικῆς προσωπικότητος τελεῖται διὰ πράξεως ἀναγνωρίσεως τοῦ σωματείου, ἐκδιδομένης ὑπὸ τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς. Τὸ ζήτημα τῆς νομικῆς προσωπικότητος εἶναι οὕτως ἀνεξάρτητον τῆς ἐλευθερίας τοῦ συνεταιρίζεσθαι, ἥτις διασφαλίζεται παρ' ἡμῖν διὰ τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ Συντάγματος· καὶ τὰ μὴ ἀνεγνωρισμένα σωματεῖα, ἐφ' ὅσον ὁ σκοπὸς αὐτῶν δὲν ἀπαγορεύεται ὑπὸ τοῦ νόμου ἢ τῆς ἠθικῆς, ἐλευθέρως συνιστῶνται, μὴ ἀπαιτουμένης πρὸς τοῦτο προηγουμένης ἀδείας τῆς διοικητικῆς ἀρχῆς, ἀλλὰ στεροῦνται νομικῆς προσωπικότητος. Οὕτω τὰ μὴ ἀνεγνωρισμένα σωματεῖα διέπονται ὑπὸ τῶν διατάξεων τοῦ κοινου ἀστικοῦ δικαίου.

Ἱδρύματα. Ἵδρυμα εἶναι περιουσία ἀφιερωμένη εἰς ὡρισμένον σκοπὸν καὶ διοικουμένη ὑπὸ ἰδίου ὀργανισμοῦ. Τὰ ἱδρύματα διακρίνονται εἰς *αὐθύπαρκτα*, ἐὰν ὁ ἱδρύων αὐτὸ καταστήσῃ τοῦτο ἴδιον νομικὸν πρόσωπον, εἰς ὃ ἀνήκει ἡ περιουσία, *μὴ αὐθύπαρκτα* δέ, ἐὰν χορηγῇ ὁ ἱδρυτὴς τὴν περιουσίαν εἰς ἕτερον πρόσωπον πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ. Ἐπὶ τῶν μὴ αὐθυπάρκτων ἱδρυμάτων τὸ πρόσωπον, εἰς ὃ χορηγεῖται συνήθως ἡ περιουσία πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ, εἶναι νομικὸν πρόσωπον. Ἡ περιουσία μεταβιβάζεται εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ ὑποχρέου πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ, ἀλλ' ἡ τοιαύτη μεταβίβασις δύναται νὰ γίνῃ ὑπὸ δύο μορφάς· ἢ ν' ἀποτελέσῃ ἓν ὅλον μετὰ τῆς περιουσίας τοῦ ὑποχρέου ἢ ν' ἀποτελέσῃ διακεκριμένον αὐτῆς μέρος μὴ ἀκολουθοῦν τὰς τύχας αὐτῆς. Τὰ αὐθύπαρκτα ἱδρύματα ἔχουσιν ἰδίαν ὀργάνωσιν, ἥτις ἀποτελεῖ τὸν φορέα τῆς νομικῆς προσωπικότητος. Πρὸς ὕπαρξιν ἱδρύματος ἀπαιτεῖται δήλωσις βουλήσεως, ἥτις δύναται νὰ εἶναι τῆς πολιτείας, νομικοῦ προσώπου δημοσίου δικαίου, νομικοῦ προσώπου ἰδιωτικοῦ δικαίου ἢ φυσικοῦ προσώπου. Περιεχόμενον τῆς δηλώσεως βουλήσεως εἶναι ὁ καθορισμὸς τοῦ σκοποῦ δι' ὃν ἀφιεροῦται ἡ περιουσία, ὁ καθορισμὸς τῆς προοριζομένης πρὸς τοῦτο περιουσίας καὶ τῶν ὅρων ἐκπληρώσεως τοῦ σκοποῦ. Ἡ δήλωσις βουλήσεως τελεῖται διὰ μονομεροῦς δικαιοπραξίας μεταξὺ ζώντων, ἢ διὰ πράξεως τελευταίας βουλήσεως. Διὰ τὴν κτῆσιν τῆς νομικῆς προσωπικότητος δὲν ἀπαιτεῖται εἰδικὴ ἐν ἑκάστῃ περιπτώσει πρᾶξις. Ἡ πολιτεία ἀσκεῖ ἔλεγχον ἐπὶ τῶν ἱδρυμάτων. Ὁ ὠφελούμενος διὰ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ σκοποῦ τοῦ ἱδρύματος δὲν εἶναι ἰδιοκτήτης τῆς περιουσίας αὐτοῦ, οὐδὲ ἔχει δικαίωμα διοικήσεως τοῦ ἱδρύματος. Τέλος τῶν ἱδρυμάτων ἐπέρχεται διὰ παρόδου τοῦ χρόνου δι' ὃν συνεστήθησαν, διὰ πληρώσεως τοῦ σκοποῦ αὐτῶν, δι' ἀπωλείας τῆς περιουσίας αὐτῶν, διὰ διαλύσεως ὑπὸ τοῦ νόμου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Πλὴν τῶν γενικῶν συγγραμμάτων δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου βλ. *Zitelmann*, «Begriff und Wesen der sogenannten juristischen Personen» (1873).— *Rosin*, «Das Recht der öffentlichen Genossenschaft» (1886). *Gierke*, «Die Genossenschafts-théorie und die Deutsch Rechtsprechung» (1887). *Binder*, «Das Problem der juristischen Person», (1907). *Saleilles*, «De la personnalité juridique» (1910). *Michoud-Trotabas*, «La théorie de la personnalité morale» (1924). *Giorgio Giorgi*, «La dottrina delle persone giuridiche» (1892).

Δ. Κ. ΨΑΡΟΣ

— νομικὸν *συμβούλιον*. Τὸ ἀποτελούμενον ἐκ τῶν παρὰ τοῖς ὑπουργείοις διωρισμένων νομικῶν συμβούλων. Διὰ τοῦ νόμου ΡΗΓ' τῆς 28 Μαρτίου 1867 ὡρίσθη κατ' ἀρχὴν θέσις δικαστικοῦ συμβούλου, ἔχοντος τὴν διεύθυνσιν τοῦ δικαστικοῦ τμήματος τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν καὶ ἀντιπροσωπεύοντος τὸ δημόσιον ἐν τοῖς δικαστηρίοις. Βραδύτερον, διὰ τοῦ νόμου ,ΑΚΑ' τῆς 22 Ἰουνίου 1882 «Περὶ νομικοῦ συμβουλίου» ὡρίσθησαν καὶ ἑπτὰ θέσεις νομικῶν συμβούλων τελούντων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ δικαστικοῦ συμβούλου. Πλεῖστοι ἄλλοι νόμοι ἐκδοθέντες μετὰ ταῦτα καὶ τροποποιοῦντες ἢ συμπληροῦντες τὸν νόμον ΑΚΑ' περιελήφθησαν εἰς τὸ βασιλικὸν διάταγμα τῆς 8 Νοεμβρίου 1918, δι' οὗ, ἐκδοθέντος ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νόμου 955 τοῦ 1917, ἐγένετο κωδικοποίησιν πασῶν τῶν περὶ νομικοῦ συμβουλίου ἰσχυουσῶν διατάξεων. Οἱ νεώτεροι νόμοι, οἱ μεταρρυθμίζοντες τὸν νόμον ΑΚΑ' εἶναι ὁ νόμος 1564 τῆς 19 Δεκεμβρίου 1918 «Περὶ μεταρρυθμίσεως τοῦ νόμου ΑΚΑ' τοῦ 1882 περὶ νομικοῦ συμβουλίου» καὶ ὁ νόμος 4510 τῆς 5/7 Ἀπριλίου 1930 «Περὶ νομικοῦ συμβουλίου, νομικῶν συμβούλων» κτλ.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἰσχυουσῶν διατάξεων πρόεδρος τοῦ νομικοῦ συμβουλίου εἶναι ὁ δικαστικὸς σύμβουλος, ἀντιπρόεδρος δὲ αὐτοῦ ὁ ἀρχαιότερος τῶν νομικῶν συμβούλων. Τὰ καθήκοντα τοῦ νομικοῦ συμβουλίου διακρίνονται εἰς συμβουλευτικά, ὅταν γνωμοδοτῇ ἐπὶ ἐρωτημάτων ὑποβαλλομένων εἰς αὐτὸ ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων ὑπηρεσιῶν τῶν ὑπουργείων ἢ ὑπό τινος νομικοῦ συμβούλου, καὶ εἰς δικαστικά, ὅταν ἀντιπροσωπεύῃ τὸ δημόσιον ὡς διάδικον ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἢ ὅταν δικάζῃ ἐν δευτέρῳ βαθμῷ ἐπὶ φορολογικῶν παραβάσεων. Συνεδριάζει δὲ εἴτε ἐν ὁλομελείᾳ, εἴτε κατὰ τμήματα· καὶ ἡ μὲν ὁλομέλεια εὑρίσκεται ἐν ἀπαρτίᾳ, ὅταν παρίστανται τοὐλάχιστον ἑπτὰ σύμβουλοι, τὰ δὲ τμήματα, ὅταν συμμετέχουν αὐτῶν τοὐλάχιστον τέσσαρα μέλη, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ προέδρου ἢ τοῦ νομίμου ἀναπληρωτοῦ του. Τὰ τμήματα τοῦ νομικοῦ συμβουλίου εἶναι τρία, καταρτίζονται δὲ τῇ προτάσει τοῦ δικαστικοῦ συμβούλου καὶ δι' ἀποφάσεως τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

Χ. Γ. Σ.

Νομικός, *Σπυρίδων*. Τακτικὸς καθηγητὴς ὁδοποιίας καὶ χωματουργίας ἐν τῷ ἐθνικῷ Μετσοβίῳ πολυτεχνείῳ, γεννηθεὶς ἐν Θήρᾳ τῷ 1881. Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του ἐν τῷ Μετσοβίῳ πολυτεχνείῳ διετέλεσε προϊστάμενος συνεργείου εἰς τὰς ἐν Θεσσαλίᾳ πρὸς μελέτην τῶν ὑδραυλικῶν ἔργων γενομένας τοπογραφικὰς ἐργασίας (1903—1909), μηχανικὸς εἰς τὴν μελέτην καὶ κατασκευὴν τῶν διακλαδώσεων τοῦ ΒΔ. σιδηροδρόμου (1910—1911), μηχανικὸς τῶν δημοσίων ἔργων (1912—1916) καὶ ἐπιθεωρητὴς τῆς τοπογραφικῆς ὑπηρεσίας τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας (1917—1923). Τῷ 1919 ἐξελέγη ἔκτακτος καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβίου πολυτεχνείου ἐν τῇ ἕδρᾳ τῶν χαράξεων ὁδῶν καὶ σιδηροδρόμων, τῷ δὲ 1920 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἀνωτέρας γεωπονικῆς σχολῆς Ἀθηνῶν εἰς τὴν ἕδραν τῆς τοπογραφίας καὶ ὁδοποιίας. Τῷ 1926 διωρίσθη ὡς ἔκτακτος καθηγητὴς εἰς τὴν τακτικὴν ἕδραν τῆς ὁδοποιίας, μεθ' ἧς συνεχωνεύθη ἡ μέχρι τότε ὑπ' αὐτοῦ κατεχομένη ἕδρα τῶν χαράξεων ὁδῶν καὶ σιδηροδρόμων, τὸν δὲ Ἀπρίλιον τοῦ 1929 ἐξελέγη τακτικὸς καθηγητὴς ἐν τῇ ἕδρᾳ ἣν κατέχει σήμερον. Συνέταξε ταχυμετρικοὺς πίνακας νέας διατάξεως. Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας». Μ. Γ. Δ.

νόμιμον (τὸ) *[Γεωργ.]*. Ἓν τῶν κεφαλαίων τῆς *πραγματικῆς στάσεως* (βλ. λ.).

νομιμοποίησις, *—εως* (ἡ)· ἀποκατάστασις νομιμότητος, ἡ ἐνέργεια καθ' ἣν ἄνομος πρᾶξις ἢ κατάστασις ἀποβαίνει νόμιμος.

—[Πολ. Δικον.] Καλεῖται *νομιμοποίησις* ἡ ἀπόδειξις ὅτι πρόσωπόν τι ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐπιχειρῇ πράξεις, αἵτινες ἀπαιτοῦνται ὅπως δημιουργηθῇ ἡ ἔννομος σχέσις τῆς δίκης ἢ προχωρήσῃ ἡ δικαστικὴ λύσις τῆς διαφορᾶς. Ἐπειδὴ ἡ δικαστικὴ ἐπίλυσις ὑποθέσεώς τινος ἀπαιτεῖ τὴν ἐνέργειαν διαφόρων προσώπων, ἡ νομιμοποίησις εἶναι διάφορος, ἀναλόγως τοῦ προσώπου τοῦ ἐνεργοῦντος.

Ἡ νομιμοποίησις διαδίκων (*οὐσιαστικὴ νομιμοποίησις*, legitimatio ad causam), εἶναι ἡ ἀπόδειξις ὅτι ἡ δικαζομένη ἀξίωσις ἀνήκει εἰς τὸν ἐνάγοντα (*ἐνεργητικὴ νομιμοποίησις*, legit. activa), ἡ δὲ ἀντίστοιχος ὑποχρέωσις βαρύνει τὸν ἐναγόμενον (παθητικὴ νομιμοποίησις, legit. passiva). Ὁ ἐνάγων καὶ οὐχὶ ὁ ἐναγόμενος εἶναι ὑπόχρεως νὰ νομιμοποιηθῇ ἐνεργητικῶς καὶ παθητικῶς. Καὶ ἐὰν μὲν τὸ δικαίωμα, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, παρήχθη ἔχον τὸν ἐνάγοντα ὡς δικαιοῦχον καὶ τὸν ἐναγόμενον ὡς ὑπόχρεων, ἡ νομιμοποίησις δὲν θὰ ὑποβάλῃ τὸν ἐνάγοντα εἰς ἰδιαιτέραν ἐνέργειαν: Ἀποδεικνύων τὰ περιστατικά, τὰ ἀναγκαῖα πρὸς παραγωγὴν τοῦ δικαιώματός του, ἀποδεικνύει συγχρόνως ὑπὲρ τίνος καὶ κατὰ τίνος παρήχθη ἡ δικαζομένη ἀξίωσις, νομιμοποιεῖται δηλαδὴ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀποδείξεως τῆς βάσεως τῆς ἀγωγῆς του. Ὅταν ὅμως τὸ δικαζόμενον δικαίωμα δὲν παρήχθη ἀρχικῶς μεταξὺ τῶν διαδίκων, ἀλλὰ μεταξὺ ἄλλων προσώπων, καὶ περιῆλθεν εἰς αὐτοὺς ἐκ διαδοχῆς (εἰς τὸν ἐνάγοντα δι' ἐκχωρήσεως ἢ κληρονομήσεως ἢ εἰς τὸν ἐναγόμενος δι' ἀναδοχῆς χρέους ἢ κληρονομήσεως), ὁ ἐνάγων εἶναι ἠναγκασμένος ν' ἀποδείξῃ, ἐκτὸς τῶν γεγονότων τῶν παραγαγόντων τὸ δικαίωμα, καὶ τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα, μετὰ τὴν παραγωγὴν τούτου, περιήγαγον τὸ δικαίωμα εἰς τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἐμφανίζονται, διὰ τῆς δικαζομένης ἀγωγῆς, ὡς διάδικοι. Ἡ νομιμοποίησις εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἔχει ἀνάγκην ἰδιαιτέρας ἀποδείξεως, δηλαδὴ διὰ τὴν νομιμοποίησιν θ' ἀποδείξῃ ὁ διάδικος καὶ ἄλλα γεγονότα, πλὴν ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἀρκοῦσι πρὸς ἀπόδειξιν τῆς παραγωγῆς τοῦ δικαιώματος. Ἰδιαιτέραν ἐπίσης ἀπόδειξιν ἀπαιτεῖ ἡ νομιμοποίησις, ὁσάκις, ἵνα εἶναί τις διάδικος, ἐνάγων ἢ ἐναγόμενος, ἀπαιτεῖται ἰδιαιτέρα σχέσις αὐτοῦ πρός τι πρᾶγμα. Τοῦτο συμβαίνει π. χ. εἰς τὴν διεκδικητικὴν ἀγωγήν. Ὁ ἐναγόμενος, ἐφ' ὅσον περιορίζεται ἁπλῶς εἰς ἄρνησιν τῆς ἀγωγῆς, δὲν ἀπαιτεῖται νὰ δικαιολογήσῃ τὴν θέσιν του. Ἐφ' ὅσον ὅμως προβάλλει ἔνστασίν τινα, πρέπει καὶ οὗτος νὰ νομιμοποιηθῇ.

Νομιμοποίησις πληρεξουσίου δικηγόρου (*δικονομικὴ νομιμοποίησις*, legitimatio ad processum) ἐν τῇ δίκῃ καλεῖται ἡ ἀπόδειξις ὅτι οὗτος ἔχει κατὰ νόμιμον τρόπον (διὰ συμβολαιογραφικοῦ ἐγγράφου ἢ δηλώσεως ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου) ἀναδεχθῇ τὴν ἐντολὴν παρὰ τοῦ διαδίκου, ὅπως ἐκπροσωπῇ αὐτὸν εἰς τὴν δίκην, ἐπιχειρῶν πάσας τὰς ἀπαιτουμένας δικαστικὰς πράξεις.

Ἡ ἀκυρότης τῶν πράξεων ἐξ ἐλλείψεως πληρεξουσιότητος δὲν αἴρεται διὰ τῆς ἐγκρίσεως τῶν πράξβων τούτων δοθείσης μετὰ τὴν ἔνστασιν ἐλλείψεως πληρεξουσιότητος. Καὶ ὁ δικαστικὸς κλητὴρ ἐπίσης, ἐνεργῶν δικαστικὰς πράξεις (ἐπιδόσεις,κατασχέσεις κλπ.),ἀπαιτεῖται νὰ νομιμοποιηθῇ, δηλαδὴ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐνεργῇ, ἐν τῇ συγκεκριμένῃ ταύτῃ περιπτώσει, τὴν ἐπιχειρουμένην πρᾶξιν, ὡς ἔχων πρὸς τοῦτο ἔγγραφον ἐντολὴν παρὰ τοῦ διαδίκου ἢ τοῦ πληρεξουσίου αὐτοῦ. Ὁ παρεμβαίνων εἰς δικαστικὸν ἀγῶνα δέον καὶ οὗτος νὰ νομιμοποιηθῇ, δηλαδὴ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἔχει συμφέρον ἐπὶ τοῦ νόμου ἐρειδόμενον, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται εἰς συνάφειαν πρὸς τὸ ἀποτελοῦν τὸ ἀντικείμενον τοῦ, ὑπάρχοντος ἤδη, ἐκκρεμοῦς δικαστικοῦ ἀγῶνος. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἀσκῶν ἔνδικα μέσα (ἀνακοπήν, ἔφεσιν, ἀναίρεσιν, τριτανακοπὴν) πρέπει ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἔχει συμφέρον εἰς τὴν ἄσκησιν τούτων.

Ἡ νομιμοποίησις ἐξετάζεται αὐτεπαγγέλτως, προτείνεται δὲ κατὰ πᾶσαν στάσιν της δίκης.

Γ. Ε. Κ.

νομιμοποιῶ *(—έω)*· καθιστῶ τι νόμιμον, ἄνομόν τινα πρᾶξιν ἢ κατάστασιν μεταβάλλω εἰς νόμιμον.

νόμιμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ κατὰ τοὺς νόμους, ὁ συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους λαβὼν ὑπόστασιν, ἀντίθ. *ἄνομος, παράνομος*: «ὁ νόμιμος τόκος»· || «νόμιμος μοῖρα» (βλ. κατωτ.)· || «νόμιμος ἡλικία» ἡ συμπλήρωσις κατὰ νόμον ὡρισμένης ἡλικίας, ὁπότε ἀποκτᾷ τις ὡρισμένα δικαιώματα: «νόμιμος ἡλικία πρὸς γάμον,—πρὸς διάθεσιν τῆς περιουσίας του κτλ.». —Ἐπίρρ. ***νομίμως***.

— νόμιμον ἢ ***γνήσιον τέκνον*** *['Αστ. Δίκ.]*· βλ. λ. *γνησιότης*.

—νόμιμος *μοῖρα*. Εἶναι μερὶς περιουσίας, τῆς ὁποίας ὁ διαθέτης δὲν δύναται νὰ ἀποστερήσῃ ἐνίους ἐκ τῶν ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμων αὐτοῦ. Τὰ πρόσωπα ταῦτα ὀνομάζονται ἀναγκαῖοι κληρονόμοι, τὸ δὲ δικαίωμα αὐτῶν συνίσταται εἰς τὴν ἐκ τοῦ νόμου ἀξίωσιν ἐπὶ ἐγκαταστάσει ἢ τοὐλάχιστον ἐπὶ καταλήψει μέρους τινὸς τῆς κληρονομικῆς οὐσίας. Τοιοῦτον δικαίωμα νομίμου μοίρας ἔχουσιν ὑπὸ διαφόρους προϋποθέσεις καὶ κατὰ διάφορον τρόπον: 1) τὰ τέκνα καὶ οἱ γονεῖς ἢ οἱ κατιόντες καὶ οἱ ἀνιόντες· 2) οἱ ἀδελφοὶ καὶ αἱ ἀδελφαί· 3) ἡ ἄπορος χήρα, καὶ 4) ὁ εἰσποιηθεὶς ἔνηβος.

Δικαίωμα τῶν τέκνων καὶ τῶν γονέων. Τὰ τέκνα καὶ οἱ γονεῖς, συμφώνως πρὸς τὴν νεαρὰν 115 τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἔχουσιν ἀμοιβαίως δικαίωμα συγχρόνως ἐπὶ ἐγκαταστάσει (τυπικὸν δικαίωμα τῶν ἀναγκαίων κληρονόμων) καὶ ἐπὶ νομίμῳ μοίρᾳ (οὐσιαστικὸν δικαίωμα τῶν ἀναγκαίων κληρονόμων), προϋποτιθεμένου: 1) Ὅτι ἀνήκουσιν οἱ κατιόντες ἢ ἀνιόντες ἐν τῇ πρώτῃ ἢ τῇ δευτέρᾳ τάξει τῶν εἰς τὴν ἐκ τοῦ νόμου διαδοχὴν δικαιουμένων προσώπων, ἀποκλειομένου τοῦ κατ' ἀτελῆ υἱοθεσίαν υἱοθετηθέντος ἐν σχέσει πρὸς τὴν κληρονομίαν τοῦ υἱοθετήσαντος, ἀλλὰ συμπεριλαμβανομένου τοῦ κατὰ πλήρη υἱοθεσίαν υἱοθετηθέντος, ἔχοντος δικαίωμα νομίμου μοίρας ἔναντι τοῦ θετοῦ πατρός, ὡς καὶ ἔναντι τῶν φυσικῶν γονέων, ὡς καὶ τανάπαλιν τούτων ἐν σχέσει πρὸς ἐκεῖνον, συμφώνως ἄλλωστε καὶ πρὸς τὸν ἡμέτερον νεαρὸν νόμον 2310 περὶ τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς. 2) Ὅτι καὶ ἐν τῇ προειρημένῃ περιπτώσει θὰ ἐκαλοῦντο πρῶτοι ὡς ἐκ τοῦ νόμου κληρονόμοι καὶ δὲν θὰ ἀπεκλείοντο ὑπὸ ἐγγυτέρων ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμων, ἔστω καὶ μὴ ἐχόντων δικαίωμα νομίμου μοίρας. 3) Ὅτι ὁ ἀποκλεισμὸς αὐτῶν δὲν δικαιολογεῖται κατὰ τὸν νόμον διά τινος λόγου ἀποκληρώσεως. Ἐν τῷ καθορισμῷ τῶν κατιόντων καὶ ἀνιόντων τῶν ἐχόντων δικαίωμα νομίμου μοίρας συμπεριλαμβάνονται ἐπίσης δυνάμει τοῦ ἄνω ἀναφερομένου νόμου 2319 καὶ τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος τῆς 13 Νοεμβρίου 1927 μεταξὺ τῶν κατιόντων οἱ ἐξ ἀκύρου ἢ ἀκυρωσίμου γάμου (ἄρθρ. 6 § 1), οἱ ἐκ νομιμοποιήσεως, οἱ ἐξ ἀναγνωρίσεως καὶ οἱ νόθοι, μεταξὺ δὲ τῶν ἀνιόντων οἱ ἐξ ἀκύρου ἢ ἐξ ἀκυρωσίμου γάμοι τοιοῦτοι, οἱ ἐκ νομιμοποιήσεως καὶ οἱ ἐκ μητρὸς ἀνιόντες τοῦ νόθου.

Μέγεθος καὶ ὑπολογισμὸς τῆς νομίμου μοίρας. Ἡ νόμιμος μοῖρα εἶναι μέρος τοῦ ποσοῦ τῆς κληρονομικῆς ἐκείνης μερίδος, ἣν θὰ ἐλάμβανεν ὁ δικαιοῦχος ἢ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμος καὶ δὴ τὸ τρίτον ἢ τὸ ἥμισυ, καθ' ὅσον ἡ ἐξ ἀδιαθέτου δια-

Digitized by Google

δοχὴ μερίζεται τὸ πολὺ εἰς τέσσαρα ἢ εἰς πλειότερα μέρη. Τόσον ὅπως κριθῇ τὸ τοιοῦτον, ὅσον καὶ πρὸς μέτρησιν τοῦ μεγέθους τῆς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικῆς μερίδος, λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν ἅπαντες ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐπὶ τῆς ἐκ τοῦ νόμου διαδοχῆς θὰ περιώριζον ὡς συγκληρονόμοι τὸν μεριδιοῦχον, ὅθεν ἰδίως καὶ ὁ νομίμως ἀποκληρωθείς. Ο ὑπολογισμὸς τοῦ ποσοῦ τῆς νομίμου μοίρας γίνεται λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς καταστάσεως τῆς περιουσίας κατὰ τὸν χρόνον τοῦ θανάτου τοῦ κληρονομουμένου, μετ' ἀφαίρεσιν τῶν χρεῶν καὶ τῶν ἐξόδων τῆς ταφῆς, ὑπολογιζομένου δ' ἐκείνου ὅπερ κτᾶται τις ἀμετακλήτως διὰ τοῦ θανάτου τοῦ κληρονομουμένου ἐκ τῆς περιουσίας αὐτοῦ.

Κατάληψις τῆς νομίμου μοίρας. Ἡ νόμιμος μοῖρα δύναται νὰ καταλειφθῇ τῷ δικαιούχῳ τόσον διὰ κληροδοσιῶν καὶ δωρεῶν αἰτίᾳ θανάτου, ὅσον καὶ διὰ κληρονομικῆς ἐγκαταστάσεως. Πᾶν ὅ,τι περιέρχεται αὐτῷ αἰτίᾳ θανάτου ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ κληρονομουμένου ὀφείλει νὰ καταλογίσῃ εἰς τὴν νόμιμον αὐτοῦ μοῖραν. Ἂν τὸ καταλειφθὲν πληροῖ τὴν νόμιμον μοῖραν, μετρεῖται κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ ἐν τῷ χρόνῳ τοῦ θανάτου. Ἀλλὰ καὶ ἡ δωρεὰ μεταξὺ ζώντων, ἥτις εἶχε δοθῆ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ, καταλογίζεται εἰς τὴν νόμιμον μοῖραν, προσέτι ἡ προὶξ ἢ ἡ πρόγαμος δωρεά, ἥτις εἶχε συστηθῆ τῷ δικαιούχῳ ὑπὸ τοῦ κληρονομουμένου ὡς ἀνιόντος αὐτοῦ. Τὰ ἀντικείμενα ταῦτα πρέπει νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν καὶ κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ ποσοῦ τῆς νομίμου μοίρας, ὡς ἂν εἰ ὑπῆρχον ἐν τῇ κληρονομίᾳ κατὰ τὸν χρόνον τοῦ θανάτου. Ὅ,τι ἀνήκει τῷ ἀναγκαίῳ κληρονόμῳ κατὰ τὴν τελευτὴν τοῦ κληρονομουμένου πρέπει νὰ παρασχεθῇ αὐτῷ παραυτα ἀπαραμείωτον, ἄνευ περιορισμῶν ἢ βάρους τινός. Πᾶς περιοριστικὸς παρεπόμενος ὁρισμὸς (αἵρεσις, προθεσμία ἢ οἱονδήποτε βάρος) ἐπὶ διατάξεως τελευταίας βουλήσεως εἶναι ἀνίσχυρος διὰ τὸν δικαιούμενον εἰς νόμιμον μοῖραν, καθόσον δι' αὐτοῦ θὰ ἐτίθετο ἐν ἀβεβαίῳ, θὰ ἐβράδυνεν, ἢ θὰ εἶχεν ἥττονα ἀποτελέσματα ἡ καταβολὴ τῆς νομίμου μοίρας, ἰσχύει δὲ μόνον ὡς πρὸς ἐκεῖνο, ὅπερ παρέχει ἡ διάταξις ὑπὲρ τὸ ποσὸν τῆς νομίμου μοίρας.

Προστασία τῆς νομίμου μοίρας. α') Κατὰ προσβολῆς διὰ τῆς τελευταίας βουλήσεως. Ἂν εἰς τὸν ἔχοντα δικαίωμα νομίμου μοίρας μὴ καταλειφθῇ αὕτη ὁλόκληρος, χωρὶς νὰ προσβληθῇ καὶ τὸ δικαίωμα αὐτοῦ ὅπως ἐγκαταστῇ κληρονόμος, ἔχει οὗτος προσωπικὴν ἀγωγὴν ἐπὶ συμπληρώσει τῆς μοίρας κατὰ τῶν κληρονόμων, ἤ, κατὰ τὰς περιστάσεις, κατὰ τῶν συγκληρονόμων, ὡς καὶ κατὰ τοῦ καθολικοῦ καταπιστευματοδόχου, κατ' ἀναλογίαν τῶν κληρονομικῶν αὐτῶν μερίδων, κατὰ τῶν ἄλλων ὅμως ἀναγκαίων κληρονόμων μόνον καθόσον ἔλαβον πλέον τῆς νομίμου μοίρας. Ἡ ἀγωγὴ αὕτη παραγράφεται εἰς 30 ἔτη.

β') Κατὰ προσβολῆς διὰ δικαιοπραξιῶν μεταξὺ ζώντων. Ὁ κληρονομούμενος δὲν πρέπει οὐδὲ ζῶν νὰ μειώσῃ ἢ νὰ ματαιώσῃ δι' ὑπερμέτρου ἐλευθεριότητος πρὸς ἄλλους τὸ μέλλον δικαίωμα τοῦ ἀναγκαίου αὐτοῦ κληρονόμου ἐπὶ ὡρισμένου τινὸς μέρους τῆς περιουσίας αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν παρέχεται τούτῳ: 1) Ἡ querella inofficiosae donationis ἐπὶ διαρρήξει τῆς ἀδίκου ἢ ἀστόργου καθ' ὃ ὑπερμέτρου δωρεᾶς τοῦ κληρονομουμένου. Εἶτα ἔχει: 2) Τὴν querella inofficiose dotis, ἂν ἡ προσβολὴ τῆς νομίμου μοίρας προῆλθεν ἐκ συστάσεως προικός. Αἱ ἀγωγαί, ἀπευθυνόμεναι ἡ μὲν πρώτη κατὰ τοῦ δωρεοδόχου ἢ τῶν κληρονόμων αὐτοῦ, ἡ δὲ δευτέρα κατὰ τοῦ ἀνδρὸς ἢ μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου κατὰ τοῦ ἀναλήπτου τῆς προικός, παραγράφονται μετὰ πέντε ἔτη ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ κληρονομουμένου.

Ὑποχρέωσις ἐγκαταστάσεως. Μόνη ἡ κατάληψις τῆς νομίμου μοίρας δὲν ἀρκεῖ πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν κληρονομικῶν δικαιωμάτων τῶν τέκνων καὶ τῶν γονέων· ἂν ὁ κληρονομούμενος καταρτίσῃ διαθήκην, τὰ τέκνα καὶ οἱ γονεῖς πρέπει καὶ ἐγκαταστῶσι κληρονόμοι, ἐκτὸς ἐὰν ὁ ἀποκλεισμὸς αὐτῶν δικαιολογῆται, δηλουμένου νομίμου τινὸς καὶ ἐπὶ τῆς ἀληθείας στηριζομένου λόγου ἀποκληρώσεως· ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει δύνανται νὰ προσβάλωσι τὴν διαθήκην οἱ ἐκ τοῦ νόμου κληρονόμοι. Ἡ ἀγωγὴ αὕτη, ἀποτέλεσμα ἔχουσα τὴν ἀκύρωσιν τῶν κληρονομικῶν ἐγκαταστάσεων τῆς διαθήκης καὶ τὴν ἐπαγωγὴν τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς, οὐ μόνον δι' ἑαυτούς, ἀλλὰ συγχρόνως δι' ἅπαντας ἐκείνους, οἵτινες καλοῦνται μετ' αὐτῶν εἰς ταύτην, παραγράφεται μετὰ 30 ἔτη, ἀνήκει δὲ καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ ἀναγκαίου κληρονόμου, ἀρκεῖ νὰ ἐξεδήλωσεν οὗτος τὴν βούλησιν εἰς τὴν κληρονομίαν ὑπεισελεύσεως, ἢ καὶ ἄνευ τούτου δυνάμει τοῦ δικαίου τῆς μεταβιβάσεως τῆς κληρονομίας.

Ὁ νόμος ἀναγράφει σειρὰν λόγων, δι' οὓς δύνανται νὰ ἀποκλεισθῶσι νομίμως τὰ τέκνα ὑπὸ τῶν γονέων, ὡς ἐπίσης καὶ οἱ γονεῖς ὑπὸ τῶν τέκνων. Ὅπως ἔχῃ ἐνέργειαν ὁ ἀποκλεισμὸς ἐκ τῆς κληρονομίας, ἀπαιτεῖται ἵνα ἐκφράζεται ἐν τῇ διαθήκῃ σαφῶς καὶ ὡρισμένως ἡ βούλησις τοῦ κληρονομουμένου, τοῦ ἀποκλεῖσαι ἀναγκαῖόν τινα κληρονόμον, ἐπὶ τούτῳ δὲ νὰ δηλῶται ῥητῶς τοὐλάχιστον εἷς τῶν λόγων τῆς ἀποκληρώσεως. Ἐξαίρεσιν τοῦ κανόνος ἀποτελεῖ ἡ περίπτωσις, καθ' ἣν ὁ κληρονομούμενος διὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἀναγκαίου τινὸς κληρονόμου προτίθεται νὰ μεριμνήσῃ πρὸς τὸ καλὸν αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, καὶ εἰδικώτερον π. χ. νὰ προλάβῃ ὅπως μὴ περιπέσωσιν εἰς πενίαν συνεπείᾳ ἐπαπειλουμένης διασπαθίσεως τῆς περιουσίας.

Δικαίωμα τῶν ἀδελφῶν. Οἱ ἀμφιθαλεῖς καὶ οἱ ἑτεροθαλεῖς ὁμοπάτριοι ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαὶ ἔχουσι δικαίωμα νομίμου μοίρας, ἂν ἐγκατέστη κληρονόμος αἰσχρὸν πρόσωπον, προϋποτιθεμένου ὅτι, μόνοι ἢ μετ' ἄλλων, θὰ ἐκαλοῦντο εἰς τὴν ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχήν, ἂν δὲν ὑπῆρχε διαθήκη, καὶ ὅτι δὲν δικαιολογεῖται ὁ ἀποκλεισμὸς αὐτῶν ἀπὸ τῆς κληρονομίας ἕνεκα ἰδιαιτέρων λόγων. Ἂν οὐδὲν κατελείφθη εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ἢ τὰς ἀδελφάς, ἐγκαταστάντος αἰσχροῦ προσώπου, δύνανται οὗτοι νὰ προσβάλωσι διὰ τῆς querella inoffiosi testamenti, ἤτοι τῆς μέμψεως ἀστόργου διαθήκης, τὴν διαθήκην. Ἡ ἀγωγὴ αὕτη δὲν μεταβαίνει εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ δικαιούχου, ἐκτὸς ἂν οὗτος ἀποθάνῃ μετὰ τὴν εἰς τὸ πινάκιον ἐγγραφὴν τῆς μέμψεως, παραγράφεται δὲ μετὰ πάρελευσιν πενταετίας ἀπὸ τῆς ὑπεισελεύσεως τοῦ γεγραμμένου εἰς τὴν κληρονομίαν.

Ἂν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ἢ τὰς ἀδελφὰς δὲν κατελείφθη ὁλόκληρος ἡ νόμιμος μοῖρα, ἀλλ' ὅμως κατελείφθη τι, ἔχουσι μόνον ἀγωγὴν ἐπὶ συμπληρώσει τῆς νομίμου μοίρας κατὰ τῶν ἐγκαταστάντων αἰσχρῶν προσώπων.

Δικαίωμα τῆς ἀπόρου χήρας. Ἡ μερὶς τῆς κληρονομικῆς περιουσίας, ἥτις κατὰ τὸν νόμον ἀνήκει τῇ ἀπόρῳ χήρᾳ, τουτέστι τὸ τέταρτον τῆς κληρονομίας, ἢ μερὶς τέκνου ὅταν ἡ χήρα συντρέχῃ μετὰ τέκνων περισσοτέρων τῶν τριῶν, δὲν πρέπει νὰ ἀφαιρῆται ἢ νὰ μειῶται ταύτη διὰ διατάξεως τελευταίας βουλήσεως. Ἂν τυχὸν καταλειφθῇ αὐτῇ ἔλασσον τοῦ προσήκοντος ἢ μηδέν, ἡ ἄπορος χήρα, ἐκ τῆς ἰδιότητος αὐτῆς ὡς κληρονόμου, ἔχει πρὸς προστασίαν τοῦ δικαιώματός της τὰ ἔνδικα μέσα τοῦ κληρονόμου, ἀλλὰ ὀφείλει πρὸς κτῆσιν τοῦ ποσοστοῦ νὰ προβῇ εἰς δήλωσιν περὶ ἀποδοχῆς τῆς κληρονομίας ὡς πᾶς κληρονόμος. Ἐὰν ἀποθάνῃ πρὸ τῆς τοιαύτης ἀποδοχῆς, τὸ δικαίωμα αὐτῆς ἀποσβέννυται, διότι μεταβίβασις εἰς τοὺς κληρονόμους τῆς χήρας ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει λαμβάνει χώραν. Ἂν ἡ προσβολὴ τοῦ δικαιώματος αὐτῆς ἐπῆλθε διὰ δωρεῶν ἐν ζωῇ ἢ προικίσεων ἐκ μέρους τοῦ ἀνδρὸς πρὸς ἄλλους, ἔχει ἀνάλογον ἐφαρμογήν, καὶ ὑπὲρ τῆς χήρας, ἡ μέμψις ἀστόργου δωρεᾶς ἢ προικὸς τῶν ἀναγκαίων κληρονόμων.

Δικαίωμα τοῦ εἰσποιηθέντος ἀνήβου. Εἰς τὸ εἰσποιηθὲν ἄνηβον τέκνον ἀπονέμεται ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίνου Πίου νόμιμος ἀξίωσις ἐπὶ τοῦ τετάρτου τῆς κληρονομικῆς περιουσίας τοῦ εἰσποιήσαντος διὰ τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν διὰ τῆς τελευταίας αὐτοῦ βουλήσεως ἢ διὰ χειραφεσίας (πλὴν ἂν αὕτη ἐγένετο ἕνεκεν αἰτίας ἐξετασθείσης καὶ ἐγκριθείσης δικαστικῶς) ἤθελεν ἀποκλεισθῇ τῆς κληρονομίας τούτου ἢ περιορισθῇ εἰς ἔλασσον τοῦ τετάρτου ἐκείνου. Ἐν περιπτώσει ἀπαλλοτριώσεως ἐπιχειρηθείσης πρὸς μείωσιν τοῦ τετάρτου αὐτοῦ, δύναται νὰ εἰσαγάγῃ τοὺς λήπτας, καθ' ὅσον ἔχουσιν ἔτι τι ἐκ τῶν ἀπαλλοτριωθέντων, ἐπὶ ἀποδόσει ἢ συμπληρώσει τοῦ τετάρτου διὰ τῆς actio quasi Fabiana ἢ quasi Calvisiana, καθ' ὅσον ὁ εἰσποιήσας ἀπέθανε μετὰ ἢ ἄνευ διαθήκης.

Μ. ΚΑΤΙΝΑΚΗΣ

νομιμότης, *—ητος* (ἡ)· τὸ νὰ εἶναι τι νόμιμον, ἡ κατὰ τοὺς νόμους ὑπόστασις πράξεως ἢ καταστάσεώς τινος: «ἡ νομιμότης τοῦ γάμου —, τῆς δωρεᾶς» || ἡ προσήλωσις εἰς τοὺς νόμους, ἡ νομιμοφροσύνη.

— *[Δημ. Δίκ.]* Διὰ τοῦ ὅρου *νομιμότης* δηλοῦται ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τοῦ δημοσίου δικαίου τὸ ἀναπαλλοτρίωτον δικαίωμα ὑπάρξεως τῆς ἔν τινι πολιτείᾳ βασιλευούσης δυναστείας, ἀποτελεῖ δὲ τὸν ἀντίποδα πάσης ἐπαναστατικῆς ἀρχῆς, ἥτις ἑδράζεται ἐπὶ τῆς ἰδέας τῆς ἐπίσης ἀναπαλλοτριώτου λαϊκῆς κυριαρχίας. Ἡ ἀρχὴ τῆς νομιμότητος ἀπετέλεσε τὴν σημαίαν τῆς ἀντιδράσεως, τὴν ὁποίαν ὕψωσεν ἡ Εὐρώπη ὅπως ἀντιταχθῇ κατὰ τοῦ ἐκ Γαλλίας ἐπαναστατικοῦ κινδύνου καὶ καταπολεμήσῃ τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιαθέσεως, τὸ ὁποῖον ὕψωσεν εἰς ὑπερτάτην ἀρχὴν ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις. Τοσοῦτον δὲ εἴχοντο στενῶς τῆς ἐν λόγῳ ἀρχῆς τὰ κράτη τῆς Κεντρῴας καὶ Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, ὥστε κατὰ τὸ συνέδριον τῆς Βιέννης ἀνεγνωρίσθη αὕτη ὡς ὁ ἠθικὸς θεμέλιος νόμος πάσης πολιτείας, ἐξ οὗ ἀνεπήδησεν ἡ Ἱερὰ Συμμαχία. Οὕτω ἡ ἀρχὴ τῆς νομιμότητος κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς παλινορθώσεως ἀπέβη τὸ χαρακτηριστικὸν τῶν συντηρητικῶν ἀρχῶν διεπομένων κρατῶν, ἐνεφάνισε δὲ καὶ τῇ πράξει τὸ δικαίωμα τῆς ἐπεμβάσεως εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῶν ἄλλων κρατῶν, ὡς λ.χ. ἐν Ἱσπανίᾳ.

Ἀλλ' ἡ αὐτὴ ἀρχὴ τῆς νομιμότητος ἐπέδρασε κατ' ἐπανάληψιν καὶ ἐπιδρᾷ εἰσέτι ἐν τῷ ἐσωτερικῷ βίῳ τῶν διαφόρων κρατῶν. Εἰς ἐκείνας μάλιστα τὰς πολιτείας, ἐν αἷς αἱ δυναστεῖαι βίᾳ κατερρίφθησαν, πολλοὶ εἶναι οἱ ἐχόμενοι στερρῶς τῆς ἐν λόγῳ ἀρχῆς, παραβλέποντες ὅτι τὸ γεγονὸς τοῦτο κατ' οὐσίαν στερεῖται σημασίας ἰδιαζούσης διὰ τὸν βίον τῆς πολιτείας. Μάλιστα δὲ αἱ συνεπείᾳ τῆς ἀτυχοῦς ἐκβάσεως τοῦ μεγάλου πολέμου διὰ τὰ κράτη τῆς Κεντρῴας Εὐρώπης (Γερμανίαν, Αὐστρίαν, Οὐγγαρίαν) γενόμεναι βίαιαι ἐκθρονίσεις ἔδωκαν λαβὴν εἰς νέαν ἀναζωπύρησιν ἐντὸς τῶν κρατῶν τούτων τῆς ἐν λόγῳ ἀρχῆς. Τὸ χαρακτηριστικὸν δὲ τῆς τακτικῆς τῆς ἀκολουθουμένης ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τῆς ἀρχῆς τῆς νομιμότητος, ἣν ἀκολουθοῦν ἐν τῷ πολιτικῷ βίῳ, εἶναι ὁ ἀπόλυτος δογματισμός, ὑπὸ τὸν πέπλον τοῦ ὁποίου κρύπτονται πολιτικὰ συμφέροντα. Ἀρκεῖ ν' ἀναμνησθῇ τις τῆς πολιτικῆς τοῦ Μέττερνιχ, ἥτις κυριαρχουμένη ἐκ τῆς ἰδέας τῆς ἐν λόγῳ ἀρχῆς ἐζήτησε νὰ ἐξυπηρετήσῃ συμφεροντικοὺς πολιτικοὺς σκοποὺς τῆς Αὐστρίας. Ἀναλόγου φύσεως τυγχάνει καὶ ἡ ἐχθρικῶς πρὸς πᾶσαν ἐπανάστασιν διακειμένη πολιτική, ἣν ἠκολούθησεν ὁ τσάρος Νικόλαος Α', ὅστις κατεδίκασεν ἐπισήμως καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν.

[*A. de Stieglitz,* «De l' équilibre politique du légitisme, et du principe des nationalités», τόμοι 3 (1893—1897).]

Η. Γ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

— **«Νομιμότης».** Ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα τῷ 1868.

Νομιμότητος ***νῆσοι*** (γαλλ. Loyauté, ἀγγλ. Loyalty) *[Γεωγρ.]*. Νησιωτικὸν σύμπλεγμα τῆς Μελανησίας (βλ. *Λουαγιωτέ*).

νομιμοφροσύνη (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις νομιμόφρων, ἡ προσήλωσις εἰς τοὺς νόμους: «ἡ νομιμοφροσύνη τοῦ λαοῦ».

νομιμόφρων, *—ονος* (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ προσηλωμένος εἰς τὰς διατάξεις τῶν νόμων, ὁ συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους ἐνεργῶν: «οἱ νομιμόφρονες τῶν πολιτῶν».

—*[Ἱστορ.] Νομιμόφρονες* καλοῦνται οἱ ὀπαδοὶ τῆς ἀρχῆς τῆς νομιμότητος, οἱ ἀντιτιθέμενοι πρὸς πᾶσαν πολιτειακὴν μεταβολήν. Κόμμα νομιμοφρόνων ἀνεφάνη τὸ πρῶτον ἐν Γαλλίᾳ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1830. Ἀπηρτίζετο ἐξ ὀπαδῶν τῆς ἐκπεσούσης τότε δυναστείας καὶ ἀνεγνώριζεν ὡς νόμιμον δικαιοῦχον ἐπὶ τοῦ γαλλικοῦ θρόνου τὸν ἀρχαιότερον κλάδον τῶν Βουρβώνων. Ἀντίπαλοι τῶν ὀρλεανιστῶν, εἶχον ὡς ὑποψήφιον διὰ τὸν θρόνον τὸν ἔγγονον τοῦ Καρόλου Ι', τὸν δοῦκα τοῦ Βορδὼ ἢ κόμιτα de Chambort, ὁ ἐπισυμβὰς ὅμως θάνατος αὐτοῦ ἐγένετο ἡ αἰτία τῆς διαλύσεως τοῦ κόμματος τῶν νομιμοφρόνων. Ὑπὸ τὴν ἰδίαν ὀνομασίαν συναντῶμεν πολιτικὰ κόμματα κατά τινας καιροὺς καὶ ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀλλ' ἄνευ γενικωτέρας τινὸς σημασίας. Ἀπεικόνιζον πάντοτε τὴν ἄμυναν τῆς κρατούσης τάξεως ἄνευ θετικοῦ τινος ἄλλου προγράμματος. Καὶ παρ' ἡμῖν κατὰ τὴν περίοδον τοῦ 1917—1920 προσέλαβον τὸ ὄνομα αὐτὸ τὰ πολιτικὰ κόμματα, τὰ ὁποῖα βαρέως ἔφερον τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ ἀντετίθεντο εἰς τὴν πολιτικὴν τοῦ Ἐ. Βενιζέλου.

Χ. Γ. ΣΓΟΥΡΙΤΣΑΣ

—**«Νομιμόφρων».** Δισεβδομαδιαία πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις, ἐκδοθεῖσα εἰς σχῆμα 2ον κατὰ τὰ ἔτη 1864 (Ἰανουαρίου 2)–1865.

Π. Ν. Π.

νομιναλισμὸς (ὁ) (noninalismus, ἐκ τοῦ λατ. nomen=ὄνομα)· γενικῶς ἡ θεωρία, καθ' ἣν ἔννοιά τις ἔχει οὐχὶ πραγματικὴν ἀλλ' ὀνομαστικὴν ἀξίαν.

—*[Φιλοσ.]* Βλ. λ. *ὀνοματοκρατία*.

—*[Νομισμ.]* Βλ. λ. *ὀνοματοκρατία*.

νομιναλιστὴς (ὁ)· ὁ ὀπαδὸς τοῦ νομιναλισμοῦ (βλ. λ. *ὀνοματοκρατία*).

νομιναλιστικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν νομιναλισμὸν (βλ. λ. *ὀνοματοκρατία*).

Νόμιος (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Ἐπίθετον τοῦ Ἀπόλλωνος ὡς ἐκτελέσαντος ἔργα ποιμένος (νομῆς) παρὰ τῷ Ἀδμήτῳ, βασιλεῖ τῶν Φερῶν. Ἐπίσης τοῦ Ἑρμοῦ ἐν Ἀρκαδίᾳ, τοῦ Πανός, τῶν Νυμφῶν καὶ ἄλλων.

Α. Θ. Σ.

Νόμιος *[Μυθολ.]*. Ὁ καὶ *Ἀρισταῖος* καὶ *Ἀγρεὺς* καλούμενος, υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς νύμφης Κυρήνης, θυγατρὸς τοῦ Ὑψέως (*Πινδ.* Πυθ. IX, 115, *Διοδ. Σικελ.* IV, 81).

Α. Θ. Σ.

νόμισμα (τό)· τὸ νενομισμένον κόμμα μετάλλου ὡς ἀνταλλακτικὸν μέσον: «νομίσματα ἀττικά, —εὐβοϊκά, —κορινθιακὰ κτλ.» || καθόλου, τὸ νενομισμένον ἐξοφλητικὸν μέσον || «τὸ τρέχον νόμισμα» μεταξὺ πολλῶν ἐν χρήσει νομισμάτων, ἡμετέρων καὶ ξένων, τὸ κοινῶς προτιμώμενον, οἷον καθ' ἣν ἐποχὴν ἐκυκλοφόρουν ἰταλικά, τουρκικὰ καὶ ἄλλα νομίσματα || φρ. «τὸν ἐπλήρωσε μὲ τὸ ἴδιο νόμισμα» τοῦ ἀνταπέδωσε τὰ ἴσα.

Digitized by Google

— [ΕΓΚΥΚΛ.] *Νόμισμα* εἶναι τὸ ἐμπόρευμα, πρὸς ὃ ἐκφράζεται ἡ τιμὴ πάντων τῶν λοιπῶν ἐμπορευμάτων καὶ ὅπερ δύναται νὰ ἀνταλλάσσηται ἀμέσως πρὸς πάντα τὰ λοιπά, εἰς οἱανδήποτε ποσότητα, ἀποθηκευόμενον καὶ συντηρούμενον εὐκόλως ἐπὶ χρόνον μακρόν. Ἔχομεν δέ: 1) *Νόμισμα θεωρητικὸν* (ὑπολογισμῶν), τὸ ἐμπόρευμα τὸ χρησιμεῦον διὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς τιμῆς πάντων τῶν λοιπῶν ἐμπορευμάτων· καὶ 2) *Νόμισμα πραγματικὸν* (ἢ ἁπλῶς *νόμισμα*), τὸ ἐμπόρευμα ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ ὁποῖον ἐκφράζεται ἡ τιμὴ πάντων τῶν λοιπῶν ἐμπορευμάτων καὶ ὅπερ εἶναι ἄμεσον ὄργανον τῆς ἀνταλλαγῆς.

Ἐν ἀρχῇ ἐχρησιμοποιήθησαν κατὰ τόπους ὡς νομίσματα διάφορα ἐμπορεύματα, προσαρμοζόμενα πρὸς τὰ προϊόντα, ἀνάγκας καὶ συνηθείας ἑκάστου τόπου, ἤτοι ὅπλα, δέρματα, ζῷα, ἀπεξηραμμένοι ἰχθύες, τέϊον ἐν Κίνᾳ, ὄρυζα ἐν Ἰαπωνίᾳ, ἐλεφαντοστοῦν ἐν Ἀφρικῇ, γουναρικὰ ἐν Ρωσίᾳ. Πάντα ταῦτα, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἀλλοιοῦνται σὺν τῷ χρόνῳ, εἶναι καὶ ὀγκώδη. Ὁ ἄνθρωπος ἐστράφη εἶτα πρὸς τὰ μέταλλα, πρῶτον πρὸς τὸν σίδηρον, ὅστις ὅμως ἐγκατελείφθη, διότι ὀξειδοῦται καὶ φθείρεται εὐκόλως, εἶτα δὲ πρὸς τὸν χαλκόν, ἄργυρον, χρυσόν, νικέλιον. Ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος ἐκράτησαν τὰ σκῆπτρα μέχρι σήμερον, τῶν λοιπῶν ὄντων βοηθητικῶν ἐν τῇ ἀνταλλαγῇ. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι εἶναι σχεδὸν ἀναλλοίωτα ἐκ τοῦ χρόνου καὶ ἰδίως ὁ χρυσός· εἶναι σπάνια καὶ ἑπομένως κέκτηνται λόγῳ τούτου πραγματικὴν ἀξίαν, καὶ δὴ εἰς μικρὸν ὄγκον· παράγονται κατ᾿ ἔτος εἰς μικρὰν ποσότητα καὶ μετὰ δυσκολίας, συνεπῶς ἡ ὑπάρχουσα ποσότης μεταβάλλεται βραδέως, ἄρα καὶ ἡ ἀξία των· εἶναι ὁμοιογενῆ καὶ εὐκόλως διαιρετά, ἡ δὲ ἀξία των οὐδόλως χάνει ἐκ τῆς διαιρέσεως, μένουσα ἀνάλογος τοῦ βάρους· ἔχουσι χαρακτηριστικὸν ἦχον κατὰ τὴν κροῦσιν, λάμψιν ἰδιαιτέραν καὶ δίδουσιν εἰδικὸν αἴσθημα ἁφῆς κατὰ τὴν ψηλάφησιν, ἰδιότητας, αἵτινες καθιστῶσι δύσκολον τὴν ἀπάτην· τήκονται εἰς ὑψηλὴν θερμοκρασίαν καὶ εὐήλατα ὄντα εὐκόλως δέχονται εἰς τὰ νομισματοποιεῖα τὴν ἀποτύπωσιν διαφόρων παραστάσεων. Ἓν μειονέκτημα παρουσιάζουσιν, ὅτι εἶναι πολὺ μαλακά, ἐξ οὗ καὶ φθείρονται εὐκόλως ἐκ τῆς λόγῳ τῆς χρήσεως τριβῆς. Τὸ μειονέκτημα τοῦτο ὑπερβάλλεται διὰ τῆς μείξεως τούτων ἐν μικρᾷ ἀναλογίᾳ μετὰ χαλκοῦ, στοιχίζοντος σχετικῶς ἐλάχιστον. Τὰ οὕτως ἐκ χρυσοῦ ἢ ἀργύρου κατασκευαζόμενα νομίσματα εἶναι ἐμπόρευμα χρήσιμον εἰς τὴν ἀνταλλαγήν.

Ἡ μορφή, ὑφ᾿ ἣν ἐχρησιμοποιήθησαν ταῦτα ὡς νομίσματα, ὑπῆρξεν ἄλλοτε ἄλλη. Κατ᾿ ἀρχὰς ἐδίδοντο εἰς κόνιν, πλίνθους ἢ ράβδους, ἐγίνετο δὲ κατὰ πᾶσαν ἀνταλλαγὴν ζύγισις διὰ τὴν ποσότητα καὶ ἔλεγχος διὰ τὴν ποιότητα. Βραδύτερον ἐχρησιμοποιήθησαν ράβδοι ἐσφραγισμέναι παρὰ ἰδιωτῶν ἐγγυωμένων τὸ βάρος καὶ τὴν γνησιότητα, οὕτως ὥστε ὅσας περισσοτέρας σφραγῖδας ἔφερε ράβδος τις τόσην περισσοτέραν ἐγγύησιν παρεῖχεν. Εἶτα ἐχρησιμοποιήθησαν εἰς σχῆμα δίσκου φέροντος ἐκτύπους διαφόρους παραστάσεις, κατεσκευασμένου καὶ ἠγγυημένου παρὰ τοῦ κράτους (νόμισμα= τὸ νενομισμένον) καὶ αὕτη εἶναι ἡ σημερινή των μορφή.

Καλοῦμεν *νομισματικὸν σύστημα* τὸ σύνολον τῶν κανόνων, οἵτινες διέπουσι τὸ νόμισμα μιᾶς χώρας, ἤτοι: α΄) τὴν νομισματικὴν μονάδα, τὸ βάρος τοῦ ἐν αὐτῇ καθαροῦ μετάλλου, τὰς ὑποδιαιρέσεις καὶ πολλαπλάσια ταύτης καὶ β΄) τὸ μέταλλον τὸ κυρίως χρησιμοποιούμενον ὡς νόμισμα. Ὑπάρχουν νομισματικὰ συστήματα τὰ τοῦ *μονομεταλλισμοῦ, διμεταλλισμοῦ, διμεταλλισμοῦ ἀτελοῦς, διμεταλλισμοῦ παραλλήλου, ἀμεταλλισμοῦ, ἀνταλλαγῆς τραπεζογραμματίων πρὸς χρυσόν.*

Κατασκευὴ τῶν μεταλλικῶν νομισμάτων. Τὰ νομίσματα δέον ὡς πρὸς τὸ βάρος αὐτῶν καὶ τὴν ποσότητα τοῦ καθαροῦ μετάλλου, ἣν περιέχουσι, νὰ εἶναι ἀκριβῆ καὶ ἠγγυημένα, μὴ χρῄζοντα διαρκοῦς ἐλέγχου, δι᾿ ὃ καὶ ἡ νομισματοκοπὴ εἶναι ἁπανταχοῦ μονοπώλιον τοῦ κράτους. Τὸ κράτος ὁρίζει ἑκάστου νομίσματος τὸ βάρος καὶ τὴν σύνθεσίν του, καὶ ζήτημα τιμῆς εἶναι σήμερον διὰ πᾶσαν κυβέρνησιν ἡ ἀκριβὴς κοπή, καίτοι τοῦτο δὲν ἐτηρήθη εἰς παλαιοτέραν ἐποχήν, ὅτε ὁ ἄρχων τοῦ τόπου ὥριζε τὸ νόμισμα ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν καὶ τὴν νόμιμον ἀξίαν αὐτοῦ. Εἰς τὰ ἐπίσημα νομισματοκοπεῖα, οὐ μόνον τὸ κράτος κόπτει νομίσματα, ἀλλὰ καὶ πᾶς ἰδιώτης δύναται νὰ δώσῃ μέταλλον ἀπολαῦον τῆς ἐλευθέρας νομισματοκοπῆς, ὅπως μετατραπῇ εἰς νομίσματα. Ὁ ἔχων ἐπὶ τῇ ὑποθέσει χρυσὸν εἰς πλίνθους δύναται νὰ καταθέσῃ αὐτὸν εἰς τὸ νομισματοκοπεῖον ἐπὶ ἀποδείξει καὶ μετ᾿ ὀλίγας ἡμέρας, ἀφοῦ ἐξελεγχθῇ ὡς πρὸς τὸν τίτλον καὶ κοπῇ, νὰ λάβῃ τὰ ἀντίστοιχα νομίσματα μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἐξόδων κοπῆς, ὅταν ταῦτα εἴθισται νὰ κρατῶνται. Ἐπειδὴ ὅμως διὰ τοιαύτην πρᾶξιν μεσολαβεῖ χρονικὸν διάστημα 8—10 ἡμερῶν, καθ᾿ ὃ ὁ ἰδιώτης χάνει τοὺς τόκους τοῦ ἀντιστοίχου ποσοῦ, τὸ κοινὸν προτιμᾷ νὰ πωλῇ τὸν χρυσὸν ὡς ἐμπόρευμα εἰς τὴν ἀγοραίαν ἀξίαν αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἢ ἐν τοῖς νομισματοκοπείοις εἰς τὴν τιμὴν τῆς διατιμήσεως.

Τὰ νομισματοκοπεῖα ἢ ἀνήκουσιν εἰς τὸ κράτος λειτουργοῦντα δι᾿ ὑπαλλήλων αὐτοῦ, ἢ εἶναι ἰδιωτικὴ ἐπιχείρησις λειτουργοῦσα ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτείαν τοῦ κράτους. Ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔχει νομισματοκοπεῖον, ἀλλὰ κόπτει τὰ νομίσματα αὐτῆς εἰς ξένα νομισματοκοπεῖα. Ἡ Γαλλία σήμερον ἔχει ἓν μόνον νομισματοκοπεῖον τοῦ κράτους ἐν Παρισίοις, τὰ δὲ ἐν αὐτῷ κοπτόμενα νομίσματα φέρουσιν ὡς σῆμα τὸ γράμμα Α. Ἡ Ἀγγλία ἔχει καὶ κρατικὰ καὶ ἰδιωτικὰ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν τοῦ κράτους. Ἡ Ἑλβετία μόνον τοῦ κράτους ἐν Βέρνῃ καὶ ὡς σῆμα αὐτοῦ τὸ γράμμα Β. Τὸ Βέλγιον ἔχει νομισματοκοπεῖον ἰδιωτικὸν ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν τοῦ κράτους.

Πρὸς κοπὴν νομισμάτων ἐν τοῖς νομισματοκοπείοις κατὰ πρῶτον κατασκευάζουσι τὸ κρᾶμα τοῦ πολυτίμου μετάλλου καὶ τοῦ χαλκοῦ εἰς τὴν νόμιμον ἀναλογίαν· ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ μαθηματικὴ ἀκρίβεια, διὰ τοῦτο ἀναγνωρίζεται νόμιμος ἀνοχὴ τῆς ἀναλογίας ταύτης ± 1 ‰ διὰ τὰ χρυσὰ καὶ ± 2—3 ‰ διὰ τὰ ἀργυρᾶ. Μετὰ τοῦτο τὸ κρᾶμα μετασχηματίζεται εἰς ἐλάσματα πάχους νομίσματος καὶ δι᾿ ὑδραυλικῆς πιέσεως κόπτονται τὰ νομίσματα εἰς σχῆμα δίσκου, ἤτοι κυλίνδρου πεπλατυσμένου. Ἐπὶ τῶν δύο ὄψεων ἀποτυποῦνται ἐκτύπως διάφοροι παραστάσεις ἢ ἐθνικὰ γνωμικά, χαρασσόμενα ὑπὸ τεχνιτῶν ἐξαιρετικῆς χαρακτικῆς ἱκανότητος, ἵνα μὴ ἡ ἀπομίμησις εἶναι εὔκολος. Ἐπὶ τῆς προσθίας ἢ κυρίας ὄψεως (avers) φέρεται ἔκτυπος ἡ προτομὴ τοῦ βασιλέως ἢ μονάρχου καὶ κυκλοτερῶς τὸ ὄνομα τούτου ἐπὶ τῶν μοναρχικῶν ἢ βασιλευομένων χωρῶν, ἐπὶ δὲ τῶν μὴ τοιούτων παράστασίς τις ἀλληγορικὴ καὶ τὸ ὄνομα τῆς πολιτείας. Γενικῶς, ἐπὶ τῶν χρυσῶν νομισμάτων τὸ πρόσωπον εἶναι ἐστραμμένον πρὸς τὰ δεξιά, ἐπὶ δὲ τῶν ἀργυρῶν καὶ κερμάτων πρὸς τ᾿ ἀριστερά. Κανὼν βεβαίως οὐχὶ ἄνευ ἐξαιρέσεως, ὡς συμβαίνει διὰ τὰ ἰταλικὰ νομίσματα. Ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ἢ ἀντιστρόφου ὄψεως (revers) φέρεται ἔκτυπος ἡ ἀξία τοῦ νομίσματος, ὅπλα ἢ ἐμβλήματα τῆς χώρας ἢ στέφανοι ἐκ κλάδων, ἡ ἔνδειξις τοῦ βασιλείου ἢ τῆς πολιτείας, γνωμικόν τι ἐθνικόν. Ἐπὶ τῶν ὄψεων φέρονται ἐπίσης ἔκτυπα ἡ χρονολογία κοπῆς, τὸ σῆμα ἢ τὸ ὄνομα τοῦ νομισματοκοπείου, τὸ ὄνομα ἐνίοτε τοῦ χαράκτου. Συνήθως εἰς τὰ νομίσματα, ὅταν ἀναστρέψῃ τις μίαν ὄψιν, εὑρίσκει τὸ ἄνω μέρος τῆς ἑτέρας ὄψεως, ἐνῷ εἰς τὰ μετάλλια οὐχί. Τὰ ἀγγλικὰ νομίσματα δὲν ἀκολουθοῦσι τὸν κανόνα τοῦτον πάντοτε. Πᾶσαι αἱ ἀποτυπώσεις εἶναι ἔκτυποι, ἡ δὲ στεφάνη (tranche) φέρει χαραγὰς κανονικὰς (cannelures) ἢ γνωμικόν τι ἔκτυπον, καὶ ταῦτα, ἵνα μὴ εἶναι δυνατὴ ἡ διὰ ρινίσεως ἢ ἄλλων χημικῶν ἢ μηχανικῶν μέσων ἀφαίρεσις ἐκ τῆς ἐπιφανείας μέρους τοῦ πολυτίμου μετάλλου.

Τὸ βάρος τῶν νομισμάτων καθορίζεται ὑπὸ τοῦ κράτους, ἀλλ᾿ ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατος ἡ μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας κατασκευὴ τῶν νομισμάτων εἰς τὸ νόμιμον βάρος, ὁ νόμος ἀναγνωρίζει ἀνοχὴν κατασκευῆς ± 1—3 ‰ ὡς πρὸς τὸ βάρος. Τὰ ἔχοντα τὸ ἀκριβὲς βάρος καλοῦνται δόκιμα (droites), τὰ ὀλιγώτερον τοῦ ἀκριβοῦς ἐλαφρὰ (faibles), ἢ ἀδόκιμα, καὶ τὰ περισσότερον τοῦ ἀκριβοῦς βαρέα (lourdes). Τὸ βάρος ὅμως τῶν νομισμάτων μειοῦται καὶ ἐκ τῆς λόγῳ τῆς κυκλοφορίας τριβῆς (frai), ἀναγνωρίζει δὲ ὁ νόμος ἐπὶ πλέον ἀνοχὴν 1/2—1 %. Ἐὰν τὰ νομίσματα διαφέρωσι τοῦ κανονικοῦ βάρους πέραν τῆς νομίμου ὁλικῆς ἀνοχῆς, τότε δέον νὰ ἀποσυρθῶσι τῆς κυκλοφορίας καὶ νὰ ἀναχωνευθῶσι. Καὶ τὴν μὲν ἐκ κατασκευῆς ἀνοχὴν βάρους ἐκμεταλλεύονται συνήθως τὰ ἰδιωτικὰ νομισματοκοπεῖα, τὰ λειτουργοῦντα ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ κράτους, ὡς πρὸς δὲ τὴν ἐκ κυκλοφορίας φθορὰν ἑνὸς νομίσματος εἰς σημεῖον, εἰς ὃ τὸ νόμισμα νὰ μὴ ᾖ νόμιμον, π. χ. ὑπελογίσθη ὅτι τὸ χρυσοῦν νόμισμα τῶν 20 χρ. φρ. Λ. Ν. Ε. φθείρεται ἐντὸς 40 ἐτῶν, τὸ δὲ τῶν 10 τοιούτων ἐντὸς 18 ἐτῶν. Ἐν τούτοις τὰ κράτη ἀφίνουσιν ἐν κυκλοφορίᾳ τὰ μὲν τῶν 20 φράγκων καὶ μέχρις 75 ἐτῶν, τὰ δὲ τῶν 10 καὶ μέχρις 25 ἐτῶν. Ἠγέρθη ὅμως τὸ ζήτημα τίς δέον νὰ ὑποστῇ τὴν ἐκ τῆς φθορᾶς ταύτης ζημίαν; ὁ τελευταῖος κάτοχος τοῦ νομίσματος ἢ τὸ κράτος; Δικαιότερον εἶνοι νὰ τὴν ὑφίσταται τὸ κράτος, ἤτοι τὸ σύνολον τῶν πολιτῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ 1889, ὅτε πρώτη ἡ Ἀγγλία ἐδέχθη τοῦτο, ἐκράτησεν ἡ ἄποψις αὕτη. Τοῦτο ἐγένετο βραδύτερον δεκτὸν ἐν Ἑλλάδι, Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ, Βελγίῳ. Ἀλλαχοῦ ὅμως ἐδέχθησαν τὴν ζημίαν ταύτην ὡς βαρύνουσαν τὸ κράτος μόνον διὰ τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα, ἅτινα εἶναι νομίσματα ἐσωτερικῆς κυκλοφορίας, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τὰ χρυσᾶ, ἅτινα κυκλοφοροῦσιν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἡ ζημία ἡ ἐκ τῆς λόγῳ τῆς κυκλοφορίας φθορᾶς καὶ τῆς ἐπανακοπῆς τῶν φθαρέντων νομισμάτων πληρώνεται ἐκ ταμείου προικοδοτουμένου ἐκ τῶν εἰσπράξεων τοῦ νομισματοκοπείου δι᾿ ἔξοδα κοπῆς τῶν μετάλλων τῶν διδομένων παρ᾿ ἰδιωτῶν πρὸς κοπήν.

Νομισματικαὶ μονάδες. Γενομένου δεκτοῦ ἑνὸς ἐμπορεύματος ὡς νομίσματος, δέον νὰ ἐκλεγῇ ἡ νομισματικὴ μονάς, ἤτοι δέον νὰ ὁρισθῇ ποῖον ποσὸν τούτου ἔσται ἡ μονὰς τοῦ νομισματικοῦ συστήματος μιᾶς χώρας. Πᾶσα μονὰς δέον νὰ ἔχῃ τὰ ἑξῆς προτερήματα: νὰ εἶναι σταθερὰ ἐφ᾿ ὅσον ἔνεστι πλειότερον χρόνον, νὰ εἶναι διεθνῶς, εἰ δυνατόν, ἀνεγνωρισμένη, νὰ εἶναι σύμμετρος πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ ἔχῃ πολλαπλάσια καὶ ὑποπολλαπλάσια σύμμετρα πρὸς τὸ ἀριθμητικὸν σύστημα διὰ τὴν εὐκολίαν τῶν ἐπ᾿ αὐτῶν πράξεων. Αἱ νομισματικαὶ μονάδες ὁρίζονται εἰς τρόπον, ὥστε νὰ εἶναι σύμμετροι πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς καθημερινῆς ἀνταλλαγῆς. Τὸ βασικὸν νόμισμα, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου κόπτονται τὰ λοιπὰ νομίσματα, δυνατὸν νὰ εἶναι ἡ νομισματικὴ μονάς, ὡς καὶ πολλαπλάσιον ταύτης. Οὕτως ἐν Ἑλλάδι πρὸ τοῦ 1928 νομισματικὴ μονὰς ἦτο ἡ χρυσῆ δραχμή, βασικὸν δὲ νόμισμα τὸ χρυσοῦν εἰκοσάδραχμον.

Ἐν τῇ πράξει διὰ τὰς συναλλαγὰς χρησιμοποιοῦνται: 1) Τὰ κυρίως νομίσματα, ἤτοι τὰ ἐκ τοῦ παραδεδεγμένου μετάλλου, ὡς βάσεως τοῦ νομισματικοῦ συστήματος, ἅτινα ἔχουσι τὴν αὐτὴν ἀξίαν εἴτε ὡς ἐμπόρευμα εἴτε ὡς νόμισμα, ἔχουσιν ἐξοφλητικὴν ἱκανότητα ἀπεριόριστον καὶ κατασκευάζονται ἐκ μετάλλου ἀπολαύοντος τοῦ δικαιώματος τῆς ἐλευθέρας νομισματοκοπῆς. 2) Τὰ ἐπιβοηθητικὰ τῶν πρώτων, καὶ τοιαῦτα ἔχομεν τὰ *κέρματα*, τὰ *τραπεζογραμμάτια*, τὸ *χαρτονόμισμα* καὶ τὰ νομίσματα ὑπολογισμῶν.

Νόμισμα ὑποτετιμημένον. Ὡς τοιοῦτον θεωρεῖται νόμισμά τι, ἐφ᾿ ὅσον τὰ παραστατικὰ τούτου μέσα, ἤτοι ἐπιταγαί, τραπεζογραμμάτια, κέρματα κλπ., ἐν τῇ διεθνεῖ συναλλαγῇ εἶναι δεκτὰ διὰ ποσὸν κατώτερον τοῦ εἰς χρυσὸν ὀνομαστικοῦ, ὅπερ ἀντιπροσωπεύουσι· π. χ. ἐφ᾿ ὅσον τραπεζογραμμάτιον 1000 δρχ. δὲν εἶναι δεκτὸν ἐν τῇ διεθνεῖ συναλλαγῇ ὡς ἴσον πρὸς 19.526 φρ. καθαροῦ χρυσοῦ, τὸ ἑλληνικὸν νόμισμα εἶναι ὑποτετιμημένον.

Νομίσματα ὑπολογισμῶν. Εἰς τὰς συναλλαγάς, ἐν τῇ πράξει μεταχειρίζονται συνήθως νομισματικὰς μονάδας μὴ ὑπαρχούσας ὑπὸ μορφὴν νομίσματος. Οὕτω λέγουσιν 1 χρυσοῦν φράγκον Λ. Ν. Ε. νοοῦντες τὸ $^1/_{20}$ τοῦ χρυσοῦ εἰκοσαφράγκου, ὅπερ δὲν ὑπάρχει ὡς νόμισμα, 1 χρυσοῦν μάρκον νοοῦντες τὸ $^1/_{20}$ τοῦ χρυσοῦ εἰκοσαμάρκου, 1 χρυσῆν δραχμὴν νοοῦντες θεωρητικὸν νόμισμα ἔχον βάρος καθαροῦ χρυσοῦ 0,0195263 γρ. Ἐν Ἀγγλίᾳ μεταχειρίζονται τὴν guinea διὰ τὸν καθορισμὸν τῶν ἀμοιβῶν τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων καὶ τὸν τῆς ἀξίας τῶν πολυτίμων εἰδῶν, νοοῦντες ταύτην ἴσην πρὸς 21 σελλίνια, ἐνῷ τοιοῦτον νόμισμα ἐν κυκλοφορίᾳ δὲν ὑπάρχει.

Λογιστικὴ τιμὴ νομίσματος. Διὰ τὴν προσαρμογὴν τῶν εἰς ξένον νόμισμα ἐγγραφῶν οἰκονομικῶν πράξεων ἐν λογιστικῇ τηρουμένῃ εἰς ἐπιχώριον νόμισμα δέον τὸ ξένον νόμισμα νὰ παρίσταται διὰ ποσοῦ τινος ἐπιχωρίου τοιούτου, Ὅταν πρὸς τοῦτο λαμβάνεται οὐχὶ ἡ τρέχουσα τιμὴ τοῦ ξένου νομίσματος, ἀλλὰ σταθερά τις συμβατική, ἡ τοιαύτη τιμὴ καλεῖται λογιστικὴ τιμή. Οὕτω π. χ. οἰκονομικὴ πρᾶξις 1 $ ἐγγράφεται εἰς λογιστικὴν τιμὴν 5 δραχ. καὶ οὐχὶ εἰς τὴν τρέχουσαν τιμὴν 77 δρ.

Τεχνικὸς καθορισμὸς τοῦ νομίσματος. Νόμισμά τι καθορίζεται ἐκ τοῦ πολυτίμου μετάλλου κατασκευῆς του, τοῦ βάρους, τοῦ τίτλου, τῆς βάσεως (pied) καὶ τῆς κοπῆς (taille) αὐτοῦ. *Βάσις* νομίσματος καλεῖται ὁ ἀριθμὸς ὁ ἐκφράζων δι᾿ εἶδός τι νομίσματος πόσα τοιαῦτα νομίσματα κατασκευάζονται ἐξ ἑνὸς ὡρισμένου βάρους καθαροῦ μετάλλου. Τὸ ὡρισμένον τοῦτο βάρος συνήθως εἶναι τὸ χιλιόγραμμον, π. χ. ἡ βάσις κατασκευῆς τῆς νέας ἑλληνικῆς δραχμῆς εἶναι 51212,87, ὅπερ σημαίνει ὅτι 1 χιλιόγραμμον καθαροῦ μετάλλου ἰσοδυναμεῖ πρὸς 51212,87 δρ. *Κοπὴ* νομίσματός τινος καλεῖται ὁ ἀριθμὸς ὁ ἐκφράζων δι᾿ εἶδός τι νομίσματος πόσα τοιαῦτα νομίσματα ἀντιστοιχοῦσιν εἰς ὡρισμένον βάρος κράματος. Τὸ ὡρισμένον τοῦτο βάρος συνήθως εἶναι τὸ χιλιόγραμμον, π. χ. ἡ κοπὴ τῶν παλαιῶν χρυσῶν εἰκοσαδράχμων ἦτο 155, ἤτοι δι᾿ 1 χιλιόγραμμον κράματος χρυσοῦ τίτλου 0,90 κατεσκευάζοντο 155 εἰκοσάφραγκα.

Μέθοδοι συγκρίσεως τῆς εἰς τὸ ἄρτιον ἀξίας τῶν διαφόρων νομισμάτων. Α΄) Ἡ σχέσις τῶν ἀξιῶν δύο νομισμάτων ἐκ τοῦ αὐτοῦ πολυτίμου μετάλλου εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὸν λόγον τῶν βαρῶν τοῦ εἰς ταῦτα περιεχομένου καθαροῦ πολυτίμου μετάλλου. Ἂς ὑποθέσωμεν νόμισμά τι βάρους Β, τίτλου Τ, ἀξίας μ μονάδων καὶ ἂς ἐκφράσωμεν πόσας τοιαύτας μονάδας ἀξίζει ἕτερον νόμισμα ἐκ τοῦ αὐτοῦ μετάλλου βάρους Β΄ καὶ τίτλου Τ΄. Ἔστωσαν Χ μονάδες τοῦ εἴδους τῶν μ, θὰ ἔχωμεν τὴν ἀναλογίαν:

$$\frac{X}{\mu} = \frac{T'B'}{TB} \text{ ἢ } X = \mu\,\frac{T'B'}{TB}.$$

Π. χ. Πόσας νέας χρυσᾶς δραχμὰς ἀξίζει τὸ νέον χρυσοῦν γαλλικὸν φράγκον; Ἐπειδὴ τὸ νέον χρυσοῦν γαλλικὸν φράγκον ἔχει βάρος 0,0655 γρ. καὶ τί-

Digitized by Google

Τὰ νομίσματα τῆς ὑφηλίου κατὰ τὴν 30 Σεπτεμβρίου 1931 μὲ τὰς διεθνεῖς συντομίας των.

Αὔξων ἀριθ.	Ὀνομασίαι καὶ διεθνεῖς συντομίαι	Χῶραι	Ὑποδιαιρέσεις	Περιεκτικότης καθαροῦ μετάλλου εἰς γραμμάρια	Ἰσοτιμία ἀρτίου εἰς δραχμάς
1	Ἀμανὶ	Ἀφγανιστὰν	Χρυσῆ νομισματικὴ μονὰς ἴση πρὸς 15 ρουπίας Καμποὺλ		
2	Ἀμπασσὲ	Χορεσμία	2 τάνγκα ἢ 80 πούλς	1/4 τῆς τίλλα	
3	Ἀμπιὰντ	Ἀραβία	Συνώνυμον τοῦ μουχαμαντὶ		
4	Ἀνγγολὰρ (Ag)	Ἀγγόλα ἢ Δυτικὴ Πορτογαλικὴ Ἀφρικὴ	100 σαντάβος	1,8065 χρυσ.	83,26
5	Ἀσχραφὶ	Περσία	10 κρὰν	2,583 »	41,66
6	Βέλγα	Βέλγιον	5 φράγκα βελγ.	0,209211 χρυσ.	10,71
7	Βενεζολάνο	Βενεζουέλα	100 σαντάβος	1,451615 »	74,34
8	Γιὲν (Y)	Ἰαπωνία, Κορέα, Φορμόζη, Καραφοῦτο ἢ Νότιος Σαχαλίνη, Κουὰν-Τούνγκ, Νῆσοι Εἰρηνικοῦ	100 σὲν ἢ 1000 ρὲν	0,75 χρυσ.	38,40965
9	Γιὲν-Γὶν ἢ Γιουὰν ($)	Κίνα	10 χιοῦ ἢ 100 σάντς ἢ 1000 λὶ ἢ κὰς	23,9775048 ἀργ.	—
10	Γκὲρσχ	Ἀβησσυνία	1/20 δολλ. Μενελὶκ		
11	Γκινέα	Μεγάλη Βρεττανία	Λογιστικὴ μονὰς ἰσοδυναμοῦσα πρὸς 21 σελλίνια		
12	Γκὸρς	Τοπικὴ ὀνομασία τοῦ δολλαρίου Μαρίας Θηρεσίας			
13	Γκοῦλντεν (if ἢ f ἢ g)	Συνώνυμον τοῦ φλωρινίου Δάντσιγκ καὶ Ὁλλανδίας			
14	Γκοῦρντα (g)	Ἀϊτὴ	100 σαντὶμ	0,376164 χρυσ. καίτοι διὰ νεω-τέρου νόμου καθωρίσθη εἰς τὸ 1/5 δολλ. Ἡνωμ. Πολιτειῶν, ἤτοι 0,300926 γρ.=15,41 δρ.	
15	Γκουΐλντερ	Συνώνυμον τοῦ φλωρινίου Ὁλλανδίας			
16	Γρόσιον Ἀϊτῆς	Συνώνυμον τοῦ Γκοῦρντα			
17	» Ἰνδοκίνας ($)	Ἰνδοκίνα	100 σέντς	0,5895 χρυσ.	30,19
18	» Λιβερίας	Συνώνυμον δολλαρίου Λιβερίας			
19	» Μενελὶκ	Συνώνυμον δολλαρίου Μενελὶκ			
20	» Μεξικοῦ	Συνώνυμον δολλαρίου Μεξικοῦ			
21	» Τουρκίας	Τουρκία	40 παρᾶδες	0,066151183 χρ.	3,38782
22	» Χάλκινον (c. p.)	Κύπρος	40 »	—	1/180 £
23	Δινάριον	Γιουγκοσλαυΐα	100 »	0,0265 χρυσ.	1,35714
24	Δινάριον	Μεσοποταμία ἢ Ἰρὰκ	100 ντίρχαμ ἢ 1000 φὶλς	1/2 £ (πρόκειται νὰ εἰσαχθῇ προσεχῶς)	
25	Δολλάριον Ἁγ. Μαυρικίου	Ἅγιος Μαυρίκιος	Ὅρος τοπικὸς ὑπονοῶν 2 ρουπίας		
26	Δολλάριον Ἀνατολικὸν ἢ Οὐρουγουάης	Οὐρουγουάη	100 σεντέσσιμος ἢ 10 ρεὰλ	1,556149 χρυσ.	79,69486
27	Δολλάριον ἀραβικὸν	Χετζάτζη	11 κὰρς μίρι	19,96565 ἀργ.	—
28	» ἀργ. βρεττανικὸν	Χὸνγκ-Κὸνγκ	100 σέντς	24,2237 »	—
29	» Γιουὰν-Σὶ-Κάϊ	Συνώνυμον τοῦ Γιουὰν ἢ Γιὲν-Γὶν			
30	» Γουϊάνας Βρετ. ($ B. G.)	Γουϊάνα Βρεττανικὴ	Ἰσότιμον πρὸς τὸ δολλάριον Ἡνωμένων Πολιτειῶν		
31	» Δομινικανικὸν ἀργυροῦν	Ἅγιος Δομίνικος	Συνώνυμον τοῦ δομιν. πέζο		
32	» Ἐγκαταστάσεων Στενῶν ($ S. S.)	Βόρνεο Βρεττανικὴ, Μαλαισία »	100 σέντς	8,424 ἀργ.	2 s. 4 d.
33	Δολλάριον ἐμπορικὸν Ἀμερικῆς	Κίνα	100 σέντς	24,4935 ἀργ.	—
34	» Ἡν. Πολιτειῶν ($ U.S.A.)	Ἡνωμ. Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς, Ἁγ. Δομίνικος, Ἀντίλλαι νῆσοι, Γουϊάνα Βρεττανικὴ, Γκουάμ, Σαμόα, Χαβάϊ νῆσοι	100 σέντς	1,50463 χρ. ἢ 24,057 ἀρ. τὸ ἀργ. δολλ. καλεῖται «βασικὸν» (standard dollar) διάφορον τοῦ κοινοῦ ἀργ. δολλ.	77,05
35	» Καναδᾶ ($ Can.)	Καναδᾶς	Ἰσότιμον πρὸς τὸ δολλάριον Ἡνωμένων Πολιτειῶν		
36	» Κίνας ($ yuan)	Κίνα	Συνώνυμον τοῦ Γιὲν-Γὶν ἢ Γιουὰν		
37	» Λιβερίας	Λιβερία	Ἰσότιμον πρὸς τὸ δολλάριον Ἡνωμένων Πολιτειῶν		
38	» Μαρίας-Θηρεσίας ($ M.-Th.)	Ἀραβία, Ἄδεν, Μπαχρεΐν νῆσοι, Ἀβησσυνία	100 σέντς	23,38824 ἀργ.	—
39	Δολλάριον Μενελὶκ	Ἀβησσυνία	100 σέντς	23,442625 ἀργ.	—
40	» Μεξικοῦ ($ O.N ἢ Mex. $)	Μεξικὸν	100 σαντάβος	0,75 χρυσ.	38,404
41	» Μεξικοῦ ἀργυροῦν	Κίνα	100 σέντς	24,236122 ἀργ.	—
42	» Νέας Γῆς (Newf. $)	Νέα-Γῆ	Ἰσότιμον πρὸς τὸ δολλάριον Ἡνωμένων Πολιτειῶν		
43	» Ὁνδούρας Βρεττανικῆς	Ὁνδούρα Βρεττανικὴ	Ἰσότιμον πρὸς τὸ δολλάριον Ἡνωμένων Πολιτειῶν		
44	» Πεγιὰν	Κίνα	100 σέντς	Ἀκαθορίστου περιεκτικότ. καὶ ἰσοτιμίας	
45	» Χάρβιν	Μαντζουρία	100 σέντς	140 δ. χ.=100 δολλ. Μεξικοῦ ἀργυρᾶ	
46	» Χασσανὶ	Μαρόκον	20 γκὲρσχ	22,5 ἀργ.	—
47	» Χὸνγκ-Κὸνγκ (H. K. $)	Συνώνυμον τοῦ βρεττανικοῦ ἀργυροῦ δολλαρίου			
48	Δραχμὴ	Ἑλλὰς	100 λεπτὰ	0,01952634 χρ.	—
49	Ζλότι (zl)	Πολωνία	100 γκρόσζη	0,1687923246 χρ.	8,64
50	Κετζὰλ (Q)	Γουατεμάλα	100 σαντάβος	1,504665 χρυσ.	77,05
51	Κολὸν (₡)	Κοσταρίκα	100 σαντίμος	0,37616 χρυσ.	19,2625
52	Κολὸν	Σαλβατὸρ	100 σεντάβος	0,7524 χρ. καίτοι διὰ νόμου ἀνεγνωρίσθη ἰσότιμον πρὸς 1/2 δολλ. Ἡν. Πολιτειῶν	
53	Κόντο	Βραζιλία	1000 μιλρεΐς	Λογιστικὴ μονὰς	
54	Κοντὸρ	Ἰσημερινὸς	25 σύκρ	7,523325 χρυσ.	385.—
55	Κοντὸρ	Χιλὴ	10 πέζο	1,83057 »	93,75
56	Κόρντομπα	Νικαραγουάη	100 σαντάβος	1,50480 » καίτοι διὰ νόμου ἀνεγνωρίσθη ἰσότιμον πρὸς τὸ δολλ. Ἡνωμένων Πολιτειῶν	77,06
57	Κορώνα	Μεγάλη Βρεττανία κτλ.	Ἀργυροῦν νόμισμα=πρὸς 5 σελλίνια		
58	»	Γιουγκοσλαυΐα	Κατηργήθη ἤδη	Ἰσότιμος πρὸς τὸ 1/4 διναρίου προπολ.	
59	» (Kr)	Δανία	100 ἔρ	0,403226 χρυσ.	20,65
60	» (EKr)	Ἐσθονία	100 σέντι	0,403226 »	20,65
61	» (Kr)	Ἰσλανδία	100 ἔϊριρ	0,403226 »	20,65
62	» (Kr)	Νορβηγία	100 ἔρ	0,403226 »	20,65
63	» (Kr)	Σουηδία	100 ὄρε	0,403226 »	20,65
64	» (Kc)	Τσεχοσλοβακία	100 χέλλερ	0,04458 »	2,28
65	Κρὰν	Περσία	20 σαχὴ ἢ 100 ἑκατοστὰ ἢ 1000 δινάρια	Παλαιὰ νομισμ. μονὰς σταθεροποιηθεῖσα εἰς τὸ 1/90 τῆς χρυσ. Λίρας Ἀγγλίας	
66	Κρὸρ	Ἰνδίαι	Λογιστικὴ μονὰς ἴση πρὸς 10 ἑκατ. ρουπίας		
67	Λὰτς (Ls)	Λεττωνία ἢ Λατβία	100 σαντίμι	0,2903226 χρυσ.	14,86
68	Λάϋχ	Ἰνδίαι	Λογιστικὴ μονὰς ἴση πρὸς 100.000 ρουπίας		
69	Λέβι	Βουλγαρία	100 στοντίκι	0,010869 χρυσ.	0,5566
70	Λεΐ (L)	Ρουμανία	100 μπάνι	0,09 »	0,46
71	Λεμπίρα	Ὁνδούρα	100 σαντάβος	7,523152 »	38,525
72	Λίρα Αἰγύπτου (£ E)	Αἴγυπτος	100 γρόσια διατ. 7,4375 χρ. Ἐν τούτοις διὰ νόμου ἀνεγνωρίσθη ἰσ. πρὸς £ 1-0-6 1/10		
73	» Ἀν. Ἀφρικῆς (£ EA.)	Ἀνατ. Βρεττανικὴ Ἀφρικὴ	Τῶν αὐτῶν ὑποδιαιρέσεων καὶ ἀξίας πρὸς τὴν £		
74	» Ἰρλανδίας (£)	Ἰρλανδία	Τῶν αὐτῶν ὑποδιαιρέσεων καὶ ἀξίας πρὸς τὴν Λίραν Ἀγγλίας		
75	» Κολομβίας	Κολομβία	Νόμισμα χρυσοῦν=πρὸς 5 πέζο Κολομ.		
76	» Νοτίου Ἀφρικῆς (£ SA.)	Νοτιοαφρικανικὴ Ἕνωσις	Ἰσότιμος πρὸς τὴν £		
77	» Παλαιστίνης (£ P)	Παλαιστίνη	1000 χιλιοστὰ	Ἰσότιμος πρὸς τὴν £	
78	» Περουβίας (£ P)	Περουβία	Νόμισμα δεκαπλάσιον τοῦ σόλ		
79	Λίρα Στερλίνα (£=λίρα, S=σελλίνιον, d=πέννα)	Μεγ. Βρεττανία, Γιβραλτάρ, Μάλτα, Ἀντίλλαι νῆσοι, Βερμοῦδαι, Φλάκλανδ, Κύπρος, Νῆσοι Ἀναψυχῆς, Βεχουαναλάνδη, Νυασαλάνδη, Ροδεσία, Αὐστραλία, **Νῆσοι Εἰρηνικοῦ, Νέα Ζηλανδία**	20 σελλίνια, 1 σελ.=12 πέννας, 1 πέννα=4 φάρδιν.	**7,822382**	**875.—**

Digitized by Google

Αὔξων ἀριθ.	Ὀνομασίαι καὶ διεθνεῖς συντομίαι	Χῶραι	Ὑποδιαιρέσεις	Περιεκτικότης καθαροῦ μετάλλου εἰς γραμμάρια	Ἰσοτιμία ἀρτίου εἰς δραχμὰς
80	Λίρα Συρίας (£ S)	Συρία καὶ Λίβανος	100 γρόσια	Ἴση πρὸς 20 γαλλικὰ φράγκα	
81	» Τουρκίας (£ T ἢ LTq)	Τουρκία	100 γρόσια	7,216 χρυσ.	338,782
82	» Χιλῆς	Χιλὴ	Χρυσοῦν νόμισμα=πρὸς 40 χρ. πέζο		
83	Λιρέττα (Lit)	Ἅγ. Μαρῖνος, Ἀνδόρρα, Βατικανόν, Ἰταλία καὶ κτήσεις	100 σεντέσσιμι	0,07919113 χρυσ.	4,055
84	Λίτας (Lt)	Λιθουανία	100 σάντου	0,150462 χρυσ.	7,70
85	Μᾶρκον γερμ. (MK)	Γερμανία	100 πφένιγκ	0,35842294 χρ.	18,35587
86	» φινλ. (Fmk)	Φινλανδία	100 πέννια	0,0378947 χρ.	1,94
87	» Ἐσθονίας (EMK)	Ἐσθονία	Παλαιὰ νομισμ. μονὰς σταθεροποιηθεῖσα εἰς τὸ $^1/_{100}$ τῆς κορώνας ἐσθον.		
88	Μὰς	Ἰνδίαι	Λογιστικὴ μονὰς ἴση πρὸς 1 δισεκ. ρουπίας		
89	Μιλρέϊς ($ τιθέμενον μεταξὺ ἀκεραίων καὶ δεκαδικῶν)	Βραζιλία	1000 ρέϊς	0,82207 χρυσ.	—
90	Μιλρέϊς χάρτινον	Βραζιλία	Ἰσοδυναμεῖ πρὸς 1/5,193 χρυσᾶ μιλρέϊς		
91	Μολαμεντζίλα	Ἀραβία	Συνώνυμον τοῦ μουχαμαντὶ		
92	Μοχαρὶ	Νεπάλη	Χρυσοῦν νόμισμα ἴσον πρὸς 30 ρουπίας		
93	Μουχαμαντὶ	Ἀραβία	20 γκὰζ	Λογιστικὴ μονὰς=πρὸς 1/11,5 δολλαρίου Μαρίας-Θηρεσίας	
94	Μπάλμποα	Παναμᾶς	100 σὰντς	1,5048 χρυσ.	77,065
95	Μπὰχτ ἢ Μπὰτ	Σιὰμ	4 σαλοὺνγκ ἢ 100 σατὰνγκ	0,66567 »	34,09087
96	Μπεΐζα	Ὀμὰν ἢ Μασκὰτ	Χάλκινον νόμισμα ἴσον πρὸς $^1/_{64}$ τῆς ρουπίας		
97	Μπὲρ	Ἀβησσυνία	Συνώνυμον τοῦ δολλαρίου Μενελὶκ		
98	Μπολιβὰρ (B, Bs)	Βενεζουέλα	100 σαντίμος	0,290323 χρυσ.	14,86
99	Μπολιβὰρ	Βολιβία	Χρυσοῦν νόμισμα=10 μπολιβιᾶνο		
100	Μπολιβιᾶνο (Boliv)	Βολιβία	100 σεντάβος	0,54917 χρυσ.	28,12503
101	Ὀμανὶ	Ὀμὰν ἢ Μασκὰτ	Συνώνυμον τοῦ μπεΐζα		
102	Πάρντο ἢ Πάρνταο	Ἰνδίαι Πορτογαλικαὶ	Παλαιὰ νομισματικὴ μονὰς=πρὸς 0,522 ρουπίας		
103	Πατάκα	Τιμὸρ	100 ἄβος ἢ σάντς	18 ἀργ.	—
104	Παχλαβὶ	Περσία	Χρυσοῦν νόμισμα=πρὸς 20 ρεὰλ		
105	Πέζο χρυσοῦν	Ἀργεντινὴ	100 σαντάβος	1,45161 χρυσ.	74,34111
106	Πέζο χάρτινον ($ m/n, $ m/c ἢ $ c/l ἢ $ os)	»	100 σαντάβος	0,44 τοῦ χρυσοῦ πέζο	
107	Πέζο ($)	Γουατεμάλα	8 ρεὰλ ἢ 100 σαντάβος	Ἐσταθεροποιήθη εἰς τὸ $^1/_{60}$ τοῦ Κετζὰλ	
108	» ἀργυροῦν δομινικανικὸν	Ἅγιος Δομίνικος	100 σαντάβος	Ἰσοδυναμεῖ πρὸς $^1/_5$ δολλ. Ἡν. Πολιτ.	
109	»	Κολομβία	100 σαντάβος	1,4644 $^2/_8$ χρυσ.	75.—
110	»	Κούβα	100 σαντάβος	Ἰσότιμον πρὸς τὸ δολλ. Ἡν. Πολιτειῶν	
111	» μακίνα	Βενεζουέλα	8 ρεὰλ	Λογιστικὴ μονὰς ἴση πρὸς 4 μπολιβὰρ	
112	»	Μεξικὸν	Συνώνυμον τοῦ χρυσοῦ δολλαρίου Μεξικοῦ		
113	» (P ἢ $)	Ὁνδούρα	100 σαντάβος	22,5 ἀργ.	38,525 τιμὴ σταθεροποιήσεως
114	» ($)	Οὐρουγουάη	Συνώνυμον τοῦ δολλαρίου Οὐρουγουάης		
115	» χρυσοῦν	Παραγουάη	100 σαντάβος	1,45161 χρυσ.	—
116	» χάρτινον ($ c/l)	» »	18,75 χάρτινα πέζο=1 χρυσοῦν πέζο Ἀργεντινῆς		
117	»	Φιλιππῖναι Νῆσοι	100 σαντάβος	0,752318 χρυσ.	38,525
118	» φυὲρτ ἢ Βενεζολάνο	Βενεζουέλα	100 σαντάβος	Λογιστικὴ μονὰς ἴση πρὸς 5 μπολιβὰρ	
119	» ($ ἢ $ m/c)	Χιλῆ	100 σαντάβος	0,183057 χρυσ.	9,375
120	Πεΐσα	Ὀμὰν ἢ Μασκὰτ	Συνώνυμον τοῦ μπεΐζα		
121	Πένγκο (P)	Οὐγγαρία	100 φίλλερ ἢ χέλλερ	0,263157895 χρ.	13,47
122	Πεντάριον	Κίνα	Χάλκινον νόμισμα ἀμφιβόλου ἀξίας		
123	Πετσέτα (Pts ἢ Ptas)	Ἱσπανία, Ἀνδόρρα, Γιβραλτάρ, Μαρόκον	100 σαντίμος	0,290322	14,86
124	» Χασανὶ	Μαρόκον	Λογιστικὴ μονὰς ἴση πρὸς $^1/_5$ δολλαρίου χασανὶ		
125	Πιάστρα ἐμπορίου	Ἰνδοκίνα	Παλαιὰ ἀργυρᾶ νομισμ. μονὰς ἀποσυρομένη τῆς κυκλοφορίας, 24,3 γρ.		
126	» ($)	» »	100 σάντς	0,5895 χρυσ.	30,19
127	»	Καμπότζη	Παλαιὰ νομισματικὴ μονὰς καταργηθεῖσα		
128	» Μενελὶκ	Ἀβησσυνία	Ὑποπολλαπλάσιον τοῦ δολλαρίου Μενελὶκ ($^1/_{20}$)		
129	» Τουρκίας	Τουρκία	40 παρᾶδες	0,07216 χρυσ.	3,38782
130	» Τύνιδος	Τύνις	Παλαιὰ νομισματικὴ μονὰς ἰσότιμος πρὸς 0,60 φράγκα χρυσᾶ		
131	» χαλκίνη (c. p.)	Κύπρος	Συνώνυμον τοῦ χαλκίνου γροσίου		
132	Ρεὰλ	Ἀραβία	Συνώνυμον δολλαρίου Μαρίας-Θηρεσίας		
133	Ρέϊσμαρκ (R. M.)	Γερμανία	100 πφέννιγκ	0,35842294 χρ.	18,35587
134	Ρεντεμὰρκ (Rent. Mk.)	» »	Ἡ μέχρι τοῦ 1924 ὀνομασία τοῦ μάρκου		
135	Ριὰλ ἀργυροῦν	Χετζάτζη	Συνώνυμον τοῦ ἀραβικοῦ δολλαρίου		
136	» χασανὶ	Μαρόκον	» » δολλαρίου χασανὶ		
137	» χρυσοῦν	Περσία	100 δινάρια	0,3661191 χρ.	18,75
138	Ριγὰλ	Ἀραβία	Συνώνυμον τοῦ δολλαρίου Μαρίας-Θηρεσίας		
139	Ρούβλιον (Rbl)	Ρωσία	100 καπίκια	0,77423436 χρ.	39,658
140	Ρουπία Ἀφγκανὶ	Ἀφγανιστὰν	100 πούλ	Ἴση πρὸς 1,1 ρουπ. Καμποὺλ	
141	Ρουπία Ἰνδιῶν (Re - Rs) (ὅρα λάκχ, κρόρ, μάς, ὁ χωρισμὸς γίνεται δι' ἑνὸς κόμματος=Rs 2,45,48,65700=2.454.865.700 ρουπ.)	Ἰνδίαι, Μπότταν, Ἄδεν, Μπαχρεῒν νῆσοι, Γαλλικαὶ Ἰνδίαι, Ζανζιβάρη	16 ἀννὰ—1 ἀν=4 πὶς—1 πὶς=3 πὶ	0,54917886 χρ.	28,12501
142	Ρουπία Καμποὺλ	Ἀφγανιστὰν	2 κράν	Παλαιὰ νομισμ. μονὰς ἴση πρὸς 8 πέννας	
143	» Κεϋλάνης	Κεϋλάνη, Ἅγιος Μαυρίκιος	100 σέντς	Ἰσότιμος πρὸς τὴν ἰνδικὴν ρουπίαν	
144	» Κίνας	Κίνα	100 σέντς	» » » » »	
145	» Μοχὰρ	Νεπάλη	100 πὶς	6,740 περ. ἀργ.	—
146	» Πορτογαλ. Ἰνδιῶν R. p.	Πορτογαλικαὶ Ἰνδίαι	Ἰσότιμος πρὸς τὴν ρουπίαν Ἰνδιῶν		
147	Σὰγκ	Ἀβησσυνία	Συνώνυμος τοῦ γροσίου Μενελὶκ		
148	Σὰρ	Τουρκεστὰν Ἀνατ.	Συνώνυμον τοῦ τάελ		
149	Σαπὲκ	Κίνα	Μικρὰ τεμάχια ὀρειχάλκου καὶ χαλκοῦ, διάτρητα εἰς τὸ μέσον, κυκλοφοροῦντα εἰς ὁρμαθοὺς 1000 τμημάτων		
150	Σὲ-Σοῦ	»	Τεμάχια καθαροῦ ἀργύρου		
151	Σελλίνιον Ἀν. Ἀφρικῆς (S. E. A.)	Ἀνατολικὴ Ἀφρικὴ	Ἰσότιμον πρὸς τὸ σελλίνιον Μεγάλης Βρεττανίας		
152	» (S ἢ Sch)	Αὐστρία	100 γρόσσεν	0,21172086 χρ.	10,84
153	Σὸλ	Περουβία	10 ντινέρο ἢ 100 σαντάβος	0,421264 »	—
154	Σκοῦδον ($ τιθέμενον μεταξὺ ἀκεραίων καὶ δεκαδικῶν)	Πορτογαλία, Ἀνγγόλα, Ἅγιος Θωμᾶς, Γουϊνέα πορτογ., Μοζαμβίκη, Νῆσοι Πρασίνου Ἀκρωτηρίου	100 σαντάβος Ἐσταθεροποιήθη κατὰ Ἰούλιον 1931 πρὸς 110 σκ.=1 £	0,066567 »	3,40
155	Σκοῦδον Ἀνγκόλας ($ An)	Ἀνγγόλλα	100 σαντάβος	Ἰσότιμον πρὸς 0,80 σκούδου Πορτογαλ.	
156	Σὺκρ ($)	Ἰσημερινὸς	10 ντεσίμο ἢ 100 σαντάβος	0,300933 χρυσ.	15,41130
157	Τάελ	Κίνα	Μονὰς βάρους ποικίλλουσα ἀπὸ 35—39 γρ. ἀργύρου ἀναλόγως περιφερείας. Ὑπάρχουσι περὶ τὰ 170 εἴδη τάελ		
158	Τάλληρον Αἰγυπτιακὸν	Αἴγυπτος	Ὑποπολλαπλάσιον τῆς £ E ($^1/_5$)		
159	» Ἀραβικὸν	Ἀραβία	Συνώνυμον τοῦ δολλαρίου Μαρίας-Θηρεσίας		
160	» Ἐρυθραίας	Ἐρυθραία	Παλαιὰ νομισματικὴ μονὰς ἰσότιμος πρὸς 5 ἀργυρᾶς λιρέττας		
161	» Ἰταλίας	» »	10 ντεσσίμι ἢ 100 σεντέσσιμι	23,4358 ἀργ.	—
162	» Μ.Θηρεσίας($ ἢ $ M.Th)		Συνώνυμον δολλαρίου Μαρίας-Θηρεσίας		
163	Τάνγκα	Κίβα	40 πούλ	Ἀργυροῦν νόμισμα, σπανίζον ἤδη	

Digitized by Google

Αὔξων ἀριθ.	Ὀνομασίαι καὶ διεθνεῖς συντομίαι	Χῶραι	Ὑποδιαιρέσεις	Περιεκτικότης καθαροῦ μετάλλου εἰς γραμμάρια	Ἰσοτιμία ἀρτίου εἰς δραχμάς
164	Τένγκα	Τουρκεστὰν Ἀνατ.	$^1/_{16}$ τοῦ τάελ	—	
165	Τικάλ	Σιάμ	Συνώνυμον τοῦ μπὰχτ ἢ μπὰτ		
166	Τίλλα	Μποχάρα, Κίβα	Χρυσοῦν νόμισμα=πρὸς 6 ρούβλια 45—60 καπίκια		
167	Τόμαν	Ἀφγανιστάν	Εἰκοσαπλάσιον τῆς ρουπίας=40 κρὰν		
168	»	Ὀμὰν ἢ Μασκάτ	Ἑκατονταπλάσιον τοῦ μουχαμαντὶ		
169	»	Περσία	Δεκαπλάσιον τοῦ κρὰν		
170	Τουχρὶκ ἢ Τουγκρὶκ	Μογγολία Αὐτόνομος	100 μοῦνγκο	Ἰσότιμον πρὸς τὸ ρούβλιον	
171	Τσέρβονετς	Ρωσία	10 ρούβλια	7,742343 χρυσ.	396,58
172	Τράγκα	Θιβέτ	$^1/_3$ ρουπίας περίπου	—	—
173	Φλωρίνιον (fl ἢ f)	Δάντσιγκ	100 πφέννιγκ	0,29288 χρυσ.	15.—
174	» (if ἢ f)	Ὁλλανδία καὶ κτήσεις	100 σάντς	0,6048 »	30,97
175	»	Μεγάλη Βρεττανία κτλ.	Ἀργυροῦν νόμισμα=πρὸς 2 σελλίνια		
176	» Δυτ. Ἀφρικῆς	Δυτικὴ Ἀφρική	Ἰσότιμον πρὸς τὸ φλωρίνιον Μεγάλης Βρεττανίας.		
177	Φράγκον ἀλβανικὸν (fr. A)	Ἀλβανία	5 λὲκ ἢ 100 σαντὶμ	0,290322 χρυσ.	14,86
178	» βελγικὸν (fr. b)	Βέλγιον	100 σαντὶμ	0,046491 »	2,142
179	» βελγικοῦ Κονγκὸ	Βελγικὸν Κογκὸ	Ἰσότιμον πρὸς τὸ βελγικὸν φράγκον		
180	» γαλλικὸν (fr. fr.)	Ἅγ. Μαρῖνος, Ἀνδόρρα, Γαλλία, Μοναχό, Λεκανοπέδιον Σάρ, Ἀντίλλαι Γαλλ., Γουϊάνα, Ἅγ. Πέτρος καὶ Μικελόν, Ἀλγερία, Δυτ. Γαλλ. Ἀφρική, Ἕνωσις, Ἰσημ. Γαλλ. Ἀφρική, Μαδαγασκάρη, Σομαλία γαλλ., Καμερούν, Τογκό, Ὠκεανία γαλλ.	100 σαντὶμ	0,05895 χρυσ.	3,019
181	» ἑλβετικὸν (fr. s.)	Ἑλβετία, Λιχτενστάϊν	100 σαντὶμ ἢ 10 ράπ	0,2903 χρυσ.	14,86
182	» Μαρόκου	Μαρόκον	Ἰσότιμον πρὸς τὸ γαλλικὸν φράγκον		
183	» Λουξεμβούργου	Λουξεμβοῦργον	100 σαντὶμ	0,0418422 χρ.	2,142
184	» Τύνιδος	Τύνις	Ἰσότιμον πρὸς τὸ γαλλικὸν φράγκον		

Σημ. Ὡς εἰκός, ἰσοτιμία μεταξὺ δύο νομισμάτων διαφόρου μετάλλου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἤδη μάλιστα, ὁπότε ὁ ἄργυρος ὑπόκειται εἰς διαρκεῖς καὶ ἀποτόμους διακυμάνσεις.

Ἡ ἰσοτιμία τῆς πετσέτας, τῆς λίρας Τουρκίας ἀπολύτως θεωρητική, δεδομένου ὅτι εἰς τὰ ἐν λόγῳ κράτη ὑφίσταται ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία, ἡ δὲ τρέχουσα τιμὴ τοῦ νομίσματός των τυγχάνει κατὰ πολὺ κάτω τοῦ ἀρτίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. «Νομίσματα καὶ Νομισματικὰ Συστήματα» *Ι. Βελούζου.* Ι. Α. Β.

τλον 0,900, ἡ δὲ νέα χρυσῆ δραχμὴ περιέχει καθαρὸν χρυσὸν 0,019526, ἔχομεν:

$$X = \frac{0{,}0655 \times 0{,}900}{0{,}0195263} = 3{,}0125$$

Β') Ἔστωσαν β καὶ β' τὰ βάρη τοῦ πολυτίμου μετάλλου τοῦ περιεχομένου εἰς δύο νομίσματα ν καὶ ν', καὶ αἱ βάσεις κατασκευῆς αὐτῶν σ καὶ σ', ἤτοι ὅτι ἐξ ἑνὸς χιλιογράμμου καθαροῦ χρυσοῦ κατασκευάζονται σ καὶ σ' νομίσματα ἐξ αὐτῶν. Τότε θὰ ἔχωμεν : $\sigma = \frac{1}{\beta}$ καὶ $\sigma' = \frac{1}{\beta'}$, καὶ διαιροῦντες τὰς ἐξισώσεις κατὰ μέλη, $\frac{\sigma}{\sigma'} = \frac{\beta'}{\beta}$. Ἀλλὰ $\frac{\beta'}{\beta}$ εἶναι ὁ λόγος τῶν βαρῶν τοῦ πολυτίμου μετάλλου τοῦ ἐμπεριεχομένου εἰς ἕκαστον νόμισμα, οὗτος δ' ἰσοῦται πρὸς τὸν λόγον τῶν ἀξιῶν αὐτῶν, ἄρα :

$$\frac{\sigma}{\sigma'} = \frac{\text{ἀξία } \nu'}{\text{ἀξία } \nu}.$$

Συνεπῶς ὁ λόγος τῶν ἀξιῶν ἰσοῦται πρὸς τὸν ἀντίστροφον λόγον τῆς βάσεως κατασκευῆς δύο διαφόρων νομισμάτων· π. χ., ἐπειδὴ μὲ 1 χιλιογρ. καθαροῦ χρυσοῦ κατασκευάζονται $ 664,620, ἢ 51212,87 δραχμαί, θὰ ἔχωμεν:

$$1\ \$\ \frac{51212{,}87}{664{,}620} = 77{,}0559 \text{ δρ.}$$

Τ. ΚΕΡΑΜΙΔΑΣ

— [ΕΛΛΗΝ. ΑΡΧ.] Τὸ *νόμισμα* εἶναι ἐφεύρεσις τῶν ἰωνικῶν πόλεων τῆς Μ. Ἀσίας κατὰ τὸ 700 π.Χ. περίπου. Κατὰ τὸν Ξενοφάνη καὶ τὸν Ἡρόδοτον πρῶτοι οἱ Λυδοὶ ἔκοψαν χρυσοῦν καὶ ἀργυροῦν νόμισμα. Ἡ κοπὴ τοῦ νομίσματος εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα μακρᾶς ἐξελίξεως εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν μετάλλων ὡς μέσων συναλλαγῆς. Κατὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ἀγαθῶν, ἥτις προηγήθη, τὰ ἀντικείμενα τοῦ καθ' ἡμέραν βίου καὶ τὰ ζῷα ἀποτελοῦν μετρητὴν τῆς ἀξίας. Κατὰ τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν, ἕνεκα τοῦ δυσχεροῦς τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν ζῴων ὡς μοναδων ἀξίας, εἰσήχθησαν τὰ ἐκ μετάλλου ἀντικείμενα οἰκιακῆς χρήσεως ἢ καλλωπισμοῦ. Εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη τὴν μετρητὴν τῆς ἀξίας ἀποτελεῖ ἀκόμη ὁ βοῦς· ἓν ἀντικείμενον π.χ. ἀξίζει 4, 9, 12, ἢ 100 βοῦς. Ὡς μέσον ὅμως πληρωμῆς χρησιμοποιοῦνται ἤδη τὰ ἐκ μετάλλου ἀντικείμενα· ὡς βραβεῖα εἰς τοὺς ἀγῶνας τίθενται τρίποδες, λέβητες, πελέκεις κτλ. Τοιαῦτα ἐκ μετάλλου χρήματα ἐσώθησαν μέχρι σήμερον. Εὑρέθησαν εἰς περιοχάς, ὅπου ἤκμασεν ὁ κρητομυκηναϊκὸς πολιτισμὸς καὶ εἶναι ὄγκοι χαλκοῦ εἰς σχῆμα διπλοῦ πελέκεως, καθὼς καὶ ράβδοι ἐκ σιδήρου (ὀβελοί). Σὺν τῷ χρόνῳ τὰ ὡς νομίσματα χρησιμοποιούμενα μετάλλινα ἀντικείμενα δὲν ἦσαν πλέον κατάλληλα πρὸς χρῆσιν, ἀλλ' ἦσαν μεταλλον διατηροῦντα μόνον ἐκ συνηθείας τὸ σχῆμα. Τέλος εἰσήχθη τὸ ἁπλοῦν μέταλλον, ὅπου τὸ ὡρισμένον σχῆμα ἀντικατεστάθη ἀπὸ τὴν ὡρισμένην ποσότητα καθοριζομένην διὰ ζυγίσματος. Ἐνίοτε τὸ μέταλλον ἐχύνετο εἰς στερεομετρικὰ σχήματα, εἰς ράβδους διαφόρων σχημάτων, δυναμένας νὰ κοποῦν καὶ εἰς μικρότερα τεμάχια. Τὸ νόμισμα εἶναι ὁ ὥριμος καρπὸς τῆς ἐξελίξεως τοῦ μετάλλου ὡς χρήματος.

Ἀρχαϊκὴ ἐποχὴ (700—490 π. Χ.). Τὰ πρῶτα νομίσματα ἦσαν ἀπὸ ἤλεκτρον, ἄλλως λεγόμενον λευκὸν χρυσόν, ἤτοι μῖγμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου (40—70 %). Πρῶτος ὁ βασιλεὺς Κροῖσος (546 π. Χ.) ἔκοψε νομίσματα ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ, τοὺς «κροισείους στατῆρας» (βάρους 8.1 γρ.), ἰσοδυναμοῦντας πρὸς εἴκοσιν ἀργυρᾶ νομίσματα βάρους 5.4 γρ. Τὸ νομισματικὸν αὐτὸ σύστημα παρελήφθη καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, τὸ χρυσοῦν δὲ νόμισμα αὐτῶν, ὁ δαρεικός, γνωστὸς ὡς συνήθης ἀμοιβὴ ἑνὸς ὁπλίτου δι' ἕνα μῆνα, εἶχε βάρος 8.4. Ὁ περσικὸς οὗτος κανὼν διεδόθη ἀρκετὰ καὶ εἰς τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα μὲ στατῆρα 11.2 γρ. Ἄλλος νομισματικὸς κανὼν εἶναι ὁ φοινικικὸς μὲ χρυσοῦν στατῆρα 8.1 γρ. καὶ 14.4 γρ. ἀργυροῦν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς νομισματοκοπίας ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς βάσις ὁ ἄργυρος, τὰ πρῶτα δὲ νομίσματα ἐκόπησαν, κατὰ τὴν παράδοσιν, εἰς Αἴγιναν. Οἱ αἰγινητικοὶ στατῆρες (12—12,6 γρ.) ἔχουν ὡς σύμβολον χελώνην, ἐξ οὗ ἐκλήθησαν καὶ «χελῶναι». Ὁ αἰγινητικὸς οὗτος κανὼν εἶναι κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴν περίοδον πολὺ διαδεδομένος, μέχρις ὅτου ἐκτοπίζεται ἀπὸ τὸν εὐβοϊκο-αττικὸν κανόνα, ἔχοντα 4.3 γρ. διὰ τὴν δραχμήν. Τοιουτοτρόπως ἔχομεν: τετράδραχμον=17.46 γρ., δίδραχμον (δύο δραχμαὶ) ἢ στατὴρ 8.73 γρ., δραχμὴ $^1/_{100}$ τῆς μνᾶς 4.36 γρ., ὀβολὸς $^1/_6$ τῆς δραχμῆς 0.73 γρ. Τοῦ κανόνος τούτου παραλλαγὴ εἶναι ὁ κορινθιακὸς μὲ στατῆρα 8,7 γρ., διαιρούμενος εἰς 3 δραχμὰς (2,9 γρ.). Τὰ κορινθιακὰ νομίσματα φέρουν ὡς παράστασιν τὸν Πήγασον, καλούμενοι ἐκ τούτου «πῶλοι» ἢ «στατῆρες κορίνθιοι». Ἐκ τῶν ἀνωτέρω βασικῶν κανόνων προῆλθον καὶ ἄλλοι, ὀλιγώτερον ὅμως διαδεδομένοι. Πολλῶν νομισματικῶν μονάδων τὰ ὀνόματα εἶναι καὶ μονάδες βάρους· ὅπως *δραχμή, ὀβολός*· ἡ λέξις δὲ *στατήρ*, δηλοῦσα τὸ δίδραχμον, εἶναι ἐπίσης μονὰς βάρους. Τὰ ἑλληνικὰ σταθμὰ ἦσαν τὸ *τάλαντον*, διαιρούμενον εἰς 60 *μνᾶς*· ἡ μνᾶ διῃρεῖτο εἰς 100 *δραχμάς*, ἡ δραχμὴ εἰς 6 *ὀβολοὺς* καὶ ὁ ὀβολὸς εἰς 8 *χαλκοῦς*. Τὸ πλέον διαδεδομένον τάλαντον ἦτο τὸ ἀττικὸν βάρους 26,196 χγρ., ἡ μνᾶ ἑπομένως εἶχε 436,6 γρ., ἡ δραχμὴ 4,3 γρ., ὁ ὀβολὸς 0,7.

Οἱ τύποι τῶν διαφόρων νομισμάτων εἶναι κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν συνήθως ζῷα κατοικίδια ἢ φανταστικὰ κατὰ ἀνατολικὴν ἐπίδρασιν, πτηνά, φυτά, διάφορα ἀντικείμενα καὶ ἀγγεῖα. Ἐφ' ὅσον σκοπὸς τῆς παραστάσεως τοῦ νομίσματος εἶναι νὰ καθιστᾷ γνωστὸν τὸν σφραγίσαντα τὸ νόμισμα, δηλαδὴ τὴν πόλιν, αἱ παραστάσεις αὐταὶ εἶναι ἔμβλημα τρόπον τινά, «σύμβολον» ἢ «παράσημον τῆς πόλεως» κατὰ τοὺς ἀρχαίους. Τὰ σύμβολα αὐτὰ εἶναι σχετικὰ μὲ τὴν θρησκείαν καὶ τὴν μυθολογίαν ἑκάστης πόλεως, τὰ προϊόντα της ἢ τὴν φυτείαν της, εἰς πολλὰς δὲ πόλεις διετηρήθησαν τὰ αὐτὰ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς νομισματοκοπίας, ὅπως π.χ. εἰς τὰς Ἀθήνας κεφαλὴ Ἀθηνᾶς καὶ γλαὺξ τὸ σύμβολον τῆς Ἀθηνᾶς, εἰς τὴν Νάξον κεφαλὴ Διονύσου, τὴν Πάρον αἶξ κλπ.

Ἀνθρώπινοι μορφαὶ καὶ κεφαλαὶ ἀνθρώπων εἶναι σπάνια εἰς τὰ πρῶτα νομίσματα τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου, τὰ ὁποῖα ἔχουν παραστάσεις μόνον ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς, ἐπὶ τῆς ἄλλης δὲ ἓν τετράγωνον ἔγκοιλον· ὅταν σὺν τῷ χρόνῳ αἱ παραστάσεις ἀπετυποῦντο καὶ ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν, συνήθως ὁ νέος τύπος εἶναι κεφαλὴ θεοῦ ἢ νύμφης· ὁ παλαιὸς δὲ καταλαμβάνει τὴν ὀπισθίαν ὄψιν τοῦ νομίσματος. Μερικαὶ πόλεις τῆς Ἰταλίας (Μεταπόντιον, Κρότων, Τάρας καὶ Σύβαρις) ἔχουν τὴν αὐτὴν παράστασιν καὶ ἐπὶ τῶν δύο ὄψεων τὴν μίαν ἔγγλυφον καὶ τὴν ἄλλην ἀνάγλυφον (nummi incusi). Αἱ ἀνθρώπιναι μορφαὶ ἀπαντοῦν συνήθως εἰς τὸ σχῆμα τρέχοντος, ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων δὲ συμπλεγμάτων εἶναι τὸ τοῦ Κενταύρου καὶ νύμφης τῆς Θάσου.

Εἰς τὴν ἀρχαϊκὴν ἐποχήν, πλὴν τῶν βασιλέων τῶν Περσῶν καὶ τῶν Λυδῶν, νομίσματα ἔκοπτον μόνον αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις, αἱ συναλλαγαὶ δὲ ἐγίνοντο κυρίως δι' ἑλληνικῶν νομισμάτων, καθὼς μᾶς δεικνύουν σχετικὰ εὑρήματα. Ἐκ τούτων συνάγεται ἐπίσης, καθὼς εἶναι ἄλλωστε ἑπόμενον, ὅτι κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴν ἐποχὴν ἐκυκλοφόρουν τὰ νομίσματα τῶν πόλεων, αἱ ὁποῖαι εἶχον τὰς μεγαλυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις. Εἰς τὴν Αἴγυπτον π.χ. ἐκυκλοφόρουν νομίσματα Αἰγίνης, Ἀθηνῶν, Κορίνθου, Εὐβοίας, Θρᾴκης, Μακεδονίας, τῶν μεσημβρινῶν πόλεων τῆς Μ Ἀσίας καὶ τῶν Συρακουσῶν. Τῆς Κορίνθου τὰ νομίσματα εἶχαν ἐπίσης μεγάλην κυκλοφορίαν εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν, γενικὰ δὲ εἶναι καταφανὴς καὶ εἰς τὰ νομίσματα ἡ σχέσις τῶν διαφόρων ἀποικιῶν πρὸς τὰς μητροπόλεις.

Δικαίωμα νομισματοκοπίας εἰς τὰς ἑλληνικὰς πόλεις εἶχον αὐταὶ αἱ πόλεις, αἱ ὁποῖαι καὶ ἔκοπτον τὸ νόμισμα. Ἐνίοτε τὰ ἱερὰ τεμένη ἦσαν ἕδρα τῶν ἀρχόντων τῆς νομισματοκοπίας (Ἀρκαδία, Ἀμφικτύονες), αἱ θρησκευτικαὶ δὲ ἑορταὶ ἦσαν ἀφορμὴ ἐντονωτέρας κοπῆς νομισμάτων.

Ἡ νομισματοκοπία μιᾶς πόλεως εἶναι δεῖγμα τῆς ἀνεξαρτησίας της, πλείστων δὲ πόλεων ἡ στέρησις τῆς ἐλευθερίας συνοδεύεται καὶ ἀπὸ διακοπὴν νομισματοκοπίας. Αἱ Ἀθῆναι π. χ. κατὰ τὴν πρώτην συμμαχίαν ἀφήρεσαν τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀπὸ τοὺς συμμάχους των.

Μετὰ τὰ μηδικὰ (490—336 π. Χ.) Ἀπὸ τοὺς περσικοὺς πολέμους καὶ ἐντεῦθεν ἡ νομισματοκοπία ἐπεκτείνεται εἰς ὅλην τὴν κυρίως Ἑλλάδα, Κρήτην, βόρειον Μ. Ἀσίαν μέχρι τῆς Κριμαϊκῆς Χερσονήσου, τῆς Γαλλίας, τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Σικελίας. Πρὶν παρέλθῃ ὅμως εἷς αἰών, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ νομισματοκοπία ἔφθασεν εἰς τὴν μεγαλυτέραν της ἀκμήν, αἱ περισσότεραι πόλεις τῆς Σικελίας μεταξὺ 408—396 παύουν νὰ κόπτουν νομίσματα ἕνεκα πολιτικῶν λόγων, οἱ Ἀθηναῖοι μὲ τὴν ἵδρυσιν τῆς συμμαχίας ἀπαγορεύουν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ Ε' αἰῶνος εἰς τὰς συμμάχους των ἴδια νομίσματα, τελος δὲ τὸ μεγαλύτερον πλῆγμα κατὰ τῆς νομισματοκοπίας ἐπέρχεται διὰ τῆς μακεδονικῆς κυριαρχίας. Οἱ Μακεδόνες βασιλεῖς προσπαθοῦν νὰ εἰσαγάγουν ἑνιαῖον νόμισμα· πράγματι δὲ οἱ «φιλίππειοι» καὶ «ἀλεξάνδρειοι» χρυσοῖ στατῆρες (8.6 γρ.) ἐκτοπίζουν τὰ μέχρι τοῦδε διεθνῶς κυκλοφοροῦντα χρυσᾶ νομίσματα, τοὺς δαρεικοὺς τῶν Περσῶν καὶ τοὺς κυζικηνοὺς καὶ λαμψακηνοὺς στατῆρας. Εἰς τὴν περίοδον αὐτὴν κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα γίνονται πρόοδοι καὶ ὡς πρὸς τὰ συμμαχικὰ νομίσματα· πλῆθος δὲ συμμαχιῶν κόπτει κοινὸν νόμισμα, ὅπως εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, τὴν Φωκίδα, τὴν Εὔβοιαν, τὴν Βοιωτίαν ἐπὶ Ἐπαμ.

Digitized by Google

Ἑλληνικὰ νομίσματα ἀπὸ τοῦ 700 μέχρι τοῦ 400 π. Χ.

[1–3. Νομίσματα ἐξ ἠλέκτρου Ἰωνίας. 4. Στατὴρ ἀργυροῦς Αἰγίνης. 5. Χρυσοῦς στατὴρ Κροίσου. 6. Χρυσοῦς δαρεικός. 7. Δραχμὴ Νάξου Σικελίας. 8. Δίδραχμον Νάξου Σικελίας. 9. Δίδραχμον Τάραντος. 10. Στατὴρ Συβάρεως. 11. Στατὴρ Καυλωνίας. 12 Δερρώνων Μακεδονίας ἀργυροῦν. 13. Στατὴρ Θάσου. 14–15. Στατὴρ Ἤλιδος. 16. Στατὴρ Νεαπόλεως. 17. Δίδραχμον Συρακουσῶν. 18. Δίδραχμον Δικαίας. 19. Τετράδραχμον Ἀθηνῶν. 20. Ἀργυροῦν δεκάδραχμον Συρακουσῶν δημαρέτειον). 21. Στατὴρ Μάλλου Κιλικίας. 22. Ἀργυροῦν τετράδραχμον Νάξου (Σικελίας). 23. Ἀργυροῦν δίδραχμον Τάραντος. 24. Ἀργυροῦν δίδραχμον Ἱμέρας. 25. Ἀργυροῦν τετράδραχμον Σελινοῦντος. 26. Στατὴρ Θουρίων. 27. Δεκάδραχμον Συρακουσῶν (Κίμωνος) ἀργυροῦν. 28. Δεκάδραχμον Ἀκράγαντος ἀργυροῦν. 29. Δίδραχμον ἀργυροῦν Ἡρακλείας. 30 Τετράδραχμον Ἀθηνῶν ἀργυροῦν. 31. Τετράδραχμον Συρακουσῶν ἀργυροῦν. 32. Χρυσοῦν ἑκατοντάλιτρον Συρακουσῶν. 33. Ἀργυροῦν ἐτρουσκικόν. 34. Τετράδραχμον Συρακουσῶν.]

Digitized by Google

Νομίσματα ἀπὸ τοῦ 400 μέχρι τῶν αὐτοκρατοοικῶν χρόνων.

[1. Ἀργυροῦν δίδραχμον Ἄργους. 2. Στατὴρ Κορινθιακός 3. Τετράδραχμον Περσίδος. 4. Τετράδραχμον Μαυσώλου. 5. Ἀργυροῦν τετράδραχμον Φιλίππου Β' Μακεδονίας. 6. Δίδραχμον Ρηγίου. 7. Σιδὼν διπλοῦ στατὴρ Ἀρταξέρξου Γ' Περσίας. 8. Ἀργυροῦν τετράδραχμον Πτολεμαίου Β' Αἰγύπτου. 9. Ἀργυροῦν τετράδραχμον Μ. Ἀλεξάνδρου. 10. Χρυσοῦς στατὴρ Μ. Ἀλεξάνδρου. 11. Χρυσοῦς στατὴρ Φιλίππου Β'. 12. Ἀργυροῦν τετράδραχμον Πύρρου. 13. Ἀργυροῦν τετράδραχμον Περγάμου. 14. Γαλατία· ἀπομίμησις νομίσματος Φιλίππου. 15. Γαλατικόν· βαρβαρότεχνον. 16. Πανονία· βάρβαρος ἀπομίμησις ἑλληνικοῦ νομίσματος. 17. Ἀργυροῦν τετράδραχμον Ἀντιγόνου. 18. Ἀργυροῦν τετράδραχμον Ἀθηνῶν. 19. Χρυσοῦν τετράδραχμον Βερενίκης. 20. Ἀργυροῦν τετράδραχμον Δημητρίου Πολιορκητοῦ. 21. Δραχμὴ Ρόδου. 22. Ἀργυροῦν τετράδραχμον Περσέως. 23. Περσίς (Δαρεῖος Α ;). 24. Εὐκρατίδης, Ἰνδικὴ καὶ Βακτριανή. 25. Ἀργυροῦν τετράδραχμον Ἐλυμαΐδος. 26. Ἀργυροῦν τετράδραχμον Μιθριδάτου ΣΤ'. 2 . Ἀργυροῦν δίδραχμον Ἀρ[...]δου Φοινίκης. 28. Ἀργυροῦν τετράδραχμ. Τιγράνου Συρίας. 29. Ἀργυροῦν τετράδραχμ. Κλεοπάτρας Ζ' Αἰγύπτου. 30. Ἀργυρ. τετράδραχμ. Ἀντωνίου.]

Digitized by Google

Βυζαντινὰ καὶ ρωμαϊκὰ νομίσματα.

1. Ἑξὰς βαρυστάθμου χαλκοῦ Λατίου Δ΄ π. Χ. αἰῶνος. 2—5. Ἀργυρᾶ ρωμαϊκὰ δηνάρια ἐπὶ ἐλευθέρας πολιτείας. 6. Σηστέρτιος Ἀγρίππα. 7. Χρυσοῦν μετάλλιον Αὐγούστου. 8. Χρυσοῦς (aureus Φαυστίνας Α΄. 9. Νομισματόσημον Σευήρου Ἀλεξάνδρου καὶ Μομαίας. 10 Χαλκοῦν μετάλλιον Σμύρνης. 11. Ἀντωνιανὸς Πρόβου (ἀργυροῦν). 12. Χρυσοῦς Ποστούμου. 13. Ἀντωνιανὸς Βαλερίου. 14. Χαλκοῦν νομισματόσημον Ἀβύδου 15. Ἀντωνιανὸς Πρόβου. 16. Νομισματόσημον Κωνσταντος. 17. Μέγας χαλκοῦς (σηστέρτιος) Φλωριανοῦ 18. Λικινίου χρυσοῦς. 19. Ἰουλιανοῦ Παραβάτου χαλκοῦν. 20. Τεσσαρακοντανούμμιον Ἰουστινιανοῦ Α΄. 21. Σόλιδος Ἰουστινιανοῦ. 22. Σόλιδος Ἡρακλείου. 23. Σόλιδος Ἰουστινιανοῦ Β΄. 24. Σόλιδος Λέοντος Γ΄. 25. Σόλιδος Νικηφόρου Β΄. 26. Σκυφωτὸν Ἰωάννου Β΄ Κομνηνοῦ. 27. Σκυφωτὸν Μιχαὴλ Η΄ (ἤλεκτρον). 28. Μανουὴλ Α΄ Κομνηνὸς Τραπεζοῦς (ἀργυροῦν). 29. Σόλιδος Ἰωάννου Η΄ Κομνηνοῦ.

Digitized by Google

νῶνδα, καὶ εἰς Πελοπόννησον ἡ Ἀχαϊκὴ συμπολιτεία. Τῷ 338 ἀναφέρεται εἰς ἐπιγραφὰς καὶ τὸ νόμισμα τῶν Ἀμφικτιόνων—«ἀμφικτιονικόν». Τὸ κύριον μέταλλον τῶν νομισμάτων τῆς περιόδου αὐτῆς εἶναι ὁ ἄργυρος, ὅπως καὶ κατὰ τὴν προηγουμένην, ἐμφονίζεται ὅμως κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ε' αἰῶνος καὶ ὁ χαλκός, ὁ ὁποῖος ἀντικαθιστᾷ τὰς μικροσκοπικὰς ἐξ ἀργύρου μικρᾶς ὑποδιαιρέσεις. Εἰς τὰς Ἀθήνας κόπτεται διὰ πρώτην φορὰν κατὰ τὸ 406/5 π. Χ. νόμισμα ἐκ χαλκοῦ, κατὰ τὸ 400 δὲ σποραδικῶς γίνεται χρῆσις καὶ σιδήρου.

Οἱ τύποι τῶν νομισμάτων τῆς περιόδου αὐτῆς ἐξελίσσονται καὶ πλουτίζονται. Αἱ συνήθεις ἁπλαῖ παραστάσεις τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου ὑποκαθιστῶνται ἀπὸ μορφὰς ὁλοκλήρους θεῶν, συμπλεγμάτων καὶ μόνον αἱ πόλεις αἱ μὴ θέλουσαι, ἕνεκα ἐμπορικῶν λόγων, νὰ ἀλλάξουν τὴν ἐμφάνισιν τῶν νομισμάτων των (ὅπως αἱ Ἀθῆναι, ἡ Κόρινθος κτλ.) διετήρησαν τοὺς ἀρχαίους τύπους. Τὰ ἀθηναϊκὰ νομίσματα καλούμενα «ἀργύριον ἀττικόν», «παρθένοι», «παλλάδες», «γλαῦκες» καθὼς καὶ οἱ κορινθιακοὶ «πῶλοι» καὶ οἱ κυζικηνοὶ στατῆρες εἶναι τὰ μᾶλλον διαδεδομένα νομίσματα τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἐκτοπισθέντα ἐν τέλει ὑπὸ τῶν νομισμάτων τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ «ἀλεξανδρείου νομίσματος». Καὶ εἰς τὰς πόλεις ὅμως ὅπου ἐπέρχονται μεταβολαὶ τῶν τύπων τῶν νομισμάτων, τοῦτο εἶναι συχνὰ συνέπεια διακοπῆς τῆς νομισματοκοπίας. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν τὸ ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς τοῦ νομίσματος τετράγωνον ἔγκοιλον μεταβάλλεται εἰς διακοσμητικὸν στοιχεῖον, εἴτε ἀντικαθίσταται τελειωτικὰ ἀπὸ παράστασιν. Τοιουτοτρόπως ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας πλευρᾶς ὑπάρχει συνήθως κεφαλὴ θεοῦ, ἐπὶ τῆς ὀπισθίας δὲ τὸ σύμβολον τῆς πόλεως, ὡς σύμβολον τοῦ ἀπεικονιζομένου θεοῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον συνήθως σχετίζεται. Θέματα ληφθέντα ἐκ τῆς μεγάλης τέχνης εἶναι ἀκόμη σπανιώτατα (τυραννοκτόνοι εἰς Κύζικον), πορτραῖτα δὲ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἀπεικονιζομένου, τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς ἑπομένης περιόδου, ἐμφανίζονται δειλὰ εἰς τοὺς Πέρσας σατράπας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (Φαρνάβαζος).

Εἰς τὴν περίοδον αὐτὴν ἐμφανίζονται, πλὴν τῶν ἐπιγραφῶν, καὶ μικρὰ σύμβολα, ἄσχετα πρὸς τοὺς κυρίους τύπους, δηλοῦντα τοὺς ἐπὶ τῆς νομισματοκοπίας ἄρχοντας. Μία ἰδιορρυθμία τῆς περιόδου αὐτῆς εἶναι τὰ μεγάλα νομίσματα ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἱστορικῶν γεγονότων, τὸ «δημαρέτειον» τῶν Συρακουσῶν (480—479), δεκάδραχμον (πεντηκοντάλιτρον) κοπὲν πρὸς τιμὴν τῆς βασιλίσσης Δημαρέτης διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης φροντίδας της, τὸ δεκάδραχμον τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς νίκης κατὰ τῶν Περσῶν τῷ 490 π. Χ., ἢ κατ' ἄλλην γνώμην κοπὲν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Κίμωνος, καὶ τὰ νεώτερα δεκάδραχμα τῶν Συρακουσῶν τῶν σφραγιδογλύφων Κίμωνος καὶ Εὐαινέτου.

Ἑλληνιστικὴ ἐποχή. Μὲ τὴν νέαν τροπήν, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἐπὶ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ὁ πολιτισμός, μετεβλήθη καὶ τὸ νόμισμα, τὸ ὁποῖον εἰς τὰ σχηματισθέντα μεγάλα κράτη τῶν διαδόχων εἶναι ἑνιαῖον. Οἱ βασιλεῖς τῆς Συρίας καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Μ. Ἀσίας κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα, ἡ Βακτριανὴ καὶ αἱ Ἰνδίαι, ἡ Παρθία, οἱ Πτολεμαῖοι τῆς Αἰγύπτου, τῶν ὁποίων τὰ νομίσματα ἀποτελοῦν τὴν πλουσιωτέραν σειρὰν ἑλληνιστικῶν νομισμάτων, κόπτουν σειρὰς ἑνιαίου νομίσματος. Τὰ νομίσματα αὐτὰ ἀντιπροσωπεύουν εἰς τὴν ἐμφάνισίν των τὸ ἑλληνιστικὸν πνεῦμα. Εἰς τὴν ἐμπροσθίαν ὄψιν των ἀντὶ τῆς κεφαλῆς θεοῦ τίθεται ἡ προτομὴ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως μὲ τὸ ὄνομά του καὶ τὸν τίτλον του. Ἡ τοιαύτη διαμόρφωσις τοῦ νομίσματος δὲν ἔγινεν ἀποτόμως, εἰς τὴν κυρίως δὲ Ἑλλάδα ἐβράδυνε πολὺ περισσότερον. Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Φιλίππου Β' τίθεται μόνον τὸ ὄνομά του, ἐπὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ τίτλος τοῦ βασιλέως, μετὰ τὸν θάνατόν του δὲ ἡ προτομή του. Πρῶτος ὁ Πτολεμαῖος Α', τῷ 306 π. Χ., τολμᾷ νὰ ἀπεικονισθῇ ἐπὶ τῶν νομισμάτων του ἐνῷ ἔζη, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς μὲ σύμβολα τῶν θεῶν (αἰγίδα). Μόνον οἱ μεταγενέστεροι ἀπεικονίζονται ὡς ἁπλοῖ θνητοὶ μὲ τὸ βασιλικὸν διάδημα. Χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ νομίσματα τῆς Περγάμου, τὰ ὁποῖα καθ' ὅλον τὸν Γ' π. Χ. αἰῶνα θέτουν τὰς προτομὰς τῶν ἱδρυτῶν τῆς δυναστείας Σελεύκου Νικάτορος καὶ Φιλεταίρου. Ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως τῶν ἑλληνιστικῶν νομισμάτων ἀπεικονίζεται συνήθως μία θεότης· ἐπὶ τῶν μικροτέρων διάφορα ἀντικείμενα καὶ ζῷα, ὅπως ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτέρων νομισμάτων, ἐνίοτε δὲ καὶ τὰ σύμβολα τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, ὅπως ἐπὶ τῶν Πτολεμαίων ὁ ἀετός. Δὲν εἶναι ἀσυνήθεις καὶ ἀντιγραφαὶ ἀγαλμάτων εἴτε ἀρχαϊκῶν (Ἀπόλλων Ἀμυκλαῖος εἰς Σπάρτην, Ἀθηνᾶ εἰς τὸ Ἴλιον κ.τ.λ.) εἴτε συγχρόνων (Τύχη τῆς Ἀντιοχείας τοῦ Εὐτυχίδου κ.τ.λ.). Πλὴν τῶν νομισμάτων τῶν μεγάλων κρατῶν τῶν Διαδόχων, κόπτουν ἴδιον νόμισμα αἱ ὑπολειπόμεναι ἐλεύθεραι πόλεις ἀλλὰ καὶ αὐταὶ συχνὰ δὲν ἐκφεύγουν τὴν ἐπίδρασιν τοῦ νέου τύπου, μιμούμεναι τὰ νομίσματα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἢ τοῦ Λυσιμάχου. Ἐνίοτε πόλεις ἐλεύθεραι θέτουν καὶ τὴν κεφαλὴν συμμάχου βασιλέως (Αἰτωλοί, Καρύστιοι κ.τ.λ.). Ἐπίσης κόπτονται καὶ συμμαχικὰ νομίσματα, ὅπως τῆς Ἀχαϊκῆς καὶ Αἰτωλικῆς συμπολιτείας, τῶν Εὐβοέων, τῶν Θεσσαλῶν, τῶν Λυκίων εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, τῶν Βρεττίων εἰς τὴν Δύσιν κ.τ.λ.

Διὰ τὰς τοπικὰς ἀνάγκας κυκλοφοροῦν διὰ μὲν μικροτέρας ἀξίας νομίσματα (δραχμὰς κτλ.) καὶ τὰ τοπικὰ νομίσματα καὶ τὰ τοῦ ἐμπορικοῦ κύκλου ἐπιρροῆς ἑκάστης χώρας, τετράδραχμα δὲ τὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων ἀναφερόμενα καὶ εἰς ἐπιγραφὰς μὲ τὰ ὀνόματά των ἤτοι: λυσιμάχεια, ἀντιγόνεια, πτολεμαϊκά, βερενίκεια (νόμισμα), δημητρίεια κτλ. Ἐκ τῶν νομισμάτων τῶν μικρῶν ὑποδιαιρέσεων (δραχμῶν τριωβόλων καὶ τετρωβόλων) κυκλοφοροῦν πολὺ τῆς Χαλκίδος, τῆς Ἱστιαίας («ἀργύριον ἱστιαϊκόν») τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας, αἱ δραχμαὶ τῆς Ἀπολλωνίας καὶ τοῦ Δυρραχίου· τῆς Ρόδου δὲ (δίδραχμα καὶ δραχμαὶ) καθὼς καὶ τὰ ἀθηναϊκὰ τετράδραχμα τοῦ νεωτέρου λεγομένου ρυθμοῦ (ἀπὸ τοῦ 222 π. Χ. μέχρις Αὐγούστου) κυκλοφοροῦν ὡς εἶδος διεθνοῦς νομίσματος εἰς ὅλας τὰς περὶ τὴν Μεσόγειον χώρας. Ἀρκετὴν κυκλοφορίαν ἔχουν καὶ τὰ τετράδραχμα τῆς Θάσου, τῆς Μαρωνείας καὶ τῆς Μακεδονίας ὡς ρωμαϊκῆς ἐπαρχίας. Εἰς τὴν ἑλληνιστικὴν ἐποχὴν τὰ νομίσματα εἶναι κυρίως ἀργυρᾶ, ἐκτὸς μικρῶν ἐξαιρέσεων, ὅπως εἶναι οἱ χρυσοῖ στατῆρες τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τὰ χρυσᾶ νομίσματα τῶν Πτολεμαίων, ἔχουν δὲ ἀττικὸν μετρικὸν πόδα· ὁ πούς οὗτος, χρησιμοποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου διὰ τὰ νομίσματά του, ἔγινε σχεδὸν παγκόσμιος, ἐπικρατῶν ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν κυρίως Ἑλλάδα μέχρι τῆς Βακτριανῆς καὶ ὑποστὰς μικρὰν μείωσιν τοῦ βάρους του. Μόνον τὰ πτολεμαϊκὰ καὶ τὰ νομίσματα τῆς Φοινίκης ἔχουν τὸν φοινικικόν, συνήθως δὲ δὲν κυκλοφοροῦν πολὺ μετὰ τῶν ἄλλων. Ἡ Ρόδος ἐπίσης καὶ μερικαὶ περὶ αὐτὴν χῶραι χρησιμοποιοῦν τὸν ρόδιον κανόνα, ἐκ τοῦ ὁποίου παρήχθη καὶ ὁ κιστοφόρος. Εἰς τὴν Δύσιν ἀφ' ἑτέρου τὸ μετρικὸν σύστημα τῆς Ρώμης ἐπηρέασεν, ἐκτὸς τῶν ἑλληνικῶν πόλεων τῆς Ἰταλίας, καὶ τὰς πόλεις τῆς Ἰλλυρίας καὶ τὰ νομίσματα τοῦ κοινοῦ τῶν Θεσσαλῶν καὶ ἀργότερα τῆς Ρόδου.

Νέαν ἀκμὴν τοπικῆς νομισματοκοπίας ἐπέφερεν ἡ αὐτονομία, τὴν ὁποίαν ἔδωσαν οἱ Ρωμαῖοι εἰς τὰς ἑλληνικὰς πόλεις μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ 197, ἡ ὁποία ὅμως δὲν διαρκεῖ πέραν τοῦ 146 π. Χ., ὅτε ὑπετάγη ἡ Ἑλλὰς εἰς τοὺς Ρωμαίους καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον παύει ἡ κοπὴ ἀργυρῶν νομισμάτων. Ἐξαίρεσιν ἔκαμαν μερικαὶ πόλεις, ὅπως αἱ Ἀθῆναι, ἡ Θάσος καὶ ἡ Μαρωνεία τῆς Θρᾴκης. Εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἐπίσης ἐξακολουθεῖ ἡ κοπὴ κιστοφόρων, διὰ τῶν ὁποίων ἐγίνοντο αἱ συναλλαγαὶ ἀπὸ τοῦ Β' π. Χ. αἰῶνος καὶ πολὺ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῶν Ρωμαίων. Ἡ κοπὴ ὅμως χαλκῶν νομισμάτων ἀπαραιτήτων διὰ τὰς τοπικὰς ἀνάγκας ἐπετράπη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων εἰς ἀρκετὰς ἑλληνικὰς πόλεις, ὅπως καὶ πρὶν εἶχεν ἐπιτραπῆ ὑπὸ τῶν διαδόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, αἱ ὁποῖαι κόπτουν νομίσματα μέχρι τοῦ Δ' μ. Χ. αἰῶνος, πολλαὶ μάλιστα μικραὶ πόλεις καὶ διὰ πρώτην φοράν.

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι (27 π. Χ.—284 μ. Χ.). Τὰ νομίσματα τὰ καλούμενα σήμερον «ἑλληνικὰ αὐτοκρατορικά», εἶναι κατ' οὐσίαν μᾶλλον ἀστικά. Ἡ κεφαλὴ τοῦ αὐτοκράτορος, τὴν ὁποίαν φέρουν ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως, εἶναι ἁπλῶς κολακεία πρὸς τὸν βασιλεύοντα μονάρχην, τὸν ὁποῖον καὶ ἄλλως κολακεύουν. Πολλάκις εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀσίας ἀντὶ τοῦ αὐτοκράτορος τίθεται ἡ ρωμαϊκὴ σύγκλητος ἢ ἡ ἐγχώριος βουλή, ἢ ὁ δῆμος, ἢ ἡ γερουσία. Εἰς πολλὰς μικρὰς πόλεις τὸ προνόμιον τῆς νομισματοκοπίας φαίνεται ὅτι ἐδόθη μόνον εἰς τινας περιστάσεις, ὅπως π.χ. κατὰ τὴν διάρκειαν πανηγυρισμοῦ ἑορτῶν, ἢ μόνον ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοκρατόρων τινῶν, διακοπτομένη ἐν τῷ μεταξύ. Αἱ σειραὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων δὲν διαρκοῦν συνήθως πέραν τῆς βασιλείας τοῦ Γαλλιηνοῦ (254—268 μ. Χ.). Ἐξαιρετικῶς μερικαὶ εἰς τὴν μεσημβρινὴν Μ. Ἀσίαν ἐξακολουθοῦν μέχρι τοῦ Αὐρηλιανοῦ (270—275 μ. Χ.) καὶ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν μέχρι τοῦ Διοκλητιανοῦ (284—313 μ. Χ.). Ἡ μεγαλυτέρα ἀξία τῶν αὐτοκρατορικῶν τούτων νομισμάτων εἶναι ὁ ἀνεξάντλητος πλοῦτος εἰς μυθολογικὰς παραστάσεις. Συνηθέστατα εἶναι καὶ μεγάλων διαστάσεων χαλκᾶ (νομισματόσημα), τὰ ὁποῖα οὕτω παρέχουν δυνατότητα εἰς τὸν τεχνίτην διὰ μεγάλας συνθέσεις. Ἐπίσης ἀξίαν ἔχουν τὰ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα, ὄχι μόνον διότι καθ' ἑαυτὰ δεικνύουν τὴν ἐξέλιξιν τῆς τέχνης εἰς τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους, ἀλλὰ καὶ διότι συχνὰ λαμβάνομεν δι' αὐτῶν γνῶσιν ἑλληνικῶν ἔργων τέχνης τοὐλάχιστον εἰς τὰς γενικάς των γραμμάς. Ἀπὸ νόμισμα τῆς Ἤλιδος π. χ. λαμβάνομεν μίαν ἰδέαν διὰ τὸν Δία τοῦ Φειδίου, εἰς χαλκᾶ νομίσματα τῶν Ἀθηνῶν σῴζεται παράστασις τῆς Εἰρήνης μὲ τὸν Πλοῦτον τοῦ Κηφισοδότου, τῶν τυραννοκτόνων καὶ πλεῖστα ἄλλα.

Ἀπομιμήσεις νομισμάτων ἐγίνοντο συχνὰ ἕνεκα ἐμπορικῶν λόγων. Οὕτως εἰς τὴν ἑλληνιστικὴν ἐποχὴν μιμοῦνται τὰ νομίσματα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, τοῦ Λυσιμάχου, τὰ ἀθηναϊκὰ (Κρήτη) κλπ. Πλὴν τούτων ὑπάρχουσι καὶ βάρβαροι ἀπομιμήσεις κελτικαὶ ἀπὸ τοῦ Φιλίππου τοῦ Β' καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Ἡ νομισματοποιία τῶν ρωμαϊκῶν ἀποικιῶν εἰς τὸ δυτικὸν μὲν τμῆμα τῆς αὐτοκρατορίας ἐπαυσε λίαν ἐνωρίς. Εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὅμως παρετάθη μέχρι τῆς ἐποχῆς Γαλλιηνοῦ. Αἱ ἀποικισθεῖσαι αὗται πόλεις ὑπεχρεώθησαν νὰ δεχθοῦν τὴν λατινικὴν γλῶσσαν. Οἱ τύποι τῶν νομισμάτων εἶναι ποικίλοι, χαρακτηριστικὸς δὲ ὁ τύπος μὲ τὸν ἱδρυτὴν τῆς ἀποικίας ἐπὶ ἀρότρου χαράσσοντα τὰ ὅρια τῆς ἀποικίας.

—[ΡΩΜ. ΑΡΧ.] *Δημοκρατία*. Τὸ νομισματικὸν σύστημα τῶν Ρωμαίων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Δημοκρατίας ἦτο διάφορον τοῦ ἑλληνικοῦ, διότι βασικὴ μετρικὴ ἦτο ὁ χαλκός, ἡ δὲ τεχνικὴ διάφορος. Τὸ ρωμαϊκὸν νόμισμα ἀρχίζει μὲ τὸν ἄσημον χαλκὸν—aes rude—τῆς μέσης Ἰταλίας, ἤτοι μέταλλον ζυγιζόμενον, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος ἐξελίσσεται εἰς νόμισμα μὲ παραστάσεις καὶ ἦτο χυτὸν καὶ μεγάλων διαστάσεων συνήθως. Νομισματικὴ μονὰς ἦτο κατ' ἀρχὰς τὸ ἀσσάριον ἴσον κατ' ἀρχὰς μὲ τὴν μονάδα τοῦ βάρους τὴν λίτραν (βλ.λ.), διαιρούμενον εἰς 12 οὐγγίας· ἐδηλοῦτο δὲ τὸ μὲν ἀσσάριον διὰ I ἢ L, τὸ ἥμισυ αὐτοῦ semis διὰ S, ἡ δὲ οὐγγία διὰ στιγμῶν. Παρὰ τὰ ἀσσάρια ἐκυκλοφόρουν εἰς τὸ Λάτιον καὶ τὴν Καμπανίαν ράβδοι μετάλλου ζυγιζομένου· εἰς τὴν πόλιν δὲ Ρώμην ἐκόπησαν τῷ 269 π. Χ. ἀργυρᾶ νομίσματα μὲ ἐμφανῆ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἑλληνικῆς νομισματοκοπίας. Τοῦ ἀσσαρίου τὸ βάρος ἐλαττούμενον βαθμιαίως, ἔχει τῷ 217 π. Χ. τὰ βάρος μιᾶς οὐγγίας καὶ τὸ 89 π. Χ. ἡμισείας. Μονὰς τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τῶν κοπέντων ἐν Ρώμῃ ἦτο τὸ δηνάριον (denarius=πρὸς 10 ἀσσάρια, βάρους 4.55 γρ.) μὲ τὸ σημεῖον τῆς ἀξίας του (X). Ὑποδιαιρέσεις αὐτοῦ ἦσαν ὁ quinarius (V) καὶ ὁ sestertius. Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων, κατὰ τὰ ἑλληνικὰ πρότυπα, ἀπεικονίζονται κεφαλαὶ θεῶν, συχνὰ καὶ προσωποποίησις τῆς θεᾶς Ρώμης, καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλης συνήθως ἅρμα. Εἰς ταύτας προστίθενται καὶ τὰ σύμβολα καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἐπὶ τῆς νομισματοκοπίας ἀρχόντων. Ἐκτὸς τοῦ δηναρίου κόπτονται τὰ «νικηφόρα» (victoriati) ἀξίας $^3/_4$ δηναρίου (3.41 γρ.), μὲ κεφαλὴν Διὸς καὶ Νίκην παρὰ τρόπαιον.

Χρυσᾶ νομίσματα σπανίως κόπτονται ἐπὶ τῆς ἐλευθέρας πολιτείας. Ὁ Φλαμινῖνος ἔκοψε χρυσοῦν στατῆρα εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ μόνον ἀπὸ τοῦ Καίσαρος ἤρχισαν νὰ κόπτωνται ἀφθόνως. Τὰ νομίσματα ἐκόπτοντο εἰς τὸ νομισματοκοπεῖον τῆς Ρώμης. Πλὴν τῶν ἐπὶ τῆς νομισματοκοπίας ἀρχόντων—Tresviri—, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τοῦ 54 π. Χ. σημειώνουν καὶ τὸν τίτλον των, δικαίωμα κοπῆς νομισμάτων εἶχον καὶ ὁ πραίτωρ ἢ ἄλλοι ἄρχοντες, ἀπὸ δὲ τοῦ Σύλλα καὶ οἱ στρατηγοί. Ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Κορίνθου καὶ τῆς Καρχηδόνος οἱ ἄρχοντες οὗτοι χρησιμοποιοῦν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τύπους μὲ παραδόσεις τῆς γενεᾶς των καὶ τὰ κατορθώματα τῶν προπατόρων των, ἀργότερα δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ἰδίων καὶ εἰκόνας τῶν προγόνων των.

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι. Ἡ αὐτοκρατορικὴ νομισματοκοπία ἀρχίζει κυρίως τῷ 27 π. Χ., ἐπὶ Αὐγούστου, ὁ ὁποῖος, ἀποφεύγων κατ' ἀρχὴν τὰς βιαίας μεταβολάς, ἐτήρησε τοῦτο καὶ ὡς πρὸς τὰ νομίσματα. Ἡ ἀρχὴ τῆς χρυσῆς βάσεως, ἡ ὁποία ἴσχυσε καθ' ὅλην τὴν αὐτοκρατορικὴν ἐποχήν, διατηρηθεῖσα καὶ μέχρι τῆς βυζαντινῆς, εἶχεν ἀρχίσει ἤδη διὰ τῆς κοπῆς ἀφθόνων χρυσῶν νομισμάτων ἐπὶ τοῦ Καίσαρος καὶ τῆς τριανδρίας. Τὸ δικαίωμα τῆς κοπῆς χρυσῶν νομισμάτων κρατεῖ ὁ αὐτοκράτωρ, τοῦ ὁποίου ἡ εἰκὼν καὶ τὸ ὄνομα ὑπάρχει πάντοτε ἐπὶ τῶν νομισμάτων, συχνὰ δὲ καὶ τῶν μελῶν τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας.

Χρυσᾶ νομίσματα εἶναι ὁ denarius aureus, καλούμενος καὶ μόνον aureus=χρυσοῦς, καὶ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ quinarius.

Ὁ χρυσὸς ἐπὶ Αὐγούστου εἶχεν ἀξίαν 25 δηναρίων, ἦτο δὲ τὸ $^1/_{40}$ τῆς λίτρας· εἶχεν ἑπομένως κανονικὸν βάρος 8.1 γρ. Ἀργότερον τὸ βάρος κατέρχεται (7.28 γρ.), κόπτεται δὲ καὶ τὸ τρίτον τοῦ χρυσοῦ (τρεμίσσιον). Ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς βασιλείας τοῦ Καρακάλλα ἡ νομισματικὴ μονὰς γίνεται τόσον ἀκανόνιστος, ὥστε τὰ νομίσματα ἐζυγίζοντο. Εἰς τὸ τέλος τοῦ Γ' αἰῶνος ἐπὶ Διοκλητιανοῦ (284—313), γίνεται νομισματικὴ μεταρρύθμισις, εἰσάγεται δὲ κανονικὸν βάρος διὰ τὸν χρυσοῦν (aureus) τὸ $^1/_{60}$ τῆς λίτρας (δηλούμενον διὰ τοῦ γράμματος Ξ), κατόπιν τὸ $^1/_{70}$ (διὰ τοῦ γράμματος Ο), ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου δὲ τὸ $^1/_{72}$, καλεῖται δὲ ἔκτοτε ὁ aureus σόλιδος. Παρὰ τὰς μεταρρυθμίσεις ὅμως, κατὰ τὸν Δ' μ. Χ. αἰῶνα τὸ κράτος κατεσκεύαζε καὶ ράβδους χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ μονὰς ἀξίας ἦτο ἡ λίτρα τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Ἡ σχέσις τοῦ χρυσοῦ πρὸς τὸν ἄργυρον (ἐπὶ Αὐγούστου 11.9 : 1) κυμαίνεται μεγάλως κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν ἐποχήν. Ἀργυροῦν ρωμαϊκὸν νόμισμα εἶναι τὸ δηνάριον ($^1/_{84}$ τῆς λίτρας=3.9 γρ. καὶ ἐπὶ Νέρωνος 3.4 γρ.) καὶ σπανιώτερον τὸ ἥμισυ αὐτοῦ, ὁ quinarius. Ἀπὸ τοῦ Καρακάλλα κόπτεται μεγαλύτερον ἀργυροῦν νόμι-

Digitized by Google

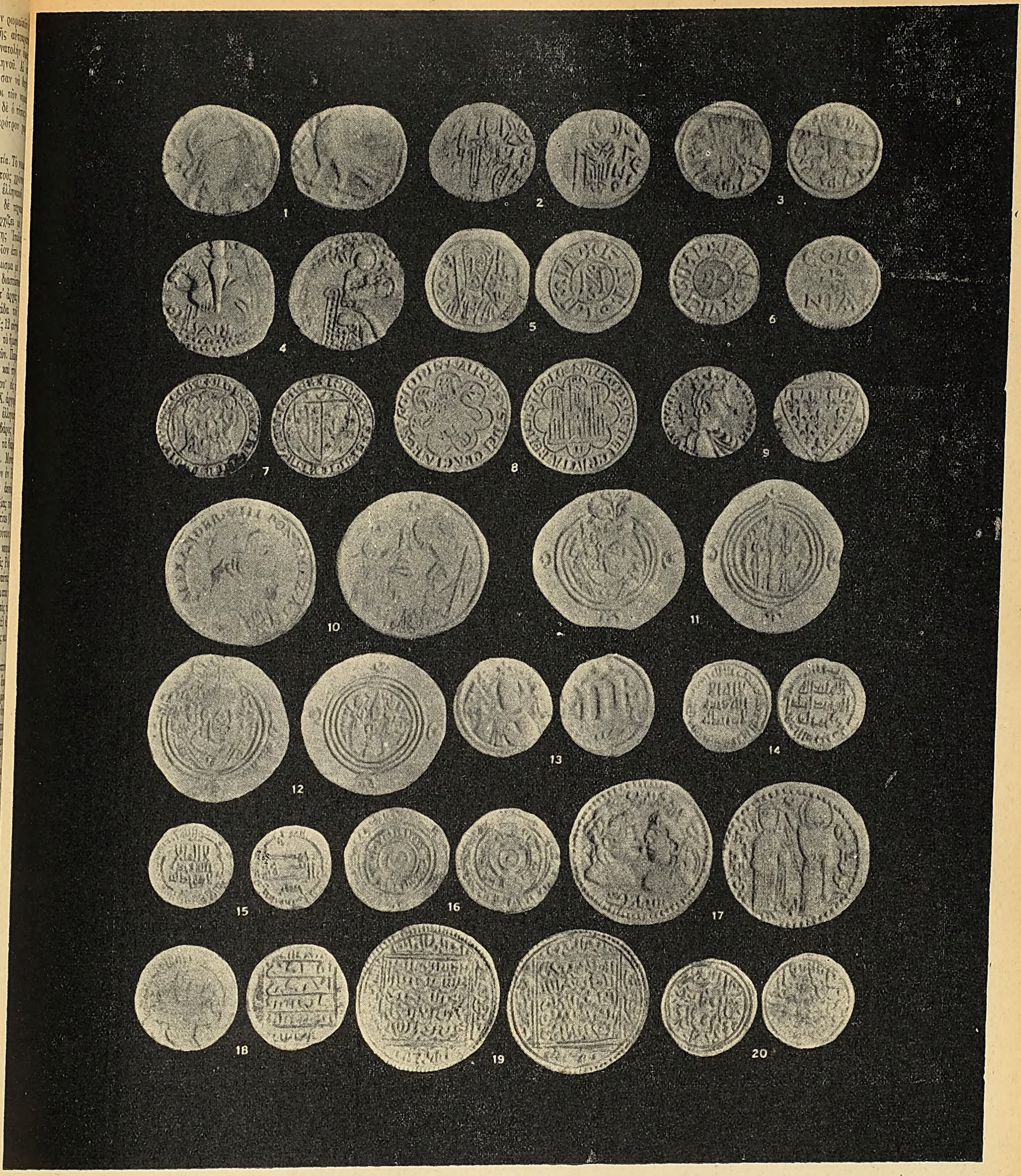

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΧΩΡΩΝ.

1. Νόμισμα τῶν Βανδάλων τῆς Ἀφρικῆς τοῦ Ε΄ καὶ ΣΤ΄ αἰῶνος π. Χ.
2, 3. Ἄσπρα Τραπεζοῦντος. 4. Χαλκοῦν Ρογήρου Β΄ τῆς Σικελίας.
5. Νόμισμα τοῦ πάπα Ἰωάννου Η΄ καὶ Καρόλου Μεγάλου.
6. Δηνάριον Λουδοβίκου τοῦ Α΄.
7. Δουκᾶτον Καρόλου Β΄ τῆς Σικελίας.
8. Δουκᾶτον Ἀλφόνσου ΙΑ΄ τῆς Ἱσπανίας. 9. Δουκᾶτον Καρόλου Β΄ τῆς Σικελίας.
10. Σκοῦδον τοῦ πάπα Ἀλεξάνδρου Η΄. 11. Ντίρχεμ (δραχμὴ Χοσρόου Β΄).
12—14. Νόμισμα τῆς ἀρχαίας Ἀραβίας. 15. Δηνάριον τοῦ Ἀαροὺν-ἀλ-Ρασὶντ (785—809).
16. Δηνάριον τῶν Φατιμιδῶν τῆς Ἀραβίας. 17. Χαλκοῦν σελτζουκικὸν νόμισμα (1152—1176).
18. Σελτζουκικὸν νόμισμα τύπου λέοντος καὶ ἡλίου (1236—1245).
19. Δηνάριον Μαρόκου. 20. Τουρκικὸν φλωρίον.

Digitized by Google

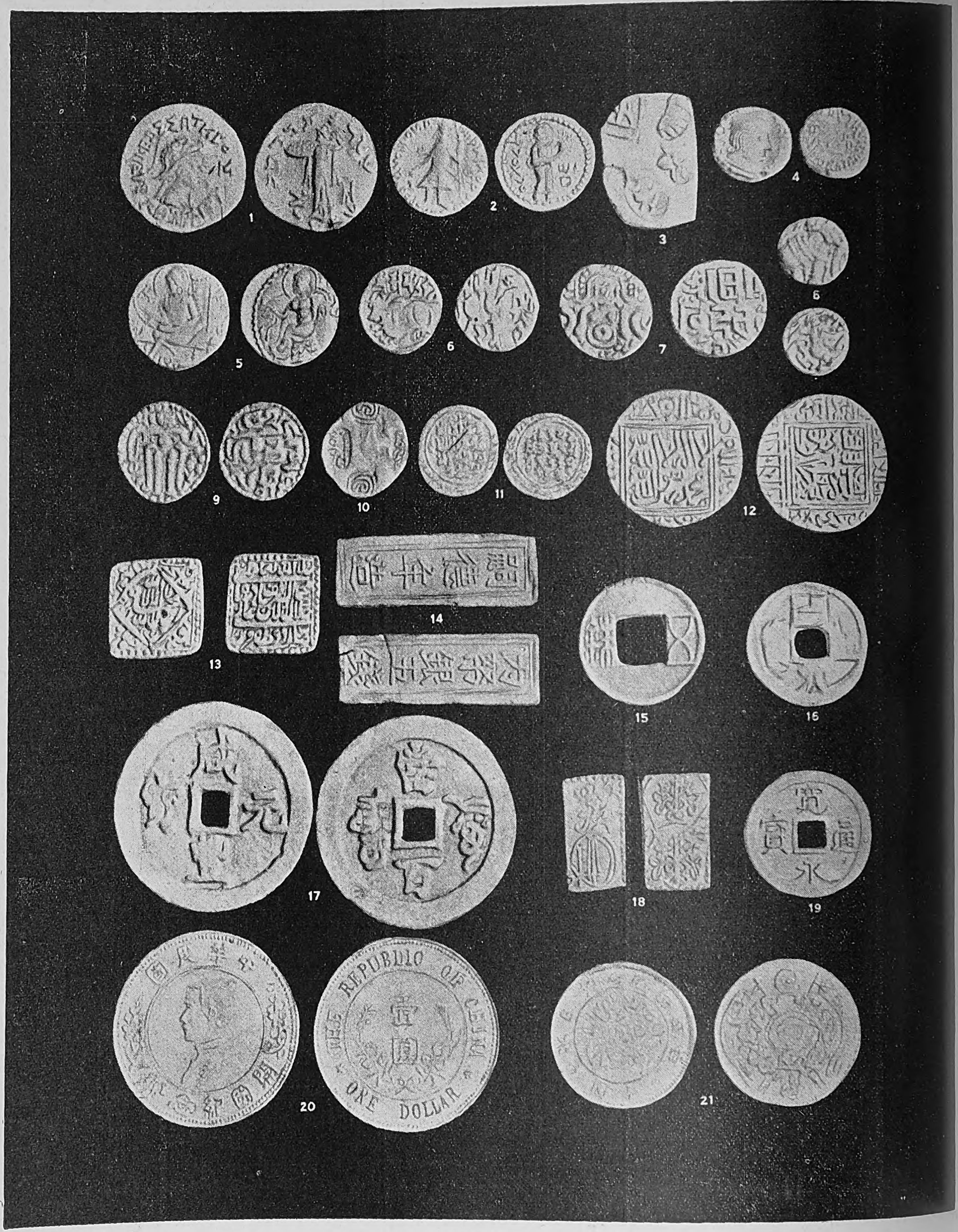

ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ.

ΙΝΔΙΚΑ 1. Τετράδραχμον τοῦ Μενάνδρου, ἑλληνοϊνδικὸν Β'—Α' ἑκατονταετηρίδος π. Χ.

» 2. Στατὴρ τοῦ Κανίσκα. 3. Ἐνσήματον νόμισμα τῆς Ι' ἑκατονταετηρίδος π. Χ.

» 4. Ἀργυροῦν νόμισμα Δυτικῆς σατραπίας Δ' ἑκατονταετηρίδος π. Χ.—Δ' ἑκατονταετηρίδος μ. Χ.

» 5. Σαμουδραχούπτα Δ' ἑκατονταετηρίδος. 7. Σαμαντατέβα. 6. Γοβινδεχάνδρα.

» 8. Χέρα, μεσαιωνικόν. 9. Μάσσα Κεϋλάνης περὶ τὸ 1200 μ. Χ.

ΙΝΔΙΚΑ 10, 11. Μαχμοὺτ Γάζνας ΙΑ' καὶ ΙΒ' αἰῶνος μ. Χ. 12. Ρουπία τοῦ Σὶρ Σάχ.

» 13. Χρυσοῦν μοχοὺρ τοῦ Ἄμπαρ.

ΑΝΑΜΙΤΙΚΑ 14. Νόμισμα τοῦ Τοὺ Ντοὺκ (1847—1883).

ΚΙΝΕΖΙΚΑ 15. Χαλκοῦν τῶν πέντε τσού, περὶ τὰ 500 - 550. 16. Κάϊ Γιουάν (618—627).

17. Χσιὲν φένγκ, κοπὲν διὰ τὸ Σινικὸν Τουρκεστάν. 20. Κινεζικῆς δημοκρατίας.

ΙΑΠΩΝΙΚΑ 18. Δύο μπού, χαλκοῦν νόμισμα. 19. Σέν. 21. Σημερινὸν χρυσοῦν τῶν 10 γέν.

Digitized by Google

Digitized by Google

σμα, ὁ ἀντωνινιανός, φέρον τὴν προτομὴν τοῦ αὐτοκράτορος μὲ ἀκτινωτὸν στέμμα, οὐχὶ ἀπολύτως ἐξηκριβωμένης ἀξίας ὡς πρὸς τὸ δηνάριον, τὸ ὁποῖον ἐκτοπίζει τελείως ἀπὸ τοῦ Φιλίππου. Ἡ περιεκτικότης τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων εἰς ἄργυρον ἐλαττοῦται βαθμιαίως μέχρις 33--50%, εἰς τὸ τέλος δὲ τοῦ Γ′ μ. Χ. αἰῶνος μόλις διακρίνεται ὀλίγος ἄργυρος ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας. Τὸ σύμπτωμα τοῦτο τῆς οἰκονομικῆς καταπτώσεως ἐξαφανίζεται ἐπὶ Διοκλητιανοῦ, διὰ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ ὁποίου κόπτονται πάλιν ἀργυρᾶ νομίσματα 96 τεμάχια ἀπὸ μίαν λίτραν ἀργύρου, φέροντα ἐνίοτε καὶ τὴν ἀξίαν γεγραμμένην διὰ XCVI (=96).

Χαλκᾶ νομίσματα κόπτονται μέχρι τοῦ 275 μ.Χ., ὁπότε διὰ τῆς χειροτερεύσεως τῶν ἀργυρῶν περιττεύει ἡ κοπή των. Χαλκᾶ ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου εἶναι ὁ σηστέρτιος (sestertius), ἔχων βάρος μιᾶς οὐγγίας, καλούμενος συνήθως καὶ μέγας χαλκοῦς, καὶ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ, ὁ ντουπόντιος (dupondius), καλούμενος καὶ μέσος χαλκοῦς, φέρων ἐπὶ τοῦ Νέρωνος σημεῖα δηλωτικὰ τῆς ἀξίας του (II καὶ S = semis), ἀμφότεροι ἐξ ὀρειχάλκου· ὑπῆρχε καὶ τὸ ἀσσάριον ἐκ χαλκοῦ, ὀλίγον μικρότερον τοῦ ντουποντίου, ἐκ τοῦ ὁποίου διακρίνεται, διότι οὗτος φέρει εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἀκτινωτὸν στέφανον. Μὲ τὰς νομισματικὰς μεταρρυθμίσεις ἐπὶ Διοκλητιανοῦ καὶ Μ. Κωνσταντίνου ἐμφανίζονται νέα ὀνόματα νομισμάτων, ὅπως μιλλιαρήσιον (milliarense), σίλικος (siliqua), φόλλις (follis) κ. ἄ. Δικαίωμα κοπῆς χαλκῶν νομισμάτων εἶχεν ἡ σύγκλητος, δηλούμενον καὶ διὰ τῶν ἀρχικῶν γραμμάτων SC (=senatus consultu).

Παρὰ τὰ ἀνωτέρω εἴδη τῶν νομισμάτων ὑπάρχουν καὶ τὰ μετάλλια (νομισματόσημα), ἐκ τῶν ὁποίων τὰ μὲν χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἀνάγονται εἰς τὸν κανόνα τῶν νομισμάτων, διὰ τὰ χαλκᾶ δὲ δὲν εἶναι τοῦτο βέβαιον. Πάντως τὰ νομισματόσημα ταῦτα μεγάλης διαμέτρου θὰ ἐχρησίμευον πιθανώτατα ὡς δῶρα παρὰ διὰ κυκλοφορίαν. Χαλκᾶ νομισματόσημα ἔκοπτον καὶ αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις φέροντα SC μὲ παραστάσεις καλυτέρας τέχνης. Τὰ ρωμαϊκὰ νομίσματα ἔχουν ἐπὶ τῆς τῆς μιᾶς ὄψεως σχεδὸν πάντοτε τὴν κεφαλὴν ἢ προτομὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἢ μέλους τῆς οἰκογενείας του, ἐπὶ τῆς ἄλλης δὲ μυθολογικὰς παραστάσεις, θρησκευτικὰς ἢ ἀλληγορίας. Συχναὶ εἶναι ἡ ἀποθέωσις τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τὰ διάφορα ἰωβιλαῖα. Ἀπεικονίζονται ἐπίσης ἱστορικὰ γεγονότα σημαντικὰ διὰ τὴν χρονολογίαν τούτων, οἰκοδομήματα, ἀντίγραφα ἀγαλμάτων καὶ ἄλλων ἔργων τέχνης, σπουδαῖα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης.

Μετὰ τὸν Γ′ μ. Χ. αἰῶνα ἡ ποικιλία τῶν τύπων παύει καὶ τέλος μένουν μόνον αἱ ἀλληγορικαὶ μορφαὶ Δόξα (Gloria), Σωτηρία (Salus), Ἀρετὴ (Virtus), Νίκη (Victoria) κ. ἄ. Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ′ μ. Χ. αἰῶνος ἐμφανίζονται καὶ τὰ πρῶτα χριστιανικὰ σημεῖα.

Ἐπὶ τῶν νομισμάτων ὑπάρχουν καὶ ἐπιγραφαὶ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος, τοὺς τίτλους του, χρονολογίας, συχνὰ δὲ καὶ ἐπεξηγηματικαὶ τῶν παραστάσεων ἐπιγραφαί. Π. χ. DN = dominus noster. PP. = pius perpetuus. PF = pius felix. GERM=germanicus. AYG=augustus. COS III= consul III=ὕπατος τὸ τρίτον. Παρὰ τὰ ἐπίσημα νομίσματα τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους ὑπῆρχον ἐπίσης καὶ τοπικαὶ νομισματοκοπίαι, ὅπως ἡ ἄφθονος σειρὰ τῶν ἀλεξανδρινῶν ἀξίας ἑνὸς δηναρίου, ἐκ κράματος ἀργύρου καὶ ὀργότερα σχεδὸν μόνον ἐκ χαλκοῦ, μὲ τὴν προτομὴν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἀετόν. Ἐπίσης μία σειρὰ εἰς τὴν Καππαδοκίαν καὶ τὴν Συρίαν καὶ ἀργυρᾶ τῶν διαφόρων ρωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν, ὅπως εἶναι οἱ κιστοφόροι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ νομίσματα τῆς Βιθυνίας, Δακίας κτλ., τοῦ κοινοῦ τῶν Μακεδόνων καὶ ἄλλων κοινῶν, ὅπως Θεσσαλίας, Κρήτης, Βιθυνίας, Γαλατίας κτλ. Ἐπίσης ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων ἐξακολουθοῦν τὰ νομίσματα τῆς Παρθίας, τῶν Σασσανιδῶν, Ἰνδιῶν, Ἰουδαίων καὶ ἄλλων χωρῶν καὶ λαῶν.

Ε. Β.-Χ.

—[ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ] Τὸ βυζαντινὸν νόμισμα ἀρχίζει κατ' ἄλλους μὲν ἀπὸ τοῦ Ἀρκαδίου, ὅτε τὸ ρωμαϊκὸν κράτος διῃρέθη εἰς ἀνατολικὸν καὶ δυτικόν, κατ' ἄλλους δὲ ἀπὸ τῆς καταλύσεως τοῦ δυτικοῦ κράτους (476 μ. Χ.), ὅτε ἔπαυσε καὶ ἡ νομισματοκοπία του. Πάντως μέχρι τοῦ Ἀναστασίου Α′ (491—518), ὅτε ἔγινε νομισματικὴ μεταρρύθμισις καὶ ἀρχίζουν τὰ μεγάλα νομίσματα τὰ χαρακτηρίζοντα τὴν βυζαντινὴν νομισματοκοπίαν—οἱ φόλλεις—, τὰ βυζαντινὰ νομίσματα, χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, κόπτονται εἰς τοὺς παραδεδομένους ρωμαϊκοὺς τύπους. Τὰ κυριώτερα βυζαντινὰ νομίσματα ἦσαν τὰ χρυσᾶ, πλεῖστα δὲ ἐσώθησαν μέχρι σήμερον. Τὰ ἀργυρᾶ ἀπαντοῦν σπανιώτερον, ἐνῷ εἶναι πιθανὸν ὅτι ἐκόπησαν ἀφθόνως· τὰ χαλκᾶ ἀποτελοῦν, ὅπως καὶ τὰ χρυσᾶ, σπουδαιότατον μέρος τῆς κυκλοφορίας.

Κύριον χρυσοῦν νόμισμα εἶναι ὁ σόλιδος, ὀνομαζόμενος ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν «νόμισμα». Τὸ βάρος, παρ' ὅλην τὴν μακρὰν διάρκειαν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, δὲν παρουσιάζει μεταβολάς, κυμαινόμενον πάντοτε μεταξὺ 3,80—4,53 γρ. Ἡ καλὴ ποιότης τοῦ χρυσοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διετηρήθη μέχρι τοῦ Μιχαὴλ Ζ′ (1071 μ.Χ.), ὁπότε ἀρχίζει ἀνάμιξις μὲ ἄργυρον (ἤλεκτρον)· ἡ χειροτέρευσις ὅμως αὐτὴ τοῦ σολίδου, ἕνεκα τῆς μεγάλης του κυκλοφορίας, ἔγινε βαθμιαίως. Ἀπὸ τοῦ Ἀναστασίου Α′ μέχρι τοῦ Κωνσταντίνου Ε′ ὁ σόλιδος εἶχε δύο μικροτέρας ὑποδιαιρέσεις, τὸ ἥμισυ (σεμίσσιον) καὶ τὸ τρεμίσσιον, αἱ ὁποῖαι εἰς τὸν Ι′ αἰῶνα ἐξαφανίζονται τελείως. Κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Βασιλείου Β′ καὶ Κωνσταντίνου Η′, κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ΙΑ′ αἰῶνος, εὑρίσκομεν δύο εἰδῶν νομίσματα μὲ παχὺ καὶ μὲ λεπτὸν πέταλον, ἐκ παραλλήλου ἐν χρήσει. Τὸ παχὺ καὶ μικρόν, ὁμοιάζον κατὰ τὴν τεχνοτροπίαν πρὸς τὸν παλαιὸν σόλιδον (μὲ βάρος 4.01 γρ.), παύει ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Α′ (1801 μ. Χ.). Τὸ λεπτόν, ἔχον βάρος 4.40 γρ. καὶ σχῆμα σκυφωτόν, ἐπικρατεῖ. Τὸ σχῆμά του ὀφείλεται εἰς ἀγνώστους λόγους, πιθανὸν τεχνικοὺς ἢ ἴσως διὰ νὰ διακρίνεται ἀπὸ τὰ νομίσματα μὲ παχὺ πέταλον καὶ μικρά, μετὰ τῶν ὁποίων ἐκυκλοφόρει συγχρόνως.

Οἱ σόλιδοι ἀπὸ τοῦ ΙΒ′ αἰῶνος λαμβάνουν τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος, καλούμενοι μανουηλᾶτα, ρωμανᾶτα, κωνσταντινᾶτα (ὅπως καὶ εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους τὰ «ναπολεόνια»), ἀλλὰ καὶ ὑπέρπυρα. Ὁ σόλιδος ἦτο ἰσοδύναμος πρὸς 12 μιλλιαρήσια ἀργύρου ἢ 24 σιλίκους, 288 φόλλεις ἢ 5760 νούμμια, ἀπὸ τοῦ Βασιλείου δὲ τοῦ Α′ μέχρι τοῦ τέλους τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ὁ σόλιδος ἦτο ἴσος πρὸς 12 μιλλιαρήσια ἀργύρου ἢ 24 κεράτια ἢ 144 φόλλεις χαλκοῦ. Τὸ βάρος τῶν χρυσῶν νομισμάτων ἐξηλέγχετο διὰ τῶν «ἐξαγίων», ἤτοι τεμαχίων χαλκοῦ, ἐχόντων τὸ πλῆρες βάρος ἑνὸς σολίδου.

Εἰς τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἱδρύσεως τοῦ ἀνατολικοῦ κράτους, διατηρεῖται τὸ ρωμαϊκὸν νόμισμα, τὸ ὁποῖον ἐκόπτετο ἐπὶ Νέρωνος καὶ εἰσήχθη ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ, ἔχον βάρος τὸ $^1/_{96}$ τῆς ρωμαϊκῆς λίτρας, ἐκαλεῖτο δὲ μιλλιαρήσιον (milliarensis) καὶ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ σίλικος. Ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ὁ σίλικος φέρει τὰ γράμματα CN καὶ ζυγίζει 1,36—1,38 γρ., τὸ δὲ ἥμισυ αὐτοῦ (0,62 γρ.) τὰ γράμματα PKE. Ἀπὸ τοῦ Ἡρακλείου μέχρι τοῦ Ἰουστινιανοῦ Β′ κόπτονται μιλλιαρήσια βάρους 6.72 γρ. περίπου καὶ τὸ ἥμισυ αὐτῶν, ἀμφότερα πολὺ σπάνια. Ὁ Ἀλέξιος Α′, ὁ ὁποῖος ἔκαμε νομισματικὴν μεταρρύθμισιν, εἰσήγαγε νέον ἀργυροῦν νόμισμα μὲ παχὺ πέταλον. Ἐπὶ τοῦ Ἀνδρονίκου Β′ καὶ Μιχαὴλ Θ′ (1295--1320 μ. Χ.) γίνεται προσπάθεια νὰ ἐνταθῇ ἡ κυκλοφορία τοῦ ἀργύρου καὶ κόπτονται νομίσματα ἔχοντα τὴν μορφὴν τῶν βενετικῶν ματαπανίων. Ἐπὶ τοῦ Μανουὴλ Β′ (1391—1423) ἔγινε πάλιν μεταβολὴ εἰς τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα, σῴζονται δὲ ἄφθονα τοιαῦτα.

Τὸ ἐπὶ τοῦ Ἀναστασίου Α′ εἰσαχθὲν χαλκοῦν νόμισμα παραμένει τὸ πρότυπον μέχρι τοῦ Κωνσταντίνου Δ′ (685 μ. Χ.), φέρει δηλαδὴ σημεῖα δηλωτικὰ τῆς ἀξίας του, τοῦ νομισματοκοπείου καὶ τὴν χρονολογίαν τῆς κοπῆς. Αἱ κύριαι διαιρέσεις εἶναι τεμάχια τῶν 40, 20, 10 καὶ 5 νουμμίων, καλούμενα ἀναλόγως τεσσαρακοντανούμμια, εἰκοσανούμμια κτλ. καὶ φέροντα τὰ γράμματα Μ. (=follis) Κ Ι, Ε ἢ XXXX, XX, X. Τὰ νομίσματα ταῦτα κόπτονται κυρίως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, Κύζικον, Νικομήδειαν, Ἀντιόχειαν καὶ Καρχηδόνα. Τὰ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν κοπτόμενα εἶναι 12 νουμμίων (ΙΒ), 6 νουμμίων καὶ 3 (Γ). Ἡ Θεσσαλονίκη ἔχει ἰδίας ὑποδιαιρέσεις, ἤτοι: 16 (ΙϚ), 8 (Η), 4 (Δ), 3 (Γ) καὶ 2 (Β) νουμμίων. Ἀπὸ τοῦ Βασιλείου τοῦ Α′ δὲν δηλοῦται πλέον ἡ ἀξία τῶν νομισμάτων. Πλεῖστα χαλκᾶ νομίσματα, ἤδη μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν Α′ εἶναι ἐπικεκομμένα ἐπὶ παλαιοτέρων νομισμάτων. Μερικοὶ μάλιστα αὐτοκράτορες (Κωνσταντῖνος Ι′, Ἀλέξιος Α′) χρησιμοποιοῦν ἀποκλειστικῶς ὡς πέταλα παλαιότερα νομίσματα. Τὰ βυζαντινὰ νομίσματα, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς τύπους καὶ τὴν τεχνικήν, συνεχίζουν τὸ παρελθόν, καὶ εἴτε φέρουν τὰς προτομὰς τῶν αὐτοκρατόρων, εἴτε ἀντὶ τῶν ἀρχαίων συμβόλων χριστιανικὰ σύμβολα. Τοὺς ἀρχαίους θεοὺς ἀντικαθιστοῦν παραστάσεις τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας καὶ ἀργότερα διαφόρων ἁγίων, εἰς τὰ χαλκᾶ δέ, μὲ τὰ γράμματα τὰ δηλωτικὰ τῆς ἀξίας, ὑπάρχει καὶ ὁ σταυρός.

ΕΙΡ. Β.-ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

—[ΑΝΑΤΟΛ.] Ἐν τῇ Ἐγγὺς Ἀνατολῇ ἡ σπουδαιοτέρα νομισματοκοπία κατὰ τοὺς μετὰ Χριστὸν χρόνους ὑπῆρξεν ἡ τῶν *Ἀράβων*. Μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ χιμυαριτικοῦ κράτους ἐν Ἀραβίᾳ τὸ νόμισμα ἦτο ἄγνωστον, μέχρις οὗ ἤρχισαν κυκλοφοροῦντα αὐτόθι ἀργυρᾶ μὲν τὰ νομίσματα τῆς περσικῆς δυναστείας τῶν Σασσανιδῶν, χρυσᾶ δὲ καὶ χαλκᾶ ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου. Ταῦτα ἐχρησίμευσαν ὡς πρότυπον εἰς τὸν χαλίφην Ἀμπντ-ἐλ-Μαλὲκ (685—705)· καὶ ἐκ μὲν τῆς ἀργυρᾶς δραχμῆς τῶν Περσῶν προῆλθε τὸ *ντιρχέμ*, ἐκ δὲ τῶν Βυζαντινῶν τὸ χρυσοῦν ντινὰρ (δηνάριον) καὶ τὸ χάλκινον φαλλοὺς (follis), διεδόθησαν δὲ μέχρι τῆς Κίνας πρὸς Α. καὶ πρὸς Δ. μέχρι τοῦ Μαρόκου, τῆς Σικελίας καὶ τῆς Ἰταλίας. Ἀξιολόγους μεταβολὰς εἰς τοὺς πρώτους τύπους ἐπέφερεν ὁ Ἀρούν-ἀλ-Ρασὶντ (786—809) Ἐν *Περσίᾳ* τὰ πρῶτα τῶν νεωτέρων νομισμάτων ἦσαν ἀργυρᾶ, μεγάλα καὶ λεπτά, κατὰ τοὺς τύπους τῆς Κεντρῴας Ἀφρικῆς, μόλις δὲ κατὰ τὸν ΙΗ′ αἰῶνα ἐγένοντο παχύτερα καὶ μικρότερα. Οἱ *Τοῦρκοι* ἀρχικῶς ἔκοψαν νομίσματα ἀραβικοῦ τύπου καὶ κατὰ τὰ πρότυπα τῶν Γαζναβιδῶν μὲ σανσκριτικοὺς χαρακτῆρας, εἶτα κατὰ τὰ βυζαντινὰ πρότυπα καὶ ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους κατὰ τὸν γνωστόν, στερεοτύπως ἐπαναληφθέντα ὑφ' ὅλων τῶν σουλτάνων, τύπον. Ἐν Ἄπω Ἀνατολῇ ἐπὶ δύο χιλιετηρίδας ὑπῆρχε μόνον τὸ χαλκοῦν νόμισμα· οἱ *Κινέζοι* εἰσήγαγον τὸν ἄργυρον μόλις τὸν ΙΘ′ αἰῶνα κατ' ἀπομίμησιν τῶν ἱσπανικῶν καὶ μεξικανικῶν ταλλήρων, οἱ δὲ *Ἰάπωνες* τὸ πρῶτον σύγχρονον νομισματοκοπεῖον ἵδρυσαν τῷ 1869. Σπουδαιοτάτη εἶναι ἡ ἰνδικὴ σειρὰ νομισμάτων, ἔχουσα τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἀνεξάρτητον, ἀλλὰ διαδοχικῶς ὑποστᾶσα ἐπιδράσεις ξένας (ἀλεξανδρινὰς κ. ἄ.). Σημαντικὰ εἶναι τὰ χρυσᾶ καὶ χάλκινα ἰνδικὰ νομίσματα τοῦ Α′ π. Χ. αἰῶνος ἐν ΝΔ. Ἰνδίαις, ὅπου διασταυροῦνται ἑλληνικοί, ρωμαϊκοί, ἰθαγενεῖς καὶ ἄλλοι τύποι. Νῦν τὸ μόνον ἰθαγενὲς ἰνδικὸν νομισματοκοπεῖον ἑδρεύει εἰς Χαϊντεραμπάντ. Ἐκ τῶν νομισμάτων τῶν κρατιδίων τῆς Κεντρῴας Ἀσίας ἀξιόλογα χρυσᾶ νομίσματα ἐξέδωκαν, πρὸ τῆς ρωσικῆς καθόδου, ἡ *Βουχάρα* καὶ ἡ *Χομάνδα*. Τέλος ἐν Ἀφγανιστάν, πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν εὐρωπαϊκῶν μεθόδων (ΙΘ′ αἰών), ἀξιόλογος εἶναι ἡ σειρὰ τῶν χρυσῶν νομισμάτων τῶν κοπέντων κατὰ μογγολικὰ πρότυπα (ΙΗ′ αἰών).

Π. Ν. Π.

— [ΜΕΣΑΙΩΝ-ΝΕΩΤ.] Κατὰ τοὺς πρώτους μεσαιωνικοὺς χρόνους ἐν Γαλλίᾳ ἐπεκράτει ὁ ἄργυρος ἐν τῇ νομισματοκοπίᾳ, ἐμιμοῦντο δὲ ἀποκλειστικῶς τοὺς τύπους τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορικῆς νομισματοκοπίας. Τὰ πρῶτα χρυσᾶ νομίσματα τῶν βαρβάρων ἐπιδρομέων καὶ τῶν Μεροβιγγείων δυναστῶν καὶ τῶν Ἀγγλοσαξώνων ἐνθυμίζουν τοὺς ρωμαϊκοὺς σολίδους (σολδία) ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Πρὸς αὐτὰ ὁμοιάζουν καὶ τὰ πρῶτα ἀργυρᾶ νομίσματα τῶν Ἀλαμανῶν καὶ Βαυαρῶν, τὰ καλούμενα saiga, ἰσοδύναμα πρὸς τὸ $^1/_{12}$ τοῦ χρυσοῦ σολδίου (βάρους περίπου 1,25 γρμ.), πρόδρομοι τοῦ μεταγενεστέρου δηναρίου. Τὴν κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς ἀναπτυχθεῖσαν σύγχυσιν ἐκ τῆς ποικιλίας τῶν παντοειδῶν κοπτομένων νομισμάτων παρὰ παντὸς μικροῦ ἡγεμόνος πρῶτοι ἀντεμετώπισαν ἐν τῇ Δύσει οἱ Καρολίγγειοι, ἀφ' ὧν ὁριστικῶς ἐπεκράτησεν ὁ ἄργυρος. Τὰ νέα δηνάρια (denier) τοῦ Πιπίνου τοῦ Βραχέος (βάρους 1,36 γρμ.), ἐλαφρῶς τροποποιηθέντα ὑπὸ τοῦ Καρλομάγνου (βάρος 2,04 γρμ.), καὶ οἱ τότε ἐκδοθέντες ὀβολοὶ ἢ ἡμίση δηνάρια, ἀπετέλεσαν βάσιν τῆς μετέπειτα νομισματοκοπίας. Νομοθετικῶς διὰ τοῦ κανόνος τοῦ Βερνὸν (755) τοῦ Πιπίνου καὶ τοῦ ἐδίκτου τῆς Πὶτρ (864), Καρόλου τοῦ Βραχέος, κατωρθώθη ὁ περιορισμὸς τῆς κοπῆς νομίσματος ὑπὸ κατωτέρων ἡγεμόνων. Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς μέχρι τῶν Καρολιγγείων περιόδου, χρυσᾶ νομίσματα ἐξέδιδον μόνοι οἱ Λομβαρδοὶ τῆς Ἰταλίας. Νομισματικοὶ τύποι συνήθεις καθ' ὅλην τὴν Δύσιν ἦσαν: ὁ σταυρός, ὁ ναὸς καὶ μορφαὶ ἁγίων καὶ ἡγεμόνων.

Κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ μεσαίωνος ἐπικρατεῖ ἐξ ὁλοκλήρου ὁ ἄργυρος μόνος καὶ ἐμφανίζονται νέοι ὅλως τύποι ἀργυροῦ νομίσματος μέχρι τῆς Ἀναγεννήσεως, ὁπότε ἄρχεται ἡ κοπὴ χρυσοῦ νομίσματος. Οἱ νέοι τύποι ἐμφανίζονται μὲ τὴν ἐκουσίαν ὑπὸ τῶν βασιλέων εἰς διαφόρους ἡγεμόνας, μονάς, πόλεις κτλ. παραχώρησιν τοῦ δικαιώματος τῆς κοπῆς νομίσματος (jus monetae) καὶ μὲ τὴν ἄνευ βασιλικῆς ἐγκρίσεως χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τούτου ὑπὸ ἡγεμόνων γενομένων ἰσχυροτέρων τοῦ βασιλέως. Ἐν Γαλλίᾳ τὰ πρῶτα φεουδαρχικὰ νομίσματα ἐκόπησαν ἐν Φλάνδρᾳ, Ρημοῖς κ. ἄ. (Ι′ αἰών), ἐν Γερμανίᾳ ἐπὶ Ἑρρίκου τοῦ Ὀρνιθοθήρα (919), ἐν Ἰταλίᾳ ἀπὸ Ὄθωνος τοῦ Μεγάλου (962), ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπὸ τῆς καθόδου Κανούτου τοῦ Μεγάλου (1016), ἐν Ἱσπανίᾳ ἀπὸ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν χριστιανικῶν κρατῶν, ἐν δὲ τῇ Βοημίᾳ, Οὐγγαρίᾳ καὶ Ρωσίᾳ ἀπὸ τοῦ ΙΑ′ αἰῶνος. Τὰ πρῶτα φεουδαρχικὰ νομίσματα ἀντιγράφουν τοὺς καρολιγγείους τύπους καὶ εἶναι δηνάρια καὶ ὀβολοί. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἄρχεται ἐμφανιζομένη ἡ ὑπεροχὴ τοῦ νομίσματος φεουδαρχῶν τινων ἔναντι καὶ αὐτῶν τῶν βασιλικῶν νομισμάτων (δηνάρια τῶν κομίτων τῆς Σάρτρης καὶ τοῦ Μπλουά). Ἐκ τῶν ἐπικρατεστέρων νέων τύπων γνωστότεροι: ἡ ἀγγλικὴ πέννα (penny), προσεγγίζουσα τὸ καρολίγγειον δηνάριον, ἧς προεξάρχουν οἱ τύποι τοῦ Αἰθελρέδου (978—1016) καὶ Κανούτου τοῦ Μεγάλου, διαδοθέντες εἰς Σκωτίαν, Ἰρλανδίαν, Σκανδιναυϊκὰς χώρας καὶ Β. Γερμανίαν· τὰ βρακτεᾶτα (Brakteaten) τῆς Α. Γερμανίας, λεπτεπίλεπτα ἀργυρᾶ φύλλα ἐπὶ τῆς μιᾶς μόνον ὄψεως ἔκτυπα· ὁ τύπος ὁ λεγόμενος θύρα (janua) τῆς Γενούης, τὸ κρίνον τῆς Φλωρεντίας, τὰ γρόσια (grosso) τῆς Ἑνετίας, διαδοθέντα εὐρύτατα εἰς Βοσνίαν, Βουλγαρίαν καὶ Σερβίαν κ.ἄ. Χρυσᾶ νομίσματα ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἔκοψαν μόνον ἡ νότιος Ἰταλία καὶ ἡ Ἱσπανία, ἀπομεμακρυσμένα τῆς καρολιγγείου παραδόσεως, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν Μουσουλμάνων· τοιαῦτα εἶναι τὰ τάρι (tari) τοῦ

Digitized by Google

ουκάτου τῆς Ἀπουλίας καὶ κουφικὰς ἐνίοτε φέροντα ἐπιγραφὰς καὶ τὰ μαραβέδι (maravedi) τῶν ασιλέων τῆς Καστίλλης μὲ διγλώσσους χριστιαικὰς καὶ μουσουλμανικὰς ἐπιγραφάς. Τὰ πρῶτα, έροντα τὴν ἐπιγραφὴν «Dux Apuliae», ὑπῆρξαν ί πρόδρομοι τῶν μεγάλων μετέπειτα δουκάτων, ιὰ τῆς διαδόσεως αὐτων ὑπὸ τοῦ Φρειδερίκου Β' 1215—1250)˙ οὗτος κατὰ πρότυπον αὐτῶν ἐξέωκε τὰ περίφημα αὐγουστάλια (solidi augustales). Τέλος μνημονευτέα καὶ τὰ χαλκᾶ φολλάρι (follari) ῶν περιφερειῶν αὐτῶν, κοπέντα κατὰ βυζαντινὰ ρότυπα.

Σύγχρονα ἀργυρᾶ νομίσματα.

[1—Μᾶρκον, τοῦ γερμανικοῦ κράτους (1925). 2=Πέντε λιρῶν, τῆς Ἰταλίας (1927). 3=Ἓν λάτ, τῆς Λεττονίας (1924). 4=Ἓν κράν, τοῦ σάχη Μουτζαφφὲρ Ἐλ-Ντίν, τῆς Περσίας (1853—1907). 5=Ἥμισυ ρούβλιον, τῆς Ἑνώσεως τῶν Ρωσικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν (1924). 6=Ἓν σελλίνιον τῆς Αὐστρίας (1925). 7=Ἥμισυ δολλάριον, τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς (1905). 8=Ἡμίσεια κορῶνα (=2 $^{1}/_{2}$ σελλίνια) τῆς Μ. Βρεττανίας (1912). 9=Πεντήκοντα σεντάβος τῆς Πορτογαλίας (1913). 10=Ἓν πέζο, τοῦ Μεξικοῦ (1896). 11=Ἓν φράγκον τῆς Ἑλβετίας (1921). 12=Πέντε φλωρίνια τοῦ Δάντσιγ (1923).]

Ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐμποίου τῶν βορειοϊταλικῶν πόλεων ἑπομένως καὶ τῶν υναλλαγῶν, ἐδημιούργησε τὴν ἀνάγκην τῆς διουργίας πολλαπλασίων τοῦ παλαιοῦ δηναρίου, ἡ ικτικὴ δὲ μετὰ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τοῦ Βυζαντίου ταφή, ἡ συσσώρευσις πλούτου εἰς τὰς ἰταλικὰς όλεις, ἀργότερον δὲ καὶ ἡ διὰ τῆς ἀνακαλύψεως ῦ νέου κόσμου αὔξησις τῆς κυκλοφορούσης ποότητος τοῦ χρυσοῦ ἐδημιούργησαν τὸ ὁλονὲν αὐνόμενον ρεῦμα πρὸς κοπὴν χρυσοῦ νομίσματος τῇ Δύσει, νῦν τὸ πρῶτον ἀφ' ἧς ἐξέλιπεν ἡ νάμνησις τῶν χρυσῶν ρωμαϊκῶν σολδίων. Πολλαπλάσιον τοῦ ἀργυροῦ δηναρίου ἐδημιουργήθη τὸ παχὺ δηνάριον (grossus denarius), διαδοθὲν ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ, κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἰδίου αἰῶνος ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Βοημίᾳ καὶ ἀπὸ τοῦ ΙΔ' ἐν Βαυαρίᾳ, Βοημίᾳ, Οὐγγαρίᾳ, Πολωνίᾳ˙ τούτου ἀνάλογον ὑπῆρξε τὸ ἀργυροῦν σκοῦδον (gros tournois) τοῦ ἁγίου Λουδοβίκου, ἴσον πρὸς 12 δηνάρια, ἡ παλαιὰ ἀγγλικὴ στερλίνα (denarius estaerlingus) καὶ ἄλλα.

Ἐκ τῶν πρώτων χρυσῶν νομισμάτων ὑπῆρξε τὸ φλωρίνιον (1252) τῆς Φλωρεντίας, ἡ τζενοβίνα τῆς Γενούης, ἀργότερον κοπεῖσα, τὰ τσεκίνια ἢ δουκᾶτα τῆς Ἑνετίας (1284), τὰ χρυσᾶ σκοῦδα, κ. ἄ. Μὲ τὴν ἀνάπτυξιν ὅμως αὐτήν, καίτοι ἤρχισαν ἐκλείποντα τὰ φεουδαρχικὰ ἐργαστήρια, ἐδημιουργήθησαν παντοειδεῖς συγχύσεις περὶ τὴν γνησιότητα τοῦ μετάλλου, περὶ τὸν καθορισμὸν τοῦ βάρους, περὶ τὴν εὕρεσιν τῆς ἰσοτιμίας τῶν νομισμάτων μεταξὺ ἀλλήλων κττ. Ἡ καθαρότης τοῦ χρυσοῦ ὑπελογίζετο ἐν Γαλλίᾳ εἰς καράτια καὶ ἡ τοῦ ἀργύρου εἰς δηνάρια, καθωρίσθη δὲ ὁ ἀμιγὴς χρυσὸς νὰ καλῆται 24 καρατίων καὶ ὁ ἄργυρος 12 δηναρίων, ὥστε χρυσὸς 20 καρατίων νὰ λέγεται ὁ μεμιγμένος κατὰ τὰ 4/24 αὐτοῦ κ. οὕ. κ. Ἐν Ἑνετίᾳ καθωρίσθη κλῖμαξ 1.152 καρατίων καὶ ἐκαλεῖτο π. χ. χρυσὸς «χείρων 654» (peggio 654) ὁ κατὰ $^{654}/_{1.152}$ νοθευθείς, ἀλλαχοῦ δὲ ἄλλα συστήματα εἰσήχθησαν. Ὁ καθορισμὸς τοῦ βάρους τοῦ νομίσματος ἐγένετο μὲ μονάδας ποικίλας, ὡς τὸ μᾶρκον (marc, mark) ἐν Γαλλίᾳ Γερμανίᾳ κ. ἄ., τὸ μικρὸν μᾶρκον (parva marca) ἐν Φλάνδρᾳ καὶ Κάτω Χώραις, ἡ λίτρα (pound) ἐν Ἀγγλίᾳ κ.οὕ.κ. Αἱ ἐξ ὅλων αὐτῶν προελθοῦσαι δυσχέρειαι μεγάλως συνετέλεσαν εἰς τὴν κολοσσιαίαν πράγματι ἀνάπτυξιν τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ ἀργυραμοιβοῦ καὶ προεκάλεσε σχετικὴν νομοθεσίαν ρυθμιστικὴν τῶν συναλλαγῶν, ὡς ἐν Γαλλίᾳ (ΙΓ' αἰών), Κάτω Χώροις (ΙΣΤ' αἰών) κ. ἄ. Εἰς χρονικὰ τῶν χρόνων τούτων ἀναφέρονται μετριώταται περιουσίαι ἀτόμων, συγκείμεναι ἐν τούτοις ἐξ ἀπείρων εἰδῶν νομίσματος, ὀνομαζομένων ἀπὸ τῆς εἰκονιζομένης παραστάσεως: «ἀετοί», «ἄγγελοι», «ἵπποι» ἢ τοῦ ἐκδώσαντος ἡγεμόνος, «φιλίππεια» κτλ. Οἱ κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἐπικρατέστεροι τύποι εἶναι αἱ προτομαὶ ἡγεμόνων˙ τὰ θρησκευτικὰ θέματα ἀρχίζουν νὰ ὑποχωροῦν καὶ ἀντ' αὐτῶν ἀναπτύσσονται αἱ ἐραλδικαὶ παραστάσεις, πρόδρομοι τῶν συγχρόνων νομισματικῶν ὀπισθοτύπων.

Οἱ νεώτεροι χρόνοι χαρακτηρίζονται διὰ τὴν πρόοδον τῆς κοπῆς μεγάλων νομισμάτων καὶ διὰ τὴν τεχνικὴν τελειοποίησιν των νομισματοκοπείων. Ἡ ἔναρξις τῆς προόδου αὐτῆς συμπίπτει μὲ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ κοχλιωτοῦ πιεστηρίου (balancier) ἐν Γαλλίᾳ (1551) καὶ μὲ τὴν κοπὴν τῶν γερμανικῶν ταλλήρων (thaler) τοῦ ἀρχιδουκὸς Σιγισμόνδου ἐν Τυρόλῳ (1486). Ἐκ τῶν τύπων τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἀξιόλογα εἶναι: τὰ λουδοβίκεια (louis d'or καὶ louis d'argent) Λουδοβίκου τοῦ ΙΓ' τῆς Γαλλίας, χαραχθέντα ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Warin (1640—1641), ἡ ἑνετικὴ λίρα (lira) τοῦ δόγη Νικολάου Τρόνο (1471), ἡ ἀγγλικὴ κορῶνα (crown), μίμησις τοῦ ταλλήρου, τὰ ἱσπανικὰ ρεάλια τὰ ἐκ λευκοχρύσου ρωσικὰ νομίσματα τοῦ Νικολάου Α' (1825—1855) κ. ἄ. Ἡ ποικιλία ἐν τούτοις τῶν εἰδῶν παρέμενεν, ἡ ρύθμισις τῆς ἰσοτιμίας τῶν ποικίλων νομισμάτων δὲν ἐγίνετο τελεία, ὑπῆρχον δὲ χῶραι, ὡς ἡ Ρωσία, ὅπου τὸ σύστημα τῆς ἀπ' εὐθείας ἀνταλλαγῆς τῶν προϊόντων μόλις ἐπ' ἐσχάτων ἐξηφανίσθη καὶ μάλιστα εἰς δυτικὰς αὐτῆς ἐπαρχίας. Σημαντικὸν σταθμὸν ἀπετέλεσεν ὁ σχηματισμὸς τῶν συγχρόνων μεγάλων κρατῶν, ὁπότε ἐξέλιπε καὶ τὸ φεουδαρχικὸν νόμισμα καὶ καθιερώθησαν τὰ σύγχρονα νομισματικὰ συστήματα. Π. Ν. Π.

— [ΚΑΛΛΙΤΕΧΝ.] *Ἑλληνικὰ νομίσματα.* Ἐφόσον σκοπὸς τοῦ νομίσματος εἶναι ἡ κυκλοφορία καὶ ἕνεκα ἐμπορικῶν λόγων σταθερότης τῶν τύπων, τοὺς ὁποίους ὥριζεν ἡ πόλις, παρεμερίζετο ἡ τέχνη. Τοιουτοτρόπως ἐν Ἀθήναις π.χ. ἡ ἄνθησις τῆς τέχνης δὲν ἐξεδηλώθη καὶ εἰς τὰ νομίσματα, εἰς τοὺς ἑλληνιστικοὺς δὲ χρόνους τὸ ἀβαθὲς ἀνάγλυφον συνετέλεσεν ὥστε ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ μείνῃ τὸ ἑλληνικὸν νόμισμα ἔξω τοῦ πλαισίου τῆς μεγάλης τέχνης. Ἐφόσον ὅμως ἐπὶ τοῦ νομίσματος ἀπετυποῦτο μία παράστασις, ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς ὡς ἀναγλύφου καὶ ἡ ἐντὸς τοῦ μικροῦ φοειδοῦς κατ' ἀρχάς, στρογγύλου κατόπιν, χώρου, ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ ἐκδηλωθῇ καὶ εἰς τὴν νομισματοκοπίαν ἡ καλλιτεχνικὴ δύναμις τῶν Ἑλλήνων.

Τὰ ἑλληνικὰ νομίσματα ὡς πρὸς τὴν τέχνην δύνανται νὰ κατανεμηθοῦν εἰς τὰς ἑξῆς περιόδους: Α') 700—480 π. Χ. Κατὰ τοὺς δύο αὐτοὺς καὶ πλέον αἰῶνας συντελεῖται καὶ εἰς τὰ νομίσματα, ὅπως καὶ εἰς τὴν λοιπὴν τέχνην, ἡ βαθμιαία ἀνάπτυξις ἀπὸ τῆς ἀγροίκου ἐργασίας εἰς τὸν σαφέστερον καθορισμὸν τῶν μορφῶν μὲ τὴν χαρακτηρίζουσαν τὴν ἀρχαϊκὴν ἐποχὴν γωνιώδη τεχνοτροπίαν. Κατὰ κανόνα οἱ νομισματικοὶ τύποι τῆς περιόδου ταύτης συνίστανται εἰς σχήματα ζῴων καὶ συχνὰ εἰς ἐραλδικὰ συμπλέγματα. Ἡ ἀνθρωπίνη μορφὴ ἀπαντᾷ σπανιώτερον, καὶ ὅταν παρίσταται πλαγίως, τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματος εἶναι ἐστραμμένον κατ' ἐνώπιον, οἱ μῦς καὶ αἱ κινήσεις τονίζονται ὑπερβολικά, τὰ περιγράμματα τῶν μορφῶν εἶναι γωνιώδη, οἱ ὀφθαλμοὶ παρίστανται ὁλόκληροι, συχνὰ δὲ εἶναι μεγάλοι καὶ ἐξωγκωμένοι ἡ κόμη δηλοῦται διὰ μικρῶν στιγμῶν, τὸ δὲ στόμα φαίνεται στερεοτύπως μειδιῶν. Εἰς τὴν καλὴν ὅμως ἀρχαϊκὴν τεχνοτροπίαν, ἰδίως δὲ περὶ τὰ τέλη τῆς περιόδου, ὑπάρχει τοιοῦτον θέλγητρον εἰς τὰς αὐστηρὰς μορφάς, ὁποῖον δὲν συναντᾶται εἰς τὴν ἑπομένην περίοδον, τὴν θεωρουμένην ὡς τὴν ἐποχὴν τῆς μεγάλης ἀκμῆς τῆς τέχνης.

Β') 480—400. Ἀπὸ τοὺς περσικοὺς πολέμους καὶ ἐντεῦθεν ἡ τέχνη τῶν νομισμάτων παρακολουθεῖ τὴν ἐξέλιξιν τῆς λοιπῆς τέχνης. Αἱ παραστάσεις ἀποκτοῦν περισσοτέραν φυσικότητα εἰς τὰς γραμμὰς καὶ προσαρμογὴν εἰς τὸν χῶρον τοῦ νομίσματος. Ζῷα ἢ συμπλέγματα ζῴων καὶ ἀνθρώπων παριστάνονται εἰς πολυπλόκους στάσεις, συντελεσθείσης οὕτω κολοσσιαίας προόδου εἰς τὴν τεχνικὴν δεξιότητα, μὲ τὴν ὁποίαν χαράσσονται αἱ μῆτραι τῶν νομισμάτων. Τὰ νομισματικὰ ἐμβλήματα τῆς περιόδου αὐτῆς χαρακτηρίζονται διὰ τῆς λεπτῆς τέχνης εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν λεπτομερειῶν καὶ τῆς βαθυτέρας κατανοήσεως τῆς ἀνατομικῆς συνθέσεως τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Ἡ πα-

Digitized by Google

ράστασις τοῦ ὀφθαλμοῦ γίνεται ἐκ τῶν πλαγίων, ἡ κόμη χαράσσεται φυσικώτερον, αἱ κινήσεις ἔχουν μεγαλυτέραν ἐλευθερίαν. Τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς περιόδου αὐτῆς (440—400) θεωρεῖται ὡς ἡ μεγαλυτέρα ἀκμὴ τῆς τέχνης ἐπὶ τῶν νομισμάτων. Οἱ τύποι χαρακτηρίζονται διὰ τὸ σύντονον τῆς δράσεως, τὴν τελείαν συμμετρίαν περὶ τὰς διαστάσεις, τὴν κομψότητα περὶ τὴν σύνθεσιν, τὴν τελειότητα περὶ τὴν ἐκτέλεσιν καὶ τὸν πλοῦτον τῆς διακοσμήσεως. Ἡ κεφαλὴ τῶν θεῶν παρίσταται σχεδὸν κατ' ἐνώπιον καὶ λίαν ἐξέχουσα, μὲ τὴν κόμην διακοσμητικῶς πέριξ τοῦ προσώπου διατεταγμένην, καθὼς μᾶς δεικνύει ἡ κεφαλὴ τῆς Ἀρεθούσης, ἡ θεωρουμένη ὡς ὁ τελειότερος ἐκπρόσωπος τοῦ τύπου αὐτοῦ, συγχρόνως δὲ ὑπὸ πολλῶν καὶ ὡς τὸ ἀριστούργημα τῶν νομισμάτων. Ὁ τύπος αὐτὸς ἐχαράχθη πρῶτον ὑπὸ τοῦ σφραγιδογλύφου Κίμωνος, τοῦ ὁποίου ἔργον εἶναι καὶ ὁ τύπος τοῦ δεκαδράχμου τῶν Συρακουσῶν. Πλὴν τοῦ Κίμωνος καὶ πολλοὶ ἄλλοι σφραγιδογλύφοι ὑπογράφουν τὰ νομίσματα κατὰ τὴν περίοδον αὐτήν, ὅπως ὁ Εὐαίνετος μὲ τύπον ἐπίσης δεκαδράχμου τῶν Συρακουσῶν, ὁ Εὐκλείδας, ὁ Εὔμηνος Φρυγίλλος καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Οἱ σφραγιδογλύφοι οὗτοι δὲν ἐργάζονται μόνον εἰς μίαν πόλιν, ἐχρησιμοποιήθησαν δὲ κυρίως ἀπὸ τὰς πόλεις τῆς Κάτω Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας. Σφραγιδογλύφοι ἀπαντοῦν καὶ ὀλίγον ἀργότερα (360 μ. Χ.) εἰς τὰς Κλαζομενὰς ὁ Θεόδοτος καὶ εἰς τὴν Κυδωνίαν τῆς Κρήτης ὁ Νεύαντος, πολλοὶ δὲ ἐξηγοῦν ἀρχικὰ ὀνομάτων ἐπὶ νομισμάτων τοῦ Γ' καὶ τοῦ Β' π. Χ. αἰῶνος ὡς ὀνόματα σφραγιδογλύφων. Οἱ τοῦ Ε' αἰῶνος ὅμως εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔλυσαν κάθε πρόβλημα εἰς τὴν τεχνικὴν ἐκτέλεσιν, καὶ ἐδημιούργησαν τύπους, τοὺς ὁποίους ἐμιμοῦντο καὶ οἱ μετέπειτα. Μέγαν θαυμασμὸν ἐπροκάλεσε καὶ εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἡ κατ' ἐνώπιον κεφαλὴ τῆς Ἀρεθούσης τοῦ Κίμωνος, ἂν κρίνωμεν ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν πόλεων, αἱ ὁποῖαι ἐμιμήθησαν τὸν τύπον — Αἶνος, Ἀμφίπολις, Ρόδος, Κλαζομεναί —, οὐδεὶς ὅμως συγγραφεὺς ἀρχαῖος ἀναφέρει τοὺς καλλιτέχνας τούτους. Οἱ τύποι τῶν νομισμάτων δὲν ἦσαν ἀντίγραφα ἔργων τῆς μεγάλης τέχνης, οὔτε τῆς πλαστικῆς, οὔτε τῆς ζωγραφικῆς, ἀλλ' ὅπως εἰς τὰ ἀγγεῖα καὶ τὴν λοιπὴν μικροτεχνίαν ἐδημιουργοῦντο αὐτοτελῶς χάριν τῶν νομισμάτων, εἰς τὸν ρυθμὸν τῆς συγχρόνου τέχνης· ἐξαίρεσις εἶναι μερικὰ ἀντίγραφα ἔργων τέχνης ἐπὶ νομισμάτων τῆς Κυζίκου, τῆς Λαμψάκου, τῶν Θηβῶν καὶ τῶν Ἀβδήρων.

Γ') 400—336 π. Χ. Ἡ κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα ἐξέλιξις τῆς τέχνης γίνεται αἰσθητὴ καὶ εἰς τὰ νομίσματα· ἡ ψυχικὴ ἔκφρασις καὶ τὸ πάθος μερικῶν μορφῶν ἐπὶ νομισμάτων εἶναι προφανῶς ἐπίδρασις τοῦ Σκόπα· ἐπίσης δὲ ἡ προτίμησις διὰ νεαρὰς μορφὰς καὶ παιδιά· τὸ ὀνειροπόλον βλέμμα μερικῶν κεφαλῶν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐπίδρασις τοῦ Πραξιτέλους. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ χαλαροῦται ἡ δύναμις καὶ ἡ δημιουργικότης τῶν σφραγιδογλύφων.

Δ') Ἑλληνιστικὴ ἐποχὴ (336—μέχρις Αὐγούστου). Ἡ περίοδος αὐτὴ παρουσιάζει ἐνδιαφέρον μόνον ἕνεκα τῆς ἀντιγραφῆς ἔργων τέχνης καὶ κυρίως ἕνεκα τῆς προσωπογραφίας. Ἡ ἄλλη πρόοδος τῆς τέχνης, ὅπως ἡ εἰσαγωγὴ τῆς τρίτης διαστάσεως ὑπὸ τοῦ Λυσίππου καὶ ἡ χρησιμοποίησις φωτὸς καὶ σκιᾶς, δὲν εἶναι αἰσθητὴ εἰς τὰ νομίσματα, ἕνεκα τῶν μικρῶν διαστάσεων τοῦ νομίσματος καὶ κυρίως ἕνεκα τῆς δημιουργίας ἑνιαίου νομίσματος· ἐπίδρασις τοῦ Λυσίππου εἶναι μόνον προφανὴς ἡ ραδινότης τῶν σωμάτων. Ἡ ἀπὸ τοῦ 196 π. Χ. νέα ἀκμὴ τοπικῆς νομισματοκοπίας δὲν εἶναι ἀνάλογος καὶ εἰς τὴν τέχνην· αἱ μορφαὶ ἔχουν μίαν ἀκαδημαϊκότητα κενήν, ἡ ὁποία εἶχεν ἤδη ἀρχίσει καὶ πολὺ πρίν, συναντῶνται δὲ καὶ τὰ πρῶτα ἴχνη τοῦ κλασσικισμοῦ. Καλλιτεχνικῶς τὰ νομίσματα τῆς Μ. Ἀσίας εἶναι καθ' ὅλην τὴν ἑλληνιστικὴν περίοδον ἀσυγκρίτως ἀνώτερα τῶν τῆς εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Δύσεως, χωρὶς νὰ εἶναι βέβαιον, ὅτι ἀντανακλῶσι μέχρι τινὸς τὴν ἀκμάζουσαν τέχνην τῶν σχολῶν τῆς Περγάμου, τῆς Ρόδου καὶ τῶν Τράλλεων· πάντως ἡ εἰς τὴν στάσιν τῶν μορφῶν δημιουργικὴ ἐξέλιξις τῆς ἑλληνιστικῆς τέχνης (κλεισταὶ καὶ ἀνοικταὶ στάσεις) εἶναι φανερὰ εἰς νόμισμα τοῦ Μιθριδάτου Δ' καὶ τῆς Λαοδίκης τοῦ Πόντου, καλλιτεχνικὴν δὲ ἀξίαν ἔχει καὶ ἡ ἐξιδανικευμένη κεφαλὴ τοῦ Μιθριδάτου ΣΤ' τοῦ Πόντου.

Κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους ἡ τέχνη τῶν νομισμάτων εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸν ρυθμὸν τῆς μεγάλης τέχνης καὶ τοιουτοτρόπως τὰ νομίσματα ταῦτα ἔχουν σημασίαν ὄχι μόνον ὡς ἀντιγράφοντα ἔργα αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ὡς παρακολουθοῦντα τὸν ρυθμόν της.

Ρωμαϊκὰ νομίσματα. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δημοκρατίας ἡ σύγκρισις τῆς τέχνης τῶν νομισμάτων μὲ τὴν μεγάλην τέχνην δὲν εἶναι εὔκολος ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως συγχρόνων μνημείων τῆς ρωμαϊκῆς τέχνης. Εἰς τὰ ἀρχαιότερα νομίσματα τῆς δημοκρατίας εἶναι ἐμφανὴς ἡ χρησιμοποίησις μὴ Ρωμαίων τεχνιτῶν καὶ ἡ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀνάπτυξις ἰδίου ρυθμοῦ, ὁ ὁποῖος, παρὰ τὴν ἀτέλειαν περὶ τὴν χάραξιν τοῦ ἀναγλύφου, παρέχει τὸ αἴσθημα ἀποδόσεως τοῦ χώρου, γνώρισμα κατ' ἐξοχὴν τῆς ρωμαϊκῆς τέχνης. Εἰς τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους καὶ ἡ τέχνη τῶν νομισμάτων εἶναι ἀνάλογος μὲ τὴν μεγάλην τέχνην· ἕνεκα μάλιστα τῆς μεγάλης ἐπιφανείας, ἣν παρέχουν τὰ νομισματόσημα τοῦ Β' μ. Χ. αἰῶνος ἐδόθη εὐκαιρία εἰς τοὺς τεχνίτας νὰ ἀναπτύξουν ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἐξελίξεως τῆς τέχνης κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην καὶ ἰδίως εἰς τὰ ἱστορικὰ ἀνάγλυφα. Καὶ εἰς τὰς προτομὰς τῶν νομισμάτων δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν τὰς ἀναλόγους κατευθύνσεις πρὸς τὴν λοιπὴν τέχνην ἀπὸ τοῦ κλασσικισμοῦ ἐπὶ Αὐγούστου μέχρι τοῦ ἐξπρεσσιονισμοῦ ἐπὶ τῶν τελευταίων Ρωμαίων αὐτοκρατόρων. Ἀπὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ ἡ διάκρισις τῶν διαφόρων προσωπικοτήτων μόλις εἶναι δυνατὴ διὰ μερικῶν γενικῶν χαρακτηριστικῶν· αἱ προτομαὶ τοῦ Δ' καὶ Ε' αἰῶνος ὁμοιάζουν μὲ προσωπεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ὅμως ὑπάρχει βαθυτάτη ψυχικὴ ἔκφρασις. Χαρακτηριστικὴ τῆς ἐξελίξεως τῆς ρωμαϊκῆς τέχνης εἶναι ἡ κατὰ τὰ μέσα τοῦ Γ' μ. Χ αἰῶνος διὰ πρώτην φορὰν παράστασις τῆς προτομῆς τοῦ αὐτοκράτορος κατ' ἐνώπιον, ἐπικρατήσασα κατόπιν καὶ εἰς τὰ βυζαντινά, δεῖγμα τῆς ἐπιδράσεως τῶν δεσποτῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς ἀσιατικῆς ἐν γένει τέχνης. Ἡ προσπάθεια Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν ἀρχαῖον ἑλληνισμὸν ἀντανακλᾶται καὶ εἰς τὴν τέχνην τῶν νομισμάτων του μὲ τὴν κλασσικίζουσαν τέχνην των.

Βυζαντινὰ νομίσματα. Τὰ βυζαντινὰ νομίσματα ἐν συνόλῳ δὲν ἔχουν καλλιτεχνικὴν ἀξίαν· οἱ τύποι εἶναι περιωρισμένοι, ἡ ἐκτέλεσις ἀτελεστάτη καὶ μόνον σπανίως ὑπάρχουν νομίσματα μὲ ἔκδηλον τὴν προσωπικότητα τοῦ χαράκτου. Τὰ μεγάλα χαλκᾶ ἔχουν βεβαίως πρακτικότητα διὰ τὴν κυκλοφορίαν, ἐπίσης δὲ ἡ δι' ἐπιγραφῆς πλήρωσις ὁλοκλήρου τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν δεικνύει κάποιαν τόλμην· εἶναι ὅμως περίεργον ὅτι εἰς περιόδους ἀκμῆς τῆς βυζαντινῆς τέχνης, ὅπως ἐπὶ τῶν Παλαιολόγων (1261—1453), ὄχι μόνον δὲν ἐκδηλοῦται τοῦτο καὶ εἰς τὴν τέχνην τῶν νομισμάτων, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἐκδηλοῦται ἐπίδρασις ἐκ τῆς Δύσεως, ἀντιγράφονται τὰ ἑνετικὰ γρόσσα, πιθανὸν δὲ ἐπὶ Ἰωάννου Ε' νὰ ἔπαυσε τελείως ἡ νομισματοκοπία καὶ νὰ ἐκυκλοφόρουν ἑνετικὰ νομίσματα. Ὡς πρὸς τὰ πορτραῖτα τῶν αὐτοκρατόρων, τὸ κέρδος ἐκ τῶν νομισμάτων εἶναι μηδαμινόν· λεπτομέρειαι τῆς ἐνδυμασίας δὲν πρέπει νὰ ἀναζητοῦνται, αἱ δὲ μορφαὶ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συμβατικαί, συνήθως δὲ διάφορα πρόσωπα ἀπεικονίζονται διὰ τοῦ αὐτοῦ τύπου. Καὶ ὅταν ἀκόμη εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ μία ὁμοιότης πρὸς τὸ πρωτότυπον, πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ μόνον εἰς τὰς γραμμὰς τοῦ περιγράμματος τῆς κεφαλῆς καὶ τὸν σχηματισμὸν τοῦ πώγωνος, ἀφοῦ ὁ σχηματισμὸς τῶν ὀφθαλμῶν γίνεται πάντοτε μὲ δύο στιγμὰς ἄνευ διακρίσεως καθ' ὅλας τὰς ἐποχάς. Ὁμοιότης μόνον εἰς μερικὰ νομίσματα τοῦ Λέοντος Γ' καὶ ἴσως καὶ Ἰωάννου τοῦ Η' ὑπάρχει. Λεπτότης εἰς τὴν ἐκτέλεσιν καὶ καλλιτεχνικὸν αἴσθημα παρατηρεῖται εἰς τὴν μεταξὺ 976 καὶ 1081 περίοδον. Ἀπὸ τοῦ Μιχαὴλ Ζ', ὁπότε ἀρχίζουν τὰ σκυφωτά, καὶ κυρίως ἀπὸ τοῦ Ἀλεξίου τοῦ Α', δὲν εἶναι δυνατὸν πλέον νὰ γίνεται λόγος περὶ τέχνης, καίτοι τὸ πλατὺ πέταλον ἔδιδεν εὐκαιρίας εἰς τοὺς χαράκτας. Τὰ βυζαντινὰ νομίσματα, ἕνεκα ἱστορικῶν λόγων καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μεταβολῆς τῶν τύπων, δύνανται νὰ διαιρεθοῦν εἰς ἑπτὰ περιόδους: 1) ἀπὸ Ἀναστασίου Α' μέχρι Κωνσταντίνου Δ' (491—685 μ. Χ.), 2) ἀπὸ Ἰουστινιανοῦ Β' μέχρι Θεοδοσίου Γ' (685—717), 3) ἀπὸ Λέοντος Γ' μέχρι Θεοφίλου (717—842), 4) ἀπὸ Μιχαὴλ Γ' μέχρις Ἰωάννου Α' (842—976), 5) ἀπὸ Βασιλείου Β' μέχρι Νικηφόρου Γ' (976—1081), 6) ἀπὸ Ἀλεξίου Α' μέχρι Ἀλεξίου Δ' (1081—1204), 7) ἀπὸ Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγου μέχρι τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1261—1453). Αἱ ἐπιγραφαὶ ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως τῶν βυζαντινῶν νομισμάτων εἶναι συνήθως τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος μὲ τὸν τίτλον DN (dominus noster) καὶ PPAUG (pius perpetuus augustus). Ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ ἐμφανίζονται ἀπὸ τῆς Εἰρήνης (797—802 μ. Χ.), ἐπικρατοῦν δὲ τελείως ἀπὸ τοῦ Ἰσαακίου Α' (1057 μ. Χ.), ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ παρουσιάσθησαν καὶ ὡς μεῖγμα ἑλληνολατινικόν. Τὸ DN ἀντικαθίσταται ὑπὸ τοῦ ΒΑΣΙΛΕΥΣ, ἐνίοτε ΑΥΤΟΚΡΑΤ, καὶ τέλος ἀπὸ τοῦ 1067 μ. Χ. διὰ τοῦ ΔΕCΠΟΤΗC.

ΕΙΡ. Β. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Περιοδικά.* Τὰ σπουδαιότερα εἶναι: «Διεθνὴς Ἐφημερὶς Νομισματικῆς ἀρχαιολογίας» (Ἀθῆναι, τόμοι 1—22, 1898—1928. «Zeitschrift für Nnmismatik» (Βερολῖνον). «Numismatische Zeitschrift» (Βιέννη). «Revue Numismatique» καὶ «Arethuse» (Παρίσιοι), «Rivista Italiana di numismatica» (Μιλᾶνον). «Numismatic Chronicle» (Λονδῖνον) «Nomisma» (τόμοι I—XII, 1907—1923). «American Journal of Numismatics» (Νέα Ὑόρκη). «Numismatic Notes and Monographs» «Numizmatikai Közlöny» (Βουδαπέστη, οὑγγριστί). Revue belge de numismatique.

Κατάλογοι. Catalogue of greek Coins (τόμοι 1—28, τοῦ Βρεταννικοῦ μουσείου).—*Mionnet*, Descriptions de Medailles antiques (τοῦ μουσείου Παρισίων), Greek Coins in the Hunterian Collection (τοῦ πανεπιστημίου Γλασκώβης). Τοῦ ἑλληνικοῦ νομισματικοῦ μουσείου καταλόγους ἐδημοσίευσαν οἱ *Ποστολάκας*, *Σβορῶνος* καὶ *Κωνσταντόπουλος*. Κατάλογοι Βρεταννικοῦ Μουσείου: Coins of the rom… empire T. 1· Coins of the toman republic 1-3.

Γενικά. *Eckhel*, Doctrina Numorum veterum (1…-1798).—*Lenormant*, La monnaie dans l'Antiquité (…-1879). *Babelon*, Traité des Monnaies grecques et rom…nes (τόμοι I—IV 1910—1927 Paris).—*B. Head*, Hist… numorum. Ἑλλ. μετάφρ. *Σβορώνου* (β' ἔκδοσις 1911) ἐν… καὶ ὅλη ἡ προηγουμένη βιβλιογραφία. —*Imhoof Blumer*, Monnaies grecques.—*K. Regling*, Die antike Münze… Kunstwerk (Berlin 1924).—*Gardner*, History of anc… coinage BC. 700—300 (1918).—*Imhoof Blumer*, Die antike… Münzen Nord-Griechenlands (τόμος I, ὑπὸ *Pick*, τό… I 2, 1, ὑπὸ *Pick* καὶ *Regling*, τόμος II 1, 1, ὑπὸ *Strack*, τό… III ὑπὸ *Gaebler*, Kal Die Antiken Münzen Mysiens … v. *Fritze* (1913).—*Σβορώνου*, Τὰ νομίσματα τοῦ κρ… τῶν Πτολεμαίων (1904), Numismatique de la Crète … cienne καὶ πλῆθος ἄλλων διατριβῶν εἰς τὸ περιοδ… ΔΕΝΑ.—*Cohen*, Description Historique des monn… τόμ. 1—8, 3η ἔκδ. (1930).—*Babelon*, Monnaies de la Ré…blique Romaine (1885).—*Bernhard*, Handbuch zur Mü…kunde der romischen Kaiserzeit (τόμοι 1—2. 1926).—*M…tingly*, Roman coins (1927). *Τοῦ αὐτοῦ*, The Roman im…rial coinage (τόμοι I—IV).—*Saulcy*, Classification … suites mout. Byzantines (1836).—*Sabatier*, Monnaies B…zantines (1862).—Κατάλογος Βρεττανικοῦ Μουσείου: Im…rial Byzantine coins (τόμοι I—II, (1908), Coins of … Vandals Ostrogoths and Lombards (1923).—*Luschin-Ebengreuth*, Allgemeine Münzkunde u. Geldgeschi… (2α ἔκδ. 1926).

Ε. Β.-…

—[ΠΟΛΙΤ. ΟΙΚΟΝ.] ***Σταθερότης νομίσματος.*** … διευκόλυνσις τῶν συναλλαγῶν μόνον διὰ τῆς στ…θερότητος τοῦ νομίσματος ἐξυπηρετεῖται, διότι … πωληταὶ ἀποστέργουν πωλήσεις των ἀντὶ νομίσ…τος ἐπισφαλοῦς, προτιμῶντες νὰ φυλάττωσι τὰ ε…των, ἢ νὰ τ' ἀνταλλάσσωσιν ἀντὶ ἄλλων εἰδῶν. Ἀλ… καὶ ὡς μέτρον τῶν ἀξιῶν θεωρούμενον τὸ νόμισ… δέον νὰ ᾖ σταθερόν. Ἡ ἰδιότης αὕτη εἶναι ού…δης διὰ πᾶν ἐν γένει μέτρον, ἰδιαιτέρως δὲ διὰ … νόμισμα. Ἐπὶ πλέον δέ, καὶ ὡς ὄργανον συντη…σεως καὶ ἀποταμιεύσεως τῆς ἀξίας, τὸ νόμισ… δέον νὰ ᾖ σταθερόν. Διὰ νὰ πληροῖ τὴν ἰδιότη… ταύτην τὸ νόμισμα, δέον νὰ μὴ εἶναι ἁπλοῦν, κα… συνθήκην, εἰκονικὸν ἔμβλημα, ἀλλὰ πραγματι… ἐμπόρευμα, περιέχον, κατὰ τρόπον ἀναμφισβή…τον, τὴν ἀξίαν, ἥτις εἶναι ἀναγκαία, ὅπως χρη…μεύῃ ὡς μέτρον τῶν ἀξιῶν. Τῆς ἀρχῆς ταύ… ἐξαιρέσεις τινές, ἢ μᾶλλον μετριασμοί, προσ…ροῦσι τὸν κανόνα. Ὑπάρχουσιν ὅμως εἰς πάσας τ… χώρας κατηγορίαι τινὲς νομισμάτων, μὴ ἀντα…κρινόμεναι εἰς τὴν ἀνωτέρω τεθεῖσαν ἀρχήν, … λαδὴ ἐχόντων ἐσωτερικὴν ἀξίαν κατὰ τὸ μᾶλλο… ἧττον κατωτέραν τῆς νομίμου αὐτῶν ἀξίας. … κατὰ γενικὸν κανόνα εἶναι τὰ κερματικὰ νο…σματα (βλ. λ. *κέρματα*), κατασκευαζόμενα ἐκ … ματος χαλκοῦ καὶ ἄλλων εὐτελῶν μετάλλων, … θῶς ἐπίσης ἐνίοτε καὶ ἐξ ἀργύρου, καὶ τὰ ὁπ… χρησιμεύουσι διὰ πληρωμὰς μικρῶν ποσῶν.

Ἔκπτωσις νομίσματος καὶ ἐπίδρασις … τῆς ἐπὶ τῶν χρεῶν. Τὸ νόμισμα συμβαίνει ἐν… νὰ ἔχῃ τρεῖς ἀξίας: μίαν μεταλλικήν, ἄλλην … ματικὴν καὶ τρίτην ἀγοραίαν. Μεταλλικὴ μὲν λέ…ται ἡ ἀξία, ἣν ἔχει τὸ νόμισμα ὡς μέταλλον, ὀ… ὀνοματικὴ δὲ ἡ ἀξία, ἣν ὡς νόμισμα ἔλαβε παρὰ … νομοθέτου, καὶ ἀγοραία ἡ κατὰ τὰς συναλλαγὰς ἐ… σμένη. Αἱ δύο ἀξίαι, ἡ μεταλλικὴ καὶ ἡ ὀνο…τική, δέον, κατὰ κανόνα, νὰ εἶναι αἱ αὐταί, κα… τούτῳ ἔγκειται ἡ σταθερότης τοῦ νομίσμα… Ἀλλ' ἐνίοτε συμβαίνει, εἴτε διότι διὰ νόμου … οῦται τὸ βάρος τοῦ νομίσματος, εἴτε δι' ἄλ… λόγους, νὰ μειοῦται ἡ μεταλλικὴ ἀξία, καὶ τότε … ναι διάφοροι αἱ δύο ἀξίαι.

Συχνάκις συνέβη, κατὰ διαφόρους ἐποχὰς, … νόμισμα νὰ χάσῃ τὴν ἰδιότητα τῆς σταθερότη… Ἡ ἐξακολουθητικὴ αὔξησις τοῦ ἀποθέματος … πολυτίμων μετάλλων καὶ ἡ ἀνακάλυψις νέων … ταλλείων χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἰδίως ἐν Ἀμε… κατὰ τὸν ΙΕ' καὶ ΙΘ' αἰῶνα, προὐξένησαν ἐκ… σιν τῆς ἀξίας τῶν πολυτίμων μετάλλων. Ἀλλ… ἐκ τῆς ὑπὸ ἡγεμόνων ἀλλοιώσεως τῆς περιεκ…τητος τῶν νομισμάτων, κατὰ διαφόρους ἐπο… πρὸς ἐλάττωσιν τοῦ βάρους τῶν χρεῶν των, … ἐκυψε πολλάκις ραγδαία ἔκπτωσις τοῦ νομίσμα… Ἐξ ἄλλου ἡ ἔκπτωσις τοῦ χαρτονομίσματος ἔ… ὡς συνήθη αἰτίαν τὴν ὑπερβολικὴν ἔκδοσιν … ματίων, δυσανάλογον πρὸς τὸ μεταλλικὸν κάλ…των, τὴν λεγομένην *πληθωρικὴν* ἔκδοσιν, ἐκ … ὁποίας πολὺ ὑπέφερον κατὰ τὸν τελευταῖον με… πόλεμον τὰ μετασχόντα εἰς αὐτὸν ἔθνη τῆς … ρώπης.

Ἐκ τῆς ὑποτιμήσεως, ἥτις εἴς τινας χώρας … γεν εἰς ἐξευτελισμὸν τοῦ νομίσματος, προέκυ… μεγάλα προβλήματα, σχετικὰ πρὸς τὴν ἐκτέλ… ἀνειλημμένων ὑποχρεώσεων. Κατὰ τὴν ὀνομα… θεωρίαν, ἥτις ἀποβλέπει μόνον εἰς τὴν ὀνομα… τὴν νόμιμον δηλονότι ἀξίαν τοῦ νομίσματος, ἀ… τως πρὸς τὴν πραγματικὴν ἀξίαν του, ὁ ὀφει… χρεωστεῖ νὰ καταβάλῃ εἰς τὸν δανειστήν του … πάσῃ περιπτώσει, τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν νομισ… κῶν μονάδων, π. χ. δραχμῶν, ἣν ὑπεσχέθη, ἀ… ἡ ἀξία των μετεβλήθη ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς … σχέσεως. Ἡ θεωρία αὕτη, ὅσον καὶ ἂν προσα… εἰς τὴν ἀρχικὴν πρόθεσιν τῶν συμβαλλομ… ἀποβλεψάντων εἰς τὴν κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς … βάσεως ἀξίαν, ἔχει ἐπικρατήσει ἕνεκα λόγων … κωτέρων κρατικῶν συμφερόντων καὶ ἔχει … τηθῇ ὑπὸ τοῦ νομισματικοῦ συστήματος τῶν … φόρων χωρῶν. Οὕτως ἡ ὀνοματικὴ ἀξία τοῦ … μίσματος χρησιμεύει ὡς βάσις ἐκτελέσεως

Πίναξ τῶν ἐν κυκλοφορίᾳ μεταλλικῶν κερμάτων (κατὰ τὴν 31ην Μαρτίου 1931) ἐν Ἑλλάδι.

Νόμισμα	Μέταλλον	Διάμετρος	Τίτλος: Κανονικὸς	Τίτλος: ἀνοχὴ	Βάρος εἰς γραμμάρ.: κανον.	Βάρος εἰς γραμμάρ.: ἀνοχὴ	Ἐπιτρεπόμενον ὅριον εἰς τὰς συναλλαγὰς εἰς δραχμ.	Κατασκευασθέντα: τεμάχια	Κατασκευασθέντα: ὀν. ἀξία εἰς δρχ.	Κατασκευάσαν ἐργοστάσιον
10λεπτον	Ἀργίλλιον	21	Ἀργίλλιον 90/100	∓ 1%	1,5	∓ 25/1000	Μέχρι δραχ. 5 δι' ἑκάστην πληρωμὴν	120.000.000	12.000.000	Société Électrométallurgique de Dives.
	Ψευδάργυρος		Ψευδάργυρος 9 100	∓ 0,75%						
	Χαλκὸς		Χαλκος 1/100	± 0,25%						
20λεπτον	Χαλκὸς		Χαλκὸς 75/100	∓ 1%	1,8	∓ 1%	Μέχρι δραχ. 5 δι' ἑκάστην πληρωμὴν	20.000.000	4.000.000	Berndorfer Metall Waren Fabrik Arthur Krupp, καὶ νομισματοκοπεῖον Βιέννης.
	Νικέλιον	17	Νικέλιον 25/100	± 1%						
50λεπτον	Χαλκὸς	19	Χαλκὸς 75/100	∓ 1%	3	∓ 1%	Μέχρι δραχ. 10 δι' ἑκάστην πληρωμὴν	40.000.000	20.000.000	
	Νικέλιον		Νικέλιον 25/100	± 1%						
1δραχμον	Χαλκὸς	25	Χαλκὸς 75/100	∓ 1%	5	± 1%	Μέχρι δραχ. 50 δι' ἑκάστην πληρωμὴν	35.000.000	35.000.000	
	Νικέλιον		Νικέλιον 25/100	± 1%						
2δραχμον	Χαλκὸς	27	Χαλκὸς 75/100	∓ 1%	7.5	± 1%	Μέχρι δραχ. 50 δι' ἑκάστην πληρωμὴν	22.000.000	44.000.000	
	Νικέλιον		Νικέλιον 25/100	± 1%						
5δραχμον	Νικέλιον	30	Νικέλιον 99,1%	—	10	± 1%	Μέχρι δρ. 200 δι' ἑκ. πληρ.	25.000.000	125.000.000	Βασιλικὸν νομισματοκοπεῖον Λονδίνου.
10δραχμον	Ἄργυρος	25	Ἄργυρος 500 ‰	± 5‰	7	± 1%	Μέχρι δραχ. 500 δι' ἑκάστην πληρωμὴν	7.500.000	75.000.000	
	Χαλκὸς		Χαλκὸς 400 ‰	± 4‰	$11^1/_8$	± 1%				
20δραχμον	Νικέλιον	$28^1/_2$	Νικέλιον 50/100	± 0,5‰				11.500.000	230.000.000	
	Ψευδάργυρος		Ψευδάργυρος 50 ‰	± 0,5‰						
									545.000.000	

ποχρεώσεων, καὶ ἐν περιπτώσει ἀκόμη ἐκπτώεως τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας του.

Ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶναι συνέπεια τῆς *ἀναγκαστικῆς υκλοφορίας* καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχῆς ταύτης τὸ κυρωτικὸν ἐν Γαλλίᾳ, καθὼς καὶ εἰς ἄλλας ξένας ώρας, ἀπεφάνθη δι' ἀποφάσεώς του τῆς 17 Ιαΐου 1927, καθὼς καὶ δι' ἄλλων ἀποφάσεών του, ι τὰ τραπεζογραμμάτια τῆς Τραπέζης τῆς Γαλίας, ἐν τῇ ἐσωτερικῇ κυκλοφορίᾳ αὐτῆς, διατηοῦσι πλήρη τὴν ἀξίαν των ὡς νομίσματας ἰσοτίου πρὸς χρυσὸν καὶ ὅτι εἶναι ἄκυρος πᾶσα ἐναντα συμφωνία περὶ πληρωμῆς εἰς χρυσόν, ἐνῷ ἀνθέτως ἐν Γαλλίᾳ ἐπιτρέπονται συμφωνίαι ἐκτεστέαι ἐν ἀλλοδαπῇ εἰς χρυσόν. Καὶ μετὰ τὸν αλλικὸν νόμον τῆς 25ης Ἰουνίου 1928, δηλαδὴ ετὰ τὴν σταθεροποίησιν τοῦ νομίσματος, συμφώος πρὸς τὸ ἄρθρον 2 αὐτοῦ, ἡ ἀνωτέρω ἀρχὴ ράτησε, τοῦ νόμου τούτου ὁρίσαντος ὅτι αἱ ατάξεις του δὲν ἐφαρμόζονται εἰς τὰς διεθνεῖς ληρωμάς, αἵτινες, πρὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ, δύναντο νὰ συνομολογηθῶσιν ἐγκύρως εἰς φράγκα υσᾶ. Καὶ τὸ διεθνὲς Δικαστήριον τῆς Χάγης οίως ἀπεφάνθη ὅτι εἰς χρυσᾶ φράγκα καταβάλνται αἱ εἰς φράγκα γαλλικὰ ἐκ κυβερνητικῶν δαίων, ἐν Γαλλίᾳ πρὸ τοῦ πολέμου ἐκδοθέντων, τοχρεώσεις κρατῶν τινων (Σερβίας, Βραζιλίας).

Νομισματικὸν σύστημα καὶ νομισματικὴ πολιτική. Ὡς νομισματικὸν σύστημα νοοῦμεν τὸ νολον τῶν νόμων καὶ κανονισμῶν τῶν διεπόντων τινι χώρᾳ τὸ χρῆμα, ὅπερ χρησιμεύει ὡς νόμις καὶ μοναδικὴ βάσις τῶν συναλλαγῶν. Τὸ σύημα συναποτελεῖται ἔκ τε τῶν ἐσωτερικῶν νόον ἑκάστου κράτους καὶ προσέτι ἐκ κανόνων τεντων διὰ διεθνῶν συμβάσεων, ἐνδεχομένως μετ' λων κρατῶν συναφθεισῶν, τῶν καὶ νομιματικῶν γομένων, νομίμως δὲ κυρωθεισῶν. Διὰ τοιούτων μβάσεων συνήφθησαν κατὰ τὸ παρελθὸν νομιατικαὶ ἑνώσεις κρατῶν τινων, οἵα ὑπῆρξεν ἡ λαικὴ ἕνωσις μεταξὺ Γαλλίας, Βελγίου, Ἰταλίας, λβετίας καὶ Ἑλλάδος. Πρὸς τὸ νομισματικὸν σύημα συνδέεται στενῶς ἡ νομισματικὴ πολιτικὴ άστου κράτους, ἡ κατευθύνουσα αὐτὸ εἰς τὴν θμισιν τοῦ νομίσματος ἐπὶ τῇ βάσει γενικωτέν ἀρχῶν, εἴτε αὐτοτελῶς, εἴτε κατὰ συμβατικὴν μπραξιν μετ' ἄλλων κρατῶν, ἀπὸ κοινοῦ ρυθμιντων τὸ νομισματικόν των σύστημα.

Μεταξὺ τῶν κυρίων ἀντικειμένων παντὸς νομιατικοῦ συστήματος εἶναι ἡ ἐκλογὴ τῆς νομιατικῆς μονάδος, ἥτις προσδίδει τὸ ὄνομά της τὸ νόμισμα τῆς χώρας. Ἐκτὸς τούτου, ἀνάγκη ως ὑπάρχῃ κλῖμαξ νομισμάτων πολλαπλασίων ς μονάδος καὶ ὑποδιαιρέσεων αὐτῆς, ἀνταποινομένη εἰς τὰς διαφόρους ἀξίας, τὰς ἀναγκαίας ι τὰς καθημερινὰς συναλλαγάς. Ἐπὶ παραδείατι, ἡ δραχμὴ πρὸ τοῦ μεγάλου πολέμου ὑποιρεῖτο εἰς νομίσματα τῶν 50, 20, 10, 5, 2 καὶ 1 ττῶν καὶ προσέτι ὑπῆρχον πολλαπλάσια αὐτῆς ν 2. 5, 10, 25 100 καὶ 500 δραχμῶν. Πρὸς καρτισιν τοῦ νομισματικοῦ συστήματος χρησιμοιοῦνται διάφορα μέταλλα, χρυσός, ἄργυρος, χαλς καὶ ἄλλα, ἰδίως ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος. Τὸ υσοῦν νόμισμα εἶναι ἀδόκιμον διὰ τὰ μικροτέ τῶν 20 χρυσῶν δραχμῶν Λ. Ν. Ε. νομίσματα, ἐκ τούτου δὲ προκύπτει ἡ ἀνάγκη, ὅπως τὰ ίσματα μικροτέρας ἀξίας κατασκευάζωνται ἐξ ελεστέρων μετάλλων, καὶ ἐξ ἀργύρου ἀκόμη, ραβλεπομένης δι' αὐτὰ τῆς τηρήσεως τῆς ἀρ τῆς ἀντιστοιχίας τῆς μεταλλικῆς των ἀξίας ὸς τὴν νόμιμον, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι τὰ κέρματα ιτα χρησιμεύουσιν εἰς τὰς συναλλαγὰς μόνον τὴν πληρωμὴν μικρῶν ποσῶν, κατ' ἀνώτατον ον ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζόμενον.

Σύστημα διμεταλλισμοῦ εται τὸ ἀναγνωρίζον τὰ δύο νομίσματα, ἐκ χρυσοῦ καὶ τὰ ἐξ ύρου, συγχρόνως τὸν ακτῆρα τοῦ νομίμου ίσματος, ἐπὶ τῇ βάσταθερᾶς σχέσεως αξὺ χρυσοῦ καὶ ἀργύ- (βλ. λ. *διμεταλλισμός*). Τὸ σύστημα τοῦτο ἴσχυσεν ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ ὁλόκληρον αἰῶνα, καθιερωθὲν διὰ νόμου ἀπὸ τῆς 28 Μαρτίου 1803, εἰσήχθη δὲ εἰς πλείστας χώρας καὶ ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς νομισματικοῦ συστήματος. Βάσις τοῦ συστήματος ἦτο ἐν Γαλλίᾳ μὲν τὸ φράγκον, ἐν Ἑλλάδι δὲ ἡ δραχμή, ὡς νομισματικὴ μονὰς ἀργυροῦ νομίσματος. Ἀλλ' ἡ ἔκπτωσις τῆς ἀξίας τοῦ ἀργύρου ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς νομισματικῆς βάσεως τοῦ ἀργύρου καὶ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ συστήματος τοῦ *μονομεταλλισμοῦ* (βλ. λ.), τὸ ὁποῖον βασίζεται ἀποκλειστικῶς ἐπὶ χρυσῆς νομισματικῆς βάσεως.

Σύστημα σταθεροποιήσεως. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ μεγάλου πολέμου τὰ διάφορα κράτη, ὧν τὸ χάρτινον νόμισμα εἶχεν ὑποστῇ ἔκπτωσιν τῆς ἀξίας του καὶ ὑφίστατο διακυμάνσεις αὐτῆς, ὀλεθρίως ἐπιδρώσας ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς χώρας, προέβησαν διὰ νόμου εἰς τὴν σταθεροποίησιν τῆς ἀξίας του ἐπὶ τῇ βάσει χρυσῆς νομισματικῆς μονάδος. Δύο συστήματα σταθεροποιήσεως ἐπεκράτησαν, τὸ ἀγγλικόν, καθ' ὃ ἡ λίρα στερλίνα ἀνέκτησε διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1925, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ χρυσοῦ κανόνος, ἀκεραίαν τὴν προπολεμικήν της ἀξίαν, καὶ τὸ γαλλικόν, τὸ ὁποῖον ἠκολούθησαν καὶ ἄλλαι χῶραι, ἐν αἷς καὶ ἡ Ἑλλάς, καθ' ὃ ἡ σταθεροποίησις ἐγένετο εἰς τιμὴν προσεγγίζουσαν τὴν τρέχουσαν ἀγοραστικήν της ἀξίαν, τὴν ἐνδεικνυομένην ἐκ τῆς ἐπί τινα χρόνον προηγηθείσης ἐμπράκτου (de facto) σταθεροποιήσεως. Βραδύτερον καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀγγλίᾳ ἀνεγνωρίσθη, ὅτι τὸ ἀγγλικὸν σύστημα, ὡς διατηροῦν ὑψωμένα ἡμερομίσθια καὶ ὑψηλὴν τιμὴν παραγωγῆς, δυσαναλόγως πρὸς τὴν ἐπακολουθήσασαν τὴν σταθεροποίησιν μεγάλην ἔκπτωσιν τιμῶν, ἐπήνεγκε τεραστίας ζημίας εἰς τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν, ἀνεργίαν, αὔξησιν ἐλλείμματος ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου, ἔλλειμμα προϋπολογισμοῦ. Ὡς φάρμακον δὲ τῆς ἐπικινδύνου ταύτης καταστάσεως, προὐτάθη καὶ ἔν τινι μέτρῳ ἐφηρμόσθη ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ αὔξησις τῆς πιστωτικῆς κυκλοφορίας, διὰ τῆς εὐρείας παροχῆς ἐξωτερικῶν πιστώσεων παρὰ τῶν δανειστριῶν χωρῶν εἰς τὴν ἐκδοτικὴν τράπεζαν. Τελικὸς σκοπὸς τοῦ μέτρου τούτου ἦτο ἡ ὑποτίμησις τοῦ χρυσοῦ, τὸν ὁποῖον αἱ συσσωρεύσασαι χῶραι ζηλοτύπως φυλάττουσι, διὰ δανεισμοῦ αὐτοῦ πρὸς τὰς ἐκ τῆς ἐλλείψεως χρυσοῦ πασχούσας χώρας. Τὸ σύστημα τοῦ χρυσοῦ συναλλάγματος βασίζεται μὲν ἐπὶ τῆς χρυσῆς νομισματικῆς μονάδος, ἀτελοῦς ὅμως κατὰ τοῦτο, ὅτι ἡ ἐκδοτικὴ τράπεζα ἐγγυᾶται μόνον τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν τραπεζικῶν της γραμματίων πρὸς ξένον εἰς χρυσὸν συνάλλαγμα ἢ πρὸς ξένα τραπεζικὰ γραμμάτια ἢ νομίσματα ἰσότιμα χρυσῷ. Ἑπομένως, κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο, γενόμενον δεκτὸν εἰς πάσας τὰς χώρας, ἐν αἷς καὶ ἡ Ἑλλάς, τὰς ἐκ τοῦ πολέμου ἐξελθούσας καὶ ἀποδεχθείσας τὴν χρυσῆν βάσιν, ἔπαυσεν ἡ κοπὴ καὶ ἡ κυκλοφορία χρυσῶν νομισμάτων. Τὸ σύστημα τοῦτο προσήκει ἰδίως εἰς τὰς χώρας ταύτας ἕνεκα τοῦ φόβου ὅτι τὸ πλῆθος ἠδύνατο ν' ἀποθησαυρίζῃ τὰ χρυσᾶ νομίσματα.

Ἑλληνικὸν νομισματικὸν σύστημα 1928—1931.

Μέταλλον	Νόμισμα	Διάμετρος εἰς χλστμ.	Τίτλος κανονικὸς ἐπὶ τοῖς χιλίοις	Βάρος κανον. εἰς γραμ.
Ἄργυρος	20δραχμον	$28^1/_2$	500‰ Ἄργυρος	$11^1/_8$
Χαλκὸς	10 »	25	400‰ Χαλκὸς	7
Νικέλιον			50‰ Νικέλιον	
ψευδάργυρος			50‰ ψευδάργυρος	
Νικέλιον	5δραχμον	30	991‰ Νικέλ.	10
Χαλκὸς	1δραχμον	23	750‰ Χαλκὸς	3
Νίκελ	50λεπτον	19	250‰ Νικέλ.	5

Κατάργησις νομίσματος. Ὡς διὰ νόμου τίθεται, οὕτω καὶ διὰ νόμου καταργεῖται τὸ νόμισμα. Διὰ τῆς καταργήσεως αἴρεται ἡ ἐξοφλητικὴ δύναμις τοῦ νομίσματος, εἴτε δι' ἀντικαταστάσεως αὐτοῦ δι' ἑτέρου ὁμοίου, εἴτε διὰ διαφόρου. Ἐν περιπτώσει ἀντικαταστάσεως γίνεται ἀνταλλαγὴ τῶν καταργηθέντων νομισμάτων διὰ ἰσχύοντος νομίσματος. Ἕνεκεν τῆς καταργήσεως, δέον, διὰ νόμου ἐπίσης, νὰ ρυθμισθῶσιν αἱ ἔννομοι σχέσεις, αἱ δημιουργηθεῖσαι ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ καταργηθέντος νομίσματος, ἰδίως τ' ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐξόφλησιν προϋφισταμένων χρεῶν διὰ νέου ἀντιστοίχου νομίσματος.

Νομισματικὴ κρίσις. Λέγεται οὕτω ἡ κρίσις ἡ ἐμφανιζομένη, εἴτε εἰς τὸ μεταλλικόν, εἴτε εἰς τὸ χάρτινον νόμισμα, ὡς συνέπεια ρήξεως τῆς ἰσορροπίας μεταξὺ παραγωγῆς καὶ ἀναγκῶν νομίσματος. Αἱ συνέπειαι τῆς κρίσεως ταύτης ἀντανακλῶσιν ἐφ' ὅλων τῶν ἄλλων πραγμάτων, διότι ἡ μὲν ἀφθονία τοῦ νομίσματος ἐπιφέρει γενικὴν ὕψωσιν τῶν τιμῶν, ἡ δὲ ἀνεπάρκεια αὐτοῦ ἐπάγεται γενικὴν ἔκπτωσιν αὐτῶν. Ὑπάρχουσιν οἰκονομολόγοι θεωροῦντες τὰς νομισματικὰς κρίσεις ὡς τὰς μᾶλλον ἐπικινδύνους, ἅτε ἐχούσας γενικώτερον χαρακτῆρα, καὶ ἀποδίδοντες εἰς αὐτὰς τὴν κυρίαν αἰτίαν τῶν ἄλλων κρίσεων. Ἂν καὶ τοῦτο ἀμφισβητεῖται παρ' ἄλλων, διότι τὸ νόμισμα εἶναι μόνον ὄργανον ἀνταλλαγῆς, ἡ θεωρία αὕτη δὲν ἔπαυσε νὰ βεβαιοῦται ἑκάστοτε ὑπὸ τῶν γεγονότων. Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ ὑπερπαραγωγὴ τῶν χρυσωρυχείων, ὡς συνέβη κατὰ τὴν πρὸ τοῦ μεγάλου πολέμου περίοδον, καὶ ἡ πληθωρικὴ ἔκδοσις τραπεζογραμματίων, ὡς ἐγένετο εἰς πάσας τὰς ἐμπολέμους χώρας κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ, προεκάλεσαν γενικὴν ὕψωσιν τῶν τιμῶν. Ἀμφισβητεῖται ὅμως, παρ' ἄλλων, ὅτι ἡ αἰτία αὕτη δύναται νὰ προκαλέσῃ τὴν γενικὴν οἰκονομικὴν ἀνατροπήν, ἥτις χαρακτηρίζει τὴν σημερινὴν παγκόσμιον οἰκονομικὴν κρίσιν, ἐὰν δὲν συντρέχωσιν ἄλλα αἴτια, ὑπερπαραγωγή, ὑποκατανάλωσις, ἀνεργία κ.λ.π. Οἱ περισσότεροι τῶν Ἀγγλοσαξώνων οἰκονομολόγων δέχονται ὅτι ἡ παγκόσμιος σημερινὴ κρίσις εἶναι ἀποτέλεσμα νομισματικῆς ἀνεπαρκείας, τῶν μέσων πληρωμῆς. Ὁ Κάσσελ βεβαιοῖ ὅτι «αὔξων ἐφοδιασμὸς τῶν ἀγορῶν καταναλώσεως διὰ προϊόντων δὲν θὰ ἤρκει ἀπολύτως νὰ ἐπιφέρῃ πτῶσιν τῶν τιμῶν, ἐὰν ὁ ἐφοδιασμὸς εἰς μέσα πληρωμῆς αὐξάνῃ εἰς ἀντίστοιχον ἀναλογίαν» καὶ ἐπάγεται: «ὅτι, ἑπομένως, ἡ σημερινὴ κρίσις εἶναι κυρίως νομισματικὴ καὶ τὸ μόνον ἀποτελεσματικὸν φάρμακον συνίσταται ν' αὐξήσουν ἐπαρκῶς τὰ μέσα πληρωμῆς, διὰ νὰ ἐξαναγκάσουν τὰς τιμὰς ν' ἀνέλθωσιν ἐκ νέου». Ἡ θεωρία αὕτη ἀπορρέει ἀμέσως ἐκ τῆς ποσοτικῆς θεωρίας τοῦ νομίσματος καὶ ἀποτελεῖ ἄρνησιν τῆς γενικώτερον διαδεδομένης γνώμης, ὅτι ἡ πτῶσις τῶν τιμῶν, ἡ προκαλοῦσα τὴν κρίσιν, εἶναι κυρίως ἀποτέλεσμα ὑπερπαραγωγῆς, ἐμφανιζομένης οὐ μόνον εἰς τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα, ὡς συνέβη εἰς ἄλλας προγενεστέρας περιοδικὰς κρίσεις, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτά, κατὰ τὴν παροῦσαν κρίσιν, τὰ γεωργικὰ προϊόντα. Ἡ ἐνεστῶσα ἰδίως γενικωτέρα οἰκονομικὴ κρίσις εἶναι δύσκολον νὰ μὴ ἀποδοθῇ εἰς τὴν ὑπερπαραγωγὴν καὶ εἰς τὴν ἐκ τῆς γενικῆς ἐκπτώσεως τῶν τιμῶν ἐπιγιγνομένην ὑποκατανάλωσιν.

Ἐν τούτοις διαταραχαὶ τῆς ἀγοραστικῆς ἀξίας τοῦ νομίσματος, κατὰ περιόδους ἐμφανιζόμεναι, ὡς συμφυεῖς πρὸς τὰς παραλλήλως ἐπελθούσας μεταβολὰς τῆς ἀξίας τῶν πολυτίμων μετάλλων, πρὸς τὴν ποσοτικὴν παραγωγὴν τῶν χρυσωρυχείων, καὶ ἀσχέτως πρὸς πλημμελῆ χειρισμὸν τῆς ἐκδόσεως χαρτονομίσματος ἢ τραπεζιτικῆς πολιτικῆς, ἀποδεικνύουσι τὴν ἀέναον μεταβλητικότητα τοῦ νομίσματος, πρὸς ἐντελῆ ἀποτροπὴν τῆς ὁποίας ματαίως κατεβλήθησαν ἕως τώρα προσπάθειαι ὑπὸ τῆς νομοθεσίας καὶ ὑπὸ

Πίναξ ἐμφαίνων τὰ ἐκδοθέντα καὶ κυκλοφορήσαντα κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον 1928—1930 ἀργυρᾶ, νικέλινα καὶ χαλκονικέλινα ἑλληνικὰ νομίσματα.

Χρονολογία θέσεως εἰς κυκλοφορίαν	Ἔτος ἐκδόσεως	Ἀργυρᾶ: 20δραχμα: τεμάχια	Ἀργυρᾶ: 20δραχμα: ὀνομαστικὴ ἀξία	Ἀργυρᾶ: 10δραχμα: τεμάχια	Ἀργυρᾶ: 10δραχμα: ὀνομασ. ἀξία	Νικέλινα: 5δραχμα: τεμάχια	Νικέλινα: 5δραχμα: ὀνομαστικὴ ἀξία	Χαλκονικέλινα: 1δραχμα: τεμάχια	Χαλκονικέλινα: 1δραχμα: ὀνομασ. ἀξία	Χαλκονικέλινα: 50λεπτα: τεμάχια	Χαλκονικέλινα: 50λεπτα: ὀνομασ. ἀξία
12 Αὐγούστου 1930	1930	11500000	230000000	7500000	75000000	25000000	125000000	10000000	10000000	20000000	10000000

Digitized by Google

τῆς ἐπιστήμης, σκοποῦσαι τὴν δημιουργίαν νομισματικοῦ συστήματος ἀσφαλιστικοῦ ἀκλονήτου ἀγοραστικῆς σταθερότητος ἢ τοὐλάχιστον περιοριστικοῦ εἰς τὸ ἐλάχιστον τῶν μεγάλων νομισματικῶν διακυμάνσεων. Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, καὶ ἐν γένει περὶ τῶν νομισματικῶν, ἀλλεπάλληλα συνέδρια, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Κ.Τ.Ε., ἠσχολήθησαν, εὐρύτατα δὲ ταῦτα συνεζητήθησαν καὶ διὰ τοῦ τύπου.

Εἰς τὴν ἔντασιν τῆς σημερινῆς κρίσεως συνετέλεσε σπουδαίως ἡ τραπεζιτικὴ πολιτικὴ τῶν ἀφθόνων πιστώσεων. Ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας, ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1925 γενομένης σταθεροποιήσεως τῆς λίρας στερλίνας, κατεῖχε πάντοτε μεταλλικὸν κάλυμμα κατ' ὀλίγον ἀνώτερον τῶν 150 ἑκατομμυρίων λιρῶν. Ἀλλ' αἱ δέκα μεγάλαι τράπεζαι τοῦ Λονδίνου εἶχον χορηγήσει δυσαναλόγως τεράστια ποσὰ πιστώσεων εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Τεραστία ἐπίσης ὑπῆρξεν ἡ διάθεσις πιστώσεων ἐκ μέρους τῶν ἀμερικανικῶν τραπεζῶν. Ἡ ἐξόγκωσις αὕτη τῶν πιστώσεων δὲν ἤθελεν ἐμφανίσει καθ' ἑαυτὴν κίνδυνόν τινα, ἐὰν δὲν ἦτο παράλληλος πρὸς ἐξασθένησιν τῆς μεταλλικῆς βάσεως, ἀφ' ὅτου αἱ ἐκδοτικαὶ τράπεζαι τῶν χωρῶν τούτων ἀντιμετώπιζον αἰτήσεις χρυσοῦ ἢ τῶν τραπεζογραμματίων των, χωρὶς νὰ ἐπιτυγχάνωσιν αὔξησιν τοῦ μεταλλικοῦ των ἀποθέματος. Ἑπομένως ἡ καταχρηστικὴ χορήγησις πιστώσεων ἐδημιούργει πληθωρισμόν, τεχνητὸν πλοῦτον.

Ἕνεκα τῶν λόγων τούτων, μεσοῦντος τοῦ 1931, ἐξεδηλώθη μεγίστης ἐντάσεως νομισματικὴ κρίσις κατ' ἀρχὰς μὲν δι' ἀθρόας ἀνακλήσεως ξένων κεφαλαίων ἐξ Αὐστρίας καὶ εἶτα ἐκ Γερμανίας, συνεπαγούσης κλονισμὸν τῆς πρὸς τὸ νόμισμα αὐτῶν ἐμπιστοσύνης. Διὰ τῶν ἐν Γερμανίᾳ ληφθέντων μέτρων ἐλέγχου ἐξαγωγῆς συναλλάγματος κλπ. καὶ διὰ τῆς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ παρασχεθείσης ἐνισχύσεως ἀνεχαιτίσθη ἡ γερμανικὴ κρίσις.

Ἀντίκτυπος τῆς γερμανικῆς κρίσεως, ὡς ἐκ τῶν μεγάλων πρὸς τὴν Γερμανίαν πιστώσεων τῶν ἀγγλικῶν τραπεζῶν, ὑπῆρξεν ἡ κατὰ τὰ τέλη Ἰουλίου 1931 ἐντονωτάτη ἐκδήλωσις δυσπιστίας πρὸς αὐτὰς καὶ ἡ ἀθρόα ἀνάληψις ξένων καὶ φυγάδευσις βρεττανικῶν κεφαλαίων ἐξ Ἀγγλίας, ἐξακολουθήσασα καὶ κατ' Αὔγουστον καὶ Σεπτέμβριον. Ἕνεκα δὲ τούτου τὸ μεταλλικὸν ἀπόθεμα τῆς Τραπέζης τῆς Ἀγγλίας εἶχε κατέλθει μέχρις 130 ἑκατομμυρίων λιρῶν καὶ ἀπέναντι τῆς ἀδυναμίας νὰ συγκρατηθῇ ὁ χρυσοῦς κανὼν τῆς λίρας, ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις, δι' ἐπισήμου ἀποφάσεώς της, κυρωθείσης διὰ νόμου ψηφισθέντος ἀμέσως ὑπὸ τῶν βουλῶν, ἀνέστειλεν ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς 21 Σεπτεμβρίου 1931 ἐπὶ ἑξάμηνον τὴν ἰσχὺν τοῦ νόμου τοῦ 1925, τοῦ ὁρίζοντος ὅτι ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας θὰ πωλῇ τὸν χρυσὸν εἰς ὡρισμένη τιμήν, ἤτοι τὴν ἐλευθέραν ἀνταλλαγὴν τῶν τραπεζογραμματίων τῆς Τραπέζης τῆς Ἀγγλίας διὰ χρυσοῦ. Οὕτως εἰσήχθη ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία καὶ ἀμέσως ἐπῆλθε πτῶσις τῆς τιμῆς τῆς λίρας μέχρις 20 % τῆς ἀξίας της καὶ πτῶσις σημαντικὴ τῶν ἀξιῶν εἰς τὴν διεθνῆ χρηματαγοράν.

Ὁ κλονισμὸς τῆς λίρας προὐξένησε παγκόσμιον νομισματικὴν ἀναστάτωσιν, ὄχι μόνον διότι αἱ σταθεροποιήσεις τῶν νομισμάτων διαφόρων χωρῶν ἐβασίζοντο ἐπὶ τοῦ κανόνος τοῦ ἐπὶ Λονδίνου χρυσοῦ συναλλάγματος, ἀλλὰ καὶ διότι στενόταται εἶναι αἱ σχέσεις αἱ συνδέουσαι τὴν ἀγγλικὴν χρηματαγορὰν πρὸς μεγάλας καὶ μικρὰς ἀγορὰς τῆς ὑφηλίου. Τινὲς δὲ τῶν χωρῶν τούτων ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμα τῆς Ἀγγλίας καὶ οὕτως ἡ νομισματικὴ ἀστάθεια προσέλαβε γενικώτερον χαρακτῆρα.

— [ΝΕΟΕΛ. ΙΣΤΟΡ.] Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, αἱ συναλλαγαὶ διεξήγοντο ἐν Ἑλλάδι κυρίως διὰ τουρκικῶν νομισμάτων, ἐκυκλοφόρουν ὅμως εἰς τὴν Ἑλλάδα πάντα τὰ εὐρωπαϊκὰ νομίσματα, καὶ ἰδίως λίραι στερλῖναι, ναπολεόνια, κορῶναι ὀλλανδικαί, τάλληρα τῆς Μαρίας Θηρεσίας, σφάντζικες, ἑνετικὰ φλωριὰ κλπ. Τὸ κύριον νόμισμα ἦτο τὸ τουρκικὸν καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις ὑπολογισμοῦ τῆς ἀξίας τῶν ξένων νομισμάτων. Ἡ ἐν Ἄστρει Β' ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων συνέλευσις, διὰ τοῦ προσωρινοῦ τῆς Ἑλλάδος πολιτεύματος, τοῦ ἐπικαλουμένου «νόμος τῆς Ἐπιδαύρου», κατὰ Ἰανουάριον 1822, καθώρισεν ἐν ἄρθρῳ μβ' ὅτι τὸ βουλευτικὸν θέλει διατάξει, ἀντὶ τῶν ἕως τότε τουρκικῶν, νέον σύστημα νομισμάτων, χαραττομένων εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ἔθνους, διὰ τοῦ ἐκτελεστικοῦ σώματος. Ἐν τούτοις, ἡ κυκλοφορία τῶν τουρκικῶν νομισμάτων ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ ἔτους 1829. Τὸ τουρκικὸν γρόσιον ἦτο ἡ νομισματικὴ μονὰς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ εἰς γρόσια ἐτηροῦντο πάντες οἱ λογαριασμοὶ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ ἀξία τοῦ γροσίου εἶχεν ὑποστῆ, καὶ πρὸ τοῦ 1821, ἱκανὰς ἀλλοιώσεις. Ἀρχικῶς ἰσοῦτο πρὸς τάλληρον, ἐφ' ᾧ καὶ ἐκαλεῖτο ἐν Εὐρώπῃ piastre, καὶ ἐλέγετο καὶ τὸ ἱσπανικὸν κολωνᾶτον. Κατὰ τὸ 1820 ἤξιζε μόνον 83 χρυσᾶ λεπτά, ἤτοι 30 γρόσια ἰσοῦντο πρὸς μίαν λίραν στερλίναν. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἡ πτῶσις τοῦ γροσίου ἐσυνεχίσθη ἕνεκα τῶν ἀλλεπαλλήλων κιβδηλειῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἡ Πύλη προσεπάθει νὰ καλύψῃ τὰς δαπάνας τοῦ ἀγῶνος, ὥστε κατὰ τὸ 1823 ὑπελογίζετο ἡ ἀξία τοῦ γροσίου εἰς 60 λεπτὰ περίπου. Ὁ Καποδίστριας, διὰ τῆς ἀπὸ 8 Φεβρουαρίου 1828 διαταγῆς του, προσδιώρισε τὴν τιμὴν τῶν ξένων νομισμάτων, δι' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, εἰς 73 γρόσια τῆς λίρας στερλίνας, εἰς 57 τοῦ ναπολεονίου, εἰς 42,20 τῶν μαχμουτιέδων, εἰς 32.20 τῶν βενετικῶν φλωρίων κλπ. Ἡ ἀξία τοῦ γροσίου ἐν Ἑλλάδι, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἦτο 0.3452 τῆς χρυσῆς δραχμῆς. Ἡ Δ' ἐθνικὴ συνέλευσις διὰ τοῦ ψηφίσματος τῆς 31 Ἰουλίου 1829 ἐπεδοκίμασε προηγουμένην ἀπόφασιν τοῦ κυβερνήτου, ὅστις, κατὰ τὸ 1828, ἀγοράσας ἐν Μάλτᾳ νομισματοκόπον μηχανήν, μετέφερεν αὐτὴν εἰς Αἴγιναν πρὸς λειτουργίαν νομισματοκοπείου, καὶ ἔδωκεν ἡ συνέλευσις πληρεξουσιότητα εἰς τὴν κυβέρνησιν νὰ λάβῃ ὅσα ἄλλα μέτρα ἤθελε νομίσει κατάλληλα. Ἐν Αἰγίνῃ ἐκόπησαν τὰ πρῶτα ἑλληνικὰ νομίσματα, ἅτινα ἀπετελοῦντο ἀπὸ *φοίνικας* καὶ *λεπτά*. Νομισματικὴ μονάς, κατὰ τὸ ψήφισμα τῆς 29 Ἰουλίου 1828 τῆς ἐν Ἄργει συνελεύσεως, ὡρίσθη ὁ ἀργυροῦς *φοῖνιξ*, βάρους ἑνὸς δραμίου καὶ τριῶν ὀγδόων, συνιστάμενος ἐξ 90 ἑκατοστημορίων καθαροῦ ἀργύρου καὶ δέκα χαλκοῦ. Τὸ *λεπτὸν* ἦτο ἐκ χαλκοῦ βάρους ἡμίσεος δραμίου καὶ εἶχεν ὀνομαστικὴν ἀξίαν ἑνὸς τουρκικοῦ *παρᾶ*. Πολλαπλάσια τοῦ φοίνικος χρυσᾶ ἀξίας 20 φοινίκων ὠνομάσθησαν *Ἀθηνᾶ*, ὡς ἐκ τῆς εἰκόνος τῆς θεᾶς, ἣν θὰ ἔφερον ἔκτυπον, καὶ ἀξίας 10 φοινίκων, ὀνομασθέντα *ἡμίσεια Ἀθηνᾶ*. Ἄλλα ἀργυρᾶ νομίσματα ὠνομάσθησαν *Αἰγίς*, ἴση πρὸς 5 φοίνικας, *ἡμίσεια Αἰγὶς* κλπ., χαλκᾶ δὲ ὡρίσθησαν τὸ *λεπτόν*, τὸ *ἥμισυ λεπτὸν* καὶ τὸ *πεντάριον*. Ὁ Καποδίστριας, κατὰ τὸ 1828, ἔχων ἀνάγκην χρημάτων, προέβη εἰς τὴν ἐκτύπωσιν τῶν πρώτων *χαρτονομισμάτων*, συνολικῆς ἀξίας 1.800.000 γροσίων, τὰ ὁποῖα ἦσαν ὑποχρεωτικῶς δεκτά, ἀντὶ μετρητῶν, εἰς τὸ τρίτον ἑκάστης πρὸς τὸ κράτος πληρωμῆς, ἐπέχοντα θέσιν συναλλαγματικῶν τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου. Κατὰ Ἰούνιον 1831, πρὸς ἀντιμετώπισιν ἐκτάκτων ἀναγκῶν, ἀπεφάσισε τὴν ἔκδοσιν χαρτονομισμάτων τῶν 5, 10, 50 καὶ 100 φοινίκων, συνολικῆς ἀξίας 3.000,000, ἐκδοθέντων διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ κυβερνήτου συσταθείσης ἐπιτροπῆς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης καὶ παρ' αὐτῆς διατεθέντων πρὸς τὸ ἐθνικὸν ταμεῖον. Ἀλλ' ἡ ἔκδοσις τοῦ χαρτονομίσματος τούτου δὲν ἔτυχε καλῆς ὑποδοχῆς ὑπὸ τῶν πολιτῶν δι' ἔλλειψιν ἐμπιστοσύνης πρὸς αὐτό, ἅτε μὴ ὁρισθέντος χρόνου ἐξαργυρώσεώς του, καὶ περιωρίσθη εἰς μόνον 500.000 φοίνικας διὰ πληρωμὰς μόνον εἰς ἐκποιήσεις ἐθνικῶν φθαρτῶν κτημάτων, ἀντὶ μεταλλικῶν νομισμάτων, καὶ εἴς τινας ἄλλας πρὸς τὸ κράτος πληρωμάς. Κατ' Ἀπρίλιον 1882 ἀπεφασίσθη ἡ παῦσις τῶν εἰς χαρτονομίσματα πληρωμῶν καὶ ἡ ἀκύρωσις τοῦ χαρτονομίσματος τούτου, ἐκτὸς τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8001—49670 ἐκδοθέντος. Κατὰ τὰ ἔτη 1833—1835, ἐξεδόθησαν διατάγματα, διὰ τῶν ὁποίων ἀντηλλάγησαν καὶ ἐγένοντο δεκτὰ εἰς τὰ δημόσια ταμεῖα τὰ χαρτονομίσματα ταῦτα.

Περίοδος βαυαρικῆς ἀντιβασιλείας καὶ Ὄθωνος. Ἡ ἀντιβασιλεία διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 8 Φεβρουαρίου 1833, περὶ διαρρυθμίσεως τοῦ νομισματικοῦ συστήματος, κατήργησε τοὺς πρότερον κρατήσαντας τύπους νομισμάτων καὶ ἀντ' αὐτῶν εἰσήγαγε νέα, τῶν ὁποίων «τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἐμπεριέχουν, ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικήν των ἀξίαν, τὴν τιμήν, ἥτις εἶναι ἐπ' αὐτῶν ἐχαραγμένη καὶ διὰ τὴν ὁποίαν τὸ ταμεῖον τὰ ἐκδίδει». Ἀντὶ τοῦ φοίνικος νομισματικὴ μονὰς ὡρίσθη ἡ *δραχμή*, ὡς βάσις τοῦ νέου νομισματικοῦ συστήματος, διαιρουμένη εἰς ἑκατὸν μόρια, ὀνομαζόμενα *λεπτά*. Ἡ δραχμὴ συνίστατο ἀπὸ ἐννέα μόρια ἀργύρου καθαροῦ καὶ ἓν μόριον χαλκοῦ, περιεῖχε δὲ γραμμάρια 4,029 καθαροῦ ἀργύρου καὶ 0.448 χαλκοῦ, συνάμα δὲ γραμμάρια 4,477 μετρικοῦ βάρους. Ἐκτὸς τῆς ἁπλῆς δραχμῆς ὡρίσθησαν νομίσματα πέντε δραχμῶν, ἡμισείας δραχμῆς καὶ τεταρτημορίου τῆς δραχμῆς (*πεντάδραχμον, ἡμίδραχμον καὶ τέταρτον δραχμῆς*), ἔχοντα ὅλα τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν τοῦ μίγματος καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας ὡς πρὸς τὸ μονόδραχμον. Ἑπομένως, ὡς βάσις τοῦ νομισματικοῦ συστήματος ἐτέθη ἡ ἀργυρᾶ δραχμή. Ἀλλ' ὡρίσθη προσέτι ὅτι θέλουν ἐκτυπωθῆ χρυσᾶ νομίσματα δραχμῶν 20 καὶ 40, συγκείμενα ἐξ ἐννέα μορίων καθαροῦ χρυσοῦ καὶ ἑνὸς μορίου χαλκοῦ. Τέλος, «πρὸς εὐκολίαν τῆς καθ' ἡμέραν μικρῆς ἐντὸς τοῦ κράτους δοσοληψίας καὶ πρὸς ἐξίσωσιν τῶν πληρωμῶν» ὡρίσθη νὰ ἐκτυπωθοῦν νομίσματα ἀπὸ καθαρὸν χαλκὸν ἀνὰ 1, 2, 5 καὶ 10 λεπτά, ὑποχρεωτικὰ διὰ πληρωμὰς μέχρι δύο τοῖς ἑκατὸν τῆς πληρωθησομένης ποσότητος, ἐκτὸς ἐναντίας συμφωνίας. Διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 17 Αὐγούστου 1833 ἀπηγορεύθη ἡ κυκλοφορία τῶν τουρκικῶν νομισμάτων καὶ διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 19/31 Μαρτίου 1833 ἀπεφασίσθη νὰ γίνωνται δεκτὰ εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ κράτους καὶ ἄλλα τινὰ ξένα νομίσματα, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς δι' αὐτοῦ ὁρισθείσης διατιμήσεως, ἐκτὸς τῶν διαληφθέντων εἰς τὸ προηγούμενον διάταγμα.

Ἀπὸ τοῦ 1836 μέχρι τοῦ 1858 ἐκόπησαν, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ συστήματος τοῦ 1833, εἰς τὸ ἑλληνικὸν νομισματοκοπεῖον, νομίσματα ἀξίας 1.931.435,11 δραχμ. Χαρτονομίσματα δὲν ἐξεδόθησαν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὑπὸ τοῦ κράτους, διότι τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῆς ἐκδόσεως τραπεζικῶν γραμματίων ἐχορηγήθη εἰς τὴν διὰ τοῦ νόμου τῆς 30 Μαρτίου 1841 συσταθεῖσαν «Ἐθνικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος».

Περίοδος βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α' μέχρι σήμερον. Νέον νομισματικὸν σύστημα εἰσήχθη ἐν Ἑλλάδι διὰ τοῦ νόμου ΣΔ' τῆς 10 Ἀπριλίου 18.. «Περὶ νομισματικοῦ συστήματος». Διὰ τοῦ νόμου τούτου, τὴν ἐν ἰσχύϊ νομισματικὴν μονάδα, κατὰ τὸ ἀπὸ 8 Φεβρουαρίου 1833 βασιλικὸν διάταγμα, ἀντικατέστησε νέα μονὰς βαρυτέρα, συγκειμένη ἐκ 5 ὁλοκλήρων γραμμαρίων ἀργύρου, ἐπὶ τῷ αὐτῷ τίτλῳ, ἤτοι 9/10 καθαροῦ καὶ 1/10 μίγματος ἐκ χαλκοῦ, ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα *δραχμή*, ὑποδιαιρουμένη εἰς 100 ἴσα μέρη ἢ *λεπτά*. Ἡ οὕτω συγκροτουμένη νέα νομισματικὴ μονὰς παρίστατο εἰς μόνον τὸ πενταπλάσιον αὐτῆς νόμισμα, ἤτοι τὸ *πεντάδραχμον*. Ἑπομένως, τὸ ἀργυροῦν πεντάδραχμον ἦτο ἡ νομισματικὴ βάσις τοῦ συστήματος τούτου. Ἀλλ' ἡ βάσις αὕτη ἦτο ἁπλῆ διμεταλλικὴ ἀργυροῦ τε καὶ χρυσοῦ, διότι παραλλήλως ὡρίσθη διὰ τοῦ αὐτοῦ νόμου (ἄρθρ. 2) ὅτι «ὁμοία νομισματικὴ μονὰς παρίσταται ἐπίσης καὶ διὰ χρυσοῦ, λογιζομένης τῆς σχετικῆς τιμῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄργυρον ὡς 1 πρὸς 15 1/2». Ἐπὶ τῇ ἀναλογίᾳ ταύτῃ προέκυπτεν ἡ εἰς χρυσὸν καθαρὸν περιεκτικότης τῆς δραχμῆς ἐκ γραμμ. 0.29032258. Οὕτω βάσις τοῦ συστήματος ἦτο ὁ διμεταλλισμός, ἤτοι ὡς κύριον νόμισμα καθωρίσθησαν τὰ ἐξ ἀργύρου νομίσματα τῶν πέντε δραχμῶν, ἐκ χρυσοῦ δὲ ἑκατόν, πεντήκοντα, δέκα καὶ πέντε δραχμῶν. Ὡρίσθησαν δὲ κέρματα ἢ συμπληρωματικὰ νομίσματα (Billon) δύο εἰδῶν, τὰ μὲν ἐξ ἀργύρου, τὰ δὲ ἐκ χαλκοῦ ἢ ὀρειχάλκου, ἀργυρᾶ μὲν τῶν δύο δραχμῶν, μιᾶς δραχμῆς, πεντήκοντα λεπτῶν καὶ εἴκοσι λεπτῶν, χαλκᾶ δὲ ἢ ὀρειχάλκινα τῶν δέκα λεπτῶν, πέντε λεπτῶν, δύο λεπτῶν καὶ ἑνὸς λεπτοῦ.

Ὁ νόμος τοῦ 1867 ἀπέρρευσεν ἐκ τῆς προσχωρήσεως τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν κληθεῖσαν «λατινικὴν ἕνωσιν» (union latine), τὴν ὁποίαν εἶχον συνάψει τὸ Βέλγιον, ἡ Γαλλία, ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Ἑλβετία ἐν Παρισίοις, διὰ τῆς νομισματικῆς συμβάσεώς των τῆς 23 Δεκεμβρίου 1865. Ἡ προσχώρησις τῆς Ἑλλάδος ἐγένετο διὰ τῆς δηλώσεώς της τῆς 26 Σεπτεμβρίου 1868 καὶ διὰ τοῦ νόμου ΣΠ' τῆς 5 Νοεμβρίου 1868, κυρώσαντος τὴν νομισματικὴν ἐκείνην σύμβασιν. Τῇ 24 Ὀκτωβρίου (5 Νοεμβρίου) 1878 ἡ Ἑλλάς, τὸ Βέλγιον, ἡ Γαλλία, ἡ Ἰταλία, ἡ Ἑλβετία συνῆψαν ἐν Παρισίοις νέαν νομισματικὴν σύμβασιν, κυρωθεῖσαν διὰ τοῦ βασιλικοῦ διατάγματος τῆς 18 Ὀκτωβρίου 1879 καὶ διὰ τοῦ νόμου ΩΗ' τῆς 10 Ἀπριλίου 1880. Ἡ σύμβασις αὕτη συνεπληρώθη διὰ τῆς ἀπὸ 1.. Ὀκτωβρίου (5 Νοεμβρίου) 1878 συμφωνίας καὶ τῆς ἀπὸ 8/20 Ἰουνίου 1878 προσθέτου πράξεως μεταξὺ τῶν αὐτῶν κρατῶν, διὰ τῆς ἀπὸ 3 Φεβρουαρίου 1876 δηλώσεως Ἑλλάδος, Βελγίου, Γαλλίας, Ἰταλίας καὶ Ἑλβετίας, κυρωθείσης διὰ τοῦ βασιλικοῦ διατάγματος τῆς 10 Ἀπριλίου 1876 καὶ διὰ τῆς ἀπὸ 8/20 Ἰουνίου 1878 προσθέτου πράξεως μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω κρατῶν καὶ διὰ μεταγενεστέρων συμβάσεων, κυρωθεισῶν διὰ τῶν νόμων ,ΑΤΜ.. ,ΒΣΑ', ,ΒΦΚ', ,ΒΦΠΒ' κλπ.

Διὰ τοῦ ἄρθρου 9 τῆς συμβάσεως τῆς 14 Ὀκτωβρίου 1878 ἀνεστάλη ἡ ἐκτύπωσις τῶν ἀργυρῶν πενταφράγκων. Ἦτο τοῦτο συνέπεια τῆς ἐκπτώσεως τῆς τιμῆς τοῦ ἀργύρου, ἥτις ἐκλόνισε τὸν διμεταλλισμόν.

Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νέου νομισματικοῦ συστήματος ἀνεβλήθη ἐπανειλημμένως, ἕνεκα τῶν μεσολαβησασῶν ἐν Ἑλλάδι ἀνωμαλιῶν, σχετιζομένων πρὸς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ κράτους καὶ τὴν οἰκονομικήν του κατάστασιν. Ἀλλά, μετὰ τὴν νομισματικὴν μεταρρύθμισιν τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας τοῦ 1873, ἐπῆλθε ραγδαία τοῦ ἀργύρου ἔκπτωσις καὶ συνεπείᾳ αὐτῆς ἐπεδεινώθη ἡ εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσβολὴ παντὸς εἴδους ἀργυρῶν νομισμάτων, ἧς ἕνεκεν ἠναγκάσθη ἡ κυβέρνησις νὰ λάβῃ μέτρα τινά, ἐν οἷς καὶ τὸ βασιλικὸν διάταγμα τῆς 11 Ἰουλίου 1875 περὶ ξένων νομισμάτων, καὶ νὰ μετατρέψῃ διὰ τοῦ νομισματοκοπείου τῶν Παρισίων μέρος τοῦ μεταλλικοῦ τοῦ ταμείου της εἰς ἑλληνικὰ νομίσματα ἀργυρᾶ πεντάδραχμα νέου τύπου κλπ. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νέου νομισματικοῦ συστήματος ἤρξατο ἀπὸ τῆς 1ης Νοεμβρίου 1882 δυνάμει τοῦ νόμου ΤΝΣΤ' τῆς 21 Νοεμβρίου 1869. Ἔκτοτε εἰσήχθη ἡ *νέα δραχμή*, ἰσοδυναμοῦσα πρὸς μίαν *παλαιὰν δραχμήν*.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 20 τοῦ νόμου ΣΔ', ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς του τὰ ὑφιστάμενα χρέη τοῦ δημοσίου καὶ τῶν ἰδιωτῶν ἀνήχθησαν εἰς νέα ποσὰ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς νέας δραχμῆς, τῆς ὁποίας .. μέρη ἢ λεπτὰ ἰσοδυναμοῦσι πρὸς μίαν παλαιὰν δραχμήν, ὥστε 100 παλαιαὶ δραχμαὶ ἀντιστοιχοῦν πρὸς νέας δραχ. 89. Ἀλλ' ἡ ἀναγωγὴ τῶν κατὰ τοὺς νόμους ὁριζομένων ποσοτήτων διὰ μισθ..

Digitized by Google

συντάξεις, ἀποζημιώσεις, φόρους, πρόστιμα κλπ. ἐγένετο ἐπὶ ἀναλογίᾳ ἑκατὸν παλαιῶν δραχμῶν πρὸς 90 νέας, ἤτοι ἐπὶ ἐκπτώσει 10 %, τὰ τέλη χαρτοσήμου, γραμματοσήμου καὶ τὰ εἰσαγωγικὰ δὲν ὑπεβλήθησαν εἰς ἀναγωγήν τινα, τῆς νέας δραχμῆς ἐξομοιωθείσης δι' αὐτὰ πρὸς τὴν παλαιάν. Βραδύτερον, διὰ νέου νόμου ὡρίσθη ὅτι οἱ μισθοὶ καὶ αἱ συντάξεις καταβάλλονται εἰς νέας δραχμάς, ἄνευ ἐκπτώσεως. Τὸ νομισματικὸν σύστημα τῆς Ἑλλάδος, βασιζόμενον ἐπὶ τῆς συμβάσεως τῆς λατινικῆς ἑνώσεως, παρέμεινεν ἀμετάβλητον κατὰ τὴν βάσιν του ἐπὶ μακρὸν χρόνον.

Ἡ κοπὴ ὡρίσθη κατ' ἀναλογίαν τοῦ πληθυσμοῦ, διὰ μὲν τὰ ἀργυρᾶ εἰς 6 δραχμὰς κατὰ κεφαλήν, διὰ δὲ τὰ χάλκινα εἰς δύο. Βραδύτερον, ἡ ἀναλογία τῶν χαλκίνων ηὐξήθη εἰς τρεῖς δραχμὰς κατὰ κεφαλήν. Ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τῶν νομισμάτων καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν παραστάσεις ὡρίσθησαν διὰ τοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ νόμου ΣΔ' ἐκδοθέντος διατάγματος, ἐκόπησαν δὲ ἐπὶ τῆς βασιλείας Γεωργίου τοῦ Α' καὶ μέχρι τοῦ 1909 ἐκ τῶν ἀνωτέρω νομισμάτων: α') Χρυσᾶ τῶν 100 δραχμῶν τεμάχια 76, τῶν 50 τεμάχια 182, τῶν 20 τεμάχια 587.362, τῶν 10 τεμάχια 18.959 καὶ τῶν 5 τεμάχια 9.294. β') Ἀργυρᾶ τῶν 5 δραχμῶν 3.092.573, τῶν 2 δραχμῶν 1.136.860, τῆς 1 δραχμῆς 5.331.358, τῶν 50 λεπτῶν 5.100.663 καὶ τῶν 20 λεπτῶν 3.223.127. γ') Χάλκινα τῶν 10 λεπτῶν 38.492.162, τῶν 5 λεπτῶν 50.343.158, τῶν δύο λεπτῶν 11.231.724 καὶ τοῦ ἑνὸς λεπτοῦ 22.506.677. Ἐκόπησαν προσέτι κατὰ τὸ 1910 καὶ 1911 τεμάχια 1.500.000 διδράχμων καὶ 6.451.976 μονοδράχμων. Ἡ κοπὴ ἐγένετο εἰς τὸ νομισματοκοπεῖον τῶν Παρισίων, μόνον δὲ τὰ χάλκινα τῶν ἐτῶν 1869 καὶ 1870 ἐκόπησαν εἰς Στρασβοῦργον καὶ τὰ τοῦ 1878 εἰς Βορδώ, αἱ δὲ σφραγῖδές των κατεσκευάσθησαν ὑπὸ τοῦ διασήμου Γάλλου χαράκτου Barre. Διὰ τοῦ νόμου τῆς 8 Φεβρουαρίου 1893 ἐπετράπη ἡ κοπὴ κερμάτων ἐκ μίγματος νικελίου καὶ χαλκοῦ τῶν 20, 10 καὶ 5 λεπτῶν καὶ κατ' ἀναλογίαν μὴ ὑπερβαίνουσαν τὰς 3 δραχμὰς κατὰ κεφαλήν. Ἐν συνόλῳ ἐκόπησαν ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ νομισματοκοπεῖον τῶν Παρισίων 10.000.000 τεμάχια τῶν 20 λεπτῶν, 6.000.000 τῶν 10 καὶ 8.000.000 τῶν 5 λεπτῶν.

Κατὰ τὸ 1885 ἐτέθησαν εἰς κυκλοφορίαν τὸ πρῶτον χάρτινα κερματικὰ *γραμμάτια* τῆς 1 καὶ τῶν 2 δραχμῶν, καθὼς ἐπίσης καὶ διὰ τοῦ νόμου ,ΒΡΜΓ' τοῦ 1893 περὶ ἐκτυπώσεως κερμάτων, ἀντικατασταθέντα βραδύτερον, κατὰ τὸν νόμον 3641 τοῦ 1910, διὰ νέων κοπέντων ἀργυρῶν διδράχμων καὶ μονοδράχμων, ὁμοίων κατὰ τὴν σύνθεσιν πρὸς τὰ παλαιότερα, καὶ ἐκόπησαν ἐξ αὐτῶν δίδραχμα μὲν 1.500.000 τεμάχια, μονόδραχμα δὲ 6.451.976. Δυνάμει τοῦ αὐτοῦ νόμου 3641, ἐκόπησαν χαλκονικέλινα διάτρητα εἰς τὰ μέσα νομίσματα 25.053.146 πεντάλεπτα, 28.973.497 δεκάλεπτα καὶ 10.144.222 εἰκοσάλεπτα ἐκ νικελίου καθαρότητος 98%. Ἐκόπησαν προσέτι καὶ ἐκυκλοφόρησαν μεταλλικὰ κέρματα, α) δεκάλεπτα τοῦ 1922 ἐκ κράματος ἀργιλίου, ψευδαργύρου καὶ χαλκοῦ καὶ εἰς ποσότητα 120.000.000 τεμαχίων, δίδραχμα, μονόδραχμα, πεντηκοντάλεπτα καὶ εἰκοσάλεπτα τοῦ 1925 καὶ β) τὰ χαλκονικέλινα τοῦ 1926, ἤτοι 22.000.000 δίδραχμα, 35.000.000 μονόδραχμα, 40.000.000 πεντηκοντάλεπτα καὶ 20.000.000 εἰκοσάλεπτα, ταῦτα δὲ εἶναι τὰ πρῶτα κοπέντα τῆς δημοκρατικῆς Ἑλλάδος καὶ περιέχουν χαλκὸν 75 % καὶ 25 % νικέλιον. Εἶναι δεκτὰ εἰς τὰς συναλλαγὰς μέχρι δραχμῶν 50 τὰ δίδραχμα καὶ μονόδραχμα καὶ μέχρι δραχμῶν 5 τὰ πεντηκοντάλεπτα καὶ εἰκοσάλεπτα. Δίδραχμα, μονόδραχμα καὶ πεντηκοντάλεπτα χάρτινα κέρματα ἐξετυπώθησαν καὶ ἐκυκλοφόρησαν ἐπί τινα χρόνον καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μεγάλου πολέμου καὶ μετ' αὐτόν, ἀλλ' ἤδη ἔχουσιν ἀποσυρθῆ τῆς κυκλοφορίας.

Πιστωτικὴ κυκλοφορία. Τὰ ἀναγόμενα εἰς τὸ μεταλλικὸν νόμισμα εἶχον ρυμισθῆ, ὡς ἀνωτέρω ἐκτίθεται. Ἀλλά, ἐκτὸς τοῦ μεταλλικοῦ νομίσματος, ὑπῆρχε καὶ ἡ πιστωτικὴ κυκλοφορία τῶν τραπεζογραμματίων (βλ. λ *κάλυμμα, κυκλοφορία, ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία*). Ἡ πιστωτικὴ κυκλοφορία διῆλθε κρίσεις καὶ περιπετείας, ὑφισταμένη τὴν ἐπιρροὴν τῶν πολιτικῶν γεγονότων καὶ τοῦ κλονισμοῦ τῆς δημοσίας πίστεως. Ἡ ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία, ἐπανειλημμένως εἰσαχθεῖσα καὶ ἀρθεῖσα, εἶχεν ἐπιβληθῆ ἐκ νέου διὰ τοῦ νόμου ,ΑΣΟΓ' τοῦ 1885, κυρώσαντος τὴν μετὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης σύμβασιν καὶ ἐξηκολούθησεν ὑφισταμένη μέχρι τῆς κατὰ τὸ 1928 γενομένης νομισματικῆς σταθεροποιήσεως. Διὰ τοῦ νόμου ,ΒΦΙΘ' τοῦ 1898 περὶ διεθνοῦς ἐλέγχου ἐλήφθη πρόνοια περὶ βαθμιαίας ἐξοφλήσεως τῶν ἐπ' ἀναγκαστικῇ κυκλοφορίᾳ δανείων τοῦ κράτους. Χάρις δὲ εἰς τὸ μέτρον τοῦτο, κατὰ τὸ ἔτος 1910 ἡ νομισματικὴ κατάστασις τῆς χώρας εἶχε βελτιωθῆ οὐσιωδῶς, τῆς τιμῆς τοῦ συναλλάγματος, ἥτις κατὰ τὸ ἔτος 1901 εἶχε κατέλθει εἰς 1.65 3/4, ἀνελθούσης εἰς τὸ ἄρτιον. Διὰ τοῦ νόμου δὲ ,ΓΧΜΒ' τοῦ 1911 παρεσκευάζετο ἡ ἄρσις τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας. Οἱ νόμοι ,ΑΣΟΓ', ,ΑΣΟΔ' καὶ ,ΑΣΟΕ' τοῦ 1885, οἱ ἐκ νέου καθιερώσαντες τὴν ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν, κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ὁποίων ἀνεστάλη ἡ ἐξαργύρωσις τῶν τραπεζικῶν γραμματίων, ὥριζον ὅτι «θέλουσι ταῦτα κυκλοφορεῖ ὑποχρεωτικῶς ὡς νόμιμον νόμισμα ἐπὶ τῇ ὀνομαστικῇ ἀξίᾳ αὐτῶν ἐντὸς τοῦ κράτους» καὶ ὅτι «θέλουσι δίδοσθαι καὶ λαμβάνεσθαι εἰς πάσας ἀνεξαιρέτως τὰς παρὰ τοῦ δημοσίου ταμείου πραγματοποιουμένας πληρωμὰς καὶ εἰσπράξεις, καθὼς ἐπίσης καὶ μεταξὺ ἰδιωτῶν, τραπεζῶν, ἑταιρειῶν καὶ σωματείων πάσης φύσεως καὶ οἱῳδήποτε τίτλῳ, μὴ λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν ἄλλης συμφωνίας προϋπαρχούσης». Ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας ἐμειώθη ἡ κτητικὴ ἢ ἡ συναλλαγματική, ἡ καὶ ἀγοραία λεγομένη, ἀξία τῆς δραχμῆς καὶ ἐκ τούτου προέκυψε τὸ ζήτημα, ἐὰν ἁπλῶς καὶ μόνον ἡ ὀνοματικὴ ἀξία τοῦ νομίσματος τῶν τραπεζικῶν γραμματίων, δηλαδὴ ἡ ἀξία, ἣν τοῦτο ἔχει λάβει παρὰ τοῦ νομοθέτου, χρησιμεύει πρὸς ἐξόφλησιν χρηματικῶν ὀφειλῶν συνισταμένων εἰς ὡρισμένην ποσότητα δραχμῶν. Τὸ ζήτημα τοῦτο ἐλύθη ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου (ἀπόφασις 9 τοῦ 1926), δεχθέντος ὅτι ἡ ἐξόφλησις γίνεται διὰ τῆς αὐτῆς ποσότητος δραχμῶν, «ἀδιαφόρως, ἂν ἐν τῷ μεταξὺ ἡ κτητικὴ ἢ ἡ συναλλαγματικὴ ἀξία τῆς δραχμῆς ὑπέστη μείωσιν», διότι ὁ νόμος τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας ἐπέβαλε τὴν ὑποχρεωτικὴν κυκλοφορίαν ἐπὶ τῇ ὀνομαστικῇ ἀξίᾳ. Οἱ Βαλκανικοὶ πόλεμοι καὶ ὁ Παγκόσμιος δὲν μετέβαλον μὲν τὸ νομισματικὸν σύστημα, ἀλλ' ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν αὔξησιν τῆς πιστωτικῆς κυκλοφορίας διὰ τῆς συνομολογήσεως δανείων ἐπ' ἀναγκαστικῇ κυκλοφορίᾳ ἐπὶ ἐκδόσει τραπεζικῶν γραμματίων τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης. Ἐκτὸς τούτου, διὰ τοῦ νόμου 1235 τοῦ 1918 ἐπετράπη εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν ἡ ἔκδοσις τραπεζογραμματίων ἔναντι πιστώσεων παρὰ τοῖς θησαυροφυλακείοις τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἕνεκα τῆς μὴ πραγματοποιήσεως μεγάλου μέρους τῶν πιστώσεων τούτων καὶ ἕνεκα τῆς πληθωρικῆς ἐκδόσεως τῶν λόγῳ δανείων ἐπὶ ἀναγκαστικῇ κυκλοφορίᾳ ἐκδοθέντων τραπεζογραμματίων καὶ τῶν οἰκονομικῶν συνεπειῶν τῆς μακρᾶς ἐμπολέμου καταστάσεως, ἡ τιμὴ τοῦ ἐπὶ Λονδίνου συναλλάγματος ἀπὸ τοῦ ἔτους 1920 ὑπέστη πολλὰς καὶ ἀποτόμους διακυμάνσεις, παρὰ τὴν κατὰ τὸ 1923 σημαντικὴν ἀναχαίτισιν τῆς ἐκπτώσεως, μόλις δὲ κατὰ τὸ 1927 ἐπέδειξε σχετικὴν σταθερότητα μεταξὺ 356 καὶ 385 δραχμῶν ἀνὰ λίραν στερλίναν.

Νομισματικὴ σταθεροποίησις. Συμφώνως πρὸς τὴν μεταξὺ τοῦ κράτους καὶ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος σύμβασιν τῆς 27 Ὀκτωβρίου 1927, κυρωθεῖσαν διὰ τοῦ νόμου 3424 καὶ τὸ διάταγμα τῆς 12 Μαΐου 1928, ἡ νομισματικὴ μονὰς ἐν Ἑλλάδι παραμένει μὲν ἡ δραχμή, ἀλλ' ἡ εἰς χρυσὸν περιεκτικότης αὐτῆς ἠλαττώθη ἀπὸ γραμμαρίων 0,29032258 εἰς γραμ. 0,01952634. Ἀναγκαία συνέπεια τῆς εἰσαγωγῆς, διὰ τῆς σταθεροποιήσεως, τῆς νομισματικῆς βάσεως τῆς χρυσῆς δραχμῆς εἶναι ἡ κατάργησις τῆς προϋφισταμένης, κατὰ τὸν νόμον ΣΔ', διπλῆς νομισματικῆς βάσεως (double étalon). Ἡ δραχμὴ παραμένει ἤδη ἀποκλειστικῶς καθωρισμένη ὡς μία ποσότης χρυσοῦ, παύσασα πλέον νὰ κυκλοφορῇ ἐπισήμως ὡς μεταλλικὸν νόμισμα. Τὸ νέον νομισματικὸν σύστημα τῆς σταθεροποιήσεως βασίζεται ἐπὶ τοῦ μονομεταλλισμοῦ, ἐπὶ τῆς χρυσῆς δραχμῆς, χωρὶς ὅμως νὰ προβλέπῃ περὶ ἐκκοπῆς νέων χρυσῶν νομισμάτων τῆς νέας χρυσῆς βάσεως. Οὕτω κατηργήθησαν τὰ χρυσᾶ νομίσματα, ἀντικατασταθέντα διὰ τῶν τραπεζογραμματίων τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, τὰ ὁποῖα κυκλοφοροῦν ὡς νόμισμα νόμιμον. Ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐγγυᾶται τὴν σταθερὰν ἀξίαν τῆς δραχμῆς, ὑποχρεουμένη ὅπως ἀγοράζῃ καὶ πωλῇ πᾶσαν προσφερομένην ἢ ζητουμένην ποσότητα ἐξωτερικοῦ συναλλάγματος χρυσῆς βάσεως ἐπὶ τῇ ὑπὸ τοῦ νόμου ὁρισθείσῃ τιμῇ (ἄρθρ. 5 τοῦ καταστατικοῦ τῆς τραπέζης). Ἀλλ' ἡ ὑποχρέωσις αὕτη δὲν περιλαμβάνει καὶ τὴν ἀγορὰν καὶ πώλησιν αὐτουσίου χρυσοῦ ἢ αὐτουσίων χρυσῶν νομισμάτων, διότι τὸ σύστημα τοῦτο βασίζεται ἐπὶ τοῦ κανόνος τοῦ χρυσοῦ συναλλάγματος. Καὶ κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο, ὡς νομισματικὴ μονὰς παραμένει ἡ δραχμὴ τοῦ νόμου τοῦ 1867, μὲ ἠλαττωμένην ὅμως ἀνταλλακτικὴν ἀξίαν ἔναντι τοῦ χρυσοῦ καὶ ἴσην περίπου πρὸς τὸ $^1/_{15}$ τῆς παλαιᾶς, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀνωτέρω μνησθείσης περιεκτικότητός της εἰς χρυσόν. Οὕτως ὡρίσθη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ προμνησθέντος κανόνος ὅτι 375 δραχμαὶ εἶναι τὸ ἰσότιμον τῆς λίρας στερλίνας, ἐφ' ὅσον τὸ ἐπὶ Λονδίνου συνάλλαγμα εἶναι ἰσότιμον πρὸς τὸν χρυσόν. Καθωρίσθη δὲ προσέτι ὑπὸ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος ἡ σχέσις τῶν νομισμάτων χρυσῆς βάσεως πρὸς τὴν νέαν δραχμήν, ἤτοι γαλλικοῦ φράγκου 3.02 $^1/_2$, δολλαρίου 76,65, φράγκων Ἑλβετίας 14.79, λιρέττας 4,04 $^1/_4$, φλωρινίου 30.96, φράγκου Βελγίου 2, 14 $^1/_2$, μάρκου 18,35 καὶ σελλινίου Αὐστρίας 18.80.

Ἡ πιστωτικὴ κυκλοφορία, ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας, δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπερβῇ ἀνώτατον ὅριον αὐτῆς, τὸ ἑκάστοτε ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπόμενον, συμφώνως πρὸς τὰς σχετικὰς περὶ ἐκδόσεως τραπεζογραμματίων συμβάσεις τοῦ κράτους μετὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης. Ἀλλὰ τὸ σύστημα τῆς σταθεροποιήσεως βασίζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ὅτι ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ὑποχρεοῦται νὰ τηρῇ *κάλυμμα* οὐχὶ ἔλασσον τῶν 40 % τοῦ ποσοῦ τῶν κυκλοφορούντων τραπεζογραμματίων καὶ τῶν λοιπῶν ὑποχρεώσεων ὄψεων αὐτῆς καὶ ἑπομένως, ἐφ' ὅσον ἡ ἀναλογία αὕτη τηρεῖται, ἡ Ἐκδοτικὴ Τράπεζα δὲν δεσμεύεται ὑπὸ ἀνωτάτου ὁρίου κυκλοφορίας, ἐλευθέρα οὖσα νὰ ἐκδίδῃ τραπεζογραμμάτια ἀπεριορίστως, ἐφ' ὅσον τηρεῖ τὴν ἀναλογίαν τοῦ καλύμματος (ἄρθρ. 61 τοῦ καταστατικοῦ).

Συμβάσεις καὶ ὑποχρεώσεις. Κατὰ κανόνα, αἱ χρηματικαὶ ἐνοχαὶ ἐξοφλοῦνται διὰ τῆς κατὰ τὴν γένεσιν αὐτῶν ὀνομαστικῆς ἀξίας τοῦ νομίσματος, κατ' ἐξαίρεσιν δὲ διὰ τῶν δύο ἄλλων, τῆς ἀγοραίας ἢ τῆς μεταλλικῆς. Ἀκολουθῶν τὸν κανόνα τοῦτον, ὁ νόμος ΤΞΒ' της 21 Νοεμβρίου 1869 εἶχεν ὁρίσει ὅτι «πᾶσα σύμβασις ἢ συναλλαγή, γενομένη εἰς δραχμάς, πρέπει νὰ γίνεται εἰς δραχμὰς λογιζομένας κατὰ τὴν ἐπίσημον διατίμησιν. Πᾶσα δὲ ἐναντία προφορικὴ ἢ ἔγγραφος σύμβασις ἢ συναλλαγὴ εἶναι ἄκυρος καὶ μὴ οὖσα». Ὁ νόμος οὗτος ἐγένετο ἕνεκα κλονισμοῦ τῆς δημοσίας πίστεως κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ ἐσκόπει ν' ἀπαγορεύσῃ συμφωνίας εἰς δραχμάς, ἀντιβαινούσας πρὸς τὴν ἐπίσημον διατίμησιν τῆς δραχμῆς. Ἀσχέτως ὅμως πρὸς τὰς εἰς δραχμὰς συμφωνίας, περὶ ὧν ἡ ἀνωτέρω διάταξις, ἡ νομιμότης τῶν εἰς χρυσᾶ νομίσματα συμφωνιῶν, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ νομισματικοῦ συστήματος τοῦ νόμου ΣΔ' τοῦ 1867, δὲν ἠδύνατο ν' ἀμφισβητηθῇ. Μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας τοῦ νόμου ,ΑΣΟΓ', ἐκράτησε μὲν ἡ ἀρχὴ ὅτι αἱ εἰς δραχμὰς ὑποχρεώσεις, ἔστω καὶ προϋπάρχουσαι τοῦ νόμου τούτου, ἐξοφλοῦνται δι' ἰσαρίθμων δραχμῶν, ἀδιαφόρως ἂν ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἀξία τῆς δραχμῆς ὑπέστη μείωσιν (Α. Π. 9 τοῦ 1926), ἀλλ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς εἰς αὐτούσια χρυσᾶ νομίσματα ὑποχρεώσεις ἐγένετο δεκτὸν ὅτι ὁ περὶ ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας νόμος οὐδόλως ἀντίκειται εἰς τὴν πληρωμὴν τῆς νομισματικῆς διαφορᾶς (Α.Π. 18 τοῦ 1897, 409 τοῦ 1901 καὶ 90 τοῦ 1925), ἀπαγορεύων μόνον τὴν ὑποχρέωσιν πληρωμῆς εἰς αὐτούσια χρυσᾶ νομίσματα. Ὁ νόμος ,ΓΧΜΒ' τοῦ 1910 (ἄρθρ. 8 ἐδ. β') ἐπέτρεψε συμφωνίας περὶ πληρωμῆς εἰς αὐτούσια χρυσᾶ νομίσματα. Ἀλλὰ μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου τοῦ 1914 ἀνεστάλη ἡ διάταξις αὕτη τοῦ νόμου ,ΓΧΜΒ' καὶ ἐπεβλήθη ἡ ἐξόφλησις τῶν εἰς χρυσᾶ νομίσματα ὑποχρεώσεων διὰ τραπεζικῶν γραμματίων τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης εἰς τὸ ἄρτιον λαμβανομένων (διάταγμα τῆς 21 Ἰουλίου 1914 καὶ τῆς 31 Αὐγούστου 1914, κυρωθὲν διὰ τοῦ νόμου 382 καὶ νόμος 520 τοῦ 1914). Βραδύτερον ἐπηκολούθησε τὸ διάταγμα τῆς 14 Μαΐου 1917, κυρωθὲν διὰ τοῦ νόμου 987 τοῦ 1917, συμπληρωθέντος διὰ τοῦ νόμου 1414 τοῦ 1918, κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ὁποίων καθιερώθη ἐκ νέου ἡ διὰ τῶν νόμων 382 καὶ 520 τοῦ 1914 τεθεῖσα ἀρχὴ τῆς ἐξοφλήσεως τῶν εἰς χρυσὸν ὑποχρεώσεων διὰ τραπεζικῶν γραμματίων εἰς τὸ ἄρτιον, δηλαδὴ δι' ἰσαρίθμων ταῖς ὀφειλομέναις χρυσαῖς χαρτίνων δραχμῶν, ἀδιαφόρως πρὸς τὴν τυχὸν ἔκπτωσιν τῆς ἀξίας των, ἀπηγορεύθη δὲ ἡ διάθεσις τῶν μεταλλικῶν νομισμάτων τῶν τραπεζῶν καὶ ἑπομένως τῆς κυκλοφορίας τοῦ χρυσοῦ. Τὰ νομοθετικὰ διατάγματα τῆς 7 Ἰανουαρίου 1923 καὶ τῆς 11 Μαΐου 1923 ἠκολούθησαν τὴν καὶ πρότερον τεθειμένην ἀρχὴν τῆς ἐξοφλήσεως τῶν εἰς χρυσᾶ νομίσματα ὑποχρεώσεων δι' ἰσαρίθμων δραχμῶν, ἀλλὰ τὸ νομοθετικὸν διάταγμα τῆς 11 Μαΐου 1923 ἐπέτρεψεν, ἵνα αἱ ἐφεξῆς συνομολογούμεναι εἰς χρυσὸν «ὑποχρεώσεις ἐξοφλῶνται, εἴτε δι' αὐτουσίων χρυσῶν νομισμάτων, εἴτε διὰ τῆς εἰς δραχμὰς ἀξίας αὐτῶν, θεωρουμένου ὅτι ἡ τιμὴ τοῦ χρυσοῦ εἶναι ἴση πρὸς τὸ δολλάριον εἰς συνάλλαγμα». Ἐξαιρετικὴν διάταξιν ὡς πρὸς τὰς πρὸ τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος τῆς 11 Μαΐου 1923 ὑποχρεώσεις ἀνευρίσκομεν ἐν ἄρθρῳ 84 τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης ὡς πρὸς τὰ δυνάμει συμβολαίων συναφθέντα πρὸ τοῦ πολέμου, ἀπαιτητὰ δὲ καταστάντα πρὸ αὐτοῦ ἢ κατὰ τὴν διάρκειάν του χρέη. Νεώτερα νομοθετήματα, τὸ νομοθετικὸν διάταγμα τῆς 20 Σεπτεμβρίου 1925 καὶ τὸ προεδρικὸν διάταγμα της 10 Ἰουλίου 1931 προέβλεψαν εἰδικῶς περὶ τῶν εἰς αὐτούσια χρυσᾶ νομίσματα παρὰ τραπέζαις καταθέσεων, ἐπιτρέψαντα τὴν ἀπόδοσιν αὐτῶν. Τὰ δικαστήρια ἐδέχθησαν παγίως ὅτι τὸ μέτρον τῆς εἰς ἰσαρίθμους δραχμὰς ἐξοφλήσεως τῶν εἰς χρυσὸν ὑποχρώσεων ἀφορᾷ μόνον τὰς εἰς αὐτούσια χρυσᾶ νομίσματα ὑποχρεώσεις, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς εἰς ξένον συνάλλαγμα (chèques), εἰς λίρας, δολλάρια καὶ ἄλλα ξένα νομίσματα ὑποχρεώσεις. Παρεξέκλιναν δὲ τῆς αὐστηρᾶς ἐφαρμογῆς τοῦ μέτρου ἐπὶ περιπτώσεων διατροφῆς καθωρισμένης εἰς χρυσᾶ νομίσματα.

Κερματικὰ νομίσματα νέας δραχμῆς. Διὰ τοῦ συστήματος τῆς σταθεροποιήσεως καθωρίσθη ὅτι ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος δικαιοῦται νὰ κόπτῃ καὶ νὰ ἐκδίδῃ κερματικὰ νομίσματα καὶ κέρματα ὀνομαστικῆς ἀξίας μέχρις 20 δραχμῶν. Ἐκόπησαν εἰς τὸ βασιλικὸν νομισματοκοπεῖον τοῦ Λονδίνου κατὰ

Digitized by Google

τὸ 1930 τὰ κυκλοφοροῦντα σήμερον 11.500.000 ἀργυρᾶ εἰκοσάδραχμα, 7.500.000 ἀργυρᾶ δεκάδραχμα καὶ 25.000.000 νικέλινα πεντάδραχμα. Ἡ κοπὴ τῶν νομισμάτων τούτων ἐγένετο ὑπὸ τοῦ δημοσίου, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος δι' ἰδιαιτέρας συμβάσεως, κυρωθείσης διὰ τοῦ νόμου 4502 τοῦ 1930, παραιτηθεῖσα τοῦ ἐκ τοῦ καταστατικοῦ της δικαιώματος νὰ ἐκδίδῃ τραπεζικὰ γραμμάτια ὀνομαστικῆς ἀξίας δρχ. 20, ἀνεγνώρισε τὸ δικαίωμα τῆς ἐκδόσεώς των, κατὰ τὰς ἰσχυούσας διατάξεις τοῦ ἄρθρου 6—12 τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος τῆς 10 Νοεμβρίου 1927 (νόμος 3424). Διὰ τοῦ αὐτοῦ νόμου 4502 ὡρίσθη ὅτι ἡ ὀνομαστικὴ ἀξία τῶν νομισμάτων τούτων, τῶν 5, 10 καὶ 20 δραχμῶν, δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὰς 150 δραχμὰς κατὰ κεφαλὴν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀπογραφῆς τοῦ πληθυσμοῦ. Μετὰ τὴν κοπὴν καὶ κυκλοφορίαν τῶν νομισμάτων τούτων ἤρθησαν ἐκ τῆς κυκλοφορίας τὰ τραπεζογραμμάτια τῶν 5, 10 καὶ 20 δραχμῶν.

Ἡ ἑλληνικὴ κρίσις. Ἡ ἄρσις τῆς χρυσῆς βάσεως τῆς ἀγγλικῆς λίρας, ἐφ' ἧς ἐβασίζετο ἡ σταθεροποίησις τῆς δραχμῆς, εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν ἀπὸ 21 Σεπτεμβρίου 1931 δήλωσιν τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, διὰ τῆς ὁποίας αὐτη, ἀνακαλέσασα τὴν ἀπὸ 12 Μαΐου 1928 δήλωσίν της, ὥρισεν ὡς βάσιν τῆς σταθεροποιήσεως τῆς δραχμῆς τὸ ἐπὶ Νέας Ὑόρκης συνάλλαγμα. Οὕτω διετηρήθη ἐν Ἑλλάδι ἡ χρυσῆ βάσις τῆς δραχμῆς. Ἡ ἰσοτιμία τοῦ δολλαρίου Ἡνωμένων Πολιτειῶν, συμφώνως πρὸς τὴν διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 12 Μαΐου 1928 προσδιορισθεῖσαν περιεκτικότητα τῆς δραχμῆς εἰς καθαρὸν χρυσόν, ὡρίσθη εἰς δρ. 77.05 ἀνὰ δολλάριον, ἡ δὲ τιμή, εἰς ἣν ἡ τράπεζα ὑποχρεοῦται νὰ πωλῇ, ὡρίσθη ἡ ἰσοτιμία αὐτη ηὐξημένη κατ' ἀνώτατον ὅριον (gold point) μὲ τὰς δαπάνας τῆς μεταφορᾶς χρυσοῦ ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Νέαν Ὑόρκην, ἀνερχομένας εἰς 12 ⁰/₀₀, ἤτοι λεπτὰ 95, καὶ ἡ τιμὴ εἰς ἣν ὑποχρεοῦται ν' ἀγοράζῃ ὡρίσθη εἰς τὴν αὐτὴν ἰσοτιμίαν ἠλαττωμένην μὲ τὰς δαπάνας τῆς μεταφορᾶς χρυσοῦ ἐκ Νέας Ὑόρκης εἰς Ἀθήνας, ἀνερχομένας εἰς 12⁰/₀₀, ἤτοι λεπτὰ 95. Ἑπομένως ὡρίσθη ἡ τιμὴ πωλήσεως εἰς δραχ. 78 καὶ ἡ τιμὴ ἀγορᾶς εἰς δρ. 76.10 ἀνὰ δολλάριον.

Ἡ κρίσις τῆς ἀγγλικῆς λίρας ἔσχεν ἀντίκτυπον ἐν Ἑλλάδι, τὴν ἀθρόαν ζήτησιν ξένων χρυσῆς βάσεως νομισμάτων, καὶ ὡς ἐκ τούτου παρέστη ἀνάγκη λήψεως μέτρων προστασίας τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος. Τὰ μέτρα ταῦτα συνοψίζομεν ὡς ἑξῆς:

α') Ἀναγκαστικὸς νόμος τῆς 28 Σεπτεμβρίου 1931 «Περὶ προστασίας τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος». Καθιερώθη μονοπώλιον τοῦ συναλλάγματος παρὰ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἀγορὰ καὶ πώλησις χρυσοῦ, χρυσῶν νομισμάτων, ἐξωτερικοῦ συναλλάγματος καὶ ξένων τραπεζογραμματίων ἀσκεῖται μονοπωλιακῶς παρὰ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος καὶ αὐτη χορηγεῖ ταῦτα μόνον πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐμπορικῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας καὶ πάσης ἄλλης πραγματικῆς οἰκονομικῆς ἀνάγκης. Ὁ ἐξάγων προϊόντα εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὑπεχρεώθη νὰ παραδίδῃ εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος τὸ εἰς ἐξωτερικὸν νόμισμα ἀντίτιμον αὐτῶν διὰ νὰ λάβῃ τὸ εἰς δραχμὰς ἰσότιμόν των. Ἀπηγορεύθη ἡ ἐξαργύρωσις ἐπιταγῶν εἰς δραχμὰς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ καθωρίσθη ὅτι «αἱ ὑφιστάμεναι καταθέσεις παρὰ τραπέζαις ἢ πιστωτικοῖς ἱδρύμασιν εἰς ἐξωτερικὸν συνάλλαγμα ἢ ξένα νομίσματα καὶ τραπεζογραμμάτια, δὲν ἀποδίδονται εἰμὴ μετατρεπόμεναι εἰς σταθεροποιημένας δραχμὰς κατὰ τὴν τρέχουσαν ἀξίαν αὐτῶν». Συνεστήθη δὲ ἐπιτροπὴ διὰ τὴν παραχώρησιν συναλλάγματος μετὰ προηγούμενον ἔλεγχον τῶν ἀναγκῶν.

6) Ἀναγκαστικὸς νόμος τῆς 8 Ὀκτωβρίου 1931 «Περὶ συμπληρώσεως τοῦ ἀπὸ 28 Σεπτεμβρίου 1931 ἀναγκαστικοῦ νόμου περὶ προστασίας τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος». Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἐλήφθησαν καὶ ἕτερα μέτρα προστασίας αὐτοῦ. Ἀπηγορεύθη ἡ ἄνευ ἀδείας τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος ἐξαγωγὴ καὶ ἡ ὑπὸ ἀσφαλιστικῶν ἑταιρειῶν ἀσφάλεια χρηματογράφων, τοκομεριδίων, μερισματαποδείξεων καὶ τραπεζογραμματίων ἡμεδαπῶν ἢ ξένων, καθὼς ἐπίσης ἡ ἄνευ ὁμοίας ἀδείας ἐξαγωγὴ δραχμῶν δι' ἐπιταγῶν καὶ πιστώσεων ἢ διὰ παντὸς ἄλλου μέσου. Ὡρίσθη δὲ ὅτι «αἱ εἰς ἐξωτερικὸν συνάλλαγμα ὀφειλαὶ ἰδιωτῶν ἢ ἄλλων νομικῶν προσώπων πρὸς ἰδιώτας ἢ ἄλλα νομικὰ πρόσωπα ἐν Ἑλλάδι (πλὴν τραπεζῶν καὶ πιστωτικῶν ἱδρυμάτων) ἐξοφλοῦνται εἰς δραχμὰς ἐπὶ τῇ τρεχούσῃ τιμῇ τοῦ οἰκείου συναλλάγματος, συμφώνως πρὸς τὸ τελευταῖον δελτίον τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος». Μεταξὺ τῶν μέτρων τούτων εἶναι καὶ ἡ ἀπαγόρευσις τῆς χορηγήσεως δανείων εἰς δραχμὰς ἐπὶ ἐνεχύρῳ χρυσοῦ, ξένων νομισμάτων, συναλλάγματος καὶ ξένων χρεογράφων. Συγχρόνως δὲ ἐλήφθησαν μέτρα ἐνισχύσεως τοῦ καλύμματος τῶν τραπεζογραμματίων, τοῦ ὁποίου ἱκανὸν μέρος συνίστατο εἰς συνάλλαγμα ἐπὶ Λονδίνου.

Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ

—*[Λαογρ.]* Ὑπὸ τῶν λαῶν ἀποδίδονται εἰς ὅλα γενικῶς τὰ νομίσματα, ἰδίᾳ δὲ τὰ ἀργυρᾶ καὶ τὰ χρυσᾶ, διάφοροι ἀποτρόπαιοι καὶ θαυμασταὶ ἰδιότητες, δι' ὃ καὶ ταῦτα κρεμῶνται ἀπὸ τοῦ τραχήλου ἢ ἐπὶ τῆς σκούφιας τῶν βρεφῶν, ὡς ἀντιβασκάνια κυρίως, ἢ δίδονται ὡς δῶρα (τὰ ἀργυρᾶ ἢ χρυσᾶ), ἵνα ὁ δεχόμενος αὐ ἀ εὐτυχήσῃ καὶ πλουτήσῃ. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς τρέφει ἰδιαιτέραν προτίμησιν πρὸς τὰ *κωσταντινᾶτα* (βλ. λ.).

νομισματική. Καλεῖται οὕτως ἡ ἐπιστήμη τῶν ἀρχαίων νομισμάτων καὶ μεταλλίων, ἐξετάζουσα πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ αὐτὰ μετρολογικῶς, καλλιτεχνικῶς, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἱστορίαν, μυθολογίαν, εἰκονογραφίαν, ἐπιγραφικήν, γεωγραφίαν καὶ χρονολογίαν, καὶ ἀποτελοῦσα ἀπαραίτητον καὶ σπουδαῖον κλάδον τῆς ἀρχαιολογίας. Ἡ νομισματικὴ εἶναι ἐπίσης πηγὴ τῆς γνώσεως τῆς οἰκονομικῆς ἐξελίξεως τῶν ἀρχαίων κοινωνιῶν, διαιρεῖται δέ, ἀναλόγως τῶν νομισμάτων τὰ ὁποῖα ἐξετάζει, εἰς τὴν *ἀρχαίαν*, περιλαμβάνουσαν τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ καὶ ρωμαϊκά, καὶ εἰς τὴν *μεσαιωνικήν*, περιλαμβάνουσαν τὰ βυζαντινά, μεσαιωνικὰ καὶ νεώτερα. Ἀντικείμενον ἐπίσης τῆς νομισματικῆς εἶναι καὶ ὅλα τὰ νομισματόμορφα μνημεῖα. Ὁ ὅρος εἶναι νέος, χρησιμοποιηθεὶς τὸ πρῶτον κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ὁπότε καὶ ἡ περὶ τὰ νομίσματα ἀσχολία, χρονολογουμένη εἰς πολὺ παλαιοτέραν ἐποχήν, διεμορφώθη εἰς πραγματικὴν ἐπιστήμην. Ἂν οἱ Ρωμαῖοι ἔκαμνον συλλογὰς νομισμάτων, ὅπως ἔκαμνον καὶ ἄλλων ἀντικειμένων τέχνης, εἶναι μὲν πολὺ πιθανόν, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχουν μαρτυρίαι. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Αὔγουστος ἐμοίρασεν ὡς δῶρα καὶ ἀρχαῖα νομίσματα καὶ ὅτι ταῦτα ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς κοσμήματα, ὁ Πλίνιος δὲ ἀναφέρει ὅτι οἱ Ρωμαῖοι ἠγόραζον κίβδηλα νομίσματα. Διὰ μετρικὰ ὅμως ζητήματα ἠσχολήθησαν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ οἱ ἀρχαῖοι λεξικογράφοι.

Εἰς τὸν μεσαίωνα τὰ ἀνευρισκόμενα νομίσματα ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὡς μέταλλον—ἐνίοτε καὶ ὡς περίαπτα ἢ πρὸς διακόσμησιν. Κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ἔχομεν τοὺς πρώτους συλλογεῖς ἀρχαίων νομισμάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Κοσμᾶς τῶν Μεδίκων καὶ ὁ Πετράρχης, ὁ ὁποῖος πρῶτος ἠσχολήθη εἰς μελέτας περὶ αὐτά. Κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἡ κατάρτισις νομισματικῆς συλλογῆς ἐθεωρεῖτο ἀπαραίτητος, ὄχι μόνον εἰς τοὺς μεγάλους ἡγεμόνας καὶ ἄρχοντας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς μορφωμένους ἀστούς. Ἐκ τῆς Ἰταλίας ἡ ἀγάπη πρὸς τὰ νομίσματα διεδόθη καὶ εἰς τὴν λοιπὴν δυτικὴν Εὐρώπην, ἔκτοτε δὲ πληθύνονται αἱ νομισματικαὶ συλλογαὶ καὶ αἱ περὶ αὐτὰ μελέται. Οἱ βασιλεῖς τῆς Γαλλίας, ἀπὸ τοῦ Λουδοβίκου Δ', τῆς Ἀγγλίας, ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, καὶ τῆς Αὐστρίας ἐπλούτιζον συστηματικὰ τὰς συλλογὰς τῶν μουσείων των.

Τὴν ἀσχολίαν περὶ τὰ νομίσματα πρῶτος ὁ Γκαῖτε ὠνόμασεν ἐπιστήμην εἰς μίαν ἐπιστολήν του τοῦ 1786, ἵδρυσεν ὅμως καὶ ἐθεμελίωσε τὴν νομισματικὴν ἐπιστήμην ὁ *Ἰωσὴφ Ἔκκελ* (Joseph Hilarius Eckhel, 1737—1798), μοναχὸς ἰησουΐτης ἐκ Βιέννης γράψας τὸ κλασσικὸν βιβλίον «Doctrina numorum veterum» (1792—1798).

Ὁ Ἔκκελ κατέταξε τὸ μέγα νομισματικὸν ὑλικὸν γεωγραφικῶς εἰς σύστημα ἰσχῦον μέχρι σήμερον, μὲ πραγματικὴν δὲ μεγαλοφυΐαν κατέληξε πολλάκις μὲ τὰ ἀτελῆ τότε ἀρχαιολογικὰ δεδομένα εἰς ὀρθὰ συμπεράσματα διὰ τῆς διαισθήσεως. Ὀλίγον μετὰ ταῦτα ὁ Γάλλος Μιοννέ, συνεχίζων τὸ ἔργον τοῦ Ἔκκελ ὡς θεμελιωτοῦ, ἔγραψε τὸν πολύτομον κατάλογον τοῦ νομισματικοῦ μουσείου τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων. Ἡ οὕτω διαμορφωθεῖσα νεαρὰ ἐπιστήμη ἠσχολεῖτο κυρίως εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν νομισμάτων, οὐσιώδεις δὲ μεθοδολογικὰς προόδους δὲν ἔκαμεν εἰς τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Εἰς τὸ δεύτερον ὅμως ἡ ἐξέλιξις συντελεῖται ραγδαία.

Τῷ 1873 ἤρχισεν ὁ κατάλογος τῆς συλλογῆς τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου ὑπὸ τοῦ *Poole's* μὲ τὸν τόμον τῶν νομισμάτων τῆς Ἰταλίας, ἐξακολουθῶν νὰ ἐκδίδεται μέχρι σήμερον δι' ὅλα τὰ νομίσματα τῆς συλλογῆς ταύτης. Ὁ κατάλογος αὐτός, βελτιούμενος ἀπὸ τόμου εἰς τόμον, εἶναι κολοσσιαῖον ἔργον, ἀποτελοῦν σταθμὸν εἰς τὴν νομισματικήν. Ὁ οὐσιώδης νεωτερισμὸς ἔγκειται εἰς τὴν προσπάθειαν (σποραδικῶς γινομένην πρότερον) νὰ χρονολογηθῇ κατὰ προσέγγισιν τὸ πλουσιώτατον ὑλικὸν τοῦ μουσείου τούτου ἐπὶ τῇ βάσει τῆς τεχνοτροπίας καὶ τῶν ἱστορικῶν δεδομένων καὶ οὕτω γίνεται τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς συστηματικὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ὑλικοῦ τούτου, τεθείσης τῆς βάσεως διὰ περαιτέρω ἐρεύνας. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς κατευθύνσεως εἰργάσθη καὶ ὁ *B. Head*, τοῦ ὁποίου τὸ βιβλίον «Historia Numorum» (1887, β' ἔκδ. 1911) εἶναι τὸ ἀπαραίτητον ἐγχειρίδιον τῆς νομισματικῆς.

Σημαντικὴ περαιτέρω πρόοδος εἶναι ἡ χρησιμοποίησις τῶν πορισμάτων τῆς ἀρχαιολογίας πρὸς χρονολόγησιν τῶν νομισμάτων. Πρῶτος ὁ *Head* («Guide to the principal gold and silver coins» 1881) ἐξήτασε τὰ νομίσματα ἐν συνδυασμῷ μὲ τὰ σύγχρονα ἔργα τῆς μεγάλης τέχνης, καὶ κατόπιν ὁ *P. Gardner* (Types of greek coins 1882). Παραλλήλως πρὸς τὴν ἀνωτέρω κατεύθυνσιν ἀποκαθίστατο ἡ ὀρθότης ἐσφαλμένης κατατάξεως νομισμάτων καὶ ἐζητεῖτο ἡ ἑρμηνεία πλήθους ἀνερμηνεύτων τύπων· εἰς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην κολοσσιαία εἶναι ἡ συμβολὴ τοῦ *Imhoof-Blumer*.

Ἐκτὸς τῶν μεγάλων συστηματικῶν ἔργων τῶν ἀρχῶν τοῦ Κ' αἰῶνος, ὅπως εἶναι τὸ ἔργον τοῦ Μπαμπελόν, ἤρχισε κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἡ σκέψις περὶ ἐκδόσεως «Corpus» τῶν νομισμάτων, κατὰ τὸ «Corpus» τῶν ἐπιγραφῶν. Τὴν ἰδέαν, ριφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Mommsen (1886), υἱοθέτησεν ἡ Πρωσσικὴ Ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν, ἐκ παραλλήλου δὲ ἤρχισεν ὁμοία ἐργασία καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν (Babelon-Reinach). Τοῦ γιγαντιαίου τούτου σχεδίου διεκόπη ἡ πρόοδος κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, πραγματοποιηθείσης τῆς ἐκδόσεως ὀλίγων τόμων. Κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα ἐτέθη καὶ ἡ νομισματικὴ μετρολογία ἐπὶ στερεῶν βάσεων.

Τῆς νομισματικῆς ἡ θέσις ἐν τῇ καθόλου ἐπιστήμῃ ἀνεγνωρίσθη κυρίως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος ὡς σπουδαιοτάτη πρὸς μελέτην τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης, τῆς ἱστορίας, τῆς γεωγραφίας καὶ τῆς μετεωρολογίας. Ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης τὰ νομίσματα ὄχι μόνον καθ' ἑαυτά, ἀλλὰ καὶ ὡς βοηθητικὰ διὰ τὴν χρονολογίαν τῶν μνημείων τῆς μεγάλης τέχνης εἶναι σημαντικά. Ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν ἐπίσης ἡ νομισματικὴ εἶναι ἀπαραίτητος, διότι κεφάλαια ὁλόκληρα αὐτῆς, ὅπως π. χ. περὶ τῶν διαδόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν Βακτριανὴν καὶ τὰς Ἰνδίας, ἐγράφησαν σχεδὸν μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νομισμάτων, πλεῖσται δὲ ἄλλαι ἱστορικαὶ γνώσεις προέρχονται ἐκ τῶν νομισμάτων. Ἡ ἀρχαία γεωγραφία ὀφείλει εἰς τὴν νομισματικὴν ὄχι μόνον τὸν ἀσφαλῆ καθορισμὸν τῶν θέσεων ἀπείρων ἀρχαίων πόλεων, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν γνῶσιν τῆς ὑπάρξεως πλείστων ἄλλων.

Σήμερον ἐκδίδονται πλεῖστα νομισματικὰ περιοδικά, ὑπάρχουν δὲ καὶ εἰς τὰς περισσοτέρας πόλεις τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς νομισματικαὶ ἑταιρεῖαι πρὸς ὑποστήριξιν τῆς νομισματικῆς ἐπιστήμης, σπουδαιότεραι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ τοῦ Βερολίνου, Λονδίνου, Παρισίων, Νέας Ὑόρκης, Βιέννης, Βουδαπέστης, Ρώμης, ἐκδίδουσαι καὶ περιοδικά.

Ε. Β.-Χ.

νομισματικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ νόμισμα, ὁ τοῦ νομίσματος: «νομισματικὴ διαφορά»· || «νομισματικὸν μουσεῖον» μουσεῖον ἔνθα ἐκτίθενται διαφόρων χρόνων καὶ πολιτειῶν νομίσματα.

— **νομισματικὴ *κρίσις*·** βλ. λ. *νόμισμα*.

— **νομισματικὴ *σταθεροποίησις*·** βλ. λ. *νόμισμα*.

— **νομισματικὸν *μουσεῖον Ἀθηνῶν*.** Τὸ μουσεῖον τοῦτο περιλαμβάνει νομίσματα καὶ νομισματόσημα ἀρχαῖα, μεσαιωνικὰ καὶ νεώτερα, ἐπίσης δὲ καὶ σφραγιδολίθους, σταθμία, νομισματόμορφα σύμβολα καὶ ἐκμαγεῖα νομισμάτων, καθὼς καὶ κίβδηλα νομίσματα. Ἡ πρώτη ἰδέα καὶ σύστασις τῆς νομισματικῆς συλλογῆς χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1829. Τὰ συλλεγέντα τότε νομίσματα ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἀ. Μουστοξύδη ἐν Αἰγίνῃ. Κατὰ τὸ 1833 ἡ ἀντιβασιλεία προσεκάλεσεν ἐκ Σουηδίας τὸν νομισματολόγον Γέδεν. Κατὰ τὸ 1835 ἡ συλλογὴ μετεφέρθη εἰς Ἀθήνας, ἀνετέθη δὲ ἡ ἐπιμέλεια αὐτῆς εἰς τὸν Λουδοβῖκον Ρώς, καθηγητὴν τῆς ἀρχαιολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον, μετὰ δὲ τὴν ἀναχώρησιν τούτου εἰς τὸν Γεννάδιον καὶ μετὰ τοῦτον εἰς τὸν ἔφορον ἀρχαιοτήτων Κ. Πιττάκην. Τῷ 1843 ἡ συλλογὴ μετεφέρθη εἰς τὴν Ἐθνικὴν βιβλιοθήκην, τῆς ὁποίας ὁ διευθυντὴς Γεώργ. Κ. Τυπάλδος ἀνέλαβε καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς συλλογῆς. Τῷ 1856 τὴν διεύθυνσιν τῆς συλλογῆς ἀνέλαβεν ὁ Ποστολάκας, ἐπιστήμων νομισματολόγος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀρχίζει ἐπιστημονικὴ κατάταξις, σύνταξις καταλόγων καὶ συστηματικὸς πλουτισμὸς τοῦ μουσείου. Τῷ 1866 ἡ συλλογὴ περιελάμβανεν 24.085 νομίσματα. Κατὰ τὸ 1887 ἕνεκα κλοπῆς ὑπὸ ὑπαλλήλου τῆς βιβλιοθήκης 2000 νομισμάτων—τὰ ὁποῖα ἀνευρέθησαν ἀργότερον ἐν Παρισίοις καὶ Γενεύῃ καὶ ἐπεστράφησαν—ἡ συλλογὴ ἐσφραγίσθη ἐντὸς κιβωτίων καὶ κατετέθη εἰς τὸ Ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον. Τῷ 1890 ἡ συλλογὴ παρελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Σβορώνου καὶ μετεφέρθη εἰς τὴν δεξιὰν πτέρυγα τοῦ κτηρίου τῆς Ἀκαδημίας, ἡ ὁποία διεσκευάσθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς νέον νομισματικὸν μουσεῖον—τὸ παλαιὸν ἐστεγάζετο εἰς μίαν αἴθουσαν τοῦ ὀρόφου τοῦ πανεπιστημίου—κατὰ τρόπον ἀπολύτως ἁρμόζοντα εἰς τὴν διακόσμησιν τοῦ κτηρίου οὕτως ὥστε τὸ μουσεῖον ὡς ἔκθεσις εἶναι ἐν τῶν πολυτελεστέρων μουσείων τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ καὶ ὡς περιεχόμενον τὸ μουσεῖον, περιλαμβάνον σήμερον 250.000 περίπου νομίσματα, εἶναι ἓν τῶν πλουσιωτέρων, κυρίως εἰς σειρὰς ἀρχαίων ἑλληνικῶν νομισμάτων. Τὰ νομίσματα ταῦτα προέρχονται κυρίως ἐκ δωρεῶν καὶ ἐξ ἀνασκαφῶν. Σπουδαιοτάτη ἐκ τῶν δωρεῶν εἶναι ἡ συλλογὴ τῶν ἀδελφῶν Ζωσιμαδῶν, περιλαμβάνουσα ἀρχαῖα καὶ νεώτερα νομίσματα καὶ νομισματόσημα· ἐπίσης μεγίστης ἀξίας εἶναι ἡ συλλογὴ πτολεμαϊκῶν νομισμάτων, δωρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐκ Λήμνου Ἰωάννου Δημητρίου, μοναδικὴ εἰς τὸν κόσμον. Τῆς συλλογῆς ταύτης κατάλογον, ἰσοδυναμοῦντα πρὸς «Corpus» τῶν

Digitized by Google

..τολεμαϊκῶν νομισμάτων ἐδημοσίευσεν ὁ Σβορῶνος. ..πουδαία συλλογὴ ἐπίσης εἶναι ἡ δωρηθεῖσα ..πὸ τοῦ Μουρούζη ἐκ νομισμάτων τῶν Ἰονίων ..ήσων. Αἱ συλλογαὶ αὗται, καθὼς καὶ ἡ πλουσία ..υλλογὴ τοῦ Καραπάνου ἐκ δακτυλιολίθων καὶ ἡ ..ικροτέρα, ἐκ δακτυλιολίθων ἐπίσης, τοῦ Τζιβανο..ούλου, εἶναι ἐκτεθειμέναι ἰδιαιτέρως εἰς ἐκθεμα..ικὰς τραπέζας τοῦ μουσείου. Ἄλλαι δωρηθεῖσαι ..πουδαῖαι συλλογαὶ εἶναι ἡ τοῦ Σούτσου, Σλῆμαν ..ἐκ χαλκῶν νομισμάτων), Keune (ἐκ μικρασιατι..ῶν), Α.Σταμούλη (ἐκ νομισμάτων καὶ μολυβδοβούλ..ων), Ἀντωνίου Χρηστομάνου καὶ ἀρκεταὶ ἄλλαι ..ικρότεραι.

Εἰς τὸ νομισματικὸν μουσεῖον ἔχει προστεθῆ καὶ ..συλλογὴ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἐκ μολυ..δίνων συμβόλων καὶ βυζαντινῶν μολυβδοβούλ..ων. Ἀξιόλογον ἀπόκτημα τοῦ μουσείου εἶναι καὶ ..συλλογὴ μητρῶν νομισμάτων τῆς συλλογῆς Ἴμωφ ..Μπλοῦμερ (Imhoof-Blumer) κληροδοτηθεῖσα εἰς ..ὸ μουσεῖον τῇ φροντίδι τοῦ Ἰ. Σβορώνου.

Διοικητικῶς τὸ μουσεῖον, ὑπαγόμενον πρότερον ..ἰς τὴν Ἐθνικὴν βιβλιοθήκην (μέχρι τοῦ 1867) καὶ ..πὸ τοῦ 1893 εἰς τὴν πρυτανείαν τοῦ πανεπιστη..ίου, περιλαμβάνεται ἀπὸ τοῦ 1910 εἰς τὴν ἀρ..αιολογικὴν ὑπηρεσίαν, ὑπαγόμενον εἰς τὸ ἀρχαιο..ογικὸν τμῆμα τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας.

Εἰς προθήκας τοῦ μουσείου εἶναι ἐκτεθειμένοι ..ἱ ὀβελοί, ἤτοι ῥάβδοι ἐκ σιδήρου, οἱ ὁποῖοι ἀνευ..έθησαν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῶν Ἀμερικανῶν ..ἰς τὸ δάπεδον τοῦ ναοῦ τῆς Ἥρας εἰς τὸ Ἄργος· ..ἱ ὀβελοὶ αὐτοὶ εἶναι οἱ ἀναφερόμενοι ὑπὸ τοῦ ..Ἀριστοτέλους ὡς ἀνάθημα τοῦ βασιλέως Φείδω..ος (Ζ′ αἰὼν π. Χ.), οἱ ὁποῖοι ἐχρησίμευον ὡς νο..ίσματα. Εἰς ἄλλας προθήκας εἶναι ἐκτεθειμένοι ..ἱ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἀναφερόμενοι πελέκεις καὶ ..ιάφορα ἀρχαῖα καὶ βυζαντινὰ σταθμία. Τὸ μου..εῖον ἔχει καὶ ἀρκετὰ σημαντικὴν νομισματικὴν ..ιβλιοθήκην.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σβορώνου (1922) διευθυν..ὴς τοῦ μουσείου διετέλεσεν ὁ Γεώργ. Οἰκονόμος ..έχρι τοῦ 1929, ἔκτοτε δὲ διευθύνει αὐτὸ ὁ Κων. ..Κωνσταντόπουλος. Τὸ νομισματικὸν μουσεῖον, ..ετὰ τὰ μεγαλύτερα νομισματικὰ μουσεῖα τοῦ κό..μου, τῶν Παρισίων καὶ τὸ Βρεταννικὸν πρῶτον ..αὶ κατόπιν τοῦ Βερολίνου, τοῦ Μονάχου καὶ Ν. ..Ὑόρκης, ἔρχεται πέμπτον περίπου εἰς πλοῦτον καὶ ..ξίαν. Ἄλλα μεγάλα μουσεῖα εἶναι τῆς Πετρουπό..εως τῆς Βιέννης, τῆς Κοπεγχάγης καὶ τῆς Ρώμης.

Ε. Β.-Χ.

— **νομισματικὸν *σύστημα*·** βλ. λ. *νόμισμα* καὶ *μο..ομεταλλισμός, διμεταλλισμός.*

— **νομισματικὸς *κανὼν*** *[Οἰκον.]*· βλ. *κανὼν* (τ. Γ′, σ. 730 β′).

νομισματογνώμων, —*ονος* (ὁ, ἡ)· ὁ δυνάμε..ος νὰ ἔχῃ ἔγκυρον γνώμην περὶ τῶν νομισμάτων, ..τοι περὶ τῆς καταγωγῆς, τῆς γνησιότητος, τῆς ..ξίας κ.τ.τ.: «ὁ νομισματογνώμων τοῦ νομισματικοῦ ..ουσείου».

νομισματοειδὴς (ὁ, ἡ), —*ὲς* (τό)· ὁ ἔχων μορ..φήν, σχῆμα νομίσματος.

νομισματοθήκη (ἡ)· θήκη νομισμάτων, οἷον ..ν τοῖς μουσείοις.

νομισματοκοπεῖον (τό)· τὸ κατάστημα, τὸ ἐρ..γοστάσιον ἔνθα κόπτονται νομίσματα μεταλλικά, ..ρχ. *ἀργυροκοπεῖον*· || μεταφ., ἐπὶ καταστήματος, ἐρ..γοστασίου κ.τ.τ. κερδίζοντος πολλά: «τὸ ἐμπορικὸν ..οῦ τάδε εἶναι νομισματοκοπεῖον».

—*[Ἀρχ.]* Τὸ *νομισματοκοπεῖον* ἦτο ἵδρυμα ..ημόσιον, ὅπου ἐκόπτοντο τὰ νομίσματα, ἐκαλεῖτο ..ὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις *ἀργυροκοπεῖον* ἢ *σημαντή..ιον*. Ὅπως καὶ σήμερον, ὁ ἔλεγχος τῆς κοπῆς τῶν ..ομισμάτων ἐγίνετο διὰ τῆς ἐπιθέσεως μερικῶν ..ημείων δηλούντων εἴτε τοὺς ἄρχοντας ἐπὶ τῆς ..οπῆς, εἴτε τὰς ἐκδόσεις, εἴτε τὸ νομισματοκοπεῖον, ..ἴτε τὰ ἐργαστήρια τοῦ αὐτοῦ νομισματοκοπείου. ..ὰ σημεῖα ταῦτα εἶναι συχνὰ εἰς ὅλα τὰ ἑλληνικὰ ..ομίσματα, ἰδίως ἀπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ ἐν..εῦθεν εἴτε ὡς κύρια ὀνόματα, εἴτε ὡς μονογρα..ήματα, εἴτε ὡς μικρὰ σύμβολα.

..Περὶ τῶν ἀρχαίων ὅμως νομισματοκοπείων ἐλα..ίστας πληροφορίας ἔχομεν. Περισσότερα σχετι..ῶς εἶναι γνωστὰ περὶ τοῦ νομισματοκοπείου τῶν ..Ἀθηνῶν. Ἦτο ἱδρυμένον παρὰ τὸν ναὸν ἑνὸς μυ..ικοῦ ἥρωος γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ἐπίθετον «στεφανηφό..ος», πιθανώτατα δὲ ὡς τοιοῦτος πρέπει νὰ νοηθῇ ..Θησεύς. Ὅταν, ἕνεκα τῆς μεγάλης κυκλοφορίας ..ῶν τετραδράχμων τοῦ νεωτέρου λεγομένου ρυ..θμοῦ, παρέστη ἀνάγκη νὰ εὐρυνθῇ τὸ νομισματο..οπεῖον διὰ τῆς δημιουργίας πολλῶν τμημάτων, ..ρὸς εὐκολίαν τοῦ ἐλέγχου, ἕκαστον τμῆμα εἶχε ..ιακριτικόν τι γράμμα τιθέμενον ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ..ψεως τοῦ νομίσματος. Τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχόν..ων, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ ποινῇ θανάτου ἦσαν ὑπεύθυνοι ..ιὰ τὴν γνησιότητα καὶ τὸ κανονικὸν βάρος τοῦ ..ετάλλου, μᾶς καθιστοῦν γνωστὸν τὸν χρόνον καὶ ..ὸν τρόπον τῆς διαδοχῆς τῶν ἀρχόντων τούτων. ..Εἰς ἄλλας πόλεις πιθανῶς ἡ ἀρχὴ αὐτῶν ἦτο ..νιαυσία.

Ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς τῶν νομισμάτων, τῶν μὲν ἑλληνικῶν ἦτο ὁ αὐτὸς πάντοτε, διὰ σφυρηλασίας· τὰ δὲ ρωμαϊκὰ κατ' ἀρχὰς μὲν ἦσαν χυτά, κατόπιν δὲ σφυρήλατα. Διάφορος ἦτο ὁ τρόπος τῆς παρασκευῆς τῶν πετάλων, ἀναλόγως τῶν ἐποχῶν· κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τὰ πολύτιμα μέταλλα, ἐκ τῶν ὁποίων καὶ ἀποκλειστικῶς μέχρι τοῦ 408 κατεσκευάζοντο τὰ νομίσματα, ἐτήκοντο εἰς μικρὰ τεμάχια ᾠοειδοῦς ἢ σφαιρικοῦ σχήματος, τὰ ὁποῖα ἐζυγίζοντο καὶ κατόπιν ἐτίθεντο ἐντὸς δύο σφηνῶν κοπτομένων διὰ σφύρας. Οἱ σφῆνες αὐτοὶ ἦσαν ἀπὸ χαλκὸν ἢ χάλυβα, ἔχοντες εἰς τὸ ἄκρον τὸν τύπον ἐγγεγλυμμένον, ἐνίοτε δὲ διὰ νὰ ἀποφευχθῇ ἡ διάρρηξις των ὑπὸ τῆς σφύρας ἐτίθεντο ἐντὸς περιβλήματος ἐν εἴδει δακτυλήθρας. Τὸ κτύπημα διὰ μὲν τὰ νομίσματα μὲ παχὺ πέταλον ἐγίνετο ἐπὶ πεπυρακτωμένου μετάλλου, διὰ δὲ τὰ νομίσματα μὲ ἀβαθὲς ἀνάγλυφον ἐπὶ ψυχροῦ. Κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴν ἐποχὴν τὰ νομίσματα ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς δὲν φέρουν τύπον, ἀλλ' εἰσοχὴν σχήματος τετραγώνου ἐγκοίλου, διῃρημένου συχνὰ εἰς 4 ἢ περισσότερα τριγωνικὰ διαμερίσματα. Τὸ τετράγωνον αὐτὸ ὀφείλεται εἰς τὸν σφῆνα, ὁ ὁποῖος ἐπίεζε τὸ μέταλλον ἐπὶ τῆς μήτρας· ἐπὶ ταύτης ἦτο ἐγγεγλυμμένος ὁ τύπος, ἀποτυπούμενος ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως τοῦ νομίσματος· ἡ ἐπιφάνεια τῆς μήτρας ἦτο ἐλαφρῶς σκυφωτή, διὰ νὰ συγ-

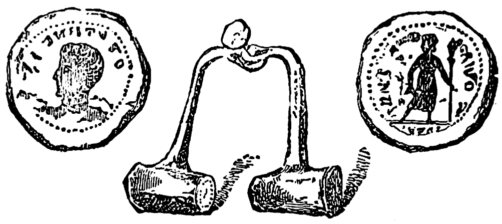

Σφραγὶς νομίσματος Κωνσταντίνου Α′.

κρατῆται τὸ πέταλον παρὰ τὰ κτυπήματα τῆς σφύρας. Τὸ ἔγκοιλον τετράγωνον, τὸ ἀποτυπούμενον ὑπὸ τοῦ σφηνός, ποικίλλει ἀναλόγως τῶν διαφόρων χωρῶν καὶ νομισματοκοπείων· συχνὰ δὲ εἶναι δυνατὴ ἡ ἀπόδοσις νομίσματος εἰς πόλιν τινὰ ἢ χώραν ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ τετραγώνου τούτου. Βραδύτερον τὸ τετράγωνον αὐτὸ γίνεται κανονικώτερον, κατὰ τὰς ἀρχὰς δὲ τοῦ Ε′ π. Χ. αἰῶνος γενικεύεται ἡ χρῆσις τῆς χαράξεως παραστάσεων ἐπ' αὐτοῦ, μέχρις ὅτου, εἰς τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος, ἐξαφανίζεται ἐντελῶς. Ἀπὸ τοῦ Δ′ π. Χ. αἰῶνος τὰ νομίσματα εἶναι ἐλαφρῶς κυρτὰ ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως καὶ κοῖλα ἐπὶ τῆς ὀπισθίας, μέχρις ὅτου αἱ δύο πλευραὶ τοῦ νομίσματος γίνονται τελείως ἐπίπεδοι. Μὲ ἓν ζεῦγος σφραγίδων ὑπολογίζουν ὅτι θὰ ἐκόπτοντο 100 περίπου τετράδραχμα καὶ 1000 περίπου δραχμαί. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ χαλκοῦ νομίσματος εἰς τὸ τέλος τοῦ Ε′ αἰῶνος ἐπέφερε τροποποιήσεις εἰς τὴν τεχνικήν, ἡ ὁποία, ἂν κρίνωμεν ἐκ τῶν νομισμάτων μὲ δαντελωτὸν ἄκρον (dentelé) καὶ τῶν ὑποχάλκων (ἀρχαίων κιβδήλων), ἤτοι νομισμάτων μὲ πυρῆνα (ψυχήν) ἐκ χαλκοῦ καὶ περίβλημα ἀργυροῦν ἢ χρυσοῦν, ἦτο ἀρκετὰ προηγμένη. Κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν ἐποχὴν ἐπῆλθον τεχνικαὶ τροποποιήσεις γενικευθεῖσαι ὡς πρὸς τὰ χαλκᾶ. Μία ἐκ τῶν τεχνικῶν προόδων εἶναι ἡ χρῆσις ἐργαλείου ὁμοίου πρὸς πυράγραν, εἰς τὰ ἄκρα τοῦ ὁποίου

Σφραγὶς ἀρχαίων νομισμάτων.

ἐφηρμόζοντο οἱ σφῆνες. Ἡ κατασκευὴ χυτῶν χαλκῶν νομισμάτων ἐπετάχυνε μὲν τὴν κατασκευήν, ἀλλὰ κατέστρεψε τὸν καλλιτεχνικὸν χαρακτῆρα τῶν νομισμάτων.

Ὅταν κατὰ τοὺς ἑλληνιστικοὺς χρόνους νομίσματα φέροντα τὸν αὐτὸν τύπον ἐκόπτοντο εἰς τὰ νομισματοκοπεῖα διαφόρων πόλεων, χωρὶς διακριτικὸν σημεῖον, ἡ κατάταξις γίνεται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς τέχνης τῶν νομισμάτων. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον γίνονται ἐργασίαι τελευταίως διὰ τὰ νομίσματα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων. Πλήρεις σειραὶ ὅμως τοῦ αὐτοῦ νομισματοκοπείου μόνον διὰ τὰ νομίσματα τῶν Πτολεμαίων, τὰ ἀθηναϊκὰ καὶ ἐλάχιστα ἄλλα ἀπετελέσθησαν.

Τὸ ρωμαϊκὸν νομισματοκοπεῖον, ὅταν κατὰ τὸ 269 ἔκοψεν ἀργυροῦν νόμισμα, ἦτο ὠργανωμένον ὅπως καὶ τὸ ἀθηναϊκόν, ἤτοι τρεῖς ἄρχοντες ἦσαν ὑπεύθυνοι διὰ τὴν κοπήν, καλούμενοι monetarii, ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Ἥρας Μονήτας (Juno Moneta), ὅπου ἦτο ἱδρυμένον τὸ νομισματοκοπεῖον, ἐπὶ τοῦ Καπιτωλίου.Τὰ ὀνόματά των ἦσαν γεγραμμένα ἐπὶ τῶν νομισμάτων καθὼς ἐπίσης καὶ τὸ ἀξίωμά των III VIRI A. A. A. F. F. (tresviri, aere, argento, auro, flando feriundo). Ὅταν ὁ Αὔγουστος ἐκράτησε δι' ἑαυτὸν τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα, τὸ δικαίωμα τῆς κοπῆς χαλκῶν ἐκράτησεν ἡ σύγκλητος, ἡ ὁποία καὶ διετήρησε τὸ παλαιὸν νομισματοκοπεῖον· ποῦ ἦτο τὸ νομισματοκοπεῖον τοῦ Αὐγούστου δὲν ἔχει καθο-

ρισθῆ. Ἐν γένει διὰ τὰ ρωμαϊκὰ νομισματοκοπεῖα ἔχομεν ὀλιγώτερα δεδομένα ἢ διὰ τὰ ἑλληνικά. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐπὶ ἐλευθέρας πολιτείας ἐκόπτοντο νομίσματα καὶ ἐκτὸς τῆς Ρώμης· ἐφ' ὅσον δὲ τὸ δικαίωμα κοπῆς νομισμάτων εἶχον οἱ διάφοροι στρατηγοί, τὰ νομισματοκοπεῖά των δὲν ἦσαν μόνιμα, ἀλλὰ ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τοῦ στρατοῦ (nummi castrenses). Κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας τῆς αὐτοκρατορίας δὲν δηλοῦται τὸ νομισματοκοπεῖον διὰ τὰ ἐκτὸς τῆς Ρώμης κοπτόμενα νομίσματα καὶ μόνον ἐξ ἱστορικῶν δεδομένων, τῆς τεχνοτροπίας καὶ τῶν εὑρημάτων κατατάσσονται εἰς τὰ διάφορα ἐκτὸς τῆς Ρώμης νομισματοκοπεῖα.

Ἀπὸ τοῦ Γ′ μ. Χ. αἰῶνος ἀρχίζουν νὰ τίθενται σημεῖα ἐπὶ τῶν νομισμάτων, δηλοῦντα τὸ νομισματοκοπεῖον. Κυρίως ὅμως τὰ σημεῖα αὐτὰ ἀρχίζουν ὅταν ἔπαυσεν ἡ αὐτόνομος νομισματοκοπία εἰς τὰς πόλεις τῆς Ἀνατολῆς. Τοιουτοτρόπως ἔχομεν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Διοκλητιανοῦ RP=Roma prima (officina), ἐπὶ νομισμάτων τοῦ Μ. Κωνσταντίνου SMRS=sacra moneta Romae, secunda (officiua). Ἐκτὸς τῆς Ρώμης, ὑπῆρξαν καὶ τὰ νομισματοκοπεῖα τῆς Ἀλεξανδρείας, Ἀμιένης, Ἀντιοχείας, Ἄρλης, Καρχηδόνος, Κολωνίας, Κωνσταντινουπόλεως, Κυζίκου. Ἡρακλείας (Θρᾴκης), Λονδίνου, Λυών, Μιλάνου, Ναρβώνης, Νικομηδείας, Ὀστίας, Ραβέννης, Σαρδικῆς Σιρμινίου, Σισκίας, Ταρρακόνης, Θεσσαλονίκης, Βιέννης κ. τ. λ. Ἐκ τούτων ἄλλα ἦσαν μακρᾶς καὶ ἄλλα βραχείας διαρκείας.

Τὰ βυζαντινὰ νομισματοκοπεῖα εἶναι συνέχεια τῶν ρωμαϊκῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ ὡς πρὸς τὴν τεχνικὴν καὶ ὡς πρὸς τὸν τόπον τῆς κοπῆς. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τοῦ Ἡρακλείου λειτουργοῦν τὰ περισσότερα νομισματοκοπεῖα, ὀλίγον κατ' ὀλίγον δὲ περιορίζονται, μέχρις ὅτου παραμένει μόνον τὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Σπουδαία μεταβολὴ εἰς τὴν τεχνικὴν τῶν βυζαντινῶν νομισμάτων εἶναι ἡ κατασκευὴ νομισμάτων σκυφωτῶν μὲ λεπτὸν καὶ πλατὺ πέταλον, ὀφειλομένη εἰς ἀγνώστους τεχνικοὺς λόγους.

— *[Ἐγκυκλοπ.]* Εἰς τὰ σύγχρονα νομισματοκοπεῖα τὸ μεταλλικὸν κρᾶμα παρασκευάζεται μετὰ μεγάλης προσοχῆς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἔχῃ σταθερὸν *τίτλον*, τὴν ἰδίαν δηλαδὴ πάντοτε ἀναλογίαν εἰς τὰς ποσότητας τῶν μετάλλων, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται. Παρασκευάζεται δὲ τὸ κρᾶμα διὰ τήξεως τῶν ἀποτελούντων αὐτὸ μετάλλων καὶ χύνεται εἶτα εἰς τύπους ὑπὸ μορφὴν πεπλατυσμέ-

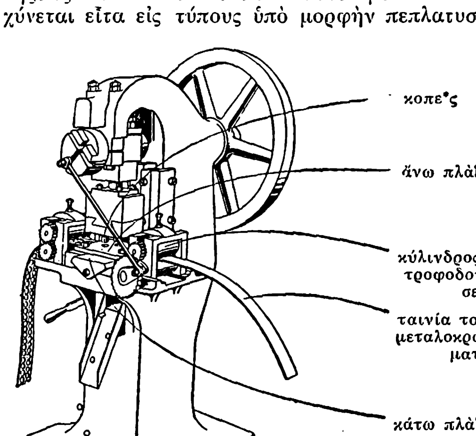

Σχ. 1. *Μηχανὴ κοπῆς τῶν νομισματικῶν δίσκων.*

νων ράβδων. Αἱ τελευταῖαι αὗται, διερχόμεναι κατ' ἐπανάληψιν διὰ διαφόρων ἐλάστρων, προσλαμβάνουσιν ἐν τέλει μορφὴν ταινιῶν, ἐπακριβῶς καθωρισμένου πάχους, ἀναλόγου πρὸς τὸ νόμισμα,διὰ τὴν κοπὴν τοῦ ὁποίου προορίζονται. Τοῦ πάχους τῆς ταινίας ὅσον καὶ τοῦ βάρους αὐτῆς γίνεται λεπτομερὴς ἐξακρίβωσις δι' εἰδικῶν μετρητικῶν ὀργάνων· καὶ εἰς περίπτωσιν μὲν καθ' ἣν τὸ πάχος εἶναι μεγαλύτερον τοῦ πρέποντος, ἡ ταινία ἐπαναφέρεται εἰς τἀ̓έλαστρα, ἂν δ' ἀντιθέτως εἶναι μικρότερον, ἡ ταινία στέλλεται ἐκ νέου εἰς τὸ χυτήριον· ἡ κανονικότης τέλους τοῦ βάρους αὐτῆς ἐξακριβοῦται διὰ δειγματοληψίας καὶ ζυγίσεως τοῦ ἀποκοπτομένου τεμαχίου εἰς εὐπαθέστατον ζυγὸν μεγάλης ἀκριβείας. Ἡ ὡς ἀνωτέρω ἐλεγχθεῖσα ταινία φέρεται εἰς εἰδικὸν μηχάνημα (σχ. 1) φέρον ζεῦγος κοπτήρων (σφηνῶν), οἵτινες καταβιβαζόμενοι ὑπὸ ἰσχυρὰν πίεσιν ἀποκόπτουσιν ἑκάστοτε ἐκ τῆς ταινίας ἀνὰ δύο δίσκους μετάλλου, ἰσομεγέθεις πρὸς τὸ ὑπὸ κατασκευὴν νόμισμα. Οἱ δίσκοι οὗτοι καθαρίζονται καὶ ζυγίζονται δι' εἰδικοῦ μηχανήματος, εἰς περίπτωσιν δὲ καθ' ἣν δὲν ἔχουσι τὸ κανονικὸν τοῦ νομίσματος βάρος ἀπορρίπτονται αὐτομάτως, διὰ νὰ ἐπαναχθῶσιν εἰς τὸ χυτήριον. Οἱ ἐλεγχθέντες δίσκοι ἄγονται μετὰ τοῦτο εἰς μηχάνημα ὅπερ, διὰ μεγάλης πιέσεως, ἐκτυπώνει τὰς ἐπὶ τῆς περιφερείας των ἐγγλυφὰς (λέξεις, παρα-

Digitized by Google

στάσεις, ἢ ἁπλῆν ὀδόντωσιν), ἐν τέλει δὲ εἰς ἕτερον πιεστήριον (σχ. 2), διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιτελεῖται ἐπὶ τῶν δύο ἐπιφανειῶν αὐτῶν ἡ κυρία νομισματικὴ ἀποτύπωσις· πρὸς τοῦτο ἕκαστος μετάλλινος δίσκος, ἐπικαθήμενος ἐπὶ μήτρας, διδούσης τὴν μίαν τοῦ νομίσματος ὄψιν, ὑφίσταται ἐκ τῶν ἄνω τὴν πίεσιν ἄλλης μήτρας, ἀποτυπούσης ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἑτέραν ἐπιφάνειαν τοῦ νομίσματος. Ἐν τέλει τὰ πλήρως οὕτω παρασκευασθέντα νομίσματα ζυγίζονται ἐκ νέου δι' αὐτομάτου ζυγοῦ, ἐκτελοῦντος τὴν διαλογὴν τῶν ἐνδεχομένως ἐλαττωματικῶν κατὰ τὸ βάρος, ἅτινα ἀπορριπτόμενα ἐπαναφέρονται ὡς πρῶτον ὑλικὸν εἰς τὰ χυτήρια. Ἡ συνήθης ταχύτης λειτουργίας τῶν νομισματοκοπικῶν μηχανημάτων ἀποδίδει ἑξήκοντα περίπου νομίσματα καθ' ὥραν. Γ. Ζ.

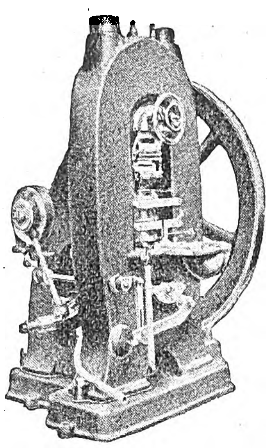

Σχ. 2. *Νομισματοτυπικὴ μηχανή.*

Τὸ νομισματοκοπεῖον τῆς Ἑλλάδος. Ὁ κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος Ἰω. Καποδίστριας ἠγόρασεν ἐν Μάλτᾳ καὶ μετέφερεν εἰς Αἴγιναν νομισματοκόπον μηχανήν, ἥτις εὑρίσκετο ἐν ἀχρηστίᾳ ἐκεῖ ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν ἱπποτῶν. Ἦτο τοῦτο συνέπεια προηγηθείσης ἀποφάσεως τῆς ἐν Ἄστρει Β' ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων συνελεύσεως, ἥτις διὰ τοῦ προσωρινοῦ τῆς Ἑλλάδος πολιτεύματος (ἄρθρ. μβ'), κατ' Ἰανουάριον 1822 εἶχεν ἀποφασίσει νὰ διατάξῃ τὸ βουλευτικὸν νέον σύστημα νομισμάτων χαραττομένων εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ἔθνους. Ἡ ὑπὸ τοῦ κυβερνήτου σύστασις νομισματοκοπείου ἐν Αἰγίνῃ καὶ ἡ ἐν αὐτῷ ἐκκοπὴ ἑλληνικοῦ νομίσματος ἐνεκρίθη κατόπιν ὑπὸ τῆς Δ' ἐθνικῆς συνελεύσεως διὰ τοῦ ὑπ' ἀρ. Ζ' ψηφίσματος τῆς 31 Ἰουλίου 1829, δημοσιευθέντος διὰ τοῦ ὑπ' ἀρ. 35 τῆς 14 Αὐγούστου 1829 φύλλου τῆς «Γενικῆς Ἐφημερίδος τῆς Ἑλλάδος». Ἐν Αἰγίνῃ ἐκόπησαν τὰ πρῶτα ἑλληνικὰ νομίσματα, ἅτινα ἀπετελοῦντο ἀπὸ *φοίνικας* καὶ *λεπτά*. Οὕτω συσταθὲν τὸ νομισματοκοπεῖον καὶ ἐφοδιασθὲν διὰ τῶν ἀπαιτουμένων μηχανημάτων, ἐλειτούργει μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ μηνὸς Μαΐου 1830, ὁπότε ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὀργανικὸν περὶ αὐτοῦ νομοθέτημα τῆς 2 Μαΐου 1830, δημοσιευθὲν διὰ τῆς «Γενικῆς Ἐφημερίδος τῆς Ἑλλάδος» (ἀρ. 38 τῆς 17 Μαΐου 1830). Ἔφορος τοῦ καταστήματος διωρίσθη ὁ Ἀ. Κοντόσταυλος, ὅστις ἐξεπλήρου ταυτοχρόνως καὶ χρέη μέλους τῆς ἐπὶ τῆς οἰκονομίας ἐπιτροπῆς καὶ διευθυντοῦ της Ἐθνικῆς Τραπέζης, ἀλλ' οὗτος ἀπηλλάγη τῶν καθηκόντων τοῦ ἐφόρου διὰ τῆς ἀπὸ 23 Ἰουλίου 1930 διαταγῆς τοῦ κυβερνήτου, κατόπιν τῆς ἀποδοθείσης αὐτῷ μομφῆς δι' ἐπισυμβάσας εἰς τὸ νομισματοκοπεῖον καταχρήσεις καὶ διωρίσθη τῇ 7 Μαΐου 1830 ἔφορος ὁ Α. Λουκόπουλος. Κατὰ τὸ 1833 τὸ νομισματοκοπεῖον μετεφέρθη εἰς Ἀθήνας καὶ ἐγκατεστάθη τὸ πρῶτον μὲν προσωρινῶς ἐπὶ χώρου, ὅπου σήμερον εὑρίσκεται τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, κατόπιν δὲ ἐν δημοσίῳ οἰκήματι, ἐπὶ τούτῳ ἀνεγερθέντι, τοῦτο δὲ εἶναι τὸ ἰσόγειον τοῦ κτηρίου τοῦ νῦν χρησιμοποιουμένου ὡς ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν, ὅπου ἐπὶ μακρὸν χρόνον, μέχρι τοῦ 1917, ἦτο ἐγκατεστημένον τὸ ἐθνικὸν σφραγιστήριον, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ ἀπὸ 15 Ἰουνίου 1836 ὀργανικὸν διάταγμα ἀπετέλεσε κοινὸν μετὰ τοῦ νομισματοκοπείου κατάστημα. Εἰς τὸ κατὰ τὸ 1836 συσταθὲν ἐν Ἀθήναις κατάστημα βασιλικοῦ νομισματοκοπείου καὶ σφραγιστηρίου ἐκόπτοντο τὰ νομίσματα τοῦ κράτους, κατεσκευάζοντο τὰ νομοθετηθέντα χαρτόσημα καὶ γραμματόσημα, συνετηροῦντο δὲ τὰ πρότυπα μέτρα καὶ σταθμά. Ὑπήγετο δὲ τὸ κατάστημα τοῦτο εἰς τὴν ἁρμοδιότητα καὶ τὴν ἐποπτείαν τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν. Προσωπικὸν τοῦ καταστήματος ὡρίσθη εἷς διευθυντής, εἷς ἐλεγκτής, εἷς ἀργυρογνώμων, εἷς νομισματοχαράκτης, εἷς βοηθὸς τοῦ ἀργυρογνώμονος, εἷς μηχανικός, εἷς βοηθὸς καὶ εἷς νομισματοκόπος. Διὰ τοῦ νόμου περὶ χαρτοσήμου τῆς 14/26 Αὐγούστου 1836 (ἄρθρ. 11) ὡρίσθη ὅπως ὁ σφραγιστὸς χάρτης κατασκευάζηται μόνον εἰς τὸ νομισματοκοπεῖον. Εἰς αὐτὸ ἐκόπτοντο τὰ ἐπὶ βασιλέως Ὄθωνος ἐκτυπωθέντα νομίσματα, ἀλλὰ μετὰ τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1868 προσχώρησιν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ἐν Παρισίοις συνομολογηθεῖσαν νομισματικὴν «λατινικὴν ἕνωσιν» ἔπαυσε νὰ κόπτηται τὸ ἐθνικὸν νομισματοκοπεῖον καὶ οὕτως ἔπαυσε σιωπηρῶς ἔκτοτε λειτουργοῦν τὸ νομισματοκοπεῖον, τοῦ καταστήματος περιορισθέντος εἰς τὸ σφραγιστήριον. Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ

νομισματοκοπία (ἡ)· ἡ τέχνη τοῦ νομισματοκόπου· || τὸ κόπτειν νομίσματα.

νομισματοκόπος (ὁ)· ὁ κόπτων νομίσματα, ὁ εἰδικὸς τεχνίτης πρὸς κοπὴν νομισμάτων.

νομισματοκοπῶ (*—έω*)· εἶμαι νομισματοκόπος, κόπτω νομίσματα.

νομισματόλιθος (ὁ) (Nummulites) *[Παλαιοζωολ.]*· βλ. *νουμμουλίτης*.

νομισματολογικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν νομισματολογίαν, ὁ τῆς νομισματολογίας.—Ἐπίρρ. ***νομισματολογικῶς***.

νομισματολόγος (ὁ, ἡ)· ὁ ἀσχολούμενος εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν μελέτην τῶν νομισμάτων, ὁ ἔχων εἰδικότητα εἰς τὰ νομίσματα.

νομισματοπώλης (ὁ)· ὁ πωλῶν ἀρχαῖα, μὴ ἐν χρήσει, νομίσματα, ἀρχαιοπώλης νομισμάτων.

νομισματοστάθμη (ἡ)· πλάστιγξ λίαν εὐαίσθητος πρὸς ζύγισιν νομισμάτων.

Νομιτσὴ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου, τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 459. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον.

Νομίων *[Μυθολ.]*. Πατὴρ τοῦ Ἀμφιμάχου καὶ Νάστου, ἡγεμόνων τῶν εἰς βοήθειαν τῶν Τρώων ἐλθόντων Καρῶν. Α. Θ. Σ.

νομογράφημα (τό)· ἡ γραφικὴ παράστασις, ἡ ὁποία μᾶς παρέχει τὸ ἐξαγόμενον μαθηματικοῦ προβλήματος ἄνευ ἀριθμητικῶν ὑπολογισμῶν.

νομογραφία (nomographie). Εἶναι ἡ τέχνη τῆς γραφικῆς παραστάσεως τῶν μαθηματικῶν νόμων, καθ' οὓς εὑρίσκεται ἡ τιμὴ μιᾶς μεταβλητῆς ποσότητος, ὅταν εἶναι γνωσταὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι μεταβληταί, μεθ' ὧν συνδέεται δι' ὡρισμένης σχέσεως. Στηρίζεται δ' ἡ τέχνη αὕτη εἰς ἐπιστημονικοὺς κανόνας, καθ' οὓς μετατρέπονται διάφοροι καμπύλαι γραμμαὶ εἰς συστήματα παραλλήλων εὐθειῶν ἢ καὶ συνερχομένων εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον. Βάσει τῶν «ἀναμορφώσεων» τούτων τῶν γραμμῶν ἢ συναρτήσεων ἔχουσι καταρτισθῆ διάφοροι πίνακες, εἰς ὁποίους καθίσταται δυνατὴ ἡ ἀνάγνωσις ἀμέσως τοῦ ἀποτελέσματος πολυπλόκων μαθηματικῶν πράξεων καὶ ὑπολογισμῶν.

Μεταξὺ τῶν μαθηματικῶν οἵτινες ἠσχολήθησαν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ κλάδου τούτου τῆς ἐπιστήμης προέχουσαν θέσιν κατέχει ὁ καὶ δημιουργὸς τῆς νομογραφίας τῆς ἰδίας ἐπιστήμης, ὁ Μαυρίκιος ντ' Ὀκάνι (Maurice d'Ocagne), ὅστις καὶ ἐδημοσίευσε πλῆθυν συγγραμμάτων ἐπὶ τῶν θεμάτων τούτων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1885 καὶ ἐντεῦθεν. Πλείστας δ' ἐφαρμογὰς τῶν πινάκων του ἔδωκεν, ὡς τῆς ἐπιλύσεως τῆς πλήρους ἐξισώσεως ἀλγεβρικῆς 3ου βαθμοῦ καὶ τῶν προβλημάτων τῶν σφαιρικῶν τριγώνων κ.ἄ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Traité de Nomographie par M. d'Ocagne.
Ν. Γ.

νομογράφος (ὁ)· ὁ γράφων, ὁ συγγράφων νόμους, νομοθέτης.

νομοδιδάσκαλος (ὁ)· ὁ διδάσκαλος τῶν νόμων, ὁ ἔχων ἔγκυρον γνώμην περὶ τῆς ἑρμηνείας τῶν νόμων (ἐπίθετον μεγάλων νομομαθῶν).

νομοδίφης (ὁ)· ὁ μελετῶν τοὺς νόμους, ὁ ἀναδιφῶν καὶ ἐξετάζων τοὺς νόμους.

νομοθεσία (ἡ)· τὸ ἔργον τοῦ νομοθέτου, ἡ συγγραφὴ νόμων καὶ κύρωσις αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἔχοντος τὴν ἁρμοδιότητα: «ἡ νομοθεσία τοῦ Λυκούργου» || σύνολον νόμων: «ἑλληνική—, γαλλικὴ νομοθεσία», «δασική—, τελωνειακή—, φορολογικὴ νομοθεσία» (διάφορον τοῦ *κώδικος*).

—νομοθεσία *ἄμεσος* ἢ *λαϊκή*. Ἡ ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῶν προσώπων, τῶν ἀποτελούντων τὸν ἐν τῇ στενῇ ἐννοίᾳ λαόν, ἐνάσκησις τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο, καλούμενον σύστημα «τῆς ταυτότητος» ἢ «τῆς ἀμέσου κυβερνήσεως ἢ ἀμέσου δημοκρατίας», τὸ ἐκλογικὸν σῶμα μετέχει τῆς ἀσκήσεως πολιτειακῶν λειτουργιῶν ἀμέσως καὶ ἄνευ ἐκλογῆς ἀντιπροσωπευτικῶν σωμάτων. Ἀντιθέτως, εἰς τὸ καλούμενον «ἔμμεσον ἢ ἀντιπροσωπευτικὸν σύστημα» ἀποκλείεται ἡ ἄμεσος ἀνάμειξις τοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς ἐξουσίας, ἥτις εἶναι ἀνατεθειμένη εἰς ἀντιπροσώπους. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων συστημάτων ἵσταται ὁ τρίτος τύπος τῆς δημοκρατίας, ὁ τῆς «μεικτῆς ἢ ἡμιαμέσου κυβερνήσεως», καθ' ἣν ὁ λαὸς συγκροτεῖ μὲν δι' ἐκλογῆς ἀντιπροσωπευτικὸν σῶμα, ἐπιφυλάσσει ὅμως δι' ἑαυτὸν τὸ δικαίωμα τοῦ ἀποφασίζειν ἐπὶ ὡρισμένων ἀντικειμένων. Ἡ κυρίως ἄμεσος νομοθεσία, καίτοι λογικῶς συνάδει πληρέστερον παντὸς ἄλλου συστήματος πρὸς τὴν βάσιν τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, ὡς διεκήρυσσεν ἐν τῷ «Κοινωνικῷ συμβολαίῳ» ὁ Ἰ. Ἰ. Ρουσσῶ, ἔνθερμος ἀπόστολος αὐτῆς, ἐν τούτοις δὲν ἐπέζησε κατὰ τοὺς νεωτέρους δημοκρατικοὺς χρόνους εἰμὴ ἐν ἐλαχίστῳ μέτρῳ, παρέμεινε δὲ ὡς ἡ χαρακτηριστικὴ μορφὴ τῶν δημοκρατιῶν τῶν ἀρχαίων χρόνων, ἐν αἷς τὸ ὀλιγάριθμον τῶν πολιτῶν ηὐνόει τὴν λειτουργίαν τοῦ συστήματος τούτου. Εἰδικώτερον, κατὰ τοὺς ὁμηρικοὺς χρόνους, ἡ πολιτικὴ ἐξουσία ἠσκεῖτο ὑπὸ τῆς ἀγορᾶς, ἧς μετεῖχον οἱ ἐλεύθεροι πολῖται καὶ οἱ στρατιῶται.

Παρεμφερὴς ἦτο ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις τῆς σπαρτιατικῆς πολιτείας, καλουμένη *Ἀπέλλα* καὶ συγκροτουμένη μόνον ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν πολιτῶν, ἀποκλειομένων τῶν περιοίκων καὶ εἱλώτων. Ὁ χαρακτηριστικώτερος ὅμως τύπος νομοθετικοῦ ὀργάνου ἐν τῇ ἀμέσῳ δημοκρατίᾳ εἶναι ἡ ἀθηναϊκὴ *ἐκκλησία τοῦ δήμου*, ἀποτελοῦσα τὸ κυρίαρχον ὄργανον τοῦ κράτους, ἀσκοῦσα δὲ οὐ μόνον τὴν νομοθετικήν, ἀλλ' ἐν μεγάλῳ μέρει καὶ τὴν δικαστικήν, ἔτι δὲ καὶ τὴν διοικητικὴν λειτουργίαν. Αἱ ἐκκλησίαι τῶν δημοκρατικῶν χρόνων τῆς Ρώμης (comitia), διακρινόμεναι εἰς ἐκκλησίας κατὰ φυλάς, φρατρίας καὶ λόχους, ἀπεφάσιζον ὡς νομοθετικὸς παράγων ἐπὶ τῶν ὑπὸ τῶν ἀρχόντων ὑποβαλλομένων προτάσεων. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐπιβίωσις τοῦ συστήματος ὑπὸ τὴν καθαρῶς ἄμεσον αὐτοῦ μορφὴν ἀνευρίσκεται μόνον εἴς τινα μικρὰ καὶ ὀλιγοπληθῆ καντόνια τῆς Ἑλβετίας, ἔνθα ἀσκεῖται ὑπὸ τῶν «χωρικῶν συνελεύσεων» (Lands gemeinde) ἡ πολιτικὴ ἐξουσία, πλὴν τῆς καθημερινῆς διαχειρίσεως τῶν διοικητικῶν ὑποθέσεων, ἐνεργουμένης ὑπὸ αἱρετῶν ὑπαλλήλων. Αἱ συνελεύσεις αὗται, συγκροτούμεναι κατὰ τρόπον πανηγυρικόν, μὴ στερούμενον ποιᾶς τινος γραφικότητος, ἐμφανίζονται μᾶλλον ὡς ἀνάμνησις τοῦ παρελθόντος ἢ ὡς τελειοποιημένη μορφὴ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος. Οἱ λόγοι δι' οὓς ἐτέθη νῦν εἰς ἀχρηστίαν τὸ σύστημα τῆς ἀμέσου νομοθεσίας εἶναι, πρῶτον μὲν ἡ αὔξησις τῆς ἐκτάσεως καὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν νεωτέρων δημοκρατιῶν, καθιστῶσα τεχνικῶς δυσχερῆ τὴν λειτουργίαν του, δεύτερον δὲ εὔρυνσις τῆς ἀποστολῆς τῶν νεωτέρων κρατῶν, ἕνεκα τῆς ὁποίας ὁ χειρισμὸς τῶν δημοσίων ὑποθέσεων δὲν θὰ ἠδύνατο ν' ἀνατεθῇ εἰς σώματα πολυπληθῆ, ἀμοιροῦντα κατὰ τὸ πλεῖστον σχετικῆς καταρτίσεως καὶ διαπαιδαγωγήσεως. Ἴχνη τῆς ἀμέσου νομοθεσίας ἀνευρίσκομεν εἰς τὸ σύστημα τῆς «μεικτῆς ἢ ἡμιαμέσου κυβερνήσεως», ὅπερ ἰσχύει ἐν Ἑλβετίᾳ, Ἡνωμέναις Πολιτείαις, εἰσήχθη δὲ καὶ ὑπὸ τῶν μεταπολεμικῶν δημοκρατικῶν συνταγμάτων τῆς Γερμανίας, τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Τσεχοσλοβακίας. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο, ἄμεσος ἀνάμειξις τοῦ ἐκλογικοῦ σώματος εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς ἐξουσίας ἐπιτρέπεται μόνον εἰς περιπτώσεις ἐξαιρετικάς, ἐνῷ ἡ κατὰ κανόνα ἄσκησις αὐτῆς ἀνήκει εἰς σώματα ἀντιπροσωπευτικά. Ἐκδηλοῦται δ' αὕτη ὑπὸ τρεῖς μορφάς: Πρώτη μορφὴ εἶναι, τὸ κυρίως *δημοψήφισμα* (βλ. λ.). Δευτέρα μορφὴ ἡμιαμέσου κυβερνήσεως εἶναι ἡ *λαϊκὴ ἀρνησικυρία* (veto populaire), καθ' ἣν ἐντὸς ὡρισμένης προθεσμίας ἀπὸ τῆς ψηφίσεως τοῦ νόμου ὑπὸ τοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ σώματος ὑποβαλλομένη αἴτησις περὶ διενεργείας δημοψηφίσματος ἀναστέλλει τὴν ἰσχὺν τοῦ νόμου μέχρις οὗ ἀποφανθῇ ὁ λαός. Τρίτη τέλος μορφὴ εἶναι ἡ *λαϊκὴ πρωτοβουλία*, ἐκδηλουμένη διὰ τῆς ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ λαοῦ προτάσεως νόμου, τὸν ὁποῖον τὸ ἀντιπροσωπευτικὸν σῶμα ὑποχρεοῦται ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ συζητήσῃ. Φανερὸν ὅθεν ὅτι ἡ μὲν λαϊκὴ ἀρνησικυρία περιέχει τι ἔλαττον τοῦ δημοψηφίσματος, ἐνῷ ἡ λαϊκὴ πρωτοβουλία περιέχει τι πλέον αὐτοῦ. Ἐν Ἑλβετίᾳ ἰσχύει ὑποχρεωτικὸν συνταγματικὸν δημοψήφισμα, προαιρετικὸν νομοθετικὸν δημοψήφισμα, λαϊκὸν veto καὶ λαϊκὴ πρωτοβουλία διὰ τὴν νομοθεσίαν τῶν καντονίων. Ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις ἰσχύει τό τε συνταγματικὸν καὶ τὸ νομοθετικὸν δημοψήφισμα, ἀλλαχοῦ ὡς ὑποχρεωτικόν, ἀλλαχοῦ ὡς προαιρετικόν, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ λαϊκὴ πρωτοβουλία εἰς ὡρισμένας πολιτείας. Τέλος, εἰς τὰ μεταπολεμικὰ συντάγματα καθιερώθη ἰδίως τὸ προαιρετικὸν δημοψήφισμα κυρίως ὡς μέσον ἄρσεως νομοθετικῆς συγκρούσεως τῶν κυριωτέρων ὀργάνων τοῦ κράτους πρὸς ἄλληλα ἢ πρὸς τὸν λαόν. Παρ' ἡμῖν, οἱαδήποτε ἐκδήλωσις ἀμέσου συμμετοχῆς τοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἀποκλείεται ὑπὸ τοῦ Συντάγματος, ὅπερ, καθιεροῦν τὸ ἀμιγὲς ἀντιπροσωπευτικὸν σύστημα, ὁρίζει ὡς μόνους νομοθετικοὺς παράγοντας τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ λαοῦ, ὃν στερεῖ ἐπίσης καὶ τοῦ δικαιώματος τῆς νομοθετικῆς πρωτοβουλίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ν. Ν. Σαριπόλου*, Ἑλληνικὸν συνταγματικὸν δίκαιον (τόμ. Α', 1912).—*Α. Σβώλου*, Τὸ νέον Σύνταγμα καὶ αἱ βάσεις τοῦ πολιτεύματος (1928).—*Χ. Σγουρίτσα*, Τὸ δημοψήφισμα ἐν τῇ δημοκρατίᾳ (1929).—*Barthélemy* et *Duez*, Droit Constitunionnel (t. 2, 1928).—Traité élémentaire de droit constitutionnel (1920).
Μ. Δ. Σ.

—νομοθεσία *ἐμπορική* *[Νομ.]*· βλ. λ. ἐμπορικὴ νομοθεσία.

—νομοθεσία *ἐργατική*· βλ. λ. ἐργατικὸν δίκαιον.

—νομοθεσία *κοινωνική*· βλ.λ. κοινωνικὴ πολιτική.

νομοθέτημα, *—ατος* (τό)· τὸ νομοθετηθέν, ὁ τεθειμένος, ὁ δεδομένος κανὼν δικαίου, νόμος.

Digitized by Google

νομοθέτης (ὁ)· ὁ θέτων νόμους, ὁ νομοδότης· || ὁ συντάκτης νόμων.

— *[Ἀρχ.] Νομοθέται* ἐκαλοῦντο οἱ ἄρχοντες τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, ὧν κυρία ἀποστολὴ ἦτο ἡ κατάρτισις τῶν νόμων. Διωρίζοντο ὑπὸ τῶν πρυτάνεων κατὰ τὴν τετάρτην συνέλευσιν τῆς πρώτης πρυτανείας καὶ συνεκρότουν εἶδος νομοθετικῆς ἐπιτροπῆς. Εἶναι ἄγνωστον ἂν διωρίζοντο κατ' ἐκλογὴν ἢ διὰ κληρώσεως. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι οἱ νομοθέται ἐλαμβάνοντο ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἡλιαστῶν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ συγκεντρῶσι προσόντα πείρας καὶ ὡριμότητος. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν δὲν ἦτο ἀκριβῶς καθωρισμένος, ἀλλ' ἐποίκιλλεν ἀναλόγως τῶν ἀνατιθεμένων εἰς αὐτοὺς ἐργασιῶν. Πάντως ἦτο μέγας, διότι εἴς τινα χωρία συγγραφέων ἀναφέρονται πεντακόσιοι, ἀλλαχοῦ δὲ χίλιοι. Γενομένης κατ' ἀρχὴν δεκτῆς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου προτάσεώς τινος νέου νόμου, οἱ νομοθέται συνήρχοντο εἰς συνεδρίασιν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν προέδρων καὶ τοῦ ἐπιστάτου τῶν νομοθετῶν, εἰδικῶς ὑποδεικνυομένων ὑπὸ τῆς βουλῆς. Ἐνώπιόν των προσήρχοντο οἱ προτείναντες τὸν νέον νόμον, οἵτινες καὶ ὑπεστήριζον αὐτόν, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου τὰς κειμένας διατάξεις, εἰς τὴν τροποποίησιν τῶν ὁποίων ἀπέβλεπεν ἡ συζητουμένη πρότασις, ἠδύνατο νὰ ὑποστηρίξῃ πᾶς πολίτης, πάντως δὲ πέντε ἐξ ἐπαγγέλματος συνήγοροι, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ ἐκκλησία ἀνέθετε νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν διατήρησιν τῶν κειμένων νόμων. Μετὰ τοῦτο οἱ νομοθέται προήρχοντο εἰς ψηφοφορίαν, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ἦτο ἀρκετὸν διὰ τὴν συντέλεσιν τοῦ νόμου, μηδεμιᾶς χρῇζον κυρώσεως ὑπὸ τῆς βουλῆς ἢ τῆς ἐκκλησίας. Μ. Δ. Σ.

νομοθετικός, *—ή, —όν*· ὁ σχετιζόμενος πρὸς τὴν νομοθεσίαν.

— **νομοθετικὴ *ἐξουσία.*** Ἡ ἐκδήλωσις τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, ἡ ἀντιστοιχοῦσα εἰς τὴν θέσιν, ἄρσιν καὶ τροποποίησιν κανόνος δικαίου. Δεδομένου ὅτι, ὡς εἶναι δεκτὸν νῦν, δὲν ὑπάρχουσι τρεῖς πολιτικαὶ ἐξουσίαι, ὡς ἐδέχετο ὁ Μοντεσκιέ, ἀλλὰ μία καὶ μόνη, ἐκδηλουμένη διὰ τριῶν λειτουργιῶν (τῆς *νομοθετικῆς*, τῆς *ἐκτελεστικῆς* καὶ τῆς *δικαστικῆς*), κατ' ἄλλους δὲ δύο (τῆς νομοθετικῆς καὶ τῆς ἐκτελεστικῆς, ἐν ᾗ περιλαμβάνεται καὶ ἡ δικαστική), ὀρθότερον ἐκφράζεταί τις λέγων *νομοθετικὴ λειτουργία* καὶ οὐχὶ *νομοθετικὴ ἐξουσία.* Ἐν τούτοις ὁ τελευταῖος οὗτος ὅρος ἀποδίδεται συνήθως οὐ μόνον εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς λειτουργίας ταύτης, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ὄργανα, εἰς ἃ ὁ καταστατικὸς χάρτης ἀπονέμει τὴν ἄσκησιν αὐτῆς. Τὰ ὄργανα ταῦτα διαφέρουν ἀναλόγως τοῦ πολιτεύματος. Οὕτως, ἐν τῇ ἀπολύτῳ μοναρχίᾳ τὴν νομοθετικὴν λειτουργίαν ἀσκεῖ ὁ μονάρχης, τυγχάνων ἅμα καὶ φορεὺς αὐτῆς, ὡς καὶ ἁπάσης τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, ἐν δὲ τῇ συνταγματικῇ βασιλείᾳ ἡ νομοθετικὴ λειτουργία ἀσκεῖται ὑπὸ δύο παραγόντων, τοῦ βασιλέως ἐν συμπράξει μετὰ τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ λαοῦ, τέλος δ' ἐν τῇ δημοκρατίᾳ αὕτη ἀσκεῖται ὑπὸ μόνης τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ λαοῦ, κατ' ἐξαίρεσιν δὲ ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἐκεῖ ἔνθα ἰσχύει τὸ σύστημα τῆς ἀμέσου ἢ ἡμιαμέσου κυβερνήσεως. Παρ' ἡμῖν τὴν νομοθετικὴν λειτουργίαν ἀσκοῦσιν ἡ βουλὴ καὶ ἡ γερουσία, δυνάμει τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ Συντάγματος. Ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας ἀσκεῖ νομοθετικὴν λειτουργίαν εἰς ὅλως ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις, δυνάμει εἰδικῆς ῥητῆς ἐν τῷ Συντάγματι διατάξεως (ἄρθρον 84 περὶ ἀμνηστίας καὶ χάριτος). Αἱ πράξεις τῶν ὀργάνων τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας, καταρτιζόμεναι κατ' ἰδίους τύπους, καλοῦνται *νόμοι* (βλ. λ.). Μ. Δ. Σ.

— **νομοθετικὴ *ἐξουσιοδότησις*** *[Συντ. Δίκ.]*· βλ. λ. *ἐξουσιοδότησις* νομοθετική.

— **νομοθετικὴ *πρωτοβουλία.*** Καλεῖται τὸ δικαίωμα τοῦ ὑποβάλλειν σχέδια νόμων ὑπὸ τὴν κρίσιν τῶν νομοθετικῶν παραγόντων. Τὸ δικαίωμα τοῦτο κέκτηται ἐξέχουσαν σπουδαιότητα ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ κράτους, διὸ καὶ ἐλέχθη ὅτι «προτείνειν νόμον σημαίνει κυβερνᾶν», ἀνήκει δὲ κατὰ κανόνα εἰς τοὺς παράγοντας τῆς νομοθετικῆς καὶ εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Κατὰ τὸ ἄρθρον 28 τοῦ Συντάγματος «τὸ δικαίωμα τῆς προτάσεως τῶν νόμων ἀνήκει εἰς τὴν κυβέρνησιν, τὴν βουλὴν καὶ τὴν γερουσίαν». Ἐξαίρεσιν καθιεροῖ τὸ ἄρθρον 29, καθ' ὃ «οὐδεμία πρότασις, ἀφορῶσα αὔξησιν τῶν ἐξόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ μισθοδοσίαν ἢ σύνταξιν ἢ ἐν γένει πρὸς ὄφελος προσώπου, δύναται νὰ προέρχηται ἐκ τῆς βουλῆς ἢ τῆς γερουσίας». Ἡ πρότασις, ἐὰν μὲν προέρχηται ἐκ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, καλεῖται *σχέδιον νόμου* ἢ *νομοσχέδιον*, ἐὰν δ' ἐκ τῶν νομοθετικῶν σωμάτων, *πρότασις νόμου*. Ἀλλὰ τὸ μὲν Σύνταγμα ποιεῖται ἀδιακρίτως χρῆσιν τῶν δύο τούτων ὅρων (ἄρθρα 29 καὶ 49 § 2), ὁ δὲ κανονισμὸς τῆς βουλῆς (ἄρθρ. 39) ὁρίζει ἁπλῶς ὅτι ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει τῆς νομοθετικῆς ἐργασίας τὰ νομοσχέδια προτάσσονται τῶν προτάσεων νόμων. Συνεπῶς, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ παρ' ἡμῖν ἤδη ἑτέραν τινά, πλὴν τῆς ἀνωτέρω, πρακτικὴν συνέπειαν ἡ διάκρισις, οὔτε ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὰ νομοθετικὰ σώματα, οὔτε ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ψηφίσεως. Τοὐναντίον, ἐπὶ Ὄθωνος τὰ ἐκ τῆς κυβερνητικῆς πρωτοβουλίας προερχόμενα νομοσχέδια εἰσήγοντο εἰς τὰς βουλὰς μετὰ βασιλικὸν διάταγμα, ἐν Γαλλίᾳ δὲ καὶ νῦν εἰσάγονται μετὰ προεδρικὸν διάταγμα. Ἡ εἰς τὰ νομοθετικὰ σώματα ἀπονεμομένη νομοθετικὴ πρωτοβουλία ἀνήκει καὶ εἰς ἕνα ἕκαστον βουλευτὴν ἢ γερουσιαστήν, ἐφ' ὅσον ὁ κανονισμὸς τῆς βουλῆς δὲν ὥρισεν ἴδιον τρόπον ἢ διαδικασίαν ἀσκήσεως τῆς πρωτοβουλίας ταύτης (βλ. καὶ ἄρθρ. 53 τοῦ κανονισμοῦ), τοῦθ' ὅπερ ἠδύνατο νὰ πράξῃ, ἐφ' ὅσον τὸ Σύνταγμα ἀπονέμει τὸ δικαίωμα τῆς προτάσεως «εἰς τὴν βουλὴν καὶ τὴν γερουσίαν», οὐχὶ δὲ «εἰς τοὺς βουλευτὰς καὶ τοὺς γερουσιαστάς», ὡς ὁρίζει ὁ γαλλικὸς συνταγματικὸς νόμος. Εἶδος νομοθετικῆς πρωτοβουλίας εἶναι καὶ ἡ ἐκδηλουμένη δι' ὑποβολῆς τροπολογιῶν καὶ ὑποτροπολογιῶν κατὰ τὴν συζήτησιν. Λαϊκὴ νομοθετικὴ πρωτοβουλία, οἵα ἀπαντᾶται εἰς τὰ συστήματα τῆς ἀμέσου ἢ ἡμιαμέσου κυβερνήσεως, ἀποκλείεται ὑπὸ τοῦ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντος Συντάγματος, ὅπερ ἐν ἄρθρῳ 28 καθορίζει κατὰ τρόπον περιοριστικὸν τοὺς εἰς οὓς ἀνήκει τὸ δικαίωμα τῆς προτάσεως τῶν νόμων. Οὐδ' ἐπιτρέπεται νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἔμμεσος ἔστω πρωτοβουλία ἡ πρὸς τὰς βουλὰς «λαϊκὴ ἀναφορά», καθόσον αὕτη δὲν δύναται νὰ ἔχῃ σημασίαν, εἰμὴ μόνον ἐὰν υἱοθετηθῇ ὑπὸ μέλους τῶν βουλῶν καὶ προέλθῃ ἐξ αὐτοῦ ὡς πρότασις νόμου. Μ. Δ. Σ.

«Νόμοι» *[Ἱστορ. Λογοτ.]*. Ἔργον τοῦ Πλάτωνος εἰς δώδεκα βιβλία, κατατασσόμενον εἰς τοὺς ὑφηγητικοὺς αὐτοῦ διαλόγους, τοὺς ἔχοντας χαρακτῆρα πολιτικόν. Ἐγράφη, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐν βαθεῖ γήρατι, ἐξεδόθη δέ, κατὰ Διογένη τὸν Λαέρτιον (Γ, 37), ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ τοῦ φιλοσόφου Φιλίππου τοῦ Ὀπουντίου. Ὁ διάλογος τοῦ ἔργου ὑποτίθεται γινόμενος ἔν τινι ὁδῷ τῆς Κρήτης, τῇ ἀγούσῃ ἐκ Κνωσοῦ εἰς τὸ ἄντρον καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Διός, ἔνθα ὑπάρχουσιν ἀνάπαυλαι σκιεραί, ἄλση θαυμάσια καὶ λειμῶνες. Ἐνταῦθα συνηντήθησαν Ἀθηναῖος ξένος, Κλεινίας ὁ Κρὴς καὶ Μέγιλλος ὁ Λακεδαιμόνιος. Ἐν ἀρχῇ τοῦ διαλόγου ὁ Κλεινίας ἀναπτύσσει ὅτι ὁ νομοθέτης τῆς Κρήτης πάντα τὰ νόμιμα συνέταξεν ἀποβλέπων εἰς τὸν πόλεμον. Τοὐναντίον ὁ Ἀθηναῖος τὸν πόλεμον θεωρεῖ ὡς νόσον καὶ ὡς πρῶτον ἀγαθὸν τὴν φρόνησιν. Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ὁ Πλάτων, ἀφιστάμενος τῆς ἰδανικῆς πολιτείας, ὡς διετύπωσε ταύτην ἐν τῇ «Πολιτείᾳ» (βλ. λ.) αὐτοῦ, προσαρμόζεται μᾶλλον πρὸς τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων. Οὕτω, ἀντὶ τῆς βασιλείας τῶν φιλοσόφων συνιστᾷ ἀριστοκρατίαν, ἧς ὅμως μετέχουσι καὶ οἱ πλούσιοι, ἀντὶ δὲ τῆς κοινότητος τῶν χρημάτων, ἣν θεωρεῖ ἀδύνατον, διδάσκει τὴν διανομὴν τῆς γῆς καὶ τὴν περιστολὴν τῆς ἐλευθερίας τῆς κτήσεως. Τὸν γάμον, τὴν παιδείαν, τὴν διανομὴν τῶν δημοσίων ἀξιωμάτων, τὴν στρατιωτικὴν τάξιν καὶ πειθαρχίαν κανονίζει δι' ἀκριβεστάτης νομοθεσίας.

Τὴν γνησιότητα τοῦ πλατωνικοῦ τούτου ἔργου ἠμφισβήτησάν τινες τῶν νεωτέρων φιλολόγων, στηριχθέντες εἰς τὸ ὅτι ἐν τοῖς «Νόμοις» δὲν εὑρίσκομεν οὔτε τὴν εὐπορίαν, τὴν σαφήνειαν καὶ τὴν ζωηρότητα τῆς φράσεως, οὔτε τὴν διαλεκτικὴν δεξιότητα καὶ ἀγχίνοιαν, ἅπερ ἐν τοῖς γνησίοις τοῦ Πλάτωνος ἔργοις καὶ δὴ ἐν τῇ «Πολιτείᾳ» θαυμάζομεν. Τὴν γνώμην ὅμως ταύτην ἀνατρέπει ἡ πληροφορία τοῦ Ἀριστοτέλους, καθ' ἣν οἱ «Νόμοι» ἐγράφησαν μετὰ τὴν «Πολιτείαν». Εἶναι ὅμως φανερὸν ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο, ὅπερ εἶναι τὸ τελευταῖον τοῦ Πλάτωνος, ἔμεινεν ἡμιτελές, ὁ δὲ φιλόσοφος δὲν ἐπρόφθασε νὰ τὸ ἐπεξεργασθῇ πλήρως. Οὕτως ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ, ἐν μέρει δὲ καὶ ἐν τῷ ὀγδόῳ, ἑνδεκάτῳ καὶ δωδεκάτῳ, ἐλλείπει τελείως ὁ διάλογος, ἐν δὲ τῷ πέμπτῳ καὶ δωδεκάτῳ ταράσσεται ἡ ὁμαλότης τοῦ κειμένου ἀπὸ ἑτερογενῆ συστατικὰ μέρη. Ἡ ἀνωμαλία αὕτη ἐξηγήθη ὡς προερχομένη ἐκ τούτου, ὅτι ὁ ἐκδότης συνεχώνευσεν ἀδεξίως δύο διάφορα διαγράμματα τοῦ συγγραφέως.

Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Πλάτωνος ἐμιμήθη καὶ ὁ Κικέρων ἐν τῷ ὁμωνύμῳ συγγράμματι αὐτοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *E. Praetorius*, De legibus Platonicis (Bonn 1884).—*M. Πανταζῆ*, Περὶ τοῦ νόθου τῶν Πλάτωνος νόμων (Ἀθῆναι 1896).—*Pöhlmann*, Geschichte des antiker Kommunismus und Sozialismus (1896, τ. 1, σελ. 269—581). Ι. Φ. Δ.

— **«Νόμων *πέρι»*** (De legibus) *[Ἱστορ. Λογ.]*. Σύγγραμμα τοῦ Ρωμαίου ῥήτορος Μάρκου Τυλλίου Κικέρωνος, ὅπερ οὗτος ἤρχισε νὰ γράφῃ μετὰ τὸ «Περὶ πολιτείας» (De republica) ἔργον αὐτοῦ· φαίνεται ὅμως ὅτι οὔτε ἐπεράτωσεν αὐτό, οὔτε ἐδημοσίευσεν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς σῳζομένοις τμήμασιν αὐτοῦ ὑπάρχουσι χάσματα. Ἦτο διῃρημένον εἰς 6 βιβλία, ἐξ ὧν ἔχομεν 3 καί τινα ἀποσπάσματα. Ὡς πηγὴν ἔχει, πλὴν τοῦ Πλάτωνος, οὗτινος μιμεῖται καὶ τὰς ἐννοίας καὶ τὴν μορφήν, Χρύσιππον τὸν Σολέα. Τὸ δεύτερον βιβλίον διαλαμβάνει εἰδικώτερον περὶ νόμων καὶ περὶ τοῦ ἱεροῦ δικαίου (jus sacrum), μιμεῖται δ' ἐν αὐτῷ ἐπιτυχῶς τὴν γλῶσσαν τῶν παλαιῶν νόμων. Ι. Φ. Δ.

νομοκάνων, *—ονος [Ἐκκλ. Δίκ.]*. Καλοῦνται *νομοκάνονες* αἱ συλλογαὶ αἱ περιέχουσαι τὰς διατάξεις τῆς τε ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας καὶ τῆς πολιτικῆς. Κυριώτεροι ἐξ αὐτῶν εἶναι: 1) Ὁ νομοκάνων εἰς πεντήκοντα τίτλους, ὁ καὶ νομοκάνων Ἰωάννου τοῦ Σχολαστικοῦ καλούμενος. Συνετάχθη κατά τινας ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀντιοχείᾳ πρεσβυτέρου Ἰωάννου τοῦ Σχολαστικοῦ ἐν ἔτει 550 καὶ συνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ ἰδίου ὑπερμεσοῦντος τοῦ ΣΤ' αἰῶνος, καθ' ὃν χρόνον ἦτο πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως· μετηνέχθη εἰς τὴν σλαβικὴν γλῶσσαν, πιθανῶς ὑπὸ τοῦ Μεθοδίου, κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα, ἐποιοῦντο δὲ χρῆσιν αὐτοῦ οἱ Σλάβοι μέχρι τῆς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἐκδόσεως τῆς Krmeja. 2) Ὁ εἰς δέκα καὶ τέσσαρας τίτλους νομοκάνων, ὅστις συνετάχθη οὐχὶ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Φωτίου, ὡς ἄλλοτε ἐνομίζετο, δι' ὅπερ καὶ νομοκάνων τοῦ Φωτίου ἐκαλεῖτο, καλεῖται δ' ἔτι καὶ νῦν, ἀλλὰ πολὺ πρότερον, καὶ δὴ κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ Ζ' αἰῶνος, πιθανῶς ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Σεργίου (610—638), ἢ καθοδηγοῦντος αὐτοῦ ὑπό τινος τῶν κληρικῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας. Καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἐπεξεργασίᾳ τοῦ νομοκάνονος τούτου περιέχονται ἐκ μὲν τῶν κανόνων οἱ ἀποστολικοὶ καὶ οἱ τῶν τεσσάρων πρώτων Οἰκουμενικῶν συνόδων, ὡς καὶ τῶν ὀκτὼ πρώτων τοπικῶν, ἔτι δὲ οἱ τῶν δώδεκα ἁγίων Πατέρων, πλὴν τοῦ Ταρασίου, ἐκ δὲ τῶν πολιτικῶν νόμων οἱ ἐν τῇ λεγομένῃ τριμερεῖ συλλογῇ περιεχόμενοι, ἤτοι οἱ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀφορῶντες πολιτικοὶ νόμοι, οἱ περιλαμβανόμενοι ἐν ταῖς ἰουστινιανείοις νομικαῖς συλλογαῖς. Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἐπεξεργασίᾳ, τῇ γενομένῃ ἐν ἔτει 883 πατριάρχου ὄντος Φωτίου, περιέχονται πρὸς τοῖς ἐν τῇ πρώτῃ καὶ οἱ κανόνες τῆς ἐν Τρούλλῳ πενθέκτης Οἰκουμενικῆς συνόδου καὶ τῆς ἑβδόμης Οἰκουμενικῆς, ὡς καὶ τῶν δύο ἐν Κωνσταντινουπόλει συνόδων τῶν συγκροτηθεισῶν κατὰ τὰ ἔτη 861 καὶ 879, ἔτι δὲ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ταρασίου περὶ σιμωνίας. Τὸ κῦρος τοῦ νομοκάνονος τούτου ἀείποτε ὑπῆρξε μέγα ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἐπιστημονικὴν ἐπεξεργασίαν αὐτοῦ ἔχομεν τὴν τοῦ Θεοδώρου Βαλσαμῶνος, γενομένην κατ' ἐντολὴν τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ καὶ τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ τοῦ Ἀγχιάλου (1169—1177). Ὁ Βαλσαμὼν προσέθηκε λεπτομερῆ σχόλια, πρὸς τούτοις δὲ καὶ νεωτέρας αὐτοκρατορικὰς διατάξεις, ὡς καὶ συνοδικὰς πράξεις καὶ ἀποφάσεις. Ἐκ τοῦ προλόγου τοῦ Βαλσαμῶνος καταδηλοῦται ὅτι τότε οὗτος ἦτο χαρτοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἀφιέρωσε δὲ τὸ ἔργον αὐτοῦ τοῦτο εἰς τὸν πατριάρχην Γεώργιον Ξιφιλῖνον (1193—1198). 3) Ὁ νομοκάνων Θεοδώρου τοῦ *Βεστῆ* (βλ.λ.), συνταχθεὶς ἐν ἔτει 1090. 4) Ὁ νομοκάνων Ματθαίου τοῦ *Βλαστάρεως* (βλ. λ.), συνταχθεὶς ἐν ἔτει 1335, οὗ ὁ ἀκριβὴς τίτλος εἶναι: «Σύνταγμα κατὰ στοιχεῖον τῶν προειλημμένων ἁπασῶν ὑποθέσεων τοῖς ἱεροῖς καὶ θείοις κανόσιν». 5) Ὁ νομοκάνων Μανουὴλ τοῦ Μαλαξοῦ, συνταχθεὶς περὶ τὸ ἔτος 1561. Διαιρεῖται εἰς κεφάλαια, προτασσομένου προλόγου, περιέχει δὲ καὶ πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον ἀλλότρια, ὡς περὶ μετεωρολογίας, γεωγραφίας, φιλοσοφίας. Ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἦτο ἐν μεγάλῃ χρήσει, ὅπερ ἀποδείκνυται καὶ ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν χειρογράφων αὐτοῦ. Κ. Μ. Ρ.

νομοκράται (οἱ) (légistes, legistae) *[Νομ.]*. Ἐκλήθησαν οὕτως, ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τοῦ ῥωμαϊκοῦ δικαίου, κατὰ τοὺς μέσους χρόνους ἐκπρόσωποι κατευθύνσεως τεινούσης εἰς ἐπαύξησιν τῶν προνομίων τοῦ στέμματος ἐπὶ ζημίᾳ τῆς τάξεως τῶν φεουδαρχῶν. Ἡ ἀρχὴ τῆς σχολῆς τῶν νομοκρατῶν ἀνάγεται εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν γλωσσογράφων, οἱ ὁποῖοι πρῶτοι ἐπεζήτησαν νὰ ἐφαρμόσουν ἐπὶ τῆς νομικῆς θέσεως τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας τὰ εἰς τὰς προνομίας καὶ ἁρμοδιότητας τοῦ Ρωμαίου ἡγεμόνος ἀναφερόμενα κείμενα τῶν συλλογῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ἐν Γαλλίᾳ ἐπεχειρήθη ὁμοίως, καὶ δὴ μετὰ μεγαλυτέρας ἐπιτυχίας, ὡς ἐκ τοῦ φυλετικῶς ἑνιαίου τοῦ κράτους, ἡ διεύρυνσις τοῦ κύκλου τῶν ἁρμοδιοτήτων τοῦ στέμματος. Γενικῶς αἱ διδασκαλίαι τῶν νομοκρατῶν συνετέλεσαν σπουδαίως εἰς τήν, τελευτῶντος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, προκειμένην ἤδη, ἐν Γαλλίᾳ τοὐλάχιστον, ἀποκατάστασιν τῆς ἰσχύος τοῦ βασιλικοῦ θεσμοῦ. Μεταξὺ τῶν νομοκρατῶν διεκρίθησαν οἱ Beaumanoir (1236—1296), Pierre Flotte († 1302), Guillaume de Plaisians († 1313), Enguerrand de Marigny († 1315) κ. ἄ. Α. Α. Τ.

νομολογία (ἡ)· δικαστικὴ ἑρμηνεία τοῦ νόμου, δικαστικὴ πρακτική.

— *[Νομ.]* Ἡ *νομολογία* τῶν δικαστηρίων, ἤτοι ἡ δικαστικὴ πρακτική, τέμνουσα τὰς καθ' ἕκαστον διαφορὰς τὰς ὑποβαλλομένας ὑπὸ τὴν κρίσιν τῶν δικαστηρίων ἀπὸ ἀπόψεως δικαίου, ἑρμηνεύει τὸν νόμον. Ἡ οὕτως ὑπὸ τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων διδομένη ἑρμηνεία δὲν δημιουργεῖ κανόνα δικαίου, οὐδ' ὑποχρεοῖ τὸν δικαστὴν ὅπως εἰς ἄλλην ὁμοίαν περίπτωσιν δώσῃ τὴν αὐτὴν νομικὴν λύσιν. Τῆς δυνάμεως ταύτης στεροῦνται καὶ αἱ ἀποφάσεις

Digitized by Google

τῶν ἀνωτέρων δικαστηρίων καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὁ δὲ κατώτερος δικαστὴς εἶναι ἐλεύθερος, μὴ ἀποδεχόμενος τὰς γνώμας των, νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν νόμον κατὰ τὴν ἰδίαν του κρίσιν καὶ ἀντίληψιν. Τὴν ἀνεξαρτησίαν ταύτην, γνωστὴν ἐν τῷ δικαίῳ μας ἀπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ (Ν. 13 Κ. 7. 45), διατυπωθεῖσαν δ' ἐν τοῖς «Βασιλικοῖς» (Ν. 9 1.79: «ὁ νόμος κελεύει μηκέτι τὸν δικαστὴν ἀκολουθεῖν ἑτέρῳ ψήφῳ γεγενημένῃ· ἀλλὰ σκοπεῖν τί κατὰ νόμους ἀκόλουθον καὶ οὕτως ἀποφήνασθαι»), ἀσφαλίζει καὶ τὸ ἑλληνικὸν Σύνταγμα (ἄρθρ. 5). Παρὰ ταῦτα ὅμως ἡ νομολογία τῶν ἀνωτέρων δικαστηρίων, καὶ δὴ τοῦ ἀκυρωτικοῦ, λύουσα ἀμφισβητούμενα ἢ σκοτεινὰ σημεῖα τοῦ δικαίου, ἀποτελεῖ πολύτιμον βοήθημα καὶ ὁδηγὸν τοῦ κατωτέρου δικαστηρίου. Αἱ ἀποφάσεις αὐτῶν, χάρις εἰς τὴν πεῖραν καὶ τὸ κῦρος τῶν ἀνωτέρων δικαστῶν, λεληθότως δεσμεύουν τὰ κατώτερα δικαστήρια, τὰ ὁποῖα μετὰ πολλῆς περισκέψεως θὰ δώσουν λύσιν ἀντίθετον ἐκείνης, ἣν παγία πρακτικὴ τῶν ἀνωτέρων δικαστηρίων καθιέρωσεν ἐπὶ ἀμφιβόλων θεμάτων. Ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ ἐνδεχομένου τῆς μεταρρυθμίσεως τῶν ἀποφάσεών των δεσμεύονται τὰ δικαστήρια ὑπὸ τῆς νομολογίας τῶν ἀνωτέρων. Τὸ τοιοῦτον ἐν τοῖς πράγμασι, κατά τινα τρόπον ὑποχρεωτικὸν τῆς νομολογίας τῶν ἀνωτέρων δικαστηρίων, ἀποτελεῖ ἐγγύησιν τῆς ἀσφαλείας τῶν συναλλαγῶν καὶ δὲν μεταβάλλει τὴν εἰς τὰ δικαστήρια πρὸς ἀπονομὴν τοῦ δικαίου προσφυγὴν εἰς τυχηρὸν παίγνιον πρὸς βλάβην μεγίστην αὐτῆς τῆς ἰδέας τοῦ δικαίου.

Ἡ νομολογία ἀποτελεῖ τὴν ἐπισημοτέραν ἀπόδειξιν τῆς ὑπάρξεως ἐθίμου βεβαιουμένου παγίως ὑπὸ τῆς δικαστικῆς πρακτικῆς. Τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον εἶχεν ἀναγάγει τὴν νομολογίαν εἰς πηγὴν δικαίου «In ambiguitatibus quae ex legibus (proficiscuntur) consuetudinen ant rerum perpetuo similiter judicatarum auctoritatem vim legis obtinere debere» (Ν. 3 Π. 38, 1). Τοῦτο βεβαίως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κρατήσῃ σήμερον, ὡς ἀντιφάσκον εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν δικαστῶν καὶ τὸν λόγον τὸν ὑπαγορεύοντα τοὺς πολλοὺς τῆς δικοδοσίας βαθμούς καὶ τὸ ἐξ αὐτῶν προσδοκώμενον κέρδος, πρέπει ὅμως ν' ἀποτελῇ ὁδηγὸν τῶν δικαστηρίων, ἅτινα ἐπὶ ζημίᾳ τῆς ἀσφαλείας τῶν συναλλαγῶν καὶ τῆς ἐννοίας τοῦ δικαίου δὲν πρέπει εἰς ἀμφίβολα σημεῖα νὰ μὴ συντρεχούσης προφανοῦς πλάνης νὰ ἀπομακρύνωνται τῆς ὑπὸ τῆς μακρᾶς δικαστικῆς συνηθείας καθιερωθείσης λύσεως. Οὕτω τὰ δικαστήρια, ἑρμηνεύοντα τὸ δίκαιον καὶ κυρίως ἐφαρμόζοντα τὸν νόμον ἀναλογικῶς ἐπὶ τῶν μὴ ὑπὸ τοῦ νομοθέτου προβλεφθέντων, δημιουργοῦν ἀνεπιγνώτως δίκαιον. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης εἶναι μεγάλη ἡ ἀποστολὴ τοῦ δικαστοῦ, ἐμφυσῶντος νέαν ζωὴν εἰς ξηροὺς καὶ ἀπηρχαιωμένους κανόνας, ὑπάγοντος ὑπὸ τὸ δίκαιον σχέσεις νέας μὴ προβλεπομένας ὑπ' αὐτοῦ, ἃς δημιουργοῦν αἱ ἐξελισσόμεναι συνθῆκαι τοῦ κοινωνικοῦ βίου. Οὕτως ἡ γαλλικὴ νομολογία διατηρεῖ ἐν ζωῇ, εὐρέως ἐπεκτείνουσα τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ, τὸν γαλλικὸν ἀστικὸν κώδικα. Τοιαύτη τις εἶναι ἡ προέλευσις τῆς γενικῶς κρατησάσης ἀντιλήψεως πρὸ τῆς νομοθετικῆς τοῦ ζητήματος ρυθμίσεως, ὅτι ὁ νόμιμος τόκος δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὰ 12 %, καίτοι οὐδεμία ἐν τῷ δικαίῳ ὑπάρχει περὶ τούτου διάταξις. Πολλάκις τὸ δίκαιον κατέστησε ρητῶς ὑποχρεωτικὰς διὰ τὰ κατώτερα δικαστήρια τὰς ἀποφάσεις τῶν ἀνωτάτων δικαστηρίων. Οὕτως, ἐν τῷ παλαιῷ γερμανικῷ δικαίῳ ἦσαν ὑποχρεωτικαὶ αἱ ἀποφάσεις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ δικαστηρίου καὶ τῶν ἀνωτάτων δικαστηρίων τῶν διαφόρων γερμανικῶν χωρῶν. Ὁμοίως νῦν ἐν Αὐστρίᾳ αἱ ἀποφάσεις τοῦ συνταγματικοῦ δικαστηρίου ἀποφαινόμεναι τὴν ἀντισυνταγματικότητα τῶν νόμων εἶναι ὑποχρεωτικαὶ διὰ πάντα τὰ δικαστήρια. Ἡ πρακτικὴ τοῦ Ρωμαίου πραίτωρος, ἡ νομολογία του, ἐπὶ εἰδικῶν ἑκάστοτε περιπτώσεων ὑποβαλλομένων ὑπὸ τὴν κρίσιν του, περιληφθεῖσα ἐν τῷ ἰουστινιανείῳ δικαίῳ, εἶναι μέρος τοῦ σήμερον κρατοῦντος παρ' ἡμῖν γραπτοῦ ἀστικοῦ δικαίου. Κ. Ε. Π.

νομομηχανικὸς (ὁ). Διοικητικὸς ὑπάλληλος ἑδρεύων ἐν τῇ ἕδρᾳ ἑκάστου νομοῦ καὶ ἐντεταλμένος τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἐν τῇ περιφερείᾳ του ἐξωτερικῆς ὑπηρεσίας τῶν δημοσίων ἔργων. Ἔχει βαθμὸν τμηματάρχου ἢ διευθυντοῦ, προάγεται δὲ εἰς τὴν θέσιν ταύτην διὰ διατάγματος, μετὰ τετραετῆ ὑπηρεσίαν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ μηχανικοῦ α' τάξεως. Τὸ γραφεῖον τοῦ νομομηχανικοῦ ἱδρύεται καὶ καταργεῖται διὰ διατάγματος, δυναμένου καὶ νὰ συγχωνευθῇ μεθ' ἄλλου, ἑδρεύοντος εἰς ὅμορον νομόν. Ὁ νομομηχανικὸς ἀναπληροῦται ὑπὸ τοῦ ἀρχαιοτέρου μηχανικοῦ καὶ τούτου ἐλλείποντος ὑπὸ τοῦ ἀρχαιοτέρου ὑπομηχανικοῦ. Κυριώτερα ἔργα αὐτοῦ, κατὰ τὸ βασιλικὸν διάταγμα τῆς 18 Ὀκτωβρίου 1923 «Περὶ κωδικοποιήσεως τῶν περὶ ὀργανισμοῦ τῆς Ὑπηρεσίας Δημοσίων Ἔργων κειμένων διατάξεων», εἶναι: α) Ἡ μελέτη καὶ ἡ διεύθυνσις τῆς κατασκευῆς καὶ συντηρήσεως, ὡς καὶ ἡ ἀστυνομία τῶν ἐθνικῶν καὶ ἐπαρχιακῶν ὁδῶν, τῶν λιμένων, προκυμαιῶν καὶ κρηπιδωμάτων. β) Ἡ ἐποπτεία ἐπὶ τῆς διοικήσεως τῶν λιμενικῶν ταμείων. γ) Ἡ κατασκευὴ καὶ συντήρησις τῶν δημοσίων κτηρίων, ἐξαιρέσει τῶν ὀχυρωματικῶν ἔργων. δ) Ὁ κανονισμὸς τῶν δημοσίων ὑδάτων τῶν ποταμῶν, χειμάρρων, λιμνῶν καὶ διωρύγων, ἡ ἐγκατάστασις πορθμείων, ἡ ἐκτέλεσις ὑδατοφραγμάτων καὶ ἀντιπλημμυρικῶν, ὡς καὶ ἀποξηραντικῶν ἔργων καὶ ἡ ἐπὶ τούτων ἀστυνομία. ε) Ἡ ἐποπτεία ἐπὶ τῶν ἔργων ρυμοτομίας καὶ ἐξωραϊσμοῦ τῶν πόλεων καὶ κωμῶν. στ) Ὁ ἔλεγχος τῆς ἀσφαλείας καὶ στερεότητος καὶ ἡ τεχνικὴ ἀστυνομία ἐπὶ πάντων τῶν ἰδιωτικῶν ἐν γένει κτηρίων. Μ. Δ. Σ.

νόμος (ὁ)· ὁ τεθειμένος, ὁ κείμενος κανὼν δικαίου ὑπὸ ὡργανωμένης πολιτείας, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸ *ἔθιμον*: «οὐδεὶς δύναται νὰ παραβῇ τὸν νόμον ἀτιμωρητί», «ὁ νόμος κελεύει,—διατάσσει», «νόμος περὶ χαρτοσήμου, — περὶ τύπου, — ἐνοικιοστασίου κτλ.» ‖ ὀργανικὸν σύνολον διατάξεων ἀναγομένων εἰς τὸν αὐτὸν κλάδον δικαίου, ἄλλως *κῶδιξ*: «ἐμπορικὸς —, ποινικὸς νόμος»· ‖ καθόλου, ὁ κανὼν τὸν ὁποῖον τηρεῖ τις εἴτε κατ' ἀνάγκην εἴτε κατὰ παράδοσιν: «νόμος ἄγραφος»· ‖ γενική τις ἀρχὴ φυσικὴ ἢ ἐπιστημονική: «οἱ φυσικοὶ νόμοι», «ὁ νόμος τῆς βαρύτητος», «νόμοι φωνητικοί, — ἀναλογικοί»· ‖ «θεῖος νόμος» ὁ οἱονεὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεθείς: «παρέβη θείους καὶ ἀνθρωπίνους νόμους»· ‖ φρ. «ἐξ αὐτοῦ οἱ νόμοι καὶ οἱ προφῆται κρέμανται» (εἰλημμένη ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου) ἐπὶ ἐκείνου ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται ὑπόθεσίς τις ἐξ ὁλοκλήρου· ‖ (ἀρχ.) ᾆσμα συγγενὲς τῷ διθυράμβῳ πρὸς τιμὴν θεότητός τινος.

— *[Νομ.]* Καλεῖται *νόμος* κανὼν δικαίου τιθέμενος ὑπὸ τῆς πολιτείας, ἤ, ἄλλως, ἡ δεδηλωμένη τῆς πολιτείας βούλησις ὅτι κρατεῖ τι ὡς δίκαιον. Ὁ νόμος ἀποτελεῖ μίαν τῶν πηγῶν τοῦ δικαίου, ἡ δ' ἔννοια αὐτοῦ, στενοτέρα τῆς τοῦ δικαίου, περιλαμβάνει τὸ γραπτὸν μόνον δίκαιον, ἀποκλείει δὲ τὸ ἄγραφον, ἤτοι τὸ ἔθιμον. Ἐν εὐρυτέρᾳ ἐννοίᾳ περιλαμβάνει, κατά τινας, οὐ μόνον τὸ τῆς πολιτείας τιθέμενον δίκαιον, ἀλλὰ καὶ τοὺς κανόνας δικαίου, οἵτινες τίθενται ὑπὸ τῶν ἐντὸς τοῦ πλαισίου τοῦ κράτους λειτουργούντων δημοσίων ὀργανισμῶν. Πάντως δὲν περιλαμβάνει κανόνας συνεπείᾳ συμβάσεων δεσμεύοντας εἴτε τὰ ἄτομα εἴτε τὰ κράτη. Καὶ τῶν διεθνῶν συμβάσεων οἱ κανόνες δὲν ἀποτελοῦσι νόμους, ἂν μὴ περιβληθῶσι τὸν τύπον τοῦ νόμου. Κατὰ τ' ἀνωτέρω, ὁ νόμος ὁρίζεται ὡς «γραπτὸς γενικὸς κανών, ἐκφράζων θέλησιν τοῦ κυριάρχου ὀργάνου τοῦ κράτους, καθισταμένην ὑποχρεωτικὴν διὰ νομοθετικῆς ἐξεργασίας» (*Hauriou*)· ὅθεν στοιχεῖα τοῦ νόμου γενικῶς εἰσί: α) Ἡ γενικότης τοῦ κανόνος· τοῦτο σημαίνει ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι ὁ νόμος ἐφαρμόζεται ἐπὶ πάντων, ἢ ἄλλως ὅτι πάντες εἶναι ἴσοι πρὸ τοῦ νόμου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ἰσχύει οὐ μόνον ἐν τῷ παρόντι, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μέλλον, ἐξασφαλίζων μονίμους νομικὰς καταστάσεις. β') Ἡ ἔκφρασις τῆς θελήσεως τοῦ κυριάρχου ὀργάνου, ἤτοι τοῦ λαοῦ, ἐνεργοῦντος διὰ τῶν ἀντιπροσώπων του. γ') Ἡ ἔκφρασις δέον νὰ ᾖ γραπτή, ἤτοι ρητῶς διατετυπωμένη, καὶ οὐχὶ διὰ σιωπηρᾶς παραδοχῆς ἢ ἀσκήσεως. δ') Νὰ καταστῇ ὑποχρεωτικὴ δι' εἰδικῆς διαδικασίας, ἤτοι τῆς νομοθετικῆς διαδικασίας, περιβαλλομένη τὸν ὑπὸ τοῦ καταστατικοῦ χάρτου ὁριζόμενον τύπον. Τοῦτο συντελεῖται τῇ συνεργασίᾳ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, καταρτιζούσης τὸν νόμον, καὶ τῆς ἐκτελεστικῆς, καθιστώσης τοῦτον ἐκτελεστὸν διὰ τῆς ἐκδόσεως. Ἡ κατάρτισις τοῦ νόμου κατὰ κανόνα ἀπετέλεσε πάντοτε ἔργον τῶν ὀργάνων, εἰς τὰ ὁποῖα ἀνήκει, κατὰ τὸ ἑκάστοτε ἰσχῦον πολίτευμα, ἡ ἄσκησις τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας. Τὴν ἀρχὴν ταύτην ἀνευρίσκει τις ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων.

Τὸ ἀττικὸν δίκαιον διακρίνει σαφῶς τοὺς νόμους ἀπὸ τὰ ψηφίσματα. Ἡ πρώτη ἔννοια συμπίπτει πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς, ἡ δὲ δευτέρα ἀντιστοιχεῖ ἴσως κατ' οὐσίαν πρὸς τὰ καθ' ἡμᾶς κανονιστικὰ διατάγματα. Πάντως ἡ μεταξὺ ἀλλήλων σχέσις θὰ ἦτο ἀνάλογος, ὡς συνάγεται ἐκ χωρίου τοῦ Δημοσθένους, καθ' ὃ «ψήφισμα δὲ μηδέν, μήτε βουλῆς μήτε δήμου, νόμου κυριώτερον εἶναι». Ἐπίστευον ὅτι ὁλόκληρος ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἐν Ἀθήναις ἀνῆκεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Τοῦτο ἀληθεύει μὲν κατ' ἀρχήν, πλὴν ὅμως εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι διὰ τὴν κατάρτισιν τῶν νόμων ἐλειτούργει εἰδικὸς θεσμός, ὅστις, χωρὶς νὰ καταργῇ τὸ ἐν Ἀθήναις ἰσχῦον σύστημα τῆς ἀμέσου δημοκρατίας, ἐμετρίαζε πάντως ἰσχυρῶς τὴν συμμετοχὴν τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ θεσμὸς οὗτος ἦτο ὁ τῶν *νομοθετῶν*, ἀποτελούντων εἰδικὴν νομοθετικὴν ἐπιτροπήν, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ ἀθηναϊκὸν πολίτευμα εἶχεν ἀναθέσει τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν νέων νόμων, ἐκ φόβου ἴσως πρὸς τὰς ἀπερισκεψίας καὶ τὰς παρατόλμους ἀποφάσεις, εἰς ἃς ἠδύνατο νὰ παρασύρηται σῶμα πολυπληθὲς ὡς ἡ ἐκκλησία. Ἡ κυρία νομοθετικὴ ἐργασία ἐν Ἀθήναις ἐλάμβανε χώραν ἐν ἀρχῇ ἑκάστου ἔτους, τῇ 11 τοῦ μηνὸς Ἑκατομβαιῶνος, ὅτε συνετελεῖτο ἡ λεγομένη «ἐπιχειροτονία νόμων». Οἱ πρυτάνεις ἠρώτων τὸν λαὸν ἐὰν ἐφρόνει ὅτι ἡ κειμένη νομοθεσία εἶχεν ἀνάγκην διορθώσεως καὶ συμπληρώσεως, μετὰ τοῦτο δ' ἐλάμβανε χώραν ἀνάγνωσις τῶν νόμων, προηγουμένων τῶν ἀφορώντων τὴν βουλήν, ἑπομένων δὲ τῶν ρυθμιζόντων γενικὰ τῆς πόλεως συμφέροντα, εἶτα τῶν ρυθμιζόντων τὰ τῆς ὑπηρεσίας τῶν ἐννέα ἀρχόντων καὶ τέλος τῶν λοιπῶν. Ἐπηκολούθει συζήτησις ἐπὶ ἑνὸς ἑκάστου καὶ ψηφοφορία δι' ἀνατάσεως τῶν χειρῶν ἐπὶ τοῦ κατ' ἀρχὴν σκοπίμου τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ νόμου. Ἐὰν ἐνεκρίνετο ἡ ἀναθεώρησις, οἱ προτείναντες ἐκαλοῦντο νὰ διατυπώσωσιν εἰς κείμενον τὰς προτάσεις των, νὰ καταθέσωσιν αὐτὰς εἰς τὴν γραμματείαν τῆς βουλῆς καὶ νὰ δημοσιεύσωσιν αὐτὰς καταλλήλως ἐν τῇ ἀγορᾷ. Ἐπηκολούθουν δύο συνεχεῖς συνεδριάσεις, ἔνθα οἱ πολῖται, λαβόντες γνῶσιν τῶν προτάσεων, ἀντήλλασσον τὰς γνώμας των. Κατὰ τὴν τετάρτην συνέλευσιν τῆς πρώτης πρυτανείας, οἱ πρυτάνεις κατήρτιζον διὰ διορισμοῦ τὴν ἐπιτροπὴν τῶν νομοθετῶν. Ἐνώπιον ταύτης διεξήγετο εἶδος δίκης, τοῦ μὲν προτείναντος ἀναπτύσσοντος τὴν ἀνάγκην διορθώσεως τοῦ κειμένου νόμου, πέντε δὲ συνηγόρων διοριζομένων ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, ὑποστηριζόντων ἐξ ἐπαγγέλματος τὴν διατήρησιν τῶν κειμένων διατάξεων. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας τῶν νομοθετῶν ἦτο ἀρκετὸν διὰ τὴν πλήρη συντέλεσιν τοῦ νόμου. Ἡ περὶ τὸ προτείνειν τὸν νόμον ἐλευθέρα πρωτοβουλία ἐχαλιναγωγεῖτο ἐκ τοῦ θεσμοῦ τῆς «γραφῆς παρανόμων», εἰς ἣν ἦτο ἐκτεθειμένος ὁ προτείνας νόμον ἀποδειχθέντα ἐπιβλαβῆ εἰς τὰ συμφέροντα τῆς πόλεως, ἢ ἀντίθετον πρὸς ἕτερον παραλλήλως ἰσχύοντα θεσμόν. Ἂν δὲ κατηγγέλλετο ὡς τοιοῦτος δι' «ὑπωμοσίας» ἅμα τῇ καταρτίσει του, ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ ἀνεστέλλετο ἀμέσως. Τοῦτο συνέβαινε διότι, κατὰ τὰ ἰσχύοντα ἐν Ἀθήναις, δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσαχθῇ νέος θεσμός, ἂν μὴ ρητῶς κατηργεῖτο ὁ τυχὸν προϋπάρχων ἀντίθετος, ἀποκλειομένης τῆς σιωπηρᾶς καταργήσεως ἐκ φόβου βιαίων μεταβολῶν καὶ ἐπιπολαίας παραδοχῆς νέων νόμων. Κατὰ παρεμφερῆ τρόπον ἐγίνετο ἡ «διόρθωσις νόμων». Οἱ θεσμοθέται, ἐν τέλει τῆς θητείας των, ὤφειλον νὰ ὑποδείξωσι τῷ λαῷ τὰς διατάξεις, αἵτινες ἔχρῃζον προσαρμογῆς πρὸς ἀλλήλας καὶ ἀνακαθάρσεως, ἵνα μὴ δυσχεραίνηται ἡ ἀνεύρεσις τῆς ἰσχυούσης. Ὑπεβάλλοντο καὶ τότε προτάσεις διορθώσεως καὶ ἠκολούθει ἡ ἐνώπιον τῶν νομοθετῶν διαδικασία. Ἀπὸ τῆς διαδικασίας ταύτης ἐξῃροῦντο οἱ «νόμοι ἐπ' ἀνδρί», ἤτοι εἰδικοὶ νόμοι ἐφαρμοζόμενοι ἐφ' ἑνὸς πολίτου (π.χ. ὀστρακισμός), οἵτινες ἐψηφίζοντο ἀμέσως ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, εἰδικῶς συγκαλουμένης εἰς τὴν ἀγοράν, παρόντων τοὐλάχιστον ἓξ χιλιάδων πολιτῶν. Εἰς πλεῖστα κείμενα εὕρηται διάκρισις μεταξὺ νόμων γεγραμμένων καὶ νόμων ἀγράφων. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι δὲν ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰ καθ' ἡμᾶς ἔθιμα, ἀλλὰ πρὸς τὸ φυσικὸν δίκαιον, τὸ jus naturale, ὅπερ ὁ Δημοσθένης καλεῖ «νόμον κοινόν», ἐφαρμογὴν ἔχοντα ἐπὶ παντὸς ὄντος, ἐπὶ καὶ ἐπὶ τῶν ζῴων. Ἐν τούτοις ἡ ἔννοια «νόμος κοινὸς» ἀντιτίθεται ἀλλαχοῦ πρὸς τὸν «ἴδιον νόμον», τουτέστι τὸν ἐσωτερικὸν νόμον μιᾶς ὡρισμένης πολιτείας. Νόμοι διεθνοῦς φύσεως δὲν ὑπῆρχον ὑπὸ γραπτὴν μορφήν, ἀλλὰ μόνον ἐθιμικὸν δίκαιον, ἤτοι τὰ «κοινὰ τῶν Ἑλλήνων νόμιμα», ἀφορῶντα τὰ τῶν πρεσβειῶν καὶ κηρύκων, τὰ τῶν αἰχμαλώτων κλπ.

Ἐν Ρώμῃ, κατὰ τὴν δημοκρατικὴν περίοδον, ὁ νόμος εἶναι ἔργον τῶν λαϊκῶν συνελεύσεων. Ὁ ἄρχων περιωρίζετο νὰ δημοσιεύσῃ μόνον τὴν πρότασιν (promulgare legem) καὶ νὰ προτείνῃ ταύτην τῇ συνελεύσει πρὸς ψήφισιν (votare legem). Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τὸν νόμον ἐψήφιζον αἱ φυλετικαὶ συνελεύσεις (comitia curiata, leges curiatæ), αἱ ἀποτελούμεναι ἐκ μόνων τῶν πατρικίων, βραδύτερον δὲ αἱ λοχίτιδες συνελεύσεις (comitia centuriata, leges centuriatæ), ὧν μετεῖχον καὶ οἱ πληβεῖοι μετὰ δικαιώματος ψήφου, δυνάμει τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ Σερβίου Τιλλίου. Εἶτα διὰ τοῦ νόμου Valeria Horatia (305 ἀπὸ κτ. P.) οἱ πληβεῖοι συνεπήχθησαν εἰς ἰδίας συνελεύσεις (comitia tributa), αἵτινες ἐψήφιζον τῇ προτάσει πληβείου ἄρχοντος ἰδίους νόμους, καλουμένους ψηφίσματα (plebiscita). Ταῦτα κατ' ἀρχὰς μὲν ἴσχυον ἐπὶ μόνων τῶν πληβείων, βραδύτερον δ' ἀπέκτησαν ἰσχὺν γενικῶν διατάξεων, ἐξομοιωθέντα πρὸς τοὺς ὑπὸ τῶν λοχιτίδων συνελεύσεων ψηφιζομένους νόμους. Κατὰ τοὺς πρώτους αὐτοκρατορικοὺς χρόνους, ἡ ρωμαϊκὴ σύγκλητος, ἔχουσα κατ' ἀρχὰς συμβουλευτικὴν μόνον ἀποστολήν, ἀπέκτησε νομοθετικὴν ἐξουσίαν, ἣν ἤσκει διὰ τῶν συγκλητικῶν δογμάτων (senatus-consulta), ἐκδιδομένων τῇ προτάσει τοῦ ἡγεμόνος. Ἀλλ' ἡ πρότασις αὕτη μετ' ὀλίγον ἐξέπεσεν εἰς γυμνὸν τύπον, διότι ὁ αὐτοκράτωρ συνεκέντρωσεν εἰς χεῖράς του ἅπασαν τὴν ἐξουσίαν, καταστήσας τὴν σύγκλητον πειθήνιον ὄργανον αὐτοῦ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἀπενέμετο διὰ συγκλητικοῦ δόγματος, ἐπικυρουμένου ὑπὸ τοῦ λαοῦ δι' ἀνευφημήσεως ἐν τῷ Πεδίῳ τοῦ Ἄρεως. ἀπὸ τῶν μέσων ὅμως τοῦ Γ' αἰῶνος π. Χ. ὁ αὐτοκράτωρ κατέστη μόνος νομοθέτης, κρατησάσης τῆς ἀρχῆς «quidquid principi placuerit, legis habit vigorem». Τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἤσκει ὁ αὐτοκράτωρ δι' αὐτοκρατορικῶν διατάξεων διακρινομένων: α) Εἰς *διατάγματα* (edicta), δι' ὧν κυρίως

Digitized by Google

εἰσήγοντο νέοι κανόνες δικαίου. β) Εἰς *ἀποφάσεις* (decreta), αἵτινες ἐξεδίδοντο μὲν ἐπὶ διαφόρων δικῶν, καθόσον ὁ αὐτοκράτωρ ἤσκει καὶ τὴν ἀνωτάτην δικαστικὴν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἐκέκτηντο ἰσχὺν νόμου. γ) Εἰς *ἀντιγραφὰς* (mandata ἢ rescripta), ἤτοι λύσεις νομικῶν ζητημάτων, τιθεμένων ὑπὸ τὴν κρίσιν τοῦ αὐτοκράτορος ὑπὸ ἀρχόντων ἢ ὑπηκόων. Διεκρίνοντο αὗται εἰς ὑποσημειώσεις, παρασημειώσεις καὶ πραγματικὰς κυρώσεις (subnotatio adnotatio, sanctio pragmatica) καὶ ἦσαν ὁ συνηθέστερος τύπος τῶν αὐτοκρατορικῶν διατάξεων, ἐπέχουσαι ἰσχὺν νόμου καὶ διὰ πᾶν παραπλήσιον θέμα. Οὕτως ὁ αὐτοκράτωρ ἀπέβη, κατὰ τὸν Ἰουστινιανόν, νομοθέτης ἅμα καὶ ἑρμηνευτὴς καὶ δικαστής, ἡ τοιαύτη δὲ συγκέντρωσις ἐξουσίας ἐν τῷ αὐτῷ προσώπῳ συνετέλεσεν εἰς τὴν βαθμιαίαν ἀποσύνθεσιν τῆς νομοθεσίας, μεταβαλλομένης ἑκάστοτε κατὰ τὴν διάφορον τοῦ αὐτοκράτορος ἑρμηνείαν καὶ ἐφαρμογὴν καὶ στερηθείσης τῆς ἀπαραιτήτου εἰς γενικὰς διατάξεις σταθερότητος. Αἱ ὀνομασίαι ὑπὸ τὰς ὁποίας φέρονται οἱ διάφοροι ρωμαϊκοὶ νόμοι, προσεδίδοντο κατὰ μὲν τοὺς δημοκρατικοὺς χρόνους ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν ὑπάτων, προτασσομένου τοῦ προεδρεύσαντος ἐν τῇ ψηφισάσῃ συνελεύσει (Lex Caecilia Didia) ἢ ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν δημάρχων προκειμένου περὶ τῶν ψηφισμάτων· κατὰ δὲ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐκδόντος αὐτοκράτορος (Lex Augusti Vespasiani). Πολλάκις ὅμως ὁ νόμος ἐλάμβανε τίτλον προερχόμενον ἐκ τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ, ὡς ἡ lex agraria, lex judiciorum publicorum κτλ.

Οὐσιαστικὸς καὶ τυπικὸς νόμος. Ἡ κατὰ τοὺς νεωτέρους συνταγματικοὺς χρόνους κρατήσασα ἀρχὴ τοῦ Μοντεσκιὲ περὶ χωρισμοῦ τῶν λειτουργιῶν τοῦ κράτους παρήγαγε τὴν ἐκ τῆς γερμανικῆς ἰδίως ἐπιστήμης (*Laband*) προελθοῦσαν διάκρισιν τοῦ νόμου εἰς *οὐσιαστικὸν* καὶ *τυπικόν*, ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν περιεχόμενον ἢ τὴν ἐξωτερικὴν μορφὴν αὐτοῦ.

Α') *Οὐσιαστικὸς νόμος.* Εἶναι ἡ πρᾶξις τῆς πολιτείας, δι' ἧς τίθεται, αἴρεται, ἀναστέλλεται ἢ τροποποιεῖται κανὼν δικαίου. Ὅθεν τὰ στοιχεῖα τῆς ἐννοίας εἰσὶ δύο: α) κανὼν δικαίου, ἤτοι κανὼν διέπων τὰς σχέσεις τῶν ἀτόμων πρὸς ἄλληλα ἢ πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ β') προσταγή, προερχομένη ἐκ πολιτειακοῦ ὀργάνου. Οὕτω δὲν ἀποτελεῖ οὐσιαστικὸν νόμον ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ κανὼν δικαίου ὁ μὴ προτασσόμενος ὑπὸ τῆς πολιτείας, ὡς εἶναι τὸ ἔθιμον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ προσταγὴ τῆς πολιτείας ἡ μὴ περιέχουσα κανόνα δικαίου, ὡς εἶναι ἡ κατ' οὐσίαν διοικητικὴ πρᾶξις. Εἰδικώτερον δέ: 1) Ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ κανόνος δικαίου περιλαμβάνεται πᾶς γενικῆς φύσεως προστακτικὸς κανών, εἴτε οὗτος ἀνάγεται εἰς τὰ θέματα τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας, ἅτινα δὲν θὰ ἠδύνατό τις εἰμὴ ἐνδεικτικῶς νὰ καθορίσῃ, εἴτε ἀποτελεῖ ἀντικείμενον τῆς λεγομένης κανονιστικῆς ἐξουσίας, δι' ἧς ἐξασφαλίζεται ἡ διὰ γενικῶν μέτρων ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου. Καὶ περὶ μὲν τῆς γενικότητος τοῦ κανόνος σημειωτέον ὅτι αὕτη ἀποτελεῖ, ὡς λέγουσι, τὸ naturale καὶ οὐχὶ τὸ essentiale αὐτοῦ, καθόσον ὑπάρχουσι καὶ νόμοι εἰδικοί, περὶ δὲ τοῦ προστακτικοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ διδάσκεται, ὅτι οὗτος ἀποτελεῖ ἀπαραίτητον στοιχεῖον αὐτονόητον ἐν παντὶ κανόνι δικαίου, ὁ δὲ Duguit ἀνευρίσκει τοῦτον καὶ εἰς τοὺς ἐπικουρικοὺς ἔτι ἢ ἐπιτρεπτικοὺς κανόνας, ὧν ἡ ἐφαρμογὴ ἤρτηται ἐκ τῆς βουλήσεως τῶν ἐνδιαφερομένων, τοῦ νόμου ἐν προκειμένῳ ἐπιτάσσοντος τῷ δικαστῇ νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν βούλησιν τούτων, καὶ ταύτης ἐλλειπούσης τὴν βούλησιν τοῦ νόμου. 2) Ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς πολιτειακῆς πράξεως περιλαμβάνονται οὐ μόνον αἱ πράξεις τῶν κατὰ τὸ Σύνταγμα περιβεβλημένων τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν ὀργάνων, ἀλλὰ καὶ ἄλλων συντεταγμένων ὀργάνων, ὡς ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας, αἱ ἀστυνομικαὶ ἀρχαὶ κλπ. Ὅθεν οὐσιαστικοὺς νόμους ἀποτελοῦσι τὰ κανονιστικὰ διατάγματα (réglements d' administration publique, Verordnungen), τὰ κατ' ἐξουσιοδότησιν τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας διατάγματα, αἱ ἀστυνομικαὶ διατάξεις αἱ δημιουργοῦσαι ὑποχρεώσεις κλπ. Τὰ ἀκριβῆ ὅμως σύνορα τοῦ πεδίου τοῦ οὐσιαστικοῦ νόμου δὲν ἤρκεσαν αἱ γενόμεναι μακραὶ συζητήσεις ἵνα διαχαράξωσι σαφῶς. Γίνεται ἐν τούτοις δεκτὸν κατ' ἀρχὴν καὶ ὅλως ἐνδεικτικῶς ὅτι ἀνάγονται εἰς τὸ πεδίον τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας τὰ θέματα, ἅτινα τὸ Σύνταγμα ὁρίζει ὅτι δέον νὰ ρυθμίζωνται διὰ νόμου, πρὸς δὲ ἐκεῖνα περὶ ὧν νόμος ὥρισεν ἐπίσης ὅτι δέον διὰ νόμου νὰ ρυθμίζωνται καὶ ὅσα ἐν γένει κοινοβουλευτικὰ ἔθιμα καὶ ἀρχαὶ καθιέρωσαν ὡς θέματα νομοθετικά.

Β') *Τυπικὸς νόμος.* Εἶναι διαταγὴ προερχομένη ἐκ τῶν κατὰ τὸ Σύνταγμα ἀσκούντων τὴν νομοθετικὴν λειτουργίαν ὀργάνων, καταρτισθεῖσα διὰ τῆς ἐν τῷ Συντάγματι διαγραφομένης ὁδοῦ καὶ περιβληθεῖσα τὸν ἐν τῷ Συντάγματι ὁριζόμενον τύπον. Κριτήριον ὅθεν εἶναι ἡ προέλευσις τῆς πράξεως ἐξ ὀργάνου νομοθετικοῦ, ἤτοι ἡ νομοθετικὴ αὐτῆς μορφὴ καὶ οὐχὶ τὸ περιεχόμενον. Ὥστε ὁ μὲν οὐσιαστικὸς νόμος εἶναι εἶδος λειτουργίας, ἐνῷ ὁ τυπικὸς εἶναι μορφὴ ἐκδηλώσεως βουλήσεως τῆς πολιτείας. Οὕτω διοικητικαὶ κατ' οὐσίαν πράξεις, προερχόμεναι ἐκ τῶν νομοθετικῶν ὀργάνων καὶ καταρτισθεῖσαι ὡς ἀπαιτεῖ τὸ Σύνταγμα, ἀποτελοῦσι τυπικοὺς νόμους, καίτοι μηδεμίαν θέσιν δικαίου περιέχουσαι· ἀλλ' οὐδὲ καὶ ὁ ἐξωτερικὸς τίτλος τοῦ «νόμου» εἶναι ἀναγκαῖος. Κατὰ κανόνα αἱ πράξεις αὗται εἰσὶ περιεχομένου νομοθετικοῦ, ἤτοι θέτουσιν, αἴρουσιν, ἀναστέλλουσιν ἢ τροποποιοῦσι κανόνα δικαίου· διὰ τοῦτο οἱ τυπικοὶ νόμοι εἶναι κατὰ κανόνα καὶ οὐσιαστικοί. Ἄλλοτε ὅμως τὸ περιεχόμενον αὐτῶν εἶναι διοικητικὸν (π. χ. νόμος περὶ ἀπονομῆς ἰθαγενείας εἰς ὡρισμένον πρόσωπον) ἢ ἔτι καὶ δικαστικὸν (ἂν καὶ τὸ τοιοῦτον κατά τινας θὰ προσέκρουεν εἰς τὸ Σύνταγμα), ὁπότε αἱ πράξεις αὗται καλοῦνται «τυπικοὶ ἁπλῶς νόμοι». Εἰς ἰδίαν κατηγορίαν τυπικῶν νόμων δύναταί τις νὰ κατατάξῃ τὰ κατὰ τὸ ἄρθρον 77 τοῦ Συντάγματος ἐκδιδόμενα κατὰ τὸν χρόνον τῆς διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν τῶν νομοθετικῶν σωμάτων νομοθετικὰ διατάγματα, ἅτινα τὸ συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας ἐχαρακτήρισεν (ἀπόφασις 107 τοῦ 1930) ὡς ἀρτίους νόμους, καθόσον ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἄρθρου 77 πρόκειται περὶ αὐτοτελοῦς νομοθετήσεως, τὸ πρῶτον ἀπὸ τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος θεσπισθείσης καὶ ἀσκουμένης κατὰ τὸν ἐν αὐτῷ διαγραφόμενον ἐξαιρετικὸν τρόπον.

Ἡ ἐπιστημονικὴ διάκρισις τῶν τυπικῶν ἀπὸ τῶν οὐσιαστικῶν νόμων ἔχει παρ' ἡμῖν τὰς ἑξῆς πρακτικὰς συνεπείας: α') Δεδομένου ὅτι κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀπολύτου μοναρχίας τὸ αὐτὸ ὄργανον, ἤτοι ὁ μονάρχης, ἤσκει τήν τε νομοθετικὴν καὶ τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν διὰ πράξεων φερουσῶν τὸν τύπον *διαταγμάτων*, αἵτινες ὁτὲ μὲν περιεῖχον κανόνας δικαίου, ὁτὲ δὲ ἁπλᾶς διοικητικὰς διατάξεις, ἔπεται ὅτι αἱ πράξεις ἐκεῖναι τοῦ μονάρχου, μετὰ τὴν καθιέρωσιν τῆς εἰς διάφορα ὄργανα κατανομῆς τῶν λειτουργιῶν, δὲν δύνανται ἤδη νὰ καταργῶνται ἢ τροποποιῶνται ὑφ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὀργάνου, ἀλλ' αἱ μὲν ἀποτελοῦσαι οὐσιαστικοὺς νόμους δέον νὰ καταργῶνται ἢ τροποποιῶνται νῦν διὰ τυπικοῦ (ὄντος καὶ οὐσιαστικοῦ ἅμα) νόμου, ἤτοι διὰ πράξεως τῶν νομοθετικῶν ὀργάνων, αἱ δὲ περιέχουσαι ἁπλᾶς διοικητικὰς διατάξεις διὰ τῆς διοικητικῆς ὁδοῦ, ἤτοι διὰ διατάγματος. β') Τοῦ ἄρθρου 807 τῆς Πολιτικῆς δικονομίας ὁρίζοντος ὅτι αἱ ὑπὸ τῶν πρωτοδικῶν καὶ ἐφετῶν ἐκδοθεῖσαι ἀποφάσεις δύνανται ν' ἀναιρεθῶσιν ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἐὰν ἐσφαλμένως ἐφηρμόσθη ἢ ψευδῶς ἡρμηνεύθη «οὐσιαστικός τις νόμος», ἕπεται ὅτι δὲν χωρεῖ ἀναίρεσις διὰ παράβασιν «τυπικοῦ ἁπλῶς νόμου». γ') Εἰς ὅσας πολιτείας δὲν ἀναγνωρίζεται τὸ δικαίωμα τῶν δικαστηρίων ὅπως ἐξετάζωσι τὴν συνταγματικότητα τῶν νόμων, διαφεύγουσι τὴν ἐξέτασιν ταύτην καὶ οἱ τυπικοὶ ἁπλῶς νόμοι, καίτοι περιεχομένου διοικητικοῦ. δ') Τοῦ ἄρθρου 102 (ἐδ. γ') τοῦ Συντάγματος, ὁρίζοντος ὅτι εἰς τὸ συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας ἀνήκει ἡ κατ' αἴτησιν ἀκύρωσις πράξεων τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν δι' ὑπέρβασιν ἐξουσίας ἢ διὰ παράβασιν τοῦ νόμου, τοῦ δὲ νόμου 3713 ὁρίζοντος τὰ αὐτὰ ἐν ἄρθρῳ 46, ἕπεται ὅτι: 1) Αἴτησις ἀκυρώσεως ἐνώπιον τοῦ συμβουλίου ἐπικρατείας χωρεῖ διὰ παράβασιν οὐ μόνον τοῦ τυπικοῦ, ἀλλὰ καὶ παντὸς οὐσιαστικοῦ νόμου, ὡς καὶ διὰ παράβασιν τοῦ κανόνος δικαίου ἐν τῇ εὐρυτάτῃ ἐννοίᾳ. 2) Ἐνώπιον τοῦ συμβουλίου ἐπικρατείας δὲν δύναται νὰ προσβληθῇ ἐπὶ ἀκυρώσει τυπικὸς ἁπλῶς νόμος, ἔστω καὶ ἂν κατ' οὐσίαν εἶναι πρᾶξις διοικητική. 3) Ἀντιστρόφως, δύναται νὰ προσβληθῇ πρᾶξις διοικητικῆς ἀρχῆς, οἷον κανονιστικὸν διάταγμα, ἀποτελοῦν οὐσιαστικὸν νόμον ὡς περιέχον κανόνας δικαίου, ὡς ἐπίσης καὶ νομοθετικὸν διάταγμα ἐκδοθὲν ἐντολῇ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας καὶ ἀποτελοῦν ἐπίσης οὐσιαστικὸν νόμον. 4) Τοὐναντίον δὲν προσβάλλονται ἐπὶ ἀκυρώσει τὰ κατὰ τὸ ἄρθρον 77 τοῦ Συντάγματος ἐκδιδόμενα νομοθετικὰ διατάγματα, ἅτινα, ἐκδιδόμενα τῇ ἐμμέσῳ συμπράξει τῶν νομοθετικῶν σωμάτων, ἀποτελοῦσιν οὐ μόνον οὐσιαστικούς, ἀλλὰ κατά τινα τρόπον καὶ τυπικοὺς νόμους. Τὸ ἡμέτερον Σύνταγμα ποιεῖται χρῆσιν τοῦ ὅρου *νόμος* κατὰ κανόνα ὑπὸ τὴν οὐσιαστικὴν ἔννοιαν, ὡς ἐν ἄρθροις 8 («ἀδίκημα δὲν ὑπάρχει, οὐδὲ ποινὴ ἐπιβάλλεται ἄνευ νόμου») καὶ 51 («οὐδεὶς φόρος ἐπιβάλλεται οὐδ' εἰσπράττεται ἄνευ νόμου»), μὴ ἀποκλεῖον, κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην, τὴν διὰ διατάγματος, ἐκδιδομένου κατόπιν νομοθετικῆς ἐξουσιοδοτήσεως, θέσπισιν ποινῆς ἢ ἐπιβολὴν φορολογίας, ἐξαιρετικῶς δὲ ὑπὸ τὴν τυπικὴν ἔννοιαν, ὡς ἐν ἄρθροις 53 («μισθὸς....οὔτε ἐγγράφεται εἰς τὸν προϋπολογισμὸν οὔτε παρέχεται ἄνευ ὀργανισμοῦ ἢ ἄλλου εἰδικοῦ νόμου») καὶ 113 («ἄνευ νόμου δὲν εἶναι δεκτὸς στρατὸς ξένος εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπικράτειαν»), ἔνθα ἀπαιτεῖ ὅπως πράξεις τινές, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των ἀναγόμεναι εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, περιβάλλωνται λόγῳ τῆς ἰδιαιτέρας των σημασίας τύπον νόμου, καταρτιζόμεναι ὑπὸ τῶν νομοθετικῶν ὀργάνων.

Κατάρτισις τοῦ τυπικοῦ νόμου. Τὰ προαπαιτούμενα πρὸς παραγωγὴν νόμου, ὁριζόμενα ὑπὸ τοῦ Συντάγματος, εἶναι τὰ ἑξῆς: α') ***πρότασις***, β)' ***ψήφισις***, γ') ***ἔκδοσις*** καὶ δ') ***δημοσίευσις***.

Πρότασις. Τὸ δικαίωμα τῆς προτάσεως τῶν νόμων ἀνήκει, κατὰ τὸ ἄρθρον 28 τοῦ Συντάγματος, εἰς τὴν κυβέρνησιν (ἤτοι καὶ εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν ὑπουργῶν κεχωρισμένως, κατὰ τὴν ὑπὸ τὸ αὐτὸ ἄρθρον παρατεθειμένην ἑρμηνευτικὴν δήλωσιν), τὴν βουλὴν καὶ τὴν γερουσίαν, δύναται δὲ ν' ἀσκηθῇ ἀδιακρίτως εἴτε ἐνώπιον τῆς βουλῆς εἴτε ἐνώπιον τῆς γερουσίας, καίτοι ἐν τῇ πρακτικῇ ἀσκῆται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐνώπιον τοῦ πρώτου νομοθετικοῦ σώματος. Αἱ προτάσεις παραδίδονται εἰς τὸ προεδρεῖον, συνοδευόμεναι ὑποχρεωτικῶς ὑπὸ αἰτιολογικῆς ἐκθέσεως, ἔγγραφοι καὶ ἰδιοχείρως ὑπογεγραμμέναι ὑπὸ τῶν εἰσαγόντων αὐτάς, καταχωρίζονται εἰς βιβλίον, τυποῦνται καὶ διανέμονται εἰς τὰ μέλη τοῦ εἰς ὃ ὑπεβλήθησαν νομοθετικοῦ σώματος, δὲν ἐγγράφονται ὅμως εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς νομοθετικῆς ἐργασίας πρὸ τῆς ὑποβολῆς ἐκθέσεως ἐκ μέρους τῆς ἁρμοδίας κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν παραπέμπονται ἅμα τῇ ὑποβολῇ, ἢ πρὸ τῆς παρόδου τῆς εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην ταχθείσης προθεσμίας (ἄρθρον 49 Συντάγματος, 39 κανονισμοῦ βουλῆς, 40 κανονισμοῦ γερουσίας). Πίναξ τῶν εἰς ἕκαστον τῶν νομοθετικῶν σωμάτων ὑποβεβλημένων προτάσεων καὶ σχεδίων νόμων τυποῦται καὶ διανέμεται ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος. Ἡ ἡμερησία διάταξις ἑκάστης συνεδριάσεως δὲν δύναται νὰ περιλάβῃ πλείονα τῶν δέκα διὰ τὴν βουλὴν καὶ δεκαπέντε διὰ τὴν γερουσίαν προτάσεων καὶ σχεδίων, ἐκτὸς τῶν ὑπηρεσιακῶν, τῶν κυρούντων νομοθετικὰ διατάγματα καὶ τῶν χρῃζόντων ψηφίσεως εἰς τὸ σύνολον.

Ψήφισις. Ἡ πρότασις εἰσάγεται πρὸς συζήτησιν μετὰ προφορικὴν εἰσήγησιν τοῦ ἁρμοδίου ὑπουργοῦ ἢ τοῦ εἰσηγητοῦ τῆς κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς. Οὐδεμία πρότασις νόμου γίνεται δεκτή, ἐὰν δὲν συζητηθῇ καὶ ψηφισθῇ ὑπὸ τῆς βουλῆς δὶς καὶ εἰς δύο διαφόρους συνεδριάσεις, ἀπεχούσας ἀλλήλων δύο τοὐλάχιστον ἡμέρας, κατ' ἀρχὴν μὲν καὶ εἰς πρώτην κατ' ἄρθρον συζήτησιν κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίασιν, εἰς δευτέραν δὲ κατ' ἄρθρου συζήτησιν καὶ εἰς σύνολον κατὰ τὴν δευτέραν συνεδρίασιν. Ἂν κατὰ τὴν δευτέραν συζήτησιν ἐγένοντο δεκταὶ προσθῆκαι ἢ τροπολογίαι, ἡ τοῦ συνόλου ψήφισις ἀναβάλλεται ἐπὶ εἰκοσιτετράωρον ἀπὸ τῆς διανομῆς τοῦ τροπολογηθέντος σχεδίου. Ἐξαιρετικῶς ἐπιτρέπεται ἡ εἰς μίαν μόνην κατ' ἀρχὴν καὶ κατ' ἄρθρον συζήτησιν ψήφισις ὑπὸ τῆς βουλῆς, ἐὰν τοῦτο ἐζητήθη ἀπὸ τὸν ὑποβαλόντα τὴν πρότασιν πρὸ τῆς παραπομπῆς αὐτῆς εἰς τὴν κοινοβουλευτικὴν ἐπιτροπὴν καὶ ἐφόσον ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἀπεδέχθη τὴν αἴτησιν ταύτην τοῦ ὑποβαλόντος καὶ δὲν ἠγέρθη, ἀφ' ἧς ἡ πρότασις ὑπεβλήθη καὶ μέχρι τερματισμοῦ τῆς συζητήσεως, ἀντίρρησις ἐκ μέρους εἴκοσι τοὐλάχιστον βουλευτῶν. Κατὰ τὸ ἄρθρον 57 τοῦ κανονισμοῦ γερουσίας, στηριζόμενον εἰς τὸ ἄρθρον 49 § 8 τοῦ Συντάγματος, ἡ παρὰ τῆς γερουσίας ψήφισις τῶν προτάσεων κατ' ἀρχήν, κατ' ἄρθρον καὶ σύνολον γίνεται εἰς μίαν μόνην ἀνάγνωσιν. Πρότασις νόμου τροποποιοῦσα κειμένην διάταξιν δέον νὰ περιλαμβάνῃ ἐν τῇ αἰτιολογικῇ ἐκθέσει ὁλόκληρον τὴν τροποποιουμένην διάταξιν, ἐν δὲ τῷ κειμένῳ ὁλόκληρον τὴν νέαν διάταξιν, ὡς διαμορφοῦται μετὰ τὴν τροποποίησιν. Ἡ ἐπιψήφισις δικαστικῶν καὶ διοικητικῶν κωδίκων, συνταχθέντων ὑπὸ συσταθεισῶν δι' εἰδικῶν νόμων ἐπιτροπῶν, δύναται νὰ γίνῃ δι' ἰδιαιτέρου νόμου, κυροῦντος τοὺς κώδικας ἐν ὅλῳ. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον γίνεται καὶ κωδικοποίησις διὰ ταξινομήσεως ὑφισταμένων διατάξεων ἢ ἐν ὅλῳ ἐπαναφορὰ καταργηθέντων νόμων, πλὴν τῶν φορολογικῶν (ἄρθρον 49 τοῦ Συντάγματος). Πρότασις νόμου ὑποβληθεῖσα εἰς τὴν βουλὴν καὶ ψηφισθεῖσα παραπέμπεται εἰς τὴν γερουσίαν, ἥτις ἐντὸς τεσσαράκοντα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς λήψεως ἀποφασίζει ἐπ' αὐτῆς. Ἐὰν ἐντὸς τῆς προθεσμίας ταύτης, ἀναστελλομένης ἐν περιπτώσει διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν τῶν νομοθετικῶν σωμάτων, ἡ γερουσία δὲν λάβῃ ἀπόφασιν, τεκμαίρεται συμφωνία αὐτῆς πρὸς τὴν βουλήν. Ἐὰν ἡ γερουσία, εἴτε σιωπηρῶς, εἴτε ρητῶς, μετὰ συζήτησιν συμφωνήσῃ μὲ τὴν βουλήν, ἡ πρότασις καθίσταται νόμος. Ἐὰν ἡ γερουσία ἀπορρίψῃ ἢ τροποποιήσῃ τὴν πρότασιν, ἐπαναφέρεται αὕτη εἰς τὴν βουλήν. Ἐὰν ἡ βουλὴ ἐμμείνῃ εἰς τὴν προηγουμένην αὐτῆς ἀπόφασιν, ἡ ἐπιψήφισις ἀναβάλλεται ἐπὶ δίμηνον, ὁπότε ἡ πρότασις καθίσταται νόμος, ἐὰν συγκεντρώσῃ τὴν ἀπόλυτον πλειοψηφίαν τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν. Δύναται ὅμως καὶ πρὸ τῆς παρελεύσεως τοῦ διμήνου νὰ ληφθῇ ὁριστικὴ ἀπόφασις ἐν κοινῇ συνεδριάσει τῶν δύο σωμάτων, ἐφόσον ἤθελε προκαλέσει ταύτην ἡ γερουσία δι' ἀποφάσεως λαμβανομένης δι' ἀπολύτου πλειοψηφίας τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν αὐτῆς (ἄρθρον 30 τοῦ Συντάγματος). Πρότασις νόμου, ὑποβληθεῖσα εἰς τὴν γερουσίαν καὶ ψηφισθεῖσα, παραπέμπεται εἰς τὴν βουλὴν καὶ ἂν αὕτη συμφωνήσῃ μὲ τὴν γερουσίαν, καθίσταται νόμος τοῦ κράτους, ἐὰν δὲ τὴν τροποποιήσῃ, τὴν παραπέμπει εἰς τὴν γερουσίαν καὶ ἐπαναλαμβάνεται ἡ κατὰ τ' ἀνωτέρω διαδικασία,

Digitized by Google

ὡς ἐὰν ἡ πρότασις εἶχεν ἀρχικῶς εἰσαχθῇ εἰς τὴν βουλήν. Ἐὰν τέλος τὴν ἀπορρίψῃ, δύναται νὰ ὑποβληθῇ καὶ πάλιν ὡς νέα πρότασις μόνον εἰς τὴν ἑπομένην τακτικὴν σύνοδον (ἄρθρον 31). Ὁμοίως, μόνον εἰς τὴν ἑπομένην τακτικὴν σύνοδον ὑποβάλλονται αἱ προτάσεις αἱ γενόμεναι μὲν δεκταὶ ὑπὸ τοῦ ἑνὸς τῶν νομοθετικῶν σωμάτων, τελικῶς ὅμως ἀπορριφθεῖσαι. Ἐν περιπτώσει ἀνανεώσεως τῆς βουλῆς, ἡ ὑπὸ τῆς διαλυθείσης βουλῆς ψήφισις προτάσεως θεωρεῖται ὡς μὴ γενομένη, ἐφόσον πρὸ τῆς διαλύσεως δὲν ἐψηφίσθη καὶ ὑπὸ τῆς γερουσίας ὁριστικῶς (ἄρθρον 32). Συμφώνως πρὸς τ' ἀνωτέρω, τὸ ἡμέτερον Σύνταγμα ἀπαιτεῖ τὴν σύμπτωσιν τῶν βουλήσεων τῶν δύο νομοθετικῶν παραγόντων, ἅμα τῇ συντελέσει τῆς ὁποίας γεννᾶται ἡ ὑπὸ τύπον νόμου πολιτειακὴ βούλησις. Ἀλλ' ἡ βούλησις αὕτη δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς ἀπόρροια συμβάσεως, ἀλλ' ἁπλῆς συμφωνίας, συμπτώσεως βουλήσεων. Ἡ θεωρία τοῦ νόμου-συμβάσεως ἀποκρούεται, καθόσον αἱ διὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ νόμου ἀπαιτούμεναι βουλήσεις δὲν ἀνήκουσιν εἰς δύο διάφορα πρόσωπα, ἀλλ' εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτό, ἤτοι εἰς τὴν πολιτείαν, τῆς ὁποίας τυγχάνουσιν ὄργανα καὶ τῆς ὁποίας τὴν βούλησιν ἐκδηλοῦσι διὰ τῆς ἀσκήσεως τῆς ἀνατεθειμένης αὐτοῖς λειτουργίας. Πρόκειται ἄρα οὐχὶ περὶ συμβάσεως (Vertrag), ἀλλὰ περὶ ἁπλῆς συμφωνίας (Vereinbarung), δι' ἧς παράγεται ἡ ἑνιαία βούλησις τοῦ νομικοῦ προσώπου τῆς πολιτείας, ὅπως ἰσχύσῃ τι ὡς δίκαιον.

Ἔκδοσις. Καλεῖται οὕτως ἡ πρᾶξις, δι' ἧς ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας βεβαιοῖ τὴν κατὰ τὸ Σύνταγμα κατάρτισιν καὶ ὕπαρξιν τοῦ νόμου καὶ διατάσσει τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ. Ἡ τοιαύτη πρᾶξις περιέχει πρὸς τούτοις καὶ διαταγὴν περὶ δημοσιεύσεως τοῦ νόμου, ἵνα οὗτος καταστῇ γνωστὸς τοῖς πᾶσιν. Ἡ ἔκδοσις οὐδόλως πρέπει νὰ συγχέεται πρὸς τὴν κατὰ τὰ προϊσχύσαντα Συντάγματα τῆς συνταγματικῆς βασιλείας ἀπαιτουμένην κύρωσιν-ἔκδοσιν τοῦ νόμου, δι' ἧς συνετελεῖτο ὁμοῦ μετὰ τῆς ἐκδόσεως καὶ ἡ σύμπτωσις τῶν βουλήσεων τῶν δύο νομοθετικῶν παραγόντων, ὧν ὁ εἷς ἦτο ὁ βασιλεύς. Ἤδη, τοῦ νόμου κεκτημένου ὕπαρξιν ἅμα τῇ ὑπὸ τῶν βουλῶν ψηφίσει, ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας ἐκδίδει αὐτόν, κατὰ τὸ ἄρθρον 75 τοῦ Συντάγματος, διὰ διατάγματος προσυπογραφομένου ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου ὑπουργοῦ καὶ κατὰ τὸν ἑπόμενον τύπον: «*Ἑλληνικὴ Δημοκρατία*. Ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὸ ἄρθρον 75 τοῦ Συντάγματος, ἐκδίδομεν τὸν ἑπόμενον νόμον, ψηφισθέντα ὑπὸ τῆς βουλῆς καὶ τῆς γερουσίας». Ἕπεται τὸ κείμενον τοῦ νόμου καὶ ἐπιτάσσεται ὁ ἑξῆς τύπος: «Ὁ παρὼν νόμος, ψηφισθεὶς ὑπὸ τῆς βουλῆς καὶ τῆς γερουσίας καὶ παρ' ἡμῶν σήμερον ἐκδοθείς, δημοσιευθήτω διὰ τῆς ἐφημερίδος τῆς κυβερνήσεως καὶ ἐκτελεσθήτω ὡς νόμος τοῦ κράτους». Ἡ ἔκδοσις δέον νὰ λάβῃ χώραν κατὰ τὸ Σύνταγμα ἐντὸς διμήνου ἀπὸ τῆς «ψηφίσεως» τοῦ νόμου, ἤτοι ἀπὸ τῆς συμπτώσεως τῶν βουλήσεων τῶν νομοθετικῶν σωμάτων, τῆς παρατάσεως τῆς προθεσμίας ταύτης δυναμένης νὰ θέσῃ εἰς κίνησιν τὴν εἰδικὴν περὶ εὐθύνης ὑπουργῶν ἀγωγήν, εἰς εἰδικὰς δὲ περιπτώσεις δυναμένης καὶ ὡς ἐσχάτης προδοσίας νὰ ἐξετασθῇ.

Δημοσίευσις. Ἡ ἔκδοσις εἶναι πρᾶξις, ὡς λέγουσι, μὲ δύο πλευράς, ὧν ἡ μία ἐστραμμένη πρὸς τὴν κατάρτισιν τοῦ νόμου, ἡ δ' ἑτέρα πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ. Τοὐναντίον ἡ δημοσίευσις, μηδὲν προσθέτουσα εἰς τὸν ἤδη κατηρτισμένον νόμον, εἶναι ἡ πρώτη πρᾶξις ἐκτελέσεως τοῦ νόμου, σκοποῦσα τὴν γνωστοποίησιν αὐτοῦ τοῖς πᾶσι, διότι κατὰ τὸ νομικὸν ἀξίωμα lex non obligat nisi rite promulgata. Ἡ δημοσίευσις ἐνεργεῖται ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας, τῇ προσυπογραφῇ πάντοτε ἀφ' ἑνὸς μὲν τοῦ ἁρμοδίου ὑπουργοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης, ὡς φύλακος τῆς μεγάλης τοῦ κράτους σφραγῖδος. Ὁ νόμος ἰσχύει κατὰ τὸν νόμον τῆς 1 Μαΐου 1882 «Περὶ ἀντικαταστάσεως τοῦ πρώτου ἄρθρου τοῦ ἀστικοῦ νόμου» δέκα ἡμέρας μετὰ τὴν εἰς τὴν ἐφημερίδα τῆς κυβερνήσεως δημοσίευσίν του, ὑπολογιζομένας ἀπὸ τῆς ἡμερομηνίας τοῦ φύλλου ἐν ᾧ ἐδημοσιεύθη. Διὰ τοῦτο μία μόνη ἀπόδειξις κατὰ τῆς ἰσχύος τῶν νόμων ἐπιτρέπεται, ἡ τῆς μὴ καταχωρίσεως αὐτῶν ἐν τῇ ἐφημερίδι τῆς κυβερνήσεως. Ὁ νόμος τῆς 31 Μαΐου 1882 ἐπιβάλλει τὴν τοιχοκόλλησιν ἑκάστου φύλλου τῆς ἐφημερίδος τῆς κυβερνήσεως ἐν τῇ θύρᾳ τοῦ Ἐθνικοῦ τυπογραφείου, τοῦ νομαρχείου καὶ δημαρχείου Ἀθηνῶν. Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον δὲν εἶναι ὅρος ἀπαραίτητος τῆς ἰσχύος τοῦ νόμου ἢ διατάγματος. Συνεπῶς ἡ δημοσίευσις εἶναι πλασματική, ἀποτελοῦσα νομικὴν καὶ οὐχὶ πραγματικὴν ἔννοιαν, θεωρουμένη δὲ ὡς πληρωθεῖσα διὰ τῆς ἐν τῇ ἐφημερίδι τῆς κυβερνήσεως καταχωρίσεως.

Κατάρτισις τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 77 τοῦ Συντάγματος ἐκδιδομένων νομοθετικῶν διαταγμάτων. Τὰ διατάγματα ταῦτα, κατατα χθέντα ὡς ἀνωτέρω εἰς εἰδικὴν κατηγορίαν τυπικῶν νόμων, ἐκδίδονται ἐφόσον συντρέχουσιν οἱ κατωτέρω ὅροι: α') Ἔκδοσις αὐτῶν ἐπιτρέπεται μόνον κατὰ τὸν χρόνον τῆς διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν τῶν νομοθετικῶν σωμάτων, μὴ ἐπιδρώσης τῆς διαρκείας οὐδὲ τῆς αἰτίας τῆς διακοπῆς. β') Εἰδικὴ ἐξουσιοδότησις τῶν νομοθετικῶν σωμάτων, παρασχεθεῖσα πρὸς τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν πρὸ τῆς διακοπῆς. γ') Σύμφωνος γνώμη εἰδικῆς ἐπιτροπῆς ἐκ βουλευτῶν καὶ γερουσιαστῶν, καταρτιζομένης ἐκ τοῦ δεκάτου τοὐλάχιστον τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν καὶ γερουσιαστῶν. Ἡ γνώμη αὕτη (ὀνομαζομένη περαιτέρω ἐν τῷ αὐτῷ ἄρθρῳ *ἀπόφασις*) λαμβάνεται παρουσίᾳ τοὐλάχιστον τοῦ ἡμίσεος πλέον ἑνὸς τῶν μελῶν διὰ σχετικῆς πλειοψηφίας, οὐχὶ ἐλάσσονος τῶν δύο πέμπτων τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ αὐτῶν. γ') Ὑποβολὴ αὐτῶν εἰς τὰ νομοθετικὰ σώματα, μόλις ἐπαναληφθῶσιν αἱ ἐργασίαι αὐτῶν, πρὸς κύρωσιν, ἥτις συντελεῖται δι' ἐπιψηφίσεως εἰς μίαν μόνην ἀνάγνωσιν κατ' ἀρχὴν καὶ ἄρθρον. Ἐὰν ἐντὸς τεσσάρων μηνῶν ἀπὸ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν ἐργασιῶν τῆς βουλῆς καὶ τῆς γερουσίας δὲν γίνῃ ἡ κύρωσις αὐτῶν ὑπ' ἀμφοτέρων, ἢ τοὐλάχιστον ὑπὸ τῆς βουλῆς, καθίστανται ταῦτα ἄκυρα οὐχὶ ἐξ ὑπαρχῆς, ἀλλ' ἐφεξῆς. Ἐὰν ἡ γερουσία δὲν λάβῃ ἀπόφασιν ἐντὸς τῆς ἀνωτέρω τετραμήνου προθεσμίας, θεωρεῖται κυρώσασα τὰ νομοθετικὰ διατάγματα. Ἐὰν τὰ ἀπορρίψῃ, ἐφαρμόζονται τὰ τοῦ ἄρθρου 30 (βλ. ἀνωτέρω τὰ περὶ *ψηφίσεως* τῶν νόμων), παρατεινομένης ἐπὶ τετράμηνον τῆς ἰσχύος τῶν νομοθετικῶν διαταγμάτων.

Ὀνομασία καὶ ἀρίθμησις τοῦ νόμου. Ὁ νόμος λαμβάνει αὔξοντα ἀριθμὸν καὶ περιληπτικὸν τίτλον ἐξαγόμενον ἐκ τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ, φυλάσσεται δ' ἐν πρωτοτύπῳ κειμένῳ εἰς εἰδικὸν ἀρχεῖον παρὰ τῷ ὑπουργείῳ τῆς Δικαιοσύνης, ἀφοῦ σφραγισθῇ διὰ τῆς μεγάλης τοῦ κράτους σφραγῖδος καὶ θεωρηθῇ παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης. Ἡ ἀρίθμησις τῶν νόμων ἤρξατο ἀπὸ τῆς συνταγματικῆς μοναρχίας διὰ τῶν στοιχείων τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1913 ἤρξατο νέα ἀρίθμησις αὐτῶν δι' ἀραβικῶν ἀριθμῶν, ἐξακολουθοῦσα μέχρι σήμερον.

Ἰσχὺς τοῦ νόμου κατὰ χρόνον. Ὁ νόμος ἰσχύει δέκα ἡμέρας μετὰ τὴν δημοσίευσίν του, πλὴν ἂν ἄλλως ὁρίζεται ἐν αὐτῷ, ὁπότε ἐφαρμόζεται τοῦ νόμου ἡ θέλησις. Τὸ μεταξὺ τῆς δημοσιεύσεως καὶ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος διαρρέον δεκαήμερον χρονικὸν διάστημα, καθ' ὃ ὁ νόμος κέκτηται μὲν τυπικὴν δύναμιν, ἀλλὰ δὲν ἐνεργεῖ οὐσιαστικῶς, καλεῖται vacatio legis, χορηγεῖται δὲ ὅπως κατὰ τεκμήριον δοθῇ καιρὸς τοῖς πολίταις, ἵνα λάβωσι γνῶσιν τοῦ νόμου. Ἀλλὰ τὸ κατὰ τὴν δεκαήμερον ἀδράνειαν τοῦ νόμου ἐκδιδόμενον πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτοῦ διάταγμα ἐγκύρως ἐκδίδεται. Ἡ δὲ κατὰ χρόνον ἰσχὺς τοῦ νόμου ἐκτείνεται ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος εἰς τὸ διηνεκές, ἂν μὴ δι' ἐναντίου νόμου καταργηθῇ, κατὰ τὸ ἀξίωμα «Πᾶς νόμος ἐν τοῖς ἐφεξῆς κρατείτω, εἰ μὴ εἰδικῶς τι περὶ τῶν προλαβόντων πραγμάτων, ἔτι ἠρτημένων, διηγόρευται». Ἐκ τούτου ἕπεται ὁ κανὼν ὅτι ὁ νόμος δὲν ἔχει ἀναδρομικὴν δύναμιν καὶ ὁ ἕτερος κανών, καθ' ὃν ὁ νόμος δὲν προσβάλλει κεκτημένα δικαιώματα. Ἀλλὰ καὶ οἱ δύο κανόνες δὲν εἶναι ἀπόλυτοι, ἀλλ' ὑπόκεινται εἰς ἐξαιρέσεις προκυπτούσας ἐκ τῆς βουλήσεως τοῦ νομοθέτου, χρησιμεύουσι δὲ μόνον ὡς ἑρμηνευτικοὶ κανόνες. Ἡ κατὰ χρόνον ἰσχὺς τοῦ νόμου ὡς πρὸς τὰς διαφόρους σχέσεις καθορίζεται ὡς ἑξῆς: α') Ἡ πρὸς δικαιοπραξίαν ἱκανότης ῥυθμίζεται ὑπὸ τοῦ ἑκάστοτε περὶ ταύτης κρατοῦντος νόμου, διὸ καὶ ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τοῦ νέου κανόνος ὑπάγονται εἰς αὐτὸν τὰ τῆς ἐνηλικιότητος, ἰθαγενείας, ἐξουσίας ἐπὶ ἑτέρων προσώπων καὶ ἐπιμελείας αὐτῶν καὶ ἡ ἐκ τοῦ φύλου ἢ θρησκεύματος ἱκανότης. β') Ἡ τοῦ πράγματος ἰδιότης κρίνεται κατὰ τὸν νεώτερον νόμον. Ἀλλ' ἡ ἐπὶ τοῦ πράγματος κτῆσις κυριότητος κρίνεται κατὰ τὸν νόμον τὸν κρατοῦντα καθ' ὃν ἐκτήθη τὸ δικαίωμα χρόνον. γ') Ὁ τύπος τῶν συμβάσεων κρίνεται κατὰ τὸν νόμον τὸν κρατοῦντα καθ' ὃν χρόνον ἐτελέσθησαν, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐνέργεια τῶν συμβάσεων. δ') Τὸ κῦρος τοῦ γάμου κρίνεται κατὰ τὸν νόμον τὸν κρατοῦντα ὅτε ἐτελέσθη. Ἀλλ' αἱ μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων σχέσεις ῥυθμίζονται πάντοτε κατὰ τὸν νεώτερον νόμον. ε') Ὁ τύπος διαθήκης κρίνεται συμφώνως πρὸς τὸν κατὰ τὴν σύνταξιν κρατοῦντα νόμον. Ἡ ἱκανότης πρὸς σύνταξιν δέον νὰ ὑπάρχῃ καὶ κατὰ τὸν νόμον τὸν ἰσχύοντα κατὰ τὸν θάνατον τοῦ διαθέτου. Τὸ περιεχόμενον διαθήκης κρίνεται ἐπίσης συμφώνως πρὸς τὰ κατὰ τὸν θάνατον κρατοῦντα. Ἡ ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχὴ κρίνεται κατὰ τὸν νόμον τὸν κρατοῦντα κατὰ τὴν ἐπαγωγήν. στ') Ἡ μήπω συμπληρωθεῖσα παραγραφή, ἁπλῆν προσδοκίαν ἀποτελοῦσα, ῥυθμίζεται ὑπὸ τοῦ νεωτέρου νόμου. ζ') Δήλωσις βουλήσεως ὑπὸ αἵρεσιν ῥυθμίζεται κατὰ τὸν νόμον τοῦ χρόνου τῆς δηλώσεως. Κατάργησις τοῦ νόμου, ἤτοι λῆξις τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἐπέρχεται πάντοτε διὰ νεωτέρου νόμου, ῥητῶς ἢ σιωπηρῶς καταργοῦντος αὐτόν, οὐδέποτε δὲ δι' ἀχρησίας. Ἀλλὰ τῶν μεταβατικῶν νόμων ἡ ἰσχὺς λήγει αὐτοδικαίως ἅμα τῇ ἐκπνοῇ τοῦ διὰ τὴν ἰσχύν των καθωρισμένου ἐν αὐτῷ τῷ νόμῳ χρονικοῦ διαστήματος.

Ἰσχὺς τοῦ νόμου κατὰ τόπον. Λόγῳ τῆς ἐπικοινωνίας μεταξὺ ἀνθρώπων ὑπαγομένων εἰς διαφόρους νομοθεσίας, γεννῶνται ζητήματα συγκρούσεως νόμων ὡς πρὸς τὴν τοπικὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν, ἅτινα ἐπιλύει τὸ ἰδιωτικὸν διεθνὲς δίκαιον. Γενικαὶ ἀρχαὶ τῆς κατὰ τόπον ἰσχύος τῶν νόμων εἰσὶν αἱ ἑξῆς: α') Οἱ δημοσίας τάξεως νόμοι ὑποχρεοῦσι πάντας τοὺς ἐν Ἑλλάδι. Ὥστε ἀλλοδαπὸς νόμος προσκρούων εἰς ἑλληνικὸν δημοσίας τάξεως δὲν ἰσχύει ἐν Ἑλλάδι. β') Ἡ ἱκανότης πρὸς δικαιοπραξίαν διέπεται ὑπὸ τοῦ προσωπικοῦ θεσμοῦ τοῦ ἐνδιαφερομένου, ἤτοι κατὰ τὸν νόμον τῆς πολιτείας, τὴν ἰθαγένειαν τῆς ὁποίας κέκτηται οὗτος. γ') Ἡ ἰδιότης τοῦ πράγματος, ἡ κτῆσις καὶ ἀπώλεια ἐμπραγμάτου δικαίου κρίνονται κατὰ τὸν νόμον τοῦ κρατοῦντος ἐν τῷ τόπῳ ἐν ᾧ κεῖται τὸ πρᾶγμα. δ') Ὁ τύπος τῶν δικαιοπραξιῶν κρίνεται κατὰ τὸν ἐν τῷ τόπῳ τῆς τελέσεως κρατοῦντα νόμον. Τὸ περιεχόμενον δέ, ἂν μὴ ἐναντία βούλησις τῶν ἐνδιαφερομένων προκύπτῃ, κρίνεται κατὰ τὸν νόμον τὸν κρατοῦντα ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐκτελέσεως. ε') Ἡ πρὸς σύναψιν γάμου ἱκανότης ἀκολουθεῖ τὸν προσωπικὸν θεσμόν, ἀλλὰ τὰ δημοσίας τάξεως κωλύματα κρίνονται κατὰ τὸν ἡμεδαπὸν νόμον. Ὁ τύπος τοῦ γάμου, ἀποτελῶν ζήτημα δημοσίας τάξεως, κρίνεται ἐπίσης κατὰ τὸν ἡμεδαπὸν νόμον. στ') Αἱ προσωπικαὶ τῶν συζύγων σχέσεις καὶ αἱ μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων ἀκολουθοῦσιν ἐπίσης τὸν προσωπικὸν θεσμόν, τὰ δὲ τῆς ἐπιμελείας κρίνονται κατὰ τὸν θεσμὸν τοῦ ὑπὸ ἐπιμέλειαν τελοῦντος. ζ') Ἡ κληρονομία κατὰ κανόνα ῥυθμίζεται κατὰ τὸν προσωπικὸν θεσμὸν τοῦ κληρονομουμένου, ἐξαιρέσει τῶν ἀκινήτων, ἐφ' ὧν ἐφαρμογὴν ἔχει ὁ νόμος τῆς τοποθεσίας των.

Εἰδικαὶ κατηγορίαι νόμων. Ὡρισμένοι νόμοι, ὡς ἐκ τοῦ εἰδικῆς φύσεως περιεχομένου αὐτῶν, κατατάσσονται εἰς ἰδιαιτέρας κατηγορίας, διακρινομένας τῶν κοινῶν τοιούτων. Τοιοῦτοι εἶναι: α') Οἱ *συνταγματικοὶ νόμοι*, ἤτοι οἱ ῥυθμίζοντες θεμελιώδεις θεσμοὺς τοῦ κράτους καὶ καθορίζοντες τὰς βάσεις τοῦ πολιτεύματος, εἴτε τὰ ὅρια τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων, κατηρτισμένοι δὲ οὐχὶ διὰ τῆς κοινῆς, ἀλλὰ δι' ἐξαιρετικῆς νομοθετικῆς ὁδοῦ, οὗ ἕνεκα κέκτηνται ἐπηυξημένην τυπικὴν δύναμιν, μὴ δυνάμενοι νὰ θιγῶσιν ὑπὸ τῶν κοινῶν νόμων. Ἡ ἔννοια αὐτῶν δέον νὰ θεωρῆται συμπίπτουσα πρὸς τὴν τοῦ Συντάγματος. β') Οἱ *ὀργανικοὶ νόμοι*, ἤτοι οἱ ἱδρύοντες ὄργανα τοῦ κράτους καὶ καθορίζοντες τὰ τῆς συνθέσεως καὶ λειτουργίας αὐτῶν, ὡς λ. χ. οἱ νόμοι περὶ ὀργανισμοῦ ὑπουργείων, περὶ νομαρχιακῶν συμβουλίων κλπ. Οὗτοι δὲν κέκτηνται ἐπηυξημένην τυπικὴν δύναμιν, δυνάμενοι νὰ τροποποιῶνται διὰ τῆς κοινῆς νομοθετικῆς ὁδοῦ. Περὶ τούτων ἐγεννήθη ἀμφιβολία, ἐὰν περιέχωσιν ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἀπαραίτητον εἰς τὸν νόμον προσταγὴν τῆς πολιτείας, δεδομένου ὅτι περιορίζονται εἰς τὴν διοργάνωσιν ὑπηρεσιῶν καὶ ὀργάνων, χωρὶς νὰ δημιουργῶσι σχέσεις μετὰ τῶν ὑπηκόων. Ἐλέχθη, οὐχὶ ὀρθῶς, ὅτι ἡ προσταγὴ αὐτῶν ἀπευθύνεται πρὸς τὰ ἄτομα, ἅτινα θ' ἀποτελέσωσι μέλη τῶν ὀργάνων. Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι ἡ προσταγὴ ἐμπεριέχεται εἰς τὸν ἐν τῷ νόμῳ περιεχόμενον κανόνα δικαίου καὶ εἰς τὴν βούλησιν τοῦ νόμου, ὅπως ὁ κανὼν οὗτος ἐκτελεσθῇ ὡς δίκαιον (*Duguit*). Περαιτέρω οἱ νόμοι διακρίνονται, ὡς ἐκ τῆς ἐν αὐτοῖς περιεχομένης ὕλης, εἰς *ποινικούς, δικονομικούς, διοικητικούς, φορολογικοὺς* κλπ. Ὡς ἐκ τῆς κατὰ τόπον ἐκτάσεως τῆς ἰσχύος των, εἰς *γενικοὺς* ἢ *τοπικούς*, ὡς ἐκ τῆς ἐκτάσεως δὲ τῆς ἰσχύος των ἐπὶ τῶν σχέσεων, εἰς *γενικούς, εἰδικοὺς* καὶ *ἀτομικοὺς* ἢ *προνομιακοὺς* νόμους. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς κατὰ χρόνον ἰσχύος των διαστέλλονται τῶν κοινῶν νόμων: α') Οἱ *ἑρμηνευτικοί*, ἤτοι οἱ αὐθεντικῶς ἑρμηνεύοντες προηγούμενον νόμον, ἰσχύοντες ἀναδρομικῶς ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ ἑρμηνευομένου. β') Οἱ *μεταβατικοί*, ἤτοι οἱ τεθέντες ἵνα ἰσχύσωσι δι' ὡρισμένον χρονικὸν διάστημα, οὗ παρελθόντος ἡ ἰσχὺς αὐτῶν παύει αὐτοδικαίως, κατ' ἐξαίρεσιν τοῦ κανόνος ὅτι ὁ νόμος ἰσχύει ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος ἀπεριορίστως. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς διὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν ἀπειλουμένης κυρώσεως διακρίνονται οἱ νόμοι: α') εἰς *ἀτελεῖς* (imperfectae leges), οἵτινες τὸ ἐναντίον αὐτῶν πραττόμενον θεωροῦσιν ἔγκυρον, β') εἰς *τελείους*, οἵτινες τὸ ἐναντίον αὐτῶν πραττόμενον κηρύττουσιν ἄκυρον, καὶ γ') εἰς *ὑπερτελείους* (plusquam perfectae), οἵτινες τὸ ἐναντίον αὐτῶν πραττόμενον κηρύττουσιν ἄκυρον, ἐπὶ πλέον δὲ ἐπιβάλλουσι καὶ ποινὴν διὰ τὴν παράβασιν. Τέλος, ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τῆς ἐν τοῖς νόμοις περιεχομένης νομοθετικῆς θελήσεως, διακρίνονται οὗτοι εἰς *ὑποχρεωτικοὺς* (jus cogens), ὧν αἱ διατάξεις δὲν δύνανται νὰ παραβιασθῶσι συναινέσει τῶν ἐνδιαφερομένων, καλουμένους ἄλλως καὶ *νόμους δημοσίας τάξεως*, ὧν ἡ ἀνεύρεσις καὶ ἐκτίμησις ἀνήκει εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ, καὶ *ἐνδοτικοὺς* ἢ *ἐπιτρεπτικοὺς* (jus dispositivum), ὧν αἱ διατάξεις ἰσχύουσι μόνον ἐὰν δὲν συνεφωνήθη ἐναντίον τι μεταξὺ τῶν ἐνδιαφερομένων.

Νόμος ἀντισυνταγματικός. Τὸ ἡμέτερον Σύνταγμα, ἀκολουθοῦν τὴν ἀρχὴν τοῦ χωρισμοῦ τῶν λειτουργιῶν, κατένειμε τὰς τρεῖς πολιτειακὰς λειτουργίας εἰς διάφορα ὄργανα, ἅτινα ἐν τῇ ἀσκήσει αὐτῶν εἰσὶ κατ' ἀρχὴν ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων. Δε-

Digitized by Google

ομένου όμως ότι ὑπεράνω τῶν συντεταγμένων ργάνων κεῖται τὸ Σύνταγμα, ἕπεται ὅτι αἱ διαιξεις αὐτοῦ ἀποτελοῦσιν ὅριον διὰ τὸν νόμον, ὡς διατάξεις τοῦ νόμου ἀποτελοῦσιν ὅριον διὰ τὸ άταγμα. Ὡς δὲ τὰ δικαστήρια ἐξετάζουσιν ἐὰν ηρήθη τὸ ὅριον τοῦτο, οὕτως ὑποχρεοῦνται νὰ ετάζωσιν ἐὰν ἐτηρήθη καὶ τὸ ὅριον ἐκεῖνο, καόσον νόμος ἀντισυνταγματικός, ἤτοι νόμος ἐμέσως ἢ ἀμέσως παραβιάζων διάταξίν τινα τοῦ υντάγματος, δὲν ἀποτελεῖ βούλησιν τῆς πολιτείας ιτὰ νόμιμον τρόπον ἐκπεφρασμένην καὶ ἄρα τοχρεωτικήν. Καὶ ναὶ μὲν τὰ δικαστήρια δικάυσι κατὰ τὸν νόμον καὶ οὐχὶ περὶ τοῦ νόμου, λλὰ τὸ ἀξίωμα τοῦτο δὲν αἴρεται οὐδὲ ἡ ἀρχὴ οῦ χωρισμοῦ θίγεται διὰ τῆς παρ' αὐτῶν ἐξετάεως τῆς συνταγματικότητος τῶν νόμων, διότι δικαστήρια δὲν ἀκυροῦσι τὸν ἀντισυνταατικὸν νόμον, στερούμενα τοιαύτης ἐξουσίας, λλ' ἁπλῶς δὲν ἐφαρμόζουσι τοῦτον ἐν τῇ τὸ κρίσιν αὐτῶν τελούσῃ συγκεκριμένῃ περιτώσει, διότι τούτου ἐπικρατέστερον εἶναι τὸ Σύνιγμα. Ἡ ἀρχὴ αὕτη, συναγομένη ἑρμηνευτικῶς ιτὰ τὸ ἀναθεωρηθὲν ἐν ἔτει 1911 Σύνταγμα, καερώθη ῥητῶς διὰ τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος, ιτὰ τὴν ὑπὸ τὸ ἄρθρον 5 ἑρμηνευτικὴν δήλωσιν: Γὰ δικαστήρια ὑποχρεοῦνται νὰ μὴ ἐφαρμόζουν νόμον, ιτινος τὸ περιεχόμενον ἀντίκειται πρὸς τὸ Σύνταγμα». Ὁμοίας περίπου ἀρχὰς περιεῖχε καὶ τὸ ἄρθρον 13 τοῦ ἐν Τροιζῆνι ψηφισθέντος Συντάγματος οῦ 1827, ἡ δ' ἐν Ἄστρει Β' ἐθνικὴ συνέλευσις ριέρωνε τὸν νόμον τῆς Ἐπιδαύρου «εἰς τὴν πίιν τοῦ Βουλευτικοῦ, τοῦ Ἐκτελεστικοῦ καὶ τοῦ Διιστικοῦ, διὰ νὰ τὸ ἐνεργῶσιν ἐν ἀκριβείᾳ». Ῥητῶς ιθιερώθη ἡ ἀρχὴ ἐν τῷ Συντάγματι τῶν Ἡνωένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς τῆς 17 Σεπτεμρίου 1787 (κεφ. IV, 2), ἐκ δὲ τῶν εὐρωπαϊκῶν υνταγμάτων πρῶτον τὸ κρητικὸν Σύνταγμα τοῦ 907 ὥρισεν ἐν ἄρθρῳ 96 ὅτι «Τὰ δικαστήρια ὀφείυν νὰ μὴ ἐφαρμόζουν νόμον ἀντισυνταγματικόν». ουναντίον ἀλλαχοῦ, ὡς ἐν Γαλλίᾳ, τὸ δικαίωμα οῦτο τῶν δικαστηρίων δὲν ἀναγνωρίζεται, καίτοι πλειονότης τῶν νομοδιδασκάλων ὑποδεικνύει ιν ἀνάγκην τῆς καθιερώσεως αὐτοῦ, κρατεῖ δέ, ; ἱστορικῶν κυρίως λόγων, ἡ ἀντίθετος ἀρχή. Ἡ ντισυνταγματικότης τοῦ νόμου δυνατὸν νὰ εἶναι ουσιαστικὴ ἢ τυπική. Οὐσιαστικῶς ἀντισυνταγματιὸς εἶναι ὁ νόμος, ὅταν αἱ διατάξεις αὐτοῦ ἀντίκεινται ητῶς ἢ σιωπηρῶς πρὸς διατάξεις τοῦ Συντάγμαος. Γίνεται ὅμως ἤδη δεκτὸν ὅτι κατ' οὐσίαν ἀντιυνταγματικότης ὑπάρχει οὐ μόνον ὁσάκις ὁ νόμος ντιτίθεται πρὸς ῥητὴν διάταξιν τοῦ Συντάγματος, λλὰ καὶ ὁσάκις ἀντίκειται πρὸς τὰς θεμελιώδεις ρχὰς τῶν ἐν τῷ κράτει ἰσχυόντων θεσμῶν καὶ τῶν τῷ Συντάγματι καθιερωμένων ἀξιωμάτων, ὑπὸ ὸν ὅρον ὅτι ἡ τοιαύτη ἀντίθεσις δέον νὰ εἶναι ροφανὴς καὶ ἀνενδοίαστος, ὥστε νὰ πρόκειται ράγματι περὶ παραβάσεως καὶ οὐχὶ περὶ ἑρμηευτικῆς δυσχερείας. Τυπικῶς ἀντισυνταγματικὸς πλημμελὴς εἶναι ὁ νόμος, κατὰ τὴν κατάρτισιν, οῦ ὁποίου παρεβιάσθησαν οἱ ὑπὸ τοῦ Συντάγματος διαγραφόμενοι ὅροι καὶ ἡ νομοθετικὴ διαδιασία. Ἐνταῦθα δέον νὰ διακρίνωμεν τὴν παράασιν τὴν ἐκδηλουμένην ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν τυικῶν στοιχείων τοῦ νόμου, ἀπὸ τῆς παραβάσεως ῆς ἐνυπαρχούσης ἐντὸς τῶν ἐσωτερικῶν τυπικῶν τοιχείων αὐτοῦ. Ὡς πρὸς τὴν πρώτην, εἶναι φαερὸν ὅτι ἐπάγεται ἀκυρότητα τοῦ νόμου, ἣν ὀφείουσι νὰ ἐξετάσωσι τὰ δικαστήρια, ἀρνούμενα τὴν ραρμογὴν λ.χ. νόμου μὴ ἐκδοθέντος ἢ μὴ δημοιευθέντος κατὰ τὸ Σύνταγμα, ἢ μὴ φέροντος ὴν ὑπογραφὴν τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας. Ὡς ρὸς τὰ ἐσωτερικὰ τυπικὰ στοιχεῖα τοῦ νόμου, ' ἀφορῶντα ἰδίως τὴν ψήφισιν αὐτοῦ, γίνεται δετὸν ὅτι εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς συνταγματικότητος ούτων δὲν δύνανται νὰ χωρήσωσι τὰ δικαστήρια, ὐχί, ὡς ἐδιδάχθη, διότι ταῦτα ἀποτελοῦσιν interna τῶν νομοθετικῶν σωμάτων, ἀλλὰ διότι ἐκράησεν ἡ θεωρία, καθ' ἣν μόνος ὁ δημοσιεύων ούς νόμους ἀρχηγὸς τοῦ κράτους ἔχει τὴν ἁρμοιότητα, κατὰ τὸ Σύνταγμα, νὰ βεβαιώσῃ αὐθενικῶς τὴν νόμιμον αὐτῶν κατάρτισιν.

Νόμος προσωρινὸς ἢ ἀναγκαστικός. Τοῦ Συνάγματος ὁρίζοντος (ἄρθρ. 3) ὅτι ἡ νομοθετικὴ ξουσία ἀσκεῖται ὑπὸ τῆς βουλῆς καὶ τῆς γερουίας, ἕπεται ὅτι ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία δὲν δύναται νὰ ἐκδίδῃ πράξεις ἀποτελούσας ἄσκησιν νοοθετικῆς ἐξουσίας, εἰμὴ μόνον δυνάμει εἰδικῆς ξουσιοδοτήσεως τῶν νομοθετικῶν σωμάτων, διδοένης διὰ συγκεκριμένην περίπτωσιν. Τὸ ἡμέτερον Σύνταγμα δὲν περιέχει τὴν εἰς ἄλλα τινὰ Συντάματα ὑπάρχουσαν διάταξιν, δυνάμει τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας δύναται εἰς ξαιρετικὰς περιπτώσεις νὰ θέτῃ κανόνας δικαίου ιὰ διαταγμάτων, καλουμένων *ἀναγκαστικῶν*. Συεπῶς, ἐξαιρουμένης τῆς περιπτώσεως τοῦ ἄρθρου 7, ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας στερεῖται παρ' ἡῖν τοιούτου δικαιώματος κατὰ τὰς κειμένας διαάξεις. Ἀλλ' ὅμως ἡ ἐπιστήμη, ὁρμωμένη ἐκ τῆς ρχῆς ὅτι ὑπέρτατος νόμος εἶναι ἡ σωτηρία τοῦ αοῦ, δέχεται κατ' ἀρχὴν τὴν ἔκδοσιν τῶν ἀναγαστικῶν ἢ προσωρινῶν νόμων ὑπὸ τοὺς ἑξῆς ὅρους: α') Νὰ ὑπάρχῃ ἔκτακτος καὶ ἐπιτακτικὴ πολιτικὴ ἀνάγκη ἢ κατάστασις ἔκρυθμος, ἀπειλοῦσα τὴν λειτουργίαν τοῦ κράτους ἢ ζωτικὰ αὐτοῦ συμφέροντα, β') Νὰ ἀπουσιάζωσι τὰ νομοθετικὰ σώματα, ἤτοι νὰ ἔχωσι διακόψει τὰς ἐργασίας των καὶ νὰ μὴ εἶναι δυνατὴ ἡ ἄμεσος σύγκλησις αὐτῶν. γ') Νὰ ἐκδίδωνται τῇ προσυπογραφῇ καὶ τῇ εὐθύνῃ ὁλοκλήρου τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου καὶ ὑπὸ τὴν αἵρεσιν τῆς ἐγκρίσεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν νομοθετικῶν σωμάτων. Ἡ ὑποβολὴ αὐτῶν πρὸς κύρωσιν δέον νὰ γίνῃ τὸ ταχύτερον, αὕτη δὲ νὰ συντελεσθῇ διὰ τακτικῆς ψηφίσεως κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἄρθρου 49 τοῦ Συντάγματος καὶ οὐχὶ ὑπὸ τύπον ἐγκρίσεως ἐν τῷ συνόλῳ, καθόσον, γενομένου δεκτοῦ ὅτι οἱ νόμοι οὗτοί εἰσιν ἀπὸ ἀπόψεως συνταγματικῆς ἀνύπαρκτοι, δὲν πρόκειται, κυρίως εἰπεῖν, περὶ ἐγκρίσεως καὶ κυρώσεως αὐτῶν ὑπὸ τῆς βουλῆς, ὡς ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἄρθρου 77, ἀλλὰ περὶ ψηφίσεως κατὰ τὸ ἄρθρον 49 τοῦ Συντάγματος νέου νόμου, κεκτημένου ἀναδρομικὴν δύναμιν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἀναγκαστικοῦ διατάγματος. Ἡ κυβερνητικὴ πρακτικὴ παρ' ἡμῖν ἐπανειλημμένως ἐχρησιμοποίησε, καίτοι μὴ καθιερούμενον οὔτε ὑπὸ τοῦ νῦν ἰσχύοντος οὔτε ὑπὸ τοῦ προϊσχύσαντος Συντάγματος, τὸ μέσον τῶν ἀναγκαστικῶν νόμων ἰδίᾳ εἰς τὰς περιόδους τῶν Βαλκανικῶν καὶ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ἔτι δὲ καὶ ἐπ' ἐσχάτων, ἐκδοθέντων τῶν «ἀναγκαστικῶν νόμων» τῆς 28 Σεπτεμβρίου 1931 καὶ 8 Ὀκτωβρίου 1931 «Περὶ προστασίας τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ἀ. Κρασσᾶ*, Σύστημα ρωμαϊκοῦ δικαίου (τόμ. Α' 1927).—*Δ. Παππούλια*, Ἱστορία καὶ εἰσηγήσεις τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου (1921). — *Τοῦ αὐτοῦ*, Γενικαὶ ἀρχαὶ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου (1921). — *Γ. Ἀγγελοπούλου*, Σύστημα διοικητικοῦ δικαίου (τόμ. Α' 1888). — *Ν. Ν. Σαριπόλου*, Ἑλληνικὸν συνταγματικὸν δίκαιον (τόμ. Β' 1914).—*Ἀλ. Σβώλου*, Τὸ νέον Σύνταγμα καὶ αἱ βάσεις τοῦ πολιτεύματος (1928).—*Στ. Παπαφράγκου*, Πορίσματα ἐκ τῆς νομολογίας τοῦ συμβουλίου ἐπικρατείας (1931). — *L. Duguit*, Traité de Droit Constitutionnel (τόμ. II 1928). — *J. Barthélemy* et *Duez*, Traité élémentaire de droit Constitutionnel (1926). — *Haurion*, Droit Constitutionnel (1926).— *Τοῦ αὐτοῦ*, Précis de droit administratif et de droit public (1927).—*H. Berthélemy*, Traité élémentaire de droit administratif. — *Fustel de Coulanges*, La cité antique. — *Bluntschli*, Allgemeines Staatsrecht (1857). — *Georg Jellinek*, Allgemeine Staatslehre (1929). — *Hans Lammers*, Gesetz und Gesetzgebung, ἐν Handwörterbuch der Rechtswissenschaft (1927).

Μ. Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

— *[Φιλοσοφ.] Νόμος* καλεῖται ἡ σταθερὰ καὶ ἀμετάβλητος σχέσις ἡ συνδέουσα δύο φαινόμενα. Ἐν τοῖς μαθηματικοῖς, ὁ *νόμος καμπύλης* τινὸς εἶναι ἡ σταθερὰ σχέσις, ἥτις ἐπιτρέπει νὰ καθορίσωμεν ὅλα αὐτῆς τὰ σημεῖα. *Φυσικὸς νόμος* εἶναι σταθερὰ σχέσις μεταξὺ δύο παρατηρησίμων ὅρων. Ἡ λέξις *νόμος* ἐλήφθη ἐκ τῆς δικαστικῆς γλώσσης, ὅπου σημαίνει μίαν γενικὴν ἀρχήν, καθ' ἣν κρίνονται ὅλαι αἱ ὁμοειδεῖς περιπτώσεις. Διακρίνουν *φυσικοὺς* νόμους καὶ *πρακτικοὺς* νόμους. Κάθε σταθερὰ σχέσις πρέπει νὰ εἶναι *ἀναγκαία*, διότι τὸ τυχαῖον δὲν εἶναι σταθερόν· κάθε νόμος, λοιπόν, ἐκφράζει καὶ μίαν ἀναγκαιότητα. Ὁ *φυσικὸς* νόμος ἐκφράζει μίαν *ἔμμονον* ἀναγκαιότητα. Ὁ *πρακτικὸς* νόμος ἐκφράζει μίαν *ὑπερβατικὴν* ἀναγκαιότητα, δηλαδὴ μίαν ἰδεώδη τάξιν, ἀνωτέραν τῶν γεγονότων, ἡ ὁποία πρέπει νὰ πραγματοποιηθῇ καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν ἔχει πραγματοποιηθῆ. Ὁ Κάντιος ἀντιδιαστέλλει τὸν φυσικὸν ἀπὸ τὸν πρακτικὸν νόμον, ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν, ὑφ' ἣν ἀντιδιαστέλλει τὴν *φύσιν* ἀπὸ τὴν *ἐλευθερίαν*. Οἱ φυσικοὶ νόμοι εἶναι προτάσεις *ὁριστικαὶ ὑποθετικαὶ* (ἐὰν εἶναι δεδομένον Α, εἶναι δεδομένον Β), ἀποδεικνυόμεναι ἐπαγωγικῶς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παρατηρηθέντων γεγονότων. Οἱ πρακτικοὶ νόμοι εἶναι προτάσεις *προστακτικαί*.

Οἱ *πολιτικοὶ νόμοι*, τὸ σύνολον τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ τὸ *θετικὸν δίκαιον*, εἶναι ἀνθρωπίνης κατασκευῆς καὶ ἤρχισαν νὰ ὑπάρχουν διὰ τῆς βουλήσεως τοῦ νομοθέτου· οἱ *ἠθικοὶ νόμοι*, τὸ σύνολον τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ τὸ *φυσικὸν δίκαιον*, ἔχουν τὴν ἀρχήν των εἰς τὸν ἀνθρώπινον λόγον καὶ δὲν ἤρχισαν νὰ ὑπάρχουν. Μεταξὺ τῶν ἠθικῶν νόμων δύναταί τις ἀκόμη νὰ διακρίνῃ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι παραγγέλλουν, ὅπως οἱ πολιτικοὶ νόμοι, ἐπὶ τῇ βάσει *κυρώσεως* καὶ εἶναι, ὅπως αὐτοί, ὑποθετικοὶ προστακτικοί, καὶ τὸν καθαυτὸ ἠθικὸν νόμον, ὅστις, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Καντίου, θὰ παρήγγελλεν ἀνεξαρτήτως κυρώσεων καὶ θὰ ἦτο ἡ *κατηγορικὴ προστακτική*. Ὁ Κάντιος διακρίνει ἐπίσης, μεταξὺ τῶν προστακτικῶν, ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ὡν ἀντικείμενον μίαν μόνον πρᾶξιν καὶ στεροῦνται γενικότητος, καὶ τὰς ὀνομάζει *παραγγέλματα*· ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι ἀφοροῦν ὅλας τὰς ὁμοίας περιπτώσεις τῆς διαγωγῆς ἑνὸς ἀτόμου καὶ εἶναι ἑπομένως γενικαὶ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦτο καὶ τὰς ὀνομάζει *ἀποφθέγματα*, καὶ τέλος ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι ἀφοροῦν ὅλας τὰς ὁμοίας περιπτώσεις καὶ ὅλα τὰ πρόσωπα καὶ εἶναι παγκόσμιοι, καὶ τὰς ὀνομάζει *νόμους*. Θ. Π.

— *[Ἀρχ. Μουσ.] Νόμος* ἐκαλεῖτο μελῳδικὸς καὶ ῥυθμικὸς τρόπος (ἦχος) αὐτῆς, ἐκτελούμενος ἐπὶ κιθάρας ἢ αὐλοῦ μετὰ ἢ ἄνευ ᾠδικῆς συμφωνίας. Καὶ ὅταν μὲν ἐξετελεῖτο ἁπλῶς διὰ κιθάρας ἢ αὐλοῦ, ἐκαλεῖτο *κιθαριστικὸς* ἢ *αὐλητικὸς* νόμος, ἀναλόγως τοῦ ὀργάνου δι' οὗ ἐξετελεῖτο, ὅταν δὲ ᾔδετο πρὸς κιθάραν ἢ αὐλόν, *κιθαρῳδικὸς* ἢ *αὐλῳδικός*. Οἱ νόμοι οὗτοι, ᾀδόμενοι μονῳδικῶς καὶ οὐχὶ ἐν χορῷ, προηγήθησαν τῆς ἀναπτύξεως τῆς λυρικῆς ποιήσεως καὶ μουσικῆς· ἐφευρέτης δὲ τῶν μὲν αὐλητικῶν νόμων ἦτο ὁ νεώτερος *Ὄλυμπος*, τῶν δὲ *κιθαρῳδικῶν* ὁ Τέρπανδρος (675 π. Χ.), ὅστις συνέταξε καὶ τὰς λεσβίας καλουμένας ᾠδάς, αἵτινες ἐπὶ μακρὸν ἐπεκράτησαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν μουσικὴν διὰ τὴν γλυκύτητα καὶ τὸ λοιπὸν αὐτῶν κάλλος. Οἱ ὑπὸ τοῦ Τερπάνδρου ἐφευρεθέντες νόμοι ἦσαν ἑπτὰ καὶ ἐκαλοῦντο: *βοιώτιος, αἰόλιος, τροχαῖος, ὀξύς, κηπίων, τερπάνδρειος*, καὶ *τετραοίδιος*, διῃροῦντο δὲ πάλιν εἰς ἑπτὰ μέρη, τὰ ἑξῆς: *ἀρχά, μεταρχά, κατατροπά, μετακατατροπά, ὀμφαλός, σφραγὶς* καὶ *ἐπίλογος*. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Τερπάνδρου νέοι δημιουργοὶ αὐλῳδικῶν νόμων ἀνεδείχθησαν ὁ Τεγεάτης Κλονᾶς, ὁ ἐκ Κολοφῶνος τῆς Ἰωνίας Πολύμνηστος, ποιήσας ἄσεμνα καὶ αἰσχρὰ πρὸς αὐλὸν ᾀδόμενα ᾄσματα, ὁ πρῶτος νικητὴς τῶν πυθικῶν ἀγώνων αὐλῳδὸς Ἐχέμβροτος ὁ ἐξ Ἀρκαδίας, ζήσας περὶ τὸ 586 π. Χ., καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ περιφήμου πυθικοῦ νόμου, τοῦ ἐξιστοροῦντος τὴν μάχην τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος πρὸς τὸν δράκοντα Πύθωνα, Σακάδας ὁ Ἀργεῖος.

Ν. Α. Χ.

— **«Νόμος»**. Ἑβδομαδιαία πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ ἐφημερὶς ἐν Ἑρμουπόλει, ἐκδοθεῖσα κατὰ τὰ ἔτη 1864—1878. Ἀπὸ τοῦ 1869 (Ἀπρίλιος) ἐξεδίδετο ἐν Ἀθήναις. Π. Ν. Π.

— **νόμος *Μωσαϊκός*** βλ. *Μωσαϊκὸς νόμος*.

— **«Νόμος *πρόχειρος*»** *[Βυζ.]* βλ. λ. *Πρόχειρος νόμος*.

— **«Νόμων *ἐκλογή*»** *[Νομ.]* βλ. λ. *Ἴσαυροι*.

νομὸς (ὁ)· ὁ πρὸς νομὴν τόπος, ἡ νομὴ (ἀρχ.)· || ὡρισμένον τμῆμα χώρας· || διοικητικὸν διαμέρισμα, οὗτινος προΐσταται ὁ νομάρχης.

— *[Αἰγυπτ. Ἀρχαιολ.]* βλ. λ. *Αἴγυπτος* (τόμ. Β', σ. 536 β. ἑπ.).

— *[Διοικ.]* Ὁ *νομὸς* ἀποτελεῖ τὴν κυριωτέραν διοικητικὴν διαίρεσιν τοῦ κράτους, ἥτις δύναται νὰ ἔχῃ καὶ τοπικὴν αὐτοδιοίκησιν μετὰ ἰδίας νομικῆς προσωπικότητος. Παρ' ἡμῖν, προβλέπεται μὲν ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 107 τοῦ Συντάγματος ἡ εἰσαγωγὴ τῆς νομαρχιακῆς αὐτοδιοικήσεως καὶ ἡ ἀναγόρευσις τῶν νομῶν εἰς νομικὰ πρόσωπα, εἰσήχθησαν δὲ καὶ σχετικαὶ νομοθετικαὶ διατάξεις διὰ τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος τῆς 9 Μαΐου 1923 «Περὶ διοικήσεως τῶν νομῶν», πλὴν ὅμως ὁ θεσμὸς τῆς νομαρχιακῆς αὐτοδιοικήσεως δὲν ἐλειτούργησεν εἰσέτι, τοῦ ἀνωτέρω νομοθετικοῦ διατάγματος μήπω τεθέντος ἐν ἰσχύϊ, διὸ καὶ παρ' ἡμῖν ὁ νομὸς ἐπὶ τοῦ παρόντος στερεῖται νομικῆς προσωπικότητος, ἀποτελεῖ δ' ἁπλῶς διοικητικὴν διαίρεσιν τοῦ κράτους, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας ἵσταται διοικητικὸς ὑπάλληλος, ὁ νομάρχης. Ἡ διαίρεσις τῆς ἐπικρατείας εἰς νομοὺς ἐγένετο τὸ πρῶτον διὰ τοῦ βασιλικοῦ διατάγματος τῆς 3 Ἀπριλίου 1833, ὅπερ ὥρισεν ὅτι «τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος διαιρεῖται εἰς 10 νομοὺς καὶ 47 ἐπαρχίας». Ἀλλὰ διὰ τοῦ βασιλικοῦ διατάγματος τῆς 20 Ἰουνίου 1836 κατηργήθη ἡ εἰς νομοὺς διαίρεσις καὶ εἰσήχθησαν αἱ διοικήσεις καὶ ὑποδιοικήσεις, διατηρηθεῖσαι μέχρι τοῦ 1845, ὁπότε διὰ τοῦ νόμου ΚΕ' διῃρέθη ἐκ νέου ἡ χώρα εἰς 10 νομοὺς καὶ 49 ἐπαρχίας. Ἡ αὐτὴ διαίρεσις εἰσήχθη καὶ ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ ταῖς θεσσαλικαῖς ἐπαρχίαις. Τῷ 1899 ηὐξήθη διὰ τοῦ νόμου ΒΧΔ' ὁ ἀριθμὸς τῶν νομῶν εἰς 26, ἐμειώθη δὲ εἰς 16 διὰ τοῦ νόμου ΓΥΛΔ' τοῦ 1909. Αἱ προσαρτηθεῖσαι κατὰ τὰ ἔτη 1912 καὶ 1913 ἐπαρχίαι διῃρέθησαν εἰς γενικὰς διοικήσεις καὶ νομοὺς διὰ τοῦ νόμου 524, ἡ διαίρεσις δ' αὕτη, πλὴν λεπτομερειακῶν τινων μεταρρυθμίσεων, ἰσχύει μέχρι τοῦ νῦν. Ἡ ἐδαφικὴ περιφέρεια ἑκάστου νομοῦ ὡρίσθη διὰ τοῦ ἀπὸ 3 Ἀπριλίου 1833 διατάγματος, ὁ δὲ νόμος ΚΕ' ὥρισεν ὅτι πᾶσα μεταβολὴ αὐτῆς δὲν δύναται νὰ συντελεσθῇ εἰμὴ διὰ νόμου. Ἡ ἕδρα ὅμως ἑκάστου νομοῦ, προσδιορισθεῖσα διὰ τοῦ βασιλικοῦ διατάγματος τῆς 5 Δεκεμβρίου 1845, δύναται νὰ μεταβάλληται διὰ διατάγματος. Ὁ νομὸς ὡς διοικητικὴ διαίρεσις, ἀποτελεῖ κέντρον, ἐν ᾧ ἑδρεύουσιν αἱ κυριώτεραι περιφερειακαὶ ἀρχαὶ τοῦ κράτους. Οὕτως ἡ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ εἶναι ἕδρα πρωτοδικείου, μητροπόλεως, νομιάτρου, νομομηχανικοῦ, νομογεωπόνου, στρατιωτικῆς μονάδος κλπ. Ἁπασῶν τῶν ἀρχῶν τούτων προηγεῖται ὁ νομάρχης, εἰς ὃν ἔχει ἀνατεθῆ «ἡ ἀνωτάτη διοικητικὴ διεύθυνσις τοῦ νομοῦ». Ὁ νομός, ὡς αὐτοδιοικούμενον νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου, κέκτηται ἰδίαν περιουσίαν, διοικεῖται δὲ ὑπὸ τριῶν ὀργάνων τῆς νομαρχιακῆς αὐτοδιοικήσεως, ἤτοι τοῦ νομαρχιακοῦ συμβουλίου, τῆς νομαρχιακῆς ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ νομάρχου. Ἐκ τούτων τὸ νομαρχιακὸν συμβούλιον καὶ ἡ νομαρχιακὴ ἐπιτροπὴ ἔχουσιν ἀποφασιστικὴν ἁρμοδιότητα, ὁ δὲ νομάρχης ἔχει ὡς ἔργον κυρίως τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν. Αἱ ἐκτελεσταὶ πράξεις τῶν ὀργάνων τούτων ὑπόκεινται εἰς προσβολὴν δι' αἰτήσεως ἀκυρώσεως, ἀσκουμένης ἐνώπιον δικαστηρίου νομαρχιακῆς αὐτοδιοικήσεως, ἑδρεύοντος ἐν

Digitized by Google

τῇ ἕδρᾳ τοῦ οἰκείου ἐφετείου καὶ ὠργανωμένου κατὰ τὸ νομοθετικὸν διάταγμα τῆς 9ης Μαΐου 1923 δι' ἀναρμοδιότητα, παράβασιν τύπου, κατάχρησιν ἐξουσίας καὶ παράβασιν τοῦ νόμου κατ' οὐσίαν. Κατὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου τούτου χωρεῖ ἔφεσις, κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ νόμου, ἐνώπιον τοῦ ἀνωτέρου δικαστηρίου νομαρχιακῆς αὐτοδιοικήσεως, ἑδρεύοντος ἐν Ἀθήναις καὶ ἀποτελουμένου ἐξ ἑνὸς ἀρεοπαγίτου, δύο νομικῶν συμβούλων, δύο καθηγητῶν τῆς νομικῆς σχολῆς καὶ τοῦ διευθυντοῦ τῆς αὐτοδιοικήσεως ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐσωτερικῶν. Τὸ περιεχόμενον τῆς νομαρχιακῆς αὐτοδιοικήσεως ἀνάγεται: α') Εἰς τὴν διατήρησιν ἰδίας περιουσίας, προϋπολογισμοῦ κλπ. τοῦ νομικοῦ προσώπου τοῦ νομοῦ. β') Εἰς τὴν διατήρησιν ἰδίας νομαρχιακῆς ὑπηρεσίας, ἀναγκαίας διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ θεσμοῦ. γ') Εἰς τὴν ἐπιβολὴν φορολογιῶν ὑπὲρ τοῦ νομοῦ καὶ τὴν σύναψιν δανείων. δ') Εἰς τὴν λῆψιν ἀποφάσεων ἐπὶ τῶν ἐν τῷ νόμῳ θεμάτων, ἅτινα ἀνάγονται εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς διοικήσεως (βλ. λ. *νομαρχιακὸν συμβούλιον*). Μ. Δ. Σ.

νομοσχέδιον (τό). Τὸ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ὑποβαλλόμενον εἰς τὰ νομοθετικὰ σώματα πρὸς ψήφισιν σχέδιον *νόμου* (βλ. λ.).

νομοταγής (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ ὑποτασσόμενος εἰς τοὺς νόμους, ἄλλως *νομιμόφρων*· || καθόλου, συντηρητικός, ἀντίθ. *νεωτεριστής, ἐπαναστατικός*.

—**«Νομοταγής»** (The Loyal). Ἐπίσημον ὄργανον τοῦ ἐν Ἀμερικῇ «Συνδέσμου τῶν Ἑλληνοαμερικανῶν νομοταγῶν», ἐκδοθὲν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ κατὰ τὸ ἔτος 1921—1922. Π. Ν. Π.

νομοτελεστικὸν (τό). Οὕτως ἐκαλεῖτο κατὰ τὸ πολιτικὸν Σύνταγμα τῆς Τροιζῆνος ἡ ὡς «ἐκτελεστικὴ ἐξουσία» γνωστὴ σήμερον δευτέρα τῶν ἐξουσιῶν. Κατὰ τὸ ἄρθρον 36 τοῦ εἰρημένου Συντάγματος, ἡ κυριαρχία τοῦ ἔθνους διαιρεῖται εἰς τρεῖς ἐξουσίας: νομοθετικήν, νομοτελεστικὴν καὶ δικαστικήν· ἡ νομοτελεστικὴ ἔργον ἔχει νὰ ἐπικυρώνῃ τοὺς νόμους καὶ νὰ ἐκτελῇ αὐτούς (ἄρθρ. 38), «ἀνήκει» δὲ εἰς ἕνα μόνον, ὀνομαζόμενον κυβερνήτην, ἔχοντα διαφόρους ὑπ' αὐτὸν γραμματεῖς τῆς ἐπικρατείας (ἄρθρ. 41). Κατὰ τὸ ἄρθρον 102 εἰς τὸν κυβερνήτην ἐμπιστεύεται ἡ νομοτελεστικὴ ἐξουσία, ἔχουσα, συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 126, τοὺς ἑξῆς γραμματεῖς: α') τὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, β') τὸν ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τῆς Ἀστυνομίας, γ') τὸν ἐπὶ τῆς Οἰκονομίας, δ') τὸν ἐπὶ τῶν Πολεμικῶν, ε') τὸν ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν, στ') τὸν ἐπὶ τοῦ Δικαίου καὶ τῆς Παιδείας. Καὶ τὸ ἡγεμονικὸν Σύνταγμα, ὡς ἀπεκλήθη τὸ παρὰ τῆς Ε' ἐθνικῆς συνελεύσεως ψηφισθὲν Σύνταγμα, ἔκαμνε χρῆσιν τοῦ ὅρου *νομοτελεστικὴ ἐξουσία*, ἥτις ἐπικυροῖ, δημοσιεύει καὶ ἐκτελεῖ τοὺς νόμους (ἄρθρ. 56), ἀνήκουσα «ἀσυμμετρίτως» εἰς τὸν ἡγεμόνα, ὅστις ἐνεργεῖ ταύτην διὰ τῶν ὑπουργῶν (ἄρθρ. 59, 222, 224, 254). Εἰς τὰ προηγούμενα Συντάγματα ἐγίνετο χρῆσις τοῦ ὅρου *ἐκτελεστικὸν σῶμα* ὡς καὶ *βουλευτικὸν σῶμα*. Η. Γ. Κ.

νομοτελεστικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἐκτέλεσιν νόμου, ὁ ἐκτελεστικὸς τοῦ νόμου: «νομοτελεστικὸν διάταγμα», διάταγμα διὰ τοῦ ὁποίου τίθεται εἰς ἐφαρμογὴν νόμος καὶ ὁρίζονται λεπτομέρειαι μὴ περιεχόμεναι εἰς τὸν νόμον, ἀλλ' ὑπαγόμεναι ὑπὸ τὰς διατάξεις αὐτοῦ· || *νομοτελεστικὸν* (τό)· ὡς οὐσ. (βλ. λ.).

νομοφύλαξ, —*ακος* (ὁ)· ὁ φύλαξ τῶν νόμων· || *νομοφύλακες* ἀρχὴ εἰς τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας (βλ. κατ.).

—*[Ἀρχ.] Νομοφύλακες* ἐκαλοῦντο οἱ ἄρχοντες οἱ ἐντεταλμένοι νὰ ἐποπτεύωσι τὴν πιστὴν ἐφαρμογήν, τὴν διαφύλαξιν καὶ τὸν σεβασμὸν τῶν κειμένων νόμων τῆς πολιτείας. Τὸ γνωστότερον ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν πόλεων, διὰ τὴν διοργάνωσιν καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων του, σῶμα τῶν νομοφυλάκων ἦτο τὸ ἐν Ἀθήναις. Πολλοὶ ἀρχαιολόγοι, ἐν οἷς ὁ Strenge, ὁ Boeckh, ὁ Gilbert, ὑποθέτουσιν ὅτι ὁ θεσμὸς τῶν νομοφυλάκων ἐθεσπίσθη ἐπὶ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 317—307 π. Χ., προφανῶς ἐπὶ τῇ βάσει προγενεστέρου παρομοίου θεσμοῦ. Τὸ σῶμα τοῦτο εἶχεν εὐρύτατα καθήκοντα· οἱ νομοφύλακες ἐφύλαττον τοὺς νόμους καὶ ἐπώπτευον τὰς ἀρχάς, τὴν βουλὴν καὶ τοὺς πολίτας, ὑποχρεοῦντες τούτους εἰς τὸν σεβασμὸν τῆς νομοθεσίας. Πρὸς τοῦτο παρευρίσκοντο εἰς ὅλας τὰς συνεδριάσεις τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου, ἔχοντες τὰ αὐτὰ δικαιώματα μὲ τοὺς προέδρους, πλησίον τῶν ὁποίων μάλιστα ἐλάμβανον θέσιν, ἐξετάζοντες τὰς προτάσεις καὶ ἐμποδίζοντες τὴν ψήφισιν παρανόμων ἢ ἐπιζημίων τῇ πολιτείᾳ προτάσεων. Ἡ διάρκεια τῆς θητείας τῶν νομοφυλάκων φαίνεται ὅτι ἦτο μονοετής. Ὡς θεματοφύλακες τῶν νόμων οἱ νομοφύλακες εἶχον ἐλευθέραν εἴσοδον εἰς τὸ μητρῷον, τὸ ὁποῖον πιθανῶς ἦτο καὶ ἡ ἕδρα τῶν συνεδριάσεων αὐτῶν, δι' ὃ καὶ καλεῖται ἐνίοτε νομοφυλάκιον. Οἱ νομοφύλακες εἶχον ἐπὶ πλέον καὶ τὸ τιμητικὸν καθῆκον νὰ συνοδεύωσι τὸ ξόανον τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς μέχρι θαλάσσης κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν καλλυντηρίων. Ἕνεκα δὲ τῶν ὑψηλῶν ἐν γένει καθηκόντων αὐτῶν οἱ νομοφύλακες κατεῖχον διακεκριμένην θέσιν ἐν τῷ θεάτρῳ, καθήμενοι ἀπέναντι τῶν ἀρχόντων.

Ἐν Σπάρτῃ οἱ νομοφύλακες, ὄντες πέντε τὸν ἀριθμόν, εἶχον ὡς πρόεδρον τὸν πρέσβυν καὶ γραμματέα, τὸν γραμματοφύλακα, τὸ σῶμα δὲ τοῦτο ἐσιτίζετο ἀναλώμασι τῆς πολιτείας καὶ κατῴκει ἐν τῷ δημοσίῳ ἀρχείῳ ἐν τῇ ἀγορᾷ. Ἐν Ἤλιδι, κατὰ τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα, οἱ νομοφύλακες εἶχον ὡς καθῆκον νὰ πληροφορῶσι τοὺς Ἑλλανοδίκας περὶ τῶν καθηκόντων αὐτῶν κατὰ τοὺς ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας. Ἐν Κερκύρᾳ οἱ νομοφύλακες ἦσαν ἐλεγκταὶ τῶν δημοσίων λογαριασμῶν. Νομοφύλακες ὑπῆρχον καὶ ἐν Μυλάσσοις, καὶ ἐν Ἀβδήροις, καὶ ἐν Θεσπιαῖς, ἴσως δὲ καὶ ἐν Κρήτῃ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μίνωος. Β. Δ. Θ.

Νόμπελ (Nobel), ***Ἀλφρέδος-Βερνάρδος***. Σουηδὸς ἐφευρέτης, χημικὸς καὶ μηχανικὸς (1833—1896). Ἐξεπαιδεύθη κατ' ἀρχὰς ἐν Πετρουπόλει, ὅπου κατόπιν προσελήφθη ὡς μαθητευόμενος εἰς τὰ ἐργοστάσια ὑποβρυχίων ναρκῶν τοῦ πατρός του, βραδύτερον δὲ ἀπεστάλη εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἔνθα ἐσπούδασεν ἐπὶ τέσσαρα ἔτη τὴν μηχανικὴν καὶ μηχανολογίαν παρὰ τῷ γνωστῷ Σουηδῷ ἐφευρέτῃ Ἰωάννῃ Ἔρικσον. Ἐκ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Πετρούπολιν, ἀκριβῶς ὅτε εἶχεν ἐκραγῆ ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος, καθ' ὃν αἱ ὑπὸ τοῦ πατρός του Ἐμμανουὴλ Νόμπελ ἐφευρεθεῖσαι ὑποβρύχιοι νάρκαι ἐχρησιμοποιήθησαν ἀποτελεσματικῶς ὑπὸ τῆς ρωσικῆς κυβερνήσεως πρὸς ἄμυναν τῆς Κρονστάνδης, εἰς τὴν ὁποίαν συνέβαλε καὶ οὗτος τὰ μέγιστα.

Ἀλφρέδος Νόμπελ.

Ἐν τῷ μεταξὺ κατεγίνετο μετὰ ζήλου καὶ ἰδιαιτέρας κλίσεως καὶ εἰς χημικὰς σπουδάς, ἠσχολεῖτο δὲ καὶ μὲ ἰδικάς του ἐφευρέσεις. Ἐν Πετρουπόλει διαμένων ἀπέκτησε τὰ τρία πρῶτα ἀγγλικὰ προνόμια ἐφευρέσεών του, ὧν τὸ ἐν τῷ 1857 δι' ἐπινοηθὲν ὑπ' αὐτοῦ ἀεροφυλάκιον, τὰ δὲ δύο ἄλλα τῷ 1859 διὰ μετρητὴν ὕδατος καὶ ἄλλων ὑγρῶν καὶ διὰ βελτίωσίν τινα ἐπενεχθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν βαρομέτρων. Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς οἰκογενείας του ἐκ Πετρουπόλεως εἰς Στοκχόλμην ἀφωσιώθη τελείως εἰς τὴν μελέτην τῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν καὶ ἰδίως τῆς νιτρογλυκερίνης, διαγνώσας δὲ κατόπιν πολλῶν πειραμάτων, τὰ ὁποῖα ἐξετέλεσε μετὰ τοῦ πατρός του, ὅτι ἡ νιτρογλυκερίνη θὰ ἐτύγχανε μεγάλης βιομηχανικῆς ἐφαρμογῆς ἐν τῷ μέλλοντι εἰς ὑπονομευτικὰς ἐργασίας, λόγῳ τῶν ἐξαιρέτων πλεονεκτημάτων αὐτῆς ὡς λίαν ἰσχυρᾶς ἐκρηκτικῆς ὕλης, ἔσπευσε να τελειοποιήσῃ τὸν τρόπον τῆς παρασκευῆς της καὶ κατώρθωσε νὰ ἱδρύσῃ ἐν Χέλενεμποργκ, παρὰ τὴν Στοκχόλμην, τὸ πρῶτον ἐργοστάσιον νιτρογλυκερίνης, ἐν τῷ ὁποίῳ διὰ πρώτην φορὰν παρήγετο αὕτη ἐν μεγάλῃ ποσότητι. Κατ' ἀρχὰς ἡ νιτρογλυκερίνη εἶχε κληθῇ ὑπὸ τοῦ ἐφευρέτου της Ἰταλοῦ Σομπρέρο *πυρογλυκερίνη*, κατόπιν *ἔλαιον γλονοΐνης* καὶ βραδύτερον *ἐκρηκτικὸν ἔλαιον τοῦ Νόμπελ*. Συνεπείᾳ ὅμως ἐκρήξεως, ἥτις ἔλαβε χώραν ἐν τῷ ἐργοστασίῳ τοῦ Νόμπελ, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφονεύθη καὶ ὁ νεώτερος ἀδελφός του *Ὄσκαρ*, ὁ Ἀλφρέδος Νόμπελ ἠναγκάσθη νὰ μεταφέρῃ τὸ ἐργαστήριόν του ἐπὶ πλοίου ἠγκυροβολημένου εἰς τὸ μέσον τῆς λίμνης Μανλάρ, παρὰ τὴν Στοκχόλμην. Τῷ 1865 ἵδρυσε νέον ἐργοστάσιον νιτρογλυκερίνης εἰς Κροῦμμελ, ἐπὶ τοῦ Ἄλβιος, παρὰ τὸ Ἀμβοῦργον, ὅπερ ἀνατιναχθὲν εἰς τὸν ἀέρα ἐξ ἐκρήξεως τῷ 1870 ἐπανιδρύθη καὶ ἐξακολουθεῖ ὑφιστάμενον εἰσέτι. Τῇ μεσολαβήσει δὲ τῆς ἱδρυθείσης τότε ἐκεῖ «Ἑταιρείας Ἀλφρέδου Νόμπελ καὶ Σια», καλουμένης σήμερον «Μετοχικῆς ἑταιρείας δυναμίτιδος» καὶ ἑδρευούσης ἐν Ἀμβούργῳ, ἠδυνήθη ὁ Νόμπελ νὰ ἐπανιδρύσῃ ἐργοστάσιον νιτρογλυκερίνης ἐν Βίντερβίνκεν, παρὰ τὴν Στοκχόλμην, οὕτω δὲ ἤρχισε τὸ ἐκρηκτικὸν ἔλαιον τοῦ Νόμπελ νὰ εὑρίσκῃ ἐφαρμογὴν ὄχι μόνον ἐν Σουηδίᾳ καὶ Γερμανίᾳ, ἀλλὰ ἐκεῖθεν ἐξαγόμενον καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ. Ἐπειδὴ ὅμως, ἰδίως κατὰ τὴν μεταφορὰν τῆς νιτρογλυκερίνης, εἶχον λάβει τότε χώραν τρομακτικαὶ ἐκρήξεις καὶ αἱ κυβερνήσεις εἶχον ἀρχίσει νὰ λαμβάνουν αὐστηρὰ μέτρα διὰ τὴν παραγωγήν, μεταφορὰν καὶ χρησιμοποίησίν της, ὁ Νόμπελ, κατόπιν πολλῶν πειραμάτων, κατώρθωσε νὰ παρασκευάσῃ λίαν συνεκτικὴν κα[ὶ] πλαστικὴν μᾶζαν, ἥτις ἦτο κατὰ πολὺ ὀλιγώτε[ρον] εὐπαθὴς τῆς νιτρογλυκερίνης εἰς τὰ κτυπήμα[τα] καὶ τὰς προστριβάς, καὶ ἥτις ἐκλήθη ὑπ' αὐτ[οῦ] *δυναμῖτις*, βραδύτερον δὲ πρὸς διάκρισιν ἀπὸ [ἄλ]λας δυναμίτιδας *Γκοὺρ-δυναμῖτις*, ἤτοι δυναμῖτις μετὰ πυριτικῆς γῆς. Ἡ ἐφεύρεσις αὕτη θεωρεῖτ[αι] ὡς ἡ μεγίστη γενομένη ἀνακάλυψις, μετὰ τὴν τῆ[ς] μελαίνης πυρίτιδος. Ὁ Νόμπελ ἀφ' ἧς ἔλυσε [τὸ] ζήτημα τῆς εὐχρηστοτέρας καὶ ἀκινδύνου ἐφαρ[μογῆς] μογῆς τῆς νιτρογλυκερίνης, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπ[έ]φερε τὴν ἁλματικὴν ἀνάπτυξιν τῆς νέας βιομη[χα]νίας τῆς δυναμίτιδος, ἐξετέλεσεν ἀπὸ τοῦ ἔτ[ους] 1873 διάφορα ταξίδια ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ πρὸς μεγαλυτέραν διάδοσιν τῆς δυναμίτιδος κα[ὶ] ἵδρυσεν ἑταιρείαν ἐκμεταλλεύσεως τῶν προνομί[ων] του. Ἀπὸ τοῦ 1873 ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίου[ς], ὅπου τῷ 1875 ἐφεῦρε τὴν *ἐκρηκτικὴν* ζελατίν[ην], κατὰ πολὺ ἀνωτέραν καὶ ἰσχυροτέραν τῆς δυναμί[τι]τιδος. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐφεῦρε καὶ τὴν *ζελα[τι]νοδυναμίτιδα* ἢ *νεοδυναμίτιδα* καὶ βραδύτερον ἔλ[αβε] προνόμια πολλῶν ἄλλων ἐφευρέσεων, ἀναγομένω[ν] εἰς τοὺς κλάδους τῆς χημείας καὶ τῆς μηχανικ[ῆς]. Ἀπὸ τοῦ 1884 μέχρι τοῦ 1887 κατέγινεν εἰς δι[α]φόρους βελτιώσεις ἐν τῇ κατασκευῇ βλημάτων π[υ]ροβόλου. Τέλος, τῷ 1888, ἐφεῦρε, μετὰ πολυετεῖ[ς] ἐρεύνας καὶ πειράματα, βλητικὴν πολεμικὴν ἄκ[α]πνον πυρίτιδα, ἣν ἐκάλεσε *βαλλιστίτιδα* καὶ ἥτις ἀποτελεῖ τὴν κορωνίδα τῶν ἀνακαλύψεών το[υ]. Δι' αὐτῆς ὁ Νόμπελ ἀνεδείχθη ἱδρυτὴς τῶν κα[λ]λουμένων νιτρογλυκερινούχων βλητικῶν πολεμι[κῶν] πυριτίδων. Μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς βαλλιστίτι[δος] δος ἐπρότεινε ταύτην ὁ Νόμπελ ὡς βλητικὴν π[υ]ρίτιδα εἰς τὴν γαλλικὴν κυβέρνησιν, ἥτις ἀπέρριψε τὴν πρότασιν, διότι εἶχεν ἤδη ἀποδεχθῆ τὴν ὑπὸ τοῦ Γάλλου Βιέγι ἀνακαλυφθεῖσαν ἄκαπνον π[υ]ρίτιδα Β. Ὁ Νόμπελ ἐπώλησε τότε, τῷ 1889, τὴν ἀνακάλυψίν του εἰς τὴν ἰταλικὴν κυβέρνησιν, πρᾶ[γ]γμα τὸ ὁποῖον προὐκάλεσε σφοδρὰν πολεμικὴ[ν] τοῦ γαλλικοῦ τύπου ἐναντίον του καὶ καταγγελί[αν] ἐπὶ προδοσίᾳ καὶ κατασκοπείᾳ, συνεπείᾳ τῶν ὁποίων ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ κλείσ[ῃ] τὸ ἐν Γαλλίᾳ ἐργοστάσιον τῆς ἑταιρείας Νόμπελ. Ἕνεκα τούτου καὶ δι' ἄλλους περιορισμοὺς κα[ὶ] προσβολὰς τὰς ὁποίας ὑπέστη ἐν Γαλλίᾳ ἠναγκά[σ]σθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τοὺς Παρισίους, μετὰ δεκα[ο]κταετῆ ἐκεῖ παραμονήν, καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ τ[ῷ] 1891 ἐν Σὰν Ρέμο τῆς Ἰταλίας, ὅπου, παραπλεύ[ρ]ρως τῆς ἐπαύλεώς του, ἣν ὠνόμασεν «Ἡ φωλεά μου» (mio nido), ᾠκοδόμησε διάφορα κτήρια καὶ ἐγκατέ[στη]στησεν ἐκεῖ νέον χημικὸν ἐργαστήριον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξηκολούθησε τὰς ἐρεύνας του καὶ τὰ πειράματ[ά] του, μέχρι τοῦ μετὰ πενταετίαν ἐπισυμβάντος ἐκ[εῖ] θανάτου του. Ἡ ἀνεξάντλητος καὶ ποικίλη ἐπι[νοη]γητικότης του, ὡς καὶ ὁ πυρετὸς τῆς ἐρεύνης τὸν ὤθει ἀκαταπαύστως πρὸς ὅλως ἀνεξερεύνητα πεδία, ἔνθα προέβλεπεν ὅτι θὰ ἠδύνατο ν' ἀνα[κα]καλύψῃ τι νέον καὶ χρήσιμον. Καὶ αὐτὴ ἡ τεχνητὴ μέταξα, ἡ ὑπὸ τοῦ Σαρντοννὲ τῷ 1886 τὸ πρῶτον παρασκευασθεῖσα ἐκ κολλοδιοβάμβακος, ἑλκύ[σα]σασα, ὡς εὐνόητον, τὴν προσοχὴν τοῦ Νόμπελ, ἀπε[τέ]τέλεσεν ἀντικείμενον τῶν μελετῶν του, καὶ κατὰ τὸ 1893 ἐπεχείρησε τὸ πρῶτον νὰ βελτιώσῃ τὸ[ν] τρόπον τῆς παρασκευῆς της. Τὸ ζήτημα τοῦτο τὸν ἀπησχόλησε καὶ πάλιν ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του, ὁπότε ἐσκόπει νὰ ἱδρύσῃ ἐν Σὰν Ρέμο τὸ πρῶτον ἐργοστάσιον ἰταλικῆς τεχνητῆς μετάξης. Κατὰ τὸ 1893 ἐπραγματοποίησε προσέτι τὴν ἰδέαν τῆς παρασκευῆς τεχνητοῦ ἐλαστικοῦ κόμμεως, γουταπέρκας καὶ δέρματος. Ἐνησχολήθη ὡσαύτως καὶ εἰς τὴν τελειοποίησιν βλημάτων καὶ τηλεβόλων καὶ τῷ 1893 ἠγόρασε πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὸ ἐν Σουηδίᾳ μέγα χυτήριον τηλεβόλων Μπόφορς καὶ τὸ ἐν Μπγιαίνεμποργκ τῆς Φινλανδίας χαλυβουργεῖον. Μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς ζωῆς του κατεγίνετο εἰς διαφόρους ἐφευρέσεις καὶ ἐλάμβανε συνεχῶς προνόμια εὑρεσιτεχνίας, μόνον δ' ἐν Ἀγγλίᾳ εἶχε λάβει 129. Ἀπέθανεν ἐκ καρδια[κοῦ] νοσήματος, ὁ δὲ θάνατός του ἐπεταχύνθη καὶ ἐκ τῶν πικριῶν καὶ θλίψεων ἃς ἐδοκίμασεν ἐκ τῶν γενομένων αὐτῷ ἐν Γαλλίᾳ βαρειῶν προσβο[λῶν], λῶν, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἀπωλείας τῆς ἐνδιαφερούσης αὐτὸν δίκης κατὰ τῆς βρεττανικῆς κυβερνήσεως, γνωστῆς ὡς δίκης περὶ χορδίτιδος, ἥτις εἶχεν ἐγερθ[ῆ] ὑπὸ τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἐργοστασίων Νόμπελ, κατη[γο]γορησάντων τὴν βρεττανικὴν κυβέρνησιν ὅτι ἡ ὑπ' αὐτῆς χρησιμοποιουμένη χορδῖτις δὲν ἦ[το] εἰμὴ ἡ βαλλιστῖτις τοῦ Νόμπελ.

Ὁ Νόμπελ θεωρεῖται ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ἐπι[στη]στημόνων, βιομηχάνων, ἐπιχειρηματιῶν καὶ ἐφευ[ρε]ρετῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Κατεγίνετο ἐπί[σης] καὶ εἰς σοβαρὰς φιλοσοφικὰς καὶ λογοτεχνικ[ὰς] μελέτας καὶ κατείχετο ὑπὸ μετριοπαθῶν σοσια[λι]στικῶν ἰδεῶν, τὰς ὁποίας ἐπανειλημμένως εἶ[χεν] ἐκδηλώσει καὶ ἐμπράκτως. Ἔγραψε δὲ καὶ τι[να] ποιήματα καὶ περὶ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου τ[ου] τὸ δρᾶμα «Βεατρίκη Τσέντσι». Ἐκ τῶν ἐφευρέσ[εών] του καὶ τῶν ἐπιχειρήσεών του ἀπέκτησε κολο[σ]σιαίαν περιουσίαν, μέγα μέρος τῆς ὁποίας διέ[θε]σεν ἐν ζωῇ εὑρισκόμενος εἰς διαφόρους ἀγαθοερ[γίας] γίας καὶ φιλανθρωπικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ ἱδρύ[μα]ματα, ὁλόκληρον δὲ σχεδὸν τὸ ὑπόλοιπον ἀφ[...]

Digitized by Google

διὰ διαθήκης πρὸς ἵδρυσιν τῶν πέντε φερωνύμων βραβείων *Νόμπελ* (βλ. λ.). Ἔχων δύσθυμον καὶ μᾶλλον μελαγχολικὸν χαρακτῆρα, ἀπέφευγε πᾶσαν κοινωνικὴν χαρὰν ἢ διασκέδασιν, ἡ μόνη δὲ κοινωνικὴ σχέσις, ἣν εἶχε συνάψει, ἦτο ἡ τῆς Αὐστριακῆς κομίσσης *Βέρθας φὸν Σοῦττνερ*, ἥτις ἐχρημάτισεν ἰδιαιτέρα αὐτοῦ γραμματεὺς καὶ οἰκονόμος καὶ ἣν εἶχε προσλάβει κατόπιν δημοσιεύσεως σχετικῆς ἀγγελίας εἰς τὸν τύπον. Αὐτη, νυμφευθεῖσα κατόπιν καὶ ἐπανελθοῦσα εἰς τὴν Αὐστρίαν, ἐξηκολούθησε νὰ διατελῇ εἰς τακτικὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Νόμπελ, ὃν ἐπηρέασε μεγάλως εἰς τὰς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης ἰδέας του. Ἡ Σοῦττνερ ὑπῆρξεν ἡ κυριωτέρα βιογράφος τοῦ Νόμπελ καὶ ἐγένετο γνωστὴ ὡς λίαν ἐνδιαφέρουσα συγγραφεὺς φιλολογικῶν ἔργων, καθὼς καὶ ἔργων ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, τῆς ὁποίας ἀπέβη εἷς τῶν κυριωτέρων παραγόντων· εἰς αὐτὴν δὲ ἀπενεμήθη τῷ 1905 τὸ βραβεῖον Νόμπελ τῆς εἰρήνης. Μ. Δ. Β.

— **Νόμπελ** (Nobel), ***Ἐμμανουήλ***. Σουηδὸς βιομήχανος (1801—1872), πατὴρ τοῦ *Ἀλφρέδου Νόμπελ*. Ἐφευρέτης τῆς διὰ ναρκῶν προασπίσεως τῶν παραλίων, μετεκλήθη εἰς Ρωσίαν, ὅπου (1837) ἐφωδίασε δι' αὐτῶν τὴν θαλασσίαν περιοχὴν τῆς Κρονστάνδης. Ἀκολούθως ἵδρυσεν ἐν Ρωσίᾳ μεγάλα ναυπηγεῖα καὶ ἐπέτυχεν ἴδιον τύπον ποταμοπλοίου. Ἐλλείψει ἐπαρκῶν ἐργασιῶν ἐχρεοκόπησε καὶ κατέλιπε τὴν διάλυσιν τῶν ἐπιχειρήσεών του εἰς τὸν υἱόν του *Λουδοβῖκον*. Π. Ν. Π.

— **Νόμπελ** (Nobel), ***Λουδοβῖκος***. Σουηδὸς βιομήχανος (1831—1888), υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Τῷ 1837 μετέβη εἰς Πετρούπολιν ὡς βοηθὸς τοῦ πατρός του, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν δὲ τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ τελευταίου ἵδρυσε σιδηρουργεῖα (1862) καὶ μηχανουργεῖα, τῷ δὲ 1874 μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του *Ροβέρτου* ἤρχισε τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν πετρελαίων τοῦ Βακοῦ, καθ' ἣν ἐφεῦρε πρῶτος εἰδικὰς ἁμάξας-δεξαμενὰς (tanks) καὶ πλοῖα (tankschiffe) διὰ τὴν μεταφορὰν πετρελαίων. Ἐπέτυχε τὴν ἀπαγόρευσιν εἰσαγωγῆς ἀμερικανικῶν πετρελαίων εἰς Ρωσίαν καὶ ὠργάνωσε πλήρως τὴν ρωσικὴν πετρελαιοπαραγωγήν. Π. Ν. Π.

— **Νόμπελ** (Nobel), ***Ροβέρτος***. Σουηδὸς βιομήχανος (1829—1896), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, μεθ' οὗ ἤρχισε τῷ 1874 τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν πετρελαιοπηγῶν τοῦ Βακοῦ. Εἶναι ἐφευρέτης ἰδίου συστήματος συνεχοῦς καθαρισμοῦ τῶν πετρελαίων. Π. Ν. Π.

—**Νόμπελ *βραβεῖα***. Ὁ Σουηδὸς μηχανικὸς καὶ ἐφευρέτης Ἀλφρέδος *Νόμπελ* (βλ. λ.) ἀφῆκε κληροδότημα, τοῦ ὁποίου τὸ ἐκκαθαρισθὲν ποσὸν ἀνῆλθεν εἰς 1.700.000 λίρας Ἀγγλίας, ἵνα ἐκ τῶν τόκων αὐτοῦ «ἀμείβωνται καθ' ἕκαστον ἔτος ἐκεῖνοι οἵτινες διαρκοῦντος τοῦ προηγουμένου ἔτους παρέσχον τὰς μεγαλυτέρας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἀνθρωπότητα». Καθώριζε δ' ἐφεξῆς ἐν τῇ διαθήκῃ του ὅτι τὸ ἐτήσιον προϊὸν τοῦ κεφαλαίου τούτου δέον νὰ κατανέμεται εἰς πέντε ἰσόποσα βραβεῖα, ἀπονεμόμενα ὡς ἑξῆς: α') εἰς τὴν σπουδαιοτέραν ἀνακάλυψιν ἢ ἐφεύρεσιν ἐν τῇ φυσικῇ· β') εἰς τὴν μεγαλυτέραν ἀνακάλυψιν ἢ τελειοποίησιν ἐν τῇ χημείᾳ· γ') εἰς τὴν σπουδαιοτέραν ἀνακάλυψιν ἐν τῇ φυσιολογίᾳ ἢ τῇ ἰατρικῇ· δ') εἰς τὸ ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ ἰδεολογικῶς ἐξοχώτερον ἔργον· ε') εἰς ἐκεῖνον ὅστις ἤθελεν ἐργασθῇ περισσότερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον διὰ τὴν ἀδελφοποίησιν τῶν λαῶν, διὰ τὴν κατάργησιν ἢ περιστολὴν τῶν μονίμων στρατῶν, ὡς καὶ διὰ τὴν σύστασιν καὶ τὴν διάδοσιν τῶν συνεδρίων εἰρήνης. Διὰ τὴν ἀπονομὴν τῶν βραβείων φυσικῆς καὶ χημείας ὡρίζετο ἁρμοδία ἡ Σουηδικὴ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν, διὰ τὸ βραβεῖον τῆς ἰατρικῆς τὸ ἐν Στοκχόλμῃ Καρολινικὸν ἰνστιτοῦτον, διὰ τὸ τῆς λογοτεχνίας ἡ Ἀκαδημία τῆς Στοκχόλμης, διὰ δὲ τὸ τῆς εἰρήνης εἰδικὴ πενταμελὴς ἐπιτροπὴ ἐκλεγομένη ὑπὸ τοῦ νορβηγικοῦ κοινοβουλίου.

Ἀπὸ τοῦ 1900 συνεστήθη, διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὅρων τῆς διαθήκης, τὸ «Ἵδρυμα Νόμπελ», καθωρίσθησαν δὲ οἱ διέποντες τὴν ἀπονομὴν τῶν βραβείων κανονισμοί, τῶν ὁποίων κυριώτεραι διατάξεις εἶναι αἱ ἑπόμεναι: Ὁ ἐτήσιος συναγωνισμὸς ἐνεργεῖται ἐπὶ τῶν προτάσεων, αἵτινες ὑπεβλήθησαν κατὰ τὸ ἀμέσως προηγούμενον ἔτος μέχρι 1ης Φεβρουαρίου. Ἵνα γίνῃ τις δεκτὸς εἰς τὸν συναγωνισμόν, δέον νὰ προταθῇ ἐγγράφως καὶ αἰτιολογημένως· ὑποβάλλονται δὲ αἱ προτάσεις ὑπὸ τῶν ἐπιστημονικῶν σωματείων τῶν διαφόρων χωρῶν (ἀκαδημιῶν, συλλόγων καθηγητῶν τῶν πανεπιστημίων κλπ.), πρὸς τὰ ὁποῖα ἀπευθύνουν συναφεῖς προσκλήσεις ἡ Σουηδικὴ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν (διὰ τὰ βραβεῖα φυσικῆς καὶ χημείας), τὸ Καρολινικὸν ἰνστιτοῦτον (διὰ τὸ βραβεῖον ἰατρικῆς), ἡ Ἀκαδημία τῆς Στοκχόλμης (διὰ τὸ τῆς λογοτεχνίας) καὶ ἡ Νομπέλειος ἐπιτροπὴ τοῦ νορβηγικοῦ κοινοβουλίου (διὰ τὸ τῆς εἰρήνης)· δικαίωμα ἐπίσης προτάσεως ἔχουν δι' ἕκαστον κλάδον οἱ λαβόντες προγενεστέρως τὸ βραβεῖον Νόμπελ τοῦ κλάδου τούτου. Οὐδεμία διάκρισις ἐθνικότητος γίνεται διὰ τοὺς πρὸς βράβευσιν προτεινομένους. Ἡμέρα ἀπονομῆς τῶν βραβείων (ἐν

1) Λογοτεχνίας. 2) Εἰρήνης.

Στοκχόλμῃ διὰ τὰ τέσσαρα πρῶτα καὶ ἐν Ὄσλο διὰ τὸ τῆς εἰρήνης) ἔχει καθορισθῇ ἡ 10 Δεκεμβρίου ἑκάστου ἔτους, ἐπέτειος τοῦ θανάτου τοῦ Νόμπελ· γίνεται δὲ ἡ παράδοσις τῶν βραβείων (χρυσοῦν μετάλλιον, δίπλωμα καὶ χρηματικὸν ἔπαθλον 200.000 χρ. φράγκων) ἐν ἐπισήμῳ τελετῇ, καθ' ἣν ὁ βραβευόμενος δέον νὰ παρίσταται αὐτοπροσώπως ἢ νὰ ἐκπροσωπῆται ὑπὸ τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς χώρας εἰς ἣν ἀνήκει. Ἕκαστον βραβεῖον ἀπονέμεται εἰς ἕν, ἢ εἰς δύο τὸ πολὺ πρόσωπα, ὁπότε τὸ χρηματικὸν ἔπαθλον διαμοιράζεται ἐξ ἴσου μεταξὺ τῶν δύο βραβευομένων.

(Εἰς τὴν ἑπομένην σελίδα παρατίθεται πίναξ τῶν λαβόντων τὰ βραβεῖα Νόμπελ ἀπὸ τοῦ 1901 καὶ ἐφεξῆς.) Γ. Ζ.

— **Νόμπελ *ἵδρυμα***· βλ. *Νόμπελ βραβεῖα*.

νόμπελ, ἢ ***νὸμπλ*** (nobel ἢ noble) *[Νομισμ.]*. Ὄνομα παλαιῶν νομισμάτων, κυρίως ἀγγλικῶν. Τὰ πρῶτα χρυσᾶ νομίσματα ἐκόπησαν ἐν Ἀγγλίᾳ τῷ 1344 ἐπὶ Ἐδουάρδου Γ΄ καὶ ὠνομάσθησαν *χρυσᾶ νόμπελ*. Κατ' ἀρχὰς ἐκ μιᾶς λίβρας χρυσοῦ κατεσκεύαζον 45 νόμπελ. Τῷ 1411 ἀπεφασίσθη ὅπως ἐκ μιᾶς λίβρας χρυσοῦ κατασκευάζωνται 50 νόμπελ. Κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος ἓν νόμπελ εἶχεν ἀξίαν 6 σελλινίων καὶ 8 πεννῶν, τῷ δὲ 1460 ἡ ἀξία αὐτοῦ ἀνῆλθεν εἰς 8 σελλίνια καὶ 4 πέννας. Ἐν Γαλλίᾳ ἔκοψαν χρυσᾶ νόμπελ ὁ Ἑρρῖκος Ε΄ καὶ ὁ Ἑρρῖκος ΣΤ΄, ἅτινα εἶχον ἀξίαν 45 σολδίων. Κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος τὰ νομίσματα ταῦτα ὠνομάσθησαν *νόμπελ μετὰ ρόδου*, διότι ἐν αὐτοῖς ὑπῆρχεν ἐγχαραγμένον τὸ ρόδον τῶν δουκῶν τῆς Ὑόρκης καὶ τοῦ Λαγκάστερ. Ἓν τῶν κυριωτέρων νομισμάτων τοῦ Ἑρρίκου Η΄ ἐκαλεῖτο *ρόδον νόμπελ* ἢ *βασιλικὸν νόμπελ*. Ἐπίσης χρυσᾶ τινα νομίσματα τῆς Φλάνδρας ἐκαλοῦντο *νόμπελ τῆς Βουργουνδίας*. Ὑπῆρχον ἐπίσης *νόμπελ τοῦ Ἑρρίκου, νόμπελ μετα θυρεοῦ* καὶ *νόμπελ μετὰ πλοίου*. Ἐν Ἀγγλίᾳ τὰ νόμπελ ἐκόπτοντο μέχρι τῆς βασιλείας τῆς Ἐλισάβετ. Μ.Δ.Β.

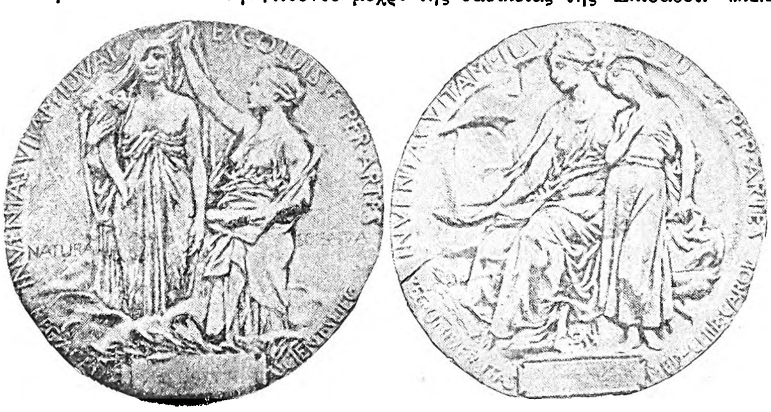

1) Φυσικῆς—Χημείας. 2) Ἰατρικῆς.

νομπετζῆς (ὁ)· φρουρὸς ἐναλλασσόμενος κατὰ σειράν. Εἰδικῶς ἐκαλοῦντο *νομπετζῆδες* οἱ ἐπὶ τοῦ πύργου τοῦ Γαλατᾶ καὶ τῆς Πόλεως ἐν Κωνσταντινουπόλει φρουροί, οἵτινες ἐπέβλεπον τὴν πόλιν ἀφ' ὑψηλοῦ, ὅπως παρατηρήσωσιν ἐγκαίρως πᾶσαν ἔναρξιν πυρκαϊᾶς. Εὐθὺς κατόπιν πολλοὶ νομπετζῆδες ἐξεκίνουν τρέχοντες πρὸς τὰς διαφόρους συνοικίας, ὅπως ἀναγγείλωσι τὸν κίνδυνον καὶ εἰδοποιήσωσι τοὺς τουλουμπατζῆδες (πυροσβέστας). Ἔφερον στολὴν ἐρυθρὰν καὶ ἐκράτουν ἀμβλεῖαν ὀρειχαλκίνην λόγχην. Ν. Μ.

Νόμπιλε (Nobile), ***Οὐμβέρτος***. Ἰταλὸς μηχανικός, ἀεροπόρος καὶ ἐξερευνητὴς τοῦ Πόλου, γεννηθεὶς τῷ 1885. Ἐσπούδασε τὴν μηχανικὴν ἐν τῷ πολυτεχνείῳ τῆς Νεαπόλεως καὶ ὑπηρέτησε κατ' ἀρχὰς ὡς μηχανικὸς εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν σιδηροδρόμων τοῦ ὑπουργείου τῶν Δημοσίων ἔργων ἐν Ρώμῃ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου κατέγινεν εἰς ἀεροπλοϊκὰς μελέτας καὶ διεκρίθη διὰ τὴν κατάστρωσιν διαφόρων σχεδίων ἀεροπλοίων, συνεπείᾳ τῶν ὁποίων προσελήφθη εἰς τὸ τμῆμα μελετῶν καὶ κατασκευῶν τῆς ἀεροπλοΐας τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, ὅπου ἐσχεδίασε καὶ κατεσκεύασε τὸ ἀερόπλοιον «Τύπος Ο», χρησιμοποιηθὲν ἰδίως πρὸς κατασκόπευσιν τῶν ἀκτῶν. Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἐφεῦρε καὶ εἶδος ἀλεξιπτώτου τύπου «Δράκοντος». Κατόπιν κατεσκεύασε τὸ ἀερόπλοιον «Ρώμη», τῇ συνεργασίᾳ καὶ τοῦ μηχανικοῦ *Οὐζέλλι*. Μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου εἶχε προαχθῇ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου τῆς ἀεροπλοΐας, συνέπηξεν ἰδίαν ἐπιχείρησιν, τῇ ἐπιχορηγήσει καὶ τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως, καὶ κατεσκεύσε τὸ ὑπ' ἀριθ. 1 ἀερόπλοιον, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποιήθη κατόπιν διὰ τὴν ὑπὲρ τὸν Βόρειον Πόλον ἐπιτυχῆ πτῆσιν τῆς ἐξερευνητικῆς ἀποστολῆς τοῦ Νορβηγοῦ ἐξερευνητοῦ Ἄμουνδσεν καὶ τοῦ Ἀμερικανοῦ κεφαλαιούχου καὶ ἀεροπόρου Ἔλλσγουορθ. Τῆς ἀποστολῆς ταύτης, ἥτις ἠγόρασε τὸ ἀερόπλοιον καὶ τὸ μετωνόμασε «*Νορβηγία*», μετέσχε καὶ ὁ Νόμπιλε ὡς κυβερνήτης. Ἡ «*Νορβηγία*», ἀναχωρήσασα τὴν 6 Μαΐου 1926 ἐκ Ρώμης, ἔφθασε, μέσῳ Γερμανίας καὶ Νορβηγίας, εἰς Σπιτσβέργην, ὅπου εἶχε προηγηθῇ ἡ κατασκευὴ προχείρου ὑποστέγου καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐγκαταστάσεων. Μετὰ τὰς ἀπαραιτήτους προπαρασκευὰς ἡ «*Νορβηγία*» ἀνεχώρησεν ἐκ Σπιτσβέργης τὴν 12 Μαΐου διὰ τὸν Βόρειον Πόλον, ὅπου ἔφθασεν αὐθημερὸν καὶ ὁπόθεν, μετὰ ὀλιγόωρον ἐναέριον παραμονὴν χάριν μελετῶν, ἐσυνέχισε τὴν πορείαν πρὸς τὴν Ἀλάσκαν καὶ προσεγειώθη εἰς τὸ Τέλλερ. Ἐκεῖ τὸ ἀερόπλοιον διελύθη καὶ μετεφέρθη ἐπὶ ἀμερικανικοῦ πολεμικοῦ ὁμοῦ μετὰ τῆς ἀποστολῆς εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην. Πάντες οἱ μετασχόντες τῆς ἀποστολῆς ἔτυχον ἐξαιρετικῶν τιμῶν ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ, ἰδιαιτέρως δὲ ὁ Νόμπιλε, ὁ ὁποῖος προήχθη εἰς στρατηγόν, διωρίσθη καθηγητὴς εἰς τὸ πολυτεχνεῖον τῆς Νεαπόλεως καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας τὸν τίτλον τοῦ μαρκησίου. Ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ τῆς ἐπιτυχίας του ταύτης ὁ Νόμπιλε καὶ χολωθεὶς ἐκ τῆς πολεμικῆς ἥτις ἠγέρθη εἰς τὸν τύπον μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Ἔλλσγουὸρθ καὶ Ἄμουνδσεν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν διεκδίκησιν τῆς ἀρχηγίας τῆς ἀποστολῆς, κατεσκεύασε τῷ 1928 νέον ἀερόπλοιον, εἰδικῶς διὰ τὰς ἐξερευνήσεις τοῦ Βορείου Πόλου, ὅπερ ὠνόμασεν «*Ἰταλία*» καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ἐσχεδίασε τὴν εὐρυτέραν ἐξερεύνησιν τῶν πολικῶν περιοχῶν, ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν αὐτοῦ διεύθυνσιν καὶ μὲ πλήρωμα ἀποκλειστικῶς ἐξ Ἰταλῶν. Τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην ἀνέλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν της ἡ ἰταλικὴ κυβέρνησις, τὰ δὲ ἔξοδα ἐξευρέθησαν δι' ἐράνων τῶν βιομηχάνων τοῦ Μιλάνου, οἵτινες ἐξώπλισαν καὶ τὸ εἰδικῶς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μετασκευασθὲν καὶ ὀνομασθὲν ἀτμόπλοιον «Πόλις τοῦ Μιλάνου», ὅπερ προηγήθη εἰς Σπιτσβέργην, ὅπου ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις διὰ τὰς πτήσεις καὶ τὰς παντοειδεῖς ἀνάγκας τῶν ἀεροπόρων καὶ τοῦ ἀεροπλοίου. Τὴν 14 Ἀπριλίου 1928, παραλαβὼν καὶ τὸν Σουηδὸν μετεωρολόγον *Μάλμγκρην* καὶ τὸν Τσέχον καθηγητὴν τῆς φυσικῆς *Μπεχοῦνεκ*, ὁ Νόμπιλε ἀνυψώθη μετὰ τῆς «*Ἰταλίας*», φερούσης ἐν ὅλῳ πλήρωμα 17 ἀνδρῶν, καὶ ἔφθασεν εἰς Μιλᾶνον, ὁπόθεν ἀνεχώρησε τὴν ἑπομένην διὰ Σπιτσβέργην, μέσῳ Γερμανίας καὶ Βάντσο τῆς Νορβηγίας. Μετὰ παραμονὴν πολλῶν ἡμερῶν εἰς Σπιτσβέργην, λόγῳ κακοκαιρίας, ἡ «*Ἰταλία*» ἐξετέλεσε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μαΐου τὸν πρῶτόν της δοκιμαστικὸν πλοῦν πρὸς τὰς πολικὰς χώρας καὶ τὴν 24 Μαΐου, παρὰ τὴν συνεχιζομένην κακοκαιρίαν, ἐξετέλεσε τὴν πτῆσιν πρὸς τὸν Βόρειον Πόλον, ὅπου ἔφθασεν αὐθημερόν, ἔκαμε τρεῖς στροφὰς περὶ αὐτὸν καὶ ἔρριψεν ἀπὸ μικροῦ ὕψους δύο ὑψηλοὺς σιδηροῦς κοντούς, οἵτινες ἔφερον ὁ μὲν τὴν ἰταλικὴν σημαίαν, ὁ δὲ ἕτερος τὸν ὑπὸ τοῦ πάπα προσφερθέντα εἰς τὸν Νόμπιλε σταυρόν, καὶ εἶχον εἰς τὴν βάσιν αὐτῶν ἱκανὸν βάρος, ἵνα κρατῇ τούτους ὀρθίους ἐπὶ τῶν πάγων. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ὅμως ἐκ τοῦ Βορείου Πόλου ἡ «*Ἰταλία*», καταληφθεῖσα ὑπὸ θυέλλης καὶ καμφθεῖσα ὑπὸ τοῦ βάρους τῶν ἐπὶ τοῦ περιβλήματος αὐτῆς **ἐπισυσσωρευθεισῶν χιόνων, κατῆλθεν ἀποτόμως**

Digitized by Google

ΕΤΟΣ	ΦΥΣΙΚΗΣ	ΧΗΜΕΙΑΣ	ΙΑΤΡΙΚΗΣ	ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ	ΕΙΡΗΝΗΣ
1901	*Γ. Κ. Ραΐντγκεν* (Μόναχον) Διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν ἀκτίνων X.	*Ἰάκ. Βάντ'τ Χὸφφ* (Βερολῖνον) Διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν νόμων τῆς χημικῆς δυναμικῆς κλπ.	*Αἰμ. Ἀδ. Μπέριγκ* (Μαρβοῦργον) Διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀνακαλυφθεῖσαν προφυλακτικὴν ἐφαρμογὴν τῆς ὀρροθεραπείας ἐπὶ τῆς διφθερίτιδος.	*Ρενὲ Σουλλὺ Πρυντὼμ* Γάλλος ποιητής.	*Ἐρρ. Ντυνὰν* (Ἑλβετός) Θεμελιωτὴς τοῦ «Ἐρ. Σταυροῦ» καὶ *Φρειδ. Πασσὺ* (Γάλλος) Ἱδρυτὴς τῆς «Γαλλικῆς Ἑνώσεως Εἰρήνης».
1902	*Ε. Α. Λώρεντς* (Λέϋντεν) καὶ *Π. Ζέμανν* (Ἀμστελλόδαμον) Διὰ τὰς ἐρεύνας των ἐπὶ τῆς ἐπενεργείας τοῦ μαγνητισμοῦ εἰς τὰ φαινόμενα τῆς ἀκτινοβολίας τοῦ φωτός.	*Αἰμ. Φίσσερ* (Βερολῖνον) Διὰ τὰς συνθετικὰς ἐργασίας του ἐπὶ τῶν ὁμάδων τοῦ σακχάρου.	*Ρόναλδ Ρὼς* (Λίβερπουλ) Διὰ τὰς ἐρεύνας του ἐπὶ τῆς ἑλονοσίας καὶ τῆς καταπολεμήσεως αὐτῆς.	*Θωμ. Μόμμσεν* Γερμανὸς ἱστορικός.	*Ἠλ. Ντυκομμὲν* καὶ *Ἀλβ. Γκομπὰ* (Ἑλβετοί) Ἐπίτιμοι γραμματεῖς τοῦ «Μονίμου Διεθνοῦς Γραφείου Εἰρήνης».
1903	*Ἀντ. Μπεκκερὲλ* καὶ ζεῦγος *Κιουρὶ* (Παρίσιοι) Διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν ἀκτινοβολιῶν τοῦ οὐρανίου ὑπὸ τοῦ πρώτου καὶ τὰς ἐπὶ τῶν ἀκτινοβολιῶν τούτων ἐργασίας τῶν δευτέρων.	*Σ. Α. Ἀρρένιους* (Στοκχόλμη) Διὰ τὴν θεωρίαν του περὶ ἠλεκτρολυτικῆς διαστάσεως.	*Ν. Ρ. Φίνσεν* (Κοπεγχάγη) Διὰ τὴν ἀνακαλυφθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ θεραπείαν τοῦ «λύκου» διὰ φωτεινῶν χημικῶν ἀκτίνων.	*Μπ. Μπγιαῖρσον* Νορβηγὸς ποιητής.	*Γουλ. Ράνταλ Κρέμερ* (Ἄγγλος) Γραμματεὺς τοῦ «Διεθνοῦς Συνδέσμου Διαιτησίας».
1904	Λόρδος *Γ. Ραῖλι* (Rayleigh) Διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ στοιχείου ἀργοῦ.	*σὲρ Οὐῒλλ. Ράμσεϋ* (Λονδῖνον) Διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι ἀδρανῶν ἀεριομόρφων στοιχείων.	*Ι. Π. Παύλωφ* (Πετρούπολις) Διὰ τὰς ἐργασίας του ἐπὶ τῆς φυσιολογίας τῆς πέψεως.	*Φρ. Μιστρὰλ* Ποιητὴς ἐκ Προβηγκίας (μεσημβρινὴ Γαλλία) καὶ *Ἰωσ. Ἐτσεγαράϋ* Ἱσπανὸς δραματικὸς συγγραφ.	*Ἰνστιτοῦτον τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου* (ἐν Γάνδῃ)
1905	*Φ. Λέναρντ* (Κίελον) Διὰ τὰς ἐργασίας του ἐπὶ τῶν καθοδικῶν ἀκτίνων.	*Ἀδ. φὸν Μπαῖγερ* (Μόναχον) Διὰ τὰς ἐργασίας του ἐπὶ τῶν χρωστικῶν οὐσιῶν, προαγαγούσας τὴν ὀργανικὴν καὶ βιομηχανικὴν χημείαν.	*Ροβ. Κὼχ* (Βερολῖνον) Διὰ τὰς ἐρεύνας καὶ ἀνακαλύψεις του ἐπὶ τῆς φυματιάσεως.	*Ἐρρ. Σιέγκεβιτς* Πολωνὸς μυθιστοριογράφος.	*Βέρθα φὸν Ζάττνερ* Πρόεδρος τῆς ἐν Αὐστρίᾳ «Ἑταιρείας τῆς Εἰρήνης».
1906	*Ἰωσ. Τόμσον* (Καΐμπριτζ) Διὰ τὰς ἐρεύνας του ἐπὶ τῆς διευλεύσεως τοῦ ἠλεκτρισμοῦ μέσῳ τῶν ἀερίων.	*Ἐρρ. Μουασὰν* (Παρίσιοι) Διὰ τὴν ἀπομόνωσιν τοῦ φθορίου καὶ τὰς ἐφαρμογὰς τῆς ἠλεκτρικῆς καμίνου εἰς ἐπιστημονικὰς ἐρεύνας.	*Κάμ. Γκόλκι* (Παβία) καὶ *Ραμὸν ὐ Καχὰλ* (Μαδρίτη) Διὰ τὰς ἐργασίας των ἐπὶ τῆς ὑφῆς τοῦ νευρικοῦ συστήματος.	*Ἰωσ. Καρντοῦτσι* Ἰταλὸς κριτικὸς καὶ ποιητής.	*Θεόδ. Ροῦζβελτ* Πρόεδρος τῆς δημοκρατίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.
1907	*Ἀλ. Ἀβρ. Μίκελσον* (Σικάγον) Διὰ τὰς φασματοσκοπικὰς ἐρεύνας του δι' ὀργάνων ἰδίας αὐτοῦ ἐπινοήσεως.	*Ἐδ. Μποῦχνερ* (Βερολῖνον) Διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἄνευ κυττάρων ζυμώσεως διὰ τῆς «ζυμάδος».	*Κάρ. Λουδ. Λαβερὰν* (Παρίσιοι) Διὰ τὰς ἐργασίας του ἐπὶ τῆς ἐπενεργείας τῶν νοσογόνων πρωτοζώων.	*Ρούντγιαρ Κίπλινγκ* Ἄγγλος ποιητὴς καὶ πεζογράφ.	*Ἐρν. Μονέτα* (Ἰταλός) Πρόεδ. «Λομβαρ. Συνδέσμου Εἰρήνης», καὶ *Λουδ. Ρενὼ* (Γάλλος) Καθηγητὴς τοῦ Διεθ. Δικαίου.
1908	*Γαβρ. Λίππμαν* (Παρίσιοι) Διὰ τὰς ἐργασίας του ἐπὶ τῆς φωτογραφίας τῶν χρωμάτων.	*Ἐρν. Ρώτερφερντ* (Μάντσεστερ) Διὰ τὰς ἐρεύνας του ἐπὶ τῆς διασπάσεως τῶν ἀτόμων καὶ ἐπὶ τῶν ἀκτινενεργῶν σωμάτων.	*Ἠλίας Μέτζνικωφ* (Ρῶσος ἐν Παρισίοις) καὶ *Παῦλος Ἔρλιχ* (Φραγκφούρτη) Διὰ τὰς ἐργασίας των ἐπὶ τῆς ἀνοσίας.	*Ροδ. Οὔκεν* Αὐστριακὸς φιλόσοφος.	*Κάρ. Ἄρνολντσον* Σουηδὸς συγγραφεύς, καὶ *Φρεδ. Μπάγιερ* (Δανὸς) Πρόεδρος τοῦ «Μονίμου Διεθ. Γραφείου Εἰρήνης».
1909	*Γουλ. Μαρκόνι* (Ρώμη) καὶ *Φερδ. Μπράουν* (Στρασβοῦργον) Διὰ τὰς ἐργασίας των πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ἀσυρμάτου τηλεγράφου.	*Γουλ. Ὄστβαλντ* (Λειψία) Διὰ τὰς ἐργασίας του ἐπὶ τῆς καταλύσεως.	*Αἰμ. Θεόδ. Κόχερ* (Βέρνη) Διὰ τὰς ἐργασίας του ἐπὶ τοῦ θυρεοειδοῦς ἀδένος.	*Σέλμα Λάγκερλαιφ* Σουηδὶς ποιήτρια.	*Αὔγ. Μπέρναρτ*, Βέλγ. ὑπουργός, μέλος τοῦ ἐν Χάγῃ «Μονίμ. Διαιτ. Συμβουλ.», καὶ *Παῦλος Βεν. Κωνστὰν* (Γάλλος) Ἱδρυτὴς τοῦ «Συνδέσμου Διεθν. Συνδιαλλαγῆς».
1910	*Ἰω. βὰν ντὲρ Βάαλς* Διὰ τὰς ἐρεύνας του ἐπὶ τῆς ὑγροποιήσεως τῶν ἀερίων.	*Ὀθ. Βάλλαχ* (Γοττίγγη) Διὰ τὰς σημαντικὰς ἐργασίας του ἐπὶ τῶν ἀλικυκλικῶν ὀργανικῶν ἑνώσεων.	*Ἀλβ. Κόσσελ* (Ἁϊδελβέργη) Διὰ τὰς μελέτας του ἐπὶ τῶν λευκωματοειδῶν οὐσιῶν καὶ τῶν νουκλεϊνῶν.	*Π. Χάϋζε* Γερμανὸς πεζογράφος, λυρικὸς καὶ δραματικὸς ποιητής.	*Μόνιμον Διεθνὲς Γραφεῖον* (ἐν Βέρνῃ).
1911	*Γουλ. Βὶν* (Βυρτσβούργη) Διὰ τὰς ἀνακαλύψεις του ἐπὶ τῶν νόμων ἀκτινοβολίας τῆς θερμότητος	*Μαρία Κιουρὶ* (Παρίσιοι) Διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ραδίου καὶ πολωνίου καὶ τὰς ἐπὶ τούτων ἐρεύνας της.	*Ἄλλβαρ Γκουλλστρὰντ* (Οὐψάλα) Διὰ τὰς ἐπὶ τῆς διοπτρικῆς τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐργασίας του.	*Μαυρ. Μαίτερλιγκ* Βέλγος ποιητής.	*Τωβίας Κάρελ Ἄσσερ* Ὁλλανδὸς ὑπουργός, καὶ *Ἀλφρ. Φρὶντ* Αὐστριακὸς συγγραφεύς.
1912	*Γουστ. Νταλὲν* (Στοκχόλμη) Δι' ἐπινοήσεις αὐτομάτου φωτισμοῦ τῶν φάρων.	*Βίκτωρ Γκριννιὰρ* (Νανσὺ) Διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ «Γκριννιαρδείου» χημικοῦ ἀντιδραστηρίου, καὶ *Π. Σαβατιὲ* (Τουλούζη) Διὰ τὴν μέθοδόν του τῆς ὑδρογονώσεως ὀργ. χημ. ἑνώσεων.	*Ἀλέξ. Καρρὲλ* (Γάλλος ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ) Διὰ τὰς ἐργασίας του ἐπὶ τῆς μεταμοσχεύσεως ἀγγείων καὶ ὀργάνων.	*Γερ. Χάουπτμαν* Γερμανὸς δραματικὸς ποιητής.	*Ἠλιοὺ Ροὺτ* Ἀμερικανὸς ὑπουργός.
1913	*Χ. Κάμμερλιγκ-Ὄννες* (Λέϋντεν) Διὰ τὰς ἐρεύνας του ἐπὶ τῶν εἰς χαμηλὰς θερμοκρασίας ἰδιοτήτων τῶν σωμάτων καὶ τὴν ὑγροποίησιν τοῦ στοιχείου ἥλιον.	*Ἀλφρ. Βέρνερ* (Ζυρίχη) Διὰ τὰς ἐργασίας του περὶ τοῦ ἐν τῷ μορίῳ συνδέσμου τῶν ἀτόμων.	*Κάρολος Ρισὲ* (Παρίσιοι) Διὰ τὰς ἐπὶ τῆς ἀναφυλαξίας ἐργασίας αὐτοῦ.	*Ραμπιντρανὰθ Ταγκὸρ* Ἰνδὸς λυρικὸς ποιητής.	*Ἐρρ. Λαφονταὶν* (Βέλγος) Πρόεδρος τοῦ «Μονίμου Διεθ. Γραφείου Εἰρήνης».
1914	*Μ. φὸν Λάουε* (Φραγκφούρτη) Διὰ τὰς ἐργασίας του ἐπὶ τῶν ἀκτίνων X.	*Θεόδ. Γουλ. Ρίκαρντς* (Χάρβαρδ) Διὰ τὸν ἐπακριβῆ προσδιορισμὸν τοῦ ἀτομικοῦ βάρους διαφόρων στοιχείων.	*Ροβέρτος Μπάρανυ* (Βιέννη) Διὰ τὰς ἐργασίας του ἐπὶ τῆς φυσιολογίας καὶ παθολογίας τοῦ λαβυρίνθου τοῦ ὠτός.	(Δὲν ἀπενεμήθη)	(Δὲν ἀπενεμήθη)
1915	*Γουλ. Ἐρρ. Μπρὰγκ* (Λονδῖνον) καὶ *Γουλ. Λαυρ. Μπρὰγκ* (Μάντσεστερ) Διὰ τὰς μελέτας των περὶ τῆς συστάσεως τῶν κρυστάλλων μέσῳ τῶν ἀκτίνων X.	*Ριχ. Βιλλστέτερ* (Μόναχον) Διὰ τὰς ἐρεύνας του ἐπὶ τῆς χλωροφύλλης.	(Δὲν ἀπενεμήθη)	*Ρωμαὶν Ρολλὰν* Γάλλος λόγιος καὶ δραματικὸς συγγραφεύς.	(Δὲν ἀπενεμήθη)
1916	(Δὲν ἀπενεμήθη)	(Δὲν ἀπενεμήθη)	(Δὲν ἀπενεμήθη)	*Βέρνερ Χάϊντεσταμ* Σουηδὸς λογοτέχνης.	(Δὲν ἀπενεμήθη)
1917	*Κάρ. Μπάρκλα* (Ἐδιμβοῦργον) Διὰ τὰς ἐργασίας του ἐπὶ τῶν ἀκτίνων X.	(Δὲν ἀπενεμήθη)	(Δὲν ἀπενεμήθη)	*Κάρ. Γκιέλλερουπ* καὶ *Ἐρρῖκος Ποντόπινταν* Δανοὶ ποιηταὶ καὶ πεζογράφοι.	*Διεθνὴς Ἐπιτροπὴ Ἐρυθρ. Σταυροῦ* (ἐν Γενεύῃ)
1918	*Μ. Πλὰνκ* (Βερολῖνον) Διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν στοιχειωδῶν ποσοτήτων (quanta), ἀφ' ἧς ἀπέρρευσαν αἱ νεώτεραι θεωρητικαὶ πρόοδοι τῆς Φυσικῆς.	*Φρ. Χάμπερ* (Βερολῖνον) Διὰ τὴν σύνθεσιν τῆς ἀμμωνίας ἐκ τῶν στοιχείων της.	(Δὲν ἀπενεμήθη)	(Δὲν ἀπενεμήθη)	(Δὲν ἀπενεμήθη)
1919	*Ἰω. Στὰρκ* (Γκράϊφσβαλδ) Διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν ἰδιοτήτων τῶν διαυλικῶν ἀκτίνων κλπ.	(Δὲν ἀπενεμήθη)	*Ἰούλ. Μπαρντὲ* (Βρυξέλλαι) Διὰ τὰς ἀνακαλύψεις του ἐπὶ τῆς ἀνοσίας.	*Κάρ. Σπίτελλερ* Ἑλβετὸς ἐπικὸς ποιητής.	*Βούνρροου Οὔϊλσων* Πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.
1920	*Κάρ. Γκυγιὼμ* (Σὲβρ) Διὰ τὰς μελέτας του ἐπὶ τῶν νικελιοχαλυβικῶν κραμάτων.	*Βάλτερ Νὲρνστ* (Βερολῖνον) Διὰ τὰς θερμοχημικὰς ἐργασίας του.	*Αὔγ. Κρὸγκ* (Κοπεγχάγη) Διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ρυθμιστικοῦ μηχανισμοῦ τῆς τριχοειδοῦς κινητικῆς δυνάμεως.	*Κνοὺτ Χάμσουν* Νορβηγὸς συγγραφεύς, ἰδίᾳ διὰ τὸ ἔργον: «Οἱ καρποὶ τῆς γῆς».	*Λέων Μπουρζουὰ* Πρόεδρος τῆς Γαλλ. Γερουσίας, πρῶτος πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῆς Κ.Τ.Ε.
1921	*Ἀλβ. Ἀϊνστάϊν* (Βερολῖνον) Διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ νόμου περὶ φωτοηλεκτρικῆς ἐνεργείας καὶ τὰς θεωρίας του τῆς σχετικότητος καὶ βαρύτητος.	*Φρειδ. Σόντυ* (Ὀξφόρδη) Διὰ τὰς μελέτας του ἐπὶ τῶν ἀκτινενεργῶν σωμάτων.	(Δὲν ἀπενεμήθη)	*Ἀνατὸλ Φρὰνς* Γάλλος λογοτέχνης.	*Κάρ. Γιάλμαρ Μπράντιγκ* Σουηδὸς πρωθυπουργός, καὶ *Χριστ. Λοὺς Λάνγκε* (Νορβηγὸς) Γραμματεὺς τῆς ἐν Γενεύῃ «Διακοινοβουλευτικῆς Ἑνώσεως».
1922	*Μπὸρ Νὶλς* (Κοπεγχάγη) Διὰ τὰς ἐργασίας του ἐπὶ τῆς συστάσεως τῶν ἀτόμων καὶ ἐπὶ τῶν ἀκτινοβολιῶν αὐτῶν.	*Φρ. Γουλ. Ἄστον* (Κανταβριγία) Διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀνακάλυψιν τῶν ἰδιοτήτων τῆς ἰσοτοπίας πολλῶν ἀκτινενεργῶν σωμάτων.	*Ἀρχιβ. Βίβιαν Χὶλλ* (Λονδῖνον) καὶ *Ὀθ. Μάγιερχοφ* Διὰ τὰς ἐργασίας των ἐπὶ τῶν εἰς τοὺς μῦς ἐπιτελουμένων φυσιολογικῶν λειτουργιῶν.	*Ὑάκ. Μπεναβέντε* Ἱσπανὸς δραματικὸς συγγραφ.	*Φρίντγιοφ Νάνσεν* Νορβηγὸς ἐξερευνητής, ἀνώτατος ἐπίτροπος τῆς Κ.Τ.Ε.
1923	*Ροβ. Μίλλικαν* (Πασσαντένα Καλιφορνίας). Διὰ τὰς μελέτας ἐπὶ τῆς ἠλεκτρικῆς ἑνότητος καὶ τῶν φωτοηλεκτρικῶν ἀποτελεσμάτων.	*Φρὶτζ Πρέγκλ* (Γκρὰτς) Διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐπινοηθεῖσαν μικροανάλυσιν τῶν ὀργανικῶν σωμάτων.	*Φρειδ. Γκρὰντ Γκράντι* καὶ *Ἰω. Ἰάκ. Μάκληντ* (Τόροντο, Καναδ.) Διὰ τὰς ἀνακαλύψεις αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἰνσουλίνης.	*Γουλ. Μπῶτλερ Γιτς* Ἄγγλος ποιητής.	(Δὲν ἀπενεμήθη)
1924	*Κάρ. Σίγκμπαν* (Οὐψάλα) Διὰ τὰς ἀνακαλύψεις του ἐπὶ τῆς φασματοσκοπήσεως τῶν ἀκτίνων X.	(Δὲν ἀπενεμήθη)	*Γουλ. Ἐϊντχόφερ* (Λέϋντεν) Διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ «ἠλεκτροκαρδιογράμματος».	*Βλαδίσλαος Ρέϋμοντ* Πολωνὸς ἐπικὸς ποιητής.	(Δὲν ἀπενεμήθη)
1925	*Ἰάκ. Φρὰγκ* (Γοττίγγη) καὶ *Γουστ. Χὲρτς* (Χάλλε) Διὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν ἀνακάλυψιν τοῦ νόμου τῆς συγκρούσεως μεταξὺ ἠλεκτρονίου καὶ ἀτόμου.	*Ριχ. Σίγμοντυ* (Γοττίγγη) Διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ προαγωγὴν τῆς νεωτέρας χημείας τῶν κολλοειδῶν.	(Δὲν ἀπενεμήθη)	*Γεώργ. Μπέρναρντ Σῶ* Ἄγγλος λογοτέχνης καὶ εὐθυμογράφος.	*Σὲρ Ὤστεν Τσάμπερλαιν* Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Μ. Βρεττανίας, καὶ *Κάρ. Γκαίτς Ντώζ*, Ἀντιπρ. τῆς δημοκρατίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.
1926	*Ἰω. Περρὲν* (Παρίσιοι)	*Θεόδ. Σβέντμπεργ* (Οὐψάλα)	*Ἰούλ. Φίμπιγγερ* (Κοπεγχάγη)	*Γκράτσια Ντελέντα* Ἰταλὸς συγγραφεύς.	*Ἀριστ. Μπριὰν* (Γάλλος) καὶ *Γουστ. Στρέζεμαν* (Γερμανός).
1927	*Α. Κόμπτον* (Σικάγον) καὶ *Χ. Οὐΐλσων* (Καΐμπριτζ)	*Ἐρρ. Βίλλαντ* (Μόναχον)	*Ἰούλ. Βάγνερ-Γιάουρεγκ* (Βιέννη)	*Ἐρρ. Μπέρξον* Γάλλος φιλόσοφος.	*Φερδ. Μπυϊσσὸν* (Γάλλος) καὶ *Λουδ. Κυΐντε* (Γερμανός).
1928	*Ὄουεν Ρίτσαρντσον* (Λονδῖνον)	*Ἀδ. Βίνταοη* (Γοττίγγη)	*Κάρ. Νικὸλ* (Τύνις)	*Σίγκριντ Οὔντσετ* Νορβηγὸς ποιητής.	(Δὲν ἀπενεμήθη)
1929	*Λουδ. Βίκτ. ντὲ Μπρολλ* (Παρίσιοι) Διὰ τὴν νέαν ἐπὶ τῆς ὀπτικῆς θεωρίαν του καὶ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς κυματομηχανῆς.	*Ἀρθ. Χάρντεν* (Λονδῖνον) καὶ *Σ. Ὄϋλερ-Χέλπιν* (Στοκχόλμη) Διὰ τὰς περὶ βιταμινῶν μελέτας του.	*Χρ. Ἔϊκμαν* (Οὐτρέχτη) καὶ *Φρ. Γκῶλαντ Χόπκινς* (Κανταβριγία)	*Θωμ. Μὰν* Γερμανὸς λογοτέχνης.	(Δὲν ἀπενεμήθη)

Digitized by Google

ιαὶ ραγδαίως καὶ εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων χιλιομέ-ρων πρὸς τὰ ΒΑ. τῆς Σπιτσβέργης προσέκρουσεν ..πὶ παγοβούνου καὶ κατεστράφη τὴν 25 Μαΐου 928. Τὸ μεγαλύτερον σκάφος τοῦ ἀεροπλοίου ἀπεσπάσθη, κατὰ τὴν σύγκρουσιν, ἐκ τοῦ ὅλου ..ώματος καὶ κατέπεσεν ἐπὶ τῶν πάγων ἡμιθραυ-σθέν. Ἐκ τῶν ἐν τῷ σκάφει τούτῳ εὑρισκομένων 0 ἀνδρῶν τοῦ πληρώματος ἐτραυματίσθησαν, ὁ Νόμπιλε εἰς τὸν πόδα καὶ ὁ Μπεχούνεκ εἰς τὴν ..εφαλήν. Οἱ λοιποὶ ἐκ τῶν ἀνδρῶν τοῦ πληρώμα-τος παρεσύρθησαν μετὰ τοῦ ὑπολοίπου τμήματος τοῦ ἀεροπλοίου καὶ ἐξηφανίσθησαν μετ' αὐτοῦ ..ρὸς τὰ ΝΑ. Χάρις εἰς τὸ διασωθὲν μηχάνημα τοῦ ..συρμάτου τηλεγράφου, ὁ ἀσυρματιστὴς κατώρ-θωσε, μετὰ πολλὰς ἀκάρπους δοκιμάς, νὰ ἐπικοι-νωνήσῃ μὲ πολλοὺς σταθμοὺς ἀσυρμάτου, νὰ κάμῃ ..νωστὸν τὸ ἀτύχημα καὶ νὰ ζητήσῃ βοηθείας, ..ωρὶς ὅμως νὰ δυνηθῇ νὰ δώσῃ τὴν ἀκριβῆ γεω-ραφικὴν θέσιν τῶν ἐπὶ τῶν πάγων ναυαγῶν. Ηδη, πρὸ τῆς ἐπικοινωνίας διὰ τοῦ ἀσυρμάτου, ..ρεῖς ἐκ τῆς ὁμάδος τῶν 10, ὁ Μάλμγκρην, ὁ Μαριάνο καὶ ὁ Τσάππι, ἀπεχωρίσθησαν τῶν λοι-πῶν καὶ ἀνεχώρησαν τὴν 9 Ἰουνίου πεζῇ πρὸς ..ἰ. εἰς ἀνεύρεσιν τῆς Σπιτσβέργης ἢ κατῳκημένης ..ηρας. Ἐν τῷ μεταξύ, εὐθὺς ὡς ἐγνώσθη τὸ δυσ-τύχημα, διωργανώθησαν πολλαὶ ἀεροπορικαὶ καὶ ..ὰ παγοθραυστικῶν ἀποστολαὶ πρὸς παροχὴν βοη-θείας. Μεταξὺ τούτων ἦτο καὶ ὁ Ἄμουνδσεν, ὁ ..ποῖος ἐπέβη τοῦ γαλλικοῦ ἀεροπλάνου «Λάθαμ» ..ὴν 22 Ἰουνίου, μὴ ἐπιστρέψας ἔκτοτε ἐκ τῆς ἐξε-ρευνητικῆς του πτήσεως. Μετὰ πολλὰς ἀναζητή-σεις, ὁ Ἰταλὸς ἀεροπόρος Μανταλένα, ἐπὶ τούτῳ ..ποσταλεὶς ἐξ Ἰταλίας, κατώρθωσε νὰ ἀνακα-λύψῃ τὴν 20 Ἰουνίου τὴν ὁμάδα Νόμπιλε. Τὴν 4 Ἰουνίου ὁ Σουηδὸς ἀεροπόρος Λούντμποργκ, ..ροσγειωθεὶς παρὰ τὴν κατασκήνωσιν τοῦ Νό-μπιλε, παρέλαβε τοῦτον καὶ τὸν μετέφερεν ἐπὶ ..οῦ ἀτμοπλοίου «Πόλις τοῦ Μιλάνου» ἐν Σπιτσβέργῃ, ..ῇ 12 Ἰουλίου τὸ ρωσικὸν παγοθραυστικὸν «Κράσ-ιν» κατώρθωσε νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς κατασκηνώ-σεως τῶν ἐναπομεινάντων 6 ναυαγῶν, τοὺς ὁποίους ..αὶ παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ. Ἐπίσης τὸ αὐτὸ παγο-θραυστικὸν κατώρθωσε νὰ παραλάβῃ καὶ τοὺς ..ύο ἐκ τῶν ἐναπομεινάντων ἐκ τῆς ἀποχωρισθεί-σης ὁμάδος, Μαριάνο καὶ Τσάππι, τοὺς ὁποίους ..νεκάλυψεν ὁ Ρῶσος ἀεροπόρος Τσουκνόφσκυ, ..οῦ τρίτου, τοῦ Σουηδοῦ Μάλμγκρην, ἔχοντος ἤδη ..οθάνει ἀπὸ δεκαπενθημέρου καθ' ὁδὸν ἐκ τῶν ..κουχιῶν. Τὸ παγοθραυστικὸν «Κράσσιν» ἀνεῦρεν ..ίσης καὶ διέσωσε καὶ τὴν ὁμάδα τοῦ Ἰταλοῦ ..οιάρχου Σόρα, ὁ ὁποῖος δι' ἑλκύθρων συρομένων ..πὸ κυνῶν εἶχεν ἀποσταλῆ ἐκ Σπιτσβέργης πρὸς ..νεύρεσιν τῶν ναυαγῶν. Ἡ καταστροφὴ τῆς «Ἰτα-λίας» καὶ αἱ περιπέτειαι τῶν ναυαγῶν, καθὼς καὶ ..ἐξαφάνισις τοῦ περιφήμου Νορβηγοῦ ἐξερευνη-τοῦ Ἄμουνδσεν, προεκάλεσαν μεγίστην συγκίνησιν ..αθ' ἅπαντα τὸν κόσμον, καθὼς καὶ σφοδρὰν πο-λεμικὴν κατὰ τοῦ Νόμπιλε, κατὰ τοῦ ὁποίου, πλὴν ..ῆς εὐθύνης διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς «Ἰταλίας», ..ερρίφθη καὶ ἡ κατηγορία τῆς ἀτόπου διαγωγῆς ..ς ἀρχηγοῦ τῆς ἀποστολῆς, δεχθέντος νὰ διασωθῇ ..ρῶτος αὐτὸς ὑπὸ τοῦ πρώτου προσγειωθέντος ..εροπλάνου. Ἐπίσης ὑπό τινων δὲν ἐκρίθη ἐπαρ-κὴς ἡ δοθεῖσα ἐξήγησις τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἐξα-φανίσεως τοῦ πτώματος τοῦ Σουηδοῦ Μάλμγκρην. ..ατόπιν τούτου ἡ ἰταλικὴ κυβέρνησις ἠναγκάσθη ..ἀνάθεσῃ εἰς εἰδικὴν ἀνακριτικὴν ἐπιτροπὴν τὴν ..ενέργειαν ἀνακρίσεων, ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων ..ῆρξεν ὁ καταλογισμὸς βαρείας εὐθύνης εἰς τὸν ..όμπιλε, ὁ ὁποῖος κατόπιν τούτου ἠναγκάσθη νὰ ..αραιτηθῇ ἐκ τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ τὸν Σε-..τέμβριον τοῦ 1929. Ὁ Νόμπιλε συνέγραψε καὶ τὸ ..ργον «Θεωρητικαὶ καὶ πειραματικαὶ βάσεις τῆς ἀερο-..λοΐας» (1925). Μ. Δ. Β.

Νόμπιλι (Nobili), *Λεοπόλδος*. Ἰταλὸς φυσικὸς 784—1835). Ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῆς φυσικῆς ἐν ..λωρεντίᾳ καὶ ἔγραψε: «Περὶ τῆς μοριακῆς ἕλξεως» 818), «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν μηχανικήν», «Πραγματεία ..ρὶ τῆς ὀπτικῆς», «Ζητήματα μαγνητισμοῦ», κ. ἄ. Ὑπὸ ..ὄνομα αὐτοῦ φέρονται ποικιλόχρωμοι δακτύλιοι ..χρονσιαζόμενοι ἐπὶ κυκλικῆς μεταλλικῆς πλακὸς ..ρισκομένης ἐν πυκνῇ διαλύσει ὀξειδίου τοῦ μο-..βδου ἢ ἄλλου ἀναλόγου ἅλατος. Παράγονται δι' ..λεκτρολύσεως, καθ' ἣν ἡ πλὰξ ἐπικοινωνεῖ μὲ τὸν ..ετικὸν πόλον ἠλεκτρικῆς συσκευῆς, ἐνῷ τὸ ἀρνη-τικὸν ἠλεκτρόδιον σύρμα φέρεται εἰς μικρὰν ἀπὸ ..ῆς πλακὸς ἀπόστασιν καὶ μονοῦται. Τὰ χρώματα ..ῶν δακτυλίων ὀφείλονται εἰς ἠλεκτρολυτικὴν ἀπό-..σιν ὑπεροξειδίου τοῦ μολύβδου εἰς ποικίλου πά-..υς στρώματα καὶ εἶναι ἀντίστοιχα τῶν χρωμά-..ων τῶν δακτυλίων τοῦ Νεύτωνος. Π. Ν. Π.

Νομπίλια (Nobilia) *[Γεωγρ.]* βλ. λ. *Λανουάϊγ*.

νὸμπλ (noble) *[Νομισμ.]* βλ. λ. *νόμπελ*.

Νομπουνάγκα (Nobunaga), *Ὄντα*. Ἰάπων πο-..ικὸς (1534—1582). Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν μεγαλυτέ-..ν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἰαπωνίας καὶ ἠγωνί-..θη διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως καὶ τῆς ..ότητος τοῦ ἰαπωνικοῦ κράτους. Εἶχεν ἀποκτή-..τόσην μεγάλην ἐπιρροήν, ὥστε ἀπέβη ὁ πρα-γματικὸς ἀρχηγὸς τοῦ κράτους, ἀναστηλώσας τὴν ἰσχὺν τοῦ μικάδου καὶ κατατροπώσας τοὺς συνα-σπισθέντας θρησκευτικοὺς ἀρχηγούς, πρὸς κατα-πολέμησιν τῶν ὁποίων ἐπέτρεψεν εἰς τὸν ἅγιον Φραγκίσκον Ξαβέριον νὰ ἐντείνῃ τὴν ἐν Ἰαπωνίᾳ προπαγάνδαν του ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Βρα-δύτερον ὅμως, προδοθεὶς καὶ ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν του, ηὐτοκτόνησεν. Ἡ πολιτικὴ ἀνα-διοργάνωσις τὴν ὁποίαν εἰσήγαγεν ὁ Νομπουνάγκα ἐσυνεχίσθη κατόπιν ὑπὸ τῶν δύο ἄλλων μεγάλων πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἰαπωνίας, τοῦ Χιντεϋόσι καὶ τοῦ Ὑεϋάσοῦ. Μ. Δ. Β.

Νομπρεβίτσα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Οἰτύλου τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Λακω-νίας. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτοικοι (1928) 188.

νόναι (αἱ) (nonae) *[Ἀρχ.]* βλ. λ. *νῶναι*.

Νονανκούρ (Nonancourt) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Ἔρ. Κάτ. 2.500. Ἔχει φρούριον ἱδρυθὲν ὑπὸ Ἐρρίκου Α' τῆς Ἀγγλίας (1116) πρὸς προάσπισιν τῶν νορμανδικῶν συνόρων· ἐν αὐτῷ συνηντήθησαν (1189) οἱ βασιλεῖς Φίλιπ-πος Αὔγουστος τῆς Γαλλίας καὶ Ριχάρδος ὁ Λεον-τόκαρδος τῆς Ἀγγλίας πρὸς παρασκευὴν τῆς Γ' σταυροφορίας. Π. Ν. Π.

νονίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλεῖται ὁ ἀκόρε-στος ὑδρογονάνθραξ τοῦ τύπου

$$CH_3 \cdot (CH_2)_6 \cdot C \vdots CH$$

δηλαδὴ τὸ κανονικὸν επτυλακετυλένιον. Παρα-σκευάζεται δι' ἐπιδράσεως πενταχλωριούχου φωσ-φόρου ἐπὶ μεθυλεπτυλοκετόνης καὶ θερμάνσεως τοῦ προκύπτοντος χλωριδίου μετὰ στερεοῦ καυ-στικοῦ καλίου εἰς 150° περίπου. Ἄχρουν ὑγρὸν δυσαρέστου χαρακτηριστικῆς ὀσμῆς διὰ τοὺς ἀνω-τέρους ὑδρογονάνθρακας τῆς σειρᾶς τοῦ ἀκετυλε-νίου. Διὰ τῆς ἐπιδράσεως διοξειδίου τοῦ ἄνθρα-κος ἐπὶ τῆς μετὰ νατρίου ἐνώσεως τῆς νονίνης λαμβάνεται τὸ *νονινοκαρβονικὸν ὀξύ*: $CH_3 \cdot (CH_2)_6 \cdot C \vdots C.CO_2H$, τοῦ ὁποίου οἱ ἐστέρες χρησιμοποιοῦνται ὡς στερεωταὶ εἰς τὴν βιομηχα-νίαν τῶν ἀρωμάτων. Σ. Γ.

νονινοκαρβονικὸν *ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]* βλ. *νονίνη*.

νονιονίνα (ἡ) (Nonionina d' Orb.) *[Παλαιο-ζῳολ.]*. Γένος *τρηματοφόρων πρωτοζῴων*, οὕτινος ἀπολιθωμένα λείψανα εὑρίσκονται πολλαχοῦ τῆς γῆς ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς τριασίου τοῦ μεσοζωϊκοῦ μέχρι σήμερον. Ἐν Ἑλλάδι ἀπολιθωμένα λείψανα νονιονινῶν εὑρέθη-σαν ἐντὸς μαργῶν τῆς ἀνατολικῆς βαθμίδος τῆς ὑποπλειοκαίνου σειρᾶς τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὴν Πελοπόννησον (Ἀνεμό-βραχος Δερβενίου Κορινθίας, Κολλύρι Πύργου Ἠλείας, Χάβαρι Γαστούνης). Γ. Κ. Γ.

Νόνιος, ***Μάρκελλος*** (Nonius Marcellus). Λατῖ-νος γραμματικὸς τοῦ Ε' αἰῶνος μ. Χ. Ἔγραψεν ὀγκῶδες ἔργον «De compendiosa doctrina per litteras ad filium», γνωστότερον ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ πρώτου μέρους «De proprietate sermonium». Εἶναι κακῶς ἡρμοσμένη συναγωγὴ λέξεων, σημα-σιολογιῶν καὶ ἄλλων, εἰς 20 βιβλία, μεγάλως ἐκ-τιμηθεῖσα κατὰ τὸν μεσαίωνα, πολύτιμος δὲ μό-νον διὰ τὰς ἀποθησαυρισθείσας καὶ ἀγνώστους ἄλλοθεν λέξεις καὶ πράγματα. Τελευταία ἔκδοσις ὑπὸ Lindsay (1903). Μελέτην διὰ τὰς πηγὰς τοῦ Νονίου ἐξεπόνησεν ὁ Schmidt (1868) καὶ εἰσαγω-γὴν εἰς τὸ ὅλον ἔργον ὁ Quicherat (1872). Π.Ν.Π.

νόννα (ἡ)· ἡ μάμμη, ἡ τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μη-τρὸς μήτηρ, ἄλλως *νενέ*.

νόννα (ἡ) *[Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἐντόμου *ὀκνηρία* (βλ. λ.).

Νόννα, ***ἁγία***. Ἐγεννήθη ἐν Ἀριανζῷ τῆς Καπ-παδοκίας καὶ εἶναι γνωστὴ ὡς μήτηρ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ καὶ Θεολόγου, εἰς ταύτην δ' οὗ-τος ὤφειλε τὴν χριστιανικὴν αὐτοῦ μόρφωσιν καὶ ἀνάπτυξιν. Τὰ περὶ τῆς Νόννης γινώσκομεν μόνον ἐκ τοῦ εἰς αὐτὴν ἐπιταφίου Γρηγορίου τοῦ Θεο-λόγου καὶ διαφόρων αὐτοῦ ἐπιστολῶν, καθ' ἃς διεκρίνετο διὰ τὰς χριστιανικὰς αὐτῆς ἀρετάς, τὴν εὐσέβειαν, τὴν φιλανθρωπίαν, τὸ προσευχήν κτλ. Ἐκτὸς τῆς μερίμνης αὐτῆς περὶ τῶν τέκνων, ἡ Νόννα εἶναι ἐπίσημος καὶ διότι τὸν ἄνδρα αὐτῆς, Γρηγόριον ἐπίσης καλούμενον, ἀπέσπασεν ἐκ τῆς αἱρέσεως τῶν *Ὑψισταρίων* καὶ προσείλκυσε τῇ Ὀρθοδοξίᾳ. Ἀπέθανε προσευχομένη ἐν τῷ ναῷ. † Η. Φ. Β.

νοννέα (ἡ) (Nonnea) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *βοραγινοειδῶν*, περιλαμβάνον ἀρ-κετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς παρὰ τὴν Μεσόγειον χώρας. Δ. Ν. Π.

Νόννενβερτ (Nonnenwerth) *[Γεωγρ.]*. Γραφικὴ νησὶς τοῦ Ρήνου ἐν Γερμανίᾳ, παρὰ τὸ Κόμ-πλεντς. Ἐπ' αὐτῆς ὑπῆρχε παλαιὰ μονὴ Βενεδι-κτίνων καλογραιῶν (1122—1802) καὶ ἀπὸ τοῦ 1850 ἐκπαιδευτήρια καλογραιῶν φραγκισκανῶν.

Νόννος. Ἐν τῇ Πατρολογίᾳ τοῦ Migne (36, 985—1072) εὕρηνται ἐκδεδομένα σχόλια ἢ ὑπο-μνήματα, ἱστορικοῦ ὡς τὰ πολλὰ περιεχομένου, τοῦ μοναχοῦ ἢ ἀββᾶ Νόννου εἰς τέσσαρας λόγους τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, τὸν 4, 5, 39 καὶ 43. Ὁ Ε. Patrig, ἐξετάσας ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «De Nonnianis in 4 orationes Gregori Naz. com-mentariis» (1890) τὰ χειρόγραφα, τὰ περιέχοντα τὰ ὑπομνήματα τοῦ Νόννου, πρὸς νέαν κριτικὴν αὐτῶν ἔκδοσιν, κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ συγγραφεὺς τούτων, καταγόμενος ἐκ Συρίας ἢ Παλαιστίνης, ἤκμασε κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα. Κ. Ι. Δ.

— **Νόννος**, ***Θεοφάνης***. Βυζαντινὸς ἰατρὸς καὶ συγγραφεύς, ζήσας κατὰ τὴν Ι' μ. Χ. ἑκατονταε-τηρίδα. Συνέγραψε κατ' ἐντολὴν τοῦ αὐτοκράτο-ρος Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου (912—959) ἐρανιστικὸν ἔργον παθολογίας καὶ θεραπευ-τικῆς ἐκ 297 κεφαλαίων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐργα-σιῶν τοῦ Ὀρειβασίου, τοῦ Ἀετίου Ἀμιδηνοῦ, τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Τραλλιανοῦ καὶ τοῦ Παύλου τοῦ Αἰγινήτου ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐπιτομὴ τῆς ἰατρικῆς ἁπάσης τέχνης» (α' ἔκδ. ἑλληνο-λατιν. Argent. 1568 εἰς 8ον). Ὑπὸ τὸ ὄνομα Θεοφάνους Νόννου φέρον-ται ἔτι: 1) «Διαιτητική» καὶ 2) Φαρμακευτικὴ συλ-λογὴ εἰς 725 κεφάλαια ὑπὸ τὸν τίτλον «Εὐπόρι-στα», ἐν χειρογράφοις ἀποκειμένοις ἐν τῇ Παρι-σινῇ βιβλιοθήκῃ. ΑΡ. Π. Κ.

— **Νόννος ὁ** ***Πανοπολίτης***. Ἕλλην ἐπικὸς ποιη-τὴς ἐκ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ Πανὸς πόλεως, ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τοῦ Δ' μ. Χ. αἰῶνος. Ἐκ τῶν κατὰ τὸν βίον αὐτοῦ οὐδὲν ἄλλο γνωρίζομεν, εἰμὴ ὅτι κατήγετο ἐξ Αἰγύπτου καὶ ὅτι γεννηθεὶς ἐθνικός, ἐγίνεν ὕστερον ἐν προβεβηκυίᾳ ἡλικίᾳ Χριστιανός. Τὸ μέγα ἔπος, τὸ ὁποῖον διηώνισε τὸ ὄνομά του, εἶναι τὰ «Διονυσιακά» εἰς 48 ραψῳδίας, ἔχει δὲ ὡς ὑπόθεσιν τὴν μυθώδη ἐκστρατείαν τοῦ Διονύσου εἰς τὴν Ἰνδικήν, ἥτις ἐπλάσθη ἐκ τῶν συνυφαν-θέντων μύθων μετὰ τῆς ἱστορίας τῆς ἐκστρατείας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἐναντίον τῶν Ἰνδῶν καὶ τὰς συνήθεις παρομοιώσεις τοῦ βασιλέως μὲν πρὸς τὸν Διόνυσον, τῶν δὲ ἐχθρῶν του πρὸς τοὺς Γί-γαντας. Ἀλλὰ τόσους ἄλλους μύθους ἐγκατέλεξεν ὁ Νόννος εἰς τὸν κύριον μῦθον, ὥστε τὸ ἔπος στερεῖται ἑνότητος, ἡ δὲ προσοχὴ τοῦ ἀναγνώστου περισπᾶται. Τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐκστρατείας προ-τάσσονται δώδεκα ραψῳδίαι καὶ μετὰ τὸ λογικὸν τέλος τοῦ ἔπους, τὴν κατανίκησιν δηλαδὴ τοῦ βα-σιλέως τῶν Ἰνδῶν Δηριάδου, ἕπεται μακρὰ ἀφή-γησις τῶν κατὰ τὴν ἐπάνοδον, ποικιλλομένη διὰ παντοίων ἐπεισοδίων. Ὁ Νόννος οὐδ' αὐτὴν τὴν ἑνότητα τοῦ προσώπου κατώρθωσε νὰ τηρήσῃ· διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Διονύσου (Η' βιβλίον) ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἀφηγήσεως τῶν κατὰ τὴν ἁρπαγὴν τῆς Εὐρώπης ὑπὸ τοῦ εἰς ταῦρον μεταμορφωθέντος Διός, κατὰ δὲ τὴν ἐξακολού-θησιν τῆς διηγήσεως δράττεται πάσης εὐκαιρίας, ἵνα ἐγκαταπλέξῃ παντοίους μύθους περὶ θεῶν καὶ ἡρώων. Οὕτω τὸ ἔπος αὐτοῦ κατέστη ἀποθήκη πασῶν τῶν περὶ μεταμορφώσεων διηγήσεων τῶν ἀλεξανδρινῶν ποιητῶν. Ἐν ταῖς περιγραφαῖς τῶν μαχῶν ὑπερπηδᾷ τὰ ὅρια τοῦ τόπου, τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως, τὰ πάντα δὲ παρ' αὐτῷ καταλήγουν εἰς τὸ ἄτοπον καὶ τὸ ὑπερφυ-σικόν. Παρὰ τὸν ἀνεξάντλητον πλοῦτον τῆς φαν-τασίας του, σπανιώτατα αἱ διηγήσεις καὶ αἱ περι-γραφαὶ αὐτοῦ εἶναι κομψαὶ καὶ εὐχάριστοι. Ἀντι-θέτως εἶναι προσεκτικώτατος εἰς τὴν αὐστηρὰν τήρησιν τῶν μετρικῶν κανόνων. Ἔχων λεπτότατον τὸ αἴσθημα τῆς εὐφωνίας, εὗρε νέον τύπον τοῦ δακτυλικοῦ ἑξαμέτρου, ἁρμόζοντα εἰς τὴν διονυ-σιακὴν μέθην τῆς ὑποθέσεως. Κύριοι χαρακτῆρες τοῦ τύπου τούτου εἶναι ἡ ἀποφυγὴ τῆς χρήσεως σπονδείων κατὰ δύο συνεχεῖς χώρας, ἡ κανονικὴ χρῆσις τῆς κατὰ τρίτον τροχαῖον τομῆς, ἡ παν-τελὴς σχεδὸν ἀποφυγὴ τῆς χασμῳδίας καὶ τῆς ἐπιτρεπομένης ἐν τῇ ἄρσει καὶ οἱ αὐστηροὶ περιορισμοὶ τῆς χρήσεως τῆς συναλοιφῆς. Ὁ Νόν-νος κατέχει μὲν κατὰ βάθος τὴν γλῶσσαν καὶ χει-ρίζεται αὐτὴν δεξιώτερον παντὸς ἄλλου τῶν μετα-κλασσικῶν ποιητῶν καὶ σχηματίζει τολμηρῶς νέας λέξεις καὶ εὑρίσκει νέας κατασκευὰς φράσεων, ἀλλ' ἐπαναλαμβάνει κατὰ κόρον ἐν τέλει μάλιστα τοῦ στίχου τὰς αὐτὰς φράσεις. Παρὰ πάσας ὅμως τὰς ἀτελείας ταύτης, ὁ Νόννος ἦτο ἀληθὴς ποιη-τής, μεταφυτεύσας ἐπιτυχῶς εἰς τὸ ἔπος τὴν ἁβρό-τητα καὶ ἐρασμιότητα τῆς βουκολικῆς ποιήσεως καὶ τὴν ἐλαφρότητα καὶ παθητικότητα τῶν ἐρω-τικῶν ποιητῶν. Πλὴν τῶν «Διονυσιακῶν» ὁ Νόννος ἐποίησε καὶ «Γιγαντομαχίαν», τῆς ὁποίας οὐδὲν ἐσώθη λείψανον, καὶ «Βασσαρικά», ὧν σῴζονται τέσ-σαρες μόνον στίχοι. Τοὐναντίον ἐσώθη πλήρης αὐτοῦ ἔμμετρος καὶ στενῶς εἰς τὸ κείμενον προσ-κεκολλημένη παράφρασις τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου, τὴν ὁποίαν προφανῶς ἔγραψεν ἐν προβεβηκυίᾳ ἡλικίᾳ, μετὰ τὸν ἐκχριστιανισμόν του. Τὰ «Διονυσιακά» περιῆλθον εἰς ἡμᾶς δι' ἑνὸς ἀρχε-τύπου, ὡς συμπεραίνεται πρὸ πάντων ἐκ τῆς πρώ-της ἐκδόσεως (1569), ἥτις ἐγένετο ἐπιμελείᾳ G. Fal-kenburg. Ἔκδοσις αὐτῶν μεθ' ἑρμηνείας ἐγένετο τῷ 1819—1836 ἐν Λειψίᾳ ὑπὸ Gräfe, κριτικὴ δὲ ὑπὸ τοῦ Köchly ἐν τῇ Τευβνεριανῇ βιβλιοθήκῃ

Digitized by Google

Ὁ Νόννος εἶναι ἀρχηγὸς ἰδιαιτέρας σχολῆς ἐπικῶν, ἀρυομένων ἐπίσης τὰς ὑποθέσεις τῶν ἐπῶν ἐκ τῶν μύθων καὶ τηρούντων τοὺς ὑπὸ τούτου τεθέντας στιχουργικοὺς κανόνας. Εἰς τὴν σχολὴν ταύτην ἀνήκουσιν ὁ *Τρυφιόδωρος ὁ Αἰγύπτιος*, ὁ *Μουσαῖος*, ὁ *Κῦρος ὁ Πανοπολίτης*, ὁ *Κλαυδιανὸς ὁ νεώτερος*, κ. ἄ. Θ. Π.

Νόννοσος. Βυζαντινὸς διπλωμάτης ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ Α'. Κατήγετο πιθανώτατα ἐξ ἑβραϊκῆς οἰκογενείας ἐκχριστιανισθείσης. Καὶ ὁ πάππος καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ *Ἀβραὰμ* ἐχρημάτισαν, ὡς γνῶσται τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν, πρέσβεις παρὰ τοῖς διαφόροις Σαρακηνοῖς φυλάρχοις τῆς Μεσοποταμίας, ὁ μὲν ἐπὶ Ἀναστασίου Α' (491—518) ὁ δὲ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Α' (527—565). Ὁ Νόννοσος, κάτοχος εὐρείας παιδείας καὶ γνώστης τῆς τε ἑλληνικῆς καὶ πολλῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν, ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ Α' ἐπὶ κεφαλῆς πολυμελοῦς πρεσβείας πρὸς τοὺς ἰδίους Σαρακηνοὺς τῷ 533. Τὰ τῆς ἀποστολῆς του ταύτης περιέγραψεν ἐν ἰδίῳ συγγράμματι, ἐν τῷ ὁποίῳ περιέλαβε καὶ πλείστας γεωγραφικὰς καὶ ἐθνογραφικὰς πληροφορίας περὶ τῶν χωρῶν τὰς ὁποίας περιῆλθεν. Ἐκ τῆς συγγραφῆς ταύτης μικρόν τι μόνον ἀπόσπασμα διεσώθη ὑπὸ τοῦ Φωτίου. Ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ Νοννόσου ἤντλησαν ὡσαύτως ὁ χρονογράφος Μαλάλας καὶ ὁ Θεοφάνης ὁ Ὁμολογητής.

[*L. Dindorf*, Historici Graeci min. I, 473—478.] Ν. ΚΛΣ

Νοννὲτ (Nonnotte), *Κάρολος-Φραγκῖσκος*. Γάλλος λογοτέχνης (1711—1713). Ἀνῆκεν εἰς τὸ θρησκευτικὸν τάγμα τῶν ἰησουϊτῶν, κατέστη δὲ ὀνομαστὸς ἐκ τῆς συγκρούσεώς του πρὸς τὸν Βολταῖρον, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔτρεφεν ἄσπονδον μῖσος. Τῷ 1757 ἐδημοσίευσε τὸ πρῶτον ἐναντίον του ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Examen critique ou Réfutation du livre de moeurs», ὅπερ βραδύτερον (1762) μετωνόμασεν εἰς «Les erreurs de M. de Voltaire». Τὸ δημοσίευμα τοῦτο, διὰ τοῦ ὁποίου προσεπάθει νὰ ἀναιρέσῃ τὸ ἔργον τοῦ Βολταίρου «Essais sur les moeurs et l'esprit des Nations», ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν, ὑπεχρέωσε δὲ τὸν ἐπικρινόμενον νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὰς «Éclaircissements historiques». Ὁ Νοννὲτ προέβη τότε εἰς ἀνταπαντήσεις διὰ τῶν δημοσιευμάτων «Réponse aux Éclaircissements historiques» καὶ «Lettre d'un ami à un ami sur l'honnêteté litteraire de M. Voltaire» (1767). Χ. Δ.

νονὸς (ὁ), καὶ *νουνός*, θηλ. *—ά*· ὁ ἀνάδοχος ὁ ἀναδεχθεὶς τὴν βάπτισιν τέκνου (προσηγορία ὑπὸ τοῦ ἀναδεξιμαίου).

Νονσβέργειοι Ἄλπεις (Nonsberger Alpen) *[Γεωγρ.]*. Ὀροσειρὰ τοῦ νοτίου Τυρόλου, ἀποτελοῦσα τμῆμα τῶν ὀρέων Ἐτσμπούχτ. Κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι ἀσβεστολιθικῆς συστάσεως καὶ ἔχει ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὴν *Κάρσπιτσε* (2.753 μ.). Περίφημος εἶναι ἡ κορυφὴ *Γκρόσσε-Λάουγκενσπιτσε* (2.433 μ.) διὰ τὴν ἐξ αὐτῆς πανοραματικὴν θέαν. Π. Ν. Π.

Νοντὲ (Naudet), *Ἰωάννης-Βαπτιστὴς-Μάρκελλος*. Γάλλος ἠθοποιὸς (1743—1830). Μεγάλην ἔχων κλίσιν πρὸς τὸ θέατρον, παρῃτήσε τὸ στράτευμα, εἰς ὃ ἀπὸ ἐτῶν ὑπηρέτει ὡς ἀξιωματικός, καὶ ἀνῆλθε τὴν σκηνὴν τῷ 1784, ἐμφανισθεὶς τὸ πρῶτον ἐν τῇ Γαλλικῇ Κωμῳδίᾳ καὶ κριθεὶς εὐμενέστατα. Βραδύτερον, ἀπὸ ἄλλης σκηνῆς, ἐγένετο πασίγνωστος καὶ δημοφιλέστατος, ὅτε ἐδημιούργησε, καθὰ ἔγραφον οἱ τότε κριτικοί, «μετὰ καταπλησσούσης ὑποκρισίας καὶ ἀφθάστου χριστιανικῆς κατανύξεως» τὸν δύσκολον ῥόλον τοῦ τρομεροῦ καὶ ἀπαισίου Πάπα Λαυρεντίου εἰς τὸ λαϊκὸν καὶ περιπετειῶδες δρᾶμα «Τὰ θύματα τῶν μοναστηρίων». Τῷ 1793, ὅτε οἱ ἠθοποιοὶ τῆς Γαλλικῆς Κωμῳδίας ἐξέφραζον τὰ φιλοβασιλικὰ αὐτῶν αἰσθήματα κατὰ τὰς παραστάσεις τοῦ «Φίλου τῶν νόμων» τοῦ Ἰωάννου Λάγια καὶ της «Παμέλας» τοῦ Φραγκίσκου Νεφσατὼ καὶ διετάχθη τὸ κλείσιμον τοῦ θεάτρου καὶ ἡ φυλάκισις τῶν ἠθοποιῶν, ὁ Νοντὲ κατώρθωσε νὰ φύγῃ ἐκ Παρισίων καὶ ἐγκατασταθῇ ἐν Ἐλβετίᾳ, ὅπου καὶ διέμεινε μέχρι τῆς 9 Θερμιδὸρ (27 Ἰουλίου 1794), μεθ' ὃ ἐπέστρεψεν εἰς Παρισίους, ἐξακολουθήσας θριαμβευτικῶς τὸ ἐπάγγελμά του μέχρι τοῦ 1806, ὅτε ἀπεσύρθη τῆς σκηνῆς. Ν. Ι. Λ.

Νοντιὲ (Nodier), *Κάρολος*. Γάλλος λογοτέχνης ἐκ Μπεζανσὸν (1780—1844). Ἐγένετο βιβλιοθηκάριος ἐν τῇ γενετείρᾳ του, ἀσχοληθεὶς ἀρχικῶς μὲ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, ἤρχισε δὲ τὸ φιλολογικόν του στάδιον μὲ τὸ βιβλίον «Αἱ ἰδέαι τοῦ Σαίξπηρ». Μέλος μυστικῶν ἑταιρειῶν, συνέγραψε τὴν σατιρικὴν ᾠδὴν «La Napoléone» καὶ διωχθεὶς ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς ἀστυνομίας κατέφυγεν εἰς Λάϋμπαχ τῆς Ἰλλυρίας, ὅπου ἐξέδωκε τὸν «Ἰλλυρικὸν Τηλέγραφον». Ἐπιστρέψας μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς αὐτοκρατορίας, συνειργάσθη εἰς τὰς ἐφημερίδας «Débats» καὶ «Quotidienne» καὶ διωργάνωσε περιφήμους φιλολογικὰς συγκεντρώσεις, εἰς τὰς ὁποίας παρευρίσκοντο ὁ Οὐγκώ, Σαὶν-Μπέβ, Βινύ, Λαμαρτῖνος, Δουμᾶς, Μυσσὲ κ. ἄ., τῷ δὲ 1833 ἐγένετο ἀκαδημαϊκός. Ἐκ τῶν ποιημάτων του ἀξιόλογα: «Δοκίμια ἑνὸς νέου βάρδου» (1804) κ. ἄ., ἐκ δὲ τῶν διηγημάτων του: «Ἰωάννης Σβογκάρ», «Σμάρρα» κ. ἄ. Ἔγραψεν ἔτι διαφόρους ἱστορικὰς πραγματείας, βιβλιογραφικὰς μελέτας, κριτικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ ἔργα κ. ἄ. Ὡς λογοτέχνης διακρίνεται διὰ τὸν ῥωμαντισμόν του καὶ ὡς ἱστορικὸς κατηγορήθη ὡς ἀνακριβής. Π. Ν. Π.

Νοντρὸν (Nontron) *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς Γαλλίας, ἕδρα ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Ντορντόνι. Κάτ. 3.000. Ἔχει ἐργοστάσια κονσερβῶν, βυρσοδεψίαν κ. ἄ. Π. Ν. Π.

νοντρονίτης (ὁ) (Nontronit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν πυριτικὸν ἅλας τοῦ σιδήρου ἔνυδρον, ἀνήκον εἰς τὴν ὁμάδα τοῦ ἀλλοφανοῦς. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $H_4Fe_2Si_2O_9$, ἤτοι ἀκριβῶς ἀντίστοιχος πρὸς τὸν τύπον τοῦ καολινίτου, εἰς τὸν ὁποῖον ὅμως τὸ ἀργίλλιον ἀντικαθίσταται ὑπὸ τοῦ σιδήρου. Ἀπαντᾷ σχεδὸν μόνον εἰς στιφρά, γεώδη καὶ πολλάκις κατακερματισμένα τεμάχια μὲ χαρακτῆρα ζελατινώδη, ὑπὸ τὸ μικροσκόπιον ὅμως ἐμφανίζεται λεπτοϊνώδης καὶ παρουσιάζει μονοκλινῆ κρυσταλλικὴν συμμετρίαν. Ἔχει θραυσμὸν ἀνώμαλον, εἰδικὸν βάρος 2 καὶ χρῶμα κίτρινον ἕως κιτρινοπράσινον, εἶναι δὲ μαλακὸν καὶ λιπαρὸν εἰς τὴν ἀφήν. Εὑρίσκεται εἰς τὸ Nontron τῆς Dordogne, ὅθεν ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα, ἐπίσης δὲ εἰς τὴν St. Andreasberg, Tirschenreuth, εἰς τὸ Μεξικὸν κ. ἄ. Γ. Β.

νονυλαλδεΰδη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]* βλ. *πελαργονικὴ ἀλδεΰδη*.

νονυλικὸν ὀξὺ *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *πελαργονικὸν ὀξύ*.

Νόξ, Γῆ τοῦ — (Knox High Land) *[Γεωγρ.]*. Χώρα τοῦ Ἀνταρκτικοῦ ὠκεανοῦ, τὸ ἀνατολικώτερον τμῆμα τῆς ἄλλοτε ὀνομαζομένης *Γῆς τοῦ Οὐΐλκ*, εἰς 66° 35' Ν. πλάτους καὶ 105° 30' Α. μήκους. Ὁρίζεται ἀπὸ Α. ὑπὸ τῆς Γῆς τῆς Βασιλίσσης Μαρίας καὶ ἀπὸ Δ. ὑπὸ τῆς Γῆς τοῦ Budd. Ἔχει παραλίαν ἔκτασιν 140 χλμ. περίπου καὶ μέσον ὕψος 900—1.000 μέτρων. Π. Ν. Π.

Νὸξ (Knox), *Ἰωάννης*. Ὁ μεταρρυθμιστὴς τῆς σκωτικῆς Ἐκκλησίας, γεννηθεὶς τῷ 1505 ἐν Gifford τῆς Σκωτίας. Ἐσπούδασε θεολογίαν ἐν Γλασκώβῃ, γενόμενος ἔπειτα, πιθανῶς τῷ 1530, ἱερεύς. Ὅτε ὁ γαλλικὸς στόλος τῷ 1547 ἐκυρίευσε τὸ φρούριον τοῦ St. Andrews καὶ συνέλαβεν αἰχμαλώτους τοὺς ἐν αὐτῷ διαμαρτυρομένους, συνέλαβε καὶ τὸν Νόξ, ὃν ἐνέκλεισεν εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Ρουέν. Μετὰ φυλάκισιν 19 μηνῶν ἀπελευθερωθείς, πιθανῶς τῇ μεσολαβήσει τοῦ Ἐδουάρδου τοῦ ΣΤ', ἦλθεν εἰς Ἀγγλίαν, ἔνθα ἐδράσεν ὡς ἱερεύς. Συνδεθεὶς μετὰ τοῦ Κράμμερ, συνειργάσθη πρὸς σύνταξιν τῶν 39 ἄρθρων καὶ τὴν διόρθωσιν τῶν λειτουργικῶν βιβλίων τῆς ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Κράμμερ προσέφερεν αὐτῷ ἐφημερίαν ἐν Λονδίνῳ, ἣν δὲν ἐδέχθη, ὡς δὲν ἐδέχθη καὶ τὴν προσφερθεῖσαν αὐτῷ ἐπισκοπὴν τοῦ Rochester. Ὅτε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐδουάρδου (1553) ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ἡ καθολικὴ αὐτοῦ ἀδελφὴ Μαρία, ἔφυγεν ὁ Νὸξ ἐξ Ἀγγλίας καὶ ἦλθεν εἰς Ἐλβετίαν, ἔνθα συνεδέθη μὲ τὸν Καλβῖνον, ὅστις μεγάλως ἐπέδρασεν εἰς τὴν μετὰ ταῦτα ἐξέλιξιν τῆς διδασκαλίας του. Τῷ 1555, ἐπανελθὼν εἰς Σκωτίαν, ἤρχισε νὰ κηρύττῃ κατὰ τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἔγραψε δὲ καὶ πρὸς τὴν βασίλισσαν, ἥτις ἐκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὸ πνευματικὸν δικαστήριον, ὅπως ἀπολογηθῇ. Τὸ δικαστήριον ὅμως δὲν ἐτόλμησε νὰ καταδικάσῃ αὐτόν, ἐμφανισθέντα μετὰ μεγάλης συνοδείας πρὸ αὐτοῦ. Τῷ 1556 ἦλθε πάλιν εἰς Γενεύην, ὅπόθεν ἔγραψε τῷ 1557 «τὴν ἐπίκλησιν πρὸς τοὺς εὐγενεῖς πολιτικοὺς ἄρχοντας τῆς Σκωτίας» καὶ τῷ 1558 «τὸ πρῶτον σάλπισμα κατὰ τῆς τερατώδους γυναικείας διοικήσεως» τῆς βασιλίσσης Μαρίας. Τῷ 1559 ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Σκωτίαν, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ βασίλισσα Μαρία ἤθελε νὰ ἐκδιώξῃ ἐξ αὐτῆς τοὺς διαμαρτυρομένους ἱερεῖς. Τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν διαμαρτυρομένων ἔκαυσε περὶ τὰ 200 διάφορα μοναστήρια, ἐξέβαλε τὸν ναῶν τὰς ἁγίας εἰκόνας καὶ τὰς ἱερὰς τραπέζας καὶ ἔκαυσε τὰ λειτουργικὰ βιβλία αὐτῶν. Τότε, ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως ἐν Σκωτίᾳ, οἱ εὐγενεῖς ἐκήρυξαν ἔκπτωτον τὴν βασίλισσαν καὶ ἵδρυσαν προσωρινὴν κυβέρνησιν, εἰς ἣν ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Νόξ.

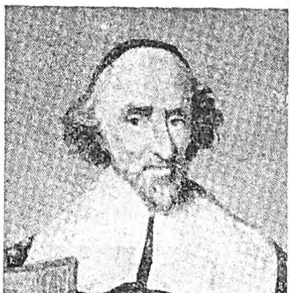

Ἰωάννης Νόξ.

Τῷ 1560 ἤνοιξε τὰς πύλας αὐτῆς ἡ βουλὴ καὶ ἐζήτησε παρὰ τῶν διαμαρτυρομένων τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως αὐτῶν, ἀλλ' ὁ Νὸξ ἐνεχείρισεν αὐτῇ ἰδίαν ὁμολογίαν, τὴν ὁμολογίαν τῆς Σκωτίας (confessio scotica), ἥτις καὶ ἐπεκυρώθη. Κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος ἐγένετο δεκτὸν τὸ ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἄλλων κληρικῶν συνταχθὲν ἔργον τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ὅτε τῷ 1561 ἦλθεν ἡ Μαρία Στουάρτ εἰς Σκωτίαν καὶ ἀρνηθεῖσα νὰ ἐπικυρώσῃ τὰς ἀποφάσεις τῆς βουλῆς τοῦ 1560 ἐζήτησε νὰ τελῇ ἐν τοῖς ἀνακτόροις δυτικὴν λειτουργίαν, ὁ Νὸξ ἀντέστη εἰς τοῦτο καὶ προσκληθεὶς ὑπ' αὐτῆς συνδιελέχθη περὶ τοῦ θέματος τούτου μετ' αὐτῆς μετ' ἐκπλήσσοντος θάρρους. Τότε ἡ βασίλισσα κατήγγειλεν αὐτὸν ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ, ἀλλὰ δικασθεὶς ἠθωώθη. Τῷ 1570 προσεβλήθη ὑπὸ ἀποπληξίας, ἐξηκολούθει ὅμως ἐργαζόμενος μέχρι τοῦ θανάτου του ἐπελθόντος τῇ 24 Νοεμβρίου τοῦ 1572.

Ἄξιος ἰδίας μνείας εἶναι ὁ θερμὸς πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον ζῆλος τοῦ Νόξ, τὸ ἀπτόητον αὐτοῦ πρὸ τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, τὸ διοργανωτικὸν καὶ διοικητικὸν αὐτοῦ πνεῦμα καὶ ἡ ἐπιβάλλουσα εὐγλωττία, ἐνῷ ὡς θεολόγος δὲν ἔχει αὐτοτέλειαν, ἀκολουθῶν ἐν τῇ δογματικῇ ἰδέᾳ τὸν Καλβῖνον. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὡς τὰ πολλὰ πρακτικοῦ περιεχομένου, τὸ σπουδαιότερον εἶναι ἡ μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἐκδοθεῖσα «Ἱστορία τῆς διαμαρτυρήσεως ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Σκωτίας», ἐν ᾗ ἐκτίθεται ἡ ἱστορία τῆς διαμαρτυρήσεως ἐν Σκωτίᾳ μέχρι τοῦ 156[illegible]. Τὰ ἔργα τοῦ Νὸξ ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Laing εἰς ἓξ τόμους ἐν Ἐδιμβούργῳ (1846—1864).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Mulot*, John Knox (1904).—*Lang*, John Knox and the reformation (1905).—*Crook*, John Knox the reformer (1907). Κ. Ι. Δ.

Νόξβιλ (Knoxville) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τοῦ Τέννεσση, πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Νὸξ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Χόλστον. Κάτ. 77.818. Εἶναι σημαντικὸν σιδηροδρομικὸν κέντρον καὶ ἔχει πανεπιστήμιον, γεωργικὴν σχολήν, κολλέγιον διὰ τοὺς παῖδας τῶν μαύρων ἰθαγενῶν καὶ πολλὰ φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα. Εἶναι σπουδαῖον σιδηροδρομικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον μὲ ἐργοστάσια μηχανημάτων καὶ ἔχει σημαντικὴν βιομηχανίαν κατεργασίας μαρμάρων. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν ὀρυχεῖα μαρμάρων καὶ μεταλλωρυχεῖα. Μ. Λ. Σ.

νοολογία (ἡ). Καλεῖται ἡ περὶ τὴν νόησιν ἀσχολουμένη ἐπιστήμη, εἶτα δὲ καὶ ἡ τὸν πνευματικὸν βίον καθόλου ὑποκείμενον ἐρεύνης ἔχουσα. Ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ σημασίᾳ συμπίπτει πρὸς ὅ,τι καλεῖ ὁ Ὄϊκεν *νοολογικόν*, ὑφ' ὃ νοεῖ πᾶν ὅ,τι σχετίζεται πρὸς τὸ κόσμον καὶ ψυχὴν ἐν ἑαυτῷ περιλαμβάνον πνεῦμα. Τὸ πνεῦμα τοῦτο ἢ ὁ πνευματικὸς βίος καὶ τὰ δημιουργήματα αὐτοῦ εἶναι ἀνεξάρτητα ἀπὸ τοῦ ἁπλῶς ψυχικοῦ βίου, ἔχοντα ἰδίαν ἀξίαν καὶ ἰδίαν αὐτοτελῆ ὕπαρξιν. Ἡ ἀπὸ τοῦ καθολικοῦ τούτου πνευματικοῦ βίου ὁρμωμένη μέθοδος, ἧς ἔργον εἶναι ἡ συσχέτισις τοῦ καθ' ἕκαστον πρὸς τὸ ὅλον τοῦτο, καλεῖται νοολογική, ταύτην δὲ δέον νὰ διακρίνωμεν ἀπὸ τῆς ἁπλῶς ψυχολογικῆς. Ν. Λ.

νοολογικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν νοολογίαν, ὁ τῆς νοολογίας: «νοολογικὴ πραγματεία».

νοομαντεία (ἡ)· μέθοδος πρὸς μάντευσιν τῶν σκέψεων τοῦ πλησίον (βλ. λ. *τηλεπάθεια*).

νοομάντις, *—εως* (ὁ), *—ις, —ιδος* (ἡ)· ὁ μαντεύων ὅσα ἄλλος τις διανοεῖται.

Νόορντεν (Noorden) *Κάρολος-Χάρκο* φὸν. Γερμανὸς κλινικός, γεννηθεὶς ἐν Βιέννῃ τῷ 18[illegible]. Τῷ 1893 προσέλαβε τὸν τίτλον τοῦ καθηγητοῦ. Ἔγραψεν: «Ἡ λευκωματουρία τοῦ ὑγιοῦς ἀνθρώπου» (1885), «Μεθοδικὴ ἔρευνα τῆς ἐναλλαγῆς τῆς ὕλης παρὰ τῷ ἀνθρωπίνῳ ὀργανισμῷ» (1892), ἔργον τρίτομον, «Ὁ σακχαρώδης διαβήτης καὶ ἡ θεραπεία αὐτοῦ» (1895) κλπ. Ἀπὸ τοῦ 1896 διετέλει μέλος τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν γερμανικῶν ἰατρικῶν συγγραμμάτων. Ο. Π.

Νόορτ (Van-Noort)· βλ. λ. *Βὰν Νόορτ*.

Νόοτ (Van-Noot), *Ἐρρῖκος*· βλ. λ. *Βὰν-Νόοτ*.

Νοοῦα Αὐγούστα (Nova Augusta) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. ΙΙΙ, 6, 53) ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀρεουάκων (Arevacae), μεταξὺ Σεγουβίας καὶ Νουμαντίας. Α. Θ. Σ.

Νοοῦαι (Novae) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κάτω Μοισίας, κειμένη κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. ΙΙΙ, 10, 5) ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως, πρὸ τῆς μετὰ τοῦ Ἰατέρου (νῦν Ἰάντρα) συμβολῆς του. Ἐπὶ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων ἦτο ἕδρα τῆς Leg. I Italica. Κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα

Digitized by Google

ὰ κατεστραμμένα της τείχη ἐπεσκεύασεν ὁ αὐτοράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565), ἀναφέρεται δὲ πὸ τοῦ Ἱεροκλέους ὡς μία τῶν ἑπτὰ πόλεων τῆς παρχίας Μοισίας. Σήμερον τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέει ἡ πόλις *Σίστοβα* ἐν Βουλγαρίᾳ. Α. Θ. Σ.

Νοουάνται (αἱ) (Novantae) *[Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς . παραλίας τῆς Βρετιανίας, κατοικῶν κατὰ τὸν Ιτολεμαῖον (Γεωγρ. II, 3, 5) ἐν Βαλεντίᾳ, πρὸς Ν. ῆς στομαλίμνης τοῦ Κλώτα (νῦν Clyde Estuary). Ιόλεις αὐτῶν ἦσαν ἡ *Λουκοπιβία* καὶ τὸ *Ρεριγόνιον* ῦν Strauraer). Α. Θ. Σ.

Νοουαντῶν *χερσόνησος* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωηριάζουσα προβολὴ τῆς ἀρκτικῆς πλευρᾶς τῆς Ἀλουΐωνος νήσου Πρεττανικῆς, ἐπὶ τοῦ Δουηκαηδονίου ὠκεανοῦ. Ἐκ τῶν γεωγραφικῶν συντεαγμένων τοῦ Πτολεμαίου (Β, γ, 1 καὶ Β, β, 12 Ιobbe) προκύπτει ὅτι τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο ἀντέειτο εἰς τὴν Ἰουερνίαν (Ἰρλανδίαν) καὶ τὴν νῆον Μονάοιδαν (Ἄϊλ ὄφ Μάν), σχηματίζον πρὸς νατολάς του τὸν Ἀβραουάνον κόλπον (Luce bay)· ς τοιοῦτον δὲ δέον νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὴν χερόνησον Rhinus of Galloway (*Schrader*, Atl. éogr. moderne, χάρτ. 20 F. g). Σ. Ε. Λ.

Νοουατιανοὶ (οἱ). Σχισματικοὶ κληθέντες οὕτω κ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν *Νοουατιανοῦ* (βλ.λ.), οἱ συήθως καλούμενοι *Καθαροὶ* (βλ.λ.). Τὸ σχίσμα τῶν Ιοουατιανῶν ἐξαπλωθὲν εἰς ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν ιετηρήθη μέχρι τοῦ ΣΤ΄ περίπου αἰῶνος. Ἄξιον ημειώσεως εἶναι ἐνταῦθα ὅτι ὁ ἐπίσκοπος τῶν ἐν ωνσταντινουπόλει Νοουατιανῶν Ἀκέσιος, παρευεθεὶς ἐν τῇ Α΄ Οἰκουμενικῇ συνόδῳ, συνετάθη πρὸς τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς ὡς πρὸς τὸ δόγμα τοῦ ὁμοουσίου) καὶ τὰς περὶ τοῦ Πάσχα ἔριδας. Κ. Ι. Δ.

Νοουατιανός. Οὗτος, καλούμενος ὑπὸ τῶν Ἑλήνων *Νοουᾶτος* (*Νοβᾶτος, Ναουᾶτος, Ναβᾶτος*), πὸ δὲ τῶν Λατί ω *Νοβατιανὸς* (Nobatianus), καήγετο πιθανῶς ἐξ Ἀφρικῆς ἢ κατ' ἄλλους ἐκ Φρυίας, γεννηθεὶς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Γ΄ μ. Χ. αἰῶος. Ἐν Ρώμῃ διαμένων ἐβαπτίσθη διὰ ραντισμοῦ νεκα βαρείας ἀσθενείας. Χειροτονηθεὶς ἔπειτα ρεσβύτερος, καίπερ λαβὼν τὸ βάπτισμα τῶν κλιικῶν ἄνευ τῆς μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ἐπιφραγίσεως, διεκρίθη ἐπὶ παιδείᾳ καὶ εὐγλωττίᾳ, ντολῇ δὲ τοῦ ρωμαϊκοῦ κλήρου ἔγραψε κατὰ τὸ 50 δύο ἐπιστολὰς πρὸς τὸν Καρχηδόνος Κυπριαόν, ἐν αἷς συνεφώνει πρὸς αὐτὸν ὡς πρὸς τὴν ροσδοχὴν τῶν πεπτωκότων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ιετὰ τὴν ἀνάρρησιν ὅμως εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν ρόνον Ρώμης τοῦ Κορνηλίου, ὅστις ἐξεπροσώπει ὴν ἐπιεικεστέραν γνώμην ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ροσδοχῆς τῶν πεπτωκότων συνδεθεὶς μετὰ τοῦ ἐκ Ιαρχηδόνος εἰς Ρώμην ἐλθόντος Νοουάτου, ὅστις, αίτοι ἐν Καρχηδόνι ἐξεπροσώπει τὴν ἐπιεικεστέαν γνώμην, συνετάχθη ἐν Ρώμῃ μετὰ τῆς αὐστηοτέρας, καὶ ἄλλων ἀπεσχίσθη τῆς Ἐκκλησίας καὶ ναγορευθεὶς ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν του σχισματικὸς πίσκοπος Ρώμης ἀπέρριπτε τὴν ὑπὸ τῆς Ἐκκληίας παροχὴν συγγνώμης εἰς τοὺς βαρέως καθόου ἁμαρτάνοντας. Οὕτω ἀπετελέσθη ἐν Ρώμῃ, ξαπλωθὲν ἔπειτα πολλαχοῦ, τὸ *Νοουατιανὸν σχίσμα*. Ἡ εἴδησις τοῦ ἱστορικοῦ Σωκράτους ὅτι ἀπέθανε αρτυρικὸν θάνατον ἐπὶ Οὐαλεριανοῦ (253—260) ὲν φαίνεται πιθανή. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μνημοευθεισῶν δύο ἐπιστολῶν πρὸς τὸν Κυπριανὸν καὶ ῆς ὑπὸ τοῦ Σωκράτους (Ἐκκλησ. ἱστορ. 4, 28) ἀναερομένης ἐγκυκλίου, δι' ἧς ἐζήτει νὰ κερδίσῃ οὺς ἐπισκόπους ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ γνώμης, ἔγραεν ὁ Νοουατιανὸς καὶ ἄλλα συγγράμματα, ἅτινα ναφέρει ὁ Ἱερώνυμος (De vir. ill. 70 καὶ ἐπιστ. 6, 1). Ἐκ τῶν ἔργων τούτων διεσώθησαν δύο, ὁ περὶ ἁγίας τριάδος (de trinitate) καὶ τὸ περὶ ουδαϊκῶν τροφῶν (de cibis judaicis), ἅτινα ἐν οῖς χειρογράφοις φέροντα τὸ ὄνομα τοῦ Τερυλλιανοῦ ἐξεδόθησαν μετὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ. Καὶ τὰ εἰς τὸν Κυπριανὸν ἀποδιδόμενα ἔργα ερὶ θεαμάτων (De spectaculis) καὶ περὶ ἀγαθοῦ ῆς αἰδημοσύνης (De bono pudicitiae) ἐγράφησαν ιθανῶς ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Νοουατιανοῦ. Τοὐναντίον αἱ φερόμεναι ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ὠριγένους 20 ατινικαὶ ὁμιλίαι, αἱ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ P. Batiffol κακῶς ἀπεδόθησαν εἰς τὸν Νοουατιανόν, ραφεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ἐλβίρας Γρηγορίου κατὰ τὰ τέλη τοῦ Δ΄ αἰῶνος. Κ. Ι. Δ.

Νοουᾶτος. Πρεσβύτερος Καρχηδόνιος, ὅστις κατὰ τὸ 248, κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Κυπριανοῦ ὡς ἐπισκόπου Καρχηδόνος, ἐπὶ κεφαλῆς πρεσβυτέρων τινῶν ἐπολέμησεν αὐτόν. Οὗτοι, φρονοῦντες ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦ χειροτονεῖν ἀνήκει τῇ ἐκκλησιαστικῇ κοινότητι, ἐχειροτόνησαν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ἐκλεγέντος ἤδη Κυπριανοῦ ὡς διάκονον τὸν Φηλικίσσιμον. Οὗτος καὶ οἱ περὶ αὐτόν, ὅτε κατὰ τοὺς διωγμοὺς τοῦ Δεκίου ὁ Κυπριανὸς ἀπεμακρύνθη τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ ἕδρας, κατηγόρουν αὐτὸν διὰ τοῦτο καὶ ἀνθίσταντο τῷ ἀντιπροσώπῳ αὐτοῦ. Τούτου ἕνεκα ὁ Κυπριανὸς ἀφώρισεν αὐτόν τε καὶ τοὺς περὶ αὐτόν, ἐν οἷς καὶ τὸν Νοουᾶτον. Τὴν κατάστασιν ἐπεδείνωσεν ἔτι ἡ πρὸς τοὺς ἐπὶ τῶν διωγμῶν πεπτωκότας αὐστηρότης τοῦ Κυπριανοῦ, διότι οἱ περὶ τὸν Νοουᾶτον καὶ Φηλικίσσιμον ἐκηρύχθησαν κατὰ τῆς αὐστηρότητος ταύτης καὶ παραλαβόντες εἰς τὴν ἑαυτῶν μερίδα τοὺς πεπτωκότας καὶ πολλοὺς τῶν ὁμολογητῶν, διεμαρτύροντο κατὰ τῆς αὐστηρότητος τοῦ Κυπριανοῦ καὶ ἀποσχισθέντες τῆς Ἐκκλησίας ἐξέλεξαν ἴδιον ἐπίσκοπον τὸν Φορτουνᾶτον. Ἀλλ' ὁ κατὰ τὸ 251 ἐπανελθὼν εἰς τὴν ἕδραν του Κυπριανὸς συνεκρότησε σύνοδον, ἥτις ἐδικαίωσεν αὐτὸν καὶ ἀφώρισε τοὺς ἀντιθέτους. Τότε ὁ Νοουᾶτος, ἐγκαταλιπὼν τὴν Καρχηδόνα ἦλθεν εἰς τὴν Ρώμην, ὅπως ἐπικαλεσθῇ τὴν βοήθειαν τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Εἰς Ρώμην ὅμως ἐλθὼν συνεδέθη μετὰ τοῦ Νοουατιανοῦ, πείσας αὐτὸν νὰ χειροτονηθῇ ἐπίσκοπος Ρώμης καὶ οὕτω συνείργησεν εἰς τὸ Νοουατιανὸν σχίσμα. Κ. Ι. Δ.

Νοούϊον (Novium) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ΒΔ. Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, κειμένη ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀρτάβρων, ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νοβίου ποταμοῦ (νῦν Tambra), ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. II, 6, 21). Σήμερον καλεῖται *Νόγια* (Noya). Α. Θ. Σ.

Νοούϊος (Novius) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Δ. παραλίας τῆς Βρεττανίας, ὁ νῦν *Νὶθ* (βλ. λ. *Νόβιος*). Α. Θ. Σ.

Νόουλς (Knowles), ***Ἰάκωβος Σέρινταν***. Ἰρλανδὸς δραματικὸς συγγραφεὺς καὶ μυθιστοριογράφος, γεννηθεὶς ἐν Cork τῷ 1784 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1877. Δεκαπενταετὴς ἔγραψε τὸ λιμπρέττο τοῦ μελοδράματος «Ὁ Γαλάτης ραψῳδός», μεθ' ὃ ἀφωσιώθη εἰς τὸ θέατρον, ἀνελθὼν κατ' ἀρχὰς τὴν σκηνὴν ὡς ἠθοποιός. Τὸ πρῶτόν του σοβαρὸν ἔργον ἔγραψε διὰ τὸν διάσημον ἠθοποιὸν Κὴν ὑπὸ τὸν τίτλον: «Léo the Gipsy». Τῷ 1815 ἔγραψε τὸν «Γάϊον Γράκχον», τῷ δὲ 1820 ἐδημιούργησε τὴν κοινωνικὴν τραγῳδίαν μὲ χαρακτῆρας ληφθέντας ἀπὸ τὴν ρωμαϊκὴν ἱστορίαν, πρῶτον δὲ τοιοῦτον ἔργον του εἶναι ὁ «Βιργίνιος Ρομάνους», πεζὸν καὶ ἔμμετρον, ὅπερ ἐδίδαξεν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Κόβεν Γκάρντεν ὁ διάσημος τότε ἠθοποιὸς Μαρκρέντυ καὶ ἐπαίχθη μετὰ μεγίστης ἐπιτυχίας ἐπὶ εἴκοσι καὶ πέντε ἔτη. Ἔγραψεν ἐπίσης καὶ κωμῳδίας, αἱ ἐπιτυχέστεραι τῶν ὁποίων εἶναι: «Ὁ καμπούρης» καὶ ὁ «Ἀλφρέδος ὁ μέγας». Ὡς μυθιστοριογράφος ἔσχε μετρίαν ἐπιτυχίαν. Ν. Ι. Λ.

νοούμενον (τό)· ὡς οὐσ., τὸ νοήσει καταληπτόν, τὸ διὰ τοῦ νοῦ συλλαμβανόμενον, νοητόν, ἀντιδιαστέλλεται πρὸς τὸ *αἰσθητόν*.

— *[Φιλοσ.] Νοούμενον* σημαίνει καθόλου τὸ διὰ μόνου τοῦ νοῦ ἀντιληπτὸν καὶ ἄρα τὸ ὑπεραισθητόν, τὸ μὴ κατ' αἴσθησιν ἀντιληπτόν· ἀλλ' ὑπ' αὐτὸ νοοῦσιν ἄλλοι ἄλλα. Οὕτω, κατὰ τὸν Πλάτωνα, νοούμεναι εἶναι αἱ ἰδέαι, κατὰ τὸν Λεϊβνίτιον αἱ μονάδες, κατὰ τὸν Μόνραδ τὰ πράγματα καθ' ἑαυτά, κατὰ τὸν Λασελιὲ ἡ φιλολογικὴ ἑνότης τῆς φύσεως τῶν ὄντων, τῆς ὁποίας ἐκδηλώσεις εἶναι τὰ φαινόμενα, νόμος ἢ ἀξία κατὰ τὸν Κοέν, βούλησις κατ' ἄλλους κ τ.λ. Ἐπίσης ἄλλως ὑπ' ἄλλων ὁρίζεται καὶ ἡ σχέσις τῶν νοουμένων πρὸς τὰ φαινόμενα. Ὁ Χέρδερ ἐπὶ παραδείγματι φρονεῖ ὅτι ὁ νοῦς νοεῖ τὸ νοούμενον οὐχὶ ὄπισθεν καὶ ἐκτὸς τοῦ φαινομένου, ἀλλ' ἐν αὐτῷ, ἐνῷ ἐξ ἄλλου ὁ Μαρτινὼ θεωρεῖ ἀμφότερα, νοούμενον καὶ φαινόμενον, ἀχώριστα στοιχεῖα τοῦ γνωριστοῦ ἀντικειμένου, καὶ ὁ Κορνήλιος δέχεται αὐτὸ μόνον ὡς ἔννοιαν ἐν τῷ νῷ μόνον ὑπάρχουσαν καὶ ἐκδηλουμένην ἐν τῇ ἀπείρῳ ἐναλλαγῇ τῶν φαινομένων. Τὸν ἀκριβῆ καθορισμὸν τοῦ νοουμένου καὶ τὴν σαφῆ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ φαινομένου διάκρισιν ὀφείλομεν εἰς τὸν Κάντιον. Φαινόμενον εἶναι κατ' αὐτὸν ὅ,τι νοεῖται ὡς ἀντικείμενον κατὰ τὴν ἑνότητα τῶν κατηγοριῶν, νοούμενον ὅ,τι εἶναι ἀντικείμενον μόνον τοῦ νοῦ καὶ διὰ νοητικῆς ἐποπτείας ἀντιληπτόν. Τὸ φαινόμενον ὑποσημαίνει σχέσιν πρός τι, ὅπερ ὑπάρχει ἀνεξαρτήτως τῶν αἰσθήσεων, τὸ νοούμενον νόησίν τινος, καθ' ἣν παραιτούμεθα πάσης μορφῆς τῆς κατ' αἴσθησιν ἐποπτείας. Νοούμενον εἶναι ἀντικείμενον, ὅπερ μόνον διὰ τοῦ νοῦ νοεῖται, ὅπερ ὅμως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καθορισθῇ διὰ τῶν κατηγοριῶν τοῦ νοῦ, εἶναι ἄρα μὴ γνωριστόν, διότι ἡ χρῆσις τῶν κατηγοριῶν ἐπὶ ἀντικειμένων πέραν τῆς ἐμπειρίας εὑρισκομένων βοηθεῖ μὲν νὰ νοήσωμεν «πρᾶγμά τι καθόλου», ἀλλὰ οὐδεμίαν σαφῆ καὶ ὡρισμένην ἔννοιαν αὐτοῦ παρέχει. Εἰς τοιαῦτα νοούμενα μὴ γνωριστὰ μὲν ἀλλὰ νοητὰ ὁδηγεῖ ἡμᾶς ὁ ἠθικὸς νόμος. Ἡ ἐλευθερία λ. χ. εἶναι νοούμενον, ὡς καὶ ὁ ἄνθρωπος ὡς ἠθικὸν ὄν, θεωρούμενος ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἐλευθέρας αὐτοῦ θελήσεως. Διὰ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ νοουμένου περιορίζει ὁ νοῦς τὰς ἀξιώσεις τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς κατ' αἴσθησιν ἐμπειρίας. Ἡ σημασία αὐτοῦ εἶναι πρὸ πάντων πρακτική. Ν. Λ.

— **νοούμενον, *σχῆμα κατὰ τὸ*** —. Καλεῖται οὕτω ἢ *σχῆμα κατὰ σύνεσιν* τὸ σχῆμα ἐκεῖνο, κατὰ τὸ ὁποῖον ὅρος τις τῆς προτάσεως συμφωνεῖ οὐχὶ πρὸς τὸν γραμματικὸν τύπον ἄλλου τινὸς ὅρου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναφέρεται, ἀλλὰ πρὸς τὸ ὑπ' αὐτοῦ νοούμενον, ἤτοι πρὸς τὴν ἔννοιάν του. Οὕτως εἰς τὴν φράσιν «τὸ στρατόπεδον ἀνεχώρουν» τὸ ρῆμα ἀνεχώρουν συμφωνεῖ οὐχὶ πρὸς τὸ ὑποκείμενον αὐτοῦ: στρατόπεδον, ἀλλὰ πρὸς τὸ ὑπ' αὐτοῦ νοούμενον, ἤτοι πρὸς τό: οἱ στρατιῶται. Καὶ ὅταν λέγωμεν σήμερον «δὲν πὰν νὰ λὲν ὁ κόσμος», τὸ ρῆμα λὲν (=λέγουν, —ουσι) συμφωνεῖ οὐχὶ πρὸς αὐτὸ τὸ ὑποκείμενόν του: ὁ κόσμος, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἔννοιαν τούτου: οἱ ἄνθρωποι. Καὶ ὅπως εἰς φράσεις ἀρχαίας, οἷα λ. χ. «τὰ μειράκια διαλεγόμενοι θαμὰ ἐπιμέμνηνται Σωκράτους» ἡ μετοχὴ διαλεγόμενοι συμφωνεῖ κατὰ γένος οὐχὶ πρὸς τό: τὰ μειράκια, ἀλλὰ πρὸς τὸ κατὰ τὴν ἔννοιαν περίπου ἰσοδύναμον: οἱ μείρακες (ἢ οἱ παῖδες), οὕτω καὶ εἰς τὸ σύγχρονον δημοτικὸν ᾆσμα «τρία κοράσια τὸν κεργοῦν, κ' οἱ τρεῖς ξανθομαλλοῦσες», ὁ διορισμός: «κ' οἱ τρεῖς ξανθομαλλοῦσες» συμφωνεῖ οὐχὶ πρὸς τὸ ὑποκείμενον τρία κοράσια, ἀλλὰ πρὸς τὸ νοούμενον καὶ ἰσοδύναμον σχεδὸν κατὰ τὴν σημασίαν: τρεῖς κόρες. Γ. Π. Α.

Νόου-Νόθιγκ, ***ἡ Ἀμερικανικὸν κόμμα*** (Know. Nothing or American Party). Πολιτικὸν κόμμα ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, δρᾶσαν ἰδίως κατὰ τὴν πρὸ τοῦ 1860 δεκαετίαν. Τὸ κόμμα τοῦτο προῆλθεν ἐκ τῆς ἀπὸ τοῦ 1830 ἐπικρατήσεως τοῦ ξένου ἐν Ἀμερικῇ στοιχείου καὶ τῆς ἐκ τούτου ἐξεγέρσεως τῶν γηγενῶν. Κατ' ἀρχὰς συνεπήχθη τὸ ἀμερικανορεπουμπλικανικὸν λεγόμενον κόμμα, τὸ ὁποῖον βραδύτερον ἀπεκλήθη ἐθνικοαμερικανικόν, ἐκλιπὸν περὶ τὸ 1847. Τὸ ἐθνικιστικὸν ὅμως αἴσθημα ἀνεζωπυρήθη τῷ 1850 κατόπιν τῆς καθόδου εἰς Ἀμερικὴν πολλῶν μεταναστῶν. Μυστικαὶ ἐθνικιστικαὶ ἑταιρεῖαι συνεπήχθησαν τότε, ἐξ ὧν προῆλθε τὸ κόμμα Νόου-Νόθιγκ ἐκ τῆς ἀπαντήσεως (I know nothing), ἣν ἐρωτώμενα ἔδιδον τὰ μέλη, ὅτι οὐδὲν γνωρίζουν περὶ αὐτοῦ. Τὸ κόμμα εἰργάσθη ἐναντίον τῶν περὶ τὴν πολιτογράφησιν τῶν νέων ἐποίκων γενομένων καταχρήσεων καὶ τῶν κατὰ τὰς ἐκλογὰς καλπονοθεύσεων, ἐκηρύσσετο δὲ ὑπὲρ τῆς προγραφῆς τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ γεννηθέντων. Ἡ ὀργάνωσις ἐξεδηλώθη εἰς πολιτικὸν κόμμα τῷ 1854, ὅτε καὶ ἐπισήμως προσέλαβε τὸ ὄνομα «Ἀμερικανικὸν κόμμα». Ἐπεκράτησε κατ' ἀρχὰς εἰς τὰς πολιτείας Νέαν Ἀγγλίαν, Μαίρυλαντ, Κεντοῦκυ καὶ Καλιφορνίαν, εἶτα δὲ καὶ εἰς ἄλλας νοτίους πολιτείας. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1856 ἡ δύναμις τοῦ κόμματος ἤρχισε νὰ μειοῦται. Τῷ 1859 τὸ κόμμα περιωρίσθη ἀποκλειστικῶς ἐν ταῖς συνοριακαῖς πολιτείαις, τῷ δὲ 1860 ἤρχισε νὰ ἐκλείπῃ. Γ. Ι. Β.

νοοψυχία (ἡ). Ὅρος δημιουργηθεὶς ὑπὸ τοῦ Strausky (κατ' ἀντιπαραβολὴν πρὸς τὸν ὅρον *θυμοψυχία*) καὶ δι' οὗ σημαίνονται πᾶσαι αἱ καθαρῶς διανοητικαὶ λειτουργίαι (μνήμη, κρίσις, φαντασία, σύλληψις, σκέψις καθόλου κττ.). Τ. Α. Ζ.

νοπαλεία (ἡ) (Nopalea) *[Βοτ.]*· βλ. *ὀπουντία*.

Νόρ, *νομὸς*— (département du Nord=νομὸς τοῦ Βορρᾶ) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς Γαλλίας, ὁριζόμενος Β. ὑπὸ τῆς Βορείας θαλάσσης, ΒΑ. ὑπὸ τοῦ Βελγίου, Ν. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Αἲν καὶ ΝΔ. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Πὰ-ντὲ-Καλαί. Ἔκτασις 5.774 τετρ. χλμ., κάτ. (1926) 1.696.159, πρωτεύουσα *Λίλλη*. Εἶναι ὁ πλουσιώτερος γαλλικὸς νομὸς εἰς γεωργικὴν παραγωγήν, ἔχει μεγάλα γαιανθρακοφόρα κοιτάσματα, ἀξιόλογον ἁλιείαν, ὡς καὶ παντοειδεῖς βιομηχανίας. Κύριος λιμὴν ὁ τῆς Δουγκέρκης. Ἐκ τῶν κατοίκων τοῦ νομοῦ πολλοὶ εἶναι Φλαμανδοί. Π. Ν. Π.

Νόρβα (Norba) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν Λατίῳ, ἐπὶ ὀχυρωτάτης τοποθεσίας, κειμένη ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τῶν Οὐόλσκων ὀρέων καὶ δεσπόζουσα τοῦ Ποντίνου ἕλους (Paludes Pomptinae). Ἀνήκουσα κατ' ἀρχὰς εἰς τοὺς Λατίνους καὶ κατόπιν εἰς τὴν ὁμοσπονδίαν τῶν Οὐόλσκων, ἐγένετο ρωμαϊκὴ ἀποικία τῷ 492 π. Χ. Ἀναφέρεται πολλάκις εἰς τοὺς λατινικοὺς πολέμους, τὸν δεύτερον Καρχηδονιακὸν πόλεμον καὶ τὸν μεταξὺ Μαρίου καὶ Σύλλα ἐμφύλιον πόλεμον. Καταστραφεῖσα περὶ τὰ τέλη τῆς δημοκρατίας, ἐγκατελείφθη ὑπὸ τῶν κατοίκων της. Σήμερον τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει τὸ χωρίον *Νόρμα*, ὅπου σῴζονται τὰ ἐρείπια αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

—**Νόρβα** (Norba) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν Ἀπουλίᾳ, οὐ μακρὰν τῆς παραλίας τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, ΒΔ. τῆς Γναθίας (νῦν Torre d'Agnazzo). Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει ἡ νῦν Conversano. Α. Θ. Σ.

—**Νόρβα** (Norba) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου, ἐν Λουσιτανίᾳ, ἡ ἐπικληθεῖσα *Καισάρεια* (Norba Caesarina) παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Τάγου ποταμοῦ (*Πτολ.* Γεωγρ. III, 5,6). Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει ἡ νῦν Caceres, ὅπου σῴζεται ἡ ὑπὸ τοῦ Τραϊανοῦ κατασκευασθεῖσα ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ γέφυρα. Α. Θ. Σ.

Νορβηγία (σκανδιναυ. Norge, ἀγγλ. Norway, γαλλ. Norvège, γερμαν. Norwegen). Ἐλεύθερον βασίλειον τῆς Β. Εὐρώπης, ἐκτεινόμενον ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ καὶ βορειοδυτικοῦ τμήματος, τοῦ καὶ μι-

Digitized by Google

κροτέρου, τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου. Βρέχεται πρὸς Β., Δ. καὶ Ν. ὑπὸ τῆς θαλάσσης, συνορεύουσα ἀνατολικῶς κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος μετὰ τῆς Σουηδίας (μῆκος συνόρων 1.650 χλμ.) καὶ προσεγγίζουσα πρὸς ΒΑ. τὴν Φινλανδίαν (μῆκος συνόρων 920 χλμ.). Αἱ περιβάλλουσαι αὐτὴν θάλασσαι εἶναι πρὸς Β. μὲν ὁ Βόρειος Παγωμένος ὠκεανός, πρὸς Δ. ἡ Νορβηγικὴ θάλασσα (Ἀτλαντικὸς ὠκεανός), πρὸς ΝΔ. ἡ Βόρειος ἢ Γερμανικὴ θάλασσα καὶ πρὸς Ν. καὶ ΝΑ. ὁ μέγας πορθμὸς τοῦ Σκαγεράκη. Ὁρίζεται ὑπὸ τῶν γεωγραφικῶν συντεταγμένων 57°57′ καὶ 71°11′ Β. πλάτους καὶ 4°30′ καὶ 31°10′ Α. μήκους Γκρήνουϊτς. Ἀποτελεῖται ἐκ στενῆς λωρίδος γῆς κατὰ μῆκος τῆς Δ. παραλίας τῆς Σκανδιναυϊκῆς, ἥτις ἔχει κατεύθυνσιν ἀπὸ ΝΔ. πρὸς ΒΑ., μῆκος κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν 1.756 χλμ. καὶ πλάτος εἰς μὲν τὸ βόρειον τμῆμα, τὸ καὶ σπουδαιότερον, 100 χλμ., εἰς δὲ τὸ νότιον μέχρι 400 χλμ. Ἐκτὸς τῆς ἠπειρωτικῆς χώρας περιλαμβάνει καὶ πλῆθος, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀκατοικήτων, νησίδων καὶ σκοπέλων, φρασσουσῶν τὴν παραλίαν αὐτῆς, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ὑπολογίζεται εἰς 150.000 περίπου. Ἔκτασις 323.795 τετρ. χλμ., ἐξ ὧν τὰ 13.893 τετρ. χλμ. καλύπτονται ὑπὸ λιμνῶν. Κάτ. (1920) 2.649.775, ὧν ὁ ἀριθμὸς ηὐξήθη (1930) εἰς 2.821.182, καθ' ὑπολογισμοὺς τῆς στατιστικῆς ὑπηρεσίας. Πρωτεύουσα *Ὄσλο* (πρώην *Χριστιανία*). Εἰς τὸ κράτος ὑπάγονται ἐπίσης ὡς κτήσεις τὸ σύμπλεγμα τῶν Ἀρκτικῶν νήσων τῆς *Σπιτσβέργης* (μετονομασθὲν ἀπὸ τοῦ 1925 εἰς *Σβάϊμπαρντ*) καί τινες ἄλλαι μικρότεραι νησῖδες (βλ. κατωτ.). [Χάρτην τῆς Νορβηγίας βλ. ἐν λ. *Σκανδιναυϊκὴ* χερσόνησος.] Χ. Δ.

Κτήσεις. Τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῆς Νορβηγίας (συνολικὴ ἔκτασις 63.100 τ. χλμ.) ἀποτελεῖται ἐξ ἀκατοικήτων τὸ πλεῖστον νήσων, κειμένων ἐγγὺς τῶν πόλων, αἱ ὁποῖαι χρησιμεύουν κυρίως ὡς σταθμοὶ ἁλιείας φαλαινῶν, ἀριθμοῦσι δὲ συνολικῶς 1.000 περίπου κατ. Αἱ νῆσοι αὗται εἶναι αἱ ἑξῆς: Ἀρχιπέλαγος *Σβάϊμπαρντ* (Svaibard=παραλία τοῦ ψύχους), τοῦ ὁποίου ἡ κατοχὴ ἀνεγνωρίσθη εἰς τὴν Νορβηγίαν ὑπὸ μὲν τῶν μεγάλων Δυνάμεων διὰ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων (9 Φεβρουαρίου 1920), ὑπὸ δὲ τῆς Ἑνώσεως Σοσιαλιστικῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν τὴν 14 Φεβρουαρίου 1924. Περιλαμβάνει πάσας τὰς νήσους (*Σπιτσβέργην, Νῆσον τῶν Ἄρκτων ἢ Μπγιαίρναιγια κλπ.*), αἱ ὁποῖαι ἀναδύονται εἰς τὸ μεταξὺ τῶν παραλλήλων 74°—81° Β. πλάτους καὶ τῶν μεσημβρινῶν 10°—35° Α. μήκους Γκρήνουϊτς τμῆμα τοῦ Βορείου Παγωμένου ὠκεανοῦ. Αἱ νῆσοι αὗται ἔχουσιν ἐμβαδὸν 62.723 τετρ. χλμ. καὶ κατοίκους κατὰ μὲν τὸ θέρος (1927) 826, κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα 749, διοικοῦνται δὲ ὑπὸ διοικητοῦ (sysselmann) ἐδρεύοντος ἐν τῇ ἐπὶ τῆς Σπιτσβέργης κωμοπόλει Longyearbyen (κάτ. 490). Τὸ ὑπέδαφος τῆς Σπιτσβέργης περικλείει πλούσια κοιτάσματα γαιάνθρακος, λόγῳ ὅμως τῆς δυσχεροῦς συγκοινωνίας ἡ ἐκμετάλλευσις μόλις ἀνέρχεται εἰς 236.000 τόννους. 2) Νῆσος *Γιὰν Μάγιεν* (Jan Mayen), ἐν τῷ Ἀρκτικῷ ἐπίσης ὠκεανῷ, περιελθοῦσα τῷ 1920 εἰς τὸ κεντρικὸν μετεωρολογικὸν ἰνστιτοῦτον τῆς Νορβηγίας, προσαρτηθεῖσα δὲ καὶ τυπικῶς τῇ 8 Μαΐου 1929 (ἔκτασις 372 τετρ. χλμ., κάτ. 3). 3) Νῆσος *Μπουβὲ* (Bouvet) ἐν τῷ Νοτίῳ Ἀτλαντικῷ, καταληφθεῖσα τῷ 1927. Εἶναι σπουδαῖον κέντρον ἁλιείας φαλαινῶν (ἔκτασις 58 τετρ. χλμ.) καὶ κατοικεῖται παροδικῶς μόνον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἁλιείας. 4) Νῆσος *Πέτρου Α'*, ἀκατοίκητος βραχονησὶς τοῦ Ἀρκτικοῦ ὠκεανοῦ (ἔκτασις 243 τετρ. χλμ.) καταληφθεῖσα τὴν 2 Φεβρουαρίου 1929.

—**[ΓΕΩΛΟΓ.]** Βλ. *Σκανδιναυϊκὴ* χερσόνησος.

—**[ΦΥΣΙΚ. ΓΕΩΓΡ.]** Ἐλάχισται χῶραι τῆς γῆς δύνανται νὰ παραβληθῶσι μὲ τὴν Νορβηγίαν ἀπὸ ἀπόψεως γεωγραφικῆς κατασκευῆς, ἀκτογραφικῆς μορφολογίας καὶ κλίματος, κεφαλαίων εἰς τὰ ὁποῖα παρουσιάζει πρωτοτύπους καὶ ἐνδιαφερούσας ἰδιομορφίας. Ἐπὶ πλέον εἶναι ἡ ἐγγυτέρα πρὸς τὸν πόλον ἐξ ὅλων τῶν πεπολιτισμένων χωρῶν τῆς γῆς, ἐκτεινομένη βορείως τοῦ ἀπωτάτου πρὸς Β. σημείου τῆς κυρίως Εὐρώπης (Σκωτία), εἰς τὸ αὐτὸ δηλαδὴ πλάτος μὲ χώρας καλυπτομένας ὑπὸ αἰωνοβίων πάγων, ἀκατοικήτους σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου καὶ ὀλίγον μόνον γνωστὰς εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Ἡ Νορβηγία καλύπτεται καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτῆς ὑπὸ γυμνῶν καὶ ἀγόνων ἐντελῶς ὀρέων (τὰ 72, 5 % τοῦ ἐδάφους της στεροῦνται βλαστήσεως), τὰ ὁποῖα, ἐκτεινόμενα πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα, ἀφίνουσι δύο μόνον λεκάνας, μίαν πρὸς Β., τὴν τοῦ *Τρόντγιεμ φιόρδ*, καὶ ἑτέραν πρὸς Ν., τὴν τῆς πρωτευούσης *Ὄσλο*, εἰς τὰς ὁποίας εἶναι συγκεντρωμένος ὅλος ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας. Τὸ βορειότερον τμῆμα εἶναι χθαμαλώτερον, σχηματίζον κορυφάς, τῶν ὁποίων τὸ ὕψος δὲν ὑπερβαίνει τὰ 1.200 περίπου μ., ἐνῷ εἰς τὸ νότιον πολλαὶ κορυφαὶ ὑπερβαίνουσι τὰ 2.000 μ. τὸ δὲ ὄρος *Γκαλντχέπιγγεν*, ὑψηλότερον ὅλης τῆς Σκανδιναυϊκῆς, φθάνει μέχρι 2.661 μ. Ἀκολουθοῦσι μετ' αὐτὸ αἱ κορυφαὶ *Γκίττερντιντ* (2.482 μ.), *Γκάλνταπινγκ* (2.462) κλπ. Τὰ ὄρη εἶναι κατὰ τὰ ὑψηλότερα αὐτῶν σημεῖα ἐντελῶς γυμνά, καταπίπτοντα ἀποτόμως πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ περικλείοντα ἐκτεταμένους καὶ μεγαλοπρεπεῖς παγετῶνας. Ἐκ τούτων ὁ *Γιόστενταλ*, κείμενος εἰς ὕψος 1.400 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, καταλαμβάνει ἔκτασιν 1.500 περίπου τετρ. χλμ. καὶ εἶναι ὁ μεγαλύτερος τῆς Εὐρώπης. Πρὸς Β. αὐτοῦ κεῖνται οἱ *Σβάρτισεν* (1000 τετρ. χλμ.) καὶ ὁ *Φόλγκεφοντ*. Πολλοὶ ποταμοὶ κατέρχονται τῶν ὀρέων σχηματίζοντες ὁρμητικοὺς καταρράκτας. Μεγαλύτερος πάντων εἶναι ὁ *Γκλόμμεν*, ὅστις πηγάζει ἐκ τῆς λίμνης Ἄουρσουντ καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Σκαγεράκην. Μετὰ τοῦτον ἀξιολογώτεροι ποταμοὶ εἶναι ὁ *Τάνα*, ὁ *Λόγκεν*, ὁ *Σκίεν*, ὁ *Ντράμμεν* κλπ. Αἱ λίμναι εἶναι πολυάριθμοι, ἰδίᾳ εἰς τὸ νοτιώτερον τμῆμα, ὅπου καλύπτουσι τὰ 5 περίπου ἑκατοστὰ τοῦ ἐδάφους, πάντως ὅμως ὑστεροῦσι τῶν φινλανδικῶν καὶ σουηδικῶν ἀπὸ ἀπόψεως ἀριθμοῦ καὶ μεγέθους. Γενικῶς σχεδὸν καταλαμβάνουσι τὸ βάθος κοιλάδων, δι' ὧν διέρχονται ποταμοί. Κυριώτεραι τούτων εἶναι αἱ: *Λεσγιεκόγκεν, Μγιέσεν, Αἴσουντ, Φαίμουντ* κλπ.

Ἀκτογραφία. Τὰ παράλια τῆς Νορβηγίας παρουσιάζουν δύο μεγάλας πρωτοτυπίας, τὰς πολυαρίθμους παρὰ τὴν ἀκτὴν νήσους καὶ σκοπέλους καὶ τοὺς βαθυτάτους καὶ στενοὺς κόλπους (Δ. παράλια), καλουμένους νορβηγιστὶ *φιόρδ* (βλ. λ.), εἶναι δὲ τόσον πολυσχιδὴ καὶ δαιδαλώδη, ὥστε τὸ ἀνάπτυγμα τῆς ἀκτογραμμῆς, τὸ ὁποῖον, ἀφαιρουμένων τῶν κολπώσεων, ὑπολογίζεται ἴσον πρὸς 3.400 χλμ., φθάνει ἐν τῇ πραγματικότητι, συνυπολογιζομένων καὶ τῶν νήσων, μέχρις 20.000 περίπου χλμ. Γενικῶς ἡ παραλία εἶναι ὑψηλὴ καὶ ἀπότομος, εἰς ἐλάχιστα δὲ μόνον σημεῖα κατέρχεται εἰς μικρότερον τῶν 100 μ. ὕψος. Τὰ φιόρδ, ἐκτὸς δύο μόνον τοῦ ἐν τῇ θαλάσσῃ τοῦ Σκαγεράκη κόλπου τῆς Χριστιανίας (Ὄσλο) καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς Δ. παραλίας Τρόντγιεμφιορδ, τὰ ὁποῖα ἔχουσι λεκανοειδῆ μορφήν, εἶναι διώρυγες στεναί, χωροῦσαι ἐπὶ μῆκος πολλῶν συχνὰ χιλιομέτρων μέχρι τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας καὶ περιβαλλόμεναι ὑπὸ ἀποκρήμνων βράχων κατερχομένων καθέτως πρὸς τὴν ἀκτήν. Τὸ βάθος τῆς θαλάσσης ἐντὸς τῶν φιόρδ τούτων φθάνει συνήθως εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας μέτρων, τοῦ δὲ βαθυτέρου πάντων, τοῦ καὶ μακροτέρου (218 χλμ.), καλουμένου *Σόγκνε φιόρδ*, φθάνει μέχρι 1.280 μ. Ἄλλα μεγάλα καὶ γραφικὰ φιόρδ, προσελκύοντα πολλοὺς περιηγητὰς (τὰ φιόρδ ἄλλωστε ἀποτελοῦν τὸ κυριώτερον, ἀπὸ τουριστικῆς ἀπόψεως, ἀξιοθέατον τῆς Νορβηγίας) εἶναι τά: *Χάρνταγγκερ φιόρδ, Σάρτεν φιόρδ, Στὸρ φιόρδ, Νὸρντ φιόρδ* κλπ. Αἱ νῆσοι εἶναι πολυάριθμοι καὶ ὑπερβολικὰ μικραί, ἀκατοίκητοι κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος, μόνην δὲ χρησιμότητα ἔχουσι νὰ προασπίζουν τὴν παραλίαν ἀπὸ τῶν κυμάτων τοῦ ὠκεανοῦ. Ἡ ὕπαρξις τῶν νήσων καὶ τῶν σκοπέλων δὲν ἐμποδίζει σημαντικῶς τὴν ναυσιπλοΐαν, διότι τὸ βάθος τῆς θαλάσσης ὡς καὶ ἐντὸς τῶν φιόρδ, εἶναι ἀρκετὰ σημαντικόν, ὥστε νὰ καθίσταται πολλάκις δυνατὴ ἡ διέλευσις πλοίου εἰς ὀλίγων μόνον μέτρων ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν βράχων ἢ τῆς παραλίας. Σημειωτέον ὅτι αἱ ναυτιλιακαὶ ὁδοὶ εἶναι καλῶς ἐπισεσημασμέναι καὶ λεπτομερῶς γνωσταὶ εἰς τοὺς Νορβηγοὺς ναυτικούς. Αἱ νῆσοι τῆς Νορβηγίας σχηματίζουν πολλάκις μικρὰς ὁμάδας, ἐξ ὧν σπουδαιότεραι εἶναι αἱ τῶν *Λοφότεν* καὶ τῶν *Βεστερῶλεν*. Σπουδαιότατον σημεῖον τῆς νορβηγικῆς παραλίας εἶναι καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ Ἀρκτικοῦ ὠκεανοῦ *Βόρειον* ἀκρωτήριον, ἔσχατον πρὸς Β. σημεῖον τῆς εὐρωπαϊκῆς ἠπείρου.

Κλῖμα. Τὸ κλῖμα τῆς Νορβηγίας κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ γεωγραφικὸν αὐτῆς πλάτος δὲν εἶναι ἐξαιρετικῶς ψυχρόν, εἰς τὰ δυτικὰ δὲ μάλιστα καὶ νότια παράλια εἶναι μᾶλλον εὔκρατον, ὡς ἐκ τῆς μεγάλης ἐπιδράσεως τοῦ θερμοῦ ρεύματος τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου, τὸ ὁποῖον καταλήγει εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Νορβηγίας. Γενικῶς, ἀπὸ κλιματολογικῆς ἀπόψεως, ἡ χώρα δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς δύο περιοχάς, τὴν παραλιακήν, ὅπου ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ ψυχροτέρου μηνὸς κυμαίνεται περὶ τὸ μηδέν, καὶ ἡ τοῦ θερμοτέρου μεταξὺ +10° καὶ +15°Κ., καὶ τὴν μεσογειακὴν τοιαύτην, περιλαμβάνουσαν τὰ ἀκατοίκητα ὀροπέδια τοῦ ὑψηλοτέρου παρὰ τὰ σουηδικὰ καὶ φινλανδικὰ σύνορα τμήματος, ὅπου ἡ μὲν μέση θερινὴ (Ἰούλιος) θερμοκρασία φθάνει τοὺς +17°Κ., σημειώνουσα ἀνωτάτας μέχρι πολλάκις τῶν +35 βαθμῶν Κ., ἡ δὲ μέση χειμερινὴ (Ἰανουάριος) εὑρίσκεται περὶ τὸ —10°Κ., φθάνουσα ἐνίοτε μέχρι —30°Κ. Ἡ θάλασσα πήγνυται μόνον εἰς τὸ βορειότερον τοῦ πολικοῦ κύκλου τμῆμα ἐνῷ τὰ φιόρδ τῆς δυτικῆς καὶ τῆς νοτίου παραλίας παραμένουσι καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ ἔτος ἐλεύθερα πάγων. Ὡς ἐκ τῆς μετὰ τοῦ πόλου γειτονίας ἡ Νορβηγία ὑφίσταται ἐπίσης τὰς συνεπείας τοῦ παρατεταμένου χειμῶνος, ὅστις διαρκεῖ εἰς τὰ βορειότερα σημεῖα 8 περίπου μῆνας. Κατὰ τὸ θέρος ὁ ἥλιος παραμένει διαρκῶς ὑπεράνω τοῦ ὁρίζοντος ἐπὶ μῆνας. Εἰς τὴν ἐγγὺς τοῦ Βορείου ἀκρωτηρίου πόλιν Γκιαίσβαιρ (Gjaesvaer) ἡ ἡμέρα αὕτη διαρκεῖ ἀπὸ τῆς 12 Μαΐου μέχρι τῆς 29 Ἰουλίου, ἐνῷ ἀπὸ τῆς 18 Νοεμβρίου μέχρι τῆς 23 Ἰανουαρίου ὁ ἥλιος οὐδόλως ἐμφανίζεται, μόνον δὲ περὶ τὴν μεσημβρίαν γίνεται ἀντιληπτὴ ἐλαφρά τις ὠχρότης, διαχεομένη εἰς τὸν ὁρίζοντα, ἐνῷ κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἐμφανίζεται τὸ πολικὸν σέλας, ὁ περίφημος «ἥλιος τοῦ μεσονυκτίου». Εἰς Ὄσλο, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐκ τῶν νοτιωτέρων πόλεων τῆς χώρας, ἡ ἡμέρα εἶναι σχεδὸν διαρκὴς ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἰουνίου μέχρι τῶν μέσων τοῦ Ἰουλίου, ἐνῷ δὲ ὁ ἥλιος κατὰ τὸ μεσονύκτιον εὑρίσκεται κάτω τοῦ ὁρίζοντος, ἐκπέμπει ἐν τούτοις ἱκανὴν ἀκτινοβολίαν, ὥστε νὰ δύναταί τις νὰ ἀναγνώσῃ ἄνευ τῆς βοηθείας τεχνητοῦ φωτός. Διαρκοῦντος ἐξ ἄλλου τοῦ χειμῶνος ἡ ἡμέρα ἐν Ὄσλο δὲν φωτίζεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου εἰμὴ μόνον κατὰ τὸ μεταξὺ 9 π. μ. καὶ 3 μ. μ. διάστημα.

Αἱ βροχαὶ εἶναι ἄφθονοι, πίπτουσαι εἰς μὲν τὸ νοτιώτερον τμῆμα ἐπὶ ἑκατὸν ἡμέρας κατ' ἔτος, εἰς δὲ τὸ βόρειον ἐπὶ 200, καθιστῶσι δὲ τὸ κλίμα ἐξόχως ὑγρόν. Ἐπικρατοῦντες ἄνεμοι, οἱ ὁποῖοι προξενοῦσι πολλάκις πολλὰς ζημίας, εἶναι κατὰ τὸν χειμῶνα οἱ ἀπὸ τῆς ξηρᾶς πρὸς τὴν θάλασσαν, κατὰ δὲ τὸ θέρος οἱ ἀπὸ τῆς θαλάσσης πρὸς τὴν ξηράν.

Ζῷα καὶ φυτά. Ἡ νορβηγικὴ χλωρὶς καὶ πανίσκη περιλαμβάνει δύο κυρίως περιοχάς, τὸ βόρειον καὶ σχεδὸν ἀκατοίκητον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τμῆμα καὶ τὸ νότιον, τὸ καὶ θερμότερον, χάρις εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ κόλπου (Gulf Stream). Εἰς τὴν βορειοτέραν περιοχὴν τὸ μὲν φυτικὸν βασίλειον ἀντιπροσωπεύεται ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ὑπὸ βρυόφυτων καὶ λειχήνων, τὸ δὲ ζωϊκὸν περιλαμβάνει ἄγρια σαρκοφάγα ζῷα (ἄρκτους, λύκους, λύγκας κλπ.), ἀπαντῶντα εἰς μέγαν σχετικῶς ἀριθμὸν ἀλλ' εἰς μικρὰν ποικιλίαν. Τὸ νότιον καὶ τὸ νοτιοανατολικὸν τμῆμα περιλαμβάνει κατὰ τὰ παράλια αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ βάθος τῶν κοιλάδων μέγα μέρος τῆς χλωρίδος τῶν εὐκράτων ζωνῶν (δημητριακά, γεώμηλα, δάση ἰτεῶν, δρυῶν, ἐλατῶν κλπ.), εἰς δὲ τὰ ὑψηλότερα σχετικῶς σημεῖα πυκνὰ δάση ἐκ κωνοφόρων δένδρων. Εἰς τὰ δάση ταῦτα διαιτῶνται ἔλαφοι, λαγωοί, τρόχοι, κάστορες, ἀλώπεκες καὶ ἄλλα ζῷα, χαρακτηριστικῶς μικρόσωμα. Ἰδιαιτέρως ἀξιομνημόνευτος εἶναι ὁ *λέμμινγκ*, εἶδος ἰθαγενοῦς κονίκλου, ὅστις κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν μεταναστεύσεών του διέρχεται κολυμβῶν ἀπὸ τῆς ἠπειρωτικῆς ἀκτῆς εἰς τὰς νησῖδας. Τὰ ἀποδημητικὰ πτηνὰ ἀφθονοῦσιν ἐπίσης ἀνὰ τὰ παράλια κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας, κυριώτερα δὲ μεταξὺ αὐτῶν εἶναι οἱ λάροι, αἱ νῆσσαι τοῦ βορρᾶ κ. ἄ. Ἐπὶ τῶν βράχων τῆς παραλίας, καὶ ἰδίως κατὰ τὸ βορειότερον τμῆμα τῆς χώρας, ἀπαντῶσι συχνὰ φῶκαι, ἐκτὸς δὲ τῶν βακαλάων, ρεγγῶν καὶ τῶν ἄλλων πολυαρίθμων μικρῶν ἰχθύων τῆς Νορβηγικῆς θαλάσσης, ἀπαντῶσιν ἐπίσης ἐν αὐτῇ εἴδη μικροσώμων φαλαινῶν, καρχαρίαι καὶ ἄλλα μεγάλα θαλάσσια ζῷα. Χ. Δ.

—**[ΟΙΚ. ΓΕΩΓΡ.]** Ἡ Νορβηγία εἶναι μία ἐκ τῶν ὑγιεστέρων ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως χωρῶν, χάρις εἰς τὴν καλὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἐθνικῶν πηγῶν πλούτου καὶ τὴν ἔλλειψιν μεγάλων ἐσωτερικῶν ἀντιγνωμιῶν.

Γεωργία. Τὸ ἔδαφος τῆς χώρας εἶναι ἀκατάλληλον διὰ τὴν γεωργίαν, καλυπτόμενον μόνον κατὰ τὰ 3 % αὐτοῦ ὑπὸ ἀροσίμων γαιῶν, ἡ μεθοδικὴ ὅμως καλλιέργεια καθιστᾷ αὐτὸ ἱκανὸν νὰ ἀποδίδῃ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἀναγκαίων εἰς τοὺς Νορβηγοὺς γεωργικῶν προϊόντων. Καλλιεργοῦνται πάντα σχεδὸν τὰ εἴδη τῶν σιτηρῶν, γεώμηλα κτλ., τῶν ὁποίων ἡ παραγωγὴ αὐξάνει διαρκῶς, χάρις εἰς τὴν εὐρυτάτην χρῆσιν τῶν λιπασμάτων. Ἡ παραγωγὴ τοῦ σίτου, ἀνερχομένη εἰς 83.000 στατῆρας πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, φθάνει σήμερον τὰς 160.000, τῆς βρώμης εἰς 2.000.000 στατῆρας, τῆς κριθῆς εἰς 1.200.000 καὶ τῶν γεωμήλων εἰς 9.000.000. Ἡ ἀξία τῶν εἰσαγομένων ἐτησίως συμπληρωματικῶν γεωργικῶν προϊόντων (σίτου, κριθῆς, ἀραβοσίτου κτλ.) καλύπτει τὸ δέκατον περίπου τοῦ εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου τῆς χώρας. Τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν γεωργίαν λιπάσματα παρέχει ἡ ἐθνικὴ βιομηχανία, οὐ μόνον ἐπαρκοῦσα εἰς τὴν ἐπιτόπιον κατανάλωσιν, ἀλλὰ καὶ ἐξάγουσα ἱκανὴν ποσότητα νιτρικῆς ποτάσσης (νιτρικοῦ νατρίου).

Κτηνοτροφία. Τὰ 2 % περίπου τοῦ ἐδάφους τῆς Νορβηγίας καλύπτονται ὑπὸ λειμώνων (βοσκοτόπων), εἰς τοὺς ὁποίους διαιτῶνται 1.200.000 περίπου ἀγελάδες, 1.600.000 πρόβατα, 290.000 αἶγες, 300.000 χοῖροι, 180.000 ἵπποι καὶ πάσης φύσεως πουλερικά. Τὰ προϊόντα τῶν ζῴων τούτων καλύπτουσιν ἐπαρκῶς τὰς ἐπιχωρίους ἀνάγκας, ἐξάγεται δὲ καὶ ἱκανὴ ποσότης λίπους καὶ συμπεπυκνωμένου γάλακτος.

Δάση. Εἷς ἐκ τῶν κυριωτέρων κλάδων τῆς νορβηγικῆς πλουτολογίας εἶναι ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν δασῶν, τὰ ὁποῖα καλύπτουσι τὰ 24 % τῆς ὅλης ἐπιφανείας τῆς χώρας (75.000 τ. χλμ. περίπου), ἐκτεινόμενα ἐπὶ τῶν κλιτύων τῶν ὀρέων μέχρις ὕψους 800 μ. Ἡ ἀξία τῶν προϊόντων αὐτῶν (10 ἑκατομ. κυβ. μ. ἐτησίως) ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὰ 40% περίπου τοῦ ὅλου ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου. Τὰ νορ-

Digitized by Google

ηγικὰ δάση ἀποτελοῦνται κυρίως ἐκ δένδρων ἐλά- ης, ἰτέας, δρυός, ὀξυᾶς κτλ., τὰ ὁποῖα ἀποδίδου- ιν ἐκλεκτὴν οἰκοδομικὴν ξυλείαν, καύσιμον ὕλην αὶ πολτὸν ξύλου διὰ τὴν παρασκευὴν χάρτου καὶ υτταρίνης (σελλουλόζης). Ἡ οἰκοδομικὴ ξυλεία ξάγεται ὑπὸ μορφὴν ἀκατεργάστων σανίδων, δο- ῶν κτλ. (μαδέρια, σανίδες, ντοῦγες, δοκάρια), φθά- ει δ' ἐτησίως τὰς 500.000 τόννων. Κυριώτερα κέν- ρα τοῦ ἐμπορίου τούτου εἶναι αἱ πόλεις Τρόντ- ιεμ καὶ Φρέντρικσταντ. Ἡ κατασκευὴ τοῦ ξυλο- ολτοῦ, ἀρξαμένη ἐν Νορβηγίᾳ ἀπὸ τοῦ 1860, ηὐ- ήθη τεραστίως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, καλύπτει ὲ σήμερον τὸ πέμπτον τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου, περβαίνουσα εἰς ποσότητα πάσας τὰς λοιπὰς χώ- ας τῆς γῆς.

Ἁλιεία. Ἡ νορβηγικὴ ἁλιεία εἶναι ἡ δευτέρα ν Εὐρώπῃ, ἐρχομένη εὐθὺς μετὰ τὴν βρεττανικήν. ιὰ τὴν διεξαγωγὴν αὐτῆς ἀπασχολοῦνται πλέον ῶν 62.000 πλοίων, ἐξ ὧν 18.000 περίπου μηχα- οκίνητα καὶ 366 ἀτμόπλοια. Ὁ ἀριθμὸς τῶν λιέων φθάνει τὰς 100.000 περίπου, ἡ δὲ ἀξία ῶν ἁλιευομένων ἰχθύων ἀνέρχεται ἐτησίως εἰς 00 ἑκατομμύρια χρυσῶν φράγκων. Τὰ κυριώτερα ίδη τῶν ἁλιευομένων ἰχθύων εἶναι: ὁ βακαλάος, ἀρίγγη, ἡ ὁποία ἀπαντᾷ ἐν ἀφθονίᾳ καθ' ὅλον ὸ διάστημα τοῦ ἔτους ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας, σκόμβρος καὶ ὁ σολωμός. Ἐπίσης θηρεύεται φάλαινα καὶ διάφορα κητώδη (φῶκαι κλπ.), ιοργανουμένων πρὸς τοῦτο μεγάλων ἀποστολῶν ἰνὰ τὸν Ἀνταρκτικὸν κυρίως ὠκεανόν. Ἐν τῇ ταγκοσμίῳ ἁλιείᾳ τῶν κητωδῶν, καὶ μάλιστα τῶν ραλαινῶν, ἡ Νορβηγία καταλαμβάνει τὴν πρώτην έσιν, καλύπτουσα τὰ 60 % περίπου αὐτῆς. Τὰ ιὰ τὴν ἁλιείαν ταύτην χρησιμοποιούμενα πλοῖα ιαρτίζουσιν ὁλόκληρον στόλον, συνολικοῦ ἐκτο- ίσματος 134.000 τόννων, ἀνήκουσι δὲ εἰς 23 με- άλας ἑταιρείας, τῶν ὁποίων τὰ κεφάλαια ἀνέρχον- αι εἰς 3 περίπου ἑκατομμύρια λιρῶν στερλινῶν. Ἐκ τῶν ἁλιευομένων φαλαινῶν ἐξάγεται μεγάλη τοσότης λίπους (260—280.000 βαρέλλια ἐτησίως) αὶ τὰ χρησιμώτατα εἰς τὴν ὀρθοπεδικὴν καὶ τὴν ραπτικὴν ἐλάσματα τῶν ὀδόντων των (μπαλέναι). Ἡ ἁλιεία τροφοδοτεῖ πολλὰς βιομηχανίας κονσερ- ϐοποιήσεως ἰχθύων, ἀριθμούσας 180 περίπου με- άλα ἐργοστάσια, συγκεντρωμένα ἐν τῇ περιοχῇ οῦ Στάβανγκερ. Ἡ ἀξία τῶν ἁλιευτικῶν προϊόν- ων, ἡ ὁποία πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἐκά- υπτε τὰ 37 % μόνον τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου, ὐξήθη ἐπὶ μᾶλλον κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους, περβᾶσα τὸ ἥμισυ καὶ πλέον αὐτοῦ. Τὰ $^{8}/_{5}$ περί- του τοῦ παρασκευαζομένου βακαλάου, τοῦ ὁποίου ἡ παραγωγὴ ἀνέρχεται εἰς 70.000 περίπου τόννους ἐτησίως, ἐξάγονται εἰς Ἱσπανίαν, τὸ μεγαλύτερον δὲ μέρος τοῦ ὑπολοίπου εἰς τὴν Πορτογαλίαν καὶ τὰς νοτιοαμερικανικὰς χώρας. Ἡ ἀρίγγη (200.000 περίπου τόνν.), νωπὴ ἢ ἁλίπαστος, προορίζεται διὰ τὴν Γερμανίαν, τὰς Σκανδιναυϊκὰς χώρας καὶ τὴν Πολωνίαν, οἱ κονσερβοποιημένοι ἰχθύες (35.000 τόνν.) διὰ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, τὸ δὲ μουρουνέλαιον ἐξάγεται εἰς ὅλας τὰς ἀγορὰς τοῦ κόσμου.

Προϊόντα τοῦ ὑπεδάφους. Τὸ Νορβηγικὸν ὑπέδαφος ἐγκλείει ἱκανὴν ποσότητα μεταλλευμάτων μετρίας περιεκτικότητος, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν πρώτην θέσιν κατέχουσι τὰ σιδηρομεταλλεύματα. Ὁ κατωτέρω πίναξ δίδει τὸ ποσὸν (εἰς τόννους) καὶ τὴν ἀξίαν εἰς χιλιάδας κορωνῶν τῶν ἐξαχθέντων τῷ 1928 μεταλλευμάτων.

Μέταλλα	Ποσὸν	Ἀξία
Ἄργυρος καὶ μεταλλεύματα αὐτοῦ	14 267	517
Μεταλλεύματα χαλκοῦ	15.285	1.466
Μεταλλεύματα ψευδαργύρου καὶ μολύβδου	100	3
Μεταλλεύματα σιδήρου	622.708	9.373
Τιτάνιον κλπ.	8.007	301
Πυρίτης θειοῦχος	738.535	15.007

Βιομηχανία. Ἡ Νορβηγία, στερουμένη γαιανθράκων, κατέφυγεν εἰς τὴν χρησιμοποίησιν διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς βιομηχανίας της τῶν ἐν ἀφθονίᾳ ρεόντων ὑδάτων, τῶν ὁποίων ἡ δύναμις ὑπολογίζεται εἰς 12.000.000 ἵππων. Ἐκ τούτων ἔχουσι χρησιμοποιηθῆ μέχρι σήμερον 1.521.397 μόνον ἵπποι. Ὁ εἰσαγόμενος γαιάνθραξ, τὸν ὁποῖον τὸ νορβηγικὸν ἐμπόριον προμηθεύεται ἀπὸ τῆς βρεττανικῆς ἀγορᾶς, ἀνέρχεται εἰς 1,5—2 ἑκατομ. τόννων ἐτησίως, τὸ δὲ κὼκ εἰς 400.000 τόννων. Ἡ ὑδροηλεκτρικὴ ἐνέργεια χρησιμοποιεῖται εἰς τὰς βιομηχανίας χημικῶν προϊόντων καὶ ἰδίως λιπασμάτων (ἐτησία ἐξαγωγὴ 250.000 περίπου τόννων), εἰς τὴν κατεργασίαν τοῦ ξύλου καὶ τοῦ πολτοῦ αὐτοῦ (84 μεγάλαι ἐγκαταστάσεις χαρτοποιίας κλπ.), τὴν μεταλλουργίαν, τὴν παρασκευὴν διατηρημένων τροφῶν (κονσερβῶν ἰχθύων) καὶ τινας ἄλλας βιομηχανίας (μηχανουργικάς, ὑελουργικάς, ὑφαντουργικάς, ζυθοποιητικὰς κλπ.), ἐρχομένας ὅμως εἰς δευτέραν μοῖραν.

Ἐμπόριον. Μέχρι τοῦ 1905 τὸ νορβηγικὸν ἐξωτερικὸν ἐμπόριον ἀπετέλει ἓν ὅλον μετὰ τοῦ σουηδικοῦ. Ὅταν ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτοῦ, ἐσημείωσε ταχέως τόσον ἁλματώδεις προόδους, ὥστε, ἐνῷ τῷ 1910 ἀνήρχετο εἰς 800 ἑκατομ. φράγκων χρυσῶν, τῷ 1913 ὑπερέβαινε τὸ δισεκατομμύριον. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἡ οὐδετέρα Νορβηγία ἦτο ἓν τῶν σπουδαιοτέρων κέντρων ἀνεφοδιασμοῦ τῶν ἐμπολέμων, ἡ δ' ἐτησία κίνησις τοῦ ἐμπορίου της, κατὰ τὸ διάστημα 1916—1920, ἐκυμαίνετο περὶ τὰ 3 δισεκατομ. φράγκων χρυσῶν. Αἱ βιομηχανίαι καὶ πάσης φύσεως ἐπιχειρήσεις ἐκέρδισαν σημαντικῶς, μεγάλη δὲ ὤθησις ἐδόθη εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς χώρας, συγχρόνως ὅμως ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία ὑφίστατο δύο ἐξ ἴσου σοβαρὰς ζημίας, τὴν ἐκ τῶν τορπιλλισμῶν τοῦ ἡμίσεος σχεδὸν τοῦ ἐμπορικοῦ στόλου (289 πλοῖα, 1.239.283 τόννων) καὶ τὴν ἐκ τῆς αὐξήσεως τοῦ δημοσίου χρέους εἰς τὸ τριπλάσιον σχεδὸν ἐντὸς τῆς τετραετίας. Κατὰ τὴν δεκαετίαν 1920—1930, ἀφοῦ ἡ ἐμπορικὴ κίνησις κατῆλθε μέχρι τοῦ ἡμίσεος μόνον τῆς κατὰ τὸν πόλεμον τοιαύτης, ἐσημείωσε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ποιάν τινα σταθερότητα, καταδεικνυομένην ἐν τῷ κατωτέρω πίνακι:

Κίνησις	1924	1925	1926	1927	1928	1929
Εἰσαγωγή	1.566.680	1.378.500	1.092.290	976.580	1.023.360	1.072 640
Ἐξαγωγή	1.065.650	1.048.280	811.910	684.750	683 050	752 050

Τὸ ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον εἶναι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν παθητικόν, αἱ ἐκ τῆς ἀκμαίας ὅμως ἐμπορικῆς ναυτιλίας εἰσπράξεις κατορθώνουν ἀνέτως νὰ καλύπτουν τὸ ἔλλειμμα. Ἡ κατανομὴ τοῦ νορβηγικοῦ ἐμπορίου ἀπὸ ἀπόψεως εἴδους, ὡς καὶ οἱ κυριώτεροι πελάται καὶ προμηθευταὶ τῆς χώρας δίδονται ἀναλυτικῶς εἰς τοὺς ἑπομένους πίνακας:

Πίναξ κατανομῆς τοῦ εἰσαγωγικοῦ καὶ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου τῆς Νορβηγίας, κατ' εἶδος ἐμπορευμάτων καὶ ἀξίαν αὐτῶν εἰς ἑκατομμύρια κορωνῶν (1929).

Εἴδη	Εἰσαγωγὴ	Ἐξαγωγὴ
Σιτηρὰ	91.4	0.5
Ποτὰ	12.6	0.3
Ἀποικιακὰ	66.2	0.6
Ὀπῶραι, λαχανικὰ κλπ	41.3	0.9
Κτήνη καὶ προϊόντα αὐτῶν	24.0	171.5
Γαιάνθρακες καὶ κὼκ	69.0	0.3
Μέταλλα	37.2	90.8
Δέρματα (κατειργ. καὶ ἀκατέργ.)	23.0	18.0
Πρῶται ὗλαι ὑφασμάτων	13.0	1.8
Ξυλεία	21.3	40.0
Μεταλλευτικαὶ ὗλαι	46 3	41.0
Μετάλλινα εἴδη	60.6	7.3
Ὑφάσματα	156.3	5.3
Πολτὸς πρὸς παρασκευὴν χάρτου, χάρτης κλπ. συγγενῆ προϊόντα	9.8	194.2
Δερμάτινα εἴδη	9.6	0.3
Εἴδη ἐκ ξύλου	12.1	3.4
Δρόγαι, χρώματα κλπ.	7.7	1.3
Ἔλαια	74.5	58 2
Διάφορα	296.7	116.3
Σύνολον	1.072.6	752.0

Κατανομὴ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου τῆς Νορβηγίας (1929) ὡς πρὸς τὰς κυριωτέρας χώρας, μεθ' ὧν συναλλάσσεται αὕτη (εἰς ἑκατομμύρια κορωνῶν).

Χῶραι	Εἰσαγωγὴ	Ἐξαγωγὴ
Μεγάλη Βρεττανία	227.5	203.1
Γερμανία	261.4	97.9
Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι	112.3	73.6
Σουηδία	97 0	41.7
Δανία	65.2	31.6
Ὀλλανδία	48.8	18.7
Βέλγιον	34.6	31.7
Γαλλία	21.2	38.1
Ἀργεντινὴ	35.1	9.6
Ἱσπανία	18.3	13.1
Ἰταλία	13.0	18.4
Σοβιετικὴ Ρωσία	7.1	17.9
Βρεττανικαὶ Ἰνδίαι	12.3	10.8
Καναδᾶς, Νέα Γῆ	19.3	4.2

Συγκοινωνίαι. Τὸν πρῶτον ρόλον εἰς τὰς ἐσωτερικὰς καὶ τὰς διεθνεῖς συγκοινωνίας τῆς Νορβηγίας παίζει ἡ ναυτιλία, ἀποκλειομένων σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου τῶν χερσαίων συγκοινωνιῶν, λόγῳ τοῦ ἀκαταλλήλου τῆς χώρας. Τὰ γυμνὰ καὶ απότομα ὄρη ἀφ' ἑνός, τὰ ὁποῖα εἰς πολλὰ σημεῖα, συνεχόμενα δι' ὑψηλῶν αὐχένων, εἶναι ἀδιάβατα, καὶ αἱ χιόνες τοῦ χειμῶνος ἀφ' ἑτέρου, αἵτινες καλύπτουσι τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς σιδηροδρομικὰς γραμμάς, δυσχεραίνουσι σημαντικῶς τὴν διὰ ξηρᾶς συγκοινωνίαν. Ἀπ' ἐναντίας τὸ πλῆθος τῶν κατὰ μῆκος τῆς παραλίας νησίδων καὶ σκοπέλων, αἱ ὁποῖαι περικλείουσι τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ ὠκεανοῦ, σχηματίζουσιν ἀσφαλεῖς ἀπὸ τῶν κυμάτων τοῦ ὠκεανοῦ ναυτιλιακὰς ὁδούς. Πυκνὸν ἀκτοπλοϊκὸν δίκτυον συνδέει μεταξύ των τοὺς κυριωτέρους καὶ τοὺς δευτερεύοντας λιμένας τοῦ ἐσωτερικοῦ (Ὄσλο, Μπέργκεν, Ντράμμεν, Τρόντχαϊμ, Ἔλεσουντ, Μός, Ταίνσμπεργκ, Σκίεν, Ἄρενταλ, Κρίστιανσαντ, Στάβανγκερ κλπ.), τακτικαὶ δὲ διεθνεῖς γραμμαὶ ἐξυπηρετοῦσι τὴν μετὰ τῆς κυρίως Εὐρώπης συγκοινωνίαν μέσῳ τῶν λιμένων Ὄσλο καὶ Μπέργκεν. Τὸ μῆκος τῶν γραμμῶν τῶν σιδηροδρόμων τῆς χώρας, οἵτινες κατὰ μέγα μέρος εἶναι ἠλεκτροκίνητοι καὶ ἀνήκουσι κατὰ τὰ ἐννέα δέκατα εἰς τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον ἐκμεταλλεύεται αὐτὰς ἀπ' εὐθείας, ἀνέρχεται (1929) εἰς 3.835 χλμ. Λειτουργοῦσι (1928) 36.752 αὐτοκίνητα, 4.316 ταχυδρομικὰ γραφεῖα, ἀποστείλαντα (1929) 120.393.000 ἐπιστολάς, δέματα κλπ., 3.130 τηλεγραφεῖα μετὰ καλῳδίων μήκους 54.600 χλμ., ἀποστείλαντα τῷ 1928—1929 4.471.000 τηλεγραφήματα, 19 παράλιοι σταθμοὶ ἀσυρμάτου, ἐξ ὧν εἷς ἐπὶ τῶν νήσων τῆς Σπιτσβέργης καὶ 178.847 τηλεφωνικαὶ συσκευαί.

Ναυτιλία. Τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῆς Νορβηγίας εἶναι ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων τοῦ κόσμου ἀπὸ ἀπόψεως χωρητικότητος, παρ' ὅλην τὴν μεγάλην φθοράν, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ἐκ τορπιλλισμῶν διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ἀνερχομένην ἀπὸ ἀπόψεως χωρητικότητος εἰς 1.239.283 τόννους. Σήμερον ἀριθμεῖ (1930) 3.773 σκάφη, χωρητικότητος 1.954.000 τόννων. Τὰ περισσότερα ἐκ τῶν πλοίων τούτων εἶναι φορτηγά, ἐξυπηρετοῦντα ξένας ἀγοράς, ἐκ τῶν κερδῶν δ' αὐτῶν παρέχονται ἐτησίως εἰς τὸν ἐθνικὸν πλοῦτον τῆς χώρας 500 περίπου ἑκατομ. χρυσῶν φράγκων, δι' ὧν καλύπτεται τὸ ἔλλειμμα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου. Οἱ νορβηγικοὶ λιμένες ἐσημείωσαν τῷ 1929 κατάπλους καὶ ἀπόπλους 9.687 πλοίων, χωρητικότητος 7.787.126 τόννων, ἐξ ὧν 4.547 πλοῖα (3.370.677 τόννοι) ἦσαν νορβηγικά.

Δημόσια οἰκονομικά. Τὸ δημόσιον χρέος τῆς Νορβηγίας ἀνήρχετο τῷ 1928 εἰς 1.635.060.000 κορωνῶν, ἐξ ὧν τὰ 811.430.000 ὠφείλοντο εἰς τὸ ἐξωτερικόν, τὰ δὲ λοιπὰ εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Τὰ κυριώτερα κονδύλια τοῦ προϋπολογισμοῦ, ὅστις ἀπὸ ἐτῶν διατηρεῖται ἰσοσκελισμένος εἰς τὰ ἔσοδα καὶ τὰς δαπάνας, δίδει ὁ κατωτέρω πίναξ:

Προϋπολογισμὸς τοῦ ἔτους 1930—1931 εἰς χιλιάδας κορωνῶν.

Ἔσοδα		Ἔξοδα	
Τελων. δασμοὶ	107 000	Κρατικαὶ ὑπηρεσίαι	4 363
Φόροι	183 173	Ἐξωτερ. ὑποθέσεις	3.314
Γραμματόσημον	6 750	Ἐθνικὴ ἄμυνα	39.214
Κρατικαὶ ἐπιχειρήσ.	17.011	Δικαιοσύνη	13 366
Ἄλλα ἔσοδα	44.197	Παιδεία, θρησκεύμ.	52.932
		Κοινωνικαὶ δαπάναι	13 581
		Ὑγιεινὴ	14 047
		Γεωργία	13.099
		Ἐμπόρ. Βιομηχ.	12.743
		Φόροι	12.366
		Συντάξεις	7.388
		Δημόσιον χρέος	112.949
		Σιδηρόδρομοι	12 907
		Ἄλλαι δαπάναι	45 882
Σύνολον	358.131	Σύνολον	358.131

Χ. Δ.

— [ΠΟΛΙΤ. ΓΕΩΓΡ.] Ἡ Νορβηγία ὑποδιαιρεῖται εἰς 20 νομοὺς (fylker), ἐξ ὧν δύο περιλαμβάνουσι τὰς πόλεις *Ὄσλο* (πρωτεύουσαν τῆς χώρας, καλουμένην *Χριστιανίαν* μέχρι τοῦ 1925) καὶ *Μπέργκεν*, αἵτινες εἶναι καὶ αἱ πολυανθρωπότεραι τῆς χώρας. Τὰ ὀνόματα τῶν νομῶν, τὴν ἔκτασιν, τὸν πληθυσμὸν (1930), τὴν ἀναλογίαν κατὰ τετρ. χλμ. (ἐπὶ τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1920) καὶ τὰς πρωτευούσας ἑνὸς ἑκάστου μετὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων των δίδει ὁ ἐν ἀρχῇ τῆς ἑπομένης σελίδος πίναξ.

Οἱ κάτοικοι. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Νορβηγίας ἀποτελεῖται ἐκ γεωργῶν, ἁλιέων, ναυτικῶν καὶ ἐργατῶν. Οἱ πρῶτοι εἶναι οἱ πολυπληθέστεροι, μολονότι ἡ χώρα δὲν εἶναι γεωργική. Εἶναι δὲ ἐλεύθεροι μικροκτηματίαι, κατανεμημένοι εἰς τὰ 200.000 περίπου μικρὰ κτήματα τῆς χώρας, ἐξ ὧν ἐλάχιστα ὑπερβαίνουσι κατ' ἔκτασιν τὰ 50 ἑκτάρια. Ἡ ἐκ μέρους τοῦ κράτους προστασία τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ κατοχυροῦται διὰ νόμων, οἵτινες μεριμνῶσι διὰ τὴν διαρκῆ κατοχὴν ἑκάστου κτήματος ὑπὸ τῆς αὐτῆς πάντοτε οἰκογενείας. Οἱ ἁλιεῖς ἐπίσης, οἱ ναυτικοὶ καὶ οἱ ἐργάται ἀπολαύουσι τῆς προστασίας τῆς πολιτείας, ἡ ὁποία κατοχυρώνει αὐτοὺς διὰ τελειοτάτου συστήματος κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων (τῷ 1924 ἦσαν ἠσφαλισμένοι 197.557 ἐργάται τῶν βιομηχανιῶν, 42.527 ἐργάται τοῦ ναυτικοῦ καὶ 84.138 ἁλιεῖς).

Ὁ πληθυσμὸς εἶναι κατανεμημένος κυρίως εἰς μικροὺς συνοικισμοὺς καὶ πολίχνας, ἐκ δὲ τῶν πόλεων τῆς χώρας μόνη ἡ πρωτεύουσα, ἡ Μπέργκεν καὶ ἡ Τρόντχαϊμ ἀριθμοῦν ὑπὲρ τὰς 50.000 κατ., τῶν δὲ λοιπῶν ὁ πληθυσμὸς κυμαίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πέριξ τῶν 10.000 κατ. Ὁ ἀστικὸς πληθυσμὸς τῆς Νορβηγίας μόλις περιλαμβάνει τὰ 29 ἑκατοστὰ τοῦ συνόλου. Ὁ κατωτέρω πίναξ δίδει τὴν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη κίνησιν τοῦ πληθυσμοῦ.

Ἔτος	Γάμοι	Γεννήσεις	Ποσοστὸν ἐπὶ χιλίων κατ.	Θάνατοι	Ποσοστὸν ἐπὶ χιλίων κατ.
1928	16683	49561	17,8	30301	10,8
1929	17752	49401	17,5	31462	11,2

Αἱ γυναῖκες εἶναι γενικῶς πολυαριθμότεραι (ἀναλογία 95 περίπου ἀνδρῶν ἐπὶ 100 γυναικῶν). Οἱ

Digitized by Google

Νομός	*Ἔκτασις εἰς τετρ. χλμ.*	*Πληθυσμὸς 1930*	*Ἀναλογία κατ. κατὰ τετρ. χλμ.*	*Πρωτεύουσα*	*Πληθυσμὸς πρωτευούσ.*
Αἴστφουλντ (Oestfold)	4.181	173.858	88	Μὸς (Moss)	8.259
Ἄκερσχους (Akershus)	5.332	207.448	34	Ὄσλο (Oslo)	—
Ὄσλο (Oslo)	16	250.420	—	Ὄσλο (Oslo)	—
Χέντμαρκ (Hedmark)	27.484	166.625	5	Χάμαρ (Hamar)	5 96[illegible]
Ὄπλαντ (Opland)	25.258	141 179	5	Λίλλεχαμμερ (Lillehammer)	5.436
Μπούσκερουντ (Buskerud)	14 809	148 008	9	Ντράμμεν (Drammen)	25.399
Βέστφολντ (Vestfold)	2.336	131 072	53	Ταίνσμπεργκ (Tœnsberg)	11.980
Τέλεμαρκ (Telemark)	15.182	132 214	8	Σκίεν (Skien)	15 605
Ἄουστ-Ἄγκντερ (Aust-Agder)	9.349	72.244	8	Ἄρενταλ (Arendal)	10.403
Βὲστ-Ἄγκντερ (Vest-Agder)	7 254	77 113	11	Κρίστιανσαντ (Kristiansand)	18 700
Ρόγκαλαντ (Rogaland)	9.135	175.293	18	Στάβανγκερ (Stavanger)	46.353
Μπέργκεν (Bergen)	35	97 524	—	Μπέργκεν	—
Χόρνταλαντ (Hordaland)	15.518	166.181	10	Μπέργκεν	—
Σόγκνογκ Φιόρντανε (Sognog Fjordane)	18.473	94.334	5	Χέρμανσβερκ (Hermansverk)	3.500
Μαῖρε (Mœre)	15.052	169.037	11	Μόλντε (Molde)	3 222
Σαὶρ-Τραίντελαγκ (Sœr-Trœndelag)	18 [illegible]40	175.451	9	Τρόντχαϊμ (Trondheim)	54.135
Νὸρντ-Τραίντελαγκ (Nord-Trœndelag)	22 417	96 344	4	Στάϊνκγερ (Steinkjer)	2.776
Νόρντλαντ (Nordland)	38.082	193.901	5	Μπόνται (Bodoe)	5 208
Τρὸμς (Troms)	26.990	101.417	3,4	Τρόμσαι (Tromsoe)	10 359
Φίνμαρκ (Finmark)	48.152	51.519	0,9	Βάντσαι (Vadsoe)	2 050
Σύνολον	323.795	2.821.182	8		

Νορβηγοὶ εἶναι ὑψηλοὶ καὶ εὔσωμοι, μὲ δέρμα λευκόν, κόμην ξανθὴν καὶ κυανοῦς ὀφθαλμούς, ἀνήκουσι δὲ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν βραχυκεφάλων, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Σουηδούς, οἵτινες εἶναι δολιχοκέφαλοι. Εἰς τὸ Β. τμῆμα τῆς χώρας ἀπαντῶσιν ἐπίσης ὀλιγάριθμοι Λάπωνες καὶ Φίννοι, ἀνερχόμενοι εἰς 20—25.000. Οἱ Νορβηγοὶ διακρίνονται διὰ τὴν ἀγάπην ἣν τρέφουσι πρὸς τὴν θάλασσαν, οἱ δὲ ναυτικοὶ αὐτῶν φημίζονται διὰ τὴν ἔξοχον ἱκανότητά των εἰς τοὺς ναυτικοὺς χειρισμούς, διὰ μέσου τῶν στενῶν διέκπλων καὶ τῶν φιόρδ. Ἀτρόμητοι καὶ ριψοκίνδυνοι, σπουδαίως συνέβαλον εἰς τὴν προσπάθειαν τοῦ ἀνθρώπου ὅπως γνωρίσῃ τοὺς πόλους τῆς γῆς, ἔχουσι δὲ νὰ ἐπιδείξωσι μέγαν ἀριθμὸν διασήμων ἐξερευνητῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνονται κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους οἱ Ρ. Ἀμοῦνδσεν καὶ Φ. Νάνσεν. Λαὸς φίλεργος καὶ συντηρητικός, κατέστησε τὴν ἄγονον χώραν του ἓν τῶν σπουδαιοτέρων κέντρων πολιτισμοῦ καὶ ἀναπτύξεως.

Πολίτευμα. Ἡ Νορβηγία ἀποτελεῖ βασιλευομένην δημοκρατίαν (Kongerike), τῆς ὁποίας τὸ στέμμα περιέρχεται διαδοχικῶς εἰς τοὺς ἄρρενας ἀπογόνους τοῦ νορβηγικοῦ κλάδου τοῦ οἴκου Σλέσβιχ - Ὀλστάϊν - Σόντερμπουργκ - Γκλύκσμπουργκ. Μέχρι τοῦ 1905 (7 Ἰουνίου) τὸ στέμμα τῆς χώρας ἦτο ἡνωμένον μετὰ τοῦ σουηδικοῦ. Τὸ ἰσχῦον σήμερον Σύνταγμα ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν ἀπὸ τῆς 17 Μαΐου 1814, ἐτροποποιήθη δ' ἔκτοτε διὰ τελευταίαν φορὰν τὴν 8 Μαρτίου 1929. Ὁ βασιλεὺς ἀσκεῖ τὴν ἀνωτάτην ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν καὶ ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ διορισμοῦ τῶν δημοσίων λειτουργῶν καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ἀρνησικυρίας ἐπὶ τῶν ὑπὸ τοῦ κοινοβουλίου ψηφιζομένων νόμων, δύναται δὲ νὰ ἀσκήσῃ τοῦτο δὶς κατὰ συνέχειαν διὰ τὸν αὐτὸν νόμον. Ἐπίσης διορίζει καὶ παύει τοὺς ὑπουργοὺς τοῦ κράτους. Ἡ συνέλευσις τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ (storting) ἀποτελεῖται ἐξ 100 μελῶν, ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, καὶ 50 μελῶν ἀντιπροσωπευόντων τοὺς κατοίκους τῶν ἀστικῶν κέντρων. Ἐκλόγιμοι εἶναι πάντες οἱ πολῖται οἱ συμπληρώσαντες τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας, ἐκλογεῖς δὲ πάντες οἱ Νορβηγοὶ ὑπήκοοι, ἀμφοτέρων τῶν φύλων, οἱ συμπληρώσαντες τὸ 23 ἔτος. Ἡ ψηφοφορία εἶναι ἄμεσος, καθολικὴ καὶ μυστική, ἡ δὲ διάρκεια τῆς θητείας τῶν βουλευτῶν τριετής. Ἡ ἐθνοσυνέλευσις αὕτη συνέρχεται ἀφ' ἑαυτῆς τὸν Ἰανουάριον ἑκάστου ἔτους καὶ ἐκλέγει τὸ ἓν τέταρτον ἐκ τῶν μελῶν της, τὸ ὁποῖον σχηματίζει τὴν Ἄνω Βουλὴν (Λάγκτινγκετ), ἐνῷ τὰ λοιπὰ τρία τέταρτα ἀπαρτίζουσι τὴν Κάτω Βουλὴν (Ὀντελστινγκετ), ἥτις ἔχει, μόνη αὐτή, τὸ δικαίωμα τοῦ ἐλέγχου τῆς κυβερνήσεως. Ἡ Ἄνω Βουλὴ ψηφίζει τοὺς νόμους, οἵτινες ἔχουσιν ἤδη ψηφισθῆ ὑπὸ τῆς Κάτω. Ἐν περιπτώσει τροποποιήσεως τοῦ Συντάγματος ἢ ριζικῶν διαφωνιῶν, αἱ δύο βουλαὶ συνέρχονται εἰς ἑνιαῖον σῶμα. Τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον ὀνομάζεται στατσρῶντετ (statsraadet), ἀπαρτίζεται δὲ ἐξ ὀκτὼ μελῶν καὶ τοῦ πρωθυπουργοῦ.

Δικαιοσύνη. Ἡ δικαιοσύνη περιλαμβάνει τρεῖς βαθμοὺς διαδικασίας, διὰ τὰς ἀστικὰς δὲ ὑποθέσειε ὑπάρχουσι πολυάριθμα κατὰ τόπους «συμβούλια συμφιλιώσεως», ἀποτελούμενα ἐκ τριῶν πολιτῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ὑποχρεωτικῶς εἰσάγονται αὗται πρὶν ἢ ὑποβληθῶσιν εἰς τὸ δικαστήριον. Τοιουτοτρόπως μέγα μέρος τῶν ἀστικῶν διαφορῶν λύεται διαιτητικῶς, ἄνευ τῆς παρεμβάσεως τῆς πολιτείας. Τὰ λειτουργοῦντα δικαστήρια καὶ τῶν τριῶν βαθμῶν εἶναι: ἓν ἀνώτατον ἐν τῇ πρωτευούσῃ, τρία ἀνώτερα ἐν Ὄσλο, Μπέργκεν καὶ Τρόντχαϊμ καὶ 109 κατώτερα ἀνὰ τὰ κυριώτερα κέντρα τῆς χώρας. Διὰ τὰς ποινικὰς ὑποθέσεις λειτουργοῦσι τέσσαρα ἀνώτερα δικαστήρια καὶ πολλὰ κατώτερα. Εἰς τὰς τρεῖς μεγάλας φυλακὰς τῆς πολιτείας καὶ τὰς 128 κατὰ τόπους μικροτέρας, ὁ ἀριθμὸς τῶν κρατουμένων κυμαίνεται περὶ τοὺς 1.000, ἐξ ὧν 50 περίπου γυναῖκες.

Θρησκεία. Τὰ 97 % τῶν κατοίκων ἀνήκουσιν εἰς τὴν εὐαγγελικὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία εἶναι καὶ ἡ ἐπίσημος θρησκεία τῆς πολιτείας, οἱ δὲ λοιποὶ εἶναι καθολικοί, ἀγγλικανοὶ κ. ἄ., Χριστιανοί, ὡς καὶ ὀλίγοι Ἑβραῖοι. Ἡ εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία περιλαμβάνει 7 ἐπισκοπὰς ἑδρευούσας εἰς τὰς πόλεις Ὄσλο, Κρίστιανσαντ, Μπέργκεν, Τρόμσαι, Στάβανγκερ, Χάμαρ καὶ Νίνταρος. Ἡ πολιτεία ἀναγνωρίζει τὴν ἀνεξιθρησκείαν, ἀπαγορεύουσα μόνον τὴν ἐντὸς τῆς χώρας ἐγκατάστασιν ἰησουϊτῶν.

Ἐκπαίδευσις. Ἡ παιδεία εἶναι προηγμένη ἐν Νορβηγίᾳ ὅσον εἰς ὀλίγας ἄλλας εὐρωπαϊκὰς χώρας, ἀπὸ πολλοῦ δὲ χρόνου οἱ ἀγράμματοι σπανίζουσιν. Ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις παρέχεται δωρεὰν καὶ εἶναι ὑποχρεωτική, τὰ δ' ἔξοδα αὐτῆς καταβάλλονται κατὰ τὸ ἓν τρίτον ὑπὸ τοῦ κράτους καὶ κατὰ τὸ ὑπόλοιπον ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους κοινοτικῶν καὶ δημοτικῶν ἀρχῶν. Διὰ τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν λειτουργοῦσι (1925—1926) ἐν μὲν τῇ ὑπαίθρῳ χώρᾳ 5.883 σχολεῖα (μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι 297.103), εἰς δὲ τὰς πόλεις 3.364 αἴθουσαι διδασκαλίας μὲ 99.024 μαθητάς. Ἡ μέση κλασσικὴ ἐκπαίδευσις παρέχεται ὑπὸ 203 σχολείων, παραλλήλως ὅμως πρὸς αὐτὴν λειτουργοῦσι πολυάριθμοι ἐπαγγελματικαὶ σχολαί, ἐμπορίου, ναυτιλίας, γεωργίας, 12 διδασκαλεῖα κλπ. ἐκπαιδευτήρια. Ἐν Ὄσλο λειτουργεῖ πλῆρες πανεπιστήμιον, ἐν Τρόντχαϊμ πολυτεχνεῖον καὶ ἐν Ὢς ἀνωτέρα γεωργικὴ σχολή. Τὰ λεγόμενα λαϊκὰ πανεπιστήμια ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ λαοῦ διὰ τῆς ἀλληλοδιδακτικῆς μεθόδου. Παραλλήλως πρὸς αὐτὰ λειτουργοῦσι πλέον τῶν 1.200 λαϊκῶν βιβλιοθηκῶν καὶ 200 περίπου μεγάλαι δημόσιαι, δημοτικαὶ ἢ ἰδιωτικαί. Χ. Δ.

—*[Στρατ.]* Ὁ στρατὸς τῆς *Νορβηγίας* συντίθεται ἐκ τῆς ἀνωτέρας διοικήσεως, 6 μεραρχιῶν, τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς, τοῦ φρουριακοῦ πυροβολικοῦ, τῆς ἀεροπορίας, τῆς τεχνικῆς ὑπηρεσίας τοῦ πυροβολικοῦ, τῆς στρατολογικῆς ὑπηρεσίας, τοῦ σχολείου ἀξιωματικῶν καὶ τῆς ἐπιτροπῆς ἱππωνειῶν. Ἐν συνόλῳ, αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις περιλαμβάνουσι: α') Πεζικόν: 17 συντάγματα τῆς γραμμῆς, τὴν βασιλικὴν φρουρὰν καὶ 4 ἀνεξάρτητα τάγματα· ἕκαστον τῶν συνταγμάτων σύγκειται ἐκ 3 ταγμάτων, μετὰ 4, κατὰ τὸ πλεῖστον, ἢ μετὰ 3 λόχων· ἐκ τῶν συνταγμάτων ὀκτὼ μὲν περιλαμβάνουσιν ἕνα λόχον πολυβόλων, τρία δὲ ἀνὰ ἕνα λόχον ποδηλατιστῶν. β') Ἱππικόν: 3 συντάγματα, ὧν τὰ δύο ἐξ 6 καὶ τὸ τρίτον ἐκ 4 ἰλῶν μεθ' ἑνὸς λόχου πολυβόλων. γ') Πυροβολικόν: 3 συντάγματα πεδινοῦ πυροβολικοῦ, ὧν ἕκαστον ἐκ 3 μοιρῶν τῶν 3 πυρβολαρχιῶν, 1 τάγμα ἐκ 3 πυρβολαρχιῶν βαρέος πυροβολικοῦ θέσεων, 1 λόχον ὄρχου πυροβολικοῦ, 3 ὀρειβατικὰς πυρβολαρχίας, 5 τάγματα φρουριακοῦ πυροβολικοῦ μετὰ 9 ἀποσπασμάτων σηματοδοτῶν καὶ συνδέσμου καὶ 6 ἀποσπασμάτων σκαπανέων. δ') Μηχανικόν: 1 σύνταγμα ἐκ 3 ταγμάτων (σκαπανέων, τηλεγραφητῶν, μεθ' ἑνὸς λόχου ραδιοτηλεγραφητῶν καὶ γεφυροποιῶν) μετὰ 4 λόχων, 2 τάγματα ἀνεξάρτητα, ἕκαστον τῶν ὁποίων περιλαμβάνει ἀνὰ ἕνα λόχον σκαπανέων, τηλεγραφητῶν καὶ ραδιοτηλεγραφητῶν. ε') Ἀεροπορία. Περιλαμβάνει μόνον ἀεροπλάνα ἐκπαιδεύσεως, ἓν σχολεῖον στρατιωτικῆς ἀεροπορίας καὶ ἓν ἐργοστάσιον ἀεροπλάνων. στ') Μεταγωγικὸν καὶ σῶμα αὐτοκινήτων, ὧν ἕκαστον συνίσταται ἀπὸ 6 λόχους. ζ') Ὑπηρεσίαι: ὑγειονομική, ἐπιμελητείας καὶ τεχνικὴ τοῦ πυροβολικοῦ· ἡ τελευταία περιλαμβάνει ὁπλουργεῖον, φυσιγγιοποιεῖον καὶ πυριτιδοποιεῖον, ἓν κύριον ὁπλοστάσιον καὶ 4 ὅμοια δευτερεύοντα.

Κατὰ τὸν στρατολογικὸν νόμον τοῦ 1910, τροποποιηθέντα τῷ 1915, ὁ στρατὸς σύγκειται ἐκ τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ, τῆς ἐθνοφρουρᾶς καὶ τῆς πολιτοφυλακῆς (Landstrum)· ἡ στρατιωτικὴ ὑποχρέωσις, ἀπὸ τοῦ 20οῦ ἔτους, κατατέμνεται εἰς 12 ἔτη διὰ τὸν ἐνεργὸν στρατὸν καὶ εἰς 12 διὰ τὴν ἐθνοφρουράν· ἀπὸ τοῦ 18—20οῦ καὶ ἀπὸ τοῦ 44—55ου ἔτους τῆς ἡλικίας οἱ ἄνδρες ἀποτελοῦσι μέρος τῆς πολιτοφυλακῆς. Ἡ ὑπὸ τὰς σημαίας ὑπηρεσία περιλαμβάνει κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος περίοδον ἐκπαιδεύσεως, διαρκείας διὰ τὸ πεζικὸν καὶ τὸ φρουριακὸν πυροβολικὸν 48 ἡμερῶν, διὰ τὸ ὀρειβατικὸν πυροβολικὸν 62, διὰ τὸ πεδινὸν 92 καὶ διὰ τὸ ἱππικὸν 102· τῆς ἐκπαιδεύσεως ταύτης ἕπονται ἀμέσως ἀσκήσεις διαρκείας 24 ἡμερῶν, αἵτινες ἐπαναλαμβάνονται ἰσοχρόνως κατὰ τὸ 2ον, 3ον καὶ 7ον ἔτος τῆς ἐν τῷ ἐνεργῷ στρατῷ ὑπηρεσίας. Τὰ στελέχη (ἀξιωματικοὶ καὶ ὑπαξιωματικοὶ) διαιροῦνται εἰς τὰ μόνιμα, εἰς τὰ τῶν στρατιωτικῶν περιφερειῶν, καλούμενα κατὰ τὴν περίοδον τῶν ἐνιαυσίων ἀσκήσεων, καὶ εἰς τὰ ἄνευ ἀποδοχῶν, ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐφεδρείαν. Ἡ ἐκπαίδευσις τῶν ἀξιωματικῶν, εἰς μὲν τὸ σχολεῖον πολέμου εἶναι μονοετὴς διὰ τοὺς ἄνευ ἀποδοχῶν καὶ τριετὴς διὰ τοὺς λοιπούς, εἰς δὲ τὴν ἀνωτέραν σχολὴν πολέμου διετής. Οἱ ὑπαξιωματικοὶ ἐξέρχονται διὰ μὲν τὸ πεζικὸν ἐκ τῶν μεραρχιακῶν σχολείων ὑπαξιωματικῶν, διὰ δὲ τὰ λοιπὰ ὅπλα καὶ σώματα ἐξ εἰδικῶν σχολείων. Οἱ ἵπποι, τῶν μὲν μετ' ἀποδοχῶν ἀξιωματικῶν εἶναι ὑποχρεωτικῶς ἰδιόκτητοι, τῶν δὲ ἄνευ τοιούτων παρέχονται ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας· διὰ τὸ ἱππικόν, πυροβολικὸν καὶ μεταγωγικόν, μικρὸν μόνον μέρος τῶν ἀναγκαιούντων ἵππων ἀνήκει εἰς τὸ κράτος, τὸ δὲ ὑπόλοιπον προέρχεται ἐξ ἰδιωτικῶν ἵππων ἀνηκόντων εἰς μεγάλους γαιοκτήμονας, παρ' ὧν λαμβάνονται, ἐπὶ ἀποζημιώσει, ἐν περιπτώσει ἀσκήσεων ἢ κινητοποιήσεως τοῦ στρατοῦ. Ἡ δύναμις τοῦ νορβηγικοῦ στρατοῦ ἀνήρχετο τῷ 1929 εἰς 1.151 ἀξιωματικοὺς καὶ 10.265 ἄνδρας ἐκπαιδευθέντας. Κ. ΔΙΓΕΝΗΣ

Πολεμικὸν ναυτικόν. Ὁ πολεμικὸς στόλος τῆς Νορβηγίας, λόγῳ τῆς ἀπὸ μακροῦ χρόνου φιλειρηνικῆς πολιτικῆς αὐτῆς, εἶναι περιωρισμένος καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἀριθμοῦ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως μαχητικότητος πλοίων, περιλαμβάνων 4 παλαιὰ θωρηκτά, ὧν ἕκαστον ἔχει ἐκτόπισμα 4.000 τόννων, μίαν κανονιοφόρον, 3 ἀντιτορπιλλικά, 26 τορπιλλοβόλα, ἐξ ὧν τρία μεγάλα, καὶ 15 ἄλλας διαφόρους μονάδας (ναρκοθέτιδας, κανονιοφόρους κλπ.). Τὸ προσωπικὸν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ ἀνέρχεται εἰς 175 ἀξιωματικοὺς καὶ δοκίμους, 400 ὑπαξιωματικούς, 700 ναύτας καὶ 200 περίπου ἀξιωματικοὺς ἐν ἐφεδρείᾳ. Πάντες οἱ πολῖται τῆς χώρας, οἱ ἀνήκοντες εἰς ναυτικὰ ἐπαγγέλματα, ὑποχρεοῦνται εἰς ἑξάμηνον θητείαν ἐν τῷ πολεμικῷ ναυτικῷ, τὴν ὁποίαν ἐκπληροῦσι μεταξὺ τοῦ 21ου καὶ 40ου ἔτους τῆς ἡλικίας των.

Σημαία καὶ θυρεός. Ἡ πολεμικὴ σημαία εἶναι ἐρυθρά, φέρουσα σταυρὸν κυανοῦν καὶ περιβαλλομένη γύρω ὑπὸ στενῆς λευκῆς ταινίας, ἀπολήγει δὲ κατὰ τὸ ἀνεμίζον ἄκρον εἰς τρεῖς ὀξείας γωνίας. Ἡ ἐμπορικὴ εἶναι ὁμοία ἀκριβῶς πρὸς τὴν πολεμικήν, στερεῖται ὅμως τῶν κατὰ τὸ ἀνεμίζον ἄκρον γωνιῶν. Ὁ θυρεὸς ἀποτελεῖται ἐξ ἐρυθροῦ πεδίου, εἰς τὸ μέσον τοῦ ὁποίου εἰκονίζεται χρυσοῦς ἐστεμμένος λέων, ὅστις στηριζόμενος ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν κρατεῖ διὰ τῶν προσθίων τὸν πέλεκυν τοῦ Ἁγίου Ὄλαφ, εἰκονιζόμενον ἀργυροῦν μὲ χρυσόχρουν λαβήν. Τὰ δύο ἐπίσημα παράσημα ἀπονεμόμενα ὑπὸ τοῦ βασιλέως, εἶναι τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Ὄλαφ (1847) καὶ τοῦ Νορβηγικοῦ Λέοντος (1904).

Τύπος. Ἐκδίδονται καθ' ἅπασαν τὴν χώραν (1930) 325 ἐφημερίδες καὶ 659 περιοδικὰ (φιλολογικά, ἐπιστημονικά, τεχνικὰ κλπ.). Σπουδαιότεραι ἐκ τῶν ἡμερησίων ἐφημερίδων εἶναι αἱ ἐν Ὄσλο ἐκδιδόμεναι: «Aftenposten» (συντηρητική, ἐκδιδομένη δὶς τῆς ἡμέρας), «Arbeiderbladet» (ἐργατική), «Dagbladet» (ριζοσπαστική), «Morgenposten» (συντηρητική) καὶ «Nationen» (συνασπισμὸς τῶν χωρικῶν). Ἐπίσης ἀξιόλογοι εἶναι αἱ ἐν Μπέργκεν ἐκδιδόμεναι: «Arbeidet» (κομμουνιστική), «Morgenanisen» (φιλελευθέρα) καὶ ἡ ριζοσπαστικὴ «B.s Tidende». Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκδοθέντων τῷ 1925—1926 βιβλίων ἀνῆλθεν εἰς 1.7[illegible]. Χ. Δ.

Νόμισμα. Ἡ Νορβηγία προσεχώρησεν ἀπὸ τοῦ 1875 εἰς τὴν σκανδιναυϊκὴν νομισματικὴν ἕνωσιν. Συνεπῶς ἔχει νομισματικὴν μονάδα τὴν krona, περιέχουσαν 0,403226 γρ. καθαροῦ χρυσοῦ. Χρυσᾶ νομίσματα τῶν 5,10,20 krona, τίτλου 0,900, καὶ βάρους τοῦ μὲν τῶν 10 krona 8,96057 γρ., τῶν δὲ λοιπῶν ἀναλόγου. Ἰσοτιμίας 1$=3,7314 krona. 1 krona =20,65037 δραχμάς. Τ. Κ.

—[ΙΣΤΟΡ.] ***Οἱ πρῶτοι κάτοικοι.*** Οἱ πρῶτοι κάτοικοι της Νορβηγίας (παλαιονορβ. Noregr= βορεία ὁδός, παρὰ Πλινίῳ Nerigon) ἦσαν Φίννοι ἁλιεῖς καὶ κυνηγοί, ὧν τὰ πρῶτα γνωστὰ ἴχνη ἀνάγονται εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ΣΤ' π.Χ. χιλιετηρίδος. Τούτους ἀπερρόφησαν τεκτονικὰ στοιχεῖα εἰσβαλόντα κατὰ τὴν σκανδιναυϊκὴν παλαιολιθικὴν ἐποχὴν (1.700 π.Χ.) ἐξ Ἰουτλάνδης καὶ ἐκ τῶν Δ. παραλίων τῆς Σουηδίας. Ἐκ τοῦ προτευτονικοῦ πολιτισμοῦ δὲ παρέμειναν εἰμὴ τὰ κατὰ τὸν μεσαίωνα ἀναφερόμενα τοπωνύμια Finnaland (ΣΤ' αἰών) καὶ Finmark (ΙΓ' αἰών) ἐν Ν. Νορβηγίᾳ καὶ ἐλάχιστα τῶν σημερινῶν (Toten, Vefsen, Bukn, κ.ἄ.), οἱ δὲ κατὰ τὸ 900—1000 μ. Χ. εἰσβαλόντες Λάπωνες οὐδόλως κατώρθωσαν νὰ ἀλλοιώσουν τὸν ὁριστικὸν

Digitized by Google

τευτονικὸν χαρακτῆρα τοῦ νορβηγικοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ πρώτη γνωστὴ διοικητικὴ μορφὴ τῆς χώρας εἶναι τὰ *φύλκε* (fylke, fylkir· ἀπὸ folk=στρατός), μικραὶ περιοχαὶ τὰς ὁποίας νέμονται ἀνεξάρτητοι ἀλλήλων βασιλεῖς ἐπὶ κεφαλῆς στίφους πολεμιστῶν (hird). Οἱ βασιλεῖς οὗτοι μᾶλλον θρησκευτικὴν ἀρχηγίαν εἶχον καὶ ἡ πραγματικὴ ἐξουσία εὑρίσκετο εἰς τὰς χεῖρας κατωτέρων ἡγεμόνων. Ἡ μόνη δὲ γνωστὴ αὐτῶν δρᾶσις εἶναι αἱ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Βικίγγων φερόμεναι πειρατικαὶ καὶ κατακτητικαὶ ἐπιδρομαὶ (Η΄ αἰὼν μ. Χ.).

Ἡ δυναστεία τῶν Ὑγγκλινγκ (860—1319). Πρῶτα πολιτικῶς ἡνώθησαν τὰ ὀκτὼ φύλκε τοῦ Τρόνθγιεμ (Trondhjem), ἀποκτήσαντα εἶδος κοινῆς συνελεύσεως (thing)· ταύτην ἐμιμήθησαν κατόπιν τὰ πλούσια δυτικὰ διαμερίσματα τῆς χώρας. Ἡ ὁλοκληρωτικὴ ἕνωσις τῆς χώρας ἤρχισεν εἰς τὰς περὶ τὸ φιὸρδ τῆς Χριστιανίας ἐπαρχίας, ὅπου κλάδος τοῦ μεγάλου δυναστικοῦ οἴκου τῆς Οὐψάλας, οἱ Ὕγκλινγκ (Yngling), κατώρθωσαν νὰ ὑποτάξουν δι' ἐπιγαμιῶν καὶ κατακτήσεων μεγάλας ἐκτάσεις. Ἐξ αὐτῶν *Χάλφνταν ὁ Μέλας* εἶχεν ἑνώσει ὑπ' αὐτὸν τὸ φύλκ τοῦ Σόγκν καὶ τὰς περιοχὰς τῆς Χάμαρ καὶ τοῦ Ὄσλο. Τούτου ὁ υἱὸς *Ἀράλδος Α΄ ὁ Καλλίκομος* (Harald Haarfager) ἐπέβαλε φόρον ὑποτελείας εἰς τοὺς βαρώνους, κατέστησεν ὑπηκόους του διὰ τῆς μάχης τοῦ Χάλσφιορ (872) τοὺς Δ. Βικίγγους, συσσωρεύσαντας ἀμύθητα πλούτη ἐκ τῶν εἰς τὰς βρεττανικὰς νήσους ἐκστρατειῶν, ἐπέδραμε κατὰ τῶν σκωτικῶν παραλίων, κατέκτησε τὰς νήσους Ὀρκάδας καὶ τὴν Σετλανδίαν (891) καὶ ἀνεκηρύχθη μονοκράτωρ. Ἐν τούτοις δὲν κατέστησεν ἑνιαίαν συνέλευσιν διὰ τὴν χώραν καὶ διένειμε τὸ κράτος εἰς τοὺς εἴκοσιν υἱούς του, ὁρίσας διάδοχον ἐξ αὐτῶν (930) *Ἐρρῖκον Α΄ τὸν Αἱμοσταγῆ πέλεκυν* (Erik Blodöxe). Οὗτος, ἐπικρατήσας κατόπιν ἐπιμόνων ἀγώνων κατὰ τῶν ἀδελφῶν του, ἐξεβλήθη ὑπὸ *Χάκωνος Α΄ τοῦ Καλοῦ*, ὅστις ἐφονεύθη κατὰ τὴν μάχην τοῦ Φίτγιε (961), πολεμῶν πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἐρρίκου καὶ τοὺς Δανοὺς συμμάχους των. Ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Ἐρρίκου ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ *Ἀράλδος Β΄ Γκράφελ* (Grafeld), εἰρηνικῶς συμβιῶν μὲ τοὺς ἀδελφούς του μέχρι τοῦ 970, ὅτε ἐδολοφονήθη ἐν Δανίᾳ ὑπὸ τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν κόμιτος Χάκωνος· ὁ τελευταῖος κατέβαλε τοὺς ἐκ τῆς νήσου Βόλλιν Βικίγγους τοῦ Γιόμσμπουργκ (Joms Viking), λυμαινομένους τὰ νορβηγικὰ παράλια, ἀλλ' ἐξεθρονίσθη ὑπὸ τῶν δυσαρεστηθέντων γαιοκτημόνων, ὧν ἡγεῖτο *Ὀλὰφ ὁ Α΄*, δισέγγονος τοῦ Ἀράλδου Α΄ (995).

Οὗτος συμβασιλεύσας μετὰ τοῦ ὁμωνύμου υἱοῦ του, εἰσήγαγε βίᾳ τὸν Χριστιανισμὸν εἰς Νορβηγίαν, Γροινλανδίαν καὶ Ἰσλανδίαν καὶ ὠργάνωσε τὴν πρώτην νορβηγικὴν Ἐκκλησίαν κατὰ ἀγγλικὰ πρότυπα. Ἐφονεύθη κατὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Σβόλντερ (1000) πολεμῶν κατὰ τῶν ἡνωμένων στόλων Δανίας καὶ Σουηδίας, αἵτινες διεμοιράσθησαν προσκαίρως τὴν Νορβηγίαν, ἂν καὶ οὐσιαστικοὶ κυβερνῆται παρέμειναν οἱ υἱοὶ τοῦ κόμιτος Χάκωνος Ἐρρῖκος καὶ Σουῆνος (Svein). Τούτους καὶ τοὺς ξένους ἐξεδίωξεν ὁ τρισέγγονος Ἀράλδου τοῦ Καλλικόμου *Ὀλὰφ Β΄ ὁ Ἅγιος* κατὰ τὴν μάχην τοῦ Nesje (1016), ἐπικληθεὶς οὕτω διὰ τὴν ἀφοσίωσίν του εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς νορβηγικῆς ἐκκλησίας. Ἐξεδιώχθη τῷ 1029 εἰς Ρωσίαν ὑπὸ τοῦ Δανοῦ ἐπιδρομέως Κνούτου τοῦ Μεγάλου, ἐπιστρέψας δὲ ἐφονεύθη (1030) εἰς τὴν μάχην τοῦ Stiklestad. Ἐπηκολούθησε βραχεῖα δανικὴ ἐπικυριαρχία ὑπὸ τὸν υἱὸν τοῦ Κνούτου Σουῆνον, ὃν διεδέχθη μετακληθεὶς ὑπὸ τῶν γαιοκτημόνων ἐκ Ρωσσίας ὁ υἱὸς τοῦ Ὀλὰφ *Μάγνος Α΄ ὁ Καλός*. Οὗτος, ἀπὸ τοῦ 1042 βασιλεύσας κατόπιν συνθήκης καὶ ἐπὶ τῆς Δανίας, ἐδέχθη τῷ 1046 ὡς συμβασιλέα τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ὀλὰφ Β΄ καὶ ἀνταπαιτητὴν τοῦ θρόνου *Ἀράλδον Γ΄ τὸν Σκληρὸν* (Haardraade) καὶ ἀπέθανε τῷ 1047. Ὁ Ἀράλδος Γ΄ ἐξεβλήθη ταχέως τοῦ θρόνου τῆς Δανίας καὶ ἐπιχειρήσας τολμηρὰν κατὰ τῆς Ἀγγλίας ἐπιδρομὴν ἐφονεύθη ἐν Στάμφορντ Μπρίτζ (1066). Διεδέχθη αὐτὸν ὁ ἐπὶ 28 ἔτη βασιλεύσας υἱός του *Ὀλὰφ Γ΄ ὁ Εἰρηνικὸς* (Kyrre), ἔχων συνάρχοντα τὸν ἀδελφόν του *Μάγνον Β΄* καὶ προσδώσας μεγάλην ὤθησιν εἰς τὴν νορβηγικὴν οἰκονομίαν. Τοῦτον διεδέχθη ὁ πολεμοχαρὴς υἱός του *Μάγνος Γ΄ ὁ Γυμνόπους* (Magnus Barfod), ὅστις, ἔχων συμβασιλέα τὸν υἱὸν τοῦ Μάγνου *Α΄ Χάκωνα*, ἐπολέμησε τὸν Σουηδὸν βασιλέα Ἴνγκε, ἡττηθεὶς δ' ἐν Foxerne (1101), ἐπεχείρησε τρεῖς ἐπιδρομὰς κατὰ τῶν σκωτικῶν νήσων καὶ ἐφονεύθη (1103). Διεδέχθησαν αὐτὸν ὡς συμβασιλεῖς οἱ υἱοί του *Εὐστάϊν Α΄*, *Ὀλὰφ Δ΄* καὶ *Σιγοῦρδος Α΄ ὁ Προσκυνητὴς* (Sigurd Jorsalfar)· οἱ δύο πρῶτοι ἀπέθανον ἐνωρίς, ὁ δὲ Σιγοῦρδος μετασχὼν τῆς Α΄ σταυροφορίας ἐπέστρεψεν ἄγων κολοσσιαῖα πλούτη ἐκ τῶν λεηλασιῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ Σιδῶνος καὶ ἐξ ἐπιδρομῶν κατὰ τῶν πειρατῶν τῆς Μεσογείου καὶ τῶν Ἀράβων τῆς Ἱσπανίας. Διεδέχθη αὐτὸν ὁ υἱός του *Μάγνος Δ΄ ὁ Τυφλός*, ἔχων ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἀντίπαλον καὶ ἀνταπαιτητὴν τοῦ θρόνου *Ἀράλδον τὸν Δ΄*, υἱὸν τοῦ Μάγνου Γ΄, τελικῶς ἐπικρατήσαντα. Τὸν τελευταῖον φονευθέντα τῷ 1136 ὑπ' ἄλλου ἀνταπαιτητοῦ, διεδέχθησαν οἱ υἱοί του *Εὐστάϊν ὁ Β΄*, *Ἴνγκε* καὶ *Σιγοῦρδος Β΄* (Sigurd=Σιγφρεῖδος). Τούτων ἐπεκράτησε τελικῶς ὁ Ἴνγκε, φονεύσας τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος μετ' οὐ πολὺ φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Σιγούρδου *Χάκωνος Β΄* (1161). Κατὰ τοὺς ἀγῶνας τούτους ἱδρύθη ἡ ἀρχιεπισκοπὴ τοῦ Τρόνθγιεμ (1152) καὶ ἐσχηματίσθη ἰσχυρὸν κληρικὸν κόμμα (Bagler), ὑποστηρίξαν τὸν *Μάγνον Ε΄*, ἀπόγονον ἐκ θηλυγονίας τοῦ Σιγούρδου Α΄, ὅστις στεφθεὶς τῷ 1162 παρεχώρησεν εὐρύτατα προνόμια εἰς τὸν κλῆρον. Ἔναντι τοῦ κόμματος τούτου ἐδημιουργήθη ἕτερον, τὸ τῶν «ραβδοπόδων» (Birkenbeiner), ἐκ τῶν μικροτέρων γαιοκτημόνων, τὸ ὁποῖον ἐνίκησε τὴν ἀντίστασιν τοῦ κλήρου, τῶν μεγάλων γαιοκτημόνων καὶ τῶν Δανῶν συμμάχων τοῦ Μάγνου καὶ μετὰ τὴν μάχην τοῦ Nordnes (1184), καθ' ἣν ἐφονεύθη οὗτος, ἀνεβίβασεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν *Σβέρρε* (Sverre, Sverrir), υἱὸν τοῦ Σιγούρδου Β΄. Τοῦτον διεδέχθη ὁ υἱός του *Χάκων Γ΄*, καὶ αὐτὸν δηλητηριασθέντα ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων ὁ ὁμώνυμός του υἱὸς *Χάκων Δ΄*. Οὗτος ὑπεστήριξε τὴν μικρὰν ἀγροτικὴν ἰδιοκτησίαν, ἐπέτυχεν ὁριστικὴν προσάρτησιν τῆς Ἰσλανδίας καὶ προσέδωκε νέαν ζωὴν εἰς τὴν χώραν. Τὸ ἔργον του ἐσυνέχισεν ὁ υἱός του *Μάγνος ΣΤ΄ ὁ Νομοθέτης* (Magnus Lagaböte), ὅστις ὑπέταξε πάντας τοὺς ἀνταπαιτητὰς διὰ τῆς ναυμαχίας τῆς Jalskule (1240), συνεπλήρωσε τὰς κατακτήσεις τοῦ πατρός του μὲ τὴν προσάρτησιν τῶν Ἑβρίδων καὶ τῆς νήσου τοῦ Μαὶν (Man) διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Πὲρθ (1268), συνέταξε διὰ πρώτην φορὰν γραπτοὺς νόμους (1274), ἀπεμάκρυνε τοὺς φεουδάρχας (lendermaend) ἐκ τοῦ ἀνακτοβουλίου καὶ ἵδρυσεν εἶδος κοινοβουλίου (pallinent), πλήξας κυρίως τὴν μεγάλην ἰδιοκτησίαν. Διεδέχθησαν αὐτὸν διαδοχικῶς οἱ υἱοί του *Ἐρρῖκος Β΄* καὶ *Χάκων Ε΄*, μὴ καταλιπόντες ἄρρενας ἀπογόνους. Δι' αὐτῶν ἐξέλιπεν ὁ οἶκος τῶν Ὕγγκλινγκ, ταυτοχρόνως δὲ ἤρξατο καὶ ἡ κατάπτωσις τῆς Νορβηγίας, ὀφειλομένη εἰς τὸν περιορισμὸν τῆς πειρατείας τῶν Βικίγγων, τὴν μετατόπισιν τοῦ ἐμπορίου τῶν γουναρικῶν εἰς Ρωσίαν, πρὸ παντὸς δὲ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν Ἀνσεατικῶν πόλεων.

Ἡ δυναστεία τῶν Φόλκουνγκ (1319—1397). Ὁ οἶκος οὗτος ἀπετέλεσε μεταβατικὴν περίοδον διὰ τὴν μετὰ τῆς Δανίας ἕνωσιν, ἤρξατο δὲ ἡγεμονεύων διὰ τοῦ *Μάγνου Ζ΄*, τριετοῦς υἱοῦ τῆς θυγατρὸς τοῦ Χάκωνος Ε΄ Ἰνγκεμπόργκς καὶ τοῦ δουκὸς Ἐρρίκου τῆς Σουηδίας. Ὑπὸ τοῦτον ἡνώθησαν προσωρινῶς τὰ στέμματα τῶν δύο χωρῶν, διάδοχος δὲ αὐτοῦ ὑπῆρξε *Χάκων ὁ ΣΤ΄*, σύζυγος τῆς Μαργαρίτας, θυγατρὸς Βαλδεμάρου τοῦ Γ΄ τῆς Δανίας. Ἐπ' αὐτοῦ διελύθη ἡ ἕνωσις τῆς Νορβηγίας καὶ Σουηδίας (1371). Ὁ υἱός του *Ὀλὰφ Ε΄*, διαδεχθεὶς ἀμφοτέρους τοὺς θρόνους, Νορβηγίας καὶ Δανίας, ἀπέθανεν ἄνευ ἀπογόνου, μόνον πλησιέστερον διάδοχον ἔχων τὸν ἐχθρικὸν βασιλέα τῆς Σουηδίας Ἀλβρέχτον τοῦ Μεκλεμβούργου. Τότε διὰ πρώτην φορὰν ἐγένετο ἐκλογὴ τοῦ ἡγεμόνος καὶ ἀνεδείχθη ἡ χήρα *Μαργαρίτα* (1387), εἰς ἀντικατάστασιν τῆς ὁποίας μετὰ διετίαν ἐξελέγη ὁ τέως ἀντιβασιλεὺς καὶ ἀνεψιὸς αὐτῆς *Ἐρρῖκος ὁ Πομερανός*, ἵνα ἐπιτευχθῇ ἡ ὑποστήριξις τῆς Νορβηγίας ὑπὸ τῶν Γερμανῶν κατὰ τῆς Σουηδίας. Ἐπ' αὐτοῦ, διεκδικοῦντος καὶ τοὺς τρεῖς θρόνους, ἐγένετο ἡ ἕνωσις τῆς Καλμάρης (1397), δι' ἧς ἡ Νορβηγία, Σουηδία καὶ Δανία ἐδέχοντο κοινὸν ἡγεμόνα.

Δανικὴ ἐπικυριαρχία (1397—1814). Μετ' οὐ πολὺ ἡ Νορβηγία κατήντησε δανικὴ ἐπαρχία. Δανοὶ ἐπήλυδες κατέλαβον πᾶσαν ἀνωτέραν διοικητικὴν θέσιν μετὰ τὴν ἀπόσπασιν τῆς Σουηδίας (1523) ἀπὸ τῆς τριπλῆς ἑνώσεως, ἐπεβλήθησαν βαρεῖαι φορολογίαι, σχεδὸν ἐμονοπωλήθη τὸ ἐμπόριον ὑπὸ τῶν Δανῶν καὶ Γερμανῶν καὶ ὁ βασιλεὺς Χὰνς τῆς Δανίας (1482—1513) ἐπέτυχε τὴν ἀνοχὴν τῆς νορβηγικῆς φεουδαρχίας διὰ παραχωρήσεων εἰς βάρος τῶν χωρικῶν. Ἐπηκολούθησαν δῃώσεις τῶν νορβηγικῶν μονῶν καὶ ἐκκλησιῶν καὶ τῷ 1539 ἐπέδραμον εἰς τὴν χώραν Δανοὶ πάστορες, βίᾳ ἐπιβαλόντες τὸ λουθηρανικὸν δόγμα. Ἐπὶ Χριστιανοῦ τοῦ Δ΄ (1588—1648) κατεβλήθη προσπάθεια ἀναδιοργανώσεως τῆς διοικήσεως τῆς χώρας καὶ ἱδρύθη ἡ πόλις Χριστιανία (Ὄσλο), διὰ τῆς συνθήκης ὅμως τοῦ Μπραίμσεμπρου (1645) αἱ νορβηγικαὶ πόλεις Γιαίμτλαν (Jämtland) καὶ Χαίργιεντάλεν (Härjedalen) παρεδίδοντο εἰς τὴν Σουηδίαν. Νέαι ἀπώλειαι νορβηγικῶν ἐπαρχιῶν ἐγένοντο κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Δανίας πρὸς τὸν Κάρολον Ι΄ τῆς Σουηδίας, ὅτε διὰ τῆς συνθήκης τῆς Ροσκίλε (1658) παρεδόθησαν εἰς τὴν Σουηδίαν ἡ Τρόνθγιεμ καὶ Μπαάχους· καὶ ἡ μὲν τελευταία ἐπεστράφη διὰ τῆς συνθήκης τῆς Κοπεγχάγης (1660), ἀλλὰ καὶ πάλιν μόλις ἠρίθμει ἡ Νορβηγία πληθυσμὸν 500.000 κατοίκων. Τότε Φρειδερῖκος ὁ Γ΄ τῆς Δανίας παρεχώρησεν ἐλευθερίας τινὰς εἰς τοὺς Νορβηγοὺς τῆς ὑπαίθρου, οἵτινες προθύμως συνέτρεξαν τὴν Δανίαν κατὰ τῆς Σουηδίας, ἀναδείξαντες μὲν ἥρωας, ὡς τὸν Πέτρον Τόρντενσκιαιλντ, ἐν τῷ δανικῷ ναυτικῷ, ἀλλ' ἀπολέσαντας σχεδὸν ὅλον τὸν στόλον των καὶ μεγάλως κινδυνεύσαντες ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν τοῦ Καρόλου ΙΒ΄ τῆς Σουηδίας. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος ἤρξατο ἡ οἰκονομικὴ ἀναζωογόνησις τῆς Νορβηγίας, ἐνετάθη τὸ μετὰ τῆς Ἀγγλίας ἐμπόριον τῆς ξυλείας καὶ κατηργήθη ὁ νόμος τῆς ἀναγκαστικῆς ἐκ τῆς Δανίας μόνον εἰσαγωγῆς σίτου ἐν Νορβηγίᾳ. Ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις προσεκόμισεν εἰς τοὺς Νορβηγοὺς κέρδη ἐκ τοῦ πολεμικοῦ ἐμπορίου καὶ ἐπαναστατικὰς ἰδέας. Τῷ 1814 ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας εἶχεν αὐξηθῆ εἰς 900.000. Μετὰ τὸν βομβαρδισμὸν τῆς Κοπεγχάγης (1807) παρεσύρθη καὶ ἡ Νορβηγία ὑπὸ τῆς Δανίας εἰς τοὺς Ναπολεοντείους πολέμους κατὰ τῆς Σουηδίας καὶ ὑπὲρ τοῦ Ναπολέοντος, τοῦτο δὲ ἐστοίχισε μὲν εἰς τοὺς Νορβηγοὺς τὴν διακοπὴν τοῦ ἐμπορίου, ἀλλὰ συνέβαλεν εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος. Ἐκ τῶν πρώτων πατριωτῶν ὑπῆρξεν ὁ κόμις *Βέντελ Γιάρλμπιεργκ* καὶ ἐκ τῶν πρώτων ὑπὸ τῆς Δανίας ἱκανοποιηθέντων αἰτημάτων ἡ παραχώρησις ἐθνικῆς κυβερνήσεως (1807) καὶ ἡ ἵδρυσις ἐθνικοῦ πανεπιστημίου (1811). Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν ὅμως συμφωνίαν τοῦ Κιέλου (1814), ἔναντι τῆς ἀπωλείας τῆς Φινλανδίας ὑπὸ τῆς Σουηδίας ὑπὲρ τῆς Ρωσίας, παρεχωρεῖτο συναινέσει τῆς Δανίας ἡ Νορβηγία εἰς τὴν Σουηδίαν. Τοῦτο ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἔκρηξιν τοῦ αὐτονομιστικοῦ κινήματος ἐν Νορβηγίᾳ. Εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ Ἄϊντσβολ (1814, Μαΐου 17) συνετάχθη τὸ πρῶτον νορβηγικὸν Σύνταγμα κατὰ τὰ πρότυπα τοῦ ἀμερικανικοῦ, γαλλικοῦ (1791) καὶ ἱσπανικοῦ (1812) Συντάγματος, ἱδρύθη νορβηγικὴ ἐθνικὴ συνέλευσις, τὸ *στούρτινγκ* (storting) καὶ ἀνεκηρύχθη ἡ χώρα ἀνεξάρτητον βασίλειον ὑπὸ τὸν τέως Δανὸν κυβερνήτην τῆς Νορβηγίας πρίγκιπα *Χριστιανὸν-Φρειδερῖκον*.

Σουηδικὴ ἐπικυριαχία (1814—1905). Ἀμέσως τότε εἰσέβαλεν εἰς τὴν χώραν σουηδικὸν στράτευμα, ἐπετεύχθη δὲ ἡ συμφωνία τῆς Μός, δι' ἧς ἀνεγνωρίζετο παρ' ἀμφοτέρων ἡ ἕνωσις τῶν δύο χωρῶν μὲ βάσιν ὄχι τὴν συνθήκην τοῦ Κιέλου, ἀλλὰ τὸ Σύνταγμα τοῦ Ἄϊντσβολ (Eidsvold). Τὴν συμφωνίαν αὐτὴν ἐπεκύρωσε τὸ στούρτινγκ τῆς Χριστιανίας (1814, Νοέμ. 4) καὶ ἡ «ἑνωτικὴ διακήρυξις» (1815), δι' ὧν τὸ νορβηγικὸν Σύνταγμα ἀνεγνωρίζετο βασικὸς νόμος (grundlov) τῆς χώρας, καίτοι περιέχον διάταξιν, δι' ἧς πρότασις γενομένη δεκτὴ ὑπὸ τριῶν στούρτινγκ ἐγίνετο νόμος καὶ ἄνευ βασιλικῆς ἐγκρίσεως. Ἡ ἕνωσις τυπικῶς μὲν ἀνεφέρετο μόνον εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως, διατηρουμένων ἰδίων κυβερνήσεων, στρατοῦ, στόλου κτλ. εἰς ἑκάστην χώραν, οὐσιαστικῶς ὅμως ἡ Νορβηγία ἐκυβερνήθη ὡς δοριάλωτος χώρα καὶ ἐπηκολούθησαν μακροὶ ἀγῶνες, στούρτινγκ καὶ βασιλέως. Ἀμέσως ἱδρύθη νορβηγικὴ τράπεζα καὶ ὡρίσθη εἰς τὴν Νορβηγίαν, ἀγγλικῇ διαιτησίᾳ (1819), ὑποχρέωσις 700.000 λιρῶν, ὡς ἀναλογοῦν μέρος τοῦ δανικοῦ ἐθνικοῦ χρέους. Ἐκ τῶν γεγονότων τῶν χρόνων τούτων ἀξιόλογα εἶναι ἡ παρ' ὀλίγον πολεμικὴ σύγκρουσις τῶν τύποις ἡνωμένων χωρῶν παρὰ τὸ Ὄσλο (1821), ἡ διάστασίς των εἰς τὸ ζήτημα τῆς καταργήσεως τῶν τίτλων εὐγενείας, ἣν ἀπῄτησαν δύο στούρτινγκ (1815 καὶ 1818) καὶ ἀπέρριψεν ὁ βασιλεύς, ἡ παραίτησις τοῦ Γιάρλσμπιεργκ ἀπὸ τῆς νορβηγικῆς κυβερνήσεως (1822) καὶ ἡ διαδοχή του ὑπὸ τοῦ Ἰωνᾶ *Κόλλετ* κ. ἄ. Ἔκτοτε, κατὰ περιόδους, ὁ βασιλεὺς ἐπεχείρησε τὴν τροποποίησιν τοῦ ἐν μοναρχικῷ πολιτεύματι δημοκρατικοῦ νορβηγικοῦ Συντάγματος, τὸ πραξικόπημα δὲ τοῦτο ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὰ ἀνθενωτικὰ κινήματα τοῦ 1827 καὶ 1828 κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς νορβηγικῆς ἀνεξαρτησίας (17 Μαΐου). Τότε περίπου ἱδρύθησαν τὸ ἀγροτικὸν κόμμα καὶ τὸ κόμμα τῆς Νέας Νορβηγίας τοῦ ποιητοῦ Ἐρρίκου Βέργκελαν (Wergeland), ἀμφότερα ἐθνικιστικά. Μετὰ τὴν στάσιν τοῦ 1830 συνῆλθε τὸ ἐπικληθὲν ἀγροτικὸν στούρτινγκ (1833) ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ πλειοψηφίας τῶν ἀγροτῶν. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς νορβηγικῆς ἀστικῆς τάξεως καὶ ἡ δημιουργηθεῖσα ἐθνικὴ ποίησις ἔσχον ὡς ἐπακόλουθα διαφόρους προσπαθείας, ἐν αἷς ἡ ὑπὸ τοῦ στούρτινγκ τοῦ 1836 συστηματικὴ ἀπόρριψις τῶν βασιλικῶν προτάσεων, ἡ διεκδίκησις τῆς ἐλευθερίας ὅπως τὰ νορβηγικὰ πλοῖα φέρουν ἰδίαν σημαίαν ὅπου καὶ ἂν πλέουν (1839) καὶ ἡ ψήφισις τῆς καταργήσεως τοῦ ἐν Νορβηγίᾳ ἀντιβασιλέως (1859), καίτοι οὗτος ἀπὸ τοῦ 1829 ἦτο ἰθαγενής. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο μόνον ἐπὶ βασιλέως Ὀσκὰρ ἐδόθησαν εὐνοϊκαὶ διὰ τοὺς Νορβηγοὺς λύσεις, ἀντεμετωπίσθη ἡ ρωσικὴ ἀπαίτησις ὅπως Λάπωνες ἁλιεῖς ἐκ Ρωσίας ἐγκατασταθοῦν εἰς Νορβηγίαν (1851), κατεσκευάσθησαν ὁδοί, κατεστάθη ὁ πρῶτος σιδηρόδρομος καὶ ἀνεζωογονήθη ἡ νορβηγικὴ ναυτιλία διὰ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου καὶ τῆς καταργήσεως τοῦ προστατευτικοῦ ἀγγλικοῦ ναυτιλιακοῦ νόμου (1850). Τῷ 1860 ἐγένοντο ἐν Σουηδίᾳ σκέψεις περὶ κοινοῦ τῶν δύο χωρῶν κοινοβουλίου, ἔναντι τῶν ὁποίων ἐδημιουργήθη τὸ ἰσχυρὸν κόμμα τῆς ἀριστερᾶς (Venstre) ἐκ τῆς συγχωνεύσεως τῶν νομοταγῶν τοῦ Γιόχαν Σβέρντροπ (Sverdrup) καὶ τοῦ ἀγροτικοῦ κόμματος. Τοῦτο παλαιὸν κατὰ τῆς ἀσθενοῦς ἐν Νορβηγίᾳ τάσεως τοῦ πανσκαδιναυϊσμοῦ, ὁριστικῶς ἐπεκράτησεν εἰς τὸ στούρτινγκ τοῦ 1871. Τὸ ἑπόμενον

Digitized by Google

ἔτος κατηργήθη ἡ ἀντιβασιλεία, πανηγυρικῶς ἑωρτάσθη ἡ χιλιετηρὶς τοῦ νορβηγικοῦ κράτους καὶ ἤρξατο νέα περίοδος ἀγώνων, καθ' ἣν μεγάλως διεκρίθη ὁ ποιητὴς Μπγιέρνσον (Björnson). Ἠγωνίσθησαν τότε κυρίως ὁ Σβέρντροπ καὶ ὁ συντηρητικὸς Φρειδερῖκος Στάνγκ (Stang). Τῷ 1884 ἐσχηματίσθη ὑπὸ τὸν πρῶτον ἡ πρώτη ἀριστερὰ νορβηγικὴ κυβέρνησις, ἥτις ἐπέτυχε τὴν εἰσαγωγὴν τῶν ὁρκωτῶν δικαστηρίων (1887) καὶ ἐπὶ τῆς ὁποίας δὶς ἐψηφίσθη (1892, 1893) ἡ καθιέρωσις ἰδιαιτέρας νορβηγικῆς προξενικῆς ὑπηρεσίας, μέχρις οὗ ἐσχηματίσθη κυβέρνησις συνασπισμοῦ (1895) ὑπὸ τὸν καθηγητὴν Γ. Φ. Χάγκεροπ (Hagerup), καταστήσασα ἐπιτροπὴν ἐπὶ τοῦ τελευταίου ζητήματος, ἥτις εἰς οὐδὲν κατέληξε. Τῷ 1889 ἐδημιουργήθη ἡ συνομοσπονδία τῶν ἐργατικῶν συνδικάτων καὶ τὸ ἐργατικὸν κόμμα τῆς Νορβηγίας, τῷ 1898 ἐθεσπίσθη ἡ καθολικὴ ψηφοφορία τῶν ἀνδρῶν, μετ' οὐ πολὺ δὲ (1901) παρεχωρήθη ἡ ψῆφος εἰς τὰς γυναῖκας κατὰ τὰς δημοτικὰς ἐκλογὰς καὶ ἐπηκολούθησεν ἡ ἀποκληθεῖσα προξενικὴ κρίσις, προάγγελμα τῆς νορβηγικῆς ἀνεξαρτησίας. Τῷ 1903 ἐξεδόθη τὸ «ἀνακοινωθὲν τῆς 24ης Μαρτίου», δι' οὗ ἐγένετο δεκτὴ ἡ νορβηγικὴ ἐπιθυμία περὶ ἰδιαιτέρων προξενείων, ἀλλὰ ὑπὸ ὅρους, τῷ 1905 ὁ πρωθυπουργὸς Μίχελσον (Michelson) περιεβλήθη ὑπὸ τοῦ στούρτινγκ δι' ὅλης τῆς δυνάμεως, ἣν τέως εἶχεν ὁ βασιλεύς, καὶ ἐκηρύχθη ἡ διάλυσις τῆς ἑνώσεως τῆς Μὸς' μετὰ τὰς τυπικὰς σουηδικὰς διαμαρτυρίας ἐκυρώθη αὐτὴ ὑπὸ τοῦ δημοψηφίσματος τῆς 13ης Αὐγούστου (368.211 κατὰ 184) καὶ τῆς ἀποφάσεως τῆς 27ης Ὀκτωβρίου τῶν κοινοβουλίων τῶν δύο χωρῶν.

Ἡ νορβηγικὴ ἀνεξαρτησία (ἀπὸ τοῦ 1905). Μετὰ νέον δημοψήφισμα, τὴν 25ην Νοεμβρίου 1905, εἰσήρχετο εἰς Ὄσλο ὁ πρίγκιψ Κάρολος τῆς Δανίας ὡς *Χάκων ΣΤ'* τῆς Νορβηγίας, γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Ἐδουάρδου Ζ' τῆς Ἀγγλίας. Τότε αἱ πολιτικαὶ δυνάμεις κατενέμοντο μεταξὺ τῶν ἀριστερῶν καὶ τῶν συντηρητικῶν.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου συμβεβηκότων ἀξιόλογα εἶναι ἡ παραχώρησις πολιτικῆς ψήφου εἰς τὰς γυναῖκας (1907), τὸ πρῶτον ἐν Εὐρώπῃ γενομένη, ἡ περὶ ἀπαλλοτριώσεως τῶν μεγάλων ἀγροκτημάτων νομοθεσία ὑπὸ τοῦ κυβερνῶντος κόμματος τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς (1908), ἡ ὑπὸ τοῦ διαρκοῦς δικαστηρίου τῆς Χάγης ἐπιδίκασις εἰς τὴν Νορβηγίαν τῶν βραχονησίδων Grisebaerne (1909), ἃς ἀνταπῄτει ἡ Σουηδία, καὶ ἡ ψήφισις τῶν νόμων περὶ ἰσοτιμίας νόθων καὶ γνησίων τέκνων (1915). Κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον ἡ Νορβηγία, μετασχοῦσα ὅλων τῶν σχετικῶν συνδιασκέψεων τῶν σκανδιναυϊκῶν κρατῶν, διετήρησε τὴν οὐδετερότητα' ἀπεκόμισε κατὰ τὸν πόλεμον κολοσσιαῖα κέρδη, ἵδρυσε μεγάλας ἐπιχειρήσεις, ἀπώλεσεν ὅμως σχεδὸν τὸ ἥμισυ τοῦ ἐμπορικοῦ της στόλου (289 πλοῖα, 1.239.283 τόννων) ἐκ τῶν ὑποβρυχίων, τὸ δὲ ἐθνικόν της χρέος ηὐξήθη ἀπὸ 362 ἑκατομ. κορωνῶν (1914) εἰς 1.008 ἑκατομ. (1918). Μεταπολεμικῶς ἤρχισεν εὐρεῖα πολιτικὴ δρᾶσις τῶν ἐργατικῶν σωματείων ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως. Τῷ 1919 τὸ ἐργατικὸν κόμμα τῆς Νορβηγίας προσεχώρησεν εἰς τὴν Γ' Διεθνῆ, ὑπὸ δὲ τῶν ἀποσχισθέντων μελῶν του ἱδρύθη τὸ σοσιαλδημοκρατικὸν κόμμα. Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ πρώτου ἐκ τῆς Διεθνοῦς ἱδρύθη τὸ κομμουνιστικὸν κόμμα τῆς Νορβηγίας (1923) καὶ τέλος τὸ ἡνωμένον ἐργατικὸν κόμμα (1927)' ἔναντι τούτων ἀνεφάνη τὸ κόμμα τῶν γαιοκτημόνων (1921). Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων γεγονότων ὅλης αὐτῆς τῆς κινήσεως ὑπῆρξαν ἡ σιδηροδρομικὴ ἀπεργία τοῦ 1920, ἡ μεγάλη παννορβηγικὴ ἀπεργία τῶν ἐργατῶν (1921) καὶ ἡ κατάληψις τῆς ἐξουσίας ἐπὶ βραχὺ διάστημα ὑπὸ τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος ὑπὸ τὸν Χριστόφορον Harnarud (1928, Ἰούλιος). Κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον ἀνεγνωρίσθησαν ὡς νορβηγικαὶ κτήσεις: αἱ νῆσοι Σβάλμπαρντ διὰ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων (1920, Φεβρουαρίου 9), ὁριστικῶς καταληφθεῖσαι τῷ 1925 καὶ ἡ νῆσος τοῦ Μπουβέ, καταληφθεῖσα τῷ 1927, ἐφ' ἧς ἡ κυριαρχία ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς προκατόχου Ἀγγλίας τῷ 1928. Τότε ἐπίσης προσηρτήθησαν αἱ νῆσοι Γιὰν Μάγιεν (1929) καὶ Πέτρου τοῦ Α' (1929). Π. Ν. Π.

—[ΤΕΧΝΗ] Ἡ νορβηγικὴ τέχνη εἰς τὰς μᾶλλον ἀξιοσημειώτους ἐκδηλώσεις της θεωρουμένη εἶναι τέχνη νέα, μόλις ἀριθμοῦσα ἕνα περίπου αἰῶνος βίον. Ἐὰν θέλωμεν ὅμως νὰ λάβωμεν ἀκριβῆ γνῶσιν τῆς καλλιτεχνικῆς ἀναπτύξεως τοῦ νορβηγικοῦ λαοῦ, πρέπει νὰ μελετήσωμεν οὐ μόνον τὰς ὑπὸ ὀνομαστῶν καλλιτεχνῶν κατὰ τὸν λήξαντα καὶ τὸν παρόντα αἰῶνα ἐπιτευχθείσας δημιουργίας, ἀλλὰ καὶ τὴν μακραίωνα, συνεχῆ καλλιτεχνικὴν ἐκδήλωσιν τοῦ λαοῦ τούτου εἰς ἔργα λαϊκά, ἀνώνυμα κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐπικουροῦντα δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὰς ἀμέσους ἀνάγκας τοῦ βίου καὶ διασῴζοντα καὶ μεταβιβάζοντα ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν διακοσμητικὰ θέματα στενῶς συνδεόμενα μετὰ τῆς νορβηγικῆς φύσεως καὶ τῆς νορβηγικῆς ζωῆς. Δύο ὑπῆρξαν οἱ συντελεσταὶ τῆς δημιουργίας τῆς παλαιᾶς νορβηγικῆς τέχνης, τῆς ἀνηκούσης κατὰ τὸ πλεῖ-

Νορβηγοὶ βασιλεῖς.

Οἶκος τῶν Ὕγγκλινγκ

Ἀράλδος Α' ὁ Καλλίκομος	860 — 930
Ἐρρῖκος Α' ὁ Αἱμοσταγὴς πέλεκυς	930 — 935
Χάκων Α' ὁ Καλὸς	935 — 960
Ἀράλδος Β' Γκράφελ	961 — 970
Ὀλὰφ Α'	995 — 1000
(Διανομὴ ὑπὸ Δανίας καὶ Σουηδίας)	1000 — 1015
Ὀλὰφ Β' ὁ Ἅγιος	1015 — 1029
(Δανικὴ ἐπικυριαρχία)	1029 — 1035
{ Μάγνος Α' ὁ Καλὸς	1035 — 1047
{ Ἀράλδος Γ' ὁ Σκληρὸς	1046 — 1066
{ Μάγνος Β'	1066 — 1069
{ Ὀλὰφ Γ' ὁ Εἰρηνικὸς	1066 — 1093
Μάγνος Γ' ὁ Γυμνόπους	1093 — 1103
{ Ὀλὰφ Δ'	1103 — 1116
{ Εὐστάϊν Α'	1103 — 1122
{ Σιγοῦρδος Α' ὁ Προσκυνητὴς	1103 — 1130
{ Μάγνος Δ' ὁ Τυφλὸς	1130 — 1135
{ Ἀράλδος Δ'	1130 — 1136
{ Σιγοῦρδος Β'	1136 — 1155
{ Εὐστάϊν Β'	1136 — 1157
{ Ἴνγκε Α'	1036 — 1161
Χάκων Β'	1161 — 1162
Μάγνος Ε'	1162 — 1184
Σβέρρε	1184 — 1202
Χάκων Γ'	1202 — 1204
Ἴνγκε Β'	1204 — 1217
Χάκων Δ' ὁ Γέρων	1217 — 1263
Μάγνος ΣΤ' ὁ Νομοθέτης	1263 — 12 0
Ἐρρῖκος Β'	1280 — 1299
Χάκων Ε'	1299 — 1319

Οἶκος τῶν Φόλκουνγκ

Μάγνος Ζ'	1319 — 1343
Χάκων ΣΤ'	1343 — 1380
Ὀλὰφ Ε'	1380 — 1387
Μαργαρίτα	1387 — 1389

Οἶκος Πομερανίας

Ἐρρῖκος Γ'	1389 — 1397
(Δανικὴ ἐπικυριαρχία)	1397 — 1814
Χριστιανὸς-Φρειδερῖκος	1814
(Σουηδικὴ ἐπικυριαρχία)	1814 — 1905

Οἶκος Ὀλδεμβούργων

Χάκων ΣΤ'	1905 — ....

στον εἰς τὴν περιοχὴν τῆς λαϊκῆς τέχνης: ἡ ἔμφυτος καλλιτεχνικὴ διάθεσις τοῦ νορβηγικοῦ λαοῦ καὶ αἱ παραδόσεις, ὅσαι ἔξωθεν εἰσήχθησαν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς εἰς τὴν Νορβηγίαν. Ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος μ. Χ. συναντῶμεν εἰς τὴν χώραν ταύτην τὴν καλουμένην ρωμανο - νορμανδικὴν τέχνην. Ὡραιότατα κατάλοιπα ταύτης εἶναι ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Σβίτουν ἐν Στάβαγκερ, ἡ Θεοτόκος τοῦ Μπέργκεν καὶ δὴ ἡ θαυμαστὴ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ὀλὰφ εἰς τὸ Τρόνθγιεμ, ἥτις παραμένει μέχρι σήμερον ὡς ἐπίσημος ἐκκλησία τῆς στέψεως τῶν βασιλέων. Ὁ Ἅγιος Ὀλὰφ θεωρεῖται ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν ἐθνικὸν νορβηγικὸν μνημεῖον. Ἡ τέχνη αὐτή, δεσπόζουσα καθ' ὅλον τὸν ΙΑ', τὸν ΙΒ' καὶ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, ἐκπροσωπεῖται ἰδίᾳ διὰ τῶν ὡραίων ξυλίνων ἐκκλησιῶν (Stavkirke), αἵτινες εἶναι διεσπαρμέναι ἀνὰ τὰς ὁμιχλώδεις καὶ δασώδεις νορβηγικὰς ἐξοχὰς καὶ εἰς τὰ εὐάριθμα ἀστικὰ κέντρα τῆς χώρας' ἡ διακόσμησις τῶν ἐκκλησιῶν τούτων ὑπεμφαίνει ἐπιδράσεις ἐλθούσας ἀπὸ τὴν Ἰρλανδίαν ἢ ἀπὸ τὰς Ὀρκάδας νήσους. Αἱ ξύλιναι ἐκκλησίαι χαρακτηρίζουν περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο τὴν λαϊκήν, τὴν παλαιάν, τὴν καθαρῶς νορβηγικὴν τέχνην, ἥτις παρουσιάζεται ἀκμάζουσα καὶ ἀνθοῦσα ἰδίᾳ ὡς ξυλογλυπτική. Παραλλήλως πρὸς τὴν ξυλογλυπτικὴν διακόσμησίν των, ἥτις περιλαμβάνει πλουσιωτάτας περιπλοκάδας ἀκανθοφύλλων, στεφάνους ρόδων, περιπεπλεγμένους δράκοντας, εὐαγγελικὰς σκηνὰς ἀπλοϊκῶς ἀποδεδομένας, σκηνὰς τῆς χωρικῆς ζωῆς, ἀναπαραστάσεις ἀρχιτεκτονημάτων ἢ γεωμετρικὰς συνθέσεις, ἔχομεν πλῆθυν ἄλλων ἀντικειμένων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπὶ τῶν αὐτῶν διακοσμητικῶν θεμάτων ἐργαζομένη ἡ ξυλογλυπτικὴ ἐδημιούργησεν ἔργα ἄκρως καλαίσθητα καὶ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἐνδιαφέροντα. Μεταξὺ τούτων ἀναμφισβήτητως τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν τὰ ἔπιπλα, ἅτινα ἐκόσμουν τὰς κατοικίας τῶν πλουσίων χωρικῶν ἢ ἀστῶν, τὰ κιβώτια, ἅτινα προσεφέροντο εἰς τὰς κόρας, ὅταν ὑπανδρεύοντο, καὶ τὰ ὁποῖα ἔφερον ἀνάγλυφον καὶ ζωγραφικὴν διακόσμησιν μετὰ τοῦ μονογράμματος τῆς συζύγου, καὶ αἱ μετὰ λαβῆς σανίδες, αἱ χρησιμοποιούμεναι εἰς τὸ σιδέρωμα τῶν ἐνδυμάτων καὶ αἱ φέρουσαι κατὰ τὸ ἄνω μέρος αὐτῶν λαμπρὰν διακόσμησιν, ὀφειλομένην εἰς τὴν δεξιοτεχνίαν ἀνωνύμων καὶ ἀγνώστων, ἀλλ' οὐχὶ διὰ τοῦτο ὀλιγώτερον ἐνδιαφερόντων καλλιτεχνῶν.

Εἰς τὰ μουσεῖα τῆς Χριστιανίας (Ὄσλο), τοῦ Αφεχάμμερ καὶ τοῦ Χάμαρ ἀπόκεινται παμπληθῆ τοιαῦτα δείγματα τῆς παλαιᾶς νορβηγικῆς τέχνης. Ἀλλ' ἡ τέχνη αὐτή, πλὴν τῆς ξυλογλυπτικῆς, παρουσιάσε λαμπρὰν ἄνθησιν καὶ εἰς ἑτέρους κλάδους, ὡς εἶναι ἡ κεντητική, ἡ ταπητουργία, ἡ κατασκευὴ παιγνιδίων. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ κλάδοι ἐξακολουθοῦν νὰ καλλιεργοῦνται μέχρι σήμερον μετὰ ζήλου καὶ νὰ παραμένουν ὡς ἡ μᾶλλον σαφὴς καὶ πηγαία καλλιτεχνικὴ ἐκδήλωσις τῆς ψυχῆς τοῦ νορβηγικοῦ λαοῦ. Ἡ ὕπαρξις πολυπλοκωτέρων καὶ συνθετωτέρων ἔξωθεν ἐπιδράσεων εἶναι φυσικὴ καὶ δεδικαιολογημένη, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ Νορβηγία συγκοινωνεῖ εὐρύτατα διὰ θαλάσσης καὶ ἔχει συνεχῶς τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μὲ λαοὺς προηγμένους κατὰ τὸν πολιτισμόν. Τοιουτοτρόπως, ὡς παρατηρεῖ ὁ Vidalenc, οἱ ἀρχιτέκτονες καὶ οἱ διακοσμηταί, οἵτινες κατὰ τὸν ΙΗ' καὶ τὸν ΙΘ' αἰῶνα εἰργάζοντο εἰς τὴν οἰκοδόμησιν μεγάρων διὰ τοὺς πλουσίους ἐφοπλιστὰς τοῦ Μπέργκεν ἢ τοὺς ἀνωτέρους τιτλούχους τοῦ Ὄσλο, δὲν ἠγνόουν τὴν τεχνικὴν καὶ τὰ ἔργα τῶν διακοσμητῶν τοῦ μεγάλου γαλλικοῦ αἰῶνος, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπίδρασις ἔφθασεν ἕως αὐτοὺς διὰ μέσου της Γερμανίας ἢ τῆς Σουηδίας. Ἱκαναὶ ἐπιδράσεις ἤρχοντο εἰς τὴν Νορβηγίαν ἐκ τῆς Κοπεγχάγης, ἥτις ἦτο περισσότερον προσκεκολλημένη εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν ζωήν, ἢ ἐκ τῶν ἀνσεατικῶν πόλεων, μὲ τὰς ὁποίας εὑρίσκετο εἰς διαρκῆ ἐπικοινωνίαν ἡ Νορβηγία' τέλος δὲ ἀπὸ τὴν Στοκχόλμην, ἡ ὁποία ἐπὶ Γουσταύου Ἀδόλφου ἠθέλησε νὰ παίξῃ ρόλον ρυθμιστοῦ τῶν μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν σχέσεων. Τοιουτοτρόπως ἡ τέχνη τῆς Ἀναγεννήσεως ὀλιγώτερον, τὸ μπαρὸκ καὶ τὸ ροκοκὸ πολὺ περισσότερον εἰσέδυσαν εἰς τὴν νορβηγικὴν τέχνην καὶ μετέβαλον εἰς οὐσιώδη σημεῖα τὸν χαρακτῆρά της. Καλλιτέχναι Νορβηγοί, ὡς ὁ Ροζενφέλντερ ἢ ὁ Πέτρος Ἀαντνες, ἐδημιούργησαν θελκτικώτατα ἔργα, ἐν οἷς ἡ προσωπικὴ πρωτοτυπία, ὁ ἀτομικὸς χαρακτὴρ καὶ αἱ τοπικαὶ παραδόσεις συγκιρνῶνται ἐπιτυχῶς μετὰ τῶν ἔξωθεν εἰσηγμένων καλλιτεχνικῶν στοιχείων. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου δύναται καὶ τοῦτο νὰ παρατηρηθῇ: ὅτι ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ λουθηρανισμοῦ, κεκηρυγμένου ἐχθροῦ τῆς ἐν τῇ λατρείᾳ πομπῆς καὶ μεγαλοπρεπείας, εἰς τὴν Νορβηγίαν περιώρισε τὴν ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν τῶν πλαστικῶν τεχνῶν, ἐνῷ ἀντιθέτως προὐκάλεσε μίαν νέαν ἄνθησιν τῆς διακοσμητικῆς. Πάντως, τὸ πρῶτον γυμνὸν γυναικεῖον ἄγαλμα ἐνεφανίσθη εἰς τὴν νορβηγικὴν τέχνην μόλις κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα μὲ τὴν «Σουλαμίτιδα» τοῦ Χριστιανοῦ Μπόρχ. Τοῦτο ἐξηγεῖται καὶ ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ νορβηγικοῦ λαοῦ, στερεῶς ἐχομένου τῶν πατρίων παραδόσεων, ζῶντος ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Ἐκκλησίας καὶ διατηροῦντος ἀ...βητον τὸ στενὸν ἐν πολλοῖς καὶ δεσμευτικὸν ἰδεῶδες τῆς ἀπολύτου ἐγκρατείας, μετριοπαθείας καὶ σεμνότητος.

Ἡ καλλιτεχνικὴ ἀναγέννησις τῆς Νορβηγίας ἔλαβε χώραν κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα' συνετέλεσε δ' εἰς ταύτην μεγάλως ἡ ἀποδημία τῶν διὰ καλλιτεχνικοῦ ταλάντου πεπροικισμένων Νορβηγῶν νέων εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας, ἡ παραμονή των εἰς τὰ μεγάλα κέντρα τῆς καλλιτεχνικῆς κινήσεως, ἡ προσαρμογή των πρὸς τὰς νέας κατευθύνσεις καὶ τοὺς νέους προσανατολισμοὺς τῆς τέχνης. Οἱ καλλιτέχναι οὗτοι πολλάκις παρουσίασαν καταπληκτικὴν ἐξέλιξιν, εἴς τινας περιπτώσεις δὲ ἀπεμακρύνθησαν ὁριστικῶς τῆς νορβηγικῆς πατρίδος καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ ξένα κέντρα, διδάσκοντες καὶ προωθοῦντες τὴν συνόλην εὐρωπαϊκὴν τέχνην, ὡς συνέβη μὲ τὸν Ντὰλ καὶ τὸν Χὰνς Γκοῦντε, ἀναγκασθέντας ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ Νορβηγία κατὰ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ βραδύτερον ἔτι δὲν ἦτο ὁ κατάλληλος τόπος διὰ νεωτεριστικὴν καλλιτεχνικὴν δρᾶσιν. Πολλοὶ σπουδάσαντες καὶ διακριθέντες εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καλλιτέχναι ἠναγκάζοντο, ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν πατρίδα των, νὰ μετέρχωνται διαφόρους βιοτεχνίας ἵνα πορίζωνται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἄλλοι δέ, περισσότερον ἐπίμονοι, ὡς ὁ Κρόγκ, ἐχρειάζετο νὰ παλαίσουν ἐπὶ μακρὸν ἀπεγνωσμένους ἀγῶνας, ἵνα ἐπιβάλουν τὴν προσωπικότητά των. Μόλις περὶ τὸ 1850 ἤρχισαν νὰ παγιώνωνται ὅροι καλυτέρας ὑπάρξεως καὶ εὐχερεστέρας ἀναπτύξεως διὰ τὴν νορβηγικὴν τέχνην, τῇ ὑποκινήσει καὶ διὰ τῶν ἐργαζομένων ἀγώνων συγγραφέων, ὡς Welhaven καὶ ὁ Wergeland, καὶ καλλιτεχνῶν, ὡς ὁ Dahl καὶ ὁ Tidemaud. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μέχρι σήμερον ἡ Νορβηγία ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἀρχιτέκτονας, γλύπτας καὶ ζωγράφους μεγάλης ἀξίας, ἐν οἷς καί τινες ἀληθῶς μεγαλοφυεῖς, ὡς ὁ Βίγκελαντ, τοῦ ὁποίου ἡ φήμη ἀπὸ μακροῦ ἤδη χρόνου κατέστη παγκόσμιος. Εἰς τὴν ἀναγέννησιν ταύτην ἐβοήθησε σπουδαίως καὶ ἡ σπουδὴ τῶν καλλιτεχνικῶν καὶ λογοτεχνικῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Νορβηγίας, ἡ μελέτη τῆς γλώσσης, ἡ ἀνάστασις τοῦ παλαιοῦ πολιτισμοῦ τῶν Βικίγγων, ἡ ἐξέτασις τῶν τοπικῶν παραδόσεων, τῶν παλαιῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἠρειπωμένων βασιλικῶν ἐνδιαιτημάτων, ἥτις ἐπεχειρήθη ὑπὸ ἐπιστημόνων τῆς ὁλκῆς ἑνὸς Σο-φους Μποῦγκε ἢ ἑνὸς Ἰβὰρ Ἄαζεν. Μεταξὺ τῶν σημαντικωτέρων νεωτέρων Νορβηγῶν ἀρχιτεκτόνων ἀναφέρομεν τὸν Arneberg, τὸν Bjercke, τὸν Biong, τὸν Ekman, τὸν Glosimodt, τὸν Lan-mark, τὸν Morgenstierne, τὸν Norsted, τὸν Nas-... τὸν Poulsson, τὸν Reimers, τὸν Wollebeck. Ἐκ τῶν γλυπτῶν, παρὰ τὸν μεγάλον Βίγκελαντ, μνημονεύομεν τὸν Hans Michelsen, τὸν Borch, τὸν Julius Middelthum, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος καὶ τὴν δυτικὴν περὶ τέχνης ἀντίληψιν Νορβηγὸς γλύπτης, τὸν Bergslien, τὸν Mathias Skeibrok, τὸν Soeren Lexow-Hansen, τὸν Gunnard Utsond, τὸν Stephan Sinding. Ὁ πρῶτος μεγάλης ἀξίας ζωγράφος εἶναι ὁ Johan Claussoen Dahl. Μετ' αὐτὸν πρέπει νὰ μνημονεύσωμεν τὸν Fearnley, μαθητὴν τοῦ Dahl, τὸν Tidemand, τὸν Hans Gude,

Digitized by Google

ὅστις ἤσκησε σημαντικωτάτην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς νεωτέρας νορβηγικῆς τέχνης, τὸν L. Munthe, τὸν Erik Werenskjold, τὸν K. Krohg, τὸν H. Egedius, τὸν E. Munch καὶ τὸν H. Cund.

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

— [ΓΛΩΣΣΑ] Ἡ Νορβηγικὴ ἀποτελεῖ μετὰ τῆς Δανικῆς, τῆς Ἰσλανδικῆς καὶ τῆς Σουηδικῆς τὴν βορείαν ὁμάδα τῆς γερμανικῆς γλωσσικῆς ὁμοφυλίας. Εἰκόνα τῆς ἀρχαιοτέρας περιόδου (ἤτοι τοῦ Γ' καὶ Δ' αἰ. μ. Χ.) τῶν εἰρημένων γλωσσῶν εὑρίσκομεν εἰς τὰς καλουμένας «ρουνικὰς» ἐπιγραφάς. Ἡ νορβηγικὴ γλῶσσα —συγγενεστάτη πρὸς τὴν ἰσλανδικήν, καθ' ὅσον Νορβηγοὶ ἄποικοι (τοῦ Θ' μ. Χ. αἰ.) εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον οἱ πρόγονοι τῶν σημερινῶν Ἰσλανδῶν—ὑπεχώρησε περὶ τὰ τέλη τοῦ μεσαίωνος εἰς τὴν δανικὴν γλῶσσαν, ἡ ὁποία, ἐξελθοῦσα ἐκ τῶν στενῶν ὁρίων τῆς Δανίας, κατέστη ἔκτοτε ἡ ἐπίσημος γραπτὴ γλῶσσα τῆς Νορβηγίας. Καὶ μολονότι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰ. μ. Χ. ἤρχισεν ἰσχυρὰ κατ' αὐτῆς ἀντίδρασις διὰ τῆς εἰς τὸν γραπτὸν λόγον χρήσεως καὶ τῆς ἐγχωρίου γλώσσης (τῆς *λαντσμάαλ*, βλ. λ.), ἐξακολουθεῖ οὐχ ἧττον νὰ εὐχρηστῇ ἀκόμη καὶ σήμερον ἀνάμεικτός τις δανονορβηγικὴ γραπτὴ γλῶσσα (ἰδίως παρὰ τῇ παλαιᾷ ἀριστοκρατικῇ τάξει), ἡ λεγομένη riksmaal. Τὰ παλαιότερα φιλολογικὰ μνημεῖα τῆς νορβηγικῆς γλώσσης ἀνέρχονται μέχρι τοῦ ΙΒ' αἰ. μ. Χ. Ταῦτα μᾶς παρέχουν εἰκόνα τῆς ἀρχαιοτέρας Νορβηγικῆς. Τὸ πρῶτον κείμενον τῆς νεωτέρας Νορβηγικῆς ἀποτελεῖ ἡ μετάφρασις τῆς ἁγίας Γραφῆς τοῦ ΙΣΤ' αἰ. μ. Χ. Ἐκ τῶν κατοίκων τῆς συγχρόνου Νορβηγίας οἱ πλεῖστοι (2.630.00 περίπου) ὁμιλοῦν τὴν Νορβηγικήν, ἐλάχιστοι δὲ λαλοῦν ἄλλας γλώσσας, καὶ δὴ τὴν Λαπωνικὴν (ὁμιλουμένην εἰς τὰ βόρεια τῆς χώρας ὑπὸ 16.500) καὶ τὴν Φινλανδικὴν (λαλουμένην ὑπὸ 4.615 μόλις κατοίκων, κατὰ τὴν στατιστικὴν τοῦ 1920).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. «Grundriss der germanischen Philologie», ἐκδοθὲν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ γερμανιστοῦ *H. Paul* (ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τοῦ μεγάλου τούτου ἔργου ἐδημοσιεύθη ὑπὸ *A. Noreen* ἀπὸ σελ. 417 κ.ἑξ. ἱστορία τῶν βορειογερμανικῶν ἤ, ἄλλως, σκανδιναυϊκῶν λεγομένων γλωσσῶν).—*A. Burgun*, Le développement linguistique en Norvège depuis 1814 (εἰς δύο τόμ. Χριστιανία 1919—1921).—*Falk-Torp*, «Etymologisk ordbok over det norske og det danske sprog» (Χριστιανία 1903—1906), μεταφρασθὲν καὶ εἰς τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν.

Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Νορβηγικὴ λογοτεχνία. Ἡ λογοτεχνία τῆς Νορβηγίας διαιρεῖται εἰς τρεῖς περιόδους. Ἡ πρώτη περιλαμβάνει τὴν *νορδικὴν* λογοτεχνίαν, ἥτις ἔχει μεγάλως ἐπηρεασθῆ ἀπὸ τὴν ἰσλανδικὴν λογοτεχνίαν. Ἡ περίοδος αὕτη λήγει περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος μὲ τὴν κατάρρευσιν τῆς Νορβηγίας ὡς κράτους μὲ ἴδιον πολιτισμόν. Ἡ ἕνωσις μὲ τὴν Δανίαν καὶ ἡ ἀνύψωσις Δανῶν εὐγενῶν εἰς ἀνώτερα ἀξιώματα κατέστησαν τὴν Δανικὴν γλῶσσαν τῆς λογοτεχνίας. Ἡ ἐπικράτησις αὕτη ἦτο πλήρης τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα. Κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον, διαρκέσασαν μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς ΙΘ' ἑκατονταετηρίδος, ἀνεφάνησαν οἱ σκαπανεῖς τῆς νορβηγικῆς λογοτεχνίας, ὡς ὁ Πέτερ Κλάουσσον (1545—1614), ὅστις ἔδωσε σημαντικὴν ὤθησιν εἰς τὴν δημιουργίαν ἐθνικῆς λογοτεχνίας, ὁ Πέτερ Τὰς (1641 — 1708) μὲ τὰς λυρικάς του περιγραφὰς τοπίων καὶ ἠθῶν νορβηγικῶν, ἡ Τόρτε Ἐνγκελμπρεχτστάττερ (Dorthe Engelbrechtsdatter), συγγράψασα τόμους θρησκευτικῶν ποιημάτων, δημοτικωτάτων μέχρι πρό τινος, ἀλλ' ἤδη θεωρουμένων ὑπὲρ τὸ δέον μελαγχολικῶν. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἡ Νορβηγία ἔδωσεν εἰς τὴν Δανίαν πολλοὺς διακεκριμένους λογοτέχνας. Ὁ Νορβηγὸς Νίλς Κρὸγκ ἦτο ὁ πρῶτος συγγράψας δρᾶμα εἰς τὴν δανικήν. Τῷ 1712 οἱ Νορβηγοὶ ποιηταὶ ἦσαν τόσον ἰσχυροὶ ἐν Κοπεγχάγῃ, ὥστε ἐξήσκουν τυραννίαν ἐπὶ της συγχρόνου λογοτεχνίας μὲ τὴν «Νορβηγικὴν ἑταιρείαν» (Norske Selskab). Ἄλλοι ἄξιοι μνείας συγγραφεῖς εἶναι ὁ Γένς Ζέλιτς (1761—1821), ὁ Ἔντβαρντ Στὸρμ (1749—1794), ὁ Κλάους Φρίμανν (1746—1829), ἀνήκοντες μᾶλλον εἰς τὴν δανικὴν λογοτεχνίαν.

Ἐξαίρεσιν ἀποτελεῖ ὁ Χόλμπεργκ, ὅστις, ἐγκαταλείψας τὰς σκανδιναυϊκὰς χώρας νεώτατος καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν Ὀξφόρδῃ, ἐγένετο διὰ τῶν μελετῶν του ὁ θεμελιωτὴς τῆς νεωτέρας νορβηγικῆς φιλολογίας. Κατὰ τὴν τρίτην περίοδον ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Νορβηγίας (1814) ἔδωσεν ἀφορμὴν εἰς τὴν δημιουργίαν ἐθνικῆς λογοτεχνίας. Τρεῖς ποιηταί, οἱ καλούμενοι «Τριφύλλι», ἐτέθησαν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς νορβηγικῆς διανοήσεως: ὁ Κόνραντ Σβὰχ (1793—1860), ὁ Ἕνρικ Μπγιέρρεγκααρτ (1792—1842) καὶ ὁ Μ. Κ. Χάνσεν (1794—1842). Η μόνη των ἀξία ἔγκειται εἰς τὴν προσπάθειάν των πρὸς ἀναζωπύρησιν τῆς ἐθνικῆς λογοτεχνίας. Ἦσαν οἱ ποιηταὶ τῆς 17ης Μαΐου (Syttendemai Poesi), τῆς ἡμέρας τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας. Οἱ κορυφαῖοι τῆς ἐποχῆς αὐτῆς εἶναι ὁ Ἕνρικ Ἄρνολντ Βέργκελαντ (1808—1845) καὶ ὁ Γιόχαν Σεμπάστιαν Βέλχαβεν (1801—1873). Ὁ πρῶτος κατέλιπε κολοσσιαίαν ἐργασίαν καὶ εἰς ποιότητα καὶ εἰς ποσότητα, ἤτοι ποιήματα, δράματα, ἱστορικὰ ἔργα, δοκίμια. Ὁ δεύτερος διεκρίθη εἰς τὸ ρωμαντικὸν κίνημα τῆς ἐποχῆς του. Δηκτικὸς κριτικός, μὲ λεπτοτάτην καλαισθησίαν, διεκρίθη ὡς ποιητὴς τῶν σατιρικῶν σοννέτων «Χαραυγὴ τῆς Νορβηγίας» (1834) καὶ ποιημάτων μὲ θέματα τοὺς ἀπαραμίλλους θρύλους καὶ τὰς παραδόσεις τῆς χώρας του.

Παραλλήλως μὲ τὴν λογοτεχνίαν ἀνεπτύχθη ἡ ἔρευνα τῆς νορβηγικῆς γλώσσης καὶ ἱστορίας. Τῷ 1848 ὁ Ἴβαρ Ἄασεν (1813—1896) ἐξέδωσε γραμματικὴν καὶ τῷ 1850 λεξικὸν τῆς νορβηγικῆς δημοτικῆς γλώσσης, ὅπου κατεφάνη πειστικώτατα ἡ στενοτάτη συγγένεια μεταξὺ τῆς νορδικῆς καὶ τῆς διαλέκτου τῶν χωρικῶν.

Ἡ «Ἱστορία τοῦ νορβηγικοῦ ἔθνους» τοῦ Ἀνδρέα Μοὺνχ (1852—1862 εἰς 8 τ.) ἀπετέλεσε σημαντικὸν σταθμὸν συγγραφικῆς ἀναπτύξεως. Τὸ ρωμαντικὸν κίνημα προητοίμασε τὴν ὁδὸν διὰ τὸ ἐθνικὸν θέατρον μὲ τὸν Ἴψεν καὶ τὸν Μπιέρνσον, οἵτινες μὲ τὸν Ἀλέξανδρον Κίλλαντ (1849—1906) καὶ τὸν Ἰωνᾶ Λῆ (1833—1908) ἐδημιούργησαν τὸν χρυσοῦν αἰῶνα τοῦ νορβηγικοῦ δράματος καὶ μυθιστορήματος, ἀποκαλούμενοι «Οἱ μεγάλοι τέσσαρες». Ἄλλοι συγγραφεῖς τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τῆς ΙΘ' ἑκατονταετηρίδος εἶναι ὁ Βίνιε (1818—1870), ὁ Ἄρνε Γκάρμποργκ (1851 — 1925), ὁ Χριστιανὸς Ἔλστερ (1841—1881) καὶ ἡ Ἀμαλία Σρὰμ (1847—1905). Νέαν κατεύθυνσιν εἰς τὴν νορβηγικὴν λογοτεχνίαν ἔδωκεν ὁ Κνοὺτ *Χάμσουν* (βλ. λ.). Παρὰ τὴν μεγάλην ἐπίδρασιν τοῦ ρεαλισμοῦ, οἱ θρῦλοι καὶ παραδόσεις δὲν ἔπαυσαν παρέχοντες θέματα διὰ τοὺς συγγραφεῖς καὶ ποιητάς. Ὁ Πὲρ Σίβλε (1857—1904) ἔδωσε νέαν ὤθησιν εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς λογοτεχνίας. Ὁ θάνατος, ἐντὸς μιᾶς δεκαετίας, τῶν «Μεγάλων τεσσάρων» κατέλιπε τὸ πεδίον ἐλεύθερον εἰς τοὺς νέους ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς. Ὁ Χάμσουν, ὁ Κὶνκ καὶ ὁ Τρύγκβε Ἄντερσεν εἶναι οἱ ἀρτιώτεροι τῶν συγχρόνων Νορβηγῶν συγγραφέων. Διακρίνονται ὡσαύτως ἐν τῇ συγχρόνῳ νορβηγικῇ φιλολογίᾳ ἡ κυρία Σίγριντ Οὔντσετ, ἧς τὸ ἱστορικὸν μυθιστόρημα «Κριστὶν Λάβραντεσταρ» δεικνύει σπανίαν ψυχολογικὴν παρατήρησιν. Τὴν νεωτέραν νορβηγικὴν λογοτεχνίαν χαρακτηρίζει κυρίως ἡ τάσις πρὸς τὴν ἠθογραφίαν. Οἱ συγγραφεῖς περιορίζονται εἰς τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα διαμερίσματός τινος τῆς χώρας, ἀποτέλεσμα δὲ τῆς τάσεως ταύτης εἶναι τὸ ποικιλόμορφον τῶν ἔργων ἀπὸ ἀπόψεως γλώσσης καὶ λαϊκοῦ πνεύματος.

Ε. Σ.

Νορβηγικὴ θάλασσα *[Γεωγρ.]*. Τὸ τμῆμα τοῦ Ἀτλαντικοῦ τὸ καταλαμβάνον τὸ ΒΑ. αὐτοῦ ἄκρον, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται μεταξὺ Νορβηγικῶν παραλίων, Σπιτσβέργης, Νήσου τῶν Ἄρκτων, Γροιλανδίας, Ἰσλανδίας, Φαιροῶν καὶ Σχαιτλανδικῶν νήσων, ἐπὶ ἐκτάσεως 2.700.000 τ. χλμ. Συνδέει τὸν κυρίως Ἀτλαντικὸν μετὰ τοῦ Βορείου Παγωμένου ὠκεανοῦ καὶ εἶναι ἐκ τῶν πλουσιωτέρων ἐν τῷ κόσμῳ θαλασσίων ἁλιευτικῶν πεδίων.

Χ. Δ.

νοργκέλιθος (ὁ). Τεχνητὸς λίθος, ὅστις παράγεται ὡς ὁ μινεραλίτης ἐξ ὀξυχλωριούχων κονιῶν καὶ ἀμιάντου. Ἐφαρμόζεται πρὸς δομὴν δαπέδων ἄνευ ἁρμῶν, ἐπένδυσιν κλιμάκων καὶ ἐσωτερικῶν ἐπιφανειῶν τοιχοδομῶν κ. ὅ. δομικῶν τμημάτων πυρομονίμων.

Α. Ι. Σ.

Νόργουντ (Norwood) *[Γεωγρ.]*. Προάστειον τοῦ Λονδίνου, παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ταμέσεως. Κάτ. 38.050. Καταλαμβάνει λοφώδη καὶ δασώδη περιοχήν, πλήρη ἐπαύλεων καὶ κατοικιῶν τῶν ἀνωτέρων καὶ εὐπορωτέρων τάξεων τοῦ Λονδίνου. Ἔχει πλῆθος φιλανθρωπικῶν ἱδρυμάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι τὸ φρενοκομεῖον, τὸ ἰσραηλιτικὸν νοσοκομεῖον ἀναρρωννυόντων, ἡ μουσικὴ ἀκαδημία τῶν τυφλῶν, τὸ καθολικὸν μοναστήριον καὶ ὀρφανοτροφεῖον κ.ἄ. Ἔχει ἐπίσης καὶ μεγάλους ἀλευρομύλους.

Μ. Δ. Β.

— **Νόργουντ** (Norwood) *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα πολλῶν πόλεων τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι: —1) Ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Μασσαχουσέττης καὶ τῇ κομιτείᾳ τοῦ Νόρφολκ, εἰς ἀπόστασιν 22 χλμ. ΝΑ. τῆς Βοστώνης. Κάτ. 12.627. Ἔχει ἐργοστάσια σιδηροδρομικοῦ ὑλικοῦ, χυτήρια, μεταλλουργίαν ἐν γένει, βυρσοδεψεῖα καὶ ἐξάγει πλαστικὸν κόμμι, χρώματα κλπ. —2) Ἐν τῇ πολιτείᾳ Ὀχάϊο καὶ τῇ κομιτείᾳ Χάμιλτον. Κάτ. 31.752. Κεῖται παρὰ τὴν πόλιν Κιγκιννάτι καὶ ἔχει μεγάλα ἐργοστάσια μηχανημάτων, κλειδοκυμβάλων, χαρτοποιίας κλπ.

Μ. Δ. Β.

νορδενσκιολδίνης (ὁ) (Nordenskiöldin) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν δυνάμενον νὰ θεωρηθῇ ἐξ ἴσου ὡς βορικὸν ἅλας τοῦ κασσιτέρου καὶ ἀσβεστίου, $Ca\ Sn\ [BO_3]_2$ καὶ ὡς βασικὸν ὀρθοκασσιτερικόν, $Ca\ [BO]_2\ Sn\ O_4$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ τριγωνικὸν σύστημα ὑπὸ μορφὴν πινακοειδῆ, ἔχει δὲ σκληρότητα 5 ½—6, εἰδικὸν βάρος 2, χρῶμα κίτρινον, λάμψιν ὑαλώδη καὶ μαργαριτώδη, καὶ εἶναι διαφανὲς ἕως διαφώτιστον. Ἀπαντᾷ ἐντὸς ἐλαιολιθικοῦ συηνίτου τοῦ Arö εἰς τὸ Leangesundfjord.

Γ. Β.

Νορδλίγγη (Nördlingen) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας (βλ. λ. *Ναίρντλινγκεν*).

νορδμαρκίτης (ὁ) (Nordmarkit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν ἀποτελοῦν παραλλαγὴν τοῦ σταυρολίθου πλουσίαν εἰς μαγγάνιον. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Nordmarken ἐν Σουηδίᾳ.

Γ. Β.

—**νορδμαρκίτης** (Nordmarkit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα πυριγενές. Συνίσταται ἀπὸ ἀλκαλιούχους ἀστρίους (μικροπερθίτην, μικροκλινοπερθίτην, νατριοῦχον ὀρθόκλαστον καὶ ἀλβίτην) καὶ βιοτίτην καὶ διοψίδιον, πολλάκις δὲ καὶ αὐγιρίνην. Ὁ βιοτίτης παρουσιάζεται ἰδιόμορφος εἰς μικροὺς πίνακας, ὁ δὲ διοψίδιος, ὁ ὁποῖος ἐνυπάρχει εἰς βελονοειδεῖς κρυστάλλους, ἀντικαθίσταται ἐν μέρει ἀπὸ ἀμφίβολον, ἀκόμη δὲ καὶ ριβεκίτην. Ὡς ἐπουσιώδη ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ περιέχει σοδάλιθον καὶ νεφελίνην, σπανίως δὲ καὶ σιδηροξείδια. Ὁ νορδμαρκίτης ἐμφανίζεται μικροσκοπικῶς κοκκώδης καὶ ἔχει χρῶμα τεφρόλευκον ἕως ἐρυθρότεφρον, τὸ ὁποῖον κατόπιν ἀποσαθρώσεως τοῦ πετρώματος μεταπίπτει εἰς ὑπέρυθρον. Παρουσιάζει μεγάλην ἀνάπτυξιν βορείως τῆς Χριστιανίας μέχρι τῆς λίμνης Mjösen ὑπὸ μορφὴν λακκολίθων, ἀνήκων εἰς τὴν μετασιλουριακὴν ἐκρηξιγενῆ διάπλασιν τῆς νοτίου Νορβηγίας, ἀπαντᾷ δὲ περαιτέρω καὶ εἰς τὴν Σουηδίαν, Σκωτίαν, νότιον Πορτογαλίαν, Μασσαχουσέτην, Τεξάς, Ρίον Ἰανέϊρον κ.ἄ.

Γ. Β.

νορημιπινικὰ *ὀξέα* *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι διοξυπαράγωγα τοῦ ο-φθαλικοῦ ὀξέος, περιέχοντα τὰ δύο ὑδροξύλια εἰς γειτονικὴν θέσιν. Ἔχουσι τὸν τύπον $(HO)_2C_6H_2(COOH)_2$. Παράγωγα τούτων εἶναι τὰ *ἡμιπινικὰ ὀξέα*, δηλαδὴ τὸ *ἡμιπινικὸν ὀξὺ* καὶ τὸ *μεταημιπινικὸν ὀξύ*.

Σ. Γ.

Νὸρθ (North), ***βαρῶνος τοῦ —***. Βαρωνικὸς ἀγγλικὸς τίτλος, ὃν φέρει ἡ οἰκογένεια τοῦ *Ρογήρου Νὸρθ*. Τὸν τίτλον τοῦ βαρώνου προσέλαβε (τῷ 1554) τὸ πρῶτον ὁ υἱὸς τούτου *Ἐδουάρδος* (1496—1564), νομικός, γραμματεὺς τοῦ κοινοβουλίου καὶ αὐλικὸς ἐπὶ Ἑρρίκου τοῦ Η'. Ὁ υἱὸς τούτου *σὲρ Ρογῆρος* ἦτο πρεσβευτὴς ἐν Γαλλίᾳ. Ἐκ τῶν λοιπῶν ἀπογόνων τῆς οἰκογενείας σημαντικώτεροι εἶναι οἱ ἑξῆς:

—1) ***Θωμᾶς***, *σὲρ —*. Τρίτος βαρῶνος (1535—1601). Ἄγγλος μεταφραστής, γνωστὸς ἰδίως ἐκ τῆς μεταφράσεως τῶν «Παραλλήλων» τοῦ Πλουτάρχου, οὐχὶ ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ πρωτοτύπου ἀλλ' ἐκ τῆς γαλλικῆς μεταφράσεως τοῦ Ἀμυὸ (Amyot). Ἡ τελειότης τοῦ ὕφους τοῦ Νὸρθ μεγάλως ἐπέδρασεν ἐπὶ τῶν συγχρόνων του Ἄγγλων συγγραφέων. Μετέφρασε καὶ διάφορα ἄλλα ἔργα ἐκ τῆς γαλλικῆς καὶ ἰταλικῆς, μεταξὺ τῶν ὁποίων «Συλλογὴν Ἀνατολικῶν Μύθων», ἐκδώσας τούτους εἰς βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «The Morall Philosophic of Doni» (1570).

—2) ***Ντώντλεϋ***, *σὲρ —*. Ἄγγλος πολιτικὸς καὶ συγγραφεὺς (1581—1666). Μετέσχεν εἰς τὴν ἐκστρατείαν εἰς τὰς Κάτω Χώρας καὶ ἦτο μέλος τῆς βουλῆς τῶν Λόρδων ὅταν ἐξερράγη ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, ταχθεὶς μὲ τὸ μέρος τοῦ Παρλαμέντου. Ἔγραψε συλλογὴν πραγματειῶν καὶ ποιημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Δάσος ποικιλιῶν».

—3) ***Ντώντλεϋ***, *σὲρ —*. Ἄγγλος οἰκονομολόγος (1641—1691). Ἐγένετο διευθυντὴς τῶν φόρων καὶ εἶτα τοῦ θησαυροφυλακίου. Συνέγραψε «Πραγματείαν περὶ ἐμπορίου», ἥτις ἐδημοσιεύθη τῷ 1691 ἀνωνύμως καὶ ἐπανεξεδόθη τῷ 1856 ὑπὸ τοῦ Μακύλοθ (M' Culloth) ἐν τῇ «Συλλογῇ τῶν πρώτων ἀγγλικῶν πραγματειῶν περὶ ἐμπορίου». Ὁ Νὸρθ ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ ἐλευθέρου ἐμπορίου καὶ γενικῶς ἀνέπτυξεν ἀρχάς, αἵτινες καταπληκτικῶς ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς θεωρίας τοῦ Ἄδαμ Σμίθ.

—4) ***Φρειδερῖκος***, *κόμις Γκίλφορδ*. Ἄγγλος πολιτικός, πατὴρ τοῦ φιλέλληνος Γκίλφορδ (1732—1792). Τῷ 1754 ἐξελέγη βουλευτής, τῷ 1767 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τῷ 1770 τοῦ Θησαυροφυλακίου τὸν δὲ Μάρτιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους πρωθυπουργός, διατηρήσας τὴν ἀρχὴν ἐπὶ 12 ἔτη. Πειθήνιον ὄργανον τοῦ βασιλέως, ἠναγκάσθη νὰ εἰσηγηθῇ φορολογικὰ μέτρα, ἅτινα ἐξήγειραν τὰς ἀμερικανικὰς ἀποικίας, ἐκραγέντος τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πολέμου. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1782 παρῃτήθη, ἀλλὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος μετέσχε τῆς βραχυβίου κυβερνήσεως συνασπισμοῦ ὑπὸ τὸν πρωθυπουργὸν Πόρτλανδ.

—5) ***Μαριάννα***. Ἀγγλὶς φυσικὸς καὶ ζωγράφος (1830—1890). Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀκρίβεια, μεθ' ἧς ἀναπαρέστησεν εἰς τοὺς πίνακάς της τὴν ζωὴν τῶν φυτῶν, προσέδωκεν εἰς τὰ ἔργα της μεγάλην ἀξίαν. Τὰ ἔργα της εὑρίσκονται εἰς τὴν Πινακοθήκην τῶν παρὰ τὸ Λονδῖνον Κήπων Κιοῦ.

Γ. Ι. Β.

—**Νὸρθ** (North), ***Φρειδερῖκος-Γκίλφορδ***, *κόμις —*. Ἄγγλος φιλέλλην (βλ. λ. *Γκίλφορδ* Φρειδερῖκος).

Νὸρθ Ἄϊλαντ (North Island) *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα τῆς βορειοτέρας ἐκ τῶν δύο μεγάλων νήσων, αἵτινες ἀποτελοῦν τὸ ἐν τῇ Ὠκεανίᾳ ἀρχιπέλαγος τῆς Νέας Ζηλανδίας. Ἔχει ἐπιφάνειαν 114.911 τ. χλμ. καὶ 831.848 κατ. Οἱ ἰθαγενεῖς καλοῦν ταύτην *Τὲ Ἴκα ἀ Μάουϊ*.

Μ. Δ. Β.

Νορθάμπτον (Northampton) *[Γεωγρ.]*.—1) Κομιτεία τῆς κεντρικῆς Ἀγγλίας. Ἔχει ἔκτασιν 2.363

Digitized by Google

τ. χμλ. καὶ 307.940 κατ. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι λοφῶδες, πλῆρες δασῶν, μὲ ὡραῖα τοπία καὶ λίαν εὔφορον, παράγον γεωργικὰ προϊόντα καὶ σιτηρά. —2) Πόλις τῆς Ἀγγλίας, πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου κομιτείας, ἐπὶ τοῦ πλωτοῦ ποταμοῦ Νὲν καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Λονδίνου—Λίβερπουλ. Κάτ. 93.260. Ἔχει ναὸν τοῦ Ἁγίου Ζὶλ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, ναὸν τοῦ Παναγίου Τάφου τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, μητρόπολιν κτισθεῖσαν τῷ 1844, δημαρχεῖον γοτθικοῦ ρυθμοῦ, μουσεῖον, βιβλιοθήκην, ἀνωτέρας σχολάς, θέατρα, ἱππόδρομον κτλ. Ὡσαύτως ἔχει σημαντικὴν βιομηχανίαν ὑποδημάτων, χυτήρια σιδήρου, ἀλευρομύλους καὶ χαρτοποιεῖα. Ἐν αὐτῇ λαμβάνουν χώραν καὶ ὀνομασταὶ ἀγοραὶ ἵππων. —3) Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Μασσαχουσέτης. Κάτ. 24.145. Κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Κοννέκτικουτ ἐν γραφικῇ περιοχῇ συχναζομένῃ ὑπὸ πολλῶν παραθεριστῶν. Παράγει οἴνους, καπνὸν καὶ γεώμηλα καὶ ἔχει ἐργοστάσια κατεργασίας μετάξης, ραπτομηχανῶν, θερμαστρῶν, χυτήρια κτλ. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουν πολλὰ καὶ μεγάλα ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα, ἀνωτέρα γυναικεία σχολὴ (Smith College), γεωργικὴ σχολή, ἰνστιτοῦτον κωφαλάλων, κλασσικὸν κολλέγιον, εἰδικὴ σχολὴ μετεκπαιδεύσεως ἐργατῶν, τρεῖς βιβλιοθῆκαι κτλ. Μ. Δ. Β.

Νὸρθ Ἄνταμς (North Adams) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Μασσαχουσέτης καὶ τῇ κομιτείᾳ Μπέρκ, παρὰ τὸν ποταμὸν Χούσακ. Κάτ. 22.717. Ἔχει ἀκμάζουσαν βιομηχανίαν βαμβακερῶν καὶ μαλλίνων ὑφασμάτων, ὑποδηματοποιεῖα, μηχανουργεῖα κτλ. Ἐκτίσθη τῷ 1765 ὡς ἐξάρτημα τῆς πόλεως Ἄνταμς, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπεχωρίσθη τῷ 1878. Μ. Δ. Β.

Νόρθκλιφ (Northcliffe), *Ἀλφρέδος - Κάρολος-Γουλιέλμος-Χάρμσγουορθ, ὑποκόμης τοῦ* —. Ἄγγλος δημοσιογράφος καὶ πολιτικὸς (1865—1922). Ἐγεννήθη ἐν Ἰρλανδίᾳ, ὅπου ὁ πατήρ του, Ἀλφρέδος Χάρμσγουορθ, ἐξήσκει τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα καὶ ἦτο ὁ πρεσβύτερος ἑπτὰ ἀδελφῶν, ὧν ὁ *Ἀλφρέδος* καὶ ὁ δευτερότοκος *Χάρολντ* ἐγένοντο μέλη τῆς βουλῆς τῶν Λόρδων, ὡς *λόρδος Νόρθκλιφ* ὁ μὲν καὶ *λόρδος Ροδερμῆαρ* ὁ δὲ· ὁ τρίτος, *Καικίλιος - Μπίσοπ*, γεννηθεὶς τῷ 1869, ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων τῷ 1906 καὶ ἐγένετο τῷ 1915 ὑφυπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τῷ 1919 ὑφυπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν· ὁ τέταρτος, *Ροβέρτος-Λέτσεστερ*, γεννηθεὶς τῷ 1870, ἐγένετο βουλευτὴς τῷ 1900 καὶ ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ βαρώνου τῷ 1918. Οἱ ἄλλοι τρεῖς ἀδελφοὶ εἶναι ὁ *Χιλδεβράνδος Ὥμπρεϋ*, γεννηθεὶς τῷ 1872 καὶ διατελέσας ἀπὸ τοῦ 1901 μέχρι τοῦ 1904 ἐκδότης τῆς «Νέας φιλελευθέρας ἐπιθεωρήσεως» ὁ *Σαίντ-Τζών*, γεννηθεὶς τῷ 1876 καὶ ἱδρύσας τὴν μεγάλην ἐπιχείρησιν τῶν μεταλλικῶν ὑδάτων Περριέ καὶ ὁ *Βύβυαν-Τζώρτζ*, γεννηθεὶς τῷ 1881.

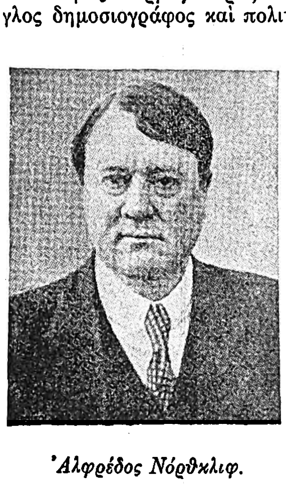

Ἀλφρέδος Νόρθκλιφ.

Κατὰ τὸ ἔτος 1867 ἡ οἰκογένεια Χάρμσγουορθ ἐγκατεστάθη εἰς τὸ Λονδῖνον, ὅπου ὁ νεαρὸς Ἀλφρέδος, ἐπιδείξας λίαν ἐνωρὶς ἀκράτητον κλίσιν πρὸς τὴν δημοσιογραφίαν, ἔκαμε τῷ 1878, εἰς ἡλικίαν δέκα τριῶν μόλις ἐτῶν, τὴν πρώτην ἀρχὴν τοῦ δημοσιογραφικοῦ του σταδίου καὶ τῶν ἐκδοτικῶν του ἐπιχειρήσεων, διὰ τῆς ἐκδόσεως σχολικοῦ περιοδικοῦ. Κατ' ἀρχὰς τὸ περιοδικὸν τοῦτο ἦτο χειρόγραφον, ἀλλὰ βραδύτερον ἐγένετο καὶ ἔντυπον, πολλάκις δὲ ἐστοιχειοθετεῖτο καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του. Εἰς ἡλικίαν 15 ἐτῶν ἔλαβε τὸν πρῶτον του δημοσιογραφικὸν μισθόν, ὡς συντάκτης τῆς ἐφημερίδος «The Hampstead and Highgate Express» καὶ τῷ 1881 ἤρχισε νὰ συνεργάζεται εἰς διάφορα παιδικὰ καὶ νεανικὰ περιοδικὰ καὶ εἰς ἐφημερίδας ὡς ἐρασιτέχνης δημοσιογράφος. Ἐγένετο κατόπιν γραμματεὺς ἑνὸς τῶν υἱῶν τοῦ λόρδου Λίλφορντ, ὃν ἠκολούθησεν εἰς τὰ ἀνὰ τὴν Εὐρώπην ταξίδιά του, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του δὲ εἰς τὸ Λονδῖνον διωρίσθη, εἰς ἡλικίαν 17 μόλις ἐτῶν, ὑπὸ τοῦ σὲρ Ἴνγκραμ, ἰδιοκτήτου τότε τῶν «The Illustrated London News», συνδιευθυντὴς τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένου περιοδικοῦ «Νεότης», ἐνῷ συγχρόνως συνειργάζετο εἰς διαφόρους ἐφημερίδας, ἰδίως δὲ εἰς τὴν «Morning Post» καὶ εἰς τὴν «St James's Gazette». Ἀσθενήσας κατόπιν, τῷ 1884, σοβαρῶς ἐκ πνευμονίας καὶ διαταχθεὶς ὑπὸ τῶν ἰατρῶν νὰ ζήσῃ ἐπί τι χρονικὸν διάστημα μακρὰν τοῦ Λονδίνου, μετέβη τῷ 1885 εἰς τὸ Κόβεντρυ, ὅπου εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ οἴκου Ἴλιφ καὶ υἱῶν, ἐκδοτῶν πολυαρίθμων ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν. Ἀποποιηθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ τὴν προσφερθεῖσαν εἰς αὐτὸν συνδιεύθυνσιν τοῦ οἴκου Ἴλιφ, ἐπανῆλθε τῷ 1887 εἰς τὸ Λονδῖνον καὶ διὰ τῶν οἰκονομιῶν του, ἀνερχομένων εἰς 1000 λίρας, ἵδρυσεν ἰδίαν ἐκδοτικὴν ἐπιχείρησιν, τὴν δὲ 16 Ἰουνίου 1888 ἐξέδωκε τὰς περιφήμους «ἀπαντήσεις εἰς τοὺς δι' ἐπιστολῶν ἐρωτῶντας» (Answers to correspondents), ἑβδομαδιαῖον περιοδικόν, τοῦ ὁποίου τοσαύτη ἦτο ἡ ἐπιτυχία, ὥστε ἐντὸς τεσσάρων ἐτῶν ἡ κυκλοφορία του ἀνῆλθεν εἰς ἓν ἑκατομμύριον φύλλων. Τὸ περιοδικὸν τοῦτο ἐγένετο κατόπιν ὁ πυρὴν πλείστων ἄλλων δημοσιογραφικῶν ἐκδόσεων καὶ ἡ ἀφορμὴ τῆς ἱδρύσεως τοῦ «Ἡνωμένου τύπου» (Amalgamated Press), γιγαντιαίας δημοσιογραφικῆς ἐπιχειρήσεως, ἥτις θεωρεῖται ἡ μεγαλυτέρα ἐπιχείρησις εἰς τὸ εἶδός της ἐν τῷ κόσμῳ, ἀριθμοῦσα ὑπὲρ τὰ ἑβδομήκοντα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἀλφρέδος Χάρμσγουορθ προσέλαβεν ὡς συνεταῖρον καὶ συμβοηθὸν τὸν ἀδελφόν του Χάρολντ, οἱ δύο δὲ ἀδελφοί, ἐργαζόμενοι δραστηριώτατα, ἐπέφερον ἀληθῆ ἐπανάστασιν εἰς τὰς συνήθεις μεθόδους καὶ εἰς τὰ χρησιμοποιούμενα μέχρι τότε μέσα τοῦ περιοδικοῦ τύπου. Αἱ δημοσιογραφικαί του δὲ ἐπιχειρήσεις προώδευσαν τόσον πολύ, ὥστε πολλάκις τὰ ἐτήσια κέρδη αὐτῶν ὑπερέβαινον τὰς 50.000 λίρας. Ἀπὸ τοῦ 1889 μέχρι τοῦ 1894 ὁ Ἀλφρέδος Χάρμσγουορθ ἐπεχείρησε πολλὰ ταξίδια εἰς τὴν Εὐρώπην, τὰς Ἰνδίας, τὴν Ἀφρικήν, τὸν Καναδᾶν καὶ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἀναπτύξας ἔτι μᾶλλον τὰς ἐπιχειρήσεις του, τῷ δὲ 1894 ἠγόρασε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του τὴν συντηρητικὴν ἐφημερίδα «Ἑσπερινὰ νέα τοῦ Λονδίνου», τὰ ὁποῖα, εὑρισκόμενα τότε εἰς τὰ πρόθυρα πτωχεύσεως, κατώρθωσαν καὶ ἀναδιοργανώσουν καὶ νὰ καταστήσουν ταῦτα ἱκανὰ ν' ἀποδώσουν τὴν μὲν πρώτην ἑβδομάδα κέρδος 7 λιρῶν, κατὰ δὲ τὸ πρῶτον ἔτος κέρδη 14.000 λιρῶν. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, ἐξ ὀνόματος τῆς ἐφημερίδος ταύτης, διωργάνωσε τὴν περίφημον ἀρκτικὴν ἀποστολήν, ἥτις ἐξηρεύνησε τὴν Γῆν τοῦ Φραγκίσκου Ἰωσήφ, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐξερευνητοῦ Τζάκσον. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1895 ἐξῆθεε διὰ πρώτην φορὰν ὑποψηφιότητα ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Πόρτσμουθ ἐκ μέρους τοῦ κόμματος τῶν συντηρητικῶν, ἀλλ' ἡττήθη ὑπὸ τῶν δύο φιλελευθέρων ἀντιπάλων του. Τὴν 4 Μαΐου 1896 ἐξέδωσε τὴν πρωϊνὴν ἐφημερίδα «Νταίηλυ Μαίηλ» ἤτοι «Ἡμερήσιος Ταχυδρόμος» (Daily Mail), ἡ ὁποία ἐσημείωσε σταθμὸν εἰς τὰ δημοσιογραφικὰ χρονικὰ ὄχι μόνον τῆς Ἀγγλίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ κόσμου ὁλοκλήρου. Ἡ ἐφημερὶς αὐτή, τὴν ὁποίαν ἀπεκάλεσεν «Ἐφημερίδα τῶν πολυασχόλων», ἐπωλεῖτο πρὸς ἡμίσειαν πένναν καὶ ἦτο πληρεστάτα πληροφορημένη ἐπὶ παντὸς ζητήματος, μετ' ἐξαιρετικῆς συντομίας καὶ διὰ τίτλων ἀποτελούντων κατάλληλον περίληψιν, δυναμένων νὰ ἱκανοποιήσουν τὸν ἀναγνώστην, ἀκόμη καὶ χωρὶς νὰ ἀναγνώσῃ τὸ κείμενον τῆς εἰδήσεως. Δι' αὐτῆς εἰσήγαγε τολμηροτάτους νεωτερισμοὺς εἰς τὰ δημοσιογραφικὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, εἰς τὰ ἐκδοτικὰ μέσα, εἰς τὸν τρόπον τῆς εὑρέσεως καὶ τῆς ἀναγραφῆς τῶν εἰδήσεων καὶ εἰς τὴν ὀργάνωσιν ἐν γένει τῶν ἐφημερίδων, διαρκῶς εἰσάγων καὶ νέους νεωτερισμοὺς καὶ κρατῶν ἀδιάπτωτον τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀναγνωστῶν μὲ νέας ἐκπλήξεις καὶ ἀνανεώνων τὰς μηχανικὰς ἐγκαταστάσεις του, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἑκάστοτε νέων ἐφευρέσεων καὶ τελειοποιήσεων. Χάρις εἰς τοὺς νεωτερισμοὺς τούτους ἡ «Νταίηλυ Μαίηλ» ἔσχεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν καὶ κατέστη βραδύτερον ἡ ἔχουσα τὴν μεγαλυτέραν κυκλοφορίαν ἀγγλικὴ ἐφημερίς. Κατὰ τὸν Ἀγγλοβοερικὸν πόλεμον ἡ κυκλοφορία της εἶχεν ἀνέλθει εἰς 700.000 φύλλα ἡμερησίως, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς 1.100.000. Βραδύτερον ἡ κυκλοφορία αὐτὴ ἀνῆλθεν εἰς 1.350.000 φύλλα, παρὰ τὴν αὔξησιν τῆς τιμῆς τοῦ φύλλου ἀπὸ ἡμισείας εἰς μίαν πένναν, λόγῳ τῆς αὐξήσεως τῆς τιμῆς τοῦ χάρτου καὶ τῶν ἐργατικῶν. Τῷ 1900 διωργάνωσε καὶ πανομοιότυπον ἡμερησίαν ἔκδοσιν εἰς τὸ Μάντσεστερ καὶ τῷ 1905 εἰδικὴν ἡμερησίαν ἔκδοσιν εἰς τοὺς Παρισίους. Ἡ ἐφημερὶς αὐτή, λόγῳ τῆς τεραστίας κυκλοφορίας της, ἀπέκτησε μεγίστην ἐπιρροὴν τόσον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Τῷ 1903 ἐξέδωκε τὴν «Νταίηλυ Μίρρορ» (Daily Mirror), ἡμερησίαν γυναικείαν ἐφημερίδα, ἥτις ὅμως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἔσχε μεγίστην ἀποτυχίαν, προξενοῦσα ζημίαν 1.500 λιρῶν καθ' ἑβδομάδα. Μετὰ τὴν μετατροπὴν ὅμως τοῦ «Νταίηλυ Μίρρορ» ἀπὸ γυναικείας ἡμερησίας ἐφημερίδος, πωλουμένης ἀντὶ μιᾶς πέννας, εἰς ἡμερησίαν εἰκονογραφημένην ἐφημερίδα, πωλουμένην ἀντὶ ἡμισείας πέννας, ἡ δημοσιογραφικὴ αὐτὴ ἐπιχείρησις προώδευσε ταχέως καὶ ἐπέφερε καὶ κέρδη. Τῷ 1914 ἐπώλησε τὴν ἐφημερίδα ταύτην εἰς τὸν ἀδελφόν του λόρδον Ροδερμῆαρ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἶχεν ἤδη χωρίσει.

Τῷ 1904 ὁ Ἀλφρέδος Χάρμσγουορθ ὠνομάσθη βαρῶνος, τῷ δὲ 1905 ἐγένετο λόρδος τοῦ Νόρθκλιφ, ὄνομα ὑπὸ τὸ ὁποῖον κατέστη ἔκτοτε παγκοσμίως γνωστός. Τῷ 1906 ἠγόρασεν ἐν τῇ Νέᾳ Γῇ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του εὐρυτάτας δασώδεις ἐκτάσεις, μετὰ λιμνῶν καὶ ποταμῶν, πρὸς τὸν σκοπὸν δημιουργίας ἐν αὐταῖς ἐργοστασίων παραγωγῆς χάρτου καὶ μητρῶν διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ἐπιχειρήσεών του. Πρὸς τοῦτο ἵδρυσε τὴν «Ἀγγλο-Νιουφώντλαντ Ντεβέλοπμεντ Κόμπανυ», τεράστιον ὀργανισμόν, ὅστις ἐγκατέστησε μεγάλα ἐργοστάσια ἐν τῇ Νέᾳ Γῇ, κατεσκεύασε δύο σιδηροδρομικὰς γραμμάς, καθὼς καὶ καλὸν τεχνητὸν λιμένα. Τῷ 1908 ἐγένετο ὁ κυριώτερος μέτοχος τῶν «Τάϊμς», πρᾶγμα ὅπερ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν διακαεστέρων πόθων τῆς ζωῆς του, πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ὁποίου εἶχε καταβάλει μεγίστας προσπαθείας ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν. Ὁ Νόρθκλιφ ἐπέφερεν οὐσιώδεις μεταρρυθμίσεις εἰς τὴν παγκοσμίου φήμης καὶ κύρους ἀγγλικὴν ταύτην ἐφημερίδα, ἀνανεώσας ἀμέσως τὰς μηχανικὰς ἐγκαταστάσεις αὐτῆς, βελτιώσας τὴν ποιότητα τοῦ χάρτου καὶ ἐλαττώσας τὴν τιμὴν τοῦ φύλλου εἰς μίαν πένναν, συνεπείᾳ τῶν ὁποίων ηὐξήθη μεγάλως ἡ κυκλοφορία τῆς ἐφημερίδος. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ λόρδος Νόρθκλιφ εἶχεν ἀγοράσει καὶ τὸ «Weekly Dispatch» καὶ κατώρθωσε νὰ θέσῃ ὑπὸ τὸν ἔλεγχόν του τὸν «Observer» («Παρατηρητήν»).

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ὁ «τύπος τοῦ Νόρθκλιφ», ὅπως ἐκαλοῦντο αἱ ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτώμεναι ἐφημερίδες, εἶχε μέγιστον κῦρος καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἀγγλίας καὶ ἐθεωρεῖτο ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων, ἂν μὴ ὁ ἰσχυρότερος δημοσιογραφικὸς ὀργανισμὸς τοῦ κόσμου ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Ὁ λόρδος Νόρθκλιφ ἤσκει μεγίστην ἐπίσης ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἑκάστοτε κυβερνήσεων καὶ ἐθεωρεῖτο ἐκ τῶν κυριωτέρων παραγόντων τῶν κοινοβουλευτικῶν παρασκηνίων. Ἡ ἐπιρροή του αὕτη ὀφείλεται ὄχι μόνον εἰς τὴν μεγάλην κυκλοφορίαν καὶ εἰς τὸ κῦρος τῶν ἐφημερίδων του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ τηρηθεῖσαν πάντοτε ἐθνικόφρονα καὶ πατριωτικὴν στάσιν. Εἰ τὰς ἐπιχειρήσεις του εἰσήγαγε πλείστας μεταρρυθμίσεις, ὡς τὴν ἑβδομάδα τῶν πέντε ἐργασίμων ἡμερῶν διὰ τοὺς διευθυντάς, ὑποδιευθυντὰς καὶ ρέπορτερ, ἐβελτίωσε μεγάλως καὶ γενναιοφρόνως τοὺς μισθοὺς τῶν δημοσιογράφων καὶ ἐφήρμοσε τὸ σύστημα τῆς συμμετοχῆς εἰς τὰ κέρδη τῶν κυριωτέρων μελῶν τοῦ προσωπικοῦ τῶν ἐφημερίδων.

Ἀπὸ τοῦ 1900 ὑπεστήριζε μετὰ θέρμης τὴν πολιτικὴν τῆς συνεννοήσεως πρὸς τὴν Γερμανίαν καὶ προεῖδε τὸν ἐπελθόντα πόλεμον, ὃν ἐθεώρει ἀναπόφευκτον εἰς περίπτωσιν μὴ ἐπιτεύξεως τῆς ἐπιδιωχθείσης συμφωνίας. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς προσεγγίσεως πρὸς τὴν Γερμανίαν, λόγῳ τῆς στάσεως αὐτῆς κατὰ τὸν Ἀγγλοβοερικὸν πόλεμον, ὁ Νόρθκλιφ ἐστράφη ὑπὲρ τῆς προσεγγίσεως πρὸς τὴν Γαλλίαν, ὑπεστήριξε τὸν στρατηγὸν Ρόμπερτς εἰς τοὺς ἀγῶνάς του ὑπὲρ τῆς καθιερώσεως καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ τῆς ὑποχρεωτικῆς στρατιωτικῆς θητείας καὶ ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς ἐνισχύσεως τοῦ ἀγγλικοῦ ναυτικοῦ. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὑπεστήριξε πάντα τὰ μέτρα ὑπὲρ τῆς ἐξακολουθήσεως τοῦ πολέμου, μέχρι ἐπιτεύξεως ὁριστικῆς νίκης. Ἠγωνίσθη ἐπίσης ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀεροπλοΐας καὶ εἶχε καθιερώσει καὶ βραβεῖον ἐκ 10.000 λιρῶν διὰ τὴν διάβασιν τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Τῷ 1915 κατέκρινε σφοδρῶς τὰ στρατιωτικὰ μέτρα τοῦ λόρδου Κίτσενερ, τῷ δὲ 1916 κατώρθωσε διὰ τῆς ἀρθρογραφίας τῆς ἐφημερίδος του καὶ διὰ τοῦ κύρους του νὰ ρίψῃ τὴν κυβέρνησιν Ἄσκουϊθ. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπεσκέφθη διαφόρους τομεῖς τῶν συμμαχικῶν μετώπων, ριψοκινδυνεύσας εἰς τὰς πρώτας γραμμὰς τοῦ Βερντέν. Τὰ ἐκ τῆς ἐπισκέψεώς του εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν γραφέντα ὑπ' αὐτοῦ ἄρθρα εἰς τοὺς «Τάϊμς» ἐξεδόθησαν κατόπιν εἰς βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Εἰς τὸν πόλεμον». Οἱ Γερμανοί, θεωροῦντες αὐτὸν ὡς τὴν ἐνσάρκωσιν τοῦ βρεττανικοῦ πολεμικοῦ πνεύματος, τὸν κατέστησαν ἀντικείμενον σφοδροτάτων ἐπιθέσεων, φθάσαντες μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἐκδώσουν καὶ ἐφημερίδα, τὸν «Ἀντινορθκλιφικὸν Ταχυδρόμον», πλήρη ἐπιθέσεων ἐναντίον του, καὶ ἐκδώσαντες καὶ εἰδικὸν «μετάλλιον-μίσους» φέρον τὴν εἰκόνα του ἐν γελοιογραφίᾳ. Τῷ 1917 ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Λόϋδ Τζώρτζ ὡς πρόεδρος τῆς ἀγγλικῆς ἀποστολῆς εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς, πρὸς ἐπίτευξιν οἰκονομικῶν συμφωνιῶν καὶ προμηθειῶν, ἐξετέλεσε δὲ τὴν ἀποστολήν του μετὰ τοσαύτης δραστηριότητος, ταχύτητος καὶ ἐπιτυχίας, ὥστε κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως ὑποκόμις. Ἀποποιηθεὶς τὸ προσφερθὲν εἰς αὐτὸν ὑπουργεῖον τῆς Ἀεροπλοΐας, ἐδέχθη τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1918 τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑπουργείου τῆς Προπαγάνδας εἰς τὰς ἐχθρικὰς χώρας. Χάρις εἰς τὰς ἐνεργείας του κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην κατωρθώθη ἡ ἐπίτευξις συμφωνιῶν πρὸς τοὺς σλαβικοὺς λαοὺς τῆς Αὐστρίας διὰ τὴν διάλυσιν τῆς μοναρχίας καὶ ἡ σύστασις λεγεώνων ἐθελοντῶν ἐκ τῶν λαῶν τούτων, οἵτινες ἐπολέμησαν ὑπὲρ τῶν συμμάχων. Ἀσθενήσας λόγῳ ὑπερκοπώσεως εἰς ἣν ὑπεβλήθη κατὰ τὸν πόλεμον, ἠναγκάσθη νὰ ἀπόσχῃ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του τῆς ἐνεργοῦ διευθύνσεως τῆς ἐφημερίδων του, καθὼς

Digitized by Google

καὶ τῶν διαπραγματεύσεων τῆς εἰρήνης. Παρὰ τὴν ἀσθένειάν του ὅμως ἡ ἐπίδρασις αὐτοῦ ἦτο μεγίστη κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις τῆς εἰρήνης, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ἡ βρεττανικὴ ἀποστολὴ καὶ ὁ πρόεδρος αὐτῆς Λόϋδ Τζώρτζ ὑφίσταντο διαρκῶς τὴν πίεσιν τοῦ τύπου τοῦ Νόρθκλιφ. Μ. Δ. Β.

Νὸρθ-Λὶττλ Ρὸκ (North Little Rock) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ πολιτείᾳ Ἀρκάνσας. Κάτ. 14.048. Μ.Δ.Β.

Νὸρθ Μπαίϋ (North Bay) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Καναδᾶ ἐν τῷ νομῷ τοῦ Ὀντάριο καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ Νίπισσινγκ, κειμένη ἐπὶ τῆς ΒΑ. ἀκτῆς τῆς λίμνης Νίπισσινγκ. Κάτ. 10.692. Εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἀπὸ Τορόντο καὶ Μοντρεὰλ πρὸς Φὸρτ Οὐΐλλιαμ καὶ ἔχει καλὸν λιμένα. Ἐξάγει ἄφθονον ξυλείαν καὶ παράγει γεωργικὰ προϊόντα. Μ. Δ. Β.

Νὸρθ Μπέρικ (North Berwick) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἐν Σκωτίᾳ, ἐν τῇ κομιτείᾳ Χάντινγκτον. Κάτ. 5.200. Κεῖται παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ποταμοκόλπου Φὸρθ καὶ ἔχει μικρὸν καλὸν λιμένα καὶ θαλάσσια λουτρὰ συχναζόμενα ἰδίως ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ Ἐδιμβούργου. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχει ὁ παλαιὸς ἱστορικὸς πύργος τοῦ Ταντάλου. Μ. Δ. Β.

Νόρθμπριτζ (Northbridge) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Μασσαχουσέτης καὶ τῇ κομιτείᾳ Οὐόρτσεστερ. Κάτ. 12.174. Ἔχει βιομηχανίαν βάμβακος καὶ μαλλίνων ὑφασμάτων. Μ. Δ. Β.

Νὸρθ Ντακότα (North Dacota) *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν κεντρικῶν πολιτειῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς (βλ. λ. *Δακότα*, Βόρειος—).

Νὸρθ Οὐΐστ (North Wist) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἐν τῷ συμπλέγματι τῶν Ἐξωτερικῶν ἢ Δυτικῶν Ἑβρίδων. Ἔχει ἐπιφάνειαν 220 τ. χλμ. καὶ 2.579 κατ. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Λοκμάντυ*. Μ. Δ. Β.

Νόρθουϊτς (Northwich) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Τσέστερ. Κάτ. 18.381. Κεῖται ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν Νταίϋν καὶ Γουῆβερ. Ἔχει ὀνομαστὰ ὀρυχεῖα ἅλατος ἀνακαλυφθέντα τῷ 1670. Τὰ περισσότερα τούτων ἐκτείνονται εἰς μέγα βάθος κάτωθεν τῶν οἰκιῶν τῆς πόλεως. Ἔχει ἐπίσης ἐργοστάσια χυτοσιδήρου, ζύθου, δερμάτων, χημικῶν προϊόντων, σχοινίων κτλ. Ἐν αὐτῇ λειτουργεῖ καὶ μουσεῖον, βιβλιοθήκη καὶ βιομηχανικὴ σχολή. Μ. Δ. Β.

Νορθουμβρία (Northumbria, προφ. *Νερθάμπριε*) *[Γεωγρ.]*. Ἓν τῶν σημαντικωτέρων παλαιῶν ἀγγλοσαξωνικῶν βασιλείων. Ἐξετείνετο ἀπὸ τῆς στομαλίμνης Χοῦμπερ μέχρι τοῦ κόλπου Φόρθ. Ἀρχικῶς περιελάμβανε δύο ἀνεξάρτητα βασίλεια, τὴν Βερνικίαν καὶ τὴν Ντέϊρα, ἐφ' ἑκάστου τῶν ὁποίων ἦρχεν ἰδία δυναστεία. Τὰ δύο ταῦτα βασίλεια ἡνώθησαν ὅταν ὁ βασιλεὺς τῆς Βερνικίας Αἴθελφριθ κατέλαβε τὴν Ντέϊρα. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἔδουϊν, διαδεχθέντος τὸν Αἴθελφριχ, τὸ βασίλειον τῆς Νορθουμβρίας ἔφθανε μέχρι τῶν δυτικῶν ἀκτῶν τῆς Ἀγγλίας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἔδουϊν τὸ βασίλειον ἐχωρίσθη καὶ τῆς μὲν Ντέϊρα βασιλεὺς ἐγένετο ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Ἔδουϊν Ὄσρικ, τῆς δὲ Βερνικίας ὁ Ἤνφριθ. Κατόπιν ἐναλλαγῶν ἑνώσεως καὶ χωρισμοῦ τῶν δύο τούτων κρατιδίων, ἐπῆλθεν ὁριστικὴ ἕνωσις τῷ 655 ἐπὶ Ὄσβιο. Ὁ Ὄσβιο καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἔγκφριθ ἐπεξέτειναν τὰ ὅρια τοῦ βασιλείου τῆς Νορθουμβρίας καὶ πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς δυσμάς. Ἀπὸ τοῦ διαδόχου ὅμως τοῦ Ὄσβιο, τὸ βασίλειον τῆς Νορθουμβρίας ἤρχισε νὰ παρακμάζῃ. Τῷ 827 ἀνεγνώρισε τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ βασιλέως τοῦ Οὐέσεξ καὶ τῷ 954 ὑπήχθη τελείως ὑπ' αὐτό. Ὁ βασιλεὺς Ἤντγκαρ (957 — 975) διήρεσε τὴν Νορθουμβρίαν εἰς δύο κομιτείας, αἵτινες ἀντεστοίχουν εἰς τὰς περιφερείας τῶν ἀρχαίων βασιλείων τῆς Ντέϊρα καὶ Βερνικίας. Αἱ δυτικαὶ περιφέρειαι, τουτέστιν ἡ χερσόνησος Γκαλουαίϋ, διετήρησαν τὰ κελτικὰ ἤθη καὶ τὴν κελτικὴν γλῶσσαν, ἐνῷ αἱ ἀνατολικαὶ ἐπαρχίαι, αἱ καλούμεναι Λόθιαν (ἀποτελοῦσαι σήμερον τὰς σκωτικὰς ἐπαρχίας Δυτικήν, Κεντρικὴν καὶ Ἀνατολικὴν Λόθιαν), διετήρησαν τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἀγγλικὰ ἤθη καὶ ἀπέβησαν τὸ κέντρον τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Σκωτίας. Τὸ μέρος τῆς Νορθουμβρίας τὸ ὁποῖον ἔμεινεν ἀγγλικὸν περιελάμβανε τὴν κομιτείαν τῆς Ὑόρκης, τὴν σημερινὴν κομιτίαν τῆς Νορθουμβρίας καὶ τὰς μετέπειτα δημιουργηθείσας κομιτείας τῆς Κουμβερλάνδης, Οὐεστμορλάνδης (Westmoriand) καὶ μέρος τῆς κομιτείας Λαγκασάϊρ (Lanchashire). Γ. Ι. Β.

Νορθούμπερλαντ (Northumberland) *[Γεωγρ.]*. Ἡ βορειοτέρα κομιτεία τῆς Ἀγγλίας, ὁριζομένη ἀπὸ Α. ὑπὸ τῆς Βορείου θαλάσσης, ἀπὸ Ν. ὑπὸ τῆς κομιτείας Ντώρουμ, ἀπὸ Δ. ὑπὸ τῆς κομιτείας Κούμπερλαντ καὶ ἀπὸ ΒΔ. καὶ Β. ὑπὸ τῆς Σκωτίας, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ τῶν ὀρέων Τσίβιστ καὶ τοῦ ποταμοῦ Τουήντ. Ἔχει ἔκτασιν 4.200 τ. χλμ. καὶ 746.906 κατ. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι τὸ *Νιουκάσλ*.

Οἱ κυριώτεροι ποταμοὶ τῆς κομιτείας εἶναι οἱ *Τάϋν*, *Τουήντ*, *Τίλλ*, *Οὐένσμπεκ*, *Αΐηλν* καὶ *Κόκετ*. Τὸ ἔδαφος τῆς κομιτείας ποικίλλει· περιλαμβάνει ἑλώδεις ἐκτάσεις, λοφώδεις νομὰς καὶ καλλιεργημένας καὶ δασώδεις περιφερείας. Ἡ γεωργία καὶ κτηνοτροφία παρουσιάζουν ἀξιόλογον ἀκμήν. Ἡ κομιτεία ἀπετέλει τμῆμα τοῦ ἀρχαίου βασιλείου τῆς Βερνικίας καὶ ἀκολούθως τῆς Νορθουμβρίας. Τοῦ ὀνόματος *Νορθούμπερλαντ* ἔγινε τὸ πρῶτον χρῆσις κατὰ τὸ ἔτος 1065. Ἡ κομιτεία διαιρεῖται γενικῶς σήμερον εἰς τρεῖς ἐκλογικὰς περιφερείας, ἀναδεικνυούσας ἀνὰ ἕνα βουλευτὴν ἐκτὸς τοῦ Νιουκάσλ, ἀναδεικνύοντος τέσσαρας, καὶ τῶν πόλεων Μόρφετ, Οὐῶλσεντ καὶ Τάϋνεμουθ ἀναδεικνυουσῶν ἀνὰ ἕνα. Γ. Ι. Β.

Νορθούμπερλαντ (Earls and dukes of Northumberland), ***κόμιτες καὶ δοῦκες*** —. Ἀγγλικὸς τίτλος, ὁ ὁποῖος ἀπενεμήθη τῷ 1377 εἰς τὸν βαρῶνον *Πέρσυ*, ὀνομασθέντα ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς στέψεως τοῦ Ριχάρδου Β' *κόμιτα* τοῦ Νορθούμπερλαντ. Ὁ τίτλος κατηργήθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἕκτου κόμιτος *Ἐρρίκου* (1502 — 1537) καὶ ἀποκατεστάθη πάλιν εἰς τὴν οἰκογένειαν *Πέρσυ* τῷ 1557, εἰς ἣν παρέμεινε μέχρι τοῦ ἔτους 1670.

Ἀφ' ἑτέρου ὁ τίτλος τοῦ *δουκὸς* τοῦ Νορθούμπερλαντ ἀπενεμήθη (1551) τὸ πρῶτον εἰς τὸν *Ἰωάννην Ντώντλεϋ*, κόμιτα τοῦ Οὐῶρικ, κατηργήθη τῷ 1553 καὶ τῷ 1776 ἀπενεμήθη εἰς τὸν σὲρ *Οὔγον Σμίθσον Πέρσυ*. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τετάρτου δουκός, ὁ τίτλος περιῆλθεν εἰς τὸν ἀνεψιόν του *Γεώργιον*, *κόμιτα τοῦ Μπέβερλεϋ*, ἐξ οὗ κατάγονται οἱ νεώτεροι δοῦκες. Ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ δουκὸς καλεῖται *κόμις Πέρσυ*. Γ. Ι. Β.

νορθουπίτης (ὁ) (Northupit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν ἀνθρακικὸν ἅλας τοῦ μαγνησίου καὶ νατρίου μετὰ χλωριούχου νατρίου $Na Cl.Na_2Mg[CO_3]_2$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ κυβικὸν σύστημα καὶ προέρχεται ἐκ τῆς λίμνης τοῦ βόρακος, κειμένης εἰς τὸ San Bernardino Co, τῆς Καλιφορνίας. Γ. Β.

Νὸρθ πλὲτ (North Platte) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Νεμπράσκα, πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Λίνκολν. Κάτ. 10.446. Κεῖται ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν δύο μεγάλων βραχιόνων, οἵτινες σχηματίζουν τὸν ποταμὸν Πλὲτ ἢ Νεμπράσκα. Εἶναι σιδηροδρομικὸν κέντρον, σημαντικὸς ποτάμιος λιμὴν καὶ ἔχει ἐργοστάσια σιδηροδρομικοῦ ὑλικοῦ καὶ μεγάλους ἀλευρομύλους. Μ. Δ. Β.

Νὸρθ Τανεουόντα (Nort Tonawanda) *[Γεωγραφ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Νέας Ὑόρκης. Κάτ. 17.356. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 16 χλμ. Β. τοῦ Μπέφφαλο, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Νιαγάρα καὶ τὴν συμβολὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν ποταμὸν Τανεουόντα Κρήκ. Εἶναι σημαντικὸν ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον, ἰδίως ξυλείας καὶ σιδηρουργίας. Μ. Δ. Β.

Νὸρθ Τσάννελ (North Channel) *[Γεωγρ.]*. Διέκπλους μεταξὺ Σκωτίας καὶ Ἰρλανδίας (βλ. λ. *Βόρειος διέκπλους*).

Νορθφλὴτ (Northfleet) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας, ἐν τῇ κομιτείᾳ τοῦ Κέντ. Κάτ. 15.720. Κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ταμέσεως, εἰς ἀπόστασιν 35 χλμ. ἀπὸ τοῦ Λονδίνου, καὶ ἔχει ναυπηγεῖα, ἐργοστάσια τσιμέντων, χάρτου καὶ χημικῶν προϊόντων, Μ. Δ. Β.

νορθφιλδίτης (ὁ) (Northfieldit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα πυριγενὲς πλουτώνιον. Ἀποτελεῖται ἀπὸ χαλαζίαν καὶ μοσχοβίτην μὲ τουρμαλίνην καὶ ζιρκόνιον, περιέχει δὲ ἐνίοτε καὶ ἀκτινόλιθον, βιοτίτην καὶ μαγνητίτην. Εἰς χονδροκοκκώδεις παραλλαγὰς δίδει τὴν ἐντύπωσιν φλεβοειδοῦς χαλαζίου ἢ γνευσίου, εἰς λεπτοκοκκώδεις δὲ ὁμοιάζει πρὸς χαλαζίτην. Θεωρεῖται ὡς πρωτογενὲς προϊὸν διασπάσεως γρανιτικοῦ μάγματος λίαν ὀξίνου καὶ ἀπαντᾷ ἐν ἐξαρτήσει πρὸς τὸν γρανιτικὸν γνεύσιον, πρὸς τὸν ὁποῖον πολλάκις μεταπίπτει κατὰ θέσεις, εἰς τὸ Northfield τῆς Μασσαχουσέτης. Γ. Β.

Νὸρθ Φόρλαντ (North Foreland) *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Ἀγγλίας, κατὰ τὴν βόρειον ἔξοδον τοῦ πορθμοῦ τοῦ Καλαί, ἐν τῇ κομιτείᾳ τοῦ Κέντ. Εἶναι γνωστὸν διὰ τὰς παρ' αὐτὸ συγκροτηθείσας τρεῖς ὀνομαστὰς ναυμαχίας κατὰ τὸν πόλεμον μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ὁλλανδίας, τῷ 1653 καὶ 1666. Κατὰ τὴν δευτέραν τῶν ναυμαχιῶν τούτων, λαβοῦσαν χώραν τὴν 1 Ἰουνίου 1666, ἡττήθησαν οἱ Ἄγγλοι, ἀπολέσαντες 20 πλοῖα καὶ 6.000 ἄνδρας. Μ. Δ. Β.

νόρια (ἡ) *[Ἐγκυκλ.]*. Μηχάνημα χρησιμοποιούμενον διὰ τὴν ἄντλησιν ὕδατος ἀπὸ φρεάτων πρὸς ἄρδευσιν κυρίως γεωργικῶν κτημάτων, καλούμενον κοινῶς *μάγγανος* ἢ *μαγγάνι*, τὰ δὲ δι' αὐτῶν ἐφωδιασμένα φρέατα ***μαγγανοπήγαδα***. Τὸ μηχάνημα ἀποτελεῖται ἐκ τροχοῦ λειτουργοῦντος ἐν εἴδει τυμπάνου, ὅστις στρεφόμενος ὑπὸ ὑποζυγίου ἢ κινητηρίου μηχανήματος περιστρέφει κλειστὴν ἅλυσιν, ἐφ' ἧς εἶναι προσηρμοσμένοι κάδοι ξύλινοι ἢ σιδηροῖ ἢ καὶ μεγάλαι νεροκολοκύνθαι, ὡς ἐν Ἱσπανίᾳ. Τμῆμα τῆς ἁλύσεως μετὰ τῶν ἐπ' αὐτῆς κάδων εὑρίσκεται ἐντὸς τοῦ ὕδατος, διὰ δὲ τῆς περιστροφῆς τοῦ τυμπάνου οὗτοι ἀνέρχονται συνα-

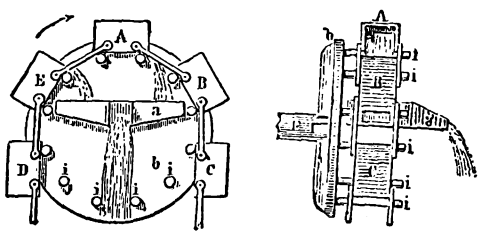

Νόρια.

[A,B,C,D,E=κάδοι, i,i,i=ἧλοι ὑφ' ὧν κρατεῖται ἡ ἅλυσις καὶ προκαλεῖται ἡ ἐκκένωσις τῶν κάδων, a=ἀγωγὸς τοῦ ὕδατος, B=τύμπανον.]

ποκομίζοντες τὸ ἐντὸς αὐτῶν ὕδωρ. Φθάνοντες εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον τοῦ τυμπάνου ἐκκενοῦνται αὐτομάτως ἐντὸς αὐτοῦ καὶ κατέρχονται ἀπὸ τῆς ἑτέρας πλευρᾶς ἀνεστραμμένοι. Τὸ ὕδωρ ἐκ τοῦ τυμπάνου διοχετεύεται διὰ τῶν ἐντὸς αὐτοῦ αὐλάκων εἰς γενικὸν αὔλακα, ξύλινον ἢ κτιστόν, ἔμπροσθεν τοῦ τυμπάνου κείμενον, καὶ ἐκεῖθεν ὅπου δεῖ. —Ω.

Νοριὰ (= οὐρὰ) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. —1) Μικρασιατικὸν ἀκρωτήριον (Καρίας), ΝΔ. κέρας τοῦ κόλπου τῆς Σύμης (πλάτ. 36° 36′ Β., μῆκ. 28° 00′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1604: The gulfs of Kos, Doris and Symi). Σημειούμενον εἰς τοὺς ξένους χάρτας ὡς cape Volpé, εἶναι τὸ *Παρίδιον ἄκρον* (Paridium promontorium) τῶν ἀρχαίων κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Λατίνων γεωγράφων διασωθεῖσαν ὀνομασίαν του. —2) Ἀκρωτήριον τῆς βορείας ἀκτῆς τῆς Χίου (πλάτ. 38° 35′ 55″ Β., μῆκ. 26° 04′ 30″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Island of Khios and gulf of Smyrna), 3 μίλλ. ΒΔ. τῆς νησῖδος Μαργαρίτης τῶν Καρδαμύλων. —3) Χερσονησώδης προβολὴ μήκους 1 μιλ., ἀντικρύζουσα τὴν Κῶ, ἀποτελοῦσα τὴν ΝΑ. ἐσχατιὰν τῆς Δωδεκανησιακῆς νήσου Ψέριμος καὶ ἀπολήγουσα εἰς τὴν ἄκραν Κάβο Ρούσσα (πλάτ. 36° 55′ 15″ Β., μῆκ. 27° 12′ 25″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1889: Kalymno, Kappari and Kos channels) ἐν τῷ διαύλῳ τῆς Κάπαρης. Σ. Ε. Λ.

Νορικαὶ *Ἄλπεις* (Alpes Noriques) *[Γεωγρ.]*. Τμῆμα τῶν Ἄλπεων (βλ. λ. *Νωρικαὶ* Ἄλπεις).

νορικὴ *βαθμὶς* (ἡ) (Norische Stufe) *[Γεωλογ.]*· βλ. *νωρικὴ* βαθμίς.

Νορικὸν (Noricus Ager) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. *Νωρικόν*.

νορίτης (ὁ) (Norit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα πυριγενὲς πλουτώνιον, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν γάββρων. Παρουσιάζει ἱστὸν κοκκώδη, συνίσταται δὲ κυρίως ἀπὸ βασικὸν πλαγιόκλαστον καὶ ρομβικὸν πυρόξενον. Πολλάκις περιέχει καὶ ὀλιβίνην, καλούμενος ὀλιβινικὸς νορίτης. Ἐπουσιώδη ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ αὐτοῦ εἶναι ὁ χρωμίτης ἢ καὶ ἄλλα μέλη τῶν σπινελλίων, οὐχὶ δὲ σπανίως παρατηροῦνται καὶ διαλλαγής, ἀμφίβολος καὶ βιοτίτης. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν νοτιοδυτικὴν Νορβηγίαν, τὴν Σουηδίαν, τὴν Σκωτίαν, Φινλανδίαν, εἰς τὰ Οὐράλια, τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας καὶ ἀλλαχοῦ. Γ. Β.

νορίτης (ὁ) (Norites Mojs.) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *νοριτιδῶν ἀμμωνοειδῶν κεφαλοπόδων* μαλακίων. Τὸ ὄστρακον τῶν ζῴων τούτων ἦτο ἐπίπεδον, δισκοειδές, στενόμφαλον, λεῖον καὶ τὸ ἐξωτερικὸν τμῆμά του περιωρίζετο ὑπὸ δύο ἀκμῶν. Λείψανα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἀπολιθωμένα πολλαχοῦ τῆς γῆς ἐντὸς στρωμάτων τῆς τριασίου διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Ἐν Ἑλλάδι ἀπολιθωμένα λείψανα νοριτῶν εὑρέθησαν τοῦ εἴδους *νορίτης gondola Mojs.* ἐντὸς τῶν ἀσβεστολίθων τῆς ἀνισίου βαθμῖδος τῆς τριασίου διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ εἰς τὴν Ἀργολίδα, παρὰ τὸ Ἀσκληπιεῖον. Γ. Κ. Γ.

νοριτίδαι (οἱ) (Noritidae), *[Παλαιοζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνήκουσα εἰς τὰ *ἀμμωνοειδῆ κεφαλόποδα μαλάκια*. Τὰ ζῷα τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶχον ὀμφαλὸν ἀρκούντως εὐρὺν μέχρι στενοῦ καὶ χθαμαλὸν στόμα. Τὰ κυριώτερα γένη τῆς οἰκογενείας ἦσαν ὁ *νορίτης*, ὁ *παραπρονορίτης*, ὁ *πρυνορίτης*, ὁ *σουνδαΐτης*, ὁ *κορδιλληρίτης*, ὁ *δαραιλίτης* κτλ. Λείψανα ἀπολιθωμένα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων, ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας δεβονίου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ μέχρι καὶ τῆς τριασίου τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

Νόριτς (Norwich) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας. **Πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Νόρφολκ, εἰς ἀπόστα-**

Digitized by Google

σιν 192 χλμ. ΒΑ. τοῦ Λονδίνου. Κάτ. 120.661. Ἔχει μεσαιωνικοὺς ναούς, τεχνικὸν κολλέγιον, σχολὴν τυφλῶν, δύο βιβλιοθήκας, πέντε νοσοκομεῖα, ἄσυλον φρενοβλαβῶν, γηροκομεῖον, ἐργοστάσια δερμάτων, μηχανῶν, χημικῶν προϊόντων κλπ. Γ. Ι. Β.

— **Νόριτς** (Norwich) *[Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Ν. Ὑόρκης, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τσεναγκο. Ἔχει βιομηχανίαν φαρμακευτικῶν παρασκευασμάτων, κλειδοκυμβάλων, σιδηροδρομικὰ μηχανοστάσια καὶ ἀερολιμένα. —2) Βιομηχανικὴ πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Κοννεκτικούτης. Κάτ. 28.000. Εἶναι πόλις βιομηχανική. Γ. Ι. Β.

Νόριτς (Norwich), ***Γεώργιος***, *κόμις τοῦ* — (βλ. λ. *Γκάριγγ* Γεώργιος).

«Νόρμα» (Norma). Μελόδραμα εἰς δύο πράξεις (ποίησις *Φελίτσε Ρομάνι*, μουσικὴ *Β. Μπελλίνι*), ἀναβιβασθὲν τὸ πρῶτον ἐν Μιλάνῳ τῷ 1831. Ἡ ὑπόθεσις περιστρέφεται περὶ τὸν ἔρωτα τῆς Νόρμας, θυγατρὸς τοῦ ἀρχιερέως τῶν δρυΐδῶν, πρὸς τὸν Ρωμαῖον ὕπατον Πολλίωνα, ὅστις, ἀδιαφορῶν πρὸς τὸ πάθος τῆς κόρης, ἀγαπᾷ τὴν Ἀδαλγίζαν. Ἡ «Νόρμα» εἶναι ἐκ τῶν ὡραιοτέρων μελοδραμάτων τοῦ Μπελλίνι, ἐπαίχθη δὲ ἐπανειλημμένως ἐν Ἑλλάδι, τόσον ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ μελοδράματος, ὅσον καὶ ὑπὸ ξένων θιάσων. Γ. Σ.

Νόρμαν (Norman) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Αὐστραλίας ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Κουηνσλάνδης. Πηγάζων ἐν τῇ κομιτείᾳ Ὑάππαρ ἐκ τῶν ΝΑ. κλιτύων τῆς ὀροσειρᾶς Γκρέγκορυ, διαρρέει τὴν κομιτείαν Νόρμαν καὶ ἐκβάλλει, μετὰ ροῦν 400 χλμ. περίπου, εἰς τὸν κόλπον Καρπεντάρια, εἰς ἀπόστασιν 48 χλμ. ἀπὸ τοῦ λιμένος Νόρμαντον. Εἶναι κατὰ τὸ μεγαλύτερον αὐτοῦ μέρος πλωτὸς καὶ τὸ κυριώτερον μέσον συγκοινωνίας τῆς περιοχῆς. Μ. Δ. Β.

Νόρμαν (Normann), ***Κάρολος***. Γερμανὸς φιλέλλην (1784—1822). Γεννηθεὶς ἐξ εὐγενῶν ἐν Στουτγάρδῃ, ἀφοσιωθεὶς δὲ εἰς τὰ στρατιωτικὰ ἐπολέμησε καθ' ὅλους τοὺς ναπολεοντείους πολέ-

Κάρολος Νόρμαν.
[Ἐλαιογραφία.]

μους ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος του, προαχθεὶς εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποστρατήγου. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, συγκροτήσας σῶμα ἐκ 52 ἀξιωματικῶν κατῆλθεν εἰς Νεόκαστρον (7 Φεβρουαρίου 1822). Ἀποβιβασθεὶς ὥρκισε πάντας ἐπὶ τῶν γυμνῶν ξιφῶν των καὶ παρουσιάσθη πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Μαυροκορδᾶτον. Λαβὼν μέρος μετ' ἄλλων φιλελλήνων εἰς τὴν μάχην τοῦ Πέτα (4 Μαΐου), εἶδε τοὺς ὑφ' ἑαυτὸν πεσόντας, αὐτὸς δέ, ἀποσωθεὶς τραυματίας εἰς Μεσολόγγιον, ἀπέθανεν αὐτόθι καὶ ἐτάφη παρὰ τὸν φερώνυμον προμαχῶνα, ὅστις, τῶν Τούρκων εἰσβαλόντων τῷ 1826, ἀνετινάχθη καὶ ὁ τάφος τοῦ ἥρωος ἀνεσκάφη. Τ. Ε. Ε.

Νόρμαν, ***Μόνταγκιου-Κόλλετ*** (Montagu Collet Norman). Ἄγγλος οἰκονομολόγος καὶ τραπεζίτης, γεννηθεὶς τῷ 1871. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ κολλεγίῳ Ἥτον τῆς Κανταβριγίας, καὶ κατέγινεν εἰς οἰκονομικὰς καὶ τραπεζικὰς ἐπιχειρήσεις. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἀνεμίχθη εἰς τὰς ἐργασίας τῆς Τραπέζης τῆς Ἀγγλίας, τῆς ὁποίας τῷ 1918 ἐξελέγη συνδιοικητὴς καὶ τῷ 1920 διοικητής, ἐπανεκλεγεὶς καὶ τῷ 1926. Τῷ 1922 συνώδευσε τὸν τότε πρωθυπουργὸν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν Μπάλντουϊν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς πρὸς διακανονισμὸν τῶν πολεμικῶν χρεῶν. Ἐπ' αὐτοῦ ἡ Μεγάλη Βρεττανία ἐπανῆλθεν εἰς τὴν χρυσῆν νομισματικὴν βάσιν τῷ 1923, τὴν ὁποίαν ὅμως ἐγκατέλειψε καὶ πάλιν κατὰ τὴν μεγάλην κρίσιν τοῦ 1931. Μ. Δ. Β.

Νορμὰν (Normand), ***Ροβέρτος***. Ἀντιστράτηγος τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, γεννηθεὶς τῷ 1873 ἐν Παρισίοις καὶ ἀποθανὼν τῷ 1929. Προερχόμενος ἐκ τοῦ ὅπλου τοῦ μηχανικοῦ, ὑπῆρξεν ἀπόφοιτος τῆς γαλλικῆς πολυτεχνικῆς σχολῆς καὶ τοῦ σχολείου πολέμου. Στρατιωτικὸς συγγραφεὺς διεθνοῦς κύρους, διέπρεψε καὶ ἀπέκτησε σχετικῶς νέος τοὺς ἀνωτέρους βαθμοὺς τῆς στρατιωτικῆς ἱεραρχίας, καταστὰς ὁ διασημότερος ἀξιωματικὸς τοῦ γαλλικοῦ μηχανικοῦ κατά τε τὸν Παγκόσμιον πόλεμον (1914—1918) καὶ κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν ἐποχήν. Πρὸ τοῦ πολέμου ἦτο ταγματάρχης διοικητὴς τοῦ ἐν Besançon τάγματος μηχανικοῦ. Ἅμα τῇ ἐνάρξει τούτου διῴκησε τὸ μηχανικὸν τοῦ νοτίου συγκροτήματος τῶν ὀχυρῶν τοῦ Μπελφὸρ (Belfort), εἶτα διῴκησε τάγμα τοῦ 109ου συντάγματος πεζικοῦ ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1915 μέχρις Ἀπριλίου 1916 εἰς τὸ Βερντὲν πρὸ τοῦ ὀχυροῦ Ντουωμόν. Ἐκεῖ τραυματισθεὶς ἐτοποθετήθη ἐπ' ὀλίγον εἰς τὴν διεύθυνσιν μηχανικοῦ μακρὰν τοῦ μετώπου. Ὀλίγον βραδύτερον ἐπανῆλθεν εἰς τὸ μέτωπον καὶ ἀνέλαβε διοικητὴς μηχανικοῦ τῆς 129ης μεραρχίας καὶ ἀκολούθως τοῦ 1ου σώματος ἱππικοῦ.

Μετὰ τὸν πόλεμον ὑπηρέτησεν ἐν Συρίᾳ καὶ Κιλικίᾳ (1919—1920), εἶτα ἀνέλαβεν ἐν Γαλλίᾳ τὴν διοίκησιν τοῦ 12ου συντάγματος μηχανικοῦ ἐπὶ τοῦ Ρήνου· ἀκολούθως ἐτοποθετήθη διευθυντὴς τοῦ μηχανικοῦ εἰς Μέτζ, διοικητὴς τοῦ 8ου συντάγματος τηλεγραφητῶν εἰς Tours, τοῦ σχολείου ἐφαρμογῆς μηχανικοῦ εἰς Versailles καὶ τέλος διευθυντὴς μηχανικοῦ παρὰ τῷ ὑπουργείῳ τῶν Στρατιωτικῶν. Συνέγραψε τὰ κάτωθι συγγράμματα: «L' évolution de la fortification de campagne en France et en Allemagne» (1921), «Travaux de campagne»(1923),«Fortification de campagne» (1924), «La Prise de Novo-Georgiewsk» (1924), «Lortifications Françaises et Allemandes» (1925), «Fortification Permanente» (1926), «Les Puits et les forages au Sahara» (1904), «Les constructions et les Routes du Sud de l'Algerie» (1898), «Les Travaux de la vallée de la Zousfana» (1904), «Les Debuts d'un Municipalité au Maroc» (1914), «Colonnes dans le levant» (1924) «L'Oeuvre coloniale du Génie» (1926), «Franchissement des fleuves en presence de l'ennemi» (1924), «Quelques Passages du Rhin dans l'histoire» (1928), «Déstruction et réparations des voies de Communication» (1922), «Le Musée d'Adana» (1922), «Le Patriotisme Allemand» (1910). Ζ. ΝΟΜΠΕΛΗΣ

Νορμανδία (γαλλ. Normandie, ἀγγλ. Normandy) *[Γεωγρ.]*. Μεγάλη ἐπαρχία τῆς μέσης βορείου Γαλλίας, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν σημερινῶν νομῶν *Κάτω Σηκουάνα*, *Ἔρ*, *Καλβαντός*, *Ὂρν* καὶ *Μάγχης*. Κατέχει ὅλην τὴν μεταξὺ Σαὶν-Βαλερὺ καὶ Ἀβρὰνς ἀκτὴν τῆς Μάγχης, περικλείουσαν τὰ παράλια τῆς Κὼ (Caux), τὸν κόλπον τοῦ Σηκουάνα, τὴν χερσόνησον Κοταντὲν καὶ τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν τοῦ κόλπου τοῦ Σαὶν-Μαλό. Ἀπὸ ξηρᾶς συνορεύει μὲ τὴν Πικαρδίαν (Β.), Ἴλ-ντὲ-Φρὰνς (Α.), Μαὶν καὶ Βρετάνην (Ν.), ἔχουσα φυσικὰ ὅρια τοὺς ποταμοὺς Μπρέλ, Ἔπτ, τὸν μέσον ροῦν τοῦ Ἔρ, τὸν Γκουενόν, κ. ἄ. Διακρίνεται εἰς τὴν *Κάτω Νορμανδίαν*, δεσποζομένην ὑπὸ τῶν λόφων τῆς Πέρς, τῶν γρανιτικῶν ὑψωμάτων τοῦ Νορμανδικοῦ Δρυμοῦ, τῶν ὑψιπέδων Μορτάνι κ. ἄ. καὶ περιστεφομένην ἀπὸ θαλάσσης ὑπὸ ἀποτόμων ἀπορρώγων· καὶ τὴν *Ἄνω Νορμανδίαν*, ἀποτελουμένην ἐκ τοῦ κάτω ροῦ τοῦ Σηκουάνα, τῶν βορείως αὐτοῦ Μπραὶ (Pays de Bray), Κὼ καὶ νορμανδικοῦ Βεξὲν καὶ τῶν νοτίως αὐτοῦ ὑψιπέδων Λιεβὲν καὶ Ὤς. Τὸ ἔδαφος παράγει κυρίως τεῦτλα καὶ σιτηρὰ καὶ διατρέφει τοὺς περιφήμους νορμανδικοὺς καὶ ἀγγλονορμανδικοὺς ἵππους. Ἐκ τῆς κτηνοτροφικῆς παραγωγῆς ἀξιόλογοι οἱ τυροὶ τοῦ Ὤς καὶ τὰ βούτυρα τοῦ Μπεσσὲν καὶ ἐκ τῶν βιομηχανιῶν ἡ βαμβακουργία καὶ ὑφαντουργία τοῦ Ἔρ καὶ Σηκουάνα. Μεγάλοι λιμένες ἡ *Ρουάν*, *Χάβρη* καὶ *Χερβοῦργον* καὶ μεγάλα ἁλιευτικὰ κέντρα ἡ *Γκρανβίλλ*, *Διέππη* κ. ἄ. Ἔναντι τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς χερσονήσου Κοταντὲν κεῖνται αἱ *Ἀγγλονορμανδικαὶ νῆσοι*, χωριζόμεναι ἀπ' αὐτῆς διὰ τοῦ στενοῦ τῆς Καταστροφῆς (Passage de la Déroute).

— *[Ἱστορ.]* Αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν Νορμανδίαν περιοχαὶ παλαιότατα κατῳκοῦντο ὑπὸ κελτικῶν καὶ βελγικῶν φυλῶν, ὧν ἔξεχον οἱ *Βελλιόκασσοι* εἰς τὸ νῦν Βεξέν, οἱ *Ληξόβιοι* εἰς Λιεβέν, οἱ *Οὐνελλοι* εἰς Κοταντέν, οἱ *Αὐλέρκιοι* κ. ἄ. Οὗτοι διεξήγαγον μακροὺς κατὰ τῶν Ρωμαίων ἀγῶνας καὶ κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους ὑποταγέντες ἀπετέλεσαν τὴν *Λουγδονησίαν Β'* μὲ ἕδραν τὴν Ρουάνην (civitas Rotamagensium), εἰς ἣν πλὴν τῆς Ρουάνης ὑπήγοντο καὶ αἱ περιοχαὶ (civitates) τῶν *Ἀβρινκάτων* (νῦν Ἀβράνς), *Βαϊοκασσίων* (Μπαγιέ), *Ἐβροΐκων* (Ἐβρέ), ἡ *Κονστάντσια* (Κουτάνς) κ. ἄ., ὑποδιαιρούμεναι εἰς πλείστους δήμους (pagi), ὡς οἱ *Κάλητος* (Κώ), *Κορβονήνσιος* (Κορμποννάι), *Μαδριακήνσιος* (Μαντρὶ) κ. ἄ. Ἐπὶ τῶν Μεροβιγγείων βασιλέων τῆς Γαλλίας ἡ χώρα ἀπετέλεσε τμῆμα τῆς Νευστρίας, ἱδρύθησαν δὲ σὺν τῷ χρόνῳ ἐν αὐτῇ ἡ ἱστορικὴ ἐπισκοπὴ τῆς Ρουάνης καὶ αἱ μοναὶ Φοντενέλ, Ζυμιέζ, Φεκὰν κ.ἄ. Ἐπὶ τῶν Καρολιγγείων βασιλέων ἤρχισαν διὰ τοῦ πλωτοῦ Σηκουάνα αἱ κατὰ τῆς χώρας ἐπιδρομαὶ τῶν *Νορμανδῶν*, ἐπὶ Καρόλου δὲ τοῦ Ἁπλοῦ διὰ τῆς πρὸς τὸν ἡγεμόνα των Ρόλλωνα (Rollo) συνθήκης τοῦ Σαὶν - Κλαὶρ - σὺρ - Ἔπτ (911) ἐπετράπη εἰς αὐτοὺς ἡ ὁριστικὴ ἐγκατάστασις. Τότε ἱδρύθη τὸ *δουκᾶτον τῆς Νορμανδίας* (χώρας τῶν Νορμανδῶν), καὶ οἱ Νορμανδοί, ἀφομοιώσαντες τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν καὶ τὸν πολιτισμόν, ἤρχισαν νέας ἐπιδρομάς, ὧν σπουδαιότεραι ἡ κατάκτησις τῶν ἀγγλονορμανδικῶν νήσων, ἡ ὑποταγὴ τῆς Μαίν, ἡ καταπολέμησις τῶν Ἀνδηγαυῶν φεουδαρχῶν καὶ τέλος (1066) ἡ ἐπὶ τῆς Ἀγγλίας κυριαρχία, ἧς τιμάριον ἀπετέλεσε καὶ ἡ Νορμανδία. Οἱ Νορμανδοὶ δοῦκες, ἔχοντες ὑπ' αὐτοὺς τὰς κομιτείας τοῦ Ἀρκούρ, Ἒ (Eu), Λὰ Πέρς, Μορταὶν κ. ἄ., κατέστησαν πληγὴ ἔκτοτε διὰ τοὺς Γάλλους βασιλεῖς. Ἀπεχωρίσθησαν τῆς Ἀγγλίας ἐπὶ δουκὸς Ροβέρτου (1807) καὶ ἡνώθησαν ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἐρρίκου Α' βασιλέως τῆς Ἀγγλίας (1106) μέχρι τοῦ 1204, ὅτε ὁ Φίλιππος-Αὔγουστος τῆς Γαλλίας, τοῦ ὁποίου τυπικῶς ἦσαν ὑποτελεῖς οἱ δοῦκες, εἰσέβαλεν εἰς Νορμανδίαν καὶ ἀπέσπασεν αὐτὴν ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας (πλὴν τῶν ἐτῶν 1419—1450, ὅτε καὶ πάλιν ὑπήγετο εἰς τοὺς Ἄγγλους). Καὶ ὑπὸ τοὺς Γάλλους διετήρησαν ἐπὶ μακρὸν οἱ δοῦκες αὐτοτέλειαν, ἔχοντες ἀρχικῶς ἰδίαν σύνοδον εὐγενῶν καὶ ἀπὸ τοῦ 1496 ἴδια δικαστήρια (Parlement de Rouen). Κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ἀπετέλεσεν ἡ Νορμανδία ἴδιον διαμέρισμα (gouvernement) μὴ ἀνταποκρινόμενον πλήρως πρὸ τὸ παλαιὸν δουκᾶτον καὶ διαιρούμενον εἰς τρεῖς ἐπαρχίας (généralités): Κὰν (Caen), Ρουάνης καὶ Ἀλανσόν. Τῷ 1791 διῃρέθη εἰς νομούς. Π. Ν. Π.

Νορμανδικαὶ *νῆσοι* (Iles Normandes) *[Γεωγρ.]*. Ἡ συστὰς τοῦ στενοῦ τῆς Μάγχης, ἄλλως *Ἀγγλονορμαδικαὶ* νῆσοι (βλ. λ.).

νορμανδικός, *—ή, —όν*· ὁ ἐκ Νορμανδίας καταγόμενος, ὁ πρὸς αὐτὴν σχετιζόμενος: «νορμανδικοὶ ἵπποι».

—**Νορμανδικὴ** (ἡ) *[Γλωσσολ.]*. Καλεῖται *ἀγγλονορμανδική*, ἢ καὶ ἁπλῶς *νορμανδική*, ἡ ἐκ κάτω Νορμανδίας τῆς Γαλλίας εἰσαχθεῖσα κατὰ τὸν ΙΑ' μ. Χ. αἰῶνα εἰς Ἀγγλίαν γαλλικὴ γλῶσσα διὰ τῆς ὑπὸ τῶν Νορμανδῶν κατακτήσεως τῆς ρηθείσης πέραν τῆς Μάγχης χώρας. Ἡ γαλλονορμανδικὴ ἐχρησίμευσεν ὡς ἐπίσημος ἐν Ἀγγλίᾳ γλῶσσα ἀπὸ τοῦ ΙΑ' μέχρι τοῦ ΙΔ' μ. Χ. αἰῶνος, τοῦτο δ' ἔσχεν ὡς ἐπακολούθημα τὴν ἀνάμειξιν τῆς ἀγγλικῆς γλώσσης μὲ πλεῖστα ἐκ τῆς γαλλικῆς εἰλημμένα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν ἤδη σημαντικώτατον μέρος τοῦ ἀγγλικοῦ λεξιλογίου. Γ. Π. Λ.

Νορμανδοὶ (οἱ), ἢ ***Νορμαννοί***. Οὕτω ἐκλήθησαν οἱ Γερμανοὶ κατὰ τὴν ἐθνότητα κάτοικοι τῆς Βορείου Εὐρώπης καὶ δὴ τῆς Σκανδιναυϊκῆς χερσονήσου καὶ τῆς Δανίας, οἱ ὁποῖοι ὁρμηθέντες ἐκεῖθεν ἔδρασαν ἀπὸ τοῦ Η' μέχρι τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ἀρχικῶς μὲν ἐν τῇ Βορείῳ θαλάσσῃ ὡς πειραταὶ καὶ εἶτα εἰς τὰ παράλια τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ πρὸς ἀνατολὰς ὡς ἐπιδρομεῖς. Ἡ λέξις σημαίνει «ἄνθρωπος τοῦ Βορρᾶ», ὑπὸ τὴν ἔννοιαν δὲ ταύτην καθιερώθη παρ' ἡμῖν ἡ ὀνομασία *Νορμαννοί*. Οἱ ἀπόγονοι τούτων, οἱ ὁποῖοι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Βόρειον Γαλλίαν, ἐκλήθησαν εἰδικώτερον *Νορμανδοὶ* καὶ τὸ ὑπ' αὐτῶν ἱδρυθὲν ἐκεῖ κράτος (δουκᾶτον) ὠνομάσθη *Νορμανδία*. Οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Γερμανοὶ ἱστορικοὶ καλοῦσι τούτους *Νορμαννοὺς* (ἀγγλ. Normans, γερμ. Normannen) πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν πειρατῶν προγόνων των, τοὺς ὁποίους καλοῦσιν ἁπλῶς «ἀνθρώπους τοῦ Βορρᾶ» (ἀγγλ. Northmen, γερμ. Nordmannen). Νορμανδοὶ ἐκ Γαλλίας ὁρμηθέντες κατέκτησαν τὴν Ἀγγλίαν, ἕτεροι δὲ κατελθόντες εἰς Σικελίαν ἵδρυσαν ἐκεῖ ἕτερον κράτος. Οἱ ἀρχικῶς εἰς πειρατικὰς ἐπιδρομὰς περιορισθέντες Νορμαννοὶ εἶναι γνωστοὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Βίκιγγοι* (βλ. λ.), οἱ εἰς τὴν Ἰρλανδίαν ἐπιδραμόντες ἐκλήθησαν ὑπὸ τῶν Ἰρλανδῶν *Ὀστμάννοι* (ἀγγλ. Eastmen, γερμ. Ostmannen), ἤτοι «ἄνθρωποι τῆς Ἀνατολῆς», οἱ εἰς Ρωσίαν ἐπελθόντες φέρονται ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ροὺς* (*Ρὼς*) (ἐξ οὗ ἡ μετὰ ταῦτα ὀνομασία Ρῶσοι), οἱ δὲ νοτιώτερον εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας κατελθόντες Νορμαννοὶ πολεμισταὶ ἐκλήθησαν *Βαράγγοι* (βλ. λ.). *Βίκιγγοι*, *Ὀστμάννοι*, *Νορμαννοί*, *Νορμανδοί*, *Ρούς*, *Βαράγγοι*, εἶναι ὀνόματα λαῶν ἀνηκόντων εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος, καταδηλοῦσι δὲ ἁπλῶς τὰς διαφόρους θέσεις, τὰς ὁποίας τὸ ἔθνος τοῦτο κατέλαβεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

Ὁ ἐθνικὸς τῶν Νορμαννῶν χαρακτὴρ ἀπεικονίζεται ἀξιολογώτατα ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ *Μαιτέρρα*, ζήσαντος κατὰ τοὺς χρόνους τῶν πρώτων πειρατικῶν ἐπιχειρήσεών των. «Λαὸς —γράφει ὁ

Digitized by Google

Μαλατέρρα— ἀληθῶς πανουργότατος καὶ ἐκδικητικώτατος διὰ τὰς ἐναντίον του ὕβρεις, ἐγκαταλείπων τὸ πάτριον ἔδαφος ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἐπιτεύξεως κέρδους ἐν ἄλλῃ χώρᾳ· μιμητικὸς ἐν παντί· οὔτε σπάταλος, οὔτε φιλάργυρος, ἐξαιρέσει τῶν ἀρχηγῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι σπάταλοι ἐξ εὐχαριστήσεως, τὴν ὁποίαν παρέχει αὐτοῖς ἡ περὶ τὸ ὄνομά των ἐκ τούτου δημιουργουμένη φήμη. Εὐεπίφοροι εἰς κολακείαν καὶ ῥέποντες εἰς ῥητορείαν· τοσαύτη δὲ εἶναι ἡ πρὸς τὴν ῥητορείαν κλίσις αὐτῶν, ὥστε καὶ παῖδας ἀκόμη συναντᾷ τις παρὰ τοῖς Νορμαννοῖς ῥήτορας. Ὁ λαὸς οὗτος εἶναι ἐκ φύσεως ἀχαλίνωτος, ἀλλὰ καὶ πειθήνιος καὶ πειθαρχικός, ὅταν ὑπάρχουσιν αὐστηροὶ νόμοι ἢ κραταιοὶ ἀρχηγοί. Ὁσάκις ἡ ἀνάγκη τὸ ἐπιβάλλει, οἱ Νορμαννοὶ εἶναι καρτερικώτατοι εἰς τοὺς μόχθους, τὴν πεῖναν καὶ τὸ ψῦχος. Εἶναι ἐπίσης ἐπιτηδειότατοι ἱερακοθῆραι, ἀρέσκονται δὲ τὰ μάλα εἰς τὴν ἱππασίαν καὶ τὰς ἄλλας πολεμικὰς ἀσχολίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν χλιδήν». Τῷ ὄντι, λόγῳ τῆς μιμητικότητος αὐτῶν καὶ τῆς εὐκόλου προσαρμογῆς των πρὸς τὸ περιβάλλον, οἱ Νορμαννοὶ παντοῦ ἔνθα ἐγκατεστάθησαν ἀφωμοιώθησαν πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς λαούς, προσλαβόντες τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῆς νέας πατρίδος των. Οὕτως ἐν Γαλλίᾳ προσέλαβον τὴν γλῶσσαν τοῦ τόπου, τὰ μάλα καλλιεργήσαντες αὐτὴν καὶ τὴν φιλολογίαν αὐτῆς διαδώσαντες πέραν τῆς Γαλλίας· υἱοθέτησαν ἐπὶ πλέον τὰς φεουδαλικὰς ἀρχὰς τῆς νέας των ταύτης πατρίδος, ἀναπτύξαντες καὶ ἐφαρμόσαντες αὐτὰς ἔν τε τῇ Νορμανδίᾳ καὶ τῇ Ἀγγλίᾳ ὡς ἁρμονικόν τι ἐν συνόλῳ σύστημα. Τὸ ἀχαλίνωτον τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Νορμαννοῦ ἐξ ἄλλου παρατηρεῖται εἰς πάντα τὰ στάδια τῆς ἱστορικῆς αὐτοῦ δράσεως. Παντοῦ, ὅπου οὗτος ἐγκαθίστατο, ἐξετρέπετο κατὰ κανόνα εἰς ἐκνόμους πράξεις, ἐκτὸς ἐὰν καὶ ὁσάκις ὑπῆρχε χεὶρ ἀρχηγοῦ στιβαρά, ἥτις νὰ περιέστελλε τὰς ἐκτροπὰς καὶ ὑπερβασίας. Ἀφ' ἑτέρου οἱ Νορμαννοὶ ἦσαν ἀπὸ φυσικῆς διαθέσεως φιλόδικοι. Χαρακτηριστικὸν παράδειγμα τούτου ἐν τῇ ἱστορίᾳ εἶναι ἡ σοφιστικὴ βάσις, ἐφ' ἧς ἐστήριξε Γουλιέλμος ὁ Κατακτητὴς τὰς ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἀγγλίας ἀξιώσεις του. Προέβαλε δηλονότι ὁ Γουλιέλμος τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι ὁ ἀποθανὼν βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας τῷ ἐκληροδότησε τὸν θρόνον, στηρίξας οὕτω τὴν ἀξίωσίν του ἐπὶ νομικῆς προϋποθέσεως, ἀνυποστάτου μὲν κατὰ βάσιν, ἀλλ' εὐφυοῦς ἐν πάσῃ περιπτώσει. Ἔπειτα πάντες οἱ Νορμαννοί, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ Γουλιέλμος παρεχώρησε γαίας καὶ ἀξιώματα ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐκράτησαν ἢ διεχειρίσθησαν ταῦτα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀγγλικῶν νόμων. Ὅπως ἐν Γαλλίᾳ, οὕτω καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ οἱ Νορμαννοὶ ἀφωμοιώθησαν σὺν τῷ χρόνῳ μετὰ τῶν ἐντοπίων. Ἐν Σικελίᾳ παρατηρεῖται ἐξαίρεσις τούτου. Ἐκεῖ, ὅπως καὶ γενικῶς ἐν τῇ Νοτίῳ Ἰταλίᾳ, οἱ Νορμαννοὶ ἐξηφανίσθησαν, καὶ τοῦτο διότι οὐδέποτε ἡ κατάκτησίς των ἐκεῖ ἐγένετο συστηματικῶς ἢ μὲ ἀξιώσεις συνεχείας. Τὸ χαρακτηριστικὸν σημεῖον τῆς κατακτήσεως ταύτης εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι ἡ νορμανδικὴ ἀρχὴ ἦτο κυβέρνησις ἡγεμόνων ξένων πρὸς τοὺς κατοίκους, ἀφ' ἑτέρου δὲ —ὅπερ καὶ τὸ σπουδαιότερον— οἱ κάτοικοι οὗτοι δὲν ἦσαν μεταξὺ ἀλλήλων ὁμοεθνεῖς: ἦσαν Ἕλληνες, Ἰταλοὶ (Λομβαρδοὶ καλούμενοι), Ἑβραῖοι καὶ Σαρακηνοί.

Ἀρχικὴ αἰτία τῶν πειρατικῶν ἐξόδων τῶν Νορμαννῶν ὑπῆρξεν ἡ ἀνάγκη ἐξευρέσεως πόρων, καθόσον οἱ φυσικοὶ πόροι τῶν χωρῶν τὰς ὁποίας κατῴκουν ἦσαν ἀνεπαρκεῖς. Ἡ οἰκονομικὴ αὕτη ἀνάγκη διεμόρφωσε καὶ ἀνάλογον ἐθνικὸν πνεῦμα καὶ σχετικὰς πρὸς αὐτὴν θρησκευτικὰς ἀντιλήψεις, ἐκδηλώσεις τῶν ὁποίων εἶναι τὰ δύο χαρακτηριστικὰ πάθη τῶν Νορμαννῶν: ἡ δίψα τῆς δόξης καὶ ὁ πόθος τῆς λείας. Οὕτω πᾶς Νορμαννὸς ἐθεώρει ὡς μέγιστον ἀτύχημα νὰ ἀποθάνῃ ἐν τῇ κλίνῃ ἐξ ἀσθενείας καὶ οὐχὶ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης· διὰ τοῦτο δὲν ἦτο ἀσύνηθες, γέρων, μάτην ζητήσας τὸν θάνατον εἰς τὰς μάχας, νὰ παρακαλέσῃ φίλον του ὅπως φονευθῇ ὑπ' αὐτοῦ διὰ τοῦ ξίφους. Αἱ πειρατικαὶ τῶν Νορμαννῶν ἔξοδοι ἐγίνοντο ἕκαστον ἔαρ. Πολυάριθμα ἀκάτια ἀνήγοντο εἰς τὸ πέλαγος καὶ οἱ ἐπ' αὐτῶν Νορμαννοὶ πειραταὶ ἐσύλουν τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ὅσα συνήντων εἰς τὸν δρόμον των, ἢ ἐλεηλάτουν τὰς ἐγγυτέρας ξένας ἀκτάς. Ἡ ἀνάγκη τῶν πειρατικῶν ἐκδρομῶν ἐπετάθη κατόπιν τῆς σημαντικῆς μεταβολῆς, ἥτις ἐγένετο εἰς τὰς βορείους χώρας. Τὰ διάφορα ἐν Δανίᾳ, Νορβηγίᾳ καὶ Σουηδίᾳ κρατίδια ἤρχισαν νὰ ἑνοῦνται καὶ νὰ ἀπαρτίζωσι μεγαλύτερα κράτη, πολλοὶ συνεπῶς Νορμαννοὶ ἀρχηγοὶ ἀπέβαλον τὰς κτήσεις των. Παραλλήλως πρὸς τὴν μεταβολὴν ταύτην ἤρχισε νὰ ἐξαπλοῦται εἰς τὰς χώρας ταύτας ὁ Χριστιανισμός, ὁ ὁποῖος διὰ πολλοὺς τῶν μὴ θιγομένων ἐδαφικῶς ἀρχηγῶν ἀπετέλει κατάστασιν ἀλυσιτελῆ. Καὶ οἱ ἀποβαλόντες τὰς κτήσεις των καὶ οἱ μὴ ἀσπασθέντες τὸν Χριστιανισμὸν Νορμαννοὶ ἀρχηγοὶ ἐδυσφόρουν διὰ τὴν νέαν τάξιν πραγμάτων, τὴν ὁποίαν δὲν ἠδύναντο, οὔτε εἶχον συμφέρον, νὰ ἀνεχθῶσιν. Ἐπροτίμων ὅθεν πάντες οὗτοι ὅπως ἐγκαταλίπωσι τὴν πατρίδα των καί, ἀνακτῶντες ἀπεριόριστον τὴν ἐλευθερίαν των, τραπῶσιν εἰς κατάκτησιν νέων χωρῶν. Αἱ ἔξοδοι τῶν Νορμαννῶν ἔκτοτε προσλαμβάνουσι νέον χαρακτῆρα. Δὲν ἦσαν ἡ σύλησις καὶ ἡ ἁρπαγὴ τὸ ἀντικείμενον αὐτῶν, ἀλλ' ἡ ἀναζήτησις νέων πρὸς ἐγκατάστασιν χωρῶν, νέας τουτέστι πατρίδος.

Αἱ κυριώτεραι ἔξοδοι τῶν Νορμαννῶν κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν εἶναι αἱ ἑξῆς: Τῷ 787 ἐνεφανίσθησαν οἱ Νορμαννοὶ εἰς Ἰρλανδίαν, τῷ 791 εἰς Ἀγγλίαν, τῷ 800 εἰς τὰς βορείους ἀκτὰς τῆς Γαλλίας, τῷ 840 εἰσέδυσαν εἰς τὸν Σηκουάναν, τῷ 843 κατῆλθον εἰς Ἱσπανίαν, κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ περίπου ἐποχὴν ἐγκατεστάθησαν ἐν ταῖς σλαυϊκαῖς χώραις, τῷ 860 κατῆλθον διὰ τοῦ Δνειπέρου ποταμοῦ εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον, τῷ 861 ἐπέδραμον εἰς Ἰσλανδίαν καὶ τὰς νήσους Φερρόας, τῷ 883 εἰς Γροιλανδίαν, τῷ 1016 εἰς Ἰταλίαν, τῷ 1066 κατέκτησαν τὴν Ἀγγλίαν καὶ τῷ 1081 ἐπέδραμον εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας. Αἱ πειρατικαὶ ἐπιδρομαὶ τῶν Νορμαννῶν ἐγίνοντο ὡς ἑξῆς: Στολίσκοι ἀκατίων, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἔφερε 50—70 ἄνδρας, συνεκροτοῦντο ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἑνὸς ἀρχηγοῦ. Οἱ στολίσκοι οὗτοι εἰσήρχοντο διὰ τῶν ἐκβολῶν τῶν ποταμῶν εἰς τὴν ἐνδοχώραν, οἱ ἄνδρες ἀπεβιβάζοντο εἰς τὴν ξηράν, κατεσκεύαζον ἐκεῖ ὀχυρώματα, κατὰ τρόπον ὥστε νὰ χρησιμεύσωσι ταῦτα ὡς ὁρμητήρια τῶν περαιτέρω εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας ἐπιδρομῶν των, ἢ ὡς ἀσφαλὴς τόπος ἐναποθηκεύσεως τῆς λείας των καὶ ἐν ἀνάγκῃ ὡς καταφύγιον, καθ' ἣν περίπτωσιν ἠναγκάζοντο εἰς ὑποχώρησιν. Φυσικὰ δὲν παρέλιπον νὰ λεηλατῶσι τὰ μέρη δι' ὧν διήρχοντο, σφάζοντες τοὺς κατοίκους καὶ ἐρημοῦντες τὴν χώραν μέχρι σημείου, ὥστε οὐδὲ κύων ἀπέμενε κατόπιν των ὅπως ὑλακτήσῃ. Τὰ μοναστήρια καὶ αἱ ἐπισκοπαὶ ἐπλήρωνον ἁδρὰ λύτρα εἰς τοὺς Νορμαννούς, ὅπως ἀποτρέψωσιν αὐτοὺς ἀπὸ τὰς λεηλασίας τῶν μοναστηριακῶν ἢ ἐπισκοπικῶν κτημάτων. Τέσσαρες εἶναι αἱ μεγάλαι ἐπιδρομαὶ τῶν Νορμαννῶν. Ἡ ἐπιδρομὴ αὐτῶν εἰς Γαλλίαν, ἡ ἐπιδρομὴ εἰς Ἀγγλίαν, ἡ ἐπιδρομὴ εἰς Νότιον Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν καὶ τέλος ἡ ἐπιδρομὴ αὐτῶν εἰς τὰς ἑλληνικὰς καὶ ἄλλας ἀνατολικὰς χώρας. Ἥττονος σημασίας εἶναι αἱ ἐπιδρομαί των εἰς Ἱσπανίαν καὶ εἰς τὰς νήσους τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ.

Οἱ Νορμαννοὶ εἰς Γαλλίαν. Ἡ πρώτη ἐμφάνισις τῶν Νορμαννῶν εἰς Γαλλίαν σημειοῦται κατὰ τὸ ἔτος 800. Χάρις εἰς τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἔλαβεν ὁ Καρολομάγνος, οἱ Νορμαννοὶ περιωρίσθησαν εἰς ἀποβάσεις τινὰς ἐπὶ τῶν βορείων καὶ βορειοδυτικῶν παραλίων, ἄνευ περαιτέρω τότε συνεπειῶν. Στολίσκοι ἐτέθησαν εἰς καταδίωξίν των καὶ στρατιωτικὰ φυλάκια ἐτάχθησαν κατὰ μῆκος τῶν δυτικῶν ἀκτῶν καὶ εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν. Τὰ μέτρα ταῦτα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπεκταθῶσι καὶ ἐφ' ὅλου τοῦ μήκους τῶν ἀκτῶν τοῦ κράτους καὶ δὴ ἐπὶ τῶν βορειοτέρων καὶ ἀνατολικῶν ἀκτῶν. Οὕτω αἱ τῆς Φρεισίας ἀκταί, καθὼς καὶ αἱ μεταξὺ τοῦ Ρήνου καὶ τοῦ Βισούργιδος (Βέζερ), ἔμειναν ἀφρούρητοι. Διὰ τοῦτο ἐκεῖ οἱ Νορμαννοὶ ὑπῆρξαν εὐτυχέστεροι. Ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ Εὐσεβοῦς εἰσέβαλον εἰς τὴν Φλάνδραν καὶ ἐνήργησαν συχνὰς ἀποβάσεις εἰς τὴν νῆσον Νουαρμουτιέ, ὁπόθεν οἱ μοναχοὶ τοῦ ἀββαείου τοῦ Ἁγίου Φιλιβέρτου ἠναγκάσθησαν νὰ φύγωσιν, ἀφοῦ μάτην προσεπάθησαν νὰ ἀμυνθῶσιν ἐν αὐτῷ καὶ διασώσωσι τὸ μοναστήριόν των. Οἱ Νορμαννοὶ κατέλαβον τὴν νῆσον καὶ μετέβαλον αὐτὴν εἰς ὁρμητήριον τῶν μετὰ ταῦτα ἐπιδρομῶν των. Τῷ 840 εἰσέπλευσαν τὸν Σηκουάναν, ἐλεηλάτησαν καὶ ἐπυρπόλησαν τὸ Ρουέν, διήρπασαν τὰ μοναστήρια Σαὶντ-Οὐέν, Ζωμιὲζ καὶ Σαὶν-Βανδρίγ. Τῷ 853, ὁρμηθέντες ἀπὸ τῆς νήσου Νουαρμουτιὲ ἀνέπλευσαν τὸν Λείγηρα, ἐξεπόρθησαν τὴν Νάντην, σφάξαντες τὸν ἐπίσκοπον αὐτῆς, καὶ ἔφθασαν μέχρι Πύργων (Tours). Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἕτερα στίφη εἰσήλασαν ἀπὸ Βορδὼ εἰς Γιρόνδην, προσέβαλον τὴν Τόλωσαν (Τουλούζην) καὶ ἐξεχύθησαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας μέχρι τῶν προπόδων τῶν Πυρηναίων. Τῷ 860 Κάρολος ὁ Φαλακρός, κατιδὼν ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀπωθήσῃ τὰ πολυάριθμα νορμαννικὰ στίφη τοῦ Μπγὲρν (Björn), ἐστρατοπεδευμένα εἰς Ζεφὸς καὶ κυριαρχοῦντα τοῦ ῥοῦ τοῦ Σηκουάνα, διεπραγματεύθη μετὰ τοῦ Βελάν, ἑτέρου ἀρχηγοῦ νορμαννικῶν στιφῶν, δρώντων καὶ κρατούντων εἰς τὴν λεκάνην τοῦ Σόμ. Ὁ Βελάν, ἀφοῦ ἔλαβε τὸ μετὰ πολλῶν δυσχερειῶν συλλεγὲν ὑπὸ τοῦ Καρόλου χρῆμα, ἐσυνθηκολόγησε μετὰ τῶν ὁμοεθνῶν του καὶ τὰ ὑπ' αὐτὸν στίφη συνέπραξαν μετὰ τῶν στιφῶν τοῦ Μπγέρν. Κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Θ' αἰῶνος αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Νορμαννῶν ἦσαν μεγαλυτέρας ἐκτάσεως. Ἐγκατεστημένοι πλέον οὗτοι ἐν Φρεισίᾳ, ἀνέπλευσαν τὸν Ρῆνον καὶ εἰσέδυσαν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, φθάσαντες μέχρι Βορματίας, ἀναπλεύσαντες δὲ ἀπὸ τοῦ Κόμπλεντς τὸν Μοζέλλαν ποταμὸν προσέβαλον τὰ Τρέβηρα, ἀπὸ Κολωνίας δὲ ὁρμηθέντες ἐπέδραμον εἰς Ἀκυΐσγρανον (Αἲξ-λὰ-Σαπέλ, γερμ. Ἄαχεν), καὶ κατόπιν διὰ τοῦ Σκάλδου εἰσήλασαν εἰς Φλάνδραν λεηλατήσαντες ταύτην, διὰ δὲ τοῦ ποταμοῦ Σὸμ προσέβαλον τὸ Ἀμπεβίλ, τὴν Ἀμιένην καὶ τὸ μοναστήριον τοῦ Σαὶν-Ρικιέ.

Πρὸς παρακώλυσιν τῆς προελάσεως ἐλήφθησαν ἀμυντικὰ μέτρα ἐπὶ τῶν ποταμῶν. Οὕτω κατεσκευάσθησαν ὠχυρωμέναι γέφυραι καὶ φρούρια εἰς δεσπόζοντα σημεῖα τῶν ποταμίων ὀχθῶν. Ἀλλ' ἂν τὰ ἀμυντικὰ αὐτὰ μέτρα κατώρθωσαν νὰ ἐμποδίσωσιν εἰς τοὺς νορμαννικοὺς στολίσκους τὴν ἀνάπλευσιν τῶν ποταμῶν, ἠνάγκασαν τοὺς Νορμαννοὺς νὰ τροποποιήσωσι τὴν τακτικὴν τῆς εἰσβολῆς. Τὰ νορμαννικὰ στίφη ἦσαν πλέον ὑποχρεωμένα νὰ χρονοτριβῶσιν ἔμπροσθεν τῶν ὀχυρῶν ἐκείνων πρὸς ἅλωσιν αὐτῶν, διότι οὕτω μόνον ἐξησφαλίζετο ἡ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν προέλασις αὐτῶν ἀπὸ πάσης ἀποκοπῆς τῶν εἰσχωρούντων τμημάτων ἀπὸ τῆς βάσεώς των. Ἀκριβῶς αὐτὸς ἦτο ὁ λόγος, δι' ὃν τῷ 885 ἐπολιόρκησαν τοὺς Παρισίους. Προηγουμένως οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν Νορμαννῶν ἀπεσύροντο ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Οἱ Νορμαννοί, ἔχοντες ἐλευθέραν τὴν ὁδὸν καὶ πρὸς τὴν βάσιν των καὶ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, οὐδόλως ἐχρονοτρίβουν εἰς πολιορκίαν καὶ ἅλωσιν τῆς πόλεως, ἀλλ' ἐχώρουν πρὸς τὸ ἐσωτερικόν. Ὅταν ὅμως ἐπὶ τοῦ Σηκουάνα κατεσκευάσθησαν γέφυραι καὶ ὀχυρά, οἱ Νορμαννοὶ ὑπεχρεώθησαν νὰ σταματήσωσιν, ὅπως ἄρωσι τὰ ἐμπόδια διὰ τὴν προέλασιν καὶ ματαιώσωσι πᾶν σχέδιον ἀποκοπῆς των, καὶ ἐπολιόρκησαν τοὺς Παρισίους. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ Θ' αἰῶνος οἱ Νορμαννοὶ εἶχον διατρέξει τὰς πλουσιωτέρας χώρας τοῦ φραγκικοῦ βασιλείου τῆς Δύσεως, πλεῖστοι δὲ τῶν ἀρχηγῶν των, ὡς ὁ Βελάν, ὁ Χάστιγξ, ὁ Κιτὲλ καὶ ὁ Οὐνεδαῖος, εἶχον ἀσπασθῆ τὸν Χριστιανισμὸν καὶ ἐζήτησαν νὰ ἐγκατασταθῶσιν ἐν Γαλλίᾳ. Ὁ Ρολλὸν εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Σηκουάνα. Κάρολος ὁ Εὐήθης, βλέπων ματαίαν πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς ἐκδίωξιν τῶν ἐπιδρομέων, ἀπεδέχθη τὴν κατάστασιν ταύτην ὡς τετελεσμένον γεγονὸς καὶ διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Σαὶν-Κλαὶρ-σὺρ-Ἔπτ τοῦ 911 παρεχώρησεν εἰς τοὺς Νορμαννοὺς πρὸς ἐγκατάστασιν τὸ μέρος τῆς Νευστρίας, τὸ ὁποῖον ἔπειτα ὠνομάσθη Νορμανδία. Ἔκτοτε αἱ νορμαννικαὶ ἐπιδρομαὶ ἠλαττώθησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Οἱ πειραταὶ τοῦ Λείγηρος ἐξηκολούθησαν ἐπί τινα εἰσέτι χρόνον τὰς ἐπιδρομάς των ἐν τῷ ποταμῷ τούτῳ καὶ ἐν Γιρόνδῃ, ἀλλ' ἡττηθέντες ἐπανειλημμένως ἐπὶ βασιλέως Ραοὺλ ἐξηφανίσθησαν. Ἐν Νορμανδίᾳ τῷ 962 ὁ δοὺξ Ριχάρδος, διὰ νὰ ἀμυνθῇ κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, ἐκάλεσεν εἰς βοήθειαν τοὺς ὁμοεθνεῖς του Νορμαννούς, οἵτινες προσελθόντες ἐγκατεστάθησαν ἐκ νέου ἐν Ζεφός. Ἐκεῖθεν οὗτοι ἐπεδόθησαν εἰς ἐπιδρομὰς ἐπὶ τῶν κοιλάδων τοῦ Σηκουάνα καὶ τοῦ Ἔβρ. Μετὰ τὴν σύναψιν ὅμως τῆς εἰρήνης μεταξὺ Ριχάρδου καὶ βασιλέως τῆς Γαλλίας, οἱ Νορμαννοὶ οὗτοι ἀπεμακρύνθησαν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ριχάρδου, ὅστις διὰ νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν χώραν τῆς παρουσίας των ἐχορήγησεν εἰς αὐτοὺς πλοῖα, ὁδηγοὺς καὶ ἐφόδια, ἵνα οὗτοι ἐπιδοθῶσιν εἰς ἐπιδρομὰς ἐν Ἱσπανίᾳ.

Οἱ Νορμαννοὶ ἐν Ἀγγλίᾳ. Αἱ ἀγγλικαὶ ἀκταὶ ἦσαν αἱ πλησιέστεραι πρὸς τὰς Σκανδιναυϊκὰς χώρας καὶ συνεπῶς αὐτὰς τὸ πρῶτον ἐπεσκέφθησαν οἱ Νορμαννοί, ὅταν ἤρχισαν τὰς ἐπιδρομάς των. Ἐν ἔτει 787 ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς κομιτείας Ντέβον. Νέα ἐπιδρομὴ ἀναφέρεται τῷ 791. Κατὰ τὸ ἔτος 793 κατέλαβον τὴν Μερκίαν καὶ Νορθουμβρίαν. Τῷ 795 ἐπῆλθον ἐπὶ τὴν Ἰρλανδίαν· τότε ἐλεηλάτησαν τὴν ἐπὶ τῆς νήσου Λάμπεϋ, κειμένης Β. τοῦ ὅρμου τοῦ Δουβλίνου, ἐκκλησίαν Ρῆτσραμ. Τῷ 834 ἐλεηλάτησαν τὰς ἀκτὰς τῶν κομιτειῶν Σοῦσεξ καὶ Ντόρσετ καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος προήλασαν μετὰ τῶν Βρεττανῶν τῆς Κορνουάλλης περαιτέρω, ἀλλ' ἡττήθησαν. Τῷ 870 ὑπέταξαν ὁλόκληρον τὴν Ἀ. Ἀγγλίαν καὶ ἠνάγκασαν τὸν βασιλέα τῆς Μερκίας νὰ πληρώνῃ εἰς αὐτοὺς φόρον. Τῷ 893 στίφη Νορμανδῶν ἀποτυχόντα εἰς Γαλλίαν ἐτράπησαν εἰς ἐπιδρομὰς ἐν Νοτίῳ Ἀγγλίᾳ. Ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ἀλφρέδου τοῦ Μεγάλου (871—901) αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Νορμαννῶν εἰς Ἀγγλίαν ἀνεκόπησαν, ἀλλ' οἱ διάδοχοι τοῦ Ἀλφρέδου δὲν ἐστάθησαν ἐξ ἴσου ἱκανοὶ πρὸς τοῦτο. Οὕτως ἐπὶ Ἐλτερέδου μέγα μέρος ἐδάφους τοῦ κράτους του ἀφῃρέθη ὑπὸ τῶν Νορμανδῶν. Ἡ μεγαλυτέρα ὅμως καὶ σοβαρωτέρα ἐπιδρομὴ τῶν Νορμαννῶν εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου τοῦ Κατακτητοῦ γενομένη τῷ 1066. Τῷ 1068 κατέκτησεν ὁ Γουλιέλμος τὴν Δυτικὴν Ἀγγλίαν, ὁλόκληρον δὲ τὴν Ἀγγλίαν τῷ 1070. Μετὰ πέντε ἔτη κατέστειλε στάσιν τῶν Νορμαννῶν βαρώνων, οὓς αὐτὸς εἶχεν ἐγκαταστήσει ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ οἵτινες πάλιν ἐστασίασαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γουλιέλμου, ἵνα ἀναδείξωσι βασιλέα τὸν Ὄθωνα, ἡττηθέντες καὶ τότε. Νέα ἐπιδρομὴ Νορμαννῶν ἐγένετο τῷ 1101 ὑπὸ τοῦ Ροβέρτου, δουκὸς τῆς Νορμανδίας, ἐγείραντος ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ θρόνου. Ὁ Ροβέρτος συνθηκολογήσας δὲν προέβη εἰς ἔμπρακτον διεκδίκησιν αὐτῶν.

Οἱ Νορμανδοὶ ἐν Ἰταλίᾳ. Οἱ Νορμανδοὶ ἀσπασθέντες τὸν Χριστιανισμὸν ὑπερηκόντισαν τοὺς Χριστιανοὺς εἰς τὴν διάθεσιν, ὅπως ἀπέρχωνται εἰς τοὺς ἁγίους Τόπους πρὸς προσκύνημα. Ἡ διάθεσις αὕτη, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν φυλετικὴν αὐτῶν τάσιν εἰς τυχοδιωκτικὰς ἀποδημίας, ὑπῆρξεν ἡ κυρία αἰτία τῆς εἰς Ἰταλίαν καὶ τὰς ἀνα-

Digitized by Google

τολικὰς χώρας ἐξόδου τῶν Νορμανδῶν. Δύο φαίνεται ὅτι ὑπῆρξαν αἱ ἐξωτερικαὶ ἀφορμαί, αἵτινες παρεκίνησαν τοὺς Νορμανδοὺς νὰ διευθυνθῶσιν εἰς Νεάπολιν. Ἀφ' ἑνὸς ἡ διὰ τὰ θαύματά των φήμη τῶν ὀρέων Κασσίνο καὶ Γκάργανο, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ σκέψις ὅτι ἀπὸ Νεαπόλεως, Γαΐτας, Ἀμάλφι, Μπάρι, κέντρων διατελούντων εἰς πυκνὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῆς Ἀνατολῆς, ἦτο εὔκολος ἡ διαπεραίωσίς των εἰς Συρίαν.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΑ' ἑκατονταετηρίδος τεσσαράκοντα Νορμανδοὶ τυχοδιῶκται, ἐπιστρέφοντες ἐκ τῶν ἁγίων Τόπων, ἐστάθμευσαν εἰς Σαλέρμο. Ὀλίγον μετὰ τὴν ἄφιξίν των ἐνεφανίσθη πρὸ τοῦ λιμένος τοῦ Σαλέρμο στόλος Σαρακηνῶν, οἵτινες ἠξίωσαν τὴν καταβολὴν λύτρων, ἀντὶ τῶν ὁποίων θὰ ἄφινον τὴν πόλιν ἄθικτον ἀπὸ τῆς λεηλασίας. Οἱ Νορμανδοὶ παρουσιασθέντες εἰς τὸν ἄρχοντα τῆς πόλεως Γουϊομάρον προσεφέρθησαν νὰ ἀποκρούσωσι τοὺς Σαρακηνοὺς καὶ ἐζήτησαν πρὸς τοῦτο νὰ τοῖς δοθῶσιν ὅπλα. Ἡ πρότασίς των ἐγένετο δεκτή, καὶ οἱ Νορμανδοί, ὁπλισθέντες, ἐξῆλθον τῶν τειχῶν τῆς πόλεως καὶ ἐπέπεσαν κατὰ τῶν ἀποβιβασθέντων Σαρακηνῶν, πολλοὺς τῶν ὁποίων κατέσφαξαν, ἐνῷ οἱ λοιποὶ ἔσπευσαν δρομαῖοι πρὸς τὰ πλοῖα. Ὁ Γουϊομάρος εἰς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν των ἔδωκεν εἰς τοὺς Νορμανδοὺς πλούσια δῶρα, ἀπένειμεν εἰς αὐτοὺς ἐξαιρετικὰς τιμὰς καὶ προσέφερεν εἰς αὐτοὺς μόνιμον ἐγκατάστασιν ἐν Σαλέρμο. Ἀποποιηθέντων τούτων νὰ παραμείνωσιν ἐν Ἰταλίᾳ, ὁ Γουϊομάρος παρεκάλεσεν αὐτοὺς νὰ διαβιβάσουν τὴν πρὸς ἐγκατάστασιν πρότασίν του εἰς ἄλλους ἐκ τῶν οἰκείων ἢ φίλων των. Τὴν προσφορὰν ἐδέχθη ὁ Ντρεγκὼ (Drengot), ὅστις μετὰ 100 ὀπαδῶν του κατῆλθεν εἰς Ἰταλίαν. Οἱ ὑπ' αὐτὸν Νορμανδοὶ οὐδὲν κατ' ἀρχὰς ἀξιόλογον κατώρθωσαν, ἡττηθέντες μάλιστα εἰς μάχην, καθ' ἣν ἔπεσεν ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν Ντρεγκώ. Ἐπιτυχεστέρα ὑπῆρξεν ἡ δρᾶσις τῶν μετὰ τοῦτα Νορμανδῶν, ὅτε, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ραινούλφ, ἀδελφοῦ τοῦ Ντρεγκώ, αἱ ἐπιτυχίαι ἐξῆψαν τὴν φιλοδοξίαν των εἰς τὴν ἵδρυσιν ἰδίου κράτους ἐν Ν. Ἰταλίᾳ. Κατέλαβον τότε τὴν Ἀβέρσαν καὶ ὠχύρωσαν ταύτην, ἐγκατασταθέντες μονίμως ἐν αὐτῇ βραδύτερον, ὅτε παρεχωρήθη εἰς αὐτοὺς ὡς φέουδον ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ τῆς Νεαπόλεως εἰς ἀμοιβὴν τῆς εἰς αὐτὸν παρασχεθείσης συνδρομῆς των πρὸς ἐκδίωξιν τοῦ δουκὸς τῆς Καπούης Πανδόλφου τοῦ Δ'. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κατῆλθον εἰς Ἰταλίαν ἕτεροι Νορμανδοὶ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν τριῶν υἱῶν τοῦ Νορμανδοῦ Ταγκρέδου τοῦ Ὠτβίλ. Ἐκ τούτων διεκρίθη ὁ Ροβέρτος Γυϊσκάρδος (1053), πολεμήσας ἐναντίον τοῦ πάπα Λέοντος τοῦ Θ', ὅστις μάτην ἐζήτησε νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Νορμανδοὺς ἐκ τῆς Ἰταλίας. Τὰ παπικὰ στρατεύματα ἡττήθησαν, αὐτὸς δὲ ὁ πάπας συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Γυϊσκάρδου αἰχμάλωτος. Τὸ κράτος τῶν Νορμανδῶν ἔλαβε σημαντικὴν ἀνάπτυξιν ἀπὸ Ρογήρου, τοῦ μεγάλου δουκός, ὅστις βοηθήσας τὸν ἀντίπαπαν Ἀνάλεκτον Β' ἐστέφθη ὑπ' αὐτοῦ βασιλεὺς τῶν δύο Σικελιῶν. Ἡ ἰσχὺς τῶν Νορμανδῶν ἐν Ν. Ἰταλίᾳ ἐξηκολούθησε καὶ ἐπὶ Ρογήρου τοῦ Β', μετὰ τὸν θάνατον ὅμως τούτου τὸ κράτος του κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορος καὶ οἱ Νορμανδοὶ ἐξηφανίσθησαν.

Οἱ Νορμανδοὶ ἐν Ἑλλάδι. Ἡ κάθοδος τῶν Νορμανδῶν ἐν Ἑλλάδι ὀφείλεται εἰς τὴν φιλοδοξίαν τοῦ Γυϊσκάρδου, ὅπως ὑποτάξῃ τὸ Ἀνατολικὸν κράτος. Ἀφορμὴ πρὸς τοῦτο ὑπῆρξε τὸ ἑξῆς περιστατικόν: Μία τῶν θυγατέρων τοῦ Γυϊσκάρδου, ἡ Ἑλένη, ἠρραβωνίσθη ἐν μικρᾷ ἡλικίᾳ τὸν Κωνσταντῖνον Δούκαν, διάδοχον τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Μιχαήλ. Ἡ Νορμανδὶς παρελήφθη εἰς τὰ ἑλληνικὰ ἀνάκτορα, ἵνα λάβῃ τὴν δέουσαν ἐν μέσῳ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ περιβάλλοντος ἀνατροφήν. Ἐκραγείσης ὅμως ἐπαναστάσεως ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀνατραπέντος τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ Γυϊσκάρδος εὑρέθη πρόθυμος ἵνα βοηθήσῃ τὸν ἔκπτωτον, διασώσῃ δὲ οὕτω τὰ δικαιώματα τοῦ μνηστῆρος τῆς θυγατρός του. Μετὰ διετεῖς παρασκευὰς ὁ Γυϊσκάρδος ἀπέστειλε τὸν Βοημοῦνδον μὲ 15 γαλέρας ἵνα καταλάβῃ τὴν Κέρκυραν—ἥτις καὶ πράγματι κατελήφθη—, αὐτὸς δὲ ὁ Γυϊσκάρδος ἐπελθὼν βραδύτερον ἐπολιόρκησε τὸ Δυρράχιον. Θύελλα κατέστρεψε τὸν στόλον τοῦ Γυϊσκάρδου καὶ λιμὸς ἐθέρισε τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ του· παρὰ ταῦτα ὅμως, καὶ μεθ' ὅλας τὰς ἐκ τῆς ἐκστρατείας φθοράς, ὁ Νορμανδὸς ἀρχηγὸς ἐπανειλημμένως ἐνίκησε τὸν δραμόντα κατ' αὐτοῦ αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Ἀλέξιον. Ἀπὸ Δυρραχίου οἱ Νορμανδοὶ προήλασαν εἰς τὸ κέντρον τῆς Ἠπείρου καὶ Ἀλβανίας, ὑπερέβησαν τὰ πρῶτα ὄρη τῆς Θεσσαλίας, ἔφθασαν μέχρι Θεσσαλονίκης καὶ ἡτοιμάζοντο νὰ βαδίσωσι κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὸ ἐγχείρημα ὅμως ἐγκατελείφθη, καθόσον ὁ στρατὸς τῶν Νορμανδῶν, κατόπιν τῶν φθορῶν τὰς ὁποίας εἶχεν ὑποστῆ, ἦτο κατ' ἀριθμὸν ἀνεπαρκὴς εἰς ἐπιχείρησιν κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Γυϊσκάρδος ἐπανέκαμψεν εἰς τὰ ἴδια, ἀφήσας μέγα μέρος τοῦ στρατοῦ του ἐν τῇ Βορείῳ Ἑλλάδι ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ υἱοῦ του καὶ τῶν Νορμανδῶν εὐγενῶν. Μὴ δυνηθέντες ὅμως οὗτοι νὰ κρατηθῶσιν ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς χώραις ἐπανῆλθον εἰς Ἰταλίαν. Ὁ Γυϊσκάρδος, ἀπαλλαγεὶς τῶν ἐν Ἰταλίᾳ περισπασμῶν του, ἐπανῆλθεν εἰς τὰ ἐναντίον τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους σχέδιά του. Ἐπῆλθεν ἐκ νέου κατὰ τῆς Κερκύρας, κατέλαβε ταύτην, ἀλλ' ἀντὶ νὰ βαδίσῃ κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ τῆς Ἠπείρου ἐτράπη πρὸς νότον, εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους. Τὰ σχέδιά του ὅμως ἐματαιώθησαν, ὅταν ἔφθασεν εἰς Κεφαλληνίαν, λόγῳ ἐπιδημίας, ἥτις ἔφθειρε τὸν στρατόν του, καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἐπισυμβάντος θανάτου του.

Ἔκτοτε ἐπὶ 60 ἔτη οἱ Νορμανδοὶ ἔπαυσαν ἔχοντες κατακτητικὰς βλέψεις ἐπὶ τοῦ Βυζαντίου. Ἡ πολιτικὴ μάλιστα τοῦ Ρογήρου ἀπέβλεψεν εἰς τὴν σύσφιγξιν ἐπισήμων καὶ ἰδιωτικῶν δεσμῶν μετὰ τῶν Ἑλλήνων. Αὐτὸς οὗτος ἐζήτησεν εἰς γάμον κόρην ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Κομνηνῶν. Αἱ ἀρξάμεναι συνεννοήσεις ἐφάνησαν ἀρχικῶς ὅτι θὰ εὐωδοῦντο. Βραδύτερον ὅμως, λόγῳ τοῦ ὑπεροπτικοῦ τρόπου, μεθ' οὗ ἐγένοντο δεκτοὶ οἱ εἰς Κωνσταντινούπολιν πεμφθέντες πρεσβευταὶ τοῦ Ρογήρου, αἱ διαπραγματεύσεις διεκόπησαν. Ὁ Ρογῆρος, θεωρήσας ἑαυτὸν προσβεβλημένον, ἀπεφάσισε νὰ ἐκδικηθῇ καὶ ἐν τῇ ματαιοδοξίᾳ του ἀπέστειλε στόλον 60 γαλερῶν ὑπὸ τὸν ναύαρχον Γεώργιον Ἀντιοχέα κατὰ τῶν κτήσεων καὶ ἐδαφῶν τοῦ βυζαντινοῦ κράτους. Ὁ νορμανδικὸς στόλος κατέλαβε τὴν Κέρκυραν ἀμαχητί, εἶτα οἱ Νορμανδοὶ ἐπέδραμον εἰς τὰς νήσους καὶ τὰς ἐπαρχίας τῆς κυρίως Ἑλλάδος. Τότε ἡλώθησαν ὑπ' αὐτῶν αἱ Ἀθῆναι, αἱ Θῆβαι, ἡ Κόρινθος. Τότε ἀπήχθησαν εἰς Ἰταλίαν ἐξ Ἑλλάδος πολλοὶ ἐργάται καὶ ἐργάτριαι μεταξοϋφαντουργοί, δι' ὧν εἰσήχθη ἡ μεταξοϋφαντουργικὴ τέχνη ἐν Ἰταλίᾳ καὶ τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ. Μετὰ τὴν ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι δρᾶσίν του ὁ Γεώργιος ὁ Ἀντιοχεὺς ἔπλευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Αἱ νορμανδικαὶ δυνάμεις δὲν ἦσαν βεβαίως ἐπαρκεῖς ὅπως ἐπιχειρήσωσι πολιορκίαν ἢ ἔφοδον κατὰ τοῦ πολυπληθοῦς Βυζαντίου, μολονότι τοῦτο, ἀπουσιάζοντος τότε τοῦ αὐτοκράτορος εἰς ἐκστρατείαν, εἶχε μείνει ἀφρούρητον. Ὁ ἀρχηγὸς ὅμως τοῦ νορμανδικοῦ στόλου ἠθέλησε νὰ ταπεινώσῃ τὴν ἔπαρσιν τῶν Ἑλλήνων καὶ πρὸς τοῦτο ἀπεβίβασεν ἄνδρας τινὰς τοῦ πληρώματός του εἰς τὴν ξηράν, διατάξας αὐτοὺς νὰ δρέψωσι καρποὺς ἐκ τοῦ βασιλικοῦ κήπου, ἐνῷ ταυτοχρόνως ἐπάργυρα καὶ πυριφλεγῆ βέλη ἐρρίπτοντο ἐκ τῶν νορμανδικῶν πλοίων ἐπὶ τῶν παραθύρων τῶν ἀνακτόρων. Ὁ ἐμπαιγμὸς οὗτος ἐξῆψε τὴν μῆνιν τοῦ αὐτοκράτορος. Τὸ Αἰγαῖον καὶ τὸ Ἰόνιον πέλαγος ἐκαλύφθησαν ὑπὸ βυζαντινῶν καὶ (συμμάχων τότε) ἐνετικῶν πλοίων, ἅτινα καραδοκοῦντα ἐπετίθεντο κατὰ τοῦ ἐπιστρέφοντος εἰς τὴν Ἰταλίαν νορμανδικοῦ στόλου. Δεκαεννέα πλοῖα τῶν Νορμανδῶν τότε κατεστράφησαν. Ἐκτὸς τούτου, ὁ αὐτοκράτωρ Μανουὴλ ἀπέστειλε τὸν στρατηγὸν Παλαιολόγον μετὰ στόλου καὶ στρατοῦ εἰς Σικελίαν ἐναντίον τῶν Νορμανδῶν. Πλεῖστον μέρος τῶν νορμανδικῶν ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ κτήσεων περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων τοῦ Βυζαντίου. Αἱ βυζαντιναὶ ὅμως στρατιωτικαὶ δυνάμεις δὲν ἦσαν ἐπαρκεῖς ὅπως ἐξασφαλισθῶσιν αἱ πρῶται αὐτῶν ἐπιτυχίαι καὶ ὁ Μανουὴλ ἠναγκάσθη νὰ συνθηκολογήσῃ. Νέα ἐκστρατεία τῶν Νορμανδῶν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα προεκλήθη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου, ἀνεψιοῦ τοῦ Μανουήλ, ὅστις κατέφυγεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Σικελίας Γουλιέλμον τὸν Β' καὶ ἐζήτησε τὴν συνδρομήν του κατὰ τοῦ Ἀνδρονίκου, ἐπιβήτορος τοῦ θρόνου τοῦ Βυζαντίου.

Οἱ Νορμανδοὶ ἐν Ἱσπανίᾳ. Εἰς Ἱσπανίαν οἱ Νορμανδοὶ ἐνεφανίσθησαν ἐν ἔτει 843, ὅτε ἔφθασαν μέχρι Γκιχόν· μὴ ἀποβιβασθέντες ὅμως ἐκεῖ, κατῆλθον καὶ κατέλαβον τὴν Κορούνιαν. Ἐναντίον αὐτῶν ἐπῆλθε Ραμίρο ὁ Α', ὅστις πολλὰ ἐκ τῶν ἑβδομήκοντα νορμανδικῶν πλοίων ἔκαυσεν. Ἀποκρουσθέντες οἱ Νορμανδοὶ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Γαλικίας, κατῆλθον εἰς Πορτογαλίαν, ἐπέδραμον εἰς Λισσαβῶνα καὶ Ἀλγκράβες, προήλασαν μέχρι Βαϊτιδος (Γκουαδαλκιβίρ) καὶ ἀναπλεύσαντες τὸν ποταμὸν τοῦτον ἔφθασαν τῷ 844 εἰς Σεβίλλην, ἣν κατέλαβον ἀμαχητί, τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης καταφυγόντων εἰς Καρμόναν. Κατὰ τῶν Νορμανδῶν ἐπῆλθε μὲ στρατὸν καὶ στόλον Ἀβδερραμὰν ὁ Β', ὅστις καὶ ἀπέκρουσεν αὐτούς. Ἐν τούτοις οἱ Νορμανδοὶ ἐπῆλθον καὶ δευτέραν φοράν, ἀλλὰ τότε ἡττήθησαν παρὰ τὸ Ἀλγκράβες, καταδιωχθέντες δὲ συντόνως ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν ἠναγκάσθησαν ν' ἀποχωρήσωσιν εἰς τὰ πλοῖα καὶ νὰ ἀπέλθωσι. Τῷ 850 ἐνεφανίσθησαν πάλιν εἰς Ἱσπανίαν· τότε ἐπέδραμον εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Ἀνδαλουσίας, Ράχα, Κάρταμα, Μαλάγας καὶ Ραδούχης. Διεπεραιώθησαν εἶτα εἰς Μαγιόρκαν καὶ Ἴβιθα, προσήγγισαν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, τῆς Σικελίας καὶ Μελίτης καὶ ἐπανῆλθον εἰς Ἱσπανίαν, ὅπόθεν τῷ 860 ἐπανέκαμψαν εἰς Σκανδιναυΐαν. Τρίτη ἐπιδρομὴ τῶν Νορμανδῶν ἐγένετο κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα, ὅτε ἐδῄωσαν τὴν Γαλικίαν, ἐλεηλάτησαν τὰ μοναστήρια καὶ ἐν γένει τὴν ὕπαιθρον χώραν.

Οἱ Νορμανδοὶ εἰς Ρωσίαν καὶ Ἀνατολήν. Οἱ εἰς Ρωσίαν ἐπιδραμόντες Νορμανδοὶ ὡρμήθησαν ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν ἀκτῶν τῆς Σκανδιναυϊκῆς χερσονήσου. Οἱ πρῶτοι τούτων ἐτράπησαν πρὸς Β., καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν Φινλανδίαν, τὴν Ἐσθονίαν καὶ τὰς βορείους σλαυϊκὰς χώρας. Κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα αἱ σλαυϊκαὶ φυλαί, αἱ κατοικοῦσαι ΝΑ. τοῦ κόλπου τῆς Φινλανδίας, ἀποκαμοῦσαι ἐκ τῶν χρονίων μεταξὺ ἀλλήλων διαμαχῶν, ἀπεφάσισαν νὰ ζητήσωσι τὴν νορμανδικὴν κυριαρχίαν. Οἱ Νορμανδοὶ ἐδέχθησαν καὶ ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τριῶν ἀρχηγῶν, τοῦ Ροῦρικ, τοῦ Σίνεους καὶ τοῦ Τρυβὺρ κατῆλθον εἰς τὰς χώρας ταύτας καὶ ἀνέλαβον τὴν κυβέρνησιν αὐτῶν. Ἐκ τῶν τριῶν ἀρχηγῶν ἐπέζησεν ὁ Ροῦρικ, ὅστις ἀπέβη ὁ μόνος ἀρχηγὸς καὶ ὁ ἱδρυτὴς τοῦ μετέπειτα κράτους τῆς Ρωσίας. Ἐκ τῶν Νορμανδῶν τούτων οἱ κληθέντες Βαράγγοι ἀπετέλεσαν τὴν προνομιοῦχον τάξιν τῶν πολεμιστῶν. Οὗτοι τῷ 860 μετὰ 200 κωπηλάτων πλοιαρίων κατῆλθον τὸν Δνείπερον ποταμόν, εἰσῆλθον εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον καὶ ἔπλευσαν μέχρι Βοσπόρου. Οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες ἀπέτρεψαν τὸν κίνδυνον τότε, συνθηκολογήσαντες πρὸς αὐτούς. Οἱ Νορμανδοὶ ἐπανέλαβον τὰς ἐναντίον τοῦ Βυζαντίου ἐπιδρομάς των ὑπὸ τοὺς Ὀλὲγ καὶ Ἰγκώρ.

Οἱ Νορμανδοὶ ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ. Συχνότεραι ἀλλ' ἥττονος σημασίας ἦσαν αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Νορμανδῶν ἐπὶ τὰς βορείους νήσους τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Ἐκ τούτων ἀναφέρονται αἱ ἑξῆς: ἐπιδρομὴ αὐτῶν τῷ 861 εἰς Ἰσλανδίαν, ἑτέρα κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος εἰς νήσους Φερρόας καὶ ἑτέρα κατὰ τὸ ἔτος 883 εἰς Γροιλανδίαν. Γ. Ι. Ξ.

Νόρμανμπυ (Normanby), ***Κωνσταντῖνος Ἐρρῖκος Φίλιππος.*** Ἄγγλος πολιτικὸς καὶ λογογράφος (1797 — 1863). Διετέλεσε διοικητὴς τῆς Ἰαμάϊκας (1830—1835), τῆς Ἰρλανδίας (1835—1839), ἀκολούθως ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν καὶ εἶτα τῶν Ἐξωτερικῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς κυβερνήσεως τοῦ λόρδου Μέλμπουρν. Ἀπὸ τοῦ 1846 — 1852 διετέλεσε πρεσβευτὴς ἐν Παρισίοις καὶ ἀπὸ τοῦ 1854—1858 ἐν Φλωρεντίᾳ. Ἡ κατὰ τὸ 1857 δημοσίευσις ἡμερολογίου του περὶ τῶν ἐν Παρισίοις γεγονότων τοῦ 1848 ὑπὸ τὸν τίτλον «A Year of Revolution» τὸν ἔφερεν εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Πάλμερστον καὶ τὸν Γλάδστωνα ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀπέναντι τῆς Γαλλίας καὶ Ἰταλίας ἀγγλικὴν πολιτικήν. Ὡς λογογράφος ἐγένετο γνωστὸς διὰ τῶν μυθιστορημάτων του: «Ματθίλδη» (1825), «Ναὶ καὶ Ὄχι» (1828) καὶ «Ἡ ἀντίθεσις» (1835). Γ. Ι. Β.

νορμαννικός,—*ή,*—*όν·* ἄλλος τύπος τοῦ νορμανδικός.

Νόρμαντον (Normanton) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ τῆς Ὑόρκης, παρὰ τὸν ποταμὸν Κάλντερ. Κάτ. 15.858. Εἶναι σημαντικὸν σιδηροδρομικὸν κέντρον καὶ ἔχει βιομηχανίαν σιδήρου καὶ φαρμακευτικῶν εἰδῶν. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει ναὸς τῶν Ἁγίων Πάντων νορμανδικοῦ ῥυθμοῦ μετὰ ἐνδιαφερόντων κειμηλίων. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν γαιανθρακωρυχεῖα. Μ. Δ. Ξ.

νορμοβλάσται (αἱ) (normoblastes). Καλοῦνται οὕτω ἢ *ὀρθοβλάσται* (*Ἀραβαντινός*) ἢ *ἐλάσσονες αἱματοβλάσται* (*Σκλαβοῦνος*) ἢ *κανονικοὶ ἐρυθροβλάσται* (*Δοντᾶς*) ἢ *φυσιοβλάσται,* ἐμπύρηνα ἐρυθρὰ αἱμοσφαίρια, προερχόμενα ἐκ τῶν ἐρυθροβλαστῶν καὶ ἔχοντα μέγεθος ἴσον περίπου πρὸς τὸ τοῦ ἐρυθροῦ αἱμοσφαιρίου. Οἱ νορμοβλάσται μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ πυρῆνος αὐτῶν μεταβάλλονται εἰς ὥριμα ἐρυθροκύτταρα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι τὴν τελικὴν ἐξέλιξιν τῶν ἐρυθροβλαστῶν. Καὶ κατὰ μὲν τὴν ἐνδομήτριον ζωὴν ἡ ἐξέλιξις αὕτη γίνεται καὶ ἐν τῷ κυκλοφοροῦντι αἵματι, διὸ καὶ εὑρίσκονται πλείονα τοιαῦτα ἐν αὐτῷ. Κατὰ τὴν ἐξωμήτριον ὅμως ζωὴν ἡ ἐξέλιξις αὕτη γίνεται ἐντὸς τοῦ μυελοῦ τῶν ὀστῶν, εἰσέρχονται δὲ εἰς τὴν περιφερικὴν κυκλοφορίαν ὡς ὥριμα ἐρυθρὰ κύτταρα. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ ἀνεύρεσις τοιούτων ἐμπυρήνων αἱμοσφαιρίων θεωρεῖται παθολογική. Καὶ πράγματι, τὰ ἐμπύρηνα ταῦτα αἱμοσφαίρια ἀνευρίσκονται εἰς τὰς ἀναιμίας καὶ ἰδίᾳ εἰς τὰς κακοήθεις τοιαύτας, εἰς τὰς δηλητηριάσεις κ.τ.λ.

Μετὰ χρῶσιν τῶν νορμοβλαστῶν κατὰ Giemsa βλέπομεν τὸ μὲν πρωτόπλασμα κεχρωσμένον ὀρθοχρωματικῶς, τὸν δὲ πυρῆνα βαθέως ἰῶδες κεχρωσμένον. Οὗτος περιέχει ἄφθονον χρωματίνην, ἥτις λαμβάνει τὴν διάταξιν ἀκτίνων τροχοῦ. Ὅταν ὁ νορμοβλάστης ὡριμάσῃ, ὁ πυρὴν αὐτοῦ, ὅστις συνήθως εἶναι ἐν τῷ κέντρῳ, πυκνοῦται καὶ διαλύεται, ἀφίνων σφαιρικόν τι ὑπόλειμμα ἐξώκεντρον, ὅπερ ὀνομάζεται σωμάτιον τοῦ Jolly. Κατὰ τὰς ἀναιμίας ὁ πυρὴν ἢ ἀποβάλλεται ἀμέσως ὁλόκληρος ἢ διαμελίζεται πρότερον εἰς μικρὰ τεμάχια. Εἰς τοὺς νορμοβλάστας παρετηρήθησαν ἐνίοτε καὶ βασεόφιλα στίγματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *J. Jolly,* «Traité technique d'Hématologie» (Paris 1923).—*A. Gilbert* καὶ *M. Weinberg,* «Traité du Sang» (Paris 1913).—*E. Grawitz* «Klinische Path. des Blutes» (Leipzig 1911). — *F. Weindenreich,* «Blutkörperchen und Wanderzellen» (Jeua, 1911). N. A. V

Νόρναι (αἱ) (Nornen) (*Σκανδ. Μυθολ.*). Οὕτω καλοῦνται αἱ μοῖραι *Οὗρντ, Βερντάντι* καὶ *Σκούλντ,* αἵτινες ἐκπροσωποῦν τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον. Ἀναφέρονται ὡσαύτως εἰς γερμανι-

καὶ ἀγγλικὰ ποιήματα ὑπὸ τὸ ὄνομα *Βούρτ* ἢ *Βύρντ*, ἄλλοτε μὲν ὡς προσωπικαί, ἄλλοτε δὲ ὡς ἀπρόσωποι δυνάμεις. Αἱ Νόρναι ἐμφανίζονται κατὰ τὴν γέννησιν τῶν παίδων, τὴν τύχην τῶν ὁποίων καθορίζουσιν. Α. Δ.

Νορντάου (Nordau), *Μάξ - Σίμων*. Αὐστριακὸς συγγραφεύς, ἑβραϊκῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς τῷ 1849. Ἐσπούδασεν ἰατρικήν, ἀναγορευθεὶς δὲ τῷ 1873 διδάκτωρ, ἐπεχείρησε σειρὰν ταξιδίων ἀνὰ τὴν Εὐρώπην καὶ παρέμεινεν ἐπὶ μακρὸν ἐν Βιέννῃ, Βερολίνῳ καὶ Ρωσίᾳ καὶ κατόπιν ἐν ταῖς Σκανδιναυϊκαῖς χώραις, Ἀγγλίᾳ, Ἱσπανίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ. Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἤσκησε τὴν ἰατρικὴν ἐν τῇ γενετείρᾳ του Πέστῃ μέχρι τοῦ 1880, ὁπότε μετέβη εἰς Παρισίους, ἔνθα ἐγκατεστάθη μονίμως.

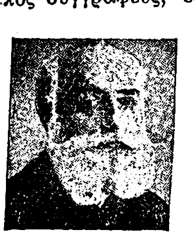

Μὰξ Νορντάου.

Ἀπὸ τοῦ 1890 ἐξεδηλώθη ἔνθερμος ὑποστηρικτὴς τῆς ἰουδαϊκῆς ὑποθέσεως, διεξαγαγὼν μακρὰν δημοσιογραφικὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν ἐν Ρωσίᾳ ἀντισημιτικῶν διωγμῶν (πογκρόμ). Ἐχρημάτισε πρόεδρος τοῦ συνεδρίου τῶν σιωνιστῶν καὶ ὑπῆρξε μέλος διαφόρων ἐπιστημονικῶν ἑταιρειῶν καὶ ἐπίτιμος διδάκτωρ τοῦ πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν. Ἔγραψε πλεῖστα κοινωνιολογικά, αἰσθητικὰ καὶ φιλοσοφικὰ ἔργα, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἑξῆς: «Aus dem wahren Milliardenlande. Pariser Studien und Bilder» (Leipzig 1888, 6' ἔκδ. 1881), «Vom Kreml zur Alhambra» (Leipzig 1880, γ' ἔκδ. 1888), «Paris unter der dritten Republik» (Leipzig 1880, δ' ἔκδ. 1890), «Die konventionellen Lügen der Kulturmenschheit» (Leipzig 1883, ιθ' ἔκδ. 1904, ἑλλην. μετάφρ. «Τὰ κατὰ συνθήκην ψεύδη τοῦ καθ' ἡμᾶς πολιτισμοῦ» ὑπὸ *Γ. Ζωγραφίδου* (ἔκδ. 6' ἐπιλογική 1909)· νεωτ. μετ. πλήρης ὑπὸ *Κ. Θ. Παπαλεξάνδρου* 1924), «Parodoxe» (1885, η' ἔκδ. Leipzig 1903, ἑλλην. μετ. εἰς δύο τόμους: «Ψυχολογικὰ παράδοξα» ὑπὸ *Ν. Κουντουριώτου* καὶ «Κοινωνιολογικὰ παράδοξα» 1913), «Augewählte Pariser Briefe» (6' ἔκδ. Leipzig 1887), «La funzione sociale dell' arte» (Turino 1897), «Entardung» (1893, γ' ἔκδ. Berlin 1896, ἑλλην. μετ. «Ὁ ἐκφυλισμός» ὑπὸ *Ἀ. Βλάχου* 1910), «Zeitgenössische Franzosen» (Berlin 1901), «Von Kunst und Künstlern» (Leipzig 1905), «Or Art and Artists» (1907), «Der Sinn der Geschichte Zionistische Schriften» (1909), «Der Lebens-Sport» κτλ. Ἐπίσης ἐξέδωκε: διηγήματα («Die Krankheit des Jahrhunderts» (Leipzig 1889, στ' ἔκδ. 1902), «Gefühlskomödie» (Breslau 1891), «Drohnenschlacht» (Berlin 1898), «Morganatisch» (Berlin 1904), ποιήματα («Seelenanalysen» (6' ἔκδ. Berlin 1903), «Maha-Rog» (Berlin 1905), δράματα («Die neuen Journalisten» (ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ F. Gross, 1888 Bremen), «Der Krieg der Millionen» (Bremen 1881, 6' ἔκδοσις 1904), «Das Recht zu Liben» (Berlin 1892), «Die Kugel» (Berlin 1895), «Doktor Kohn» (Berlin 1898, γ' ἔκδ. 1902). Ὁ Μὰξ Νορντάου, ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος, λόγῳ τῆς συγγραφικῆς του δεινότητος, ἡ ὁποία ἐν τούτοις δὲν δύναται ν' ἀποκρύψῃ τὸ ρηχὸν τῶν σκέψεών του. Ἐξετάζων ὡς ἰατρὸς καὶ ὡς φυσιολόγος τὰ ἀνομοιογενέστερα τῶν πραγμάτων, καταλήγει εἰς ἀδικαιολόγητα πορίσματα, ἐντυπωσιακὰ μέν, ἀλλ' οὐδεμίαν σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν πραγματικότητα, καὶ παρὰ τὴν ἐπαναστατικήν φρασεολογίαν του εἰς τὰ κοινωνικὰ προβλήματα κατὰ βάθος εἶναι συντηρητικὸς καὶ ἐναντίον πάσης ριζικῆς μεταβολῆς. Θ. Π.

Νόρντεν (Norden) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῷ διαμερίσματι τοῦ Ἁννοβέρου. Κάτ. 11.025. Ἔχει σιδηροχυτήρια, ἐργοστάσια σιδηροδρομικοῦ ὑλικοῦ, βιομηχανίαν καπνοῦ, σοκολάτας, γεωργικὴν σχολήν, βιβλιοθήκην κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Νόρντεν (Norden), *Ἐδουάρδος*. Γερμανὸς φιλόλογος, γεννηθεὶς τῷ 1868 ἐν Ἔμντεν. Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Γκράϊφσβαλντ (1893), Μπρεσλάου (1898) καὶ Βερολίνῳ (1906) καὶ ἔγραψε τὰ ἑξῆς: «Ὁ ἀρχαῖος πεζὸς λόγος ἀπὸ τοῦ ΣΤ' π. Χ. αἰῶνος μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀναγεννήσεως» (1898, 2 τ., νεωτέρα ἔκδοσις 1909—1915), «Ἡ λατινικὴ φιλολογία κατὰ τὴν μεταβατικὴν της περίοδον ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος εἰς τὸν μεσαίωνα» (1905, 3η ἔκδοσις 1912), «Ἄγνωστος θεός» (1913), «Ἔννιος καὶ Βιργίλιος» (1915), «Ἡ γερμανικὴ προϊστορία ἐν τῇ «Germania» τοῦ Τακίτου» (1920, 3η ἔκδ. 1923), «Ἡ γέννησις τοῦ παιδιοῦ. Ἱστορία μιᾶς θρησκευτικῆς ἰδέας» (1924) κλπ. Μετὰ τοῦ Gercke ἐξέδωκε τὴν «Εἰσαγωγὴν εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν» (1910—1912, 3 τόμοι, 3η ἔκδοσις 1921). Γ. Ε. Κ.

Νόρντενσκιελντ (Nordenskjöld), *Νὶλς-Ἀδόλφος-Ἔρρικος*. Σουηδὸς ἐξερευνητὴς καὶ γεωλόγος (1832—1901). Ἠκολούθησε τὸν γεωλόγον Ὄθωνα Τόρελλ εἰς Σπιτσβέργην (1858 καὶ 1861), διηύθυνε δὲ τὰς ὑπὸ τῆς Σουηδικῆς Ἀκαδημίας ὀργανωθείσας τῷ 1864 καὶ 1868 ἐπιστημονικὰς ἀποστολάς, ὅτε ἔφθασε μέχρι τοῦ 81°42' βορείου παραλλήλου. Τῷ 1870 ἐπεσκέφθη τὴν ἐκτεταμένην παγωμένην ἐνδοχώραν τῆς Γροιλανδίας. Τῷ 1875—1876 διέπλευσε τὴν Καρικὴν θάλασσαν καὶ ἐπεχείρησε τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἐπὶ μακρὸν ζητουμένης βορειοανατολικῆς διόδου. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1878 μὲ τὰ πλοῖα «Βέγκα» καὶ «Λένα» ἀπέπλευσεν ἀπὸ Γοτεμβοῦργον καὶ τὴν 27 Αὐγούστου ἔφθασε πρὸ τοῦ δέλτα τοῦ ποταμοῦ Λένα, ἀφήσας δὲ τὸ «Λένα» νὰ ἀναπλεύσῃ τὸν ποταμὸν ἐξηκολούθησε τὸν πλοῦν κατὰ μῆκος τῶν σιβηρικῶν ἀκτῶν ἐπιβαίνων τοῦ «Βέγκα». Μικρὸν ὅμως πρὸ τοῦ Βεριγγείου πορθμοῦ ἀπεκλείσθη ὑπὸ τῶν πάγων, ἀπὸ τῶν ρποίων ἐλευθερωθεὶς κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐξηκολούθησε τὸν παράπλουν τῶν ἀσιατικῶν (σιβηρικῶν) ἀκτῶν καὶ οὕτω ἔλυσε τὸ πρόβλημα τῆς ὑπάρξεως διόδου. Ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ὠνομάσθη ἡ ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Λένα μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Χάταγκον ἐκτεινομένη θάλασσα. Τῷ 1883 ἐπεχείρησε δεύτερον ταξίδιον εἰς Γροιλανδίαν καὶ επροχώρησε δι' ἑλκύθρων 117 χλμ. εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου. Ἐκτὸς πολλῶν σχετικῶν πρὸς τὰς ἐξερευνήσεις του ἄρθρων, πραγματειῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἀνακοινώσεων, ὁ Νόρντενσκιελντ ἐδημοσίευσε καὶ τὰ ἑξῆς: «Περίπλους τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης μὲ τὸ Βέγκα» (1881, οὗ γερμανικὴ μετάφρασις ἐξεδόθη τῷ 1882), «Facsimile Atlas till Kartografiens äldsta historia» (1889), «Περίπλους» (1897) κ. ἄ. Γ. Ι. Β.

—Νόρντενσκιελντ (Nordenskjöld), *Ὄθων*. Σουηδὸς ἐξερευνητὴς (1869—1928). Ἀνεψιὸς τοῦ *Νὶλς Νόρντενσκιελντ*. Τῷ 1895—1897 ἠκολούθησε τὸν βοτανικὸν Ντυζὲν εἰς τὴν Γῆν τοῦ Πυρός, τῷ 1898 ἐπεσκέφθη τὴν Ἀλάσκαν καὶ τὸν Ὀκτώβριον 1901 ἡγήθη ἐξερευνητικῆς ἀποστολῆς πρὸς τὸν Νότιον πόλον. Εἰς τὴν νῆσον τοῦ Χιονισμένου Λόφου, ὁ «Ἀνταρκτικός», τὸ πλοῖον, ἐφ' οὗ ἐπέβαινεν ἡ ἀποστολή, ἐθυθίσθη, ἀλλ' ὁ Νόρντενσκιελντ καὶ οἱ λοιποὶ τῆς ἀποστολῆς κατώρθωσαν νὰ ἐπιστρέψουν, ἐπιβάντες πλοίου τὸ ὁποῖον ἔστειλε τὸν Νοέμβριον τοῦ 1903 ἡ ἀργεντινὴ κυβέρνησις εἰς ἀναζήτησίν των. Τῷ 1905 ἐγένετο καθηγητὴς ἐν Γοτεμβούργῳ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1920—1921 ἐξηρεύνησε τὰς περουβιανὰς καὶ χιλιανὰς Ἄνδεις. Ὁ Νόρντενσκιελντ περιέγραψεν εἰς διαφόρους πραγματείας τὰ ἐπιστημονικὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐξερευνήσεών του καὶ μετὰ τῶν Ἄντερσον, Λάρσεν καὶ Σκόττσμπεργκ ἐδημοσίευσεν εἰς δύο τόμους τὸ «Antarctic Tva ar bland sydpolens isar», ἔργον μεταφρασθὲν εἰς τὴν γερμανικὴν (1904) καὶ ἀγγλικὴν (1905). Γ. Ι. Β.

Ὄθων Νόρντενσκιελντ.

Νόρντενσκιελντ, θάλασσα τοῦ — (Nordenskiöld, προφ. *Νούρντενσελτ*) *[Γεωγρ.]*. Τμῆμα τοῦ Βορείου Παγωμένου ὠκεανοῦ ἐν Σιβηρίᾳ, μεταξὺ τῆς χερσονήσου Ταϊμὺρ καὶ τῶν νήσων τῆς Νέας Σιβηρίας. Ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ ἐξερευνήσαντος αὐτὴν Ἀδόλφου Νόρντενσκιελντ (1878) καὶ δέχεται τὰ ὕδατα τῶν ποταμῶν Λένα, Ὄλενεκ, Ἀναμπάρα καὶ Χατάνγκα. Π. Ν. Π.

Νόρντενφλυχτ (Nordenflycht), *Ἐδβίγκ - Καρλόττα*. Σουηδὶς ποιήτρια (1718—1763). Πνεῦμα ἀνήσυχον καὶ ἐρευνητικόν, συνεκέντρωνεν ἐν τῷ οἴκῳ της τοὺς πλέον διακεκριμένους συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς της. Καταληφθεῖσα ὑπὸ σφοδροῦ ἐρωτικοῦ πάθους διὰ τὸν νεαρὸν φιλόλογον Fischerström, ὅστις ὅμως δὲν ἀνταπεκρίθη εἰς τοῦτον, περιέπεσεν εἰς ἀπόγνωσιν, ἥτις ὡδήγησεν εἰς τέλει ταύτην εἰς τὸν θάνατον. Ἔγραψε τὴν πλήρη μελαγχολίας καὶ αἰσθηματικότητος συλλογὴν ποιημάτων: «Τὸ θλιμμένο τρυγόνι» (1743), ἐπικὰ ποιήματα, πλήρη χάριτος διηγήματα καὶ τὸ ἔργον: «Ὑπεράσπισις τῆς γυναικὸς ἐναντίον τοῦ Ρουσσώ». Τὰ «Ἅπαντα» της ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ P. Hanselli ἐν Στοκχόλμῃ τῷ 1852 καὶ ὑπὸ τοῦ Vilmar Borelius, μετὰ κριτικῶν σημειωμάτων, τῷ 1924. Γ.Ε.Κ.

Νορντενχὰμ (Nordenham) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Ὀλδεμβούργῳ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Βέζερ. Κάτ. (1925) 8.927. Ἔχει ἀξιόλογον λιμένα, ναυπηγεῖα καὶ ἐργοστάσια καλῳδίων, μηχανῶν κτλ. Π. Ν. Π.

Νόρντερνάϋ (Norderney) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ νῆσος τοῦ συστήματος τῶν ἀνατολικῶν Φρεισίων νήσων ἐν τῷ νομῷ Νόρντεν. Ἔχει ἔκτασιν 15 τετρ. χλμ. Εἶναι στενὴ καὶ ἐπιμήκης καὶ χωρίζεται ἀπὸ τῆς ξηρᾶς διὰ τῆς θαλάσσης *Βάττενμερ*. Ἔχει ὁμώνυμον χωρίον (κάτ. 5.564) μὲ λιμένα, θέατρον, μουσεῖον, νοσοκομεῖον, φάρον, σταθμὸν ὑδροπλάνων καὶ εἶναι ἁλιευτικὸν κέντρον. Εἰς τὴν δυτικὴν γωνίαν τῆς νήσου ὑπάρχει ἡ μεγαλυτέρα γερμανικὴ λουτρόπολις, ἥτις συχνάζεται ἐτησίως ὑπὸ 40.000 προσώπων. Π. Ν. Π.

Νόρντκαπ (Nordkarp) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Βόρειον ἀκρωτήριον*.

Νόρντκυν (Nordkyn) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Βόρειον ἄκρον*.

Νόρντλαντ (Nordland) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς Νορβηγίας. Ἔκτασις 38.0.2 τετρ. χλμ., κάτ. (1926) 187.946, πρωτ. *Μπόνταϊ*. Π. Ν. Π.

Νορντμὰν (Nordmann), *Κάρολος*. Σύγχρονος Γάλλος ἀστρονόμος τοῦ ἀστεροσκοπείου τῶν Παρισίων. Ἐγένετο κατ' ἀρχὰς γνωστὸς ἐκ τῶν ἐργασιῶν του ἐπὶ τῆς μέσης θερμοκρασίας τῶν τροπικῶν χωρῶν καὶ ἐφεῦρεν ἰδίαν φερώνυμον μέθοδον πρὸς καταμέτρησιν τῆς θερμοκρασίας τῶν ἀστέρων. Κυρίως ὅμως εἶναι γνωστὸς ὡς ἐκλαϊκευτὴς τῆς ἀστρονομικῆς ἐπιστήμης εἰς ὕφος εὔληπτον, σαφὲς καὶ ἐπαγωγὸν ἐν τῇ «Illustration» καὶ τῇ «Revue des Deux Mondes» τῶν Παρισίων, ὅπου ἀπὸ ἐτῶν γράφει τὰς ἐπιστημονικὰς ἀστρονομικὰς ἐπιφυλλίδας. Δ. Μ. Β.

Νόρντστραντ (Nordstrand) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Γερμανίας ἐν τῷ συμπλέγματι τῶν βορείων Φρεισίων νήσων. Ἔχει ἔκτασιν 48 τετρ. χλμ. Κάτοικοι 2.361. Π. Ν. Π.

Νόρντφιορδ (Nordfjord, προφ. *Νόρφιορ*=Φιὸρδ τοῦ Βορρᾶ) *[Γεωγρ.]*. Διαμέρισμα καὶ φιὸρδ τῆς Νορβηγίας ἐν τῷ νομῷ Σόγκν ὀγκ Φιόρανε, ἐκτάσεως 4.023 χλμ. Κάτ. (1920) 25.810. Τὸ φιὸρδ ἔχει μῆκος 85 χιλ., πλάτος 1—4 καὶ βάθος 654 μ., ἡ εἴσοδός του δὲ εἶναι ἐπὶ τοῦ Βορείου Παγωμένου ὠκεανοῦ εἰς 61°50' Β. πλάτ. περίπου. Παρουσιάζει μεγάλως κατατετμημένας ἀκτάς. Εἰς τὸ διαμέρισμα ἀκμάζει ἡ κτηνοτροφία μικροσώμων ἵππων. —Π.

Νόρντχάουζεν (Nordhausen) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Σαξωνίᾳ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τσόργκε. Κάτ. 35.056. Ἔχει ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια, δύο μουσεῖα, θέατρον, στάδιον καὶ ἐργοστάσια ζύθου καὶ μηχανῶν. Π. Ν. Π.

Νόρντχορν (Nordhorn) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Ἀννοβέρῳ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Φέχτε, κόμβος τριῶν διωρύγων καὶ σιδηροδρόμων. Κάτ. 8.174. Ἔχει ἀξιόλογον ὑφαντουργίαν. Π. Ν. Π.

Νόροβ, *Ἀβραὰμ-Σεργκέγιεβιτς*. Ρῶσος λόγιος καὶ πολιτικός. Ἐχρημάτισεν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἀπὸ τοῦ 1854—1858. Μετέφρασεν εἰς τὴν γαλλικὴν καὶ τὴν νεοελληνικὴν τὸ «Ὁδοιπορικὸν» τοῦ ἡγουμένου Δανιὴλ (Πετρούπολις, 1864). Ε. Ι. Χ.

Νόροντομ (Norodom). Βασιλεὺς τῆς Καμπότζ, ζήσας κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ὁ Νόροντομ παρεχώρησε τῷ 1866 τὴν Καμπότζ εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ αὐτὸς μετέφερε τὴν ἕδραν του εἰς Πνὸμ - Πένι. Γ. Ι. Β.

Νόρουϊτς (Norwich)· βλ. λ. *Νόριτς*.

Νόρουωκ (Norwalk) *[Γεωγρ.]*. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ὑπάρχουν πολλαὶ πόλεις καὶ χωρία ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Β. Ἀμερικῆς, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι: —1) Ἐν τῇ πολιτείᾳ Κοννέκτικωτ καὶ τῇ κομιτείᾳ Φαιαρφηλντ, παρὰ τὰς ἐκβολὰς ὁμωνύμου ποταμοῦ. Κάτ. 27.743. Ἔχει καλὸν λιμένα καὶ βιομηχανίαν μηχανημάτων, πίλων, θερμαστρῶν, σιγαρέττων καὶ χαρτίνων κιβωτίων καὶ κυτίων. —2) Ἐν τῇ πολιτείᾳ Ὀχάϊο, παρὰ τὸν ποταμὸν Χόλλυ. Κάτ. 8.000. Εἶναι σημαντικὸν βιομηχανικὸν κέντρον καὶ ἔχει τεχνικὰς σχολάς, μουσεῖον καὶ βιβλιοθήκην. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουν ἐργοστάσια κλειδοκυμβάλων, πυροσβεστικῶν εἰδῶν, ραπτομηχανῶν, ἀρότρων καὶ πίλων. Μ.Δ.Β.

Νόρρεμπεργκ συσκευὴ (Nörrembergsches Apparat). Συσκευὴ πρὸς παραγωγὴν πεπολωμένου φωτὸς καὶ σπουδὴν δι' αὐτοῦ τῶν ἰδιοτήτων τῆς κρυσταλλικῆς ὕλης. Ἡ παραγωγὴ τοῦ πεπολωμένου φωτὸς διὰ τῆς συσκευῆς ταύτης ἐγένετο ἀρχικῶς δι' ἁπλῆς ἀνακλάσεως. Ἡ κοινὴ δηλαδὴ φωτεινὴ ἀκτίς, προσπίπτουσα ἐπὶ κατοπτρικῆς ἐπιφανείας ὑπὸ γωνίαν πολώσεως, ὑφίστατο κατὰ τὴν ἀνάκλασιν αὐτῆς πόλωσιν. Βραδύτερον ὅμως ἐχρησιμοποιήθησαν πρὸς παραγωγὴν τοῦ πεπολωμένου φωτὸς εἰς τὴν συσκευὴν ταύτην τὰ πρίσματα Nicol. Γ. Β.

νορρίλιθος (ὁ). Τεχνητὸς λίθος πολυτίμων ἰδιοτήτων, ὡς γόμφος (τάκος) ἐφαρμοζόμενος, διότι εἶναι ἐπιδεκτικὸς ἐπεξεργασίας διὰ τῶν ξυλουργικῶν ὀργάνων καὶ ἀνθεκτικὸς εἰς ἥλωσιν. Ἀποτε-

Digitized by Google

λεῖται ἐκ πριονισμάτων ξύλου καὶ ἀλεύρου φελλοῦ συνδεδεμένων μέσῳ ὀξυχλωριούχου κονίας. Ὑπερέχει τῶν ἐκ ξύλου γόμφων ὡς ἀνθεκτικὸς ἔναντι τῆς ὑγρασίας ἐν τοιχοδομῇ κλ. Α. Ι. Σ.

Νόρρις (Norris), ***Γουλιέλμος-Ἐδουάρδος.*** Ἄγγλος δικηγόρος καὶ διηγηματογράφος (1847—1925). Ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς: «Heaps of Money» (1877), «Mademoiselle de Mersac» (1880), «Barbara and Company» (1914), «The Triumphs of Sarah» (1920), «Sabine and Sabina» (1922), «Next of Kin» (1923) καὶ «Trevalion» (1925). Γ. Ε. Κ.

— **Νόρρις** (Norris), ***Φράνκ.*** Ἀμερικανὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1870 ἐν Σικάγῳ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1902 ἐν Ἁγ. Φραγκίσκῳ. Εἰς τὰ διηγήματά του «The Octopus» (1901) καὶ «The Pit» (1903), τὰ ὁποῖα διακρίνονται διὰ τὰς ἐπιτυχεῖς περιγραφὰς τῆς φύσεως καὶ τῶν χαρακτήρων, δίδει ὡραίαν εἰκόνα τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Καλιφορνίας. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν τῷ 1903 εἰς 7 τόμους. Γ. Ε. Κ.

Νορριστάουν (Norristown) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Πενσυλβανίᾳ, 29 χλμ. ΒΔ. τῆς Φιλαδελφείας. Κάτ. 32.319. Ἔχει δύο βιβλιοθήκας καὶ ἐργοστάσια ἐριουργίας, βαμβακουργίας καὶ χυτήρια σιδήρου. Π. Ν. Π.

Νόρλαντ (Norrland) *[Γεωγρ.].* Τὸ βορειότερον καὶ μεγαλύτερον τμῆμα τῆς Σουηδίας, ἔχον ἔκτασιν 260.494 τετρ. χλμ. καὶ 1.078.162 κατ. Π. Ν. Π.

Νόρρμποττεν (Norrbotten) *[Γεωγρ.].* Ὁ βορειότερος νομὸς τῆς Σουηδίας, ἔχων ἔκτασιν 105.520 τετρ. χλμ. καὶ 192.500 κατοίκους. Πρωτεύουσα ἡ πόλις *Λούλεο.* Γ. Θ. Κ.

Νόρρτγκαιπιγκ (Norrköping) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Σουηδίας, παρὰ τὸν ποταμὸν Μοτάλα, γνωστὸν διὰ τὰ ἐπὶ τῶν καταρρακτῶν του ἐργοστάσια παραγωγῆς ἐνεργείας. Κάτ. 60.000. Ἔχει ἐμπορικὴν σχολήν, φραιβελιανὸν ἰνστιτοῦτον, ὑφαντουργικὴν σχολήν, βιβλιοθήκην 100.000 τόμων, θέατρον, μουσεῖον, λοιμοκαθαρτήριον, βιομηχανίαν ὑφασμάτων καὶ μετάλλων, ναυπηγεῖα, σημαντικὸν λιμένα κτλ. Ἀναφέρεται εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Σουηδίας ὡς ἕδρα τῶν ἐθνικῶν συνελεύσεων τοῦ 1604, τοῦ 1769 καὶ τοῦ 1800. Γ. Θ. Κ.

Νόρτον (Norton), ***Καρολίνα-Ἐλισάβετ-Σάρα.*** Ἀγγλὶς συγγραφεὺς (1808—1877). Εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν ἐδημοσίευσε τὸ σατιρικὸν εὐθυμογράφημα «Ὁ δρόμος τῶν δανδήδων». Εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον ἐγένετο γνωστὴ ἰδίως ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ εἰδυλλίου «Αἱ θλίψεις τῆς Ροζαλίας» καὶ τοῦ ποιήματος «Ὁ μὴ ἀποθανὼν», ἔργον στηριζόμενον ἐπὶ τοῦ μύθου τοῦ «Περιπλανωμένου Ἰουδαίου». Τῷ 1827 συνεζεύχθη τὸν Γεώργιον Νόρτον (1800—1875), τὸν ὁποῖον μετὰ ταῦτα διεζεύχθη

Καρολίνα Νόρτον.

κατόπιν ἀστηρίκτου ἐκ μέρους τούτου καταγγελίας κατὰ τοῦ λόρδου Μέλμπουρν ἐπὶ ἀποπλανήσει τῆς Νόρτον. Ἡ ὑπόθεσις τῆς διαζεύξεως ταύτης ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς μεταρρύθμισιν τοῦ μέχρι τότε ἰσχύοντος νόμου ἐν Ἀγγλίᾳ περὶ τῆς νομικῆς καταστάσεως τῶν διεζευγμένων γυναικῶν. Ἡ Νόρτον ἐχρησίμευσεν ὡς πρόσωπον ἡρωΐδος τοῦ μυθιστορήματος τοῦ Γεωργίου Μέρεντιθ «Ἡ Ἄρτεμις». Ἄλλα ἔργα τῆς Νόρτον εἶναι: «Φωνὴ ἀπὸ τὰ ἐργοστάσια» (1836), ἔργον ἀποτελοῦν εὔγλωττον καταδίκην τῆς προσλήψεως παίδων ὡς ἐργατῶν, «Τὸ ὄνειρον καὶ ἄλλα ποιήματα» (1840), «Τὸ παιδίον τῶν νήσων» (1846), «Τὸ ρόδον τῆς Ἰεριχοῦς» (1870) κ.ἄ. Ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου της συνεζεύχθη τὸν σὲρ Οὐΐλλιαμ Στέρλινγκ-Μάξγουελλ. Γ. Ι. Β.

— **Νόρτον** (Norton), ***Κάρολος-Ἔλιοτ.*** Ἀμερικανὸς λόγιος καὶ συγγραφεὺς (1827—1908). Ἐχρημάτισεν ὑφηγητὴς καὶ εἶτα καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Χάρβαρτ. Ἐδημοσίευσε: «Μελέται ἐκ ταξιδίου εἰς Ἰταλίαν» (1860), «Ἱστορικαὶ μελέται περὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν ναῶν κατὰ τὸν μεσαίωνα», μετὰ τοῦ Λόουελλ ἐξέδωκε τὴν «Βορειοαμερικανικὴν Ἐπιθεώρησιν» καὶ μετέφρασεν εἰς πεζὸν τὴν «Θείαν Κωμῳδίαν» τοῦ Δάντη. Γ. Ι. Β.

Νόρτον-Σάουντ (Nortonsound) *[Γεωγρ.].* Κόλπος τῆς Βεριγγείου θαλάσσης ἐπὶ τῶν δυτικῶν ἀκτῶν τῆς Ἀλάσκας μεταξὺ 63°—65° Β. πλάτους καὶ 162°—166° 30′ Δ. μήκους, νοτίως τῆς χερσονήσου Σέβαντ. Πρὸς ΒΔ. τερματίζεται εἰς τὸ ἀκρωτήριον *Ρόντνη* (Rodney) καὶ πρὸς ΝΔ. εἰς τὸ ἀκρωτήριον *Ρομάντσοφ.* Ἐπὶ τῆς νοτίας ἀκτῆς του δέχεται τὸν ποταμὸν *Ὑοῦκον*, ἐπὶ τοῦ βορείου μυχοῦ του σχηματίζεται ὁ ὅρμος *Νόρτονμπαίη* (Nortonbay) καὶ ἐπὶ τῶν ΒΔ. ἀκτῶν κεῖται ἡ πόλις *Νόμ-Σίτυ.* Τὸ ἔναντι τοῦ κόλπου ἄνοιγμα κρατεῖ ἐν μέρει ἡ μεγάλη νῆσος *Ἅγιος Λαυρέντιος.* Π. Ν. Π.

νορτροπάνιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.].* Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $C_7H_{13}N$, παρασκευασθεῖσα ἐκ τοῦ τροπανίου καὶ τῆς τροπίνης. Σῶμα λευκὸν κρυσταλλικόν, τηκόμενον εἰς 60°. Σ. Γ.

νορτροπανόλη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *τροπανόλη ἢ τροπίνη.*

Νόρτσια (Norcia) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ Περουγίας. Κάτ. 7.369. Κεῖται εἰς ὕψος 604 μ. παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Νεττόρε τῶν Κεντρικῶν Ἀπεννίνων. Εἶναι σημαντικὸν κτηνοτροφικὸν κέντρον καὶ ἐξάγει ὀνομαστὰ διατηρημένα κρέατα. Περιβάλλεται ὑπὸ μεσαιωνικῶν τειχῶν, κατὰ μέγα μέρος ἠρειπωμένων, καὶ ἔχει μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ ΙΔ′ αἰῶνος, ναὸν τοῦ ἐν αὐτῷ γεννηθέντος Ἁγίου Βενεδίκτου, δημαρχεῖον τοῦ ΙΓ′ αἰῶνος κλπ. Εἶναι ἡ ἀρχαία Nursia, ἥτις ἔπαιξε σπουδαιότατον ρόλον κατὰ τοὺς ἀγῶνας μεταξὺ Σαβίνων καὶ Ρωμαίων. Κατὰ τὸν μεσαίωνα εἶχε περιέλθει ὑπὸ τοὺς δοῦκας τοῦ Σπολέτο, κατὰ δὲ τὸν ΙΑ′ αἰῶνα διετέλει ὑπὸ ἀνεξάρτητον δημοκρατικὸν καθεστώς. Μ. Δ. Β.

Νόρτχαϊμ (Northeim) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Ἁννοβέρῳ. Κάτ. 9.400. Ἔχει βιομηχανίαν σακχάρεως, πούρων, τσιμέντων, ζύθου. Γ. Θ. Κ.

Νόρφιορ (Nordfjord) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Νόρδφιορδ.*

Νόρφολκ (Norfolk) *[Γεωγρ.].* Ἀνατολικὴ κομιτεία τῆς Ἀγγλίας. Ἔχει ἔκτασιν 5.110 τ. χλμ. καὶ 504.293 κατ. Διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ *Γιὰρ* (Yare) καὶ παράγει σῖτον, κριθήν, τεῦτλα καὶ ἔχει ἐργοστάσια μεταξωτῶν καὶ μαλλίνων ὑφασμάτων, μουστάρδας καὶ στέατος. Πρωτεύουσα τῆς κομιτείας εἶναι τὸ *Νόριτς.* Γ. Ι. Β.

— **Νόρφολκ** (Norfolk) *[Γεωγρ.].* —1) Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ Βιργινίᾳ καὶ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς τοῦ κόλπου Τσήσαπηκ. Κάτ. 184.200. Ἔχει καλὸν λιμένα. Ἱδρύθη τῷ 1688, ἐπυρπολήθη τῷ 1776 ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ ἀνεκτίσθη μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν. —2) Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ Νεβράσκᾳ. Κάτ. 12.500. Γ. Ι. Β.

— **Νόρφολκ** ***νῆσος*** (Norfolk Island) *[Γεωγρ.].* Νῆσος ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ, κειμένη εἰς 29° Ν. πλάτους καὶ 167° 56′ Α. μήκους. Ἔχει ἔκτασιν 32 ½ τ. χλμ. καὶ 747 κατ. Ἀνήκει εἰς τὴν Αὐστραλιακὴν ὁμοσπονδίαν. Παράγει πορτοκάλλια, λεμόνια, σῦκα, κρόμμυα κλπ. Γ. Ι. Β.

Νόρφολκ (Norfolk), ***Θωμᾶς-Χόβαρντ,*** δοὺξ τοῦ —. Ἄγγλος εὐγενὴς (1536—1572). Κατ' ἀρχὰς ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ, βραδύτερον ὅμως ἐπεδίωξε νὰ νυμφευθῇ τὴν Μαρίαν Στούαρτ. Προῆλθεν εἰς συνεννοήσεις μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας Φιλίππου τοῦ Β′, ὅπως διευκολύνῃ τὴν εἰσβολὴν τῶν Ἱσπανῶν εἰς Ἀγγλίαν πρὸς ἀνατροπὴν τῆς βασιλίσσης. Συλληφθεὶς κατεδικάσθη εἰς θάνατον καὶ ἀπεκεφαλίσθη. Γ. Ι. Β.

Νοσαΐριται· βλ. *Ἀνσαρῖται.*

Νοσαλήνη *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας κειμένη κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. Ε′, 6, 24) εἰς τὰ ἀνατολικώτερα τῆς Καππαδοκίας, ἐν τῇ Ἀραυηνῇ, ἐπὶ τῆς ἀπὸ Μελιτηνῆς εἰς Σαμόσατα ὁδοῦ. Α. Θ. Σ.

νοσεάνης (ὁ) (Nosean) *[Ὀρυκτολ.].* Ὀρυκτὸν τῆς ὁμάδος τοῦ λευκίτου καὶ νεφελίνου· ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $3\ NaAlSiO_4 . NaSO_4$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ κυβικὸν σύστημα, πιθανῶς εἰς τὴν τετραεδρικὴν ἡμιεδρίαν, ἀπαντᾷ δὲ καὶ εἰς ἀκανονίστους κόκκους. Ἔχει σχισμὸν κατὰ ρομβικὸν δωδεκάεδρον, θραυσμὸν κογχώδη ἕως ἀνώμαλον, σκληρότητα 5—6, εἰδικὸν βάρος 2,3—2,5 καὶ λάμψιν ὑαλώδη, στερεῖται δὲ χαρακτηριστικοῦ χρώματος, ἐμφανιζόμενος συνήθως ὡς τεφρός, ὑπόφαιος ἢ μαῦρος. Ἀπαντᾷ σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἐντὸς νεφελινικῶν καὶ λευκιτικῶν ἡφαιστειογενῶν πετρωμάτων, ὡς φωνολίθων, νεφελινικῶν καὶ λευκιτικῶν βασαλτῶν κ. ἄ. Γ. Β.

Νοσεανικὸς ***συηνίτης*** (Noseansyenit) *[Πετρογρ.].* Πέτρωμα πυριγενὲς πλουτωνίων τῆς οἰκογενείας τῶν ἐλαιολιθικῶν καὶ λευκιτικῶν συηνιτῶν. Συνίσταται ἀπὸ ἀλκαλιούχους ἀστρίους μὲ νοσεάνην εἰς ἀνοικτοτέφρους κρυστάλλους καὶ ζιρκόνιο[ν] καὶ μαγνητίτην, στερεῖται δὲ βιοτίτου καὶ τῶ[ν] ἄλλων φεμικῶν συστατικῶν, τὰ ὁποῖα ἐμφανί[ζ]ζονται εἰς πλεῖστα μέλη τῆς ἐν λόγῳ οἰκογενείας. Ἔχει κοκκώδη ἱστὸν καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὴν Laacher Seegebiet. Γ. Β.

— **νοσεανικὸς** ***φωνόλιθος*** *[Πετρογρ.].* Πέτρωμα ἡφαιστειογενὲς τῆς οἰκογενείας τῶν φωνολίθων. Ἀποτελεῖται ἀπὸ σανίδινον καὶ νοσεάνην, περιέχει δὲ συγχρόνως καὶ φυλλάρια βιοτίτου, λευκίτην καὶ αὐγιρινικὸν αὐγίτην. Διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ διακρίνεται σπανίως καὶ νεφελίνης, ὑπάρχει ὅμως ἐντὸς τῆς θεμελιώδους μάζης. Ἔχει χρῶμα ὑποπράσινον, τεφρὸν ἢ κιτρινόφαιον, ἡ δὲ θεμελιώδης μᾶζα αὐτοῦ εἶναι κοκκώδης ἕως στιφρά. Γ. Β.

νοσερίνης (ὁ) (Nocerin) *[Ὀρυκτολ.].* Ὀρυκτὸν ἀποτελοῦν φθοριοῦχον ἕνωσιν τοῦ ἀσβεστίου καὶ μαγνησίου μετὰ τοῦ ὀξειδίου αὐτῶν

$$2\ (Ca\ Mg)F_2 .\ Ca\ Mg)O.$$

Περιέχει ἐπίσης καὶ ἀργίλλιον, κάλιον καὶ νάτριον. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ἑξαγωνικὸν σύστημα εἰς κρυστάλλους βελονοειδεῖς ἢ εἰς ἰνώδη συσσωματώματα. Ἔχει χρῶμα λευκόν, λάμψιν μεταξώδη καὶ ἀπαντᾷ εἰς ἡφαιστείας βόμβας ἐντὸς τοῦ τόφφου τῆς Nocera παρὰ τὴν Νεάπολιν. Γ. Β.

νοσήλεια (τά), ἢ ***νοσήλια***· τὰ πρὸς νοσηλείαν ἀναγκαῖα, ἡ ἀπαιτουμένη δαπάνη πρὸς θεραπείαν ἀσθενοῦς: «τὰ νοσήλεια τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καταβάλλονται ὑπὸ τοῦ κράτους».

νοσηλεία (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ νοσηλεύειν, ἡ φροντὶς διὰ τὸν ἀσθενῆ, θεραπεία: «κατ' οἶκον—, ἐν τῷ νοσοκομείῳ νοσηλεία».

— **νοσηλείας** ***ἔξοδα.*** Ὁ νομικὸς χαρακτὴρ τῶν ἐξόδων νοσηλείας εἶναι σύνθετος, καθόσον ταῦτα περιλαμβάνουσιν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἀμοιβὴν τῶν ἰατρικῶν καὶ νοσηλευτικῶν ὑπηρεσιῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ μίσθωμα τῆς οἰκίας ἢ τοῦ διαμερίσματος ἐν ᾧ γίνεται ἡ νοσηλεία, καὶ τέλος τὸ τίμημα τῶν παρεχομένων εἰδῶν τροφῆς, φαρμάκων κλπ. Ἡ παροχὴ τῶν ἐξόδων νοσηλείας ἐν περιπτώσει ἀσθενείας ἢ ἀτυχήματος τῶν ἐπὶ μισθῷ παρεχόντων τὰς ὑπηρεσίας των ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων προβλέπεται ὑπὸ εἰδικῶν διατάξεων τῆς ἐργατικῆς καὶ κοινωνικῆς νομοθεσίας. Οὕτως ὁ νόμος 551 «Περὶ εὐθύνης πρὸς ἀποζημίωσιν τῶν ἐξ ἀτυχήματος ἐν τῇ ἐργασίᾳ παθόντων ἐργατῶν ἢ ὑπαλλήλων» (κωδικοποιηθεὶς διὰ Π. Δ. τῆς 24 Ἰουλίου 1930) ὁρίζει ὅτι οἱ ἐργοδόται οἰκοδομικῶν ἢ ἄλλων τεχνικῶν ἔργων, οἱ κύριοι ἐπιχειρήσεων διεξαγομένων εἰς παντὸς εἴδους βιομηχανικὰ καὶ βιοτεχνικὰ ἐργοστάσια, ἢ ἐπιχειρήσεων μεταφορᾶς διὰ γῆς ἢ ὕδατος, φορτώσεως, ἐκφορτώσεως καὶ ἀποθηκεύσεως, ὀρυχείων, λατομείων, ὡς καὶ πάσης ἐν γένει ἐπιχειρήσεως ἢ ἐκμεταλλεύσεως, ἐν αἷς κατασκευάζονται ἢ χρησιμοποιοῦνται ἐκρηκτικαὶ ἢ τοξικαὶ ὗλαι ἢ γίνεται χρῆσις μηχανῆς κινουμένης διὰ δυνάμεως ἄλλης πλὴν τοῦ ἀνθρώπου ἢ ζῴου, ἐν περιπτώσει ἀτυχήματος ἐκ βιαίου συμβάντος ἐπελθόντος ἐν τῇ ἐκτελέσει τῆς ἐργασίας ἢ ἐξ ἀφορμῆς ταύτης, ὑποχρεοῦνται, πλὴν τῆς νομίμου ἀποζημιώσεως, νὰ παράσχωσιν εἰς τὸν παθόντα καὶ «τὰ ἰατρικὰ καὶ φαρμακευτικὰ ἔξοδα καὶ τὰ ἔξοδα νοσηλείας», μὴ δυνάμενα νὰ ὑπερβῶσι τὰς διακοσίας δραχμὰς ἡμερησίως, οὐδὲ νὰ παραταθῶσι πέραν τῶν δύο ἐτῶν. Οἱ ἰατροί, φαρμακοποιοί, διευθυνταὶ κλινικῶν καὶ πᾶς καταβάλλων τὰ ἔξοδα δύνανται νὰ ἐνάγουν ἀπ' εὐθείας τοὺς ὡς ἄνω κυρίους τῶν ἐπιχειρήσεων. Παρομοίαν πρόνοιαν εἶχε λάβει ἤδη ἀπὸ τοῦ 1901 ὁ εἰδικὸς νόμος ΒΩΜΑ′ «Περὶ περιθάλψεως τῶν ἐν τοῖς μεταλλείοις καὶ μεταλλουργείοις παθόντων κλπ.». Γενικωτέρα εἶναι ἡ πρόνοια τοῦ νόμου 2868 «Περὶ ὑποχρεωτικῆς ἀσφαλίσεως τῶν ἐργατῶν καὶ ἰδιωτικῶν ὑπαλλήλων» (κωδικοποιηθέντος διὰ Β. Δ. τῆς … Δεκεμβρίου 1923), ὅστις ρυθμίζων τὰ τῆς ἀσφαλίσεως ὁρίζει μεταξὺ τῶν σκοπῶν αὐτῆς καὶ τὴν χορηγίαν νοσηλείων εἰς τὰ ἠσφαλισμένα πρόσωπα. Ὡς πρὸς τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους ἐλήφθη μέριμνα διὰ τοῦ Ν. Δ. τῆς 4 Σεπτεμβρίου 19…, κατὰ τὸ ὁποῖον δημόσιοι ὑπάλληλοι καὶ ὑπηρέται ἔχοντες πλέον τῶν πέντε ἐτῶν ὑπηρεσίαν, βαρέως ἀσθενοῦντες, δύνανται νὰ νοσηλεύωνται εἰς δημόσια ἢ ἰδιωτικὰ νοσοκομεῖα ἢ κλινικὰς ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος, κατόπιν ἐγκρίσεως τοῦ ἁρμοδίου ὑπουργοῦ, ὁρίζοντος καὶ τὴν διάρκειαν τῆς νοσηλείας, μὴ δυναμένης νὰ ὑπερβῇ τὸ δίμηνον. Καὶ εἰς μὲν τὰ δημόσια νοσοκομεῖα, τὸ κράτος καταβάλλει τὸ σύνολον τῶν νοσηλείων, εἰς δὲ τὰ ἰδιωτικὰ μόνον τὰ τρία τέταρτα αὐτῶν, τοῦ λοιποῦ βαρύνοντος τὸν νοσηλευόμενον. Ἐπίσης δύνανται νὰ καταβληθῶσι καὶ τὰ ἔξοδα τῆς κατ' οἶκον νοσηλείας τοῦ ὑπαλλήλου, δεόντως ἀποδεικνυόμενα καὶ δικαιολογούμενα. Πάντως τὸ σύνολον τῶν οἱασδήποτε φύσεως νοσηλείων δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὰς ἀποδοχὰς ἑνὸς μηνὸς τοῦ νοσηλευομένου, …τὸς δωδεκαμήνου περιόδου. Μ. Σ.

νοσηλευτήριον (τό)· ὁ τόπος ὅπου νοσηλεύεταί τις, θεραπευτήριον, νοσοκομεῖον.

Digitized by Google

νοσηλευτὴς (ὁ)· ὁ νοσηλεύων, ὁ περιποιούμενος τὸν ἀσθενῆ, νοσοκόμος ἢ ἰατρός.

νοσηλεύω· περιποιοῦμαι ἀσθενῆ, παρέχω ἰατρικὴν ἢ νοσοκομειακὴν βοήθειαν: «ποῖος ἰατρὸς τὸν νοσηλεύει;»· || παθ. *νοσηλεύομαι*· εὑρίσκομαι ὑπὸ ἰατρικὴν ἢ νοσοκομειακὴν ἀντίληψιν, θεραπεύομαι: «νοσηλεύεται κατ' οἶκον, —ἐν τῷ νοσοκομείῳ».

νοσήλια (τά)· βλ. *νοσήλεια*.

νόσημα (τό)· νόσος, ἀσθένεια, πάθησις σωματικὴ ἢ ψυχική: «νόσημα ἰάσιμον ἢ ἰατόν, — θανάσιμον».

— *[Ἰατρ.]* Βλ. λ. *νόσος*.

—**νοσήματα** ***ἐπαγγελματικά***· βλ. *ἐπαγγελματικαὶ* ἀσθένειαι.

νοσηρός, —*ά*, —*όν*· ἐπὶ τόπου, ὁ προξενῶν νοσήματα, νοσώδης: «νοσηρὸν κλῖμα», «χώρα νοσηρά»· || ὁ μὴ ὑγιής, βεβλαμμένος, ἐπίνοσος: «νοσηρὰ διανόησις, — φαντασία».—Ἐπίρρ. ***νοσηρῶς***.

νοσηρότης, —*ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ νοσηροῦ, τὸ ἀνθυγιεινόν: «ἡ νοσηρότης τοῦ κλίματος»· || ἔλλειψις ὑγείας: «ἡ νοσηρότης τῆς διανοίας, — τῆς φαντασίας».

—*[Ὑγιειν.]* Τὴν *νοσηρότητα* ἐκφράζει εἰς εἰδικῶς καταρτιζομένους πίνακας ἡ σχέσις, ἥτις ὑφίσταται μεταξὺ τοῦ ἀριθμοῦ πασχόντων καὶ τοῦ ἀριθμοῦ ἐπιζώντων ἀτόμων ὁμάδος τινός, ἐντὸς ἔτους, κατὰ φῦλον καὶ καθ' ἡλικίαν. Εἰς ταῦτα προστίθεται καὶ ὁ μέσος ὅρος διαρκείας τῶν νόσων, ἐνίοτε δὲ καὶ ἡ ἀναλογία θανάτων κατ' ἀριθμὸν πασχόντων. Σ. Γ. Σ.

Νόσκε (Noske), ***Γουσταῦος***. Γερμανὸς πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1868 ἐν Μπράντενμπουργκ. Ἐργασθεὶς κατ' ἀρχὰς ὡς ξυλουργός, ἀνεμείχθη ζωηρῶς εἰς τὴν συνδικαλιστικὴν κίνησιν, διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1897 συνεργάτης διαφόρων σοσιαλδημοκρατικῶν ἐφημερίδων, ἀπὸ τοῦ 1906 μέλος τοῦ Ράϊχσταγ καὶ τῷ 1919 — 1920 τῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Ἀποσταλείς, κατὰ τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου 1918 εἰς Κίελον πρὸς καταστολὴν τῶν ταραχῶν, κατώρθωσε νὰ κερδίσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν ἐπαναστατῶν. Διετέλεσεν ἀπὸ τῆς 6 Ἰανουαρίου 1919 ἀνώτατος διοικητὴς πάντων τῶν ἐν Βερολίνῳ στρατευμάτων καὶ ἀπὸ τῆς 13 Φεβρουαρίου 1919 μέχρι τῆς 13 Μαρτίου 1920 ὑπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς ἀμύνης. Ἀπὸ τοῦ 1920 διωρίσθη εἰς τὴν θέσιν τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ Ἀννοβέρου. Ἔγραψεν: «Αὐτοβιογραφία» (1919), «Ἀπὸ τοῦ Κιέλου μέχρι τοῦ πραξικοπήματος Κάππ» (1920). Γ. Ε. Κ.

Νοσοβέλο *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Πολυανέμου (Κορτσίστης) τῆς ἐπαρχίας Καστορίας τοῦ νομοῦ Φλωρίνης. Κάτοικοι (1928) 87. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Κορφούλα*.

νοσογόνος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ γεννῶν νόσους: «νοσογόνος ἑστία», «ἀέρια νοσογόνα».

νοσογραφία (ἡ)· ἡ ἐν πραγματείᾳ περιγραφὴ νόσου ἢ νόσων τινῶν, ἡ ταξινόμησις διαφόρων ἀσθενειῶν κατὰ συστηματικὸν τρόπον. Σ. Γ. Σ.

νοσογραφικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀνήκων εἰς τὴν νοσογραφίαν, ὁ ἀποβλέπων εἰς τὴν νοσογραφίαν: «νοσογραφικὰ δελτία». Σ. Γ. Σ.

νοσογράφος, (ὁ)· ὁ περὶ τὴν νοσογραφίαν ἐνασχολούμενος. Σ. Γ. Σ.

νοσόδενδρον (τὸ) (Nosodendron) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κοιλοκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κουρκουλιονιδῶν*, περιλαμβάνον πέντε εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς νοτίου Ἀμερικῆς, ἐνδιαιτώμενα ἐπὶ τῶν δένδρων. Κύρια χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους τούτου εἶναι τὰ ἑξῆς: κεραῖαι ἀρκετὰ μακραί, ἑκάστης ἀποτελουμένης ἐξ ἕνδεκα ἀρθρώσεων, τελευτῶσαι εἰς βραχεῖαν ροπαλοειδῆ ἀπόφυσιν, ἥτις σχηματίζεται ἐπὶ τῶν τριῶν τελευταίων ἀρθρώσεων. Τὸ στέρνον εἶναι μᾶλλον ἐπίμηκες καὶ στενὸν καὶ ἡ κοιλία ἀρκετὰ εὐμεγέθης. Γνωστότερον εὐρωπαϊκὸν εἶδος εἶναι τὸ *νοσόδενδρον τὸ ταινιοφόρον* (Nosodendron fasciatum), ὅπερ ἔχει χρῶμα μελανὸν μετὰ λεπτῶν ὑπολεύκων κηλίδων ἐπὶ τῆς ράχεως, κεραίας καὶ πόδας φαιοὺς καὶ μικρὰς φαιοτεφρὰς τρίχας ἐπὶ τῶν ἐλύτρων. Ἡ προνύμφη τούτου ἔχει σῶμα μαλακόν, ὑπόλευκον, κεφαλὴν λεπιδωτὴν καὶ ἰσχυροτάτας σιαγόνας. Τὸ νοσόδενδρον τὸ ταινιοφόρον ἐνδιαιτᾶται ἐπὶ τῶν πληγῶν τῶν δι' οἱονδήποτε λόγον προξενηθεισῶν ἐπὶ τοῦ κορμοῦ διαφόρων δένδρων καὶ ἰδίως ὀπωροφόρων τοιούτων. Δ. Ν. Π.

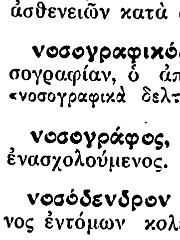

Νοσόδενδρον τὸ ταινιοφόρον.

νοσοκομειακός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν νοσοκόμον ἢ τὸ νοσοκομεῖον: «νοσοκομειακὴ περίθαλψις».

—***νοσοκομειακὰ σκάφη***. Καλοῦνται οὕτω, ἢ *πλωτὰ νοσοκομεῖα*, τὰ πλοῖα, ἅτινα ἀποκλειστικὸν σκοπὸν ἔχουν τὴν περισυλλογὴν καὶ περίθαλψιν τῶν τραυματιῶν, ἀσθενῶν καὶ ναυαγῶν. Ταῦτα διακρίνονται: 1) εἰς στρατιωτικὰ νοσοκομειακὰ σκάφη, ἤτοι πλοῖα κατασκευασθέντα ὑπὸ τῶν ἐμπολέμων κρατῶν εἰδικῶς καὶ ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν περίθαλψιν τῶν τραυματιῶν καὶ ἀσθενῶν τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, καὶ 2) εἰς νοσοκομειακὰ ἀνήκοντα εἴτε εἰς ἰδιώτας εἴτε εἰς φιλανθρωπικοὺς συλλόγους ἀνεγνωρισμένους ὑπὸ τῶν ἐμπολέμων κρατῶν ἢ οὐδετέρων τοιούτων. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει τὰ νοσοκομειακὰ σκάφη δύνανται νὰ τεθῶσιν εἰς τὴν διάθεσιν ἑνὸς τῶν ἐμπολέμων κρατῶν. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω σκαφῶν θεωροῦνται νοσοκομειακὰ σκάφη καὶ τὰ πλοῖα, ἅτινα, ἀνήκοντα εἰς ἰδιώτας οὐδετέρου κράτους καὶ εὑρεθέντα εἰς τὸν τόπον τῶν ἐπιχειρήσεων, προσφέρουσι τὴν συνδρομήν των διὰ τὴν περισυλλογὴν καὶ μεταφορὰν τῶν τραυματιῶν καὶ ναυαγῶν τῶν ἐμπολέμων. Τὰ στρατιωτικὰ νοσοκομειακὰ σκάφη διακρίνονται ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς αὐτῶν βαφῆς, ἥτις εἶναι λευκὴ μετὰ ὁριζοντίας πρασίνης λωρίδος πλάτους 1 ½ περίπου μέτρου. Τὰ νοσοκομειακὰ σκάφη ἰδιωτῶν ἢ φιλανθρωπικῶν συλλόγων ἔχουσιν ὡσαύτως λευκὴν βαφὴν μὲ ἐρυθρὰν ὅμως ὁριζόντιον λωρίδα.

Τὰ ὀνόματα πάντων τῶν νοσοκομειακῶν σκαφῶν δέον νὰ γνωστοποιῶνται μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων κρατῶν κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐχθροπραξιῶν ἢ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῶν, πάντοτε ὅμως πρὸ τῆς χρησιμοποιήσεώς των. Τὰ νοσοκομειακὰ σκάφη δὲν ὑπόκεινται εἰς σύλληψιν, κατάσχεσιν, καθ' ὅλα δὲ εἶναι σεβαστά. Τῶν εὐεργετημάτων τούτων δὲν ἀπολαύουσι, μόνον ἐὰν παρεκκλίνωσι τοῦ φιλανθρωπικοῦ των προορισμοῦ καὶ ἐνεργήσωσιν ἐχθρικήν τινα πρᾶξιν. Ταῦτα, οὐχ ἧττον, ὑπόκεινται εἰς νηοψίαν ὑπὸ τῶν ἐμπολέμων πολεμικῶν σκαφῶν, ἅτινα δύνανται νὰ διατάξουν τὴν ἀπομάκρυνσίν των, νὰ ἐπιβάλουν εἰς ταῦτα ὡρισμένην κατεύθυνσιν πορείας καὶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ τὰ κρατήσουν, ὁσάκις λόγοι ὑψίστης στρατιωτικῆς σημασίας ἤθελον ἀπαιτήσει τοῦτο. Τὰς διαταγὰς ταύτας τὰ ἐμπόλεμα πολεμικὰ σκάφη δέον νὰ ἀναγράφουν εἰς τὸ ἡμερολόγιον τοῦ νοσοκομειακοῦ σκάφους. Ἡ περίθαλψις τῶν τραυματιῶν, ἀσθενῶν ἢ ναυαγῶν καὶ ἡ παροχὴ βοηθείας εἰς τούτους τυγχάνει ὑποχρεωτικὴ διὰ πᾶν νοσοκομειακὸν σκάφος, ὅπερ οὐδεμίαν πρέπει νὰ κάμνῃ διάκρισιν τῆς ἐθνικότητος τῶν τραυματιῶν.

Πάντα τὰ νοσοκομειακὰ σκάφη δέον ἐκτὸς τῆς ἐθνικῆς των σημαίας νὰ φέρουν καὶ τὴν σημαίαν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Κατὰ τὴν συνδιάσκεψιν τοῦ 1899 ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Τουρκίας ἐζήτησε τὴν ἀντικατάστασιν διὰ τὰ τουρκικὰ πλοῖα τῆς σημαίας τοῦ ἐρυθροῦ σταυροῦ διὰ τῆς ἐρυθρᾶς ἡμισελήνου, ἀλλ' ἡ πρότασις αὕτη ἀπερρίφθη τότε, διὰ νὰ γίνῃ δεκτὴ κατὰ τὴν συνδιάσκεψιν τοῦ 1907. Τὰ οὐδέτερα νοσοκομειακὰ πλοῖα ἐκτὸς τῆς ἐθνικῆς των σημαίας καὶ τῆς τοῦ ἐρυθροῦ σταυροῦ δέον νὰ φέρουν εἰς τὸν μεγαλύτερον ἱστόν των καὶ τὴν σημαίαν τοῦ ἐμπολέμου κράτους, εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ὁποίου ἐτέθησαν (σύμβασις τῆς Χάγης 1907, ἄρθρ. 5 § 4). Τὰ περὶ νοσοκομειακῶν σκαφῶν τὸ πρῶτον συνεζητήθησαν κατὰ τὴν συνδιάσκεψιν τῆς Γενεύης (Ὀκτωβρίου 1863). Ἡ πρώτη σχετικὴ σύμβασις ὑπεγράφη τὴν 22 Αὐγούστου 1864. Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἀτελειῶν τῆς συμβάσεως ταύτης ἐγένετο νέα συνδιάσκεψις ἐν Γενεύῃ τῷ 1868. Ἡ συνδιάσκεψις τῆς εἰρήνης τῆς Χάγης τοῦ 1899 ἀνέλαβε τὴν ὁριστικὴν διατύπωσιν τῶν κανόνων περὶ νοσοκομειακῶν σκαφῶν, ἥτις καὶ ἐπετεύχθη κατὰ τὴν δευτέραν συνδιάσκεψιν τῆς Χάγης τοῦ 1907. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον (1914—1918) αἱ διατάξεις τῆς συνδιασκέψεως τῆς Χάγης τοῦ 1899 καὶ 1907 περὶ νοσοκομειακῶν σκαφῶν δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι δὲν ἐτηρήθησαν, καθότι τὰ ἐμπόλεμα κράτη, καὶ δὴ ἡ Γερμανία, ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Τουρκία, κατ' ἐπανάληψιν προέβησαν εἰς τὸν τορπιλλισμὸν καὶ καταστροφὴν αὐτῶν. Οὕτω τῷ 1915—1916 τὰ ἀγγλικὰ νοσοκομειακὰ σκάφη «Asturias», «Britannic» καὶ ««V. Period» ἐτορπιλλίσθησαν, διασωθέντος μόνον τοῦ πρώτου. Τὴν 29ην Ἰανουαρίου 1917 ἡ Γερμανία ἐγνωστοποίησεν εἰς τὴν Γαλλίαν τὴν πρόθεσίν της, ὅπως ἐπιτίθεται καὶ τορπιλλίζῃ πᾶν νοσοκομειακὸν σκάφος ἄνευ οὐδεμιᾶς εἰδοποιήσεως, ὅπερ ἤθελεν ἐξέλθει ἐκ μιᾶς ὡρισμένης ζώνης τῆς Μάγχης καὶ τῆς Βορείου θαλάσσης. Κατὰ τῶν διακοινώσεων τούτων διεμαρτυρήθη ἐνεργῶς τὴν 14 Ἀπριλίου 1917 ἡ ἐν Γενεύῃ κεντρικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Οὐχ ἧττον, παρ' ὅλας τὰς διαμαρτυρίας ἐτορπιλλίσθησαν τὰ ἀγγλικὰ νοσοκομειακὰ πλοῖα «Salpa Gloucester», «Lanfrauc», «Donegal», «Douver-Castle», ὡς καὶ τὰ «Rewa» (Ἰανουάριος 1918) «Olenart-Castle» (Μάρτιος 1918). Ἡ Γερμανία, ἀφ' ἑτέρου, διεμαρτυρήθη διὰ τὴν σύλληψιν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων τοῦ γερμανικοῦ νοσοκομειακοῦ σκάφους «Ophelia». Τὰ ἀγγλικὰ ὅμως δικαστήρια τῶν λειῶν ἐνομιμοποίησαν τὴν σύλληψιν ταύτην, καθότι δὲν ἐγνωστοποιήθη ὑπὸ τῆς Γερμανίας τὸ ὄνομα τοῦ σκάφους τούτου εἰς τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν. Ἐπίσης καὶ ἡ Αὐστρία διεμαρτυρήθη διὰ τὴν ἐπίθεσιν, ἣν ὑπέστη τὸ νοσοκομειακόν της σκάφος «Elckira» τὴν 18 Μαρτίου 1916 ὑπὸ ὑποβρυχίου ἀγνώστου ἐθνικότητος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Des Gouttes*, «Le torpillage des navires-hopitaux par l'Allemagne» (R. D. I. P. τόμ. XXIV σελ. 469).—*Fauchille-Politis*, «Manuel de la Croix-Rouge» (σελ. 122). —*Lawrence*, «International law» (4η ἔκδ. σελ. 411). — *Dupuis*, «Le droit de la guerre maritime». — *Astrié*, «Le service hospitalier dans les guerres maritimes (1912). — *Peters*, «Der Seekrieg und das role Kreuz» (1911).—*Wenzel*, «Ueber Lazarettschiffe in Seekriege, Marine Rundschau (1890, σελ. 39). —*Lémonon*, «La Seconde Conférence de la Paix». Σ. Φ. ΝΙΚΟΓΛΟΥ

— **νοσοκομειακὸν** καὶ ***ἐπαγγελματικὸν προσωπικὸν*** *[Διεθ. Δίκ.]*. Οἱ ἀπαρτίζοντες τὸ νοσοκομειακὸν καὶ ἐπαγγελματικὸν προσωπικὸν τόσον ἐν τῷ κατὰ ξηρὰν ὅσον καὶ ἐν τῷ κατὰ θάλασσαν πολέμῳ ἀπολαύουσιν εἰδικῆς προστασίας. Οὕτω, οἱ ὑπηρετοῦντες ὁπωσδήποτε πρὸς περισυλλογὴν ἢ περίθαλψιν τῶν τραυματιῶν ἢ ἀσθενῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐξομοιοῦνται καὶ οἱ πρὸς φύλαξιν αὐτῶν φρουροί, εἰς μόνιμα νοσοκομεῖα ἢ φορητὰ ὑγειονομικὰ ἱδρύματα (formations et établissements sanitaires), κατὰ τὴν διεθνῆ σύμβασιν τῆς Γενεύης τῆς 22 Αὐγούστου 1864, θεωροῦνται ἐν τῷ κατὰ ξηρὰν πολέμῳ σεβαστοὶ καὶ ἀπολαύουσιν εἰδικῆς προστασίας καὶ διὰ τοῦτο, περιπίπτοντες εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀντιπάλων στρατευμάτων, δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν αἰχμάλωτοι πολέμου. Τῶν αὐτῶν προνομιῶν ἀπολαύουσι καὶ οἱ ἀποτελοῦντες τὸ προσωπικὸν τῶν ἐπικουρικῶν ἐθελοντικῶν ὀργανώσεων, αἱ ὁποῖαι ἔχουσιν ἀναγνωρισθῆ καὶ ἐξουσιοδοτηθῆ παρὰ τῆς κυβερνήσεως τῆς πολιτείας, τὸν στρατὸν τῆς ὁποίας ἀκολουθοῦσιν. Ἡ κυβέρνησις ὅμως ὑποχρεοῦται τὰς ἐπωνυμίας τῶν τοιούτων ὀργανώσεων νὰ γνωστοποιῇ εἰς τὸν ἀντίπαλον πρὸ τῆς ἀσκήσεως παρ' αὐτῶν τοῦ ἔργου των. Αἱ τοιαῦται ὀργανώσεις φέρουσι συνήθως τὴν ὀνομασίαν τοῦ ἐρυθροῦ σταυροῦ, προσηρμοσμένην πρὸς ἕτερόν τινα διακριτικὸν τίτλον. Τοιαῦται ὀργανώσεις, συσταθεῖσαι ἐκ μέρους ὑπηκόων οὐδετέρων κρατῶν, ὄχι μόνον ὑποχρεοῦνται νὰ ζητήσωσι τὴν ἐξουσιοδότησιν τῶν οἰκείων ἀρχῶν τῆς χώρας των, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄδειαν τῆς κυβερνήσεως τῆς χώρας, εἰς τὸν στρατὸν τῆς ὁποίας πρόκειται νὰ παράσχωσι τὴν συνδρομήν των. Οἱ ἀποτελοῦντες τὸ νοσοκομειακὸν καὶ ἐπαγγελματικὸν προσωπικόν, ἐφόσον περιῆλθον εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ, ὑποχρεοῦνται νὰ ἐκτελῶσι τὰ καθήκοντά των, ἀμειβόμενοι ὑφ' οὓς ὅρους καὶ τὸ ὁμότιμον προσωπικὸν ἐν τῇ ἐχθρικῇ πολιτείᾳ, ἐλευθεροῦνται δὲ εὐθὺς ὡς ἡ συνδρομή των δὲν θὰ ἦτο πλέον ἀπαραίτητος, ἀποστελλόμενοι οἴκαδε μεθ' ὅλων τῶν ἀνηκόντων αὐτοῖς, μηδὲ τῶν ὅπλων κλπ. ἐξαιρουμένων. Ἐν τῷ κατὰ θάλασσαν πολέμῳ οἱ ἀνήκοντες εἰς τὸ νοσοκομειακὸν καὶ ἐπαγγελματικὸν προσωπικὸν τῶν πλωτῶν νοσοκομείων ἀπολαύουσιν ἐπίσης εἰδικῆς προστασίας δυνάμει τῆς ὑπ' ἀριθ. X συμβάσεως τῆς Χάγης τοῦ 1907, οὐδαμῶς ἐξομοιούμενοι πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους, ἂν ὁπωσδήποτε ἤθελον περιπέσει εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀντιπάλου· ἐπίσης εἰς τοὺς ἀποτελοῦντας τὸ νοσοκομειακὸν προσωπικὸν δέον παρὰ τῆς ἀντιπάλου πολιτείας νὰ χορηγῶνται μισθοὶ καὶ γενικῶς ἀπολαυαὶ ἴσαι κατὰ ποσὸν πρὸς τοὺς μισθοὺς καὶ τὰς ἀπολαυάς, αἵτινες παρέχονται εἰς ὁμοιοβάθμους συναδέλφους των τῆς ἐχθρικῆς δυνάμεως. Η. Γ. Κ.

νοσοκομεῖον (τό)· ἵδρυμα, ἐν τῷ ὁποίῳ νοσηλεύονται οἱ ἀσθενεῖς.

—*[Ἐγκυκλ.]* Πολλοὺς αἰῶνας π. Χ. ὑπῆρχον, ὡς φαίνεται, νοσοκομεῖα ἐν Κασμίρῃ καὶ Κεϋλάνῃ. Ἀλλ' ἡ σχετικὴ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ ἡ ἀπόλυτος τῶν ἐπιγραφῶν σιωπὴ περὶ εἰδικῶν νοσηλευτηρίων ἱδρυμάτων ἀποδεικνύει ὅτι ἀληθῆ νοσοκομεῖα, οἷα τὰ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, οὐδέποτε ὑπῆρξαν ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἀρχαιότητι. Ἀλλ' οὐδὲ καὶ αὐτὴ ἡ λέξις νοσοκομεῖον μνημονεύεται εἰς τὰ ἀρχαῖα κείμενα, οὐδ' ἐν αὐτῷ τῷ «Ὀνοματολογίῳ» Ἡσυχίου τοῦ Μιλησίου (ΣΤ' μ.Χ. αἰὼν) ἀναφέρεται. Μόνον τὰ Ἀσκληπιεῖα, οἱ ναοὶ δηλονότι τοῦ Ἀσκληπιοῦ, δύνανται νὰ ἐξομοιωθῶσί πως καὶ νὰ παραλληλισθῶσι, τοὐλάχιστον ὡς πρὸς τὸν σκοπόν, πρὸς τὰ σημερινὰ νοσοκομεῖα. Εἰς αὐτὰ προσήρχετο πλῆθος ἀσθενῶν, ὧν τὰ ἀναμνηστικὰ καὶ αἱ θεραπεῖαι ἀπὸ αἰώνων ἴσως κατεγράφοντο ἐπὶ πλακῶν τηρουμένων εἰς ἀρχεῖα. Ἀλλὰ τοῦτο βεβαίως θὰ συνέβαινεν ἐπὶ ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων, καθόσον ἐν τῷ συνήθει βίῳ πλούσιοι καὶ ἄποροι ἐνοσηλεύοντο κοινῶς οἴκοι. Καὶ οἱ Ρωμαῖοι δ' ἐστεροῦντο νοσοκομείων καὶ διέθετον μόνον τὰ valetudinaria διὰ τραυματίας στρατιωτικοὺς καὶ πάσχοντας δούλους. Ἡ ἵδρυσις συστηματικῶν νοσοκομείων ὀφείλεται εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Ὁ ἅγιος Βασίλειος, ἐπίσκοπος Καισαρείας, ἵδρυσε παρ' αὐτήν, ἐγγὺς τῶν πυλῶν, τῷ 372, συγκρότημα φιλανθρωπικῶν ἱδρυμάτων, πτωχοκομεῖον, ξενῶνα, ἄσυλον δι' ἐκπεσούσας νεάνιδας καὶ νοσοκομεῖον, «χάριν τῶν ξένων, τῶν τε κατὰ πάροδον ἐπιφοιτώντων καὶ τῶν θεραπείας τινὸς διὰ τὴν ἀσθένειαν δεομένων, οἵπερ εὕρισκον ἐν αὐτῷ οὐ μόνον ἄσυλον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀναγκαίαν

Digitized by Google

ἐπικουρίαν, τοὺς νοσοκομοῦντας, τοὺς ἰατρεύοντας κλπ.» (*Βασιλ.* ἐπιστ. 94 Ἠλίᾳ ἄρχ. τῆς ἐπαρχίας). Τὸ συγκρότημα τοῦτο ἐκλήθη Βασιλειάς. Ὀλίγον βραδύτερον ἱδρύθησαν καὶ παραπλήσια φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα ἐν Ἀμασείᾳ, Κωνσταντινουπόλει, Ἱερουσαλὴμ, Ἀντιοχείᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, τῇ ἐπινεύσει αὐτῶν τῶν αὐτοκρατόρων, ὡς Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης, τὰ ὁποῖα ἐκλήθησαν ξενῶνες ἢ ξενοδοχεῖα. Τὸ πρῶτον νοσοκομεῖον, τὸ ἀποκλειστικῶς προορισθὲν διὰ τὴν περίθαλψιν ἀσθενῶν, ἱδρύθη τῷ 398 ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ τῆς εὐγενοῦς Ῥωμαίας δεσποίνης Fabiola. Ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος, ἐκ τῶν πατέρων τῆς λατινικῆς Ἐκκλησίας, γράφων περὶ αὐτῆς, πρῶτος μετεχειρίσθη ἐν λατινικῷ κειμένῳ τὴν ἑλληνικὴν λέξιν νοσοκομεῖον, ὑφ' ἣν σημασίαν νοοῦμεν αὐτὸ σήμερον. Διὰ τῶν συνοδικῶν κανόνων βαθμηδὸν οἱ ἑκασταχοῦ ἐπίσκοποι ὑπεχρεοῦντο νὰ μεριμνῶσι διὰ τὴν περίθαλψιν πάντων τῶν ἐνδεῶν καὶ τῶν ἀρρώστων τῆς ἐπισκοπῆς των. Αἱ δ' ἐκκλησίαι ὑπὲρ τῶν νοσοκομείων διέθετον τὸ τέταρτον τοὐλάχιστον τῶν εἰσπράξεων αὐτῶν. Καὶ οἱ μοναχοὶ δέ, μιμούμενοι τὸ παράδειγμα τῶν ἐπισκόπων, διετήρουν ἐν ταῖς μοναῖς ἀνάλογον ξενῶνα. Ἐρείπια νοσοκομείων τινῶν σῴζονται ἐν Συρίᾳ.

Ἐν Γαλλίᾳ τὸ πρῶτον ὑπὸ τῆς ἱστορίας ἀναφερόμενον νοσοκομεῖον εἶναι τὸ τῆς Λυὼν (σήμερον Hôtel-Dieu de Lyon), ἱδρυθὲν τῷ 542 ὑπὸ Childebert. Τὸν Η' αἰῶνα ἡ Ῥώμη διέθετε 5 νοσοκομεῖα καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ ἡ λοιπὴ Ἰταλία. Κατὰ μίμησιν τῶν Χριστιανῶν, νοσοκομεῖα ἵδρυσαν καὶ οἱ Ἄραβες ἐν Ἱσπανίᾳ. Τὸ ἀρχαιότατον τῶν ἐν Παρισίοις νοσοκομείων εἶναι τὸ τοῦ Ἁγίου Χριστοφόρου, ἀναφερόμενον ἐν ἐγγράφῳ τοῦ 829. Τὸ ἐν Λονδίνῳ νοσοκομεῖον τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου ἱδρύθη τῷ 1102. Τὸ δ' ἐν Ῥώμῃ ἐν ἔτει 1204 ἱδρυθὲν νοσοκομεῖον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐπεκταθὲν βαθμηδόν, διέθετε 1600 κλίνας. Ἐν Κωνσταντινουπόλει πάλιν, ὀλίγῳ πρότερον, Ἀλέξιος ὁ Α' (1081—1118) ἵδρυσεν ὀρφανοτροφεῖον, ἐν ᾧ διητῶντο περὶ τοὺς 10.000 ἄρρωστοι, ἀνέστιοι κτλ. Ἀπὸ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ἤρξαντο ἱδρυόμενα πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ εἰδικὰ κατ' ἀσθενείας νοσοκομεῖα, διευθυνόμενα ὑφ' ἱερέων καὶ μοναχῶν. Ῥιζικὰς μεταρρυθμίσεις, ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ὑλικοῦ καὶ ἐσωτερικῶν κανονισμῶν, ὑπέστησαν τὰ νοσοκομεῖα ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Μετὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς ἑλληνικῆς ἐπικρατείας, τὰ νοσοκομεῖα τῶν μεγάλων χριστιανικῶν κοινοτήτων προήχθησαν βαθμηδὸν εἰς κρατικά, πανεπιστημιακὰ ἢ κοινοτικά. Τέλεια δ' ἀνεδείχθησαν τὰ εὐαγῆ ἱδρύματα τῶν ὑποδούλων μεγάλων κέντρων, Κωνσταντινουπόλεως, Σμύρνης, Μοναστηρίου κτλ., συντηρούμενα πλουσιοπαρόχως διὰ δωρεῶν κτλ.

Ἀπὸ τοῦ 1839, ἓν ἔτος δηλονότι πρὸ τῆς ἱδρύσεως τῆς ἰατρικῆς σχολῆς Ἀθηνῶν, ἤρξαντο ἱδρυόμενα ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους τὰ διάφορα νοσοκομειακὰ καταστήματα, τὸ πολιτικὸν νοσοκομεῖον «Ἐλπίς», τὸ Μαιευτήριον, τὸ Ὀφθαλμιατρεῖον, ἡ Ἀστυκλινική, τὸ Βρεφοκομεῖον, ὁ Εὐαγγελισμός, τὸ Αἰγινήτειον, ἡ Πολυκλινική, τὸ Νοσοκομεῖον Μεταδοτικῶν Νοσημάτων Συγγροῦ, τὸ Ἀρεταίειον, τὸ Δρομοκαΐτειον, τὸ Νοσοκομεῖον τῶν Παίδων «Ἁγία Σοφία», ἡ «Σωτηρία», τὸ Δημόσιον Ψυχιατρεῖον, τὸ Νοσοκομεῖον Ἁγίας Ἑλένης, τὸ Ἄσυλον Ἀνιάτων, τὸ Προσφυγικὸν Νοσοκομεῖον καὶ ἐπ' ἐσχάτων τὸ Νοσοκομεῖον Ἐρυθροῦ Σταυροῦ (βλ. καὶ λ. *Ἀθῆναι*, *τόμ.* Β', σελ. 252 κ. ἑξ.). Τὰ πλεῖστα τῶν ἱδρυμάτων τούτων ἤχθησαν εἰς περιωπήν. Ἀνάλογα δὲ καταστήματα ἱδρύθησαν καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τῆς ἑλληνικῆς ἐπικρατείας, Κρήτῃ, Χίῳ Πειραιεῖ κτλ. Παρὰ πάντα ἡ ἐν Ἑλλάδι νοσοκομειακὴ περίθαλψις ἐμφανίζεται ἔτι καθυστεροῦσα καὶ ἀνεπαρκής, καθόσον μία κλίνη ἀναλογεῖ πρὸς 650 κατοίκους (1 : 216 ἐν Γαλλίᾳ, 1 : 179 ἐν Γερμανίᾳ).

Τὰ νοσοκομεῖα παρέχουν εἰς τὴν ἐπιστήμην μεγίστας καὶ πολυτιμοτάτας ὑπηρεσίας, καθόσον ἐν αὐτοῖς κυρίως δύνανται νὰ σπουδασθοῦν ἡ φύσις καὶ ἡ πορεία τῶν νόσων ἐν πάσῃ ἀνέσει καὶ λεπτομερείᾳ καὶ νὰ ἐξετασθοῦν ἐν σχετικῶς βραχεῖ χρόνῳ πολυπληθῆ περιστατικά. Ἐκ παραλλήλου δ' ἀποτελοῦν μίαν τῶν εὐγενεστέρων καὶ εὐεργετικωτέρων ἐκδηλώσεων τῆς κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης, διὰ τῆς ἐπαρκείας καὶ τῆς τελείας αὐτῶν ὀργανώσεως παρέχοντα μετ' ἄλλων τὸ μέτρον τοῦ πολιτισμοῦ τῆς χώρας, ἐν ᾗ ἔχουσιν ἱδρυθῆ.

Τὰ νοσοκομεῖα πρέπει νὰ κτίζωνται μακρὰν τῶν κέντρων τῆς πόλεως καὶ εἰ δυνατὸν ἐκτὸς αὐτῆς, καθόσον, ἐκτὸς τῶν ἄλλων πλεονεκτημάτων, παρετηρήθη ὅτι τὰ νοσοκομεῖα τότε ἐμφανίζουν ἐλάσσονα θνησιμότητα, πληρεστέρας δ' ἐπιτυχίας εἰς τὴν ἔκβασιν τῶν ἐγχειρήσεων. Ὁ χῶρος, ἐν ᾧ ἱδρύονται, πρέπει νὰ εἶναι εὐρύς, ἡ δὲ τοποθεσία κατωφερής, ἐν μέσῳ κήπων. Ὡς πρὸς τὸ εἶδος τῆς οἰκοδομῆς, δύο εἶναι τὰ κυριώτατα συστήματα: τὸ ἑνιαῖον ἢ τὸ σύστημα τῶν διαδρόμων καὶ τὸ ἀποκεντρωτικὸν ἢ τὸ σύστημα τῶν χωριστῶν περιπτέρων. Τελειότερον βεβαίως εἶναι τὸ δεύτερον, τὸ καὶ ἐπικρατέστερον. Ἀλλὰ συνήθης εἶναι καὶ ὁ συνδυασμὸς τῶν δύο συστημάτων. Τὰ τετράγωνα σχέδια εἶναι τὰ καταλληλότερα διὰ νοσοκομεῖα, διότι δι' αὐτῶν ὁ ἀερισμὸς τελεῖται ἐλευθερώτερον, τὸ δ' ἡλιακὸν φῶς ἀφθονώτερον περιλούει τὸ οἰκοδόμημα καὶ εἰσέρχεται εἰς αὐτό, ὁ δὲ φωτισμὸς διευκολύνεται. Ἐπὶ πλέον ἡ ἐποπτεία γίνεται πληρεστέρα. Ὑπόγεια δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχουν, ἐκτὸς ἐὰν πρόκειται νὰ ἐξασφαλισθῇ ἐπαρκὴς ἀερισμὸς ἐν αὐτοῖς. Τὸ νοσοκομεῖον κτίζεται ἰσόγειον καί πως ὑψηλότερον τοῦ ἐδάφους. Οἱ πολλαπλοῖ ὄροφοι δὲν συνιστῶνται, καθόσον μιαίνονται ἀμοιβαίως ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω καὶ τἀνάπαλιν ἐκ τῶν διαφόρων ἀναθυμιάσεων κλπ. Αἱ αἴθουσαι οἰκοδομοῦνται εὐρεῖαι, μὲ μεγάλα καὶ ὑψηλὰ παράθυρα, ἄνευ παραπετασμάτων. Πρέπει νὰ ἐξασφαλίζωνται δι' ἕκαστον ἄρρωστον τοὐλάχιστον 50 κυβ. μέτρα ἀέρος. Κατ' ἀκολουθίαν ὁ ἐν ἑκάστῃ αἰθούσῃ ἀριθμὸς κλινῶν δέον νὰ μὴ εἶναι μείζων τοῦ 20—30, τοῦ συνόλου τῶν αἰθουσῶν μὴ ὑπερβαίνοντος τὸν ἀριθμὸν 10. Οἱ τοῖχοι δέον νὰ εἶναι λεῖοι, αἱ πολλαπλαῖ γωνίαι ν' ἀποφεύγωνται, ἵνα μὴ συσσωρεύηται ὁ κονιορτός. Τὸ δάπεδον τῶν αἰθουσῶν νὰ εἶναι ξύλινον, οὐχὶ πλακόστρωτον, ἵνα μὴ εἶναι ψυχρὸν κατὰ τὸν χειμῶνα. Αἱ αἴθουσαι νὰ μὴ καλύπτωνται ἀμέσως ὑπὸ τῆς στέγης, πρὸς ἀποφυγὴν ὑγρασίας καὶ ψύχους τὸν χειμῶνα καὶ ὑψηλῆς θερμότητος τὸ θέρος. Πάντα τὰ ἐν ταῖς αἰθούσαις ἔπιπλα νὰ εἶναι λεῖα, πρὸς εὔκολον καθαρισμόν, εἰ δυνατὸν δ' ἐκ μετάλλου καὶ ὑέλου κατεσκευασμένα. Τὰ νοσοκομεῖα δέον νὰ ἔχωσι χειρουργεῖον ἄσηπτον καὶ σηπτικόν, ἐφωδιασμένον μ' ἐπαρκεῖς ἀποστειρωτικὰς ἐγκαταστάσεις. Αἴθουσα ἰδιαιτέρα πρέπει νὰ ὑπάρχῃ διὰ τοὺς ἀναρρωννύοντας, ἵνα μὴ συμφύρωνται πρὸς ἄλλους ἀρρώστους, δυναμένους νὰ μολύνωσιν αὐτούς. Ἀνάγκη ὡσαύτως νὰ ὑπάρχωσιν αἴθουσαι μονώσεως διὰ τὰ λοιμώδη νοσήματα, τοποθετούμεναι εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν καὶ διὰ μακρῶν διαδρόμων ἢ γεφυρῶν ἐν ὑπαίθρῳ συγκοινωνοῦσαι μετὰ τῶν λοιπῶν διαμερισμάτων τοῦ νοσοκομείου. Πρέπει νὰ ὑπάρχουν καὶ αἴθουσαι κεναί, ἵνα μεταφέρωνται εἰς αὐτὰς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν οἱ ἄρρωστοι, ὡς καὶ αἴθουσα ἑστιατορίου διὰ τοὺς δυναμένους νὰ ἐγερθῶσιν ἐκ τῆς κλίνης ἀρρώστους ἢ τοὺς ἐν ἀναρρώσει. Ἴδιαι ἐγκαταστάσεις πρέπει νὰ ὑπάρχουν διὰ τὸ προσωπικὸν τοῦ καταστήματος. Εἰς τὰ ἐν Ἀγγλίᾳ νοσοκομεῖα αἴθουσαί τινες, ἐν αἷς νοσηλεύονται βρογχοπνευμονικοί, δύνανται ἐκ περιτροπῆς νὰ ἔχουν τὸν ἕνα τοῖχον ἀνοικτὸν πρὸς τὸ ὕπαιθρον. Ὁ καθαρισμὸς τοῦ νοσοκομείου δέον νὰ γίνηται στεγνός, ὅσον τὸ δυνατόν. Ἐπιβάλλονται δὲ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν καὶ ἡ ἐντελὴς ἐκκένωσις, ἡ πλύσις καὶ ἡ ἀπολύμανσις τοῦ ἱδρύματος, μάλιστα ἐν ἐπιδημίαις. Τὸ τοιοῦτον παρετηρήθη ὅτι ἐλαττώνει σημαντικῶς τὴν ἐν αὐτῷ θνησιμότητα. Πάντα τὰ ἀπορρίμματα δέον νὰ μεταφέρωνται εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν αἰθουσῶν νοσηλείας καὶ ἐκεῖ νὰ καίωνται ἢ ἄλλως πως νὰ καταστρέφωνται, λαμβανομένης φροντίδος ὥστε νὰ μὴ μεταδίδηται δυσοσμία τις μέχρι τῶν ἀρρώστων. Εἰς ἀπόστασιν ἀνάγκη νὰ εὑρίσκηται καὶ τὸ δωμάτιον τῆς νεκροτομίας, λαμβανομένων μέτρων ἀπολυμαντικῶν καταλλήλων, πρὸς ἀποφυγὴν μεταδόσεως μιασμάτων. Τέλος τὸ ὅλον νοσοκομειακὸν συγκρότημα δὲν πρέπει νὰ περιτοιχίζηται, ἵνα μὴ διὰ τοῦ μέτρου τούτου παρακωλύωνται ἡ τοῦ ἀέρος κυκλοφορία καὶ τὸ φῶς.

Τὰ νοσοκομεῖα εἶναι ἱδρύματα πολιτικά, δημοτικά, στρατιωτικά, ναυτικὰ κλπ.

Τὰ *στρατιωτικὰ* νοσοκομεῖα, προωρισμένα διὰ στρατιωτικούς, ἀρρώστους ἢ τραυματίας, διακρίνονται εἰς *μόνιμα* καὶ εἰς *προσωρινά*. Τὰ μόνιμα στρατιωτικὰ νοσοκομεῖα δὲν διαφέρουσιν οὐσιωδῶς κατὰ τὴν κατάρτισιν, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον τῆς δράσεως, τῶν πολιτικῶν νοσοκομείων. Τὰ προσωρινὰ ἢ ἐν στρατοπεδεύσει νοσοκομεῖα διακρίνονται:

α) Εἰς *νοσοκομεῖα ἐκστρατείας*. Ταῦτα εἶναι νοσοκομειακαὶ ὀργανώσεις εἰς τὴν ζώνην τῶν πρόσω, γειτνιάζουσαι πρὸς χειρουργεῖα. Ἔχουν σκοπὸν τὴν ἐκτέλεσιν τῶν πρώτων ἀπαραιτήτων ἐγχειρήσεων καὶ κυρίως τὴν μακροτέραν νοσηλείαν τῶν ἐχόντων ἀπόλυτον ἀνάγκην ἀκινησίας ἢ καὶ τῶν ἐντελῶς ἐλαφρῶς τετραυματισμένων, οἵτινες μετ' ὀλίγον ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰ σώματά των, πρὸς ἀποφυγὴν διασπορᾶς αὐτῶν, ὑπηρεσιακῶν κινδύνων, ὃν ἐτόνισαν καὶ ἐν Γερμανίᾳ *(Herhold)*. Τὰ παλαιὰ νοσοκομεῖα ἐκστρατείας, πολυσύνθετα καὶ δυσκίνητα, κατηργήθησαν παρ' ἡμῖν καὶ ἀλλαχοῦ, ἀντικατασταθέντα ὑπὸ τῶν νέων ἐλαφρῶν χειρουργείων.

β) Εἰς *νοσοκομεῖα ἀπομονώσεως*. Ταῦτα καταρτίζονται τόσον ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας τῶν μετόπισθεν, ὅσον καὶ ὑπὸ τῶν ἐπικούρων συλλόγων. Χρησιμεύουν δὲ πρὸς νοσηλείαν τῶν ἐκ μολυσματικῶν ἐπιδημικῶν νόσων παθόντων ἀνδρῶν τοῦ στρατεύματος, ἐγκαθιδρυόμενα εἰς μέρη ἀπόκεντρα καὶ μακρὰν μεγάλων στρατιωτικῶν συγκεντρώσεων. Ὡς τοιαῦτα χρησιμοποιοῦνται κατὰ προτίμησιν τὰ ἀστικὰ νοσοκομεῖα. Τὰ νοσοκομεῖα ταῦτα ἐφοδιάζονται διὰ κινητοῦ μικροβιολογικοῦ καὶ χημικοῦ ἐργαστηρίου καὶ δι' ἀπολυμαντικοῦ κλιβάνου, διακρίνονται δὲ τὴν μὲν ἡμέραν διὰ κιτρίνης σημαίας, τὴν δὲ νύκτα διὰ κιτρίνου φανοῦ.

γ) Εἰς *πρόσκαιρα νοσοκομεῖα*. Ἐν αὐτοῖς νοσ- λεύονται ἄνδρες τοῦ στρατεύματος ἐκ τῶν χει- ρουργείων ἢ τῶν νοσοκομείων ἐκστρατείας δια- μιζόμενοι μόνον διὰ τακτικῶν εἰσιτηρίων ἢ φ- λων διακομιδῆς. Καταρτίζονται μερίμνῃ τῶν με- τόπισθεν κυρίως ἐντὸς παραπηγμάτων ἢ ἐντὸς πο- λιτικῶν νοσοκομείων, κλινικῶν, οἰκημάτων, ἐπαύ- λεων καὶ ἐφοδιάζονται δι' ὑγειονομικοῦ ὑλικοῦ κ- προσωπικοῦ ἀνήκοντος εἰς τὸ κράτος. Παραπλή- σια νοσοκομεῖα καταρτίζονται δι' ἰδίου ὑλικοῦ κ- προσωπικοῦ ὑπὸ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.

δ') Εἰς *νοσοκομεῖα διακομιδῆς*. Δι' ἕκαστον σώ- στρατοῦ ὑπάρχει κατ' ἀρχὴν ἓν τοιοῦτον νοσοκο- μεῖον. Τοῦτο συγκεντροῖ τὰς μάζας τῶν μὴ δια- κομιστέων τραυματιῶν ἢ τῶν ἀσθενῶν, τῶν προ- ερχομένων ἐκ τῶν πρόσθεν. Τὰ νοσοκομεῖα δια- κομιδῆς ἐγκαθίστανται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πλησίο- σιδηροδρομικῶν σταθμῶν, ἐν οἰκήμασιν, ἢ παρα- πήγμασιν, ἢ ὑπὸ σκηνάς, ἢ ἐντὸς αὐτῶν τῶν στα- θμῶν, καὶ εἶναι ἐφωδιασμένα διὰ τοῦ ἀναγκαί- ὑλικοῦ, τοῦ ἀναλόγου ἀριθμοῦ προσωπικοῦ κ- τῶν μεταφορικῶν μέσων. Ἡ εἰς τὸ ἐσωτερικ- τῆς χώρας διακομιδὴ τῶν ἀνδρῶν ἐκτελεῖται: 1) Διὰ τῶν σιδηροδρομικῶν συρμῶν, ἐπὶ τούτῳ κα- τεσκευασμένων ἢ διὰ τῶν συνήθων τῆς συγκοι- νωνίας μέσων, καταλλήλως πρὸς τοῦτο διασκευα- ζομένων. 2) Διὰ τῶν πλωτῶν νοσοκομείων, πρὸς τὸ- σκοπὸν τοῦτον κατεσκευασμένων ἢ δι' ἐμπορικ- ἢ πολεμικῶν πλοίων καταλλήλως τροποποιουμέ- νων. Παρόμοια εἶναι καὶ τὰ χειρουργικὰ νοσοκο- μεῖα, τὰ παρακολουθοῦντα τοὺς στόλους καὶ τὰ- ναυμαχίας. Τινὰ τῶν πλωτῶν νοσοκομείων χρη- μεύουν καὶ ὡς ἀναρρωτήρια, ἐφ' ὧν ἐφαρμόζετ- ἡ θαλασσοθεραπεία. 3) Διὰ τῶν ἁμαξιτῶν ὁδ- ἐκτελουμένης τῆς διακομιδῆς δι' εἰδικῶν συρμ- συνισταμένων ἐξ αὐτοκινήτων ἁμαξῶν, ἀτμο- κλιναμαξῶν κλπ. καὶ δι' ὑγειονομικοῦ προσωπικ-

Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, παραλλήλως τ- τὴν ὅλην ὀργάνωσιν τῆς προστασίας καὶ τῆς ἀγ- πης πρὸς τὰ ζῷα, ἐγεννήθη καὶ ἡ ἀνάγκη κατα- τισμοῦ *νοσοκομείων κτηνῶν*, ἐν οἷς τὰ νοσοῦν- ζῷα εὑρίσκουσι πᾶσαν περίθαλψιν νοσηλευτικὴ- ὑφίστανται χειρουργικὰς ἐπεμβάσεις.

Περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι νοσοκομείων βλ. λ. Ἑλλ-

Σ. Γ. ΣΠΕΡΑΝΤΣ-

— **νοσοκομεῖα πλωτά**· βλ. *νοσοκομειακὰ π-*

νοσοκόμησις, —*εως* (ἡ)· νοσοκομειακὴ περίθαλ- ψις τοῦ ἀσθενοῦς.

νοσοκομία (ἡ)· τὸ ἔργον, ἡ ἐνασχόλησις τ- νοσοκόμου, ἄλλως *νοσοκόμησις*.

νοσοκόμος (ὁ, ἡ)· πρόσωπον ἐντεταλμένον - παραμένῃ πλησίον ἀρρώστου, ἵνα μεριμνᾷ π- τῆς νοσηλείας αὐτοῦ· ‖ πρόσωπον περιποιούμε- ἀσθενῆ ἢ ἀσθενεῖς εἴτε κατ' οἶκον εἴτε ἐν νοσο- κομείῳ.

— *['Εγκυκλ.]* Τὸ ἔργον τοῦ *νοσοκόμου* φαίνετ- ὅτι ἠσκεῖτο ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἔτι χρόνων. Ὁ Ἱπ- ποκράτης («Περὶ εὐσχημοσύνης» 17) ποιεῖται σα- λόγον περὶ ὑπάρξεως βοηθῶν καὶ μαθητῶν - τοὺς δοκιμωτέρους τῶν ὁποίων οἱ ἰατροὶ ἀν- τον τὴν νοσηλευτικὴν περίθαλψιν, οὐδόλως ἐ- τρεπομένην εἰς ἰδιώτας. Γνωστὸν ἐπίσης εἶναι - εἰς τὸ προσωπικὸν ἑκάστου Ἀσκληπιείου συ- τελέγοντο, ἐκτὸς τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως καὶ τ- πυροφόρου, καὶ οἱ λεγόμενοι *ἱερομνήμονες*, οἵτιν- ἦσαν οὐ μόνον οἱ ὑδροθεραπευταὶ καὶ μαλάκτ- ἀλλὰ καὶ οἱ νοσοκόμοι τοῦ θεραπευτηρίου· παρ- τοῖς δ' ὑπηρέτουν καὶ οἱ *θεράποντες*, οἵτινες - τῆς καθ' ἡμέραν πράξεως κατεῖχον ἱκανὰ στοιχ- ἐμπειρικῆς ἰατρικῆς τέχνης καὶ ἦσαν ἐπιδέξιοι - αὐτοὶ εἰς τὴν περιποίησιν τῶν ἀρρώστων. Σή- ρον, ὅτε ἡ νοσηλευτική, ὡς παριατρικὸν ἐπ- γελμα, ἀποτελεῖ τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον τῆς - μοσίας, ἀλλὰ καὶ τῆς κατ' οἶκον ἢ ἀλλαχοῦ ἰδι- κῆς ἰατρικῆς περιθάλψεως, τὸ ἔργον τοῦτο ἀσκ- ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γυναῖκες, φέρουσαι τὸν τίτλον - *ἀδελφῶν*, πολλαχοῦ δὲ καὶ μοναχαί. Αἱ νοσοκόμ- αὗται, καταλλήλως ἐκπαιδευόμεναι, εἴτε ἐμπει- κῶς παρὰ ἰατρῷ, ἐν κλινικῇ ἢ νοσοκομείῳ, εἴτε - εἰδικαῖς σχολαῖς νοσοκόμων, λαμβάνουσι τὴν ἄδ- ἐξασκήσεως μετὰ τὴν νόμιμον δοκιμασίαν. Τὰ - Ἑλλάδι περὶ νοσοκόμων διέπει τανῦν τὸ ἀπὸ - Μαΐου 1914 βασιλικὸν διάταγμα. Ἐν Ἑλλάδι - τουργοῦσιν ἡ ἀνωτέρα σχολὴ νοσοκόμων τοῦ - ληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ ἡ ἐν τῷ νοσοκομ- «Εὐαγγελισμῷ».

Σήμερον αἱ νοσοκόμοι διακρίνονται εἰς νοσ- *μους κλειστῆς περιθάλψεως* (ἐν νοσοκομείοις, κλ- καῖς, θεραπευτηρίοις ἢ κατ' οἶκον) καὶ εἰς - *φὰς ἐπισκεπτρίας*, περιερχομένας τὰς οἰκίας ἀρ- στων καὶ διδούσας συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας - νῆς καὶ προφυλάξεως τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς - κογενείας. Αἱ νοσοκόμοι φέρουσιν ἰδίαν περ- λὴν μετὰ καλύπτρας, ἀλλὰ κατὰ τὰς ὥρας τῆς - σηλείας ἡ στολὴ αὐτῶν εἶναι λευκή. Προσό- καλῆς νοσοκόμου εἶναι: Νὰ εἶναι φιλάνθρωπ- ἀλλὰ καὶ ψύχραιμος ἐν τῇ περιθάλψει τοῦ ἀρ- στου. Νὰ εἶναι ἀντιληπτικὴ καὶ φιλόπονος, ὥστε - παρατηρῇ ἐπιμελῶς τὰς φάσεις τῆς νόσου καὶ - καθιστᾷ ἐνήμερον ὡς πρὸς τοῦτο τὸν θεράπον-

Digitized by Google

ἰατρὸν ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ. Τὴν δυστροπίαν τῶν ἀρρώστων καὶ δὴ τῶν παιδίων νὰ ὑπερνικᾷ διὰ τῆς πρᾳότητος, τῆς ὑπομονῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς σταθερότητος. Νὰ ὁμιλῇ εὐκρινῶς πρὸς τὸν ἄρρωστον, ἀλλὰ νὰ μὴ εἶναι φλύαρος, μήτε πρὸς αὐτόν, μήτε πρὸς τὸν ἰατρόν, μήτε πρὸς αὐτοὺς τοὺς οἰκείους τοῦ ἀσθενοῦς, ἐμβάλλουσα εἰς ἀνησυχίαν αὐτούς τε καὶ τὸν πάσχοντα δι' ἀκαίρων, ἀτόπων καὶ πολλάκις ἀνοήτων πληροφοριῶν. Πρὸ παντὸς δὲ νὰ εἶναι καθαρά, ἐπιμελουμένη ἀδιαλείπτως τῆς καθαριότητος τοῦ τε σώματος καὶ τῶν ἐνδυμάτων της, ἵνα μὴ γίνηται πρόξενος μεταδόσεως νοσημάτων μεταδοτικῶν. Καθήκοντα τῶν νοσοκόμων εἶναι: Νὰ ὑπακούουν ἀπολύτως εἰς τὸν θεράποντα ἰατρὸν καὶ νὰ μὴ τροποποιοῦν ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου τὰς ἰατρικὰς ὁδηγίας κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀντίληψιν, καθ' ὅσον τὸ τοιοῦτον οὐ μόνον βλάβην εἶναι δυνατὸν νὰ προξενήσῃ, ἀλλὰ καὶ τὴν δυσπιστίαν τοῦ ἀρρώστου πρὸς τὸν ἰατρὸν νὰ γεννήσῃ. Ἀπαγορεύεται ἡ ἄνευ ἐντολῆς τοῦ ἰατροῦ χορήγησις φαρμάκων, ὡς καὶ ἡ διακοπὴ τῆς χρήσεως ἀναγραφέντων ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ φαρμάκων. Ὀφείλουν νὰ τακτοποιῶσι τὴν κλίνην τοῦ ἀρρώστου, ὥστε αἱ μὲν σινδόναι νὰ μὴ σχηματίζουν πτυχάς, τὰ δὲ προσκεφάλαια νὰ εἶναι ἐπαρκῆ καὶ εἰς ἀνάλογον ὕψος. Νὰ φροντίζουν διὰ τὴν τακτικὴν ἀλλαγὴν τῶν ἐσωτερικῶν ἱματίων τοῦ πάσχοντος, καὶ δὴ ὁσάκις οὗτος ἔχει ἀφθόνους ἐφιδρώσεις, τηροῦσαι πάντοτε καὶ τὴν καθαριότητα τοῦ προσώπου, τῶν χειρῶν καὶ τοῦ στόματος αὐτοῦ. Τὰς ὑπὸ τῶν οἰκείων τοῦ ἀρρώστου γινομένας ἐπισκέψεις νὰ ἐπιτρέπουν μόνον ἡ ἄδεια τοῦ ἰατροῦ· πρέπει δ' αὗται νὰ εἶναι ὡς ὅλον τε σύντομοι, ἵνα μὴ καταπονῶσι τὸν ἄρρωστον. Ἐν καιρῷ ὑπηρεσίας αἱ νοσοκόμοι περιβάλλονται διὰ καθαρᾶς λευκῆς στολῆς καὶ φέρουν ἀθόρυβα ὑποδήματα, ἐμβάδας πλεκτὰς ἢ ἐξ ἐλαστικοῦ κόμμεως. Ὀφείλουν ν' ἀπολυμαίνωνται, ὁσάκις ἐνοσήλευσαν παθόντα ἐκ λοιμώδους νοσήματος. Δὲν πρέπει δὲ νὰ γευματίζουν ἐν τῷ θαλάμῳ τοῦ ἀσθενοῦς, πρὸς ἀποφυγὴν μολύνσεως καὶ ἵνα μὴ ἐμβάλλουν εἰς πειρασμὸν τὸν πάσχοντα, ὅταν μάλιστα οὗτος εἶναι τυφικὸς ἢ παιδίον. Τέλος αἱ νοσοκόμοι ὀφείλουν νὰ τηροῦν ἀπόλυτον ἐχεμύθειαν ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν μυστικῶν, ὧν ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν γίνονται κάτοχοι. Σ. Γ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

—[*Στρατ.*] *Νοσοκόμος* καλεῖται ἐν τῷ στρατῷ ὁ στρατιώτης ὁ ἀνήκων εἰς τὰς μονάδας τῶν νοσοκόμων, καὶ χρησιμοποιούμενος ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς νοσοκομείοις ἢ θεραπευτηρίοις ἢ νοσοκομείοις ἐκστρατείας ἢ χειρουργείοις διὰ τὴν περίθαλψιν τῶν ἀσθενῶν καὶ τραυματιῶν. Ἀπὸ διοικητικῆς ἀπόψεως οἱ νοσοκόμοι ὀργανοῦνται εἰς μονάδας στρατιωτικάς· παρ' ἡμῖν εἰς λόχους καὶ εἰς μοίρας (ἄθροισμα λόχων.) Ἀπὸ τοῦ 1905 καὶ ἐντεῦθεν ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ἑλληνικῷ στρατῷ καὶ γυναῖκες νοσοκόμοι, καλούμεναι *ἀδελφαὶ νοσοκόμοι*, ὧν ἱεραρχία εἶναι: *ἀδελφὴ προϊσταμένη, ἀδελφὴ 1ης, 2ας, 3ης τάξεως*. Αἱ ἀδελφαὶ νοσοκόμοι ὑπηρετοῦσιν εἰς τὰ ἴδια νοσοκομειακὰ καταστήματα αἱ ὑπηρεσίας εἰρήνης καὶ πολέμου, εἰς ἃ καὶ οἱ στρατιῶται νοσοκόμοι. Ν. Θ. Κ.

νοσοκομῶ (—έω)· περιθάλπω ἀσθενῆ, περιποιοῦμαι, θεραπεύω τὸν ἄρρωστον, νοσηλεύω.

νοσοκονίασις (ἡ)· βλάβη τοῦ ὀργανισμοῦ, προερχομένη ἐκ τῆς εἰσδύσεως καὶ τῆς προσηλώσεως εἰς τὸ πνευμονικὸν ἰδίᾳ παρέγχυμα διαφόρων κόνεων αἰωρουμένων εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν. Τοιαῦται βλάβαι, σχεδὸν πᾶσαι, ὀφείλονται εἰς ἐπαγγελματικὰς αἰτίας καὶ σημειοῦνται ἐπὶ ἀνθρακέων, μυλωθρῶν, ἀσβεστουργῶν, λιθοξόων, ἐριουργῶν, καπνεργατῶν, ὁδοκαθαριστῶν κ.λ.π. Περὶ τοῦ τρόπου τῆς εἰσαγωγῆς τῶν κόνεων ὑπάρχει ἀμφισβήτησις. Οἱ μὲν διατείνονται ὅτι αὗται εἰσδύουσι διὰ τῶν ἀναπνευστικῶν ὁδῶν μετὰ τοῦ εἰσπνεομένου ἀέρος, οἱ δὲ φρονοῦν, μετὰ τοῦ Καλμέτ, ὅτι καταπίνονται καὶ ἀπορροφώμεναι διὰ τοῦ ἐντέρου ἔρχονται εἰς τὸ ἧπαρ, τὴν δεξιὰν καρδίαν καὶ τὴν πνευμονικὴν κυκλοφορίαν. Αἱ κόνεις διὰ τοῦ χρόνου ἐρεθίζουν μηχανικῶς τοὺς πνεύμονας. Σ. Γ. Σ.

νοσολογία (ἡ). Κλάδος τῆς ἰατρικῆς ἔχων ὡς ἀντικείμενον ἐρεύνης τὴν συστηματικὴν μελέτην τῶν νόσων, ἑκάστης τῶν ὁποίων ἐξετάζει τὴν αἰτιολογίαν, τὰς παθολογοανατομικὰς ἀλλοιώσεις, τὴν παθογένειαν, ἤτοι τὸν μηχανισμὸν τῆς παραγωγῆς τῶν νοσηρῶν φαινομένων, τὴν συμπτωματολογίαν, τὰς κλινικὰς μορφάς, τὴν πρόγνωσιν καὶ θεραπείαν. Διὰ τοῦ ὅρου *εἰδικὴ νοσολογία* χαρακτηρίζομεν τὴν νοσολογίαν τῶν ἐσωτερικῶν παθολογικῶν νοσημάτων. Α. Π.

νοσολογικός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν νοσολογίαν, ὁ τῆς νοσολογίας.

νοσολόγος (ὁ, ἡ)· ὁ εἰδικῶς περὶ τὴν νοσολογίαν ἀσχολούμενος.

νοσομανία (ἡ). Καλεῖται πᾶσα ὑπερβολικὴ ἀπασχόλησις περὶ νόσον τινά, ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐγώ, ὅπερ θεωρεῖται πάσχον ἢ ὑποκείμενον εἰς νόσον, χωρὶς νὰ ὑφίσταται αὕτη. Ἐπομένως ἡ νοσομανία περιλαμβάνει ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν νοσοφοβίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰς ὑποχονδριακὰς ἰδέας τῶν διαφόρων νόσων, ὅταν αὗται δεσπόζουσιν (ἐπὶ ὑποχονδριακῶν μορφῶν μελαγχολίας, πρωτογόνου ἀνοίας, προϊούσης παραλύσεως κττ.), καὶ τὸ ὑποχονδριακὸν παραλήρημα, συστηματικὸν ἢ μή. Τ. Α. Ζ.

νοσομανής (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ὁ πάσχων νοσομανίαν, ὁ ἐμμανῶς ἀπασχολούμενος μὲ τὴν κατάστασιν τῆς ὑγείας του, ὑποχονδριακός.

νοσοποιός (ὁ, ἡ), —όν (τό)· ὁ προκαλῶν νόσον, νοσογόνος.

Νόσορα [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Νῆσος ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ Θαλάσσῃ (*Στεφ. Βυζαντ.* 478,5). Ὁ κάτοικος *Νοσορηνός*. Πιστεύεται ὅτι εἶναι ἡ σύγχρονος *Ζεζιρὰτ Νορὰ* (πλάτ. 16° 20' Β., μήκ. 40° 15' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 164 : Massawa channel). Σ. Ε. Λ.

νόσος (ἡ). Καλεῖται οὕτως ἀνώμαλος κατάστασις τοῦ ὀργανισμοῦ, προκύπτουσα ἐκ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιδράσεως διαφόρων παραγόντων, ἐσωτερικῶν ἢ ἐξωτερικῶν, καὶ χαρακτηριζομένη ἐξ ἀνατομικῶν ἀλλοιώσεων ὡρισμένων ὀργάνων ἢ συστημάτων μετὰ τῶν διαταραχῶν, ἃς αὗται συνεπάγονται (βλ. καὶ λ. *ἀσθένεια*). Ἵνα παραχθῇ νόσος ἢ νοσηρὰ κατάστασις, ἀπαιτεῖται ἡ ἐπὶ τὸ αὐτὸ συμβολὴ δύο συντελεστῶν, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὡρισμένου αἰτίου, ἐξωτερικοῦ ἢ ἐσωτερικοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἀντίδρασις τοῦ ὀργανισμοῦ ἔναντι τοῦ ἐν λόγῳ αἰτίου. Κυρίως δ' εἰπεῖν τὴν νόσον χαρακτηρίζει οὐχὶ τὸ αἴτιον, ἀλλὰ ὁ τρόπος καθ' ὃν ἀντιδρᾷ ὁ ὀργανισμὸς ἔναντι νοσογόνου τινὸς παράγοντος. Τὰς νόσους δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας, ἀναλόγως τοῦ αἰτίου ἢ τῆς διαρκείας. Καὶ λαμβάνοντες μὲν ὡς βάσιν τὴν διάρκειαν, διακρίνομεν τὰς νόσους εἰς *ὀξείας* καὶ *χρονίας*, λαμβάνοντες δὲ ὡς βάσιν τὸ αἴτιον διακρίνομεν αὐτὰς εἰς 4 κατηγορίας: α') *Νόσοι τραυματικαί* (χειρουργικαί). β') *Νόσοι ἐκφυλιστικαί*, ὧν τὸ αἴτιον κεῖται ἐντὸς τοῦ ὀργανισμοῦ ἡμῶν (διαβήτης, καρκίνος, νόσος τοῦ Basedow, παχυσαρκία, ποδάγρα, ἀρθριτισμός, κακοήθης ἀναιμία, φρενοπάθειαι ἐκφυλιστικαί, ἀρτηριοσκλήρυνσις κλ.). γ') *Νόσοι παρασιτικαί*, ὧν τὸ αἴτιον προέρχεται ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου καὶ ἐπινέμεται τὸν ὀργανισμὸν ἡμῶν· εἰς ταύτας ὑπάγονται αἱ κυρίως παρασιτικαὶ νόσοι (Καλά-άζάρ, ἑλονοσία, νόσος τοῦ ὕπνου, ἐχινόκοκκος κλ.) καὶ τὰ λοιμώδη νοσήματα, ὀξέα τε καὶ χρόνια. δ') Νόσοι ὀφειλόμεναι εἰς ἐξωτερικά, οὐχὶ λοιμώδη ἢ παρασιτικά, αἴτια, φυσικὰ ἢ χημικά, οἷον ἠλεκτρισμόν, ψῦχος, θερμότητα, δηλητηριάσεις (οἰνόπνευμα, μορφίνη, μόλυβδος κλ.), ἢ ἀκόμη εἰς τὴν ἔλλειψιν ὡρισμένων οὐσιῶν (ἀβιταμινώσεις). Ἑκάστη νόσος ἐξεταζομένη ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς ἐμφανίζει, ἀπὸ ἀπόψεως ἐξελίξεως, τρεῖς φάσεις, τὴν φάσιν τῆς ἀρχῆς, τῆς ἀκμῆς καὶ τῆς ἀποθεραπείας ἢ δύσεως, ἑκάστη τῶν ὁποίων διαρκεῖ ἀναλόγως τῆς φύσεως τοῦ παθογόνου αἰτίου, τοῦ τρόπου τῆς ἀντιδράσεως ἑκάστου ὀργανισμοῦ, ἕνεκα κληρονομικῶν ἢ ἐπικτήτων λόγων, τῶν ἑκάστοτε ἐπελθουσῶν ἐπιπλοκῶν καὶ τῆς ἐφαρμοσθείσης θεραπείας. Α. Π.

— [*Λαογρ.*] Βλ. λ. *ἀσθένειαι* (τ. Ε', σ. 800γ — 801α).

— *νόσοι ἐξαφανιζόμεναι*. Νόσοι τινές, λοιμώδεις καὶ παρασιτικαί, τείνουσιν ὅπως ἀραιωθῶσι καὶ ἐξαφανισθῶσι, καθόσον ἀνεκαλύφθησαν τὰ ζωϊκὰ αὐτῶν αἴτια καὶ ἰδίᾳ διότι διατίθενται κατ' αὐτῶν μέσα δεδοκιμασμένα. Οὕτως ἡ εὐλογία, ἥτις ἀπεδεκάτιζεν ἄλλοτε τοὺς πληθυσμοὺς προσέβαλλε καὶ ἡ θνητότης αὐτῆς ὑπελογίζετο εἰς πλέον τοῦ $1/8$ τῆς ὁλικῆς θνητότητος, ἐξηλείφθη σχεδὸν τελείως ἀπὸ τῶν πεπολιτισμένων χωρῶν, ἀφ' ὅτου ἰδίως ἐξελαϊκεύθη καὶ κατέστη ὑποχρεωτικὸς ὁ κατὰ Jenner δαμαλισμός. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἰδεῶν τοῦ Pasteur, ἡ θνητότης εἰς τὰς λοιμώδεις νόσους (τυφοειδὴς πυρετός, διφθερῖτις, ἱλαρά, ὀστρακιὰ καὶ κοκκύτης), ἀπὸ τοῦ 1890—1910, ἠλαττώθη κατὰ τὰ $2/3$. Ὡς πρὸς τὸν τυφοειδῆ πυρετόν, ἡ αὐστηρὰ χρῆσις τοῦ ἀντιτυφικοῦ ἐμβολισμοῦ εἰς τὸν στρατόν, κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, κατέδειξεν ἀναντιρρήτως ὅτι διὰ τοῦ ὑποχρεωτικοῦ τούτου ἐμβολισμοῦ κατωρθοῦτο ἡ ταχεῖα ἐξάλειψις τοῦ τυφοειδοῦς καὶ τῶν παρατυφοειδῶν πυρετῶν. Διὰ τῆς ἀντιδράσεως τοῦ Schick, ἥτις προδίδει τὴν ἐπιδεκτικότητα τῶν ὀργανισμῶν, δυνάμεθα νὰ ἐμποδίσωμεν τὰς ἐπιδημίας τῆς διφθερίτιδος. Ἡ σύφιλις εὑρίσκεται ἐν παρακμῇ εἰς τὰς πόλεις τὰς ἐχούσας κέντρα ἀντιαφροδισιακά. Ὡς πρὸς τὴν φυματίωσιν δέ, τὸ παράδειγμα τοὐλάχιστον χωρῶν τινων, ὡς ἡ Σουηδία καὶ ἡ Νορβηγία, ἀποδεικνύει ὅτι θὰ ἐπιτύχωμεν τὴν ἐλάττωσιν τῶν μεγάλων αὐτῆς καταστροφῶν, ἐφόσον ἐφαρμόζονται ἰσχυρὰ προφυλακτικὰ μέτρα. Ὅθεν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι αἱ λοιμώδεις νόσοι σὺν τῷ χρόνῳ θὰ παύσωσιν ὑπολογιζόμεναι μεγάλως εἰς τὴν ἀνθρωπίνην θνητότητα καὶ ἐν τέλει θέλουσιν ἐκλείψει ὁριστικῶς. Προκειμένου ὅμως περὶ τῶν ἐνδογενῶν καλουμένων νόσων, τῶν προερχομένων ἐκ παρασίτων ἑδραζομένων ἐν τῷ ὀργανισμῷ, τὸ ζήτημα διαφέρει· αὗται προκύπτουσιν ἐκ λειτουργικῶν διαταραχῶν, ἐξ ἀλλοιώσεως τῶν χυμῶν καὶ τῶν ἱστῶν, τῶν ὁποίων διαπιστοῦμεν μὲν τελείως τὰ ἀποτελέσματα, ἀλλ' ἀγνοοῦμεν τὸν προκαλοῦντα ταύτας μηχανισμόν. Εἰς ταύτας ἀνάγονται: ὁ διαβήτης, ἡ ποδάγρα καὶ πᾶσαι αἱ ἀρθριτικαὶ ἐκδηλώσεις, δερματοπάθειαί τινες, αἱ πρωτοπαθεῖς ἀναιμίαι, ἡ λευχαιμία, αἱ νευροπάθειαι καὶ αἱ μὴ τοξικαὶ ἢ λοιμώδεις ψυχοπάθειαι (μορφινισμὸς λ.χ. ἢ γενικὴ παράλυσις). Βεβαίως ἡ θεραπευτικὴ δὲν εἶναι ἐντελῶς ἀνίσχυρος κατὰ τῶν νόσων τούτων· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ὁδηγεῖται ὑπὸ τῆς γνώσεως τοῦ κυρίως αἰτίου, παραμένει ἐμπειρικὴ ἢ συμπτωματικὴ μᾶλλον καὶ κατ' ἐξαίρεσιν μόνον προσβάλλει τὴν πραγματικὴν πηγὴν τοῦ κακοῦ. Εἰς τὰς τοιαύτας δὲ νόσους παρεμβαίνει καὶ ἀτομικός τις παράγων κληρονομικότητος, περιβάλλοντος, ἕξεως, ποικίλων ἀναλόγως τῶν ἀτόμων, τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ φύλου αὐτῶν, ὅστις καθιστᾷ λίαν δυσχερῆ τὴν διάκρισιν τῆς αἰτιολογίας καὶ τὴν σύστασιν θεραπείας ἀσφαλοῦς. Διὰ τοῦτο αἱ νόσοι αὗται εἶναι ἐξ ἐκείνων, τὰς ὁποίας παρατηρεῖ καὶ βεβαιοῖ ἄνευ πολλῆς ἐλπίδος τῆς ἰάσεως καὶ δὴ τῆς ἐξαφανίσεως αὐτῶν. Παραδόξως ὅμως βλέπομεν τὴν σήμερον τὴν μεγίστην ἀραίωσιν τριῶν νόσων, ἀνηκουσῶν εἰς τὴν ὁμάδα τῶν ἐνδογενῶν παθήσεων, ἤτοι: τῆς *χλωριάσεως* καὶ τῆς *ὑστερίας* (βλ. τὰς λ.), αἵτινες εἶναι νόσοι ἀποκλειστικῶς γυναικεῖαι, καὶ τῆς ὀξείας *ἀρθρίτιδος*, χωρὶς νὰ δυνάμεθα νὰ ἀνακαλύψωμεν τὸν λόγον τῆς σημαντικωτάτης ταύτης ἐλαττώσεως τῆς συχνότητος. Ἡ ἀρθρῖτις (ποδάγρα) κατὰ προτίμησιν ἀνήκει εἰς τὸ ἀνδρικὸν φῦλον καὶ δὴ ἐν τῇ ὀξείᾳ αὐτῆς μορφῇ.

Αἱ κλινικαὶ μορφαὶ τῆς ἀρθρίτιδος εἶναι γνωσταί, περιοριζόμεναι εἰς δύο κυρίως: τὴν ὀξεῖαν ἀρθρίτιδα καὶ τὴν χρονίαν παραμορφωτικὴν ἀρθρίτιδα. Μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ παροξυσμοῦ τῆς ὀξείας ἀρθρίτιδος, ὁ πάσχων ἐπανευρίσκεται ἐν τελείᾳ ὑγείᾳ. Συνήθως καὶ μικρὸν κατὰ μικρὸν οἱ παροξυσμοὶ γίνονται συχνότεροι, ἐγγύτεροι ἀλλήλων καὶ βαίνουσιν ἐξασθενούμενοι· οὐδέποτε ὅμως καταπραΰνονται τελείως· ὁ πούς καὶ ἡ χεὶρ παραμένουσιν ἐν στατιώδει καταστάσει καὶ βραδέως, διὰ τῆς συσσωρεύσεως τῶν οὐρικῶν ἀπορριμμάτων, παραμορφοῦνται. Τότε δὲ ἡ ὀξεῖα ἀρθρῖτις ἀποβαίνει χρονία καὶ δύναται διαδοχικῶς νὰ καταλάβῃ πάσας τὰς ἀρθρώσεις: τὰ ἄκρα, τὴν πύελον, τὴν σπονδυλικὴν στήλην, ὁπότε ὁ πάσχων ἀδυνατεῖ νὰ βαδίσῃ, νὰ ἐνδυθῇ, νὰ φάγῃ μόνος του. Ἡ φυσικὴ ἔκβασις τῆς καταστάσεως ταύτης εἶναι ὁ θάνατος ἐκ καχεξίας. Δὲν ὑπάρχει αὐτόματος ἴασις· ἄτομά τινα ἔχουσι μόνον ὀξεῖς παροξυσμούς, ὑποκύπτοντα εἰς ἐπιπλοκῆς ἀγγειοκαρδιακῆς ἢ νεφρικῆς· σπανίως ὅμως ἡ ἀρθρῖτις ἐμφανίζεται ἐξ ὑπαρχῆς ὑπὸ τὴν χρονίαν μορφήν. Ἡ θεραπευτική, καίπερ ἀνακουφίζουσα τὰ ἄλγη τοῦ παροξυσμοῦ, εἶναι ἀνίσχυρος νὰ ἀναχαιτίσῃ τὴν πρόοδον τῆς χρονίας ἀρθρίτιδος, πολλῷ δὲ μᾶλλον νὰ θεραπεύσῃ αὐτήν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὅμως τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου παρετηρήθη τὸ ἀντίθετον· ἡ ἀρθρῖτις δηλαδὴ ἄρχεται ἤδη ὑπούλως καὶ σχεδὸν ἀναλγήτως, ἔχουσα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς χρονίαν μορφὴν μετὰ τάσεων ταχέως παραμορφωτικῶν, ἐνῷ σπανιώτατα παρατηρεῖται ὁ καθαρὸς ὀξὺς παροξυσμὸς τῆς ἐνάρξεως αὐτῆς. Τὸ γεγονὸς τοῦτο παρετήρησαν πρῶτοι οἱ Γερμανοὶ ἰατροὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου. Ἡ ἀρθρῖτις ὄντως ἦτο νόσος λίαν διαδεδομένη εἰς τὰς γερμανικὰς χώρας καὶ ὑφ' ὅλας τὰς μορφὰς αὐτῆς· ἀπέδιδον δὲ τὴν συχνότητα αὐτῆς εἰς τὴν πολυφαγίαν τῶν Γερμανῶν καὶ εἰς τὴν κατάχρησιν τοῦ ζύθου. Οὕτως ὁ Schutzmann ἐφρόνει ὅτι ἡ μεγάλη ἐλάττωσις τῶν περιπτώσεων ὀξείας ἀρθρίτιδος ἀπεδίδετο εἰς τοὺς περιορισμοὺς τῶν τροφίμων τοὺς ἐπιβεβλημένους διὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν κεντρικῶν αὐτοκρατοριῶν. Ἀλλ' ἡ αὐτὴ ἀραίωσις τῆς ὀξείας ἀρθρίτιδος παρετηρήθη κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν εἰς τὰς χώρας ἐκείνας, αἵτινες πράγματι δὲν ὑπέφερον ἐκ τῆς ἐλλείψεως τροφίμων, ὡς ἡ Ἀγγλία, ὁ Καναδᾶς καὶ αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι. Εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὡς παρετήρησεν ὁ Linossier (1924), ἡ ὀξεῖα ἀρθρῖτις ἐμφανίζεται κατὰ πολὺ ὀλιγώτερον συχνὴ ἢ ἄλλοτε, καίτοι παρατηροῦνται εἰσέτι περιπτώσεις τινὲς ταύτης, ἐνῷ ἡ χρονία ἀρθρῖτις, καίπερ ἐλαφρῶς ἠλαττωμένη καὶ αὐτή, παρατηρεῖται συχνότατα εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πελατείαν. Εἶναι προφανὲς ὅτι ὁ νευρικὸς παράγων, ὃν τοσάκις ἐπεκαλέσθησαν εἰς τὴν ἀρθρίτιδα, ἔδει, ὡς ἐκ τῶν συγχρόνων περιστάσεων, νὰ πολλαπλασιάσῃ μᾶλλον ἢ νὰ περιορίσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀρθριτικῶν. Δὲν δυνάμεθα, ἐξ ἄλλου, νὰ ἐπικαλεσθῶμεν κατὰ προτίμησιν τὴν βελτίωσιν τῆς θρεπτικῆς καὶ ἐνδοκρινοῦς μεταλλαγῆς, τὴν ὁποίαν εὐνοοῦσι μεγάλως οἱ σχετικοὶ περιορισμοί, οἱ ἐπιβαλλόμενοι πάντοτε εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῆς παραγωγῆς καὶ ἐκ τοῦ δαπανηροῦ βίου, καθόσον οἱ μᾶλλον ὑποκείμενοι εἰς τὴν ἀρθρίτιδα εἶναι βεβαίως οἱ ὀλιγώτερον στερούμενοι, οὗτοι δὲ δὲν φαίνονται ὑποφέροντες

Digitized by Google

ἐκ ταύτης ὅσον καὶ ἄλλοτε. Ὅθεν συμπεραίνομεν ὅτι ἡ ἄγνοια ἡμῶν, ἀναφορικῶς πρὸς τὰ αἴτια τῆς ἀραιώσεως τῆς τε ὀξείας ἀρθρίτιδος, ὡς καὶ τῆς ὑστερίας καὶ τῆς χλωριάσεως, εἶναι μεγάλη.

Μ. Ν. ΚΑΪΡΗΣ

— *νόσοι καθ' ὑπόκρισιν*. Καλοῦνται αἱ νόσοι ἃς ἐμφανίζουσιν ὡρισμένα ἄτομα, εἴτε προκαλοῦντα αὐτὰς διὰ φαρμάκων ἢ καὶ ἄλλων μέσων, εἴτε ὑποδυόμενα τὴν κλινικὴν αὐτῶν εἰκόνα, ὡς π. χ. τὴν τῶν διαφόρων ψυχοπαθειῶν, ὧν μιμοῦνται τὰς ἐκδηλώσεις, ἃς ἐγνώριζον. Τοιαῦται περιπτώσεις ἐμφανίζονται κυρίως ἐν τῷ στρατῷ, ὅπου οἱ στρατιῶται, πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν στρατιωτικῶν των ὑποχρεώσεων, προκαλοῦσι διάφορα ὀργανικὰ νοσήματα, ἢ ὑποδύονται τὴν κλινικὴν εἰκόνα αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ἐν οἷς οἱ διάφοροι ἐγκληματίαι προβάλλουσιν ὡς ἐλαφρυντικὸν τὴν ψυχοπάθειαν, ἧς ὑποδύονται τὴν συμπτωματολογίαν, μιμούμενοι φρενοπαθεῖς γνωστοὺς κ. τ. τ. Καὶ ἐκ μὲν τῶν ὀργανικῶν νόσων πλεῖσται εἶναι αἱ προκαλούμεναι, ὧν συνηθέστεραι: α) Αἱ περιπτώσεις εἰς ἃς παρατηρεῖται φαινομενικὸν δῆγμα κυνὸς προκαλούμενον διὰ περονίου, ὅτε οἱ τοῦτο προκαλέσαντες ἐμφανίζονται ὡς δηχθέντες ὑπὸ λυσσῶντος κυνός, ἵνα τύχωσι τῆς ἀδείας, ἥτις παλαιότερον παρεχωρεῖτο, ἢ διὰ ν' ἀποφύγωσι δυσάρεστόν τινα καὶ κοπιώδη ἀποστολήν, εἰσερχόμενοι εἴς τι νοσοκομεῖον. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ὑπόκρισις ἠλαττώθη σημαντικῶς ἀφ' ὅτου ἔπαυσεν ἡ χορήγησις ἀδειῶν εἰς τοὺς πάσχοντας, ἔστω καὶ βεβαιωμένως. 6) Ἡ πρόκλησις βρογχικοῦ κατάρρου, ὅστις ἐν τῷ στρατῷ, ὅταν εἶναι εἰδικῆς φύσεως, συνεπάγεται ἀπαλλαγὴν ἢ ἀναβολήν, διὰ λήψεως ἐσωτερικῶς ἰωδιούχων σκευασιῶν καὶ ἰωδιούχου καλίου, εἰς μεγάλας σχετικῶς δόσεις. Συνήθως δὲ προκαλεῖται συγχρόνως καὶ ἄλλο τι σύμπτωμα αὐτοῦ ἀναγκαῖον, ὡς: 1) πυρετὸς μικρός, διὰ πλήξεως τοῦ θερμομέτρου ἐλαφρὰς καὶ ἐπανειλημμένως, εἴτε δι' καπνίσματος ἐφ' ὁλοκλήρους νύκτας καὶ ἀϋπνίας συνεχοῦς, ὡς καὶ διὰ καπνίσματος σακχάρεως, δι' ὧν προκαλεῖται ἐπὶ πλέον καὶ καταβολὴ τῆς θρέψεως καὶ ὠχρότης· 2) αἱμόπτυσις διὰ λήψεως αἵματος καὶ κρατήσεως ἐν τῷ στόματι ἢ διὰ αἱμορραγίας μικρᾶς ἐν τῇ στοματικῇ κοιλότητι· 3) πτύελα θετικὰ διὰ λήψεως τοιούτων ἐκ πάσχοντος ἐν τῷ στόματι, μέχρις οὗ πτύσωσι ταῦτα ἐνώπιον τοῦ ἰατροῦ. 4) Ἀκτινογραφία μετὰ σκιερότητος, προκαλουμένης δι' ἐνέσεως lipiodol ὑποδορίως καὶ εἰς ἔκτασιν. Πάντα ταῦτα τὰ φαινόμενα δύνανται, ἂν μὴ ἀνευρεθῶσι, νὰ ὁδηγήσωσιν εἰς βεβαίωσιν ὑπὸ τοῦ θεράποντος φυματιάσεως καὶ συνεπῶς ἀπαλλαγὴν τοῦ οὕτως ὑποκριθέντος. γ) Ἡ διὰ χόρτου τινὸς (ὡς ὁ φλῶμος καὶ ἄλλα εἰδικὰ χόρτα προκαλοῦντα δερματοπαθείας) πρόκλησις τῆς λεγομένης φαρμακευτικῆς δερματίτιδος, εὐχερῶς διαγιγνωσκομένης ἐκ τῆς μορφῆς αὐτῆς. δ) Ἡ διὰ σακχάρεως καὶ τερεβινθου πρόκλησις ἑλκῶν χρονιζόντων (ἄτονα ἕλκη) ἢ διαιώνισις δι' αὐτῶν τραύματός τινος ἢ ἀμυχῆς ἁπλῆς. ε) Ἡ διὰ πικρικοῦ ὀξέος, ἐσωτερικῶς λαμβανομένου, πρόκλησις ἰκτερικῆς χροιᾶς, παρουσιαζομένης ὑπὸ τοῦ ὑποκρινομένου ὡς ἰκτέρου. στ) Ἡ μίμησις τῶν ἐπιληπτικῶν σπασμῶν. ζ') Ἡ μίμησις τῆς ὑπνοβασίας. η') Ἐν γένει ἡ μίμησις διαφόρων ἐκδηλώσεων τῶν ψυχικῶν νόσων, παρατηρουμένη ἐν τοῖς δικαστηρίοις κυρίως, ἔνθα ἐλαφρύνεται σημαντικῶς ἡ θέσις τοῦ κατηγορουμένου διά τινος τοιαύτης ἐκδοχῆς. θ') Ἡ μίμησις τῶν ὑστερικῶν προσβολῶν καὶ διαφόρων νευρικῶν νοσημάτων, ὡς τρόμου, παραλύσεων, διαταραχῶν βαδίσματος, ἰλίγγων, αἰσθητικῶν διαταραχῶν κ.τ.τ.

Αἱ καταστάσεις αὗται διαγιγνώσκονται συνήθως εὐχερῶς ἐκ τῆς παρακολουθήσεως τοῦ ὡς ἀσθενοῦς παρουσιαζομένου, καὶ διὰ τῆς παρατηρήσεως καὶ τοῦ ἐλέγχου τῶν διαφόρων συμπτωμάτων. Τῶν ψυχικῶν, ὡς καὶ τῶν ὀργανικῶν νοσημάτων ἐνίοτε, ἡ ὑπόκρισις διαγιγνώσκεται ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκ τοῦ τρόπου αὐτῆς καὶ τῆς ἐμφανίσεως συμπτωματολογίας ἀντιφατικῆς καὶ ὅλως ἀπιθάνου, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ ψυχολογικῶν ἐξετάσεων· ἰδίως δὲ διὰ τῆς ἐξετάσεως, ἥτις ἀποκαλύπτει τὸ ψεῦδος, συνισταμένης εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μεθόδων ἐλευθέρου συνειρμοῦ μετ' ἐξετάσεως τοῦ σφυγμοῦ καὶ τῆς ἀναπνοῆς, ὡς καὶ διὰ τῆς μεθόδου τῆς ψυχογαλβανικῆς, ὅτε ἀποκαλύπτεται τὸ ψεῦδος, ἐμφανιζομένων διαταραχῶν τοῦ σφυγμοῦ, βραδύτητος τῆς ἀναπνοῆς καὶ κυμάνσεως τῆς βελόνης τοῦ γαλβανομέτρου, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ παρατηρούμενος ψεύδεται. Ἐν γένει δὲ ὑπάρχουσι πλεῖσται μέθοδοι ψυχολογικαὶ ἀποκαλύψεως τῆς ὑποκρίσεως, ὧν τινες μάλιστα εἶναι ἁπλαῖ· π. χ. τὸν ἐμφανιζόμενον ὡς πάσχοντα ἄνοιαν θὰ ἀποκαλύψῃ ἡ ἁπλῆ ἐρώτησις πόσον κάμνει 6 — 8, διότι δὲν θὰ εἴπῃ τὸν ὀρθὸν ἀριθμόν, ἀλλὰ σχετικόν τινα, γεγονὸς δεικνῦον ὅτι ἔχει αὐτὸν ἐν τῷ νῷ αὐτοῦ, ἐνῷ συγχρόνως βραδύνει καὶ ὑποκρίνεται δέσμευσιν, ὅταν προφέρῃ τὸν ἀριθμόν, ὃν δίδει ὡς ἀπάντησιν. Ἐπίσης τὸ γεγονὸς ὅτι δίδει εἰς πάσας τὰς ἐρωτήσεις ἀνοήτους ἀπαντήσεις, τοῦθ' ὅπερ εἰς οὐδεμίαν ψυχοπάθειαν παρατηρεῖται. Δυσκολωτέρα εἶναι ἡ διάγνωσις τῆς ὑποκρίσεως ἀσθενειῶν βαρυτέρων, ὑπὸ πασχόντων τοιαύτας εἰς ἐλαφρότερον βαθμόν, ὅπως π. χ. ὑπὸ πάσχοντος χρόνιον κατάρρουν ὑπόκρισις φυματικοῦ τοιούτου, ἢ ὑπό τινος ὑστερικοῦ, ἢ ἡμιφρενοπαθοῦς, ἄλλων ὑστερικῶν ἐκδηλώσεων ἢ φρενοπαθειῶν. Ἡ τοιαύτη ὑπόκρισις καλεῖται τότε *ὑπερυπόκρισις* ἢ *ἐφυπόκρισις*.

Τ. Α. ΖΗΣ

— *νόσος τῶν ἀεροπόρων*. Τὸ σύνολον τῶν διαταραχῶν, αἵτινες ἐπέρχονται εἰς τὸν ὀργανισμόν, ὅταν τις ἀνέρχεται εἰς μεγάλα ὕψη ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ἀποτόμως καὶ δὴ δι' ἀεροπλάνου. Ἡ νόσος τῶν ἀεροπόρων εἶναί πως ἀνάλογος πρὸς τὴν λεγομένην *ὀρεσιπάθειαν*, ὑφ' ἧς προσβάλλονται οἱ ὀρειβατοῦντες πρὸς ὑψηλὰς κορυφάς. Κατὰ τὴν ἄνοδον εἰς ὑψηλὰ μέρη τὸ ἄτομον εἰσέρχεται εἰς ἀτμόσφαιραν, ἧς ἡ πίεσις ἀναλόγως εἶναι ταπεινοτέρα. Ἡ ἐλάττωσις δ' αὕτη μειοῖ τὸ ποσὸν τοῦ ὀξυγόνου, ὅπερ δύναται νὰ συγκρατηθῇ ἐν τῷ αἵματι. Ἐντεῦθεν εὐχερῶς ἐπέρχεται ἀσφυκτικὴ κατάστασις (ἀνοξυαιμία), διευκολυνομένη διὰ τὸν πεζοπόρον καὶ ὑπὸ τῆς περισσείας τοῦ διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος, τοῦ παραγομένου κατὰ τὴν ἐργασίαν τῆς πρὸς ἀνάβασιν πορείας του. Συμπτώματα τῆς νόσου τῶν ἀεροπόρων εἶναι: βραχεῖα ἀναπνοή, ταχυκαρδία (μέχρις 140 περίπου σφύξεων κατὰ λεπτόν), κεφαλαλγία, αἴσθημα περισφίγξεως κατὰ τοὺς κροτάφους, βόμβος τῶν ὤτων μετ' ἐλαττώσεως τῆς ἀκοῆς, ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη πρὸς οὔρησιν καὶ γενικὴ κακουχία μὲ κέντρον τὸν στόμαχον. Τὰ συμπτώματα ταῦτα, ἐμφανιζόμενα εἰς ὕψος 800—1200 μέτρων, ἀπὸ ὕψους 1500 μ. καὶ ἄνω ἀρχονται συνοδευόμενα καὶ ὑπὸ μεγίστου αἰσθήματος ψύχους. Τὰ περιγραφέντα φαινόμενα κατὰ τὴν ὀρειβασίαν καὶ κατὰ τὴν δι' ἀεροστάτου ἀνύψωσιν παράγονται εἰς μείζονα ὕψη καὶ βαθμιαίως. Οὕτω διὰ τὸν δι' ἀεροστάτου ἀνυψούμενον τὰ φαινόμενα τῆς ἀνοξυαιμίας ἐντείνονται κυρίως ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν 5000 μ. Πέραν δὲ τοῦ ὕψους τούτου καὶ δὴ ἀπὸ τῶν 5500 μ. σημειοῦνται νέα φαινόμενα, ναυτίαι, ἔμετοι τροφώδεις ἢ βλεννώδεις ἢ χολώδεις, ἐνίοτε δὲ καὶ αἱματηροί, τάσις πρὸς συγκοπικὴν κατάστασιν, θάμβος τῶν ὀφθαλμῶν, αἱμορραγίαι καὶ ἀπώλεια τῆς συνειδήσεως. Ὁ Cruchet (Βορδῶ) διεπίστωσεν, ὅτι αἱ διαταραχαί, αἱ προσβάλλουσαι τοὺς ἀεροπόρους, ἐμφανίζονται ἐντονώτερον κατὰ τὴν κάθοδον αὐτῶν καὶ αὐξάνονται ἐφ' ὅσον τὸ ἀεροπλάνον κατέρχεται· τὸ πρόσωπον καθίσταται ἐρυθρὸν ἐκ συμφορήσεως καὶ αἴσθημα καύσου ἐκτείνεται ἐπ' αὐτοῦ. Ὁ ἀεροπόρος ἀλγεῖ ἐντόνως τὴν κεφαλὴν καὶ κατέχεται ὑπὸ ἀκαταμαχήτου ἐπιθυμίας πρὸς ὕπνον, λίαν δι' αὐτὸν ἐπικινδύνου. Τὰ φαινόμενα ταῦτα καθίστανται ἐκδηλότερα κατὰ τὴν προσγείωσιν καὶ ἐπὶ πολλὰς ὥρας μετ' αὐτήν. Ὁ ἀεροπόρος κατέρχεται ἀπὸ τοῦ ἀεροπλάνου βαρύς, βοηθούμενος ὑπ' ἄλλων, βαδίζει δὲ μὲ βῆμα βραδὺ καὶ ἄνισον. Ἀκούει συγκεχυμένας τὰς ὁμιλίας τῶν πέριξ, τὰ ὦτά του ἐνοχλεῖ ἀφόρητος συριγμός, δι' ὃ καὶ τὰ καλύπτει μηχανικῶς διὰ τῶν χειρῶν, ἂν συμβαίνῃ νὰ ἐπευφημῆται καὶ ὑπὸ τοῦ πλήθους. Οἱ δάκτυλοί του ἐμφανίζονται κυανωποί, οἱ δὲ ὀφθαλμοί του, παρὰ τὴν προστασίαν τῶν διοπτρῶν, ὑπεραιμικοί. Ἐνίοτε καὶ οἱ ἴλιγγοι αὐξάνονται. Κατὰ τοὺς Cruchet καὶ Moulinier, τὸ σφυγμομανόμετρον κατὰ τὴν προσγείωσιν δεικνύει ὑπέρτασιν κατὰ $^1/_2$—3 ἑκτ. ὑδραργυρικῆς στήλης, ἀναλόγως πρὸς τὰ ἄτομα καὶ ἀναλόγως πρὸς τὸ ὕψος, εἰς ὃ ἀνῆλθε τὸ ἀεροπλάνον. Παρετηρήθη ἐπίσης ὅτι αἱ τῶν ἀεροπόρων διαταραχαὶ ἐμφανίζονται ἐκδηλότεραι, ὅταν ὁ κινητὴρ τοῦ ἀεροπλάνου εὑρίσκεται ὄπισθεν αὐτῶν. Ἐπὶ τοιούτων καταστάσεων χρησιμοποιοῦνται προληπτικῶς καὶ θεραπευτικῶς εἰσπνοαὶ ὀξυγόνου, ἀναμειγνυομένου μετὰ μικρᾶς ποσότητος διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος. Ἐν ἀνάγκῃ χορηγεῖται καὶ ὀλίγον θερμὸν ἀφέψημα καφέ.

Σ. Γ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

Νοσοῦ (Nosu). Ἀρχέγονος λαὸς τῆς ΝΔ. Κίνας. Κατοικεῖ τὴν ὀρεινὴν περιφέρειαν, ἐν ᾗ συναντῶνται οἱ ποταμοὶ Γιουνάν, Σετζουὰν καὶ Κναϊτσόου. Ἀποτελοῦσι κλάδον φυλῆς θιβετικῆς καταγωγῆς καὶ ἔχουσιν ἀρχέγονον πολιτισμόν. Ἀντέστησαν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Μαντσοῦ μέχρι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ὅτε ἠναγκάσθησαν νὰ ἀποσυρθῶσιν εἰς τὰς ἄνω τῶν 1800 μ. ὕψους ὀρεινὰς περιφερείας. Ἔχουν φεουδαρχικοὺς θεσμοὺς καὶ ἀνιμιστικὴν λατρείαν.

Γ. Ι. Β.

νοσοφαίνη (ἡ), ἡ *ἰωδοφαίνη* *[Χημ.]*. Ἐμπειρικὸν ὄνομα τῆς τετραϊωδιοφαινολοφθαλεΐνης. Φαιὰ κόνις ἀδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ, τηκομένη ὑπὸ ἔκλυσιν ἰωδίου εἰς 255°. Τῷ 1895 ὑπεδείχθη ὡς ἀναπλήρωμα τοῦ ἰωδοφορμίου, ἀλλὰ σήμερον ἐλάχιστα χρησιμοποιεῖται.

Σ. Γ.

νοσοφοβία (ἡ), ἡ *παθοφοβία*. Καλεῖται οὕτως ὁ ἰδεοληπτικὸς φόβος, ὑφ' οὗ καταλαμβάνονται ἄτομά τινα μήπως πάθωσι νόσημά τι καθωρισμένον συνήθως. Ἀναλόγως τῆς νόσου ἢ τοῦ ὀργάνου, εἰς ὃ ἀναφέρεται ὁ φόβος, ὠνόμασαν αὐτὸν *δερματοφοβίαν*, *μικροβιοφοβίαν* ἢ *βακιλλοφοβίαν*, *φθισιοφοβίαν*, *συφιλιδοφοβίαν*, *βλεννορροιοφοβίαν*, *ὑστεροφοβίαν* ἢ *ὑπνοφοβίαν*, *μανιοφοβίαν* καὶ ἐν γένει *ψυχοπαθοφοβίας*, *καρδιοφοβίαν* κλπ. Πρὸς ἀποφυγὴ[ν] αὐτῶν οἱ πάσχοντες λαμβάνουσι προφυλακτικὰ μέτρα, μελετῶσι σχετικὰ συγγράμματα, ἀποφεύγουσι νὰ πλησιάζουν πάσχοντας κττ., ἂν καὶ γνωρίζουσι τὸ παράλογον τοῦ φόβου αὐτῶν. Παρατηροῦνται οἱ φόβοι οὗτοι ἐπὶ ὑστερίας, ψυχασθενείας, τοξικῶν ἢ λοιμωδῶν καταστάσεων, ληθαργικῆς ἐγκεφαλίτιδος, ἐπὶ ἀτόμων νευρικοῦ χαρακτῆρος καὶ ἰδίᾳ συγκινητικοῦ, ἐπὶ ἀνωτέρων ἐκφύλων ὡς στίγμα ἐκφυλιστικὸν ψυχικόν, ἐπὶ καμάτου τοῦ νευρικοῦ συστήματος. Ἐν περιπτώσει θανατηφόρων ἐπιδημιῶν, τοιοῦτοι φόβοι καταλαμβάνουν πλείονα ἄτομα. Θεραπεία ἐνδείκνυται αἰτιολογικὴ καὶ διὰ τῆς ἕξεως.

Τ. Α. ΖΗ[Σ]

νοσοχθονολογία (ἡ) (Nosochtonologia). Λέξ[ις] (ἐκ τῶν *νόσος*, *χθὼν* καὶ *λόγος*), ἧς χρῆσιν ἐποιή[σατο] ὁ J. Minding (ἐν «Clarus' u. Radius', Beiträge z. prakt. Heilkande» II, 1, σελ. 1) ἀντὶ τοῦ κοινοῦ ὅρου *ἰατρικὴ γεωγραφία*.

ΑΡ. Π. [...]

νοσσάς, *—άδος* (ἡ)· μικρὰ τὴν ἡλικίαν ὄρνις· ἰδιωματ. *νουσσάδα*, ἢ *νοσσίδα*, ἢ *πουλλάδα*.

Νόσσι-Μπὲ (Nossi-Bé) *[Γεωγρ.]*. Γαλλικὴ νῆσος τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, κατέναντι τῶν ΒΔ ἀκτῶν τῆς Μαδαγασκάρης, εἰς 13°16' Ν. πλάτος καὶ 48°15' Α. μῆκος. Ἔκτασις 293 τ. χλμ. Κάτ. (1926) 14.002 Σακαλαβοί. Εἶναι ἡφαιστειογενὴς καὶ ὀρεινή, παράγουσα ὄρυζαν, βανάνας, καφέ, κακάον, ἀραβόσιτον κ.ἄ. Ἔχει κύριον λιμένα (ἐλεύθερον) τὴν *Ἑλβίλλ*, περὶ τὸν ὁποῖον κατοικεῖ τὸ πλεῖστον τοῦ πληθυσμοῦ. Ἀνήκει εἰς τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τοῦ 1840 καὶ ὑπάγεται διοικητικῶς εἰς τὴν Μαδαγασκάρην.

Π. Ν. Π.

νοσσίς, *—ίδος* (ἡ)· μικρὰ τὴν ἡλικίαν ὄρνις ἢ μὴ συμπληρώσασα τὸ πρῶτον ἔτος, ἰδιωματ. *νοσσίδα* ἢ *νουσσάδα* ἢ *πλλάδα*.

Νοσσίς. Ποιήτρια ἐπιγραμμάτων ἐκ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Λοκρίδος, σύγχρονος τοῦ κωμικοῦ Ρίνθωνος, ὅστις ἤκμασεν ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Α'. Αὐτὴ θρασυνθεῖσα παρέβαλλεν ἑαυτὴν πρὸς τὴν Σαπφώ.

νοσταλγία (ἡ). Καλεῖται οὕτως ἡ μεγάλη λύπη μετὰ γενικῆς καταβολῆς καὶ ἐξασθενήσεως ψυχικῶς καὶ σωματικῶς, ἡ παρατηρουμένη ἐπὶ ἀνθρώπων εὑρισκομένων μακρὰν τῆς πατρίδος καὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ κοινωνικοῦ αὐτῶν γνωστοῦ περιβάλλοντος καὶ ἐπιθυμούντων τὴν ἐπάνοδον. Πρόκειται περὶ ἐξάρσεως τῶν συναισθημάτων τῶν σχετικῶν πρὸς τὸ ἄμεσον φυσικὸν καὶ κοινωνικὸν περιβάλλον. Ἡ νοσταλγία ἐκδηλοῦται διὰ καταθλίψεως μετὰ βραδύτητος τῆς ἐπιτελέσεως τῶν διαφόρων ψυχικῶν καὶ φυσικῶν λειτουργιῶν, ἤτοι μελαγχολικῆς καταστάσεως μετ' ἐντόνου καταβολῆς τῆς θρέψεως, ἀνορεξίας, ἐξαντλήσεως καὶ ἀνικανότητος πρὸς ἐργασίαν, φαινομένων τὰ ὁποῖα οὐχὶ σπανίως ἄγουν εἰς θάνατον, ἂν μὴ ἐγκαίρως ἐπάνοδος ἐπιφέρῃ τὴν παῦσιν τῶν αἰτίων αὐτῆς καὶ συνεπῶς ἴασιν.

Τ. Α. ΖΗ[Σ]

νοσταλγικός, *—ή*, *—όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν νοσταλγίαν, ὁ τῆς νοσταλγίας: «νοσταλγικοὶ [...]γοι».—Ἐπίρρ. ***νοσταλγικῶς***.

νοσταλγὸς (ὁ, ἡ)· ὁ νοσταλγῶν, ὁ κατεχόμενος ὑπὸ νοσταλγίας.

νοσταλγῶ (*—έω*)· κατέχομαι ὑπὸ νοσταλγίας, ἐπιθυμῶ νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν πατρίδα· || καθ[...] σφοδρῶς ἐπιθυμῶ, ποθῶ: «νοσταλγῶ τὸ παρελθὸν».

νοστιμάδα (ἡ)· ἡ εὐάρεστος γεῦσις, ἰδίᾳ τοῦ φαγητοῦ, ἔτι δὲ παντὸς ἐδωδίμου ἢ ποτοῦ, ἡ [...]της: «τὸ ἁλάτι δίνει τὴ νοστιμάδα 'ς τὸ φαγί» [...] πρέπεια, κομψότης, χάρις: «οἱ νοστιμάδες τοῦ [...]μιοῦ», «τὰ λόγια του ἔχουν νοστιμάδα».

νοστιμεύω· γίνομαι νόστιμος, ἄλλως νοστιμίζω || παθ. *νοστιμεύομαι*· θεωρῶ τι νόστιμον, ὀρέγομαι, ποθῶ, ἀποδέχομαι: «μὴ τὸν προσκαλῇς γιατὶ δὲν τὸ[ν] νοστιμεύομαι».

νοστιμίζω· κάμνω τι νόστιμον: «τὸ ἁλάτι [νο]στιμίζει τὸ φαγητόν» || ἀμετ., γίνομαι νόστιμος, κομψός, ὡραῖος: «ὅσο μεγαλώνει ἡ κόρη σου νοστιμίζει».

Νόστιμον *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Εὐρυτανίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 233. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. —2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀνασελίτσης τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 410. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Λέγεται καὶ *Νιοτήμιον*, πρότερον δὲ ἐκαλεῖτο *Κουφοξυλιά*.

νόστιμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ἀρχ., ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν νόστον, εἰς τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν πατρίδα: «νόστιμον ἦμαρ» ἡ ἡμέρα τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὴν πατρίδα· || ὁ δυνάμενος νὰ ἐπανέλθῃ: «εἰ νόστιμός γε καὶ σεσωσμένος πάλιν [...]» (*Αἰσχ.*)· || διάφορον τοῦ δημοτικοῦ *νόστιμος* [...]

Digitized by Google

— νόστιμος, *—η, —ο*· δημοτ., ὁ παρέχων εὐχάριστον γεῦσιν, ἡδύς, ἰδίᾳ ἐπὶ ἐδεσμάτων, ἀντίθ. *ἄνοστος*: «νόστιμον φαγητόν»· || μεταφ., εὐπρόσωπος, εὔμορφος, ἐπαγωγός, ὡραῖος: «νόστιμος νέος», «νόστιμη γυναῖκα»· || ὁ ἀποδοχῆς ἄξιος, εὐχάριστος: «νόστιμες κουβέντες» (ἡ λ. ἄσχετος πρὸς τὴν ἀρχαίαν *νόστιμος*· ἐσχηματίσθη ἐκ τοῦ *ἄνοστος*=ὁ μὴ παρέχων εὐχάριστον γεῦσιν πρὸς δήλωσιν τῆς ἀντιθέτου ἐννοίας, κατὰ τὸ σχῆμα *ἄμαχος—μάχιμος*). —Ἐπίρρ. **νόστιμα.**

«Νόστοι». Ἔπος Ἁγίου τοῦ Τροιζηνίου ἐκ πέντε βιβλίων, ὁρμώμενον ἀπὸ τοῦ σημείου εἰς ὃ κατέληγεν ἡ «Ἰλίου πέρσις» τοῦ Ἀρκτίνου ἢ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς Ἀθηνᾶς, τῆς προκληθείσης ἐκ τῆς ὕβρεως τῶν νικητῶν. Οἱ «Νόστοι» περιεῖχον τὴν τύχην τῶν ἐπιστρεφόντων εἰς τὴν πατρίδα των ἡρώων τῶν Ἀχαιῶν, τοῦ Κάλχαντος, τοῦ Λεοντέως καὶ τοῦ Πολυποίτου, οἱ ὁποῖοι διελθόντες τὴν Κολοφῶνα ἔπλεον κατὰ μῆκος τῆς ἀσιατικῆς παραλίας, τὴν τύχην τοῦ κυρίου στρατοῦ τῶν Ἀχαιῶν, ὅστις ἐπορεύθη κατ' εὐθεῖαν διὰ τοῦ πελάγους, ἀλλ' ἐναυάγησεν ἐν τῷ Καφηρεῖ, τῷ ἀκρωτηρίῳ τῆς Εὐβοίας, τὴν τοῦ Νεοπτολέμου, ὁ ὁποῖος ἀφίκετο εἰς τὴν χώραν τῶν Μολοσσῶν διὰ ξηρᾶς, διὰ τῆς Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας. Ὁ συγγραφεύς, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ἑνότητα εἰς τὸ ἔργον του, ἐπανήρχετο ἐν τῷ τελευταίῳ βιβλίῳ εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ τὸν Μενέλαον καὶ διηγεῖτο τὴν ἐκδίκησιν, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὁ Ὀρέστης παρὰ τῶν φονέων τοῦ πατρός του καὶ τὴν σύγχρονον ἐπάνοδον τοῦ Μενελάου. Οὕτω τὸ ἔργον, κατὰ τὸν W. Christ, προωρίζετο νὰ συμπληρώσῃ τὰ μεταξὺ τῆς «Ἰλίου πέρσεως» καὶ τῆς «Ὀδυσσείας» κενά. Ὁ Kirchhoff ὅμως καὶ ὁ Willamowitz θεωροῦν τοὺς «Νόστους» ὡς σύρραμμα ἁπλῶς στίχων διαφόρων ποιητῶν καὶ χρόνων. Θ. Π.

νοστοκίδαι (οἱ) (Nostocidae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια ἀλγῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κυανοφυκῶν*, περιλαμβάνουσα ἄλγη εἰς ὑγρὰ ἐδάφη ἀναπτυσσόμενα ὑπὸ μορφὴν λεπτοτάτων νηματίων, συνδεομένων στενῶς μεταξύ των καὶ ὧν τὸ σύνολον ἀποτελεῖ σπογγώδη ἄμορφον μᾶζαν, περιβαλλομένην ὑπὸ πηκτωματώδους οὐσίας. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν εἶναι τὸ *νοστόκιον* (βλ. λ.). Δ.Ν.Π.

νοστόκιον (τὸ) (Nostocium) *[Βοτ.]*. Γένος ἀλγῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *νοστοκιδῶν*, περιλαμβάνον μικρότατα ἄλγη σχηματιζόμενα ἐκ πεπλατυσμένων βυτιοειδῶν κυττάρων, συνηνωμένων μεταξύ των διὰ λεπτῶν κυματοειδῶν νηματίων. Γνωστὰ πολλὰ εἴδη ἀπαντῶντα ἐπὶ ὑγρῶν ἐδαφῶν. Ἀξιολογώτερον εἶναι τὸ *νοστόκιον τὸ πηκτωματῶδες* (Nostocium gelatinosum). Δ. Ν. Π.

νοστολεπὶς *[Παλαιοζωολ.]*. Συνώνυμον τοῦ γένους *θηλόδους* (βλ. λ.).

Νοστραδάμος (Nostradamus). Ὄνομα ὑφ' ὃ ἔγινε γνωστὸς ὁ *Μιχαὴλ ντὲ Νοτρντὰμ* (Michel de Notredame), διάσημος Γάλλος ἰατρὸς καὶ ἀστρο-

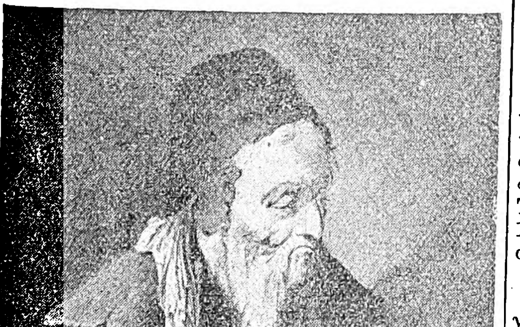

Νοστραδάμος.
[Προσωπογραφία τοῦ Dietrich.]

λόγος, ἑβραϊκῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς ἐν Σαὶν-Ρεμὺ τῆς Προβηγκίας τῷ 1503 καὶ ἀποθανὼν ἐν Σαλὸν τῷ 1566. Ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν ἐν Μομπελλιὲ καὶ φοιτητὴς ἔτι ὢν διεκρίθη διὰ τὴν δραστηριότητα, ἣν ἐπέδειξε κατὰ τὴν τρομερὰν ἐπιδημίαν λοιμώδους πυρετοῦ, τὴν ἐρημώσασαν τὴν νοτιοδυτικὴν Γαλλίαν ἀπὸ τοῦ 1525 μέχρι τοῦ 1529. Ἐπιστρέψας εἰς Μομπελλιὲ ἀνεκηρύχθη διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς. Τῇ προτροπῇ τοῦ φίλου του Καίσαρος Σκαλιγέρου, ὁ Νοστραδάμος ἐγκατεστάθη ἐν Ἀζὲν (Agen), ὅπου ἐνυμφεύθη, ἀλλ' ἀπολέσας ἐν διαστήματι ὀλίγων ἐτῶν τὴν σύζυγον καὶ τὰ δύο τέκνα του ἐγκατέλιπε τὴν Ἀζέν, ἐταξίδευσεν ἐπὶ δωδεκαετίαν περιελθὼν τὴν Ἰταλίαν, τὴν Προβηγκίαν καὶ τὸ Λανγκεντὸκ καὶ τέλος ἐγκατεστάθη ἐν Σαλὸν παρὰ τὸ Αἲξ τῆς Προβηγκίας, ὅπου τῷ 1544 ἐνυμφεύθη τὴν πλουσιωτάτην Πὸνς Ζουμὲλ (Pons Zumel). Ἡ φήμη τοῦ ἐπεξετάθη κατὰ τὴν διάρκειαν νέας ἐπιδημίας, ἥτις ἐδεκάτισε τὴν Προβηγκίαν καὶ τὰς ὄχθας τοῦ Ροδανοῦ. Ἡ εὔνοια τῶν ἀρχῶν καὶ ἡ ὑποψία ὅτι ὁ Νοστραδάμος ἦτο κάτοχος μυστικοῦ φαρμάκου κατὰ τῆς πανώλους, ἐξήγειραν τὸν φθόνον τῶν συναδέλφων του. Ὁ Νοστραδάμος ἀναγκασθεὶς διὰ τὸν φόβον τῶν ἐχθρῶν του νὰ ζήσῃ ἐπί τι διάστημα ἐν ἀφανείᾳ, ἠσχολήθη εἰς τὴν συγγραφὴν ἐμμέτρων προφητειῶν, τὰς ὁποίας ἐξέδωκε τῷ 1555 ἐν Λυὼν ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἰῶνες». Τὸ ἔργον ἔκαμε καταπληκτικὴν ἐντύπωσιν. Ἡ Αἰκατερίνη τῶν Μεδίκων, πιστεύουσα τυφλῶς εἰς τὰς ῥήσεις τῆς ἀστρολογίας, ἐκάλεσε τὸν Νοστραδάμον εἰς τὴν αὐλήν της. Μετὰ τρία ἔτη, τῷ 1558, ἐξέδωκε τοὺς «Αἰῶνας» ηὐξημένους, ἡ δὲ φήμη του ἔφθασεν εἰς τὸ κατακόρυφον, ὅτε τὸ 35ον τετράστιχον τοῦ πρώτου «Αἰῶνος» ἐπηλήθευσε μετὰ ἓν ἔτος διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Ἑρρίκου Β΄. Ἐπέστρεψεν εἰς Σαλόν, ὅπου τῷ 1564 ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Καρόλου Θ΄, ὅστις τὸν διώρισε τακτικὸν ἰατρόν του καὶ τῷ προσέφερε διακόσια σκοῦδα χρυσᾶ. Ἀπέθανεν ἐν Σαλόν, ὅπου ἐθεωρεῖτο ὡς ἀπατεὼν καὶ τυχοδιώκτης, εἰς ἡλικίαν ἑξήκοντα τριῶν ἐτῶν. Οἱ «Αἰῶνες» ἔσχον πλείστας ἐκδόσεις. Πλέον περιζήτητος εἶναι ἡ τῆς Λυὼν (1568). Ἐκτὸς τῶν «Αἰώνων» ὁ Νοστραδάμος φέρεται συγγράψας: «Περὶ ψιμυθίων» (Λυὼν 1552), «Χρησιμώτατον φάρμακον κατὰ τοῦ λοιμοῦ καὶ ὅλων τῶν λοιμωδῶν πυρετῶν» (Παρίσιοι 1651) καὶ «Τομίδιον πολλῶν ἐξαιρέτων συνταγῶν» (Λυὼν 1572). Ε. Σ.

νοστρόμος (ὁ) *[Ναυτ.]*· βλ. λ. *ναύκληρος*.

νοσφίζομαι, *ἀόρ. ἐνοσφίσθην*· οἰκειοποιοῦμαι τὰ ἀλλότρια, σφετερίζομαι, κλέπτω.

νοσφιστὴς (ὁ)· ὁ νοσφιζόμενος, ὁ οἰκειοποιούμενος τὰ ἀλλότρια, σφετεριστής, κλέπτης.

νοσῶ (*—έω*)· πάσχω νόσημά τι, εἶμαι ἀσθενής, ἀσθενῶ, ἀρρωστῶ· || μεταφ., εὑρίσκομαι εἰς κακὴν κατάστασιν: «νοσεῖ τὸ σχολεῖον, — ἡ ἐκπαίδευσις».

νοσώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ προξενῶν νόσους, νοσηρός, ἀντίθ. *ὑγιεινός*: «νοσώδης χώρα», «νοσῶδες κλῖμα».

νότα (ἡ) ἡ *διακοίνωσις* (βλ. λ.)· || τὸ *φθογγόσημον* (βλ. λ.) (λατ. nota, γαλλ. note=σημεῖον, γραφικὸν σύμβολον καὶ σημείωμα).

Νότα (Nota), ***Ἀλβέρτος.*** Ἰταλὸς δραματικὸς ποιητὴς (1775—1847). Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ διετέλεσε δικαστικὸς καὶ διοικητικὸς ὑπάλληλος, ἀσχολούμενος συγχρόνως καὶ μὲ τὸ θέατρον καὶ γράφων ἰδίως κωμῳδίας, κατ' ἀρχὰς κατὰ μετάφρασιν καὶ κατ' ἀπομίμησιν τοῦ Μολιέρου, βραδύτερον δὲ καὶ πρωτοτύπους, θεωρούμενος ὡς ὁ διάδοχος τοῦ Γολδόνι. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι «Ὁ νεόπλουτος», «Ὁ κατὰ φαντασίαν ἀσθενής», «Ἐρωτικὴ ἐπανάστασις», «Ὁ φιλάνθρωπος», «Ἡ οἰκιακὴ γαλήνη», «Ὁ ἀνήσυχος», «Ἐκπαίδευσις καὶ φύσις» «Ἡ χήρα στὴ μοναξιά», «Ὁ δειλὸς ἔρως» κτλ. Τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν ἀπὸ τοῦ 1816 μέχρι τοῦ 1849 εἰς 10 τόμους, τὰ πλεῖστα δὲ τούτων μετεφράσθησαν εἰς πολλὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Μ. Δ. Β.

Νότα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Ἁλοννήσου (ἀρχ. *Ἶκος*, νῦν *Λιοδρόμια)*, ἡ νοτία τῆς νήσου ἐσχατιὰ (πλάτ. 39° 07′ 20″ Β., μῆκ. 24° 51′ 30″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2072: Scopelos Group), σχηματίζον μετὰ τοῦ ἐφ' οὗ φάρος ἀκρωτηρίου Τέλειο τὸν ὅρμον *Μυρτιά*. Λέγεται καὶ *Νότος*. Σ. Ε. Λ.

νοταγωγὸς (ὁ) (Notagogus) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *μακροσεμιιδῶν γανοειδῶν ἰχθύων*. Λείψανά των εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας λευκῆς ἰουρασίου ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ εἰς τὸ Solnhofen, Cerin, Wealden, Βέλγιον καὶ ἐντὸς στρωμάτων τῆς κρητιδικῆς διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ εἰς τὴν Νεάπολιν. Συνώνυμα: *βλεννιόμοιος, καλλίγναθος*. Γ. Κ. Γ.

Νοταρᾶς. Ὄνομα ἐπιφανοῦς οἰκογενείας τοῦ Βυζαντίου, ἥτις ἔδρασε κατὰ τὸν ΙΔ΄ καὶ ΙΕ΄ αἰῶνα καὶ ἥτις κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων (1453), καταφυγοῦσα εἰς Πελοπόννησον, ἔδρασε καὶ ἐκεῖ καθ' ὅλους τοὺς χρόνους τῆς δουλείας, κατὰ τὸν Ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Κυριώτερα μέλη τῆς οἰκογενείας ταύτης ἀναφέρονται οἱ:

Νικόλαος Νοταρᾶς. Ὑπηρετῶν οὗτος εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Μανουὴλ Β΄ Παλαιολόγου (1391—1425), προήχθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου διερμηνευτοῦ καὶ ἔλαβε σύζυγον κόρην ἐκ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας τῶν Παλαιολόγων, ἐξ ἧς ἀπέκτησε δύο υἱούς, τὸν *Λουκᾶν*, καὶ ἕτερον, οὗτινος δὲν ἀναφέρεται τὸ ὄνομα. Ὁ δεύτερος οὗτος, νεώτατος ἔτι, κατεῖχε τὸ ἀξίωμα τοῦ «ἐπὶ τῆς τραπέζης» παρὰ τῷ Ἰωάννῃ Παλαιολόγῳ, τῷ 1414, ὅτε οἱ Τοῦρκοι προσέβαλον τὴν Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τὸν Μούσα, ἀδελφὸν τοῦ σουλτάνου Μωάμεθ Α΄. Ὁ νεαρὸς Νοταρᾶς, γενναῖος καὶ ὁρμητικὸς ὤν, ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ἄμυναν τῆς πόλεως, κατά τινα δὲ ἔξοδον, συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀπεκεφαλίσθη ἐπὶ τόπου, ἡ δὲ κεφαλή του ἐκομίσθη ὡς τρόπαιον πρὸς τὸν Μούσα. Ὁ θάνατος τοῦ εὐγενοῦς νέου προὐκάλεσε μέγα πένθος παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, οἵτινες, ἐνεργήσαντες νέαν ἔξοδον, παρέλαβον τὸ ἀκέφαλον σῶμα καὶ ἔφερον αὐτὸ πρὸς τὸν πατέρα του, ὅστις, καθ' ἃ ἱστορεῖ ὁ Μιχαὴλ Δούκας, ἐξηγόρασε τὴν κεφαλὴν καὶ ἔθαψεν αὐτὴν σὺν τῷ σώματι.

Λουκᾶς. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Κατέχων τὸ ἀξίωμα τοῦ «μεσάζοντος» ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Η΄ Παλαιολόγου (1425—1448), ἀπεστάλη ὑπὸ τούτου τῷ 1425 μετὰ πλουσίων δώρων πρὸς τὸν ἐν Μ. Ἀσίᾳ διατρίβοντα σουλτᾶνον Μουρὰτ Β΄, ἵνα διαβεβαιώσῃ αὐτὸν περὶ τῶν φιλικῶν διαθέσεων τοῦ Βυζαντίου. Εἰς τὴν βασιλικὴν αὐλὴν παρέμεινεν ὁ Λουκᾶς Νοταρᾶς καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωάννου Η΄ (1448), ὅτε εἰς τὸν θρόνον ἀνῆλθεν ὁ Κωνσταντῖνος ΙΑ΄ ὁ Παλαιολόγος, ὑπὸ τοῦ ὁποίου προήχθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ «μεγάλου δουκός». Παρὰ τὴν ἐπίσημον δὲ ταύτην θέσιν, ἣν κατεῖχεν, ὠρθώθη ἀδιάλλακτος κατὰ τῆς ὑπαγωγῆς τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὴν Ρώμην, ἣν ὁ Κωνσταντῖνος ΙΑ΄ ἠναγκάσθη νὰ δεχθῇ πρὸ τῆς ἀπειλῆς τοῦ Μωάμεθ Β΄, παρασκευαζομένου νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ μετὰ τοῦ Σχολαρίου Γενναδίου κατεπολέμησεν αὐτὴν δι' ὅλων τῶν δυνάμεών του, φρονῶν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἔδει νὰ παραμένῃ ἐκτὸς πάσης ἐμμέσου ἢ ἀμέσου ἐπιδράσεως τῆς Δύσεως, ἧς πικρὰν καὶ μακρὰν πεῖραν ἔσχεν ὁ ἑλληνισμὸς κατὰ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Σταυροφόρων. Τὰς πεποιθήσεις του δὲ ταύτας δὲν μετέβαλεν οὐδὲ κατὰ τὰς δυσχερεστέρας ἡμέρας τῆς πολιορκίας. Κατὰ τὴν ἄμυναν τῆς πόλεως ὁ Νοταρᾶς ἠγωνίσθη γενναίως, ὑπερασπιζόμενος ἐπὶ κεφαλῆς 600 ἀνδρῶν τὴν πρὸς τὸν Κεράτιον κόλπον πλευρὰν τῶν τειχῶν, τὴν πρωΐαν δὲ τῆς Τρίτης 29 Μαΐου 1453, ὅτε οἱ Τοῦρκοι εἰσέβαλον εἰς τὴν πόλιν, κατέφυγε μετὰ τῆς συζύγου του, ἀσθενούσης, καὶ τῶν τέκνων του εἴς τινα πύργον, ἐν τῷ ὁποίῳ καὶ συνελήφθησαν ἅπαντες. Ὁ σουλτᾶνος διέταξε τὴν ἀσφαλῆ αὐτῶν φρούρησιν καὶ εἶτα τὴν ἐνώπιον αὐτοῦ προσαγωγὴν τοῦ Νοταρᾶ, μεθ' ὃ ἐπεσκέφθη καὶ τὴν ἀσθενοῦσαν σύζυγόν του. Ἡ στάσις τοῦ Νοταρᾶ ὑπῆρξεν ἀξία τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ θέσεως καὶ τῆς εὐγενοῦς καταγωγῆς του, τοῦτο δὲ ἀκριβῶς ἐπήνεγκε τὸν τραγικὸν αὐτοῦ θάνατον. Ὁ σουλτᾶνος, συμποσιάζων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν μέσῳ τῶν μεγιστάνων του, ἐνεθυμήθη τὸν δεκατετραετῆ καὶ εὐειδῆ υἱὸν τοῦ Νοταρᾶ καὶ ἔπεμψεν εὐνοῦχόν τού τινα, ἵνα τὸν ζητήσῃ. Ὁ Λουκᾶς ἠρνήθη νὰ παραδώσῃ τὸ τέκνον του, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον συλληφθεὶς μετὰ τῶν τέκνων του, καὶ τοῦ γαμβροῦ του Καντακουζηνοῦ ὡδηγήθη πρὸ τοῦ μεγάρου, ἔνθα εὐωχεῖτο ὁ σουλτᾶνος. Καὶ ὁ μὲν δεκατετραετὴς παῖς εἰσήχθη παρ' αὐτῷ, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἐσφάγησαν πρὸ τῆς θύρας ὑπὸ τοῦ δημίου. Ταῦτα διηγεῖται ὁ Μιχαὴλ Δούκας· ὁ Γεώργιος Φραντζῆς ὅμως περιγράφει ἐντελῶς διαφορετικὰ τὰ πράγματα. Οὗτος, μὴ διακείμενος φαίνεται εὐνοϊκῶς πρὸς τὸν Νοταρᾶν, ἀφηγεῖται ὅτι ὅταν ὁ Νοταρᾶς παρουσιάσθη πρὸ τοῦ σουλτάνου, ἠθέλησε νὰ ἐξευμενίσῃ αὐτὸν προσφέρων τοὺς κεκρυμμένους θησαυρούς του καὶ ὅτι εἰς ἀπάντησιν ἐξυβρίσθη ὑπὸ τοῦ σουλτάνου καὶ εἶτα, διαταγῇ τούτου, ὡδηγήθη μετὰ τῶν υἱῶν του εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ξηροῦ λόφου ἀγοράν, ἔνθα ἀπεκεφαλίσθησαν ἅπαντες ὑπὸ τοῦ δημίου. Ν. ΚΛΣ

—Νοταρᾶς. Δύο οἰκογένειαι ἤκμασαν ἐν Κορινθίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο. Τούτων ἡ μία, ὧν ὁ ἐγγύτερος χρονικῶς γενάρχης δύναται νὰ θεωρηθῇ ὁ *Σπυρίδων*, ἀνέδειξεν ἐπὶ τῆς Ἐπαναστάσεως τοὺς *Πανοῦτσον, Σωτήριον* καὶ *Ἀνδρῖκον*. Ἡ ἑτέρα τῶν οἰκογενειῶν, ἡ ἔχουσα καὶ μέχρι τῆς Ἐπαναστάσεως τὴν προσωνυμίαν τῶν «*Μυταράδων*», ἀνέδειξε τὸν *Παναγιωτάκην* καί τινας ἄλλους. Ἀμφοτέρων τῶν οἰκογενειῶν οἱ γόνοι πλείστας καὶ πολυτίμους τῇ πατρίδι παρέσχον ὑπηρεσίας. Γ. Θ. Δ.

—Νοταρᾶς, ***Ἀνδρέας.*** Υἱὸς τοῦ *Σωτηρίου Νοταρᾶ*. Τυχὼν ἀρτίας μορφώσεως, ἐπολιτεύθη ἐν Κορινθίᾳ, ἐκλεγεὶς κατ' ἐπανάληψιν βουλευτὴς καὶ διατελέσας καὶ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας. Γ. Θ. Δ.

—Νοταρᾶς, ***Ἀνδρῖκος.*** Ἀδελφὸς τοῦ *Πανούτσου* καὶ *Σωτηρίου Νοταρᾶ*. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς Ἐπαναστάσεως κατῆλθεν ἐκ Τρικκάλων ἵνα προσφερόμενος ὡς ὅμηρος παρὰ τῇ μητρὶ τοῦ Κιαμήλμπεη τῆς Κορίνθου διασείσῃ τὰς ὑπονοίας τῶν Τούρκων. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐρρίφθη σιδηροδέσμιος

Digitized by Google

εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Πελοποννήσου, εἶτα δὲ ἀπεφυλακίσθη διαταγῇ τῆς μητρὸς τοῦ Κιαμήλμπεη. Γ. Θ. Δ.

— **Νοταρᾶς, *Γεράσιμος*·** βλ. λ. *Γεράσιμος ὁ ἅγιος*, Κεφαλληνίας (τ. Η΄, σ. 218 γ΄).

—**Νοταρᾶς, *Γεώργιος*.** Ἐπιφανὴς ἐκ Κορινθίας πρόκριτος, ζήσας μεταξὺ τοῦ 1720—1785. Ὅτε ἐξερράγη ἐν Πελοποννήσῳ ἡ ὑποκινήσει τῆς Αἰκατερίνης Β΄ ἐπανάστασις, οὗτος μετὰ τοῦ Σπυρίδωνος Νοταρᾶ καὶ τοῦ υἱοῦ του Μακαρίου ἡγήθησαν τῆς ἐν Κορινθίᾳ ἐπαναστάσεως, μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ὁποίας κατέφυγεν εἰς Κεφαλληνίαν οἰκογενειακῶς. Γ. Θ. Δ.

— **Νοταρᾶς, *Διονύσιος*.** Ἀξιωματικὸς τοῦ μηχανικοῦ, γεννηθεὶς τῷ 1844 ἐν Κορίνθῳ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1909. Προήρχετο ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων καὶ προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ συνταγματάρχου. Διετέλεσε καθηγητὴς παρὰ τῷ στρατιωτικῷ σχολείῳ Εὐελπίδων, κατὰ δὲ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου, ἐπιτελάρχης τοῦ ἀρχηγείου Ἠπείρου. Ν. Θ. Κ.

— **Νοταρᾶς, *Δοσίθεος*·** βλ. λ. *Δοσίθεος, πατριάρχης* Ἱεροσολύμων.

— **Νοταρᾶς, *Θωμᾶς*.** Ἕλλην λόγιος τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος (βλ. λ. *Ἐλεαβοῦλκος* Θωμᾶς).

— **Νοταρᾶς, *Ἰωάννης*.** Υἱὸς τοῦ *Σωτηρίου Νοταρᾶ*, γεννηθεὶς ἐν Τρικκάλοις Κορινθίας τῷ 1805. Ἔτυχε καλῆς μορφώσεως, διὰ δὲ τὴν ὡραιότητα, ἀνδρείαν καὶ ἐλευθεριότητά του ἀπεκαλεῖτο τὸ «ἀρχοντόπουλον». Δεκαεξαετὴς ἔλαβε τὰ ὅπλα ὑπὲρ τοῦ Ἀγῶνος καὶ κατὰ πρῶτον διεκρίθη εἰς τὴν ἐν Ἀκράτᾳ πολιορκίαν τῶν λειψάνων τοῦ Δράμαλη. Ἀναλαβὼν τὴν ἀρχηγίαν τῆς ἐπαρχίας Κορίνθου καὶ τὴν τῆς πολιορκίας τοῦ Ἀκροκορίνθου, ἐπέτυχε τὴν εἰς αὐτὸν παράδοσιν τῶν πολιορκουμένων Τούρκων, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν δὲ ταύτην προήχθη, 18ετὴς ὤν, εἰς ἀντιστράτηγον. Τῷ 1824 προήχθη εἰς στρατηγόν. Κατὰ τὰς πολιτικὰς διαμάχας ἀντετάχθη τῇ κυβερνήσει καὶ συνεφυλακίσθη μετὰ τοῦ Πανούτσου καὶ λοιπῶν ἐν Ὕδρᾳ, ἀλλ' ἔτυχεν, ὡς καὶ οὗτοι, ἀμνηστίας. Ἔσπευσε πρὸς τὰς πολιορκουμένας Πάτρας, μετέσχε τῶν κατὰ τοῦ Ἰμπραὴμ μαχῶν εἰς Τρίκορφα, Μαγούλαν, Μύλους καὶ Μιστρᾶν, χορηγῶν ἐξ ἰδίων πρὸς τὴν κυβέρνησιν πιστώσεις πρὸς συντήρησιν τῶν στρατευμάτων. Τῷ 1826 ἐξεστράτευσε μετὰ 1.200 εἰς Ἀττικήν. Κατὰ τὴν περὶ τὴν Καστέλαν τῆς Μουνιχίας μάχην κατεῖχε τὸ κέντρον. Τοιαύτην δὲ στρατηγικότητα καὶ ἐμπειρίαν ἐπέδειξεν, ὥστε ὁ Καραϊσκάκης ἐπιτοπίως ἔσπευσε νὰ συγχαρῇ αὐτόν. Τῷ 1827, καίτοι κατὰ βάθος διεγίγνωσκε τὸ ἀνωφελὲς τῆς θυσίας, μὴ ἀνεχόμενος ὅμως τὰς παροτρύνσεις, ἰδίᾳ δὲ τοὺς ἐπὶ δειλίᾳ ὀνειδισμοὺς τοῦ Κόχραν καὶ Τζῶρτζ, ὥρμησε καὶ οὗτος μετὰ τῶν ἀνδρῶν του πρὸς σωτηρίαν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ εὗρεν ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Ἀττικῆς τὸν θάνατον, ἐν ἡλικίᾳ 22 ἐτῶν. Γ. Θ. Δ.

— **Νοταρᾶς, *Μακάριος (Μιχαήλ)*.** Μητροπολίτης Κορίνθου (βλ. λ. *Μακάριος ὁ ἅγιος*).

— **Νοταρᾶς, *Παλαιολόγος*.** Ὀνομασία, παρὰ Βυζαντινοῖς, τοῦ Γενουάτου ἡγεμόνος τῆς Μυτιλήνης *Δορίνου Γατελούζου* (βλ. λ. *Μυτιλήνη*, τόμ. ΙΖ΄ σελ. 934 α΄).

— **Νοταρᾶς, *Παναγιωτάκης*.** Προήρχετο ἐκ τῆς οἰκογενείας ἐκείνης τῶν Νοταρᾶ, ἥτις εἶχε τὴν προσωνυμίαν τῶν *Μυταράδων*. Κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν μετέσχε τῆς μάχης τῆς Ἀμπλιανης μετὰ 200 Κορινθίων, τοῦ Κίτσου Τζαβέλλα καὶ ἄλλων ὁπλαρχηγῶν, ἐπιδειξάμενος γενναιότητα μεγάλην. Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τῆς Πελοποννήσου συνεφυλακίσθη μετὰ τοῦ Κολοκοτρώνη, Ἰωάννου Νοταρᾶ καὶ λοιπῶν ἐν Ὕδρᾳ, ἀποφυλακισθεὶς διὰ τῆς γενικῆς ἀμνηστίας. Ἐξεστράτευσεν ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ τῇ 21ῃ Ἰανουαρίου 1827 συνῆψε ζωηρὰν ἐν Μενιδίῳ μάχην. Κατὰ τὴν μάχην τοῦ Καματεροῦ ἐπέδειξε γενναιότητα καὶ αὐταπάρνησιν μεγίστην, διασωθεὶς μετὰ πολλοὺς κινδύνους. Ἐπίσης ἔλαβε μέρος καὶ εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος καὶ εἰς τὴν μάχην τῆς Μουνιχίας, ὅπου ἔπεσεν ὁ Ἰωάννης Νοταρᾶς. Μετὰ τὴν μάχην ταύτην, ἀπελθὼν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα, ἐφησύχασε, χωρὶς ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὰς ἐμφυλίους διαμάχας. Ὁ Ὄθων ἀπένειμεν αὐτῷ τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, εἶτα δὲ τοῦ στρατηγοῦ καὶ τὸν διώρισεν ὑπασπιστήν, αὐλάρχην καὶ μέγαν σταβλάρχην. Παρέμεινεν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Ὄθωνος ἐπὶ τριακονταετίαν περίπου καὶ συνώδευσεν αὐτὸν ἐν Πελοποννήσῳ. Ἐξωσθέντος τοῦ Ὄθωνος συνηκολούθησεν αὐτὸν εἰς τὴν Βαυαρίαν, μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ Ὄθωνος ἐπέστρεψεν εἰς Ἑλλάδα. Παραπεμφθεὶς εἰς δίκην, ὡς ἀπουσιάσας ἄνευ ἀδείας καὶ παραμείνας ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, ἠθωώθη. Ἀπεβίωσε τῷ 1874. Γ. Θ. Δ.

— **Νοταρᾶς, *Πανοῦτσος*.** Υἱὸς τοῦ *Σπυρίδωνος Νοταρᾶ*, γεννηθεὶς ἐν Τρικκάλοις τῆς Κορινθίας τῷ 1740 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1849. Ὑπῆρξεν ὁ πολιτικώτερος, ὁ λογικώτερος καὶ νουνεχέστερος τῶν ἀνδρῶν τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας Ἀγῶνος. Ἂν καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Σωτήριος προσῆλθεν εἰς τὴν Τρίπολιν ἑκουσίως, ἵνα μὴ δώσῃ ὑπονοίας, ἅμα ἐκραγείσης τῆς Ἐπαναστάσεως, ὁ Πανοῦτσος δὲν ἐδίστασε νὰ μετάσχῃ τῶν ἐν Βερβαίνοις διασκέψεων ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἐπὶ τῆς πρώτης ἐθνοσυνελεύσεως ὁ Πανοῦτσος ἐξελέγη πληρεξούσιος, εἶτα δὲ διωρίσθη ὑπὸ τοῦ ἐκτελεστικοῦ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν. Ἐπὶ τῆς Β΄ ἐθνοσυνελεύσεως, ἐπιτροπικῶς μέχρι τῆς ἐπανόδου τοῦ ἀντιπροέδρου, ἀνέλαβε τὴν προεδρίαν ὡς πρεσβύτερος τῶν βουλευτῶν. Ἐπὶ τῆς τρίτης δὲ περιόδου ἐξελέγη ὁριστικὸς πρόεδρος τῆς βουλῆς καί, θανόντος τοῦ Λόντου, μέλος τοῦ ἐκτελεστικοῦ. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς δευτέρας καὶ τρίτης περιόδου τῆς βουλῆς ἐπεδείξατο συνδιαλλακτικότητα καὶ σύνεσιν, ὥστε νὰ χαρακτηρισθῇ ὑπὸ τῶν συγχρόνων του ὡς ὁ Νέστωρ τῶν τότε πολιτικῶν. Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου ἐξελέγη ὑπὸ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις ἐνετάλη νὰ συμπράττῃ μετὰ τῆς κυβερνήσεως. Ὑπὸ τὴν ἰδιότητα δὲ ταύτην ἐξέδοτο τῇ 16ῃ Μαρτίου 1827 ἐξ Αἰγίνης προκήρυξιν, δι' ἧς ἐκάλει τοὺς πληρεξουσίους νὰ συνέλθωσιν εἰς Τροιζῆνα, καὶ ἔκτοτε ἀπεσύρθη ἵνα ἰδιωτεύσῃ. Ὁ Καποδίστριας διώρισεν αὐτὸν μέλος τοῦ Πανελληνίου ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν, πλὴν οὗτος δὲν ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος. Ἡ ἐν Ἀθήναις ἐθνοσυνέλευσις τοῦ 1843 ἐξελέξατο αὐτόν, σεβομένη τὴν ἡλικίαν του, πρόεδρον, ἀλλὰ τὰ καθήκοντα τοῦ προέδρου ἤσκησαν ἐν τῇ πραγματικότητι οἱ ἀντιπρόεδροι Μαυροκορδᾶτος, Κωλέττης, Λόντος, Μεταξᾶς. Γ. Θ. Δ.

— **Νοταρᾶς, *Σωτήριος*.** Υἱὸς τοῦ *Σπυρίδωνος Νοταρᾶ*, γεννηθεὶς τῷ 1750 ἐν Τρικκάλοις τῆς Κορινθίας, ἧς καὶ ἐχρημάτισε προεστώς. Ἂν καὶ ἐν ἐπιγνώσει τῆς ἐκρύθμου μεταξὺ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων καταστάσεως, ἵνα μὴ παράσχῃ ὑπονοίας, προσῆλθεν ἑκὼν εἰς Τρίπολιν ὡς ὅμηρος, ὑποστὰς κατὰ τὴν κάθειρξίν του πολλὰ δεινά. Ἀπαλλαγεὶς ἔσπευσεν εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος καὶ κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Δράμαλη κατέλαβε μετὰ τῶν Κορινθίων ἀνδρῶν τὴν θέσιν Σούλη τῆς Κορινθίας. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Δράμαλη, παθὼν πλείστας ζημίας ὑπὸ τῶν κυβερνητικῶν στρατευμάτων, ἀπεσύρθη, μηδέποτε πλέον ἀναμιχθεὶς οὔτε εἰς τὰ στρατιωτικά, οὔτε εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα. Ἀπέθανε τῷ 1844. Γ. Θ. Δ.

— **Νοταρᾶς, *Χρύσανθος*.** Πατριάρχης Ἱεροσολύμων (βλ. λ. *Χρύσανθος*).

νοτάριος (ὁ). Ἐκαλοῦντο *νοτάριοι* καὶ *νοδάροι* ἐπὶ φραγκοκρατίας καὶ τουρκοκρατίας οἱ σημερινοὶ συμβολαιογράφοι. Τὸ ἀξίωμα τῶν νοταρίων, οἵτινες παλαιότερον ἐλέγοντο *ταβουλάριοι*, ἀπέρρεεν ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν, παρ' οἷς ὑπῆρχον τρεῖς τάξεις νοταρίων, οἱ *πρωτονοτάριοι*, οἱ *βασιλικοὶ νοτάριοι* καὶ ἁπλῶς οἱ *νοτάριοι*. Ἡ λέξις ἕλκει τὴν καταγωγὴν ἀπὸ τοῦ λατινικοῦ notarius. *Νοτάριοι* προσέτι ἐλέγοντο ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν καὶ οἱ ταχυγράφοι ἢ συντομογράφοι, οἱ σήμερον ὀνομαζόμενοι *στενογράφοι*. Ἐπὶ φραγκοκρατίας διὰ τὸ ὀφφίκιον τοῦ νοταρίου ἀπῃτεῖτο ἡγεμονικὴ προσεπικύρωσις. Ἔφερον δηλονότι οὗτοι ἐπίσημον διορισμὸν καὶ ἐθεωροῦντο δημόσιοι ὑπάλληλοι, διὸ καὶ γράφονται «νοτάριοι πούμπλικοι» ἢ «δημόσιοι νοτάριοι ὑπὸ βασιλικὴν ἐξουσίαν». Ὁ τίτλος «ὑπὸ βασιλικὴν ἐξουσίαν» παρέμεινεν ἀπὸ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς. Τὸ ἀξίωμα τοῦ νοταρίου ἀπένεμον οἱ Φράγκοι δυνάστai καὶ εἰς Ἕλληνας ἰθαγενεῖς, ἀπολαύοντας φραγκικῆς ἰσοπολιτείας, καὶ πιθανώτατα τοῦτο ὑπῆρξεν ἡ μόνη δημοσία θέσις, εἰς ἣν ἠδύναντο ν' ἀποβλέψωσιν οἱ Ἕλληνες κατὰ τὸ διάστημα τῆς φραγκικῆς κυριαρχίας. Καὶ ἐνίοτε, ὡς ἐὰν ἦτο φέουδον, ἀνῆκον εἰς ὡρισμένην τινὰ οἰκογένειαν, τὸ ἀξίωμα τοῦ νοταρίου μετεδίδετο ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱὸν κληρονομικῶς. Ἐπὶ φραγκοκρατίας οἱ νοτάριοι συνήγοντο ἐνίοτε καὶ καθήκοντα κριτῶν. Ὁ θεσμὸς τῶν νοταρίων ἐπὶ φραγκοκρατίας κατηρτίσθη κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Βυζαντινῶν, κληρονομησάντων τοῦτον παρὰ τῶν Ῥωμαίων (tabelliones, tabularii, ταβουλάριοι, νοτάριοι). Διὰ τοῦτο δὲ καὶ μεγάλη ὑπάρχει ὁμοιότης τῶν τύπων καὶ τῶν φράσεων ἔτι τῶν ἐπὶ βενετοκρατίας ἑλληνικῶν συμβολαίων πρὸς βυζαντινὰ τοιαῦτα. Οἱ ἱερεῖς ἐπὶ τουρκοκρατίας συχνὰ ἐγίνοντο νοτάριοι. Δ. Π. Π.

Νοτενῶν *μονή*. Μονὴ ἐν Ἀχαΐᾳ, ἐπὶ τοῦ ὄρους Ὠλονοῦ, ὑπαγομένη εἰς τὴν κοινότητα Σκιαδᾶ τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν. Παρ' αὐτὴν προσφυγικὸς συνοικισμὸς μὲ 125 κατοίκους (1928).

νοτερός, *—ά, —όν* (καὶ *—ή, —ό*)· ὑγρός: «ὁ καιρὸς εἶναι νοτερός».

νοτερὸς (ὁ) (Noterus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*, περιλαμβάνον κανθάρους μετρίου ἢ μικροῦ μεγέθους, ἀπαντῶντας εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἰαπωνίαν. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εὐρωπαϊκῶν εἰδῶν εἶναι ὁ *νοτερὸς ὁ εὐρωπαϊκὸς* (Noterus europaeus), ὅστις ἔχει μέτρ[ιον] μέγεθος, σῶμα ᾠοειδὲς-ἐπίμηκες, κεφαλὴν μικ[ρὰν] καὶ ἀπεστρογγυλωμένην, κεραίας μᾶλλον βραχ[είας] καὶ φυλλοειδεῖς, προθώρακα βραχὺν καὶ εὐρύτατ[ον], κοιλίαν διωγκωμένην καὶ ἐπιμήκη, πόδας βρα[χυ]τάτους καὶ ἰσχυροὺς καὶ χρῶμα μελανὸν μετὰ [...] λεύκων κηλίδων ἐπὶ τῆς ῥαχιαίας ἐπιφανείας. [...] διαιτᾶται, κατὰ προτίμησιν, πέριξ τῶν στασί[μων] ὑδάτων ἢ καὶ ἐντός. Δ. Κ. [...]

Νότετς (Notec), καὶ γερμ. ***Νέτσε*** (Netze) *[Γεω[γρ.]]* Ἡ περὶ τὸν ὁμώνυμον ποταμὸν περιοχὴ τῆς Πο[λωνίας] λωνίας καὶ Γερμανίας, ἡ κατὰ τὸν πρῶτον δια[με]λισμὸν τῆς Πολωνίας (1772) παραχωρηθεῖσα ε[ἰς] τοὺς Πρώσσους, ἐκτάσεως 9.350 τ. χλμ. Ἀπετέ[λε]σε τότε ἴδιον πρωσσικὸν διαμέρισμα. Κατὰ τ[ὴν] συνθήκην τοῦ Τιλσὶτ (1807) παρεχωρήθη εἰς τ[ὸ] δουκᾶτον τῆς Βαρσοβίας, διὰ τῆς συνθήκης τ[ῆς] Βιέννης (1815) παρεχωρήθη ἐκ νέου εἰς τὴν Πρ[ωσ]σίαν, προσαρτηθεῖσα κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸ δ[ια]μέρισμα τοῦ Μαριενβέρντερ καὶ ἡ λοιπὴ εἰς τ[ὸ] Μπρόμπεργκ. Τῷ 1920 τὸ μεγαλύτερον τμῆμα τ[ῆς] προσηρτήθη εἰς τὴν Πολωνίαν καὶ μικρὸν μέ[ρος] ἀπετέλεσε τὸν συνοριακὸν νομὸν Νέτσε τῆς [...] Πρωσσίας μὲ πρωτεύουσαν τὴν *Σαίνλακε*. Π. Κ. [...]

—**Νότετς** (Notec) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Πολω[νίας] νίας καὶ τῆς Γερμανίας, γερμ. *Νέτσε* (βλ. λ.).

νότζικα (ἡ), ἡ ***νόζικα***, ἡ ***νότσικα*** (δημώδ. [...]) μεγάλη μάχαιρα, δι' ἧς οἱ ναῦται κόπτουν τὰ π[α]χέα σχοινία, οἱ δὲ δύται τοὺς ἐπὶ τοῦ βυθοῦ σπ[ό]γους, ἀμυνόμενοι ἅμα δι' αὐτῆς κατ' ἐνδεχομέν[ης] προσβολῆς καρχαρίου. Σ. Ε. [...]

νοτιὰ (ἡ)· δημοτ., νότος, μεσημβρία: «τὸ σπ[ίτι] βλέπει 's τὴ νοτιά»· || νότιος ἄνεμος: «φυσάει νοτ[ιά]».

νοτίζω· καθιστῶ τι νοτερόν, ὑγρόν, ὑγραίνω· ἀμεταβ., γίνομαι ὑγρός: «νοτίζει τὸ ἁλάτι», «νότισε τ[ὸ] ψωμὶ καὶ θὰ μουχλιάσῃ».

νοτινός, *—ή, —ό*· δημοτ. ὁ πρὸς νότον ἐστρα[μ]μένος: «νοτινὸ σπίτι, —μπαλκόνι»· || «νοτινὸς ἄνεμ[ος]» ὁ πνέων ἀπὸ νότου —Ἐπιρρ. ***νοτινά***· πρὸς νότ[ον].

νοτιοανατολικός, *—ή, —όν*· ὁ βλέπων πρὸς τ[ὸ] μέρος τοῦ ὁρίζοντος τὸ μεταξὺ νότου καὶ ἀνατο[λῶν]λῶν: «σπίτι νοτιοανατολικό».

Νοτιοαφρικανικὴ *ἕνωσις* (ἀγγλ. The Unio[n] of South Africa, ἀφρικ. Die Unie van Suid Afrika). Ὁμοσπονδία τῶν πρώην βρεττανικῶν ἀποικ[ιῶν] τοῦ Ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος, τῆς Ναταλης, τῆς Ὀράγγης καὶ τοῦ Τράνσβααλ, ἀποτελοῦ[σα] νῦν κτῆσιν (dominion) τῆς Βρεττανικῆς αὐτ[ο]κρατορίας. Εἰς αὐτὴν ὑπάγονται καὶ τὰ προτεκτο[]ρᾶτα τῆς Βασουτολάνδης, Βεχουναλάνδης καὶ Σ[ουα]ζιλάνδης, καθὼς καὶ ἡ πρότερον Γερμανικὴ Ν[ο]τιοδυτικὴ Ἀφρική, κατ' ἐντολὴν αὕτη τῆς Κοινω[νίας] τῶν Ἐθνῶν. Ἔκτασις 1.982.966 τετρ. χλμ. Κ[ατ.] (1921) 7.692.966. Ἕδραι: *Πόλις τοῦ Ἀκρωτη[ρίου]* (κοινοβούλιον) καὶ *Πραιτωρία* (κυβέρνησις).

—[ΦΥΣ. ΓΕΩΓΡ.] Ἡ Ἕνωσις κατέχει τὸ νοτι[ώ]τατον τμῆμα τῆς Ἀφρικῆς καὶ ὁρίζεται ἀπὸ Β. ὑπὸ τῆς τέως ΝΔ. Γερμανικῆς Ἀφρικῆς, τῆς Βε[]χουναλάνδης καὶ Ροδεσίας, ἀπὸ Α. ὑπὸ τοῦ Ἰνδι[κοῦ] ὠκεανοῦ καὶ ἀπὸ Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεα[]νοῦ. [Περὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἐδάφους κ.τ.λ. βλ. λ. *Καλῆς Ἐλπίδος Ἀκρωτήριον*, *Νατάλη*, *Ὀράγγη* καὶ *Τράνσβααλ*.]

— [ΟΙΚΟΝ. ΓΕΩΓΡ.] Ἡ Νοτιοαφρικανικὴ Ἕνω[]σις εἶναι ἓν ἐκ τῶν πλουσιωτέρων κρατῶν τ[ῆς] Ἀφρικῆς, ἐπιτελοῦν διαρκῶς ἁλματικὰς προόδ[ους] εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς πλουτολογίας.

Γεωργία. Ἐκ τῶν σιτηρῶν παράγονται ἐτησί[ως] κατὰ μέσον ὅρον 1.900.000 στατῆρες σίτου, 1[...] ἑκατομ. στατῆρες ἀραβοσίτου, 300.000 στατῆ[ρες] κριθῆς καὶ 1 ἑκατομ. στατῆρες βρώμης. Ἡ κα[λ]λιέργεια τῶν ὀπωροφόρων δένδρων ἔχει σημα[ν]τικῶς προοδεύσει, ἡ δὲ χώρα τοῦ Ἀκρωτηρ[ίου] εἶναι ἓν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ μεγαλυτέρων κέντρ[ων] παραγωγῆς πορτοκαλλίων, κίτρων, λεμονίων, δαμα[]σκήνων, ῥοδακίνων, μήλων κλπ., τὰ ὁποῖα ἐξ[ά]γονται νωπὰ ἢ εἰς κονσέρβας. Ἡ καλλιέργεια τ[οῦ] βάμβακος, ἥτις μέχρι τοῦ 1918 ἀπέδιδε 5.000 στα[]τῆρας τοῦ προϊόντος τούτου, ηὐξήθη τῷ 1925 εἰ[ς] 100.000. Ἡ αὐτὴ πρόοδος παρατηρεῖται καὶ ε[ἰς] τὸ ζαχαροκάλαμον, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦ 1925 ὑπε[ρ]βαίνει τὰ 2 ἑκατομ. στατήρων.

Κτηνοτροφία. Παρ' ὅλας τὰς προόδους τ[ῆς] γεωργίας, ἡ κτηνοτροφία παραμένει ὡς ὁ κυρι[ώ]τερος πλουτοφόρος παράγων ἐν τῇ ἀγροτικῇ οἰκ[ο]νομίᾳ τῆς χώρας. Ὑπάρχουσι περίπου 10 ἑκατ[ομ.] βοοειδῆ, 800.000 ἵπποι, 35—36 ἑκατομ. αἰγοπρό[]βατα καὶ 8 ἑκατομ. χοῖροι. Ἐκ τῶν ζῴων τού[των] παράγονται 85.000 τόννοι ἐρίου ἐτησίως, τ[ῶν] ὁποίων τὸ μεγαλύτερον μέρος ἐξάγεται, χρησ[ι]ποιούμενον εἰς τὴν κατασκευὴν ἐκλεκτῶν ὑφασ[μά]των, γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα μερινός, 5.000 τόν[νοι] τριχὸς αἰγῶν, 15.000 τόννοι δέρματα προβάτ[ων] μετὰ τῶν μαλλίων των, εἰς μικροτέρας δὲ πο[σό]τητας εἴδη γαλακτοκομικῆς κλπ. προϊόντα τ[...]

Digitized by Google

κατοικιδίων ζῴων. Ἡ στρουθοκαμηλοτροφία, εἰς ἣν εἶχε δοθῆ τελευταίως μεγάλη ἀνάπτυξις, παρήκμασεν, ἀφ' ὅτου ἔπαυσαν νὰ χρησιμοποιοῦνται τὰ πτερὰ στρουθοκαμήλου ἐν τῇ ἀμφιέσει τῶν γυναικῶν.

Προϊόντα τοῦ ὑπεδάφους. Ὡς καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἱδρύσεως τῶν Νοτιοαφρικανικῶν ἀποικιῶν, οὕτω καὶ μέχρι σήμερον πρῶτος πλουτολογικὸς παράγων τῆς χώρας εἶναι ἐκμετάλλευσις τοῦ ὑπεδάφους, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξάγεται χρυσὸς καλύπτων τὸ ἥμισυ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς τοῦ πολυτίμου τούτου μετάλλου καὶ ἀδάμαντες (60 ἑκατοστὰ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς). Ἡ ποσότης τοῦ ἐξαγομένου ἐτησίως χρυσοῦ διῆλθε τὰ κάτωθι μέχρι σήμερον κύρια στάδια: 1886=χιλιόγραμ. 220, 1906=χιλιόγραμ. 180.000, ἀπὸ τοῦ 1924=χιλιόγραμ. 300.000. Τὰ κυριώτερα μεταλλεῖα κεῖνται ἐν Τράνσβααλ παρὰ τὴν Γιοχάννεσμπουργκ, σπουδαιότεραι δὲ ἑταιρεῖαι ἐκμεταλλεύσεως εἶναι αἱ: «Rand Mines», «Union», «Van Rynn Deep» κλπ. Ἡ παραγωγὴ ἀδαμάντων, ἀνερχομένη τῷ 1913 εἰς 2 ἑκατομ. καράτια, ἔπεσε κατὰ τοὺς πρώτους μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον χρόνους εἰς 700—900.000 καράτια, τέλος δὲ ἀπὸ τοῦ 1926 ἀνέλαβεν ἐκ νέου, φθάσασα τὰ 3.218.000 καράτια. Ὁ ἀδάμας ἀνευρίσκεται κυρίως ἐν τῇ περιοχῇ Κίμπερλεϋ τῆς χώρας τοῦ Ἀκρωτηρίου, σπουδαιότεραι δὲ τῶν ἐκμεταλλευομένων αὐτὸν ἑταιρειῶν εἶναι αἱ: «De Beers», «Premier Transvaal Diamond» «Jagersfontein» κλπ. Ἐκτὸς τῶν πολυτίμων ὀρυκτῶν τὸ ὑπέδαφος τῆς χώρας περικλείει ἐπίσης γαιάνθρακας (μέση ἐτησία παραγωγὴ 12 ἑκατομ. τόννοι), χαλκὸν (9.000 τόνν.), κασσίτερον (2.000 τόνν.) κ.λ.π. Τέλος παράγονται, ἀλλ' εἰς πολὺ μικροτέρας ποσότητας ἄργυρος, λευκόχρυσος, ψευδάργυρος, μόλυβδος, σιδηροπυρίτης, μαγνήσιον καὶ ἀμίαντος, καὶ ἐξάγεται ἱκανὴ ποσότης ἐκλεκτοῦ ἅλατος. Ἀπὸ τοῦ 1918 ἡ μέση ἐτησία ἀξία τῶν προϊόντων τοῦ ὑπεδάφους τῆς Νοτιοαφρικανικῆς ἑνώσεως συμποσοῦται εἰς 1.250 ἑκατομ. χρυσῶν φράγκων.

Βιομηχανία. Τὰ κυριώτερα ἐργοστάσια, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἀνέρχεται καθ' ὅλην τὴν χώραν εἰς 7.000 μὲ 180.000 ἐργάτας, ἀπασχολοῦνται κυρίως μὲ τὴν βιομηχανικὴν παρασκευὴν τῶν γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων (γάλακτος, κατεψυγμένων κρεάτων, κονσερβῶν, δερμάτων κλπ.). Ἐπίσης ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Ἀκρωτηρίου ὑπάρχουν πολλὰ ἐργαστήρια κατεργασίας ἀδαμάντων.

Ἐμπόριον. Ὡς εἰς πάντας τοὺς λοιποὺς κλάδους, οὕτω καὶ ἐν τῷ ἐμπορίῳ ἡ χώρα ἐσημείωσε καταπληκτικὴν πρόοδον. Ἡ ἐξαγωγὴ αὐτῆς, ἡ ὁποία τῷ 1913 ἔφθανε μόλις τὰ 2 δισεκατομ., φράγκων χρυσῶν, ἀνῆλθε μέχρι τοῦ 1920 εἰς τὰ 5 δισεκατ., σταθεροποιηθεῖσα κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους εἰς τὰ 4. Ἡ ἐξαγωγὴ καλύπτεται κατὰ τὰ $^{2}/_{8}$ ὑπὸ τοῦ χρυσοῦ καὶ τῶν ἀδαμάντων, κατὰ δὲ τὸ ὑπόλοιπον ὑπὸ τοῦ ἐρίου, τῶν ἀκατεργάστων δερμάτων καὶ τῶν ἄλλων κτηνοτροφικῶν προϊόντων. Ἡ εἰσαγωγὴ περιλαμβάνει κυρίως βιομηχανικὰ εἴδη, μηχανὰς κλπ. Τὸ ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον εἶναι εὐνοϊκὸν διὰ τὴν ἐξαγωγήν, μὲ περίσσευμα 200—300 ἑκατομ. ἐτησίως ἀπὸ τοῦ 1920. Κυριώτερος προμηθευτὴς καὶ πελάτης τῆς χώρας εἶναι ἡ Μεγάλη Βρεττανία, καλύπτουσα τὰ $^{2}/_{8}$ τῶν ἐξαγωγῶν καὶ τὸ ἥμισυ τῶν εἰσαγωγῶν. Κατὰ σειράν, μετὰ τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν, ἀκολουθοῦσιν αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι, ἡ Γερμανία, ἡ Γαλλία, τὸ Βέλγιον κλπ.

Συγκοινωνίαι. Τὸ μῆκος τῶν κρατικῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν τῆς χώρας ἀνέρχεται εἰς 19.986 χλμ., ἐξ ὧν 2.184 εὑρίσκονται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς πρώην γερμανικῆς Νοτιοδυτικῆς Ἀφρικῆς, τῶν δὲ ἰδιωτικῶν εἰς 661 χλμ. Ἐπίσης ἐλειτούργουν (1928) 1.900 αὐτοκίνητα, 3.244 ταχυδρομ. γραφεῖα, 2.870 τηλεγραφικά, 4 σταθμοὶ ἀσυρμάτου καὶ 88.118 τηλεφωνικαὶ ἐγκαταστάσεις. Ἡ ναυτιλία ἀριθμεῖ (1928) 164 ἀτμόπλοια (36.844 τόνν.) καὶ 17 ἱστιοφόρα (4.555 τόνν.). Ἡ ναυτιλιακὴ κίνησις ὅλων τῶν λιμένων τῆς χώρας, ὧν σπουδαιότεροι οἱ: *Ντάρμπαν, Κέηπταουν, Ἦστ Λόντον, Πὸρτ Ἐλίζαμπετ κλπ*, ἀνῆλθε τῷ 1928 εἰς 1.424 πλοῖα (χωρητικότητος 5.209.918 τόνν.).

Δημόσια οἰκονομικά, νόμισμα. Καθ' ἅπασαν τὴν χώραν ἰσχύει ἡ νοτιοαφρικανικὴ στερλίνα, καθ' ὅλα ἴση πρὸς τὴν ἀγγλικὴν λίραν στερλίναν. Ὁ προϋπολογισμὸς παρουσίαζε τῷ 1928—1929 περίσσευμα 4 καὶ πλέον ἑκατομμ. λιρῶν στερλινῶν. Τὸ δημόσιον χρέος κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον ἀνήρχετο τὸ μὲν πάγιον εἰς 224.378.047 λίρ. στερλίνας, τὸ δὲ κυμαινόμενον εἰς 14.548.017. Χ. Δ.

—[ΠΟΛ. ΓΕΩΓΡ.] ***Πληθυσμός.*** Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑνώσεως (πυκνότης 5,7 κάτ. κατὰ τετρ. χλμ.) ἀποτελεῖται κατὰ 67,8 % ἐξ ἰθαγενῶν (Μπαντού), κατὰ 21,7 % ἐκ λευκῶν (Εὐρωπαίων) καὶ κατὰ 2,3 % ἐξ Ἰνδῶν Κοῦλι καὶ Μωαμεθανῶν ἐμπόρων· οἱ λοιποὶ εἶναι ἐλάχιστοι Ὀττεντότοι, Μαλαῖοι καὶ μιγάδες. Ὁ λευκὸς πληθυσμὸς σημειώνει κατ' ἔτος αὔξησιν ἐξ ἐπηλύδων, ἐνῷ ὁ ἔγχρωμος διαρκῶς ἐλαττοῦται. Τμῆμα τοῦ λευκοῦ πληθυσμοῦ (100—150.000) ἀποτελοῦν οἱ λεγόμενοι «πτωχοὶ λευκοὶ» (poor whites) κατεσπαρμένοι εἰς τὴν ὕπαιθρον. Ὡς πρὸς τὴν πυκνότητα γενικῶς ἔρχονται κατὰ σειρὰν ἡ Νατάλη, Τράνσβααλ, Ὀράγγη καὶ Ἀκρωτήριον, κατὰ τοὺς λευκοὺς δὲ ἡ Νατάλη, Ὀράγγη, Τράνσβααλ καὶ Ἀκρωτήριον.

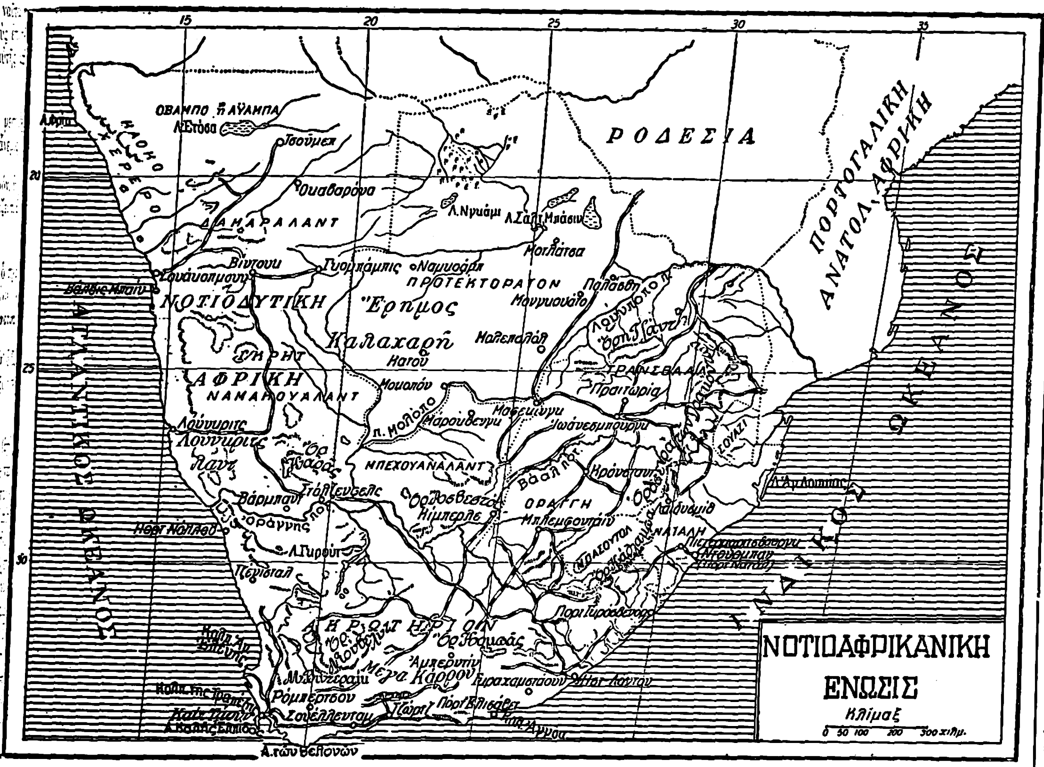

Πόλεις καὶ ὑγιεινή. Κύριοι λιμένες τῆς Ἑνώσεως εἶναι ἡ *Πόλις τοῦ Ἀκρωτηρίου*, τὸ *Νταίρμπ'ν*, *Πὸρτ Ἐλίζαβετ* καὶ *Ἦστ Λόντον*, κύρια μεταλλευτικὰ κέντρα τὸ *Γιοχάννεσμπουργκ* καὶ *Κίμπερλεϋ*, διοικητικὰ δὲ καὶ πνευματικὰ κέντρα τὸ *Πίτερμάριτσμπουργκ*, *Μπλούμφονταϊν*, *Γκράαμστάουν* καὶ ἡ *Πραιτωρία*. Αἱ πόλεις, καὶ αἱ μικραὶ ἔτι, παρουσιάζουν ρυμοτομίαν καὶ ὑγιεινὴν ἀξιόλογον, διὰ δὲ τοῦ νόμου τοῦ 1921 (Natives Urban Areas Act) εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ τὰς δημοτικὰς ἀρχὰς ἡ στέγασις τοῦ ἰθαγενοῦς πληθυσμοῦ. Ἐκ τῶν κυριωτέρων ἀσθενειῶν εἶναι ἡ ἑλονοσία, ἐνδημικὴ εἰς τὰ χθαμαλὰ ἐδάφη τοῦ Β. καὶ Α. Τράνσβααλ καὶ εἰς Ζουλουλάνδην, καὶ ἡ λέπρα ἰδίως εἰς Τρανσκάϊ. Ὑπάρχουν ἐν ὅλῳ 6 λεπροκομεῖα (1922: 2.474 λεπροί).

Πολίτευμα. Ἡ Ἕνωσις συνεστήθη τῷ 1909 δι' ἀποφάσεως τοῦ ἀγγλικοῦ κοινοβουλίου καὶ καθιερώθη τῷ 1910 (Μαΐου 31), καταργηθείσης πάσης ἀποικιακῆς νομοθεσίας. Ἀνώτερος ἄρχων εἶναι ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, γενικὸς κυβερνήτης ἔχων ἔναντι τοῦ νοτιοαφρικανικοῦ κοινοβουλίου ἐξουσίαν, οἵαν ὁ Ἄγγλος βασιλεὺς ἔναντι τοῦ ἀγγλικοῦ κοινοβουλίου. Τὸ κοινοβούλιον ἀποτελεῖται ἐκ γερουσίας καὶ βουλῆς. Οἱ γερουσιασταὶ εἶναι 40, εὐρωπαϊκῆς καταγωγῆς (πλὴν τεσσάρων) καὶ ἐκ τῶν ἐχόντων ἐκλογικὰ δικαιώματα καὶ περιουσίαν ἀκίνητον 500 ἀγγλ. λιρῶν· ἔχουν δεκαετῆ θητείαν, ἐκλέγονται 8 ἐξ ἑκάστης ἐπαρχίας καὶ 8 ὁρίζονται ὑπὸ τοῦ κυβερνήτου. Οἱ βουλευταὶ εἶναι 148 (ἀρχικῶς 121), δύνανται νὰ αὐξηθοῦν εἰς 150 (αὐξανομένου τοῦ πληθυσμοῦ), ἔχουν πενταετῆ θητείαν καὶ τὰ αὐτὰ μὲ τοὺς γερουσιαστὰς προσόντα. Ἐκλογεῖς εἶναι (κατὰ τοὺς ἰσχύοντας τὴν ἡμέραν τῆς Ἑνώσεως τοπικοὺς νόμους) ἐν Ἀκρωτηρίῳ ἅπαντες οἱ Βρεττανοὶ ὑπήκοοι καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐπαρχίας μόνον οἱ Εὐρωπαῖοι· φραγμοὶ οἰκονομικοὶ διὰ τοὺς ἐκλογεῖς ὑπάρχουν ἐν Ἀκρωτηρίῳ καὶ Νατάλῃ.

Ἐπίσημος γλῶσσα εἶναι (1925) ἡ ἀγγλικὴ καὶ

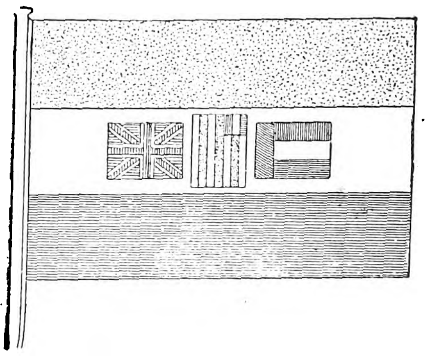

Ἡ σημαία τῆς Νοτιοαφρικανικῆς Ἑνώσεως.

ἡ ἀφρικανοολλανδικὴ (afrikaans). Ἡ σημαία ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν ταινιῶν καθέτων πρὸς τὸν κοντὸν (πορτοκαλλόχρους, λευκή, κυανῆ), εἰς τὸ μέσον δὲ τῆς μεσαίας ταινίας ἐκτείνεται παράλληλος πρὸς τὸν κοντὸν ἡ παλαιὰ σημαία τῆς Ὀράγγης, ἧς καθέτως καὶ ἑκατέρωθεν αἱ σημαῖαι τῆς ἀγγλικῆς αὐτοκρατορίας (παρὰ τὸν κοντὸν) καὶ τοῦ Τράνσβααλ (πρὸς τὰ ἔξω)· ὑψοῦται ὅπου καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ (κυβερνητικὰ κτήρια πρωτευουσῶν τῶν ἐπαρχιῶν καὶ παραλίων πόλεων) μετ' αὐτῆς, καὶ μόνη ὁπουδήποτε ἀλλαχοῦ. Ὁ θυρεός, διὰ καθέτου εὐθείας καὶ ὁριζοντίου κυματοειδοῦς γραμμῆς διακρίνεται εἰς τέσσαρα τμήματα· εἰς τὸ πρῶτον (πράσινον) εἰκονίζεται παρθένος κρατοῦσα ἄγκυραν καὶ στηριζομένη ἐπὶ βράχου (Ἀκρωτήριον), εἰς τὸν δεύτερον (χρυσοῦν) δύο ἐφορμῶντα ἰθαγενῆ ζῷα (Νατάλη), εἰς τὸ τρίτον (χρυσοῦν) δένδρον πορτοκαλλέας (Ὀράγγη) καὶ εἰς τὸ τέταρτον (πράσινον) λευκὴ ἅμαξα (Τράνσβααλ)· ρῆσις τοῦ ἐθνοσήμου: «ἐκ τῆς ἑνότητος ἡ ἰσχὺς» (ex unitatis vires).

Ὁ θυρεὸς τῆς Νοτιοαφρικανικῆς Ἑνώσεως.

Διοίκησις. Αἱ ἐπαρχίαι διοικοῦνται ἀποκεντρωτικῶς ὑπὸ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου, ὅπερ ἐκλέγεται διὰ ψηφοφορίας τῶν μετεχόντων εἰς τὰς πολιτικὰς ἐκλογάς, εἶναι τριετοῦς θητείας, ἀδιάλυτον καὶ ἔχει 25 τοὐλάχιστον μέλη καὶ τὸ πολὺ ὅσα καὶ οἱ βουλευταὶ τῆς ἐπαρχίας· δικαιοῦται δὲ νὰ ἐκδίδῃ διατάγματα καὶ οὐχὶ νόμους. Ἐκτελεστικὸν σῶμα τῆς ἐπαρχίας εἶναι τετραμελὴς ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπή, ἐκλεγομένη ὑπὸ τοῦ συμβουλίου, καὶ πενταετοῦς θητείας διοικητὴς ὁριζόμενος ὑπὸ τοῦ κυβερνήτου. Ἑκάστη ἐπαρχία διαιρεῖται εἰς διαμερίσματα.

Στρατιωτικὴ ὀργάνωσις. Τὴν στρατιωτικὴν ὀργάνωσιν τῆς Ἑνώσεως διέπει ὁ ἀπὸ τοῦ 1912 ὀργανισμὸς ἀμύνης τοῦ στρατηγοῦ J. C. Smuts. Αἱ κατὰ ξηρὰν δυνάμεις (1928) ἀποτελοῦνται: α') Ἐκ τῶν μονίμων δυνάμεων (1.741 ἄνδρες), συνισταμένων ἐκ 3 πυρβολαρχιῶν καὶ 1 συντάγματος Νοτιοαφρικανῶν ἐφίππων καραβινιέρων. β') Ἐκ τῆς ἀκτοφυλακῆς (268 ἄνδρες), κατανεμομένης μεταξὺ Πόλεως τοῦ Ἀκρωτηρίου καὶ Νταίρμπ'ν. γ') Ἐκ τῆς πολιτοφυλακῆς (8.128 ἄνδρες), κατανεμομένης εἰς μονάδας κατὰ διαμερίσματα. δ') Ἐκ τῶν σω-

Χῶραι	Ἔκτασις (τετρ. χλμ.)	Πληθυσμὸς (1921)				
		Σύνολον	Λευκοὶ	Ἰθαγενεῖς	Ἀσιᾶται	Μιγάδες
Ἀποικία Ἀκρωτηρίου	713.313	2.782.719	650.609	1.640.162	6.498	485.024
Νατάλη	91.382	1.429.398	136 838	1.139.804	141.336	11.142
Ὀράγγη	128.580	628 827	188.556	421.978	100	17 751
Τράνσβααλ	286.053	2.087.636	543.485	1.495.869	13.405	32.253
Νοτιοαφρικανικὴ Ἕνωσις	1.223.328	6.928.580	1.519.488	4.697.813	161 339	545.548
Προτεκτοράτα	759.638	764.264	5.551	—	—	—
Νότιος Βρεττανικὴ Ἀφρικὴ	1.982.966	7.692.844	1.525.039	—	—	—

Digitized by Google

ματείων σκοποβολῆς (152.000 μέλη) καὶ τῶν προσκοπικῶν στρατιωτικῶν ὀργανώσεων (44.000 μέλη). Αἱ ἐφεδρεῖαι διαιροῦνται: α′) Εἰς ἐφεδρείαν τῶν ἐθελοντῶν τοῦ βασιλικοῦ ναυτικοῦ· καὶ β′) Εἰς ἐφεδρείαν πολιτοφυλακῆς, ἥτις διακρίνεται εἰς τρεῖς κλάσεις, τὴν Α′, ὑποβαλλομένην εἰς ἐτησίαν ἐπιθεώρησιν καὶ ἀποτελουμένην ἐκ τῶν ἐκγυμνασθέντων, τὴν Β′, διαιρουμένην εἰς 110 ὁμάδας καὶ περιλαμβάνουσαν τοὺς μέχρι 45 ἐτῶν ἀγυμνάστους, καὶ τὴν ἐθνικὴν ἐφεδρείαν, περιλαμβάνουσαν τοὺς 17—21 καὶ 45—60 ἐτῶν πολίτας. Ἡ θητεία γίνεται εἰς τέσσαρας ἐνιαυσίους περιόδους, ἑκάστην ἐκ 16—25 ἡμερῶν. Αἱ πολεμικαὶ ναυτικαὶ ὑπηρεσίαι (South African Naval Service) περιλαμβάνουν τὴν ναυτικὴν βάσιν τοῦ βρεττανικοῦ στόλου τῆς Ἀφρικῆς (εἰς Σίμονστάουν) καὶ τέσσαρα ἀσήμαντα σκάφη. Ὀχυροὶ λιμένες: οἱ τοῦ Ἀκρωτηρίου καὶ Νταίρμπ'ν. Αἱ ἀεροπορικαὶ δυνάμεις ἀποτελοῦνται ἐξ 1 σμήνους ἀεροπλάνων, 398 ἀνδρῶν ἐν ἐνεργείᾳ (ὧν 109 ἰθαγενεῖς), μιᾶς γενικῆς ἐφεδρείας ἀεροπόρων ἀξιωματικῶν καὶ ἑτέρας εἰδικῆς ἀξιωματικῶν πιλότων. Ὑπάρχουν δὲ 1 ἀεροπορικὴ σχολή, 100 πεδία προσγειώσεως καὶ σταθμὸς (εἰς Πραιτωρίαν) διὰ 80 ἀεροπλάνα. Τὴν ἄμυναν τῆς χώρας διευθύνει τὸ ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

Δικαιοσύνη. Βάσις τῆς νομοθεσίας τῆς Ἑνώσεως εἶναι τὸ Ἰουστινιάνειον δίκαιον, ὡς εἶχε διαμορφωθῆ ἐν Ὁλλανδίᾳ κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος, ἐφαρμοζόμενον ἐν συνδυασμῷ μὲ τὰς μέχρι τοῦδε ἐκδοθείσας δικαστικὰς ἀποφάσεις ἐν Ν. Ἀφρικῇ καὶ τὴν ὑφισταμένην σχετικὴν νομοθεσίαν. Ἕνεκα τούτου ὑφίστανται μεγάλαι διαφοραὶ μεταξὺ ἀγγλικοῦ καὶ νοτιοαφρικανικοῦ δικαίου. Ἀνωτέρα δικαστικὴ ἀρχὴ εἶναι ὁ Ἄρειος Πάγος, οὗτινος τμῆμα εἶναι τὸ ἐφετεῖον.

Ἐκκλησία. Λόγῳ τῆς ποικιλίας τοῦ κατοικοῦντος τὴν Ἕνωσιν πληθυσμοῦ, ὑπάρχει πλῆθος ὠργανωμένων ἐκκλησιῶν, ὧν προέχουν ἡ μεταρρυθμιστικὴ ὁλλανδικὴ Ἐκκλησία καὶ ἡ ἀγγλικανική. Ἡ πρώτη εἶναι ὠργανωμένη εἰς 4 τοπικὰς συνόδους κατὰ ἐπαρχίας καὶ ἡ δευτέρα εἰς 12 διοικήσεις, μὲ ἀρχιεπισκοπικὴν ἕδραν τὴν Πόλιν τοῦ Ἀκρωτηρίου. Ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία ἀποτελεῖται ἐξ ἐννέα ἀποστολικῶν τοποτηρητειῶν (βικαριᾶτα). Ὁ κατωτέρω πίναξ δεικνύει τὴν ἀναλογίαν (% ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ) τῶν ὀπαδῶν ἑκάστου δόγματος.

Ἐκκλησίαι	*Εὐρωπαῖοι*	*Λοιποὶ*
Ὁλλανδική	55 21	5.11
Ἀγγλικανική	19.35	7.77
Πρεσβυτεριανή	4 94	2.14
Κονγκρεγκασιοναλισταί	0.70	2.70
Μεθοδισταί	6.76	13.50
Λουθηρανοί	1.26	4.47
Ρωμαϊκὴ Καθολική	4 03	1.52
Βαπτισταί	1.02	0.44
Ἰουδαῖοι	4.09	—
Εἰδωλολάτραι / Ἄθεοι	0.21	44.42

Ἐκπαίδευσις. Πᾶσα ἡ ἐκπαίδευσις, πλὴν τῆς πανεπιστημιακῆς, ὑπάγεται εἰς τὸν ἔλεγχον τῶν ἐπαρχιῶν. Πανεπιστήμια ὑπάρχουν 4: τῆς Πραιτωρίας (1873), ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξαρτῶνται 6 κολλέγια (εἰς Οὐέλλινγκτον, Πίτερμάριτσμπουργκ, Μπλούμφονταϊν, Γκράαμστάουν, Πότσεφστροομ καὶ Πραιτωρίας), τῆς Πόλεως τοῦ Ἀκρωτηρίου (1829), τοῦ Γιοχάννεσμπουργκ (1903) καὶ τοῦ Βίτβατερσραντ. Ἀνωτέρα σχολὴ ἡ τοῦ Στέλλενμπος (1866), διὰ γεωργικὰς καὶ θεολογικὰς σπουδάς. Ἐκ τοῦ συνόλου τοῦ πληθυσμοῦ γνωρίζουν (1921) καὶ τὰς δύο ἐπισήμους γλώσσας 50,71 %, μόνον τὴν ἀγγλικὴν 25,16% καὶ μόνον τὴν ὁλλανδοαφρικανικὴν 23,79%.

—[ΙΣΤΟΡ.] Ἡ ἰδέα τῆς ἑνώσεως τῶν βρεττανικῶν ἀποικιῶν τῆς ΝΔ. Ἀφρικῆς ὑπῆρξε παλαιὰ ἀντίληψις πλείστων πολιτικῶν, ὡς οἱ Kruger, Grey, Carnavon, Curtis, κ. ἄ. Οὐσιαστικῶς διετύπωσαν αὐτὴν μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ πολέμου τῶν Μπόερς οἱ λόρδοι Milner καὶ Selborne, ὧν ὁ τελευταῖος συνέταξε τῷ 1907 πλῆρες ὑπόμνημα. Τοῦτο, ἐγκριθὲν ὑπὸ δύο τοπικῶν ἐθνοσυνελεύσεων εἰς Νταίρμπ'ν καὶ Ἀκρωτήριον, ἀπετέλεσε τὴν βάσιν τοῦ παραχωρηθέντος καταστατικοῦ χάρτου. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, κατασταλέντος τοῦ μποερικοῦ κινήματος τοῦ De Wet, ἡ Ἕνωσις ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς Ἀφρικὴν καὶ εἰς Γαλλίαν· ἐν τῇ πρώτῃ κατώρθωσε τὴν κατάκτησιν τῆς Δυτικῆς Γερμανικῆς Ἀφρικῆς διὰ τοῦ στρατηγοῦ Λουδοβίκου Μπόθα καὶ τὴν τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανικῆς Ἀφρικῆς διὰ τῶν στρατηγῶν Smuts καὶ Deventer. Αἱ πολεμήσασαι δυνάμεις τῆς Ἑνώσεως ἀνῆλθον εἰς 221.500 ἄνδρας (28.000 μὴ Εὐρωπαῖοι), αἱ ὁλικαί της δὲ ἀπώλειαι ἦσαν 19.000 ἄνδρες (ὧν 14.250 ἐν Γαλλίᾳ). Μεταπολεμικῶς αἱ πολιτικαὶ δυνάμεις τῆς χώρας κυρίως κατανέμονται εἰς τὰ τρία μεγάλα κόμματα: τῶν ἐθνικιστῶν, τοῦ νοτιοαφρικανικοῦ καὶ τῶν ἑνωτικῶν. Ἡ ἔναντι τῆς Μεγάλης Βρεττανίας μᾶλλον ἀνεξάρτητος τῶν ἄλλων αὐτοκυβερνωμένων ἀγγλικῶν κτήσεων (Αὐστραλία, Καναδᾶς) κρατικὴ ὑπόστασις τῆς Ἑνώσεως κατεδείχθη εἰς δύο ζητήματα: Τῷ 1926 εἰς τὸ ζήτημα τοῦ καθορισμοῦ τῶν συνόρων τῆς ΝΔ. Γερμανικῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Πορτογαλλικῆς Ἀγγόλας καὶ τῷ 1926—1927 εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἰδιαιτέρας νοτιοαφρικανικῆς σημαίας, εἰς τὰ ὁποῖα οὐδόλως ἠδυνήθη νὰ ἀναμειχθῇ ἡ βρεττανικὴ κυβέρνησις. Ἡ Ἕνωσις εἶναι μέλος τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ παρακάθηται εἰς τὴν βρεττανικὴν σύνοδον τῆς Στρογγύλης τραπέζης, κατὰ τάξιν προηγουμένη τῆς Ἰρλανδίας καὶ τῶν Ἰνδιῶν. Ἐν τούτοις ἡ αὐτονομία τῆς Ἑνώσεως κυρίως ἀφορᾷ τοὺς λευκούς, ἔναντι τῶν ὁποίων πολιτικῶς αἱ ἔγχρωμοι φυλαὶ εὑρίσκονται εἰς μειονεκτικὴν θέσιν.

Π. Ν. Π.

—[ΓΛΩΣ.-ΛΟΓΟΤ.] Οἱ εὐρωπαϊκῆς καταγωγῆς κάτοικοι τῆς Νοτιοαφρικανικῆς Ἑνώσεως ὁμιλοῦν τὴν ἀγγλικὴν καὶ τὴν ὁλλανδικὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ἡ ὁλλανδικὴ τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς, γνωστοτέρα ὡς *τάαλ*, ἔχει ὡς βάσιν τὴν ὁλλανδικὴν τοῦ ΙΖ′ αἰῶνος, ἣν ὡμίλουν οἱ πρῶτοι ἄποικοι τῆς χώρας. Τὸ λεξιλόγιον τῆς διαλέκτου ταύτης εἶναι λίαν περιωρισμένον, τοῦτο δὲ ὀφείλεται ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν ἀγροτικὴν καταγωγὴν τῶν πρώτων ἀποίκων καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν ἀνάγκην ἁπλοποιήσεως τῆς γλώσσης χάριν εὐχερεστέρας συνεννοήσεως μετὰ τῶν ἰθαγενῶν. Οὕτω ἡ διάλεκτος ἀρκεῖ μόνον διὰ τοὺς κατοίκους τῆς ὑπαίθρου, ἐνῷ οἱ Μπόερς ἐννοοῦν καὶ ἀναγινώσκουν τὴν καθαρὰν ὁλλανδικήν, διότι ἡ διδασκαλία τῆς Βίβλου καὶ ἡ θρησκευτικὴ κατήχησις ἐγίνοντο εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην. Ἀπὸ τῆς ἀφυπνίσεως τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τῶν Νοτιοαφρικανῶν κατεβλήθη προσπάθεια πρὸς εἰσαγωγὴν τῆς νοτιοαφρικανικῆς ταύτης γλώσσης (Afrikaans) εἰς τὰ σχολεῖα (1872). Τῷ 1875 ἱδρύθη ἑταιρεία μὲ σκοπὸν τὴν μετάφρασιν τῆς Βίβλου εἰς τὴν τάαλ ἢ ἀφρικάανς καὶ τὴν ἐπεξεργασίαν τῆς γλώσσης. Ἡ πρώτη ἐφημερὶς εἰς τὴν ἀφρικάανς, «Ὁ Νοτιοαφρικανικὸς πατριώτης» (Die Afrikaanse Patriot) ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Ἠκολούθησαν ἄλλαι ἐκδόσεις, ἀλλ' ἡ προσπάθεια ἐγκατελείφθη περὶ τὸ 1900, ἕνεκα ἐσωτερικῶν πολιτικῶν διαμαχῶν.

Δευτέρα περίοδος δράσεως ἤρχισε μετὰ τὸν πόλεμον τῶν Μπόερς (1899—1902). Ἡ ὀρθογραφία ἐγένετο ἁπλουστέρα, τὴν διεξαγωγὴν δὲ τοῦ ἀγῶνος ἀνέλαβον αἱ ἐφημερίδες, καθὼς καὶ τὰ περιοδικὰ «Καλὴ Ἐλπὶς» («Die Goede Hoop», 1903), «Ἡ μητρική μας γλῶσσα» («Ons Moedertaal» 1914—1915), «Ὁ Οὐγενότος» (1916) κ. ἄ. Αἱ προσπάθειαι ἐπέτυχον καὶ τῷ 1914 ἡ ἀφρικάανς εἰσήχθη εἰς τὰ σχολεῖα, τῷ δὲ 1910 ἱδρύθησαν ἕδραι αὐτῆς εἰς τὰ πανεπιστήμια τοῦ Στέλλενμπος καὶ Μπλέμφονταϊν. Σήμερον ἡ γλῶσσα αὐτὴ ὁμιλεῖται καὶ γράφεται ὑπὸ τῶν κατοίκων τῶν ἐχόντων ὁλλανδικήν, γαλλικὴν ἢ γερμανικὴν καταγωγήν.

Ἡ λογοτεχνία τῆς Νοτιοαφρικανικῆς Ἑνώσεως διαιρεῖται εἰς δύο κατηγορίας ἀπὸ γλωσσικῆς ἀπόψεως: εἰς ἀγγλικὴν καὶ εἰς ἀφρικάανς, εἰς τρεῖς δὲ ἀπὸ ἐθνικῆς ἢ φυλετικῆς ἀπόψεως: ἀγγλικὴν νοτιοαφρονικήν, ὁλλανδικὴν νοτιοαφρικανικὴν καὶ τὴν τῶν Μαύρων.

Ἀνθολογία ἐκδοθεῖσα τῷ 1925 ὑπὸ τοῦ Φ. Κ. Σλαίκταρ περιέχει ἔργα 68 ποιητῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συγχρόνων. Πολλοὶ τούτων εἶναι Ἄγγλοι γεννηθέντες καὶ ἀνατραφέντες ἐν Ἀγγλίᾳ. Ὁ πατριωτισμός των εἶναι ἀποικιακὸς πατριωτισμός, ἐστραμμένος πάντοτε ψυχικῶς πρὸς τὴν μητρόπολιν. Μεταξὺ τῶν μυθιστοριογράφων ἐξέχουσαν θέσιν κατέχουν αἱ γυναῖκες: ἡ Ὄλιβ Σράϊνερ, ἡ Σάρα Γ. Μίλλιν, ἡ Πωλὶν Σμὶθ καὶ ἄλλαι, ὅλαι σύγχρονοι. Ὁ Ράϊντερ Χάγκαρντ, ὁ Πέρσιβαλ Γκίμπον καὶ ὁ Οὐΐλλιαμ Σκάλλυ ἐχειρίσθησαν εἰς τὰ ἔργα των μὲ ἀπαράμιλλον δεξιότητα τὸ πρόβλημα τοῦ συγχρωτισμοῦ τῶν δύο φυλῶν, λευκῆς καὶ μαύρης, ἐν τῇ νοτίᾳ Ἀφρικῇ. Ἡ κατ' ἐξοχὴν ὅμως νοτιοαφρικανικὴ λογοτεχνία ἔχει γραφῆ καὶ γράφεται εἰς τὴν ἀφρικάανς. Ἐκ τῶν ποιητῶν ἀξιολογώτατοι εἶναι: ὁ Σέλλιερς, ὁ Τότιους, ὁ Λάϊπολτ, ὁ Λάνγκενχοφεν. Ἐκ τῶν συγγραφέων ἡγοῦνται οἱ Βάαλ, Μαλέρμπ, Μαρέ, βὰν Μπροῦγκεν καὶ ἄλλοι. Οἱ Μαῦροι δὲν ἔχουν νὰ παρουσιάσουν ἀκόμη ἀξιολόγους ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς ἀνταξίους τῶν ἀδελφῶν των ἐκεῖθεν τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Ἡ φυλετική των ὅμως συνείδησις γρηγορεῖ πάντοτε καὶ εὑρίσκει ἀπήχησιν εἰς ἔργα, ὧν ὁ ἀριθμὸς αὐξάνει.

Ε. Σ.

νοτιοαφρικανικὸς *πόλεμος*· βλ. λ. *Μπόερς [Στρατ. Ἱστορ.]*.

νοτιοδυτικός, *—ή, —όν*· ὁ βλέπων πρὸς τὸ μέρος τοῦ ὁρίζοντος τὸ μεταξὺ νότου καὶ δυσμῶν ‖ «νοτιοδυτικὸς ἄνεμος» (ΝΔ.) ὁ πνέων ἐκ τοῦ νοτιοδυτικοῦ σημείου τοῦ ὁρίζοντος, ἄλλως *λὶψ* (βλ. λ.), κοιν. *γαρμπῆς* (διεθνὲς σύμβολον SW=Sud West).

Νότιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Ἰουερνίας, ἡ ΝΝΔ. τῆς μεγαλονήσου ἐσχατιὰ (*Πτολεμ.* Β, β, 5). Εἶναι τὸ σύγχρονον cape Clear (πλάτ. 51° 26′ Β. μῆκ. 9° 31′ Δυτ., χάρτ. ἀγγλ. 1824 b: West coasts of Ireland), ἡ ΝΔ. τῆς Ἰρλανδίας ἐσχατιά.

Σ. Ε. Λ.

— Νότιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Πόλις αἰολικ… (*Ἡροδ.* Α, 149) καὶ λιμὴν τῆς μικρασιατικῆς ἀκτ… εἰς τὸν Καΰστριον κόλπον, ἐπίνειον τῆς Κολοφῶνος (*Ξενοφ.* Ἑλλην. Α, β, 4). Εἰς τὴν πόλιν ταύτη… προσέφυγε μέρος τῶν κατοίκων τῆς ὑπὸ τοῦ Λυσιμάχου καταστραφείσης Κολοφῶνος. Τοὺς πρόσφυγας δὲ τούτους ὠνόμαζον «Κολοφωνίους ἀπὸ θαλάσσης». Κατόπιν οἱ Ἀθηναῖοι πέμψαντες οἰκιστὰς κατῴκησαν τὸ Νότιον. Ἐγγὺς τοῦ Νοτίου καὶ πρὸ τῆς Κολοφῶνος ὑπῆρχεν ἄλσος τοῦ Κλαρίου Ἀπόλλωνος καὶ μαντεῖον παλαιὸν (*Στράβ.* ΙΔ, 64…). Ἡ θέσις τοῦ λιμένος δὲν δύναται νὰ ἀναγνωρισθῇ ἐπακριβῶς, καλυφθεῖσα ὑπὸ προσεπιχώσεων τῶν ἰλύων τοῦ Καΰστρου καὶ τῶν ἑλῶν του (νῦν *Κουτσοὺκ Μενδερέ*, πλάτ. 37° 57′ Β., μῆκ. 27° 18′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3446: Paspargo to Samos). —2) Ἀκρωτήριον καὶ ὕφορμος αἰγιαλὸς τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Χίου. Ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ Στράβωνος (ΙΔ, 645) καὶ ἐκ τοῦ σταδιασμοῦ, οὗ μνείαν ποιεῖται, προκύπτει ταὐτότης τοῦ ὑφόρμου πρὸς τὸν σύγχρονον λιμένα *Πασᾶ-λιμάνι*, ἐπίνειον τοῦ χωρίου Μεστὰ (πλάτ. 38° 17′ 30″ Β., μῆκ. 25° 56′ 20″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Island of Khios aud gulf of Smyrna).

Σ. Ε.

νοτιονοτιοανατολικός (ὁ). Ὁ ἄνεμος ὁ πνέων ἀπὸ τοῦ σημείου τοῦ ὁρίζοντος τοῦ κειμένου μεταξὺ νοτιανατολικοῦ καὶ νότου. Παρίσταται διεθνῶς διὰ τοῦ συμβόλου SSE (Sudsudest), ἑλληνιστὶ ΝΝΑ, ὑπὸ δὲ τῶν ναυτικῶν καλεῖται ὀστρο*σορόκκος* ἢ *εὐρόνοτος* ἢ καὶ *ὑπερνοτιοανατολικός*.

Θ. Θ.

νοτιονοτιοδυτικὸς (ὁ). Ὁ ἄνεμος ὁ πνέων ἀπὸ τοῦ σημείου τοῦ ὁρίζοντος τοῦ κειμένου μεταξὺ νοτιοδυτικοῦ καὶ νότου. Διεθνῶς παρίσταται διὰ τοῦ συμβόλου SSW (Sudsudwest), ἑλληνιστὶ ΝΝΔ. Καλεῖται ἐπίσης καὶ *ὑπονοτιοδυτικός*. Ἐν Ἀθήναις ἡ θαλασσία αὔρα πνέει ὡς ἄνεμος ΝΝΔ.

Θ. Θ.

Νότιος *[Γεωγρ.]* (γαλλ. καὶ ἰταλ. sud, ἀγγλ. south, γερμ. süden, ἱσπαν. sur). Τὰ ἐκ τῆς λέξεως ταύτης ἀρχόμενα τοπωνύμια βλ. εἰς τὴν ἀλφαβητικὴν σειρὰν τῆς ἀκολουθούσης κυρίας λέξεως, π. χ. *Νότιος* Ἀμερικὴ βλ. *Ἀμερική*, Νότιος Αὐστραλία βλ. *Αὐστραλία*, Νότιος *Βραβάντη* βλ. *Βραβάντη*, *Νότιος* Γῆ τῆς Βικτωρίας βλ. *Βικτωρίας* Γῆ, κτλ.

νότιος (ὁ), *—α* καὶ *—ος* (ἡ), *—ον* (τό)· ὁ πρὸς νότον κείμενος, ὁ πρὸς τὸν νότον σχετιζόμενος.

— νοτία *εὔκρατος ζώνη* *[Ἀστρον.—Γεωγρ.]* βλ. λ. *εὔκρατος ζώνη*.

— νοτία *πολικὴ ἀπόστασις* *[Ἀστρον.]*· βλ. … *συντεταγμέναι*.

— νοτία *πολικὴ* ἢ ***κατεψυγμένη ζώνη*** *[Ἀστρον.…]* βλ. λ. *πολικὴ ζώνη*.

— νότιον *ἡμισφαίριον* *[Ἀστρον.—Γεωγρ.]*· βλ. … *ἡμισφαίριον* καὶ *οὐρανία σφαῖρα*.

— νότιον *πλάτος* *[Ἀστρον.—Γεωγρ.]*· βλ. λ. πλάτος…

— Νότιος *ἰχθὺς* *[Ἀστρον.]*· βλ. λ. Ἰχθῦς (… ΙΓ′ σ. 339 β′).

— Νότιος *Παγωμένος ὠκεανός*· βλ. λ. ὠκεανός…

— νότιος *πολικὸς κύκλος* *[Ἀστρον.—Γεωγρ.]* βλ. λ. *πολικὸς κύκλος*.

— Νότιος *Πόλος* *[Ἀστρον.—Γεωγρ.]*· βλ. λ. Πόλος…

— Νότιος *Σταυρὸς* *[Ἀστρον.]*. Ἀστερισμὸς τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου. Ὠνομάσθη οὕτως ἐκ τοῦ … σχήματος, τὸ ὁποῖον ἀποτελοῦσιν οἱ τέσσαρες λαμπρότεροι ἀστέρες αὐτοῦ, πρὸς ἀντιδιαστολὴν

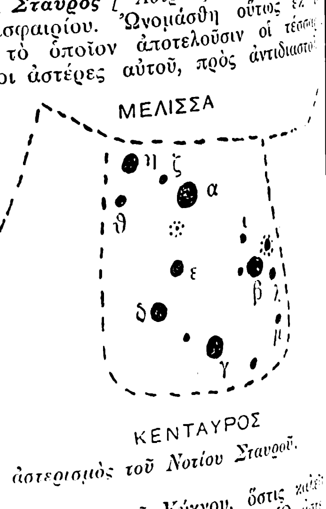

Ὁ ἀστερισμὸς τοῦ Νοτίου Σταυροῦ.

ἀπὸ τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Κύκνου, ὅστις καλεῖται καὶ ἀστερισμὸς τοῦ *Βορείου Σταυροῦ*. Ὁ ἀστερισμὸς οὗτος, κείμενος εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ νοτίου πόλου τοῦ οὐρανοῦ, ἦτο ἄγνωστος μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν ἐξερευνητικῶν ταξιδίων τῶν μεγάλων θαλασσοπόρων τοῦ ΙΣΤ′ αἰῶνος. Ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν κατακτητῶν τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς … ἐθεωρήθη ὡς σημεῖον θείας εὐλογίας πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ μεταξὺ τῶν κατοίκων τοῦ Νέου Κόσμου. Ἐκ τοῦ ἀστερισμοῦ τούτου εἰς … τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου … λοὺς χάρτας τῶν χωρῶν τοῦ νοτίου ἡμισφ…

Digitized by Google

ἡ Νότιος Ἀμερικὴ ἐπονομάζεται «Terra sanctae Crucis», ἤτοι «Γῆ τοῦ ἁγίου Σταυροῦ». Ὁ λαμπρότερος τῶν ἀστέρων τοῦ Νοτίου Σταυροῦ εἶναι πρώτου μεγέθους περίπου, ἔχει ἰδίαν κίνησιν 0",06 καὶ εὑρίσκεται εἰς ἀπόστασιν ἀφ' ἡμῶν 59 ἐτῶν φωτὸς περίπου. Ὅπως δὲ ἡ Μεγάλη Ἄρκτος διὰ τῶν θέσεων, τὰς ὁποίας λαμβάνει ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, λόγῳ τῆς περιστροφῆς τῆς γῆς περὶ τὸν ἄξονά της, χρησιμεύει εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου ὡς νυκτερινὸν ὡρολόγιον, οὕτω καὶ ὁ Νότιος Σταυρὸς δεικνύει εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου τὰς ὥρας τῆς νυκτὸς ἐκ τῶν θέσεων τὰς ὁποίας λαμβάνει πέριξ τοῦ νοτίου πόλου. Σ. ΠΛΑΚΙΔΗΣ

— *νότιος τροπικὸς κύκλος* [Ἀστρον.—Γεωγρ.]· βλ. λ. *τροπικὸς κύκλος*.

Νοτιοσλαυΐα, ἡ *Γιουγκοσλαυΐα* (γαλλ. Yougoslavie, γερμ. Südslavien, ἢ Jugoslavien, ἀγγλ. Yugoslavia). Χώρα τῆς Νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης, καλουμένη ἀπὸ τοῦ 1918 μέχρι τοῦ 1929 *Βασίλειον τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων (Κράλιεβο Σρμπα-Χρβάτα ι Σλοβένακα)*, σχηματισθεῖσα δὲ μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον διὰ τῆς ἑνώσεως χωρῶν καὶ περιοχῶν τινων τῆς τέως Αὐστροουγγρικῆς μοναρχίας μετὰ τῶν βασιλείων τῆς *Σερβίας* καὶ τοῦ *Μαυροβουνίου* (βλ. λ.). Ἡ Νοτιοσλαυΐα ἔχει ἐπιφάνειαν 248.987 τετρ. χλμτρ., οὖσα κατ' ἔκτασιν τὸ δωδέκατον κράτος τῆς Εὐρώπης καὶ τὸ 28ον τοῦ κόσμου, καὶ πληθυσμὸν 13.930.918 κατ. (1931) ἔναντι 11.984.911 τῷ 1921. Ἐκτείνεται ἀπὸ 41°—47° Β. πλάτ. καὶ 14°—23° Α. μήκ. Ὁρίζεται δὲ ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, Οὐγγαρίας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας, Ἑλλάδος, Ἀλβανίας, Ἰταλίας καὶ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης. Τὸ μεγαλύτερον σύνορον εἶναι τὸ Δ., πρὸς τὴν Ἰταλίαν, ἔχον μῆκος 236 χλμ. ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ 550 χλμ. ἐπὶ τῆς θαλάσσης κατ' εὐθεῖαν γραμμήν, ἐνῷ τὸ μῆκος τῶν ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς παραλίων τῆς Νοτιοσλαυΐας εἶναι 1.571 χλμ., διότι αἱ ἀκταὶ εἶναι πολυσχιδεῖς καὶ βαθύκολποι. Τὸ πρὸς τὴν Αὐστρίαν Β. σύνορον ἔχει μῆκος 257 χλμ., τὸ δὲ πρὸς τὴν Οὐγγαρίαν, ἐπίσης πρὸς Β 570 χλμ. Τὸ πρὸς τὴν Ρουμανίαν Α. εἶναι 542 χλμ., ἀποτελούμενον κατὰ τὸ ἥμισυ ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως, τὸ δὲ πρὸς τὴν Βουλγαρίαν 456 χλμ., εὑρισκόμενον κατὰ μέγα μέρος ἐπὶ ξηρᾶς καὶ ἐν μέρει μόνον ἀκολουθοῦν τὸν ποταμὸν Τιμόκ. Πρὸς Ν. τὸ μετὰ τῆς Ἑλλάδος σύνορον εἶναι 245 χλμ., εὑρισκόμενον ἐπὶ ξηρᾶς πλὴν μέρους μικροῦ διερχομένου διὰ τῶν λιμνῶν Δοϊράνης καὶ Πρέσπα (Πρεσπῶν), μετὰ δὲ τῆς Ἀλβανίας 446 χλμ., ἀκολουθοῦν τοὺς ποταμοὺς Τσρνι-Δριν (Μέλανα Δρῖνον) καὶ Μπογιάνα ὡς καὶ τὴν λίμνην τῆς Σκόδρας (Σκάδαρ). Τὰ πρὸς τὴν Ἑλλάδα σύνορα εἶναι τὰ συμφωνηθέντα μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν τῷ 1913, τὰ δὲ πρὸς τὴν Ἀλβανίαν τὰ ὁρισθέντα ὑπὸ τῆς συνδιασκέψεως τοῦ Λονδίνου τῷ 1913· Τὰ πρὸς τὴν Ἰταλίαν ἐχαράχθησαν κατόπιν πολλῶν δυσχερειῶν καὶ μακρῶν διαπραγματεύσεων, ἰδίᾳ περὶ τὴν Φιούμην, ὅπου μόνον ὁ μικρὸς λιμὴν τοῦ Μπάρος ἔμεινεν εἰς τὴν Νοτιοσλαυΐαν. Τὸ σύνορον τοῦτο καθωρίσθη ἐπὶ γλωσσολογικῆς βάσεως, διότι πολλοὶ Κροάται καὶ Σλοβένοι παρέμειναν ἐπὶ τοῦ ἰταλικοῦ ἐδάφους.

Ἡ χώρα ἔχει σχῆμα τραπεζοειδές, τοῦ ὁποίου ὁ κατὰ μῆκος ἄξων ἀκολουθεῖ διεύθυνσιν ΝΔ.—ΝΑ. Πρὸς Ν. στενοῦται, παρεμβαλλομένης τῆς Ἀλβανίας, ἥτις χωρίζει τὴν παλαιὰν Σερβίαν καὶ τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τῆς Ἀδριατικῆς. Τὰ παράλια ἐκτείνονται ἀπὸ τῆς ἐκβολῆς τοῦ ποταμοῦ Φιουμάρα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται ἡ Φιούμη, μέχρι τῆς ἐκβολῆς τοῦ Μπογιάνα (Βογιάνα). Κατὰ μῆκος τῶν παραλίων τούτων ὑπάρχουσιν 600 νῆσοι, ἔχουσαι ὁλικὴν ἐπιφάνειαν 2.504 τ. χλμ., ἀλλὰ μόνον αἱ 62 εἶναι κατῳκημέναι. Ἡ μεγαλυτέρα εἶναι ἡ Κρκ, μὲ ἐπιφάνειαν 433,6 τ. χλμ.

Τὸ ὄνομα *Γιουγκοσλαυΐα*, πρὸς ὑπόδειξιν τῆς ὑπὸ τῶν Νοτιοσλαύων κατοικουμένης χώρας ἐχρησιμοποιήθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ ἱστορικοῦ Αὐγούστου Λούντβιχ Σλέτσερ εἰς τὸ ἔργον του «Ἱστορία τῶν λαῶν τῆς Βορείου Εὐρώπης»(Χάλλη1771). Ἀλλὰ μόνον μετὰ τὰς πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἀρχίζει νὰ κερδίζῃ ἔδαφος εἰς τὸ σερβικὸν καὶ κροατικὸν τμῆμα τοῦ σερβικοῦ λαοῦ. Μετὰ τὸ 1848, ἰδίᾳ μετὰ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα τὰ ὁποῖα διετάραξαν τὴν παλαιὰν Αὐστροουγγαρίαν, τὸ ὄνομα τοῦτο εἶχε καταστῇ κοινὸν εἰς τὴν φιλολογίαν τῶν δυτικῶν λαῶν. Τότε ἐδημοσιεύθη διὰ πρώτην φορὰν περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Σλαυονικὸς Νότος» (Σλόβενσκι Γιούγκ) καὶ μετά τινα ἔτη ἐξεδόθη τὸ «Ἀρχεῖον τῆς Γιουγκοσλαυϊκῆς ἱστορίας». Ὁ Κροάτης ἱστορικὸς Φράγκο Ράτσκι εἰργάσθη πολὺ πρὸς διάδοσιν τῆς ἰδέας τῆς Γιουγκοσλαυΐας ἐπὶ ἐπιστημονικοῦ, ἐθνικοῦ καὶ πολιτικοῦ πεδίου. Τῷ 1867 ἱδρύθη ἐν Ζάγρεμπ τῆς Κροατίας ἡ Γιουγκοσλαυϊκὴ Ἀκαδημία, ἔκτοτε δὲ τὸ ὄνομα Γιουγκοσλαυΐα ἦτο κοινότατον καὶ ἐχρησιμοποιεῖτο γενικῶς κατὰ τὴν πρὸς ἕνωσιν τῶν Νοτιοσλαύων ἐθνικὴν κίνησιν.

Ἡ Γιουγκοσλαυΐα ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν ἑξῆς 7 χωρῶν: 1) τῆς *Σερβίας*, ὡς διεμορφώθη διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου (1913) μετά τινων μεθοριακῶν διαρρυθμίσεων πρὸς τὴν Βουλγαρίαν· 2) τοῦ *Μαυροβουνίου* τοῦ 1912· 3) τῆς *Βοσνίας* καὶ *Ἑρζεγοβίνης*· 4) τῆς *Δαλματίας* ἄνευ τῆς πόλεως Ζάρας καὶ ἐπίσης ἄνευ τῶν νήσων Λαγκόστα καὶ Πελαγόσα· 5) τῆς προπολεμικῆς *Κροατο-Σλαβονίας* ἄνευ τῆς Φιούμης, μετά τινων μικρῶν ἐπαυξήσεων· 6) τῆς προπολεμικῆς *Σλοβενίας* καὶ 7) τῆς *Βοϊβοδίνας*.

Ἐκ τούτων αἱ δύο πρῶται ἦσαν ἀνεξάρτητα νοτιοσλαυϊκὰ κράτη. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς χώρας ταύτας χρησιμοποιεῖται τὸ κυριλλικὸν ἀλφάβητον, οἱ δὲ κάτοικοι εἶναι κατὰ μεγάλην πλειονότητα ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, ἀλλ' εἰς τὰ πρὸς Ν. μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους προσκτηθέντα ἐδάφη, ἤτοι εἰς τὴν λεγομένην Παλαιὰν Σερβίαν (Στάρα Σρμπία) καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν ὑπάρχουσιν ἱκανοὶ τὸν ἀριθμὸν Μουσουλμᾶνοι, τῶν ὁποίων μέρος θεωροῦνται Ἀλβανοί. Ἡ Βοσνία καὶ Ἑρζεγοβίνη κατοικοῦνται κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ Μουσουλμάνων. Οἱ καθολικοὶ τῆς Δαλματίας χρησιμοποιοῦσι τὸ λατινικὸν ἀλφάβητον, ὡς ἐκ τούτου δὲ τάσσονται παρὰ τοὺς Κροάτας. Εἰς τὴν Κροατίαν καὶ Σλαβονίαν, ἐχούσας ὡς πρωτεύουσαν πόλιν τὸ Ζάγρεμπ, προσετέθη μετὰ τὸν πόλεμον ὁ ἐπὶ τῆς χερσονήσου τῆς Ἰστρίας, Δ. τῆς Φιούμης, δῆμος *Κάσταβ*, ἡ νῆσος *Κρκ* (ἰταλιστὶ Veglia) καὶ ἡ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Μοὺρ καὶ Δραύου (Δράβα) μικρὰ περιοχὴ *Μετζιμούρια*, οἰκουμένη ὑπὸ Κροατῶν, ἐνῷ ὁ λιμὴν τῆς Φιούμης ἀνεγνωρίσθη μετὰ μακρὰς συζητήσεις εἰς τὴν Ἰταλίαν.

Σλοβενία ἢ *Σλοβηνία* (χώρα τῶν Σλοβένων) εἶναι ὄνομα δοθὲν εἰς ἓν τμῆμα τῆς προπολεμικῆς Αὐστρίας, κατοικούμενον ὑπὸ τῶν Σλοβένων, ἀλλὰ μὴ ἀποτελέσαν ἰδιαιτέραν χώραν ἢ κράτος ἐν τῇ Αὐστροουγγρικῇ μοναρχίᾳ. Ἐσχηματίσθη ἐκ τμημάτων διαφόρων αὐστριακῶν ἐπαρχιῶν, περιλαμβάνουσα τὴν *νότιον Στυρίαν* (Steiermark) μὲ τὴν πόλιν Μαρμπούργ (Marburg, σερβιστὶ Maribor) τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς *Καρνιολίας* (γερμανιστὶ Krain) μὲ τὴν πόλιν Λιουβλιάναν (Ljubljana, γερμανιστὶ Laybach) καὶ ὀλίγους δήμους τῆς *Καρινθίας* (γερμ. Kärnten). Εἰς τὰ τμήματα ταῦτα προσετέθη μικρὰ ἔκτασις Β. τοῦ ποταμοῦ Μούρ, ἡ λεγομένη *Πεκμούρα*, ἀνήκουσα προηγουμένως εἰς τὴν Οὐγγαρίαν ἀλλ' οἰκουμένη ὑπὸ Σλοβένων. Οὗτοι εἶναι κατὰ πλειονότητα καθολικοὶ τὸ θρήσκευμα. Τέλος ἡ *Βοϊβοδίνα* περιλαμβάνει τὸ νότιον μέρος τῆς οὐγγρικῆς πεδιάδος, ὁ δὲ πληθυσμὸς αὐτῆς εἶναι ἀνάμικτος. Ἡ σλαυϊκὴ πλειονότης ἀποτελεῖται ἐκ Σλαύων προσφυγόντων ἐκ Σερβίας καὶ ἐκ τῶν νοτίων ἐδαφῶν ἐν γένει κατὰ τὴν προέλασιν τῶν Τούρκων, ἐνῷ οἱ μεταξὺ τῶν Σλαύων τούτων ἐγκατεσπαρμένοι γερμανικοὶ καὶ οὐγγρικοὶ πληθυσμοὶ εἰσήχθησαν ἐκεῖ κατὰ τοὺς προηγουμένους αἰῶνας ὑπὸ τῆς κυβερνώσης δυναστείας τῶν Ἀψβούργων ὡς εἶδος ἀκριτῶν, καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀποξήρανσιν τῶν ἑλῶν καὶ καλλιέργειαν τῆς χώρας. Πλὴν τούτων ὑπάρχουσιν ἐν τῇ Βοϊβοδίνα καὶ Ρουμᾶνοι, μεταναστεύσαντες ἐκ τῶν πρὸς Δ. κειμένων ὑψωμάτων, ἰδίᾳ κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα. Ὁ κυριώτερος πληθυσμός, οἱ Σλαῦοι (Σέρβοι), εἶναι εἰς μὲν τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα ὀρθόδοξοι, εἰς δὲ τὸ Δ. κατὰ πλειονότητα καθολικοί. Οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Οὖγγροι εἶναι διαμαρτυρόμενοι. Ἡ χώρα αὕτη ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓν μέρος τῆς *Μπαράνια* (ἢ *Βαράνια*), κειμένης ἐν τῇ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Δουνάβεως καὶ τοῦ Δραύου σχηματιζομένῃ γωνίᾳ, τῆς ὁποίας τὸ ἄλλο τμῆμα ἀφέθη εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, ἀπὸ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς *Μπάτσκας*, ἤτοι τῆς μεταξὺ τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ Κάτω Τίσα περιοχῆς, τῆς ὁποίας τὸ μικρότερον μέρος ἔμεινεν εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, τοῦ δυτικὸν τμῆμα τοῦ *Μπανάτου* (ἢ *Βανάτου*), ἤτοι τῆς Α. τοῦ Κάτω Τίσα περιοχῆς, τῆς ὁποίας τὸ ἀνατολικὸν μέρος προσηρτήθη εἰς τὴν Ρουμανίαν. Ἡ Βοϊβοδίνα περιλαμβάνει τὴν παραμεθόριον πόλιν *Σουμποτίτσα* (γερμ. Theresiopel, *Θηρεσιούπολις*, οὐγγριστὶ *Σάμπατκα*, Szbatka), σημαντικὸν κέντρον τῶν μετὰ τῆς πεδιάδος σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν, τρίτη κατὰ πληθυσμὸν πόλις τοῦ γιουγκοσλαυϊκοῦ βασιλείου (102.000).

—[ΦΥΣ. ΓΕΩΓΡ.] Ἐν *Νοτιοσλαυΐᾳ* ἀπαντῶσι τρεῖς κύριοι τύποι ἐδάφους: 1) Ἡ δυτικὴ ὀρεινὴ ζώνη, ἀποτελοῦσα συνέχειαν τῆς μεγάλης πτυχώσεως τῶν Ἄλπεων, περιλαμβάνουσα τὴν *Σλοβενίαν*, τὸ δυτικὸν καὶ νοτιοδυτικὸν τμῆμα τῆς *Κροατο-Σλαβονίας*, τὴν *Δαλματίαν*, μέγα μέρος τῆς *Βοσνίας* καὶ *Ἑρζεγοβίνης* καὶ τὸ *Μαυροβούνιον*. 2) Αἱ πεδιάδες τοῦ Δουνάβεως, τὸ ἄλλως *Παννονικὸν* λεκανοπέδιον μὲ τὰς λοφοσειρὰς τοῦ νοτίου αὐτοῦ μέρους, περιλαμβάνουσα τὸ ἄκρον ἀνατολικὸν κράσπεδον τῆς Σλοβενίας, τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς Κροατο-Σλαβονίας, τὸ βόρειον τμῆμα τῆς Βοσνίας καὶ ὁλόκληρον τὴν *Βοϊβοδίναν*. 3) Τὸ ταπείνωμα τῶν κοιλάδων τοῦ *Μοράβα* καὶ τοῦ *Ἀξιοῦ*, ἀποτελοῦν τὴν καρδίαν τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου καὶ περιλαμβάνον ὁλόκληρον τὴν *Σερβίαν*. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων τύπων ἡ ὀρεινὴ ζώνη εἶναι τόσον πολύπλοκος, ὥστε δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς αὐτοτελής. Πρωτίστως τὰ ὄρη τοῦ βορειοδυτικοῦ τμήματος διαφέρουσι πολὺ ἀπὸ τῶν *Διναρικῶν Ἄλπεων*, αἵτινες πλαισιοῦσι τὰς δυτικὰς ἀκτὰς τῆς κυρίως Βαλκανικῆς χερσονήσου. Τὰ πρῶτα ἀποτελοῦνται ἐκ τῶν *Ἰουλιανῶν Ἄλπεων*, τῶν ὁποίων ὑψηλοτέρα κορυφὴ εἶναι τὸ *Τέργκλαβ* (2.820 μ.), τοῦ *Καραβάνκεν* καὶ τῆς ὀροσειρᾶς *Στάϊνερ* μὲ κορυφὴν τὸ *Γκριντόβετς* (2.518 μ.). Τῶν ὀροσειρῶν τούτων ἡ διεύθυνσις εἶναι γενικῶς ἐκ Δ. πρὸς Α., ἐξ οὗ αἱ παρεμπίπτουσαι κοιλάδες κατέρχονται πρὸς τὰς πεδιάδας τοῦ Δουνάβεως. Βορείως τοῦ Καραβάνκεν ἐκτείνεται ἡ κοιλὰς τοῦ *Ἄνω Δραύου*, τῆς ὁποίας μικρὸν σχετικῶς μέρος κεῖται ἐν τῇ Νοτιοσλαυΐᾳ. Μεταξὺ τοῦ Καραβάνκεν καὶ τῶν Ἰουλιανῶν Ἄλπεων διήκει ἡ κοιλὰς τοῦ *Ἄνω Σαύου*, τῆς ὁποίας τὸ μεγαλύτερον μέρος εὑρίσκεται ἐντὸς τῆς Νοτιοσλαυΐας. Τὸ λεκανοπέδιον τοῦτο, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται ἡ πόλις *Λιουμπλιάνα*, σημειοῖ τὸ τέρμα τῆς ὀρεινῆς περιοχῆς.

Νοτιώτερον ἡ ὀρεινὴ ζώνη εἶναι διάφορος τὸν χαρακτῆρα. Αἱ γραμμαὶ τῶν πτυχώσεων ἀκολουθοῦσι διεύθυνσιν ΒΔ. πρὸς ΝΑ., παραλλήλως πρὸς τὴν γραμμὴν τῶν παραλίων. Ἐνταῦθα δύνανται νὰ διακριθῶσι τρεῖς διάφοροι ζῶναι. Μέγα μέρος τῶν ἄλλοτε παραλιακῶν ἐκτάσεων κατεποντίσθη ὑπὸ τὴν θάλασσαν, οὕτω δὲ ἐσχηματίσθη ἡ ἅλυσις τῶν νήσων καὶ αἱ χαρακτηριστικαὶ χερσόνησοι. Εἰς τὴν ζώνην ταύτην, καὶ ἰδίᾳ εἰς τὰς νήσους, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς στενὰς ζώνας ἐπὶ τῆς ἠπείρου, ὑπάρχουσιν ἐκτάσεις μὲ βαθεῖαν εὔφορον γῆν, ἔχουσαι τὸ κλῖμα τῆς Μεσογείου, παρὰ τοὺς πνέοντας ψυχροὺς ἀνέμους. Ὕδωρ ἀπαντᾷ ὑπὸ μορφὴν πηγῶν, συχνάκις μεγάλης δυνάμεως, ἐπὶ δὲ τῆς ἠπείρου ὑπάρχουσι ποταμοί, οἵτινες χύνονται εἰς τὴν θάλασσαν μετὰ ροῦν ἑνός, δύο ἢ τριῶν χιλιομέτρων· ἐνίοτε ὅμως ἔχουσι σημαντικὸν μῆκος. Ἡ παραλιακὴ αὕτη ζώνη, μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ προϊόντα της, ἀποτελεῖ χωριστὴν φυσικὴν περιοχὴν καὶ χωρίζεται δι' ἀποκρήμνων ἀκτῶν ἢ ὑψωμάτων ἐξ ἀσβεστολίθου ἀπὸ τοῦ ὄπισθεν ἀγόνου κάρστ. Ἡ περιοχὴ τοῦ ἐξ ἀσβεστολίθου κάρστ ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς *Καρνιολίας*, νοτίως τοῦ λεκανοπεδίου τῆς Λιουμπλιάνας, διὰ τῆς δυτικῆς Κροατίας, τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Δαλματίας, μέρους τῆς δυτικῆς Βοσνίας, τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τῆς Ἑρζεγοβίνης καὶ τοῦ δυτικοῦ τμήματος τοῦ Μαυροβουνίου, πρὸς τὰ ἀλβανικὰ σύνορα. Περιλαμβάνει κορυφὰς ὡς ἡ *Μεγάλη* καὶ ἡ *Μικρὰ Καπέλα* καὶ τὸ *Βέλεμπιτ*, τὰ ὄρη *Οὔσκοκ*, δυτικῶς τοῦ Ζάγρεμπ, καὶ ἄλλας λοφώδεις ἐκτάσεις μετὰ κοιλάδων καὶ ταπεινωμάτων ποικιλλούσης ἐκτάσεως, κειμένων εἰς ὕψος 650 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἐν τούτοις πρὸς τὰ ἐνδότερα, ἰδίᾳ δὲ πρὸς Ν. ἐν Βοσνίᾳ, καὶ εἰς τὰ ἄκρα ἀνατολικὰ τῆς Ἑρζεγοβίνης καὶ εἰς τὰ ἀνατολικὰ τοῦ Μαυροβουνίου, τὸ ὕψος αὐξάνει σημαντικῶς, ἐξικνούμενον μέχρι 2.570 μ. εἰς τὸ ὄρος *Ντορμίτορ*, εἰς τὰ ΒΔ. τοῦ Μαυροβουνίου, καὶ 2.350 εἰς τὸ *Μάϊλιτς* (Majlic), ἐπὶ τῶν μεθορίων Μαυροβουνίου καὶ Ἑρζεγοβίνης. Ἡ ὅλη περιοχὴ εἶναι ἡ *Πλανίνα* τῶν Σλαύων, οὕτω κληθεῖσα ἐκ τῆς σλαυϊκῆς λέξεως *πλανίνα*, σημαινούσης *ὄρος* ἢ *ὀρεινὴ βοσκή*. Πράγματι δὲ εἰς τὰ πλανίνα, ἤτοι εἰς τὰ ὑψηλὰ ὄρη, ἐμφανίζονται ἐκ νέου βοσκαὶ καὶ δάση. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται ὅτι δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν πέντε φυσικὰς περιοχὰς ἐν Νοτιοσλαυΐᾳ. Ἐκ τούτων σπουδαιοτέρα ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως εἶναι ἡ πρώτη, τὸ Παννονικὸν λεκανοπέδιον, μετὰ τοῦ ὁποίου συνδέεται διὰ τοῦ Δράβα καὶ τοῦ Σαύου ἡ δευτέρα, ἡ περιοχὴ τῶν Σλοβενικῶν Ἄλπεων, ἐνῷ ἡ τρίτη, τὸ ταπείνωμα τῶν κοιλάδων τοῦ Μοράβα καὶ τοῦ Ἀξιοῦ, ἀποτελεῖ χωριστὴν μονάδα· πρὸς Δ. ἡ τετάρτη περιοχή, ἣν ἀποτελεῖ ἡ παραλιακὴ ζώνη, δύναται νὰ συσχετισθῇ πρὸς τὴν πέμπτην, τὰς Διναρικὰς Ἄλπεις, παρὰ τὰς σήμερον ὑφισταμένας δυσκολίας τῶν συγκοινωνιῶν.

1. *Τὸ Παννονικὸν λεκανοπέδιον*. Οὕτως ὀνομάζουσιν οἱ γεωλόγοι, ἐκ τῆς ἀρχαίας ρωμαϊκῆς ἐπαρχίας Παννονίας, τὸ μέγα ταπείνωμα, τὸ ὁποῖον, ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῶν Ἄλπεων ἐκ Δ. πρὸς τὰ ὄρη τῆς Τρανσυλβανίας πρὸς Α. ἐκαλύπτετο κατὰ τὴν τριτογενῆ περίοδον ὑπὸ ὑδάτων, τὰ ὁποῖα ἐξεκενώθησαν κατόπιν διὰ τοῦ Δουνάβεως, ὅταν διήνοιξε τὴν κοίτην του διαρρήξας τὰ πέριξ ὄρη καὶ σχηματίσας τὸ στενὸν τῶν λεγομένων *Σιδηρῶν Πυλῶν*. Πρὸς Β. ἡ πεδιάς, ἥτις ἐσχηματίσθη μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν ὑδάτων, προχωρεῖ πέραν τῶν ὁρίων τῆς Νοτιοσλαυΐας. Πρὸς Ν., πέραν τῆς πεδιάδος, ἥτις καταλήγει εἰς τὴν συμβολὴν τοῦ Σαύου μετὰ τοῦ Δουνάβεως, σχηματίζει ζώνην κυματοειδοῦς ὑψιπέδου, ἥτις φαίνεται ὅτι ἀντιπροσωπεύει τὰς ὄχθας τῆς παλαιᾶς λίμνης. Ἡ λοφώδης αὕτη χώρα ἀποτελεῖ μέρος τῆς βορείου Βοσνίας καὶ τῆς βορείου Σερβίας, ἐκτεινομένη ἐν τῇ τελευταίᾳ πρὸς Ν. μέχρι τῶν δυτικῶς τῆς Νύσσης ὑψωμάτων, ἰδίᾳ μέχρι τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ *Γιάστρεμπατς* καὶ τοῦ *Κοπαόνικ*. Τὸ μέρος τοῦτο τῆς εὐφόρου λοφώδους τριτογενοῦς περιοχῆς, ἐκτεινομένης ἐκ Δ. πρὸς Α., ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Κολουμπάρα μέχρι τοῦ Μοράβα καὶ ὁριζομένης πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Δυτικοῦ Μοράβα, ἀποτελεῖ τὴν *Σουμαδίαν* (Choumadiya ἢ Sumadija) τῶν Σέρβων. Ὡς φανερώνει καὶ

Digitized by Google

Digitized by Google

τὸ ὄνομά της, ἐκαλύπτετο ἀρχικῶς ἀπὸ πυκνὰ δάση (*σουμαδία=δάσος*), τὰ ὁποῖα ἠραιώθησαν κατόπιν, ἐκτὸς τῶν ἐν εἴδει νήσων ὑψουμένων ὀρέων, ὡς τὸ *Ρούντνικ*. Ἐν Βοσνίᾳ ὅμως ὑπάρχουσιν ἀκόμη πολλὰ τῶν ἀρχικῶν δασῶν. Ἡ ὅλη περιοχή, περιλαμβάνουσα πεδιάδας, κοιλάδας ποταμῶν, λοφώδεις ἐκτάσεις, μεμονωμένα ὄρη καὶ ὑψίπεδα, ἀποτελεῖ τὸ ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως σπουδαιότερον μέρος τῆς χώρας, ἔχουσα σημαντικὴν ποικιλίαν φυσικῶν πόρων. Ἐν Σερβίᾳ οἱ χωρικοὶ καλλιεργοῦσι τὴν γῆν κατὰ μικρὰς ἰδιοκτησίας, παράγοντες ἀραβόσιτον, σῖτον, κριθὴν καὶ βρόμην, ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα φυτικὰ προϊόντα διὰ τοπικὴν χρῆσιν. Ὑπάρχουν ἄφθονα ὀπωροφόρα δένδρα, κυρίως δαμασκηνέαι. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης καπνά, ἰδίᾳ παρὰ τὴν Οὔζιτσε, εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Δ. Μοράβα, ἡ ἄμπελος πρὸς παραγωγὴν οἴνων, ἰδίᾳ παρὰ τὸ Σμεντέρεβο εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Μοράβα καὶ τοῦ Κάτω Τίμοκ, τεῦτλα πρὸς παραγωγὴν σακχάρεως εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Μοράβα, λίνον ἰδίᾳ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Δρίνου καὶ τοῦ Κολουμπάρα, ἡ συκομορέα διὰ τὴν βομβυκοτροφίαν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Μοράβα. Ἐκ τῶν γεωργικῶν κτηνῶν ἀφθονώτερα εἶναι οἱ χοῖροι, τὰ μεγάλα κερασφόρα, οἱ ἵπποι καὶ εἰς τὰ ὑψηλότερα μέρη τὰ πρόβατα. Μὲ τὴν ἀνωτέρω περιγραφομένην περιοχὴν ὁμοιάζει πολὺ ἡ Βοϊβοδίνα, τῆς ὁποίας ὅμως ἡ παραγωγὴ σιτηρῶν εἶναι πολὺ σπουδαιοτέρα καὶ ἡ καλλιέργεια μᾶλλον προωδευμένη. Παραλλήλως εἶναι ἀνεπτυγμένη καὶ ἡ βιομηχανία, χρησιμοποιοῦσα τὰς ἐπιτοπίως παραγομένας πρώτας ὕλας, δηλαδὴ ἡ ἀλευροβιομηχανία, ἡ βιομηχανία τοῦ σακχάρου, τῶν οἰνοπνευματωδῶν, πρὸς δὲ σχοινίων, λινῶν καὶ μεταξωτῶν ὑφασμάτων κλπ. Συνεπείᾳ τούτου αἱ πόλεις εἶναι περισσότεραι καὶ μεγαλύτεραι. Κάπως διάφορος εἶναι ἡ Κροατία, ἥτις, ἐκτὸς τῶν ὀπωρῶν, παράγει δασικὰ προϊόντα καὶ ἔχει ξυλουργικὴν βιομηχανίαν, ἐνῷ ἡ Βοσνία ὁμοιάζει πρὸς τὴν γειτνιάζουσαν Σερβίαν. Ἐνταῦθα τὸ κυριώτερον προϊὸν εἶναι ὁ ἀραβόσιτος καὶ τὰ δαμάσκηνα, χρησιμεύοντα εἰς τὴν παρασκευὴν τοῦ *σλίβοβιτς*, ποτοῦ οἰνοπνευματώδους.

2. *Ζώνη τῶν Σλοβενικῶν Ἄλπεων*. Λόγῳ τῆς περιωρισμένης ἐκτάσεως τῶν ἀροσίμων γαιῶν δὲν ὑπάρχει ἐνταῦθα πλεόνασμα, ἀλλὰ μᾶλλον ἔλλειμμα παραγωγῆς σιτηρῶν, συμπληρούμενον δι' εἰσαγωγῆς ἐκ Σλαβονίας, Μπάτσκας καὶ τοῦ Μπανάτου. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως πολὺ ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ γαλακτοκομία καὶ ἡ ἐξαγωγὴ τῶν προϊόντων της. Ἡ Λιουμπλιάνα καὶ τὸ Μάριμπορ (Marburg) εἶναι σπουδαῖα κέντρα παραγωγῆς γαλακτοκομικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν ἐν γένει προϊόντων, δηλαδὴ παστῶν κρεάτων, ἀλλάντων, μαργαρίνης, σάπωνος, στεατοκηρίων κτλ. Εἰς τὰ κράσπεδα τῶν κοιλάδων καλλιεργοῦνται τὰ ὀπωροφόρα καὶ ἡ ἄμπελος, τὸ δὲ Μάριμπορ διεξάγει σπουδαῖον ἐμπόριον οἴνου καλῆς ποιότητος καὶ ὀπωρικῶν. Ἐπίσης σπουδαία εἶναι ἡ δασοκομία. Ἐπειδὴ δὲ ἄφθονοι εἶναι αἱ πτώσεις τῶν ὑδάτων, ὑπάρχει δὲ καὶ ἐπιτοπίως γαιάνθραξ, ἀνεπτύχθησαν ἀνέκαθεν διάφοροι βιομηχανίαι, τῶν ὁποίων τὰ προϊόντα εὕρισκον ἀγορὰς καταναλώσεως εἰς τὴν τέως Αὐστροουγγρικὴν μοναρχίαν.

3. *Τὸ ταπείνωμα Μοράβα - Ἀξιοῦ*. Τὸ ὄνομα τοῦτο δύναται νὰ δοθῇ εἰς τὴν χώραν, ἥτις ἐκτείνεται ἀπὸ τῶν νοτίων τῆς Σουμαδίας μέχρι τῶν ἑλληνικῶν συνόρων. Ἡ ἐκτεταμένη αὕτη περιοχὴ διασχίζεται ὑπὸ σειρᾶς μικροτέρων λεκανοπεδίων, διηκόντων κατὰ μῆκος τοῦ ὅλου συστήματος τοῦ Μοράβα καὶ τοῦ Ἀξιοῦ καὶ ἀποτελούντων συνεχῆ ὁδὸν ἐκ Β. πρὸς Ν. Ἐνταῦθα, ἀντὶ τοῦ συνεχοῦς ταπεινώματος, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπετελέσθη τὸ πρὸς Β. Παννονικὸν λεκανοπέδιον, αἱ κινήσεις τοῦ ἐδάφους ἦσαν ἐντετοπισμέναι, σχηματίσασαι πολλὰ μικρὰ λεκανοπέδια, καλυπτόμενα ἄλλοτε ὑπὸ ὑδάτων, τὰ ὁποῖα σήμερον ἐκρέουσι διὰ τῶν ποταμῶν. Τὰ λεκανοπέδια ταῦτα ἐκαλύφθησαν ὑπὸ στρώματος μαλακῆς γῆς, ἐξ οὗ ἡ μεγάλη γονιμότης τοῦ ἐδάφους. Μετὰ τῶν λεκανοπεδίων τούτων ἐναλλάσσονται μεγάλαι ὀροσειραί, ὡς αἱ τῶν *Κοπαόνικ*, *Γκόλια*, *Τσρνα-Γκόρα*, *Σὰρ* (Char, *Σκάρδου*) καὶ ἄλλων. Τὸ Τσρνα-Γκόρα ἀποτελεῖ τὸ σύνορον μεταξὺ τῆς Παλαιᾶς Σερβίας ἢ Ράσκας καὶ τῆς σημερινῆς σερβικῆς Μακεδονίας. Ἐκ τῶν ποταμῶν σπουδαιότεροι εἶναι: Ὁ *Νίσαβα*, παραπόταμος ἐκ δεξιῶν τοῦ Μοράβα, ἀποτελῶν τὴν κοιλάδα, διὰ τῆς ὁποίας διέρχεται ἡ ἐκ Νίσσης εἰς Σόφιαν καὶ Κωνσταντινούπολιν σιδηροδρομικὴ γραμμή. Ὁ *Τόπλιτσα*, παραπόταμος τοῦ Μοράβα ἐξ ἀριστερῶν. Ὁ *Ἴμπαρ*, εἰσδεχόμενος τὸν μικρὸν *Σιτνίτσα*, διὰ τοῦ ὁποίου καταφέρονται τὰ ὕδατα τῆς κοιλάδος τοῦ *Κόσοβο-πόλιε* (*Κοσσυφοπεδίου*). Ὁ Ἴμπαρ διαρρέει εὐρεῖαν κοιλάδα, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκονται αἱ πόλεις *Μητροβίτσα* καὶ *Ράσκα*, δυτικῶς δὲ ἡ πόλις *Νόβι-παζάρ*.

Εἰς τὰ ὄρη τῆς περιοχῆς ταύτης εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη ἡ κτηνοτροφία, προμηθεύουσα ἄλλοτε κρέατα εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου τὰ ποίμνια τῶν προβάτων ἔφθανον, ἀφοῦ ἔμενον εἰς πολλοὺς ἐνδιαμέσους σταθμούς, σήμερον δὲ εἰς Ἑλλάδα. Ἀλλὰ καὶ τὰ μεταλλευτικὰ προϊόντα εἶναι σημαντικά, ἰδίᾳ περὶ τὰ *Σκόπια (Σκόπλιε)*, τὰ *Βελεσὰ (Βέλες)* καὶ τὸ *Κουμάνοβον*, συνιστάμενα εἰς γαιάνθρακας, χαλκόν, ἀργυροῦχον μόλυβδον, γνωστὸν ἤδη ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν, χρώμιον, σίδηρον καὶ ἀντιμόνιον. Μεταξὺ τῶν προϊόντων τῆς κτηνοτροφίας καταλέγονται τὰ μαλλία, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν τῆς ταπητουργικῆς βιομηχανίας τοῦ *Πίροτ*, εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἄνω Νισάβα, ὅπου παράγονται τάπητες μὲ ὡραῖα ἔγχρωμα σχέδια. Αἱ ἐσοδεῖαι τῆς παλαιᾶς λεγομένης Σερβίας εἶναι γενικῶς ὅμοιαι πρὸς τὰς τῆς Σουμαδίας, ἀλλ' ἐν Μακεδονίᾳ εἶναι ποικιλώτεραι. Ἡ κοιλὰς τοῦ *Μπρεγκαλνίτσα*, παρὰ τὴν πόλιν *Κότσανα*, εἶναι διάσημος διὰ τὰς ὀρυζοφυτείας της, παρὰ δὲ τὴν πόλιν *Στὶπ* διὰ τὰς ὀπιοφόρους μήκωνας, ἐξ ὧν παράγεται μεγάλη ποσότης ὀπίου, ἐξαγομένη διὰ Θεσσαλονίκης. Νοτιώτερον, εἰς τὴν κοιλάδα τῆς *Στρωμνίτσης* (τοῦ ποταμοῦ *Στρούμιτσα*), παράγονται βάμβαξ, ὄρυζα, σησάμιον, καπνά, ὀπωρικὰ κ. ἄ. Ἡ *Γευγελή*, ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν συνόρων, εἶναι γνωστὴ διὰ τὴν παραγωγὴν μετάξης καὶ τὰ μεταξουργεῖά της.

4. *Ἡ παράλιος ζώνη*. Τῆς περιοχῆς ταύτης τὸ γεωγραφικὸν ἐνδιαφέρον ὑπερέχει κατὰ πολὺ τοῦ οἰκονομικοῦ. Πολλὰ μέρη τῆς παραλίας εἶναι γυμνὰ καὶ ἄγονα ὅσον καὶ ἡ ζώνη τοῦ κάρστ εἰς τὰ ἐνδότερα. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ὡραῖα τοπία, ὡς ἡ *Ριβιέρα τῶν Ἑπτὰ πύργων*, ἡ ὁποία ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ *Σπλὶτ* (τέως *Σπαλάτο*) εἰς *Τρόγκιρ* (τέως *Τράου*), ἀποτελοῦσα στενὴν εὔφορον λωρίδα μήκους 15 περίπου χλμ., ἀρδευομένην ὑπὸ μικρῶν ποταμῶν, ἐνῷ ὄπισθεν αὐτῆς ἐπαναρχίζουν πάλιν τὰ ἄνυδρα καὶ γυμνὰ ὑψώματα. Ἐπίσης εὔφορος λωρὶς ἐκτείνεται περὶ τὸ *Ντουπρόβνικ*, τὴν τέως *Ραγοῦζαν*. Ἡ βαλτώδης περιοχὴ τῶν ἐκβολῶν τοῦ *Ναρέντα* εἶναι γονιμωτάτη. Ἐκεῖ καλλιεργεῖται καὶ ἡ ἄμπελος, παράγουσα οἴνους, οἱ ὁποῖοι ἐξάγονται εἰς Γαλλίαν, ὅπως ἀναμειχθῶσι μετὰ τῶν γαλλικῶν. Ἐνταῦθα παράγεται καὶ τὸ *μαρασκίνο*, ποτὸν ἀπὸ κεράσια τοῦ Σπαλάτου καὶ τοῦ *Συμπένικ* (τέως *Σεμπένικο*). Παρὰ τὸ Σπαλάτο ὑπάρχουσι κοιτάσματα τσιμεντολίθου, ἐπιτρέψαντα τὴν ἀνάπτυξιν σημαντικῆς βιομηχανίας, χρησιμοποιούσης τὴν δύναμιν τῶν ὑδάτων τοῦ μικροῦ ποταμοῦ *Γιάντερ* (Jadar), ὅστις πηγάζει ἐκ τῶν ἐκεῖ πλησίον ἀσβεστολιθικῶν στρωμάτων. Ἡ αὐτὴ δύναμις ἐκ τοῦ ποταμοῦ *Κέρκα*, παρὰ τὸ Σεμπένικο καὶ παρὰ τὴν *Ὄμις* (τέως *Ἀλμίσα*) *Τσετίνα*, χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν παραγωγὴν ἀσετυλίνης. Ἱκανῶς σπουδαία εἶναι καὶ ἡ ἁλιεία, ἰδίᾳ εἰς τὰς νήσους, ὅπου ἁλιεύονται θύννοι (τόννοι), σαρδέλλαι, σκόμβροι καὶ ἀστακοί.

5. *Ἡ ζώνη τοῦ Διναρικοῦ Κάρστ καὶ τῶν ὀρέων*. Ἡ χώρα αὕτη εἶναι περισσότερον παραγωγικὴ παρ' ὅσον φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως. Ἀλλ' ἐνῷ ἡ Ραγοῦζα καὶ τὸ Σπαλάτο εἶναι πόλεις προσεγγίζουσαι πρὸς τὸν πολιτισμὸν τῆς Δύσεως μὲ ἐπίδρασιν λατινικήν, τὸ *Σαράγεβο*, πρωτεύουσα τῆς Βοσνίας, ἡ *Τρεμπίνιε* τῆς Ἑρζεγοβίνης, ἡ *Κεττίγνη*, τέως πρωτεύουσα τοῦ Μαυροβουνίου, ἔχουσι μορφὴν ἀνατολικήν, οἱ δὲ ἀγροτικοὶ πληθυσμοὶ τῶν μερῶν τούτων εὑρίσκονται ἀκόμη εἰς πρωτόγονον κατάστασιν. Οἱ πληθυσμοὶ εἶναι σλαυϊκοί, καταφυγόντες κατὰ τὴν τουρκικὴν εἰσβολὴν εἰς τὰς ἥκιστα εὐφόρους ταύτας ἐκτάσεις. Τὸ Μαυροβούνιον εἶναι κατάλληλον διὰ κτηνοτροφίαν. Σιτηρά, κυρίως ἀραβόσιτος, ἀλλὰ καὶ σῖτος καὶ κριθή, καλλιεργοῦνται εἰς τὰ ταπεινώματα τῶν ἐν Δαλματίᾳ μικρῶν ποταμῶν *Κνίν*, *Σίνι* (Sinj), *Ἴμοτσκυ* καὶ *Βργόρατς* (Vrgorac), εἰς τὴν δυτικὴν Βοσνίαν περὶ τὸ *Γκλάμοτς*, τὸ *Λίβνο* καὶ τὸ *Ντοῦβνο*, καὶ κυρίως εἰς τὰς κάπως εὐφορωτέρας κοιλάδας, ἰδίᾳ τοῦ ἐν τῇ Ἑρζεγοβίνῃ ποταμοῦ *Ναρέντα*, εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ *Μόρατσα*, παρὰ τὴν *Ποντγκόριτσα* τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τοῦ *Λευκοῦ Δρίνου*, περὶ τὸ τέως τουρκικὸν *Ἴπεκ* (*Ἰπέκιον*, σερβ. *Πέτς*). Ἐν Ἑρζεγοβίνῃ παράγονται καλὰ καπνά, ἰδίᾳ περὶ τὸ *Τρεμπίνιε* (Trebinje), τὴν *Μόσταρ* καὶ τὴν *Λιούμπουσκι* (Ljubuski), ἐπίσης δὲ καὶ οἶνος.

— [ΟΙΚΟΝ. ΓΕΩΓΡ.] Μετὰ τὴν ἕνωσιν τῶν Νοτιοσλαύων εἰς ἓν κράτος, τῷ 1918, ἡ Νοτιοσλαυΐα ἔγινε χώρα, τῆς ὁποίας αἱ κλιματικαὶ συνθῆκαι καὶ ὁ φυσικὸς πλοῦτος ἐπιτρέπουσι τὴν καλλιέργειαν τῶν προϊόντων τῆς Β. Εὐρώπης, ὡς καὶ τῶν καρπῶν τῶν νοτίων χωρῶν, συνάμα δὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κτηνοτροφίας καὶ ποικίλων βιομηχανιῶν. Συνδεομένη δὲ διὰ τοῦ Δουνάβεως μετὰ σημαντικωτάτων ἀγορῶν τῆς Εὐρώπης, διασχιζομένη ὑπὸ μεγάλων παραποτάμων τῆς σπουδαιοτάτης ταύτης ἐν τῇ Κεντρικῇ καὶ ΝΑ. Εὐρώπῃ ποταμίας ὁδοῦ καὶ ἔχουσα ἀκτὰς ἱκανῶς ἐκτεταμένας μετὰ λιμένων ἐπιδεκτικῶν ἀναπτύξεως (*Σοῦσακ*, *Σπλίτ*, *Ντούμπροβνικ*), ἐπὶ πλέον δὲ συμπληροῦσα τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς σιδηροδρομικὸν δίκτυον, εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς συγκοινωνίας της πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις. Ἄλλως τε ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῶν χωρῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν σημερινὴν Νοτιοσλαυΐαν, ἀνάγεται εἰς τὴν περίοδον τοῦ μεσαίωνος, ὑποστᾶσα τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἐν Εὐρώπῃ φεουδαλικοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον ἐπεξέτεινε τοὺς πλοκάμους του μέχρι Σλοβενίας καὶ Κροατίας, χάρις εἰς τὴν διείσδυσιν τῶν Γερμανῶν ἱπποτῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς χωρικῶν.

Ἡ γεωργικὴ ὀργάνωσις ὁλοκλήρου τῆς σημερινῆς Νοτιοσλαυΐας ἐβασίζετο ἐπὶ τοῦ συνεταιριστικοῦ συστήματος τῆς «Ζαδρούγα», τὸ ὁποῖον ἔχει κάποιαν ὁμοιότητα μὲ τοὺς νεωτέρους γεωργικοὺς συνεταιρισμούς, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι οἱ κοινοτικοὶ ἐκεῖνοι συνεταιρισμοὶ ἐβασίζοντο ἐπὶ τῆς πραγματικῆς κοινοκτημοσύνης καὶ κοινοπραξίας, διαχειριζόμενοι τὴν ἐξ ἀδιαιρέτου περιουσίαν ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν τοῦ ἡγέτου (*τσουπάνου*) των. Συνενούμενοι δὲ πολλοὶ ὁμοῦ εἰς ἓν χωρίον (*σελό*), κατεῖχον—εἴς τινα δὲ μέρη κατέχουσιν ἀκόμη—ἐκτεταμένα δάση καὶ νομάς, χωρὶς οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν νὰ δύναται νὰ ἀποκτήσῃ δικαίωμα ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας. Παράγοντες ἀρχικῶς μόνον τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν μελῶν αὐτῶν, ἦσαν ἁπλῶς αὐτάρκεις, ἀνταλλάσσοντες τὰ προϊντα των μετ' ἄλλων. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως διωργανώθησαν καλύτερον, διὰ δὲ τῆς διαιρέσεως τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐπαγγελμάτων κατέληξαν εἰς τὴν διάκρισιν μεταξὺ πόλεως καὶ χωρίων καὶ εἰς τὴν σημερινὴν οἰκονομικὴν ὀργάνωσιν, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Νοτιοσλαυΐα ἔχει εἰς πλεῖστα ὅσα εἴδη πλεόνασμα παραγωγῆς πρὸς ἐξαγωγήν.

Γεωργία. Ἡ Νοτιοσλαυΐα εἶναι χώρα γεωργικὴ καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως. Ἐκ τῆς ὅλης ἐπιφανείας τῆς χώρας, ἀνερχομένης εἰς 24.849.429 ἑκτάρια, ὑπάρχουσιν 11.530.000 ἀροσίμων καλλιεργημένων γαιῶν, ἤτοι τὰ 45 %, κατανεμόμενα ὡς ἑξῆς κατὰ τὰς στατιστικὰς τοῦ 1930:

Ἀγροί...	6.405.260	ἑκτάρια
Κῆποι καὶ λαχανόκηποι.	133.057	»
Λειμῶνες...	1.686.191	»
Βοσκαί...	2.675.017	»
Ἀμπελῶνες...	181.288	»
Περιβόλια ὀπωροφόρων...	252.022	»
Βαλτώδεις ἐκτάσεις παραγωγικαί...	197.735	»

Ἀναλογοῦσιν οὕτως ἐπὶ 100 κατοίκων 91,5 ἑκτάρια περίπου καλλιεργημένης γῆς. Ἐκτὸς τῶν ἀροσίμων γαιῶν ὑπάρχουσιν 7.305.150 ἑκτ. δασῶν καὶ μόνον 4.345.544 εἶναι ἀκαλλιέργητα. Ἐν τούτοις, λόγῳ τῶν ἀτελῶν μεθόδων καλλιεργείας, τὰ ἀποτελέσματα τῆς γεωργίας δὲν εἶναι ἱκανοποιητικά. Ὁ μέσος ὅρος τῶν ἐσοδειῶν μόλις ἀνέρχεται εἰς 11 ½ μετρικοὺς στατῆρας (τῶν 100 χιλιογρ.) καθ' ἑκτάριον. Κατ' εἴδη ἡ παραγωγὴ ἔχει ὡς ἑξῆς διὰ τὸ 1930 ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ 1925:

	1930		1925	
	Ἑκτάρια	Μετρ. στατ.	Ἑκτάρια	Μετ. στατ.
Σῖτος...	2.170.950	21.861.5'1	1.752.042	21.404.302
Σίκαλις...	253 151	1 987.561	198 376	1.997 513
Κριθὴ...	458.508	4.013.931	357.573	3.103.843
Βρόμη...	419 676	2 849.866	343 188	3.450.438
Ἀραβόσιτος	2.394.000(1929)	40.830.000	2.071.581	27.906.000

Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου καταφαίνεται ὅτι ἡ Νοτιοσλαυΐα παράγει κυρίως ἀραβόσιτον, ἐρχομένη ἐν Εὐρώπῃ ἀμέσως μετὰ τὴν Ρουμανίαν καὶ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ρωσίαν. Κατὰ τὸ 1930 ἐξήχθησαν σιτηρά: σῖτος 252.407 τόννοι, σιτάλευρα 7.509, πίτυρα 15.895, σίκαλις 563, κριθὴ 3.477, βρόμη 83, ἀραβόσιτος 503.476.

Κατὰ τὸ 1931 αἱ ἐσοδεῖαι εἶχον ὡς ἑξῆς διὰ τὰ κυριώτερα σιτηρά:

Σῖτος...	23.064 367	μετρικοὶ στατῆρες
Κριθὴ...	3.712 012	» »
Σίκαλις...	2.062.734	» »
Βρόμη...	2.772 072	» »

Ἡ παραγωγὴ τῶν λοιπῶν γεωργικῶν εἰδῶν ἀνῆλθε τῷ 1928:

	Ἑκτάρια	Μετρικοὶ στατῆρες
Φασίολοι...	33.349	88.226
Μπιζέλια...	5 999	26.103
Φακή...	3.254	14.043
Κύαμοι...	4.342	23.994
Γεώμηλα...	2'4.861	8.521.940
Δαυκία...	4.617	227.749
Λάχανα...	36.660	1.611.419

Ἡ ἐξαγωγὴ γεωμήλων ἀνῆλθε τῷ 1930 εἰς 1.831 τόννους, ἀξίας 1.764.700. Ἐν τῇ γεωργικῇ παραγωγῇ βιομηχανικῶν εἰδῶν σπουδαίαν κατέχει θέσιν ἡ κάνναβις, διὰ τῆς ὁποίας ἐκαλλιεργήθησαν τῷ 1929 ἐκτάσεις 32.000 ἑκταρίων, ἀποδώσασαι 189.000 μετρικοὺς στατῆρας, ἐξ ὧν ἐξήχθησαν (καὶ ὡς σχοινία) 85.948 μετρικοὶ στατῆρες, ἀξίας 88.959.142 δηναρίων (τῷ 1928 ἐξήχθησαν 141.523 τόννοι ἀξίας, 128.100.000). Κατὰ ταῦτα ἡ Νοτιοσλαυΐα ἔχει, ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν καννάβεως, τὴν τετάρτην θέσιν ἐν Εὐρώπῃ καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐξαγωγὴν τὴν δευτέραν. Ἔρχονται κατόπιν διὰ τὸ 1929:

	Ἑκτάρια	Μετρικοὶ στατῆρες
Λίνον...	14.000	79.000
Βάμβαξ...		1.500—2.000
Τεῦτλα σακχαρώδη...	61.000	9.293.000
Λυκίσκος...	7.000	43.0 0

Ἐκτὸς τούτων ἐκαλλιεργήθησαν τῷ 1929 διὰ καπνῶν 11.000 ἑκτάρια, ἀποδώσαντα 15.409.465 χιλιόγραμμα, ἐξ ὧν ἐξήχθησαν 3.380.844 ἀξίας 138.272.468 δηναρίων (τῷ 1930 1.206.329 χιλ. ἀξίας

Digitized by Google

Ὁ κόλπος τοῦ Καττόρου ἐν Δαλματίᾳ.

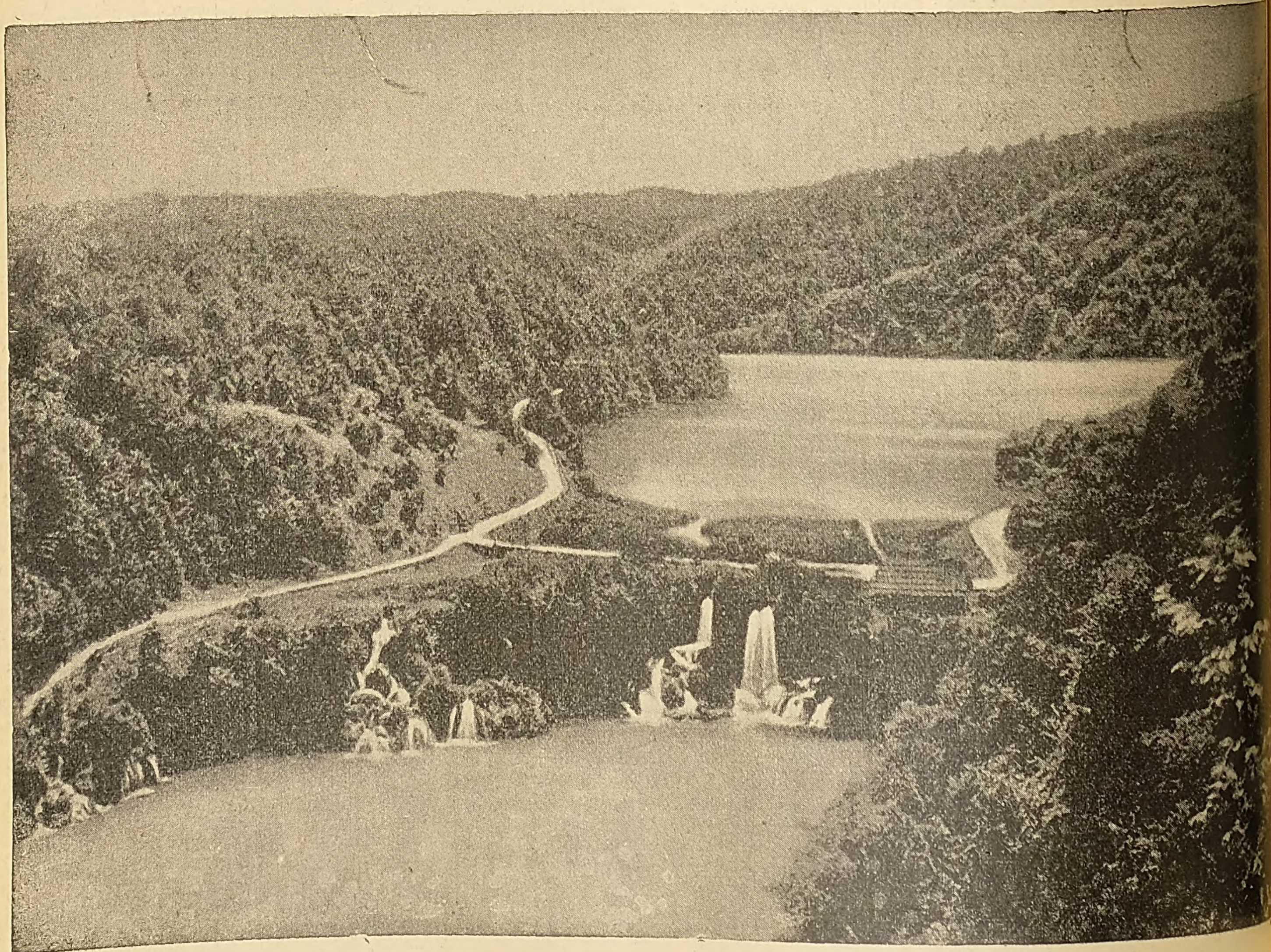

Ἡ λίμνη Καλουιτέροβατς καὶ ἡ λίμνη Κόιξακ.

Digitized by Google

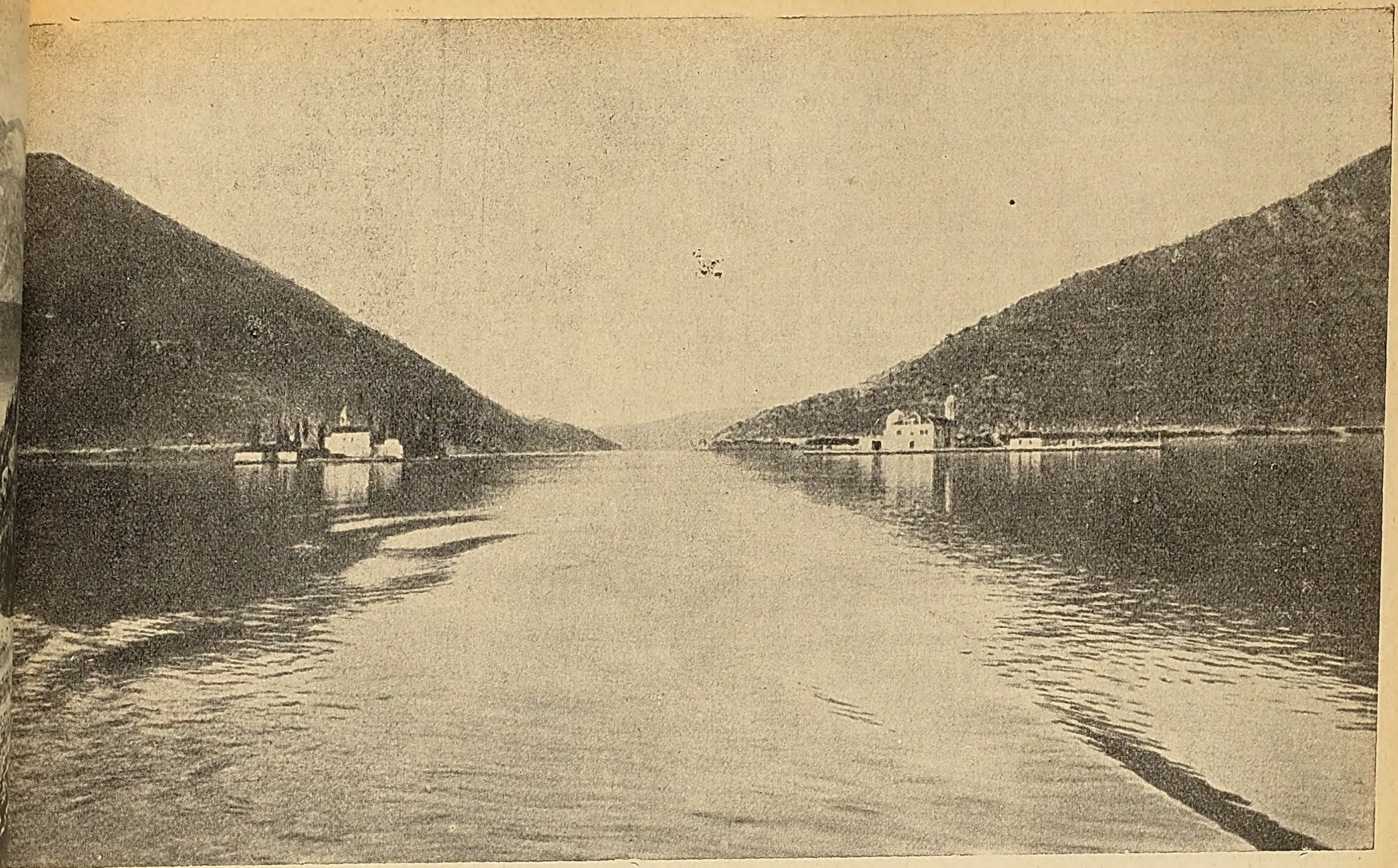

Ἡ εἴσοδος τοῦ κόλπου τοῦ Καττάρου ἐν Δαλματίᾳ.

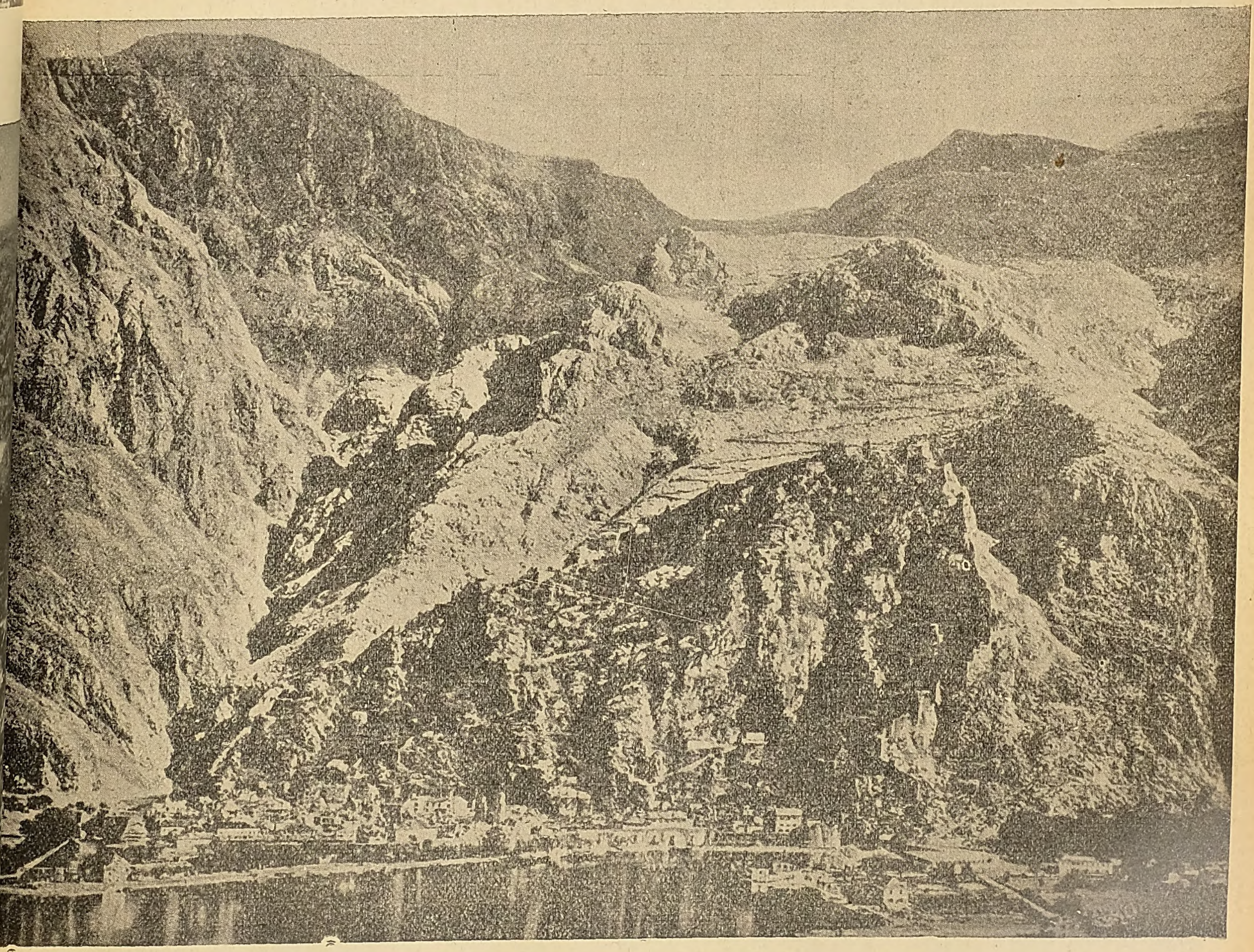

Τὸ ὄρος Λόβτσεν τοῦ Μαυροβουνίου, ὁρώμενον ἐκ Καττάρου.

Digitized by Google

63.638.837). Μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἤρχισε νὰ καλλιεργῆται ἐν Νοτιοσλαυΐᾳ εἰς εὐρεῖαν κλίμακα καὶ ὁ λυκίσκος, ὥστε σήμερον ἡ χώρα αὕτη κατέχει ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης τὴν τετάρτην θέσιν ἐν Εὐρώπῃ. Ἡ παραγωγὴ ἀνῆλθε τῷ 1929 εἰς 43.000 μετρικοὺς στατῆρας, ἡ δὲ ἐξαγωγὴ εἰς 3.297 τόννους ἀξίας 48.689.820 καὶ τῷ 1930 εἰς τόννους ἀξίας 21.834.689 δηναρίων. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ηὐξήθη σημαντικῶς καὶ ἡ παραγωγὴ ὀπίου, οὗτινος ἡ μὲν παραγωγὴ ἀνῆλθε τῷ 1928 εἰς 31.951 μετρικοὺς στατῆρας, ἡ δὲ ἐξαγωγὴ εἰς 146.582 χιλιόγραμμα ἀξίας 107.154.699. Τῷ 1930 ἡ ἐξαγωγὴ κατῆλθεν εἰς 36 268 χιλιόγραμμα, ἀξίας 27.078.315 δηναρίων. Ὁ μέσος ὅρος παραγωγῆς τῶν οἴνων ἀνέρχεται εἰς 3.500.000 ἑκατόλιτρα, φέρων τὴν Νοτιοσλαυΐαν εἰς τὴν ὀγδόην θέσιν μεταξὺ τῶν οἰνοπαραγωγῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐγχώριος κατανάλωσις δὲν εἶναι σημαντική, παραμένουν μεγάλα ποσὰ ἀδιάθετα. Οἱ τρυγητοὶ τῶν τελευταίων ἐτῶν ἀπέδωκαν:

1925	4.097.412	ἑκατόλιτρα
1926	2.911.885	»
1927	2.854.767	»
1928	4.318.437	»

ἡ δὲ ἐξαγωγὴ ἀνῆλθε:

	Τόννοι	Δηνάρια
1925	1.094	7.444.000
1926	2.351	13.161.000
1927	9.208	46.162.000
1928	5.903	31.639.000
1929	5.224	24.734.000
1930	12.400	48.398.434

Ἡ καλλιέργεια τῶν ὀπωροφόρων δένδρων εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη. Ὑπάρχουσι 56.000.000 δαμασκηνέαι, 7.000.000 μηλέαι, 3.500.000 ἀπιδέαι, 1.600.000 καρυαί. Ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν δαμασκήνων ἡ Νοτιοσλαυΐα κατέχει ποσοτικῶς τὴν πρώτην θέσιν. Τῷ 1925 ἡ παραγωγὴ δαμασκήνων ξηρῶν ἀνῆλθεν εἰς 9.839.441 ἑκατόλιτρα (τῷ 1928 κατῆλθεν εἰς 4.602.632), ἡ δὲ ἐξαγωγὴ εἰς 23.423 τόννους, ἀξίας 56.816.123 δηναρίων, τῷ 1928 εἰς 24.366 τόννους, ἀξίας 128.397.600 (7.635 τόννους ἀξίας 45.543.151 τῷ 1930) καὶ πολτοῦ δαμασκήνων 1.915 τόννοι ἀξίας 10.410.969 τῷ 1928 (2.080 τόννοι ἀξίας 11.109.589 τῷ 1930).

Κτηνοτροφία, ὀρνιθοτροφία, βομβυκοτροφία. Τὸν δεύτερον κλάδον τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου ἀποτελεῖ ἡ κτηνοτροφία, Τῷ 1925 ὑπῆρχον 3.768.000 μεγάλα κερασφόρα ζῷα, 1.106.000 ἵπποι, 2.802.000 χοῖροι, 7.906.009 πρόβατα καὶ 1.810.000 αἶγες. Τῷ 1930 ἡ ἐξαγωγὴ παρουσιάζει τοὺς ἑξῆς ἀριθμούς.

	Κεφαλαὶ	Ἀξία εἰς δηνάρια
Βόες καὶ μόσχοι........	136.679	319.981.436
Χοῖροι..................	243.338	248.571.332
Ἵπποι καὶ πῶλοι..... ..	29.794	62.079.900
Πρόβατα, ἀμνοί, κριοί, αἶγες, ἐρίφια...........	717.110	117.785.175

Τῷ 1928, ἔτος μεγάλης παραγωγῆς, εἶχον ἐξαχθῆ 1.038.678 μικρὰ κερασφόρα, ἀξίας 139.123 535 δηναρίων. Ἡ ἐξαγωγὴ τούτων γίνεται εἰς τὴν Ἑλλάδα, Ἰταλίαν, Τουρκίαν, τῶν δὲ μεγάλων εἰς τὴν Τσεχοσλοβακίαν, Αὐστρίαν, Ἑλλάδα, Ἰταλίαν καὶ Ἑλβετίαν. Ἡ ἐξαγωγὴ ἐσφαγμένων ζῴων καὶ κρεάτων ἐμειώθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Τῷ 1930 ἐξήχθησαν νωπὰ καὶ καπνιστὰ κρέατα, ἀλλᾶντες καὶ χοιρομήριον 16.704.576 χιλιόγραμμα, ἀξίας 240.759.081 δηναρίων (κυρίως εἰς Αὐστρίαν καὶ Τσεχοσλοβακίαν), λίπος καὶ λαρδὶ χοίρου 119 τόννοι ἀξίας 2.008.320 (τῷ 1927 2.134 τόννοι ἀξίας 41.963.000), γάλα 23.725 μετρικοὶ στατῆρες ἀξίας 43.589.709 (τῷ 1927 32.840 ἀξίας 71.779.000), ἀκατέργαστα δέρματα (τῷ 1930) 3.456 τόννοι ἀξίας 91.499.272 (εἰς Γερμανίαν, Αὐστρίαν, Ἰταλίαν, Τσεχοσλοβακίαν, Ἑλλάδα καὶ Γαλλίαν). Σημαντικὴ εἶναι καὶ ἡ ὀρνιθοτροφία. Τῷ 1927 ὑπῆρχον 16.279.000 κεφαλαί, ἐξήχθησαν δὲ (1927) ᾠὰ 26.350 τόννοι ἀξίας 512.886.000 καὶ τῷ 1930 30.429 ἀξίας 511.769.000. Ἐπίσης ἐξήχθησαν (1930) ζώντων πτηνῶν, πτερῶν καὶ λίπους 8.294 τόννοι ἀξίας 112.934.447 δην., καὶ ἐσφαγμένα πτηνὰ ἀξίας 139.407.957. Ἡ βομβυκοτροφία εὐδοκιμεῖ ἐν τῇ Ν. Σερβίᾳ, Βοϊβοδίνῃ, Κροατίᾳ καὶ Σλαβονίᾳ. Τῷ 1930 ἐξήχθησαν 281.273 χιλιόγραμμα βομβύκων καὶ ἀκλώστου μετάξης ἀξίας 33.802.148 δηναρίων.

Δάση. Ἀπὸ ἀπόψεως ἐκτάσεως δασῶν ἡ Νοτιοσλαυΐα ἔρχεται ἀμέσως μετὰ τὴν Ρωσίαν. Ἐκ τοῦ ὁλικοῦ ἐδάφους αὐτῆς τὰ 30,5 % καλύπτονται ὑπὸ δασῶν, τῶν ὁποίων σχεδὸν τὸ ἥμισυ (3.619.566 ἐκτάρια) ἀνήκουσιν εἰς τὸ κράτος, 19 % (1.442.854 ἐκτάρια) εἰς κοινότητας καὶ 33,3 % (2.523.603 ἐκτάρια) εἰς ἰδιώτας.

Ὑπάρχουσιν 829.999 ἐκτάρια κωνοφόρων (11,8%), 718.956 δρυὸς (10.2 %), 1 642.506 φηγοῦ (23,3 %), 2.614.600 διαφόρων κωνοφόρων (37,1 %) κλπ.

Ἡ ἐξαγωγὴ τῶν δασικῶν προϊόντων ἀπέδωκε τῷ 1930 1.378.025.823 δηνάρια, ἤτοι 20% τῆς ὅλης ἐξαγωγῆς τῆς χώρας (τῷ1928 1.642.456.677 δηνάρια, ἤτοι 25,5 %), κατανεμομένη ὡς ἑξῆς διὰ τὸ 1930:

	Τόννοι	Δηνάρια
Καυσόξυλα	412.641	79.085.077
Ξυλεία εἰς στρογγύλους......	118.300	61.511.000
Οἰκοδομήσιμος ξυλεία	1.166.232	1.156.907.728
Στρωτῆρες σιδηροδρόμων ...	2 117.034	142.033.018
Ξυλάνθρακες	65 148	48.140.209
Εἴδη ἐκ ξύλου..............	38.486	75.660.362

Ἡ ἐξαγωγὴ τῶν καυσοξύλων γίνεται εἰς Ἰταλίαν, Ἑλλάδα, Οὐγγαρίαν καὶ Ἑλβετίαν, τῆς οἰκοδομησίμου ξυλείας εἰς Ἰταλίαν, Ἱσπανίαν, Γαλλίαν καὶ Ἀμερικὴν καὶ τῶν ξυλανθράκων εἰς Ἰταλίαν, Ἑλλάδα, Οὐγγαρίαν Αὐστρίαν καὶ Ἑλβετίαν.

Ὑπέδαφος. Ἡ Νοτιοσλαυΐα ἔχει ἱκανὸν πλοῦτον ὀρυκτῶν καὶ μετάλλων, ὡς γαιανθράκων, σιδήρου, χαλκοῦ, μαγγανίου καὶ μολύβδου, ἀλλὰ στερεῖται συστηματικῶν μεταλλευτικῶν ἐπιχειρήσεων. Γαιανθράκων ἐξορύσσονται ἐτησίως 5.000.000 τόννοι ἀξίας 400.000.000 δηναρίων, ὑπελογίσθη δὲ ὅτι ἡ χώρα ἔχει 5 δισεκατομμύρια τόννων γαιανθράκων. Ἐκ τῶν γαιανθρακωρυχείων τὰ μᾶλλον προσοδοφόρα εἶναι τὰ τῆς Σλοβενίας ἐν Τριμποβλιέ, παρέχοντα 2 ἑκατομμύρια τόννων ἐτησίως, ἀκολούθως τὰ τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης, παρέχοντα 1.200.000 τόννων. Τὴν δευτέραν θέσιν μεταξὺ τῶν μεταλλευμάτων κατέχει ὁ σίδηρος, οὗτινος γίνεται ἐκμετάλλευσις μόνον ἐν Βοσνίᾳ καὶ Ἑρζεγοβίνῃ καὶ εἴς τινα μέρη τῆς Κροατίας.

Ἡ ἐξόρυξις μεταλλεύματος σιδήρου ἀνῆλθε τῷ 1929 εἰς 427.945 τόνους, ἀξίας 47.629.325 δηναρίων. Τὰ κοιτάσματα τοῦ μαγγανίου, ἀπαντῶντα ἐν Σλοβενίᾳ, Βοσνίᾳ καὶ Σερβίᾳ, θεωροῦνται κατέχοντα τὴν τρίτην θέσιν ἐν Εὐρώπῃ. Ἀλλ' ἡ παραγωγὴ των ἐχαλαρώθη, ἀποδίδουσα μόνον 10% τῆς προπολεμικῆς. Σπουδαιότατα εἶναι τὰ χαλκωρυχεῖα, ἀλλὰ δὲν λειτουργοῦσι πάντα. Τὰ τοῦ Μπὸρ παρεχωρήθησαν εἰς γαλλικὴν ἑταιρείαν. Τῷ 1929 ἡ συνολικὴ παραγωγὴ ἀνῆλθεν εἰς 329.282 τόννους, ἡ δὲ ἐτησία ἐξαγωγὴ εἰς 15.000 περίπου. Ἐν Δαλματίᾳ καὶ Ἑρζεγοβίνῃ ὑπάρχει καὶ βωξίτης, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξάγεται ἠλεκτρολυτικῶς τὸ ἀλουμίνιον. Ἡ ἐτησία παραγωγὴ εἶναι 120.000 τόννοι, ἡ δὲ ἐξαγωγὴ 67.259 τόννοι ἀξίας 7.843.870 (1929). Ἐν Σερβίᾳ, Βοσνίᾳ καὶ Σλοβενίᾳ ὑπάρχουσι μεταλλεῖα μολύβδου, τῶν ὁποίων ἡ παραγωγὴ ἀνέρχεται εἰς 150.000 τόννους ἐτησίως. Ὑπάρχει ἐπίσης ψευδάργυρος ἐν Σλοβενίᾳ καὶ Σερβίᾳ, ὀλίγος δὲ καὶ ἐν Βοσνίᾳ, καλύπτων τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας καὶ ἀφίνων περίσσευμα πρὸς ἐξαγωγὴν 2.115 τόννους ἀξίας 20.000.000 δηναρίων. Τέλος ἀπαντῶσιν εἰς μικροτέρας ποσότητας ἀντιμόνιον, ἄργυρος, ὑδράργυρος, θεῖον καὶ ἄσφαλτος. Ἡ ὅλη ἐξαγωγὴ τῶν μεταλλευτικῶν προϊόντων ἀπέδωκε τῷ 1929 ἐν ὅλῳ 584.320.000 δηνάρια.

Βιομηχανία. Ἀπὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, συμμετέχοντος καὶ ξένου κεφαλαίου, ἐδόθη μεγάλη ὤθησις εἰς τὴν βιομηχανίαν, ἀσχολουμένην κυρίως εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν γεωργικῶν προϊόντων τῆς χώρας. Ἐπὶ 4081 βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων ὑπάρχουσι 1.387 γεωργικαὶ ἐπιχειρήσεις, 705 δασικαί, 158 μεταλλευτικαί, 112 βυρσοδεψικαί, 254 μεταλλουργικαί, 535 οἰκοδομικαί, 250 χημικῶν εἰδῶν καὶ 351 διάφοροι. Ἡ μᾶλλον προηγμένη εἶναι ἡ βιομηχανία τοῦ ξύλου, ἀπασχολοῦσα 317 μεγάλα πριονοστάσια καὶ 2.543 μικρότερα μὲ τὴν πρώτην ἐπεξεργασίαν αὐτοῦ καὶ παράγοντα 14—15.000.000 κυβικὰ μέτρα ἐτησίως, ἐξ ὧν ἐξάγεται μόλις τὸ 1/5. Διὰ τὴν περαιτέρω μηχανικὴν ἐπεξεργασίαν ὑπάρχουσι 250 περίπου ἐπιχειρήσεις, ἐξ ὧν 50 ἐπιπλοποιίας. Ἡ βιομηχανία τῶν εἰδῶν διατροφῆς ἀπασχολεῖ 750 ἀλευρομύλους, 8 ἐργοστάσια σακχάρεως, παράγοντα 1.325.000 μετρικοὺς στατῆρας καθαρισμένης σακχάρεως, 15 ἐλαιουργεῖα, 20 ἐργοστάσια παστῶν ἰχθύων, 20 ἐργοστάσια γάλακτος κτλ. Ἡ καπνοβιομηχανία ὑπάγεται εἰς τὸ κρατικὸν μονοπώλιον καπνῶν. Ἐργοστάσια ὑπάρχουσιν ἐν Σαραγέβῳ, Λιουμπλιανᾷ, Μοστάρ, Ζάγρεμπ, Τράβνικ, Μπάνια-Λούκᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, παράγοντα 3.700.000.000 σιγαρέττα, 43.000.000 σιγάρα (πούρα), 6.256.000 χιλιόγραμμα καπνοῦ, 37. 143 ταμβάκου καὶ 19.788 ἐκχυλίσματος καπνοῦ.

Ἡ ὑφαντουργικὴ βιομηχανία εἶναι ἀκόμη ἀτελής, ὡς ἐκ τούτου δὲ τὰ εἴδη ἱματισμοῦ ἀντιπροσωπεύουσι τὰ 35—40% τῆς ὅλης εἰσαγωγῆς τῆς Νοτιοσλαυΐας. Ἡ κατεργασία τοῦ βάμβακος ἀπασχολεῖ 43 ὑφαντήρια καὶ 10 πλεκτήρια μὲ 133.056 ἀτράκτους καὶ 13.000 ἐργάτας, καὶ ἡ ἐριουργία 28 ἐργοστάσια μὲ 63.230 ἀτράκτους καὶ 7.600 ἐργάτας. Ἡ μεταξουργία ἀπασχολεῖ τὰ κλωστήρια τοῦ κράτους. Πρὸς τούτοις ὑπάρχουσι 30 ἐργοστάσια πλεκτικῆς, 15 ταινιοποιεῖα, 7 ταπητουργεῖα, ἐξ ὧν ἓν τοῦ κράτους ἐν Σαραγέβῳ, 30 πιλοποιεῖα καὶ ἐργοστάσια πιλημάτων κτλ. Ὡς πρὸς τὴν δερματοποιίαν, ἐπειδὴ τὰ περισσότερα τῶν ζῴων ἐξάγονται ζῶντα, εἰσάγονται καὶ ἔξωθεν ἀκατέργαστα δέρματα. Ἡ μηχανικὴ ὑποδηματοποιία εἶναι ἀνεπαρκής καὶ διὰ τοῦτο εἰσάγονται μεγάλαι ποσότητες ἔξωθεν, κυρίως ἐκ Τσεχοσλοβακίας, Αὐστρίας, Γερμανίας καὶ Ἑλβετίας. Ἡ σιδηρουργικὴ βιομηχανία καὶ ἡ μηχανουργία εὑρίσκονται εἰς τὸ πρῶτον στάδιόν των, διὸ καὶ εἰσάγονται ἔξωθεν μεγάλαι ποσότητες σιδήρου, εἰδῶν ἐκ σιδήρου καὶ μηχανῶν (25% τῆς συνολικῆς εἰσαγωγῆς), ἀξίας 773.728.847 δηναρίων, ἐξ ὧν ἄροτρα ἀξίας 13.399.862. Ὑπάρχουσιν ἐν τῇ χώρᾳ 30 χυτήρια σιδήρου καὶ ἐργοστάσια διὰ γεωργικὰς μηχανάς, συνηνωμένα εἰς καρτέλ, τῶν ὁποίων τὰ γραφεῖα εὑρίσκονται ἐν Ζάγρεμπ. Ἐκτὸς τούτων λειτουργοῦσι καὶ 12 χυτήρια κωδώνων. Ὑπάρχουσι καὶ ἐργοστάσια κατασκευῆς ἀεροπλάνων.

Εἰς τὴν χημικὴν βιομηχανίαν τὴν κυριωτέραν θέσιν κατέχει ἡ βιομηχανία τῆς ταννίνης, ἐρχομένη πρώτη ἐν Εὐρώπῃ. Τῷ 1930 ἡ παραγωγὴ ἀνῆλθεν εἰς 17.529.334 χιλιόγραμμα ἀξίας 79.727.455 (ἔναντι 8.654.267 χιλιογράμμων ἀξίας 45.142.000 τοῦ 1925). Πέντε ἐργοστάσια πυρείων, μεταβιβασθέντα εἰς σουηδικὴν ἑταιρείαν, ἀνταποκρίνονται πλήρως εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας. Ἡ μεγάλη χημικὴ βιομηχανία ἀντιπροσωπεύεται δι' ἐργοστασίων παραγωγῆς ἀμμωνίας, καυστικῆς σόδας, σιδηροσιλικίου καὶ ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου. Τὰ τελευταῖα ταῦτα, ἓξ τὸν ἀριθμόν, ἐν Δαλματίᾳ ἐξεχωρήθησαν εἰς γαλλικὴν ἑταιρείαν. Τρία ἐργοστάσια παράγουσι κυαναμίδιον (λίπασμα), οὗτινος ἡ παραγωγὴ ἀνῆλθε τῷ 1930 εἰς 49.664.467 χιλιόγραμμα ἀξίας 64.553.140 δηναρίων (τῷ 1928 χιλιόγραμμα 52.975.295 ἀξίας 117.270.500). Θειικὸν ὀξὺ καὶ θειικὸν χαλκὸν παράγουσι 4 ἐργοστάσια. Ἡ ἐτησία παραγωγὴ ἀνέρχεται εἰς 50.000 τόννους περίπου. Ὑπάρχουσι 10 χαρτοποιεῖα, ἐξ ὧν τὰ 7 ἐν Σλοβενίᾳ, μὲ ὁλικὴν παραγωγὴν 20.000 τόννων ἀξίας 83.000.000. Αἱ ὑδραυλικαὶ δυνάμεις τῆς χώρας εἶναι σπουδαιόταται, ὑπολογιζόμεναι εἰς 9.000.000 ἵππων, ἐξ ὧν μόνον 200.000 ἵππων εἶναι ἐν ἐνεργείᾳ.

Κατ' ἐπίσημον στατιστικὴν τοῦ 1931 ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπαγγελματιῶν (τεχνιτῶν), οἵτινες ἐργάζονται δι' ἴδιον λογαριασμόν, ἀνέρχεται εἰς 222.412, ἐξ ὧν 50.052 εἶναι ἐγγεγραμμένοι εἰς τὸ ἐπαγγελματικὸν ἐπιμελητήριον Βελιγραδίου, 43.000 εἰς τὸ τοῦ Σαραγέβου, 32.412 εἰς τὸ τῆς Λιουμπλιάνας, 23.015 εἰς τὸ τοῦ Ζάγρεμπ κτλ.

Ἐμπόριον. Λόγῳ τῆς μεγάλης ἐξαγωγῆς γεωργικῶν προϊόντων ἡ εἰσαγωγὴ καὶ ἡ ἐξαγωγὴ σχεδὸν ἰσοζυγίζονται.

Πίναξ εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς τῶν πέντε τελευταίων ἐτῶν.

Ἔτος	Εἰσαγωγὴ		Ἐξαγωγὴ		Διαφορὰ
	τόννοι	δηνάρια	τόννοι	δηνάρια	
1925	4.398.466	8.904.539.328	1.513.862	8.752.878.739	+ 151.660.589
1926	4 884 718	7.818.180.094	1 241.054	7.631.779.276	+ 186.400.818
1927	4 251.459	6.400.153 065	1.331.256	7.286 290 829	— 886.137.764
1928	4.526.702	6.444.699.695	1.565.409	7.835.326.036	—1.390.626 341
1929	5.329.866	7.921.707 922	1.671.521	7 594.750.389	+ 326 957.533
1930	4 733.233	6.780 054 206	1.513.583	6.960.113.191	— 180.058.985

Ἡ συμμετοχὴ τῆς γεωργίας εἰς τὴν ἐξαγωγὴν ἦτο τῷ 1925 84%, 1926 74%, 1927 83%, 1928 85%, 1929 88%. Ἡ δὲ εἰσαγωγὴ εἶχεν ὡς ἑξῆς:

	1926	1927	1928
Πρῶται ὗλαι	6.2 %	7.6 %	7.3 %
Ἡμιπροϊόντα......	6.5 »	6.3 »	7.9 »
Τέλεια προϊόντα....	33.6 »	33.7 »	31.3 »
Μέσα παραγωγῆς...	10.9 »	12— »	12.5 »
Ὑλικά............	4.8 »	5.4 »	4.3 »
Εἴδη καταναλώσεως	9.6 »	9.7 »	9.1 »

Ἡ ἐξαγωγὴ ἔχει κατὰ χώρας ὡς ἑξῆς εἰς χιλιάδας δηναρίων.

	1929	%	1928	%	1930
Ἰταλία..	1.971.248	24.83	1.679.590	26.06	1.919.355
Αὐστρία.	1.237.803	15.63	1.153.515	17.90	1.198.791
Γερμανία	675.131	8.52	779.447	12.10	790.726
Τσεχοσλοβακία...	425.911	5.38	579.608	8.99	556.115
Οὑγγαρία	538.414	6.80	566.738	8.80	486.815
Ἑλλὰς...	584.456	7.38	535.012	8.30	409.956
Γαλλία...	316.170	3.99	246.600	3.83	283.095
Ἑλβετία.	175.539	2.22	199.866	3.10	178.475
Ἀγγλία .	108.483	1.34	102.214	1.59	104.434
Πολωνία.	90.885	1.14	88.632	1.38	48.659
Λοιπαὶ... χῶραι...	1.800.068	22.74	512.478	7.95	803.630
Τὸ ὅλον	7.921.708		6.444.700		6.780.054

Ἡ δὲ εἰσαγωγὴ ὡς ἑξῆς:

	1929	%	1928	%	1930
Τσεχοσλοβακία....	1.328.927	17.50	1.402.113	17.89	1.224.668
Αὐστρία ...	1.323.913	17.43	1.354.954	17.29	1.170.585
Γερμανία ..	1.188.049	15.64	1.066.509	13.61	1.221.420
Ἰταλία.....	823.155	10.84	939.186	11.99	782.848
Οὑγγαρία ..	490.359	6.46	519.649	6.36	405.475
Ἀγγλία	425.901	5.61	446.544	5.70	411.826
Ἡνωμ. Πολιτεῖαι...	360.261	4.74	385.443	4.92	285.420
Γαλλία.....	301.000	3.96	352.908	4.51	269.107
Πολωνία...	170.396	2.25	211.828	2.70	113 547
Ρουμανία..	182.416	2.40	208.436	2.66	222.740
Λοιπ. Χῶραι	1.000.373	13.17	957.773	12.10	852.477
Σύνολον	7.594.750		7.835.326		6.960.113

Ἡ ἐμπορικὴ πολιτικὴ τῆς Νοτιοσλαυΐας ἠκολούθησε κατὰ τὰ πρῶτα μετὰ τὸν πόλεμον ἔτη τὸ σύστημα τῶν προσωρινῶν συμφωνιῶν μὲ μεγάλους περιορισμοὺς διὰ τὴν εἰσαγωγὴν καὶ τὴν ἐξαγωγήν, ἐκανονίσθη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νέου

λωνειακοῦ δασμολογίου τῆς 20ῆς Ἰουνίου 1929. Τοῦτο ἐξασφαλίζει τὴν ἐθνικὴν παραγωγήν, συγχρόνως δὲ καὶ τὴν παραχώρησιν τοῦ ὅρου τοῦ μᾶλλον εὐνοουμένου ἔθνους εἰς τὰ κράτη μεθ' ὧν συνάπτονται ἐμπορικαὶ συνθῆκαι τριετοῦς ἢ πενταετοῦς διαρκείας μὲ τρίμηνον ἢ ἑξάμηνον προθεσμίαν καταγγελίας. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1929 ἡ Νοτιοσλαυΐα εἶχεν ἐμπορικὰς συμβάσεις μεθ' ὅλων τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης, ἐξαιρέσει τῆς Ρωσίας, Τουρκίας καὶ Βουλγαρίας, ὡς καὶ μετὰ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Ἰαπωνίας καὶ τῆς Αἰγύπτου.

Πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου καὶ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς καταναλώσεως τῶν ἐθνικῶν προϊόντων εἰς τὰς ξένας ἀγορὰς ἐθεσπίσθη ὁ νόμος τῆς 30ῆς Νοεμβρίου 1929 περὶ ἐλέγχου τῶν πρὸς ἐξαγωγὴν προοριζομένων γεωργικῶν προϊόντων. Συγχρόνως ἱδρύθη παρὰ τῷ ὑπουργείῳ τοῦ Ἐμπορίου «Ἰνστιτοῦτον διὰ τὴν καλυτέρευσιν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας». Τῷ 1930 συνεστήθη προνομιοῦχος ἑταιρεία ἐξαγωγῆς πρὸς ἀποκατάστασιν ἀπ' εὐθείας σχέσεων μετὰ τῶν ἐξωτερικῶν ἀγορῶν.

Συγκοινωνίαι. Τὸ δίκτυον τῶν νοτιοσλαυϊκῶν σιδηροδρόμων διαιρεῖται εἰς γραμμὰς κανονικοῦ πλάτους τρεῖς τὸν ἀριθμὸν καὶ εἰς γραμμὰς στενάς. Αἱ κανονικοῦ πλάτους ἀποτελοῦσι τὰ 75 % τοῦ ὁλικοῦ μήκους τοῦ δικτύου καὶ ἀπορροφοῦσι τὰ 86 % τῆς κινήσεως τῶν ταξιδιωτῶν. Τὸ μῆκος τῶν ὑπὸ ἐκμετάλλευσιν κρατικῶν σιδηροδρόμων ἀνέρχεται (1929) εἰς 9.073,8 χλμ. (ἔναντι 7.739 χλμ. τῷ 1922). Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχουσιν 961 χλμ. ὑπὸ τὴν ἐκμετάλλευσιν δημοσίων ἱδρυμάτων ἢ ἰδιωτῶν. Πρῶτον καθῆκον τοῦ κράτους μετὰ τὸν πόλεμον ἦτο ἡ ἐπισκευὴ τῶν καταστραφεισῶν γραμμῶν, δι' ἣν ἐχρησιμοποιήθη μόνον διὰ γεφύρας σίδηρος 30.000 τόννων. Ἀπὸ τοῦ 1919 μέχρι τοῦ 1929 κατεσκευάσθησαν 1.245,6 χλμ. νέαι ὁδοί, ἐξ ὧν 896,2 χλμ. κανονικοῦ πλάτους, 336,8 χλμ. στεναί, εὑρίσκοντο δὲ (τῷ 1929) ὑπὸ κατασκευὴν ἀκόμη 325,9 χλμ. καὶ ἐν σχεδίῳ 100 χλμ. Τῷ 1929 ὑπῆρχον 2.839 ἀτμάμαξαι, 5.397 ὀχήματα ταξιδιωτῶν καὶ 56.236 φορτηγά, ἔναντι 2.294 ἀτμαμαξῶν, 4.381 ὀχημάτων καὶ 48.828 φορτηγῶν τῷ 1922. Ἡ κίνησις τῶν ταξιδιωτῶν ἀνῆλθε τῷ 1929 εἰς 45.962.392, διανυσάντων 2.245.35 .020 χιλιόμετρα ἔναντι 31.225.264 τῷ 1922. διανυσάντων 1.362.638.000 χλμ. Ἡ μεταφορὰ ἰδιωτικῶν ἐμπορευμάτων ἀνῆλθε τῷ 1929 εἰς 19.182.462 τόννους, ἔναντι 11.401.282 τῷ 1922. Ἡ δὲ ἐκμετάλλευσις ἀπέδωκε 2.647.721.615 δηνάρια τῷ 1929, ἔναντι 985.671.593 δηνάρια τῷ 1922. Τὸ προσωπικὸν τῶν σιδηροδρόμων ἀνήρχετο εἰς 75.632 ἄτομα τῷ 1929 ἔναντι 56.048 τῷ 1922. Τὸ δίκτυον τῶν κρατικῶν καὶ τῶν αὐτονόμων ὁδῶν ἀνέρχεται εἰς 40.435 χλμ. Ἐκ τούτων 13.315 χλμ. εἶναι κρατικαί.

Αἱ δι' αὐτοκίνητα μὲ βαρεῖαν φόρτωσιν εἶναι 7.945 χλμ., αἱ δὲ γενικῶς δι' αὐτοκίνητα 27.129 χλμ. Ἀπὸ τοῦ 1919 μέχρι τοῦ 1929 κατεσκευάσθησαν 1.600 χλμ. νέων ὁδῶν καὶ ἐπεσκευάσθησαν αἱ παλαιαὶ μὲ δαπάνην 1.227.680.000 δηναρίων. Ἀπὸ τοῦ 1929 ἐθεσπίσθη ἑνιαῖος νόμος ὁδοποιίας.

Αἱ δι' αὐτοκινήτων συγκοινωνίαι εἰσήχθησαν ἀπὸ τοῦ 1923, ὅτε κατεσκευάσθησαν αἱ πρῶται 16 αὐτοκινητικαὶ γραμμαί, μήκους 1.369 χλμ. Σήμερον ὑπάρχουσι 487 γραμμαὶ μήκους 10.928 χλμ.

Τὸ νοτιοσλαυϊκὸν ἐμπορικὸν ναυτικὸν χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1921, ὅτε, δυνάμει τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἀνωτάτου συμμαχικοῦ συμβουλίου Παρισίων τοῦ 1919 καὶ τῆς μετὰ τῆς Ἰταλίας συναφθείσης συμφωνίας τοῦ 1921, ἡ Νοτιοσλαυΐα ἔλαβεν ἐκ τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ τῆς τέως Αὐστροουγγρικῆς μοναρχίας 600 ἱστιοφόρα 10.000 τόννων ὁλικῶν, 102 ἀτμόπλοια ἀκτοπλοΐας 20.000 τόννων ὁλικῶν, 33 ἀτμόπλοια μακρῶν ταξιδίων 96.000 τόννων ὁλικῶν. Τῷ 1929 ὑπῆρχον: 700 ἱστιοφόρα 12.000 τόννων ὁλικῶν, 84 ἀτμόπλοια ἀκτοπλοΐας 23.000 τόνν. ὁλικῶν καὶ 82 ἀτμόπλοια μακρῶν ταξιδίων 299.000 τόνν. ὁλικῶν.

Διὰ τὴν ἀτμοπλοΐαν ὑπάρχουσι 17 ἑταιρεῖαι μὲ κεφάλαιον 350.000.000 δηναρίων, ἡ δὲ ἀξία τῶν πλοίων ἀνέρχεται εἰς 500.000.000 δηνάρια, μὲ ἐτήσιον κέρδος 40.000.000 δηναρίων. Οἱ κυριώτεροι λιμένες εἶναι: Σούσακ, Σιμπένικ, Σπλίτ, Μέτκοβιτς, Ντουμπρόβνικ καὶ Ζελενίκα. Ὑπάρχουσιν ὅμως 363 λιμένες ἐν συνόλῳ.

Ἡ κίνησις τῶν ταξιδιωτῶν ἦτο 1.180.000 εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ 50.000 εἰς τὸ ἐξωτερικὸν τῷ 1929 (ἔναντι 770.000 καὶ 40.000 ἀντιστοίχως τῷ 1921), ἡ δὲ κίνησις τῶν ἐμπορευμάτων ὡς ἑξῆς (εἰς τόννους):

	Ἐσωτερικὸν	*Εἰσαγωγὴ*	*Ἐξαγωγὴ*
1921	190.000	125.000	690.000
1929	270.000	620.000	1.830.000

Ἡ ὑπηρεσία φάρων ἦτο ὅλως ἀνεπαρκὴς τῷ 1919 καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κατοχῆς τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀδριατικῆς ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν. Σήμερον ὑπάρχουσι 371 φάροι.

Ἡ ποτάμιος ἀτμοπλοΐα διενεργεῖται διὰ 17 ἑταιρειῶν, ὧν μεγαλυτέρα εἶναι ἡ «Ρέσνα Πλόβιντμπα», ἀνήκουσα εἰς τὸ κράτος καὶ καλύπτουσα τὸ ἥμισυ καὶ πλέον τῆς συνολικῆς χωρητικότητος.

Τῷ 1929 ὑπῆρχον 304 ἀτμόπλοια καὶ βενζινόπλοια δυνάμεως 45.837 ἵππων καὶ 2.120 σλέπια, σιδηρᾶ καὶ ξύλινα, ἐν συνόλῳ 2.424 πλοῖα δυνάμεως 49.018 ἵππων, δυνάμενα νὰ μεταφέρωσι 16.041 ταξιδιώτας καὶ 460.672 τόννους.

Τὸ συνολικὸν μῆκος τῶν πλωτῶν ποταμῶν καὶ διωρύγων εἶναι 2.103 χλμ.

Ἀπὸ τοῦ 1928 ἤρχισαν ἐν Νοτιοσλαυΐᾳ καὶ ἐναέριοι συγκοινωνίαι διὰ τῆς τακτικῆς γραμμῆς Βελιγραδίου—Ζάγρεμπ, διὰ τὴν ὁποίαν ἱδρύθη μὲ κρατικὴν ὑποστήριξιν ἡ μετοχικὴ ἑταιρεία «Ἀεροπούτ». Αὕτη ἐξησφάλισε κατόπιν καὶ τὴν συγκοινωνίαν Βελιγραδίου—Βιέννης. Τῷ 1930 εἶχε τὰς ἑξῆς γραμμάς:

Βελιγραδίου—Ζάγρεμπ—Γρὰτς—Βιέννης
Βελιγραδίου—Σαραγέβου—Ποδγόριτσα
Βελιγραδίου—Σκοπίων—Θεσσαλονίκης
Ζάγρεμπ—Σούσακ.

Τῷ 1929 τὰ ἀεροπλάνα εἶχον μεταφέρει 2.093 ταξιδιώτας καὶ 38.232.308 τόννους ἐμπορευμάτων καὶ ἀποσκευῶν, διανυθέντων 275.763 χλμ.

Διὰ τὴν ἀνοργάνωσιν τῆς ὑπηρεσίας ταχυδρομείων, τηλεγράφων καὶ τηλεφώνων ἱδρύθη ἀμέσως μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὑπουργεῖον Τ. Τ. Τ., καταργηθὲν τῷ 1930 καὶ ὑπαχθὲν εἰς τὸ ὑπουργεῖον Δημοσίων ἔργων. Τῷ 1929 ὑπῆρχον 4.004 ταχυδρομεῖα (ἔναντι 2.085 τῷ 1919) μὲ προσωπικὸν 11.064 ἀτόμων. Αἱ τηλεφωνικαὶ γραμμαὶ ἔχουσι μῆκος 4.846 (1929) ἔναντι 3.751 τῷ 1920. Τὸ μῆκος τῶν συρμάτων εἶναι 169.398 χλμ. Διὰ τὴν τηλεγραφικὴν συγκοινωνίαν ὑπάρχουσι 1.475 (1929) σταθμοὶ (ἔναντι 975 τῷ 1920), ἐξ ὧν 1.191 τοῦ κράτους, 281 τῶν σιδηροδρόμων καὶ 3 ραδιογραφικοί. Αἱ τηλεγραφικαὶ γραμμαὶ ἔχουσι μῆκος 21.441 χλμ. (491 χλμ. ὑποβρύχιοι).

Τράπεζαι. Ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ὅλου συστήματος τῶν πιστωτικῶν καθιδρυμάτων τῆς Νοτιοσλαυΐας εὑρίσκεται ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα, ἥτις εἶναι προνομιοῦχος μετοχικὴ ἑταιρεία, ἔχουσα τὸ μονοπώλιον τῆς ἐκδόσεως τραπεζογραμματίων, ἐκτελοῦσα καὶ χρέη δημοσίου ταμείου. Ἐκτὸς τούτου κανονίζει τοὺς μεταξὺ τραπεζῶν λογαριασμοὺς διὰ μεταφορᾶς ἐγγραφῶν καὶ ἔρχεται εἰς βοήθειαν τῶν ἄλλων τραπεζῶν διὰ πιστώσεων βάσει ἐπανεξοφλήσεων καὶ προσωρινῶν δανείων ἐπὶ χρεογράφων. Τὸ εἰς νομισματικὸν χρυσὸν κεφάλαιον τῆς ἑταιρείας ἀνέρχεται εἰς 30.000.000 δηνάρια, τὸ ἀποθεματικὸν εἰς 12 ½ ἑκατομμύρια δηνάρια, τὸ κυκλοφοροῦν χαρτονόμισμα εἰς 5.229.700.000 δηνάρια, ἔχον μεταλλικὸν κάλυμμα 336.600.000 δηναρίων τῇ 30 Ἰουνίου 1930. Μετατρεπόμενα εἰς χάρτινα δηνάρια τὰ καλύμματα ὑπελογίζοντο τῷ 1929 εἰς 1.119.142.642 δηνάρια (ἔναντι 759.045.537 τῷ 1919). Εἰς ταῦτα προστίθεται καὶ τὸ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ λαβεῖν τῆς τραπέζης, τὸ ὁποῖον τῷ 1929 ἀνήρχετο εἰς 267.930.903.

Ἡ νομισματικὴ κυκλοφορία ἔφθασεν εἰς τὸ μέγιστον αὐτῆς ὅριον τῷ 1925, ὅτε ἀνῆλθεν εἰς 6.062.000.000 δηνάρια, ἐξ οὗ ἐξάγεται ὅτι τὴν μέχρι τοῦ 1925 παραταθεῖσαν περίοδον τῆς πληθωρικῆς κυκλοφορίας διεδέχθη ἡ ἐλάττωσις ταύτης, κατερχομένης ἔκτοτε σχεδὸν διηνεκῶς. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐσταθεροποιήθη ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ δηνάριον εἰς τὴν τιμὴν τῶν 9 δηναρίων χρυσῶν καὶ 125 χιλιοστῶν διὰ 100 δηνάρια χάρτινα. Ἡ νόμῳ σταθεροποίησις, ἂν ἐθεσπίζετο, θὰ ἐπισημοποίει ἁπλῶς τὴν ὑπὸ τῶν πραγμάτων καθιερωθεῖσαν κατάστασιν.

Τὴν αὐτὴν νομικὴν θέσιν, ἣν καὶ ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα. ἔχει ἡ Γεωργικὴ Τράπεζα καὶ ἡ «Τράπεζα τῶν Προνομιούχων ἐπαγγελμάτων». Αἱ δύο αὗται τράπεζαι, ἱδρυθεῖσαι δι' εἰδικῶν νόμων, εἶναι μετοχικαὶ ἑταιρεῖαι, εἰς ἃς συμπράττει τὸ δημόσιον, συμμετέχον εἰς τὸ κεφάλαιον καὶ εἰς τὴν διοίκησιν. Ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα ἱδρύθη τῇ 16ῃ Ἀπριλίου 1929 μὲ κεφάλαιον 700.000.000 δηναρίων, ἐξ ὧν κατεβλήθησαν 409½ ἑκατομμύρια. Ἔχει ὡς καθῆκον νὰ παρέχῃ πιστώσεις εἰς τοὺς γεωργοὺς πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς γεωργικῆς οἰκονομίας τῆς χώρας καὶ εἰδικῶς τὰς γεωργικὰς συνεργατικάς. Μέχρι τῆς 30ῆς Ἰουνίου 1930 ἡ τράπεζα αὕτη παρεχώρησε μακροπρόθεσμα ἐνυπόθηκα δάνεια 265.900.000 δηναρίων, πρὸς δὲ βραχυπρόθεσμα δάνεια εἰς τὰς συνεργατικὰς 146.800.000 δηναρίων, μακρόθεσμα εἰς τὰς αὐτὰς 4.800.000, ἄλλα πάλιν εἰς τοὺς συνεταιρισμοὺς ὕδατος κτλ., ὡς καὶ πιστώσεις συνολικοῦ ποσοῦ 540.500.000 δηναρίων. Ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα ἔχει πίστωσιν 200 ἑκατομμυρίων δηναρίων παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ. Ἡ Τράπεζα τῶν Προνομιούχων Ἐπαγγελμάτων ἱδρύθη τῷ 1927 μὲ κεφάλαιον 75.000.000 δηναρίων, ἐξ ὧν κατεβλήθησαν τὰ 49. Ἔργον αὐτῆς εἶναι νὰ παρέχῃ πιστώσεις εἰς ἐπαγγελματίας (τεχνίτας) καὶ εἰς ὀργανώσεις τεχνιτῶν. Τῷ 1929 εἰργάσθη μὲ 58 συνεργατικὰς τεχνιτῶν, ἀριθμούσας 5.576 μέλη, παραχωρήσασα δάνεια 86.600.000 δηναρίων.

Ἐκτὸς τῶν δύο τούτων τραπεζικῶν ἱδρυμάτων, τὰ ὁποῖα ἀνήκουσι κατὰ τὸ ἥμισυ εἰς τὸ κράτος, ὑπάρχει καὶ Ὑποθηκικὴ Τράπεζα, ὡς καὶ τὸ Ταχυδρομικὸν Ταμιευτήριον, ἀνήκοντα καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὸ κράτος. Ἡ Ἐθνικὴ Ὑποθηκικὴ Τράπεζα ἱδρύθη τῷ 1862 τὸ ὑπὸ ὄνομα «Οὐπράβα Φόντοβα». Δέχεται καταθέσεις ταμιευτηρίου, παρέχει δάνεια ἐπὶ ἀκινήτων τῶν δήμων καὶ τῶν αὐτονόμων σωμάτων ἐπὶ δημοτικῶν φόρων καὶ ἄλλων ἐσόδων, προεξοφλεῖ συναλλαγματικὰς τῶν τραπεζικῶν ἱδρυμάτων, δίδει δάνεια ἐπὶ χρεογράφων τοῦ κράτους κτλ. Τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα διέθετεν ἡ τράπεζα τῇ 31 Μαΐου 1930 ἀνήρχοντο εἰς 1.848.500.000 δηνάρια, αἱ δὲ καταθέσεις εἰς 494.600.000 δηνάρια, αἱ ἐγγυήσεις εἰς 921.100.000, τὰ ἐνυπόθηκα δάνεια εἰς 2.194.900.000, τὰ δάνεια ἐπὶ δημοτικῶν προσόδων εἰς 375.400.000 δηνάρια κτλ.

Τὸ Ταχυδρομικὸν Ταμιευτήριον εἶναι ἵδρυμα πρὸς διακανόνισιν λογαριασμῶν ἄνευ πληρωμῆς εἰς μετρητά, ἁπλῶς διὰ μεταφορᾶς ἀπὸ λογαριασμοῦ εἰς λογαριασμὸν τῶν καταθετῶν, διατασσομένης δι' ἐπιταγῆς (τσὲκ) ταμιευτηρίου. Ἡ κίνησις τῶν λογαριασμῶν ἀνῆλθε τῷ 1929 εἰς 59.732.000.000 δηνάρια, ἐξ ὧν 48.46 % διὰ μεταφορᾶς. Αἱ παρὰ τῷ Ταχυδρομικῷ Ταμιευτηρίῳ καταθέσεις ἀνήρχοντο εἰς 106.600.000 δηνάρια. Αἱ τράπεζαι ἔχουσι πιστώσεις παρὰ τῷ ταμιευτηρίῳ ἐπὶ χρεογράφων καὶ εἰς τρεχούμενον λογαριασμόν.

Μεταξὺ τῶν ἰδιωτικῶν τραπεζικῶν ἱδρυμάτων τὴν πρώτην θέσιν κατέχουσιν αἱ μετοχικαὶ τράπεζαι, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἦτο 671 (τῷ 1928) μὲ 231 ὑποκαταστήματα. Ἐπικρατοῦσι μεταξὺ αὐτῶν τὰ μικρὰ τοπικὰ ἱδρύματα, διότι τὸ ἓν τέταρτον τῶν ὑπαρχουσῶν τραπεζῶν ἔχουσι κεφάλαιον 1—5 ἑκατομμυρίων δηναρίων. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ μεγαλύτεραι τράπεζαι, συγκεντρωμέναι κυρίως ἐν Ζάγρεμπ, Βελιγραδίῳ καὶ ἐν μέρει ἐν Λιουμπλιάνᾳ, Σουμποτίτσᾳ καὶ Σαραγέβῳ. Συνεπείᾳ δὲ τῶν συγχωνεύσεων ὁ ἀριθμὸς τῶν μεγάλων τραπεζῶν αὐξάνει. Τὸ καταβεβλημένον κεφάλαιον τῶν νοτιοσλαυϊκῶν μετοχικῶν τραπεζῶν ἀνήρχετο τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1928 εἰς 2.097.900.000 δηνάρια καὶ τὰ ἀποθεματικὰ αὐτῶν εἰς 731.600.000 δην., αἱ καταθέσεις ταμιευτηρίου εἰς 6.308.800.000 καὶ αἱ εἰς τρεχουμένους λογαριασμοὺς εἰς 2.101.900.000 δηνάρια.

Παρὰ τὰς μετοχικὰς τραπέζας ἀναπτύσσονται τὰ πιστωτικὰ ἱδρύματα τῶν δήμων καὶ τῶν πόλεων, τῶν ὁποίων τὸ κεφάλαιον ἐσχηματίσθη διὰ προικοδοτήσεων ἐπὶ τῶν περιουσιῶν τῶν αὐτονόμων τούτων σωμάτων. Τοιαῦτα ἱδρύματα ὑπῆρχον τῇ 31 Δεκεμβρίου 1928 55 μὲ δύο ὑποκαταστήματα. Ἐκ τούτων 18 εἶναι τῶν δήμων, 25 τῶν πόλεων, 6 τῶν περιφερειῶν καὶ 6 τῶν νομῶν. Τὸ κεφάλαιον αὐτῶν ἀνήρχετο εἰς 51.600.000 καὶ τὰ ἀποθεματικὰ εἰς 20.700.000 δηνάρια.

— [ΠΟΛΙΤ. ΓΕΩΓΡ.] ***Διοικητικὴ διαίρεσις.*** Αἱ χῶραι, τῶν ὁποίων ἀπαριθμοῦνται ἀνωτέρω αἱ γεωγραφικαὶ καὶ ἱστορικαὶ ὀνομασίαι, ἔπαυσαν ὑφιστάμεναι ὡς μονάδες. Διὰ Β. Δ. ἐκδοθέντος τῷ 1922 ἡ Γιουγκοσλαυΐα διῃρέθη εἰς 33 ὄμπλαστι (oblasti) ἢ περιοχὰς (νομούς), διὰ τοὺς ὁποίους ἐλήφθη ὡς βάσις ἡ θρησκεία καὶ ἡ πολιτικὴ ἐπιρροή, καὶ τοῦτο πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ κυρίως σερβικοῦ στοιχείου. Διετηρήθη ὅμως εἴς τινα μέρη καὶ ἡ διαίρεσις ἡ βασιζομένη ἐπὶ τῶν ποταμῶν, ὡς ὁ Δρῖνος, χωρίζων τὴν Βοσνίαν ἀπὸ τῆς Σερβίας, καὶ ὁ Σαῦος, χωρίζων τὴν Βοσνίαν ἀπὸ τῆς Σλαβονίας. Ἀλλὰ τῷ 1929 εἰσήχθη, διὰ Β. Δ. ὑπὸ ἡμερομηνίαν 3 Ὀκτωβρίου, νέα διοικητικὴ διαίρεσις εἰς 9 μπανοβίνας (ἢ βανοβίνας), καθ' ἣν ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν γεωγραφικοί, ἐμπυρικοὶ καὶ ἱστορικοὶ λόγοι, ἐφόσον τοῦτο ἦτο δυνατόν, κατὰ δὲ τὴν ὁροθεσίαν ἐπρυτάνευσεν ἡ ἀρχὴ ὅτι τὰ σύνορα θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι φυσικά, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία τῶν μπανοβινῶν ἐκ τῶν δι' αὐτῶν διερχομένων κυριωτέρων ποταμῶν. Αἱ μπανοβῖναι, τῶν ὁποίων τὰ ὅρια ἐτροποποιήθησαν πάλιν διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 28ης Αὐγούστου 1931, εἶναι αἱ ἑξῆς μὲ τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν ἐν παρενθέσει:

Μπανοβῖναι	*Ἐπιφάνεια τετρ. χιλμ.*	*Κάτοικοι (1931)*	*Κάτοικοι (1921)*	*Αὔξησις*
Ντράβσκα ἢ τοῦ Δραύου (Λιουμπλιάνα)	15.946	1.120.549	1.037.838	4.84 %
Σάβσκα » Σαύου (Ζάγρεμπ)	37.110	2.603 663	2.336.739	4 84 %
Βρμάσκα » Βρμπ (Μπάνια-Λούκα)	20.436	1.008.190	828.556	6 01 %
Πριμόρσκα » Παράλιος (Σπλὶτ)	19 368	882.920	786 357	5 71 %
Δρίνσκα » Δρίνου (Σαράγεβο)	29.577	1.694.003	1.354.200	5.42 %
Ζέτσκα » Ζέτα (Κετίγνη)	30.741	910.350	782.972	5 60 %
Δούναβσκα » Δουνάβεως (Νόβι-Σὰντ)	30.158	2.310.220	2.107 658	4 35 %
Μόραβσκα » Μοράβα (Νὺς)	26.218	1.452.967	1.211.812	5 43 %
Βαρδάρσκα » Ἀξιοῦ (Σκόπια)	38.879	1.656 348	1.385.091	5.80 %

Τὸ Βελιγράδιον μετὰ τῶν πόλεων Ζέμουν (Σεμλίνου) καὶ Πάντσεβο ἀποτελεῖ ἰδιαιτέραν διοικητικὴν μονάδα, ἔχουσαν ἐπιφάνειαν 242 τετρ χλμ. μὲ

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

291.738 (1931) κατοίκους (ἔναντι 152.688 τῷ 1921), ἐξ ὧν 241.542 ἐν τῇ πόλει τοῦ Βελιγραδίου.

Ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τετρ. χλμ. εἶναι 48.3 κατὰ μέσον ὅρον, οὖσα μεγαλυτέρα ἐν τῇ Βοϊβοδίνᾳ ὡς ἐκ τῆς γονιμότητος τοῦ ἐδάφους, καὶ κατόπιν ἐν Σλοβενίᾳ καὶ Κροατο-Σλαβονίᾳ ὡς ἐκ τῆς ἀστυφιλίας καὶ τῆς βιομηχανίας. Ὡς πρὸς τὴν μητρικὴν γλῶσσαν, ὁ πληθυσμὸς κατανέμεται ὡς ἑξῆς κατὰ τὴν ἐπίσημον ἀπογραφὴν τοῦ 1921:

Νοτιοσλαῦοι	9.931.506	(83 °/₀)
Ἄλλοι Σλαῦοι	176 482	(1.5 »)
Γερμανοὶ	505.790	(4.2 »)
Οὔγγροι	467.658	(3.9 »)
Ἀλβανοὶ	439.657	(3.7 »)
Ρουμᾶνοι	231.068	(1 9 »)
Τοῦρκοι (Ἀλβανοὶ)	150.322	(1.3 »)
Ἰταλοὶ	12.553	(0.1 »)
Διάφοροι	69 878	(0.6 »)

Κατὰ δὲ τὴν θρησκείαν ὡς ἑξῆς:

Ὀρθόδοξοι	5.593.067	(46.7 »)
Καθολικοὶ	4.708.657	(39.3 »)
Μουσουλμᾶνοι	1.345.271	(11.2 »)
Διαμαρτυρόμενοι	229.517	(1.9 » »)
Ἑβραῖοι	64.746	(0 5 »)
Ἑλληνο-καθολικοὶ	40.338	(0.4 »)
Διάφοροι	3.325	(0.01 »)

Κατὰ ἐπαγγέλματα οἱ κάτοικοι εἶναι (1921) 76 °/₀ γεωργοί, 9 °/₀ βιομήχανοι καὶ ἐπαγγελματίαι, 3.2 °/₀ ἔμποροι καὶ τραπεζικοί, δημόσιοι ὑπάλληλοι καὶ ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων 3.5 °/₀, συνταξιοῦχοι καὶ εἰσοδηματίαι 2.3 °/₀, σιδηροδρομικοὶ καὶ ὑπάλληλοι συγκοινωνιακῶν μέσων 2.5 °/₀, ἡμερομίσθιοι 1.5 °/₀, στρατιωτικοὶ 0 3 °/₀, διάφοροι 1.5 °/₀.

Ὑπάρχουσιν 27.306 κέντρα πληθυσμοῦ μὲ 2.122.353 οἰκίας καὶ 2.356.138 οἰκογενείας. Μετὰ τὸ *Βελιγράδιον* ἡ μεγαλυτέρα πόλις εἶναι τὸ *Ζάγρεμπ* (τέως Agram), κέντρον οἰκονομικὸν καὶ βιομηχανικὸν τῆς χώρας μὲ 185.581 (1931) κατοίκους. Ἔρχονται κατόπιν κατὰ σπουδαιότητα αἱ ἑξῆς πόλεις *Σουμποτίτσα* (100.058), *Σκόπια* (64.807), *Λιουμπλιάνα* (59.768), *Σαράγεβο* (78.182), *Νόβι - Σὰντ* (63.966), *Μάριμπορ* (33.149), *Ὄσιγεκ* (40.339), *Μπίτολι* (*Βιτώλια, Μοναστήριον*) (32.846), *Σπλὶτ* (43.808) (ὅλαι κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1931).

Πολίτευμα, Διοίκησις, Ἐκπαίδευσις, Κοινωνικὴ Πρόνοια. Τὸ σημερινὸν πολίτευμα τῆς χώρας βασίζεται ἐπὶ τοῦ Συντάγματος τῆς 3ης Σεπτεμβρίου 1931, ἀντικαταστῆσαν τὸ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Σύνταγμα τοῦ Βίντοβ-Ντὰν» γνωστὸν πραγματικὸν συνταγματικὸν καθεστώς, τὸ ὁποῖον εἶχε παύσει ὑφιστάμενον οὐσιαστικῶς ἀπὸ τῆς 6ης Ἰανουαρίου 1929, καταργηθὲν διὰ βασιλικοῦ διατάγματος, ὅπερ εἰσῆγε τὴν ὑπὸ τὸν βασιλέα διὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ στρατηγοῦ Ζίφκοβιτς ἐξασκηθεῖσαν ἀπόλυτον δικτατορίαν.

Κατὰ τὸ νέον Σύνταγμα, τὸ πολίτευμα τῆς χώρας εἶναι κληρονομικὴ συνταγματικὴ μοναρχία. Ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ βασιλείου εἶναι ἡ σερβο-κροατο-σλοβενική. Μία μόνη ἐθνότης ὑπάρχει καθ᾽ ὅλον τὸ κράτος. Ἅπαντες οἱ πολῖται εἶναι ἴσοι ἀπέναντι τοῦ νόμου. Ἡ ἀριστοκρατία, οἱ τίτλοι καὶ ἄλλα ἐκ γενετῆς προνόμια δὲν ἀναγνωρίζονται. Ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία εἶναι ἠγγυημένη, ἐπίσης ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία καὶ ἡ τῆς συνειδήσεως. Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ κράτους προνοεῖ περὶ τῶν διαφόρων θρησκευμάτων. Ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου, τοῦ τύπου καὶ τοῦ συνεταιρίζεσθαι ὑφίσταται. Αἱ δημόσιαι συναθροίσεις ἐπιτρέπονται, ἀλλ᾽ οὐδεὶς δύναται νὰ προσέλθῃ εἰς αὐτὰς ἔνοπλος. Αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι εἶναι ἐλεύθεραι. Ἡ πρωτοβάθμιος ἐκπαίδευσις εἶναι ὑποχρεωτική. Ἐπιτρέπεται ἡ λειτουργία ἰδιωτικῶν σχολῶν. Τὸ ἀπαραβίαστον τῶν ἐπιστολῶν καὶ τηλεγραφημάτων εἶναι ἐξησφαλισμένον. Οἱ πολῖται δύνανται νὰ μηνύσωσι τὰς δημοσίας ἀρχὰς ἐπὶ ἀδικίᾳ καὶ παρανομίᾳ. Ἡ ἰδιοκτησία εἶναι ἠγγυημένη ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ νόμου, ἐπιτρέπεται ὅμως ἡ ἀπαλλοτρίωσις ἔναντι δεδικαιολογημένης ἀποζημιώσεως. Ὁ γάμος, ἡ οἰκογένεια καὶ τὰ τέκνα τελοῦσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ κράτους. Ἀναγνωρίζεται ἡ ἐλευθερία τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ συμβάλλεσθαι. Τὸ κράτος ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐπεμβαίνῃ εἰς τὰς οἰκονομικὰς σχέσεις τῶν πολιτῶν ἐν πνεύματι δικαιοσύνης πρὸς πρόληψιν κοινωνικῶν συγκρούσεων. Ἱδρύεται οἰκονομικὸν συμβούλιον, ὡς σῶμα συμβουλευτικόν, ὅπερ θὰ δίδῃ τεχνικὰς γνωμοδοτήσεις κατ᾽ αἴτησιν τῆς κυβερνήσεως ἢ τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας. Ἀποτελεῖται ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν ἐπαγγελμάτων καὶ ἐξ ἐμπειρογνωμόνων εἰδικῶν διὰ τὰ οἰκονομολογικὰ καὶ κοινωνιολογικά. Τὰ τῆς συνθέσεως καὶ λειτουργίας τοῦ συμβουλίου τούτου κανονίζονται δι᾽ εἰδικοῦ νόμου.

Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἐξασκεῖται ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας, ἀποτελουμένης ἐκ τῆς γερουσίας καὶ τῆς βουλῆς. Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἀνήκει εἰς τὸν βασιλέα, ὅστις ἐξασκεῖ αὐτὴν δι᾽ ὑπευθύνων ὑπουργῶν. Ἡ δὲ δικαστικὴ ἐξασκεῖται ὑπὸ τῶν δικαστηρίων. Ὁ βασιλεὺς εἶναι ὁ θεματοφύλαξ τῆς ἐθνικῆς ἑνότητος καὶ τῆς ἀκεραιότητος τοῦ κράτους, ὢν κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ὁ φύλαξ τῶν συμφερόντων αὐτῶν. Ἐπικυροῖ καὶ δημοσιεύει τοὺς νόμους, διορίζει τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους καὶ ἀπονέμει τοὺς στρατιωτικοὺς βαθμούς. Εἶναι ἀνώτερος ἀρχηγὸς τῶν πολεμικῶν δυνάμεων τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης. Ἐν γένει ἔχει ὅλα τὰ γνωστὰ δικαιώματα τοῦ συνταγματικοῦ ἡγεμόνος. Δύναται νὰ συγκαλέσῃ ὁποτεδήποτε τὴν ἐθνικὴν ἀντιπροσωπείαν, νὰ διαλύσῃ αὐτὴν καὶ νὰ προκηρύξῃ νέας ἐκλογάς. Δὲν δύναται νὰ εἶναι συγχρόνως καὶ ἀρχηγὸς ἄλλου κράτους ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Ναυτικῶν εἶναι ὑπεύθυνος δι᾽ ὅλας τὰς πράξεις τοῦ βασιλέως ὡς ἀνωτέρου ἀρχηγοῦ τοῦ στρατοῦ. Ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ διάδοχος ἐνηλικιοῦνται ὅταν ἄγωσι τὸ 18ον ἔτος τῆς ἡλικίας των συμπεπληρωμένον. Τὸ 36ον ἄρθρον ὁρίζει εἰδικῶς ὅτι ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος ὁ Α΄, ἐκ τῆς δυναστείας τοῦ Καραγεώργη, βασιλεύει ἐπὶ τοῦ βασιλείου τῆς Νοτιοσλαυΐας, ἡ δὲ διαδοχὴ αὐτοῦ ἐξασφαλίζεται διὰ τῶν ἀρρένων αὐτοῦ ἀπογόνων κατὰ τὴν τάξιν τῆς πρωτοτοκίας. Ἂν δὲν ἔχῃ ἄρρενας κατιόντας, ὑποδεικνύει ὁ ἴδιος τὸν διάδοχον ἐκ τῆς πλαγίας γραμμῆς, ἂν δὲ δὲν ὑπέδειξε τοιοῦτον πρὸ τοῦ θανάτου του, ἡ ἐθνικὴ ἀντιπροσωπεία συνερχομένη ἐν κοινῇ συνεδρίᾳ ἐκλέγει βασιλέα ἐκ τῆς αὐτῆς δυναστείας. Τὸ 38ον ἄρθρον ὁρίζει ἐκ ποίων ἀποτελεῖται ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια (τῆς βασιλίσσης, τῶν ζώντων κατιόντων καὶ τῶν κατ᾽ εὐθεῖαν γραμμὴν κατιόντων τῶν τελευταίων τούτων καὶ τῶν συζύγων των, τῶν ἀδελφῶν τοῦ βασιλέως καὶ τῶν κατιόντων αὐτῶν μετὰ τῶν συζύγων των, τῶν θηλέων ἀδελφῶν τοῦ ἀνάσσοντος βασιλέως καὶ ὅλων τῶν κατιόντων τούτων μέχρι τοῦ γάμου των, τοῦ πρίγκιπος Ἀρσενίου, θείου τοῦ βασιλέως, τοῦ πρίγκιπος Παύλου μετὰ τῆς συζύγου του, τῶν ἀρρένων αὐτῶν κατιόντων καὶ τῶν θηλέων μέχρι τοῦ γάμου των). Αἱ σχέσεις καὶ ὁ βαθμὸς ὅλων τούτων καθορίζονται δι᾽ ἰδιαιτέρου στατούτου.

Εἰδικὸν κεφάλαιον προβλέπει τὰ τῆς ἀντιβασιλείας, ἀνηκούσης δικαιωματικῶς εἰς τὸν διάδοχον, ἂν εἶναι ἐνῆλιξ, ἄλλως ἡ ἀντιβασιλεία ἐξασκεῖται ὑπὸ τριῶν προσώπων ὑποδεικνυομένων δι᾽ εἰδικῆς πράξεως ἢ διὰ διαθήκης τοῦ βασιλέως, ὑποδεικνύοντος καὶ ἀνὰ ἕνα ἀναπληρωτὴν δι᾽ ἕκαστον τῶν ἀντιβασιλέων. Κενουμένης τῆς θέσεως ἀντιβασιλέως καὶ τοῦ ἀντικαταστάτου του, ὁ διάδοχος αὐτοῦ ἐκλέγεται ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐκ τῶν ὑπολειπομένων δύο ἀναπληρωτικῶν, ἂν δὲ ὑπάρχῃ εἷς μόνος ἀναπληρωτής, οὗτος καταλαμβάνει ἄνευ ἐκλογῆς τὴν κενὴν θέσιν τοῦ ἀντιβασιλέως. Μέχρις ἀναλήψεως τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τῶν ἀντιβασιλέων, ταύτην ἐξασκεῖ προσωρινῶς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον. Οἱ ἀντιβασιλεῖς δέον νὰ εἶναι ὑποχρεωτικῶς ὑπήκοοι τοῦ βασιλείου τῆς Νοτιοσλαυΐας.

Ἡ γερουσία ἀποτελεῖται ἐκ γερουσιαστῶν ἐν μέρει διοριζομένων ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ ἐν μέρει αἱρετῶν. Ὁ βασιλεὺς δύναται νὰ διορίζῃ γερουσιαστὰς ἴσους κατ᾽ ἀριθμὸν πρὸς τοὺς αἱρετούς. Ὁ γερουσιαστὴς δέον νὰ ἔχῃ συμπληρώσει τὸ 40ὸν ἔτος. Ἡ θητεία τῶν γερουσιαστῶν καὶ τῶν δύο κατηγοριῶν εἶναι ἑξαετής, τῆς ἐκλογῆς τῶν αἱρετῶν γινομένης ἀνὰ τριετίαν. Οἱ γερουσιασταὶ τοῦ στέμματος δύνανται νὰ παυθῶσι προτάσει τοῦ πρωθυπουργοῦ, λόγῳ φυσικῆς ἀνικανότητος ἢ καταδίκης διὰ παράβασιν τοῦ ποινικοῦ νόμου. Ἡ γερουσία ἐξετάζει καὶ ἐπικυροῖ τὸ νόμιμον τῆς ἐκλογῆς τῶν βουλευτῶν.

Ἡ βουλὴ ἐκλέγεται διὰ μίαν τετραετίαν διὰ τῆς ἀμέσου, καθολικῆς καὶ φανερᾶς ψηφοφορίας. Οἱ ὑπὸ τὰς σημαίας ἀξιωματικοί, ὑπαξιωματικοὶ καὶ ὁπλῖται τοῦ στρατοῦ οὔτε ψηφίζουσιν οὔτε ἐκλέγονται. Διὰ νόμου θὰ θεσπισθῇ τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα τῆς γυναικός. Ἡ βουλὴ ἔχει τὰ συνήθη συνταγματικὰ δικαιώματα. Κατὰ τὸν ἰσχύοντα νόμον, δημοσιευθέντα τὴν 12 Σεπτεμβρίου 1931, ὁ ἀριθμὸς τῶν βουλευτῶν, ὁριζόμενος εἰς ἑκάστην μπανοβίναν, ἀνέρχεται εἰς 305. Αἱ πόλεις αἱ ἔχουσαι 50.000—100.000 ἐκλέγουσιν ἕνα βουλευτήν, αἱ δὲ μεγαλύτεραι 2, ἐνῷ τὸ Βελιγράδιον μετὰ τῆς περιφερείας του ἐκλέγει 3. Οἱ ὑποψήφιοι δέον νὰ προταθῶσιν ὑπὸ 200 ἐκλογέων τῆς περιφερείας των. Ὑπάρχουσι πίνακες ὑποψηφίων δι᾽ ὅλον τὸ κράτος καὶ ἄλλοι διὰ τὰς περιφερείας, ἡ δὲ κατανομὴ γίνεται ἐπὶ τῇ βάσει ἰδιαιτέρου συστήματος. Ὁ πρῶτος τοῦ πίνακος, ὅστις ἔτυχε τῆς σχετικῆς πλειοψηφίας, ὡς καὶ οἱ τυχόντες ὑπὲρ τὰς 50.000 ψήφων καθ᾽ ὅλην τὴν χώραν, θεωροῦνται ἐκλεγέντες. Οἱ ἐπιτυχόντες εἰς τοὺς πίνακας τῶν περιφερειακῶν ὑποψηφίων κατανέμονται ἐπὶ τῇ βάσει ὡρισμένου ἀριθμοῦ βουλευτῶν δι᾽ ἑκάστην μπανοβίναν. Ἐν γένει τὸ σύστημα τῆς κατανομῆς τῶν ἐπιτυχόντων εἶναι ἱκανῶς περίπλοκον. Οἱ ἐκλογεῖς ψηφίζουσι διὰ προφορικῆς δηλώσεως.

Ὁ βασιλεὺς διορίζει τὸν πρωθυπουργὸν καὶ τοὺς ὑπουργούς, τοὺς ὁποίους δύναται νὰ παραπέμψῃ εἰς δίκην ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βουλὴ διὰ παράβασιν τοῦ Συντάγματος καὶ τῶν νόμων ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν ἐπισήμων καθηκόντων των. Ἡ παραπομπὴ δύναται νὰ γίνῃ τόσον ὅταν οἱ ὑπουργοὶ εἶναι ἐν ἐνεργείᾳ, ὅσον καὶ ἐντὸς πέντε ἐτῶν ἀφ᾽ ἧς ἔπαυσαν νὰ εἶναι ὑπουργοί.

Τὸ Σύνταγμα προβλέπει καὶ τὰ τῆς διοικήσεως, καθορίζον μάλιστα καὶ τὰς 9 μπανοβίνας μὲ τὰς πρωτευούσας καὶ τὰ σύνορα αὐτῶν λεπτομερῶς, οὕτως ὥστε πᾶσα μεταβολὴ αὐτῶν μόνον διὰ τροποποιήσεως τοῦ Συντάγματος εἶναι δυνατή. Αἱ μπανοβῖναι ἀπολαύουσι διοικητικῆς αὐτονομίας. Ὁ βασιλεὺς διορίζει, προτάσει τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, τὸν μπᾶνον, οὗτος δὲ διορίζει, μεταθέτει, παύει καὶ θέτει ὑπὸ σύνταξιν τοὺς διοικητικοὺς ὑπαλλήλους ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς εἰς αὐτὸν διὰ τοῦ εἰδικοῦ νόμου χορηγουμένης ἁρμοδιότητος. Εἰς ἑκάστην μπανοβίναν ὑπάρχει ἓν συμβούλιον καὶ μία διοικητικὴ ἐπιτροπή. Τὸ συμβούλιον ἐκλέγεται διὰ μίαν τετραετίαν δι᾽ ἀμέσου καθολικῆς ψηφοφορίας, ἐκλέγει δὲ μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτοῦ τὴν ἐπιτροπήν, ἥτις εἶναι τὸ ἐκτελεστικὸν ὄργανον διὰ τὰς αὐτονόμους ὑποθέσεις τῆς μπανοβίνας. Προτάσει τῆς ἐπιτροπῆς ὁ μπᾶνος διορίζει καὶ παύει τοὺς διοικητικοὺς ὑπαλλήλους. Τὸ συμβούλιον ἐκδίδει ψηφίσματα σχετικὰ πρὸς τὴν διοικητικὴν ὑπηρεσίαν καὶ τὸν αὐτόνομον ἐν γένει βίον τῆς μπανοβίνας ἐπὶ τῇ βάσει τῆς εἰς αὐτὸ ὑπὸ τοῦ εἰδικοῦ νόμου παρεχομένης δικαιοδοσίας. Τὰς προτάσεις ψηφισμάτων (νομοσχέδια) παρασκευάζει ἡ ἐπιτροπή. Τὰ ψηφιζόμενα ὑπὸ τοῦ συμβουλίου δημοσιεύονται ὑπὸ τοῦ μπάνου, ὅστις ὅμως ζητεῖ προηγουμένως γνωμοδότησιν τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας περὶ τοῦ νομίμου ἢ μὴ νομίμου αὐτῶν. Ἂν τὸ συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας ἀρνηθῇ τὴν ἔγκρισίν του ἐντὸς μηνός, τὰ ψηφίσματα δὲν δημοσιεύονται, παρερχομένης ὅμως τῆς μηνιαίας προθεσμίας θεωροῦνται ἐγκριθέντα. Ἀλλ᾽ ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν ἡ κεντρικὴ ἐξουσία τοῦ κράτους ἐπαγρυπνεῖ ἐπὶ τῆς ὑπὸ τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν τηρήσεως τῶν νόμων, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ ὁ μπᾶνος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ καταργήσῃ πᾶσαν ἀπόφασιν τοῦ συμβουλίου ἢ τῆς ἐπιτροπῆς τῆς μπανοβίνας ἢ τῶν δημαρχιακῶν συμβουλίων, ἂν πρόκειται περὶ ἀποφάσεων ἀντισυνταγματικῶν ἢ ἀντιβαινουσῶν πρὸς τοὺς νόμους. Κατὰ τῶν ἀποφάσεων τοῦ μπάνου ἐπιτρέπεται προσφυγὴ εἰς τὸ συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας. Ἐπίσης αἱ ἐν λόγῳ ἀποφάσεις δύνανται νὰ καταργηθῶσιν, ἂν ἀντιστρατεύωνται πρὸς τὰ συμφέροντα τοῦ κράτους. Τὸ συμβούλιον ψηφίζει τὸν προϋπολογισμὸν τῆς μπανοβίνας, ὑποβαλλόμενον ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς, ἐγκρινόμενον δὲ κατόπιν ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. Κατὰ ταῦτα ἡ διοίκησις τῶν ἐπαρχιῶν ἐμφανίζεται ὡς διοικητικὴ ἀποκέντρωσις μετὰ συγκεντρωτικῶν περιορισμῶν.

Οἱ δῆμοι εἶναι αὐτόνομα διοικητικὰ σώματα, δύνανται δὲ ν᾽ ἀνατεθῶσιν εἰς αὐτὰ διὰ νόμου καὶ ἐκτελεστικὰ καθήκοντα ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῶν πρὸς τοῦτο ὁριζομένων διοικητικῶν ὀργάνων.

Τὸ συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας εἶναι τὸ ἀνώτατον διοικητικὸν δικαστήριον. Ὁ διορισμὸς τῶν μελῶν, ἡ δικαιοδοσία καὶ ἡ δικονομία του καθορίζονται δι᾽ εἰδικοῦ νόμου.

Τὰ περὶ δικαστηρίων ἔχουσιν ὡς εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ Συντάγματα. Ἐπίσης καὶ τὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ, τὰ τῆς φορολογίας καὶ τὰ τοῦ στρατοῦ. Οὐδεὶς εἰκοσαετὴς δύναται νὰ διορισθῇ εἰς δημοσίαν θέσιν, ἂν μὴ ἐξετέλεσε τὴν στρατιωτικήν θητείαν του ἢ ἀπηλλάγη ταύτης. Ὑπάρχουσι στρατιωτικὰ δικαστήρια, ἀλλ᾽ αἱ ἀποφάσεις αὐτῶν δύνανται ν᾽ ἀναιρεσιβληθῶσιν εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον.

Τροποποιήσεις τοῦ Συντάγματος ἀποφασίζει ὁ βασιλεὺς μετὰ τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας. Ἡ σχετικὴ πρότασις γίνεται παρὰ τοῦ βασιλέως ἢ παρὰ τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας, ψηφίζεται δὲ ὑπὸ τῆς γερουσίας κατ᾽ ἀρχὰς καὶ τῆς βουλῆς κατόπιν εἰς τὴν πρώτην τῶν δύο περιπτώσεων καὶ τἀνάπαλιν διὰ τὴν δευτέραν καὶ δι᾽ ἀπολύτου πλειοψηφίας τῆς ὁλότητος τῶν μελῶν των.

Ἐν περιπτώσει πολέμου, κινητοποιήσεως, ταραχῶν ἀπειλουσῶν τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ κράτους, ἢ ὅταν ἀπειλοῦνται τὰ δημόσια συμφέροντα, ὁ βασιλεὺς δύναται ἐξαιρετικῶς νὰ θεσπίσῃ διὰ διατάγματος ὅλα τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα ἔκτακτα μέτρα καθ᾽ ὅλον τὸ κράτος ἢ εἰς ἓν αὐτοῦ μέρος, μὴ λαμβάνων ὑπ᾽ ὄψιν τὰς συνταγματικὰς διατάξεις καὶ τοὺς νόμους (ἄρθρον 118). Τὰ ληφθέντα ὅμως ἔκτακτα μέτρα δέον νὰ ὑποβληθῶσιν ἐξ ὑστέρων εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας.

Νομοθεσία. Κατὰ τὴν ἵδρυσιν αὐτοῦ, τὸ νοτιοσλαυϊκὸν κράτος εἶχεν ἓξ διαφόρους νομοθεσίας, διότι αἱ διάφοροι χῶραι καὶ ἐπαρχίαι, ἐξ ὧν ἀπετελέσθη, ὑπήγοντο προηγουμένως εἰς διάφορα κράτη. Τὴν ἑνοποίησιν τῶν διαφόρων τούτων νομοθεσιῶν ἐπεχείρησεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡ νοτιοσλαυϊκὴ κυβέρνησις, ἱδρύσασα ὑπουργεῖον τῆς ἑνοποιήσεως τῶν νόμων. Ἐν τούτοις, μετὰ δεκαετῆ κοινοβουλευτικὸν βίον, ἡ ἐργασία τῆς ἑνοποιήσεως δὲν εἶχε προχωρήσει, διότι αἱ πολιτικαὶ διαμάχαι παρέλυον τὴν λειτουργίαν τοῦ νομοθετικοῦ σώματος, οἱ δὲ ἐν τῷ μεταξὺ ψηφιζόμενοι νόμοι ἦσαν πολλάκις προϊὸν συναλλαγῆς μεταξὺ τῶν πολιτικῶν κομμάτων καὶ τόσον ἀνεπαρκεῖς, ὥστε μετὰ τὴν ἀναστολὴν τῶν κοινοβουλευτικῶν θεσμῶν (6 Ἰανουαρίου 1929) ἐδέησε ν᾽ ἀναθεωρηθῶσι πλεῖστα ὅσα ἐκ τῶν ἐπὶ μίαν δεκαετίαν ψηφισθέντων νομοθετημάτων, ἄλλα δὲ νὰ καταργηθῶσι καθ᾽ ὁλοκληρίαν. Ἤρχισε τότε εἰς ὅλα τὰ ὑπουργεῖα νέα νο-

Digitized by Google

θετικὴ ἐργασία ἐντατικῶς. Πρὸς συντονισμὸν ταύτης ἱδρύθη ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς Δικαιοσύνης τὸ ἀνώτατον νομοθετικὸν συμβούλιον ἐξ εἰδικῶν ὅλων τῶν κλάδων πρὸς μελέτην τῶν συντασσομένων νόμων, δι' ὧν οὐχὶ μόνον ἀναθεωροῦνται καὶ ἑνοποιοῦνται, ἀλλὰ καὶ ἐκνεωτερίζονται αἱ ὑπάρχουσαι νομοθεσίαι. Ἐντὸς ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους, ἤτοι μέχρι τῶν μέσων τοῦ 1930, ἐθεσπίσθησαν οἱ ἑξῆς νόμοι: ποινικὸς κῶδιξ, ποινικὴ δικονομία, νόμος περὶ δικαστικῶν ἐκτελέσεων, πολιτικὴ δικονομία, νόμος περὶ δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως, νόμος περὶ ἐσωτερικῆς διοικήσεως, νόμος περὶ συγγραφικῶν δικαιωμάτων, νόμος περὶ προστασίας κατὰ τοῦ ἀθεμίτου ἀνταγωνισμοῦ, νόμος περὶ πανεπιστημίων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπὸ τοῦ 1919 μέχρι τοῦ 1930 ἐκδοθέντων νόμων ἀνέρχεται εἰς 532, ἐξ ὧν 28 τοῦ πολιτικοῦ γραφείου τοῦ πρωθυπουργοῦ, 85 ὑπουργείου Δικαιοσύνης, 44 Ἐσωτερικῶν, 79 Ἐξωτερικῶν, 12 Παιδείας, 30 Ἐμπορίου καὶ Βιομηχανίας, 17 Συγκοινωνίας, 13 Δημοσίων Ἔργων, 13 Μεταλλείων καὶ Δασῶν, 63 Κοινωνικῆς Πολιτικῆς καὶ Δημοσίας Ὑγείας, 26 Γεωργίας, 97 Οἰκονομικῶν καὶ 28 Στρατιωτικῶν καὶ Ναυτικῶν.

Ἐκπαίδευσις. Μέχρι πρό τινος ἡ ὀργάνωσις τῶν σχολῶν ἐν Νοτιοσλαυΐᾳ ἐβασίζετο ἐπὶ διαφόρων συστημάτων. Τὸ ἀπὸ τοῦ 1929 καθεστὼς ἐθέσπισε νέους ἐκπαιδευτικοὺς νόμους, χάρις εἰς τοὺς ὁποίους ἐπετεύχθη ἡ ἑνοποίησις τῆς ἐκπαιδεύσεως καθ' ὅλον τὸ κράτος καὶ ἡ προσαρμογὴ αὐτῆς εἰς τὰς νέας ἐκπολιτιστικὰς καὶ παιδαγωγικὰς ἀνάγκας. Ἡ ἐκπαίδευσις περιλαμβάνει τρεῖς βαθμῖδας, τὴν πρωτοβάθμιον, τὴν μέσην καὶ τὴν ἀνωτέραν. Εἰς τὴν πρώτην ἀνήκουν αἱ λαϊκαὶ (δημοτικαὶ σχολαί), διαιρούμεναι εἰς προκαταρκτικὰς καὶ συμπληρωματικάς. Εἰς ταύτας ἡ φοίτησις εἶναι ὑποχρεωτικὴ καὶ διαρκεῖ 8 ἔτη, 4 εἰς τὰς πρώτας καὶ 4 εἰς τὰς δευτέρας. Πρὸ τοῦ νόμου τῆς 5/12/1929 ὑπῆρχον μετὰ τὰς προκαταρκτικὰς δημοτικὰς αἱ λεγόμεναι σχολαὶ τῶν ἐπαναλήψεων, ἀντιστοιχοῦσαι πρὸς τὰς σημερινὰς συμπληρωματικάς. Πρὸ τῶν προκαταρκτικῶν ὑπάρχουσι τὰ νηπιαγωγεῖα, διὰ δὲ τὰ μὴ κανονικῶς ἀνεπτυγμένα παιδία εἰδικαὶ δημοτικαί, ἄλλαι δὲ διὰ τὴν γενικὴν διάδοσιν τῆς παιδείας καὶ μορφώσεως εἰς τὰς λαϊκὰς τάξεις, ὡς τὰ σχολεῖα ἀναλφαβήτων, αἱ οἰκοκυρικαὶ σχολαί, αἱ γεωργικαί, αἱ σχολαὶ ὑγιεινῆς κλπ. Μετὰ τὰς πρωτοβαθμίους σχολὰς ὑπάρχουσιν αἱ κατὰ τὸ γερμανικὸν σύστημα ἀστικαὶ (Bürgerschulen), ἔχουσαι ὡς ἔργον νὰ παρασκευάζωσι τὰ παιδία διὰ τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὰ ἐπαγγέλματα, διότι ἀπὸ τῆς βαθμῖδος ταύτης αἱ σχολαὶ διαιροῦνται εἰς τὰς τῆς γενικῆς καὶ εἰς τὰς τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως. Αἱ δεύτεραι ὑπάγονται εἰς τὸ ὑπουργεῖον Ἐμπορίου καὶ Βιομηχανίας ἢ εἰς τὸ τῆς Γεωργίας. Ἡ διδασκαλία εἰς ὅλας τὰς πρωτοβαθμίους δίδεται δωρεὰν καὶ εἰς τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν (σερβικήν). Διὰ τὰ παιδία τῶν ἐθνικῶν μειονοτήτων ὑπάρχουσιν εἰς τὰς κρατικὰς σχολὰς εἰδικὰ τμήματα, εἰς τὰ ὁποῖα διδάσκεται ἡ ἐθνικὴ ἑκάστης μειονότητος γλῶσσα καὶ ἄλλα μαθήματα εἰς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, συμφώνως πρὸς τὸ 45 καὶ 46 ἄρθρον τοῦ νέου περὶ δημοσίας ἐκπαιδεύσεως νόμου. Τὰ τμήματα ταῦτα λειτουργοῦσιν ὅπου ὑπάρχουσιν 20—30 παιδία μιᾶς ἐθνικῆς μειονότητος. Λειτουργοῦσιν ἤδη 626 γερμανικά, 549 οὐγγρικά, 9 ρουμανικά, 184 τουρκικά, 241 ἀλβανικὰ καὶ 16 ἰταλικὰ τοιαῦτα τμήματα (κατὰ τὰς ἐπισήμους στατιστικάς). Ὁ ἀριθμὸς τῶν πρωτοβαθμίων σχολῶν καθ' ὅλον τὸ κράτος ἀνήρχετο τῷ 1928—1929 εἰς 0.060 μὲ 21.308 διδασκάλους καὶ 983.972 μαθητὰς (ἔναντι 356 σχολῶν, 11.064 διδασκάλων καὶ 58.876 μαθητῶν τῷ 1918—1919). Ἡ πρόοδος εἶναι σημαντικὴ ἐντὸς μιᾶς δεκαετίας. Σήμερον ἀντιστοιχεῖ 1 πρωτοβάθμιος σχολὴ διὰ 25 τ. χλμ. καὶ διὰ 1.197 κατοίκους (82 μαθηταὶ ἐπὶ 1000 κατ.). Ἀπὸ τοῦ 1919 ἀνηγέρθησαν 2.090 σχολικὰ κτήρια πρωτοβαθμίου ἐκπαιδεύσεως.

Ἡ μέση ἐκπαίδευσις περιλαμβάνει τρεῖς τύπους λυκείων, τὰ κλασσικὰ λύκεια (γυμνάσια), τὰ πρακτικὰ λύκεια καὶ τὰς πρακτικὰς σχολάς. Ὁ κυριώτερος τύπος εἶναι τὸ πρακτικὸν λύκειον. Ὑπάρχουσιν ἀτελῆ (τετρατάξια) καὶ πλήρη (ὀκτατάξια) λύκεια, οὕτως ὥστε ἡ πλήρης πρωτοβάθμιος καὶ μέση ἐκπαίδευσις διαρκεῖ 16 ἔτη ἐν συνόλῳ. Διὰ τοῦ νόμου τῆς 31/8/1929 ἡ μέση ἐκπαίδευσις ἑνοποιήθη καὶ ἐξενεωτερίσθη καθ' ὅλον τὸ κράτος. Ὑπῆρχον τῷ 1928—1929 203 σχολαὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως μὲ 4.047 καθηγητὰς καὶ 79.739 μαθητὰς (ἔναντι 120 σχολῶν, 2.053 καθηγητῶν καὶ 79.739 μαθητῶν τῷ 1918—1919).

Εἰς τὰ διδασκαλεῖα, ἀνοργανωθέντα διὰ τοῦ νόμου τῆς 27/9/1931, ἡ διάρκεια τῶν σπουδῶν εἶναι 4—5 ἐτῶν. Πρὸς προπαρασκευὴν καθηγητῶν διὰ τὰ διδασκαλεῖα ἱδρύθησαν 2 ἀνώτεραι παιδαγωγικαὶ σχολαί. Τῷ 1928—1929 ὑπῆρχον 46 διδασκαλεῖα μὲ 730 καθηγητὰς καὶ 7.673 σπουδαστὰς (ἔναντι 24,287 καὶ 2.300 τῷ 1918—1919).

Ἡ καλλιτεχνικὴ ἐκπαίδευσις περιλαμβάνει 2 ἀνωτέρας σχολὰς μουσικῆς (ᾠδεῖα) καὶ 1 ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς. Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχουσι καὶ μέσαι τοιαῦται, ὡς καὶ ἰδιωτικαί. Ἐν συνόλῳ ὑπῆρχον τῷ 1928—1929 15 σχολαὶ μὲ 176 καθηγητὰς καὶ 2.623 μαθητὰς (ἔναντι 8, 80 καὶ 1.040 τῷ 1918—1919).

Διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ κλήρου ὑπάρχουν ἱερατικαὶ σχολαὶ διὰ τὰς τρεῖς κυριωτέρας θρησκείας τοῦ κράτους. Τῷ 1929—1930 ὑπῆρχον 14 σεμινάρια (ἱερατικαὶ σχολαὶ) μὲ 151 καθηγητὰς καὶ 1.487 μαθητάς.

Αἱ σχολαὶ τῆς ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως ἀνωργανώθησαν, ἐσυστηματοποιήθησαν καὶ ἡνοποιήθησαν δι' εἰδικοῦ νόμου ἐκδοθέντος τῷ 1930. Τῷ 1918 ὑπῆρχον 2 μόνον πανεπιστήμια, τὸ τοῦ Βελιγραδίου καὶ τὸ τοῦ Ζάγρεμπ, ἕκαστον μὲ 3 σχολάς, καὶ τὰ δύο δὲ ὁμοῦ εἶχον 165 καθηγητὰς καὶ 6.368 φοιτητάς. Μετὰ τὸν πόλεμον ἱδρύθη ἓν ἀκόμη πανεπιστήμιον, ἐν Λιουμπλιάνᾳ. Εἰς τὸ πανεπιστήμιον Βελιγραδίου προσετέθησαν 3 ἀκόμη σχολαὶ (γεωργίας, ἰατρικῆς καὶ θεολογίας). Ἐπὶ πλέον ἱδρύθησαν μία πανεπιστημιακὴ σχολὴ ἐν Σουμποτίτσᾳ καὶ 2 ἐν Σκοπίοις (νομικὴ καὶ φιλολογική), ἐξαρτώμεναι ἐκ τοῦ πανεπιστημίου Βελιγραδίου, ἐνῷ συγχρόνως εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Ζάγρεμπ προσετέθησαν 4 νέαι σχολαὶ (ἰατρική, γεωργικὴ καὶ δασονομική, κτηνιατρικὴ καὶ πολυτεχνική). Ἐν Ζάγρεμπ ἱδρύθη τῷ 1920 ἀνωτάτη ἐμπορικὴ καὶ οἰκονομολογικὴ σχολή, ἀνὰ μίαν δὲ ἀνωτέραν παιδαγωγικὴν ἐν Ζάγρεμπ καὶ Βελιγραδίῳ. Ὅλαι αἱ ἀνώταται σχολαὶ ἠρίθμουν τῷ 1930 536 καθηγητὰς καὶ 14.525 φοιτητάς.

Παρὰ τὰς πανεπιστημιακὰς σχολὰς ὑφίστανται 2 Ἀκαδημίαι ἐπιστημῶν, ἡ τοῦ Βελιγραδίου καὶ ἡ τοῦ Ζάγρεμπ. Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχουσι: τὸ στρατιωτικὸν γεωγραφικὸν ἰνστιτοῦτον, εἰς τὸ ὁποῖον συγκεντροῦνται καὶ αἱ γεωδαιτικαὶ ἐργασίαι, τὸ ἀστεροσκοπεῖον Βελιγραδίου, τὸ σεισμολογικὸν ἰνστιτοῦτον Βελιγραδίου, τὸ γεωφυσικὸν ἰνστιτοῦτον τοῦ Ζάγρεμπ, τὰ γεωλογικὰ ἰνστιτοῦτα Βελιγραδίου, Ζάγρεμπ καὶ Σαραγέβου, τὸ ὑπὸ τοῦ Γιοβὰν Τσβίγιτς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Βελιγραδίου ἱδρυθὲν γεωγραφικὸν ἰνστιτοῦτον, τὰ ὠκεανογραφικὰ ἰνστιτοῦτα Σπλίτ, Σαραγέβου καὶ Ζάγρεμπ, τὸ ρωμαϊκὸν μουσεῖον τοῦ Σπλίτ, τὰ μουσεῖα Βελιγραδίου, Σαραγέβου, Λιουμπλιάνας καὶ Σκοπίων, ἡ ἐθνικὴ βιβλιοθήκη καὶ ἡ τοῦ πανεπιστημίου Βελιγραδίου κ.τ.λ.

Αἱ ἐμπορικαὶ καὶ βιομηχανικαὶ σχολαὶ διαιροῦνται εἰς πρωτοβαθμίους καὶ μέσας. Εἰς τὰς πρώτας ἀνήκουσιν αἱ ἐπαγγελματικαὶ (ἀρρένων, θηλέων) καὶ αἱ ἐμπορικαί. Ὑπῆρχον τῷ 1928—1929 630 σχολαὶ μὲ 4.096 διδασκάλους καὶ 63.369 μαθητάς.

Ἡ μέση ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις περιλαμβάνει τὰς ἐμπορικὰς σχολάς, τὰς ἐμπορικὰς Ἀκαδημίας, τὰς ναυτικὰς Ἀκαδημίας καὶ τὰς τεχνικὰς σχολάς. Ὑπῆρχον ἐν συνόλῳ τῷ 1928—1929 40 σχολαὶ μὲ 598 καθηγητὰς καὶ 6.894 μαθητάς. Τῷ 1924 ἱδρύθη ἀνωτάτη γυναικεία ἐπαγγελματικὴ σχολή, προπαρασκευάζουσα τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν τῶν γυναικείων ἐπαγγελματικῶν σχολῶν.

Αἱ γεωργικαὶ σχολαί, ὀργανωθεῖσαι διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1922, διαιροῦνται εἰς προπαρασκευαστικάς, μέσας καὶ εἰδικάς. Εἰς τὰς πρώτας ἡ φοίτησις διαρκεῖ 2, εἰς τὰς δευτέρας 4 καὶ εἰς τὰς τρίτας 1—3 ἔτη. Διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ ἱδρύθησαν ἀπὸ τοῦ 1921 χιλιάδες σχολῶν δι' ἀναλφαβήτους χωρικοὺς καὶ 160 διὰ χωρικάς, πρὸς δὲ 2.000 λαϊκαὶ βιβλιοθῆκαι καὶ διενεμήθησαν δωρεὰν 50.000 βιβλία. Παραλλήλως πρὸς τὸ κράτος ἐργάζονται καὶ ἰδιωτικοὶ σύλλογοι, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ λαμβάνουσι κρατικὰς ἐπιχορηγήσεις. Σήμερον ὑπάρχουσιν ἐν Νοτιοσλαυΐᾳ 7.000 φιλεκπαιδευτικοὶ καὶ φιλανθρωπικοί, ὡς καὶ ὑπὲρ τοὺς 2000 ἀθλητικοὶ σύλλογοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ κεντρικὴ ὀργάνωσις τῶν «Σόκολ τοῦ βασιλείου τῆς Νοτιοσλαυΐας», ἱδρυθεῖσα διὰ τοῦ νόμου τῆς 5/12/1929 πρὸς φυσικήν, μορφωτικὴν καὶ ἐθνικὴν ἀνάπτυξιν τῶν λαϊκῶν τάξεων. Συγχρόνως ἱδρύθησαν εἰς πολλὰ μέρη λαϊκὰ πανεπιστήμια, εἰς τὰ ὁποῖα δίδονται ὑπὸ εἰδικῶν λαϊκαὶ διαλέξεις. Τοιούτων πανεπιστημίων ὑπάρχουσι σήμερον καθ' ὅλην τὴν Νοτιοσλαυΐαν 100 περίπου.

Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς τέχνης καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν μόρφωσιν τοῦ λαοῦ ἡ Νοτιοσλαυΐα ἐδαπάνησε (1919 — 1929) 385 περίπου ἑκατομμύρια δηναρίων. Τῷ 1918 ὑπῆρχον μόνον 3 θέατρα. Σήμερον ὑπάρχουν 3 ἐξαρτώμενα ἐκ τοῦ κράτους, 4 ἐκ διαφόρων κρατικῶν ὑπηρεσιῶν, ἑπτὰ περιοδεύοντες θίασοι ἔχοντες κρατικὴν ἐπιχορήγησιν, καὶ πολλοὶ θίασοι ἐρασιτεχνῶν τοῦ θεάτρου. Οἱ ἠθοποιοὶ τῶν κρατικῶν θεάτρων εἶναι δημόσιοι ὑπάλληλοι μὲ δικαίωμα συντάξεως. Ὑπάρχουσι 3 μελοδραματικὰ θέατρα, φιλαρμονικοὶ σύλλογοι καὶ πολλαὶ χορῳδίαι.

Οἱ ζωγράφοι καὶ γλύπται ἔχουσιν ἰδιαιτέρους συλλόγους, ἐκθέσεις καὶ περίπτερα καλῶν τεχνῶν.

Τὰ κυριώτερα κέντρα τῆς φιλολογικῆς παραγωγῆς εἶναι τὸ Βελιγράδιον, τὸ Ζάγρεμπ, ἡ Λιουμπλιάνα καὶ τὸ Σαράγεβο μὲ εἴκοσι περίπου φιλολογικὰ περιοδικά. Οἱ λογογράφοι ἔχουσι τοπικοὺς συλλόγους ἢ ἀνήκουσιν εἰς τὸ διεθνὲς Pen-Club. Διὰ τοῦ νόμου τῆς 26ης Δεκεμβρίου 1929 προστατεύονται τὰ δικαιώματα τῶν συγγραφέων.

Τύπος. Ὁ νοτιοσλαυϊκὸς τύπος ἐμφανίζεται τὸ πρῶτον περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἡ πρώτη ἐφημερίς, «Σρπσκε Νόβινε», εἰς γλῶσσαν σλοβενοσερβικήν, ἐξεδόθη σχεδὸν συγχρόνως μὲ τὴν πρώτην ἑλληνικὴν ἐφημερίδα τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1790 ἐκ τῶν ἐν Βιέννῃ τυπογραφείων τῶν ἀδελφῶν Μαρκιδῶν—Πουλίου. Ἀλλὰ μόλις μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν νοτιοσλαυϊκῶν χωρῶν ἤρχισεν ἡ πραγματικὴ αὐτοῦ ἀνάπτυξις. Τῷ 1918 ὑπῆρχον 300 περίπου ἐφημερίδες. Σήμερον ὑπάρχουσιν 700. Οἱ δημοσιογράφοι ἔχουσι τοὺς συλλόγους των, μερικοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ ἰδιόκτητα κτήρια. Τῷ 1918 ὑπῆρχον 320 τυπογραφικαὶ καὶ βιβλιεμπορικαὶ ἐπιχειρήσεις. Σήμερον ὑπάρχουσιν 655.

Δημοσιονομία. Τὰ δημόσια οἰκονομικὰ τῆς Νοτιοσλαυΐας διῆλθον δυσχερεῖς περιστάσεις κατὰ τὰ πρῶτα μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἔτη. Ἡ ἔλλειψις ὁμοιομόρφου δημοσιονομικῆς νομοθεσίας, ἡ ἐπισφαλὴς πολιτικὴ κατάστασις, ἡ κρίσιμος θέσις τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, δημιουργηθεῖσα ἐκ τῆς κατὰ τὸν πόλεμον κατοχῆς τῆς χώρας ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, ἡ ἔνδεια τοῦ λαοῦ καὶ ἡ νομισματικὴ ἀκαταστασία παρεκώλυον τὴν ἐπίτευξιν ὁμαλοῦ προϋπολογισμοῦ. Οἱ φόροι εἰσεπράττοντο μετὰ δυσκολίας. Τὸ δημόσιον ἠναγκάσθη ν' ἀπευθυνθῇ εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν καὶ νὰ συνάψῃ ἐξωτερικὰ καὶ ἐσωτερικὰ δάνεια. Βαθμηδὸν ὅμως, χάρις εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, ἡ ἀπόδοσις τῶν φόρων ηὔξανε διαρκῶς καὶ ἐξέλιπεν ἡ ἀνάγκη τῆς καλύψεως τῶν ἀναγκῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ δανείων. Τῷ 1925 τὸ νοτιοσλαυϊκὸν νόμισμα ἐσταθεροποιήθη. Διὰ τοῦ νόμου τῆς 8ην Φεβρουαρίου 1928 ἀνωργανώθη ἡ φορολογία ἐπὶ νέων βάσεων. Χάρις δὲ εἰς τὴν καταβληθεῖσαν ἀνορθωτικὴν ἐργασίαν οἱ προϋπολογισμοὶ ἀφίνουν σημαντικὸν περίσσευμα (εἰς δηνάρια), ὡς δεικνύει ὁ ἑξῆς πίναξ:

Διὰ τὸ ἔτος		1924/25	περίσσευμα	298.152.155.05
»	»	1925/26	»	286.591.322.29
»	»	1926/27	»	13.650.966.41
»	»	1927/28	»	336.114.318.95
»	»	1928/29	»	240.006.115.63

Συγχρόνως ηὔξανον σημαντικῶς αἱ δαπάναι, διότι τὸ κράτος ἀνελάμβανε νέα βάρη ὡς ἐκ τῆς ἀναδιοργανώσεως τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καὶ τῆς διακανονίσεως τῶν προπολεμικῶν καὶ τῶν πολεμικῶν χρεῶν. Οἱ προϋπολογισμοὶ ἀπὸ τοῦ 1924 εἶχον ὡς ἑξῆς:

Ἔτος	Ἔξοδα	Ἔσοδα: Ἄμεσοι φόροι	Ἔσοδα: Ἔμμεσοι φόροι	Μονοπώλια (καπνά, ἅλας, πετρέλαιον, πυρεῖα, σιγαρόχαρτον κτλ.)
1924—1925	10.405.000.000 δηνάρια			
1925—1926	10.405 000 000 »	1.959.942 000 δηνάρια	3 856.994.000 δηνάρια	3.084 839 000 δηνάρια
1926—1927	12 401.000 000 »	1.828.393 000 »	3.576.591.000 »	3.119.584 000 »
1927—1928	11.477 570 000 »	1.754 226.000 »	3.593 988 000 »	2.963.834 000 »
1928—1929	1.580.119 082 »	1.741.654 000 »	3 348 958.000 »	2.898.905.000 »
1929—1930	12.464.474.912 »	2.342.231.000 »	3.371.386.000 »	2.999.641.000 »

Εἰς ταῦτα προστίθενται αἱ εἰσπράξεις τῶν κρατικῶν ἐπιχειρήσεων (συγκοινωνίαι, Τ.Τ.Τ., δάση καὶ μεταλλεῖα, τραπεζικαὶ καὶ βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις).

Τὸ δημόσιον χρέος τῆς Νοτιοσλαυΐας περιλαμβάνει τὰ προπολεμικά, τὰ πολεμικὰ καὶ τὰ μεταπολεμικὰ χρέη, πρὸς δὲ καὶ τὰ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συνθηκῶν τῆς εἰρήνης ἀναληφθέντα χρέη τῆς τέως Αὐστροουγγρικῆς μοναρχίας καὶ τὸ συνεπείᾳ τῆς συγχωνεύσεως ἀναληφθὲν δημόσιον χρέος τοῦ Μαυροβουνίου.

Τὰ προπολεμικὰ χρέη ἀνήρχοντο εἰς τὸ τέλος τοῦ 1918 εἰς 856 ἑκατομμύρια δηνάρια, διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ὁποίων προεβλέποντο εἰς τὸν προϋπολογισμὸν 53.600.000 δηνάρια. Ἡ τοκοχρεολυτικὴ ὑπηρεσία τῶν δανείων τούτων ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ 1930, ἐξωφλήθησαν δὲ ἐξ ὁλοκλήρου 102 ἑκατομμύρια, ἤτοι τὸ πολεμικὸν χρέος ἠλαττώθη κατὰ 12 %.

Τὰ πολεμικὰ χρέη συνήφθησαν ἀπὸ τοῦ 1914 μέχρι τοῦ 1918, ἐπιτευχθεισῶν πιστώσεων ἐκ μέρους τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας. Τὰ χρέη ταῦτα ἐπαγιώθησαν ἀπὸ τοῦ 1918—1930, ἐκ τούτου δὲ τὸ δημόσιον χρέος τῆς Νοτιοσλαυΐας ηὔξησε κατὰ 19 δισεκατομμύρια καὶ 300 ἑκατομμύρια δηναρίων (44.3 % τοῦ συνολικοῦ σημερινοῦ δημοσίου χρέους τῆς Νοτιοσλαυΐας). Τὸ πρὸς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας χρέος, ἀνερχόμενον εἰς 62.850.000 δολλάρια, καθωρίσθη διὰ τῆς συμφωνίας τῆς 3ης Μαΐου 1926, εἶναι δὲ πληρωτέον ἐντὸς 62 ἐτῶν (1926—1987) διὰ τῆς καταβο-

Digitized by Google

Digitized by Google

Ἄποψις τῆς λίμνης καὶ τῆς πόλεως Ἀχρίδος ἐν Σερβίᾳ.

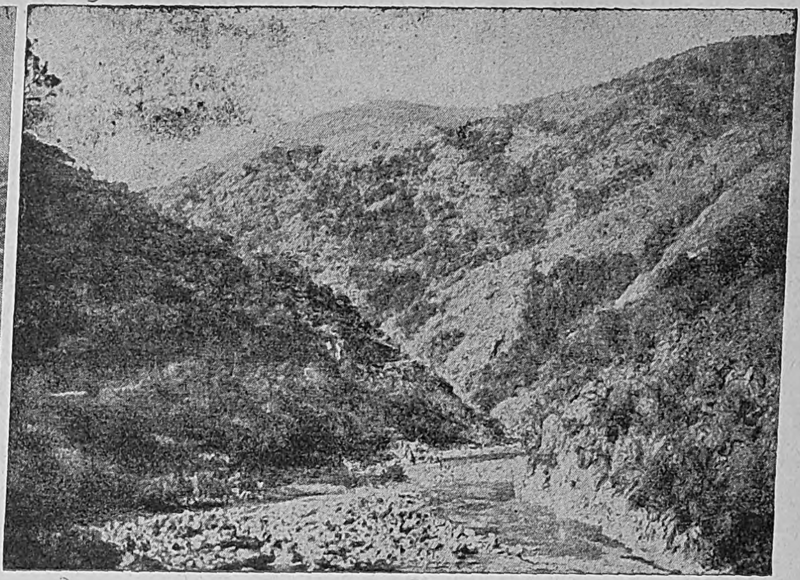

Ἡ κοιλὰς τοῦ ποταμοῦ Ἰμπάρ.

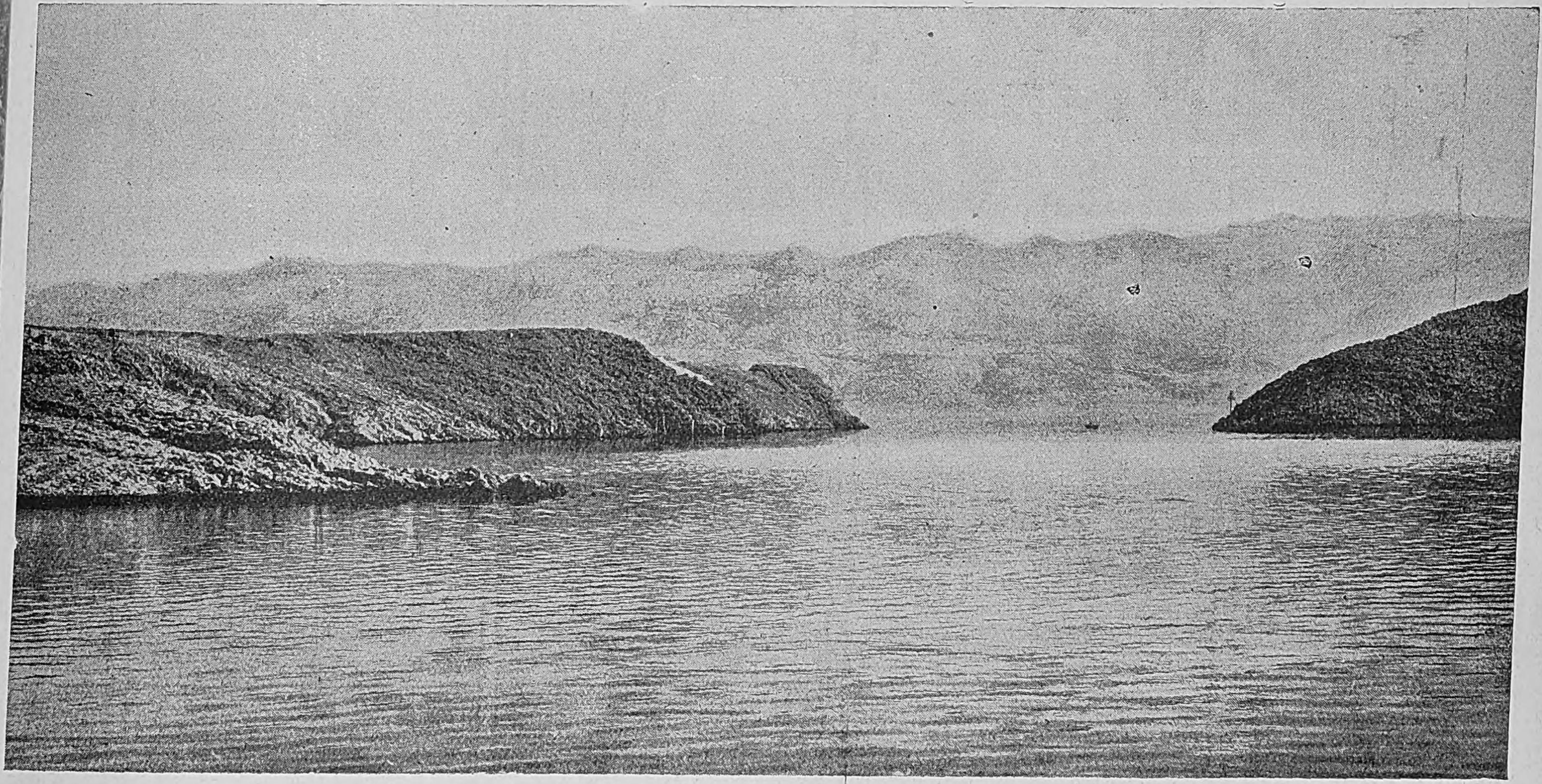

Ὁ πορθμὸς τῆς Μορλάκκας ἐν Δαλματίᾳ.

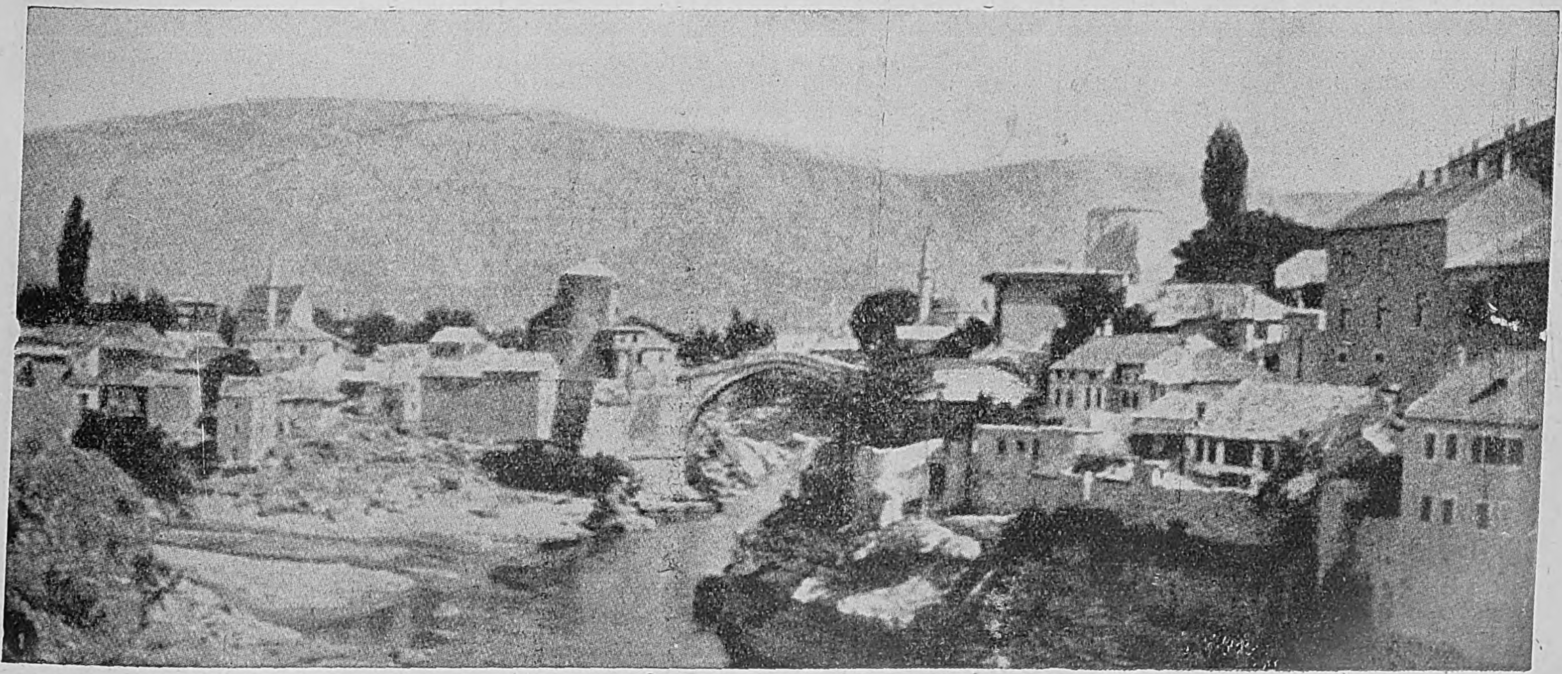

Ἄποψις τοῦ Μόσταρ, πρωτευούσης τῆς Ἐρζεγοβίνης

Digitized by Google

λῆς ἐτησίων δόσεων, τῶν ὁποίων τὸ ἄθροισμα θὰ ἀνέλθῃ εἰς 95.176.000 δολλάρια. Ὡς κάλυμμα ἐδόθησαν εἰς τὴν ἀμερικανικὴν κυβέρνησιν ταμειακὰ γραμματια, ἅτινα εἶναι ἄτοκα μέχρι τῆς 15ης Ἰουνίου 1937, μεθ' ὃ φέρουσι τόκον ἀρχίζοντα ἀπὸ 1.80 % καὶ αὐξανόμενον βαθμιαίως μέχρι 3 ½ %. Αἱ ἐτήσιαι δόσεις ἀνέρχονται σήμερον εἰς 200.000 δολλάρια, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1931 αὐξάνουσι κατὰ 25.000 δολλάρια τὸ ἔτος μέχρι τοῦ 1938 καὶ κατόπιν ἔτι περισσότερον. Τὸ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν πολεμικὸν χρέος καθωρίσθη διὰ τῆς συμφωνίας τῆς 9ης Αὐγούστου 1927 εἰς 25.541.428 λίρας στερλίνας, ἐξοφλητέας ἐντὸς 62 ἐτῶν δι' ἐξαμηνιαίων δόσεων ἀπὸ 150.000 μέχρις 600 000 ἐτησίως), ὧν τὸ ἄθροισμα θ' ἀνέλθῃ εἰς 32.800.000 λίρας στερλίνας. Τέλος τὸ πρὸς τὴν Γαλλίαν πολεμικὸν χρέος καθωρίσθη διὰ τῆς συμφωνίας τῆς 20ῆς Ἰανουαρίου 1930 (ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς 2ας συνδιασκέψεως τῆς Χάγης, ἥτις συνῆλθε πρὸς παραδοχὴν τοῦ σχεδίου Γιούγκ), καθ' ἣν ἡ Νοτιοσλαυΐα θέλει καταβάλλει εἰς τὴν Γαλλίαν 37 ἐτησίας δόσεις (1929—1966), συμπιπτούσας πρὸς τὴν πρώτην περίοδον τῶν γερμανικῶν ἐπανορθώσεων κατὰ τὸ ἀνωτέρω σχέδιον Γιούγκ. Αἱ δόσεις ἄρχονται ἀπὸ 3.153.157 γαλλικῶν φράγκων (τῷ 1929) καὶ φθάνουσιν εἰς 37.636.131 φρ. γαλλ. κατ' ἔτος. Ἡ τελευταία δόσις (1966) εἶναι 18.818.065 φρ.

Εἰς τὸ πρὸς τὴν Γαλλίαν πολεμικὸν χρέος δέον νὰ προστεθῇ τὸ εἰς τὴν Γαλλίαν πληρωτέον περιπλέον ποσὸν τῶν εἰς τὴν Νοτιοσλαυΐαν καταβαλλομένων γερμανικῶν ἐπανορθώσεων, αἵτινες δίδονται εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ἔναντι τοῦ νοτιοσλαυϊκοῦ πολεμικοῦ χρέους. Τὸ περιπλέον τοῦτο ποσὸν θέλει καταβάλλεσθαι εἰς τὴν Γαλλίαν ἐπὶ 37 ἔτη καὶ εἰς δόσεις ποικιλλούσας ἀπὸ 1.530.737 γαλλ. φρ. μέχρις 60.166.609 γαλλ. φρ., θέλει δὲ ἀποτελέσει συνολικὸν ποσὸν 962.799.704 γαλλ. φρ.

Τέλος, διὰ τῆς συμφωνίας τῆς 8ης Αὐγούστου 1927 καθωρίσθη τὸ λεγόμενον χρέος τῆς Ἀρωγῆς (Relief) πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, Αὐστραλίαν, Δανίαν, Γαλλίαν, Ὁλλανδίαν, Νορβηγίαν, Σουηδίαν καὶ Ἑλβετίαν, προερχόμενον ἐκ τῆς κατὰ τὰ τέλη τοῦ Παγκοσμίου πολέμου δοθείσης χρηματικῆς βοηθείας εἰς τὴν Νοτιοσλαυΐαν πρὸς κάλυψιν ἐπειγουσῶν αὐτῆς ἀναγκῶν. Τὸ χρέος τοῦτο ὡρίσθη εἰς 2.068.843 λίρας στερλίνας πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, θὰ ἀποσβεσθῇ δὲ μέχρι τοῦ 1941 δι' ἐξαμηνιαίων δόσεων, τῶν ὁποίων τὸ ἄθροισμα θ' ἀποτελέσῃ 3.105.848 λίρας στερλίνας.

Τὰ σημερινὰ πολεμικὰ χρέη τῆς Νοτιοσλαυΐας ἀνέρχονται εἰς 1.154.114.047 δολλ. καὶ 962.799.704 γαλλ. φράγκα.

Τὸ ἐκ τῆς Αὐστροουγγαρίας ὑπὸ τῆς Νοτιοσλαυΐας ὡς διαδόχου κράτους κληρονομηθὲν χρέος ἀνήρχετο εἰς 218.937.955 κορώνας καὶ 21.693.450 αὐστριακὰ φλωρίνια, ἐξ ὧν μετὰ τὰς μέχρι τοῦδε πληρωμὰς ὑπολείπονται 212.406.872 κορῶναι καὶ 21.464.450 φλωρίνια. Τέλος τὰ ἀναληφθέντα χρέη τοῦ Μαυροβουνίου ἀνήρχοντο εἰς 239.800 λίρας στερλίνας καὶ 12.784.060 γαλλ. φρ., ἐξ ὧν ὑπελείφθησαν σήμερον 206.640 λίρ στερλ. καὶ 7.731.812 γαλλ. φράγκα.

Τὰ μεταπολεμικὰ χρέη συνήφθησαν τὰ μὲν ἐσωτερικὰ χάριν ὁδικῶν καὶ ἄλλων ἔργων, ὡς καὶ ἀποζημιώσεων εἰς ἰδιώτας, τὰ δὲ ἐξωτερικὰ πρὸς κατασκευὴν τῆς ἐκ Βελιγραδίου εἰς τὴν Ἀδριατικὴν σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, διὰ τὴν ἐξαγορὰν τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ἐν Νοτιοσλαυΐᾳ τμήματος τῶν τέως Ἀνατολικῶν σιδηροδρόμων, δι' ἀγορὰς ἐν Γαλλίᾳ κτλ.

Οὕτω τὰ ὑπολειπόμενα τῷ 1930 μεταπολεμικὰ χρέη τῆς Νοτιοσλαυΐας εἶχον ὡς ἑξῆς:

Ἐσωτερικὰ........................	5.331.379.000	δηνάρια
Ἐξωτερικὰ........................	66.931.344	δολλάρια
»	354.982.149	φράγκα

Τὸ συνολικὸν πάγιον χρέος τῆς Νοτιοσλαυΐας ἀνήρχετο τῇ 31 Δεκεμβρίου 1918 εἰς 856.000.000 φρ. χρ., τῇ δὲ 30 Ἰουνίου 1930 εἰς 3.976.000.000 φράγκα χρυσᾶ.

Διὰ τὴν ὑπηρεσίαν δὲ αὐτοῦ προεβλέποντο: εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ 1919—1920 53.600.000 δην. καὶ εἰς τὸν τοῦ 1930—1931 1.128.586.572 δην. Ἑπομένως τὸ τοκοχρεολύσιον τοῦ συνολικοῦ δημοσίου χρέους ἀνήρχετο τῷ 1919—1920 εἰς τὰ 3.40 % τοῦ ὅλου προϋπολογισμοῦ, τῷ δὲ 1930—1931 εἰς τὰ 13 ¼ % αὐτοῦ.

Μειονότητες. Τὸ δικτατορικὸν καθεστὼς τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐκανόνισε δι' εἰδικῶν νόμων καὶ τὰ τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τῆς ἑβραϊκῆς, κυρίως ὅμως τῆς πολυαριθμοτέρας, ἥτις εἶναι ἡ μουσουλμανική. Ὁ περὶ διοικήσεως τῆς θρησκευτικῆς μουσουλμανικῆς κοινότητος νόμος ἐξεδόθη τῇ 1ῃ Φεβρουαρίου 1930. Κατὰ τοῦτον ἅπαντες οἱ Μουσουλμᾶνοι τοῦ βασιλείου τῆς Νοτιοσλαυΐας ἀποτελοῦσιν ἀνεξάρτητον θρησκευτικὴν κοινότητα, ἔχουσαν ὡς ἀνώτατον θρησκευτικὸν ἀρχηγὸν τὸν ρεῒς-οὐλ-οὐλεμᾶ (ἀρχηγὸν ἢ πρόεδρον τῶν οὐλεμάδων ἢ ἱερονομολόγων). Ἡ δημοσία ἐξάσκησις τῆς θρησκείας εἶναι ἐξησφαλισμένη. Ἡ κοινότης θὰ ὀργανώσῃ καὶ διευθύνῃ ἀνεξαρτήτως τὰς πνευματικὰς ὑποθέσεις της ὡς καὶ τὴν διοίκησιν τῶν θρησκευτικῶν περιουσιῶν καὶ τῶν εὐαγῶν ἱδρυμάτων της (βακουφίων). Ὄργανα τῆς κοινότητος εἶναι τὸ συμβούλιον (μετζλίς), ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ὁποίου εἶναι εἷς ἰμάμης, αἱ περιφερειακαὶ ἐπιτροπαὶ τῶν βακουφίων, αἱ μουφτεῖαι, τὰ συμβούλια τῶν οὐλεμάδων (μετζλίσι-οὐλεμᾶ) Σκοπίων καὶ Σαραγέβου, ἡ ἐν Βελιγραδίῳ ἑδρεύουσα ἀνωτάτη θρησκευτικὴ διεύθυνσις, ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ρεῒς-οὐλ-οὐλεμᾶ. Οὗτος, ἐκλεγόμενος συμφώνως πρὸς εἰδικὸν νόμον, διορίζεται ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, ὡς καὶ τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου τῶν οὐλεμάδων καὶ οἱ μουφτῆδες, προτάσει τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ. Ἄλλοτε ὁ ρεῒς-οὐλ-οὐλεμᾶ, ἑδρεύων ἐν Βοσνίᾳ, ἐλάμβανεν (ἀπὸ τῆς εἰς τὴν Αὐστροουγγαρίαν προσαρτήσεως καὶ τῆς σχετικῆς μετὰ τῆς Τουρκίας συνθήκης τοῦ 1909) τὴν θρησκευτικὴν ἔγκρισιν τοῦ διορισμοῦ του (τὸν λεγόμενον μενσοὺρ ἢ μουρασελὲ) παρὰ τοῦ σεϊχουλισλάμου τῆς Τουρκίας. Καταργηθέντος ὅμως ἤδη ἐν Τουρκίᾳ τοῦ σεϊχουλισλαμικοῦ ἀξιώματος, τὴν θρησκευτικὴν ἔγκρισιν τοῦ ρεῒς-οὐλ-οὐλεμᾶ Νοτιοσλαυΐας δίδει συμβούλιον εἰδικόν, συγκαλούμενον ἐν Βελιγραδίῳ καὶ ἀποτελούμενον ἐκ τῶν μελῶν τῶν δύο συμβουλίων τῶν οὐλεμάδων, τριῶν ἀντιπροσώπων τῶν βακουφικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν συμβουλίων καὶ ὅλων τῶν μελῶν τῶν δύο ἀνωτέρων ἱεροδικείων. Ἡ μουσουλμανικὴ κοινότης καὶ τὰ ἀνωτέρω ἀναφερόμενα ὄργανα αὐτῆς εἶναι νομικὰ πρόσωπα, ἀπολαύοντα ὅλων τῶν εἰς τοιαῦτα ἀνεγνωρισμένων δικαιωμάτων. Προβλέπεται ἐν τῷ νόμῳ ἡ ἵδρυσις ἀνωτάτου μουσουλμανικοῦ ἱεροσπουδαστηρίου (πανεπιστημίου). (Τὰ περὶ διδασκαλίας μειονοτήτων βλ. ἀνωτέρω: *Ἐκπαίδευσις*.)

Στρατός, στόλος. Κατὰ τὸν νόμον τῆς 6ης Ἰουνίου 1923 ἡ ὑπὸ τὰς σημαίας στρατιωτικὴ θητεία ὡρίσθη εἰς 18 μῆνας, ἡ δὲ ὅλη στρατιωτικὴ θητεία διαρκεῖ ἀπὸ 21 μέχρι 40 ἐτῶν εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν καὶ ἀπὸ 40 μέχρι 50 ἐτῶν εἰς τὴν ἐφεδρείαν. Ἡ χώρα διαιρεῖται εἰς 6 στρατιωτικὰς περιφερείας. Ἀνώτατος ἀρχηγὸς τῶν πολεμικῶν δυνάμεων τῆς χώρας εἶναι ὁ βασιλεύς, ἀνωτάτη δὲ διοίκησις τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν. Ἀνώτατον πολεμικὸν συμβούλιον ὀργανώνει τὰ τῆς ἀμύνης της χώρας. Ἡ ἐν καιρῷ εἰρήνης δύναμις τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς (περίπου 7.052 ἀξιωματικοί, 8.393 ὑπαξιωματικοὶ καὶ 95.000 ἄνδρες) ἀποτελεῖται ἐκ 17 μεραρχιῶν πεζικοῦ καὶ 4 ἱππικοῦ, ἐκ 58 συνταγμάτων (154 ταγμάτων) πεζικοῦ, 10 ἱππικοῦ, 36 ἐλαφροῦ πυροβολικοῦ, 6 βαρέος πυροβολικοῦ μὲ 195 πυροβολαρχίας ἐν συνόλῳ καὶ 1 σιδηροδρομικῶν, 15 ταγμάτων μηχανικοῦ, 1 συντάγματος αὐτοκινήτων (ἐκ 30 λόχων). Ἐπιπροσθέτως ἱδρύθη ἀεροπορικὸς στόλος μὲ 6 ἀεροπορικὰ συντάγματα καὶ 18 στολίσκους ἀεροπλάνων.

Ἐν καιρῷ πολέμου δύνανται νὰ παραταχθῶσιν ὑπὲρ τὰ 2.000.000 ἀνδρῶν. Ὁ στόλος ἀπετελέσθη ἀρχικῶς ἐκ τοῦ εἰς τὴν Νοτιοσλαυΐαν ἐπιδικασθέντος μέρους τοῦ στόλου τῆς καταρρευσάσης αὐστροουγγρικῆς μοναρχίας, ἤτοι ἐκ 2 νέων καὶ δύο παλαιοτέρων θωρηκτῶν, ποταμίων κανονιοφόρων διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Δουνάβεως (450 τόννων ἡ μία καὶ 550 ἡ ἄλλη) καὶ 12 παλαιῶν τορπιλλοβόλων. Τῷ 1926 ἡ Νοτιοσλαυΐα ἠγόρασεν ἀπὸ τὴν Γερμανίαν τὸ μικρὸν εὔδρομον «Niobe» (2.900 τόννων, ναυπηγηθὲν τὸ 1899), ἔχει δὲ 4 νέα ὑποβρύχια 600—1000 τόννων, ναυπηγήσεις 1927, ἓν ἀεροπλανοφόρον (2.000 τόννων) καὶ τινα μικρότερα σκάφη ὑπηρεσιας. Προσωπικὸν 256 ἀξιωματικοί, 2.000 ὑπαξιωματικοὶ καὶ ναῦται. Ἐφεδρεία 164 ἀξιωματικοὶ καὶ 570 ὑπαξιωματικοὶ καὶ ναῦται. Ν. Μ.

Νόμισμα. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1931 εἰσήχθη ὡς νομισματικὸν σύστημα ὁ μονομεταλλισμὸς χρυσοῦ. Ὡς νομισματικὴ μονὰς ὡρίσθη τὸ χρυσοῦν *δηνάριον* (dinar), περιέχον 0,0265 γραμμάρια καθαροῦ χρυσοῦ, οὕτως ὥστε 1 χιλιόγρ. καθαροῦ χρυσοῦ περιέχει 37.735,85 δην. Δὲν ἐκόπησαν χρυσᾶ νομίσματα, ἀλλὰ κυκλοφοροῦσι τραπεζογραμμάτια ἀνταλλασσόμενα πρὸς χρυσὸν ἢ συνάλλαγμα εὑρισκόμενον ἐν ἰσοτιμίᾳ πρὸς τὸ ἄρτιον. Ἰσοτιμία: 1 $=276,31 δην., 1 δην.=1,3571 δραχ., 1 δραχ. 0,7368 δην. Τ. Κ.

— [ΣΤΡΑΤ. ΓΕΩΓΡ.] Ἐκ τῶν περιβαλλόντων τὴν *Νοτιοσλαυΐαν* κρατῶν ἐκπηγάζει ὅτι αὐτὴ ἀπὸ στρατηγικογεωγραφικῆς ἀπόψεως ἐξεταζομένη ὑποχρεοῦται νὰ παρακολουθῇ πᾶσαν ἀναφυησομένην πολιτικὴν περιπλοκήν, διότι ἄμεσα συμφέροντα ταύτης δύνανται νὰ παραβλαφθῶσιν, εἴτε ἐὰν τὰ ὅμορα κράτη ἐνεργήσωσι μεμονωμένα, εἴτε ἐν συνδυασμῷ μετ' ἄλλων διὰ τὴν μετατροπὴν τῶν διὰ τῶν συνθηκῶν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ὁρισθεισῶν διατάξεων. Ἀλλὰ καὶ ἡ βοήθεια ἣν δύναται νὰ παράσχῃ εἶναι μεγάλη, πρῶτον λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως ταύτης καὶ τῆς διαρρυθμίσεως τῶν συνόρων αὐτῆς, ἔν τε τῇ Κεντρῴᾳ Εὐρώπῃ καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ χερσονήσῳ, καὶ δεύτερον λόγῳ τῆς ἀξιολόγου πολεμικῆς δυνάμεως, ἣν δύναται ἐν ἀνάγκῃ νὰ παράσχῃ εἰς φίλα πρὸς αὐτὴν ἔθνη ἐν μελλούσῃ τινὶ περιπλοκῇ ἐναντίον κοινῶν ἀντιπάλων.

Διὰ τῶν κοιλάδων τοῦ Δραύου καὶ Σαύου διανοίγονται αἱ συντομώτεραι ὁδοὶ ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Μέσου Δουνάβεως πρὸς τὴν Ἰταλίαν καὶ Αὐστρίαν. Διὰ τῆς κυριότητος τῶν δύο ὀχθῶν τοῦ Δουναβεως ἀπὸ τοῦ κατάρρου τῆς οὐγγρικῆς πόλεως Μοχὰτς μέχρι τῆς πόλεως Γραδιστιέ, εἰς τὸν κατάρρουν τῆς σερβικῆς πόλεως Βάζιας κειμένης, καὶ διὰ τῆς κατοχῆς τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως ἀπὸ τῆς ἄνω πόλεως μέχρι τῆς συμβολῆς τοῦ σερβικοῦ ποταμοῦ Τιμὸκ εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως δύναται ἡ Νοτιοσλαυΐα νὰ διακόψῃ τὴν ποταμοπλοΐαν τῆς μεγάλης ταύτης ἀρτηρίας τῆς συγκοινωνίας, τῆς φερούσης εἰς ἐπικοινωνίαν ἀπὸ τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ μέχρις Εὐξείνου Πόντου πλεῖστα κράτη καὶ νὰ παρεμποδίσῃ τὰ προϊόντα τούτων νὰ ἐπικοινωνήσωσι διὰ τοῦ Εὐξείνου μετὰ τοῦ λοιποῦ κόσμου, ἐπιφέρουσα διὰ τούτου ζημίαν κολοσσιαίων ἐμπορικῶν συμφερόντων. Διὰ τῆς κατοχῆς τῆς κοιλάδος τοῦ κυρίως Μοράβα καὶ τοῦ παραποτάμου τούτου Νισάβα δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ πρὸς τὴν Βουλγαρίαν, διὰ δὲ τῆς κατοχῆς τοῦ ὑψιπέδου τῆς Σόφιας νὰ καταστῇ κυρία τῆς ἐνάρξεως τῶν κοιλάδων Ἴσκερ, Ἕβρου καὶ Στρυμόνος, ἤτοι τοῦ σημείου ἐκείνου, οὗτινος τὴν στρατηγικὴν ἀξίαν κατανοήσας καὶ αὐτὸς ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς κατοχῆς τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, προὐτίθετο νὰ καταστήσῃ πρωτεύουσαν τοῦ ἀνατολικοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους.

Διὰ τῆς κατοχῆς τῆς κοιλάδος τοῦ Τιμὸκ δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ πρὸς τὸ Βιδδίνιον καὶ ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὸν Κάτω Δούναβιν, ἐπιχείρησιν ἣν πολλάκις ἀνέλαβε τὸ σερβικὸν κράτος κατὰ τοὺς πολέμους 1835 καὶ 1913, ὡς καὶ ὁ στρατὸς τῆς Ἀνατολῆς τῆς Ἀντὰντ κατὰ τὸ 1918 (βλ. λ. *Βιδδίνιον*), παραλειπομένων τῶν προγενεστέρων στρατιωτικῶν ἐνεργειῶν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Τιμὸκ καὶ Βιδδινίου, αἵτινες ἔχουσι τὸ μέγα πλεονέκτημα τῆς ἀποφυγῆς τῆς διαβάσεως τῶν Βαλκανίων ὀρέων διὰ πᾶσαν ἐνέργειαν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Κάτω Δουνάβεως.

Διὰ τῆς κατοχῆς τοῦ βουλγαρικοῦ ἢ ἀνατολικοῦ Μοράβα καὶ ἐν συνδυασμῷ ἐπιχειρήσεων διὰ τῶν κοιλάδων τοῦ Ἰβάρ, παραποτάμου τοῦ σερβικοῦ *Μοράβα* (βλ. λ.) καὶ τοῦ Λίμ, παραποτάμου τοῦ βοσνιακοῦ *Δρίνα* (βλ. λ.), δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ διὰ τοῦ σερβικοῦ τμήματος τοῦ Ἀξιοῦ (Βαρδάρη) πρὸς τὸν Κάτω Ἀξιόν. Εἶναι δὲ γνωστὸν πόσον ἡ διπλωματία τῆς τέως δυαδικῆς μοναρχίας ἀντενήργει νὰ περιέλθῃ ἡ περιοχὴ αὕτη, τῆς τέως ἐπαρχίας τοῦ Νοβιπαζάρ, εἰς χεῖρας εἴτε τῶν Σέρβων ἢ ἄλλου τινὸς πλὴν εἰς ἑαυτήν.

Διὰ τῆς πλεονεκτικῆς χαράξεως τῶν πρὸς τὴν Βουλγαρίαν νοτιοανατολικῶν συνόρων, ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Στρυμόνος καὶ διὰ τῆς κατοχῆς μεγάλου τμήματος τῆς κοιλάδος τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ Στρώμνιτσα, ἡ Νοτιοσλαυΐα ἐξησφάλισε τὰς τε σιδηροδρομικὰς καὶ ὁδικὰς αὐτῆς συγκοινωνίας μέχρι τῆς Γευγελῆς, διὰ τοῦ ἄνω καὶ μέσου Βαρδάρη, ὡς ἐπίσης δύναται νὰ ἀπειλήσῃ πλευρικῶς πᾶσαν ἐπιχείρησιν τῆς Βουλγαρίας διὰ τοῦ Στρυμόνος πρὸς νότον.

Διὰ τῆς κατοχῆς τῶν κοιλάδων τοῦ Λευκοῦ καὶ Μέλανος ἀλβανικοῦ *Δρίνου* (βλ. λ.) δύναται ἡ Νοτιοσλαυΐα διὰ συγκλινουσῶν γραμμῶν ἐπιχειρήσεων, καὶ μάλιστα ἐν συνδυασμῷ μετὰ κινήσεων ἀπὸ τοῦ μαυροβουνιωτικοῦ ποταμοῦ Μοράτσα (βλ. λ. *Μαυροβούνιον*), νὰ ἐνεργήσῃ πρὸς τὴν Ἀλβανίαν.

Τέλος, διὰ τῆς κατοχῆς τῆς ἐν Ἀδριατικῇ θαλάσσῃ νοτιοσλαυϊκῆς ἀκτῆς ἀπὸ τοῦ λιμένος Μπάρος (Baros), παρὰ τὸ Φιοῦμε, μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ ἐκχυτοῦ ποταμοῦ Μπογιάνα τῆς λίμνης τοῦ Σκούταρι (κατόπιν τῶν συνθηκῶν Ραπάλλο 1920 καὶ Ρώμης 1924) καὶ διὰ τῶν πολυπληθῶν ὀχυρῶν κήσων τῶν εὑρισκομένων κατὰ μῆκος τῆς ἄνω ἀκτῆς ὡς καὶ διὰ τῶν ἀρίστων λιμένων Ζάρα, Σεμπένικο, Σπαλάτο, Ραγούζα, Κάτταρο καὶ Ἀντίβαρι ἀπέκτησε ναυτικὴν βάσιν ἀρίστην ἐν τῷ βορείῳ τμήματι τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους.

Ν. Ι. ΚΟΚΙΔΗΣ

— [ΙΣΤΟΡ.] Ἡ ἱστορία τῆς σημερινῆς Νοτιοσλαυΐας ὡς κράτους ἄρχεται, κυρίως εἰπεῖν, ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ νοτιοσλαυϊκοῦ βασιλείου (ὑπὸ τὸ ὄνομα: Βασίλειον τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων), ἤτοι ἀπὸ τῆς 1ης Δεκεμβρίου 1918, ὅτε ὁ ἀντιβασιλεύων ἐν Σερβίᾳ πρίγκιψ Ἀλέξανδρος Καραγεώργεβιτς, ὁ σήμερον βασιλεύς, ὑπείκων εἰς ψήφισμα τοῦ «Νοτιοσλαυϊκοῦ ἐθνικοῦ συμβουλίου», ἀνέλαβεν ἐπισήμως τὴν ἀντιβασιλείαν καὶ ἐπὶ τῶν εἰς ἓν ἑνιαῖον βασίλειον ἑνωθεισῶν χωρῶν, ἤτοι τῶν ὑπὸ Νοτιοσλαύων οἰκουμένων καὶ τέως ὑπὸ τὴν Αὐστρίαν καὶ Οὐγγαρίαν τελουσῶν χωρῶν, καὶ τοῦ τέως βασιλείου τοῦ Μαυροβουνίου. Ἀλλ' εἰς τὴν νοτιοσλαυϊκὴν ἱστορίαν δέον νὰ περιληφθῇ καὶ ἡ φιλολογικὴ κατ' ἀρχὰς καὶ πολιτικὴ κατόπιν κίνησις, κορωνὶς τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ ἐθνικὴ ἕνωσις τῶν Νοτιοσλαύων, εἰς οὓς ἰδεολόγοι τινὲς τῆς νοτιοσλαυϊκῆς μεγάλης ἰδέας ἐν Κροατίᾳ καὶ Σερβίᾳ ἤθελον νὰ περιλάβωσι καὶ τοὺς Βουλγάρους.

Τὰ πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου. Πρώτη νύξις περὶ Νοτιοσλαύων ἤρχισε νὰ γίνεται περὶ τὰ τέλη

Digitized by Google

τοῦ ΙΗ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ L. Schlözer. Πρὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ Νοτιοσλαῦοι, ἂν καὶ ζῶντες ἀπὸ χιλίων περίπου ἐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους Τρίγλαβ πρὸς Δ. μέχρι Θράκης πρὸς Α., ἐφαίνοντο ἀνήκοντες εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν λαῶν ἐκείνων, οἵτινες δὲν ἔχουν ἱστορίαν, διότι ἐστέναζον ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν. Ἀφοῦ ἠγωνίσθησαν ἐπὶ ἓν τέταρτον αἰῶνος ὅπως ἀνακόψουν τὴν πρὸς τὴν Εὐρώπην προέλασιν τῶν Τούρκων, οἱ Σέρβοι ὑπέκυψαν κατὰ τὴν ἱστορικὴν μάχην τοῦ Κοσσυφοπεδίου (15 Ἰουνίου 1389). Οἱ βορειότεροι ὅμως Νοτιοσλαῦοι, οἱ Σλοβῆνοι (Σλοβένοι), οἱ ἄλλως ἐν τῇ ἱστορίᾳ γνωστοὶ ὡς Βένδοι (Winden ἢ Wenden γερμανιστί), εἶχον ὑποταγῆ ἤδη ἀπὸ τοῦ Ζ' καὶ Η' μ. Χ. αἰῶνος εἰς τοὺς ἐκ Β. καὶ Δ. πρὸς τὰ ΝΑ. προελαύνοντας γερμανικοὺς λαούς. Ὅταν κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΣΤ' αἰῶνος σλαυϊκοὶ λαοὶ εἰσεχώρησαν εἰς τὰς κοιλάδας τῶν Ἄλπεων, ἐν Καρνιολίᾳ, Καρινθίᾳ καὶ Στυρίᾳ, συνήντησαν πρῶτον τοὺς Βαυαροὺς καὶ κατόπιν τοὺς Φράγκους Καρόλου τοῦ Μεγάλου. Οἱ Γερμανοὶ κόμιτες, βαρῶνοι καὶ ἱππόται κατέλαβον τότε τὰς γαίας τῶν Σλαύων χωρικῶν καὶ ἐγκατέστησαν τὴν φεουδαρχικὴν κυριαρχίαν των ἐπὶ τῶν Σλοβένων (Σκλαβηνῶν), τοὺς ὁποίους ὑπεδούλωσαν, καταλαβόντες τὴν θέσιν τῶν τέως Σλαύων χωροδεσποτῶν, χρησιμοποιοῦντες τοὺς χωρικοὺς διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς. Εἰς ἀνάμνησιν ἴσως τῆς σλαυϊκῆς περιόδου διετηρήθη κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν μετὰ τῶν Σλαύων ἐπικοινωνίαν τῶν Γερμανῶν ἡ σλοβενικὴ γλῶσσα, ἡ ἄλλως λεγομένη τότε βενδικὴ (windisch). Μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΖ' αἰῶνος οἱ εὐγενεῖς ὤμνυον τὸν ὅρκον τῆς πίστεως σλοβενιστί, γενικῶς ὅμως ἡ σλοβενικὴ γλῶσσα περιεφρονεῖτο ὡς ἡ γλῶσσα τῶν χειρωνάκτων καὶ τῶν γεωργῶν, ἐνῷ ἡ γερμανικὴ ἐθεωρεῖτο ἡ γλῶσσα τῆς ἀριστοκρατίας καὶ τῶν ἀνωτέρων κοινωνικῶν τάξεων. Βαθμιαίως οἱ Σλοβένοι περιέπεσαν εἰς οἰκονομικὴν ἀνέχειαν, ἐπιδεινωθεῖσαν καὶ ἐκ τῶν συχνῶν ἐπιδρομῶν τῶν Τούρκων. Τὴν πτέρναν τῶν ἐξ Ἀσίας ἐπιδρομέων ᾐσθάνοντο ἔτι χειρότερον οἱ Κροᾶται, οἵτινες, ἔχοντες ἴδιον ἀνεξάρτητον κράτος κατὰ τὸν μεσαίωνα, ἐκυβερνήθησαν κατόπιν ὑπὸ τῆς ἐν Οὐγγαρίᾳ βασιλευσάσης ἀνδηγαυϊκῆς κατ' ἀρχὰς καὶ κατόπιν τῆς κυρίως οὐγγρικῆς δυναστείας τῶν Arpad, ἀποτελοῦντες φεουδαρχικὴν κρατικὴν ὀργάνωσιν, τῆς ὁποίας τὰ ὑπόλοιπα τῶν ὑπολοίπων (reliquiae reliquiarum), ὡς ἐλέχθη τότε, τοῦ τέως βασιλείου τῆς Κροατίας, Σλαβονίας καὶ Δαλματίας ὑπέκυψαν εἰς τοὺς Τούρκους μετὰ τὴν μάχην τῆς Κρμπάβα (1493). Μετὰ τὴν μεγάλην μάχην τῆς Μόχατς (Mohacz), καθ' ἣν οἱ Οὔγγροι ὑπέκυψαν εἰς τοὺς Τούρκους (1526), οἱ Κροᾶται καὶ οἱ Σλοβένοι ἔστρεψαν τὰ βλέμματα πρὸς τοὺς Ἀψβούργους τῆς Βιέννης. Κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμὰν τοῦ Νομοθέτου (1527) οἱ Κροᾶται ἐξέλεξαν βασιλέα αὐτῶν τὸν αὐτοκράτορα Φερδινάνδον. Τὸ ἀνθρώπινον τεῖχος, τὸ ὁποῖον ἀπεπειράθησαν τότε νὰ ἱδρύσωσιν οἱ Ἀψβουργίδαι κατὰ τοῦ τουρκικοῦ κινδύνου, ἀπετελέσθη κατὰ μέγα μέρος ἐκ Νοτιοσλαύων, εἰς δὲ τὴν Κροατίαν ἐδόθη τότε τὸ τιμητικὸν ὄνομα antemurale Christianitatis (προτείχισμα τοῦ Χριστιανισμοῦ) καὶ ἐμορφώθη οὕτω βαθμιαίως ὁ στρατιωτικῶς ἠσκημένος κροατικὸς λαός, ὅστις ἀπετέλει σπουδαῖον παράγοντα τοῦ στρατοῦ τῶν Ἀψβούργων.

Αἴσθημα ἐθνικῆς ἀλληλεγγύης καὶ ἑνότητος τῶν Νοτιοσλαύων δὲν ἀνεπτύχθη οὔτε κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους μεταξὺ τῶν λαῶν τῶν ἀνεξαρτήτων νοτιοσλαυϊκῶν βασιλείων, οὔτε κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς δουλείας των, διότι ἡ περιοχὴ ἤλλασσε κύριον πολὺ συχνά. Τὸ βασίλειον τῆς Κραατίας ἐκυριάρχησε κάποτε μέχρι τοῦ ποταμοῦ Δρίνου ἐν Ἀλβανίᾳ, τὸ βασίλειον τῆς Βοσνίας ἐξετάθη μέχρι τῆς δυτικῆς Κροατίας καὶ Δαλματίας, τὸ μέγα σερβικὸν κράτος τοῦ Στεφάνου Δουσὰν ἔφθανε πρὸς Β. μέχρι τῆς Ραγούζης, ἐνῷ ἐπὶ Συμεὼν οἱ Βούλγαροι ἐκυριάρχησαν ὁλοκλήρου τῆς Σερβίας καὶ μέρους τῆς Βοσνίας καὶ Σλαβονίας. Ἐπὶ δὲ τουρκοκρατίας αἱ ὑπὸ Νοτιοσλαύων οἰκούμεναι χῶραι κατετμήθησαν τόσον, ὥστε οἱ τοῦ ἑνὸς τμήματος ἠγνόουν τοὺς Νοτιοσλαύους τοῦ ἄλλου.

Ἐν Κροατίᾳ ἑκάστη μικρὰ ἐπαρχία (κομιτεία) εἶχεν ἰδίαν σημαίαν καὶ ἴδιον θυρεόν, ἀποτελοῦσα οἱονεὶ ἴδιον κράτος, ἐνῷ αἱ μικραὶ αὐταὶ μονάδες κατετέμνοντο ἔτι περισσότερον εἰς τὰς ζαδρούγας (πατριάς), οὕτως ὥστε οἱ ἀπὸ τῶν πηγῶν τοῦ Ἰζόντσου μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἐκτεινόμενοι νοτιοσλαυϊκοὶ λαοί, θεωρούμενοι ὡς δουλοπάροικοι, πολὺ ἀπεῖχον ἀπὸ τοῦ νὰ ἔχωσιν ἰδίαν κοινὴν ἐθνικὴν συνείδησιν, ἐνῷ συγχρόνως ὑπὸ τὰς πιέσεις τῆς ὀσμανικῆς κυριαρχίας ἐσχηματίζετο καὶ μεταναστευτικὴ κίνησις κατὰ προτίμησιν πρὸς Β. Βούλγαροι διερχόμενοι τὸν Δούναβιν ἔφευγον πρὸς τὴν Βλαχίαν καὶ τὴν Βεσσαραβίαν, ἐνῷ ἐκ τῆς Παλαιᾶς λεγομένης Σερβίας καὶ τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας ἐστρέφοντο πρὸς τὰς κοιλάδας τοῦ Μοράβα καὶ τοῦ Δρίνου, ἐκ Βοσνίας δὲ καὶ Δαλματίας ἄλλοι πρὸς τὴν Δυτικὴν Σλαβονίαν καὶ τὴν Νότιον Οὐγγαρίαν. Πρόσφυγες ἐκ τῶν βουνῶν τῆς Ἑρζεγοβίνης καὶ τοῦ Μαυροβουνίου, οἱ λεγόμενοι Οὐσκόκοι, ἐνεφανίζοντο ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος εἰς τὰ Δ. τῆς Κροατίας καὶ τὰ Β. τῆς Δαλματίας μέχρι τῶν νήσων τῆς Ἀδριατικῆς καὶ ἀνεμιγνύοντο μετὰ τῶν Σλοβένων, χρησιμοποιούμενοι ὑπὸ τῶν Βενετῶν εἰς τοὺς κατὰ τῆς Τουρκίας πολέμους.

Ἐννοεῖται ὅτι ὑπὸ τοιαύτας ἐλεεινὰς συνθήκας ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις τῶν Νοτιοσλαύων ἦτο μηδαμινή. Ἐν τούτοις, ἐνῷ ἐν Βουλγαρίᾳ ἔντυπα βιβλία ἐνεφανίσθησαν μόλις μετὰ τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ὑπῆρχε σλαυϊκὸν τυπογραφεῖον ἐν Μαυροβουνίῳ, εἰς τὸ ὁποῖον ἐτυπώθη τῷ 1494 ἡ «Ὀκτώηχος». Εἰς δὲ τὴν Δαλματίαν, καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν Ραγούζαν (Ντουμπρόβνικ) ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος κάποια πνευματικὴ κίνησις, οὐχὶ πλέον ἐκκλησιαστική, ἥτις μετὰ δύο αἰῶνας ἐξεδηλώθη εἰς σημαντικὴν ἄνθησιν διὰ τῶν ποιητῶν Γκούντουλιτς, Πάλμοτιτς καὶ Δζῶρτζιτς, ἐμπνευσθεῖσα καὶ ἐκ τῶν λαϊκῶν ᾀσμάτων. Ἀφ' ἑτέρου ἐν Σλοβενίᾳ, ὅπου διεδίδετο ὁ προτεσταντισμός, ὡς ἐκδήλωσις οὐχὶ μόνον θρησκευτικῆς ἀλλὰ καὶ κοινωνικῆς μεταρρυθμίσεως, ἐξεδίδοντο σλοβενιστὶ βιβλία θρησκευτικά, ὡς ἐν Τυβίγγῃ τῷ 1550 τὸ «Abecedarium» καὶ «Κατήχησις εἰς βενδικὴν γλῶσσαν» ὑπὸ τοῦ Σλοβένου Πρίμοτς Τρούμπαρ μὲ τὸ ψευδώνυμον Philopatridus Illyricus καὶ τῷ 1584 μετεφράζετο ἡ Παλαιὰ καὶ Καινὴ Διαθήκη εἰς τὴν σλοβενικήν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐμάνθανον γράμματα πολλαὶ κατόπιν γενεαί.

Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἤρχισαν ἐκτυπούμενα τὰ πρῶτα βιβλία εἰς τὴν σερβο-κροατικὴν γλῶσσαν καὶ μὲ τὸ κυριλλικὸν ἀλφάβητον, εἰς δὲ τὸ γυμνάσιον τῆς Λάϊμπαχ (Λιουμπλιάνας) ἐδιδάσκετο ὀλίγον καὶ ἡ σλοβενικὴ καὶ ἱδρύοντο ἐν Κροατίᾳ τυπογραφεῖα. Κατὰ τὸν ἐπακολουθήσαντα ἀγῶνα τῶν Ἀψβούργων κατὰ τοῦ προτεσταντισμοῦ καὶ ἐν Σλοβενίᾳ, οἱ ἰησουῖται κατέστρεψαν μὲν τὰ σλοβενιστὶ ἐκτυπωθέντα σλοβενικὰ βιβλία, ἀλλ' ἐξέδωκαν οἱ ἴδιοι ἄλλα. Τῷ 1604 ἐξεδόθη ἐν Ρώμῃ ἡ πρώτη σλοβενικὴ γραμματικὴ ὑπὸ τὸν τίτλον «Institutionum linguae illyricae» καὶ ἱδρύθη ἐν Ρώμῃ τὸ «Collegium Illyricum». Οὕτως ἀρχίζει ἡ ἰλλυρικὴ λεγομένη περίοδος τῆς πνευματικῆς κινήσεως τῶν Νοτιοσλαύων.

Καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ αὐτοκράτειρα Μαρία-Θηρεσία καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωσὴφ ὁ Β' ἐπεχείρησαν τὴν πραγματοποίησιν ἐν Αὐστρίᾳ καὶ Οὐγγαρίᾳ ἑνιαίου κράτους μὲ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν διοικητικὴν γλῶσσαν, καὶ πάλιν δὲν κατωρθώθη ὁ καθ' ὁλοκληρίαν ἐκγερμανισμὸς τῶν σλαυϊκῶν πληθυσμῶν. Ὅτε τῷ 1773 ἠνοίχθη ἐν Λάϊμπαχ διδασκαλεῖον μὲ γλῶσσαν διδασκαλίας τὴν γερμανικήν, μόλις τὸ ἓν ἕκτον τῶν σπουδαστῶν εἶχε τὴν γερμανικὴν ὡς μητρικὴν γλῶσσαν, εἰς δὲ τὰ χωρία οἱ μαθηταὶ τῶν γραμματοδιδασκαλείων δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἐννοῶσι τὴν διδασκαλίαν εἰς τὴν γερμανικήν. Καὶ πάλιν τότε ἤρχισε νέα κίνησις περὶ τὴν λαϊκὴν σλαυϊκὴν γλῶσσαν, ἂν καὶ ἡ ὀρθογραφία της εἶχε λησμονηθῆ. Ὁ Αὐγουστῖνος μοναχὸς ἐξέδωκε τὴν «Κράνισκα Γραμμάτικα» (Γραμματικὴν τῆς καρνιολικῆς), τῷ δὲ 1777 ὁ ἰησουΐτης Gutsman ἐξέδωκεν ἐν Κλάγκενφουρτ «Βενδικὴν γραμματικὴν» (Windische Sprachlehre) γερμανιστὶ ὡς καὶ ἐγχειρίδιον μελισσοκομίας καὶ γεωργίας εἰς τὴν τότε βενδικὴν λεγομένην γλῶσσαν, δηλαδὴ εἰς τὴν σλοβενικήν, ἐνῷ ὁ ἐκ Καρνιολίας Βλάσιος Κουμερντάϋ, διδάσκαλος ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἀκαδημίᾳ Βιέννης, ὑπεδείκνυεν εἰς τὴν αὐστριακὴν κυβέρνησιν τὴν ἀνάγκην τῆς διδασκαλίας τῆς ἐγχωρίου γλώσσης πρὸς μόρφωσιν καλυτέρων στρατιωτῶν καὶ φορολογουμένων. Ἤθελε συγχρόνως νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἑνοποίησιν τῆς διαλέκτου τῶν Σλοβένων, τῶν Δαλματῶν καὶ τῶν Κροατῶν, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε νὰ κερδίσῃ εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην τὴν αὐστριακὴν κυβέρνησιν.

Μετά τινα ἔτη ὁ φραγκισκανὸς μοναχὸς Βαλεντῖνος Βόδνικ, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τοῦ πλουσίου ἰδιοκτήτου μεταλλείων βαρώνου Σιγισμόνδου Zois, ἤρχισε νὰ ἐκδίδῃ τὰς πρώτας συλλογὰς ποιημάτων εἰς τὴν σλοβενικήν. Ἦσαν κατ' ἀρχὰς ἀπομιμήσεις τῶν κλασσικῶν Γερμανῶν μὲ τὴν τότε ἀντιγραφομένην ἀρχαίαν ἑλληνικὴν μετρικὴν καὶ εἰς τετράστιχα τῶν γερμανικῶν Ἄλπεων. Τότε ἐξέδωκε καὶ τὸ πρῶτον σλοβενικὸν ἡμερολόγιον καὶ ἀπὸ τοῦ 1797 μέχρι τοῦ 1800 τὴν πρώτην σλοβενικὴν ἐφημερίδα, τὴν «Λούμπλανσκε Νόβινε», ἐνῷ συγχρόνως συνέλεγε λαϊκὰ ᾄσματα. Ὁ σύγχρονος αὐτοῦ Ἀντώνιος Λὶν Χάρτ μετέφρασεν εἰς τὴν σλοβενικὴν τοὺς «Γάμους τοῦ Φιγαρῶ» τοῦ Beaumarchais. Οὕτω φθάνομεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως τοῦ σλοβενικοῦ κλάδου τῶν Νοτιοσλαύων.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπήρχοντο, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, οἱ νικηφόροι πόλεμοι τῆς Αὐστρίας κατὰ τῆς Τουρκίας διὰ τῶν ἐκστρατειῶν τοῦ πρίγκιπος Εὐγενίου τῆς Σαβοΐας. Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Πασάροβιτς τοῦ 1718 τὸ ἐμπόριον τῆς Βιέννης ἐφαίνετο διανοῖγον ὁδὸν πρὸς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον καὶ μεγάλαι ἐλπίδες διὰ τὴν χρησιμοποίησιν αὐτῆς ὡς ἀποικίας ἐβασίζοντο ἐπὶ τῆς τότε ἱδρυθείσης «Ἀνατολικῆς ἑταιρείας». Ὡς ἐκ τούτου ἡ Κροατία καὶ ἡ Σλοβενία ἀπέκτων μεγάλην σπουδαιότητα καὶ κατεσκευάζοντο διὰ πρώτην φορὰν ὁδοὶ νοτίως τοῦ Ζάγρεμπ καὶ ἤρχιζον ἐμπορικαὶ ἀνταλλαγαί. Ἀλλ' ἡ φεουδαρχικὴ ὀργάνωσις τῆς Κροατίας παρέλυε πᾶσαν ἀνάπτυξιν τοῦ λαοῦ. Οἱ κόμιτες καὶ οἱ βαρῶνοι ἀπεκόμιζον παχέα κέρδη ἐκ τῆς πωλήσεως σιτηρῶν καὶ κερασφόρων καὶ παρεκώλυον συστηματικῶς τὴν μόρφωσιν ἰσχυρᾶς λαϊκῆς τάξεως. Ἀκόμη καὶ εἰς τὰς πόλεις, τῶν ὁποίων ἡ μεγαλυτέρα δὲν ἔφθανε τοὺς 5.000 κατοίκους—τὸ Ζάγρεμπ εἶχε τότε 2.800 κατοίκους—ἡ ἀστικὴ τάξις, ἡ «πουργκαρία», ὡς ἐλέγετο τότε, ἐκ τοῦ γερμανικοῦ Bürgertum, ἦτο ἀπὸ πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀπόψεως δούλη τῶν μεγαλοκτημόνων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κροατικὴ ἀριστοκρατία ἐξηκολούθει νὰ γράφῃ εἰς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, ἡ κροατικὴ παρημελεῖτο καὶ σχεδὸν ἐλησμονεῖτο. Μόλις περὶ τὸ 1700 ἤρχισε νὰ σκέπτεται ὁ ἐκ Γερμανῶν καταγόμενος ἱππότης Βιτέζοβιτς περὶ κροατικῆς γραφομένης γλώσσης καὶ κροατικῆς ὀρθογραφίας. Μόλις δὲ περὶ τὸ 1782 κατόπιν ἀορίστων τινῶν προσπαθειῶν, ἤρχισαν νὰ ἐκδίδωνται ἐν Ἄγραμ τὰ πρῶτα κροατικὰ βιβλία, ἐμπορικοῦ κατ' ἀρχὰς περιεχομένου, ὡς τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Βάσεις τοῦ σιτεμπορίου» τοῦ Ἰωσὴφ Σίπους, ὅστις παρεπονεῖτο εἰς τὸν πρόλογόν του ὅτι μὲ τὴν παραφθορὰν τῆς λαϊκῆς γλώσσης θὰ κατήντα νὰ μὴ ἐννοῇ ὁ Σλαβόνιος τὸν Κροάτην καὶ ὁ Κροάτης τὸν Δαλματόν. Τῷ 1794 ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Ζάγρεμπ Μαξιμιλιανὸς Βρχόβατς ἵδρυεν εἰς τὴν ἕδραν τῆς ἐπισκοπῆς του τὸ πρῶτον κροατικὸν τυπογραφεῖον (προηγουμένως, τῷ 1790—1791, ἐξετυποῦτο ἡ πρώτη σερβικὴ ἐφημερὶς εἰς τὸ ἐν Βιέννῃ τυπογραφεῖον τῶν ἐκ Μακεδονίας Ἑλλήνων ἀδελφῶν Μαρκιδῶν Πουλίου). Ἦτο εἷς ἐκ τῶν ὀλίγων τότε Κροατῶν, οἵτινες ἠδύναντο ν' ἀναγινώσκωσι τὴν κροατικὴν καὶ εἰς τὰς δύο ἐν χρήσει γραφάς, τὴν γλαγολιτικὴν (ἀρχαίαν σλαυϊκὴν) καὶ τὴν κυριλλικὴν γραφήν, καὶ προσεπάθει νὰ συνάψῃ φιλολογικὰς σχέσεις καὶ μετὰ τῶν νοτιοσλαυϊκῶν κλάδων, τῶν Σέρβων καὶ τῶν Σλοβένων. Ἀλλ' ὡς ὁ Ρήγας Φεραῖος καὶ οἱ Μαρκίδαι-Πούλιοι κατεδιώχθησαν ὑπὸ τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως ἐπὶ τῇ ὑπονοίᾳ ὅτι εἰργάζοντο πρὸς διάδοσιν τῶν ἰδεῶν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, οὕτω καὶ ὁ Βρχόβατς κατηγορήθη ὅτι διαδίδει ἐν τῷ κρυπτῷ δημοκρατικὰ φυλλάδια περὶ τῆς θανατικῆς ἐκτελέσεως Λουδοβίκου τοῦ ΙΣΤ' καὶ ὅτι ἔστησε τὸ δένδρον τῆς ἐλευθερίας. Τὸ ἐν Ζάγρεμπ τυπογραφεῖόν του ἐκλείσθη καὶ τὸ διαφωτιστικόν του ἔργον ἀνεκόπη.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐν τῇ κυρίως Σερβίᾳ τὸ ἐθνικὸν αἴσθημα ὕπνωττε μέχρι τοιούτου σημείου, ὥστε τὸ Βελιγράδιον ὠνομάζετο γερμανιστὶ Griechische Weissenburg ἢ Kriechische Wyssenburg, ἤτοι «Ἑλληνικὴ Λευκόπολις», καὶ Σέρβοι, φεύγοντες τοὺς τουρκικοὺς διωγμούς, μετὰ τὴν ἑκάστοτε ἀποχώρησιν τῶν αὐστριακῶν στρατευμάτων, κατέφευγον εἰς Κροατίαν, Σλαβονίαν, Συρμίαν, Μπάτσκα καὶ τὸ Μπανᾶτον. Τῷ 1690 ἑκατὸν χιλιάδες μετηνάστευσαν ὑπὸ τὸν πατριάρχην Ἰπεκίου Ἀρσένιον τὸν Γ' τὸν Τσρνόγεβιτς εἰς Κάρλοβιτς. Τῷ 1739, κατὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν αὐστριακῶν στρατευμάτων, ἄλλη μεγάλη ὁμὰς Σέρβων ὑπὸ τὸν πατριάρχην Ἰπεκίου Ἀρσένιον Δ' τὸν Ἰωβάνοβιτς κατέφευγε πέραν τοῦ Δουνάβεως. Διὰ τῶν μεταναστεύσεων τούτων ἠραιοῦτο ὁ πληθυσμὸς τῆς Σερβίας καὶ τὴν θέσιν του κατελάμβανον Μουσουλμᾶνοι Ἀλβανοί. Ἐνῷ δὲ τῷ 1766 τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως κατήργει μετὰ τὴν τοιαύτην μετανάστευσιν τὴν ἀρχιεπισκοπὴν (πατριαρχεῖον κατὰ τοὺς Σέρβους) Ἰπεκίου, κατόπιν δὲ καὶ τὴν τῆς Ἀχρίδος, ἡ κυβέρνησις τῶν Ἀψβουργιδῶν αὐτοκρατόρων τῆς Αὐστρίας, χρησιμοποιοῦσα τοὺς Σέρβους πρόσφυγας οὐχὶ μόνον ὡς ἔμψυχον ὑλικὸν κατὰ τῶν Τούρκων καὶ ὡς ὅπλον κατὰ τῶν Οὔγγρων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐποικισμὸν ἀκατοικήτων περιοχῶν, παρεχώρει εἰς τοὺς Σέρβους τούτους (ὀνομαζομένους εἰς τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα gens rascia, τὸ ἔθνος τῆς Ρασκίας ἢ Ράσκας) ἐκκλησιαστικὴν αὐτοδιοίκησιν καὶ διάφορα ἄλλα προνόμια, συγχρόνως ὅμως ἐγκατέσπειρον μεταξὺ αὐτῶν καὶ Γερμανοὺς ἐποίκους (Σουηβούς, Schwaben, Σβάμπα). Ἐπειδὴ καὶ οἱ Οὔγγροι φεουδάρχαι ἐπίεζον τοὺς πρόσφυγας τούτους, ὅπως καταβιβάσωσιν αὐτοὺς εἰς τὴν θέσιν τῶν ἰδικῶν των δουλοπαροίκων, τῶν λεγομένων «κμετῶν», οἱ νέοι σερβικοὶ πληθυσμοὶ τῶν αὐστροουγγρικῶν χωρῶν ἔζων ἐν μεγάλῃ ἐνδείᾳ καὶ εὑρίσκοντες τὸν βίον ἀφόρητον ἐζήτουν ἄλλο καταφύγιον. Περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος μία ὁμὰς ἐξ 100.000 μετηνάστευσαν πανοικεὶ εἰς τὴν Νότιον Ρωσίαν. Συγχρόνως καὶ ὁ καθολικὸς κλῆρος, ἐπιδιώκων νὰ προσελκύσῃ τοὺς νέους ὀρθοδόξους ἐποίκους εἰς τὸν καθολικισμόν, προὐκάλει παντοειδεῖς πιέσεις. Οἱ ὀρθόδοξοι ἀπεκλείσθησαν διὰ νόμου ἀπὸ πάσης δημοσίας ὑπηρεσίας, οἱ ἱερεῖς ἐρρίπτοντο εἰς τὰς φυλακάς, ἐκκλησίαι ἐκρημνίζοντο. Καὶ μετὰ τὸ διάταγμα τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωσὴφ τοῦ Β' περὶ ἀνεξιθρησκείας, οἱ ὀρθόδοξοι ναοὶ δὲν ἐπετρέπετο νὰ ἔχωσι κώδωνας, οὐδὲ τὴν θύραν τῆς εἰσόδου ἐστραμμένην πρὸς τὴν κυρίαν ὁδόν. Ὡς ἐκ τούτου ἡ σερβικὴ Ἐκκλησία ἤρχισε νὰ στρέ-

Digitized by Google

Digitized by Google

φεται πρὸς τὴν Ρωσίαν, τῆς ὁποίας ὁ πνευματικὸς βίος εἶχε γονιμοποιηθῆ κατὰ τὸν μεσαίωνα ὑπὸ τῆς σερβικῆς καὶ βουλγαρικῆς φιλολογίας. Πληρώνουσαι ἤδη τὸ χρέος των ἡ Μόσχα καὶ ἡ Πετρούπολις, ἀπέστελλον εἰς τοὺς Σέρβους ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, ἱερὰ ἄμφια καὶ σκεύη, ὡς καὶ χρήματα.

Ἀπὸ τοῦ 1727 μέχρι τοῦ 1731 καὶ κατόπιν τῷ 1733—1738 Ρῶσοι κληρικοὶ ἵδρυσαν ἐν Κάρλοβιτς σλαυϊκὴν σχολήν. Ἀλλ' οἱ ἀμαθεῖς πόποι ἐπολέμησαν τόσον τὴν σχολὴν ταύτην, ὥστε τῷ 1752 ἡ ρωσικὴ σύνοδος δὲν εἰσήκουσε νέαν παράκλησιν τοῦ ἀρχιεπισκόπου περὶ ἀποστολῆς διδασκάλων. Ἐπειδὴ ὅμως πολλοὶ Σέρβοι ἐσπούδαζον εἰς τὴν θεολογικὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Κιέβου, ἤρχισε νὰ εἰσάγεται, ἄνευ πολλῆς ἐπιτυχίας, ἡ διὰ τὸν σερβικὸν λαὸν ἀκατάληπτος ρωσικὴ εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ὡς γραφομένη γλῶσσα. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Σέρβοι ἀρχιεπίσκοποι τοῦ Κάρλοβιτς ἐπετύγχανον ἐκ Βιέννης τὴν ἄδειαν ἱδρύσεως σερβικῶν σχολῶν. Τῷ 1780 ὑπῆρχον 110 σχολαὶ ἐν Συρμίᾳ καὶ Σλαβονίᾳ. Τῷ 1791 ἱδρύθη τὸ πρῶτον σερβικὸν γυμνάσιον ἐν Κάρλοβιτς, ἐνῷ Σέρβοι ἐκόμιζον ἐκ Γερμανίας τὰ φῶτα τῆς ἐπιστήμης. Τῷ 1775 ὡρκίσθη ἐν Οὐγγαρίᾳ ὁ πρῶτος Σέρβος δικηγόρος καὶ ἐπὶ Ἰωσὴφ τοῦ Β' τὸ ἥμισυ τῶν δημοτικῶν συμβούλων ἐν Νόϋζατς (Νόβι - Σάντ), Σόμπορ καὶ Τέμεσβαρ (τῇ σημερινῇ ρουμανικῇ Τιμισοάρᾳ) ἦσαν Σέρβοι. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑπῆρχε παρὰ τοῖς Σέρβοις ἡ φεουδαρχία τῶν Κροατῶν, αἱ φιλελεύθεραι ἰδέαι Ἰωσὴφ τοῦ Β' ηὐνόησαν τὴν πνευματικὴν αὐτῶν ἀνάπτυξιν, ἐπεκράτουν δὲ εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ συνέδρια οἱ ἐθνικόφρονες Σέρβοι τῶν θρησκομανῶν (σουγεβέρατσι). Τῷ 1792 μετεβιβάσθη εἰς Σέρβους τὸ ἀπὸ 1770 ἐν Βιέννῃ ὑπὸ Γερμανῶν ἱδρυθὲν σλαυϊκὸν τυπογραφεῖον. Ἀλλ' ἡ μετὰ τὴν «Σρπσκε Νόβινε» ἐκδοθεῖσα δευτέρα σερβικὴ ἐφημερὶς «Σρπσκίγια Νόβινε» ἔκλεισε συντόμως, ἡ δὲ τρίτη, ἡ «Σλαβενο-Σρπσκίγια Βεδομόστι» εἶχε μόνον 130 συνδρομητάς. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος τὸ σερβικὸν τυπογραφεῖον Βιέννης μετεφέρθη εἰς Βουδαπέστην καὶ ἡνώθη μετὰ τοῦ οὐγγρικοῦ τοῦ ἐκεῖ πανεπιστημίου καὶ οὕτως οἱ Σέρβοι ἔμενον πάλιν ἄνευ τυπογραφείου. Ἐνῷ δὲ ἐξ Ἁγίου Ὄρους ἐνεφανίζετο ἡ πρώτη ἠὼς τῆς πνευματικῆς ἀφυπνίσεως τῶν Βουλγάρων διὰ τῆς «Σλαβενοβουλγαρικῆς Ἱστορίας» τοῦ μοναχοῦ Παϊσίου (1762), μετὰ εἴκοσι σχεδὸν ἔτη, τῷ 1784, ἐξετυποῦτο ἐν Λειψίᾳ σερβιστί, κατὰ μετάφρασιν ἐκ τῆς γερμανικῆς, ἡ «Ἱστορία τῶν βασιλείων Σερβίας, Ρασκίας, Βοσνίας καὶ Ράμας» (1781) τοῦ ἐκ Κάρλοβιτς ἀρχιμανδρίτου Γιοβὰν Ράγιτς καὶ τῷ 1794 ἡ πρωτότυπος «Ἱστορία τῶν διαφόρων σλαυϊκῶν λαῶν, ἰδίᾳ τῶν Βουλγάρων, Κροατῶν καὶ Σέρβων» τοῦ ἰδίου Σέρβου κληρικοῦ. Ἦτο ἡ πρώτη νύξις τῆς νοτιοσλαυϊκῆς ἰδέας, τὴν ὁποίαν ἐζήτει νὰ ἐμπνεύσῃ παραθέτων τὸ τοῦ Σαλλουστίου: «Concordia parvae res crescunt» (διὰ τῆς ὁμονοίας αὐξάνονται τὰ μικρὰ πράγματα).

Προηγουμένως ἀκόμη ἐπεχείρει νὰ ἀφυπνίσῃ τὸ ἐθνικὸν αἴσθημα τῶν Σέρβων ὁ μεταξὺ ἄλλων καὶ ποιητὴς Ζαχαρίας Ὀρφέλιν. Εἰς τὸν πρόλογον τῆς κατὰ τὸ 1768 ἐν Βενετίᾳ ἐκδοθείσης «Σλαυο-σερβικῆς ἐπιθεωρήσεως», τοῦ πρώτου νοτιοσλαυικοῦ περιοδικοῦ, ὕψωνε τὴν σημαίαν τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νέων ἰδεῶν. Μετὰ εἴκοσι σχεδὸν ἔτη ἀνεφάνη ὁ Δοσίθεος Ὀβράδοβιτς, ὅστις, ἀφοῦ ἔζησεν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, κατόπιν δὲ εἰς Κωνσταντινούπολιν, Σμύρνην, Κέρκυραν, Πελοπόννησον, Ἀλβανίαν, Βενετίαν καὶ Τεργέστην, ἐσπούδασεν εἰς Χάλλην καὶ Λειψίαν καὶ ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Παρισίους καὶ Λονδῖνον. Οὗτος εἶναι ὁ πρῶτος, ὅστις ἔγραψε σερβικὸν ἰδίωμα προσεγγίζον πρὸς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, ἐγκαταλείψας τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ τὴν ρωσίζουσαν καὶ στραφεὶς πρὸς τὰς ἀναμορφωτικὰς ἰδέας τῆς Δύσεως. Τὴν πνευματικὴν κίνησιν ἐπηκολούθησε καὶ ἡ πολιτική, ἐκδηλωθεῖσα διὰ τῶν ἐπαναστάσεων τοῦ Καραγεώργη καὶ Μίλος Ὀβρένοβιτς ἐν τῇ κυρίως Σερβίᾳ. Γεγονὸς ὅμως εἶναι ὅτι ὁ Καραγεώργης ἐζήτει νὰ παρασύρῃ εἰς τὴν ἐξέγερσίν του ὅλους τοὺς Σέρβους τῆς Σερβίας, Βοσνίας, Ἐρζεγοβίνης, Μαυροβουνίου, Δαλματίας καὶ Ἀλβανίας. Ἤδη ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἀρσένιος Γκάγοβιτς μετέβαινε τῷ 1803 εἰς Πετρούπολιν, ὅπως ὑποστηρίξῃ τὴν ἕνωσιν ὅλων τῶν Σλαύων τοῦ Νότου εἰς μίαν σλαυοσερβικὴν αὐτοκρατορίαν. Ἄλλως τε οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ὑπαρχηγοὶ τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης τοῦ Καραγεώργη κατήγοντο ἐξ ὅλων τῶν σερβικῶν χωρῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Νοτιοσλαῦοι τῆς αὐστριακῆς μοναρχίας παρεσύροντο εἰς τὴν δίνην τῆς ναπολεοντείου θυέλλης. Τῷ 1805, διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Πρεσβούργου καὶ τῷ 1809, διὰ τῆς τοῦ Σαινμπροὺν περιῆλθον εἰς τὸν Ναπολέοντα ἡ Καρινθία, ἡ Καρνιολία, ἡ Γορίτσια, ἡ Γράδισκα, ἡ Ἰστρία, ἡ Δαλματία, τὸ Κάτταρο, ἡ Ν. τοῦ Σαύου Κροατία καὶ ἡ Ραγοῦζα, ἀποτελέσασαι τὰς Ἰλλυρικὰς ἐπαρχίας, αἵτινες δὲν προσηρτήθησαν μὲν εἰς τὴν Γαλλίαν, εἶχον ὅμως γαλλικὴν διοίκησιν. Ἀλλ' ὁ Ναπολέων δὲν ἤθελε νὰ ἱδρύσῃ ἐλεύθερον ἰλλυρικὸν κράτος, παρὰ ἁπλῶς νὰ περικλείσῃ πανταχόθεν τὸν ἠπειρωτικὸν ἀποκλεισμὸν τῆς Ἀγγλίας, κατόπιν δὲ διενοήθη νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν Δαλματίαν ὡς στρατιωτικὴν καὶ ἐμπορικὴν ὁδὸν πρὸς τὴν Βαλκανικὴν καὶ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν κατὰ τῆς Ρωσίας. Ἐν τούτοις ὑπὸ τὴν γαλλικὴν διοίκησιν ἱδρύθησαν σχολαὶ μὲ γλῶσσαν διδασκαλίας τὴν σλοβενικὴν ἢ τὴν σερβοκροατικήν. Ἀλλ' ἡ γαλλικὴ κατοχὴ δὲν διήρκεσε πολὺ καὶ τῷ 1813, μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Γάλλων, οἱ Αὐστριακοὶ ἔγιναν δεκτοὶ ὡς σωτῆρες καὶ διὰ τῆς συνθήκης τῆς Βιέννης ὅλαι αἱ ἰλλυρικαὶ ἐπαρχίαι ἀπεδόθησαν εἰς τοὺς Ἀψβούργους. Ἐπανῆλθε τότε πάλιν τὸ μεσαιωνικὸν καθεστὼς τῆς φεουδαρχίας. Ἐν τούτοις ἡ βραχεῖα διάβασις τῶν Γάλλων ἀφῆκεν ἱκανὰ ἴχνη, διότι ἐνέπνευσεν εἰς τὸν λαὸν τὰς νέας ἰδέας τῆς ἰσότητος καὶ διὰ τῆς καταργήσεως τῶν δημοκρατιῶν Βενετίας καὶ Ραγούζης οἱ Νοτιοσλαῦοι συνεκεντρώθησαν ἀπὸ πέντε εἰς τρία μόνον πλέον κράτη, τὴν Αὐστρίαν τὴν Τουρκίαν καὶ τὸ Μαυροβούνιον. Ἀλλ' ἡ ἰδέα τῆς ἑνώσεως τῶν Νοτιοσλαύων ἤρχισε πάλιν βαθμιαίως νὰ καλλιεργῆται, κατ' ἀρχὰς διὰ τῆς ποιήσεως καὶ λογοτεχνίας. Ἐν Δαλματίᾳ, τὴν ἰταλικὴν ἀντικαθίστα ἡ σλαυϊκὴ καὶ ἐνετείνοντο αἱ προσπάθειαι πρὸς δημιουργίαν κοινῆς γλώσσης. Τῷ 1850, συμπράττοντος καὶ τοῦ Σέρβου ποιητοῦ καὶ λογογράφου Βοὺκ Κάρατζιτς, ἐπῆλθε συμφωνία μεταξὺ Σέρβων καὶ Κροατῶν συγγραφέων ὅπως δεχθοῦν τὴν νοτιο-στοκαβικὴν διάλεκτον διὰ τὸν γραπτὸν λόγον.

Τῷ 1857 τὸ φιλολογικὸν περιοδικὸν «Σεντμίτσα», ἐν Νόβι-Σάδ, ἔγραφε περὶ τῆς δυνατότητος κοινῆς γλώσσης τῶν Βουλγάρων, Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων. Ὁ ἐπίσκοπος Ζάρας Στροσμάγερ, ὅστις, παρὰ τὸ γερμανόφωνον ὄνομά του, ὑπῆρξεν εἷς τῶν μεγαλυτέρων ἀποστόλων τῆς νοτιοσλαυϊκῆς ἰδέας, ἤλπιζεν εἰς τὴν συγχώνευσιν τῆς σλοβενικῆς καὶ τῆς σερβοκροατικῆς διαλέκτου.

Συγχρόνως εἰργάζοντο ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως ὅλων τῶν Νοτιοσλαύων καὶ Βούλγαροί τινες πατριῶται, δρῶντες ἔξω τῶν λεγομένων τσορμπατζήδων, φαντασθέντες τὴν ἀπολύτρωσιν τῆς Βουλγαρίας ὡς μέρος τῆς νοτιοσλαυϊκῆς ἀναγεννήσεως καὶ θεωροῦντες ἑαυτοὺς Νοτιοσλαύους. Τῷ 1862 ὁ Ρακόβσκυ ἐξώπλισε την βουλγαρικὴν λεγεῶνά του καὶ ἐκ Νόβι-Σὰδ διέδιδε τὴν ἐφημερίδα του «Μπόλγαρσκα Δνέβινα».

Τῷ 1871 οἱ Βούλγαροι μετανάσται ἐξέδωκαν ἐν Βουκουρεστίῳ τὴν «Γιουγκοσλάβια», «φύλλον διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ πολιτικὴν ἑνότητα τῶν Νοτίων Σλαύων».

Ὁ Λιουμπὲν Καραβέλωφ, ἐνθουσιώδης ὀπαδὸς τῆς σερβοβουλγαρικῆς ἑνότητος, εἰργάσθη κατ' ἀρχὰς ἐκ Βελιγραδίου, τὸ ὁποῖον ἐθεώρει ὡς κέντρον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀνέμενον τὴν ζωὴν καὶ τὸ φῶς μερικὰ ἑκατομμύρια ἀνθρώπων. Ὁ ἡγεμὼν τῆς Σερβίας Μιχαῆλος Ὀβρένοβιτς περιελάμβανε καὶ τοὺς Βουλγάρους εἰς τὰ ἀπελευθερωτικά του σχέδια. Ὁ Βούλγαρος πατριώτης Ρακόβσκυ ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Μιχαήλου εἰς Ρουμανίαν, Ἑλλάδα καὶ Μαυροβούνιον καὶ τῇ 14 Ἰανουαρίου 1867 ὑπέγραψε μετὰ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ βουλγαρικοῦ ἐπαναστατικοῦ κομιτάτου συμφωνίαν, σκοπὸς τῆς ὁποίας ἦτο ἡ ἕνωσις τοῦ σερβικοῦ καὶ τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ «ὑπὸ μίαν κυβέρνησιν καὶ μίαν σημαίαν» μὲ «νόμους εἰς τὰς δύο διαλέκτους» τὴν ἵδρυσιν «γιουγοσλόβενσκο τσάρστβο» (νοτιοσλαυϊκοῦ βασιλείου). Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ νοτιοσλαυϊκὴ ἰδέα διεδίδετο μεταξὺ τῶν Σέρβων, Κροατῶν, Δαλματῶν καὶ Σλοβένων. Τέλος, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Κ' αἰῶνος, ἀρχίζει ἡ τελευταία φάσις τῆς νοτιοσλαυϊκῆς κινήσεως.

Ἡ περὶ τὴν Σερβίαν κίνησις. Τῆς ἱστορίας τοῦ σερβικοῦ, αὐτονόμου κατ' ἀρχὰς καὶ κατόπιν ἀνεξαρτήτου, κράτους τῆς *Σερβίας* (βλ. λ.) ἐδέσποζε πρὸς τοῖς ἄλλοις ἡ τάσις τῆς Αὐστροουγγρικῆς μοναρχίας νὰ κρατῇ τὴν μικρὰν ταύτην γείτονα χώραν ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς ἀψβουργείου πολιτικῆς καὶ νὰ ἐμποδίζῃ πᾶσαν ἐδαφικὴν καὶ οἰκονομικὴν αὐτῆς ἀνάπτυξιν. Τὴν πολιτικὴν ταύτην ηὐνόησαν οἱ δύο τελευταῖοι ἡγεμόνες τῆς δυναστείας τῶν Ὀβρένοβιτς, ὁ Μιλάνος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, πολεμοῦντες συγχρόνως καὶ πᾶσαν φιλελευθέραν ἐκδήλωσιν ἐν Σερβίᾳ καὶ ἐπιδιώκοντες νὰ κρατῶσι τὸν σερβικὸν λαὸν ἐν ἀγνοίᾳ τῶν μυστικῶν αὐτῶν συμφωνιῶν μετὰ τῆς Βιέννης, ὁποία ἡ αὐτόχρημα προδοτικὴ μυστικὴ συνθήκη τῆς 28ης Ἰουνίου 1881, διὰ τῆς ὁποίας ὁ ἡγεμὼν Μιλάνος ὑπεχρεοῦτο νὰ μὴ ἀνέχεται ἡ Σερβία πολιτικάς, θρησκευτικὰς ἢ ἄλλας κινήσεις στρεφομένας κατὰ τῆς Αὐστροουγγαρίας, Βοσνίας καὶ Ἐρζεγοβίνης, ὡς καὶ κατὰ τοῦ Νόβι-Παζάρ, ἔναντι τῆς ὑποχρεώσεως τῆς Αὐστροουγγαρίας νὰ ἐνισχύῃ τὴν δυναστείαν τῶν Ὀβρένοβιτς καὶ νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ Μιλάνου ὡς βασιλέως. Διὰ τῆς αὐτῆς συνθήκης ἡ Σερβία ὑπεχρεοῦτο νὰ μὴ συνάπτῃ οὔτε νὰ διαπραγματεύεται συνθήκας μετὰ ξένων κρατῶν ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς Αὐστροουγγαρίας. Τὴν αὐτὴν πολιτικὴν ἠκολούθησε καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Μιλάνου Ἀλέξανδρος. Οἱ Σέρβοι πατριῶται ἐφαίνοντο ἀπηλπισμένοι. Ἐν Βουλγαρίᾳ ἐβασίλευεν ὁ Φερδινάνδος τοῦ Κοβούργου, ἄλλος πράκτωρ τῆς γερμανικῆς καὶ τῆς αὐστριακῆς πολιτικῆς. Καὶ μόνος ὁ σερβικὸς λαὸς ἦτο διεσκορπισμένος εἰς ἓξ κράτη, τὴν Σερβίαν, τὸ Μαυροβούνιον, τὴν Τουρκίαν, τὴν Βοσνίαν καὶ Ἐρζεγοβίνην, τὴν Κροατίαν, τὴν Σλαβονίαν, τὴν Δαλματίαν καὶ τὴν Οὐγγαρίαν. Ἐν Τουρκίᾳ ἔζων ὡς ραγιάδες. Ἐν τῇ Αὐστροουγγρικῇ μοναρχίᾳ διεξῆγον ἀγῶνας κατὰ τῶν Οὔγγρων καὶ τῆς πολιτικῆς τῆς Βιέννης, ἥτις ἐπεζήτει τὴν διαίρεσιν ὅλων τῶν ὑπ' αὐτὴν λαῶν. Ἐν Σερβίᾳ ὁ Ἀλέξανδρος, διατελῶν εἰς διηνεκῆ ἀγῶνα πρὸς τὸν ἴδιόν του λαόν, ἦτο ἀνίκανος νὰ αἰσθανθῇ ἐθνικὴν σερβικήν, ἀκόμη ὀλιγώτερον νοτιοσλαυϊκήν, πολιτικήν. Ἐν Μαυροβουνίῳ ὁ ἡγεμὼν Νικόλαος ἐξετιμᾶτο πολὺ ὑπὸ τῶν Σέρβων καὶ Κροατῶν ὡς ἐθνικὸς ποιητής· ἀλλ' ἕνεκα ἐσωτερικῶν δυσκολιῶν καὶ ἕνεκα τῶν συνεχῶν διαπληκτισμῶν μὲ τοὺς Ὀβρένοβιτς δὲν ἠδύνατο ν' ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῶν νοτιοσλαυϊκῶν λαῶν. Ἐν τούτοις ἐν Αὐστροουγγαρίᾳ τὸ αἴσθημα τῆς νοτιοσλαυϊκῆς ἀλληλεγγύης ἀφυπνίζετο ἐκ νέου, ἀλλ' ἐπρόκειτο ἀκόμη ἁπλῶς περὶ συμπράξεως τῶν ὑπὸ τοὺς Ἀψβούργους Νοτιοσλαύων.

Ἀλλὰ τὴν νύκτα τῆς 10ης πρὸς τὴν 11ην Ἰουνίου 1903 ἐπῆλθεν ἀπροόπτως γεγονός, τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε μέγαν ἱστορικὸν σταθμὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ νοτιοσλαυϊκοῦ λαοῦ. Ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος Ὀβρένοβιτς καὶ ἡ σύζυγός του Δράγα ἐδολοφονοῦντο ὑπὸ στρατιωτικῶν συνωμοτῶν καὶ ἀνεκηρύσσετο βασιλεὺς ὁ Πέτρος Καραγεώργεβιτς. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀρχίζει ὁ ἀμείλικτος ἀγὼν τῆς Αὐστροουγγρικῆς μοναρχίας κατὰ τοῦ μικροῦ βασιλείου τῆς Σερβίας.

Ἡ ἐν Βιέννῃ κυβέρνησις τῶν ὑπὸ τὸν Ἀψβουργίδην αὐτοκράτορα κομίτων καὶ βαρώνων δὲν ἠδύνατο ἢ δὲν ἠθέλησε ν' ἀντιληφθῇ ὅτι τὰ τραγικὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἐξελιχθῇ ἐν Βελιγραδίῳ, ἦσαν βαθυτέρα ἐκδήλωσις τῆς δημοκρατικῆς ἰδέας καὶ τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας, ὅτι ἐπομένως ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλείψουν τὰς παλαιὰς μεθόδους καὶ νὰ ἐγκαινιάσουν νέαν πολιτικὴν ἀπέναντι τοῦ γειτονικοῦ βασιλείου, ὅτι, τέλος, ἡ μεταπολίτευσις παρεῖχεν εἰς αὐτοὺς ἀρίστην εὐκαιρίαν πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν σφαλμάτων ἑνὸς ὁλοκλήρου αἰῶνος. Μοιραίως ἡ Βιέννη ἐφέρετο εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὸ Βελιγράδιον.

Καὶ ἡ σύγκρουσις ἀπέβη ἀναπόφευκτος, ὅταν ἐν Βιέννῃ ἐπεκράτησαν οἱ ἐκπρόσωποι τῶν κύκλων ἐκείνων, οἵτινες ἐνόμιζον ὅτι ἡ μετὰ τοῦ Βελιγραδίου διαμάχη καὶ ἀγὼν κατὰ τῶν ἐθνικῶν ὀνείρων τῶν Νοτιοσλαύων μόνον διὰ τοῦ ξίφους ἦτο δυνατὸν νὰ κριθῇ. Ὑπὸ τὸ κράτος τῶν κύκλων τούτων ὑπεθάλπετο διηνεκῶς ἐν Βιέννῃ διὰ τοῦ τύπου καὶ δι' ὅλων τῶν ἄλλων μέσων τὸ μῖσος κατὰ τοῦ Βελιγραδίου. Εἰς τὴν Danzer's Armee - Zeitung, ὄργανον τοῦ αὐστριακοῦ ἐπιτελείου, ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ 1904 τὸ κήρυγμα τῆς συντριβῆς τῆς Σερβίας. Ἡ συστηματικὴ αὕτη ἐκστρατεία, ἀπειλήσασα δὶς πολεμικὴν σύρραξιν, ἀπέληξεν εἰς τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ὅλως ἀντίθετον παρ' ὅ,τι ἐφαντάζοντο οἱ ἐν Βιέννῃ. Ἡ αὐστροουγγρικὴ μοναρχία κατέρρευσε καὶ ἡ Σερβία ἐπραγματοποίησε τὴν ἰδέαν τῆς νοτιοσλαυϊκῆς ἑνώσεως.

Νοτιοσλαυϊκαὶ ἐκδηλώσεις. Ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἀναρρήσεως τοῦ βασιλέως Πέτρου Καραγεώργεβιτς ἤρχισαν ἐν Βελιγραδίῳ ἐκδηλώσεις τῶν νοτιοσλαυϊκῶν τάσεων. Πρώτη πρὸς τοῦτο εὐκαιρία ἦτο ἡ νοτιοσλαυϊκὴ καλλιτεχνικὴ ἔκθεσις Βελιγραδίου, εἰς τὴν ὁποίαν ἀντεπροσωπεύθησαν Σέρβοι, Κροᾶται, Σλοβένοι καὶ Βούλγαροι καλλιτέχναι. Τῷ 1903 ὁ Βούλγαρος κομιτάρχης Σαράφωφ ἐγίνετο δεκτὸς ἐν Βελιγραδίῳ ὡς ἐθνικὸς ἥρως. Ὁ δημοσιογράφος Γεώργιος Νικόλωφ εἰργάζετο διὰ τὴν ἕνωσιν Σερβίας καὶ Βουλγαρίας. Ἀφ' ἑτέρου ἡ σερβικὴ κυβέρνησις προσεπάθει νὰ καλλιεργήσῃ τὰς μετὰ τῆς Βουλγαρίας σχέσεις ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς νοτιοσλαυϊκῆς προσεγγίσεως. Ὡς ἐκδήλωσις ταύτης ἐπεδιώχθη ὑπὸ τῶν Σέρβων καὶ ἐπραγματοποιήθη ἐν Νίσσῃ τὴν 1 Η Μαρτίου 1904 συνέντευξις τοῦ βασιλέως Πέτρου καὶ τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου. Ὁ βασιλεὺς τῆς Σερβίας ἐχαρακτήρισεν εἰς τὴν πρόποσίν του τοὺς Βουλγάρους ὡς λαὸν ἀδελφόν, ἐπίσης δὲ καὶ ὁ Φερδινάνδος τὸν σερβικὸν λαόν. Τὴν πρώτην ταύτην συνέντευξιν ἐπηκολούθησε τὴν 5/18 Ἰουνίου 1904 ἄλλη, εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν τοῦ Βελιγραδίου, καὶ τὴν 17/30 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπίσημος ἐπίσκεψις τοῦ βασιλέως Πέτρου εἰς Σόφιαν.

Ὁμιλῶν ἐν τῇ Σκουπστίνᾳ περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς συνεντεύξεως ὁ Νικόλαος Πάσιτς, τότε ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Σερβίας, διεκήρυττεν ὅτι πρόγραμμα τῆς σερβικῆς κυβερνήσεως εἶναι «τὰ Βαλκάνια εἰς τοὺς Βαλκανικοὺς λαούς», ὅτι δὲ κατόπιν ἀνταλλαγῆς γνωμῶν μετὰ τῆς Βουλγαρίας κατέληξεν εἰς συνεννόησιν μετ' αὐτῆς πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ ἔργου τῶν Δυνάμεων ἐν τῇ παλαιᾷ Σερβίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ καὶ ὅτι τὰ δύο γείτονα σλαυϊκὰ ἔθνη θὰ καταβάλωσι προσπαθείας ὅπως ζήσωσιν ἐν εἰρήνῃ.

Ἐπηκολούθησαν κατόπιν οἰκονομικαὶ διαπρα-

Digitized by Google

γματεύσεις, αἵτινες ἀπέληξαν εἰς τὴν σύναψιν συμφωνίας περὶ τελωνειακῆς ἑνώσεως τῆς Σερβίας μετὰ τῆς Βουλγαρίας. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἤρχισεν ὀξὺς ἀγὼν τῆς Αὐστροουγγρικῆς μοναρχίας πρὸς κατάπνιξιν τῶν νοτιοσλαυϊκῶν τούτων ἐκδηλώσεων.

Ἡ σερβοβουλγαρικὴ τελωνειακὴ συμφωνία. Ἡ πρώτη ἀφορμὴ ἐπεμβάσεως τῆς αὐστροουγγρικῆς διπλωματίας εἰς ἐσωτερικὰς ὑποθέσεις τῆς Σερβίας ἦτο ἡ ὑπόθεσις τῆς περὶ τὰ τέλη τοῦ 1905 μεταξὺ Σερβίας καὶ Βουλγαρίας συναφθείσης τελωνειακῆς ἑνώσεως. Ἡ συμφωνία ἐψηφίσθη τῇ 2 Ἰανουαρίου 1906, ἀλλ' ἡ αὐστροουγγρικὴ κυβέρνησις ἀπῄτησεν ἐν Βελιγραδίῳ τῇ 11ῃ Ἰανουαρίου τὴν ὑπὸ τῆς Σερβίας ἀκύρωσιν αὐτῆς. Τὴν ἀξίωσιν ταύτην ἀπέρριψε μετὰ δύο ἡμέρας ἡ σερβικὴ κυβέρνησις καὶ εἰς ἀπάντησιν ἡ Αὐστροουγγαρία ἤρχισεν ἀληθῆ τελωνειακὸν πόλεμον κατὰ τῆς Σερβίας, ἀρνουμένη νὰ ἀρχίσῃ διαπραγματεύσεις νέας ἐμπορικῆς συμβάσεως εἰς τὴν θέσιν τῆς μετὰ δύο μῆνας ληγούσης τοιαύτης, ἂν μὴ ἠκυροῦτο ἡ λεγομένη σερβοβουλγαρικὴ τελωνειακὴ συμφωνία, ἥτις ὅμως δὲν εἶχε τὴν ἔκτασιν ἀληθοῦς τελωνειακῆς ἑνώσεως, ὡς ἐνομίσθη κατ' ἀρχάς. Ὁ τελωνειακὸς πόλεμος ἤρχισε διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως πάσης εἰσαγωγῆς κτηνῶν (χοίρων) ἐκ Σερβίας εἰς Αὐστροουγγαρίαν. Ἀλλὰ τὸ μέτρον ἀπέβη μᾶλλον πρὸς ζημίαν τῆς Δυαδικῆς μοναρχίας, διότι οἱ Σέρβοι ἐξησφάλισαν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἐπεξεργασίαν τῶν κρεάτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν διὰ τῆς τουρκικῆς τότε Θεσσαλονίκης ἐξαγωγὴν κτηνῶν εἰς Ἰταλίαν καὶ Αἴγυπτον, ἀπαλλαγέντες οὕτω τῆς κηδεμονίας τῆς Αὐστροουγγαρίας, ἥτις ἦτο ἕως τότε ὁ μόνος πελάτης σερβικῶν κρεάτων καὶ κτηνῶν. Ἀμέσως κατόπιν ἡ Σερβία συνῆψε συμβάσεις μεθ' ὅλων σχεδὸν τῶν ἄλλων κρατῶν καὶ μετὰ πέντε ὅλα ἔτη ἡ Αὐστροουγγαρία ὑπεχώρει, ὑπογράψασα τὴν αὐστροσερβικὴν ἐμπορικὴν συνθήκην τῆς 27 Ἰουλίου 1910, ἐπικυρωθεῖσαν τῇ 23 Ἰανουαρίου 1911. Ἡ μικρὰ Σερβία ἐνίκα τὴν μεγάλην Δυαδικὴν μοναρχίαν καὶ τὸ γόητρον αὐτῆς ηὔξανε μεταξὺ τῶν Νοτιοσλαύων τῆς Αὐστρίας καὶ Οὐγγαρίας.

Ὁ σιδηρόδρομος τοῦ Νοβιπαζὰρ (σαντζάκ). Ἐξηκολούθει ἀκόμη ἐν Σερβίᾳ ὁ ἐρεθισμὸς τῶν πνευμάτων ἐξ αἰτίας τοῦ ζητήματος τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων, ὅταν ὁ βαρῶνος Aehrenthal (Αἴρενταλ), ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστροουγγαρίας, ἐξέπληττε τὸν διπλωματικὸν κόσμον τῆς Εὐρώπης μὲ νέον πυροτέχνημα. Τὴν 27 Ἰανουαρίου 1908 ὁ Αἴρενταλ, ἀναγινώσκων τὴν ἐτησίαν πολιτικὴν ἔκθεσίν του εἰς τὰς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ἀντιπροσωπείας τοῦ αὐστριακοῦ καὶ τοῦ οὐγγρικοῦ κοινοβουλίου, ἔκαμε λόγον περὶ τῆς συνδέσεως τῶν αὐστριακῶν σιδηροδρόμων μετὰ τῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης - Σκοπίων Μητροβίτσης, ἥτις θὰ συνεδέετο κατόπιν μετὰ τῆς γραμμῆς Ἀθηνῶν - Λαρίσης. Τὸ σχέδιον τῆς σιδηροδρομικῆς ταύτης συνδέσεως προὐκάλεσεν ἔκρηξιν ἀγανακτήσεως ἐν Ρωσίᾳ, διότι διετάρασσε τὴν διὰ τῆς αὐστρορρωσικῆς συμφωνίας τοῦ Μυρτσστὲγ ἀπὸ τοῦ 1903 ἐξασφαλισθεῖσαν ἰσορροπίαν εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον. Ἡ Ρωσία ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν Αὐστρίαν, διὰ τῆς διακοινώσεως τῆς 24 Μαρτίου 1908, ὅτι θεωρεῖ τὴν συμφωνίαν τοῦ Μυρτσστὲγ λήξασαν.

Ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ σύμμαχος τῆς Αὐστρίας Ἰταλία συνετάχθησαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πρὸς τὸ μέρος τῆς Ρωσίας καὶ ὁ ἀγγλικὸς καὶ γαλλικὸς τύπος ἤρχισε νὰ προλέγῃ ἀπὸ τότε ὅτι ἡ πολιτικὴ τῆς Αὐστροουγγαρίας φέρει πρὸς σύγκρουσιν μετὰ τῆς Ρωσίας. Εἰς ἀντίρροπον τοῦ αὐστριακοῦ σχεδίου ἐρρίφθη, ὡς ἀντιστάθμισμα διὰ τὴν Σερβίαν, τὸ σχέδιον τοῦ σιδηροδρόμου Δουνάβεως - Ἀδριατικῆς, διὰ Σερβίας καὶ Ἀλβανίας εἰς Ἅγιον Ἰωάννην τῆς Μεδούης (San Giovanni di Medua), διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐξησφαλίζετο ἡ μετὰ τῆς Ἀδριατικῆς σύντομος συγκοινωνία τῆς Σερβίας, Ρουμανίας καὶ Ρωσίας. Ὡς κυριώτερος ἐνδιαφερόμενος ἐνεφανίζετο ἡ Σερβία, ἥτις καὶ ἐζήτησεν ἐπισήμως παρὰ τῆς Τουρκίας, διὰ διακοινώσεως τῆς 12 Μαρτίου 1908, τὴν ἄδειαν διὰ τὰς ἐπὶ τοῦ τουρκικοῦ ἐδάφους μελέτας, τὴν ὁποίαν καὶ ἐπέτυχε.

Ἡ βοσνιακὴ κρίσις. Ἀλλ' οὔτε ὁ σιδηρόδρομος τοῦ Νοβιπαζὰρ οὔτε ὁ ἀδριατικὸς κατεσκευάσθησαν, διότι μετ' ὀλίγον ὁ βαρῶνος Αἴρενταλ ἐξέπληττε τὸν διπλωματικὸν κόσμον οὐχὶ πλέον μὲ πυροτέχνημα, ἀλλὰ μὲ βόμβαν, τῆς ὁποίας ἡ ἔκρηξις ἠπείλησε σοβαρῶς τὴν εἰρήνην τῆς Εὐρώπης. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1908 ἐξερρήγνυτο ἐν Τουρκίᾳ ἡ ἐπανάστασις τῶν Νεοτούρκων, ἥτις ἀνέτρεπεν ὅλα τὰ αὐστριακὰ σχέδια περὶ καθόδου εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἀπέβλεπε πρὸς τοῖς ἄλλοις εἰς τὸ νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἐν Μακεδονίᾳ ἐπεμβάσεις. Θορυβηθεῖσα ἡ Αὐστροουγγαρία καὶ φοβηθεῖσα μήπως οἱ Νεότουρκοι ζητήσωσι νὰ ἀντιπροσωπευθῇ εἰς τὸ τουρκικὸν κοινοβούλιον ἡ ὑπ' αὐτῆς ἀπὸ τριακονταετίας προσωρινῶς κατεχομένη Βοσνία καὶ Ἑρζεγοβίνη, ἀπεφάσισε καὶ ἐξετέλεσε, τῇ 25/7 Ὀκτωβρίου 1908, τὴν ὁριστικὴν προσάρτησιν τῶν δύο τούτων ὑπὸ Σέρβων κυρίως κατοικουμένων ἐπαρχιῶν. Ἡ εἴδησις προὐκάλεσεν ἔκρηξιν ἐθνικῆς ἀγανακτήσεως ἐν Σερβίᾳ. Μέγα συλλαλητήριον συνῆλθεν ἐν Βελιγραδίῳ, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ Σέρβος δραματικὸς ποιητὴς Βρανισλὰβ Νούσιτς, διαμαρτυρηθεὶς κατὰ τῆς «λῃστεύσεως τῶν δύο σερβικῶν ἐπαρχιῶν», ἐζήτησεν ἀμέσως τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης. Τὸ σερβικὸν ἔθνος ἐκηρύσσετο ἐν κινδύνῳ καὶ ἔστρεφε τὰ βλέμματα πρὸς τὴν Πετρούπολιν, ἀναμένον ἐκεῖθεν ἐνθάρρυνσιν καὶ ὑποστήριξιν. Ἡ σερβικὴ κυβέρνησις ἀπηύθυνε πρὸς τὰς Δυνάμεις τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου διακοίνωσιν, διὰ τῆς ὁποίας ἐζήτει τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ διὰ τῆς συνθήκης ταύτης καθιερωθέντος καθεστῶτος.

Ἡ διὰ τῆς προσαρτήσεως τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης προκληθεῖσα εὐρωπαϊκὴ κρίσις καὶ ἡ ἔξαψις τῶν πνευμάτων ἐν Σερβίᾳ διήρκεσαν ἐπὶ μῆνας. Ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσίας Ἰσβόλσκυ ἐπεδιώχθη ἡ σύγκλησις εὐρωπαϊκῆς συνδιασκέψεως, ἥτις μεταξὺ ἄλλων θὰ ἠσχολεῖτο καὶ μὲ τὸ ζήτημα τῶν εἰς τὴν Ρωσίαν (ζήτημα Στενῶν) καὶ τὴν Σερβίαν ὀφειλομένων ἀντισταθμισμάτων. (Οἱ Σέρβοι ἐζήτουν ἐδαφικὸν διάδρομον 10.000 τ. χμ. διὰ Βοσνίας πρὸς τὴν Ἀδριατικήν). Ἀλλ' ἡ ἄρνησις τῆς Βιέννης νὰ δεχθῇ συνδιάσκεψιν, ἡ ὑποχώρησις τῆς Τουρκίας, δεχθείσης ἀποζημίωσιν 2 ½ ἑκατομμυρίων τουρκικῶν λιρῶν, καὶ ἐπὶ τέλους ἡ διπλωματικὴ ἐπέμβασις τῆς Γερμανίας ἐν Πετρουπόλει ὑπὲρ τῆς Αὐστροουγγαρίας, ἔθεσαν τέρμα εἰς τὴν κρίσιν. Τὴν 26ην Μαρτίου 1909 ἡ Ρωσία ὑπεχώρει καὶ ἡ Σερβία ἐπέδωκε τῇ 31ῃ Μαρτίου εἰς Βιέννην, καθ' ὑπόδειξιν τῶν ἄλλων πέντε μεγάλων εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, διακοίνωσιν, διὰ τῆς ὁποίας ἐδήλου ὅτι ἀναγνωρίζει τὰ γενόμενα καὶ ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ παύσῃ τὰς διαμαρτυρίας της καὶ νὰ διατηρῇ ἐν τῷ μέλλοντι σχέσεις καλῆς γειτονίας μετὰ τῆς Αὐστροουγγαρίας, ἐπίσης δὲ καὶ νὰ ἐλαττώσῃ τὸν (ἐν τῷ μεταξὺ ἐνισχυθέντα) στρατόν της εἰς τὴν συνήθη ἐν εἰρήνῃ δύναμίν του, νὰ ἀφοπλίσῃ τοὺς ἐθελοντὰς καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὸν ἐπὶ σερβικοῦ ἐδάφους σχηματισμὸν ἀτάκτων σωμάτων.

Ἡ Σερβία ὑπεχώρει καθ' ὅλην τὴν γραμμήν, ἀλλ' ἡ στάσις τοῦ Αἴρενταλ ἐπεκρίθη καὶ ἐν Βιέννῃ ἀκόμη. Ὁ κατόπιν πρόεδρος τῆς τσεχοσλοβακικῆς δημοκρατίας Μάζαρυκ, ὅστις ἦτο τότε μέλος τῆς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων ἀντιπροσωπείας τοῦ αὐστριακοῦ κοινοβουλίου, κατέκρινεν ἀναφανδὸν τὴν πολιτικὴν τοῦ Αὐστριακοῦ βαρώνου.

Νοτιοσλαυϊκαὶ προσπάθειαι. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐξηκολούθουν αἱ μεταξὺ τῶν Νοτιοσλαύων τῆς Αὐστροουγγαρίας καὶ τῶν Σέρβων τοῦ βασιλείου ἐκδηλώσεις. Σλαυϊκὰ συνέδρια συνήρχοντο ἐν Βελιγραδίῳ, Σόφιᾳ, Ζάγρεμπ, Ντουμπρόβνικ καὶ ἀλλαχοῦ, ἐπισκέψεις ἀντηλλάσσοντο μεταξὺ διανοουμένων, δημοσιογράφων, ἀθλητικῶν συλλόγων (σόκολ), ἐμπόρων, βιομηχάνων καὶ γεωργῶν. Εἰς τὸ ἐν Βελιγραδίῳ συνελθὸν πανσλαυϊκὸν δημοσιογραφικὸν συνέδριον (10—12 Ἰουλίου 1911), εἰς τὸ ὁποῖον προσῆλθον καὶ Ρῶσοι καὶ Πολωνοί, ὁ Σέρβος ὑπουργὸς τῆς Παιδείας Λιούμπα Γιοβάνοβιτς διεκήρυξεν ὅτι οἱ Σέρβοι καὶ Κροᾶται εἶναι τέκνα τῆς αὐτῆς μητρός, ὁ δὲ ἐκ Βοσνίας Καζίκοβιτς ἐκάλεσε τοὺς Σλαύους ἀδελφοὺς νὰ ἐναγκαλισθῶσιν ἀλλήλους εἰς τὸ «Πεδεμόντιον τοῦ σερβισμοῦ». (Εἰς τὸ προεδρεῖον παρεκάθηντο καὶ δύο Βούλγαροι.) Ἦτο ἡ δημοσία διακήρυξις τῆς νοτιοσλαυϊκῆς ἑνώσεως, πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ὁποίας ἱδρύθη ἐν Βελιγραδίῳ ἀπὸ τῆς 3 Σεπτεμβρίου 1911 ἡ ἐφημερὶς «Πιεμόντ» (Πεδεμόντιον), γράψασα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅτι ἡ πολιτικὴ τῆς συναδελφώσεως καὶ τῶν συμμαχιῶν ὅλων τῶν Βαλκανικῶν λαῶν, πρωτίστως τῶν Νοτιοσλαύων, πρέπει ν' ἀναγνωρισθῇ ἐπισήμως, ὅτι οὐχὶ μόνον οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Κροᾶται, ἀλλὰ καὶ οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Σλοβένοι εἶναι στενότατοι ἀδελφοὶ καὶ ὅτι ἡ ἕνωσις ἢ ἡ συμμαχία τῶν ὁμαιμόνων τούτων λαῶν πρέπει νὰ εἶναι ἡ μόνη ἐθνικὴ πολιτικὴ τῆς Σερβίας καὶ τῶν ἄλλων δύο σλαυϊκῶν κρατῶν τῶν Βαλκανίων (τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Βουλγαρίας).

Νέαν εὐκαιρίαν νοτιοσλαυϊκῶν ἐκδηλώσεων συναδελφώσεως ἔδωκεν ἡ εἰς Βελιγράδιον ἐπίσκεψις 150 Κροατῶν φοιτητῶν τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1912. Ὁ βασιλεὺς Πέτρος ἀνευφημήθη ὡς βασιλεὺς τῶν Νοτιοσλαύων, ἐλέχθη δὲ τότε πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι ἡ ὑπὸ τῆς Αὐστρίας καὶ Οὐγγαρίας ἀκολουθουμένη ἀντιδραστικὴ πολιτικὴ ἐν Κροατίᾳ διευκολύνει τὰ μέγιστα τὸ ἔργον τῆς ἐθνικῆς ἑνώσεως τῶν Νοτιοσλαύων.

Πράγματι ἡ Σερβία δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ διενεργήσῃ μεγάλην ἐθνικὴν προπαγάνδαν ἐν τῇ Αὐστροουγγρικῇ μοναρχίᾳ. Ἡ ἀπέναντι τῶν διαφόρων ἐθνικοτήτων πολιτικὴ τῶν ἐν Βιέννῃ καὶ Βουδαπέστῃ ἦτο ἀρκετὴ ὅπως ἐξεγείρῃ τὸ ἐθνικὸν αὐτῶν αἴσθημα. Μετὰ τὴν καὶ διὰ τῆς συμπράξεως τῶν Κροατῶν καταστολὴν τῆς ἐναντίον τῆς Αὐστρίας οὐγγρικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1849 καὶ οἱ Οὔγγροι περιέπεσαν εἰς τὴν κατάστασιν τῶν ἄλλων ὑπὸ τὴν Βιέννην ἐθνικοτήτων. Ἀλλ' ὁ ἀτυχὴς διὰ τὴν Αὐστρίαν πόλεμος τοῦ 1866 κατὰ τῆς Πρωσσίας ἠνάγκασε τὸν Ἀψβουργίδην ἡγεμόνα νὰ μετατρέψῃ τὴν μοναρχίαν εἰς δυαδικὴν καὶ οὕτως ἤρχισαν νὰ συμμετέχωσι καὶ οἱ Οὔγγροι εἰς τὴν καταπίεσιν τῶν ἐν Οὐγγαρίᾳ μὴ οὐγγρικῶν ἐθνικοτήτων καὶ κυρίως τῶν Σέρβων καὶ τῶν Κροατῶν, οἵτινες ἀπὸ τοῦ 1905 συνησπίσθησαν εἰς κοινὸν ἀγῶνα. Πρὸς ἐκμηδένισιν τοῦ συνασπισμοῦ τούτου οἱ ἐν Βιέννῃ ἐσκηνοθέτησαν τὴν δίκην τοῦ Ἄγραμ, καθ' ἣν παρεπέμφθησαν τὸ θέρος τοῦ 1908 καὶ κατεδικάσθησαν 53 Σέρβοι τῆς Οὐγγαρίας, κυρίως διανοούμενοι, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ Πριμπίτσεβιτς, ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ, ὡς διατελοῦντες εἰς σχέσεις μετὰ τοῦ ἐν Βελιγραδίῳ πολιτικοῦ σωματείου «Σλόβενσκι Γιοὺγκ» καὶ ἀποπειραθέντες νὰ διαδώσωσι καὶ πραγματοποιήσωσι τὴν ἰδέαν μεγάλου νοτιοσλαυϊκοῦ κράτους. Ἡ πλαστὴ αὐτὴ δίκη προεκάλεσε τὴν ἀγανάκτησιν ὁλοκλήρου τῆς Εὐρώπης καὶ σοβαρὰς ἐπικρίσεις τοῦ Μάζαρυκ. Ἐπὶ τέλους ἡ καταδικαστικὴ ἀπόφασις ἠκυρώθη τὴν 1ην Ἀπριλίου 1910.

Μετὰ τὴν οἰκτρὰν ἔκβασιν τῆς δίκης τοῦ Ζάγρεμπ ἡ κυβέρνησις τῆς Βιέννης ἐφάνη ἀκολουθοῦσα διαλλακτικωτέραν πολιτικὴν ἀπέναντι τῶν Κροατῶν. Ἀλλὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1912 ἐπανῆλθε τὸ ἀπολυταρχικὸν καθεστὼς μὲ τὸν διορισμὸν ὡς βασιλικοῦ ἐπιτρόπου τοῦ Τσούβαϊ (Guvaj). Συνέπεια τῆς στάσεως ταύτης ἦτο νέα ἐξέγερσις τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τῶν Σέρβων καὶ τῶν Κροατῶν. Τὴν 15ην Ἰουνίου 1910 ὁ ἐξ Ἑρζεγοβίνης Σέρβος φοιτητὴς Μπογδὰν Ζέραγιτς ἐπυροβόλησεν ἐν Σαραγέβῳ πεντάκις ἀνεπιτυχῶς ἐναντίον τοῦ Αὐστριακοῦ στρατηγοῦ βαρώνου Βαρεσανίν, ἐπανερχομένου ἐκ τῆς πρώτης συνεδρίας τῆς βοσνιακῆς τοπικῆς βουλῆς. Μετὰ δύο ἔτη ὁ Κροάτης Λούκα Γιούκιτς ἐπυροβόλει ἀνεπιτυχῶς κατὰ τοῦ Τσούβαϊ ἐν Ζάγρεμπ (8 Ἰουνίου 1912) καὶ ἐφόνευε τὸν συνοδὸν αὐτοῦ. Ἀπόπειραι τοιαῦται διεπράχθησαν καὶ κατὰ τοῦ μπάνου Σκέρλετς, ὅστις διεδέχθη τὸν Τσούβαϊ.

Τὸ δρᾶμα τοῦ Σαραγέβου. Τέλος ἐπῆλθε τῇ 15/28 Ἰουνίου 1914 ἡ δολοφονία τοῦ Αὐστριακοῦ ἀρχιδουκὸς Φραγκίσκου - Φερδινάνδου καὶ τῆς συζύγου του κομίσσης Hohenberg ἐν Σαραγέβῳ ὑπὸ τῶν Πρίντσιπ καὶ Γκαπρίνοβιτς. Ἡ πρᾶξις αὐτὴ ἔδωκεν εἰς τὴν Αὐστροουγγαρίαν τὴν ἀπὸ πολλοῦ ἐπιζητουμένην ἀφορμὴν ὅπως πατάξῃ τὴν Σερβίαν καὶ μεταβάλῃ τὴν κατάστασιν, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησεν εἰς τὴν Νοτιοανατολικὴν Εὐρώπην ἡ νίκη τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν κατὰ τῆς Τουρκίας τὸ φθινόπωρον τοῦ 1912 καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ Σερβίας κατὰ τῆς Βουλγαρίας τῷ 1913. Μετὰ τὰ κοσμοϊστορικὰ ἐκεῖνα γεγονότα ὁλόκληρος ἡ ἐξωτερικὴ καὶ ἐν μέρει ἡ ἐσωτερικὴ πολιτικὴ τῆς αὐστροουγγρικῆς μοναρχίας ἕνα μόνον εἶχε σκοπόν, πῶς νὰ ἀπομονώσῃ τὴν Σερβίαν, ὅπως ἐξοντώσῃ αὐτὴν εὐκολώτερον, καὶ πῶς νὰ χωρίσῃ τοὺς ἐν Αὐστρίᾳ Νοτιοσλαύους ἀπὸ τοῦ σερβικοῦ βασιλείου. Ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐσχηματίζετο περὶ τὸν διάδοχον, ἀρχιδοῦκα Φραγκῖσκον-Φερδινάνδον, μερίς, ἥτις συνελάμβανε τὸ σχέδιον τῆς μετατροπῆς τῆς μοναρχίας ἀπὸ δυαδικῆς εἰς τριαδικὴν διὰ τῆς ἑνώσεως ὅλων τῶν Νοτιοσλαύων τῆς Αὐστρίας εἰς ἓν βασίλειον ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς δυναστείας τῶν Ἀψβούργων, εἰς τὸ ὁποῖον ἴσως θὰ ὑπήγοντο κἄποτε καὶ οἱ Σέρβοι τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Σερβίας. Πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ προγράμματος τούτου ἐξεδόθη ἐν Τεργέστῃ καὶ δημοσιογραφικὸν ὄργανον, ἡ «Τριαλιτσάμ». Ἀφ' ἑτέρου ἐπεζητεῖτο νὰ ἐνισχυθῇ ἡ κλονιζομένη μυστικὴ συνθήκη συμμαχίας, ἥτις ἀπὸ τριακονταετίας συνέδεε τὸν βασιλέα τῆς Ρουμανίας Κάρολον μετὰ τῆς τριπλῆς συμμαχίας. Ἐπὶ τρεῖς δεκαετηρίδας ὁ ρουμανικὸς λαὸς ἐτηρεῖτο ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ὑπάρξεως τῆς συμμαχίας αὐτῆς. Ἤδη ὅμως καὶ ἐν Ρουμανίᾳ ἐφαίνοντο τάσεις ὅπως ἡ ἐθνικὴ πολιτικὴ ἀντικαταστήσῃ τὴν δυναστικήν.

Ἡ τάσις αὐτὴ ἐξεδηλώθη κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους, ὅτε ὁ Τάκε Ἰωνέσκου ἠκολούθησε πολιτικὴν ὅλως ἀντίθετον πρὸς τὴν ὑπαγορευομένην ἐκ Βιέννης καὶ συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ παταχθῇ ἡ Βουλγαρία, ἥτις ὑπὸ τὸν Κοβουργίδην βασιλέα Φερδινάνδον ἠκολούθησε τὰς ἐκ τῆς αὐστριακῆς πρωτευούσης εἰσηγήσεις. Συγχρόνως ἡ Ρουμανία, ἀπομακρυνομένη ἔτι μᾶλλον ἀπὸ τῆς Αὐστρίας, προσήγγιζε πρὸς τὴν Ρωσίαν, ἡ δὲ προσέγγισις αὕτη ἐξεδηλοῦτο διὰ τῆς ἐν Κωνστάντζῃ συνεντεύξεως τοῦ βασιλέως Καρόλου μετὰ τοῦ τσάρου τῆς Ρωσίας Νικολάου τοῦ Β' τῇ 14 Ἰουνίου 1914.

Κατεπτοημένοι οἱ ἐν Βιέννῃ ἐζήτουν πῶς νὰ κρατήσουν τὴν Ρουμανίαν μακρὰν τῆς Σερβίας. Ἀντελαμβάνοντο ἀπὸ τότε ὅτι ἐν περιπτώσει πολεμικῆς συρράξεως ἡ Ρουμανία ἐνδεχόμενον νὰ μὴ ἐτήρει τὰς συμμαχικὰς ὑποχρεώσεις της καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐθεώρουν ἀναγκαῖον νὰ ἐπιζητηθῇ στενότερος δεσμὸς πρὸς τὴν Βουλγαρίαν καὶ Τουρκίαν. Ἡ μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους μεγάλη ἐδαφικὴ ἐπέκτασις τῆς Σερβίας ἐνέπνεε σοβαροὺς φόβους, ἔτι δὲ μεγαλυτέρους τὸ ἐνδεχόμενον τῆς ἑνώσεως αὐτῆς μετὰ τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς σερβοβουλγαρικῆς συνεννοήσεως,

Digitized by Google

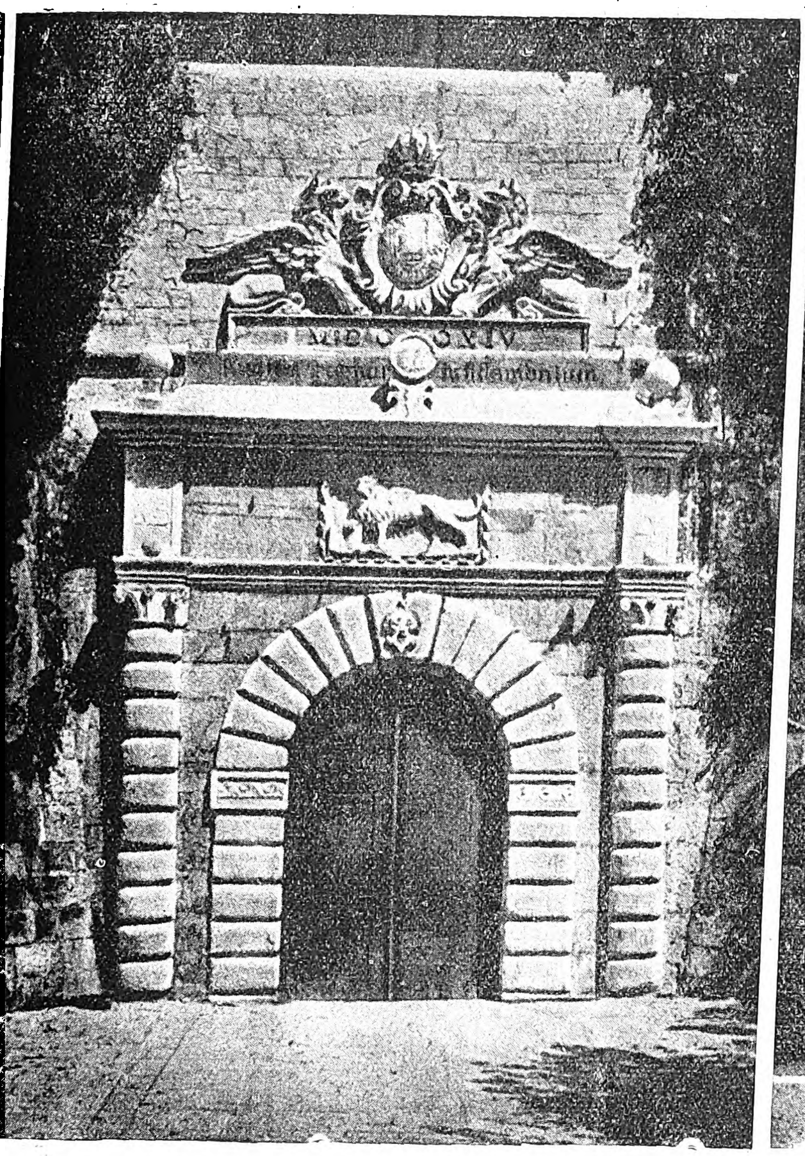

Παραθαλασσία πύλη ἐν Καττάρῳ.

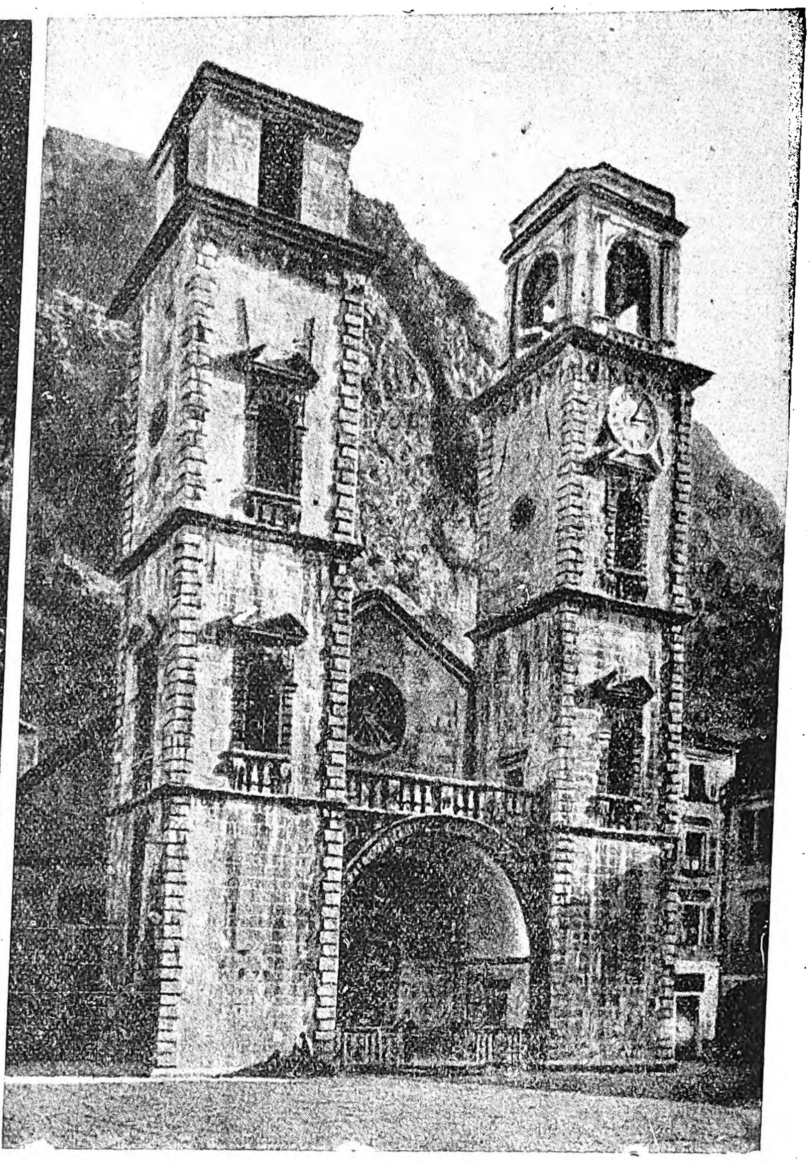

Ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Τρύφωνος ἐν Καττάρῳ.

Τὰ Βασιλικὰ ἀνάκτορα τοῦ Βελιγραδίου.

Digitized by Google

καθ' ἣν ἡ Σερβία θὰ παρεχώρει τὴν Μακεδονίαν εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἔναντι τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης ἐν περιπτώσει πολέμου κατὰ τῆς Αὐστροουγγαρίας. Παρίστατο ὡς ἐκ τούτου ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπιδιώξεως πρωτίστως συμμαχίας μετὰ τῆς Βουλγαρίας, ἥτις, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ σχεδίου τοῦ σχετικοῦ αὐστριακοῦ προγράμματος, εἶχε πρὸ πολλοῦ προτείνει τοιαύτην εἰς τοὺς ἐν Βιέννῃ. Μετὰ ἐπανειλημμένας τροποποιήσεις, τὸ ἐν τῷ αὐστριακῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν συνταχθὲν ὑπόμνημα ἐτροποποιήθη ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν κόμιτος Μπέρχτολδ (Berchtold) ὑπὸ πνεῦμα ὅλως ἀντισερβικὸν καὶ προσετέθη χωρίον, καθ' ὃ θὰ ἐπεζητεῖτο κυρίως νὰ πεισθῇ ἡ Γερμανία περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς συμπράξεως μετὰ τῆς Αὐστρίας. Ἐνῷ δὲ ἡ αὐστριακὴ διπλωματία παρεσκεύαζε ψυχραίμως καὶ ἐσκεμμένως πολεμικὴν σύγκρουσιν ὅπως πατάξῃ τὴν Σερβίαν, ἀδιαφοροῦσα ἂν ἡ πυρκαϊὰ θὰ ἐγενικεύετο, ἢ μᾶλλον ὑπολογίζουσα καὶ εἰς ταύτην, οἱ στρατιωτικοὶ ἐξηκολούθουν πυρετωδῶς τὰς διὰ τὸν μετὰ τῆς Σερβίας πόλεμον προπαρασκευάς. Εἰς τὰ σερβοβοσνιακὰ σύνορα συνεκεντροῦντο, ὑπὸ τὸ πρόσχημα γυμνασίων, μεγάλαι στρατιωτικαὶ δυνάμεις, ὅπως ἐν δεδομένῃ στιγμῇ ἐξασκηθῇ πίεσις κατὰ τῆς Σερβίας. Ὁ Αὐστριακὸς διάδοχος Φραγκῖσκος-Φερδινάνδος συνηντᾶτο μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου τῆς Γερμανίας ἐν Μιραμάρε (Ἀπρίλιος 1914) καὶ κατόπιν μετὰ τοῦ θείου του, τοῦ γηραιοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου Ἰωσήφ, ἐν Κονοπίστε (12 Ἰουνίου 1914), σχεδὸν καθ' ἣν στιγμὴν ὁ βασιλεὺς τῆς Ρουμανίας Κάρολος συνηντᾶτο μετὰ τοῦ τσάρου (12 Ἰουνίου). Αἱ κινήσεις αὗται τοῦ διαδόχου τῆς Αὐστρίας προὐκάλουν ζωηρὰν αἴσθησιν ἐν Εὐρώπῃ, κυρίως δὲ ἐν Βελιγραδίῳ. Ἀκόμη δὲ μεγαλυτέραν ἀνησυχίαν ἐνέπνεεν εἰς τοὺς Σέρβους τὸ γεγονὸς ὅτι ἀνηγγέλλετο ἐπίσκεψις τοῦ Φραγκίσκου-Φερδινάνδου εἰς Βοσνίαν διὰ τὴν 15/28ην Ἰουνίου, τὴν ἐπέτειον τοῦ Βίδοβ-Ντὰν (ἡμέραν τοῦ ἁγίου Βίτου), δηλαδὴ τῆς ἐθνικῆς καταστροφῆς τῶν Σέρβων εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Κοσσυφοπεδίου τῷ 1389, ἡμέραν ἐθνικοῦ πένθους διὰ τοὺς Σέρβους, ἥτις ὅμως τὴν φορὰν αὐτήν, μετὰ τὰς ἐπιτυχίας τῶν δύο Βαλκανικῶν πολέμων, ἐπρόκειτο νὰ ἑορτασθῇ ὡς ἑορτὴ ἐθνικῆς νίκης. Ἡ ἐκλογὴ τῆς ἐπετείου αὐτῆς διὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Αὐστριακοῦ ἀρχιδουκὸς εἰς Βοσνίαν, ἐθεωρεῖτο ὡς ἀληθὴς πρόκλησις. Τὰ πνεύματα ἐξήπτοντο, ἂν καὶ ἡ σερβικὴ κυβέρνησις ἐφαίνετο τηροῦσα στάσιν ἤρεμον. Καὶ ἐν Αὐστρίᾳ ἀκόμη ὑπῆρχον οἱ ἀνησυχοῦντες διὰ τὴν εἰς Βοσνίαν ἐπίσκεψιν τοῦ διαδόχου ἐν μέσῳ τόσον βεβαρημένης ἀτμοσφαίρας. Ἄλλοι μάλιστα ὑπέθετον ὅτι μόνον οἱ πολιτικοὶ ἐχθροὶ τοῦ διαδόχου ὤθουν αὐτὸν εἰς τοιοῦτον ἐπικίνδυνον ταξίδιον. Ἡ πιθανωτέρα ὅμως ὑπόθεσις εἶναι ὅτι τὸ ταξίδιον συνεφωνήθη ἐν Κονοπίστε. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἐκεῖ συνέντευξιν ὁ Φραγκῖσκος-Φερδινάνδος ἀπήρχετο διὰ τὸ μοιραῖον ταξίδιον εἰς Βοσνίαν. Καὶ ἐνῷ ἐν Βελιγραδίῳ ἑωρτάζετο πανηγυρικῶς πλέον τὸ Βίδοβ-Ντάν, αἴφνης ἡ Σερβία καὶ ὁλόκληρος ἡ Εὐρώπη συνεκλονίζοντο ἐκ τῆς τρομακτικῆς εἰδήσεως ὅτι δύο Σέρβοι φοιτηταί, ὁ Πρίντσιπ καὶ ὁ Γκαπρίνοβιτς, ἐδολοφόνησαν τὸν Αὐστριακὸν διάδοχον καὶ τὴν σύζυγόν του ἐν Σαραγέβῳ, καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἤρχιζεν ἐν Βιέννῃ καὶ Βουδαπέστῃ ἡ κατὰ τῆς Σερβίας πολεμικὴ τοῦ τύπου, ἥτις ἐπιρρίπτουσα τὴν ἐνοχὴν τοῦ ἐγκλήματος τοῦ Σαραγέβου εἰς τοὺς ἐν Βελιγραδίῳ, θὰ παρεσκεύαζε τὴν δημοσίαν γνώμην τοῦ κόσμου διὰ τὴν μελετωμένην ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Σερβίας.

Τὴν 7ην Ἰουλίου συνῆλθε ἐν Βιέννῃ τὸ κοινὸν αὐστροουγγρικὸν ὑπουργικὸν συμβούλιον, εἰς τὸ ὁποῖον, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ποικίλων μετὰ τὸν πόλεμον γενομένων ἀποκαλύψεων, ἐλήφθη ἡ σοβαρὰ ἀπόφασις τοῦ «προληπτικοῦ πολέμου» κατὰ τῆς Σερβίας ὑπὸ τεσσάρων προσώπων: τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν κόμιτος Μπέρχτολδ, τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν Μπιλίνσκι, τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Κρομπατὶν καὶ τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Αὐστρίας κόμιτος Στοὺργκ (Stürgkh). Μόνος ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Οὐγγαρίας κόμις Τίσσα (Tisza) ἀντέστη κατ' ἀρχάς, βραδύτερον ὅμως συνετάχθη καὶ αὐτὸς μὲ τὴν γνώμην τῶν πολεμοχαρῶν.

Ἀμέσως κατόπιν ἤρχισεν ἡ σύνταξις τῆς τελεσιγραφικῆς διακοινώσεως, ἡ ὁποία θὰ ἐπεδίδετο εἰς τὴν Σερβίαν μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ προκαλέσῃ τὸν πόλεμον. Γνωστὸν εἶναι σήμερον ποσάκις μετεβλήθη τὸ κείμενον τῆς διακοινώσεως, ὅπως καταστῇ ἀπαράδεκτος διὰ τὴν σερβικὴν κυβέρνησιν, καὶ πῶς ἐκερδήθη διὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου ὁ αὐτοκράτωρ Φραγκῖσκος-Ἰωσὴφ διὰ ψευδοῦς τηλεγραφήματος περὶ ἐπιθέσεως τῶν Σέρβων εἰς ἓν σημεῖον τῶν μεθορίων. Εἶναι ἐπίσης γνωστὸν ὅτι ἐκ προθέσεως ἀνεβλήθη ἡ ἐπίδοσις τῆς διακοινώσεως ἐν Βελιγραδίῳ, ὅπως μὴ συμπέσῃ μὲ τὴν ἐν Πετρουπόλει παρουσίαν τοῦ προέδρου τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας Πουανκαρέ.

Ἡ διακοίνωσις ἐπεδόθη εἰς Βελιγράδιον τὴν 23ην Ἰουλίου. Τὴν 25ην, ὥραν 5 ¼ μ. μ., ὁ Σέρβος πρωθυπουργὸς Πάσιτς ἐπέδιδε τὴν ἀπάντησιν τῆς Σερβίας, ἥτις ἐδέχετο ὅλας τὰς αὐστριακὰς ἀξιώσεις πλὴν μιᾶς ἐπιφυλάξεως ὡς πρὸς τὴν συμμετοχὴν ὀργάνων τῆς αὐστροουγγρικῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν ἀνάκρισιν τῶν ἐνεχομένων εἰς τὴν προπαρασκευὴν τοῦ ἐγκλήματος τοῦ Σαραγέβου. Τὴν 6ην μ. μ. ὁ στρατηγὸς Γκίσλ φὸν Γκισλιγκεν, πρέσβυς τῆς Αὐστροουγγαρίας, ἀπέστελλεν εἰς τὸν Πάσιτς τὴν διακοίνωσιν, διὰ τῆς ὁποίας ἀνήγγελλεν, ὅτι ἀπέρχεται ἐκ Βελιγραδίου, διότι ἡ ἀπάντησις δὲν εἶναι ἱκανοποιητική, καὶ μετὰ δέκα λεπτὰ ἐπεβιβάζετο τῆς σιδηροδρομικῆς ἁμαξοστοιχίας. Τῇ 28ῃ Ἰουλίου ἀπεστέλλετο ἐκ Βιέννης εἰς τὴν σερβικὴν κυβέρνησιν ἡ κήρυξις τοῦ πολέμου ὡς εἶδος ἰδιωτικοῦ τηλεγραφήματος (βλ. λ. *Παγκόσμιος πόλεμος*).

Ἡ ἵδρυσις τοῦ νοτιοσλαυϊκοῦ βασιλείου. Εὐθὺς μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου αὐστηρότατα μέτρα ἐλήφθησαν ὑπὸ τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν τῆς Αὐστροουγγαρίας ἐναντίον τῶν Νοτιοσλαύων τῆς Δυαδικῆς μοναρχίας. Αἱ συλλήψεις ἦσαν ἀναρίθμητοι. Ἐν τούτοις οἱ ἡγέται τῆς νοτιοσλαυϊκῆς κινήσεως κατώρθωσαν νὰ διαφύγουν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ τὸν χειμῶνα τοῦ 1914 ὠργανώθησαν ὡς «Νοτιοσλαυϊκὴ ἐπιτροπὴ» ἐν Παρισίοις καὶ Λονδίνῳ. Οἱ κυριώτεροι ἀρχηγοὶ ἦσαν ὁ Τρούμπιτς, ὁ Σουπίλο, ὁ Χίνκοβιτς, εἷς τῶν κυριωτέρων δικηγόρων τῆς δίκης τοῦ Ζάγρεμπ, καὶ ὁ γλύπτης Ἰβὰν Μέστροβιτς. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1916 ἡ «Νοτιοσλαυϊκὴ ἐπιτροπὴ» ἐξέδωκε μανιφέστον, ζητοῦσα τὴν πλήρη ἀνεξαρτησίαν τῆς Κροατίας καὶ Σλαβονίας, τὴν ἕνωσιν αὐτῆς μετὰ τῆς Σερβίας καὶ τὴν ἐκθρόνισιν τῆς δυναστείας τῶν Ἀψβούργων. Ἐκ Κροατίᾳ ὅμως τὸ ἐν τῇ κροατικῇ βουλῇ κόμμα τοῦ συνασπισμοῦ Κροατῶν καὶ Σέρβων ἀπέστελλεν ἀντιπροσώπους εἰς τὴν στέψιν τοῦ καισαροβασιλέως Καρόλου ὡς βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας καὶ ἐπετύγχανε τὸν διορισμὸν τοῦ ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἀντιπροσωπείας Μιχάλοβιτς ὡς μπάνου τῆς Κροατίας. Ἀλλά, παρ' ὅλας τὰς πιέσεις τῶν οὐγγρικῶν ἀρχῶν, τὸ κόμμα δὲν συγκατετίθετο νὰ ἀποκηρύξῃ τοὺς περὶ τὸν Τρούμπιτς. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Κροάται καὶ οἱ Σλοβένοι τῆς Δαλματίας καὶ τῆς Ἰστρίας, ἐπωφελούμενοι τῆς ὑπὸ τοῦ Καρόλου χορηγηθείσης ἀμνηστίας, ἵδρυσαν νοτιοσλαυϊκὴν λέσχην καὶ συνειργάζοντο μετὰ τῶν Τσέχων, ζητοῦντες τὴν ἕνωσιν ὅλων τῶν νοτιοσλαυϊκῶν ἐδαφῶν τῆς Αὐστροουγγρικῆς μοναρχίας εἰς ἕνα ἑνιαῖον ἀνεξάρτητον πολιτειακὸν ὀργανισμόν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ὑπεγράφετο ἡ «Διακήρυξις τῆς Κερκύρας» τῆς 20 Ἰουλίου 1917 ὑπὸ τοῦ Πάσιτς, προέδρου τῆς εἰς Κέρκυραν καταφυγούσης σερβικῆς κυβερνήσεως, καὶ τοῦ Τρούμπιτς ὡς προέδρου τῆς «Νοτιοσλαυϊκῆς ἐπιτροπῆς», διὰ τῆς ὁποίας καθωρίζοντο αἱ βάσεις διὰ τὴν ἵδρυσιν «Βασιλείου τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων».

Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1918 ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Οὐγγαρίας κόμις Τίσσα ἐπεσκέφθη, ἐγκρίσει τοῦ καισαροβασιλέως Καρόλου, τὸ Ζάγρεμπ, τὸ Σαράγεβον καὶ τὴν Δαλματίαν, ὅπως κερδίσῃ ἔδαφος πρὸς λύσιν τοῦ νοτιοσλαυϊκοῦ ζητήματος διὰ τῆς ἱδρύσεως νοτιοσλαυϊκοῦ βασιλείου ὑπὸ τὴν Οὐγγαρίαν, ἀλλὰ συνήντησε γενικὴν ἀντίστασιν κατὰ τοῦ σχεδίου. Τὴν 1ην Ὀκτωβρίου 1918 οἱ Τσέχοι καὶ Νοτιοσλαῦοι ἀντιπρόσωποι ἐν τῷ αὐστριακῷ κοινοβουλίῳ, ἐνθαρρυνόμενοι ἐκ τῆς συνθηκολογήσεως τῆς Βουλγαρίας, ἐζήτησαν ἰδιαιτέραν ἐθνικὴν ἀντιπροσωπείαν κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις τῆς εἰρήνης καὶ διεκήρυξαν τὸ ἀπόλυτον αὐτῶν δικαίωμα νὰ καθορίσωσι μόνοι τὴν μέλλουσαν τύχην των. Τῇ 10ῃ Ὀκτωβρίου τὸ ἐθνικὸν συμβούλιον τῶν Νοτιοσλαύων μετεφέρθη ἐκ Λιουμπλιάνας εἰς Ζάγρεμπ. Ὅταν μετὰ μίαν ἑβδομάδα ὁ καισαροβασιλεὺς ἐξέδωκε διάταγμα περὶ ὀργανώσεως τῆς μοναρχίας ὡς ὁμοσπονδιακοῦ κράτους, ὁ Σλοβένος Κορόσιτς ἀπέκρουσεν ἐξ ὀνόματος τῶν Τσέχων καὶ Νοτιοσλαύων τὸ σχέδιον τοῦτο καὶ ὑπεστήριξεν ὅτι τὸ μέλλον τῶν Τσέχων καὶ Νοτιοσλαύων ἦτο διεθνὲς πρόβλημα, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ λύσῃ μόνη ἡ μέλλουσα συνδιάσκεψις τῆς εἰρήνης.

Οἱ Νοτιοσλαῦοι ἐνήργουν ἀνεξαρτήτως τῆς Βιέννης καὶ Βουδαπέστης, ἡ δὲ διακοίνωσις τοῦ προέδρου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς Οὐΐλσων, διὰ τῆς ὁποίας οὗτος, ἀπαντῶν εἰς τὰς περὶ εἰρήνης προτάσεις τοῦ Αὐστροούγγρου ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν βαρώνου Μπουριαν, ἔλεγεν ὅτι ἐννοεῖ νὰ διαπραγματευθῇ μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν ἐθνικῶν διεκδικήσεων τῶν Τσέχων καὶ τῶν Νοτιοσλαύων, κατέφερε τὸ καίριον τραῦμα κατὰ τῆς δυναστείας τῶν Ἀψβούργων. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἔπαυσαν οἱ ἐν τῇ μοναρχίᾳ Νοτιοσλαῦοι ν' ἀναγνωρίζουν τὸν καισαροβασιλέα.

Ἡ κατάρρευσις τῆς Δυαδικῆς μοναρχίας. Ἤρχισαν τότε νὰ σχηματίζωνται ἐπιτροπαὶ καὶ ἐν Δαλματίᾳ καὶ Βοσνίᾳ, ἀναγνωρίζουσαι τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐν Ζάγρεμπ ἐθνικοῦ συμβουλίου τῶν Νοτιοσλαύων καὶ ἐν ὀνόματι αὐτοῦ ἀφωπλίζοντο τὸν αὐστροουγγρικὸν στρατὸν διαρρέοντα πρὸς Β. ἐκ τῶν διασπασθέντων μετώπων τῆς Ἀλβανίας καὶ Μακεδονίας. Τῇ 23 Ὀκτωβρίου ἓν κροατικὸν σύνταγμα ἀφώπλισε τὴν οὐγγρικὴν ἐθνοφυλακὴν τῆς Φιούμης καὶ κατέλαβε τὴν πόλιν καὶ τὴν 28 ἡ στρατιωτικὴ διοίκησις τοῦ Ζάγρεμπ παρέδωκε τὴν ἀρχὴν εἰς τὸ Ἐθνικὸν Νοτιοσλαυϊκὸν Συμβούλιον. Τὴν ἐπιοῦσαν ἡ κροατικὴ βουλὴ (δίαιτα) ἐκήρυξε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Κροατίας ἀπὸ τῆς Οὐγγαρίας καὶ ἔλαβεν ὑπὸ τὴν διοίκησιν αὐτῆς καὶ τὴν Φιούμην. Ἡ Αὐστροουγγρικὴ μοναρχία κατέρρεεν. Οἱ ναύσταθμοι τῆς Πόλας καὶ τοῦ Κάτταρο κατελήφθησαν ὑπὸ ἐπαναστατῶν. Ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος, μὲ τὴν ἐλπίδα εἴτε νὰ κερδίσῃ τὴν εὔνοιαν τοῦ νέου καθεστῶτος τοῦ Ζάγρεμπ, εἴτε νὰ ἐνσπείρῃ διχόνοιαν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως, ὑπέγραψε τῇ 31 Ὀκτωβρίου διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποίου ὁλόκληρος ὁ αὐστριακὸς στόλος παρεδίδετο εἰς τὸ ἐν γενέσει νοτιοσλαυϊκὸν κράτος. Ἀλλὰ πρὶν ἢ τὸ γεγονὸς τοῦτο γνωσθῇ ἐν Εὐρώπῃ, τολμηρὸς Ἰταλὸς ναύτης κολυμβήσας μέχρι Πόλας ἀνετίναξεν εἰς τὸν ἀέρα τὸ μέγα αὐστριακὸν θωρηκτὸν «Viribus Unitis», φέρον καὶ τὸν νέον Νοτιοσλαῦον ναύαρχον. Καὶ ἐζήτησαν μὲν αἱ Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως τὴν παράδοσιν τοῦ στόλου εἰς τὸ νοτιοσλαυϊκὸν κράτος, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον διέταξαν νὰ τηρηθῇ ἡ μεθόριος γραμμὴ τῆς μυστικῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου ὡς γραμμὴ τῆς ἀνακωχῆς. Τοῦτο ἐχαρακτήρισαν οἱ Νοτιοσλαῦοι ὡς παραβίασιν τῶν ἀρχῶν τοῦ Οὐΐλσων. Ὅταν οἱ Ἰταλοὶ ἠθέλησαν νὰ καταλάβωσι τὴν Τεργέστην, τὴν Ἰστρίαν, τὰ βόρεια τῆς Δαλματίας καί τινας τῶν νήσων, ἐδημιουργήθη κατάστασις ἐπικίνδυνος. Ἡ κυβέρνησις τοῦ Ζάγρεμπ ἐζήτησεν ἐπειγόντως τὴν βοήθειαν τοῦ σερβικοῦ στρατοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχον ἐν τῷ μεταξὺ συρρεύσει πολλοὶ Νοτιοσλαῦοι ἐθελονταί. Τὴν 18 Νοεμβρίου εἰσῆλθον εἰς Φιούμην τὰ πρῶτα σερβικὰ στρατεύματα καὶ τὴν 24 τὸ ἐθνικὸν συμβούλιον, ἀνησυχοῦν ἐκ τῆς ἀμφιρρόπου στάσεως τῶν Δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως, ἐκήρυξε τὴν ἕνωσιν τῶν ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν αὐτῆς ἐδαφῶν μετὰ τῶν βασιλείων τῆς Σερβίας καὶ τοῦ Μαυροβουνίου καὶ ἐκάλεσε τὸν ἀντιβασιλέα τῆς Σερβίας Ἀλέξανδρον νὰ παραλάβῃ καὶ τὴν ἀντιβασιλείαν τοῦ νέου κράτους. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἔλαβεν ἐπίσημον κύρωσιν τῇ 1 Δεκεμβρίου 1918, ὅτε 24 ἀντιπρόσωποι ἐκ Ζάγρεμπ ἐνεφανίσθησαν ἐνώπιον τοῦ ἀντιβασιλέως ἐν Βελιγραδίῳ καὶ ἐκάλεσαν αὐτὸν νὰ κηρύξῃ τὴν ἕνωσιν.

Τὰ πρῶτα βήματα τοῦ νέου κράτους. Τὸ πρῶτον ὑπουργεῖον τοῦ νοτιοσλαυϊκοῦ κράτους ἐσχηματίσθη ὑπὸ τὸν Στογιὰν Πρῶτιτς καὶ τὸν Σλοβένον κληρικὸν Κόροσετς ὡς ἀντιπρόεδρον. Ὁ Τρούμπιτς ἔγινεν ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τὰ ἄλλα ὑπουργεῖα διενεμήθησαν κατ' ἀναλογίαν μεταξὺ Σέρβων καὶ ἡγετῶν ἐκ τῶν νέων ἐδαφῶν. Τὸ ἀξίωμα μπάνου τῆς Κροατίας διετηρήθη κατ' ἀρχάς, ἀλλὰ ταχέως ἐπεκράτησαν αἱ συγκεντρωτικαὶ τάσεις. Διὰ τοῦ νέου Συντάγματος, τοῦ λεγομένου «Συντάγματος τοῦ Βίδοβ-Ντάν», ὡς ἐκδοθέντος τὴν 15/28 Ἰουνίου 1921, τὸ ἀξίωμα τοῦ μπάνου κατηργήθη. Τοῦτο δυσηρέστησε τοὺς ἐν Κροατίᾳ. Ὁ Τρούμπιτς καὶ ἄλλοι Κροᾶται ἐψήφισαν κατὰ τοῦ Συντάγματος, ἀλλ' ἐμειοψήφησαν, διότι τὸ ὑπὸ τὸν Στέφαν Ράδιτς κόμμα τῶν Κροατῶν χωρικῶν ἀπέσχε τῆς ψηφοφορίας, οὕτω δὲ διηυκολύνθησαν τὰ συγκεντρωτικὰ σχέδια τοῦ Πάσιτς, ὅστις ἀπέκρουσε συμβιβαστικὴν λύσιν. Τὸν θρίαμβον τῶν συγκεντρωτικῶν ἰδεῶν ἐξῆρεν ἔτι μᾶλλον ἡ συνθηκολόγησις τοῦ Ράδιτς, ὅστις ἐδέχθη τὸ θέρος τοῦ 1925 νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ὑπουργεῖον Πάσιτς.

Τὸ ζήτημα τῆς Ἀδριατικῆς. Ὅταν, μετὰ τὴν ἀνακωχὴν τῆς 11ης Νοεμβρίου 1918, συνῆλθεν ἐν Παρισίοις ἡ συνδιάσκεψις τῆς εἰρήνης, ἐνεφανίσθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸ ζήτημα τῆς Ἀδριατικῆς ὡς μία τῶν μεγάλων δυσχερειῶν, τὰς ὁποίας εἶχον ν' ἀντιμετωπίσουν αἱ τέσσαρες μεγάλαι σύμμαχοι Δυνάμεις, ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία, ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Ἀμερική. Ἡ Ἰταλία ἐζήτει ὁλόκληρον τὴν Δαλματικὴν παραλίαν τῆς Ἀδριατικῆς πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ὑπ' τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἀναληφθεισῶν ὑποχρεώσεων, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ τὸν λιμένα τῆς Φιούμης. Ἀλλ' ὁ Οὐΐλσων, πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἠρνεῖτο ν' ἀναγνωρίσῃ τὰς κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου μεταξὺ τῶν συμμάχων συναφθείσας συμφωνίας, τὰς ὁποίας ἐθεώρει καταργηθείσας ὑπὸ τῶν συμμάχων διὰ τῆς ἀποστολῆς τῶν μεταγενεστέρων διακοινώσεών των. Τῇ 11ῃ Φεβρουαρίου οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Νοτιοσλαύων ἐπρότειναν νὰ ὑποβληθῇ ἡ διαφορὰ εἰς τὴν διαιτησίαν τοῦ προέδρου Οὐΐλσων καὶ τὴν 16ην Ἀπριλίου ἐζήτησαν δημοψήφισμα πρὸς καθορισμὸν τῶν συνόρων. Ἀλλ' αἱ προτάσεις αὗται ἀπερρίφθησαν ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἰταλίας, οἵτινες μηνίοντες διότι δὲν ἐγίνοντο δεκταὶ αἱ ἀξιώσεις των, ἀπεχώρησαν πρὸς στιγμὴν ἐκ Παρισίων. Τὴν ἀντίστασιν τῶν Ἰταλῶν ἐπέτεινεν ἔτι μᾶλλον τὸ περὶ τοῦ ζητήματος τῆς Ἀδριατικῆς διάγγελμα τοῦ Οὐΐλσων, δημοσιευθὲν τῇ 23 Ἀπριλίου. Οὕτω τὸ πρόβλημα ἀφέθη ἄλυτον κατὰ τὰς τελευταίας φάσεις τῶν διαπραγματεύσεων τῆς

Digitized by Google

συνθήκης εἰρήνης μετὰ τῆς Γερμανίας (Βερσαλλιῶν) καὶ ἐξηκολούθει ν' ἀναβάλλεται ἡ λύσις του, ὅτε ὁ Νταννούντσιο, συνεπινευούσης καὶ τῆς ἐπισήμου Ἰταλίας, κατέλαβεν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Ἀρντίτι τὴν Φιούμην καὶ ἐδημιούργησε γεγονὸς τετελεσμένον. Τὴν 9ην Δεκεμβρίου 1919 τὸ ἀνώτατον συμβούλιον ὑπέβαλεν εἰς τὴν Ἰταλίαν νέον σχέδιον μὲ ἐλαφρὰν τροποποίησιν τῶν ὑπὸ τοῦ Οὐΐλσων προταθέντων συνόρων, πρὸς τούτοις τὴν ἵδρυσιν μικροῦ ἐνδιαμέσου κράτους (État-tampon) μὲ τὴν Φιούμην ὡς κυριωτέραν πόλιν, τὴν ἐγκατάστασιν εἰδικοῦ καθεστῶτος ἐν Ζάρᾳ, τὴν παραχώρησιν τοῦ Αὐλῶνος εἰς τὴν Ἰταλίαν μὲ πλήρη κυριαρχικὰ δικαιώματα καὶ τὴν ἀνάθεσιν εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐντολῆς δι' ὁλόκληρον τὴν Ἀλβανίαν. Ἀλλ' ὁ Οὐΐλσων οὔτε τὸ σχέδιον τοῦτο ἐδέχθη, οὔτε τὴν ὑπὸ τοῦ Κλεμανσὼ καὶ τοῦ Λόϋδ Τζὼρτζ προστεθεῖσαν τροποποίησιν αὐτοῦ διὰ τῆς παραλείψεως τῶν περὶ ἐνδιαμέσου κράτους τῆς Φιούμης. Αἱ ἐπακολουθήσασαι τρεῖς διακοινώσεις τοῦ Οὐΐλσων (10 καὶ 25 Φεβρουαρίου, 6 Μαρτίου 1920) δὲν κατώρθωσαν νὰ ὑπερνικήσουν τὴν ἀντίστασιν τῆς Ἰταλίας. Τέλος, περὶ τὰ τέλη Ἀπριλίου, οἱ Νοτιοσλαῦοι ἀντιπρόσωποι ἐδέχθησαν ν' ἀρχίσουν διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Ἰταλίας. Ἀλλὰ τὸ ὑπουργεῖον Νίττι ἔπεσε πρὶν ἢ ληφθῇ ἀπόφασις καὶ μόλις τὸν Νοέμβριον τοῦ 1920 ὑπεγράφη μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Νοτιοσλαύων ἡ συνθήκη τοῦ Ραπάλλο. Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης ἡ Ἰταλία ἐλάμβανε πολὺ περισσότερα τῶν ὅσα ἐπρότεινεν ὁ Οὐΐλσων. Τὰ σύνορα ἀκολουθοῦν κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ Ραπάλλο τὴν γραμμὴν τοῦ διαχωρισμοῦ τῶν ὑδάτων τῶν Ἰουλιανῶν Ἄλπεων μέχρι Σνιέζνικ (Monte Nevoso). Σχεδὸν ὁλόκληρος ἡ Ἰστρία μὲ τὴν Ἀμπατζία (Abbazzia) καὶ τὴν Βολόσκα ἐγίνοντο ἰταλικαί, ἐπίσης δὲ καὶ μία ζώνη τῶν παραλίων, ἡ Φιούμη, ἐγίνετο ἀνεξάρτητος πόλις ὑπὸ τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν, ἐνῷ τὸ προάστειον τοῦ Σούσακ ἔμενε νοτιοσλαυϊκὸν μὲ τὸν λιμένα τοῦ Μπάρος, ὡς ἔξοδον τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς. Ἡ Ζάρα ἐγίνετο ἐλευθέρα πόλις ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἰταλίας, ἀλλ' ὡς στενὴ χερσόνησος χωρὶς ἐνδόχωραν καὶ χωρὶς νήσους. Ἡ Ἰταλία παρῃτεῖτο πάσης ἀξιώσεως ἐπὶ τῆς Δαλματίας καὶ τῶν νήσων, κρατοῦσα μόνον τὴν Λοῦσιν καὶ τὴν Κέρσο (Cherso). Εἰς τὴν ἰταλικὴν μειονότητα τῶν δαλματικῶν πόλεων ἐξησφαλίζοντο εἰδικὰ προνόμια διὰ τὴν γλῶσσάν των καὶ ἄλλα. Ἀλλ' ἀντίστοιχα δικαιώματα δὲν ἀνεγνωρίζοντο εἰς τοὺς 400.000—500.000 Σλοβένους καὶ Κροάτας τῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν προσαρτωμένων ἐδαφῶν. Παραχώρησις σιωπηλὴ τῆς Ἰταλίας, μὴ ἀναφερομένη ἐν τῇ συνθήκῃ, ἦτο ὅτι ἐγκατέλειψεν εἰς τὴν τύχην του τὸν τέως βασιλέα τοῦ Μαυροβουνίου Νικόλαον, πενθερὸν τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας, καὶ ἐδέχετο τὴν ἐνσωμάτωσιν τοῦ Μαυροβουνίου εἰς τὴν ἱδρυομένην Νοτιοσλαυΐαν. Ἐν τούτοις ἡ Ἰταλία ἀφῆκε τὴν συνθήκην τοῦ Ραπάλλο νὰ μείνῃ νεκρὸν γράμμα δι' ὅ,τι ἀφεώρα εἰς τὴν Φιούμην, τὴν ὁποίαν ἐκράτουν οἱ ἄτακτοι τοῦ Νταννούντσιο, πρὸς μεγάλην ζημίαν τῆς τέως ἐμπορικῆς εὐημερίας της. Ἡ ὁριστικὴ διακανόνισις τοῦ ζητήματος τῆς Ἀδριατικῆς ἀνεβλήθη μέχρι τῆς 27ης Ἰανουαρίου 1924, ὅτε ὁ Μουσολίνι καὶ ὁ Πάσιτς συνῆψαν τὸ λεγόμενον «Σύμφωνον (πάκτον, pacte) τῆς Ρώμης» τὸ ὁποῖον ἐγγυᾶται τὰς συνθήκας εἰρήνης τοῦ Νεϊγὺ (μετὰ τῆς Βουλγαρίας), τοῦ Τριανὸν (μετὰ τῆς Οὐγγαρίας) καὶ τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ (Saint-Germain, μετὰ τῆς Αὐστρίας) καὶ ὑπόσχεται οὐδετερότητα ἐν περιπτώσει ἐπιθέσεως τρίτης Δυνάμεως ἐναντίον τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἑτέρου τῶν συμβαλλομένων. Διὰ συμπληρωματικῆς συμφωνίας μετὰ τῆς Ἰταλίας, ἡ Νοτιοσλαυΐα ἀνεγνώρισε τὴν προσάρτησιν τῆς Φιούμης ὑπὸ τῆς Ἰταλίας. Ἀλλ' εἰς τὴν Νοτιοσλαυΐαν ἀφίνετο ὁ λιμὴν τοῦ Μπάρος (Baros) καὶ ἐλευθέρα ζώνη ἐν Φιούμῃ μὲ νοτιοσλαυϊκὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν μέχρις αὐτῆς. Μόλις λοιπὸν τῷ 1924 καθωρίσθησαν τὰ ὁριστικὰ σύνορα τῆς Νοτιοσλαυΐας.

Τὰ ἐν Βελιγραδίῳ. Ἐν ὅσῳ διήρκουν αἱ περὶ καθορισμοῦ τῶν συνόρων συζητήσεις καὶ διαπραγματεύσεις, ἡ ἐν Βελιγραδίῳ κυβέρνησις ἐθεώρει ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γίνωσι κοινοβουλευτικαὶ ἐκλογαὶ καὶ ἐκυβέρνα κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη μὲ προσωρινὸν κοινοβούλιον, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε τὸν ἐλάχιστον ἀντιπροσωπευτικὸν χαρακτῆρα. Οἱ βουλευταὶ τῆς Σερβίας διετήρουν ἐντολὰς τὰς ὁποίας εἶχον ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1914, οἱ δὲ τοῦ Μαυροβουνίου εἶχον διορισθῆ ὑπὸ τῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ποδγορίτσης τὸν Νοέμβριον τοῦ 1918. Οἱ ἐκ Βοσνίας καὶ ἀλλαχόθεν οὐδεμίαν εἶχον λαϊκὴν ἐντολήν, διατελέσαντες μόνον μέλη τῶν ἐπαναστατικῶν ἐπιτροπῶν, αἵτινες ἐσχηματίσθησαν ὅτε ἐψυχορράγει ἡ Αὐστροουγγρικὴ μοναρχία. Ἡ ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνάθροισις τόσων ἀνομοίων στοιχείων ἐδημιούργησεν ἀληθὲς χάος, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ συγκεντρωτισμὸς ἠγωνίζετο κατὰ τοῦ φεδεραλισμοῦ. Κυρίως ὁ ἀγὼν διεξήγετο μεταξὺ τοῦ ὑπὸ τὸν Πρῶτιτς ριζοσπαστικοῦ κόμματος, τὸ ὁποῖον ἐξηκολούθει νὰ κατέχῃ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ ἐτῶν, ἀντιπροσωπεῦον τὰς στενοτέρας ἀντιλήψεις τῆς σερβικῆς ἰδέας, καὶ τοῦ νεωστὶ ἱδρυθέντος δημοκρατικοῦ κόμματος, εἰς τὸ ὁποῖον συνεχωνεύθησαν τὰ παλαιὰ κόμματα τῆς ἐν Σερβίᾳ ἀντιπολιτεύσεως, τὰ μέλη τοῦ ὑπὸ τὸ αὐστροουγγρικὸν καθεστὼς σερβοκροατικοῦ συνασπισμοῦ καὶ οἱ φιλελεύθεροι τῆς Σλοβενίας. Οἱ ριζοσπάσται τῆς Σερβίας, ὄντες καθ' ὅλα συντηρητικοὶ πλὴν τοῦ ὀνόματος, συνεμάχουν μετὰ τῶν κληρικοφρόνων τοῦ Ζάγρεμπ καὶ τῆς Λιουμπλιάνας καὶ ἐκηρύσσοντο ὑπὲρ τῆς διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως μετὰ παραχωρήσεων πρὸς τοὺς γαιοκτήμονας, τῶν ὁποίων ἀπηλλοτριοῦντο αἱ γαῖαι. Ἀλλ' εἰς τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα ἡ δρᾶσις τοῦ κόμματος παρέλυεν ὡς ἐκ τῆς στάσεως τῆς βοσνιακῆς αὐτοῦ πτέρυγος, ἥτις ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τῶν χωρικῶν. Μετ' ὀλίγον τὸ ὑπουργεῖον Πρῶτιτς ἀντικατεστάθη διὰ νέας κυβερνήσεως ὑπὸ τὸν Δαβίδοβιτς, ἡγέτην τῶν δημοκρατικῶν, καὶ τὸ κέντρον τοῦ βάρους τοῦ συνασπισμοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπετελεῖτο ἡ κυβέρνησις, μετετέθη πρὸς τὰ ἀριστερά. Αἱ ἐντὸς τῆς κυβερνήσεως διαφωνίαι ἐξηκολούθουν καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα. Ἡ ὁριστικὴ ρῆξις ἀπεσοβήθη τὸν Μάϊον τοῦ 1920 διὰ τοῦ ἀνασχηματισμοῦ τῆς κυβερνήσεως ὑπὸ τὸν Βέσνιτς, ὅστις ὡς πρέσβυς ἐν Παρισίοις ἀπὸ τοῦ 1905 ἀπέλαυε μεγάλου γοήτρου, παραμένων μακρὰν τῶν κομματικῶν διενέξεων, ἂν καὶ ὁ ἴδιος ριζοσπαστικός. Ὑπὸ τὴν ἀσθενῆ ἀλλ' οὐδετέραν διεύθυνσίν του, ἐνισχυομένην ὅμως ἐκ τῆς κρισίμου φάσεως, τὴν ὁποίαν διήρχετο ἡ μετὰ τῆς Ἰταλίας διαφορὰ περὶ τῆς Ἀδριατικῆς, ἐπετεύχθη συμφωνία των διαφόρων κομμάτων πρὸς ἐκλογὴν ἐθνοσυνελεύσεως. Ἀλλ' αἱ ἐκλογαὶ (Νοέμβριος 1920) δὲν ἐκαθάρισαν τὴν πολιτικὴν κατάστασιν. Οὐδὲν τῶν κομμάτων ἐκέρδισε τὴν ἀπόλυτον πλειοψηφίαν καὶ ἐπειδὴ τὰ δύο κυριώτερα κόμματα, τὸ ριζοσπαστικὸν καὶ τὸ δημοκρατικόν, ἦσαν ἰσόπαλα, ἠναγκάσθησαν νὰ παρατείνωσι τὴν ἀφύσικον συμμαχίαν των. Ἡ ἀντιπολίτευσις ἀπετελεῖτο: α') ἐκ τοῦ Στεφάνου Ράδιτς, ἀρχηγοῦ τοῦ κόμματος τῶν Κροατῶν χωρικῶν, ὅστις ἐκήρυττε πρόγραμμα δημοκρατικὸν καὶ φεδεραλιστικόν, ἔχων εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν 50 ὀπαδούς, τοὺς ὁποίους ἔπεισε νὰ ἀπέχουν, β') ἐκ τῶν Κροατῶν καὶ Σλοβένων κληρικοφρόνων, οἵτινες ἐζήτουν τὴν ἀποκέντρωσιν καὶ γ') ἐκ τῶν 38 κομμουνιστῶν. Ὁ Πάσιτς, ὅστις ἔγινε πάλιν πρωθυπουργὸς τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1921, κατώρθωσε νὰ σχηματίσῃ πλειοψηφίαν διὰ κομματικῶν συναλλαγῶν, ὡς π. χ. διὰ τῆς ὑποσχέσεως 100.000.000 δηναρίων εἰς τοὺς βέηδες τῆς Βοσνίας, τῶν ὁποίων εἶχον ἀπαλλοτριωθῆ τὰ κτήματα, καὶ χάρις εἰς τὴν ἀποχὴν τῶν Κροατῶν κατώρθωσε νὰ ψηφίσῃ εἰς α' ἀνάγνωσιν, διὰ 227 ψήφων κατὰ 93, τὸ Σύνταγμα τοῦ Βίδοβ-Ντὰν (12 Μαΐου 1921). Ἀλλὰ τοῦτο προὐκάλεσε σφοδρὰς δυσαρεσκείας τῶν Κροατῶν καὶ Σλοβένων, ὡς ἐκ τῶν συγκεντρωτικῶν τάσεων τῶν ὑπὸ τὸν Πάσιτς. Καὶ αὐτὸς ὁ Πρῶτιτς, ὁ στενότερος πολιτικὸς φίλος τοῦ Πάσιτς, ἀπεχώρησεν ἐκ τοῦ ριζοσπαστικοῦ κόμματος καὶ ἐκ τῆς συνελεύσεως ἀκόμη, μὴ θέλων νὰ ἐπικυρώσῃ διὰ τῆς ψήφου του Σύνταγμα, τὸ ὁποῖον παρεγνώριζε τελείως τὰ συμφέροντα τῶν ἐπαρχιῶν.

Τὴν 15/28 Ἰουνίου ὁ ἀντιβασιλεὺς Ἀλέξανδρος ὡρκίσθη εἰς τὸ νέον Σύνταγμα, ἀλλὰ τὴν τελετὴν ἐτάραξε δολοφονικὴ ἀπόπειρα ἐναντίον του καὶ ἐναντίον τοῦ πρωθυπουργοῦ, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπανήρχοντο εἰς τὰ ἀνάκτορα. Εἶχε ριφθῆ βόμβα, ἥτις ἀπεδόθη εἰς τοὺς κομμουνιστάς. Τῇ 21 Ἰουλίου ὁ Δράσκοβιτς ἐδολοφονήθη ὑπὸ νεαροῦ κομμουνιστοῦ ἐκ Βοσνίας. Εἰς ἀπάντησιν τὸ κοινοβούλιον ἐψήφισεν ἐν εἴδει ἀντιποίνων ἐξαιρετικὰ μέτρα καὶ ὀλίγον κατόπιν, διὰ ψήφων 190 κατὰ 54, νόμους ἐξαιρετικῆς αὐστηρότητος διὰ τὴν «ἄμυναν τοῦ κράτους». Βαρέα πρόστιμα, φυλακίσεις καὶ ὁ θάνατος ἀκόμη ἐτιμώρουν τὴν κομμουνιστικὴν δρᾶσιν, ἐνῷ συγχρόνως ἠκυρώθη ἡ ἐντολὴ 58 κομμουνιστῶν βουλευτῶν.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ κόμμα τοῦ Ράδιτς ἐξηκολούθει νὰ ἀπέχῃ τῶν συνεδριάσεων τῆς βουλῆς, ἡ ἐν ταύτῃ ἀντιπολίτευσις ἦτο σχεδὸν ἀνύπαρκτος. Ἐξηκολούθουν ὅμως αἱ διαμάχαι μεταξὺ τῶν δύο πτερύγων τοῦ κυβερνῶντος συνασπισμοῦ, οὕτως ὥστε πᾶσα ἀνορθωτικὴ ἐργασία καθίστατο ἀδύνατος. Τέλος, τὸν χειμῶνα τοῦ 1922, ἐπῆλθε ρῆξις καὶ τὸ ὑπουργεῖον παρῃτήθη. Μετὰ ματαίας προσπαθείας συνδιαλλαγῆς μεταξὺ Δαβίδοβιτς καὶ Πάσιτς ὁ βασιλεὺς ἀνέθεσε τὸν σχηματισμὸν τοῦ ὑπουργείου εἰς τὸν Πάσιτς, ὅστις σχηματίσας κυβέρνησιν καθαρῶς ριζοσπαστικὴν διέλυσε τὴν βουλὴν καὶ προεκήρυξε νέας ἐκλογάς. Αὗται ἔγιναν τὸν Μάρτιον τοῦ 1923, ἀλλὰ δὲν ἔκριναν ὁριστικῶς τὴν κατάστασιν. Οἱ ριζοσπαστικοὶ ηὔξησαν ἀπὸ 91 εἰς 108, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ οἱ Κροᾶται χωρικοὶ ἀπὸ 53 εἰς 70, ἐνῷ οἱ δημοκρατικοὶ ἠλαττοῦντο εἰς 52. Ἡ κυβέρνησις δὲν εἶχε τὴν πλειοψηφίαν. Ἀλλ' ἐνόσῳ ὁ Ράδιτς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἠρνοῦντο νὰ προσέλθωσιν εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς βουλῆς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνατραπῇ ἡ κυβέρνησις. Διαπραγματεύσεις πρὸς συνεννόησιν Πάσιτς καὶ Ράδιτς ἀπέτυχον καὶ τὸν Αὔγουστον ὁ τελευταῖος οὗτος, ἀφοῦ ἐξεφώνησε σειρὰν σφοδρῶν λόγων κατὰ τῆς κυβερνήσεως ἔφυγεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἐγκατεστάθη **κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ Λονδῖνον καὶ κατόπιν** εἰς τὴν Βιέννην, ζητῶν νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς κοινῆς γνώμης τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνός του. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1925 ὁ Ράδιτς κατώρθωσε νὰ ἔλθῃ εἰς συνεννόησιν μὲ τὰ ἄλλα κόμματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως καὶ νὰ σχηματίσῃ συμπαγῆ ὅμιλον κομμάτων μὲ τοὺς δημοκρατικούς, τοὺς ἀγροτικούς, τοὺς Σλοβένους καὶ τοὺς Μουσουλμάνους τῆς Βοσνίας, τότε δὲ ἔδωκεν εἰς τοὺς βουλευτὰς τοῦ κόμματός του ὁδηγίας, ὅπως προσέρχωνται εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς βουλῆς.

Ὁ Πάσιτς ὅμως κατώρθωσε νὰ κρατηθῇ ἀκόμη ἐρχόμενος εἰς συνεννόησιν μὲ τοὺς ὑπὸ τὸν Πριμπίτσεβιτς ἀποσπασθέντας δημοκρατικούς. Ἐδημιουργήθη οὕτω κατάστασις κοινοβουλευτικῶς κρίσιμος, ἥτις ἐξηκολούθησεν ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου μέχρι τοῦ Ἰουλίου. Κυβέρνησις καὶ ἀντιπολίτευσις ἀντήλλασσον ἀπειλὰς ἐν τῇ βουλῇ. Τέλος, παραιτηθέντος τοῦ Πάσιτς, ὁ βασιλεὺς ἀνέθεσε (27 Ἰουλίου 1924) τὸν σχηματισμὸν κυβερνήσεως ὑπὸ τὸν Δαβίδοβιτς, τὴν ὁποίαν ὑπεστήριζεν ὁ Ράδιτς, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ προσήγγιζε πρὸς τὴν Διεθνῆ τῶν χωρικῶν. Ἐπανελθὼν εἰς Σερβίαν ὁ Ράδιτς ἤρχισε πάλιν τὸν ἀγῶνά του. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ὅτι ὁ Δαβίδοβιτς, πιεζόμενος ὑπὸ τοῦ στέμματος καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ, παρῃτήθη τῇ 15ῃ Ὀκτωβρίου. Μετὰ μακρὰν κρίσιν ἐσχηματίσθη κυβέρνησις διὰ τῆς συμπράξεως πάλιν τοῦ Πάσιτς μετὰ τοῦ Πριμπίτσεβιτς, διαθέτουσα μόνον 123 ψήφους ἐκ 315 βουλευτῶν. Ἡ νέα κυβέρνησις ἠκολούθησεν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν ἀντιδραστικὴν καὶ λίαν συγκεντρωτικήν, ἐματαίωσε τὴν ὑπὸ τοῦ προκατόχου ὑπουργείου ἀρξαμένην κοινοβουλευτικὴν ἔρευναν καὶ προεκήρυξε νέας ἐκλογάς. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1925 διέλυσε τὸ κόμμα τῶν Κροατῶν χωρικῶν, ἔκλεισε τὸ δημοσιογραφικὸν αὐτοῦ ὄργανον, τὸ «Σλόμποντνι Ντόμ» καὶ ἔρριψεν εἰς τὰς φυλακὰς καὶ αὐτὸν τὸν Ράδιτς μὲ τὴν κατηγορίαν ὅτι διεξάγει ἐπαναστατικὴν προπαγάνδαν καὶ ἐργάζεται κατὰ τοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ Φεβρουαρίου 1925 ἡ κυβέρνησις κατώρθωσε διὰ διαφόρων πιεστικῶν καὶ ἄλλων μέτρων νὰ ἐπιτύχῃ μικρὰν πλειοψηφίαν (163 βουλευτῶν ἔναντι 152), ἂν καὶ ἔλαβε 300.000 ψήφους ὀλιγώτερον. Ὁ Ράδιτς ἐξηκολούθει νὰ μένῃ ἐν τῇ φυλακῇ, ἀλλ' ἐκυβέρνα ἐκεῖθεν τὸ κόμμα του, τὸ ὁποῖον μετωνόμασεν ἀπὸ «Κροατικὸν δημοκρατικὸν κόμμα τῶν χωρικῶν» εἰς «Λέσχην τῶν Κροατῶν χωρικῶν», ἐκδώσας νέον πρόγραμμα καὶ συνασπισθεὶς μετὰ τῶν Δαβίδοβιτς, Τροῦμπιτς, Κόροσετς καὶ τῶν Μουσουλμάνων.

Εἰς τὰς ἀντιπολιτευτικὰς ταύτας ἐνεργείας ἀπήντησεν ἡ κυβέρνησις ἀκυρώσασα 58 ἐκ τῶν 67 βουλευτικῶν ἐντολῶν τῶν Κροατῶν. Μετ' ὀλίγον ὅμως ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Ράδιτς, Παῦλος, ἐξέδωκεν ἐν ὀνόματι τοῦ κόμματος προκήρυξιν, διὰ τῆς ὁποίας διεκήρυττεν ὅτι ἀναγνωρίζει τὸ Σύνταγμα τοῦ Βίδοβ-Δάν, τὴν δυναστείαν καὶ τὸν στρατόν, ἐγκαταλείπων οὕτως ὁλόκληρον τὴν πολιτικήν, ἥτις εἶχεν ἀποτελέσει ἀπὸ ἑξαετίας τὴν βάσιν τῆς ἐναντίον τοῦ καθεστῶτος ἀντιπολιτεύσεώς του. Ἐπηκολούθησε συμφωνία μεταξὺ Πάσιτς καὶ Ράδιτς καὶ ἐσχηματίσθη νέον ὑπουργεῖον. Τὸν Νοέμβριον (1925) ὁ Ράδιτς εἰσῆλθεν εἰς τὴν κυβέρνησιν ὡς ὑπουργὸς τῆς Παιδείας. Ἀλλὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1926 ἀπέσυρε τὴν ὑποστήριξίν του καὶ οὕτως ὁ Πάσιτς ἔμεινε πάλιν ἄνευ πλειοψηφίας καὶ ἐπὶ τέλους παρῃτήθη, ὢν ἄλλως τε πλέον βεβαρημένος καὶ ἐκ τοῦ γήρατος. Ἐπὶ πλέον τὸ πολιτικὸν κῦρός του εἶχεν ἐξασθενήσει ἐκ τῶν σκανδάλων τοῦ υἱοῦ του Ράδε.

Ὁ Οὐζούνοβιτς, ὅστις διεδέχθη ἐν τῇ κυβερνήσει τὸν Πάσιτς, προσέλαβεν εἰς τὴν κυβέρνησιν καὶ μέλη τοῦ κόμματος τῶν Κροατῶν χωρικῶν, ἀλλὰ τὸν Μάϊον (1926) ἐπῆλθεν ὁριστικὴ ρῆξις μεταξὺ τοῦ Ράδιτς καὶ τῶν ριζοσπαστικῶν. Τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν ἀνωμαλίαν ἐνέτεινεν ἡ σύναψις τῆς ἰταλο-αλβανικῆς συνθήκης τῶν Τιράνων (27 Νοεμβρίου 1926), συνεπείᾳ τῆς ὁποίας παρῃτήθη ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Νίντσιτς καὶ ἐπῆλθεν ὑπουργικὴ κρίσις, περιπλακεῖσα ὡς ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Πάσιτς.

Τέλος, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1926, ἐσχηματίσθη ὑπουργεῖον ὑπὸ τὸν Βέλα Βουκίτσεβιτς διὰ συμπράξεως τῶν ριζοσπαστικῶν, τῶν δημοκρατικῶν, τῶν Σλοβένων κληρικοφρόνων καὶ τῶν Μουσουλμάνων. Αἱ τὸν Σεπτέμβριον γενόμεναι ἐκλογαὶ ἐπεκύρωσαν τὸν κυβερνητικὸν τοῦτον συνασπισμόν. Συνέπεια τούτου ὑπῆρξεν ἡ συνδιαλλαγὴ τοῦ Ράδιτς μετὰ τοῦ Πριμπίτσεβιτς, οἵτινες ὠργάνωσαν τὴν ἀντιπολίτευσιν τῶν λεγομένων «Πρέτσανη» (τέως ὑπηκόων τῆς Αὐστροουγγαρίας), ἀντιπολιτευομένων τοὺς ἐν Βελιγραδίῳ. Ἡ πολεμική των, ἐνισχυομένη καὶ ἐκ τῶν διοικητικῶν μεθόδων τοῦ συγκεντρωτικοῦ καθεστῶτος καὶ τῆς ἀνισότητος τῶν φόρων, προσέλαβεν ἐξαιρετικὴν σφοδρότητα καὶ κατέληξεν εἰς τὴν τραγῳδίαν τῆς 20ῆς Ἰουνίου 1928, ὅτε ὁ Μαυροβούνιος βουλευτὴς Πούνισα Ράσιτς, πυροβολήσας κατὰ τῶν Κροατῶν, ἐφόνευσε τὸν Παῦλον Ράδιτς καὶ ἕνα ἄλλον βουλευτὴν καὶ ἐτραυμάτισε θανασίμως τὸν Στέφανον Ράδιτς. Τότε οἱ Κροάται ἀπεσύρθησαν εἰς Ζάγρεμπ καὶ ἠρνήθησαν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν βουλήν, μέχρις

Digitized by Google

ὅτου νέαι ἐκλογαὶ θὰ ἐξέπλυνον τὸ ἔγκλημα. Ὅταν δέ, παραιτηθέντος τοῦ Βουκίτσεβιτς, ἐσχηματίσθη νέον ὑπουργεῖον ὑπὸ τὸν Σλοβένον κληρικὸν Κόροσετς, οἱ Κροᾶται ἠρνήθησαν πᾶσαν διαπραγμάτευσιν καὶ ἐκήρυξαν τὸ «κοινωνικὸν μποϋκοτάζ» ἐναντίον τοῦ Βελιγραδίου. Αἱ σχέσεις Σέρβων καὶ Κροατῶν ἔφθασαν εἰς μέγαν βαθμὸν ἐντάσεως.

Ἡ δικτατορία τοῦ βασιλέως. Τῇ 6 Ἰανουαρίου 1929 ὁ βασιλεὺς ἐπενέβη, ὅπως θέσῃ τέρμα εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην. Ἀνέστειλε τὸ Σύνταγμα τοῦ 1921 καὶ διώρισε πρωθυπουργὸν τὸν στρατηγὸν Πέρο Ζίφκοβιτς μὲ ὑπουργοὺς ἐξ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν. Πρόγραμμά του ἦτο τὸ συγκεντρωτικὸν σύστημα μὲ βελτίωσιν τῆς διοικήσεως. Τόσον ὁ βασιλεὺς ὅσον καὶ ὁ πρωθυπουργὸς ἀνελάμβανον τὴν ρητὴν ὑποχρέωσιν νὰ εἰσαγάγωσι νέον κοινοβουλευτικὸν καθεστώς. Πράγματι τὴν 2 Σεπτεμβρίου 1931, ἀφοῦ ἔγινεν ἀνασχηματισμὸς τοῦ ὑπουργείου ὑπὸ τὸν Ζίφκοβιτς, ὁ βασιλεὺς συγκαλέσας συμβούλιον τοῦ στέμματος ἐδήλωσεν ὅτι θεωρεῖ ἐπελθοῦσαν τὴν στιγμὴν πρὸς χορήγησιν νέου Συντάγματος, τὸ ὁποῖον καὶ ἀναγνωσθὲν εἰς τοὺς προσελθόντας ὑπουργοὺς ἐδημοσιεύθη τὴν ἐπιοῦσαν 3ην Σεπτεμβρίου μὲ βασιλικὸν διάγγελμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἔλεγεν ὅτι ἡ περιφρούρησις τῆς ἐθνικῆς ἑνότητος καὶ τῆς ἀκεραιότητος τοῦ κράτους ἀποτελεῖ τὸν ὑψηλότερον σκοπὸν τῆς βασιλείας του, ὅτι αὐτὴ ὑπῆρξεν ὁ σκοπὸς καὶ τὸ κυριώτερον ἔργον τοῦ ἀπὸ τῆς 6ης Ἰανουαρίου 1929 εἰσαχθέντος καθεστῶτος, ὅτι δὲ τὰ ἔκτοτε ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα, ἡ ὑγιὴς πολιτικὴ καὶ ἐθνικὴ συνείδησις, ὡς καὶ ἡ πεῖρα τοῦ λαοῦ, ἐπιτρέπουν ἤδη τὴν πραγματοποίησιν τῆς ὁριστικῆς ὀργανώσεως τῶν πολιτικῶν θεσμῶν, οἵτινες θὰ ἐξυπηρετήσωσι καλύτερον τὰς ἐθνικὰς ἀνάγκας καὶ τὰ πολιτειακὰ συμφέροντα.

Κυριώτερος νομικὸς σύμβουλος τοῦ βασιλέως κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ νέου Συντάγματος ἦτο ὁ Μίλαν Σέροκιτς, ὅστις καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν νέαν κυβέρνησιν ὡς ἀντιπρόεδρος αὐτῆς. Τὸ Σύνταγμα τῆς 3ης Σεπτεμβρίου ἦρε πρωτίστως ἐκ τῆς ὀνομασίας τοῦ κράτους τὴν διάκρισιν, ἄρα καὶ τὰ σπέρματα τῆς διαιρέσεως μεταξὺ τῶν κυριωτέρων αὐτοῦ συστατικῶν στοιχείων, τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων. Τὸ νέον Σύνταγμα γνωρίζει μόνον Νοτιοσλαύους (Γιουγκοσλαύους) πολίτας καὶ φέρει τὸν ἑνωτικὸν χαρακτῆρα εἰς ὅλας τὰς διατάξεις του, διακηρύσσον ὅτι ὁ βασιλεὺς εἶναι ὁ «θεματοφύλαξ τῆς ἐθνικῆς ἑνότητος» καὶ ὁρίζον ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσι συνεταιρισμοὶ ἐπὶ «θρησκευτικῆς ἢ φυλετικῆς ἢ τοπικιστικῆς βάσεως». Ἔπειτα εἰσήγαγε τὸν θεσμὸν τῆς γερουσίας καὶ ἵδρυσεν οἰκονομικὸν συμβούλιον μὲ συμβουλευτικὸν χαρακτῆρα. Τὸ κυριώτερον εἶναι ὅτι χορηγεῖ εἰς τὸν βασιλέα τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ εἰς ἐκτάκτους περιπτώσεις, ἐξωτερικοῦ ἢ ἐσωτερικοῦ κινδύνου, μέτρα ἀντισυνταγματικὰ διὰ βασιλικοῦ διατάγματος (οὐκαζίου).

Μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ Συντάγματος ἡ κυβέρνησις τοῦ Ζίφκοβιτς, παραιτηθέντος ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ἐκ τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ, ἐπροχώρησεν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀποκαταστάσεως κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος. Τῇ 19ῃ Σεπτεμβρίου ἐδημοσιεύθη νόμος περὶ συναθροίσεων καὶ συνεταιρισμῶν. Καὶ ὁ νόμος οὗτος διαπνέεται ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς συγχωνεύσεως τῶν διαφόρων ἐθνικοτήτων, διότι ὁρίζει ὅτι δὲν ἐπιτρέπονται πολιτικὰ κόμματα ἢ σωματεῖα (ἀκόμη καὶ ἀθλητικὰ) ἐπὶ θρησκευτικῆς ἢ φυλετικῆς βάσεως. Τῇ 30ῇ Σεπτεμβρίου 1931 ἐδημοσιεύθη νέος ἐκλογικὸς νόμος, ἀποβλέπων καὶ οὗτος εἰς τὴν διασφάλισιν τῆς ἐθνικῆς ἑνότητος. Ἡ ψηφοφορία εἶναι καθολική, ἴση, ἄμεσος καὶ φανερά, διδομένη προφορικῶς ὑπὸ ἑκάστου ἐκλογέως καὶ σημειουμένη εἰς εἰδικὸν πρακτικόν. Οἱ βουλευταὶ ἐκλέγονται διὰ μίαν τετραετίαν, ἀλλ' ἡ βουλὴ δύναται νὰ διαλυθῇ καὶ πρὸ τῆς λήξεως τῆς διαρκείας της, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει αἱ νέαι ἐκλογαὶ δέον νὰ γίνωσιν ἐντὸς τριμήνου. Ὁ ἀριθμὸς τῶν βουλευτῶν ὁρίζεται εἰς 305—310, ἐξ ὧν 3 διὰ τὸ Βελιγράδιον. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐκλογικοῦ τούτου νόμου ἔγιναν αἱ ἐκλογαὶ τῆς 8ης Νοεμβρίου 1931, καθ' ἃς ἡ κυβέρνησις τοῦ Ζίφκοβιτς ἐπέτυχε καταπληκτικὴν πλειοψηφίαν. Οἱ ψηφίσαντες καθ' ὅλην τὴν χώραν ἀνῆλθον εἰς 2.325.245. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ράδιτς ἔλαβον ἐλαχίστας ψήφους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Hermann Wendel*, Der Kampf der Südslavenum Freiheit und Einheit (Frankfurt 1925). — *Duschan Loutscharewitsch*, Jugoslaviens Entstehung (Leipzig, Zürich, Wien 1929).—*R. W. Seton-Watson*, The Southern Slav Question (1911).—*L. v. Südland*, Die Südslavische Frage und der Weltkrieg (1918).—*F. Schischitsch*, Geschichte der Kroaten (1917).—*F. Barac*, Croats and Slovens, Friends of the Entente (φυλλάδια δημοσιευθέντα ὑπὸ τοῦ Νοτιοσλαυικοῦ κομιτάτου 1915—1918).—*Lujo Voinovic*, Dalmatia (1920).—*Radonic*, Histoire des Serbes de Hongrie. —*Charmatz*, Oesterreichs innere Politik von 1848 bis 1895. —*Baernreither*, Aehrenthal und Milovanovich («Deutsche Revue», Januar 1922).—*Loiseau*, Les Yougoslaves d' Autriche-Hongrie pendant la guerre (ἐν «La vie des peuples», II, Paris 1924) κτλ.

Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

— [ΕΚΚΛΗΣ.] Τὰ τῆς ὀρθοδόξου *σερβικῆς* Ἐκκλησίας (βλ. λ.) ἐκανονίσθησαν τὸν Νοέμβριον τοῦ 1931 διὰ νέου καταστατικοῦ χάρτου ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς πλήρους αὐτονομίας τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις μέχρι τοῦδε ὑπήγετο εἰς τὸ κράτος. Διὰ τοῦ νέου καταστατικοῦ χάρτου ἡ Νοτιοσλαυΐα διαιρεῖται εἰς 21 ἐπισκοπικὰς ἐπαρχίας, ἐκτὸς τῆς Σλοβενίας, ὅπου, τοῦ πληθυσμοῦ ὄντος κατὰ μεγάλην πλειοψηφίαν Ρωμαιοκαθολικοῦ, ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν ἀντιπροσωπεύεται. Ἡ ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἔχει 4 ἀρχιεπισκοπὰς (Βελιγραδίου, Ζάγρεμπ, Ἀντιβάρεως καὶ Βοσνίας) καὶ 13 ἐπισκοπάς.

Αἱ ἄλλαι ἐπισκοπαὶ εἶναι αἱ ἑξῆς: *Βελιγραδίου καὶ Καρλόβτσι* (δηλαδὴ Κάρλοβιτς), μὲ ἕδραν τὸ Βελιγράδιον, *Μπανάτου* (ἕδρα τὸ Βρσάκ). *Μπανιαλούκας* (ἕδρα ἡ ὁμώνυμος πόλις), *Μπάτσκας* (Νόβι-Σάντ), *Μπρανίτσεβο* (Ποζάρεβατς), *Κάρλοβατς* (Πλάσκι), *Βόσνης* (Σεράγεβον), *Δαλματίας* (Σπλίτ), *Τοῦζλα* (Τοῦζλο), *Μαυροβουνίου καὶ παραλίων* (Κετίγνη), *Ζλατόβου καὶ Στρωμνίτσης* (Στίπ), *Ζίτσης* (Κάρλοβο), *Νίσσης* (Νίσσα), *Βιτωλίων καὶ Ἀχρίδος* (Βιτώλια), *Ρασκοπρεσρένης* (Πρεσρένη), *Τιμὸκ* (Ζαγετσάρ), *Σκοπίων* (Σκόπια), *Ἑρσεκίου* ἤτοι *Ἑρζεγοβίνης* καὶ *Χοὺμ* (Μόσταρ), *Σαμπὰτς* (Σαμπάτς), *Ἰπὲκ καὶ Στρένσκα Μητροβίτσης*.

Νέος Καταστατικὸς Νόμος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Νοτιοσλαυΐας προβλέπει τὴν σύστασιν παρὰ τῷ Συμβουλίῳ τοῦ Πατριαρχείου Βελιγραδίου καὶ Ἀνωτάτου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου. Κατὰ τὸν αὐτὸν νόμον εἰς τὸ συμβούλιον τοῦ πατριαρχείου παρακάθηνται καὶ 12 λαϊκὰ μέλη, διοριζόμενα ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Ὑπάρχουσι καὶ παρὰ ταῖς ἐπισκοπαῖς ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια ἀποτελούμενα καὶ ἐκ λαϊκῶν.

Ν. Μ.

— [ΓΛΩΣΣΑ] Ἡ ἐθνολογικὴ ποικιλία τῆς μετὰ τὸν μέγαν πόλεμον αὐξηθείσης *Νοτιοσλαυΐας* ἐξηγεῖ καὶ τὴν μεγάλην γλωσσικὴν ποικιλίαν, ἡ ὁποία παρατηρεῖται ἐν αὐτῇ. Αἱ κυριώτεραι ἐκ τῶν γλωσσῶν, αἱ ὁποῖαι λαλοῦνται εἰς τὴν γείτονα χώραν, εἶναι κατὰ πρώτιστον βεβαίως λόγον διάφοροι σλαυϊκαὶ γλῶσσαι, ἤτοι ἡ *Σερβοκροατικὴ* (ὁμιλουμένη ἐν τῇ Παλαιᾷ Σερβίᾳ, ἐν Μαυροβουνίῳ, ἐν Βοσνίᾳ καὶ Ἑρζεγοβίνῃ, ἐν Δαλματίᾳ, Βανάτῳ, Κροατίᾳ κ. ἀ.), ἡ *Σλοβενικὴ* (λαλουμένη ἐν τῇ ὁμωνύμῳ χώρᾳ, ἐν Στυρίᾳ, νοτίῳ Καρινθίᾳ κ. ἀ.) καὶ ἡ *Βουλγαρικὴ* (ὁμιλουμένη κυρίως ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ μετὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον προσαρτηθέντος Τσαριμπρόδ, ἔτι δὲ (ἐπὶ τὸ διαλεκτικώτερον) ὑπὸ τῶν Βουλγαρομακεδόνων τῆς Νέας Σερβίας). Ἐκ τῶν μὴ σλαυϊκῶν γλωσσῶν τῶν λαλουμένων ἐν Νοτιοσλαυΐᾳ αἱ σπουδαιότεραι εἶναι ἡ *Γερμανική*, ἡ *Οὐγγρική* (αἵτινες ὁμιλοῦνται εἰς τὰς χώρας τῆς Νοτιοσλαυΐας, αἱ ὁποῖαι μετὰ τὸν μέγαν πόλεμον ἀπεσπάσθησαν ἐκ τῆς πρώην Αὐστροουγγρικῆς μοναρχίας), ἡ *Ἀλβανικὴ* (λαλουμένη ὑπὸ τῶν οἰκούντων εἰς τὰς συνορευούσας πρὸς τὸ ἀλβανικὸν κράτος ἐπαρχίας τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος χώρας), ἡ *Ρουμανικὴ* (ὑπὸ τῶν Ρουμάνων τῶν ἐγκατεστημένων ἐν Βανάτῳ κ.ἀ.), ἡ *Τουρκική*, ἡ *Ἰταλικὴ* καὶ ἄλλαι τινὲς γλῶσσαι ὑπὸ ἀσημάντων μειονοτήτων. Ἡ Σερβοκροατικὴ διακρίνεται εἰς τρεῖς μεγάλας διαλέκτους: τὴν *στοκαβικήν*, τὴν *τσιακαβικὴν* καὶ τὴν *καϊκαβικήν*, ὀνομασθείσας οὕτως ἐκ τῆς λέξεως, δι' ἧς δηλοῦται εἰς ἑκάστην ἐκ τούτων ἡ ἀντωνυμία *τί*. Τὸ παλαιότατον διασωθὲν κείμενον τῆς γλώσσης ταύτης εἶναι ἡ ἐπιγραφὴ τῆς Μπάσκας (Baska) τοῦ 1100 μ. Χ., γεγραμμένη διὰ τοῦ γλαγολιτικοῦ ἀλφαβήτου, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος μ. Χ. περιέπεσεν εἰς πλήρη σχεδὸν ἀχρηστίαν (μόνον παρά τινων Δαλματῶν καθολικῶν ἐξακολουθεῖ ἤδη νὰ χρησιμοποιῆται)· ἡ δὲ παλαιοτάτη ἐν κυριλλικῇ γραφῇ γεγραμμένη σερβοκροατικὴ ἐπιγραφὴ εἶναι ἡ τῆς Povlje (ἐπὶ τῆς νήσου Brazza) τοῦ 1185 μ. Χ. Αἱ μέχρι τοῦ ΙΘ' αἰῶνος χαραχθεῖσαι σερβοκροατικαὶ ἐπιγραφαὶ ἀνέρχονται εἰς ἑπτακισχιλίας περίπου, αἱ ὁποῖαι μετὰ τῶν σῳζομένων τρισχιλίων ἐπιστολῶν καὶ διαφόρων ἄλλων ἐγγράφων (προερχομένων ὡσαύτως ἐκ τῶν αὐτῶν χρόνων) ἀποτελοῦν πολύτιμον ὑλικὸν πρὸς ἔρευναν τῆς παλαιοτέρας περιόδου τῆς σερβοκροατικῆς γλώσσης. Πλὴν τούτων ἐσώθησαν καὶ διάφορα βιβλία θρησκευτικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ περιεχομένου ἐκ διαφόρων τόπων, διάφορα ἔργα νομικὰ κ. οὔ. κ. Ἡ παρὰ τοῖς Σέρβοις καὶ τοῖς Κροάταις ἐν χρήσει μέχρι τῶν ἀρχῶν περίπου τοῦ ΙΘ' αἰῶνος γραπτὴ γλῶσσα ἦτο ἡ λεγομένη «Ἐκκλησιαστικὴ Σλαυϊκὴ» (γερμ. Kirchenslavisch). Πρῶτος ὁ ἐκ Βανάτου Δοσίθεος Obradovic (1739—1811) προσεπάθησε νὰ κάμῃ γραπτὴν χρῆσιν τῆς ὁμιλουμένης σερβοκροατικῆς γλώσσης. Τὸ αὐτὸ ἐπεχείρησεν ἐν Σλοβενίᾳ ὁ Ματθαῖος Reljkovic (1732—1798), δημοσιεύσας ἐν Agram (τῷ νῦν Zagreb) τῆς Κροατίας τῷ 1767 τὴν περίφημον σλοβενογερμανικὴν γραμματικήν του (εἰς γ' ἔκδοσιν τῷ 1789). Ἀλλ' ὁ κύριος μεταρρυθμιστὴς καὶ δημιουργὸς τοῦ γραπτοῦ λόγου τῶν Σέρβων καὶ Κροατῶν ὑπῆρξεν ὁ περίφημος Vuk Stefanovic Karadzic (1787—1864), ὅστις, μεταχειρισθεὶς ἰδίωμά τι τῆς στοκαβικῆς διαλέκτου, διεμόρφωσε τὴν νέαν σερβικὴν γραφομένην, ἡ ὁποία (παρὰ τὰς ἀναποφεύκτους καὶ εὐεξηγήτους ἐν ἀρχῇ ἀντιδράσεις) ἐπεκράτησε σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν καὶ κατέστη ἡ ἐθνικὴ γραπτὴ γλῶσσα τῶν Σέρβων, Κροατῶν, Βοσνίων, Ἑρζεγοβινίων, Δαλματῶν καὶ Μαυροβουνίων. Ἡ δρᾶσις τοῦ Καράτζιτς ὑπῆρξεν εὐρεῖα καὶ πολυσχιδής. Πλὴν τῶν μεγάλων γραμματικῶν καὶ λεξικογραφικῶν ἐργασιῶν του ἐδημοσίευσε καὶ πολυτόμους λαογραφικὰς συλλογάς, πρὸς δὲ καὶ ἱστορικὰ καὶ ἐθνογραφικὰ συγγράμματα, διὰ τῶν ὁποίων παρέσχεν ἅμα καὶ ἄριστον ὑπόδειγμα τοῦ νέου γραπτοῦ λόγου τῶν Σέρβων, ὑπόδειγμα συντελέσαν τὰ μέγιστα εἰς τὴν πλήρη καὶ ὁριστικὴν ἐπικράτησιν τῆς ὑπὸ τοῦ ἐπιφανοῦς μεταρρυθμιστοῦ δημιουργηθείσης γραπτῆς γλώσσης. Ἐννοεῖται ὅτι αὕτη σὺν τῷ χρόνῳ ἐπλουτίσθη καὶ διὰ νέων λέξεων καὶ ὅρων, ληφθέντων ἐκ διαφόρων ἄλλων νοτιοσλαυϊκῶν διαλέκτων ἢ καὶ πλασθέντων πρὸς δήλωσιν νέων πραγμάτων καὶ νέων ἰδεῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *F. Miklosich*, «Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen» (Wien 1876—1879).—*Τοῦ αὐτοῦ*, «Formenlehre der altslovenischen Sprache» (1854), «Altslovenische Lauhtlcgre» (1878), «Chrestomathia palaeoslovenica» (1854), «Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum» (1862—1865).—*W. Vondrak*, «Vergleichende slavische Grammatik» (I—II, Göttingen 1906—1907).—*V. Jagic*, «Die slavischen Sprachen» (ἐν Kultur der Gegenwart I, 9, Berlin-Leipzig 1908).—*A. Leskin*, «Grammarik der serbo-kroatischen Sprache» (I. Heidelberg 1914).—*Vlad. Corovic*, «Serbokroatische Grammatik» (Berlin-Leipzig (Sammlung Göschen) 1913). Ἀπηρχαιωμένη, ἀλλὰ πάντοτε χρήσιμος εἶναι ἡ *P. Budmani*, «Grammatica della lingua serbo-croata» (Vienna 1867).—*A. Meillet-A. Vaillant*, «Grammaire de la langue serbo-croate» (Paris 1924).—*J. Ivanic*, «Serbocroatische Sprachlehre» (Wien 1926).—Πρὸς μελέτην τῶν σερβοκροατικῶν διαλέκτων ἀξιοσύστατα εἶναι τὰ ἑξῆς ἔργα: *Olaf Broch*, «Die Dialekte des südlichen Serbiens» (Wien 1903).—*M. Resetar*, «Der stokavische Dialekt (=Schriften der Balkankommission-Linguistische Abteilung) (Wien 1905—1907).—*A. Belic*, «Zum heutigen Stande der serbokroatischen Dialektologie» (ἐν Rocznik Stawistyczny (1910) III, 82).—Λεξικά: *V. S. Karazic*, «Lexicon serbico-germano-latinum» (Belgrad 1907—1913).—*G. Popovic*, «Wörterbuch der serbischen und deutschen Sprache», I—II (1926).—*R. Knejevic*, «Dictionnaire français-serbe» (1927). —*D. Danicic-M. Valavac-P. Budmani-T. Maretic*, «Rjecnik hrvatskoga ili srpskoga jezika» (τόμ. 1—9 (1880—1924), ἐκδοθὲν ὑπὸ τῆς ἐν Agram Ἀκαδημίας).

Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Νοτιοσλαῦοι. Κλάδος τῆς οἰκογενείας τῶν σλαυϊκῶν λαῶν, περιλαμβάνων τοὺς *Σλοβένους*, τοὺς *Κροάτας*, τοὺς *Σέρβους*, κατά τινας δὲ καὶ τοὺς Βουλγάρους, χωριζόμενοι ἀπὸ τῶν Ἀνατολικῶν (Ρώσων κ.λ.) καὶ τῶν Βορειοδυτικῶν (Πολωνῶν, Τσέχων κ.λ.) ὑπὸ τῶν Γερμανῶν τῆς Αὐστρίας, τῶν Οὔγγρων καὶ τῶν Ρουμάνων (βλ. *Σλαῦοι*). Ν.Μ.

νότισμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *νοτίζω*, ὕγρανσις: «τὸ νότισμα τοῦ ἁλατιοῦ».

νοτισμὸς (ὁ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *νοτίζειν*, ἄλλως *νότισμα* (βλ. λ.).

Νότκερ (Notker). Γερμανὸς συγγραφεὺς (950—1022), ἐπονομασθεὶς *Χειλᾶς* (Labeo) ἕνεκα τῶν μεγάλων αὐτοῦ χειλέων, καὶ *τευτονικὸς* (teutonicus) ἕνεκα τῆς βαθείας γνώσεως τῆς γερμανικῆς γλώσσης. Περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ ἐλάχιστα γνωρίζομεν. Ἐγένετο μοναχὸς τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Γάλλου καὶ ἔπειτα διευθυντὴς τοῦ σχολείου τῆς μονῆς ταύτης. Γνώστης βαθὺς τῆς λατινικῆς καὶ γερμανικῆς γλώσσης, κατέγινεν ἰδίᾳ εἰς μεταφράσεις ἔργων κλασσικῶν ἐκ τοῦ λατινικοῦ εἰς τὸ γερμανικὸν χάριν τῶν μαθητῶν του, ἔγραψε δὲ καὶ πολλὰ μικρότερα ἔργα, ἰδίᾳ ἐν λατινικῇ γλώσσῃ. Περὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ πληροφορούμεθα ἔκ τινος ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Οὖγον καὶ ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ μαθητοῦ του Ἔκκαρδ «Liber benedictionum». Δυστυχῶς πολλὰ τῶν ἔργων του ἀπωλέσθησαν, τὰ δὲ σωζόμενα ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Παύλου Piper (1882—1883). Ἐκ τῶν ἐκδεδομένων τούτων ἔργων ἄξια ἰδίας μνείας εἶναι ἡ μετάφρασις τῶν «Ψαλμῶν» τοῦ Δαυΐδ. Κ. Ι. Δ.

Νοτνάγκελ (Nothnagel), *Ἕρμαν*. Διάσημος κλινικὸς τῆς Βιέννης, γεννηθεὶς τῷ 1841. Διετέλεσεν ὑφηγητὴς ἐν Καινιξβέργῃ, Βερολίνῳ καὶ Μπρεσλάου καὶ κατόπιν τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς πολυκλινικῆς καὶ φαρμακολογίας ἐν Φρειβούργῳ, ἐν Ἰένῃ καὶ τέλος τῷ 1882 ἐν Βιέννῃ. Ἔγραψεν: «Ἀναιμία καὶ ὑπεραιμία, αἱμορραγίαι καὶ μαλακύνσεις ἐγκεφαλικαί», «Ἐπιληψία», «Διαγνωστικαὶ ἐντοπίσεις τῶν ἐγκεφαλικῶν νόσων», «Συμβολὴ εἰς τὴν φυσιολογίαν καὶ παθολογίαν τοῦ ἐντέρου» «Νόσοι ἐντέρων καὶ περιτοναίου» κ. ἄ. Συνέγραψεν ἐπίσης φαρμακολογίαν καὶ ἐπραγματεύθη τὰς νόσους τῶν ἐντέρων καὶ τοῦ περιτοναίου ἐν τῇ εἰκοσιτετρατόμῳ «Εἰδικῇ παθολογίᾳ καὶ θεραπευτικῇ». Ο. Ι.

Νότο (Noto) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σικελίας ΝΔ τῶν Συρακουσῶν, μεταξὺ Ἄβολα καὶ Μπερνι...ντα. Κάτ. 22.300 Εἶναι ὡραιοτάτη πόλις μὲ πολλὰ μοναστήρια καὶ ἐκκλησίας. Εἰς ἀπόστασιν 6 χλμ. ΒΔ. εὑρίσκονται τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως *Νότο* ..., καταστραφείσης ὑπὸ σεισμῶν τῷ 1693, ...κιο, ...ἐπεῖχε τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου *Νεήτου*, τοῦ ὁποίου διακρίνονται πολλὰ ἐρείπια, σῴζονται δὲ ἀρκετὰ καλῶς τὸ θέατρον καὶ τὸ γυμνάσιον. Τὸ ἐπίνειον *Μαρίνα ντὶ Νότο* (πλάτ. 36° 53' Β., μῆκ. 15° ... Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 187: Palma to Catania) ἀπέχει 5 χλμ. τῆς πόλεως, πρὸς ἣν συνδέεται δι' ὁμαλῆς λεωφόρου. Παραρρέονται δὲ ἀμφότερα ὑπὸ τοῦ

ποταμοῦ Fiume Tellaro di Noto, τοῦ *Ἐρινεοῦ* ἢ *Ὀρίνου* τοῦ Πτολεμαίου (Γ, δ, 8). Σ. Ε. Λ.

Νότοβιτς, *Ὄσσιπος Κωνσταντίνοβιτς*. Ρῶσος δημοσιογράφος καὶ συγγραφεὺς (1849—1918). Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ εἰσῆλθεν ἀμέσως εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Ἵδρυσε τὴν ἐφημερίδα «Νόβογιε Βρέμια», τὴν ὁποίαν βραδύτερον ἐξεχώρησε, καὶ ἐξέδωκεν ἑτέραν, τὰ «Νόβοστι», ἥτις κατέστη διάσημος διὰ τὰ φιλελεύθερα αὐτῆς φρονήματα, ὑπεστήριξε δὲ μετὰ θέρμης τὰ ἑλληνικὰ δίκαια μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου. Ἀπαγορευθείσης τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐφημερίδος ταύτης, ἐξέδωκε τὸ περιοδικὸν «Ἡ ζωὴ τῆς Πετρουπόλεως», εἰς ἣν ἐδημοσίευσε τὰς μελέτας του «Ἀναγκαῖαι μεταρρυθμίσεις» καὶ «Ὀλίγη φιλοσοφία». Συνέγραψε καὶ πλεῖστα δράματα, ἀναβιβασθέντα εἰς ὅλα τὰ ρωσικὰ θέατρα. Σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι: «Ἡ σκοτεινὴ ὑπόθεσις», «Γάμος καὶ ἀπομπή», «Ἡ κόρη», «Ἡ ἔκπληξις», «Τὸ ἀδιέξοδον». Θ. Β.

Νοτόγαια, ἢ ***Νοτόγειος***. Οὕτω καλεῖται ἐν τῇ ζῳολογικῇ γεωγραφίᾳ τὸ βασίλειον τὸ περιλαμβάνον τὴν αὐστραλιανὴν περιοχήν, κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Μὰξ Βέμπερ γενομένην κατάταξιν τῶν ἐξ ζῳογεωγραφικῶν περιοχῶν ὑπὸ τρία βασίλεια (βλ. λ. *ζωογεωγραφία*). Γ. Ι. Β.

Νοτοζέρο, ἢ ***Νουὸτ Γιάρβι*** *[Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς Ρωσίας ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Λένινγκραντ, εἰς τὸ διαμέρισμα Μουρμάνσκ. Ἔχει ἔκτασιν 440 τετρ. χλμ. Δέχεται τὰ ὕδατα πλείστων ποταμῶν, ἐν οἷς ὁ Νότο, πηγάζων ἐκ Νορβηγίας, ὁ Τιπασιὸκ ἐκ Φινλανδίας, ὁ Λούτ κ. ἄ., ἐξ αὐτῆς δὲ ἐκρέει ὁ Τουλόμας. Ἐπὶ τῶν πολυσχίμων ἀκτῶν ὑπάρχουν ἐγκαταστάσεις Λαπώνων. Π. Ν. Π.

νότος (ὁ)· ὁ ἀπὸ μεσημβρίας πνέων ἄνεμος, ἀντίθετος τοῦ βορρᾶ, κοιν. *νοτιά* ‖ τὸ ἀπέναντι τοῦ βορρᾶ σημεῖον τοῦ ὁρίζοντος, ἄλλως *μεσημβρία*: «οἰκία βλέπουσα πρὸς νότον».

— *[Ἀστρον.]* Καλεῖται *νότος* (ἢ *μεσημβρία*) ἐκ τῶν τεσσάρων σημείων τοῦ ὁρίζοντος τὸ ἐκ διαμέτρου ἀντικείμενον πρὸς τὸν βορρᾶν, ἤτοι τὸ ἕτερον τῶν σημείων, καθ' ἃ ἡ μεσημβρινὴ γραμμὴ τέμνει τὴν οὐράνιον σφαῖραν. Σ. Π.

— *[Μυθολ.]* Ὅπως ὁ βορρᾶς καὶ οἱ ἄλλοι ἄνεμοι, οὕτω καὶ ὁ νότος διῆλθε τὸ στάδιον τοῦ ζῳομορφισμοῦ (λαβὼν μορφὴν πτηνοῦ, ἑρπετοῦ, ζῴου, ἰδίως ἵππου), ἕως ὅτου προσωποποιηθῇ. Ἀπὸ δυνάμεως γονιμοποιοῦ καὶ ἀρχῆς ζωτικῆς κατήντησεν εἰς μυθικὸν πρόσωπον, ἐθεοποιήθη καὶ ἔλαβε τὴν γενεαλογίαν του. Κατὰ τὴν «Θεογονίαν» τοῦ Ἡσιόδου (στ. 378) εἶναι υἱὸς τοῦ Ἀστραίου καὶ τῆς Ἠοῦς, ἤτοι τοῦ ἐνάστρου οὐρανοῦ καὶ τῆς αὐγῆς, ὅπως καὶ οἱ ἀδελφοί του, καὶ ἐκ τῶν δαιμόνων, τῶν ὁποίων τὴν ἐπέμβασιν καὶ βοήθειαν ἐπεκαλοῦντο θεοὶ καὶ ἥρωες. Παρ' Ὁμήρῳ γίνεται μνεία καὶ αὐτοῦ ὡς συνεργασθέντος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Εὔρου διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἐκ τῆς νήσου Θρινακίας ἀναχώρησιν τοῦ Ὀδυσσέως. Καὶ ὁ Νότος ἀπεικονίσθη, σπανιώτερον ὅμως τοῦ Βορέου, εἰς διάφορα ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα καὶ ἀγγεῖα. Οὕτως εἰς τὴν ἀνάγλυπτον παράστασιν τῶν 8 κυριωτέρων ἀνέμων ἐπὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις ὡρολογίου τοῦ Ἀνδρονίκου Κυρρήστου ἀπεικονίζεται ὁ Νότος ὡς νεανίας ἀγένειος μὲ κολπώδη χιτῶνα καὶ κρατῶν ὑδρίαν ἀνεστραμμένην, εἰς δήλωσιν ὅτι ἀνῆκεν εἰς τοὺς προκαλοῦντας τὴν βροχὴν ἀνέμους. Ἄλλοι ὅμως καλλιτέχναι ἔδιδον εἰς τὸν Νότον μορφὴν γενειοφόρου ἀκμαίου ἀνδρὸς μὲ πτέρυγας βεβρεγμένας. Ἐθεωρεῖτο, ὡς καὶ ὁ ἀδελφός του Ζέφυρος, ἐκ τῶν θεμελιωδεστέρων ἀνέμων (Ὀδυσσ. μ, 289). Τὸ ἔργον του δὲν διέφερε πολλάκις τοῦ Εὐρυνόμου, δαίμονος τῆς σήψεως. ΚΑΨ.

— *[Ἀρχαιολ.]* Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες τῶν προομηρικῶν, χρόνων μὴ διαιροῦντες τὸν κύκλον τοῦ ὁρίζοντος εἰ μὴ εἰς δύο ἡμικύκλια, κατὰ τὴν ἀπὸ ἰσημερινῆς ἀνατολῆς πρὸς ἰσημερινὴν δύσιν διάμετρον καὶ μὴ γνωρίζοντες παρὰ δύο ἀνέμους (*Θρασυάλκης παρὰ Στράβ.* Α, 29), ὠνόμαζον *νότον* πάντα ἄνεμον ἀπὸ τοῦ πόλου τῆς διαμέτρου ταύτης ἡμικυκλίου. Τοῦ ἀνεμολογίου διαιρεθέντος κατόπιν εἰς τέσσαρας πρωτεύοντας καὶ ἐπὶ Ὁμήρου εἰς ἄλλους τέσσαρας δευτερεύοντας ἀνέμους, τὸ εὖρος τοῦ τομέως, ἀφ' οὗ ἔπνεεν ὁ νότος, ἦτο σαφέστερον καθωρισμένον (Ὀδυσ. ε 295, Ἰλ. Λ 305 καὶ Φ, 334), εἰς 45 μοίρας περίπου καὶ περιωρισμένον ἐκατέρωθεν ὑπὸ τοῦ *Νότου-Ἀπηλιώτη* καὶ τοῦ «ἀργεστάο Νότοιο», ὃν ὁ Ποσειδώνιος ταυτίζει πρὸς τὸν *Λευκόνοτον* τῶν Ἀλεξανδρινῶν. Κατὰ τοὺς ἀλεξανδρινοὺς χρόνους, λόγῳ τῆς ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Τιμοσθένους διαιρέσεως τοῦ ἀνεμολογίου εἰς δώδεκα ἀνέμους, τὸ εὖρος τοῦ τομέως τοῦ νότου περιωρίσθη εἰς 30 μοίρας μεταξὺ Εὐρονότου ἢ Φοινικία καὶ Λιβονότου ἢ Λευκονότου ἢ Λιβοφοίνικος, τοῦτο δὲ ἐδέχθησαν κατόπιν καὶ οἱ Ρωμαῖοι, ὀνομάζοντες τὸν ἄνεμον «auster». Περιωρίσθη δὲ βραδύτερον τὸ εὖρος τοῦ νότου εἰς 15° μόνον, κατόπιν τῆς εἰς 30 μέρη διαιρέσεως τοῦ ρωμαϊκοῦ ἀνεμολογίου ὑπὸ τοῦ Βιτρουβίου (de Architect. I, 6, 41—44), ὀνομάζοντος αὐτὸν ἐπίσης auster καὶ περιορίζοντος ἐξ ἀνατολῶν διὰ τοῦ Euronotus καὶ ἐκ δυσμῶν διὰ τοῦ Altanus. Κατὰ τὰς συγχρόνους ἀντιλήψεις, ὁ νότος (κοιν. *ὄστρια*) ἀντιστοιχεῖ πρὸς 0° κατὰ τὴν τεταρτοκυκλικὴν εἰς μοίρας διαίρεσιν καὶ πρὸς 180° κατὰ τὴν ὁλοκυκλικὴν τοιαύτην, τοῦ εὔρους τοῦ τομέως του νοουμένου εἰς 23°, δηλαδὴ ἀπὸ Ν 1 Ε ἕως Ν 1 Λ κατὰ τὴν εἰς ρόμβους διαίρεσιν. Σ.Ε.Λ.

— *[Μετεωρολογ.]* Διεθνῶς ὁ *νότος* παρίσταται διὰ τοῦ συμβόλου S, ἀρχικοῦ γράμματος τῆς λέξεως Sud. Ἐν τῷ διεθνεῖ ἀνεμολογίῳ ἡ ὀνομασία τοῦ ἀνέμου τούτου ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς ὀνομασίας καὶ τῶν ἑκατέρωθεν αὐτοῦ εὑρισκομένων ἀνέμων· οὕτως ἐκλήθησαν οἱ πρὸς δυσμὰς εὑρισκόμενοι ἄνεμοι *νοτιονοτιοδυτικὸς* ἢ *ὑπονοτιοδυνικὸς* SSW ἢ ΝΝΔ (Sud-Sud-West) καὶ *νοτιοδυτικὸς* SW ἢ ΝΔ (Sudwest), πρὸς ἀνατολὰς δὲ *νοτιονοτιοανατολικὸς* ἢ *ὑπερνοτιοανατολικὸς* SSE ἢ ΝΝΑ (Sud-Sud-Est) καὶ *νοτιοανατολικὸς* SE ἢ ΝΑ (Sud Est). Οἱ νότιοι ἄνεμοι, ὁσάκις πνέουσι, φέρουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βροχὰς καὶ ἐν γένει ὑγρασίαν, ἐπικρατοῦσι δὲ παρ' ἡμῖν κατὰ τοὺς μῆνας Ἀπρίλιον, Μάϊον καὶ Ἰούνιον, καὶ ὡς ΝΝΔ. καὶ ΝΔ. Τὸ μέγιστον τῆς συχνότητος τῶν νοτίων ἀνέμων καὶ ἰδίᾳ τοῦ Ν.ΝΔ. ἀπαντᾷ τὸν Ἰούνιον, τὸ δὲ ἐλάχιστον τὸν Νοέμβριον· κατὰ τὸ ἔαρ (πλὴν τοῦ Μαρτίου) καὶ τὸν Ἰούνιον ἐπικρατοῦσιν οἱ νότιοι· κατὰ τὸν Μάρτιον δὲ καὶ Ὀκτώβριον ἐξ ἴσου σχεδὸν οἱ βόρειοι καὶ οἱ νότιοι. Σπανίως, κατὰ τοὺς ψυχροὺς μῆνας τοῦ ἔτους, ἐπικρατοῦσι σχεδὸν σταθερῶς ἐν Ἀθήναις οἱ νότιοι ἄνεμοι· καὶ τότε ἔχομεν χειμῶνα γλυκύν, ὑγρὸν καὶ πολλὰς βροχάς. Οἱ νότιοι ἄνεμοι (Ν., ΝΝΔ. καὶ ΝΔ.) πνέουσιν ἐν Ἀθήναις ἐπὶ 88 ἡμέρας (Αἰγινήτης), οἱ βόρειοι ἐπὶ 120, σπανίως δὲ συμβαίνει ἡ συχνότης τῶν βορείων καὶ νοτίων νὰ εἶναι ἡ αὐτή. Παρ' ἡμῖν οἱ νότιοι ἄνεμοι πνέουσι μετὰ μεγάλης συνήθως σφοδρότητος ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μέχρι τοῦ Ἀπριλίου, εἶναι δὲ οἱ μόνοι ἄνεμοι οἵτινες φθάνουσιν ἀπροσκόπτως ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους μέχρι τῶν Ἀθηνῶν. Γενικῶς οἱ νότιοι ἄνεμοι πνέουσιν ἐν Ἀθήναις σφοδρότερον τῶν βορείων κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ μάλιστα τὸν Ἰανουάριον, πολὺ δὲ ἀσθενέστερον αὐτῶν κατὰ τοὺς θερμοὺς μῆνας. Θ. Θ. Φ.

Νότου κέρας *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Κόλπος τῆς δυτικῆς Ἀφρικῆς, ὁ τελευταῖος σταθμὸς τοῦ Ἄννωνος κατὰ τὸν παράπλουν του τῆς ἠπείρου ταύτης (βλ. *Ἄννων ὁ θαλασσοπόρος*), εἰς τρεῖς ἡμέρας πλοῦ νοτίως τοῦ Θεῶν Ὄχημα (ὄρος Kakulima εἰς πλάτος 9 ½ Β.). Εἶναι ὁ σύγχρονος κόλπος καὶ νῆσος τῆς *Σιέρρα-Λεόνε*, Sherboro Sound εἰς πλάτος 7 ½ Β.—2) Ἀκρωτήριον τῆς ὑπὸ τὴν Αἴγυπτον Αἰθιοπίας (Ἀζανίας), νοτίως τοῦ ἀκρωτηρίου τῶν Ἀρωμάτων (*Πτολεμ.* Δ.ζ. 11 Nobbe) «τὸ τελευταῖον ἀκρωτήριον τῆς παραλίας ταύτης, πληθύει δὲ ἐλέφασιν ἡ χώρα καὶ λέουσι τοῖς καλουμένοις μύρμηξι, ἀνεστραμμένα δ' ἔχουσι τὰ αἰδοῖα καὶ χρυσοειδῆ τὴν χρόαν» (*Στράβ.* ΙΖ, 774 Teubner). Εἶναι τὸ σύγχρονον ἀκρωτήριον Ras Asswad (πλάτ. 4° 34' Β., μηκ. 48° 01' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 597: Delagoa bay to cape Guardafui), εἰς 480 μ. Ν.ΝΔ. τοῦ ἀκρωτηρίου Γουαρδαφουΐ (ἀρχ. Ἀρωμάτων). Σ. Ε. Λ.

Νὸτρ-Ντὰμ (Notre Dame=Παναγία) *[Γεωγρ.]*. Γαλλικὸν τοπωνύμιον, ἀπαντῶν ὡς πρῶτον συνθετικὸν εἰς πλείστας ὀνομασίας ἐν Γαλλίᾳ καὶ Καναδᾷ.

Νὸτρ Ντὰμ ντὲ λὰ Γκὰρντ (Notre Dame de la Garde) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Γνώρισμα προσγειώσεως εἰς τὸν λιμένα τῆς Μασσαλίας: Λόφος (163 μ.) νοτίως τοῦ Πὸρ-Βιὲ (ἀρχ. Λακυδών), ἐπιστεφόμενος ὑπὸ τοῦ φερωνύμου ναοῦ, ὑπὲρ τὸ κωδωνοστάσιον τοῦ ὁποίου ἐγείρεται ἄγαλμα τῆς Παρθένου. Ἔχων ἀρίστην ἐπὶ τῆς πόλεως θέαν, συνδέεται πρὸς αὐτὴν δι' ὀδοντωτοῦ σιδηροδρόμου. Σ. Ε. Λ.

Νὸτρ-Ντὰμ-ντὲ-Λορὲτ (Notre Dame de Lorette) *[Γεωγρ.]*. Μικρὰ λοφοσειρὰ τῆς Β. Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Πὰ-ντὲ-Καλαί, ἐκτεινομένη ἐπὶ 10 χλμ. καὶ ἔχουσα εἰς Α. ὑψίστην κορυφὴν 188 μ., ἐφ' ἧς φερώνυμον ἐκκλησίδιον. Δεσπόζει ὅλης τῆς περιοχῆς τοῦ Ἀρράς, Λὲνς καὶ τῆς πεδιάδος Λύ. Κατελήφθη τῷ 1914 ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, οἵτινες παρέμειναν ἐπὶ τῆς ὀχυρωθείσης ἀνατολικῆς κορυφῆς μέχρι τοῦ 1915 (Φεβρ. 9), ὅτε ἐξεδιώχθησαν ὑπὸ τῶν Γάλλων. Ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων ἐπὶ τῆς Νὸτρ-Ντὰμ-ντὲ-Λορὲτ εἶναι αἱ κατ' Ὀκτώβριον καὶ Νοέμβριον τοῦ 1915 καὶ κατὰ Ἰανουάριον, Μάρτιον, Μάϊον—Ἰούλιον, Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον τοῦ 1916, συνδεόμεναι πρὸς τὰς γνωστὰς μάχας τῆς Ἀρτουά, Λὰ Μασσὲ κ. ἄ. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς, ἐπὶ τῆς θέσιν τῆς καταστραφείσης ἐκκλησίας, ἠγέρθη ἀναμνηστικὴ στήλη. Π. Ν. Π.

Νότσε (Noce) *[Γεωγρ.]*. Ἀλβανικὸς ὅρμος, πρότερον μαυροβουνιωτικός, μεταξὺ Ἀντιβάριος καὶ Δουλτσίνου (πλάτ. 41° 57' Β., μηκ. 19° 09' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2701: Bocche di Kattaro to Corfu). Εἰς ἑκατοντάδα μέτρων ἔσω τοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ ἐγείρεται κατακόρυφον βραχῶδες προπέτασμα εἰς 1.400 πόδας. Σ. Ε. Λ.

Νοτσέρα (Nocera *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα τεσσάρων πόλεων τῆς Ἰταλίας, αἵτινες πρὸς διάκρισιν καλοῦνται: —1) *Νοτσέρα Ἰνφεριόρε*, ἐν τῷ νομῷ Σαλέρνου τῆς Καμπανίας. Κάτ. 22.504. Ἔχει ἐρείπια φρουρίου, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ πάπας Οὐρβανὸς ΣΤ' ἐπολιορκήθη ἐπὶ ἓξ μῆνας ὑπὸ τοῦ Καρόλου Ντουράτσο. Παράγει γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, τυρόν, ὑφάσματα, κονσέρβας. Εἶναι ἡ ἀρχαία *Νουκερία*, ἀνταγωνίστρια τῆς Πομπηΐας. —2) *Νοτσέρα Οὔμπρα*, ἐν τῷ νομῷ Περουγίας τῆς Οὐμβρίας. Κάτ. 8.278. Σῴζονται ἐν αὐτῇ πολλαὶ μεσαιωνικαὶ οἰκίαι καὶ μέγαρα καὶ μητρόπολις τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Εἰς ἀπόστασιν 5 χλμ. εὑρίσκονται ὁμώνυμοι μεταλλικαὶ πηγαί, μετὰ πολυσυχνάστων λουτρικῶν ἐγκαταστάσεων. Τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν τούτων εἶναι κατάλληλα διὰ τὰς παθήσεις τοῦ στομάχου, τῶν νεφρῶν καὶ τῶν νεύρων, γίνεται δὲ τούτων μεγάλη ἐξαγωγὴ καὶ χρῆσις εἰς φιάλας. Εἶναι ἡ ἀρχαία Νουκερία Camellluria. —3) *Νοτσέρα Σουπεριόρε*, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Σαλέρνου τῆς Καμπανίας. Κάτ. 7.269. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχει ἡ ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Μαρίας τοῦ Δ' αἰῶνος, μετὰ ἐνδιαφέροντος ἀπὸ ἀρχιτεκτονικῆς ἀπόψεως θόλου, ὑποβασταζομένου ἀπὸ 40 κίονας, καὶ τοιχογραφιῶν τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Εἶναι ἡ ἀρχαία *Νουκερία Ἀλφατέρνα*, καλουμένη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καὶ Nuceria Paganorum, ἐξ οὗ σήμερον καλεῖται ἐπίσης καὶ *Νοτσέρα ντεῒ Παγκάνι*. —4) *Νοτσέρα Τεριΐνέζε*, ἐν τῷ νομῷ Κατάντσαρο τῆς Καλαβρίας. Κάτ. 3.942. Εἶναι ἡ ἀρχαία *Νουκρίνη*, καλουμένη ἐπίσης καὶ *Νουκερία Βρεττίας*. Μ. Δ. Β.

Νότσι (Noci) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Μπάρι τῆς Ἀπουλίας. Κάτ. 10.409.

νότσικα (ἡ) *[Ναυτ.]*· βλ. *νότζικα*.

Νόττεμπομ (Nottebohm), ***Μαρτῖνος - Γουσταῦος***. Γερμανὸς μουσικολόγος (1817—1882). Τὰ σημαντικώτερα ἔργα του εἶναι: «Βιβλίον σκίτσων τοῦ Μπετόβεν» (1865), «Κατάλογος τῶν ἐκδοθέντων ἔργων τοῦ Μπετόβεν» (1868), «Beethoveniana» (1872), «Σπουδαὶ τοῦ Μπετόβεν» (1873), «Κατάλογος τῶν ἐκδοθέντων ἔργων τοῦ Σοῦμπερτ» (1874) «Mozartiana» (1880), «Βιβλίον σκίτσων τοῦ Μπετόβεν τοῦ ἔτους 1803» (1880). Γ. Σ.

Νόττινγκαμ (Nottingham). Κομιτεία καὶ πόλις τῆς Ἀγγλίας.—1) Ἡ *κομιτεία* ἔχει ἔκτασιν 2115 τ. χλμ. καὶ 641.149 κατ. Εἰς τὰ Ν. καὶ ΝΔ. ὑπάρχουσι πολλὰ ἀνθρακωρυχεῖα καὶ ἐργοστάσια. Ὁ κυριώτερος ποταμὸς τῆς κομιτείας εἶναι ὁ Τρέντ. Πρὸ τῆς νορμανδικῆς κατακτήσεως ἡ κομιτεία ἀπετέλει τμῆμα τῆς Μερκίας, εἶτα ἐγένετο ἓν τῶν πέντε διαμερισμάτων, τὰ ὁποῖα ἐτέλουν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Δανῶν. —2) Ἡ *πόλις* εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου κομιτείας. Κεῖται ἐπὶ τῆς Β. ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Τρέντ, εἰς ἀπόστασιν 200 χλμ. Β.ΒΔ. τοῦ Λονδίνου, μεθ' οὗ συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Ἔχει 262.624 κατ. Ἔχει μεσαιωνικοὺς ναούς, πανεπιστήμιον, βιβλιοθήκην, μουσεῖον φυσικῆς ἱστορίας, ἀνωτέρας τεχνικὰς σχολὰς κλπ. Κυριώτεραι βιομηχανίαι εἶναι ἡ ὑφαντουργία καὶ ἡ βιομηχανία βαμβακερῶν, μεταξίνων καὶ μαλλίνων πλεκτῶν. Ἐκτὸς τούτων μεγάλην ἀνάπτυξιν προσέλαβεν ἡ βιομηχανία δερμάτων καὶ ἡ μηχανοποιία. Ἡ πόλις ἱδρύθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Γουλιέλμος ὁ Κατακτητὴς ἤγειρεν ἐν αὐτῇ φρούριον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐφυλακίσθη Δαυῒδ ὁ Β' τῆς Σκωτίας καὶ τὸ ὁποῖον κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Κρόμβελλ (1644). Βορείως τῆς πόλεως καὶ εἰς ἀπόστασιν 4 χλμ. κεῖται τὸ ὑπὸ τοῦ Ἑρρίκου τοῦ Β' ἱδρυθὲν ἀββαεῖον καὶ κτῆμα Νιούστεντ. Τὸ κτῆμα, ὅπερ περιλαμβάνει κῆπον, λίμνην καὶ τὴν οἰκίαν ἐν ᾗ ἐγεννήθη ὁ Βύρων, ἐδωρήθη ὑπὸ τοῦ σὲρ Τζούλιαν Κὰν εἰς τὸν δῆμον Νόττινγκαμ τῷ 1931 ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἑορτῶν (16 Ἰουλίου 1931) τοῦ Βύρωνος, εἰς ἃς παρέστη καὶ ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος, θὰ ἀποκαλῆται δὲ τοῦ λοιποῦ «Μουσεῖον τοῦ Βύρωνος». Γ. Ι. Β.

Νόϋ (Neu). Γερμανικὴ λέξις σημαίνουσα τὸν νέον, συνηθέστατον ὡς πρῶτον συνθετικὸν πλείστων ἐπιθέτων (*Νόϋμαν*, κτλ.) καὶ τοπωνυμιῶν (*Νόϋμπουργκ* κτλ.). Πολλαὶ ἀπ' αὐτοῦ ἀρχόμεναι τοπωνυμίαι τέως γερμανικῶν ἐπαρχιῶν ἀπεδόθησαν διὰ τοῦ πολωνικοῦ καὶ οὐγγρικοῦ *Νόβυ* (Novy, Nowy). Π. Ν. Π.

Νοῦ *[Αἰγυπτ. Μυθολ.]*. Κατὰ τὴν ἐν Θήβαις διαπλασθεῖσαν θεογονίαν, μετὰ τὴν Κ' δυναστείαν (ὅτε εἶχεν ἐπικρατήσει καὶ θρησκευτικῶς καὶ πολιτικῶς ὁ Ἄμμων καὶ οἱ ἱερεῖς του), ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Νοῦ, ὁ πρωτόγονος, ὁ ἀρχικὸς ὠκεανός, εἰς τὰ ἀπύθμενα βάθη τοῦ ὁποίου ἐνέπλεον συγκεχυμένως τὰ σπέρματα πάντων τῶν ὄντων καὶ πραγμάτων. Μέσα εἰς τὴν ἀτέρμονα αὐτὴν ρευστὴν μᾶζαν ὑφίστατο ἄναρχος ὁ θεός, αὐτογέννητος, ἄμορφος ἀκόμη καὶ ἀνενεργής, ὁ Ἀτούμ. Τοῦ Νοῦ τούτου θήλεια μορφὴ ἐγένετο ἡ *Νουΐτ*. Ὁ Νοῦ οὔτε ναὸν οὔτε κλῆρον εἶχεν. Γ. Λ. Λ.

Digitized by Google

Νουαγιὸν (Noyon) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας εἰς τὸν νομὸν Οὐάζ, ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν Οὐάζ καὶ Βέρς, σταθμὸς τοῦ σιδηροδρόμου Παρισίων—Μωμπέρζ. Κάτ. (1921) 5.408. Ἔχει ποταμολιμένα, σακχαροβιομηχανίαν, ἐργοστάσια χημικῶν ὑλῶν καὶ διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν. Ἔχει περίφημον καθεδρικὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου (ΙΒ' αἰών) καὶ εἶναι πατρὶς τοῦ Καλβίνου. Ἡ Νουαγιὸν εἶναι τὸ ρωμαϊκὸν Noviomagus ἢ Noviodunum, ἤκμασε δὲ ἰδίως ἐπὶ τῶν Καρολιγγείων ἡγεμόνων. Αὐτόθι ἐστέφθησαν ὁ Καρλομάγνος (768) καὶ ὁ Οὖγος Καπέτος (987) καὶ συνήφθη ἡ μεταξὺ Καρόλου τοῦ Ε' καὶ τοῦ Φραγκίσκου τοῦ Α' συνθήκη (1516). Κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον κατελήφθη δὶς ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, τῷ 1914 (Αὐγ. 31)—1917 (Μάρτ. 16) καὶ τῷ 1918 (Μάρτ. 26—Σεπτ. 2), ὁπότε κατεστράφησαν πλεῖστα μνημεῖα τῆς πόλεως καὶ ἐπυρπολήθη ὁ ναὸς τῆς Θεοτόκου, ἐπιδιορθωθεὶς μετὰ τὸν πόλεμον (1928). Παρ' αὐτὴν συνήφθησαν δύο μάχαι (βλ. κατωτ.). —Π.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Περὶ τὴν *Νουαγιὸν* διεξήχθησαν δύο μάχαι κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ἐξ ὧν ἡ πρώτη κατὰ τὴν γερμανικὴν ἐπίθεσιν τῆς ἀνοίξεως 1918 (2αν μάχην τῆς Πικαρδίας). Κατὰ ταύτην τὸ εἰς Νουαγιὸν σταλὲν 5ον γαλλικὸν σῶμα στρατοῦ, ἵνα ὑποστηρίξῃ τὸ δεξιὸν τῶν Ἄγγλων (μετὰ τὴν πανικόβλητον φυγὴν τῆς 5ης ἀγγλικῆς στρατιᾶς τοῦ στρατηγοῦ Γκόουγκ, ἐξ ἧς ἐπέκειτο διάρρηξις ἐν τῷ σημείῳ ἐπαφῆς μεταξὺ Ἄγγλων καὶ Γάλλων), συνῆψεν ἰσχυρὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν Γερμανῶν τὴν 23ην Μαρτίου 1918, χωρὶς ὅμως νὰ δυνηθῇ νὰ συγκρατήσῃ τὴν φυγὴν τῶν Ἄγγλων, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ἠναγκάσθη καὶ τὸ ἀγγλικὸν τοῦτο σῶμα νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς τὰ βορείως τῆς Νουαγιὸν ὑψώματα. Ἡ δευτέρα μάχη διεξήχθη κατὰ τὴν συμμαχικὴν ἐπίθεσιν τοῦ Αὐγούστου 1918 (3ην μάχην τῆς Πικαρδίας), καθ' ἣν ἡ 3η γαλλικὴ στρατιὰ τοῦ στρατηγοῦ Ὑμπὲρ ἐπετέθη τὴν 18ην Αὐγούστου 1918 μὲ ἄξονα κατευθύνσεως πρὸς Νουαγιόν. Ν. Θ. Κ.

Νουαζὺ-λὲ-Σὲκ (Noisy-le-Sec) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Σηκουάνα-Οὐάζ. Κάτ. 16.306. Ἀποτελεῖ μεμακρυσμένον πρὸς ΒΑ. προάστειον τῶν Παρισίων. Χ. Δ.

Νουαντὲλ (Nointel), ***Κάρολος-Μαρία-Φραγκῖσκος-Ὀλιέ**, μαρκήσιος τοῦ **Ἀνζερβιλλιὲ καὶ** —*. Γάλλος διπλωμάτης (1635—1685). Τῷ 1670 ἐγένετο πρέσβυς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἀκολούθως δ' ἐπεχείρησε περιήγησιν ἀνὰ τὴν Ἀνατολήν, Παλαιστίνην καὶ Ἑλλάδα, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Κορνηλίου Μάγκνι, τοῦ ζωγράφου Ραμπὼ Φαιντέρμπ κ. ἄ., κατὰ τὴν ὁποίαν διῆλθε καὶ ἐξ Ἀθηνῶν καὶ συνεκέντρωσε σπουδαίαν συλλογὴν ἀναγλύφων, ἐπιγραφῶν, νομισμάτων, χειρογράφων κ. ἄ. Κατηγορηθεὶς ἐπὶ χρηματισμῷ ἀνεκλήθη ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' (1677), περιέπεσεν εἰς ἐσχάτην πενίαν καὶ ἡ συλλογή διεσκορπίσθη κατὰ μέγα μέρος. Ἐξ αὐτῆς τμῆμα ἀπόκειται εἰς διαφόρους γαλλικὰς συλλογάς. Π. Ν. Π.

Νουάρ, μάχη *[Στρατ. Ἱστορ.]*. Κατὰ τήν, διαρκοῦντος τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου 1870, προχώρησιν πρὸς τὸν Μόσαν (Meuse) τῆς γαλλικῆς στρατιᾶς τοῦ Σαλὸν τοῦ στρατάρχου Μακμαόν, καὶ τὰς ἀμφιταλαντεύσεις τῆς στρατιᾶς ταύτης, τὰς ἀποτελούσας τὰς *ἀλλαγὰς* (βλ. λ. *[Στρατ.]* σχ. 3), ἔφθασε τὸ 5ον γαλλικὸν σῶμα τὴν ἑσπέραν τῆς 28ης Αὐγούστου 1870 εἰς τὸ χωρίον Μπελβάλ, ἔχον ἀπὸ τῆς νυκτὸς 27-28 Αὐγούστου διαταγὴν ὅπως προχωρήσῃ πρὸς τὸ Στεναί, προκειμένου ἡ γαλλικὴ στρατιὰ τοῦ Σαλὸν νὰ προσπεράσῃ τὸν Μόσαν τὴν ἑπομένην, 29ην Αὐγούστου, καὶ νὰ πορευθῇ πρὸς τὸ Μοντμεντύ, ἐπὶ τῷ σκοπῷ συνενώσεως της μετὰ τῆς στρατιᾶς τοῦ Μὲτς τοῦ στρατάρχου Μπαζαίν. Ἐπειδὴ ὅμως, διαρκούσης τῆς ἡμέρας τῆς 28ης Αὐγούστου, ἀντελήφθη ὁ Μακμαὸν ὅτι τὸ γερμανικὸν ἱππικὸν ἐπλησίασε πολὺ πρὸς τὸ δεξιὸν πλευρὸν τῆς στρατιᾶς του καὶ ἐφοβήθη ἀποκοπὴν τῶν γραμμῶν συγκοινωνιῶν του, ἀπεφάσισε νὰ προσπεράσῃ μὲν τὸν Μόσαν, ἵνα συνενωθῇ μετὰ τοῦ Μπαζαίν, ἀλλ' εἰς σημεῖον τι βορειότερον, δι' ὃ διέταξε τότε τὸ 5ον σῶμα νὰ πορευθῇ πρὸς Μπωμὸν (ΒΔ. τοῦ Στεναί)· ἀλλ' ἡ πρὸς τὸ σῶμα τοῦτο διαταγὴ τῆς στρατιᾶς τῆς ἑσπέρας τῆς 28ης Αὐγούστου δὲν ἔφθασεν εἰς τὸν προορισμόν της, καθ' ὅσον ὁ μεταφέρων ταύτης σύνδεσμος συνελήφθη αἰχμάλωτος ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ ἱππικοῦ· συνεπῶς τὸ 5ον σῶμα, ἐξηκολούθησε καὶ τὴν 29ην Αὐγούστου πορευόμενον πρὸς Στεναί, συμφώνως τῇ διαταγῇ τῆς προτεραίας. Κατὰ τὴν πρωΐαν ὅμως τῆς 29ης Αὐγούστου προσέκρουσε παρὰ τὸ Νουὰρ ἐπὶ τοῦ 12ου γερμανικοῦ σώματος στρατοῦ, τοῦ ἔχοντος διαταγὴν νὰ πορευθῇ πρὸς Νουάρ, ἅτε τοῦ Μόλτκε συγκλίναντος τὰς δυνάμεις τῶν 3ης καὶ 4ης στρατιῶν, ἵνα τοιουτοτρόπως προλάβῃ τὴν γαλλικὴν στρατιὰν τοῦ Μακμαὸν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Μόσα, πρὶν δηλαδὴ συνενωθῇ μετὰ τῆς τοῦ Μπαζαίν. Ὡς ἀποτέλεσμα ἐπῆλθε τὴν 29ην Αὐγούστου ἀγὼν περὶ τὸ Νουὰρ διαρκέσας καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν ἡμέραν, καθ' ὃν ἀγῶνα τὸ 5ον γαλλικὸν σῶμα ἀπωθήθη κακῶς ἔχον πρὸς βορρᾶν, καὶ τότε, μετὰ ἐπίπονον νυκτερινὴν πορείαν, ἔφθασε τὴν νύκτα 29—30 Αὐγούστου εἰς Μπωμόν. Ν. Θ. Κ.

Νουὰρ (Noir). Φραγκικὸς οἶκος ἐκ τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τῶν Λατίνων τῷ 1204—1205 ἐγκαθιδρυθέντων ἐν Ἑλλάδι καὶ δὴ ἐν Πελοποννήσῳ, ἔνθα ἐδέσποσαν τοῦ ἐν Τριφυλίᾳ φρουρίου τοῦ Ἁγίου Σωτῆρος ὡς βαρῶνοι μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Ἀξιολογώτερα μέλη τῆς οἰκογενείας ταύτης ἦσαν: 1) ***Νικόλαος***, χρηματίσας ὡς βαΐλος τῷ 1313 Λουδοβίκου τῆς Βουργουνδίας. Ὡς τοιοῦτος ἐπεζήτησε νὰ ἀναδείξῃ τὸν αὐθέντην του, καταδιώξας σκληρῶς τὴν κόρην τοῦ Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου Β' Μαργαρίταν, ἄρχουσαν τοῦ φρουρίου Ἀκόβου.

— 2) ***Ἐράρδος***, ὅστις μετ' ἄλλων δυναστῶν τῆς Πελοποννήσου τῷ 1344 συνυπέγραψεν ἐν ἐγγράφῳ ἀναγνωρίζοντι νόμιμον κυρίαρχον αὐτῆς τὸν βασιλέα τῆς Μαϊορικῆς Ἰάκωβον τὸν Β', τῷ δὲ 1374 ἀπεστάλη ὑπὸ τῶν ἄλλων δυναστῶν τῆς Πελοποννήσου πρεσβευτὴς πρὸς τὴν βασίλισσαν τῆς Νεαπόλεως Ἰωάνναν Α' (1343—1382), ἵνα προσφέρῃ εἰς αὐτὴν ὑποταγὴν τῆς χώρας.

— 3) ***Στέφανος***, ὃν συναντῶμεν τῷ 1364 ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ βαρώνων. Τ. Ε. Ε.

— **Νουὰρ** (Noir), ***Λουδοβῖκος-Σολομών***, ἐπικαλούμενος—. Γάλλος λογοτέχνης (1837—1901). Διετέλεσε διαδοχικῶς ὡρολογοποιός, ἀρτοποιός, στρατιώτης (1854) τοῦ συντάγματος τῶν ζουάβων πολεμήσας ἐν Κριμαίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ, συντάκτης τῆς «Πατρίδος» καὶ ἀρχισυντάκτης τοῦ «Λαοῦ» καὶ κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Παρισίων συνταγματάρχης. Ἔγραψε τὰ μυθιστορήματα: «Ὁ ἀποκεφαλιστής» (1879), «Ἡ ἑβραϊκὴ τράπεζα» (1888), «Ὁ βασιλεὺς τῆς ἀπεργίας» (1888) κ. ἄ. καὶ τὰ ἱστορικά: «Ἀναμνήσεις ἑνὸς ζουάβου» (1866), «Ἱστορία τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης» (1879) ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Κορρά, «Οἱ πόλεμοι τῆς ἐποχῆς μου» κ. ἄ. Ὡς λογογράφος παραβάλλεται πρὸς τὴν Πονσὸν ντὺ Τεράιγ. Π. Ν. Π.

Νουαρὲ (Noiret), ***Ἱππόλυτος***. Γάλλος ἱστοριοδίφης, μέλος τῆς γαλλικῆς σχολῆς τῆς Ρώμης. Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς Κρήτης, ἀλλ' ἀποβιώσας νεώτατος ἐν Βενετίᾳ κατέλιπε τὸ ἔργον του μόνον ἐν σχεδίῳ μετὰ μικρᾶς συλλογῆς ἐγγράφων ἀναφερομένων εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου τῶν ἐτῶν 1385—1485. Αἱ συλλογαὶ αὗται ἐδημοσιεύθησαν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὑπὸ τῆς γαλλικῆς σχολῆς ἐν τῷ 61ῳ τεύχει τῆς «Bibliothèque des Écoles Françaises d'Athènes et de Rome» (Paris 1882), ὑπὸ τὸν τίτλον «Documents inédits pour servir à l'histoire de Crète pendant la domination venitienne». Ἐκ τοῦ ἀτελοῦς τούτου ἔργου του ὁ Νουαρὲ ἀποδεικνύεται εὐσυνείδητος καὶ πιστὸς μελετητής. ΕΡ. Μ.

Νουαρμουτιὲ (Noirmoutier) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Γαλλίας ἐν τῇ παραλίᾳ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, κειμένη παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Βανδέας, ἀπὸ τῶν ὁποίων χωρίζεται διὰ τοῦ στενοῦ πορθμοῦ τοῦ Φρομαντὲν (πλάτους 700—800) καὶ φράσσουσα ἀπὸ Ν. τὸν κόλπον τῆς Μπουργκνέφ. Ἔχει μῆκος 19 χλμ., πλάτος 7 καὶ ἔκτασιν 56,8 τ. χλμ., ἀποτελεῖ δὲ ὁμώνυμον δῆμον τοῦ νομοῦ Βανδέας, ἀριθμοῦντα 8.000 κατ. Ἡ ὁμώνυμος πρωτεύουσα (κάτ. 6.640) κεῖται παρὰ τὴν ΒΑ. παραλίαν αὐτῆς, ἀποτελεῖ δὲ σπουδαιότατον λουτρολογικὸν σταθμόν. Χ. Δ.

Νουασσεβὶλ (Noisseville) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Γαλλίας ἐν Λωρραίνῃ εἰς τὸν νομὸν Μοζέλλα, εἰς ὀλίγην ἀπόστασιν ΒΔ. τοῦ Μέτς. Κάτ. 200. Παρ' αὐτὸ ἔγιναν πλεῖσται μάχαι κατὰ τὸ 1870 (Αὐγ.—Σεπτ.) μεταξὺ Γάλλων καὶ Γερμανῶν (βλ. καὶ λ. *Μὲτς [Στρατ. Ἱστ.]*). Π. Ν. Π.

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Πρὸς τὸ *Νουασσεβὶλ* ἐγένετο τὴν 31ην Αὐγούστου 1870 ἡ πρώτη ἀπόπειρα ἐξόδου τῆς γαλλικῆς στρατιᾶς τοῦ Μπαζαίν, ἥτις, καίτοι ἀναληφθεῖσα ὑπὸ μεγάλων δυνάμεων καὶ σχοῦσα τακτικὰς ἐπιτυχίας, ἐν τούτοις εἰς οὐδὲν ἀπέληξε, καθόσον ἡ ἀνωτάτη διοίκησις δὲν ἠθέλησε νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὰ ἀποτελέσματα τῆς διεξαχθείσης ταύτης μάχης, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ὁ Μπαζαὶν οὐδέποτε ἀπέβλεψε σοβαρῶς εἰς τὴν ἀπομάκρυνσίν του ἐκ τοῦ Μέτς. Ν. Θ. Κ.

Νούβα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς Ἀφρικανικῆς ἠπείρου, διασχιζομένη ὑπὸ τοῦ ἄνω ρου τοῦ Νείλου (*Πτολ.* Γεωγρ. IV, 6, 4). Κατὰ τὸν Müller εἶναι ἡ σημερινὴ λίμνη *Νοὺ* (Nou), πρὸς Δ. τῆς νήσου Μερόης, πρὸς Ν. τοῦ Κορδοφάν. Α. Θ. Σ.

Νουβά, ἢ ***Νουμπά*** (Nuba). Φυλὴ μαύρων τῆς ΒΑ. Ἀφρικῆς, κατοικοῦσα τὴν περιφέρειαν *Ντὰρ-Νουμπά*. Εἶναι κρᾶμα Νέγρων καὶ Ἀβησσυνῶν, διαφέρουσι δὲ τῶν Νουβίων, τῶν παροχθίων κατοίκων τοῦ Νείλου. Οἱ Νουμπὰ ὁμιλοῦσιν ἰδίαν γλῶσσαν, διαιροῦνται δὲ εἰς πολλὰς πατριάς, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἔχει ἰδιαιτέραν διάλεκτον. Εἶναι λαὸς δεισιδαίμων, περιωρισμένης ἀντιλήψεως, ἐντίμου ὅμως καὶ σταθεροῦ χαρακτῆρος. Θρησκεία αὐτῶν εἶναι ὁ Μωαμεθανισμός. Γ. Ι. Ε.

Νουβαγκόζι, ἢ ***Ναβιγκαγιόζι*** (Nuvagosi ἢ Navigajosi). Εὐγενὴς ἑνετικὴ οἰκογένεια, ἥτις ἦρξε τῆς Λήμνου ἐπὶ ἑξήκοντα πέντε ἔτη. Ἀρχηγὸς τοῦ καταλαβόντος τὴν Λῆμνον κλάδου ἦτο ὁ *Φιλόκαλος Νουβαγκόζι*, τυχοδιώκτης, καταλαβὼν τὴν νῆσον ἐπ' ὀνόματί του τῷ 1204 καὶ ἀναγνωρισθεὶς ὡς ἡγεμὼν αὐτῆς τῷ 1210. Ἐπιδιδόμενος εἰς τὴν πειρατείαν, εἶχε καταστῆ ὁ τρόμος τοῦ Αἰγαίου. Ἀποθανόντα τὸν διεδέχθη ὁ υἱός του *Λεονάρδος*. Τελευταῖος τοῦ οἴκου τῶν δουκῶν Νουβαγκόζι ἦτο ὁ *Παῦλος*, ἀποθανὼν τῷ 1276. Ἐπ' αὐτοῦ, ἀνασυσταθείσης τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, προσεβλήθη ἡ Λῆμνος ὑπὸ τοῦ στόλου τῶν Βυζαντινῶν, ἀλλ' ἀντέστη κρατερῶς. Τρία ἔτη μετὰ τὸν θάνατόν του, ἡ χήρα του, μὴ δυναμένη νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἀντίστασιν, ἀπῆλθε τῆς νήσου, συμπαραλαβοῦσα ἅπασαν τὴν περιουσίαν της. —Σ.

Νοῦβαι (οἱ), ***Νουβάδες***, ἢ ***Νουβαῖοι*** *[Ἀρχ. ...]*. Μέγας λαὸς τῆς ΒΑ. Ἀφρικῆς ἐν Αἰθιοπίᾳ, κατοικῶν «ἐξ ἀριστερῶν τῆς ρύσεως τοῦ Νείλου, ἀπὸ Μερόης μέχρι τῶν ἀγκώνων, οὐχ ὑποταττόμενοι τοῖς Αἰθίοψιν ἀλλ' ἰδίᾳ κατὰ πλείους βασιλεῖς διειλημμένοι» (*Στράβ.* XVII, 786). Κατὰ τὸ πλεῖστον νομαδικὸς λαός, συνώδευε τὰ ἀπὸ τοῦ νότου προερχόμενα καραβάνια καὶ ἐνωρίτατα ἦλθεν εἰς ἐμπορικὰς καὶ πολιτικὰς σχέσεις μετὰ τῆς Αἰγύπτου, τῆς ὁποίας οἱ φαραὼ ἵδρυσαν διαφόρους ἀποικίας ἐν τῇ χώρᾳ των. Ἐξ αὐτῶν προῆλθε τὸ ὄνομα τῆς συγχρόνου *Νουβίας* καὶ τῶν κατοίκων αὐτῆς *Νουβιανῶν*. Α. Θ. Σ.

Νουβὰρ ***πασᾶς***. Ἀρμένιος πολιτικὸς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Αἰγύπτου (βλ. λ. *Νουμπὰρ πασᾶς*).

Νουβάς, ἢ ***Ντοὺ-Νουβᾶς***. Ὁμηρίτης ἡγεμὼν τῆς Ὑεμένης τοῦ α' ἡμίσεος τοῦ ΣΤ' μ. Χ. αἰῶνος. Ἐπνίγη τῷ 525 εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν πολεμῶν πρὸς τὸν Ἀβησσυνὸν βασιλέα *Ἐλεσβᾶς* (βλ. λ.).

νουβέλλα (ἡ). Λογοτεχνικὸν εἶδος ἐνδιάμεσον μεταξὺ διηγήματος καὶ μυθιστορήματος. Διεμορφώθη, κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἐνωρὶς δὲ ἐγένετο, ἐκ τῆς γαλλικῆς ἰδίᾳ, γνωστὸν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁμοιάληθες *ἀφήγημα* διασκεδαστικοῦ περιεχομένου κατ' ἀρχάς, ἀπέβη τερπνὸν *μυθιστορημάτιον* ἔπειτα καί, σὺν τῷ χρόνῳ, καλλιεργούμενον, κατέστη τι ἐπὶ πλέον τοῦ διηγήματος καὶ ἐπὶ ἔλαττον τοῦ μυθιστορήματος· ἐπὶ πλέον ὡς πρὸς τὸ περιγραφικόν, τὸ ἠθογραφικὸν καὶ τὸ ψυχογραφικὸν στοιχεῖον, ἐπὶ ἔλαττον ὡς πρὸς τὸ εὖρος τῆς συνθέσεως, τὸν πλοῦτον τῆς πλοκῆς καὶ τὴν ὀξύτητα τῶν κρούσεων καὶ τῶν ἀντιθέσεων. (Ἀντίστοιχον ἐν τῇ ποιήσει: τὸ *ἐπύλλιον* καὶ ὁ *βαλλισμὸς-μπαλλάντα*.) Γενικῶς εἰπεῖν ὅμως ἡ νουβέλλα δὲν διαφορεῖται ἀκόμη εὐκόλως ἀπὸ τὸ μυθιστόρημα καί, πολὺ ὀλιγώτερον, ἀπὸ τὸ διήγημα—μάλιστα μετὰ τὰς νεοτύπους μορφὰς αὐτῶν—παραλλάσσει δὲ καὶ κατὰ ἔθνη, ὡς μαρτυρεῖ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς πολλῶν τὴν φιλολογίαν δὲν ἀπέκτησεν ἔτι ἴδιον ὅρον. Ὁ Βοκκάκιος καὶ ὁ Μακκιαβέλης εἰς τὴν ἰταλικὴν λογοτεχνίαν, ὁ Θερβάντες καὶ ὁ Μονταλβὰν εἰς τὴν ἱσπανικήν, ὁ Βύλαν καὶ ὁ Χόφφμαν εἰς τὴν γερμανικήν, ὁ Μεριμὲ καὶ ὁ Μωπασσὰν εἰς τὴν γαλλικήν, ὁ Τσῶσερ εἰς τὴν ἀγγλικήν, ὁ Γκόγκολ εἰς τὴν ρωσικήν, ὁ Γιόκαϊ εἰς τὴν οὐγγρικήν, ὁ Τόπφφερ εἰς τὴν ἑλβετικήν, ὁ Πόε εἰς τὴν ἀμερικανικήν, καὶ ἄλλοι ἔχουν γράψει ἐπιτυχεῖς νουβέλλες. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὁ Ζαμπέλιος, ὁ Καλλιγᾶς, ὁ Παπαδιαμάντης, ὁ Βιζυηνός, ὁ Δροσίνης, ὁ Κονδυλάκης, ὁ Χατζόπουλος, ὁ Θεοτόκης, ὁ Νιρβάνας, ὁ Κόκκινος, ὁ Πικρὸς καὶ ἄλλοι ἔγραψαν νουβέλλες, ἐχαρακτηρίσθησαν ὅμως καὶ ἐτιτλοφορήθησαν καὶ αὗται ὡς διηγήματα ἢ ὡς μυθιστορήματα, ὁποῖα δὲν ἔγραψαν ὅλοι (*Καλλιγᾶς, Κονδυλάκης*). —Σ.

νούβελλο· τὸ *νόβελλον* (βλ. λ.).

Νουβία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ ὑπὸ τοῦ Νείλου διαρρεομένη χώρα μεταξὺ τροπικοῦ καὶ Μερόης (18° Β. πλ.). Διακρίνεται εἰς *Κάτω Νουβίαν*, διήκουσαν ἀπὸ Φιλῶν μέχρι Χάλφας καὶ *Ἄνω Νουβίαν*, ἐξικνουμένην μέχρι Μερόης. Καὶ ἡ μὲν Κάτω ἀνήκει εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ βασιλείου τῆς Αἰγύπτου, ἡ δὲ Ἄνω εἰς τὸ ἀγγλοαιγυπτιακὸν Σουδάν. Κάτ. 100.000 περίπου. Ἡ γλῶσσα τῶν Νουβιανῶν ἀνήκει εἰς ὅμιλον ἀφρικανικῶν ἰδιωμάτων, ἀποτελοῦσα κατὰ τὸν Brugsch τὴν κλεῖδα τῶν μεροϊτικῶν ἐπιγραφῶν, αἱ ὁποῖαι μένουν ἀκόμη μυστηριώδεις. Διαιρεῖται δὲ εἰς τρεῖς διαλέκτους: Τὴν κενούζ, ὁμιλουμένην ἀπὸ τοῦ α' καταρράκτου μέχρι τοῦ Ἐς-Σεμπούα, τὴν *μαχάζι*, ὁμιλουμένην ἀπὸ Κορόσκο μέχρι Χάννεκ ἐπὶ τοῦ γ' καταρράκτου καὶ τὴν *δόγγολα*, ἐπικρατοῦσαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Δογγόλας ἤτοι ἀπὸ Χάννεκ μέχρι τοῦ ὄρους Δεΐγκα καὶ ὁμοιάζουσαν πολὺ πρὸς τὴν πρώτην (βλ. λ. *Αἴγυπτος*, τ. Β, σ. 522 καὶ ***Αἰθιοπία***). Γ. Λ. Λ.

Digitized by Google

Νουβιανοί. Νεώτερος τύπος τοῦ ὀνόματος τῶν ἀρχαίων *Νούβων* ἢ *Νουβαίων*, κατοίκων τῆς Νουβίας. Α. Θ. Σ.

Νόϋβιντ (Neuwied) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ πόλις εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ρήνου, κειμένη παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Wied, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κολωνίας Oberlahustein. Κάτ. 20.000. Ἔχει οἰκονομικὰς καὶ τελωνειακὰς ἀρχάς, γυμνάσιον, πρακτικὸν λύκειον, μουσεῖον, τυφλοκομεῖον, σχολεῖον κωφαλάλων, ὀρφανοτροφεῖα κτλ. Βιομηχανία σάπωνος, καπνοῦ κτλ.

Νούγκεντ (Nougent), *λόρδος* —. Ἁρμοστὴς ἐν Ἑπτανήσῳ, διαδεχθεὶς τὸν Ἄδαμ κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1832, ἀνὴρ φιλελευθέρων αἰσθημάτων, ἐμπνεόμενος ὑπὸ εὐγενῶν ἰδεῶν ὑπὲρ τῶν Ἑπτανησίων. Λ. Χ. Ζ.

Νόϋγκερσντὸρφ (Neugersdorf) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ πόλις ἐν Σαξωνίᾳ, κειμένη πλησίον τῶν τσεχοσλοβακικῶν συνόρων, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Bischofswerda-Zittau. Ἔχει τελωνεῖον, ὑφαντουργεῖα, ἐργοστάσια ἐνδυμάτων, ὑαλικῶν, ὑφασμάτων κτλ. Κάτ. 11.000.

Νούδιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μία τῶν ἓξ ἀρχαιοτάτων πόλεων τῆς Τριφυλίας (ἐν τῇ νῦν ἐπαρχίᾳ Ὀλυμπίας), καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν Ἠλείων ὀλίγον μετὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους. Ἡ θέσις αὐτῆς ἄγνωστος. Ι. Σ. Σ.

νοϋδορφίτης (ὁ) (Neudorfit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὴ ρητινώδης οὐσία, ἀπαντῶσα ἐντὸς λιγνιτῶν τῆς κρητιδικῆς διαπλάσεως εἰς τὸ Neudorf ἐν Mähren. Γ. Β.

Νουέβα Ἐσπάρτα (Nueva Esparta) *[Γεωγρ.]*. Πολιτεία τῆς δημοκρατίας τῆς Βενεζουέλας ἐν τῇ Ν. Ἀμερικῇ. Ἀποτελεῖται κυρίως ἐκ τῆς ἐν τῇ Καραϊβικῇ θαλάσσῃ νήσου *Μαργαρίτας* καὶ τῶν μικροτέρων νησίδων *Κότσε, Κουμπάγκουα, Σόλα, Φραΐλες, Τεστίγκος, Μπλανκίλια, Ἑρμάνος, Τορτούγκα, Λὸς Ρόκες, Ὀρτσίλια* καὶ ἄλλας τινὰς ἔτι μικροτέρας. Ἔχει συνολικὴν ἔκτασιν 1.270 τ. χλμ. καὶ περὶ τοὺς 70.000 κατ. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Λὰ Ἀσουνσιὸν* ἐπὶ τῆς νήσου Μαργαρίτας, κυριώτερος δὲ λιμὴν ἡ *Παμπατάρ*. Ἡ νῆσος Μαργαρίτα ἀπέχει 38 χλμ. ἀπὸ τῆς ἀκτῆς καὶ εἶναι λίαν εὔφορος, μὲ κλίμα θερμὸν μέν, ἀλλ' ὑγιεινόν, μέσης θερμοκρασίας 28°. Εἰς τὰς νήσους τῆς πολιτείας ταύτης ἀφθονεῖ ἡ ἁλιεία, ἰδίως χελωνῶν, ἄλλοτε δὲ ἡ ἁλιεία μαργαριτῶν εὑρίσκετο εἰς μεγίστην ἀκμήν. Ὠνομάσθη ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς ἀρχαίας Σπάρτης, ἕνεκα τοῦ ἀληθῶς σπαρτιατικοῦ ἡρωϊσμοῦ τῶν κατοίκων κατὰ τοὺς ἀγῶνας πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἀνεξαρτησίας των. Μ. Δ. Β.

Νουέβα Σὰν Σαλβαντόρ, ἢ **Σάντα Τέκλα** (Nueva San Salvador ἢ Santa Tecla) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς δημοκρατίας τοῦ Σαλβαντὸρ ἐν τῇ Κεντρικῇ Ἀμερικῇ, πρωτεύουσα ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Λιμπερτάντ. Κάτ. 29.000. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 14 χλμ. πρὸς Δ. τῆς πόλεως Σὰν Σαλβαντόρ, εἰς ὕψος 790 μ. παρὰ τοὺς πρόποδας ὁμωνύμου ἡφαιστείου. Ἔχει πολλὰ νεώτερα ὡραῖα κτήρια, ἀνωτέρας σχολάς, παιδαγωγικὴν σχολὴν καὶ εἶναι πόλις βιομηχανικὴ μὲ ἐργοστάσια κηρίων, σαπώνων, οἰνοπνευμάτων. Ἐξάγει ἐπίσης ὄρυζαν καὶ καφέν. Ἀπὸ τοῦ 1855 μέχρι τοῦ 1859 διετέλεσε πρωτεύουσα τῆς δημοκρατίας. Εἶναι ὀνομαστὴ διὰ τὴν ὡραιότητα τῶν γυναικῶν της. Μ. Δ. Β.

Νουέβο Λεόν (Nuevo León) *[Γεωγρ.]*. Πολιτεία τοῦ Μεξικοῦ, κειμένη πρὸς τὰ ΒΑ. τῆς χώρας, παρὰ τὰ σύνορα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἀπὸ τῶν ὁποίων χωρίζεται διὰ τοῦ ποταμοῦ Ρίο Γκράντε ντὲλ Νόρτε. Ἔχει ἐμβαδὸν 61.343 τ. χλμ. καὶ 336.415 ἢ κατ' ἄλλους ὑπολογισμοὺς 390.000 κατ., ὧν οἱ πλεῖστοι εἶναι μιγάδες καὶ ἐρυθρόδερμοι, ὀλίγιστοι δὲ λευκοὶ καὶ ξένοι. Κατὰ τὸ δυτικὸν αὐτῆς τμῆμα διασχίζεται ὑπὸ τῆς ὀροσειρᾶς Σιέρρα Μάντρε, ἐνῷ τὸ ἀνατολικὸν αὐτῆς τμῆμα εἶναι πεδινόν. Διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν μικρῶν ποταμῶν, παραποτάμων τοῦ Ρίο Γκράντε ντὲλ Νόρτε, ὧν οἱ κυριώτεροι εἶναι ὁ Πεσκερίτο καὶ ὁ Κόντα. Τὸ ἔδαφος εἶναι γόνιμον, παράγον κυρίως ἀραβόσιτον, οἴνους, σακχαροκάλαμον κτλ., ἡ δὲ κτηνοτροφία εἶναι εἰς ἄκρον ἀνεπτυγμένη. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Μοντερέϋ*, κυριώτεραι δὲ πόλεις ἡ *Βιλιαλντάμα*, ἡ *Θεράλβο*, ἡ *Καντερέϋτα*, ἡ *Μοντεμορέλος*, ἡ *Λινάρες* καὶ ἡ *Ντόκτορ Ἀρρόϋο*. Μ. Δ. Β.

Νόϋεναρ (Neuenahr) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ λουτρόπολις εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ρήνου, κειμένη εἰς ὕψος 92 μ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Sinzig-Trier. Ἔχει θερμὰς ἀλκαλικὰς πηγάς, θεραπευτικὰς τῶν ἀσθενειῶν τῶν ἀναπνευστικῶν καὶ πεπτικῶν ὀργάνων (8.390 ξένοι τῶν λουτρῶν κατὰ τὸ 1927). Ἔχει ἐπίσης θέατρον καὶ πρακτικὸν λύκειον. Οἱ κάτοικοι (5.300) ἀποζῶσιν ἐκ τῶν λουτρῶν καὶ τῆς γεωργίας.

Νουὲρ *[Ἐθνολ.]*. Μεγάλη φυλὴ Νέγρων τοῦ Ἀγγλοαιγυπτιακοῦ Σουδάν, κατοικοῦσα εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἄνω Νείλου, νοτίως τῆς Φασόντα καὶ παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Μπάχρ-ἐλ-Γκαζὰλ καὶ Σομπάτ. Ζοῦν εἰς ἑλώδεις ἐκτάσεις, τρεφόμενοι ἐξ ἰχθύων, ὑδροβίων πτηνῶν καὶ φυτῶν καὶ εἶναι πολεμικώτατοι καὶ ὠργανωμένοι πατριαρχικῶς. Ἑκάστη οἰκογένεια ἀποτελεῖ ἴδιον χωρίον ἐξ ἀθλίων καλυβῶν. Π. Ν. Π.

Νουέσες (Nueces) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ πολιτείᾳ Τέξας. Πηγάζει ἐκ τοῦ πρὸς τὸ ΝΔ. Τέξας ὑψιπέδου καὶ ἀκολουθῶν διεύθυνσιν ΝΑ. χύνεται εἰς τὸν κόλπον Κόρπους Κρίστι, τμῆμα τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ, μετὰ ροῦν 640 χλμ. Ἀρδεύει περιφέρειαν 48.000 τ. χλμ. καὶ ἔχει πολλοὺς παραποτάμους, κυριώτερος τῶν ὁποίων εἶναι ὁ *Ριοφρίο*, ἔχων ροῦν 350 χλμ. Μ. Δ. Β.

Νόϋζαλτς (Neusalz an der Oder) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ πόλις ἐν Κάτω Σιλεσίᾳ, κειμένη παρὰ τὸν ποταμὸν Oder ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Glogau-Grünberg. Κάτ. 14.200. Ἔχει τελωνεῖον, πρακτικὸν λύκειον, ὀρφανοτροφεῖον, μεταλλεῖα σιδήρου καὶ ζωηρὰν ποταμοπλοϊκὴν ἐμπορικὴν κίνησιν.

Νόϋζατς (Neusatz) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυΐας· ἄλλως *Νόβι-Σάντ* (βλ. λ.).

Νόϋζιντλερ-Ζέε (Neusiedler See, οὑγγρ. Fertö = λίμνη) *[Γεωγρ.]*. Λίμνη εἰς τὸ Burgenland τῆς Αὐστρίας, ἐκτεινομένη καὶ εἰς τὸ Sopron τῆς Οὑγγαρίας, εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ποταμοῦ Raab, γέμουσα καλαμώνων, ἄνευ φυσικῆς ἐκροῆς. Ἀπὸ τοῦ 1919 συνδέεται διὰ διώρυγος μὲ τὴν ἑλώδη περιοχὴν Χάνσαγκ (Hanság). Κεῖται εἰς ὕψος 113 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ ἔχει βάθος 1—4 μ. Ἡ ἐπιφάνειά της ποικίλλει λόγῳ μεγάλων αὐξομειώσεων τῆς στάθμης (1866—1869 τελείως ξηρά, 1884 ἐπιφάνεια 337 τ. χλμ., 1924 ἐπιφάνεια 200 τ. χλμ.). Τὸ ὕδωρ αὐτῆς ἔχει γεῦσιν πικρὰν καὶ ἁλμυράν.

Νουζλᾶ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἐλευθερῶν τῆς ἐπαρχίας Παγγαίου (Πραβίου) τοῦ νομοῦ Καβάλλας. Κάτοικοι (1928) 217. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Ἤδη μετωνομάσθη εἰς *Ἅγιον Ἀνδρέαν*.

Νόϋζμιν (Neujmin). Σύγχρονος Ρῶσος ἀστρονόμος τοῦ ἐν Σιμεῒς τῆς Κριμαίας ἀστεροσκοπείου. Κατέστη γνωστὸς ἐκ τῶν τριῶν κομητῶν, τοὺς ὁποίους ἀνεκάλυψεν. Ἐκ τούτων ὁ πρῶτος (1913 c) ἀνεκαλύφθη τὴν 3ην Σεπτεμβρίου 1913 καὶ ἀποτελεῖ τὸ τρίτον μέλος τῆς ὀλιγομελοῦς οἰκογενείας τῶν περιοδικῶν κομητῶν τοῦ Κρόνου. Ὁ κομήτης οὗτος, τοῦ ὁποίου ἡ περίοδος εἶναι περίπου 18 ἐτῶν, ἐξελήφθη ἀρχικῶς ὡς ἀστεροειδής, ἐπειδὴ δὲν παρουσίαζε κόμην, ἀλλὰ μόνον ἀστρικὸν πυρῆνα μεγέθους περίπου 10ου—11ου. Μετ' ὀλίγας ὅμως ἡμέρας ἔξηκρ βώθη ὅτι πέριξ τοῦ ἀστρικοῦ πυρῆνος ὑπῆρχεν ἀμυδρὰ νεφέλη, διαμέτρου 1′ περίπου, ὡς διεπίστωσε, πλὴν ἄλλων, καὶ ὁ Ἀμερικανὸς ἀστρονόμος Barnard διὰ τοῦ ἰσχυροῦ τηλεσκοπίου τοῦ ἀστεροσκοπείου τοῦ Yerkes. Ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως αὐτοῦ μέχρι τῆς 23ης Ἰανουαρίου 1914, καθ' ἣν διὰ τελευταίαν φορὰν παρετηρήθη φωτογραφικῶς ἐν τῷ ἀστεροσκοπείῳ τοῦ Bergedorf, ὁ ἐν λόγῳ κομήτης παρουσίασε διαφόρους ἀποτόμους μεταβολὰς λαμπρότητος.
Ὁ δεύτερος κομήτης τοῦ Νόϋζμιν (1916 a) ἀνεκαλύφθη φωτογραφικῶς ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Καρκίνου τὴν 24ην Φεβρουαρίου 1916, ὁπότε ἦτο μεγέθους 9ου—10ου. Ἐξ ἐπαρκοῦς ἀριθμοῦ παρατηρήσεων αὐτοῦ διεπιστώθη ὅτι καὶ ὁ κομήτης οὗτος ἦτο περιοδικός, μὲ περίοδον 5 ἐτῶν περίπου. Κατὰ τὸν Svodova ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος κομήτης ἀποτελεῖ τμῆμα, ὅπερ ἀπεσπάσθη ἐκ τοῦ κομήτου τοῦ Enckl.
Ὁ τρίτος κομήτης τοῦ Νόϋζμιν (1929 b) ἀνεκαλύφθη τὴν 2αν Αὐγούστου 1929, ὁπότε εἶχε μέγεθος 13,5. Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Crommelin ἡ περίοδος τοῦ κομήτου τούτου, ὅστις ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Διός, ἀνέρχεται εἰς 10,80 ἔτη, ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ Ἡλίου ἀπόστασίς του εἶναι ἴση κατὰ μὲν τὸ περιήλιον πρὸς 2,0381 ἀστρονομικὰς μονάδας, κατὰ δὲ τὸ ἀφήλιον πρὸς 7,7914.
Ἐκ τῶν τριῶν τούτων περιοδικῶν κομητῶν ὁ πρῶτος, ὅπως ἀνεμένετο, ἀνευρέθη καὶ πάλιν τὴν 17ην Σεπτεμβρίου 1931 ὑπὸ τοῦ Seth B. Nicholson, ἀστρονόμου ἐν τῷ ἀστεροσκοπείῳ τοῦ Mount Wilson, ὡς ἀστὴρ 15ου μεγέθους ἄνευ κόμης. Σ. Π.

Νόϋζολ (Neusohl) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ ὀνομασία τῆς τσεχοσλοβακικῆς πόλεως *Μπάνσκα Μπύστριτσα* (βλ. λ.).

Νουζόν, ἢ **Νουζονβὶλ** (Nouzon, Nouzonville) *[Γεωγρ.]*. Πόλις ἐν τῷ νομῷ Ἀρδεννῶν ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν Μαντρέϋ, Γκουτὲλ καὶ Μόζα, σταθμὸς τοῦ σιδηροδρόμου Μεζιὲρ-Ζιβέ. Κάτ. (1921) 6.591. Εἶναι σημαντικὸν μεταλλουργικὸν κέντρον μὲ ποταμολιμένα, χυτήρια χάλυβος καὶ σιδήρου καὶ ἐργοστάσια γεωργικῶν ἐργαλείων, σιδηροδρομικοῦ ὑλικοῦ καὶ ὅπλων. Π. Ν. Π.

νουθεσία (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ νουθετεῖν, συμβουλὴ πρὸς παρεκτραπέντα, παραίνεσις ὑπὸ μορφὴν ἐπιπλήξεως· || καθόλου, συμβουλή, παραίνεσις.

νουθέτησις, —εως (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ νουθετεῖν, ἄλλως *νουθεσία* (βλ. λ.).

νουθετητὴς (ὁ)· ὁ νουθετῶν, ὁ παραινῶν.

νουθετῶ (—έω)· συμβουλεύω τὸν παρεκτραπέντα, παραινῶ, διδάσκω· || καθόλου, συμβουλεύω, παραινῶ.

Νόϋ-Ἴζενμπουργκ (Neu-Isenburg) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ πόλις ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Starkenburg, κειμένη ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Φραγκφούρτης ἐπὶ τοῦ Μάϊν—Ντάρμστατ. Κάτ. 12.500. Ἔχει πρακτικὸν λύκειον καὶ βιομηχανίαν δερμάτων, μηχανῶν, ἐπίπλων κλπ.

Νουῒτ *[Ἀρχ. Μυθολ.]*. Θεὰ παριστῶσα τὸν οὐρανὸν εἰς τὸ φαραωνικὸν πάνθεον. Ἐξεπορεύθη ἀπὸ τῆς οὐσίας τοῦ Ἀτοὺμ καὶ νυμφευθεῖσα τὸν Σὲβ ἢ Κέβ, θεὸν συμβολίζοντα τὴν γῆν, ἐγέννησε τὸν Ὄσιριν, τὸν πρεσβύτερον Ὧρον, τὸν Σέτ, τὴν Ἶσιν καὶ τὴν Νέμθυν. Εἰς αὐτὴν πορεύεται ἡ ψυχὴ τοῦ θανόντος. Βραδύτερον ἐταυτίσθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν Ρέαν. Γ. Λ. Α.

Νουϊττὲ (Nuitter κατ' ἀναγραμματισμὸν τοῦ *Truinet*), *Κάρολος-Λουδοβῖκος-Στέφανος*. Γάλλος ἱστορικὸς τῆς μουσικῆς (1828—1899). Ἔγραψε: «Le nouvel Opéra» (1875) καὶ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Jhoanan «Les origines de l'opéra français» (1886). Διεκρίθη ἐπίσης ὡς μεταφραστὴς εἰς τὴν γαλλικὴν πλείστων ξένων μελοδραμάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καί τινα τοῦ Βάγνερ. Γ. Σ.

Νουκαχίβα (Nukahiva), ἢ **Νουκουχίβα** καὶ **Νουχίβα** *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Πολυνησίας, ἡ μεγαλυτέρα τοῦ συμπλέγματος τῶν Μαρκησίων νήσων ἐκτάσεως 482 τ. χλμ. Κάτ. 1.500. Ἔχει λίαν κατατετμημένας ἀκτάς. Κατὰ τὰ δυτικὰ αὐτῆς εἶναι ἔρημος, εἰς τὸ κέντρον της δὲ ὑψοῦται τὸ ὀροπέδιον *Τοβῒϊ* (1.178 μ.), ἀρδευόμενον ὑπὸ τοῦ πρὸς Ν. ἐκβάλλοντος ποταμοῦ *Ταϊπιβαΐ*. Κύριοι ὅρμοι: ὁ *Χουμὶ* κατὰ τὰ ΝΑ., *Ταΐο-Χάε* ἢ *Ἄννας-Μαρίας* πρὸς Ν., ὁ ἄριστος τῶν Μαρκησίων νήσων, καὶ πρὸς Β. ὁ *Χάτι-Χέου*. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου σπουδαῖα προϊστορικὰ κυκλώπεια ἔργα. Κατέναντι τῆς ΒΑ. ἄκρας τῆς νήσου κεῖται ὁ *Βράχος τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας* (140° Α. μῆκος). Π. Ν. Π.

νούκειος (Nuck) *πόρος [Ἀνατομ.]*. Προσεκβολὴ ἢ ἐλυτροειδὴς ἀπόφυσις τοῦ περιτοναίου, περιβάλλουσα τὴν βουβωνικὴν μοῖραν τοῦ στρογγύλου συνδέσμου τῆς μήτρας, συνήθως μὲν ἐξαφανιζομένη μετὰ τὸν τοκετόν, ἐνίοτε δὲ διατηρουμένη καὶ κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν. Ι. Π.

Νοϋκὲλλν (Neukölln) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ πόλις πρὸς τὰ ΝΑ. τοῦ Βερολίνου, καλουμένη μέχρι τοῦ 1912 *Ρίξντορφ* (Rixdorf), ἀποτελοῦσα μέχρι τοῦ 1920 ἰδιαιτέραν πόλιν, ἔκτοτε δὲ συνοικίαν τοῦ Βερολίνου. Κάτ. 272.000. Κεῖται ἀνατολικῶς τοῦ Tempelhofer Feld, παρὰ τὴν ὁμώνυμον διώρυγα, ἐπὶ τῆς κυκλικῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τῆς περιβαλλούσης τὸ Βερολῖνον. Κατοικεῖται κατὰ τὸ 50 % περίπου ὑπὸ ἐργατῶν καὶ κατὰ 25 % ὑπὸ ὑπαλλήλων. Ἔχει πρακτικὰ λύκεια, ἐπαγγελματικὰς σχολάς, μουσεῖον, ὀρφανοτροφεῖον, σχολεῖον κωφαλάλων, τρία νοσοκομεῖα, τρία γηροκομεῖα καὶ σημαντικὴν βιομηχανίαν μηχανῶν, ξυλείας, χημικῶν προϊόντων κτλ.

Νουκερία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀναφέρονται πέντε πόλεις τῆς Ἰταλίας. —1) *Νουκερία Ἀλφατέρνα* (Nuceria Alfaterna) ἐν Καμπανίᾳ, κειμένη ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Πικεντίνων ἐπὶ τοῦ Σάρνου ποταμοῦ, 14 περίπου χλμ. ΒΑ. τοῦ Σαλέρνου καὶ ἐπὶ τῆς Via Popillia, ἔχουσα ὡς ἐπίνειον τὴν Πομπηΐαν (*Στράβ.* V, 247). Καταληφθεῖσα ὑπὸ

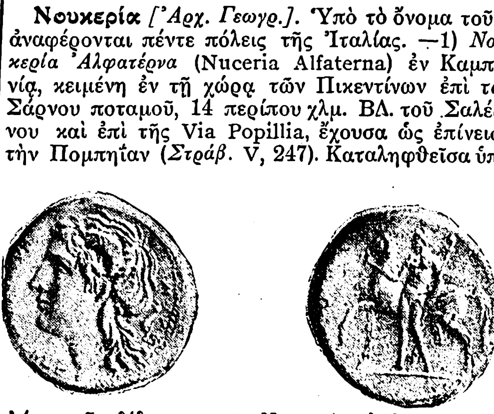

Ἀργυροῦν δίδραχμον τῆς Νουκερίας Ἀλφατέρνας.

τῶν Ρωμαίων τῷ 308 π. Χ. κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ δευτέρου Σαμνιτικοῦ πολέμου, ἐτιμωρήθη ὑπ' αὐτῶν. Πολιορκηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀννίβα κατὰ τὸν δεύτερον Καρχηδονιακὸν πόλεμον τῷ 216 π. Χ. καὶ παραδοθεῖσα διὰ τῆς πείνης, κατεστράφη ὑπ' αὐτοῦ. Ἀναλαβοῦσα βραδύτερον ἐλεηλατήθη ὑπὸ τοῦ Κ. Παπιρίου, κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τῷ 90 π. Χ., καὶ ὀλίγον μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ Σπαρ-

Digitized by Google

τάκου τῷ 73 π. Χ. κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν δούλων. Ἐνταῦθα ὁ Ναρσῆς, στρατηγὸς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἐνίκησε τῷ 533 μ. Χ. τὸν βασιλέα τῶν Γότθων Τωτίλαν, φονευθέντα κατὰ τὴν μάχην. Σῴζονται αὐτῆς ἀργυρᾶ δίδραχμα τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων. Σήμερον καλεῖται *Νοτσέρα - ντὶ - Παγάνι* (Nocera di Pagani), ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Σαλέρνου, ἕνεκα τῆς ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν κατοχῆς αὐτῆς κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα. —2) *Νουκερία Καμελλαρία* (Nuceria Camellaria). Ἐν τῇ Οὐμβρικῇ, κειμένη ἀριστερὰ τοῦ Τενέα ποταμοῦ (νῦν Tinia) καὶ ἐπὶ τῆς Φλαμινίας ὁδοῦ. Σήμερον καλεῖται *Νοτσέρα* (Nocera) ἐν τῷ νομῷ Περουγίας, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ρώμης—Ἀγκῶνος. —3) *Νουκερία ἢ Βρεττία*. Ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βρεττίων παρὰ τὴν Τερίνην, ἀναφερομένη μόνον ὑπὸ τοῦ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου. Σῴζονται χαλκᾶ νομίσματα αὐτῆς τῶν 350—270 π. Χ. ἢ καὶ ὀλίγον βραδύτερον, κοπέντα πιθανῶς ἐν συμμαχίᾳ μετὰ τοῦ Ρηγίου καὶ Τερίνης. Σήμερον καλεῖται *Νοτσέρα Τιρινέζε* (Nocera Tirineze) ἐν τῷ νομῷ Κατανζάρου τῆς Καλαβρίας, πρὸς τὰ ΒΔ. τῆς πόλεως Νίκοστρο. —4) Ἐν τῇ ἐντὸς τοῦ Πάδου Γαλλίᾳ (Gallia Cisalpina), ἀναφερομένη μόνον ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. III 1, 42) ΒΑ. τοῦ Βριξέλλου (νῦν Brescello) ἐπὶ τοῦ Πάδου. Σήμερον τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει ἡ κώμη Luzera ἢ Luzzara, παρὰ τὴν Guastalla, ΒΑ. τῆς Πάρμας. —5) *Νουκερία Ἀπουλῶν* (Nuceria Apulorum). Ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Δαυνίων, ἡ αὐτὴ μὲ τὴν *Λουκερίαν* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

Νουκερῖνοι (οἱ) (Nucerini) *[Ἀρχ.]*. Οἱ κάτοικοι τῆς ἐν Καμπανίᾳ Νουκερίας, οἵτινες, συγκρουσθέντες τῷ 59 π. Χ. ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ αὐτῆς μετὰ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Πομπηΐου, ἔσχον μεγάλας ἀπωλείας (*Τακ.* Χρον. XIV, 17). Ἐπίσης *Νουκερῖνοι* ἐκαλοῦντο καὶ οἱ κάτοικοι τῶν ἄλλων ὁμωνύμων πόλεων τῆς Ἰταλίας. Α. Θ. Σ.

Νουκεριόλα (Nuceriola) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν Σαμνίῳ, κειμένη ἐν τῇ χώρᾳ των Ἱρπίνων ἐπὶ τῆς Ἀππίας ὁδοῦ, πρὸς τὰ ΝΑ. τοῦ Βενεβέντου. Α. Θ. Σ.

Νουκίνη (ἡ) *[Χημ.]*. Κινονοειδοῦς συντάξεως σῶμα, ἀνευρεθὲν εἰς τὰ φύλλα τῆς καρύας. Σῶμα ἐρυθρὸν κρυσταλλικόν, ἀδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ, διαλυτὸν εἰς τὰ ὀργανικὰ διαλυτικὰ μέσα καὶ τὰ ἀραιὰ ἀλκάλια. Τήκεται εἰς 123° καὶ δι' ἀποστάξεως παρουσίᾳ κόνεως ψευδαργύρου ἀνάγεται πρὸς ναφθαλίνην. Σ. Γ.

Νούκιος, *Νίκανδρος* ἢ *Ἀνδρόνικος*. Λόγιος Κερκυραῖος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Μετὰ τὴν πυρπόλησιν καὶ λεηλασίαν τῆς πατρίδος του τῷ 1537 ὑπὸ τῶν Τούρκων, καταστραφεὶς οἰκονομικῶς ἀπεδήμησεν εἰς Ἐνετίαν, ὅπου ἤσκει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ καλλιγράφου. Κατὰ τὸ 1545 ἐσχετίσθη μετὰ τοῦ Gerard Weltwick de Raventein, ὅστις μετέβαινεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως ὡς πρέσβυς τοῦ Καρόλου Ε' συνομολογήσῃ εἰρήνην μετὰ τοῦ Σουλεϊμάν. Τοῦτον ἠκολούθησεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ κατόπιν εἰς Γερμανίαν, Ἀγγλίαν, Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν. Τὰς περιηγήσεις του ταύτας ὁ Νούκιος περιέγραψεν εἰς τρία βιβλία: «Νουκίου τοῦ Νικάνδρου ἀποδημιῶν βιβλία τρία». Τὸ ὕφος του εἶναι σαφές, ἀλλὰ πλῆρες ἀττικισμῶν καὶ ποιητικῶν λέξεων. Τῶν «Ἀποδημιῶν» εἶναι γνωστὰ τρία χειρόγραφα, ἓν ἐν τῇ Βοδληιανῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ὀξφόρδης, περιλαμβάνον τὰ δύο πρῶτα βιβλία καὶ δημοσιευθὲν μετ' ἀγγλικῆς μεταφράσεως ὑπὸ Ἰ. Κράμερ, ἕτερον, ἀντίγραφον τῶν δύο πρώτων βιβλίων, ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἐσκουριάλ, καὶ τὸ τρίτον ἐν τῇ Ἀμβροσιανῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Μιλάνου, περιέχον μέρος τοῦ β' καὶ ὅλον σχεδὸν τὸ γ' βιβλίον. Καὶ τὰ τρία αὐτὰ χειρόγραφα δὲν θεωροῦνται ὡς αὐτόγραφα τοῦ Νουκίου. Τῷ 1545 ἐδημοσίευσε τὸ «Τυπικὸν» τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας ἐν Ἐνετίᾳ καὶ τῷ 1542 μετέφρασεν εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν τοὺς μύθους τοῦ Αἰσώπου. Ὁ Μ. Μουστοξύδης ἐξέδωκε τῷ 1865 ἐν Κερκύρᾳ τὰ κεφάλαια 78—83 τοῦ γ' βιβλίου τῶν «Ἀποδημιῶν». Ἐπίσης καὶ ὁ Γερμανὸς καθηγητὴς F. Eyssenhardt ἐδημοσίευσε μερικὰ ἀποσπάσματα καὶ ἰδίως τὰ κεφάλαια 94—99, ἅτινα ἦσαν ἀνέκδοτα. Π. Θ. Σ.

Νόϋκιρχ (Neukirch) *[Γεωγρ.]*. Πόλις γερμανικὴ ἐν Σαξωνίᾳ, κειμένη εἰς ὕψος 347 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Bischofswerda—Zittau. Κάτ. 5.000. Ἔχει δασικὰς ἀρχάς, δύο ἀεροθεραπευτικὰ σανατόρια, ὑφαντουργεῖα, ἐργοστάσια κατασκευῆς ποδηλάτων κλπ.

νουκλεάση (ἡ)· βλ. *νουκλεϊνικὰ ὀξέα*.

νουκλεῖναι (αἱ), ἢ *πυρηνῖναι* *[Ὀργ. Χημ.]*. Λευκωματοειδεῖς ὗλαι, ἀπαντῶσαι ὑπὸ τὴν μορφὴν τῶν *νουκλεοπρωτεϊδῶν* εἰς τοὺς πυρῆνας τῶν κυττάρων. Εἶναι πλουσιώτεραι εἰς φωσφορικὸν ὀξὺ καὶ πτωχότεραι εἰς πρωτεΐνην ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς νουκλεοπρωτεΐδας καὶ ἔχουσιν ἰσχυροτέραν ὀξίνην ἀντίδρασιν ἀπὸ αὐτάς. Δι' ὑδρολύσεως διασπῶνται πρὸς πρωτεΐνην καὶ *νουκλεϊνικὸν ὀξύ*. Σ. Γ.

νουκλεϊνάση (ἡ)· βλ. *νουκλεϊνικὰ ὀξέα*.

νουκλεϊνικὰ *ὀξέα* *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι τὸ κύριον συστατικὸν τῶν *νουκλεϊνῶν*. Ἔχουσιν ἰσχυρὰν ὀξίνην ἀντίδρασιν καὶ εἶναι πλούσια εἰς φωσφορικὸν ὀξύ. Χημικῶς ἀποτελοῦνται ἐκ πουρινικῶν ἢ πυριμιδινικῶν βάσεων, ἐκ σακχάρων καὶ ἐκ φωσφορικοῦ ὀξέος. Τὰ συστατικὰ αὐτὰ περιέχονται εἰς διαφόρους μοριακὰς ἀναλογίας, ἀναλόγως δὲ τῶν ποσοτήτων τούτων διακρίνονται κατὰ τὸν Levene εἰς *μονονουκλεοτίτας* ὅταν περιέχωσιν ἀνὰ ἓν μόριον ἐκ τῶν ὡς ἄνω συστατικῶν καὶ *πολυνουκλεοτίτας* ὅταν ἀποτελοῦνται ἐκ πλειόνων μορίων. Ἀμφότεραι αἱ τάξεις αὗται ἀπαντῶσιν ἐν τῇ φύσει. Τὰ ἐκ πουρινικῶν ἢ πυριμιδινικῶν βάσεων καὶ σακχάρων συνιστάμενα συμπλέγματα, ὡς ἡ γουανοζίνη καὶ ἀδενοζίνη π. χ., καλοῦνται *νουκλεοζῖται*. Οἱ νουκλεοζῖται οὗτοι εἶναι κρυσταλλικὰ σώματα. Τὰ νουκλεϊνικὰ ὀξέα διὰ φυραμάτων διασπῶνται βαθμηδὸν εἰς ἁπλούστερα σώματα. Οὕτω διὰ τοῦ φυράματος *νουκλεάση* ἢ *νουκλεϊνάση*, ὅπερ ἀπαντᾷ εἰς διάφορα ὄργανα καὶ τὸν ἐντερικὸν χυμόν, διασπῶνται εἰς *νουκλεοτίτας* (μονο- ἢ πολυνουκλεοτίτας), οἵτινες δι' ἑτέρου φυράματος ἀπαντῶντος εἰς τὰ ἔντερα, τῆς *νουκλεοτιδάσης*, διασπῶνται εἰς φωσφορικὸν ὀξὺ καὶ *νουκλεοζίτας*, οἵτινες πάλιν δι' ἄλλου φυράματος ἀπαντῶντος μόνον εἰς τὰ ὄργανα, τῆς *νουκλεοζιδάσης*, διασπῶνται εἰς πυριμιδινικὴν ἢ πουρινικὴν βάσιν καὶ σάκχαρον.

Τὰ νουκλεϊνικὰ ὀξέα εἶναι ὀξίνης ἀντιδράσεως σώματα, ἄχροα καὶ ἄμορφα, καὶ σχηματίζουν μεθ' ἁλάτων τῶν βαρέων μετάλλων ἀδιάλυτα ἅλατα. Ἐκ τῶν μονονουκλεοτιτῶν σπουδαιότεροι εἶναι τὸ *ἰνοζινικὸν* ὀξὺ (βλ. λ.) καὶ τὸ *γουανυλικὸν* ὀξὺ (βλ. λ.). Ἐκ τῶν πολυνουκλεοτιτῶν καλύτερον μελετηθέντες εἶναι ἐκ μὲν τῶν ζωϊκῶν τὰ *θυμονουκλεϊνικὰ* ὀξέα (βλ. λ.), ἐκ δὲ τῶν φυτικῶν τὸ *ζυμονουκλεϊνικὸν* ὀξὺ (βλ. λ.) καὶ τὸ εἰς τὸ ἔμβρυον τοῦ σίτου ἀπαντῶν *τριτικονουκλεϊνικὸν ὀξύ*, ὅπερ πιθανῶς εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ τὸ *ζυμονουκλεϊνικόν*. Σ. Γ.

νουκλεϊνικαὶ *βάσεις* *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ λίαν διαδεδομένα, καίτοι εἰς μικρὰν ποσότητα, εἰς τὰ διάφορα ζωϊκὰ καὶ φυτικὰ ὄργανα τέσσαρα κυρίως πουρινικὰ σώματα, ἤτοι ἡ *ξανθίνη*, ἡ *ὑποξανθίνη*, ἡ *ἀδενίνη* καὶ ἡ *γουανίνη*, ὡς δυνάμενα νὰ ληφθῶσι δι' ἠπίας ὑδρολύσεως τῶν νουκλεϊνικῶν ὀξέων. Σ. Γ.

νουκλεοζιδάση (ἡ)· βλ. *νουκλεϊνικὰ ὀξέα*.

νουκλεοζῖται (οἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *νουκλεϊνικὰ ὀξέα*.

νουκλεόκρινος (ὁ) (Nucleocrinus) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *νουκλεοβλαστιδῶν κανονικῶν βλαστοειδῶν πελματοζῴων* ἐχινοδέρμων. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον κάλυκα ᾠοειδῆ, αἱ πλευραὶ τοῦ ὁποίου ἀπετελοῦντο σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν ἀπὸ τὰς μεγάλας καὶ εὐρείας δελτοειδεῖς πλάκας, ἐκ τῶν ὁποίων μία, εὐρυτέρα καὶ πλέον προεξέχουσα ἄνω, περιεῖχε τὸ μέγα ἑδρικὸν ἄνοιγμα. Ἕνεκα τῆς τοιαύτης κατασκευῆς ὁλόκληρος ὁ κάλυξ λαμβάνει ἀσυμμετρικὴν κατασκευήν. Τὰ βασικὰ πινακίδια ἦσαν κεκρυμμένα καὶ τὰ ἀκτινωτὰ μικρά. Τὸ στόμα ἦτο κεκαλυμμένον ὑπὸ πινακιδίων. Λείψανα ἀπολιθωμένα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς δεβονίου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ εἰς τὴν Β. Ἀμερικήν. Γ. Κ. Γ.

νουκλεοπρωτεῗδαι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Σπουδαιοτάτη τάξις τῶν *πρωτεϊδῶν*, ἀποτελοῦσα συστατικὸν τῶν πυρήνων τῶν κυττάρων. Ἀπὸ χημικῆς ἀπόψεως εἶναι σύνθετα λευκώματα μεγάλου μοριακοῦ βάρους, συνιστάμενα ἐκ μορίων πρωτεϊνῶν καὶ *νουκλεϊνικοῦ* τινος ὀξέος. Αἱ διάφοροι προελεύσεως καὶ ἡλικίας νουκλεοπρωτεῗδαι ἔχουσι καὶ διάφορον σύστασιν. Αἱ νουκλεοπρωτεῗδαι περιέχουσι φωσφόρον ὑπὸ μορφὴν φωσφορικοῦ ὀξέος, ὅπερ ὅμως ἀποτελεῖ συστατικὸν τῶν νουκλεϊνικῶν ὀξέων αὐτῶν. Διὰ βαθμιαίας μερικῆς ὑδρολύσεως αἱ νουκλεοπρωτεῗδαι διασπῶνται κατ' ἀρχὰς εἰς πρωτεΐνην καὶ *νουκλεΐνην*, ἡ δὲ *νουκλεΐνη* αὕτη ὑδρολύεται περαιτέρω πρὸς πρωτεΐνην τινὰ πάλιν καὶ *νουκλεϊνικὸν ὀξύ*. Αἱ νουκλεοπρωτεῗδαι ἔχουσιν ὀξίνην ἀντίδρασιν, εἶναι δυσδιάλυτοι εἰς τὸ ὕδωρ καὶ εἰς διαλύματα ἁλάτων καὶ σχετικῶς εὐκολώτερον διαλυταὶ εἰς τὰ ἀλκάλια. Σ. Γ.

νουκλεοτιδάση (ἡ)· (βλ. *νουκλεϊνικὰ ὀξέα*.

νουκλεοτῖται (οἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *νουκλεϊνικὰ ὀξέα*.

Νόϋ Κόλιν (Neu Kolin) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας (βλ. λ. *Κόλιν*).

νουκολίνη (ἡ) *[Χημ. Τροφ.]*· βλ. *κόκκου ἔλαιον*.

νούκουλα (ἡ) (Nucula) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀκεφάλων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀρκακιδῶν*, περιλαμβάνον μαλάκια μὲ κόγχην δίθυρον, παχεῖαν, σχεδὸν τριγωνικὴν καὶ πολυοδοντωτὴν κατὰ τὴν περιφέρειάν της. Τὸ ἐντὸς τῆς κόγχης ζῷον εἶναι ἀρκετὰ εὔρωστο[ν] καὶ περιβάλλεται ὑπὸ μανδύου ἀνοικτοῦ κατὰ τὸ ἥμισυ ἐσωτερικόν του. Ὁ πούς εἶναι μέγας, λεπτὸς κατὰ τὴν βάσιν καὶ μεταβάλλεται εἰς δισκοειδῆ ἀπόφυσιν κατὰ τὸ ἄκρον του. Γνωστὰ εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θαλάσσας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζωολ.]* Ἀπολιθωμένα λείψανα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν (200 καὶ πλέον εἴδη) ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τοῦ σιλουρίου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ μέχρι σήμερον.

Ἐν Ἑλλάδι ἀπολιθωμένα λείψανα νουκουλῶν εὑρέθησαν: α') ἐντὸς τῶν φυλλιτωδῶν ἀσβεστολίθων τῆς σειρᾶς τῶν μεταμορφωμένων πετρωμάτων τῆς Δυτικῆς Κρήτης, β') ἐντὸς τῶν τριτογενῶν στρωμάτων τοῦ Ληξουρίου της Κεφαλληνίας (τοῦ εἴδους *νούκουλα* minuta), γ') ἐντὸς τῶν νεογενῶν στρωμάτων τοῦ Λυκοτράφου Μεσσηνίας (τοῦ εἴδους *νούκουλα* nucleus) καὶ τῆς δυτικῆς Πελοποννήσου (τοῦ εἴδους *νούκουλα* italica). Γ. Κ. Γ.

Νουκουόρ, ἢ ***Νουκουόρο*** *[Γεωγρ.]*. Σύστημα νησίδων τῶν Κεντρικῶν Καρολίνων νήσων ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ. Κάτ. 125. Ἀνῆκον προπολεμικῶς εἰς τὴν Γερμανίαν, νῦν δὲ κυβερνῶνται ὑπὸ τῆς Ἰαπωνίας ἐντολῇ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Π. Ν. Π.

Νουκουχίβα *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν Μαρκησίων νήσων, ἄλλως *Νουκαχίβα* (βλ. λ.).

Νουκρία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τυρσηνίας, ὀνομαζομένη καὶ *Νακρία*, ἀναφερομένη δὲ ὑπὸ τοῦ Φιλίστου (παρὰ *Στεφ. Βυζ.* 478, 18). Ταυτότης ἄγνωστος. Σ. Ε. Λ.

Νουκσατλῆ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Γλυφάδα* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Ροδόπης.

νούλα (ἡ), ἢ ***νούλλα***· δημοτ., μηδέν, μηδενικό, οὐδεμιᾶς ἀξίας: «δὲν ἀξίζει τίποτε, εἶναι μιὰ νούλα» (λατ. καὶ ἰταλ. nulla).

νουλλιπόρα (τὰ) (Nulliporen) *[Παλαιοφυτολ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ὑπὸ τοῦ γεωλόγου Gümbel εἰς τὰ *λιθοθάμνια* καὶ τὰ *σιφωνοθαλλοφύκη*, ὅταν ταῦτα ἀνευρέθησαν τὸ πρῶτον ὡς ἀπολιθώματα καὶ ἐθεωρήθησαν ὡς ζωϊκὰ λείψανα.

Ἐν Ἑλλάδι ἀπολιθωμένα λείψανα νουλλιπόρων μνημονεύονται: α') ἐντὸς τῶν ὑποπλειοκαινικῶν στρωμάτων τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, β') ἐντὸς τῶν ἀρχαιοτέρων τριτογενῶν στρωμάτων τῆς θέσεως Χασάνι Ἀττικῆς. Γ. Κ. Γ.

Νουμαζοῦ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰαπωνίας ἐπὶ τῆς νήσου Χόντο ἐν τῷ μυχῷ τοῦ κόλπου Σουρούγκα (Εἰρηνικὸς ὠκεανὸς) καὶ εἰς τὰς νοτίας κλιτῦς τοῦ ὄρους Φουγιγιάμα. Κάτ. (1925) 38.042. Συγκοινωνεῖ σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς ΒΑ. κειμένης Ὑοκοχάμας καὶ χρησιμοποιεῖται, λόγῳ τοῦ ὑγιεινοῦ της κλίματος, ὡς θερινὸν ἐνδιαίτημα. Π. Ν. Π.

Νόϋμαν (Neumann), ***Ἀλφρέδος***. Γερμανὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1895 ἐν Λάουτενμπουργκ (Δυτικὴ Πρωσσία). Ἔγραψε τὸ πλῆρες δυνάμεως μυθιστόρημα: «Ὁ διάβολος» (1926), (ἐκ τῆς ἐποχῆς Λουδοβίκου ΙΑ', τὸ ὁποῖον ἐτιμήθη διὰ τοῦ βραβείου Κλάϊστ, τὸ δρᾶμα: «Ὁ πατριώτης» (192.), ποιήματα, τὸ διήγημα: «Διδάσκαλος Τάουσερ» (1923) καὶ τὰ μυθιστορήματα: «Οἱ ἀδελφοί» (1924), «Ἀντάρται» (1927) κλπ. Γ. Ε. Κ.

—**Νόϋμαν** (Neumann), ***Ἐρνέστος***. Γερμανὸς ἀνατομοπαθολόγος τῆς Καινιξβέργης, γεννηθεὶς τῷ 1834. Ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῷ 1855 καὶ ἀπὸ τοῦ 1866 διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἀνατομοπαθολογίας καὶ διευθυντὴς τοῦ ἀνατομοπαθολογικοῦ ἰνστιτούτου Καινιξβέργης. Ἔγραψε σχετικὰς πρὸς τὸν κλάδον του πραγματείας εἰς τὰ «Ἀρχεῖα Βίρχωβ» ὡς καὶ εἰς ἄλλα περιοδικά. Ὡς *κύτταρα τοῦ Νόϋμανν* θεωροῦνται τὰ ὑπ' αὐτοῦ διαγραφέντα ἐγχρωμα ἐμπύρηνα κύτταρα τὰ ἐν τῷ ἐρυθρῷ μυελῷ τῶν ὀστῶν τῶν ἐφήβων μαστοφόρων ἀπαντῶντα καὶ προωρισμένα διὰ τὴν διαμόρφωσιν τῶν ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων. Ο. Π.

—**Νόϋμαν** (Neumann), ***Κάρολος***. Γερμανὸς ἱστορικὸς καὶ γεωγράφος (1823—1880). Ἀπὸ τοῦ 18.. μέχρι τοῦ 1860 διηύθυνε τὸ ἐν Βερολίνῳ ἐκδιδόμενον περιοδικὸν «Zeitschrift für allgemeine Erdkunde». Τῷ 1860 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βρεσλαυΐας, ἀλλὰ διέμεινεν ἐν Βερολίνῳ μέχρι τοῦ 1863 ὡς ὑπάλληλος ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἐκ τοῦ κλασσικοῦ ἔργου του «Οἱ Ἕλληνες ἐν Σκυθίᾳ» ἐδημοσιεύθη μόνον ὁ πρῶτος τόμος, μετὰ τὸν θάνατον δ' αὐτοῦ ἐξεδόθησαν τά: «Ἱστορία τῆς Ρώμης κατὰ τοὺς χρόνους τῆς παρακμῆς», «Ἡ περίοδος τῶν Καρχηδονιακῶν πολέμων» καὶ «Φυσικὴ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος», ἣν συνέταξεν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Πάρτς. Λ. Λ.

— **Νόϋμαν** (Neumann), ***Κάρολος - Φρειδερίκος***. Γερμανὸς ἀνατολιστὴς (1798—1870). Τῷ 1822 ... ρίσθη καθηγητής, ἀλλὰ λόγῳ τῶν φιλελευθ...

Digitized by Google

ἰδεῶν αὐτοῦ ἠναγκάσθη νὰ ὑποβάλῃ τὴν παραίτησίν του. Μεταβὰς εἰς Ἐνετίαν ἐξέμαθε τὴν ἀρμενικὴν γλῶσσαν ἐν τῇ εἰς τὴν πόλιν ταύτην μονῇ τῶν Λαζαριστῶν. Βραδύτερον ἡ βαυαρικὴ κυβέρνησις ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐκτέλεσιν ἐπιστημονικῆς τινος ἀποστολῆς ἐν Κίνᾳ. Ὀνομασθεὶς καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου, ἀπελύθη ὡς συμμετασχὼν ἐνεργῶς εἰς τὰ πολιτικὰ γεγονότα τῆς Γερμανίας τοῦ 1848. Ὁ Νόϋμανν ἔγραψε σειρὰν ἔργων, ἐν οἷς διακρίνονται: «Ἱστορικὰ δοκίμια» (1826), «Ἡ ζωὴ καὶ τὰ ἔργα τοῦ Δαυίδ, Ἀρμενίου φιλοσόφου» (1829), «Αἱ εἰς ἱεροὺς τόπους ἀποδημίαι βουδιστῶν, Κινέζων καὶ Ἰνδῶν ἱεροκηρύκων» (1833), «Ἱστορία τῆς μεταναστεύσεως τῶν τεσσαράκοντα χιλιάδων Ἀρμενίων» (1837) καὶ «Ἀσιατικαὶ μελέται» (1839). Α. Δ.

— **Νόϋμαν** (Neumann), ***Φραγκῖσκος.*** Γερμανὸς φυσικός, γεννηθεὶς τῷ 1798 ἐν Joachimsthal τοῦ Βρανδεμβούργου, ἀπὸ τοῦ 1828 καθηγητὴς ἐν Königsberg τῆς Πρωσσίας, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1895. Ἠσχολήθη μὲ ὀπτικὰ κυρίως ζητήματα, ὡς π. χ. τὴν ἀνάκλασιν καὶ διάθλασιν τοῦ φωτός, τὴν διπλῆν θλάσιν ἐντὸς συμπεπιεσμένων ἢ ἀνομοιομόρφως θερμαινομένων σωμάτων, τὰ χρώματα διαξονικῶν κρυστάλλων ἐντὸς πεπολωμένου φωτός, κ. ἄ. Ἔγραψεν: «Εἰσαγωγὴν εἰς τὴν θεωρητικὴν φυσικὴν» (1883), «Ἠλεκτρικὰ ρεύματα» (1884), «Θεωρητικὴν ὀπτικὴν» (1885), «Θεωρίαν τῆς ἐλαστικότητος» (1885), «Θεωρίαν τοῦ δυναμικοῦ» (1887) κ. ἄ. Γ. Θ. Κ.

Νουμᾶν ***πασᾶς.*** Τοῦρκος, ἀνεψιὸς τοῦ πορθητοῦ τοῦ Χάνδακος Ἀχμὲτ Φαζὴλ πασᾶ, διατελέσας διοικητὴς τῆς Κρήτης τῷ 1705. Ἐπ' αὐτοῦ ἐπηνέχθησαν, κατὰ διαταγὴν τοῦ σουλτάνου Ἀχμὲτ τοῦ Γ', πλεῖσται φορολογικαὶ μεταρρυθμίσεις ἐπὶ τὸ δικαιότερον καὶ ἐγένετο νέα καταγραφὴ τῶν κτημάτων τῆς νήσου. ΕΡ. Μ.

—**Νουμᾶν** ***πασᾶς.*** Τοῦρκος ἐκ Κρήτης καταγόμενος, διατελέσας δὶς διοικητὴς τῆς νήσου, τῷ 1744 τὸ πρῶτον καὶ εἶτα τῷ 1751. ΕΡ. Μ.

Νουμάνα *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Κεντρικῆς Ἰταλίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. III, 1, 18), ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Πικηνῶν, ἐπὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ Πελάγους μεταξὺ Ἀγκῶνος καὶ Ποτεντίας. Α. Θ. Σ.

Νουμαντία *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Ὀχυρωτάτη πόλις τῆς Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀρουέρκων ἢ Πελενδόνων, τῶν ὁποίων ἦτο πρωτεύουσα. Ἔκειτο ἀριστερὰ τοῦ ἄνω ροῦ τοῦ Δουρίου ποταμοῦ, ἐπὶ τῆς ἀπὸ Ἀστούρικας (νῦν Ἀστόργκα) εἰς Καισαραυγοῦσταν (Σάλδουβα) ὁδοῦ, ἐπὶ ὑψηλῶν καὶ δυσπροσπελάστων κρημνῶν, ὥστε, ἂν καὶ εἶχε περιφέρειαν 24 σταδίων, ἠδύνατο νὰ μένῃ ἀτείχιστος. Οἱ κάτοικοί της Νουμαντῖνοι ἀπέκρουσαν τὰς προσβολὰς τῶν Ρωμαίων ἀπὸ τοῦ 183 ἤδη π. Χ., ἀναγκάσαντες τὸν Κοΐντον Πομπήϊον τῷ 141 π. Χ., νὰ συνάψῃ ἐπονείδιστον συνθήκην, μὴ ἀναγνωρισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ρωμαϊκοῦ λαοῦ. Ἐπίσης καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ οὐδὲν ἐπέτυχον, ἀναγκασθέντος τοῦ Γαΐου Ὀστιλίου Μαγκίνου, καταληφθέντος ἔν τινι στενωπῷ μετὰ 24.000 ἀνδρῶν, νὰ συνθηκολογήσῃ τῷ 137 π. Χ. Ἐπελθὼν ὅμως ὁ Σκιπίων Αἰμιλιανός, ἐπὶ κεφαλῆς 60.000 ἀνδρῶν, ἐκυρίευσεν αὐτὴν κατόπιν πολιορκίας 15 μηνῶν, καὶ ἀπεγνωσμένης ἀντιστάσεως τῆς φρουρᾶς. Τὸ πλεῖστον τῶν κατοίκων ἐφονεύθη ἢ ηὐτοκτόνησεν, οἱ ὀλίγοι δὲ ἐναπομείναντες παρέδωκαν τὴν πόλιν, ἥτις κατεστράφη τελείως τῷ 133 π. Χ.

Τὴν πτῶσιν τῆς Νουμαντίας ἐπανηγύρισαν οἱ Ρωμαῖοι, θεωρήσαντες τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην τοῦ Σκιπίωνος ἰσαξίαν πρὸς τὴν πτῶσιν τῆς Καρχηδόνος.

Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει σήμερον ἡ πολίχνη Garroy, περὶ τὰ 4 χλμ. πρὸς Β. τῆς Σόριας ἐν τῇ Παλαιᾷ Καστιλλίᾳ, ὅπου αἱ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη (1905—1910) γενόμεναι ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Σοῦλτεν ἔφερον εἰς φῶς τὰς γραμμὰς τῶν χαρακωμάτων τοῦ Σκιπίωνος καὶ ἄλλων Ρωμαίων στρατηγῶν. Τὴν πολιορκίαν καὶ ἅλωσιν τῆς Νουμαντίας ἔλαβεν ὡς θέμα ὁ Ἱσπανὸς συγγραφεὺς Θερβάντες, γράψας περὶ τὸ 1616 τὴν πατριωτικὴν τραγῳδίαν «Νουμάνθια». Α. Θ. Σ.

Νουμαντῖνοι (οἱ) *[Ἀρχ.].* Οἱ κάτοικοι τῆς ἱσπανικῆς πόλεως *Νουμαντίας* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

Νόϋμαρκτ (Neumarkt) */Γεωγρ.].* —1) Γερμανικὴ πόλις εἰς τὸ Ἄνω Παλατινᾶτον τῆς Βαυαρίας, παρὰ τὸν ποταμὸν Sulz καὶ τὴν διώρυγα Λουδοβίκου, κειμένη ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Νυρεμβέργης-Regensburg. Κάτ. 7.800. Ἔχει ἐκκλησίαν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, δημαρχεῖον τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, μικρὸν ἀνάκτορον τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, οἰκονομικὰς καὶ δασικὰς ἀρχάς, πρακτικὸν λύκειον, μουσικὴν σχολήν, ὀρφανοτροφεῖον κτλ., μικρὰ ἐργοστάσια ποδηλάτων, ζυμαρικῶν, ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, μολυβδοκονδύλων, ξυλείας καὶ ζυθοποιίας. —2) Γερμανικὴ πόλις ἐν Κάτω Σιλεσίᾳ, εἰς τὴν διοικητικὴν περιοχὴν τοῦ Breslau, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Breslau-Liegnitz. Κάτ. 5.420. Ἔχει οἰκονομικὰς ἀρχάς, πρακτικὸν λύκειον καὶ μικρὰ ἐργοστάσια σάπωνος, δερμάτων, πούρων καὶ βυρσοδεψίας. —3) Πόλις τῆς Πολωνίας (βλ. λ. *Νόβυταργκ*).

Νουμᾶς ***Πομπίλιος*** (Numa Pompilius). Ὁ φερόμενος ὡς θρησκευτικὸς τῆς Ρώμης θεμελιωτής, δεύτερος αὐτῆς βασιλεύς. Εἶναι καὶ οὗτος, ὡς καὶ ὁ πρῶτος τῆς Ρώμης βασιλεὺς Ρωμύλος, μυθικὸν πρόσωπον, εἰς τὸ ὁποῖον προσωποποιεῖται ἡ εἰρηνικὴ περίοδος τῆς θρησκευτικῆς ἑνώσεως διὰ τῆς συγχωνεύσεως τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν τῶν ἐπὶ τοῦ Παλατίνου λόφου καὶ τοῦ Κυρηναλίου κατοικούντων λατινικῶν φύλων, ὡς ἐκεῖνος εἶναι ἡ προσωποποίησις τῶν χρόνων τῆς πολιτικῆς ἑνώσεώς των (τὰ λατινικὰ ταῦτα φῦλα ἦσαν οἱ Ραμνῖται, οἱ Τίτιοι καὶ οἱ Λούκερες). Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν θρησκευτικὴν ταύτην συνένωσιν τὰ πλεῖστα στοιχεῖα αὐτῆς προῆλθον ἐκ τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν τῶν Σαβίνων, ἡ παράδοσις ἔπλασε τοῦτον ὡς Σαβῖνον τὴν καταγωγήν, γαμβρὸν ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ πολεμήσαντος τοὺς Ρωμαίους, ὅτε οὗτοι ἥρπασαν τὰς θυγατέρας τῶν Σαβίνων, βασιλέως αὐτῶν Τίτου Τατίου, ὅστις κατὰ τὴν παράδοσιν καὶ συνεβασίλευσε, μετὰ τὴν συμφιλίωσιν Ρωμαίων καὶ Σαβίνων, μετὰ τοῦ Ρωμύλου ἐν Ρώμῃ. Ὁ Νουμᾶς, κατὰ τὴν αὐτὴν παράδοσιν, ἐξελέγη βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ ρωμαϊκοῦ λαοῦ μετὰ μεσοβασιλείαν ἑνὸς ἔτους, ἥτις ἐπηκολούθησε τὸν διὰ θαύματος ἐξαφανισμὸν τοῦ Ρωμύλου (ἀποθεωθέντος ὡς Κυρίνου), ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Τίτου Τατίου εἶχε μείνει καὶ πάλιν μόνος βασιλεὺς τῆς Ρώμης (ἴσως αἱ περὶ βασιλείας τοῦ Νουμᾶ παραδόσεις μαρτυροῦν καὶ τὴν μεταξὺ τῶν συμβιούντων λατινικῶν φύλων ἐπικράτησιν τῶν Σαβίνων). Ὡς θρησκευτικὸς θεμελιωτὴς τῆς Ρώμης ἐπλάσθη ὁ Νουμᾶς Πομπίλιος ὡς εἰσηγητὴς θρησκείας ἐξ ἀποκαλύψεως, ἐλέγετο δηλαδὴ ὅτι εἰσήγαγε νόμους, τοὺς ὁποίους ὑπηγόρευεν εἰς αὐτὸν ἡ νύμφη Ἠγερία κατὰ τὴν μετ' αὐτῆς εἰς τὸ ἱερὸν ἄλσος της συνάντησίν του. Εἰς τὸν Νουμᾶν ἀπεδίδετο ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἡ ἀνέγερσις τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰανοῦ, τοῦ ὁποίου αἱ θύραι ἔμειναν κλεισταὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς εἰρηνικῆς βασιλείας του, ὁ καθορισμὸς τῶν ἡμερῶν ἐργασίας καὶ ἡμερῶν ἀναπαύσεως ἑκάστου ἔτους, ἡ μεταρρύθμισις τοῦ πρώτου ρωμαϊκοῦ ἡμερολογίου καὶ διαίρεσις τοῦ ἔτους εἰς 12 μῆνας, ἡ ἐγκατάστασις τῶν ἱερέων τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ἄρεως, τῶν Ἑστιάδων, αἵτινες ἐφύλαττον ἀκοίμητον τὸ ἱερὸν πῦρ τῆς ἑστίας (τοῦ μέσου) τῆς Ρώμης, ἡ σύστασις τοῦ ἱεροῦ σωματείου τῶν ποντιφίκων καὶ τοῦ τῶν οἰωνοσκόπων, ἡ ὀργάνωσις τοῦ λαοῦ εἰς ἐπαγγελματικὰς τάξεις καὶ ἡ χορήγησις εἰς τοὺς ἀκτήμονας γαιῶν, ὁ καθορισμὸς τῆς ἱεροτελεστίας τοῦ γάμου καὶ ἄλλων τελετῶν καὶ ἑορτῶν.

Κύριον γνώρισμα τῶν ἱερῶν νόμων τοῦ Νουμᾶ ἐπιστεύετο ἡ κατάργησις τῆς ἀνθρωποθυσίας (ἡ κατανίκησις τῶν ἀγροίκων θεῶν τῶν δασῶν Φαύνου καὶ Πίκου, κατὰ τὴν μυθολογικὴν γλῶσσαν), ἀντικατασταθείσης διὰ θυσίας ἀνθρωπίνων ὁμοιωμάτων (κατὰ παραχώρησιν τοῦ Διός, ὡς ἔλεγεν ὁ μῦθος,) καὶ προσφορῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ σπονδῶν ἐξ οἴνου καὶ γάλακτος. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ φιλόσοφος Πυθαγόρας ὑπῆρξε σφοδρὸς διώκτης τῶν ἀνθρωποθυσιῶν, ἐπλάσθη καὶ ἡ ὅλως ἀπίθανος παράδοσις ὅτι ὁ Νουμᾶς ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Πυθαγόρου. Τὸν φιλειρηνικὸν Νουμᾶν, ὅστις, ὡς ἐλέχθη, εἶναι ἡ προσωποποίησις τῆς ἀστικῆς καὶ πρὸ πάντων θρησκευτικῆς νομοθεσίας τῶν Ρωμαίων, ἀποθανόντα μετὰ μακρὰν (43 ἐτῶν), ὡς ἐπιστεύετο, βασιλείαν, διεδέχθη ὁ πολεμοχαρὴς Τύλλος Ὀστίλιος, τοῦτον δὲ ὁ ἔγγονος τοῦ Νουμᾶ Ἄγκος Μάρκιος.

Οἱ περὶ τοῦ Νουμᾶ μῦθοι ἐνέπνευσαν καὶ τοὺς καλλιτέχνας τῶν τε ἀρχαιοτέρων καὶ νεωτέρων χρόνων. Οὕτως εἰς τὸν Νουμᾶν πιστεύεται ὅτι ἀνήκει μία ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἀρχαία προτομὴ ἐν Βερσαλλίαις. Ἀπὸ τὰς παραδόσεις περὶ τῶν σοφῶν τοῦ Νουμᾶ νόμων ἐνεπνεύσθη ὁ μέγας ζωγράφος L. Cogniet τὸ ἐν Λούβρῳ ἔργον του «Ὁ Νουμᾶς Πομπίλιυς παραδίδων τοὺς νόμους του», ὁ δὲ Eug. Delacroix τὴν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ τῶν Παρισίων ζωγραφίαν του «Ὁ Νουμᾶς Πομπίλιος καὶ ἡ νύμφη Ἠγερία». Εἰς τὸ ἔργον τοῦ Cogniet ὁ Νουμᾶς ὄρθιος, παρά τινα ἐπὶ βράχου πηγήν, κρατεῖ γραφίδα καὶ φαίνεται ἀκροώμενος τῆς μυστηριώδους τῆς Νύμφης φωνῆς, ὑπαγορευούσης εἰς αὐτὸν τοὺς ἱεροὺς τῆς Ρώμης νόμους. Τῆς αὐτῆς περίπου ἐμπνεύσεως εἶναι καὶ τὸ ἔργον τοῦ Delacroix. Καλλίστη εἶναι καὶ μία ἀνάγλυπτος παράστασις ἐν Βερσαλλίαις ἐπὶ μαρμαρίνου ἀγγείου τοῦ Νουμᾶ ἐμπιστευομένου εἰς τὰς Ἑστιάδας τὴν φύλαξιν τοῦ ἱεροῦ πυρός. Τὴν βιογραφίαν τοῦ Νουμᾶ ἔγραψεν ὁ Πλούταρχος, ὅστις παραβάλλει τοῦτον πρὸς τὸν Λυκοῦργον. Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

—**«Νουμᾶς».** Ἑλληνικὸν περιοδικόν, ἱδρυθὲν τῷ 1903 ὑπὸ τοῦ *Δ. Π. Ταγκοπούλου,* ὡς δισεβδομαδιαία «ἐφημερὶς πολιτική, φιλολογικὴ καὶ κοινωνικὴ» εἰς σχῆμα φύλλου, συνεχισθὲν δὲ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἱδρυτοῦ του (1929) ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ *Παν. Ταγκοπούλου,* μετὰ δὲ τὸν θάνατον καὶ τούτου (1931) ὑπὸ τοῦ ἑτέρου υἱοῦ του *Γιαν. Ταγκοπούλου* καὶ ἐπιτροπῆς συνεργατῶν. Ἐνωρίτατα (1906) ὁ «Νουμᾶς» ἀπέβη τὸ μαχητικὸν ὄργανον τῆς ἐν Ἑλλάδι μεταρρυθμιστικῆς κινήσεως καὶ δὴ τῆς δημοτικιστικῆς γλωσσικῆς, ἐκπαιδευτικῆς, κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς, συγκεντρώσας περὶ αὐτὸν τοὺς ἡγέτας τῆς μεταρρυθμίσεως ταύτης, ἤτοι ἐν τοῖς γράμμασι μὲν τοὺς Ἰ. Ψυχάρην, Κ. Παλαμᾶν, Ἀ. Πάλλην, Ἀ. Ἐφταλιώτην, Κ. Παρορίτην, Κ. Καρθαῖον, Ἠ. Βουτιερίδην, Ρήγαν Γκόλφην καὶ πλῆθος νεωτέρων, ἐν τῇ γλωσσολογίᾳ τὸν Μ. Φιλήνταν, ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει δὲ τοὺς ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τοῦ «Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου» Ἀ. Π. Δελμοῦζον, Μ. Τσιριμῶκον (Στ. Ραμᾶν), Μ. Τριανταφυλλίδην, Δ. Γληνόν, ἐν τῇ πολιτικῇ τὸν Ἴωνα Δραγούμην, ἐν τῇ κοινωνιολογίᾳ τὸν Γ. Σκληρὸν κ. ἄ. Διακοπεὶς κατὰ τὸ 1917, ἐσυνεχίσθη ἐκ νέου κατὰ τὸ 1919 ὑπὸ πρόγραμμα κομμουνίζον, μεθ' ὃ διακοπεὶς ἐκ νέου ἐπανεξεδόθη ἀπὸ τοῦ 1923 μέχρι τοῦ 1927 ὡς διμηνιαῖον καθαρῶς φιλολογικὸν περιοδικὸν εἰς σχῆμα βιβλίου. Ἀπὸ τοῦ 1927 καὶ ἐπέκεινα συνεχίζεται ἀτάκτως ὑπὸ τὸν τελευταῖον αὐτοῦ εἰσέτι τύπον. Τ. Α.

Νούμα Τσόα (Numa Choa) *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ἀπόκεντρος λιμὴν τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, ἀλλὰ σωτήριος διὰ τὰ ὑπὸ μουσσῶνος χειμαζόμενα πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ τῆς Μοζαμβίκης (πλάτ. 12°24′ Ν., μῆκ. 43°45′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 758: Cape St Andrew to Antongil bay, Ναυτιλ. Ὁδηγ. South Indian Ocean pilot σελ. 169). Ἀπέχει 180 μίλλια ἀνατολικῶς τῆς Πορτογαλικῆς Ἀφρικῆς καὶ 330 μίλ. δυτικῶς τῆς βορείας ἐσχατιᾶς τῆς Μαδαγασκάρης. Σ. Ε. Λ.

Νοϋμάϋερ (Neumayer), ***Γεώργιος φὸν —.*** Γερμανὸς γεωφυσικός, ὑδρογράφος καὶ μετεωρολόγος, γεννηθεὶς ἐν Kirchheimbolanden τῷ 1826 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1909. Ἀπὸ τοῦ 1852 μέχρι 1864 ἐπεσκέφθη πολλὰς πόλεις τῆς Αὐστραλίας, εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ὁποίας Μελβούρνην ἵδρυσε περίφημον παρατηρητήριον, οὗτινος ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν ἀπὸ τοῦ 1857, ἀνατεθείσης αὐτῷ ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς ἀποικιακῆς διοικήσεως καὶ τῆς διευθύνσεως τοῦ «Flagstaff Observatory» τῆς αὐτῆς πόλεως. Ὁ Νοϋμάϋερ ἐπεχείρησε διάφορα ἐξερευνητικὰ ταξίδια εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν ἠπείρων, ἀνελθὼν τῷ 1862 ἐπὶ τοῦ ὄρους Kosciusko καὶ ἐκτελέσας διαφόρους ἐπιστημονικὰς καὶ μαγνητικὰς παρατηρήσεις. Ἐπιστρέψας τῷ 1864 ἐν Εὐρώπῃ, παρεσκεύασεν ἐπιστημονικῶς τὰς ἐξερευνήσεις τοῦ βορείου καὶ τοῦ νοτίου πόλου καὶ τῷ 1865 ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς ἱδρύσεως ἐν Φραγκφούρτῃ ναυτικοῦ μετεωροσκοπείου. Τῷ 1871, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ἀδόλφου Μπαστιάν, ἵδρυσε τὴν «Γερμανικὴν Ἀφρικανικὴν Ἑταιρείαν» μὲ ἕδραν τὸ Βερολῖνον, τῷ 1872 διωρίσθη ὑδρογράφος τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Γερμανικοῦ Ναυαρχείου, τῷ 1873 καθηγητὴς καὶ ἀπὸ τοῦ 1876—1903 διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ «Deutsche Seewarte» ἐν Ἀμβούργῳ. Μέλος τῆς Διεθνοῦς Μετεωρολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐξελέγη τῷ 1880 πρόεδρος τῆς Διεθνοῦς Πολικῆς Ἐπιτροπῆς. Ὁ Νοϋμάϋερ ἐδημοσίευσε πλείστας ὅσας ἐργασίας, κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι: «Discussion of the meteorological and magnetical Observations made of the Flagstaff Observatory» (Melbourne 1858—1863), «Results of the meteorological, magnetical and nautical observations made and collected at the Flagstaff observatory» (1864, τόμοι 2), ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἄλλων ἐπιστημόνων «Anleitung zu wissenschaftlichen Beobachtungen auf Reisen» (Βερολῖνον 1875, β' ἔκδ. 1888, γ' ἔκδ. 1905), «Die deutsches Expeditionen und ihre Ergebnisse» (1890—1891 τόμ. 2), «Results of the magnetic survey of the colony of Victoria» (Manheim 1869), «Auf zum Südpol» (Berlin 1901). Εἰς τὸν Νοϋμάϋερ ὀφείλεται ἐπίσης ὁ Ἄτλας τῆς διανομῆς τοῦ γηΐνου μαγνητισμοῦ («Atlas des Erdmagnetismus», Gotha 1891) τῆς συλλογῆς τοῦ περιφήμου Ἄτλαντος τοῦ Berghaus (Physikalischen Atlas). Θ. Θ. Φ.

Γεώργιος Νοϋμάϋερ.

Νόϋμάϋρ (Neumayr), ***Μέλχιορ.*** Γερμανὸς γεωλόγος-παλαιοντολόγος, γεννηθεὶς ἐν Μονάχῳ τῷ 1845 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1890. Ἀπὸ τοῦ 1868 μέχρι τοῦ 1872 ἐχρημάτισε συνεργάτης καὶ εἶτα βοηθὸς γεωλόγος τῆς βιενναίας γεωλογικῆς ὑπηρεσίας. Τῷ 1873 ἐγένετο ἔκτακτος καὶ ἀπὸ τοῦ 1879 τακτικὸς καθηγητὴς τῆς παλαιοντολογίας ἐν Βιέννῃ. Ἐξετέλεσε πολλὰ ἐπιστημονικὰ ταξίδια εἰς τὰ Καρπάθια, τὰς Ἄλπεις, τὴν Ἰταλίαν, τὴν Δαλματίαν, τὰς χώρας τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ἐδημοσίευσε σπουδαιοτάτας ἐπιστημονικὰς ἐργασίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἄξιαι ἰδιαι-

Digitized by Google

τέρας μνείας εἶναι: «Ἡ γεωγραφικὴ ἐξάπλωσις τῆς ἰουρασίου διαπλάσεως» (Βιέννη 1885), «Ἡ ἱστορία τῆς γῆς» (Λειψία 1885—1887, 2 τόμ.), «Αἱ συνομοταξίαι τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου» (Βιέννη καὶ Πράγα 1889). Περὶ τῆς Ἑλλάδος ἐδημοσίευσε μετὰ τῶν Bittner καὶ Teller τὸν «Γενικὸν γεωλογικὸν χάρτην τῆς μέσης ἢ Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῆς νήσου Εὐβοίας» (1876) ὡς καὶ τὸν «Γενικὸν γεωλογικὸν χάρτην τῶν ΒΔ. παρακτίων χωρῶν τοῦ Αἰγαίου» μετὰ τῶν Burgerstein καὶ Teller. Ἐπίσης καὶ σχετικὰς γεωλογικὰς μελέτας περὶ τῶν ΒΔ. παρακτίων χωρῶν τοῦ Αἰγαίου, τῶν νέων ἀποθεμάτων τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τῆς νήσου Κῶ. Γ. Κ. Γ.

Νουμεά, ἢ ***Νγκουεά,*** καὶ παλαιότ. ***Πὸρ-ντὲ-Φρὰνς*** (Port de France) *[Γεωγρ.].* Πρωτεύουσα τῆς γαλλικῆς ἀποικίας Νέας Καληδονίας, ἐπὶ τῆς ΝΔ. ἄκρας αὐτῆς, ἔχουσα ἀσφαλέστατον λιμένα. Κάτ. (1926) 9.662. Ἱδρύθη τῷ 1854 καὶ εἶναι ἕδρα τῶν ἀρχῶν τῆς ἀποικίας. Ἔχει ὑψικαμίνους, χυτήρια, σαπωνοποιεῖα κτλ. Π. Ν. Π.

νουμεΐτης (ὁ) (Numeait) *[Ὀρυκτολ.].* Ὀρυκτὸν ὀρθοπυριτικὸν ἅλας τοῦ μαγνησίου καὶ νικελίου, καλούμενον συνήθως *γαρνιερίτης* (βλ. λ.). Γ. Β.

Νόϋ Μέκλενμπουργκ (Neu Mecklenburg) *[Γεωγρ.].* Ὀνομασία πρὸ τοῦ 1914 τῆς νήσου *Νέας Ἰρλανδίας* (βλ. λ.), ὅτε κατείχετο ὑπὸ τῶν Γερμανῶν.

Νούμενταλσλῶγκεν (Numedalslaagen) *[Γεωγραφ.].* Ποταμὸς τῆς Νορβηγίας (βλ. λ. *Λῶγκεν*).

Νουμεριανὸς (Numerianus), ***Μᾶρκος-Αὐρήλιος.*** Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ, δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Κάρου, ὅστις τὸν εἶχεν ὀνομάσει καίσαρα. Συνώδευσε τὸν πατέρα του εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Περσίας, ἐνῷ ὁ πρεσβύτερος ἀδελφός του παρέμεινεν ἐν τῇ Δύσει. Μετὰ τὸν παράδοξον θάνατον τοῦ πατρός του, κεραυνοβοληθέντος, ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ στρατοῦ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του (283). Τὰ στρατεύματα, τρομοκρατηθέντα ἐκ τοῦ θανάτου τούτου, τὸν ὁποῖον ἐσχετίζον πρὸς τὰς προφητείας, αἵτινες ἀπηγόρευον εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν νὰ ὑπερβῇ τὸν Τίγρητα, ἀπῄτησαν ἐπιστροφὴν εἰς τὰ ἴδια. Ὁ Νουμεριανός, ὅστις ἦτο λόγιος, ἀγαπητὸς καὶ γλυκέος χαρακτῆρος, ὑπεχώρησεν εἰς τὴν ἀπαίτησιν τοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς πορείας ταύτης, ἥτις διήρκεσεν ὀκτὼ μῆνας, ἀπὸ τοῦ Τίγρητος μέχρι τοῦ Βοσπόρου, ὁ Νουμεριανὸς προσεβλήθη ὑπὸ νόσου τῶν ὀφθαλμῶν. Τὴν ἐξουσίαν προσωρινῶς ἀνέλαβε ν' ἀσκήσῃ ὁ πενθερός του Ἄβριος Ἄπερ, ἀρχηγὸς τῶν πραιτωριανῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ παρήρχετο ὁ καιρὸς καὶ οἱ στρατιῶται δὲν ἔβλεπον τὸν αὐτοκράτορα, παρεβίασαν τὴν εἴσοδον τῆς σκηνῆς του, ὅπου τὸν εὗρον νεκρόν. Ὁ Ἄπερ, κατηγορηθεὶς ἐπὶ φόνῳ, ἐδικάσθη ὑπὸ ἐπὶ τούτῳ συγκληθέντος ἐν Χαλκηδόνι πολεμικοῦ συμβουλίου, κατεδικάσθη εἰς θάνατον καὶ ἐξετελέσθη ἐπὶ τόπου ὑπὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ, ὅστις ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ (284). Θ. Π.

νούμερο (τό)· δημοτ., ἀριθμός: «τὸ νούμερο τοῦ σπιτιοῦ» ὁ ἀριθμὸς τὸν ὁποῖον φέρει ἡ οἰκία ἐν τῇ ὁδῷ· ‖ *νούμερα* (τά)· οἱ λογαριασμοί: «δὲν ξέρει ἀπὸ νούμερα», «ὅτι βγάλουν τὰ νούμερα» (λατ. numerus, ἰταλ. numero).

— *[Θεατρ.]* Κατὰ τὴν παγκόσμιον θεατρικὴν διάλεκτον, *νούμερο* ὀνομάζεται ἑκάστη σκηνὴ ἐπιθεωρήσεως, ἰδίως ἑκάστη τοιαύτη ἐκτελουμένη ἀπὸ ἐκτάκτως προσλαμβανομένους καλλιτέχνας, οἷον χορευτάς, μουσικούς, ἀοιδούς, ταχυδακτυλουργοὺς κ.ἄ. *Νούμερο σκηνῆς* καλεῖται ὁ ἀριθμὸς τάξεως, ὃν δίδει ὁ ρεζισὲρ εἰς τοὺς ἠθοποιοὺς πρὸς καθορισμὸν τῆς θέσεως αὐτῶν εἰς ἑκάστην σκηνὴν ἑνὸς οἱουδήποτε δράματος, ἐπὶ φανταστικῆς γραμμῆς παραλλήλως τοῦ προσκηνίου, ἡ ἀρχὴ τῆς ὁποίας ὁρίζεται πάντοτε ἐξ ἀριστερῶν τῶν θεατῶν. Ν. Ι. Λ.

— *[Βυζ.]* ***Νούμερον*** **καὶ *ἀριθμὸς*** ἐλέγετο ἐν τῷ **βυζαντινῷ στρατῷ, κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας** τῆς **Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας,** τὸ τάγμα, τὸ ὁποῖον ἐλέγετο καὶ ***βάνδον,*** **ἐκ** τῆς ὁμωνύμου σημαίας ἣν ἔφερε. Οἱ **ἀνήκοντες** εἰς τὸ τάγμα ἄνδρες ἐλέγοντο *νουμεράριοι.* **Ἀπὸ τοῦ ΣΤ'** αἰῶνος, ὅτε πάντες οἱ στρατιωτικοὶ ὅροι ἐξηλληνίσθησαν, ἐπεκράτησεν ὁ ὅρος *τάγμα.* Ἐν τούτοις ὁ ὅρος *νούμερα* διετηρήθη ἐπὶ μακρὸν εἰσέτι εἰς τάγματά τινα τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς, τῶν ὁποίων ὁ διοικητὴς ἐλέγετο «δομέστικος τῶν Νουμέρων» καὶ κατεῖχε τὴν 42αν τάξιν ἐν τῇ αὐλικῇ ἱεραρχίᾳ.

Νούμερα ἐλέγοντο καὶ οἱ πλησίον τῶν βασιλικῶν παλατίων κείμενοι στρατῶνες, ἐν τοῖς ὁποίοις ἐστρατωνίζοντο τὰ ὁμώνυμα τάγματα. Οἱ στρατῶνες οὗτοι ἔκειντο παρὰ τὴν μεγάλην πύλην τοῦ περιβόλου τῶν βασιλικῶν παλατίων, ἥτις ἐλέγετο Χαλκῆ, ἐκτίσθησαν δέ, κατά τινας, ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου. Ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Ἡρακλείου (610—642) τὸ κτήριον τοῦτο ἔπαυσε νὰ χρησιμοποιῆται ὡς στρατὼν καὶ μετετράπη εἰς φυλακάς. Ν. ΚΛΣ

νουμηνία (ἡ)· νέος μὴν σεληνιακός, νέα σελήνη· ‖ ἀρχὴ τοῦ νέου μηνὸς (ἀντὶ *νεομηνία*).

—*[Ἀστρον.]* Κατὰ τὴν *νουμηνίαν* ἡ *νέαν Σελήνην* ὁ ἡμέτερος δορυφόρος, εὑρισκόμενος μεταξὺ τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Γῆς, στρέφει πρὸς αὐτὴν τὸ σκοτεινὸν ἡμισφαίριον καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶναι ἀόρατος (βλ. *Σελήνη*). Σ. Π.

Νουμήνιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Νησίον προσκείμενον εἰς τὴν δυτικὴν τῆς Κύπρου ἀκτήν, μεταξὺ Πάφου καὶ Παλαιπάφου (Σταδ. Μεγ. Θαλ. § 298). Ὁ Πλίνιος τὸ ὀνομάζει (5, 130) *Ἱεροκηπίαν* «contra Neampaphon Hierocepia insula». Τοιαύτη νῆσος οὐδεμία ὑπάρχει. Τοῦ Στράβωνος (ΙΔ, 683—684 Teubner) ὅμως ἀναφέροντος θέσιν ἐπὶ τῆς νήσου μεταξὺ Πάφου καὶ Παλαιπάφου «μικρὸν δ' ἀπὸ τῆς θαλάττης καὶ ἡ Ἱεροκηπία», καλουμένην δὲ ἔτι καὶ νῦν Ἱερὸς κῆπος ἢ Γεροσήπου, προκύπτει ὅτι ἡ νῆσος Νουμήνιον διαβρωθεῖσα ὑπὸ τῶν τρικυμιῶν ἔκτοτε κατήντησεν ὑφαλόνησος, ἀφ' ἧς ἀναδύουν ἕρκη καὶ μύρμηκες ἐν χρῷ τῆς θαλάσσης, αἱ κατέναντι τοῦ Γεροσήπου χοιράδες *Μούλια* (πλάτ. 34° 43' 00" Β., μῆκ. 32° 25' 1/2 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2074: Cyprus island), ἐκτεινόμεναι ἐπὶ 3/4 μίλ. ἀπὸ Α. πρὸς Δ., ἀπέχουσαι δὲ 2 1/2 μίλ. ΝΑ. τῆς Πάφου. Σ. Ε. Λ.

Νουμήνιος. Ἕλλην φιλόσοφος ἐξ Ἀπαμείας τῆς Συρίας, ἀκμάσας κατὰ τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα. Ἡ ἰδιωτικὴ ζωὴ τοῦ φιλοσόφου τούτου, ὅστις κατὰ τὴν ἐποχήν του ἐξετιμᾶτο μεγάλως, μᾶς εἶναι παντελῶς ἄγνωστος. Τὰ ἔργα του ἀπωλέσθησαν, αἱ δὲ ἰδέαι του μᾶς εἶναι γνωσταὶ ἐξ ἀποσπασμάτων, τὰ ὁποῖα διεφύλαξαν ὁ Ὠριγένης, ὁ Εὐσέβιος καὶ ἄλλοι ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς. Ὁσονδήποτε ἐνδιαφέροντα καὶ ἂν εἶναι τὰ διασωθέντα ἀποσπάσματα, πάντοτε ἀφήνουν μεγάλα κενὰ εἰς τὴν ἀνασυγκρότησιν τῶν φιλοσοφικῶν του θεωριῶν. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Φίλωνος, τοῦ ὁποίου, κατά τινας, ὑπῆρξε μαθητὴς ὁ Νουμήνιος, εἶναι φανερὰ εἴς τινα ἐκ τῶν ἀποσπασμάτων. Εἶναι βέβαιον ὅτι ἐμελέτησεν ἐπιμελῶς τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα τῆς Ἀνατολῆς, ἐν οἷς καὶ τὸν Ἰουδαϊσμὸν καὶ τὸν Χριστιανισμόν, εἰς τοὺς ὁποίους ἀποδίδει μεγάλην σημασίαν. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης φαίνεται ὅτι ὁ Νουμήνιος ἐδίδαξεν εἶδός τι εὐρέος ἀλλὰ κακοῦ καὶ ἀσαφοῦς ἐκλεκτικισμοῦ. Παρέμεινεν ἐξ ἄλλου πιστὸς εἰς τὰς πολυθεϊστικὰς παραδόσεις, ἐφοβήθη τοὺς νεωτερισμούς, κατηγορεῖ τοὺς μαθητὰς τῶν παλαιῶν διδασκάλων, ἰδίᾳ δὲ τοὺς νεοπλατωνικούς, διὰ τὴν ἀπιστίαν των πρὸς τὰς παλαιὰς διδασκαλίας καὶ τὴν κλασσικὴν φιλοσοφίαν. Εἶναι συντηρητικὸς εἰς τὸ ἔπακρον καὶ δυσκόλως δύναται νὰ καταταγῇ εἰς κἀμμίαν σχολήν· ἄλλοι τὸν θεωροῦν μαθητὴν τοῦ Πλάτωνος καὶ ἄλλοι τοῦ Πυθαγόρου. Εἶναι ἐκπληκτικὸν πῶς ἡ ἀναποφασιστικότης αὐτὴ τῆς διδασκαλίας του δὲν τὸν ἐμείωσε καθόλου μεταξὺ τῶν συγχρόνων του. Ὁ Πλωτῖνος εἶχε τόσην κλίσιν πρὸς τὰς ἀντιλήψεις τοῦ Νουμηνίου, ὥστε κατηγορήθη ὡς λογοκλόπος του, μολονότι ἀποφεύγει νὰ τὸν ἀναφέρῃ εἰς τὰς «Ἐννεάδας» του. Τὴν αὐτὴν σιωπὴν περὶ τοῦ Νουμηνίου ἐτήρησαν καὶ ἄλλοι νεοπλατωνικοὶ φιλόσοφοι, εἰς τρόπον ὥστε σὺν τῷ χρόνῳ τὸ ὄνομά του ἐλησμονήθη.

Ἔγραψε πραγματείας ἐπὶ τῆς περὶ ἀριθμῶν διδασκαλίας τοῦ Πυθαγόρου, περὶ τοῦ κατὰ Πλάτωνα ἀγαθοῦ, μελέτην περὶ τόπου καὶ διαστήματος, ἐσχολίασε τὸν «Τίμαιον» τοῦ Πλάτωνος κλπ. Ἐμελέτησε τὰς θεογονίας τῶν Ἰνδῶν, τῆς Χαλδαίας καὶ τῆς Αἰγύπτου καὶ τὴν βιβλικὴν ἠθικήν. Τοῦ ἀποδίδουν ἐν τούτοις γνωστικὰς θεωρίας, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἐκλεκτικὸν σκεπτικισμόν του. Τὸ ἁπλοῦν καὶ πρωταρχικὸν ὄν, τὸ ὁποῖον οἱ πλατωνικοὶ ὁρίζουν ὡς τὸ ἀγαθόν, τὸ ἕν, τὸν λόγον, ὁ Νουμήνιος θεωρεῖ ὡς τὸ ἀντίθετον τῆς ὑλικῆς οὐσίας, ἥτις εἶναι τὸ πολλαπλοῦν καὶ τὸ κακόν. Τὸ ἀπόλυτον καὶ ἡ ὕλη δὲν συνδέονται πρὸς ἄλληλα. Τὸ ἀπόλυτον ὂν εἶναι ἀμετάβλητον καὶ δὲν ἦτο συνεπῶς δυνατὸν ν' ἀσχοληθῇ μὲ τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου. Ὁ ρόλος του περιωρίσθη εἰς τὸ νὰ δημιουργήσῃ ἕνα δεύτερον θεόν, ἐκεῖνον εἰς τὸν ὁποῖον οἱ γνωστικοὶ ἀποδίδουν τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου. Ὁ δεύτερος θεὸς ἔχει δύο πνεύματα: ἓν πνευματικὸν καὶ ἓν ὑλικόν, τὰ ὁποῖα ὅμως τόσον συγχωνεύονται ἐν αὐτῷ, ὥστε δὲν διαφέρει τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου. Ἐν τούτοις ὁ αἰσθητὸς κόσμος δύναται νὰ διακριθῇ· ὁμοιάζει πρὸς τὸν δεύτερον θεόν, ὅπως οὗτος πρὸς τὸν πρῶτον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἔφερε τὸν Πρόκλον νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ Νουμήνιος παραδέχετο τρεῖς θεούς. Ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ εἶναι διπλῆ, ὅπως ὁ δεύτερος θεός, ἔχει δηλαδὴ δύο φύσεις: μίαν λογικήν, δι' ἧς μετέχει τῶν θείων ἰδιοτήτων, καὶ μίαν ἄλογον, ἐπικοινωνοῦσαν μὲ τὴν ὕλην διὰ τῶν αἰσθήσεων. Θ. Π.

νουμήνιος (ὁ) (Numenius) *[Ζωολ.].* Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *καλοβατικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *σκολοπακιδῶν*, περιλαμβάνον σκόλοπακας ἀπαντῶντας εἰς τὰς βορείους χώρας τῆς γῆς. Τὰ πτηνὰ ταῦτα ἔχουσι μέτριον μέγεθος, σῶμα ἐπίμηκες, μᾶλλον λεπτόν, πτέρυγας ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένας, οὐρὰν βραχεῖαν, λαιμὸν κυλινδρικόν, μετρίου πάχους καὶ ἐπιμήκη, κεφαλὴν μικρὰν καὶ ἀπεστρογγυλωμένην, ὀφθαλμοὺς μικροὺς καὶ ράμφος ἐπίμηκες, κυρτὸν καὶ αἰχμηρὸν κατὰ τὸ ἄκρον του. Ὁ γενικὸς χρωματισμός των εἶναι φαιός, φαιότεφρος ἢ μελανόφαιος. Δ. Ν. Π.

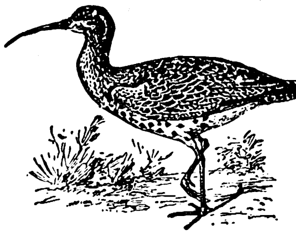

Νουμήνιος.

—*[Παλαιοζωολ.]* Ἀπολιθωμένα λείψανα *νουμηνιῶν* εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ τῆς Εὐρώπης. Γ. Κ. Γ.

Νουμίδαι (οἱ), ***Νούμιδοι,*** ἢ ***Νομάδες*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ κάτοικοι τῆς *Νουμιδίας* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

νουμιδὴ (ἡ) *[Ζωολ.].* Λατινικὴ ὀνομασία (numida) τοῦ πτηνοῦ *μελεαγρὶς* (βλ. λ.).

Νουμιδία (Numidia) *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Χώρα τῆς Β. Ἀφρικῆς, ἐκτεινομένη πρὸ τῆς ρωμαϊκῆς κατακτήσεως κατὰ μῆκος τῆς Μεσογείου θαλάσσης μεταξὺ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἀφρικῆς (Africa vetus ἢ Africa propria) πρὸς Α. καὶ τῆς Μαυριτανίας πρὸς Δ., ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐχωρίζετο διὰ τοῦ κάτω ρου τοῦ Ἀμψάγα ποταμοῦ (νῦν Oued-el-Kebir), ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν σημερινὴν περίπου ἐπαρχίαν τῆς *Κωνσταντίνης* ἐν Ἀλγερίᾳ. Τὰ πρὸς Ν. ὅρια αὐτῆς ἦσαν ἀκαθόριστα, καταλήγοντα πιθανῶς εἰς τὴν ἔρημον.

Ἐδόθη δὲ τὸ ὄνομα *Νουμιδία, Νούμιδοι, Νουμίδαι* καὶ *Νομάδες,* ἐξ οὗ καὶ *Νομαδία* καὶ *Νομαδικὴ* ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἕνεκα τοῦ νομαδικοῦ βίου τῶν κατοίκων αὐτῆς, ὀνομασία ἐπεκταθεῖσα σὺν τῷ χρόνῳ εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς λαοὺς τῆς Β. Ἀφρικανικῆς παραλίας, ἀπὸ τῶν Σύρτεων μέχρι τῶν Ἡρακλείων Στηλῶν. Κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα ἦσαν ἀσιατικῆς καταγωγῆς, κατέχοντες τὴν χώραν πρὸ τῆς εἰς Καρχηδόνα ἀφίξεως τῶν Φοινίκων.

Διασχιζομένη ὑπὸ τῶν διακλαδώσεων τοῦ Ἄτλαντος καὶ τοῦ Αὐρασίου ὄρους (νῦν Djébel Aurès), αἵτινες περικλείουσιν εὐφορωτάτας κοιλάδας, καὶ διαρρεομένη ὑπὸ τῶν ποταμῶν Ρουβρικάτου (νῦν Seybouse) καὶ Ἀμψάγα, ἦτο πλουσιωτάτη εἰς δημητριακοὺς καρπούς, ὀπωροφόρα δένδρα, ἀρωματικὰ προϊόντα, καὶ καταλληλοτάτη δι' ἱπποτροφίαν. Διὰ πρώτην φορὰν οἱ Νουμίδαι ἢ Νομάδες ἀναφέρονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ὅταν ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Ἰάρβας, περὶ τὸ 880 π. Χ., ἠθέλησε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν Διδώ, ὅπως ἱδρύσῃ ἐν τῇ χώρᾳ του τὴν Καρχηδόνα. Οἱ διάδοχοί του ὅμως δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἵδρυσιν αὐτῆς, ἥτις προοδεύσασα ταχύτατα κατέλαβε τὰ παράλια τῆς Νουμιδίας καὶ ἵδρυσε διαφόρους πόλεις καὶ ἀποικίας. Αἱ φυλαὶ ὅμως τοῦ ἐσωτερικοῦ παρέμειναν ἀνεξάρτητοι ὑπὸ ἰδίους βασιλεῖς, προμηθεύουσαι ἄλλοτε εἰς τοὺς Καρχηδονίους καὶ ἄλλοτε εἰς τοὺς Ρωμαίους ἀρίστους ἱππεῖς. Κατὰ τὸν πρῶτον Καρχηδονιακὸν πόλεμον (264—241 π. Χ.) Νουμιδία ἐκαλεῖτο ἅπασα ἡ χώρα ἡ ἐκτεινομένη ἀπὸ τῶν καρχηδονιακῶν ὁρίων πρὸς Α. μέχρι τοῦ Μολοχὰθ ποταμοῦ (νῦν Μουλούγια) πρὸς Δ., ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὸ σημερινὸν Ἀλγέριον. Σημαντικώτεραι δὲ φυλαὶ αὐτῶν ἦσαν οἱ Μασσύλιοι ἢ Μασσυλεῖς πρὸς Α. καὶ οἱ Μασσαισύλιοι πρὸς Δ., χωριζόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἀμψάγα ποταμοῦ. Πλὴν αὐτῶν ἀναφέρονται οἱ Μαχούσιοι, οἱ Μακχουρῆβοι, οἱ Μάκαι καὶ ἄλλοι. Κατὰ δὲ τὸν δεύτερον Καρχηδονιακὸν πόλεμον (218—201 π. Χ.) βασιλεῖς αὐτῶν ἦσαν τῶν μὲν Μασσυλίων ὁ Μασσανάσσης, ὅστις ἐτάχθη ὑπὲρ τῶν Ρωμαίων, τῶν δὲ Μασσαισυλίων ὁ Σύφαξ, ὑπερασπίζων τοὺς Καρχηδονίους. Μετὰ τὸ τέλος ὅμως τοῦ πολέμου, ἀποβάντος ὑπὲρ τῶν Ρωμαίων, μικρὸν μέρος τοῦ βασιλείου τοῦ Σύφακος ἀφῆκαν εἰς τὸν υἱόν του, τὸ δὲ ἐπίλοιπον παρεχώρησαν εἰς τὸν Μεσσανάσσην «δι' ἀρετὴν καὶ φιλίαν», ὅστις, φαίνεται, κατώρθωσε νὰ ἑνώσῃ ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν του ἅπασαν τὴν Νουμιδίαν, ὥστε κατὰ τὸν θάνατόν του, ἐπισυμβάντα τῷ 148 π. Χ., ἡ Νουμιδία ἐξετείνετο πρὸς Δ. μέχρι τοῦ Μολοχάθ, πρὸς Α. δὲ περιελάμβανεν ὁλόκληρον τὴν χώραν τῶν Καρχηδονίων, πλὴν περιοχῆς τινος παρὰ τὴν θάλασσαν. Τὸν Μασσανάσσην, ἀποθανόντα ἐν προβεβηκυίᾳ ἡλικίᾳ, διεδέχθη ὁ υἱός του Μικίψας, ὅστις ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του (τῷ 118 π. Χ.) διεμοίρασε τὸ βασίλειόν του μεταξὺ τῶν δύο υἱῶν του, Ἀδερβάλου καὶ Ἰεμψάλου, καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ του Ἰουγούρθα. Καὶ τοῦ μὲν Ἰεμψάλου πρωτεύουσα ἦτο ἡ Θιρμίδα, τοῦ Ἀδερβάλου ἡ Κίρτα, τοῦ δὲ Ἰουγούρθα, ἡ Κάψα. Ἐπικρατήσαντος ὅμως τοῦ Ἰουγούρθα ἅπασα ἡ Νουμιδία περιῆλθεν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον αὐτοῦ. Ἡττηθεὶς ὅμως ὑπὸ τῶν Ρωμαίων τῷ 106 π. Χ., κατέφυγεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Μαυριτανίας Βόκχον τὸν Α', ὅστις συλλαβὼν αὐτὸν παρέδωκεν εἰς τοὺς

Digitized by Google

Ρωμαίους, οἵτινες εἰς ἀνταμοιβὴν παρεχώρησαν εἰς αὐτὸν τὴν Δ. Νουμιδίαν. Ἡ Α. Νουμιδία διῃρέθη τότε εἰς τρία μέρη, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ δύο ἐδόθησαν εἰς τοὺς ἀνεψιοὺς τοῦ Ἰουγούρθα. Ἱεμψάλαν καὶ Μανδεστράλη, οἵτινες ἐκυβέρνων τὴν χώραν ὡς ἡγεμόνες ὑποτελεῖς εἰς τοὺς Ρωμαίους, τὸ δὲ τρίτον προσηρτήθη εἰς τὴν ρωμαϊκὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀφρικῆς. Ἀργότερον Ἰόβας ὁ Α΄, βασιλεὺς τῆς Νουμιδίας, κατὰ τὸν μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηΐου ἐμφύλιον πόλεμον ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τοῦ Πομπηΐου καὶ κατενίκησε τὸν στρατηγὸν τοῦ Καίσαρος Κουρίωνα τῷ 49 π. Χ. Ἡττηθεὶς ὅμως ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐν Θάψῳ τῷ 46 π.Χ. κατέφυγεν εἰς Ζάμαν, ὅπου ηὐτοκτόνησε τῷ 42 π. Χ., ἵνα μὴ αἰχμαλωτισθῇ. Τότε ἅπασα ἡ Δ. Νουμιδία ἐγένετο ρωμαϊκὴ ἐπαρχία ὑπὸ τὸ ὄνομα *Νέα Ἀφρικὴ* (Africa Nova). Ὁ υἱός του Ἰόβας ὁ Β΄, μολονότι ὁ πατήρ του ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Πομπηΐου, ἔτυχε τῆς εὐνοίας τοῦ Ὀκταβίου καὶ ἔλαβε παρ᾽ αὐτοῦ τῷ 30 π. Χ. μέρος τοῦ πατρικοῦ βασιλείου καὶ ὡς σύζυγον τὴν Κλεοπάτραν-Σελήνην, θυγατέρα τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῆς Κλεοπάτρας, βασιλίσσης τῆς Αἰγύπτου. Μετά τινα ὅμως ἔτη ὁ Ὀκταβιανὸς ἀφήρεσε παρ᾽ αὐτοῦ τὴν Νουμιδίαν, ἀντ᾽ αὐτῆς δὲ παρεχώρησε τὴν Μαυριτανίαν (περιλαμβάνουσαν μέρος τοῦ Ἀλγερίου καὶ μέρος τοῦ Μαρόκου), ὅπου ἐβασίλευσε μέχρι τοῦ θανάτου του, τῷ 18 μ. Χ. Τὴν δὲ Νουμιδίαν (Africa nova) προσήρτησεν εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν Ἀφρικὴν (Africa vetus), κυβερνωμένην ὑπὸ ἀνθυπάτου ἑδρεύοντος ἐν Καρχηδόνι, μέχρις οὗ ὁ αὐτοκράτωρ Καλιγούλας ἀπέσπασε τῷ 37 μ. Χ. ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν ἀνθυπατικὴν Νουμιδίαν (πλὴν τῆς περὶ Ἱππῶνα τὸν Βασιλικὸν παραλίας) καὶ ἀπέστειλε Ρωμαῖον λεγᾶτον. Ἀργότερον ἐπὶ Σεπτιμίου Σεβήρου (193—211 μ. Χ.), ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ ἐπιτρόπου, τέλος δὲ ἐπὶ Διοκλητιανοῦ (284—305 μ. Χ.) διῃρέθη εἰς 4 ἐπαρχίας: τὴν *Τριπολιτάναν* τὴν *Βυζακηνήν*, τὴν *Ἀνθυπατικὴν* ἢ *Ζευγιτανὴν* καὶ τὴν *Νουμιδίαν*.

Ἐνωρίτατα, ἀπὸ τοῦ Α΄ ἤδη αἰῶνος, εἰσήχθη ἐν αὐτῇ ὁ Χριστιανισμός. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀφρικῆς ἔφθασεν εἰς μεγάλην δόξαν, μεγάλοι δὲ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, γεννηθέντες ἐν Ἀφρικῇ, ὅπως ὁ Τερτυλλιανός, ὁ ἅγιος Αὐγουστῖνος καὶ ἄλλοι, ἐλάμπρυναν αὐτήν. Ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι κατὰ τὸν Ε΄ αἰῶνα μνημονεύονται 123 πόλεις αὐτῆς ὡς ἐπισκοπικαὶ ἕδραι, τῶν ὁποίων οἱ ἐπίσκοποι μετέσχον τῆς ἐν Καρχηδόνι συνόδου τῷ 479.

Ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων ἡ χώρα διῆλθε περίοδον προόδου, ἀκμῆς καὶ εἰρήνης, μέχρι τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Βανδάλων, οἵτινες κατηρήμωσαν αὐτήν. Κατὰ τὸν ΣΤ΄ αἰῶνα κατελήφθη τῷ 534 ὑπὸ τοῦ Βελισσαρίου, στρατηγοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, κατὰ δὲ τὸν Ζ΄ αἰῶνα ὑπὸ τῶν Ἀράβων, ὅτε οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἠσπάσθησαν τὸν Μωαμεθανισμόν. Ἔκτοτε, μολονότι ἠσπάσθησαν τὸν Μωαμεθανισμόν, διακρίνονται ἀπὸ τῶν λοιπῶν Ἀράβων τῶν προελθόντων ἀπὸ τῶν κατακτητῶν, ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν *Καβύλων* καὶ *Βερβέρων* (βλ. λ.), διατηρήσαντες διὰ μέσου τῶν μακρῶν αἰώνων τῆς δουλείας σχεδὸν ἀμετάβλητα τὰ ἴδια οὐσιώδη ἐθνικὰ χαρακτηριστικὰ αὐτῶν.

Κυριώτεραι αὐτῆς πόλεις ἦσαν: ἡ Κίρτα (νῦν Κωνσταντίνη), πρωτεύουσα αὐτῆς, ἡ Μιλεύη, ἡ Ταγάστη, ἡ Ρουσικάδα, Ἱππὼν ὁ Βασιλικός, ἡ Λαμβαίσα καὶ ἄλλαι. Α. Θ. Σ.

—**Νουμιδίας *κόλπος*,** ἢ ***Νουμιδικὸς***— *[Ἀρχ. Γεωγραφ.]*. Κόλπος τῆς Μαυριτανίας τῆς Καισαρηνσίας καὶ κατὰ τὰ σύνορά της πρὸς τὴν ρωμαϊκὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀφρικῆς. Ὁ Πτολεμαῖος (Δ, β, 11 καὶ Δ, γ, 3 Nobbe) θέτων ὡς ὅρια τοῦ κόλπου τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν Αὔδου (ταν. Οὐαδὶ Μπουρτζαΐδ) καὶ Ἀμψάγα (ταν. Οὐαδὶ-ἐλ-Κεμπίρ) ἢ μᾶλλον τὰ ἀκρωτήρια *Αὔδον* (βλ λ.) καὶ *Τρητὸν* (βλ. λ. *Μπουγκαρόνι*), ἐννοεῖ προφανῶς τὴν ἀκτὴν τὴν περιλαμβανομένην μεταξὺ τῶν συγχρόνων *Ντιτζελῆ* (ἀρχ. *Ἰγίλγιλι*) καὶ *Σαχὲλδ Κολλὸ* (ἀρχ. *Γούλου ἐκβολαί*), δηλαδὴ μόνον τὸ ἀνατολικὸν ἥμισυ τοῦ συγχρόνου κόλπου τῆς *Μπουζὶ* (Ἀλγερίας: Μικρὰ Καβυλία, νομὸς Κωνσταντίνας). Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι φυσικόν, διότι ὁ ὅλος κόλπος τῆς Μπουζὶ παρουσιάζει χαρακτηριστικὴν κόλπωσιν. Ὅθεν, ἢ ἠγνόει τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἀκτῆς, ἢ ἐκ παραδρομῆς φέρει τὰς «*Σάλδας κολωνίαν*» (λιμένα Μπουζὶ) πρὸς δυσμὰς τοῦ Αὔδου ἄκρου· ἐὰν τὸ δεύτερον συμβαίνῃ, τότε τὸ *Αὔδον ἄκρον* δέον νὰ ταυτισθῇ οὐχὶ πρὸς τὸ Cap Petit Cavalò, ἀλλὰ πρὸς τὸ Cap Carbon (πλάτ. 36° 47′ Β., μῆκ. 5° 06′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1910: Algiers to Bugaroni), ὁπότε ἡ λοιπὴ τοῦ Πτολεμαίου περιγραφὴ ἀποκαθίσταται ἀκριβής. Σ. Ε. Λ.

Νουμίκιος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἰταλίας ἐν Λατίῳ, ὁ νῦν Rio-Torto (βλ. *Νομίκιος*). Α. Θ. Σ.

Νόϋμίνστερ (Neumünster) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Σλέσβιγ-Ὁλστάϊν, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἀμβούργου-Κιέλου. Κάτ. (1925) 40.000. Ἔχει μουσεῖον, δημοτικὴν βιβλιοθήκην, (35.000 τόμοι) κλπ. Ἐπίσης σημαντικὴν βιομηχανίαν ὑφασμάτων, δερμάτων, ξυλείας, σιδήρου, μηχανῶν, χάρτου, ἀλουμινίου κτλ. Διεξάγει καὶ ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ δερμάτων.

Νούμιστρον, *Νομίστρων*, ἢ ***Νουμίστρων*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὀχυρὰ πόλις τῆς Ἰταλίας, κειμένη ἐν Λευκανίᾳ παρὰ τὰ μεθόρια τοῦ Σαμνίου καὶ οὐχὶ ἐν Βρεττίᾳ, ὅπως ἐσφαλμένως ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. ΙΗ, 1, 65). Ἐνταῦθα ἐγένετο ἡ μεταξὺ Ἀννίβα καὶ Μαρκέλλου ἀμφίρροπος μάχη τῷ 210 π. Χ. (*Πλουτ.* Μάρκ. 24). Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει κατά τινας ἡ νῦν Muro Lucano, ὅπου σῴζονται ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως. Α. Θ. Σ.

Νουμίτωρ (Numitor). Μυθικὸς βασιλεὺς τῆς Ἄλβας, υἱὸς τοῦ Πρόκα, πατὴρ τῆς Ρέας Συλβίας, ὅστις ἔζη κατὰ τὸν Η΄ π. Χ. αἰῶνα. Ἐκδιωχθεὶς τοῦ θρόνου ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐπαλινορθώθη ὑπὸ τῶν ἐγγόνων του Ρώμου καὶ Ρωμύλου τῷ 752 π. Χ.

νουμμοδότης (ὁ). Ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα, οὗ ὁ κάτοχος καθῆκον εἶχε, κατὰ Κωδῖνον τὸν Κουροπαλάτην καὶ κατὰ τὸν ἐν τῷ Εὐχολογίῳ (ἔκδ. Γοάρου) πρῶτον κατάλογον ὀφφικίων, νὰ παρέχῃ εἰς τοὺς κληρικοὺς καὶ τοὺς πένητας ἐλέη (νούμμια), ἐνῷ κατὰ τὸν ἐν τῷ αὐτῷ Εὐχολογίῳ δεύτερον κατάλογον ὀφφικίων καθῆκον εἶχεν ὁ νουμμοδότης νὰ εἰσάγῃ τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν ἁγίαν μετάληψιν, ὅπερ καθῆκον, κατὰ Κωδῖνον Κουροπαλάτην, εἶχεν ὁ ἄρχων τῶν ἀντιμηνσίων. Τοῦ νουμμοδότου τὸ ἀξίωμα ἐδίδετο, κατὰ τὸν Κίτρους Ἰωάννην, μάλιστα εἰς ἱερεῖς. Ἀπαντᾷ καὶ ἡ γραφὴ *νουμοδότης*, ὡς καὶ *νομοδότης* παρὰ Κωδίνῳ τῷ Κουροπαλάτῃ. Τὸ ὀφφίκιον τοῦ νουμμοδότου καταλέγεται ὑπὸ μὲν τοῦ ἐν τῷ δευτέρῳ καταλόγῳ τοῦ Εὐχολογίου (ἔκδ. Γοάρου) ἐν τῇ ἕκτῃ πεντάδι τῇ τάξει πρῶτον, ἐν ἄλλοις δὲ καταλόγοις ἀναγράφεται ἐν τῷ εὐωνύμῳ χορῷ τῇ τάξει ἑνδέκατον. [Βλ. «Σύνταγμα ἱερῶν κανόνων» ἔκδ. *Γ. Α. Ράλλη* καὶ *Μ. Ποτλῆ* (τόμ. Ε΄, σελ. 410, 532 σημ. σελ. 533 σημ. 1).] Κ. Μ. Ρ.

νοῦμμος, ἢ *νόμος* *[Ἀρχ.]*. Ἐσήμαινεν ἄλλοτε μὲν τὸ νόμισμα ἐν γένει καὶ ἄλλοτε ὡρισμένον εἶδος νομίσματος. Εἰς ἐπιγραφὴν τῆς Πριήνης ρωμαϊκῶν χρόνων ἀπαντᾷ μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ νομίσματος, κυρίως ὅμως χρησιμοποιεῖται εἰς τὰς δωρικὰς ἀποικίας τῆς Σικελίας ὡς ὄνομα ἀργυροῦ νομίσματος ἴσου περίπου πρὸς τὸν κορινθιακὸν στατῆρα. Εἰς μερικὰς πόλεις ἐκόπτοντο καὶ ὑποδιαιρέσεις τοῦ νούμμου, ἤτοι τὸ ἥμισυ, τὸ τρίτον καὶ τὸ ἕκτον αὐτοῦ, σπανιώτερον δὲ καὶ πολλαπλάσια, ἤτοι ὁ διπλοῦς νοῦμμος ἢ «δίνουμμος» καὶ τὸ τετραπλάσιον «τετράνουμμος» εἰς Θουρίους καὶ Μεταπόντιον. Εἰς ἐπιγραφὰς τῆς Δήλου τοῦ Β΄ π. Χ. αἰῶνος ἀναφέρονται δίνομα καὶ τετράνομα. Πλὴν τοῦ ἀνωτέρω, ὑπῆρχε καὶ ἄλλο εἶδος νούμμου, συνδεόμενον πρὸς τὰ ἐγχώρια νομισματικὰ συστήματα τῆς Σικελίας, τὰ ἔχοντα βάσιν τὴν λίτραν, ὁ ὁποῖος εἶχε βάρος τὸ $^1/_{10}$ τοῦ κορινθιακοῦ στατῆρος, ἰσοδύναμος πρὸς $1\,^1/_2$ ἀττικὸν ὀβολόν. Ἡ λέξις νοῦμμος, παραληφθεῖσα ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους ὡς nummus, ἐδήλου εἴτε τὸ ἀργυροῦν δηνάριον (nummus denarius ἢ nummus quinarius) ἢ τὸν χαλκοῦν σηστέρτιον (nummus sestertius). Ὀλίγον κατ᾽ ὀλίγον ἡ λέξις ἐσήμαινε πᾶν ἀργυροῦν νόμισμα καὶ κατόπιν πᾶν νόμισμα, ἤτοι nummus aureus, nummus argenteus, nummus aeneus. Κατὰ τὸ τέλος τῆς ρωμαϊκῆς καὶ κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν ἐσήμαινε καὶ γενικῶς τὸ νόμισμα καὶ ὡρισμένον τοιοῦτον, ἤτοι τὸ μικρότερον ὑπάρχον χαλκοῦν νόμισμα (βάρους 3,55—2,60 γρ.) καλούμενον ἄλλως καὶ centenionalis. Τὸ νούμμιον ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν νομισμάτων ἀπὸ τοῦ Ἀναστασίου ἐδηλοῦτο διὰ τῶν γραμμάτων Ν - Μ, διὰ γραμμάτων δὲ ἢ ἀριθμῶν ἡ ἀξία τοῦ νομίσματος εἰς νούμμια. Ὑπῆρχον νομίσματα τῶν 40 νουμμίων, δηλούμενα διὰ τοῦ γράμματος Μ, ἢ τῶν 20 (Κ) 10 (Ι) καὶ 5 (Ε), καλούμενα τεσσαρακοντανούμμια, εἰκοσανούμμια κτλ. Ὑπῆρχον ἐπίσης καὶ τῶν 8, 4 καὶ 1 νουμμίου. Ἐπὶ τῶν χαλκῶν νομισμάτων τῶν Βανδάλων ὑπῆρχον τὰ σημεῖα NXLII=42 νούμμια, NXXI=21 νούμμια, NXII=12 νούμμια, NIIII =4 νούμμια. Δώδεκα νούμμια ἀπετέλουν ἕνα σίλικον. Ὁ χρυσοῦς δὲ σόλιδος εἶχε 288 νούμμια, εἰς μεταγενεστέραν δὲ ἐποχὴν 5700 ἢ 7200 νούμμια. Ε. Β.-Χ.

νουμμουλίνα (ἡ) (Nummulina) *[Παλαιοζῳολ.]*· βλ. *νουμμουλίτης*.

νουμμουλινίδαι (οἱ) (Nummulinidae Carp.) *[Παλαιοζῳολ.]*. Λείψανα τῆς οἰκογενείας ταύτης τῶν *τρηματοφόρων ριζοπόδων* πρωτοζῴων εὑρίσκονται πολλαχοῦ τῆς γῆς ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας λιθανθρακοφόρου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ μέχρι σήμερον. Γ. Κ. Γ.

νουμμουλίτης (ὁ) (Nummulites d'Orb.) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *νουμμουλινιδῶν τρηματοφόρων ριζοπόδων* πρωτοζῴων. Τὰ ζῷα ταῦτα ὀνομάζονται καὶ *νομισματόλιθοι*, διότι τὰ κελύφη τινῶν ἐκ τούτων ὁμοιάζουν πρὸς νομίσματα (ὑπὸ τοῦ λαοῦ πράδες τῆς γριᾶς, π. χ. ἐν Ἴμβρῳ καὶ ἀλλαχοῦ). Τὸ κέλυφος τῶν ζῴων τούτων εἶναι συμμετρικῶς φακοειδὲς ἢ δισκοειδές, ἀποτελεῖται ἀπὸ πολυαρίθμους σπειροειδῶς περιειλιγμένους καὶ εἰς θαλάμους διῃρημένους γύρους καὶ φέρει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στυλοειδῆ ἐνδιάμεσον σκελετόν, σχηματίζοντα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας μικρὰ ὑβωματίδια. Τὰ χωρίζοντα τοὺς θαλάμους διαφράγματα, ὡς καὶ ὁ ραχιαῖος βρόχος, περιέχουν χονδροειδές, ἀναστομούμενον σύστημα ὀχετῶν. Ὁ ἀρχικὸς θάλαμος εἶναι σφαιροειδής, ὁτὲ μεγάλος, ὁτὲ ἐλαχίστως σμικρός. Οἱ γῦροι ἢ ἐπαναπαύονται ἁπλῶς ἐπ᾽ ἀλλήλων καὶ εἶναι ἐξωτερικῶς ὁρατοὶ (ὁπότε ὁ νουμμουλίτης φέρει τὸ διακριτικὸν ὄνομα *ἀσσιλίνα*) ἢ καλύπτονται τελείως, καθόσον αἱ πλευρικαὶ πτέρυγες ἐξικνοῦνται μέχρι τοῦ κέντρου καὶ ἕνεκα τούτου οἱ νεώτεροι γῦροι περιβάλλουσι τελείως τοὺς προγενεστέρους (ὁπότε ὁ νουμμουλίτης φέρει τὸ διακριτικὸν ὄνομα *νουμμουλίνα*). Τὰ διαφράγματα ἔχουσιν εἰς τὸ μεσαῖον πεδίον των ἐγκάρσιον σχισμοειδὲς ἄνοιγμα. Διήκουν ἢ κατὰ γραμμὴν εὐθεῖαν, ὅπως εἰς τὴν ὁμάδα τῶν νουμμουλιτῶν τὴν χαρακτηριζομένην μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν ὀνομασίαν *ἀκτινωτοὶ* (Radiatae ἢ Striatae), ἢ κάμπτονται ἔνθεν κἀκεῖθεν μαιανδρικῶς, ὅπως εἰς τὴν ὁμάδα τῶν *κολπωτῶν* (sinuatae) νουμμουλιτῶν, ἢ τέλος σχηματίζουν δι᾽ ἐγκαρσίων συνδέσμων ἀναστομούμενον δικτύωμα, ὅπως εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν *δικτυωτῶν* (Reticulatae) νουμμουλιτῶν. Ἡ διαδρομὴ τῶν πλευρικῶν ἐπιμηκύνσεων τῶν διαφραγμάτων (δίκτυον διαφραγμάτων, filet cloisonnaire) καθίσταται σαφῶς ὁρατὸν ἐπὶ τεμαχίων τοῦ κελύφους, ἀποσπωμένων ἀπ᾽ αὐτοῦ, καὶ παρέχει καλὰ σημεῖα στηρίξεως πρὸς διάκρισιν τῶν διαφόρων εἰδῶν.

Τὰ μέγιστα εἴδη (*νουμ. Gizehensis, orbiculatus* ἢ *complanatus*) ἔχουν ἐν μέρει διάμετρον μέχρις 107 χιλστμ., τὰ μικρότατα δὲ 2 χιλστμ. Οἱ ἀρχαιότεροι ἀπολιθωμένοι νουμμουλῖται εἶναι γνωστοὶ ἐκ τῶν Ἰουρασίων ὀρέων τῆς Φραγκονίας. Ἡ καθ᾽ αὐτὸ ὅμως ἀνάπτυξις καὶ ἐξάπλωσις τῶν νουμμουλιτῶν ἔγινε κατὰ τὴν παλαιογενῆ περίοδον (ἰδίᾳ τὴν παλαιοηώκαινον καὶ ἠώκαινον περίοδον) τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος. Ἀφθονία καταπληκτικὴ νουμμουλιτῶν ἔζησε τότε ἐντὸς τῶν ὑδάτων (ἰδίᾳ τῆς τότε Τηθύος θαλάσσης) καὶ τὰ ἀσβεστολιθικὰ ὄστρακά των καθ᾽ ἑκατομμύρια συσσωρευθέντα καὶ ἀπολιθωθέντα ἐσχημάτισαν τεραστίας μάζας νουμμουλιτοφόρων πετρωμάτων (ἀσβεστολίθων ἰδίᾳ), ἀποτελούντων συχνὰ ὁλοκλήρους ὀροσειράς, ὡς π.χ. εἰς τὰς Ἄλπεις, Πυρηναῖα, Καρπάθια, Αἴγυπτον, Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἀλλαχοῦ. Τούτου ἕνεκα καὶ ἡ περίοδος αὐτὴ ἐκλήθη *νουμμουλιτικὴ* περίοδος καὶ ἡ κατ᾽ αὐτὴν σχηματισθεῖσα διάπλασις στρωμάτων *νουμμουλιτικὴ διάπλασις*. Ὁ Γάλλος μάλιστα γεωλόγος Haug ἐχαρακτήρισεν ὡς *ἠωνουμμουλιτικὴν* τὴν παλαιοηώκαινον ὑποδιάπλασιν, ὡς *μεσονουμμουλιτικὴν* τὴν ἠώκαινον καὶ ὡς *νεονουμμουλιτικὴν* τὴν ὀλιγόκαινον. Νουμμουλῖται ἀπολιθωμένοι εὑρέθησαν καὶ ἐντὸς στρωμάτων τῆς ὀλιγοκαίνου διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ.

Ἐν Ἑλλάδι νουμμουλιτοφόροι ἀσβεστόλιθοι εὑρέθησαν ἐν ἀφθονίᾳ εἰς τὰς ὀροσειρὰς τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, ἀποτελοῦντες σημαντικὰ τμήματα τούτων. Ἐπίσης εὑρέθησαν καὶ εἰς τὴν ζώνην τῆς κεντρικῆς Πελοποννήσου, Κρήτην (Κροταλιώτικο φαράγγι), Νάξον, Ἴμβρον, Θράκην καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐπίσης εὑρέθησαν καὶ ἐντὸς τοῦ φλύσχου τῶν ὀρέων τῆς Δ. Ἑλλάδος. Γ. Κ. Γ.

νουμοδότης· ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα (βλ. *νουμμοδότης*).

Νουμπά. —1) Φυλὴ τῆς Ἀφρικῆς (βλ. *Νουβά*). —2) Περιφέρεια τῆς Ἀφρικῆς (βλ. *Ντάρ*-Νουμπά).

Νουμπὰρ *πασᾶς*. Ἐγεννήθη ἐν Σμύρνῃ τῷ 1825. Ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀρμενίου ἐμπόρου Μογρεντίτς, νυμφευθέντος συγγενῆ τινα τοῦ Βογκὸς βέη, σημαίνοντος ὑπαλλήλου τοῦ Μωχάμμετ Ἄλη ἐν Αἰγύπτῳ. Ὁ Βογκὸς ἔστειλε τὸν Νουμπὰρ εἰς Ἑλβετίαν καὶ κατόπιν εἰς Γαλλίαν, ὅπου ἐξέμαθεν ἄριστα τὴν γαλλικὴν καὶ ἐκαλλιεργήθη ἡ φυσικὴ τοῦ πνεύματός του εὐστροφία καὶ λεπτότης. Μετά τινα χρόνον, ὢν ἤδη ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, τὸν προσέλαβεν ὡς γραμματέα του. Γενόμενος μετὰ ταῦτα ὁ Νουμπὰρ γραμματεὺς τοῦ Μωχάμμετ Ἄλη καὶ τῶν διαδόχων του, ἐπεφορτίσθη μὲ διαφόρους ἀποστολὰς εἰς Λονδῖνον καὶ Βιένην, εἰς ἃς ἐπέτυχε πληρέστατα καὶ ἔλαβε διὰ τοῦτο τὸν βαθμὸν τοῦ βέη. Ὡς γραμματεὺς τοῦ Σαΐτ ἐγκατέστησε τὰς ἀπὸ Καΐρου εἰς Σουὲζ σιδηροδρο-

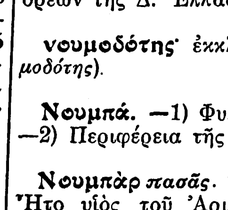

Νουμπὰρ πασᾶς.

Digitized by Google

μικὰς συγκοινωνίας. Ὑπὸ τὸ πρόσχημα ν' ἀναγγείλῃ εἰς τὸν σουλτᾶνον τῆς Τουρκίας τὴν ἄνοδόν του εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἰσμαήλ, ἔστειλε τὸν Νουμπὰρ διὰ νὰ προλειάνῃ τὸ ἔδαφος διὰ τὰ μεγάλα φιλόδοξα σχέδιά του, ὡς ἦτο ἡ περάτωσις τῆς ὀρύξεως τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ, ἡ ἀπονομὴ τοῦ τίτλου τοῦ κεδίβου καὶ ἡ μεταβολὴ τοῦ περὶ διαδοχῆς νόμου. Διὰ τὸ Σουὲζ ἐπέτυχεν ἀμέσως, διότι ὁ σουλτᾶνος ἐνόμισεν ὅτι ἦτο ἀδύνατος ἡ ἐπιτυχία. Τὰ ἄλλα ἔμειναν μὲν ἐκκρεμῆ, ἀλλ' εἰς καλὴν ὁδόν. Τότε ὁ Νουμπὰρ προήχθη εἰς πασᾶν, ὁ δὲ σουλτᾶνος ἐπεκύρωσε τὴν προαγωγήν, πρᾶγμα πρωτοφανὲς τότε διὰ Χριστιανόν. Κατόπιν ἔγινεν ὑπουργὸς τῶν Δημοσίων Ἔργων καὶ τῷ 1866 διωρίσθη ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Τὸ δυσχερέστερον ἔργον τοῦ βίου του εἶναι ὅτι ἐπέτυχε τὴν ἵδρυσιν τῶν *μικτῶν* δικαστηρίων (βλ. λ.). Ὁ θεσμὸς οὗτος παρέσχεν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀνυπολόγιστα ὠφελήματα, διὰ τοῦτο δὲ κατὰ τὸν πανηγυρισμὸν τῆς πεντηκονταετίας τῶν μικτῶν δικαστηρίων ἐν Αἰγύπτῳ ἐστήθη τὸ ἄγαλμά του εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ἀλλ' ἡ σπάταλος διοίκησις τοῦ Ἰσμαὴλ ὡδήγει τὴν χώραν εἰς χρεοκοπίαν. Ἐπεμβάσει τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ὁ Ἰσμαὴλ ἠναγκάσθη νὰ σχηματίσῃ ὑπουργεῖον ὑπὸ τὸν Νουμπάρ, ὅστις προσεπάθησε νὰ περιορίσῃ τὸν Ἰσμαὴλ διὰ Συντάγματος. Ἀλλ' οὗτος ὑπεκίνησε τὸν στρατὸν κατὰ τοῦ ὑπουργείου, καὶ ὁ Νουμπὰρ ἀνετράπη. Μέχρι τοῦ 1884 ἔμεινεν ἔξω τῆς πολιτικῆς σκηνῆς. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ἀραμπῆ ἐπέφερε τὴν ἀγγλικὴν κατοχὴν (1882) ὑπὸ δικτάτορα τοῦ Μπέριγκ, τὸν κατόπιν λόρδον Κρόμερ. Τῷ 1884 οὗτος ἐπέμενε νὰ ἐκκενωθῇ τὸ Σουδὰν καὶ τὸ ὑπουργεῖον Σερὶφ πασᾶ παρῃτήθη. Ὁ Νουμπὰρ ἐδέχθη νὰ σχηματίσῃ ὑπουργεῖον ἐξυπηρετοῦν τὴν ἀγγλικὴν ἁρμοστείαν, πρᾶγμα δι' ὃ συχνὰ περιεπονεῖτο. Ἐλάμβανε συχνὰ πρωτοβουλίας καὶ ὁ Τεουφίκ, διάδοχος τοῦ Ἰσμαήλ, τὸν ἀπεμάκρυνε τῷ 1888. Τῷ 1894 ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὴν ἀρχήν, τὸ δὲ ἑπόμενον ἔτος, συμπληρώσας πεντηκονταετίαν τοῦ δημοσίου του βίου, ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς λαβὼν σύνταξιν. Ἀπεβίωσεν εἰς Παρισίους τῷ 1899. Ὁ υἱός του *Βογκός*, ὅστις καὶ ἐκληρονόμησε τὴν κολοσσιαίαν κτηματικήν του περιουσίαν, ἀπέθανεν ὡσαύτως ἐν Παρισίοις τῷ 1922, ἐργαζόμενος ἐκεῖ ὡς πληρεξούσιος τοῦ ἀρμενικοῦ ἔθνους. Γ. Λ. Α.

Νοῦμπε (Nube) *[Γεωγρ.]*. Ὑπεραπόκεντρος νησὶς τῆς Μεσογείου (πλάτ. 35° 56' Β., μήκ. 3° 02' Δυτ., χάρτ. ἀγγλ. 774: Adra to Cartagena), ἡ ἑτέρα τοῦ ζεύγους τῶν *Ἀλμποράν* καὶ *Δρίναυπα*. Σ. Ε. Λ.

Νούν, καὶ ***Νουνοῦ*** *[Μυθ.]*. Παλαιὰ αἰγυπτιακὴ θεότης, προσωποποίησις τοῦ πρωταρχικοῦ ὕδατος ἢ τοῦ Ὠκεανοῦ. Ἐξ αὐτῆς κατὰ τοὺς μύθους προῆλθεν ἡ θεὰ *Νουΐτ* ἢ *Νούτ*, προσωποποιοῦσα τὸν Οὐρανόν. Ὁ συμβολικὸς οὗτος συνδυασμὸς ἐνδεικνύει τὴν πεποίθησιν τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων περὶ τῆς προτεραιότητος τοῦ ὕδατος ὡς στοιχείου ἐν τῷ κόσμῳ καὶ περὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ προελεύσεως τῶν ὑπολοίπων στοιχείων. Π. Ν. Π.

Νούν, ἢ ***Νόν***, ἢ ***Λὸς Μορρέλος*** (Los Morrelos) *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῶν ΝΔ. ἀκτῶν τοῦ Μαρόκου, κατέναντι τῶν Καναρίων νήσων. Παρ' αὐτὸ αἱ ἐκβολαὶ τοῦ ποταμοῦ Ντρὰα καὶ ὁ ὅρμος Μπούκα ντὲ λὸς Ρομπάλος. Ἀπετέλει κατὰ τὸν μεσαίωνα τὸ σύνηθες τέρμα τῶν ναυτιλλομένων, πρῶτος δὲ ἔπλευσε πέραν αὐτοῦ ὁ Πορτογάλος Ἐρρῖκος ὁ Θαλασσοπόρος. Π. Ν. Π.

—Νούν, ἢ ***Βάντι Νοὺν*** *[Γεωγρ.]*. Χώρα τοῦ ΝΔ. Μαρόκου περὶ τὸ ὁμώνυμον ἀκρωτήριον, βορείως τοῦ ποταμοῦ Ντρὰα. Ἔχει ἔκτασιν 144 τετρ. χλμ. καὶ 45.000 κατοίκους. Πρωτεύουσα τὸ *Ὀγκουλμὶν* ἢ *Γκλιμίν*. Π. Ν. Π.

Νοὺν (Nuhn), ***Ἀντώνιος***. Γερμανὸς ἀνατόμος (1814—1889). Τῷ 1872 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἀνατομικῆς ἐν Ἀϊδελβέργῃ. Ἀνεκάλυψεν ἀδένα παρὰ τὰ ἄκρα τῆς γλώσσης (βλ. *νούνειος* ἀδὴν) καὶ συνέγραψε: «Χειρουργικὴ ἀνατομικὴ τῆς κεφαλῆς» (1845), «Πίνακες χειρουργο-ἀνατομικοὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ λαιμοῦ» (1846), «Συγκριτικὴ ἀνατομική» (1878), «Πρακτικὴ ἀνατομικὴ πρὸς ὁδηγίαν τῶν παρασκευῶν ἐν τῷ ἀνατομείῳ» (1882), κ. ἄ. Ο. Ρ.

νούναταχ. Λέξις τῶν Ἐσκιμῴων, συνήθης ὡς γεωγραφικὸς ὅρος εἰς τὰς παγωμένας χώρας. Δηλοῖ κορυφὴν ὑψώματος, ἥτις μολονότι περιβάλλεται ὑπὸ ἐκτάσεων, αἵτινες καλύπτονται ὑπὸ πάγων, παρουσιάζει βλάστησιν ἀρκτικήν, ἰδίως κατὰ τὸ θέρος. Τοιαῦται προεξοχαὶ ὑπάρχουν πλεῖσται ἐν Γροιλανδίᾳ, ὡς τὸ *νούναταχ τῆς Καμήλου* (ὕψος 1.960 μ.), τὸ *νούναταχ τοῦ Γιένσεν* (ὕψος 1.698 μ.), τὸ *νούναταχ Σοὺκ* κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Νουνγκεσσὲρ (Nungesser), ***Κάρολος-Λουδοβίκος***. Γάλλος ἀεροπόρος (1892—1927). Ἐσπούδασε μηχανικήν, ἀνεμείχθη εἰς ἐπιχειρήσεις κατασκευῆς ἀεροπλάνων καὶ τέλος ἐγένετο σχεδιαστὴς εἰς ἀεροναυπηγεῖον τῆς Ἀμερικῆς. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἐπιστρέψας εἰς Γαλλίαν κατετάχθη εἰς τὸ ἱππικὸν καὶ κατόπιν εἰς τὸ πεζικὸν λαβὼν πλεῖστα τραύματα εἰς διαφόρους μάχας. Κριθεὶς ἀνίκανος, προσελήφθη εἰς τὸ ἀεροπορικὸν σῶμα ὡς βομβαρδιστής. Ὡς ἀρχηγὸς σμήνους καὶ συνεργάτης τοῦ Γεωργίου Γκυνεμὲρ κατέρριψε δεκάδας γερμανικῶν ἀεροπλάνων. Μεταπολεμικῶς ἐξετέλεσε διάφορα ταξίδια πρὸς κατάρριψιν τῆς ἀεροπορικῆς ἐπιδόσεως ἢ προπαγανδιστικά, εἰς Ἡνωμένας Πολιτείας, Κούβαν, κ. ἄ., ἀλλὰ τῷ 1927 ἐπιχειρήσας τὸν ἄνευ σταθμοῦ διάπλουν τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ ἀπωλέσθη. Π. Ν. Π.

νούνειος (Nuhn) ***ἀδὴν*** *[Ἀνατομ.]*. Οἱ ὑποκάτω τῆς κορυφῆς τῆς γλώσσης (=κορυφαῖοι) κείμενοι μικροὶ ἀδένες, συνιστάμενοι ἐξ ὀρογόνων καὶ βλεννογόνων κυττάρων, ἀθροίζονται ἑκατέρωθεν εἰς ὁμάδα, ἥτις καλεῖται *ἀδὴν τοῦ Blandin* ἢ *τοῦ Νούν*· ὁ ἀδὴν οὗτος, προμήκης ὤν, ἔχει μῆκος $1^1/_2$—2 ἑκ. καὶ πλάτος 7—8 χλμ., ἐκβάλλει δὲ διὰ τῶν ἐκφορητικῶν αὐτοῦ πόρων ἐν τοῖς πλαγίοις τοῦ χαλινοῦ τῆς γλώσσης. Ι. Π.

Νοῦνες (Nuñez). Τὰ ἱσπανικὰ ὀνόματα βλ. εἰς τὴν ὀρθὴν αὐτῶν προφορὰν *Νούνιεθ*.

Νοῦνες (Nunez), ***Πέτρος***, ὁ ἐπιλεγόμενος ***Νόνιος***. Πορτογάλος μαθηματικὸς καὶ ἀστρονόμος, γεννηθεὶς τῷ 1492 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1577. Ἐδίδαξε τὰ μαθηματικὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κοΐμβρας. Ἐκ τῶν ἔργων τὰ ὁποῖα ἐδημοσίευσε κυριώτερα εἶναι: α') τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Petri Nonii Opera» (Bâle 1592). Ἐν αὐτῷ, προοριζομένῳ διὰ τοὺς ναυτικοὺς τῆς πατρίδος του, πραγματεύεται τὰ περὶ προσδιορισμοῦ τῶν ἀποστάσεων καὶ τῶν διαφορῶν τοῦ γεωγραφικοῦ μήκους δύο τόπων, εἰς δὲ τοὺς παρατιθεμένους χάρτας παριστᾷ τοὺς μεσημβρινοὺς ὡς εὐθείας καθέτους ἐπὶ τῶν γηΐνων παραλλήλων, καὶ β') «De crepuscules», ἐν τῷ ὁποίῳ παρέχει πρωτότυπον καὶ ἀκριβῆ λύσιν τοῦ προβλήματος τοῦ ἐλαχίστου λυκαυγοῦς ἢ λυκόφωτος καὶ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν τοῦτο συμβαίνει. Εἰς τὸν Νοῦνες ὀφείλεται ἐπίσης ἡ ἐπινόησις τρόπου πρὸς ἀκριβῆ διαίρεσιν τῶν διὰ διαφόρους μετρήσεις χρησιμοποιουμένων κλιμάκων ἢ ἀντύγων. Ἡ ἐπινόησις αὕτη ὑπῆρξεν ὁ πρόδρομος τοῦ *βερνιέρου* (βλ. λ.) συνίστανται δὲ ἐκ σειρᾶς ἰσαπεχῶν παραλλήλων, αἵτινες τέμνουσι λοξῶς ἑτέραν σειρὰν ἰσαπεχῶν παραλλήλων διευθυνομένων ὁριζοντίως. Τὸ ἐκ τῶν δύο τούτων σειρῶν παραλλήλων εὐθειῶν σχηματιζόμενον πλέγμα καλεῖται *νόνιος*, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐπινοήσαντος αὐτό, πολλάκις δὲ συγχέεται πρὸς τὸν βερνιέρον, μεθ' οὗ ἔχει τὴν αὐτὴν χρῆσιν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ὁποίου διαφέρει οὐσιωδῶς. Σ. Π.

Νουνεσάτιον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Θυάμιδος τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 251. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον.

νουνέχεια (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ νόυνεχοῦς, ἐχεφροσύνη, σύνεσις, φρόνησις.

νουνεχὴς (ὁ, ἡ), —*ἐς* (τό)· ὁ ἔχων νοῦν, σύνεσιν, συνετός, ἐχέφρων, φρόνιμος.—Ἐπίρρ. ***νουνεχῶς***.

Νούνιεθ, ***Καμπέθα ντὲ Βάκα*** (Nuñez Cabeza de Vaca), ***Ἀλβάρο***. Ἱσπανὸς ἐξερευνητὴς (1490—1564 ἢ κατ' ἄλλους 1507—1559). Ἀνῆκεν εἰς εὐγενῆ οἰκογένειαν τῆς Ἀνδαλουσίας καὶ ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ κατακτητοῦ τῶν Καναρίων νήσων Πέτρου ντὲ Βέρα. Τῷ 1527 εἶχε λάβει μέρος εἰς τὴν ἐξερευνητικὴν ἀποστολὴν τοῦ Παμφίλου Ναρβάεθ, ἥτις εἶχεν ἀποβιβασθῆ εἰς τὰ παράλια τῆς Φλωρίδος, πρὸς ἐξερεύνησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Β. Ἀμερικῆς. Τὰ πλοῖα ὅμως, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπέβαινον οἱ ἐξερευνηταί, παρασυρθέντα ὑπὸ τῶν ρευμάτων τοῦ Μισσισσιπῆ, ἐνανάγησαν εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ, ἐκ δὲ τῶν 300 ἀνδρῶν τῆς ἀποστολῆς διεσώθησαν μόνον τέσσαρες ὑπὸ τὸν Νούνιεθ, τῶν λοιπῶν πνιγέντων ἢ καταφαγωθέντων ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν. Ὁ Νούνιεθ κατώρθωσε νὰ σωθῇ χάρις εἰς τὰς ἰατρικὰς γνώσεις τὰς ὁποίας εἶχε καὶ διὰ τῶν ὁποίων κατέστη πολύτιμος εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς, οἵτινες ἐκράτησαν αὐτὸν αἰχμάλωτον ἐπὶ δέκα περίπου ἔτη, μετὰ τὴν πάροδον τῶν ὁποίων διεσώθη ὑπὸ ἄλλων Ἱσπανῶν ἐξερευνητῶν, οἵτινες τὸν συνήντησαν κατὰ τὰ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Β. Ἀμερικῆς ταξίδιά των. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς αἰχμαλωσίας του ὁ Νούνιεθ ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ ἐξερευνήσῃ τὰς πρὸς Δ. τοῦ Μισσισιπῆ χώρας μέχρι τοῦ Μεξικοῦ. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἱσπανίαν διωρίσθη διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας Λαπλάτα ἐν τῇ Ν. Ἀμερικῇ, ὅπου ναυαγήσας καὶ πάλιν, παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Παραγουάης, ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ ἐξερευνήσῃ καὶ τὴν χώραν ταύτην. Ἀναλαβὼν κατόπιν τὴν διοίκησιν τῆς Λαπλάτα, κατώρθωσε νὰ διοργανώσῃ ταύτην διοικητικῶς καὶ νὰ ἀναπτύξῃ μεγάλως τὴν γεωργίαν της. Συνεπείᾳ ὅμως ἐπαναστάσεως τῶν ἀποίκων καὶ καταγγελίας διὰ διαχειριστικὰς ἀνωμαλίας συνελήφθη καὶ ἀπεστάλη εἰς τὴν Ἱσπανίαν, ὅπου καταδικάσθη εἰς ὀκταετῆ ὑπερορίαν ἐν Ἀφρικῇ. Βραδύτερον ἔλαβε χάριν ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ διωρίσθη δικαστὴς τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου τῆς Σεβίλλης, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του. Συνέγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Ἀφήγησιν τῶν πρώτων περιπετειῶν καὶ ἐξερευνήσεών του» (1542), «Ἀφήγησιν τῶν ἐξερευνήσεών του εἰς τὴν Ν. Ἀμερικὴν» (1555) κλπ. Μ. Δ. Β.

— Νούνιεθ (Nuñez), ***Πέτρος-Ἰωάννης***. Ἱσπανὸς φιλόσοφος καὶ γραμματικὸς (1522—1602). Ἐσπούδασεν ἐν Βαλεντίᾳ καὶ Παρισίοις καὶ ἐγένετο κατόπιν καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βαλεντίας, τῆς Σαραγόσης καὶ τῆς Βαρκελώνης. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἀνανεωσάντων τὰς κλασσικὰς καὶ ἀριστοτελικὰς σπουδὰς ἐν Ἱσπανίᾳ, μεταφράσας καὶ σχολιάσας πλεῖστα ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλους καθὼς καὶ πολλοὺς ἄλλους κλασσικούς. Μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων ἔργων του εἶναι: «Institutiones Grammaticae linguae Graecae» (1590), «In Homerum et Aristotelem observationes», «Organum rhetoricum et oratorium», «Oratio de causis obscuritatis Aristoteleae et de illarum remediis» (1554) κτλ. Μ. Δ. Β.

—Νούνιεθ, ἢ ***Νούνιες*** (Nuñez ἢ Nuñej), ***Ραφαήλ***. Κολομβιανὸς πολιτικὸς (1825—1894). Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ πολιτικὰς ἐπιστήμας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν τῷ 1849, γενόμενος κατ' ἀρχὰς γραμματεὺς τῆς διοικήσεως τῆς γενετείρας του Καρθαγένης καὶ τῷ 1852 διευθυντὴς τοῦ ἐθνικοῦ κολλεγίου τῆς αὐτῆς πόλεως. Τῷ 1853 ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν πολιτικήν, ἐξελέγη διὰ πρώτην φορὰν βουλευτής, τῷ δὲ 1854 ἐγένετο ὑφυπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ κατόπιν τῶν Οἰκονομικῶν. Ἀπὸ τοῦ 1860 μέχρι τοῦ 1874 διετέλεσε γενικὸς πρόξενος τῆς Κολομβίας ἐν Λίβερπουλ, κατὰ τὸ διάστημα δὲ τοῦτο ἐξέδιδε καὶ τὸ περιοδικὸν «El Continental», ἐν τῷ ὁποίῳ ἐδημοσίευσε τὰς περιφήμους πολιτικὰς καὶ φιλολογικὰς πραγματείας του ὑπὸ τὸν τίτλον «Δοκίμια κοινωνικῆς κριτικῆς». Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν διωρίσθη καὶ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τῆς Βενεζουέλας πρεσβευτὴς εἰς Παρισίους καὶ Λονδῖνον, ἀλλὰ δὲν ἐδέχθη τὴν προσφερθεῖσαν εἰς αὐτὸν θέσιν, προτιμήσας νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος του. Ἐπίσης δὲν ἐδέχθη καὶ τὴν θέσιν τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Βολιβίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκλήθη κατόπιν λαϊκῆς ὑποδείξεως, οὔτε τὴν θέσιν τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας τοῦ Παναμᾶ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξελέγη τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1881. Τῷ 1879 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς δημοκρατίας τῆς Κολομβίας ἐπανειλημμένως τῷ 1882 καὶ τῷ 1884. Κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην περίοδον ἐπέτυχε νὰ καταστείλῃ ἐκραγεῖσαν ἐπανάστασιν, διὰ τῆς βοηθείας τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος, ὅπερ εἶχε καταλάβει τὴν ἀρχὴν μετὰ εἰκοσιπενταετῆ ἀπομάκρυνσιν ἀπ' αὐτῆς, τῷ δὲ 1883, ἀναστείλας τὸ Σύνταγμα, συνεκάλεσεν ἐθνοσυνέλευσιν, ἡ ὁποία προέβη εἰς ριζικὰς συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις, δι' ὧν ἡ Κολομβία ἀπὸ ὁμοσπονδιακῆς δημοκρατίας μετετράπη εἰς συγκεντρωτικήν, ἐκλειψάσης οὕτω τῆς αἰτίας τῶν τοπικῶν ἐπαναστάσεων. Τῷ 1892 ἐξελέγη ἐκ νέου πρόεδρος. Ὁ Νούνιεθ θεωρεῖται ἐκ τῶν σημαντικωτέρων μεταρρυθμιστῶν τῆς Κολομβίας, καίτοι πολλὰς τῶν μεταρρυθμίσεών του, κοινωνικὰς καὶ θρησκευτικάς, ἡ κοινὴ γνώμη ὑπεδέχθη μετὰ μεγάλης δυσμενείας. Ὁ Νούνιεθ ηὐνόησε ἐπίσης τὸ σχέδιον ἑνώσεως τῶν τριῶν δημοκρατιῶν Κολομβίας, Ἰσημερινοῦ καὶ Βενεζουέλας εἰς ἓν κράτος, ὡς ἦτο τοῦτο μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν Ἱσπανῶν, ἀλλ' ἀπέτυχε λόγῳ τῆς ἀντιδράσεως ἄλλων δημοκρατικῶν. Ὑπῆρξεν ὡσαύτως διακεκριμένος ποιητὴς καὶ δημοσιογράφος, ἱδρύσας πολλὰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ καὶ δημοσιεύσας δύο ποιητικὰς συλλογὰς τῷ 1886 καὶ τῷ 1893. Ἐδημοσίευσεν ἐπίσης ἔργα: «Ἡ πολιτικὴ μεταρρύθμισις ἐν Κολομβίᾳ» (1885), «Ἡ οἰκονομικὴ κρίσις» (1886) καὶ Μ. Δ. Β.

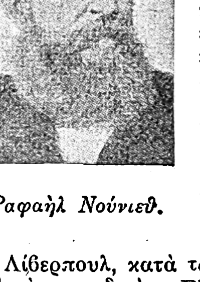

Ραφαὴλ Νούνιεθ.

— Νούνιεθ ντὲ Ἄρθε (Nuñez de Arce), ***Γάσπαρ***. Ἱσπανὸς ποιητὴς καὶ πολιτικὸς (1834 ἢ 1832—1903). Κατ' ἀρχὰς προωρίζετο διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον, ἀλλὰ ταχέως ἐγκατέλειψε τὰς θεολογικὰς σπουδάς, διὰ νὰ ἀφοσιωθῇ τελείως εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ εἰς τὴν πολιτικήν. Εἰς ἡλικίαν δεκαπέντε ἐτῶν ἔγραψε τὸ ἔμμετρον δρᾶμα «Ἔρως καὶ ὑπερηφάνεια», ὅπερ προεκάλεσεν ἐνθουσιώδεις κρίσεις ὑπὲρ αὐτοῦ. Κατόπιν ἤρχισε νὰ γράφῃ στίχους εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας καὶ βραδύτερον, εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν, ἀνεχώρησε πεζῇ ἀπὸ τὸ Τολέδον εἰς Μαδρίτην, ὅπου προσελήφθη εἰς τὴν σύνταξιν τῆς ἐφημερίδος «Ὁ Παρατηρητὴς» καὶ εἰσῆλθεν εἰς τοὺς φιλολογικοὺς κύκλους τῆς πρωτευούσης, διακριθεὶς διὰ τὴν ζωηρότητα καὶ τὴν προοδευτικότητα τῶν ἰδεῶν καὶ τὰ πατριωτικά του αἰσθήματα. Ἀναμιχθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ καὶ εἰς τὴν πολιτικήν, συνελήφθη τῷ 1854 διὰ τὰς προοδευτικάς του ἰδέας καὶ ἐφυλακίσθη ὡς ἐπαναστ

της. Μετὰ τὴν ἀποφυλάκισίν του ἐξηκολούθησε νὰ ἐργάζεται εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ νὰ συγγράφῃ ποιήματα καὶ διηγήματα, ἐκδώσας τοῦ 1857 τὰ οὑμοριστικὰ «Διηγήματα τοῦ ἄλλου κόσμου». Τῷ 1860 — 1861 παρηκολούθησε τὴν ἱσπανικὴν ἐκστρατείαν εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ διεκρίθη ὡς πολεμικὸς ἀνταποκριτής. Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἐκ τῆς Ἀφρικῆς διωρίσθη διοικητὴς τῆς Λογκρόνιο καὶ τῷ 1865 ἐξελέγη βουλευτής, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀντιδραστικῆς κυβερνήσεως Ναρβάεθ, συνελήφθη καὶ προεφυλακίσθη διὰ τὰς κατ' αὐτῆς ἐπιθέσεις του. Ἀποφυλακισθεὶς κατόπιν μετέβη εἰς Βαρκελώνην, ὅπου μετέσχε τῆς ἐπαναστατικῆς ὀργανώσεως τῆς Καταλωνίας, γενόμενος γραμματεὺς αὐτῆς καὶ ἀπὸ τῆς 30ῆς Σεπτεμβρίου μέχρι τῆς 16ης Ὀκτωβρίου 1868 διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας τῆς Βαρκελώνης. Κληθεὶς μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Μαδρίτην ὑπὸ τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως, συνέταξεν ἐκ μέρους αὐτῆς τὸ διάγγελμα τῆς 26ης Ὀκτωβρίου 1868, καθὼς καὶ πλεῖστα ἄλλα ἔγγραφα καὶ ὑπομνήματα τῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς βουλῆς, θεωρούμενος ὡς ὁ κυριώτερος ἐκπρόσωπος τῶν ἰδεῶν τοῦ καθεστῶτος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἀκολούθως κατέλαβε πλείστας δημοσίας, πολιτικὰς καὶ φιλολογικὰς ἀνωτέρας θέσεις, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ τοῦ συμβούλου τῆς ἐπικρατείας (1871—1874), ἡ τοῦ γενικοῦ γραμματέως τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου (1872), ἡ τοῦ μέλους τῆς Ἱσπανικῆς Ἀκαδημίας (1876), ἡ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἀποικιῶν (1883), ἡ τοῦ προέδρου τοῦ συμβουλίου ἐπικρατείας (1888), ἡ τοῦ διευθυντοῦ τῆς Τραπέζης τῶν Ὑποθηκῶν τῷ 1897 κλπ. Ἐν γένει ὁ Νούνιεθ διεκρίθη ὡς εἷς τῶν κυριωτέρων πολιτικῶν, ῥητόρων, δημοσιογράφων, οἰκονομολόγων καὶ διοικητικῶν ὑπαλλήλων τῆς νεωτέρας Ἱσπανίας, ἐπιδείξας μεγίστην ἱκανότητα καὶ σημειώσας μεγάλας ἐπιτυχίας περὶ τὴν διαχείρισιν τῶν κοινῶν. Ἀλλ' ἐκεῖ ὅπου διέπρεψεν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο εἶναι ἡ ποίησις, τῆς ὁποίας θεωρεῖται ὁ κυριώτερος ἐκπρόσωπος κατὰ τὴν ἐποχήν του ἐν Ἱσπανίᾳ.

Γάσπαρ Νούνιεθ ντὲ Ἄρθε.

Διεκρίθη ἰδίως ὡς λυρικὸς ποιητής, τὰ δὲ ἔργα του εἶναι λίαν ὀνομαστὰ διὰ τὸ ὕψος τῆς φαντασίας καὶ διὰ τὸν συμβολισμόν των, καίτοι ἐξασθενεῖ πως αὐτὰ ἡ ὑπερβολὴ τοῦ αἰσθήματος καὶ ἡ ῥητορικὴ διάθεσις. Τῷ 1872 ἐπαίχθη καὶ τὸ δραματικόν του ἔργον «Τὸ δεμάτι μὲ τὰ ξύλα», ὅπερ ἔσχε μεγίστην ἐπιτυχίαν. Συνέγραψε κατόπιν καί τινα ἄλλα θεατρικὰ ἔργα ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἄλλων καὶ τῷ 1875 ἐδημοσίευσε τὴν «Πολεμικὴν κραυγήν», συλλογὴν πατριωτικῶν ποιημάτων, διὰ τῆς ὁποίας ἐκαλοῦντο οἱ Ἱσπανοὶ νὰ ἐγκαταλείψουν τὸν ἐμφύλιον σπαραγμὸν καὶ νὰ σώσουν τὴν πατρίδα των ἀπὸ τῆς ἀναρχίας. Ἐκ τῶν ἄλλων ποιητικῶν του ἔργων τὰ κυριώτερα εἶναι: «Τὸ τελευταῖον παράπονον τοῦ λόρδου Βύρωνος» (1878), ὅπερ θεωρεῖται ὡς ἓν τῶν ὡραιοτέρων τῆς νεωτέρας ἱσπανικῆς ποιήσεως, «Τὸ εἰδύλλιον καὶ ἡ ἐλεγεία» (1878), «Τὸ σκοτεινὸν δάσος» (1879), «Ὁ ἴλιγγος» (1879), «Τὸ ὅραμα τοῦ φρὰ Μαρτὶν» (1884), «Ἡ ἁλιεία», «Ἡ Μαροῦλα» (1886), «Τραγουδάκια» (1895) καὶ «Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας» (1900). Μ. Δ. Β.

— **Νούνιεθ ντὲ Θαμόρα** (Nuñez de Zamora), ***Ἀντώνιος.*** Ἱσπανὸς ἀστρονόμος καὶ μαθηματικὸς τοῦ ΙΣΤ' καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ἐσπούδασε μαθηματικά, ἰατρικὴν καὶ φιλοσοφίαν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Σαλαμάγκας, ὅπου βραδύτερον ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς, τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς ἀστρολογίας. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν σοφοτέρων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς του, ὡς ἀποδεικνύει ἡ ἀστρονομικὴ ἀνάλυσίς του τοῦ κομήτου τοῦ 1603, καίτοι εἰς τὰ ἔργα του ἐνίοτε φαίνεται δίδων πίστιν εἰς τὰς ἀφελεστέρας καὶ γελοιωδεστέρας δοξασίας τῶν συγχρόνων του. Μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων ἔργων του εἶναι: «Προγνωστικὰ τῆς ἐκλείψεως τοῦ Ἡλίου, ἥτις ἔλαβε χώραν τὸ ἔτος 1600 κατὰ τὴν 10 Ἰουλίου καὶ τῆς Σελήνης τὴν 29 Ἰανουαρίου» 1600), «Τέσσαρα βιβλία περὶ κομητῶν» κτλ. Μ. Δ. Β.

— **Νούνιεθ ντὲ Μπαλμπόα** (Nuñez de Balboa), ***Βάσκο.*** Ἱσπανὸς στρατιωτικός, κατακτητὴς καὶ ἐξερευνηνής (1475—1517). Κατήγετο ἐξ εὐγενοῦς καὶ πλουσίας οἰκογενείας καὶ εἰσῆλθεν ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας εἰς τὸν ἱσπανικὸν στρατόν. Κατασπαταλήσας ὅμως τὴν πατρικήν του περιουσίαν εἰς τὴν Ἱσπανίαν, μετέβη εἰς τὴν Ἀμερικήν, ὅπου μετ' ὀλίγον ἀνέτρεψε τὸν προϊστάμενόν του Ἐνθίσο καὶ ὑπέβη ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἱσπανῶν τῆς ἀποικίας Χρυσῆς Καστίλλης ἢ Ντάριεν τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς. Χάρις εἰς τὸ τυχοδιωκτικόν του πνεῦμα καὶ εἰς τὴν μεγάλην σκληρότητά του κατώρθωσε νὰ ἐπιβληθῇ καὶ νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, πληροφορηθεὶς δὲ ὅτι πρὸς Δ. εὑρίσκετο ἕτερος ὠκεανός, τοῦ ὁποίου αἱ ἀκταὶ ἦσαν πλήρεις χρυσῆς ἄμμου, ἐξεστράτευσεν ἐπὶ κεφαλῆς μικροῦ σώματος καὶ ἀφοῦ κατέσφαξε πάντας τοὺς ἰθαγενεῖς, οἵτινες παρημπόδιζον τὴν προέλασίν του, ἔφθασεν εἰς ὄρος τι, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀνεκάλυψε τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔφθασεν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ, ὃν κατέλαβεν ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας, ἐξ ὀνόματος τοῦ ὁποίου ἐδήλωσεν ὅτι καταλαμβάνει ἐπίσης καὶ πάσας τὰς χώρας τὰς περιβρεχομένας ὑπὸ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ.

Βάσκο Νούνιεθ ντὲ Μπαλμπόα.

Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς τὸ Ντάριεν ἐπληροφορήθη ὅτι εἶχεν ἀντικατασταθῇ ὑπὸ τοῦ Πεντραρία Ντάβιλα, ὁ ὁποῖος, διὰ νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ, ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ θρυλικοῦ χρυσοῦ ναοῦ τοῦ Ντομπαῦμπα. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἡ εἴδησις τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ Μπαλμπόα ἔφθασεν εἰς τὴν Ἱσπανίαν, ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Καστίλλης ὠνόμασεν αὐτὸν διοικητὴν τῶν νέων ἀνακαλυφθεισῶν χωρῶν. Ὁ Πεντραρία Ντάβιλα ὅμως κατώρθωσε νὰ τὸν κρατῇ διαρκῶς ὑποχείριον. Ὁ Μπάλμποα βραδύτερον, κατορθώσας νὰ μεταφέρῃ ἱκανὰ πλοῖα τεμαχισμένα καὶ νὰ ἀνασυνδέσῃ ταῦτα εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν, προέβη εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ καὶ τῶν παρ' αὐτὸν περιοχῶν. Κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς Ντάριεν συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Πιζάρρο, κατὰ διαταγὴν τοῦ Πεντραρία Ντάβιλα, ὁ ὁποῖος, ζηλοτυπῶν διὰ τὰς ἐπιτυχίας του, τὸν κατηγόρησε διὰ φανταστικὰ ἐγκλήματα, καὶ διὰ συντόμου διαδικασίας τὸν κατεδίκασεν εἰς θάνατον καὶ τὸν ἀπεκεφάλισεν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν. Μ. Δ. Β.

— **Νούνιεθ ντὲ Τολέντο ὺ Γκουθμὰν** (Nuñez de Toledo y Guzmán), ***Φερδινάνδος.*** Ἱσπανὸς συγγραφεὺς καὶ πολυγράφος (1475;—1553). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσης εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ἀλκαλὰ καὶ τῆς Σαλαμάνκας καὶ κατέστη γνωστὸς καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τὰς μνημειώδεις ἐκδόσεις του τοῦ Σενέκα, τοῦ Πλινίου καὶ τοῦ Πομπωνίου Μέλα. Ἐπίσης εἶναι γνωστὸς ἐκ τῶν ἔργων του «Λαβύρινθος», ὅπερ περιέχει πλείστας γραμματικὰς παρατηρήσεις, καὶ ἀπὸ τὰς «Γλώσσας» του ἐπὶ πλείστων κλασσικῶν ἔργων. Μ. Δ. Β.

Νοϋνκίρχεν (Neunkirchen) *[Γεωγρ.].* Πρωσσικὴ πόλις εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Saar, κειμένη παρὰ τὸν ποταμὸν Blies, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Saarbrüchen-Sankt Wendel. Κάτ. 40.000. Ἔχει οἰκονομικὰς ἀρχάς, γυμνάσιον, ἐμπορικὴν σχολήν, πρακτικὸν λύκειον, ἐπαγγελματικὰς σχολάς, δύο ὀρφανοτροφεῖα, λοιμοκαθαρτήριον, ἐργοστάσια κατασκευῆς μηχανῶν, ὀρυχεῖα σιδήρου καὶ λιθάνθρακος, βιομηχανίαν ἐπίπλων, ὑποδημάτων, σάπωνος κτλ.

Νοϋνκίρχεν-ἀμ-Στάϊνφελντε (Neunkirchen am Steinfelde) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Κάτω Αὐστρίας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σβάρτσα, κόμβος τοῦ σιδηροδρόμου Βιέννης—Γκράτς. Κάτ. (1923) 11.547. Ἔχει ἐργοστάσια χημικῶν προϊόντων, ξυλουργεῖα, χαρτοποιεῖα, μεταλλουργεῖα, ὑφαντουργεῖα, ἀλευρομύλους κτλ. —π.

Νουνοῦ *[Μυθολ.]*· βλ. λ. *Νοῦν.*

νουνούφαρο (τὸ) *[Βοτ.]*· βλ. *νυμφαία.*

Νόϋντορφ (Neudorf) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Πολωνίας (βλ. λ. *Νόβα Βιὲς Σλόσκι*).

νούντσιος *[Ἐκκλησ. Δίκ.].* Οἱ *νούντσιοι,* ὡς καὶ οἱ ἰντερνούντσιοι εἶναι: *I)* Μονίμως διαπεπιστευμένοι ἀντιπρόσωποι τοῦ πάπα παρὰ ταῖς κυβερνήσεσι τῶν κρατῶν, ἐκπροσωποῦντες τὸν παπικὸν θρόνον κατὰ τὰς ὑπ' αὐτοῦ διδομένας ὁδηγίας, ἀσκοῦντες δ' ἅμα ἐκεῖ ἐποπτείαν ὡς πρὸς τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ γνωρίζοντες τὰ περὶ τούτων τῷ πάπᾳ, ὅστις δύναται νὰ ἀναθέτῃ εἰς αὐτοὺς καὶ ἄλλα καθήκοντα. *II)* Διακρίνονται α') τῶν ἀποστολικῶν ἀπεσταλμένων (delegati), καθ' ὅσον οὗτοι δὲν ἔχουσι διπλωματικὰ καθήκοντα, ὡς οἱ νούντσιοι καὶ οἱ ἰντερνούντσιοι, ἀλλ' ἀσκοῦσι μόνον ἐποπτείαν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐν τῇ χώρᾳ, ἐν ᾗ ἀπεστάλησαν ὑπὸ τοῦ πάπα, πρὸς ὃν ὀφείλουσι νὰ ἀναφέρωσι τὰ περὶ τούτων· β') τῶν legati a latere, ἤτοι τῶν ἐκτάκτως, ἕνεκα σπουδαίων ζητημάτων πεμπομένων καρδιναλίων, ὧν τὰ καθήκοντα ὁρίζει ἑκάστοτε ὁ πάπας· γ') τῶν legati nati, ἤτοι τῶν ἑκάστοτε ἀρχιερέων ὡρισμένων μητροπόλεων, οἷς τὸ τοῦ παπικοῦ ληγάτου ἀξίωμα παρέχει μόνον τιμητικά τινα δίκαια. Τοιοῦτοι ληγᾶτοί εἰσιν οἱ μητροπολῖται Κολωνίας, Ποσνανίας, Σαλισβούργου, Πράγας, ὡς καὶ κοσμικοί τινες ἡγεμόνες, ὡς ὁ ἄλλοτε βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας καὶ ὁ ἄλλοτε ἡγεμὼν τῆς Σικελίας. Ὁ ὅρος legati nati δὲν ἀπαντᾷ ἐν τῷ νῦν ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ ἰσχύοντι κώδικι τοῦ Κανονικοῦ δικαίου. *III)* Ἀπολαύουσιν ἰδιαζούσης προστασίας. Οὕτω: α') οἱ προσπαθοῦντες διὰ τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς νὰ παρεμποδίσωσι τὴν ἀποστολὴν ἐγγράφων τῶν νουντσίων ὡς καὶ τῶν ἰντερνουντσίων καὶ ἄλλων παπικῶν ἀπεσταλμένων, ὡς καὶ ἀμέσως ἢ καὶ ἐμμέσως νὰ παρακωλύσωσι τὴν δημοσίευσιν ἢ ἐκτέλεσιν τοιούτων ἐγγράφων, ὡς καὶ οἱ προσβάλλοντες ἢ ἐκφοβίζοντες τοὺς πρὸς οὓς ἀπευθύνονται τοιαῦτα ἔγγραφα ἢ καὶ ἄλλους, ὡς λ. χ. τοὺς κομιστὰς αὐτῶν, τιμωροῦνται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἀφορισμοῦ καὶ καὶ δὴ τῆς τῷ πάπᾳ reservata excommunicatio latae sententiae· β) οἱ ἔργῳ ὑβρίζοντες νούντσιον ἢ ἄλλον παπικὸν ἀπεσταλμένον τιμωροῦνται δι' ἀφορισμοῦ (excommunicatio latae sententiae apostolici sedis reservata) ἔτι δὲ διὰ τῆς αὐτοδικαίως ἐπερχομένης ποινῆς τῆς ἀτιμίας καὶ διὰ τῆς στερήσεως παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ ἀξιώματος καὶ παντὸς μετ' αὐτοῦ συνδεομένου περιουσιακοῦ δικαίου. *IV)* Ὀφείλουσιν ὡς καὶ οἱ λοιποὶ παπικοὶ ἀπεσταλμένοι νὰ μὴ παρεμβάλλωσι προσκόμματα εἰς τοὺς ἐπιχωρίους ἐπισκόπους ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς ἐπισκοπικῆς αὐτῶν δικαιοδοσίας. Ἡγοῦνται δὲ πάντων τῶν μὴ καρδιναλίου ἀξίωμα ἐχόντων ἐπισκόπων καὶ ἂν ἔτι μὴ ὦσιν αὐτοὶ ἐπίσκοποι, ἐπίσκοποι δ' ὄντες οἱ παπικοὶ ἀπεσταλμένοι δύνανται καὶ ἄνευ ἀδείας τοῦ ἐπιχωρίου ἐπισκόπου νὰ εὐλογῶσι τοὺς πιστοὺς ἐν παντὶ ναῷ, πλὴν τοῦ καθεδρικοῦ, καὶ νὰ τελῶσι τὰ ἀρχιερατικὰ (iura pontificalia). *V)* Παύουσιν ὄντες τοιοῦτοι διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ πάπα ἀνακλήσεως αὐτῶν καὶ διὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀποδοχῆς τῆς παραιτήσεως αὐτῶν, οὐχὶ ὅμως καὶ διὰ τῆς χηρείας τοῦ παπικοῦ θρόνου, ἂν μὴ τοῦτο ὡρίσθη ἐν τῷ παπικῷ τοῦ διορισμοῦ τοῦ ληγάτου γράμματι. Τῶν πρὸς ἐκτέλεσιν ὡρισμένης ἐντολῆς παπικῶν ἀπεσταλμένων τὸ ἀξίωμα ὡς τοιοῦτον ἀναιρεῖται, ὡς εἰκός, ἅμα τῇ ἐκτελέσει ταύτης. Κ. Μ. ΡΑΛΛΗΣ

Νουόλεν (Nuolen) *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς Ἑλβετίας ἐν τῷ καντονίῳ τοῦ Σβύτς, εἰς ἀπόστασιν 3 χλμ. ἀπὸ τὸ Λάχεν, ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς ὄχθης τῆς λίμνης τῆς Ζυρίχης. Ἔχει περὶ τοὺς 800 κατ. καὶ εἶναι ὀνομαστὴ λουτρόπολις, συχναζομένη ἰδίως κατὰ τὸ θέρος. Μ. Δ. Β.

Νουόνγκο (Nuongo) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Ἀγγλικῆς ἀποικίας τῆς Χρυσῆς Ἀκτῆς ἐν τῇ Δυτικῇ Ἀφρικῇ. Κάτ. 2.000. Μ. Δ. Β.

Νουόρο (Nuoro) *[Γεωγρ.].* —1) Νομὸς τῆς Ἰταλίας ἐν τῇ νήσῳ Σαρδηνίᾳ, περιλαμβάνων τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς νήσου. Ἔχει ἐμβαδὸν 7.327 τ. χλμ. καὶ 199.028 κατ. Ἔχει ἔδαφος ὀρεινὸν καὶ εἶναι ὁ μᾶλλον ἀραιοκατῳκημένος νομὸς τῆς Ἰταλίας. —2) Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν Σαρδηνίᾳ, πρωτεύουσα ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. 7.770. Ἔχει ἐργοστάσια μαλλίνων ὑφασμάτων, μεταλλικὰς πηγάς, ὀρυχεῖα μαρμάρου καὶ μεταλλεῖα σιδήρου καὶ μολύβδου. Παρ' αὐτὴν εὑρέθησαν προϊστορικαὶ οἰκήσεις. Μ. Δ. Β.

Νόϋ-Οῦλμ (Neu-Ulm) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Γερμανίας (βλ. λ. *Νέα Οὖλμ*).

Νουουμὰν ***πασᾶς, Κιοπρουλῆ—.*** Μέγας βεζύρης τῆς Τουρκίας (βλ.λ. *Κιοπρουλῆ* Νουουμὰν πασᾶς).

Νοῦπε, καὶ ***Νῦφε*** *[Γεωγρ.].* Μέγα ἰθαγενὲς κράτος τοῦ κεντρικοῦ Σουδὰν κατὰ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Νίγηρος καὶ Μπινουέ. Ἔχει ἔκτασιν 15.000 τ. χλμ. καὶ 650.000 κατοίκους Μωαμεθανούς, κλάδον τῆς σουδανικῆς ὁμοφυλίας. Ὁρίζεται ἀπὸ Β. ὑπὸ τοῦ Μπούσσα, Ὑαουρὶ καὶ Γκάντο, ἀπὸ Ν. ὑπὸ τοῦ Ὑορουμπά, ἀπὸ Α. ὑπὸ τοῦ Μποργκοὺ καὶ ἀπὸ Δ. ὑπὸ τοῦ Σοκοτό. Ἀρχικῶς ἦτο ὑποτελὲς εἰς τὸ Σοκοτό, τῷ δὲ 1897 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ προσηρτήθη εἰς τὴν Νιγηρίαν, μὲ τὴν ὁποίαν μόλις ἀπὸ τοῦ 1901 ἀφωμοιώθη, ὅτε ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ θρόνου φιλοβρεττανὸς ἐμίρης. Τὸ ἔδαφος εἶναι δασῶδες καὶ εὐφορώτατον, καλυπτόμενον ἐξ ἐκτεταμένων βαμβακοφυτειῶν καὶ ὀρυζώνων, οἱ δὲ κάτοικοι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν γεωργίαν, τὸ κυνήγιον καὶ τὴν οἰκιακὴν βιοτεχνίαν ὡραιοτάτων ὑαλίνων καὶ μεταλλίνων κομψοτεχνημάτων. Κύριαι πόλεις αἱ *Μπίντα,* 25 χλμ. ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Νίγηρος, πρωτεύουσα τοῦ κράτους, *Ράμπα, Ἰλορίν, Λοκόντια* κ. ἄ. Τὴν χώραν διασχίζουν οἱ σιδηρόδρομοι Λάγκος—Μίννα καὶ Μπάρο—Μίννα. Π. Ν. Π.

Νοῦρα *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Πόλις τῆς ΒΔ. παραλίας τῆς Σαρδηνίας, κειμένη πρὸς Ν. τοῦ Γορδι-

Digitized by Google

τανοῦ ἄκρου (νῦν Cap del Falcone). Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει ἡ νῦν Porto Ferro. Α. Θ. Σ.

—**Νοῦρα** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Β. Ἰταλίας ἐν Λιγουρίᾳ, ἐκβάλλων εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Πάδου, ὀλίγα χιλιόμετρα πρὸ τῆς Πλακεντίας. Καὶ σήμερον καλεῖται *Νοῦρα*. Α. Θ. Σ.

νουράγης (nuraga, nuragh, nurago καὶ σαρδηνιστὶ su nuraghe). Ὄνομα προϊστορικῶν λιθίνων πύργων ἐν Σαρδηνίᾳ. Ἔχουν σχῆμα κολοβοῦ κώνου καὶ εἶναι κατεσκευασμένοι ἀπὸ μεγάλους λίθους ἄνευ συνδετικῆς ὕλης. Ἀπαντῶνται καθ' ὁμάδας καὶ ὁμοιάζουν πρὸς τοὺς *ταλαϊότας* τῶν Βαλεαρίδων νήσων, πρὸς τοὺς *ντοὺνς* τῆς Σκωτίας, τοὺς *κλότσαρς* τῆς Ἰρλανδίας καὶ τοὺς *χαγιάρ-κὶμ* τῆς Μάλτας. Ἡ θύρα των εἶνε χαμηλή, εἰς τρόπον ὥστε δὲν δύναταί τις νὰ εἰσέλθῃ χωρὶς νὰ κύψῃ. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὑπάρχουν δύο τοῖχοι, οἱ ὁποῖοι ὑποβαστάζουν τοὺς λίθους τῆς στέγης. Οἱ τοῖχοι οὗτοι σχηματίζουν μικρὸν διάδρομον, δεξιὰ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἐσωτερικὸν δωμάτιον, μὲ θολωτὴν ὀροφήν, κυκλικὸν ἢ σχήματος ἐλλείψεως, ὕψους 6 ἢ 7 μ. Εἰς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ διαδρόμου ὑπάρχει ἕτερον δωμάτιον μικρότερον. Νουράγαι τινὲς ἔχουν καὶ ἄνω πάτωμα, εἰς τὸ ὁποῖον ὁδηγεῖ λιθίνη κλῖμαξ, κατεσκευασμένη ἐντὸς τοῦ τοίχου, ἢ ἐπικλινὴς ἄνοδος ἐκ χώματος. Τὸ ἄνω τοῦτο πάτωμα συνήθως ἔχει τὴν αὐτὴν διαρρύθμισιν πρὸς τὸ κάτω. Ὑπάρχουν καὶ νουράγαι ἀποτελούμενοι ἀπὸ ἕνα κεντρικὸν τοιοῦτον καὶ ἀπὸ ἄλλους μεγαλυτέρους πέριξ τοῦ πρώτου. Τοιοῦτοι νουράγαι ὑπάρχουν περὶ τοὺς 6000 καὶ εὑρίσκονται κυρίως ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων, εἰς ἐπίκαιρα σημεῖα τῶν κλιτύων τῶν ὀρέων καὶ σπανίως εἰς τὰς πεδιάδας. Γενικῶς εὑρίσκονται εἰς ἀπόστασιν λίαν ἀπομεμακρυσμένην ἀπὸ τὰς ἀκτάς. Ἀνήκουν εἰς τὴν νεολιθικὴν ἐποχὴν καὶ ἐχρησιμοποιοῦντο μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν ρωμαϊκῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων. Σχετικῶς πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτῶν τινὲς φρονοῦν ὅτι ἐχρησίμευον ὡς νεκρικὰ μνημεῖα, ἐνῷ ἄλλοι φρονοῦν ὅτι ἐχρησίμευον ὡς πύργοι ἐπαγρυπνήσεως, ὡς καταφύγια καὶ φρούρια κατὰ τῶν ἀπὸ θαλάσσης ἐπιδρομῶν ἢ ὡς θρησκευτικὰ μνημεῖα ἢ κατοικίαι. Ἡ ὁμοιότης αὐτῶν πρὸς ἀνάλογα κατασκευάσματα τῶν Φοινίκων, τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἐτρούσκων ἐνισχύει τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ταῦτα κατεσκευάσθησαν εἰς ἐποχὴν σύγχρονον πρὸς τοὺς ἀνωτέρω λαούς. Μ. Δ. Β.

Νουρεντὶν *Ἀλῆς, Μαλὲκ-ἐλ-Ἀφντάλ* (=ὁ ἔξοχος πρίγκιψ). Ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου Σαλαχεντὶν Ἐγιουμπὴ (1170—1224). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του (1193) καὶ τοὺς ἐπακολουθήσαντας πολέμους διὰ τὴν διανομὴν τοῦ κράτους ἀπώλεσε τὰ εἰς αὐτὸν ἐπιδικασθέντα ἐδάφη, ἤτοι τὴν Δαμασκόν, τὴν νότιον Συρίαν καὶ τὴν Παλαιστίνην, ἅτινα ἐσφετερίσθη ὁ ἀδελφός του Ἐλ-Ἀζὶζ-Ὀθμάν, σουλτᾶνος τῆς Αἰγύπτου, καὶ ὁ θεῖός του Σεϊφεντὶν Ἀμποὺ Μπὲκρ (1196). Ματαίως ἐπικαλεσθεὶς τὴν βοήθειαν τοῦ χαλίφου Νασσὶρ, περιωρίσθη εἰς τὴν ἡγεμονίαν τοῦ ἀνεψιοῦ του Μαλὲκ-ἐλ-Μανσούρ, διαδόχου τοῦ Ὀθμάν. Ἐπεχείρησεν ἀργότερον τὴν κατάκτησιν τῆς Συρίας, ἀλλ' ἀποτυχὼν εἰς τὰς προσπαθείας του ἐξεδιώχθη καὶ ἐκ τῆς Αἰγύπτου καὶ ἀπέθανεν εἰς Σαμόσατα ἄνευ κληρονόμων. Π. Ν. Π.

—**Νουρεντὶν *Ἀλῆς, Μαλὲκ-ἐλ-Μανσούρ***. Δεύτερος υἱὸς τοῦ Τατάρου σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου Ἰμπέκ, γεννηθεὶς τῷ 1242. Διεδέχθη τὸν δολοφονηθέντα πατέρα του τῷ 1257, ἀλλὰ μόλις ἐπληροφορήθη τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Μογγόλων εἰς Βαγδάτην κατέλιπε τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν στρατηγόν του ἐμίρην Κοτοὺζ (1259). Ἔκτοτε ἐξηφανίσθη. Π.Ν.Π.

—**Νουρεντὶν *βέης***. Αἰγύπτιος στρατηγός, ἀποσταλεὶς εἰς Κρήτην τῷ 1830, ἵνα καταλάβῃ αὐτήν, συμφώνως πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῶν Δυνάμεων, ἐν ὀνόματι τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου Μεχμὲτ-Ἀλῆ. Ἀποβιβασθεὶς εἰς Χανιὰ ἐπεδίωξε κατὰ πρῶτον νὰ καταπραΰνῃ τοὺς Κρῆτας καὶ πρὸς τοῦτο ἀπέλυσεν ἅπαντας τοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς κρατουμένους αἰχμαλώτους. Κατόπιν, προελάσας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου ἄνευ τινὸς ἀντιστάσεως, ἐνῷ διὰ τοῦ στόλου εἶχεν ἤδη ἀποκλείσει αὐτὴν ἀπὸ θαλάσσης, κατέλαβεν εἰρηνικῶς ὁλόκληρον τὴν Κρήτην, ἐπιβάλλων παντοῦ τὴν τάξιν καὶ περιστέλλων μετὰ παραδειγματικῆς ἀμεροληψίας καὶ αὐστηρότητος τὰς ἀγρίας διαθέσεις τῶν ἐντοπίων Τούρκων. Μετὰ τὴν ὁριστικὴν εἰρήνευσιν τῆς νήσου ἀνεκλήθη εἰς Αἴγυπτον. Ν. ΚΛΣ

—**Νουρεντὶν *Μαχμούτ, Ἔλ-Μελὶκ-ἐλ-Ἀντὶλ*** (ἐπονομαζόμενος καὶ μάρτυς: *ἐλ-Σαχίντ*). Ἡγεμὼν τῆς Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτου, υἱὸς τοῦ ἀταβέκου Ἰμὰντ ἐντὶν Ζενγκὶ (1116—1174), ὃν διεδέχθη εἰς τὰς ἐν Συρίᾳ κτήσεις του τῷ 1145. Ἐγκατασταθεὶς εἰς Χαλέπιον ἐκυρίευσε τὴν Ἔδεσσαν, κατεχομένην ὑπὸ τῶν Φράγκων, τὸ γεγονὸς δὲ τοῦτο ἐγένετο ἀφορμὴ τῆς Β' Σταυροφορίας. Βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Σεϊφαντὶν Γαζῆ, ἐπέτυχε νὰ καταλάβῃ πλείστας ὀχυρὰς πόλεις τοῦ πριγκιπάτου τῆς Ἀντιοχείας καὶ νὰ φονεύσῃ τὸν πρίγκιπα Ραϋμόνδον (1149) εἰς τὴν μάχην τῆς Ἀπαμείας. Τῷ 1156 ἀπέσπασε τὴν Δαμασκὸν ἀπὸ τοῦ ἐμίρου Μοτζὶρ-ἐντίν. Ἡττηθεὶς τῷ 1159 ὑπὸ Βαλδουΐνου τοῦ Γ', βασιλέως τῆς Ἱερουσαλήμ, παρὰ τὴν Γενησαρέτ, ἀνέλαβε τάχιστα, ἀπώθησε τὸν αὐτοκράτορα Μανουὴλ Κομνηνὸν ἐκ Χαλεπίου καὶ ἐπεξετάθη εἰς βάρος τῶν Σελτζουκιδῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐλεύθερος πλέον, ἐπέτυχε μετ' οὐ πολὺ τὴν συντριβὴν τῶν Φατιμιδῶν τῆς Αἰγύπτου καὶ τὴν ἀνακήρυξίν του ὡς σουλτάνου αὐτῆς. Ἀπέθανεν ἐνῷ ἐσχεδίαζεν ἐκστρατείαν κατὰ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ στασιάσαντος τοποτηρητοῦ τοῦ Σαλαδίνου. Π. Ν. Π.

— **Νουρεντὶν *πασᾶς***. Τοῦρκος στρατηγὸς τῆς στρατιᾶς τοῦ Μουσταφᾶ Κεμὰλ πασᾶ (1921—1922). Ἦτο στρατιωτικὸς διοικητὴς Σμύρνης, ὅτε ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς κατέλαβε τὴν πόλιν, τὸν Μάϊον τοῦ 1919. Ἀναχωρήσας τότε ἐπανῆλθεν εἰς αὐτὴν μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, τὸν Αὔγουστον τοῦ 1922. Ν. Μ.

νουρία (ἡ) (Nuria) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων τελεοστέων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυσοστόμων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κυπρινιδῶν*, περιλαμβάνον ἰχθῦς τινας ἰθαγενεῖς τῶν γλυκέων ὑδάτων τῶν Ἰνδιῶν. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ *νουρία ἡ ἰριδίζουσα* (Nuria iridea), ἥτις ἔχει σῶμα ἐπίμηκες, λεπτὸν καὶ πεπιεσμένον ἐκ τῶν πλαγίων, κεφαλὴν λεπτήν, ραχιαῖον πτερύγιον βραχὺ καὶ ὑψηλὸν καὶ οὐραῖον ἀρκετὰ ἐπίμηκες καὶ βαθέως διχιδές. Ὁ χρωματισμός του εἶναι κίτρινος μὲ κυανᾶς, ἐρυθρὰς καὶ πυρρὰς ἀποχρώσεις. Δ. Ν. Π.

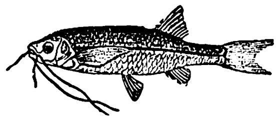

Νουρία ἡ ἰριδίζουσα.

Νοὺρ Μπανοῦ. Σύζυγος τοῦ σουλτάνου τῆς Τουρκίας Σελὶμ τοῦ Β' (1566—1574) καὶ μήτηρ τοῦ σουλτάνου Μουρὰτ τοῦ Γ'. Ἔκτισε τὸ ἐν Σκούταρι (Χρυσουπόλει) τῆς Κωνσταντινουπόλεως τζαμίον τῆς Βαλιντέ. Ν. Μ.

Νουρντ— (Nord—). Τὰ ἀπὸ τούτου, ἰδίως νορβηγικά, βλ. εἰς *Νορντ—*.

Νοϋρόντε (Neurode) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Κάτω Σιλεσίᾳ, ἀνήκουσα εἰς τὴν διοικητικὴν περιοχὴν τοῦ Μπρεσλάου. Ἔχει ὀρυχεῖα λιθάνθρακος, ὑφαντουργεῖα καὶ ἄλλας μικρὰς βιομηχανίας. Κάτ. 8.500. Γ. Θ. Κ.

Νουρούζ, ἡ ***Νωρούζ*** (περσ.=νέα ἡμέρα). Μία τῶν μεγάλων περσικῶν ἑορτῶν, τελουμένη τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ περσικοῦ ἔτους, καθ' ἣν ὁ ἥλιος διέρχεται τὸν ἀστερισμὸν τοῦ Κριοῦ, ἤτοι κατὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν. Ἡ ἑορτὴ αὕτη εἶναι παλαιά, ἐτελεῖτο δὲ τὴν 21 Μαρτίου. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐγίνοντο ἐπισκέψεις καὶ ἐδίδοντο δῶρα, ὁ σάχης ἐδέχετο τὸ πλῆθος εἰς δημοσίαν ἀκρόασιν καὶ διένεμεν εἰς τοὺς παρευρισκομένους μικρὰ νομίσματα. Γ. Ι. Β.

Νόϋρουπιν (Neuruppin) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Βρανδεμβούργῳ καὶ εἰς τὴν διοικητικὴν περιοχὴν τοῦ Πότσδαμ. Κάτ. 18.200. Παράγει μηχανάς, πυροσβεστικὰ μηχανήματα, ποῦρα καὶ διεξάγει σημαντικὸν ἐμπόριον ἵππων. Γ. Θ. Κ.

Νουρρὶ (Nourrit), ***Ἀδόλφος***. Διάσημος Γάλλος ὀξύφωνος (1802 — 1839), υἱὸς τοῦ ἑπομένου. Ἐπεβλήθη εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης του ἐμφανίσεως ἀπὸ σκηνῆς χάρις εἰς τὴν ὑπέροχον φωνήν του. Ἀπέβη ὁ ἐκλεκτὸς ἀοιδός, ὁ προτιμώμενος ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους τῶν συνθετῶν, οἵτινες εἰς αὐτὸν ἐνεπιστεύθησαν τὴν δημιουργίαν σημαντικωτάτων ρόλων, ὡς π. χ. τὸν τοῦ Ροβέρτου ἐν τῷ «Ροβέρτῳ Διαβόλῳ» ὁ Μάγερμπεερ, τὸν τοῦ Μασσανιέλλο ἐν τῇ «Βωβῇ τοῦ Πόρτιτσι» ὁ Ὠμπέρ, τὸν τοῦ Ἀριόλδου ἐν τῷ «Γουλιέλμῳ Τέλλῳ» ὁ Ροσσίνι, τὸν τοῦ Ἐλεάζαρ ἐν τῇ «Ἑβραίᾳ» ὁ Ἀλεβὺ κλπ. Τῷ 1837 ἀπεσύρθη τοῦ μελοδράματος τῶν Παρισίων, λόγῳ τῆς προσλήψεως τοῦ Ντυπρέ. Οἱ ἐκτὸς τῆς Γαλλίας θρίαμβοί του δὲν κατίσχυσαν τῆς μελαγχολίας του· οὕτω μετὰ παράστασιν τινα τῆς «Νόρμας» ἐν Νεαπόλει ηὐτοκτόνησε ριφθεὶς ἐκ τοῦ παραθύρου. Ὁ Νουρρὶ διετέλεσεν ἐπίσης καθηγητὴς τοῦ ᾄσματος ἐν τῷ ᾠδείῳ τῶν Παρισίων καὶ διεκρίθη ὡς συνθέτης διὰ τῶν περιφήμων μπαλλέτων: «Ἡ συλφίς», «Ἡ καταιγίς», «Ὁ χωλὸς διάβολος» κ. ἄ. Ὁ ἀδελφός του, *Αὔγουστος* (1808—1853), ὑπῆρξεν ἐπίσης διακεκριμένος ὀξύφωνος καὶ διευθυντὴς θεάτρου ἐν Χάγῃ, Ἀμστελλοδάμῳ καὶ Βρυξέλλαις. Γ. Σ.

—**Νουρρὶ** (Nourrit), ***Λουδοβῖκος***. Διακεκριμένος Γάλλος ἀοιδὸς (1780—1831). Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον εἰς τὸ μελόδραμα τῶν Παρισίων τῷ 1802. Τῷ 1812 ἐγένετο πρῶτος ὑψίφωνος αὐτοῦ, τῷ δὲ 1826 ἀπεχώρησε τῆς σκηνῆς. Π. Ν. Π.

Νοὺρς *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἀφρικῆς, ἤδη καλούμενος *Κουνένε* (βλ. λ.).

Νουρσία (Nursia) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Σαβίνων, κειμένη ἐν τῇ ἄνω κοιλάδι τοῦ ποταμοῦ Νὰρ (νῦν Νέρα) καὶ ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Φισκέλλου ὄρους. Τὸ κλίμα της ἦτο ψυχρότατον, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Βιργιλίου ὀνομασία αὐτῆς frigida Nursia. Κατὰ τὸν δεύτερον Καρχηδονιακὸν πόλεμον (218—201 π.Χ.) προσέφερεν ἐθελοντὰς εἰς τὸν Σκιπίωνα. Ἀργότερον ὅμως ἐτιμωρήθη ὑπὸ τοῦ Ὀκταβιανοῦ, ὡς κηρυχθεῖσα ὑπὲρ τοῦ Ἀντωνίου. Ὑπῆρξε πατρὶς τοῦ Σερτωρίου καὶ τῆς Βεσπασίας Πόλλα, μητρὸς τοῦ Βεσπασιανοῦ. Σήμερον καλεῖται Norcia, ὅπου σῴζονται τὰ ἐρείπια αὐτῆς. Α.Θ.Σ.

Νόϋς (Neuss) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Ρήνου, κειμένη πλησίον τοῦ Ρήνου, παρὰ τὴν διώρυγα τοῦ Erft, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κολωνίας—Krefeld. Κάτ. (192.) 45.000. Ἔχει ἐκκλησίαν τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, δύο φρενοκομεῖα, ὀρφανοτροφεῖον, θέατρα, στάδιον. Ἔχει βιομηχανίαν μηχανῶν, ἀσφάλτου, ὀρυκτελαίων, μετάλλων, ξυλείας, χημικὴν βιομηχανίαν, ὡς καὶ ναυπηγεῖα καὶ μύλους. Διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν, ξυλείας καὶ κτηνῶν. Γ. Θ. Κ.

Νόϋς (Noyes), ***Ἀλφρέδος***. Ἄγγλος ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1880 ἐν Staffordshire. Ἐδημοσίευσε: «The Loom of Years» (1902), «Collected Poems» (1910, 1920 καὶ 1927), «Forty Singing Seamen» (1907) καὶ «Drake» (1908). Ἀπὸ τοῦ 1914 μέχρι τοῦ 1923 διετέλεσε καθηγητὴς τῆς νεωτέρας ἀγγλικῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Princeton. Διετέλεσεν ἐπίσης συνεργάτης τῶν περιοδικῶν «Blackwood's Magazine», »Cornhill» κλπ. καὶ ἐξέδωκε πρὸς τούτοις τὰ ἑξῆς: «The Wine Press» (1914), «A Salute from the Fleet» (1915), «Rada» (1915), «Walking Shadows» (1917), «The Elfin Artist» (1920», «The Watchers of the Sky» (1912), «The Hidden Player» (1912), «Aspects of Modern Poetry» (1924), «The Fook of Earth» (1925) καὶ τὸ δρᾶμα «Robin Hood» (1927). Γ. Ε. Κ.

νοῦς (ὁ), γεν. *νοῦ*, δοτ, *νῷ* (ὁ πληθ. καθόλου ἀποφευκτέος· οἱ τύποι *νόες, νόων, νόας* εἶναι μεταγενέστεροι ἀντὶ τῶν δοκίμων *νοῖ, νῶν, νοῦς*)· ἡ ἱκανότης τοῦ νοεῖν, τοῦ διανοεῖσθαι, διάνοια: «ἔχει νοῦν», «δὲν ἔχει οὔτε τὸν κοινὸν νοῦν», «νοῦς γόνιμος, — ζητητικός»· || καθόλου, σκέψις, προσήλωσις, προσοχή: «ποῦ ἔχεις τὸ νοῦ σου;», «ἔχει τὸ νοῦ του 'ς τὰ παιγνίδια», «αὐτὴ ἡ δουλειὰ θέλει νοῦ καὶ κόντρα νοῦ» φρ. «νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει»· || φρ. «κοντὰ 'ς τὸ νοῦ» ἢ «κοντὰ 'ς τὸ νοῦ κι' ἡ γνώση» ἐπὶ αὐτονοήτου πράγματος ἢ προφανοῦς συμπεράσματος· || «μὲ τὸ νοῦ βρίσκουν τὸ θεὸ» ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ζητῶμεν πάντοτε κατ' αἴσθησιν μαρτύρια· || παροιμ. «λέξεων μὲν ποταμός, νοῦ δὲ σταλαγμός» (*Στοβ.* Ἀνθολ. 36, 20)· || λογοπαίγνιον «Ἰσοκράτης ὁ ρήτωρ, συνισταμένου αὐτῷ παιδίου καὶ ἐρωτῶντος τοῦ συνιστάντος τίνος αὐτῷ δεῖ, εἶπε πινακιδίου καινοῦ καὶ γραφιδίου *καινοῦ*», νοουμένου τοῦ καινοῦ καὶ κατὰ διάστασιν *καὶ νοῦ*· || σκέψις, φαντασία, φόβος, προσδοκία: «ὁ νοῦς του πάει πάντα 'ς τὸ κακό», παροιμ. «Θέ μου, μὴ δώσῃς τοῦ παιδιοῦ ὅ,τι βάζει ὁ νοῦς τῆς μάννας»· || φρ. «οὐδενὶ ξὺν νῷ» ἀλόγως, «ἔχω ἐν νῷ» ἢ «ἔχω κατὰ νοῦν» διανοοῦμαι, σκέπτομαι, ἄλλως *βουλεύομαι*· || ᾆσμ. «πίσκοπε τοῦ Δαμαλᾶ | δίχως νοῦ, δίχως μυαλά· | τὰ μικρὰ δὲν ἤθελες, τὰ μεγάλα γύρευες....»· || φρ. «λέγω μὲ τὸ νοῦ μου» λέγω κατ' ἐμαυτόν, φαντάζομαι, ὑποθέτω: «εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου πῶς θά 'ρθῃ μὲ τὴν ὥρα του», «πὲς μὲ τὸ νοῦ σου πόσα χρήματα ἔχω»· || μετωνυμ. ὁ ἔχων νοῦν: «ὁ Πλάτων ἦτο μέγας νοῦς» ἄλλως «—μεγάλη διάνοια», «ἐπιστημονικὸς—, ἐμπειρικὸς νοῦς», «κοινὸς νοῦς» συνήθης διανοητικὴ ἱκανότης· || «νοῦς κυβερνήτης» ὁ ρυθμίζων τὰς ψυχικὰς ἐκδηλώσεις: «ὅταν λείπῃ ὁ κυβερνήτης νοῦς, ἡ γλῶσσα παραληρεῖ».

— *[Φιλοσ.] Νοῦς* ἐν γενικωτέρᾳ σημασίᾳ καλεῖται ἡ πνευματικὴ ζωὴ ἐν τῷ συνόλῳ της, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ὕλην, τὸ σῶμα, τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον, εἰδικώτερον δὲ ἡ ψυχικὴ δύναμις, ἥτις ἐκτελεῖ τὰς καθαρὰς διανοητικὰς λειτουργίας, τὴν σκέψιν, τὴν κρίσιν, τὸν συλλογισμόν, τὴν σύγκρισιν, σχηματίζουσα πρῶτον ἐννοίας, ὁ ὑποκειμενικὸς λόγος ἢ ἡ λογικὴ συνείδησις. Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν ὁ νοῦς εἶναι ἀπρόσωπος κοσμογικὴ ἀρχὴ καὶ συγχρόνως δύναμις, δι' ὃ περιέχει καὶ τὸ βουλητικὸν στοιχεῖον καὶ ἐν γένει πᾶσαν ψυχικὴν ζωήν. Διὰ τὸν Ἀναξαγόραν εἶναι ἡ δύναμις, ἥτις εἰσεχώρησεν εἰς τὸ ἀρχικὸν χάος τῶν ἀναμίκτων στοιχείων καὶ διεκόσμησεν αὐτά, ἤτοι ἐδημιούργησε τὴν τάξιν τοῦ σύμπαντος, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν θὰ ὑπῆρχε κόσμος ὑποκείμενος εἰς οἱονδήποτε νόμον καὶ νοητὸς καθ' οἱονδήποτε τρόπον διὰ τὸν ἄνθρωπον. Εἶναι ἑπομένως ἡ ἀρχὴ τοῦ ὄντος. Δὲν εἴμεθα βέβαιοι ἂν τὴν ἐπέμβασιν τοῦ νοῦ ἐθεώρει ὁ Ἀναξαγόρας γενομένην εἰς χρονικὴν στιγμὴν ἢ ἂν τὴν ἐλάμβανεν ὡς κατ' αἰῶνα λειτουργίαν, οὔτε ἂν τὸν ἀντελαμβάνετο ὡς λεπτοτάτην ἀόρατον ὕλην, διήκουσαν διὰ τοῦ παντὸς ὁμοιομερῆ καὶ τῆς αὐτῆς ποιότητος παντοῦ. Ἀντιθέτως πρὸς τοὺς ὑλοζωϊστὰς Ἴωνας φιλοσόφους, οἵτινες θεωροῦν τὴν πνευματικὴν δύναμιν ὡς

τηγόρημα τῆς ὕλης, οἱ πνευματοκράται (spiritualistes) φιλόσοφοι, ὡς ὁ Ἡράκλειτος καὶ ὁ Ἀναξαγόρας, τὸν ὑψώνουν εἴτε ἔξω τοῦ κόσμου ὡς ὑπερτάτην ἀρχήν, λόγον, εἴτε τὸν θεωροῦν ὡς τὸ μόνον πραγματικῶς ὑπάρχον, ὡς οἱ Ἐλεᾶται, ἐνῷ πάντα τὰ φαινόμενα, ἡ κίνησις καὶ ἡ μεταβολὴ εἶναι ἀπατηλὴ ἐπιφάνεια. Εἰς τὸν ὑπερφυσικὸν αὐτὸν μονισμὸν ἀντιτάσσουν οἱ ἀτομικοὶ τὸν μηχανικὸν ἄκρατον ἐπίσης μονισμόν των, καθ' ὃν αἱ πνευματικαὶ ἐνέργειαι εἶναι προϊὸν καὶ ἀπόρροια τῶν ἀτόμων καὶ τῶν μεταξύ των κινήσεων. Ὁ Πλάτων ἐπανέρχεται εἰς τὸν δυϊσμόν. Ὁ νοῦς εἶναι τὸ «λογιστικόν», ἡ ἀνωτάτη πλευρὰ τῆς ψυχικῆς ἐνεργείας τοῦ ἀνθρώπου, ἡ δύναμις, ἥτις θεωρεῖ τὰς ἰδέας, ἡ κατευθύνουσα τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς βουλήσεις, καθ' αὑτὸ ἀθάνατος καὶ προωρισμένη ν' ἀπορροφήσῃ οὕτως εἰπεῖν εἰς τὴν τελείαν μετὰ θάνατον ζωὴν τὰ ἄλλα μέρη τῆς ψυχῆς. Ὁ Ἀριστοτέλης περιορίζει κατ' ἀρχὰς τὴν ἐξέτασιν εἰς τὸ ψυχολογικὸν ζήτημα, τὴν θεωρεῖ ἀνωτάτην ἐνέργειαν, προσιδιάζουσαν μόνον εἰς τὸν ἄνθρωπον. «Λέγω δὲ νοῦν ᾧ διανοεῖται καὶ ὑπολαμβάνει ἡ ψυχή». Εἶναι μέρος τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ προέρχεται «θύραθεν», ἐξ ἀνωτέρας δυνάμεως, τοῦ θείου, τὸ ὁποῖον εἶναι καθαρὰ νόησις τοῦ ἀνωτάτου, ὅπερ ὑπάρχει. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι αὐτὸς ὁ Θεός, διὸ ἀντικείμενον τῆς νοήσεώς του εἶναι ἑαυτό. Ὁ Θεὸς εἶναι «νόησις νοήσεως» ἢ «εἶδος εἰδῶν». Οὗτος ὁ νοῦς εἶναι «χωριστὸς καὶ ἀπαθὴς καὶ ἀμιγής, τῇ οὐσίᾳ ὢν ἐνέργεια». Ἀλλὰ καὶ τὸ μέρος τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς τὸ ἀντιστοιχοῦν εἰς αὐτὸν εἶναι καθαρὰ ἐνέργεια· διὰ νὰ ἐξηγήσῃ ὅμως τὰ πάθη, τὰς ἐσφαλμένας σκέψεις καὶ ἐνεργείας τοῦ ἀνθρώπου, ἀναγκάζεται νὰ παραδεχθῇ ἐν τῇ ψυχῇ διχασμὸν τοῦ νοὸς εἰς νοῦν ἐνεργητικὸν καὶ παθητικόν· ὁ δεύτερος εἶναι φθαρτός, ἐνῷ ὁ πρῶτος «ἀθάνατον καὶ ἀΐδιον». Ὁ Εὔδημος, ἑρμηνεύων τὴν διπλῆν αὐτὴν ὑπόστασιν, ἀποδίδει εἰς τὸν ἐνεργητικὸν θείας ἰδιότητας, κατὰ δὲ τὸν Ueberweg, ὁ ἐνεργητικὸς νοῦς ἐνεργεῖ εἴτε κατ' εὐθεῖαν εἴτε διὰ τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν ἐνυπαρχουσῶν λογικῶν προδιαθέσεων, αἵτινες πάλιν ἀπ' αὐτοῦ προέρχονται, καὶ μεταβάλλει τὰ δυνάμει ὄντα εἰς ἐνέργειᾳ. Ὁ Θεόφραστος καὶ ὁ Στράτων ὁ Λαμψακηνὸς θεωροῦν τὸν νοῦν ὡς ἔμφυτον τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ προϊὸν ἐξελίξεως, κατὰ δὲ τοὺς στωϊκοὺς ὁ ἀνθρώπινος νοῦς εἶναι ἀπόσπασμα τοῦ νοῦ τοῦ κόσμου. Κατὰ τοὺς νεοπυθαγορείους εἶναι ἡ ἑνότης τῶν ἰδεῶν. Διὰ τὸν Φίλωνα καὶ τὸν Πλούταρχον, ὡς καὶ διὰ τὴν νεοπλατωνικὴν σχολὴν ἐν γένει, ὁ νοῦς εἶναι κοσμικὴ ἀρχή, εἰς ἀνώτερον ἐπίπεδον τῆς ψυχῆς· εἶναι «ψυχὴ ψυχῆς» καὶ ὄργανον ὑπεραισθητῆς γνώσεως, αὐθύπαρκτος ὑπόστασις, ἁπλῆ, ἐνῷ ἡ ψυχὴ εἶναι ἤδη διαμερισμένη. Ὁ νοῦς εἶναι ἡ ἄμεσος ἀπόρροια τοῦ Ἑνὸς καὶ λογίζεται τὸ Ὂν ἢ τὸ Ἓν, τὴν ὁλότητα τῶν ἰδεῶν, περιέχει ὅμως ἤδη ἐν ἑαυτῷ τὴν «ἑτερότητα», ἤτοι τὴν ἀντίθεσιν μεταξὺ ὑποκειμένου καὶ ἀντικειμένου. Κατὰ τὸν Ἀλέξανδρον τὸν Ἀφροδισιέα, ὁ νοῦς ποιητικὸς ἢ θεῖος φέρει εἰς τὴν ἐν ἐνεργείᾳ κατάστασιν τὸν ἀνθρώπινον νοῦν. Εἰς τὸν ἄνθρωπον διακρίνει οὗτος νοῦν «φυσικόν», ἤτοι ὑλικὸν καὶ ἐπίκτητον ἢ καθ' ἕξιν. Διὰ τοὺς γνωστικοὺς ὁ νοῦς εἶναι ἐκροή, ἀπόρροια τοῦ θείου πνεύματος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην καὶ ἀκόμη περισσότερον κατὰ τοὺς τελευταίους ρωμαϊκοὺς χρόνους διαμορφώνεται εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπηρεασμένας φιλοσοφικὰς σχολὰς ἡ ἔννοια τοῦ «πνεύματος», ἥτις κατ' ἀρχὰς διακρίνεται τῆς ψυχῆς καὶ κατόπιν καὶ τοῦ νοῦ. Καὶ εἰς τὴν σχολαστικὴν φιλοσοφίαν τὸ spiritus διακρίνεται τελείως ἀπὸ τοῦ intellectus. Ὁ David de Dinant ὀνομάζει τὸν νοῦν τὸ «πρῶτον διαιρετόν, ἐξ οὗ συνίστανται κατωτέρω αἱ ψυχαί». Ὁ Θωμᾶς ἐξ Ἀκουΐνου ἀνυψώνει τὸ intellectus, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐπί τινας αἰῶνας καταστῇ ἰσοδύναμον ἁπλῶς πρὸς τὴν ἀναλυτικὴν διάνοιαν, εἰς τὴν ἀνωτάτην νοητικὴν δύναμιν τὴν θεωροῦσαν τὰς οὐσίας (res), εἰς τὴν ὑψηλοτάτην δύναμιν τῆς ψυχῆς. Οἱ σχολαστικοὶ διακρίνουν βαθμηδὸν πλεῖστα εἴδη intellectus, ἐν οἷς ἀναγνωρίζομεν ἐπεκτεινομένην καὶ διεσπαρμένην τὴν διάκρισιν τοῦ Ἀριστοτέλους· καὶ ἔχομεν intellectus, agens, separatus. patiens, possibilis, adeptus, receptus, acquisitus, infusus, appetitivus, materialis, habitualis, actualis κ. ἄ. Ὁ Ἀλφαράμπι θεωρεῖ ὡς ἐνεργητικὸν νοῦν (agens) τὴν δύναμιν ἐκείνην, ἥτις φέρει τὴν ψυχὴν εἰς ἐνέργειαν. Ὁ Ἀβικέννας διακρίνει κυρίως δύο εἴδη, τὸν intellectus infusus, τὴν ἐκ τοῦ θεοῦ προερχομένην ἄμεσον, ἐκ τῶν προτέρων ἰσχύουσαν, νόησιν, τὴν ἄμεσον ἀντίληψιν τῶν ἀπολύτων λογικῶν νόμων, καὶ τὸ intellectus receptus, ὅπερ ἀποκτᾷ τὰς ἐννοίας του ἐμπειρικῶς ἢ διὰ μέσου τῆς ἀναλυτικῆς προοδευτικῆς διαλεκτικῆς (discursus). Ὁ Ἀβερρόης, ἀντιθέτως, παραδέχεται μόνον ἐν παντὶ τὸ θεῖον ἐνεργητικὸν intellectus, τοῦ ὁποίου τὰ μέρη εἶναι: recipiens, agens, adeptus. Ἡ ἀνωτάτη ἐνέργεια τοῦ νοὸς εἶναι ἡ θεώρησις (contemplatio), καὶ τοῦτο ἐπιτυγχάνεται χωριστὰ ἀπὸ τὸ σῶμα. Ὁ Νικόλαος Κουζᾶνος δὲν χωρίζει τὸν νοῦν ἀπὸ τὴν ψυχήν, ἐνῷ ὁ Eckhardt, ὁ Παράκελσος καὶ ὁ Campanella τὴν ταυτίζουν πρὸς τὸ θεῖον στοιχεῖον, τὴν εἰκόνα Θεοῦ ἐν ἀνθρώπῳ. Ἡ mens προέρχεται ἐκ θεοῦ per ineffabilem emanationem.

Ὀξυτάτην ἀντίθεσιν μεταξὺ νοὸς ἢ πνεύματος καὶ ὕλης παραδέχεται ὁ Καρτέσιος. Ἀμφότερα εἶναι οὐσίαι, ἀδύνατον ν' ἀναχθῶσιν εἰς τὴν μίαν ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ ἐπιδρῶσαι ἐπ' ἀλλήλας. Διὰ τὴν καρτεσιανὴν σχολὴν καὶ ἰδίως τὸν Μαλεμπράνς ἡ ἀλληλεπίδρασις αὕτη δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ λογικῶς καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον ἡ σύγχρονος ἐκδήλωσις τῶν δύο ἐπιπέδων νοεῖται μόνον διὰ τῆς ἀμέσου ἐπεμβάσεως τοῦ θεοῦ (occasionalisme). Διὰ τὸν Σπινόζαν νοῦς καὶ ὕλη εἶναι τὰ δύο μόνα ἀντιληπτὰ εἰς ἡμᾶς κατηγορήματα (attributa) τοῦ θείου, τὸ ὁποῖον ὅμως ἔχει ἄπειρα ἄλλα. Ἡ σκέψις (cogitatio) ἐνυπάρχει ἐν τῷ νῷ ὡς ἄμεσον καὶ μόνον γνώρισμά του. Ὁ ἀνθρώπινος νοῦς εἶναι μέρος τοῦ ἀπείρου θείου νοός, ὅστις ἐνυπάρχει ἐν παντί. Διὰ τὸν Leibnitz τὰ πάντα εἶναι πνευματικῆς φύσεως, πᾶσα μονὰς νοεῖ καὶ κατοπτρίζει τὸ σύμπαν δυνάμει τῆς ἰδίας της φύσεως. Ὁ θεὸς εἶναι καθαρὸς ἐνεργητικὸς νοῦς. Καὶ ὁ Μπέρκλεϋ παραδέχεται μόνον μίαν οὐσίαν, τὰ ἐνεργητικὰ ἀντιλαμβανόμενα πνεύματα. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς μεγάλους αὐτοὺς μεταφυσικούς, οἱ Ἄγγλοι καὶ Γάλλοι ἐμπειρισταί, Locke, Hume, Helvetius, Holboch, Lamettrie, Condillac, ἀναλύουν τὴν νοητικὴν λειτουργίαν καὶ ζητοῦν νὰ εὕρουν τὰ ἁπλούστερα στοιχεῖά της. Διὰ τὸν Hume δὲν ὑπάρχει πνευματικὴ οὐσία ἢ δύναμις· πᾶσα ἔννοια καὶ κρίσις εἶναι κατὰ νόμους φυσικοὺς ἐπισώρευσις ἢ συλλογὴ ἐμπειρικῶν παραστατικῶν φαινομένων. Ὁ Κάντιος πρῶτος ἀποδίδει δικαιοσύνην εἰς τὰς δύο ἀντιθέτους τάσεις. Τὸ ὑλικὸν τῆς νοήσεως ἔρχεται πάντοτε ἔξωθεν, δὲν δύναται ὅμως νὰ νοηθῇ κἂν ὡς ὑλικὸν ἄνευ τῶν ἐκ τῶν προτέρων μορφῶν, κατηγοριῶν καὶ νόμων, οἵτινες ἐνυπάρχουσιν ἐν αὐτῇ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει καὶ διανοίᾳ. Μετὰ βαθυτάτην καὶ ἐκ βάθρων ἀνατρεπτικὴν ἀνάλυσιν τῆς ἀναλυτικῆς διανοήσεως, ἀποδεικνύει διὰ παντὸς τὸ ἄγονον αὐτῆς καὶ τὴν ἄνευ διεξόδου ἀντίθεσιν μεταξὺ τῆς λογικῆς διανοήσεως καὶ τοῦ συλλογισμοῦ ἀφ' ἑνός, ὅστις ἀνάγεται τὸ κάτω - κάτω πάντοτε εἰς ταυτολογίαν, καὶ τῆς ἄνευ λογικοῦ κύρους ἐμπειρικῆς κρίσεως. Τὴν ἀντίθεσιν ταύτην ἐξομαλύνει ὁ νοῦς (Vernnuft), ὅστις ὑψώνεται οὕτω ὑπεράνω τῶν ἀντιφάσεων καὶ πλησιάζει οὕτω ἀπὸ τελείως διαφορετικῆς πλευρᾶς πρὸς τὴν μεταφυσικὴν δύναμιν, ἥτις ταυτίζεται πρὸς τὴν ἀπόλυτον πραγματικότητα, μολονότι ὁ ἴδιος δὲν παραδέχεται εἰμὴ ὑποθετικῶς τὴν ὕπαρξιν τοῦ «πράγματος καθ' ἑαυτό». Ὁ «ἀρχέτυπος» intellectus, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν «ἔκτυπον», τὴν διάνοιαν, εἶναι ὁ νομοθετῶν νοῦς, ἐξ οὗ πηγάζει πᾶσα ἡ συστηματικὴ ἑνότης τῆς φύσεως ὡς ἀντικείμενον τῆς διανοήσεώς μας. Τὰ διακριτικά της γνωρίσματα εἶναι ἡ γενικότης καὶ ἡ ἀπόλυτος ἰσχύς. Ἡ ρωμαντικὴ σχολὴ ἐταύτισε τὸ πνεῦμα (Ἕγελος) ἢ τὸ Ἐγὼ (Φίχτε) πρὸς τὴν ἀπόλυτον πραγματικότητα. Ἡ διαλεκτικὴ πορεία τοῦ Ἑγέλου καὶ ἡ ἀντίληψις τοῦ Σέλλινγκ περὶ τοῦ νοὸς καὶ τῆς φύσεως ὡς τῶν δύο πόλων τοῦ ἀπολύτου, τοῦ ἀδιαφοροποιήτου, ἔφεραν τὴν μεταφυσικὴν σκέψιν εἰς τὸ ἀπροχώρητον, ὡς παραβλέπουσαν καὶ ἀγνοοῦσαν τελείως τὴν συγκεκριμένην πραγματικότητα τοῦ καθ' ἡμέραν βίου καὶ τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἄκρα ταῦτα δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν 3 τάσεις εἰς τὴν φιλοσοφικὴν περὶ νοὸς ἀντίληψιν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, διηκούσας μέχρι σήμερον. 1) Τὴν ἐπιστροφὴν πρὸς τὸν ἐμπειρισμὸν καὶ τὴν ψυχολογικὴν ἑρμηνείαν καὶ ἀνάλυσιν τῶν νοητικῶν λειτουργιῶν, ἧς παραλλαγὴ εἶναι ἡ βιολογικὴ θεωρία, ἡ ἑρμηνεύουσα ταύτας ὡς κατάλληλα ὅπλα διὰ τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα καὶ κληρονομικῶς μεταδιδομένας προδιαθέσεις ἢ δυναμικότητας (Spencer, Avenarius, Mach). 2) Τὴν ἐπιστροφὴν πρὸς τὴν καθαρὰν θεωρίαν τοῦ Κάντ, ἀπηλλαγμένην μεταφυσικῶν ρωμαντισμῶν καὶ συμμορφουμένην πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, ἰδίως τῆς μαθηματικῆς (νεοκαντινιασμός, Cohen, Natorp, Cassirer, μὲ ἐλαφρὰς σχετικῶς παραλλαγὰς Lignart, Rickert κ. ἄ.). 3) Τὰς σχολὰς τῆς βουλησιαρχίας (voluntarisme) μὲ ψυχολογικὸν ἢ μεταφυσικὸν περιεχόμενον, μὲ ἀφετηρίαν τὴν ἀντινοησιαρχικὴν ἀντίληψιν τοῦ Schopenhauer καὶ τοῦ Nietzsche, καθ' ἣν ὁ νοῦς ταυτίζεται πρῶτον πρὸς τὴν ἀναλυτικὴν καὶ ἐμπειρικὴν διανόησιν καὶ κατόπιν ἀποδεικνύεται ὡς αὐτὴ ἁπλοῦν βιολογικὸν ὄργανον, χωρὶς κῦρος καθ' ἑαυτό, ἐξηρτημένος ἐκ συμπτωματικῶν λόγων καὶ ἐκ φυσιολογικῶν συνθηκῶν. Τὸ πραγματικῶς ὑπάρχον βάθος εἶναι ἡ ἡ βούλησις ἡ θέτουσα σκοπούς, εἰς οὓς ἀσυνειδήτως ὁ νοῦς ὑπακούει (Schopenhauer, V. Hartmann καὶ οἱ πραγματισταί, James Schiller κ.ἄ.) ἢ ἄλλη τις γνωστικὴ δύναμις, ὑπερτέρα τοῦ νοὸς καὶ διάφορος αὐτοῦ, ἡ ἐνόρασις (intuition), καθ' ἣν ἡ ψυχὴ ταυτίζεται ὑπερλογικῶς μὲ τὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀντικειμένου, ἀπρόσιτον εἰς τὴν καθ' αὑτὴν νοητικὴν ἐνέργειαν (Bergson). Ἡ λέξις *νοῦς* σήμερον ἔχει τόσον ἱστορικόν, ἐν πολλοῖς ἀντιφατικόν, περιεχόμενον, ὥστε καθίσταται ἑκάστοτε ἀνάγκη νὰ καθορίζεται ἐπακριβῶς τοῦτο, πρὸ τοῦ χρησιμοποιηθῇ, καὶ πλειστάκις χαλκεύονται νέαι λέξεις πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεων. Ε. ΛΑΜΠΡΙΔΗ

Νοῦς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὄνομα ρύακος κατὰ τὴν βορείαν κλιτὺν τοῦ ὄρους Λυκαίου (τῆς Ἀρκαδίας) καὶ πλησίον τῆς παρὰ Λυκαίῳ Θεισόας. Συμβάλλει μετὰ τοῦ παραποτάμου τοῦ Ἀλφειοῦ Μυλάοντος. Ι. Σ. Σ.

Νοῦσα (Nusa) *[Γεωγρ.]*. Κοραλλιογενὴς νῆσος τοῦ Δ. Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ. Κεῖται πρὸ τῆς βορειοδυτικῆς ἄκρας τοῦ Νέου Μεκλεμβούργου, ἀνήκει δὲ εἰς τὸ πολύνησον τοῦ Βίσμαρκ. Ἔχει φυτείας κοκκοφοινίκων. Γ. Ι. Β.

Νουσαΐτικο *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα ποταμοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἠλείας, τοῦ κυρίου τῶν τριῶν βραχιόνων τοῦ ποταμοῦ *Ἐρυμάνθου* (βλ. λ.), οἵτινες συμβάλλουν εἰς τὴν θέσιν Χάνι Τριποτάμων. Αἱ ἄφθονοι αὐτοῦ πηγαὶ εἶναι ὑπὸ τὸν νότιον κλάδον τοῦ ὄρους Ἐρυμάνθου, καλούμενον Ἀστρᾶν, καὶ παρὰ τὸ χωρίον Νουσᾶν (ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα). Κατὰ τὸ μέσον τοῦ ροῦ του δέχεται ἐξ ἀριστερῶν καὶ τὸ μακρότερον ρεῦμα τοῦ *Πορετσοῦ*, κατερχομένου ἐκ τῶν ὑψίστων κορυφῶν τοῦ Ἐρυμάνθου (Ὠλονοῦ). Πρὸ τῆς συμβολῆς του μετὰ τοῦ Ἀροανίου, παρὰ τὸ χάνι, ὑπάρχουν δύο γέφυραι (παλαιὰ καὶ νέα). Διὰ τῆς νέας διέρχεται ἡ νέα ἁμαξιτὸς ὁδὸς Πύργου—Καλαβρύτων. Ι. Σ. Σ.

Νόϋ-Σάντετς (Neu-Sandez) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πολωνίας, ἄλλως *Νόβυ-Σόντε* (βλ. λ.).

Νουσᾶς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἠλείας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 430. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Μετωνομάσθη εἰς *Ἀστρᾶν*.

Νουσεΐμπιν *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας, ἡ *Νίσιβις* τῶν ἀρχαίων (βλ. λ. *Νισιμπίν*).

Νουσεϊριέ. Ἀραβόφωνος μουσουλμανοφανὴς φυλή, κατοικοῦσα εἰς τὰ πέριξ τῆς Λαοδικείας παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Δζεμπέλι - Νουσεϊριέ. Ἐπαγγέλλονται τὸν Ἰσλαμισμόν, ἀλλ' ὡς οἱ Δροῦσοι ἔχουσι καὶ ἄλλα μυστικὰ θρησκευτικὰ ἔθιμα. Ἀριθμοῦνται εἰς 40.000 περίπου. Μ. Ν.

Νουσιβάν. Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ Πέρσου βασιλέως *Χοσρόου Α'*.

Νοῦσκα, *Ἄνω* — καὶ *Κάτω* — *[Γεωγρ.]*. Δύο χωρία τοῦ νομοῦ Σερρῶν (βλ. λ. *Δαφνούδι*, Ἄνω— καὶ Κάτω —).

νουσλόχορτο (τὸ) *[Βοτ.]*· βλ. *νασλόχορτο*.

Νουσμπάουμ (Nussbaum). Γερμανὸς φιλέλλην ἐκ Βάδης. Ἐσπούδασε τὰ στρατιωτικὰ καὶ κατῆλθε μετ' ἄλλων συμπολιτῶν του εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα, συμμετασχὼν τῆς ἐν Κωλιάδι Ἄκρᾳ μάχης. Διαπεραιωθεὶς εἰς Πελοπόννησον ἀπέθανε τῷ 1825 ἐν Τριπόλει. Τ. Ε. Ε.

—**Νουσμπάουμ** (Nussbaum), ***Ἰωάννης-Νεπομύκ.*** Γερμανὸς χειρουργός, γεννηθεὶς ἐν Μονάχῳ (1829—1890). Τῷ 1859 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς ἐν Ζυρίχῃ καὶ εἶτα ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἰδιότητα ἐκλήθη ἐν τῇ γενετείρᾳ του. Ἔγραψεν ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν πραγματείας, ὡς καὶ μονογραφίας περὶ καρκίνου καὶ τῆς ἐγχειρήσεως αὐτοῦ, μεταμοσχεύσεως ὀστῶν, ἐγχειρήσεων ἐπὶ τῶν νεύρων κλπ. Ο. Ρ.

Νουσρατλῆ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον ἐν τῷ νομῷ Δράμας, μετονομασθὲν *Νικηφόρος* (βλ. λ.). Γ. Ι. Β.

Νόϋσσεν, *βὰν* — (Van Nuyssen). Φλαμανδὸς ζωγράφος (βλ. λ. *Ζάνσενς*).

νουσσιερίτης (ὁ) (Nussierit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν φωσφορικὸν ἅλας τοῦ μολύβδου. Ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ πυρομορφίτου, περιέχουσαν καὶ πεντοξείδιον τοῦ ἀρσενικοῦ As_2O_5 εἰς τὸ μόριον αὐτῆς μέχρι 4 % περίπου, καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὴν La Nussière. Γ. Β.

Νόϋστατ (Neustadt) *[Γεωγρ.]*. —1) Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται αἱ ἑξῆς πόλεις τῆς Γερμανίας: —1) Ἐν Βάδῃ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Φράϊμπουργ - Ντόναουέσσιγκεν. Κάτ. (1925) 4.900. Εἶναι τόπος ἀεροθεραπείας καὶ κέντρον χειμερινῶν ἀθλητικῶν παιδιῶν. Ἔχει ἐργοστάσια ξυλείας, ὡρολογίων κτλ.

— 2) Ἐν τῷ βαυαρικῷ Παλατινάτῳ, κειμένη ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Λουντβιχσχάφεν-Καϊζερσλάουτερν. Κάτ. (1925) 20.800. Ἔχει παλαιὰν ἐκκλησίαν τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, παλαιὸν δημαρχεῖον, πειραματικὸν οἰνολογικὸν ἰνστιτοῦτον, μουσεῖον, θέατρον, ὀρφανοτροφεῖον κτλ. Διεξάγει σημαντικὸν ἐμπόριον οἴνου, ἔχει δὲ καὶ μικρὰς βιομηχανίας χάρτου, ὑφασμάτων, μηχανῶν κτλ.

— 3) Ἐν Βαυαρίᾳ. Κάτ. (1925) περὶ τοὺς 8.800, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κόμπουργκ - Ζόννεμπεργκ. Παράγει πορσελλάνην, παιγνίδια κτλ.

— 4) Χωρίον ἐν Ἀννοβέρῳ. Κάτ. περὶ τοὺς 1.000. Ἔχει σανατόριον, χρησιμοποιεῖται δὲ ὡς ἀεροθεραπευτικὴ διαμονή.

— 5) Ἐν Ἄνω Σιλεσίᾳ, ἔχουσα (1925) περὶ τὰς

Digitized by Google

17.000 κατοίκων, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κάντρτσιν—Κάμεντς. Ἔχει ἐργοστάσια σάπωνος, ὑποδημάτων, ξυλοποιίας κ.ἄ. καὶ διεξάγει σημαντικὸν ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ δερμάτων.

— 6) Λουτρόπολις καὶ λιμὴν ἐν Σλέσβιγ - Ὁλστάϊν, ἔχουσα (1925) περὶ τὰς 5.400 κατ., κειμένη εἰς τὸν κόλπον τοῦ Λύμπεκ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ὄϋτιν—Ὄλντενμπουργκ. Ἔχει μικρὰν βιομηχανίαν ναυπηγικήν, μηχανῶν σάπωνος κ.ἄ.

— 7) Πόλις ἐν Θουριγγίᾳ, κειμένη ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Γκέρα—Ζάαλφελντ. Κάτ. (1925) 7.600. Ἔχει δημαρχιακὸν κτήριον τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ἀνάκτορον καὶ ἐκκλησίαν τοῦ ΙΣΤ', μουσεῖον κλπ. Ἐπίσης ἐργοστάσια ἐπίπλων, μηχανῶν, δερμάτων, ὑφασμάτων κλπ. Γ. Θ. Κ.

— **Νόϋστατ** (Neustadt, πολων. Wejherowo) *[Γεωγραφ.]*. Πόλις ἀνήκουσα πρότερον εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ ἀπὸ τοῦ 1920 εἰς τὴν Πολωνίαν. Κάτ. (1921) περὶ τοὺς 8.800, ἐξ ὧν τὰ 20 % Γερμανοί. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Στόλπ—Ντάντσιχ καὶ ἔχει ἀνωτέρας σχολάς, ἐργοστάσια ἐπίπλων, τσιμέντων κ. ἄ. καὶ διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ κτηνῶν.

— **Νόϋστατ** (Neustadt, ρουμ. Baia - Mare) *[Γεωγραφ.]*. Πόλις ἀνήκουσα ἀπὸ τοῦ 1921 εἰς τὴν Ρουμανίαν. Κάτ. (1921) περὶ τοὺς 12.800, κειμένη εἰς θέσιν περικλειομένην ὑπὸ ὀρέων, ἅτινα περιέχουν παλαιὰ ὀρυχεῖα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἐλειτούργει ἐν αὐτῇ καὶ νομισματοκοπεῖον. Γ. Θ. Κ.

Νόϋστεττιν (Neustettin) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Λόμμερν. Κάτ. (1925) περὶ τοὺς 15.500. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Belgard—Konitz, ἔχει βιομηχανίαν μηχανῶν, πούρων, σάπωνος καὶ οἰνοπνευματωδῶν, διεξάγει δὲ σημαντικὸν ἐμπόριον σιτηρῶν, ξυλείας καὶ κτηνῶν. Γ. Θ. Κ.

Νοὺτ *[Αἰγ. Μυθολ.]*· βλ. *Νουΐτ*.

Νόϋτρα (Neutra) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ ὀνομασία τῆς τσεχοσλοβακικῆς πόλεως, ποταμοῦ καὶ ὄρους *Νίτρα* (βλ. λ.)

νουτρόζη (ἡ) *[Χημ.]*· βλ. *καζεΐνη*.

νούτσα (ἡ). Καλεῖται κοινῶς ἐν τῇ πράξει τὸ χωνίον Nutzsche, ὅπερ εἶναι ἐκ πορσελλάνης συνήθως, ἢ ἀκόμη καὶ λιθοκεράμου, φέρον διάτρητον πυθμένα. Χρησιμοποιεῖται εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις πρὸς διήθησιν καὶ συλλογὴν αἰωρουμένων στερεῶν ὑλῶν. Σ. Γ.

Νούτσομβρος *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Ψηλὸ χωριὸ* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος.

Νούτσος, κάβο — *[Παραλ. Γεωγρ]*. Ἀκρωτήριον μικρασιατικὸν τοῦ νοτίου Αἰγαίου (πλάτ. 36°57'50'' Β., μῆκ. 27° 17' 45'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1899 : Kalymno, Kappari and Kos channels), σχηματίζον μετὰ τοῦ πρὸς νότον του ἀκρωτηρίου Κοὺμ μπουρνοῦ τῆς Κῶ τὴν στενότητα τοῦ διαύλου τῆς Κῶς. Ὑπὸ τῶν Τούρκων ὀνομάζεται *Χουσεΐν μπουρνοῦ* καὶ ἔχει φάρον. Σ. Ε. Λ.

Νούτσος, *Ἀλέξιος*. Ἐγεννήθη τῷ 1769 ἐν Καπεσόβῳ τοῦ Ζαγορίου. Οἱ γονεῖς αὐτοῦ ὠνομάζοντο *Ἰωάννης (Γιαννοῦτσος, Νούτσος) Καραμεσίνης* καὶ *Στασινή*. Ὁ πατὴρ Νούτσος, πλούσιος ἔμπορος ὢν ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἶχε μεγάλην ἐπιρροὴν ἐκεῖ τε καὶ ἐν Ζαγορίῳ καὶ ἐνωρίτατα ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τοῦ Τεπελενλῆ πρωτοῦ καταστῇ βαλῆς τῶν Ἰωαννίνων, εἰς ὃ οὗτος τὰ μέγιστα συνετέλεσε. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀλῆς ὑπεστήριξε τὴν οἰκογένειαν τοῦ Νούτσου, καὶ μάλιστα, μετὰ τὸν θάνατον (1797) τοῦ πατρὸς Νούτσου, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀλέξιον, ὅστις τυχὼν ἐπιμεμελημένης ἀνατροφῆς καὶ καλῶς ἔν τε τοῖς σχολείοις καὶ κατ' ἰδίαν ἐκπαιδευθείς, μαθὼν δὲ τὴν Ἑλληνικήν, τὴν Γαλλικὴν καὶ τὴν Ἀλβανικὴν διωρίσθη προεστὼς τοῦ Ζαγορίου (1797—1821). Ἡ διοίκησις του ὑπῆρξε λίαν προστατευτικὴ καὶ ἐπ' αὐτῆς τὰ Ζαγοροχώρια ἐξεπολιτίσθησαν καὶ ἤκμασαν ἐν τοῖς γράμμασι καὶ ταῖς τέχναις. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξιος τὴν ὑποστήριξίν του ἐπεξέτεινε καὶ εἰς ὅλην τὴν Ἤπειρον, ὅπου παροιμιωδῶς ἐφέρετο τὸ ὄνομά του. Κατὰ τὸ 1818 κατηχήθη Φιλικὸς καὶ ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως ἔδειξε τὴν πολιτικήν του περίνοιαν, ὁτὲ μὲν τασσόμενος πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὁτὲ δὲ πρὸς τὸ τοῦ Πασόμπεη, καὶ τέλος, βλέπων τὰ πράγματα θολούμενα καὶ παραλαβὼν ἰσχύοντας Ἀλβανούς, ὡς τὸν Ταχὴρ Ἀμπάζη, κατῆλθεν εἰς Μεσολόγγιον, ὅπου, εὑρὼν τὸν Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον, ἠσχολήθη περὶ τὴν σύμπηξιν Ἑλληνοαλβανικῆς συμμαχίας τῷ 1822. Ἡ προσωρινὴ διοίκησις διώρισεν αὐτὸν πολιτικὸν διοικητὴν τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, ἔχοντα ὡς στρατιωτικὸν τοιοῦτον τὸν Χρῆστον Παλάσκαν, μεθ' οὗ εἶχε διαταγὰς νὰ συλλάβωσι κρυφίως τὸν Ὀδυσσέα Ἀνδροῦτσον, ὕποπτον καταστάντα. Ἀλλ' ὁ Ἀνδροῦτσος μετὰ δευτέραν συνέντευξιν μετ' αὐτῶν προέβη διὰ τῶν παλληκαρίων του εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ Ἀλεξίου Νούτσου (25 Μαΐου 1822). *Νοῦτσοι* ὑπῆρχον ἐν Ἠπείρῳ καὶ ἄλλοι.

[Α. Γούδα, «Βίοι παράλληλοι» τόμ. ΣΤ', σ. 379—404. Ν. Ἑλληνομνήμων, Ζ' 243, 260.] Τ. Ε. Ε.

νουτταλίτης (ὁ) (Nuttalit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν τῆς ὁμάδος τῶν σκαπολίθων. Ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ μεγιονίτου μὲ χρῶμα τεφρὸν ἢ πρασινότεφρον ἕως τεφρόμαυρον καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὸ Bolton. Γ. Β.

νούφαρ (τὸ) (Nuphar) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *νυμφαιοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς, ῥιζωματικάς, ὑδροβίους, ἰθαγενεῖς τῶν χωρῶν τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Ἐκ τῶν 6 εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, ἀξιολογώτερον εἶναι τὸ *νούφαρ τὸ μήλινον* (Nuphar lateum), κοινῶς παρ' ἡμῖν *νούφαρο, νουνούφαρο, νώφαρο*. Ἀπαντᾷ συνήθως ἐντὸς στασίμων ὑδάτων καὶ ἔχει φύλλα φαρμακευτικὰ καὶ ῥίζαν γλυκεῖαν καὶ βρώσιμον. Ὁ Διοσκορίδης καλεῖ τὸ φυτὸν τοῦτο *ἢ ἄλλη νυμφαία* καὶ ὁ Θεόφραστος *νυμφαίαν* (Φυσ. Ἱστορ. 9, 13, 1). Σπέρματα ἢ ῥίζαι ῥιπτόμεναι ἐντὸς στασίμου ὕδατος ἢ δεξαμενῆς ἢ καὶ ἐντὸς δοχείου ὕδατος ἀναπτύσσονται εὐχερῶς. Δ. Ν. Π.

νούφαρο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *νούφαρ*.

Νουχὰ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν, ἕδρα ὁμωνύμου διαμερίσματος ἐπὶ τῶν νοτίων κλιτύων τοῦ Μεγάλου Καυκάσου εἰς ὕψος 748 μ. Κάτ. (1926) 22.965. Διεξάγει ἐμπόριον μετάξης καὶ καπνοῦ. Κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἦτο πρωτεύουσα ἀνεξαρτήτου κράτους. Εἰς τὴν Ρωσίαν προσηρτήθη τῷ 1817. Π. Ν. Π.

Νόϋχαλντενσλέμπεν (Neuhaldensleben) *[Γεωγραφ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Σαξωνίᾳ, ἀνήκουσα εἰς τὴν διοικητικὴν περιοχὴν τοῦ Μαγδεμβούργου. Κάτ. 11.000. Γ. Θ. Κ.

Νόϋχαους (Neuhaus) καὶ τσεχ. *Γίντρσισουβ-Χράντετς* (Jindrisisuv-Hradec) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐν τῇ Νοτίῳ Βοημίᾳ. Κάτ. 9.590. Ἔχει ὑφαντουργίαν, πιλοποιίαν, ἐργοστάσια ὑποδημάτων καὶ ἀμύλου. Σῴζονται ἀνάκτορα τοῦ ΙΓ' αἰῶνος μὲ συλλογὴν ζωγραφικῶν πινάκων. Π.Ν.Π.

—**Νόϋχαους** (Neuhaus) *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς Γερμανίας ἐν Θουριγγίᾳ. Κάτ. 4.800. Κεῖται εἰς ὕψος 805 μέτρων καὶ χρησιμεύει ὡς ἀεροθεραπευτήριον. Γ. Θ. Κ.

Νουχίβα *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Νουκαχίβα*.

Νουχὶτ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς Ἄνω Αἰγύπτου, ὁ παρ' Ἕλλησιν *Ἡρακλεοπολίτης*. Γ. Λ. Α.

Νοῦχρι. Πρίγκιψ τῆς οἰκογενείας τῶν φεουδαρχῶν τῆς Κχμουνοῦ ἐν Ἄνω Αἰγύπτῳ ἐπὶ Ἀμενεμχὰτ Α'. Γ. Λ. Α.

Νοϋχὼφ (Neuhof), ***Θεόδωρος***, *βαρῶνος φὸν* —. Εὐπατρίδης ἐκ Βεστφαλίας, ἀνακηρυχθεὶς τῷ 1736 βασιλεὺς τῆς Κορσικῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα Θεόδωρος Α' (βλ. λ., τ. ΙΒ', σ. 513γ').

Νοφαλιὰς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Νεαπόλεως τῆς ἐπαρχίας Μεραμβέλλου τοῦ νομοῦ Λασηθίου. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτοικοι (1928) 154. ΕΡ. Μ.

Νοφριταρί. Σύζυγος τοῦ Ἀχμώσιος Α', τοῦ ἀπελευθερώσαντος τὴν Αἴγυπτον ἀπὸ τοῦ ξενικοῦ ζυγοῦ τῶν Ὑξῶς. Ἀπεθεώθη μετὰ τοῦ συζύγου, θεωρηθέντος ἱδρυτοῦ τῆς ΙΗ' δυναστείας. Ἦτο θυγάτηρ τοῦ φαραὼ Καμώσιος καὶ τῆς βασιλίσσης Ἀχοτποῦ Α'. Ἐγέννησε τὸν Ἀμένοθιν Α' (ἢ Ἀμενχατποῦ) καὶ ἔγινεν ἡ μάμμη τῆς περιφήμου Χατσοπσιτοῦ. Τὰ φέρετρα καὶ τὰ σώματα τῆς Νοφριταρὶ καὶ τοῦ Ἀχμώσιος Α' καὶ δύο τέκνων των, ἄρρενος καὶ θήλεος, ἀποθανόντων εἰς παιδικὴν ἡλικίαν, καθὼς καὶ τὰ φέρετρα καὶ αἱ μούμιαι πολλῶν πριγκίπων καὶ πριγκιπισσῶν τῆς οἰκογενείας των ἀνεκαλύφθησαν τῷ 1881 εἰς κρύπτην τοῦ Δεϊρ ἐλ Μπάχαρι καὶ ἀπόκεινται εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Καΐρου. Ἐπειδὴ εἴς τινας παραστάσεις της ἐμφανίζεται μαύρη, ἐνομίσθη ὑπό τινων ἀρχαιολόγων ὅτι θὰ ἦτο θυγάτηρ ἡγεμόνος μαύρου, τοῦ ὁποίου ὁ Ἀχμώσις θὰ προσέλαβε σύμμαχον πρὸς ἔξωσιν τῶν Ὑξῶς. Γ. Λ. Α.

Νοχιὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Κρήτης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κισσάμου τοῦ νομοῦ Χανίων, παρὰ τὸν νοτιοανατολικὸν μυχὸν τοῦ κόλπου τῆς Κισσάμου. Εἶναι ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος (κάτ. 446), εἰς ἣν ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Γερακιανὰ* καὶ *Πλακαλῶνα*. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ 273 κατοίκους (1928). ΕΡ. Μ.

νοῶ, *ἀόρ. ἐνόησα—ἐνοήθην*, κοιν. *νογάω*· διὰ τοῦ νοῦ συλλαμβάνω, ἐννοῶ, καταλαμβάνω : «*ἐνόησε τὰ τεκταινόμενα*», «*ἐνοήθη ἐγκαίρως καὶ ἀπεδιώχθη*», «*δὲ νογάει τίποτα*» || οἱ παραγόμενοι χρόνοι τῆς ὁριστικῆς χρησιμεύουν καὶ διὰ τὸ ῥῆμα *ἐννοῶ*· *νοούμενον* (τό)· ὡς οὐσ. (βλ. λ.)· || «σχῆμα κατὰ τὸ νοούμενον» (βλ. λ. *νοούμενον*).

— *[Φιλοσ.]* Βλ. λ. *νόησις*.

Νσιτεντνσί. Βασίλισσα τῆς Αἰγύπτου, σύζυγος τοῦ φαραὼ Ναμαρουτί. Οὗτος κατὰ τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας ὑπὸ τοῦ Αἰθίοπος βασιλέως Πιόγχιος ἀντέστη ἐρρωμένως ἐντὸς τῆς ὀχυρᾶς πόλεως Χμουνοῦ. Ἀλλ' ὅταν ὁ Πιόγχις αὐτοπροσώπως ἦλθε μὲ ἰσχυρὰς δυνάμεις καὶ προέβη εἰς ἐφόδους ὁρμητικάς, ὁ Ναμαρουτὶ ἔστειλεν εἰς τὸν Αἰθίοπα πρεσβείαν περὶ παραδόσεως τῆς Νσιτεντνσὶ μετὰ τὰς ἄλλας γυναῖκας τοῦ χαρεμίου του. Γ. Λ. Α.

Νταaλὰκ *[Γεωγρ.]*. Κοραλλιογενὴς συστὰς τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης (βλ. *Νταλάκ*).

Νταβὰ *μπουρνοῦ* *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Χερσονησίζον ἀκρωτήριον τῆς ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι ἀκτῆς τοῦ προκόλπου τῆς Σμύρνης (πλάτ. 38° 39' 20'' Β., μῆκ. 26° 44' 30'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645 Island of Khios and Gulf of Smyrna), ΝΔ. καὶ δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι κέρας τοῦ λιμένος τῆς Φωκαίας (Παλιὲς Φώκιες). Σ. Ε. Λ.

Νταβαὶν (Davaine), ***Καζίμιρος - Ἰωσήφ***. Γάλλος ἰατρὸς (1812—1882). Διετέλεσεν ἐκ τῶν δραστήριων μελῶν τῆς βιολογικῆς ἑταιρείας, εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς ὁποίας περιέχονται πλεῖσται ἀνακοινώσεις του. Τῷ 1868 ἐξελέγη μέλος τῆς ἰατρικῆς Ἀκαδημίας. Τῷ 1852 ἐβραβεύθη ὑπὸ τοῦ ἰνστιτούτου τὸ ὑπόμνημά του : «De la paralysie générale ou partielle des deux nerfs de la septième paire». Ἠσχολήθη ἰδιαιτέρως μὲ τὰ ἐνδόζῳα, πλείστας περὶ αὐτῶν συγγράψας πραγματείας, ὧν ἡ κυριωτέρα, ἀποτελέσασα σύγγραμμα, φέρει τὸν τίτλον «Traité des entozoaires et des maladies vermineuses de l'homme et des animaux domestiques» (Παρίσιοι 1860). Κατέστη ἰδίᾳ γνωστὸς διὰ τὰς ἐρεύνας του ἐπὶ τοῦ βακίλλου τοῦ σπληνάνθρακος, ὅστις φέρει ἔκτοτε τὸ ὄνομά του (1863). Ο. Ρ.

Νταβαλ(α)τζίρι (=Λευκὸν ὄρος) *[Γεωγρ.]*. Κορυφὴ τῆς ὀροσειρᾶς τῶν Ἱμαλαΐων ἐν Νεπάλ (ὕψ. 8.180 μ.), ἄλλοτε θεωρουμένη ὡς ἡ ὑψηλοτέρα τῶν ὀρέων τούτων. Περὶ αὐτὴν ὑψοῦνται τὰ ὄρη Μπαρατὸρ (7.998 μ.), Ναραϊάνι (7.764 μ.) κ. ἄ. ἐκ τῶν παγετώνων δὲ αὐτῆς κατέρχονται παρὰ τὰ σύνορα Νεπάλης καὶ Θιβὲτ τὰ ὕδατα τοῦ Γκαντάκ. —Π.

Νταβὰν (Dawant), ***Ἀλβέρτος - Ἀλφόνσος - Πέτρος***. Γάλλος ζωγράφος, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις (1852—1923). Ἐνεφανίσθη εἰς τὸ Παρισινὸν Σαλὸν τῷ 1879 δι' ἱστορικοῦ πίνακος ἐικονίζοντος τὸν «Ἅγιον Θωμᾶν Μπεκέ». Διέπρεψεν εἰς τὴν ἀπεικόνισιν ἱστορικῶν θεμάτων καὶ σκηνῶν τοῦ νεωτέρου βίου. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἐρρῖκος ὁ Δ' αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας καὶ ὁ πάπας Γρηγόριος ὁ Ζ'» (1880), «Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ ἐλεήμων» (1885), «Ἐπιβίβασις ἐξορίστων», «Ἐν Ἀλσατίᾳ», «Τέλος τῆς λειτουργίας», «Μία ἐπανάληψις», «Ὁ στρατάρχης Λὰνν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Saint-Polten» (1895), «Ὁ αἰχμάλωτος» (1896) Ι. Μ. Π.

νταβάνι (τό), καὶ ***ταβάνι***· δημοτ., ἡ ἐσωτερικὴ ὀροφὴ τῆς οἰκίας, τὸ ἀντιθέτως τοῦ πατώματος σανίδωμα ἢ κονίαμα.

ντάβανὸς (ὁ)· δημοτ., εἶδος πτερωτοῦ ἐντόμου, ὁ *οἶστρος*.

νταβανόσκουπα (ἡ)· δημοτ., ἡ σκούπα διὰ τὸ ξεσκόνισμα τοῦ νταβανιοῦ, σάρωμα προσδεδεμένον ἐπὶ κοντοῦ.

Νταβαντσάτι (Davanzati), ***Βερνάρδος***. Ἰταλὸς συγγραφεὺς (1529—1606). Διεκρίνετο διὰ τὴν λακωνικότητα τῶν ἐκφράσεών του εἰς τὸν προφορικὸν καὶ εἰς τὸν γραπτὸν λόγον, ἕνεκα δὲ τούτου ἀπεκαλεῖτο «Ὁ Σιωπηλὸς» ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Ἀλτεράντι τῆς Φλωρεντίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνῆκε. Περίφημος ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης εἶναι ἡ μετάφρασίς του τοῦ Τακίτου (1658), ἐν τῇ ὁποίᾳ εἰς νέα λέξεις τοῦ κειμένου τοῦ Λατίνου ἱστορικοῦ ἀντιστοιχοῦν πρὸς δέκα τῆς μεταφράσεως, ἐνῷ εἰς ἄλλους μεταφραστὰς ἡ ἀναλογία αὕτη αὐξάνει εἰς δεκαπέντε. Μεταξὺ τῶν ἄλλων του ἔργων τὰ κυριώτερα εἶναι: «Ἱστορία τοῦ σχίσματος τῆς Ἀγγλίας» (1600) καὶ «Ἡ καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου ἐν Τοσκάνῃ» (1600) κτλ. Μ. Δ. Ε.

— **Νταβαντσάτι** (Davanzati), ***Κιάρο***. Ἰταλὸς ποιητὴς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Πᾶν ὅ,τι εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς βιογραφίας του εἶναι ὅτι ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Μοντεαπέρτι (1260) καὶ ὅτι ἀπέθανε πρὸ τοῦ 1280. Ἔγραψε πολλὰ ἐρωτικὰ τραγούδια καὶ σοννέττα, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται ἐκ τῶν καλυτέρων προϊόντων τῆς παλαιᾶς λυρικῆς ποιήσεως τῆς Ἰταλίας. Τὰ περισσότερα τῶν ποιημάτων του περιελήφθησαν εἰς τοὺς τόμους Γ' καὶ Δ' τῆς συλλογῆς τῶν Ἀνκόνα καὶ Κομπαρέττι ὑπὸ τὸν τίτλον «Le antiche rime volgari» (1875). Μ. Δ. Ε.

Digitized by Google

Ντάβαρης· βλ. *Δάβαρης.*

νταβᾶς (ἐκ τοῦ ἀραβ. *νταβᾶ*), δίκη.

— **νταβᾶς**· ὁ ἄλλως *ταβᾶς* (βλ. λ.).

νταβατζῆς (ὁ)· ὁ ἐνάγων· ὁ συνήγορος (λ. τουρκική).

Ντ' Ἀβεζὰκ *Μακαγιὰ* (D'Avezac-Macaya), *Μαρία-Ἀρμάνδος-Πασκάλ.* Γάλλος γεωγράφος (1799—1875). Ἐχρημάτισε γενικὸς γραμματεὺς τῆς Γεωγραφικῆς Ἑταιρείας καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιγραφῶν. Κατέλιπε δοκίμια διαφωτιστικὰ τῆς ἱστορίας τῆς γεωγραφίας κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα. Ε. Σ.

Νταβὲλ (Davel), *Ἰωάννης-Δανιὴλ-Ἀβραάμ.* Ἑλβετὸς πατριώτης (1670—1723). Τυχοδιωκτικῆς φύσεως ἐπαναστάτης, ὑπηρέτησε διαδοχικῶς ὡς στρατιωτικὸς εἰς Πεδεμόντιον, Ὁλλανδίαν, ὅπου ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν Γουλιέλμου τοῦ Γ', καὶ (1708—1712) εἰς Γαλλίαν. Σχεδιάζων τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος του χώρας τοῦ Βὼ ἐκ τῆς ἐπικυριαρχίας τῆς Βέρνης, κατέλαβε τὴν 31ην Μαρτίου 1723 ἐπὶ κεφαλῆς 600 ἀνδρῶν τὴν Λωζάννην. Συλληφθεὶς τὴν ἑπομένην καὶ βασανισθεὶς ἐθανατώθη τὴν 24ην Ἀπριλίου. Κατέστη εἷς τῶν ἡρώων τῆς Ἑλβετίας. Ἀνδριάς του ἀνιδρύθη παρὰ τὸ χωρίον Κολλὺ ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τῆς λίμνης τῆς Λωζάννης. Τῷ 1923 ἑωρτάσθη πανηγυρικῶς ἡ διακοσιετηρὶς τοῦ μαρτυρίου του. Π. Ν. Π.

Νταβελυὺ (Daveluy), *Ἀμεδαῖος.* Γάλλος λόγιος, γεννηθεὶς τῷ 1199 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1867. Τῷ 1846 διωρίσθη διευθυντὴς τῆς γαλλικῆς σχολῆς ἐν Ἀθήναις. Συνειργάσθη μετὰ τοῦ Κιερὰ εἰς τὴν συγγραφὴν λατινογαλλικοῦ λεξικοῦ (1844 Παρίσιοι). Ε. Σ.

Ντάβεναντ (Davenant), *Γουλιέλμος.* Ἄγγλος ποιητὴς καὶ δραματικὸς συγγραφεὺς (1606—1668). Λέγεται ὅτι ὑπῆρξε νόθος υἱὸς τοῦ Σαίξπηρ. Ἔγραψε τραγῳδίας, κωμῳδίας, ποιήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ ἐπικὸν ποίημα «Γκούτιμπερτ», ὅπερ ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Ἐβραβεύθη πολλάκις ὡς ποιητὴς καὶ ἐπολέμησεν εἰς τὰς τάξεις τοῦ βασιλικοῦ στρατοῦ κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον. Ἐπιχειρήσας κατόπιν νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Ἀμερικήν, συνελήφθη ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ἀλλ' ἐσώθη ὑπὸ τοῦ Μίλτωνος, τὸν ὁποῖον κατόπιν ἐπροστάτευσε, μετὰ τὴν παλινόρθωσιν τῶν Στιούαρτ. Ὑπῆρξεν ἐπίσης ὁ πρῶτος συγγραφεὺς ἀγγλικοῦ μελοδράματος, ὅπερ ἀνεβίβασεν ἐπὶ σκηνῆς ἡ περίφημος Ἀγγλὶς ἀοιδὸς Κόλεμαν. Τὰ ἔργα του, ἐκδοθέντα τῷ 1673 εἰς 5 τόμους, ἐπανεξεδόθησαν τῷ 1872—1874, ἀλλ' ἐλησμονήθησαν ὡς μὴ ἔχοντα μεγάλην ἀξίαν. Μ. Δ. Β.

— **Ντάβεναντ** (Davenant), *Ἰωάννης.* Ἄγγλος θεολόγος (1576—1641). Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν σύνοδον τοῦ Ντὸρτ τῷ 1618 καὶ μετὰ τρία ἔτη ἐγένετο ἐπίσκοπος τοῦ Σαλισβουρύ. Ἔγραψε πολλά, μεγάλης σπουδαιότητος, ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Proelectiones de duobus in theologia controversis capitibus», «De judice controversiarum primo», «De justitia habituali et actuali» (1631) κλ. Μ. Δ. Β.

—**Ντάβεναντ** (Davenant), *Κάρολος.* Ἄγγλος πολιτικὸς καὶ συγγραφεὺς (1656—1714). Διετέλεσε βουλευτὴς ἐπὶ Ἰακώβου Β' καὶ Γουλιέλμου Γ' καὶ ἐγένετο γνωστὸς διὰ τῶν πολυαρίθμων ἔργων του, ἐξ ὧν σπουδαιότερα τὰ ἑξῆς: «Πραγματεία περὶ ἐμπορικοῦ Ἰσοζυγίου» (1669), «Ἡ ἀληθὴς εἰκὼν τῶν νεωτέρων Οὐίγων» (1701) κτλ. Τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν τῷ 1701 ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ πολιτικὰ καὶ ἐμπορικὰ συγγράμματα τοῦ Καρόλου Ντάβεναντ». Μ.Δ.Β.

Νταβιὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἄλλως *Δαβιὰ* (βλ. λ.).

Νταβίδ· βλ. λ. *Δαυΐδ.*

νταβίδι (τὸ) *[Ἐγκυκλ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ξυλουργικοῦ ἐργαλείου *δρυσχέτρου* (βλ. λ.).

Νταβίκο (Davico), *Βικέντιος.* Ἰταλὸς μουσουργός, γεννηθεὶς τῷ 1889. Ἐκ τῶν πρωτοπόρων τῆς συγχρόνου ἰταλικῆς τέχνης, ἔγραψεν ἔργα διακρινόμενα διὰ τὰς νεωτεριστικὰς αὐτῶν τάσεις. Μεταξὺ τούτων: ἓν τρίο μετὰ κλειδοκυμβάλου, μία σονάτα διὰ βιολοντέλλον, τὰς συμφωνικὰς σουΐτας: «La principessa lontana», «Impressioni romane», «Impressioni pagane», ἓν ρέκβιεμ, τραγούδια, τεμάχια διὰ κλειδοκύμβαλον, τὸ μελόδραμα «La Dogaressa» (1920) κτλ. Γ. Σ.

Ντάβιλα (Davila), *Ἐρρῖκος-Κατερῖνο.* Ἰταλὸς ἱστορικὸς καὶ στρατιωτικὸς (1576—1631). Ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦτο κοντόσταβλος ἐν Κύπρῳ, ὁπόθεν ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς Ἰταλίαν, μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων (1570). Ἐσπούδασεν ἐν Παρισίοις ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Αἰκατερίνης τῶν Μεδίκων καὶ εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν κατετάγη εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Ἐρρίκου Δ'. Ἔλαβε μέρος εἰς πολυαρίθμους μάχας καὶ διεκρίθη ἰδίως εἰς τὰς πολιορκίας τοῦ Ὀνφλὲρ (1594) καὶ τῆς Ἀμιένης (1597), ὅπου ἐτραυματίσθη. Τῷ 1598 μετέβη εἰς Πάδουαν, ὅπου συνεπλήρωσε τὰς σπουδάς του καὶ ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Innominati. Κατόπιν εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Βενετίας, ἡ ὁποία ἐχρησιμοποίησεν αὐτὸν κατὰ τοὺς πολέμους της ἐν Δαλματίᾳ καὶ Κρήτῃ. Τῷ 1630 διωρίσθη διοικητὴς τῆς Βρεσκίας, ὅπου ἔπεσε θῦμα δολοφονίας. Τὸ κυριώτερον ἔργον του εἶναι ἡ «Ἱστορία τῶν ἐμφυλίων πολέμων τῆς Γαλλίας ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Φραγκίσκου Β', Καρόλου Θ', Ἐρρίκου Γ' καὶ Ἐρρίκου Δ'» (1630), ἥτις ἔσχεν ἐντὸς μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος 200 ἐκδόσεις καὶ μετεφράσθη εἰς τὴν Λατινικήν, τὴν Γαλλικήν, τὴν Ἱσπανικὴν καὶ τὴν Ἀγγλικήν. Λόγῳ τῶν σχέσεών του πρὸς τὴν Αἰκατερίνην τῶν Μεδίκων, τὸ ἔργον του τοῦτο δὲν θεωρεῖται τελείως ἀμερόληπτον, εἶναι ὅμως λίαν πολύτιμον διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐτῷ ἐπισήμων ἐγγράφων. Μ. Δ. Β.

— **Ντάβιλα** (Davila), *Κάρολος.* Ἰταλὸς ἰατρός, γεννηθεὶς ἐν Πάρμᾳ τῷ 1828. καὶ ἀποθανὼν ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1884. Τῇ αἰτήσει τοῦ ἐν Ρουμανίᾳ πρίγκιπος Στίρμπεϊ ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως εἰς Ρουμανίαν πρὸς διοργάνωσιν τῶν νοσοκομείων καὶ τῆς ἐν γένει ὑγιεινολογικῆς ὑπηρεσίας τῆς χώρας. Συνεπείᾳ τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ στρατηγοῦ ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Κούζα. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866 ἐπενέβη εἰρηνιστικῶς εἰς τὰς ἐν Μολδαυΐᾳ ἐκραγείσας χωριστικὰς τάσεις. Ο. Ρ.

— **Ντάβιλα** (Davila), *Πέτρος-Ἀρίας* (ἐπὶ τὸ συντομώτερον *Πετραρίας* ἢ *Πεντραρίας*). Ἱσπανὸς στρατιωτικός, πολιτικὸς καὶ ἐξερευνητὴς (1440—1530). Ἀνῆκεν εἰς ἔνδοξον εὐγενῆ ἱσπανικὴν οἰκογένειαν καὶ εἶχε νυμφευθῆ τὴν κόμισσαν Μόϋα, εὐνοουμένην τῆς βασιλίσσης Ἰσαβέλλας τῆς Καθολικῆς. Εἰσελθὼν ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας εἰς τὸν ἱσπανικὸν στρατὸν διεκρίθη κατὰ τοὺς πολέμους τῆς Γρενάδας καὶ τῆς Ἀφρικῆς, χάρις δὲ εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῆς βασιλίσσης Ἰσαβέλλας καὶ τοῦ προστάτου του θείου του ἐπισκόπου Ἰωάννου Ροντριγκὲθ Φονσέκα, διωρίσθη διοικητὴς τῶν ἐν τῇ Κεντρικῇ Ἀμερικῇ ἱσπανικῶν κτήσεων καὶ ἰδίως τῆς ἀποικίας Ντάριεν, τῆς καλουμένης τότε Χρυσῆς Καστίλλης, ὅπου ἀπεβιβάσθη τῷ 1514 μετὰ 1500 στρατιωτῶν. Ἐκεῖ κατ' ἀρχὰς συνειργάσθη μὲ τοὺς ἄλλους τότε εὑρισκομένους Ἱσπανοὺς στρατηγοὺς καὶ διοικητὰς καὶ ἰδίως μὲ τοὺς Μάσιο Νούνιεθ ντὲ Μπαλμπόα, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔδωσε καὶ σύζυγον τὴν θυγατέρα του, τὸν Χὶλ Γκονθάλεθ Ντάβιλα, Φερναντὲθ ντὲ Κόρντομπα, Φερδινάνδον Κορτὲς κτλ. Χάρις εἰς τὴν ἱκανότητά του καὶ τὴν πανουργίαν του κατώρθωσεν εἰς βραχὺ χρονικὸν διάστημα νὰ ὑποσκελίσῃ ὅλους τοὺς ἄλλους Ἱσπανοὺς στρατηγοὺς καὶ διοικητὰς καὶ ἀναλάβῃ αὐτὸς τὴν γενικὴν διοίκησιν τῆς Νικαράγουας καὶ Κοσταρίκας, φθάσας μέχρι τοῦ σημείου νὰ καταδικάσῃ εἰς θάνατον καὶ αὐτὸν τὸν Μπαλμπόα καὶ νὰ ἐκδιώξῃ τὸν Χὶλ Γκονθάλεθ Ντάβιλα. Τῷ 1819 ἵδρυσε τὴν πόλιν τοῦ Παναμᾶ καὶ κατώρθωσε νὰ ἐξερευνήσῃ σχεδὸν ἅπασαν τὴν ὑπ' αὐτοῦ κατακτηθεῖσαν χώραν. Θεωρεῖται ὁ σκληρότερος καὶ ὁ ἀπανθρωπότερος ὅλων τῶν Ἱσπανῶν κατακτητῶν, καταστὰς διαβόητος διὰ τὴν τυραννικήν του διοίκησιν καὶ διὰ τὰς καταδίκας εἰς θάνατον, τὰς ὁποίας διέταξε καὶ ἐξετέλει, ὄχι μόνον ἐναντίον τῶν ἰθαγενῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἱσπανῶν συνεργατῶν του, ὅσους ὑπωπτεύετο ὡς δυναμένους νὰ τὸν ὑποσκελίσουν. Καταγγελθεὶς πολλάκις καὶ δικασθείς, κατώρθωνε διαρκῶς νὰ ἀθῳοῦται, χάρις εἰς τὰς ὑψηλὰς προστασίας του. Ἀπέθανεν εἰς βαθὺ γῆρας, ὅτε ἡτοιμάζετο νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἱσπανίαν, διὰ νὰ δώσῃ λόγον ἐξ ἀφορμῆς νέων καταγγελιῶν εἰς βάρος του. Μ. Δ. Β.

—**Ντάβιλα Χὶλ Γκονθάλεθ** (Davila Gil Gonzalez), *Ἀλφόνσος.* Ἱσπανὸς στρατιωτικὸς καὶ ἐξερευνητὴς (1470—1528). Ὑπηρέτησεν ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας εἰς τὸν στρατὸν τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, τῷ δὲ 1522, ἀναζητῶν τὰς Μολούκκας νήσους τοῦ Μαλαϊκοῦ ἀρχιπελάγους, διέπλευσε τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανὸν καὶ ἔφθασεν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς, ἀνακαλύψας τὸν ὅρμον Φονσέκα τῆς Νικαράγουας. Κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος μετέβη εἰς τὸν Παναμᾶν καὶ κατόπιν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Νικαράγουαν, τῆς ὁποίας διωρίσθη διοικητής, ἐκχριστιανίσας πολλοὺς ἰθαγενεῖς καὶ συλλέξας μεγάλας ποσότητας χρυσοῦ. Μετὰ τὴν ἄφιξιν ὅμως τοῦ Πέτρου Ἀρία Ντάβιλα εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἀμερικήν, καίτοι κατ' ἀρχὰς συνειργάσθη μετ' αὐτοῦ, ἐν τούτοις βραδύτερον ἐξεδιώχθη καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ Μεξικόν, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Μ. Δ. Β.

Νταβιλλιὲ (Davillier), *Ἰωάννης-Κάρολος, βαρῶνος* —. Γάλλος συλλέκτης ἀντικειμένων τέχνης (1823—1883). Κατήρτισε πλουσίας συλλογὰς ἀγαλμάτων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων ἐκ μαρμάρου, ὀπτῆς γῆς, ξύλου, ὀρειχάλκου καὶ ἐλεφαντοστοῦ, ἐπίπλων, ταπήτων, μουσικῶν ὀργάνων, κοσμημάτων, ὅπλων καὶ μεταλλίων. Μετὰ θάνατον κατέλιπε τὰς μὲν συλλογάς του εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λούβρου, τὰ δὲ βιβλία καὶ χειρόγραφά του εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην τῶν Παρισίων. Συνέγραψε καὶ διαφόρους μελέτας καλλιτεχνικάς, ἐν αἷς: «Περὶ τῆς πορσελλάνης τῶν Σεβρῶν», «Τὰ ἰταλικὰ ἐργοστάσια τοῦ ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' αἰῶνος», «Περὶ τῆς ταπητουργίας ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ'» κ.ἄ. Ε. Σ.

Νταβινιὸν (Davignon), *Ἰουλιανός.* Βέλγος πολιτικὸς (1854—1916). Ἐξελέγη γερουσιαστὴς (1898) καὶ βουλευτὴς (1900), ἀπὸ δὲ τοῦ 1907 μέχρι τοῦ θανάτου του διετέλεσε ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Π. Ν. Π.

Νταβὶντ (David)· βλ. *Δαυΐδ.*

—**Νταβὶντ ντ' Ἀνζὲ** (David d' Angers), *Πέτρος-Ἰωάννης.* Γάλλος γλύπτης (βλ. λ. *Δαυΐδ ντ' Ἀνζέ*).

Νταβὶντ *χὰν Νταβντιάντζ* (David han Davdianz). Ἀρμένιος ἰατρὸς ἐκ Καυκάσου, γεννηθεὶς τῷ 1786 καὶ ἀποθανὼν ἐν Τεχεράνῃ τῷ 1851. Διπλωματοῦχος τῆς ἰατρικῆς σχολῆς τῆς Καλκούτας, διετέλεσεν ἐπί τινα καιρὸν ἰατρὸς τοῦ βρεττανικοῦ στρατοῦ τῶν Ἰνδιῶν, ὅπου ἐμελέτησε τὴν πρώτην ἐπιδημίαν τῆς χολέρας τῷ 1816, περὶ ἧς ἔγραψε σύγγραμμα (Τιφλὶς 1823). Γενόμενος ἀργότερον ἰατρὸς τοῦ σάχου τῆς Περσίας, ἐτιμήθη διὰ τοῦ τίτλου τοῦ χάν. Ο. Ρ.

Νταβίντοβα, *Σοφία Ἀλεξάντροβνα.* Ρωσὶς λαογράφος, γεννηθεῖσα τῷ 1842. Ἐμελέτησε τὴν λαϊκὴν χειροτεχνίαν καὶ τῷ 1885 ἐδημοσίευσεν εἰς πολυτελῆ ἔκδοσιν τὸ ἀξιολογώτερον ἔργον της: «Τὸ ρωσικὸν κέντημα καὶ αἱ Ρωσίδες κεντήτριαι». Ε. Ι. Χ.

Νταβίντοβιτς· βλ. λ. *Δαυΐδοβιτς.*

Νταβίντσι, *Λεονάρδος*· βλ. λ. *Βίντσι Λεονάρδος ντὰ* —.

Ντάβιντσον (Davidson) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Νταίβιντσον.*

Νταβίντωφ, *Διονύσιος-Βασίλειεβιτς.* Ρῶσος στρατηγὸς καὶ συγγραφεὺς (1784—1839). Καταταχθεὶς νεώτατος εἰς τὸν στρατόν, διεκρίθη διὰ τὴν φιλολογικὴν ἰδιοφυΐαν του. Μετέσχε τῆς ἐκστρατείας τῆς Φινλανδίας, κατὰ δὲ τὴν εἰσβολὴν τῶν Γάλλων εἰς τὴν Ρωσίαν (1812) ὠργάνωσε σῶμα ἀτάκτων στρατιωτῶν, ὅπερ ἐπολέμησεν ἡρωϊκῶς. Τῷ 1827 ἐπολέμησε κατὰ τῶν Περσῶν καὶ τῷ 1830 κατὰ τῶν Πολωνῶν. Κατόπιν ἀφωσιώθη εἰς τὴν στρατιωτικὴν φιλολογίαν. Τὰ ἄριστα τῶν ἔργων του εἶναι: «Ὁ πόλεμος τῶν ἀτάκτων» καὶ αἱ «Ἀναμνήσεις» του. Θ. Β.

— **Νταβίντωφ** (Davidow), *Κάρολος.* Διακεκριμένος Ρῶσος δεξιοτέχνης τοῦ βιολοντσέλλου (1838—1889). Ἡ πρώτη ἐμφάνισίς του (1859) εἰς τὰς συναυλίας τοῦ «Γκεβάντχαους» τῆς Λειψίας ἦτο τοσοῦτον θριαμβευτική, ὥστε ὠνομάσθη καθηγητὴς ἐν τῷ ᾠδείῳ τῆς πόλεως ταύτης. Ἐπανελθὼν εἰς Ρωσίαν ὠνομάσθη καθηγητὴς τοῦ ᾠδείου καὶ κατόπιν διευθυντὴς αὐτοῦ. Τὰ ἔργα του, κυρίως διὰ βιολοντσέλλον, ἀποτελοῦνται ἐκ 4 κοντσέρτων, μιᾶς «Ρωσικῆς φαντασίας», ἐκ τοῦ συμφωνικοῦ ποιήματος «Τὰ χαρίσματα τοῦ Τέρεκ», μιᾶς σουΐτας δι' ὀρχήστραν, ἐκ συνθέσεων μουσικῆς δωματίου καὶ ἄλλων. Γ. Σ.

Νταβιοὺ (Davioud), *Γαβριὴλ-Ἰωάννης-Ἀντώνιος.* Γάλλος ἀρχιτέκτων (1823—1881). Τῷ 1849 ἐτιμήθη διὰ τοῦ δευτέρου βραβείου Ρώμης. Ἀπὸ τοῦ 1851 διηύθυνε τὰ ἔργα τοῦ δημαρχείου τοῦ Πανθέου ἐν Παρισίοις, τῷ δὲ 1871 διωρίσθη γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν ἐν Παρισίοις ἀρχιτεκτονικῶν ἔργων. Κατεσκεύασε κομψὰ περίπτερα εἰς τὸ δάσος τῆς Βουλώνης, διηύθυνε τὸν ἐξωραϊσμὸν πλατειῶν καὶ δημοσίων κρηνῶν, ἐξεπόνησε τὴν γέφυραν τοῦ πάρκου Μονσώ, τὰ σχέδια τοῦ Λυρικοῦ θεάτρου (νῦν θέατρον Σάρας Μπερνάρ) καὶ τοῦ θεάτρου τοῦ Σατελέ. Ἐπὶ πλέον ἐξετέλεσε τὰ διαγράμματα τοῦ ἐν Λισσαβῶνι μνημείου τοῦ δὸν Πέτρου καί, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Μπουρνταί, τοῦ θεάτρου τοῦ Τροκαντερὸ (1878). Ι. Μ. Π.

Ντάβις (Davis, καὶ Davies)· βλ. λ. *Νταῖβις.*

Νταβὸς *[Γεωγρ.]*. Περίκλειστος ὑψηλὴ κοιλὰς τῶν Γριζονίων Ἄλπεων ἐν Ἑλβετίᾳ (διαμέρισμα Ἄνω Λανκάρ), μεθ' ὁμωνύμου ἐν αὐτῇ κωμοπόλεως, ἥτις εἶναι σταθμὸς τοῦ σιδηροδρόμου Λανκὰρ-Φιλιζοὺρ καὶ σπουδαῖον διεθνὲς κέντρον κλιματοθεραπείας καὶ χειμερινῶν παιδιῶν. Ἡ γραφικωτάτη κοιλὰς τοῦ Νταβός, ὅασις εἰς τὴν ἔρημον τῶν χιόνων καὶ τῶν βράχων, περιβάλλεται ὑπὸ μεγαλοπρεπῶν ἀποκρήμνων ὑψωμάτων, ἐν οἷς εὑρέθησαν κοιτάσματα ἀργύρου, μολύβδου, ψευδαργύρου, χαλκοῦ καὶ σιδήρου. Συγκοινωνεῖ δὲ μετὰ τῆς ἔξω αὐτῆς περιοχῆς διὰ τεσσάρων αὐχένων, τῶν *Φλουέλα, Σκαλέττα, Στούτς* καὶ *Στρέλλα* καὶ διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ *Νταβοζερ-Λαντβάσσερ* (=ὕδατα τοῦ Νταβός). Κατὰ τὴν παράδοσιν, ἡ κοιλὰς αὐτή, μακρὰν εὑρισκομένη τῶν συγκοινωνιῶν καὶ κρυπτομένη ὑπὸ τῶν χιονοσκεπῶν ὀρέων, ἦτο ἄγνωστος καὶ ἀκατοίκητος. Ἀλλὰ κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα κυνηγοί τινες τοῦ βαρώνου τοῦ Βάτς

Digitized by Google

διώκοντες ἄρκτον, ἐνέπεσαν εἰς αὐτὴν καὶ ἔμειναν ἔκθαμβοι ἐκ τῶν φυσικῶν καλλονῶν της. Ὁ δὲ βαρῶνος, θελχθεὶς ἐκ τούτων καὶ ἐπιθυμῶν νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰς πλουσίας βοσκάς, ἔκτισεν 72 οἰκίσκους καὶ ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς κυνηγοὺς αὐτοῦ νὰ μεταφέρουν ἐκεῖ τὰς οἰκογενείας των ἐκ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Ἄνω Βαλαὶ καὶ νὰ κατοικήσουν. Οἱ μέτοικοι ὠνόμασαν τὴν κοιλάδα Tavau, ὅπερ εἰς τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμά των ἐσήμαινεν *ὀπισθία*. Μέχρι σήμερον δ' ἔτι ἐν ταύτῃ ὁμιλεῖται ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν ἡ γερμανικὴ γλῶσσα τοῦ Ἄνω Βαλαί. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἡ θέσις εἶχε στρατηγικὴν μᾶλλον σημασίαν, πολλῷ δὲ βραδύτερον ἐγνώσθησαν αἱ θεραπευτικαὶ ἰδιότητες τοῦ κλίματος αὐτῆς. Κατὰ τὴν περίοδον τοῦ 1477—1649 ἡ περιοχὴ περιῆλθεν ὑπὸ τὴν κυριότητα τῶν Ἀψβούργων. Ἡ κωμόπολις, ἔχουσα τῷ 1830 μόλις 450 κατοίκους, ἀνεπτύχθη κυρίως ἀπὸ τοῦ 1899, ὅτε πρῶτος ὁ Turban ἐσυστηματοποίησε τὴν ἐν ὑψηλῷ ὀρεινῷ κλίματι σανατοριακὴν θεραπείαν διὰ τῆς ἱδρύσεως τοῦ ὁμωνύμου φθισιατρείου του, ὅπερ εἶναι καὶ τὸ πρῶτον ἐν Ἑλβετίᾳ ἱδρυθέν. Ἐν αὐτῷ ὁ Turban, βασιζόμενος ἐπὶ τῶν θεραπευτικῶν μεθόδων τῶν διαγραφεισῶν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Brehmer καὶ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Dettweiler, οὐ μόνον ἀνεγνώρισε ταύτας ὡς τὰς μᾶλλον ἐπωφελεῖς, ἀλλὰ καὶ ἐσυστηματοποίησε τὰς ἰδίας εἰς μείζονα κλίμακα, ἔδωκε δὲ εὐρυτέρας βάσεις διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῶν ἀντιφυματικῶν θεραπευτικῶν ἱδρυμάτων. Μετὰ ἓν ἔτος ἡ κωμόπολις ἀπέκτησε σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν. Σήμερον δ' ἔχει περὶ τοὺς 11.000 κατοίκους, ἐκτὸς τῶν 20.000 περιηγητῶν, οἵτινες ἐπισκέπτονται αὐτὴν κατ' ἔτος. Ἀποτελεῖται ἐκ δύο συνοικισμῶν, τοῦ *Νταβὸς Πλάτς* (Davos Platz=πλατεῖα τοῦ Νταβός), εἰς ὕψος 1.574 μ., καὶ τοῦ *Νταβὸς - Νταίρφλι* (Davos Dörfli = χωρίον τοῦ Νταβός), κατωτέρω καὶ εἰς ἀπόστασιν 2 χλμ. ἀπὸ τοῦ πρώτου, εἰς ὕψος 1.559 μ. καὶ παρὰ τὰς ὄχθας τῆς μικρᾶς ὁμωνύμου λίμνης, ἣν περιβάλλουν δάση κατερχόμενα μέχρι τῶν ὄχθων της καὶ πλαισιώνουν πόρρωθεν αἱ χιονοσκεπεῖς ἀκρώρειαι. Οἱ κάτοικοι εἶναι ὡραῖοι, εὔρωστοι καὶ εὔθυμοι. Τὸ Νταβὸς ἔχει ἐξαίρετον ξηρὸν καὶ ὑγιεινὸν κλίμα. Ὁ οὐρανὸς αὐτοῦ εἶναι διαυγὴς ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ὁ δὲ προσηλιασμός του βραχὺς μέν, ἀλλ' ἔντονος, ὡς ἐκ τῆς ἀπουσίας τῆς ὑγρασίας. Ὁ ἀὴρ εἶναι ἤρεμος. Ὁ μόνος προσβάλλων τὴν κοιλάδα ἄνεμος εἶναι ὁ νότος καὶ οὗτος μόνον τὸν Ἀπρίλιον, ὅτε τήκονται αἱ ἐν αὐτῇ συσσωρευθεῖσαι χιόνες. Ἡ μέση ἐτησία θερμοκρασία εἶναι 2°,6 Κ., ἡ δὲ μέση θερινὴ 9°Κ., ἐνῷ ἡ μέση χειμερινὴ —3°Κ. Ὑπάρχουν καὶ ἰαματικαὶ θειοῦχοι ἀλκαλικαὶ πηγαί. Διὰ τοὺς λόγους τούτους τὸ Νταβὸς ἐθεωρήθη κατάλληλον διὰ τὴν θεραπείαν τῶν στηθικῶν νοσημάτων καὶ τῶν χειρουργικῶν φυματιάσεων, ὡς καὶ τῆς ἀναιμίας καὶ τῶν νευρικῶν παθήσεων, ὅλως ὅμως ἀκατάλληλον διὰ τὰς καρδιοπαθείας. Ὑπάρχουν ἐν Νταβὸς ὑπὲρ τὰ 15 φθισιατρεῖα, κοσμούμενα πάντα ὑπὸ ἀλσῶν, καὶ πλῆθος ἄλλο ἱδρυμάτων, οἰκοτροφεῖα δι' ἀσθενικὰ παιδία, τὰ ὁποῖα καὶ ἐκπαιδεύονται πρὸς τῇ διαιτητικῇ θεραπείᾳ, λέσχη μετὰ θεάτρου καὶ ὀρχήστρας, περικαλλῆ καταστήματα, μεγάλα καὶ ἄνετα ξενοδοχεῖα, ὡς καὶ γραφεῖον παρέχον στατιστικὰς πληροφορίας, μετεωρολογικὰ προγνωστικὰ κλπ. Ἡ

Τὸ Νταβὸς Πλάτς.

ἐν ὑπαίθρῳ ζωὴ εἶναι λίαν εὐάρεστος, διὸ καὶ κατ' ἔτος διοργανοῦνται χειμεριναὶ ἀθλητικαὶ παιδιαὶ (πεδιλοδρομίαι, παγοδρομίαι, ἑλκυθροδρομίαι κλπ.), προσελκύουσαι τοὺς φιλάθλους ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου. Ἀξιόλογα εἶναι καὶ παλαιά τινα ἐνταῦθα μνημεῖα, ὡς τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, αἱ ἐν τῷ δημαρχείῳ φυλασσόμεναι ὑελογραφίαι καὶ τὸ ἀρχαῖον ὁπλοστάσιον. Ἐκ τῶν ὡραιοτέρων δὲ τοπίων εἶναι τὸ *Σέτιγκ* καὶ ὁ εἰς τὸ τέρμα τοῦ ἐναερίου σιδηροδρόμου τοῦ *Σάτσαλπ* φυσικὸς ἐξώστης, ἐξ οὗ εἶναι μοναδικὴ ἡ πανοραματικὴ θέα.

Σ. Γ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

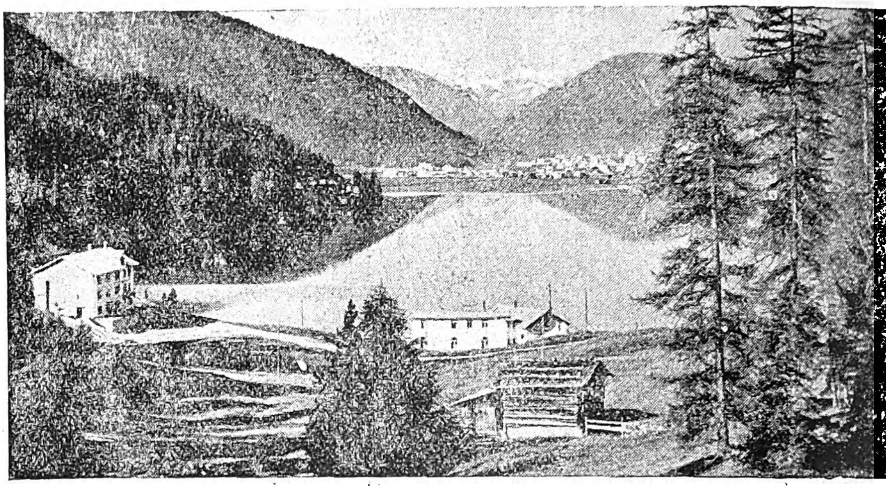

Τὸ Νταβὸς Νταίρφλι μετὰ τῆς λίμνης.

Νταβοῦ (Davout), *Λουδοβῖκος - Ἀλέξανδρος - Ἐτμὲ - Φραγκῖσκος, βαρῶνος* —. Γάλλος στρατηγὸς (1773 — 1820), ἀδελφὸς τοῦ ἑπομένου. Ἔλαβε μέρος εἰς τὰς ἐκστρατείας κατὰ τὴν περίοδον τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς αὐτοκρατορίας καὶ διεκρίθη εἰς τὰς μάχας τῶν πυραμίδων τῆς Αἰγύπτου καὶ τοῦ Ἄουστερλιτς. Ε. Σ.

— **Νταβοῦ** (Davout), *Λουδοβῖκος-Νικόλαος, δοὺξ τοῦ Ἄουερστετ καὶ πρίγκιψ ντ' Ἔκμυλ*. Γάλλος στρατάρχης (1770—1823). Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῷ 1789 καὶ ἐπανειλημμένως διεκρίθη εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν. Τῷ 1804 ὠνομάσθη στρατάρχης, κατὰ δὲ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1813 διωρίσθη διοικητὴς τοῦ Ἀμβούργου, ὅπερ ὑπερήσπισε μέχρι τῆς πτώσεως τοῦ Ναπολέοντος. Τῷ 1815 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. Ε. Σ.

Λουδοβῖκος Νταβοῦ.

νταβοῦλι (ἐκ τοῦ ἀραβ. καὶ τουρκ. *νταβούλ*)· τύμπανον.

Ντάβρα-Ταμπὸρ *[Γεωγρ.]*· βλ. Ντάμπρα-Ταμπόρ.

νταβραντίζω, καὶ **νταβραντῶ**· δημοτ., συγκλονῶ, τινάσσω, ἐπὶ ὀχουμένου ἐντὸς ἁμάξης ἢ ἐπὶ ὑποζυγίου. || ἐκτινάσσω, ἀπωθῶ: «τὸν ἐνταβράντισε κάτω, — 'ς τὸν τοῖχο» || ἀμετάβ., διατελῶ ἐν ὀργασμῷ.

νταβράντισμα (τό)· δημοτ., κλονισμός, τίναγμα, οἷον ἐπὶ ὀχουμένου· || ὀργασμός.

Νταβριτζέ, ἢ *Νταβριτζὶ [Γεωγρ.]*. Ἐσφαλμένη ἀπόδοσις τοῦ ὀνόματος τῆς ἐν Τουρκίᾳ πόλεως *Ντεβρικὶ* (βλ. λ.).

Ντάβυ (Davy), *σὲρ Χάμφρυ*· βλ. λ. Νταίβ Χάμφρυ.

ντάγ, ἢ *δάγ*· λέξις τουρκικὴ (dagh), σημαίνουσα ὄρος, βουνόν. Ἀπαντᾷ ὡς δεύτερον συνθετικὸν τοπωνυμίων.

Ντ' Ἀγγεσὼ (d'Aguesseau), *Ἐρρῖκος-Φραγκῖσκος*· βλ. λ. *Ἀγγεσώ*.

Ντανιάκ· βλ. λ. *Δαϊάκοι*.

νταγιάκι *[Ναυτ.]*. Ὅρος τῆς κοινῆς ναυτικῆς γλώσσης σημαίνων οἱανδήποτε *ἀντηρίδα* ἢ ὑποστηρικτικὸν *στυλίσκον*, ὁπότε εἶναι συνώνυμος πρὸς τὸν *πουντέλι*. Σ. Ε. Λ.

Ντὰγκ (Dag) *[Σκανδ. Μυθολ.]*. Προσωποποίησις τῆς ἡμέρας ἐν τῇ σκανδιναυϊκῇ μυθολογίᾳ. Υἱὸς τοῦ Ντέλλινγκ καὶ τῆς Νὸττ (Νυκτός), διατρέχει τὴν γῆν ἐπὶ ἅρματος, τὸ ὁποῖον σύρεται ὑπὸ τοῦ ἵππου Σκίνφαξ (Λυκόφως), ὅστις φωτίζει τὴν γῆν καὶ τὴν ἀτμοσφαῖραν.

νταγιαντίζω, καὶ **νταγιαντῶ**· δημοτ., ὑποφέρω, ὑπομένω, ἀνέχομαι: «νταγιάντα, καρδιά μου», ἔπι. «δὲν νταγιαντῶ, δὲν νταγιαντῶ | τὸν ἐδικό σου τὸ καημὸ» (λ. τουρκ.).

ντάγκα. Ὀνομασία ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ διαφόρων νόσων συνοδευομένων ὑπὸ πόνων τῶν μελῶν, ἰδίᾳ δὲ τοῦ δαγγείου πυρετοῦ. ΑΡ. Π. Κ.

νταγκάβα, ἢ *νταγκόπα [Βουδ. Τέχν.]*· βλ. *νταγκόπα*.

Ντάγκαι, *Ντάγκο*, ἢ *Ντάγκντεν* (Dagö, Dago, Dagden) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Ἐσθονίας κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Φιννικοῦ κόλπου ἐν τῇ Βαλτικῇ θαλάσσῃ. Ἔκτασις 960 τετρ. χλμ., κάτ. 17.000. Ἐπὶ τοῦ πρὸς Δ. ἀκρωτηρίου αὐτῆς *Ντάγκερορτ* ὑπάρχει περίφημος φάρος. Περιβάλλεται ὑπὸ ἐπικινδύνων νησίδων καὶ ὑφάλων, ἔχει πολυσχιδεῖς ἀκτὰς καὶ εἶναι καλλιεργήσιμος μόνον κατὰ τὸ νότιον τμῆμα αὐτῆς. Ἐξάγει ἰχθῦς, ξυλείαν κ. ἄ. Μέχρι τοῦ 1645 ἀνῆκεν εἰς τὴν Δανίαν, κατόπιν περιῆλθεν εἰς τὴν Σουηδίαν, τῷ 1721 εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ τῷ 1920 εἰς τὴν Ἐσθονίαν. Π. Ν. Π.

Νταγκαρδὶ (Dagh - Ardi) *[Γεωγρ.]*. Περιοχὴ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐν τῷ βιλαετίῳ Προύσης, εἰς ἀπόστασιν 70 χλμ. ΒΔ. τῆς Κιουταχείας. Ἐν τῇ περιοχῇ ὑπάρχουσι μεταλλεύματα χρωμίου. Γ. Ι. Β.

Ντάγκε (Dagö) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Ντάγκαι*.

Νταγκὲ (Daguet), *Ἀλέξανδρος*. Ἑλβετὸς ἱστορικὸς καὶ παιδαγωγὸς (1816—1894). Τὸ ἀξιολογώτερον τῶν ἔργων του εἶναι ἡ «Ἱστορία τῆς Ἑλβετικῆς Ὁμοσπονδίας». Ε. Σ.

Νταγκὲρ (Daguerre), *Λουδοβῖκος-Ἰάκωβος-Μαντέ*. Γάλλος φυσικὸς καὶ ζωγράφος (1789-1851). Ἐγένετο τὸ πρῶτον γνωστὸς διὰ τῶν σκηνογραφιῶν του, κατόπιν δὲ ἐβοήθησε τὸν Πέτρον Πρεβὼ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν πανοραμάτων του τῆς Ρώμης, Λονδίνου, Ἱερουσαλὴμ καὶ Ἀθηνῶν. Τῷ 1822, ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὸν Μπουτόν, ἤνοιξεν ἐν Παρισίοις τὸ *διόραμα* (βλ. λ.). Ὁ Νταγκὲρ κατέστη κυρίως διάσημος διὰ τῆς ἐφευρέσεως τῆς *δαγγεροτυπίας* (βλ. λ.). Τὴν 9 Ἰανουαρίου 1839 ἐν συνεδρίᾳ τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν ὁ Ἀραγκὼ ἐτόνισε τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐφευρέσεως ταύτης. Ὁ Νταγκὲρ ἐτιμήθη διὰ τοῦ παρασήμου τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς

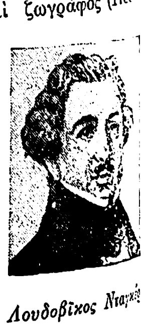

Λουδοβῖκος Νταγκέρ

Digitized by Google

δὲ βουλὴ ἐψήφισεν ὡς ἐθνικὴν ἀνταμοιβὴν ἐτή-ον χορήγημα 6.000 φράγκων. Ε. Σ.

Νταγκιστὰν *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τῆς τέως ῥωσικῆς αὐτοκρατορίας, σήμερον μία τῶν δέκα αὐτονόμων δημοκρατιῶν τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας. Ἕδρα τῆς διοικούσης ἐπιτροπῆς τῆς σοβιετικῆς δημοκρατίας εἶναι ἡ μικρὰ πόλις Μπουϊνάζκ. Ἡ χώρα ἀποτελεῖ τρίγωνον ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῶν βορειοανατολικῶν κλιτύων τῆς ὀροσειρᾶς Ἀνδῆ, ἀνηκούσης εἰς τὸ σύστημα τοῦ Καυκάσου πρὸς τὴν Κασπίαν, συνορεῦον δὲ πρὸς τὰ ΒΔ. μὲ τὴν ῥωσικὴν ἐπαρχίαν Τερέκ, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τοῦ ποταμοῦ Σουλάκ, καὶ πρὸς Ν. μὲ τὰς σημερινὰς δημοκρατίας τοῦ Ἀζερμπαϊτζὰν καὶ τῆς Γεωργίας. Πλὴν στενῆς λωρίδος κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ μικρᾶς περιοχῆς εἰς τὰ βόρεια, ἡ χώρα ὁλόκληρος εἶναι ὀρεινή, ...ς τοῦτο δὲ ἀποδίδεται γενικῶς καὶ τὸ ὄνομά της (*Νταγκιστὰν*=*χώρα τῶν ὀρέων*).

Ἡ χώρα ἔχει ἐπιφάνειαν 29.840 τ. χλμ., κατοίκους δὲ 600.000 περίπου, ἐκ τῶν ὁποίων μόνον ...000 Ρῶσοι. Αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ τῶν βουνῶν ...ς εἶναι τὸ *Τεμπουλὸς-μτὰ* (4.869 μ.) καὶ τὸ *Διλὸς-μτὰ* (4.500 μ.). Βορείως ἐκτείνεται χαμηλοτέρα ὀροσειρά, τὸ *Καραδὰγ* (Μαυροβούνι). Ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ τὸ διάσημον στενὸν τοῦ Δερμπέντ, πιθανῶς ... Ἀλβάνιαι Πύλαι τῶν ἀρχαίων, σπουδαία δίοδος μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, ἔχουσα πλάτος 2.000 ... Τὸ κυριώτερον γεωλογικὸν χαρακτηριστικὸν τοῦ Νταγκιστὰν εἶναι ἐναλλάσσουσαι πτυχαὶ ἰουρασικοῦ τιτανολίθου καὶ σχιστολίθου, διήκουσαι παραλλήλως πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὀρεινοῦ συστήματος τοῦ Καυκάσου. Πρὸς τὴν Κασπίαν καὶ ...δικῶς μεταξὺ Πετρόβσκ καὶ τοῦ ποταμοῦ Σουλὰκ ὑπάρχουσι πολλὰ κρητιδικὰ συστήματα, ἐπὶ τῶν βράχων τῶν ὁποίων ἐπικάθηνται ἄργιλλοι καὶ ἀμμόλιθοι τῆς ἠωκαίνου περιόδου. Ἡ χώρα εἶναι ...όσβατος.

Τὸ κλῖμα εἶναι ξηρὸν καὶ ψυχρὸν ἐπὶ τῶν ὀρέων, ἀλλὰ θερμὸν (μέχρι 48°) καὶ νοσηρὸν εἰς τὰς πεδιάδας, ὅπου ἐπικρατεῖ ἑλονοσία. Κυριώτεροι ποταμοὶ εἶναι ὁ *Σαμοὺρ* καὶ ὁ *Σουλὰκ* (Κιόϊ-σοῦ) εἰς τὰ ΒΔ., ἀμφότεροι ἔχοντες καὶ μικρὸν δέλτα. Βορείως τῆς ἐπὶ τῆς Κασπίας πόλεως Δερμπὲντ ἐκβάλλει ὁ *Μπουγάν*. Διάφοροι θερμοπηγαὶ δεικνύουσι τὴν ἡφαιστειακὴν προέλευσιν τοῦ ὑψιπέδου. Τὸ ἔδαφος εἶναι γόνιμον εἰς τὰ ὑπὸ τῶν ποταμῶν ἀρδευόμενα μέρη, παράγοντα σιτηρά, κέγχρον, ...τωρικά, λαχανικά, βάμβακα καὶ καπνά. Προκόπτει καὶ ἡ ἄμπελος, ἐξ ἧς παράγεται καλὸς οἶνος, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ μορέα, ἐπιτρέπουσα τὴν ἀνάπτυξιν τῆς σηροτροφίας. Τὰ ὄρη εἶναι πλούσια ...ς δάση. Ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος συνίσταται κυρίως ...ς θεῖον, ἅλας καὶ χαλκόν. Διοικητικῶς τὸ Νταγκιστὰν διαιρεῖται εἰς τὰς ἐπαρχίας Τεμὶρ-χὰν σουρά, ...ιβάρ, Ἀντί, Γκουνίπ, Δαργό, Καζὶ-κουμούς, Καϊτ...ιγκὸ-Ταμπασαράν, Κουρὲν καὶ Σαμούρ. Αἱ πόλεις εἶναι μικραί. Κυριώτεραι τούτων εἶναι ἡ Τεμὶρ-χὰν-σουρὰ (10.000 κάτ.), Δερμπὲντ (14.000 κάτ.) καὶ Πετρόβσκ (10.000), αἱ δύο τελευταῖαι ἐπὶ τῆς Κασπίας.

Τὸ Νταγκιστὰν οἰκεῖται ὑπὸ λαῶν ποικίλων τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν καταγωγήν, 32 τὸν ἀριθμὸν ὡς λέγεται, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐπικρατοῦσιν οἱ ὀρεινοὶ Λέσγιοι, συγγενεῖς, ὡς φαίνεται, τῶν Κιρκασίων, οἱ Ἄβαρες, μόνον τὸ ὄνομα ἔχοντες κοινὸν μετὰ τῶν κατὰ τὸν μεσαίωνα εἰς τὰς νοτιοανατολικὰς χώρας τῆς Εὐρώπης ἐπιδραμόντων, οἱ Λάκαι, Κιοῦροι καὶ Ἀκοῦσοι. Τοὺς ἀρχαίους κατοίκους τῆς χώρας ὠνόμαζον οἱ Ἕλληνες (*Ἀρριανὸς* κ.λ.) Ἀλβανοὺς (τοὺς ἐν Καυκάσῳ). Οἱ Λέσγιοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῶν εἶναι μελάγχροες τύποι τῆς Καυκασίας φυλῆς, ὑψηλοὶ τὸ ἀνάστημα, μὲ μέτωπον ἀνοικτόν, ὀφθαλμοὺς μαύρους καὶ ῥῖνα εὐθυγραμμικὴ. Εἰς τὰ βόρεια πεδινὰ μέρη κατοικοῦσιν οἱ τουρκικῆς καταγωγῆς Κουμοῦκοι καὶ Νογκάϊ. Εἰς τὰ βόρεια καὶ εἰς τὰ νότια τῆς χώρας ἀπαντῶσι καὶ Τουρκομᾶνοι. Νομαδικῶς περιφέρονται καὶ τινες Ἄραβες, ὑπάρχουσι δὲ ἐγκατεσπαρμένοι καὶ ὀλίγοι Πέρσαι καὶ Ἑβραῖοι. Ἀπὸ ἀπόψεως μορφώσεως ὅλοι οἱ λαοὶ οὗτοι εὑρίσκονται εἰς πολὺ ταπεινὴν βαθμῖδα, λόγῳ τῆς ποικιλίας τῶν γλωσσῶν καὶ τῶν διηνεκῶν ἐμφυλίων πολέμων. Κυρία ἀπασχόλησις τῶν ὀρεινῶν φυλῶν εἶναι ἡ κτηνοτροφία.

Τὸ νότιον μέρος τοῦ σημερινοῦ Νταγκιστὰν ἀποτελεῖ τὴν *Ἀλβανίαν* (τοῦ Καυκάσου) τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων, τὸ ὄνομα τῆς ὁποίας ἐσώζετο μέχρι τοῦ Δ′ μ. Χ. αἰῶνος. Ὁ Χριστιανισμὸς μετεδόθη εἰς τὴν Ἀλβανίαν ταύτην διὰ Γρουσίας καὶ Ἀρμενίας. Φαίνεται δὲ ὅτι ἐβαπτίσθησαν περὶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ οἱ ἀπὸ πολλοῦ ἐκεῖ μεταναστεύσαντες Ἰουδαῖοι. Ἀπὸ τοῦ Γ′ μέχρι τοῦ ... αἰῶνος ἡ χώρα ἠγωνίσθη κατὰ τοῦ περσικοῦ κράτους τῶν Σασανιδῶν, οἵτινες κατέκτησαν κυρίως τὰ πεδινὰ μέρη. Ἀλλ᾽ ἀπὸ τοῦ Ζ′ αἰῶνος ἤρχισε νὰ διαδίδεται ὁ Μωαμεθανισμός. Τῷ 641 οἱ Ἄραβες κατέκτησαν τὴν πόλιν Δερμπέντ. Κατὰ τὸν Η′ αἰῶνα εἰσήχθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων τὸ ἀξίωμα τῶν ἐπιτοπίων σαμσαλέμ. Ἐν τούτοις ἡ χώρα οὐδέποτε ἀπετέλεσεν ἓν γεωγραφικῶς καθωρισμένον σύνολον. Τοὐναντίον ἀπετέλει ἀληθὲς μωσαϊκὸν τοιούτων σαμσάλων, χάνων καὶ ἡγεμονίσκων. Μετὰ τῆς Εὐρώπης ἦλθεν εἰς σχέσεις τὸ Νταγκιστὰν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ′ αἰῶνος. Ἀπὸ τοῦ 1812 ἦτο ὀνομαστικῶς μόνον ὑποτεταγμένον εἰς τοὺς Ρώσους, εἰς οὓς ἐξεχωρήθη ὁριστικῶς ὑπὸ τῆς Περσίας διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Γκιουλιστὰν (1813). Οἱ κατὰ τούτων ἀγῶνες τῶν ἐντοπίων ἐν συμμαχίᾳ μετὰ τῶν Κιρκασίων ἐξηκολούθησαν μέχρι τοῦ 1859, ὅτε κατεστάλη ὁριστικῶς ἡ ὑπὸ τὸν διάσημον Σαμὺλ ἐπαναστατικὴ κίνησις. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ διοίκησις τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν ἀφέθη κατ᾽ ἀρχὰς εἰς ἐντοπίους ἀρχηγούς, ἀντικατασταθέντας βαθμηδὸν ὑπὸ Ρώσων ἀξιωματικῶν. Κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1877—1878 οἱ ὀρεινοὶ τοῦ Νταγκιστὰν ἐπανεστάτησαν καὶ πάλιν κατὰ τῶν Ρώσων. Ἡ ἐπανάστασις κατεστάλη τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1878. Ἔκτοτε ἐπεβλήθη βαθμιαίως ἡ ῥωσικὴ κυριαρχία.

Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, μετὰ τὴν συνθήκην εἰρήνης τοῦ Μπρὲστ-Λιτόβσκι (3 Μαρτίου 1918), ὅτε ἡ ὑπὸ τὸν Ταλαὰτ πασᾶν τουρκικὴ κυβέρνησις διενοήθη νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Τούρκων καὶ Μουσουλμάνων τοῦ Καυκάσου, ἐρρίφθη τὸ σχέδιον νὰ σχηματισθῇ ἰδιαίτερον ἀνεξάρτητον κράτος «Νταγκιστὰν ἢ Δημοκρατία τῶν βορείων ὀρεινῶν», ἀλλὰ τοῦτο ἐματαιώθη, ἤδη δὲ τὸ Νταγκιστὰν εἶναι σοβιετικὴ δημοκρατία οὐχὶ τελείως αὐθύπαρκτος. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Νταγκλῆς. Ἑλληνικὴ πολεμικὴ οἰκογένεια ἐκ Σουλίου (βλ. λ. *Δαγκλῆς*).

Ντάγκμαρ. Δανὶς πριγκίπισσα, ἀδελφὴ τοῦ βασιλέως τῆς Ἑλλάδος Γεωργίου Α′ καὶ σύζυγος τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας Ἀλεξάνδρου Γ′. Ἀσπασθεῖσα τὸ ὀρθόδοξον δόγμα ὠνομάσθη *Μαρία* (βλ. λ. *Μαρία* Θεοδώροβνα).

Ντάγκντεν (Dagden) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Ἐσθονίας (βλ. λ. *Ντάγκαι*).

Νταγκομπὲρ (Dagobert). Λατῖνος πατριάρχης Ἱεροσολύμων (βλ. λ. *Δαϊμβέρτος*).

Νταγκομπὲρ (Dagobert). Τρεῖς βασιλεῖς τῆς Αὐστρασίας (βλ. λ. *Δαγοβέρτος*).

Ντ᾽ Ἀγκόνα (d'Ancona), ***Ἀλέξανδρος.*** Ἰταλὸς φιλόλογος (βλ. λ. *Ἀγκόνα*).

νταγκόπα, ἡ *νταγκάβα [Βουδ. Τέχν.]*. Οὕτω καλεῖται τὸ ἱερὸν τῶν βουδικῶν ναῶν, τὸ ὁποῖον εἶναι τοποθετημένον πρὸ τοῦ κεντρικοῦ περιβόλου καὶ ἔχει μορφὴν ἡμισφαιρίου στηριζομένου ἐπὶ κυλινδρικῆς βάσεως. Κατὰ τοὺς βουδιστὰς θεολόγους, ἡ νταγκόπα συμβολίζει τὴν πομφόλυγα, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Βούδας παρουσιάζει τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, διὰ νὰ δείξῃ τὴν φθαρτότητά του. Ἡ νταγκόπα εἶναι εἰς τοὺς ἰνδικοὺς ναοὺς ὅ,τι ἦσαν τὰ ἅγια τῶν ἁγίων τῶν ἰουδαϊκῶν ναῶν καὶ ἡ ἁγία τράπεζα τῶν χριστιανικῶν. Περιλαμβάνει συνήθως λείψανα τοῦ Βούδα ἢ ἄλλων ἁγίων, ὅπως οἱ καθολικοὶ βωμοί, οἱ ὁποῖοι πάντοτε φυλάσσουν λείψανα μαρτύρων. Ὁ θόλος, ὅστις στεγάζει ὅλα σχεδὸν τὰ ἱερὰ κτίσματα τῶν Ἰνδῶν, εἶναι ἀπομίμησις τῆς συμβολικῆς νταγκόπας. Θ. Π.

Νταγκρὸν (Dagron), ***Ρενέ.*** Γάλλος χημικός, γεννηθεὶς τῷ 1819 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1900. Ἠσχολήθη εἰς τὴν παρασκευὴν τοῦ εἰς τὴν φωτογραφικὴν χρησιμοποιουμένου κολλοδίου μετὰ χλωριούχου ἀργύρου, ἐπιτυχὼν τὴν παρασκευὴν διαφανεστάτου καὶ εὐπαθεστάτου προϊόντος, δι᾽ οὗ κατέστησαν δυναταὶ σμικρύνσεις θεωρούμεναι ἄλλοτε ὡς ἀκατόρθωτοι. Ἐπέφερε περαιτέρω σπουδαιοτάτας τελειοποιήσεις εἰς τὴν βιομηχανικὴν χημείαν καὶ ἐφεῦρε διάφορα ὄργανα, ὡς λ. χ. τὸ τηλέμετρον, διὰ τοῦ ὁποίου καθίσταται ἐφικτὴ ἡ ἐν σμικρῷ παραγωγὴ μεγάλης κλίμακος χαρτῶν κλπ. Σ.Γ.

Νταγλῆ Καρατζὰν *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Καστράκι* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Λαρίσης.

νταγλί. Ποικιλία ἑλληνικοῦ *καπνοῦ* (βλ. λ., τ. ΙΓ′, σ. 755 γ′).

Ντὰγ-χαμὰμ *[Γεωγρ.]*. Θερμοπηγαὶ ἐν Νικομηδείᾳ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας παρὰ τὴν *Γιάλοβαν* (βλ. λ.). Γ. Ι. Β.

Ντάελ (Van-Daël), ***Βὰν—***. Βέλγος ζωγράφος (βλ. λ. *Βὰν*-Ντάελ).

Ντάενς (Daens), ***Ἀδόλφος.*** Βέλγος κληρικὸς καὶ πολιτικὸς (1839—1907). Ἀρχικῶς ἦτο μέλος ἰησουϊτικοῦ τάγματος καὶ διδάσκαλος τῆς ῥητορικῆς. Ἐκλεγεὶς ἀργότερον βουλευτὴς ἵδρυσε τὸ κόμμα τῶν Χριστιανῶν δημοκρατῶν καὶ ἔσχε σφοδροὺς ἀγῶνας πρὸς τὸν Woeste καὶ τὸ καθολικὸν κόμμα, ἀποκλίνων πρὸς τὴν σοσιαλιστικὴν ἀριστεράν. Καθαιρεθεὶς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ του ἀξιώματος καὶ διωχθεὶς ὑπὸ τῆς Δημοκρατικῆς ἑνώσεως (1897), συνετάχθη μὲ τοὺς ῥιζοσπαστικοὺς καὶ σοσιαλιστὰς (1902). Περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου του συνεφιλιώθη μετὰ τῆς Ἐκκλησίας. —Π.

Ντάενς (Dines), ***Γουλιέλμος-Ἐρρῖκος.*** Ἄγγλος μετεωρολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1855 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1927. Κατ᾽ ἀρχὰς ἐμαθήτευσεν ὡς μηχανικὸς σιδηροδρόμων καὶ εἰσήχθη εἰς τὸ κολλέγιον Corpus Christi τοῦ Cambridge, ὅπου ἐσπούδασε τὰ μαθηματικά, τυχὼν διπλώματος τῷ 1881. Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του ἀφωσιώθη εἰς τὴν μετεωρολογίαν ἐρασιτεχνικῶς μέν, ἀλλὰ γονίμως. Ἐπενόησε τὰ διὰ πτώσεως σωληνωτὰ *ἀνεμόμετρα* (βλ. λ.), δι᾽ ὧν εἶναι δυνατὸν νὰ μετρηθῶσιν αἱ ἀπότομοι καὶ στιγμιαῖαι κινήσεις τοῦ ἀνέμου. Ὑπῆρξε μεταξὺ τῶν πρώτων τῶν ἀσχοληθέντων μὲ τὴν ἔρευναν τῆς ἀνωτέρας ἀτμοσφαίρας. Ἐπίσης ἠσχολήθη θεωρητικῶς μὲ τὴν ἀνυψωτικὴν ταχύτητα τῶν πληρῶν ἀεροστάτων τῶν ἀτμοσφαιροβολίσεων, ἐπενόησε δὲ διὰ τὴν μέτρησιν τῶν μετεωρολογικῶν στοιχείων τῆς ἀνωτέρας ἀτμοσφαίρας καὶ ἴδιον μετεωρογράφον, ὅστις φέρει τὸ ὄνομά του (βλ. λ. *ἀερολογία* τ., Α′ σ. 735). Ἐπίσης ἐφεῦρε τὸ διὰ τοῦ σημείου τῆς δρόσου ὑγρόμετρον, τελευταίως δὲ ἠσχολήθη εὐρύτητα καὶ μὲ τὴν ἀκτινοβολίαν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ L. H. G. Dines, μεθ᾽ οὗ ἐδημοσίευσεν εἰς τὰ «Memoirs of the Royal Meteorological Society» τὴν περισπούδαστον ἐργασίαν: «Mean Valves of Radiation from various parts of the sky at Benson». Θ. Θ. Φ.

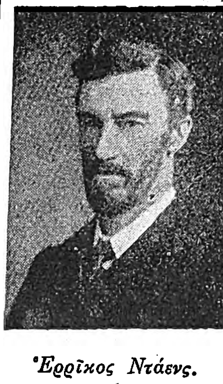

Ἐρρῖκος Ντάενς.

Νταζὰ (Daza), ***Ἱλαρίων.*** Βολιβιανὸς πολιτικὸς (βλ. λ. *Ντάθα* Ἱλαρίων).

Νταζυπόντιους (Dasypodius). —1) ***Κονρᾶδος.*** Γερμανὸς μηχανικὸς καὶ μαθηματικὸς (βλ. λ. *Δασυπόδιος*). —2) ***Πέτρος.*** Ἑλβετὸς ἀνθρωπιστὴς (βλ. λ. *Δασυπόδιος*).

νταηλίκι (τό)· τὸ γνώρισμα τοῦ νταῆ, ἐπίδειξις γενναιότητος, κομπορρημοσύνη, παλληκαριά, συνηθ. εἰρωνικῶς: «δὲν περνοῦν τὰ νταηλίκια».

νταῆς (ὁ) (λ. τουρκ. *νταῆ*, *νταγῆ* = ὁ πρὸς μητρὸς θεῖος)· μετέπεσεν εἰς τὴν σημασίαν τοῦ φιλοπολέμου, τοῦ ἀνδρείου, τοῦ προκλητικοῦ, τοῦ ἐριστικοῦ· «μᾶς κάνει τὸν νταῆ» ὑποκρίνεται τὸν παλληκαράν, τὸν ἀνδρεῖον· χειροτερευτ. ὁ λεονταρῆς, ὁ ψευτοπαλληκαρᾶς.

— *[Ἐγκυκλ.]* Νταῆδες (*νταῆ* ἢ *νταγῆ*) ὠνομάζοντο οἱ ἐν Σερβίᾳ γενίτσαροι μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ′ αἰῶνος, οἵτινες ἦσαν οἱ ἀτιθασώτεροι τοῦ γενιτσαρικοῦ σώματος. Ἐναντίον τούτων κυρίως ἐξηγέρθησαν οἱ Σέρβοι τῷ 1804 ὑπὸ τὸν Καραγεώργην. Ὁ σουλτᾶνος Σελὶμ ἐδοκίμασε κατ᾽ ἀρχὰς νὰ δαμάσῃ αὐτοὺς διὰ συμβουλῶν καὶ ἀπειλῶν, αἵτινες ὅμως ἐπεδείνωσαν τὴν κατάστασιν. Ἕνεκα τούτου ὁ Σέρβος κληρικὸς Ματθίας Νεναδόβιτς ἐκάλεσε τοὺς Σέρβους εἰς τὰ ὅπλα, ὅπως ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν σπαχήδων, ἐχθρῶν τῶν νταήδων, θέσωσι τέρμα εἰς τὴν τυραννίαν τούτων. Οἱ νταῆδες διὰ νὰ προλάβωσιν, ἀπεφάσισαν νὰ φονεύσωσι διὰ δόλου ὅλους τοὺς κνέζους (ἀρχηγοὺς τῶν Σέρβων). Πρὸς τοῦτο ἐπετέθησαν τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1804 ἐναντίον πολλῶν κνέζων εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία των, ἐσκόπευον δὲ νὰ φονεύσωσι καὶ τὸν Γεώργιον Πέτροβιτς, τὸν λεγόμενον Καραδζόρδζε (Καραγεώργης) ἢ Τσέρνι-Τζόρτζε, ὅστις ἐθεωρεῖτο πλουσιώτατος καὶ τολμηρότατος. Οἱ ἄνθρωποι τῶν νταήδων ἐπετέθησαν κατ᾽ αὐτοῦ εἰς τὸ χωρίον Τόπολα, ἐκεῖνος ὅμως κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ καὶ συνηνώθη μὲ τοὺς χαϊδούκους (κλέφτας) τῶν πέριξ δασῶν τῆς Σουμαδίας, ὅπως τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐναντίον τῶν νταήδων καὶ τῶν Τούρκων ἐν γένει ἐπαναστάσεως. Βλέποντες ὅτι ἡ ἐπαναστατικὴ κίνησις τῶν Σέρβων ἐξαπλοῦται, οἱ νταῆδες ἐπεχείρησαν νὰ ἔλθωσιν εἰς συμβιβασμὸν ὑποσχόμενοι ἀμνηστίαν, καλύτερον μεταχείρισιν εἰς τὸ μέλλον, ἀκόμη δὲ καὶ χρήματα. Αἱ διαπραγματεύσεις διεξήγοντο εἰς ἓν χωρίον παρὰ τὸ Βελιγράδιον, ἀλλὰ πρὶν τελειώσουν ἐπῆλθε συμπλοκὴ καὶ οἱ νταῆδες ἔφυγον μὲ ἀπωλείας εἰς Βελιγράδιον. Δευτέρα καὶ τρίτη ἀπόπειρα διαπραγματεύσεων, διὰ τοῦ Ἕλληνος τὸ γένος μητροπολίτου Βελιγραδίου Λεοντίου, ἀπέτυχον, διότι οἱ Σέρβοι ἐπανατάσσεται ἐζήτουν τὴν παράδοσιν τῶν ἀρχηγῶν τῶν νταήδων. Ὡς ἐκ τούτου οὗτοι προσεπάθησαν νὰ ἐνισχυθῶσιν, ἐνῷ συγχρόνως καὶ οἱ Σέρβοι ὠργανοῦντο, ἐκλέξαντες ἀρχηγὸν τὸν Καραγεώργην, ὅστις ἐδέχθη μετὰ πολλοὺς δισταγμούς. Ἀφοῦ ἐκυρίευσαν τὰς πόλεις Δαμπάτς καὶ Ποζαρεβάτς, οἱ Σέρβοι ἐνεφανίσθησαν πρὸ τοῦ Βελιγραδίου, ὅπου οἱ νταῆδες ἀντέστησαν σοβαρῶς. Εἰς βοήθειαν ὅμως τῶν Σέρβων ἦλθεν ὁ πασᾶς Βοσνίας Μπε-

Digitized by Google

κίρ μὲ 3.000 ἄνδρας, διαταχθεὶς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως νὰ κτυπήσῃ καὶ αὐτὸς τοὺς ἀπειθαρχήτους γενιτσάρους. Ἐνώπιον τοῦ κινδύνου τούτου ὁ ἀρχηγὸς τῶν νταήδων Γκουσάνατς-Ἀλῆ προσέφερε τὴν πόλιν εἰς τοὺς Σέρβους, ἐνῷ οἱ ὑπ' αὐτὸν ἀρχηγοὶ τῶν νταήδων ἔφυγον μὲ τοὺς θησαυρούς των εἰς Ὄρσοβα, ὅπου ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ φρουράρχου Ρετζὲπ ἀγᾶ. Οὗτος ὅμως, ἔχων διαταγὰς νὰ παραδώσῃ τοὺς νταήδες εἰς τοὺς Σέρβους, ἀφῆκε νὰ εἰσέλθουν τὴν νύκτα εἰς τὸ φρούριον ἱκανοὶ ἐκ τούτων. Οἱ Σέρβοι εἰσελθόντες εἰς τὸ κατάλυμα τεσσάρων κυριωτέρων νταήδων ἔσφαξαν αὐτούς, ἀντιτάξαντας ἀπέλπιδα ἀντίστασιν. Οἱ Σέρβοι ὅμως δὲν ἱκανοποιήθησαν ἐκ τούτου, ἀλλ' ἐξηκολούθησαν τὴν ἐπανάστασιν, ὅπως ἐπιτύχωσι τὴν ὁριστικὴν ἐλευθερίαν των ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Οἱ νταήδες ὅμως ἐξέλιπον ἐκ Βελιγραδίου καὶ μόνον ὀλίγοι ὁπαδοί των ἔζησαν ἐπί τινα καιρὸν ἀκόμη εἰς τὰ νότια τῆς Σερβίας, ὅπου διετήρουν ἐπί τινα καιρὸν ἱκανὰ φρούρια. Ν. Μ.

Ντάθα, ἡ ***Γκροσολὲ Ντάθα*** (Daza ἢ Grosolé Daza), ***Ἰλαρίων***. Βολιβιανὸς στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς (1840—1894). Τυχὼν στοιχειώδους μόνον μορφώσεως, εἰσῆλθεν ὡς ἐθελοντὴς εἰς τὸν βολιβιανὸν στρατόν, ὅπου διεκρίθη διὰ τὴν ἱκανότητά του καὶ προήχθη σὺν τῷ χρόνῳ ἀπὸ ἁπλοῦς στρατιώτης εἰς ἀξιωματικόν. Τῷ 1864 προσέλαβεν αὐτὸν ὡς ὑπασπιστὴν ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας Μελγκαρέχο, ὁ ὁποῖος ἀπέβη ὁ κυριώτερος προστάτης του. Τῷ 1870 ὅμως, ἐπωφεληθεὶς τῆς ἀπουσίας τοῦ προέδρου, προσεχώρησεν εἰς τὴν ἐπανάστασιν, ἥτις εἶχεν ἐκραγῆ τότε, καὶ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1871 ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπαναστατῶν κατετρόπωσε τὰ στρατεύματα τοῦ προστάτου του, ἀποκτήσας μεγίστην δημοτικότητα. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μοράλες, ὁ ὁποῖος εἶχε διαδεχθῆ τὸν Μελγκαρέχο, ὁ Ντάθα ἐγένετο προσωρινὸς πρόεδρος τῆς δημοκρατίας, μέχρι τῆς ἐκλογῆς τοῦ Φρίας, τὸν ὁποῖον ὅμως κατόπιν ἀνέτρεψε, καταλαβὼν αὐτὸς τὴν ἀρχήν. Τῷ 1873 εἶχε προαχθῆ ὑπὸ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως εἰς στρατηγόν. Καίτοι προσεπάθησε νὰ ἐπιφέρῃ ἱκανὰς μεταρρυθμίσεις ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, ἐν τούτοις ἡ διακυβέρνησίς του ὑπῆρξε λίαν τυραννική, ὅτε δέ, τῷ 1879, ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Χιλῆς καὶ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ, ἐπέδειξε τοιαύτην ἄγνοιαν στρατηγικῆς, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ στρατιῶταί του τὸν ἐγκατέλειψαν. Ἀναγκασθεὶς ἕνεκα τούτου νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἔζησεν ἔκτοτε μακρὰν τῆς πολιτικῆς. Μ.Δ.Β.

νταΐά, ἡ ***νταγιά***, ἡ ***νταγιὲτ*** *[Γεωγρ.]*. Ἀραβικὴ λέξις, σημαίνουσα «καταφύγιον τοῦ ὕδατος», χρησιμοποιουμένη ὡς τοπωνύμιον ἐν Ἀλγερίῳ, Σαχάρᾳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἀφρικῆς. Ἀποδίδεται εἰς συλλογὰς ὑδάτων ἐπὶ φυσικῶν λεκανῶν τοῦ ἐδάφους, σχηματιζομένας ὑπὸ τῶν βροχῶν καὶ ξηραινομένας τὸ θέρος· ἐπίσης καὶ εἰς μεγάλα ἕλη, ὡς τὸ *Νταΐὰ-ἐλ-Χαντρά*, ΝΔ. τῆς πόλεως Τιντοὺφ κατὰ τὰ σύνορα Ρίο-Ντ'-Ὄρο καὶ Χαμαντά, εἰς σπουδαίας πηγάς, ὡς ἡ *Νταΐὰ Ντορτάλα* Δ. τῆς ἐλ-Γκολεά, ἡ *Νταΐὰ-Ρεντὰτ-Ἀϊχά*, ΒΔ. τῆς ἐλ-Γκολεά, κ.ἄ. Ἰδιαιτέρως διὰ τοῦ τοπωνυμίου τούτου ὀνομάζεται, ἡ καὶ ἄλλως ὡς *Γκὰρ Νταΐὰ* γνωστὴ περιοχὴ τοῦ Ἀλγερίου μεταξὺ πόλεως Γκαρνταΐὰ ἀπὸ Ν. καὶ Λαγκουὰτ ἀπὸ Β., διασχιζομένη ὑπὸ πλήθους ποταμίων καὶ βρίθουσα ὑδάτων. Π. Ν. Π.

Νταΐακς (Dayaks). Λαὸς τῆς Βόρνεο (βλ. λ. *Δαΐάκοι*).

Νταϊβενπορτ (Davenport) *[Γεωγρ.]*. Πόλις ἐν Ἀϊόουα (Iowa) τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μισσισιπῆ, ἔναντι τῆς νήσου Ρόκ, μεθ' ἧς συνδέεται διὰ σιδηρᾶς γεφύρας. Ἕδρα ρωμαιοκαθολικοῦ καὶ διαμαρτυρομένου ἐπισκόπου. Ἐξάγει γαιάνθρακας καὶ γεωργικὰ προϊόντα. Κάτ. 49.620. Ἔχει ἐργοστάσια κινητηρίων μηχανῶν, σιδηροδρομικῶν ὀχημάτων, γεωργικῶν ἐργαλείων καὶ μαλλίνων ὑφασμάτων. Ε. Σ.

Νταίβιζον (Davison), ***Τζαίημς-Οὐΐλλιαμ***. Ἄγγλος μουσικοκριτικὸς (1813—1885). Ἤρχισε τὸ στάδιόν του ὡς συνθέτης καὶ ἐν τέλει ἀφωσιώθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν κριτικὴν τῆς μουσικῆς. Συνεργάτης τῶν «Τάϊμς» τοῦ Λονδίνου, διηύθυνε ταυτοχρόνως μέχρι τοῦ θανάτου του τὸ περιοδικὸν «Musical World» καὶ συνειργάζετο εἰς τὴν «Saturday Review», τὴν «Pall Mall Gazette», τὸ «Graphic» κλπ. Μεταξὺ τῶν ἔργων του σπουδαιότερον εἶναι τὸ «An essay on the works of Fr. Chopin» (1849). Γ. Σ.

Νταίβιντσον (Davidson), ***Ἀνδρέας-Μπρύς***. Σκῶτος θεολόγος (1831—1902). Διετέλεσε καθηγητὴς τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Ἀμπερντην καὶ ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Γερμανίαν, τὴν Συρίαν καὶ τὴν Παλαιστίνην, πρὸς μελέτην τῆς ἑβραϊκῆς καὶ τῆς ἀραβικῆς γλώσσης. Ἔγραψε πλεῖστα θεολογικὰ ἄρθρα εἰς τὸ «Λεξικὸν τῆς Βίβλου», εἰς τὴν «Βρεττανικὴν ἐγκυκλοπαιδείαν» καὶ ἐξέδωσε πολλὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ὀνομαστά: «Σχόλια εἰς τὸν Ἰώβ», «Σχόλια εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην» καὶ δύο τόμοι κηρυγμάτων, Διετέλεσεν ἐπίσης μέλος τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἀναθεώρησιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Μ. Δ. Β.

— **Νταίβιντσον** (Davidson), ***Γουσταῦος***. Ἀμερικανὸς ποιητὴς καὶ θεατρικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1895 ἐν Βαρσοβίᾳ τῆς Πολωνίας. Ἐσπούδασεν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ καὶ ἔγραψε πολλὰ ποιήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα, ἱδρύσας τῷ 1923 καὶ τὸ περιοδικὸν «Ρυθμὸς» (Rythmus). Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι «Εἴκοσι σοννέτα», «Τραγούδια λατρείας», πεζὰ ποιήματα «Ἡ δίψα τῆς Ἀντιλόπης», «Μέλμοθ ὁ περιπλανώμενος» ἔμμετρον δρᾶμα κλπ. Μ. Δ. Β.

— **Νταίβιντσον** (Davidson), ***Θωμᾶς***. Βρεττανὸς παλαιοντολόγος (1817—1885). Ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ἐδιμβούργου καὶ ἐν Γαλλίᾳ, Ἰταλίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Μονογραφία ἐπὶ τῶν βρεττανικῶν ἀπολιθωμένων βραχυπόδων» ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς παλαιοντολογικῆς ἑταιρείας (1850—1886) εἰς 6 τόμους μετὰ 200 σχημάτων, καὶ «Νεώτερα παλαιοντολογικὰ βραχύποδα». Μ. Δ. Β.

— **Νταίβιντσον** (Davidson), ***Θωμᾶς***. Ἄγγλος συγγραφεὺς καὶ φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1841. Ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν, τῆς ἀρχαιολογίας καὶ τῆς φιλοσοφίας ἐν Σκωτίᾳ καὶ ἐν ταῖς Ἡν. Πολιτείαις τῆς Β. Ἀμερικῆς καὶ ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων τὰ ἔργα: «Τὸ σύμπλεγμα τῆς Νιόβης», «Τὸ διάζωμα τοῦ Παρθενῶνος» κ. λ. π. Ὁ Νταίβιντσον ἐπεσκέφθη καὶ τὴν Ἑλλάδα χάριν ἀρχαιολογικῶν μελετῶν. Μ. Δ. Β.

— **Νταίβιντσον** (Davidson), ***Ἰωάννης***. Βρεττανὸς ποιητὴς καὶ δραματικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Σκωτίᾳ (1857—1909). Ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ἐδιμβούργου καὶ ἐχρημάτισεν ἐπὶ δωδεκαετίαν διδάσκαλος, ἐνῷ συγχρόνως ἔγραφε διάφορα ποιήματα καὶ δράματα. Τῷ 1890 ἐγκατεστάθη ἐν Λονδίνῳ τὴν 23 Μαρτίου 1909 ἐξηφανίσθη, πιθανῶς αὐτοκτονήσας δι' οἰκονομικοὺς λόγους, τὸ δὲ πτῶμά του εὑρέθη μετὰ ἓξ μῆνας εἰς τὴν θάλασσαν. Μεταξὺ τῶν ἔργων του τὰ κυριώτερα εἶναι: «Μπρὺς» (1886), «Σμὶθ» (1888), «Μυθιστόρημα βασιλίσσης», «Διαθήκη πρωθυπουργοῦ», «Ἡ Γοδοφρεΐδη» δράματα, «Οἱ μεγάλοι ἄνδρες», «Στὸ Μιούζικ-Χὼλ καὶ ἄλλα ποιήματα» (1891), «Μπαλλάντες καὶ ᾄσματα» (1894), «Νέαι μπαλλάντες» (1897), «Ἡ τελευταία μπαλλάντα καὶ ἄλλα ποιήματα» (1899) κ. τ. λ. Μ. Δ. Β.

— **Νταίβιντσον** (Davidson), ***Ράνταλ-Θωμᾶς***. Ἄγγλος κληρικός, γεννηθεὶς ἐν Ἐδιμβούργῳ τῷ 1848. Ἐσπούδασεν ἐν Harrow καὶ ἐν τῷ κολλεγίῳ Ἁγίας Τριάδος τῆς Ὀξφόρδης καὶ ὑπῆρξεν ἀλληλοδιαδόχως διάκονος τοῦ ἀρχιεπισκόπου Tait, κατόπιν τῆς βασιλίσσης, ἐπίσκοπος τοῦ Rochester (1891), ἐπίσκοπος τοῦ Winchester (1896) καὶ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Κανταβριγίας (1903). Συνέγραψε ποικίλα ἔργα, ἐν οἷς καὶ βιογραφίας τοῦ ἀρχιεπισκόπου Tait (1891). Θ. Π.

Νταΐβις πορθμὸς (Davis Strait) *[Γεωγρ.]*. Πορθμὸς χωρίζων τὴν Γροιλανδίαν ἀπὸ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ συνδέων τὸν κόλπον Μπάφφιν μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Εἰς τὸ στενότερον σημεῖόν του, ἀκριβῶς ὅπου ὁ ἀρκτικὸς κύκλος διασταυροῦται μετ' αὐτοῦ, ἔχει πλάτος περίπου 200 μιλλίων. Ὁ πορθμὸς ὀφείλει τὸ ὄνομά του εἰς τὸν ἐξερευνητὴν Τζὼν Νταΐβις, ὁ ὁποῖος τὸν ἀνεκάλυψε τῷ 1585. Δ. Δ.

Νταΐβις (Davies), ***Γουλιέλμος-Ἑρρῖκος***. Ἄγγλος ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1871. Κατ' ἀρχὰς ἐφοίτησεν ὡς μαθητευόμενος εἰς τὸ ἐργαστήριον σχεδιαστοῦ καὶ κατόπιν ἤρχισε ταξιδεύων εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ζῶν ζωὴν ἀλήτου καὶ τραγουδιστοῦ τοῦ δρόμου. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐξέδωσε τὴν ποιητικὴν συλλογὴν «Ὁ καταστροφεὺς τῶν ψυχῶν», μὲ ποιήματα γεγραμμένα ἀπὸ τὰς φυλακάς. Κατόπιν ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ πεζὸν τὴν «Αὐτοβιογραφίαν ἑνὸς ὑπεραλήτου» (1908), μετὰ πρόλογον τοῦ Μπέρναρντ Σῶ, καὶ ἀκολούθως τὸν τόμον «Ποιήματα καὶ ἄλλα». Τῷ 1916 καὶ 1924 ἐξεδόθησαν νέοι τόμοι ποιημάτων του, ἐκ τῶν δημοσιευθέντων εἰς διάφορα περιοδικά. Ἐξέδωκεν ἐπίσης «Τεσσαράκοντα νέα ποιήματα» (1918), «Τὸ ἀλφάβητον τῶν ποιητῶν» (1923), «Τὸ τραγούδι τῆς ἀγάπης» (1926) κλπ. Ἔγραψεν ἐπίσης καί τινα μυθιστορήματα, διηγήματα καὶ κριτικάς. Μ. Δ. Β.

—**Νταΐβις** (Davis), ***Γουλιέλμος-Μόρρις***. Ἀμερικανὸς γεωγράφος καὶ γεωλόγος, γεννηθεὶς τῷ 1850 ἐν Φιλαδελφείᾳ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Χάρβαρντ καὶ τῷ 1870 διωρίσθη βοηθὸς ἀστρονόμος ἐν τῷ ἀστεροσκοπείῳ τῆς Κορδόβας τῆς Ἀργεντινῆς καὶ ἀπὸ τοῦ 1877 μέχρι τοῦ 1912 διετέλεσε καθηγητὴς τῆς φυσικῆς γεωγραφίας καὶ γεωλογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Χάρβαρντ. Τῷ 1903 μετέβη εἰς τὸ Τουρκεστὰν ὡς μέλος τῆς ἐπιστημονικῆς ἀποστολῆς Καρνέγκι καὶ κατόπιν εἰς τὴν Νότιον Ἀφρικὴν (1905) καὶ τὴν Αὐστραλίαν (1914) ὡς μέλος τῆς βρεττανικῆς ἀποστολῆς τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν. Τῷ 1908 διωρίσθη ἐπίτιμος κα-θηγητὴς τοῦ πανεστημίου τοῦ Βερολίνου καὶ τῷ 1912 τοῦ πανεπιστημίου τῶν Παρισίων, τῷ δὲ 1924 ἐμελέτησε πολλὰς κοραλλιογενεῖς νήσους τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ. Ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη πρόεδρος τοῦ συνδέσμου τῶν Ἀμερικανῶν γεωγράφων καὶ πρόεδρος τῆς γεωλογικῆς ἑταιρείας τῆς Ἀμερικῆς, θεωρεῖται δὲ ἐκ τῶν σημαντικωτέρων γεωγράφων καὶ γεωλόγων τῆς ἐποχῆς. Μεταξὺ τῶν ἔργων του εἶναι: «Στοιχειώδης μετεωρολογία» (1894), «Φυσικὴ γεωγραφία» (1898), «Πρακτικὰ γυμνάσματα φυσικῆς γεωγραφίας» (1908), «Γεωγραφικὰ δοκίμια» (1909), «Φυσιογραφία» (1911), «Τὸ πρόβλημα τῶν κοραλλιογενῶν νήσων» (1928) κτλ. Ἀπὸ τοῦ 1895 διατελεῖ συνδιευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ «Ἐπιστήμη» καὶ ἀπὸ τοῦ 1909 συνδιευθυντὴς τῆς «Ἀμερικανικῆς ἐπιστημονικῆς ἐφημερίδος». Μ. Δ. Β.

—**Νταΐβις** (Davis), ***Ἑρρῖκος-Γουλιέλμος-Κάρλες***. Ἄγγλος ἱστορικὸς (1874—1928). Ἐσπούδασεν ἐν Ὀξφόρδῃ καὶ ἀφοῦ ἐδίδαξεν εἰς διάφορα κολλέγια τὴν ἱστορίαν, διωρίσθη τῷ 1921 καθηγητὴς τῆς νεωτέρας ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μάντσεστερ καὶ τῷ 1928 καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὀξφόρδης. Τῷ 1926 διωρίσθη ἐπίσης ἐπιμελητὴς τῆς βιβλιοθήκης Μπόντλ... Τῷ 1902 ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ «Ἐθνικοῦ βιογραφικοῦ λεξικοῦ», μετὰ δὲ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον διετέλεσε σύμβουλος τῆς ἀγγλικῆς ἀποστολῆς εἰς τὴν διάσκεψιν τῆς εἰρήνης. Ἠσχολήθη κυρίως εἰς τὴν μεσαιωνικὴν ἱστορίαν, τὸ σπουδαιότερον δὲ ἔργον αὐτοῦ εἶναι: «Μεσαιωνικὴ Εὐρώπη» (1911). Ἔγραψεν ἐπίσης διάφορα ἄλλα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: «Ἡ πολιτικὴ σκέψις τοῦ Τράιτσκε» (1914), «Διατὶ εὑρισκόμεθα ἐν πολέμῳ» (1914) κτλ. Μ. Δ. Β.

—**Νταΐβις** (Davis), ***Ἑρρῖκος-Γουλιέλμος-Μπάνκς***. Ἄγγλος ζωγράφος καὶ γλύπτης, γεννηθεὶς τῷ 1833. Ὑπῆρξε μαθητὴς τῆς ἀγγλικῆς βασιλικῆς Ἀκαδημίας καὶ παρέμεινεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν Μπουλόνι-σὺρ-Μέρ, ἀφιερωθεὶς κυρίως εἰς τὴν θαλασσογραφίαν καὶ τοπιογραφίαν. Τῷ 1872 ἐγένετο μέλος τῆς ἀγγλικῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εὑρίσκονται εἰς τὰ μουσεῖα τοῦ Λονδίνου, τοῦ Μπριστόλ, τῆς Μελβούρνης τῆς Αὐστραλίας καὶ τοῦ Ἄμπερντην. Μ. Δ. Β.

—**Νταΐβις** (Davis), ***Ἑρρῖκος-Οὐΐντερ***. Ἀμερικανὸς πολιτικὸς (1817—1865). Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικήν, ἐξελέγη ἐπανειλημμένως βουλευτής, διακριθεὶς διὰ τὴν μεγάλην του ῥητορικὴν δεινότητα καὶ τὴν σφοδρὰν πολεμικήν, τὴν ὁποίαν διεξῆγε κατὰ τοῦ προέδρου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, γενόμενος ὁ ἀρχηγὸς τῆς κατ' αὐτοῦ ἀντιπολιτεύσεως καὶ ζητήσας πρῶτος αὐτὸς τῷ 1865 νὰ ἐπεκταθῇ τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου εἰς τοὺς Νέγρους. Οἱ λόγοι αὐτοῦ ἐξεδόθησαν τῷ 1867 εἰς τόμον, ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ λόγοι τοῦ Ἑρρίκου Οὐΐντερ Νταΐβις». Μ. Δ. Β.

— **Νταΐβις** (Davies), *σὲρ* ***Ἑρρῖκος-Οὐόλφορντ***. Ἄγγλος μουσικοσυνθέτης, γεννηθεὶς τῷ 1869. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ βασιλικὸν κολλέγιον τῆς μουσικῆς, τοῦ ὁποίου ἐγένετο τῷ 1895 καθηγητὴς τῆς ἀντιστίξεως. Βραδύτερον ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ χοροῦ διαφόρων ἐκκλησιῶν καὶ ἀπὸ τοῦ 1919 μέχρι τοῦ 1926 καθηγητὴς τῆς μουσικῆς εἰς τὸ πανεπιστημιακὸν κολλέγιον τῆς Οὐαλλίας, ἐν Ἀμπερυστουΐθ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου διωργάνωσε πολλὰς στρατιωτικὰς μουσικὰς καὶ τῷ 1919 ἐγένετο διευθυντὴς τῆς ὑπηρεσίας πρὸς ἀναδιοργάνωσιν τῶν κρατικῶν ὀρχηστρῶν. Μεταξὺ τῶν πολλῶν συνθέσεών του εἶναι δύο συμφωνίαι, «Everyman» διὰ χορὸν καὶ ὀρχήστραν, «Ὠδὴ εἰς τὸν χρόνον» (1908), «Φαντασία διὰ τενόρον, χορόν, σόλο, χορὸν καὶ ὀρχήστραν» ἐμπνευσθεῖσα ἐκ τοῦ Δάντου (1914), «Τὰ λόγια τοῦ Ἰησοῦ» (1911), πολλαὶ θρησκευτικαὶ συνθέσεις, συνθέσεις διὰ μουσικὴν δωματίου κτλ. Μ. Δ. Β.

— **Νταΐβις** (Davis), ***Θωμᾶς-Ὄσμπορν***. Ἰρλανδὸς λόγιος, πολιτικὸς καὶ δημοσιογράφος (1814—18..). Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ κατ' ἀρχὰς ἐξήσκησε τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα. Κατόπιν ἐπεδόθη εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ τῷ 1841 ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ «Dublin Morning Register». Τῷ 1842 ἵδρυσε μετὰ τοῦ Ντίλλον καὶ τοῦ Ντάφφυ τὴν ἐφημερίδα «The Nation», ἥτις ὑπεστήριζε τὰς αὐτονομιστικὰς ἀρχὰς τῶν Ἰρλανδῶν καὶ ἡ ὁποία εἶχεν ἀποκτήσει ἐξαιρετικὴν δημοτικότητα. Ὡς πολιτικὸς συνέτεινε τὰ μέγιστα εἰς τὴν αὔξησιν τῆς δυνάμεως τοῦ κόμματος τῆς Νέας Ἰρλανδίας καὶ κατώρθωσε νὰ ἀμβλύνῃ κατὰ πολὺ τὸν ἀνταγωνισμὸν μεταξὺ καθολικῶν καὶ διαμαρτυρομένων. Ἔγραψε ποιήματα, τὰ ὁποῖα ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ποιήματα» (1846) καὶ διάφορα ἄλλα ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Φιλολογικὰ καὶ ἱστορικὰ δοκίμια» (1846). Μ. Δ. Β.

— **Νταΐβις** (Davis ἢ Davys), ***Ἰωάννης***. Περίφημος Ἄγγλος ναυτικὸς καὶ ἐξερευνητής, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1550 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1605. Εἰσῆλθε νεαρώτατος εἰς τὸ ναυτικὸν καὶ ἐγένετο ὀνομαστὸς ἐκ τῶν τριῶν ταξιδίων, τὰ ὁποῖα ἐξετέλεσεν ἀπὸ τοῦ

Digitized by Google

1585 μέχρι τοῦ 1587 πρὸς ἀναζήτησιν βορειοδυτικῆς διόδου πρὸς τὴν Ἀμερικήν. Τὸ πρῶτον ταξίδιόν του ἐξετέλεσεν ἀναχωρήσας ἐκ Ντάρτμουθ τὴν 7 Ἰουνίου 1585 μὲ δύο μικρὰ πλοῖα, 50 καὶ 35 τόννων ἕκαστον καὶ μὲ ὁλικὸν πλήρωμα 130 ἀνδρῶν. Περὶ τὰ μέσα τοῦ Ἰουλίου ἔφθασεν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Γροιλανδίας, ὅπου ἡ παραλία παρεῖχε τόσον ἄγονον καὶ ἀποκρουστικὴν ὄψιν, ὥστε ὠνόμασεν αὐτὴν Γῆν τῆς Ἀπελπισίας. Κατευθυνθεὶς κατόπιν πρὸς τὰ ΒΔ. συνήντησεν ὁμάδα νήσων, εἰς τὴν ὁποίαν ἔδωσε τὸ ὄνομα Τζίλμπερτ, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ χορηγητοῦ τῆς ἀποστολῆς του. Φθάσας μέχρι τῆς 60°48′ καὶ ἀνακαλύψας, πλὴν πολλῶν εἰσέτι νήσων, καὶ νέαν ξηρὰν μετ' ἐνδιαμέσου πορθμοῦ, ἠναγκάσθη, συνεπείᾳ ὁμίχλης καὶ κακοκαιρίας, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ντάρτμουθ τὴν 29 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἀνεχώρησεν ἐπὶ κεφαλῆς νέας ἀποστολῆς, ἀποφασισμένος νὰ ἀνεύρῃ τὴν ζητουμένην δίοδον. Φθάσας ὅμως μέχρι τῆς 67° καὶ συναντήσας πολυαρίθμους κόλπους, περιεπλανήθη ἐπὶ πολὺ παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Λαμπραντόρ, ὁπόθεν ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ ἐκ νέου εἰς τὴν Ἀγγλίαν, συνεπείᾳ μεγάλης κακοκαιρίας καὶ ἐξαιρετικοῦ ψύχους. Παρὰ τὴν νέαν ταύτην ἀποτυχίαν ἐπεχείρησε τῷ 1587 καὶ νέον ταξίδιον, κατὰ τὸ ὁποῖον ἔφθασε μέχρι τῆς 73° καὶ ἀνεκάλυψε τὸν πορθμόν, ὁ ὁποῖος βραδύτερον ὠνομάσθη ἐκ τοῦ ὀνόματός του πορθμὸς *Νταῖβις*. Φαίνεται ὅτι ὁ Νταῖβις εἶναι ὁ πρῶτος ὁ ὁποῖος ἀνεκάλυψε καὶ τὸν κόλπον τοῦ Οὔδσωνος. Κατὰ τὸ ταξίδιον τοῦτο ἀνεκάλυψεν ἐπίσης τὰς νήσους Κούμπερλαντ. Τῷ 1592 ἀνεκάλυψε καὶ τὰς νήσους Φάλκλαντ. Βραδύτερον ἐταξίδευσε καὶ εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας, ὅπου ἐφονεύθη παρὰ τὸν πορθμὸν τῆς Μαλάκκας ὑπὸ Ἰαπώνων πειρατῶν. Ὁ Νταῖβις εἶχεν ἐφεύρει καὶ ὀκτάντα πρὸς καταμέτρησιν τοῦ ὕψους τοῦ ἡλίου ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ ὁ ὁποῖος ἐχρησιμοποιεῖτο ἀπὸ τοὺς ναυτικοὺς μέχρι τῆς ἐφευρέσεως τοῦ ἑξάντος τοῦ Ἄντλυ. Ἐδημοσίευσε μεταξὺ ἄλλων: «Ὑδρογραφικὴ περιγραφὴ τοῦ κόσμου» (1595), ἐν τῇ ὁποίᾳ περιγράφει τὰ ἀποτελέσματα καὶ τὰς περιπετείας τῶν τριῶν ἀρκτικῶν ταξιδίων του, καὶ «Τὰ μυστικὰ τοῦ ναύτου» (1595). Μ. Δ. Β.

—Νταῖβις (Davies), *σὲρ* ***Ἰωάννης***. Ἄγγλος ποιητὴς καὶ πολιτικὸς (1569—1626). Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Ὀξφόρδῃ καὶ τῷ 1595 ἔλαβε τὴν ἄδειαν τοῦ δικηγορεῖν. Ἀποκτήσας φήμην πολυμαθοῦς καὶ ἐντίμου ἀνδρός, διωρίσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἰακώβου Α' ἀνώτατος δικαστὴς τῆς Ἰρλανδίας τῷ 1603 καὶ μετὰ τρία ἔτη γενικὸς εἰσαγγελεύς. Τῷ 1613 ἐξελέγη βουλευτὴς καὶ κατόπιν ἐγένετο πρόεδρος τῆς βουλῆς καὶ ἀρχιδικαστής. Θεωρεῖται ἐκ τῶν ἱκανωτέρων καὶ εὐθυτέρων δικαστικῶν λειτουργῶν τῆς Ἀγγλίας. Πλὴν τῶν ἐπιστημονικῶν νομικῶν συγγραμμάτων του ἔγραψε καὶ ποιήματα, διακριθεὶς καὶ πρωτοστατήσας εἰς τὴν φιλολογικὴν κίνησιν, ἥτις εἶχε δημιουργηθῆ εἰς ἀντίδρασιν τῶν ὑπερβολῶν τῆς κατακλυζούσης τότε τὴν Ἀγγλίαν πλειάδος τῶν ἐρωτοπαθῶν καὶ ὑπερλυρικῶν ποιητῶν. Μεταξὺ τῶν ἔργων του εἶναι: «Ἀποκάλυψις τῆς ἀληθοῦς αἰτίας, διὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ἰρλανδία ἀρνεῖται νὰ ὑποταχθῇ» (1612), «Νομικὰ ὑπομνήματα τῶν Ἰρλανδικῶν δικαστηρίων» (1615), «Ὀρχήστρα, ποίημα περὶ τῆς τέχνης τοῦ χοροῦ» (1596), «Ὕμνοι εἰς τὴν Ἀστραίαν» (1599), «Συλλογὴ ἀκροστιχίδων» κ.λ.π. Τῷ 1869—1876 ἐξεδόθησαν τὰ «Ἅπαντά» του εἰς 3 τόμους. Μ. Δ. Β.

— Νταῖβις (Davies), ***Ἰωάννης***. Ἄγγλος λεξικογράφος (1570—1640). Ὑπῆρξε διευθυντὴς τῶν κολλεγίων Μάλλβυντ, Λάνμαουντυ καὶ Νταρόουεν καὶ ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων τὰ «Στοιχεῖα τῆς ἀρχαίας γλώσσης τῆς Βρεττανίας» λατινιστὶ (1621) καὶ τὸ «Διπλοῦν λεξικὸν τῆς ἀρχαίας γλώσσης τῆς Βρεττανίας» (1632), ὅπερ θεωρεῖται τὸ κυριώτερον αὐτοῦ ἔργον καὶ εἶναι πολύτιμον διὰ τὰς ἐν αὐτῷ ἀναφερομένας πηγάς. Μ. Δ. Β.

— Νταῖβις, ἢ ***Δαβίσιος*** (Davies ἢ Davisius), ***Ἰωάννης***. Ἄγγλος λόγιος, φιλόλογος καὶ κριτικὸς (1679—1732). Ἐσπούδασεν ἐν Κανταβριγίᾳ, ὅπου κατόπιν ἐγένετο καθηγητὴς τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν καὶ τῆς λατινικῆς. Ἐγένετο κυρίως ὀνομαστὸς διὰ τῶν ἀξιολόγων ἐκδόσεών του πολλῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Λατίνων συγγραφέων καὶ θεωρεῖται ἐκ τῶν καλυτέρων σχολιαστῶν τοῦ Κικέρωνος, οὗτινος ἐξέδωκε μετὰ σχολίων τὰ ἑξῆς ἔργα: «Tusculanae disputationes» (1709), «De natura deorum» (1718), «Academica» (1725), «De legibus» (1727), «De finibus» (1728) κτλ. Μ. Δ. Β.

— Νταῖβις (Davis), ***Ἰωάννης-Φραγκίσκος***. Ἄγγλος σινολόγος (1795—1890). Ἐχρημάτισεν ἀνώτερος ὑπάλληλος τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, διωρισθεὶς κατόπιν πρόεδρος τῆς ἀγγλικῆς ἑταιρείας τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν. Βραδύτερον διωρίσθη γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τοῦ ἀγγλικοῦ ἐμπορίου ἐν Κίνᾳ καὶ κυβερνήτης τοῦ Χόνγκ-Κόνγκ. Τῷ 1845 ἐγένετο βαρωνέτος καὶ τῷ 1848 ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ζωήν, ἀφιερωθεὶς εἰς τὰς μελέτας καὶ εἰς τὴν συγγραφὴν διαφόρων ἔργων. Ἵδρυσε τῷ 1876 ἰδιαιτέραν ἕδραν τῆς σινικῆς γλώσσης ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὀξφόρδης καὶ ἔγραψε πολλὰ ἔργα σχέσιν ἔχοντα μὲ τὴν Κίναν καὶ τὴν ζωὴν τῶν Κινέζων, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: «Σκηναὶ τῆς Κίνας» (1816), «Κινεζικὰ διηγήματα μεταφρασθέντα ἐκ τοῦ πρωτοτύπου» (1822), «Περὶ τῆς κινεζικῆς ποιήσεως» (1829), «Ἡ εὐτυχὴς ἕνωσις, μυθιστόρημα μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ κινεζικοῦ πρωτοτύπου» (1829), «Οἱ Κινέζοι. Γενικὴ περιγραφὴ τῆς Σινικῆς αὐτοκρατορίας καὶ τῶν κατοίκων της» (1836), ἔργον ὅπερ ἔσχε πολλὰς ἐκδόσεις καὶ μετεφράσθη εἰς πολλὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, κτλ. Μ. Δ. Β.

—Νταῖβις (Davis), ***Κούσμαν-Κέλλογκ***. Ἀμερικανὸς πολιτικὸς καὶ νομομαθὴς (1838—1900). Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ γενόμενος δικηγόρος διεκρίθη διὰ τὴν ῥητορικήν του δεινότητα καὶ τὴν γενικὴν μόρφωσίν του. Ἀναμιχθεὶς κατόπιν εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξελέγη ἐπανειλημμένως βουλευτὴς καὶ βραδύτερον κυβερνήτης τῆς πολιτείας Μιννεζότας καὶ γερουσιαστής, γενόμενος ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῶν ρεπουμπλικάνων. Ἐγένετο κυρίως γνωστὸς ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις διάσκεψιν, ἥτις συνῆλθε μετὰ τὸν Ἱσπανοαμερικανικὸν πόλεμον πρὸς σύναψιν τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης, ἣν καὶ ὑπέγραψεν ἐκ μέρους τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Οἱ λόγοι του ἐξεδόθησαν εἰς ἰδιαίτερον τόμον. Κατέγινεν ἐπίσης καὶ εἰς τὴν μελέτην τοῦ Σαίξπηρ ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως καὶ ἐξέδωκε τῷ 1899 τὸ ἔργον «Ὁ νόμος παρὰ τῷ Σαίξπηρ». Μ. Δ. Β.

—Νταῖβις (Davies), ***Λουδοβῖκος-Ἐρρῖκος***. Καναδὸς πολιτικὸς καὶ νομομαθὴς (1845—1924). Ἐξελέγη διὰ πρώτην φορὰν βουλευτὴς ἐν τῇ καναδικῇ βουλῇ τῷ 1882 καὶ ἀπὸ τοῦ 1896 μέχρι τοῦ 1901 διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν καὶ τῆς Ἁλιείας. Βραδύτερον διωρίσθη μέλος τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου τοῦ Καναδᾶ καὶ ἀντεπροσώπευσε τὸν Καναδᾶν καὶ τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν εἰς διαφόρους διαιτητικὰς ἐπιτροπὰς ἐπὶ διενέξεων μετὰ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς. Τῷ 1918 διωρίσθη ἀνώτατος δικαστὴς τοῦ Καναδᾶ καὶ μέλος τοῦ ἰδιωτικοῦ συμβουλίου τοῦ βασιλέως τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Μ. Δ. Β.

— Νταῖβις (Davies), ***Οὑμβέρτος-Ἐρρῖκος***. Ἄγγλος δραματικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1876 καὶ αὐτοκτονήσας τῷ 1917. Εἰργάσθη κατ' ἀρχὰς ὡς δημοσιογράφος ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ, ἰδίως ἐν τῷ Ἁγίῳ Φραγκίσκῳ, καὶ ἔγραψε τὰ θεατρικὰ ἔργα: «Ἡ ἐξαδέλφη Καίτη» (1903), «Τὰ μαλάκια» (1907), παιχθέντα μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας καὶ μεταφρασθέντα εἰς διαφόρους γλώσσας, καθὼς καὶ πολλὰς σατιρικὰς κωμῳδίας. Μ. Δ. Β.

— Νταῖβις (Davis), ***Ριχάρδος-Χάρντινγκ***. Ἀμερικανὸς δημοσιογράφος καὶ διηγηματογράφος (1864—1916). Ἤρχισε τὸ δημοσιογραφικόν του ἐπάγγελμα ὡς ρέπορτερ τῆς ἐφημερίδος τῆς Φιλαδελφείας «Record» καὶ κατόπιν ἐξέδωσε τὸ περιοδικὸν «Harper's Weekley». Ἐγένετο ὅμως κυρίως γνωστὸς ὡς πολεμικὸς ἀνταποκριτὴς διαφόρων μεγάλων ἐφημερίδων, παρακολουθήσας ὅλους τοὺς πολέμους τῆς ἐποχῆς του, ἀπὸ τοῦ Ἱσπανοαμερικανικοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ μέχρι τοῦ Παγκοσμίου πολέμου. Τῷ 1916 μετέβη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ συνόψισε κατόπιν τὰς ἐκεῖθεν ἐντυπώσεις του εἰς βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον: «Μετὰ τῶν Γάλλων ἐν Γαλλίᾳ καὶ Θεσσαλονίκῃ». Κατέγινεν ἐπίσης καὶ εἰς τὴν φιλολογίαν, γράψας πολλὰς σειρὰς διηγημάτων. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του, τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων εἶναι συλλογαὶ πολεμικῶν ἀνταποκρίσεών του, εἶναι τὰ ἑξῆς: «Gallegher and Other stories» (1891), «A year from a reporter's Note-book» (1828), «The White Mice» (1909), «Notes of a war correspondent» κλπ. Μ. Δ. Β

— Νταῖβις (Davis), ***Τζέφφερσον***. Ἀμερικανὸς πολιτικὸς καὶ στρατιωτικὸς (808—1889). Υἱὸς πτωχοῦ ἀποίκου, εἰσῆλθε τῷ 1824 εἰς τὴν στρατιωτικὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Οὐέστ Πόϊντ, ὅθεν ἐξελθὼν τῷ 1828 ὑπηρέτησεν εἰς τὰς δυτικὰς πολιτείας, διακριθεὶς διὰ τοὺς ἀγῶνάς του κατὰ τῶν Ἰνδῶν. Τῷ 1835 ἀπήγαγε τὴν θυγατέρα τοῦ στρατηγοῦ Ταίυλορ, τὴν ὁποίαν ἐνυμφεύθη, ἀποσυρθεὶς κατόπιν εἰς τὸ ἐν Μισσισσιπῇ κτῆμά του τὸ βαμβακοφυτείας, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ 1843, ἀσχολούμενος εἰς τὴν γεωργίαν καὶ ἀναμειγνυόμενος συχνάκις εἰς τὴν πολιτικήν.

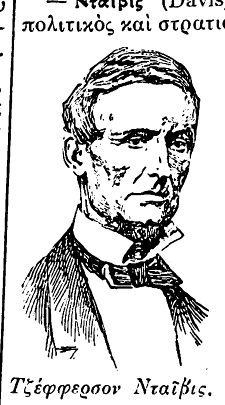

Τζέφφερσον Νταῖβις.

Τῷ 1845 ἐξελέγη βουλευτής, διακριθεὶς ἐν τῇ βουλῇ εὐθὺς ἀμέσως διὰ τὴν ζωηρότητα τοῦ χαρακτῆρός του καὶ τὴν θέρμην μεθ' ἧς ὑπεστήριζε τὰς ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς δουλείας ἰδέας του. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου κατὰ τοῦ Μεξικοῦ διωρίσθη συνταγματάρχης τοῦ πρώτου συντάγματος τῶν ἐθελοντῶν τοῦ Μισσισσιπῆ τῷ 1847 καὶ παραιτηθεὶς τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος ἐδρασεν ἐπιτυχῶς ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Ρίο Γκράντε, διακριθεὶς ἐν τῇ πολιορκίᾳ τοῦ Μονταρὲ καὶ κατὰ τὴν μάχην τῆς Μπουένα Βίστα, ὅπου καὶ ἐπληγώθη. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου ἐξελέγη τῷ 1851 γερουσιαστής, εἶτα δὲ (1853) προσελήφθη ὡς ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. Τῷ 1857 ἐξελέγη ἐκ νέου γερουσιαστής. Μετὰ τὸν χωρισμὸν τῶν Βορείων ἀπὸ τῶν Νοτίων Πολιτειῶν, ὃν ἀπεφάσισεν ἡ συνέλευσις τῆς Καρολίνας (1861), ὁ Νταῖβις ἐξελέγη πρόεδρος τῆς ὁμοσπονδίας τῶν νοτίων πολιτειῶν, διατηρήσας τὴν θέσιν ταύτην ἐπὶ τέσσαρα ἔτη, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων διεξήχθη ὁ ἐπικαλούμενος χωριστικὸς πόλεμος, οὗτινος ὁ Νταῖβις ὑπῆρξεν ὁ κυριώτερος παράγων καὶ ὁ ἐμψυχωτής, ἐπιδείξας μεγίστην δραστηριότητα, ἐνθουσιασμόν, αὐτοθυσίαν καὶ ἐξαιρετικὰ πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ χαρίσματα. Χάρις εἰς αὐτὸν ὁ πόλεμος ἐκεῖνος ὀλίγου δεῖν ν' ἀπέληγεν εἰς νίκην τῶν νοτίων πολιτειῶν, ὑπὲρ τῶν ὁποίων εἶχε κατορθώσει νὰ διεγείρῃ συμπαθείας εἰς πλείστας χώρας τῆς Εὐρώπης. Κατὰ τὰ δύο ὅμως τελευταῖα ἔτη τοῦ πολέμου οἱ βόρειοι κατώρθωσαν νὰ ὑπερισχύσουν, μετὰ τὴν καταστροφὴν δὲ τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν οἱ νότιοι εἰς τὸ Ρίτσμοντ, ὁ Νταῖβις ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τοῦ προεδρικοῦ ἀξιώματος καὶ νὰ τραπῇ εἰς φυγήν. Συλληφθεὶς ὅμως ἐφυλακίσθη ἐπὶ δύο ἔτη ἐν τῷ φρουρίῳ Μόνρω, ὅπου κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας αἱ ἀρχαὶ προσηνέχθησαν πρὸς αὐτὸν μετὰ σκληρότητος, λόγῳ τῆς κατηγορίας περὶ συνενοχῆς του εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ Λίνκολν. Ἀποδειχθείσης ἀβασίμου τῆς κατηγορίας ταύτης, ἀφέθη ἐλεύθερος, μεθ' ὃ ἐγένετο κατ' ἀρχὰς διευθυντὴς τῶν σιδηροδρόμων τῆς πολιτείας τοῦ Τεξὰς καὶ κατόπιν διευθυντὴς μιᾶς ἀσφαλιστικῆς ἑταιρείας ζωῆς. Τῷ 1887 ἐπεχείρησε πολιτικὴν περιοδείαν, ἀποκτήσας καὶ πάλιν ἱκανὴν δημοτικότητα, χωρὶς ὅμως νὰ δυνηθῇ νὰ ἐπανέλθῃ πλέον εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῆς πολιτικῆς σκηνῆς. Ἔγραψεν ἱστορίαν τῶν γεγονότων τῆς ἐποχῆς του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἄνοδος καὶ ἡ πτῶσις τῆς ὁμοσπονδιακῆς κυβερνήσεως» (1881), συνέχεια τῆς ὁποίας εἶναι ἡ «Σύντομος ἱστορία τῶν ὁμοσπονδιακῶν πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς» (1821). Ἡ χήρα του ἐδημοσίευσε κατόπιν τὰ «Ἀπομνημονεύματα τοῦ Τζέφφερσον Νταῖβις». Μ. Δ. Β.

Νταῖβιτ (Davitt), ***Μιχαήλ***. Ἰρλανδὸς ἐθνικιστὴς καὶ πολιτικὸς (1846—1906). Κατήγετο ἐκ πτωχῆς οἰκογενείας καὶ ἐργαζόμενος εἰς ἐργοστάσιον τοῦ Λανκασάϊρ ἀπώλεσε τὸν ἕνα τῶν βραχιόνων του τῷ 1853. Κατόπιν ἐγένετο ἐργάτης τυπογραφείου καὶ τῷ 1865 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν τότε ἐκραγεῖσαν ἐπανάστασιν τῶν Ἰρλανδῶν ἐθνικιστῶν καὶ συλληφθεὶς τῷ 1870 κατεδικάσθη εἰς 15 ἐτῶν εἱρκτήν. Ἀμνηστευθεὶς μετὰ ἑπταετίαν μετέβη εἰς Ἀμερικὴν καὶ τῷ 1879 ἵδρυσε τὸν «Ἀγροτικὸν Σύνδεσμον» καὶ συνειργάσθη μετὰ τοῦ Πάρνελ πρὸς βελτίωσιν τῆς θέσεως τοῦ Ἰρλανδοῦ ἀγρότου. Τῷ 1881 συνελήφθη καὶ πάλιν διὰ τοὺς ὑπὲρ τῶν ἀγροτῶν ἀγῶνάς του καὶ φυλακισθεὶς ἀφῆκε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ὑπὲρ τῶν ἀγροτῶν κινήματος εἰς τὸν Πάρνελ. Μετὰ τὴν διάλυσιν τῷ 1885 τοῦ ἰρλανδικοῦ κόμματος, ἦλθεν εἰς διάστασιν μὲ τὸν Πάρνελ, τὸν ὁποῖον ἔκτοτε κατεπολέμησε μετὰ σφοδρότητος. Τῷ 1892 ἐξελέγη βουλευτὴς καὶ ἐξηκολούθησε νὰ ἐκλέγεται μέχρι τοῦ 1899. Ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1890 ἐξέδιδε τὸ περιοδικὸν «Ὁ ἐργατικὸς κόσμος». Τῷ 1898 ἵδρυσε μετὰ τοῦ Ὀβράϊεν τὸν «Σύνδεσμον τῆς ἡνωμένης Ἰρλανδίας», τῷ δὲ 1899, διαμαρτυρόμενος διὰ τὸν κατὰ τῶν Μπόερς πόλεμον τῆς Ἀγγλίας, παρῃτήθη τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος καὶ μετέβη εἰς τὴν Νότιον Ἀφρικήν, ὅπως ἐνεργήσῃ ὑπὲρ τῆς εὐρωπαϊκῆς μεσολαβήσεως πρὸς κατάπαυσιν τοῦ πολέμου. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ἐξεδήλωσε σαφεῖς σοσιαλιστικὰς ἀρχάς, συνεργασθεὶς στενῶς μὲ τὸ ἀγροτικὸν κόμμα. Κατορθώσας σὺν τῷ χρόνῳ νὰ μορφωθῇ, ἔγραψε λίαν ἐνδιαφέροντα βιβλία, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: «Φύλλα ἡμερολογίου φυλακῆς» (1884), «Ὑπὲρ τοῦ ἀγροτικοῦ συνδέσμου» (1891), «Ἡ κατάρρευσις τοῦ φεουδαλισμοῦ ἐν Ἰρλανδίᾳ» (1904), «Ὁ ἀγὼν τῶν Μπόερς διὰ τὴν ἐλευθερίαν» (1902), «Ἡ ζωὴ καὶ αἱ πρόοδοι ἐν Αὐστραλίᾳ» κτλ. Μ.Δ.Β.

Νταῖβυ (Davy), ***Ἰωάννης***. Ἄγγλος συνθέτης (1763—1824). Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὸ θέατρον, διὰ τὸ ὁποῖον ἔγραψε μεταξὺ 1800—1819 σειρὰν λυρικῶν κωμῳδιῶν καὶ μελοδραμάτων. Συνέθεσεν ἐπίσης μίαν εἰσαγωγὴν διὰ τὴν «Τρικυμίαν» τοῦ Σαίξπηρ, πλείστας μελῳδίας κτλ. Γ. Σ.

—Νταῖβυ (Davy), *σὲρ* ***Χάμφρυ***. Ἄγγλος χημικός, γεννηθεὶς τὸ 1778 ἐν Πένζενς καὶ ἀποθανὼν τῷ 1829. Τῷ 1802 ἐγένετο καθηγητὴς εἰς τὴν Royal Institution τοῦ Λονδίνου. Ἀπὸ τοῦ 1820 μέχρι τοῦ 1827 ὑπῆρξε πρόεδρος τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας. Ὁ Νταῖβυ θεωρεῖται ὁ πατὴρ τῆς ἠλεκτροχημείας. Ἀνεκάλυψε τὸ κάλιον, τὸ νάτριον καὶ τὸ βόριον, εὗρε δὲ ὅτι τὸ χλώριον εἶναι ἁπλοῦν στοιχεῖον καὶ ὅτι τὸ ὑδροχλωρικὸν ὀξὺ εἶναι ἕνωσις ὑδρογόνου καὶ ἀζώτου, βοηθήσας τεραστίως τὴν πρόοδον τῆς θεωρίας τῶν ὀξέων. Διὰ τῶν ἐργασιῶν

Digitized by Google

του καθωρίσθησαν σαφέστερον αἱ σχέσεις μεταξὺ χημικῶν καὶ ἠλεκτρικῶν δυνάμεων. Ἐδοκίμασε πρῶτος ν' ἀποδώσῃ τὰ θερμικὰ φαινόμενα εἰς κινήσεις τῶν μορίων τῶν σωμάτων. Τῷ 1815 κατεσκεύασε τὴν ὁμώνυμόν του λυχνίαν ἀσφαλείας (βλ. λ. *λύχνος* Ντέβι). Ἔγραψε: «Chemical and philosophical researches» (1800), «Elements of chemical philosophy» (1812), «Elements of agricultural chemistry» (1813), «On the safety-lamp and on the flame» (1828) καὶ ἄλλα. Ὁ ἀδελφός του Ἰωάννης Νταίβυ ἐξέδωσε τὰ ἅπαντά του εἰς 9 τόμ. (1839).

Χάμφρυ Νταίβυ.

— **Νταίβυ** (Davy) *λύχνος·* βλ. *λύχνος* Ντέβι.

Ντιζμὲ ***Μουσταφᾶ***. Τοῦρκος τυχοδιώκτης. Ὑπηρέτει εἰς τὸν τουρκικὸν στρατὸν ἐν Εὐρώπῃ, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ σουλτάνου Βαγιαζὴτ ἤγειρεν ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς διαδοχῆς τοῦ θρόνου, ἐμφανιζόμενος ὡς ὁ νόμιμος διάδοχος αὐτοῦ Μουσταφᾶς, ὁ ὁποῖος ὅμως εἶχεν ἐξαφανισθῆ κατὰ τὴν μάχην τῆς Ἀγκύρας, ἐξ οὗ καὶ ἡ προσωνυμία αὐτοῦ Νταιζμὲ Μουσταφᾶ, ἤτοι ψευδο-Μουσταφᾶς. Μετὰ τὴν ἀνάρρησιν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Μωάμεθ Α', ὁ Νταιζμὲ Μουσταφᾶς ἐστασίασε κατ' αὐτοῦ, ὑποστηριζόμενος δὲ καὶ ὑπὸ διαφόρων Εὐρωπαίων ἡγεμόνων, συνεκέντρωσεν ἱκανὸν στρατὸν καὶ συνῆψε μάχην πρὸς τὰ κυβερνητικὰ στρατεύματα παρὰ τὴν Θεσσαλονίκην, καθ' ἣν ὅμως ἡττήθη. Καταφυγὼν κατόπιν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ὅπου παρέσχεν εἰς αὐτὸν ἄσυλον ὁ φρούραρχος Δημήτριος Λάσκαρις καὶ κατόπιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, μετεφέρθη βραδύτερον εἰς τὴν Λῆμνον, ὅπου ἐκρατήθη κατὰ διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Μανουὴλ ὡς πολιτικὸς αἰχμάλωτος, τῇ ἀπαιτήσει τοῦ Μωάμεθ Α', μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἀπηλευθερώθη καὶ μετέβη εἰς τὴν Θρᾴκην καὶ Μακεδονίαν. Ἐκεῖ, συγκεντρώσας ἱκανὸν στρατόν, ὑπὸ ἀξιωματικοὺς δυσηρεστημένους κατὰ τοῦ νέου σουλτάνου Μουρὰτ Β', κατώρθωσε νὰ γίνῃ κύριος τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν τοῦ τουρκικοῦ κράτους. Βραδύτερον, σχηματίσας ἰσχυρὸν στρατόν, ἐπεχείρησε νὰ ἐκστρατεύσῃ καὶ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἀλλὰ διαπεραιωθεὶς εἰς τὴν Λάμψακον ἐγκατελείφθη ὑπὸ τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τοῦ στρατοῦ του, ὁ ὁποῖος προσεχώρησεν εἰς τὸν Μουρὰτ Β' καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Καλλίπολιν· ἐκεῖ ὅμως ὑπέστη τὴν ἐπίθεσιν τοῦ Μουρὰτ Β', ὁ ὁποῖος τὸν ἐνίκησε καὶ τὸν συνέλαβε φεύγοντα εἰς τὸ Κιζιλαγάτς-Γενιτζέ, παρὰ τὴν Τούτζαν. Ὁ Νταιζμὲ Μουσταφᾶς ἐφονεύθη κατόπιν, ὑποστὰς σκληρὰ βασανιστήρια κατὰ διαταγὴν τοῦ Μουρὰτ Β'. Μ. Δ. Β.

Νταίηλ (Dale). —1) ***Δαυΐδ***. Ὀνομαστὸς Ἄγγλος βιομήχανος (1739—1806). Ἦτο κατ' ἀρχὰς ἁπλοῦς ἐργάτης, ἀλλὰ ταχέως κατώρθωσε νὰ γίνῃ ἐργοστασιάρχης κλωστηρίου καὶ ὑφαντουργείου καὶ νὰ ἀποκτήσῃ τεραστίαν περιουσίαν, τὸ μέγιστον μέρος τῆς ὁποίας διέθεσεν ὑπὲρ φιλανθρωπικῶν σκοπῶν καὶ ὑπὲρ τῶν ἐργατῶν τῶν ἐργοστασίων του, χάριν τῶν ὁποίων ἔκτισε καὶ ὁλόκληρον πόλιν, τὴν Νιοὺ Λάναρκ, ἐφωδιασμένην μὲ ὑγιεινὰς κατοικίας καὶ μὲ ὅλας τὰς δυνατὰς εὐκολίας τῆς ζωῆς. Ἰδίως ἵδρυσεν ἐν Γλασκώβῃ πλεῖστα φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα καὶ ἐγένετο ὁ ἀρχηγὸς τῆς θρησκευτικῆς καὶ κοινωνικῆς αἱρέσεως τῶν «παλαιῶν ἀνεξαρτήτων» (Old Independents). Ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ ἐνυμφεύθη τὸν Ροβέρτον Ὄουεν, ὁ ὁποῖος ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐργοστασίων του καὶ ἐγένετο γνωστὸς διὰ τὰ πρῶτα σοσιαλιστικὰ καὶ κομμουνιστικὰ πειράματά του (βλ. λ. *κομμουνισμὸς* καὶ *Ὄουεν* Ροβέρτος).

— 2) ***Θωμᾶς***. Ἄγγλος ποιητὴς καὶ θεολόγος (1797—1870). Τῷ 1822 εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον, ἐξακολουθῶν συγχρόνως νὰ καταγίνεται μὲ τὴν φιλολογίαν. Ἀπὸ τοῦ 1828 μέχρι τοῦ 1830 διετέλεσε καθηγητὴς τῆς φιλολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Λονδίνου καὶ ἀπὸ τοῦ 1836 μέχρι τοῦ 1839 εἰς τὸ Βασιλικὸν Κολλέγιον. Ἔγραψε πολλὰ θεολογικὰ καὶ φιλολογικὰ ἔργα, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Ὁμιλίαι» (1831), «Πανεπιστημιακοὶ λόγοι» (1832), «Ποιήματα» (1836), «Θρησκευτικοὶ λόγοι» (1836), «Ὁ σύντροφος τῆς Κυριακῆς» (1847), κτλ. Μετέφρασεν ἐπίσης ἐμμέτρως τὸν Σοφοκλέα εἰς δύο τόμους (1824). Μ. Δ. Β.

Νταίητον (Dayton) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Ὀχάϊο τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Κάτ. 123.794. Ἔχει βιομηχανίαν ὑφασμάτων, σιδηροδρομικῶν ὀχημάτων κλπ.

Ντάϊκ (Van-Dyck), ***Ἀντώνιος βαν—***. Φλαμανδὸς ζωγράφος (βλ. λ. *Βὰν-Ντάϊκ*).

— **Ντάϊκ** (Van-Dyke), ***Ἐρρῖκος βαν—***. Ἀμερικανὸς συγγραφεὺς (βλ. λ. *Βὰν-Ντάϊκ*).

Ντάϊλε (Dijle, Dyle καὶ λατ. Thilia) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τοῦ Βελγίου. Πηγάζει κατὰ τὰ νότια ὅρια τῆς Βραβάντης παρὰ τὸ Οὐταίν, ἔχει μῆκος 103 χλμ. καὶ ἑνούμενος μετὰ τοῦ Νὲτ σχηματίζει τὸν *Ρούπελ*. Διέρχεται ἐκ τῆς Ζενάπ, Βάβρ, Λουβαὶν καὶ Μαλὶν καὶ εἶναι πλωτὸς μόνον εἰς μῆκος 7 χλμ. Παρὰ τὸν Ντάϊλε τῷ 891 ὁ βασιλεὺς Ἀρνοῦλφος ἐνίκησε τοὺς Νορμανδούς. Π. Ν. Π.

— **Ντάϊλε** (Dyle) *[Γεωγρ.]*. Παλαιὸς γαλλικὸς νομὸς (1794—1813) μὲ ἕδραν τὰς Βρυξέλλας, περιλαμβάνων τὰς περιοχὰς Βρυξελλῶν, Λουβαὶν καὶ Νιβέλ. Π. Ν. Π.

Νταίλλινγκερ (Döllinger), ***Ἰγνάτιος***. Διαπρεπὴς Γερμανὸς ἀνατόμος καὶ φυσιολόγος (1770—1841). Τῷ 1796 διωρίσθη ἐν Βαμβέργῃ καθηγητὴς τῆς φυσιολογίας καὶ γενικῆς παθολογίας, τῷ 1803 τῆς ἀνατομικῆς καὶ φυσιολογίας ἐν Βυρτσβούργῃ καὶ τῷ 1823 ἐν Μονάχῳ. Διετέλεσεν ἅμα καὶ γραμματεὺς τῆς φυσικομαθηματικῆς τάξεως τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Τὴν φήμην του ὤφειλεν εἰς τὰς σπουδαιοτάτας ἐρεύνας του ἐπὶ τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος, τῶν ἐκκρίσεων, τῆς ὑφῆς τοῦ αἵματος, τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἐμβρύου καὶ πρὸ παντὸς τῶν βλαστοδερμάτων αὐτοῦ. Θεωρεῖται ἐν Γερμανίᾳ ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τῆς σχολῆς τῆς συγκριτικῆς ἀνατομικῆς. Ἔγραψε: «Beiträge zur Entwicklungsgeschichte des menschlichen Schirus» (1814), «Ueber das strahlenblättchen im menschlichen Auge», «Betrachtungen über die Milz» κ. ἄ. Ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν *τενοντώδης δακτύλιος τοῦ Νταίλλινγκερ* νοεῖται ὁ ἐλαστικὸς δακτύλιος, ὁ σχηματιζόμενος περὶ τὴν περιφέρειαν τοῦ κερατοειδοῦς. Ο. Ρ.

—**Νταίλλινγκερ** (Döllinger), ***Ἰωάννης-Ἰωσὴφ-Ἰγνάτιος, φὸν —***. Γερμανὸς θεολόγος (1799—1890). Μετὰ τὸ πέρας τῶν θεολογικῶν αὐτοῦ σπουδῶν ἐχειροτονήθη τῷ 1822 ἱερεύς, τῷ δὲ 1823 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου ἐν τῷ λυκείῳ τοῦ Ἀσάφφενμπουργκ καὶ τῷ 1826 ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου, ἐν ᾧ ἐδίδασκε μέχρι τοῦ 1873, ὅτε ἕνεκα τοῦ ὑπὸ τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας ἀφορισμοῦ του ἔπαυσε διδάσκων. Διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Βιέννης, τῆς πρώτης τῶν ὁποίων ἐγένετο καὶ πρόεδρος ἀπὸ τοῦ 1873. Τὰ πανεπιστήμια τοῦ Μαρβούργου, τῆς Ὀξφόρδης καὶ τοῦ Ἐδιμβούργου ἀνηγόρευσαν αὐτὸν διδάκτορα τοῦ δικαίου, τὸ δὲ τῆς Βιέννης τῆς φιλοσοφίας. Θερμὸς κατ' ἀρχὰς ὑπερασπιστὴς τῶν ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας, ὑπερήσπισεν αὐτὰς διὰ τῶν ἔργων του καὶ ὡς βουλευτής, μάλιστα δὲ ἐν τῷ κοινοβουλίῳ τῆς Φραγκφούρτης (1848—1849), ἐν τῷ ὁποίῳ θερμῶς ὑπεστήριξε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς πολιτείας καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως. Ἔπειτα ὅμως πεισθεὶς ἐκ τῶν μελετῶν του περὶ τοῦ σφαλεροῦ τινων ἐξ αὐτῶν, κατεπολέμησεν ἰδίᾳ τὴν ἄσπιλον σύλληψιν τῆς Θεοτόκου, τὴν ἰδέαν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας τοῦ πάπα, ἣν ἐθεώρει περιττὴν καὶ ἐνίοτε ἐπιβλαβῆ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ἐγκύκλιον μετὰ τοῦ συλλάβου τοῦ πάπα Πίου τοῦ Θ' τοῦ 1864 καὶ τὸ ἀλάθητον τοῦ πάπα, τὸ δογματισθὲν ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ Βατικανοῦ (1870). Ἤδη πρὸ τῆς συνόδου τοῦ Βατικανοῦ προσεπάθησε νὰ προπαρασκευάσῃ τὰ πνεύματα κατὰ τοῦ ἀλαθήτου τοῦ πάπα, ὅτε δὲ ἡ σύνοδος τοῦ Βατικανοῦ ἀνεκήρυξε τὸν πάπαν ἀλάθητον, κατεπολέμησε τὴν ἰδέαν ταύτην διὰ συγγραφῶν καὶ εἰργάσθη πρὸς διάδοσιν τοῦ παλαιοκαθολικισμοῦ. Ὅτε ὁ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Μονάχου ἀπῄτησε παρ' αὐτοῦ ὑπακοὴν εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς συνόδου τοῦ Βατικανοῦ, οὗτος ἠρνήθη, τονίσας ὅτι ὡς Χριστιανός, θεολόγος, ἱστορικὸς καὶ πολίτης ὀφείλει νὰ ἀπορρίψῃ τὸ δόγμα τοῦ ἀλαθήτου, οὕτινος εἶναι ἕτοιμος ἐκ τῶν Γραφῶν, τῆς Παραδόσεως, τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἱστορίας νὰ ἀποδείξῃ τὸ σφαλερὸν (28 Μαρτίου τοῦ 1871).

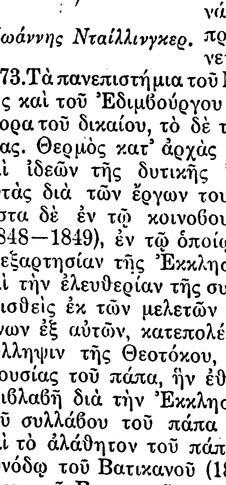

Ἰωάννης Νταίλλινγκερ.

Ἀποτέλεσμα τῆς ἀρνήσεως ταύτης ἦτο ἡ καθαίρεσις καὶ ὁ ἀφορισμὸς αὐτοῦ ὑπὸ τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ τὸ πρῶτον συνέδριον τῶν παλαιοκαθολικῶν ἐν Μονάχῳ (1871), τὸ ἀποτελούμενον ἐκ 500 περίπου ἀντιπροσώπων, ὁ Νταίλλινγκερ ἀπέκρουσε τὴν ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ συνεδρίου Σοῦλτε πρότασιν τῆς διοργανώσεως τῶν παλαιοκαθολικῶν εἰς ἰδίαν κοινότητα, διισχυρισθεὶς ὅτι τοῦτο ἀνατρέπει τὴν ἰδέαν τῆς παλαιοκαθολικῆς κινήσεως καὶ διανοίγει εὐρεῖαν τὴν ὁδὸν πρὸς τὸν προτεσταντισμὸν καὶ τὴν αἵρεσιν. Ἐπειδὴ ὅμως, παρὰ τὴν γνώμην του ταύτην, τὸ συνέδριον ἐδέχθη τὴν πρότασιν, ἀπέσχε τῶν συνεδριῶν.

Ὁ Νταίλλινγκερ ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ἰδίᾳ ἱστορικά, τῶν ὁποίων κυριώτερα εἶναι: «Ἡ εὐχαριστία κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας» (1826), «Ἱστορία τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας» (1833—1835, ἡμιτελής), «Ἐγχειρίδιον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας» (εἰς 2 τόμ. 1836—1838), «Ἡ μεταρρύθμισις» (εἰς 3 τόμ. 1846—1848), «Ἱππόλυτος καὶ Κάλλιστος» (1853), «Χριστιανισμὸς καὶ Ἰουδαϊσμὸς» (1857), «Χριστιανισμὸς καὶ Ἐκκλησία κατὰ τὴν θεμελίωσιν αὐτῆς» (1860), «Ἐκκλησία καὶ ἐκκλησίαι, παπισμὸς καὶ ἐκκλησιαστικὸν κράτος» (1861), «Οἱ παπικοὶ μῦθοι τοῦ μεσαίωνος» (1863), «Ὁ πάπας καὶ ἡ σύνοδος» (1869), «Ρωμαϊκαὶ ἐπιστολαὶ περὶ τῆς συνόδου» (1870) «Κηρύγματα περὶ ἑνώσεως τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν» (1872) κ. ἄ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Joh. Friedrich*, Ignatius von Döllinger (3 τόμ. 1899—1901). —*Fritz Bigener*, Drei Geshalten aus dem modernen Katholicismus (1926). Κ. Ι. Δ.

—**Νταίλλινγκερ** (Döllinger), ***Κονράδος***. Γερμανὸς ἀρχιτέκτων (1840—1912). Τῷ 1870 διωρίσθη καθηγητὴς εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν σχολὴν καὶ τῷ 1872 εἰς τὸ πολυτεχνεῖον τῆς Στουττγάρδης. Ἐσχεδίασε τὸ ἀναρρωτήριον (Kurhaus) τοῦ Φριντριχσχάφεν καὶ ἐπιδιώρθωσε τὸ παλαιὸν δημαρχεῖον τοῦ Τύμπινγκεν καὶ πολλὰς μεσαιωνικὰς οἰκοδομὰς ἐν Ἔσσλινγκενταλ. Γ. Θ. Κ.

«Νταῖλυ Γκράφικ» (The Daily Graphic). Ἀγγλικὴ πρωϊνὴ ἐφημερίς, ἐκδιδομένη ἐν Λονδίνῳ. Ἱδρύθη τῷ 1890 ὑπὸ τοῦ Γ. Λ. Τόμας καὶ τῷ 1900 περιῆλθεν ὑπὸ τὸν ἔλεγχον ὁμίλου ἐκδοτῶν ἐφημερίδων, τῶν ἀδελφῶν Μπέρρυ. Εἶναι ἐκ τῶν κυριωτέρων εἰκονογραφημένων ἀγγλικῶν ἐφημερίδων. Μ. Δ. Β.

«Νταῖλυ Ἐξπρὲς» (The Daily Express). Ἀγγλικὴ πρωϊνὴ ἐφημερίς, ἐκδιδομένη ἐν Λονδίνῳ. Ἱδρύθη τῷ 1900 ὑπὸ τοῦ Κυρίλλου Ἀρθούρου Πήρσον. Ὑποστηρίζει τὰς ἀπόψεις τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος καὶ τὸ προστατευτικὸν δασμολόγιον καὶ εἶναι εἰς ἄκρον ἐθνικόφρων. Τῷ 1902 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς ὁ Ρ. Ν. Μπλούμενφελντ, ὁ ὁποῖος, μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Πήρσον τῷ 1904, ἐγένετο ὁ κυριώτερος ἐκδότης της, συμπήξας τῷ 1912 ἰδιαίτερον ἐκδοτικὸν συνδικᾶτον, ὅπερ εἶχεν ἀναλάβει τὴν ἔκδοσίν της. Βραδύτερον ἔλαβε μέρος εἰς τὸ συνδικᾶτον τοῦτο καὶ ὁ λόρδος Μπήβερμπρουκ, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἐγένετο ὁ κυριώτερος μέτοχος. Μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατέστη τὸ προσωπικὸν ὄργανον τοῦ Μπήβερμπρουκ, ἀπὸ ἀπόψεως δὲ κυκλοφορίας εἶναι ἡ δευτέρα ἀγγλικὴ ἐφημερίς, ἐρχομένη εὐθὺς μετὰ τὴν «Νταῖλυ Μαίηλ». Κατὰ τὸ 1928 περιῆλθεν εἰς τὸν ὅμιλον Ροδερμῆαρ, ὁ ὁποῖος κατώρθωσε νὰ λάβῃ τὰ 49% τῶν μετοχῶν της. Κυκλοφορεῖ κυρίως μεταξὺ τῶν λαϊκῶν τάξεων καὶ ἐκδίδεται ταυτοχρόνως ἐν Λονδίνῳ, Μάντσεστερ καὶ Γλασκώβῃ διὰ τῆς τηλεφωνικῆς καὶ τηλεφωτογραφικῆς μεταβιβάσεως τοῦ κειμένου καὶ τῶν φωτογραφιῶν ἐκ τοῦ Λονδίνου εἰς τὰς δύο τελευταίας ταύτας πόλεις. Μ. Δ. Β.

«Νταῖλυ Κρόνικλ» (Daily Chronicle). Ἀγγλικὴ πρωϊνὴ ἐφημερίς, ἐκδιδομένη ἐν Λονδίνῳ. Ἱδρύθη τῷ 1877 ὑπὸ τοῦ Ἐδουάρδου Λόϋδ, ὁ ὁποῖος, ἀγοράσας τὴν ἀπὸ τοῦ 1855 ἐκδιδομένην ἐφημερίδα «Κλέρκενουελ Νιοῦς», μετέβαλεν αὐτὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Νταῖλυ Κρόνικλ» ἀπὸ τοπικὴν ἐφημερίδα εἰς μεγάλην καὶ καλῶς πληροφορημένην. Μετὰ τὸν Ἐδουάρδον Λόϋδ ἡ διεύθυνσις αὐτῆς περιῆλθεν εἰς τοὺς Ρ. Οὐῆλαν Μπόϋλ (1877—1890), Ἀ. Ἐ. Φλέτσερ (1890—1895), Ο. Ο. Μάσσινγκαμ (1895—1899), Ὀ. Ἰ. Φίσερ (1899—1904), Ρόμπερτ Ντόναλντ (1904—1918) καὶ Ἐ. Ἀ. Πέρρις. Χάρις εἰς τὴν ἐπιτυχῆ διεύθυνσιν τοῦ Μπόϋλ ἡ ἐφημερὶς αὕτη ἀνεπτύχθη ταχύτατα. Κατ' ἀρχὰς ὑπεστήριζε τὸ συντηρητικὸν κόμμα, ἀλλ' ὅταν περιῆλθεν εἰς χεῖρας τοῦ Φλέτσερ ἐγένετο φιλελευθέρα καὶ ὑπεστήριξε τὸν Γλάδστωνα τῷ 1895. Ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τοῦ Μάσσινγκαμ ἡ ἐφημερὶς ἀπέβη ἓν τῶν σοβαρωτέρων καὶ ἐγκυροτέρων πολιτικῶν ὀργάνων τῆς χώρας. Κατὰ τὸν Βοερικὸν πόλεμον ὁ Μάσσινγκαμ εἶχε κηρυχθῆ κατ' αὐτοῦ καὶ ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ. Ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν Φίσερ ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς ἀμέσου συνάψεως τῆς εἰρήνης, ἕνεκα δὲ τούτου ἡ ἐφημερὶς εἶχε χάσει μέγα μέρος τῆς κυκλοφορίας της. Τῷ 1904 ὅμως, ὁ νέος διευθυντὴς αὐτῆς Ρόμπερτ Ντόναλντ ἐμείωσε τὴν τιμὴν τῆς πωλήσεως τοῦ φύλλου εἰς ἡμίσειαν πένναν καὶ ἐνεφύσησεν εἰς αὐτὴν νέαν ζωήν. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἀπέβη ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ὀργάνων τῆς ἀγγλικῆς κοινῆς γνώμης. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐπικρατήσεως τῶν φιλελευθέρων ἐν τῇ ἀγγλικῇ βουλῇ, ἀπὸ τῷ 1906—1915, ἡ «Νταῖλυ Κρόνικλ» ἐθεωρεῖτο τὸ κυριώτερον ὄργανον τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος ἐν τῇ ἀγγλικῇ κυβερνήσει καὶ εἶχεν ἀποκτήσει μεγάλην δημοτικότητα χάρις εἰς τὰς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀνταποκρίσεις της καὶ εἰς τὴν προσπάθειαν νὰ πρωτοστατῇ εἰς τὴν καταγγελίαν πάσης καταχρήσεως τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1918 ἡ ἐφημερὶς ἠγοράσθη ὑπὸ τοῦ Λόϋδ Τζώρτζ καὶ τῶν φίλων του, διορισθέντος διευθυντοῦ αὐτῆς τοῦ Ἐρνέστου Ἀ. Πέρρις, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1904 διετέλει διευθυντὴς τῆς ὑπηρεσίας τῶν εἰδήσεων. Τῷ 1927 ἡγο-

Digitized by Google

ράσθη ὑπὸ δύο Ἰνδῶν ἐμπόρων, τοῦ σὲρ Ντάβιντ Ὑοὺλ καὶ τοῦ σὲρ Θωμᾶ Κάττο, τοῦ Λόϋδ Τζῶρτζ παραμείναντος ἐν τῇ ἑταιρείᾳ ὡς ἀντιπροσώπου τῆς μειοψηφίας. Τῆς νέας ταύτης ὁμάδος τῶν κεφαλαιούχων πρόεδρος ὑπῆρξεν ὁ πρώην ἀντιβασιλεὺς τῶν Ἰνδιῶν λόρδος Ρῆντιγκ. Τῷ 1929, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ντάβιντ Ὑούλ, ἡ πλειοψηφία τῶν μετοχῶν τῆς ἐκδότιδος ἑταιρείας περιῆλθεν εἰς τὸν Γουλιέλμον Χάρρισον, πρόεδρον τῆς ἑταιρείας «Ἴνβερεσκ Παΐπερ Κόμπανυ, Λίμιτεντ». Σήμερον εἶναι ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων ἀγγλικῶν πολιτικῶν ἐφημερίδων καὶ ἔχει κυκλοφορίαν ὑπὲρ τὸ ἓν ἑκατομμύριον φύλλων ἡμερησίως, ἐκδιδομένη ταυτοχρόνως ἐν Λονδίνῳ καὶ Λήντς. Εἰς παλαιοτέρας ἐποχάς, καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἐπίσης ἔτη, ἡ ἐφημερὶς αὕτη ὑπερεμάχησε σθεναρῶς πάντοτε τῶν ἑλληνικῶν δικαίων. Μ. Δ. Β.

«Νταῖλυ Μαίηλ» (Daily Mail). Ἀγγλικὴ πρωϊνὴ ἐφημερίς, ἐκδιδομένη ἐν Λονδίνῳ. Ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ Ἀλφρέδου - Καρόλου - Γουλιέλμου Χάρμσγουωρθ, τοῦ μετέπειτα ὑποκόμιτος *Νόρθκλιφ*, τῷ 1896 καὶ εἶναι ἡ κυριωτέρα καὶ ἡ εὐρύτερον κυκλοφοροῦσα ἀγγλικὴ ἐφημερίς, ἔχουσα ἡμερησίαν κυκλοφορίαν ὑπὲρ τὰ 2.000.000 φύλλα. Ἐχάραξεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀνεξάρτητον πολιτικήν. Προβλέψασα τὸν πόλεμον πρὸς τὴν Γερμανίαν εὐθὺς ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἐκδόσεώς της, ἐκηρύχθη κατ' ἀρχὰς ὑπὲρ τῆς συνεννοήσεως πρὸς τὴν Γερμανίαν· βραδύτερον ὅμως, μετὰ τὴν στάσιν τῆς Γερμανίας κατὰ τὸν Ἀγγλοβοερικὸν πόλεμον, ἐκηρύχθη σφοδρῶς κατ' αὐτῆς καὶ ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν προπαγάνδαν ὑπὲρ τῆς ἐνισχύσεως τοῦ στόλου καὶ ὑπὲρ τῆς ἐναποθηκεύσεως ἱκανῶν πολεμεφοδίων. Ἐπίσης προέβλεψε τὴν μεγάλην σημασίαν τῆς ἀεροπλοΐας καὶ διεξήγαγε μεγίστην προπαγάνδαν ὑπὲρ αὐτῆς, προκηρύξασα διαφόρους διαγωνισμούς. Εἰσήγαγεν ἐπίσης τὴν παροχὴν εἰκονογραφημένων εἰδήσεων καὶ καθιέρωσε μίαν ὁλόκληρον σελίδα πλήρη εἰκόνων. Ὡσαύτως ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἀγγλικὴ ἐφημερίς, ἡ ὁποία ἐγκατέστησεν ὑπηρεσίαν ἀσυρμάτου τηλεγράφου εἰς τὰ γραφεῖά της τῷ 1920. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ὑπῆρξεν ἡ εἰσηγηθεῖσα καὶ ἐπιτυχοῦσα τὴν ἵδρυσιν τοῦ ὑπουργείου τῶν Πολεμεφοδίων, τὸν αὐστηρὸν ἀποκλεισμὸν τῆς Γερμανίας καὶ τὴν καθιέρωσιν τῶν δελτίων εἰς τὴν διανομὴν τῶν τροφίμων. Ἀπὸ τοῦ 1900 ἐκδίδεται πανομοιότυπος καὶ ταυτόχρονος ἔκδοσις καὶ ἐν Μάντσεστερ, ὅπου ἡ κυρία ὕλη τῆς λονδινείου ἐκδόσεως καθὼς καὶ αἱ εἰκόνες αὐτῆς διαβιβάζονται δι' εἰδικοῦ τηλεφωνικοῦ, τηλεγραφικοῦ καὶ τηλεφωτογραφικοῦ μηχανήματος, ἀπὸ δὲ τοῦ 1905 καὶ ἐν Παρισίοις. Ἐπίσης ἀπὸ τοῦ 1904 ἐκδίδονται καὶ εἰδικαὶ ἐκδόσεις ἐπὶ τῶν ταξιδευόντων ὑπερωκεανίων, τῶν εἰδήσεων μεταβιβαζομένων ἐκ τῶν γραφείων τοῦ Λονδίνου διὰ τοῦ ἀσυρμάτου τηλεγράφου. Τέλος ἀπὸ τοῦ 1906 ἤρχισεν ἐκδιδομένη καὶ εἰδικὴ ἔκδοσις διὰ τοὺς τυφλούς. Ἀπὸ τοῦ 1899 διευθυντὴς καὶ ψυχὴ αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ Θωμᾶς Μάρλω, ὃν ἀποσυρθέντα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ λόρδου Νόρθκλιφ διεδέχθη ὁ Γ. Γ. Φίς. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ λόρδου Νόρθκλιφ ἡ ἐφημερὶς περιῆλθεν εἰς τὸν ἐκδοτικὸν ὅμιλον τοῦ ἀδελφοῦ του λόρδου Ροδερμῆαρ. Τῷ 1916 ὁ λόρδος Νόρθκλιφ ἐξέδωσε τὴν ἱστορίαν τῆς ἐφημερίδος ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ θαῦμα τοῦ Νταῖλυ Μαίηλ», ἐπὶ τῇ ἐκδόσει δὲ τοῦ ἀριθμοῦ 10.000 τῆς ἐφημερίδος ἐξεδόθη πανηγυρικὸν τεῦχος, περιέχον ἐπίσης ἐκτενῆ ἱστορίαν αὐτῆς. Μ. Δ. Β.

«Νταῖλυ Μίρρορ» (Daily Mirror). Ἀγγλικὴ καθημερινὴ ἐφημερίς, ἐκδιδομένη ἐν Λονδίνῳ. Ἱδρύθη τῷ 1903 ὑπὸ τοῦ λόρδου Νόρθκλιφ, ὁ ὁποῖος ἐνισχυθεὶς ὑπὸ τοῦ μεγάλου γυναικείου ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ τοῦ «Νταῖλυ Μαίηλ» ἐσχεδίασε τὴν δημιουργίαν ἐφημερίδος ἀποκλειστικῶς διὰ τὰς γυναῖκας, γραφομένης ἀπὸ γυναῖκας. Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ἡ «Νταῖλυ Μίρρορ» ἀπετέλεσε μεγάλην ἐπιτυχίαν τοῦ λόρδου Νόρθκλιφ, ὁ ὁποῖος, μετὰ ἓν ἔτος, τῷ 1904, ἠλάττωσε τὴν τιμὴν αὐτῆς εἰς ἡμίσειαν πένναν καὶ τὴν ἀναδιωργάνωσεν ἐπὶ νέων βάσεων, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ νεωτερισμοῦ τῆς εἰκονογραφήσεως πασῶν τῶν εἰδήσεων δι' ἐπικαίρων φωτογραφιῶν εἰς εὐρυτάτην κλίμακα. Ὁ νεωτερισμὸς οὗτος ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν καὶ ηὔξησε τὰ μέγιστα τὴν κυκλοφορίαν τῆς ἐφημερίδος, ἡ ὁποία κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὑπερέβη τὸ ἓν ἑκατομμύριον φύλλων. Ἀπὸ τοῦ 1914 ἀνήκει εἰς τὸν ὅμιλον Ροδερμῆαρ. Μ. Δ. Β.

«Νταῖλυ Νιοὺς ἐντ Οὐεστμίνστερ Γκαζὲτ» (Daily News and Westminster Gazette). Ἀγγλικὴ πρωϊνὴ ἐφημερίς, ἐκδιδομένη ἐν Λονδίνῳ. Ἀπετελέσθη διὰ τῆς συνενώσεως τῶν ἐφημερίδων «Νταῖλυ Νιοὺς» καὶ «Οὐεστμίνστερ Γκαζὲτ» τῷ 1928. Ἡ «Νταῖλυ Νιοὺς» ἱδρύθη τῷ 1846 ὑπὸ τοῦ περιφήμου συγγραφέως Καρόλου Ντίκενς, ὁ ὁποῖος προσέδωκεν εἰς αὐτὴν ἐκλεκτικὸν φιλολογικὸν χαρακτῆρα. Εἶναι ἡ ἀρχαιοτέρα τῶν φιλελευθέρων ἐφημερίδων τοῦ Λονδίνου, μὲ ριζοσπαστικὰς φιλελευθέρας ἀρχάς, τείνουσας πρὸς τὸν ἄκρον ριζοσπαστισμόν. Διεκρίθη πάντοτε διὰ τοὺς ἀγῶνάς της ὑπὲρ τῶν καταδυναστευομένων λαῶν, ὑπεστήριξε πάντοτε τὰς ἑλληνικὰς ὑποθέσεις, τὴν ἕνωσιν καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἰταλίας, τὴν χειραφέτησιν τῆς Βουλγαρίας καὶ τῶν Ἀρμενίων κτλ. Μετὰ τὸν Ντίκενς τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς ἀνέλαβεν ὁ φιλέλλην Κάρολος Ντίλκε καὶ κατόπιν οἱ Τζὼν Φόρστερ, Μὰρκ Λέμον καὶ Τζὼν Ρόμπινσον. Κατόπιν ἡ διεύθυνσις περιῆλθεν εἰς τὸν Ε. Τ. Κούκ, ἡ δὲ ἔκδοσις ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ Λόϋδ Τζῶρτζ καὶ τῶν φίλων του καὶ βραδύτερον εἰς τὸν εἰρηνόφιλον καὶ ἀνθρωπιστὴν Κάντμπερυ, ἀνήκοντα εἰς τὸν μέγαν ὁμώνυμον οἶκον σοκολάτας. Τῷ 1904 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν ὁ Α. Γ. Γκάρντινερ, ὃν διεδέχθη μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὁ Στιοὺρτ Χόντγκσον. Τοῦτον τῷ 1926 ἀντικατέστησεν ὁ Τὸμ Κλάρκ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔλαβε χώραν, τῷ 1928, ἡ συγχώνευσις τῆς «Οὐεστμίνστερ Γκαζὲτ» πρὸς τὴν «Νταῖλυ Νιούς». Κατ' ἀρχὰς ἐκυκλοφόρει μεταξὺ τῶν μᾶλλον ἀνεπτυγμένων τάξεων, βραδύτερον ὅμως ἔλαβε λαϊκωτέραν μορφήν, διατηρήσασα πάντοτε ἐκλεκτικότητα εἰς τὴν ὕλην καὶ τὸν ἀρχικὸν φιλολογικόν της χαρακτῆρα. Μ. Δ. Β.

«Νταῖλυ Σκὲτς» (The Daily Sketch). Ἀγγλικὴ πρωϊνὴ ἐφημερίς, ἐκδιδομένη ἐν Λονδίνῳ. Ἱδρύθη τῷ 1909 ὑπὸ τῆς ὁμάδος Ε. Χάλτον καὶ Σια κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς «Νταῖλυ Μίρρορ». Ἐκδίδεται ταυτοχρόνως ἐν Λονδίνῳ καὶ ἐν Μάντσεστερ. Ἀπὸ τοῦ 1915 ἐκδίδει καὶ κυριακάτικον παράρτημα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ εἰκονογραφημένος Κυριακάτικος Κῆρυξ» («The Illastrated Sunday Herald»). Μ. Δ. Β.

«Νταῖλυ Τέλεγκραφ» (The Daily Telegraph). Ἀγγλικὴ πρωϊνὴ ἐφημερίς, ἐκδιδομένη ἐν Λονδίνῳ. Ἱδρύθη τὴν 29 Ἰουνίου 1855 ὑπὸ τοῦ συνταγματάρχου Σλῆ (Sleigh) ὑπὸ τὸν τίτλον «The Daily Telegraph and Courier» καὶ τὴν 17 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους περιῆλθεν ὑπὸ τὸν Ἰωσὴφ Μωϋσῆν Λέβυ, ὁ ὁποῖος περιώρισε τὸν τίτλον εἰς τὸν μέχρι σήμερον διατηρούμενον «The Daily Telegraph» καὶ ὑπεβίβασε τὴν τιμήν της ἀπὸ 2 πέννας εἰς μίαν. Τῷ 1885 ἡ ἐφημερὶς περιῆλθεν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Λέβυ, Ἐδουάρδον Λῶσον, τὸν μετέπειτα λόρδον Μπέρναμ, τῷ δὲ 1902 εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Χάρρυ Λῶσον, ὑποκόμιτα τοῦ Μπέρναμ, ὁ ὁποῖος τὴν ἐπώλησε τῷ 1928 εἰς τὸν μεγάλον ὅμιλον ἐκδοτῶν ἐφημερίδων τῶν ἀδελφῶν Μπέρρυ, ὑπὸ τοὺς ὁποίους διετήρησε τὴν αὐτὴν πολιτικὴν γραμμήν. Κατ' ἀρχὰς ἐνδιεφέρετο περισσότερον διὰ τὰ κοινωνικά, θεατρικά, μουσικά, φιλολογικὰ καὶ ἀθλητικὰ ζητήματα παρὰ διὰ τὴν πολιτικήν, σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἤρχισε νὰ δίδῃ ἐξαιρετικὴν προσοχὴν καὶ εἰς τὰς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τηλεγραφικὰς ἀνταποκρίσεις, καθὼς καὶ εἰς τὰ ἐμπορικὰ ζητήματα, καὶ ταχέως ἀπέβη τὸ εὐνοούμενον ὄργανον τῶν μεσαίων τάξεων, ἀποκτῆσαν μίαν τῶν μεγαλυτέρων κυκλοφοριῶν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ μέγιστον κῦρος, διὰ τοῦ ὁποίου κατώρθωσε νὰ ἀντιπαραταχθῇ πρὸς τοὺς «Τάϊμς». Ἐκ τῶν ἀποστολῶν τὰς ὁποίας διωργάνωσεν αἱ κυριώτεραι εἶναι ἡ κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1873 ἀνάθεσις εἰς τὸν ἀρχαιολόγον Γεώργιον Σμὶθ διενεργείας ἀνασκαφῶν ἐν Νινευῆ, κατὰ τὰς ὁποίας ἦλθον εἰς φῶς πολύτιμα ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα· ἡ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ «Κήρυκος τῆς Νέας Ὑόρκης» διοργάνωσις τῆς δευτέρας μεγάλης ἀποστολῆς τοῦ Στάνλεϋ εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἀφρικὴν (1875—1877)· ἡ ἀποστολὴ τοῦ Χάρρυ Τζόνσον πρὸς ἐξερεύνησιν τοῦ ὄρους τῆς Ἀφρικῆς Κιλιμάντζαρο (1884 — 1885) καὶ ἡ περιπετειώδης ὁδοιπορία τοῦ Λάϊονελ Ντέηλ ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος εἰς Κάϊρον (1899—1900). Ἀπὸ ἀπόψεως πολιτικῆς ἡ «Νταῖλυ Τέλεγκραφ» εἶχε συνταχθῆ κατ' ἀρχὰς πρὸς τὸ κόμμα τῶν φιλελευθέρων. Τῷ 1878 ὅμως, διαφωνήσασα πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τοῦ Γλάδστωνος, προσήγγισε μᾶλλον πρὸς τοὺς συντηρητικούς, βραδύτερον δέ, κατὰ τὰς συζητήσεις ἐπὶ τοῦ ἰρλανδικοῦ ζητήματος τῷ 1886, συνετάχθη πρὸς τοὺς Ἑνωτικούς. Μ. Δ. Β.

«Νταῖλυ Χέραλντ» (The Daily Herald). Ἀγγλικὴ ἐφημερίς, ἐκδιδομένη ἐν Λονδίνῳ. Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1911 ὑπὸ τῆς λονδινείου ἑταιρείας τῶν στοιχειοθετῶν, κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς ἀπεργίας καὶ ἐσυνεχίσθη κατόπιν ὑπὸ μελῶν τῆς ἑταιρείας ταύτης καὶ ἄλλων ἐργατικῶν σωματείων τῷ 1912 ὡς ἡμερησία ἐφημερὶς μέχρι τοῦ 1914, ὁπότε ἐγένετο ἐπίσημον ὄργανον τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος καὶ μετεβλήθη εἰς ἑβδομαδιαίαν ἐφημερίδα. Ἀπὸ τοῦ 1919 ἐγένετο καὶ πάλιν ἡμερησία ἐφημερίς, ἀποκτήσασα μεγάλην κυκλοφορίαν συνεπείᾳ τῆς ἀνόδου τῶν ἐργατικῶν εἰς τὴν ἀρχήν. Κατ' ἀρχὰς ἐδημοσίευεν ἄρθρα, εἰδήσεις καὶ μελέτας σχέσιν ἐχούσας ἀποκλειστικῶς πρὸς τὴν πολιτικὴν τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος, ἕνεκα δὲ τούτου ἔσχε λίαν περιωρισμένην κυκλοφορίαν, ἥτις δὲν ἐπήρκει εἰς τὴν κάλυψιν τῶν ἐξόδων τῆς ἐκδόσεώς της. Βραδύτερον ἐδόθη γενικωτέρα τις μορφὴ εἰς τὴν ὕλην αὐτῆς, ἡ δὲ συνεργασία ἐπιλέκτων μελῶν τοῦ κόμματος καὶ τῶν ἑκάστοτε ἐργατικῶν κυβερνήσεων ἐπὶ διαφόρων ἐξωτερικῶν, ἐπιστημονικῶν καὶ κοινωνικῶν ζητημάτων προσέδωσεν εἰς αὐτὴν μέγα κῦρος. Μ. Δ. Β.

ντάϊμα (δημῶδ. ναυτ.)· ἐξακολουθητικῶς, κατὰ συνέχειαν: «ὁ καιρὸς 'ψίλωνε λίγο-λίγο μὰ ντάϊμα». Σ. Ε. Λ.

Νταϊμιὲλ (Daimiel) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν Μάντσᾳ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἄουερ καὶ τοῦ σιδηροδρόμου Θιουντὰντ Ρεὰλ — Μαντζανάρες. Κάτ. (1920) 16.188. Δεσπόζει τῆς γονίμου πεδιάδος Κάμπο ντὲ Καλατράβα, παράγει ὀπώρας καὶ βάμβακα, ἔχει ἀκμαίαν ἀμπελουργίαν, ἐριουργίαν καὶ περίφημον βιομηχανίαν λευκῶν οἴνων καὶ ἡδυπότων. Ἐν αὐτῇ δύο γυναικεῖαι μοναὶ (Μινοριτῶν καὶ Καρμηλιτῶν) καὶ μία ἀνδρική. Π. Ν. Π.

ντάϊμιο (daimio). Λέξις ἰαπωνικὴ σημαίνουσα «μέγα ὄνομα», καὶ χρησιμεύουσα ἐν Ἰαπωνίᾳ πρὸς ὑποδήλωσιν τῶν ἡγεμόνων ἢ μεγιστάνων, οἵτινες ἦσαν ὑποτελεῖς εἰς τὴν δυναστείαν τῶν Τοκουγκάουα—Σογκούν. Οἱ ντάϊμιο προήρχοντο ἐκ τῆς τάξεως τῶν σοῦγκο, ἤτοι τῶν στρατιωτικῶν διοικητῶν, τοὺς ὁποίους εἶχε δημιουργήσει ὁ σόγκουν, ἤτοι ὁ ἀρχιστράτηγος Ὑοριτόμο (1185—1190) καὶ οἱ σόγκουν τοῦ οἴκου Ἀσικάγκα (1338—1573). Κατὰ τοὺς ἀγῶνας, οἵτινες ἔθεσαν τέρμα εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ οἴκου Ἀσικάγκα, οἱ στρατιωτικοὶ οὗτοι διοικηταί, ἐπωφελούμενοι τῆς ἀδυναμίας τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς καὶ τοῦ σόγκουν, κατώρθωσαν νὰ κηρυχθοῦν ἀνεξάρτητοι. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ὠνομάσθησαν *ντάϊμιο*. Μετ' ὀλίγον ὅμως, μετὰ τὴν μάχην τοῦ Σέκιγκαχάρα (1600), πάντες οἱ ντάϊμιο περιῆλθον ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Τοκουγκάουα, ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἐξηκολούθησε νὰ ὑφίσταται ὁ τίτλος τῶν ντάϊμιο, μέχρι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν κατελύθη τῷ 1868 ἡ ἀρχὴ τῶν Τοκουγκάουα. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Τοκουγκάουα οἱ ντάϊμιο ἀνήρχοντο εἰς 270. Μ. Δ. Β.

Ντάϊμλερ (Daimler), ***Γκόττλιμπ***. Γερμανὸς μηχανικὸς καὶ κατασκευαστής, γεννηθεὶς τῷ 1834 ἐν Σόρνντορφ (Schorndorf), ἀποθανὼν τῷ 1900 ἐν Κάννσταττ (Kannstatt). Ὑπῆρξεν ἀπὸ τοῦ 1872 τεχνικὸς διευθυντὴς τοῦ τότε νεοϊδρυμένου ἐργοστασίου κατασκευῆς μηχανῶν ἐσωτερικῆς καύσεως Ντόϋτς (Deutz), ἐν Κολωνίᾳ. Ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του τὸ ἐργοστάσιον Ντόϋτς ἀπέκτησε παγκόσμιον φήμην, κατασκευασθέντος ἐν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Ντάϊμλερ καὶ τοῦ πρώτου ἀεριοκινητῆρος (γκαζομηχανῆς) ἰσχύος 100 ἵππων. Ὁ Ντάϊμλερ εἰργάσθη ἐπίσης ἐπὶ τῶν αὐτοκινήτων καὶ τῶν αὐτοκινήτων ἀκάτων, τελειοποιήσας τοὺς κινητῆρας αὐτῶν (κινητῆρες Ντάϊμλερ). Γ. Θ. Κ.

«Ντάϊμλερ-Μοτόρεν-Γκεζέλλσαφτ» (Daimler - Motoren - Gesellschaft). Γερμανικὴ ἑταιρεία κατασκευῆς κινητήρων ἐσωτερικῆς καύσεως καὶ παντὸς εἴδους ὀχημάτων κινουμένων δι' αὐτῶν, κυρίως αὐτοκινήτων. Ἕδρα τῆς ἑταιρείας εἶναι τὸ Βερολῖνον, ἔχει δὲ ὑποκαταστήματα καὶ ἐργοστάσια παρὰ τὴν Στουττγάρδην καὶ τὸ Μαριενφέλντε (Berlin-Marienfelde). Ἱδρύθη τῷ 1890 ἐν Κάννσταττ (Kannstatt), μετεφέρθη τῷ 1904 εἰς τὸ Οὐντερτύρκχαϊμ (Untertürkheim) καὶ ἐκεῖθεν τῷ 1922 εἰς Βερολῖνον. Κατασκευάζει αὐτοκίνητα («Daimler - Mercedes»), ἀεροπλάνα, κινητηρίους ἁμάξας, μηχανὰς Diesel καὶ μηχανοκίνητα ἄροτρα. Κατὰ τὸ 1925 ἀπησχόλει περὶ τοὺς 7.800 ὑπαλλήλους καὶ ἐργάτας. Γ. Θ. Κ.

Νταίμπελερ (Daebeler), ***Μιχαήλ***. Ἐλεφαντουργὸς ὀλλανδικῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1635 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βερολίνῳ τῷ 1702. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διήγαγεν ἐπὶ μακρόν, τιμηθεὶς διὰ τοῦ τίτλου γλύπτου τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς. Ἐξειργάσθη ἰδίᾳ λαβὰς ῥάβδων καὶ σφραγίδων ἐξ ἐλεφαντοστοῦ. Ἔργα του ἀπόκεινται εἰς τὸ καλλιτεχνικὸν μουσεῖον τοῦ Βερολίνου καὶ εἰς τὸ μουσεῖον τῶν Χοεντζόλλερν. Ι. Μ. Π.

Νταῖμπελν (Döbeln) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ πόλις ἐν Σαξωνίᾳ, κειμένη εἰς ὕψος 169 μ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Φράϊμπεργκ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Λειψίας - Δρέσδης. Κάτ. 22.500. Ἔχει παλαιὰν ἐκκλησίαν, παλαιὸν μοναστήριον καλογραιῶν, οἰκονομικὴν ἐφορείαν, πρακτικὸν λύκειον, ἀνωτέραν γεωργικήν, ἐμπορικὴν καὶ ἐπαγγελματικὴν σχολήν, θέατρον, μουσεῖον, ὑποκατάστημα τῆς Ράϊχσμπανκ κτλ. Ἔχει ἐπίσης βιομηχανίαν σιδήρου, γεωργικῶν μηχανημάτων, χημικῶν προϊόντων, ἐπίπλων, δερμάτων κ. ἄ.

Νταιμπεράϊνερ (Doebereiner), ***Ἰωάννης Βόλφγκανγκ***. Γερμανὸς χημικός, γεννηθεὶς τῷ 1780 ἐν Μποὺγκ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1849 ἐν Ἰένᾳ, ὅπου ἦτο καθηγητὴς ἀπὸ τοῦ 1810. Ἦτο πολὺ γνωστὸς τοῦ ποιητοῦ Γκαῖτε, ἡ μετὰ τοῦ ὁποίου ἀλληλογραφία του ἐξεδόθη τῷ 1856. Ἐφεῦρε, μεταξὺ ἄλλων, καὶ ἀναπτῆρα βασιζόμενον ἐπὶ τῆς ἀναφλέξεως τοῦ ὑδρογόνου, ὅταν τοῦτο ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μετὰ σπογγώδους πλατίνης. Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ υἱοῦ του Φράντς Νταιμπεράϊνερ, ἐξέδωκε τρίτομον «Γερμανικὴν φαρμακολογίαν» («Deutsches Apothekerbuch» 1840—1852). Γ. Θ. Κ.

Νταῖμπλιν (Doeblin), ***Ἀλφρέδος***. Γερμανὸς ἰατρὸς τοῦ Βερολίνου καὶ συγγραφεύς, ἑβραϊκῆς

Digitized by Google

καταγωγῆς, γεννηθεὶς ἐν Στεττίνῳ τῷ 1878. Κατέστη γνωστὸς μᾶλλον ὡς μυθιστοριογράφος. Τοῦ συγγραφικοῦ του σταδίου ἤρξατο διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἔργου: «Die Ermordung einer Butterblume» (1913), ὅπερ ἐπηκολούθησεν ἔργον κινεζικῆς ὑποθέσεως ὑπὸ τὸν τίτλον: «Die drei Sprünge des Wang-Lun» (1916). Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο δεικνύεται τέλειος γνώστης τῆς κινεζικῆς ζωῆς, ἂν καὶ οὐδέποτε ἔθετο τὸν πόδα ἐν Κίνᾳ. Ἄλλα ἔργα: «Wadzecks Kampf mit der Dampfturbine» (1918), «Wallenstein» (1920), «Berge, Meere, Giganten» (1924), «Die Nonnen von Kamnade» (1923) ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Linke Poot, «Das ich über der Natur» (1923). Τῷ 1927 ἐξελέγη μέλος τῆς Πρωσσικῆς Ἀκαδημίας. Ο. Ρ.

Νταίμπρεντεγι (Döbrentey), ***Γαβριήλ.*** Οὐγγρος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1786 ἐν Νάγκι-Στσέλλες (Nagy-Szöllös) καὶ ἀποθανὼν τῷ 1851 ἐν Πέστῃ. Συνιδρυτὴς τῆς οὐγγρικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν καὶ πρῶτος συνδιευθυντὴς μετὰ τοῦ Φέϋ (Fay) τοῦ οὐγγρικοῦ Ἐθνικοῦ θεάτρου.

Νταὶν (Daine), ***Νικόλαος-Ἰωσήφ.*** Βέλγος στρατηγὸς (1782—1843). Ἐπολέμησεν εἰς τὸ γαλλικὸν στράτευμα κατὰ τοὺς πολέμους τοῦ 1792—1814, ἀπὸ τοῦ 1816 εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ὁλλανδίας καὶ τῷ 1830 ἐτάχθη μετὰ τῶν ὁμοεθνῶν του, γενόμενος ἀρχηγὸς τῆς στρατιᾶς τοῦ Μόσα. Τῷ 1831, κατατροπωθεὶς ὑπὸ τῶν Ὁλλανδῶν, κατηγορήθη ἐπὶ προδοσίᾳ, ἀλλ' ἀπηλλάγη τῆς κατηγορίας. Ἀπετάχθη τοῦ στρατεύματος τῷ 1840. Π. Ν. Π.

Νταϊνέλλι (Dainelli), ***Τζιόττο.*** Ἰταλὸς γεωγράφος καὶ ἐξερευνητής, γεννηθεὶς τῷ 1878. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς φυσικῆς γεωγραφίας καὶ γεωλογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Φλωρεντίας καὶ ἐξετέλεσε διάφορα ἐξερευνητικὰ ταξίδια εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὴν Ἀσίαν, λαβὼν μέρος καὶ εἰς τὴν ἀποστολὴν Ντὲ Φιλίππι εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἀσίαν τῷ 1913—1914. Εἶναι μέλος τῆς θαλασσογραφικῆς ὑπηρεσίας τῆς Ἰταλίας, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Λυγκέων, τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῆς Νεαπόλεως καὶ ἀπὸ τοῦ 1929 μέλος τῆς Ἰταλικῆς Ἀκαδημίας. Ἔγραψε πολυάριθμα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ κυριώτερα εἶναι: «Εἰς τὴν Ἀφρικὴν» (1908—1910), «Ἡ Δαλματία, τοπογραφικὴ καὶ γεωγραφικὴ ἔρευνα» (1916), «Ἡ βαλκανικὴ περιοχὴ» (1922), «Τὸ Λευκὸν ὄρος» (1926), «Ἡ Λομβαρδία» (1927), «Ἡ Καμπανία» (1927), «Μελέτη περὶ παγώνων», «Οἱ ἀνθρώπινοι τύποι», ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ *Ρ. Μπιαζούττι* (1923—1929) κτλ. Μ. Δ. Β.

«Ντάϊ Νιχὸν Σί». Περίφημος ἱστορικὴ σύνθεσις ἐξ ἑκατὸν τόμων, ἐκτυπωθεῖσα τῷ 1715 καὶ πραγματευομένη τὴν ἱστορίαν τῆς Ἰαπωνίας. Συνετάγη ὑπὸ μεγάλης ὁμάδος Κινέζων καὶ Ἰαπώνων ἐπιστημόνων. Π. Ν. Π.

Νταίννιγκες (Dönniges), ***Ἑλένη φὸν —.*** Θυγάτηρ τοῦ Γερμανοῦ ἱστορικοῦ Γουλιέλμου φὸν Νταίννιγκες, γεννηθεῖσα τῷ 1846 ἐν Μονάχῳ, ὅπου καὶ ἀπέθανεν αὐτοκτονήσασα κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1911. Συζευχθεῖσα μετὰ τοῦ φὸν Ρακοβίτσα (von Rakowitza), ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς θανατηφόρου μονομαχίας μεταξὺ τοῦ συζύγου της καὶ τοῦ Γερμανοῦ συγγραφέως καὶ κοινωνιολόγου Φερδινάνδου *Λασσάλ* (βλ. λ.), καθ' ἣν ἐφονεύθη ὁ τελευταῖος. Ἔγραψεν: «Αἱ σχέσεις μου μετὰ τοῦ Λασσάλ» («Meine Beziehungen zu Lassale», 11η ἔκδ. 1883), ὡς καὶ διάφορα μυθιστορήματα.

— **Νταίννιγκες** (Dönniges), ***Φραγκίσκος-Ἀλέξανδρος-Φρειδερῖκος-Γουλιέλμος.*** Γερμανὸς διπλωμάτης, ἱστορικὸς καὶ οἰκονομολόγος. Ἐγεννήθη ἐν Kolbatz τῆς Πομμερανίας. Ἐσπούδασεν ἐν Βόννῃ καὶ Βερολίνῳ πολιτικὰς ἐπιστήμας, τῷ δὲ 1839 διωρίσθη ὑφηγητὴς τοῦ κλάδου τούτου ἐν Βερολίνῳ καὶ ἀνέλαβε μετὰ ταῦτα τὴν διεύθυνσιν τῶν σπουδῶν τοῦ διαδόχου Μαξιμιλιανοῦ τῆς Βαυαρίας (1842—1845). Κατόπιν εἰσῆλθεν εἰς τὴν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν τῆς Βαυαρίας καὶ ἐτοποθετήθη κυρίως ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ. Ὑπῆρξεν ὀπαδὸς μετριοπαθοῦς φιλελευθέρας οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Ἔγραψεν, ἐκτὸς ἱστορικῶν πραγματειῶν: «Das System des freien Handels und die Schutzzölle» (1847), «Die deutsche Schiffahrts aube und die Differentialzölle» (1848). Α. Α. Τ.

Νταΐντελς (Daendels), ***Ἑρμᾶνος-Γουλιέλμος.*** Ὁλλανδὸς στρατηγὸς (1762—1818). Μετὰ τὴν ἧτταν τῶν πατριωτῶν κατέφυγεν εἰς Γαλλίαν, ὅπου ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς σώματος ἐθελοντῶν κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν. Τῷ 1806 προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ὁλλανδίας, ὅστις τῷ ἐπανέδωσε τοὺς βαθμούς του καὶ τὸν διώρισε κυβερνήτην τῶν ὁλλανδικῶν κτήσεων ἐν ταῖς Ἀνατολικαῖς Ἰνδίαις. Μετὰ τὴν ρωσικὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1812 τῷ ἀνετέθη ἡ ὀργάνωσις τῆς διοικήσεως τῆς Γουϊνέας, ἥτις εἶχεν ἀποδοθῆ εἰς τὴν Ὁλλανδίαν.

Νταίνντλικερ (Dändliker), ***Κάρολος.*** Ἑλβετὸς ἱστορικός, γεννηθεὶς τῷ 1849 ἐν Ἔλσαου (Elsau) τοῦ καντονίου τῆς Ζυρίχης καὶ ἀποθανὼν τῷ 1910 ἐν Κύσναχτ (Küsnacht), παρὰ τὴν Ζυρίχην. Τῷ 1872 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἱστορίας εἰς διδασκαλεῖον, τῷ δὲ 1875 καθηγητὴς τῆς ἑλβετικῆς ἱστορίας εἰς τὸ ὁμοσπονδιακὸν πολυτεχνεῖον. Ἔγραψεν: «Αἴτια καὶ προοίμιον τοῦ Βουργουνδιακοῦ πολέμου» (1876), «Ἱστορία τῆς Ἑλβετίας» (3 τόμοι, 1883—1891), «Ἱστορία τῆς πόλεως καὶ τοῦ καντονίου τῆς Ζυρίχης» (3 τόμοι, 1908—1912) καὶ ἄλλα πολλά.

νταϊνού, πληθ. ***νταϊνὸς*** (dainu, dainos). Λιθουανικὴ ὀνομασία τῶν πάσης φύσεως λαϊκῶν ᾀσμάτων τῆς Λιθουανίας. Αἱ καλύτεραι αὐτῶν συλλογαὶ εἶναι αἱ ὑπὸ Juszkiewitz («Lietuviszos dainos» 1880—1882) καὶ Bartsch («Dainu Balsai» 1887—1889). Π. Ν. Π.

Νταΐντερλαϊν (Döderlein), ***Λουδοβῖκος.*** Γερμανὸς φιλόλογος (1791—1863). Ἐσπούδασεν ἐν Μονάχῳ, Ἀϊδελβέργῃ, Ἐρλάγγῃ καὶ Βερολίνῳ, τῷ δὲ 1815 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς φιλολογίας εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Βέρνης καὶ τῷ 1819 διευθυντὴς τοῦ γυμνασίου καὶ κατόπιν καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἐρλάγγης. Ἐγένετο κυρίως γνωστὸς διὰ τὰς θαυμασίας ἐκδόσεις του τοῦ «Οἰδίποδος ἐπὶ Κολωνῷ» τοῦ Σοφοκλέους (1825), τῶν ἔργων τοῦ Τακίτου (1841), τῶν «Ἐπιστολῶν» καὶ τῶν «Σατιρῶν» τοῦ Ὁρατίου, τῆς «Ἰλιάδος» τοῦ Ὁμήρου (1864) καὶ ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων τὰ ἔργα: «Περὶ λατινικῶν συνωνύμων καὶ ἐτυμολογιῶν» (1826—1838), «Ὁμηρικὸν γλωσσάριον» (1850) κτλ.

— **Νταΐντερλαϊν** (Döderlein), ***Λουδοβῖκος.*** Γερμανὸς ζωολόγος, γεννηθεὶς ἐν Μπεργκτσάμπεργ τῷ 1855. Μέχρι τοῦ 1919 ὑπῆρξε καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Στρασβούργου καὶ διευθυντὴς τῶν ζωολογικῶν συλλογῶν αὐτοῦ. Ἠρεύνησε τὰ ζῷα τῶν ἰαπωνικῶν θαλασσῶν καὶ διάφορα ἄλλα ζητήματα τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐξαπλώσεως τῶν ζῴων. Ἔγραψε: «Στοιχεῖα παλαιοντολογίας» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Στάϊνμανν (1888 ἕως 1890), «Περὶ τῶν σχέσεων συγγενῶν ζωϊκῶν μορφῶν πρὸς ἀλλήλας» (1902), «Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς προσλήψεως τῆς τροφῆς ὑπὸ τῶν σπονδυλωτῶν» (1921) κ. ἄ.

Νταΐνχαρντστάϊν (Deinhardstein), ***Ἰωάννης-Λουδοβῖκος.*** Αὐστριακὸς θεατρικὸς συγγραφεὺς (1794—1859). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς κλασσικῆς φιλολογίας καὶ αἰσθητικῆς καὶ ὑποδιευθυντὴς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θεάτρου (Hofburgtheater) τῆς Βιέννης (1832—1841). Ἐκ τῶν πολυαρίθμων θεατρικῶν του ἔργων, τὰ ὁποῖα, ἂν καὶ στεροῦνται ἀνωτέρας καλλιτεχνικῆς ἀξίας, ἐσημείωσαν μεγάλην ἐπιτυχίαν, σπουδαιότερα εἶναι: «Χὰνς Σὰξ» (1829), ὅστις μετεφράσθη εἰς πλείστας ξένας γλώσσας, «Γκάρρικ ἐν Μπριστόλ» κωμῳδία (1834). Συλλογὴν τῶν δραματικῶν του ἔργων ἐδημοσίευσεν ἐν Λειψίᾳ εἰς 7 τόμους (1848—1857). Ἐξέδωκε προσέτι τὸ «Κλασσικὸν θέατρον τῆς ἀλλοδαπῆς» (1855—1856, 2 τ.) καὶ ἔγραψε «Ποιήματα» (1844) καὶ «Διηγήματα καὶ νουβέλλες» (1846). Γ. Ε. Κ.

Νταΐρ (Dhairs). Φυλὴ τῶν Ἰνδιῶν, κατοικοῦσα εἰς τὰ ὄρη πρὸς Β. τοῦ Ντεκάν. Ἀποζῇ κυρίως ἐκ τῆς θήρας, τρώγουσα κρέατα ζῴων ἐν ἀποσυνθέσει. Ζῇ ἐν ἡμιαγρίᾳ καταστάσει, μακρὰν τῶν πόλεων. Οἱ ὁπωσδήποτε ἐκπολιτιζόμενοι ἐκ τῆς φυλῆς ταύτης χρησιμοποιοῦνται ὡς ἀγροφύλακες. Μ. Δ. Β.

Νταΐρεν, ἢ ***Ταίρεν*** καὶ ρωσ. ***Ντάλνυ*** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μαντζουρίας ἐπὶ τῆς Κιτρίνης θαλάσσης ἐν τῷ κόλπῳ Ταλιὲν Βὰν καὶ ἐπὶ τῆς Α. ἀκτῆς τῆς χερσονήσου Λιάο-Τούνγκ. Κάτ. (1925) 298.667, ὧν Κινέζοι 214.204 καὶ Ἰάπωνες 83.860. Εἶναι ἕδρα τῆς ὑπὸ ἰαπωνικὴν διοίκησιν περιφερείας Κουὰν-Τούνγκ καὶ τέρμα τοῦ Ν. μαντζουριανοῦ σιδηροδρόμου, ἔχει εὐρύτατον λιμένα, ἀπέχουσα 32 χλμ. ἐκ Πὸρτ-Ἀρθοὺρ, διεξάγει δὲ τὸ μέγιστον μέρος τοῦ ἐμπορίου τῆς περιοχῆς. Ἱδρύθη ὑπὸ τῶν Ρώσων τῷ 1896 καὶ κατελήφθη ὑπὸ τῆς Ἰαπωνίας κατὰ τὸν Ρωσοϊαπωνικὸν πόλεμον, παραχωρηθεῖσα ὁριστικῶς διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Πόρτσμουθ (1905). Ἀπὸ τοῦ 1906 ἐκηρύχθη ἐλεύθερος λιμήν. Προστατεύεται ὑπὸ κυματοθραύστου 1 χλμ. καὶ διακρίνεται εἰς εὐρωπαϊκὴν καὶ ἀσιατικὴν συνοικίαν, χωριζομένας ὑπὸ μεγάλου πάρκου. Εἰς τὸν λιμένα ὑπάρχουν μεγάλαι σιδηροδρομικαὶ ἐγκαταστάσεις, δεξαμεναὶ καὶ ἀποθῆκαι ἄνθρακος καὶ πετρελαίου. Π. Ν. Π.

νταϊρὲς (ἀραβ. *νταϊρὲ*=κύκλος). Κύκλος, περιφέρεια (δημαρχιακή), κυβερνητικὸν τμῆμα (γραφεῖον) ‖ μικρὸν τύμπανον, σεῖστρον.

Νταΐρινγκ (Döring), ***Αὔγουστος.*** Γερμανὸς φιλόσοφος (1834—1912). Διετέλεσεν ὑφηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου ἐν Βερολίνῳ. Ἔγραψεν: «Ἡ διδασκαλία τοῦ Σωκράτους ὡς σύστημα κοινωνικῆς μεταρρυθμίσεως» (1895), «Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας» (1903, 2 τ.), «Ἀνοιξιάτικο ταξίδι εἰς Ἑλλάδα» (Eine Frühlingsfahrt nach Griechenland» (1903). Γ. Ε. Κ.

Νταΐρπφελντ (Dörpfeld). —1) ***Γουλιέλμος.*** Γερμανὸς ἀρχιτέκτων καὶ ἀρχαιολόγος (βλ. λ. *Δαϊρπφελδ*). —2) ***Φρειδερῖκος-Γουλιέλμος.*** Γερμανὸς παιδαγωγὸς (βλ. λ. *Δαϊρπφελδ*).

Νταΐρφελ (Doerffel), ***Ἀλφρέδος.*** Γερμανὸς μουσικὸς (1821—1905). Μαθητὴς τοῦ Μένδελσων ἐν Λειψίᾳ, ἵδρυσεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ μουσικὴν βιβλιοθήκην, περιέχουσαν σπάνια παλαιὰ συγγράμματα ἐπὶ τῆς θεωρίας καὶ τῆς ἱστορίας τῆς μουσικῆς. Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη ἀπετέλεσε τὴν βάσιν τῆς «Βιβλιοθήκης Πέτερς». Ὁ Νταΐρφελ διετέλεσε βιβλιοθηκάριος τοῦ μουσικοῦ τμήματος τῆς δημοτικῆς βιβλιοθήκης τῆς Λειψίας καὶ ἔφορος τῶν μουσικῶν ἐκδόσεων τῶν οἴκων «Μπράϊτκοπφ καὶ Χαΐρτελ» καὶ «Πέτερς». Ὡς μουσικολόγος συνειργάσθη εἰς πλείστας ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ καὶ ἐξέδωκε τὸν «Ὁδηγὸν τοῦ μουσικοῦ κόσμου». Γ. Σ.

— **Νταΐρφελ** (Doerfel), ***Γεώργιος-Σαμουήλ.*** Γερμανὸς ἀστρονόμος γεννηθεὶς ἐν Plauen τῆς Σαξωνίας τῷ 1643 καὶ ἀποθανὼν ἐν Weida τῆς σαξωνικῆς Βαϊμάρης τῷ 1688. Ὡς διάκονος ἐν Plauen κατ' ἀρχὰς καὶ κατόπιν ὡς ἐπίσκοπος ἐν Weida διέθετε τὰς ὥρας τῆς σχολῆς εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἀστρονομίας. Παρακολουθήσας συστηματικῶς καὶ ἐπιμελῶς τὸν μέγαν κομήτην τοῦ 1680, ἤχθη εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ κομῆται διαγράφουσι παραβολικὴν τροχιάν, τῆς ὁποίας τὴν μίαν ἑστίαν κατέχει ὁ Ἥλιος. Ἡ σπουδαία αὕτη ἀνακάλυψίς του ἐκτίθεται ἐν λεπτομερείᾳ εἰς ἔργον, τὸ ὁποῖον σήμερον εἶναι λίαν δυσεύρετον καὶ τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη ἐν Plauen τῷ 1681. Ὁ Γερμανὸς οὗτος ἀστρονόμος προηγήθη κατὰ πέντε ἔτη τοῦ Νεύτωνος ἐν τῇ διατυπώσει τοῦ νόμου τῆς κινήσεως τῶν κομητῶν, διότι τὸ περιβόητον ἔργον τοῦ Ἄγγλου μαθηματικοῦ «Principia mathematica» ἐδημοσιεύθη τῷ 1686. Τὸ βιβλίον ἐν τούτοις τοῦ Νταΐρφελ οὐδεμίαν ἐντύπωσιν προὐκάλεσε τότε, ἡ δὲ προτεραιότης τοῦ συγγραφέως του ἐν τῇ σπουδαίᾳ ἀνακαλύψει ἀνεγνωρίσθη μετὰ 65 ὁλόκληρα ἔτη, κατόπιν σχετικῆς ἀνακοινώσεως ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιστημῶν τοῦ Βερολίνου τῷ 1745. Σ. Π.

Νταιρὼ (Daireaux), ***Μάξ.*** Γάλλος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1883 ἐν Ἀργεντινῇ. Διεκρίθη νεώτατος ὡς ποιητὴς καὶ μυθιστοριογράφος, γράψας συγχρόνως καὶ διάφορα ἄλλα φιλολογικὰ καὶ κριτικὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι «Αἱ λατινικαὶ ἀδελφαί μας» (1917) «Τίμων καὶ Ζοζό», «Ἡ εὐτυχία τοῦ ἀγαπᾶν», ὅπερ ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῷ 1918, «Οἱ πρῶτοι ἔρωτες ἑνὸς ἀνωφελοῦς», «Ἡ ἄλλη ὄψις ἑνὸς καλοῦ ἀνθρώπου» (1925), «Ἀρέσκειν» (1929), «Ὁ ἔρως ἐν τῇ Νοτίῳ Ἀμερικῇ» (1930), «Ἡ ἱσπανοαμερικανικὴ φιλολογία» (1930) κτλ. Μ. Δ. Β.

Ντάϊσσμανν (Deissmann), ***Ἀδόλφος.*** Ἐπιφανὴς Γερμανὸς διαμαρτυρόμενος θεολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1866. Τῷ 1897 ἐγένετο τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἑρμηνείας τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἀϊδελβέργης, ὁπόθεν τῷ 1908 μετεκλήθη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου, ἔνθα ἐξακολουθεῖ νὰ διδάσκῃ. Πολύτιμοι εἶναι πρὸ παντὸς αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς ἁγίας Γραφῆς, διὰ τῶν ὁποίων διηυκρίνησε τὴν φύσιν τῆς Κοινῆς καὶ καθώρισε τὴν σχέσιν αὐτῆς πρὸς τὴν γλῶσσαν τῶν ἱερῶν συγγραφέων. Ἰδίᾳ κατέδειξεν ὁ Ντάϊσσμανν τὴν σημασίαν τῶν παπύρων διὰ τὴν γλωσσικὴν κατανόησιν τῆς ἁγίας Γραφῆς καὶ διὰ τὴν γνῶσιν τοῦ πολιτιστικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ περιβάλλοντος, ἐξάρας κυρίως τὸν δημώδη χαρακτῆρα αὐτῶν, δι' οὗ εἰσάγουν ἡμᾶς εἰς τὴν ψυχὴν τῶν λαϊκῶν στρωμάτων, πρὸς τὰ ὁποῖα ἀπηυθύνετο τὸ κατ' ἀρχὰς τὸ χριστιανικὸν κήρυγμα. Συνδυάζων τὴν φιλολογικὴν παιδείαν καὶ τὴν θρησκειολογικὴν γνῶσιν πρὸς ποιητικὴν ἰδιοφυΐαν, κατώρθωσε διὰ κλασσικῶν συγγραφῶν νὰ διαφωτίσῃ τὰς προσωπικότητας τοῦ πρώτου αἰῶνος, πρὸ πάντων τὴν τοῦ Παύλου. Ἐν αὐταῖς ἡ δύναμις τῆς διαισθήσεως ἁμιλλᾶται πρὸς τὴν πολυμάθειαν καὶ τὴν κομψότητα τῆς φράσεως. Γνήσιος καὶ εὐγενὴς ἀνθρωπιστής, ἐστράφη καὶ πρὸς ἄλλα πλὴν τοῦ ἐπιστημονικοῦ πεδία, εἶναι δὲ ἐκ τῶν ἡγετῶν τῆς οἰκουμενικῆς λεγομένης κινήσεως, ἥτις ἐπιδιώκει τὴν ἕνωσιν, ἢ τοὐλάχιστον τὴν ἐν χριστιανικῷ πνεύματι συνεργασίαν τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν.
Ἀπὸ τοῦ 1926—1927 διεξήγαγεν ἀνασκαφὰς ἐν Ἐφέσῳ (ναὸς Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου). Τὰ σπουδαιότατα τῶν ἔργων του εἶναι: «Die neutestam. Formel in Christo Jesu» (1892), «Bibelstudien» (1895), «Neue Bibelstudien» (1897, ἀγγλ. γ' ἔκδ. 1923) «Die sprachliche Erforschung der griechischen Bibel» (1898), «Evangelium und Urchristentum» (1905), «Licht vom Osten» (δ' ἔκδ. 1923, κτλ. ἀγγλ. γ' ἔκδ. 1926), «Paulus» (β' ἔκδ. 1925), μεταφρασθὲν καὶ εἰς τὴν σουηδικήν, ἀγγλικὴν καὶ ἰαπωνικήν, «De Profundis» (1925), «Selbstbiographie» (1925). Ν. Λ.—Π. Ι. Μ.

Ντάϊτερς (Deiters), ***Χέρμαν-Κλήμης-Ὄθων.*** Γερμανὸς μουσικολόγος (1833—1907). Συνειργάσθη

Digitized by Google

εἰς διάφορα μουσικὰ περιοδικὰ καὶ συνέγραψεν: «Αἱ δραματικαὶ συνθέσεις τοῦ Μπετόβεν», «Ὁ Σοῦμαν ὡς συγγραφεύς», «Ὄττο Γιὰν» (Otto Jahn), «Ἡ ἑκατονταετηρὶς τοῦ Μπετόβεν ἐν Βόννῃ», «Ἡ λατρεία τῶν Μουσῶν παρὰ τοῖς Ἕλλησι» (1868), «Περὶ τῆς σχέσεως τοῦ Μαρτιανοῦ Καπέλλα καὶ τοῦ Ἀριστείδου Κοϊντιλιανοῦ» κ.ἄ. Γ. Σ.

Νταΐτι (Dajti καὶ Malij-Dajti) *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Ἀλβανίας ΒΔ. τῶν Τιράνων, ἀποτελοῦν τὸ νοτιώτερον ἀντέρεισμα τοῦ Μιρδιτικοῦ συστήματος (ὕψος 1.546 μ.). Εἶναι πλουσιώτατον εἰς πηγαῖα ὕδατα, παρὰ τὰς κλιτῦς του δὲ κεῖται ὁμώνυμον χωρίον. Π. Ν. Π.

Νταΐτον (Dayton, προφ. Νταίτ'ν) *[Γεωγρ.]*. Βιομηχανικὴ πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ τοῦ Ὀχάϊο, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μιαμί, ἕδρα τῆς κομιτείας Μοντγκόμερυ. Κάτ. (1927) 180.700. Εἶναι σπουδαῖος κόμβος σιδηροδρόμων καὶ ἔχει 3 ἐμπορικοὺς καὶ 2 κρατικοὺς ἀερολιμένας. Ἔχει ἀκμαίαν μηχανουργίαν, καπνοβιομηχανίαν, βαμβακουργίαν, ὑφαντουργίαν καὶ βιομηχανίαν κατασκευῆς ἠλεκτρικῶν εἰδῶν, γεωργικῶν ἐργαλείων, σιδηροδρομικοῦ ὑλικοῦ καὶ εἰδῶν ἀεροναυπηγίας. Ἀπὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἔχει πειραματικὰ ἐργοστάσια τῆς ἀμερικανικῆς πολεμικῆς ἀεροπορίας. Ἡ πόλις ἐξυπηρετεῖται ὑπὸ 5 ἠλεκτρικῶν σιδηροδρόμων καὶ πολλῶν ποταμοπλοίων καὶ ἔχει πανεπιστήμιον, θεολογικὸν σεμινάριον τῆς γερμανικῆς μεταρρυθμιστικῆς Ἐκκλησίας, καθολικὸν ἰνστιτοῦτον, διδασκαλεῖον, ἰνστιτοῦτον καλῶν τεχνῶν, ἱστορικὸν μουσεῖον, 79 σχολεῖα καὶ 152 ναούς. Ἐπὶ νησῖδος ἐν τῷ ποταμῷ Μιαμὶ εὑρίσκεται ἡ κεντρικὴ ἀμερικανικὴ στέγη ἀναπήρων πολέμου μὲ 5.000 τροφίμους. Π. Ν. Π.

Νταΐϋ (Day). —1 *Θωμᾶς*. Ἄγγλος συγγραφεὺς καὶ ἠθικολόγος (1748—1789). Κάτοχος μεγάλης περιουσίας ἐσπούδασε νομικά, ἀλλ' ἐγκατέλειψε τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα διὰ νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τῶν κοινωνικῶν θεωριῶν τοῦ Ρουσσώ, τῶν ὁποίων εἶχε κηρυχθῆ ἔνθερμος ὀπαδός. Διένειμε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς περιουσίας του εἰς τοὺς πτωχούς. Ἔγραψε διάφορα ἔργα, κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι «*Ἱστορία τοῦ Σάντφορντ καὶ Μέρτον*» (1783), κατάλληλος διὰ παιδιά, ἥτις ἔσχε πλείστας ἐκδόσεις καὶ μετεφράσθη σχεδὸν εἰς πάσας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, «*Ὁ θνῄσκων Νέγρος*» (1773), «*Σκέψεις περὶ τῆς παρούσης καταστάσεως τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἀμερικῆς*» (1782), «*Διάλογος μεταξὺ εἰρηνοδίκου καὶ ἀγρότου*» (1785), «*Ἱστορία τοῦ μικροῦ Τζάκ*» (1788) κ. ἄ.

— 2) *Ἰωάννης*. Ἄγγλος δραματικὸς συγγραφεύς, ἀποθανὼν κατὰ τὸ 1640. Μόνος ἢ μετ' ἄλλων συγγραφέων ἔγραψε πολλὰ θεατρικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐπαίχθησαν μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας καὶ διακρίνονται διὰ τὴν ζωηρότητα τοῦ διαλόγου καὶ τὴν σαφήνειαν τῶν χαρακτήρων. Κυριώτερα τούτων εἶναι: «*Ἡ τραγῳδία τοῦ Μέρρυ*» (1590), «*Ἡ τραγῳδία τοῦ Κὸξ τοῦ Κόλλουμπτον*» (1590), «*Ἡ τραγῳδία τῶν ὀρφανῶν*» (1599), «*Ἡ κατάκτησις τῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν*» (1601), «*Ἡ τραγῳδία τοῦ Μπρίστολ*» (1602), «*Ἡ βουλὴ τῶν μελισσῶν*» (1611), ὅπερ θεωρεῖται ἐκ τῶν καλυτέρων, κ. ἄ. Μ. Δ. Β.

ντάκ, ἢ **ντώκ**. Ἰνδικὴ λέξις δηλοῦσα μεταφορὰν δι' ἀγγάρων, πεζῶν ἢ ἐφίππων· ἐκ τούτου καὶ ταχυδρόμον, ταχυδρομεῖον. Ε. Σ.

Ντακαλιγιὲ (Dakaliyeh) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς Αἰγύπτου, ἄλλως *Ντακαχλία* (βλ.λ.).

ντὰ κάπο (ἰταλ. da capo, ἢ συντετμημένως d.c.)· μουσικὸς ὅρος σημαίνων ἐξ ἀρχῆς, δηλαδὴ ὅτι ἐν τεμάχιον ὀφείλει νὰ ἐπαναληφθῇ ἐξ ἀρχῆς.

Ντακὰρ (Dakar) *[Γεωγρ.]*. Λιμὴν τῆς Σενεγάλης καὶ πρωτεύουσα τῆς Γαλλικῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς. Ἡ πόλις, λίαν ὀχυρά, ἀποτελεῖ σπουδαιότατον στρατηγικὸν σημεῖον, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ μεταξὺ δυτικῆς Εὐρώπης καὶ Βραζιλίας ἀφ' ἑνὸς καὶ δυτικῆς Ἀφρικῆς ἀφ' ἑτέρου. Εἶναι ὁ μόνος λιμὴν τῆς Σενεγάλης ὁ παρέχων ἀσφαλὲς ἀγκυροβόλιον εἰς μεγάλα πλοῖα. Κάτ. 18.447. Τὸ Ντακὰρ ἀρχικῶς ἀνῆκεν εἰς τὴν Γορέαν καὶ ἱδρύθη τῷ 1862. Ὁ λιμὴν ἠνοίχθη διὰ τὸ ἐμπόριον τῷ 1867, τῷ δὲ 1885 ἡ σημασία του ηὐξήθη διὰ τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ σιδηροδρόμου πρὸς τὸ Σαὶν Λουΐ (μήκους 163 μιλλίων). Δ. Σ. Δ.

Ντακαχλία, ἢ **Νταχαλιὲ** (Dakhalieh), ἢ **Νταχαλιγιὲ** (Dakhaliyeh) καὶ **Ντακαλιγιὲ** (Dakaliyeh) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς Κάτω Αἰγύπτου, Δ. τοῦ ἐν Δαμιέττῃ βραχίονος τοῦ Νείλου, περικλείων τὸ τέλος κυβερνεῖον τῆς Δαμιέττης καὶ τὰς ἐπαρχίας Ντίκερνες, Μανσούρα, Μὶτ Γκάμρ, Μὶτ Σαμανοὺτ καὶ Σιμπέλλα. Ἔκτασις 2.604 τ. χλμ. Κάτ. (1917) 986.643. Πρωτεύουσα *Μανσούρα*. Ἀρδεύεται ὑπὸ πλείστων διωρύγων καὶ ἔχει κύριον πλοῦτον τὴν βαμβακοκαλλιέργειαν. —Π.

Ντακὲλ, ἢ **Ντακλὲχ** (Dakhel, Dakhleh) *[Γεωγρ.]*. Ὄασις τῆς Ἄνω Αἰγύπτου εἰς τὴν περιοχὴν Σιούτ, εἰς 25° 41′ Β. πλάτος καὶ 29° 35′ Α. μῆκος, 530 χλμ. ἀπὸ τοῦ Καΐρου. Κάτ. 17.500. Γνωστὴ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων ὡς *Τοστεσοὺ* καὶ ἀπὸ τῶν Ρωμαίων, διαρρέεται ὑπὸ ἀφθόνων ὑδάτων καὶ ἔχει ἀξιολόγους θερμοπηγὰς σιδηρούχους (θερμ. 36° Κ.) καὶ θειούχους. Εἶναι πλουσία εἰς ἐλαιόδενδρα καὶ ὀπωροφόρα. Κυρία πόλις ἡ Ἐλ-Κάσρ (2.300 κάτ.), παρ' ἣν ἐρείπια ναοῦ τοῦ Διὸς Ἄμμωνος (ἱδρυθέντος ὑπὸ Νέρωνος), νῦν καλούμενα Ντεὶρ-ἐλ-Χατζὰρ (= ἡ λιθίνη μονή). Μικρότεραι πόλεις ἡ Καλαμούν, ἕδρα τοῦ κυβερνήτου, ἡ Ρασιντά, ἡ Ἰσμάρτ-ἐλ-Καράμπ, παρ' ἣν ἐρείπια τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀντωνίνου, κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ντακὲν (Daquin ἢ d' Aquin), ***Λουδοβῖκος-Κλαύδιος***. Γάλλος κλαβικυμβαλιστὴς καὶ συνθέτης, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις (1694—1772). Ἐκ τῶν μεγαλυτέρων κλαβικυμβαλιστῶν τῆς ἐποχῆς του, εἶναι γνωστὸς ὡς συνθέτης δι' ἑνὸς βιβλίου τεμαχίων διὰ κλαβικύμβαλον, ὧν τινα, ὡς π. χ. αἱ «*Ἡδοναὶ τοῦ κυνηγίου*», δεικνύουν γραφικὰς καὶ προγραμματικὰς τάσεις. Ἔγραψεν ἐπίσης: «*Χριστουγεννιάτικα τραγούδια δι' ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον καὶ κλαβικύμβαλον*», τὴν καντάταν «La Rose» κτλ. Γ. Σ.

Ντακὲν ὑγρὸν (Liquor Dakin) *[Φαρμ. Χημ.]*. Ὑγρὸν ἀλκαλικόν, συγκείμενον ἐξ ὑποχλωριώδους νατρίου, περιέχον 0,3—0,5 % ἐνεργοῦ χλωρίου. Παρασκευάζεται ἀπὸ 20 μ. ὑποχλωριώδους ἀσβεστίου, 10 μ. ξηροῦ ἀνθρακικοῦ νατρίου καὶ 8 μ. δισανθρακικοῦ νατρίου. Τὸ ὑποχλωριῶδες ἀσβέστιον ἀναπτύσσεται μετὰ 500 κ. ἑκ. ὕδατος καὶ μετὰ 12ωρον προστίθενται τὰ ἕτερα δύο ἅλατα, διαλελυμένα ὁμοίως εἰς 500 κ. ἑκ. ὕδατος. Μετὰ καλὴν ἀνατάραξιν τοῦ μείγματος μεταγγίζεται τὸ ὑπερκείμενον ὑγρὸν καὶ διηθεῖται. Τὸ ὑγρὸν φυλάσσεται εἰς σκοτεινὰς φιάλας. Εἶναι ἄριστον ἀντισηπτικόν, χρησιμοποιούμενον διὰ τὴν πλύσιν πληγῶν. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον εὗρε μεγάλην ἐφαρμογήν. Κ. Γ. Μ.

Ντ' Ἀκιάρντι (D'Achiardi), ***Ἰωάννης***. Ἰταλὸς φυσιοδίφης, γεννηθεὶς τῷ 1872. Ἀπὸ τοῦ 1905 διατελεῖ καθηγητὴς τῆς μεταλλειολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πίζης, τοῦ ὁποίου ἐχρημάτισε καὶ πρύτανις. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ἀναφερόμενα εἰς τὴν μεταλλειολογίαν καὶ πετρογραφίαν, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: «*Ὁδηγὸς μαθημάτων μεταλλειολογίας*» (1910 καὶ 1925), «*Δοξασίαι καὶ θεωρίαι περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ὀρυκτῶν*» (1911), «*Ἡ μεταλλειολογικὴ ἐπιστήμη ἐν Τοσκάνῃ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἐτρούσκων μέχρι σήμερον*» (1921) κτλ. Μ. Δ. Β.

—**Ντ' Ἀκιάρντι** (D'Achiardi), ***Πέτρος***. Ἰταλὸς ζωγράφος καὶ τεχνοκρίτης, γεννηθεὶς τῷ 1875. Τῷ 1909 προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ πάπα Πίου Ι' πρὸς ταχτοποίησιν τῆς Πινακοθήκης τοῦ Βατικανοῦ. Ἀπὸ τοῦ 1909 μέχρι τοῦ 1913 διετέλεσε διευθυντὴς τῆς πινακοθήκης τοῦ μουσείου Μποργκέζε καὶ ἀπὸ τοῦ 1913 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν καλῶν τεχνῶν τῆς Ρώμης καὶ τῇ ἀνωτάτῃ σχολῇ ἀρχιτεκτόνων τῆς αὐτῆς πόλεως. Ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς ἐκθέσεις ἐν Ἰταλίᾳ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ. Κατέγινεν ἐπίσης καὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν διαφόρων τοιχογραφιῶν καὶ μωσαϊκῶν, ἰδίως εἰς τὸ Παλάτσο Βενέτσια τῆς Ρώμης καὶ εἰς τὸν ναὸν τῆς Γεθσημανῆ ἐν Ἱερουσαλήμ. Εἶναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Λούκας καὶ συνεργάτης πολλῶν καλλιτεχνικῶν περιοδικῶν. Μεταξὺ τῶν ἔργων του τὰ κυριώτερα εἶναι: «*Σεβαστιανὸς Πιόμπο*» (1908), «*Ἡ ἔκθεσις γυναικείας διακοσμητικῆς*» (1908), «*Ἡ νέα πινακοθήκη τοῦ Βατικανοῦ*» (1914), «*Ὁ ἀρχιτεκτονικὸς ρόλος τῶν διακοσμητικῶν τεχνῶν*» (1924), «*Ἀνατολὴ καὶ Ρώμη*» (1926) κτλ. Μ. Δ. Β.

Ντάκινφιλντ (Dukinfield) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Τσέσιρ, ἐπὶ τοῦ Ταμέσεως, κόμβος σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν. Κάτ. (1921) 19.509. Ἔχει μηχανουργεῖα, χυτήρια σιδήρου καὶ ὑφαντουργίαν, εἰς δὲ τὰ πέριχωρα τῆς πόλεως ὑπάρχουν ἀνθρακοφόρα κοιτάσματα. Ἀξιόλογα ἱδρύματα: τεχνικὴ σχολή, βιβλιοθήκη, ὁ ναὸς ἔνθα ἐδίδαξε τὸ πρῶτον ὁ κογκρεγκασιοναλιστὴς Σαμουὴλ Ἥτον (1655) κ. ἄ. —Π.

Ντάκκα (Dacca) ἢ ***Ντάκκε*** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, δίδουσα τὸ ὄνομα εἰς περιφέρειαν καὶ νομὸν ἐν τῇ προεδρίᾳ τῆς Βεγγάλης. Κάτ. 119.450. Τῷ 1608 ὁ Ἰσλὰμ Χάν, ναβὰμπ τῆς Βεγγάλης, μετέφερεν ἐκεῖ τὴν ἕδραν του μέχρι τοῦ 1704. Ἐπίσης ἦτο πρωτεύουσα τῆς Ἀνατολικῆς Βεγγάλης καὶ τοῦ Ἀσσὰμ ἀπὸ τοῦ 1905 μέχρι τοῦ 1912, ὅτε αἱ ἐπαρχίαι αὗται ἦσαν ὑπὸ ἰδίαν κυβέρνησιν. Παράγει ὄρυζαν καὶ σακχαροκάλαμον. Ἔχει βιομηχανίαν λεπτῶν ὑφασμάτων (μουσσελῖνα). Ἔχει πανεπιστήμιον ἱδρυθὲν τῷ 1921, ἀγγλικανικήν, καθολικήν, ἀρμενικὴν καὶ ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν, πολλοὺς ἰνδικοὺς ναοὺς κλπ.

Ἡ *περιφέρεια Ντάκκα* ἔχει ἔκτασιν 2.123 τετρ. μιλλίων καὶ πληθυσμὸν 3.125.961. Εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πεδινή.

Ὁ *νομὸς Ντάκκα* ἐκτείνεται ἐπὶ τοῦ τριγώνου τοῦ σχηματιζομένου διὰ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν Βραμαπούτρα καὶ Γάγγη. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς περιφερείας Ντάκκα, Μύμενσινγγ, Φαριτποὺρ καὶ Ἀκάργκαντζ. Ἔκτασις 14.822 τετρ. μιλλίων. Πληθυσμὸς 12.831.311. Ε. Σ.

Ντακκέ, ἢ ***Ντακκὰ*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἄνω Αἰγύπτου (βλ. λ. *Δάκκα*).

Ντάκλα *[Γεωγρ.]*. Ὄασις ἐν τῇ Λιβυκῇ ἐρήμῳ, ἑκατὸν ἑξήκοντα μίλλια ΝΔ. τοῦ Ἀσσιούτ. Ε. Σ.

Ντακλὲχ (Dakleh) *[Γεωγρ.]*. Ὄασις τῆς Αἰγύπτου, ἄλλως *Ντακὲλ* (βλ. λ.).

Ντακότα, ***Βόρειος*** — καὶ ***Νότιος*** — (Dakota, North— καὶ South—) *[Γεωγρ.]*. Δύο πολιτεῖαι τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς (βλ. λ. *Δακότα*).

Ντακόται (οἱ), ἢ ***Ντακότας*** (Dakotas). Ἰθαγενεῖς τῆς Βορείου Ἀμερικῆς (βλ. λ. *Δακόται*).

Ντάκουορθ (Duckworth), *σὲρ* ***Ἰωάννης-Θωμᾶς***. Ἄγγλος ναύαρχος (1748—1817). Καταταχθεὶς τῷ 1759 εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικόν, διεκρίθη εἰς διαφόρους ναυμαχίας πρὸς τοὺς Γάλλους καὶ κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις πρὸς κατάληψιν τῆς Μινόρκας. Τῷ 1800, ὢν ὑποναύαρχος, ᾐχμαλώτισε μεγάλην ἱσπανικὴν νηοπομπὴν ἔξωθι τοῦ Κάδιξ. Μετ' ὀλίγον προήχθη εἰς ἀντιναύαρχον καὶ τῷ 1806 ἔξωθι τοῦ Ἁγίου Δομίγγου ἐνίκησε τὴν ὑπὸ τὸν ναύαρχον Lessègues γαλλικὴν μοῖραν, βυθίσας καὶ αἰχμαλωτίσας πλεῖστα πλοῖα. Διὰ τὴν νίκην του ταύτην ἐδέχθη τὰς εὐχαριστίας τοῦ κοινοβουλίου, τῷ ἀπενεμήθη ἐτησία ἐπιχορήγησις 25.000 φράγκων καὶ τῷ ἐδωρήθη τιμητικὴ σπάθη ὑπὸ τῆς πόλεως τοῦ Λονδίνου. Ἐπὶ κεφαλῆς τμήματος τοῦ στόλου διῆλθε τῷ 1807 τὰ Δαρδανέλλια καὶ ἀγκυροβολήσας πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως (20 Φεβρουαρίου) ἀπῄτησε παρὰ τοῦ σουλτάνου νὰ διακόψῃ τὰς μετὰ τοῦ Ναπολέοντος συνεννοήσεις. Ἀντὶ ὅμως νὰ ἐπιμείνῃ εἰς ἄμεσον ἐκπλήρωσιν τῶν ἀξιώσεών του, κατετρίβη ἐπὶ ὀκταήμερον εἰς ματαίας διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Πύλης, καθ' ὃν χρόνον οἱ Τοῦρκοι, δραστηρίως καὶ νυχθημερὸν ἐργαζόμενοι ὑπὸ τὰς ὁδηγίας καὶ παροτρύνσεις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Γάλλου πρεσβευτοῦ Σεβαστιάνη καὶ τῆς ὑπ' αὐτὸν γαλλικῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς, ὠχύρωσαν καὶ ἐξώπλισαν τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰ Δαρδανέλλια. Ἀντιληφθεὶς ἀργὰ ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀπέπλευσε πάραυτα, ἀλλὰ κατὰ τὸν διάπλουν τῶν Δαρδανελλίων ὑπέστη ἱκανὰς ἀπωλείας, ἰδίως εἰς προσωπικόν. Ὁμοίως ἀπέτυχεν εἰς ἐπιχείρησιν ἐναντίον τῆς Ἀλεξανδρείας. Τῷ 1810 διωρίσθη διοικητὴς τῆς Νέας Γῆς καὶ τῷ 1815 τοῦ Πλύμουθ. Γ.Ν.Ν.

Ντὰκ Ρίβερ (Duck River) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, μήκους 300 χλμ. Πηγάζει ἀπὸ τὰς ΒΔ. κλιτῦς τῶν ὀρέων τῆς Κουμβερλάνδης, διασχίζει τὰς πόλεις Μάντσεστερ, Σέλμποβιλ, Κολούμπια καὶ χύνεται εἰς τὸν ποταμὸν Τεννεσσῆ. Π. Ν. Π.

Ντάκσα (Daksha). Ἰνδικὴ θεότης (βλ. λ. *Δάκσα*).

Ντάκσα (Dhaksa) *[Γεωγρ.]*. Δαλματικὴ νῆσος (βλ. λ. *Δάκσα*).

Ντάκχα *[Ἰνδ. Μυθολ.]*. Πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Βράχμα, γεννηθεὶς ἐκ τοῦ μεγάλου δακτύλου τοῦ ποδός του, ἢ κατ' ἄλλους ἐκ τῆς πνοῆς του, διὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς τὴν κατοίκησιν τοῦ κόσμου. Προσέφερεν εἰς τὸν Βράχμαν τὴν μεγάλην θυσίαν, ἔμβλημα τῆς δημιουργίας, καὶ τὸν ὑπεστήριξεν εἰς τὸν ἀγῶνά του κατὰ τοῦ Σίβα. Ἔσχεν ἑξήκοντα θυγατέρας, ἐξ ὧν αἱ εἴκοσιν ἑπτὰ εἶναι αἱ νύμφαι, αἱ ὁποῖαι προΐστανται τῶν σεληνιακῶν ἀστερισμῶν, σύζυγοι τοῦ θεοῦ Λούνου. Ἄλλαι δέκα τρεῖς εἶναι σύζυγοι τοῦ Κασυάπα ἢ Διαστήματος. Μία ἐκ τῶν θυγατέρων του, ὀνόματι Σάτι, εἶχε συζευχθῆ τὸν Σίβαν μετὰ τὸ πέρας τοῦ μεγάλου ἀγῶνος. Ὁ πενθερὸς Ντάκχα, προσβληθεὶς ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ του, ὅστις ἠρνήθη ἡμέραν τινὰ νὰ τὸν χαιρετήσῃ εἰς μίαν συνάθροισιν, δὲν τὸν προσεκάλεσεν εἴς τινα θυσίαν, ὅπου παρευρίσκοντο ὅλοι οἱ θεοὶ καὶ ὅλοι οἱ σοφοί. Ἡ Σάτι τότε ἐρρίφθη ἐξ ὀδύνης εἰς τὴν πυρὰν τὴν προωρισμένην διὰ τὴν θυσίαν καὶ ἐκάη. Ὁ Σίβα πληροφορηθεὶς τοῦτο ἐξαπέστειλε τοὺς συνόδους του δαίμονας, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Βιραμπχάντρα, διὰ νὰ ἐκδικηθοῦν τὸν θάνατον τῆς συζύγου του καὶ διαλύσουν τὴν τελετήν. Οἱ θεοὶ ἐδάρησαν καὶ ἠκρωτηριάσθησαν ὑπὸ τῶν δαιμόνων, ὁ δὲ Ντάκχα ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ του. Βραδύτερον οἱ θεοί, λυπηθέντες διὰ τὴν τύχην τοῦ Ντάκχα, τοῦ ἔδωσαν ἄλλην κεφαλήν, ὄχι ἀνθρωπόμορφον, ἀλλὰ κριοῦ. Ὁ Ντάκχα θεωρεῖται ὡς ὁ πατὴρ τοῦ ἀστρονομικοῦ συστήματος τῶν Ἰνδιῶν. Πρῶτος αὐτὸς συνέστησε τὸ σεληνιακὸν ἔτος καὶ ὠργάνωσε τὸ πλανητικὸν σύστημα. Θ. Π.

ντάκχμα (=πύργος τῆς σιωπῆς). Οὕτω καλοῦνται οἱ πύργοι, εἰς τοὺς ὁποίους οἱ παρσισταὶ τῶν Ἰνδιῶν ἐκθέτουν τοὺς νεκρούς των, διὰ νὰ κατα-

Digitized by Google

φαγωθοῦν ὑπὸ τῶν γυπῶν, κατὰ τὰ νενομισμένα τῆς θρησκείας των. Σήμερον ὑπάρχουν ἐν Ἰνδίαις 115 τοιοῦτοι πύργοι, ἐξ ὧν χρησιμοποιοῦνται 64. Οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν ἐκτίσθησαν καὶ διατηροῦνται ὑπὸ πλουσίων παρσιστῶν. Τὰ ὀστᾶ μετὰ τὴν ἀπογύμνωσίν των ὑπὸ τῶν γυπῶν, τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν καὶ τοῦ ἡλίου, ρίπτονται ἐντὸς φρέατος εὑρισκομένου εἰς τὸ κέντρον τοῦ ντάκχμα. Θ. Π.

Ντάλ, ἢ ***Ντάλ-Ἔλφ*** (Dal, Dal-elf) *[Γεωγρ.]*. Μέγας ποταμὸς τῆς Κεντρικῆς Σουηδίας μήκους 450 χλμ. Ἀποτελεῖται ἐκ δύο βραχιόνων, τοῦ ἀνατολικοῦ καὶ δυτικοῦ Ντάλ, ἑνουμένων παρὰ τὸ Νγιούρσνο· τούτων ὁ δεύτερος πηγάζει ἐκ Σταίντγιαν καὶ ὁ πρῶτος ἐκ Σβούκου-Φιάλε, σχηματίζων κατὰ τὸν ροῦν του τὰς λίμνας *Ἴντρε, Σαίρνο, Σίλγιαν*, κ. ἄ. Ἐκβάλλει εἰς τὴν Βοθνικὴν θάλασσαν παρὰ τὸ Γκέλφε καὶ πλησίον τοῦ στομίου του σχηματίζει τὸν καταρράκτην *Ἔλφκάρλεμπι*. Π. Ν. Π.

— **Ντάλ, *διῶρυξ τοῦ*** — (Dal kanal) *[Γεωγρ.]*. Μεγάλη σκανδιναυϊκὴ διῶρυξ, τροφοδοτουμένη ὑπὸ τῶν ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ Ντάλ καὶ ἑνοῦσα διὰ μέσου πλήθους λιμνῶν τὸ νορβηγικὸν Φρίντρικσχαλντ μετὰ τῆς λίμνης Βένερ. Ἔχει μῆκος 256 χλμ. καὶ 29 ὑδατοφράκτας. Ἐκ τῶν λιμνῶν της κυριώτεραι ἡ *Στόρα, Λέλενγκεν, Λάσσγιαι* κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ντάλ, *Βλαδίμιρος Ἰβάνοβιτς*. Ρῶσος λεξικογράφος καὶ λαογράφος (1801—1872). Συνέγραψεν: «Ἑρμηνευτικὸν λεξικὸν τῆς ρωσικῆς γλώσσης» (4 τόμ. Μόσχα 1861—1868 καὶ β' ἔκδ. Πετρούπολις 1880—1882), ὅπερ καὶ σήμερον εἰσέτι θεωρεῖται ὡς μοναδικὸν καὶ πολύτιμον βοήθημα διὰ τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴν ρωσικὴν γλῶσσαν, «Αἱ παροιμίαι τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ», «Προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίαι τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ», «Περὶ τῶν ρωσικῶν παροιμιῶν» κ. ἄ. Ἐξελέγη καὶ ἐπίτιμον μέλος τῆς ρωσικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Ε. Ι. Χ.

— **Ντάλ** (Dahl), ***Ἰωάννης-Χριστιανὸς-Κλαύδιος***. Νορβηγὸς ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1788. Τῷ 1818, συμπληρώσας ἐν Δανίᾳ τὴν καλλιτεχνικήν του κατάρτισιν, μετέβη εἰς Γερμανίαν καὶ ἐγκατεστάθη μονίμως ἐν Δρέσδῃ, ἔνθα καὶ ἀπέθανε τῷ 1857. Ἀπὸ τοῦ 1822 διετέλεσε μέλος, βραδύτερον δὲ καὶ καθηγητὴς τῆς ἐν Δρέσδῃ Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν τεχνῶν. Τὴν πατρίδα του καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ παραμονῆς του ἐπεσκέφθη πεντάκις καὶ διὰ βραχὺ ἑκάστοτε χρονικὸν διάστημα. Ἐν τούτοις ἠδυνήθη ν' ἀποδώσῃ ὅσον ἐλάχιστοι τὸ ἰδιότυπον καὶ μελαγχολικὸν θέλγητρον τῆς νορβηγικῆς φύσεως, θεωρεῖται δ' ὑπὸ τῶν Νορβηγῶν ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐθνικός των ζωγράφος. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Stugunoeset peca Fillefjeld», «Lyshorn», «Hellefos», «Honefos», «Ἀκταὶ παρὰ τὸ Μπέργκεν», «Χειμὼν ἐν Ζηλανδίᾳ» κ. ἄ. Ὁ υἱός του *Σίγφριδ-Ἰωάννης Ντάλ*, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Δρέσδῃ (1827—1902), διεκρίθη ὡς ρωπογράφος, προσωπογράφος καὶ ζωγράφος. Ι. Μ. Π.

— **Ντὰλ** (Dahl) ***Κονράδος - Νόϋμαν - Γέλμ***. Νορβηγὸς συγγραφεὺς γεννηθεὶς τῷ 1843. Ἐσπούδασε θεολογίαν, κατόπιν δὲ ἀφιερώθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἔγραψε διηγήματα πλήρη θρησκευτικοῦ αἰσθήματος καὶ βαθείας γνώσεως τῆς ζωῆς, εἰς τὰ ὁποῖα περιγράφει τὰ ἤθη τῶν κατοίκων τῶν ἀκτῶν τῆς Νορβηγίας καὶ Λαπωνίας. Σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι: «Ὁ λέων» (1874), «Eda Mansika» (1875), «Ὁ ταξιδιώτης τῶν παγωμένων θαλασσῶν» (1878) «Arne Livvaag», τὸ μυθιστόρημα τῆς ζωῆς ἑνὸς ἐγκληματίου (1894) «Lina Kjörbo» (1898) κλπ. Γ. Ε. Κ.

νταλάϊ-λάμα. Τίτλος τοῦ ἀρχιερέως τοῦ Λαμαϊσμοῦ (βλ. λ. *δαλάϊ-λάμα*).

Νταλάϊ-Νὸρ (=ἁγία λίμνη) *[Γεωγρ.]* βλ. λ. *Κοὺ-λοοὺν-Νὼρ*.

Νταλαιρὰκ (Dalayrac, ἢ d'Alayrac), ***Νικόλαος***. Γάλλος συνθέτης (1753—1809). Ἔγραψε πλῆθος κωμικῶν μελοδραμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ καλύτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Νίνα», «Καμίλλη» (1791), «Ἀδόλφος καὶ Κλάρα» (1799), «Οἰκία πρὸς πώλησιν» (1800) καὶ «Γκιουλιστὰν» (1805). Τὸ κάλλιστον ὅμως πάντων εἶναι ἡ «Νίνα», μονόπρακτος κωμῳδία μετὰ πεζοῦ λόγου καὶ ᾀσμάτων, ὧν τὰ περισσότερα θαυμάσια εἰς ἔκφρασιν καὶ μελῳδικότητα. Ὁ Νταλαιρὰκ ὑπῆρξε δημοφιλέστατος, ὡρισμέναι δὲ μελῳδίαι του καὶ ᾠδαί, μεταξὺ τῶν ὁποίων «Veillons au salut de l'empire», εὑρίσκοντο εἰς τὰ στόματα ὅλων κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν. Γ. Σ.

Νταλάκ, ἢ ***Ντααλάκ*** *[Γεωγρ.]*. Κοραλλιογενὴς συστὰς τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἔναντι τῆς Μασσάουα τῆς ἰταλικῆς Ἐρυθραίας, εἰς ἣν ὑπάγεται. Ἀποτελεῖται ἐκ τῶν μικρῶν νησίδων *Ἰσρατού, Νοράχ, Νόκρα, Χαράτ, Χαρμίλ, Γκαμπί, Ναχελέχ, Ντοχοὺλ* κ. ἄ. καὶ τῆς *Μεγάλης Νταλὰκ* (κάτ. 1.900, Μωαμεθανοὶ Ἀβησσυνοί), χωριζομένης ἀπὸ τῆς χερσονήσου Μπουρὶ διὰ τοῦ στενοῦ τῆς Μασσάουα. Ἡ βλάστησις εἶναι πτωχοτάτη. Κύριος πλοῦτος εἶναι οἱ μαργαρῖται (1923: 1.106.505 λίρεται) καὶ οἱ ζάμβυκες (2.235.008). Π. Ν. Π.

νταλάκι (τὸ) (τουρκ. *νταλὰκ* ἢ *τελὰκ*)· ὁ σπλήν.

Νταλαμὰν *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰς ἀπόστασιν 10 περίπου χιλιομέτρων ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Νταλαμάν.

Νταλαμὰν-τσάϊ, ἢ ***Γκερενὶς-τσάϊ*** *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὁ ἀρχαῖος *Ἰνδός*, χωρίζων τὴν Λυκίαν ἀπὸ τῆς Καρίας, διαρρέων κατὰ μέγα μέρος τὸν σημερινὸν τουρκικὸν νομὸν Μούγλων. Πηγάζει ἐκ τοῦ Καρτὰλ-δάγ, ἐξ ὕψους 2.600 μ., καὶ χύνεται εἰς ἀπόστασιν 10 χλμ. ἀπὸ τοῦ χωρίου Νταλαμάν, μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Καπνιὰ καὶ Σουβελᾶ καὶ τῶν κόλπων Μάκρης καὶ Καρὰ-Ἐρέν, μετὰ ροῦν 167 χλμ. Σπουδαιότερος παραπόταμος αὐτοῦ εἶναι ὁ *Καρανφὶλ-τσάϊ*. Ν. Μ.

Ντ' Ἀλαμπὲρ (D'Alembert), ***Ἰωάννης***. Γάλλος σοφὸς (βλ. λ. *Ἀλαμπὲρ* Ἰωάννης).

Νταλαντιὲ (Daladier), ***Ἐδουάρδος***. Γάλλος πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1884. Ἐξελέγη ἐπανειλημμένως βουλευτής, τῷ 1924 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν ἐν τῇ κυβερνήσει Ἐρριὼ καὶ τῷ 1925 ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ κατόπιν τῆς Παιδείας ἐν τῷ ὑπουργείῳ Παινλεβέ. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1925 ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ὁ σχηματισμὸς κυβερνήσεως, ἣν ὅμως δὲν κατώρθωσε νὰ φέρῃ εἰς πέρας, λόγῳ ἀρνήσεως τῶν σοσιαλιστῶν νὰ παράσχουν εἰς αὐτὸν τὴν ὑποστήριξίν των. Συνέγραψε μεταξὺ ἄλλων πραγματειῶν περὶ τοῦ Ματσίνι. Μ. Δ. Β.

Νταλάσκος, *Καπετὰν* — βλ. *Δαλάσκας* Γεώργιος.

Ντ' Ἀλβίζε (D'Alvise). —1) ***Δομίνικος***. Ἰταλὸς δημοσιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1891. Ἔγραψε: «Διοικητικὸς καὶ συνταγματικὸς ἔλεγχος ἐν Πρωσσίᾳ καὶ ἐν τῇ γερμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ» (1909), «Οἱ διευθυνταὶ καὶ διαχειρισταὶ τῶν μετοχικῶν ἑταιρειῶν» (1914), «Ἡ λογιστικὴ τῶν δήμων ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Β. Ἀμερικῆς» (1916) κ. ἄ. —2) ***Πέτρος***. Ἰταλὸς δημοσιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1858. Ἐξέδωκε καὶ διηύθυνε τὸ περιοδικὸν «Ἐπιθεώρησις τῶν λογιστῶν» ἐν Παδούῃ. Τῷ 1916 διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ ἀνωτάτου ἰνστιτούτου τῶν ἐμπορικῶν καὶ οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν τῆς Γενούης. Ἔγραψε: «Στοιχεῖα διοικητικῆς λογιστικῆς» (1892), «Στοιχεῖα δημοσίου λογιστικοῦ» (1900), «Ἡ ἐν τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἰταλίας ἐφαρμοζομένη λογιστικὴ ὑπηρεσία» (1908), «Λογιστικὴ τῶν ὑπὸ τῶν δήμων ἐκμεταλλευομένων ἐπιχειρήσεων» (1910), «Βασικὰ στοιχεῖα τῆς λογιστικῆς» (1920), «Οἱ ἐτήσιοι ἰσολογισμοὶ τῶν ἀνωνύμων ἑταιρειῶν» (1920) κ. ἄ. Μ. Δ. Β.

Νταλγκάρνο (Dalgarno), ***Γεώργιος***. Σκῶτος φιλόλογος (1626—1687). Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας εἶχεν ἀσχοληθῇ μὲ τὴν κατάστρωσιν ἰδιαιτέρου συστήματος διεθνοῦς γλώσσης, βασιζομένου οὐχὶ ἐπὶ τῶν λέξεων, ἀλλ' ἐπὶ τῶν σημείων ἐκφραζόντων ἰδέας. Διὰ τοῦ συστήματός του ἐφρόνει ὅτι εἶναι δυνατὸν τὸ λατινικὸν ἀλφάβητον, σὺν τῇ προσθήκῃ δύο γραμμάτων ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ, νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὴν παράστασιν τῶν ἰδεῶν, κατανεμημένων εἰς δεκαεπτὰ κατηγορίας. Τὸ σύστημα τοῦτο ἐξέθεσεν εἰς τὸ ἔργον του «Ars signorum, vulgo character universalis et lingua philosophica» (1661). Ἀφιερώθη κατόπιν μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας εἰς τὴν ἐξεύρεσιν γλώσσης γραπτῆς τῶν κωφαλάλων καὶ ἔγραψε τὸ ἔργον «Didascalocophus» (1681), ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξέθετε πρῶτος ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ σύστημα τῆς διὰ τῶν δύο χειρῶν ἀναγνώσεως, τὸ ὁποῖον εἰσήχθη ἀμέσως εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν κωφαλάλων καὶ διετηρήθη ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα. Μ. Δ. Β.

νταλγκάς (ὁ) (τουρκ. *νταλγιά*)· τὸ κῦμα τῆς θαλάσσης.

Ντάλγκρεν (Dahlgren), ***Ἐρρῖκος - Γουλιέλμος***. Σουηδὸς γεωγράφος καὶ βιβλιογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1848. Ἐγένετο βιβλιοθηκάριος τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Στοκχόλμης (1870), τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν (1893) καὶ τῆς Βασιλικῆς βιβλιοθήκης (1905), καὶ ἐχρημάτισεν ἰσόβιος γραμματεὺς τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ βραβείου Νόμπελ. Ἐξέδωκεν, ἐντολῇ τῆς σουηδικῆς ἀνθρωπολογικῆς καὶ γεωγραφικῆς ἑταιρείας, τὴν ἐπιθεώρησιν «Ymer» (1881—1894) καὶ ἔγραψε: «Στοκχόλμη» (1897, τόμ. 2), «Σουηδικὴ βιβλιοθήκη» (1897), «Συμβολὴ εἰς τὴν νορβηγικὴν χαρτογραφίαν» (1892) κ. ἄ. Π. Ν. Π.

— **Ντάλγκρεν** (Dahlgren), ***Ἰωάννης - Ἀδόλφος***. Ἀμερικανὸς ναύαρχος (1809—1870). Ὑπῆρξεν ἐφευρέτης τηλεβόλου φέροντος τὸ ὄνομά του καὶ χρησιμοποιηθέντος κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον. Ἔγραψε: «Περὶ τοῦ συστήματος ἐξαρτύσεως πλοίων ἐν τῷ πολεμικῷ ναυτικῷ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν». Ε. Σ.

— **Ντάλγκρεν** (Dahlgren), ***Κάρολος - Φρειδερῖκος***. Σουηδὸς ποιητὴς (1791—1844). Ἔγραψεν: «Ὁ Πύργος τῆς Βαβὲλ» (1825), «Ὁ Ἄργος εἰς τὸν Ὄλυμπον» (1825) κωμῳδία, «Σειρὰ ᾠδῶν καὶ διθυράμβ[ων]» (1820). Ὁ Ντάλγκρεν ἐξέδωκε τὸ κριτικὸν περιο[δικὸν] «Κομήτης» (1825—1827). Ε. Σ.

— **Ντάλγκρεν** (Dahlgren), ***Φρειδερῖκος - Αὔγουστος***. Σουηδὸς ποιητὴς καὶ λογογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1816. Ἔγραψε ποιήματα (1875) καὶ συνέγραψε «Ἱστορία τοῦ θεάτρου ἐν Στοκχόλμῃ» (1866), «Λεξ[ι]λόγιον τῆς σουηδικῆς γλώσσης» (1873) κ. ἄ. Ε. Σ.

ντάλεθ. Τὸ τέταρτον γράμμα τοῦ σημιτικοῦ ἀλφαβήτου (βλ. λ. *δάλεθ*).

Νταλεκαρλία (Dalecarlie) *[Γεωγρ.]*. Ἀρχαία ἐπαρχία τῆς κεντρικῆς Σουηδίας, ὁριζομένη ἐπὶ τῶν νορβηγικῶν συνόρων πρὸς Δ. καὶ τοῦ Βοθνικοῦ κόλπου πρὸς Α. Οἱ κάτοικοι συνέβαλον σημαντικῶς εἰς τὴν ἐπανακήρυξιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Σουηδίας καὶ τὴν ἀποτίναξιν τοῦ δανικοῦ ζυγοῦ. Ε. Σ.

Ντάλεμ (Dahlem) *[Γεωγρ.]*. Προάστειον τοῦ *Βερολίνου* (βλ. λ., τόμ. Ζ', σ. 120 γ').

Ντάλεν (Van - Dalen ἢ Dale), ***Ἀντώνιος***. Ὁλλανδὸς ἀρχαιολόγος (βλ. λ. *Βὰν-Ντάλεν*).

Νταλὲν (Dalèn), ***Γουσταῦος-Νίλς***. Σουηδὸς μηχανικός, ὁ διασημότερος τῶν ἐφευρετῶν αὐτομάτων μηχανημάτων νυκτερινῆς ἐπισημάνσεως πρὸς διευκόλυνσιν καὶ ἀσφάλειαν τῶν συγκοινωνιῶν. Ἐγεννήθη τῷ 18[69]. Ἐσπούδασεν ἐπὶ τετραετίαν εἰς τὸ μηχανολογικὸν ἰνστιτοῦτον τοῦ Γκέτεμπουργκ, καὶ κατόπιν (1895) ἐπὶ διετίαν εἰς τὸ ἐν Ζυρίχῃ πολυτεχνεῖον. Ἐπανελθὼν εἰς Σουηδίαν (189[7]) κατέγινεν εἰς τὰς διὰ θερμοῦ ἀέρος στροβίλους, κατόπιν δέ, προσληφθεὶς ὑπὸ τῆς σουηδικῆς ἑταιρείας ἀσετυλίνης, ἐγένετο τεχνικὸς αὐτῆς σύμβουλος, καθ' ἣν ἀκριβῶς ἐποχὴν ἡ ὑπηρεσία τῶν σουη-

Γουσταῦος Νταλέν.

δικῶν φάρων τῷ ἀνέθετε τὴν μελέτην τρόπου ναυτικῆς ἐπισημάνσεως ἐν νυκτὶ διὰ τοῦ τοιούτου φωτιστικοῦ ὑλικοῦ. Ἡ ἀνακάλυψις εἰδικῆς πορώδους ὕλης πρὸς πλήρωσιν ἀεριοταμιευτήρων ἀσετυλίνης ἐν ἀπορροφήσει, καταστήσασα τελείως ἀκίνδυνον τὴν γαλλικὴν ἐπινόησιν, τὸ προνόμιον τῆς ὁποίας εἶχεν ἀγοράσει ἡ σουηδικὴ ἑταιρεία, ἐγένετο αἰτία τῆς ἐπινοήσεως σειρᾶς ὅλης μηχανημάτων καὶ τῶν *ἀεριοταμιευτήρων Ἄγκα*, τοῦ *ἐκλαμπτῆρος* (1907) τῆς *βαλβῖδος ἡλίου*. Γενόμενος κατόπιν τῶν ἐπιτυχιῶν τούτων γενικὸς διευθυντὴς τῆς ἑταιρείας, ἐτελειοποίησε τὴν αὐτόματον ναυτικὴν ἐπισήμανσιν ἐν νυκτί, τὸ *φῶς Νταλέν*, ἐκθαμβωτικὸν λευκὸν φῶς, προϊὸν ἀναμείξεως ἀσετυλίνης καὶ ἀέρος κατὰ τρόπον ὅμως ἀκίνδυνον, χάρις εἰς ε[ὐ]φυέστατον μηχάνημα, ὅπερ ὀνόμασε ἀναμείκτην (mélangeur). Ἐπίσης ἐπενόησε τὸν *αὐτόματον ἐναλλακτῆρα* (échangeur de manchons), διὰ τοῦ ὁποίου αἱ καιόμεναι φωτοβολίδες ἀντικαθίστανται αὐτομάτως, ὡς καὶ τὰ μηχανήματα αὐτομάτου περιστροφῆς τῶν φάρων, ἅτινα ἐπέτρεψαν ἀπόδοσιν μεγίστων φωτοβολιῶν. Τὰ ἐργοστάσιά του δὲν ἐπήρκουν πλέον εἰς τὰς αἰτήσεις τῶν ναυτικῶν κρατῶν καὶ νέαι ἐγκαταστάσεις ἐπηκολούθησαν εἰς τὴν ἔναντι τῆς Στοκχόλμης νησῖδα Lidingo (191[?]). Ἐνῷ ὅμως ἐξετέλει ἐπικίνδυνα πειράματα πρὸς εὐόδωσιν νέας ἐπινοήσεώς του, ἐτραυματίσθη βαρῶς ἐξ ἐκρήξεως καὶ ἀπώλεσε τελείως τὴν ὅρασίν του. Παρὰ τὸ ἀνεπανόρθωτον τοῦτο ἀτύχημα ἐξακολουθεῖ ὑπαγορεύων διαφόρους ἐπινοήσεις, ὧν ἀξιοσημείωτοι εἶναι αἱ ἐπισημάνσεις ὁδῶν δι' αὐτομάτων φώτων καὶ φρακτῶν πρὸς προφύλαξιν τροχοφόρων ἀπὸ τοῦ κινδύνου συγκρούσεως πρὸς διερχόμενον σιδηροδρομικὸν συρμόν, πρὸς ἔνδειξιν τῶν σημείων στροφῆς εἰς τὰ αὐτοκίνητα κ. ἄ. Ἐπ' ἐσχάτων ἔκαμεν ἐντύπωσιν ἐπινόησις μαγειρείου, καταναλίσκοντος ἀπιστεύτως μικρὰν ποσότητα καυσίμου καὶ καίοντος διαρκῶς ἐπὶ μῆνας. Τῷ 1912 ἐτιμήθη διὰ τοῦ βραβείου Νόμπελ τῆς φυσικῆς. Σ. Ε.

ντάλερ (daler). Παλαιὸν νόμισμα διαφόρων χωρῶν. Ἐν Ὁλλανδίᾳ ἴσον πρὸς 5.40 χρυσᾶ φράγκα, ἐν Λ.Ν.Ε., ἐν Βασιλείᾳ ἴσον πρὸς 4.26 καὶ ἐν Νορβηγίᾳ ἴσον πρὸς 3.35. Τ.

Νταλεσὰν (Dalechamps), ***Ἰάκωβος*** βλ. λ. Ντ[αλ]σὰν Ἰάκωβος.

Ντ' Ἀλέσσιο (D'Alessio). —1) ***Νικόλαος***. Ἰταλὸς νομομαθὴς καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1888. Ἰη-

Digitized by Google

θυνε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του *Φραγκίσκου* τὸ περιοδικὸν «Διοικητικὴ δικαιοσύνη». Ἀναμειχθεὶς εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξελέγη ἐπανειλημμένως βουλευτής.— 2) **Φραγκῖσκος**. Ἰταλὸς νομομαθὴς καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1886. Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ διοικητικοῦ δικαίου εἰς τὰ πανεπιστήμια τοῦ Οὐρμπίνο, Ματσεράτα, Κάλιαρι, Σιένας καὶ Παβίας καὶ συνειργάσθη εἰς πολλὰ νομικὰ καὶ ἄλλα περιοδικά. Ἐξελέγη ἐπανειλημμένως βουλευτὴς καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐπιτροπὴν πρὸς μεταρρύθμισιν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Ἔγραψεν: «Οἱ διάδικοι ἐν τῇ διοικητικῇ δικαιοσύνῃ» (1915), «Ἀπὸ τῆς διακηρύξεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου μέχρι τοῦ νεωτέρου νομικοῦ κράτους» (1915), «Ἡ διοικητικὴ δικαιοσύνη» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Β. Ὀρλάντο καὶ Ντ' Ἀμέλιο (1920) κ. ἄ. Μ. Δ. Β.

Ντάλζιελ (Dalgiel), *σὲρ* ***Ἐρρῖκος-Ἰάκωβος***. Βρεττανὸς πολιτικὸς καὶ δημοσιογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1868. Ἐσπούδασεν ἐν Λονδίνῳ καὶ ἤρχισε τὸ δημοσιογραφικὸν ἐπάγγελμά του ἐν τῇ ἐφημερίδι «The Scottish Leader». Βραδύτερον ἐγένετο συνδιευθυντὴς τῆς «Ἐφημερίδος τοῦ Ρέϋνολντς» καὶ κατόπιν ἰδιοκτήτης ὁμάδος ἐφημερίδων ἀγορασθεισῶν ἢ ἱδρυθεισῶν ὑπ' αὐτοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: «The Pall Mall Gazette», «The Era», «Country World», «The Sunday Evening Telegram». Τῷ 1918 ἐγένετο ὁ κυριώτερος μέτοχος τῆς ἑταιρείας «The United Newspapers», εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν μεταξὺ ἄλλων αἱ ἐφημερίδες «The Daily Chronicle», «Lloyd's News» κτλ. Ἀπὸ τοῦ 1892 ἀναμειχθεὶς εἰς τὴν πολιτικὴν ἐκλέγεται συνεχῶς βουλευτής. Τῷ 1918 ἀπενεμήθη εἰς αὐτὸν ὁ τίτλος τοῦ βαρωνέτου. Μ. Δ. Β.

νταλὶ (τὸ) (τουρκ.)· κλάδος δένδρου.

Νταλὶ (Dali), ***Σαλβατώρ***. Ἱσπανὸς ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1904. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ εἰδικῇ σχολῇ τῆς ζωγραφικῆς, γλυπτικῆς καὶ χαρακτικῆς της Μαδρίτης, ἐν τῇ ὁποίᾳ πολλάκις ἐβραβεύθη καὶ ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπεβλήθη διὰ τὰς τολμηρὰς καλλιτεχνικὰς κατευθύνσεις του. Ἐζωγράφησε πολλὰ κυβιστικὰ ἔργα καὶ ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους ἐκθέσεις ἐν Μαδρίτῃ, Βαρκελώνῃ καὶ ἐν Παρισίοις, ὅπου συνεδέθη μετὰ τοῦ Πικασσό. Τῷ 1928 ἐδημοσίευσε μετὰ τοῦ Γκὰς καὶ Μοντανιὰ μανιφέστον ἐπὶ τῶν νέων καλλιτεχνικῶν κατευθύνσεων, βασιζομένων ἐπὶ τοῦ κυβισμοῦ. Μ. Δ. Β.

ντάλια (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *δαλία* (βλ. λ.).

Ντάλια *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τοῦ νομοῦ Δράμας, μετονομασθεὶς εἰς *Ποταμάκια* (βλ. λ.).

Ντ' Ἀλία (D' Alia), ***Ἀντώνιος***. Ἰταλὸς διπλωμάτης καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1885. Ἐσπούδασεν ἐν Παλέρμῳ καὶ κατόπιν ἐν Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ διπλωματικὸν στάδιον ἐγένετο πρόξενος Ἀλεξάνδρειᾳ τῆς Αἰγύπτου καὶ ἀλλαχοῦ καὶ τῷ 1925 πρεσβευτὴς εἰς τὸ Μοντεβίδεο. Ἔγραψε διάφορα ἔργα, ἀναφερόμενα κυρίως εἰς τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν καὶ ἐξωτερικὴν πολιτικήν, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: «Ἡ Δαλματία» (1912), «Τὰ Βαλκάνια ἐν τῇ ἱστοριοπολιτικῇ ἐξελίξει των» (1915), «Οἱ καταδυναστευόμενοι λαοὶ τῆς Αὐστροουγγρικῆς μοναρχίας» (1918), «Τὸ Βέλγιον ὑπὸ τὰς διαφόρους αὐτοῦ μορφάς» (1923), «Ἡ Δαλματία ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἐν τῇ πολιτικῇ, ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ ἐν τῷ πολέμῳ» (1928) κτλ. Μ. Δ. Β.

νταλιαμᾶς (ὁ) *[Ναυτ.]*· βλ. λ. *ταλιαμᾶς*.

Νταλιὰν *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Καρίας, ὁ ἀρχαῖος *Κάλβις* (βλ. λ.).

Ντάλιανη *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Λιβάρι*.

νταλιάνι (τό). Βραχύκαννον ἐμπροσθογεμὲς τυφέκιον, τοῦ ὁποίου ἡ κάννη ἦτο παχεῖα καὶ ῥαβδωτή, μεγάλης διατρητικῆς δυνάμεως λόγῳ τῆς στερεᾶς ἐφαρμογῆς τῆς σφαίρας ἐντὸς τῆς κάννης, ἀλλὰ μικροῦ βεληνεκοῦς. Ἦτο μικρὸν καὶ ἐχρησιμοποίουν αὐτὸ οἱ ἱππεῖς κατὰ τὴν ἐπίθεσιν. Τοῦ ὅπλου τούτου, φέροντος ἐναυστῆρα πυρόλιθον (τσακμακόπετρα), ὡς τὰ καριοφίλια, ἐγένετο χρῆσις καὶ πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ὑπὸ τῶν ἁρματολῶν καὶ κλεφτῶν καὶ κατ' αὐτήν. Τ. Ε. Ε.

—**νταλιάνι** (τό). Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἐν μέρει κλειστοῦ παραθαλασσίου χώρου, ὅστις χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν ἁλιείαν τῶν ἰχθύων. Ὁ ὅρος εἶναι τουρκικὸς καὶ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἑλληνικὸν *ἰχθυοτροφεῖον* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Νταλίας (Dalias) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀλμερίᾳ τῆς Ἀνδαλουσίας. Ἔχει μεταλλεῖα μολύβδου καὶ μεταλλικὰς πηγάς. Κάτ. 6.250. Ε. Σ.

Νταλιμὶλ (Dalimil), ***Μεζερίτσκυ***. Βοηθὸς ποιητὴς καὶ χρονικογράφος τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, οὗτινος διεσώθη περίφημον ἔμμετρον χρονικόν, ἀποτελοῦν τὸ ἀρχαιότερον μνημεῖον τῆς τσεχικῆς γλώσσης. Ἄρχεται ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ λήγει εἰς τὸ ἔτος 1314, ἐν αὐτῷ δὲ περιγράφονται ἀξιόλογα ἱστορικὰ γεγονότα, οἱ περὶ τοῦ Τσέχ, μυθικοῦ γενάρχου τῶν Τσέχων, μῦθοι, ἡ πολιορκία τῆς Πράγας τῷ 1308, ἡ δημοκρατία τῶν γυναικῶν ἐν Βοημίᾳ κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα κ. ἄ. Γενικῶς τὸ ἔργον διαπνέεται ὑπὸ ἀντιγερμανικῶν αἰσθημάτων, ἐξεδόθη δὲ τὸ πρῶτον ἐν Πράγᾳ (1620), εἶτα ὑπὸ τοῦ Χάνκα (1849) καὶ ὑπὸ Γίρετσεκ ἐκ χειρογράφου τῆς βιβλιοθήκης τῆς Κανταβριγίας (1877) καὶ τέλος ἐδημοσιεύθη εἰς τὰς «Fontes rerum bohemicarum» (1878). Διεσώθη καὶ γερμανικὴ ἔμμετρος μετάφρασις τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ἐκδοθεῖσα ἐν Στουτγάρδῃ (1859) καὶ ἐν Πράγᾳ (1878), καὶ ἑτέρα ἐν πεζῷ λόγῳ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Π. Ν. Π.

Ντάλιν (Dalin), ***Ὀλὰφ φόν***—. Διάσημος Σουηδὸς δημοσιολόγος, ποιητὴς καὶ ἱστορικός. Τῷ 1731 διωρίσθη βασιλικὸς βιβλιοθηκάριος, τῷ δὲ 1744 τῷ ἀνετέθη ἡ συγγραφὴ «Ἱστορίας τοῦ βασιλείου τῆς Σουηδίας». Ἄλλα ἔργα του εἶναι: «Ἡ σάγκα τοῦ ἵππου» (1740), ἀλληγορικὴ διήγησις τῶν δεινοπαθημάτων τῆς Σουηδίας ὑπὸ τοὺς Βάζα, «Ὁ φιλόδοξος» κωμῳδία, «Μπρυνίλτα» (1739) τραγῳδία, «Σάτιρα τῆς περιφήμου μας ἐποχῆς» (1740), «Μῦθοι» (1752), «Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς σουηδικῆς ποιήσεως» κ.ἄ. Πολλὰ τῶν ἔργων του ἀπωλέσθησαν κατὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊὰν τῆς βιβλιοθήκης Ρόλαμπ (1751). Ε. Σ.

Νταλιόστρος, ***Παπαγεώργιος***. Ἀγωνιστής, ἐκ τῶν ἐν Βλαχίᾳ μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου ἐπαναστατησάντων Ἑλλήνων. Ἦτο Ζακύνθιος τὴν καταγωγὴν καὶ κατὰ Μάϊον τοῦ 1821 ἐτάχθη μετὰ τοῦ σώματος τοῦ Ἀθανασίου Καρπενησιώτη, ἀμυνόμενος κατὰ τῆς εἰς Γαλάζιον ἐπιδρομῆς τοῦ Γιουσοὺφ πασᾶ Βερκόφτζαλη. Τ. Ε. Ε.

Ντάλιτς (Duliwich) *[Γεωγρ.]*. Προάστειον τοῦ Λονδίνου. Κάτ. 61.280. Ἔχει ὡραίας ἐξοχικὰς οἰκοδομάς, θαυμάσια πάρκα, ὀνομαστὸν ὁμώνυμον κολλέγιον, ἱδρυθὲν τῷ 1619, καὶ ὁμώνυμον πινακοθήκην, περιέχουσαν πολλὰ ἔργα μεγάλων καλλιτεχνῶν, ὡς τοῦ Ρέμπραντ, τοῦ Ντορέ, τοῦ Μουρίλλο, τοῦ Βελάσκεθ, κ. ἄ. Μ. Δ. Β.

νταλκαβούκης (ὁ) (τουρκ. *ντάλ-καβοὺκ*=ὁ ἔχων γυμνὴν τὴν κεφαλήν, ὁ ἄνευ καλύμματος)· ὁ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ παρουσιαζόμενος φίλος ἢ οἰκεῖος ἐπίτηδες ἵνα μετάσχῃ τοῦ γεύματος, παράσιτος, δειπνοθήρας· || κόλαξ, αὐλοκόλαξ.

Ντάλκηθ (Dalkeith) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σκωτίας, ἑπτὰ μίλλια ΝΑ. τοῦ Ἐδιμβούργου. Πληθυσμὸς 7.238. Εἶναι σπουδαῖον γεωργικὸν κέντρον καὶ διεξάγει ζωηρὸν ἐμπόριον σιτηρῶν. Ἔχει βιομηχανίαν ταπήτων, ὀρειχαλκίνων ἀντικειμένων καὶ οἰνοπνεύματος. Ε. Σ.

Νταλκρὸζ (Dalcroze)· βλ. *Ζὰκ-Νταλκρόζ*.

Ντάλλαγουαίη (Dallaway), ***Ἰάκωβος***. Ἄγγλος λόγιος καὶ κληρικὸς (1763—1834). Ἠσπάσθη νεαρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον καὶ τῷ 1794, χάρις εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ δουκὸς τοῦ Νόρφολκ, διωρίσθη ἐφημέριος τῆς ἐκκλησίας τῆς ἀγγλικῆς πρεσβείας τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς τὴν Ἀγγλίαν διωρίσθη γραμματεὺς τοῦ δουκὸς τοῦ Νόρφολκ καὶ κατέλαβε σημαντικὰς ἐκκλησιαστικὰς θέσεις. Ὑπῆρξε μέλος τῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας τῆς Ἀγγλίας καὶ ἔγραψε πολυάριθμα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: «Ἔρευνα περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς προόδου τῆς ἰρλανδικῆς ἐπιστήμης ἐν Ἀγγλίᾳ» (1792), «Ἡ ἀρχαία καὶ νεωτέρα Κωνσταντινούπολις, μετ' ἐκδρομῶν εἰς τὰς ἀκτὰς καὶ τὰς νήσους τοῦ ἀρχιπελάγους καὶ εἰς τὴν Τροίαν» (1797), «Περὶ τῆς ἀγγλικῆς ἀρχιτεκτονικῆς (1806), «Ἡ ἀγαλματοποιία καὶ ἡ γλυπτικὴ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις» (1816) κ. ἄ. Μ. Δ. Β.

Ντάλλα-Μπέλλα, ἢ ***Ντέλλα-Μπέλλα*** (Dalla Bella ἢ Della Bella), ***Δομίνικος***. Ἰταλὸς συνθέτης, ἀκμάσας περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἔγραψε πολλὰς λειτουργίας, μοτέττα, ψαλμοὺς μετὰ ἢ ἄνευ ὀρχήστρας κ. ἄ. Γ. Σ.

Νταλλαντέτσιμα (Dalla Decima)· βλ. λ. *Δαλλαδέτσιμα*).

Ντάλλ' Ἄρτζινε (Dall' Argine), ***Κωνσταντῖνος***. Ἰταλὸς μουσουργὸς (1842—1877). Ἀπέκτησεν ἀρκετὴν φήμην ὡς συνθέτης μπαλλέττων. Γ. Σ.

Ντάλλας (Dallas) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ βορείου Τεξὰς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τρίνιτυ. Κάτ. 217.800. Εἶναι σπουδαῖον οἰκονομικὸν καὶ ἐμπορικὸν κέντρον καὶ ἔχει εἰς τὴν περιφέρειάν της σημαντικὰς πετρελαιοφόρους πηγάς.

Ντάλλας (Dallas), ***Αἰνείας-Σουήτλαντ***. Ἄγγλος δημοσιογράφος (1828—1879). Ἐσπούδασεν ἐν Ἐδιμβούργῳ καὶ ἀναμειχθεὶς ἐνωρὶς εἰς τὴν δημοσιογραφίαν διεκρίθη ταχέως εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν Ἄγγλων δημοσιογράφων. Συνειργάσθη εἰς τὰς μεγαλυτέρας ἀγγλικὰς ἐφημερίδας καὶ διηύθυνε τὴν «Once a Week», διακριθεὶς κυρίως ὡς φιλολογικὸς κριτικὸς καὶ ὡς πολιτικὸς συγγραφεύς. Διετέλεσεν ἀνταποκριτὴς τῶν «Τάϊμς» ἐν Παρισίοις κατὰ τὴν παγκόσμιον ἔκθεσιν τοῦ 1867 καὶ κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ 1870. Ἐδημοσίευσε πολλὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Δοκίμιον ποιητικῆς» (1852), «Ἡ εὔθυμος ἐπιστήμη» (1866), «Διηγήματα» κ. ἄ. Μ. Δ. Β.

— **Ντάλλας** (Dallas), ***Ἀλέξανδρος-Ἰάκωβος***. Ἀμερικανὸς πολιτικὸς καὶ οἰκονομολόγος (1759—1817). Ἐσπούδασεν ἐν Ἐδιμβούργῳ καὶ ἐν Οὐεστμίνστερ τῆς Ἀγγλίας καὶ ἐπιστρέψας εἰς Ἀμερικὴν ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Φιλαδέλφειαν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ὅπου ἀπέκτησε μεγάλην φήμην ὡς δικηγόρος καὶ οἰκονομολόγος. Ἀναμειχθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὴν πολιτικήν, ἐξελέγη ἐπανειλημμένως βουλευτὴς καὶ τῷ 1814 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, διακριθεὶς διὰ τὰς πολλὰς μεταρρυθμίσεις, τὰς ὁποίας ἐπέφερεν εἰς τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους. Τῷ 1815 τῷ ἀνετέθη τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν. Ἐδημοσίευσε πολλὰ ἔργα, ἐν οἷς: «Ἱστορία τῆς Πενσυλβανίας», «Ἱστορία τῶν αἰτίων τοῦ πολέμου 1812—1815» κ. ἄ. Μ. Δ. Β.

Ἀλέξ. Ντάλλας.

— **Ντάλλας** (Dallas), ***Γεώργιος-Μάϊφφλιν***. Ἀμερικανὸς πολιτικὸς καὶ διπλωμάτης (1792—1864). Ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Πρίντσετον καὶ ἤρχισε τὸ διπλωματικόν του στάδιον, λαβὼν μέρος ὡς ἰδιαίτερος γραμματεὺς εἰς εἰδικὴν ἀποστολὴν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν εἰς τὴν Πετρούπολιν. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἐπεδόθη εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ τῷ 1831 ἐξελέγη γερουσιαστής. Τῷ 1835 διωρίσθη γενικὸς εἰσαγγελεὺς τῆς πολιτείας τῆς Πενσυλβανίας καὶ τῷ 1837 πρεσβευτὴς εἰς τὴν Πετρούπολιν. Τῷ 1844 ἐξελέγη ἀντιπρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Ἀπὸ τοῦ 1856 μέχρι τοῦ 1861 διετέλεσε πρεσβευτὴς εἰς τὸ Λονδῖνον. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Γράμματα ἀπὸ τὸ Λονδῖνον» (1869), «Ἡ ζωὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου-Ἰακώβου Ντάλλας» (1871), «Αὐτοβιογραφικὸν ἡμερολόγιον». Μ. Δ. Β.

— **Ντάλλας** (Dallas), ***Ροβέρτος-Κάρολος***. Ἄγγλος συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Ζαμάϊκᾳ (1754—1824). Ἦτο ἀδελφὸς τοῦ *Ἀλεξάνδρου Ντάλλας* καὶ συγγενὴς τῆς οἰκογενείας τοῦ λόρδου Βύρωνος, τοῦ ὁποίου εἶχε καταρτίσει συλλογὴν ἐπιστολῶν γραφεισῶν πρὸς τὴν μητέρα του. Ἡ συλλογὴ αὕτη ἐδημοσιεύθη μετὰ τὸν θάνατόν του ὑπὸ τὸν τίτλον: «Recollections of the life of Lord Byron from the year 1808 to the end of 1814». Ὁ Ντάλλας ἔγραψε πολυάριθμα ἔργα ἐν πεζῷ λόγῳ καὶ εἰς στίχους, τὰ ὁποῖα ἐξεδόθησαν εἰς ἑπτὰ τόμους ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον: «Miscellaneous works and novels (1813). Μ.Δ.Β.

Νταλλὲ (Daillé), ***Ἰωάννης***. Γάλλος θεολόγος (βλ. λ. *Δαλλαῖος* Ἰωάννης).

Νταλλεκάρτσερι (Dalle Carceri). Ἰταλικὴ εὐγενὴς οἰκογένεια ἐκ Βερώνης (βλ. λ. *Δαλλεκάρτσερι).*

Νταλλέους (Dallaeus), ***Ἰωάννης***. Γάλλος θεολόγος (βλ. λ. *Δαλλαῖος* Ἰωάννης).

Νταλλερὺ (Dallery), ***Θωμᾶς-Κάρολος-Αὔγουστος***. Γάλλος μηχανικός, υἱὸς τοῦ ὀργανοποιοῦ Καρόλου Νταλλερύ, γεννηθεὶς τῷ 1754 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1835. Ἐτελειοποίησε τὸ ὄργανον, τὴν ἅρπαν καὶ κατεσκεύασε μικροσκοπικὰ ὡρολόγια. Ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἐφαρμόσας ἐμπράκτως τὸν ἕλικα εἰς τὸ δι' ἰδίων ἐξόδων κατασκευασθὲν τῷ 1803 μικρὸν ἀτμόπλοιον. Τὰ πειράματά του ὅμως ἀπέτυχον, ἕνεκα ἐλλείψεως τῶν μηχανισμῶν τῆς κινητηρίου δυνάμεως, δι' ὃ καὶ συνέτριψε τὸ πλοῖον. Εἰς αὐτὸν ὀφείλονται πλεῖσται ἄλλαι μηχανικαὶ ἐφευρέσεις. Ε. Σ.

Νταλλιὲ (Dallier), ***Ἐρρῖκος***. Γάλλος συνθέτης, γεννηθεὶς τῷ 1849. Πρῶτον βραβεῖον τοῦ ᾠδείου τῶν Παρισίων, διετέλεσεν ὀργανοκρούστης εἰς Ἅγιον Εὐστάθιον τῶν Παρισίων, ἀπὸ δὲ τοῦ 1905 διεδέχθη τὸν Φωρὲ εἰς τὴν Ἁγίαν Μαγδαληνήν. Καθηγητὴς τῆς ἁρμονίας ἐν τῷ ᾠδείῳ, ἐγένετο γνωστὸς ὡς συνθέτης δι' ἔργων τινῶν δι' ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον, μελῳδιῶν, μουσικῆς δωματίου κλπ. Γ. Σ.

Ντάλλινγκ Μπάλουερ (Dalling and Bulwer), ***Γουλιέλμος-Ἐρρῖκος-Λύττον***, *κόμης*, γνωστότερος ὡς *σὲρ* ***Ἐρρῖκος Μπάλουερ***. Ἄγγλος διπλωμάτης καὶ συγγραφεὺς (1801—1872). Ἦτο υἱὸς τοῦ στρατηγοῦ Γουλιέλμου κόμητος Μπάλουερ καὶ τῆς Ἐλισάβετ-Βαρβάρας Λύττον καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἐδουάρδου Μπάλουερ βαρώνου Λύττον. Εὐθὺς ἀπὸ τῆς νεότητός του συνεδέθη ἰδιαιτέρως μὲ τὴν Ἑλλάδα, ὡς χρησιμοποιηθεὶς τῷ 1824 ὑπὸ τῆς ἐν Λονδίνῳ εὑρισκομένης τότε ἑλληνικῆς ἐπιτρο-

Digitized by Google

πῆς πρὸς μεταφορὰν εἰς Πελοπόννησον τῆς ἐξ 80.000 λιρῶν πρώτης δόσεως τοῦ ὑπ' αὐτῆς συναφθέντος ἐν Ἀγγλίᾳ δανείου. Ὁ Ντάλλινγκ Μπάλουερ ἀνεχώρησε τὸ φθινόπωρον τοῦ 1824 εἰς τὴν Ἑλλάδα κομίζων τὸ ἀνωτέρω ποσόν, τὸ ὁποῖον παρέδωσεν εἰς τὸν Μαυροκορδᾶτον καὶ τοὺς συνεργάτας του. Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς τὸ Λονδῖνον ἐδημοσίευσε τῷ 1826 περιγραφὴν τοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα ταξιδίου του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἓν φθινόπωρον ἐν Ἑλλάδι». Κατὰ τὴν ἀποστολήν του εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Ντάλλινγκ Μπάλουερ συνωδεύετο καὶ ὑπὸ τοῦ Ἅμιλτον Μπράουν, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀποστείλει ὁ λόρδος Βύρων εἰς τὴν Κεφαλληνίαν πρὸς διεξαγωγὴν συνεννοήσεων μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν. Βραδύτερον ἔγραψε καὶ ἱστορίαν τῆς ζωῆς τοῦ λόρδου Βύρωνος, ἰδίως τῶν ἐτῶν τὰ ὁποῖα διῆλθεν ἐν Ἑλλάδι, ἡ ὁποία ἐδημοσιεύθη ὡς πρόλογος εἰς τὸν ἐν Παρισίοις ἐκδοθέντα τόμον τῶν ἔργων τοῦ ποιητοῦ ὑπὸ τοῦ Γκαλινιάνι. Ἐπιστρέψας ἐξ Ἑλλάδος κατετάγη τῷ 1825 εἰς τὸν στρατόν, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ 1829, ἐποχὴν καθ' ἣν παρῃτήθη διὰ νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὸ διπλωματικὸν στάδιον, ὅπου διεκρίθη. Ἤρχισε τὸ διπλωματικόν του στάδιον ὡς ἀκόλουθος ἐν Βερολίνῳ, μετατεθεὶς κατόπιν εἰς Βιέννην καὶ Χάγην, καὶ διεκρίθη τὸ πρῶτον ἐν Βρυξέλλαις, ὅπου εἶχεν ἀποσταλῆ τῷ 1830 ὡς γραμματεὺς τῆς πρεσβείας, κατορθώσας νὰ τηρήσῃ ἐνήμερον τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν τῶν ἐπαναστατικῶν γεγονότων τοῦ Βελγίου, ἅτινα εἶχον ἐπακολουθήσει μετὰ τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τοῦ Ἰουλίου 1830 ἐν Παρισίοις. Ἀπὸ τοῦ 1831 μέχρι τοῦ 1836 ἐχρημάτισε μέλος τῆς βουλῆς τῶν Κοινοτήτων, τῷ δὲ 1837 ἐπανελθὼν εἰς τὴν διπλωματίαν διωρίσθη γραμματεὺς τῆς ἀγγλικῆς πρεσβείας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου κατώρθωσε νὰ συνάψῃ ἐμπορικὴν σύμβασιν μετὰ τῆς Τουρκίας, ἐπωφελεστάτην διὰ τὰ συμφέροντα τῆς Ἀγγλίας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐκρίθη ὡς μεγίστη διπλωματικὴ ἐπιτυχία, δι' ἣν ἡ ἀγγλικὴ βουλὴ ἐψήφισε τὴν ἀποστολὴν ἐπαινετικοῦ τηλεγραφήματος πρὸς αὐτόν. Κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον ἐκανόνισε καὶ τὰς ἐμπορικὰς σχέσεις τῆς Ἀγγλίας μετὰ τῆς Αἰγύπτου. Τῷ 1843 προήχθη εἰς πρεσβευτὴν ἐν Μαδρίτῃ καὶ συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης τοῦ Μαρόκου τῷ 1844. Τῷ 1846 ὅμως ὁ δικτάτωρ τότε τῆς Ἱσπανίας Μάρσαλ Ναρβάεθ κατηγόρησεν αὐτόν, διαμαρτυρηθέντα διὰ τὸν περιορισμὸν τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ λαοῦ, ὡς συνένοχον τῶν ἀντιδραστικῶν καὶ τὸν διέταξε νὰ ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἱσπανίας ἐντὸς 24 ὡρῶν. Συνεπείᾳ τούτου ἀνεχώρησε καὶ ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἱσπανίας ἐν Λονδίνῳ, αἱ δὲ σχέσεις μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ἱσπανίας, διακοπεῖσαι τότε ἀποκατεστάθησαν μόνον μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν ὑπὸ τῆς νέας ἱσπανικῆς κυβερνήσεως τῆς ἀθωότητος τοῦ Ντάλλινγκ Μπάλουερ καὶ τῆς αἰτήσεως συγγνώμης ἐκ μέρους αὐτῆς ἀπὸ τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν. Τῷ 1849 διωρίσθη πρεσβευτὴς εἰς τὴν Βασιγκτῶνα, ὅπου κατώρθωσε νὰ συνάψῃ σύμβασιν, διὰ τῆς ὁποίας ἐκανονίζοντο τὰ δικαιώματα τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν εἰς τὰς θαλάσσας τοῦ νέου κόσμου καὶ ἡ οὐδετερότης τῶν δύο τούτων κρατῶν ἐπὶ τῆς σχεδιαζομένης τότε διώρυγος τοῦ Παναμᾶ. Μετὰ τριετίαν ἀπεστάλη ἐπὶ εἰδικῇ ἀποστολῇ εἰς τὴν Φλωρεντίαν, παρὰ τῷ δουκὶ τῆς Τοσκάνης, καὶ κατόπιν ἄλλων τινῶν ἐκτάκτων διπλωματικῶν ἀποστολῶν πρὸς ἔρευναν τῆς καταστάσεως τῶν παραδουναβίων χωρῶν, εἰς ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων τοῦ 1856, διωρίσθη πρεσβευτὴς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου παρέμεινεν ἀπὸ τοῦ 1858 μέχρι τοῦ 1865, ὁπότε ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἀπεσύρθη τῆς διπλωματικῆς ὑπηρεσίας, ἀφιερωθεὶς εἰς τὴν συγγραφὴν διαφόρων ἔργων καὶ ἐκλεγεὶς βουλευτὴς τῷ 1868. Μεταξὺ τῶν ἔργων του εἶναι: οἱ «Ἱστορικοὶ χαρακτῆρες», ὅπου σκιαγραφεῖ τοὺς κυριωτέρους πολιτικοὺς τῆς ἐποχῆς, Ταλλεϋράνδον, Κάννινγκ, Πὴλ κτλ. Συνέγραψεν ἐπίσης «Βιογραφίαν τοῦ Πάλμερστον» εἰς τρεῖς τόμους, συμπληρωθεῖσαν βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Ἔβελιν Ἄσλεϋ, τὴν «Φιλολογικήν, κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν Γαλλίαν» εἰς δύο τόμους κτλ.

Μ. Δ. Β.

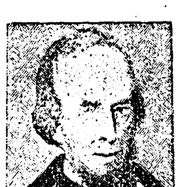

Γουλιέλμος Ντάλλινγκ Μπάλουερ.

Νταλλὸζ (Dalloz), ***Βίκτωρ - Ἀλέξιος - Ντεζιρέ.*** Γάλλος πολιτικὸς καὶ νομικὸς (1795—1869). Συνέγραψε: «Συλλογὴν νομοθεσίας, θεωρίας καὶ νομολογίας».

Νταλλόλιο (Dallolio), ***Ἀλβέρτος.*** Ἰταλὸς ἱστορικός, γεννηθεὶς τῷ 1852. Διετέλεσε δήμαρχος τῆς γενετείρας του Βολωνίας καὶ ἐξελέγη γερουσιαστής. Μεταξὺ ἄλλων ἔγραψε: «Ἡ ἐκστρατεία τῶν χιλίων» (1910), «Ἐπιστολαὶ τοῦ Καρντοῦτσι» (1913), «Συνωμοσίαι καὶ συνωμόται 1852—1856» (1913), «Ἡ ἄμυνα τῆς Βενετίας τοῦ 1848» (1900) κτλ. Μ. Δ. Β.

Ντάλλ' Ὄλιο (Dall' Oglio), ***Ἐρρῖκος - Ἀλφρέδος.*** Ἰταλὸς ἐκδότης καὶ δημοσιογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1900. Ἵδρυσεν ὁμώνυμον ἐκδοτικὸν οἶκον, ὁ ὁποῖος ἐξέδωσε σημαντικὰ ἔργα καὶ διάφορα περιοδικά, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ «Res pubblica», «Cultura contemporanea», «Confessioni e battaglie», «Classici dell' amore» κ. τ. λ. Ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἐκδώσας ἐν Ἰταλίᾳ τὴν πλήρη σειρὰν τῆς «Ἱστορίας τῆς ζωῆς μου» τοῦ Καζανόβα εἰς 22 τόμους. Ἔγραψεν ἐπίσης καὶ ἐξέδωσε τὸ μυθιστόρημα «Οἱ δρόμοι τῆς ἡδονῆς» (1921). Μ. Δ. Β.

Ντὰλλ' Ὄνγκαρο (Dall' Ongaro), ***Φραγκῖσκος.*** Ἰταλὸς ποιητής, πατριώτης καὶ δημοσιογράφος (1808—1873). Ἐσπούδασε θεολογίαν ἐν Παδούῃ καὶ περιβληθεὶς τὸ ἱερατικὸν ἔνδυμα ἀφιερώθη κατόπιν εἰς τὸ θεῖον κήρυγμα, ὅπερ ὅμως βραδύτερον τοῦ ἀπηγορεύθη ἕνεκα τῶν φιλελευθέρων ἰδεῶν, τὰς ὁποίας ὑπεστήριζεν. Ἐγκαταλείψας συνεπείᾳ τούτου τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον μετέβη εἰς τὴν Τεργέστην τῷ 1836, ὅπου ἵδρυσε τὴν ἐφημερίδα «Σπινθὴρ» καὶ ἔγραψε τὰ πρῶτά του δράματα. Λόγῳ ὅμως τῶν πατριωτικῶν του ἐκδηλώσεων ἐξωρίσθη ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν τῷ 1847 καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Ρώμην, ὅπου συνεδέθη μετὰ τῶν ἄλλων Ἰταλῶν πατριωτῶν Μανίν, Τομμαζέο καὶ Μπάλμπο. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1848 ἐξέδωσεν ἐν Βενετίᾳ τὸ περιοδικὸν «Ἔργα καὶ ὄχι λόγια», ὅπερ συνέβαλε τὰ μέγιστα εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τῆς 11 Αὐγούστου 1848, καὶ κατόπιν μετέβη εἰς Ρώμην, ὅπου διηύθυνε τὸν «Ρωμαϊκὸν μηνύτορα». Μετὰ τὴν εἴσοδον ὅμως τῶν Γάλλων εἰς τὴν Ρώμην καὶ τὴν κατάπνιξιν τῆς ἐπαναστάσεως κατέφυγεν εἰς τὴν Ἑλβετίαν καὶ βραδύτερον εἰς τὸ Βέλγιον καὶ τοὺς Παρισίους, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ 1859, ὁπότε ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ διωρίσθη καθηγητὴς τῆς γραμματολογίας ἐν Φλωρεντίᾳ καὶ βραδύτερον εἰς Νεάπολιν. Ἐν τῷ μεταξὺ κατεγίνετο εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ ἔγραψε πολυάριθμα ἔργα, κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Δραματικὰ καὶ λυρικὰ ὀνειροπολήματα», «Ποιήματα», εἰς 2 τόμους (1840), «Παλαιὰ καὶ νέα διηγήματα» (1869), τὰ δράματα «Φορναρέττο», «Μπιάνκα Καπέλλο», «Οἱ Δαλματοί», «Μαρῖνος Κράλιεβιτς», «Ὁ τελευταῖος βαρῶνος», τὰ μυθιστορήματα «Φαννὺ» καὶ «Τὸ παλάτι τῶν διαβόλων» (1865), «Ἡ Μεγάλη Παρασκευή», σκηνὴ ἐκ τῆς ζωῆς τοῦ Βύρωνος κ. ἄ. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐδημοσιεύθη καὶ τόμος «Περὶ τέχνης» (1873). Μ. Δ. Β.

Ντάλμανν (Dahlmann), ***Ἰωσήφ.*** Γερμανὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1861 ἐν Koblenz. Διετέλεσεν ἱεραπόστολος ἐν Ἰνδίαις καὶ Ἰαπωνίᾳ, καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Τόκιο καὶ ἔγραψε τὰ ἑξῆς: «Das Mahâbhârata als Epos und Rechtsbuch» (1895), «Mahâbhârata-Studien: I. Genesis der M. II. Die Sâmkhya-Philosophie als Naturlehre und Erlösungslehre» (1899), «The Religions of Japan» (1911) κ. ἄ. Γ. Ε. Κ.

— **Ντάλμανν** (Dahlmann), ***Φρειδερῖκος-Χριστόφορος.*** Γερμανὸς ἱστορικός, γεννηθεὶς τῷ 1785 ἐν Βίσμαρ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1860. Ἀπὸ τοῦ 1812 μέχρι τοῦ 1829 διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Κιέλῳ, κατόπιν ἐν Γοττίγγῃ, τῷ δὲ 1842 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν Βόννῃ. Ἦτο μέλος τοῦ κοινοβουλίου τῆς Ἐρφούρτης. Ἔγραψεν: «Ἔρευναι εἰς τὸ πεδίον τῆς ἱστορίας» (2 τόμοι, 1821—1824), «Περὶ τῶν πηγῶν τῆς γερμανικῆς ἱστορίας» (1830), «Ἱστορία τῆς Δανίας», (3 τόμοι 1840—1844, συνεχισθεῖσα ὑπὸ τοῦ *D. Schäfer*), «Ἱστορία τῆς ἀγγλικῆς ἐπαναστάσεως» (1844), «Ἱστορία τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως» (1845) καὶ ἄλλα. Γ. Θ. Κ.

Νταλματὶν (Dalmatin), ***Γεώργιος.*** Διαμαρτυρόμενος ἱερεύς, ἀκμάσας κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Μετέφρασε χάριν τῶν Σλαύων συμπολιτῶν του τὴν ἁγίαν Γραφὴν εἰς τὴν σλοβενικήν. Ἡ μετάφρασις αὕτη, ἣν εἶχε περατώσει τῷ 1568, ἐξεδόθη τῷ 1584. Κατὰ τὸ 1598, ἐκδιωχθεὶς ἐκ τῆς ἐνορίας του ἐν Oberkrain, ἦλθεν εἰς τὸ χωρίον Kazian, ἔνθα, ὡς φαίνεται, καὶ ἐτελεύτησε κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Πολλοὶ συγχέουσι τοῦτον πρὸς τὸν Ἀντώνιον Νταλμάτα (Dalmata), ὅστις μετὰ τοῦ Truber, ἱερέως ἐν Κέμπτεν, καὶ τοῦ Στεφάνου Consul (Istrianus), μετέφρασε τὴν Καινὴν Διαθήκην εἰς τὴν Βενδικήν. Ἡ μετάφρασις αὕτη, ἥτις ἐξεδόθη ἐν Τυβίγγῃ (εἰς δύο τόμους 1562 καὶ 1563), δὲν ἐγένετο ἐκ τοῦ πρωτοτύπου, ἀλλ' ἐξ ἄλλων μεταφράσεων καὶ δὴ τῆς λατινικῆς καὶ γερμανικῆς. Κ. Ι. Δ.

Νταλματὼφ (Dalmatov)· βλ. λ. *Δαλματώφ.*

Νταλμέλλιγγτον (Dalmellington) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Σκωτίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Ἄϋρσερ. Κάτ. 6.813. Ἔχει βιομηχανίαν βαμβακερῶν ὑφασμάτων καὶ ὀρυχεῖα σιδήρου καὶ γαιάνθρακος. Ε. Σ.

Ντάλμπεργκ (Dalberg). Παλαιὰ εὐγενὴς γερμανικὴ οἰκογένεια, λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ ὁμωνύμου πύργου παρὰ τὸ Κρόϋτσναχ (Kreuznach). Κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἐχωρίσθη εἰς δύο γραμμάς: *Ντάλμπεργκ* καὶ *Χέρρνσχαϊμ* (Herrnsheim), ἐκλιπούσας ἀμφοτέρας κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα. Σπουδαιότεροι ἀντιπρόσωποι εἶναι οἱ ἑξῆς:

— 1) ***Κάρολος - Θεόδωρος φὸν —.*** Τελευταῖος ἐκλέκτωρ τοῦ Μάϊντς, γεννηθεὶς τῷ 1744 ἐν Χέρρνσχαϊμ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1817 ἐν Ρέγκενσμπουργκ. Τῷ 1800 ἐγένετο ἐπίσκοπος Κωνσταντίας. Πολιτικὸς φίλος τοῦ Ναπολέοντος, τὸν ὁποῖον ἠκολούθει τυφλῶς παρὰ τὰς ἐπανειλημμένας ταπεινώσεις, τὰς ὁποίας ὑπέστη ἐκ μέρους του, ὠνομάσθη τῷ 1810 μέγας δοὺξ τῆς Φραγκφούρτης· παρῃτήθη ὅμως τῷ 1813.

— 2) ***Βόλφγκανγκ - Ἔριμπερτ φὸν —.*** Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς ἐν Χέρρνσχαϊμ τῷ 1750 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1806 ἐν Μάννχαϊμ, ὅπου ὑπῆρξεν ἀπὸ τοῦ 1778 μέχρι τοῦ 1803 διευθυντὴς τοῦ θεάτρου. Ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του τὸ θέατρον τοῦ Μάννχαϊμ ἤκμασε μεγάλως. Ἔγραψε πολλὰ δράματα, ἐπεξειργάσθη δὲ καὶ πολλὰ ξένα, ἰδίως τοῦ Σαίξπηρ. Ἀνεβίβασε τὰ πρῶτα δράματα τοῦ Σίλλερ.

— 3) ***Ἔμμεριχ-Ἰωσὴφ φὸν —.*** Υἱὸς τοῦ Βόλφγκανγκ, γεννηθεὶς τῷ 1773 ἐν Μάϊντς καὶ ἀποθανὼν τῷ 1833 ἐν Χέρρνσχαϊμ. Ἐμεσίτευσεν εἰς τὸν γάμον τοῦ Ναπολέοντος μετὰ τῆς Μαρίας-Λουΐζας, λαβὼν παρὰ τοῦ Ναπολέοντος εἰς ἀνταμοιβὴν τὸν τίτλον τοῦ δουκός. Ἐχρημάτισε τῷ 1814 μέλος τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως, ἥτις ἐζήτησε τὴν παλινόστησιν τῶν Βουρβώνων, ὡς καὶ μέλος τοῦ συνεδρίου τῆς Βιέννης. Τὴν κατὰ τὸ 1815 ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος κατασχεθεῖσαν περιουσίαν του ἔλαβεν ὀπίσω παρὰ τῶν Βουρβώνων. Ἀπὸ τοῦ 1816 ὑπῆρξε πρέσβυς τῆς Γαλλίας ἐν Τουρίνῳ. Γ. Θ. Κ.

— **Ντάλμπεργκ** (Dahlberg), ***Ἐρρῖκος.*** Σουηδὸς στρατηγὸς καὶ ὀχυρωτής, γεννηθεὶς τῷ 1625 ἐν Στοκχόλμῃ, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1703. Ἐπολέμησε διακριθεὶς κατὰ τῆς Δανίας ἀπὸ τοῦ 1656 μέχρι τοῦ 1660 καὶ ἀπὸ τοῦ 1675 μέχρι τοῦ 1679, παρακινήσας τῷ 1658 τὸν Κάρολον-Γουσταῦον εἰς τὴν τολμηρὰν προέλασιν ἐπὶ τῶν πάγων τῶν δανικῶν θαλασσῶν. Τῷ 1693 ὠνομάσθη κόμης, ἀρχιστράτηγος καὶ γενικὸς διοικητὴς τοῦ Μπρέμεν-Βέρντεν. Τῷ 1700 ἀπέκρουσε τὴν κατὰ τῆς πόλεως Ρίγας ἐπίθεσιν τῶν Σαξώνων. Περίφημα εἶναι τὰ ὀχυρωτικά του ἔργα εἰς τὴν Ρίγαν, τὸ Γκότενμπουργκ, τὸ Βίσμαρ κ. ἄ. Ἔγραψε: «Suecia antiqua et hodierna» (1716). Γ. Θ. Κ.

Ντάλμπερτ (Dalbert, ἢ d'Albert), ***Εὐγένιος·*** βλ. λ. *Ἀλμπὲρ* Εὐγένιος.

Νταλμπόνο (Dalbono), ***Ἐδουάρδος.*** Ἰταλὸς ζωγράφος, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Νεαπόλει (1843—1915). Ὑπῆρξεν υἱὸς τεχνοκρίτου, ἐμαθήτευσε δὲ παρὰ τῷ A. Marchetti ἐν Ρώμῃ καὶ τοῖς Morelli καὶ Palizzi ἐν Νεαπόλει. Διέπρεψεν ὡς τοπιογράφος καὶ ρωπογράφος (ἰδίᾳ εἰς τὴν ἀπεικόνισιν χαρακτηριστικῶν σκηνῶν τοῦ ἐν Νεαπόλει λαϊκοῦ βίου). Ἐπὶ πλέον ὡς εἰκονογράφος γαλλικῶν καὶ ἰταλικῶν περιοδικῶν ἐξετέλεσε ζωηρότατα καὶ ἐκφραστικώτατα σχέδια. Τῷ 1897 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῇ ἐν Νεαπόλει Ἀκαδημίᾳ τῶν καλῶν τεχνῶν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ὁ βιολιστής», «Οἱ λουόμενοι ἐν Παυσιλύπῳ», «Τὸ τραγούδι τῆς Πιεντιγκρόττας» καὶ «Torre del Greco». Ι. Μ. Π.

Ντάλμπουμ (Dahlbom), ***Ἀνδρέας - Γουσταῦος.*** Σουηδὸς ἐντομολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1806 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1859. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἐντομολογίας καὶ διευθυντὴς τοῦ ἐντομολογικοῦ μουσείου ἐν Λούντ. Ἐξέδωκεν ἀπὸ τοῦ 1829 μέχρι τοῦ 1852 λατινιστὶ καὶ σουηδιστὶ δέκα ἔργα περὶ ἐντόμων, ἐν οἷς καὶ τὸ ἄριστον «Hymenoptera europaea praecipue borealia». Ε. Σ.

νταλντῶ· ἰδιωμ. Κρήτ., ἀφηνιάζω, ἐξάπτομαι, παραφέρομαι: «ἐντάλντησε ἀπ' τὸ κακό του» ἀφηνίασε ἀπ' τὸ θυμό. Ι. Δ. Μ.

Νταλνὺ *[Γεωγρ.].* Ρωσικὴ ὀνομασία τοῦ ἐν Μαντζουρίᾳ λιμένος *Νταϊρὺ* (βλ. λ.).

Νταλοῦ (Dalou), ***Ἰούλιος.*** Γάλλος γλύπτης (1838—1902). Τῷ 1853 εἰσῆλθεν εἰς τὴν παρισινὴν σχολὴν τῶν καλῶν τεχνῶν. Ἐξορισθεὶς διὰ τὰ πολιτικά του φρονήματα διέμεινεν ἐν Λονδίνῳ μέχρι τοῦ 1873. Ἐξετέλεσε πλαστικὰ συμπλέγματα, ἀνάγλυφα, προτομὰς καὶ ἐπιτάφια μνημεῖα ἐπὶ μαρμάρου καὶ ὀρειχάλκου. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ὁ Μιραμπὼ ἀπαντῶν εἰς τὸν ντὶ Ντρὲ-Μπρεζὲ» (Palais-Bourbon), «Ὁ θ[illegible] «Βάκ[illegible] τοῦ Σειληνοῦ» (κῆπος Λουξεμβούργου), τὸ μνημεῖον [illegible] Νουὰρ» (κοιμητήριον Πὲρ-Λασαίζ), [illegible] Εὐγενίου Ντελακρουᾶ (κῆπος Λουξεμβούργου) καὶ «Ὁ θρίαμβος τῆς δημοκρατίας» (πλατεῖα τοῦ Ἔθνους), ἅπαντα ἐν Παρισίοις. Ι. Μ. Π.

Ντὰλ Πότσο (Dal Pozzo), ***Φραγκῖσκος.*** Ἰταλὸς ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1890. Ἐγένετο γνωστὸς ἐξ ἐπιτυχοῦς ἐκθέσεως, τὴν ὁποίαν ἐκαμε κατόπιν τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὸ Μιλᾶνον τῷ 1929, κατόπιν τῆς ἐπιστροφῆς του ἐκ καλλιτεχνικοῦ ταξιδίου, τὸ ὁποῖον ἐξετέλεσεν εἰς τὸ Σιάμ, ζωγραφήσας πλῆθος χαρακτηριστικῶν τοπικῆς χροιᾶς πινάκων, περιλαμβανόντων

ναούς, παγόδας σκηνὰς τοῦ καθημερινοῦ βίου κτλ. Μ. Δ. Β.

Ντάλρυ (Dalry) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σκωτίας, ἐν τῇ κομιτείᾳ Ἄϋρσερ. Κάτ. 4.812. Ἔχει βιομηχανίαν μαλλίνων ὑφασμάτων. Ε. Σ.

Νταλσὰν (Dalchamps), ***Ἰάκωβος***. Διάσημος βοτανικός, φιλόλογος καὶ ἰατρός, ἀκμάσας περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἔγραψεν: «Historia generalis plantarum», πραγματείαν περὶ πανώλους, σχόλια εἰς τὸν Πλίνιον, καὶ μετέφρασεν εἰς τὴν Γαλλικὴν τὸ ΙΣΤ' βιβλίον τοῦ Παύλου Αἰγινήτου, καὶ εἰς τὴν λατινικὴν τὸν Ἀθήναιον. Ε. Σ.

ντὰλ σένιο (ἰταλ. dal' segno). Μουσικὸς ὅρος ἀπαντῶν καὶ συντετμημένως ὡς d. s. ἢ ἁπλῶς S. Σημαίνει ἐπανάληψιν ἀπὸ τοῦ σημείου. Γ. Σ.

Ντάλσλαντ (Dalsland) *[Γεωγρ.]*. Διαμέρισμα τῆς Σουηδίας, ἀποτελοῦν τὸ βόρειον τμῆμα τοῦ νομοῦ Ἔλφσμποργκ. Κάτ. 75.000. Π. Ν. Π.

Ντάλτον (Dalton)· βλ. λ. *Δάλτων*.

Ντάλτον - ἰν - Φάρνες (Dalton in Furness) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν Λαγκαστρίᾳ ἐπὶ τῆς Ἰρλανδικῆς θαλάσσης. Κάτ. 12.302. Ἔχει σιδηροχυτήρια καὶ ἐργοστάσια βύνης καὶ συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς θαλάσσης διὰ διώρυγος $6^1/_2$ χλμ. Π.Ν.Π.

Ντάλτσεφ, *Ἀθανάσιος*. Σύγχρονος Βούλγαρος ποιητής. Ἐξέδωκε τὰς συλλογὰς «Παράθυρο» καὶ «Στίχοι» (1928). Τ. Β.

Ντάλυελλ, ἢ ***Ντάλτζελ*** (Dalyell ἢ Dalzell), ***Θωμᾶς***. Σκῶτος στρατηγὸς (1599—1685). Εἰσῆλθε λίαν ἐνωρὶς εἰς τὸν ἀγγλικὸν στρατὸν καὶ ἐπολέμησεν ὑπὸ τοὺς βασιλεῖς Κάρολον Α' καὶ Κάρολον Β' κατὰ τοῦ Κρόμγουελ. Κατὰ τὴν μάχην τοῦ Γοῦστερ (Worcester), τῷ 1650, ἦτο διοικητὴς τοῦ βασιλικοῦ πεζικοῦ, ᾐχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ἐνεκλείσθη εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Πύργου τοῦ Λονδίνου, ὁπόθεν ἐδραπέτευσε καὶ κατέφυγεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Βραδύτερον προσελήφθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ρωσίας καὶ ἐπολέμησεν ἐναντίον τῶν Τούρκων, Πολωνῶν καὶ Τατάρων ὑπὸ τὸν πατέρα τοῦ Πέτρου τοῦ Μεγάλου Ἀλέξιον (1645—1676). Μετὰ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀγγλίας τοῦ Καρόλου Β' διωρίσθη ὑπ' αὐτοῦ στρατάρχης μὲ τὴν εἰδικὴν ἐντολὴν νὰ ὑποτάξῃ τοὺς Σκώτους ἐπαναστάτας, πρᾶγμα ὅπερ ἔφερεν εἰς πέρας, μεταχειρισθεὶς πρὸς τοῦτο σκληρότατα μέτρα. Μ. Δ. Β.

Νταλχάουζη (Dalhousie).—1) ***Ἰάκωβος - Ἀνδρέας-Μπράουν-Ράμσαιυ***, *μαρκήσιος τοῦ —*. Ἄγγλος πολιτικὸς (1812 — 1860). Ἐσπούδασεν ἐν Ὀξφόρδῃ καὶ τῷ 1837 ἐξελέγη βουλευτής, τῷ δὲ 1838, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, παρεκάθησεν εἰς τὴν βουλὴν τῶν Λόρδων, κληρονομήσας τὸν τίτλον τοῦ κόμιτος τοῦ Νταλχάουζη. Τῷ 1843 διωρίσθη ὑφυπουργὸς καὶ τῷ 1844 ὑπουργὸς τοῦ Ἐμπορίου, διαδεχθεὶς τὸν Γλάδστωνα. Τῷ 1847 διωρίσθη γενικὸς διοικητὴς τῶν Ἰνδιῶν, ὅπου ἡ διοίκησίς του ἐσημείωσε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Ὀλίγον μετὰ τὴν ἄφιξίν του εἰς τὰς Ἰνδίας ἐξερράγη ἡ δευτέρα μεγάλη ἐπανάστασις τοῦ Παντζάμπ, τὴν ὁποίαν καὶ κατέστειλε ταχέως, προσαρτήσας κατόπιν τὴν ἐπαρχίαν ταύτην εἰς τὰς ἀγγλικὰς κτήσεις. Διεξήγαγεν ἐπίσης ἐπιτυχῶς καὶ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Βιρμανίας, ἥτις ἔληξε διὰ τῆς προσαρτήσεως τοῦ κεντρικοῦ τμήματος τῆς χώρας εἰς τὰς ἀγγλικὰς κτήσεις. Αἱ ἐπιτυχίαι αὗται προὐκάλεσαν τὴν ψήφισιν συγχαρητηρίων ἐκ μέρους τῆς βουλῆς καὶ τὴν ἀπονομὴν εἰς αὐτὸν τοῦ τίτλου τοῦ μαρκησίου τῷ 1849. Κατὰ τὰ ἑπόμενα ἔτη ἐξηκολούθησε τὴν πολιτικὴν τῶν προσαρτήσεων πάντων τῶν ἰθαγενῶν κρατιδίων, τῶν ὁποίων ἐβελτίωσε τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν καὶ τὰ μέσα συγκοινωνίας, διὰ τῆς ἐγκαταστάσεως τηλεγράφων καὶ τῆς κατασκευῆς ὁδῶν καὶ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Ἐν γένει δὲ ἡ διοίκησις αὐτοῦ συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν οἰκονομικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῶν Ἰνδιῶν. Παραιτηθεὶς τῷ 1856 διὰ λόγους ὑγείας, ἰδιώτευσε μέχρι τοῦ θανάτου του.

— 2) ***Φόξ-Μάουλε Ράμσαιυ, λόρδος Πάνμιουρ***, *κόμις τοῦ —*. Ἄγγλος πολιτικὸς (1801—1874). Μέχρι τοῦ 1831 ὑπηρέτησεν ὡς ἐθελοντὴς εἰς τὸν ἀγγλικὸν στρατόν, τῷ δὲ 1835 ἐξελέγη βουλευτὴς καὶ διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τῶν Στρατιωτικῶν ἐπὶ πρωθυπουργίας Ράσσελ ἀπὸ τοῦ 1846 μέχρι τοῦ 1852 καὶ ἐπὶ τῆς πρωθυπουργίας τοῦ Πάλμερστον τῷ 1855. Μ. Δ. Β.

ντὰμ (dam). Ἀρχαία ὁλλανδικὴ λέξις (=ὑδατοφράκτης), παραμένουσα ὡς δεύτερον συνθετικὸν εἰς τὰ ὀνόματα πόλεων κεκτημένων ὑδατοφράκτας· π. χ. Ἄμστερνταμ, Ρόττερνταμ κτλ.

ντάμα (ἡ) (γαλλ. dame)· γυνή, ἄγαμος ἢ ἔγγαμος, συνοδευομένη ὑπ' ἀνδρὸς εἴτε εἰς περίπατον εἴτε εἰς χορὸν εἴτε ἀλλαχοῦ, ὁπότε οὗτος καλεῖται *καβαλλιέρος*; «κάθε καβαλλιέρος συνοδεύει τὴν ντάμα του»· || κυρία ἔγγαμος: «ὡραία ντάμα ἡ κυρία τάδε», «χώρια οἱ ντάμες, χώρια τὰ κορίτσα»· || ἡ φιγούρα τῶν παιγνιοχάρτων ἡ παριστῶσα γυναῖκα· || εἶδος παιγνιδίου παιζομένου διὰ πεσσῶν ἐπὶ εἰδικοῦ ἄβακος.

—*[Παιγνιόχ.]* Εἰς τὴν δέσμην τῶν παιγνιοχάρτων (τράπουλαν) παρὰ τοῖς πλείστοις λαοῖς καὶ εἰς τὰ περισσότερα τῶν γνωστῶν παιγνίων ἡ ντάμα εἶναι ἡ δευτέρα κατὰ σειρὰν καὶ ἀξίαν μορφὴ (φιγούρα), ἡττωμένη ὑπὸ τοῦ βασιλέως (ρήγα) καὶ νικῶσα τὸν ὑπηρέτην (βαλέ, φάντην)· ἐν τούτοις εἴς τινας χώρας δὲν ὑπάρχει, ὡς ἐν Ἱσπανίᾳ, ἀντικαθισταμένη ὑπὸ τοῦ ἱππέως (καμπαλλιέρο, caballero). Εἰκονίζεται ἐπὶ τῶν παιγνιοχάρτων ὡς ἐστεμμένη βασίλισσα, εἰς τὰς γωνίας δὲ τοῦ παιγνιοχάρτου ἀναγράφονται τὰ ψηφία K (Κυρία) ἢ D (Dame, Dama) ἢ Q (Queen ἀγγλ.=βασίλισσα). Ἐνίοτε ἀναγράφονται, ἰδίως εἰς γαλλικὰ παιγνιόχαρτα, καὶ τὸ εἰς ἑκάστην ντάμαν δοθὲν κατὰ τὸν ΙΖ αἰῶνα ὄνομα: *Ἰουδὴθ* διὰ τὴν ντάμαν τῆς κούπας, *Ραχὴλ* διὰ τὴν τοῦ καρρώ, Ἥρα *Ἀργεία* (Argine) διὰ τὴν τοῦ σπαθιοῦ καὶ *Παλλὰς* διὰ τὴν τοῦ μπαστουνιοῦ. Εἰς παλαιότερα ἑλληνικὰ παιγνιόχαρτα ἡ ντάμα εἰκονίζεται ὡς ἀρχαία κόρη. —Π.

— *[Παιγν.]* Εἰς τὸ παίγνιον τῆς *ντάμας* μετέχουν δύο πρόσωπα, τέρμα δὲ τοῦ παιγνίου λογίζεται ἡ ἐκτὸς τοῦ ἄβακος θέσις τῶν τεμαχίων τοῦ ἀντιπάλου ἢ ὁ ἀποκλεισμὸς αὐτῶν εἰς τρόπον, ὥστε οὐδὲν τούτων νὰ δύναται νὰ μετακινηθῇ. Διακρίνεται τὸ παίγνιον εἰς διάφορα εἴδη ἀναλόγως τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἑξῆς ἰδιοτήτων: α') τοῦ μεγέθους τοῦ ἄβακος, ὅστις συνήθως ἔχει 64 ἢ 100 τετραγωνίδια καὶ καλεῖται *σκακιέρα* εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν καὶ *νταμιέρα* εἰς τὴν δευτέραν· β') τῆς θέσεως τοῦ ἄβακος ὡς πρὸς τοὺς παίκτας, δυναμένους νὰ ἔχουν δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ αὐτῶν τὴν μεγάλην διαγώνιον τοῦ ἄβακος, τὴν λευκὴν (4.8.11.15.18.22.25.29 τῆς σκακιέρας καὶ 5.10.14.19.23.28.32.37.41.46 τῆς νταμιέρας) ἢ τὴν μέλαιναν

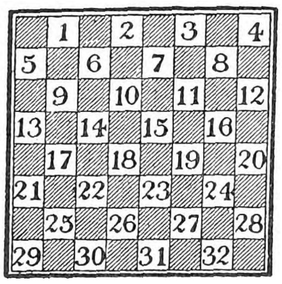

Σκακιέρα.

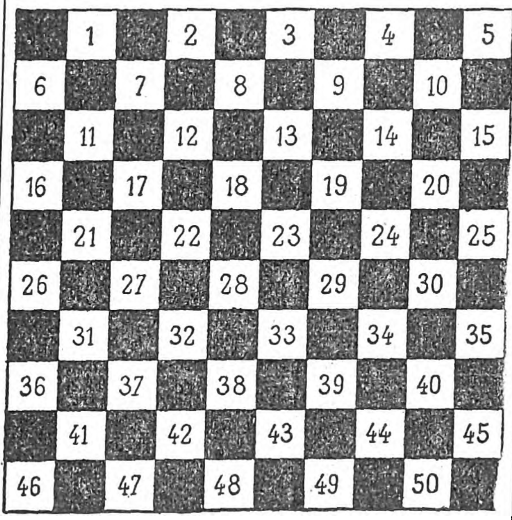

Νταμιέρα.

(τὴν διχοτομοῦσαν τὴν λευκὴν εἰς ἀμφότερα τὰ σχήματα)· γ') τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τεμαχίων (πέτρες) ἑκάστου ἀντιπάλου, ἅτινα συνήθως εἶναι 12, 16 ἢ 20 καὶ σπανίως 30, καὶ δ') τοῦ τρόπου τῆς τοποθετήσεως καὶ τῆς κινήσεως τῶν τεμαχίων ἐπὶ τοῦ ἄβακος.

Ὀρολογία τῆς ντάμας.

Κύριαι γλῶσσαι	*Τὸ παίγνιον*	*Ἄβαξ*	*Τετραγωνίδια*	*Τεμάχια*
ἀγγλιστὶ	draughts (ἐν Ἀμερικῇ checkers)	draughts-board	squares	men
γαλλιστὶ	jeu des dames	damier	cases	pions
γερμανιστὶ	Dam(e)spiel	Dambrett	Felder	Damsteinen
ἰταλιστὶ	giuoco di dama	tavoliere di dama	casella	pedini
ἱσπανιστὶ	juego de damas	tabliero de damas	escaques ἢ casillas	peones
ρωσιστὶ	ντάμικα	ντάμκα ντάσκα	—	πέχκα

Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν τεσσάρων τούτων ἰδιοτήτων διακρίνονται δύο βασικὰ ἤδη ντάμας: ἡ πολωνικὴ καὶ ἡ ἑλληνική, ὧν παραλλαγαὶ εἶναι τὰ λοιπὰ εἴδη.

Ἡ πολωνικὴ ντάμα. Παίζεται ἐπὶ νταμιέρας μὲ τὴν λευκὴν διαγώνιον ἀριστερὰ τῶν παικτῶν καὶ μὲ 20 τεμάχια. Ταῦτα τοποθετοῦνται εἰς τέσσαρας ὁριζοντίας γραμμὰς πρὸ ἑκάστου παίκτου καὶ μόνον ἐπὶ τῶν λευκῶν τετραγωνιδίων (1—20 διὰ τὸν ἕνα παίκτην, 31—50 διὰ τὸν ἕτερον), καταλειπομένου κενοῦ χώρου ἐκ δύο ὁριζοντίων γραμμῶν (21—25 καὶ 26—30) μεταξὺ τῶν δύο παρατάξεων διὰ τὰς πρώτας *κινήσεις*. Τὰ τεμάχια κινοῦνται ἐπὶ τῶν λευκῶν μόνον τετραγωνιδίων, διαγωνίως, δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ κατὰ βούλησιν, ἀλλὰ πάντοτε πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ μόνον ἐφ' ὅσον ὑπάρχει κενὸς χῶρος, καταλαμβάνοντα τὸ ἀμέσως ἑπόμενον τετραγωνίδιον, ἤτοι ἐκτελοῦντα ἓν μόνον *βῆμα* (π.χ. ἀπὸ τοῦ 33 μόνον εἰς τὸ 28 ἢ 29 κ. οὕ. κ.). Οἱ παῖκται δικαιοῦνται μιᾶς μόνης κινήσεως ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον διαδοχικῶς· τὴν πρώτην κίνησιν, ἀρχομένου τοῦ παιγνίου, ἔχει ὁ ὑπὸ τοῦ κλήρου εὐνοηθεὶς παίκτης. Ἐν *κινδύνῳ* (en prise) εὑρίσκεται πᾶν τεμάχιον, τὸ ὁποῖον μετὰ τὴν κίνησιν τοῦ εἰς ὃν ἀνήκει παίκτου καὶ πρὸ τῆς κινήσεως τοῦ ἀντιπάλου εὑρίσκεται μεταξὺ ἐχθρικοῦ τεμαχίου ἐκ τῶν ἔμπροσθεν καὶ κενοῦ χώρου ἐκ τῶν ὄπισθεν, καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς διαγωνίου, εἶναι δηλαδὴ *ἀκάλυπτον*. Τότε ὁ ἀντίπαλος *ὑπερπηδᾷ* τὸ ἀκάλυπτον τεμάχιον, καταλαμβάνει τὸν κενὸν χῶρον καὶ θέτει αὐτὸ ἐκτὸς ἄβακος (*παίρνει, αἰχμαλωτίζει*)· ἐὰν εἰς τὴν νέαν του θέσιν εὑρεθῇ πρὸ νέου ἀκαλύπτου ἐχθρικοῦ τεμαχίου, αἰχμαλωτί-

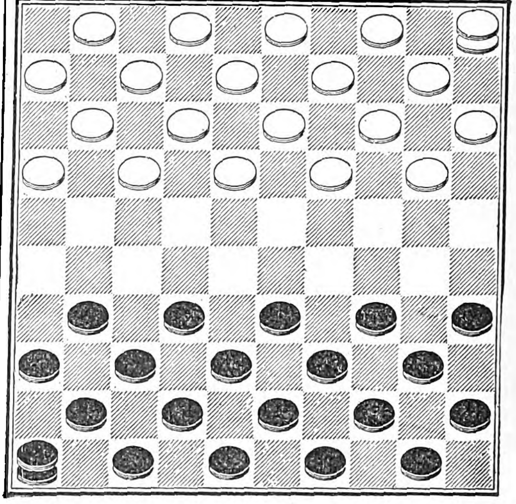

Ἡ τοποθέτησις τῶν τεμαχίων εἰς τὴν πολωνικὴν ντάμαν.

ζει καὶ τοῦτο, ὡς καὶ τρίτον καὶ τέταρτον ὑπὸ τὰς αὐτὰς περιπτώσεις εὑρισκόμενον ἀκάλυπτον (π.χ. ἐὰν ὁ ἔχων τὴν κίνησιν παίκτης ἔχῃ τεμάχιόν του εἰς τὸ 32 καὶ ὁ ἀντίπαλος τρία τεμάχια εἰς τὰ 28, 19 καὶ 10 μὲ κενοὺς τοὺς χώρους 23, 14 καὶ 5, δύναται ὁ πρῶτος νὰ καταλάβῃ διαδοχικῶς τὰς θέσεις 23 καὶ 14 καὶ τελικῶς τὴν 5, θέτων ἐκτὸς ἄβακος τὰ ἐχθρικὰ τεμάχια). Ἡ προέλασις αὕτη λογίζεται ὡς μία κίνησις, τοιαύτη δὲ κίνησις ἐκ πολλῶν βημάτων καὶ ὑπὸ τοιούτους ὅρους δύναται νὰ γίνῃ καὶ *πρὸς τὰ ὀπίσω*, ὡς ἑξῆς: ἐὰν π. χ. ὁ ἔχων τὴν κίνησιν παίκτης ἔχῃ τεμάχιον εἰς τὸ 36 καὶ ὁ ἀντίπαλος τέσσαρα τεμάχια εἰς τὰ 31, 32, 33 καὶ 34, δύναται ὁ πρῶτος, καταλαμβάνων διαδοχικῶς τὰς θέσεις 27, 38, 29 καὶ τελικῶς τὸ 40, νὰ θέσῃ ἐκτὸς ἄβακος τὰ ἐχθρικὰ τεμάχια. Τεμάχιον τοῦ ἑνὸς τῶν παικτῶν κατορθῶσαν νὰ φθάσῃ εἰς τὴν *τελευταίαν γραμμὴν* (ντάμαν, ligne de dames) τοῦ ἐχθροῦ (εἰς τὴν γραμμὴν 1—5 ἢ 46—50) ὀνομάζεται *ντάμα* (pion damé) ἢ *βασιλεὺς* (ἀγγλ. king, ἱσπ. rey) ἢ *διπλοῦν τεμάχιον* (γερμ. verdopelt) ἢ ἄλλως καὶ ἀποκτᾷ προνομιοῦχον δικαίωμα κινήσεων, ἤτοι: α') βαδίζει καὶ πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἂν ἀκόμη δὲν πρόκειται νὰ ὑπερφαλαγγίσῃ ἐχθρικὸν τεμάχιον, β) δύναται νὰ κάμῃ *μεγάλα βήματα*, ἤτοι νὰ διέλθῃ πλείονα τοῦ ἑνὸς κενὰ τετραγωνίδια ἄνευ ἢ μετὰ ὑπερφαλαγγίσεως ἐχθρικοῦ τεμαχίου (ἀπὸ τοῦ 47 π.χ. νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν 15), καὶ γ) δύναται, εὑρισκομένη ἐν εὐθείᾳ γραμμῇ πρὸ ἐχθρικοῦ τεμαχίου (π. χ. ἡ ντάμα εἰς τὴν θέσιν 49 καὶ τὸ ἐχθρικὸν τεμάχιον εἰς τὴν 28) νὰ κάμῃ *τεθλασμένον βῆμα* (ἀπὸ τοῦ 49 εἰς 32 καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τὸ 5) διὰ νὰ θέσῃ ἐκτὸς ἄβακος τὸν ἐχθρόν. Τοὺς γενικοὺς τούτους κανόνας διέπουν πλῆθος λεπτομερῶν κανονισμῶν, ὧν τινες εἶναι διεθνεῖς, ἄλλοι δὲ ἰσχύουν ἐν ὡρισμένῃ χώρᾳ ἢ λέσχῃ ἢ καὶ δι' ὡρισμένους μόνον παίκτας, ἐκ τῶν προτέρων δεχομένους αὐτούς, ὅπως καταστήσουν τὸν ἀγῶνά των μᾶλλον ἐνδιαφέροντα. Ἐξ αὐτῶν βασικὸς εἶναι ὁ περὶ τῆς λήξεως τοῦ παιγνίου κανὼν ἄνευ ἥττης οὐδενὸς τῶν

Digitized by Google

ἀντιπάλων, ἐφαρμοζόμενος εἰς δύο περιπτώσεις: α) ὅταν μένῃ ὁ εἷς τῶν παικτῶν μὲ μίαν μόνην ντάμαν κυριαρχῶν τῆς λευκῆς διαγωνίου καὶ ὁ ἕτερος ἔχῃ τρεῖς μόνας ντάμας ἀλλαχοῦ εὑρισκομένας καὶ β) ὅταν ὁ εἷς ἔχῃ τρεῖς ντάμας ἐπὶ τῆς διαγωνίου καὶ ὁ ἕτερος μίαν ἀλλαχοῦ καὶ μετὰ 15 ἢ 20 κινήσεις δὲν ἐπέλθῃ οὐδενὸς ἡ ἧττα. Εἰς τινας χώρας ἀντὶ τῶν λευκῶν τετραγωνιδίων (χρησιμοποιουμένων συνήθως ἐν Γαλλίᾳ, Βελγίῳ καὶ Ἀγγλίᾳ) χρησιμοποιοῦνται τὰ μέλανα (ὡς ἐν Γερμανίᾳ, Ὁλλανδίᾳ καὶ Ρωσίᾳ), ὁπότε δεξιὰ ἡ ἀριστερὰ τῶν παικτῶν τοποθετεῖται ἡ μέλαινα διαγώνιος.

Ἡ ἑλληνικὴ ντάμα. Εἶναι παραλλαγὴ τῆς πολωνικῆς, διαφέρουσα αὐτῆς κατὰ τὰ ἑξῆς: Παίζεται ἐπὶ σκακιέρας, διὰ 16 τεμαχίων κατὰ παίκτην, κατὰ τὴν τοποθέτησιν δέ, πλὴν τοῦ μεταξὺ τῶν δύο παρατάξεων κενοῦ χώρου, καταλείπονται κεναὶ καὶ ἀνὰ μία σειρὰ ὄπισθεν ἑκάστης παρατάξεως, ἡ πρώτη πρὸ ἑκάστου παίκτου σειρὰ τοῦ ἄβακος (1—4 καὶ 29—32 τῆς σκακιέρας). Ἑκάστη παράταξις ἀποτελεῖται ἐκ δύο μόνον ὁριζοντίων σειρῶν (τῆς δευτέρας καὶ τρίτης πρὸ ἑκάστου παίκτου), τῶν τεμαχίων τοποθετουμένων ἀδιαφόρως καὶ ἐπὶ λευκῶν καὶ ἐπὶ μελανῶν τετραγωνιδίων. Ἡ κίνησις τῶν τεμαχίων γίνεται ἐπίσης ἀδιαφόρως χρώματος τῶν τετραγωνιδίων καὶ ἔχει διεύθυνσιν πρὸς τὰ ἐμπρὸς εὐθέως (καὶ οὐχὶ διαγωνίως ὡς εἰς τὴν πολωνικήν) καὶ πρὸς τὰ πλάγια ἐπίσης εὐθέως. Ἡ κατανίκησις τοῦ ἀντιπάλου, ὁ ἀριθμὸς τῶν βημάτων εἰς ἑκάστην κίνησιν, ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως ἑνὸς τεμαχίου εἰς ντάμαν κτλ. οὐδόλως διαφέρουν τῆς πολωνικῆς.

Αἱ λοιπαὶ ντάμαι. Ἄλλα, ἰδιαίτερα, εἴδη ντάμας κατὰ λαοὺς εἶναι τὰ ἑξῆς: Ἡ *ἰνδικὴ ντάμα*, παιζομένη ἰδίως ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ στρατοῦ ἐν Ἰνδίαις· εἶναι πανομοιότυπος τῆς πολωνικῆς, διαφέρουσα μόνον κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ ἄβακος (144 τετραγωνίδια) καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν τεμαχίων (30 κατὰ παίκτην). Ἡ *γερμανικὴ* ἢ *μικρὰ πολωνικὴ* (ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ρωσίᾳ) εἶναι πολωνική, ἀλλὰ παίζεται ἐπὶ σκακιέρας μὲ 12 τεμάχια κατὰ παίκτην. Ἡ *ἰταλικὴ* παίζεται κατὰ τὸν γερμανικὸν τρόπον, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ ντάμα μόνον ὑπὸ ντάμας δύναται νὰ τεθῇ ἐκτὸς μάχης. Ἡ *ρωσικὴ* παίζεται ἐπίσης κατὰ τὸν γερμανικὸν τρόπον, ἀλλ' ὁ ἡττηθεὶς παίκτης, ἐν ᾗ περιπτώσει ἔχει κατὰ τὴν ἧτταν ἀποκλεισθέντα τεμάχια, μὴ δυνάμενα δηλαδὴ νὰ κινηθοῦν, πληρώνει ὡρισμένον χρηματικὸν ποσὸν δι' ἕκαστον αὐτῶν. Ἡ *παλαιὰ γαλλικὴ ντάμα*, ἡ κατ' ἐξοχὴν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ συνηθιζομένη καὶ περιωρισμένως ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ Πορτογαλίᾳ, παίζεται καὶ αὐτὴ κατὰ τὸν γερμανικὸν τρόπον, ἀλλὰ μὲ δύο διαφοράς: α') τὰ τεμάχια βαδίζουν ἀποκλειστικῶς πρὸς τὰ ἔμπρὸς καὶ β') μόνον προνόμιον τῆς ντάμας εἶναι ἡ πρὸς τὰ ὀπίσω κίνησις, μὴ ὑπάρχοντος τοῦ μεγάλου ἢ τεθλασμένου βήματος. Ἡ *ἱσπανικὴ* τέλος παίζεται κατὰ τὸν παλαιὸν γαλλικὸν τρόπον, ἀλλὰ μὲ κίνησιν τῶν νταμῶν ὁμοίαν πρὸς τὴν τοῦ πολωνικοῦ τρόπου. Πλὴν αὐτῶν ὑπάρχουν καὶ οἱ *συνδυασμένοι τρόποι* (jeux combinés), ὧν κύριοι: ἡ *διαγώνιος ντάμα*, καθ' ἣν τοποθετοῦνται τὰ τεμάχια εἰς τρόπον ὥστε πρὸ τῆς ἐνάρξεως ἔτι τοῦ παιγνίου νὰ μένῃ ἐλευθέρα ἡ μεγάλη διαγώνιος· ἡ *βαβυλωνιακὴ ντάμα*, καθ' ἣν τὰ τεμάχια καὶ βαδίζουν καὶ ὑπερφαλαγγίζουν τὸν ἐχθρὸν πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις· ἡ καλουμένη *«κερδίζει ὅποιος χάνει»* (à qui perd gagne), καθ' ἣν οἱ παῖκται προσπαθοῦν νὰ χάσουν καὶ θεωρεῖται νικητὴς ὁ ἡττηθείς. Τέλος μνημονευτέα ἡ *παιδικὴ ντάμα*, μικρογραφία τῶν ἀνωτέρω συστημάτων, παιζομένη ἐπὶ μικρῶν ἀβάκων (32 τετραγωνίδια) καὶ δι' ὀλιγωτέρων τεμαχίων.

— *[Ἱστορ.]* Τὸ παίγνιον τῆς ντάμας εἶναι ἀρχαιότατον, γνωστὸν ἐν Αἰγύπτῳ ἤδη ἀπὸ Ραμσῆ τοῦ Β' (1600 π. Χ.), εἰς τὸ ὁποῖον τὸ περίπτερον ἐν Μεντινὲτ-Ἀμποῦ διεσώθη τοιχογραφία παριστῶσα φαραὼ καὶ κυρίαν παίζοντας· ἐν αἰγυπτιακῇ ἀγγειογραφίᾳ εἰκονίζονται ἐπίσης λέων καὶ ἀντιλόπη παίζοντες μὲ 5 τεμάχια ἕκαστος, σχετικὰ δὲ εὑρήματα ὑπάρχουν πλεῖστα εἰς τὸ Βρεττανικὸν μουσεῖον. Ἀνάλογος πρὸς τὴν ντάμαν ἦτο ὁ ludus latrinculorum τῶν Ρωμαίων καὶ ἡ *πεσσεία* τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Τὸ σύγχρονον παίγνιον ἔχει τὰς ἀρχάς του μόλις εἰς τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, μὴ ἀναφερόμενον ἀκόμη ὑπὸ Ἀλφόνσου τοῦ Σοφοῦ καὶ Νικολάου ντὲ Νικολάϊ, μεσαιωνικῶν θεωρητικῶν τῶν ἐπὶ ἄβακος παιγνίων. Πρῶτον ἐμφανίζεται ἐν

Ἀρχαία παράστασις πεσσείας.
[Πήλινον εὕρημα ἐξ Ἀθηνῶν.]

Ἱσπανίᾳ (1547) μὲ τὸ περίφημον σύγγραμμα «El ingenio ó juego de marro, de punto ó damas» τοῦ Ἀντωνίου Τορκουεμάδα. Μετὰ ἕνα αἰῶνα (1668) ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ὁ παλαιὸς γαλλικὸς τρόπος μὲ τὸ σύγγραμμα τοῦ μαθηματικοῦ Πέτρου Μαλλὲ «Le jeu de dames à la française» καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐδημιουργήθη ὁ ἐπικρατήσας πολωνικὸς τρόπος, εἰς Σουασσὸν τῆς Γαλλίας, ὑπὸ δύο παικτῶν, ἑνὸς Γάλλου ἀξιωματικοῦ καὶ ἑνὸς Πολωνοῦ. Πρῶτος θεωρητικὸς τοῦ τρόπου αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ Laclef (1736), ἐπισήμως ὅμως ἀνεγνωρισμένος ὁ Manoury, πρῴην ὑπάλληλος καφενείου, διὰ τοῦ συγγράμματός του «Le jeu de dames à la polonaise» (1770). Ὁ πολωνικὸς τρόπος διεδόθη τάχιστα εἰς Ὁλλανδίαν, ὅπου ἐδημοσιεύθη (1778) τὸ «Verhandeling over het Damspel» τοῦ Ἐφραὶμ Van Embden, εἰς Ρωσίαν (1827, Πετρώφ), Ἰταλίαν (1832, Zongono), κ. ἄ. Ἐκ τῶν πρώτων διασήμων ἀσσων τῆς ντάμας ὑπῆρξαν ἐν Γαλλίᾳ οἱ Manoury, Lallement (1801), Dufour (1808) καὶ Everat (1811), ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ Ἀνδρέας Anderson καὶ ὁ Wyllie (1847), περιοδεύσας καὶ νικήσας εἰς ὅλας τὰς ἀγγλοφώνους χώρας, ἐν Σκωτίᾳ ὁ Ferrie (1894), ἐν Ἡνωμέναις Πολιτείαις ὁ Barker (1884) κτλ. Ἡ ἑλληνικὴ ντάμα, *τουρκικὴ* ὑπὸ τῶν ξένων καλουμένη, πιθανῶς τὴν ἀρχήν της ἔχει ἐν Ἰταλίᾳ, ὅπου ἐπίσης παίζεται, εἰς μικροτέραν ὅμως κλίμακα. Ὁ πρῶτος διεθνὴς ἀγὼν ὑπῆρξεν ὁ μεταξὺ Σκωτίας καὶ Ἀγγλίας (1884), κατεῖχον δὲ τὰ παγκόσμια σκῆπτρα διαδοχικῶς ἡ Σκωτία (1899), Ἀγγλία (1903) καὶ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι (1905). Ἐν γένει αἱ ἀγγλόφωνοι χῶραι διεκρίθησαν ἐν τῇ περὶ τὴν ντάμαν κινήσει κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη· ἡ μεγαλυτέρα ὀργάνωσις παικτῶν ντάμας («English Draughts Association») καὶ τὸ ἀξιολογώτερον περιοδικὸν («The Draughts World») εἶναι ἀγγλικά. Ὡς πρὸς τὴν σχέσιν τῆς ντάμας πρὸς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου πλεῖστοι ἔγραψαν, ἐν γένει δὲ ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη ὅτι ἔρχεται αὕτη μετὰ τὸ ζατρίκιον, ἂν καὶ ὁ Ἔδγαρ Πόε ἐπέμεινεν ἐπὶ τῆς ὑπεροχῆς τῆς ντάμας ἔναντι τοῦ ζατρικίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἐξαντλητικαὶ τοῦ θέματος πραγματεῖαι παραμένουν ἔτι αἱ τῶν *Hyde*, Historia dami ludi seu latrinculorum (1694), πρώτου καταδείξαντος τὴν σχέσιν τοῦ συγχρόνου παιγνίου πρὸς τὰ ἀρχαῖα, καὶ αἱ τῶν *Payne*, Introduction to the game of Draughts καὶ *Poirson-Prugneaux*, Encyclopédie du jeu de dames (1855) καὶ ἡ τρίτομος μελέτη τοῦ *Balédent* (1881—1886) μεταφρασθεῖσα εἰς πλείστας γλώσσας. Ὁδηγοὶ ἄξιοι λόγου οἱ τῶν *Sturges* (1800), *Lee* (1892) καὶ *Robertson* (1892), ἅπαντες ὑπὸ τὸν τίτλον Guide to the game of Draughts ὡς καὶ ὁ τοῦ *Dunne*, Draught player's Guide and Compagnion. Προβλήματα ἀναγράφει ἐν μεγάλῃ συναγωγῇ ὁ *Gould* εἰς τὸ Book of Problems, γράψας καὶ πραγματείαν διὰ τὰς σπουδαιοτέρας συναντήσεις: Memorable Matches. Βιβλιογραφία τῆς ντάμας δεκαπεντάτομος ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ *Fréd. Allier* (1852, γ' ἐκδ.).

Π. Ν. Π.

Ντάμα (ἡ) (Dama) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν (βλ. λ. *δάμα*).

Νταμά, *Ἐλεάζαρ μπὲν* —. Ἰουδαῖος νομοδιδάσκαλος (βλ. λ. *Ἐλεάζαρ* μπὲν Νταμά).

Νταμαγιάντι *[Ἰνδ. Μυθολ.]*· βλ. λ. *Νάλας*.

Νταμὰν (Daman) *[Γεωγρ.]*. Χώρα τῶν Ἰνδιῶν, ἀνήκουσα ἄλλοτε εἰς τὴν Πορτογαλικὴν αὐτοκρατορίαν καὶ κειμένη παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου τοῦ Κάμπαιχ, πρὸς Β. τῆς Βομβάης. Ἔχει ἔκτασιν 80 τετρ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 51.000. Εἶναι δασώδης καὶ εὔφορος, παράγουσα ὄρυζαν, σῖτον καὶ καπνόν. Ἡ πόλις *Νταμάν*, ἐξ ἧς ἡ χώρα ἔλαβε τὸ ὄνομα, κατελήφθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν Πορτογάλων τῷ 1531. Πολιτικῶς ὑπάγεται εἰς τὴν κυβέρνησιν Γκόα.

Ε. Σ.

Ντ' Ἀμάντ (D' Amade), ***Ἀλβέρτος.*** Γάλλος στρατηγὸς (βλ. λ. *Ἀμάντ* Ἀλβέρτος).

Νταμανχοὺρ (Damanhur) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κάτω Αἰγύπτου (βλ. λ. *Δαμαγχούρ*).

Νταμάραι, ἢ ***Νταμάρας*** *[Ἐθνολ.]*. Ἀφρικανικὴ φυλὴ (βλ. λ. *Δαμάραι*).

Νταμάραλαντ (Damaraland) *[Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Νοτιοδυτικῆς Ἀφρικῆς (βλ. λ. *Δαμαραλάνδη*).

νταμάρι (τό)· δημοτ. λατομεῖον (τουρκ. *νταμάρ*= νεῦρον).

Νταμὰς (Damas), ***Στέφανος-Κάρολος.*** Γάλλος στρατηγὸς (1764—1828). Διεκρίθη κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Μαγεντίας, ἀργότερον δὲ ἠκολούθησε τὸν Κλέμπερ εἰς Αἴγυπτον. Κατηγορηθεὶς μετὰ τοῦ Ρενιὲ ὡς αἴτιος τῆς καταστροφῆς ἐν Ἀβουκίρ, καθῃρέθη καὶ ἐφυλακίσθη. Ἀπεφυλακίσθη ὑπὸ τοῦ Μυρὰτ καὶ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν εἰς Ρωσίαν διφκει τὴν ὀπισθοφυλακὴν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ.

Ε. Σ.

νταμάτ. Λέξις περσικὴ σημαίνουσα γαμβρὸς (βλ. λ. *δαμάτ*).

Νταμὰτ-*Ἀλῆ πασᾶς*. Τοῦρκος πορθητὴς τῆς Πελοποννήσου (βλ. λ. *Δαμὰτ-Ἀλῆ πασᾶς*).

— **Νταμὰτ-*Ἰμπραὴμ πασᾶς*.** Τοῦρκος βεζύρης (βλ. λ. *Δαμὰτ-Ἰμπραὴμ-πασᾶς*).

— **Νταμὰτ *Φερίτ*·** βλ. λ. *Φερίτ*.

— **Νταμὰτ-*Χασὰν πασᾶς*·** βλ. λ. *Χασὰν πασᾶς*.

νταμγᾶς (ὁ), ἢ ***νταμγκᾶς*** (τουρκ. *νταμγᾶ*)· σφραγίς, χαρτόσημον.

Ντάμγιανιτς (Damjanich), ***Ἰωάννης.*** Οὖγγρος στρατηγός, σερβικῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς τῷ 1804 ἐν Στάζα τῆς Σλαβονίας καὶ ἀποθανὼν τῷ 1849. Μέχρι τοῦ 1858 ἦτο ἀξιωματικὸς τοῦ αὐστροουγγρικοῦ στρατεύματος καὶ ἐπολέμησεν ἐπιτυχῶς τοὺς Σέρβους κατὰ τὸ 1848. Κατὰ τοὺς ἀγῶνας τῆς οὐγγρικῆς ἀνεξαρτησίας ἐκέρδισε τὴν παρὰ τὸ Στσόλνοκ μάχην τὴν 5ην Μαρτίου 1849 καὶ προβιβασθεὶς ἔλαβε μέρος εἰς τὴν κατ' Ἀπρίλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους μάχην καὶ νίκην τοῦ στρατηγοῦ Görgei. Παρὰ τὸ Ἀρὰντ (Arad) παρεδόθη εἰς τοὺς Ρώσους, ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐξεδόθη εἰς τοὺς Αὐστριακούς, οἵτινες τὸν ἀπηγχόνισαν.

Γ. Θ. Κ.

Νταμγκάν, ἢ ***Νταμεγκὰν*** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Περσίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ταμπαριστάν, κατὰ τὰς Ν. κλιτῦς τοῦ ὄρους Ἐλμπούρζ, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μεσὲντ-Τεχεράνης. Κάτ. 15.000. Κειμένη εἰς ὕψος 1.174 μ., ἤκμαζεν ἄλλοτε μεγάλως καὶ εἶναι γνωστὴ ἐκ τῆς αὐτόθι νίκης τοῦ Ναδὶρ-Σὰχ κατὰ τῶν Ἀφγανῶν. Τινὲς ταυτίζουν τὴν θέσιν της μὲ τὴν ἀρχαίαν *Ἑκατόμπυλον*.

Π. Ν. Π.

Ντάμε (Dahme) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ πόλις εἰς τὴν πρωσσικὴν ἐπαρχίαν Μπράντενμπουργκ, κειμένη παρὰ τὸν ὁμώνυμον ποταμόν, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Γύτερμπογκ-Οὔκρο (Jüterbog-Uckro). Κάτ. 5.075. Ἔχει παλαιὸν ἀνάκτορον, γεωργικὴν σχολήν, γεωργικοχημικὸν πειραματικὸν σταθμὸν καὶ μικρὰν βιομηχανίαν ὑφασμάτων. Παρὰ τὴν Ντάμε ἐνικήθησαν τὴν 7ην Σεπτεμβρίου 1813 οἱ Γάλλοι ὑπὸ τῶν Πρώσσων.

Γ. Θ. Κ.

Νταμεγκὰν *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Περσίας, ἄλλως *Νταμγκὰν* (βλ. λ.)

Νταμεργκοὺ *[Γεωγρ.]*. Εὔφορος ὄασις τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς ἐν τῇ γαλλικῇ ἀποικίᾳ τοῦ Νίγηρος Β. τῆς Νιγηρίας, μήκους 96 χλμ. καὶ πλάτους 65 χλμ. περίπου. Διακρίνεται εἰς τέσσαρα διαμερίσματα: *Κουλὰ Ν' Κερκί*, *Ταγκελέλ*, *Ὀλελουὰ* καὶ *Φαραρὰ* ὑπὸ ἰδίους ἀρχηγοὺς ἕκαστον μὲ ἐπικυριαρχίαν τινὰ τοῦ πρώτου διαμερίσματος.

— **Νταμεργκοὺ *φυλὴ*** *[Ἐθν.]*. Φυλὴ νέγρων κατοικοῦσα τὴν ὁμώνυμον ὄασιν (βλ. ἀνωτ.). Οἱ Νταμεργκοὺ εἶναι συγγενεῖς τῶν Κανουρὶ καὶ Χαουσσά, διαρκῶς ἐνοχλούμενοι ἐξ ἐπιδρομῶν τῶν Τουαρὲγκ ἀπὸ Β. καὶ τῶν Μπορνοὺ ἀπὸ Ν.

—Π.

Ντάμερω (Damerow), ***Ἑρρῖκος-Φίλιππος-Αὔγουστος.*** Γερμανὸς ψυχίατρος, γεννηθεὶς ἐν Στεττίνῳ (1798—1866). Εἰδικεύθη ἐν τῇ Σαλπετριέρῃ παρὰ τῷ Esquirol καὶ τῷ 1822 ἐγκατέστη ἐν Βερολίνῳ ὡς ὑφηγητής. Τῷ 1830 ἐγένετο ἔκτακτος καθηγητὴς ἐν Γκραϊσβάλδῃ καὶ ἀπὸ τοῦ 1836 διηύθυνεν ἐν Χάλλῃ προσωρινὸν ἄσυλον ψυχοπαθῶν ἀντικαταστήσας τοῦτο δι' ἰδιαιτέρου ψυχιατρείου ἱδρυθέντος τῇ διευθύνσει αὐτοῦ τῷ 1844. Ἔγραψε «De Elemente der nächsten Lukunft der Medicin» (Βερολῖνον 1829) καὶ «Über die relative Verbindung der Irren-Heil-und Pflegeanstalten» (1841). Ἰδιαιτέραν παρέσχεν οὗτος ὑπηρεσίαν διὰ τῆς ἱδρύσεως περιοδικοῦ «Ψυχιατρικῆς» ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν Flemming καὶ Roller (1844), εἰς ἕκαστον τόμον τοῦ ὁποίου ἐδημοσίευε καὶ ἰδίας αὐτοῦ ἐργασίας.

Ο. Ρ.

νταμετζάνα (ἡ), ἢ ***νταμιτζάνα***, καὶ ***νταμουτζάνα***. Ὑάλινον δοχεῖον ὑγρῶν (βλ. λ. *δαμετζάνα*).

Νταμιάνι (Damiani), ***Πέτρος.*** Ἐγεννήθη τῷ 1007 ἐν Ραβέννῃ καὶ ἐτελεύτησε τῷ 1072 ἐν Φαέντσᾳ. Καταγόμενος ἐκ πτωχῆς οἰκογενείας, ὑπεστηρίχθη μεγάλως ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Δαμιανοῦ κληρικοῦ, ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ὁποῖον ἔφερεν ἔκτοτε τὸ ὄνομα Νταμιάνι. Σπουδάσας ἐν Φαέντσᾳ καὶ Πάρμᾳ, εἰσῆλθεν ἐν ἡλικίᾳ 29 ἐτῶν εἰς τὴν μονὴν τῶν βενεδικτίνων τῆς Φόντε Ἀβελλάνα, ἔνθα διεκρίθη, ὡς καὶ ἐν τῇ μετὰ ταῦτα δράσει αὐτοῦ, ἐπὶ ἠθικότητι καὶ μεγάλῃ ἀγάπῃ πρὸς τὸ μεγαλεῖον τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας. Διαπνεόμενος ὑπὸ πόθου πρὸς διόρθωσιν τῶν κακῶς τότε ἐχόντων ἐν τῇ δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἰδίᾳ τῆς σιμωνίας καὶ τῆς διαφορᾶς τῶν ἠθῶν, εἰργάσθη μετὰ ζήλου ἀξιοσημειώτου ὑπὲρ τῆς ἐξυψώσεως τῆς ἑαυτοῦ Ἐκκλησίας. Τῇ ἐπιμόνῳ ἀπαιτήσει τοῦ πάπα Στεφάνου τοῦ Θ' ἐγένετο καρδινάλιος καὶ ἐπίσκοπος τῆς Ὀστίας (τῷ 1057), μετασχὼν τῶν ἐκκλησιαστικῶν μεταρρυθμιστικῶν προσπαθειῶν τῆς ἐποχῆς του καὶ συνεργασθεὶς πρὸς τοῦτο μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἑρρίκου τοῦ Γ', τῶν παπῶν Νικολάου τοῦ Β' καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Β' καὶ τοῦ Ἰλδενβράνδου, τοῦ μετὰ ταῦτα πάπα Γρηγορίου τοῦ Ζ'. Ὁ Νταμιάνι ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ἅτινα συναθροισθέντα ἐξεδόθησαν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Γαετάνου ἐν Ρώμῃ τῷ 1606 εἰς τέσσαρας τόμους καὶ ἔπειτα πολλάκις. Ἕνεκα τῶν

Digitized by Google

εγάλων αὐτοῦ ἀρετῶν καὶ τῆς συγγραφικῆς ἱκα-:ότητος, ἐτιμᾶτο λίαν ἐνωρὶς ἐν τῇ δυτικῇ Ἐκκλη-ία ὡς ἅγιος, μὴ ἀνακηρυχθεὶς ὅμως ὑπ' αὐτῆς τισήμως ὡς τοιοῦτος. Ὁ Λέων ὁ ΙΒ' διὰ τοῦ δε-ρέτου τῆς 1 Ὀκτωβρίου τοῦ 1828 κατέταξεν αὐ-ν μεταξὺ τῶν διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας. Τὸν ον αὐτοῦ συνέγραψεν ὁ Laderchio εἰς τρεῖς όμους, ἐκδοθέντας ἐν Ρώμῃ τῷ 1702, ὁ Capece-tro εἰς δύο τόμους, ἐκδοθέντας ἐν Φλωρεντίᾳ ῷ 1862, καὶ ἄλλοι. Κ. Ι. Δ.

— **Νταμιάνι** (Damiani), ***Φῆλιξ***. Ἰταλὸς ζωγρά-ος (βλ. λ. *Δαμιάνι*).

Νταμιὲν *ντὲ Βέστερ* (Damien de Veuster), ***ωσήφ***. Βέλγος ἱεραπόστολος (1840—1888). Ἐ-τούδασε θεολογίαν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς ουβαίν, προσεχώρησεν εἰς τὸ τάγμα τῆς «Ἁγίας ιρδίας» (1863) καὶ ἀπεστάλη εἰς τὰς νήσους τῆς αβάϊας, ὅπου διέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του. Ὑποστηρίξει τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, πρῶτος ργάνωσε τὴν οἰκιακὴν βιοτεχνίαν καὶ γεωργίαν τῆς ήσου Μολοκάϊ καὶ ἐβελτίωσε τὴν θέσιν τῆς αὐ-θι ἀποικίας λεπρῶν. Ἀπέθανε προσβληθεὶς ὑπὸ πρας. —Π.

Ντ' Ἀμίκο (D' Amico), ***Σίλβιος***. Ἰταλὸς κρι-κὸς καὶ δημοσιογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1887. ετέλεσε γραμματεὺς τῆς γενικῆς διευθύνσεως τῶν αλῶν τεχνῶν καὶ τῷ 1931 διωρίσθη καθηγητὴς ς Ἱστορίας τοῦ θεάτρου εἰς τὸ ᾠδεῖον τῆς άντα Τσιτσίλια τῆς Ρώμης. Ἐχρημάτισε θεατρι-ς κριτικὸς τῆς «Ἰντέα Νατσιονάλε» (1914—1925) ι τῆς «Τριμπούνας» καὶ συνεργάτης τοῦ «Κορ-ἰρε ντέλλα Σέρα», τοῦ «Ρέστο ντὲλ Καρλίνο», καὶ ς «Ἰλλουστρατσιόνε Ἰταλιάνα» καὶ ἄλλων ἐφημε-δων καὶ περιοδικῶν καὶ ἔγραψε τὰ ἔργα: «Τὸ ατρον τῶν ἀνδρεικέλλων» (1920), «Προσωπίδες» 921), «Αἱ ὁδοὶ ποὺ φέρνουν εἰς τὴν Ρώμην» (1924), ριλούσσα» (1925), «Προσκυνηταὶ εἰς τοὺς Ἁγίους πους» (1926), «Ἴψεν» (1928), «Δύσις τῶν μεγάλων οποιῶν» (1929) κλπ. Μ. Δ. Β.

Νταμιλαβὶλ (Damilaville), ***Στέφανος - Νοέλ***. ιλλος συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 23 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1768. ὡματοφύλαξ τοῦ βασιλέως ὤν, μετέσχε τοῦ πο-μου τοῦ 1741, κατόπιν δ' ἐγένετο λογοκριτής, ων ὁ ἴδιος τὴν ἐλευθερίαν νὰ στέλλῃ καὶ δέχε-ι ἀλογοκρίτους ἐπιστολὰς καὶ δέματα. Ἡ ἐλευ-ρία του αὕτη τὸν κατέστησε φίλον τοῦ Βολ-ίρου, ὅστις δι' αὐτοῦ διεξῆγε τὸ πλεῖστον τῆς ληλογραφίας του, τοῦ Ντιντερώ, τοῦ Ντ' Ὄλ-αχ, τοῦ Ντ' Ἀλαμπὲρ καὶ ὅλων ἐν γένει τῶν ἐγ-κλοπαιδιστῶν. Ἐδέχθη ν' ἀναγραφῇ ὡς συγγρα-ὺς τοῦ «Christianisme dévoilé» τοῦ Ντ' Ὄλμπαχ ὶ τῆς «Honnêteté théologique» (1767) τοῦ Βολ-ίρου πιθανῶς. Ὁ ἴδιος ἔγραψε τὸ ἄρθρον Vin-ème ἐν τῇ «Ἐγκυκλοπαιδείᾳ» τοῦ Ντιντερώ. Θ. Π.

Νταμίρι. Μουσουλμᾶνος συγγραφεὺς (βλ. λ. *ομαῖρι*).

Νταμιρὸν (Damiron), ***Ἰωάννης - Φιλιβέρτος***. λλος φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1794 καὶ ἀποθα-ν τῷ 1862. Καταγόμενος ἐξ εὐσεβοῦς οἰκογε-ας καὶ χρηματίσας μαθητὴς τοῦ Κουζέν, ἐδί-ξεν εἰς τὸ κολλέγιον Μπουρμπόν, συνειργάσθη τὴν «Globe» καὶ ἐγένετο κατόπιν καθηγητὴς ἀρχαίας φιλοσοφίας εἰς τὴν φιλολογικὴν σχο-ν. Τῷ 1836 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν. Κατηγορήθη τοῦ Thurot ὅτι ἀπεκάλεσεν «αἰσθησιαρχικοὺς» nsualistes) τὸν Καμπανίς, τὸν Ντεστὺτ ντὲ ασύ, τὸν Βόλνεϋ κλπ., διὰ νὰ πιστεύσουν οἱ λοϊκοὶ ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἀκολάστων καὶ διε-αρμένων συγγραφέων, καὶ ὑπὸ τοῦ Λεροῦ ὅτι ιδων τὸν Ζουφρουὰ τὸν ἐπλαστογράφησεν. Ὁ αμιρὸν στερεῖται κάθε πρωτοτυπίας καὶ εἶναι ἠθικολόγος καὶ ἱεροκήρυξ» τῆς ἐκλεκτικῆς σχο-. Ἔγραψε: «Essai sur l'histoire de la philo-hie en France au XIXe siècle» (1828, γ' ἔκδ. 4 τόμ. 2), «Cours de philosophie» (1834—1836), ssai sur l'histoire de la philosophie en France XVIIe siècle» (1846, τόμ. 2), «Mémoires pour vir à l'histoire de la philosophie au XVIIIe le» (1858, τ. 1-2, 1864 τ. 3ος), «Souvenirs de gt ans d'enseignement à la faculté des lettres Paris» (1859). Κατὰ τὸν Νταμιρὸν ἡ θρησκεία ἡ φιλοσοφία διδάσκουν τὰ αὐτά, ἀλλ' ἡ μὲν ότη ἀπευθύνεται εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, εἰς τὸν ον, ἡ δὲ δευτέρα εἰς τοὺς ἰσχυροὺς καὶ ἐκλε-ύς. Ἔχουν τὰ ἴδια ἀντικείμενα: τὸν Θεὸν καὶ ἰδιότητάς του, τὴν θείαν πρόνοιαν καὶ τὴν νασίαν, τὴν συνείδησιν, τὴν προσευχήν, τὸν γνισμόν, τὴν ἀνάγκην πρὸς ἕνωσιν μετὰ τοῦ οῦ κλπ. Οἱ ἐκλεκτικοὶ τοῦ τύπου τοῦ Νταμιρόν, ις ἐπεχείρησεν ἀκόμη καὶ τὴν ἐνσάρκωσιν τοῦ οῦ καὶ τὴν ἁγίαν Τριάδα νὰ ἑρμηνεύσῃ φιλο-ικῶς, δυσηρέστησαν τοὺς θεολόγους καὶ ἐφαί-ναν τοὺς ἐπιστήμονας, χωρὶς νὰ παραγάγουν οτε τὸ ἄξιον λόγου. Θ. Π.

ντάμκα (ἡ), ἢ *πλάτη*. Λαϊκὸς γεωργοτεχνικὸς ὅρος, ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ εἰς τὸ σύστημα ἐκμεταλλεύσεως τῆς γῆς ἐν ταῖς περιοχαῖς τῶν δημητριακῶν ἰδίως καλλιεργειῶν. Ὑπὸ τὸ καθεστὼς τοῦ τσιφλικίου ὁ μπέης, ὁ καὶ ὀργανωτὴς τοῦ συστήματος τῆς ἐκμεταλλεύσεως, διήρει τὰς γαίας κατὰ συνεχεῖς ζώνας (ντάμκες ἢ πλάτες) καὶ διέθετεν εἰς ὁμοιόμορφον ἐκμετάλλευσιν ἑκάστην αὐτῶν, ἄλλην δηλαδὴ διὰ καλλιέργειαν χειμερινῶν, ἄλλην διὰ ἀνοιξιάτικα, ἄλλην εἰς ἀγρανάπαυσιν καὶ βόσκησιν. Ἀνταπεκρίνετο δὲ τὸ σύστημα τοῦτο ὡς ἄριστα εἰς τὴν ἀνάγκην τόσον τῆς εὐδοκιμωτέρας καλλιεργείας ἑκάστου εἴδους ὅσον καὶ τῆς ἀνετωτέρας βοσκήσεως καὶ γενικῶς τῆς ἀσφαλίσεως, προβλεπομένου ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ σημειωθῇ ἀποτυχία ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς ὅλας ὁμοῦ τὰς χωριστὰς ταύτας ζώνας ἐκμεταλλεύσεως. Τὸ ὀργανικὸν τοῦτο σύστημα, διατηρηθὲν διὰ κοινῆς συνεννοήσεως τῶν ἐλευθέρων χωρικῶν καὶ μετὰ τὴν βιαίαν ἢ καὶ νόμιμον ἀνατροπὴν τοῦ τσιφλικικοῦ καθεστῶτος, ἔδωσε πανταχοῦ τὰς βάσεις ὀργανώσεως τῶν δημητριακῶν λεγομένων κοινοτήτων, ὡς καὶ τοῦ τύπου τῆς «κοινοτικῆς συνιδιοκτησίας τῶν ἑκάστοτε ὁριζομένων βοσκῶν». Κ. Δ. Κ.

Ντάμκε (Damcke), ***Μπέρτχολντ***. Γερμανὸς μουσικὸς (1812—1875). Διετέλεσε διευθυντὴς τῆς φιλαρμονικῆς ἑταιρείας τοῦ Πότσνταμ, εἶτα καθηγητὴς ἐν Πετρουπόλει, ἐν Βρυξέλλαις καὶ ἐν τέλει ἐν Παρισίοις, ἔνθα καὶ ἀπέθανε. Εἶχε συνδεθῆ διὰ στενῆς φιλίας μετὰ τοῦ Μπερλιόζ, οὗτινος ὑπῆρξεν ἐκτελεστὴς τῆς διαθήκης. Συνειργάσθη ἐπίσης εἰς τὴν μνημειώδη κριτικὴν ἔκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ Γκλοὺκ (ἔκδοσις *Φανῆς Πελλετάν*). Ὡς συνθέτης ὁ Ντάμκε ἐγένετο γνωστὸς διὰ τεμαχίων κλειδοκυμβάλου, ὀρατορίων, χορῳδιῶν κ.τ.λ. Γ. Σ.

νταμλᾶς (ὁ) ἢ **νταμπλᾶς**· (τουρκ. *νταμλᾶ*=ρανίς)· ἀποπληξία: «τοῦ ἦρθε νταμπλᾶς», προσεβλήθη ὑπὸ ἀποπληξίας (ἡ ὀνομασία ἐκ τῆς δοξασίας ὅτι ἡ ἀποπληξία εἶναι συνέπεια αἰφνιδίας εἰσορμήσεως σταγόνος ὕδατος εἰς τὸν ἐγκέφαλον).

νταμμάρα (ἡ) (Dammar ἢ Dammara) *[Βοτ.]*· βλ. λ. *δαμμάρα*.

Ντάμμαστοκ (Dammastock) *[Γεωγρ.]*. Σπουδαιοτάτη κορυφὴ τῶν Βερνικῶν Ἄλπεων (ὕψος 3.633 μ., ἀποτελοῦσα ἴδιον σύστημα μετὰ τῶν κορυφῶν *Γκάλενστοκ* (3.597 μ.), *Σούστενχορν* (3.512 μ.), *Τίρμπεργκ* (3.446 μ.) κ. ἄ. Ἐξ αὐτῆς πηγάζουν πλεῖστοι παγοπόταμοι, οἱ Τρίφτ, Στάϊν, Κέλε, Βίντερ καὶ ἄλλοι. Τὸ σύστημα ἐξηρευνήθη διαδοχικῶς ὑπὸ τῶν Στοῦντερ (1841, Σούστερνχορν), Ντόλλφυς (1845, Γκάλενστοκ), Χόφμαν (1864, Ντάμμαστοκ), Πράϊσσε (1864, Τίρμπεργκ) καὶ παρουσιάζει μέγιστον τουριστικὸν ἐνδιαφέρον. Ἐπὶ τῆς Ντάμμαστοκ εἰς τὴν κοιλάδα *Οὖρσενταλ* ἀπεκαλύφθη τῷ 1866 σπήλαιον, ἐν τῷ ὁποίῳ εὑρέθησαν γιγαντιαῖα μαῦρα τοπάζια συνολικοῦ βάρους 7.500 χιλιογράμμων, ἀποκείμενα εἰς Βέρνην, Παρισίους κ. ἄ., μοναδικὰ εἰς τὸν κόσμον. Τὸ πρῶτον ἀλπινιστικὸν καταφύγιον εἰς Ντάμμαστοκ ἱδρύθη τῷ 1868 εἰς τὴν θέσιν Στρίφτκύττε (ὕψ. 2.515 μέτρων). —Π.

Νταμορῶ (Damoreau), ***Λάουρα-Κυνθία-Μονταλάν, κυρία***—. Γαλλὶς ἀοιδὸς (1801—1863). Ἀποφοιτήσασα τοῦ ᾠδείου τῶν Παρισίων ἔκαμε τὴν πρώτην της ἐμφάνισιν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ ἰταλικοῦ μελοδράματος τῶν Παρισίων, ὑπὸ τὴν προσωνυμίαν Cinti, ἀργότερον δὲ προσελήφθη ὡς πρωταγωνίστρια εἰς τὸ μελόδραμα καὶ ἐν τέλει εἰς τὸ κωμικὸν μελόδραμα τῆς γαλλικῆς πρωτευούσης. Ἡ Νταμορῶ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν διασημοτέρων ἀστέρων τῆς γαλλικῆς μουσικῆς σκηνῆς. Διετέλεσεν ἐπίσης καθηγήτρια τοῦ ᾄσματος ἐν τῷ ᾠδείῳ τῶν Παρισίων. Ἔγραψε πλείστας μελῳδίας, ὡς καὶ «Μέθοδον ᾄσματος» εἰσαχθεῖσαν ἐν τῷ ᾠδείῳ. Γ. Σ.

νταμουζλοῦκι (τουρκ. *νταμιζλίκ*)· ἄρρεν ζῷον χρησιμοποιούμενον πρὸς ἀναπαραγωγήν· ἐπιβήτωρ, ὀχεύς, βατευτής.

Νταμπὰν Βαλλέχο (Daban Vallejo), ***Ἀντώνιος***. Ἱσπανὸς στρατιωτικός, γεννηθεὶς τῷ 1877. Διεκρίθη πολεμῶν ἐν Κούβᾳ καὶ Ἀφρικῇ καὶ προήχθη εἰς στρατηγὸν τῷ 1922. Ἐγένετο κυρίως γνωστὸς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1923, ὡς διοικητὴς τῆς 2ας μεραρχίας τῆς Μαδρίτης, ὁπότε μετὰ τῶν στρατηγῶν Καβαλκάντι, Σάρο καὶ Μπερένγκερ ἀπετέλεσε τὸ πρῶτον στρατιωτικὸν Διευθυντήριον, ὅπερ ἐσχημάτισε τὴν κυβέρνησιν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ στρατηγοῦ Μούνιοθ Κόμπο μέχρι τῆς 16ης Σεπτεμβρίου, ἡμέραν καθ' ἣν ἀνεκηρύχθη δικτάτωρ ὁ Πρίμο ντὲ Ριβέρα. Μ. Δ. Β.

Ντάμπαρτον (Dumbarton) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σκωτίας, πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Ντάμπαρτονσερ, ἀπέχουσα 15 μίλλια τῆς Γλασκώβης, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Λέβεν. Ἔχει ναυπηγεῖα, χυτήρια καὶ ἐργοστάσια μηχανημάτων, σχοινίων καὶ ἱστίων. Κάτ. 16.912.

Ντάμπαρτονσερ (Dumbartonshire) *[Γεωγρ.]*. Δυτικὴ κομιτεία τῆς Σκωτίας. Κυριώτεροι ποταμοὶ εἶναι ὁ Κλάϋντ, ὁ Λέβεν καὶ ὁ Κέλβιν. Ἔχει ἔκτασιν 267 τ. μιλλίων. Κάτ. 136.233, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, βιομηχανίαν βαμβακερῶν ὑφασμάτων, ὑαλουργίαν, ναυπηγίαν, μηχανουργίαν καὶ χρωματουργίαν. Κυριώτερα προϊόντα εἶναι γαιάνθρακες καὶ σίδηρος. Ε. Σ.

Ντάμπε (Dampe), ***Ἰάκωβος-Ἰάκωβσεν***. Δανὸς ἐπαναστάτης, γεννηθεὶς ἐν Κοπεγχάγῃ τῷ 1790 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1867. Ἐκπαιδευτικὸς ὢν εἰργάσθη ὅπως εἰσαγάγῃ τὸν φιλελευθερισμὸν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ κυβερνήσει. Ἐπιχειρήσας νὰ συγκροτήσῃ μυστικὴν ἑταιρείαν διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν θεωρητικῶν του ἀπόψεων, συνελήφθη καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ (1820). Μετριασθείσης τῆς ποινῆς του εἰς ἰσόβια δεσμά, ἀπεστάλη τῷ 1841, μετὰ τὴν ἀνάρρησιν Χριστιανοῦ τοῦ Η', εἰς τὴν νῆσον Μπορνχὸλμ ὡς ἐξόριστος, ἐκεῖ δὲ ἔζησεν ὑπὸ περιορισμόν. Ὅταν ἐθριάμβευσαν αἱ ἀρχαὶ διὰ τὰς ὁποίας ἠγωνίζετο, ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν του (1848) καὶ ἔλαβε μικρὰν σύνταξιν. Ἐδημοσίευσε: «Λόγοι περὶ τῆς θρησκείας» (Κοπεγχάγη 1850). Θ. Π.

Ντ' Ἄμπερνον (D'Abernon), ***Ἔντγκαρ - Βικέντιος***, *ὑποκόμις* —. Ἄγγλος διπλωμάτης καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1857. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ κολλεγίῳ τοῦ Ἦτον καὶ κατ' ἀρχὰς ὑπηρέτησεν ὡς ἐθελοντὴς εἰς τὸν ἀγγλικὸν στρατόν. Παραιτηθεὶς τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ, διωρίσθη τῷ 1880 ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ τότε Ἄγγλου ἀντιπροσώπου ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ σὲρ Ἐδμόνδου Φιτζμώρις καὶ τῷ 1881 ὑπῆρξε μέλος τῆς ἐπιτροπῆς διὰ τὴν ἐκκένωσιν τῶν ὑπὸ τῆς Τουρκίας εἰς τὴν Ἑλλάδα παραχωρουμένων ἐδαφῶν. Τῷ 1882 ἀπεστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, τῆς Ὁλλανδίας καὶ τοῦ Βελγίου εἰς τὸ συμβούλιον τοῦ δημοσίου ὀθωμανικοῦ χρέους, τοῦ ὁποίου τῷ 1883 ἐγένετο πρόεδρος. Τῷ 1883 ἀπεστάλη εἰς Κάϊρον ὡς οἰκονομικὸς σύμβουλος τῆς αἰγυπτιακῆς κυβερνήσεως, παραμείνας αὐτόθι μέχρι τοῦ 1889, ὁπότε ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς διοικητὴς τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορικῆς Τραπέζης, ἐπανεκλεγεὶς καὶ κατὰ τὸ 1897. Τῷ 1899 ἐξελέγη βουλευτής, τῷ δὲ 1914 παρεκάθησεν εἰς τὴν βουλὴν τῶν Λόρδων. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ ἐλέγχου ἐπὶ τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, κατὰ δὲ τὴν δύσκολον μεταπολεμικὴν περιόδον ἀπὸ τοῦ 1920 μέχρι τοῦ 1926 διωρίσθη πρεσβευτὴς εἰς τὴν Γερμανίαν, ὅπου εἰργάσθη μετὰ δραστηριότητος ὑπὲρ τῆς συσφίγξεως τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν. Χάρις εἰς τὴν μεγάλην του πεῖραν περὶ τὰ οἰκονομικὰ ζητήματα, παρέσχε πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ σχεδίου Ντὼς διὰ τὰ γερμανικὰ χρέη. Χάρις εἰς τὰς ἰδικάς του ἐπίσης ἐνεργείας ὀφείλεται καὶ ἡ δημιουργία τῆς ἀτμοσφαίρας ἐκείνης, ἡ ὁποία ὡδήγησεν εἰς τὴν σύναψιν τῶν συμφωνιῶν τοῦ *Λοκάρνο* (βλ. λ.). Τῷ 1926 ἀπενεμήθη εἰς αὐτὸν ὁ τίτλος τοῦ ὑποκόμιτος. Μ. Δ. Β.

Νταμπιὲρ (Dampierre) *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς Γαλλίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ραμπουγιέ. Εἶναι διάσημος διὰ τὸν πύργον ὃν ᾠκοδόμησε τῷ 1550 ὁ καρδινάλιος ντὲ Λορραίν. Ἐν αὐτῇ εὑρίσκονται ἔργα τέχνης, ἐν οἷς ἄγαλμα τῆς Πηνελόπης ὑπὸ τοῦ Κατελιὲ καὶ Ἀθηνᾶ χρυσελεφαντίνη ὑπὸ τοῦ Σιμάρ.

Νταμπιὲρ (Dampierre), ***Αὔγουστος-Ἐρρῖκος-Μαρία Πικό***, *μαρκήσιος ντὲ* —. Γάλλος στρατηγὸς (1756—1793). Κατετάχθη εἰς τὸν στρατὸν τῷ 1772. Ἡ μεγάλη του ἐμμονὴ εἰς τὰς ἐπαναστατικὰς ἰδέας καὶ ἡ ἀρίστη διαγωγή του κατὰ τὴν μάχην τοῦ Κιεβραὶν (1792) τὸν ἀνύψωσαν εἰς τὸ ἀξίωμα ἀρχιστρατήγου. Διεκρίθη κατὰ τὴν Ὁλλανδικὴν ἐκστρατείαν καὶ διῴκησε τὸν στρατὸν τοῦ Βελγίου.

— **Νταμπιὲρ** (Dempierre), ***Λέων-Μιχαὴλ-Μαρία-Ἰάκωβος***, *μαρκήσιος ντὲ*—. Σύγχρονος Γάλλος ἐκδότης καὶ βιβλιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1874. Ἐσπούδασε τὴν φιλολογίαν εἰς τὸ πανεπιστήμιον καὶ εἰς τὴν σχολὴν τῆς Σάρτρης καὶ εἰδικεύθη εἰς τὴν παλαιογραφίαν καὶ τὴν συλλογὴν νομισμάτων καὶ ζωγραφικῶν πινάκων. Ἐγένετο διευθυντὴς τῆς «Γενικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ» (Annuaire général κ. τ. λ.) καὶ πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ βιβλίου. Ἔγραψεν: «Αἱ πηγαὶ τῆς ἱστορίας τῶν Ἀντιλλῶν», «Ἀπομνημονεύματα τοῦ Μπαρτελεμύ», «Ἡ Γερμανία καὶ τὰ δίκαια τοῦ ἀνθρώπου», «Σημειώματα περὶ τῶν Γερμανῶν ἀγωνιστῶν» καὶ πλείστας μελέτας εἰς τὸν «Χρόνον», τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν δύο κόσμων» κ. ἄ. Ἔτυχε τοῦ βραβείου Monthyon τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Π. Ν. Π.

Νταμπίζα (Dabija), ***Εὐστράτιος***. Πρίγκιψ τῆς Μολδαβίας, ἀποθανὼν τῷ 1666. Ὑπεσκέλισε τὸν Στεφανίτζαν, νόμιμον διάδοχον τοῦ ἀποθανόντος Βασιλείου τοῦ Λύκου, ἐξαγοράσας τὸν μέγαν βεζύρην Κιαπρουλοῦ καὶ τοὺς βογιάρους. Τηρήσας ἀλλοπρόσαλλον στάσιν κατὰ τὸν Αὐστροτουρκικὸν πόλεμον, ἀντικατεστάθη ὑπὸ τῆς Πύλης διὰ τοῦ

Digitized by Google

Στεφανίτζα ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ἵδρυσις τῆς μονῆς Μπαρνόβα καὶ τοῦ νομισματοκοπείου τῆς Σουτσιάβας. — π.

ντάμπινγκ (τὸ) (dumping) *[Οἰκον.]*. Οἰκονομικὴ μέθοδος, συνισταμένη εἰς τὴν ἐπὶ ζημίᾳ πώλησιν ἑνὸς μέρους τοῦ συνόλου τῆς παραγωγῆς ὡρισμένου τινὸς ἐμπορεύματος, ἐνῷ τὸ ὑπόλοιπον πωλεῖται, ὅπως συνήθως, μετὰ κέρδους. Ἀναλόγως τῶν ἐπιχειρήσεων, αἱ ὁποῖαι τὸ χρησιμοποιοῦν, καὶ ἀναλόγως τῆς γεωγραφικῆς ἐκτάσεως τῆς ἐφαρμογῆς του, τὸ ντάμπινγκ ὑποδύεται διαφόρους μορφάς. Τὸ ντάμπινγκ τῶν μεγάλων καταστημάτων εἶναι πασίγνωστον: πωλήσεις μὲ μεγάλην πραγματικὴν ἔκπτωσιν, πωλήσεις χάριν διαφημίσεως, «διαλύσεις» κλπ. Χρησιμοποιεῖται ὡς μέθοδος δημοσιότητος καὶ συναγωνισμοῦ ἢ καὶ πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ παρακαταθήκας ἐμπορευμάτων, τῶν ὁποίων εἶχεν ἤδη προηγουμένως πωληθῆ μέγα μέρος εἰς κανονικὰς τιμάς, ἐνῷ τὰ ὑπολείμματά των σὺν τῷ χρόνῳ θὰ ὑπέκειντο εἰς ὑποτίμησιν ἀνωτέραν ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἡ ἐπιχείρησις ἐπιβάλλει ἑκουσίως καὶ ἀμέσως. Ἡ μεγάλη βιομηχανία δὲν δύναται νὰ πραγματοποιῇ τὸ ντάμπινγκ εἰς τὸ ἐσωτερικόν, δηλαδὴ εἰς τὸν τόπον τῆς παραγωγῆς, εἰμὴ ὑπὸ ἐντελῶς εἰδικὰς συνθήκας. Κλασσικὸν παράδειγμα ντάμπινγκ εἶναι τὸ ἐφαρμοζόμενον ὑπὸ τῶν ἀμερικανικῶν τράστ, τὰ ὁποῖα ὁρίζουν εὐτελεῖς τιμὰς διὰ τὰ προϊόντα των εἰς τὴν ἀκτῖνα πωλήσεως τοῦ ἀνταγωνιστοῦ μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ τὸν ἐξαναγκάσουν εἰς συμβιβασμὸν ἢ νὰ τὸν ὁδηγήσουν εἰς τὴν καταστροφήν. Ὑπάρχει ἐπίσης καὶ ἕνα ἐξ ἀνάγκης ντάμπινγκ, τὸ ὁποῖον ἀδυνατεῖ ν' ἀποφύγῃ ἡ νεωτέρα βιομηχανία. Εἴς τινας περιόδους κρίσεως, ὅταν ἡ ζήτησις εἶναι κατωτέρα τῆς παραγωγῆς, ὁ παραγωγὸς ὑποχρεοῦται ἐνίοτε νὰ συνεχίσῃ τὴν παραγωγήν, καὶ ὅταν εἶναι ἐκ τῶν προτέρων βέβαιος ὅτι θ' ἀναγκασθῇ νὰ πωλῇ ἐπὶ ζημίᾳ, αὕτη εἶναι ὀλιγώτερον ὑπολογίσιμος ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὁποίαν θὰ ὑφίστατο ἂν διέκοπτεν ἢ ἁπλῶς ἐμείωνε τὴν παραγωγήν του, λόγῳ τῶν σταθερῶν ἐξόδων, τὰ ὁποῖα ὁπωσδήποτε θὰ παρέμενον τὰ ἴδια. Εὐκόλως ἀντιλαμβάνεταί τις τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τοῦ ἀναγκαστικοῦ τούτου ντάμπινγκ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ.

Ἄλλοτε οἱ βιομήχανοι, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἠναγκασμένοι νὰ συνεχίζουν τὴν παραγωγὴν ἐπὶ ζημίᾳ, προσπαθοῦν νὰ σώσουν ἐν μέρει τὴν κατάστασιν, πραγματοποιοῦντες τὸ ντάμπινγκ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ἐνῷ διατηροῦν ὑψηλὰς τὰς τιμὰς πωλήσεως ἐν τῷ ἐσωτερικῷ.

Πρῶτοι οἱ Ἄγγλοι, πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν, ἔδωσαν τὴν θεωρίαν τοῦ ντάμπινγκ καὶ ἐφήρμοσαν τοῦτο. Ἀλλὰ παρ' αὐτοῖς ἡ μέθοδος αὕτη δὲν ἐπεδέχετο μεγάλην ἀνάπτυξιν, λόγῳ τῆς πολιτικῆς τῆς ἐλευθέρας ἀνταλλαγῆς. Μόνον ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἡνωμέναις Πολιτείαις, δηλαδὴ εἰς τὰς χώρας αἱ ὁποῖαι, μέχρι πρό τινος τοὐλάχιστον, ἠκολούθουν τὴν πλέον προστατευτικὴν πολιτικήν, τὸ ντάμπινγκ ἐχρησιμοποιήθη ὡς μέθοδος σχεδὸν διαρκής. Οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Ἀμερικανοὶ βιομήχανοι ἠυνοήθησαν ἐξ ἄλλου εἰς τοῦτο μεγάλως ὑπὸ τῶν ὀργανώσεων τῶν κάρτελ's καὶ τράστ's, χάρις εἰς τὰς ὁποίας, λόγῳ τοῦ προστατευτικοῦ δασμολογίου, ἦσαν κύριοι τῆς τιμῆς πωλήσεως ἐν τῇ ἐσωτερικῇ μεγάλῃ ἀγορᾷ. Πρὸ τοῦ πολέμου συνεστήθη ἐν Γερμανίᾳ μία διασυνδικαλιστικὴ ὀργάνωσις, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν τὸ γερμανικὸν προϊὸν προσεφέρετο σχεδὸν πανταχοῦ εἰς τιμὴν ἴσην καὶ συχνὰ κατωτέραν τῆς τοπικῆς τιμῆς. Ὁ κίνδυνος τοῦ ντάμπινγκ ἐν τῇ ἐξαγωγῇ ὤθησε διάφορα κράτη εἰς τὴν λῆψιν, ἤδη πρὸ τοῦ πολέμου, μέτρων προστασίας. Αἱ χρηματιστηριακαὶ ἀναστατώσεις, τὰς ὁποίας ἐπέφερεν ὁ πόλεμος, ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν δημιουργίαν νέου εἴδους ντάμπινγκ, τοῦ ντάμπινγκ συναλλάγματος. Αἱ χῶραι μὲ ὑποτιμημένον νόμισμα ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιτύχουν τοιοῦτον κόστος παραγωγῆς, ὥστε νὰ συναγωνισθοῦν ἐπιτυχῶς τὰς χώρας μὲ ἰσχυρὸν νόμισμα.

Ἐσχάτως (ἀπὸ τοῦ 1930) ἡ ἀθρόα ἐξαγωγὴ ἐκ μέρους τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας σιτηρῶν, ξυλείας καὶ ἄλλων πρώτων ὑλῶν καὶ βιομηχανικῶν προϊόντων εἰς τιμὰς πολὺ κατωτέρας τοῦ κόστους παραγωγῆς των ἐν ταῖς κεφαλαιοκρατικαῖς χώραις, ἐχαρακτηρίσθη ὡς ντάμπινγκ, ἐπροκάλεσε μέγαν πανικὸν καὶ ἐπεδείνωσε τὴν σοβοῦσαν ἤδη παγκοσμίαν οἰκονομικὴν κρίσιν. Ὁ χαρακτηρισμὸς οὗτος ἀποκρούεται ὑπὸ τῶν σοβιετικῶν κύκλων, οἱ ὁποῖοι ὑποστηρίζουν ὅτι πρόκειται περὶ κανονικῆς ἐξαγωγῆς καὶ ὅτι ἡ χαμηλότης τῶν τιμῶν, ἐν συγκρίσει μὲ τὰς τιμὰς τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν, δὲν ὀφείλεται εἰς ἠθελημένον ντάμπινγκ ἀλλ' εἰς τὸ ὅτι, μετὰ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ σοσιαλιστικοῦ τρόπου παραγωγῆς ἐν Ρωσίᾳ καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν ἑπομένως ἀπὸ τῆς ἀναρχίας ἐν τῇ παραγωγῇ τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν, ἐμειώθη τόσον πολὺ τὸ κόστος παραγωγῆς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, ὥστε νὰ ἐπιτρέπῃ ἐξαγωγὴν εἰς ἀσυναγωνίστους τιμάς, ἥτις φαίνεται ὡς ντάμπινγκ. θ. π.

Ντάμπιρ (Dampier), ***Γουλιέλμος***. Ἄγγλος ναυτικὸς καὶ ἐξερευνητὴς (1652—1715). Νεώτατος κατετάχθη εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικόν. Ἐργασθεὶς ἐπί τι διάστημα εἰς τὰς φυτείας τῆς Ἰαμαϊκῆς, ἐγένετο πειρατής, κατόπιν δέ, ἐπειδὴ ἐγκατελείφθη ὑπὸ τῶν συντρόφων του ἐν Νικομπάρ, διέφυγε φρούριον ἐν Μπενκουλὲν καὶ ἐταξίδευσεν εἰς τὰς ἰνδικὰς θαλάσσας. Τῷ 1691 ἐδημοσίευσε τὸ «Νέον ταξίδιον περὶ τὴν γῆν». Ἠκολούθησεν ἡ «Ὁμιλία περὶ ἀνέμων», ἀξιόλογον ἔργον διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ὁποίου ἡ κυβέρνησις τοῦ ἀνέθεσεν ἐξερευνητικὸν ταξίδιον μεταξὺ Μαδαγασκάρης καὶ τοῦ Μαλαισιακοῦ ἀρχιπελάγους. Ἡ ἀποστολὴ ἐπέτυχε, ἀλλὰ τὸ πλοῖον ἐναυάγησε παρὰ τὴν νῆσον τῆς Ἀναλήψεως καὶ ὁ Ντάμπιρ διεσώθη ἀπὸ ἀγγλικὰ πλοῖα. Ἀπεστάλη ἐκ νέου, καὶ τὴν φορὰν αὐτὴν ἐξηρεύνησε μὲ τὸν πλοίαρχον Wood-Rodgers τὴν Νότιον θάλασσαν. Ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι εἰς ἓν τῶν ταξιδίων τοῦ Ντάμπιρ ἐγκατελείφθη ὁ ναύτης Ἀλέξανδρος Σέλκιρκ ἐπὶ τῆς νησῖδος Ζουὰν Φερνανδέζ, ὅστις ὑπῆρξε τὸ πρότυπον τοῦ Ροβινσῶνος Κρούσου. Ε. Σ.

Γουλιέλμος Ντάμπιρ.

Ντάμπιρ (Dampier), ***γῆ τοῦ —*** *[Γεωγρ.]*. Χερσόνησος τῆς Δ. Τασμανίας ἐν Αὐστραλίᾳ, ὁριζομένη ἐξ Α. ὑπὸ τοῦ Κίνγκ-Σάουντ, ἐκ Δ. ὑπὸ τοῦ κόλπου Ρῶμπακ καὶ ἐκ Ν. ὑπὸ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μπρούμ—Ντέρμπυ. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χερσονήσου εἶναι ὅλως χθαμαλόν, καταλῆγον πρὸς Β. εἰς τὸ ἀκρωτήριον *Λεβέκ*, ἡ δὲ δυτικὴ ἀκτὴ ἀξιολόγως κατατετμημένη παρουσιάζει τὸν κόλπον *Πέντερ*, καταλήγουσα πρὸς Ν. εἰς τὸ ἀκρωτήριον *Μπρούμ*. Ἀξιόλογος ἐπ' αὐτῆς ἡ λίμνη ἡ τῆς *Λουΐζας*. Ἡ χερσόνησος ἐξηρευνήθη ὑπὸ τῶν Φόρρεστ (1879) καὶ Μπρόκμαν (1880).

—**Ντάμπιρ** (Dampier), ***διέκπλους τοῦ —*** *[Γεωγρ.]*. Διέκπλους τῆς Ὠκεανίας πλάτους 90 χλμ., χωρίζων τὴν Δ. ἄκραν τῆς Νέας Πομμερανίας ἀπὸ τῆς ΒΑ. ἄκρας τῆς Νέας Γουϊνέας. Ὑπὸ τῆς παρεμβαλλομένης νήσου Οὐμπέϊ ἢ Ρούκ χωρίζεται εἰς δύο μικροτέρους διέκπλους, ὧν ἀσφαλέστερος καὶ εὐρύτερος ὁ δυτικὸς ἢ *διέκπλους τοῦ Βιτράζ*. Τούτου τὸ Β. ἄνοιγμα κατέχει ἡ νῆσος *Λόνγκ Ἄϊλαντ*, τοῦ δὲ ἀνατολικοῦ ἡ νῆσος *Σάκαρ*. Ὠνομάσθη ἀπὸ Γουλιέλμον Ντάμπιρ, πρώτου διαπλεύσαντος αὐτὸν (1700).

—**Ντάμπιρ** (Dampier), ***διέκπλους τοῦ —*** *[Γεωγρ.]*. Διέκπλους τῆς Ὠκεανίας μήκους 120 χλμ. καὶ πλάτους 50—75 χλμ., χωρίζων τὴν ΒΔ. ἄκραν τῆς Νέας Γουϊνέας (χερσόνησος Ἄρφακ) καὶ τὴν νῆσον Βαϊγκέου. Τὸ νότιον στόμιον αὐτοῦ κατέχουν αἱ νῆσοι *Σαλαβούτι* καὶ σειραὶ βραχονησίδων.

—**Ντάμπιρ** (Dampier), ***νῆσοι τοῦ —*** *[Γεωγρ.]*. Συστὰς μικρονησίδων τῆς ΒΔ. Αὐστραλίας, κατὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Δ. Πιλμπάρας καὶ παρὰ Roebourne. Συνίσταται κατὰ τὸ πολὺ ἐκ βράχων σιδηρούχου χαλαζίου καὶ ὁρίζεται ἀπὸ ΒΑ. ὑπὸ τῆς νήσου Λεζάντρ καὶ ἀπὸ ΝΔ. ὑπὸ τῆς Ἔντερμπυ. Ὠνομάσθησαν ἀπὸ τοῦ Γουλιέλμου Ντάμπιρ, πρώτου ἐπισκεφθέντος αὐτὰς (1699).

—**Ντάμπιρ** (Dampier), ***νῆσος τοῦ —***, ἄλλως ***Καρκὰρ ἢ Κρακὰρ*** *[Γεωγρ.]*. Ἡφαιστειογενὴς νῆσος τῆς Ὠκεανίας κατὰ τὰς ΒΑ. ἀκτὰς τῆς Νέας Γουϊνέας, Β. τοῦ Φρίντριχ-Βίλχελμσχάφεν καὶ ἔναντι τοῦ ἀκρωτηρίου Κρουαζίλ, ἀφ' οὗ χωρίζεται ὑπὸ τοῦ πορθμοῦ Ἰζουμρούντ. Δεσπόζεται ὑπὸ κρατῆρος ἡφαιστείου (ὕψος 1.600 μ.), ΝΑ. δὲ αὐτῆς κεῖται ἡ νησὶς *Μπαγκαμπάγκ* ἢ *Ρὶτς-Ἄϊλαντ*. Π.Ν.Π.

Νταμπίσκα (Dabicka), ***Στέφανος***. Βασιλεὺς τῆς Βοσνίας, ζήσας περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος. Τῷ 1391 διεδέχθη τὸν θεῖον του Τβίρτκο. Ἐπολέμησε κατὰ τοῦ σουλτάνου Βαγιαζὶτ Α', ὅστις τὸν ἐξεδίωξεν ἐκ Βοσνίας. Ἀπέθανε μετὰ τὴν μάχην τῆς Νικοπόλεως. Ε. Σ.

«Νταμπιστάν». Περσικὸν σύγγραμμα (βλ. λ. *Δαβιστάν*).

Νταμπίχ (Dabih) *[Ἀστρον.]*. Ἀραβικὴ ὀνομασία τοῦ ἀστέρος β τοῦ Αἰγόκερω (βλ. *Δαβίχ*).

νταμ(π)λᾶς (ὁ)· (βλ. λ. *νταμλᾶς*).

Ντάμπλιν (Dublin) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Δουβλῖνον*.

Ντάμπνεχ. Γερμανὸς οὑμανιστὴς καὶ μουσικός, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Κοχλαίους* Ἰωάννης (βλ. λ.).

Ντάμπο (Dubbo) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Αὐστραλιανῆς ὁμοσπονδίας ἐν τῇ Νοτίῳ Νέᾳ Οὐαλλίᾳ, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μάκερι, 445 χλμ. πρὸς ΒΔ. τοῦ Σίδνεϋ, μεθ' οὗ συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Εἶναι κέντρον πλουσίας εἰς ὀρυχεῖα γαιάνθρακος καὶ χαλκοῦ περιοχῆς. Κάτ. 5.389. Χ. Δ.

Νταμπό, καὶ γερμ. ***Ντάγκσμπουργκ*** (Dabo, Dagsburg) *[Γεωγρ.]*. Γαλλικὴ κωμόπολις τοῦ νομοῦ Μοζέλλα, ἄλλοτε ἕδρα ὁμωνύμου κομιτείας τῆς Λωρραίνης. Κάτ. 3.072. Ἔχει περίφημον σανατόριον. Π. Ν. Π.

Νταμπόϊ (Dabhoi) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν τῷ κράτει τῆς Βαρόδας, περίφημος διὰ τὰ ἐν αὐτῇ πρότυπα κτήρια ἰνδικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Εἶναι σπουδαῖος σιδηροδρομικὸς κόμβος. Κάτ. 9.117. Χ. Δ.

Νταμπουρνὲ (Dambournay), ***Λουδοβῖκος-Αὔγουστος***. Γάλλος χημικὸς καὶ φυσιοδίφης (1722—1795). Κατέστη ἰδίᾳ διάσημος διὰ τὰς ἐρεύνας αὐτοῦ ἐπὶ τῶν αὐτοχθόνων φυτῶν τῆς Γαλλίας πρὸς ἐξαγωγὴν χρωστικῶν οὐσιῶν. Ἐν διαστήματι 6 ἐτῶν ἐπέτυχε πλέον τῶν 1.200 σταθερῶν ἐπὶ τῶν ἐρίων ἀποχρώσεων. Τὰ ἐπιτυχῆ ταῦτα ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν του ἐξεδόθησαν εἰς τόμον δαπάναις τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως (1783), συνάμα δὲ παρεσχέθη αὐτῷ καὶ ἐπιχορήγησις 1.000 λιρῶν. Ἔγραψε: «Instruction sur la culture de la garance» (1788), «Histoire des plantes qui servent à la teinture» (1792) κ. ἄ. Ο. Ρ.

Νταμπραὶ (Dambray), ***Κάρολος-Ἐρρῖκος***, ὑποκόμης —. Γάλλος πολιτικὸς (1760—1829). Ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΗ' ἐγένετο καγκελλάριος, σφραγιδοφύλαξ καὶ πρόεδρος τῆς βουλῆς τῶν Ὁμοτίμων (1814). Διετέλεσεν ἐπίσης πρόεδρος αὐτῆς κατὰ τὴν δίκην τοῦ στρατάρχου Νέϋ. Π. Ν. Π.

Ντάμπρα-Ταμπόρ, ἢ ***Ντέμπρα-Ταμπὸρ*** (αἰθιοπ. =*ὄρος Θαβὼρ*) *[Γεωγρ.]*. Ὑψίπεδον τῆς κεντρικῆς Ἀβησσυνίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀμάρα, πλησίον τῆς λίμνης Τσάνας. Ἐπ' αὐτοῦ εἰς ὕψ. 2.500 μ. ἔκειτο ἡ ἄλλοτε στρατιωτικὴ πρωτεύουσα τῆς Ἀβησσυνίας (1855) *Σαμάρα*. Π. Ν. Π.

Νταμπρεμὺ (Dampremy) *[Γεωγρ.]*. Βιομηχανικὸν προάστειον τῆς βελγικῆς πόλεως Σαρλερουά, παρὰ τὸν ποταμὸν Σάμπρ. Κάτ. (1922) 13.308. Εἶναι κέντρον ἐξαγωγῆς γαιάνθρακος καὶ ὑελουργίας. Π. Ν. Π.

Νταμπρόβα (Dabrowa) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ντομπρόβα*.

Νταμπρόφκα (Dabrowka). Βασίλισσα τῆς Πολωνίας (βλ. λ. *Ντομπρόβκα*).

Νταμπρόφσκυ (Dobrovsky), ***Ἰωσὴφ*** (βλ. λ. *Ντομπρόφκυ* Ἰωσήφ).

Νταμπρὺ ντὲ Τιερσὰν (Dabry de Thiersant), ***Πέτρος***. Γάλλος συγγραφεὺς (1826—1898). Διετέλεσε πρόξενος ἐν Καντῶνι, ἀργότερον δὲ πληρεξούσιος κυβερνήτης ἐν Γουατεμάλᾳ. Ἔγραψεν: «Ἡ στρατιωτικὴ ὀργάνωσις τῶν Κινέζων» (1859), «Ἡ ἰατρικὴ παρὰ Κινέζοις» (1863), «Ὁ Μωαμεθανισμὸς ἐν Κίνᾳ καὶ ἐν τῷ ἀνατολικῷ Τουρκεστὰν» (1878).

Ντάμροςς (Damrosch), ***Λεοπόλδος***. Γερμανὸς μουσικὸς (1832—1882). Τῷ 1871 ἐκλήθη εἰς Νέαν Ὑόρκην, ὅπου ἀνέπτυξε μέγα ὀργανωτικὸν πνεῦμα διὰ τῆς ἱδρύσεως τῆς «Ἑταιρίας ὀρατορίων» καὶ τῆς «New-York Symphony Society». Ὑπῆρξε πραγματικὸς ἀπόστολος τῆς τέχνης ἐν τῷ Νέῳ Κόσμῳ. Συνέθεσεν ἓν κοντσέρτο καὶ διάφορα τεμάχια διὰ βιολίον, τὰ ἔργα χωρῳδίας: «Ροὺθ καὶ Νοεμί», «Σουλαμῖτις», «Ἡ σπάθη τοῦ Σίγκφριντ», πολλὰς μελῳδίας κλπ. Τῷ 1884 ἵδρυσεν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ γερμανικὸν μελόδραμα, ὅπερ διηύθυνε μέχρι τοῦ θανάτου του. Γ. Σ.

Ντάμσε (Damse), ***Ἰωσήφ***. Ρῶσος συνθέτης (1788—1852). Συνέθεσε λαϊκοὺς χοροὺς καὶ πολωνικὰ τραγούδια καὶ ἔγραψε τὰ μελοδράματα: «Ἡ διοίκησις», «Ἡ Ἀμερικανίς», «Οἱ δίδυμοι», «Ὁ λαθρέμπορος», τὸ μπαλέττο «Ὁ χωλὸς διάβολος» κ.ἄ. Γ. Σ.

Ντάμφρις (Dumfries) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σκωτίας, ἕδρα ὁμωνύμου κομιτείας. Κάτ. 15.728. Ἔχει βυρσοδεψίαν, σιδηροβιομηχανίαν, ὑφαντουργίαν, πιλοποιίαν. Π. Ν. Π.

— **Ντάμφρις** ***κομιτεία*** (Dumfriesshire) *[Γεωγρ.]*. Κομιτεία τῆς ΝΔ. Σκωτίας ἐπὶ τῶν βορείων ἀκτῶν τοῦ κόλπου Σόλουαίη. Κάτ. 72.900. Διαρρέεται ὑπὸ τῶν ποταμῶν *Ἔσκ, Αἴν'ν* κ.ἄ. Ἔχει ἀκμαίαν κτηνοτροφίαν καὶ ὀρυχεῖα. Π. Ν. Π.

Νταμχάουντερ (Damhouder), ***Ἰωσῆς*** βὰν ντὲ —. Φλαμανδὸς νομομαθὴς (1507—1581). Ἐχρημάτισε σύμβουλος καὶ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν τῆς Φλάνδρας καὶ συνέβαλε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ποινικοῦ δικαίου κατὰ τὸν ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνα. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Praxis rerum criminalium» (1554), ἔργον ὅπερ ἔσχε 16 ἐκδόσεις εἰς διάστημα 50 ἐτῶν, «Declamatio in processum voracitatem», «Practica rerum civilium» (1572), «Enchiridion rerum criminalium» (1610) κτλ. Τὰ ἅπαντα αὐτοῦ ἐξεδόθησαν ἐν Ἀμβέρσῃ τῷ 1646. Μ. Δ. Β.

Digitized by Google

ντᾰμωτός, —*ή*, —*ό*· ὁ ἔχων τὸ σχῆμα τῆς ντάμας, ὁ διῃρημένος εἰς τετράγωνα, ὡς ὁ ἄβαξ τῆς ντάμας: «ὕφασμα ντάμωτό».

Ντὰν (Dan). Ὄνομα μυθικῶν βασιλέων τῆς Δανίας (βλ λ. *Δάν*).

Ντὰν (Dan). Ὄνομα πριγκίπων τῆς Βλαχίας (βλ. λ. *Δαν*).

Ντὰν (Dunn), ***Σαμουήλ***. Ἄγγλος ἀστρονόμος καὶ μαθηματικός, ἀποθανὼν τῷ 1794. Ἐδίδαξεν εἰς Λονδῖνον κ. ἄ. καὶ ἔγραψε πλείστας μελέτας εἰς τὰς «Philosophical Transactions» καὶ πλῆθος συγγραμμάτων, ὧν κύρια: «Ἐπιτομὴ πρακτικῆς ναυσιπλοΐας» (1777), «Νέα μέθοδος εὑρέσεως τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους» (1778), «Πίνακες λογαρίθμων» (1784), «Ναυτικοὶ πίνακες» (1785), «Ἀστρονομία τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων» (1792) κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ντὰν (Dahn), ***Φῆλιξ***. Γερμανὸς νομομαθής, ἱστορικὸς καὶ ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1834 ἐν Ἀμβούργῳ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1912. Τῇ 1862 διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ δικαίου εἰς τὸ Μόναχον, τῷ 1863 εἰς τὸ Βύρτσμπουργκ, τῷ 1872 εἰς τὸ Καίνιξμπεργκ καὶ ἀπὸ τοῦ 1888—1910 εἰς τὸ Μπρεσλάου. Ἔγραψε τὰ ἑξῆς νομικὰ συγγράμματα: «Ζητήματα ἐμπορικοῦ δικαίου» (1875), «Γερμανικὸν ἰδιωτικὸν δίκαιον» (1878), «Ἡ λογικὴ εἰς τὸ δίκαιον» (1879) κ.ἄ. Ὡς συγγραφεὺς ὁ Ντὰν ἔγραψε κυρίως ἀρχαιολογικὰ μυθιστορήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὰ ἑξῆς ἀξιοσημείωτα: «Εἰσάγων διὰ τὴν Ρώμην» (4 τόμοι, 1876), ἐν ᾧ περιγράφεται ἡ κατάρρευσις τοῦ βασιλείου τῶν Ὀστρογότθων «Μικρὰ μυθιστορήματα ἐκ τῆς μεταναστεύσεως τῶν λαῶν» (13 τόμοι, 1882—1901), κ. ἄ. Τὰ δράματά του εἶχον ὀλιγωτέραν ἐπιτυχίαν. Μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων ποιημάτων του (πέντε συλλογαὶ) διακρίνονται κυρίως αἱ μπαλλάνται («Die Mette von Marienburg» κ. ἄ.). Ἐκ τῶν ἱστορικῶν του ἐργασιῶν ἀξιόλογοι εἶναι: «Ὁ Προκόπιος τῆς Καισαρείας» 1865), «Οἱ βασιλεῖς τῶν Γερμανῶν» (1861—1909, 13 (τόμοι), «Πρῶται ἀρχαὶ τῆς γερμανικῆς ἱστορίας» (1883—1888) κτλ. Γ. Θ. Κ

Φῆλιξ Ντάν.

ντάνα (ἡ)· δημοτικὸς ὅρος, δι' οὗ δηλοῦται στήλη ἐμπορευμάτων ὁμοιομόρφως τοποθετημένων (βλ. καὶ λ. *δάνα*)· ‖ ὅρος τῆς κοινῆς ναυτικῆς γλώσσης σημαίνων σύνολον πλοίων ὡρμισμένων πλευρὰν πρὸς πλευρὰν (βλ. εἰκόνα λιμένος Ἑρμουπόλεως, εἰς λ. *Αἰγαῖον*). Σ. Ε. Λ.

Ντάνα, ἢ ***Ντένα***, ἢ ***Ντάχνα***, ἢ ***Ντέχνα***, καὶ ***Ρομπὰ ἐλ Χαλὶ*** *[Γεωγρ.]*. Ἡ μεγαλυτέρα ἔρημος τῆς νοτίας Ἀραβίας, μεταξὺ Ὑεμένης ἀπὸ ΝΔ., Χαδραμοὺτ ἀπὸ Ν. καὶ Ὀμὰν ἀπὸ Β., μὴ ὑπολογισμένης ἐκτάσεως. Σύγκειται κατὰ τὸ πολὺ ἐξ ἐπιμήκων παραλλήλων λοφοσειρῶν καὶ καλύπτεται ἐξ ἄμμου λεπτοτάτης καὶ ἐρυθρᾶς (ὕψος μέχρις 100 μ.). Παρουσιάζει παντελῆ ἔλλειψιν ὕδατος, ἐνιαχοῦ ἔχουσα μόνον ἁλμυρὰ ἕλη. Εἴς τινα σημεῖα αὐτῆς καὶ πρὸς Β., κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ τὴν ἄνοιξιν παρουσιάζεται πενιχρὰ βλάστησις τῆς ἐρήμου, ὁπότε ἐπισκέπτονται αὐτὴν οἱ Βεδουῖνοι. Τὸ ἀνατολικὸν καὶ νότιον αὐτῆς τμῆμα εἶναι τὸ μᾶλλον ἄγνωστον, φημίζονται δὲ ὑπάρχοντα ἐν αὐτοῖς σπουδαῖα ἱστορικὰ λείψανα. Μόνιμος βάσις Βεδουΐνων ὑπάρχει εἰς τὴν πρὸς Β. ὄασιν Τζαμπρίν. Τὸ Β. αὐτῆς τμῆμα καλεῖται καὶ *Μικρὸν Νεφοὺντ* καὶ τὸ ΝΔ. *Ἐλ Ἀχκάφ*. Π. Ν. Π.

Ντάνα (Dana), ***Γουλιέλμος***. Ἀμερικανὸς ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1833 ἐν Βοστώνῃ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς. Κατ' ἀρχὰς ὑπηρέτει εἰς τὸ ἀμερικανικὸν ναυτικὸν ὡς ἁπλοῦς ναύτης καὶ κατόπιν ἐγένετο μαθητὴς τοῦ Πικὸ καὶ τοῦ Λὲ Πουαττεβέν, εἰδικοποιηθεὶς εἰς τὰς θαλασσογραφίας. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Μόνωσις», «Καταιγίς», «Ἡ παραλία τοῦ Ντίναρ» (1878), «Ὁ Ἰησοῦς περιπατῶν ἐπὶ τῶν ὑδάτων» (1889), «Πανσέληνος», «Ὁ Τάμεσις» κτλ. Μ. Δ. Β.

—**Ντάνα**, ἢ ***Ντένα*** (Dana), ***Ἰάκωβος-Ντουάϊτ*** (Dwight). Ἀμερικανὸς γεωλόγος, γεννηθεὶς ἐν Οὐτίκα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν (1813—1895). Ἐσπούδασε μαθηματικὰ καὶ φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ κατόπιν ἔγινε καθηγητὴς τῆς ναυτικῆς σχολῆς. Μετέσχε τῆς ὑπὸ τὸν Οὐάϊλκς ἀποστολῆς, ὡς ἐπιστημονικὸς παρατηρητής, πρὸς ἐξερεύνησιν τοῦ Εἰρηνικοῦ καὶ τοῦ Ἀνταρκτικοῦ ὠκεανοῦ καὶ κατόπιν ἐγένετο καθηγητὴς τῆς φυσικῆς ἱστορίας καὶ μετὰ ταῦτα τῆς γεωλογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Νιοὺ Χάβιν. Τῷ 1846 ἐξέδωκε μετὰ τοῦ πενθεροῦ του Σέλλιμαν τὴν «Ἀμερικανικὴν ἐπιστημονικὴν ἐφημερίδα» καὶ συνέγραψε πλεῖστα ἔργα, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Περὶ ζῳοφύτων» (1846), «Περὶ τῆς γεωλογικῆς συστάσεως τοῦ πυθμένος τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ» (1849), «Σύστημα μεταλλειολογίας» (1837 καὶ ἕκτη ἔκδοσις 1892), ὅπερ θεωρεῖται ἓν τῶν τελειοτέρων ἐκπαιδευτικῶν βιβλίων τοῦ εἴδους του, «Γεωλογία τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς» (1849), «Κοράλλια καὶ κοραλλιογενεῖς νῆσοι» (1853), «Τὰ ἡφαίστεια τῶν νήσων Χαβάϊ» (1890) κτλ. Μ. Δ. Β.

—**Ντάνα**, ἢ ***Ντένα*** (Dana), ***Κάρολος Ἄντερσον***. Ἀμερικανὸς δημοσιογράφος (1819—1897). Ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Χάρβαρντ καὶ τῷ 1841 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν σύμπηξιν τῆς ἀγροικίας τοῦ Μπρούκ, ὅπου ἐξέδωσε καὶ τὴν ἐφημερίδα «Ἀγγελιαφόρος». Συνειργάσθη κατόπιν εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ καὶ ἀπὸ τοῦ 1847—1862 ἐγένετο συντάκτης τοῦ «Βήματος» τῆς Νέας Ὑόρκης, διὰ τοῦ ὁποίου κατεπολέμησε σφοδρῶς τὸν θεσμὸν τῆς δουλείας. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1863—1864 ἐγένετο ὑφυπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, μετὰ δὲ τὸν πόλεμον ἐξέδωσεν ἐν Σικάγῳ τὸ περιοδικὸν «Δημοκρατικός», ὅπερ ὅμως ταχέως ἔπαυσεν ἐκδιδόμενον ἀπὸ τοῦ 1867. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξέδωκε τὸν «Ἥλιον» τῆς Νέας Ὑόρκης. Ὁ Ντάνα θεωρεῖται ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων δημοσιογράφων τῆς ἐποχῆς του, ἐξέδωσε δὲ πλεῖστα ἔργα, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Νέα Ἀμερικανικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία» (1857—1853), ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Γεωργίου Ρίπλεϋ, ἣν ἠκολούθησαν ἡ «Ἀμερικανικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία» (1873—1876), «Ἡ τέχνη τοῦ ἐκδίδειν ἐφημερίδα» (1895), «Ὁ Λίνκολν καὶ ἡ κυβέρνησίς του» (1896), «Συλλογαὶ» (1897) κτλ. Μ. Δ. Β.

— **Ντάνα** (Dana), ***Ριχάρδος-Ἐρρῖκος***. Ἀμερικανὸς ποιητὴς καὶ κριτικός, γεννηθεὶς ἐν Καϊμπριτζ τῆς πολιτείας Μασσαχουσσέτης τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς (1787—1879). Ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Χάρβαρντ τὰ νομικά, λαβὼν τὴν ἄδειαν τοῦ δικηγορεῖν εἰς ἡλικίαν 15 ἐτῶν, ἀλλ' ἐγκατέλειψε ταχέως τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα διὰ νὰ ἀφιερωθῇ εἰς τὴν φιλολογίαν. Τῷ 1818 ἵδρυσε καὶ διηύθυνεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὴν «Βορειοαμερικανικὴν ἐπιθεώρησιν», ἀναδειχθεὶς εἷς τῶν διασημοτέρων φιλολογικῶν κριτικῶν τῆς ἐποχῆς του καὶ γενόμενος κυρίως γνωστὸς διὰ τὰς περιφήμους διαλέξεις του περὶ Σαίξπηρ. Τῷ 1833 ἐξεδόθη ὁ πρῶτος τόμος ποιημάτων του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ποιήσεις», τῷ δὲ 1850 τὰ κυριώτερα πεζὰ καὶ ποιητικά του ἔργα ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ποιήσεις καὶ πεζὰ ἔργα». Ἐκ τῶν ποιητικῶν του ἔργων κατέστησαν δημοφιλέστατα ὁ «Ἀποθνήσκων κόραξ» καὶ ὁ «Πειρατής». Μ. Δ. Β.

— **Ντάνα** (Dana), ***Ριχάρδος-Ἐρρῖκος***. Ἀμερικανὸς συγγραφεύς, νομομαθὴς καὶ πολιτικὸς (1815—1882). Ἐδημοσίευσε: «Δύο ἔτη ἐπὶ τοῦ πρῳραίου καταστρώματος» (1840), ἔργον ὅπερ ἐσημείωσεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μεγάλην ἐπιτυχίαν, «Ὁ φίλος τοῦ ναυτικοῦ» (1841), «Πρὸς τὴν Κοῦβαν καὶ ὀπίσω» (1859), «Ἐπιστολαὶ ἐπὶ τῆς ἰταλικῆς ἑνότητος» (1871), βιογραφίας τοῦ Τσάρνιγκ, τοῦ Βάσιγκτων, τοῦ Ὤλλστον κτλ., καθὼς καὶ πολλὰς πραγματείας περὶ τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν πολιτικὴν ἐγένετο εἷς τῶν ἱδρυτῶν τοῦ ἀγροτικοῦ κόμματος καὶ συνέβαλε τὰ μέγιστα εἰς τὴν μεταρρύθμισιν τῶν ἀγροτικῶν νόμων. Μ. Δ. Β.

Ντανακὶλ (Danakil). Λαὸς τῆς Ἀνατ. Ἀφρικῆς (βλ. λ. *Ἀφάρ*).

Ντανάμπασης, ***Ἀναστάσιος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Σπετσῶν (βλ. λ. *Δανάμπασης*).

Ντάναο (Danao) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς νήσου Σεμπού, τῶν Φιλιππίνων νήσων, ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Ντάναο. Κάτ. (1918) 22.581. Εἶναι Β. τέρμα τοῦ σιδηροδρόμου τῆς νήσου (27 χλμ. Β.ΒΑ. τῆς πρωτευούσης), κέντρον πλουσίας γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως (ὄρυζα, σάκχαρις, κόπρα, κακάο, σιτηρὰ) καὶ ἐξαγωγῆς γαιανθράκων. —Π.

Ντανaoύ, ἢ ***Νταναοῦνα***. Λαὸς τῶν μεσημβρινῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, συμμαχήσας μετὰ τῶν Λυκίων, τῶν Σακαλάσων καὶ ἄλλων φυλῶν. Ἐπὶ Ἀμενόφιος τοῦ Γ' καὶ Ραμσῆ τοῦ Γ' διετέλουν εἰς σχέσεις πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους. Ἐπὶ τοῦ Ραμσῆ συμμετέσχον τῆς εἰς Συρίαν εἰσβολῆς. Ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματός των, θεωροῦνται ὡς οἱ *Δαναοὶ* τῆς ἀρχαιοτάτης ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος. Ν.Μ.

Νταναπούρ, ἢ ***Ντιναποὺρ*** (Danapur ἢ Dinapur) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, ἐν τῇ περιφερείᾳ Πάτνα τῆς διοικήσεως Μπεχὸρ καὶ Ὀρίσσα. σπουδαῖος στρατιωτικὸς σταθμός. Κάτ. 31.025, ἐξ ὧν τὰ $^{2}/_{3}$ Ἰνδοί, οἱ δὲ λοιποὶ Μωαμεθανοί. Χ. Δ.

Ντάνβερς (Danvers) *[Γεωγρ.]*. Παράλιος πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἐν Μασσαχουσσέτῃ (κομιτεία Ἔσσεξ). Κάτ. (1925) 11.798. Ἔχει σιδηροχυτήρια, βυρσοδεψίαν, ὑποδηματοποιίαν καὶ ἐργοστάσια ἠλεκτρικῶν εἰδῶν. —Π.

Ντάνβιλλ (Danville) *[Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Πιττσυλβάνια τῆς πολιτείας Βιργινίας, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ντάν. Ἔχει ποικίλας βιομηχανίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων προέχουσιν αἱ τοῦ καπνοῦ, τοῦ βάμβακος καὶ τῶν ἀλεύρων. Κάτ. 20.180.

—2) Πόλις τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας, πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Βερμάϊλιον ἐν τῇ πολιτείᾳ Ἰλλινόϊς, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μικροῦ Βερμάϊλιον. Δεσπόζει πλουσίας εἰς γαιανθρακωρυχεῖα περιοχῆς καὶ ἔχει βιομηχανίας σιδηροδρομικοῦ ὑλικοῦ, ἀλεύρων, πλίνθων καὶ ὑάλου. Κάτ. 32.970. Χ. Δ.

Ντανβιλλὲρ (Damvillers) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Γαλλίας (νομὸς Μεύσου) ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τέντ. Κάτ. 1.000. Διεξάγει ἐμπόριον ξυλείας. Ἄλλοτε ὀχυρὸν φρούριον, μὲ λείψανα ἔργων τοῦ Καρόλου Ε', ὑπέστη συστηματικὰς ἐπιθέσεις τῶν Γερμανῶν κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Π.Ν.Π.

ντάνγκα· βλ. λ. *ντάγκα*.

Ντάνεβερκ, ἢ ***Ντανεβίρκε*** (Danewerk, Danevirke=ἔργον τῶν Δανῶν). Ὄνομα δοθὲν εἰς σπουδαῖον σύμπλεγμα ὀχυρωτικῶν ἔργων, ἀνεγερθέντων κατὰ τοὺς εἰδωλολατρικοὺς χρόνους καὶ ἐπανειλημμένως ἐπισκευασθέντων μέχρι τοῦ 1863 πρὸς προστασίαν τῆς Ν. Ἰουτλάνδης ἢ Σλέσβιχ ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Βενδῶν καὶ τῶν Σαξώνων. Τὸ παλαιότερον τμῆμα εἶναι τὸ Kurvirke (προτείχισμα τῆς φρουρᾶς), ἐκτεινόμενον ἐπὶ μήκους 6 χιλιομέτρων. 10 χιλιόμετρα ἀνατολικώτερον τούτου εἶναι τὸ παλαιὸν Oestervold (ἀνατολικὸν προτείχισμα), ἀνεγερθὲν παρὰ τοῦ βασιλέως Γκαίτρικ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Καρλομάγνου διὰ τὴν προστασίαν τῆς χερσονήσου Σβάνσεν. Τὸ κυρίως Ντάνεβερκ ἀνηγέρθη παρὰ τῆς βασιλίσσης Θώρας χιλιόμετρά τινα ὄπισθεν τοῦ Kurvirke ἐπὶ μήκους 8 χλμ. πρὸς Δ. μέχρι τοῦ Χόλλιγκστεντ. Πολιορκηθὲν τῷ 974 παρὰ τοῦ Ὄθωνος Β', ἐκυριεύθη ἔτη τινὰ μετὰ ταῦτα κατόπιν πυρπολήσεως τῶν ξυλίνων μερῶν τῶν προπετασμάτων. Ὁ βασιλεὺς Βάλδεμαρ ἐπενέδυσε τῷ 1080 μέγα μέρος τῶν περιβόλων δι' ὀπτοπλινθοδομῆς καὶ λιθοδομῆς εἰς πάχος 2 μ. καὶ ὕψος 13 μ. Πολὺ νοτιώτερον τὰ σύνορα τοῦ Σλέσβιχ καὶ τῆς Γερμανίας ὡρίζοντο διὰ τοῦ *Νοτίου Ντάνεβερκ*, ἐκτεινομένου ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἄϊντερ μέχρι τοῦ Λεβενζάου. Τὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα τοῦ Ντάνεβερκ ἔπαιξαν σπουδαῖον ρόλον κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς πολέμους, παρημελήθησαν ὅμως μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Σλέσβιχ-Ὀλστάϊν τῷ 1386. Τῷ 1861 οἱ Δανοὶ ἤρχισαν ἐπισκευάζοντες καὶ ἐνισχύοντες τὸ Ντάνεβερκ διὰ σειρᾶς περιβόλων ἐπὶ τῇ προβλέψει πολέμου κατὰ τῶν Γερμανῶν. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου τῷ 1864 ὁ δανικὸς στρατός, συγκεντρωθεὶς ἐπὶ τοῦ Ντάνεβερκ, ἐκινδύνευσε νὰ κυκλωθῇ, ὅταν ὁ στρατηγὸς Μέζα, προβλέπων τὸν κίνδυνον, διέταξε τὴν ἐκκένωσιν τοῦ Ντάνεβερκ καὶ τὴν ὑποχώρησιν ἐπὶ τῆς τοποθεσίας Ντύμπαιλ. Ζ. Ν.

Ντάνεμπρογκ (Danebrog). Παράσημον τοῦ τάγματος τοῦ Ντάνεμπρογκ, ἵδρυσεν, ὡς λέγεται, ὑπὸ τοῦ Βαλδεμὰρ Β' εἰς ἀνάμνησιν γεγονότος θαυμαστοῦ. Τῷ 1219 οἱ Δανοὶ παρ' ὀλίγον ἡττῶντο ἀπὸ τοὺς Λιβονίους, ἂν δὲν ἔβλεπον πίπτουσαν ἐξ οὐρανῶν τὴν ντάνεμπρογκ (δανικὴν ἰσχύν), σημαίαν ἐρυθρὰν μὲ λευκὸν σταυρόν. Τὸ θέαμα τοὺς ἐνέπλησε θάρρους καὶ ἐνίκησαν τὸν ἐχθρόν. Τὸ παράσημον πράγματι ἱδρύθη τῷ 1671 ὑπὸ τοῦ Χριστιανοῦ Ε' καὶ ἀπονέμεται διὰ στρατιωτικὴν ἀνδραγαθίαν ἢ πολιτικὴν ἀξίαν. Ὑπάρχουν τέσσαρες βαθμοὶ τοῦ παρασήμου τούτου: μεγάλοι διοικηταί, μεγαλόσταυροι, διοικηταὶ καὶ ἱππόται. Ὁ σταυρὸς εἶναι χρυσοῦς μὲ λευκὸν ἐμάϊγ. Ἡ ταινία εἶναι ἐρυθρόλευκος. Ἐπὶ τοῦ σταυροῦ εἶναι χαραγμέναι αἱ λέξεις «Gudo 'g Kongen» (=Ὁ Θεὸς καὶ ὁ βασιλεύς). Ἀργυροῦς σταυρὸς ἀπονέμεται εἰς τοὺς «ἀνθρώπους τοῦ Ντάνεμπρογκ», οἵτινες δὲν ἔχουν τίτλους δικαιολογοῦντας τὴν ἀπονομὴν ἱππότου τοῦ τάγματος. Ε. Σ.

Ντάνεντιν (Dunedin) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νέας Ζηλανδίας ἐπὶ τῶν Α. ἀκτῶν τῆς Νοτίας Νήσου, ἐν τῷ ὅρμῳ Ὀτάγκο, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Ὀτάγκο. Κάτ. (1926) 85.103. Εἶναι κέντρον τῶν ἀνατολικῶν σιδηροδρόμων καὶ οἰκονομικὴ πρωτεύουσα τῆς Νέας Ζηλανδίας. Ἔχει ἀκμαίαν ἐριουργίαν καὶ χυτήρια καὶ ἐξάγει χρυσὸν καὶ μεγάλας ποσότητας εἰδῶν γαλακτοκομίας καὶ παγωμένου κρέατος. Ἱδρύθη τῷ 1848 ὑπὸ τῆς Ἐλευθέρας Σκωτικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀνεπτύχθη ἀπὸ τῆς αὐτόθι ἀνακαλύψεως χρυσοῦ (1861). Εἶναι ἕδρα ἀγγλικανικῆς καὶ καθολικῆς ἐπισκοπῆς καὶ ἔχει πανεπιστήμιον (Otago university, 1871), μεταλλειολογικὴν σχολήν, μουσεῖον, πινακοθήκην, βοτανικὸν κῆπον, βιολογικὴν συλλογήν. Π. Ν. Π.

—**Ντάνεντιν** (Dunedin) *[Γεωγρ.]*. Γαλατικὴ ὀνομασία τοῦ *Ἐδιμβούργου* (βλ. λ.).

Ντανὲ(ς) (Danès), ***Πέτρος***. Γάλλος ἑλληνιστής, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1497 καὶ ἀποθανὼν τῷ

Digitized by Google

1577. Μαθητής τοῦ Ἰανοῦ Λασκάρεως καὶ τοῦ Γουλιέλμου Βουδαίου, ἐγένετο τῷ 1530 καθηγητὴς ἐν τῷ Κολλεγίῳ τῆς Γαλλίας, ἔσχεν ὡς μαθητὰς τὸν Ἀμυώ, τοὺς Μπρισσόν, τοὺς Ντορὰ κλπ., ἐτάχθη κατὰ τοῦ Πέτρου Ράμου (1537) καὶ ἐστάλη εἰς τὴν σύνοδον τοῦ Τριδέντου τῷ 1545 ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς γαλλικῆς Ἐκκλησίας. Ὑπὸ τὸ ὄνομα *P. Bellocirius* ἐξέδωκε τὸν Ἰουστῖνον, τὸν Φλῶρον, τὸν Σέξτιον Ροῦφον καὶ τὸν Πλίνιον. θ. π.

Ντάνεφ, ***Στογιάν***. Βούλγαρος πολιτικός (βλ. λ. *Δάνεφ* Στογιάν).

Ντανζὰρ (Dangeard), ***Πέτρος - Αὐγουστῖνος - Κλήμης***. Σύγχρονος Γάλλος βοτανικός, καθηγητὴς τῆς βοτανικῆς ἐν Σορβόννῃ καὶ μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου. Ἔγραψε: «Le botaniste», συλλογὴν ἰδίων αὐτοῦ ἐργασιῶν εἰς 15 τόμους. Σ. Ν. Φ.

Ντανζοὺ (Danjou), ***Ἰωάννης-Λουδοβῖκος-Φῆλιξ***. Γάλλος συνθέτης καὶ μουσικολόγος (1812—1866). Ὀργανοκρούστης τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων, ἠσχολήθη εἰδικῶς μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μέλους καὶ ἐμελέτησε πολλὰ παλαιὰ χειρόγραφα τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰταλίας. Καρπὸς τῶν μελετῶν του ὑπῆρξε τὸ μετὰ τοῦ Σεμπὲρ (Cimber) γραφὲν βιβλίον: «Περίεργα ἀρχεῖα τῆς ἱστορίας τῆς Γαλλίας ἢ Συλλογὴ σπανίων τεμαχίων». Ὁ Ντανζοὺ διὰ τοῦ συγγράμματός του «Περὶ τῆς καταστάσεως καὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μέλους» πραγματεύεται τὸ ζήτημα τῆς μεταρρυθμίσεως καὶ ἀναθεωρήσεως τοῦ γρηγοριανοῦ ᾄσματος. Εἰς τὸν Ντανζοὺ ὀφείλεται ἐπίσης ἡ ἀνακάλυψις τοῦ περιφήμου ἀντιφωναρίου τοῦ Μομπελιέ, τοῦ γεγραμμένου διὰ διπλῆς σημειογραφίας: νευματικῆς καὶ βοηθιανῆς. Ὡς συνθέτης ὁ Ντανζοὺ ἐγένετο γνωστὸς διὰ τριῶν λειτουργιῶν καὶ ἑνὸς «Tantum ergo». Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του διῆλθεν ἐν Μασσαλίᾳ καὶ Μομπελλιὲ ὡς μουσικοκριτικός. Γ. Σ.

Ντανζῶ (Dangeau), ***Λουδοβῖκος ντὲ Κουρσιγιόν, ἀββᾶς τοῦ —***. Γάλλος γραμματικὸς καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1643 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1723. Καταγόμενος ἐκ καλβινιστικῆς οἰκογενείας, μετεστράφη εἰς τὸν καθολικισμὸν ὑπὸ τοῦ Βοσσουέτου, κατόπιν δὲ ἀπεστάλη εἰς Πολωνίαν. Κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του ἠγόρασε τὴν θέσιν ἀναγνώστου τοῦ βασιλέως, ἐχρησιμοποίησε δὲ τὴν ἐκ ταύτης ἐπιρροήν του πρὸς ὄφελος τῶν ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων. Βραδύτερον ἐγένετο παρακοιμώμενος τῶν παπῶν Κλήμεντος τοῦ Ε' καὶ Ἰννοκεντίου τοῦ ΙΒ' τῷ δὲ 1682 ἐξελέγη μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Ἠσχολήθη κυρίως μὲ γραμματικὰ ζητήματα. Ἐκτὸς τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς, ἐγνώριζε τὴν Γερμανικήν, τὴν Ἰταλικήν, τὴν Ἱσπανικήν, τὴν Πορτογαλικὴν κλπ. Ὑπῆρξεν ἀτυχὴς ἀνταγωνιστὴς τοῦ Φενελῶν διὰ τὴν κατάληψιν τῆς θέσεως παιδαγωγοῦ τοῦ δουκὸς τῆς Βουργουνδίας. Ἔγραψε πλεῖστα, μεταξὺ δὲ τῶν ἐκδεδομένων ἔργων του σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Quatre Dialogues» (Paris, 1684), «Dialogues sur l' immortalité de l' âme» (1705), «Tables historiques... pour l' histoire de la monarchie française», «Nouvelle méthode de géographie historique» (1697). Ἐπίσης ἔγραψεν ἔργα ἐπὶ τῶν φωνηέντων, τῶν συμφώνων, τῶν ῥημάτων, τῶν προθέσεων κλπ., εἶναι δὲ εἷς ἐκ τῶν προδρόμων τῆς μεταρρυθμίσεως τῆς ὀρθογραφίας καὶ τῆς γραμματικῆς. Αἱ περισσότεραι ἐκ τῶν μονογραφιῶν τούτων ἐξεδόθησαν ὁμοῦ ὑπὸ τὸν κοινὸν τίτλον «Essais sur la grammaire» (1711) καὶ «Opuscules sur la langue française» (1754). θ. π.

Ντάνια *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀραβικὴ ὀνομασία τῆς ἐν Ἱσπανίᾳ πόλεως *Διάνιον* (βλ. λ.).

Ντάνια (Dania), ***Ἀνδρέας***. Ἰταλὸς φιλέλλην (βλ. λ. *Δάνιας* Ἀνδρέας).

Ντανιὰν-Μπουβρὲ (Dagnan-Bouveret), ***Πασκάλ-Ἀδόλφος-Ἰωάννης***. Γάλλος ζωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1852. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Ζερόμ, τῷ δὲ 1876 ἔτυχε τοῦ δευτέρου μεγάλου βραβείου Ρώμης. Τῷ 1900 ἐγένετο μέλος τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου. Ὁ Ντανιὰν-Μπουβρὲ εἶναι καλλιτέχνης νεωτεριστής, συνδυάζων πρωτόγονον ἀφέλειαν πρὸς ἐπίχαριν ἰδεαλισμὸν καὶ ἐκφραστικωτάτην αἴσθησιν τῆς πραγματικότητος. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ὁ Ὀρφεὺς καὶ αἱ Βακχίδες», «Μανὸν Λεσκῶ», «Γάμος παρὰ τῷ φωτογράφῳ», «Ἡ εὐλογία τῶν νεαρῶν συζύγων ἐν τῇ Ἐλευθέρᾳ Κομιτείᾳ», «Τὸ εὐλογημένον ψωμί», «Ὁ Χριστὸς καὶ οἱ μαθηταὶ ἐν Ἐμμαούς». Ι. Μ. Π.

Ντάνιελ (Daniel), ***Γεώργιος***. Ἄγγλος συγγραφεὺς (1789—1864). Ἐκ τῶν ποιημάτων του ἀξιόλογα εἶναι τὰ «Ποικίλα ποιήματα» (1812), ἐκ τῶν σατιρῶν του ἡ «Ὀφηλία Κὴν» (1829), ἐκ τῶν θεατρικῶν του ἔργων τὸ κωμικὸν μελόδραμα «Δόκτωρ Δόλος» (1818) καὶ ἡ φάρσα «Δυσάρεστος ἔκπληξις» (1819), ἐκ τῶν λοιπῶν του δὲ ἔργων τὸ «Βρεττανικὸν θέατρον» (1823—1831, τόμ. 39, Β' ἔκδ. 1838, τόμ. 64) μετὰ βιογραφικῶν καὶ κριτικῶν σημειώσεων, καὶ «Ἡ εὔθυμος Ἀγγλία τοῦ παλαιοῦ καιροῦ» (1842, τόμ. 2). Ὁ Ντάνιελ εἶχε καταρτίσει καὶ σπουδαίαν συλλογὴν σπανίων καὶ πολυτίμων βιβλίων, πωληθεῖσαν μετὰ τὸν θάνατόν του εἰς μυθώδη τιμήν.

— **Ντάνιελ** (Daniel), ***Σαμουήλ***. Ἄγγλος ποιητὴς καὶ ἱστορικὸς συγγραφεὺς (1562—1619). Διετέλεσεν ἰδιαίτερος γραμματεὺς τῆς βασιλίσσης Ἄννας. Ἔγραψε: «Ἱστορία τῶν ἐμφυλίων πολέμων τῶν οἴκων τῆς Ὑόρκης καὶ Λαγκαστρίας» (1604) εἰς ὀκτὼ ᾄσματα, «Μουσόφιλος», «Ἱστορία τῆς Ἀγγλίας ἀπὸ τῆς νορμανδικῆς κατακτήσεως μέχρις Ἐδουάρδου Γ'» (1613—1618), σοννέττα, ἐπιστολὰς καὶ τραγῳδίας, ὧν ἐξέχει ἡ «Κλεοπάτρα». Τὰ «Ποιητικὰ ἔργα» του ἐξεδόθησαν τῷ 1718 (τόμ. 2). Π. Ν. Π.

Ντανιὲλ (Daniel), ***Σαλβατώρ***. Γάλλος μουσικός, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1830 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1871. Εἶχε χρηματίσει μουσικοδιδάσκαλος τῆς ἀραβικῆς σχολῆς τοῦ Ἀλγερίου, ὁπότε καὶ ἔγραψε τὴν μονογραφίαν «Ἡ ἀραβικὴ μουσική, αἱ σχέσεις της μετὰ τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς καὶ τοῦ γρηγοριανοῦ μέλους». Τῆς αὐτῆς περιόδου εἶναι αἱ συλλογαί του ἀραβικῶν καὶ μαυριτανικῶν ᾀσμάτων. Ὁ Ντανιὲλ εἶχε διατελέσει ἐπί τινας ἡμέρας διευθυντὴς τοῦ ᾠδείου τῶν Παρισίων, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1871. Λαβὼν μέρος εἰς τὰς συρράξεις μετὰ τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ καὶ καταληφθεὶς ἔνοπλος, ἐτυφεκίσθη. Ἡ ὑπόλοιπος δημιουργικὴ ἐργασία του ἀποτελεῖται ἐκ τῆς «Φιλαρμονικῆς γραμματικῆς», τῆς «Μεθόδου γρηγοριανοῦ ᾄσματος», μιᾶς μελέτης περὶ τοῦ γαλλικοῦ τραγουδιοῦ κτλ. Γ. Σ.

Ντανιέλε (Daniele), ***Φραγκῖσκος***. Ἰταλὸς ἱστορικὸς (1740—1812). Διετέλεσεν ἐπίσημος ἱστοριογράφος τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως καὶ ἰσόβιος γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Ἡρακλείου (Academia Ercolanense). Ὑπῆρξε πολυγραφώτατος, ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων του δὲ ἔργων εἶναι τά: «Οἱ βασιλικοὶ τάφοι τοῦ οἴκου τοῦ Παλέρμου» (1784), «Ἀρχαῖα νομίσματα τῆς Καπούης» (1802), «Χρονολογία τοῦ οἴκου τῶν Καρρακκιόλων» (1805) κ. ἄ. Ἐπίσης ἐξέδωκε τὰ ποιήματα καὶ τὰς ἐπιστολὰς Μάρκου Θυλεσίου τοῦ Κονσεντίνου (1762 καὶ 1808), τοὺς λόγους τοῦ Ἰωάννου Βαπτιστοῦ Βικοῦ (1766) κ.ἄ. Π. Ν. Π.

Ντάνιελλ (Daniell), ***Ἰωάννης-Φρειδερῖκος***. Ἄγγλος χημικὸς (1790—1845), γνωστὸς κυρίως ἐκ τοῦ ὁμωνύμου γαλβανικοῦ στοιχείου (βλ. *ἠλεκτρικὰ στοιχεῖα*).

Ντανιέλλι (Danielli), ***Στέφανος***. Ἰταλὸς ἰατρός, γεννηθεὶς τῷ 1656. Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βολωνίας καὶ ἀπέκτησε μεγάλην φήμην. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ἐν οἷς τὸ «Animadversio hodierni status medicinæ practicae» (1709). Π. Ν. Π.

Ντανιελοὺ (Daniélou), ***Κάρολος***. Σύγχρονος Γάλλος λόγιος, γεννηθεὶς τῷ 1878. Διετέλεσε διευθυντὴς τῆς ὑπηρεσίας προπαγάνδας τῶν γαλλικῶν ἔργων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, βουλευτής, δήμαρχος τοῦ Λοκρονὰν κ.ἄ. Ἔγραψε: «Σύγχρονοι Μελέται», «Ἀπὸ τοῦ Ὑζὲρ εἰς Ἀργκόν», «Οἱ Ἀφρικανοί», «Λυρικαὶ στιγμαί», «Τὸ σημειωματάριον ἑνὸς κοινοβουλευτικοῦ» (1927), κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ντάνιελσον (Danielson), ***Ἰωάννης - Ριχάρδος***. Σύγχρονος Φινλανδὸς ἱστορικὸς καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1853. Τῷ 1880 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ἑλσιγγφορς. Ὠνομάσθη εὐγενὴς ὑπὸ Νικολάου Β' (1904) καὶ διετέλεσε μέλος τῆς φινλανδικῆς γερουσίας (1908—1909). Γερμανόφιλος, ἐπρότεινε τῷ 1918, ὡς ἀρχηγὸς τοῦ παλαιοφινλανδικοῦ κόμματος, τὴν ἐκλογὴν Γερμανοῦ πρίγκιπος ὡς βασιλέως τῆς Φινλανδίας. Ἔγραψεν: «Ἡ ἕνωσις τῆς Φινλανδίας μετὰ τῆς Ρωσίας», «Ὁ Φινλανδικὸς πόλεμος τοῦ 1808—1809» (1897), «Ἱστορία τῆς σαξωνικῆς πολιτικῆς τῷ 1706—1709» (1878), «Ἡ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ πολιτικὴ τῆς Ἀγγλίας» (1880), «Τὸ νορβηγικὸν ζήτημα τῷ 1746—1751» (1888), «Τὸ ζήτημα τῶν νήσων τῆς Ἀλάνδης τῷ 1914—1920» (1921) κτλ. Π. Ν. Π.

— **Ντάνιελσον** (Danielson), ***Φραγκίσκη-Οὐέλντ***. Σύγχρονος Βορειοαμερικανὶς συγγραφεύς, γεννηθεῖσα τῷ 1875. Ἐσπούδασεν ἐν Χάρτφορντ καὶ διετέλεσε μέλος τῆς διοικήσεως τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῶν δομινικανῶν καὶ τῆς ἑταιρείας τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκδόσεων τῶν κονγκρεγκασιοναλιστῶν καὶ διευθύντρια τῶν περιοδικῶν «The Mayflower» (1908) καὶ «The Pilgrim Elementary Teacher» (1917). Ἔγραψε πλεῖστα παιδικὰ ἀναγνώσματα καὶ παιδαγωγικὰ ἔργα πρὸς χρῆσιν τῶν μεθοδιστῶν, πρεσβυτεριανῶν καὶ κονγκρεγκασιοναλιστῶν διδασκάλων. Π. Ν. Π.

ντανὶκ (τό). Μέτρον βάρους τῶν Ἀράβων (βλ. λ. *δανίκ*).

Ντανίλιεβσκι, ***Νικόλαος Ἰακώβλεβιτς***. Ρῶσος δημοσιολόγος, γεννηθεὶς ἐν Μόσχᾳ τῷ 1822 καὶ ἀποθανὼν ἐν Τιφλίδι τῷ 1885. Ἐδημοσίευσε πλείστας μελέτας περὶ τῆς ἁλιευτικῆς βιομηχανίας ἐν Ρωσίᾳ. Τὸ ἄριστον τῶν ἔργων του εἶναι «Ρωσία καὶ Εὐρώπη». Θ. Β.

— **Ντανίλιεβσκι**, ***Πέτρος Ἰβάνοβιτς***. Ρῶσος συγγραφεύς, γεννηθεὶς εἰς Ντανίλοβκα τῷ 1829 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1890. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ ἐν Μόσχᾳ ἰνστιτοῦτον τῶν εὐγενῶν, τῷ δὲ 1850 ἀνηγορεύθη ἐν Πετρουπόλει διδάκτωρ τοῦ δικαίου. Ὑπηρέτησεν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, εἶτα δὲ εἰργάσθη ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Χάρκοβ πρὸς βελτίωσιν τῆς τύχης τῶν δουλοπαροίκων, Τῷ 1868 διωρίσθη ἐφέτης καὶ ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐφημερίδος «Ἐπίσημος Μηνύτωρ». Ἐνεφανίσθη ὡς συγγραφεὺς διὰ τῆς δημοσιεύσεως λυρικῶν ποιημάτων καὶ μεταφράσεων Ἄγγλων, Γερμανῶν καὶ Πολωνῶν ποιητῶν. Μεγάλην δημοτικότητα ἀπέκτησεν ἐκ τῶν μυθιστορημάτων αὐτοῦ: «Οἱ φυγάδες τῆς Νοβορωσίσκης», «Ἡ ἐπιστροφὴ τῶν φυγάδων», «Ἡ ἐλευθερία», «Τὸ ἔνατον κῦμα». Ἐκτὸς τούτων ἔγραψε καὶ τὰ μυθιστορήματα: «Μίροβιτς», «Ἡ πυρποληθεῖσα Μόσχα» καὶ «Ὁ μαῦρος χρόνος». Θ. Β.

Ντανίλο. Ἡγεμὼν τοῦ Μαυροβουνίου (βλ. λ. *Δανῆλος*).

Ντανιλοφγκρὰντ (Danilovgrad) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ Μαυροβουνίου (ἀπὸ τοῦ 1918 τῆς Νοτιοσλαυΐας) ἐν τῷ νομῷ τῆς Κεττίγνης. Κάτ. 1.100. Κεῖται ἐπὶ τοῦ σιδηροδρόμου Ποδγορίτσας-Νίκσιτς. Παρ' αὐτὸ δὲ ἐγένοντο τῷ 1876 καὶ 1877 δύο φερώνυμοι μάχαι, καθ' ἃς ἡττήθησαν οἱ Τοῦρκοι ὑπὸ τῶν Μαυροβουνίων. Π. Ν. Π.

Ντανιλόφσκι (Danilowski, πρόφ. *Ντανιουόφσκι*), ***Γουσταῦος***. Πολωνὸς λογοτέχνης (1871—1927), εἷς τῶν ἀναμορφωτῶν τῆς πολωνικῆς ποιήσεως, μαθητὴς τοῦ Ζερόμσκι. Ἔγραψεν: «Ἀπὸ τὶς περασμένες ἡμέρες» (1902), «Τὸ χελιδόνι» (1908), «Ἡ ἀγάπη» (1910), «Λιλὴ» 1917), «Τὸ ψάρι» (1922) κ.ἄ. Π. Ν. Π.

Ντανίλωφ, ***Κίρσα ἢ Κύριλλος***. Ρῶσος ποιητὴς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Συνέλεξε πολυαρίθμους μύθους καὶ λαϊκὰ ᾄσματα, συνέθεσε δὲ καὶ αὐτὸς τοιαῦτα κατὰ τὸν λαϊκὸν τύπον. Τὰ παρ' αὐτοῦ συλλεγέντα δημοτικὰ τραγούδια ἐκυκλοφόρουν μέχρι τοῦ 1804 ἐν χειρογράφοις, ἔκτοτε δὲ ἐδημοσιεύθησαν πολλάκις εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Ρωσίας. Τῷ 1878 συνεστήθη εἰδικὴ ἐπιτροπή, ἥτις τὰ ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀρχαῖαι ρωσικαὶ ποιήσεις, συλλεγεῖσαι ὑπὸ τοῦ Κίρσα Ντανίλωφ» (Μόσχα εἰς ἓξ τόμους). Θ. Β.

Ντανῖνο (Dagnino), ***Ἐδουάρδος***. Σύγχρονος Ἰταλὸς μουσικοσυνθέτης, γεννηθεὶς τῷ 1876. Μετέφρασε πλείστας περὶ μουσικῆς μελέτας, συνειργάσθη δὲ εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ Βιττόρια καὶ συνέθεσε λυρικὰ τεμάχια, κυρίως ἐκκλησιαστικῆς φύσεως. Εἶναι καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς μουσικῆς ἐν τῇ παπικῇ μουσικῇ σχολῇ τῆς Ρώμης. Ἐκ τῶν ἔργων του κυριώτερον: «Ἐρρῖκος Μπόσσι» (1925). Π. Ν. Π.

Ντανὶς (Danich). Τοῦρκος ποιητὴς (βλ. λ. *Δανίς*).

Ντανισμὰν *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἀνατολικῆς Θρᾴκης ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Χαριουπόλεως τοῦ νομοῦ Ραιδεστοῦ. Κάτ. (1920) 276. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἶχε μετονομασθῆ εἰς *Ἀγγελικήν*.

Ντανισμέντ, ***Γαζῆ Ἀχμέτ*** βλ. λ. *Δανισμέντ*.

Ντάνιτσιτς, ***Γεώργιος***. Σέρβος φιλόλογος (1825—1882). Τὸ πραγματικόν του ὄνομα ἦτο *Πόποβιτς*. Ἐσπούδασεν ἐν Βουδαπέστῃ καὶ Βιέννῃ καὶ ἀφιερώθη εἰς τὴν σερβοκροατικὴν φιλολογίαν. Ἐγένετο διαδοχικῶς βιβλιοθηκάριος ἐν Βελιγραδίῳ, γραμματεὺς τῆς ἐπιστημονικῆς ἑταιρείας τῆς πόλεως ταύτης καὶ καθηγητὴς τῆς ἀνωτάτης σχολῆς. Τῷ 1867 ἐγένετο γραμματεὺς τῆς νοτιοσλαυϊκῆς Ἀκαδημίας τοῦ Ἄγκραμ καὶ τῷ 1873 καθηγητὴς τῆς σλαυϊκῆς φιλοσοφίας ἐν Βελιγραδίῳ. Ἐπανελθὼν τῷ 1877 εἰς Ἄγκραμ, ἐπεφορτίσθη μὲ τὴν δημοσίευσιν τοῦ σερβοκροατικοῦ λεξικοῦ, τὸ ὁποῖον ἐξέδιδεν ἡ Ἀκαδημία. Τοῦ ἔργου τούτου, τὸ ὁποῖον ἀπετελείωσεν ὁ Μπουντμάνι, ἐδημοσίευσεν ὁ Ντάνιτσιτς τὰ τέσσαρα πρῶτα στοιχεῖα. Τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Συντακτικὸν τῆς σερβικῆς γλώσσης» (1858), πλήρης μετάφρασις τῆς Βίβλου, ἐκδόσεις ἀρχαίων κειμένων, ἐν οἷς καὶ τοῦ βίου τοῦ Ἁγίου Συμεὼν (1868) καὶ τοῦ Ἁγίου Σάββα (1860), «Λεξικὸν τῆς ἀρχαίας σερβικῆς γλώσσης» (Βελιγράδιον 1862—1863, τόμ. 3), «Θέματα τῆς σερβοκροατικῆς γλώσσης» (Βελιγράδιον 1876), «Ρίζαι τῆς σερβοκροατικῆς γλώσσης» (Ἄγκραμ 1872) κλπ. θ. π.

Ντανκάλα, ἢ ***Ντανκάλι*** *[Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Αἰθιοπίας κατοικουμένη ὑπὸ τῶν *Ντανακὶλ* (βλ. λ.).

Ντάνκαν (Duncan)· βλ. λ. *Ντούνκαν*.

Ντ' Ἀνκαρβὶλ (D'Hancarville), ἢ ***Ντανκαρβὶλ*** (Dancarville), ***Πέτρος-Φραγκίσκος-Οὖγος***, κόμης —. Γάλλος τυχοδιώκτης καὶ ἀρχαιόφιλος (1729—1800). Διῆλθε περιπετειώδη βίον ἐν Γερμανίᾳ, Ἀγγλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ, διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ μου-

Digitized by Google

σείου τῶν Μεδίκων ἐν Φλωρεντίᾳ καὶ ἐν Νεαπόλει, καὶ ἐξέδωκε: «Ἐτρουσκικαί, ἑλληνικαὶ καὶ ρωμαϊκαὶ ἀρχαιότητες» (1766), «Μνημεῖα τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς τῶν δέκα καισάρων» (1780), «Ἔρευναι ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, τοῦ πνεύματος καὶ τῶν προόδων τῶν τεχνῶν ἐν Ἑλλάδι» (1785). «Περὶ τῶν μυστικῶν τελετῶν παρὰ ταῖς Ρωμαίαις» (1784). π. Ν. π.

Ντάνκασμπυ *Χὲντ* (Duncasby Head) *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Σκωτίας, ἡ ΒΑ. ἄκρα τῆς χώρας (58°38′ Β. πλάτ. καὶ 3°1′ Δ. μῆκ.).

Ντάνκελμαννν (Danckelmann), ***Ἐβεράρδος-Χριστόφορος***. Πρῶσσος πολιτικὸς (1643—1722). Ἐχρημάτισε (1692) πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως τοῦ δουκάτου Κλέβε, εἰς αὐτὸν δὲ ὀφείλεται ἡ ἵδρυσις τοῦ πανεπιστημίου τῆς Χάλλης, τῆς Ἀκαδημίας τῶν τεχνῶν τοῦ Βερολίνου, ὡς καὶ ἡ κατασκευὴ πολλῶν μεγάλων καὶ πολυτελῶν οἰκοδομημάτων ἐν Βερολίνῳ. Τῷ 1697 ἐπαύθη αἰφνιδίως, ἐφυλακίσθη, καὶ κατεδικάσθη εἰς ἰσόβια δεσμά, ἀφοῦ προηγουμένως, κατὰ τὴν δίκην του, ὑπερησπίσθη ἑαυτὸν ἐπιτυχῶς ἐναντίον 290, ἀνυποστάτων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, κατηγοριῶν, προερχομένων ἐκ ραδιουργιῶν τῆς Σοφίας-Σαρλόττας, συζύγου τοῦ ἐκλέκτορος. Ἐπὶ πλέον ἀπώλεσε τὰ κτήματά του, τὴν σύνταξίν του καὶ τοὺς τίτλους του. Τῷ 1707 ἀπέκτησεν ἐκ νέου τὴν ἐλευθερίαν του καὶ τῷ 1713 ἐπανῆλθεν εἰς τὴν αὐλήν, ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου-Γουλιέλμου Α′, χωρὶς ὅμως ν' ἀναθεωρηθῇ ἡ δίκη του καὶ νὰ τῷ ἀποδοθοῦν τὰ κτήματά του. Γ. Θ. Κ.

Ντάνκερκ (Dunkirk) *[Γεωγρ.]*. Ἀγγλικὴ ὀνομασία τῆς γαλλικῆς πόλεως *Δουνκέρκη* (βλ. λ.).

ντάνκερς (dunkers). Αἵρεσις ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἡνωμέναις Πολιτείαις· βλ. *τοῦνκερς*.

Ντάνκερτς (Danckerts), ***Ἐρρῖκος***. Ὁλλανδὸς χαράκτης (1624—1687), πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ *Πέτρου Ντάνκερτς*. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ προσωπογραφία τοῦ Σρεβέλιους» (1658), «Οἱ πέντε μουσικοὶ» (1661), «Ἄποψις τοῦ Ἄμστερνταμ» (1663) καὶ «Ἡ προσωπογραφία Καρόλου τοῦ Β′», κατὰ τὸν Χάννεμανν. Ἐπὶ πλέον ἐξέδωκε τὸ ἀρχαιολογικὸν ἔργον «Antiqua monumenta in insula Walcheren». Ι. Μ. Π.

— **Ντάνκερτς** (Danckerts), ***Ἰοῦστος***. Ὁλλανδὸς χαράκτης (1630—1695). Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Γουλιέλμος ὁ Γ′ τῆς Ὀράγγης», «Καζίμιρος, βασιλεὺς τῆς Πολωνίας», «Ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ἔρως αἰφνιδιαζόμενοι ὑπὸ Σατύρου». Ι. Π. Μ.

— **Ντάνκερτς** (Danckerts), ***Ἰωάννης***. Ὁλλανδὸς χαράκτης (1627—1692). Διεκρίθη ἰδίᾳ ὡς σχεδιαστὴς κοσμημάτων διὰ βιβλία. Ι. Μ. Π.

— **Ντάνκερτς** (Danckerts), ***Κορνήλιος***. Ὁλλανδὸς χαράκτης (1561 — 1617). Ὑπῆρξεν αὐτοδίδακτος, γονιμώτατος δὲ καὶ παραγωγικώτατος καλλιτέχνης. Μεταξὺ τῶν ἔργων του διακρίνονται αἱ τέσσαρες ἱππικαὶ προσωπογραφίαι τοῦ Κύρου, τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ Νίνου καὶ τοῦ Καίσαρος, ὁ «Γουσταῦος Ἀδόλφος», «Ἡ οἰκογένεια τοῦ Σατύρου», κατὰ τὸν Holstein, «Ὁλλανδικαὶ ἀπόψεις» κ. ἄ. Ι. Μ. Π.

— **Ντάνκερτς** (Danckerts), ***Πέτρος***. Ὁλλανδὸς χαράκτης, υἱὸς καὶ μαθητὴς τοῦ προηγουμένου (1600—1660). Ἐξετέλεσε θαυμάσια σχέδια κατὰ τὸν Λεονάρδον ντὰ Βίντσι, ἀποκείμενα ἐν Βιέννῃ καὶ Δρέσδῃ, καὶ χαρακτικὰ ἔργα ἐπὶ τῇ βάσει τοπιογραφιῶν τοῦ Μπέρχεμ. Ι. Μ. Π.

Ντανκλὰ (Dancla), ***Ἰωάννης-Βαπτιστὴς-Κάρολος***. Γάλλος βιολιστὴς καὶ συνθέτης (1818—1907). Ἔγραψεν ἔργα μουσικῆς δωματίου, δι' ἃ καὶ ἐτιμήθη διὰ βραβείου, κοντσέρτα καὶ σονάτας διὰ βιολίον, τὴν δραματικὴν σκηνὴν δι' ὀρχήστραν «Χριστόφορος Κολόμβος» κ. ἄ. Γ. Σ.

Ντάνκο, ἢ ***Ντανκολάνδη*** (Danco, Dancoland) *[Γεωγρ.]*. Περιοχὴ τῆς δυτικῆς Ἀνταρκτίδος ἐπὶ τοῦ 65ου παραλλήλου καὶ εἰς 61°—64° Δ. μῆκος. Π. Ν. Π.

Ντανκόβσκιι, ***Γρηγόριος***. Οὔγγρος ἱστορικὸς καὶ φιλόλογος (1784—1857). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν Ράαμπε καὶ Πρέσμπουργκ καὶ ἔγραψεν: «Homerus slavicis dialectis coguata lingua scripsit» (1829), «Anakreon, der fröhliche Grieche sang vor 2.370 Jahren griechisch-slawisch» (1847), «Hungariae constitutionis origines etc.» (1826), «Magyaricae linguae Lexicon critico-etymologicum» (1833—1836) καὶ ἄλλα. Ε. Ι. Χ.

Ντανκούρ, ***Γκρενὲ*** — (Grenet-Dancourt), ***Ἐρνέστος***· βλ. λ. *Γκρενὲ*-Ντανκούρ.

Ντανκόφ, ἢ ***Ντονκὸφ*** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας ἐν τῷ κυβερνείῳ Ριαζὰν καὶ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Δόν. Κάτ. 12.000. Π. Ν. Π.

Ντάνλοπ (Dunlop), ***Ἰωάννης-Κολλῖνος***. Ἄγγλος φιλόλογος (1785—1842). Ἀρχικῶς ἐσπούδασε τὴν νομικήν, ἀσχοληθεὶς εἶτα μὲ τὴν φιλολογίαν. Ἔγραψεν: «Ἱστορίαν τῆς μυθοπλασίας» (1814, τόμ. 3), ἐν ᾧ ἐπραγματεύθη τὴν ἱστορίαν τοῦ μυθιστορήματος ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν χρόνων μέχρι τῆς ἐποχῆς του, «Ἱστορίαν τῆς ρωμαϊκῆς λογοτεχνίας ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων μέχρι τῶν αὐγουστείων χρόνων» (1823—1828, τόμ. 3), κ.ἄ. καὶ μετέφρασεν εἰς στίχους τὴν λατινικὴν ἀνθολογίαν. Π. Ν. Π.

Ντανμὸρ (Dunmore) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Πενσυλβανίᾳ. Κάτ. (1928) 27.000. Ἔχει ἐργοστάσια σιδηροδρομικοῦ ὑλικοῦ, χυτήρια, μεταξουργίαν καὶ ὑφαντουργίαν. Π. Ν. Π.

Ντάνμπαρ (Dunbar) *[Γεωγρ.]*. Λουτρόπολις τῆς Σκωτίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Χάντινγκτον, ἐπὶ τοῦ στομίου τοῦ Φὲρθ-ὸφ-Φόρθ. Κάτ. (1921) 3.839. Ἔχει εὐρύχωρον ὅρμον (*Βικτώρια Χάρμπορ*) καὶ εἶναι σημαντικὸς σταθμὸς ἁλιευτικοῦ στόλου ἀριγγῶν, ἀποτελεῖ δὲ σιδηροδρομικὸν κόμβον. Σῴζονται ἐρείπια φρουρίου (856), ἀποτελέσαντος σημαντικὸν κέντρον ἀμύνης τῶν Σκώτων κατὰ τῆς Ἀγγλίας. Ἀναδιοργανωθὲν ὑπὸ Δαυῒδ τοῦ Β′ τῆς Σκωτίας, τῷ 1296 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἐδουάρδου Α′ τῆς Ἀγγλίας, τῷ 1336 ἀντέστη γενναίως ὑπὸ τὴν κόμισσαν Μελανίαν Ἁγνὴν (Black Agnes) κατὰ τῶν Ἄγγλων τοῦ Γουλιέλμου Σαλίσμπουρυ, εἶτα ἐγένετο ἕδρα τῆς Ἰωάννας Μπωφόρ, χήρας Ἰακώβου τοῦ Α′, καὶ τῷ 1650 (Σεπτεμβρίου 3) κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Κρόμβελ μετὰ τὴν αἱματηρὰν μάχην τοῦ Ντάνμπαρ, καθ' ἣν ἐφονεύθησαν 3.000 καὶ ᾐχμαλωτίσθησαν περὶ τὰς 10.000 Σκῶτοι. Π. Ν. Π.

Ντάνμπαρ (Dunbar), ***Γουλιέλμος***. Σκῶτος ποιητὴς (1460—1520). Διετέλεσεν ἱεροκήρυξ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ καὶ φιλικῶς διακείμενος πρὸς τὴν αὐλήν, διεπραγματεύθη πλείστας ὑποθέσεις τοῦ Ἰακώβου Δ′ εἰς Γερμανίαν, Ἰταλίαν καὶ Ἱσπανίαν. Ἔγραψεν: «Ἡ ἄκανθα καὶ τὸ ρόδον», ἀλληγορικὸν ποίημα ἀναφερόμενον εἰς τοὺς γάμους Ἐρρίκου Δ′ καὶ Μαργαρίτας (1503), «Ἡ χρυσῆ ἀσπίς», «Ὁ χορὸς τῶν ἁμαρτημάτων» κ. ἄ. καθαρῶς ἠθικὰ καὶ ἀλληγορικὰ ἔργα. Τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν κατὰ μέρη εἰς τὴν σειρὰν «Ancient scotish poets» (1771—1775) καὶ ὑπὸ τοῦ Laing (1834, τόμ. 2). Π.Ν.Π.

— **Ντάνμπαρ** (Dunbar), ***Παῦλος-Λαυρέντιος***. Νέγρος Βορειοαμερικανὸς λογοτέχνης (1872—1906). Ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν τύπων τῆς συγχρόνου φιλολογικῆς κινήσεως τῶν μαύρων καὶ τακτικὸς συνεργάτης πολλῶν ἐπιθεωρήσεων τοῦ Λονδίνου καὶ τῆς Νέας Ὑόρκης. Ἐκ τῶν ποιημάτων του ἀξιόλογα τὰ «Ποιήματα τῆς δρυὸς καὶ τοῦ κισσοῦ» (1893), «Τραγούδια τῆς ταπεινῆς ζωῆς» (1896), κ. ἄ. καὶ ἐκ τῶν μυθιστορημάτων του «Οἱ Φανατικοὶ» καὶ «Ψυχαγωγίαι τῶν θεῶν» (1901).

Ντανμπὲ (Danbé), ***Ἰούλιος***. Γάλλος βιολιστὴς (1840—1905). Ἵδρυσε τὰς συμφωνικὰς συναυλίας «Νταμπὲ» καὶ κατόπιν διεδέχθη τὸν Λαμουρὲ ὡς διευθυντὴς ὀρχήστρας τοῦ κωμικοῦ μελοδράματος. Γ. Σ.

Ντάνμπερι (Danbury) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ Κοννεκτικούτῃ. Κάτ. (1920) 18.943. Ἔχει μεγάλην βιομηχανίαν πίλων, μεταξουργεῖα κ.ἄ. Π.Ν.Π.

Ντάνμπυ (Danby), ***Φραγκῖσκος***. Ἰρλανδὸς ζωγράφος (1793 — 1861). Τῷ 1825 ὠνομάσθη πρόσεδρον μέλος τῆς ἐν Λονδίνῳ βασιλικῆς Ἀκαδημίας. Διεκρίθη εἰς τὴν τοπιογραφίαν καὶ τὴν ἀπεικόνισιν θρησκευτικῶν θεμάτων. Τὸ ἔργον του εἶναι πλῆρες ἁρμονικῆς ποιήσεως καὶ ἐξαιρέτων φωτοσκιάσεων. Ἐκ τῶν πινάκων του διακρίνονται: «Ἀκτὴ ἡλίου μετὰ τὴν θύελλαν», «Ὁ Χριστὸς βαδίζων ἐπὶ τῶν ὑδάτων», «Αἱ τελευταῖαι λάμψεις τοῦ ἡλίου». Ι. Μ. Π.

Ντάνvατ (Dannat), ***Γουλιέλμος Τ.*** Ἀμερικανὸς ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1853. Μεταβὰς νεώτατος εἰς Εὐρώπην, ἐσπούδασεν ἐν Μονάχῳ καὶ Παρισίοις, ἐπιστρέψας δ' εἰς τὴν Ἀμερικὴν διεκρίθη ὡς προσωπογράφος καὶ ρωπογράφος. Πολλάκις μετέσχε τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐκθέσεων. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Τὸ κουαρτέττο» (1884, μουσεῖον Σικάγου), «Ἡ προσωπογραφία τῆς μητρὸς τοῦ καλλιτέχνου» (1886), «Αἱ γυναῖκες μὲ τὰ κόκκινα» (μουσεῖον Λουξεμβούργου), «Ἱσπανὶς καὶ λαθρέμπορος» (μουσεῖον Φιλαδελφείας), «Ἱσπανίδες» (1893), «Προσωπογραφία τῆς ὡραίας Ὀτερὸ» (1895). Ι. Μ. Π.

Ντάννεκερ (Dannecker), ***Ἰωάννης-Ἐρρῖκος φὸν*** —. Γερμανὸς γλύπτης (1758—1841). Τῷ 1783, μεταβὰς εἰς Παρισίους, εἰργάσθη ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Παζοὺ καὶ τῷ 1785 ἐπεσκέφθη τὴν Ρώμην, ἐκ τῆς ὁποίας ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του διωρίσθη καθηγητὴς τῆς γλυπτικῆς ἐν τῇ Καρολείῳ Ἀκαδημίᾳ καὶ ἀνέλαβε τὴν διακόσμησιν τῶν πύργων τοῦ δουκὸς Καρόλου. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων δημιουργημάτων του τάσσονται: «Ἡ Σαπφώ», «Ἡ Ἀριάδνη μὲ τὸν πάνθηρα» (1806—1814) καὶ εἷς κολοσσικὸς «Ἰησοῦς Χριστὸς» εἰς διπλοῦν ἐκτελεσθείς. Ι. Μ. Π.

Ντάννεμπεργκ (Danneberg), ***Ροβέρτος***. Αὐστριακὸς σοσιαλδημοκράτης, γεννηθεὶς τῷ 1885 ἐν Βιέννῃ. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ, ὑπῆρξε δὲ βουλευτής, γραμματεὺς τοῦ αὐστριακοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, μέλος τῆς διευθυντικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἑνώσεως τῶν ἐργατικῶν νεολαιῶν τῆς Αὐστρίας, ἱδρυτὴς καὶ γραμματεὺς ἀπὸ τοῦ 1908 μέχρι τοῦ 1919 τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, γραμματεὺς τῆς σοσιαλιστικῆς διεθνοῦς τῶν νέων (1907—1915), δημοτικὸς σύμβουλος τῆς Βιέννης, συντάκτης τῶν «Bildurysarbeit», «Jugendl Arbeiht» καὶ «Sozialdemocrat». Ἔγραψεν ἱκανὰ ἔργα, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Τὸ σολιαλδημοκρατικὸν πρόγραμμα», «Τί ζητεῖ ἡ σοσιαλδημοκρατία» κλπ. Θ. Π.

Ντάννερ (Danner), ***Λουΐζα-Χριστίνα-Ρασμοῦσσεν***, *κόμισσα τοῦ* —. Μοργανατικὴ σύζυγος τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Φρειδερίκου Ζ′, γεννηθεῖσα ἐν Κοπεγχάγῃ τῷ 1815 καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 1874. Ἀνήκουσα εἰς πτωχοτάτην οἰκογένειαν, διετέλεσε διαδοχικῶς διδασκάλισσα ἐν Νορβηγίᾳ, κωμικὴ ἠθοποιὸς ἐν Παρισίοις, ράπτρια ἐν Κοπεγχάγῃ, ὅπου τὴν ἠγάπησεν ὁ διάδοχος τοῦ θρόνου, ὅστις, ἀφοῦ τὴν κατέστησε βαρώνην καὶ ἔπειτα κόμισσαν, τὴν ἐνυμφεύθη τῷ 1850. Ἦτο λαοφιλεστάτη ἐν Δανίᾳ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της ἀπεσύρθη εἰς Κάννας. Ε. Σ.

Ντανρόϋτερ (Dannreuther), ***Ἐδουάρδος***. Ἀλσατὸς κλειδοκυμβαλιστὴς καὶ μουσικολόγος, ζήσας καὶ ἀποθανὼν ἐν Λονδίνῳ (1844—1905). Ἀπόφοιτος τοῦ ᾠδείου τῆς Λειψίας, ὠνομάσθη τῷ 1895 καθηγητὴς τῆς βασιλικῆς μουσικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λονδίνου, ἔνθα καὶ ἵδρυσε (1872) τὴν «Βαγνέρειον ἑταιρείαν» πρὸς διάδοσιν τοῦ ἔργου τοῦ μεγάλου μουσουργοῦ. Ἔγραψε: «Musical ornamentation», «Le romantic Period», «Richard Wagner and the reform on the Opera» κ. ἄ. Γ. Σ.

Ντ' Ἄνς ***ντὲ Βιλλουαζὸν*** (D'Anse de Villoison), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής***. Γάλλος ἑλληνιστὴς (βλ. *Βιλλουαζὸν* Ἰωάννης-Βαπτιστής).

Ντάνσανυ (Dunsany), ***Ἐδουάρδος-Ἰωάννης-Μόρετον-Ντρὰξ-Πλῶνκετ***, *βαρῶνος* —. Σύγχρονος Ἄγγλος λογοτέχνης, γεννηθεὶς τῷ 1878. Ἐσπούδασεν εἰς Ἦτον, μετέσχεν ὡς ἀξιωματικὸς εἰς τὸν Νοτιοαφρικανικὸν καὶ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον καὶ εἶναι μέλος τῆς βασιλικῆς φιλολογικῆς ἑταιρείας καὶ τῆς βασιλικῆς γεωγραφικῆς ἑταιρείας. Ἔγραψεν ἐκτενῆ σειρὰν διηγημάτων καὶ μυθιστορημάτων καὶ τὰ δράματα: «Ὁ πρίγκιψ τῆς Σταμπούλ», «Οἱ φονεῖς» κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ντανσὲ (Danchet), ***Ἀντώνιος*** (1671—1748). Γάλλος συγγραφεύς, μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Ἔγραψε ποιήματα, λόγους καὶ λιμπρέττα μελοδραμάτων καὶ χοροδραμάτων, ἐν οἷς: «Ἡσιόνη» (1700), «Ἀρέθουσα» (1701), «Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις» (1704), «Ἰδομενεὺς» (1712), «Ἔρωτες Ἄρεως καὶ Ἀφροδίτης» (1712), «Τήλεφος» (1713) καὶ ἄλλα, καθὼς καὶ τὰς τραγῳδίας: «Κῦρος», (1706), «Τυνδαρίδαι» 1708), «Ἡρακλεῖδαι» (1719) κ. ἄ. Ε. Σ.

ντάνσινγκ (τὸ) (ἀγγλ. Dancing). Κοσμικὸν κέντρον κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους, ἀποτελούμενον κυρίως ἀπὸ χορευτικὴν αἴθουσαν, λειτουργοῦσαν κατὰ τὰς μεταμεσημβρινὰς καὶ ἑσπερινὰς ὥρας ὑπὸ τοὺς ἤχους μιᾶς ἢ καὶ δύο τζὰζ-μπάντ. Ἐφωδιασμένον μὲ μικρὰ τραπέζια τοποθετημένα πέριξ τοῦ κεντρικοῦ κενοῦ χώρου, τοῦ προωρισμένου διὰ τὴν χορευτικὴν κίνησιν, χρησιμεύει ἐν ταὐτῷ διὰ τεϊοποσίαν ἢ καὶ ὡς αἴθουσα ἑστιάσεως. Ὡς πρὸς τὸ ἔνδυμα ἐπικρατεῖ πλήρης ἐλευθερία, ἐκτὸς τῶν ἑσπερῶν, καθ' ἃς δι' ὡρισμένους φιλανθρωπικοὺς χοροὺς ὁρίζεται ἐπίσημον ἔνδυμα. Τ. Δ.

Ντάνσταμπλ (Dunstable) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Μπέντφορντ, κειμένη 59 χλμ. πρὸς ΒΔ. τοῦ Λονδίνου, μεθ' οὗ συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Ἔχει βιομηχανίας ψιαθίνων εἰδῶν καὶ τυπογραφεῖα. Κάτ. 8.057. Χ. Δ.

Ντάνσταν (Dunstan). Καταγόμενος ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας, ἐγεννήθη τῷ 925 ἐν Somerset καὶ ἐτελεύτησε τῷ 988. Εἰσελθὼν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Glastonbary ὡς μοναχός, ἐγένετο ἐπὶ τοῦ βασιλέως Edmung (940—946) ἡγούμενος αὐτῆς. Ὡς τοιοῦτος ζῶν ὑπερασκητικὸν βίον διωργάνωσε τὴν μονήν, εἰσαγαγὼν εἰς αὐτὴν τοὺς κανόνας τοῦ Βενεδίκτου, οὓς ἐτροποποίησεν ἐπὶ τὸ αὐστηρότερον καὶ ἡρμήνευσε («Expositio regulae Benedicti»), ἵδρυσεν ἐν αὐτῇ σχολὴν καὶ ἐδώρησε τὴν μεγάλην αὐτοῦ περιουσίαν, ἣν εἶχε κληρονομήσει παρ' εὐγενοῦς τινος κυρίας θαυμασάσης τὸν ἀσκητισμόν του. Ὁ βασιλεὺς Edred (946—955) διέκειτο εὐμενῶς πρὸς αὐτόν, ἀλλ' ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν Edwin δυσμενῶς διατεθείς, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸ πάτριον ἔδαφος, εἰς ὃ ὅμως ἐπανῆλθε μὲν ὀλίγον, κληθεὶς ὑπὸ τοῦ νέου βασιλέως Edgar τῷ 957. Ἐπ' αὐτοῦ ἐγένετο ἐπίσκοπος τοῦ Bradford, ἔπειτα τοῦ Worcester καὶ συγχρόνως τοῦ Λονδίνου καὶ τέλος τῷ 959 ἀρχιεπίσκοπος τῆς Καν-

Digitized by Google

ταουρίας. Ἡ δρᾶσις τοῦ Ντούνσταν, ἥ τε πολιτικὴ καὶ ἡ ἐκκλησιαστική, καὶ ἡ σταθερότης τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ, μὴ πτοουμένου πρὸ τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, εἶναι ἄξιαι ἰδίου τονισμοῦ. Πρὸς διάδοσιν ἐν Ἀγγλίᾳ τῶν κανόνων τῶν βενεδικτίνων ἐκάλεσεν ἀρκετοὺς βενεδικτίνους μοναχοὺς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἵδρυσε 40 μοναστήρια διεπόμενα ὑπὸ τῶν κανόνων τούτων· οὐχ ἧττον εἰργάσθη ὑπὲρ τοῦ κηρύγματος, ὅπερ ἔπρεπε νὰ γίνεται διὰ τῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ, καὶ τῆς ἀγαμίας τοῦ κλήρου, ὁρίσας διὰ διατάγματος τοῦ βασιλέως ὅτι οἱ ἐπίσκοποι πρέπει νὰ ἐκλέγωνται ἐκ τῶν μοναχῶν. Τὴν πρώτην αὐτοῦ βιογραφίαν ἔγραψεν ὁ σύγχρονος αὐτοῦ μοναχὸς Bridferth, ἣν ἔπειτα ἐπεξειργάσθη ὁ μοναχὸς Osbern. Συλλογὴν τῶν ἀρχαιοτέρων αὐτοῦ βιογραφιῶν, αἵτινες περιέχουσι πολλὰ τὰ μυθώδη, εὑρίσκομεν παρὰ τῷ W. Stubbs: «Memorials of S. Dunstan» (1874). κ. ι. δ.

Ντάνσταπλ (Dunstaple ἢ Dunstable). Ἄγγλος συνθέτης, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1370 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1453. Ἐκ τῶν παλαιοτέρων πολυφωνιστῶν, φέρεται ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἀγγλικῆς σχολῆς καὶ διδάσκαλος τῶν Φλαμανδῶν: Ντυφαί, Μπενσοά, Ὄκεγκεμ, Ρεζὶ κ. ἄ. Ἔζησεν ἐν Παρισίοις, Ρώμῃ, Βολωνίᾳ, Μοδένᾳ κτλ., εἰς τὰς βιβλιοθήκας τῶν ὁποίων εὑρίσκονται ἐγκατεσπαρμένα τὰ πλεῖστα χειρόγραφα τῶν ἔργων του. Ἡ τεχνοτροπία του συνίστατο εἰς τὴν χρησιμοποίησιν γρηγοριανοῦ μέλους ὡς βάσεως πρὸς σύνθεσιν ψαλμῶν, ὕμνων, μοτέττων κτλ., σύστημα ὅπερ ἐμιμήθησαν οἱ Φλαμανδοὶ διδάσκαλοι, οἵτινες ὅμως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀντικαθίστων τὸ γρηγοριανὸν μέλος διὰ λαϊκοῦ τραγουδιοῦ. Ὁ Ντάνσταπλ συνέτεινεν εἰς τὴν τελειοποίησιν τῆς ἀντιστίξεως καὶ τοῦ μουσικοῦ ὕφους τῆς ἐποχῆς του καὶ παρέχει τὰ παλαιότερα δείγματα ἁγνῆς μελῳδικῆς γραμμῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Τὴν ἐπ' αὐτοῦ προσοχὴν ἐπέσυραν οἱ Κιζεβαῖττερ, Φετὶς καὶ Μορελό, ὅστις πρῶτος ἐδημοσίευσε τὸ τραγοῦδι τοῦ Ντάνσταπλ «O rosa bella». Ἔκτοτε εἶδον τὸ φῶς πλεῖστα ἔργα τοῦ Ἄγγλου συνθέτου καὶ δή: 6 ἐκκλησιαστικαὶ συνθέσεις, τεμάχια κοσμικῆς μουσικῆς κτλ. Ὁ Στάϊνερ ἀπαριθμεῖ 45 ἐν ὅλῳ συνθέσεις τοῦ Ντάνσταπλ, περιελθούσας μέχρις ἡμῶν. γ. σ.

Ντάνστερβιλ (Dunsterville), ***Λαϊονελ - Κάρολος***. Ἄγγλος ὑποστράτηγος, γεννηθεὶς τῷ 1865. Μετέσχε πλείστων στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων τῆς Μεγάλης Βρεττανίας: εἰς Βαζιριστὰν (1894—1895), εἰς τὸ ἰνδικὸν ΒΔ. μέτωπον (1897—1898), εἰς Κίναν (1900) καὶ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον εἰς Ἰνδίας καὶ Μεσοποταμίαν, διευθύνας τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Βακοῦ (1918), ὅτε καὶ ἐγένετο ὑποστράτηγος. Ἔγραψεν: «Ἡ περσικὴ ἐκστρατεία» (1919), «Αἱ περιπέτειαι τῆς στρατιᾶς Ντάνστερ» (1920) καὶ «Ἡ ὑπακοὴ» (1925). π. Ν. π.

Ντάντ (Dampt), ***Ἰωάννης - Αὔγουστος***. Γάλλος γλύπτης, γεννηθεὶς τῷ 1858. Ἐμαθήτευσε κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς τὴν ἐν Ντιζὸν καλλιτεχνικὴν Ἀκαδημίαν, βραδύτερον δ' ἐν Παρισίοις ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τοῦ Ζουφφροὰ καὶ τοῦ Ντυμποννά. Ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸ Παρισινὸν Σαλὸν τῷ 1879. Ἐξειργάσθη πλαστικὰ συμπλέγματα, προτομάς, ἀγάλματα καὶ εἰδώλια ἐπὶ ἐλεφαντοστοῦ, χρυσοῦ, ἀργύρου καὶ χαλύβος. Τῷ 1919 ὠνομάσθη μέλος τῆς παρισινῆς Ἀκαδημίας τῶν καλῶν τεχνῶν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ὁ Ἰσμαήλ», «Ὁ ἅγιος Ἰωάννης», ἀγορασθεὶς ὑπὸ τοῦ μουσείου τοῦ Λουξεμβούργου, «Ἡ Ἄρτεμις θρηνοῦσα τὸν Ἀκταίωνα», «Ἄραψ ἱππεύς», «Ὁ ἱππότης Ραϋμοντέν», «Τὸ φιλὶ τῆς μάμμης». ι. μ. π.

νταντὰ (ἡ)· δημοτ., ἡ τροφός, ἡ ὑπηρετοῦσα μικρὸν παιδίον γυνή.

ντανταϊσμός, ἢ ***ντανταϊσμὸς*** (dadaïsme ἢ dada). Ὀνομασία, τὴν ὁποίαν υἱοθέτησεν (ἐκ τῆς πλαστῆς καὶ ἄνευ ἐννοίας λέξεως: dada) καλλιτεχνικὴ καὶ λογοτεχνικὴ σχολὴ ἐμφανισθεῖσα τῷ 1917, ἧς τὸ πρόγραμμα, καθαρῶς ἀρνητικόν, τείνει νὰ καταστήσῃ εἰς τὸ ἔπακρον αὐθαίρετον, ἂν ὄχι νὰ καταργήσῃ ἐξ ὁλοκλήρου, τὴν σχέσιν μεταξὺ σκέψεως καὶ ἐκφράσεως. Οἱ κυριώτεροι ἐκπρόσωποι τοῦ ντανταϊσμοῦ ὑπῆρξαν ὁ T. Tsara, ὁ Ph. Soupault («Rose des vents»), ὁ Picabia, ὁ Ribemont-Dessaignes («L'empereur de la Chine»), ὁ Éluard («Répétitions»), ὁ Breton («Champs magnétiques» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ph. Soupault), ὁ Aragon («Feu de joie», «Amicet») κ. ἄ. Ὁ ντανταϊσμὸς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀποτελῶν τὸ ἀκρότατον ὅριον τῆς ἀνεξαρτοποιήσεως τῶν φθόγγων ἀπὸ τῆς σημασίας των. θ. π.

Ντάντάλκ (Dundalk) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰρλανδίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Λάουθ, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Κάστλτάουν καὶ παρὰ τὸν κόλπον ΝτανTάλκ, 86 χλμ. πρὸς Β. τοῦ Δουβλίνου, μεθ' οὗ συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Εἶναι σπουδαῖος κόμβος σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν καὶ κέντρον ἐμπορίου γεωργικῶν προϊόντων, ἔχει δὲ βιομηχανίαν σιδηροδρομικοῦ ὑλικοῦ, βυρσοδεψεῖα, διυλιστήρια, ναυπηγεῖα, χαλυβοχυτήρια κλπ. Κάτ. 15.330. Ἐν τῇ πόλει ἀνεκηρύχθη τῷ 1315 βασιλεὺς ὁ Ἐδουάρδος Μπρούς, ὅστις ἐφονεύθη τῷ 1318 ἐν μάχῃ συναφθείσῃ εἰς τὰ περίχωρα αὐτῆς. χ. δ.

Ντantàν (Dantan), ***Ἀντώνιος-Λαυρέντιος***. Γάλλος γλύπτης, γεννηθεὶς τῷ 1798 ἐν Σαὶν Κλοῦ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1878 ἐν τῇ αὐτῇ πόλει. Χρηματίσας μαθητὴς τοῦ Bosio, ἔλαβε τῷ 1828 τὸ πρῶτον βραβεῖον τῆς γλυπτικῆς. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Νεαρὸς λουόμενος, παίζων μὲ τὸν κύνα του» (1835), «Μέθη Σειληνοῦ» (1836), «Νεαρὰ κόρη παίζουσα τύμπανον» (1838), ὁ ἀνδριὰς τοῦ Λουδοβίκου-Ἰωσὴφ τῶν Βουρβώνων, τοῦ στρατάρχου Βιλλάρ, τοῦ δελφίνου τῆς Γαλλίας, τῆς δελφίνης Μαρίας-Ἰωσήφης τοῦ Σάξ, τοῦ Ἰουβενάλη Οὐρσίνι, τὸ ἄγαλμα τοῦ ἁγίου Χριστοφόρου (1846) ἀποκείμενον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Λὰ Βιλλέτ, ἡ προτομὴ τοῦ βαρώνου Μουνιὲ (ἀνάκτορον τοῦ Λουξεμβούργου), τοῦ Μαλέρμπ, τοῦ Ἰ. Ἰ. Γκραντβὶλ (1848) κλπ.

— **Ντantàν** (Dantan), ***Ἰωάννης-Πέτρος***, ὁ ἐπιλεγόμενος ὁ ***νεώτερος***. Γάλλος ἀγαλματοποιός, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τῷ 1800 ἐν Παρισίοις καὶ ἀποθανὼν ἐν Βάδῃ τῷ 1869. Ὑπῆρξε καὶ οὗτος μαθητὴς τοῦ Bosio καὶ ἀπέκτησε μεγάλην φήμην, ὡς προσδώσας εἰς τὴν γαλλικὴν γελοιογραφίαν νέαν μορφήν. Μετὰ μακρὰν διαμονὴν ἐν Ἰταλίᾳ, ἐκόμισεν εἰς Παρισίους σειρὰν ἔργων, τὰ ὁποῖα ἔσχον μεγάλην ἐπιτυχίαν καὶ τὰ ὁποῖα ἀπετέλουν ἀρίστας γλυπτὰς γελοιογραφίας τοῦ Paganini, τοῦ Rossini, τοῦ V. Hugo, τοῦ F. Soulié, τοῦ Balzac, τοῦ A. Dumas, τοῦ Lebas, τοῦ Veron, τοῦ Bouffé, τοῦ Arnal, τοῦ Duvert, τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ πλείστων ἄλλων. Ἡ δημοτικότης τοῦ Ντantàν ὡς γελοιογράφου γλύπτου ὑπερέβη τὴν φήμην του ὡς σοβαροῦ καλλιτέχνου. Μεταξὺ τῶν σοβαρῶν του ἔργων ἄξια λόγου εἶναι οἱ ἀνδριάντες τοῦ Boieldieu (Ρουέννη), τοῦ Ph. Delorme (Λοῦβρον), τοῦ A. Kemble, τοῦ R. Chéri, τοῦ Canrobert, τοῦ J. Bart, τοῦ Rossini, τοῦ Velpeau, τὰ ἀγαλμάτια τοῦ Wellington, τοῦ λόρδου Brougham, τοῦ κόμητος d'Orsay καὶ τοῦ S. Rothschild καὶ ἄλλων.

— **Ντantàν** (Dantan), ***Ἰωσὴφ-Ἐδουάρδος***. Γάλλος ζωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1848 καὶ ἀποθανὼν ἐκ δυστυχήματος τῷ 1897. Καταγόμενος ἐξ οἰκογενείας καλλιτεχνῶν, εἰσῆλθε νεαρώτατος εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Pils. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Ἁγία Τριάς», «Ἐν ἐπεισόδιον τῆς καταστροφῆς τῆς Πομπηΐας» (1869), «Μοναχὸς φιλοτεχνῶν ξυλογραφίαν τοῦ Ἰησοῦ», «Ὁ Ἡρακλῆς εἰς τοὺς πόδας τῆς Ὀμφάλης» (1874), «Ἡ Νύμφη Σαλμακὶς καὶ ὁ νεαρὸς Ἑρμαφρόδιτος» (1876), «Κλῆσις τῶν ἀποστόλων Πέτρου καὶ Ἀνδρέου» (1877), «Γωνία καλλιτεχνικοῦ ἐργαστηρίου» (1880), «Γεῦμα μοντέλου» (1881), «Ἐργαστήριον τορνευτοῦ» (1884), «Ἐνταφιασμὸς δύο παιδιῶν», «Τὸ διάλειμμα μιᾶς πρεμιέρας εἰς τὴν Γαλλικὴν Κωμῳδίαν» (1886), κλπ. Τὰ ἔργα τοῦ Ντantàν διακρίνονται διὰ τὸν λεπτὸν φωτισμόν των, τὴν καλὴν ἐκτέλεσιν καὶ τὴν πιστὴν ἀναπαράστασιν τῆς πραγματικότητος. θ. π.

Ντάντας (Dundas), *σὲρ* ***Δαυΐδ***. Ἄγγλος στρατηγὸς (1735—1820). Διετέλεσεν ὑπασπιστὴς τοῦ Ἔλλιοτ κατὰ τὰς ἐκστρατείας τῆς Γερμανίας (1760—1761) καὶ Κούβας (1762), κατόπιν δ' ἐσπούδασεν ἐν Γαλλίᾳ, Πρωσσίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ τὰ συστήματα στρατιωτικῆς ὀργανώσεως, γενόμενος ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων τακτικῶν τοῦ ἀγγλικοῦ στρατεύματος. Διηύθυνε τὴν πολιορκίαν τῆς Τουλὸν (1793), ἐπολέμησεν ἐν Φλάνδρᾳ (1794—1796) καὶ διετέλεσεν ἀρχιστράτηγος τῶν ἀγγλικῶν δυνάμεων κατὰ τὴν προσωρινὴν ἀποχώρησιν τοῦ δουκὸς τῆς Ὑόρκης (1809—1811). Κύριον ἔργον τοῦ Ντάντας ἦτο ἡ εἰς τὸν ἀγγλικὸν στρατὸν μεταφύτευσις τῆς πρωσσικῆς πειθαρχίας. Ἔγραψεν «Ἀρχὰς τῶν στρατιωτικῶν κινήσεων, εἰδικῶς ἐφαρμοστέας διὰ τὸ πεζικόν». π. Ν. π.

— **Ντάντας** (Dantas), ***Ἐμμανουὴλ Πίντο ντὲ Σοῦθα***. Βραζιλιανὸς πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1831. Σπουδάσας ἐν Περναμπούκο, ἐγκατεστάθη ὡς δικηγόρος ἐν Bahia, ἐξελέγη μέλος τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως τῆς ἐπαρχίας του καὶ μετ' ὀλίγον βουλευτής, διακριθεὶς διὰ τὸ ρητορικὸν του τάλαντον. Τῷ 1861, μετ' ἄλλων βουλευτῶν καὶ γερουσιαστῶν, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ζαχαρία ντὲ Βασκονσέλλος, ἀπεσχίσθη τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος καὶ προσεχώρησεν εἰς τοὺς φιλελευθέρους. Ἡ ἀπόσχισις αὕτη ἐπέφερε τὴν πτῶσιν τῶν συντηρητικῶν καὶ τὴν ἄνοδον τῶν φιλελευθέρων. Ἔκτοτε ὁ Ντάντας ὑπῆρξε κυβερνήτης πολλῶν ἐπαρχιῶν, ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας καὶ τοῦ Ἐμπορίου κλπ. Μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν συντηρητικῶν εἰς τὴν ἀρχὴν ἠγωνίσθη ὡς ἀντιπολιτευόμενος καὶ τῷ 1878 ἔλαβε τὸ χαρτοφυλάκιον τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης, ψηφίσας τὴν ἄμεσον ἐκλογήν, καὶ τῷ 1884 τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν. Ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς καταργήσεως τῆς δουλείας, ἀπεσύρθη δὲ τῆς ἐνεργοῦ πολιτικῆς ζωῆς ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1889. θ. π.

— **Ντάντας** (Dundas), ***Ἐρρῖκος*** Ἄγγλος πολιτικὸς (1741—1811). Διετέλεσε λόρδος εἰσαγγελεὺς τῆς Σκωτίας, θησαυροφύλαξ τοῦ ἀγγλικοῦ ναυτικοῦ καὶ γραμματεὺς τῶν ἐσωτερικῶν καὶ στρατιωτικῶν ὑποθέσεων τῆς κυβερνήσεως Πίτ. Ἐπὶ τριακονταετίαν διηύθυνε τὴν πολιτικὴν γνώμην τῆς Σκωτίας, κατορθώσας νὰ ἐπιβάλῃ (1802) τὸ κόμμα τῶν τόρυ, ὑπῆρξε δὲ τὸ σπουδαιότερον πρόσωπον τῆς κοινοβουλευτικῆς ἱστορίας τῆς Ἀγγλίας ἐπὶ Γεωργίου Γ'. π. Ν. Τ.

— **Ντάντας** (Dantas), ***Ἰούλιος***. Πορτογάλος ποιητὴς καὶ δραματικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1877. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ στρατιωτικὸν κολλέγιον, τὴν πολυτεχνικὴν σχολὴν καὶ τὴν ἰατροχειρουργικὴν σχολὴν τῆς Λισσαβῶνος καὶ ἐχρημάτισεν ἀρχίατρος τοῦ πορτογαλικοῦ στρατοῦ, γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν βιβλιοθηκῶν καὶ ἀρχείων καὶ διευθυντὴς τοῦ δραματικοῦ κονσερβαταρίου. Ἀνήκει εἰς διαφόρους ἐπιστημονικὰς ἑταιρείας καὶ εἶναι μία ἐκ τῶν ἀντιπροσωπευτικωτέρων μορφῶν τῆς πορτογαλικῆς λογοτεχνίας. Τὰ ἔργα του ἔχουν μεταφρασθῆ εἰς διαφόρους γλώσσας, σπουδαιότερα δ' ἐκ τούτων εἶναι: «A ceia dos cardeaes» κωμῳδία, «Rosas de todo anno» κωμῳδία, «O que morreu de amor» (1898), «Viriato tragico» (189.), «A Severa» (1900), «Crucificados» (1902), «D. Beltrao de Figuerioa» (1902), «Paço de Veiros» (1904), «Un serao nas Laranjeiras» (1905), «Mater Dolorosa» (1907), «Santa Inquisicao» (1910), «O reposteiro verde» (1912), «Nada» (1896) ποίημα, «Auto da rainha Claudia» (1897), ἔμμετρος σάτιρα, «Poetas e pintores de Rithatollis» (189.), «Degenerescencia e disciplina militar» (190.), «Estatica é dynamica da physionomia» (190.), «Outros tempos» (1908), «A de generescencia nas familias reaes portugezas» (1912). θ. π.

— **Ντάντας** (Dundas), *σὲρ* ***Ριχάρδος - Σῶντερς***. Ἄγγλος ναύαρχος (1802—1861). Μετέσχε τῶν ναυτικῶν ἐπιχειρήσεων τῆς Μεσογείου, Ἀμερικῆς, Ἰνδιῶν, Αὐστραλίας, διακριθεὶς δὲ εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Κίνας ἐγένετο ἀντιναύαρχος καὶ ὡς τοιοῦτος διηύθυνε τὸν στόλον τῆς Βαλτικῆς (185.), βομβαρδίσας τὸ Σβέαμπορ καὶ ἀποκλείσας τὸν Φινλανδικὸν κόλπον. Τῷ 1858 ἐγένετο ναύαρχος. Διετέλεσεν ἐπίσης ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ πατρός του ὡς πρώτου λόρδου τοῦ ναυαρχείου (18..—1830), ὃν διεδέχθη τῷ 1845, καὶ τῷ 1853 ἐγένετο μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ ναυαρχείου. π. Ν. π.

— **Ντάντας** (Dantas), ***Ροδόλφος-Ἐπιφάνιος ντὲ Σοῦθα***. Βραζιλιανὸς πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 18... Ἤρχισε τὸ στάδιόν του ὡς δημοσιογράφος καὶ δικηγόρος ἐν Bahia, ἀπὸ τοῦ 1878 μέχρι τοῦ 18.. ὑπῆρξε βουλευτής, διακριθεὶς κατὰ τὰς ἀγορεύσεις του. Τῷ 1882 ἐχρημάτισεν ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν, τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν Θρησκευμάτων, ἀπὸ δὲ τοῦ 1884 ἀπέβη εἷς ἐκ τῶν ἡγετῶν τοῦ ὑπὲρ τῆς καταργήσεως τῆς δουλείας κόμματος. Τῷ 1885 μετέβη εἰς Παρισίους, κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του δὲ ἵδρυσε τὴν «Jornal do Brazil», ἀνεξάρτητον ἐφημερίδα. θ. π.

Ντάντας ντ' Ἄρνιστον (Dundas d' Arniston). Σκωτικὸς οἶκος εὐγενῶν, κλάδος τῶν Ντάντας. Διεκρίθησαν διάφορα μέλη αὐτοῦ κατὰ τοὺς ΙΖ- ΙΗ' αἰῶνας εἰς ἀνώτερα διοικητικὰ καὶ δικαστικὰ ἀξιώματα καὶ ἐν τῷ σκωτικῷ κοινοβουλίῳ.

Ντάντε (Dande) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Δ. Ἀφρικῆς ἐν Βορείῳ Κουάνζᾳ τῆς Ἀγγόλας. Πηγάζει παρὰ τὸ Μαμπουλοὺ καὶ χύνεται βορείως τῆς Λοάνδας ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ, παρὰ τὸν ὁμώνυμον κόλπον καὶ ἀκρωτήριον. π. Ν. Τ.

Ντάντε (Dante), ***Ἀλιγκιέρι***. Μέγας Ἰταλὸς ποιητὴς (βλ. λ. *Δάντης* Ἀλιγκιέρι).

—**Ντάντε ντὰ Μαϊάνο** (Dante da Maiano). Ἰταλὸς ποιητὴς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, σύγχρονος τοῦ Δάντου. Ἔγραψε διάφορα ποιήματα μιμούμενος τοὺς παλαιοὺς τρουβαδούρους, ὧν τινα εἰς τὴν προβηγκιανὴν διάλεκτον. Ἐξ αὐτῶν γνωστότερα: σειρὰ «La Nina di Dante», ποιητικὴ ἀλληλογραφία αὐτοῦ μὲ ἐρωμένην του Σικελὴν ποιήτριαν καὶ ποίημά του ἐν εἴδει ἀπαντήσεως εἰς σονέτον τοῦ Δάντου. Ἐξεδόθησαν τὰ ποιήματά του ὑπὸ τῶν Ναννοῦτσι, Τζιοῦντι καὶ Μπουργονιόνι, ὁ τελευταῖος ἀμφισβητεῖ τὴν γνησιότητά των.

Ντaντὲ (Dantés), ***Κάρολος-Βίκτωρ-Ἀλφρέδος Λὰνγκ*** (Langue), ὁ ἐπικαλούμενος—. Γάλλος βιογράφος καὶ βιβλιογράφος (1830—1891). Ἀρχικῶς ησχολήθη μὲ γεωργικὰς ἐπιχειρήσεις εἰς Ἰούραν, εἶτα ἐπεδόθη εἰς τὰ γράμματα. Ἔγραψε: «Βιογραφικοὶ καὶ βιβλιογραφικοὶ πίνακες τῶν ἐπιστημῶν, γραμμάτων καὶ τεχνῶν» (1865), «Τὸ μεγαλεῖον καὶ ... πτῶσις τῶν ἐν Παρισίοις ἔργων» (1869), «Γαλλικαὶ ... εἰς τὰς ἀνθρωπίνας γνώσεις» (1871), «... τιμήσεις» (1874), «Χρονολογικὸς καὶ ἀλφαβητικὸς ... τῆς παγκοσμίου ἱστορίας» (1875), «Βιογραφικὸν καὶ βιβλιογραφικὸν λεξικὸν τῶν ἀξιολογωτέρων ἀνδρῶν ... σης χώρας καὶ ἐποχῆς» (1876) κλπ. π. Ν.

Digitized by Google

Ντάντὲκ (Le Dantec), ***Φῆλιξ*** - ***Ἀλέξανδρος Δὲ—***. Γάλλος βιολόγος καὶ φιλόσοφος (βλ. λ. *Λὲ-Ντάντέκ*).

Ντάντελὲν (Dandelin), ***Ζερμινάλ-Πέτρος***. Γάλλος μηχανικός, γεννηθεὶς τῷ 1794 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1847. Ἀξιωματικὸς τοῦ μηχανικοῦ κατ' ἀρχάς, διετέλεσε καθηγητὴς τῆς μεταλλευτικῆς σχολῆς τῆς Λιέγης καὶ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Βρυξελλῶν. Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὰς στερεογραφικὰς προβολὰς τῶν ἐπὶ σφαίρας καμπύλων. Γ. Θ. Κ.

ντάντέλλα (ἡ)˙ βλ. λ. *δαντέλλα*.

Ντάντελς (Daendels). Ὁλλανδὸς στρατηγός, γεννηθεὶς τῷ 1762 ἐν Χάττεμ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1818 ἐν Ἁγίῳ Γεωργίῳ ντὲλ Μίνα (Ἀφρική). Ἐχρημάτισε δικηγόρος, ἐπολέμησε τῷ 1793 μετὰ τῶν Γάλλων ὑπὸ τὸν Ντυμουριὲ κατὰ τῆς Ὁλλανδίας, ἐπίσης κατὰ τὸ 1795 ὑπὸ τὸν Πισεγκρὺ (Pichegru) καὶ εἰσῆλθεν ὡς στρατηγὸς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Βαταυικῆς δημοκρατίας (τῶν Ἡνωμένων Κάτω Χωρῶν) ἅμα τῇ ἀνακηρύξει της. Ἐπολέμησεν ἐπιτυχῶς εἰς Βόρειον Ὁλλανδίαν κατὰ τῶν Ἄγγλων καὶ τῶν Ῥώσων (1799), ἐκυρίευσε τὴν Βεστφαλίαν (1806), ὠνομάσθη ἀμέσως μετὰ τοῦτο ἀρχιστράτηγος τῆς Ὁλλανδίας καὶ ἀπὸ τοῦ 1807 μέχρι τοῦ 1811 γενικὸς διοικητὴς τῶν ὀλλανδικῶν κτήσεων εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας. Ἀπὸ τοῦ 1815 ὑπῆρξε γενικὸς διοικητὴς τῶν ἐν Ἀμερικῇ κτήσεων τῆς Ὁλλανδίας.

ντάντεύω˙ ἐκτελῶ ἔργα ντάντας, περιποιοῦμαι τὰ παιδιά.

Ντ' Ἄντζελο (D' Angelo), ***Πασχάλης***. Σύγχρονος Ἰταλὸς οἰκονομολόγος (1880—1920). Ἐσπούδασεν εἰς τὸ ἰταλικὸν τεχνικὸν ἰνστιτοῦτον καὶ διετέλεσεν ἀνώτερος ὑπάλληλος τῆς Τραπέζης τῆς Νεαπόλεως, τῆς τεχνικῆς σχολῆς, τοῦ τεχνικοῦ ἰνστιτούτου καὶ τῆς ἀνωτάτης ἐμπορικῆς σχολῆς τῆς Γενούης καὶ τέλος καθηγητὴς τοῦ βασιλικοῦ ἰνστιτούτου ἀνωτάτων ἐμπορικῶν σπουδῶν τῆς Ῥώμης (1912) καὶ διευθυντὴς τῆς «Banca di Sconto». Ἔγραψε: «Πραγματεῖαι περὶ τῆς τραπεζικῆς τεχνικῆς» (1914) κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ντάντὴ (Dundee, λατιν. Taodunum) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ λιμὴν τῆς Σκωτίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Φόρφαιρ, κειμένη ἐπὶ τῆς Β. παραλίας τοῦ ποταμοκόλπου Ταίυ, 95 χλμ. πρὸς Β.ΒΑ. τοῦ Ἐδιμβούργου, μεθ' οὗ συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Εἶναι ἡ τρίτη ἀπὸ ἀπόψεως πληθυσμοῦ ἐκ τῶν μεγάλων πόλεων τῆς Σκωτίας, ἀριθμοῦσα κατ. (1926) 170.060. Ἀποτελεῖται ἐκ δύο τμημάτων, τῆς παρὰ τὸν λιμένα παλαιᾶς πόλεως καὶ τῆς νέας τοιαύτης, διακρινομένης διὰ τὰ ὡραῖα αὐτῆς κτήρια, τὰς εὐρείας ὁδούς, τὰ κατάφυτα πάρκα καὶ τὴν καθόλου ἀρτίαν πολεοδομικὴν διαρρύθμισιν. Ἀξιομνημόνευτος εἶναι ἡ μεγάλη γέφυρα τοῦ Ταίυ, ἱδρυθεῖσα τῷ 1887, ἡ ὁποία ἔχει μῆκος 3.300 περίπου μ. Κυριώτερα κτήρια εἶναι τὸ δημαρχεῖον (1734), τὸ βασιλικὸν χρηματιστήριον (1853—1856), τὸ τελωνεῖον (1843), τὸ νέον δημαρχιακὸν μέγαρον (1914—1920) καὶ οἱ ἐν ἑνὶ κτηρίῳ στεγαζόμενοι ναοὶ τῶν Ἁγίων Κλήμεντος καὶ Παύλου καὶ τῆς Παναγίας. Πνευματικὰ ἱδρύματα λειτουργοῦσι πανεπιστήμιον, βιβλιοθήκη, πινακοθήκη, μουσεῖον, γλυπτοθήκη, τεχνικὸν ἰνστιτοῦτον, ἡ Ἀκαδημία Μόργκαν κλπ. Ἡ πόλις εἶναι τὸ κυριώτερον βρεττανικὸν κέντρον ἁλιείας φωκῶν καὶ χελωνῶν καὶ ἐκ τῶν μεγαλυτέρων τοῦ κόσμου διὰ τὰς βιομηχανίας λίνου, ἰνδοκαννάβεως (γιούτας) καὶ καννάβεως. Ἔχει ἐπίσης ναυπηγεῖα, ἐργοστάσια κονσερβοποιήσεως καρπῶν κλπ. Ὁ λιμήν, ἐκτεινόμενος δύο μίλλια κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, ἔχει μεγάλας δεξαμενάς, προβλῆτας καὶ ἄλλας ἐγκαταστάσεις ἐκτάσεως 38 ἐκταρίων. Ἡ ἐτησία κίνησις αὐτοῦ ἀνέρχεται εἰς τὸ ποσὸν τῶν 7 ἑκατομμυρ. λιρῶν Ἀγγλίας. Χ. Δ.

Ντάντι (Danti), ***Ἰγνάτιος***. Ἰταλὸς μαθηματικὸς (βλ. λ. *Δάντης Ἰγνάτιος*).

ντάντὶ (dandi). Ὀνομασία Ἰνδῶν ἀσκητῶν (βλ. λ. *ἀνδί*).

Ντάντιε-Ρόμπεργκ (Dadie-Roberg), ***Δάγμαρ***. Σύγχρονος Σουηδὶς γλύπτρια, γεννηθεῖσα τῷ 1890. Ἐσπούδασεν ἐν Παρισίοις, ὅπου ἐμαθήτευσε παρὰ τοῖς ὀνομαστοτέροις Γάλλοις καλλιτέχναις καὶ ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς ἐκθέσεις, διοργανώσασα καὶ ἰδίας τοιαύτας ἐν Παρισίοις, Στοκχόλμῃ, Μαδρίτῃ καὶ Βαρκελώνῃ, ὅπου πλεῖστα ἔργα της ἐξετιμήθησαν μεγάλως. Μεταξὺ τούτων τὰ κυριώτερα εἶναι: «Κεφαλὴ μαύρης πριγκιπίσσης», «Ὁ ἄνθρωπος αἰχμάλωτος τοῦ ἑαυτοῦ του», θεωρούμενα ἐκ τῶν ἐκφραστικωτέρων καὶ χαρακτηριστικωτέρων τοῦ ἰσχυροῦ της ταλάντου, «Κορμὸς Σουηδῆς γυναικός», «Κεφαλὴ σκλάβου», «Σαλώμη» κτλ. Μ. Δ. Β.

Ντάντιν Θερεθέντα (Dantin Cereceda), ***Ἰωάννης***. Ἱσπανὸς γεωγράφος καὶ ἐκδότης, γεννηθεὶς τῷ 1881. Ἐσπούδασε φυσικὰς ἐπιστήμας, εἶναι δὲ καθηγητὴς τῆς γεωγραφίας εἰς κρατικὰς ἀνωτέρας σχολὰς καὶ μέλος διαφόρων ἐπιστημονικῶν ἑταιρειῶν. Τῷ 1913 ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς ἱσπανικῆς ἑταιρείας τῆς φυσικῆς ἱστορίας εἰς τὸ Μαρόκον χάριν ἰδιαιτέρων μελετῶν καὶ ἔλαβε μέρος εἰς πλεῖστα διεθνῆ συνέδρια, ἐν Γαλλίᾳ, ὅπου συνειργάσθη μετὰ τοῦ Βινταλ ντὲ λὰ Μπλάς, ἐν Γερμανίᾳ, Ἀγγλίᾳ κτλ. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα καὶ ἐξέδωσε πολλοὺς χάρτας, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: «Τὸ φυσιογραφικὸν σύστημα τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου» (1912), ἔργον ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν νεωτάτην φυσικὴν γεωγραφίαν τῆς Ἱσπανίας καὶ ἀπετέλεσε τὴν βάσιν πασῶν τῶν περὶ Ἱσπανίας ἐκδοθεισῶν κατόπιν γεωγραφιῶν, «Ἡ ἐξέλιξις καὶ ἡ σημερινὴ ἀντίληψις τῆς νεωτέρας γεωγραφίας» (1915), «Νεωτέρα γεωγραφία» εἰς 5 τόμους, «Ἡ ζωὴ τῆς Γῆς», «Ἡ ζωὴ τῶν πλανητῶν», «Γεωγραφικὰ ἀναγνώσματα», «Οἱ ἐξερευνηταὶ καὶ οἱ κατακτηταὶ τῶν Ἰνδιῶν» κτλ. Συνειργάσθη ἐπίσης εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ καὶ θεωρεῖται ἐκ τῶν ὀνομαστοτέρων συγχρόνων Ἱσπανῶν γεωγράφων. Μ. Δ. Β.

Ντάντίσκους (Dantiscus), ***Ἰωάννης***. Πολωνὸς κληρικὸς καὶ ποιητὴς (βλ. λ. *Δαντίσκος Ἰωάννης*).

Ντάντλεϋ (Dudley) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Οὐῶρστερ, 13 χλμ. πρὸς ΒΔ. τοῦ Μπίρμιγχαμ καὶ 195 χλμ. ἀπὸ τοῦ Λονδίνου, μεθ' ὧν συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Εἶναι τὸ κέντρον τῆς καλουμένης «Μελαίνης περιοχῆς», ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπάρχουσι μεγάλα ὀρυχεῖα γαιανθρακος καὶ σιδήρου. Ἡ κατεργασία τοῦ τελευταίου τούτου μετάλλου ἀποτελεῖ τὴν κυριωτέραν βιομηχανίαν τῆς πόλεως. Ἔχει γεωλογικὸν μουσεῖον, σχολὴν καλῶν τεχνῶν, σχολὴν τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως κλπ. Κάτ. 51.079. Χ. Δ.

Ντάντλεϋ (Dudley). Οἶκος Ἄγγλων εὐγενῶν, τοῦ ὁποίου διεκρίθησαν οἱ ἀκόλουθοι:

—1) ***Ἰωάννα***. Βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας, γνωστοτέρα ὡς λαίδη *Γκρέϋ* (βλ. λ.).

—2) ***Ἰωάννης***. Ἄγγλος πολιτικὸς καὶ στρατιωτικὸς (1502—1553). Εὐνοούμενος τῆς αὐλῆς, διετέλεσε κυβερνήτης τοῦ Καλαὶ (1538) καὶ σταβλάρχης τῆς Ἄννης ντὲ Κλέβ (1540). Ἦτο εἷς τῶν ἐκτελεστῶν τῆς διαθήκης τοῦ Ἐρρίκου Η΄. Τῷ 1547 ἐπολέμησε κατὰ τῶν Σκώτων, τῷ 1549 ἐνίκησε τοὺς στασιαστὰς τοῦ Νόρφολκ καὶ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀνέτρεψε τὸν Σόμερσετ, γενόμενος πρωθυπουργὸς καὶ δοὺξ τῆς Νορθουμβερλάνδης. Κατὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ Ἐδουάρδου ΣΤ΄ (1553) ἀπεπειράθη νὰ ἀναβιβάσῃ εἰς τὸν θρόνον τὸν οἶκόν του, ἀνατρέπων τοὺς Τυδώρ, πρὸς ὃν σκοπὸν ἐνυμφευσε τὸν υἱόν του Γκίλφορντ μετὰ τῆς λαίδης Ἰωάννας Γκρέϋ (1553), ἥτις καὶ ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ θρόνου. Στερηθεὶς τῆς λαϊκότητός του διὰ τὰ καθολικὰ του φρονήματα καὶ καταπολεμηθεὶς ὑπὸ τῶν πουριτανῶν, κατέληξεν εἰς τὴν λαιμητόμον.

— 3) ***Ῥοβέρτος***, κόμης τοῦ Λέστερ καὶ δοὺξ τῆς Νορθουμβερλάνδης. Ἄγγλος πολιτικὸς (1532—1558), υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Ἦτο παιδικὸς σύντροφος τῶν βασιλέων Ἐδουάρδου ΣΤ΄ καὶ Ἐλισάβετ, ὧν διετέλεσεν ἀργότερον εὐνοούμενος. Τῷ 1553 προσεχώρησεν εἰς τὸ κόμμα τῆς Ἰωάννας Γκρέϋ, καταδικασθεὶς εἶτα εἰς θάνατον, ὃν μόλις διέφυγε. Κατὰ τὴν βασιλείαν τῆς Μαρίας Τυδὼρ ἐπολέμησε κατὰ τῆς Γαλλίας, κυρίως ὅμως διεκρίθη ἀπὸ τῆς ἀναρρήσεως τῆς Ἐλισάβετ, ἧς ἦτο ὑποψήφιος σύζυγος, μετὰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ φόνον τῆς νομίμου συζύγου του. Διὰ τοῦ γάμου τούτου ἐσχεδίαζεν, ἐλθὼν εἰς διαπραγματεύσεις (1560—1561) καὶ μετὰ τῆς Ἱσπανίας, τὴν ἐπίσημον καθίδρυσιν τοῦ καθολικισμοῦ εἰς Ἀγγλίαν. Ἀντιμετωπίζων ὅμως, ὡς ἀνταπαιτητὴς τῆς βασιλικῆς χειρός, τὸν ἀρχιδοῦκα Κάρολον, ὑποστηριζόμενον ὑπὸ τῶν πουριτανῶν, μετεπήδησε πρὸς τοὺς τελευταίους. Τῷ 1585 διετέλεσεν ἀρχηγὸς τῶν εἰς Ὁλλανδίαν ἀγγλικῶν δυνάμεων, θριαμβεύσας πολλαχοῦ. Ἀπέθανε παρασκευάζων τὴν ἄμυναν κατὰ τῆς ἱσπανικῆς ἀρμάδας. Ὁ Ντάντλεϋ ὑπῆρξεν εἷς τῶν Μαικηνῶν τῆς ἐποχῆς του, διατρέφων πλῆθος κωμικῶν καὶ νομαδικῶν συγγραφέων. Ἔσχε σχέσεις μετὰ πλείστων εὐγενῶν κυριῶν, τῆς λαίδης Σέφελντ, μεθ' ἧς ἀπέκτησε καὶ υἱόν, τῆς Φραγκίσκης Χόουαρντ, τῆς Λέτις κομίσσης τοῦ Ἔσσεξ κ. ἄ. Εἰς τὰς μεγαλοπρεπεῖς δεξιώσεις του παρεκάθησαν ὁ Σαίξπηρ, ἡ Ἐλισάβετ κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ντάντολο (Dandolo). Εὐγενὴς οἰκογένεια τῆς Βενετίας (βλ. λ. *Δάνδολο*).

Ντάντὸν (Danton), ***Γεώργιος-Ἰάκωβος***. Γάλλος ἐπαναστάτης καὶ πολιτικὸς (βλ. λ. *Δαντὼν* Γεώργιος-Ἰάκωβος).

Ντάντόναλντ (Dandonald), ***Θωμᾶς - Κόχραν, κόμης*** —˙ βλ. λ. *Κόχραν*.

Ντάντοῦ *Πάνδι* (Dadu Panthi) *['Ινδ. Θρησκ.]*. Ἡ σπουδαιοτέρα αἵρεσις ἐξ ὅσων ἐδημιούργησαν οἱ μαθηταὶ καὶ διάδοχοι τοῦ Ῥαμανάνδα, φέρουσα τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ ἱδρυτοῦ της Ντάντοῦ (1600). Οἱ ὀπαδοὶ τῆς αἱρέσεως ταύτης οὐδὲν διακριτικὸν σῆμα ἢ ἔμβλημα φέρουν, ἐκτὸς ἑνὸς σκυφίου, οὔτε λατρεύουν ὁρατὴν εἰκόνα ἢ ὁμοίωμα οἱασδήποτε θεότητος, τῆς μόνης ἐκδηλώσεως τῆς λατρείας των συνισταμένης εἰς τὴν ἐπανάληψιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Ῥαμᾶ. Δ. Δ.

Ντάντουρὰν (Dandurand), ***Ῥαούλ***. Καναδὸς νομομαθὴς καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1861. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ κολλεγίῳ τοῦ Μοντρεὰλ καὶ τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Λάβαλ καὶ ἐγένετο δικηγόρος τῷ 1883. Ἀναμειχθεὶς κατόπιν εἰς τὴν πολιτικήν, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν διοργάνωσιν τοῦ φιλελευθέρου κόμματος. Ἀπὸ τοῦ 1898 μέχρι τοῦ 1909 διετέλεσε γερουσιαστής. Βραδύτερον ἀντεπροσώπευσε τὸν Καναδᾶν εἰς τὴν συνέλευσιν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, τῆς ὁποίας ἐξελέγη πρόεδρος κατὰ τὴν ἕκτην αὐτῆς σύνοδον, καὶ ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων «Θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ πραγματεία τοῦ ἐγκληματολογικοῦ δικαίου» (1890). Μ. Δ. Β.

Ντάντουριὰν (Dadourian), ***Χαρουτοῦνε-Μουγκουρντίς***. Ἀμερικανὸς φυσικὸς ἀρμενικῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς ἐν Ἐβερὲκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τῷ 1878. Τῷ 1900 μετέβη εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς, ὅπου ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ φιλοσοφίαν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Ὑάλε, καὶ φυσικὰς ἐπιστήμας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Σέβιλντ, κατὰ δὲ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὑπηρέτησεν ὡς μηχανικὸς τῆς ἀεροπορίας. Τῷ 1919 διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ κολλεγίου τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ τοῦ ἰνστιτούτου Σήμπερυ. Εἶναι μέλος τῆς ἀμερικανικῆς ἑταιρείας φυσικῆς, μαθηματικῶν καὶ τῆς προόδου τῶν ἐπιστημῶν, συνεργάτης διαφόρων ἐπιστημονικῶν ἀγγλικῶν, ἀμερικανικῶν καὶ γερμανικῶν περιοδικῶν καὶ ἐδημοσίευσε πολλὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι τά: «Περὶ ἠλεκτρισμοῦ», «Περὶ ἠλεκτρονίων», «Ῥαδιενέργεια», «Θεωρία τῆς φυσικῆς» κτλ. Μ. Δ. Β.

Ντάντρ (Dendre) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τοῦ Βελγίου˙ ἄλλως *Ντέντερ* (βλ. λ.).

Ντ' Ἄντρεα (D'Andrea). Εὐγενὴς ἰταλικὴ οἰκογένεια (βλ. λ. *Δ' Ἄνδρεα*).

Ντάντρὲ-Μπαρντὸν (Dandré-Bardon), ***Μιχαὴλ-Φραγκίσκος***. Γάλλος συγγραφεὺς καὶ ζωγράφος. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Αἲξ τῆς Προβηγκίας τῷ 1700 καὶ ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις τῷ 1783. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ J. B. Vanloo καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν παρισινὴν ἀκαδημίαν τῶν καλῶν τεχνῶν τῷ 1835. Ἵδρυσεν ἐν Μασσαλίᾳ καλλιτεχνικὴν Ἀκαδημίαν, τῆς ὁποίας ὠνομάσθη διευθυντής, μολονότι διέμενεν ἐν Παρισίοις. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ὁ Χριστὸς» τοῦ μουσείου τῆς Μασσαλίας καὶ «Ἡ Τυλλία» τοῦ μουσείου τοῦ Μομπελλιέ. Ὡς συγγραφεὺς ἐδημοσίευσε πολυπληθῆ συγγράμματα, ἐν οἷς: «Περὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ σχεδίου» (1754), «Ἡ ζωὴ τοῦ Καρόλου Βανλόο» (1765), «Πραγματεία περὶ τῆς ζωγραφικῆς μετὰ δοκιμίου περὶ γλυπτικῆς καὶ καταλόγου τῶν ἐνδοξοτέρων ζωγράφων, γλυπτῶν καὶ χαρακτῶν τῆς γαλλικῆς σχολῆς κλπ.» (1765). Ι. Μ. Π.

Ντάντριὲ (D'Andrieu ἢ Dandrieu). Διάσημος Γάλλος ὀργανοκρούστης (1684—1740). Νεώτατος κατέλαβε τὴν θέσιν ὀργανοκρούστου τοῦ βασιλικοῦ παρεκκλησίου, εἶτα τοῦ Σαὶν-Μερρὶ καὶ ἐν τέλει τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου. Ἔγραψε τρία βιβλία τεμαχίων διὰ κλαβικύμβαλον (1724, 1727, 1734), τεμάχια δι' ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον καὶ σονάτας διὰ δύο βιολία καὶ ἐνάριθμον βάσιμον. Ὁ Ντάντριὲ εἰς τὰ ἔργα του διὰ ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον δὲν κατορθώνει ν' ἀποφύγῃ τὸ κοσμικὸν ὕφος. Ἔγραψεν ἐπὶ πλέον: «Στοιχεῖα συνοδείας τοῦ κλαβικυμβάλου» (περὶ τὸ 1725) καὶ διασκευὰς δι' ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον φωνητικῶν ἔργων. Γ. Σ.

Ντάντρ'καστώ, *νῆσοι* — (D' Entrecasteaux Islands) *[Γεωγρ.]*. Συστὰς νήσων τῆς βρεττανικῆς Ὠκεανίας, 2 μίλ. Β. τῆς ΝΔ. ἄκρας τῆς Νέας Γουϊνέας, εἰς ἣν καὶ ὑπάγεται διοικητικῶς. Ἔκτασις 3.145 τ. χλμ. Κάτ. 13.000, μῖγμα ἀνατολικῶν Παπούα καὶ Μελανησίων. Ἡ συστὰς σύγκειται ἐκ πλείστων κοραλλιογενῶν μικρονησίδων καὶ τῶν μεγάλων: *Φέργκουζον* (ὑψ. 2.593 μ.) εἰς τὸ κέντρον τῆς συστάδος, ἡφαιστειογενής, βριθούσης θερμοπηγῶν˙ *Νόρμανμπυ* εἰς τὴν ΝΑ. ἄκραν καὶ *Γκούντενου* εἰς τὴν ΒΔ. τοιαύτην. Χωρίζουν αὐτὰς ἄπειροι ἐπικίνδυνοι διέκπλοι (ὀλικὴ ἐπιφάνεια 12.000 τ. μίλ.), ὧν σπουδαιότεροι ὁ *Ντῶζον* μεταξὺ Φέργκουζον καὶ Νόρμανμπυ, ὁ *Γκόσεν* μεταξὺ τῆς τελευταίας καὶ τοῦ Ἦστ Κὰπ τῆς Νέας Γουϊνέας καὶ ὁ *Ουώρ Χὰντ* μεταξὺ Γκούτενου καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Φόγκελ τῆς Νέας Γουϊνέας. Ὠνομάσθη ἡ συστὰς ἀπὸ τοῦ ἀνακαλύψαντος αὐτὴν (1792) Μπρυνὶ Ντ' Ἀντρ'καστώ. Π. Ν. Π.

Ντάντς (Danz), ***Ἰωάννης - Ἀνδρέας***. Ἐγεννήθη τῷ 1654 καὶ ἐτελεύτησε τῷ 1727. Σπουδάσας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βιττεμβέργης, ἐγένετο τῷ 1680 ἔκτακτος καθηγητὴς τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν καὶ ἔπειτα τῆς θεολογίας καὶ τῷ 1713 τακτικὸς καθηγητὴς τῆς θεολογίας. Ἔγραψε πολλὰ ἔργα ἀναφερόμενα εἰς τὰς ἀνατολικὰς γλώσσας,

Digitized by Google

ὧν ἄξιον ἰδίας μνείας εἶναι τὸ «Ἐγχειρίδιον τῆς ἑβραϊκῆς καὶ συροχαλδαϊκῆς γλώσσης».

—Ντὰντς (Danz), *Ἰωάννης-Τράνγκοτ-Λέμπερεχτ*. Ἐγεννήθη τῷ 1769 ἐν Βαϊμάρῃ καὶ ἐτελεύτησε τῷ 1851 ἐν Ἰένᾳ. Σπουδάσας ἐν τοῖς πανεπιστημίοις τῆς Ἰένας καὶ τῆς Γοττίγγης, ἐγένετο ἔκτακτος καὶ ἔπειτα (1809) τακτικὸς καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐν Ἰένᾳ. Ἔγραψε πολλὰ ἔργα, ὧν ἄξια ἰδίας μνείας εἶναι: «Ἐγχειρίδιον τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας» (εἰς δύο τόμους, 1816—1828), «Θεολογικὴ ἐγκυκλοπαιδεία», «Γενικὸν λεξικὸν τῆς θεολογικῆς καὶ θρησκευτικοϊστορικῆς φιλολογίας» καὶ «Συμβολικὰ βιβλία τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας» (1835), ἀφιερωθέντα εἰς τὸν πάπαν Γρηγόριον τὸν ΙΣΤ'. Ἐκτὸς τῶν θεολογικῶν ἔργων ἔχει γράψει καὶ παιδαγωγικὰ καὶ φιλολογικὰ καὶ δὴ μεταφράσιν τῶν τραγῳδιῶν τοῦ Αἰσχύλου (1805—1808) καὶ τῶν κωμῳδιῶν τοῦ Πλαύτου (1806—1809). κ. ι. δ.

Ντάντσέγκο, *Βασίλειος - Ἰβάνοβιτς - Νεμίροβιτς*. Ρῶσος συγγραφεὺς (βλ. λ. *Νεμίροβιτς-Ντάντσέγκο*).

Ντάντσελ (Danzel), *Θεόδωρος - Γουλιέλμος*. Γερμανὸς φιλόλογος, γεννηθεὶς τῷ 1818 ἐν Ἀμβούργῳ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1850 ἐν Λειψίᾳ, ὅπου ἦτο ὑφηγητής. Ἔγραψεν: «Ὁ Γκόττσεντ καὶ ἡ ἐποχή του» («Gottsched und seine Zeit», 1848), «Λέσσινγκ» («G. E. Lessing», 2 τόμοι, 1850—1854, ὁ δεύτερος ἐξεδόθη μετὰ τὸν θάνατόν του).

Ντάντσι (Danzi), *Φραγκῖσκος*. Γερμανὸς μουσικὸς (1763—1826). Καλὸς βιολοντσελλιστὴς καὶ συνθέτης, διετέλεσε μέλος τῆς βασιλικῆς ὀρχήστρας τοῦ Μονάχου. Εἶχε νυμφευθῆ τὴν ἀοιδὸν Μαργαρίταν Μαρσάν, μεθ' ἧς ἐπεχείρησε μακροχρόνιον καλλιτεχνικὴν περιοδείαν ἀνὰ τὴν Γερμανίαν, Αὐστρίαν καὶ Ἰταλίαν. Ὁ Ντάντσι ἔγραψε δεκάδα μελοδραμάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Ἀζακία», «Κλεοπάτρα», «Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι» κτλ. Συνέθεσεν ἐπίσης πλείστας καντάτας, λειτουργίας, 8 συμφωνίας, κοντσέρτα, σονάτας διὰ βιολοντσέλλον, ἔργα μουσικῆς δωματίου, μελῳδίας κτλ. γ. ε.

Ντάντσιχ (Danzig, πολ. *Γκντάνσκ*, Gdansk) *[Γεωγρ.]*. Ἐλεύθερον κράτος ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Ἔχει ἐπιφάνειαν 1892 τετρ. χιλ. καὶ (1924) 383.995 κατοίκους, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ 206.458 (54 %) ἐντὸς τῆς πρωτευούσης τοῦ κράτους, τῆς ἐλευθέρας πόλεως Ντάντσιχ.

Τὸ ἐλεύθερον *κράτος τοῦ Ντάντσιχ*, ἀποσπασθέν, μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ἀπὸ τοῦ γερμανικοῦ κράτους, κεῖται μεταξὺ τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας καὶ τοῦ πρὸς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν πολωνικοῦ διαδρόμου. Παριλαμβάνει τὸ δέλτα τοῦ ποταμοῦ Βιστούλα καὶ ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Ντάντσιχ, ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης, πρὸς ΝΑ. ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Νογκάτ, ἀπὸ τοῦ σημείου ὅπου ὁ τελευταῖος οὗτος χωρίζεται ἀπὸ τὸν Βιστούλαν μέχρι τῶν ἐκβολῶν του εἰς τὸ Φρίσες Χάφφ. Ἐκ τοῦ Φρίσες Χάφφ ἀνήκει εἰς τὸ ἐλεύθερον κράτος τοῦ Ντάντσιχ τὸ δυτικὸν τμῆμα, τὸ περιλαμβανόμενον ὑπὸ τῶν δύο νοητῶν εὐθειῶν γραμμῶν, αἵτινες ἄγονται ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ λιμνοθαλάσσῃ φάρου, ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νόγκατ, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς Φρίσε Νέρουνγκ χωρίου Πρέμπερναου. Ἡ Φρίσε Νέρουνγκ χωρίζει τὸ Φρίσες Χάφφ ἀπὸ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης. Πρὸς Δ. τὸ ἐλεύθερον κράτος τοῦ Ντάντσιχ ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ πολωνικοῦ διαδρόμου.

Οἱ διαρρέοντες τὸ κράτος ποταμοὶ εἶναι: ὁ *Βιστούλας* (τὸ κατώτατον μέρος αὐτοῦ), ὁ *Νόγκατ*, ὁ *Μόττλαου* καὶ ὁ *Ραντάουνε*. Εἰς τὸ δυτικὸν μέρος αὐτοῦ κεῖται χαμηλὴ λοφοσειρά, ὡς καὶ 16 μικραὶ λίμναι συνολικῆς ἐκτάσεως 480 ἐκταρίων, ἐκ τῶν ὁποίων κυριωτέρα εἶναι ἡ *Μαριένζεε*. Ἐκτὸς τῆς πρωτευούσης, κυριώταται πόλεις εἶναι αἱ ἑξῆς: Τσόπποτ, Ὄρα, Ὀλίβα, Τίγκενχοφ καὶ Νοϋτάιχ. Ἐκ τῶν κατοίκων τοῦ κράτους, ἀνήκουν γλωσσικῶς οἱ 349.000 (95%) εἰς τὴν Γερμανίαν, 12.000 περίπου εἰς τὴν Πολωνίαν καὶ οἱ ὑπόλοιποι εἰς διαφόρους ἄλλας γλώσσας. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν θρησκείαν, ὑπάρχουν 220.000 προτεστάνται, 140.000 καθολικοὶ καὶ 9.200 Ἑβραῖοι. Ἡ βιομηχανία καὶ ἡ βιοτεχνία ἀπασχολοῦν περὶ τοὺς 160.000 ἐργάτας καὶ ὑπαλλήλους, 150.000 δὲ ἀσχολοῦνται μὲ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν συγκοινωνίαν. Τέλος περὶ τοὺς 45.000 εἶναι δημόσιοι ὑπάλληλοι καὶ ἐλεύθεροι ἐπαγγελματίαι. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1923 ὑπῆρχον 5.657 γεωργικαὶ ἐπιχειρήσεις (ἄνω τοῦ ἑνὸς ἐκταρίου), 4.998 βιομηχανικαὶ καὶ 5.515 ἐμπορικαὶ καὶ συγκοινωνιακαὶ (μεταφορῶν ἐν γένει) ἐπιχειρήσεις.

Τὸ ἔδαφος τοῦ Ντάντσιχ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος αὐτοῦ ὅλως ἐξαιρετικῆς ποιότητος, λόγῳ τῆς μικρᾶς του ὅμως ἐκτάσεως τὰ προϊόντα του δὲν ἐπαρκοῦν εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ γεωργία ἐχρησιμοποίει κατὰ τὸ 1924 131.000 ἐκτάρια, τὰ ὁποῖα παρῆγον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γεωργικὰ προϊόντα (σιτηρὰ κτλ.). Ἐξαιρετικῶς ἀνεπτυγμένη εἶναι καὶ ἡ κτηνοτροφία. Τὰ δάση καλύπτουν 16.500 ἐκτάρια, ἀνήκουν δὲ κατὰ τὰ ³/₄ εἰς τὸ κράτος. Ἡ ἐτησία παραγωγὴ ξυλείας ἀνέρχεται εἰς 10.000 κυβικὰ μέτρα, καλύπτουσα μόνον περὶ τὰ 10% τῶν ἐγχωρίων ἀναγκῶν.

Νομισματικὴ μονὰς τοῦ κράτους εἶναι, ἀπὸ τοῦ 1923, τὸ *ντάντσιγκερ γκοῦλντεν* (Danziger Gulden), ὑποδιαιρούμενον εἰς 100 *πφέννιχ* (Pfennig) καὶ ἴσον πρὸς τὸ $^1/_{25}$ τῆς ἀγγλικῆς χρυσῆς λίρας.

Ἡ κυριωτέρα διὰ τοῦ κράτους σιδηροδρομικὴ γραμμὴ εἶναι ἡ γραμμὴ Τσόππωτ - Ντάντσιχ - Ντίρσαου - Μαρίενμπουργκ. Τὸ βόρειον μέρος αὐτῆς,

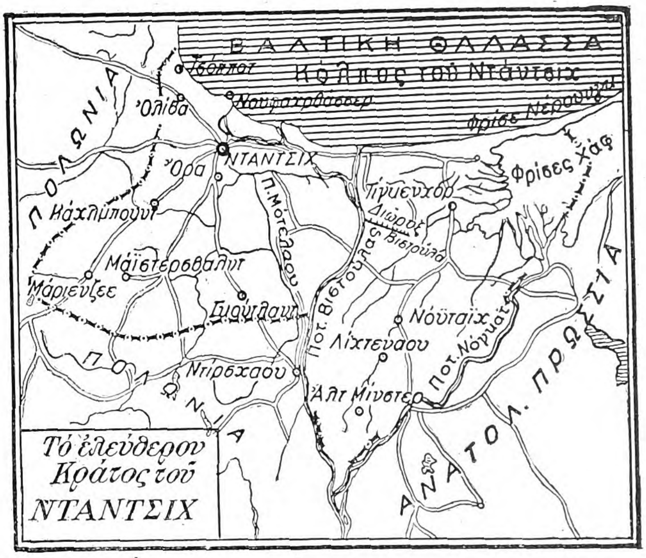

Τὸ ἐλεύθερον Κράτος τοῦ ΝΤΑΝΤΣΙΧ

ἀπὸ τοῦ Τσόππωτ μέχρι τοῦ Ντάντσιχ, ἀποτελεῖ τὸ ἄκραῖον τμῆμα τῆς μεγάλης συγκοινωνιακῆς ἀρτηρίας Βερολίνου - Στεττίνου - Ντάντσιχ. Τὸ νότιον μέρος αὐτῆς συνδέει τὴν πόλιν Ντάντσιχ πρὸς τὴν ἐπίσης μεγάλην γραμμὴν Βερολίνου - Μαρίενμπουργκ - Καινιξβέργης, ὡς καὶ πρὸς τὰς ἐκ τῆς πόλεως Ντίρσαου ἀναχωρούσας σιδηροδρομικὰς γραμμὰς πρὸς τὰς πόλεις Τόρν, Βάρσαου, Μπρόμπεργκ καὶ Μπρέσλάου. Ἐπὶ τῆς ἀρχικῶς ἀναφερθείσης κυρίας σιδηροδρομικῆς γραμμῆς διακλαδίζονται ἐντὸς τοῦ κράτους αἱ ἑξῆς δευτερεύουσαι γραμμαί: Ἀλτεμύλε-Λάνγκφουρ, Κάρτχαους-Πράουστ, Μπέρεντ-Χόενσταϊν καὶ Τίγκενχοφ Σίμονσντορφ. Ἐπίσης ὑπάρχει ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐλευθέρου κράτους καὶ δίκτυον τοπικῶν γραμμῶν, συνολικοῦ μήκους 280 περίπου χλμ., τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖται κυρίως διὰ μεταφορὰς ἐμπορευμάτων. Αἱ ἐπιβατικαὶ μεταφοραὶ ἐξυπηρετοῦνται κυρίως δι' αὐτοκινήτων λεωφορείων ἐπὶ τοῦ ὁδικοῦ δικτύου τοῦ κράτους, συνολικοῦ μήκους 669 χλμ. Τῷ 1925 ὑπῆρχον ἐν Ντάντσιχ περὶ τὰ 38 χλμ. ἠλεκτρικῶν τροχιοδρόμων. Ἐπίσης ὑπάρχουν 146 ταχυδρομικά, 134 τηλεγραφικὰ καὶ 125 τηλεφωνικὰ γραφεῖα, συνδεδεμένα διὰ 31.500 χλμ. ἐναερίων γραμμῶν καὶ 886 χλμ. καλωδίου. Ὑπάρχουν τέλος καὶ τέσσαρες σταθμοὶ ἀσυρμάτου τηλεγράφου.

Ὁ ἐμπορικὸς στόλος συνίστατο τῷ 1925 ἀπὸ 51 πλοῖα θαλάσσης, 454 ποταμόπλοια, 27 φορτηγά, 26 ἁλιευτικὰ καὶ 17 μικρὰ πλοῖα, ρυμουλκὰ καὶ ἐπιβατικά.

Ἐν Ντάντσιχ ἐκδίδονται 8 γερμανικαὶ καὶ 2 πολωνικαὶ ἐφημερίδες.

Τὸ Σύνταγμα τοῦ ἐλευθέρου κράτους χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς 11 Αὐγούστου 1920, ὑφίσταται ὅμως ὁριστικῶς ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ τῆς 11 Μαΐου 1922. Ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ κράτους εἶναι ἡ γερμανική. Τὸ νομοθετικὸν σῶμα, καλούμενον φόλκσταγκ (Votkstag), ἀποτελεῖται ἀπὸ 120 πληρεξουσίους, ἐκλεγομένους διὰ τετραετίαν. Ἡ κυβέρνησις (Senat) διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα: τὸ κύριον τμῆμα, ἀποτελούμενον ἀπὸ τὸν πρόεδρον καὶ ἑπτὰ μέλη, ἐκλέγεται ἀπὸ τὸ φόλκσταγκ διὰ τετραετίαν· τὸ δεύτερον τμῆμα ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν δεύτερον πρόεδρον καὶ δεκατρία μέλη, ἐκλέγεται δὲ ἐπίσης ἀπὸ τὸ φόλκσταγκ, ἀλλ' ἡ διάρκεια τῆς θητείας του εἶναι ἀόριστος. Ἐκτὸς αὐτῶν ὑπάρχει καὶ οἰκονομικὸν συμβούλιον πρὸς ἐξέτασιν τῆς οἰκονομικῆς ἀπόψεως τῶν ὑποβαλλομένων νομοσχεδίων. Οἱ δικασταὶ ἐκλέγονται ὑπὸ εἰδικῆς ἐπιτροπῆς ἐκλογῆς δικαστῶν (Richterwahlausschuss), ἐνῷ οἱ λοιποὶ ὑπάλληλοι διορίζονται ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως. Δικαστήρια ὑπάρχουν πέντε καὶ ἓν ἀνώτατον.

Τὸ Ντάντσιχ δὲν εἶναι ἀπολύτως κυρίαρχον κράτος. Διὰ πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ δασμολογικὰ ζητήματα ἀποτελεῖ μετὰ τῆς Πολωνίας μίαν περιοχήν. Δὲν ἐπιτρέπεται εἰς αὐτὸ νὰ συνάψῃ οἱανδήποτε συνθήκην πρὸς ξένον κράτος. Ἐπίσης δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς στρατιωτικὴ ἢ ναυτικὴ βάσις, δὲν δύναται νὰ κατασκευάσῃ ὀχυρωματικὰ ἔργα, οὔτε νὰ παραγάγῃ πολεμικὸν ὑλικὸν ἢ πυρομαχικὰ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους του. Πολλαὶ τῶν συγκοινωνιακῶν του ἐπιχειρήσεων ἀνήκουν εἰς τοὺς Πολωνούς. Ἡ Πολωνία διατηρεῖ ἐν Ντάντσιχ σιδηροδρομικὴν διεύθυνσιν καὶ ζητεῖ ν' ἀποκτήσῃ καὶ ἴδιον ταχυδρομεῖον.

Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ 1924 ἀνῆλθεν εἰς 86 ἑκατομμύρια γκοῦλντεν. Ἡ σημαία τοῦ κράτους εἶναι χρώματος ἐρυθροῦ, φέρει δὲ τὰ ἐραλδικὰ σημεῖα τοῦ Ντάντσιχ, ἤτοι δύο ἐπαλλήλους ἀργυροῦς σταυροὺς καὶ χρυσοῦν στέμμα. Τὰ αὐτὰ σημεῖα φέρουν καὶ τὰ γραμματόσημα τοῦ κράτους. γ. θ. κ.

— Ντάντσιχ (Danzig, πολωνιστὶ *Γκντάνσκ*, Gdansk) *[Γεωγρ.]* Πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου ἐλευθέρου κράτους. Κάτ. (1924) 206.460. Κεῖται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ δυτικοῦ βραχίονος τοῦ Βιστούλα, εἰς ἀπόστασιν 6 χιλμ. ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ντάντσιχ (Βαλτικὴ θάλασσα), καὶ διασχίζεται ὑπὸ τῶν διαφόρων βραχιόνων τοῦ ποταμοῦ Μόττλαου, οἵτινες ἔχουν ἐκβαθυνθῆ μέχρι βάθους 4 ½ μέτρων, οὕτως ὥστε ἡ πόλις νὰ εἶναι προσιτὴ καὶ εἰς μεγάλα σχετικῶς πλοῖα. Εἰς τὸ βόρειον μέρος τῆς πόλεως οἱ ποταμοὶ Μόττλαου καὶ Ραντάουνε χύνονται εἰς τὸν Βιστούλαν, ὁ ὁποῖος, συγκοινωνῶν διὰ διωρύγων πρὸς τοὺς πολωνικοὺς καὶ τοὺς ρωσικοὺς ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς τοὺς ποταμοὺς τῆς ἀνατολικῆς Γερμανίας, καθιστᾷ τὴν θέσιν τῆς πόλεως ἐξαιρετικῶς εὐνοϊκήν, ἀπὸ ἀπόψεως ὑγρῶν συγκοινωνιῶν. Ἀπὸ ἀπόψεως συγκοινωνιῶν διὰ ξηρᾶς καὶ ἰδίως σιδηροδρομικῶν, ἡ θέσις τῆς πόλεως εἶναι ὀλιγώτερον εὐνοϊκή, καθότι ἡ μεγάλη σιδηροδρομικὴ ἀρτηρία Βερολίνου - Πετρουπόλεως δὲν προσεγγίζει εἰς αὐτήν.

Ἡ κυρίως πόλις περιλαμβάνει τὰς συνοικίας: *Παλαιὰν Πόλιν* (Altstadt), *Δεξιὰν Πόλιν* (Rechtstadt) κυρίαν ἐμπορικὴν συνοικίαν, *Φόρσταττ* (Vorstadt) *Νῆσον τῶν Ἀποθηκῶν* (Speicherinsel), μεταξὺ τῶν δύο βραχιόνων τοῦ ποταμοῦ Μόττλαου, *Κάτω Πόλιν* (Niederstadt), καὶ *Λάνγκγκαρτεν* (Langgarden). Ἐν τῇ πόλει εὑρίσκονται 19 ἐκκλησίαι, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ ἑπτὰ εἶναι καθολικαί, καὶ δύο συναγωγαί. Ἡ σπουδαιοτέρα ἐκκλησία εἶναι ἡ τῆς Ἁγίας Μαρίας, τοῦ ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνος, ἔχουσα ὑψηλὸν πύργον 76 μέτρων καὶ πολλὰ παλαιὰ ἱστορικὰ καλλιτεχνήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ «Δευτέρα Παρουσία» τοῦ Μέμλινγκ (1467). Ἐκ τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν ἡ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης καὶ ἡ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου εἶναι τοῦ ΙΔ', ἡ τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ ΙΔ' καὶ τοῦ ΙΕ', καὶ αἱ τῶν Ἁγίων Πέτρου καὶ Παύλου τοῦ ΙΕ' καὶ τοῦ ΙΣΤ'. Τὸ δημαρχεῖον, γοτθικοῦ ρυθμοῦ, εἶναι ἐπίσης τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καὶ φέρει ὑψηλὸν πύργον 82 μέτρων. Παρὰ τὴν Μακρὰν Ἀγορὰν ὑψοῦται τὸ Γιούνκερχοφ (Junkerhof), παλαιὸν οἰκοδόμημα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, τοῦ ὁποίου τὸ ἐσωτερικὸν ἀποτελεῖ μεγάλην αἴθουσαν, κεκοσμημένην δι' εἰκόνων καὶ ἀγαλμάτων καὶ χρησιμοποιουμένην ὡς χρηματιστήριον.

Ἀπὸ ἀπόψεως βιομηχανίας, ἐμπορίου καὶ θαλασσίων ἐμπορικῶν μεταφορῶν, τὸ Ντάντσιχ κατέχει σημαντικὴν θέσιν εἰς τὴν διεθνῆ εὐρωπαϊκὴν οἰκονομίαν.

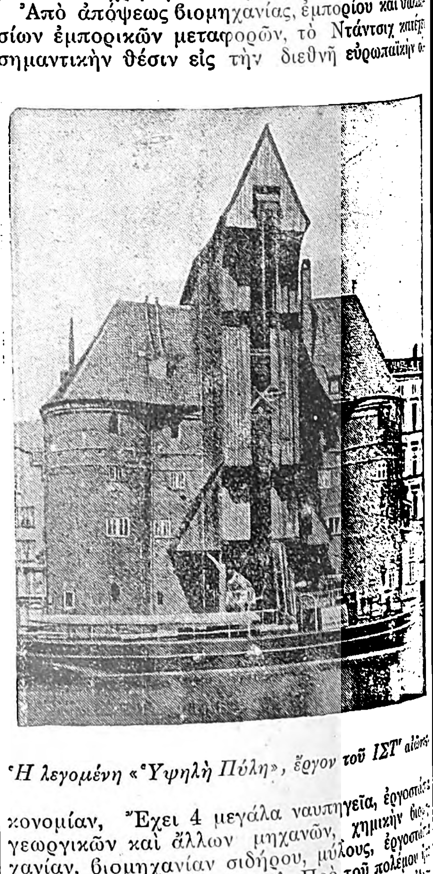

Ἡ λεγομένη «Ὑψηλὴ Πύλη», ἔργον τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος

Ἔχει 4 μεγάλα ναυπηγεῖα, ἐργοστάσια γεωργικῶν καὶ ἄλλων μηχανῶν, χημικὴν βιομηχανίαν, βιομηχανίαν σιδήρου, μύλους, ἐργοστάσια σακχάρεως, σιγαρέττων κτλ. Πρὸ τοῦ πολέμου ἦτο τὸ κέντρον τῆς βιομηχανίας τοῦ ξύλου εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Γερμανίαν, ἐπεξεργαζόμενον κυρίως πολωνικὴν καὶ λιθουανικὴν ξυλείαν. Διεξάγει σημαντικὸν ἐμπόριον σακχάρεως καὶ ξυλείας, ἐξαγομένων κυρίως

εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἐν Ντάντσιχ ὑπάρχει γεωργικόν, ἐμπορικὸν καὶ βιοτεχνικὸν ἐπιμελητήριον, χρηματιστήριον ἀξιῶν καὶ ἐμπορευμάτων καὶ βιομηχανικὴ ἔκθεσις, τελουμένη δύο φορὰς κατ' ἔτος, κατὰ Φεβρουάριον καὶ Αὔγουστον.

Ὁ *λιμὴν τοῦ Ντάντσιχ* εἶναι ἐξαίρετος, ἐφωδιασμένος μὲ μεγάλας ἀποθήκας σιτηρῶν καὶ σακχάρεως. Ἡ εἴσοδός του ἔχει βάθος 10—11 μέτρων. Ἡ συνολικὴ ἔκτασις τοῦ λιμένος ἀνέρχεται εἰς

Τὸ Γοτθικὸν Δημαρχεῖον τοῦ Ντάντσιχ.

380 ἑκτάρια. Ἡ κίνησίς του ἀνῆλθε τῷ 1924 εἰς 3.312 εἰσελθόντα πλοῖα (χωρητικότητος 1.634.970 τόννων) καὶ 3.330 ἐξελθόντα (χωρητικότητος 1.648.049 τόννων). Ἡ εἰσαγωγὴ συνίσταται κυρίως εἰς λιθάνθρακα (ἐξ Ἀγγλίας), μεταλλεύματα σιδήρου (ἐκ Σουηδίας), κώκ, σιτηρά, ξυλείαν (ἐκ Γερμανίας καὶ Πολωνίας), ἀποικιακά, οἶνον, τρόφιμα, πετρέλαιον, βάμβακα, λιπάσματα κτλ. Ἡ ἐξαγωγὴ εἰς σιτηρά, σάκχαριν, ξυλείαν κτλ.

Δι' ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν τὸ Ντάντσιχ εἶναι συνδεδεμένον μετὰ τοῦ Βερολίνου, τοῦ Στεττίνου, τῆς Καινιξβέργης, τῆς Ρίγας, τοῦ Βάρσαου καὶ τοῦ Λέμπεργκ.

Τὸ Ντάντσιχ ἔχει πολυτεχνεῖον, διαφόρους ἐπαγγελματικὰς καὶ καλλιτεχνικὰς σχολάς, δημοσίαν βιβλιοθήκην (200.000 τόμων), 3 μουσεῖα, θέατρα, ἀστεροσκοπεῖα, μετεωρολογικὸν σταθμόν, ναυτικὸν μετεωρολογικὸν παρατηρητήριον, σταθμὸν ρευμάτων κτλ. Γ. Θ. Κ.

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Τὸ *Ντάντσιχ* ἀποτελεῖ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ μεσαίωνος ἰσχυρότατον φρούριον ἐπὶ τοῦ Βιστούλα, προωρισμένον ἀφ' ἑνὸς μὲν ἵν' ἀμύνεται κατὰ πάσης ἀποβάσεως ἐκ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης, ἀφ' ἑτέρου δὲ ν' ἀποτελῇ τὸ ἔρεισμα παντός, εἴτε θέλοντος νὰ εἶναι κάτοχος τῆς κοιλάδος τοῦ κάτω Βιστούλα, εἴτε θέλοντος νὰ προσπεράσῃ τὸν ποταμὸν τοῦτον πρὸς οἱανδήποτε κατεύθυνσιν (ἢ ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς, ἢ ἀντιστρόφως)· συνεπῶς ἄνευ τῆς διακατοχῆς τοῦ Ντάντσιχ δὲν δύναταί τις νὰ θεωρηθῇ κύριος τῆς κοιλάδος τοῦ κάτω Βιστούλα.

Τῷ 1734, κατὰ τὸν πόλεμον τὸν καλούμενον τῆς Διαδοχῆς τῆς Πολωνίας, ἐπειδὴ ὁ ἐκλεγεὶς βασιλεὺς Στανίσλαος Λεσκσύνσκι ἐξεδιώχθη ἐκ τῆς Βαρσοβίας, κατέφυγεν εἰς τὸ Ντάντσιχ καὶ παρεσκεύασε τὴν ἐν αὐτῷ ἄμυναν, δι' αὐτὸ ἐπῆλθε κατ' αὐτοῦ τὸν Μάρτιον 1734 ρωσικὸς στρατὸς ἐκ 0.000 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μύννιχ καὶ ἐπολιόρκησε τὸ Ντάντσιχ, ὅπερ τέλος κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὴν 9ην Μαΐου ἰδίου ἔτους.

Κατὰ τὴν ναπολεόντειον ἐκστρατείαν τῆς Πολωνίας τοῦ 1806—1807, καθ' ὃν χρόνον ὁ γαλλικὸς στρατός, μετὰ τὴν μάχην τοῦ Ἐϋλώ, εὑρίσκετο ἐγκατεστημένος ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Παράρζ, ἵνα διαχειμάσῃ, ἀπεστάλη τὸν Νοέμβριον 1806 τὸ 10ον γαλλικὸν σῶμα τοῦ στρατηγοῦ Λεφέβρ, ἵνα πολιορκήσῃ τὸ Ντάντσιχ καὶ τοιουτοτρόπως ἐξασφαλισθῇ τὸ ἀριστερὸν πλευρὸν τῶν Γάλλων, μὲ τὴν ἐντολὴν μάλιστα τῆς ταχείας ἁλώσεως, καθ' ὅσον ὁ Ναπολέων ἐφρόνει ὅτι ἐντὸς τοῦ φρουρίου τούτου θὰ εὕρισκε μεγάλα ἀποθέματα τροφῶν. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ρωσοπρωσσικὴ φρουρὰ (18.000 ἄνδρες) ὑπὸ τὸν Πρῶσσον στρατηγὸν Καλκρόϊτ (Kalckreuth) ἀντέταξε σθεναρὰν ἄμυναν, τὸ φρούριον κατελήφθη μόλις τὴν 22αν Μαΐου 1807, ἀφοῦ προηγουμένως ἐπέτυχεν ὁ Πρῶσσος στρατηγὸς νὰ ἐξέλθῃ μεθ' ὁλοκλήρου τῆς φρουρᾶς μὲ τιμὰς καὶ νὰ κατευθυνθῇ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Πρωσσίας, ὑποσχεθεὶς ὅμως νὰ μὴ στρέψῃ τὰ ὅπλα ἐπὶ ἓν ἔτος ἐναντίον τῆς Γαλλίας. Συνεπῶς τὸ φρούριον τοῦτο δὲν κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γάλλων εἰμὴ ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἀναλήψεως τῶν νέων ἐπιχειρήσεων (Ἰούνιος 1807). Μεθ' ὅλην τὴν πρὸς δυσμὰς ὑποχώρησιν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, μετὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ρωσίας, τὸ φρούριον τοῦ Ντάντσιχ παρέμεινε μὲν ὑπὸ τὴν κατοχὴν γαλλικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ράπ, ἐπολιορκεῖτο ὅμως ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου 1813 ἀρχικῶς μὲν ὑπὸ Κοζάκων, κατόπιν δὲ ὑπὸ ρωσοπρωσσικοῦ στρατοῦ (11.000 ἀνδρῶν) ὑπὸ τὸν πρίγκιπα Ἀλέξανδρον τῆς Βυρτεμβέργης. Οἱ ἐντὸς τοῦ Ντάντσιχ Γάλλοι κατώρθωσαν νὰ παρατείνωσι τὴν ἄμυναν ἐπὶ ἓν ὁλόκληρον ἔτος, μέχρις οὗ, τὴν 2αν Ἰανουαρίου 1814, ἠναγκάσθησαν νὰ συνθηκολογήσωσι μετὰ τῶν Ρώσων καὶ νὰ παραδώσωσι τὸ φρούριον τοῦτο. Ν. Θ. Κ.

Ντάντσιχ (Dantzig), ***Φραγκῖσκος - Ἰωσήφ, δοὺξ τοῦ —***. Στρατάρχης τῆς Γαλλίας (βλ. λ. *Λεφέβρ*).

Ντάντυσεκ (Dantyszek), *Ἰωάννης*. Πολωνὸς ποιητὴς (βλ. λ. *Δαντίσκος* Ἰωάννης).

Ντανυκὰν (Danycan). Οἰκογένεια Γάλλων πειρατῶν καὶ ἐφοπλιστῶν ἐν Βρετάνῃ, τῆς ὁποίας κυριώτερα μέλη ὑπῆρξαν οἱ ἑξῆς:

— 1) ***Νοέλ**, αὐθέντης τῆς Ἐπίν*. Γάλλος ἐφοπλιστὴς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ἀρχικῶς ἦτο πειρατὴς (1688). Τῷ 1692 κατήρτισε στόλον ἐκ δύο βασιλικῶν πλοίων καὶ ἓξ ἰδικῶν του, δι' ὧν ἐδῄωσε τὰ παράλια τῆς Νέας Γῆς καὶ ἀπεκόμισε πλουσίαν λείαν. Τῷ 1703 ἐξώπλισε δύο πλοῖα, δι' ὧν ἐπέτυχε τὸν διάπλουν τοῦ πορθμοῦ τοῦ Μαγγελάνου καὶ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν νήσων Ντανυκάν. Ἐξακολουθήσας τὰς εἰς τὰ νότια πελάγη ἐξερευνήσεις του ἕως τὸ 1706 καὶ μετασχὼν τῆς ἑταιρείας τῆς Κίνας, ἀπέκτησεν ἀμύθητα πλούτη καὶ κατόπιν μετέσχε διὰ ποσοῦ 14 ἑκατομμυρίων φράγκων εἰς τὸ δάνειον τοῦ 1709 πρὸς Λουδοβῖκον τὸν ΙΔ'. Ἀργότερον ἐχάρισεν εἰς τὸ δημόσιον μέρος τοῦ δανείου. Τῷ 1711 μετέσχεν εἰς τὴν ἐπικερδῆ ἐκστρατείαν τοῦ Ρίου Ἰανεΐρου καὶ τῷ 1730 ἔλαβε παρὰ τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ' μεγάλας ἐκτάσεις εἰς Βρετάνην καὶ ἀργότερον τὰ μεταλλεῖα τῆς ἰδίας περιοχῆς καὶ τῆς Βουλώνης. Ἀκολούθως ἐγένετο κάτοχος πλείστων μαρκιωνιῶν καὶ κομιτειῶν εἰς Βρετάνην, Νορμανδίαν, Ἴλ-ντὲ-Φράνς, κ. ἄ.

— 2) ***Λουδοβῖκος-Παῦλος***. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου καὶ ἐκ τῶν ἀρχηγῶν ἐκστρατείας κατὰ τῆς Νέας Γῆς. Ἐπίσης μετέσχε τῆς εἰς Ρίον Ἰανεΐρον ἐκστρατείας τοῦ ἀδελφοῦ του.

— 3) ***Ἰωσὴφ-Σερβάν**, αὐθέντης τοῦ Ροσέ*. Ἀδελφὸς τῶν προηγουμένων. Διετέλεσε κυβερνήτης πλείστων μεγάλων πειρατικῶν πλοίων καὶ μετέσχε τῆς ἐκστρατείας τῆς Νέας Γῆς καὶ τῆς κατὰ τοῦ Ρίου Ἰανεΐρου. Π. Ν. Π.

Ντανυκὰν *νῆσοι* (Iles de Danycan) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Σεβάλδειοι* νῆσοι.

Ντανφέρμλιν, ἢ ***Ντανφέρλιν*** (Dunfermline) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς σκωτικῆς κομιτείας Φάϊφ, 27 χλμ. ΒΔ. τοῦ Ἐδιμβούργου. Κάτ. (1924) 41.200. Ἔχει περίφημον βιομηχανίαν λινῶν ὑφασμάτων, χυτήρια, μηχανουργεῖα, διυλιστήρια, σαπωνοποιεῖα καὶ ζυθοποιεῖα. Ὡσαύτως ἔχει ἀνωτέρας σχολάς, πρότυπον κηπούπολιν καὶ διάφορα ἱδρύματα Κάρνετζι (λουτρά, βιβλιοθήκην κ. ἄ.), τοῦ ὁποίου εἶναι πατρίς, καὶ μαυσωλεῖον τῶν Σκώτων βασιλέων. Π. Ν. Π.

Ντανφὲρ - Ροσερὼ (Denfert - Rochereau), ***Πέτρος-Μαρία-Φίλιππος-Ἀριστείδης***. Γάλλος στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς (1823—1878). Διεκρίθη εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Ρώμης (1849), εἰς Ἀλγέριον (1860—1864) καὶ ὡς διοικητὴς τῆς πολιορκουμένης Μπελφὸρ (1871). Ἀποστρατευθεὶς μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, ἐπεδόθη εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ διετέλεσε μέλος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως, πρόεδρος τῆς Δημοκρατικῆς Ἑνώσεως καὶ εἶτα (1877) ὀπαδὸς τῆς ἀριστερᾶς. Π. Ν. Π.

Ντανχώϋζερ (Danhauser), *Ἰωσήφ*. Αὐστριακὸς ζωγράφος (1805 — 1845). Κατ' ἀρχὰς ἀπεικόνισε θρησκευτικὰς καὶ ἱστορικὰς σκηνάς, μετὰ ταῦτα δ' ἀφωσιώθη εἰς τὴν οὐμοριστικὴν ἀναπαράστασιν τοῦ αὐστριακοῦ λαϊκοῦ βίου. Ἐν τῷ κλάδῳ τούτῳ ἐπεδείξατο σπάνια προσόντα, θαυμασίαν αἴσθησιν τοῦ κωμικοῦ, παρατηρητικότητα καὶ ψυχολογικὴν δύναμιν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Στέφανος ὁ Μακάριος προσφέρων τὸ οὑγγρικὸν στέμμα εἰς τὴν Θεοτόκον» (1832), «Θεραπευμένος χωρὶς νὰ τὸ ξέρῃ», «Ὁ ὀφθαλμίατρος», «Ὁ ἄσωτος», «Τὸ ἄνοιγμα τῆς διαθήκης», «Κρασί, γυναῖκα καὶ τραγούδι», «Δικαστὴς καὶ δικηγόρος», «Γιορτινὸ βράδυ» καὶ ἄλλα. Ι. Μ. Π.

Ντὰξ (Dax) *[Γεωγρ.]*. Γαλλικὴ λουτρόπολις ἐν τῷ νομῷ Λὰντ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀντούρ. Κάτ. 11.047. Εἶναι γνωστὴ διὰ τὰς θειούχους θερμοπηγάς της (47°—60° Κ.) καὶ ἔχει παλαιοὺς ναούς, μουσεῖον ἀγαλμάτων καὶ ζωγραφικῶν πινάκων, παλαιὸν ἐπισκοπικὸν μέγαρον, περιέχον βιβλιοθήκην, πινακοθήκην, ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον καὶ παλαιοντολογικὴν συλλογὴν κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Νταουασὶρ (Daouasir) *[Γεωγρ.]*. Περιφέρεια τῆς κεντρικῆς Ἀραβίας (βλ. λ. *Δαουασίρ*).

Νταουθέντεϋ (Dauthendey), ***Μαξιμιλιανός***. Γερμανὸς ποιητὴς (1867—1918). Ἐξέδωκεν: «Ὑπεριῶδες» (1903), «Ὁ αἰώνιος γάμος» (1905), ποιητικὰς συλλογάς, «Τὰ ὀκτὼ πρόσωπα τῆς λίμνης Μπίβα», διηγήματα, «Παιγνίδια μιᾶς αὐτοκρατείρας» (1910), δρᾶμα.

Ντάουϊ (Dowie), ***Ἰωάννης-Ἀλέξανδρος***. Ἱδρυτὴς τῆς ὑπ' αὐτοῦ κληθείσης «Χριστιανικῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας», θρησκευτικῆς αἱρέσεως, ἐκλιπούσης σχεδὸν μετὰ τὸν θάνατόν του. Ἐγεννήθη τῷ 1846 καὶ ἐτελεύτησε τῷ 1907. Κατ' αὐτὸν αἱ ἀσθένειαι προέρχονται ἐκ τοῦ διαβόλου, ἐξ οὗ προέρχονται καὶ τὰ φάρμακα καὶ οἱ ἰατροί. Ἡ θεραπεία ἑπομένως τῶν ἀσθενειῶν δὲν δύναται νὰ προέλθῃ ἐκ τῆς χρήσεως τῶν φαρμάκων καὶ τῶν ἰατρῶν, ἀλλὰ μόνον διὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν προσευχῆς. Ἀφοῦ ἐπί τινα χρόνον ἔδρασεν ἐν Αὐστραλίᾳ, μετέβη εἰς Ἀμερικήν, ἔνθα τῷ 1901 ἵδρυσε, παρὰ τὴν λίμνην Μίσιγγαν, τὴν πόλιν Σιών, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι, ἀνερχόμενοι κατὰ τὸ 1907 εἰς 7 περίπου χιλιάδας, ἔπρεπε νὰ ἀποφεύγωσι τὸν καπνόν, τὰ οἰνοπνευματώδη ποτά, τὰ φάρμακα καὶ τὸ χοίρειον κρέας. Διὰ διαφόρων εὐαγγελιστῶν καὶ διακόνων (τῷ 1904 εἶχε 3 εὐαγγελιστάς, 13 διακόνους καὶ 16 διακονίσσας) καὶ διὰ τοῦ περιοδικοῦ του, ἐν τῷ ὁποίῳ πομπωδῶς ἀνέγραφε τὰς ὑπ' αὐτοῦ διὰ τῆς προσευχῆς γενομένας ἰάσεις ἀσθενῶν, κατώρθωσε νὰ μεταδώσῃ τὰς ἰδέας του ἐν Ἀμερικῇ, Αὐστραλίᾳ, Κίνᾳ, Ἰαπωνίᾳ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Εὐρώπῃ, καὶ δὴ ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ Γερμανίᾳ. Νομίζων ὅτι ἦτο ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπεσταλμένος, ἐκάλει ἑαυτὸν τῷ 1899 «τὸν ἄγγελον τῆς Διαθήκης» (*Μαλαχ*. 3, 1 ἑ.) τῷ 1901 «Ἠλίαν τὸν ἀποκαταστάτην» (*Ματθ*. 17, 10), τῷ 1902 «τὸν προφήτην» (Δευτ. 18, 15 ἑ., Πράξ. 3, 22) καὶ τέλος τῷ 1904 «τὸν πρῶτον ἀπόστολον τοῦ Χριστοῦ». Τῷ 1906 ὅμως, ἕνεκα τοῦ ἀκολάστου αὐτοῦ βίου καὶ τῆς πρὸς τὴν πολυγαμίαν τάσεως, καθῃρέθη ὑπὸ τῶν ἀπατηθέντων ὀπαδῶν του καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος προσβληθεὶς ὑπὸ φρενοβλαβείας καὶ παραλυσίας ἀπέθανεν. Κ. Ι. Δ.

Νταουλαμπάντ, ἢ ***Νταουλαταμπὰντ*** (=ὁ τόπος τῆς εὐτυχίας) *[Γεωγρ.]*. Ὀχυρὰ κώμη τῶν Ἰνδιῶν εἰς τὸ κράτος τῆς Χαϊδεραβάδης, ἄλλοτε ἕδρα ἰσχυρῶν δυναστειῶν. Κάτ. 1.000. Ἡ παλαιά της ὀνομασία ἦτο *Ντεογκίρι* ἢ *Ντεβαγκίρι*. Ἱδρύθη τῷ 1187 ὑπὸ Μπιλλάμα Α' Ὑαδαβίδου δυνάστου, κατελήφθη τῷ 1294 ὑπὸ τοῦ Ἀλαεντὶν Μωχάμμετ Σὰχ Α', καταστήσαντος φόρου ὑποτελεῖς τοὺς μαχαραγιᾶδες τῆς πόλεως, καὶ τῷ 1339 ἐγένετο ἕδρα τοῦ Μωχάμμετ Β' ἶμπν Τουγκλὰκ Σάχ, δώσαντος εἰς αὐτὴν τὸ σημερινόν της ὄνομα καὶ ἐπιχειρήσαντος νὰ μεταφέρῃ εἰς αὐτὴν ἅπαντα τὸν πληθυσμὸν τῆς Δελχί. Ἔκτοτε περιέπεσεν ἐναλλὰξ εἰς τὰς χεῖρας διαφόρων Μουσουλμάνων σαχῶν, Ἰνδῶν ἡγεμόνων καὶ Μογγόλων αὐτοκρατόρων, μέχρι τοῦ 1707, ὅτε περιῆλθεν εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Χαϊδεραβάδης. Τὰ σπουδαιότερα τῶν μνημείων της εἶναι ἡ ἀκρόπολις ἐπὶ γρανιτώδους κωνικοῦ λόφου (ὕψ. 182 μ.) μετὰ ἐξωτερικοῦ περιβόλου (μήκους 5 χλμ.), περικλείοντος σπουδαῖα ἔργα τῆς μουσουλμανικῆς δυναστείας Ντέκκαν, ὁ πύργος *Τσὰντ-Μινὰρ* (ὕψους 64 μ.) μὲ περσικὴν κρυσταλλίνην κεράμωσιν, κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλαεντὶν Μπαχμανὶ (1445), τὸ *Τσινὶ-Μαχὰλ* (σινικὸν ἀνάκτορον) κ. ἄ. Π. Ν. Π.

νταούλι (τὸ) (τουρκ. *νταούλ*)· τύμπανον, κυρίως μέγα.

Ντάουμερ (Daumer), *Γεώργιος - Φρειδερῖκος*. Γερμανὸς πολιτικὸς καὶ φιλόσοφος (1800—1875).

Digitized by Google

Ἀσχοληθεὶς κυρίως μὲ θρησκευτικὰ ζητήματα, προέβη εἰς ὀξείας ἐπικρίσεις κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, δημοσιεύσας τὸ ἔργον «Τὰ μυστικὰ τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιότητος» (2 τόμ. 1847), δι' οὗ ἠσπάσθη μωαμεθανικὰς ἀντιλήψεις. Ἐξέδωκε τὰς ποιητικὰς συλλογὰς «Μαχωμέτ» (1848) καὶ «Ποιητικὰ ἄνθη τοῦ Χάφιζ» (1846—1851). Βραδύτερον προσεχώρησεν εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, συγγράψας πολλὰ θρησκευτικὰ ἔργα, ὧν τινα ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Εὐσέβιος Ἔμμεραν*. Γ. Θ. Κ.

Ντάουμιχ (Daumig), *Ἐρνέστος*. Γερμανὸς κομμουνιστής, μέλος τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ καὶ κατόπιν τοῦ ἀνεξαρτήτου σοσιαλιστικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας (1868—1922). Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του εἰς τὸ λύκειον τῆς Χάλλης, ἐχρημάτισεν ἀπὸ τοῦ 1887 μέχρι τοῦ 1898 στρατιώτης, τὰς δ' ἐκ τῆς ζωῆς του ταύτης ἐντυπώσεις περιέγραψεν εἰς τὸ ἔργον του: «Νεώτεροι μισθοφόροι». Ἀπὸ τοῦ 1901 μέχρι τοῦ 1910 ὑπῆρξε συντάκτης διαφόρων σοσιαλιστικῶν ἐφημερίδων ἐν Χάλλῃ, Ἐρφούρτῃ κ. ἄ., ἀπὸ δὲ τοῦ 1911 μέχρι τοῦ 1916 τοῦ «Vorwaerts», ἐγκαταλείψας τὴν θέσιν ταύτην μετὰ τὸ σχίσμα. Κατόπιν ἐξέδωκεν ἐν Βερολίνῳ τὸ ὄργανον τῆς ἀνεξαρτήτου ἀντιπολιτεύσεως. Συλληφθεὶς κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1919 δι' ἐπαναστατικὰς προετοιμασίας, ἀπηλευθερώθη ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐφεξῆς ὑπῆρξε μέλος τοῦ συμβουλίου ἐργατῶν τοῦ Βερολίνου, ἠγωνίσθη διὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ σοβιετικοῦ συστήματος ἀντὶ τοῦ κοινοβουλευτικοῦ καὶ ἐξέδωκε τὸ περιοδικὸν «Τὸ ἐργατικὸν συμβούλιον». Ἐκλεγεὶς κατ' Αὔγουστον τοῦ 1919 πρόεδρος τοῦ ἀνεξαρτήτου κόμματος μετὰ τοῦ Ἄαζε, ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς προσχωρήσεως εἰς τὴν Γ' Διεθνῆ καὶ ἐδέχθη τοὺς 21 ὅρους αὐτῆς. Γραμματεὺς τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος μετὰ τοῦ Πὼλ Λεβί, ἀπεσχίσθη αὐτοῦ μετὰ πολλῶν ἄλλων, εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας ἐναντίον τοῦ πραξικοπήματος (putsch), τὸ ὁποῖον ἐπεχείρησεν ὁ Μπέλα Κοὺν ἐν τῇ κεντρικῇ Γερμανίᾳ κατὰ Μάρτιον τοῦ 1921. Τῷ 1922 ἐπανῆλθεν εἰς τὸ ἀνεξάρτητον κόμμα. Θ. Π.

Ντάουμπ (Daub), *Κάρολος*. Γερμανὸς θεολόγος (1765—1806). Τῷ 1795 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν Ἀϊδελβέργῃ. Ἔγραψε: «Θεολογούμενα» (1806), «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς δογματικῆς» (1810), «Ἡ σύγχρονος δογματικὴ θεολογία» (1833).

Ντάουμπε (Daube), *Ἰωάννης - Φρειδερῖκος*. Γερμανὸς μουσικὸς (1730—1797). Ἐγένετο γνωστὸς ὡς συνθέτης διὰ σειρᾶς ἔργων, μεταξὺ τῶν ὁποίων σονάται διὰ λαοῦτο, δύο συμφωνίαι κ. ἄ. Δεινὸς θεωρητικός, ἐξέδωκε πλεῖστα συγγράμματα, ἐξ ὧν τὸ «Ἐγχειρίδιον ἐναρίθμου βασίμου διὰ τριῶν συγχορδιῶν», δηλαδὴ τονικῆς, ὑποδεσποζούσης καὶ δεσποζούσης μεθ' ἑβδόμης, περιέχει ὅλην τὴν βάσιν τοῦ σημερινοῦ ἁρμονικοῦ συστήματος καὶ συγγενεύει πρὸς τὰς θεωρίας τοῦ Ραμώ. Γ. Σ.

Ντάουν (Down) *[Γεωγρ.]*. Παράλιος κομιτεία τῆς ΒΑ. Ἰρλανδίας. Κάτ. (1926) 209.179. Διαρρέεται ὑπὸ τῶν ποταμῶν *Λάγκαν*, *Μπὰν* καὶ *Νιούρυ*. Ἔχει ἔδαφος πλούσιον εἰς μεταλλεύματα καὶ ἀκμάζουσαν ὑφαντουργίαν, ἱπποτροφίαν καὶ ναυτιλίαν. Π. Ν. Π.

Ντάουν (Daun), *Λεοπόλδος-Ἰωσήφ, κόμης Ντάουν*. Αὐστριακὸς στρατηγὸς (1705—1766), υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Συμμετέσχεν εἰς πλείστους πολέμους, μετὰ δὲ τὴν εἰρήνην τοῦ Ἄαχεν (1748) ἐξεπόνησε νέον ὀργανισμὸν τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ καὶ ἵδρυσε τῷ 1751 τὴν στρατιωτικὴν Ἀκαδημίαν τῆς Βιέννης. Κατὰ τὸν Ἑπταετῆ πόλεμον ἐνίκησε (1757) παρὰ τὸ Κόλιν τὸν Φρειδερῖκον, ἐξαναγκάσας αὐτὸν νὰ ἐκκενώσῃ τὴν Βοημίαν. Περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς του ἐχρημάτισε πρόεδρος τοῦ ἐν Βιέννῃ αὐλικοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου. Γ. Θ. Κ.

— **Ντάουν** (Daun), *Φίλιππος - Λαυρέντιος, κόμις—, μαρκήσιος τοῦ Ρίβολι*. Αὐστριακὸς στρατηγὸς (1669—1741). Διεκρίθη κατὰ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Τουρίνου καὶ τῆς Νεαπόλεως, τῷ δὲ 1709 ἐξηνάγκασε τὸν πάπαν Κλήμεντα ΙΑ' νὰ συνάψῃ εἰρήνην. Τῷ 1728 ἐξεδίωξεν ἐκ τοῦ Μιλάνου τοὺς Γάλλους.

Ντάουνς (Dawnes), *Ἀνδρέας*. Ἄγγλος φιλόλογος (1549—1628). Διετέλεσεν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τὸ κολλέγιον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ἐν Καίμπριτζ καὶ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν συντελεσάντων τὰ μέγιστα εἰς τὴν διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἔγραψε πολλὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ἡ μετάφρασις τῶν λόγων τοῦ Δημοσθένους καὶ ἡ τῶν «Ἀποκρύφων ἁγίων γραφῶν». Μ. Δ. Β.

Νταουρία *[Γεωγρ.]*. Ὀρεινὸν διαμέρισμα τῆς ΝΑ. Σιβηρίας παρὰ τὰ κινεζικὰ σύνορα. Τὴν χώραν καλύπτουν δάση καὶ βοσκότοποι. Κατοικεῖται ὑπὸ τῶν *Νταούρ*, ὁμιλούντων γλῶσσαν τῆς τογγκουσικῆς ὁμογλωσσίας. Π. Ν. Π.

Ντάους (Dausch), *Κωνσταντῖνος*. Γερμανὸς γλύπτης (1841—1908). Ἐμαθήτευσεν ἐν τῇ καλλιτεχνικῇ σχολῇ τοῦ Μονάχου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1869 μέχρι τοῦ 1873 συνεπλήρωσε τὴν καλλιτεχνικήν του κατάρτισιν ἐν Ρώμῃ. Διεκρίθη ἰδίᾳ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν μυθολογικῶν συμπλεγμάτων καὶ ἀλληγοριῶν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Αἱ τέσσαρες ἐποχαί», «Ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νὺξ» (ἀνάγλυφα) «Ἡ νεότης καὶ τὸ γῆρας», «Ἡ εὐσπλαγχνία» κ. ἄ. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εὑρίσκονται ἐν Βρέμῃ. Ι. Μ. Π.

Νταοὺς - Δοὺ - Τσαλμπάν. Χριστιανὸς ἡγεμὼν τῆς Μέκκας κατὰ τὸν ΣΤ' μ. Χ. αἰῶνα, πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Μωάμεθ, ὅτε διεξήγετο ἐν Ἀραβίᾳ ἀγὼν μεταξὺ Ἑβραϊσμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ. Κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦτον ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀβησσυνίας Ἐλεσβὰς ἐπενέβη ἐν Ἀραβίᾳ ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν, πρὸς βοήθειαν δὲ αὐτῶν ἀπέστειλεν ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Ἰουστῖνος ὁ Α' (518—527) τὸν Δαοὺς-Δοὺ-Τσαλμπάν. Κατὰ τὸν πόλεμον ἐκεῖνον ὁ βυζαντινὸς στόλος ἀνέλαβε νὰ διαπεραιώσῃ 120.000 ἀβησσυνιακοῦ στρατοῦ ἐξ Ἀδούλιδος (Μασάουας) εἰς Ἀραβίαν. Ν. Μ.

Νταούτ. Ἀραβικὴ καὶ τουρκικὴ ὀνομασία τοῦ προφήτου Δαυΐδ. Τὰ ἐκ τῆς λέξεως ταύτης σύνθετα βλ. εἰς λ. *Δαούτ*.

Νταούτης βλ. λ. *Δαούτης*.

Νταούτι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 262. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Ν. Φ.

— **Νταούτι** *[Γεωγρ.]* βλ. λ. *Δαούτι*.

Νταοὺτ Ἰσκαλεσσί *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος κατὰ τὸν ἰσθμὸν τῆς Θρακικῆς χερσονήσου, ἐπὶ τοῦ κόλπου τοῦ Σάρου (πλάτ. 40° 30′ 20″ Β., μήκ. 26° 42′ 10″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2429: The Dardanelles). Σ. Ε. Λ.

Νταουτλή *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Καρβιᾶς τῆς ἐπαρχίας Ἀρναίας τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς. Κάτ. (1928) 105.

— **Νταουτλή** *[Γεωγρ.]* Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Μονόλοφο* (βλ.λ.) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης.

Ντάουτσενμπεργκ (Dautzenberg), *Ἰωάννης-Μιχαήλ*. Ὀλλανδὸς ποιητὴς (1806—1869). Ἐδημοσίευσεν ἐν φλαμανδικῇ γλώσσῃ (1854) τόμον ποιημάτων (β' ἔκδ. 1908).

Νταούτση *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Ἐλεοῦσα* (βλ.λ.) τοῦ νομοῦ Πέλλης.

Ντάουτυ (Doughty), *Κάρολος - Μόνταγκιου*. Ἄγγλος ποιητὴς καὶ ἐξερευνητὴς (1843—1926). Περιγραφὴν τοῦ ταξιδίου του καὶ τῶν ἐρευνῶν του ἐν τῇ Βορείῳ Ἀραβίᾳ ἐδημοσίευσε τῷ 1888 ὑπὸ τὸν τίτλον «Ταξίδια εἰς τὴν Ἀραβικὴν ἔρημον». Τὸ ἔργον τοῦτο ἔσχε μεγίστην ἐπιτυχίαν καὶ ἐκρίθη κλασσικὸν εἰς τὸ εἶδός του. Τῷ 1912 ἡ βασιλικὴ ἀγγλικὴ ἑταιρεία ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν χρυσοῦν μετάλλιον καὶ κατέταξεν αὐτὸν μεταξὺ τῶν ἱδρυτῶν της. Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του διῆλθε καταγινόμενος εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὸ δρᾶμα καὶ ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων ἐπικὸν ποίημα εἰς ἓξ τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ αὐλὴ τῆς Βρεττανίας», «Τιτᾶνες» (1916), «Μάνσαουλ» (1920) κτλ. Μ. Δ. Β.

Ντάπια *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία τῆς ἀνατολικῆς ἄκρας τοῦ λιμένος τῆς Ὕδρας. Ἐπ' αὐτῆς (πλάτ. 37° 21′ 03″ Β., μήκ. 23° 28′ 15″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1525: Hydra, Spezzia and Dhokos) παλαιὸν πυροβολεῖον καὶ στήλη σιδηρᾶ μετὰ κλεισιάδος, ἐφ' ἧς ναυτικὸς φανὸς (1889) ἐκπέμπων σταθερὸν ἐρυθρὸν φῶς 6 μιλλίων. Σ. Ε. Λ.

Νταπόντε (Daponte ἢ Da Ponte), *Λαυρέντιος*. Ἰταλὸς ποιητὴς (βλ. λ. *Δαπόντε*).

Νταπόντες, *Κωνσταντῖνος*. Ἕλλην λόγιος μοναχὸς (βλ. λ. *Δαπόντες Κωνσταντῖνος*).

Ντάππερ (Dapper), *Ὄλφερτ*, ἢ *Ὀλιβιέρος*. Ὀλλανδὸς ἰατρὸς καὶ γεωγράφος. Εἶναι ἄγνωστον πότε ἐγεννήθη. Ἀπέθανε τῇ 1690. Μεταξὺ τῶν ἔργων του, ὧν τὰ πλεῖστα μετεφράσθησαν εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, τάσσονται τὰ ἀκόλουθα: «Περιγραφὴ τοῦ Ἄμστερνταμ» (1663), «Νέα περιγραφὴ τῶν ἀφρικανικῶν χωρῶν» (1668), «Ἡ ὀλλανδικὴ ἐξερεύνησις τῶν ἀκτῶν καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Σινικῆς αὐτοκρατορίας» (1670), «Περιγραφὴ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς χώρας τοῦ Νότου» (1673), «Νέα περιγραφὴ τῶν ἀφρικανικῶν νήσων» (1676), «Νέα περιγραφὴ τῆς Ἀσίας» (1680), «Περὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου» (1688) κ. ἄ. Τὸ τελευταῖον ἔργον, καίτοι ὁ συγγραφεὺς οὐδέποτε ἐπεσκέφθη τὴν Ἑλλάδα, ὡς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ ἐν τῷ προλόγῳ αὐτοῦ, ἐσταχυολογήθη ἐξ ἄλλων περιηγήσεων μὲθ' ἱκανῆς εὐθυκρισίας. Μεταφρασθὲν γαλλιστὶ ἐξεδόθη ἐν Ἀμστελοδάμῳ τῷ 1703 εἰς ὀγκώδη μετὰ λαμπρῶν εἰκόνων καὶ χαρτῶν τόμον (σελ. 559) ὑπὸ τὸν τίτλον «Description exacte des isles de l' Archipel et de quelques autres adjacentes». Τὸ ἔργον, καίτοι δὲν ἐγράφη ἐξ αὐτοψίας, ἐν τούτοις εἶναι ἀπηλλαγμένον ἀνακριβειῶν, συνήθων εἰς τοιαύτης φύσεως βιβλία, δι' ὃ καὶ συχνὰ γίνεται μνεία αὐτοῦ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων καὶ περιηγητῶν. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μετεφράσθησαν ποῖα τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ μέρη, τὸ μὲν περὶ Κρήτης ὑπὸ Μ. Βερνάρδου (ἐν Ἀθήναις 1836), τὸ δὲ περὶ Σάμου ὑπὸ Μ. Πυργίου (ἐν Σάμῳ 1871). Ι. Μ. Π.—Δ. Π. Π.

Ντάπσανγκ, ἢ *Γκόντουϊν Ἄουστεν* (Dapsang Godwin Austen) *[Γεωγρ.]*. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Καρακορούμ ἐν Κεντρικῇ Ἀσίᾳ (ὕψος 8.620 μ.) εἰς 35°28′ Β. πλάτος καὶ 77°10′ Α. μῆκος. Ἐκ τῶν παγετώνων του τροφοδοτοῦνται ὁ ποταμὸς Ἰνδὸς καὶ πλεῖστοι ἄλλοι. Π. Ν. Π.

ντάρ. Ἀραβικὴ λέξις σημαίνουσα τὸν οἶκον. Ἀποτελεῖ ἐν Ἀφρικῇ σύνηθες πρῶτον συνθετικὸν τοῦ ὀνόματος διαφόρων ἐκτάσεων, πόλεων, συνοικισμῶν κτλ. Π. Ν. Π.

Ντὰρ (Dhar), ἢ *Νταρανουγκοὺρ* (Dharanugur) *[Γεωγρ.]*. Ὑποτελὲς κράτος τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, ὑπαγόμενον εἰς τὴν διοίκησιν τῶν Κεντρικῶν Ἰνδιῶν. Ἔκτασις 4.506. τ. χλμ. Κάτ. 142.000 περίπου. Πρωτεύουσα: *Ντὰρ* (18.000 κάτ.), ἀφ' ἧς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ κράτους, ἔχουσα παλαιότατα τείχη(?)... μένη (ΙΓ' αἰῶνος) καὶ ἀνάκτορα τοῦ κυβερνῶντος μαχαραγιᾶ. Διεξάγεται αὐτόθι εὐρύτατον ἐμπόριον ὀπίου. Π. Ν. Π.

ντάρα (ἡ). Κοινὴ ὀνομασία τοῦ *ἀποβάρου* (βλ. λ.) (ἐκ τοῦ ἰταλ. tara).

Ντάρα, ἢ *Ντάραπ*. Περσικὸν ὄνομα βασιλέων ἐξελληνισθὲν εἰς *Δαρεῖος* (βλ. λ. καὶ λ. *Δάρα*).

Ντάρα *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Ἀνατολικοῦ Σουδὰν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Νταρφούρ, σπουδαῖος σταθμὸς καραβανίων τῆς ἐμπορικῆς ὁδοῦ Ὀμπεΐτ - Ντέμ Σουλεϋμάν. Κάτ. 8.000 περίπου. Προασπίζεται ὑπὸ ὀχυρᾶς ἀκροπόλεως. Παρ' αὐτὴν ἡττήθη καὶ ἐφονεύθη τῷ 1874 ὁ σουλτᾶνος Νταρφοὺρ Ἰμπραὴμ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων. —Π.

Ντάρα *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Ἐλιὰ* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Πρεβέζης.

νταραβέρι (τό), καὶ **νταλαβέρι**· δοσοληψία ἐμπορική, ἀγορὰ καὶ πώλησις: «'ς τὸ παζάρι ἔγινε καλὸ νταραβέρι»· || καθόλου, σχέσεις μεταξὺ δύο ἢ περισσοτέρων ἀνθρώπων: «δὲν ἔχομε μαζὶ νταραβέρια», «τὰ κόψαμε τὰ νταραβέρια».

Νταραγδιανὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Γαλλιᾶς τῆς ἐπαρχίας Καινουρίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου τῆς Κρήτης. Κάτ. (1928) 35. ΕΡ. Μ.

Νταραγκὰμ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Ἰνδοστάν, ἐν τῇ γενικῇ διοικήσει Βομβάης. Κάτ. 12.000.

Ντ' Ἀραγκόνα (D' Aragona), *Λουδοβῖκος*. Ἰταλὸς σοσιαλιστὴς καὶ συνδικαλιστής, γεννηθεὶς τῷ 1876. Μεταλλουργὸς τὸ ἐπάγγελμα, εἰσῆλθεν εἰς τὸ σοσιαλιστικὸν ἰταλικὸν κόμμα τῷ 1892. Τῷ 1908 ἐγένετο βοηθὸς γραμματεὺς καὶ τῷ 1918 γραμματεὺς τῆς γενικῆς συνομοσπονδίας τῶν ἐργατῶν τῆς Ἰταλίας, τῷ δὲ 1919 βουλευτής. Ἀνήκεν εἰς τὴν μεταρρυθμιστικὴν πτέρυγα τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος, μετὰ τῶν Τουράτι, Πραμπολίνι κλπ. Θ. Π.

Ντάραζι *Μωχάμμετ ἶμπν Ἰσμαήλ* βλ. λ. *Δούρζης* Μωχάμμετ ἶμπν Ἰσμαήλ.

Νταραζιανοὶ (οἱ) (Daraziens). Ὀνομασία τῶν πρώτων *Δρούζων* (βλ. λ. *Δαρατιανοί*).

Ντάραμ (Durham), παλαιότ. *Ντάνχολμ* καὶ νορμανδ. *Ντυρὲμ* *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας, πρωτεύουσα ὁμωνύμου κομιτείας, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Οὐέρ. Κάτ. (1921) 17.346. Ὀχυρὰ ἐπισκοπικὴ πόλις τοῦ μεσαίωνος καὶ προπύργιον κατὰ τῶν Σκώτων, ἡ Ντάραμ ἔχει φρούριον τοῦ Γουλιέλμου Α' (1072) ἐπὶ βράχου ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ, τὸ ὡραιότερον(?)... στα ἐν Ἀγγλίᾳ διατηρούμενον καὶ ἐπιδιορθωθὲν τῷ 1928 δι' ἐθνικοῦ ἐράνου, καθεδρικὸν ναὸν (1093) μὲ πλουσίαν εἰς χειρόγραφα βιβλιοθήκην, πλουσίους προνορμανδικοὺς καὶ νορμανδικοὺς ναούς κ. ἄ. Ἔχει ταπητουργίαν, χυτήρια καὶ σιδηρουργίαν, παλαιότατον πανεπιστήμιον (ἱδρυθὲν 1657), μουσεῖον κ. ἄ. —Π.

—**Ντάραμ** (Durham) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας, πρωτεύουσα ὁμωνύμου κομιτείας ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Βορείου Καρολίνας. Ἔχει σχολὰς καλῶν τεχνῶν καὶ μουσικῆς, δημοσίαν βιβλιοθήκην, κολλέγιον (Trinity College) κλπ. Ἔχει βιομηχανίας καπνοῦ, βάμβακος, χυτύρια κλπ. Κάτ. 26.160. Χ. Δ.

— **Ντάραμ κομιτεία** (Durhamshire) *[Γεωγρ.]*. Κομιτεία τῆς ΒΑ. Ἀγγλίας. Ἔκτασις 2.627 τετρ. χλμ. Κάτ. (1921) 1.478.506. Διαρρέεται ὑπὸ τῶν ποταμῶν Οὐέρ, Τάϋν καὶ Τήζ, ἔχει εὐφορώτατον ἔδαφος πρὸς Δ. καὶ εἰς τὸ κέντρον αὐτῆς πλούσια

Digitized by Google

ἀνθρακοφόρα κοιτάσματα (ἐτησία ἐξαγωγὴ 38 ἑκατομ. τόννων). Ἐκ τῶν βιομηχανιῶν της διακρίνονται ἡ ναυπηγία, ἡ ὑφαντουργία, ἡ ὑελουργία, ἡ μηχανουργία καὶ ἡ χημικὴ βιομηχανία. Κύριαι πόλεις: Ντάραμ (πρωτεύουσα), Στόκτον-ὀν-Τάϋν, Σώντερλαντ, Ντάρλινγκτον κ. ἄ. Ἡ κομιτεία παλαιότατα ἀπετέλει τμῆμα τοῦ βασιλείου τῆς Νορθουμβρίας.

Ντάραμ (Durham), ***Ἰωάννης-Γεώργιος-Λάμπτον*** (Lambton), *κόμις τοῦ —*. Ἄγγλος πολιτικὸς (1792—1840). Ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος εἰς τὴν βουλὴν τῶν Κοινοτήτων (1828) καὶ διωρίσθη σφραγιδοφύλαξ τῆς κυβερνήσεως Γκρέϋ (1830). Τῷ 1837 ἀπεστάλη κυβερνήτης τοῦ Καναδᾶ, περιβληθεὶς μὲ ἔκτακτον δικτατορικὴν ἐξουσίαν πρὸς ἐπαναφορὰν τῆς τάξεως. Μνημεῖον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀποικιακῆς πολιτικῆς τῆς Ἀγγλίας θεωρεῖται ἡ σχετική του μελέτη «Report on the affairs of British North America». π. Ν. π.

—**Ντάραμ** (Darham), ***Ἰωσήφ***. Ἄγγλος γλύπτης, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Λονδίνῳ (1821—1877). Ἐμαθήτευσε παρὰ τοῖς John Francis καὶ Baily. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ Ἑρμιόνη», «Παῦλος καὶ Βιργινία», «Τὸ πεπρωμένον τῆς μεγαλοφυΐας», «Ἡ ἀγνότης» κλπ. Ι. Μ. Π.

ντάραμ *[Ζῳολ.]*. Εἶδος βοὸς ἀγγλικῆς καταγωγῆς, διατρεφόμενον πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης διὰ τὸ κρέας του, ὅπερ ἰδιαιτέρως ἐκτιμᾶται. Ὁ βοῦς οὗτος παρουσιάζει μεγάλην σωματικὴν ἰδιορρυθμίαν. Τὸ σῶμά του εἶναι σχεδὸν τετραγωνικόν, αἱ ὠμοπλάται λίαν εὐρεῖαι, τὰ κέρατα βραχέα καὶ πρὸς τὰ πρόσω διευθυνόμενα. Μεταξὺ δέρματος καὶ σώματος ὑπάρχει παχὺ στρῶμα λίπους. Οἱ πόδες εἶναι λεπτότατοι, τὰ ὀστᾶ τῆς κεφαλῆς ἐξαιρετικῶς λεπτά, αἱ δὲ τρίχες χρώματος ὑπερύθρου ἢ ὑπολεύκου, ἀναλόγως τῶν διαφόρων ποικιλιῶν τοῦ κλίματος καὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔτους. Δ. Ν. Π.

Νταραμὰκ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἡ ἀρχαία *Ἴσιδος* νῆσος (βλ. λ.).

Νταράμπ, ἢ ***Νταρὰμπ-γκὲρντ*** (=Δαρείου πόλις) ἢ ***Νταραμπντζίρντ***, καὶ ***Νταραπκὲρτ*** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Περσίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Φαρσιστάν, περιβαλλομένη ὑπὸ μυθωδῶν κήπων. Κάτ. 18.000, ὧν πολλοὶ Ἰουδαῖοι. Ἔχει ἀκμαίαν ταπητουργίαν, παρ' αὐτὴν δὲ κεῖται ἡ ἰαματικὴ πηγὴ Κοὺχ-ἰ-Μουμιγιέ, ἐγγὺς τῆς ὁποίας καὶ πετρελαιοπηγαί. Νοτίως τῆς πόλεως τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας *Ντιράμπ*, ἧς ἡ ἵδρυσις ἀποδίδεται εἰς τὸν Δαρεῖον. π. Ν. π.

Νταραμπουκκὲχ (Daraboukkeh). Μουσικὸν ὄργανον τῶν συγχρόνων Αἰγυπτίων. Τὸ νταραμπουκκέχ, γνωστὸν ἐπίσης καὶ ὡς *ντερμπουκά*, ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν τυμπάνων. Τὸ ἠχεῖόν του, εἶδος ἀγγείου ἐξ ὀπτῆς γῆς, μετὰ μακροῦ λαιμοῦ, κρατεῖται παρὰ τοῦ παίζοντος ἀνεστραμμένον. Ἐπὶ τῆς πλατείας αὐτοῦ ἐπιφανείας εἶναι τεταμένη μεμβρᾶνα, ἐνῷ τὸ στενὸν στόμιον εἶναι ἀνοικτόν. Γ. Σ.

Νταραμποὺρ *[Γεωγρ.]*. Ὑποτελὲς κράτος τῶν βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, Β. τῆς Βομβάης, ἐν τῇ Ν. Γκουτζεράτ, διοικητικῶς ὑπαγόμενον εἰς τὸ Σουράτ. Ἔκτασις 2.200 τ. χλμ. Κάτ. (1901) 100.430. Ἔχει κλῖμα ἀνθυγιεινόν. Πρωτεύουσα αὐτοῦ ἡ ὁμώνυμος πόλις μὲ (1901) 63.449 κατ. π. Ν. π.

Νταρὰν (Daran), ***Ἰάκωβος***. Γάλλος ἰατρός, γεννηθεὶς τῷ 1701 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1784. Κατέστη ἰδίᾳ γνωστὸς διὰ τοῦ ἔργου του «Ἡ θεραπεία τῶν στενωμάτων τῆς οὐρήθρας διὰ τῆς διὰ καθετήρων διαστολῆς». Μεταξὺ ἄλλων κατέλιπε καὶ τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Recueil d'observations chirurgicales sur les maladies de l' urèthre» (1768) ἔργον του. Ο. Ρ.

Νταρανμπὲρ (Daremberg), ***Κάρολος - Βίκτωρ***· βλ. λ. *Ντάρεμπεργκ*.

Νταρανουγκοὺρ (Dharanugur) *[Γεωγρ.]*. Κράτος τῶν Ἰνδιῶν, ἄλλως *Ντὰρ* (βλ. λ.).

Νταρκνύϊ (Daranyi), ***Ἰγνάτιος***. Οὔγγρος πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1849. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξελέγη βουλευτὴς εἰς τὴν Δίαιταν τῆς Βουδαπέστης τῷ 1881, τῆς ὁποίας ἐγένετο βραδύτερον ἀντιπρόεδρος καὶ τῷ 1895 διωρίσθη ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας, παραιτηθεὶς τῷ 1923. Εἰργάσθη μεγάλως ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως τῆς γεωργίας ἐν Οὐγγαρίᾳ καὶ εἰσήγαγε πλείστας μεταρρυθμίσεις ὅσον ἀφορᾷ τὰς σχέσεις μεταξὺ γαιοκτημόνων καὶ καλλιεργητῶν. Μ. Δ. Β.

Ντάραπ· βλ. λ. *Δάρα* καὶ λ. *Δαρεῖος*.

Νταραπκὲρτ *[Γεωγρ.]* Πόλις τῆς Περσίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φάρς, ἄλλως *Νταρὰμπ* (βλ. λ.). Ν. Μ.

Νταρᾶ-Σεκοὺχ. Μογγόλος ἡγεμὼν τοῦ Ἰνδοστὰν (βλ. λ. *Δαρᾶ-Σεκούχ*).

Νταρβάς, ἢ ***Νταρβὰς*** *[Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Κεντρῴας Ἀσίας, ὁριζομένη ἀπὸ Β. ὑπὸ τοῦ Καρατεγκουΐν, ἀπὸ Α. ὑπὸ τοῦ Παμίρ, ἀπὸ Ν. ὑπὸ τοῦ Ἀφγανιστὰν καὶ ἀπὸ Δ. ὑπὸ τοῦ Χισσὰρ μεταξὺ 38^0—39^0 Β. πλάτους καὶ 71^0—73^0 Α. μήκους, καὶ ὑπαγομένη ἀπὸ τοῦ 1924 εἰς τὴν σοβιετικὴν δημοκρατίαν τοῦ Οὐζμπεκιστάν. Ἔκτασις 10.000 τ. χλμ. Κάτ. 40.000 περίπου (Ταντσὶκ καὶ Καρὰ-Κιργίζοι). Χωρίζεται ὑπὸ τῶν ὁμωνύμων ὀρέων εἰς δύο τμήματα. Ἔχει ἔδαφος μᾶλλον ἄγονον, ἐν ᾧ διαιτῶνται πλεῖστα ἄγρια ζῷα. Οἱ κάτοικοι εἶναι ἐκ τῶν γνησιωτέρων τύπων τῆς ἀριανῆς ὁμοφυλίας, οἰκοῦντες κατὰ μικρὰς κώμας· μόναι πόλεις, ἡ πρωτεύουσα *Κιλάϊ Ζοὺμπ* καὶ τὸ *Βάνι*. Πρότερον ἀνεξάρτητος, κατεκτήθη τῷ 1878, κατόπιν αἱματηρῶν ἀγώνων, ὑπὸ τῶν ἐμιρῶν τῆς Βουχάρας. π. Ν. π.

Νταρβὰρ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, ἕδρα τοῦ ὁμωνύμου διαμερίσματος, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Γκόα-Μπελλάρι. Κάτ. (1921) 34.750. Διεξάγει τὸ ἐμπόριον ὅλου τοῦ διαμερίσματος.

— **Νταρβὰρ *διαμέρισμα*** *[Γεωγρ.]*. Διαμέρισμα τῶν βρεττανικῶν Ἰνδιῶν κατὰ τὰ νότια τῆς διοικήσεως τῆς Βομβάης. Ἔκτασις 11.922 τ. χλμ. Κάτ. (1901) 1.113.298, ὧν τὸ πλεῖστον Βραχμᾶνοι καὶ Λινγκαγιάται. Παράγει ὄρυζαν, βάμβακα, σακχαροκάλαμον, σιτηρὰ κ. ἄ. καὶ ἐξάγει μεγάλην ποσότητα ξυλείας. Ἐξυπηρετεῖται ὑπὸ τῶν νοτίων σιδηροδρόμων τῆς Μαχράττας. Κύριαι πόλεις ἡ *Νταρβὰρ* (πρωτεύουσα), *Χουμπλὶ* καὶ *Γκαντάγκ*. Τὸ διαμέρισμα κατείχετο ἐναλλὰξ ὑπὸ Ἰνδῶν, Μωαμεθανῶν καὶ Μογγόλων ἡγεμόνων, τῷ δὲ 1817 περιῆλθεν εἰς τὴν Ἑταιρείαν τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν. π. Ν. π.

Ντ' Ἀρβιὲ (D'Arvieux), ***Λαυρέντιος***. Γάλλος ἀνατολιστὴς (1835—1902). Εἰργάσθη ἐν Τύνιδι, ὅπου εἶχεν ἀποσταλῆ πρὸς σύναψιν συνθήκης, διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῶν δούλων καὶ διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ καθολικισμοῦ. Ἔγραψε «Πραγματείαν περὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν Ἀράβων» (1717).

Ντάρβιν (Darwin)· βλ. *Δαρβῖνος*.

Νταργιάλ, ἢ ***Νταργιὲλ*** *[Γεωγρ.]*. Στενωπὸς τοῦ Καυκάσου (βλ. *Νταριέλ*).

Ντάργκαμ. Αἰγύπτιος βεζύρης τοῦ ΙΒ' αἰῶνος (βλ. λ. *Αἴγυπτος* τ. Β', σελ. 590 α).

Νταργκομύσκι (Dargomyski), ***Ἀλέξανδρος Σέργιεβιτς***. Ρῶσος συνθέτης (1813—1869). Τὸ πρῶτόν του μελόδραμα «Ἐσμεράλδα», κατὰ τὸ λιμπρέττο τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ, περατωθὲν τῷ 1839 καὶ ἀναβιβασθὲν τὸ πρῶτον ἐν Μόσχᾳ τῷ 1847, εἶναι ἁπλῆ ἀπομίμησις τῆς τεχνοτροπίας τοῦ Ὠμπὲρ καὶ τοῦ Ἀλεβύ. Μετ' ὀλίγον ὅμως ἡ σλαυϊκὴ ψυχὴ τοῦ Νταργκομύσκι ἀρχίζει νὰ ἀφυπνίζεται. Τὸ μελόδραμά του «Ρουσσάλκα», κατὰ τὸ ποίημα τοῦ Ποῦσκιν, παιχθὲν τῷ 1856, δεικνύει ἤδη μεγαλυτέραν ἀνεξαρτησίαν καὶ πρόοδον εἰς τὴν λυρικὴν ἀπαγγελίαν. Τὸ τελευταῖόν του μελόδραμα «Ὁ λίθινος συνδαιτυμών», ἐπὶ τοῦ κειμένου τοῦ «Δὸν Ζουὰν» τοῦ Ποῦσκιν, ἐνορχηστρωθὲν παρὰ τοῦ Ρίμσκυ-Κορσακώφ, μετὰ ἐπίλογον τοῦ Κουΐ, ἀνεβιβάσθη τὸ πρῶτον ἀπὸ σκηνῆς τῷ 1872, προαναγγέλλει δὲ τὴν ρεαλιστικὴν δραματικὴν τέχνην τοῦ Μουσσόργκσκι. Παθητικόν, μὲ ὡραίας ἁρμονίας καὶ εὐγενεῖς μελῳδικὰς γραμμάς, τὸ ἔργον τοῦτο ἐγκαινιάζει τὰς περὶ μουσικῆς ἀπαγγελίας θεωρίας τοῦ Νταργκομύσκι, ἀπαγγελίας προτύπου, ἀποδιδούσης ἀκριβῶς διὰ τῶν ἤχων τὴν ἔννοιαν τοῦ ποιητικοῦ κειμένου. Ὁ Νταργκομύσκι θεωρεῖται δημιουργὸς τῆς λυρικῆς ἀπαγγελίας ἐν Ρωσίᾳ. Ἴσως προχωρεῖ ὑπὲρ τὸ δέον εἰς τὰς περὶ ρετσιτατίβου θεωρίας του, δὲν παύει ὅμως νὰ δημιουργῇ ἔργον ἀπολύτου ἀκριβείας καὶ ἀληθείας. Ὁ Νταργκομύσκι ἔγραψεν ἐπίσης τὸ μελόδραμα - μπαλέττο «Ὁ θρίαμβος τοῦ Βάκχου» (1848), ἀποσπάσματα τοῦ φαντασμαγορικοῦ μελοδράματος «Ρογκντάνα», μίαν σλαυϊκὴν ταραντέλλαν διὰ κλειδοκύμβαλον διὰ 4 χεῖρας, μίαν «Φινλανδικὴν φαντασίαν», «Χορὸν τῶν Κοζάκων» καὶ «Μπάμπα Γιάγκα» δι' ὀρχήστραν. Ἐπὶ πλέον ὡραιότατα ρωσικὰ τραγούδια ἀπαραμίλλου λεπτότητος καὶ ἐσωτερικότητος. Γ. Σ.

Νταρέϊκος *κάμπος* *[Γεωγρ.]*. Μικρὰ ἀλλὰ λίαν εὔφορος πεδιὰς τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ὀνομασθεῖσα οὕτω ἐκ τοῦ ἐγγὺς χωρίου *Ντάρα*. Διαρρέεται ὑπὸ τῶν ποταμῶν Τράγου καὶ Μαλοίτα καὶ παράγει κηπουρικὰ εἴδη, σιτηρὰ καὶ οἶνον. Παρ' ἀρχαίοις ἐκαλεῖτο *Νᾶσοι*. Α. Ι. Ο.

Ντὰρ-ἐλ-Ἀλὲμ (=οἶκος σοφίας). Ἀραβικὸν πανεπιστήμιον τοῦ Μαρόκου εἰς Φέζ, μεγάλως ἀκμάσαν κατὰ τὸ παρελθόν. Ἐν αὐτῷ ἐδίδαξεν ὁ Ἀβερρόης ἀριστοτελικὴν φιλοσοφίαν. π. Ν. π.

Ντὰρ - ἐλ - Ἰσλὰμ (= οἶκος τοῦ Ἰσλάμ). Οὕτω καλεῖται κατὰ τὰς μουσουλμανικὰς θρησκευτικὰς ἀντιλήψεις τὸ μέρος τῶν χωρῶν τοῦ κόσμου, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν καὶ κατοχὴν τοῦ χαλίφου, δηλαδὴ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Μουσουλμάνων, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸ *Ντὰρ-οὐλ-Χὰρμπ* (οἶκος τοῦ πολέμου), τὸ μέρος δηλαδὴ τοῦ κόσμου τὸ κατοικούμενον ὑπὸ τῶν μὴ Μουσουλμάνων, κατὰ τῶν ὁποίων ὁ χαλίφης ἔχει καθῆκον νὰ πολεμῇ πρὸς ἐπιβολὴν τῆς μουσουλμανικῆς θρησκείας.

Κατὰ τὰς αὐστηρὰς ἀντιλήψεις τῶν μεγάλων διδασκάλων τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, τὸ Ντὰρ-ἐλ-Ἰσλὰμ περιορίζεται εἰς τὰ ἐδάφη τὰ κατακτηθέντα ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ καὶ τῶν τεσσάρων πρώτων χαλιφῶν, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἀνήκουν εἰς τὸν ἀληθῆ χαλίφην. Οἱ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν χωρῶν τούτων ζῶντες Μουσουλμᾶνοι ὑπόκεινται εἰς τὸν ἱερὸν νόμον (σεριᾶ ἢ σεριάτ). Οἱ ἔξω τοῦ Ντὰρ-ἐλ-Ἰσλὰμ Μουσουλμᾶνοι δύνανται νὰ ὑπόκεινται εἰς τοὺς νόμους τοῦ εἰς ὅπερ ὑπάγονται κράτους. Ἂν ἡ κυβέρνησις τούτου δὲν εἶναι ἀρκετὰ ἀνεξίθρησκος, δύνανται νὰ μεταναστεύσωσιν εἰς τὸ Ντὰρ-ἐλ-Ἰσλὰμ ἢ καὶ νὰ ἐπαναστατήσωσιν, ἂν αἰσθάνωνται ἑαυτοὺς ἀρκετὰ ἰσχυρούς, ὥστε νὰ ἐπιτύχωσιν. Ἀλλ' ἡ ἐπανάστασίς των δὲν δύναται νὰ γίνῃ ἐν ὀνόματι καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ χαλίφου καὶ δὲν προσλαμβάνει τὸν χαρακτῆρα ἱεροῦ πολέμου. Τὰ δὲ ἔξω τοῦ Ντὰρ-ἐλ-Ἰσλὰμ ἔθνη δύνανται νὰ συμβάλλωνται μετὰ τῶν Μουσουλμάνων ὑπηκόων των ἢ καὶ μετὰ τοῦ χαλίφου πρὸς καθορισμὸν ἑνὸς modus vivendi περὶ ἐμπορίας καὶ προσκυνήσεως τῶν Μουσουλμάνων εἰς τοὺς ἁγίους τόπους τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, τοῦ χαλίφου ἔχοντος καθῆκον νὰ ἐπιτύχῃ ὑπὲρ τῶν πιστῶν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρας ἐλευθερίας. Ἂν ὅμως ἔθνη μὴ μουσουλμανικὰ εὑρεθῶσι κυριαρχοῦντα χωρῶν ἀποτελουσῶν μέρος τοῦ Ντὰρ-ἐλ-Ἰσλάμ, ταῦτα θέλουσι θεωρεῖσθαι ὡς λαβόντα παρὰ τοῦ χαλίφου ἐντολὴν πρὸς διοίκησιν τῶν ἐν λόγῳ ἐδαφῶν, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως τηρῆται πλήρως εἰς αὐτὰ ὁ θρησκευτικὸς νόμος. Ὀνομαστικὸς κύριος αὐτῶν εἶναι πάντοτε ὁ χαλίφης.

Αἱ εἰς τὸ Ντὰρ-ἐλ-Ἰσλάμ, ὑπὸ τὴν αὐστηρὰν ἔννοιαν τῆς λέξεως, ὑπαγόμεναι χῶραι εἶναι ὁλόκληρος ἡ Ἀραβία, ἡ Παλαιστίνη, ἡ Μεσοποταμία, ἡ Αἴγυπτος, ἡ Περσία, μέρος τῆς Ἀρμενίας μέχρι τοῦ Σιβὰς (Σεβαστείας), ἡ Κύπρος, ἡ Κυρηναϊκή, κατά τινας δὲ καὶ ἡ Βαρβαρία (Τρίπολις, Τύνις, Ἀλγέριον μέχρι τοῦ Μαρόκκου), τῆς ὁποίας ἡ κατάκτησις ἔγινε παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ χαλίφου. Εἰς τὸ Ντὰρ-ἐλ-Ἰσλὰμ θεωρεῖται ἀνήκουσα καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις, διότι τὴν κατάκτησιν ταύτης συνέστησεν αὐτὸς ὁ ἱδρυτὴς τῆς μουσουλμανικῆς θρησκείας, ὁ Μωάμεθ, δι' ἑνὸς χαντὶθ ἀναγεγραμμένου ἐπὶ τῆς κυριωτέρας πύλης τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας. Φαίνεται ὅτι βραδύτερον οἱ Τοῦρκοι ἐθεώρουν Ντὰρ-ἐλ-Ἰσλὰμ ὅλας τὰς ὑπ' αὐτῶν κατεχομένας χώρας. Πάντως αἱ περὶ Ντὰρ-ἐλ-ἰσλὰμ θεωρίαι ἐπηρέαζον τοὺς Τούρκους, ὁσάκις, κατόπιν ἀτυχῶν δι' αὐτοὺς πολέμων, ἐπρόκειτο νὰ διαπραγματευθῶσι περὶ εἰρήνης ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀναγνωρίσεως ξενικῆς κυριαρχίας ἐπὶ τέως μουσουλμανικῶν χωρῶν, εἰς τὰς ὁποίας προσεπάθουν νὰ σῴζωσι τὰ προσχήματα. Ν. Μ.

Ντὰρ - ἐλ - Μπεΐντα *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Κασαμπλάνκα*. Θ. Π.

Ντὰρ-ἐλ-Σαλὰμ *[Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα τῆς Ταγγανίκας (βλ. *Ντὰρ-'ς-Σαλάμ*).

Ντάρεμ (Durham) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Ντάραμ*.

Ντάρεμπεργκ (Daremberg), ***Κάρολος-Βίκτωρ***. Γάλλος ἱστορικὸς καὶ ἰατρός, γεννηθεὶς ἐν Ντιζὸν τῷ 1817 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1872. Τῷ 1841 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς διὰ τῆς ἐναισίμου διατριβῆς «Exposition des connaissances de Calvin sur l'anatomie, la physiologie et la pathologie du système nerveux» καὶ ἐχρημάτισεν ἐπί τι διάστημα βοηθὸς τοῦ Blainville καὶ τοῦ Gratiolet. Τῷ 1846 ἐγένετο βιβλιοθηκάριος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς, τῷ 1849 τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μαζαρίνου καὶ τῷ 1871 καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς ἰατρικῆς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων. Ὁ Ντάρεμπεργκ κατέλιπε πολλὰ καὶ σημαντικὰ ἔργα, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Traité sur le pouls attribué à Rufus d' Ephèse» (Paris 1848), «Oeuvres d' Oribase» μετὰ τοῦ *Μπουσσεμάκερ*, «Oeuvres anatomiques, physiologiques et médicales de Galien» γαλλικὴ μετάφρασις τοῦ Γαληνοῦ (Paris 1854—1856 τόμ. 2) «Oeuvres choisies d'Hippocrate» (Paris 1855), «La médecine, histoire

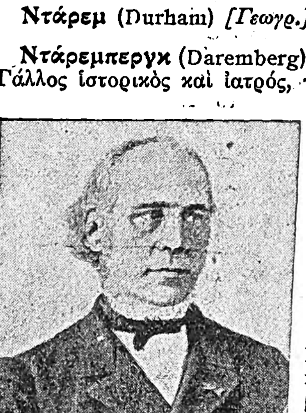

Κάρολος Ντάρεμπεργκ.

Digitized by Google

et doctrines» (Paris 1865), «La médecine dans Homère» (Paris 1865), «Cours sur l'histoire des sciences médicales» (1865—1871), «Recherches sur l'état de la médecine chez les Indous» (Paris 1867), «Histoire des sciences médicales» (Paris 1870, τόμ. 2), «Dictionnaire des antiquités grecques et romaines», συνεχισθὲν ὑπὸ τοῦ *Saglio* (Paris 1870 κ.ἑξ.) κλπ.

Νταρεντὲ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας, ἕδρα τῆς ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως τοῦ νομοῦ Σιβὰς (Σεβαστείας), κειμένης εἰς τὰ ΝΑ. τούτου πρὸς τὰ σύνορα τῆς Συρίας. Κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τοχμᾶ Ἰρμάκ, παραποτάμου τοῦ Εὐφράτου, εἰς ἀπόστασιν 130 χλμ. πρὸς Ν. τῆς Σεβαστείας, συνδέεται δὲ δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ πρὸς τὴν Γκιουρροὺν καὶ πρὸς τὴν Σεβάστειαν. Κάτ. 6.000. Ἡ ὁμώνυμος ὑποδιοίκησις ἔχει ἐπιφάνειαν 2.305 τ. χλμ. καὶ 20 χωρία (6 δήμους) μὲ 23.081 κατ. Τὸ ἔδαφος εἶναι γονιμώτατον, παράγον σῖτον, ὀπωρικὰ καὶ λαχανικά. Ν. Μ.

Νταρὲστ (Dareste), ***Γαβριὴλ-Μαγδαληνὴ-Κάμιλλος***. Γάλλος ἰατρὸς καὶ φυσιοδίφης, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις (1822—1899). Τῷ 1847 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς. Ἐδίδαξε τὴν φυσικὴν ἱστορίαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν, εἶτα ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ ἐργαστηρίου τῆς σχολῆς ἀνωτέρων σπουδῶν τῶν Παρισίων καὶ πρόεδρος τῆς ἀνθρωπολογικῆς ἑταιρείας. Τὸ κυριώτερόν του ἔργον εἶναι: «Ἔρευναι ἐπὶ τῆς παραγωγῆς τεχνητῶν τεράτων ἢ δοκιμαὶ πειραματικῆς τερατογονίας» (1877), δι' ὃ ἐτιμήθη διὰ τοῦ μεγάλου βραβείου τῆς φυσιολογίας ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Ο. Ρ.

νταρὶ (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ σπέρματος τοῦ φυτοῦ *σόργον ἢ δοῦρρα*, ὅπερ χρησιμοποιεῖται ὡς τροφὴ διαφόρων ᾠδικῶν πτηνῶν καὶ εἶναι παραπλήσιον πρὸς τὸν *κέγχρον* (κοιν. *κεχρί*).

Ντάρια. Ψευδώνυμον τοῦ Ἕλληνος ἠθοποιοῦ *Δαμαλᾶ* Ἀριστείδου (βλ. λ.).

Νταριὰλ *[Γεωγρ.]*. Στενωπὸς τοῦ Καυκάσου (βλ. *Νταριέλ*).

Νταριὲ (Darier), ***Ἰωάννης***. Διάσημος Γάλλος δερματολόγος, γεννηθεὶς ἐν Βουδαπέστῃ τῷ 1856. Περιέγραψεν ἐν ἔτει 1889 νέαν δερματοπάθειαν, ἥτις καὶ φέρει τὸ ὄνομά του (βλ. λ. *δυσκερατιάσεις*). Ἐδημοσίευσε περὶ τὰς χιλίας πρωτοτύπους ἐργασίας ἐπὶ θεμάτων δερματολογικῶν καὶ συφιλιδολογικῶν. Αἱ κυριώτεραι μελέται του πραγματεύονται τὰς δυσκερατιάσεις, τὰ καρκινώματα τοῦ δέρματος, τὴν σπλαγχνικὴν συφίλιδα, τὴν λέπραν κλπ. Ἡ διδασκαλία τοῦ Νταριὲ εὑρίσκεται ἐν συνόψει εἰς τὸ «Ἐγχειρίδιον δερματολογίας», βιβλίον περίφημον, ἐπανειλημμένως ἐκδοθὲν γαλλιστί, ἀγγλιστί, γερμανιστὶ καὶ ἱσπανιστί. Ν. Ν. Δ.

— **Νταριέ, *νόσος τοῦ*** —· βλ. λ. *δυσκερατιάσεις*.

Νταριέλ, *Νταριάλ, Νταργιάλ,* ἢ ***Νταρυὰλ*** *[Γεωγραφ.]*. Στενωπὸς τοῦ Καυκάσου ἐπὶ τῶν Α. προπόδων τοῦ Κασπέκ, κατὰ τὸν ἄνω ῥοῦν τοῦ ποταμοῦ Τερὲκ (κυβερνεῖον Τιφλίδος) εἰς ὕψος 1.250 μ. Δι' αὐτῆς διέρχεται ἡ μεγάλη στρατιωτικὴ ὁδὸς Τιφλίδος—Βλαδικαυκάσου (γρουζινικὴ ἢ γεωργικὴ ὁδός), ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου Α', κατὰ τὴν διάνοιξιν τῆς ὁποίας κατεστράφη τὸ ἐν τῇ στενωπῷ ἀρχαῖον φρούριον τοῦ Ἴβηρος βασιλέως Μιρβάν. Ἡ Νταριὲλ εἶναι αἱ ἀρχαῖαι *Καυκάσιαι* ἢ *Κομανικαὶ* ἢ *Σαρματικαὶ πύλαι*, ταυτιζόμεναι πρὸς τὸ *Νταρσομπὺ* τῶν Ταττάρων. Π. Ν. Π.

Νταριὲν (Darien) ***κόλπωσις*** *[Γεωγρ.]*. Ὁ νότιος μυχὸς τοῦ Ἀμερικανικοῦ τμήματος τοῦ Ἀτλαντικοῦ, σχηματιζόμενος εἰς 10° Β. καὶ 78° Δυτ. μεταξὺ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς δημοκρατίας τῆς Κολομβίας καὶ τῆς βορείας ἀκτῆς τοῦ ἀνατολικοῦ ἡμίσεος τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ, ὅπερ συγκείμενον ἀπὸ τὴν ὀροσειρὰν Darien δίδει τὸ ὄνομα εἰς τὸν κόλπον. Ἀπὸ τῆς χαίτης τῆς ὀροσειρᾶς, δεσποζούσης τῆς θέας τῶν δύο ὠκεανῶν, ἀνεκαλύφθη τὸ πρῶτον ἡ ὕπαρξις τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἀποικίσεως τῶν Ἱσπανῶν ἐν Ἀμερικῇ. Σ. Ε. Λ.

Ντάριες (Daries, ἢ Darjes), ***Ἰωακεὶμ Γεώργιος***. Γερμανὸς φιλόσοφος καὶ νομομαθής, γεννηθεὶς τῷ 1714 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1791. Σπουδάσας φιλοσοφίαν, θεολογίαν καὶ νομικά, ἐδίδαξεν ἐπιτυχῶς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰ νομικὰ ἐν Ἰένᾳ (1744). Ὑπὸ τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Β' ἐγένετο μυστικοσύμβουλος καὶ καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Φραγκφούρτης τῷ 1763, κατόπιν δὲ πρύτανις (1772). Ἔγραψεν: «Institutiones jurisprudentiae universalis» (Iena 1740—1766», «Jurisprudentiae romanogermanicae institutiones» (Iena 1749—1766), «Meditationes ad Pandectas» (Francfort 1765), «Discours über Natur und Volkerrecht» (Iena 1962). Θ. Π.

Νταρινὶ *Μωχάμμετ -'Αμποὺ - Φιάντλ*. Ἄραψ ποιητὴς ἐκ Βαγδάτης, ἀποθανὼν τῷ 1062. Διετέλεσε πρέσβυς τῶν χαλιφῶν εἰς Τύνιδα, ὁπόθεν, συμπείᾳ ἐπαναστάσεων, κατέφυγεν εἰς τοὺς βασιλεῖς τοῦ Τολέδου. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ὧν ἐξέχουν τὰ πρὸς τιμὴν τῶν ἡγεμόνων τοῦ Χαλεπίου ποιήματα. Π. Ν. Π.

Ντάριο (Dario), ***Φῆλιξ-Ρούμπεν-Γκάρθια-Σαρμιέντο***, ἐπιλεγόμενος ***Ρούμπεν***—. Ἱσπανοαμερικανὸς ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Μετάπᾳ τῆς Νικαράγουας τῷ 1867 καὶ ἀποθανὼν ἐν Λεὸν τῆς αὐτῆς χώρας τῷ 1916. Τῷ 1885 ἐδημοσίευσε τὰς «Primeras notas, epistolas y poemas», κατόπιν τοὺς «Abrojos» (1887), ἔργον πλῆρες εἰρωνείας, καὶ τὰς «Rimas» (1888). Τὸ καλύτερον ἔργον του ὑπῆρξε τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Arul» (1888), ἀποτελούμενον ἐκ πεζογραφημάτων καὶ ποιημάτων. Κατόπιν ἑνὸς ταξιδίου του εἰς Ἱσπανίαν καὶ Παρισίους (1892) ἐδημοσίευσε «Los Raros» (1896), συλλογὴν κριτικῶν μελετῶν, καὶ μίαν ποιητικὴν συλλογήν: «Prosas profanas y otros poemas» (1896), περιλαμβάνουσαν τὰ ὡραιότερα ποιήματά του. Ἀπὸ τοῦ 1908 μέχρι τοῦ 1911 ἐχρημάτισε πρεσβευτὴς τῆς Νικαράγουας ἐν Μαδρίτῃ. Τὰ «Cantos de vida y esperanza» (1905) διαπνέονται ὑπὸ μεγάλης ἀπαισιοδοξίας. Ὁ λυρισμός του, ὅστις συνδυάζει τὴν ἱσπανικὴν παράδοσιν μὲ τὸν γαλλικὸν παρνασσισμὸν καὶ συμβολισμόν, εἰσήγαγεν εἰς τὴν ἱσπανοαμερικανικὴν ποίησιν νέαν μουσικότητα. Ὁ Ντάριο ἔγραψεν ἐπίσης καὶ τὰ ἑξῆς πεζά: «Espana contemporanea» (1901), «Peregrinaciones» (1901), «La caravana pasa» (1903), «Tierras solares» (1904), «Todo al vuelo» (1909), «Oro de Mallorca» (1914) καὶ τὴν «Αὐτοβιογραφίαν» του (1912). Θ. Π.

Ντάριτζα, ἢ ***Δάριτζα*** *[Γεωγρ.]*. Τουρκικὸν ὄνομα τῆς ἐπὶ τῆς βυθινικῆς παραλίας τῆς Προποντίδος κώμης *Ἀρετσοῦς* (*Ῥύσιον*), πατρίδος τοῦ πρὸς μητρὸς πάππου τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ, Ἀθανασίου τοῦ Ῥυσίου. Ὑπάγεται εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Γκέπτζε (Λίβυσσα). Εἶχε πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν (1923) περὶ τοὺς 6.000 κατοίκους, ἅπαντας Ἕλληνας, προσφυγόντας εἰς Ἑλλάδα καὶ ἱδρύσαντας παρὰ τὴν Θεσσαλονίκην τὴν *Ἀρετσοῦν*. Ν. Μ.

Ντ' Ἂρκ (D'Arc), ***Ἰωάννα***· βλ. λ. *Ἄρκ*, Ἰωάννα ντ' —.

Ντάρλαστον (Darlaston) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῷ νομῷ Στάτφορντ, 2,5 χλμ. πρὸς ΒΔ. τῆς Οὐέντνεσμπερυ, μεθ' ἧς συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Εἶναι κέντρον πλουσίας εἰς γαιανθρακωρυχεῖα καὶ σιδηρομεταλλεῖα περιοχῆς καὶ ἔχει σιδηροχυτήρια καὶ ὑψικαμίνους. Κάτ. 17.107. Χ. Δ.

Ντάρλεϋ (Darley), ***Γεώργιος***. Ἰρλανδὸς ποιητὴς (1795—1846). Διετέλεσε θεατρικὸς κριτικὸς καὶ τεχνοκρίτης τῶν ἐπιθεωρήσεων «The London Magazine» καὶ «Athenaeum». Ἐκ τῶν ἔργων του γνωστότερα εἶναι τὸ μελόδραμα «Συλβία» (1827) καὶ ἡ ποιητικὴ συλλογὴ «Νηπενθῆ» (1839). Π.Ν.Π.

Νταρλιχγκλὶ *μπουρνοῦ* *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τοῦ κόλπου τῶν Ἐρυθρῶν (Καράμπουρνα), 1 μίλλ. Ν.ΝΑ. (πλάτ. 38°38'40" Β, μῆκ. 26°32'00" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Island of Khios and gulf of Smyrna) ἀπὸ τοῦ λιμένος *Σαχίμπ*. Σ. Ε. Λ.

Ντάρλινγκ (Darling) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς καὶ ὀροσειρὰ τῆς Αὐστραλίας. Ὁ ποταμός, ἐξερευνηθεὶς τῷ 1828 ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Καρόλου Στάρτ, εἶναι ὁ μέγιστος ἐκ τῶν παραποτάμων τοῦ Μώρρεϋ, εἰς τὸν ὁποῖον ἐκβάλλει παρὰ τὸ Οὐέντγουορθ, μετὰ ῥοῦν 2.820 χλμ. Πηγάζει ἐκ Κοϊνσλανδίας καὶ φέρει κατὰ τὸ ἀνώτερον τμῆμα τοῦ ῥοῦ του τὸ ὄνομα Μπάρουον, ὑφίσταται δὲ μεγάλας διακυμάνσεις τοῦ ῥοῦ του, ἀποξηραινόμενος σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου κατὰ τοὺς μῆνας τῆς ἀνομβρίας. Εἶναι πλωτὸς κατὰ τὸν κάτω ῥοῦν αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνον κατὰ τοὺς μῆνας τῶν πλημμυρῶν, ὁπότε τὰ ἀτμόπλοια ἀναπλέουσι μέχρι τῆς πόλεως Μπούρκ. Ἡ ὀροσειρὰ τοῦ Ντάρλινγκ ὑψοῦται παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Δυτικῆς Αὐστραλίας πρὸς Β τοῦ Πέρθ καὶ εἶναι κατάφυτος ἐκ δασῶν, παρεχόντων μεγάλην ποσότητα ξυλείας. Ὑψηλοτέρα κορυφὴ εἶναι τὸ ὄρος *Οὐΐλλιαμς* (560 μ.). Χ. Δ.

Ντάρλινγκτον (Darlington) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομητείᾳ Ντάραμ, κειμένη ἐγγὺς τῆς συμβολῆς τοῦ ποταμοῦ Σκέρν μετὰ τοῦ Τῆς, εἰς ἀπόστασιν 368 χλμ. ἀπὸ τοῦ Λονδίνου καὶ 35 ἀπὸ τοῦ Ντάραμ. Εἶναι κόμβος σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν καὶ σπουδαιότατον βιομηχανικὸν κέντρον, ἐν μέσῳ πλουσίας γαιανθρακοφόρου περιοχῆς. Ἔχει ἐργοστάσια σιδηρουργίας, μηχανημάτων, ὑφασμάτων, σιδηροδρομικοῦ ὑλικοῦ κλπ. Εἶναι παλαιοτάτη πόλις, διατηροῦσα ναοὺς καὶ κτήρια τοῦ ΙΒ' αἰῶνος καὶ ἔχει τεχνικὰς σχολάς, βιβλιοθήκην, ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια κλασσικῆς ἐκπαιδεύσεως κλπ. Κάτ. 55.631. Χ. Δ.

Νταρμακίρτι (Dharmakirti.). Ἰνδὸς φιλόσοφος, μαθητὴς τοῦ Dignâga καὶ συγγραφεὺς τοῦ «Nyâyabindu», κεφαλαιώδους ἔργου τῆς βουδιστικῆς λογικῆς, ἥτις διεδραμάτισεν ἐν τῇ κεντρικῇ καὶ ἀνατολικῇ Ἀσίᾳ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον διεδραμάτισεν ἐν Εὐρώπῃ τὸ «Ὄργανον» τοῦ Ἀριστοτέλους. Θ. Π.

Ντάρμπαν (Durban), ἄλλως ***Πὸρτ Νατὰλ*** (Port Natal) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοαφρικανικῆς Ἑνώσεως, ἐν νοτίῳ Νατάλῃ, ὀλίγον νοτίως τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Οὐμγκένι, ἐπὶ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ. Κάτ. (1928) 164.440, ὧν 70.8.. Εὐρωπαῖοι. Εἶναι ἡ μεγαλυτέρα πόλις τῆς Νατάλης καὶ ἡ τρίτη τῆς Νοτιοαφρικανικῆς Ἑνώσεως, κόμβος τῶν σιδηροδρόμων τῆς χώρας, ἐκτισμένη περὶ παλαιὰν ἀβαθῆ λιμνοθάλασσαν. Ἡ ἐντὸς τῆς πόλεως συγκοινωνία ἐκτελεῖται δι' ἁμαξίων (jinrickshas) συρομένων ὑπὸ Ζουλού. Ἔχει πολυτεχνεῖον, βιβλιοθήκην, πινακοθήκην, αἴθουσαν συναυλιῶν, θέατρον, λουτρά, πάρκα καὶ βοτανικὸν κῆπον, εἶναι δὲ κέντρον παραθερισμοῦ τῆς Νατάλης καὶ θερινῶν ἱπποδρομιῶν. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων μνημείων τῆς πόλεως εἶναι τὸ κολοσσιαῖον ἄγαλμα τοῦ Μπόερς στρατηγοῦ Λουδοβίκου Μπόθα καὶ τὰ ἀναμνηστικὰ μνημεῖα τοῦ Βάσκο ντὲ Γκάμα καὶ τῶν πεσόντων κατὰ τοὺς πολέμους. Ἡ Ντάρμπαν, εἷς τῶν κυρίων λιμένων τῆς Ἀφρικῆς ἐπὶ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ καὶ ὁ σημαντικώτερος τῆς μεταξὺ Ντελάγκοα καὶ Ἤστ Λόντον, ἔχει προβλῆτας καὶ προκυμαίας 5 χλμ., τὰς τελειοτέρας ἀνυψωτικὰς μηχανὰς τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς, γαιανθρακικὸν σταθμόν, ἀποθήκας πετρελαίου, πλωτὴν δεξαμενὴν (8.500 τόννων) καὶ εἶναι ὁ πρῶτος εἰς κίνησιν λιμὴν τῆς Ἑνώσεως. Ἡ Ντάρμπαν διεξάγει ὅλον τὸ ἐμπόριον τῆς Νατάλης, ἐξάγουσα ἄνθρακας, ἀραβόσιτον, ἔριον καὶ δενδροφλοιούς. Ἐκ τῶν βιομηχανιῶν της προεξέχει ἰδίως ἡ σακχαροποιία καὶ ἡ κατασκευὴ σακχαροπήκτων εἰδῶν, καὶ ἀκολουθοῦν ἡ σαπωνοποιία (ἐκ τοῦ ἐλαίου τῶν φαλαινῶν) καὶ ἡ κατασκευὴ πυρείων κ. ἄ. Ἡ πόλις ἀρχικῶς ἦτο σταθμὸς Ἄγγλων κυνηγῶν ἐλεφάντων (1824), ὠνομάσθη δὲ ἀπὸ τοῦ κυβερνήτου τοῦ Ἀκρωτηρίου Βενιαμὶν Ντ' Ἄρμπαν (D' Urban). Ἀναπτύχθη κυρίως ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ χρυσοῦ καὶ τῶν ἀδαμάντων τῆς ἐνδοχώρας καὶ διὰ τῶν πολέμων πρὸς τοὺς Ζουλοὺ καὶ Μπόερς. Π. Ν. Π.

Νταρμπάνγκα (Darbhanga) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, ἕδρα ὁμωνύμου διαμερίσματος, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μπαγκμάτι. Κάτ. (1921) 53.700. Ἀποτελεῖται ἐκ τῆς συνενώσεως μικρῶν χωρίων περὶ τὰ ἀνάκτορα τοῦ μαχαραγιᾶ, εἶναι ἕδρα τῶν ἀρχῶν τοῦ διαμερίσματος καὶ ἔχει ἰατρικὴν σχολήν.

— **Νταρμπάνγκα *διαμέρισμα*** *[Γεωγρ.]*. Διαμέρισμα τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, ὑπαγόμενον εἰς τὴν διοίκησιν Μπιχὰρ-Ὀρισσὰ καὶ ἐκτεινόμενον (8.6.. τ. χλμ.) μεταξὺ τῶν συνόρων τῆς Νεπὰλ καὶ τοῦ Γάγγου, Κάτ. (1901) 2.913.529, ὧν οἱ πλεῖστοι Ἰνδοί. Ἀποτελεῖται κυρίως ἐκ πεδιάδος ἀρδευομένης ὑπὸ τοῦ Γάγγου, Βαλάν, Γκαντάκ, Μπαγκμάτι κ.ἄ. Ἐξάγει σάκχαριν, καπνόν, σπορέλαια, βούτυρον καὶ ξυλείαν. Π. Ν. Π.

Ντὰρ-Μπάντα (Dar-Banda) *[Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Γαλλικῆς Ἀφρικῆς (βλ. λ. *Μπάντα*).

Νταρμπεγλὶ *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Βελεστίνου τῆς ἐπαρχίας Βόλου τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Κάτ. (1928) 142. Ἤδη ὀνομάζεται *Ἅγιος Γεδεών*. Ν. Φ.

Ντὰρ Μπογὰζ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Τουρκικὴ ὀνομασία, σημαίνουσα «στενὸν δίαυλον», τοῦ στενοτέρου τμήματος τοῦ μεταξὺ Σάμου καὶ Μικρασίας διαύλου (βλ. λ. *Ναρθηκὶς* καὶ *Μυκάλης* δίαυλος). Εἰς τοὺς ἀγγλικοὺς χάρτας φέρεται ὡς Samos strait καὶ Samos Boghaz. Σ. Ε. Λ.

—**Ντὰρ Μπογὰζ *ναυμαχία***. Ναυμαχία τῶν ἐπ' ἀγκύρας ἐν τῷ φερωνύμῳ στενῷ ἑλληνικῶν πλοίων κατὰ τοῦ δυσαναλόγως ὀγκωδεστέρου εἰς ἀριθμὸν καὶ μέγεθος ὀθωμανικοῦ στόλου, εἰς ὃν εἶχεν ἀνατεθῆ ἡ ἀπόβασις τῶν μικρασιατικῶν ὀρδῶν εἰς τὴν Σάμον· μία τῶν ἐνδοξοτέρων σελίδων τῆς ναυτικῆς ἱστορίας τοῦ Ἀγῶνος, διὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἐκβάσεώς της σωτηρίαν τῆς μεγαλονήσου.

Συμφώνως πρὸς τὸ σχέδιον τῆς Πύλης, τὴν καταστροφὴν τῶν Ψαρῶν ἔδει νὰ παρηκολούθει ἡ τῆς Σάμου. Ἡ ἀναβλητικότης ὅμως τοῦ Χοσρὲφ πασᾶ παρέσχε τὸν χρόνον ὅπως κατευνασθοῦν ἐν Σάμῳ τὰ ἐμφύλια πάθη, ὑποχωρησασῶν τῶν τριῶν φατριῶν εἰς τὰς ἀπόψεις τῆς τετάρτης κεκηρυγμένης ὑπὲρ τῆς μέχρι θανάτου ἀντιστάσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἑτοιμασθῇ πρὸς ἔκπλουν μέγα μέρος τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου. Πρώτη ἐξέπλευσε τὴν 24 Ἰουλίου 1824 ἡ ὑπὸ τὸν ναύαρχον Γεώργ. Κολ' Ἀνδροῦτσον σπετσιωτικὴ μοῖρα ἐκ 15 πολεμικῶν καὶ 1 πυρπολικοῦ, τὴν δὲ 27 Ἰουλίου, Κυριακήν, ἡ ὑδραϊκὴ μοῖρα ἐξ 21 πολεμικῶν καὶ 4 πυρπολικῶν ὑπὸ τὸν νεαρὸν ἀντιναύαρχον Γεώργ. Σαχτούρην, ὅστις ἐπιβαίνων τοῦ βρυγαντίνου «Ἀθηνᾶ» ὑπῆρξεν ἡ ψυχὴ τῆς νίκης. Τὸ ἡμερολόγιον τῆς ναυαρχίδος του, συνταχθὲν ὑπὸ

Digitized by Google

τοῦ γραμματέως του Νικ. Τζικλητήρα, παρέχει (σ. 26—42) σαφεστάτην περιγραφὴν τῆς ναυμαχίας ταύτης. Καταπλεύσας εἰς Σῦρον τὴν 29 ἐπληροφορεῖτο παρὰ τῆς ναβέτας τοῦ Μπότασηὅτι ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἐκ 43 πολεμικῶν εὑρίσκετο ἔξω τῶν Φούρνων καὶ ὅτι πληθὺς στιφῶν Τούρκων τῆς Ἀνατολῆς καὶ γενιτσάρων, ἐστρατοπεδευμένων εἰς τὰ ΝΔ. παράλια κράσπεδα τοῦ Σαμψοὺν Ντὰγ (Μυκάλης) ἀνέμενον τὸν στόλον, ὅπως ὑπὸ τὰ πυροβόλα του διαπορθμευθῇ, διὰ πλήθους ἐκεῖ ὡρμισμένων σακολεβῶν καὶ πιαντέδων, εἰς τὴν Σάμον πρὸς καταστροφὴν τῆς νήσου· ταῦτα μαθὼν «ὁ ναύαρχος διατάττει νὰ τραβήξωμεν κατὰ τὸν κόλπον τοῦ Κουσάντασι ὑπεράνω τῆς Σάμου, διὰ νὰ ὑπάγωμεν καὶ προκαταλάβωμεν τὸ στενόν». Τὴν 30 Ἰουλίου ἡ ἐκ τριῶν βεργαντίνων πρωτοπορία του, κυβερνωμένων ὑπὸ τῶν Λαζ. Παναγιώτα, Α. Κιβωτοῦ καὶ Δημ. Σαχτούρη, εἰς 20 μίλλ. ΒΑ. τοῦ διέκπλου τῶν Φούρνων συνηντήθη πρὸς 20 σακολέβας τουρκικὰς καὶ 30 μικρότερα καΐκια καὶ πιαντέδες, δι' ὧν μετεφέροντο ὑπερδισχίλιοι στρατιῶται πρὸς ἀπόβασιν εἰς Καρλόβασι· ἐπηκολούθησεν ἐξολοθρευμὸς τῶν Τούρκων, ἀλλὰ καὶ σκηναὶ μεγάλης σκληρότητος, ἃς περιγράφει τὸ ἡμερολόγιον τῆς «Ἀθηνᾶς», φονευθέντων ἐκ τῶν Ὑδραίων 5 καὶ τραυματισθέντων 9. Τὸ κύριον σῶμα, παραπλέον τὴν Β. ἀκτὴν τῆς Σάμου, ἐπεκοινώνησε τὴν αὐγὴν τῆς 31 πρὸς τὸ Βαθύ, πληροφορηθὲν δὲ ὅτι τὸ κύριον σῶμα τοῦ τουρκικοῦ στόλου ἦτο ἠγκυροβολημένον εἰς ὅρμον Τηγάνι, παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Κολῶνες, ἐπροχώρησε πρὸς τὸ Ντὰρ Μπογάζ, χαιρετώμενον διὰ βολῶν πυροβόλου ἀπὸ τῶν κατὰ μῆκος τῆς Σαμιακῆς παραλίου κανονοστασίων. Πράγματι ἀπὸ τῆς νησῖδος Παναγία ἤρχισαν φαινόμενοι οἱ καταυλισμοὶ καὶ πληθὺς σακκολεβῶν καὶ πιαντέδων εἰς τοὺς ὅρμους Ἁγίου Παύλου καὶ Ἁγίου Νικολάου, ὑπὸ τὴν προστασίαν δύο βρικίων ἐκ τῶν κατασχεθέντων εἰς τὰ Ψαρά, ἅτινα ὅμως ἔσπευσαν νὰ ἑνωθοῦν πρὸς μοῖραν τριῶν φρεγατῶν καὶ δύο κορβεττῶν, αἵτινες παραπλέουσαι τὴν ἀκτὴν τῆς Μυκάλης κατηυθύνοντο πρὸς τὸ Ντὰρ Μπογάζ. Εἰς τοὺς πρώτους κανονοβολισμοὺς τῆς ναυαρχίδος καὶ τῆς πολάκας τοῦ Ζάκα τὰ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς στρατεύματα «ἐτράπησαν εἰς φυγήν, ἀναβαίνοντα ὡς γίδια εἰς τὰ ὑψηλότερα τῶν λόφων». Ὁ Σαχτούρης ὅμως, μὲ τὴν χαρακτηρίζουσαν αὐτὸν στρατηγικὴν ἰδιοφυΐαν, ἔσπευσε νὰ ἀναπλεύσῃ καὶ νὰ ἀγκυροβολήσῃ τὴν 4 μ. μ. «εἰς τὸν πορθμὸν τὰ περισσότερα ἔξω καί τινα ἔνδω»· πράγματι τὴν 7ην δύο κορβέτται καὶ ἡ μία τῶν φρεγατῶν, ἰδοῦσαι προκαταληφθὲν τὸ στενὸν ἤρξαντο σφοδροῦ πυρός, τὸ ὁποῖον κατόπιν γνώμης πολεμικοῦ συμβουλίου ὑφίστατο ὁ στόλος ἠγκυροβολημένος· ὄψιμος ἔκπλους τῶν πυρπολικῶν, διὰ τὸν ὁποῖον ἐχρειάσθη τρὶς ἐπανάληψις διαταγῆς, ἀπεμάκρυνε τὰ ἐχθρικά. Ἡ 1 Αὐγούστου, ἡ 2, καθ' ἣν ἡνώθησαν πρὸς τὰ ὑδραϊκὰ τμῆμα τῆς σπετσιωτικῆς μοίρας καὶ ἓν ψαριανὸν βρίκιον, καὶ ἡ 3, παρῆλθον μὲ ἀσημάντους ἀψιμαχίας, μὲ προκλήσεις τῶν ἀντιπάλων πληρωμάτων «μὲ λέξεις καὶ χειρονομίας τὰς πλέον ὑβριστικάς», ἀλλὰ καὶ μὲ αὐστηρὰν ἐπαγρύπνισιν λόγῳ τῆς φήμης, καθ' ἣν ὁ ἐχθρὸς θὰ ἐπειρᾶτο νυκτερινὴν ἀπόβασιν. Τὴν 4ην Αὐγούστου καὶ ὥραν 10 π.μ. ὁ τουρκικὸς στόλος, ἐξ 22 μεγάλων πλοίων, ἐπετέθη σφοδρῶς κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ, ὅπως τὸν ἀναγκάσῃ εἰς ἄπαρσιν καί, συνεπῶς, εἰς ἐκκένωσιν τοῦ Ντὰρ Μπογάζ πρὸς διευκόλυνσιν τῆς διαπορθμεύσεως τῶν στιφῶν. Ἡ ναυμαχία διεξήγετο πεισματωδῶς καὶ τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ἐπιέζοντο σφοδρῶς, χωρὶς νὰ βοηθοῦνται ὑπὸ τῶν πυρπολικῶν των, τῶν ὁποίων οἱ κυβερνῆται δὲν συνεμορφοῦντο πρὸς τὰς κατ' ἐπανάληψιν διαταγὰς πρὸς ἔκπλουν, μεταχειρισθέντες διαφόρους προφάσεις. Οἱ πλοίαρχοι τῶν μαχομένων πλοίων προσέφερον «ἐξ ἰδίων των 100 γρόσια εἰς τὸν καθ' ἕνα πυρπολιστὴν ἂν εὐγῇ καὶ εὐτυχίσουν νὰ καύσουν κανένα. Ὁ ἀντιναύαρχος ὁμοῦ μὲ τὸν καπετάνιον Λ. Φόνον περιήρχετο ἕως τὰς 7 ἡ ὥρα μὲ τὴν πάσσαραν διὰ νὰ παρακινήσουν τοὺς πυρπολιστὰς νὰ ἔμβουν εἰς τὰ πανιά. Δέκα ἓξ σπετζότικα καὶ ὑδραΐϊκα ἦσαν ἤδη εἰς τὰ πανιὰ ἐναντιούμενα ἐναντίον 22 καὶ πυρπολικὸν κανένα. Χάρις τῷ Θεῷ ὅπου ἀνεφάνη κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν ὁ Κανάριος ἀπὸ τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ πορθμοῦ». Ἡ ἀπροσδόκητος ἐμφάνισις τοῦ Κανάρη, ἡ ἄρδην μεταβαλοῦσα τὴν κατάστασιν, καθ' ἣν ὥραν τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ἐπιέζοντο ἐπικινδύνως, ὑπῆρξε σωτηρία. Εὑρισκόμενος πλησίον τῆς Μονεμβασίας μετ' ἄλλων δύο ψαριανῶν πλοίων καὶ μαθὼν ὅτι ὁ στόλος τοῦ Χοσρὲφ πλέει πρὸς τὴν Σάμον, διεῖδεν εἰς τὴν κίνησιν ταύτην ὅτι ἐπέκειτο καὶ εἰς τὴν Σάμον ἡ καταστροφή, ἣν ὑπέστη ἡ πατρίς του· ἀψηφήσας τὸ μαινόμενον μελτέμι, διῆλθε μόνος αὐτὸς τὸν Τσικνιᾶν, τῶν ἄλλων δύο ψαριανῶν ποδισάντων εἰς Μύκονον, καὶ ἐλαυνόμενος ἀπὸ τὴν αὐτὴν ὡς ὁ Σαχτούρης ναυτικὴν ἀντίληψιν, ἔσπευδεν οὐριοδρομῶν νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸ Ντὰρ Μπογάζ, ὅπως δώσῃ πλῆγμα ἐκδικητοῦ εἰς τοὺς καταστροφεῖς τῶν Ψαρῶν. Ὁ Σαχτούρης ἔσπευσε νὰ μεταβῇ εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Κανάρη ἐξ ἴσου ἐκπλήκτου διὰ τὴν ἀπροσδόκητον συνάντησιν, καὶ παρέλαβεν εἰς τὸν κέλητά του τὰς ἀποσκευὰς τῶν ναυτῶν τοῦ πυρπολικοῦ, καθὼς καὶ τρία μικρὰ παιδία ναυτῶν, ἐνῷ ὁ Κανάρης, κρυβεὶς ὄπισθεν τῆς νησῖδος Παναγία (Ναρθηκίδος), ἡτοίμαζε τὸ πυρπολικόν του πρὸς ἐπίθεσιν, μεθ' ὃ, καλυπτόμενος ὑπὸ τῆς συνοδείας τῶν 16 ὑπὸ τὰ ἱστία πλοίων, ἐπιτίθεται κατὰ τῶν ἰσχυρῶν μονάδων τοῦ Χοσρέφ, αἵτινες ὑπεχώρησαν ἐν σπουδῇ, περιορισθεῖσαι εἰς βολάς τινας ἄνευ ἀποτελέσματος κατὰ τῶν ἐπακτίων τῆς νήσου κανονοστασίων. Ἡ ἑπομένη, παραμονὴ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος (5 Αὐγούστου), ὑπῆρξεν ἡ κρίσιμος διὰ τὴν τύχην τῆς Σάμου ἡμέρα, λόγῳ τῆς ἀποφασιστικῆς συγκρούσεως τῶν ἀπὸ πενθημέρου ἀψιμαχούντων ἀντιπάλων στόλων. Ὁ ἑλληνικός, πάντοτε ἐπ' ἀγκύρας πλὴν 10 πλοίων ὑπὸ τὰ ἱστία, ἀφεθέντων πρὸς κάλυψιν τῶν πυρπολικῶν, ἐδέχθη τὴν ἐπίθεσιν τοῦ τουρκικοῦ, προσπαθοῦντος νὰ τὸν ἐκδιώξῃ ἐκεῖθεν, πρὸς ἐνέργειαν τῆς ἀποβάσεως. Ὁ Ὑδραῖος πυρπολητὴς Δημ. Τσάπελης διηύθυνε τότε τὸ πυρπολικόν του κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πρωτόπλου, φρεγάτας τῶν 36 πυροβόλων, καὶ ἔφθασε μέχρι βολῆς πιστολίου ἀπ' αὐτοῦ, ἠναγκάσθη ὅμως νὰ θέσῃ προώρως πῦρ εἰς αὐτό, κατακαεὶς μάλιστα εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖρας, διότι θὰ ἔμενεν ἄλλως μόνος εἰς τὸ πυρπολικὸν ἐγκαταλειπόμενος ὑπὸ τοῦ πανικοβλήτου πληρώματός του, ὅπερ εἶχεν ἐκλάβει τὰς ἀκάτους τῆς φρεγάτας, αἵτινες προσεπάθουν νὰ τὴν ἀπομακρύνουν διὰ ῥυμουλκίας ἀπὸ τὸ πυρπολικόν, ὡς σκοπούσας ἐμβολὴν κατὰ τοῦ πυρπολικοῦ. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ὁ Κανάρης, πλησιάσας προσηνέμως, προσκολλᾷ τὸ πυρπολικόν του κατὰ τὸ μέσον τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς τῆς φρεγάτας, ἥτις ματαίως προσπαθεῖ νὰ σώσῃ τοὺς ἐπιβαίνοντας προσαράττουσα εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Μυκάλης. Παρὰ τὴν γενναίαν ἀντίστασιν τῶν γενιτσάρων, οἵτινες σείοντες τὰς σπάθας καὶ τυφεκοβολοῦντες τοὺς πυρπολητὰς ἀπὸ τοῦ ἐπιστέγου τῆς φρεγάτας, πρὸς οὓς ἐφώναζον «γκὲλ μπρέ!, γκέλ», τὸ πυρπολικὸν ἐπέτυχε νὰ μεταδώσῃ τὸ πῦρ καὶ τὸ ὡραῖον σκάφος ἀνετινάχθη ἐντὸς βραχέος εἰς τὸν ἀέρα· δύο ἔμπειροι πυρποληταὶ καὶ παλαιοὶ τοῦ Κανάρη σύντροφοι, ὁ ἐκ Βουρλῶν Γεώργ. Τζαπερλῆς καὶ ὁ ἐκ Ψαρῶν Ἰωαν. Μαυρογιάννης, ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν βολῶν τῶν γενιτσάρων. Τὸ κατόρθωμα τοῦ Κανάρη, ἀλλὰ καὶ ἡ χρησιμοποίησις αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Σαχτούρη πρὸς ὑποκίνησιν τοῦ ζήλου τῶν πυρπολητῶν του, ἐγέννησε τὴν ἅμιλλαν. Ὁ Βατικιώτης προσεκόλλησεν ἐπιτυχῶς τὸ πυρπολικόν του εἰς ἕνα τυνήσιον βρίκιον, ἀνατιναχθὲν ἐντὸς ὀλίγου, ὁ δὲ Ραφαλιᾶς, κυβερνήτης ὑδραϊκοῦ πυρπολικοῦ, μετὰ τοῦ σπετσιωτικοῦ πυρπολικοῦ τοῦ Ματρόζου ἀνετίνασσον τριπολιτικὸν φεργαδόνι, ἐνῷ ἑτέρα φρεγάτα, προσβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ πυρπολητοῦ Ρομπότση, μόλις κατώρθωσε νὰ διασωθῇ διὰ τὴν ψυχραιμίαν τοῦ πληρώματός της, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀσυνόδευτον τοῦ πυρπολικοῦ· «ἂν ὅμως ὁ Ρομπότσης, δὲν ἐφιλοτιμεῖτο νὰ καύσῃ τὴν φρεγάταν, ἠμποροῦσε καὶ αὐτὸς νὰ καύσῃ ἄλλο βρίκι, ὁποῦ τοῦ ἦτον εὐκολώτερον καὶ πλησιέστερον». Κατόπιν τούτων τὰ ἐχθρικὰ στρατεύματα τῆς Μυκάλης ἤρχισαν ἀποχωροῦντα καὶ ὁ καπετὰν-πασᾶς, κατιδὼν τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἐπιτυχίας τῆς κατὰ τῆς Σάμου ἀποβάσεως, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στόλου του τραπεὶς τὴν 1 νυκτερινὴν πρὸς νότον. Καὶ εἶχε μὲν καταπλεύσει τὴν αὐτὴν ὥραν ἡ ὑπὸ τὸν Νικολῆν Ἀποστόλην ψαριανὴ μοῖρα μετὰ τοῦ ὑπολοίπου τῆς σπετσιωτικῆς, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοιαύτην ἐνίσχυσιν, λόγῳ θλιβερῶν διαφωνιῶν, ἃς περιγράφει λεπτομερῶς ἐν τῷ ἡμερολογίῳ του ὁ Σαχτούρης, ὁ Χοσρὲφ ἠδυνήθη νὰ πλεύσῃ ἀκαταδίωκτος καὶ νὰ δυνηθῇ νὰ ἑνωθῇ ἀνενοχλήτως εἰς Κῶν μετὰ τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου, παρὰ τὴν ἄκαρπον προσπάθειαν τοῦ Σαχτούρη καὶ τοῦ Κυριακοῦ, οἵτινες, ἀφήσαντες τὰ λοιπὰ πλοῖα, ἐτράπησαν πρὸς νότον μετὰ 26 πλοίων. Οἱ θρίαμβοι τοῦ Μιαούλη εἰς Ἁλικαρνασσόν, εἰς Γέροντα καὶ εἰς Ἡράκλειον ἦτο ἀπάντησις εἰς τὴν λυπηρὰν ἐκείνην διαφωνίαν.

Ἀπὸ τακτικῆς ἀπόψεως αἱ ναυμαχίαι τοῦ Ντὰρ Μπογάζ, ἰδίᾳ ἡ τῆς 5 Αὐγούστου, δὲν παρουσιάζουν ἴδιον ἐνδιαφέρον, ὡς διεξαχθεῖσαι κατὰ τὸ πλεῖστον τῶν ἑλληνικῶν πλοίων ὄντων ἐπ' ἀγκύρᾳ. Ἐν τούτοις τιμᾷ τὴν στρατηγικὴν τοῦ Σαχτούρη ἀντίληψιν ἡ ἐκλογὴ τῆς θέσεως τῆς ἀγκυροβολίας τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου εἰς τὸ στενότερον σημεῖον τοῦ πορθμοῦ, ὁπόθεν κατ' ἀνάγκην θὰ διεξήγετο πᾶσα ἀποβάσεως εἰς Σάμον ἀπόπειρα, ἀναγκασθέντος τοῦ τουρκικοῦ στόλου νὰ δεχθῇ τὴν μάχην ὑπὸ τοὺς μᾶλλον συμφέροντας διὰ τὸν ἀντίπαλόν του ὅρους: στενὸς χῶρος, στήριξις τῶν κεράτων ἐπὶ τῶν ἐπακτίων ὀχυρώσεων, ἀντίθετον ῥεῦμα πρὸς ἀνάπλουν τοῦ πορθμοῦ κτλ. Ἀφ' ἑτέρου ἡ εἰς τὸν Κανάρην ὀφειλομένη ἀποφασιστικὴ δρᾶσις τῶν πυρπολικῶν κατὰ τὴν 5 Αὐγούστου, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν κατὰ τὰς προηγουμένας ἀψιμαχίας ἐπιδειχθεῖσαν ἀδράνειαν, ἀποδεικνύει ἅπαξ ἔτι πόσον συμβάλλει εἰς τὴν ἐπιτυχίαν λαμπρόν τι παράδειγμα πρὸς μίμησιν.

Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Νταρμπού (Darboux), ***Ἰωάννης-Γάστων***. Γάλλος μαθηματικὸς (1842—1917). Ἐσπούδασεν εἰς τὴν «École Normale» τῶν Παρισίων καὶ διετέλεσεν ὑφηγητὴς αὐτῆς ὡς καὶ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Σορβόνης (1873), καθηγητὴς τῆς γεωμετρίας (1881) καὶ πρύτανις (1889) τοῦ τελευταίου, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν (1884) καὶ ἀπὸ τοῦ 1900 ἰσόβιος αὐτῆς γραμματεύς. Ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας (1876) καὶ διετέλεσεν ἐπὶ τριακονταετίαν διευθυντὴς τοῦ «Δελτίου τῶν μαθηματικῶν ἐπιστημῶν» (1870—1902). Ἠσχολήθη εἰδικῶς εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ἐπιφανειῶν καὶ τῶν μετασχηματισμῶν, οἵτινες ἀπὸ πρακτικῆς ἀπόψεως ἐφηρμόσθησαν ἐπιτυχῶς εἰς τὴν μηχανικήν. Ἔγραψε: «Γενικὴ θεωρία περὶ τῶν ἐπιφανειῶν» (1887—1896), «Μαθήματα περὶ τῶν ὀρθογωνίων συστημάτων» (1898) ἐν συνεχείᾳ τοῦ πρώτου, ἔτι δὲ σειρὰν ἐκτενῆ ἄλλων μελετῶν, περὶ τῶν θεωρημάτων τοῦ Ἰβορύ, τῶν προβλημάτων τοῦ Πλὰφ κ.ἄ. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται καὶ ἡ δίτομος ἔκδοσις τῶν ἔργων τοῦ Φουριὲ (1890).

Π. Ν. Π.

Νταρμπουὰ (Darboy), ***Γεώργιος***. Γάλλος κληρικὸς καὶ συγγραφεὺς (1831—1871). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας καὶ θεολογίας, ἀποστολικὸς πρωτονοτάριος (1854), γενικὸς βικάριος (1855), ἐπίσκοπος τοῦ Νανσὺ (1859), καὶ τέλος ἀρχιεπίσκοπος τῶν Παρισίων (1863). Μετασχὼν εἰς τὴν σύνοδον τοῦ Βατικανοῦ (1869) ὑπεστήριξε τὰ δικαιώματα τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας ἔναντι τοῦ πάπα καὶ ἐπολέμησε ζωηρῶς τὸ ἀλάνθαστον αὐτοῦ, γενόμενος ἀρχηγὸς ὁμάδος φιλελευθέρων κληρικῶν. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς Κομμούνας τῶν Παρισίων ἐκρατήθη ὡς ὅμηρος (1871) καὶ ἐτυφεκίσθη κατὰ τὴν προέλασιν τῶν Βερσαλλιέζων. Κατέλιπεν ἀξιόλογα ἔργα, ἐν οἷς ἡ μετάφρασις τῶν ἔργων Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου μετὰ εἰσαγωγῆς καὶ σχολίων (1845), «Αἱ γυναῖκες τῆς Βίβλου» (1848—1849, τόμ. 2), «Αἱ ἅγιαι γυναῖκες» (1850), «Ὁ βίος τοῦ Θωμᾶ Μπέκετ» (1859, τόμ. 2).

Π. Ν. Π.

Ντ' Ἀρμπουὰ ντὲ Ζυμπαινβὶλ (D' Arbois de Jubainville), ***Μαρία-Ἑρρῖκος***. Γάλλος ἱστορικὸς καὶ φιλόλογος, γεννηθεὶς ἐν Νανσὺ τῷ 1827. Προωρίζετο διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον, κατόπιν ἤρχισε νὰ σπουδάζῃ τὸ δίκαιον καὶ τῷ 1847 εἰσῆλθεν εἰς τὴν École des Chartes, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησε τῷ 1851 μὲ δίπλωμα ἀρχειολόγου παλαιογράφου, ὑποβαλὼν τὴν ἐναίσιμον διατριβήν: «Recherches sur la minorité et ses effets en droit féodal». Τῷ 1852 ἐγένετο ἀρχειολόγος τοῦ νομοῦ Aube, διετήρησε δὲ τὴν θέσιν ταύτην μέχρι τοῦ 1880, ὁπότε ἐπανῆλθεν εἰς Παρισίους καὶ ἀφιερώθη εἰς τὴν σπουδὴν τῶν κελτικῶν γλωσσῶν καὶ λογοτεχνιῶν. Τῷ 1882 ἐγένετο τακτικὸς καθηγητὴς τῆς κελτικῆς ἐν τῷ Κολλεγίῳ τῆς Γαλλίας. Τῷ 1884 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν. Ἐδημοσίευσε: «Les armoiries des comtes de Champagne» (1852), «Quelques pagi de la première Belgique, d' après les diplômes de l' abbaye de Gorze» (1852), «Pouillé du diocèse de Troyes» (1853), «Voyage paléographique dans le département de l'Aube» (1855), «Essai sur les sceaux des comtes et des comtesses de Champagne» (1856), «Histoire des ducs et des comtes de Champagne» (1859—1869, τόμ. 7), «Introduction à l'étude de la litterature celtique» (1882) κτλ.

Θ. Π.

Ντάρμπυ (Darby), ***Ἰωάννης-Νέλσεν***. Ἄγγλος θεολόγος (βλ. λ. *Δάρβυ* Ἰωάννης-Νέλσεν).

Ντάρμστατ (Darmstadt) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας, πρωτεύουσα τοῦ κράτους τῆς Ἔσσης καὶ τῆς ἐπαρχίας Στάρκενμπουργκ, ἐπὶ τοῦ σιδηροδρόμου Φραγκφούρτης-Ἀϊδελβέργης. Κάτοικοι (1925) 87.752. Κεῖται μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ρήνου καὶ Μάϊν εἰς τὰς παρυφὰς τοῦ δάσους Ὄντενβαλντ καὶ εἰς ὕψος 146 μ., χωριζομένη εἰς τὴν *Νέαν πόλιν* (Neustadt) πρὸς Δ. καὶ τὴν *Παλαιὰν πόλιν* (Altstadt) πρὸς Α. Ἡ πρώτη ἔχει ἀξιόλογα κτήρια, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνονται τὰ παλαιὰ ἀνάκτορα (σύστημα κτισμάτων διαφόρων ἐποχῶν καὶ ῥυθμῶν), τὸ σιδηρομικὸν μέγαρον, τὸ κοινοβούλιον, τὸ ταχυδρομεῖον, τὸ μνημεῖον τοῦ μεγάλου δουκὸς Λουδοβίκου Β', τὰ νέα ἀνάκτορα, τὸ θέατρον (1871), τὸ νέον μουσεῖον, περιλαμβάνον πινακοθήκην γερμανικῆς καὶ ὀλλανδικῆς τέχνης, σπουδαίαν αἰγυπτιακὴν συλλογήν, τὰ κρατικὰ ἀρχεῖα κ.ἄ., ὁ δουκικὸς κῆπος, πρὸ τοῦ ὁποίου μνημεῖον τῆς Καρολίνας-Ἑρριέττας κ.τ.λ. Ἡ παλαιὰ πόλις ἔχει καθεδρικὸν ναὸν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καὶ ὡραῖον δημαρχιακὸν μέγαρον. Ἐκ τῶν μνημείων τῆς πόλεως κυριώτερα εἶναι τὰ τοῦ Γκαῖτε, τοῦ Βίσμαρκ, τῶν πεσόντων τῷ 1870 κ. ἄ. Ἐκ τῶν βιομηχανιῶν τῆς πόλεως ἀκμάζουν κυρίως ἡ μηχανουργία, ἡ μεταλλουργία, ἡ χημικὴ βιομηχανία, ἡ ταπητουργία, ἡ καπνοβιομηχανία, ἡ κατασκευὴ παιγνιοχάρτων καὶ μουσικῶν ὀργάνων, ἡ πιλοποιία, ἡ ζυθοποιία κ. ἄ. Ἡ Ντάρμστατ εἶναι ἕδρα δημοσίων ἀρχῶν καὶ ἔχει ἐκτεταμένους στρατῶνας καὶ πεδία ἀσκήσεων, καθολικὸν ναὸν κατ' ἀπομίμησιν τοῦ Παν-

Digitized by Google

θέου τῆς Ρώμης, πολυτεχνεῖον μετὰ βιβλιοθήκης ἐξ 100.000 τόμων, βιοτεχνικήν, γεωργικήν, οἰκονομικὴν καὶ φιλοσοφικὴν σχολήν, διδασκαλεῖον, 5 παρθεναγωγεῖα καὶ 2 γυμνάσια, 3 μουσεῖα, 2 δημοσίας βιβλιοθήκας (685.000 τόμ.), βοτανικὸν κῆπον καὶ φυτώρια, ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον, νοσοκομεῖα κ.ἄ. Κατὰ τὸ ΝΑ. ἄκρον τῆς πόλεως κεῖται τὸ ἀεροδρόμιον (1925) καὶ τὸ νεκροταφεῖον (μουσεῖον μαυσωλείων), πέριξ δὲ αὐτῆς ἐκτείνονται αἱ ἐξοχικαὶ θέσεις *Ρόζενχαῖχε*, ὅπου τὸ δουκικὸν μαυσωλεῖον, *Λούντβιχσχαῖχε, Κάρλσχοφ, Ματίλντεχαῖχε* κ. ἄ.

— *[Ἱστορ.]* Ἡ *Ντάρμστατ* ἀναφέρεται ἀπὸ τοῦ Η' αἰῶνος ὡς *Νταρμούντεστατ* (Darmundestadt). Κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα ἦτο τιμάριον τῶν Ντόρνμπεργκ καὶ κατὰ τὸν ΙΔ' χωρίον τῶν κομήτων Κάτσενελνμπόγκεν. Τῷ 1330 ἀνεγνωρίσθη ὡς πόλις καὶ φρούριον, τῷ 1479 περιῆλθεν εἰς τοὺς δοῦκας τῆς Ἔσσης, κατὰ τὸν Σμαλκαλδικὸν πόλεμον κατεστράφη ὑπὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων (1546), τῷ δὲ 1567 ἐγένετο ἕδρα τοῦ δουκὸς Γεωργίου, υἱοῦ Φιλίππου τοῦ Μεγαλοψύχου καὶ ἱδρυτοῦ τοῦ οἴκου τῆς Ἔσσης-Δαρμστάτης. Μεγάλως ἀνεπτύχθη ἐπὶ τοῦ μεγάλου δουκὸς Λουδοβίκου Α' (1790—1830), ὅτε ἱδρύθη ἡ νέα πόλις. Τῷ 1820 συνεκροτήθη ἐν αὐτῇ τὸ ἐμπορικὸν συνέδριον τῶν νοτίων γερμανικῶν κρατῶν καὶ συνεπήχθη ὁ τελωνειακὸς των συνασπισμός, ὅστις τῷ 1852 ἀντετάχθη κατὰ τῆς πρωσσικῆς τελωνειακῆς ἑνώσεως. π. Ν. π.

Νταρμστετὲρ (Darmesteter), ***Ἀρσένιος***. Γάλλος φιλόλογος καὶ λεξικογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1846 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1888. Καταγόμενος ἐξ ἰσραηλιτικῆς οἰκογενείας καὶ προοριζόμενος ὑπὸ τῶν γονέων του διὰ τὸ ραββινικὸν στάδιον, κατέληξεν εἰς τὴν μελέτην τῆς μεσαιωνικῆς γαλλικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ G. Paris ἐν τῇ σχολῇ τῶν ἀνωτάτων σπουδῶν. Τῷ 1877 ἐγένετο διδάκτωρ τῆς φιλολογίας, τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος ὑφηγητὴς ἐν τῇ Σορβόννῃ, ὅπου ἐδίδαξε τὴν ἀρχαίαν γαλλικὴν φιλολογίαν καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς γαλλικῆς γλώσσης. Τῷ 1883 ἐγένετο τακτικὸς καθηγητὴς τῶν αὐτῶν μαθημάτων καὶ ἐν τῇ αὐτῇ σχολῇ. Ἐμελέτησε τὴν γαλλικὴν φωνητικὴν («Voyelle atone» ἐν τῇ «Romania»), τὰς ἀρχὰς τοῦ γαλλικοῦ ἔπους (ἐν τῇ ἐναισίμῳ διατριβῇ του: «De Floovante et de Merovingo cyclo» Paris 1877), τὴν φιλοσοφίαν τῆς γλώσσης (διὰ μονογραφιῶν ἐπὶ τῶν γαλλικῶν νεολογισμῶν: «De la formation des mots nouveaux dans la langue française et des lois qui la régissent» Paris 1887 καί: «Vie des mots étudiés dans leur signification» Paris 1887). Τὸ σπουδαιότερον κατόρθωμά του εἶναι ἡ ἀποκατάστασις τῆς γαλλικῆς γλώσσης τῶν περιόδων, διὰ τὰς ὁποίας σπανίζουν τὰ γραπτὰ μνημεῖα, τῇ βοηθείᾳ ἀπείρων γαλλικῶν λέξεων, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐγκατεσπαρμέναι εἰς τὰ ἑβραϊκὰ ὑπομνήματα τῆς Βίβλου καὶ τοῦ Ταλμοὺδ κλπ. Τὸ ἔργον του ἐπὶ τῶν ἑβραιογαλλικῶν γλωσσῶν καὶ γλωσσαρίων καὶ αἱ «Élégies du Vatican» (γαλλικαὶ ἐλεγεῖαι γεγραμμέναι μὲ ἑβραϊκοὺς χαρακτῆρας) ἔτυχον ἀρίστης ὑποδοχῆς ἐκ μέρους τῶν σοφῶν. Ὁ Νταρμστετὲρ ἐδημοσίευσεν ἐπίσης: «Traité de la formation des mots composés dans la langue française, comparée aux autres langues romanes et au latin» (Paris 1875), «Cours de grammaire historique de la langue française» (Paris 1891), «Dictionnaire des gloses de Raschi», «Dictionnaire général de la langue française depuis le XVIe siècle» ἐκδοθὲν τῷ 1889 καὶ ἐφεξῆς φροντίδι τῶν Hatzfeld καὶ A. Thomas. Τὰ κατάλοιπά του ἐξεδόθησαν εἰς δύο τόμους τῷ 1890 ὑπὸ τὸν τίτλον: «Arsène Darmesteter: Reliques scientifiques».

— **Νταρμστετὲρ** (Darmesteter), ***Ἰάκωβος***. Γάλλος φιλόλογος καὶ ἀνατολιστής, γεννηθεὶς τῷ 1849 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1894. Ἐπεδόθη εἰς τὴν συγκριτικὴν φιλολογίαν ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τῶν M. Bréal καὶ Bergaigne καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν γλωσσῶν καὶ τῶν θρησκειῶν τῆς Περσίας. Τῷ 1877 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς φιλολογίας, τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος ἐγένετο ἐπιμελητὴς τῆς ἕδρας τῆς ζενδικῆς γλώσσης ἐν τῇ σχολῇ τῶν ἀνωτάτων σπουδῶν. Τῷ 1885 ἐξελέγη καθηγητὴς εἰς τὸ Κολλέγιον τῆς Γαλλίας, τῷ δὲ 1886 ἐπεφορτίσθη μὲ φιλολογικὴν ἀποστολὴν εἰς τὰς Ἰνδίας. Παρέμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ ἑπτάμηνον, κατὰ τὸ διάστημα δὲ τοῦτο ἐμελέτησε τὴν γλῶσσαν πουσχτού. Ὁ Νταρμστετὲρ ἔγραψε πολυάριθμα ἔργα, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἑξῆς: «Haurvatât et Ameretât, essai sur la mythologie de l'Avesta» (Paris 1874), «Ormazd et Ahriman, leurs origines et leur histoire» (Paris 1877), «De conjugatione latini verbi: dare» (1878), «Coup d'oeil sur l'histoire du peuple juif» (Paris 1881), «Études iraniennes t. I. Études sur la grammaire historique de la langue persane» (Paris 1883), t. II., «Melanges d'histoire et de litterature iranienne. Essais orientaux. L'orientalisme en France. Le Dieu suprême des Aryens κλπ. κλπ.» (1883), «Coup d'oeil sur l'histoire de la Perse» (1885), «Le Mahdi, depuis les origines de l'Islam jusqu'à nos jours; les origines de la poésie persane» (1887), «Chants populaires des Afghanes» (1888—1890), «Essais de litterature anglaise» (1883), «Lettres sur l'Inde» (1889), «La légende divine» (1890) κλπ. Ὁ Νταρμστετὲρ μετέφρασεν ἐπίσης πλεῖστα σπουδαῖα ἔργα ἐκ τῆς ἀγγλικῆς, ἐν οἷς καὶ τὸν «Macbeth» τοῦ Σαίξπηρ καὶ τὸν «Child-Harold» τοῦ Βύρωνος. Θ.Π.

Νταρνετὰλ (Darnetal) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Κάτω Σηκουάνα. Κάτ. (1921) 7.762. Ἔχει βαμβακουργίαν καὶ ὑφαντουργίαν. π. Ν. π.

Ντάρνλεϋ (Darnley), *Ἐρρῖκος-Στούαρτ, κόμης τοῦ Ρός, δοὺξ τοῦ Ἄλμπανυ, λόρδος τοῦ* —. Ἐξάδελφος καὶ σύζυγος τῆς βασιλίσσης τῆς Σκωτίας Μαρίας καὶ πατὴρ τοῦ Ἰακώβου Α'. Ἀπὸ ἡλικίας 15 ἐτῶν προωρίζετο ὑπὸ τῆς μητρός του Μαργαρίτας Ντούγκλας ὡς διάδοχος τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ, πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἐγένοντο πολλαὶ ραδιουργίαι εἰς τὰς αὐλὰς τῆς Ἱσπανίας καὶ Γαλλίας, ἀπολήξασαι εἰς τὴν προσωρινὴν φυλάκισιν υἱοῦ καὶ μητρός. Πρὸς τὰ σχέδια ταῦτα ἦτο συναφὴς καὶ ὁ κατόπιν γενόμενος (1565) γάμος τοῦ Ντάρνλεϋ μετὰ τῆς Μαρίας, δι' οὗ προεβλέπετο ἡ ἕνωσις τῶν σκήπτρων Ἀγγλίας καὶ Σκωτίας. Παρὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην τῆς βασιλίσσης του συζύγου, ὁ Ντάρνλεϋ ἐδείχθη ὅλως ἀνάξιος αὐτῆς, ἐπέσυρε τὸ μῖσος τῶν εὐγενῶν τῆς Σκωτίας, τέλος δὲ καὶ αὐτῆς τῆς Μαρίας διὰ τῆς ἀναμείξεώς του εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ ἰδιαιτέρου γραμματέως της Δαυῒδ Ρίτσιο. Περιπεσὼν ὡς ἐκ τούτου εἰς τὴν δυσμένειαν τῆς Μαρίας καὶ φοβούμενος τὴν ἐκδίκησίν της, περιεπλανᾶτο ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, μέχρις οὗ ἡ Μαρία, εὐσπλαγχνισθεῖσα δῆθεν αὐτόν, τὸν περισυνέλεξεν εἰς ἐξοχικὸν οἶκον τοῦ Ἐδιμβούργου. Ἐκεῖ ἐφονεύθη κατά τινα ἀνατίναξιν τῶν διαμερισμάτων του, εἰς ἣν ἀσφαλῶς μὲν ἡγεῖτο ὁ ἐραστὴς τῆς Μαρίας Μπόθουελ, ἴσως δὲ καὶ ἡ ἰδία, ἥτις καὶ ἐγένετο σύζυγος τοῦ τελευταίου. π. Ν. π.

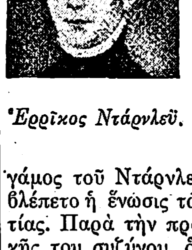
Ἐρρῖκος Ντάρνλεϋ.

Ντάρ-Νουμπᾶ (Dar-Nuba) *[Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς ΒΑ. Ἀφρικῆς ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ ἀγγλοαιγυπτιακοῦ Σουδὰν μεταξὺ τοῦ 19° καὶ 21° παραλλήλου. Ἡ χώρα αὕτη κατοικεῖται ὑπὸ τῶν Νουβά, ἀποτελεῖται δ' ἐξ ἐκτεταμένης γονίμου πεδιάδος, ἥτις πρὸς Α. καταλήγει εἰς τὴν ὀροσειρὰν Ταγκορὰ (πλάτους 80 χλμ.) καὶ πρὸς Β. εἰς τὸ Τζεμπὲλ Ντεγέρ. Γ. Ι. Β.

Ντάρνταν *[Γεωγρ.]*. Τουρκικὴ ὀνομασία τοῦ ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ ὅρμου *Δάρδανος* (βλ. λ.).

νταρντάνα (ἡ)· δημοτ., χαρακτηριστικὸν γυναικὸς μεγαλοσώμου, εὐτραφοῦς: «μιὰ παραμάννα νταρντάνα».

— **νταρντάνα** *[Ναυτ.]*. Εἶδος ἱστιοφόρου φορτηγοῦ τοῦ Ἑλλησπόντου, δημιουργῆσαν καὶ ξενικὸν τύπον πλοίου, εὐρέα ἔχοντος τὰ ἰσχία καὶ ὑψιπρύμνου. Σ. Ε. Λ.

Ντάρντεζα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς Ἑρμιονίδος θαλάσσης (πλάτ. 37°24' Β., μήκ. 23°15$^1/_2$ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1525: Hydra, Spezzia and Dhokos islands), διανοιγόμενος μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Καστρὶ καὶ Θερμίσι, ἀνοικτὸς πρὸς Ν. καὶ ἀντικρύζων τὸν Δοκόν. Ἐχρησίμευσε κατὰ τὸν Ἀγῶνα ὡς ἀγκυροβόλιον τοῦ ὑδραϊκοῦ στόλου ὑπὸ βορείους ἀνέμους. Σ. Ε. Λ.

Ντάρντι (Dardi), ***Μπέμπο***. Ἰταλὸς φιλόλογος (1560—1640). Μετέφρασεν εἰς τὴν ἰταλικὴν τὰ ἔργα τοῦ Πλάτωνος (Βενετία 1661, εἰς 5 τόμ.) κ. ἄ.

Νταρντιστὰν *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Δαρδιστάν*.

Νταρόκα (Daroca) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν τῇ Σαραγόσσῃ καὶ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Χιλόκα. Κάτ. 3.713. Ἦτο σπουδαῖον ὀχυρὸν φρούριον τῶν Ἀράβων, σῴζεται δὲ ἐν αὐτῇ διάσημος ὀχυρωτικὸς περίβολος μὲ 114 πύργους. π. Ν. π.

Νταρουὰρ (Darwar) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Νταρβάρ*.

Ντάρουεν (Darwen) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομητείᾳ Λάνγκα καὶ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ντάρουεν, εἰς ἀπόστασιν 32 χλμ. ἀπὸ τοῦ Μάντσεστερ, μεθ' οὗ συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Ἔχει βιομηχανίας χάρτου, βάμβακος, ὑφικαμίνους κλπ., περιβάλλεται δὲ ὑπὸ γαιανθρακωρυχείων καὶ λατομείων. Κάτ. 40.332. Χ. Δ.

Ντάρουϊν (Darwin)· βλ. λ. *Δαρβῖνος*.

Ντάρ-οὐλ-Ἀμὰν *[Γεωγρ.]*. Ἡ νέα πρωτεύουσα τοῦ Ἀφγανιστάν, ἧς ὁ θεμέλιος λίθος ἐτέθη τὴν 20 Φεβρουαρίου 1923. Ἐγείρεται πλησίον τῆς Καβούλ. π. Ν. π.

Ντὰρ-οὐλ-Ἰσλὰμ (=οἶκος τοῦ Ἰσλὰμ) *[Γεωγρ.]*. Ἀραβικὸν ὄνομα διδόμενον εἰς τὴν *Βαγδάτην*.

Ντὰρ-οὐλ-μπεγιάζα *[Γεωγρ.]*. Ἀραβικὸν ὄνομα τῆς ἐπὶ τῶν παραλίων τοῦ Μαρόκου πόλεως *Καζαμπλάνκας*. Ν. Μ.

Ντὰρ-οὐλ-τζιχὰτ (=οἶκος τοῦ ἱεροῦ πολέμου). Οὕτως ἐκάλουν οἱ Τοῦρκοι ἱστορικοὶ τὰς παρὰ τὰ μεθόρια ἀκραίας πόλεις καὶ χώρας, αἵτινες ἦσαν κέντρα ἐξορμήσεως κατὰ τοὺς ἐναντίον τῶν ἀπίστων ἱεροὺς πολέμους, εἰδικῶς δὲ τὸ Βελιγράδιον, τὴν Βαγδάτην, τὸ Ἀλγέριον, τὴν Τύνιδα, τὴν Τρίπολιν τῆς Ἀφρικῆς κ. ἄ. Ν. Μ.

Ντὰρ-οὐλ-χιλαφὲτ (=οἶκοι Χαλιφείας) *[Γεωγρ.]*. Ἀραβικὸν συμπληρωματικὸν ὄνομα πόλεων, αἵτινες ἐχρησίμευσαν ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα ὡς καθέδραι τῶν χαλιφῶν, ὡς ἡ Κωνσταντινούπολις, ἡ Βαγδάτη, τὸ Κάϊρον. Ν. Μ.

Νταρρὸρ (Darror) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς βορείου Σομαλίας, μήκους 400 χλμ. Πηγάζει ἐκ τῆς ὀροσειρᾶς Ἀλ-Σανγκελί, δέχεται τὸ ὕδατα πλείστων παραποτάμων καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν νοτίως τοῦ ἀκρωτηρίου Χαφούν. π.Ν.π.

Ντὰρς (Darss) *[Γεωγρ.]*. Δασώδης χερσόνησος τῆς Γερμανίας ἐν τῇ Βαλτικῇ θαλάσσῃ, ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Πομμερανίας. Ἔκτασις 86 τ. χλμ. Χωρίζεται ἀπὸ τῆς ἠπείρου διὰ τῶν πολυσχιδῶν λιμνοθαλασσῶν Μπόνσταντ καὶ Ζάαλ. Ἐπ' αὐτῆς ἡ λουτρόπολις *Πρέροβ* καὶ ὁ ἐπίσημο, φάρος *Ντάρσσερ Ὄρτ* (Darsser Ort). π. Ν. π.

νταρσανὰ *[Φιλοσ.]*. Σανσκριτικὴ λέξις σημαίνουσα *σύστημα* καὶ δηλοῦσα τὰς ἀρχαίας φιλοσοφικὰς ἀντιλήψεις, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνονται εἰς τὰ ἱερὰ βιβλία τῶν Ἰνδιῶν. Συνήθως ἀνευρίσκουν ἓξ τοιαῦτα συστήματα, τὰ ἑξῆς: «Θεώρησις τοῦ Βούδα», τὸ μᾶλλον πρωτόγονον καὶ ἀντιφατικόν, «Ἡ φιλοσοφία Σάνκυα», δυαρχικὸν σύστημα, στηριζόμενον εἰς τὴν πίστιν ἐπὶ τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, «Σανκάρα», φιλοσοφία τῶν Βεντάντα θρησκευτική, «Βαισέσικα», εἶδος ἀτομοκρατικῆς θεωρίας, «Νιάυα», χαρακτηριζόμενον διὰ τῆς λογικῆς του, ἥτις διαφέρει τῆς ἀριστοτελικῆς, καὶ «Διδασκαλία τοῦ Καρβάκα», σύστημα ἀθεϊστικὸν καὶ ὑλιστικόν. [Πρβλ. *M. Müller*, The six systems of Indian philosophy (1899) καὶ *H. Oldenberg*, Die Kultur der Gegenwart, Allgemeine, Geschichte der Philosophie σ. 32—44.]

Νταρσὲ (D'Arcet). —1) ***Ἰωάννης***. Γάλλος χημικὸς καὶ ἰατρὸς (1725—1801). Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ Κολλεγίου τῆς Γαλλίας. Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς χημείας εἰς τὰς τέχνας καὶ τὴν βιομηχανίαν. Οὕτως ἐπέτυχε τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ νατρίου ἐκ τοῦ μαγειρικοῦ ἅλατος, τὴν παραλαβὴν τῆς ζελατίνης ἐκ τῶν ὀστῶν κλπ. Ἔγραψε: «Περὶ τῆς ἐπιδράσεως πυρὸς ἴσης ἐντάσεως, ἰσχυροῦ καὶ παρατεταμένου ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐπὶ διαφόρων γαιῶν, λίθων κλπ.» (1766—1771), «Διατριβὴ περὶ τοῦ ἀδάμαντος καὶ τινων ἄλλων πολυτίμων λίθων προσβαλλομένων ὑπὸ τοῦ πυρός» (1771), «Περὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ εἰς τὰς ἀσθενείας τῶν νεύρων» (1783) κλπ.

—2) ***Ἰωάννης-Πέτρος-Ἰωσήφ***. Χημικὸς (1777—1844), υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Ἐβελτίωσε τὴν παρασκευὴν τῶν ὀρειχάλκων καὶ τοῦ χάλυβος, ἀνεκάλυψε τὸν χωρισμὸν τοῦ χρυσοῦ ἀπὸ τοῦ ἀργύρου διὰ βράζοντος θειικοῦ ὀξέος, ἐφεῦρε τὰ δισκία Βισύ, τὴν τεχνητὴν ταρταροῦγαν, τὴν στόμωσιν τοῦ κράματος χαλκοῦ καὶ κασσιτέρου διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν κυμβάλων, ἐπέφερε βελτιώσεις εἰς τὴν βιομηχανίαν τοῦ θειικοῦ ὀξέος κλπ. Διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν.

— **Νταρσὲ** (D'Arcet) ***μέταλλον***. Εὔτηκτον κρᾶμα συνιστάμενον ἀπὸ 8 μ. βισμουθίου, 8 μ. μολύβδου καὶ 3 μ. κασσιτέρου. Τήκεται εἰς 79°. Σ. Γ.

Ντάρσιτς (Drzic), ***Γεώργιος***. Κροάτης κληρικὸς καὶ ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Ραγούζῃ τῷ 1470. Τὰ ἔργα του ἐξέδωκεν ἡ νοτιοσλαυϊκὴ Ἀκαδημία τοῦ Ἄγκραμ (1870). π. Ν. π.

— **Ντάρσιτς** (Drzic), ***Μαρόϊμ***. Κροάτης κληρικὸς καὶ ποιητὴς (1520—1586). Ἔγραψε διάφορα ποιήματα, τὰ δράματα: «Ἡ θυσία τοῦ Ἀβραὰμ» καὶ «Ἡ γέννησις τοῦ Ἰησοῦ», κωμῳδίας μὲ τύπους καὶ ἤθη εἰλημμένα ἐκ τοῦ καθημερινοῦ βίου τῶν Ραγουζαίων κ. ἄ. Τὰ ἔργα του συνεκεντρώθησαν εἰς τὸν Ζ' τόμον τῆς τῶν «Ἀρχαίων Κροατῶν συγγραφέων» νοτιοσλαυϊκῆς Ἀκαδημίας. π. Ν. π.

Ντ' Ἀρσονβὰλ (D'Arsonval), ***Ἀρσένιος***. Γάλλος ἰατρὸς (βλ. λ. *Ἀρσονβάλ*).

Ντὰρ-'ς-Σαλὰμ (=ὁ τόπος τῆς εἰρήνης) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, πρωτεύουσα τῆς Ταγκανίκας, ἐκ τῶν ἀσφαλεστέρων λιμένων τῆς περιοχῆς καὶ ἀφετηρία μεγάλης ὁδοῦ καραβανίων. Κάτ. 25.000. Εἶναι τέρμα τοῦ μεγάλου ἐξ Οὐτζίτζι ἀφρικανικοῦ σιδηροδρόμου (1.236 χλμ.) καὶ

Digitized by Google

μία τῶν ὡραιοτέρων ἀφρικανικῶν πόλεων. Ἔχει βοτανικὸν κῆπον καὶ ἰδιαιτέραν εὐρωπαϊκὴν συνοικίαν, εἶναι ἕδρα ἀποστολικοῦ βικαρίου καὶ βάσις καθολικῶν καὶ διαμαρτυρομένων ἱεραποστόλων. Ἐν αὐτῇ ἐκδίδεται ἡ ἐπίσημος «Tanganyka Territory Official Gazette» καὶ ἑδρεύουν αἱ κρατικαὶ ὑπηρεσίαι. Εἰς τὴν θέσιν τῆς πόλεως ἱδρύθη κατὰ πρῶτον (1862—1871) ἀνάκτορον τοῦ σουλτάνου τῆς Ζανζιβάρης καὶ τῷ 1876 ἤρχισεν ἀνοιγομένη ἡ πρὸς Βικτώριαν—Νυάνζαν ὁδός. Τῷ 1891 ἡ πόλις ἀνεκηρύχθη πρωτεύουσα τῆς Γερμανικῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς καὶ τῷ 1916 κατελήφθη ὑπὸ τῶν βρεττανικῶν δυνάμεων. Διὰ τῆς συμβάσεως τοῦ 1921 παρεχωρήθησαν ἐν αὐτῇ ὑπὸ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας εὐρύτατα προνόμια εἰς βελγικοὺς οἰκονομικοὺς κύκλους. π. ν. π.

νταρτάνα (ἡ)˙ βλ. *ναρντάνα*.

Νταρτζῆλινγκ (Darjeeling, Darjiling) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου διαμερίσματος, κόμβος τοῦ ὁμωνύμου σιδηροδρόμου τῶν κάτω Ἱμαλαΐων καὶ τῆς εἰς Θιβὲτ ἐμπορικῆς ὁδοῦ. Κάτ. (1921) 22.258. Ἔχει σανατόριον, βουδικοὺς ναοὺς καὶ τεμένη καὶ εἶναι θέρετρον τῶν κυβερνητῶν τῆς Βεγγάλης. Μεγάλως κατεστράφη ἐκ σεισμῶν τῷ 1897 καὶ 1899. π. ν. π.

— **Νταρτζῆλινγκ** ***διαμέρισμα*** *[Γεωγρ.]*. Διαμέρισμα τῶν βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, ὑπαγόμενον εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Βεγγάλης. Ἔκτασις 3.015 τ. χλμ. Κάτ. (1901) 249.117. Διακρίνεται εἰς τὸ *Ἄνω Νταρτζῆλινγκ*, ἐκτεινόμενον ἐπὶ τῶν Κάτω Ἱμαλαΐων (ὕψ. ἕως 10.000 πόδ.), κατοικούμενον ὑπὸ ἐπηλύδων ἐκ Νεπάλ, καὶ τὸ *Ταραΐ*, κατοικούμενον ὑπὸ Ἰνδῶν καὶ Μωαμεθανῶν. Παράγει ὄρυζαν, βάμβακα καὶ τέϊον καὶ ἔχει (εἰς Ντάλινγκ) κοιτάσματα γαιανθράκων. Προσηρτήθη εἰς τὰς βρεττανικὰς Ἰνδίας τῷ 1816. π. ν. π.

Νταρτὶζ ***ντὺ Φουρνὲ*** (Dartige du Fournet). Γάλλος ναύαρχος (βλ. λ. *Φουρνέ*).

Ντάρτμουθ (Dartmouth) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ λιμὴν τῆς Ἀγγλίας, ἐν τῇ κομιτείᾳ Ντέβον, κειμένη παρὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Ντάρτ. Ἔχει ναυπηγικὰς καὶ μηχανολογικὰς ἐγκαταστάσεις καὶ ὡραῖον λιμένα, κέντρον ἐμπορίου γαιανθράκων. Κάτ. 7.005. χ. δ.

— **Ντάρτμουθ** (Dartmouth) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Καναδᾶ ἐν τῇ κομιτείᾳ Χάλιφαξ τῆς Νέας Σκωτίας, κειμένη ἐπὶ τῆς Α. παραλίας τοῦ λιμένος τοῦ Χάλιφαξ. Εἶναι κέντρον ποικίλων βιομηχανιῶν καὶ τέρμα τῆς μεγάλης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Καναδᾶ-Χάλιφαξ. Κάτ. 5.058. χ. δ.

— **Ντάρτμουθ** ***Κολλέγιον*** (Dartmouth College). Ναυτικὴ σχολὴ ἀξιωματικῶν τοῦ βρεττανικοῦ ναυτικοῦ, ἐν τῇ ὁμωνύμῳ πόλει τῆς κομιτείας Ντέβον (Ἀγγλία). Λειτουργεῖ ἀπὸ τοῦ 1904 καὶ περιλαμβάνει ἐγκαταστάσεις διὰ 350 δοκίμους, ἡ δ' ἐν αὐτῇ φοίτησις εἶναι διετής. χ. δ.

«Ντάρτμουθ» (Dartmouth). Ἀγγλικὴ φρεγάτα 42 πυροβόλων, παίξασα σπουδαῖον μέρος εἰς τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου. Παρ' αὐτῆς εἰδοποιήθη ὁ Κόδριγκτων, ἐν Ζακύνθῳ, περὶ τῆς ἀπιστίας τοῦ Ἰμπραήμ. σ. ε. λ.

Ντάρτμουρ (Dartmoor) *[Γεωγρ.]*. Μεγάλη γρανιτώδης βουνοσειρὰ τῆς κομιτείας Ντέβον ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἔχει μῆκος 35 χλμ. καὶ πλάτος 32 χλμ., ὑψηλοτέρας δὲ κορυφὰς τὰς *Γιὲς Τὸρ* (618 μ.) καὶ *Χάϊ Οὖϊλλχαίηζ* (621 μ.). Καλύπτεται ὑπὸ πυκνῶν δασῶν καὶ ἔχει πλούσιον εἰς μέταλλα ὑπέδαφος. π. ν. π.

Ντερτουὰ ***ντὲ Μπουρνονβὶλλ*** (Dartois de Bournonville). Οἰκογένεια Γάλλων θεατρικῶν συγγραφέων, ὧν σπουδαιότεροι εἶναι οἱ ἑξῆς:

—***Ἰούλιος - Φραγκῖσκος - Ἀρμάνδος.*** Σύγχρονος δραματουργὸς καὶ ποιητὴς (1845—1912). Διετέλεσεν ἐπιμελητὴς τῆς βιβλιοθήκης Μαζαρίνου καὶ ἔγραψε κυρίως ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἄλλων. Ἐκ τῶν ἔργων του σπουδαιότερα εἶναι: «Ὁ μικρὸς μαρκήσιος» (1877), «Ὁ πατριώτης» (1881), «Ὁ ἀστὸς τῆς Ἀλλης» (1883), «Ἡ πριγκίπισσα Φαλκόνι» (1884), «Ἡ ὑπόθεσις Κλεμανσῶ» (1890), «Ὁ βασιλεὺς τῆς Ρώμης» (1899), «Ζὶλ Μπλὰς» (1903) κ. ἄ.

—***Κάρολος - Ἀχιλλεύς.*** Δραματικὸς συγγραφεύς, ἀδελφὸς τῶν ἑπομένων (1791—1868). Ἔγραψεν: «Αἱ νέαι ἀμαζόνες» (1825) καὶ τὴν ἔμμετρον τραγῳδίαν «Γάϊος Γράκχος ἢ Ὁ λαὸς καὶ ἡ σύγκλητος» (1833). Συνειργάσθη μετὰ τῶν ἀδελφῶν του εἰς πλεῖστα ἔργα καὶ ὑπό τινων συγχέεται μὲ αὐτούς.

—***Λουδοβῖκος - Ἀρμάνδος - Θεόδωρος.*** Δραματικὸς συγγραφεὺς (1786—1845). Διετέλεσεν ἀρχικῶς στρατιωτικός, εἶτα δὲ ἠσχολήθη μὲ τὰ γράμματα. Ἔγραψε: «Τὸ σχολεῖον τῆς νεότητος» (1822) καὶ διαφόρους ποιητικὰς συλλογὰς καὶ συνειργάσθη μετὰ τῶν ἀδελφῶν του.

—***Φραγκῖσκος - Βίκτωρ - Ἀρμάνδος.*** Δραματικὸς συγγραφεύς, ἀδελφὸς τῶν δύο προηγουμένων καὶ πάππος τοῦ Ἰουλίου (1788—1867). Διετέλεσεν ἀρχικῶς στρατιωτικός, ἀσχοληθεὶς δὲ μὲ τὸ θέατρον ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ Θεάτρου τῶν ποικιλιῶν (1830—1836), τὸ ὁποῖον κατέστησε κέντρον ἀντιδράσεως κατὰ τῆς Ἰουλιανῆς ἐπαναστάσεως. Ἔγραψε περὶ τὰ διακόσια κωμειδύλλια, μόνος καὶ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Τεωλόν, Μπραζιέ, Ντυμερσὰν κ. ἄ., μετὰ δὲ τοῦ Ρουζεμὸν ἐξέδωκε τὸ σατιρικὸν φύλλον «Κεραυνός». Ἐκ τῶν ἔργων του σπουδαιότερα εἶναι: «Γυναῖκες-στρατιῶται» (1809), «Ὁ κομμωτής» (1824), «Ἡ ἔπαυλις τοῦ θείου μου» (1827), «Τὸ αὐτόφωρον ἀδίκημα» (1841) κ. ἄ. π. ν. π.

Ντάρτφορντ (Dartford) *[Γεωγρ.]*. Βιομηχανικὴ πόλις τῆς ἀγγλικῆς κομιτείας Κέντ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ντάρεντ. Κάτ. (1921) 25.952. Ἔχει χημικὴν βιομηχανίαν, χαρτοποιεῖα, μηχανουργεῖα κ. ἄ.

Νταρὺ (Daru), ***Πέτρος - Ἀντώνιος - Νοὲλ - Μπρυνό,*** *κόμις—*. Γάλλος πολιτικὸς καὶ ἱστορικὸς (1767—1829). Καταταγεὶς εἰς τὸ στράτευμα (1783), ἐνεκολπώθη τὴν ἐπανάστασιν καὶ διετέλεσε διοικητὴς τῆς Βρετάνης (1793). Μετὰ βραχεῖαν φυλάκισιν κατὰ τὴν τρομοκρατίαν, ἐγένετο τμηματάρχης (1797), εἶτα γενικὸς διευθυντὴς τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν ὑπὸ τοῦ Βοναπάρτου καὶ ἐπιθεωρητὴς τῶν στρατευμάτων τῆς Ἰταλίας (1800). Κατὰ τὴν ὑπατείαν ἀναδιωργάνωσε τὸ στράτευμα, ἐγένετο μέλος τῆς δημαρχίας (1802) καὶ γενικὸς φροντιστὴς τοῦ στρατιωτικοῦ οἴκου τοῦ Ναπολέοντος, τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων τῆς ἐκστρατείας τοῦ 1805 καὶ τῆς ἐκστρατείας τῆς Ρωσίας. Τῷ 1813 ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν. Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Βατερλὼ ἐξωρίσθη ἐπὶ βραχὺ διάστημα ὑπὸ Λουδοβίκου τοῦ ΙΗ', ἐπανελθὼν δὲ μετέσχε τῆς βουλῆς τῶν ὁμοτίμων. Διετέλεσεν ἐπίσης μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας (1816) καὶ πρόεδρος αὐτῆς (1819). Ἐκ τῶν ἱστορικῶν του ἔργων προέχουν ἡ μνημειώδης «Ἱστορία τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας» (1819, τόμ. 7, δ' ἔκδ. 1853) καὶ ἡ «Ἱστορία τῆς Βρετάνης» (1826, τόμ. 3). Ἐκ δὲ τῆς φιλολογικῆς του ἐργασίας ἡ μετάφρασις τοῦ Κικέρωνος (1817), ἡ ἔμμετρος μετάφρασις τῶν ἔργων τοῦ Ὁρατίου (1798, τόμ. 2, πλεῖσται ἀνατυπώσεις) κλπ. Ἔγραψεν ἐπίσης ποιήματα ὡς αἱ «Ἄλπεις» (1800), τὸ διδακτικὸν «Ἀστρονομία» (1820), «Περὶ τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ» (1824), «Περὶ τῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἀνθρώπου» (1825), «Περὶ τῆς ἀξίας τῆς ἀρετῆς» (1825) κ. ἄ. π. ν. π.

Νταρυάλ, ἢ ***Νταρυὲλ*** *[Γεωγρ.]*. Στενωπὸς τοῦ Καυσάσου (βλ. *Νταριέλ*).

Ντὰρ-Φερτὶτ *[Γεωγρ.]*. Χώρα τοῦ νοτιοδυτικοῦ Ἀγγλοαιγυπτιακοῦ Σουδάν, κατὰ τὰ νότια πρὸς τὸ γαλλικὸν Οὐμπανγκὶ σύνορα, εἰς ὃ ἀνήκει μικρὸν τμῆμά της. Εἶναι ὀρεινὴ κατὰ τὸ πολὺ χώρα, ἀποτελοῦσα τὸ φυσικὸν διαχώρισμα τῶν λεκανοπεδίων τῶν ποταμῶν Μπὰχρ-ἐλ-Γκαζὰλ καὶ Κόνγκο καὶ τῆς λίμνης Τσάντ. Κατοικεῖται ὑπὸ παντοειδῶν φυλῶν, Νιὰμ-Νιάμ, Γκολό, Ἀράβων (Μπαγκάρα), Κρέντς κ. ἄ. Ἀπετέλεσε κατὰ τὸ παρελθὸν ἕνα τῶν κεντρικωτέρων τόπων δουλεμπορίας. Ἐν αὐτῇ ἀκμάζει τὸ ἐμπόριον τοῦ ἐλεφαντοστοῦ. π. ν. π.

Νταρφόρ, ἢ ***Νταρφοὺρ*** (=ἡ χώρα τῶν *Φὸρ* ἢ *Φοὺρ*) *[Γεωγρ.]*. Ἡμιανεξάρτητον βασίλειον τοῦ δυτικωτάτου Ἀγγλοαιγυπτιακοῦ Σουδάν, μεταξὺ 10° —16° Β. πλάτους καὶ 21°—27°30' Α. μήκους, ὁριζόμενον ἀπὸ Β. ὑπὸ τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου, ἀπὸ Α. ὑπὸ τοῦ Κορδοφάν, ἀπὸ Ν. ὑπὸ τοῦ Ντὰρ Φερτὶτ καὶ ἀπὸ Δ. ὑπὸ τοῦ Οὐανταΐ. Ἔκτασις 373.200 τ. χλμ. Οἱ κάτοικοι ὑπολογίζονται εἰς 750.000, ἄλλοτε (1889) ἀναβιβαζόμενοι εἰς 4 ἑκατ. Ἡ χώρα ἀποτελεῖται κατὰ τὸ πολὺ ἐκ τῶν ὀροπεδίων *Μαρρὰ* (3.010 μ.), κατεχόντων τὸ Β. τμῆμα καὶ ἐκτεινομένων πρὸς Ν. εἰς ἅλυσιν 160 χλμ. μήκους, ἀποτελοῦσαν φυσικὸν διαχώρισμα τῶν λεκανοπεδίων Νείλου καὶ Τσάντι. Τὰ ΒΑ. τῆς χώρας κατέχουν τὰ ἡφαιστειογενῆ ὄρη *Μεντὸμπ* καὶ *Μπὶρ-ἐλ-Μέλχ*, τὰ Δ. δὲ εἶναι ἡ μᾶλλον γόνιμος καὶ πυκνοκατῳκημένη περιοχή. Κατ' ἐξοχὴν φύονται ὁ ὀξυφοῖνιξ καὶ ἡ ἀκακία, καλλιεργοῦνται δὲ ὁ σῖτος, ἀραβόσιτος, κέγχρος, βάμβαξ, καπνός, τὰ πεπονοειδῆ καὶ σησάμιον. Ἔχει ὑπέδαφος πλούσιον εἰς χαλκόν, σίδηρον, ἀντιμόνιον καὶ μόλυβδον, διαιτῶνται δὲ εἰς τὰς βοσκάς της ὁ βοῦς, ἡ αἴξ, τὸ πρόβατον, ἡ κάμηλος, ἡ στρουθοκάμηλος, μικρόσωμοι ἰσχυροὶ ἵπποι, ἄλλοτε δὲ καὶ ὁ ἐλέφας. Κυρίως ἐξάγονται γεωργικὰ προϊόντα, κόμμι, πτερὰ στρουθοκαμήλου καὶ τὸ ἐξ ἄλλων χωρῶν συγκεντρούμενον ἐλεφαντοστοῦν, ἄλλοτε δὲ καὶ καραβάνια ὁλόκληρα δούλων. Οἱ κάτοικοι εἶναι Νέγροι (Φὸρ) καὶ Ἄραβες ἢ μιγάδες ἐξ ἐπιγαμιῶν τῶν δύο στοιχείων˙ κύριαι φυλαὶ οἱ Μασαμπάτ, Νταγκό, Κερά, Τουντζούρ, Μπαγκάρα, Χόμρ, Μασσαλὶτ κ. ἄ. Ὁμιλοῦνται ἀραβικὰ ἰδιώματα καὶ ἡ γλῶσσα τῶν Φὸρ *Φορὰνγκ μπελέ*, ἐπικρατοῦν δὲ θρήσκευμα εἶναι ὁ Ἰσλασμισμός. Μέχρις ἐσχάτων διεσῴζετο ἔτι ἡ ἀνθρωποφαγία. Ἡ χώρα διακρίνεται εἰς πέντε ἐπαρχίας: *Ντὰρ Νταλὶ* εἰς Α., *Ντὰρ Οὐμὰ* εἰς Ν., *Ντὰρ Ντιμὰ* καὶ *Ντὰρ ἐλ Γκὰρμπ* εἰς Δ. καὶ *Ντὰρ Τοκοναουνὶ* εἰς Β., ἄλλοτε ἀποτελούσας «σερταβὰ» (τμήματα) τοῦ ἀνεξαρτήτου κράτους καὶ νῦν μουδιρίας τοῦ Σουδάν, ὑπὸ τὸν σουλτᾶνον τῆς Νταρφόρ. Κύριαι πόλεις: Ἐλ Φασὲρ (κάτ. 15.000) πρωτεύουσα, Ντάρα, Σάκκα, κ. ἄ.

Πρώτη γνωστὴ δυναστεία τῆς Νταρφὸρ εἶναι ἡ τῶν Νταγκό, μὲ γενάρχην τὸν Κοσμπέρ. Ταύτην ὑπεσκέλισαν οἱ κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα εἰσβαλόντες Ἄραβες Τουντζούρ, ἐφ' ὧν ἤρξατο ἡ συγχώνευσις τοῦ ἰθαγενοῦς καὶ τοῦ ἀραβικοῦ στοιχείου. Τῷ 1799 ἤρξατο ἡ μετὰ τῆς Δύσεως ἐπίσημος ἐπαφὴ διὰ τοῦ σουλτάνου Ἄμπντ ἐλ Ραχμὰν καὶ τοῦ Ναπολέοντος καὶ τῷ 1875, διὰ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Χασσὲμπ Ἀλλάχ, ὑπήχθη ἡ χώρα εἰς τοὺς χεδίβας τῆς Αἰγύπτου˙ ὁριστικῶς ἐπεκράτησεν ἡ ἀγγλοαιγυπτιακὴ ἐξουσία ἀπὸ τοῦ 1916. Πρῶτος ἐπισκεφθεὶς τὴν Νταρφὸρ περιηγητὴς ὑπῆρξεν ὁ Browne (1793—1795), ἐκτενεῖς δὲ ἀφηγήσεις ἔδωκεν ὁ Nachtigal (1873). π. ν. π.

Ντὰρ Χὸμρ *[Γεωγρ.]*. Χώρα τοῦ Ἀγγλοαιγυπτιακοῦ Σουδάν, τμῆμα τῆς Νταρφόρ, κειμένη ΝΔ. τοῦ Κορδοφάν. Ἔχει εὐφορώτατον ἔδαφος, ἀρδευόμενον ὑπὸ τῶν ἀπείρων παραποτάμων τοῦ Μπὸχρ-ἐλ-Χόμρ. Κατοικεῖται ὑπὸ τοῦ πολεμικοῦ ἀραβικοῦ λαοῦ τῶν Χόμρ.

Ντὰς (Das), ***Τσίττα-Ρανζάν.*** Σύγχρονος Ἰνδὸς πολιτικὸς (1870—1925). Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Καλκούτᾳ, κατόπιν δέ, προσχωρήσας εἰς τὸ κόμμα τῆς Ἀνεξαρτησίας, διεκρίθη κατὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν Ἰνδῶν ἐπαναστατῶν πρὸ τῶν δικαστηρίων. Κατόπιν ἤρξατο τοῦ πολιτικοῦ του σταδίου διὰ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐφημερίδος «Ἐμπρός». Τῷ 1918, ἐκραγέντος τοῦ κινήματος τῆς «μὴ συνεργασίας» μετὰ τῶν ἀγγλικῶν ἀρχῶν, συνειργάσθη στενῶς μετὰ τοῦ Γκάντι, τοῦ ὁποίου ὅμως τὰς ἀντιλήψεις δὲν συνεμερίζετο πλήρως. Τῷ 1921 μετέσχε τοῦ «κινήματος τῶν ἐθελοντῶν» καὶ προήδρευσε τοῦ ἐθνικοῦ συνεδρίου τῆς Ἀχμεταμπάντ, φυλακισθεὶς ἐπὶ ἑξάμηνον. Προήδρευσεν ἐπίσης τοῦ συνεδρίου τῆς Γκάϋας (1922), ἐξελέγη πρῶτος δήμαρχος τῆς Καλκούτας (1923) καὶ εἰς τὸ συνέδριον τῆς Φαριντποὺρ (1925) ἐτάχθη κατὰ τῆς τακτικῆς τῶν ἄκρων. Ὁ Ντάς, ἔχων εὐρωπαϊκὴν μόρφωσιν, ἦτο ἀνεκτικὸς ἔναντι τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ. Ἔγραψεν: «Αἱ Ἰνδίαι εἰς τοὺς Ἰνδούς» (1918), «Λόγοι» (1918), «Ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν» (1923) κ. ἄ., ἐξέδωκε συλλογὴν Ἰνδῶν ποιητῶν (1895) καὶ δίτομον ἰδικήν του ποιητικὴν συλλογήν. Τὸ ἔργον τοῦ Ντὰς ἐμελέτησεν ὁ Ray (1928). π. ν. π.

Ντὰς (Dash), *κόμισσα—*. Γαλλὶς λογοτέχνις (1804—1872), ἧς τὸ πραγματικὸν ὄνομα εἶναι *Γαβριέλλα-Ἄννα Σιστερνὲντ Κουρτιρά*, ὑποκόμισσα τοῦ Σαὶν-Μὼρ (Cisterne de Courtiras de Saint Maur). Ἀπολέσασα τὴν περιουσίαν της ἐπεδόθη εἰς τὴν συγγραφὴν καὶ κατέλιπεν ἐκτενῆ σειρὰν μυθιστορημάτων, διηγημάτων κ. ἄ. Ἐξ αὐτῶν ἀξιόλογα: «Χοροὶ μετημφιεσμένων» (1842), «Ἡ μάγισσα τοῦ βασιλέως» (1861), «Πῶς παραδίδονται αἱ γυναῖκες» (1867), «Σύγχρονα πορτραῖτα» (1851—1861), κ. ἄ. Σειρὰ ἔργων της (60 τόμ.) περιελήφθη εἰς τὴν συλλογὴν Μισὲλ Λεβύ. Ἔγραψε καὶ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Ἰάκωβος Ρεϋνώ*. π. ν. π.

Ντασιὲ (Dacier), ***Ἀνδρέας.*** Γάλλος φιλόλογος (1651—1722). Διετέλεσε βιβλιοφύλαξ τῶν ἀνακτόρων (1695) καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν (1695) καὶ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας (1695), ἧς ἐγένετο καὶ ἰσόβιος γραμματεὺς (1713). Ἀξιόλογοι εἶναι αἱ ὑπ' αὐτοῦ γενόμεναι ἐκδόσεις κλασσικῶν συγγραφέων, ἐν αἷς: «De verborum significatione» τοῦ Φαίστου καὶ τοῦ Βαλερίου Φλάκκου (εἰς τὴν σειρὰν «Ad usum Delphini» Παρίσιοι 1881, β' ἔκδ. Ἀμστελλόδ. 1699), τὸ «Εἰς τὴν Ἑξαήμερον» Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου (Λονδῖνον 1682), ἡ «Ποιητικὴ» τοῦ Ἀριστοτέλους μετὰ κριτικῶν σχολίων (1692), ὁ «Οἰδίπους» καὶ ἡ «Ἠλέκτρα» τοῦ Σοφοκλέους (Παρίσιοι 1693), τὰ ἅπαντα τοῦ Ἱπποκράτους (1697, τόμ. 2), οἱ βίοι τοῦ Πυθαγόρα καὶ τοῦ Ἱεροκλέους μετὰ μεταφράσεως τῶν «Χρυσῶν ἐπῶν» καὶ τῶν «Συμβόλων» τοῦ πρώτου (1706, τόμοι 2), καὶ τὸ «Ἐγχειρίδιον» τοῦ Ἐπικτήτου μετὰ τῶν πραγματειῶν τοῦ Σιμπλικίου (1715, τόμ. 2). Ἐκ τῆς κολοσσιαίας μεταφραστικῆς του ἐργασίας ἀξιόλογοι εἶναι αἱ μεταφράσεις τῶν «Ἁπάντων» τοῦ Ὁρατίου (1681—1709, τόμ. 10), τῶν «Ὑπομνημάτων» τοῦ Λογγίνου (1683), τῶν «Εἰς Ἑαυτὸν» τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου (1691, τόμ. 2), σειρᾶς διαλόγων τοῦ Πλάτωνος (1699, τόμ. 2) καὶ τῶν Βίων τοῦ Πλουτάρχου (1721, τόμ. 8)˙ ἡ τελευταία, γενομένη συνεργασίᾳ τῆς συζύγου του καὶ ἀπασχολήσασα αὐτὸν ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν, ἀπετέλεσε μετὰ τῆς μεταφράσεως τοῦ Ὁρατίου τὸ βασικὸν ἔργον του. Πλὴν αὐτῶν ἔγραψεν «Ἀπομνημονεύματα», καὶ ἄλλας ἥσσονος σημασίας πραγματείας καὶ συνειργάσθη εἰς τὴν συγγραφὴν τῆς «Histoire métallique du règne de Louis XIV», βραβευθεὶς διὰ χιλίων λιρῶν.

— **Ντασιὲ** (Dacier), ***Ἄννα-Λεφέβρ,*** *Κα—*. Γαλλὶς φιλόλογος, θυγάτηρ τοῦ Τανεγκὺ Λεφέβρ καὶ σύζυγος τοῦ *Ἀνδρέου Ντασιέ*, πρώην σύζυγος βιβλιοπώλου τινὸς (1654—1720). Ἐδιδάχθη τὰς κλασ-

Digitized by Google

σικὰς γλώσσας ὑπὸ τοῦ πατρός της καὶ εἰσήχθη εἰς τὴν ἐπιχείρησιν τῶν κλασσικῶν ἐκδόσεων «Ad usum Delphini». Κατέλιπε πλείστας ἐκδόσεις, ἐν αἷς ἡ τοῦ Φλώρου (Παρίσιοι 1674), τῶν «Ὕμνων» τοῦ Καλλιμάχου μετὰ σχολίων καὶ λατινικῆς μεταφράσεως (1675), τῶν Αὐρηλίου Βίκτωρος (1681), Εὐτροπίου (1683), Δίκτυος τοῦ Κρητὸς (1684) καὶ Δάρητος τοῦ Φρυγὸς (1684). Ἀξιόλογος εἶναι ἐπίσης ἡ μεταφραστικὴ της ἐργασία, εἰς ἣν καταλέγονται ὁ Ἀνακρέων καὶ ἡ Σαπφὼ (1681), ὁ Amphitryon, Epidicus καὶ Rudens τοῦ Πλαύτου (1683, τόμ. 3), ὁ «Πλοῦτος» καὶ αἱ «Νεφέλαι» τοῦ Ἀριστοφάνους (1684), αἱ κωμῳδίαι τοῦ Τερεντίου (1688, τόμ. 3) καὶ ἐν τέλει ἡ «Ἰλιὰς» τοῦ Ὁμήρου (Παρίσιοι 1699, τόμ. 4) καὶ ἡ «Ὀδύσσεια» (Ἀμστελλόδαμον 1708). Ἡ μετάφρασις τοῦ Ὁμήρου ἤγειρε θορυβώδεις συζητήσεις μεταξὺ τῶν φιλολόγων (Λαμότ, Φοντενέλ, Ἀρντουέν, Τερασσόν, Μπυφφιέ, κ. ἄ.), καθ' ἃς ἔγραψεν ἡ Ντασιὲ τὰς πραγματείας: «Περὶ τῶν αἰτίων τῆς διαφθορᾶς τῶν διαθέσεων» (1714), «Ὁ Ὅμηρος ὑπερασπιζόμενος κατὰ τῆς ἀπολογίας τοῦ Π. Ἀρντουέν». Συνειργάσθη ἐπίσης μετὰ τοῦ συζύγου της εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ Πλουτάρχου.

— **Ντασιὲ** (Dasier), ***Μπὸν-Ἰωσήφ***, *βαρῶνος—*. Γάλλος φιλόλογος (1742—1833). Διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν (1772) καὶ ἰσόβιος αὐτῆς γραμματεὺς (1773). Παραιτηθεὶς ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος τοῦ δημοτικοῦ συμβούλου τῶν Παρισίων, εἰς ὃ ἀνεβίβασεν αὐτὸν ἡ ἐπανάστασις, ἐγένετο μέλος τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου (1795), ἐπιμελητὴς τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης (1800), μέλος τῆς Δημαρχίας (1802) καὶ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας (1823). Ἐκ τῶν ἔργων του ἄξια λόγου εἶναι ἡ μετάφρασις τῶν «Ποικίλων Ἱστοριῶν» τοῦ Αἰλιανοῦ (1772) καὶ τῆς «Κύρου Παιδείας» τοῦ Ξενοφῶντος (1877, τόμ. 2), τὸ «Περὶ τῆς προόδου τῆς ἱστορίας καὶ τῆς φιλολογίας ἀπὸ τοῦ 1789» (1810) καὶ διάφορα «Ἱστορικὰ ἀπομνημονεύματα», «Φιλοσοφικαὶ μελέται», βιογραφήσεις ἀκαδημαϊκῶν κ. ἄ., δημοσιευθέντα εἰς τὴν συλλογὴν τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν. Κατέλιπε κολοσσιαίαν βιβλιοθήκην.
Π. Ν. Π.

Ντασκαλοὺλ (Dascalul), ***Συμεών***. Μολδαυὸς χρονικογράφος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Τὸ «Χρονικόν» του (1650), πολυτιμότατον, στηρίζεται ἐπὶ προγενεστέρων καὶ μὴ διασωθέντων πολωνικῶν καὶ οὑγγρικῶν ἔργων καὶ ἐπὶ τῶν προφορικῶν παραδόσεων τῆς ἐποχῆς του. —Π.

Ντασκούλιας. Ἀγωνιστὴς (βλ. λ. *Κολοκοτρώνης Ἰωάννης*).

Ντάσκωφ, ***Αἰκατερίνη - Ρωμανόβνα***, *πριγκίπισσα*. Διάσημος Ρωσὶς συγγραφεύς, γεννηθεῖσα ἐν Πετρουπόλει τῷ 1743 καὶ ἀποθανοῦσα ἐν Μόσχᾳ τῷ 1810. Θυγάτηρ τοῦ στρατηγοῦ κόμιτος Βοροντσώφ, ὑπανδρεύθη τὸν πρίγκιπα Ντάσκωφ καὶ ἐχήρευσε νεωτάτη. Ἔλαβεν εὐρυτάτην παίδευσιν. Γενομένη κυρία ἐπὶ τῶν τιμῶν τῆς μεγάλης δουκίσσης Αἰκατερίνης, τῆς κατόπιν αὐτοκρατείρας, μετέσχε σπουδαίως εἰς τὰ γεγονότα τῆς ἀνακηρύξεώς της ὡς αὐτοκρατείρας. Ἡ ἀνάμιξις ὅμως τῆς Ντάσκωφ εἰς ὅλα τὰ ζητήματα ἐπεσκίαζε τὴν Αἰκατερίνην Β', ἥτις ἐπέβαλεν εἰς αὐτὴν ν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, ὅπου συνεδέθη στενῶς μετὰ τοῦ Βολταίρου καὶ τῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν ἐν Παρισίοις. Τῷ 1782 ἀνεκάλεσεν αὐτὴν ἐκ τῆς ἐξορίας καὶ τῆς ἀνέθεσε τὴν διεύθυνσιν τῆς συσταθείσης παρ' αὐτῆς Ἀκαδημίας, ἥτις οὐδὲν κοινὸν εἶχε μὲ τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Πετρουπόλεως, ἀλλ' ἔργον αὐτῆς ἦτο νὰ ὁρίσῃ τοὺς κανόνας τῆς ὀρθογραφίας, τῆς γραμματικῆς καὶ τῆς προσῳδίας τῆς ρωσικῆς γλώσσης καὶ νὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν σπουδὴν τῆς ρωσικῆς ἱστορίας. Ἡ πριγκίπισσα Ντάσκωφ ἀνέλαβε μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὸ ἔργον, συνειργάσθη δὲ εἰς τὸ λεξικὸν τῆς ρωσικῆς γλώσσης, δημοσιεύσασα πολυάριθμα ἄρθρα, καὶ διηύθυνε πρὸς τούτοις τὴν ἐκδιδομένην ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας ἐφημερίδα. Περιπεσοῦσα πάλιν εἰς τὴν δυσμένειαν τῆς Αἰκατερίνης Β' ἀπῆλθεν εἰς Μόσχαν, ὅπου διῆλθε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου της. Τὰ φιλολογικά της ἔργα εἶναι πολυάριθμα, ἐκτὸς δὲ τῶν πραγματειῶν της τῶν δημοσιευθεισῶν εἰς τὰ ὑπομνήματα τῆς Ἀκαδημίας, ἔγραψε πολλὰς κωμῳδίας, ἐκ τῶν ὁποίων «Ὁ ἀχαρακτήριστος» θεωρεῖται ὡς ἓν τῶν ἀρίστων ἔργων τοῦ ρωσικοῦ θεάτρου. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον τῶν συγγραμμάτων της εἶναι τὰ «Ἀπομνημονεύματα» της, γραφέντα ἀγγλιστὶ εἰς τέσσαρας τόμους καὶ μεταφρασθέντα εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Θ. Β.

Ντασοὺρ ***λέμβοι***. Σπουδαιότατα διὰ τὴν ναυτικὴν ἀρχαιολογίαν εὑρήματα, ἀνευρεθέντα ὑπὸ τοῦ Γάλλου αἰγυπτιολόγου J. de Morgan, ὀλίγον ἄνω τοῦ Καΐρου, εἰς τὴν θέσιν Dashûr. Εἶναι ταῦτα λέμβοι χρονολογούμεναι ἀπὸ τῆς ΙΒ' δυναστείας (2850 π. Χ.), ἀλλ' ἄριστα διατηρούμεναι, ἔχουσαι κατὰ μέσον ὅρον μῆκος 10 περίπου μέτρων, πλάτος 2.60, βάθος 0.70—0.80, κατεσκευασμέναι ἐκ δοκίδων (πάχους 7 ἑκατοστῶν) ἐξ ἀκακίας καὶ συκομορέας, ἡνωμένων κατὰ χελιδονουρὰν στερεουμένην διὰ ξυλίνων γόμφων· καίτοι δὲ εἶχον κατάστρωμα, δὲν εἶχον νομεῖς (ἐγκοίλια), λεπτομέρεια προσεπικυροῦσα τὴν ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου περιγραφὴν τῶν φορτηγῶν πλοίων τοῦ Νείλου (Β, 96 Teubner). Ἀνευρέθησαν δὲ ἐντὸς περιέργων νεωσοίκων, θόλων σπηλαιωδῶν ἐκ κεραμοπλίνθων, ἐκτισμένων ἐπὶ τῶν πλευρῶν μαστοῦ εἰς ὕψος 25 περίπου μέτρ. ὑπὲρ τὸ ἔδαφος· ἐπειδὴ δὲ εὑρέθησαν ἐγγὺς τῶν βασιλικῶν τάφων, εἰκάζεται ὅτι ἦσαν πλωταὶ βασιλικαὶ νεκροφόροι, δι' ὧν διεπορθμεύθησαν αἱ βασιλικαὶ μουμίαι ἀπὸ ὄχθης εἰς ὄχθην, δεδομένου ὅτι, ὡς ἐκ ζωγραφιῶν ἐπὶ παπύρων προκύπτει, τὰ τοιαῦτα πλοῖα κατ' ἔθος μετεφέροντο ἐπὶ ἑλκυθραμάτων ἀπὸ τῆς ὄχθης, ὅπως ἀποτεθῶσιν εἰς πλησίον τοῦ τόπου τῆς ταφῆς θέσιν. Ἔλλειψις ἐντελὴς σκαλμῶν ἢ ἱστοῦ, εὕρεσις δὲ δύο πλατειῶν κωπῶν εἰς ἑκάστην, πείθουν ὅτι αἱ λέμβοι τῆς Ντασοὺρ ἠλαύνοντο ἢ διὰ παρόλκου ἢ ὡς αἱ γόνδολαι, τῶν κωπῶν τούτων οὐσῶν συγχρόνως καὶ πηδαλίων. Ἡ στερεότης τῶν πλοίων τούτων, ἡλικίας 5.000 ἐτῶν καὶ συγχρόνων τῇ κιβωτῷ, καταπλήσσει, δεδομένου ὅτι οὐδόλως ἐβλάβησαν οἱ ἁρμοὶ τῶν ἐπηγκενίδων των, ὅταν ὁ Μόργκαν τὰς ἀνεσήκωσεν ἀπὸ τὰ ἐφ' ὧν ἔκειντο ὑπόβαθρά των. Σ. Ε. Λ.

Ντὰςς (Dasch), ***Ἀλέξανδρος***, *κόμις—*. Γερμανὸς πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1851. Ἐχρημάτισεν ἀπὸ τοῦ 1899 ὑπουργικὸς σύμβουλος τῆς Βάδης, τῷ 1901 ἀνέλαβε τὰ ὑπουργεῖα τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῆς Παιδείας καὶ ἀπὸ τοῦ 1905 μέχρι τοῦ 1917 διετέλεσε πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου τῆς Βάδης.

— **Ντὰςς** (Dass), ***Πέτρος***. Νορβηγὸς ποιητὴς (1647—1708). Τὸ γνωστότερον ἔργον του εἶναι «Ἡ σάλπιγξ τοῦ Νόρντλαντ» (1739). Γ. Θ. Κ.

Ντασσουσὶ (Dassouci), ***Κάρολος***· βλ. λ. *Ἀσσουσὶ Κάρολος*.

Ντάστρ (Dastre), ***Ἰούλιος-Φραγκῖσκος-Ἀλβέρτος***. Γάλλος φυσιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1844. Τῷ 1887 διωρίσθη ἐν Σορβόννῃ καθηγητὴς τῆς γενικῆς φυσιολογίας. Ἐδημοσίευσε πλεῖστα ὑπομνήματα ἐπὶ τῆς φυσιολογίας τοῦ ἀνθρώπου, τῆς συγκριτικῆς φυσιολογίας, τῆς ἐμβρυολογίας κτλ. εἰς τὰ «Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν» καὶ ἐποιήσατο πλείστας ἀνακοινώσεις εἰς τὴν «Βιολογικὴν Ἑταιρείαν», ὡς «Recherches sur l'allantoïde et le chorion de quelquss mammifères» (1876), «Becherches sur les corps bi-refringents de l'oeuf des ovipares» (1876), «Les Anésthésiques, physiologie et applications chirurgicales» (1890). Ἐπίσης συνέγραψε τὸ ἔργον «Ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος» (1903), μεταφρασθὲν καὶ εἰς τὴν ἑλληνικήν. Ο. Ρ.

Ντάτενους (Dathenus), ***Πέτρος***· βλ.λ. *Δάτενος*.

Ντάτζι (Dazzi), ***Ἀρθοῦρος***. Ἰταλὸς γλύπτης, γεννηθεὶς τῷ 1881. Συνεπλήρωσε τὰς σπουδάς του ἐν Ρώμῃ, ἔνθα τὸ πηγαῖον καὶ ρωμαλέον τάλαντόν του ἔτυχε θερμῶν διακρίσεων καὶ βραβείων. Εἰς ἡλικίαν 23 ἐτῶν ἐξειργάσθη τὸ ἄγαλμα τοῦ καρδιναλίου ντὲ Λούκα, μετὰ ταῦτα δὲ τοὺς «Δημιουργούς», ἀγορασθέντας ὑπὸ τοῦ ἰταλικοῦ κράτους. Μετὰ τετραετίαν συνηγωνίσθη μετὰ τῶν κορυφαίων γλυπτῶν τῆς πατρίδος του εἰς τὸ διαγώνισμα τοῦ «Βωμοῦ τῆς πατρίδος» (72 μ. μήκους καὶ 7½ ὕψους) καὶ ἐτιμήθη διὰ τοῦ πρώτου βραβείου. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡ ἐξέλιξίς του ὑπῆρξε θριαμβευτική, ταχέως δὲ κατέλαβεν ἐξαίρετον θέσιν μεταξὺ τῶν σημαντικωτέρων γλυπτῶν τῆς συγχρόνου Ἰταλίας. Ἡ τέχνη τοῦ Ντάτζι εἶναι κατ' ἐξοχὴν ζωντανή· διακρίνεται διὰ τὴν θαυμασίαν ἀντίληψιν συμμετρίας, τὴν ὑγιᾶ καὶ τραχεῖαν ρώμην, τὴν ἐσωτερικότητα ἐν τῇ ἐκφράσει. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται τὰ ἑξῆς: «Ἥρῳον τῆς Γενούης», «Γυναῖκα μὲ τὸ σκυλί», «Χριστός», τὸ ἀναμνηστικὸν μνημεῖον τοῦ ἡρωϊσμοῦ τῶν σιδηροδρομικῶν τῆς Ἰταλίας, «Τυφλός», «Κοιμωμένη κόρη», «Νίκη», «Ἀλογάκι» καὶ τὰ ἀνάγλυφα τῆς Τραπέζης τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς ἰταλικῆς βουλῆς. Ι. Μ. Π.

Ντάτι, ἢ ***Ντάτους*** (Dati, ἢ Datus, Dathus), ***Αὐγουστῖνος***. Ἰταλὸς ρήτωρ καὶ ἱστορικὸς (1420—1478). Μαθητὴς τοῦ Φραγκίσκου Φιλέλφου, ἐγνώριζε μὴν τὴν τέχνην τὴν ρητορικήν, ἀλλὰ δὲν εἶχε τὴν ἀπαιτουμένην εὐγλωττίαν. Σὺν τῷ χρόνῳ κατώρθωσε νὰ ἐκμηδενίσῃ τὸ φυσικόν του ἐλάττωμα, ἐδίδαξε τὴν λογοτεχνίαν ἐν Οὐρβίνῳ (1442) κατόπιν εἰς τὴν γενεθλίαν του καὶ τέλος ἔλαβε τὴν θέσιν ἱστοριογράφου γραμματέως. Ἔγραψεν ἱστορίαν τῆς Σιέννας λατινιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Fragmenta Senensium historiarum» (1503) καὶ τὰ ἑξῆς: «De variis loquendi figuris sive de modo dictandi» (1471), «De variis loquendi regulis, sive poetarum praeceptis, tractatus incipit feliciter» (1470), «Elegantiarum liber» ἢ «Elegantiolae», «Aliqua documenta diligentissime composita», Epistolae« (1474), Opera varia (1503) κλπ. Θ. Π.

—**Ντάτι** (Dati), ***Γρηγόριος***. Ἰταλὸς ποιητής, ἱστορικὸς καὶ μαθηματικὸς (1363—1436). Ἔγραψε «Ἱστορία τοῦ Ἰωάννου Γκαλέα Βισκόντι», λατινιστὶ καὶ εἰς διαλογικὴν μορφήν, ἐκτυπωθεῖσαν ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1735. Εἰς αὐτὸν ἀποδίδεται τὸ μικρὸν καὶ περίεργον ποίημα «Spera» ἢ «Sfera», πλῆρες λεπτομερειῶν ἀφορωσῶν τὴν ἀστρονομίαν, τὴν ναυσιπλοΐαν, τὴν πυξίδα κλπ. Κατ' αὐτὸν ἡ κόλασις κεῖται εἰς τὸ κέντρον τῆς γῆς, ἥτις ἔχει διάμετρον 7.000 χλμ. Ἡ «Sfera» ἐξεδόθη πολλάκις (1478, Φλωρεντία 1482, 1513, Βενετία 1534). Θ. Π.

—**Ντάτι** (Dati), ***Κάρολος-Οὐμβέρτος***. Ἰταλὸς φιλόλογος (1619—1675). Ἀπὸ ἡλικίας εἴκοσι ἐτῶν ἐγένετο δεκτὸς εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Κρούσκας, λαβὼν τὸ ὄνομα Smarrito. Κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν φλωρεντινῶν οἰκογενειῶν καὶ τῶν πλέον πλουσίων, ἐξέμαθε μίαν τέχνην, τὴν τοῦ χρυσοχόου, καὶ δι' αὐτῆς ηὔξησε σημαντικῶς τὴν περιουσίαν του. Δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐκδώσει τίποτε, καὶ ἐν τούτοις ἡ φήμη του εἶχεν ὑπερβῆ τὰ ὅρια τῆς πατρίδος του. Μάτην ἡ βασίλισσα Χριστίνα τῆς Σουηδίας καὶ κατόπιν ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' προσεπάθησαν νὰ τὸν προσεταιρισθοῦν. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Discorso intorno alla necessità di ben parlare la sua propria lingua» (Φλωρεντία 1657, νέα ἔκδ. 1870), «Lettera a Filalete» (Φλωρεντία 1663), περὶ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ βαρομέτρου, τὴν ὁποίαν ὁ Ντάτι ἀποδίδει εἰς τὸν Τορριτσέλλι, «Prose fiorentine» (Φλωρεντία 1661, πλήρης ἔκδ. ἐν Βενετίᾳ 1735, εἰς 5 τόμ.), συλλογὴ ἐκλεκτῶν τεμαχίων τῆς φλωρεντινῆς λογοτεχνίας, «Panegirico di Luigi XIV» (Φλωρεντία 1669), «Vite de' pittori antichi» (Φλωρεντία 1667). Πολὺ μετὰ τὸν θάνατόν του ἐδημοσιεύθησαν τὰ ἀνέκδοτα ἔργα του: «Due Veglie inedite» (Φλωρεντία 1814), «Lepidezze di spiriti birarri e curiosi avvenimenti», συλλογὴ ἀνεκδότων καὶ δεισιδαιμονιῶν (Φλωρεντία 1828), «Due Novelle» (1863) καὶ ἐκλογαὶ ἐκ τῶν ἔργων του ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Scelte di prose» (Βενετία 1829) καὶ «Prose scelte» (1846). Θ. Π.

Ντάτια, ἢ ***Ντάττια*** *[Γεωγρ.]*. Ἰθαγενὲς κράτος τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, ὑπαγόμενον εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Μπαντερκάντ, ἧς κατέχει τὸ ΒΔ. ἄκρον. Ἔκτασις 911 τ. μιλ. Κάτ. (1921) 148.659. Περιβάλλεται πανταχόθεν ὑπὸ ἰθαγενῶν κρατῶν τῶν Κεντρικῶν Ἰνδιῶν πλὴν τῆς Α. πλευρᾶς, δι' ἧς συνορεύει μετὰ τῶν Ἡνωμένων Ἐπαρχιῶν. Ὑπήχθη ὑπὸ τὴν βρεττανικὴν κυριαρχίαν τῷ 1802 καὶ ἔχει ὁμώνυμον πρωτεύουσαν.

— **Ντάτια** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου κράτους. Κάτ. (1921) 15.221. Περιβάλλεται ὑπὸ ἀρχαίου τείχους, ἔχει ὡραῖα σύγχρονα ἀνάκτορα καὶ κήπους καὶ ἀνάκτορον τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἓν τῶν μοναδικῶν δειγμάτων τῆς ἰνδικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Π. Ν. Π.

Ντάτο, ***δοῦκες—*** (Duques de Dato). Ἱσπανικὸς τίτλος εὐγενείας, δημιουργηθεὶς τῷ 1921, ὃν νῦν (1931) κατέχει ἀπὸ τοῦ 1926 ἡ δόνα *Ἰσαβέλα Ντάτο ὑ Μπαρρενέτσεα* (Dato y Barrenechea). —Π.

Ντάτο ἔ Ἰραδιὲρ (Dato e Iradies), ***Ἐδουάρδος***. Σύγχρονος Ἱσπανὸς πολιτικὸς (1856—1921). Ἐσπούδασε τὴν νομικὴν ἐν Μαδρίτῃ καὶ διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν (1899) καὶ τῆς Δικαιοσύνης (1902), δήμαρχος τῆς Μαδρίτης (1907) καὶ τέλος πρόεδρος τῆς βουλῆς. Ἦτο μέλος τοῦ κόμματος τῶν συντηρητικῶν φιλελευθέρων, τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἀρχηγὸς τῷ 1913, καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου πρωθυπουργὸς (1917). Ὑπὸ τὴν τελευταίαν ἰδιότητα, ὑπῆρξεν ὁ κύριος ὑπεύθυνος τῆς ἱσπανικῆς οὐδετερότητος καὶ ἀντεμετώπισε τὰ κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1917 ἐπαναστατικὰ κινήματα. Παραιτηθεὶς μετὰ ὀλίγομηνον πρωθυπουργίαν, ἀνέλαβεν ἐκ νέου τὴν ἐξουσίαν τῷ 1920, διατηρήσας αὐτὴν μέχρι τῆς δολοφονίας του. Ὁ Ντάτο διετέλεσε καὶ πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Δικαίου, ἐκ τοῦ ἔργου του δὲ ἐξέχει ἡ νομοθεσία περὶ τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων καὶ τῆς ἐργασίας τῶν γυναικῶν. Π. Ν. Π.

Ντάτου *[Γραμματ.]*· βλ. *Ντχάτου*.

Ντατσίτσκυ (Datchitsky), ***Νικόλαος***. Τσέχος συγγραφεὺς (1555—1626). Ἔγραψε πατριωτικοὺς σατιρικοὺς στίχους ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ γυμνὴ ἀλήθεια» (1620) καὶ «Ἀπομνημονεύματα», ἅτινα θεωροῦνται ὡς πολύτιμος ἱστορικὴ πηγὴ ἐπὶ τῶν γεγονότων τῆς ἐποχῆς του. Μ.Δ.Ξ.

Ντάττελν (Datteln) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Βεστφαλίᾳ. Κάτ. 20.000. Ἔχει ἐμπορικὴν καὶ οἰκοκυρικὴν σχολήν, χημικὰ ἐργοστάσια, ὀρυχεῖα λιθάνθρακος κ.τ.λ. Γ. Θ. Κ.

Ντάττια *[Γεωγρ.]*. Διαμέρισμα καὶ πόλις τῶν Ἰνδιῶν (βλ. *Ντάτια*).

Ντάϋακς (Dayaks) *['Εθνολ.]*. Λαὸς τῆς νήσου Βόρνεο (βλ. λ. *Δαϋάκοι*).

Νταϋανάντα ***Σαρασουάτι***. Ἰνδὸς αἱρεσιάρχης ἀποθανὼν τῷ 1889. Ἐπηρεασθεὶς ἐκ τῆς μελέτης

Digitized by Google

...τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ ἐκ τῶν προόδων τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης, ἐπεζήτησε τὴν μεταρρύθμισιν τῆς βραχμανικῆς λατρείας καὶ ἵδρυσε τὴν αἵρεσιν τῶν *Ἄρια-Σαμντάϊ.* π. Ν. Π.

Ντάϋερ (Dyer), ***Θωμᾶς - Ἐρρῖκος.*** Ἄγγλος ἱστορικὸς (1804—1888). Ἀρχικῶς ἦτο ἑταῖρος ἐπιχειρήσεως καταστραφείσης διὰ τῆς καταργήσεως τῆς δουλείας. Ἔγραψε: «Βίος τοῦ Καλβίνου» (1850), «Ἱστορία τῆς συγχρόνου Εὐρώπης» (1861), «Ἱστορία τῆς Ρώμης» (1865), «Πομπηΐα» (1867), «Ἱστορία τῶν βασιλέων τῆς Ρώμης» (1868), «Αἱ ἀρχαῖαι Ἀθῆναι» (1873) κ. ἄ. π. Ν. Π.

— **Ντάϋερ** (Dyer), ***Ἰωάννης.*** Ἄγγλος ποιητὴς (1639—1758). Ἐσπούδασε τὴν νομικὴν καὶ ταυτοχρόνως ἠσχολήθη μὲ τὴν ζωγραφικήν, γενόμενος τῷ 1741 ἱερεὺς καὶ περιοδεύσας εἰς Ἰταλίαν. Ἐκ τῶν ἔργων του ἐξέχουν τά: «Γκρόνγκαρ Χίλ», εἰς ὃ μιμεῖται τὸ ὕφος τοῦ Πινδάρου (1726), «Ἡ καταστροφὴ τῆς Ρώμης» (1840) καὶ «Τὸ δέρας», ἐκτενὲς διδακτικὸν ποίημα. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Ε. Τόμας (1903). π. Ν. Π.

—**Ντάϋερ** (Dyer), ***Ρέτζιναλντ-Ἐδουάρδος-Χάρρυ.*** Ἄγγλος στρατηγὸς (1864—1927). Καταγόμενος ἐξ Ἰνδιῶν καὶ σπουδάσας ἐν Κόρκ, μετέσχε τῶν ἐπιχειρήσεων εἰς Μπίρμα, Χαζάρα, Βαζιριστὰν κ. ἄ. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον διηύθυνε τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ μετώπου τῆς ἀνατολικῆς Περσίας (1916). Κυρίως εἶναι γνωστὸς διὰ τὴν αἱματηρὰν κατάπνιξιν τῆς ἐν Ἀρμίτσαρ τῶν Ἰνδιῶν στάσεως, καθ' ἣν διέταξε τὴν κατὰ τοῦ ἀόπλου πληθυσμοῦ ἐπίθεσιν (1919). Κατ' αὐτὴν ἐφονεύθησαν 379 ἰθαγενεῖς καὶ ἐτραυματίσθησαν περὶ τοὺς 1.200, τοῦτο δὲ ἐγένετο ἀφορμὴ τῆς ἀπὸ τοῦ στρατεύματος ἀποτάξεώς του κατόπιν τῆς ἐναντίον του ἐπιθέσεως τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. Ἠσχολήθη ἔκτοτε μὲ τὴν τεχνικὴν τῶν ἀεροπλάνων, ἐπινοήσας διάφορα μηχανήματα. Πρωτοβουλίᾳ τῆς ἐφημερίδος «Μόρνινγκ Πὸστ» συνελέγησαν δι' ἐθνικοῦ ἐράνου ὑπὲρ αὐτοῦ 21.000 λίραι, εἰς ἔνδειξιν ἐπιδοκιμασίας τῆς στάσεώς του ἐν Ἀρμίτσαρ. Ἔγραψεν: «Οἱ ἐπιδρομεῖς τοῦ Σαρχάντ» (1921), ἐν ᾧ ἀφηγεῖται τὰς εἰς Περσίαν ἐπιχειρήσεις του. π. Ν. Π.

Νταυΐντ (David)· βλ. λ. *Δαυΐδ.*

Ντάϋκα (Dayka), ***Γαβριήλ.*** Οὔγγρος ποιητὴς (1768—1796). Κατ' ἀρχὰς κληρικὸς ἐγκατέλειψε τὸ στάδιόν του, ἵνα ἐπιδοθῇ εἰς τὴν ποίησιν, ἐν ᾗ διέπρεψε. Γ. Θ. Κ.

νταῦκος (ὁ), καὶ **ταῦκος**· ἰδιωμ. Κρητ.· τὰ ἐπὶ τῶν ὀρέων μεγάλα χάσματα, αἱ χαράδραι. ΕΡ. Μ.

Ντὰφ (Duff), ***Ἀλέξανδρος.*** Σκῶτος ἱεραπόστολος (1806—1878). Εἰργάσθη ἐπὶ μακρὸν εἰς Ἰνδίας ἀπὸ τοῦ 1829 ἕως τοῦ 1863 μὲ μικρὰς διακοπάς, συντελέσας εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἐπηρεάσας τὴν ἐκπαιδευτικὴν πολιτικὴν τῆς ἀποικιακῆς κυβερνήσεως. Ἐπιστρέψας εἰς Σκωτίαν ἐδημιούργησε ρεῦμα διὰ τὴν διοργάνωσιν ἱερῶν ἀποστολῶν εἰς τὰς ἀποικίας ὑπὸ τῆς τότε ἱδρυθείσης ἐλευθέρας σκωτικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπέτυχε τὴν ἵδρυσιν ἐν Γλασκώβῃ ἕδρας διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν χριστιανικῶν ἀποστολῶν, εἰς ἣν αὐτὸς πρῶτος ἐδίδαξε. π. Ν. Π.

— **Ντὰφ** (Duff), ***σὲρ Ἔβελυν Μάουντστουαρτ Γκράντ.*** Ἄγγλος διπλωμάτης (1863—1926). Ὑπηρέτησε διαδοχικῶς εἰς τὰς πρεσβείας τῆς Ρώμης, Τεχεράνης, Πετρουπόλεως, Στοκχόλμης κ. ἄ. Κυρίως εἶναι γνωστὸς ὡς πρέσβυς ἐν Βέρνῃ κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, καθ' ὃν κατηγορήθη ὡς ἐνεργῶν κατασκοπείαν ἐξ οὐδετέρου ἐδάφους (Ρομανσχοφ) ἐπὶ τῶν ἐγκαταστάσεων ἐμπολέμου κράτους (Φρίντριχσχάφεν). Παρητήθη τῷ 1916 καὶ ἠσχολήθη μὲ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ «Γραφείου βοηθείας πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους πολέμου».

— **Ντὰφ** (Duff), ***Μάουντστουαρτ Ἔλφιστον Γκράντ.*** Ἄγγλος δημοσιολόγος καὶ πολιτικὸς (1829—1906). Ἐσπούδασε τὴν νομικὴν ἐν Ἐδιμβοῦργῳ καὶ Ὀξφόρδῃ καὶ διετέλεσε βουλευτὴς τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων (1857—1881), ἀνώτερος ὑπάλληλος τοῦ ὑπουργείου τῶν ἀποικιῶν (1868—1881) καὶ κυβερνήτης τοῦ Μαδρὰς (1881—1886). Ἔγραψε: «Πολιτικὰ καὶ φιλολογικὰ σύμμεικτα» (1878), «Μελέται ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς» (1886), «Ἀπομνημονεύματα τῶν ἐτῶν 1851—1901» (14 τόμ. 1897—1905) κ.ἄ. π. Ν. Π.

Ντάφλα λόφοι (Dafla Hills) *[Γεωγρ.].* Λοφώδης ἔκτασις τῶν Ὑποϊμαλαΐων περιοχῶν τῆς Ἀσίας, Β. τοῦ Νταρράιγκ καὶ Λακχιμπούρ καὶ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Μπαρελὶ ἀπὸ Δ. καὶ Ρανγκανάντι ἀπὸ Α. Κατοικεῖται ὑπὸ τῆς ὁμωνύμου φυλῆς (βλ. κατωτ.). π. Ν. Π.

— **Ντάφλα** *[Ἐθν.].* Πολεμικὸς λαὸς τῆς ὁμωνύμου περιοχῆς (βλ. ἀνωτ.). Θεωροῦν ἑαυτοὺς καταγομένους ἀπὸ τῆς σελήνης καὶ τοῦ ἡλίου καὶ διαιροῦνται εἰς πατριάς, ὧν τὰ μέλη ζοῦν ἐν ἀπολύτῳ δημοκρατικῷ πολιτεύματι. Πολεμοῦν διαρκῶς πρὸς ἀλλήλας, εἶναι δὲ γνωστοὶ ἀπὸ τοῦ 1874, ὅτε ἐξεστράτευσαν κατ' αὐτῶν βρεττανικαὶ δυνάμεις. π. Ν. Π.

Ντάφφεριν (Dufferin), ***Φρειδερῖκος***· βλ.λ. *Ντόφφεριν.*

Ντάφφυ (Duffy), ***σὲρ Κάρολος Γκάβαν.*** Ἰρλανδὸς πολιτικὸς (1816—1903). Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τῆς ἐπιθεωρήσεως «Ἔθνος» καὶ συνεργάτης τοῦ Ὁ Κόννελ, μεθ' οὗ διαφωνήσας ὡς ριζοσπαστικώτερος μετέστη πρὸς τὸ κόμμα τῆς «Ἐλευθέρας Ἰρλανδίας» (1846). Ἀπαλλαγεὶς τῆς ἐπὶ προδοσίᾳ κατηγορίας τῷ 1848, διετέλεσε βουλευτὴς (1852), ὑπουργὸς τῶν δημοσίων ἔργων ἐν Βικτωρίᾳ (1857) καὶ πρωθυπουργὸς (1871—1873), ἀπεσύρθη δὲ τοῦ δημοσίου βίου τῷ 1880. Ὑπῆρξε πρῶτος πρόεδρος τῆς «Ἰρλανδικῆς φιλολογικῆς ἑταιρείας» (1891) καὶ ἔγραψεν «Ἡ Ἰρλανδικὴ ποίησις» (1845), «Ἀπομνημονεύματα» (1898) καὶ πολλὰς ἱστορικὰς πραγματείας. π. Ν. Π.

Νταφώτης, ***Ἀντώνιος.*** Ὁπλαρχηγὸς Κρής, γεννηθεὶς τῷ 1845 εἰς Ἄβδου Πεδιάδος, υἱὸς τοῦ ἡρωϊκοῦ ἀγωνιστοῦ τοῦ 1821 Παπᾶ Νταφώτη. Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1878 ἡγούμενος σώματος Ἀβγιωτῶν καὶ τῷ 1896 εἰς ὅλας τὰς πρὸς τὴν Πεδιάδα μάχας. Τῷ 1897, ὀργανώσας σῶμα ἐν Ἀθήναις, κατῆλθεν εἰς Κρήτην, ὅπου ἠγωνίσθη μέχρι τέλους. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τῷ 1914.

—**Νταφώτης,** ***Ἰωάννης.*** Ἐγεννήθη τῷ 1868. Καταταγεὶς εἰς τὸν ἑλληνικὸν στρατόν, ἐλιποτάκτησε διὰ τὰ σώσῃ τρεῖς συναδέλφους του ὑπαξιωματικούς, καταδικασθέντας εἰς θάνατον ἀδίκως, κατὰ τὴν γνώμην του, εἰς οὓς ἤνοιξε τὴν φυλακὴν τοῦ Μεντρεσέ, ὅπου ἦτο ἀρχιφύλαξ. Ἀργότερον κατετάγη εἰς τὴν γαλλικὴν λεγεῶνα τῶν ξένων καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὸν πόλεμον τῆς Δαχομέης. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1896, σχηματίσας σῶμα ἐθελοντικόν, κατῆλθεν εἰς Κρήτην καὶ ἔλαβε μέρος εἰς ὅλας τὰς ἐν Τεμένει καὶ Πεδιάδι μάχας. Μετὰ διακοπὴν ὀλίγων μηνῶν, ἡγούμενος πάλιν τάγματος ἐπιλέκτων, ὠχύρωσε τὶς Ἀρχάνες. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Κρήτης διωρίσθη εἰς τὴν γαλλικὴν ἑταιρείαν τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ, λόγῳ τῶν πρὸς τὴν Γαλλίαν ὑπηρεσιῶν του. Καὶ τὴν θέσιν ταύτην ἐγκατέλειψε τῷ 1905, σχηματίσας τάγμα Μακεδονομάχων. Λόγῳ ὅμως τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τοῦ σώματος τούτου, τὸ ὁποῖον τὸ κατέστησε δυσκίνητον καὶ ἀκατάλληλον εἰς ἀγῶνα οἷος ὁ μακεδονικός, μόλις ἐξῆλθεν εἰς Χαλκιδικὴν ὑπέστη ἐπίθεσιν ὑπὸ σοβαρῶν δυνάμεων τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ τὸ σῶμα του διελύθη, οὗτος δὲ μόλις ἐσώθη. Ἐπανῆλθεν εἰς Σουέζ, ὅπου ἔζησε μέχρι τοῦ 1927.

— **Νταφώτης, Νικόλαος.** Ἀγωνιστὴς λαβὼν μέρος εἰς τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 1896 καὶ 1897—1898. Κατὰ Αὔγουστον τοῦ 1897 ἐτραυματίσθη σοβαρῶς εἰς τὴν μάχην τῆς Βαθείας. Τῷ 1905 ἔλαβε μέρος εἰς τὸν μακεδονικὸν ἀγῶνα. Ι. Δ. Μ.

Ντὰχ (Dach), ***Σίμων.*** Γερμανὸς ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1605 ἐν Μέμελ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1659 ἐν Καινιξβέργῃ, ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς ὁποίας ἦτο καθηγητὴς τῆς ποιητικῆς τέχνης ἀπὸ τοῦ 1639. Ἐκ τῶν ἁπλῶν, κλασσικῶς ὡραίων, ποιημάτων του, ἐλάχιστα ἐπηρεασμένων ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς πολυτελοῦς καὶ ματαιοδόξου ἐποχῆς του, τὸ ὡραιότερον «Ἄνκε φὸν Τάραου» (Anke von Tharau), γραφὲν ὑπὸ τοῦ Ντὰχ εἰς διαλεκτικὴν γερμανικήν, μετεφράσθη εἰς τὴν κοινὴν ὑπὸ τοῦ Χέρντερ, διαδοθὲν καὶ περισωθὲν ὡς δημῶδες. Ἔγραψε καὶ πολλὰ θρησκευτικὰ ποιήματα. Γ. Θ. Κ.

νταχαμπία (ἡ) (dahabieh) *[Ἐγκυκλ.].* Πλοῖον πρὸς μεταφορὰν ἐπιβατῶν κυρίως καὶ ἐμπορευμάτων ἐπὶ τοῦ Νείλου, χρησιμοποιούμενον ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ τύπου τῶν ἐπὶ τῶν τάφων τῶν φαραὼ εἰκονιζομένων γαλερῶν. Αἱ διαστάσεις του ὑπερβαίνουν καὶ τὰ τριάκοντα μέτρα εἰς μῆκος, μὲ πλάτος τεσσάρων ἕως πέντε μέτρων καὶ σχετικῶς μικρὸν βύθισμα. Εἶναι κωπήλατα καὶ ἱστιοκίνητα, φέροντα ἕνα εἰς τὴν πρῴραν ἱστόν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀρτᾶται ἀπὸ μακρᾶς κεραίας λατῖνον καὶ ἕτερον εἰς τὴν πρύμνην, ὅστις ἔχει ἐπιδρομίσκον. Αἱ νεώτεραι νταχαμπίαι κατασκευάζονται ἐκ σιδήρου καὶ εἶναι βενζινοκίνητοι καὶ ἀτμοκίνητοι. Γενικῶς φέρουσι θαλαμίσκον καὶ καθίσματα δι' εἴκοσι καὶ πλέον ἐπιβάτας. — Ω.

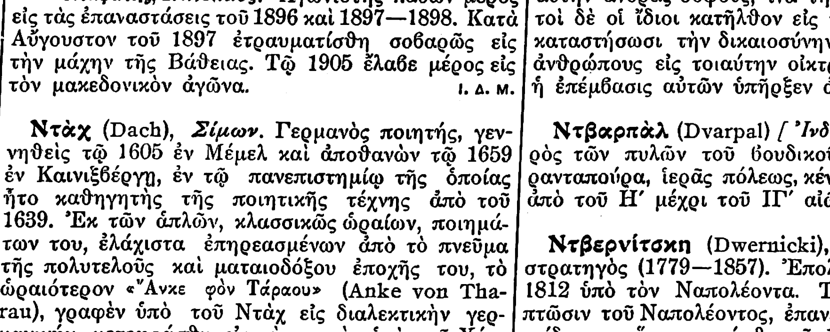

Νταχαμπία: Ἱστιοκίνητος καὶ ἀτμοκίνητος.

Νταχὲλ (Dakhel) *[Γεωγρ.].* Ὄασις τῆς Αἰγύπτου (βλ. *Ντακέλ).*

Ντάχλα (Dakhla) *[Γεωγρ.].* Ὄασις τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου, 256 χλμ. ΝΔ. τοῦ Ἀσσιούτ. Ἐν αὐτῇ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐγένοντο στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις (1916, Ὀκτ.) τοῦ βρεττανικοῦ καμηλοβατικοῦ σώματος κατὰ τῶν Σενουσσὶ καὶ κατεστάθη ἡ βρεττανικὴ ἐπικυριαρχία εἰς τὸ ἀνατολικὸν αὐτῆς τμῆμα. π. Ν. Π.

Νταχλὰκ (Dahlac) *[Γεωγρ.].* Συστὰς νησίδων ἐν τῇ Ἐρυθραίᾳ (βλ. λ. *Νταλάκ).*

νταχλιὲς (ὁ)· τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν τῆς Τουρκίας.

Ντάχνα (Dahna) *[Γεωγρ.].* Ἔρημος τῆς Ν. Ἀραβίας (βλ. *Δαχνᾶ).*

Νταχομέῦ *[Γεωγρ.].* Χώρα τῆς Ἀφρικῆς (βλ. *Δαχομέη).*

Ντάχρα (Dahra) *[Γεωγρ.].* Ὀρεινὴ περιοχὴ τῆς ΒΔ. Ἀλγερίας, ἐκτεινομένη πρὸς Ν. καὶ παραλλήλως τῆς μεταξὺ Ὀρὰν καὶ Ἀλγερίου παρακτίου περιοχῆς καὶ ὑψουμένη Β. τῆς πεδιάδος Ἐλ-Σελίφ.

Ντάχσταϊν *[Γεωγρ.].* Ὄρος τῶν Σαλτσβουργείων Ἄλπεων, κείμενον εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἄνω Αὐστρίας, παρὰ τὸ Σαλτσβοῦργον καὶ τὸ Στάϊερμαρκ (ὑψ. 2.993 μ.). Εἶναι ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τῆς ὀροσειρᾶς Ντάχσταϊν, ἡ ὁποία σχηματίζει ὀροπέδιον περιβαλλόμενον ἀπὸ πλείστας κορυφὰς (*Γκρίμμιγκ* 2.351 μ., *Μπισοπομύτσε* 2.454 μ. κ. ἄ.). Περιλαμβάνει ὁμοίως τὴν κορυφὴν *Τόρσταϊν* (2.947 μ.) καὶ ἓξ παγετῶνας (τοὺς ἀνατολικωτέρους τῶν Ἄλπεων), μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸν μεγάλον *Χαλλσταίττερ Γκλέτσερ.* Ἡ ἀνάβασις γίνεται ἐκ τριῶν μερῶν: ἐκ τοῦ Χάλλστατт διὰ τῆς Σιμονυχύττε, ἐκ τοῦ Σλάντμιγκ διὰ τῆς Ἀουστριαχύττε καὶ ἐκ τοῦ Γκοζάου διὰ τῆς Ἀνταμεχχύττε. π. Χ.

Ντβαπάρα - Γιούγκα (Dvapâra-Yuga) *[Ἰνδ. Μυθολ.].* Ἡ τρίτη περίοδος τῆς ἰνδικῆς μυθολογικῆς χρονολογίας, ἀνταποκρινομένη πρὸς τὴν προϊστορικὴν περίοδον τοῦ χαλκοῦ. Ἡ περίοδος αὐτὴ διήρκεσε 2.400 ἔτη τῶν θεῶν, ἰσοδυναμοῦντα πρὸς 861.000 γήϊνα ἔτη. Κατὰ τὸν ἐποχὴν ταύτην ἐξέλιπε βαθμηδὸν ἡ ἀρετὴ καὶ συνεπῶς ἡ εὐδαιμονία, ἡ χαρακτηρίζουσα τὰς προγενεστέρας «γιούγκας» (ἐποχάς). Οἱ ἄνθρωποι ἐκυλίσθησαν εἰς τὸν βόρβορον τῆς κακίας, ἐκαλύφθησαν ὑπὸ τοῦ σκότους τῆς ἀμαθείας, ἡ δὲ γῆ ἐγένετο ἄγονος. Οἱ θεοί, οἰκτίροντες τὴν ἀνθρωπότητα, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὴν ἄνδρας σοφούς, ἵνα τὴν διδάξωσι, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἴδιοι κατῆλθον εἰς τὴν γῆν, ὅπως ἀποκαταστήσωσι τὴν δικαιοσύνην. Ἀλλ' εὗρον τοὺς ἀνθρώπους εἰς τοιαύτην οἰκτρὰν κατάστασιν, ὥστε ἡ ἐπέμβασις αὐτῶν ὑπῆρξεν ἀνωφελής. Α. Δ.

Ντβαρπὰλ (Dvarpal) *[Ἰνδ. Μυθολ.].* Θεὰ φρουρὸς τῶν πυλῶν τοῦ βουδικοῦ ναοῦ τῆς Ἀνουρανταπούρα, ἱερᾶς πόλεως, κέντρου τοῦ βουδισμοῦ ἀπὸ τοῦ Η' μέχρι τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Α. Δ.

Ντβερνίτσκη (Dwernicki), ***Ἰωσήφ.*** Πολωνὸς στρατηγὸς (1779—1857). Ἐπολέμησε τῷ 1809 καὶ 1812 ὑπὸ τὸν Ναπολέοντα. Τῷ 1814, μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος, ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπου προήχθη τῷ 1826 εἰς στρατηγόν. Τῷ 1831 ἐνίκησε τοὺς Ρώσους παρὰ τὸ Στότσεκ καὶ παρὰ τὸ Νόβε Μιάστρο. Ἀπέθανεν ἐξόριστος εἰς Λοπατὺν τῆς Γαλικίας, ἀφήσας «Ἀπομνημονεύματα» (ἐκδοθέντα τῷ 1870 ὑπὸ τοῦ Πλαγκόβσκη). π. Χ.

Ντβίνα *[Γεωγρ.].* Ποταμὸς τῆς Βορείου Ρωσίας, σχηματιζόμενος διὰ τῆς ἑνώσεως τοῦ Σουχόνα μετὰ τοῦ Βυτσέγδα. Διασχίζει τεραστίαν δασώδη ἔκτασιν καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν Λευκὴν θάλασσαν, 44 χλμ. κάτωθεν τοῦ Ἀρχαγγέλου. Τὸ μῆκος του ἀπὸ τὰς πηγὰς τοῦ Βυτσέγδα εἶναι 1.780 χλμ., ἡ ἔκτασις τοῦ ρεύματος του 365.000 τ. χλμ. καὶ τὸ πλάτος του ἀπὸ 2—4 χλμ. φθάνει τὰ 7 παρὰ τὸν Ἀρχάγγελον. Σπουδαιότερος παραπόταμος αὐτοῦ εἶναι ὁ *Πινέγκα.* Ἡ ναυσιπλοΐα, διενεργουμένη μεταξὺ Μαΐου καὶ Ὀκτωβρίου, εἶναι σημαντικωτάτη, ἕνεκα τῆς μεταφορᾶς διὰ τοῦ ρεύματος τοῦ ποταμοῦ ξυλείας καὶ σιτηρῶν. Ὁ Σουχόνα εἶναι συνδεδεμένος μετὰ τῶν ποταμῶν Βόλγα καὶ Νέβα διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Δουκὸς Ἀλεξάνδρου τῆς Βυρτεμβέργης. π. Χ.

Ντβίνσκ. Ρωσικὸν ὄνομα τῆς λεττονικῆς πόλεως *Ντύναμπουργκ* (βλ. λ.).

Digitized by Google

Ντβόρζαακ (Dvoràk, προφ. Dvorjaak). Διάσημος Τσέχος συνθέτης, γεννηθεὶς ἐν Νελαχοζίβες τῷ 1841 καὶ ἀποθανὼν ἐν Πράγᾳ τῷ 1904. Μεταβὰς εἰς Πράγαν, ἐμαθήτευσεν εἰς τὴν σχολὴν τῶν ὀργανοκρουστῶν, τῷ δὲ 1862 κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ θέσιν βιόλας ἐν τῷ Ἐθνικῷ θεάτρῳ τῆς Πράγας. Τῷ 1873 ἐγένετο πασίγνωστος διά τινος «Ὕμνου» διὰ χορῳδίαν καὶ ὀρχήστραν, λόγῳ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ὁποίου ἔτυχε πολυετοῦς ὑποτροφίας παρὰ τῆς κυβερνήσεως. Χάρις εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Λίστ, τοῦ Μπύλωφ καὶ τοῦ Μπράμς, ὅστις τὸν συνέστησεν εἰς τὸν ἐκδότην του Σίμροκ, ἡ φήμη τοῦ Ντβόρζαακ δὲν ἤργησε νὰ ἐξέλθῃ τῶν ὁρίων τῆς πατρίδος του. Ἀφοῦ διετέλεσεν ἐπί τινα ἔτη καθηγητὴς τῆς συνθέσεως ἐν τῷ ᾠδείῳ τῆς Πράγας, τῷ 1892 ἀπεδέχθη τὴν θέσιν τοῦ διευθυντοῦ τοῦ «Ἐθνικοῦ Ὠδείου» τῆς Νέας Ὑόρκης. Μετὰ τριετίαν ἐπανελθὼν εἰς Πράγαν, ὠνομάσθη καλλιτεχνικὸς διευθυντὴς τοῦ ἐκεῖσε ᾠδείου. Ὁ Ντβόρζαακ ἀκολουθεῖ τὰς καθαρῶς ἐθνικὰς τάσεις τῆς μουσικῆς, ἃς εἶχε δημιουργήσει ὁ Σμετάνα. Λυρικὸς ὡς ὁ Μπράμς, τὸν ὁποῖον ἐθαύμαζεν, ἀπομακρύνεται οὐσιωδῶς ἐκείνου. Ὁ Τσέχος συνθέτης ἕλκεται κυρίως ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ, ἡ μοῦσα τοῦ ὁποίου ἐμπνέει τὴν τέχνην του. Εἰργάσθη εἰς ὅλα τὰ εἴδη τῆς μουσικῆς. Εἰς τὴν πρώτην σειρὰν τῆς παραγωγῆς του ἀνήκουν αἱ 5 συμφωνίαι του (*ρε* μεῖζ. ἔργ. 60, *ρε* ἔλασ. ἔργ. 70, *φα* μεῖζ. ἔργ. 76, *μι* ἔλασ. ἔργ. 95, ἡ λεγομένη «τοῦ Νέου Κόσμου», *μι* ὕφ. μεῖζ. ἔργ. 107) καὶ ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ μουσικὴ δωματίου, ἀποτελουμένη ἐξ 8 κουαρτέττων ἐγχόρδων, 1 σεξτέττου (ἔργ. 48), 1 τρίο καὶ δύο κουϊντέττων ἐγχόρδων, 1 κουϊντέττου, 1 κουαρτέττου καὶ 2 τρίο δι' ἔγχορδα καὶ κλειδοκύμβαλον, 1 σονάτας διὰ βιολίον καὶ κλειδοκύμβαλον κτλ. Εἰς τὸ θέατρον ὁ Ντβόρζαακ ἔδωκε τὰ μελοδράματα: «Ὁ βασιλιᾶς καὶ ὁ καρβουνιάρης» (1874), «Βάντα» (1876), «Ὁ χωρικός, ἕνας τιποτένιος» (1878), «Ὁ κεφαλιασμένος» (1881), «Ντιμίτρυ» (1882), «Ἰακωβῖνος» (1889), «Ὁ διάβολος καὶ ὁ ἅγιος Καΐτε» (1899), «Ρουσσάλκα» (1901), «Ἀρμίδα» (1904). Ἡ ὑπόλοιπος δημιουργικὴ ἐργασία του περιλαμβάνει τὰς ἑξῆς συνθέσεις: «Σλαυϊκοὶ χοροὶ» διὰ κλειδοκύμβαλον διὰ 4 χεῖρας ἢ καὶ ὀρχήστραν· «3 σλαυϊκαὶ ραψῳδίαι» δι' ὀρχήστραν· «Θρῦλοι» διὰ κλειδοκύμβαλον διὰ 4 χεῖρας, ἐπίσης ἐνωρχηστρωμένοι· «Σερενάτα» διὰ πνευστὰ ὄργανα μετὰ βιολεντσέλλου καὶ βαθυχόρδου· «Dumka» «Furiante»· λαϊκοὶ βοημικοὶ χοροὶ διὰ κλειδοκύμβαλον· «Ἦχοι τῆς Βαρσοβίας»· ἓν κοντσέρτο διὰ κλειδοκύμβαλον, ἕτερον διὰ βιολοντσέλλον, ἓν τρίτον διὰ βιολίον· εἰσαγωγαί: «Mein Hein», «Hussitzka», «In der Natur», «Karnaval», «Othello»· συμφωνικὰ ποιήματα: «Der Wassermann», «Die Mittagshexe», «Das goldene Spinnrad», «Die Waldtaube» καὶ «Heldenlied»· τὸ ὀρατόριον «Ἁγία Λουδμίλα», ἓν «Ρέκβιεμ», ἓν «Stabat mater», ἓν «Te Deum», εἰς «Ψαλμός», συμφωνικαὶ παραλλαγαὶ δι' ὀρχήστραν, μελῳδίαι, χορῳδίαι κτλ. Γ. Σ.

Ντβόρζαακ.

Ντβοὺρ-Κράλοβε (Dwur Králové, γερμ. *Καίνιγκινχόφ* Königinhof) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς δυτικῆς βοημίας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἔλβα τοῦ σιδηροδρόμου Καίνιγκραιτς—Ἀλτπάκα. Κάτ. (1921) 13.296. Ἔχει ὑφαντουργίαν, μηχανουργίαν καὶ ξυλουργίαν, γυμνάσιον, ἐμπορικὴν καὶ ὑφαντουργικὴν σχολήν. Ἐν αὐτῇ ναὸς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος.

Ντγιαίντγιαις (Gyöngyös καὶ γερμ. *Γκύνς*, Güns) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Οὐγγαρίας. Πηγάζει παρὰ τὰ γερμανικὰ σύνορα, διέρχεται διὰ τῆς πόλεως Σταϊναμάνγκερ καὶ μετὰ ροῦν 90 χλμ. ἐκβάλλει εἰς τὸν Ράαμπ παρὰ τὸ Σάρβαρ.

Ντγιουλάϊ (Gyulai), ***Παῦλος***. Οὔγγρος ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς (1826—1909). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς οὐγγρικῆς λογοτεχνίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον καὶ ἔγραψε: «Ποιήματα» (1882 καὶ 1895), νουβέλας (1867, τόμ. 2), φιλολογικὰς κριτικάς. Τῷ 1858 ἐξελέγη μέλος τῆς οὐγγρικῆς ἀκαδημίας. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν τῷ 1908—1914. Π. Ν. Π.

Ντγιούλαου (Gyula) *[Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα τῆς οὐγγρικῆς κομιτείας Μπέκες ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Λευκοῦ Καίραις καὶ τοῦ σιδηροδρόμου Βουδαπέστης—Ἄραντ. Κάτ. (1920) 24.908. Ἔχει οἰνοποιίαν, δι' αὐτῆς δὲ διεξάγεται τὸ ἐμπόριον τῆς περιοχῆς. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουν μουσεῖον, γυμνάσιον, παλαιὰ ἀνάκτορα καὶ ἀρχαῖα ἐρείπια.

ντέ· ἐπίρρ. δημοτ., λέγεται μετὰ προστακτικῆς, πρὸς ἐντονωτέραν δήλωσιν τῆς ἐννοίας: «ἔλα ντέ», «πήγαινε ντέ», «μίλα ντέ».

ντὲ (de). Γαλλικὸν πρόθημα τοποθετούμενον πρὸ τῶν περισσοτέρων γαλλικῶν ὀνομάτων τῶν εὐγενῶν, πρὸς τιμητικὴν διάκρισιν.

Ντέακ (Deak), ***Φραγκῖσκος φόν—***. Οὔγγρος πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1803 ἐν Κέϊντα (Kehida) καὶ ἀποθανὼν τῷ 1876 ἐν Βουδαπέστῃ. Ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς δικηγόρος, ἔπειτα δὲ (1833—1836 καὶ 1839—1840) βουλευτὴς διακριθεὶς λόγῳ τῆς ρητορικῆς του δεινότητος καὶ ἐξελιχθεὶς ταχέως εἰς ἀρχηγὸν τῆς φιλελευθέρας ἀντιπολιτεύσεως, ἐπὶ τοῦ προγράμματος τῆς ὁποίας ἐπέδρασε σημαντικῶς. Ἀπὸ τοῦ Μαΐου 1848 ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης, ὑπεστήριξε τὸν εἰρηνικὸν διακανονισμὸν τῶν μετὰ τῆς Αὐστρίας ἐκκρεμῶν ζητημάτων τῆς χώρας του, παρῃτήθη δὲ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους, ὅταν ὁ διακανονισμὸς οὗτος κατέστη ἀδύνατος. Κατὰ τὰ ἑπόμενα ἔτη ὑπεστήριξεν ἐνεργητικῶς τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ Συντάγματος τοῦ 1848, ἰδίως ὡς βουλευτής, ἀπὸ τοῦ 1861. Μετὰ τὸν ἀτυχῆ πόλεμον τοῦ 1866, ὁπότε ἡ Αὐστρία ἦτο πρόθυμος πρὸς συμφιλίωσιν, ἡ ἄνοδος τοῦ Ἀντράσσυ εἰς τὸ πρωθυπουργικὸν ἀξίωμα κατέστησε δυνατὴν τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ Συντάγματος τοῦ 1848. Οἱ πολιτικοί του λόγοι ἐξεδόθησαν εἰς 6 τόμους ὑπὸ τοῦ Κόνϋϊ (1881—1898· δευτέρα ἔκδοσις τῷ 1903). Γ.Θ.Κ.

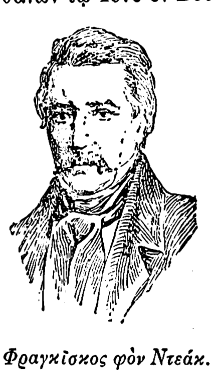

Φραγκῖσκος φὸν Ντεάκ.

Ντεαμίτσις (Deamicis), ***Ἄννα***. Ἰταλὶς ἀοιδός, γεννηθεῖσα ἐν Νεαπόλει περὶ τὸ 1740. Ἐπιδοθεῖσα εἰς τὸ ἐλαφρὸν εἶδος τῆς ὀπερέττας, ἀπέκτησε φήμην ἑδραιώσασαν τὴν θέσιν της ἐν τῇ ἰταλικῇ τέχνῃ. Ὁ μουσουργὸς Μπὰχ συνέθεσε δι' αὐτὴν ἔργον παιχθὲν μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας ἐν Λονδίνῳ. Ἡ ἀοιδὸς αὕτη ἀναφέρεται ὡς πρώτη κατορθώσασα νὰ ψάλῃ τὴν ᾠδικὴν κλίμακα, ἀνερχομένη μέχρι τῶν ὑψηλοτάτων ἤχων ἀπροσκόπτως.

Ντὲ Ἀμίτσις (De Amicis), ***Ἐδμόνδος***. Ἰταλὸς λογοτέχνης (βλ. λ. *Ἀμίτσις*, Ἐδμόνδος ντὲ —).

Ντὲ Ἄντζελις (De Angelis), ***Ἀλβέρτος***. Ἰταλὸς δημοσιογράφος καὶ τεχνοκρίτης, γεννηθεὶς τῷ 1885. Εἰργάσθη εἰς διαφόρους ἐφημερίδας, διετέλεσεν ἀρχισυντάκτης τῆς «Τριμπούνας» τῆς Ρώμης καὶ μουσικὸς κριτικὸς διαφόρων ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν. Ἔγραψεν: «Ὁ Φ. Λίστ ἐν Ρώμῃ» (1912), «Γ. Σγκαμπάττι» (1912), «Κοζίμα Βάγνερ» (1913), «Ἡ μουσικὴ Ἰταλία καὶ σήμερον», «Λεξικὸν τῶν μουσικῶν» (1918), «Δομίνικος Μουσταφᾶ», «Τὸ Σίξτειον παρεκκλήσιον», «Ἡ ρωμαϊκὴ μουσικὴ ἑταιρεία» (1926) κ. ἄ. Μ. Δ. Β.

Ντὲ-Ἄντλερ (De Adler), ***Ραχήλ***. Ἀργεντινὴ ποιήτρια, γεννηθεῖσα τῷ 1910. Ἐκ τῶν ποιημάτων της ἀξιολογώτερα εἶναι: «Ἡ ἀποκάλυψις» (1922), «Τὸ ᾆσμα τῆς Ραχήλ». Γ. Ι. Β.

Ντέβ (Dev) *[Ἰραν. Μυθολ.]*. Οὕτω καλοῦνται οἱ δαίμονες τοῦ μαζδεϊσμοῦ, ὧν προΐσταται ὁ Ζάναχ-Μινόϊ ἢ Ἀριμάνης, πνεῦμα τοῦ θανάτου. Ἀμέσως μετὰ τὸν Ζάναχ-Μινόϊ τάσσονται ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τῶν Ντέβ ἓξ μοχθηροὶ δαίμονες, ἀγωνιζόμενοι διαρκῶς ἐναντίον τῶν ἀγαθῶν δαιμόνων Ἀμσασπάντ, καθ' ὃν τρόπον ὁ Ζάναχ-Μινόϊ ἢ Ἀριμάνης ἀγωνίζεται κατὰ τοῦ Ὠρομάσδου. Α. Δ.

Ντέβα, ἢ ***Τζέβα*** καὶ γερμ. *Ντίμριχ* (Deva, Gyeva, Diemrich) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρουμανίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Χουνεντοάρα. Κάτ. (1922) 8.658 Ρουμάνοι καὶ Οὔγγροι. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἦτο ὀχυρὸν φρούριον καὶ ἕδρα βοϊβοδίας.

Ντέβα (Deva) *[Ἰνδ. Μυθολ.]*. Λέξις σανσκριτική, παραγομένη ἐκ τῆς ῥίζης dio (=λάμπειν, ἐξαστράπτειν), ἐξ ἧς καὶ τὸ ἑλληνικὸν θεός, ὡς καὶ τὸ λατινικὸν deus, καὶ σημαίνουσα πᾶσαν ἐν γένει θείαν ὀντότητα. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπαντᾷ ὡς ποιοτικὸν ἐπίθετον τῶν κατωτέρων θεῶν καὶ σπανιώτατα τῶν ἀνωτέρων, ἡ δὲ ῥίζα αὐτοῦ δεικνύει, ὅτι ἀρχικῶς οἱ θεοὶ τῶν Ἰνδῶν ἦσαν προσωποποιήσεις τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ πυρός. Οἱ Ντέβα δὲν εἶναι οὔτε παντοδύναμοι, οὔτε παντογνῶσται, εἶναι δὲ δυνατὸν καὶ νὰ ἐκθρονισθοῦν ὑπὸ τῆς πολὺ μεγαλυτέρας πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς δυνάμεως τῶν ἀσκητῶν. Ἐν τῷ βουδισμῷ εἶναι ἁπλοῖ θεράποντες τοῦ Βούδα. Ὑποκείμενοι εἰς τὸν νόμον τοῦ Κάρμα, ὀφείλουν νὰ διατρέξουν πάντα τὰ στάδια τῆς μετεμψυχώσεως, ἵνα τύχωσι τῆς πλήρους λυτρώσεως, ἤτοι τῆς Νιρβάνας. Α. Δ.

Ντεβαβάνυα (Devavanya) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Οὐγγαρίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Γιάς-Ναντγυκούμ-Σόλνοκ, κειμένη παρὰ τὰ σύνορα τῆς Ρουμανίας, πρὸς Α.ΝΑ. τῆς Βουδαπέστης, μεθ' ἧς συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Εἶναι κέντρον πλουσίας κτηνοτροφικῆς περιοχῆς καὶ ἔχει κατ. 13.111, τὸ πλεῖστον Μαγυάρους, ἀνήκοντας κατὰ τὰ 68% εἰς τὸ λουθηρανικὸν δόγμα. Χ. Δ.

Ντεβάϊ (Devai), ***Ματθίας-Μπιρό***. Ἐγεννήθη τῷ 1500 ἐν Deva (Diemrick), ἐξ ἧς καὶ ἐκλήθη ἔπειτα Devai. Σπουδάσας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Krakau, ἐγένετο μοναχὸς καὶ ἔπειτα ἱερεὺς (1527). Ἐπισκεφθεὶς ὅμως μετὰ ταῦτα τὸ πανεπιστήμιον τῆς Βιττεμβέργης καὶ προσωπικῶς γνωρισθεὶς ἐκεῖ μετὰ τοῦ Λουθήρου (1529—1530), ἐγένετο ἔνθερμος ὀπαδὸς αὐτοῦ καὶ προσεπάθησεν ἐπανελθὼν εἰς Οὐγγαρίαν νὰ διαδώσῃ τὸν προτεσταντισμόν. Ἕνεκα τούτου καταδιωχθεὶς καὶ δὶς φυλακισθεὶς ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐξ Οὐγγαρίας καὶ ἦλθη πάλιν εἰς Γερμανίαν (1536), ὁπόθεν μετέβη εἰς Βασιλείαν τῆς Ἑλβετίας. Ἐκεῖθεν ἐπιστρέψας εἰς τὴν Οὐγγαρίαν ἐξηκολούθει μετὰ ζήλου ἐργαζόμενος πρὸς διάδοσιν τοῦ προτεσταντισμοῦ ὑπὸ τὴν μορφὴν ὅμως τοῦ καλβινισμοῦ (1540), ἀποσπασθεὶς μάλιστα μετ' ὀλίγον τελείως τοῦ λουθηρανισμοῦ (1544). Τῷ 1547 ἐτελεύτησεν. Ὁ Ντεβάϊ διακριθεὶς καὶ ὡς ποιητὴς ἔγραψε πολλὰ ἔργα, ὧν ἄξια μνείας εἶναι δύο ἀντιρρητικὰ ἔργα: «Περὶ τῆς καταστάσεως τῶν μακαρίων μετὰ τὸν θάνατον» καὶ «Περὶ τῶν κυριωτέρων ἄρθρων τῆς χριστιανικῆς πίστεως» (1537, ἀμφότερα ἐν γλώσσῃ λατινικῇ), «Ἐγχειρίδιον τῆς οὐγγρικῆς γραμματικῆς» (τὸ πρῶτον ἔργον τὸ τυπωθὲν ἐν οὐγγρικῇ γλώσσῃ) καὶ «Ἐγχειρίδιον περὶ θρησκείας» (ἐπίσης οὐγγριστί). Κ. Ι. Δ.

Ντεβάϊζες (Devizes) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Οὐάϊλτ, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Κέννετ καὶ τῆς διώρυγος τοῦ Αἶβον, 125 χλμ. πρὸς Δ. τοῦ Λονδίνου, μεθ' οὗ συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Εἶναι σημαντικὸν γεωργικὸν κέντρον καὶ ἀγορὰ ἀλεύρων, ἔχει δὲ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον, περιλαμβάνον καὶ σπουδαιοτάτην συλλογὴν προϊστορικῶν εὑρημάτων. Κάτ. 6.739. Χ. Δ.

Ντεβακὰν *[Θεοσοφ.]*. Λέξις σανσκριτικὴ σημαίνουσα «κατοικία τῶν θεῶν» καὶ χρησιμοποιουμένη ὑπὸ τῆς νεωτέρας θεοσοφικῆς διδασκαλίας πρὸς καθορισμὸν πτωματικῆς τινος καταστάσεως ἰσοδυνάμου πρὸς τὸν παράδεισον τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος. Μετὰ τὸν θάνατον, ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ ἐγκαταλείπουσα τὸ φυσικὸν σῶμα, εἰσέρχεται εἰς τὸ ἀστρικὸν πεδίον, ἔνθα δοκιμάζεται καὶ καθαίρεται εἰς τὴν κατάστασιν τῆς Καμαλόκας (κόλασις, καθαρτήριον), μεθ' ὃ μεσολαβοῦντος χρονικοῦ τινος διαστήματος, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μεγάλου, εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀνυψωθῇ εἰς τὸ νοητικὸν πεδίον καὶ εἰς τὴν κατάστασιν τῆς Ντεβακάν. Ἐκεῖ παραμένει ἐπίσης ἐπί τινα χρόνον, τοῦ ὁποίου τὸ μῆκος καθορίζεται ὑπὸ τῆς ἐξελίξεώς της καὶ τῶν κατὰ τὴν προηγουμένην της ἐνσάρκωσιν πράξεων αὐτῆς, ἀφοῦ δὲ ἀποκτήσῃ ἐκεῖ ἀνωτέρας τινὰς γνώσεις καὶ ἐξελιχθῇ ἔτι πλέον, ἐνσαρκοῦται ἐκ νέου ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἀρχίζει νέον κύκλον προόδου καὶ καθάρσεως. Ὅπως ὅλα τὰ πεδία τῆς θεοσοφίας, οὕτω καὶ ἡ Ντεβακὰν δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς τόπος, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς μία κατάστασις τῆς συνειδήσεως. Ἡ ἐν αὐτῇ διαβιοῦσα ψυχὴ δοκιμάζει ἀπερίγραπτόν τινα εὐτυχίαν καὶ εὐζωίαν. Οὔτε αἱ ἀγωνιώδεις σκέψεις τῶν ἐγκαταλειφθέντων φίλων ἐπὶ τῆς γῆς, οὔτε αἱ ἐπικλήσεις τῶν πνευματιστικῶν κύκλων τὴν ἐπηρεάζουσιν, οὐδεμίαν δὲ συνάφειαν ἔχει μετὰ τοῦ πλανήτου τὸν ὁποῖον ἐγκατέλειψε, ἐφ' ὅσον αἱ ἀποταμιευθεῖσαι ἐν τῷ νοητικῷ σώματι, διαρκούσης τῆς προγενεστέρας αὐτῆς γηΐνης ὑπάρξεως, ἰδιότητες δὲν ἐξαντλοῦνται. Εὐθὺς ὅμως ὡς τοῦτο συμβῇ, τὸ Ἐγὼ εἶναι ἠναγκασμένον νὰ κατέλθῃ διὰ νέαν ἐνσάρκωσιν, ἀποκομίζον μεθ' ἑαυτοῦ ὅλην τὴν πνευματικὴν πρόοδον, τὴν ὁποίαν προσεκτήσατο κατὰ τὸ διάστημα τῆς ντεβακανικῆς ζωῆς. Ν. ΓΚΡ.

Ντὲ Βαλέρα (De Valera), ***Ἥμον***. Ἰρλανδὸς πολιτικὸς (βλ. λ. *Βαλέρα*, Ἥμον ντὲ —).

Ντεβαλλιὲρ (Desvallières), ***Γεώργιος-Ὀλιβιέ***. Γάλλος ζωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1861. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Tony Robert-Fleury, ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ζυλλιάν, καὶ τοῖς Ἠλίᾳ Ντελωναί, Ἰουλίῳ Βαλαντὸν καὶ Γουσταὺφ Μορῶ. Κατ' ἀρχὰς ἐμιμήθη τοὺς Ἰταλοὺς διδασκάλους, βραδύτερον ὅμως, καλλιεργήσας τὴν ἰδίαν προσωπικότητα, ἀνεμίχθη ἐνεργῶς εἰς τὴν νεοϊμπρεσσιονιστικὴν κίνησιν καὶ παρήγαγεν ἔργον ἰδιότυπον, ρωμαλέον καὶ ἄκρως ἐκφραστικόν. Διεκρίθη ὡς προσωπογράφος, διακοσμητὴς καὶ ζωγράφος θρησκευτικῶν σκηνῶν, τὰς ὁποίας ἀπέδωκε μετὰ νεωτεριστικῆς τόλμης καὶ διαθέσεως κατὰ τὸ πλεῖστον συγκινητικῆς. Ἐπὶ πλέον ἐξειργάσθη σχεδιάσματα δι' ὑαλογραφίας. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ προσωπογραφία τῆς ἀδελφῆς τοῦ καλλιτέχνου» (1883), «Σπουδὴ κεφαλῆς» (μουσεῖον Λουξεμβούργου 1895), «Τοξόται» (1897), «Φλόρα» (1899), «Ὀρφεὺς» (1903), «Προσωπογραφία τῆς μητρὸς τοῦ καλλιτέχνου» (1904, μουσεῖον Λουξεμβούργου), «Ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Μαγδαληνή» (1905), «Ὁ Χριστὸς εἰς τὸν στῦλον» (1911), «Ὁ ἅγιος Δομίνικος» (σχεδίασμα δι' ὑαλογράφημα, 1923), «Ἡ Παναγία τῆς θαλάσσης» (1924) κλπ. Ι. Μ. Π.

— **Ντεβαλλιὲρ** (Desvallières), ***Ἐρνέστος-Γεώργιος-Μαυρίκιος***. Γάλλος θεατρικὸς συγγραφεὺς (1857—1926). Ἔγραψε κωμῳδίας, κωμειδύλλια καὶ μελοδραμάτια, ὧν ἀξιολογώτερα εἶναι: «Δάνειον

Digitized by Google

μου τὴν γυναῖκά σου» (1883), «Ἡ δεσποινὶς τοῦ τηλεγράφου» (1891), «Σαμπινιὸλ μὲ τὸ στανιό», γραφὲν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Φεϋντὼ (1892), «Ἡ ἁγνὴ Σουζάνα» (1906). Γ. Ι. Β.

Ντέβα-Λόκα (Deva-Loka) *[Ἰνδ. Μυθολ.]*. Ἕτερον ὄνομα τοῦ Σβάργκα ἢ παραδείσου τοῦ Ἴνδρα ἐν τῇ ἀρχικῇ κοσμογονίᾳ τῶν Ἰνδῶν. Εἶναι ἡ ὑψηλοτέρα τῶν τριῶν σφαιρῶν—«μποὺρ-λόκα» (τῆς γῆς), «μπουβὰρ-λόκα» (τοῦ χώρου μεταξὺ τῆς γῆς καὶ τοῦ ἡλίου), καὶ «σβάργκα» ἢ «σβάρ-λόκα», (χώρου ἐκεῖθεν τοῦ ἡλίου)—, εἰς τὰς ὁποίας οἱ Ἰνδοὶ ἐφαντάζοντο διαιρούμενον τὸν κόσμον. Ἐν τῷ Βουδισμῷ Ντέβα-Λόκα σημαίνει ἀφ' ἑνὸς τοὺς παραδείσους τοὺς κειμένους εἰς τὰς ὑπωρείας καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Μεροῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου, συμβολικῶς, τοὺς διαφόρους βαθμοὺς τῆς ἠθικῆς ἀπολυτρώσεως, ὑπὸ τῆς πίστεως καθοριζομένους. Α. Δ.

Ντεβαμπὲ (Devambez), ***Ἀνδρέας-Βίκτωρ-Ἐδουάρδος***. Γάλλος ζωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1867. Ἐμαθήτευσε παρὰ τοῖς B. Constant, G. Guay καὶ J. Lefèvre, τῷ δὲ 1890 ἐτιμήθη διὰ τοῦ μεγάλου βραβείου τῆς Ρώμης. Κατ' ἀρχὰς ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν θρησκευτικῶν θεμάτων, βραδύτερον ὅμως ἐγκατέλειψε τὴν θρησκευτικὴν ζωγραφικήν, διὰ νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν ἀναπαράστασιν σκηνῶν ἐκ τοῦ καθημερινοῦ βίου. Ἐν τῷ κλάδῳ τούτῳ ἐπεδείξατο ἐξαίρετον αἴσθησιν τοῦ κωμικοῦ, δροσερότητα, εὐφυΐαν καὶ δύναμιν ἐκφράσεως. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ μετάνοια τῆς Μαρίας Μαγδαληνῆς», «Ἐπάνω στὴ χλόη», «Ἡ ἀγγαρεία», «Τριάντα χρόνια ἢ ὁ βίος ἑνὸς παίκτου», «Τὸ σχολεῖο», «Εἶμαι ὁ Γιάννης Ἀγιάννης», «Τὸ Παρίσι ὑπὸ τὴν Κομμούναν», «Οἱ μεθυσμένοι». Ὁ Ντεβαμπὲ διέπρεψε καὶ ὡς εἰκονογράφος καὶ διακοσμητὴς βιβλίων. Ι. Μ. Π.

ντεβανάγγαρι. Διὰ τῆς ἰνδικῆς ταύτης λέξεως (ἥτις σημαίνει κυρίως «πολιτικὴν γραφὴν τῶν θεῶν ἢ τῶν βραχμάνων») δηλοῦται ἡ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς εὔχρηστος γραφή, ἥτις—ὅπως καὶ πολλὰ ἄλλα ἰνδικὰ ἀλφάβητα—προῆλθεν ἐκ τοῦ βραχμανικοῦ ἀλφαβήτου καὶ ἡ ὁποία τὸ πρῶτον ἀπαντᾷ εἰς ἐπιγραφὰς τοῦ Ζ' αἰῶνος μ. Χ. Τὰ ἀποτελοῦντα τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀλφάβητον σημεῖα εἶναι τεσσαράκοντα ἑπτὰ τὸν ἀριθμόν, εἰς τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ τρία ἀκόμη: τὸ καλούμενον visarga (πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν s καὶ r) καὶ τὰ anusvara καὶ anunasika (πρὸς ἀναπλήρωσιν ἐνρίνων). Ἡ διεύθυνσις τῶν γραμμάτων τούτων εἶναι ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά, ὅσα δὲ ἐκ τούτων εἶναι δηλωτικὰ συμφώνων εἶναι σημεῖα *συλλαβογραφικά*, ἤτοι παριστάνουν τὸν οἰκεῖον φθόγγον μετὰ τοῦ φωνήεντος α. Τὰ γράμματα ταῦτα γίνονται καὶ σημεῖα *φθογγογραφικά*, γραφομένου κάτωθεν αὐτῶν τοῦ λεγομένου virama ἢ καὶ ἑνούμενα μετ' ἀλλήλων. Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ντεβαντάττα (Devadatta). Βουδδιστὴς μοναχός, ἐξάδελφος τοῦ Βούδα, ὅστις προέτεινεν εἰς συνέλευσιν τοῦ τάγματος τῶν βουδδιστῶν, ὅπως ἀντὶ τοῦ Βούδα ἀνακηρυχθῇ αὐτὸς ἀρχηγός. Ἡ πρότασις ἀπερρίφθη. Ὁ Ντεβαντάττα ὀλίγον μετὰ ταῦτα ὑπέβαλε τέσσαρας προτάσεις, δι' ὧν ἐπεδίωκε νὰ εἰσαγάγῃ ἀσκητικούς τινας κανονισμοὺς εἰς τὸ τάγμα. Ἀλλὰ καὶ αἱ προτάσεις αὗται ἀπερρίφθησαν καὶ τότε ὁ Ντεβαντάττα ἀπηύθυνεν ἔκκλησιν πρὸς τὸν λαόν, οὗ ἐγνώριζε τὰς φιλασκητικὰς κλίσεις, ἀπεσχίσθη τοῦ τάγματος καὶ ἵδρυσεν ἴδιον, εἰς τὸ ὁποῖον προσῆλθον περίπου 500 μοναχοί. Περὶ τοῦ νέου τούτου τάγματος δὲν ὑπάρχουσι πληροφορίαι. Ὑποτίθεται ὅτι εἶναι τὸ ἐν ταῖς βουδικαῖς πηγαῖς ἀναφερόμενον τάγμα ὑπὸ τὸ ὄναμα *Γκοταμά*, διότι τοῦτο ἦτο τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα τοῦ Ντεβαντάττα. Τὸ τάγμα ὑφίστατο μέχρι τῆς Ζ' ἑκατονταετηρίδος. Περὶ τοῦ τέλους τοῦ Ντεβανττάτα ὑπάρχει ἡ ἑξῆς παράδοσις: Κατιδὼν οὗτος τὸ μάταιον τῆς πάλης πρὸς τὸν Βούδαν, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ ὅπως ζητήσῃ συγχώρησιν παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ. Ὅταν ὅμως ἔφθασεν εἰς θέσιν πλησίον τῆς Βιχάρας, ἤνοιξεν ἡ γῆ καὶ ὁ Ντεβαντάττα κατεπόθη ὑπ' αὐτῆς. Ὁ Ντεβαντάττα θεωρεῖται ὑπὸ τῶν βουδιστῶν ὡς ὂν τῆς διαιρέσεως καὶ τῆς ταραχῆς, ὡς δημιουργὸς τοῦ σχίσματος, ὡς ἐχθρὸς τοῦ Βούδα, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐνάρετος ὕπαρξις καὶ διὰ τοῦτο μέλλων νὰ τύχῃ συγγνώμης. Ὅταν οἱ πρεσβευταὶ καὶ οἱ ἱεραπόστολοι τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' ἦλθον εἰς Σιάμ, οἱ βουδισταὶ ἐθεώρουν τούτους ὡς ὀπαδοὺς τοῦ Ντεβανττάτα, διότι ἐξωμοίουν τὸν Χριστόν, ἐχθρὸν τοῦ Βούδα, πρὸς τὸν ἐκ παραδόσεως ἐχθρὸν αὐτοῦ, τὸν Ντεβαντάττα. Γ. Ι. Β.

Ντεβὰς (Dewas) *[Γεωγρ.]*. —1) Ἰθαγενὲς κράτος τῶν κεντρικῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν. Ἱδρύθη κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα ὑπὸ δύο ἀδελφῶν καὶ κυβερνᾶται ὑπὸ δύο οἴκων ἀπογόνων τῶν δύο ἱδρυτῶν. Οἱ τοῦ πρεσβυτέρου ὁρίζουσι περιοχὴν 1.167 τ. χλμ. (κάτ. 76.005), οἱ τοῦ νεωτέρου 1.089 τ. χλμ. (κάτ. 66.998).—2) Πόλις τῶν Ἰνδιῶν, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου κράτους. Διακρίνεται εἰς δύο τμήματα, εἰς ἕκαστον τῶν ὁποίων ὑπάρχουν τὰ ἀνάκτορα τῶν δύο ἡγεμονικῶν οἴκων. Π. Ν. Π.

Ντεβὲ Μπογιουνοὺ *μπουρνοὺ [Παραλ. Γεωγραφ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Προποντίδος, ἀπὸ τῆς νοτίας ἀκτῆς τῶν προσγείων τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας (πλάτ. 40°40' Β., μῆκ. 98°08' ¼ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 224: Sea of Marmara), 19 μίλ. εὐθέος παράπλου Α. ΒΑ. τοῦ φάρου Γελκὲν Καγιὰ Μπουρνού. Σ. Ε. Λ.

Ντεβέντερ (Deventer), *σὲρ* ***Ἰάκωβος-Λουδοβῖκος βὰν***—. Νοτιοαφρικανὸς στρατιωτικὸς ἐξ Ὀράγγης (1874—1922). Ἀρχικῶς ἦτο κτηματίας, ἤρχισε δὲ τὸ στάδιόν του ὡς ὑπαρχηγὸς τοῦ στρατηγοῦ Σμοὺτς κατὰ τὸν Νοτιοαφρικανικὸν πόλεμον. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐπολέμησεν εἰς τὴν γερμανικὴν Νοτιοδυτικὴν Ἀφρικὴν (1914—1915) καὶ εἰς τὴν γερμανικὴν Ἀνατολικὴν Ἀφρικήν, ὅπου (1917) ἀνεδείχθη ἀρχηγὸς τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἔφθασε μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ὑποστρατήγου. Π. Ν. Π.

— **Ντεβέντερ** (Deventer), ***Χέντρικ***. Διαπρεπὴς Ὁλλανδὸς μαιευτήρ, γεννηθεὶς ἐν Χάγῃ (1651—1724). Ἐλαχίστης τυχὼν μορφώσεως, ἤσκει μέχρι τοῦ 17ου ἔτους τῆς ἡλικίας του τὴν χρυσοχοΐαν. Εἶτα, τῷ 1674, ἤρξατο σπουδῶν θεραπευτικῆς καὶ φαρμακευτικῆς καὶ ἀργότερον ἀσκήσεις χειρουργικῆς καὶ μαιευτικῆς (1675, 1679). Ἀπὸ τοῦ 1688 ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη κατέγινεν ἐν Δανίᾳ παρὰ τῷ βασιλικῷ ἰατρῷ von Moinichen εἰς τὴν ὀρθοπεδικήν, ἣν καὶ ἐξήσκησεν ἀργότερον (1709—1724) ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐν Noorburg ἱδρυθέντι ὀρθοπεδικῷ ἰνστιτούτῳ. Τοιαύτην ἐκτήσατο φήμην εἰς τὸν κλάδον τῆς ὀρθοπεδικῆς, ὥστε οὐ μόνον οἱ τῆς χώρας του ἀσθενεῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ προσέτρεχον πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν θεραπείαν των, ἅμα δὲ δικαίως ἐθεωρήθη, τοὐλάχιστον διὰ τὴν Ὁλλανδίαν, ὡς ὁ ἱδρυτὴς τῆς ἐπιστημονικῆς ὀρθοπεδικῆς. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν μαιευτικὴν ἀπέβη ὁ διασημότερος τῆς ἐποχῆς του, αἱ δὲ σχετικαί του ῥηξικέλευθοι πραγματεῖαι ἀπετέλεσαν, ἰδίως εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς στενῆς πυέλου, τὴν βάσιν τῆς νεωτέρας μαιευτικῆς. Πρῶτος οὗτος ἔδωκε σαφῆ καὶ εὔληπτον περιγραφὴν τῆς γυναικείας πυέλου καὶ ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῆς σπουδαιότητος τοῦ πυελικοῦ σωλῆνος. Παρέσχε τελειοτάτην περιγραφὴν τῶν ἀνωμαλιῶν τῆς πυέλου καὶ ὑπέδειξε θεραπευτικὰς μεθόδους τόσον διὰ τὴν στενὴν πύελον ὅσον καὶ διὰ τὰς ἀνωμαλίας τοῦ τοκετοῦ, ὡς τοῦ ἐπὶ πρόσωπον σχήματος, τῆς προπτώσεως τοῦ ὀμφαλίου λώρου, τῆς παρὰ φύσιν προσφύσεως τοῦ πλακοῦντος κτλ. Τὸ διάσημον καταστὰν μαιευτικὸν αὐτοῦ ἔργον, ὅπερ μετεφράσθη εἰς πάσας σχεδὸν τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας καὶ ἔτυχεν εὐρείας διαδόσεως, φέρει τὸν τίτλον: «Operationes chirurgicae novum lumen exhibentes obstetricantibus κλπ.» (Leyden 1701—1704, τόμ. 2). Ο. Ρ.

Ντέβερ (De Vere), ***Ὠμπρεϋ-Θωμᾶς***. Ἰρλανδὸς ποιητὴς καὶ λόγιος (1814—1902). Ἔγραψε πολλὰ ποιητικὰ καὶ πεζὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: «Ἡ ἀναζήτησις τῆς Περσεφόνης» (1843), «Ποιήματα» (1861), «Ἰρλανδικαὶ ᾠδαὶ» (1869), «Ὁ θρῦλος τοῦ Ἁγίου Πατρικίου» (1872), «Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος» (1874), «Θρησκευτικὰ ποιήματα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος» (1895), «Γραφικὴ περιγραφὴ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας» (1850), «Φιλολογικὰ δοκίμια», «Ἀναμνήσεις» (1897), «Ἡ ἐκκλησιαστικὴ περιουσία τῆς Ἰρλανδίας» κλπ. Μ. Δ. Β.

Ντεβερὲκ *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Τουρκίας ἐν Μ. Ἀσίᾳ (βλ. λ. *Δεβερέκ*).

Ντεβεριὰ (Deveria), ***Εὐγένιος-Φραγκῖσκος-Μαρία-Ἰωσήφ***. Γάλλος ζωγράφος, ἀδελφὸς τοῦ Ἰακώβου Ντεβεριά. Ἐγεννήθη ἐν Παρισίοις τῷ 1805 καὶ ἀπέθανεν ἐν Πῷ τῷ 1865. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Ζιροντέ, διεκρίθη δ' εἰς τὴν ἀπεικόνισιν θρησκευτικῶν καὶ ἱστορικῶν σκηνῶν καὶ τὴν προσωπογραφίαν. Ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φορὰν πρὸ τοῦ φιλοτέχνου κοινοῦ διὰ τῆς «Γεννήσεως τοῦ Ἐρρίκου Δ'», ἔργου ἀξιολογωτάτου. Ὁ Ντεβεριὰ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν μεθ' ἧς ἀπέδιδε τὰς ἐνδυμασίας τῶν ὑπ' αὐτοῦ εἰκονιζομένων προσώπων, τάσσεται εἰς τοὺς μιμητὰς τῆς βενετικῆς σχολῆς. Ἀξιομνημόνευτα εἶναι καὶ τὰ ἀκόλουθα ἔργα του: «Ἡ φυγὴ εἰς Αἴγυπτον», «Ἡ μάχη τῆς Μασσαλίας», «Ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ», «Τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Ἐρρίκου Δ' ἐν Παρισίοις», «Ὁ θάνατος τῆς Ἰωάννας Σέϊμουρ», «Οἱ τέσσαρες Ἐρρῖκοι», «Ὑποδοχὴ τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου παρὰ τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλας». Ι. Μ. Π.

— **Ντεβεριὰ** (Deveria), ***Ἰάκωβος-Ἰωάννης-Μαρία-Ἀχιλλεύς***. Γάλλος σχεδιαστής, λιθογράφος καὶ χαράκτης, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις (1800—1857). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Ζιροντέ, τῷ δὲ 1849 ὠνομάσθη ἐπιμελητὴς τοῦ παρισινοῦ «Cabinet des estampes». Κατέλιπε μακρὰν σειρὰν σχεδίων ἐνδυμασιῶν, ἥτις ἀποτελεῖ θελκτικὴν ἑρμηνείαν τοῦ κοινωνικοῦ πνεύματος τῆς ῥωμαντικῆς ἐποχῆς. Ἐπὶ πλέον διέπρεψεν ὡς ὑδατογράφος, ἐκτελεστὴς σχεδίων δι' ὑελογραφήματα καὶ λιθογράφος. Ὑπὸ τὴν τελευταίαν του ταύτην ἰδιότητα ἐξεπόνησε πολυτίμους προσωπογραφίας. Ι. Μ. Π.

— **Ντεβεριὰ** (Devéria), ***Κάρολος-Θεόδουλος***. Γάλλος αἰγυπτιολόγος (1831—1871). Ἀρχικῶς ἦτο ζωγράφος καὶ σχεδιαστής, μόνος του δὲ ἐξέμαθε τὴν Λατινικήν, Ἑλληνικήν, Ἀραβικὴν καὶ Ἑβραϊκήν, ἀφοσιωθεὶς εἰς τὴν μελέτην τῶν αἰγυπτιακῶν ἀρχαιοτήτων, εἰς ἃς εἰδικεύθη ὡς ὑπάλληλος τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης καὶ τοῦ μουσείου τοῦ Λούβρου. Ἐξετέλεσε πλείστας ἀποστολὰς εἰς τὰ μουσεῖα τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Αἰγύπτου, ἐμελέτησε τὰ αἰγυπτιακὰ χειρόγραφα τοῦ Λούβρου καὶ ἔγραψε πλείστας ἀξιολόγους μελέτας, καταχωρηθείσας εἰς τὰς «Συλλογὰς» τῆς ἑταιρείας τῶν ἀρχαιοφίλων τῆς Γαλλίας, τοῦ αἰγυπτιακοῦ ἰνστιτούτου, τῆς «Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιθεωρήσεως», τῆς Ἀσιατικῆς ἑταιρείας κ. ἄ. Δίτομον συναγωγὴν τῶν ἔργων του ἔκαμεν ὁ Μασπερό. Διεκρίθη ἰδιαιτέρως ὡς σχεδιαστὴς μνημείων. Π. Ν. Π.

ντεβὲς (ὁ)· (τουρκ.) ἡ καμήλα.

Ντὲ Βέτ, ἢ ***Ντεβὲτ*** (De Wet), ***Χριστιανὸς-Ροδόλφος***. Νοτιοαφρικανὸς στρατηγὸς ἐξ Ὀράγγης (1854—1922). Ἐγεννήθη ἐν Σμίθφηλντ τῆς Ὀράγγης καὶ κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἐπιδοθῇ εἰς τὴν γεωργίαν. Τῷ 1880 ἐγκατεστάθη εἰς Τράνσβααλ καὶ ἀπὸ τοῦ 1880 μέχρι τοῦ 1881 ἔλαβε μέρος εἰς τὸν πρῶτον Ἀγγλοβοερικὸν πόλεμον, ὅπου διεκρίθη, ἰδίως κατὰ τὴν μάχην τοῦ Μαϊούμπα Χίλ. Ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τοῦ 1897 διετέλεσε μέλος τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου τοῦ ἐλευθέρου κράτους τῆς Ὀράγγης. Κατὰ τὸν δεύτερον Ἀγγλοβοερικὸν πόλεμον τοῦ 1899, ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ διοίκησις τμήματος στρατοῦ καὶ κατήγαγε πλείστας νίκας ἐν Νατάλ. Κατὰ τὴν μάχην τοῦ Νίκολσον Νέκ, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1899, ᾐχμαλώτισε δύο ἀγγλικὰ τάγματα καὶ μίαν ὀρειβατικὴν μοῖραν τηλεβόλων. Ἕνεκα τούτου ἀπενεμήθη εἰς αὐτὸν τίτλος εὐγενείας καὶ προήχθη εἰς στρατηγόν, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ στρατηγοῦ Φερρέϊρα ἐγένετο ἀρχιστράτηγος τοῦ στρατοῦ τῆς Ὀράγγης (1900). Λόγῳ τῆς ἐπιτηδειότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἐξειδικεύσεώς του εἰς τὸν κλεπτοπόλεμον, κατέστη ὁ φοβερώτερος ἀντίπαλος τῶν Ἄγγλων, τοὺς ὁποίους ἀπεδεκάτιζε συνεχῶς, συλλαβὼν κατὰ τὴν μάχην τοῦ Ρένσμπουργκ αἰχμαλώτους ἄλλους δύο λόχους μετά τινων τηλεβόλων. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Κρόνζε, ἐγένετο ἡ ψυχὴ καὶ τὸ κέντρον τῆς ἀντιστάσεως τῶν Βόερς, οἵτινες τῇ προτροπῇ αὐτοῦ ἀνέλαβον τὴν ἐπίθεσιν, περὶ τὸ τέλος τοῦ 1900, καὶ εἰσέβαλον εἰς τὸ Ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος, θέσαντες εἰς κρίσιμον θέσιν τοὺς Ἄγγλους. Ὁ αἰφνιδιασμὸς τὸν ὁποῖον ἐνήργησεν ὁ Ντὲ Βὲτ εἰς τὸ Κόορν-Σπρούϊτ, τὴν 31 Μαρτίου 1901, πρὸς Α. τῆς Μπλαιμφοντάϊν, ἐστοίχισεν εἰς τὸν Ἄγγλον στρατηγὸν Μπρόντγουντ τὴν ἀπώλειαν ἑπτὰ τηλεβόλων, ἑνὸς σιδηροδρομικοῦ συρμοῦ, 150 νεκρῶν καὶ 200 αἰχμαλώτων. Ἄλλη ἐπιτυχία αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ αἰχμαλωσία εἰς Ρέντερσμουργκ τὴν 4 Ἀπριλίου 1901 ὁλοκλήρου τοῦ συντάγματος τῶν Ἰρλανδῶν κυνηγῶν. Περικυκλωθεὶς κατόπιν ὑπὸ τοῦ Κίτσενερ καὶ τοῦ λόρδου Μέθουεν, κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ Τράνσβααλ, ὅπου τὸν ἀνέμενον τέσσαρες ἄλλαι ὁμάδες ἀγγλικοῦ στρατοῦ, αἵτινες τὸν ἠνάγκασαν νὰ στραφῇ πρὸς Ν. καὶ νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὸ Ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος. Ἡ νέα αὕτη εἰσβολὴ ἐδημιούργησε μέγαν πανικόν, ἀλλ' ὁ Κίτσενερ κατώρθωσε νὰ τὸν ἐξαναγκάσῃ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ὀράγγην. Κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τοῦ πολέμου τὰ βοερικὰ στρατεύματα εἶχον ὑποστῇ πολλὰς ἥττας καὶ ἠναγκάσθησαν ἐν τέλει νὰ συνθηκολογήσουν. Ὁ Ντὲ Βὲτ ὅμως ἠρνήθη νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὰς διαπραγματεύσεις, πολεμῶν μέχρι τῆς τελευταίας ὥρας. Ἐν τέλει ἠναγκάσθη νὰ προσυπογράψῃ τὴν συνθήκην τοῦ 1902 καὶ νὰ ἀναχωρήσῃ μετὰ τῶν στρατηγῶν Μπόθα καὶ Ντελαρὲ εἰς Εὐρώπην καὶ Ἀμερικὴν πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τῶν δυστυχουσῶν οἰκογενειῶν τῶν Βόερς. Τῷ 1907 ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ὀράγγην, ὅπου ἐξελέγη μέλος τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως καὶ διωρίσθη ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας ἐν Ὀράγγῃ. Τῷ 1914 προσεχώρησεν εἰς τὴν νοτιοαφρικανικὴν ἐπανάστασιν μετὰ 2.000 ἀνδρῶν, τὸν Δεκέμβριον ὅμως τοῦ αὐτοῦ ἔτους ᾐχμαλωτίσθη καὶ κατεδικάσθη εἰς πρόστιμον 2000 στερλινῶν καὶ ἑξαετῆ φυλάκισιν, ἀπολυθεὶς μετὰ ἓν ἔτος. Μ. Δ. Β.

ντεβετζῆς (ὁ)· βοσκὸς ἢ ὁδηγὸς καμήλων (χρησιμοποιουμένων ἐν Ἀνατολῇ ὡς ὑποζυγίων).

Ντὲ Βέττε (De Wette), ***Γουλιέλμος-Μαρτῖνος***. Ἐγεννήθη τῷ 1780 καὶ ἐτελεύτησε τῷ 1849. Σπουδάσας ἐν Ἰένῃ (1799—1801) φιλοσοφίαν καὶ θεολογίαν, ἐγένετο ὑφηγητὴς (1805), ἔκτακτος καθηγητὴς (1807) καὶ τέλος τακτικὸς καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐν Ἀϊδελβέργῃ (1809), Βερολίνῳ (1810) καὶ ἔπειτα, παυθεὶς τῷ 1819, ἐν Βασιλείᾳ (1822). Ὁ Ντὲ Βέττε, ὅστις διεκρίθη ὡς δογματικὸς ἠθικολόγος καὶ μάλιστα ὡς κριτικὸς καὶ ἑρμηνευτὴς τῆς

Digitized by Google

ἁγίας Γραφῆς ἔγραψε πλεῖστα συγγράμματα, ὧν ἄξια ἰδίας μνείας εἶναι, ἐκτὸς τῆς μεταφράσεως τῆς ἁγίας Γραφῆς τῆς γενομένης πρὸς χρῆσιν τῶν θεολόγων (1814), καὶ τῆς συλλογῆς τῶν ἐπιστολῶν, ἐγκυκλίων καὶ στοχασμῶν τοῦ Λουθήρου (1825—1828 εἰς πέντε τόμους) τὰ ἀκόλουθα: «Ὑπόμνημα εἰς τοὺς Ψαλμοὺς» (1811), «Βιβλικὴ δογματικὴ» (1813), «Ἐκκλησιαστικὴ δογματικὴ» (1816), «Περὶ θρησκείας καὶ θεολογίας» (1816), «Ἱστορικὴ καὶ κριτικὴ εἰσαγωγὴ εἰς τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης» (1817), «Ἐποικοδομητικὴ ἑρμηνεία τῶν Ψαλμῶν» (1836), «Σύντομον ἐξηγητικὸν ἐγχειρίδιον εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην» (1835—1848 εἰς τρεῖς τόμους), «Ἐγχειρίδιον χριστιανικῆς ἠθικῆς» (1833), «Δογματικὴ ἢ ἡ οὐσία τῆς χριστιανικῆς πίστεως», «Βιβλικὴ ἱστορία» (1846) καὶ ἄλλα. κ. ι. δ.

Ντέβι (Devi). Γενικὴ ὀνομασία τῶν θεαινῶν τοῦ ἰνδικοῦ πανθέου, ἰδίᾳ δὲ τῶν ἐχουσῶν χαρακτῆρα δαίμονος. Οἱ λάτραι τοῦ Σίβα καλοῦσι Ντέβι τὴν θεὰν Σάκτι, ἥτις θεωρεῖται ὡς ἐνσάρκωσις τῶν εὐεργετικῶν ἢ καταστρεπτικῶν μορφῶν τῆς Ντούργκα, Κάλι, Γκάουρι, Οὔμα, Πάρβατι καὶ Πριτίβι. α. δ.

Ντεβιὲν (Devienne), ***Φραγκῖσκος***. Γάλλος συνθέτης καὶ δεξιοτέχνης τοῦ πλαγιαύλου, διατελέσας καθηγητὴς τοῦ ὀργάνου τούτου ἐν τῷ ᾠδείῳ τῶν Παρισίων (1759—1803). Ἔγραψε δεκάδα μελοδραμάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Le mariage clandestin» (1790), «Les précieuses ridicules» (1791), «Les visitandines» (1792), «Les comédiens ambulants» (1798), «Le valet de deux maîtres» (1799) κ.λ.π. γ. σ.

Ντεβὶκ (Devic), ***Μάρκελλος***. Γάλλος ἀνατολιστής, ζήσας κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ἔργα αὐτοῦ εἶναι τὰ ἑξῆς: «Αἱ περιπέτειαι τοῦ Ἀντάρ», μετάφρασις ἐκ τῆς ἀραβικῆς (1864), «Λεξικὸν ἐτυμολογικὸν γαλλικῶν λέξεων παραγομένων ἐκ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν» (1877), «Μῦθοι καὶ ἱστορικαὶ παραδόσεις τοῦ Ἰνδικοῦ Πολυνήσου» μετάφρασις ἐκ τῆς μαλαϊκῆς (1878), «Τὰ θαύματα τῶν Ἰνδιῶν», μετάφρασις ἐξ ἀραβικοῦ χειρογράφου τοῦ Ι' αἰῶνος (1878), «Ἓν βλέμμα ἐπὶ τῆς ἀραβικῆς γεωγραφικῆς φιλολογίας τοῦ μεσαίου αἰῶνος» (1883). γ. ι. β.

Ντεβὶλ (Deville), ***Γαβριήλ***. Γάλλος θεωρητικὸς τοῦ σοσιαλισμοῦ, γεννηθεὶς ἐν Τάρμπ τῷ 1854. Ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν κυριωτέρων ἡγετῶν τοῦ ἐργατικοῦ γαλλικοῦ κόμματος καὶ εἷς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων θεωρητικῶν του, μετὰ τοῦ J. Guesde (Ἰ. Γκὲντ) καὶ τοῦ P. Lafargue. Τῷ 1878 κατεδικάσθη εἰς φυλάκισιν, διότι μετέσχε τῆς ὀργανώσεως συνεδρίου τῆς Α' διεθνοῦς. Συνειργάσθη εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ σοσιαλιστικὰ περιοδικὰ καὶ ἦτο εἷς ἐκ τῶν καλυτέρων ἐκλαϊκευτῶν τοῦ μαρξισμοῦ. Ἀπὸ τοῦ 1894 μέχρι τοῦ 1898 ἐχρημάτισε βουλευτής, παρητήθη δὲ τοῦ κόμματος πρὸ τῆς ἑνώσεως τοῦ 1905 καὶ διετέλεσε κατόπιν πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Le Capital de K. Marx» (περίληψις τοῦ «Κεφαλαίου» τοῦ Κ. Μάρξ), «Cours d'économie sociale», «Philosophie du Socialisme», «Principes socialistes» κλπ. Συνειργάσθη ἐπίσης εἰς τὴν «Histoire Socialiste» τοῦ J. Jaurès, συγγράψας τὸ κεφάλαιον περὶ Θερμιδὸρ καὶ Διευθυντηρίου. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μετεφράσθη ὑπὸ Ἰ. Σίδερη σειρὰ διαλέξεών του ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον: «Ἡ ἐξέλιξις τοῦ κεφαλαίου» (1921). θ. π.

—**Ντεβὶλ** (Deville), ***Ἐρρῖκος***· βλ. *Σαὶν-Κλαὶρ-Ντεβίλ*, Ἐρρῖκος.

— **Ντεβὶλ** (Deville), ***Ἰωάννης-Ἀχιλλεύς***. Γάλλος ἀρχαιολόγος (1789—1875). Διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ μουσείου τῆς Ρουένης, μέλος τῆς ἑταιρείας τῶν ἀρχαιοφίλων τῆς Νορμανδίας καὶ ἀντεπιστέλλον μέλος τοῦ γαλλικοῦ ἰνστιτούτου. Ἔγραψε: «Πραγματεία περὶ τῆς ἐξορίας τοῦ Ὀβιδίου» (1859), «Ἱστορία τῆς ὑελουργίας κατὰ τὴν ἀρχαιότητα» (1874), μνημεῖον τυπογραφικῆς ἐπιτυχίας διὰ τὴν εἰκονογράφησίν του, ἐκτενῆ σειρὰν πραγματειῶν διὰ τὰς γαλλικὰς ἀρχαιότητας, ἰδίως τῆς Νορμανδίας κ. ἄ. Μετέφρασεν εἰς στίχους τὰ «Βουκολικὰ» τοῦ Βιργιλίου (1827). π. ν. π.

— **Ντεβὶλ** (Deville), ***Κάρολος***· βλ. *Σαὶν-Κλαὶρ-Ντεβίλ*, Κάρολος.

Ντὲ Βιλλαρὲ (De Villaret), ***Στέφανος-Γοδοφρεῖδος-Τιμολέων***. Σύγχρονος Γάλλος στρατηγός, γεννηθεὶς τῷ 1854. Διετέλει κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου (1914) ἀρχηγὸς τῆς ἐν Ἑλλάδι γαλλικῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς, ἀναχωρήσας δὲ μετέσχεν εἰς τὸν πόλεμον ὡς ἀρχηγὸς τοῦ Ζ' σώματος (1914) καὶ τῆς Ζ' γαλλικῆς στρατιᾶς (1915—1916) καὶ ἐγένετο ταξιάρχης τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς. π. ν. π.

Ντεβὶλ-λὲ-Ρουὰν (Deville-lès-Rouen) *[Γεωγραφ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας, βιομηχανικὸν προάστειον τῆς Ρουάν. Κάτ. 6.570. Ἔχει ὑφαντουργίαν.

Ντὲ Βὶν (De Vinne), ***Θεόδωρος Λώ***. Βορειοαμερικανὸς τυπογράφος (1828—1914). Θεωρεῖται ὁ μεγαλύτερος ἐπιχειρηματίας καὶ ἱστορικὸς τῆς τυπογραφίας, διατελέσας ἀρχικῶς ὑπάλληλος διαφόρων ἐφημερίδων καὶ τυπογραφείων καὶ τέλος τῆς ἑταιρείας Χάρτ, ἧς ἐγένετο μέτοχος (1859). Ἐκ τῶν σ ουδαιοτέρων ἐκδόσεών του ὑπῆρξαν ἡ ἐπιθεώρησις «Century Magazine», τὸ λεξικὸν «Century Dictionary» καὶ ἡ σειρὰ τῶν ἔργων τοῦ «Grolier Club», οὗ διετέλεσε καὶ μέλος. Ἔγραψεν: «Ἡ ἐφεύρεσις τῆς τυπογραφίας» (1876), «Ὁ Χριστόφορος Πλαντὲν καὶ τὸ μουσεῖον Πλαντὲν-Μορέτους» (1888), «Ἡ πρακτικὴ τῆς τυπογραφίας» (1900—1904), «Οἱ διακεκριμένοι τυπογράφοι τῆς Ἰταλίας κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα» (1910). π. ν. π.

Ντεβιπαγιάνα (Devîpâyana) *[Ἰνδ. Μυθολ.]*. Θρυλικὸς ἥρως, ἀναφερόμενος εἰς τὴν βραχμανικὴν φιλολογίαν ὡς προκαλέσας τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως Ντραράβατι. Τὸ ἀρχικὸν ὄνομά του φαίνεται ὅτι ἦτο *Παβάτσανα*. α. δ.

Ντὲ Βὶττ (De Witt), ***Ἰωάννης***. Ὁλλανδὸς πολιτικὸς (1625—1672), δημοκρατικῶν φρονημάτων, κυβερνήσας ἐπανειλημμένως καὶ ἐπιτυχῶς τὴν χώραν του. Παραλλήλως πρὸς τὰς πολιτικάς του ἀσχολίας, κατέγινε καὶ εἰς τὴν μαθηματικὴν ἐπιστήμην, συγγράψας πραγματείαν περὶ τῶν κωνικῶν τομῶν. γ. θ. κ.

Ντεβλέτ· βλ. *Ντοβλέτ*.

Ντεβόγας, ***Εὐθύμιος***. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς συμμετασχὼν εἰς τὴν κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1895—1897 καὶ φονευθεὶς κατ' αὐτήν.

— **Ντεβόγας**, ***Κωνσταντῖνος***. Κρὴς ἀγωνιστής, μετασχὼν τῶν ἐπαναστάσεων τοῦ 1866 καὶ 1878 ὡς ὁπλαρχηγὸς καὶ ὡς πληρεξούσιος τῆς ἐπαρχίας τοῦ Σελίνου. ν. κλε

Ντέβολι *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἀλβανίας (βλ. λ. *Δεβόλης*).

Ντεβολυὺ (Devoluy) *[Γεωγρ.]*. Ὀροσειρὰ τοῦ γαλλικοῦ Δελφινάτου, ἐκτεινομένη εἰς τοὺς νομοὺς Ἄνω Ἄλπεων καὶ Ἰζέρ. Ὑψίστη κορυφή: *Ὀμπιοὺ* (2.793 μ.). Εἶναι κρητιδικῆς καὶ ἀσβεστολιθικῆς συστάσεως καὶ ἔχει ἀποτόμους γυμνὰς φάραγγας μὲ πλῆθος καταβοθρῶν. Τὰ ὕδατα τούτων συγκεντροῦν κυρίως ὁ *Ντρὰκ* ἀπὸ Β. (παραπόταμος τοῦ Ἰζὲρ) καὶ ὁ *Ντυράνς* ἀπὸ Ν. Ἔχει περιφήμους πηγὰς τὰς *Ζιλάρντ* (fonts Gillardes), ἐκρεούσας 9 ἑκατομ. λίτρας ὕδατος καθ' ὥραν καὶ τροφοδοτούσας τὸν *Σουλουάζ*.

Ντέβον (Devon, προφ. *Ντέβ'ν*) *[Γεωγρ.]* Ποταμὸς τῆς Σκωτίας, πηγάζων ἀπὸ τοὺς λόφους Ὄτσιλ καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν κόλπον Φόρθ, παρὰ τὸ Κάμπος. Διασχίζει τὰς κομιτείας Πέρθ, Κίνρος, Κλάκμανναν καὶ Στέρλινγκ, σχηματίζων παρὰ τὸ χωρίον Κρουκ ὀφ Ντέβον ὡραιότατον καταρράκτην.

— **Ντέβον**, ἢ ***Βόρειον Ντέβον*** (Devon, North Devon) *[Γεωγρ.]* Μεγάλη νῆσος τοῦ Βορειοαμερικανικοῦ ἀρχιπελάγους, Α. τῆς Γροιλανδίας. Ὁρίζεται ἀπὸ Β. ὑπὸ τῆς Γῆς τοῦ βασιλέως Ὀσκάρ, ἀπὸ Δ. ὑπὸ τῆς νήσου Κορνουάλλης καὶ Μπάθαρστ καὶ ἀπὸ Ν. ὑπὸ τῆς Κόκμπουργ καὶ χωρίζεται ἀπ' αὐτῶν διὰ τῶν στενῶν Τζὸνς ἀπὸ Β., Οὐέλλινγκτον καὶ Πέννυ ἀπὸ Δ. καὶ Λαγκαστρίας ἀπὸ Ν. Ἔχει ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὸν *Ἔρεβον*, κύρια δὲ ἀκρωτήρια τὸ *Χόρσμπουργκ* πρὸς Α. καὶ *Γκρίννελ Λὰντ* πρὸς ΒΔ.

—**Ντέβον *κομιτεία*** (Devonshire, προφ. *Ντέβ'νσιρ*) *[Γεωγραφ.]*. Κομιτεία τῆς ΝΔ. Ἀγγλίας μεταξὺ τῆς θαλάσσης τοῦ Μπρίστολ ἀπὸ Β., τῆς κομιτείας Κορνουαλλίας ἀπὸ Δ., τῆς Μάγχης ἀπὸ Ν. καὶ τῶν κομιτειῶν Σόμερσετ καὶ Ντόρσετ ἀπὸ Α. Ἔκτασις 6.754 τ. χλμ. Κάτ. (1921) 709.488. Κύριαι πόλεις: *Ἔξιτερ* (πρωτεύουσα), *Πλυμούθη* καὶ *Τόρκουαιη* ἐπὶ τῆς Μάγχης καὶ *Μπάρνσταπλ* ἐπὶ τῆς θαλάσσης τοῦ Μπρίστολ. Εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὀρεινὴ χώρα, καλυπτομένη πρὸς Δ. ὑπὸ τῶν δασῶν τοῦ Ντάρτμουρ, καὶ ἔχει ὑπέδαφος πλουσιώτατον εἰς ὀρυκτὰ καὶ μέταλλα· ἡ περὶ τὴν πρωτεύουσαν πεδινὴ ἔκτασις θεωρεῖται μία τῶν ἀρίστων ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ διατρέφει τοὺς περιφήμους βόας τοῦ Ντέβον. Ἡ κομιτεία ἔχει τελειοτάτην σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν. π. ν. π.

Ντέβονπορτ (Devonport) *[Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Ντέβον, ἀποτελοῦσα συνοικισμὸν τῆς πόλεως Πλύμουθ, μεθ' ἧς ἡνώθη ἀπὸ τῆς 9 Νοεμβρίου 1914. Εἶναι ἐκ τῶν κυριωτέρων πολεμικῶν λιμένων τῆς Ἀγγλίας καὶ ἔχει πολλὰς δεξαμενάς, ναυπηγεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐναυπηγήθησαν πολλὰ μεγάλα σκάφη τοῦ βρεττανικοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, σχολὴν ναυτικῶν δοκίμων. κλπ. Κάτ. 84.371.

—2) Πόλις τῆς Νέας Ζηλανδίας ἐν τῇ Βορείῳ νήσῳ, κειμένη ἐπὶ τῆς βορείας παραλίας τοῦ λιμένος Βαϊτεμάτα καὶ ἀποτελοῦσα προάστειον τῆς Ὤκλαντ. Εἶναι ἀξιόλογος ναύσταθμος τοῦ βρεττανικοῦ στόλου. Κάτ. 7.613.

— **Ντέβονπορτ**, ***Ἀνατολικὸν*** καὶ ***Δυτικὸν*** (Devonport Est and West) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τασμανίας, κειμένη παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Μέρσεϋ. Εἶναι ἀξιόλογον συγκοινωνιακὸν κέντρον. Κάτ. 3.620. χ. ι.

Ντέβονσιρ (Devonshire), ***Γουλιέλμος Κάβεντις, α' δοὺξ τοῦ—***. Ἄγγλος πολιτικὸς (1640-1707). Διετέλεσε μέλος τοῦ ἀγγλικοῦ κοινοβουλίου ἀπὸ τοῦ 1661, διεξήγαγε φανατικὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ Καρόλου τοῦ Β' καὶ τῶν καθολικῶν καὶ ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος Ἄγγλος εὐγενής, ὁ ὑποστηρίξας τὸν πρίγκιπα τῆς Ὀράγγης διὰ τὴν κατάληψιν τοῦ ἀγγλικοῦ θρόνου. Ὁ ἔγγονός του *Γουλιέλμος*, γ' δοὺξ τοῦ Ντέβονσιρ, διετέλεσεν ἀντιβασιλεὺς (1737-1744) τῆς Ἰρλανδίας.

— **Ντέβονσιρ** (Devonshire), ***Σπένσερ-Κάμπτον-Κάβεντις, η' δοὺξ τοῦ—***. Σύγχρονος Ἄγγλος πολιτικὸς (1833—1908). Διετέλεσεν ἔκτακτος ἀπεσταλμένος εἰς Ρωσίαν (1856), μέλος τοῦ ἀγγλικοῦ κοινοβουλίου ἀπὸ τοῦ 1857 ὡς ὀπαδὸς τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων, λόρδος τοῦ ἀγγλικοῦ ναυαρχείου (1863) καὶ ὑπουργὸς τοῦ Πολέμου, τῶν Ταχυδρομείων, τῶν Ἰνδιῶν κ. ἄ. ἐπὶ κυβερνήσεων Πάλμερστον καὶ Γλάδστωνος. Μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ τελευταίου (1874) ἐγένετο ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος ἐν τῇ βουλῇ τῶν Κοινοτήτων, πολεμήσας τὴν ἐπὶ τοῦ ἰνδικοῦ ζητήματος στάσιν τοῦ Δισραέλι. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν συντηρητικῶν ἀπὸ τῆς κυβερνήσεως (1880) συνειργάσθη ἐκ νέου μετὰ τοῦ Γλάδστωνος, ὀργανώσας τὴν εἰς Χαρτοὺμ ἐκστρατείαν. Τῷ 1886 ἀπεσύρθη τοῦ κόμματος, διαφωνῶν ἐπὶ τῶν πεποιθήσεων τοῦ Γλάδστωνος διὰ τὸ ἰρλανδικὸν ζήτημα, καὶ συνέπηξε τὸ κόμμα τῶν ἑνωτικῶν φιλελευθέρων, συνεργασθεὶς εἰς τὸ ὑπουργεῖον Σαλίσβουρυ μέχρι τοῦ 1903. π. ν. π.

Ντεβότι (Devoti), ***Ἰωάννης***. Ἰταλὸς θεολόγος (1744—1820). Εἰς ἡλικίαν εἴκοσιν ἐτῶν διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ κανονικοῦ δικαίου εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ρώμης καὶ τῷ 1789 διωρίσθη ἐπίσκοπος τοῦ Ἀνάνι. Παραιτηθεὶς τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος ἔλαβε τὸν τιμητικὸν τίτλον τοῦ ἀρχιεπισκόπου in partibus infidelium τῆς Καρχηδόνος καὶ συνώδευσε τὸν πάπαν Πῖον Ζ' κατὰ τὴν στέψιν τοῦ Ναπολέοντος. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: «De notissimis in jure legibus» (1765), «Institutionum canonicarum libri IV» (1785, 1836, 1852 καὶ 1860), ὅπερ θεωρεῖται ἐκ τῶν σοβαρωτέρων τοῦ εἴδους του, «Jus Canonicarum universum» τοῦ ὁποίου ἐξεδόθησαν μόνον 3 τόμοι (1803, 1804, 1817). μ. δ. β.

Ντέβρα-Ταμπὸρ *[Γεωγρ.]*· βλ. *Ντάμπρα-Ταμπόρ*.

Ντεβρετσένι (Devreczeni), ***Μαρτῖνος***, Οὗγγρος ποιητὴς (1802—1851). Τὸ σπουδαιότερον τῶν ἔργων του εἶναι τὸ ἱστορικὸν ἔπος «Ἡ μάχη τοῦ Κιέβου». γ. θ. κ.

Ντέβριεντ (Devrient), ***Ἐδουάρδος***. Γερμανὸς ἀοιδὸς καὶ συγγραφεὺς (1801—1877). Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ἀπὸ σκηνῆς εἰς τὴν «Ἄλκηστιν» τοῦ Γκλούκ. Προσελήφθη κατόπιν εἰς τὸ μελόδραμα τοῦ Βερολίνου, βραδύτερον δ' ἐγκατέλειψε τὸ στάδιον τοῦ ἀοιδοῦ, ἵνα γίνῃ ἠθοποιός· ὠνομάσθη σκηνοθέτης ἐν Δρέσδῃ καὶ ἀπὸ τοῦ 1852—1869 ἐχρημάτισε διευθυντὴς τοῦ θεάτρου τῆς Καρλσρούης. Ἔγραψε τὸ λιμπρέττο τοῦ μελοδράματος «Χὰνς Χάϊλινγκ» τοῦ Μάρσνερ καὶ τὰ ἔργα: «Ἱστορία τῆς δραματικῆς τέχνης ἐν Γερμανίᾳ» (1848—1874, 5 τόμ.), «Τὸ ἐθνικὸν θέατρον ἐν Γερμανίᾳ» (1848), «Αἱ παραστάσεις τῶν παθῶν ἐν Ὀμπεραμεργκάου» (1851), «Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὸν Μένδελσων-Βαρθόλδυ» καὶ ἄλλα. γ. σ.

— **Ντέβριεντ** (Devrient), ***Ἐρνέστος-Ἐδμόνδος***. Γερμανὸς ἱστορικός, γεννηθεὶς τῷ 1873. Ἐσπούδασεν ἐν τοῖς πανεπιστημίοις τῆς Ἰένης καὶ τῆς Λειψίας, κατόπιν δὲ συνειργάσθη εἰς τὴν «Verein f. thür. Geschichte» καὶ μετέσχε τῆς ἱστορικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Θουριγγίας. Τῷ 1918 ἐγένετο μέλος τῆς ἱστορικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Σαξωνίας, τῷ δὲ 1923 προσελήφθη εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Θουριγγίας. Ἔγραψε: «Die älteren Ernestiner» (1897), «Urkundenbuch d. Stadt Jena» (1903), «Sagittarius Saalfeld. Histor.» (1904), «Thüringische Geschichte» (1907), «O. Lorenz, Geneal. Handbuch d. Europ. Staatengeschichte» (γ' ἔκδοσ. 1908), «Schmeitzel, Jenaische Stadt und Univ. Chronik» (1908), «D. Stadtrechte von Eisenach, Waltershausen und Gotha» (1909), «Familienforschung» (1911), «Grenz. und Staatsgebiet Thür. in der Geschichte» (1919), «D. Geschlecht v. Helldorff» (1927) κλπ. θ. π.

Ντεβρικὶ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας, ἕδρα ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως τοῦ νομοῦ Σιβὰζ (Σεβαστείας), παρὰ τὸν Τσατὰ-Ἰρμάκ, παραπόταμον τοῦ Εὐφράτου. Κάτ. (1927) 4.789. Ὑποτίθεται ὅτι εὑρίσκεται παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Νικο-

Digitized by Google

Ἐδγ. Ντεγκά: Τὸ μπαλλέτο ἐπαναλαμβάνεται.

[Μουσεῖον Λούβρου.]

λεως, κτισθείσης εἰς ἀνάμνησιν τῶν νικῶν τοῦ Πομπηΐου κατὰ τοῦ Μιθριδάτου. Ἐπὶ Ρωμαίων ὠνομάζετο *Τεφρυκὴ* (Tephryce), ἀποτελοῦσα μέρος ἑνὸς θέματος τῆς Ἀνατολῆς. Παραχωρηθεῖσα βραδύτερον εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀρμενίας Σενεχιρίμ, ἀνῆκεν εἰς τὴν Μικρὰν λεγομένην Ἀρμενίαν. Κυριευθεῖσα μετὰ πολλοὺς αἰῶνας ὑπὸ τῶν Σελτζουκιδῶν Τούρκων ἐκαλλωπίσθη ὑπ' αὐτῶν διὰ τζαμίων, τῶν ὁποίων ἓν σῴζεται ἀκόμη. Ὑπὸ τῶν Ὀσμανιδῶν Τούρκων κατελήφθη τῷ 1397 ἐπὶ Βαγιαζὶτ τοῦ Α' τοῦ Γιλδιρίμ, ἀλλ' ἐπὶ πολὺ ἐκράτουν αὐτῆς οἱ Κοῦρδοι ντερεμπέηδες.

Ἡ ὁμώνυμος ὑποδιοίκησις ἔχει ἐπιφάνειαν 2.635 τετρ. χλμ. καὶ 25.172 κατοίκους. Ἄλλοτε εἶχε καὶ 7.181 Ἀρμενίους, σφαγέντας ἢ ἐκτοπισθέντας, καὶ 4.045 Ἕλληνας, προσφυγόντας εἰς Ἑλλάδα. Ν. Μ.

Ντὲ Βρὶς (De Vries), ***Οὖγος***. Ἐπιφανὴς Ὁλλανδὸς βοτανολόγος καὶ βιολόγος, γεννηθεὶς ἐν Ἅαρλεμ τῷ 1848. Ἐσπούδασεν ἐν Λεΰντεν (1866), Ἀϊδελβέργῃ καὶ Βυρτσβούργῳ (1870), τῷ δὲ 1871 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ πολυτεχνείῳ τοῦ Ἄμστερνταμ. Τῷ 1875 ἐπεφορτίσθη ὑπὸ τοῦ πρωσσικοῦ ὑπουργείου τῆς Γεωργίας νὰ μελετήσῃ τὰ σπουδαιότερα καὶ καταλληλότερα διὰ παραγωγὴν φυτά. Τῷ 1877 ἐγένετο ὑφηγητὴς ἐν Χάλλῃ, τὸ αὐτὸ δ' ἔτος ὠνομάσθη λέκτωρ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ἄμστερνταμ, κατόπιν ἔκτακτος (1878) καὶ τέλος (1880) τακτικὸς καθηγητὴς αὐτοῦ. Τῷ 1897 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν Βυρτσβούργῳ. Σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι: «Untersuchungen über die mechanischen Ursachen der Zellstreckung» (Leipzig 1877), «Intrazellulare Pangenesis» (Iena 1889), «Monographie der Zwangsdrehungen» (Berlin 1892), «Het mechanisme van het denken» (Amsterdam 1892, γ' ἔκδ. 1898, γερμ. μεταφρ. 1907), «Die Mutationen und die Mutations perioden bei der Entstehung der Arten» (Leipzig 1901), «Die Mutationstheorie» (Leipzig 1901—1903), «Arten und Varietäten und ihre Entstechung durch die Mutation» (διαλέξεις ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Καλιφορνίας, μεταφρ. γερμ. Berlin 1906), «Plant Breeding» (Chicago 1907), «Pflanzenzüchtung» (1908). Ὁ Ντὲ Βρὶς εἶναι ἱδρυτὴς τῆς *θεωρίας τῶν μεταβολῶν* (Mutatioustheorie), κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἐξέλιξις τῶν ζώντων ὀργανισμῶν καὶ ἡ δημιουργία νέων εἰδῶν συντελεῖται ὄχι βαθμιαίως ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ὡρισμένων συνθηκῶν, ἀλλὰ δι' ἁλμάτων ὡς συνεπειῶν ἀγνώστου ἐσωτερικῆς αἰτίας ἐνυπαρχούσης εἰς τοὺς ὀργανισμούς. Κατ' αὐτὸν ἡ ἀσθενὴς πλευρὰ τῆς θεωρίας τοῦ Δαρβίνου περὶ τῆς γενέσεως τῶν εἰδῶν εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἀντίληψις ὅτι ἡ γένεσις αὕτη δύναται νὰ ἐξηγηθῇ διὰ βαθμιαίων ἀλλαγῶν· ἡ ἀντίληψις μάλιστα αὕτη, ἥτις ἐκυριάρχει εἰς τὴν περὶ τῆς γενέσεως τῶν εἰδῶν διδασκαλίαν ἤσκησε δυσμενῆ ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς πειραματικῆς σπουδῆς τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν τομέα τοῦτον προβλημάτων. Ἡ φυσικὴ ἐπιλογὴ καθορίζει ὄχι τὴν γένεσιν τῶν εἰδῶν, ἀλλὰ τὴν καταστροφὴν τῶν μὴ προσηρμοσμένων εἰδῶν. Θ. Π.

Ντέβυ (Dewey), ***Ἰωάννης***· βλ. λ. *Ντιούϋ* Ἰωάννης.

Ντεβῶ (Devaux), ***Ἐρρῖκος***. Γάλλος στρατηγὸς (βλ. *Βώ,* Ἐρρῖκος ντὲ —).

— **Ντεβῶ** (Devaux), ***Νοέλ***. Γάλλος στρατηγὸς (βλ. *Βώ,* Νοὲλ ντὲ —).

—**Ντεβῶ** (Devaux), ***Παῦλος***. Βέλγος πολιτικὸς καὶ συγγραφεὺς (1801—1880). Εἰργάσθη ἐν Βρυξέλλαις ὡς δικηγόρος καὶ ὡς μέλος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως μετὰ τοῦ βαρώνου Νοτὸν διὰ τὴν δημιουργίαν νέου Συντάγματος καὶ ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ἀνάρρησιν τοῦ πρίγκιπος Λεοπόλδου εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βελγίου. Ὁ Ντεβῶ ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς τῆς φιλελευθέρας «Ἐθνικῆς Ἐπιθεωρήσεως» (1840). Π. Χ.

— **Ντεβῶ** (Devault), ***Φραγκῖσκος-Εὐγένιος***. Γάλλος στρατηγὸς (1717—1790). Ἐπολέμησεν εἰς τὰς ἐκστρατείας τοῦ Ρήνου (1737), Φλάνδρας (1743) καὶ εἰς τὴν στρατιὰν τοῦ Κάτω-Ρήνου (1747—1748). Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' καὶ τῶν ἀδελφῶν εἰς τὸ μάθημα τῆς τακτικῆς καὶ ἔγραψεν ἐκτενῆ ἱστορίαν τῶν πολέμων τῆς Γαλλίας ἀπὸ τοῦ 1672 εἰς 117 τόμους. Π. Ν. Π.

ντεγερμὶ (τό), καὶ ***ντεγιρμὲ*** (ἐκ τοῦ τουρκ. *τεκὲρ* =στροφή). Τετράγωνον τεμάχιον λεπτοῦ ὑφάσματος (τουλουπανίου), ἀρκετὸν δι' ἓν φακιόλιον. Ν. Μ.

Ντεγκὰ (Degas), ***Ἐδγάρδος***. Διάσημος Γάλλος ζωγράφος (1834—1915). Θεωρεῖται εἷς τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἰμπρεσσιονιστικῆς σχολῆς, μολονότι κριτικοί τινες, ὡς ὁ C. Mauclair, παρατηροῦν ὅτι τὸ ἔργον του δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινὸν μὲ τὸ ἔργον τῶν ἰμπρεσσιονιστῶν, εἰμὴ μόνον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ νεωτεριστικοῦ χαρακτῆρός του καὶ τοῦ ἰδιοτύπου ρεαλισμοῦ, τὸν ὁποῖον ὑπεμφαίνει. Πεπροικισμένος μὲ παράδοξον ἰδιοσυγκρασίαν καὶ μὲ ἰδιότυπον τάλαντον, δὲν ἠθέλησε νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὰς καθιερωμένας παρισινὰς ἐκθέσεις. Ἐπεχείρησε μακρὸν ταξίδιον εἰς τὴν Ἀμερικήν. Ἐπανελθὼν ἐκεῖθεν προσῳκειώθη τοὺς ἰμπρεσσιονιστάς, εἰς τὴν σχολὴν τῶν ὁποίων τὸ τάλαντόν του ἔλαβε τὴν ὁριστικήν του διαμόρφωσιν, καὶ μετέσχε τῶν ὑπὸ τούτων διοργανουμένων ἐκθέσεων, ἰδίᾳ δὲ τῶν τῆς ὁδοῦ Λὲ Πελετιέ, ἀλλ' αἰφνιδίως ἀπεσύρθη τῆς ἐνεργοῦ δράσεως, διότι δὲν εἶχε τὴν διάθεσιν νὰ παίξῃ τὸν ρόλον ἀρχηγοῦ σχολῆς. Ἠγάπα μετὰ πάθους τὴν μόνωσιν καὶ τὴν σιωπηλὴν ἐργασίαν. Ἡ ἐπίδρασίς του ὑπῆρξε τεραστία· ἀπέφυγε κατὰ τὸν ἐργώδη βίον του τόσον τὸν ἄμετρον ἔπαινον, ὅσον καὶ τὸν πικρόχολον ψόγον· ἔζησε μακρὰν τῆς πολυταράχου κινήσεως τῶν πεισμόνως διασταυρουμένων καὶ ἁνθαμιλλωμένων πρὸς ἄλληλα καλλιτεχνικῶν ρευμάτων καὶ κατέστη «ἔνδοξος καὶ μυστηριώδης». Τὰ μουσεῖα, αἱ ἰδιωτικαὶ πινακοθῆκαι, οἱ ἔμποροι τῶν πινάκων μετὰ ζηλοτύπου σπουδῆς διημφισβήτουν τὴν κατοχὴν τῶν ἔργων του. Καὶ παρὰ τὴν φύσιν τοῦ χαρακτῆρός του δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ αἰσθανθῇ τὸν ἀντίλαλον τῆς θερμῆς ἐκτιμήσεως, τὴν ὁποίαν συνεκέντρωσε τὸ ἔργον του. Θεμελιώδης ἀρετὴ τοῦ Ντεγκὰ εἶναι ἡ δύναμις τοῦ σχεδίου. Κατεῖχε τὴν τέχνην τῆς γραμμῆς ἀσφαλῶς ὅσον καὶ ὁ Ἔνγκρ· τὸ σχέδιόν του κατ' ἀρχάς, εἰς τὰς ἱππικάς του ἰδίᾳ σκηνάς, ἦτο αὐστηρόν, διαυγὲς καὶ ἀκριβές· βραδύτερον ὅμως, ὡς εἰς τὰς χορευτρίας του, ἔδωσεν εἰς αὐτὸ ἄφθαστον κυμαινομένην χάριν.

Ἴδια χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς τέχνης του εἶναι ἡ εἰλικρίνεια, ἡ εὐρύτης τῆς συλλήψεως, ἡ ἐμπαθὴς σπουδὴ τῆς πραγματικότητος ἐν συνδυασμῷ μέ τινας γοητευούσας ἀπόψεις ὀνείρου. Φύσις κατ' ἐξοχὴν διανοητική, προσπαθεῖ νὰ ἐπεξεργάζεται τὸ θέμα του ἀπροσώπως καὶ ἀντικειμενικῶς· τοῦτο φυσικὰ εἶναι ἀνεπίτευκτον, ἡ δὲ διανοητικὴ ἀκριβολογία τοῦ καλλιτέχνου, συνδυαζομένη μετὰ τῆς λεπτῆς του συναισθηματικότητος, προκαλεῖ τὰ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα τῶν ἀποτελεσμάτων. Ὁ Ντεγκὰ ἔχει ἰδιαιτέραν δεξιοτεχνίαν εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ λευκοῦ χρώματος· θαυμαστὴ δ' εἶναι ἡ λεπτότης τοῦ φωτισμοῦ, ἡ ἐλαφρότης τῶν σκιῶν, ἡ ἁρμονικὴ συμμετρία τῶν συνθέσεών

Digitized by Google

τον. Ὁ ἐσωτερικὸς ρυθμὸς ἑκάστου πίνακός του, ἡ διάταξις τῶν προσώπων, ἡ τοποθέτησις των ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ διακοσμητικοῦ ἀποτελέσματος, ἡ διαδοχὴ τῶν ἐπιπέδων εἶναι πάντοτε εἰς τὸν Ντεγκὰ πλήρεις βαθυτέρας ἐννοίας, ἀπροσδοκήτου καὶ αὐστηρᾶς ἐν ταὐτῷ λογικῆς. Ὁ καλλιτέχνης οὗτος εἶναι εἷς θαυμάσιος διδάσκαλος τῆς συνθέσεως, τῆς σοβαρᾶς, ἁρμονικῆς καὶ λιτῆς χρήσεως τοῦ σκιοφωτισμοῦ καὶ τοῦ χρωματισμοῦ, τῆς διανοητικῆς, ἀλλὰ πάντως τελείως ἀληθοῦς καὶ εἰλικρινοῦς ἀποδόσεως τῆς φύσεως. Ἡ μεγάλη ἐπιδίωξις τοῦ Ντεγκὰ ὑπῆρξεν ἡ αὐστηρὰ ἀπόδοσις τῆς ἀληθείας. Αἱ κυριώτεραι συνθέσεις του εἶναι: «Καταστήματα βάμβακος εἰς τὴν Νέαν Ὀρλεάνην», «Γριὰ ζητιάνα», «Σειρὰ σκηνῶν ἀπὸ τὰς ἱπποδρομίας», «La Danseuse-Étoile» (Λουξεμβοῦργον), «Ὁ ἑλληνικὸς χορός», παστέλ, «Οἰκογενειακὴ προσωπογραφία» (Λοῦβρον), «Αἱ συμφοραὶ τῆς Ὀρλεάνης» (Λοῦβρον), «Σεμίραμις» (Λοῦβρον), «Σχέδια ὑφασμάτων» (Λοῦβρον), «Ἡ χορεύτρια παρὰ τῷ φωτογράφῳ», «Τὸ μπαλλέτο ἐπαναλαμβάνεται», «Χορεύτριαι μὲ τὰς μητέρας των», «Ἡ ρόδινη χορεύτρια», «Εἰς τὸ Μουσεῖον», «Ἡ συνομιλία», παστέλ, «Οἰκογένεια», «Ἡ σειρὰ τῶν Σιδηρωτριῶν», «Ἡ σειρὰ τῶν γυναικῶν εἰς τὸ καλλωπιστήριόν των», «Les figurants» κ.λ.π. Ὁ Ντεγκὰ ὑπῆρξε διάσημος καὶ ὡς χρητιδογράφος. Ι. Μ. Π.

Ντέγκεντορφ (Deggendorf) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας, ἐν Κάτω Βαυαρίᾳ. Κάτ. (1925) 7.800. Ἔχει πρακτικὸν λύκειον, ἀνώτερον παρθεναγωγεῖον, γεωργικὴν σχολήν, νοσοκομεῖα, ὀρφανοτροφεῖον, θέατρον, κ. ἄ. Διεξάγει σημαντικὸν ἐμπόριον ξυλείας, σιτηρῶν, κτηνῶν κ. τ. λ. Γ. Θ. Κ.

Ντέγκενφελντ-Σόνμπουργκ (Degenfeld-Schonburg), ***Αὔγουστος, κόμις*** —. Γερμανὸς στρατηγὸς (1798—1876). Εἰσῆλθεν εἰς τὸ στρατιωτικὸν στάδιον τῷ 1815, μετὰ δὲ τὴν μάχην τῆς Μαγεντίας ὠνομάσθη γενικὸς διοικητὴς τῶν ἐπὶ τῶν βενετικῶν ἀκτῶν στρατευμάτων. Ἀπὸ τοῦ 1860 ἕως τὸ 1864 διηύθυνε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν τῆς Αὐστρίας.

— **Ντέγκενφελντ** (Degenfeld), ***Χριστόφορος-Μαρτῖνος***. Γερμανὸς στρατηγὸς (1599—1653). Ἀπόγονος παλαιᾶς σουηβικῆς οἰκογενείας, ὑπηρέτησεν ὑπὸ τὸν Βαλλενστάϊν, τὸν Τίλλυ, τὸν Σπινόλα, τὸν Γουσταῦον Ἀδόλφον καὶ τὸν Βερνάρδον τῆς Βαϊμάρης. Ἀπὸ τοῦ 1645 μέχρι τοῦ 1648 ἐπολέμησεν ὑπὸ τοὺς Βενετοὺς ἐναντίον τῶν Τούρκων. Γ. Θ. Κ.

Ντέγκερ (Deger), ***Ἐρνέστος***. Γερμανὸς ζωγράφος (1809—1885). Αἱ σπουδαιότεραι ἐργασίαι του εἶναι νωπογραφίαι καὶ ἐπισύρουν τὴν προσοχὴν μὲ τὴν ζωηρότητά των καὶ τὴν λεπτότητα τῆς ἐξεργασίας. Ἐχρημάτισεν ἐπὶ μακρὸν καθηγητὴς τῆς σχολῆς τῶν Καλῶν τεχνῶν ἐν Δυσσελδόρφῃ. Θ. Π.

Ντεγκέϋτερ (Degeyter), ***Ἰούλιος***. Βέλγος συγγραφεύς (βλ. *Γκέϋτερ*, Ἰούλιος ντὲ —).

Ντέγκο (Dego) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ Γενούης τῆς Λιγυρίας. Κάτ. 2.500. Εἰς τὰ πέριξ ὑπάρχουν λατομεῖα μαρμάρων. Τὴν 13 Ἀπριλίου 1796 ὁ Ναπολέων ἐνίκησε παρ' αὐτὸ τοὺς Αὐστριακούς. Μ. Δ. Β.

Ντέγκολα (Degola), ***Ἀνδρέας - Λουδοβῖκος***. Ἰταλὸς μουσουργὸς (1778—1879). Εἰκοσαετὴς ἀνεβίβασεν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου τοῦ Λιβόρνου τὸ κωμικὸν μελόδραμα «Γιατρὸς μὲ τὸ στανιό». Ἐπεδόθη κατόπιν εἰς τὴν θρησκευτικὴν μουσικὴν καὶ ἐγκατασταθεὶς ἐν Παρισίοις ἐγένετο γνωστὸς διὰ σειρᾶς λειτουργιῶν, ὕμνων, ψαλμῶν, ὡς καὶ διὰ συμφωνιῶν καὶ ἄλλων ἔργων μουσικῆς δωματίου. Γ. Σ.

Ντὲ Γκουμπερνάτις (De Gubernatis)· βλ. λ. *Γκουμπερνάτις*.

Ντεγκοὺτ (Degoutte), ***Ἰωάννης***. Γάλλος στρατηγός, γεννηθεὶς τῷ 1866. Ἐφοίτησεν εἰς τὸ στρατιωτικὸν σχολεῖον τοῦ Σαὶν Σὺρ καὶ καταταχθεὶς εἰς τὸ πεζικὸν προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντιστρατήγου. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, διετέλεσεν ἐπιτελάρχης τῆς 4ης Στρατιᾶς. Προαχθεὶς εἰς ὑποστράτηγον τῷ 1916 διωρίσθη διοικητὴς μαροκινῆς μεραρχίας καὶ μετ' ὀλίγον διοικητὴς τοῦ μαροκινοῦ σώματος στρατοῦ. Τῷ 1918, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντιστρατήγου, διετέλεσεν ἐπ' ὀλίγον διοικητὴς τῆς 4ης στρατιᾶς, περὶ τὸ τέλος δὲ τοῦ πολέμου διωρίσθη ἐπιτελάρχης τοῦ βασιλέως τοῦ Βελγίου, διοικοῦντος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὴν ὁμάδα στρατιῶν τῆς Φλάνδρας (γαλλοαγγλοβελγικαὶ στρατιαί). Εὐθὺς μετὰ τὸν πόλεμον διωρίσθη μέλος τοῦ ἀνωτάτου στρατιωτικοῦ συμβουλίου καὶ ἀρχιστράτηγος τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ κατοχῆς εἰς τὸν Ρῆνον, τῷ δὲ 1923 διετέλεσεν ἀρχηγὸς τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ τοῦ καταλαβόντος τὸ Ρούρ. Ν. Θ. Κ.

Ἰωάννης Ντεγκούτ.

ντεγκρὰς (ὁ) (degras)· βλ. λ. *δεγράς*.

Ντεγκρὲ (Degré), ***Ἄλαχος***. Οὔγγρος μυθιστοριογράφος γαλλικῆς καταγωγῆς (1820—1896). Μετέσχε τῆς οὐγγρικῆς ἐπαναστάσεως καὶ διετέλεσε βουλευτής. Ἐκ τῶν ἔργων του ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ἡ θυγάτηρ τοῦ ἐξορίστου», «Ὁ ἥρως τῆς ἡμέρας», «Τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ διαβόλου» κλπ. Γ. Ι. Β.

Ντὲ Γκρέεφ (De Greef), ***Ἀρθοῦρος***. Βέλγος κλειδοκυμβαλιστὴς καὶ συνθέτης, γεννηθεὶς τῷ 1862. Ἐσπούδασεν ἐν Βρυξέλλαις καὶ Βαϊμάρῃ, ὅπου διετέλεσε μαθητὴς τοῦ Λίστ. Ἐξελίχθη εἰς πρώτης τάξεως δεξιοτέχνην, σήμερον δὲ (1931) εἶναι καθηγητὴς τοῦ κλειδοκυμβάλου ἐν τῷ ᾠδείῳ τῶν Βρυξελλῶν. Αἱ συνθέσεις του ἀποτελοῦνται ἐκ τῶν ἔργων: «Συμφωνικὴ σουΐτα» δι' ὀρχήστραν, «Μπαλλάντα» δι' ἔγχορδα ὄργανα, «Φαντασία» διὰ κλειδοκύμβαλον καὶ ὀρχήστραν, «Τὰ ἀνθρώπινα πάθη» καντάτα, «Ἐρωτικὰ τραγούδια» δι' ᾆσμα καὶ ὀρχήστραν κ. ἄ. Γ. Σ.

— **Ντὲ Γκρέεφ** (De Greef), ***Γουλιέλμος - Ἰωσήφ***. Βέλγος κοινωνιολόγος, γεννηθεὶς ἐν Βρυξέλλαις τῷ 1842. Ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τοῦ δικαίου, ἐγένετο καθηγητὴς τῆς κοινωνιολογίας ἐν τῷ ἐλευθέρῳ πανεπιστημίῳ τῶν Βρυξελλῶν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπεχώρησεν ὅταν κατηργήθη ἡ ἕδρα τοῦ El. Reclus. Κατόπιν ἐγένετο καθηγητὴς τῆς κοινωνιολογίας, τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ψυχολογίας καὶ πρύτανις τοῦ νέου πανεπιστημίου τῶν Βρυξελλῶν, ἱδρυθέντος τῷ 1894. Ἔγραψε πολλὰ καὶ ἐνδιαφέροντα ἔργα, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἑξῆς: «Introduction à la sociologie» (1886—1889), «L'évolution des croyances et des doctrines politiques» (1895), «Les lois sociologiques» (1893), «Sociologie générale élémentaire» (1895), «La Constituante et le Regime représentif» (1892), «Le crédit commercial et la banque nationale de Belgique» (1899), «Le transformisme social. Essai sur le progrès des sociétés» (1895), τὸ ἀριστούργημά του, ὅπου προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ ὅτι τὸ ἀγαθόν, τὸ κακόν, ἡ πρόοδος καὶ ἡ ὀπισθοδρόμησις εἶναι θετικὰ δεδομένα, τὰ ὁποῖα ἐναπόκεινται εἰς τὴν ἐπιστήμην ὅπως τὰ διακρίνῃ, «Problèmes de philosophie positive. L'enseignement intégral, l'inconnaissable» (1900), «La sociologie économique» (1904), «Précis de sociologie» (Paris 1909), «La structure général des sociétés» (Paris τόμ. 3, 1922). Ὁ Ντὲ Γκρέεφ υἱοθετεῖ τὰς θεμελιώδεις ἀπόψεις τοῦ Σπένσερ, ἰδίᾳ τὰς ἀφορώσας τὴν βιολογικὴν κοινωνιολογίαν, ἥτις χρησιμοποιεῖται ὑπ' αὐτοῦ ὡς θεμέλιον εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν κοινωνικῶν φαινομένων. Τὴν κοινωνίαν τὴν θεωρεῖ ὡς ὑπεροργανισμόν, ὅστις διαφέρει τῶν ἁπλῶν ζώντων ἀτόμων, κυρίως ἀπὸ τὴν ἄποψιν τῆς συνεχείας, τῆς συνειδήσεως, τῆς ἑτερογενέσεως καὶ τῆς πολυπλοκότητος τῶν στοιχείων, ἀλλ' εἰς τὴν ὁποίαν δύναταί τις νὰ διακρίνῃ λειτουργίας, ὄργανα, ἱστοὺς κ.λ.π. Αἱ ὁδοί, αἱ τηλεγραφικαὶ γραμμαί, τὸ χρῆμα, αἱ τράπεζαι ἀποτελοῦν τὸ κυκλοφορικὸν σύστημα τοῦ ὑπεροργανισμοῦ· τὰ κανονιστικὰ τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς καταναλώσεως ὄργανα, ἀφ' ἑνός, τὰ ἤθη καὶ αἱ δοξασίαι ἀφ' ἑτέρου, ἀποτελοῦν κάτι τὸ ἀντίστοιχον πρὸς τὸ συμπαθητικονωτιαῖον νευρικὸν σύστημα· τὰ ὀστᾶ καὶ οἱ μύες ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ πληθυσμοῦ, τὰ ὁποῖα ὁ Ντὲ Γκρέεφ παρομοιάζει τὸ μὲν πρῶτον (ἔδαφος) πρὸς τὸ θῆλυ, τὸ δὲ δεύτερον (πληθυσμὸς) πρὸς τὸ ἄρρεν, καὶ τὰ ὁποῖα γεννῶσι τὴν κοινωνικὴν ζωήν. Τὸ κοινωνικὸν σῶμα ἐξελίσσεται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ποικίλων παραγόντων, τοὺς ὁποίους δύναταί τις νὰ κατατάξῃ, κατὰ μειουμένην γενικότητα καὶ μοῖραν ὡς ἑξῆς: ἀστρονομικοί, φυσικοί, γεωγραφικοί, χημικοί, ὀργανικοί, ὀργανικοὶ καὶ ψυχολογικοί. Οἱ ψυχολογικοὶ παράγοντες εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι καθιστοῦν δυσκολωτέραν τὴν ἐπιστημονικὴν σπουδὴν τῶν κοινωνικῶν φαινομένων. Τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα ἐξαρτῶνται ἐκ δυνάμεων: οἰκονομικῶν, γενετησιακῶν, καλλιτεχνικῶν, ἐπιστημονικῶν (συμπεριλαμβανομένων ἐνταῦθα καὶ τῶν μεταφυσικῶν καὶ θρησκευτικῶν δοξασιῶν), ἠθικῶν, νομικῶν, πολιτικῶν—δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι ἔχουν πρὸς ἀλλήλας ὁλονὲν καὶ ὀλιγώτερον ἀσυνειδήτους καὶ μοιραίας καὶ ὁλονὲν καὶ περισσότερον συνειδητὰς καὶ συμβατικὰς σχέσεις. Θ. Π.

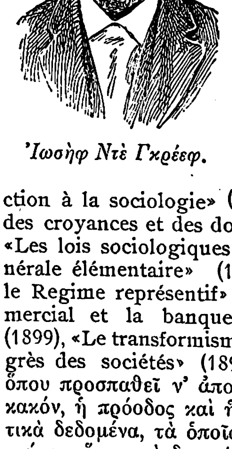

Ἰωσὴφ Ντὲ Γκρέεφ.

Ντὲ Γκροὺ (De Groux), ***Ἐρρῖκος-Ἰούλιος-Κάρολος-Κορνήλιος***. Βέλγος ζωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Βρυξέλλαις τῷ 1867 καὶ μαθητεύσας παρὰ τῷ Portaels. Διεκρίθη εἰς τὴν ἐλαιογραφίαν, τὴν χρωτιδογραφίαν καὶ τὴν λιθογραφίαν. Τὰ χαρακτηριστικώτερα γνωρίσματα τῆς τέχνης του εἶναι ἡ τόλμη τῆς φαντασίας, ἡ θέρμη τοῦ χρώματος καὶ ἡ δραματικότης τῆς ἐκφράσεως. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται αἱ λιθογραφημέναι προσωπογραφίαι τοῦ Δάντου, τοῦ Ριχάρδου Βάγνερ καὶ τοῦ Μπωντλαίρ, «Ὁ κρεμασμένος», «Ὁ φόνος», «Τὸ προσκύνημα τοῦ ἁγίου Κολομβάνου», «Ἡ μυστικοπαθὴς Φλάνδρα», «Ὁ Μωϋσῆς σωζόμενος ἐκ τῶν ὑδάτων», «Ἡ Κίρκη», «Ὁ θάνατος τοῦ Σίγκφριδ», «Ἡ ἱππηλασία τῶν Βαλκυριῶν» καί τινες σκηναὶ εἰλημμέναι ἐκ τῆς ναπολεοντείου ἐποποιίας. Ι. Μ. Π.

— **Ντὲ Γκροὺ** (De Groux), ***Κάρολος-Κορνήλιος-Αὔγουστος***. Βέλγος ζωγράφος (1825—1870). Διεκρίθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν σκηνῶν τοῦ καθημερινοῦ βίου. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ὁ περίπατος» καὶ «Ἡ δέησις». Ι. Μ. Π.

Ντὲ Γκροὺτ (De Groot), ***Γουλιέλμος***. Βέλγος γλύπτης, γεννηθεὶς τῷ 1839. Ἐξειργάσθη ἐξαιρέτους προτομάς, ἀγάλματα καὶ πλαστικὰ συμπλέγματα. Ὠνομάσθη μέλος τῆς βελγικῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν τεχνῶν καὶ ἀντεπιστέλλον μέλος τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου. Μεταξὺ τῶν κυριωτέρων του ἔργων τάσσονται: «Τὸ πνεῦμα τῶν τεχνῶν» (1879), «Ἡ μουσικὴ» (1880), «Ἡ ἐργασία» (1880), «Ἡ νεότης» (1904), τὸ μνημεῖον τοῦ Καρόλου Ροζιέ, ἐν τῇ ἐν Βρυξέλλαις πλατείᾳ τῆς Ἐλευθερίας, κ. ἄ. Ι. Μ. Π.

Ντεγκτιάρεφ (Degtiarew), ***Στέφανος***. Ρῶσος μουσικὸς (1766—1813). Ἀνήκει εἰς τὴν χορείαν τῶν πρώτων Ρώσων πολυφωνιστῶν συνθετῶν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, οἵτινες, σπουδάσαντες ὑπὸ Ἰταλοὺς διδασκάλους, μετήνεγκον ἐν μέρει τὸ ἰταλικὸν ὕφος εἰς τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν ἔργα. Ἔγραψε μέγαν ἀριθμὸν συνθέσεων, μεταξὺ τῶν ὁποίων 60 ἐκκλησιαστικὰ κοντσέρτα διὰ χορῳδίαν, τὸ κοσμικὸν ὀρατόριον «Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ρωσίας κατὰ τὸ 1812», ἡ μεγάλη χορῳδία «Μίνιν καὶ Ποσάρσκυ», διάφοραι μελῳδίαι κ. ἄ. Τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν ἔργων του εὑρίσκονται ἐν χειρογράφῳ. Γ. Σ.

Ντεὲκ (Dehèque), ***Φῆλιξ - Ντεζιρέ***. Γάλλος ἑλληνιστὴς (1794—1870). Ἐφοίτησεν εἰς τὴν École normale καὶ ἠκολούθησε μόνον ἐπ' ὀλίγον τὸ ἐκπαιδευτικὸν στάδιον, διορισθεὶς κατόπιν γραμματεὺς τοῦ 10ου διαμερίσματος τῶν Παρισίων. Τῷ 1859 ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῆς φιλολογίας. Μετέσχε τῆς συντάξεως τῆς «Gazette de l'instruction publique», τῆς «Encyclopédie des gens du monde», τῆς «Encyclopédie moderne» καὶ ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Dictionnaire grec-français moderne» (1825), μετάφρασιν τῶν κυπριακῶν ποιημάτων τοῦ Ἀνδρεάδου («Les poesies cypriques d'Andréadis» 1837), κείμενον καὶ μετάφρασιν τῶν ποιημάτων τοῦ Ἀθ. Χριστοπούλου («Poésies de Christopoulos» 1831), μετάφρασιν τῆς «Κασσάνδρας» τοῦ Λυκόφρονος («La Cassandre de Lycophron» 1853), πλήρη μετάφρασιν τῆς «Ἑλληνικῆς ἀνθολογίας» («L'Anthologie grecque» 1863, ἀνωνύμως) κ.ἄ. Θ. Π.

Ντέεκε (Deecke), ***Γουλιέλμος***. —1) Γερμανὸς γλωσσολόγος (1831—1897). Ἐδημοσίευσεν: «Ἐτρουσκικαὶ ἔρευναι» (1875—1884) ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Πάουλι. —2) Γερμανὸς γεωλόγος, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τῷ 1862. Τῷ 1893 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν Γκράϊφσβαλντ, τῷ 1906 ἐν Φράϊμπουργκ καὶ τῷ 1907 διευθυντὴς τῆς γεωλογικῆς ὑπηρεσίας τῆς Βάδης. Ἔγραψε: «Γεωλογικὸς ὁδηγὸς τῆς Πομμερανίας» (1899), «Γεωλογία τῆς Πομμερανίας» (1907), «Γεωλογία τῆς Βάδης» (1915—1918) κ.ἄ. Γ. Θ. Κ.

Ντεεραὶν (Dehérain), ***Ἐρρῖκος***. Γάλλος βιβλιοθηκάριος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας, γεννηθεὶς τῷ 1867. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν φιλολογικὴν σχολὴν τῶν Παρισίων, ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ αὐτῆς. Εἶναι μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἱστορικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν καὶ γραμματεὺς τῆς συντάξεως τοῦ περιοδικοῦ «Journal des Savants», ἔγραψε δὲ τὰ ἑξῆς ἔργα: «Le Soudan égyptien sous Mehemet-Ali» (1898), «Études sur l'Afrique» (1904), «L' expansion des Boërs au XIXe siècle» (1905), «Catalogue des manuscrits du fonds Cuvier, conservés à la Bibliothèque de l'Institut de France» (1908), «Le Cap de Bonne-Espérance au XVIIIe siècle» (1909), «Dans l'Atlantique» (1912), «Sylvestre de Sacy et ses correspondants» (1919). Θ. Π.

Ντεὲρμ (Deherme), ***Γεώργιος***. Γάλλος κοινωνιολόγος, ἱδρυτὴς τῶν λαϊκῶν πανεπιστημίων, γεννηθεὶς ἐν Μασσαλίᾳ τῷ 1870. Τυπογράφος κατ' ἀρχὰς καὶ κατόπιν λογιστὴς εἰς τὴν «Moissonneuse», συνεργατικὴν καταναλώσεως, ἐπροπαγάνδιζε τὰς θετικιστικὰς θεωρίας καὶ εἰδικῶς τὰς ἀρχὰς τῆς ἀνεξιθρησκείας, τῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου καὶ τοῦ συνεργατισμοῦ. Ἀπὸ τοῦ 1896 μέχρι τοῦ 1900

Digitized by Google

χρημάτισε συντάκτης τοῦ δελτίου τῆς «Union pour l'action morale». Τῷ 1894 ἐδημιούργησε τὴν «Συνεργατικὴν τῶν ἰδεῶν» καὶ τῷ 1908 τὸ πρῶτον λαϊκὸν πανεπιστήμιον, ὅπου δὲν ἔπαυσε νὰ ὑποστηρίζῃ τὰς ἰδέας του. θ. π.

Ντεζαζὲ (Déjazet), ***Παυλίνα-Βιργινία.*** Γαλλὶς ἠθοποιὸς (1797—1875). Ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας παίζουσα εἰς τὸ θέατρον τῶν Καπουκίνων, ἐξειλίχθη σὺν τῷ χρόνῳ εἰς μεγάλην κωμῳδόν, πρωταγωνιστήσασα εἰς πλεῖστα θεατρικὰ ἔργα. γ. ι. β.

Ντεζαὶ ***ντὲ Βεϋγκοὺ*** (Desaix de Veygoux), ***Λουδοβῖκος-Κάρολος-Ἀντώνιος.*** Γάλλος στρατηγὸς (1768—1800). Ἐνστερνισθεὶς τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν, ἐπολέμησεν ἐν τῇ στρατιᾷ τοῦ Ρήνου, διηύθυνε τῷ 1795 ὑπὸ τὸν Ζουρντὰν τὴν δεξιὰν πτέρυγα τῆς στρατιᾶς τοῦ Σάμπρ καὶ Μεύσου, παρεσκεύασε τὴν διὰ τοῦ Ρήνου δίοδον τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ καὶ διεκρίθη εἰς Κέλ, πολιορκήσας τὸν ἀρχιδοῦκα Κάρολον (1796—1797). Διετέλεσε προσωρινὸς ἀρχηγὸς τῆς στρατιᾶς τῆς Ἀγγλίας καὶ ἠκολούθησε τὸν Ναπολέοντα εἰς Αἴγυπτον, ὅπου διεκρίθη πολεμῶν τὸν Μουρὰτ βέην, προσονομασθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀράβων «ὁ δίκαιος σουλτᾶνος» (1798—1799) καὶ ὑπέγραψε τὴν συνθήκην τοῦ Ἐλ-Ἀρὶς (1800). Διαπεραιωθεὶς εἰς Ἰταλίαν διετέλεσεν ἀρχηγὸς τῶν ἐφεδρικῶν δυνάμεων καὶ ὑπῆρξεν ὁ κύριος συντελεστὴς τῆς νίκης τοῦ Μαρένγκο, ὅπου καὶ ἐφονεύθη. π. ν. π.

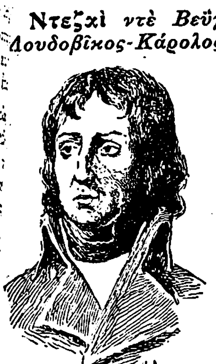

Λουδοβῖκος Ντεζαί.

Ντεζαμπρουὰ ***ντὲ Νεβὰς*** (Desambrois de Nevache), ***Λουδοβῖκος.*** Πεδεμόντιος πολιτικὸς (1807—1874). Διετέλεσε κυβερνήτης τῆς Νικαίας, ὑπουργὸς τοῦ βασιλέως Καρόλου-Ἀλβέρτου, ὑπουργὸς τῶν Δημοσίων Ἔργων ἐν τῇ πρώτῃ συνταγματικῇ κυβερνήσει, βουλευτής, γερουσιαστὴς (1849), ἀντιπρόεδρος τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας (1855—1860), ἀντιπρόσωπος τῆς Σαρδηνίας εἰς τὰς συνδιασκέψεις τῆς Ζυρίχης (1859), πρεσβευτὴς εἰς Γαλλίαν καὶ πρόεδρος τοῦ συμβουλίου ἐπικρατείας (1860) καὶ τῆς γερουσίας (1874). π. ν. π.

Ντεζὰρκ (Desargues). Γάλλος μαθηματικός, γεννηθεὶς ἐν Λυῶνι τῷ 1593 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1662. Διεκρίθη κυρίως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς συνθετικῆς γεωμετρίας. Μεταξὺ ἄλλων ἔγραψε καὶ μίαν «Γενικὴν μέθοδον θέσεως εἰς προοπτικότητα δοθέντων ἀντικειμένων». Κυριώτερα θεωρήματα, εὑρεθέντα ὑπ' αὐτοῦ καὶ φέροντα τὸ ὄνομά του, εἶναι τὰ ἑξῆς δύο: 1) Ὁμολόγων τριγώνων. Ἐὰν δύο τρίγωνα κεῖνται οὕτως, ὥστε αἱ πλευραὶ αὐτῶν ἀνὰ δύο νὰ συναντῶνται ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας, τότε αἱ 3 εὐθεῖαι αἱ συνδέουσαι τὰς κορυφάς, τὰς ἀντιστοίχους, τῶν τριγώνων συνέρχονται εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον. 2) Σχέσεως ἓξ σημείων. Ἐὰν εἰς κύκλον ἢ ἔλλειψιν εἶναι ἐγγεγραμμένον τετράπλευρον, πᾶσα εὐθεῖα τέμνουσα τὴν καμπύλην καὶ τὴν περίμετρον τοῦ τετραπλεύρου ὁρίζει ἓξ σημεῖα Μ καὶ Μ' τῆς καμπύλης, Α, Β δύο ἀπέναντι πλευρῶν τοῦ τετραπλεύρου καὶ Γ, Δ τοῦ ἑτέρου ζεύγους πλευρῶν τοιαῦτα, ὥστε ὑπάρχει πάντοτε ἡ σχέσις:

$$\frac{(\mathrm{MA})\,(\mathrm{MB})}{(\mathrm{M\Gamma})\,(\mathrm{M\Delta})} = \frac{(\mathrm{M'A})\,(\mathrm{M'B})}{(\mathrm{M'\Gamma})\,(\mathrm{M'\Delta})}$$

ν. γ.

Ντεζαρντὲν (Desjardins), ***Ἐρνέστος.*** Γάλλος ἱστορικὸς (1823—1886). Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς ἐπιγραφικῆς καὶ τῆς ἀρχαιολογίας εἰς τὸ Κολλέγιον τῆς Γαλλίας καὶ διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῆς φιλολογίας. Ἔγραψε: «Les Antonins (1875), «Ἱστορικὴν καὶ διοικητικὴν γεωγραφίαν τῆς Ρωμαϊκῆς Γαλατίας» («Géographie historique et administrative de la Gaule romaine» 1876—1885). ι. ο.

—**Ντεζαρντὲν** (Desjardins), ***Ἰάκωβος-Ἰούλιος-Ἄβελ.*** Γάλλος λόγιος (1814—1886). Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Διπλωματικαὶ διαπραγματεύσεις τῆς Γαλλίας μετὰ τῆς Τοσκάνης» (1859—1886), «Ὁ βίος τῆς Ἰωάννας ντ' Ἄρκ» (1854), «Κάρολος Θ'», (1874), «Ὁ βίος καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ἰωάννου τῆς Βολωνίας» (1883). ι. ο.

— **Ντεζαρντὲν** (Desjardins), ***Μαρία-Αἰκατερίνη.*** Γαλλὶς λογία, ἐπιλεγομένη κυρία Ville-Dieu (1640—1683). Ἔζησε βίον περιπετειώδη καὶ ἀπέκτησε μεγάλην φήμην διὰ τὴν ὡραιότητα, τὴν ζωηρότητα καὶ εὐφυΐαν της, τὴν φλογερὰν φαντασίαν της, τὸ πλῆρες χάριτος ἀλλ' ἐλαφρὸν καὶ ἄστατον πνεῦμά της, τὰ σφοδρὰ αἰσθήματά της. Τὰ ἔργα της στεροῦνται ἰδιαιτέρας λογοτεχνικῆς ἀξίας. Μεταξὺ αὐτῶν καταλέγονται: «Les désordres de l'amour», «Portraits des faiblesses humaines», «Galanteries grenadines», «Amours des grands hommes», «Annales Galantes». Τὰ ἅπαντά της ἐξεδόθησαν εἰς 10 τόμους (1702—1721). ι. ο.

Ντεζεμερὶ (Desaimeris), ***Ἰωάννης-Εὐγένιος.*** Γάλλος ἰατρὸς (1799—1852), ἀσχοληθεὶς ἰδίως εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἰατρικῆς. Ἔγραψε: «Quelques reflexions sur l'histoire de la médecine» (1833), «Lettres sur l' histoire de la médecine» (1838). Μετὰ τῶν Ollivier καὶ Raige-Delorme ἐξέδωκεν ἐν Παρισίοις «Βιβλιογραφικὸν καὶ ἱστορικὸν λεξικὸν» (1829—1839). ο. ρ.

Ντεζὲντ (Dézède ἢ Dezaides). Γάλλος μουσουργὸς (περὶ τὸ 1740—1792). Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὸ θέατρον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐσημείωσε καταπληκτικὰς ἐπιτυχίας διὰ τῶν μελοδραμάτων: «Blaise et Babet», «L'Erreur d'un moment», «Les trois fermiers», «Alexis et Justine» κτλ. Ἐκαλλιέργησε κυρίως τὸ ποιμενικὸν ὕφος, εἰς τὸ ὁποῖον ἦτο ἀνυπέρβλητος. Ἔγραψεν ἐν συνόλῳ 18 μελοδράματα, ἐξ ὧν πολλὰ ἐπαίχθησαν καὶ ἐκτὸς τῆς Γαλλίας. Ἡ κόρη του *Φλωρίνη Ντεζὲντ* ἔγραψεν εἰς ἡλικίαν 15 ἐτῶν τὸ κωμικὸν μελόδραμα «Νανέττα καὶ Λουκᾶς» (1781). γ. σ.

Ντεζεράντο (Degérando), ***Μαρία-Ἰωσήφ.*** Γάλλος ἱστορικὸς τῆς φιλοσοφίας, γεννηθεὶς ἐν Λυῶν τῷ 1772 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1842. Λαβὼν θρησκευτικὴν ἀνατροφήν, ὑπεστήριξε τοὺς καθολικούς, οἱ ὁποῖοι ἠρνοῦντο νὰ δεχθοῦν τὴν ὑπαγωγὴν τοῦ κλήρου εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν, μετέσχε τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ 1793 καὶ κατέφυγεν εἰς Ἑλβετίαν, κατόπιν δὲ εἰς Ἰταλίαν καὶ Γερμανίαν. Ἐπανελθὼν βραδύτερον εἰς Γαλλίαν, ἐξελέγη μέλος τοῦ ἰνστιτούτου καὶ ἐγένετο καθηγητὴς τῆς φιλοσοφικῆς ἠθικῆς. Τῷ 1804 διωρίσθη γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν. Ἐκτελέσας διπλωματικὴν ἀποστολὴν εἰς Φλωρεντίαν καὶ Ρώμην, διωρίσθη μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας καὶ ἤρχισε νὰ ἀκολουθῇ τὸν Ναπολέοντα. Τῷ 1808 ἐγένετο μέλος τῆς φιλοσοφικῆς ἑταιρείας, τῷ 1819 καθηγητὴς τοῦ δημοσίου καὶ διοικητικοῦ δικαίου, τῷ 1837 ὁμότιμος τῆς Γαλλίας καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Génération des connaissances humaines», «Histoire comparée des systèmes de philosophie relativement aux principes des connaissances humaines», «Institutes (τόμ. 4), «Cours normal des instituteurs primaires», «Le perfectionnement morale et l'éducation de soi-même», «La bienfaisance publique» κ.ἄ. Ὡς ἱστορικὸς τῆς φιλοσοφίας ὁ Ντεζεράντο ἐχρησιμοποίησε, μεταξὺ τῶν πρώτων ἐν Γαλλίᾳ, ἐπιστημονικὴν μέθοδον διὰ τὴν κατάταξιν καὶ ἑρμηνείαν τῶν κειμένων, ἀνέλυσε μετ' ἀμεροληψίας καὶ ἀγχινοίας τὰ διάφορα φιλοσοφικὰ συστήματα καὶ ἐπεχείρησε νὰ ἐγκαθιδρύσῃ σύνδεσμόν τινα μεταξὺ μεταφυσικῆς καὶ θετικῶν ἐπιστημῶν. θ. π.

Ντεζερέτ, ***Ἰουλία.*** Πραγματικὸν ὄνομα τῆς *Ἐλβίρας* (βλ.λ.), γυναικὸς ἣν ἠγάπησε καὶ ἐξύμνησεν ὁ Λαμαρτῖνος.

Ντεζερὶν (Dejerine), ***Ἰούλιος.*** Γάλλος ἰατρός, γεννηθεὶς τῷ 1840. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς σχολῆς Παρισίων. Ἔργα αὐτοῦ εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ἡ κληρονομικότης ἐν ταῖς ἀσθενείαις τοῦ νευρικοῦ συστήματος» (1886), «Ἀνατομία τῶν νευρικῶν κέντρων» (1900), «Περὶ ἀσθενειῶν τοῦ νωτιαίου μυελοῦ». γ.ι.β.

Ἰούλιος Ντεζερίν.

Ντεζεσσὰρ (Des Essarts), ***Ἐμμανουήλ·*** βλ. *Ἐσσάρ.*

— **Ντεζεσσὰρ** (Desessarts), ***Νικόλαος-Τουσσαὶ-Λεμοάν,*** ὁ ἐπιλεγόμενος—. Γάλλος λόγιος (1744—1810). Κατ' ἀρχὰς ἤσκει τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα, εἶτα δὲ τὸ τοῦ βιβλιεκδότου. Ἔγραψε διάφορα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Αἱ περίφημοι δίκαι» (1733—1789), ἱστορικὴ πραγματεία τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων δικαστηρίων (1778—1784), «Παγκόσμιον ἀστυνομικὸν λεξικὸν» (1786—1790). γ.ι.β.

Ντεζιντέριο, ἢ ***Ντεζιντέριο ντὰ Σεττινιάνο*** (Desiderio ἢ Desiderio da Settignano). Ἰταλὸς γλύπτης, ἀνήκων εἰς τὴν φλωρεντινὴν σχολὴν (1428—1464). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Ντονατέλλο καὶ εἰργάσθη ἐν Φλωρεντίᾳ, τοὺς ναοὺς τῆς ὁποίας διεκόσμησε διὰ πλαστικῶν καὶ ἀναγλύφων ἔργων ἐπὶ ξύλου καὶ λίθου. Μεταξὺ τῶν ἔργων του ἐξαίρετον κατέχουσι θέσιν τὸ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος ξύλινον ἄγαλμα τῆς Μαγδαληνῆς καὶ τὸ ἐπιτάφιον μνημεῖον τοῦ Καρόλου Μα σουππίνι, ἐν τῷ ναῷ τοῦ Σταυροῦ (Santa Croce). ι.μ.π

Ντέζιο (Desio) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Μιλάνου. Κάτ. 11.000. Ἐγγὺς αὐτοῦ κεῖται ἡ περίφημος διὰ τοὺς θαυμασίους κήπους αὐτῆς ἔπαυλις Τροβέζι. γ.ι β.

Ντεζιρὰντ (La Désirade) *[Γεωγρ.].* Μία τῶν μικροτέρων νήσων τῶν Γαλλικῶν Ἀντιλλῶν. Κεῖται 10 χλμ. ΝΔ. τῆς Γουαδελούπης καὶ ἔχει ἔκτασιν 27 χλμ, Κάτ. 1.560. Εἶναι ἡφαιστειογενής, παράγει βάμβακα, σάκχαριν καὶ καφφέν. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1493 ὑπὸ τοῦ Κολόμβου. γ.ι.β.

Ντεζιρὲ (Désirée), ***Βερναντίνη-Εὐγενία.*** Βασίλισσα τῆς Σουηδίας, Γαλλὶς τὴν καταγωγὴν (1777—1860). Ἦτο θυγάτηρ ἐμπόρου ἐκ Μασσαλίας, ἀδελφὴ τῆς Ἰουλίας, συζύγου τοῦ Ἰωσὴφ Βοναπάρτου. Συνεζεύχθη τῷ 1798 τὸν στρατηγὸν Βερναδόττην, ὅστις βραδύτερον ἐγένετο βασιλεὺς τῆς Σουηδίας ὡς *Κάρολος ΙΔ'.* γ.ι.β.

Ντεζομπρὺ (Dezobry), ***Κάρολος-Λουδοβῖκος.*** Γάλλος φιλόλογος (1798—1871). Ἤρξατο τοῦ σταδίου του διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἔργου «Ἡ Ρώμη κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ Αὐγούστου ἢ ταξίδιον ἑνὸς Γαλάτου εἰς Ρώμην» (1835, τόμ. 4) καὶ τῷ 1835 ἵδρυσεν ἐν Παρισίοις ἐπιχείρησιν κλασσικῶν καὶ σχολικῶν ἐκθέσεων. Ἐκ τῶν λοιπῶν του ἔργων σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Πρὶ τῆς χρήσεως καὶ τῆς χρησιμότητος τῶν κλασσικῶν ἐκδόσεων» (1856, τόμ. 2), «Λεξικὸν βιογραφίας καὶ ἱστορίας» (1857), «Λεξικὸν τῶν γραμμάτων, καλῶν τεχνῶν, ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν» (1862, τόμ. 2) καὶ «Λεξικὸν τῆς ἐπιστολογραφίας» (1865). π. ν. π.

Ντέζορ (Desor), ***Ἐδουάρδος.*** Γερμανὸς γεωλόγος (1811—1882). Ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῆς γεωλογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Neuchâtel καὶ πρόεδρος τῆς αὐτόθι Ἀκαδημίας, ἠσχολήθη δὲ καὶ εἰς διαφόρους γεωλογικὰς καὶ παλαιοντολογικὰς ἐρεύνας εἰς τὴν Ἀφρικήν. Συνέγραψε: Le paysage morainique, son origine glaciaire et ses rapports avec les formations pliocènes d'Italie» (Neuchâtel, 1875). γ. β.

Ντεζουλιὲρ (Deshoulières), ***Ἀντουανέττα, κυρία—.*** Γαλλὶς λογία, γεννηθεῖσα καὶ ἀποθανοῦσα εἰς Παρισίους (1638—1694). Ἐξέμαθε τὴν λατινικήν, τὴν ἰταλικὴν καὶ τὴν ἱσπανικὴν γλῶσσαν καὶ ἐδιδάχθη φιλοσοφίαν. Τοὺς πρώτους στίχους της ἐδημοσίευσεν εἰς τὸν «Mercure Galant» τῷ 1672, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Amaryllis, εἶχον δὲ τόσην ἐπιτυχίαν, ὥστε ἐντὸς ὀλίγου ἡ ποιήτρια ἐπωνομάσθη «Δεκάτη Μοῦσα». Εἰς τὸν οἶκόν της συνεκεντροῦντο πολλοὶ ποιηταὶ καὶ λόγιοι τῆς ἐποχῆς της, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Corneilles, Perrault, Ménage, Rochefoucauld, κ. ἄ. Ἡ φήμη αὐτῆς ὡς ποιητρίας ὑπῆρξε μεγάλη κατὰ τὴν ἐποχήν της. Συνέγραψε διάφορα εἰδύλλια, ᾠδάς, αἰνίγματα, ἐλεγεῖα, μίαν τραγῳδίαν καὶ τινας κωμῳδίας ἄνευ λογοτεχνικῆς ἀξίας. Τὰ καλύτερα ποιήματά της εἶναι τὰ θρησκευτικά, τὰ ὁποῖα ἔγραψε περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου της. ι. ο.

Ντεζωζιὲ (Desaugiers), ***Μᾶρκος-Ἀντώνιος.*** Γάλλος ποιητὴς καὶ θεατρικὸς συγγραφεὺς (1772—1827). Υἱὸς τοῦ ὁμωνύμου μουσικοσυνθέτου, ὑπῆρξεν εἷς τῶν δημοφιλεστέρων ποιητῶν τῆς Γαλλίας. Τὰ ᾄσματα καὶ τὰ κωμειδύλλιά του διακρίνει χάρις, εὐθυμία καὶ γοργότης. Ἐξ αὐτῶν γνωστότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Παρηγορίαι τοῦ γήρατος», «Τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατά», «Τὸ βακχικὸν παραλήρημα», «Πὰν-πάν», «Τὸ Παρίσι στὰς 5 τὸ πρωΐ». Ἐκ τῶν θεατρικῶν δὲ ἔργων ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑπόμενα: «Αὐτὴ εἶναι ἡ γυναῖκά μου» (1804), «Ὁ κύριος Βωτοὺρ» (1811). γ. ι. β.

Μᾶρκος Ντεζωζιέ.

Ντεζὼλ (Desault), ***Πέτρος-Ἰωσήφ.*** Διάσημος Γάλλος χειρουργὸς (1744—1795). Εἰσήγαγε τὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ φερόμενον ἐπίδεσμον πρὸς θεραπείαν τῶν καταγμάτων τῆς κλειδός, τὸ εὐθὺ μαχαίριον διὰ τοὺς ἀκρωτηριασμοὺς ἀντὶ τοῦ ἐν χρήσει κυρτοῦ, καὶ πλείστας ἄλλας βελτιώσεις. Τῷ 1782 ἐγένετο ἀρχιχειρουργὸς τοῦ νοσοκομείου «Charité», ταυτοχρόνως δὲ ἤρξατο διδάσκων ἐν τῷ νοσοκομείῳ Hôtel-Dieu ἀνατομικὴν καὶ ἐγχειρητικήν, δημιουργήσας οὕτω τὴν πρώτην χειρουργικὴν κλινικὴν ἐν Γαλλίᾳ. Τὰ μαθήματά του ἐδημοσιεύθησαν εἰς 4 τόμους ἐν τῇ «Journal de chirurgie». Ὁ ἴδιος ἔγραψεν ἐλάχιστα. Ἐξεδόθησαν ὅμως ὑπὸ φίλων του, συνεργατῶν κ. ἄ. διάφορα συγγράμματα, ἐν οἷς ἐξετίθεντο αἱ ἐπιστημονι-

Digitized by Google

καί του ἀντιλήψεις καὶ θεωρίαι. Οὕτως ὁ Chopart ἐξέδωκε δίτομον ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον: «Traité des maladies chirurgicales et des opérations qui leur conviennent»· ὁ Bichat: «Oeuvres chirurgicales» εἰς τρεῖς τόμους· ὁ L. Wardenburg γερμανιστὶ εἰς δύο τόμους τὸ «Desault's chirurgischer Nachlass» (Γοτίγγη 1800) καὶ τέλος ὑπὸ τοῦ Cassins: «Cours théorique et pratique de clinique externe» (1803 εἰς δύο τόμους). Ο. Ρ.

Πέτρος Ντεζώλ.

Ντὲθ Βαλλεῦ (Death Valley) *[Γεωγρ.]*. Κοιλὰς τῆς Καλιφορνίας (βλ. λ. *Θανάτου κοιλάς*).

Ντέϊ ἢ **Ντές**, ουγγρ. **Ντέες** καὶ γερμ. **Ντὲτς** (Dej, Deés, Dez) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρουμανίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Solnoc-Dobâca ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν τριῶν βραχιόνων τοῦ Σαμές. Κάτ. (1920) 12.500. Ἔχει γοτθικὸν ναὸν (1450) καὶ ἐρείπια ἀνακτόρων. Εἰς τὴν περιοχήν της ὑπάρχουν ἐκτεταμέναι ἀμπελοφυτεῖαι.

Ντεϊνλῆ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Αυγερή* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Κοζάνης.

Ντέϊρ-ἐλ-Ζὸρ *[Γεωγρ.]*. Διαμέρισμα καὶ πόλις τῆς Μεσοποταμίας· βλ. *Ζὸρ* Ντέϊρ ἐλ —.

Ντέϊρ-ἐλ-Κάμαρ (=μονὴ τῆς Σελήνης) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Συρίας ἐπὶ τοῦ Λιβάνου (ὕψ. 865 μ.). Ἦτο ἄλλοτε πρωτεύουσα τῶν Δρούσων. Κάτοικοι 8.000. Τῷ 1860 ἔλαβον χώραν ἐν αὐτῇ διωγμοὶ τῶν Χριστιανῶν. Π. Χ.

Ντέϊρ ἐλ Μεντινὲ *[Γεωγρ.]*. Τμῆμα τῆς ἀπεράντου θηβαϊκῆς Νεκροπόλεως κατὰ τὸ Δ. αὐτῆς ἄκρον. Εἰς λαιμὸν τῆς Λιβυκῆς ὀροσειρᾶς γυμνόν, δεσποζόμενον πρὸς Β. ὑπὸ ἀπορρώγων βράχων τεῖχος ὑψηλὸν ἐξ ὠμῶν πλίνθων ἐγκλείει κομψὸν ναΐσκον, ἀφιερωμένον εἰς τὴν Ἀθὼρ καὶ τὴν Μάατ. Κτίσμα Πτολεμαίου Δ΄ τοῦ Φιλομήτορος, περατώθη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Ε΄. Ὁλόκληρον ἐκ λαξευτῶν λευκῶν πετρῶν, εἶναι χαριέστατον τεκτονικὸν κομψοτέχνημα. Ἐπὶ τῆς προσόψεώς του ἀναγινώσκεται πλῆθος ὀνομάτων ἑλληνικῶν καὶ κοπτικῶν, διότι ἐχρησίμευσεν ὡς ἐνδιαίτημα μοναχῶν, οἱ ὁποῖοι κατέστρεψαν τὴν κόσμησιν. Πέριξ πλεῖστοι τάφοι, τῶν ὁποίων δύο, τοῦ Σενουτὲμ καὶ τοῦ Πσετοῦ, φυλάκων τῆς νεκροπόλεως, διατηροῦν ζωηροτάτας τὰς χρωματιστάς των τοιχογραφίας. Γ. Λ. Α.

Ντέϊρ ἐλ Μπάχαρι *[Γεωγρ.]*. Ἀβαθὴς κοιλὰς εἰς τὸ βόρειον μέρος τῆς μεγάλης νεκροπόλεως τῶν αἰγυπτιακῶν Θηβῶν καὶ ἐν αὐτῇ ναὸς ὁμώνυμος (=Μονὴ πρὸς Βορρᾶν), κτισμένος εἰς ἐπιπεδωμένα ὑψώματα καὶ κοσμούμενος δι' ἐπιγραφῶν καὶ ἀναγλύφων ἀναγομένων εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς νέας αὐτοκρατορίας. Ἐκτίσθη ὑπὸ τῆς βασιλίσσης Χατσεπσοΐτου, ἀδελφῆς, συζύγου καὶ συμβασιλίσσης τοῦ Θουθμώσεως Γ΄. Τὸν καθαρισμὸν τοῦ ναοῦ ἤρχισε πρῶτος ὁ Μαριέτ, ἀπετελείωσε δὲ ὁ Ἐδ. Ναβὶγ (1896). Ὁ ναὸς ἦτο ἀφιερωμένος εἰς τὸν Ἄμμωνα, παρ' αὐτῷ δὲ ἐτιμῶντο εἰς ἴδια παρεκκλήσια ἡ Ἀθὼρ καὶ ὁ νεκροπομπὸς Ἄνουβις. Σήμερον σῴζονται λείψανα τῆς μακρᾶς διπλῆς σειρᾶς σφιγγῶν, αἱ ὁποῖαι ἔφερον ἀπὸ τὴν πεδιάδα εἰς τὸν ἐξαφανισθέντα ἤδη πυλῶνα τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ. Ἀμέσως πρὸς Ν. τοῦ ναοῦ κεῖται ὁ μικρὸς ἐπιτάφιος ναὸς τῶν βασιλέων Μεντουχοτὲπ Γ΄ καὶ Δ΄ (Νέβ-χετὲπ-ρὲ καὶ Νὲβ-χχοῦ-ρέ). Εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ντέϊρ ἐλ Μπάχαρι ἔγιναν τῷ 1881 καὶ 1891 αἱ πολύκροτοι ἀνακαλύψεις τῶν βασιλικῶν μουμιῶν ἐντὸς φρέατος νεκρικοῦ καὶ τῶν μουμιῶν τῶν ἱερατικῶν οἰκογενειῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπλούτισαν τὸ μουσεῖον τοῦ Καΐρου. Ὁ τάφος τοῦ Μεντουχοτὲπ Γ΄, ἀνακαλυφθεὶς τῷ 1900 ὑπὸ τοῦ Κάρτερ, ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν Ἀράβων Βὰβ ἐλ Χοσάν. Γ. Λ. Α.

Ντεϊρμὲν-ἀδασῆ *[Γεωγρ.]*. Τουρκικὸν ὄνομα τῆς νήσου Μήλου ἐπὶ τουρκοκρατίας, προελθὸν προφανῶς ἐκ μεταφράσεως ἐσφαλμένης γραφῆς τοῦ ὀνόματος ὡς: *Μύλος* (*Ντεϊρμὲν*=*μύλος*).

—**Ντεϊρμὲν μπουρνοῦ** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Τὸ ἀνατολικώτερον τῶν δύο ἀκρωτηρίων, τὰ ὁποῖα προέχουν ἀπὸ τῆς νοτίας ἀκτῆς τοῦ λιμένος τῆς Μικρασιατικῆς *Φωκαίας* (Παλιὲς Φώκιες). Εἶναι τὸ δυτικὸν κέρας τοῦ νοτίου λιμένος (πλάτ. 38° 40' 06'' Β., μῆκ. 26° 45' 25'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2836* a Archipelago, southern sheet: Foujes) καὶ ἔχει φανὸν ἐρυθροῦ σταθεροῦ φωτὸς 6 μιλλ. Σ. Ε. Λ.

—**Ντεϊρμὲν μπουρνοῦ** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Β. ἀκτῆς τῆς Προποντίδος (πλάτ. 40° 57' 15'' Β., μῆκ. 28° 37' 40'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2604: San Stephano to Erekli) μεταξὺ Μπουγιοὺκ Τσεκμετζὲ καὶ Κουτσοὺκ Τσεκμετζέ, καὶ εἰς 10 μίλλ. δυτικῶς τοῦ φάρου τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Ἁγίου Στεφάνου. Σ. Ε. Λ.

Ντέϊτερς (Deiters), ***Ὄθων-Φρειδερῖκος-Κάρολος***. Ἐπιφανὴς Γερμανὸς ἀνατόμος, γεννηθεὶς ἐν Βόννῃ (1834—1863). Ἀνηγορεύθη διδάκτωρ ἐν Βόννῃ τῷ 1856 καὶ εἰργάσθη εἰς τὸ παθολογικὸν ἰνστιτοῦτον ὑπὸ τὸν Virchow. Τῷ 1858 ἐγκατεστάθη ἐν Βόννῃ καὶ ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου διὰ τῶν ἀξιολόγων αὐτοῦ μικροσκοπικῶν καὶ κλινικῶν ἐρευνῶν ἐπὶ τῶν μυῶν, τοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ ἐγκεφάλου, τῶν πτηνῶν, τῶν ἔσω ἀκουστικῶν ὀργάνων τῶν ἀμφιβίων κλπ. Σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι: «Untersuchungen über die Schnecke der Vögel (ἐν «Ἀρχείοις Reichert καὶ Dubois» 1860), «Untersuchungen über die Lamina spiralis membranacea etc.» (Βόννη 1860), «Beiträgen zur histologie der quergestreiften Muskeln» (ἐν «Ἀρχείοις Reichert καὶ Dubois» 1861). *Κύτταρα τοῦ Ντέϊτερ* καλοῦνται ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ κύτταρα τῆς νευρογλοίας καὶ ἀφ' ἑτέρου ἕτερα θεμελιώδη κύτταρα κατέχοντα τὸ ἔξω παρεγκλινές, τῶν τόξων τοῦ Corti. *Κύτταρον νευρικὸν τύπου Ντέϊτερς* καλοῦνται κύτταρα νευρικά, ὧν ἡ ἐπέκτασις τοῦ ἀξονικοῦ κυλίνδρου συνέχεται μὲ μίαν ἶνα μυελίνην. *Πυρὴν τοῦ Ντέϊτερς* καλεῖται ὁ προμηκικὸς πυρήν, κείμενος ὑπὸ τὸ ἔδαφος τῆς δ' κοιλίας, εἰς τὸν ὁποῖον καταλήγει πιθανῶς ἓν τμῆμα τῶν ἰνῶν τοῦ νεύρου τῆς αἰθούσης. Τέλος ἡ *ἐπέκτασις τοῦ Ντέϊτερς* ἀποτελεῖ κυλινδρικὴν ἐπέκτασιν τοῦ νευρικοῦ κυττάρου. Ο. Ρ.

Ντὲκ (Deck), ***Ἰωσὴφ-Θεόδωρος***. Γάλλος κεραμουργὸς (1823—1891). Ἐμαθήτευσεν εἰς τὰ ἐργοστάσια τοῦ Στρασβούργου, περιῆλθε τὴν Γερμανίαν μελετῶν τὰ διάφορα συστήματα, τῷ 1848 ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ ἐθνικοῦ ἐργαστηρίου φαγεντιανῶν ἀγγείων τῆς Γαλλίας καὶ τῷ 1809 τῶν ἐργοστασίων τῶν Σεβρῶν. Διεκρίθη διὰ τὴν εἰδικότητά του εἰς τὰ περσικὰ φαγεντιανὰ σχέδια καὶ τὴν ἀπομίμησιν τῶν μωσαϊκῶν τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Ἔγραψε τὴν πραγματείαν «Φαγεντιανά». (1877).

Ντεκὰβ (Descaves), ***Λουκιανός***. Σύγχρονος Γάλλος λογοτέχνης, γεννηθεὶς τῷ 1861. Ἐσπούδασε τὴν φιλολογίαν καὶ ἐγένετο μέλος καὶ γραμματεὺς τῆς ἀκαδημίας Γκονκοὺρ (1903) καὶ μέλος τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου δημοσίας ἀντιλήψεως (1906). Ἔγραψε ποιήματα καὶ φιλολογικὰς πραγματείας βραβευθείσας ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, μετέφρασε διάφορα ἀγγλικὰ ἔργα, ἰδίως ὅμως διεκρίθη ὡς δραματικὸς συγγραφεύς, συνεργασθεὶς μετὰ τοῦ Ντονναὶ εἰς τὰ «Διαβατικὰ πουλιά» (1903) καὶ τὴν «Ἀνάληψιν» (1929), τοῦ Καπὺς εἰς τὴν «Ἀπόπειραν» (1906), τοῦ Νοζιὲρ κ. ἄ. Τὸ ἔργον του διακρίνεται διὰ τὸν ἄκρατον φυσιοκρατισμόν του. Π. Ν. Π.

Ντεκὰζ (Decazes), ***Ἠλίας***, *δοὺξ τοῦ—*. Γάλλος πολιτικὸς (1780—1860). Ἀρχικῶς διετέλεσε δικαστὴς ἐν Γαλλίᾳ καὶ σύμβουλος τοῦ βασιλέως τῆς Ὁλλανδίας Λουδοβίκου Βοναπάρτου (1807), ἤρξατο δὲ τοῦ κυρίως σταδίου του ἀπὸ τῆς παλινορθώσεως. Εὐνοούμενος τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ΄, ἐγένετο διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας καὶ ὑπουργὸς τῆς Δημοσίας ἀσφαλείας (1815), μετὰ δὲ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ δουκὸς Ρισελιὲ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ πρωθυπουργὸς (1819). Διαπνεόμενος ὑπὸ μετριοπαθῶν μοναρχικῶν αἰσθημάτων, μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ δουκὸς ντὲ Μπερρύ, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ (1820), λαβὼν ὡς ἀντάλλαγμα τὴν πρεσβείαν τοῦ Λονδίνου. Ἐπιστρέψας εἰς Γαλλίαν διεκρίθη ὡς ῥήτωρ εἰς τὴν βουλὴν τῶν ὁμοτίμων (1834—1848) καὶ μετὰ τὴν φεβρουαριανὴν ἐπανάστασιν ἀπεσύρθη τοῦ δημοσίου βίου· ἠσχολήθη ἔκτοτε εἰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις, ὧν σπουδαιοτέρα ἡ τῶν σιδηρουργείων τοῦ *Ντεκαζ'βὶλ* (βλ. λ.).

— **Ντεκὰζ** (Decazes) ***Λουδοβῖκος-Κάρολος-Ἀμανιέ***, *δοὺξ τοῦ* ***Γκλύκσμπεργκ***. Γάλλος πολιτικός, υἱὸς τοῦ Ἠλία Ντεκάζ (1819—1886). Ἀρχικῶς διετέλεσε πρέσβυς εἰς Μαδρίτην καὶ Λισσαβῶνα, ἀποσυρθεὶς δὲ προσωρινῶς τοῦ δημοσίου βίου (1848—1871), ἐξελέγη βουλευτὴς καὶ προσεχώρησεν εἰς τὴν δεξιάν. Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Θιέρσου ἐγένετο πρέσβυς εἰς Λονδῖνον (1873) καὶ εἶτα ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Παρητήθη κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς κυβερνήσεως Ροσμπουὲ (1877). Π. Ν. Π.

Ντεκαζ'βὶλ (Decazeville) *[Γεωγρ.]*. Βιομηχανικὴ πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Ἀβεϋρὸν ἐπὶ τῶν σιδηροδρόμων Ὀρλεάνης. Κάτ. (1921) 14.089. Ἔχει ὑψικαμίνους, χυτήρια, βαρεῖαν μεταλλουργίαν καὶ ἐξάγει γαιάνθρακας. Ἐκαλεῖτο πρότερον *Λασάλ*, μενωνομάσθη δὲ (1830) ἀπὸ τοῦ δουκὸς Ἠλία Ντεκάζ, ἱδρύσαντος αὐτόθι μεγάλας ἐπιχειρήσεις.

Ντεκαὶν (Decaisne), ***Ἐρρῖκος***. Βέλγος ζωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Βρυξέλλαις τῷ 1799 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1852. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Ζιροντὲ καὶ τῷ Γκρὸ καὶ ἀφιερώθη εἰς τὴν ἱστορικὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν ῥωπογραφίαν. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του ἐξεπροσώπησε τὴν κατεύθυνσιν ἐκείνην ἐν τῇ βελγικῇ ζωγραφικῇ, ἡ ὁποία ὠνομάσθη «φλαμανδικὸς ρωμαντισμός». Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ὁ Μίλτων τυφλὸς ὑπαγορεύει τὸν «Ἀπολεσθέντα παράδεισον» εἰς τὰς θυγατέρας του», «Ἡ Ἄννα Βόλεϋν ἀποχαιρετῶσα τὴν θυγατέρα της Ἐλισάβετ» καὶ ὁ μέγας πίναξ τῶν «Ἐνδόξων Βέλγων» ἐν τῷ μουσείῳ τῶν Βρυξελλῶν. Ι. Μ. Π.

— **Ντεκαὶν** (Decaisne), ***Ἰωσήφ***. Γάλλος βοτανολόγος (1807—1882). Διετέλεσε κηποκόμος τοῦ βοτανικοῦ μουσείου τῶν Παρισίων (1824), μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν (1847), καθηγητὴς τῆς καλλιεργείας, διευθυντὴς τοῦ τμήματος καλλιεργείας τοῦ ἰδίου μουσείου (1850) καὶ καθηγητὴς τῆς βοτανικῆς μέχρι τοῦ θανάτου του εἰς τὸ κολλέγιον Σαπτάλ. Ὑπῆρξε διευθυντὴς τῶν «Annales des sciences naturelles» καὶ ἱδρυτὴς τῆς γαλλικῆς Βοτανικῆς ἑταιρείας, διεκρίθη δὲ εἰς τὸν ἐγκλιματισμὸν τῶν βιομηχανικῶν φυτῶν καὶ τὴν ἔρευναν ἐπὶ τῆς ἀνατομίας καὶ φυσιολογίας αὐτῶν, εἰς αὐτὸν δὲ ὀφείλονται πλῆθος παρατηρήσεων, ὡς αἱ περὶ τῆς φύσεως τῶν κρυπτογάμων φυτῶν. Κύρια ἔργα του: «Ἡ χλωρὶς τῶν κήπων καὶ τῶν ἀγρῶν» (1855—1865), «Γενικὴ πραγματεία περὶ τῆς βοτανικῆς» (1867) ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Λεμουά.

Ντεκὰν (Deccan) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ντέκκαν*.

Ντεκὰν (Decamps) ***Ἀλέξανδρος***. Γάλλος ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1803 ἐν Παρισίοις. Ἦτο χαρακτῆρος ταραχώδους, ἀνησύχου καὶ ὀξυθύμου. Διὰ τοῦτο ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ πατρός του μετὰ τῶν ἀδελφῶν του εἰς ἓν χωρίον τῆς Πικαρδίας διὰ νὰ γνωρίσῃ ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων τὴν σκληρὰν ζωὴν τῶν ἀγρῶν. Ἡ ἐκπαίδευσίς του ὑπῆρξεν ἀνώμαλος, πλήρης χασμάτων καὶ ἐλλείψεων. Ἐν τούτοις ἠθέλησε μετά τινος σταθερᾶς θελήσεως νὰ σπουδάσῃ τὴν ζωγραφικήν, πρὸς ἣν ἰσχυρὰ ἔμφυτος ῥοπὴ τὸν ὡδήγει. Κατ' ἀρχὰς εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ ζωγράφου Bouchot, πατρικοῦ του φίλου. Αἱ γνώσεις, τὰς ὁποίας ἀπεκόμισεν ἐκεῖθεν, ὑπῆρξαν ἀρκετὰ πενιχραί. Ἀλλ' ἔμαθε τοὐλάχιστον, ὡς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, παρὰ τοῦ Bouchot ὀλίγην γεωμετρίαν, ὀλίγην ἀρχιτεκτονικὴν καὶ ὀλίγην προοπτικήν. Βραδύτερον κατηριθμήθη μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Abel de Pujol, ὅστις πολὺ ἐξετιμᾶτο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους καὶ ὅστις ὑπῆρξεν ἀναμφιβόλως καλύτερος διδάσκαλος τῆς ζωγραφικῆς ἢ ζωγράφος. Ἐν τῷ μεταξὺ εἰργάζετο ὁ Ντεκὰν κατ' ἰδίαν εἰς τὴν ἐκπόνησιν μικρῶν πινάκων, οἵτινες ἔτυχον εὐμενοῦς ὑποδοχῆς· ἠγοράσθησαν καὶ ἐπῃνέθησαν, ὁ δὲ Ντεκὰν ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐνόμισεν ὅτι δὲν εἶχε πλέον ἀνάγκην περαιτέρω σπουδῶν καὶ ἐπεφανίσθη μὲ ἀξιώσεις διδασκάλου. Διὰ τῆς ἀκαταβλήτου θελήσεώς του, τὴν ὁποίαν ὑπέκαιεν ὁ ἐγωισμός του, κατορθώνει σὺν τῷ χρόνῳ ν' αὐτοδημιουργηθῇ. Κατὰ τοὺς χρόνους του ὁ Ἔνγκρ καὶ ὁ Ντελακρουὰ διημφισβήτουν πρὸς ἀλλήλους τὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τῆς γαλλικῆς τέχνης. Ὁ Ντεκὰν αἰσθάνεται ἑαυτὸν φερόμενον μᾶλλον πρὸς τὸν Ἔνγκρ ἢ πρὸς τὸν Ντελακρουά. Περισσότερον ὅμως ἀπὸ πᾶν ἄλλο ἐπέδρασαν τελεσιδίκως ἐπὶ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ ἀληθοῦς ταλάντου τοῦ Ντεκὰν καὶ τῆς ἀποκρυσταλλώσεως τῆς καλλιτεχνικῆς του προσωπικότητος τὰ ταξίδιά του εἰς τὴν Ἀνατολήν· εἰς ταῦτα ὀφείλει τὴν ἐξαίρετον θέσιν του μεταξὺ τῶν ἀνατολιστῶν ζωγράφων τῆς Γαλλίας, παρὰ τὸ πλευρὸν ἑνὸς Φρομαντὲν καὶ ἑνὸς Μαριλά. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ Ντελακρουὰ ὑπῆρξεν εἷς ἀπὸ τοὺς σημαντικωτέρους συντελεστὰς τῆς ἀνατολιστικῆς, οὕτως εἰπεῖν, κινήσεως ἐν τῇ περιοχῇ τῆς νεωτέρας γαλλικῆς τέχνης, ὁ δὲ Ντεκὰν ἑκὼν ἄκων ἀκολουθεῖ τὸ ρεῦμα, ὅπερ ἔχει τὴν ἐπίσημον τρόπον τινὰ ἀφετηρίαν του εἰς τοὺς ἀνατολικοὺς πίνακας τοῦ μεγάλου διδασκάλου. Ἤρχισε τὰ ταξίδιά του ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, εἰς ἣν ἔφθασε μέσῳ Ἑλβετίας. Ἡ δὲ Ἑλβετία τὸν ἀφῆκε ψυχρὸν καὶ ἀδιάφορον. Ἡ δὲ Ἰταλία, παρὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀριστουργημάτων της, δὲν τὸν συνεκίνησε πολύ. Μόνον εἰς τὴν Ἀνατολὴν εὗρε τὴν φύσιν ἐκείνην, τὰ ἤθη καὶ τὴν μορφὴν ἐν γένει τοῦ βίου, ἡ ὁποία ἀνταπεκρίνετο πληρέστερον πρὸς τὴν διάθεσιν τοῦ πνεύματός του καὶ εἰς τὰς θαυμασίας χρωματιστικάς του ἱκανότητας. Μόλις ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Γαλλίαν ἔσπευσε νὰ ἐκθέσῃ (1827) εἰς τὸ Παρισινὸν Σαλὸν δύο πίνακας, εἰς τοὺς ὁποίους οἱονεὶ συνώψισε τὰς ἐκ τοῦ ταξιδίου του ἐντυπώσεις: Τὸν «σωματοφύλακα τοῦ βεζύρου» καὶ «Τὸ κυνήγι τῆς καλημάνας». Ἦτο νεώτατος ἔτι· ἀλλὰ τὰ δύο του ἔργα ἐκρίθησαν ἀνεπιφυλάκτως ὡς συνθέσεις πλήρεις λαμπροῦ τοπικοῦ χρώματος, εἰλικρινείας καὶ λεπτότητος. Ἐν

Digitized by Google

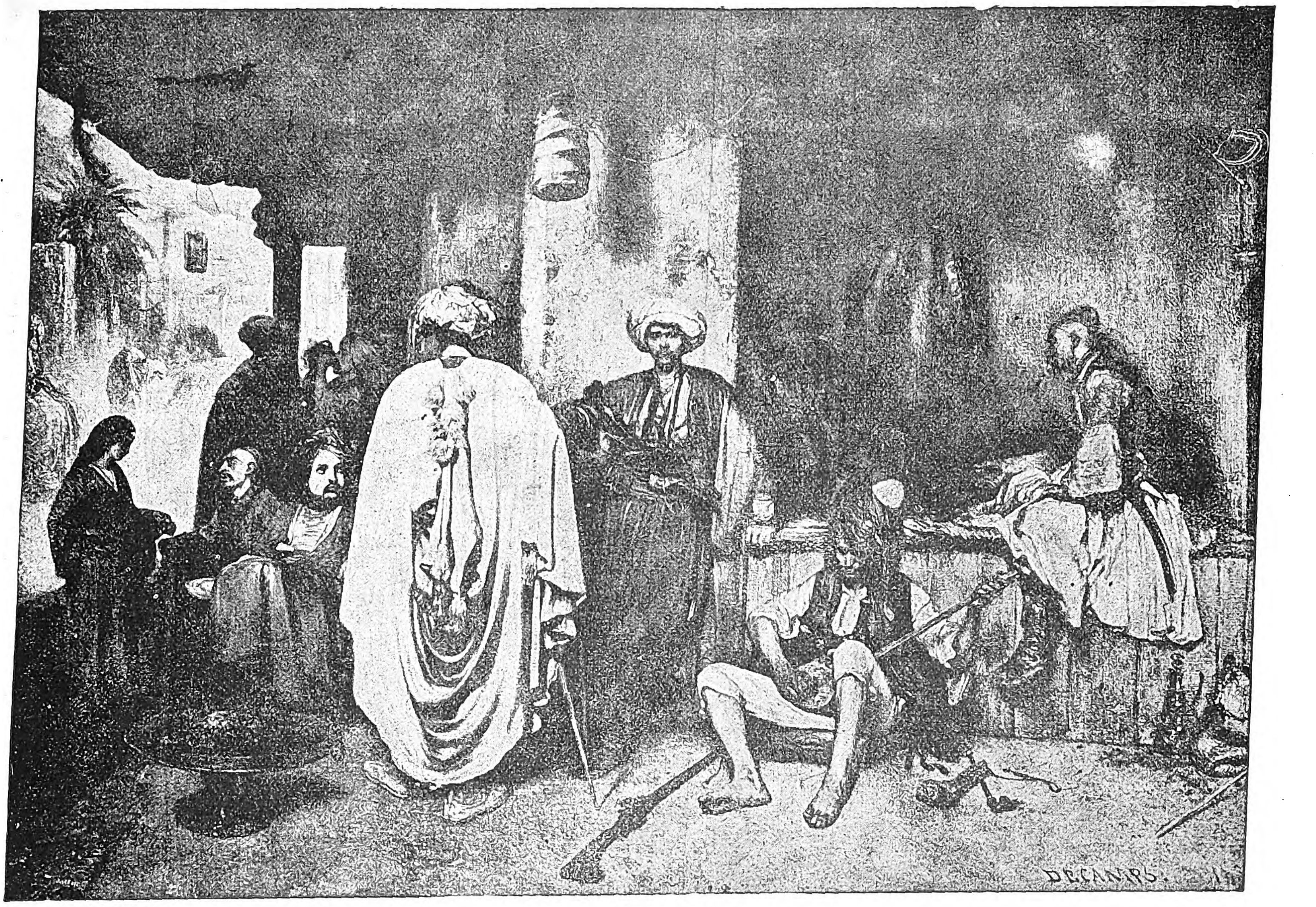

'Αλεξ. Ντεκάν: Τουρκική χωροφυλακή.

[Μουσεῖον τοῦ Chantilly.]

τῷ μεταξὺ ἀσχολεῖται εἰς τὴν ἐκπόνησιν γελοιογραφιῶν· συνεργάζεται εἰς σατιρικὰ φύλλα καὶ ἐπιδεικνύει ὀξὺ καὶ δηκτικὸν πνεῦμα, ἐπὶ πλέον δὲ λαμπρὰν αἴσθησιν τοῦ γελοίου εἰς ἐνδιαφερούσας συνθέσεις. Ἡ μεγάλη του ὅμως δόξα παραμένουν πάντοτε αἱ σκηναὶ τοῦ καθημερινοῦ βίου τῆς Ἀνατολῆς, τὰς ὁποίας ἀπέδωκε μὲ τόσον χρῶμα, μὲ τόσην ἔκφρασιν καὶ μὲ τόσιν εὐφυΐαν καὶ γραφικότητα. Δὲν εἶναι, βέβαια, παρὰ εἷς ἁπλοῦς ρωπογράφος. Δὲν δύναται νὰ συναγωνισθῇ τοὺς μεγάλους καλλιτέχνας τῆς ἐποχῆς του, οἱ ὁποῖοι ἐνίοτε, ἀπὸ αὐστηρᾶς καλλιτεχνικῆς ἀπόψεως κρινόμενοι, παρουσιάζουν τόσας ἀσθενεῖς πλευράς. Ἡ παρισινὴ Ἀκαδημία τῶν Καλῶν τεχνῶν δὲν θέλει ν' ἀναγνωρίσῃ τὸ ἔργον του. Ἀλλὰ τὸ κράτος τῷ 1839 τοῦ ἀπονέμει τὸν σταυρὸν τοῦ ἱππότου τῆς Λεγεῶνος τῆς τιμῆς. Ἡ καταδρομὴ τῶν ἐπισήμων ἐκπροσώπων τῆς τέχνης ἐναντίον του ἐξακολουθεῖ ἐπὶ μακρόν. Ὁ Ντεκὰν χολωθεὶς δὲν μετέχει τῶν ἐτησίων ἐκθέσεων. Ἀλλὰ τὸ κράτος τῷ 1851 τὸν προάγει εἰς ἀξιωματικὸν τῆς Λεγεῶνος καὶ ὁ καλλιτέχνης εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ 1855 παρουσιάζει αἴφνης συγκεντρωμένην τὴν ἐργασίαν του εἰς πεντήκοντα ἐν συνόλῳ πίνακας. Εἶναι ἤδη πεντήκοντα δύο ἐτῶν· εὑρίσκεται εἰς ὅλην τὴν ἄνθησιν τοῦ ταλάντου του καὶ τὸ κοινόν, ὅπερ ἀπὸ μακροῦ χρόνου τὸν περιβάλλει διὰ τῆς ἐκτιμήσεώς του, τὸν χειροκροτεῖ ἐκθύμως. Ἀλλ' ἡ φιλοπονία του εἶχεν ἤδη προκαλέσει κλονισμὸν τῆς ὑγείας του. Πωλεῖ τῷ 1853 τὸ ἐργαστήριόν του καὶ εἰσπράξας 100.038 φράγκα ἀναχωρεῖ μετὰ τῆς ἀσθενοῦς ἐπίσης συζύγου του εἰς Montflanquin, ὁπόθεν ἐπανέρχεται κατὰ περιόδους εἰς Παρισίους. Λαμβάνει μέρος εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ 1855, ἐγκαταλείπει τὴν ἐξοχὴν καὶ ἐνθαρρυνόμενος ἀπὸ μίαν παροδικὴν βελτίωσιν τῆς ὑγείας του ἐγκαθίσταται ἐκ νέου ἐν Παρισίοις. Ὀλίγῳ βραδύτερον ὅμως ἀναγκάζεται νὰ ζητήσῃ τὴν ἐξυγίανσίν του εἰς τὸ Φανταινεμπλώ, ὅπου καὶ ἀποθνῄσκει τῷ 1860.

Ὁ Ντεκάν, παρὰ τὰς ἀνατολικὰς καὶ τὰς γελοιογραφικάς του συνθέσεις, διέπρεψε καὶ ὡς ζωγράφος θρησκευτικῶν σκηνῶν καὶ ὡς τοπιογράφος. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται τὰ ἀκόλουθα: «Οἱ κωδωνοκροῦσται», «Ὁ τροχιστής», «Κυνηγετικὰ σκυλιά», «Ἡ ἔξοδος ἀπὸ τὸ τουρκικὸν σχολεῖον», «Ἕνας δρόμος τῆς Σμύρνης», «Ὁ πίθηκος ζωγράφος», «Ἡ ἰνδικὴ ἔρημος», «Οἱ Καταλανοί», «Τουρκικὸν σπίτι», «Νυκτερινὴ περίπολος», «Τουρκικὴ χωροφυλακή», «Πίθηκος κατοπτριζόμενος», «Πίθηκοι μουσικοί», «Ἡ ἱστορία τοῦ Σαμψὼν» (9 πίνακες), «Ὁ καλὸς Σαμαρείτης», «Ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ μέσῳ τῶν διδασκάλων», «Αἱ Μοῦσαι λουόμεναι», «Ἀλβανοὶ ἀναπαυόμενοι ἐπὶ ἐρειπίων», «Ἕλληνες πειραταί», «Ἀσιατικὸν ἱππικόν», «Ἐσωτερικὸν σεραγίου», «Ἡ θαυματουργὸς ἁλιεία», «Δὸν Κιχώτης καὶ Σάντσο Πάνθα», «Ὁ Τοῦρκος κρεοπώλης», «Μεγάλο τουρκικὸ παζάρι», «Τοπίον τῆς Ἀνατολίας», «Ὁ ὄνος καὶ οἱ σοφοὶ σκύλοι», «Ὁ Χριστὸς εἰς τὸ πραιτώριον», «Ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος ἐν τῇ ἐρήμῳ», «Ἡ φυγὴ τοῦ Λὼτ» κλπ.

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ντὲ Καντὸλλ (De Candoll), ***Ἀλφόνσος.*** Υἱὸς τοῦ Αὐγουστίνου, βοτανολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1806 ἐν Παρισίοις καὶ ἀποθανὼν τῷ 1893 ἐν Γενεύῃ, ὅπου ἦτο καθηγητὴς ἀπὸ τοῦ 1842. Ἔγραψεν: «Origines des plantes cultivées» (β' ἔκδ. 1883), «Géographie botanique raisonnée» (τόμ. 2, 1855).

— **Ντὲ Καντὸλλ** (De Candoll), ***Αὐγουστῖνος-Πύραμος.*** Ἑλβετὸς βοτανολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1778 ἐν Γενεύῃ, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1841. Τῷ 1807 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν Μομπελλιέ, τῷ δὲ 1816 καθηγητὴς ἐν Γενεύῃ. Ἔγραψεν: «Théorie élémentaire de la botanique» (1813, γ' ἔκδ. 1844), «Organographie végétale» (τόμ. 2, 1827), «Physiologie végétale» (1832).

Γ. Θ. Κ.

Ντὲ Καπιτάνι (De Capitani), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής.*** Ἰταλὸς φιλόλογος (1816—1860). Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πολυμαθεστέρων λογίων τῆς ἐποχῆς του καὶ ἔγραψε πολυάριθμα ἔργα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς φιλολογίας, τὴν νομισματολογίαν καὶ τὴν γλωσσολογίαν, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Τὸ Δεκαήμερον τοῦ Βοκκακίου» (1843), «Περὶ τῆς κοινῆς γλώσσης ἐν Ἰταλίᾳ» (1846), «Περὶ τοῦ πνεύματος τοῦ Τάσσου» (1869) κ. ἄ. Ἐπὶ πλέον συνέταξε κατὰ τὸ μεγαλύτερον αὐτοῦ τμῆμα τὸν «Κατάλογον τῶν ἑλληνικῶν νομισμάτων τοῦ Νομισματικοῦ μουσείου τοῦ Μιλάνου».

Μ. Δ. Β.

Ντὲ Κάρολις (De Carolis), ***Ἀδόλφος.*** Ἰταλὸς ζωγράφος καὶ ξυλογράφος (1894—1928). Ἐξετέλεσε πολλὰ ἔργα, ἰδίως διακοσμητικὰ καὶ τοιχογραφίας, ὡς «Ὁ βίος τοῦ Γαλιλαίου» ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πίζης, ἡ «Ἱστορία τοῦ Ἄσκολι» καὶ ἡ «Ἱστορία τοῦ Κρέτζο», εἰς τὰ δημαρχεῖα τῶν δύο τούτων πόλεων τῆς Ἰταλίας, αἱ τοιχογραφίαι τοῦ δημαρχείου τῆς Βολωνίας κ.τ.λ. Κυρίως ὅμως ἐγένετο γνωστὸς ὡς χαράκτης καὶ ξυλογράφος, ἐκτελέσας πλεῖστα διακοσμητικὰ ἔργα καὶ καταστὰς ὀνομαστὸς διὰ τὰς ξυλογραφίας του, μὲ τὰς ὁποίας διεκόσμησε πολλὰ ἔργα τοῦ Ντ' Ἀννούντσιο, ὡς εἶναι ἡ «Φραντσέσκα ντὰ Ρίμινι», τὸ «Νοττοῦρνο», ἡ «Κόρη τοῦ Ἰόριο» κ. ἄ.

Μ. Δ. Β.

Ντεκὰρτ (Descartes), ***Ρενᾶτος.*** Γάλλος μαθηματικὸς καὶ φιλόσοφος (βλ. λ. *Καρτέσιος* Ρενᾶτος).

Ντέκας, ***Ἰωάννης.*** Ἐκ τῶν προκρίτων Ἀθηναίων τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἐνωρὶς ἀπῆλθεν εἰς Βενετίαν καὶ ἐνταῦθα ἐμπορευόμενος ἐπλούτησε καὶ ἔδρασεν ἐπωφελῶς ὑπὲρ τῆς αὐτόθι κοινότητος. Ἀλλά, μὴ λησμονήσας καὶ τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα, τῷ 1750 ἵδρυσεν ἐν τῇ ὁμωνύμῳ ὁδῷ Ἀθηνῶν, παρὰ τὴν νῦν μητρόπολιν, τὴν φερώνυμον «Σχολὴν Ντέκα», ἧς ἡ ἐπιγραφὴ σῴζεται ἐν τῷ Βυζαντινῷ μουσείῳ. Ἐπίτροπος αὐτοῦ ἦτο ὁ ἀδελφὸς *Μιχαήλ*, ὅστις ἐκληροδότησε καὶ πλουσίαν βιβλιοθήκην τῇ σχολῇ. Διὰ τῆς διαθήκης (1762) ἐκληροδότησε τῇ σχολῇ ἱκανά, ἀλλὰ τῆς Βενετικῆς τραπέζης καταληφθείσης τῷ 1797 ὑπὸ τοῦ Μ. Ναπολέοντος, τὸ κληροδότημα ἀπωλέσθη καὶ τὴν συντήρησιν τῆς σχολῆς ἀνέλαβεν ἡ μονὴ Πετράκη μέχρι τοῦ 1834.

Τ. Ε. Ε.

Ντὲ Κάστρο (De Castro), ***Ἰωάννης.*** Ἰταλὸς συγγραφεὺς (1837—1897). Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ νομικά. Τῷ 1863 ἵδρυσε τὴν «Λέσχην τῶν ἰταλικῶν βιβλιοθηκῶν» καὶ διωρίσθη καθηγητὴς τῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μιλάνου. Ἔγραψε πολυάριθμα ἔργα, ἐν οἷς: «Οὖγος Φώσκολος» (1861), «Ἡ σύγχρονος Εὐρώπη» (1865), «Αἱ μυστικαὶ ἑταιρεῖαι ὅλων τῶν ἐποχῶν καὶ ὅλων τῶν λαῶν» (1875), «Φύλλα φθινοπώρου» (1857), συλλογὴ διηγημάτων, «Ἡ ἠθικὴ τοῦ ἐργάτου» (1873), «Ἱστορία τοῦ οἴκου μας» (1873), «Ἀρνάλδος ὁ ἐκ Βρεσκίας» (1875), «Οἱ λαοὶ τῆς ἀρχαίας Ἀνατολῆς» (1878), «Ἱστορία τῆς λαϊκῆς ποιήσεως τοῦ Μιλάνου» (1879), «Ἱστορία τῆς Ἰταλίας ἀπὸ τοῦ 1799—1814» (1881) κ.ἄ.

Μ. Δ. Β.

Ντέκεν (Deken), ***Ἀγάθη.*** Ὁλλανδὶς λογοτέχνις, γεννηθεῖσα τῷ 1741 ἐν Ἀμστελβέεν (Amstelveen), παρὰ τὸ Ἄμστερνταμ, ἀποθανοῦσα δὲ τῷ 1804 ἐν Χάγῃ. Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Μαρίας Μπὸς (Bosch) ἔγραψε τὴν ποιητικὴν συλλογὴν «Stichtelijke gezangen».

Γ. Θ. Κ.

Ντεκέταρ (Decatur), ***Στέφεν.*** Πλοίαρχος τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, γεννηθεὶς ἐν τῇ πολιτείᾳ Maryland τῷ 1779. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας κατετάχθη εἰς τὸ ναυτικόν, ὑπηρετήσας ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ πατρός του, κυβερνήτου ἑνὸς τῶν πρώτων πολεμικῶν σκαφῶν τοῦ μόλις συνιστωμένου ἀμερικανικοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ. Τῷ 1803 ὡς ὑποπλοίαρχος ὑπηρέτει ἐπὶ τοῦ ἀποκλείοντος τὴν Τριπολίτιδα ἀμερικανικοῦ στόλου· ὅτε δὲ ἡ φρεγάτα «Φιλαδέλφεια»,

Digitized by Google

διώκουσα τουρκικὸν πλοῖον, ἐξώκειλε καὶ ᾐχμαλωτίσθη μεθ᾽ ὁλοκλήρου τοῦ πληρώματός της, ὁ ὑποπλοίαρχος Ντεκέταρ ἐπιβὰς μικροῦ πλοιαρίου μετὰ δρακὸς γενναίων καὶ ἀποφασιστικῶν ἀνδρῶν εἰσέπλευσε νύκτωρ εἰς Τρίπολιν, εἰσεπήδησεν εἰς τὴν «Φιλαδέλφειαν», ἐξεδίωξε τὸ τουρκικὸν πλήρωμα καὶ τὴν ἐνέπρησε. Διὰ τὸ γενναῖον τοῦτο κατόρθωμα προήχθη εἰς πλοίαρχον καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ κογκρέσσου τιμητικὴν σπάθην. Τῷ 1812, κυβερνῶν τὴν φρεγάταν «Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι», ᾐχμαλώτισε μετὰ 1 ½ ὥρας αἱματηρὰν μάχην τὴν ἀγγλικὴν φρεγάταν «Μακεδονίαν», ἣν καὶ ἐρρυμούλκησεν εἰς New-port, ἔνθα ἔτυχεν ἀποθεωτικῆς ὑποδοχῆς. Τῷ 1815, προαχθεὶς εἰς κομμοδόρον καὶ τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς μοίρας, ἀπεστάλη κατὰ τοῦ βέη τῆς Ἀλγερίας, ὅστις εἶχεν αἰχμαλωτίσει ἐμπορικὸν ἀμερικανικὸν πλοῖον, οὗ τὸ πλήρωμα μετεχειρίζετο ὡς δούλους. Καταπλεύσας εἰς τὰ ὕδατα τῆς Ἀλγερίας ᾐχμαλώτισε μίαν φρεγάταν 44 πυροβόλων καὶ ἓν βρίκιον καὶ εἰσπλεύσας τῇ 22 Ἰουνίου εἰς τὸν λιμένα Ἀλγερίου ἐξηνάγκασε τὸν τρομοκρατηθέντα βέην νὰ ὑπογράψῃ τὴν εἰρήνην ἐπὶ τῆς ἀμερικανικῆς ἀρχηγίδος καὶ ν᾽ ἀποδώσῃ τὸ σκάφος καὶ τὸ ὑποδουλωθὲν πλήρωμα. Ἐπανελθὼν εἰς Ἡνωμένας Πολιτείας ἐγένετο μέλος τοῦ ἀνωτέρου συμβουλίου τοῦ ναυτικοῦ. Τὸν Μάρτιον 1822 ἐφονεύθη ἐν μονομαχίᾳ μετὰ τοῦ κομμοδόρου Barron. Γ. Ν. Ν.

Ντὲ Κίνσυ (De Quincey), ***Θωμᾶς*** βλ. λ. *Ντὲ Κουΐνσυ.*

Ντέκκαν (Deccan, Deckan, Dekkan, Dekhan) καὶ σανσκρ. *Ντάκσινα* (χώρα τοῦ νότου) *[Γεωγρ.]*. Εὐρεῖα περιοχὴ τῶν νοτίων Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, περιλαμβάνουσα τὸ ὑψίπεδον τὸ περικλειόμενον ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Νερμπουντὰ ἀπὸ Β., τοῦ Κρίσνα ἀπὸ Ν. καὶ τῶν Γκὰτ ἀπὸ Α. καὶ Δ. καὶ ὑψούμενον μὲ ἐλαφρὰν κλίσιν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ ἀπὸ Α. εἰς Δ. Ἐν τούτοις εἰς τὰ παλαιὰ σανσκριτικὰ κείμενα διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ἐδηλοῦτο ἅπασα ἡ Ν. τῶν ὀρέων Βιντύα ἔκτασις, ἡ μέχρι τοῦ νοτιωτάτου ἀκρωτηρίου τῶν Ἰνδιῶν (Κομορίν). Διαρρέεται ὑπὸ τῶν ποταμῶν *Γκονταβέρι*, *Κρίσνα* κ. ἄ. ἐκβαλλόντων εἰς τὸν Βεγγαλικὸν κόλπον καὶ περικλείει διοικητικῶς τμῆμα τῆς *Χαϊντεραμπάντ*, τὴν *Μπεράρ*, *Νάγκπουρ* κ. ἄ.

— *[Ἱστορ.]* Ἡ ἰδιαιτέρα ἱστορία τοῦ Ντέκκαν ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ΙΓ᾽ μ. Χ. αἰῶνος (διὰ τὴν προγενεστέραν βλ. λ. *Ἰνδίαι*). Τῷ 1294 ὁ Ἀλαεντὶν-Κιλτζί, ἡγεμὼν τῆς Δελχί, εἰσβαλὼν εἰς Ντέκκαν καὶ καταστρέψας τὴν ἀνθοῦσαν πόλιν Ντεβαγκίρι, ὑπέταξε τοὺς μαχαραγιάδες τῆς χώρας μέχρι τῆς Καρνάτα πρὸς Ν. Δευτέρα μουσουλμανικὴ ἐπιδρομὴ ἐγένετο ὑπὸ τὸν Μαλὲκ Καφοὺρ (1307) ἐξ ἀφορμῆς τῆς μὴ καταβολῆς τοῦ φόρου ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν τοῦ Ντέκκαν, πλήρως δὲ ὑπετάγη ἡ χώρα εἰς τοὺς Μουσουλμάνους ὑπὸ Μωχάμεντ μπὲν Τουγκλὰκ (1338). Ἡ ἱδρυθεῖσα τότε μωαμεθανικὴ αὐτοκρατορία τοῦ Ντέκκαν διεσπάσθη μετ᾽ οὐ πολὺ καὶ τῷ 1482 ὑπῆρχον αὐτόθι διάφορα μικρότερα κράτη (Ἀχμεταναγκάρ, Μπιντάρ, Μπεράρ, κ. ἄ.) καὶ αἱ ἰσχυραὶ νότιοι ἰνδικαὶ δυναστεῖαι τῆς Καρνάτα καὶ Βιτζαγιαναγκάρ. Τὰ κράτη αὐτὰ διαρκῶς περιερχόμενα εἰς ἀγῶνας πρὸς ἄλληλα, ἡνοῦντο κατὰ καιρούς, τοιαύτη δὲ ἕνωσις ἦτο καὶ ὁ ὑπὸ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ μωαμεθανοῦ αὐτοκράτορος τῆς Δελχὶ συνασπισμὸς τῶν περὶ τὴν Χαϊντεραμπὰντ ἡγεμόνων. Τὸ πρῶτον τμῆμα τοῦ Ντέκκαν τὸ ὑπὸ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας προσαρτηθὲν ἦτο ἡ Μαϊσὸρ (Μυσώρη). Π. Ν. Π.

Ντέκκεν (Decken), ***Κάρολος-Κλάους.*** Γερμανὸς ἐξερευνητὴς τῆς Ἀφρικῆς, γεννηθεὶς τῷ 1833 ἐν Κότσεν (Kotzen) τοῦ Μπράντενμπουργκ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1865. Ἀξιωματικὸς τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἁννοβέρου, ἐγκατέλειψε τῷ 1860 τὸ στάδιόν του ἵνα ἀσχοληθῇ μὲ τὴν ἐξερεύνησιν τῆς Ἀφρικῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπεχείρησεν ἐν συνόλῳ τρία ταξίδια. Τῷ 1861 ἐπεχείρησεν, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Θόρντον (Thornton), ἀνάβασιν εἰς τὸ ὄρος Κιλιμάντζαρον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔφθασε τὸ ἐπόμενον ἔτος, μετὰ τοῦ Κέρστεν (Kersten), εἰς ὕψος 4.200 μ., ἐπισκεφθεὶς καὶ σπουδάσας διαφόρους ἰθαγενεῖς φυλάς. Τῷ 1865, ναυλώσας δύο ἀτμόπλοια, ἀνήχετο δι᾽ αὐτῶν τὸν ποταμὸν Τσούμπ, πρὸς ἐξερεύνησιν τῶν πηγῶν αὐτοῦ, προσεβλήθη ὅμως ἐν Μπερντέρα ὑπὸ τῶν Σομαλί, οἵτινες ἐφόνευσαν αὐτὸν καὶ τρεῖς Εὐρωπαίους συντρόφους του, ἐνῷ οἱ λοιποὶ κατώρθωσαν νὰ σωθοῦν. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐξερευνήσεών του ἐδημοσίευσεν ὁ συνεργάτης του Κέρστεν ὑπὸ τὸν τίτλον: «Τὰ ταξίδια τοῦ βαρώνου Ντέκκεν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἀφρικὴν» (6 τόμοι, 1869—1879). Γ. Θ. Κ.

Ντέκκερ (Dekker), ***Ἐδουάρδος.*** Ὀλλανδὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1820 ἐν Ἄμστερνταμ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1877 ἐν Κάτω Ἴνγκελχάϊμ (Nieder-Ingelheim), παρὰ τὸν Ρῆνον. Ὑπηρέτησεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὡς διοικητικὸς ὑπάλληλος (ἐν μέρει καὶ ὡς ὑπουργὸς-διοικητὴς) εἰς τὰς ὀλλανδικὰς ἀποικίας Ἀμπόϊνα καὶ Λέμπακ. Ἐπανελθὼν εἰς Ὀλλανδίαν ἤρχισε νὰ συγγράφῃ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Μουλτατούλι*. Τὸ σημαντικώτερον ἔργον του εἶναι τὸ αὐτοβιογραφικὸν μυθιστόρημα «Μὰξ Χάβελααρ» («Max Havelaar» 1860), ὅπου περιγράφει τὰ τρωτὰ τῆς ὀλλανδικῆς ἀποικιακῆς διοικήσεως καὶ τὴν τυραννίαν τῶν διοικούντων. Τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶχε μεγάλην φιλολογικὴν ἐπιτυχίαν. Κατὰ τὰ ἑπόμενα ἔτη ὁ Ντέκκερ ἀνέπτυξε καταπληκτικὴν συγγραφικὴν παραγωγικότητα, πιεζόμενος ἐν μέρει ὑπὸ οἰκονομικῶν ἀναγκῶν. Τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν ὑπὸ τῆς χήρας του εἰς 10 τόμους τῷ 1892.

—**Ντέκκερ** (Decker ἢ Dekkar ἢ Dekker), ***Θωμᾶς.*** Ἄγγλος δραματικὸς συγγραφεὺς καὶ ποιητὴς (1570—1637). Διέπρεψε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Ἐλισάβετ καὶ ἔγραψε πολλὰς κωμῳδίας, σατίρας καὶ δράματα, διὰ τῶν ὁποίων εἶχε καταστῇ εἷς τῶν ὀνομαστοτέρων Ἄγγλων συγγραφέων τῆς ἐποχῆς του. Μεταξὺ τῶν κωμῳδιῶν του αἱ κυριώτεραι εἶναι: «Ἡ σχολὴ τοῦ τσαγγάρη» (1600), «Ὁ γερο-Φορτουνᾶτος» (1601), «Ἡ τιμία ἑταίρα» (1604), «Τὸ ἀλφάβητον τοῦ γλάρου» (1609) κτλ. Ὁ Ντέκκερ εἶναι ἐπίσης γνωστὸς εἰς τὰ φιλολογικὰ χρονικὰ τῆς ἐποχῆς καὶ ἀπὸ τὴν ἔριδα μετὰ τοῦ Μπὲν Τζόνσον, ὁ ὁποῖος ἐπεχείρησε νὰ τὸν εἰρωνευθῇ διὰ τοῦ ἔργου του «Ποετάστρος», εἰς τὸ ὁποῖον ἀπήντησε διὰ τῆς καυστικωτάτης σατίρας «Σατιρομάστιξ». Τὰ ἅπαντα αὐτοῦ ἐξεδόθησαν τῷ 1873 εἰς 4 τόμους. Μ. Δ. Β.

— **Ντέκκερ** (Decker), ***Ἱερεμίας.*** Ὀλλανδὸς ποιητὴς (1610-1666). Τὰ «Ποιήματά» του, μεταξὺ τῶν ὁποίων γνωστότερον εἶναι ἡ «Ἀπολογία τῆς Φιλαργυρίας», ἐξεδόθησαν τὸ πρῶτον τῷ 1656.

— **Ντέκκερ** (Decker), ***Κάρολος.*** Γερμανὸς στρατηγὸς καὶ συγγραφεύς, ὑπηρετήσας ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ εἰς τὸν πρωσσικὸν στρατόν. Ἔγραψε πολλὰς στρατιωτικὰς διατριβάς, ἐν αἷς: «Τὸ πυροβολικὸν» (1816), «Τακτικὴ τῶν τριῶν ὅπλων» (πεζικοῦ, ἱππικοῦ καὶ πυροβολικοῦ, 1828), κ. ἄ. Εἰς αὐτὸν ἀποδίδονται καὶ θεατρικά τινα ἔργα τῆς ἐποχῆς, ἐμφανισθέντα ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Ἄνταλμπερτ φὸμ Τάαλ* (Adalbert vom Thal). Γ. Θ. Κ.

— **Ντέκκερ** (Decker), ***Κορνήλιος Γκέρριτς.*** Ὀλλανδὸς ζωγράφος καὶ χαράκτης (1643—1678). Διεκρίθη ὡς χαλκογράφος καὶ ὡς τοπιογράφος σταθεροῦ, εἰλικρινοῦς καὶ τολμηροῦ ταλάντου. Ἐξεπόνησε σειρὰν ἐξαιρέτων χαλκογραφιῶν διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ δημάρχου Bleyswyck ἐκδοθεῖσαν τῷ 1667 «Περιγραφὴν τοῦ Ντέλφτ» καὶ ὡραίους πίνακας εἰκονίζοντας τὴν ὀλλανδικὴν φύσιν. Εἷς τούτων, ἀποκείμενος εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λούβρου, περιλαμβάνει πρόσωπα ἀποδιδόμενα εἰς τὸν Βὰν Ὀστάντε. Ὁ παλαιὸς χρονογράφος τῆς φλαμανδικῆς τέχνης Χουμπράκεν ἀναφέρει καὶ ἕτερον καλλιτέχνην, *Ἰάκωβον Ντέκκερ* ὀνόματι, περὶ τοῦ ὁποίου ἐλλείπουσι πληρέστεραι πληροφορίαι· ὁ δὲ Van Gool ὁμιλεῖ περὶ τρίτου καλλιτέχνου, τοῦ *Φραγκίσκου Ντέκκερ*, γεννηθέντος ἐν Χάαρλεμ τῷ 1684, μαθητεύσαντος παρὰ τῷ Romeryn de Hoogh, διακριθέντος ὡς προσωπογράφου, ζωγράφου ἱστορικῶν σκηνῶν καὶ γελοιογράφου καὶ ἀποθανόντος τῷ 1757. Τέταρτος *Ντέκκερ, ὁ Κορνήλιος*, κατέλιπεν «ἐσωτερικά», θαυμαζόμενα διὰ τὴν ἐξαίρετον ἀτμοσφαῖράν των. Ι. Μ. Π.

—**Ντέκκερ** (Recker), ***Πέτρος ντὲ*** —. Βέλγος πολιτικὸς (1812—1891). Ἐσπούδασε τὴν νομικὴν εἰς Παρισίους καὶ ἀρχικῶς συνειργάσθη μετὰ τῶν μετριοπαθῶν καθολικῶν. Διετέλεσεν ἐπαρχιακὸς σύμβουλος τῆς Φλάνδρας (1836), μέλος τοῦ κοινοβουλίου (1839), πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν (1855). Προσεπάθησε νὰ συμβιβάσῃ τοὺς διαμαχομένους φιλελευθέρους καὶ καθολικούς, ὑπεστήριξε τοὺς πρώτους εἰς τὸ ζήτημα τῆς λαϊκῆς παιδείας, ἀλλ᾽ εἰς τὸ μοναστηριακὸν ζήτημα εὐνόησας τὸν κλῆρον, ἡττήθη εἰς τὰς ἐκλογὰς 1866 καὶ ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς. Ἦτο μέλος τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας καὶ ἔγραψε: «Περὶ τῆς ἐλευθέρας διαιτησίας» (1848), «Ἱστορικαὶ καὶ κριτικαὶ μελέται» (1844) κ.ἄ. Π. Ν. Π.

Ντέκκινγκ (Dekking), ***Ἐρρῖκος.*** Σύγχρονος Ὀλλανδὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1871. Ἔγραψε κυρίως θεατρικὰ ἔργα («Αἱ μεγάλαι ἡμέραι», κ. ἄ), πρὸς δὲ καὶ μυθιστορήματα («Οἱ κουρασμένοι» (1904) κ. ἄ.

Ντεκλουαζῶ (Des Cloiseaux), ***Ἀλφρέδος.*** Γάλλος ὀρυκτολόγος (1817—1897). Ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῆς ὀρυκτολογίας εἰς τὸ μουσεῖον τῆς φυσικῆς ἱστορίας ἐν Παρισίοις καὶ ἐξελέγη κατὰ τὸ 1869 μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, τῆς ὁποίας διετέλεσε καὶ ἀντιπρόεδρος (1888). Ἠσχολήθη ἰδίως εἰς τὴν σπουδὴν τῶν κρυσταλλογραφικῶν καὶ ὀπτικῶν ἰδιοτήτων τῶν ὀρυκτῶν, κατανοήσας ἐκ τῶν πρώτων τὴν σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ μελέτη τῶν ὀπτικῶν ἰδιοτήτων εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῆς κρυσταλλικῆς συμμετρίας, καὶ ἔγραψε πλείστας ἐργασίας, εἰς τὰς ὁποίας ἐκθέτει τὰ πορίσματα τῶν σχετικῶν ἐρευνῶν του. Γ. Β.

Ντεκομπρὰ (Dekobra), ***Μαυρίκιος.*** Γάλλος συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῇ 1885. Ἀπὸ ἡλικίας δέκα ὀκτὼ ἐτῶν ἀνεμίχθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ ὑπῆρξε συνεργάτης τῶν κυριωτέρων καθημερινῶν ἐφημερίδων τῶν Παρισίων. Ὡς ἀπεσταλμένος τῶν ἐφημερίδων περιηγήθη ὁλόκληρον σχεδὸν τὸν κόσμον. Κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Mémoires de Rat-de-cave ou du cambriolage considéré comme un des beaux-arts» (1913), «Voyage sentimental de Lord Tittebird» (ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ R. Caire 1914), «Messieurs les Tommies» (1917), «Sammy, volontaire américain» (1918), «Grain d'Cachou» (1918), «Le gentleman burlesque» (1920), «Prince ou pitre» (1920). Τὰ ἀκόλουθα ἔργα τοῦ Ντεκομπρὰ ἔσχον καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν καὶ ἀνεγνώσθησαν ἀπλήστως ὑπὸ τοῦ κοινοῦ: «Mon coeur au ralenti» (1924, ἑλλην. μεταφρ. «Ἡ καρδιά μου ἀργά»), «La Madone des sleepings» (1925, ἑλλ. μετ. «Ἡ Παναγία τῶν τραίνων»), «La gondole aux chimères» (1929, ἑλλ. μετ. «Ἡ γόνδολα τῶν χιμαιρῶν»), «Flammes de velours» (1927), «Sérénade au bourreau» (1928) κλπ. Ὁ Ντεκομπρὰ περιγράφει τὴν κοσμοπολιτικὴν ζωὴν μὲ μεγάλην φαντασίαν καὶ χιοῦμορ. Τὰ ἔργα του στεροῦνται μὲν μεγάλης λογοτεχνικῆς ἀξίας, ἀλλ᾽ ἀναγινώσκονται εὐχαρίστως. Θ. Π.

Ντεκὸρ (De Cors), ***Γκυϊβέρτ.*** Φράγκος ἱππότης ἐκ τῶν κατακλυσάντων τὴν Ἑλλάδα ἀρχομένου τοῦ ΙΓ᾽ αἰῶνος. Ἀνδρεῖος ὢν προετιμήθη ὡς γαμβρὸς τῆς δευτεροτόκου θυγατρὸς τοῦ βαρώνου τοῦ Πασσαβᾶ (Γυθείου) Ἰωάννου Ντὲ Νιγύ. Πολεμῶν κατὰ τοῦ δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν Γουΐδωνος Δελαρὸς ἔπεσεν ἐν τῇ ὁδῷ τῇ πρὸς τὰς Θήβας διὰ τῶν Ἐλευθερῶν ἀγούσῃ (1258). Τ. Ε. Ε.

Ντὲ Κουΐνσυ (De Quincey), ***Θωμᾶς.*** Ἄγγλος συγγραφεὺς (1785—1859). Ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ὀξφόρδης κλασσικὴν φιλολογίαν καὶ πολιτικὴν οἰκονομίαν. Λόγῳ τοῦ ἀπιθάσου χαρακτῆρός του καὶ τῆς αὐστηρότητος τῶν παιδαγωγῶν του ἐδραπεύτευσεν ἀπὸ τὸ οἰκοτροφεῖον εἰς τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐγκλεισθῇ καὶ ἔζησε λίαν περιπετειώδη βίον, ὑποστὰς μεγάλας στερήσεις. Τῷ 1807 συνεδέθη μετὰ τοῦ Κόλριτζ καὶ κατόπιν μετὰ τοῦ Οὐόρτσουορθ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1813 ἀπέκτησε τὴν ἕξιν, συνεπείᾳ σοβαρᾶς ἀσθενείας τοῦ στομάχου, τῆς χρήσεως τοῦ ὀπίου εἰς δόσεις ὁλονὲν αὐξανομένας, πρὸς κατάπαυσιν τῶν πόνων του, καὶ κατήντησεν οὕτω νὰ ζῇ ὡς ἐν διαρκεῖ ὀνείρῳ. Τῷ 1819 ἀπώλεσε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς πατρικῆς του περιουσίας, λόγῳ τῆς χρεοκοπίας μιᾶς τραπέζης, ἕνεκα δὲ τούτου ἠναγκάσθη νὰ ἐπιδοθῇ δραστηριώτερον εἰς τὴν συγγραφὴν διαφόρων ἔργων, διὰ νὰ ἐξοικονομῇ τὰ πρὸς τὸ ζῆν, κατέβαλε δὲ ὑπερανθρώπους προσπαθείας, ὅπως ἀπαλλαγῇ τῆς καταχρήσεως τοῦ ὀπίου. Συνειργάσθη εἰς τὰς κυριωτέρας ἐπιθεωρήσεις τῆς ἐποχῆς, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ἡ «Blackwood» καὶ ἡ «Quarterly Review», ἐγένετο ἀρχισυντάκτης τῆς «Westmoreland Gazette» καὶ ἐδημοσίευσε μεταξὺ ἄλλων τὰς «Ἐξομολογήσεις ἑνὸς Ἄγγλου ὀπιοφάγου» (1821), αἵτινες κατέστησαν αὐτὸν ὀνομαστόν, μεταφρασθεῖσαι εἰς πολλὰς ξένας γλώσσας. Τῷ 1833 καὶ 1837 ἀπώλεσε δύο τέκνα του καὶ τὴν σύζυγόν του, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐθύθησεν αὐτὸν εἰς μεγίστην λύπην καὶ τὸν ὤθησεν εἰς νέας καταχρήσεις ὀπίου, ὅπερ ἐξῆπτε τὰ μέγιστα τὴν φαντασίαν του καὶ ἐπέδρασεν οὐσιωδῶς ἐπὶ τῆς φιλολογικῆς του παραγωγῆς. Ἔγραψεν ἐπίσης τὰ ἔργα «Ἐπιστολαὶ πρὸς νεανίαν, τοῦ ὁποίου παρημελήθη ἡ ἀνατροφὴ» (1823), «Διάλογος τριῶν ναϊτῶν» (1824), «Κλόστερχάϊμ» (1832), «Ἡ λογικὴ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας» (1844), «Δοκίμιον περὶ ὕφους» κτλ. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων εἶναι καὶ πολλαὶ μελέται του, τὰς ὁποίας ἐδημοσίευσεν εἰς διάφορα περιοδικά, ἐκ τῶν ὁποίων ὀνομαστότεραι εἶναι ἡ περὶ Σαίξπηρ καὶ Πὸπ ἐν τῇ «Βρεττανικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ», περὶ Κὰντ καὶ περὶ Κικέρωνος ἐν τῷ περιοδικῷ «Blackwood». Τὰ φιλοσοφικά του ἔργα καὶ αἱ βιογραφίαι του ἐξεδόθησαν τῷ 1862 εἰς δύο τόμους ὑπὸ τοὺς τίτλους «Φιλοσοφικὰ ἔργα» καὶ «Βιογραφίαι», τῷ δὲ 1852-1855 ἐξεδόθησαν τὰ ἅπαντά του ἐν Ἀμερικῇ εἰς 20 τόμους καὶ τῷ 1890 εἰς 14 τόμους. Ὁ Ντὲ Κουΐνσυ θεωρεῖται ἐκ τῶν διασημοτέρων Ἄγγλων πεζογράφων. Τὰ ἔργα του διακρίνονται διὰ τὴν λεπτότητα τοῦ αἰσθήματος, τὴν ἰσχυρὰν φαντασίαν καὶ τὴν ἑλκυστικότητα τοῦ ὕφους, καίτοι αἱ ἰδέαι νεφελώδεις φιλοσοφικαὶ μεταφυσικαί του ἐξασθενοῦν πολλάκις τὴν σαφήνειαν αὐτῶν καὶ τὰ καθιστοῦν λίαν σκοτεινά. Μ. Δ. Ε.

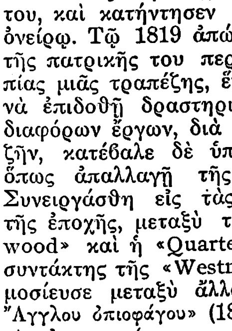

Θωμᾶς Ντὲ Κουΐνσυ.

Ντεκοὺντρ (Descoudres), ***Λουδοβῖκος.*** Γερμανὸς ζωγράφος (1820—1878). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ John καὶ τῷ Shadow ἐν Δυσσελδόρφῃ, τῷ δὲ

Digitized by Google

1854 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἐν Καρλσρούῃ Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν τεχνῶν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ προσκύνησις τῶν ποιμένων» (1857), «Αἱ ἅγιαι γυναῖκες καὶ ὁ Ἰωάννης παρὰ τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ» (ναὸς Ἁγίου Νικολάου ἐν Ἀμβούργῳ, 1863) καὶ «Ὁ ἐνταφιασμὸς τοῦ Χριστοῦ» (Πινακοθήκη Καρλσρούης). Ι. Μ. Π.

Ντεκουρσὲλ (Decourselle), ***Ἀδριανός.*** Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς καὶ δικηγόρος, γεννηθεὶς εἰς Παρισίους τῷ 1821 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1892. Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον μὲ τὴν ἔμμετρον κωμῳδίαν «Une Soirée à la Bastille» (Comédie Française, 1845). Κατόπιν ἔγραψεν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν Deslandes, Labiche, Barrière καὶ ἄλλων, μέγαν ἀριθμὸν θεατρικῶν ἔργων, ἐξ ὧν καλύτερον θεωρεῖται τὸ δρᾶμά του «Jenny l'ouvrière» (1850). Ἐπίσης συνειργάσθη εἰς τὴν ἐφημερίδα «Figaro» ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Docteur Grégoire.* Ι. Ο.

— **Ντεκουρσὲλ** (Decourcelle), ***Πέτρος.*** Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς καὶ μυθιστοριογράφος, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς εἰς Παρισίους τῷ 1856 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1926. Εἰς τὸν «Gaulois» ἐδημοσίευσε διάφορα λαϊκὰ μυθιστορήματα, ἡ ἐπιτυχία τῶν ὁποίων ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν περιπετειώδη πλοκήν των. Ἔγραψε: «Le chapeau gris» (1886), «Le crime d'une sainte» (1889), «La Buveuse de larmes» (1892), «La Voleuse d'honneur» (1898), «Les Fêtards de Paris» (1902), «La Môme aux beaux yeux» (1903), «Le Million Maudit» (1906), «Les Marchands de patrie» (1917) κ.ἄ. Ἐκ τῶν μυθιστορημάτων αὐτῶν ἔλαβε τὰς ὑποθέσεις πολλῶν θεατρικῶν ἔργων του, τὰ ὁποῖα ἔγραψεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἄλλων. Τὰ κυριώτερα τούτων εἶναι: «L'As de trèfle» (1883), «Le fond du sac» (1883), «La Charbonnière» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Crémieux (1884), «Madame Cartouche», ὀπερέττα μετὰ τοῦ Busnach (1886) καὶ «Gigolette» μετὰ τοῦ Tarbé (1893), «Les deux Gosses» μετὰ τοῦ Berton (1896), «Papa la Vertu» μετὰ τοῦ Maireroy (1898), «Sherlock Holmes» μετὰ τοῦ W. Gillette (1907). Μετὰ τοῦ Crémieux ἔγραψε, κατὰ τὸ μυθιστόρημα τοῦ Halévy, τὸ ἔργον «L'Abbé Constantin», ὅπερ βραδύτερον εἰσῆλθεν εἰς τὸ δραματολόγιον τῆς Comédie Française. Μετὰ τοῦ A. Maurel τὴν κωμῳδίαν «La Rue du Sentier» (1912), διὰ δὲ τὴν Σάραν Μπερνὰρ τὸν «Werther» (1904), κατὰ τὸ ὁμώνυμον μυθιστόρημα τοῦ Γκαῖτε. Ἐπίσης ἔγραψεν ἔργα θεαματικά, παρασταθέντα εἰς τὸ θέατρον Châtelet: «La Poudre de Perlimpinpin», ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ E. Blum (1898), «Robinson Crusoë» (1899), «Le Petit Chaperon rouge (1900). Ἔγραψεν ἐπίσης κινηματογραφικὰ μυθιστορήματα. Ι. Ο.

ντεκωβὶλ (τὸ) (decauville). Ὠνομάσθη οὕτως ἐκ τοῦ ἐφευρέτου Γάλλου μηχανικοῦ Decauville εἰδικὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ μικροῦ διαμετρήματος καὶ ἐλαφροῦ ὑλικοῦ, ἥτις συντίθεται καὶ αποσυντίθεται ἄνευ δαπανηρῶν ἐγκαταστάσεων ὑποστρώματος. Αἱ σιδηραῖ ῥάβδοι τοποθετοῦνται εἰς ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων 50—60 ἑκατ. τοῦ μέτρου,

Μεταφορὰ ἐπὶ γραμμῆς ντεκωβίλ.

ζυγίζουσι δὲ 5—6 χιλιογρ. ἀνὰ τρέχον μέτρον. Τὰ βαγόνια εἶναι χωρητικότητος 1/3, 1/2, 3/4 καὶ ἑνὸς κυβικοῦ μέτρου, τὰ δὲ ἐξαρτήματα τῆς γραμμῆς εἶναι παραπλήσια μὲ τὰ τῶν μεγάλων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, ἤτοι βελόναι ἀλλαγῆς τροχιᾶς, διασταυρώσεις, περιστροφικαὶ πλάκες, σήματα κτλ. Ἡ ἐγκατάστασις τοιαύτης γραμμῆς χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν μεταφορὰν ὑλικῶν δομῆς, εἰς μεταλλεῖα κτλ., εἶναι δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χειροκίνητος, χρησιμοποιεῖται ἐπίσης μὲ μικρὰς μηχανὰς ὄχι μόνον διὰ τὴν μεταφορὰν ὑλικῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τοπικὰς γραμμὰς ἐπιβατῶν, ὅπως ἡ γραμμὴ Βόλου - Λεχωνίων.

Ντεκωβὶλ (Decauville), ***Παῦλος.*** Γάλλος πολιτικὸς καὶ βιομήχανος (1846—1922). Ἐσπούδασε κλασσικὴν φιλολογίαν, ἀργότερον ὅμως μετέσχε τῶν εἰς Νορμανδίαν γεωργικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ πατρός του (1864), ἃς διηύθυνεν ἀπὸ τοῦ 1871. Συνέβαλεν ὡς μηχανικὸς εἰς τὴν κατὰ τῶν Γερμανῶν ἄμυναν τῶν Παρισίων καὶ διετέλεσε γερουσιαστὴς ἀπὸ τοῦ 1890, πρόεδρος τῆς ἑλληνικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἀεροπλοΐας εἰς τὴν διεθνῆ ἔκθεσιν τῶν Παρισίων (1900) κλπ., καὶ εἶχε περίφημον συλλογὴν νομισμάτων καὶ μνημείων τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1848, τοῦ πραξικοπήματος τοῦ 1851 καὶ τῆς πολιορκίας τοῦ 1870. Εἰς τὰς μηχανικὰς ἐργασίας τοῦ Ντεκωβίλ, ὀφείλεται τὸ ὁμώνυμον σύστημα σιδηροτροχιῶν (βλ. ἀνωτ.). Π. Ν. Π.

Ντελαὰζ (Delaage), ***Μαρία - Ἐρρῖκος.*** Γάλλος λογοτεχνης (1825—1882). Διετέλεσε μαθητὴς τοῦ Πουαλοῦ, ἐνεπνεύσθη ἀπὸ τὴν μυστικοπάθειαν του καὶ ἐπέδειξε μεγάλην κλίσιν πρὸς τὸν μαγνητισμόν, πνευματισμὸν καὶ τὰς συναφεῖς ἐκδηλώσεις τῆς ἐποχῆς του. Ἔγραψε: «Τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ», (1845), «Ἡ φυσικὴ τελείωσις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους» (1850), «Ὁ ἀπόκρυφος κόσμος» (1851), «Ἡ αἰωνιότης» (1855) καὶ πολλὰ ἄλλα ἔργα διαπνεόμενα ἀπὸ ἄκρατον φαντασίαν. Ὑπῆρξεν ἐκδότης τοῦ περιοδικοῦ «Χειρομαντεία».

Ντελάβαρ (Delaware) *[Γεωγρ.].* Πολιτεία τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς (βλ. λ. *Ντελαγουέαρ*).

Ντὲ Λαβιλλὰς (De Lavillasse). Γάλλος φιλέλλην, ὅστις ἐκραγείσης τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἔσπευσεν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα καὶ κατετάγη ὡς συνταγματάρχης ἐν τῷ ἀτάκτῳ στρατῷ, στρατιωτικὸς ὢν ἐν Γαλλίᾳ. Ἔδρασε καλῶς πολλαχοῦ. Τ. Ε. Ε.

Ντελαβὶν (Delavigne), ***Καζιμίρ.*** Διάσημος Γάλλος ποιητής, γεννηθεὶς εἰς Χάβρην τῷ 1793 καὶ ἀποθανὼν εἰς Λυὼν τῷ 1843. Ἐγένετο ἀποτόμως ἔνδοξος μὲ τὰ πατριωτικὰ ποιήματά του «Messéniennes» (1818), δι' ὧν κατέστη ἐπί τινα χρόνον, μετὰ τοῦ Béranger, ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς τῆς Γαλλίας. Ἀλλὰ παρὰ τὴν μεγάλην ἐπιτυχίαν των τὰ ποιήματα ταῦτα καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα δευτέρα σειρά των (1822—1830) δὲν ἔχουν μεγάλην ποιητικὴν ἀξίαν· σήμερον θεωροῦνται πεπαλαιωμένα καὶ ἀφόρητα διὰ τὸν ὑπέρμετρον ῥητορισμὸν αὐτῶν. Μερικὰ τῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Derniers Chants» ποιημάτων του διακρίνονται διὰ τὴν ἁπλότητά των καὶ τὴν μᾶλλον αὐθόρμητον ἔμπνευσίν των. Ὡς δραματικὸς ποιητὴς ἔχει ὁπωσδήποτε μεγαλυτέραν ἀξίαν, ἂν καὶ σήμερον δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ παρασταθοῦν αἱ τραγῳδίαι του. Ἡ μακροχρόνιος διαμονή του εἰς Ἰταλίαν τὸν ἔφερε πλησιέστερον πρὸς τὸ ῥωμαντικὸν δρᾶμα, κυρίως ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκλογὴν τῶν θεμάτων καὶ τὴν ἀνάμιξιν τῶν τραγικῶν καὶ κωμικῶν στοιχείων. Ἵσταται μεταξὺ τῆς κλασσικῆς παραδόσεως καὶ τοῦ ῥωμαντισμοῦ καὶ ἀγωνίζεται νὰ περιβάλῃ μὲ λαμπρότητα τὴν πτωχείαν τοῦ ψευδοκλασσικοῦ δράματος. Ἔλλειψις ψυχολογίας καὶ τετριμμένη αἰσθηματικότης χαρακτηρίζει τὰ ἔργα του, τὰ ὁποῖα ἐν τούτοις ἐσημείωσαν ἀρκετὴν ἐπιτυχίαν εἰς τὴν ἐποχήν των. Τὸ ὕφος του εἶναι τραχύ, ἀκόμη καὶ ὅταν προσπαθῇ νὰ προσδώσῃ ποιητικὴν πνοὴν εἰς τὸν πεζὸν συνήθως στίχον του. Ὡς αἱ καλύτεραι τραγῳδίαι του θεωροῦνται αἱ ἑξῆς: «Vêpres Siciliennes» (1818), ἥτις ἔσχε καὶ τὴν μεγαλυτέραν ἐπιτυχίαν, «Marino Faliero» (1829), «Louis XI», «Les Enfants d'Edouard» (1833), «Une famille au temps de Luther» (1836) κλπ. Ἀσυγκρίτως καλύτεραι ἀπὸ τὰς τραγῳδίας του εἶναι αἱ πνευματώδεις κωμῳδίαι του, αἱ ὁποῖαι οὔτε ἐμπνεύσεως, οὔτε λεπτῆς ψυχολογίας στεροῦνται. Ἡ καλυτέρα τούτων καὶ τὸ καλύτερον ἀναμφιβόλως ἔργον τοῦ ποιητοῦ εἶναι ἡ «École des Vieillards (1823), τὸν κυριώτερον ρόλον τῆς ὁποίας ὑπεδύθη ὁ διάσημος ἠθοποιὸς Talma μετὰ θριαμβευτικῆς ἐπιτυχίας. Ἐπίσης ἔγραψε τὰς κωμῳδίας: «Les Comédiens» (1820), «La Princesse Aurélie» (1828), «Popularité» (1828), «Don Juan d'Autriche» (1835) κλπ. Ἡ ἐνασχόλησίς του ὅμως αὕτη μὲ τὴν δραματικὴν τέχνην δὲν τὸν ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν πατριωτικὴν ποίησιν. Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις μάλιστα τὸν συνεκίνησε τόσον, ὥστε συνέθεσε τὰ ποιήματά του «Le Jeune Diacre», «Aux ruines de la Grèce païenne» καὶ «Tyrtée aux Grecs». Ὅταν δὲ ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ λόρδου Βύρωνος, ἔγραψεν ἓν ἀπὸ τὰ ὡραιότερα ποιήματά του. Ὁ Ντελαβὶν ἐγένετο ἀκαδημαϊκὸς τῷ 1825. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Oeuvres Complètes» (1833—1845 τ. 8, 1856 καὶ 1870 τ. 4). Περὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου του ἠσχολήθησαν οἱ F. Buacheux (C. Delavigne, 1893), A. Favrot (Études sur C. Delavigne (1894) καὶ R. Wetzig, (Studie über die Tragödien C. D., 1901). Ι. Ο.

Καζιμὶρ Ντελαβίν.

Ντελαβραντσέα (Delavrancea), ***Μπαρμπὸν Στεφανέσκου.*** Ρουμᾶνος συγγραφεὺς καὶ πολιτικὸς (1857—1918). Υἱὸς ἐργάτου, ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βουκουρεστίου νομικὰ καὶ κατόπιν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων φιλοσοφίαν καὶ φιλολογίαν. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του διηύθυνε τὴν ἐφημερίδα «Βοϊντσα Νατσιονάλε» καὶ κατόπιν ἐγένετο συνδιευθυντὴς τῆς ἑβδομαδιαίας γαλλοφώνου ἐπιθεωρήσεως «La lutte littéraire». Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, τὰ ὁποῖα ἀνέδειξαν αὐτὸν ὡς ἕνα τῶν μεγαλυτέρων κριτικῶν καὶ στυλίστ τῆς Ρουμανίας καὶ τὸν κατέστησαν δημοφιλέστατον παρὰ τῷ ῥουμανικῷ λαῷ, τοῦ ὁποίου τὴν ψυχολογίαν καὶ τὸν χαρακτῆρα ἀπετύπωσε μετὰ μεγάλης δυνάμεως. Βραδύτερον ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξελέγη δήμαρχος Βουκουρεστίου καὶ κατόπιν βουλευτὴς καὶ ἐγένετο πολλάκις ὑπουργός. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον εἶχε κηρυχθῆ ὑπὲρ τῆς ἐξόδου τῆς Ρουμανίας παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Ἀντάντ, διετέλεσε δὲ ὑπουργὸς διὰ τελευταίαν φορὰν ἐν τῇ οἰκουμενικῇ κυβερνήσει τοῦ Τάκε Ἰωνέσκου. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι τὰ μυθιστορήματα: «Σουλτανίτσα», «Οἱ παράσιτοι», «Μεταξὺ ὀνείρου καὶ ζωῆς», αἱ μελέται «Ὁ Ρουμᾶνος χωρικός», «Ἡ ποίησις καὶ τὸ λαϊκὸν πνεῦμα» καὶ τινες τραγῳδίαι, ἐκ τῶν ὁποίων «Ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου» ἔσχε μεγίστην ἐπιτυχίαν. Μ. Δ. Β.

Ντελαβὼ (Delavaud), ***Λουδοβῖκος - Κάρολος - Μαρία.*** Γάλλος διπλωμάτης καὶ ἱστορικὸς (1860—1924). Διετέλεσε πρεσβευτὴς ἐν Στοκχόλμῃ (ἀπὸ τοῦ ἔτους 1918) καὶ ἔγραφε διάφορα ἱστορικὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ἡ εἴσοδος τῆς Γαλλίας εἰς τὸ Σουδάν» (1882), «Ὁ μαρκήσιος Ντὲ-Πομπόν, πρεσβευτὴς καὶ ὑπουργὸς 1618—1699» (1911), «Ἐπιστολαὶ τῆς Μαρίας Ἀντωανέτας πρὸς τὴν κυρίαν Ντὲ-Μανδὲλ» (1913) κλπ. Κατόπιν ἐντολῆς τῆς ἑταιρείας τῆς ἱστορίας τῆς Γαλλίας ἐπεμελήθη τὴν ἔκδοσιν τῶν «Ἀπομνημονευμάτων» τοῦ Ρισελιὲ (1913). Γ. Ι. Β.

Ντελαγκόα *κόλπος* (Delagoa) ἢ ***κόλπος τοῦ Λουρένσο Μαρκὲς*** (Bahia de Lourenço. Marques) *[Γεωγρ.].* Κόλπος ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἀκτῇ τῆς Ν. Ἀφρικῆς, ἐπὶ τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ μεταξὺ τῶν 25° 40' καὶ 26° 20' νοτίων παραλλήλων. Ἔχει μῆκος 26 καὶ πλάτος 22 μιλλίων. Ὁ κόλπος ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Πορτογάλου ναυσιπόρου Ἀντωνίου Ντὲ Κάμπο τῷ 1502. Ἡ ὀλλανδικὴ ἑταιρεία τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν ἵδρυσε τῷ 1721 ἐμπορικὸν σταθμὸν ἐπὶ τοῦ μέρους, ὅπου σήμερον κεῖται ἡ πόλις Λουρένσο Μαρκές. Μετὰ πεντήκοντα ἔτη ἡ Αὐστριακὴ ἀσιατικὴ ἑταιρεία τῆς Τεργέστης ἐπειράθη νὰ ἱδρύσῃ ἐν τῷ κόλπῳ ναυτικὸν σταθμόν. Τῷ 1823 διὰ συμβάσεων μετὰ τῶν ἰθαγενῶν ἀρχηγῶν ἔλαβον παραχωρήσεις οἱ Ἄγγλοι, παρὰ ταύτας ὅμως οἱ Πορτογάλοι ἐπεχείρησαν νὰ καταλάβωσι στρατιωτικῶς τὴν περὶ τὸν λιμένα περιφέρειαν. Ἡ μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Πορτογαλίας διένεξις ὑπεβλήθη τῷ 1872 εἰς διαιτησίαν πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας Θιέρσον καὶ τῷ 1875 ὁ διάδοχος αὐτοῦ Μὰκ-Μαὼν ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῆς Πορτογαλίας. Τῷ 1880 διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Λουρένσο-Μαρκὲς οἱ Ἄγγλοι ἐπέτυχον τὴν εἰς αὐτοὺς παραχώρησιν τοῦ Κόλπου. Κατόπιν ὅμως τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ πορτογαλικοῦ λαοῦ ἡ συνθήκη αὕτη ἐματαιώθη. Τῷ 1889 νέα ἠγέρθη διένεξις μεταξὺ Πορτογαλίας καὶ Ἀγγλίας, κατόπιν τῆς καταλήψεως ἐκ μέρους τῶν Πορτογάλων τοῦ ἀπὸ τοῦ κόλπου Ντελαγκόα μέχρι Τράνσβααλ σιδηροδρόμου. Ἡ Πορτογαλία ὑπεχρεώθη κατόπιν διαιτητικῆς ἀποφάσεως νὰ πληρώσῃ εἰς τοὺς μετόχους τῆς ἑταιρείας ἀποζημίωσιν ἐξ ἑνὸς ἑκατομμυρίου λιρῶν. Γ. Ι. Β.

Ντελαγκρὰνζ (Delagrange), ***Λέων.*** Γάλλος ἀεροπόρος, γεννηθεὶς τῷ 1872 ἐν Ὀρλεάνῃ. Ἐξασκῶν ἀρχικῶς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀγαλματοποιοῦ, ἐξεπαιδεύθη ὡς ἀεροπόρος. Τὸ πρῶτον τοῦ ἀεροπλάνον κατεσκευάσθη τῷ 1907 ἐν τοῖς ἐργοστασίοις Βουαζέν. Ἐφονεύθη τῷ 1910 καταπεσὼν μετὰ τοῦ μονοπλάνου του. Γ. Θ. Κ.

Ντὲ λὰ Γκυγετιὲρ (De la Guilletière). Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Γάλλου λογίου καὶ ἱστοριογράφου *Γεωργίου Γκυγιὲ ντὲ Σαὶν-Ζὼρζ* (1625—1705). Ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον τοῦτο, ἐπισκεφθεὶς τῷ 1675 τὴν Ἑλλάδα, ἐξέδωκε τὰς ἐντυπώσεις του εἰς δύο βιβλία: «Αἱ ἀρχαῖαι καὶ νέαι Ἀθῆναι» (1675) καὶ ἡ «Ἀρχαία καὶ Νέα Λακεδαίμων» (1676). Ἐπίσης ἔγραψεν: «Ἱστορία τῶν μεγάλων βεζυρῶν Μεχμὲτ Κιοπρουλῆ καὶ Ἀχμὲτ Κιοπρουλῆ» (1676) καὶ «Ἱστορία τοῦ Μωάμεθ Β'» (1681). Ν. Φ.

Ντελαγουέαρ, ἢ ***Ντελαβάροι*** (Delaware). Φυλὴ ἐρυθροδέρμων τῆς Βορείου Ἀμερικῆς διεσπαρμένοι κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ Ντελαγουέαρ καὶ τῆς ἀκτῆς τοῦ ὁμωνύμου κόλπου. Εἰς τὴν γλῶσσάν των οἱ Ντελαγουέαρ καλοῦνται *Λενάπ* ἢ *Λενὶ-Λενάπ*, ἀπετέλουν δὲ ἄλλοτε μέλος τῆς ὁμοσπονδίας

Digitized by Google

Εὐγ. Ντελακρουά: «Εἰς τὸ ὁδόφραγμα».

τῶν τριῶν Ἀλγκονκίνων φυλῶν Μουνσῆ, Οὐναμὶ καὶ Οὐναλαχτιγκό. Διακρίνονται διὰ τὸ πολεμικὸν μένος καὶ τὴν εὐφυΐαν των. Εἶναι φιλόπονοι γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι. Γ. Ι. Β.

Ντελαγουέαρ (Delaware) *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν 13 ἀρχικῶν πολιτειῶν τῆς Βορειοαμερικανικῆς Ὁμοσπονδίας, κοινῶς καλουμένη *Ἀδαμάντινος Πολιτεία* (Diamond State). Κεῖται μεταξὺ τῶν 38°27′ καὶ 39° 50′ βορείων παραλλήλων καὶ τῶν 75° 2′ καὶ 75° 47′ δυτικῶν μεσημβρινῶν. Ἔχει ἔκτασιν 6.162 τ. χλμ. καὶ 244.000 κατοίκους. Πρωτεύουσα τῆς πολιτείας εἶναι τὸ *Ντόβερ*, ἡ πολυαριθμωτέρα δὲ πόλις αὐτῆς τὸ Βίλμινγκτον. Ἐκτὸς τοῦ ποταμοῦ Ντελαγουέαρ οἱ ἄλλοι ποταμοὶ εἶναι ἀσήμαντοι. Κυριώτεροι λιμένες τῆς πολιτείας εἶναι τὸ *Βίλινγκτον, Νιοῦ-κάσλ* καὶ τὸ *Λιούς*. Ἡ παραγωγὴ αὐτῆς εἶναι κυρίως γεωργικὴ καὶ περιλαμβάνει σῖτον, ἀραβόσιτον, τομάτας, ὀπώρας. Ἔχει ἀξιόλογον κτηνοτροφίαν καὶ μικρὰν βιομηχανίαν. Ἡ πολιτεία ἀποστέλλει εἰς τὸ κογκρέσσον δύο γερουσιαστὰς καὶ ἕνα ἀντιπρόσωπον. Πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν λευκῶν κατῳκεῖτο ὑπὸ ἰθαγενῶν ἐρυθροδέρμων λαῶν τῆς φυλετικῆς οἰκογενείας τῶν Λενὶ-Λενάπ. Πρῶτος ἐξερευνήσας τὴν περιφέρειαν ταύτην ὑπῆρξεν ὁ Οὔδσων τῷ 1609. Κατὰ τὸ ἑπόμενον ὁ λόρδος Ντὲ-λὰ-Γουέαρ (De la Ware), ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα τῆς πολιτείας, εἰσέπλευσεν εἰς τὸν ὁμώνυμον κόλπον ἐν ὀνόματι τῆς Ἀγγλίας. Ἡ περιφέρεια ἐξηρευνήθη τῷ 1615 ὑπὸ τοῦ Κορνηλίου Χένδρικσον, ἀλλ᾿ ἡ πρώτη ἐγκατάστασις ἐποίκων ἐν αὐτῇ ἐγένετο τῷ 1631 ὑπὸ μελῶν τῆς Ὁλλανδικῆς ἑταιρείας. Βραδύτερον ἦλθον νέοι ἔποικοι Σουηδοί. Τῷ 1663 ὁλόκληρος ἡ περιφέρεια ὑπήχθη ὑπὸ τὴν ὁλλανδικὴν διοίκησιν· μετὰ ταῦτα τμῆμα αὐτῆς ἀπετέλεσε μέρος τῶν ἀγγλικῶν κτήσεων καὶ εἶτα ὁλόκληρος ἡ πολιτεία περιῆλθεν εἰς τοὺς Ἄγγλους. Ἅμα ὡς ἐξερράγη ἡ ἀμερικανικὴ ἐπανάστασις, ἡ πολιτεία Ντελαγουέαρ μετέσχε τοῦ ἀγῶνος διὰ δύο συνταγμάτων. Τῷ 1776 ὠργανώθη εἰς ἰδίαν πολιτείαν καὶ τῷ 1786 ὑπῆρξε μία τῶν πέντε πολιτειῶν, ὧν οἱ ἀντιπρόσωποι μετέσχον εἰς τὴν σύμβασιν τῆς Ἀνναπόλεως, καὶ ἡ πρώτη ἥτις ἐκύρωσε τὸν ὁμοσπονδιακὸν καταστατικὸν χάρτην. Γ. Ι. Β.

— **Ντελαγουέαρ** (Delaware) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς καὶ κόλπος τῆς Β. Ἀμερικῆς. Ὁ *ποταμὸς* πηγάζει ἐκ τῶν δυτικῶν κλιτύων τῶν ὀρέων Κάτσκιλλ, ῥέει μὲ διεύθυνσιν πρὸς ΝΔ. καὶ εἶτα ΝΑ. μεταξὺ τῶν πολιτειῶν Νέας Ὑόρκης καὶ Πενσυλβανίας καὶ πάλιν ΝΔ. μεταξὺ Πενσυλβανίας καὶ Νέας Ἰερσέης, διέρχεται τὴν Φιλαδέλφειαν καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον Ντελαγουέαρ. Ἔχει μῆκος 560 χλμ, εἶναι δὲ πλωτὸς μέχρι Τρέντον, ἔνθα ὑπάρχει καταρράκτης 2,50—3,60 μ. Οἱ κυριώτεροι παραπόταμοι αὐτοῦ εἶναι ὁ *Λέλαϊ* καὶ ὁ *Σούϋκιλλ*. Ὁ κόλπος κεῖται ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν ἀκτῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς τῶν βρεχομένων ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Ἔχει μῆκος 50 μιλλίων, μέγιστον πλάτος 30 (ἐν τῷ στομίῳ του τὸ πλάτος εἶναι περίπου 12 μιλλίων), καὶ βάθος 7.50—10.50 μ. Γ. Ι. Β.

Ντελὰζ (Delage) ***Ὑβ***. Γάλλος ζωολόγος καὶ βιολόγος (1854—1920). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς συγκριτικῆς ἀνατομίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Παρισίων. Τῷ 1901 ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ ἐν Ροσὸφ ἐργαστηρίου τῆς βιολογίας τῶν ὑδροβίων, παραιτηθεὶς τῶν ἐργαστηριακῶν παρατηρήσεων τῷ 1904 συνεπείᾳ ἀπωλείας τῆς ὁράσεως. Ὁ Ντελὰζ ὑπῆρξεν αὐθεντία εἰς τὰ ζητήματα τ᾿ ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἀναπαραγωγὴν τῶν ζῴων, τὴν νοθογένειαν καὶ τὴν κληρονομικότητα. Ἔργα αὐτοῦ κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ἡ κληρονομικότης καὶ τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς γενικῆς βιολογίας» (1902 6′ ἐκδ.). «Ἡ ὑφὴ τοῦ πρωτοπλάσματος» (1895), «Αἱ περὶ ἐξελίξεως θεωρίαι» (1909), «Ἡ φυσικὴ καὶ ἡ πειραματικὴ παρθενογένεσις» (1913). Γ. Ι. Β.

Ντελαίην (Delane), ***Ἰωάννης - Θαδδαῖος***. Ἄγγλος δημοσιογράφος (1817—1879). Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Ὀξφόρδῃ καὶ κατ᾿ ἀρχὰς ἐξήσκησεν ἐπ᾿ ὀλίγον χρονικὸν διάστημα τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου ἐν Λονδίνῳ. Βραδύτερον εἰσῆλθεν εἰς τὸ συντακτικὸν προσωπικὸν τῶν «Τάϊμς» καὶ εἰς ἡλικίαν 23 ἐτῶν, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διευθυντοῦ αὐτοῦ Θωμᾶ Μάρνς, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐφημερίδος, ἐν ᾗ παρέμεινε μέχρι τοῦ 1877. Ἐπὶ τῆς διευθύνσεώς του οἱ «Τάϊμς» διετήρησαν τὴν φιλελευθέραν πολιτικήν των, χωρὶς ὅμως νὰ εἶναι τελείως καὶ κομματικῶς ὑποδουλωμένοι εἰς τὸ κόμμα τῶν οὐΐγων. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του οἱ «Τάϊμς» εἶχον ἀποκτήσει μεγίστην κυκλοφορίαν καὶ ἐπιρροήν. Ἐπίσης ἡ προσωπικὴ αὐτοῦ ἐπιρροὴ ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων τῆς Ἀγγλίας ἦτο πρωτοφανὴς εἰς τὰ δημοσιογραφικὰ καὶ κοινοβουλευτικὰ χρονικὰ τῆς Εὐρώπης. Μ. Δ. Β.

Ντελακρουὰ (Delacroix), ***Ἐρρῖκος***. Γάλλος ψυχολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1873 ἐν Παρισίοις. Ὑπῆρξε καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μομπελλιέ, σήμερον δὲ (1931) διδάσκει τὴν ψυχολογίαν ἐν τῇ Σορβόννῃ. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἑξῆς: «Essai sur le mysticisme en Allemagne au XVII siecle» (Paris, 1900), «Avenarius· esquisse de l' émpiriocriticisme» (1897—1898), «Sören Kierkegaard» (1900), «D. Hume et la philosophie critique» (1900), «L' art et la vie intérieure» (1902), «La structure logique du rêve» (1904), «Kant et Swedenborg» (1904), «Myers: la theorie du subliminal» (1905), «Note sur le Christianisme et sur le Mysticisme» (1908), «Étude d' histoire de psychologie du mysticisme» (1908), «La psychologie de Stendhal» (1919), «Psychologie du langage» (1918), «La certitude mystique» (1921), «La religion et la foi» (1922). Συνειργάσθη εἰς τὴν μεγάλην «Traité de psychologie» (τόμ. 2, 1923—1924) τοῦ G. Dumas, τῆς ὁποίας ἔγραψε τὰ κεφάλαια: Μνήμη, Νόησις καὶ Αἰσθητική. Ὁ Ντελακρουὰ ὑποστηρίζει τὴν θεωρίαν, καθ᾿ ἣν τὸ ἀσυνείδητον καὶ τὸ ὑποσυνείδητον ἔχουν βαρύνουσαν καὶ πρωταρχικὴν σημασίαν διὰ τὴν ψυχικήν μας ζωήν.

— **Ντελακρουὰ** (Delacroix), ***Κάρολος***. Γάλλος πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1741 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βορδώ τῷ 1805. Δικηγόρος κατ᾿ ἀρχάς, διοικητὴς κατόπιν τοῦ διαμερίσματος τοῦ Μάρνη, ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ εἰς τὴν συμβατικήν, παρεκάθησε μετὰ τῶν Ὀρεινῶν καὶ ἐψήφισε τὸν θάνατον τοῦ

Digitized by Google

Λουδοβίκου ΙΣΤ΄. Τῷ 1795 ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ διευθυντηρίου ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Αἱ ἀμφιβολίαι καὶ ἀμφιταλαντεύσεις του εἰς τὰ διπλωματικὰ ζητήματα, αἵτινες συνεπήγαγον τὰ ἀποτελέσματα τῆς εἰρήνης τῆς Βασιλείας, ἐπροκάλεσαν τὴν ἀντικατάστασίν του ὑπὸ τοῦ Ταλλεϋράνδου (1797). Ὑπὸ τὴν ὑπατείαν ἐγένετο νομάρχης τῆς Μπούσ-ντὲ-Ρὸν (1800) καὶ κατόπιν τῆς Γιρόνδης (1803). Εἶναι πατὴρ τοῦ ζωγράφου *Εὐγενίου Ντελακρουά*.

Θ. Π.

— **Ντελακρουὰ** (Delacroix) ***Φερδινάνδος-Βίκτωρ-Εὐγένιος.*** Διάσημος Γάλλος ζωγράφος, ὁ ἀρχηγὸς τῆς ρωμαντικῆς σχολῆς ἐν τῇ τέχνῃ. Ἐγεννήθη ἐν Ἁγίῳ Μαυρικίῳ τῷ 1799 καὶ ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις τῷ 1863. Εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν εἰσῆλθεν ὡς μαθητευόμενος εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Γκερέν, ἀλλὰ πολὺ συντόμως ἐπανεστάτησε κατὰ τῆς ψυχρᾶς διδασκαλίας τούτου. Βαθυτέρα καὶ σημαντικωτέρα φαίνεται ἡ ἐπίδρασις, τὴν ὁποίαν ἤσκησεν ἐπ' αὐτοῦ ὁ Ζερικώ. Πάντως ὁ Ντελακρουὰ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν φυσιογνωμιῶν, αἵτινες ἐξ ἰδίας παρορμήσεως καὶ ἰδίας ἀντιλήψεως κινούμεναι ἀνοίγουν νέους δρόμους καὶ προσανατολίζουν τὴν ἀνθρωπίνην δραστηριότητα πρὸς νέας ἀπόψεις. Νέος ᾐσθάνθη σφοδρὰν κλίσιν πρὸς τὴν μουσικήν, γράψας βραδύτερον καὶ μελέτας μουσικολογικάς. Τοῦτο ἐξηγεῖ ἀπὸ μιᾶς ἀπόψεως τὴν ἀνήσυχον, ταραχώδη καὶ πολυκύμαντον ἰδιοσυγκρασίαν του. Ὁ καλλιτέχνης αὐτὸς ὑπῆρξεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡ ἄρνησις κατὰ τοῦ νεοκλασσικοῦ πνεύματος, ἀντιτάξας εἰς τὸ ἄψογον σχέδιον τῶν ἀκαδημαϊκῶν τὸ φλογερόν, ἀτίθασον χρῶμα, ὡς τὸ ᾐσθάνθη κατὰ τὸ ταξίδιόν του εἰς τὴν Ἀνατολήν, εἰς τὴν βόρειον παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς, εἰς τὸ Μαρόκον καὶ τὴν Ἀλγερίαν. Ἐν τούτοις δὲν εἶναι ὁ ζωγράφος τῆς εὐθυμίας, τοῦ αἰσθησιασμοῦ, τῆς ψευδοῦς ψυχικῆς ἀπολυτρώσεως διὰ μέσου τῆς παθαινομένης νωχελοῦς σαρκός. Τὸν ἀπεκάλεσαν «ἄρρωστον Ρούμπενς», «ἀνήσυχον Βερονέζε». Ἀναμφιβόλως, πάσχει ἀπὸ τὴν κοινὴν νόσον τῶν ρωμαντικῶν, ἀλλὰ διαφορετικώτερον ἢ οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ μουσουργοί. Δὲν ἀπολοφύρεται τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλ' ἐκλέγει ὡς θέματα τῶν συνθέσεών του κατὰ προτίμησιν σκηνὰς σπαραγμοῦ, αὐτοθυσίας καὶ αὐταπαρνήσεως, σωματικῆς καὶ ψυχικῆς καταπτώσεως, ἀγωνίας καὶ ὀδύνης. Εἰς τὸ γαλήνιον πάθος τῶν ἀκαδημαϊκῶν ἀντιτάσσει τὴν ἔξαρσιν, τὸν ἔρωτα τοῦ ἡρωϊσμοῦ, τὴν ἐμπαθῆ καὶ ἀκαταδάμαστον ἀφοσίωσιν πρὸς τὰς μεγάλας μορφὰς τῆς ἱστορίας, τῆς παραδόσεως, τῆς ποιήσεως, τῆς πεζογραφίας. Ἐμπνέεται ἀπὸ τοὺς μεγάλους ἐποποιοὺς τῆς Ἰταλίας, ἀπὸ τὰ βυρωνικὰ ποιήματα, ἀπὸ τὰς σαιξπηρικὰς τραγῳδίας. Ἡ παραγωγικότης του εἶναι ἀκαταπόνητος. Κάθε νέος του πίναξ δημιουργεῖ νέον θόρυβον, νέας διαμάχας, νέας ἐκπλήξεις. Ἀλλ' ἐπιβάλλεται· ἐν τῷ μέσῳ ἐπικρίσεων, δισταγμῶν, ἀμφιβολιῶν καὶ ἐπαίνων προχωρεῖ εἰς τὸν δρόμον του πρὸς τὴν κορυφὴν τῆς νέας σχολῆς, τῆς ὁποίας ἀποβαίνει ὁ σημαντικώτατος ἐκπρόσωπος, ὁ ἀρχηγὸς καὶ δικτάτωρ. Διὰ τοῦ ρωμαντισμοῦ ὁ Ντελακρουὰ ἐπανήγαγε τὴν τέχνην ἀπὸ τοῦ ἀντικειμένου εἰς τὸ ὑποκείμενον. Εἶναι καὶ αὐτὸς τόσον καθολικός, ὅσον καὶ ὁ Δαυΐδ· ἀλλ' οὗτος, ἀντιθέτως πρὸς τὸν Ντελακρουά, κατὰ τρόπον ἐξωτερικὸν καὶ ἐπιφανειακόν. Ἀμφότεροι ἀντιπροσωπεύουν τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς των, πληρέστερον ἴσως ὁ Ντελακρουὰ ἢ ὁ Δαυΐδ. Παρὰ ταῦτα ὁ Ντελακρουὰ ἔσχεν ἐπιθέσεις ἀπὸ κορυφαίους ρωμαντικοὺς ἐν τῇ περιοχῇ τῆς τέχνης τοῦ λόγου, ὡς π. χ. ἀπὸ τὸν Βίκτωρα Οὐγκώ. Ὅπως ὑπῆρξεν ἀνώμαλος ὁ Ντελακρουὰ κατὰ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν, ὑπῆρξε καὶ κατὰ τὰς καλλιτεχνικὰς ἱκανότητας ἄνισος. Ἱστορικοί, κρίνοντες ἴσως αὐστηρότερον τοῦ δέοντος τὸ ἔργον του, παρατηροῦν ὅτι τὸ κακόν, ὅπερ ἐπροξένησεν εἰς τὴν γαλλικὴν σχολὴν εἶναι ἀνυπολόγιστον, διότι μετέδωκεν εἰς τὴν νεότητα τὴν πίστιν ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ καταστῇ τις μέγας ζωγράφος, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ νὰ ζωγραφίζῃ ἢ νὰ σχεδιάζῃ (*D. Maillart,* Athéna, τόμος Β΄, σελ. 570). Πάντως δέον ν' ἀναγνωρισθῇ εἰς τὸν Ντελακρουὰ μία ἐξαίρετος καλλιτεχνικὴ ἰδιοσυγκρασία, ἕνα πνεῦμα καινοτόμον καὶ ρηξικέλευθον, μία ἰδιαιτέρα δεξιοτεχνία εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν σκηνῶν τοῦ καθημερινοῦ βίου, ἕνα δυνατὸν τάλαντον «ἀνατολιστοῦ» ζωγράφου. Ἡ ἐπίδρασίς του εἰς τὴν τέχνην ὑπῆρξεν ἀνυπολόγιστος. Τὸ ἂν ὅμως ἡ ἐπίδρασις αὐτὴ ὑπῆρξεν ἀγαθοποιὸς ἢ βλαπτική, εἶναι ζήτημα, τὸ ὁποῖον δέον νὰ ἐξετασθῇ ἐν συναρτήσει πρὸς τὸ θεμελιῶδες πρόβλημα τοῦ ρωμαντισμοῦ αὐτοῦ καθ' ἑαυτόν. Γεγονὸς παραμένει τὸ ὅτι ὑπῆρξε μέγας ἐμψυχωτής. Ἀλλ' εἶναι ἀμφισβητήσιμον ἂν ὑπῆρξε μέγας καλλιτέχνης.

Ὁ πρῶτος ἐμφανισθεὶς πρὸ τοῦ κοινοῦ πίναξ τοῦ Ντελακρουά, «Ὁ Δάντης καὶ ὁ Βιργίλιος» (1822), προὐκάλεσε πάταγον. Ἠκολούθησαν ἄλλα ἔργα, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ καλλιτέχνης, συνεχίζων τὴν ὑπὸ τοῦ Ζερικὼ διὰ τῆς «Σχεδίας τῆς Μεδούσης» αναληφθεῖσαν προσπάθειαν, ἐξέφρασε κατὰ τρόπον θορυβώδη τὸ ρωμαντικὸν ἰδεῶδές του. Πρέπει νὰ μνημονεύσωμεν τὴν ἱστορικὴν «Σφαγὴν τῆς Χίου», σελίδα ἀφθάστου τραγικότητος, ἐμφανισθεῖσαν τῷ 1824. «Ὁ Χριστὸς εἰς τὸν κῆπον τῶν ἐλαιῶν», «Ὁ Μαρῖνος Φαλιέρος», «Ὁ τυφλὸς Μίλτων ὑπαγορεύων τὸν Ἀπολεσθέντα Παράδεισον», «Ἡ ἐμφάνισις τοῦ Μεφιστοφελοῦς εἰς τὸν Φάουστ», «Ὁ Ἰουστινιανὸς συντάσσων τὴν νομοθεσίαν του», «Ὁ θάνατος τοῦ Σαρδαναπάλου» ἀνέδειξαν τὰς μεγάλας χρωματιστικάς του ἱκανότητας. Ἀλλ' ὁ πίναξ, ὅστις ἐκφράζει περισσότερον τὸν Ντελακρουὰ εἰς τὴν πρώτην του ἐμφάνισιν ὡς ἀρχηγοῦ σχολῆς καὶ τὴν ἐποχήν του εἶναι: «Ἡ ἐλευθερία εἰς τὸ ὁδόφραγμα». Ταύτην ἠκολούθησαν τὰ ἔργα: «Ἡ δολοφονία τοῦ ἐπισκόπου τῆς Λιέγης», «Ὁ καρδινάλιος Ρισελιὲ ἐν τῷ παρεκκλησίῳ του ἐν τοῖς βασιλικοῖς ἀνακτόροις» (κατεστράφη τῷ 1848), «Ὁ Κρόμγουελ ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Οὐΐνδσωρ», «Ὁ Ραφαὴλ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του».

Ἐκ τῆς ἐπισκέψεώς του εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἐνεπνεύσθη, πλὴν ἄλλων, καὶ τὰς «Γυναῖκας τῆς Ἀλγερίας», ἀποκειμένας νῦν εἰς τὸ Λοῦβρον. Τῷ 1855 ἐξέθηκεν εἰς τὸ Παρισινὸν Σαλὸν τὸν «Ἐσταυρωμένον» καὶ τὸν «Δεσμώτην τοῦ Chillon», τῷ δὲ 1836 ἐπεφορτίσθη νὰ διακοσμήσῃ τὴν βασιλικὴν αἴθουσαν τῆς βουλῆς καὶ τῷ 1837 παρουσίασε τὴν «Μάχην τοῦ Τέλλεμπουργκ» (Βερσαλλίαι). Μετὰ ταῦτα ἐξειργάσθη ἀλλεπαλλήλως τοὺς ἀκολούθους πίνακας: «Ἡ Μήδεια» (Λίλλη), «Ἡ τελευταία σκηνὴ τοῦ Δὸν Χουάν», «Ἡ Κλεοπάτρα», «Ὁ Ἀμλέτος», «Ἡ δικαιοσύνη τοῦ Τραϊανοῦ» (Ρουάν), «Ἡ ἅλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν σταυροφόρων» (Λοῦβρον), ἓν ἐκ τῶν σημαντικωτέρων του ἔργων, «Ἑβραϊκὸς γάμος εἰς τὸ Μαρόκον» (Λοῦβρον). Ἀπὸ τοῦ 1844 μέχρι τοῦ 1847 διεκόσμησε τὴν βιβλιοθήκην τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Λουξεμβούργου διὰ συνθέσεων εἰκονιζουσῶν τοὺς ἐνδοξοτέρους ἄνδρας τῆς ἀρχαιότητος, εἶτα δὲ τὴν βιβλιοθήκην τῆς βουλῆς διὰ συνθέσεων εἰκονιζουσῶν τὴν «Γένεσιν καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ: τὸν Ὀρφέα διδάσκοντα εἰς τοὺς Ἕλληνας τὰς τέχνας καὶ τὸν Ἀττίλαν βαίνοντα ἔφιππον ἐπὶ τῆς κατεκτημένης Ἰταλίας καὶ τῶν μνημείων της». Τῷ 1848 ἀνέλαβε τὴν δια-

Εὐγ. Ντελακρουά: «Ἵππος θορυβηθεὶς ὑπὸ κεραυνοῦ».

Digitized by Google

κόσμησιν τῆς ὀροφῆς τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς τὸ Λοῦβρον· ἐν ταύτῃ ἐξεικόνισε τὸν «Ἀπόλλωνα νικῶντα τὸν δράκοντα Πύθωνα». Ἐπὶ πλέον διεκόσμησε τὴν Αἴθουσαν τῆς Εἰρήνης ἐν τῷ δημαρχείῳ τῶν Παρισίων, ἀπεικονίσας τὴν «Εἰρήνην παρηγοροῦσαν τοὺς ἀνθρώπους», τὴν «Ἀφροδίτην», τὸν «Βάκχον», τὸν «Ἄρην», τὸν «Ἑρμῆν», τὴν «Μοῦσαν», τὸν «Ποσειδῶνα», τὴν «Ἀθηνᾶν» καὶ τὴν «Περσεφόνην», ἔτι δὲ τοὺς «Ἄθλους τοῦ Ἡρακλέους». Ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἐκθέσει τοῦ 1855 ἐξέθηκε τὴν «Θήραν λεόντων» καὶ τοὺς «Δύο Φόσκαρι». Μετὰ ταῦτα ἐξεπόνησε τὸν «Ὀβίδιον παρὰ τοῖς Σκύθαις», τὸν «Ἅγιον Σεβαστιανόν», τὸν «Χριστὸν ἐν τῷ τάφῳ»· ἐν Ἁγίῳ δὲ Σουλπικίῳ τῶν Παρισίων διεκόσμησε τὸ παρεκκλήσιον τῶν Ἀγγέλων διὰ τῶν συνθέσεων: «Ὁ Ἡλιόδωρος ἐκδιωκόμενος τοῦ ναοῦ», «Ἡ πάλη τοῦ Ἰακὼβ» καὶ «Ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ καταβάλλων τοὺς δαίμονας».

Ἐκ τῆς συνοπτικῆς ταύτης ἀπαριθμήσεως καταφαίνεται ἡ ποικιλία τῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα ἐπεξειργάσθη ὁ Ντελακρουὰ καὶ ἡ προτίμησίς του πρὸς τὰς σκηνὰς τοῦ τραγικοῦ πάθους. Καὶ ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ὅμως ἀρχαιότητος ἐνεπνεύσθη πάμπολλα, ἀλλὰ δὲν κατεῖχε τὸ πνεῦμά της, τοῦ ὁποίου ἄλλωστε τὴν ἐπανεμφάνισιν, οἰκτρότατα παραμορφωμένου, κατὰ τοὺς πρὸ καὶ κατ' αὐτὸν χρόνους ἀπηχθάνετο (*M. Tourneux*, Delacroix, Paris, 1903).

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ντελαμὰρ (De la Mare), ***Βάλτερος-Ἰωάννης.*** Ἄγγλος ποιητὴς καὶ μυθιστοριογράφος, γαλλικῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς τῷ 1873. Ἐξεπαιδεύθη ἐν Λονδίνῳ, ἔνθα ἤρχισε γράφων εἰς πεζὸν καὶ στίχους εἰς διάφορα περιοδικά. Τῷ 1901 ἐξέδωκε τὰ «Τραγούδια τῆς παιδικῆς ἡλικίας», μεθ' ὃ ἐπηκολούθησαν ἄλλα ποιήματα καὶ πεζογραφήματα. Ἐκ τῶν ἔργων του ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἐξῆς: «Ἡ ἐπάνοδος» (1910), «Οἱ ἀκροαταὶ» (1914), «Ἐκλογὴ ποιημάτων» (1920), «Ἀπομνημονεύματα μιᾶς μύγας» (μέγα διήγημα 1921), «Τὸ αἴνιγμα» (1924), «Τὸ σκουπόξυλο» (1925), «Ὁ εἰδήμων καὶ ἄλλαι ἱστορίαι» (1926). Ὁ Ντελαμὰρ ἦτο ἐπιστήθιος φίλος τοῦ ποιητοῦ Μπρούκ, γράψας ἀξιόλογον περὶ αὐτοῦ μελέτην.

Γ. Ι. Β.

Ντὲ λὰ Μπὲς (De la Beche), ***Ἐρρῖκος-Θωμᾶς.*** Ἄγγλος γεωλόγος (1796—1855). Ἠσχολήθη εἰς γεωλογικὰς καθὼς καὶ εἰς παλαιοντολογικὰς ἐρεύνας ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐπεχείρησε δὲ καὶ τὴν σύνταξιν τοῦ γεωλογικοῦ χάρτου τῶν ἀγγλικῶν νήσων. Ἔγραψε διάφορα ἔργα, καθὼς καὶ «Ἐγχειρίδιον γεωλογίας».

Γ. Β.

Ντελαμπὸρντ (Delaborde), ***Εὐλόγιος-Μαρία-Ἐρρῖκος-Φραγκῖσκος, κόμις —.*** Γάλλος ἱστορικὸς καὶ λόγιος (1854—1927). Διετέλεσεν ὑποδιευθυντὴς τοῦ ἱστορικοῦ τμήματος τῶν ἐθνικῶν ἀρχείων καὶ ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν. Ἔργα αὐτοῦ εἶναι τὰ ἐξῆς: «Ἡ ἐκστρατεία Καρόλου τοῦ Η' εἰς Ἰταλίαν» (1888), «Ἰωάννης Φροϊσὰρ καὶ ἡ ἐποχή του» κ. ἄ. Ἐπίσης ἐπεμελήθη τὴν ἔκδοσιν διαφόρων ἱστορικῶν πηγῶν (τοῦ Α' τόμου τῆς «Συλλογῆς τῶν πράξεων τοῦ Φιλίππου Αὐγούστου», 1916 κ. ἄ.).

Γ. Ι. Β.

Ντελάμπρ (Delambre), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής-Ἰωσήφ.*** Γάλλος ἀστρονόμος, γεννηθεὶς ἐν Ἀμιένῃ τῷ 1749 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1822. Ἤρχισε τὰς σπουδάς του μετὰ τοῦ ἀββᾶ Delille, κατόπιν δέ, τυχὼν ὑποτροφίας, ἐσυνέχισεν αὐτὰς εἰς τὸ κολλέγιον Plessis ἐν Παρισίοις. Ἦτο κάτοχος τῆς ἑλληνικῆς, τῆς λατινικῆς, τῆς ἀγγλικῆς καὶ τῆς ἰταλικῆς, ἐκ δὲ τῶν συγγραμμάτων του καταφαίνεται ὅτι εἶχεν εὐρυτάτην μόρφωσιν. Ἀρχικῶς ἐκέρδιζε τὰ πρὸς τὸ ζῆν παραδίδων μαθήματα ἐν Κομπιένῃ καὶ ἔπειτα ἐν Παρισίοις (1771). Εἰς ἡλικίαν 36 ἐτῶν ἤρχισε νὰ ἐπιδίδεται εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἀστρονομίας, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Λαλάνδου. Ἀναλαβὼν καθήκοντα οἰκοδιδασκάλου τοῦ υἱοῦ τοῦ d'Assy, ἔπεισε τὸν εὔπορον αὐτὸν εὐπατρίδην ὅπως ἱδρύσῃ τῷ 1788 εἰς τὸ κτῆμά του ἀστεροσκοπεῖον. Ἐκεῖ ὁ Ντελάμπρ ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἀστρονομικῶν παρατηρήσεων καὶ εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς αὐτῶν, κατὰ δὲ τὸ 1789 ἐδημοσίευσε πίνακας τοῦ Ἡλίου, τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Κρόνου καὶ μετ' αὐτοὺς τοὺς πίνακας τῶν δορυφόρων τοῦ Διός. Ἡ Ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων, ἀμείβουσα αὐτὸν διὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Οὐρανοῦ, τῷ ἀπένειμε βραβεῖον, ἀκολούθως δὲ ἐξέλεξεν αὐτὸν τακτικὸν μέλος (1792) καὶ βραδύτερον (1803) ἰσόβιον γραμματέα. Τῷ 1795 ὁ Ντελάμπρ ἐξελέγη μέλος τοῦ γραφείου τῶν μηκῶν. Ἀπὸ τοῦ 1792—1799 ἐπεδόθη μετὰ τοῦ Méchain εἰς τὴν μέτρησιν τοῦ ἀπὸ Δουνκέρκης εἰς Βαρκελώνην τόξου μεσημβρινοῦ. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς σπουδαίας ταύτης γεωδαιτικῆς ἐργασίας τὰ ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ τρίτομον ἔργον του «Base du système métrique décimal» (1806—1810). Τῷ 1807 διεδέχθη τὸν Lalande εἰς τὴν ἕδραν τῆς ἀστρονομίας ἐν τῷ Κολλεγίῳ τῆς Γαλλίας, ἀπὸ δὲ τοῦ ἑπομένου ἔτους μέχρι τοῦ 1815, ὅτε κατηργήθη ἡ θέσις, ἐχρημάτισε ταμίας τοῦ αὐτοκρατορικοῦ πανεπιστημίου. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων, τὰ ὁποῖα κατέλιπεν, ἄξια ὅλως ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι τὰ ἐξῆς: Ἡ δίτομος «Ἱστορία τῆς ἀστρονομίας κατὰ τὴν ἀρχαιότητα» (1817), ἡ «Μεσαιωνικὴ ἱστορία τῆς ἀστρονομίας» (1819), ἡ «Νεωτέρα ἱστορία τῆς Ἀστρονομίας» (1821 εἰς δύο τόμους), ἡ «Ἱστορία τῆς ἀστρονομίας κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα» (1827, ἔκδοσις τοῦ μαθητοῦ του Mathieu), οἱ ἐκλειπτικοὶ πίνακες τῶν δορυφόρων τοῦ Διός, οἵτινες ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ 3ῃ ἐκδόσει τῆς «Ἀστρονομίας», τοῦ Λαλάνδου (1792), βραδύτερον δὲ ἀνεδημοσιεύθησαν ὑπὸ βελτιωμένον τύπον ὑπὸ τοῦ γραφείου τῶν μηκῶν (1817) κτλ.

Σ. ΠΛΑΚΙΔΗΣ

Ντὲ Λανκλὸ (Lanclos), ***Ἄννα ἢ Νινὸν —.*** Γαλλὶς ἑταίρα (βλ. λ. *Λανκλό*).

Ντελὰντ (Deland), ***Μαργαρίτα-Οὐὰντ Κάμπελ.*** Ἀμερικανὶς συγγραφεύς, γεννηθεῖσα τῷ 1857. Διετέλεσε διδασκάλισσα ἐν Ν. Ὑόρκῃ καὶ Βοστώνῃ καὶ ἔγραψε διάφορα ἔργα φιλολογικὰ καὶ παιδαγωγικά, διηγήματα, μυθιστορήματα κ.τ.λ. Μεταξὺ τούτων εἶναι: «Ὁ παλαιὸς κῆπος» (1886), «Σίδνεϋ» (1890), «Ἡ ἱστορία ἑνὸς παιδιοῦ» (1892), «Ὁ Φίλιππος καὶ ἡ σύζυγός του» (1894), «Ἡ σιδηρᾶ γυνὴ» (1911) κ.τ.λ.

Μ. Δ. Β.

Ντελὰντρ (Deslandres), ***Ἐρρῖκος.*** Σύγχρονος Γάλλος ἀστρονόμος, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1853. Ἐχρημάτισε διευθυντὴς τοῦ ἀστεροσκοπείου τοῦ Meudon καὶ τοῦ τῶν Παρισίων μέχρι τοῦ 1929, ὅτε καὶ καταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ ὁρίου τῆς ἡλικίας ἀπεχώρησε τῆς διευθύνσεως τῶν ἱδρυμάτων τούτων. Κατέστη διάσημος διὰ τὰς σπουδαίας φασματοσκοπικὰς ἐρεύνας του καὶ κυρίως διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀνακάλυψιν τοῦ φασματοηλιογράφου, ὀργάνου χρησιμωτάτου διὰ τὴν μελέτην τὴν συστάσεως τοῦ Ἡλίου, τὸ ὁποῖον ὅλως ἀνεξαρτήτως ἀνεκάλυψε συγχρόνως καὶ ὁ Ἀμερικανὸς ἀστρονόμος George E. Hale, διευθυντὴς τοῦ ἀστεροσκοπείου τοῦ Mount Wilson.

Σ. Π.

Ντελαουὰρ (Delaware) *[Γεωγρ.]*. Πολιτεία τῆς Β. Ἀμερικῆς (βλ. λ. *Ντελαγουέαρ*).

Ντελαπλὰνς (Delaplanche), ***Εὐγένιος.*** Γάλλος γλύπτης (1836—1891). Ἡ τεχνοτροπία του διακρίνεται διὰ τὴν διαύγειαν καὶ τὴν χάριν της. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ Εὔα πρὸ τοῦ ἁμαρτήματος» (1870, κῆπος τοῦ Κεραμεικοῦ, ἐν Παρισίοις), «Ἡ ἁγία Ἁγνή», «Ἡ Ἀφρική» ἐπὶ ὀρειχάλκου ἐπικεχρυσωμένου, «Ἡ Μουσική», «Ἡ Παρθένος μὲ τὸ κρίνον», «Ἡ Ἠὼς» (κῆπος τοῦ Λουξεμβούργου), τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀμπὲρ εἰς τὸ foyer τοῦ Παρισινοῦ μελοδράματος κλπ.

Ι. Μ. Π.

Ντελαρέϋ (De la Rey), ***Ἰάκωβος-Ἡρακλῆς.*** Στρατηγὸς τῶν Μπόερς (βλ. λ. *Λαρέϋ*).

Ντὲ λὰ Ρὸς (De la Roche). Εὐγενὴς βουργουνδικὴ οἰκογένεια, ἧς κλάδος ἡγεμόνευσε τῶν Ἀθηνῶν (βλ. λ. *Δελαρός*).

—**Ντελαρὸς** (Delaroche), ***Ἱππόλυτος-Παῦλος.*** Γάλλος ζωγράφος (1797—1856). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Βατελὲ καὶ τῷ Γκρό, ἐνεφανίσθη δὲ διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸ Παρισινὸν Σαλὸν τῷ 1822. Βραδύτερον ἐσχετίσθη μετὰ τοῦ Ζερικώ, ὅστις ἐπέδρασεν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς καλλιτεχνικῆς προσωπικότητος τοῦ Ντελαρός. Ἐκαλλιέργησε τὴν θρησκευτικὴν καὶ τὴν ἱστορικὴν ζωγραφικήν. Ἡ τεχνοτροπία του ἵσταται μετέωρος μεταξὺ τοῦ ἀκαδημαϊσμοῦ καὶ τοῦ ρωμαντισμοῦ. Τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του ἐκυκλοφόρησαν εὐρύτατα διὰ πολυπληθῶν χαλκογραφιῶν καὶ ξυλογραφιῶν, ἡ δὲ φήμη κατὰ τοὺς χρόνους του ὑπῆρξε μεγίστη καὶ ἐντελῶς δυσανάλογος πρὸς τὴν πραγματικὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου του. Ἡ τέχνη τοῦ Ντελαρός, παρὰ τὰς ἀρετάς του, εἶναι μονότονος, συμβατικὴ καὶ ψυχρά. Ὑπάρχει ὅμως, κατά τινα κριτικὴν παρατήρησιν, καὶ μία περίπτωσις, καθ' ἣν ὁ Ντελαρὸς ὑπερέβη ἑαυτόν: τοῦτο συνέβη ἐν τῇ διακοσμήσει τοῦ ἡμικυκλίου τῆς παρισινῆς σχολῆς τῶν Καλῶν τεχνῶν, ἀπεικονιζούσῃ τὴν «Συνέλευσιν τῶν ἐνδοξοτέρων καλλιτεχνῶν τῶν μέσων καὶ τῶν

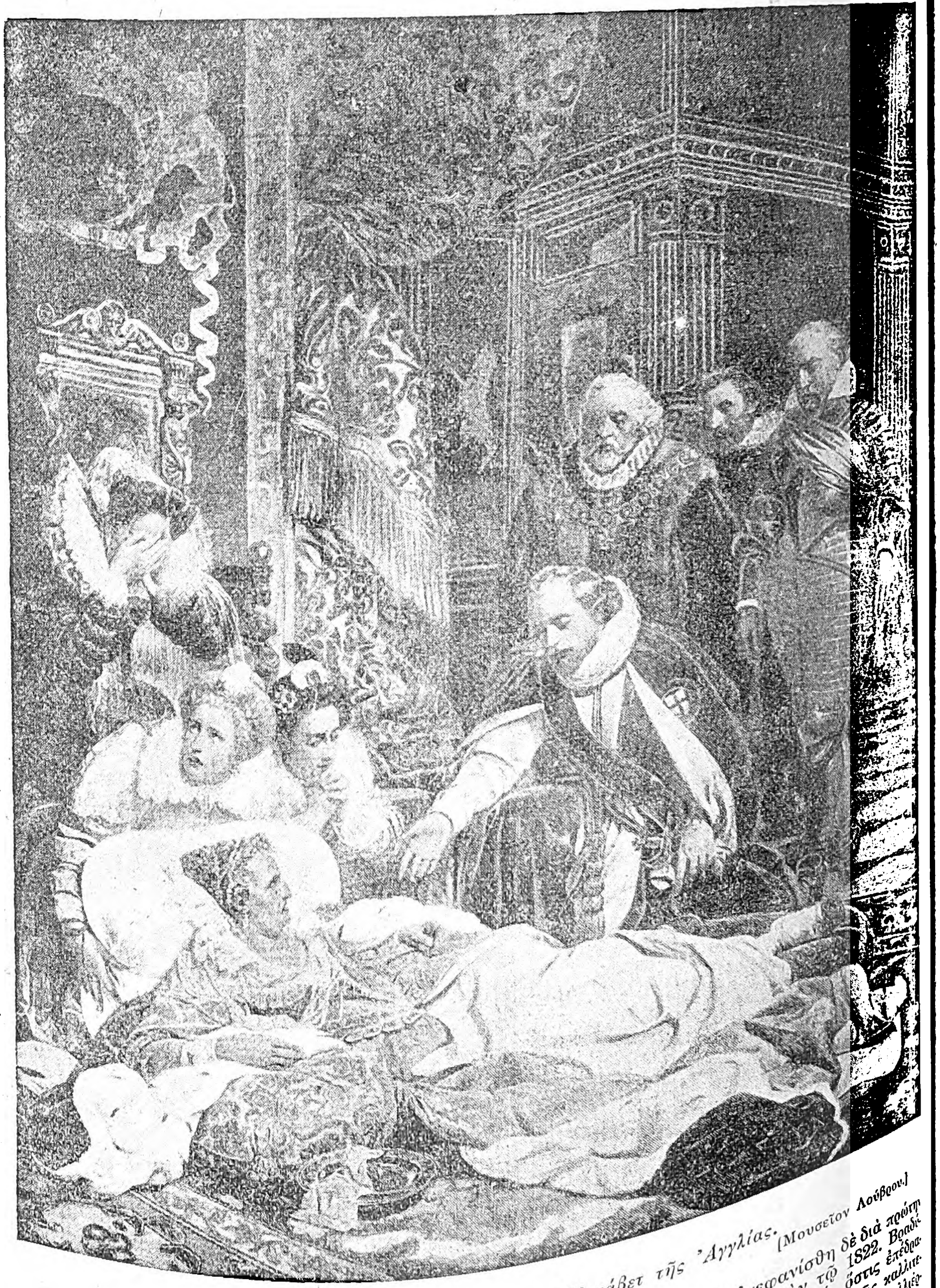

Παύλου Ντελαρός: Ὁ θάνατος τῆς Ἐλισάβετ τῆς Ἀγγλίας. [Μουσεῖον Λούβρου.]

Digitized by Google

τέρων χρόνων»· ἡ διακόσμησις αὐτὴ κρίνεται ὡς μία τῶν μᾶλλον ἀξιοσημειώτων δημιουργιῶν τῆς γαλλικῆς τοιχογραφίας τῶν νεωτέρων χρόνων. Ὁ Παῦλος Ντελαρὸς ἐγένετο τῷ 1831 ἀκαδημαϊκός, ὑπῆρξε δ' ὁ διδάσκαλος πλείστων ὀνομαστῶν Γάλλων ζωγράφων. Ἐκ τῶν πολυπληθεστάτων ἔργων του μνημονεύομεν τὰ ἀκόλουθα: «Ἡ ἀποκαθήλωσις», «Ὁ θάνατος τῆς Ἐλισάβετ», «Ὁ Κρόμγουελλ ἀνοίγων τὸ φέρετρον Καρόλου τοῦ Α'» (ἐν Νίμ), «Τὰ τέκνα τοῦ Ἐδουάρδου» (Λοῦβρον), «Ὁ Μαζαρῖνος θνήσκων» «Ὁ Ρισελιὲ ἀναπλέων τὸν Ροδανὸν» (Λοῦβρον), «Ὁ θάνατος τῆς Ἰωάννας Γκρέϋ», «Ἡ νεαρὰ μάρτυς», «Ὁ λόρδος Στράφφορδ ὁδηγούμενος εἰς τὸν θάνατον», «Ὁ Γαλιλαῖος», «Ἡ δολοφονία τοῦ δουκὸς τῆς Γκίζης» (κρινομένη ὡς τὸ ἀριστούργημά του Σαντιγύ), «Ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρῳδιάδος», «Τὸ γεῦμα τῆς Ἁγίας Οἰκογενείας», «Ὁ Χριστὸς ἐν Γεθσημανῇ», «Ἡ σταύρωσις», «Ἡ Παρθένος παρὰ τὸν σταυρόν», «Ὁ Μωυσῆς ἐκτεθειμένος εἰς τὸν Νεῖλον», «Ἡ Μαρία-Ἀντουανέττα ὁδηγουμένη εἰς τὸν θάνατον», «Ἡ ἅλωσις τοῦ Τροκαντερό», «Ὁ Καρολομάγνος διαβαίνων τὰς Ἄλπεις», «Ἡ ἐπάνοδος τῶν πορθητῶν τῆς Βαστίλλης» καὶ «Οἱ Γιρονδῖνοι», ἔργον μικρῶν διαστάσεων, ἀλλ' ἱκανῆς ἀξίας. Ι. Μ. Π.

Ντελαρὺ (Delarue), *ἀββᾶς—*. Γάλλος ἱστορικὸς (1751—1835), ἀσχοληθεὶς κυρίως μὲ τὴν μεσαιωνικὴν φιλολογίαν. Τῷ 1793 κατέφυγεν εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου ἠδυνήθη νὰ μελετήσῃ τὰ ἀρχεῖα τοῦ Λονδίνου, συλλέξας πλείστας ἱστορικὰς πληροφορίας περὶ γαλλικῆς τέχνης καὶ ἐμπορίου κατὰ τοὺς ΙΒ'—ΙΕ' αἰῶνας. Ἐγένετο καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Caen· ἔφερε δὲ εἰς φῶς μέγαν ἀριθμὸν χειρογράφων τῶν τρουβαδούρων τῶν ΙΑ'—ΙΓ' αἰώνων, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀγνώστων εἰς Γαλλίαν. Ἐδημοσίευσεν: «Ἱστορικὰ δοκίμια περὶ Νορμανδῶν καὶ Ἀγγλονορμανδῶν βάρδων, θαυματοποιῶν καὶ τρουβαδούρων» (Essais historiques sur les bardes, les jongleurs et les trouvères normands et anglonormands, 1834, τ. 3), ἔργον σοφόν, διὰ τὸ ὁποῖον ἐγένετο ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας, κ. ἄ. Ι. Ο.

—**Ντελαρὺ** (De la Rue), *Γουῶρρεν*. Ἄγγλος φυσιοδίφης, γεννηθεὶς τῷ 1815 ἐν Γκέρνσι (Guernsey) καὶ ἀποθανὼν ἐν Λονδίνῳ τῷ 1889. Κατ' ἀρχὰς ἠσχολήθη μὲ τὴν χαρτοποιίαν, τῷ δὲ 1857 ἵδρυσεν ἀστεροσκοπεῖον ἐν Κράνφορντ, ὅπου εἰσήγαγε μετ' ἐξαιρετικῆς ἐπιτυχίας τὴν φωτογραφίαν εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀστρονομικῶν φαινομένων. Τῷ 1874 ἵδρυσε φυσικὸν ἐργαστήριον, ἐφοδιάσας αὐτὸ δι' ἠλεκτρικῆς συστοιχίας, ἀποτελουμένης ἐξ 11.000 στοιχείων, διὰ τῆς ὁποίας διεξήγαγε σπουδαιότατα πειράματα. Βραδύτερον εἰργάσθη εἰς τὸ ἀστεροσκοπεῖον τοῦ Κιοῦ (Kew), παρὰ τὸ Λονδῖνον. Ἔγραψε: «Researches on solar physics» (1869—1870) καὶ «On the phenomena of the electric discharge» (1881). Γ.Θ.Κ.

— **Ντελαρὺ-Μαρντρὺς** (Delarue-Mardrus), *Λουκία*. Γαλλὶς ποιήτρια καὶ μυθιστοριογράφος, γεννηθεῖσα ἐν Honfleur τῷ 1880. Τῷ 1900 ὑπανδρεύθη τὸν σοφὸν ἀνατολιστὴν καὶ διάσημον μεταφραστὴν τῶν «Χιλίων καὶ μιᾶς νυκτῶν» J.-C. Mardrus. Ἡ Ντελαρὺ ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον μὲ τὴν ποιητικὴν συλλογὴν «Ferveur» (1902)· ἔκτοτε δὲ ἐξηκολούθησε γράφουσα καὶ ἐξέδωσε πολυαρίθμους σειρὰς ποιημάτων καὶ μυθιστορημάτων. Ἡ ποίησίς της ἔχει ἀρκετὴν πρωτοτυπίαν καὶ εἰλικρίνειαν. Ἄλλα ἔργα αὐτῆς εἶναι: «Horizons» (1905), «Par Vents et Marées» (1911), «Souffle de Tempête» (1918) ποιήματα, «Marie, fille-mère» (1908), «L' Acharnée» (1910), «Tout l' amour» (1911), «Douce moitié» (1914), «Deux Amants» (1918), «L' Ame aux trois visages» (1919), «Le Château tremblant» (1920), «L' Apparition» (1921), «A Côté de l' Amour» (1922), «Le Pain blanc» (1923), «La Mère et le Fils» (1924), «Graine au vent» (1925), «Sainte Thérèse de Lisieux» (1926). Ι. Ο.

Ντελασενὰλ (Delachenal), *Ρολάνδος*. Γάλλος ἱστορικὸς καὶ λόγιος (1854—1923). Ἔγραψε: «Ἱστορίαν τῆς τάξεως τῶν δικηγόρων ἐν τῷ παρλαμέντῳ τῶν Παρισίων 1306—1600» (1885), «Τὰ μεγάλα χρονικὰ τῆς Γαλλίας» κ. ἄ. Τὸ σημαντικώτερον ὅμως τῶν ἔργων του εἶναι ἡ «Ἱστορία Καρόλου τοῦ Ε'». Γ.Ι.Β.

Ντελαφὸρζ (Delaforge), *Λουδοβῖκος*. Γάλλος ἰατροφιλόσοφος, ἀκμάσας ἐν Σωμὺρ περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Τὸ σπουδαιότερον ἔργον του, ἐκδοθὲν περὶ τὸ 1666, φέρει τὸν τίτλον: «Traité de l' esprit de l' homme, de ses facultés et fonctions et de son union avec le corps, suivant les principes de René Descartes». Εἰς τὸν πρόλογον τοῦ ἔργου τούτου ἰσχυρίζεται ὅτι αἱ θεωρίαι τοῦ Καρτεσίου εὑρίσκονται ἐν πλήρει ὁμοφωνίᾳ πρὸς τὰς τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου. Εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀλληλεπιδράσεως τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς ὁ Ντελαφὸρζ εἶναι ἡμισυμπτωσιαρχικός. Θ. Π.

Ντέλβιγκ, *Ἀντώνιος Ἀντώνοβιτς, βαρῶνος*. Ρῶσος ποιητὴς (1798—1831). Ὑπῆρξε συμμαθητὴς τοῦ Πούσκιν εἰς τὸ λύκειον τοῦ Τσάρσκογιε-Σέλο. Τὰ πρῶτα δημοσιευθέντα ποιήματά του ἦσαν εἰδύλλια, τῶν ὁποίων ἡ κομψότης καὶ εὐρυθμία προεκάλεσαν τὴν γενικὴν προσοχήν, πλεῖστα δὲ τῶν κατόπιν δημοσιευθέντων ἐρωτικῶν ποιημάτων του ἐγένοντο δημοφιλέστατα. Ἐπὶ δεκαετίαν ἐξέδιδε τὸ ἡμερολόγιον «Ἄνθος τοῦ Βορρᾶ» καὶ κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς ζωῆς του εἶχεν ἱδρύσει τὴν «Φιλολογικὴν ἐφημερίδα». Θ. Β.

Ντελβὶλ (Delville), *Ἰωάννης*. Σύγχρονος Βέλγος ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1867. Ἀρχηγὸς ἰδίας ὁμάδος καλλιτεχνῶν μετὰ τοῦ Αὐγούστου Λεβέκ, ἐξέθηκε τὸν πρῶτον αὐτοῦ πίνακα τῷ 1885. Τῷ 1892 ἵδρυσε τὸν καλλιτεχνικὸν ὅμιλον «Pour l'Art» καὶ τῷ 1895 τὸ «Salon des Idéalistes», ὅτε καὶ ἔλαβε τὸ πρῶτον βραβεῖον ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Ρώμης. Εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐκπρόσωπος τοῦ συγχρόνου φλαμμανδικοῦ μυστικισμοῦ ἐν τῇ τέχνῃ. Ἐκ τῶν πινάκων του σπουδαιότεροι: «Παθητικὸς κύκλος», Οἱ θησαυροὶ τοῦ Σατανᾶ», «Ἰμπέρια», «Τὸ τέλος μιᾶς βασιλείας» καὶ «Ὁ ἔρως τῶν ψυχῶν», ἐκτεθέντες εἰς Παρισίους τῷ 1900, «Ἡ σχολὴ τοῦ Πλάτωνος», «Ὀρφεύς», «Ὁ θρίαμβος τοῦ πολιτισμοῦ» κ.ἄ. Π. Ν. Π.

Ντελβὶν (Delvigne) *Ἑρρῖκος-Γουσταῦος*. Γάλλος ἐφευρέτης (1799—1876). Ἐφεῦρε τὴν ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ κληθεῖσαν *ἀραβίδα Ντελβίν*, τὴν ραβδωτὴν ἀραβίδα, τὰς κυλινδροκωνικὰς βολίδας κ.ἄ. Γ. Ι. Β.

Ντελγκάντο, *Κάμπο—* (Cabo Delgado) *[Γεωγραφ.]*. Παλαιὸν διαμέρισμα τῆς Πορτογαλικῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς ἐν Μοζαμβίκῃ, ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῆς λίμνης Νυάζης (Nyasa) μέχρι τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ καὶ φθάνον πρὸς Β. μέχρι τῶν συνόρων τῆς Γερμανικῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς. Ἔχει πληθυσμὸν 8.700 κατοίκων, τὸ δὲ ἐμπόριόν του ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐξαγωγὴν κακάο, κηροῦ, καφέ, κόμμεως καὶ καπνοῦ, διεξάγεται δὲ κυρίως διὰ τῶν λιμένων Ἴμπο, πρωτευούσης τοῦ διαμερίσματος, *Μοσίμποα, Πέμπα*. Ν. Φ.

— **Ντελγκάντο**, *Κάβο*—(Cabo Delgado) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, διαχωρίζον τὰς ἀκτὰς τῆς Μοζαμβίκης καὶ τῆς Ταγκανίκας.

Ντελεάανου, *Ἰωάννης*. Ρουμᾶνος ποιητὴς καὶ λεξικογράφος (βλ. λ. *Μπουντάϊ*-Ντελεάνου Ἰωάννης).

Ντελεζὲν (Delezenne), *δακτύλιος τοῦ—*. Γαλλικὸς ὅρος, δι' οὗ σημαίνεται ὁ *γεωσεπαγωγεὺς* (βλ.λ.).

Ντελεκλὺζ (Delécluze). *Στέφανος-Ἰωάννης*. Γάλλος ζωγράφος καὶ λογοτέχνης, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1781 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βερσαλλίαις τῷ 1863. Ἐξέθηκε διαδοχικῶς εἰς τὰ διάφορα σαλὸν τὰ ἔργα: «Θάνατος τοῦ Ἀστυάνακτος» «Ἁρπαγὴ τῆς Εὐρώπης» (1808), «Ἀπαγωγὴ τῆς Ἑλένης ὑπὸ τοῦ Πάριδος» (1810), «Θυσία εἰς τὴν Δήμητρα» (1812), «Αὔγουστος καὶ Κίννας» (1814), ἀλλὰ κατόπιν ἀφωσιώθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ τὴν τεχνοκριτικήν. Συνεργασθεὶς κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ «Lycée» (1819), ἀνέλαβε κατόπιν τὴν κριτικὴν τῆς τέχνης ἐν τῷ «Moniteur» καὶ τῇ «Journal des Débats», ὑποστηρίξας τὸν κλασσικισμόν. Κάτοχος μεγάλης περιουσίας, διέτριψεν ἐπὶ μακρὸν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ καὶ περιώδευσεν ἀνὰ τὰς διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Γαλλίας. Ὁ Ντελεκλὺζ ἔγραψε μυθιστορήματά τινα: «Mademoiselle Justine de Liron» (1832) «La première communion» (1836), «Le lis d'eau de Yngati» (1839), «Dona Olympia» (1842, τόμ. 2), διηγήματα: «Contes et nouvelles» (1843), σειρὰν μελετῶν: «Florence et ses vicissitudes 1215-1790» (1837 τόμ. 2), «Grégoire VII, saint François d'Assise, saint Thomas d'Aquin» (1834, τόμ. 2), «Rolande ou la chevalerie» (1845, τόμ. 2), «Dante Alighieri ou la poésie amoureuse» (1848), «Notice sur la vie et les ouvrages de Léopold Robert» (1838), «Louis David, son école et son temps» (1858) καὶ «Souvenirs de soixante années» (1862). Μετέφρασεν ἐπίσης ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ καὶ τὸν «Ρωμαῖον καὶ Ἰουλιέτταν» τοῦ L. da Porta (1827), τὴν «Νέαν Ζωὴν» τοῦ Δάντου (1843) κ. ἄ. Θ. Π.

Ντελέντα (Deledda), *Γκράτσια*. Ἰταλὶς μυθιστοριογράφος, γεννηθεῖσα τῷ 1875 ἐν Νουόρῳ τῆς Σαρδηνίας. Διῆλθε τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς της ἐν τῇ γενετείρᾳ της καὶ τῷ 1890, νυμφευθεῖσα τὸν ὑπάλληλον τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν Μαντεζάνι, ἐγκατεστάθη ἐν Ρώμῃ. Ἤρχισε νὰ γράφῃ ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας, ἐμφανίσασα πρωϊμώτατον τάλαντον, διὰ δὲ τῆς πιστῆς περιγραφῆς τῆς πραγματικῆς ζωῆς τῆς γενετείρας αὐτῆς νήσου καὶ χάρις εἰς τὴν πρωτοτυπίαν καὶ τὸ αὐθόρμητον τῶν ἐμπνεύσεών της, τοὺς ἰδιοτύπους ἥρωάς της, τοὺς πλήρεις ἐξωτισμοῦ, καὶ τὴν θαυμασίαν περιγραφὴν τῆς φύσεως, κατέστη δημοφιλεστάτη ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἀπέκτησε μεγάλην φήμην εἰς τὰς λοιπὰς χώρας τῆς Εὐρώπης, ὅπου καταλέγεται μεταξὺ τῶν συγγραφέων τῆς πρώτης γραμμῆς. Ἔγραψε πολλὰ διηγήματα καὶ μυθιστορήματα καὶ τινα ποιήματα, διακρινόμενα διὰ τὴν γλαφυρότητα τοῦ ὕφους καὶ τὴν ἁπλότητα, μεθ' ἧς περιγράφει τὰ ἤθη, τὰ ἔθιμα καὶ τοὺς χαρακτῆρας τοῦ λαοῦ τῆς Σαρδηνίας. Ὁλόκληρον σχεδὸν τὸ ἔργον αὐτῆς δὲν εἶναι τι ἄλλο παρὰ μία συνεχὴς ἀποκάλυψις, πάντοτε ἑλκυστική, τῆς γενετείρας της γῆς, ἡ ὁποία πρὶν ἢ ἀποκαλυφθῇ ὑπ' αὐτῆς μὲ τὸν ἐντονώτατον πραγματιστικὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ τὴν ἐξαιρετικὴν θερμότητα τῆς ἀγάπης της, ἦτο σχεδὸν τελείως ἄγνωστος, οὐχὶ μόνον εἰς τὸν ξένον κόσμον, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους Ἰταλούς. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἤρχισε νὰ μελετᾷ, εἰς περιπλόκους ψυχολογικὰς ἀναλύσεις, καὶ τὰ ἐκλεπτυσμένα ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν «ραφφινὲ» τύπων τῆς νεωτέρας καὶ συγχρόνου κοινωνίας, ἀλλ' οἱ ἥρωες της αὐτοί, οἱ ἀνήσυχοι καὶ πολλάκις διεφθαρμένοι, ἀπέχουν κατὰ πολὺ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀπὸ τὰ πρόσωπα τῶν σαρδηνιακῶν εἰδυλλίων της, τὰ ὁποῖα ἐξακολουθοῦν νὰ παραμένουν τὰ ὡραιότερα δημιουργήματα τῆς φαντασίας της καὶ αἱ μεγαλύτεραι λογοτεχνικαὶ της ἐπιτυχίαι. Τῷ 1926 ἀπενεμήθη εἰς αὐτὴν τὸ βραβεῖον Νόμπελ τῆς φιλολογίας.

Γκράτσια Ντελέντα.

Τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων της ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν «Τριμποῦνα» τῆς Ρώμης, τὴν «Ριβιέρα Λίγκουρε» τῆς Ὀνέλιας, τὸν «Κορριέρε ντέλλα Σέρα» τοῦ Μιλάνου καὶ τὰ περιοδικὰ «Νέα ἀνθολογία» καὶ «Λὰ Λεττοῦρα». Τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν ἔργων της εἶναι: «Βασιλικὸς ἔρως» (1892), «Λουλοῦδι τῆς Σαρδηνίας» (1892), «Σαρδηνιακὰ διηγήματα» (1894), «Λαϊκαὶ παραδόσεις τοῦ Νουόρο» (1895), «Ὁ δρόμος τοῦ κακοῦ» (1896), «Ὁ θησαυρὸς» (1897), «Τίμιες ψυχές», «Ὁ γέρος τοῦ βουνοῦ» (1899), «Ἠλίας Πορτουλοὺ» (1900), ὅπερ θεωρεῖται τὸ καλύτερον ἔργον καὶ τὸ ὁποῖον κατέστησεν αὐτὴν διάσημον, «Μετὰ τὸ διαζύγιον» (1901), «Στάχυα» (1903), «Νοσταλγίες» (1904), «Φωτοσκίασις» (1912), «Τὰ λάθη τῶν ἄλλων» (1914), «Μαριάνα Σίρκε» (1915), «Ἡ πυρκαϊὰ τοῦ ἐλαιῶνος» (1918), «Ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ υἱοῦ» (1919), «Ἡ μητέρα» (1920), «Ναυαγοὶ στὸ λιμάνι» (1920), «Ὁ κισσὸς» (1921), «Τὸ μυστικὸν τοῦ ἀνθρώπου τῆς μοναξιᾶς» (1921), «Ὁ Θεὸς τῶν ζωντανῶν» (1922), «Ἡ σφραγὶς τοῦ ἔρωτος» (1926), «Ἡ φυγὴ εἰς Αἴγυπτον» (1927), «Ἀναλένα Μπιλσίνι» (1927), «Ὁ χορὸς τοῦ περιδεραίου» (1930) κτλ. Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Καμίλου-Ἀντωνίου Τραβέρσι ἔγραψε τὸ δρᾶμα «Ὁ κισσός», ὅπερ ἐπαίχθη εἰς τὴν Ρώμην μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας τῷ 1919. Τινὰ ἐκ τῶν ἔργων της μετεφράσθησαν καὶ εἰς τὴν ἑλληνικήν. Μ. Δ. Β.

Ντελεσσὲρ (Delessert), *Ἰούλιος-Παῦλος-Βενιαμίν*. Γάλλος βιομήχανος (1773—1847). Ἐσπούδασεν ἐν Ἀγγλίᾳ, κατὰ δὲ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν (1790) κατετάγη εἰς τὴν ἐθνοφρουρὰν καὶ ἔγινε διοικητὴς τοῦ φρουρίου τῆς Ἀμβέρσης. Τῷ 1795 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῶν τραπεζιτικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ πατρός του Στεφάνου. Ὑπὸ τὴν τελευταίαν του ἰδιότητα ἵδρυσε μεγάλας ἐπιχειρήσεις κατεργασίας βάμβακος καὶ σακχάρεως καὶ ἀνεδείχθη μέλος κατ' ἐπανάληψιν τῆς ἐθνοσυνελεύσεως, ἀντιπρόεδρος τῆς Τραπέζης τῆς Γαλλίας (1802), ἐλεύθερον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν (1816), σύμβουλος τοῦ βασιλέως (1818) καὶ πρῶτος ἱδρυτὴς λαϊκῶν ταμιευτηρίων ἐν Γαλλίᾳ. Ὡς πολιτικὸς ὑπῆρξε μέλος τῆς συνταγματικῆς ἀντιπολιτεύσεως καὶ εἰσηγητὴς τῆς καταργήσεως τῶν φεουδαρχικῶν πύργων καὶ τῆς θανατικῆς ποινῆς κλπ. Εἶχε καταρτίσει περίφημον συλλογὴν 87.000 φυτῶν καὶ 100.000 κογχυλίων, πινακοθήκην ἀξιόλογον, συλλογὴν σπανίων ἐπίπλων κ.ἄ. καὶ βοτανικὴν βιβλιοθήκην 30.000 τόμων. Ἔγραψε: «Περὶ τῆς βασιλικῆς βιβλιοθήκης» (1836), «Λόγοι, σκέψεις καὶ ὑπομνήματα» (1838), «Icones selectæ plantarum» (1820—39, τόμ. 5), «Τὸ βοτανικὸν μουσεῖον Ντελεσσὲρ» (1845) κ. ἄ. —Ο.

— **Ντελεσσὲρ** (Delessert) *Στέφανος*. Γάλλος τραπεζίτης (1735—1816). Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ἵδρυσις τοῦ Προεξοφλητικοῦ Ταμείου (1782) καὶ τῆς πρώτης ἀσφαλιστικῆς ἑταιρείας ἐν Γαλλίᾳ, ἡ εἰσαγωγὴ τῶν ἰσπανικῶν μερινὸς εἰς τὴν γαλλικὴν κτηνοτροφίαν, ἡ ἐφεύρεσις διαφόρων ἀγροτικῶν μηχανημάτων καὶ ἡ ἐπινόησις ποικιλίας μεθόδων ἀμειψισπορίας κ.ἄ. —Ο.

Ντελέτρ (Delestre), *Ἰωάννης-Βαπτιστής*. Γάλλος ζωγράφος, αἰσθητικός, φυσιογνωμιστὴς καὶ πολιτικὸς (1800—1871). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Γκρὸ καὶ ἐπεδόθη κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν ζωγραφικὴν («Ἡ Καρμελίτα», «Ἡ δολοφονία τῶν τέκνων τοῦ Κλοδομίρου», «Ὁ Ἰησοῦς προσκαλῶν τοὺς κοπιῶντας καὶ πεφορτισμένους», «Ἡ μεταμέλεια τοῦ Πέτρου»). Βραδύτερον ἠσχολήθη εἰς τὴν αἰσθητικήν, δημοσιεύσας μεταξὺ ἄλλων τὰ ἀκόλουθα θεμελιώδη ἔργα: «Tableau synoptique d'un cours sur la philosophie de la peinture» καὶ «Études des passions appliquées aux beaux-arts». Ὡς φυσιογνωμιστὴς ἐξέδωκε τῷ 1866 τὸ περίφημον ἔργον του: «La physiognomonie, texte, dessins, gravures». Τῷ 1847 ἐξελέγη δημοτικὸς σύμβουλος Παρισίων, ἐλα-

Digitized by Google

θεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848 καὶ ἀπεσύρθη τοῦ δημοσίου βίου τῷ 1851. Ὁ Ντελέτρ ὑπῆρξε φυσιογνωμία πολυσχιδής, πολλαὶ δὲ τῶν ἱκανοτήτων του ὑπερέβαινον τὸ κοινὸν μέτρον. Ι. Μ. Π.

— **Ντελέτρ** (Deleutre), ***Κάρολος***. Γάλλος δημοσιογράφος, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Ἰβουὰ Παῦλος* (βλ. λ.).

Ντελῆ Θελλῆ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Φτελοπούλα* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Τρικκάλων.

Ντελῆ Μανωλάκη *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Κοντομαρίου τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτοικοι (1928) 56.

ντελῆς (ὁ) (τουρκ.)· παράφρων, τρελλός.

Ντελῆς, ***Γεώργιος***. Ἐκ τῶν σημαινόντων κατοίκων τῆς Παραμυθίας κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Τότε ἡ Βενετικὴ δημοκρατία ἀπέβλεπεν εἰς ἐξέγερσιν τῶν Ἑλλήνων ἐν Ἠπείρῳ, ὅπου ὁ πρώην Τρίκκης Διονύσιος, ὁ ἐπιλεγόμενος Σκυλλόσοφος, ἐξωσθεὶς τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ κατέφυγεν εἰς Βενετίαν καὶ χρήματα πολλὰ λαβὼν διεπεραιώθη εἰς Ἤπειρον καὶ ἐν τῇ μονῇ Ντουχὰν οὐ μακρὰν τοῦ Πόρου μονάζων κατήχει τὸν λαὸν εἰς ἐπανάστασιν. Συλλέξας περὶ τοὺς 800, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἰωάννης Ντελῆς καὶ ὁ συμπολίτης του Ζῶτος Τσιρίπος, εἰσβάλλει τῇ 11ῃ Σεπτεμβρίου εἰς Ἰωάννινα προβὰς εἰς σφαγὰς Τούρκων, ἀλλὰ συλληφθεὶς ἐκδέρεται ζῶν, ὁ δὲ Ντελῆς κατόπιν σφάζεται ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τ. Ε. Ε.

Ντελῆ Χασὰν *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Μοναστηράκι* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Σερρῶν.

Ντελῆ-Χασάν. Κοῦρδος φύλαρχος, ἐπαναστατήσας κατὰ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως ἐπὶ σουλτάνου Μεχμὲτ τοῦ Γ' τῷ 1604 καὶ καταλαβὼν τὴν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ πόλιν Τοκάτην. Δηλώσας κατόπιν ὑποταγήν, διωρίσθη ὑπὸ Ἀχμὲτ τοῦ Α' βαλῆς Βοσνίας καὶ μετέσχε τοῦ κατὰ τῆς Αὐστρίας πολέμου ἐπὶ κεφαλῆς 10.000 ἀνδρῶν γυμνῶν ἢ φερόντων τόσον παραδόξους στολάς, ὥστε ὁ τῆς ἐκστρατείας μετέχων χάνης τῆς Κριμαίας ἐδήλωσεν ὅτι δὲν δύναται νὰ συμπολεμήσῃ μὲ τοιοῦτον συρφετὸν καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν χώραν. Ἀνακληθεὶς κατόπιν ἐκ Βοσνίας, συνεπείᾳ παραπόνων τῶν κατοίκων, ὁ Ντελῆ-Χασὰν διωρίσθη διοικητὴς τῆς τότε ἐν Οὐγγαρίᾳ Τεμεσβὰρ (τῆς σήμερον ρουμανικῆς Τιμισοάρα), ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἔδωκεν ἀφορμὴν παραπόνων τοῦ λαοῦ ἕνεκα τῶν καταπιέσεών του. Ἐπειδὴ δὲ ἀνεκαλύφθη καὶ ἀλληλογραφία του, καθ' ἣν διεπραγματεύετο μετὰ τοῦ πάπα πρὸς πώλησιν εἰς αὐτὸν μιᾶς ὀχυρᾶς πόλεως τῆς Δαλματίας, ἐξεδόθη σουλτανικὸν φιρμάνιον διατάσσον τὴν θανάτωσίν του. Πρὸ τῆς ἐκτελέσεως ὅμως τοῦ φιρμανίου ἐφονεύθη ἐν Βελιγραδίῳ. Ν. Μ.

Ντέλια (Delia) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ Καλτανισσέττας τῆς Σικελίας. Κάτ. 9.533. Κεῖται ἐπὶ λόφου ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ματζάρα, εἰς ἀπόστασιν 42 χλμ. ἀπὸ τῆς Καλτανισσέττας καὶ ἔχει ὀνομαστὴν βιομηχανίαν ἀγγειοπλαστικῆς, ἰδίως δὲ κομψοτεχνημάτων ἐκ τερρακόττας. Μ. Δ. Β.

Ντελιανόβα (Delianova) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ Ρέτζιο τῆς Καλαβρίας. Κάτ. 9.400. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 68 χλμ. ἀπὸ τοῦ Ρέτζιο καὶ ἐξάγει κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ ἐσπεριδοειδῆ. Μ. Δ. Β.

Ντελιάνωφ, ***Ἰβὰν Νικολάγιεβιτς***, *κόμης*—. Ρῶσος πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1831 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1895. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως καὶ εἰργάσθη ὅπως ἡ ὀρθοδοξία, ἡ αὐτοκρατορία καὶ ἡ ἐθνικότης καταστῶσιν οἱ σκοποὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Μετὰ τὸν φόνον Ἀλεξάνδρου Β' καὶ πρὸς κατάπνιξιν τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος περιώρισε τὰ προνόμια τῶν πανεπιστημίων καὶ ἔκλεισεν ἐπί τινα χρόνον τινὰ ἐξ αὐτῶν. Θ. Β.

Ντελικλῆ Μπαΐρ *[Γεωγρ.]*. Ὕψωμα (ἀπολύτου ὕψους 350 μ.), κείμενον δυτικῶς τῆς Πανόρμου ἐν Μ. Ἀσίᾳ, φράσσον ἀμέσως ἀπὸ νότου τὸν ἰσθμὸν τῆς Κυζίκου καὶ ἐπομένως τὴν εἰς τὴν Κυζικηνὴν χερσόνησον ἀπὸ ξηρᾶς εἴσοδον. Ἐπὶ τοῦ ὑψώματος τούτου διεξήχθη ἡ τελευταία νικηφόρος μάχη, ἣν τὸ ἑλληνικὸν Γ' σῶμα στρατοῦ ἔδωκε κατὰ τῶν Τούρκων τῇ 4 Σεπτεμβρίου 1922. Ἀποχωρῆσαν τὸ Γ' σῶμα στρατοῦ ἀπὸ Σεϊντὴ Γαζῆ—Ἐσκὴ Σεχὶρ κατ' Αὔγουστον 1922, διηυθύνθη διὰ Προύσης εἰς Πάνορμον καὶ τὴν χερσόνησον τῆς Κυζίκου, πρὸς τὴν Προποντίδα, δι' ἐπιβίβασιν. Παρηκολουθεῖτο παρενοχλούμενον ὑπὸ τῶν Τούρκων διὰ μικτῆς μεραρχίας ἱππικοῦ καὶ δύο μεραρχιῶν πεζικοῦ τῆς Β' τουρκικῆς στρατιᾶς καὶ ἀκόμη ὑπὸ δύο συνταγμάτων πεζικοῦ μεθ' ἱππικοῦ, ἀποσταλέντων ἀπὸ Μπαλουκεσέρ. Τὸ Γ' σῶμα στρατοῦ μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μπαϊρὰμ Τεπὲ (Δ. τῆς Πανόρμου), ἔνθα ἀπέκρουσε τῇ 3 Σεπτεμβρίου 1922 ἰσχυρὰς τουρκικὰς ἐπιθέσεις, ἀποσυρθὲν κατὰ τὴν νύκτα τῆς 3—4 ἰδίου μηνὸς κατέλαβε τὸ ὕψωμα Ντελικλῆ Μπαΐρ ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Πανόρμου μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Ἀρτάκης διὰ μικτοῦ ἀποσπάσματος ἐκ τοῦ 30οῦ συντάγματος πεζικοῦ καὶ μοίρας ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ, τῆς Χ μεραρχίας καὶ ἐκ τοῦ 12ου συντάγματος πεζικοῦ καὶ μοίρας ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ τῆς ΙΙΙ μεραρχίας, ὑπὸ τὸν διοικητὴν τῆς Χ μεραρχίας, ἐνῷ συγχρόνως ἐξηκολούθησε μετὰ δραστηριότητος τὴν ἐπὶ πλοίων ἐπιβίβασιν τῶν λοιπῶν δυνάμεων αὐτοῦ ἐν τῷ ὅρμῳ τῆς Ἀρτάκης δι' 6 ἀποβαθρῶν, καὶ ἐν τῷ ὅρμῳ τῆς Γωνιᾶς, διὰ 1 τοιαύτης, προτέρωθεν παρασκευασθεισῶν ὑπὸ τοῦ μηχανικοῦ τοῦ Γ' σώματος στρατοῦ. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς 4 Σεπτεμβρίου 1922 οἱ Τοῦρκοι διηύθυναν λυσσώδεις ἀλλεπαλλήλους ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ 30οῦ συντάγματος πεζικοῦ κυρίως, κατέχοντος τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα, τὸ δὲ ἀπόγευμα ἐπεξέτειναν τὰς ἐπιθέσεις των καὶ δυτικώτερον κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ 12ου συντάγματος πεζικοῦ. Ἀλλ' αἱ ἐπιθέσεις ἐκεῖναι πᾶσαι ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῶν ἀμυνομένων, μετὰ πολλῶν διὰ τοὺς Τούρ-

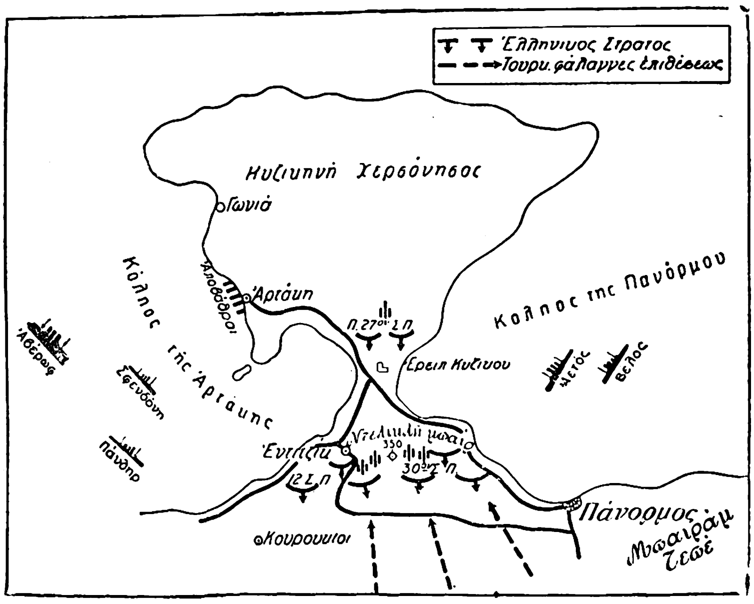

Μάχη Ντελικλῆ Μπαΐρ, 4 Σεπτεμβρίου 1922.

κους ἀπωλειῶν. Τὸν ἀγῶνα τοῦ Γ' σώματος στρατοῦ συνέδραμον σπουδαίως ἀπὸ μὲν τοῦ κόλπου τῆς Πανόρμου τὰ πυρὰ τῶν ἑλληνικῶν ἀντιτορπιλλικῶν «Ἀετοῦ» καὶ «Βέλους», ἀπὸ δὲ τοῦ κόλπου τῆς Ἀρτάκης τὰ πυρὰ τοῦ θωρηκτοῦ καταδρομικοῦ «Ἀβέρωφ» καὶ τῶν ἀντιτορπιλλικῶν «Πάνθηρος» καὶ «Σφενδόνης», κατόπιν συνεννοήσεως τοῦ ἐπιτελάρχου τοῦ Γ' σώματος στρατοῦ μετὰ τοῦ στόλου. Τὸ ἠθικὸν τῶν ἀμυνομένων ἀνδρῶν κατὰ τὴν μάχην ταύτην ὑπῆρξεν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἄριστον. Ἀποκρουσθέντων ὁριστικῶς τῶν Τούρκων ἀπὸ παντὸς τοῦ μετώπου, κατὰ τὴν νύκτα τῆς 4—5 Σεπτεμβρίου 1922 ἀπεσύρθη ἐκ τοῦ ἰσθμοῦ καὶ τὸ μικτὸν ἀπόσπασμα καὶ ἐπεβιβάσθησαν ἐπὶ πλοίων, τὸ μὲν 12ον σύνταγμα πεζικοῦ μετὰ τῆς μοίρας ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ τῆς ΙΙΙ μεραρχίας εἰς Ἀρτάκην, τὸ δὲ 30ὸν σύνταγμα πεζικοῦ μετὰ τῆς μοίρας ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ τῆς Χ μεραρχίας εἰς τὸν ὅρμον τῆς Γωνιᾶς. Ἡ ὑποχώρησις ἐγένετο ἀνενόχλητος ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ στόλου καὶ ἑνὸς τάγματος τοῦ 27ου συντάγματος πεζικοῦ καὶ πεδινῆς πυροβολαρχίας, ἐγκατεστημένων κεκαλυμμένως ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῶν κειμένων ἀμέσως βορείως τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Κυζίκου καὶ ἐπιτηρούντων τὸν λαιμὸν τῆς χερσονήσου. Τὸ τάγμα τοῦτο ἀπεχώρησεν ἐκ τῆς θέσεώς του εἰς Ἀρτάκην τῇ 1ῃ ὥρᾳ τῆς 5 Σεπτεμβρίου 1922 κατόπιν διαταγῆς, ἣν προσωπικῶς μετέδωκεν αὐτῷ ὁ ἐπιτελάρχης τοῦ Γ' σώματος στρατοῦ. Ἐν τέλει τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ Γ' σώματος στρατοῦ μετὰ τοῦ διοικητοῦ αὐτοῦ ἐπιβιβασθὲν τελευταῖον τῇ 5ῃ ὥρᾳ τῆς πρωίας τῆς 5 Σεπτεμβρίου 1922 ἐπὶ πλοίου καὶ ἀποπλεῦσαν ἐξ Ἀρτάκης προσήγγισεν εἰς τὸν ὅρμον τῆς Γωνιᾶς, ὅπως ἐπιβεβαιωθῇ ὅτι καὶ ἐκεῖ ἐγένετο ἀπροσκόπτως ἡ ἐπιβίβασις. Τὸν ὅρμον τοῦτον τῆς Γωνιᾶς ἐγκατέλιπε περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς 5 Σεπτεμβρίου 1922 τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ Γ' σώματος στρατοῦ, ἀποπλεῦσαν καὶ διευθυνθὲν εἰς Ραιδεστὸν τῆς Ἀνατολικῆς Θρᾴκης, ὡς εἶχεν ὑπὸ τῆς στρατιᾶς διαταχθῆ. Ν. Κ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ντελὶλ (Delisle), ***Γουλιέλμος***. Γάλλος γεωγράφος, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις (1675—1726). Τῷ 1700 ἐδημοσίευσεν ἐνδιαφέροντας χάρτας τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς, μίαν ὑδρόγειον καὶ μίαν οὐράνιον σφαῖραν. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ γεωγράφοι ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῶν μηκῶν τῶν διδομένων ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, χωρὶς νὰ λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τὰς μεταγενεστέρας ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις. Ὁ Ντελὶλ ἀνέλαβε νὰ σημειώσῃ ἐπὶ τῶν χαρτῶν τῶν διαφόρων περιοχῶν τῆς γῆς τὴν πραγματικήν των θέσιν, βοηθούμενος εἰς τοῦτο ὑφ' ὅλων τῶν ἀξίων ἐμπιστοσύνης σχετικῶν πληροφοριῶν. Τῷ 1702 ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, ὑπὸ δὲ Λουδοβίκου τοῦ ΙΕ' ὠνομάσθη πρῶτος βασιλικὸς γεωγράφος (1718). Ἐκτὸς 134 χαρτῶν, σῴζεται αὐτοῦ καί: «Traité du cours des fleuves» καὶ διάφοροι ἄλλαι πραγματεῖαι καταχωρημέναι εἰς τὰ «Mémoires de l'Académie des sciences». Θ. Π.

— **Ντελὶλ** (Delisle), ***Ἰωσὴφ - Νικόλαος***. Γάλλος ἀστρονόμος (1688—1768). Ἐσπούδασεν εἰς τὸ κολλέγιον Μαζαρίνου καὶ τῷ 1710 ἵδρυσε τὸ πρῶτον στοιχειῶδες ἀστεροσκοπεῖον ἐπὶ τοῦ τρούλλου τῶν ἀνακτόρων τοῦ Λουξεμβούργου. Τῷ 1714 ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, ἐταξίδευσεν εἰς Ἀγγλίαν (1724) καὶ Ρωσίαν (1726—1747) ὡς προσκεκλημένος τῆς Αἰκατερίνης Α', ὅπου καὶ ἵδρυσεν ἀστρονομικὴν σχολήν, ἐπιστρέψας δὲ εἰς Παρισίους ἵδρυσε νέον ἀστεροσκοπεῖον εἰς τὸ μέγαρον τοῦ Κλυνύ. Ὑπῆρξε διάσημος διὰ τὰς ἀστρονομικὰς καὶ κλιματολογικὰς παρατηρήσεις του καὶ τὰς ἐργασίας του ἐν τῇ γενικῇ φυσικῇ καὶ γεωγραφίᾳ, ἔσχε μαθητὰς τὸν Μεσσιὲ καὶ Λαλάντ, καὶ συνέστησε πλουσίαν συλλογὴν ἀστρονομικῶν καὶ γεωγραφικῶν ὀργάνων, ἀγορασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Ἔγραψεν: «Ἐπιτομὴ τῶν μαθηματικῶν» (Πετρούπουλις 1728, τόμ. 3), «Ἀπομνημονεύματα διὰ τὴν ἱστορίαν καὶ πρόοδον τῆς ἀστρονομίας, γεωγραφίας καὶ φυσικῆς» (Πετρούπολις 1738), «Ἀπομνημονεύματα περὶ τῶν ἀνακλάσεων εἰς τὸν νότιον πόλον» (Παρίσιοι, 1753), κ. ἄ. Π. Ν. Π.

— **Ντελὶλ** (Delisle), *Λεκόντ*. Μέγας Γάλλος ἐθνικὸς ποιητὴς (βλ. λ. *Λεκὸντ-Ντελίλ*).

— **Ντελὶλ** (Delisle), ***Λεοπόλδος-Βίκτωρ***. Γάλλος βιβλιογράφος, παλαιογράφος καὶ ἱστορικὸς (1826—1910). Ἀσχοληθεὶς ἐνωρίτατα μὲ τὴν μελέτην τῶν πηγῶν τῆς γαλλικῆς ἱστορίας καὶ ἰδίως τῆς νορμανδικῆς, διετέλεσε βοηθὸς εἰς τὸ τμῆμα χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης (1852) ὅπου ἐπεδόθη εἰς παλαιογραφικὰς ἐρεύνας. Ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν (1857), γενικὸς διευθυντὴς (1874) τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, διευθυντὴς τοῦ μουσείου Κοντὲ (1907), μέλος τῆς ἐκδοτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Συλλογῆς τῶν ἱστορικῶν τῆς Γαλλίας» κλπ. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ριζικὴ ἀνακαίνισις καὶ ὁ συγχρονισμὸς τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, τῆς ὁποίας ἤρχισε τῷ 1897 ἐκτυπῶν τὸν «Γενικὸν κατάλογον» καὶ τῆς ὁποίας ἀναδιωργάνωσεν ὅλους τοὺς καταλόγους, ἐπολλαπλασίασε τοὺς τόμους κτλ. Ἐμελέτησε πλεῖστα φεουδαρχικά, ἐπισκοπικὰ καὶ μοναστηριακὰ ἀρχεῖα καὶ ἰδιωτικὰς βιβλιοθήκας τῆς Γαλλίας, ὡς καὶ τὰς ἐν Βρυξέλλαις, Κοπεγχάγῃ, Λονδίνῳ, Λουγδούνῳ, Ρώμῃ καὶ Χάγῃ, καὶ κατέλιπεν ἑκατοντάδας μελετῶν. Τούτων μέγα μέρος εἶναι δημοσιεύσεις μεσαιωνικῶν γαλλικῶν κειμένων καὶ ἱστορικῶν πραγματειῶν διὰ γαλλικὰς ἐπαρχίας ἢ περιόδους τῆς γαλλικῆς, ἀγγλικῆς, παπικῆς κ. ἄ. ἱστορίας, γενικὸν δὲ χαρακτῆρα ἔχουν «Τὰ χειρόγραφα τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης» (1868—1881, τόμ. 3 καὶ ἄτλας) καὶ «Παλαιογραφικὰ καὶ βιβλιογραφικὰ σύμμεικτα» (1880 καὶ ἄτλας). Ἐκ τῶν ἐργασιῶν πλεῖσται ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰς ἐκδόσεις τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν, τῶν ἱστορικῶν ἑταιρειῶν τῶν Παρισίων καὶ τῆς Γαλλίας καὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἑταιρειῶν τῆς Νορμανδίας καὶ τῆς Γαλλίας κ. ἄ. Ἐκτενεῖς καταλόγους ἔδωσαν ὁ Ν. Οὐρσέλ, ὁ Γ. Παυλόφσκι καὶ τελευταῖος (1902) ὁ Λακὸμπ (Lacombe, «Bibliographie des Travaux de L. Delisles»). Π. Ν. Π.

— **Ντελὶλ ντὲ λὰ Ντρεβετιὲρ** (Delisle de la Drévetière), ***Λουδοβῖκος - Φραγκῖσκος***. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1690 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1756. Κατέλιπεν ἀρκετὰς κωμῳδίας, αἱ ὁποῖαι δὲν στεροῦνται ταλάντου καὶ πνεύματος καὶ αἱ ὁποῖαι ἐκρατήθησαν ἐπὶ μακρὸν ἐπὶ σκηνῆς μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας. Σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι: «Arlequin Sauvage» (Paris 1721) πεζὴ κωμῳδία εἰς τρεῖς πράξεις, «Timon le Misanthrope» (1722), τρίπρακτος κωμῳδία «Le Faucon et les Oies de Boccace» (1825) ὁμοίως, «Valet auteur» (1738) ἔμμετρος τρίπρακτος κωμῳδία «Danaüs» (1784), ἔμμετρος τρίπρακτος ἱλαροτραγῳδία, καὶ «Essai sur l'amour-propre» ποίημα.

Ντελὶμπ (Delibes), ***Λεών***. Γάλλος συνθέτης (1836—1891). Μαθητὴς τοῦ ᾠδείου τῶν Παρισίων,

Digitized by Google

ἤρχισε τὸ στάδιόν του γράφων ὀπερέττας διὰ τὰ μικρὰ συνοικιακὰ θέατρα. Εἰς τὴν πρώτην ταύτην περίοδον τῆς ζωῆς του ἀνήκουν τὰ μελοδράματα: «Δύο πεντάρες κάρβουνο», «Ἕξ δεσποινίδες γιὰ πάντρεμα», «Ὁ λοχίας μὲ τὰ φτερά», «Ὁ φίλος μου Πιερρό», «Ὁ Μάλμπρουκ πάει στὸν πόλεμο», «Οἱ μουσικοὶ τῆς ὀρχήστρας» κτλ. Ἀφοῦ ἐπί τινα χρόνον ὁ Ντελὶμπ διετέλεσε δεύτερος προπονητὴς τῆς χορῳδίας τοῦ μελοδράματος, κατώρθωσε ν' ἀναβιβάσῃ τῷ 1866 ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου τούτου τὸ μπαλέττο «Ἡ πηγή», γραφὲν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Πολωνοῦ συνθέτου Μίνκους. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐπαίχθη βραδύτερον καὶ ἐν Βιέννῃ ὑπὸ τὸν τίτλον «Naïla, die Quellenfee». Ἐπηκολούθησαν τὰ ἐλαφρὰ ἔργα: «Ὁ Σκῶτος τοῦ Σατού» καὶ «Ἡ αὐλὴ τοῦ βασιλέως Πετώ», δι' ὧν τὸ τάλαντον τοῦ συνθέτου ἄρχεται σταθεροποιούμενον. Τέλος ὁ Ντελὶμπ ἀνεβίβασε τῷ 1870, ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ μελοδράματος τῶν Παρισίων, τὸ μπαλέττο: «Κοππέλια ἢ ἡ κόρη μὲ τὰ μάτια ἀπὸ σμάλτο», ἓν ἐκ τῶν ὡραιοτέρων χορογραφικῶν ἔργων, πρότυπον εἰς τὸ εἶδός του, πλῆρες χάριτος καὶ πνεύματος. Μεσολαβεῖ τὸ κωμικὸν μελόδραμα «Ὁ βασιλιᾶς τὸ εἶπε» (1873), ἔργον σχὸν μεγάλην ἐπιτυχίαν καὶ ἐκτὸς τῆς Γαλλίας, ἵνα ἐπακολουθήσῃ ὁ νέος θρίαμβος τοῦ Ντελὶμπ διὰ τοῦ μπαλέττου «Σύλβια ἢ ἡ νύμφη τῆς Ἀρτέμιδος» (1876), θαυμασίου εἰς ἔμπνευσιν, εἰς λεπτότητα ἐνορχηστρώσεως καὶ εἰς χορογραφικὴν κίνησιν. Στραφεὶς ὁριστικῶς πρὸς τὸ κωμικὸν μελόδραμα ὁ Ντελίμπ, ἔδωκεν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τούτου τῷ 1880 τὸ μελόδραμα: «Jean de Nivelle», τῷ δὲ 1883 τὴν «Λακμέ», τὸ καλύτερον ἔργον. Ἡ μουσικὴ τῆς «Λακμὲ» εἶναι κομψοτέχνημα χάριτος καὶ μελῳδικότητος μὲ ἐπιζήτησίν τινα ἐξωτισμοῦ ὑπαγορευομένου ἐκ τῆς ὑποθέσεως. Τὸ παρὰ τοῦ Ντελὶμπ ἡμιτελὲς ἐγκαταλειφθὲν τελευταῖον μελόδραμα: «Κασσία» ἐπαίχθη τῷ 1893, συμπληρωθὲν παρὰ τοῦ Γκυρώ. Ἡ ὑπόλοιπος παραγωγὴ τοῦ Γάλλου συνθέτου ἀποτελεῖται ἐκ τῆς σκηνικῆς μουσικῆς διὰ τὸ ἔργον «Ὁ βασιλεὺς διασκεδάζει», ἐκ τῆς λυρικῆς σκηνῆς «Ὁ θάνατος τοῦ Ὀρφέως», ἐκ μελῳδιῶν, χορῳδιῶν, μιᾶς λειτουργίας κτλ. Ὁ Ντελὶμπ εἶχεν ὀνομασθῆ τῷ 1881 καθηγητὴς τῆς συνθέσεως ἐν τῷ ᾠδείῳ τῶν Παρισίων, τῷ δὲ 1884 μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου. Γ. Σ.

ντελίνι (τό). Ὀνομασία, ὑφ' ἣν φέρονται εἰς τὰ ἔγγραφα τοῦ Ἀγῶνος τὰ κατάφρακτα πλοῖα (βλ. λ. *δελίνι*).

Ντέλιους (Delius), ***Φρειδερῖκος***. Ἄγγλος συνθέτης, γερμανικῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς τῷ 1863. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ ᾠδείῳ τῆς Λειψίας, ἔνθα συνεδέθη μετὰ τοῦ Γκρήγκ, ἡ ἐπίδρασις τοῦ ὁποίου, ὡς καὶ τῆς σκανδιναυϊκῆς μουσικῆς, διαφαίνεται ἐν τοῖς πρώτοις ἔργοις του. Τὰ ἔργα τοῦ Ἄγγλου συνθέτου τὰ σχόντα τὴν μεγαλυτέραν ἐπιτυχίαν εἶναι ἓν κοντσέρτο διὰ κλειδοκύμβαλον, ἓν διπλοῦν κοντσέρτο διὰ βιολίον καὶ βιολοντσέλλον, τὸ μουσικὸν δρᾶμα «Fenimore and Gerda», τὸ συμφωνικὸν ποίημα «Παρίσιοι, τὸ ὄνειρον μιᾶς μεγάλης πόλεως». Ἡ ὑπόλοιπος παραγωγὴ τοῦ Ντέλιους περιλαμβάνει τὴν φαντασίαν-εἰσαγωγὴν «Over the hills», τὴν «Νορβηγικὴν σουΐταν» δι' ὀρχήστραν, τὸ μουσικὸν δρᾶμα «Koanga», «Eine Messe des Lebens» διὰ μονῳδούς, χορῳδίαν καὶ ὀρχήστραν, «Θρῦλον» διὰ βιολίον καὶ ὀρχήστραν, «A brigg fair» φαντασίαν δι' ὀρχήστραν κτλ. Γ. Σ.

ντελίριο (τό)· παραλήρημα, παραφροσύνη, μανιώδης ὀργή: «ἂν τοῦ πῇς νὰ σοῦ ἐξοφλήσῃ τὸ χρέος του, τὸν πιάνει ντελίριο» (ἰταλ. delirio).

Ντελιτζὲ-τσάϊ, ἢ ***Ντελιτζὲ-Ἰρμὰκ*** *[Γεωγρ.]*. Παραπόταμος τοῦ Κυζὺλ-Ἰρμὰκ (Ἅλυος), εἰς ὃν ἐκβάλλει δεξιόθεν, πηγάζων ἐκ τῶν μεταξὺ τῶν νομῶν Ἀγκύρας καὶ Σεβαστείας (Σιβὰζ) περιοχῶν, ῥέων πρὸς Δ. κατόπιν πρὸς τὰ ΝΔ. καὶ μετὰ τὴν πόλιν Γιοζγὰτ πρὸς Β. Ὁλικὸν μῆκος 290 χλμ. περίπου. Ὁ ῥοῦς του εἶναι ὁρμητικός, ὡς δεικνύει καὶ τὸ τουρκικόν του ὄνομα, τὸ ὁποῖον σημαίνει «τρελλούτσικος». Εἰσδέχεται πολλοὺς παραποτάμους δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν. Διαρρέει τοὺς νομοὺς Κὶρ-Σεχὶρ καὶ Γιοζγάτ. Ν. Μ.

Ντέλιτς (Delitzsch) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας, κειμένη ἐν Σαξωνίᾳ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Λειψίας—Μπίττερφελντ. Κάτ. 14.800. Ἔχει μουσεῖον, πρακτικὸν λύκειον, διδασκαλεῖον, γεωργικὴν σχολήν, γυναικείας φυλακὰς κτλ. Ἔχει ἐπίσης σημαντικὴν βιομηχανίαν καπνοῦ, σακχάρεως, σοκολάτας κ. ἄ.

Ντέλιτς (Delitzsch). —1) ***Φραγκῖσκος***. Ἐγεννήθη τῷ 1813 ἐν Λειψίᾳ καὶ ἐτελεύτησε τῷ 1890. Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του ἐγένετο τῷ 1842 ὑφηγητὴς καὶ τῷ 1844 ἔκτακτος καθηγητὴς ἐν Λειψίᾳ, τῷ 1846 τακτικὸς καθηγητὴς ἐν Ρόστοκ, τῷ 1850 ἐν Ἐρλάγγῃ καὶ τῷ 1867 ἐν Λειψίᾳ. Ἐν Λειψίᾳ ἵδρυσε φροντιστήριον πρὸς μόρφωσιν νέων προωρισμένων διὰ τὴν ἰουδαϊκὴν ἱεραποστολὴν καὶ τῷ 1886 τὸ ἰουδαϊκὸν ἰνστιτοῦτον, τὸ μετὰ ταῦτα κληθὲν Ντελιτσιανόν. Ὁ Ντέλιτς ἐξέδωκε μετὰ τοῦ Κάϊλ τὰ ἑρμηνευτικὰ ὑπομνήματα εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. Ἔγραψε δὲ τὰ ὑπομνήματα εἰς τοὺς Ψαλμοὺς (1860), εἰς τὸν Ἰὼβ (1864), εἰς τὸν Ἡσαΐαν (1866), εἰς τὰς Παροιμίας (1873) καὶ εἰς τὸ Ἆσμα ᾀσμάτων καὶ τὸν Ἐκκλησιαστὴν (1875). Προηγουμένως εἶχεν ἐκδώσει ὑπομνήματα εἰς τὸν Ἀββακοὺμ (1843) εἰς τὴν Γένεσιν (1857) καὶ εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν (1857). Σπουδαιοτάτη εἶναι ἡ μετάφρασις ὑπὸ τοῦ Ντέλιτς τῆς Καινῆς Διαθήκης εἰς τὸ ἑβραϊκόν, ἥτις ἐξεδόθη τῷ 1877 μετὰ τεσσαρακονταετῆ ἐργασίαν καὶ διεδόθη ἀρκούντως παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἔγραψε καὶ πολλὰ ἄλλα ἔργα, ὧν ἄξια ἰδίας μνείας εἶναι: «Ἱστορία τῆς ἰουδαϊκῆς ποιήσεως μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων» (1836), «Ἰουδαϊκοαραβικὴ ποίησις τῶν προμωαμεθανικῶν χρόνων» (1874), «Ἰησοῦς καὶ Χιλλὲλ» (1867), «Μεσσιανικαὶ προφητεῖαι» (1890) καὶ ἄλλα.

—2) ***Φρειδερῖκος***. Υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω, γεννηθεὶς τῷ 1850 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1922. Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του ἐγένετο τῷ 1877 ἔκτακτος καθηγητὴς τῶν σημιτικῶν γλωσσῶν καὶ τῆς ἀσσυριολογίας ἐν Λειψίᾳ, τῷ 1893 τακτικὸς καθηγητὴς ἐν Μπρεσλάου καὶ τῷ 1899 ἐν Βερολίνῳ. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ὧν ἄξια ἰδίας μνείας εἶναι: «Ἀσσυριακαὶ μελέται» (1874), «Ποῦ ἔκειτο ὁ Παράδεισος» (1881), «Ἀσσυριακὸν λεξικὸν» (1887) «Ἀσσυριακὴ γραμματικὴ» (1889), «Σουμερικὴ γραμματικὴ» (1914), «Σουμερικὸν γλωσσάριον» (1914). Ἄξιαι ἐπίσης μνείας εἶναι ἡ ὑπ' αὐτοῦ μετὰ τοῦ Χάουπτ ἐκδοθεῖσα «Ἀσσυριολογικὴ βιβλιοθήκη» (1881—1920 εἰς 25 τόμους), «Συμβολαὶ εἰς τὴν ἀσσυριολογίαν» (1889—1914 εἰς 10 τόμους) καὶ αἱ διαλέξεις περὶ Βίβλου καὶ Βαβυλῶνος (1902). Κ. Ι. Δ.

Ντελιτσέτο (Deliceto) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ Φότζιας τῆς Ἀπουλίας. Κάτ. 10.400. Κεῖται ἐπὶ βουνοῦ 600 μ. καὶ κατὰ τὸν μεσαίωνα ἦτο ἰσχυρὸν φρούριον. Ἔχει ὡραίαν ἐκκλησίαν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καὶ ἐξάγει ἔλαιον καὶ ὀπώρας. Μ. Δ. Β.

Ντελίτσιν, ***Πέτρος Σπυριντόνοβιτς***. Ρῶσος μεταφραστὴς τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας (1796—1863). Διετέλεσεν ἐπὶ τεσσαρακονταπενταετίαν καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς φυσικῆς ἐν τῇ ἱερατικῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Μόσχας. Μετέφρασεν εἰς τὴν Ρωσικὴν τὰ ἔργα Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Νύσσης καὶ ἄλλων (1843—1863). Ε. Ι. Χ.

Ντελκαρρέττο (Delcarretto), ***Φραγκῖσκος-Ξαβέριος μαρκήσιος***. Ἰταλὸς πολιτικὸς ἐκ Νεαπόλεως (1788—1861). Κατήγετο ἐξ ἀσήμου οἰκογενείας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν στρατὸν τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως τῷ 1806 ὡς ὀπαδὸς τῶν Βουρβώνων, βραδύτερον ὅμως προσεχώρησεν εἰς τὸν καρβοναρισμὸν καὶ ἔλαβεν ἐνεργότατον μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1820. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς συνταγματικῆς κυβερνήσεως ἐδικαιολογήθη, ὅτι εἶχεν ἔλθει εἰς ἐπαφὴν μὲ τοὺς καρβονάρους πρὸς μόνον τὸν σκοπὸν τῆς καταστροφῆς των διὰ τῆς ἐξωθήσεως αὐτῶν εἰς ἀκρότητας. Ἀμνηστευθεὶς ἕνεκα τούτου, ἔλαβε παρὰ τοῦ Φραγκίσκου Α', τῷ 1827 τὴν ἐντολὴν τῆς καταπνίξεως τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Τσιλέντο, πρὸς καταστολὴν τῆς ὁποίας ἐπέδειξεν ἀνήκουστον αὐστηρότητα. Τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς 6.000 ἀνδρῶν διῆλθε διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου ὁλόκληρον τὴν περιοχήν, κατέστρεψε καὶ κατέσκαψε διὰ τῶν τηλεβόλων του τὸν ἔρημον πύργον τοῦ Μπέσκο διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι εἶχε γεννηθῆ ἐν αὐτῷ εἷς τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐπαναστάσεως, ἐτυφέκισεν ὅλους τοὺς αἰχμαλώτους, οἱ ὁποῖοι εἶχον παραδοθῆ εἰς αὐτὸν ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει ἀμνηστίας καὶ περιήγαγεν ἐντὸς σιδηροῦ κλωβοῦ ἀνὰ τὰ χωρία τὰς κεφαλὰς τῶν τυφεκισθέντων. Ἕνεκα τῶν κατορθωμάτων του τούτων προήχθη εἰς διευθυντὴν τῆς χωροφυλακῆς, ἐτιμήθη διὰ τοῦ παρασήμου τοῦ σταυροῦ τῶν ἱπποτῶν καὶ διὰ τοῦ τίτλου τοῦ μαρκησίου. Τῷ 1831 ὁ νέος βασιλεὺς Φερδινάνδος Β' διώρισεν αὐτὸν ὑπουργὸν τῆς δημοσίας ἀσφαλείας. Ἐν τῇ νέᾳ του ταύτῃ θέσει κατέστη πανίσχυρος, κατορθώσας διὰ τῆς πανουργίας του καὶ τῆς διπλοπροσωπίας του νὰ ὑποσκελίσῃ πάντας τοὺς συνυπουργούς του καὶ ν' ἀποβῇ ὁ εὐνοούμενος τοῦ βασιλέως. Ἐκμεταλλευόμενος τὴν δύναμίν του κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ μεγάλην περιουσίαν, ἐκβιάζων καὶ τρομοκρατῶν τοὺς πάντας. Ὅταν τῷ 1837 ἐπανεστάτησαν αἱ Συρακοῦσαι, ἡ Κατάνη καὶ ἄλλαι πόλεις τῆς Σικελίας, ὁ Ντελκαρρέττο, ἀποσταλεὶς πρὸς καταστολὴν τῆς ἐξεγέρσεως καὶ φθάσας μετὰ τὸν αὐτόματον κατευνασμόν της προέβη εἰς σκληροτάτην τιμωρίαν τῶν πρωταιτίων καὶ πολλῶν ἀθῴων πολιτῶν, φθάσας μέχρι τοῦ σημείου νὰ τυφεκίσῃ καὶ πολλὰ μικρὰ παιδία. Κατὰ τὰ πρῶτα γεγονότα τοῦ 1848 ἐπεχείρησε νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν πρὸς τοὺς φιλελευθέρους, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἐπρόλαβε νὰ προσφέρῃ αὐτὸν ἐξιλαστήριον θῦμα εἰς τὸν ἐξηγριωμένον λαόν. Συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Φιλαντζιέρι ἐπεβιβάσθη ἐπὶ πλοίου καὶ ἀπεστάλη εἰς ἐξορίαν. Οὔτε ὅμως τὸ Λιβόρνον, οὔτε ἡ Γένουα, οὔτε ἄλλη ἰταλικὴ πόλις ἐπέτρεψαν εἰς αὐτὸν τὴν ἀποβίβασιν. Ἕνεκα τούτου ἠναγκάσθη νὰ ἀποβιβασθῇ εἰς τὴν Μασσαλίαν, ὑπὸ τὰς ἀρὰς τῶν ἄλλων ἐκεῖ προσφύγων Ἰταλῶν, καὶ κατώρθωσε νὰ σωθῇ καταφυγὼν εἰς τὰ περίχωρα τοῦ Μονμπελλιέ. Ἐπιστρέψας εἰς Νεάπολιν μετὰ τὴν ἀντεπανάστασιν, ἐπανέκτησε τὴν εὔνοιαν τῆς αὐλῆς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν ἐξουσίαν, ζήσας τὸν ὑπόλοιπον βίον του ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς περιφρονήσεως καὶ ἐν καταθλιπτικῇ μονώσει. Μ. Δ. Β.

Ντελκασσὲ (Delcassé), ***Θεόφιλος***. Γάλλος πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Παμιὲ τῷ 1852 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1923. Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ ἤρξατο τοῦ σταδίου του ὡς δημοσιογράφος, γράφων εἰς τὰς ἐφημερίδας «Γαλλικὴ δημοκρατία» καὶ «Ἡμέρα» ἄρθρα περὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Ἀπὸ τοῦ 1885 εἰσῆλθεν εἰς τὴν πολιτικήν. Ἀποτυχὼν κατὰ τὰς γενομένας τὸ ἔτος τοῦτο βουλευτικὰς ἐκλογάς, ἐξελέγη βραδύτερον νομαρχιακὸς σύμβουλος ἐν τῷ διαμερίσματι Ἀριὲζ καὶ τῷ 1889 βουλευτὴς ἐν τῷ διαμερίσματι Φουὰ ὑπὸ δημοκρατικὸν πρόγραμμα, ὑπερτερήσας κατὰ πολὺ τὸν βασιλόφρονα κόμιτα Ναρμπὸν-Λαρά, πανίσχυρον μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἔκτοτε ἐξηκολούθησεν ἀπολαμβάνων τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν συμπολιτῶν του μέχρι τοῦ 1915, ὅτε ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς, διαφωνήσας ὡς πρὸς τὸ ζήτημα ἀποστολῆς γαλλικῶν στρατευμάτων εἰς τὰ Βαλκάνια. Διακριθεὶς εἰς τὴν βουλὴν ὡς ῥήτωρ, ταχέως κατέλαβεν ἐξέχουσαν θέσιν ἐν αὐτῇ καὶ τὴν 11 Ἰανουαρίου 1893 διωρίσθη ὑφυπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν, τὸν δὲ Μάϊον τοῦ ἐπομένου ἔτους ἀνέλαβε τὸ χαρτοφυλάκιον τοῦ αὐτοῦ ὑπουργείου, πᾶσα δὲ ἡ προσοχὴ αὐτοῦ ἐστράφη πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς ἀποικιακῆς πολιτικῆς τῆς Γαλλίας καὶ ἐπέκτασιν αὐτῆς κυρίως εἰς τὴν Ἀφρικήν. Ἡ ἐνέργειά του αὕτη διεκόπη τῷ 1895, ὅτε παρῃτήθη καὶ ἐτάχθη μὲ τὸ κόμμα τῶν ῥιζοσπαστῶν. Τῷ 1898 ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, ὅπερ διετήρησε μέχρι τοῦ 1905. Ὅπως ἀντιμετωπίσῃ τοὺς κινδύνους ἐκ τῆς συναφθείσης τριπλῆς συμμαχίας Γερμανίας, Αὐστρίας καὶ Ἰταλίας, ἤρξατο ἐργαζόμενος ὑπὲρ τῆς συνάψεως συμμαχικῶν σχέσεων μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, δὲν ἐδίστασε δὲ νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὰς ἀξιώσεις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῷ ζητήματι τῆς Φασόδας εἰς τὴν Ἄνω Αἴγυπτον. Οὕτως αἱ καλλιεργηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Γαμβέττα ἀγγλο-γαλλικαὶ σχέσεις κατέληξαν εἰς τὴν ἐγκάρδιον συνεννόησιν («Entente cordiale»), τὴν ὁποίαν ἐπέσπευσεν ἡ διαγωγὴ τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου Β' κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ Τράνσβααλ. Εἰς τὴν συνεννόησιν ταύτην εἰσῆλθε καὶ ἡ Ρωσία, ἥτις ἤδη ἀπὸ τῆς ἀπομακρύνσεως ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ πρίγκιπος Βίσμαρκ εἶχε συνάψει συμμαχίαν πρὸς τὴν Γαλλίαν, οὕτω δὲ ἀπετελέσθη ἡ τριπλῆ Ἀντὰντ καὶ ἐχωρίσθη ἡ Εὐρώπη εἰς δύο μεγάλας ἀντιθέτους συμμαχικὰς ὁμάδας. Ὁ Ντελκασσὲ κατὰ τὴν ἑπταετῆ περίοδον τῆς ὑπουργίας του κατέγινεν ὅπως ἄρῃ τὰς ὑφισταμένας μετὰ τῶν ἄλλων κρατῶν διαφορὰς καὶ κατώρθωσε νὰ ἐξουδετερώσῃ τὴν ἐνέργειαν τῆς Ἰταλίας ἐν περιπτώσει πολέμου, τῷ δὲ 1902 ἀνήγγειλεν εἰς τὴν γαλλικὴν βουλὴν ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει ἡ Ἰταλία θὰ ἐστρέφετο κατὰ τῆς Γαλλίας. Αἱ συναφθεῖσαι μετὰ τῆς Ἀγγλίας συνθῆκαι τοῦ Ντελκασσὲ ἐξησφάλισαν τὴν ὑποστήριξιν τῆς Ἀγγλίας καὶ τὴν βοήθειαν αὐτῆς, ἐὰν αὕτη ὑφίστατο ἐπίθεσιν ὑπὸ τῆς Γερμανίας. Κατὰ τὸ 1898 συνήργησε μεγάλως εἰς τὴν λύσιν τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ἑλληνικῆς μεγαλονήσου, συνταχθεὶς πρὸς τὰς ἐνεργείας τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας Νικολάου Β'.

Τῷ 1903 ἐξερράγησαν ἐν Μαρόκῳ αἱ ὀργανωθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ραϊσοῦλι ταραχαὶ καὶ συλλήψεις τῶν Εὐρωπαίων ἐμπόρων, ἐν οἷς καὶ τοῦ Ἕλληνος Περδικάρη. Ἡ Γαλλία, ἥτις εἶχε δανείσει μεγάλα ποσὰ πρὸς τὸν σουλτᾶνον τοῦ Μαρόκου Ἄμπντ-ἐλ Ἀζίζ, ἠξίωσεν ὅπως ἐπαναφέρῃ οὗτος τὴν τάξιν εἰς τὴν χώραν καὶ γενομένης συμφωνίας μετὰ τῆς Ἀγγλίας ἐπέμφθη εἰς Μαρόκον στρατιωτικὴ ἀποστολὴ πρὸς ἀναδιοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ του, διὰ συμβάσεως δὲ μετὰ τῆς Ἀγγλίας ἀνεγνώρισεν αὕτη τὸ δικαίωμα εἰς τὴν Γαλλίαν τῆς τηρήσεως τῆς τάξεως εἰς τὴν χώραν. Τῷ 1904 νέα γαλλικὴ ἀποστολὴ ἀπεβιβάσθη εἰς Μαρόκον διευθυνομένη ὑπὸ τοῦ Taillandier, ἤρξατο δὲ αὕτη

Θεόφιλος Ντελκασσέ.

Digitized by Google

μετὰ τοῦ σουλτάνου τὴν ἐκπόνησιν μεταρρυθμιστικοῦ σχεδίου εἰς τοὺς κλάδους τῆς διοικήσεως, τῶν οἰκονομικῶν καὶ τῶν στρατιωτικῶν. Ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Γουλιέλμος Β', μὴ ἀνεχόμενος τὴν τοιαύτην ἐπέμβασιν τῆς Γαλλίας, ἀποβιβασθεὶς εἰς Ταγγκέρην ἐξήγγειλεν ὅτι τὸ Μαρόκον δὲν εἶχεν ἀνάγκην τοιούτων μεταρρυθμίσεων, οὕτω δέ, περιπλακὲν τὸ μαροκινὸν ζήτημα, μικροῦ δεῖν προεκάλει ῥῆξιν μεταξὺ Γαλλίας καὶ Γερμανίας· ἐγεννήθησαν δὲ φόβοι γενικωτέρου εὐρωπαϊκοῦ πολέμου. Πρὸς ἀποτροπὴν τούτου παρητήθη ὁ Ντελκασσὲ καὶ ἡ συνελθοῦσα ἐν Ἀλγεθίρᾳ διεθνὴς συνδιάσκεψις ἀπεσόβησε τὸν κίνδυνον. Τῷ 1909 καὶ τῷ 1912 ἀνέλαβεν ὁ Ντελκασσὲ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν, τῷ δὲ 1913 διωρίσθη πρεσβευτὴς ἐν Πετρουπόλει. Ἀρξαμένου τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, τῷ 1914, ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἐν τῇ κυβερνήσει τῆς Ἐθνικῆς ἀμύνης ὑπὸ τὸν Βιβιανὶ καὶ εἰργάσθη μετ' ἐπιτυχίας ὅπως εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἀντὰντ ἡ τέως σύμμαχος τῆς Γερμανίας Ἰταλία. Κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως εἰς τὴν Ἀντὰντ εἰσαγάγῃ καὶ τὴν Βουλγαρίαν, ἀλλ' αἱ ἐνέργειαί του αὗται ἀπέτυχον, διαφωνήσας δὲ πρὸς τὰ λοιπὰ μέλη τῆς κυβερνήσεως, ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν τῶν Βαλκανίων, παρῃτήθη τὴν 14 Φεβρουαρίου 1915. Ἔκτοτε ἀπεσύρθη ὁριστικῶς τῆς πολιτικῆς καὶ διῆλθε τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του ἰδιωτεύων. Θ. Β.

Ντελκοὺρ (Delcour), ***Ἰωάννης***. Βαλλῶνος γλύπτης, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1627 καὶ ἀποθανὼν ἐν Λιέγῃ τῷ 1707. Διδάσκαλοί του ὑπῆρξαν ὁ Ζιράρ, ὁ Ντυφφὲ καὶ ὁ Heurard. Βραδύτερον συνεπλήρωσεν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Μπερνίνι τὰς καλλιτεχνικάς του σπουδάς, ἐπιστρέψας δ' εἰς τὴν πατρίδα του ἐγκατεστάθη μονίμως ἐν Λιέγῃ. Τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του ἀπόκεινται ἐν τοῖς ναοῖς τῆς πόλεως ταύτης. Μεταξὺ τούτων μνημονεύομεν: «Τὰς τρεῖς χάριτας», τὸν «Ἐσταυρωμένον» καὶ ἕνα κολοσσικὸν ὀρειχάλκινον Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν. Ι. Μ. Π.

Ντελκρουὰ (Delcroix), ***Κάρολος***. Ἰταλὸς συγγραφεὺς καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1896 ἐν Φλωρεντίᾳ. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατετάγη εἰς τὸν στρατόν, διακριθεὶς προηγουμένως ὡς εἷς τῶν θερμοτέρων προπαγανδιστῶν ὑπὲρ τῆς ἐξόδου τῆς Ἰταλίας παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Ἀντάντ. Ἔλαβε μέρος καὶ διέπρεψε κατὰ τὴν ἔφοδον καὶ τὴν κατάληψιν τοῦ Κὸλ ντὶ Λάνα καὶ ἐτραυματίσθη σοβαρῶς, ἀπολέσας τὴν ὅρασιν καὶ τὰς δύο του χεῖρας. Μετὰ τὸν πόλεμον ἐγένετο πρόεδρος καὶ ἡ ψυχὴ καὶ κίνησις τῶν ἀναπήρων τῆς Ἰταλίας, τῷ δὲ 1911 ἐπεχείρησε ταξίδιον προπαγάνδας εἰς τὴν Ἀμερικήν. Κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἐξεφώνησε πολυαρίθμους λόγους καὶ ἔκαμε πολλὰς διαλέξεις, ἀναμιχθεὶς δὲ εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξελέγη βουλευτὴς καὶ διεκρίθη ὡς ῥήτωρ τοῦ ἰταλικοῦ κοινοβουλίου. Μεταξὺ τῶν ἔργων του εἶναι: «Τὸ ἄνθος τῆς θυσίας» (1919), «Ἡ νύχτα» (1921), «Τὸ δεύτερον ὁλοκαύτωμα» (1921), «Ὁ πόλεμος τοῦ λαοῦ» (1923), «Ἡ θυσία τοῦ λόγου» (1924), «Ὑπὲρ τῆς καλυτερεύσεως τῆς παιδείας ἐν Ἰταλίᾳ» (1924). «Ὁ θρῦλος τῆς Ρώμης» (1924), «Ἑπτὰ ἅγιοι χωρὶς ἱερὰ» (1925), «Εἷς ἀνὴρ καὶ εἷς λαὸς» (1928), ἐν ᾧ σκιαγραφεῖ τὸν Μουσσολίνι κτλ. Μ. Δ. Β.

— **Ντελκρουὰ** (Delcroix), ***Ντεζιρέ***. Βέλγος μυθιστοριογράφος καὶ δραματικὸς συγγραφεὺς (1823—1887). Ἔγραψε φλαμμανδιστί, ἀναζωπυρήσας τὴν φλαμμανδικὴν λογοτεχνικὴν κίνησιν. Ἐκ τῶν μυθιστορημάτων του σπουδαιότερα: «Χρῆμα καὶ ἔρως» (1855), καὶ «Πρωΐ, μεσημέρι, βράδυ» (1858)· ἐκ τῶν δραμάτων του: «Ἡ Φιλιππίνα τῆς Φλάνδρας», «Λένα», «Ἐλίζα» κ. ἄ.

Ντελλαγκράτσια *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς Σύρου (βλ. λ. *Ποσειδωνία*).

Ντελλακάρτσερι (Dalle Carceri). Εὐγενὴς ἰταλικὴ οἰκογένεια, μέλη τῆς ὁποίας ἡγεμόνευσαν ἐν Εὐβοίᾳ (βλ. λ. *Δαλλεκάρτσερι*).

Ντέλλα-Μαρία (Della-Maria), ***Δομίνικος***. Γάλλος συνθέτης, ἰταλικῆς καταγωγῆς (1769—1800). Δεκαοκταετὴς ἀνεβίβασεν ἐν Μασσαλίᾳ τὸ πρῶτον του μελόδραμα, μεθ' ὃ μετέβη εἰς Ἰταλίαν πρὸς τελειοποίησιν. Ἡ ἐν Τεργέστῃ ἐπιτυχία τοῦ μελοδράματος «Il maestro di capella» ἐστερέωσε τὴν φήμην του. Ἐπηκολούθησαν τὰ μελοδράματα «Qui vuol non puo le» καὶ «Il matrimonio per scommessa», δι' ὧν κλείει ἡ ἐν Ἰταλίᾳ δρᾶσις τοῦ συνθέτου. Ἐγκατασταθεὶς ἀπὸ τοῦ 1795 ἐν Παρισίοις, ἀνεβίβασεν εἰς ἓν μόνον ἔτος πέντε μελοδράματα, ἐξ ὧν μεγαλυτέραν ἐπιτυχίαν ἐσημείωσεν «Ὁ αἰχμάλωτος». Δύο ἕτερα μελοδράματα «La maison du Marais» καὶ «La Fausse Duègne» (περατωθὲν παρὰ τοῦ Μπλαντζίνι), ἐπαίχθησαν ἐν Παρισίοις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συνθέτου. Γ. Σ.

Ντελλαντέτσιμα (Della Decima). Εὐγενὴς οἰκογένεια ἐκ Κεφαλληνίας (βλ. λ. *Δαλλαδέτσιμα*).

Ντέλλα Ρόκκα (Della Rocca), ***Ἐρρῖκος***, *κόμις Μορότσο* —. Ἰταλὸς στρατηγὸς (1807—1897). Ὑπῆρξε προσωπικὸς φίλος τοῦ βασιλέως Καρόλου-Ἀλβέρτου, μετέσχε τοῦ κατὰ τῶν Αὐστριακῶν πολέμου (1848—1849), ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἐπὶ Βίκτωρος-Ἐμμανουὴλ καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τοὺς πολέμους τοῦ 1859, 1860 καὶ 1866. Ἔγραψεν: «Ἱστορικαὶ ἀναμνήσεις καὶ ἀνέκδοτα» (1897—1899). Π. Ν. Π.

Ντέλλα Ρόμπια (Della Robbia). Ἔνδοξος οἰκογένεια Ἰταλῶν καλλιτεχνῶν τοῦ ΙΕ' καὶ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ὁ ἱδρυτὴς τῆς «δυναστείας» ταύτης τῶν καλλιτεχνῶν *Λουκᾶς ντὶ Σιμόνε ντὶ Μάρκο*

***Ἀνδρέα Ντέλλα Ρόμπια**: Βρέφος εἰς τὰ σπάργανα.*
[Ἀνάγλυφον ἐν τῷ νοσοκομείῳ τῶν Ἀθώων.]

Ντέλλα Ρόμπια (Luca di Simone di Marco Della Robbia), γεννηθεὶς ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1399 ἢ 1400 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1482, διεκρίθη ἰδιαιτέρως ὡς ἀγαλματοποιός. Τὰ πρῶτα βήματα τῆς καλλιτεχνικῆς του σταδιοδρομίας παραμένουν σκοτεινά· γνωστὸν μόνον εἶναι ὅτι κατ' ἀρχὰς εἰργάσθη παρά τινι χρυσοχόῳ καὶ ὅτι τὸ πρῶτον ἐκ τῶν ἔργων του, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ χρονολογηθῇ ἀκριβῶς, εἶναι ὁ ἄμβων τῆς Σάντα Μαρία ντὲλ Φιόρε τῆς Φλωρεντίας. Τὸ ἔργον τοῦτο, ἐκτελεσθὲν ἀπὸ τοῦ 1431 μέχρι τοῦ 1440, συνίσταται ἐκ δέκα ἀναγλύφων, παριστώντων ὁμάδας κορασίων

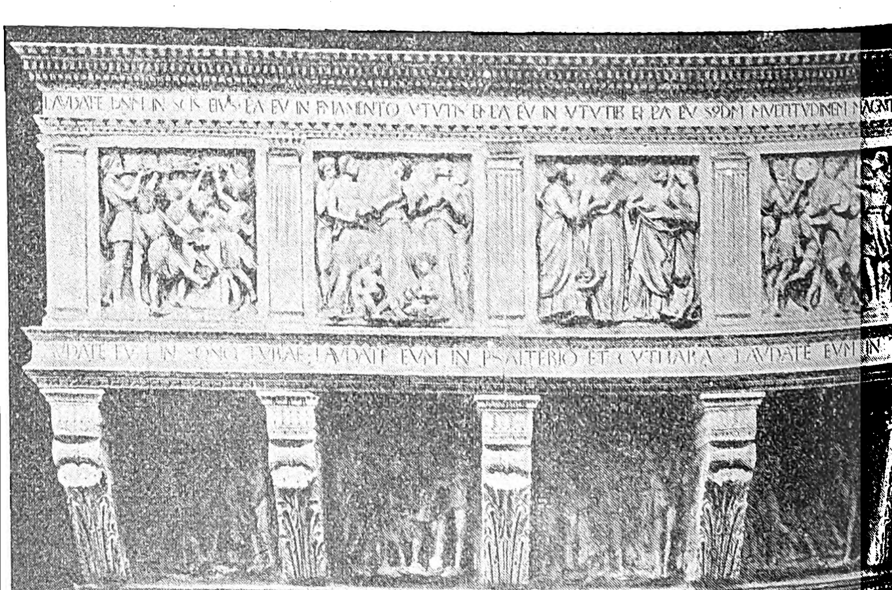

***Λουκᾶ Ντέλλα Ρόμπια**: Ἀνάγλυφον τῆς Σάντα Μαρία ντὲλ Φιόρε.*

καὶ παίδων ᾀδόντων, ὀρχουμένων καὶ παιζόντων διάφορα μουσικὰ ὄργανα, διακρίνεται δὲ διὰ τὴν κίνησίν του, τὴν ποικιλίαν καὶ τὴν χάριν. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὁ Λουκᾶς ἐξετέλει διάφορα ἀνάγλυφα διὰ τὸν καθεδρικὸν ναόν· δύο ἐκ τῶν συνθέσεων τούτων διετηρήθησαν μέχρις ἡμῶν: ἡ «Ἀπολύτρωσις» καὶ «Ἡ σταύρωσις τοῦ ἀποστόλου Πέτρου» (Ἐθνικὸν μουσεῖον Φλωρεντίας). Πε[...] τὸ 1435 ἀνέλαβε τὴν συμπλήρωσιν ἐπὶ τῆς μ[...] ὄψεως τοῦ κωδωνοστασίου τῆς σειρᾶς τῶν μορφῶν, αἵτινες ἐσυμβόλιζον τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας, ἀρξαμένης πρὸ ἑνὸς αἰῶνος ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέα ἐκ Πίζης, κατὰ σχέδια τοῦ Τζιόττο. Τὰ τεμάχια ταῦτα, συμπληρωθέντα περὶ τὸ 1440 καὶ περιλαμβάνοντα πέντε ἀνάγλυφα, εἶναι ἀξιοσημείωτα τόσον διὰ τὴν εὐγένειαν τῆς ἐμπνεύσεως ὅσον καὶ διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐκτελέσεως. Μεταξὺ τῶν γλυπτικῶν ἔργων τοῦ Λουκᾶ Ντέλλα Ρόμπια δέον ν' ἀναφέρωμεν ἐπίσης τὸ ὑπέροχον μνημεῖον τοῦ Benozzo Federighi, ἐπισκόπου τῆς Φιέζολε (ἐκκλησία Σ. Φραντζέσκο ντὲ Πάολα ἐν Φλωρεντίᾳ, 1455—1457) καὶ τὰς βρονζίνους θύρας τοῦ σκευοφυλακίου τῆς μητροπόλεως τῆς Φλωρεντίας, αἵτινες ἐγένοντο ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Μιτσελότζο καὶ Μαζάτσιο, εἰκονίζουν δὲ τὴν «Παρθένον μετὰ τοῦ παιδίου», τὸν «Χριστὸν ἐξερχόμενον τοῦ τάφου», τοὺς «Τέσσαρας εὐαγγελιστὰς» καὶ τοὺς «Τέσσαρας πατέρας τῆς Ἐκκλησίας». Τὸ ἔργον τοῦτο, ἀρχίσαν τῷ 1466, ἐτελείωσε τῷ 1474, προδίδει ἐπίδρασιν τοῦ Ἀνδρέα ἐκ Πίζης καὶ τοῦ Γκιμπέρτι, περιλαμβάνει εὐχαρίστους λεπτομερείας, ἀλλ' ἐν τῷ συνόλῳ του στερεῖται χαρακτῆρος. Ἂν ὁ Λουκᾶς Ντέλλα Ρόμπια κατέχῃ ἐξέχουσαν θέσιν εἰς τὴν γλυπτικὴν τέχνην τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, τοῦτο ὀφείλεται πρὸ πάντων εἰς τὰς ἀρχιτεκτονικὰς διακοσμήσεις, τὰς ὁποίας ἐξετέλεσε, καὶ εἰς τὸ σύστημα τῶν πολυχρώμων τερακοττῶν, τὰς ὁποίας ἐξειργάσθη. «Τίποτε δὲν ἐνθυμίζει πλέον ζωηρῶς τὸν πραγματικὸν ἀέρα μιᾶς τοσκανικῆς πόλεως, ἀπὸ τὰς λευκάς του καὶ ἐλαφρῶς κυανᾶς τερρακόττας, αἱ ὁποῖαι εἶναι τὰ πλέον γνωστὰ ἔργα του καὶ αἱ ὁποῖαι φαίνονται ὡς κομμάτια γαλακτώδους οὐρανοῦ πεσμένα εἰς τοὺς δροσεροὺς δρόμους ἢ εἰς τὰς αὐλὰς τῶν ἐκκλησιῶν» (W. Pater). Μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σημαντικῶν ἔργων διὰ τὸ κωδωνοστάσιον καὶ τὴν μητρόπολιν τῆς Φλωρεντίας, τὰ ὁποῖα τὸν θέτουν εἰς τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν γλυπτῶν τῆς ἐποχῆς του, τοῦ ἔρχεται ἡ ἐπιθυμία νὰ μεταχειρισθῇ μὲ τὸ ἴδιον πνεῦμα καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον μίαν ὕλην ταπεινοτέραν τοῦ μαρμάρου, νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν ἐπιστήμην τῆς γλυπτικῆς καὶ τὸ τόσον λεπτὸν καὶ ὑποβλητικὸν σύστημα τοῦ ἀναγλύφου εἰς τὴν οἰκιακὴν τέχνην τῶν πηλίνων σκευῶν, νὰ μεταδώσῃ τὰς πλέον ὑψηλὰς καλλιτεχνικὰς ἰδιότητας εἰς τὰ κοινότατα ἀντικείμενα, νὰ καλλωπίσῃ καὶ ἐξυψώσῃ τὴν οἰκιακὴν καὶ καθημερινὴν ζωὴν διὰ τοῦ στολισμοῦ τῶν ταπεινοτέρων ἐνδιαιτημάτων. Τὰ νέα ἔργα τοῦ Λουκᾶ ἦσαν ἁπλῆ λευκὴ γῆ ψημένη· δὲν ἦσαν παρὰ μιμήσεις χονδροειδεῖς καὶ στιγμιαῖαι τῶν πολυδαπάνων καὶ κοπιαστικῶς εἰργασμένων μαρμάρων. Ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν ταπεινὸν δρόμον κατώρθωσε νὰ κατακτήσῃ μίαν νέαν ἐπιτυχίαν καὶ νὰ προσδώσῃ νέας χάριτας. Ἡ φήμη τῶν ἀνατολικῶν φαγεντιανῶν σκευῶν, μὲ τὰ παράδοξα καὶ λαμπερὰ χρώματα τεχνικῶς δημιουργημένα, ὅπου ἡ φυσικὴ πέτρα δὲν θὰ ἠδύνατο πολὺ νὰ προσεγγίσῃ, ἡνώθη εἰς τὸ πνεῦμά του μὲ τὴν ἀνάμνησιν τῶν ἀρχαίων ρωμαϊκῶν πηλίνων σκευῶν. Ἐ[...] ξηκολούθει νὰ ἀναζητῇ, λέγει ὁ βιογράφος του, καὶ ἀντὶ νὰ κάμῃ τὰς μορφάς του ἀπὸ ἁπλῆν λευκὴν ὀπτὴν γῆν, ἐφαντάσθη νὰ ταῖς δώσῃ χρώματα, πρὸς κατάπληξιν καὶ ἀγαλλίασιν ὅλων ἐκείνων ὅπου τὸν ἐξ[...] πον». Ὁ Καβαλλούτσι καὶ ὁ Μολινιὲ κατήρτισαν κατάλογον τῶν τοιούτων ἔργων του, ὅστις περιλαμβάνει 500 περίπου τεμάχια, σπουδαιότερα τῶν

...ποίων εἶναι τὰ προσφερείσματα τοῦ βωμοῦ τῆς ...ιονῆς ντὲ λὰ Βέρνια μὲ τὸν «Εὐαγγελισμόν», τὴν «Γέννησιν», τὴν «Σταύρωσιν», τὴν «Ἀποκαθήλωσιν» κλπ., αἱ «Προσωποποιήσεις τῶν μηνῶν» καὶ πλῆθος ...λλο «Σταυρώσεων», «Γεννήσεων» καὶ «Εὐαγγελισμῶν». Ὁ Λουκᾶς Ντέλλα Ρόμπια ἀπέθανεν ...τεκνος.

Ὁ ἀνεψιός του, *Ἀνδρέας Ντέλλα Ρόμπια* (Andrea Della Robbia), γεννηθεὶς τῷ 1435 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1525, τὸν διεδέχθη εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν ἐπί...ροσιν. Γλυπτικὸν ἔργον αὐτοῦ ἓν μόνον εἶναι γνωστόν, ἓν ἀνάγλυφον («Ἐλεημοσύνη») ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγίας Μαρίας τῶν Χαρίτων παρὰ τὸ

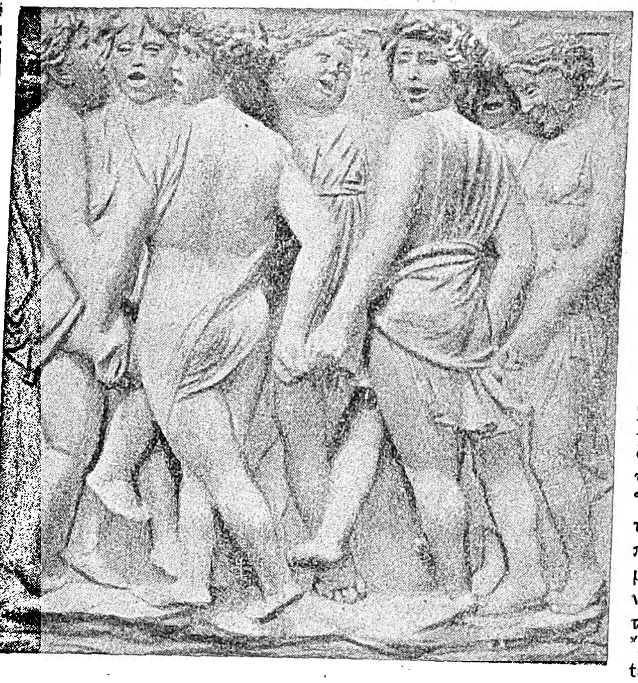

Λουκᾶ Ντέλλα Ρόμπια: Χορὸς ψαλλόντων παιδίων.
[Ἀνάγλυφον τῆς Σάντα Μαρία ντὲλ Φιόρε.]

Ἀρέτζο. Ὁ Ἀνδρέας ἀφιερώθη σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν κεραμεικήν. Τὰ κυριώτερα ἔργα ...ου τοῦ εἴδους τούτου εἶναι τὰ ἀνάγλυφα τῆς ...ροσόψεως τοῦ νοσοκομείου τῶν Ἀθῴων καὶ διά...ορα ἀνάγλυφα διὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀρέτζο, ...οῦ Πράτο, τῆς Πιστοΐας, τῆς Σιέννης κλπ. Αἱ ...υνθέσεις τοῦ Ἀνδρέα εἶναι ἐν τῷ συνόλῳ των ...ομψαὶ καὶ ὅλαι σχεδὸν ἔχουν κυανοῦν βάθος. Πέντε, τοὐλάχιστον, ἐκ τῶν ἑπτὰ υἱῶν τοῦ Ἀνδρέα, ἐσυνέχισαν τὴν τέχνην του. Ὁ *Μᾶρκος* (1468) καὶ ὁ *Παῦλος* (1470) ἐγένοντο μοναχοὶ καὶ ...ἔργα των δὲν εἶναι γνωστά. Ὁ *Λουκᾶς ὁ νεώτερος* (1475) καὶ ὁ *Ἱερώνυμος* (1488—1566) εἰργάσθησαν ἐν Ῥώμῃ καὶ κατόπιν ἐν Γαλλίᾳ. Μόνος ὁ *Τζιοβάννι* παρέμεινεν ἐν Τοσκάνῃ καὶ ἐσυνέχισε ...ἔργον τοῦ πατρός του. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ...ραία κρήνη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Σάντα Μαρία Νοβέλλα ἐν Φλωρεντίᾳ (1497). Ὁ Καβαλλοῦτσι καὶ ὁ Μολινιὲ τοῦ ἀποδίδουν καὶ τὰ ἀνάγλυφα τοῦ ...οσοκομείου τῆς Πιστοΐας, παριστῶντα τὰ «Ἑπτὰ ...γα τῆς Εὐσπλαγχνίας», τὸν «Εὐαγγελισμόν», τὴν «Ἀνάληψιν» κλπ. Ὁ Τζιοβάννι κατ' ἀρχὰς ὑπῆρξε ...στὸς μιμητὴς τοῦ πατρός του, βραδύτερον ὅμως, ...εξαρτοποιηθείς, περιέπεσεν εἰς τὴν χρῆσιν πο...χρωμίας, χυδαίου ρεαλισμοῦ καὶ ἐξεζητημένης ...ακοσμητικότητος. θ. π.

Ντέλλα Τορρέττα (Della Torretta), *Πέτρος ...ρκήσιος* —. Ἰταλὸς διπλωμάτης (βλ. λ. *Τορρέττα*).

Ντέλλα Τσιάγια (Della Ciaja), *Ἀτσολῖνο-...ερναρδῖνος.* Ἰταλὸς κατασκευαστὴς μουσικῶν ...γάνων (1671—1755). Κατεσκεύασε διὰ τὸν ναὸν ...ῶν Ἱπποτῶν τῆς Πίζης ἓν ἐκ τῶν τελειοτέρων ...κκλησιαστικῶν ὀργάνων τοῦ ΙΗ' αἰῶνος μετὰ ...τερακατὸν κανόνων. γ. σ.

Ντέλλε Κιάτζε (Delle Chiage). Ἰταλὸς ἀνατό...ος, γεννηθεὶς τῷ 1794. Ἐχρημάτισε καθηγητὴς ...τῷ πανεπιστημίῳ Νεαπόλεως, ἠσχολήθη δὲ ...αιτέρως μὲ ἀνατομικὰς μελέτας ἐπὶ τοῦ ὀφθαλ...οῦ τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ὄρχεως, τοῦ σπερματικοῦ ...ρου κ. ἄ. Συνέγραψεν ἀνατομικὴν καὶ συγκριτι...ν φυσιολογίαν («Istituzioni di anatomia e fisiologia comparata») καὶ πλεῖστα ἄλλα ἰατρικὰ ἔργα ...δοθέντα εἰς 20 τόμους. ο. ρ.

Ντελλέν, *Ἀλέξανδρος Λιουντβίγοβιτς.* Ρῶσος ...λόλογος (1814—1882). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ...ληνικῆς καὶ ρωμαϊκῆς φιλολογίας ἐν τοῖς πανε...στημίοις τοῦ Κιέβου καὶ τοῦ Χαρκόβου. Τὸ κυ...ιον τῶν ἔργων του εἶναι: «Beitrag zur Kritik ...d Erklarung der Satiren des D. Junius Juvenalis» (Κίεβον 1846). Ἐπίσης ἔγραψε: «Σύντομος ...ορικὴ ἐπισκόπησις τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλολογίας» (ρωσ. 1851), «Doctrinae metricae summarium» (1876), «Kurzgezasste Geschichte und heutiger Standpunkt der Mnemonik» (1859) κ. ἄ. ε. ι. κ.

Ντέλλινγκερ (Dellinger), *Ροδόλφος.* Γερμανὸς συνθέτης (1857—1910). Ἔγραψεν εὐάριθμα μελοδραμάτια, σχόντα πολλὴν ἐπιτυχίαν, ὧν γνωστότερα εἶναι: «Δὸν Καῖσαρ» (1855), «Ἡ σανσονέττα» (1894), «Λωρραίνη» (1886), «Ὁ λοχαγὸς Φρακάσσας» (1889), «Γιαντβίγκα» (1901) κ. ἄ. γ. σ.

Ντελλινγκσχάουζεν (Dellingshausen), *Νικόλαος, βαρῶνος* —. Ρῶσος φυσικὸς (1827—1896). Ἐπενόησε κινητικήν τινα θεωρίαν τῆς ὕλης, ἀξιωθεῖσαν πολλῆς προσοχῆς ἐκ μέρους τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου τῆς ἐποχῆς του. γ. θ. κ.

Ντελλὸν (Dellon), *Γαβριήλ.* Γάλλος ἰατρὸς καὶ περιηγητής, γεννηθεὶς τῷ 1649. Ἐταξίδευσε τῷ 1668 εἰς Μαδαγασκάρην καὶ ἐκεῖθεν διέτρεξε τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας, τὴν νῆσον Μπουρμπὸν καὶ τὰς ἀκτὰς τῆς Μαλαβάρης (1671—1672). Ἐπιστρέψας εἰς Παρισίους ἐπεχείρησε μετά τινα ἔτη νέον ταξίδιον μὲ τὸν σκοπὸν νὰ διατρέξῃ τὴν Κίναν. Ὅτε ὅμως ἀφίκετο εἰς Νταμὰν τῶν Ἰνδιῶν, ἐγκατεστάθη αὐτόθι πρὸς ἐξάσκησιν τῆς ἰατρικῆς τῇ ἐπιμόνῳ παρακλήσει τοῦ Πορτογάλου διοικητοῦ. Μετά τινα χρόνον, ὑποπεσὼν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ διοικητοῦ, κατηγγέλθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ δικαστήριον τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως ὡς αἱρετικὸς καταδικασθεὶς (1674) εἰς φυλάκισιν, ὑπεβλήθη εἰς διάφορα μαρτύρια, καὶ μετὰ πολλὰς περιπετείας κατώρθωσε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Γαλλίαν. Ὁ χρόνος τοῦ θανάτου του δὲν εἶναι γνωστός. Ἔγραψε: «Voyage aux Indes orientales» (1693), «Relation du tribunal de l' Inquisition de Goa» (1687), «Traité des maladies particulières aux pays orientaux» (1699). ο. ρ.

Ντὲλλ Ὄπερα (Dell' Opera), *Ἰωάννης* (βλ. λ. *Μπαντίνι* Ἰωάννης).

Ντὲλ Λοῦνγκο (Del Lungo), *Ἰσίδωρος.* Σύγχρονος Ἰταλὸς κριτικὸς καὶ φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1841. Ἐσπούδασε τὸ δίκαιον εἰς Σιέναν καὶ Λίζαν καὶ διετέλεσε (1862—1876) καθηγητής. Ἔγραψε σειρὰν εἰδικῶν πραγματειῶν ἀφορωσῶν τὸν Ρικόττι, Καμπάνι, Δάντην, Βοκκάκιον κ. ἄ., καὶ τὰς μελέτας «Οἱ γάμοι τῆς Ἐνετίας» (1863), «Τριάντα ἐπιφανεῖς Φλωρεντῖνοι» (1885) κτλ. π. ν. π.

Ντελλὺ (Dellys) *[Γεωγρ.]*. Λιμὴν καὶ στρατιωτικὸς σταθμὸς τῆς Ἀλγερίας, κείμενος 80 χλμ. πρὸς Α. τοῦ Ἀλγερίου, μεθ' οὗ συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Ἡ πόλις διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα τὸ παλαιὸν ἀραβικὸν καὶ τὸ νεώτερον εὐρωπαϊκόν, μετὰ συγχρόνου ἀρχιτεκτονικῆς οἰκοδομημάτων. Κάτ. 13.626. χ. Δ.

Ντελμὰ (Delmas), *Ἰωάννης-Φραγκίσκος.* Γάλλος βαθύφωνος, γεννηθεὶς τῷ 1861. Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον τῷ 1882 ἐν τῷ μελοδράματι «Οὐγενότοι» τοῦ Μάγερμπεερ, γενόμενος ἐνθουσιωδῶς δεκτὸς παρὰ τοῦ κοινοῦ. Ἔκτοτε ἀπετέλεσεν ἕνα τῶν σημαινόντων πρωταγωνιστῶν τοῦ μελοδράματος τῶν Παρισίων, ἔνθα ἐδημιούργησε πλεῖστους ρόλους εἰς τὰ βαγνέρεια ἔργα, ὡς καὶ εἰς τὰ μελοδράματα: «Θαΐς», «Σαλαμπό», «Ὁ Ξένος» κ. ἄ. γ. σ.

Ντέλμενχὸρστ (Delmenhorst) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πρωσσίας, κειμένη ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βρέμης—Ὀλντενμπουργκ. Κάτ. (1912) 22.000. Ἔχει ὑφαντουργεῖα καὶ διάφορα ἄλλα ἐργοστάσια.

Ντελμπὲ (Delbet), *Πέτρος.* Σύγχρονος διαπρεπὴς Γάλλος χειρουργός, γεννηθεὶς τῷ 1861. Ἐγένετο τῷ 1892 ὑφηγητὴς καὶ τῷ 1909 καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς. Εἶναι μέλος ἀπὸ τοῦ 1921 τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς. Πολυσχιδὴς καὶ εὐρεῖα τυγχάνει ἡ ἐργασία αὐτοῦ ἐπὶ τῶν διαφόρων χειρουργικῶν ζητημάτων ἐν συνδυασμῷ μετὰ βιολογικῶν, ἱστολογικῶν, μικροβιολογικῶν καὶ πειραματικῶν ἐρευνῶν καὶ κλινικῶν παρατηρήσεων. Πλεῖσται εἶναι αἱ ἀνακοινώσεις καὶ πραγματεῖαι αὐτοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ «Cytophylaxie» (1917) ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἰατροῦ Καραγιαννοπούλου. Σημειοῦμεν ἐπίσης τὴν μεγάλην, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Le Dentu, 12τομον χειρουργικήν του ὡς καὶ τὰ συγγράμματα αὐτοῦ, «La biologie de la plaie de guerre», «Traitement des varices», «Traitement des kystes hydatides du foi». Τυγχάνει πρόεδρος τῆς ἐν Παρισίοις ἑταιρείας πρὸς σπουδὴν τοῦ καρκίνου καὶ ἐπίτιμον μέλος τῆς χειρουργικῆς ἑταιρείας τῶν Ἀθηνῶν, διαπραγματευθεὶς κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 16ης Ἀπριλίου 1929 τὸ θέμα «Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς θεραπείας τοῦ πνευμοθώρακος». Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἐποιεῖτο διάλεξιν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν περὶ τῶν «Ἐξηθηλιωμάτων», διαιρέσας ταῦτα εἰς αἱμόφιλα καὶ λυμφόφιλα.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη εἰσηγήθη τὴν χρῆσιν τοῦ χλωριούχου μαγνησίου (κληθέντος ἐκ τοῦ ὀνόματός του ντελμπιάζ), ὡς προληπτικοῦ κατὰ τῆς καρκινωματώσεως φαρμάκου καὶ ἐν γένει ὡς διεγερτικοῦ τοῦ ὀργανισμοῦ. Ἐκ τοῦ ὀνόματός του φέρεται μέθοδος (1895) θεραπείας χειρουργικῆς τῶν ὑδατίδων κύστεων ἥπατος διὰ τῆς ἐξαιρέσεως τῆς μητρικῆς μεμβράνης καὶ προσαφῆς πρὸς ἄλληλα τῶν τοιχωμάτων τῆς κυστικῆς κοιλότητος, ὡς καὶ τῆς ἡπατικῆς καὶ κοιλιακῆς τομῆς (capitonnage), ἄνευ διασωληνώσεως ἢ πλύσεως τῆς κύστεως. Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς εὐρείας ἐπιστημονικῆς καὶ καρποφόρου δράσεώς του τυγχάνει καὶ διακεκριμένος καλλιτέχνης, ἀσχολούμενος μετὰ δεξιοτεχνίας εἰς τὴν γλυπτικὴν καὶ ἐπεξεργασθεὶς πλεῖστα ὡραῖα ἀγάλματα. Ἓν ἐκ τούτων (La femme accroupie) κοσμεῖ τὸ μουσεῖον Λουξεμβούργου, ἀγορασθὲν ὑπὸ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως. ο. ρ.

Ντελμπέκε (Delbeke), *Λουδοβῖκος-Αὔγουστος-Κορνήλιος.* Βέλγος ζωγράφος (1821—1891). Τῷ 1849 ἐτιμήθη διὰ τοῦ δευτέρου μεγάλου βραβείου τῆς Ρώμης, μεταβὰς δ' εἰς τὴν πόλιν ταύτην παρέμεινε μελετῶν μέχρι τοῦ 1854. Ἐπιστρέψας εἰς τὸ Βέλγιον δὲν κατώρθωσε νὰ δημιουργήσῃ εὐρεῖαν κίνησιν περὶ τὸ ἔργον του, ἕνεκα τῆς ἀρχαϊκότητος, τῆς αὐστηρᾶς καὶ πολυπλόκου συνθέσεως καὶ ἐσωτερικότητος τῆς τεχνοτροπίας του. Τῷ 1880 ἐξετέλεσεν ἀξιοσημειώτους τοιχογραφίας ἐν τῇ ἐμπορικῇ ἀγορᾷ τῆς Ὕπρ. ι. μ. π.

ντελμπεντέρης (ὁ)· βλ. *ντερμπεντέρης*.

Ντελμπὲφ (Delboeuf), *Ἰωσὴφ-Ρεμὶ-Λεοπόλδος.* Βέλγος φιλόσοφος, γεννηθεὶς ἐν Λιέγῃ τῷ 1831 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1896 ἐν Βόννῃ. Ἀναγνωρισθεὶς διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς φιλολογίας καὶ κατόπιν τῶν φυσικῶν καὶ μαθηματικῶν ἐπιστημῶν, ἐγένετο τῷ 1863 ὑφηγητὴς ἐν τῷ διδασκαλείῳ τῆς Λιέγης, εἶτα καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γάνδης καὶ τῷ 1866 καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας φιλολογίας ἐν Λιέγῃ. Ἀπὸ τοῦ 1883 ἤρχισε σειρὰν ἐλευθέρων μαθημάτων φιλοσοφίας καὶ εἶναι γνωστὸς μᾶλλον ὡς φιλόσοφος καὶ φυσικὸς ἢ ὡς φιλόλογος. Ἐδημοσίευσε πλεῖστα σημαντικὰ ἔργα, ἀποδεικνύοντα ἀναμφισβήτητον συγγραφικὸν τάλαντον καὶ μεγάλην πρωτοτυπίαν πνεύματος. Τὰ σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι τὰ ἑξῆς: «Prolégomènes philosophiques de la géometrie et solution des postulats» (Liège 1860), «Essai de logique scientifique» (Liège 1865), «Essai d' une théorie psychophysique sur la manière dont l'oeil apprécie les distances et les angles» (Bruxelles 1865 τόμ. 2), «Recherches théoriques et expérimentales sur la mesure des sensations et spécialement des sensations de lumière et de fatigue» (Bruxelles 1873), «La psychologie considérée comme science naturelle» (Bruxelles 1875), «Théoris générale de la sensibilité» (Bruxelles 1875), «La liberté et ses effets mécaniques» (Bruxelles 1881), «Déterminisme et liberté» (Bruxelles 1882), «Le sommeil et les rêves considerés principalement dans leurs rapports avec les théories de la certitude et de la mémoire» (Paris 1885), «La matière brute et la matière vivante» (Paris 1887), «De l' origine et des effets curatifs de l' hypnotisme» (Bruxelles 1887). Ὁ Ντελμπὲφ συνειργάσθη εἰς τὴν «Revue scientifique», τὴν «Revue philosophique» τῶν Παρισίων, τὴν «Revue de l' hupnotisme» καὶ τὴν «Journal de Liège», ἐξελέγη δὲ καὶ μέλος τῆς βασιλικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βελγίου. θ. π.

Ντελμπὸ (Delbos), *Στέφανος-Μαρία-Ἰουστῖνος-Βίκτωρ.* Γάλλος ἱστορικὸς τῆς φιλοσοφίας (1862—1916), καθηγητὴς τῆς Σορβόννης ἀπὸ τοῦ 1902 καὶ μέλος τῆς ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν. Βαθὺς μελετητὴς τῆς γερμανικῆς φιλοσοφίας, ἰδίως τῆς ἐποχῆς τοῦ ρωμαντισμοῦ, ἀνάγει τὴν ἀρχήν της εἰς τὸν Σπινόζα καὶ ἐξαίρει τὸν Σέλλινγκ. Τὸ πρῶτόν του ἔργον: «Τὸ ἠθικὸν πρόβλημα ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ τοῦ Σπινόζα καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ σπινοζισμοῦ» (1893) ἠκολούθησαν αἱ δύο διδακτορικαί του διατριβαί: «De posteriori Schellingii philosophia quatenus Hegelianae doctrinae adversatur» καὶ «Δοκίμιον ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας τοῦ Κάντ» (γαλλιστὶ 1902), ὅπου παρακολουθεῖ τὴν γένεσιν καὶ ἐξέλιξιν τῆς καντιανῆς ἠθικῆς μέχρι τοῦ σημείου ὅπου συναντᾷ τὴν ὁριστικὴν καὶ θεμελιώδη ἀρχήν της, τὴν αὐτονομίαν τῆς ἠθικῆς βουλήσεως. Ὁ Ντελμπὸ μετέφρασε γαλλιστὶ καὶ τὴν «Grundlegung zur Metaphysik der Sitten» τοῦ Κάντ (1907). Ἄλλα ἔργα: «Le Spinozisme», παραδόσεις τῆς Σορβόννης (1912—1913), «Μορφαὶ καὶ θεωρίαι φιλοσόφων» (1918), «Ἡ γαλλικὴ φιλοσοφία» (1919). Τὰ

Digitized by Google

δύο τελευταῖα ἐξεδόθησαν τῇ φροντίδι τοῦ Maurice Blondel. Ε. Λ.

Ντελμπούλλ (Delboulle), ***Ἀχιλλεὺς-Ἰάκωβος-Ἀρσένιος.*** Γάλλος φιλόλογος (1824—1905). Διετέλεσε καθηγητὴς πανεπιστημίου (1856—1890) καὶ ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς: «Glossaire de la vallée d'Yères» (1876—1877), «Matériaux pour servir à l'histoire du français» (1880), ἔκδοσιν τοῦ Ἀνακρέοντος μετὰ τῶν ἀπομιμήσεων τῶν ποιητῶν τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος (1891) κλπ. Γ. Ε. Κ.

Ντελμπρὺκ (Delbrück), ***Ἰωάννης.*** Γερμανὸς ἱστορικός, γεννηθεὶς τῷ 1848 ἐν Μπέργκεν. Ἀπὸ τοῦ 1855 μέχρι τοῦ 1921 διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Βερολίνῳ, ἀπὸ τοῦ 1882—1885 μέλος τῆς πρωσσικῆς διαίτης καὶ ἀπὸ τοῦ 1884 — 1890 μέλος τοῦ γερμανικοῦ κοινοβουλίου. Ἔγραψε πολυάριθμα ἱστορικὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Πόλεμοι καὶ Πολιτική» (1914—1917 2 τόμοι, 1919), «Παγκόσμιος Ἱστορία» («πρῶτον μέρος: Ἀρχαιότης», 1924, «Δεύτερον μέρος: Μεσαίων», 1925).

—**Ντελμπρὺκ** (von Delbrück), ***Κλήμης.*** Γερμανὸς πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1856 ἐν Χάλλε καὶ ἀποθανὼν τῷ 1921 ἐν Ἰένᾳ. Ἐχρημάτισεν ὑπουργὸς τῆς πρωσσικῆς κυβερνήσεως, παραιτηθεὶς δὲ διωρίσθη ἐπίτιμος καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἰένας. Τῷ 1920 ἐξελέγη βουλευτής. Γ. Θ. Κ.

—**Ντελμπρὺκ** (Delbrück), ***Μπέρτοχλδ.*** Ἐπιφανὴς Γερμανὸς γλωσσολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1846. Μετὰ τὰς ἐν Χάλλῃ καὶ Βερολίνῳ πανεπιστημιακὰς σπουδάς του διωρίσθη κατ' ἀρχὰς καθηγητὴς τοῦ ἐν Χάλλῃ γυμνασίου, τῷ δὲ 1869 τακτικὸς καθηγητὴς τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἰένης, ἔνθα ἐδίδαξεν εὐδοκιμώτατα ἐπὶ μακρὰ ἔτη. Ἡ ἐρευνητικὴ δρᾶσις τοῦ Ντελμπρὺκ ἐστράφη πρὸ πάντων εἰς κλάδον τῆς γλωσσολογίας παρημελημένον σχεδὸν ἕως τότε ὑπὸ τῶν εἰδικῶν γλωσσολόγων, ἤτοι εἰς τὴν σύνταξιν, ἥτις τέως ἠρευνᾶτο καὶ ἐμελετᾶτο ὑπὸ τῶν κλασσικῶν κυρίως φιλολόγων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κανόνων τῆς λογικῆς. Πρῶτος ὁ Ντελμπρὺκ ἐξήτασε συστηματικῶς τὴν σύνταξιν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ψυχολογίας καὶ τῆς παραβολῆς τῶν διαφόρων ἰαπετικῶν γλωσσῶν, οὕτω δὲ ἀνεδείχθη πατὴρ καὶ ἱδρυτὴς τῆς συγκριτικῆς συντάξεως τῶν ἰαπετικῶν ἤ, ἄλλως, ἰνδοευρωπαϊκῶν λεγομένων γλωσσῶν. Τὰ προϊόντα τῆς γονίμου ἐρεύνης του κατέθηκεν εἰς διάφορα σπουδαιότατα ἔργα, ὡς λ. χ. τὰς «Syntaktische Forschungen» (I—V, Halle 1871—1878»), «Vergleichende Syntax der indogermanischen Sprachen» (=Grundriss der vergleich. Grammatik der indogerm. Sprachen τόμ. III — V, Strassburg 1893 — 1900), «Ablativ localis instrumentalis», (Berlin 1867), «Die indogermanischen Verwandtschaftsnamen» (Leipzig 1889), «Einleitung in das Sprachstudium, ein Beitrag zur Geschichte und Methodik der vergleich. Sprachforschung (5η ἔκδ. Leipzig 1908) κ.λ. κ.λ. Γ. Π. Α.

— **Ντελμπρὺκ** (von Delbrück), ***Ροδόλφος.*** Πρώσσος πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1817 ἐν Βερολίνῳ, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1903. Ἀπὸ τοῦ 1848 τμηματάρχης τοῦ ἐμπορίου, ἔπαιξε σπουδαιότατον ρόλον εἰς τὸν διακανονισμὸν τῶν ἐμπορικῶν συνθηκῶν, τόσον μεταξὺ τῶν γερμανικῶν κρατῶν ὅσον καὶ μεταξὺ Γερμανίας καὶ ξένων κρατῶν. Ἐπίσης, ὡς Πρώσσος πρωθυπουργός, ἀνεμίχθη ἐνεργῶς καὶ ἐπιτυχῶς εἰς τὰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν κρατῶν τῆς νοτίου Γερμανίας, ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἡ σύμπηξις τοῦ γερμανικοῦ κράτους. Διὰ τὰς ὑπηρεσίας του ταύτας ἔλαβε τῷ 1871 200.000 ταλλήρων. Βραδύτερον διεφώνησε πρὸς τὸν Μπίσμαρκ ἐπὶ οἰκονομικῶν ζητημάτων, ἐπικρίνας επανειλημμένως ἐν τῷ κοινοβουλίῳ τὴν οἰκονομικὴν τούτου πολιτικήν. Ἔγραψεν «Ἀπομνημονεύματα, 1817—1867» (2α ἔκδοσις 1905). Γ. Θ. Κ.

Ντελντεβὲ (Deldevez), ***Ἐδουάρδος-Μαρία-Ἐρνέστος.*** Γάλλος βιολιστής, συνθέτης καὶ μουσικολόγος (1817—1897). Δεύτερον βραβεῖον τῆς Ρώμης τοῦ ᾠδείου τῶν Παρισίων, διετέλεσε διευθυντὴς ὀρχήστρας τῆς ἑταιρείας συναυλιῶν τοῦ Ὠδείου καὶ τοῦ Μελοδράματος τῶν Παρισίων, ὡς καὶ διευθυντὴς τῆς τάξεως ὀρχήστρας τοῦ Ὠδείου. Ἔγραψε 3 συμφωνίας, μπαλλέττα, τὰς λυρικὰς σκηνὰς «La Vendetta», «Velléda», ἓν «Ρέκβιεμ», ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν κτλ. Ὡς μουσικολόγος ἐδημοσίευσε τὰς πραγματείας: «Μουσικὰ πάρεργα», (1843), «Ἡ σημειογραφία τῆς κλασσικῆς μουσικῆς συγκρινομένη πρὸς τὴν σημειογραφίαν τῆς συγχρόνου μουσικῆς», «Ἡ Ἑταιρεία τῶν συναυλιῶν ἀπὸ τοῦ 1860 μέχρι τοῦ 1885» (1887), «Περὶ τῆς ἐκτελέσεως μουσικοῦ συνόλου» (1888), «Ἀναμνήσεις» (1890), κ. ἄ. Τὸ κυριώτερον σύγγραμμα τοῦ Ντελντεβὲ εἶναι «Ἡ τέχνη τοῦ διευθυντοῦ ὀρχήστρας» (1878). Γ. Σ.

Ντελὸλμ (Delolme), ***Ἰωάννης-Λουδοβῖκος.*** Ἑλβετὸς νομομαθὴς (1740—1806). Διετέλεσε δικηγόρος εἰς Γενεύην, ἀφ' ἧς ἐξορισθεὶς διὰ τὰς δημοκρατικάς του ἀντιλήψεις, κατέφυγεν εἰς Λονδῖνον. Ἔγραψε: «Τὸ σύνταγμα τῆς Ἀγγλίας» (1771), «Παραλληλισμὸς τῆς ἀγγλικῆς καὶ ἑλβετικῆς κυβερνήσεως» (1772), «Ἱστορία τῆς μαστιγώσεως» (1782), «Πραγματεία περὶ τῆς ἑνώσεως Σκωτίας καὶ Ἀγγλίας» (1796) κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ντελὸν (Delon) ***Ἀλβέρτος.*** Γάλλος σοσιαλιστής, γεννηθεὶς τῷ 1857. Τῷ 1893 προσεχώρησεν εἰς τὸ γαλλικὸν ἐργατικὸν κόμμα, ἀπέβη δὲ ἐκλαϊκευτὴς θεωρητικὸς τοῦ μαρξισμοῦ ἐκ τῶν καλυτέρων. Τῷ 1896 ἀπεστάλη ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Γαλλικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος εἰς τὸ διεθνὲς συνέδριον τοῦ Λονδίνου. Ὑπῆρξεν ἀρχισυντάκτης τοῦ «Combat Social» (1894—1898) καὶ συνεργάτης εἰς τὴν «Revue Socialiste» καὶ τὴν «Socialiste de Paris».

Ντὲ Λόνγκ (De Long), ***Γεώργιος-Οὐάσιγκτων.*** Βορειοαμερικανὸς ἐξερευνητὴς (1844—1881). Τῷ 1873 ἐξετέλεσε τὸ πρῶτον ταξίδιόν του εἰς τὰς πολικὰς θαλάσσας καὶ τῷ 1879 ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἀποστολῆς Μπέννετ, διελθὼν τὸν Βερίγγειον πορθμὸν διὰ τοῦ πλοίου «Ζανὲτ» καὶ παρακάμψας τὴν νῆσον Χέραλντ, ἀνεκάλυψε τὰς νήσους Ζανὲτ καὶ Ἀνριέτ. Αὐτόθεν πορευόμενος πρὸς Σιβηρίαν ἀνεκάλυψε (1881) καὶ τὴν νῆσον Μπέννετ. Ἀπωλέσθη περὶ τὸν ποταμὸν Λένα καὶ τὰ λείψανά του εὑρέθησαν (1882) ὑπὸ τοῦ Μέλβιλ. Ἡ σύζυγός του ἐδημοσίευσε «Τὸ ταξίδιον τῆς Ζανὲτ» (1883, τ. 2). Π. Ν. Π.

Ντελόνεϋ (Deloney), ***Θωμᾶς.*** Ἄγγλος λαϊκὸς συγγραφεὺς καὶ ποιητὴς (1543—1600). Ἐργάτης μεταξουργείου, ἐγένετο γνωστὸς διὰ λαϊκῶν σατιρικῶν ἔργων καὶ μυθιστορημάτων, ὅπου περιγράφονται τὰ ἤθη τῆς ἐργατικῆς τάξεως τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἔγραψε περὶ τὰ πεντήκοντα ποιητικὰ ἔργα, ὧν σπουδαιότερον ἡ «Μπαλάντα τῆς σιτοδείας», γενόμενον ἀφορμὴ στασιαστικῶν ἐξεγέρσεων (1596). Κυριώτερα ἐκ τῶν μυθιστορημάτων του εἶναι: «Ὁ Ἰάκωβος ἀπὸ τὸ Νιούμπωρυ» (1597), «Τὸ εὐγενικὸν ἐπάγγελμα» (1597—1598), «Θωμᾶς ντὲ Ρήντινγκ» (1600) κ. ἄ. Τὰ ἔργα τοῦ Ντελόνεϋ διακρίνονται διὰ τὸ τερπνὸν ἀφηγηματικόν, τὴν σαφήνειαν καὶ τὴν ἀλήθειαν τῶν παρατηρήσεων. Ὁ Ντελόνεϋ θεωρεῖται ὁ πρωτοπόρος τοῦ ρεαλιστικοῦ ἀγγλικοῦ μυθιστορήματος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Π. Ν. Π.

Ντὲ Λ' Ὀπιτὰλ (De L'Hopital), ***Γουλιέλμος-Φραγκῖσκος-Ἀντώνιος.*** Γάλλος μαθηματικὸς (βλ. λ. Λ' Ὀπιτάλ).

Ντὲλ Πρέτε (Del Prete), ***Κάρολος.*** Ἰταλὸς ἀεροπόρος (1892—1928), ἀνεψιὸς τοῦ δὸν Ἰακώβου τῶν Βουρβώνων. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ κολλέγιον τῆς Βαρκελώνης, μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του *Γεωργίου*, ἐπίσης ἀεροπόρου, καθηγητοῦ δὲ τῆς ἀεροπορίας ἐν τῷ ἰταλικῷ στρατῷ, φονευθέντος ὑπὸ τραγικὰς συνθήκας καὶ ἄνευ βλάβης τοῦ ἀεροπλάνου ἐφ' οὗ ἐπέβαινεν. Ἀπὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ὁ Κάρολος εἶχεν ὑπηρετήσει καὶ διακριθῆ εἰς τὴν ἰταλικὴν ἀεροπορίαν, κατὰ δὲ τὰ μεταπολεμικὰ ἔτη εἶχε λάβει μέρος εἰς πλείστας ἐξαιρετικὰς πτήσεις, κατὰ τὰς ὁποίας εἶχεν ἀναδειχθῆ ὡς εἷς τῶν καλυτέρων Ἰταλῶν ἀεροπόρων, συνοδεύσας τὸν στρατηγὸν Ντὲ Πινέντο εἰς πολλὰς πτήσεις του ἀνὰ τὸν κόσμον. Βραδύτερον ἐπεχείρησε, μετὰ τοῦ λοχαγοῦ Ἀρθούρου Φερράριν, τὴν διάβασιν τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ δι' ἀπ' εὐθείας πτήσεως ἀπὸ Ρώμης εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Βραζιλίας καὶ τὴν κατάρριψιν οὕτω τοῦ ρεκὸρ τῆς ἀποστάσεως. Κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1928 εἶχεν ἐπιτύχει ὁ Ντὲλ Πρέτε μετὰ τοῦ Φερράριν τὴν κατάρριψιν τοῦ ρεκὸρ τῆς διαρκείας, παραμείνας εἰς τὸν ἀέρα ἐπὶ 58 ὥρας. Ἡ πτῆσις ἀπὸ Ρώμης εἰς Βραζιλίαν ἔλαβε χώραν τὸν Αὔγουστον τοῦ 1928 διὰ τοῦ ἀεροπλάνου «Σαβόϊα Νο 46» ἀνάλογον τοῦ «Σάντα Μαρία» τοῦ στρατηγοῦ Ντὲ Πινέντο. Κατὰ τὴν πτῆσιν ὅμως τῶν δοκιμῶν οἱ δύο ἀεροπόροι κατέπεσαν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ὁ μὲν Φερράριν ἔπαθε θλάσιν πλευρῶν τινων, ὁ δὲ Ντὲλ Πρέτε πλὴν ἄλλων τραυμάτων ἔπαθε θλάσιν τῆς κνήμης, ἡ ὁποία παρέστη ἀνάγκη ν' ἀποκοπῆ. Μετά τινας ὅμως ἡμέρας ὁ Ντὲλ Πρέτε ἀπέθανε, τὸ δὲ σῶμά του μετεφέρθη εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐτάφη μετὰ μεγάλων τιμῶν. Μ.Δ.Β.

Ντελὸρμ (Delorme ἢ De l'Orme). Οἰκογένεια Γάλλων ἀρχιτεκτόνων, τῆς ὁποίας σημαντικώτατοι ἐκπρόσωποι ὑπῆρξαν οἱ κάτωθι: —1) *Toussain*, ὅστις μνημονεύεται ἐργαζόμενος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος εἰς τὸν πύργον Gaillon. —2) *Πέτρος*, ἐργασθεὶς ὁμοίως ἐν Gaillon ἀπὸ τοῦ 1506 μέχρι τοῦ 1510. Οὗτος μνημονεύεται καὶ ὡς γλύπτης. —3) *Ἰωάννης*, ἀρχιτέκτων ἐν Λυών, πατὴρ τοῦ Φιλιβέρτου καὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ νεωτέρου Ντελόρμ. —4) *Φιλιβέρτος*, ὁ σημαντικώτατος ἐκπρόσωπος τῆς οἰκογενείας, εἷς τῶν μεγίστων Γάλλων ἀρχιτεκτόνων τῶν χρόνων τῆς Ἀναγεννήσεως. Εἰσήγαγε τὸ πνεῦμα τῆς ἰταλικῆς ἀρχιτεκτονικῆς εἰς Γαλλίαν, χωρὶς ἐν μέτρῳ τινὶ νὰ παραμελήσῃ τὰς γαλλικὰς ἀρχὰς τῶν παλαιῶν ἐπιχωρίων παραδόσεων. Μεταξὺ τῶν πολυπληθῶν ἀρχιτεκτονημάτων, ὧν τὰ σχεδιαγράμματα ἐξεπόνησεν ἢ καὶ αὐτὰς τὰς ἐργασίας τῆς οἰκοδομήσεως αὐτοπροσώπως διηύθυνε, δέον νὰ μνημονευθοῦν: οἱ πύργοι τοῦ Saint-Germain καὶ τοῦ Villers-Cotteret, ὁ μικρὸς πύργος τῆς Muette, παρὰ τὸν Saint-Germain (1549), τὰ ἔργα τοῦ Φονταινεμπλώ, ἅτινα διηύθυνεν ἀπὸ τοῦ 1543 μέχρι τοῦ 1559, ὁ πύργος τοῦ Sain-Maur (κτισθεὶς χάριν τοῦ Ἰωάννου ντὺ Μπελλαί, καρδιναλίου καὶ προστάτου τοῦ Φιλιβέρτου Ντελόρμ), ὁ πύργος Anet (1552—1559), κτισθεὶς χάριν τῆς Ἀρτέμιδος τοῦ Πουατιέ, ὁ πύργος τοῦ Meudon, κτισθεὶς χάριν τοῦ καρδιναλίου τῆς Λωρραίνης, ἡ «galerie» τοῦ Chenonceaux (1556), κτισθεῖσα ἐντολῇ τῆς Αἰκατερίνης τῶν Μεδίκων, ὁ τάφος Φραγκίσκου τοῦ Α' ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου καὶ ὁ Κεραμεικὸς (1563). Ὁ Φιλιβέρτος Ντελὸρμ ἐγεννήθη ἐν Λυὼν περὶ τὸ 1515, ἐπεσκέφθη τὴν Ρώμην τῷ 1534 χάριν μελετῶν, διετέλεσεν ἐπίσημος βασιλικὸς ἀρχιτέκτων καὶ ἐπιθεωρητὴς τῶν βασιλικῶν οἰκοδομημάτων καὶ ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις τῷ 1570. Ὑπῆρξε καὶ συγγραφεὺς περισπουδάστων συγγραμμάτων περὶ ἀρχιτεκτονικῆς («Inventions pour bien bâtir et à petits frais» 1561 καὶ «Architecture» 1567). Ἡ μεγάλη του δόξα ἔγκειται ἰδίᾳ εἰς τὸ ὅτι ἀνενέωσε κατὰ τρόπον κομψὸν καὶ ἑνιαχοῦ πρωτότυπον τὸ πνεῦμα τοῦ κλασσικισμοῦ ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ. Ὁ ἀδελφός του *Ἰωάννης*, περὶ τοῦ ὁποίου γνωρίζομεν ὅτι ἀπέθανε μετὰ τὸ 1570, ὑπῆρξε μαθητὴς καὶ συνεργάτης του. Ι. Μ. Π.

— **Ντελὸρμ** (Delorme), ***Ἐδμόνδος.*** Γάλλος χειρουργός, γεννηθεὶς ἐν Luneville τῷ 1847 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1929. Καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς ἐν Val-de-Grâce, μέλος καὶ πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς, ἐδημοσίευσε πληθὺν ἐργασιῶν παθολογικῶν καὶ τεχνικῆς χειρουργικῆς. Τὸ ὄνομά του συνεδέθη μὲ τὴν μέθοδόν του τῆς θωρακοπλαστικῆς πρὸς θεραπείαν τοῦ χρονίου συριγγιώδους πυοθώρακος. Ο. Π.

—**Ντελὸρμ** (Delorme), ***Μαριόν.*** Διάσημος Γαλλὶς ἑταίρα, γεννηθεῖσα ἐν Μπλουὰ τῷ 1613 καὶ ἀποθανοῦσα ἐν Παρισίοις τῷ 1650. Τὰ τοῦ θανάτου της εἶναι ἀβέβαια, διότι πλεῖστοι συγγραφεῖς ἀναφέρουσιν ὅτι ἔζη μέχρι τοῦ 1706. Μεταβᾶσα νεωτάτη εἰς Παρισίους ἤρχισε τὸ στάδιόν της ὡς ἐρωμένη τοῦ αὐλικοῦ ντὲ Μπαρρώ. Ἀλλ' οἱ ἐρωτικοί της δεσμοί, οἵτινες ἔσυρον τὴν προσοχὴν τῆς παρισινῆς κοινωνίας ἐπ' αὐτῆς, ἦσαν οἱ μετὰ τοῦ Cinq-Mars, τοῦ ἐπονομαζομένου Le Grand, τὸν ὁποῖον λέγεται ὅτι ὑπανδρεύθη μυστικῶς, ὅθεν καὶ ἀπεκαλεῖτο Madame La Grande. Προικισμένη δι' ἐκτάκτου κάλλους καὶ κομψοῦ πνεύματος, κατέστησε τὸν οἶκόν της ἐντευκτήριον τῆς νεολαίας τῆς γαλλικῆς αὐλῆς. Μεταξὺ τῶν ἐραστῶν της καταλέγονται ὁ δοὺξ τοῦ Μπούκιγχαμ, ὁ βασιλεὺς Λουδοβῖκος ΙΓ', ὁ καρδινάλιος Ρισελιέ, εἰς τὰς συνεντεύξεις τοῦ ὁποίου μετέβαινε μετημφιεσμένη ὡς ἀκόλουθος, ὁ ὑπουργὸς ντ' Ἐμερύ, οἱ στρατάρχαι ντ' Ἀλμπὲρ καὶ Ντὲ-λὰ-Μαλερὰν καὶ πλεῖστοι ἄλλοι. Ἐνοχοποιηθεῖσα κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Φρόνδης ὡς ραδιουργοῦσα κατὰ τῆς βασιλίσσης, ἐπέκειτο νὰ συλληφθῇ, ὅτε ἠγγέλθη ὁ θάνατός της, ὅστις ἦτο πλαστός· λέγεται μάλιστα ὅτι αὐτὴ παρηκολούθησε τὴν κηδείαν της ἀπὸ τῶν παραθύρων τοῦ μεγάρου της. Δραπετεύσασα τὴν ἰδίαν νύκτα εἰς Ἀγγλίαν ὑπανδρεύθη λόρδον τινά, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου, ἐπιστρέφουσα εἰς Γαλλίαν, συνελήφθη ὑπό τινος ἀρχιλῃστοῦ, ὃν ὑπανδρεύθη, καὶ χηρεύσασα κατῴκει εἰς τὴν συνοικίαν τῶν Παρισίων Marais, ὅπου καὶ ἀπέθανε.

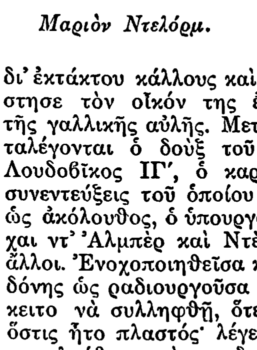

Μαριὸν Ντελόρμ.

Τὸ περιστατικὸν τοῦ ψευδοῦς θανάτου της ἐγένετο θέμα εἰς τὸν Dumersan καὶ τὸν Pain νὰ γράψωσι τὴν κωμῳδίαν «Ἡ ὡραία Μαρία», καίτοι ὅσον ἡ βασιλικὴ λογοκρισία διέγραψε τὸ πραγματικὸν ὄνομα τῆς ἡρωΐδος. Ἐπίσης ἐχρησίμευσεν εἰς τὸν Βίκτωρα Οὐγκὼ ὡς ὑπόθεσις τοῦ δράματος «Μαριὸν Ντελόρμ». Ὁ Dreux du Radier καὶ ἄλλοι ἔγραψαν διὰ μακρῶν τὸν βίον αὐτῆς. Ε.

Ντελορὺ (Delory) ***Γουσταῦος.*** Γάλλος σοσιαλιστής, γεννηθεὶς ἐν Λίλλῃ τῷ 1857. Ἐργάτης τὸ ἐπάγγελμα, ἠγωνίσθη διὰ τὴν συνδικαλιστικὴν ὀργάνωσιν τῶν ἐργατῶν καὶ τῷ 1882 ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ ὀργάνου τῆς σοσιαλιστικῆς ὁμοσπονδίας τοῦ Βορρᾶ. Συλληφθεὶς τῷ 1890 ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀπεργίας τῆς 1 Μαΐου ἐφυλακίσθη, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξελέγη σύμβουλος τοῦ διαμερίσματος καὶ τῷ 1896 δήμαρχος τῆς Λίλλης. Ὑπῆρξε κατόπιν βουλευτὴς ἀπὸ τοῦ 1902 μέχρι τοῦ 1920, συνεχῶς ἐπανεκλεγόμενος. Ε.

Ντελπὲκ (Delpech), ***Ἰάκωβος-Ματθαῖος.*** Γάλλος χειρουργός, γεννηθεὶς ἐν Τουλούζῃ καὶ ἀποθανὼν ἐν Μομπελλιὲ (1777—1832). Κατέλαβε τὴν ἕδραν τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς τοῦ Μομπελλιὲ καὶ διηύθυνε τὸ νοσοκομεῖον St. Éloi, ἱδρύσας καὶ ἰνστιτοῦτον ὀρθοπεδικῆς. Ὑπῆρξεν ἅμα καὶ χει-

Digitized by Google

...χνης, παραγαγὼν λαμπρὰ ἔργα ζωγραφικῆς. Ἀπὸ ...οῦ 1814 διετέλει μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ...ιστημῶν. Ἔγραψε τρίτομον σύγγραμμα χειρουρ...ικῆς «Précis élémentaire des maladies réputées ...irurgicales» (1816), πλείστας πραγματείας κλπ. ...αὶ εἰσήγαγε συσκευὴν διὰ τὰ κατάγματα τοῦ μη...οῦ, φερομένην ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ὁ ἀνεψιός ...υ, *Αὔγουστος-Λουδοβῖκος-Δομίνικος-Ντελπὲκ* (1818-1880), διεκρίθη ἐπίσης ὡς ἰατρός, συγγράψας ...ξιολόγους ἐργασίας ἐπὶ τῶν διαφόρων κεφαλαίων ...ς ἰατρικῆς, καὶ διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας ...ς ἰατρικῆς. Ο. Ρ.

Ντελπὶ (Delpit), ***Ἀλβέρτος***. Γάλλος λογοτέχνης ...ρειοαμερικανικῆς καταγωγῆς (1849—1893). Διε...λεσε γραμματεὺς τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ καὶ ...τέσχε τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου. Ἔγραψε: ...Ο γυιὸς τῆς Κοραλίας» (1879), «Ἡ ὡραία κυρία» ...892), κ. ἄ. μυθιστορήματα, ποιήματα καὶ θεα...ικὰ ἔργα, ὧν κύρια: «Οἱ Μωκρουὰ» καὶ «Ὁ πατέ...ς τοῦ Μαρτιάλη» (1883). Π. Ν. Π.

Ντελρίο (Delrio), ***Μαρτῖνος-Ἀντώνιος***. Ὁλ...ινδὸς λόγιος (1551—1608). Ἐσπούδασε φιλοσο...ίαν καὶ νομικά, εἰσῆλθεν εἰς τὸ τάγμα τῶν Ἰη...ιτῶν, ἐδίδαξεν ἐν Douai, Liège, Graz κλπ. καὶ ...ραψε τὰ ἑξῆς: «In Senecae tragœdias adversa...ι» (1574), «Commentaria de tumultu belgico» ...ημοσιευθὲν τὸ πρῶτον ἐν Βρυξέλλαις τῷ 1869 ...1871), «Disquisitionum magicarum libri sex» ...599), μεταφρασθὲν εἰς τὴν γαλλικὴν τῷ 1611 ὑπὸ ...idré Duchesne. Γ. Ε. Κ.

Ντελσὰρτ (Relsarte), ***Φραγκῖσκος***. Γάλλος ἀοι...ς καὶ παιδαγωγὸς (1811—1871). Μαθητὴς τοῦ ...ιείου τῶν Παρισίων, ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ἀπὸ ...ς σκηνῆς τοῦ Κωμικοῦ μελοδράματος. Ὀλίγον ...τόπιν ἀπεσύρθη τῆς σκηνῆς καὶ ὠνομάσθη μου...ιὸς διευθυντὴς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀββᾶ Σατέλ, ἐνῷ ...υτοχρόνως ἐδίδασκε τὸ ᾆσμα καὶ ἔδιδεν ἱστορι...ς διαλέξεις περὶ μουσικῆς. Συνέθεσεν ἔργα τινὰ ...κλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ κατήρτισε τὴν ἀνθο...γίαν: «Τὰ ἀρχεῖα τοῦ ᾄσματος». Γ. Σ.

Ντελσὸρ (Delsor), ***Νικόλαος***. Ἀλσατὸς κληρι...ς καὶ πολιτικὸς (1847—1927). Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ...ριωτέρων ἀρχηγῶν τοῦ καθολικοῦ κόμματος ...λσατία-Λωρραίνη», τοῦ ὁποίου ἐπεζήτησε τὴν ...γχώνευσιν μετὰ τοῦ κόμματος τοῦ κέντρου τῆς ...ρμανίας. Τῷ 1882 ἐξέδωκε τὴν «Καθολικὴν Ἐ...εώρησιν τῆς Ἀλσατίας», τῷ 1898 ἐγένετο βουλευ...; ἐν τῷ γερμανικῷ κοινοβουλίῳ, τῷ 1900 ἵδρυ... εἰς Στρασβοῦργον τὴν ἐφημερίδα «Μηνύτωρ λαοῦ» καὶ τῷ 1904 ἐξεδιώχθη ἐκ Γαλλίας, ὅπου ...χείρησε νὰ ὀργανώσῃ τὴν συνδιάσκεψιν τῆς ...νεβίλ, ἀντικυβερνητικῆς χροιᾶς. Μετὰ τὸν πόλε... ἐγένετο πρόεδρος τοῦ ἐθνικοῦ συμβουλίου τῆς ...σατίας καὶ Λωρραίνης καί, κηρυχθεὶς ὑπὲρ τῆς ...στικῆς προσαρτήσεως τῶν δύο ἐπαρχιῶν εἰς ...Γαλλίαν, ἐξελέγη (1920) γερουσιαστής. Π.Ν.Π.

...τὲλ Τζεζοὺ (Del Gesu). Ἰταλὸς κατασκευα...ς ἐγχόρδων ὀργάνων (βλ. λ. *Γκουαρνέρι* Ἰω...-Ἀντώνιος).

...τελτοῦρκο, *Ἰωάννης*. Φλωρεντῖνος λόγιος ...ΙΗ' αἰῶνος. Ποτισθεὶς τὰ νάματα τοῦ φιλελ...ισμοῦ ἐκ τῶν κλασσικῶν σπουδῶν καὶ συνδε...; πρὸς τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ σπουδάζοντας τότε Ἕλ...ας, μόλις ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1769 ...βε μέρος μετὰ τῶν Ρώσων κατὰ τῶν Τούρ... καὶ ἐπολέμησεν ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς κατ' αὐ.... Ἰδὼν δὲ τὰ δεινοπαθήματα τῶν Ἑλλήνων ...ψεν: «Ἱκετηρίαν ἔκθεσιν τοῦ γένους τῶν Γραι... πρὸς ἅπασαν τὴν χριστιανικὴν Εὐρώπην» ἰταλι...ὴν μετέφρασεν ἑλληνιστὶ ὁ Εὐγένιος Βούλγα... ἐν Λιψίᾳ (1769) διατρίβων καὶ ἀπέστειλε ...ς τὴν αὐτοκράτειραν τῆς Ρωσίας Αἰκατερίνην. Χειρόγραφα αὐτῆς εὕρηνται ἐν τῇ μονῇ Πρου... (Νέος Ἑλληνομνήμων τόμ. Ι' σ. 297). Τ.Ε.Ε.

...τελὺκ (Deluc), ***Ἰωάννης-Ἀνδρέας***. Ἑλβετὸς ...ός, γεννηθεὶς ἐν Γενεύῃ τῷ 1727 καὶ ἀποθα... τῷ 18.7. Ἠσχολήθη μὲ τὴν μελέτην τῶν ...σφαιρικῶν μεταβολῶν καὶ τῶν βαρομέτρων ...ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆς χώρας ... Μέλος ὢν τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος, με...ε κατὰ τὸ 1770 τοῦ μεγάλου συμβουλίου. Τῷ ... ἐγένετο ἀναγνώστης τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγ...ς καὶ κατόπιν μετέβη εἰς Γερμανίαν, ὀνομα...ς καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς γεωλο... ἐν Γοτίγγῃ. Τὴν θέσιν ταύτην δὲν ἐκράτη... ἐπὶ πολύ. Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ...θεν ἐν Βερολίνῳ, Βρουνσβίκῃ, Ἀννοβέρῳ καὶ ...Ἀγγλίᾳ, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Μεταξὺ τῶν ἔργων ...σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Recherches sur ...nodifications de l'atmosphère ou théorie des ...mètres et des thermomètres» (Genève 1772, ...2), «Lettres physiques et morales sur les ...tagnes et sur l'histoire de la terre et de ...nme» (La Haye, 1778—1780, τόμ. 6), «Nou...s idees sur la météorologie» (Paris 1787 ...2), «Lettres à Blumenthal sur l'histoire phy... da la terre» (Paris 1798), «Introduction à la physique terrestre par les fluides expansibles» (Paris 1803, τόμ. 2), «Voyage géologique dans le nord de l'Europe» (London 1810, τόμ. 3). Θ. Ο.

Ντελὺς (Deslys), ***Κάρολος***. Γάλλος λογοτέχνης (1811—1885), τοῦ ὁποίου τὸ πραγματικὸν ὄνομα εἶναι *Κάρολος Κολλινὲ* (Collinet). Διετέλεσεν ἀρχικῶς ἠθοποιός, ἀπὸ δὲ τοῦ 1846 ἐπεδόθη εἰς τὴν συγγραφήν. Ἔγραψε λιμπρέτα κωμικῶν καὶ τραγικῶν μελοδραμάτων, ὡς τά: «*Ἡ κόκκινη γέφυρα*» (1858), «*Ὁ πετρᾶς*» (1867) κ. ἄ., καὶ μυθιστορήματα, ἐν οἷς: «*Ὁ ἑκατομμυριοῦχος*» (1852), «*Οἱ σύντροφοι τοῦ μεσονυκτίου*» (1857), «*Τὸ σπίτι τοῦ καλοῦ Θεοῦ*» (1875) κ. ἄ. —Π.

ντελφίνι (τὸ) *[Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἰχθύος *δελφὶν* (βλ. λ.).

Ντελφῖνο (Delfino), ***Δομίνικος***. Βενετὸς δοὺξ τῆς Κρήτης (βλ. λ. *Δελφῖνος, Δομένικος*).

—**Ντελφῖνο** (Delfino), ***Ἰάκωβος***. Ἑνετὸς ἁρμοστὴς τῆς Κρήτης (βλ. λ. *Δελφῖνος, Ἰάκωβος*).

—**Ντελφῖνο** (Delfino), ***Φρειδερῖκος***. Ἰταλὸς ἰατρὸς καὶ ἀστρονόμος, γεννηθεὶς ἐν Παδούῃ τῷ 1477 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1547. Ἐξήσκησεν ἀρχικῶς τὴν ἰατρικὴν ἐν Βενετίᾳ, μετὰ τόσης δὲ ἐπιτυχίας διεγίγνωσκε τὰς ἀσθενείας, ὥστε κατηγορήθη ὅτι ἀσκεῖ τὴν μαγείαν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκ τῆς πόλεως ταύτης. Ἀποσυρθεὶς εἰς τὴν γενέτειράν του, διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἀνατομίας καὶ κατέγινε καὶ εἰς τὴν ἀστρονομίαν. Ἐδημοσίευσε δύο ἔργα ὑπὸ τοὺς τίτλους: «De fluxu et refluxu aquae maris» καὶ «De motu octavae spherae» (Βενετία 1559). Σ. Π.

Ντέλφτ (Delft) *[Γεωγρ.]*. Ὁλλανδικὴ πόλις, μεταξὺ Χάγης καὶ Ρόττερνταμ. Κάτ. (1924) περὶ τοὺς 50.000. Ἔχει πολυτεχνεῖον καὶ σημαντικὴν βιομηχανίαν, κυρίως φαγεντιανῶν, ἡ ὁποία ἱδρύθη κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, φθάσασα εἰς τὸ κατακόρυφον τῆς ἀκμῆς της ἀπὸ τοῦ 1640 μέχρι περίπου τοῦ 1750. Κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα τὰ φαγεντιανὰ τῆς Ντέλφτ ἐξετοπίσθησαν ὑπὸ ἀγγλικῶν κυρίως ἀπομιμήσεων, μικρᾶς τιμῆς.

Ντὲλφφ (Delff), ***Οὖγος***. Γερμανὸς φιλόσοφος (1840—1898) τῆς σχολῆς τοῦ Λότσε καὶ τοῦ Γιακόμπι. Παραδέχεται τὴν ἄμεσον ἐνόρασιν τῶν αἰωνίων ἀληθειῶν, τὴν ἄμεσον δὲ ταύτην ἐμπειρίαν ἀντιτάσσει πρὸς τὸν σχολαστικόν, λογικὸν συμπερασμόν. Δι' αὐτὸν ἡ ἱστορία εἶναι ἀποκάλυψις τοῦ Ἀπολύτου, κορυφὴ δὲ τῆς ἱστορίας εἶναι ὁ Χριστιανισμός. Ἔργα αὐτοῦ εἶναι: «Über den Weg zum Wisseu und zur Gewitsheit zu gelangen» (1882, «Die Hauptprobleme der Philosophie und Religion» (1886), «Philosophie des Gemüts-Begründung und Umrits der Weltanschanung des sittlichen religiösen Idealismus» (1892) καὶ ἄλλα. Ε. Λ.

«Ντελχέμεχ». Λαϊκὸν ἀραβικὸν μυθιστόρημα περιπετειῶν, ἐν ᾧ περιγράφονται τὰ ἤθη τῶν ἀραβικῶν φυλῶν κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Οὐμμεϊαδῶν καὶ Ἀββασιδῶν χαλιφῶν. Ἀποτελεῖται ἐκ 55 βιβλίων καὶ εἶναι ἀφήγησις τῶν χιλίων ἄθλων μικρᾶς ὀρφανῆς, δι' ὧν αὕτη ἀνυψώθη τάχιστα ἐν τῇ φυλῇ της. Ἀπετέλεσε μὲ τὰς «*Χιλίας καὶ μίαν νύκτας*» ἓν τῶν ἀγαπητοτέρων ἀναγνωσμάτων τοῦ λαοῦ. Π. Ν. Π.

Ντελχὶ (Delhi) *[Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν (βλ. λ. *Δελχί*).

Ντελωναὶ (Delaunay), ***Ἰούλιος-Ἠλίας***. Γάλλος ζωγράφος (1828—1891). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Lamothe καὶ τῷ Flandrin, ἔτυχε δὲ τοῦ μεγάλου βραβείου Ρώμης τῷ 1856 καὶ μετέβη εἰς Ἰταλίαν χάριν εὐρυτέρων σπουδῶν. Ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν διεφημίσθη λίαν ἐνωρὶς ὡς σημαντικώτατος καλλιτέχνης διὰ τὴν ἀνωτερότητα τοῦ ὕφους του καὶ τὴν ἐπιστημονικότητα τοῦ σχεδίου του. Ἐξειργάσθη θέματα θρησκευτικά, ἱστορικὰ καὶ μυθολογικά, ἐξετέλεσε δὲ ἐξαιρέτους τοιχογραφίας ἐν δημοσίοις κτηρίοις καὶ ναοῖς τῶν Παρισίων καὶ τῶν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ διέπρεψεν ἰδίᾳ ὡς προσωπογράφος. Τῷ 1879 ἐξελέγη μέλος τοῦ γαλλικοῦ ἰνστιτούτου εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἕςς. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «*Ὁ ὅρκος τοῦ Βρούτου*», «*Ὁ θάνατος τῆς νύμφης Ἑσπερίας*», «*Ἡ Ἀφροδίτη*». «*Ὁ λοιμὸς τῆς Ρώμης*», «*Τὸ μυστικὸν τοῦ ἔρωτος*», «*Ὁ θάνατος τοῦ Νέσσου*», «*Ὁ Γολγοθᾶς*», «*Ἡ Ἀφροδίτη*», «*Ὁ Δαβὶδ θριαμβεύων*», «*Ὁ Ἰξίων ριπτόμενος εἰς τὸν Ἅδην*», αἱ διακοσμητικαὶ συνθέσεις τοῦ παρεκκλησίου τῶν Dames de la visitation Sainte-Marie ἐν Νάντῃ, τοῦ ναοῦ τοῦ Saint-François-Xavier ἐν Παρισίοις, τοῦ Πανθέου, ἔνθα ἐξετέλεσε τὸ ἀριστουργηματικώτερον τῶν ἔργων του, «*Ὁ Ἀττίλας καὶ ἡ ἁγία Γενεβιέβη*», ὅπερ καταλειφθὲν ὑπ' αὐτοῦ, θανόντος ἐν τῷ μεταξύ, ἡμιτελές, συνεπλήρωσεν ὁ Courselle-Dumont, τοῦ foyer τοῦ γαλλικοῦ μελοδράματος καὶ τῆς κλίμακος τοῦ δημαρχείου τῶν Παρισίων. Ι. Μ. Π.

—**Ντελωναὶ** (Delaunay), ***Κάρολος Εὐγένιος*** (Charles Eugène Delaunay). Γάλλος μαθηματικὸς καὶ ἀστρονόμος, γεννηθεὶς ἐν Lusigny τῷ 1816 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1872. Εἰσελθὼν εἰς τὴν École des Mines τῷ 836, ἐπηγγέλθη κατ' ἀρχὰς τὸν μηχανικὸν (1843), ἀπὸ δὲ τοῦ 1658 ἀφωσιώθη εἰς τὴν σπουδὴν τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς ἀστρονομίας. Κατὰ τῷ 1841—1848 τῷ ἀνετέθησαν συμπληρωματικά τινα μαθήματα ἀστρονομίας, ἣν ἐδίδασκεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Παρισίων ὁ Biot, ἀπὸ δὲ τοῦ 1850 ἔλαβε τὴν ἕδραν τῆς μηχανικῆς ἐν τῇ πολυτεχνικῇ σχολῇ καὶ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Παρισίων. Τῷ 1855 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν, τῷ 1862 μέλος τοῦ γραφείου τῶν μηκῶν καὶ τῷ 1870 διευθυντὴς τοῦ ἀστεροσκοπείου τῶν Παρισίων. Μεταξὺ τῶν συγγραμμάτων τὰ ὁποῖα κατέλιπε κυριώτερα εἶναι: τὸ περὶ λογισμοῦ τῶν μεταβολῶν, τὸ περὶ μεταπτώσεως τῶν ἰσημεριῶν καὶ τὸ περὶ κινήσεως τῆς Σελήνης, ἐφ' ἧς ἀσχοληθεὶς εἰδικῶς ἔδωκε καὶ νέαν θεωρίαν αὐτῆς. Πλὴν πολυαρίθμων ὑπομνημάτων, δημοσιευθέντων εἰς διάφορα περιοδικά, ἐδημοσίευσε καὶ πλεῖστα διδακτικὰ βιβλία, ἤτοι: «*Στοιχειώδη μαθήματα μηχανικῆς*» (Paris 1850), «*Στοιχειώδη μαθήματα ἀστρονομίας*» (Paris 1853), «*Ἐγχειρίδιον θεωρητικῆς μηχανικῆς*» (Paris 1856) κτλ. Ἄλλαι ἀξιομνημόνευτοι πραγματεῖαί του εἶναι ἡ περὶ ἐπιβραδύνσεως τῆς περιστροφῆς τῆς Γῆς (Paris 1866), ἡ περὶ τῶν προόδων τῆς Ἀστρονομίας (Paris 1867) καὶ ἡ περὶ τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους (Paris 1868). Σ. Π.

— **Ντελωναὶ** (Delaunay), ***Φερδινάνδος-Ἱππόλυτος***. Γάλλος ἱστορικὸς καὶ φιλόσοφος (1838—1890). Διετέλεσε συνεργάτης διαφόρων περιοδικῶν καὶ ἔγραψεν ἔργα ποικίλου περιεχομένου, ὧν ἀξιολογώτερα τὰ ἑξῆς: «*Περὶ τοῦ πανθεϊσμοῦ καὶ τοῦ πνευματισμοῦ ἐν τῇ σχέσει των μὲ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας*» (1859), «*Φυσικὴ καὶ ἠθικὴ ἰδιοσυγκρασία τῆς γυναικὸς*» (1862), «*Τὸ πέμπτον εὐαγγέλιον τοῦ Ρενὰν*» (1863), «*Ἡ καθολικὴ ψηφοφορία*» (1865), «*Φίλων ὁ Ἀλεξανδρεὺς*» (1867), βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, «*Περὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ χριστιανισμοῦ*» (1872), «*Μοναχοὶ καὶ Σίβυλλαι κατὰ τὴν ἑλληνοϊουδαϊκὴν ἀρχαιότητα*» (1874) ἐπίσης βραβευθὲν κ. ἄ. Π. Ν. Π.

— **Ντελωναὶ-Μπελβὶλ** (Delaunay-Bellenille), ***Λουδοβῖκος***. Γάλλος μηχανικὸς (1843—1912). Ἐσπούδασεν εἰς τὴν πολυτεχνικὴν (1862) καὶ τὴν ναυτικὴν (1867) σχολὴν τῆς Γαλλίας. Εἰδικευθεὶς εἰς τὴν λεβητοποιίαν καὶ τὴν ναυπηγικήν, ἐπενόησε ποικίλας νέας μεθόδους καὶ ἐργαλεῖα. Ἔγραψε: «*Νόμοι καὶ κανονισμοὶ διὰ τὰς ἀτμοκινήτους μηχανὰς ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἡνωμέναις Πολιτείαις*» κ. ἄ.

Ντεμαβὲντ (Demavend) *[Γεωγρ.-Ἡφαιστειολ.]*. Ἡφαίστειον ὄρος, ἀποτελοῦν τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν τῆς μεγάλης ὀροσειρᾶς *Ἐλμπρούζ* τῆς Περσίας. Κεῖται 70 χλμ. ΒΑ. τῆς Τεχεράνης καὶ ἔχει ὕψος 6.000 μ. περίπου, διαρκῶς σκεπόμενον ὑπὸ χιόνος. Τὸ ἡφαίστειον τοῦτο κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους εὑρίσκετο ἐν ἀτμιδικῇ μόνον καταστάσει. Ἀρχαῖαι ὅμως παραδόσεις δεικνύουν ὅτι τὸ ἡφαίστειον τοῦτο ἔπαθεν ἐκρήξεις, τῶν ὁποίων μάρτυρες παρέστησαν ἄνθρωποι. Γ. Κ. Γ.

Ντεμαγιὸ (Demaillot ἢ Desmaillot), ***Ἀντώνιος-Φραγκῖσκος***. Γάλλος ἠθοποιὸς καὶ δραματικὸς συγγραφεὺς (βλ. λ. *Ἒβ Ἀντώνιος-Φραγκῖσκος*).

Ντεμαγκερὶμ (Demagherim) *[Γεωγρ.]*. Μεγάλη περιφέρεια τοῦ Σουδὰν (Δυτικὴ Γαλλικὴ Ἀφρική), παραχωρηθεῖσα εἰς τὴν Γαλλίαν ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας τῷ 1904. Κεῖται βορείως τῆς Ἀγγλικῆς Νιγηρίας, εἶναι δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον ἔρημος καὶ μόνον εἰς τὰ νότια αὐτῆς τμήματα ὑπάρχουσι βοσκαί. Κυριωτέρα πόλις εἶναι ἡ Ζάνγκο, ἐμπορικὸν κέντρον, καὶ Ζίντερ, ὅπου καὶ φρούριον.

Ντεμαὶ (Demay), ***Ἰωάννης-Γερμανός***. Γάλλος ἀρχαιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1819 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1886. Ἀφοῦ ἐσπούδασεν ἰατρικήν, ἐγένετο μαθητὴς τοῦ γλύπτου Μπαρὺ καὶ ἐξέθηκεν ἔργα του κατὰ τὰ ἔτη 1844, 1845 καὶ 1846. Τῷ 1853 ἐγένετο ὑπάλληλος τῶν ἐθνικῶν ἀρχείων, σὺν τῷ χρόνῳ δ' ἀπέβη ἄριστος ἀρχαιογνώστης. Ἔγραψεν: «Inventaire des sceaux de la Flandre» (Paris 1873, τόμ. 2), «Inventaire des sceaux de l'Artois et de la Picardie» (Paris 1878), «Inventaire des sceaux de la Normandie» (Paris 1881), «Le costume au moyen âge d'après les sceaux» (1880), «Inventaire des sceaux de la collection Crairambault» (1885 καὶ 1886, τόμ. 2) καὶ διαφόρους μελέτας περὶ τῆς σιγιλλογραφίας τοῦ μεσαίωνος, αἵτινες ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν «Revue archéologique», τὴν «Gazette des Beaux-Arts» κλπ.

Ντεμαιζὸν (Demaison), ***Ἀνδρέας***. Σύγχρονος Γάλλος διηγηματογράφος, τοῦ ὁποίου σπουδαιότερα ἔργα εἶναι: «La femme et l'homme tout un», ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ P. Mille (1924), «Livre des bêtes qu'on appelle sauvages», διὰ τὸ ὁποῖον ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν κριτικῶν τῆς πατρίδος του Γάλλος Κίπλιγκ.

Digitized by Google

Ντὲ Μαίστρ (De Maistre) βλ. λ. *Μαίστρ*.

Ντεμάντιους (Demantius), *Χριστόφορος*. Βοηθὸς συνθέτης (1567—1643). Τὰ περισωθέντα ἔργα του εἶναι: «Te Deum», «Πάθος κατὰ Ματθαῖον», «Trias precum vesperinarum», μοτέττα καὶ ἄλλα θρησκευτικὰ ἔργα. Ἡ κοσμικὴ μουσικὴ τοῦ Ντεμάντιους περιλαμβάνει: Συλλογὴν ἐξ ἑβδομήκοντα ἑπτὰ γερμανικῶν καὶ πολωνικῶν χορευτικῶν σκοπῶν διὰ τέσσαρας καὶ πέντε φωνάς, «Convivalium concentuum farago», ἐξαφώνους χορούς, «Θρηνῳδίας», γαμήλια ᾄσματα κτλ. Γ. Σ.

Ντεμὰρ (Desmarres), *Ἀλφόνσος*. Γάλλος ὀφθαλμολόγος, υἱὸς τοῦ *Λουδοβίκου - Αὐγούστου Ντεμάρ*, ὁ ὁποῖος παρεχώρησε τῷ 1864 εἰς τὸν Ἀλφόνσον τὴν περίφημον κλινικήν του, ἥτις ἐλειτούργησεν ὀλίγα ἀκόμη ἔτη. Ὁ Ντεμὰρ κατέλιπε δημοσιεύματά τινα. Α. Γ.

—Ντεμὰρ (Desmarres), *Λουδοβῖκος-Αὔγουστος*. Εἷς ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων ὀφθαλμολόγων τῆς ἐποχῆς του, γεννηθεὶς εἰς τὸ Evreux τῆς Γαλλίας τῷ 1810 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1882. Στερούμενος μέσων κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν σπουδῶν του, μετήρχετο τὸ ἐπάγγελμα διδασκάλου τοῦ τετραχόρδου, συνάμα δὲ ἐπόλει προσωπογραφίας, τὰς ὁποίας ἐζωγράφιζεν αὐτὸς ὁ ἴδιος, καὶ τέλος διετέλεσεν ὑπάλληλος τῶν δασῶν τοῦ στέμματος. Ἀπὸ τοῦ 1841—1857 συνέστησε καὶ διηύθυνε τρεῖς ὀφθαλμολογικὰς κλινικάς, τῶν ὁποίων ἡ τελευταία καὶ σπουδαιοτέρα ὑπῆρξεν ἡ τῆς ὁδοῦ Hautefeuille τῶν Παρισίων (1857). Ἀπέκτησε ταχέως μεγάλην φήμην χάρις εἰς τὰς εὐρείας αὐτοῦ ὀφθαλμολογικὰς γνώσεις, τὴν ἀπαράμιλλον ἀμφιδέξιον ἐγχειρητικὴν ἱκανότητά του, καὶ τὴν σαφήνειαν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ του. Μαθηταὶ καὶ ἀκροαταί του ὑπῆρξαν οἱ μεγαλύτεροι ὀφθαλμολόγοι τοῦ κόσμου. Ὁ Ντεμὰρ ἐδημοσίευσε πλεῖστα ὀφθαλμολογικὰ ἄρθρα, τῷ δὲ 1847 ἐξέδωκε τὸ σύγγραμμά του «Traité théorique et pratique des maladies des yeux», (δευτέρα ἔκδοσις εἰς 3 τόμους 1854—1855), μεταφρασθὲν εἰς πλείστας γλώσσας χρήσιμον καὶ σήμερον ἔτι. Α. Γ.

Ντεμαρὲ (Desmarets), *Ἐρρῖκος*. Γάλλος συνθέτης (1662—1741). Ἀνεβίβασεν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ μελοδράματος τῶν Παρισίων τὰ σκηνικὰ ἔργα: «Διδὼ» (1693), «Κίρκη» (1694), «Οἱ ἔρωτες τοῦ Μώμου» (1695), «Θεαγένης καὶ Χαρίκλεια» (1695), «Ἀφροδίτη καὶ Ἄδωνις» (1697), «Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις» (1704), «Ρενὼ» (1722). Ἐκτὸς τοῦ θεάτρου ὁ Ντεμαρὲ ἔγραψεν ἐπίσης πλεῖστα μοτέττα καὶ ἄλλα θρησκευτικὰ ἔργα. Γ. Σ.

— Ντεμαρὲ ντὲ *Σαὶν - Σορλὲν* (Jean Desmarets de Saint-Sorlin), *Ἰωάννης*. Γάλλος συγγραφεὺς (1595—1676). Καταγετο ἐκ καλλίστης παρισινῆς οἰκογενείας, ἐσπούδασε δὲ φιλολογίαν, μουσικήν, ζωγραφικὴν καὶ ἀρχιτεκτονικήν, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ διεκρίθη. Εἰς τὴν λογοτεχνίαν ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον μὲ τὰ ποιήματα «Chloris des mes amours», εἰς τὰ ὁποῖα ἔγραψε τοὺς ἔρωτάς του. Νέος ἔτι ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ Richelieu, ὅστις εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸν κύκλον τῶν ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις του ἐργαζομένων συγγραφέων. Ὁ Ντεμαρὲ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων ἀκαδημαϊκῶν καὶ ὁ πρῶτος γραμματεὺς τῆς νεοσυστάστου Γαλλικῆς Ἀκαδημίας.

Ἰωάννης Ντεμαρέ.

Τῷ 1632 ἐδημοσίευσε τὸ μυθιστόρημά του «Ariane», ἐπὶ ὑποθέσεως ἱστορικῆς ἐκ τῆς νερωνείου ἐποχῆς. Ὁ Richelieu ὅμως παρεκίνησεν αὐτὸν νὰ συνθέσῃ ἔργα δραματικὰ καὶ οὕτως ὁ Ντεμαρέ, ἀπὸ τοῦ 1636 μέχρι τοῦ 1642, κατέγινε κυρίως μὲ τὸ θέατρον, συγγράψας, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Richelieu διαφόρους κωμῳδίας μετριωτάτας, τῶν ὁποίων ἡ ἐπιτυχία ὀφείλεται πρωτίστως εἰς τοὺς κόλακας τοῦ πρωθυπουργοῦ. Ἡ καλυτέρα τούτων εἶναι ἡ ὑπὸ τὸν τίτλον «Les Visionnaires» (1637), ἥτις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ πρώτη γαλλικὴ κωμῳδία ἡ στηριζομένη ἐπὶ τῆς μελέτης τῶν χαρακτήρων ἐκ τοῦ φυσικοῦ καὶ ἀποσκοποῦσα εἰς τὴν πιστὴν ἀντιγραφὴν γελοίων προσώπων τῆς ὑψηλῆς κοινωνίας· εἰς τοὺς ὑπαινιγμοὺς δὲ τοὺς ὁποίους ἕνεκα τούτου περιέχει, ὀφείλεται καὶ ἡ μεγάλη αὐτῆς ἐπιτυχία. Ἡ κωμῳδία αὕτη δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ καλύτερον ἔργον τοῦ συγγραφέως. Ὁ Ντεμαρὲ ἔζη βίαν ἐλεύθερον, αἴφνης ὅμως κατελήφθη ὑπὸ θρησκοληψίας, κατεπολέμησε τὰς αἱρέσεις καὶ ἐγένετο αἴτιος πολλῶν διωγμῶν· ὁ ζῆλός του αὐτὸς ἠρίθμησε δυστυχῶς καὶ ἀνθρώπινα θύματα. Κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην περίοδον τῆς ζωῆς του ὁ συγγραφεὺς παρήγαγε τὰ σημαντικώτερα ἔργα του: «Prières et instructions chrétiennes» (1645), ἔμμετρον μετάφρασιν τῆς ἀκολουθίας τῆς Παναγίας (1645), «Les Promenades de Richelieu ou les Vertus chrétiennes» (1653), ποίημα εἰς ὀκτὼ ᾄσματα, τὰ τέσσαρα βιβλία τῆς «Μιμήσεως τοῦ Χριστοῦ» (1653), τὸ «Ἆσμα ᾀσμάτων» (1656) κ. ἄ. Τὸ κυριώτερον ἔργον του εἶναι τὸ ἱπποτικὸν ποίημα «Clovis» εἰς 26 βιβλία (1654—1657), διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιχειρεῖ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ χριστιανικὴ ποίησις ὤφειλε νὰ παραγάγῃ ἔργα ἀνώτερα τῆς ἀρχαιότητος. Διὰ τὸ μέγα μῆκος τοῦ ἔπους ὁ Ντεμαρὲ ἐδέχθη τὰ βέλη τῆς σατίρας τοῦ Boileau καὶ ἠναγκάσθη νὰ τὸ ἐμφανίσῃ κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ 1660 περιωρισμένον εἰς 20 μόνον βιβλία. Ἡ ἰδέα του αὐτὴ περὶ ὑπεροχῆς τῆς χριστιανικῆς ποιήσεως ἐνέπνευσεν εἰς αὐτὸν καὶ ἄλλα ἔργα, ὡς «Délices de l'esprit» συνομιλίαι Χριστιανοῦ καὶ ἀθέου (1658), «Marie-Madeleine» (1669). Τέλος, τῷ 1670, ἐξέδωκε τὸ σύγγραμμά του «Σύγκρισις τῆς γαλλικῆς γλώσσης καὶ ποιήσεως πρὸς τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων ποιητῶν πρὸς τοὺς Γάλλους», ἕνεκα τοῦ ὁποίου σφοδρὰ ἠγέρθη ἔρις μεταξὺ κλασσικιστῶν καὶ νεωτεριστῶν. Εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο ὁ Ντεμαρὲ ἐκήρυττεν ὅτι ἡ γαλλικὴ γλῶσσα εἶναι ἀνωτέρα πασῶν, ὅτι οἱ νεώτεροι εἶναι ἢ δύνανται νὰ γίνουν ἴσοι ἢ καὶ ἀνώτεροι τῶν ἀρχαίων καὶ ὅτι τὸ ὑπερφυὲς τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι ἀνώτερον τοῦ ἰδανικοῦ τῆς εἰδωλολατρείας. Ἄλλα ἔργα του εἶναι: «La Vérité des fables» (1648, τ. 2), «Les morales d'Epictète, de Socrate κ.ἄ.» (1653), «Les œuvres de Sainte Catherine de Gênes» (1661), «Le Chemin de la paix et celui de l'inquiétude» (1665) κ.ἄ. Ι. Ο.

Ντεμὰρν (Demarn), *Ἰωάννης-Λουδοβῖκος*, ὁ ἐπιλεγόμενος ***Ντεμαρνὲττ*** (Demarnette). Γάλλος ζωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Βρυξέλλαις τῷ 1744 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1829. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Μπριὰρ καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἠσχολήθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν ἱστορικῶν θεμάτων, μετὰ ταῦτα δὲ εἰς τὴν τοπιογραφίαν καὶ τὴν ἀναπαράστασιν σκηνῶν τοῦ καθημερινοῦ βίου, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν Φλαμανδῶν καὶ τῶν Ὁλλανδῶν διδασκάλων. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Τοπίον μὲ ζῷα», «Οἱ μεγάλοι δρόμοι», «Ἕνας δρόμος», «Ἀγορὰ εἰς τὴν θύραν ἑνὸς πανδοχείου», «Ἀναχώρησις γιὰ χωριάτικο γάμο» (τὰ τρία τελευταῖα ἔργα ἀπόκεινται εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λούβρου). Ἐπὶ πλέον ὁ Ντεμὰρν ἐξειργάσθη ἐνδιαφέροντα σχέδια καὶ χαλκογραφίας. Ι. Μ. Π.

Ντέμελ (Dehmel), *Ριχάρδος*. Ἐπιφανὴς Γερμανὸς λυρικὸς ποιητὴς (1863—1920). Διακρίνεται διὰ τὴν σπανίαν δύναμιν πάθους καὶ τὴν ἐκπλήσσουσαν στοχαστικότητα. Τὰ κύρια θέματα τῶν ἔργων του, ἅτινα εἶναι ἐρωτικῆς καὶ κοινωνικῆς φύσεως, χειρίζεται μὲ ὅλως ἐξαιρετικὴν τόλμην. Ἐδημοσίευσεν: «Ἀπολυτρώσεις» («Erlösungen» 1891), «Ἀλλὰ ὁ ἔρως...» («Aber die Liebe» 1893), «Γυναῖκα καὶ κόσμος» («Weib und Welt» 1913), «Ὡραῖος ἄγριος κόσμος» («Schöne wilde Welt» 1913) ποιητικαὶ συλλογαί. Γνωστότατον εἶναι τὸ ἔργον του «Σκέψεις διὰ τὴν Τέχνην, τὸν Θεὸν καὶ τὸν κόσμον» («Betrachtungen über Kunst, Gott und Welt» 1909), «Δύο ἄνθρωποι» («Zwei Menschen» 1909, 79η ἔκδ. 1925), τὸ ἀριστούργημά του.

Ριχάρδος Ντέμελ.

Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὑπηρέτησεν ὡς ἐθελοντής, κατόπιν δὲ περιέγραψε τὰς ἐντυπώσεις του εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του «Μεταξὺ πολέμου καὶ ἀνθρωπότητος» («Zwischen Krieg und Menschheit» 1920). Ἔγραψεν ὡσαύτως δράματα, ἐξ ὧν ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ φίλοι τῶν ἀνθρώπων» («Menschenfreunde» 1917)· ἐκ τῶν ἔργων του διὰ παιδιά, εἰς τὴν συγγραφὴν τῶν ὁποίων ἐβοηθήθη ἀπὸ τὴν πρώτη σύζυγόν του *Παυλίναν*, γνωστότερος εἶναι «Ὁ κῆπος τῶν παιδιῶν» («Kindergarten» 1907). Γ. Θ. Κ.

Ντεμὲρ (Demer) *[Γεωγρ.]*. Παραπόταμος τοῦ Ντάϊλ ἐν Βελγίῳ. Πηγάζει ἐκ τῶν Τόνγκρ καὶ διασχίζει τὸ Λιμβοῦργον καὶ τὴν Βραβάντην (μῆκος 93 χλμ.), συμβάλλων μετὰ τοῦ Ντάϊλ παρὰ τὸ Βέρχτερ. Κύριοι παραπόταμοι: *Ἔρκ, Γκὲτ* καὶ *Βέλπ*. Πλωτὸς ἐπὶ 33 χλμ. ἀπὸ τοῦ Ντιέστ. Π. Ν. Π.

Ντεμεράρα (Demerara) *[Γεωγρ.]*. —1) Ποταμὸς τῆς Βρεττανικῆς Γουϊάνης, πηγάζων ἐκ τῶν ὀρέων Μακκάρι, ῥέων πρὸς Β. καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Ἀτλαντικόν, πλησίον τοῦ Τζώρτζταουν, μετὰ ῥοῦν 290 χλμ., ἐξ ὧν τὰ 150 περίπου πλωτὰ εἰς μεγάλα πλοῖα. —2) Παλαιότερον ὄνομα τῆς ἐν τῇ Βρεττανικῇ Γουϊάνῃ *Τζώρτζταουν* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Ντεμερλῆ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Σταυρὸς* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Λαρίσης.

Ντεμερντὰς *[Γεωγρ.]*. Προάστειον πρὸς Β. τοῦ Καΐρου ἐπὶ τῆς μικρᾶς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τῆς Μαρίας. Γ. Λ. Α.

ντεμερτζῆς (ὁ)· λέξις τουρκικὴ σημαίνουσα σι-δηρουργός.

Ντέμι *Ξέχωρον [Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ξέχωρον Ν...

Ντεμιάνκα, ἢ ***Ντεμιάσκοε*** *[Γεωγρ.]* Ποταμὸς τῆς Σιβηρίας μήκους 225 χλμ. Πηγάζει παρὰ τὰ σύνορα τῶν κυβερνείων Τομπόλσκ καὶ Τόμσκ (στέππη Μπαράμπα) καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἰρτ... Κύριοι παραπόταμοι *Οὔρνι, Κεούρμ*.

Ντεμιάσκοε *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Σιβηρίας βλ. λ. *Ντεμιάνκα*.

Ντεμίντωφ. Διάσημος ῥωσικὴ οἰκογένεια, ἀποκτήσασα ἄπειρα πλούτη ἐκ τῆς βιομηχανίας. Τὸ ἀρχικόν της ὄνομα ἦτο *Ἀντούφιεφ* καὶ τὸ πρῶτον ἀναδειχθὲν μέλος της ὁ *Νικήτας Ντεμίντωφ* (1665-1732). Ἁπλοῦς σιδηρουργὸς κατ' ἀρχάς, εἶτα δὲ ἐργοστασιάρχης ἐν Τούλᾳ, συνέστησεν ἐν Νιβιάνσκ τῆς Σιβηρίας μεγάλα σιδηροχυτήρια πρὸς κατασκευὴν πυροβόλων χρησίμων διὰ τὰς ἐκστρατείας τοῦ Μεγάλου Πέτρου. Ἀνακαλύψας δὲ τὰ μεταλλεῖα σιδήρου εἰς Κολυβάν, ἔλαβε τίτλους εὐγενείας παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁ υἱός αὐτοῦ *Ἀκίφιη Ντεμίντωφ* (1688—1745) ἐπεξέτεινε τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ πατρός του, ἀνεκάλυψε μεταλλεῖα σιδήρου ἐπὶ τῶν Ἀλταϊκῶν ὀρέων καὶ συνεκέντρωσε πολυαρίθμους Γερμανοὺς ἐργάτας εἰς αὐτά, δώσας οὕτω μεγάλην ἀνάπτυξιν εἰς τὴν μεταλλουργίαν ἐν Ρωσίᾳ. Ἀνεκάλυψεν ἐπίσης τὰ χρυσωρυχεῖα τοῦ Νίζνιι-Γκάγγιλσκ ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς κλιτύος τῶν Οὐραλίων καὶ ἐφήρμοσε νέαν μέθοδον πλυσίματος τοῦ χρυσοῦ· διὰ τὰς ἀνακαλύψεις του ταύτας τῷ ἀπενεμήθη ὁ τίτλος τοῦ συμβούλου τῆς ἐπικρατείας. Ἄλλα ἀξιόλογα μέλη τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶναι:

—1) ***Προκόπιος*** (1730—1712), ὁ ὀνομαζόμενος ἔμπορος τῆς Μόσχας. Ἐξεμεταλλεύθη εἰς μέγαν βαθμὸν τὰ μεταλλεῖα τοῦ χρυσοῦ, τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ χαλκοῦ, ἵδρυσε δὲ τὴν μεγάλην ἐμπορικὴν σχολὴν τῆς Μόσχας.

—2) ***Ἰβάν***. Ἐγένετο ναυτικὸς καὶ ἀνῆλθε μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντιναυάρχου, διέπρεψε δὲ ἐπὶ φιλανθρωπίᾳ.

—3) ***Παῦλος Γρηγόροβιτς*** (1738—1821). Ἐσπούδασεν ἐν Γερμανίᾳ μεταλλειολογίαν, ἵδρυσε τὸ ἐν Μόσχᾳ φυσικοϊστορικὸν μουσεῖον, τὸν ἐν Πετρουπόλει βοτανικὸν κῆπον, ἕδραν βοτανικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ, ἀνωτέραν σχολὴν τῶν ἐπιστημῶν καὶ τὸ ἐν Ἰαροσλὰβ περίφημον «Λύκειον Ντεμίντωφ». Ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Α' τῷ ἀπενεμήθη ὁ τίτλος τοῦ κόμιτος. Θ. Β.

— Ντεμίντωφ, ***Ἀλεξέϊ Ἀλεξέγιεβιτς.*** Ρῶσος λογοτέχνης, γεννηθεὶς τῷ 1833. Ἔγραψεν: «Ἡ ζωὴ τοῦ Ἰβὰν» (1925), «Στὰ ἀνθρακωρυχεῖα» (1925), διηγήματα, «Ὁ Σίφουνας» (1927), μυθιστόρημα κ.ἄ. Ε. Ι. Σ.

—Ντεμίντωφ, ***Ἀνατόλιος Νικολάγιεβιτς,*** κόμης καὶ *πρίγκιψ τοῦ Σὰν-Ντονάτο*. Ρῶσος φιλότεχνος καὶ συγγραφεὺς (1812—1870). Εἰς μνήμην τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφοῦ του Παύλου ἵδρυσεν ἐν Μόσχᾳ τὸ «Ἄσυλον τῶν φιλέργων ἐνδεῶν». Τῷ 1840 ἐνυμφεύθη ἐν Φλωρεντίᾳ τὴν πριγκήπισσαν Ματθίλδην ντὲ Μουφόρ, θυγατέρα τοῦ βασιλέως Ἱερωνύμου Βοναπάρτου. Ἡ ὑποχρέωσις ὅμως τὴν ὁποίαν ἀνέλαβεν, ὅπως ἀναθρέψῃ τὰ ἐκ τοῦ γάμου τούτου τέκνα του εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἔγινεν ἀφορμὴ ν' ἀπολέσῃ τὸν τίτλον τοῦ κλειδούχου τοῦ αὐτοκράτορος καὶ νὰ κληθῇ εἰς Πετρούπολιν ὅπως δώσῃ λόγον τῆς πράξεώς του. Ἐν τέλει διεζεύχθη τὴν σύζυγόν του, ἥτις ἐγκατασταθεῖσα ἐν Παρισίοις ἔφερε τὸν τίτλον τῆς πριγκιπίσσης *Ματθίλδης*, ὅτε δὲ ἀνῆλθε τὸν θρόνον ὁ Ναπολέων Γ' (1849), ὠνομάσθη αὐτοκρατορικὴ ὑψηλότης. Ὁ μέγας δοὺξ τῆς Τοσκάνης ἀπένειμεν εἰς τὸν Ντεμίντωφ τὸν τίτλον τοῦ πρίγκιπος τοῦ Σὰν-Ντονάτο. Ἐραστὴς τῶν καλῶν τεχνῶν, μετέβαλε τὸ παρὰ τὰς πύλας τῆς Φλωρεντίας παλάτιον αὐτοῦ Σὰν-Νονάτο εἰς μέγα μουσεῖον, τῶν ὁποίων αἱ πινακοθῆκαι ἦσαν ἐκ τῶν ὀνομαστοτέρων τῆς Εὐρώπης. Αὗται ἐξεποιήθησαν ὑπὸ τῶν κληρονόμων του τῷ 1880. Ὁ Ντεμίντωφ διεκρίθη καὶ ὡς συγγραφεύς. Τῷ 1839 ἐδημοσίευσεν ἐν Παρισίοις τὰ βιβλία: «Voyage dans la Russie Meridionale et la Crimée», «Des Slaves et des Russes» (1844) καὶ «Étapes maritimes sur les côtes de la Catalogne et de l' Andalousie». Θ. Β.

— Ντεμίντωφ, ***Ἐλὶμ Παύλοβιτς,*** πρίγκιψ—. Ρῶσος διπλωμάτης, κληρονομήσας τοὺς τίτλους τοῦ θείου του *Ἀνατολίου*. Διετέλεσεν εἰς πλείστας πρεσβείας γραμματεὺς καὶ σύμβουλος καὶ ἐν τέλει διωρίσθη πρεσβευτὴς τῆς Ρωσίας ἐν Ἀθήναις. Τὴν θέσιν ταύτην διετήρησε μέχρι τῆς ἐκρήξεως τῆς ῥωσσικῆς ἐπαναστάσεως (1917), ἔκτοτε δ' ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς ἐν Ἑλλάδι. Θ. Β.

— Ντεμίντωφ, ***Νικόλαος Νικήτιτς,*** κόμης—. Ρῶσος στρατιωτικὸς καὶ φιλότεχνος (1774—1828). Εἰσῆλθε νεώτατος εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν καὶ μετέσχε τῶν ῥωσσοτουρκικῶν πολέμων. Κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ναπολέοντος Α' εἰς Ρωσίαν, τῷ

Digitized by Google

1812, ὢν συνταγματάρχης, ἐσχημάτισεν ἰδίαις δαπάναις στρατιωτικὸν σῶμα, ἡνώθη μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Κουτούζωφ καὶ ἠκολούθησε τὰς μέχρι τῆς πτώσεως τοῦ Ναπολέοντος ἐκστρατείας. Βραδύτερον ἐνυμφεύθη τὴν κόμισσαν *Στογγόνωφ*, τῆς ὁποίας τὸ θαυμάσιον μαυσωλεῖον ἐγείρεται εἰς τὸ ἐν Παρισίοις κοιμητήριον τοῦ Père-la-Chaise. Διωρίσθη ἰδιαίτερος σύμβουλος καὶ κλειδοῦχος τοῦ αὐτοκράτορος καὶ κατόπιν συνέστησεν εἰς τὰς ἐν Κριμαίᾳ ἰδιοκτήτους αὐτοῦ γαίας Ἀκαδημίαν, ἐν ᾗ ἀλλοεθνεῖς καθηγηταὶ ἐδίδασκον ζώσας γλώσσας, μαθηματικά, φυσικὴν καὶ χημείαν. Διατρίβων ἕνεκα τῆς πασχούσης ὑγείας του ἐν Φλωρεντίᾳ, κατήρτισε μουσεῖον τῆς φυσικῆς ἱστορίας, ὅπερ ἐδώρησεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Μόσχας, καὶ πλουσίαν συλλογὴν πινάκων, ἣν ἐπλούτισεν ὁ υἱός του *Ἀνατόλιος*. Συνέγραψεν ἐπίσης πολλὰς μελέτας ἐπὶ ζητημάτων τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, τῆς βιομηχανίας, τοῦ ἐμπορίου κτλ. Θ. Β.

ντεμίρ· λέξις τουρκικὴ σημαίνουσα *σίδηρος*, ἀπαντῶσα ὡς πρῶτον συνθετικὸν εἰς ὀνόματα προσώπων καὶ εἰς γεωγραφικά.

Ντεμιράδες *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Κοκκινόγι* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Λαρίσης.

Ντεμίρι (Demîrî), ***Κεμὰλ ἂλ-ντὶν Μουχαμὲτ ιπὲν Ἰσᾶ.*** Ἄραψ συγγραφεύς, ἀποθανὼν τῷ 1415. Εἶναι γνωστὸς διὰ τὸ ζῳολογικὸν λεξικόν του «Χαγιὰτ-ἀλ-χαϊβὰν» (=ὁ βίος τῶν ζῴων), ὅπερ στερεῖται μὲν ἐπιστημονικῆς σημασίας, εἶναι ὅμως ἐνδιαφέρον λόγῳ τοῦ πλήθους τῶν σχετικῶν πρὸς τὸν βίον τῶν ζῴων ἀνεκδότων, ἅτινα καθιστῶσι τὴν ἀνάγνωσίν του τερπνήν. Α. Δ.

Ντεμὶρ-Καποῦ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Δεμὶρ-Καποῦ*.

Ντεμιρλῆ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Σιδηροχώριον* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Καβάλλας.

Ντεμιρμπάς· βλ. λ. *Δεμιρμπάς*.

Ντεμὶρ Μπεϊλῆ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Βέννα* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Ροδόπης.

Ντεμὶρ-τὰς *[Γεωγρ.]*. Ἑλληνικὸν χωρίον τοῦ νομοῦ Προύσης (βλ. λ. *Δεμιρδέσιον*).

Ντεμὶρ-τὰς ***πασᾶς***. Τοῦρκος στρατηγὸς (βλ. λ. *Δεμιρτὰς πασᾶς*).

Ντεμιρτζῆ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, κειμένη ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς κοιλάδος ὁμωνύμου ποταμοῦ (παραποτάμου τοῦ Ἕρμου) καὶ παρὰ τὰς ὑπωρείας ὁμωνύμου ὄρους, νοτίως τοῦ ὑψιπέδου Σιμάβ. Ἔχει περὶ τὰς 12 χιλιάδας κατοίκων, ἀσχολουμένων κυρίως εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ταπητουργίαν.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Τὸ *Ντεμιρτζῆ* κατελήφθη τῇ 8 Ἰουλίου 1920 ὑπὸ μικτοῦ ἀποσπάσματος ἐκ τάγματος τοῦ 33ου συντάγματος πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ τῆς ἑλληνικῆς μεραρχίας Κυδωνιῶν, προελάσαντος ἄνευ ἀντιστάσεώς τινος ἐκ Μπόρλων. Ἀλλὰ τῇ 18 Ἰουλίου 1920 προσβληθὲν τοῦτο ὑπὸ τουρκικοῦ σώματος ἐξ ἀτάκτων ὑπὸ τὸν Κιρκάσιον Ἐτὲμ βέην καὶ κινδυνεῦσαν νὰ κυκλωθῇ ὑπεχώρησεν ἐν ἀταξίᾳ, μετὰ αἱματηρότατον ἀγῶνα, εἰς Μπόρλα, σχὸν ἐκτὸς μάχης καὶ ἐξαφανισθέντας 4 ἀξιωματικοὺς καὶ 185 ὁπλίτας καὶ ἀφοῦ ἀφῆκεν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων 4 ἐκ τῶν πολυβόλων αὐτοῦ. Τὸ ἑλληνικὸν γενικὸν στρατηγεῖον ἐπεμβὰν τότε καὶ ὑπαγαγὸν τὴν μεραρχίαν Κυδωνιῶν ὑπὸ τὸ Α΄ σῶμα στρατοῦ δὲν ἀπεδέχθη γνώμην τοῦ διοικητοῦ τῆς μεραρχίας ταύτης ὅτι ἐλλείψει μέσων ἀνεφοδιασμοῦ ἡ ἐπιχείρησις πρὸς Ντεμιρτζῆ δὲν ἦτο δυνατὴ καὶ διέταξε διὰ τὴν 22 Ἰουλίου 1920 νὰ κινηθῶσι κατὰ γραμμὰς συγκλινούσας εἰς Ντεμιρτζῆ: α΄) μεικτὸν ἀπόσπασμα τοῦ 1ου συντάγματος πεζικοῦ ἐξ Οὐζουμούς· β΄) μεικτὸν ἀπόσπασμα τοῦ 9ου συντάγματος Κρητῶν ἐκ Γκιόρντιζ καὶ γ΄) ἡ μεραρχία Κυδωνιῶν (ἐκ 5 ταγμάτων, 2 μοιρῶν ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἡμιλαρχίας ἱππικοῦ) ἐκ Μπόρλων. Ἀλλ' ἡ φάλαγξ τῆς μεραρχίας Κυδωνιῶν ἐν τῇ στενωπῷ τοῦ Τσὰκ Τσιφλὶμ (Ν. τοῦ Ντεμιρτζῆ) ἐκτελοῦσα ὡριαίαν στάσιν, ὑπέστη αἰφνιδιαστικὴν προσβολὴν τοῦ ἐχθροῦ. Ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ αὐτῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν στενωπὸν χωρὶς πρότερον ν' ἀνιχνεύσῃ τὰ πλευρὰ αὐτῆς, δὲν ἔλαβε τὰ ἀναγκαῖα μέτρα ἀσφαλείας καὶ ἐτήρει πεπυκνωμένα τὰ κλιμάκια αὐτῆς, ἤτοι μὲ οὐχὶ ἀναλόγους ἀποστάσεις μεταξύ των, καὶ μὲ τοὺς ἄνδρας αὐτῶν διεσκορπισμένους, πρὸς ὕδρευσιν μακράν, καὶ μὴ ὑποχειρίους εἰς τοὺς ἡγήτορας αὐτῶν. Οὕτως ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ αἰφνιδίως προσβληθεῖσα ἐξ ὅλων τῶν μερῶν ὑπὸ πεζικοῦ καὶ πολυβόλων τῶν Τούρκων εὑρέθη ἐν μεγίστῃ ἀταξίᾳ. Ὁ διοικητὴς τῆς μεραρχίας καὶ πολλοὶ ἄνδρες ἐτέθησαν ἐκτὸς μάχης, τὰ μεταγωγικὰ ἐτράπησαν πρὸς ὀπίσω, ἡ δὲ διοίκησις περιῆλθεν εἰς τὸν ἀρχηγὸν πεζικοῦ τῆς μεραρχίας. Μετὰ πολλοῦ τέλος κόπου οἱ ἡγήτορες ἐπανήγαγον τὴν τάξιν καὶ τὰ ἑλληνικὰ τμήματα ἐπιτεθέντα, **τῇ συνδρομῇ** καὶ τοῦ πυροβολικοῦ, κατώρθωσαν ν' ἀπωθήσωσι τὸν ἐχθρὸν καὶ περὶ τὴν ἑσπέραν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς Ντεμιρτζῆ. Τὸ μεικτὸν ἀπόσπασμα τοῦ 1ου συντάγματος ἀπωθῆσαν κατὰ τὴν ἰδίαν ἡμέραν μικρὰ τμήματα ἐφίππων Τούρκων ἀτάκτων εἰσῆλθε καὶ τοῦτο εἰς Ντεμιρτζῆ, ἐνῷ τὸ ἀπόσπασμα τοῦ 9ου συντάγματος Κρητῶν ἐκ Γκιόρντιζ δὲν διηυθύνθη εὐθὺς πρὸς Ντεμιρτζῆ, ἀλλὰ κάμψαν ἠκολούθησεν ὀπίσω τὴν κατεύθυνσιν τῆς μεραρχίας Κυδωνιῶν. Οὕτως οἱ Τοῦρκοι ὑπὸ τὸν Ἐτὲμ βέην διέφυγον πρὸς Σιμάβ. Ἐπειδὴ κατόπιν ἡ μεραρχία Κυδωνιῶν παρεσκεύαζε νέαν πρὸς Σιμὰβ ἐξόρμησιν, τὸ Α΄ σῶμα στρατοῦ διέταξε νὰ μὴ ἐνεργῶνται ἐπιχειρήσεις, μὴ ἐπιβαλλόμεναι ἐκ τῆς ἀμέσου ἀνάγκης τῆς ἀσφαλείας τοῦ στρατεύματος, αἵτινες τοὐναντίον ἐκθέτουσιν εἰς ἀπωλείας ἀσκόπους καὶ εἰς κινδύνους, ἄνευ ὠφελίμου ἀποτελέσματος. Κατὰ τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Αὐγούστου 1920 ἀνεκλήθη ἡ μεραρχία Κυδωνιῶν εἰς Μπόρλα ἐκ τοῦ Ντεμιρτζῆ, ὅπου ἀφῆκε μόνον ἓν μεικτὸν ἀπόσπασμα, ὅπερ προσεβλήθη ὑπὸ τοῦ Ἐτὲμ βέη αὖθις τῇ 7, 8 καὶ 11 Αὐγούστου 1920, ἐπενεγκόντος αὐτῷ ἀπωλείας, ἀνελθούσας εἰς 111 ἀξιωματικοὺς καὶ ὁπλίτας ἐκτὸς μάχης. Εἶτα ἡ μεραρχία Κυδωνιῶν, ὑπαχθεῖσα ὑπὸ τὸ Β΄ σῶμα στρατοῦ, διετάχθη καὶ συνεκεντρώθη ἅπασα εἰς Σαλιχλῆ κατὰ τὸ δεύτερον δεκαήμερον τοῦ Σεπτεμβρίου 1920. Κατ' Ἰούλιον τοῦ 1921 ἐκαθαρίσθη ὁριστικῶς πλέον ἡ περιοχὴ Ντεμιρτζῆ-Σιμὰβ ἀπὸ τῶν ἀτάκτων τοῦ Μπεχλιβὰν διὰ λόχων τινῶν τοῦ 54ου συντάγματος πεζικοῦ καὶ τάγματος τοῦ 2ου συντάγματος μετόπισθεν, προελασάντων συγχρόνως ἐξ Ἀξαρίου, Σαλιχλῆ καὶ Κούλων. Εἰς Σιμὰβ δὲ τότε ἐγκατεστάθη ἑλληνικὴ στρατιωτικὴ διοίκησις, διαθέτουσα ἀναξάρτητον τάγμα, ὅπερ κατ' Αὔγουστον τοῦ 1922 ἀπεχώρησεν ἐν μέρει δι' Οὐσὰκ καὶ ἐν μέρει διὰ Σαλιχλῆ, καθ' ὅσον ἡ περιφέρεια τοῦ Ντεμιρτζῆ—Σιμὰβ εἶχεν ἐξεγερθῆ αὖθις ὑπὸ τὸν Μπεχλιβάν, τεθέντα ἀμέσως εἰς δίωξιν τοῦ ὑποχωροῦντος πρὸς Ἐρυθραίαν ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ν. Κ. Σ.

Ντεμιρτζῆ-*κιοΐ* *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Δεμιρτζῆ*-κιοΐ.

Ντεμιρτζηλὰρ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Σιδηρᾶδες*.

Ντεμιρτζηλῆ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Δεμιρτζηλῆ*.

ντεμιρτζῆς (ὁ)· ὁ σιδηρουργὸς (λ. *τουρκ.*).

Ντεμιρτζῆ-Χαλὴλ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Δεμιρτζῆ-Χαλήλ*.

Ντεμιρτζὶ-ντὰγ *[Γεωγρ.]*. Τουρκικὸν ὄνομα τοῦ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ὄρους *Τήμνου*. Ν. Μ.

Ντεμιρτζόγιαννη *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Περιστέρια* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Δράμας.

Ντεμὶρ-Χισὰρ *[Γεωγρ.]*. Τουρκικὸν ὄνομα τῆς πόλεως *Σιδηροκάστρου* (βλ. λ.).

Ντέμμιν (Demmin) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Πομερανίᾳ ἐπὶ τοῦ Πέενε, παραποτάμου τοῦ Ὄντερ. Κάτ. (1925) 12.600. Ἔχει διάφορα ἐργοστάσια. Γ. Θ. Κ.

Ντὲ Μόϊν (Des Moines) *[Γεωγρ.]*. —1) Ποταμὸς τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, διαρρέων τὰς πολιτείας Μιννεσότα καὶ Ἀϊόβα. Πηγάζει ἐκ τῶν ΝΔ. συνόρων τῆς Μιννεσότα, λαμβάνει κατεύθυνσιν πρὸς ΝΑ., διασχίζων ὁλόκληρον τὴν Ἀϊόβα, καὶ ἐκβάλλει εἰς ἀπόστασιν 4 χλμ. ἀπὸ τῆς πόλεως Κέοκακ εἰς τὸν Μισσισσιπῆν, μετὰ ροῦν 720 χλμ.

— 2) Πόλις τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας, πρωτεύουσα τῆς πολιτείας Ἀϊόβα, κειμένη παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ μετὰ τοῦ Ράκκουν, 560 χλμ. πρὸς Δ. τοῦ Σικάγου. Εἶναι κόμβος 7 σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, κέντρον βιομηχανίας ἀλεύρων, χυτηρίων, μηχανουργείων, ναυπηγείων κλπ. καὶ ἕδρα τοῦ καπιτωλίου καὶ τῆς βουλῆς τῆς πολιτείας, ἔχει δὲ πανεπιστήμιον καὶ ὡραίαν κρατικὴν βιβλιοθήκην. Κάτ. 104.052. Χ. Δ.

Ντεμὸλ (De Mol ἢ Demol), ***Φραγκῖσκος-Μαρία.*** Βέλγος μουσικὸς (1844—1883). Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ ᾠδείου τῆς Μασσαλίας καὶ διευθυντὴς τῆς μουσικῆς Ἀκαδημίας τῆς Ὀστάνδης. Συνέθεσε τὸ μελόδραμα «Ὁ τραγουδιστὴς τῆς Μεδίνας» (1881). Ὁ νεώτερος ἀδελφός του *Γουλιέλμος* (1846—1874) ἔγραψεν ἐπιτυχῆ τινα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ φλαμανδικὰ ὀρατόρια «De Levenstyden» καὶ «De Laatiste Zonnestraal», καντάτας κ. ἄ. Γ. Σ.

Ντεμολὲν (Demolins), ***Ἐδμόνδος.*** Γάλλος ἱστορικὸς καὶ κοινωνιολόγος (1852—1907). Ἐσπούδασε πολιτικὰς ἐπιστήμας, νεώτατος δὲ ἐδημοσίευσε τῷ 1875 τὸ πρῶτον σύγγραμμά του «Αἱ κοινότητες καὶ οἱ δῆμοι κατὰ τὸν μεσαίωνα» καὶ κατὰ τὰ ἔτη 1877—1886 τὴν «Ἱστορίαν τῆς Γαλλίας» συντεταγμένην ἐν πνεύματι ἄκρας συντηρητικότητος. Μὲ τὴν πάροδον ὅμως τοῦ χρόνου αἱ ἀρχαί του μετεβλήθησαν καὶ ἔκλινε πρὸς τὸν σοσιαλισμόν. Τῷ 1886 ἵδρυσε τὸ ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν «Κοινωνικὴ Ἐπιστήμη», εἰς ὃ ἀνέπτυσσε τὰς νέας αὐτοῦ ἀρχάς. Τῷ 1897 ἐξέδωκε τὸ σύγγραμμα «Ποῦ ἔγκειται ἡ ὑπεροχὴ τῶν Ἀγγλοφώνων», τὸ δὲ ἑπόμενον ἔτος τά: «Νέον ἐκπαιδευτικὸν σύστημα» καὶ «Σύγχρονοι Γάλλοι». Τὰ ἔργα του ταῦτα προεκάλεσαν μέγαν θόρυβον ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ. Αἱ ἄκρως φιλελεύθεροι ἀρχαὶ τοῦ συγγραφέως ἐξήγειραν κατ' αὐτοῦ τοὺς ἐθνικόφρονας, οἵτινες διέβλεπον εἰς τὰς ἰδέας του ταύτας τὴν χαλάρωσιν τῶν ἐθνικῶν δεσμῶν καὶ τῶν ἱστορικῶν παραδόσεων τῆς Γαλλίας. Ἀλλ' ὁ Ντεμολέν, πρεσβεύων ὅτι ἡ ἀπεριόριστος δύναμις τοῦ κράτους φθείρει τὰς λαϊκὰς δυνάμεις καὶ μεταβάλλει τοὺς λαοὺς εἰς ἑτεροκίνητα ὄργανα, καταδικασμένα νὰ ὑποστῶσιν ὑποδούλωσιν, ἀνέπτυσσε τὰς ἀρχάς του ταύτας μετὰ μεγάλης δυνάμεως, ὡς ἔπραξεν ἰδίως εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ «Ἔχει τις συμφέρον νὰ καταλάβῃ τὴν ἀρχήν;» Ἄλλα ἔργα του εἶναι: «Οἱ Μπόερς καὶ οἱ Ἄγγλοι» (1890) καὶ «Ἀναδιοργάνωσις τῆς ἐργασίας» (1904). Θ. Β.

Ντεμολντὲρ (Demolder). Βέλγος φιλόλογος (1862—1917). Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Βρυξελλῶν, διετέλεσε συνεργάτης τῶν ἐφημερίδων «Νέον Βέλγιον» καὶ «Νέα κοινωνία» καὶ ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς: «La Légende d' Yperdamme» (1895), «Royaume authentique du grand saint Nicolas» (1896), «Route d'émeraude» (τὸ ἀριστούργημά του, 1899), «Les Patins de la reine de Hollande» (1901), «L'Arche de monsieur Cheunus» (1904), «Le Jardinier de la Pompadour» (1904). Ἔγραψε πρὸς τούτοις κριτικὴν ἐπὶ τῆς τέχνης τοῦ Rops, H. de Brakeleer καὶ C. Meunier καὶ ἐντυπώσεις ταξιδίων: «L'Espagne en auto» (1906). Γ. Ε. Κ.

Ντεμολὸμπ (Demolombe), ***Ἰωάννης-Κάρολος-Φλωράν.*** Γάλλος νομομαθής, γεννηθεὶς τῷ 1804 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1888. Τῷ 1827 ἐγένετο ἔκτακτος καθηγητὴς εἰς τὴν νομικὴν σχολὴν τοῦ Caen, τῷ 1831 τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ ἀστικοῦ δικαίου εἰς τὴν αὐτὴν σχολὴν καὶ τῷ 1853 πρύτανις αὐτῆς. Τῷ 1864 ἐγένετο ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν. Τὸ μοναδικόν του ἔργον, τὸ ὁποῖον τὸν κατέστησεν ἔνδοξον καὶ τοῦ ἐπρομήθευσε τὸ ἐξ 20.000 φράγκων βραβεῖον τοῦ ἰνστιτούτου, εἶναι ἓν «Cours de code Napoléon» (1844—1879), ὅπερ ἀφῆκεν ἡμιτελὲς εἰς 31 τόμους (μέχρι τοῦ ἄρθρου 1386 τοῦ ἀστικοῦ κώδικος). Τὸ ἔργον τοῦτο ἤσκησε μεγίστην ἐπίδρασιν εἰς τὴν νομικὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν νομικὴν πρακτικήν. Θ. Π.

Ντεμὸν (Demont), ***Ἀδριανὸς - Λουδοβῖκος.*** Γάλλος ζωγράφος (1851—1928). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Ἰουλίῳ Μπρετόν, οὗ ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τῷ 1880, καὶ τῷ Ἰωσὴφ Μπλάν. Ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸ παρισινὸν Σαλὸν τῷ 1875. Διεκρίθη ἰδίᾳ ὡς τοπιογράφος, οἱ πλεῖστοι δὲ τῶν πινάκων του εἶναι διεσπαρμένοι εἰς τὰ κυριώτερα τῶν γαλλικῶν μουσείων καὶ ἀλλαχοῦ. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ νύξ», «Ὁ Ἄβελ» (μουσεῖον Λουξεμβούργου), «Ὁ Αὔγουστος εἰς τὸν Βορρᾶν» (Χάβρη), «Ὁ μύλος» (Ἀμιέννη), «Τὸ πλινθοποιεῖον» (Ντουαί), «Les landes du Finistère» (Δουγκέρκη), «Ἡ παλίρροια» (Ὀρλεάνη), «Ὁ κῆπος τοῦ Γέροντος» (Νέα Ὑόρκη), «Ἀρραβωνιάσματα» (Λίλλη), «Ὁ δὸν Κιχώτης» (Μέλμπουρν), «Ὁ κατακλυσμός», «Ἡ παράδοσις», «Εὐρυδίκη», «Αἱ Δαναΐδες», «Ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας», «Nudus in nuda terra», «Τὰ νέφη ποῦ περνοῦν» κ. λ. π. Ὁ Ντεμὸν διέπρεψε κυρίως εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς μεγαλοπρεποῦς ἀγριότητος τῶν ἀπροσίτων καὶ ἀπομεμονωμένων τοπίων. Ι. Μ. Π.

Ντὲ Μονμορενσὺ (De Montmorency), ***Ἰάκωβος Ἐδουάρδος Γοδεφρεῖδος.*** Ἄγγλος νομομαθής, γεννηθεὶς τῷ 1866. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1920 καθηγητὴς τοῦ συγκριτικοῦ δικαίου ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Λονδίνου. Ἔργα αὐτοῦ εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ἡ κρατικὴ ἐπέμβασις εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν» (1902), «Τὸ νομικὸν σύστημα τῆς Ἀγγλίας» (1928), «Αἱ ἀρχαὶ τοῦ δικαίου» (1929) κ. ἄ. Γ. Ι. Β.

ντεμοντέ· *ἄκλιτον*· χαρακτηριστικὸν παντὸς ὅ,τι δὲν εἶναι τοῦ συρμοῦ: «φόρεμα —, καπέλλο —, παποῦτσα ντεμοντέ», «ντύνεται ντεμοντέ»· || καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου: «κυρία ντεμοντὲ» ἡ μὴ παρακολουθοῦσα τὰ ἐπιβαλλόμενα ὑπὸ τοῦ συρμοῦ, ὑπὸ τῆς μόδας (γαλλ. démodé).

Ντὲ Μόργκαν (De Morgan), ***Γουλιέλμος.*** Ἄγγλος καλλιτέχνης καὶ μυθιστοριογράφος, γεννηθεὶς εἰς Λονδῖνον (1839—1917). Ἀνακαλύψας τὸ μυστικὸν τῆς στιλπνότητος τῶν παλαιῶν ἀγγείων, ἵδρυσεν ἐργοστάσιον κεραμοποιίας καὶ ἀγγειοπλαστικῆς. Ἐκ τῶν περιφήμων ἀγγείων καὶ σχεδίων του πολλὰ εὑρίσκονται εἰς τὸ μουσεῖον Βικτωρίας καὶ Ἀλβέρτου ἐν Λονδίνῳ. Τῷ 1905 ἔγραψε τὸν «Ἰωσὴφ Βάνς» καὶ ἄλλα μυθιστορήματα. Κ. Ζ.

Ντεμουλὲν (Demoulins), ***Κάμιλλος.*** Γάλλος δημοσιογράφος καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1760 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1794. Εἰσαχθεὶς εἰς τὸ λύκειον τοῦ

Digitized by Google

Μεγάλου Λουδοβίκου, συνεμαθήτευσε μετὰ τοῦ Ροβεσπιέρρου καὶ ἐπεράτωσε τὰς νομικάς του σπουδὰς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων. Ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις εὗρε τὸν Ντεμουλὲν ἕτοιμον, ὅπως ἐγκολπωθῇ τὰς ἀρχάς της. Ἡ συνέλευσις τῶν προκρίτων ἐνέπνευσεν εἰς αὐτὸν ἔμμετρον κωμῳδίαν, δι' ἧς ἐσατίριζε τὸν Λουδοβῖκον ΙΣΤ'. Παρὰ τὴν φυσικὴν βραδυγλωσσίαν του ἐγένετο δικηγόρος, ἀλλὰ δὲν διεκρίθη ὡς δικανικὸς ῥήτωρ. Μόνον κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς συνελεύσεως τῶν τάξεων ἐν Βερσαλλίαις, τὴν 5 Μαΐου 1789, ᾐσθάνθη εἰς τὴν ψυχήν του τὸ ἐπαναστατικὸν δαιμόνιον, ὅπερ ἔλυσε τὴν γλῶσσάν του καὶ τὸν μετέβαλεν εἰς λαϊκὸν ῥήτορα.

Μετὰ τὴν πτῶσιν καὶ τὴν ἐξορίαν τοῦ Νέκερ χιλιάδες λαοῦ συνέρρευσαν εἰς τὸν κῆπον τοῦ βασιλικοῦ παλατίου. Τὴν στιγμὴν ταύτην ὁ Ντεμουλὲν ἀνελθὼν ἐπί τινος τραπέζης ἐξεφώνησεν ἐνθουσιαστικὸν λόγον, εἶτα δὲ τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ πλήθους ἐρρίφθη εἰς τὰ βουλεβάρτα. Τὴν ἑπομένην ὁ λαὸς διήρπασεν ἐκ τῶν ὁπλοστασίων τὰ ὅπλα καὶ τὴν 14 Ἰουλίου ὁ Ντεμουλὲν ὡδήγει τὸν λαὸν κατὰ τῆς Βαστίλλης, ἥτις ἔπεσεν ὑπὸ τὰ χειροκροτήματα τῆς πρω-

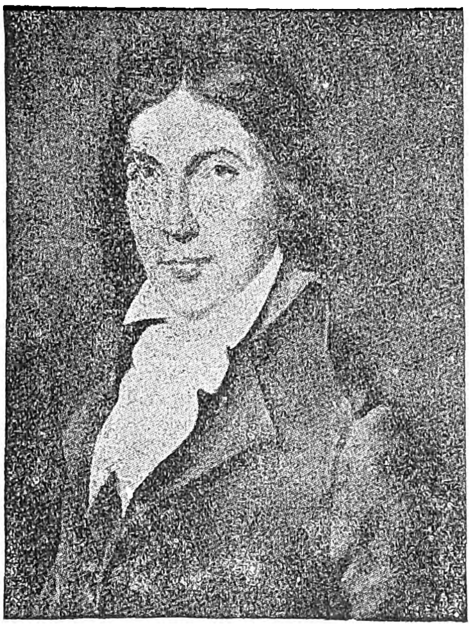

Κάμιλλος Ντεμουλέν.

[Προσωπογραφία τοῦ Rouillard ἐν τῷ μουσείῳ Λούβρου.]

τευούσης, καταληφθείσης ὑπὸ φανατισμοῦ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. Τότε ἀνέλαβεν ὁ Ντεμουλὲν τὴν ἔκδοσιν ἑβδομαδιαίου δημοσιογραφικοῦ ὀργάνου, «Ἡ ἐπανάστασις τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Βραβάντης». Ἐνθουσιώδης ἀπὸ φύσεως, ἠκολούθησε κατ' ἀρχὰς τὸν Μιραμπώ, τοῦ ὁποίου ἐθαύμαζε τὴν μεγαλοφυΐαν. Τὸν μεγάλον ῥήτορα ἐγοήτευσε τὸ πνεῦμα καὶ ἡ φαντασία τοῦ Ντεμουλέν, ὅστις ἦτο ἀφελὴς μὲν νεανίας, ἀλλ' ἐκράτει εἰς χεῖρας ἰσχυρὸν ὅπλον, δι' οὗ καθ' ἑκάστην κατήνεγκε θανάσιμα τραύματα κατὰ τῶν ἀριστοκρατῶν καὶ τοῦ κλήρου. Μετὰ τὴν λατρείαν του πρὸς τὸν Μιραμπὼ κατελήφθη ἐξ ἐνθουσιασμοῦ πρὸς τὸν Δαντὼν καὶ ἤρχισεν ἐκδίδων τὸν «Παλαιὸν Κορδελιέρον». Ἡ ἐπαναστατικὴ γραφὶς τοῦ Καμίλλου προσηρμόζετο εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Δαντών, μεθ' οὗ συνεδέθη δι' ἀδιασπάστου φιλίας. Μετέσχον ἀμφότεροι τῶν γεγονότων τοῦ Πεδίου τοῦ Ἄρεως, δι' ἃ κατεδιώχθησαν. Μετὰ τὴν τρομερὰν ἡμέραν τῆς 10 Αὐγούστου, ὁ Δαντὼν ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης καὶ προσέλαβε τὸν Ντεμουλὲν γενικὸν γραμματέα. Τὴν θέσιν ταύτην διετήρησε μέχρις ὅτου ἡ φήμη του ἀνήγαγεν αὐτὸν εἰς πληρεξούσιον τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως. Ὀλίγον πρὸ τούτου ὁ Ντεμουλέν, ἀγόμενος ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ κόμματος εἰς ὃ ἀνῆκεν, ἤρξατο ἐπιτιθέμενος κατὰ τοῦ Μπρισσὸ καὶ τῶν φίλων του, τῶν ὁποίων διέσειε τὴν ὑπόληψιν παρὰ τῇ κοινῇ γνώμῃ. Εἰς τοὺς ἐναντίον τῶν Γιρονδίνων ἀγῶνας ἤχθη ἐκ τῆς πεποιθήσεως ὅτι ἡ φιλοδοξία αὐτῶν ἦγε τὴν Γαλλίαν εἰς μεγάλους κινδύνους, διὸ ἐνεκολπώθη τὸν ἀγῶνα τῶν Ὀρεινῶν καὶ μετεχειρίζετο βιαιοτάτας ἐκφράσεις, ἐνίοτε κυνικὰς καὶ χυδαίας, κατὰ τῶν Γιρονδίνων. Ἀλλ' ὡς παρήρχετο τὸ πρῶτον πάθος, ἐλεημόνει τὰ περὶ αὐτῶν γραφέντα. Ἡ καταδίκη μάλιστα εἰς θάνατον τῶν Γιρονδίνων προεκάλεσεν εἰς αὐτὸν τύψεις συνειδήσεως καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ συγκρατήσῃ τὴν συγκίνησίν του, ὅταν ᾄδοντες οὗτοι τὴν Μασσαλιῶτιδα ἤγοντο εἰς τὸ ἰκρίωμα, καὶ ἐκραύγασεν ὅτι ἦτο ὁ δυστυχέστερος τῶν ἀνθρώπων, διότι ἓν ἄρθρον του ὡδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὸν θάνατον. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπῆλθεν εἰς αὐτὸν πλήρης ψυχικὴ ἐπανάστασις. Ἐνυμφεύθη τῷ 1790 τὴν Λυσὶλ Ντυπλεσσίς, προικισμένην διὰ γοητευτικοῦ κάλλους, πρὸς δὲ διὰ τρυφερᾶς καὶ θαρραλέας ψυχῆς. Αὕτη ἐνέπνευσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἰδέαν νὰ πολεμήσῃ τὰς ὑπερβολὰς τῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ Ντεμουλὲν ἀνέλαβε τὸν τοιοῦτον ἀγῶνα μετὰ τῆς ψυχικῆς θέρμης, ἥτις ἐχαρακτήριζεν αὐτόν, διὸ κατηγγέλθη ὑπὸ τῶν Ἰακωβίνων ὅτι ὑπεστήριζε τοὺς ἀριστοκράτας. Εἰς ἀπάντησιν τῶν τοιούτων κατηγοριῶν ὁ Ντεμουλὲν ἔγραφεν ἄρθρα εὐαρεστοῦντα τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἐπαναστάσεως, πᾶσαι δὲ σχεδὸν αἱ λέσχαι καὶ οἱ ἐπαναστατικοὶ σύνδεσμοι ἀπεκήρυξαν αὐτὸν ὡς ἕνα τῶν ἀρχηγῶν τῆς μετριοπαθείας καὶ ὡς συνωμότην κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐγεννήθη ὁ φόβος εἰς τοὺς περὶ τὸν Ροβεσπιέρρον ὅτι ὁ Δαντὼν ἀπὸ τοῦ βήματος καὶ ὁ Ντεμουλὲν διὰ τῆς γραφίδος του ἠδύναντο νὰ κλονίσωσι τὸ σύστημα τῆς τρομοκρατίας, τοσοῦτο μᾶλλον καθ' ὅσον γενικῶς οἱ Παρίσιοι ἤρχιζον αἰσθανόμενοι ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ ζήσωσιν ὑπὸ τὴν ἀγωνίαν τῆς τρομοκρατίας τοῦ Ροβεσπιέρρου. Τὴν νύκτα ὅθεν τῆς 30 πρὸς τὴν 31 Μαρτίου 1794 ὁ Ντεμουλὲν συνελήφθη καὶ ἀπήχθη εἰς τὰς φυλακάς, ὅπου ἤδη εὑρίσκετο ὁ Δαντών, τὴν δ' ἑπομένην εὗρισκε τὸν θάνατον ἐπὶ τοῦ ἰκριώματος μετὰ τοῦ Δαντὼν καὶ τῶν ἄλλων φίλων του. Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

— **Ντεμουλὲν** (Demoulins), ***Λυσίλ.*** Γαλλίς, γεννηθεῖσα ἐν Παρισίοις τῷ 1770 καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 1794. Ὑπανδρεύθη τὸν *Κάμιλλον Ντεμουλὲν* τῷ 1790. Ὡραία καὶ εὐφυεστάτη, ἐνέπνευσεν εἰς τὸν σύζυγόν της αἰσθήματα ἐπιεικείας πρὸς τοὺς θεωρουμένους ὡς ἐχθροὺς τῆς ἐπαναστάσεως. Μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ συζύγου της κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ, μετὰ δὲ τὴν καρατόμησίν του, κατηγορηθεῖσα ὅτι διενήργει πρὸς δραπέτευσιν αὐτοῦ καὶ τοῦ Δαντών, συνελήφθη καὶ καταδικασθεῖσα ἐκαρατομήθη, ἐπιδείξασα μεγίστην ψυχραιμίαν ἐπὶ τοῦ ἰκριώματος. Θ. Β.

Ντεμοὺρ (Demours), ***Πέτρος.*** Γάλλος ὀφθαλμολόγος, γεννηθεὶς ἐν Μασσαλίᾳ τῷ 1702 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1795. Τὰ πλεῖστα τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Ντεμοὺρ εὑρίσκονται εἰς τὸ «Recueil de l'Académie des Sciences» τῶν Παρισίων, ἧς ἐγένετο μέλος τῷ 1769. Α. Γ.

—**Ντεμοὺρ** (Demours), ***Πέτρος-Ἀντώνιος.*** Γάλλος ὀφθαλμολόγος, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1762 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1837. Ἐδημοσίευσε περισπούδαστον τετράτομον σύγγραμμα «Traité des maladies des yeux» (Paris 1818). Α. Γ.

Ντὲ Μοῦρο (De Muro), ***Βερνάρδος.*** Ἰταλὸς ὑψίφωνος, γεννηθεὶς τῷ 1881. Ἤρχισε τὸ στάδιόν του ἐν Ρώμῃ τῷ 1910. Βραδύτερον μετέβη εἰς Ἀμερικήν, ἔνθα ἐξηκολούθησε παίζων εἰς διάφορα θέατρα καὶ συναυλίας. Γ. Ι. Β.

Ντεμουστιὲ (Demoustier), ***Κάρολος-Ἀλβέρτος.*** Γάλλος συγγραφεὺς (1760—1801), καταγόμενος πρὸς πατρὸς ἀπὸ τὸν Ρακίναν καὶ πρὸς μητρὸς ἀπὸ τὸν Λὰ Φονταίν. Ἐδημοσίευσε: «Lettres à Emilie sur la mythologie» (1786—1798), ἔργον πλήρες χάριτος, τὸ ὁποῖον ἔτυχε μεγάλης δημοτικότητος, παρὰ τὸ ὑπερβολικῶς αἰσθηματικὸν καὶ πολλάκις ἐπιτηδευμένον τοῦ ὕφους του. Ἔγραψε πρὸς τούτοις ποιήματα, λιμπρέττα μελοδραμάτων καὶ τὰς κωμῳδίας: «Le conciliateur» (1791), «Les femmes» (1795), «Le tolérant» (1796) κλπ. Γ. Ε. Κ.

Ντεμπαὶν (Debain), ***Ἀλέξανδρος-Φραγκῖσκος.*** Γάλλος κατασκευαστὴς μουσικῶν ὀργάνων (1809—1877). Ἀρχικῶς ἐργάτης εἰς ἐργοστάσιον κλειδοκυμβάλων, ἐγένετο αἴφνης διάσημος ἀφ' ἧς ἐτελειοποίησε τὸ ἐκφραστικὸν ὄργανον, μετ' ἐλευθέρων γλωττίδων καὶ τεσσάρων κανόνων. Τὸ οὕτω τελειοποιηθὲν ὄργανον ὠνομάσθη παρ' αὐτοῦ *ἁρμόνιον.* Εἰς τὸν Ντεμπαὶν ὀφείλονται ἐπίσης πλεῖσται ἀκόμη τελειοποιήσεις τῶν αὐτομάτων ὀργάνων. Γ. Σ.

Ντεμπὰρ (Debar), ***Ἰωάννης - Πέτρος.*** Γάλλος πλαστογράφος γενεαλογικῶν τίτλων (βλ. λ. *Μπὰρ Ἰωάννης - Πέτρος*).

Ντὲ Μπαρὺ (De Bary). Γερμανὸς βοτανικὸς (1831—1888). Τῷ 1859 ὠνομάσθη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς βοτανικῆς ἐν Φραϊβούργῳ, ὅπου ἵδρυσε βοτανικὸν φροντιστήριον, τῷ δὲ 1872 ἐν Χάλλῃ. Ὁ Ντὲ Μπαρὺ ἀφιερώθη κυρίως εἰς τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας τῆς ἐξελίξεως τῶν φυτῶν καὶ τῶν μυκήτων. Ἔγραψε: «Beitrag zur Kenntnis des Achyla prolifera» (Βερολῖνον 1852), «Untersuchungen über die Brandpilze» (αὐτόθι, 1853), «Die Mycetozoen» (2 ἔκδοσις, 1864), «Recherches sur le développement de quelques champignons parasites» (Παρίσιοι 1863), «Morphologie und Physiologie der Pilze, Flechten und Myxomyzeten» (Λειψία 1866), «Über die Keimung der Lykopodien» (1858), «Vergleichende Anatomie der Vegetationsorgane der Phanerogamen und Farne» (1877), «Vorlesungen über die Bakterien» (1887). Ὁ Ντὲ Μπαρὺ διηύθυνε μετὰ τοῦ Κράους, κατόπιν δὲ μετὰ τοῦ Γιοῦστ, τὸ περιοδικὸν «Botanische Zeitung». Α. Δ.

Ντὲ Μπαρὼ (Des Barreaux), ***Ἰάκωβος-Βαλλέ, ἄρχων —.*** Γάλλος πολιτικὸς καὶ ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1602 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1673. Ἐγένετο νεώτατος σύμβουλος τοῦ παρλαμέντου τῶν Παρισίων, παραιτηθεὶς βραδύτερον. Ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἐραστὴς τῆς Μαριὸν Ντελόρμ. Ἐκ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ, δι' ὧν ἐκφράζει τὴν ἀθεΐαν του, διασῴζεται τὸ περίφημον σονέτο, ὅπερ συνέθεσε κατά τινα νόσον καὶ ἀπεκήρυξεν ὡς ἀνέρρωσεν. Ὁ Βολταῖρος ἀποδίδει τὸ ποίημα τοῦτο (εἰς ὃ ὁ Ντὲ Μπαρὼ ἐμφανίζεται παλινῳδῶν) εἰς τὸν ἀββᾶν ντὲ Λαβώ. Θ. Β.

Ντέμπεα (Dembea) *[Γεωγρ.].* Ἐπαρχία τῆς Αἰθιοπικῆς χώρας Ἀμάρα, ἡ περὶ τὴν ὁμώνυμον λίμνην. Ἀποτελεῖ εὔφορον ὑψίπεδον, μὲ ἀκμάζουσαν κτηνοτροφίαν. Πρωτεύουσα *Γκοντάρ.* Π. Κ. Ε.

— **Ντέμπεα** (Dembea) *[Γεωγρ.].* Λίμνη τῆς Αἰθιοπίας, ἄλλως *Τάνα* (βλ. λ.).

Ντεμπελιάνωφ, *Ντίμτσο.* Βούλγαρος λυρικὸς ποιητής, γεννηθεὶς εἰς Κοπρίβστιτσαν τῷ 188[illegible]. Τὰ ποιήματά του διακρίνονται διὰ τὴν λεπτότητα, τὴν ἁρμονίαν καὶ μουσικότητα τοῦ στίχου. Ἀπέθανε κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον (1916), ὑπηρετῶν ὡς στρατιώτης ἐν τῷ μακεδονικῷ μετώπῳ. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐδημοσιεύθησαν τρεῖς συλλογαὶ ποιημάτων του. Τ. Σ.

Ντεμπενὲ (Debeney), ***Μάριος.*** Ἀξιωματικὸς τοῦ γαλλικοῦ πεζικοῦ, γεννηθεὶς τῷ 1864 ἐν Μπούργκ, προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου τοῦ Σαὶν-Σύρ. Ἀπόφοιτος τῆς ἀνωτέρας πολεμικῆς σχολῆς, διετέλεσε (1914) καθηγητὴς τῆς ἐφηρμοσμένης τακτικῆς τοῦ πεζικοῦ παρὰ τῇ σχολῇ ταύτῃ. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, διετέλεσεν ἐπιτελάρχης τῆς 1ης στρατιᾶς. Προαχθεὶς εἰς ὑποστράτηγον τῷ 1916 ἐτοποθετήθη διοικητὴς μεραρχίας, μεθ' ἧς συμμετέσχε τῆς μάχης τοῦ Βερντὲν τῷ 1916, ἀμυνθεὶς κατὰ ταύτην τοῦ ὀχυροῦ Μὸρτ Ὄμ, ὀλίγον δὲ βραδύτερον διοικητὴς σώματος στρατοῦ, συμμετασχὼν εἰς τὴν μάχην τοῦ Σόμ. Τῷ 1918, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντιστρατήγου, διετέλεσε διοικητὴς τῆς 1ης στρατιᾶς, μεθ' ἧς συμμετέσχε τῆς συμμαχικῆς ἐπιθέσεως τοῦ θέρους καὶ τοῦ φθινοπώρου 1918. Εὐθὺς μετὰ τὸν πόλεμον διωρίσθη διοικητὴς τῆς ἀνωτέρας πολεμικῆς σχολῆς καὶ τοῦ κέντρου ἀνωτέρων σπουδῶν, συγχρόνως δὲ μέλος τοῦ ἀνωτάτου στρατιωτικοῦ συμβουλίου. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1924—1929 διετέλεσεν ἀρχηγὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου. Ν. Θ. [illegible]

Ντεμπερλὺ (Deberly), ***Ἐρρῖκος.*** Γάλλος διηγηματογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1882. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ κολλεγίῳ τῶν ἰησουϊτῶν τῆς Ἀμιένης καὶ ἐν τῇ νομικῇ σχολῇ τῶν Παρισίων, ἧς ἀνηγορεύθη διδάκτωρ. Τὰ πρῶτά του ἔργα ὑπῆρξαν τρεῖς τόμοι ποιημάτων: «Élégies et sonnets» (19[illegible]), «L' arc-en-ciel» (1921), «Grains d' ambre et d'[illegible]» (1922). Κατόπιν ἠσχολήθη μὲ τὸ διήγημα ἐπιτυχῶς. Κυριώτερα διηγήματά του: «Prosper et Bo[illegible] dilfagne» (1924), «L' ennemis des siens» (19[illegible]), «Pancloche» (1925), «Le supplice de Phèdre», δι' [illegible] ἔλαβε τὸ βραβεῖον Γκονκοὺρ τῷ 1926, «Un bo[illegible] et un autre» (1928), «Auguette le nain» (1930) [illegible]

Ντεμπιγιὸν (Desbillons), ***Φραγκῖσκος.*** Γάλλος ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1711 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1789. Ἔγραψε δέκα πέντε βιβλία μύθων εἰς τὴν λατινικήν: «Fabulae Aesopicae» (1768), ἐπονομασθεὶς διὰ τοῦτο «Λατῖνος Λαφονταίν». Ἐπίσης ἔγραψε δύο ποιήματα («Ars bene valendi», 1788, καὶ «De pace christiana», 1789). Ἀπὸ τοῦ 1762, μετὰ τὴν κατάργησιν τοῦ τάγματος τῶν ἰησουϊτῶν, τοῦ ὁποίου ἦτο μέλος, ἀπεσύρθη εἰς Mannheim, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐξεδόθησαν: «Miscellanea posthuma» (1792).

Ντεμπιγὺ (Debilly), ***Ροβέρτος-Ἰούλιος-Λαν[illegible]*** Σύγχρονος Γάλλος διπλωμάτης, γεννηθεὶς τῷ 18[illegible]. Ἐσπούδασε νομικὰς καὶ πολιτικὰς ἐπιστήμας, διετέλεσεν ἀνώτερος ὑπάλληλος τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν (1893—1896, 1899—1907) καὶ γραμματεὺς τῶν πρεσβειῶν Βερολίνου (1893), Λονδίνου (1896—1899), Σόφιας (1907), Ταγγέρης (1909), Ρώμης (1912), ἔτι δὲ διευθυντὴς τοῦ γραφείου τύπου τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν (1903—1[illegible]) καὶ γραμματεὺς τῆς διεθνοῦς συνδιασκέψεως τῆς Ἀλγεθίρας (1906). Κατὰ τὸν πόλεμον διετέλεσε διπλωματικὸς πράκτωρ τῆς Γαλλίας ἐν Θεσσαλονίκῃ (1917) καὶ πρέσβυς ἐν Ἀθήναις (1917—1920), γενόμενος εἶτα διευθυντὴς τῶν ἀρχείων τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν. Π. Κ.

Ντεμπιντοὺρ (Debidour), ***Ἠλίας-Λουδοβῖκος,*** ἐπιλεγόμενος ***Ἀντ[illegible] Μαρία-Μᾶρκος-Ἀντώνιος,*** ***[illegible]νος.*** Γάλλος ἱστορικός, γεννηθεὶς ἐν Νοντρὸν τῷ 1847 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1917. Διετέλεσεν ἀλληλοδιαδόχως καθηγητὴς τῆς ἱστορίας εἰς τὰ λύκεια τοῦ Νοντρόν, Σαὶντ-Ὀμὲρ καὶ Ἀ[illegible] Μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870 διωρίσθη καθηγητὴς

Digitized by Google

ῆς φιλολογίας ἐν Νανσύ, ὅπου κατέλαβε βραδύτε-
ον τὴν ἕδραν τῆς γεωγραφίας καὶ τῷ 1880 τὴν τῆς
στορίας. Τῷ 1891 ἐγένετο γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῆς
ημοσίας ἐκπαιδεύσεως, τῷ δὲ 1906 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Ἐδημοσίευσε τὰ ἱστορικὰ συγγράμματα: «Le général Bigarré, d'après ses memoires inédits» (1880), «Histoire du Guesclin» (1880), «L'imperatrice Théodora» (1885), «Précis de l'histoire de l'Anjou», «Études critiques sur la Révolution, l'Empire et la periode contemporaine», Histoire diplomatique de l'Europe depuis l'ouerture du congrès de Vienne jusqu'à la cloture u congrès de Berlin» κτλ. θ. β.

Ἠλίας Ντεμπιντούρ.

Ντεμπὸβ (Debove), ***Μαυρίκιος-Γεώργιος.*** Γάλ-ος ἰατρός, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις 845—1920). Διετέλεσεν ὑφηγητὴς (1878), καθη-τὴς τῆς παθολογίας καὶ εἶτα τῆς ἰατρικῆς κλι-κῆς, πρύτανις τῆς ἰατρικῆς σχολῆς (1901) καὶ λος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς (1893), ἧς τέθη ὁ ἰσόβιος γραμματεὺς ἀπὸ τοῦ 1913. Ἔ-αψε πλεῖστα ἔργα, ἐξ ὧν ἀναφέρομεν τὰ ἀκό-υθα: «Μαθήματα φυματιάσεως» (1884), «Σύγ-αμμα ἰατρικῆς καὶ ἐγχειρίδιον διαγνωστικῆς» ἐν συν-γασίᾳ μετὰ τοῦ Achard (1889), «Συνταγολόγιον ραπευτικῆς καὶ φαρμακολογίας», ἐν συνεργασίᾳ μετὰ ῦ Gourin (1901), «Σύγγραμμα νόσων τοῦ στομάχου» συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Remond, «Ἐπιτομὴν ἐσω-ρικῆς παθολογίας, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Lail-rd κ.λ. Εἰσήγαγε φερώνυμον σωλῆνα διὰ τὰς ύσεις τοῦ στομάχου, ἀνάλογον πρὸς τὸν τοῦ ucher ἀλλὰ σκληρότερον καὶ χονδρότερον τούτου. ο. ρ.

Ντεμπόβσκα (Dembowska) *[Ἀστρον.]* βλ. λ. *μπόβσκα.*

Ντὲ Μπόζις (De Bosis), ***Ἀδόλφος.*** Ἰταλὸς λό-ος καὶ ποιητὴς (1863—1924). Ἐσπούδασε τὴν μικήν, τῷ δὲ 1895 ἵδρυσε τὴν ἐπιθεώρησιν «Il nvito». Ἐπέδρασε μεγάλως ἐπὶ τῶν νέων Ἰτα-ν λογοτεχνῶν, ἀναπτύξας τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς ασσικοὺς συγγραφεῖς. Τὰ ποιήματά του συνεκέν-ωσεν εἰς τὴν συλλογὴν «Amori ac silentio sa-ini» (1900, ἀνατύπ. 1914 καὶ 1923). Μετέφρασε ν Ὅμηρον εἰς στίχους καὶ τὸν «Λυόμενον Προ-θέα» τοῦ Σέλλεϋ (1922). π. ν. π.

Ντὲ Μπόνι (De Boni), ***Φίλιππος.*** Ἰταλὸς συγ-αφεὺς (1816—1870). Ἔδρασε κατὰ τοὺς πολιτι-ὺς ἀπελευθερωτικοὺς ἀγῶνας τῆς Ἰταλίας, τῷ 60 ἐξελέγη βουλευτὴς καὶ ἠγωνίσθη κατὰ τῆς πωσύνης. Ἔργα αὐτοῦ εἶναι: «Ἡ ρωμαϊκὴ ἐκ-ησία καὶ ἡ Ἰταλία» (1863), «Περὶ τῆς δυσπιστίας ν Ἰταλῶν κατὰ τὸν μεσαίωνα» κ. ἄ. γ. ι. β.

Ντεμπὸρντ - Βαλμὸρ (Desbordes Valmore), ***ρκελίνη.*** Γαλλὶς ποιήτρια, γεννηθεῖσα εἰς Douai 1785 καὶ ἀποθανοῦσα εἰς Παρισίους τῷ 59. Ὑπέστη θλιβερὰς περιπετείας κατὰ τὴν παι-ὴν αὐτῆς ἡλικίαν, ἐξ οὗ καὶ ἡ διάχυτος εἰς τὰ ιήματά της μελαγχολία. Ἀρκετὰ ὡραία, ζωη-τάτη καὶ εὐφυής, ἀπε-σισε ν' ἀφοσιωθῇ εἰς ν θεατρικὴν τέχνην, ἐμ-νισθεῖσα τὸ πρῶτον ὸ σκηνῆς εἰς τὸ Rouen, ῳ δὲ τῆς ὡραιοτάτης νῆς της ἐκλήθη ἐντὸς γου ὑπὸ τῆς Opéra-mique εἰς Παρισίους. καταλείψασα ὅμως τὸ ιτρον ἀφωσιώθη εἰς ποίησιν. Εἰς οὐδένα ιον ρωμαντικόν, οὐδ' εἰς ὸν τὸν Λαμαρτῖνον, εὑ-κομεν τόσον αὐθόρμη- καὶ τόσον φυσικὸν τὸν γειακὸν τόνον, τὸν ὁ-ον ὁ πόνος προσέδωσεν εἰς τοὺς στίχους τῆς εμπόρντ. Ἔγραψε ποιήματα: «Elégies et Roman-» (1818), «Élégies et Poésies nouvelles» (1824), es Pleurs (1833), «Pauvres Fleurs» (1839), «Bou-ets et prières» (1843), «Poésies Inédites» (1860). ποιητικὰ ἔργα της ἐξεδόθησαν εἰς τρεῖς τό-ς ὑπὸ τὸν τίτλον «Oeuvres poétiques» (1886—7). Ἐπίσης ἔγραψε μυθιστορήματα, διηγήματα ἔργα παιδαγωγικά: «L' Atelier d' un Pein-» (1833, τ. 2), κατὰ τὸ πλεῖστον αὐτοβιογραφία, «Une raillerie de l' amour» (1833), «Le Salon de lady Betty» (1836, τ. 2), «Violettes nouvelles» (1839, τ. 2), «Contes et vers pour les enfants» (1840), «Contes en prose pour les enfants» (1840), «Les Anges de la famille» (1850), βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, «Jeunes têtes et jeunes cœurs» (1855), «Contes et scènes de la vie de famille» (1874, τ. 2), «Correspondance intime» (1896, τ. 2). Περὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου αὐτῆς ἔγραψαν οἱ Sainte-Beuve («Mme Desbordes» 1870), ὁ J. Boulenger («Marceline Desbordes» 1909), ὁ L. Descaves («La vie douloureuse de M. D.» 1911). ι. ο.

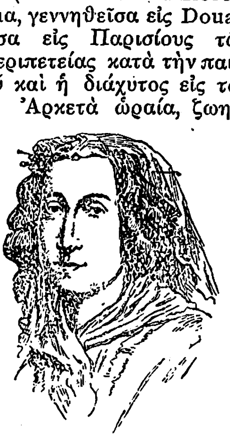

Μαρκελίνη Ντεμπὸρντ - Βαλμόν.

Ντεμποσσὲ (De Bosset), ***Κάρολος.*** Ἑλβετὸς στρατιωτικός, ὑπηρετήσας εἰς τὸν ἀγγλικὸν στρατὸν ὡς λοχαγὸς ἐν Πορτογαλίᾳ καὶ ταγματάρχης κατὰ τὴν ἐν Λευκάδι ἐπίθεσιν τῶν Ἄγγλων (1810) κατὰ τῶν Γάλλων, καθ' ἣν ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν πρώτων τὸ φρούριον τῆς Λευκάδος. Διωρίσθη διοικητὴς Κεφαλληνίας μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων κατάληψιν αὐτῆς (1809), διακριθεὶς διὰ τὴν καλήν του διοίκησιν, τὴν μέριμνάν του διὰ τὴν γεωργίαν, τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων δημοσίας ὠφελείας (ὁδῶν, γεφυρῶν, δημοσίων κτηρίων) καὶ τὴν ἀγάπην του διὰ τὴν ἀρχαιολογίαν, δημοσιεύσας καὶ μελέτην («Essais sur les médailles antiques de Céphalonie et d' Ithaque, London 1822»). Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν κατασκευασθέντων ὑπ' αὐτοῦ ἔργων εἶναι ἡ μεγάλη λιθίνη γέφυρα εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου τοῦ Ἀργοστολίου, μήκους ἑνὸς σταδίου (1813), καὶ κωδωνοστάσιον ἐν Ληξουρίῳ. Διῴκησεν ἐπὶ τρία ἔτη, ἀποσπάσας τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν κατοίκων τῆς νήσου, οἵτινες ἀνήγειραν πρὸς τιμήν του ὀβελίσκον ἐν Ἀργοστολίῳ καὶ ἀναθηματικὴν στήλην ἐν Ληξουρίῳ, προσαγορεύοντες αὐτὸν εἰς τὰς ἐπιγραφὰς ὡς «ἄριστον ἡγεμόνα καὶ κοσμήτορα». γ. Δ.

Ντέμπρα-Ταμπὸρ *[Γεωγρ.]* βλ. λ. *Ντάμπρα-Ταμπόρ.*

Ντεμπρετζὶκ *[Γεωγρ.].* Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Ἀχλαδομηλιὲς* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Δράμας.

Ντέμπρετσεν, ἢ ***Ντέμπρετσιν*** (Debreczen, Debrezin) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Οὐγγαρίας, κειμένη πρὸς Β. τοῦ Ἄλφαιλντ, 220 χλμ. πρὸς Α. τῆς Βουδαπέστης, μεθ' ἧς συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Κάτ. 100.000. Ἔχει πανεπιστήμιον καὶ βιβλιοθήκην ἐξ 120.000 τόμων, μουσεῖον, θέατρον, γεωργικὴν καὶ ἐμπορικὴν ἀκαδημίαν, σημαντικὴν βιομηχανίαν γεωργικῶν μηχανῶν καὶ διεξάγει ἀξιόλογον ἐμπόριον γεωργικῶν προϊόντων. Εἶναι τὸ κέντρον τοῦ καλβινισμοῦ ἐν Οὐγγαρίᾳ, διὸ καὶ ἐπονομάζεται «Ἡ Ρώμη τῶν Οὔγγρων καλβινιστῶν». γ. θ. κ.

Ντὲ Μπροῦκκερ (De Brouckere), ***Λουδοβῖκος.*** Βέλγος σοσιαλιστής, γεννηθεὶς τῷ 1870. Ὑπῆρξε πολιτικὸς συντάκτης τῆς ἐφημερίδος «Le peuple» καὶ καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Βρυξελλῶν, ἀντεπροσώπευσε τὸ Βέλγιον κατὰ τὴν περίοδον 1922—1923 εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν καὶ ὑπῆρξε μέλος τοῦ πολιτικοῦ γραφείου τῆς Β' Διεθνοῦς. Ἠσχολήθη μὲ ζητήματα ἀφορῶντα τὴν συνδικαλιστικὴν ὀργάνωσιν καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν. θ. π.

Ντεμπρυζὲρ (De Brugères), ***Οὖγος.*** Εἷς τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Φράγκων δυναστῶν, λαβὼν τὴν βαρωνίαν τῆς ἐν λαμπρᾷ θέσει κειμένης Καρυταίνης, δεσποζούσης ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Ἀλφειοῦ. Τὸ πάλαι ἔκειτο αὐτόθι ἡ πόλις *Βρένθη*, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ὁποίας ὁ Ντεμπρυζὲρ μετὰ τοῦ υἱοῦ του Γοδεφρείδου ἵδρυσαν κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα ὀχυρὸν ἔρυμα κατὰ τῶν πέριξ κατοίκων τῶν Σκουρτῶν (Γορτυνίας). τ. ε. ε.

Ντεμπρὺξ (Debrux), ***Παῦλος.*** Γάλλος ἀρχαιολόγος (1773—1835). Μεταβὰς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος εἰς Ρωσίαν, διωρίσθη προϊστάμενος τοῦ τελωνείου τῆς πόλεως Κέρτς, ἧς τὴν τοπογραφίαν ἐμελέτησεν ἀπὸ ἀρχαιολογικῆς ἀπόψεως, ἀνακαλύψας τὴν τοποθεσίαν τοῦ Παντικαπαίου καὶ τῆς ἀκροπόλεως αὐτῆς, ὡς καὶ διαφόρων ἄλλων ἀρχαίων πόλεων τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου. ε. ι. χ.

Ντεμπρὼ (Debraux), ***Παῦλος-Αἰμίλιος.*** Γάλλος ποιητὴς (1796—1831). Τὰ τραγούδια του ἔτυχον μεγάλης δημοτικότητος. Ἐκ τούτων γνωστότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Colonne», «Prince Eugène», «Veuve du soldat» «Marengo», «Mont Saint-Jean». Εἰς τὸ ἔργον του «Barricades» περιέγραψε διαφόρους σκηνὰς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ἰουλίου 1830. Ἐδημοσίευσε πρὸς τούτοις τὸ μυθιστόρημα «Passage de la Bérésina, petit épisode d'une grande histoire» (1825). Τὰ τραγούδια του («Chansons complètes») ἐξεδόθησαν ὑπὸ Béranger τῷ 1835—1836 εἰς τρεῖς τόμους. γ. ε. κ.

Ντέμπς (Debs), ***Εὐγένιος-Βίκτωρ.*** Ἀμερικανὸς σοσιαλιστὴς (1855—1926). Υἱὸς Ἀλσατοῦ δημοκρατικοῦ, μεταναστεύσαντος μετὰ τὸ πραξικόπημα τοῦ 1851, εἰργάσθη κατ' ἀρχὰς ὡς βοηθὸς θερμαστοῦ εἰς τοὺς σιδηροδρόμους τῆς Πενσυλβανίας. Κατόπιν ὠργάνωσε τὸ σοσιαλιστικὸν κόμμα ἐν Ἡνωμέναις Πολιτείαις, ἐγένετο ἀρχηγός του καὶ ἐκθέσας ὑποψηφιότητα διὰ τὴν προεδρίαν τῆς ἀμερικανικῆς συμπολιτείας ἔλαβεν 96.000 ψήφους τῷ 1900 καὶ 1.000.000 περίπου τῷ 1914. Καταπολεμήσας μετὰ θέρμης τὴν ὑποχρεωτικὴν στρατιωτικὴν θητείαν, κατεδικάσθη εἰς δεκαετῆ φυλάκισιν τῷ 1918, ἀλλὰ μετὰ τριετίαν ἠμνηστεύθη. θ. π.

Ντέμπστερ (Dempster), ***Θωμᾶς.*** Σκῶτος λόγιος καὶ ἱστορικὸς (1570—1625). Ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῶν κλασσικῶν σπουδῶν ἐν Τουλούζῃ, τῆς ρητορικῆς ἐν Νίμς, ὑφηγητὴς ἐν Ἱσπανίᾳ, κατόπιν ἐδίδαξεν εἰς διάφορα κολλέγια τῶν Παρισίων καὶ εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Πίζης καὶ τῆς Βολωνίας. Τὰ σημαντικώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «De Etruria regali», «De bello a Christianis» καὶ ἡ «Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῶν Σκώτων». Τινὰ τῶν ἐν λατινικῇ γλώσσῃ ποιημάτων του περιελήφθησαν εἰς τὸν α' τόμον τοῦ «Delitiae poetarum Scotorum». κ. ζ.

Ντεμπὺ (Debut), ***Ἰωάννης - Ντιντιέ.*** Γάλλος γλύπτης (1824—1893). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Δαβὶδ ντ' Ἀνζέ, τῷ δὲ 1851 ἐτιμήθη διὰ τοῦ δευτέρου μεγάλου βραβείου Ρώμης. Ἐξεπόνησεν ἀγάλματα, ἀνάγλυφα, προτομὰς καὶ πολυπληθεῖς διακοσμητικὰς μορφὰς διὰ τὸ Γαλλικὸν Μελόδραμα, τὸ δημαρχεῖον τῶν Παρισίων κλπ. Ἐκ τῶν ἔργων του διακρίνονται: «Ὁ Πάτροκλος» (μουσεῖον Μουλέν), «Φαῦνος καὶ Βακχίς», «Δαναΐδες», τὸ ἄγαλμα τῆς αὐτοκρατείρας Εὐγενίας, ὅπερ συνετρίβη κατὰ τὰς ἐξεγέρσεις τοῦ 1871 ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς Κομμούνας, καὶ τὰ ἀγάλματα τοῦ Rollin καὶ τοῦ La Rochefoucauld. ι. μ. π.

Ντεμπυκοὺρ (Debucourt), ***Φιλιβέρτος-Λουδοβῖκος.*** Γάλλος ζωγράφος καὶ χαράκτης (1755—1832). Κατ' ἀρχὰς ἐγένετο γνωστὸς ὡς ζωγράφος καὶ δὴ εἰς τὴν ἀπεικόνισιν σκηνῶν ἐκ τοῦ καθημερινοῦ βίου. Ἀπὸ τοῦ 1785 ὅμως ἐπεδόθη εἰς τὴν χαρακτικήν, καταλιπὼν μακρὰν σειρὰν ἔργων εἴτε ἐπὶ τῇ βάσει ὀνομαστῶν πινάκων τοῦ Καρόλου Βερνὲ εἴτε ἐπὶ τῇ βάσει ἰδικῶν του σχεδίων («Τὸ μενουέττο τῆς παντρεμένης», «Χωριάτικος γάμος», «Ἡ ἑορτὴ τοῦ παπποῦ»), ἐν οἷς ἐκφράζει μὲ διεισδυτικότητα καὶ εἰλικρίνειαν τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς του. Ἐκ τῶν ζωγραφικῶν του ἔργων ἀξιολογώτερα εἶναι: «Αἱ ἀνθοδέσμαι ἢ ἡ ἑορτὴ τῆς γιαγιᾶς», «Ἡ σπασμένη στάμνα», «Ὁ περίπατος στὸ Βασιλικὸ Παλάτι», «Ἡ ἐπιστροφὴ ἀπὸ τὸ κυνήγι». ι. μ. π.

Ντεμπὺρ (Debur), ***Γουλιέλμος.*** Γάλλος βιβλιογράφος (1734—1820). Συνέταξε περιφήμους καταλόγους τιμῶν τῶν σπανίων βιβλίων.

— **Ντεμπὺρ** (Debure), ***Γουλιέλμος - Φραγκῖσκος.*** Γάλλος ἐκδότης καὶ βιβλιογράφος (1731—1782). Ἔγραψε: «Πραγματεία περὶ τῶν σπανίων καὶ μοναδικῶν βιβλίων» (1763—1768). π. ν. π.

Ντεμπυσσὺ (Debussy), ***Ἀχιλλεὺς - Κλαύδιος.*** Γάλλος συνθέτης (1862—1918). Μαθητὴς τοῦ ᾠδείου τῶν Παρισίων, ἔτυχεν ἐν αὐτῷ διαδοχικῶς διαφόρων διακρίσεων εἰς τὴν μουσικὴν ἀνάγνωσιν, τὸ κλειδοκύμβαλον, τὴν ἀντίστιξιν καὶ φυγήν, τῷ δὲ 1884 τοῦ πρώτου βραβείου τῆς Ρώμης εἰς τὴν σύνθεσιν διὰ τῆς καντάτας «Ὁ ἄσωτος υἱός». Κατὰ τὴν τριετῆ ἐν Ἰταλίᾳ παραμονήν του ἤρχισε νὰ γράφῃ τὴν μουσικὴν διὰ τὸ δρᾶμα τοῦ Χάϊνε «Ἀλμανζόρ», ἀλλ' ἡ ἐργασία του αὕτη ἔμεινεν ἡμιτελής, εἶτα δ' ἔγραψε τὴν «Ἄνοιξιν» δι' ὀρχήστραν καὶ τέλος τὴν «Ἐκλεκτὴν δεσποινίδα» διὰ μονῳδούς, γυναικείαν χορῳδίαν καὶ ὀρχήστραν, σύνθεσιν ἀπορριφθεῖσαν ὡς ὑπεράγαν νεωτερίζουσαν. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του παρέμεινεν ἐπί τινα χρόνον ἀμφιρρέπων ὡς πρὸς τὰς τάσεις, ἃς ἔδει νὰ ἀκολουθήσῃ. Τακτικὸς θαμὼν τῶν ἑσπερίδων τοῦ Μαλλαρμέ, ἔνθα συνεδέθη μετὰ πολλῶν νεωτεριζόντων καλλιτεχνῶν, δὲν ἤργησε νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ ρεῦμα τοῦ συμβολισμοῦ. Ἐνεφανίσθη πρὸ τοῦ κοινοῦ πρῶτον διὰ τοῦ κομψοτεχνήματος δι' ὀρχήστραν: «Τὸ ἀπόγευμα ἑνὸς Φαύνου» (1892), εἶτα διὰ τοῦ Κουαρτέττου (1893), διὰ διαφόρων ἔργων διὰ κλειδοκύμβαλον ἢ ᾆσμα καὶ τέλος τῷ 1899 διὰ τοῦ ἐκτεταμένου συμφωνικοῦ ἔργου «3 Νυκτερινά», δι' οὗ τὸ ὕφος του ἐσταθεροποιήθη. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο εἰργάσθη ἐπὶ δεκαετίαν εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ λυρικοῦ δράματος «Πελλέας καὶ Μελισάνδη» ἐπὶ κειμένου τοῦ Μαίτερλινκ. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐπαίχθη ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Κωμικοῦ Μελοδράματος τῷ 1902, ταχέως δὲ προὐκάλεσε τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ κοινοῦ. Ἔνδοξος ἔκτοτε ὁ

Ἀχιλλεὺς Ντεμπυσσύ.

Digitized by Google

Ντεμπυσσύ ἔγραψεν τὰς τρεῖς «Estampes» (1903), «Παγόδες», «Ἑσπερίδες ἐν Γρενάδᾳ», «Κῆποι ὑπὸ τὴν βροχήν», τὴν ἀποκριάτικην σουΐταν «Μάσκες» (1904), τὸ «Χαρούμενο νησί», τὰς «Εἰκόνας», τὸ «Children's Corner» (1904—1908), τὰ «12 πρελλούντια», ἅπαντα διὰ κλειδοκύμβαλον. Τῷ 1905 ἔδωκε τὴν «Θάλασσαν» (3 συμφωνικὰ σκίτσα δι' ὀρχήστραν) καὶ τῷ 1907 τὴν «Iberia», συμφωνικὴν σουΐταν, ἐν ᾗ ἀναζῇ τὸ μαυριτανικὸν πνεῦμα, τὸ ἀνατολικὸν πάθος, τὸ φῶς καὶ ἡ χαρὰ τῆς Μεσογείου. Τῷ 1911 εἶδε τὸ φῶς «Τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Σεβαστιανοῦ» τοῦ ντ' Ἀννούντσιο, δι' ὃ ὁ Ντεμπυσσὺ ἔγραψε σκηνικὴν μουσικὴν ἀντάξιαν τοῦ ποιητοῦ. Εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἔργων τοῦ Ντεμπυσσὺ πρέπει νὰ προστεθῶσιν αἱ ἰδιότυποι μελῳδίαι του, τῶν ὁποίων περιφημότεραι εἶναι: «Τὸ μανδολῖνον», «Πέντε ποιήματα τοῦ Μπωντελαίρ», «Λυρικὲς πρόζες», «Τραγούδια τῆς Βιλιτοῦς», «Τρία τραγούδια τῆς Γαλλίας», «Τρεῖς μπαλλάντες τοῦ Βιλλόν», «Τρία τραγούδια τοῦ Τριστάνου Λερμίτ», «Σεχεραζάτ» κ. ἄ.

Ὁ Ντεμπυσσὺ εἶναι ὁ πρῶτος συνθέτης ὁ ἀποδεχθεὶς τὸν συμβολισμὸν ἐν τῇ μουσικῇ, ὁ ἐπιζητήσας ν' ἀποδώσῃ διὰ τῶν ἤχων συγκεκριμένας ἐντυπώσεις, νὰ ἐκφράσῃ τὰ αἰσθήματα τὰ περικλειόμενα εἰς τοὺς στίχους. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποδώσῃ πάντα ταῦτα ὁ συνθέτης, ἐδημιούργησεν ἰδίαν τεχνοτροπίαν, ἴδιον ἁρμονικὸν σύστημα, νέαν μουσικὴν ἀπαγγελίαν. [*D. Thennevière*, Cl. Debussy, 1913.] Γ. ΣΚΛΑΒΟΣ

Ντὲ Μπὼ (De Beaux), ***Ἰάκωβος***. Ὁ τελευταῖος ψιλῷ ὀνόματι Φράγκος αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως (βλ. λ. *Μπὼ* Ἰάκωβος).

Ντὲμ-Σουλεϋμάν, ἢ ***Ντὲμ - Ζιμπὲρ*** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Σουδάν, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μπάχρ - ἐλ-Μπιορί, ἄλλοτε (1878 — 1886) πρωτεύουσα τῆς Μπάχρ-ἐλ-Γκαζάλ. Π. Ν. Π.

Ντὲν (Dehn), ***Σίγκφριντ***. Γερμανὸς μουσικολόγος (1799—1858). Ἐρασιτέχνης κατ' ἀρχάς, δὲν ἠργησε ν' ἀναδειχθῇ εἷς βαθὺν γνώστην τῆς θεωρίας τῆς μουσικῆς καὶ νὰ διορισθῇ βιβλιοθηκάριος τοῦ μουσικοῦ τμήματος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βερολίνου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπρομήθευσε, κατόπιν πολυμόχθων ἐρευνῶν, μέγαν ἀριθμὸν παλαιῶν μουσικῶν χειρογράφων καὶ σπανίων βιβλίων ἐξ ὅλων τῶν ἰδιωτικῶν καὶ δημοτικῶν βιβλιοθηκῶν τῆς Γερμανίας. Ἠσχολήθη ἐπίσης διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν μερολογίων παλαιῶν πολυφωνικῶν ἔργων, ἰδίως δὲ τῶν τοῦ Ἰωάνν. Σεβ. Μπὰχ καὶ τῶν «Ψαλμῶν τῆς μετανοίας» τοῦ Ὀρλάνδου Λάσσους. Τὸ κυριώτερον θεωρητικὸν του βιβλίον εἶναι ἡ «Θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ μέθοδος τῆς ἁρμονίας» (β' ἔκδ. 1860)· ἄλλο ἔργον του εἶναι: «Συλλογὴ μουσικῆς τοῦ ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνος» κ.τ.λ. Μαθηταὶ τοῦ Ντὲν ὑπῆρξαν οἱ διάσημοι μουσουργοί: Γκλίνκα, Κὴλ, Κούλλακ, Α. Ρουμπινστάϊν, Π. Κορνέλιους, Χόφμαν κ.ἄ. Γ. Σ.

Ντένα (Dehna) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Ντάνα*.

Ντέναιν (Denain) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Νὸρ ἐπὶ τῆς διώρυγος τοῦ Σκάλδιος. Κάτ. (1921) 23.472. Ἔχει ἀκμαίαν μεταλλουργίαν, χυτήρια, σακχαροβιομηχανίαν, ὑελουργίαν καὶ ἐπικοινωνεῖ διὰ τῶν σιδηροδρόμων τοῦ Βορρᾶ. Παρὰ τὴν Ντεναὶν ἐνίκησεν ὁ Βαλδουῖνος Ζ' κόμις τοῦ Αἰνὼ τὸν Ροβέρτον Φριζόνειον κόμιτα τῆς Φλάνδρας (1079) καὶ οἱ ὑπὸ τὸν Βιλλὰρ Γάλλοι τοὺς Γερμανοὺς τοῦ πρίγκιπος Εὐγενίου (1712). Π. Ν. Π.

Ντένβερ (Denver) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, πρωτεύουσα τῆς πολιτείας Κολοράδο καὶ τῆς ἐπαρχίας Ντένβερ. Κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Νοτίου Πλὰτ καὶ ἔχει 256.491 κατ. Εἶναι σπουδαιότατος κόμβος τῶν σιδηροδρόμων Ρίο Γκράντε, Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, Ντένβερ κ. ἄ. καὶ κύριον κέντρον διεξαγωγῆς ἐμπορίου χρυσοῦ, ἀργύρου, γαιανθράκων κλπ. Ἔχει χυτήρια, μηχανουργεῖα, ἐργοστάσια ἐπεξεργασίας μολύβδου, ἀλευρομύλους, ἐργοστάσια κονσερβῶν κ. ἄ. Ἡ πόλις ἔχει θαυμασίαν ρυμοτομίαν. Σπουδαῖα κτήρια εἶναι τὸ Καπιτώλιον, τὸ δικαστικὸν καὶ τὸ ὁμοσπονδιακὸν μέγαρον, ὁ καθολικὸς καθεδρικὸς ναός, ἡ βιβλιοθήκη Κάρνεγκι (1908), ἡ ἀνωτέρα σχολὴ Ἥστ Ντέβερ καὶ αἱ κολοσσαῖαι οἰκοδομαὶ Ντάνιελς-Φίσερ, Φόρστερ καὶ τῆς ἑταιρείας φωτισμοῦ· τὸ Ντένβερ ἔχει ἐπίσης δημοτικὸν πάρκον μὲ ζωολογικὸν κῆπον καὶ βοτανικὸν μουσεῖον, μουσεῖον καλῶν τεχνῶν, πανεπιστήμιον, μελόδραμα, ἀστεροσκοπεῖον κλπ. Ἱδρύθη τῷ 1858. Τῷ 1868 ἐγένετο πρωτεύουσα τῆς πολιτείας, τῷ δὲ 1870 μόλις ἠρίθμει 4.759 κατοίκους. Κεῖται εἰς ὕψος 1.608 μ. καὶ εἰς ἀπόστασιν 22 χλμ. Α. τῶν Βραχωδῶν Ὀρέων. Π. Ν. Π.

Ντενγκιγιὸ ***Ντάϊ Σί***. Ἰάπων βουδιστὴς (βλ. *Σαϊτσό*).

Ντενδιδάκης, *Παῦλος*· βλ. λ. *Ντεντιδάκης* Παῦλος.

Ντενεσὼ (Dénéchaux) ***λυχνία*** *[Φάροι]*. Σύστημα λυχνίας τριμύξου, σταθερᾶς στάθμης. Τὸ πετρέλαιον καταθλιβόμενον ἐν τῇ πετρελαιοδόκῃ ὑπὸ τὸ βάρος κατερχομένου ἐμβόλου, ἀνέρχεται εἰς τὴν λυχνίαν διὰ σωλῆνος κοχλιουμένου εἰς τὸν

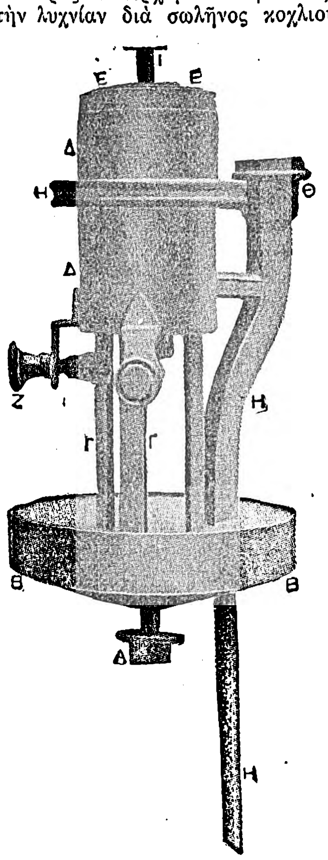

Λυχνία Ντενεσώ.

στυπειοθλίπτην Α τῆς κλειστῆς λεκάνης Β καὶ ἐξ αὐτῆς, ὑπὸ τὴν ἐνέργειαν τῆς αὐτῆς πιέσεως, διὰ τῶν τριῶν παροχικῶν σωλήνων Γ, ἐν οἷς κινοῦνται ὡσαύτως οἱ ὀδοντωτοὶ μίσχοι τῶν θρυαλλιδοφόρων κυλίνδρων, εἰς τὸ δοχεῖον Δ τῶν θρυαλλίδων (μυξῶν) Ε. Ἐν τῷ δοχείῳ τούτῳ τὸ πετρέλαιον (δι' οὗ ἐμποτίζονται αἱ θρυαλλίδες δυνάμει τῶν νόμων τῶν τριχοειδῶν ἀγγείων καὶ ὡς πρὸς τὸ ὁποῖον ἀνυψοῦνται ἢ καταβιβάζονται διὰ τῶν κομβίων Ζ) διατηρεῖται πάντοτε εἰς σταθερὰν στάθμην Η, καθόσον μόλις ὑπερβῇ αὐτήν, ἐκρέει διὰ τοῦ κρουνοῦ ὑπερεκχειλίσεως Θ ἐν τῷ σωλῆνι ἐκροῆς Η, δι' οὗ τὸ περισσεῦσαν οὕτω πετρέλαιον ἐπανέρχεται εἰς τὴν πετρελαιοδόκην, ἐξ ἧς ἠντλήθη. Ἡ λυχνία Ντενεσὼ εἶναι ἐφωδιασμένη καὶ δι' ἀεροφόρου αὐλοῦ Ι μετὰ δισκίου πρὸς ὁμοιομερῆ κανονισμὸν τῆς φλογός. Σ. Ε. Λ.

Ντενὶ (Denis), ***Ἕκτωρ***. Βέλγος πολιτικὸς καὶ φιλόσοφος (1842—1913). Λαβὼν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν σοσιαλιστικὴν κίνησιν, ἔγραψεν εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ μελέτας περὶ τῆς ὀργανώσεως τῆς ἐργασίας, τῶν βλέψεων τοῦ προλεταριάτου, τῆς ἱστορίας τῶν οἰκονομικῶν θεωριῶν καὶ τῶν ἡμερομισθίων. Διετέλεσε μέλος τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βελγίου, διευθυντὴς τοῦ ἰνστιτούτου Solvay, βουλευτὴς καὶ πρόεδρος τοῦ διεθνοῦς ἰνστιτούτου κοινωνιολογίας. Ἐδημοσίευσε, μεταξὺ ἄλλων, τὰ ἑξῆς: «L'impôt sur le revenu» (1883), «La dépression économique et sociale et l'histoire des prix» (1895), «La prévision en sociologie» (1910). Ἐκ τῆς «Ἱστορίας τῶν οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν συστημάτων», τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀρχίσει, ἐδημοσιεύθησαν δύο τόμοι, τῷ 1904 καὶ 1907. Γ. Ε. Κ.

— **Ντενὶ** (Denis), ***Ἐρνέστος***. Γάλλος ἱστορικὸς (1849—1921). Ἀφοσιωθεὶς εἰς τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας τῶν σλαϊκῶν λαῶν καὶ τῆς Βοημίας, ἔγραψε τὰ ἑξῆς: «Huss et la guerre des hussites» (1878), «La fin de l'indépendance bohême» (1890), «La Boême depuis la Montagne-Blanche» (1903), «L' Allemagne de 1789 à 1810» (1896), «L' Allemagne de 1818 à 1850» (1899) κλπ. Διετέλεσε συνεργάτης τῆς «Γενικῆς ἱστορίας» τοῦ Lavisse καὶ Rambaud καὶ ἀπέλαυσε μεγάλης δημοτικότητος ἐν Βοημίᾳ. Τῷ 1928 ἀνηγέρθη ἀνδριάς του ἐν Πράγᾳ. Γ. Ε. Κ.

—**Ντενὶ** (Denis), ***Μαυρίκιος***. Γάλλος ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1870. Ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸ Σαλὸν τῶν Ἠλυσίων Πεδίων τῷ 1890, ἔλαβε δ' ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν κίνησιν τῶν συμβολιστῶν. Ἠσχολήθη ἰδίᾳ εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν θρησκευτικῶν καὶ μυθολογικῶν θεμάτων καὶ κατέλαβεν ἐξέχουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν συγχρόνων Γάλλων διακοσμητῶν δημοσίων κτηρίων καὶ εἰκονογράφων βιβλίων. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Οἱ ἀρραβωνιασμένοι» (1892), «Αἱ Μοῦσαι» (1893), «Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου» (1894), «Ἡ Ἁγία οἰκογένεια» (1902), «Ἡ μητρικὴ θωπεία» (1904), «Ἡ ὀπτασία» (1895), «Οἱ μαθηταὶ μεταβαίνοντες εἰς Ἐμμαοὺς» (1895), «Ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Μάρθας» (1896), «Ὁ Χριστὸς καὶ τὰ παιδία» (1901), «Notre-Dame de l'École» (1903), «Μυθολογικὴ σκηνὴ» (1904), «Καλυψώ», «Ναυσικᾶ», «Λουόμεναι» (1906), αἱ διακοσμήσεις τοῦ θεάτρου τῶν Ἠλισίων πεδίων καὶ αἱ ἔγχρωμοι λιθογραφίαι τῆς «Μιμήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ» καὶ τῶν «Fioretti» τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου τῆς Ἀσίζης. Ι. Μ. Π.

Ντένια (Denia) *[Γεωγρ.]*. Παράλιος πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν τῷ νομῷ Ἀλικάντε. Κάτ. 12.500 περίπου. Διὰ τοῦ λιμένος της διεξάγεται εἰσαγωγικὸν ἐμπόριον ὀπωρῶν, ἐλαιῶν, οἴνων, κριθῆς, ἀραβοσίτου κ. ἄ., ἐξαγωγικὸν δὲ σταφίδων, πίλων, σάκκων ψιαθίνων καὶ πορτοκαλλίων. Εἶναι τὸ ἀρχαῖον *Διάνιον* (βλ. λ.). Ν. Φ.

ντενιέτας (ὁ)· ἰδιωμ. Κρήτ., ὁ πρῶτος ἐκ τοῦ πληρώματος μετὰ τὸν πλοίαρχον, ὁ ἀκόλουθος τοῦ πλοιάρχου (ἐκ τοῦ ἰταλ. digneta). ΕΡ. Μ.

Ντενὶζ (Denise) *[Γεωγρ.]*. Ἡφαιστειογενὲς ὄρος τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Ἄνω Λίγηρος, δεσπόζον τῆς πόλεως Πυὺ (ὕψος 890 μ.). Ἐξ αὐτοῦ προέρχονται τὰ ὑλικὰ πλείστων ἀρχαίων μνημείων τῆς πόλεως. Εἴς τινα βορβορώδη ρήγματα αὐτοῦ εὑρέθησαν σκελετοὶ ἐκλιπόντων ζῴων, ὡς καὶ ἀνθρώπων. Π. Ν. Π.

Ντενιζλῆ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Δενιζλῆ*.

Ντενίκιν, *Ἀντώνιος-Ἰβάνοβιτς*. Ρῶσος στρατηγός, γεννηθεὶς τῷ 1872. Μετέσχε τοῦ ρωσοϊαπωνικοῦ πολέμου (1904—1905) καὶ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ὡς ἀρχηγὸς σώματος στρατοῦ, ἐνίκησε τοὺς Αὐστριακούς. Μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου Β' τῷ ἀνετέθη ὑπὸ τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως τοῦ Κερένσκυ ἡ ἀρχηγία τῶν ρωσικῶν στρατευμάτων τοῦ νοτιοδυτικοῦ μετώπου. Κατόπιν τοῦ πραξικοπήματος τῶν μπολσεβίκων (Ὀκτώβριος 1917) ἐκηρύχθη κατὰ τοῦ συμβουλίου τῶν ἐπιτρόπων τοῦ λαοῦ καὶ μετέσχε τῆς ἀντεπαναστάσεως μετὰ τῶν στρατηγῶν Ἀλεξέγιεφ καὶ Βράγγελ, γενόμενος ἀρχηγὸς τοῦ ὀργανωθέντος στρατοῦ ἐν Αἰκατερινοντάρ. Τῷ 1919 συνέπραξε μετὰ του ναυάρχου Κολτσὰκ κατὰ τῶν μπολσεβίκων, καὶ ἐνίκησε μὲν τούτους εἰς πολλὰς μάχας, ἀλλ' ἀναδιοργανωθέντος τοῦ ἐρυθροῦ στρατοῦ ὑπὸ τοῦ Τρότσκυ ἡττήθη καὶ ὑποχωρήσας κατέφυγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Οὐγγαρίαν, ὅπου καταγίνεται ἔκτοτε εἰς τὴν γεωργίαν. Θ. Β.

Ἀντώνιος Ντενίκιν.

Ντενὶκ - τὰς *[Γεωγρ.]*· βλ. ***Ντουνοὺκ-τάς***.

Ντενικτσελῆ *[Γεωγρ.]*. Παλαιὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Μεσολόφου (Λοζίστης) τῆς ἐπαρχίας Σιδηροκάστρου τοῦ νομοῦ Σερρῶν. Κάτοικοι (1920) 68. Ἡ στατιστικὴ τοῦ 1928 δὲν τὸν ἀναγράφει. Ν. Φ.

Ντενίλεβσκι, *Γρηγόριος Πέτροβιτς*. Ρῶσος συγγραφεὺς (1829—1891). Συνέγραψε πλεῖστα μυθιστορήματα, ἐν οἷς: «Οἱ φυγάδες», «Ὁ Μιρούβιτς», «Ἡ πριγκίπισσα Ταρακάνωφ», «Ἡ πυρκαϊὰ τῆς Μόσχας», «Ἡ Αἰκατερίνη Β ἐπὶ τοῦ Δνειπέρου» κ.ἄ. Θ.Β.

Ντενίνα (Denina), ***Ἰάκωβος-Μαρία-Κάρολος***. Ἰταλὸς ἱστορικὸς (1731—1813). Διετέλεσε καθηγητὴς εἰς Πινερόλο καὶ Τουρῖνον, διαρκῶς καταδιωκόμενος διὰ τὰς φιλελευθέρας ἀρχὰς καὶ ἐξορισθεὶς τῷ 1777. Τῷ 1782 ἐγκατεστάθη εἰς Βερολῖνον ὡς προστατευόμενος τοῦ Φρειδερίκου Β' καὶ ἐγένετο μέλος τῆς πρωσσικῆς Ἀκαδημίας, τῷ δὲ 1804, σχετισθεὶς εἰς Μαγεντίαν μετὰ τοῦ Ναπολέοντος, προσεκλήθη εἰς Παρισίους ὡς βιβλιοθηκάριος τῆς αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης. Ἡ φήμη του βασίζεται ἐπὶ τῆς «Ἱστορίας τῶν ἐν Ἰταλίᾳ ἐπαναστάσεων» (1769), μεταφρασθείσης εἰς πλείστας γλώσσας καὶ πραγματευομένης τὸ θέμα ἀπὸ τῶν Ἐτρούσκων. Πλὴν αὐτῆς ἔγραψεν: «Ἱστορία τῶν ἐν Γερμανίᾳ ἐπαναστάσεων» (1804, τόμ. 8), «Πραγματεία περὶ Φρειδερίκου Β'» (1788), «Ρωσιὰς» (1790), ἐγκώμιον πρὸς Πέτρον τὸν Μέγαν, «Κλεὶς τῶν γλωσσῶν» (1804), «Περὶ τῶν μεταπτώσεων ἐν τῇ φιλολογίᾳ» (1761, τόμ. 2), μεταφρασθὲν εἰς πλείστας γλώσσας, κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ντενίσωφ, *Ἀνδρέας*. Ἀρχηγὸς τῶν παλαιοπιστων τῆς Ρωσίας (1664—1730). Τῷ 1685, ἐγκαταλείψας τὴν ἑαυτοῦ οἰκογένειαν καὶ τὴν μεγάλην αὐτοῦ περιουσίαν, κατέφυγεν εἰς ἐρημικὰ δάση, ἔνθα ἔζη ἀσκητικὸν βίον. Τῷ 1695 μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Σέμεν ἵδρυσε κοινοβιακὴν μονήν, τὴν κληθεῖσαν Βύγοβσκι, ἧς ἐχρημάτισεν ἡγούμενος. Ταχέως ἐγένετο ὁ ἡγέτης τοῦ σχίσματος τῶν παλαιοπίστων (Ρασκολνίκων) τῆς Ρωσίας. Εὐφυέστατος καὶ μελετηρότατος, κατώρθωσε ν' ἀποβῇ ἐντριβὴς τῆς ἀρχαιοτέρας ρωσικῆς θεολογικῆς φιλολογίας καὶ δεινὸς ὑπερασπιστὴς τοῦ σχίσματος, ὅπερ καὶ ὠργάνωσεν ἐσωτερικῶς. Εἰς τὴν ἱκανότητα καὶ τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦ πρὸ παντὸς ὀφείλονται αἱ ὑπὸ τοῦ κράτους παρασχεθεῖσαι ἐλευθερίαι εἰς τὸ σχίσμα. Συνέγραψε περὶ τὰ 118 ἔργα, ὧν σπουδαιότατον εἶναι τὸ ἐπιγραφόμενον «Παραθαλάσσιαι ἀπαντήσεις», τὸ θεωρούμενον ὡς τὸ κυριώτερον συμβολικὸν βιβλίον τοῦ σχίσματος τῶν παλαιοπίστων. Κ. Ι. Ι.

Digitized by Google

Ντενὶφλ (Denifle), ***Φρειδερῖκος***. Ἐγεννήθη τῷ 1844 ἐν Ἴμστ τοῦ Τυρόλου καὶ ἐτελεύτησε τῷ 1905 ἐν Μονάχῳ. Τῷ 1861 ἐγένετο μοναχὸς ἐν τῇ μονῇ τῶν βενεδικτίνων τοῦ Γράτς, λαβὼν τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου μυστικοῦ θεολόγου *Ἐρρίκου Suso*, τῷ δὲ 1866 ἐχειροτονήθη ἱερεὺς καὶ τῷ 1870 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Γκράτς. Ἀσχολούμενος ἰδίᾳ περὶ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν, καὶ δὴ τὴν πλατωνικὴν καὶ ἀριστοτελικήν, καὶ τὸν μεσαιωνικὸν μυστικισμόν, ἔγραψε πλεῖστα ἔργα πολλοῦ λόγου ἄξια, ἅτινα ἔχον πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ πανεπιστήμιον τῆς Κανταβριγίας ἀπένειμεν αὐτῷ τῷ 1905 τὸν τίτλον τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος. Τῶν ἔργων τούτων ἀξιολογώτερα εἶναι: «Ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἀνθρωπότητος» (1872), Ὁ «πνευματικὸς βίος τῶν μυστικῶν τοῦ ΙΔ′ αἰῶνος» (1872), «Ἡ ἐρήμωσις τῶν ἐκκλησιῶν, μονῶν καὶ φιλανθρωπικῶν ἱδρυμάτων ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΣΤ′ αἰῶνος» (1897), «Ἱστορία τῶν πανεπιστημίων κατὰ τὸν μεσαίωνα μέχρι τοῦ ἔτους 1400» (1885), «Λούθηρος καὶ Λουθηρανισμὸς ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῶν ἐξελίξει κατὰ τὰς πηγὰς» (1904), «Ὁ Λούθηρος ἐξ ἐπόψεως ὀρθολογιστικῆς καὶ χριστιανικῆς» (1904). Πλὴν τούτων ἐξέδωκε τὰ ἔργα τοῦ Ἐρρίκου Suso καὶ τοῦ Eckhart, τὸ «Ἀρχεῖον τοῦ πανεπιστημίου τῶν Παρισίων» (1889—1897 εἰς 4 τόμ.) καὶ τὸ «Ἐπίμετρον τοῦ Ἀρχείου» (1894 καὶ 1897 εἰς 2 τόμ.), τὸ «Ἀρχεῖον τῆς φιλολογίας καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας» (ἀπὸ τοῦ 1885 εἰς 7 τόμ. ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ *Ehrle*) καὶ συνειργάσθη εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ Θωμᾶ Ἀκινάτου. Κ. Ι. Δ.

Ντὲνκ (Denck, Dengk, Tenck καὶ Tenk), ***Ἰωάννης***. Ἐγεννήθη τῷ 1495 καὶ ἐτελεύτησε τῷ 1527. Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του διωρίσθη τῷ 1523 διευθυντὴς τοῦ ἐν Νύρνμπερ σχολείου τοῦ Σεβάλδου, ἐξ οὗ ὅμως τῷ 1524 ἐπαύθη, κατηγορηθεὶς ἐπὶ αἱρέσει. Ἀναγκασθεὶς νὰ φύγῃ ἐκ τῆς Νύρνμπερ ἦλθεν εἰς διαφόρους πόλεις, μέχρις οὗ ἐγκατεστάθη τῷ 1527 ὁριστικῶς ἐν Βασιλείᾳ τῆς Ἑλβετίας, ἔνθα καὶ ἐτελεύτησε προσβληθεὶς ὑπὸ λοιμοῦ. Ὁ Ντένκ, εἷς τῶν εὐγενεστέρων ἀντιπροσώπων τοῦ ἀναβαπτισμοῦ, ἀπέρριπτε τὸ νηπιοβάπτισμα, ὑπετίμα τὰ μυστήρια, ἠρνεῖτο τὴν υἱοθεσίαν καὶ τὴν ἐξιλαστικὴν ἱκανοποίησιν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐδέχετο τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πάντων, καθ' ἣν θὰ ἐπήρχετο ἡ σωτηρία καὶ αὐτῶν τῶν δαιμόνων. Μετέφρασε μετὰ τοῦ Hatzer τοὺς προφήτας ἐν Βὸρμς τῷ 1527 (Wormser Propheten), συνειργάσθη εἰς τὴν μετάφρασιν τῆς ἁγίας Γραφῆς, τὴν πρώτην μετάφρασιν τῆς μετερρυθμισμένης Ἐκκλησίας (Wormser Bibel) καὶ ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ὧν κυριώτερα εἶναι: «Ἑρμηνεία εἰς τὸν προφήτην Μιχαίαν» (1531), «Τὶς ἀγαπᾷ πράγματι τὴν ἀλήθειαν», «Περὶ ἐλευθέρας βουλήσεως», «Ἡ τάξις τοῦ Θεοῦ», «Ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ». Ἔκδοσις τῶν ἔργων του ἐγένετο τῷ 1680. Κ. Ι. Δ.

Ντενκὲρκ (Dunkerque) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Δουνκέρκη*.

ντένκερς (οἱ) (dunkers). Αἵρεσις ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἡνωμέναις Πολιτείαις (βλ. *τοῦνκερς*).

Ντένμαν (Denman), ***Θωμᾶς***. Ἄγγλος νομομαθὴς (1779—1854). Διετέλεσε δικηγόρος ἀπὸ τοῦ 1806, μέλος τοῦ κοινοβουλίου (1819), δικαστικὸς σύμβουλος τῆς πόλεως τοῦ Λονδίνου (1822), γενικὸς εἰσαγγελεὺς τῆς κυβερνήσεως Γκρέϋ (1830), ἀρχιδικαστὴς τοῦ βασιλέως τῷ 1832 καὶ ὁμότιμος (1834), ἀποσυρθεὶς τοῦ δημοσίου βίου τῷ 1850. Διεκρίθη ὡς δικηγόρος τῆς πριγκιπίσσης Καρλόττας κατὰ τοῦ βασιλέως Γεωργίου Δ′ (1802), ἡ νομοθετική του δὲ δρᾶσις ἀπετέλεσε σταθμὸν εἰς τὸ ἀγγλικὸν δίκαιον. Ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου καὶ τῶν συζητήσεων, ὑπεστήριξε τὸν νόμον τῶν μεταρρυθμίσεων καὶ ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς τροποποιήσεως τοῦ ποινικοῦ νόμου, ὑπὲρ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς λαϊκῆς παιδείας καὶ κατεπολέμησε τὸν θεσμὸν τῆς δουλείας. Τὰ ἀπομνημονεύματά του ἐξέδωκεν ὁ Ἰωσὴφ Arnould (1873). Π. Ν. Π.

Ντένμπι (Denbigh) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν Οὐαλλίᾳ, πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Ντένμπι, 47 χλμ. Δ. τοῦ Τσέστερ, ἐν τῇ κοιλάδι Klwyd. Κάτ. (1921) 6.782. Ἔχει ὑφαντουργίαν καὶ ἐμπόριον ξυλείας, δερμάτων κ.ἄ. Ἐν αὐτῇ ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ Ἐρρίκου ντὲ Λασὺ φρούριον, εἰς τὸ ὁποῖον κατέφυγεν ὁ Κάρολος Α′ μετὰ τὴν μάχην τοῦ Ράουτον Μούρ. Διατηρεῖ ἐρείπια τοῦ φρουρίου καὶ μονῆς καρμηλιτῶν καὶ εἶναι ἕδρα ἀσύλου φρενοβλαβῶν τῆς βορείου Οὐαλλίας.

— **Ντένμπι *κομιτεία*** (Denbighshire) *[Γεωγρ.]*. Κομιτεία τῆς Ἀγγλίας ἐν Οὐαλλίᾳ ἐπὶ τῆς Ἰρλανδικῆς θαλάσσης. Κάτ. (1921) 154.847, ἔκτασις 1.729 τ. χλμ., πρωτεύουσα *Ντένμπι*. Κύριος πλοῦτος ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ ὑπεδάφους (ἄνθραξ, ψευδάργυρος, μόλυβδος). Π. Ν. Π.

Ντέννεβιτς (Dennewitz) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Γερμανίας παρὰ τὸ Γύτερμπογκ τῆς Πρωσσίας. Κάτ. 320.

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Μετὰ τὰς ἀτυχεῖς διὰ τὸν Ναπολέοντα μάχας τοῦ Αὐγούστου 1813 (Κατσμπὰχ καὶ Γκροσμπέρεν), διαρκοῦντος τοῦ πολέμου τῆς Σαξωνίας, διετάχθη ὁ στρατάρχης Νέϋ, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ὁποίου ἐτάχθη ἡ στρατιὰ τοῦ Οὐντινὸ (50.000 ἄνδρες), νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὸ Βερολῖνον. Ὄντως, ἡ στρατιὰ αὕτη ἐξεκίνησε τὴν 5ην Σεπτεμβρίου ἐξ Οὐΐττενμπεργκ (Wittenberg), καὶ προὐχώρησε πρὸς βορρᾶν, χωρὶς νὰ συναντήσῃ ἐχθρικὸν στράτευμα· ἀλλὰ τὴν ἐπομένην ἀφ' ἑνὸς μὲν προσέκρουσε παρὰ τὸ χωρίον Ντέννεβιτς εἰς στράτευμα πρωσσικὸν τοῦ στρατηγοῦ Μπύλοου (20.000 ἄνδρες), ἀφ' ἑτέρου δ' ἐδέχθη ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ του ὑπὸ ἑτέρου στρατεύματος (60.000 ἄνδρες) τοῦ στρατηγοῦ Μπερναντὸτ (Bernadotte)· ἐπειδὴ δὲ ἡ γαλλικὴ στρατιὰ ἐπορεύετο ἐπὶ μιᾶς φάλαγγος, ἄνευ οὐδενὸς μέτρου πλευρικῆς ἀσφαλείας, καθ' ὅσον ὁ Νέϋ ἐνόμισεν ὅτι κίνδυνος ἠδύνατο νὰ προέλθῃ μόνον ἐκ τῆς κατευθύνσεως τοῦ βορρᾶ, φυσικὸν ἦτο τὸ νὰ προκαταληφθῇ κατὰ πλευρὸν αἰφνιδιαστικῶς. Πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς καταστάσεως ταύτης ἀνεπτύχθη, κατά τε τὸ μέτωπον καὶ κατὰ τὸ δεξιὸν πλευρόν, ταχθεὶς μὲ μέτωπον κατ' ὀρθὴν περίπου γωνίαν. Κατὰ τὸν ἐπακολουθήσαντα ἀγῶνα δὲν ἠδυνήθη ὁ Νέϋ ν' ἀντεπεξέλθῃ ἐπιτυχῶς κατὰ τῶν συμμάχων, καθ' ὅσον διὰ τοιαύτην διμέτωπον δρᾶσιν ἐπεβάλλετο ἐνέργεια κατ' ἐσωτερικὰς γραμμὰς ἐπὶ τοῦ τακτικοῦ πεδίου δι' ἐφεδρειῶν, ἀλλὰ τοιαύτας δὲν διέθετε λόγῳ τῆς πλημμελοῦς τάξεως πορείας, ἧς ἕνεκα κατὰ τὸν ἐπελθόντα αἰφνιδιασμὸν δὲν ἠδυνήθη νὰ τηρήσῃ ἐφεδρείας. Οἱ Γάλλοι ἤρχισαν κλονιζόμενοι, ὁπότε οἱ σύμμαχοί των Σάξωνες, ἀπορρίψαντες τὰ ὅπλα των καὶ κραυγάζοντες «ὁ δυνάμενος σωθήτω», ἔφυγον προτροπάδην πανικόβλητοι, συμπαρασύραντες τοιουτοτρόπως καὶ τοὺς Γάλλους, οἵτινες, ἀποσυντεθέντες τελείως, ὑπεχώρησαν φύρδην μίγδην πρὸς τὸ Τοργκάου, εἰς ὃ ἔφθασαν τὴν 8ην Σεπτεμβρίου περὶ τοὺς 30.000 μόνον. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Ντέννερ (Denner), ***Βαλτάσαρ***. Γερμανὸς ζωγράφος (1685—1749). Ἀπέκτησε μεγίστην φήμην κατὰ τοὺς χρόνους του, ἥτις σήμερον φαίνεται δυσανάλογος πρὸς τὴν πραγματικήν του ἀξίαν. Διεκρίθη ὡς προσωπογράφος. Ἐγένετο τὸ πρῶτον γνωστὸς ἐξ ἀφορμῆς τῆς προσωπογραφίας τοῦ δουκὸς Χριστιανοῦ-Αὐγούστου, κυβερνήτου τοῦ Gottorp. Τῷ 1712 προεκλήθη ὑπὸ Φρειδερίκου τοῦ Δ′, βασιλέως τῆς Δανίας, εἰς Κοπεγχάγην καὶ ἐξεπόνησε τὴν προσωπογραφίαν αὐτοῦ. Εἶτα ἐπεσκέφθη τὴν Ἀγγλίαν, περὶ δὲ τὸ 1720 διέτρεξε τὰς κυριωτέρας πόλεις τῆς Γερμανίας. Ὀλίγῳ βραδύτερον μετέβη διὰ δευτέραν φορὰν εἰς Ἀγγλίαν, ἔνθα ἐξετέλεσε τὴν νῦν εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λούβρου ἀποκειμένην «Προσωπογραφίαν γυναικός». Ἐτιμήθη ἐξαιρέτως ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν μεγιστάνων τῆς ἐποχῆς του καὶ διήγαγεν ἐν εὐμαρείᾳ. Ι. Μ. Π.

— **Ντέννερ** (Denner), ***Ἰωάννης-Χριστόφορος***. Γερμανὸς κατασκευαστὴς μουσικῶν ὀργάνων (1655—1707). Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ τελειοποίησις τοῦ ἀρχαίου γαλλικοῦ *καλάμου* (chalumeau) καὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ ἀνακάλυψις τοῦ σημερινοῦ εὐθυαύλου μεθ' ἁπλῆς γλωττίδος. Γ. Σ.

Ντέννερτ (Dennert), ***Ἐβεράρδος***. Γερμανὸς θεολόγος καὶ φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1861. Ἐσπούδασεν ἐν τοῖς πανεπιστημίοις τοῦ Μαρβούργου καὶ τῆς Βόννης, τῷ δὲ 1888 διωρίσθη βοηθὸς τοῦ βοτανικοῦ ἰνστιτούτου τοῦ Μαρβούργου. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐγένετο συντάκτης τοῦ τμήματος τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς ἰατρικῆς τῆς «Deutsche Enzyklopädie» τοῦ Rudolstadt. Ἀπὸ τοῦ 1889 μέχρι τοῦ 1908 ἐχρημάτισ εκαθηγητὴς τοῦ παιδαγωγικοῦ εὐαγγελικοῦ ἰνστιτούτου τοῦ Godesberg, ἀπὸ δὲ τοῦ 1908 μέχρι τοῦ 1920 διηύθυνε τὴν «Keplerbund». Συνέγραψε πλεῖστα φυσικά, ἰατρικά, θεολογικὰ καὶ φιλοσοφικὰ ἔργα, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἑξῆς: «Vergleichende Anatomie der Cruciferen» (1884), «Die Bakterien» (1887), «Moses oder Darwin?» (β′ ἔκδ. 1907), «Der Darwinismus und sein Einfluss a. d. heutige Volksbewegung» (β′ ἔκδ. 1907), «Grundriss d. vergl. Pflanzenmorphologie» (1894), «Die Religion d. Naturforschung» (1896, η′ ἔκδ. 1918), «Gedanken über Religion» (1900), «Arbeitsteilung in Natur und Menschenleben» (1901), «Fechner als Naturphilos. und Chist.» (1902), «Von Sterbelager d. Darwinismus» (β′ ἔκδ. 1905), «Die Weltanschauung des modernen Naturforschers» (β′ ἔκδ. 1911), «Christus und die Naturwissenschaft» (1911), «Das Wesen der Kausalität» (1913) καὶ πλεῖστα ἄλλα. Ἀπὸ τοῦ 1903 μέχρι τοῦ 1920 διηύθυνε τὴν ἐπιθεώρησιν «Glauben und Wissen». Ὁ Ντέννερτ προσπαθεῖ νὰ καταπολεμήσῃ τὸν δαρβινισμὸν καὶ ὅλας τὰς μορφὰς τῆς ἐξελικτικῆς μηχανικῆς θεωρίας. Θ. Π.

Ντεννερὺ (D'Ennery), ***Ἀδόλφος***. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1811 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1899. Δημοσιογράφος κατ' ἀρχάς, ἀφωσιώθη κατόπιν ἐξ ὁλοκλήρου ἐπὶ ἥμισυ καὶ πλέον αἰῶνα εἰς τὸ θέατρον, γράψας ὑπὲρ τὰ διακόσια ἔργα ὅλων τῶν εἰδῶν. Μετὰ τοῦ συναδέλφου του καὶ ἐν πολλοῖς συνεργάτου του *Μπουρζουᾶ* ἐτροποποίησαν ἐπὶ τὰ κρείττω τὸ λαϊκὸν περιπετειῶδες δρᾶμα, τὸ μελόδραμα κληθέν, ὅπερ εἶχε δημιουργήσει κατὰ τὸ 1800 ὁ Γκιλμπὲρ δὲ Πιρεξεκούρ, ἐπονομασθέντες διὰ τοῦτο «πρίγκιπες τῆς λαϊκῆς τραγῳδίας».

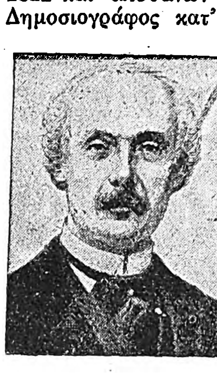

Ἀδόλφος Ντεννερύ.

Πολλὰ ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Ντεννερύ, καίτοι περιέχουν ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς λαϊκῆς περιπετειώδους τραγῳδίας, διαφεύγουν τῆς ρουτίνας τῶν πολυαρίθμων σκηνικῶν κατασκευασμάτων του, ἀναβιβασθέντα καὶ εἰς τὰς περισσοτέρας σκηνὰς τῆς Εὐρώπης. Ἐξ αὐτῶν, ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς ἐπαίχθησαν κατ' ἐπανάληψιν καὶ ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν τὰ ἑξῆς: «Δὸν Καῖσαρ δὲ Βαζὰν» (μετάφρ. *Π. Σούτσα*), «Αἱ δύο ὀρφαναί», «Μιχαὴλ Στρογκὼφ» (μετάφρ. *Διον. Λάμπρου*), «Φυγάδες», «Πειραταὶ» (μετάφρ. *Λεονάρδου*), «Δεσμὶς ἴων» (μετάφρ. *Ν. Ι. Λάσκαρη*), «Ὁ σουμαδοπώλης», «Ἡ κόρη τῶν ρακοσυλλεκτῶν», «Μάρθα καὶ Μαρία», «Οἱ ἱππόται τῆς ὁμίχλης», «Ἄρτεμις ἢ ἔγκλημα ἐν ὑπνοβασίᾳ», «Ὁ χωρικὸς Σαμπλοῦ», (μετάφρ. *Χρ. Δ. Ἀλεξιάδου*), «Ὁ Φυσέκης» (μετάφρ. *Δ. Πίστη*), «Ὁ ταχυδακτυλουργός», «Ἡ διάσημος δίκη» (μετάφρ. *Π. Τυπάλδου*), «Ἡ ποιμενὶς τῶν Ἄλπεων», «Χαῖρε Μαρία» (μετάφρ. *Γ. Δ. Ξανθοπούλου*), «Ἡ δέησις τῶν ναυαγῶν» (μετάφρ. *Ἰ. Ἀ. Ζερβουδάκη*), «Ὁ γέρω-δεκανεὺς» (μετάφρ. *Στεφ. Ν. Μ.*), «Ζερμαὶν» (μετάφρ. *Αἰμ. Κτενᾶ Λεοντιάδος*) καὶ ἡ «Ἐπαῖτις» (μετάφρ. *Φωκ. Βουτσινᾶ*). Ἐξ αὐτῶν τινα ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ Θεατρικῇ βιβλιοθήκῃ Κωνσταντινουπόλεως (1880—1881) καὶ ἐν τῇ Θεατρικῇ βιβλιοθήκῃ Γεωργίου Φέξη (1903—1904). Ν. Ι. Λ.

Ντέννις (Dennis), ***Ἰωάννης***. Ἄγγλος θεατρικὸς συγγραφεὺς καὶ κριτικὸς (1657—1734). Ἐσπούδασεν ἐν Harrow καὶ Cambridge, ἀφιερώθη δὲ εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ ἔγραψε θεατρικὰς κριτικάς, σπουδαιοτέρα ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι: «Τρεῖς ἐπιστολαὶ ἐπὶ τῆς μεγαλοφυΐας καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Σαίξπηρ» (1711). Ἐδημοσίευσε προσέτι: «Miscellanies in prose and verse» (1693), «Works» (1702) καὶ «Select works» (1718). Γ. Ε. Κ.

Ντενονβιλλιὲ (Denonvilliers), ***Κάρολος-Πέτρος***. Γάλλος ἀνατόμος καὶ χειρουργός, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις (1808—1872). Ἀπὸ τοῦ 1833 ἐδίδαξε περιγραφικὴν καὶ τοπογραφικὴν ἀνατομικήν. Τῷ 1849 κατέλαβε τὴν ἕδραν τῆς ἀνατομικῆς, διαπρέψας εἰς τὴν διδασκαλίαν ταύτης. Τὸ ὄνομά του ἐδόθη εἰς τὴν προστατο-περινεϊκὴν ἀπονεύρωσιν τὴν ἐκτεινομένην ἐκ τῆς ὄπισθεν τοῦ προστάτου μέσης περινεϊκῆς ἀπονευρώσεως μέχρι τοῦ ὀρθοκυστικοῦ περιτονεϊκοῦ κολπώματος (1837). Ἐπίσης ἐκ τοῦ ὀνόματός του ἐκλήθη ἐγχειρητικὴ μέθοδος, σκοποῦσα τὴν ἀπόφραξιν τοῦ στομίου τῆς παρὰ φύσιν ἕδρας. Διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς. Πλὴν πολυαρίθμων πραγματειῶν, ἔγραψε καὶ τρίτομον χειρουργικὴν «Compendium de chirurgie pratique» (Παρίσιοι 1845—1861), ὡς καὶ ὀφθαλμολογίαν μετὰ τοῦ Gosselin «Traité théorique et pratique des maladies des yeux» (Παρίσιοι 1855). Ο. Ρ.

Ντενουαγιὲ (Desnoyers), ***Λουδοβῖκος-Κλαύδιος-Ἰωσήφ***. Γάλλος δημοσιογράφος καὶ μυθιστοριογράφος, γεννηθεὶς εἰς Replonges τῷ 1802 καὶ ἀποθανὼν εἰς Παρισίους τῷ 868. Κατ' ἀρχὰς ἵδρυσε τὴν ἐφημερίδα «Sylphe», ἥτις κατὰ καιροὺς ἤλλαξεν ὄνομα, βραδύτερον δέ, μετὰ τοῦ Philippon, τὸ σατιρικὸν φύλλον «Charivari» (1832). Ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἱδρυτῶν καὶ πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας τῶν λογοτεχνῶν. Συνειργάσθη εἰς τὸν «Figaro» καὶ ἀλλαχοῦ. Ἔγραψε δὲ ὑπὸ τὸ ὄνομά του ἢ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Derville* διάφορα χιουμοριστικὰ ἔργα. Τὰ καλύτερα τούτων εἶναι: «Les mésaventures de Jean-Paul Choppart» (1836) καὶ «Les aventures de Robert-Robert et de son ami Toussaint-Lavenette» (1840)· ἀμφότερα ἔσχον μεγάλην ἐπιτυχίαν. Ι. Ο.

— **Ντενουαγιὲ** (Desnoyers), ***Λουδοβῖκος-Φραγκῖσκος-Κάρολος***. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς εἰς Amiens τῷ 1806 καὶ ἀποθανὼν εἰς Παρισίους τῷ 1858. Κατ' ἀρχὰς ὑπῆρξεν ἠθοποιὸς καὶ ἔπειτα σκηνοθέτης εἰς τὴν Γαλλικὴν Κωμῳδίαν. Ἔγραψεν ὑπὸ τὸ ὄνομά του ἢ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Anatol* μέγαν ἀριθμὸν θεατρικῶν ἔργων. Ὡς τὰ καλύτερα θεωροῦνται: «Le Naufrage de la Méduse» (1839), «Le Roi de Rome» (1850), «La Bergère des Alpes» (1852) κλπ. Ι. Ο.

Digitized by Google

Ντὲ Νουαντὲλ (De Nointel)· βλ. λ *Νουαντέλ*.

Ντενσουσιάνου (Densushianu), *'Αρών*. Τρανσυλβανὸς φιλόλογος, οὗ τὸ πραγματικὸν ὄνομα εἶναι *Πὼπ* (γεννηθεὶς τῷ 1837), ἀδελφὸς τοῦ *Νικολάου* καὶ υἱὸς τοῦ *'Οβιδίου Ντενσουσιάνου*. Διωχθεὶς ὑπὸ τῶν πολιτικῶν ἀντιπάλων του κατέφυγεν εἰς Ρουμανίαν καὶ ἐγένετο καθηγητὴς τῆς φιλολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ 'Ιασίου. Ἔγραψε ποιήματα ὡς ἡ «Νεγκριάντα» κ.ἄ., κριτικὰς καὶ φιλολογικὰς ἐργασίας· βασικὸν του ἔργον ἡ «Ἱστορία τῆς ρουμανικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας».

— **Ντενσουσιάνου** (Densuchianu), *Νικόλαος*. Τρανσυλβανὸς ἱστορικός, ἀδελφὸς τοῦ 'Αρών, γεννηθεὶς τῷ 1846, εἷς τῶν διαμορφωτῶν τῆς συγχρόνου ἱστορικῆς φιλολογίας τῆς Ρουμανίας. Ἔγραψεν: «Ἱστορία τῶν Βλάχων τῆς μεσημβρινῆς Κροατίας» (1887), «Μνημεῖα τῆς ἱστορίας τῶν Ρουμάνων κατὰ τὰ ἔτη 1199—1575» (τόμ. 6) προϊὸν πολυετοῦς ἐν Ρώμῃ ἐρεύνης, «Ἱστορία τοῦ ρουμανικοῦ λαοῦ ἀπὸ τῶν πρώτων ἀρχῶν του μέχρις τῆς ἱδρύσεως τῶν μεταγενεστέρων ἡγεμονιῶν» κ. ἄ. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ἀνακάλυψις τοῦ «Chronicon Dacoromanorum» τοῦ Σινεκάϊ καὶ τῆς ἐκ 41 τόμων ἱστορικῆς συλλογῆς τοῦ ἰδίου κ. ἄ.

— **Ντενσουσιάνου** (Densusgianu), *'Οβίδιος*. Σύγχρονος Ρουμᾶνος γλωσσολόγος, υἱὸς τοῦ 'Αρών, γεννηθεὶς τῷ 1873. Εἶναι καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βουκουρεστίου καὶ ἔγραψεν «Ἱστορίαν τῆς ρουμανικῆς γλώσσης» (1910). Π. Ν. Π.

Ντὲντ (Dent), *'Εδουάρδος - Τζαίιμς*. Ἄγγλος μουσικολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1876. Φέρει τὸν τίτλον τοῦ «διδάκτορος τῆς τέχνης», «διδάκτορος τῆς μουσικῆς» καὶ «Magister artium». Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἔργα τοῦ 'Αλ Σκαρλάττι («Alessandro Scarlatti, his life and works» 1905), γράψας ἐπίσης «The magic flute by Mozart», «A Jesuit at the opera, 1680» κλπ. Ὁ Ντὲντ εἶναι ὁ κύριος μουσικὸς συνεργάτης τῆς «Encyclopedia britannica» καὶ τοῦ μουσικοῦ λεξικοῦ τοῦ Grove (διὰ τὴν δευτέραν ἔκδοσιν). Γ. Σ.

Ντεντὲ-ἀγάτς, ἢ *Δεδὲ-ἀγὰτς [Γεωγρ.]*. Ἡ *'Αλεξανδρούπολις* (Θράκης), οὕτως ὀνομασθεῖσα ἐκ δένδρου τινὸς «τοῦ ντεντέ», ὅπερ ἐσῴζετο μέχρι πρό τινων ἐτῶν (βλ. λ. *'Αλεξανδρούπολις*).

Ντέντεκιντ (Dedekind), *Φρειδερῖκος*. Γερμανὸς ποιητὴς (1525—1598). Ἐσπούδασεν ἐν Βιττεμπεργκ θεολογίαν, διετέλεσε πάστωρ καὶ ἔγραψε τὴν εἰς λατινικοὺς στίχους σάτιραν «Grobianus» (1549), ἥτις ἐσημείωσε μεγάλην ἐπιτυχίαν, μεταφρασθεῖσα καὶ εἰς τὴν 'Αγγλικήν, καὶ τὰ δράματα: «Ὁ Χριστιανὸς ἱππότης» (1576) καὶ «Papista Conversus» (1596). Γ. Ε. Κ.

Ντεντελὲρ *[Γεωγρ.]*.—1) Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Σκήτη* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Κοζάνης. —2) Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Καπνόφυτον* (βλ.λ.) τοῦ νομοῦ Δράμας.

Ντεντελῆ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Ζυκάδι* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Δράμας.

Ντ' 'Εντένσα (D'Entença), *Βερεγγάριος*· βλ. λ. *Δεντέντζα*.

Ντὲ Ντέο (De Deo), *'Εμμανουήλ*. 'Ιταλὸς πατριώτης ἐκ Νεαπόλεως (1774—1794). 'Ανῆκεν εἰς οἰκογένειαν εὐγενῶν, μετὰ τὴν κήρυξιν δὲ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως συνεννοήθη μετ' ἄλλων νεανιῶν πρὸς δημιουργίαν κινήσεως ἀποσκοπούσης τὴν εἰσαγωγὴν πολλῶν ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῆς γενομένων μεταρρυθμίσεων καὶ εἰς τὴν πατρίδα του. Κατηγορηθεὶς ἕνεκα τούτου ἐπὶ συνωμοσίᾳ κατὰ τοῦ καθεστῶτος, συνελήφθη μετ' ἄλλων πεντήκοντα συνομηλίκων του καὶ ἐνεκλείσθη εἰς τὸ φρούριον τοῦ Σάντ' Ἔλμο, ὅπου δικασθεὶς προχείρως κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς δημοκρατίας ἐν Νεαπόλει ἐτιμήθη ὡς εἷς τῶν πρώτων μαρτύρων τῆς ἐλευθερίας τῆς πόλεως. Μ. Δ. Β.

Ντέντερ (Dender), καὶ γαλ. *Ντάντρ* (Dendre) *[Γεωγρ.]*. Παραπόταμος τοῦ Σκάλδιος ἐν τῇ βελγικῇ ἐπαρχίᾳ Αἰνώ. Σχηματίζεται ὑπὸ τοῦ *'Ανατολικοῦ Ντέντερ* ἢ *Καμπρὸν* καὶ τοῦ *Δυτικοῦ Ντέντερ* καὶ συμβάλλει μετὰ τοῦ Σκάλδιος παρὰ τὴν Ντέντερμόντε. Ἔχει μῆκος 177 χλμ. καὶ εἰς πλεῖστα μέρη αὐτοῦ διηνοίγησαν διώρυγες. Πλωτὸς ἐπὶ 65 χλμ. Π. Ν. Π.

Ντέντερα, ἢ *Ντέντρα* (Denderah) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἄνω Αἰγύπτου ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Νείλου καὶ ἄντικρυ τοῦ Κένα. Εἶναι γνωστὸν ἀπὸ τῶν αὐτόθι ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τῆς 'Αθὼρ καὶ ὡς ἕδρα τῆς ἀρχαίας Τεντυρίδος (βλ. λ. *'Αθὼρ* καὶ *Τεντυρίς*).

Ντεντέργιαννη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ νομοῦ Λαρίσσης (βλ. λ. *Δεδέργιαννη*).

Ντεντερλάϊν (Döderlein), *Λουδοβῖκος*. Ἔγκριτος Γερμανὸς φιλόλογος καὶ γλωσσολόγος (1791—1863). Αἱ ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι του ἀναφέρονται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν (λ. χ. τὸ ὁμηρικὸν γλωσσάριόν του (1850) κλπ.) εἰς τὴν λατινικήν, τὴν ὀμβρικὴν κ.λ., ἔτι δὲ καὶ εἰς τὴν ἐτρουσκικὴν ἢ ἄλλως τυρρηνικὴν καλουμένην. Ἔργον αὐτοῦ: «Commentatio de vocum aliquot latinarum, sabinarum, umbricarum, tuscarum, cognatione graeca» (Erlangen 1837). Γ. Π. Α.

Ντέντερμόντε, ἢ *Τερμὸντ* (Dendermonde ἢ Termonde) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Βελγίου ἐν τῷ νομῷ τῆς Α. Φλάνδρας, κειμένη παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Ντέντερ μετὰ τοῦ Σκάλδιος, 40 χλμ. πρὸς ΝΑ. τῆς 'Αμβέρσης. Εἶναι κόμβος σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν καὶ κέντρον γεωργικῆς περιφερείας, ἔχει δὲ ἀξιολόγους βιομηχανίας δερμάτων, βάμβακος, σχοινίων κ.λ.π. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἦτο σπουδαῖον φρούριον περιελθὸν διαδοχικῶς εἰς τοὺς οἴκους Βραβάντης, Βουργουνδίας κλπ., ἐκοσμεῖτο δὲ ὑπὸ πολλῶν καλλιτεχνικῶν κτηρίων ἐν οἷς τὸ δημαρχεῖον (ΙΒ' αἰών), καὶ ὁ ναὸς τῆς Παναγίας περικλείων δύο πίνακας τοῦ Βὰν Ντάϋκ. Διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἐπυρπολήθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ('Οκτώβριος 1914). Κάτ. 9.000. Χ.Δ.

Ντέντες *Γκίκας*. 'Αγωνιστὴς ἐκ Μεθάνων (βλ. λ. *Δεδεγκίκας*).

—**Ντέντες** *Θάτης, Σταμάτης*. 'Αγωνιστὴς ἐξ Ὕδρας (βλ. λ. *Δεδεθέος*).

ντεντὲς (ὁ), ἢ *δεδὲς* (τουρκ. ντεντέ, ὅπερ θεωρεῖται περσικόν)· πάππος, ὁ γηραιότερος, ὁ ἡγούμενος δερβισικοῦ τάγματος.

Ντεντζὲλ (Dentzel), *βαρῶνος*—. Φιλέλλην Γάλλος συνταγματάρχης τῶν Οὐσσάρων, σπεύσας ἅμα τῷ 'Αγῶνι εἰς τὴν ἐπαναστατήσασαν Ἑλλάδα καὶ λαβὼν μέρος εἰς τὴν κατὰ τῆς Δ. Στερεᾶς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν τοῦ Ἄγγλου στρατηγοῦ Τσοῦρτς, μεθ' οὗ ἐπολέμησε γενναίως ἀπὸ τοῦ 1828—1829 ἔν τε 'Ακαρνανίᾳ καὶ Εὐρυτανίᾳ. Ἐν Βονίτσῃ μάλιστα μαχόμενος ἐξησφάλισε τὸν εἰς τὸν 'Αμβρακικὸν κόλπον εἴσπλουν τῶν ἐξ 'Ιονίου πελάγους ἑλληνικῶν πλοίων. Κύριος δὲ γενόμενος τοῦ χωρίου Λουτράκι καὶ ἐξοπλίσας πλοιάριον, διεσκόρπισε μοῖραν τουρκικῶν σκαφῶν, ὧν κατέλαβε τὰ ἕξ. 'Απέθανεν ἐν Βονίτσῃ (1829). Τ. Ε. Ε.

Ντεντιδάκης, *Παυλῆς*. Κρὴς ὁπλαρχηγός, γεννηθεὶς τῷ 1829 ἐν Καλλικράτῃ. Νεώτατος ἐγκατεστάθη ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μαλευζίου, ἔνθα διετέλει τῷ 1866, ὅτε ἐξερράγη ἡ κρητικὴ ἐπανάστασις 1866—1869. Λαβὼν ἐκ τῶν πρώτων τὰ ὅπλα, ἀντεπροσώπευσε τὴν ἐπαρχίαν Μαλευζίου εἰς τὰς πρώτας ἐπαναστατικὰς συγκεντρώσεις εἰς 'Ανώγεια τοῦ Μυλοποτάμου (Μάϊος 1866) καὶ εἰς Ἅγιον Μύρωνα Μαλευζίου (Αὔγουστος 1866), ἐξελέγη ἀρχηγὸς τῶν ἐπαρχιῶν Μαλευζίου καὶ Τεμένους καὶ ὡς τοιοῦτος διεκρίθη εἰς πλείστας μάχας διὰ τὴν ἀνδρείαν του καὶ λοιπὰς στρατιωτικὰς ἀρετὰς αὐτοῦ. Τραυματισθεὶς σοβαρῶς εἰς τὴν μάχην Καμαριώτη Μυλοποτάμου τῆς 16 'Ιανουαρίου 1867 ἐξέπνευσε μετ' ὀλίγον. Ν. ΚΛΣ

Ντέντιτσε (Dentice), *Φαβρίκιος*. 'Ιταλὸς δεξιοτέχνης τοῦ λαούτου καὶ συνθέτης, ζήσας ἐν Ρώμῃ περὶ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἐξέδωκεν ἐν ἐξάφωνον «Miserere», πλεῖστα πεντάφωνα μοτέττα, θρήνους, ἀντίφωνα κτλ. εἰς βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον: «Madrigali spirituali». Ὁ ἀδελφός του *Σκιπίων* (1559—1633) διεκρίθη ὡς συνθέτης διὰ πέντε βιβλίων πενταφώνων μαδριγαλίων, ἑνὸς βιβλίου μοτέττων, διὰ πολλῶν λειτουργιῶν, ὕμνων, ἀντιφώνων κτλ. Γ. Σ.

Ντὲ Ντιτσέλσκυ (De Diezelsky). Εὐγενὴς ἐκ τῆς γερμανικῆς Σιλεσίας καὶ ὑπίλαρχος. Φιλέλλην, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Πέτα (4 'Ιουλίου 1822) καὶ γενναίως μαχόμενος ἐφονεύθη μετὰ τῶν ἄλλων φιλελλήνων. Τ. Ε. Ε.

Ντεντίτμαρ (De Ditmar). Λοχαγὸς τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ ἐξ εὐγενῶν ἕλκων τὸ γένος. Κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐθελοντὴς κατὰ τὸν 'Αγῶνα τοῦ 1821 καὶ ἔλαβε μέρος εἰς πλείστας μάχας, εὑρισκόμενος δὲ κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου ἐν τῇ πόλει ἐφονεύθη κατὰ τὴν ἔξοδον τῆς 23 'Απριλίου 1826. Τ. Ε. Ε.

ντέντο (dedo) *[Μετρολ.]*. Μονὰς μετρήσεως μήκους εἰς τὰ μεσαιωνικὰ κράτη, ἐκ τοῦ ἀρχαίου δακτύλου (digitus) προερχομένη καὶ ἰσοδυναμοῦσα πρὸς τὸ τέταρτον τῆς παλάμης καὶ τὸ ἕκτον τοῦ ποδός. Π. Ν. Π.

Ντένχαμ (Denham), *'Ιωάννης*. Ἄγγλος ποιητής, γεννηθεὶς εἰς Δουβλῖνον. Θεωρηθεὶς ὕποπτος συνεννοήσεως μετὰ τοῦ Καρόλου Α' κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τοῦ 1648, ἐξωρίσθη. Ἐκ τῶν ἔργων του διακρίνονται: «Ἡ καταστροφὴ τῆς Τροίας» (1636), ἔμμετρος παράφρασις τοῦ Β' βιβλίου τῆς Αἰνειάδος, «The Sophy», τραγῳδία, καὶ «Cooper's Hill», περιγραφικὸν ποίημα.

— **Ντένχαμ** (Denham), *Ντίξων*. Ἄγγλος ἐξερευνητής, γεννηθεὶς εἰς Λονδῖνον (1786—1828). Ἐπολέμησεν εἰς τὴν Πορτογαλίαν, Ἱσπανίαν, Γαλλίαν καὶ Βέλγιον. Ἐξηρεύνησε μέρος τῆς Σαχάρας μέχρι Βορνοῦ καὶ τὴν λίμνην Τσάντ. Τῷ 1828 διωρίσθη διοικητὴς τῆς Σιέρρα Λεόνε. Κ. Ζ.

Ντένχαρτ (Denhardt), *Κλήμης* καὶ *Γουσταῦος*. Γερμανοὶ ἀδελφοὶ ἐξερευνηταὶ τῆς 'Αφρικῆς, γεννηθέντες ἐν Τράϊτς ὁ μὲν πρῶτος τῷ 1852, ὁ δὲ δεύτερος τῷ 1856. Κατὰ τὸ διάστημα 1878—1879 ἐξηρεύνησαν τὸν Τάνα ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Γουσταύου Φίσερ. Τῷ 1884 ὁ σουλτᾶνος τοῦ Βιτού, ἐν 'Ανατολικῇ 'Αφρικῇ, τεθεὶς αὐτοβούλως ὑπὸ τὴν γερμανικὴν προστασίαν, παρεχώρησεν εἰς τὸν Κλήμην τμῆμα τῆς χώρας του, ἐκτεινόμενον εἰς μῆκος 60 χιλιομέτρων κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς. Ἐκ τούτου ὁ Κλήμης μέρος μὲν ἐπώλησεν εἰς τὴν «Γερμανικὴν ἑταιρείαν τοῦ Βιτοῦ», τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἐχρησιμοποίησε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Γουσταύου διὰ τὴν παρασκευὴν φυτωρίων. Τῷ 1890 ἡ Γερμανία παρεχώρησε τὸ προτεκτορᾶτον εἰς τὴν 'Αγγλίαν.

Ντέξτερ, ἢ *Ντέξτρο* (Dexter), *Φλάβιος-Λούκιος*. Ἱσπανὸς χρονικογράφος τοῦ Δ' καὶ Ε' αἰῶνος. Διετέλεσε διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ὁνωρίου καὶ κατόπιν διοικητὴς τοῦ Τολέδου. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἁγίου Ἱερωνύμου, συνέθε χρονικὸν ὅπερ ἐχάθη. Τὸ δημοσιευθὲν ὑπὸ τὸ ὄνομά του «Fragmentum chronici sive omnimodae historiae», Σαραγόσσα, 1619) καὶ πολλάκις ἐπανεκδοθέν, ὅπερ προεκάλεσε μακρὰς συζητήσεις, ἀνεγνωρίσθη τελικῶς ὡς γραφὲν ὑπὸ τοῦ ἰησουνίτου Ρομὰν ντὲ 'Ιγκέρα. Μ. Δ. Β.

Ντέξτρα (Dextra), *Ζαχαρίας*. Ὁλλανδὸς καλλιτέχνης (1712—1758) Διήγαγεν ἐν Ντέλφτ, ἔνθα ἠσχολήθη εἰς τὴν κατασκευὴν φαγεντιανῶν ἀγγείων, ἱδρύσας ἐργοστάσιον, τοῦ ὁποίου τὰ προϊόντα σφόδρα ἐξετιμήθησαν καὶ κατὰ τοὺς χρόνους του καὶ μετ' αὐτούς. Τῷ 1759 τὸ ἐργοστάσιον τοῦτο περιῆλθεν εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἐρρίκου βὰν Χόρν. Ι. Μ. Π.

Ντεογκὰρ (Deogarh) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Βρεττανικῶν 'Ινδιῶν ἐν Βεγγάλῃ, ἔχουσα περιφήμους ναοὺς τοῦ Σίβα, οὓς ἐπισκέπτονται χιλιάδες 'Ινδῶν προσκυνητῶν. Κάτ. 5.461. Χ. Δ.

Ντέολι *[Γεωγρ.]*. 'Αλβανικὴ ὀνομασία τοῦ ποταμοῦ *'Εορδαϊκοῦ* (βλ. καὶ λ. *Δεβόλης*).

Ντεομπὰντ (Deoband) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Βρεττανικῶν 'Ινδιῶν ἐν τῇ διοικήσει Σαχαραντποὺρ τῶν Ἡνωμένων 'Επαρχιῶν, κειμένη ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ὄουντ καὶ Ροχιλκάνδης. Ἱδρύθη τῷ 1876 καὶ εἶναι σπουδαιότατον κέντρον ἐξαγωγῆς σιτηρῶν. Κάτ. 18.614. Χ. Δ.

Ντεοντὰν (Dehodencq), *'Εδμόνδος*. Γάλλος ζωγράφος, υἱὸς τοῦ κατωτέρω (1862—1887). Ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸ Παρισινὸν Σαλὸν εἰς ἡλικίαν 11 ἐτῶν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «'Ιταλὶς» (1876), «Δύο προσωπογραφίαι» (1879), «Guignol» (1887). Ι. Μ. Π.

— **Ντεοντὰν** (Dehodencq), *Ἔδμος-'Αλφρέδος-'Αλέξιος*. Γάλλος ζωγράφος (1822—1882). Ἐμαθήτευσεν εἰς τὴν ἐν Παρισίοις σχολὴν τῶν Καλῶν τεχνῶν, ἐταξίδευσε πολλάκις εἰς τὴν Ἱσπανίαν καὶ τὴν Βόρειον 'Αμερικὴν καὶ διεκρίθη ἰδίᾳ εἰς τὴν ἀπεικόνισιν σκηνῶν τοῦ καθημερινοῦ βίου τῆς 'Ανατολῆς. Ἐπαινεῖται ὡς ἱκανώτατος ζωγράφος. Ἡ τεχνοτροπία του ὑπενθυμίζει ταυτοχρόνως τὸν Ντεκὰν καὶ τὸν Ντελακρουά, τὰ δὲ χαρακτηριστικώτερα γνωρίσματά της εἶναι τὸ σκυθρωπὸν καὶ ἰσχυρὸν συνάμα χρῶμα, ἡ αἴσθησις τῆς κινήσεως καὶ ἡ ἱκανότης τῆς ἀποδόσεως τῆς ἀγριότητος τῶν πρωτογόνων φυλῶν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ ἁγία Καικιλία» (1844), «Ἡ ἀμφιβολία» (1845), «Ὁ ἅγιος Στέφανος ὁδηγούμενος εἰς τὸ μαρτύριον» (1846), «Δρόμος ταύρων ἐν Ἱσπανίᾳ» (1851), «Βοημοὶ καὶ Βοημίδες εἰς ἕνα πανηγύρι ἐν 'Ανδαλουσίᾳ» (1853), «Ἑβραϊκὴ συναυλία» (1855), «Ἑβραία ὑπανδρευμένη ἐν Ταγγέρῃ» (1861), «Ἑβραϊκὴ ἑορτὴ ἐν Μαρόκῳ» (1865), «Ἡ δικαιοσύνη τοῦ πασᾶ» (1866), «Ἡ σύλληψις τῆς Καρλόττας Κορνταὶ» (1868), «Ἡ προσωπογραφία τοῦ Θεοδώρου ντὲ Μπανβὶλλ» (1868), «Ἡ ἔξοδος τοῦ πασᾶ» (1869), «Ἑβραϊκὴ ἑορτὴ ἐν Ταγγέρῃ» (1870), «Ὁ Μαροκινὸς παραμυθᾶς» (1877). Ι. Μ. Π.

Ντεοπραγιὰκ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν βρεττανικῶν 'Ινδιῶν ἐν ταῖς Ἡνωμέναις ἐπαρχίαις. Εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τοῦ αὐτόθι ναοῦ τοῦ Ρέμα Τσάντρα καταστραφέντος ἐκ σεισμοῦ τῷ 1803 καὶ εἶτα ἀνιδρυθέντος. Π. Ν. Π.

Ντέους (Deus), *'Ιωάννης Νογκέϊρα Ράμος* ἢ *ντὲ Ντίος*. Πορτογάλος ποιητὴς καὶ παιδαγωγὸς (1830—1907), εἷς τῶν διασημοτέρων ἐκ τῶν νεωτέρων ποιητῶν τῆς Πορτογαλίας. Ἐδημοσίευσε «Ἄνθη τοῦ ἀγροῦ» (1870), ποιητικὴν συλλογήν, ἥτις ἔσχεν ἐπανειλημμένας ἐκδόσεις, «'Ανθισμένοι κλῶνοι

Digitized by Google

(1870), «Σκόρπια φύλλα» (1876). «Πεζογραφήματα» (1897) κ. ἄ. Μ. Δ. Β.

Ντεπάζ (Depage), *Ἀντώνιος*. Βέλγος χειρουργὸς (1862—1925). Ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῆς ἐξωτερικῆς παθολογίας καὶ χειρουργικῆς κλινικῆς ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ τῆς Χάγης καὶ ὑπῆρξεν ἱδρυτὴς τῆς «Χειρουργικῆς Βελγικῆς Ἑταιρείας» (1893). Τῷ 1920 ἐξελέγη πρόεδρος τοῦ χειρουργικοῦ συνεδρίου τῶν Γάλλων ἰατρῶν. Διετέλεσεν ὡσαύτως μέλος ἀντεπιστέλλον τῆς ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Ο. Ρ.

Ντεπαρατσιάνου (Deparaçianus), *Ἀλέξανδρος*. Ρουμᾶνος ποιητὴς (βλ. *Ρουμανία [Λογοτ.]*).

Ντεπαρσιὲ (Deparcieux), *Ἀντώνιος*. Γάλλος μαθηματικὸς (1703—1798). Ἐκ πτωχῆς χωρικῆς οἰκογενείας καταγόμενος, ἐδιδάχθη στοιχεῖα μαθηματικῶν εἰς τὴν ἐν Λυὼν σχολὴν Ἰησουϊτῶν, κατόπιν δὲ μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου ἀπέκτησε ταχέως φήμην ὡς ἐπιδέξιος κατασκευαστὴς ἡλιακῶν ὡρολογίων. Ἡ ἐργασία του αὐτὴ τὸν ἤγαγεν εἰς τὴν μελέτην τῶν εὐθυγράμμων καὶ σφαιρικῶν τριγώνων· καρπὸς δὲ τῶν μελετῶν του ὑπῆρξεν ἡ «Traité de trigonométrie suivie d' un traité de gnomonique et de tables de logarithmes (Paris 1741). Ἐπιδοθεὶς κατόπιν εἰς στατιστικὰς μελέτας ἐξέδωκε τὸ «Essai sur la probabilité de la durée de la vie humaine» (Paris 1746), ὅπερ ἐπὶ μακρὰ ἔτη εἶχον ὡς ὁδηγὸν αἱ ἀσφαλιστικαὶ ἑταιρεῖαι. Ἄλλα σπουδαῖα ἐπὶ τῆς μηχανικῆς ἔργα του ὑπῆρξαν: «Sur une machine à élever l' eau» (1735), «Sur la conduite des eaux» (1750) κτλ. Σ.Ν.Φ.

— **Ντεπαρσιὲ** (Deparcieux), *Ἀντώνιος*. Γάλλος μαθηματικὸς (1753—1799), ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου. Ἀπὸ ἡλικίας δέκα ἑπτὰ ἐτῶν ἤρχισε διδάσκων μαθήματα μαθηματικῶν, ἀφοῦ δὲ κατόπιν διετέλεσε καθηγητὴς τῆς φυσικῆς καὶ χημείας εἰς διάφορα λύκεια, διωρίσθη καθηγητὴς εἰς τὴν Κεντρικὴν σχολὴν τοῦ Πανθέου. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Traité des annuités ou rentes à terme connu» (Paris 1781), «Dissertation sur les globes aérostatiques» (Paris 1783). Σ. Ν. Φ.

Ντεπεριὲ (Desperiers), *Μποναβαντύρ*. Γάλλος φιλόλογος καὶ συγγραφεὺς (1500—1544). Γνώστης τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσης, συνειργάσθη μετὰ τοῦ Olivetan διὰ τὴν μετάφρασιν τῆς Βίβλου (1535). Ἐπὶ μακρὸν διέμεινεν ἐν Λυών, συναναστρεφόμενος διαφόρους ποιητὰς καὶ καλλιτέχνας, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸν Rabelais, Ch. Fontaine, Scève κ. ἄ., ἐχρημάτισε δὲ καὶ γραμματεὺς τῆς βασιλίσσης Μαργαρίτας τῆς Ναβάρρας, διὰ τὴν ὁποίαν μετέφρασε τὸν «Λύσιν» τοῦ Πλάτωνος. Ἔγραψε: «La Queste d'amitié», «Voyage de Lyon à Notre Dame de l'Isle en 1539», «Le Blason du Nombril», «La faiblesse des femmes en amour», «Un Chant de Vendanges», «Les Nouvelles récréations et joyeux devis» καὶ τέλος τὸ περίφημον «Cymbalum mundi», ἐν ᾧ διαφαίνεται ὅλον τὸ φιλελεύθερον πνεῦμα τοῦ συγγραφέως καὶ διὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ ὁποίου ἐν Παρισίοις (1538) ἐκινδύνευσε νὰ καῇ ἐπὶ τῆς πυρᾶς ὁ τυπογράφος Morin. Ι. Ο

Ντεπιὼ (Despiau), *Κάρολος*. Γάλλος γλύπτης, γεννηθεὶς τῷ 1814. Ἐμαθήτευσεν ἐν τῇ παρισινῇ σχολῇ τῶν διακοσμητικῶν τεχνῶν καὶ ἐν τῇ σχολῇ τῶν Καλῶν τεχνῶν ὑπὸ τὸν Μπαρριά. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν κυριωτέρων συνεργατῶν τοῦ Ροντὲν καὶ διεκρίθη εἰς τὴν ἐξεργασίαν συμβολικῶν μορφῶν καὶ προτομῶν ἐπὶ μαρμάρου καὶ ὀρειχάλκου. Ἡ τέχνη του εἶναι λιτή, αὐστηρὰ καὶ ἁρμονική. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Σπλὴν» (1902), «Ἡ ἀνάρρωσις» (1903), «Γυμνὸν» (1911), «Ἡ ἀναγινώσκουσα» (μνημεῖον Durry ἐν Mont-de-Marsau), «Jeune Landaise» (1905, μουσεῖον Λουξεμβούργου), «Dame au nez pointu» (1911), «Ἀντουανέττα» (1920), «Λ. Λεβὺ» (1 21), «Καθημένη γυναῖκα» (1921), «Εὔα» (1925), «Μνημεῖον πρὸς τιμὴν τῶν νεκρῶν» (1920). Ι. Μ. Π.

ντεπόζιτο (τό)· δοχεῖον πρὸς ἀποθήκευσιν νεροῦ, ὑδραποθήκη || τὸ ἐκ ψευδαργύρου δοχεῖον πρὸς ἀποθήκευσιν ἐλαίου || συνεκδ., πᾶσα παρακαταθήκη, ἵνα χρησιμεύσῃ ἐν καιρῷ: «ἔχει ντεπόζιτο σιτάρι» (ἰταλ. deposito).

— **ντεπόζιτο** (τό) *[Ναυτ.]*. Μικρὸν ἱστιοφόρον, συνήθως βρατσέρα, εἰς ὃ φορτώνεται πᾶν ἐφόδιον διὰ τὴν σπογγαλιείαν, ἀλλὰ καὶ τὸ προϊὸν αὐτῆς καθ' ἑκάστην σπογγαλιευτικὴν περίοδον. Τὰ ντεπόζιτα χρησιμεύουν ὡσαύτως καὶ ὡς ἀναπαυτήρια τῶν δυτῶν κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀργίας των καὶ πρὸς σχετικὴν περίθαλψιν τῶν προσβληθέντων ὑπὸ τῆς νόσου τῶν δυτῶν ἢ ἄλλως ἀσθενούντων. Ἐν ντεπόζιτο ἐξυπηρετεῖ ὁμάδα *μηχανῶν* ἢ *μηχανοκαΐκων*, ἐὰν δὲ ταῦτα εἶναι μικρὰ καὶ ἐκεῖνο μέγα, δύναται νὰ ἐνθέσῃ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος του μέχρι δύο μηχανοκαΐκων. Σ. Ε. Λ.

Ντεπὸρ (Deport), *Ἀλβέρτος-Ἰωσήφ*. Γάλλος μηχανικὸς (1846—1926). Ἐσπούδασεν εἰς τὴν πολυτεχνικὴν σχολήν, εἰδικευθεὶς εἰς τὴν τεχνικὴν τῆς πυροβολικῆς. Διετέλεσε διευθυντὴς τῶν ἐργαστηρίων Πυτὼ (1892) καὶ συνέβαλεν εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ τηλεβόλου τῶν 75 χλστμ. Π. Ν. Π.

ντεπὸρ (τὸ) (deport) *[Χρηματιστ.]*. Καλεῖται ἡ διαφορὰ μεταξὺ τιμῆς τοῖς μετρητοῖς καὶ τιμῆς ἐπὶ προθεσμίᾳ, ὅταν ἡ δευτέρα εἶναι μικροτέρα τῆς πρώτης. Τὸ ἀντίθετον καλεῖται *ρεπὸρ* (βλ. λ.). Τὸ ντεπὸρ δὲν εἶναι σύνηθες ἐν τῷ χρηματιστηρίῳ, ἀλλ' ὑφίσταται ὅταν ὑπάρχῃ μεγάλη ζήτησις τοῖς μετρητοῖς καὶ κατὰ τὰς περιόδους κρίσεων. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὡς ἄνω ὁρισμοῦ, κατὰ πρᾶξίν τινα χρηματιστηριακῆς μεταφορᾶς εἰς ντεπόρ, ἡ ἀμοιβὴ ν, τὴν ὁποίαν λαμβάνει ὁ μεταφέρων πωλητὴν διὰ χορηγήσεως χρηματιστηριακοῦ πράγματος ἔναντι ποσοῦ Α ἐπὶ τῇ συμφωνίᾳ τῆς ἀναλήψεως τοῦ χρηματιστηριακοῦ πράγματος καὶ ἐπιστροφῆς ποσοῦ μόνον Α-ν κατὰ τὴν ἐπομένην ἐκκαθάρισιν, καλεῖται ντεπόρ. Αἱ μεταφοραὶ ἐπὶ χρηματιστηριακοῦ τινος πράγματος γίνονται ἐπὶ ντεπόρ, ὅταν αἱ πραγματικαὶ ἀγοραὶ εἶναι μεγάλαι καὶ ὑπάρξῃ ἀνάγκη ἐξευρέσεως χρηματιστηριακῶν πραγμάτων πρὸς παράδοσιν. Κατὰ τὰς μεταφορὰς τὸ ντεπὸρ εἶναι μέγα, ὅταν τὰ χρηματιστηριακὰ πράγματα ἔχωσι συγκεντρωθῇ εἰς ὀλίγας χεῖρας, ἢ ὅταν πρόκειται περὶ χρηματιστηριακῶν πραγμάτων, ὧν οἱ κάτοχοι δυσκόλως ἀποχωρίζονται τούτων, ἤ, τέλος, ὅταν ὑπάρχῃ ὑπεραφθονία διαθεσίμων κεφαλαίων. Τ. Κ.

Ντεπὸρτ (Desportes), *Ἀλέξανδρος-Φραγκῖσκος*. Γάλλος ζωγράφος (1661—1743). Ἐμαθήτευσε παρὰ τοῖς Φλαμανδοῖς ζωγράφοις Nicasius καὶ Snyders καὶ ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φορὰν πρὸ τοῦ φιλοτέχνου κοινοῦ διὰ τῶν προσωπογραφιῶν τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας Ἰωάννου Σομπιέσκι, τῆς βασιλίσσης καὶ τῶν μεγιστάνων τῆς πολωνικῆς αὐλῆς. Λουδοβῖκος ὁ ΙΔ' τὸν ἐπροστάτευσε καὶ τὸν ὠνόμασεν ἐπίσημον ζωγράφον τῶν βασιλικῶν θηραμάτων, ὀφείλοντα νὰ ἐκπονῇ τὰς προσωπογραφίας τῶν θηρευομένων σπανίων ζῴων. Τῷ 1699 ἐγένετο μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῆς ζωγραφικῆς. Διεκόσμησε διὰ κυνηγετικῶν, κατὰ τὸ πλεῖστον, σκηνῶν τὰ βασιλικὰ ἐνδιαιτήματα καὶ ἐξετέλεσε μεγάλας συνθέσεις διὰ τὴν γοβελίνειον ταπητουργίαν. Μεταβὰς εἰς Ἀγγλίαν ἐξετέλεσε διάφορα ἔργα, ἐν οἷς καὶ τὰς «Ἐποχάς». Ἀριστούργημά του θεωρεῖται ἡ «Cerf aux abois». Πλεῖστα ἔργα του ἀπόκεινται εἰς τὸ Λοῦβρον, τὴν Στοκχόλμην, τὸ Μπρούνσβικ, τὴν Πράγαν κ. ἄ. Ὁ ἀνεψιὸς καὶ μαθητής του *Νικόλαος Ντεπὸρτ* (1717—1787) ἐσπούδασεν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ προσωπογράφου Rigaud καὶ ἐγένετο ἀκαδημαϊκὸς τῷ 1757. Ι. Μ. Π.

— **Ντεπὸρτ** (Desportes), *Φίλιππος*. Γάλλος ποιητὴς (1546—1606). Ἀπὸ τῆς νεότητός του διετέλεσεν ἐπίσημος ποιητὴς τῆς αὐλῆς καὶ ἀνέλαβε πλεῖστα κοσμικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα. Κατέλιπε τρεῖς συλλογὰς ἐρωτικῶν σονέττων, ἀπομιμήσεις τῆς ποιήσεως τοῦ Ἀριόστου «Ἐλεγείας», «Βουκολικά», «Τραγούδια» καὶ «Ψαλμούς». Ἐκ τῶν ποιημάτων ἐξέχει ὁ «Ἴκαρος». Τὰ ἅπαντά του ἐξέδωκεν ὁ Michiel (1858). Π. Ν. Π.

Ντετοὺχ (Despois), *Εὐγένιος-Ἀνδρέας*. Γάλλος λόγιος καὶ ποιητὴς (1818—1876). Ἔγραψεν: «Ἡ ἐπανάστασις τῆς Ἀγγλίας» (1861), «Τὰ γράμματα καὶ ἡ ἐλευθερία» (1665), «Ὁ ἐπαναστατικὸς βανδαλισμός», ἐγκώμιον πρὸς τὸ ἐκπολιτιστικὸν ἔργον τῆς ἐπαναστάσεως, «Τὸ γαλλικὸν θέατρον ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ'» (1874) κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ντέππινγκ (Depping), *Γεώργιος-Βερνάρδος*. Γερμανογάλλος συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Münster τῷ 1784 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1853. Ἐσπούδασε τὰς νεωτέρας γλώσσας καὶ συνειργάσθη εἰς διάφορα γαλλικὰ καὶ γερμανικὰ περιοδικά. Ἐκ τῶν ἔργων του κυριώτερα εἶναι: «Θαύματα καὶ καλλοναὶ τῆς φύσεως ἐν Γαλλίᾳ» (9η ἔκδ. 1845), «Ἡ Ἑλβετία» (2α ἔκδ. 1824, 4 τ.), «Ἱστορία τῶν ναυτικῶν ἐκστρατειῶν τῶν Νορμανδῶν καὶ τῆς ἐγκαταστάσεώς των ἐν Γαλλίᾳ, κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα» (2α ἔκδ. 1844), «Ἱστορία τοῦ μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀνατολῆς ἐμπορίου, ἀπὸ τῶν σταυροφοριῶν μέχρι τῆς ἱδρύσεως τῶν ἀποικιῶν ἐν Ἀμερικῇ» (1832, 2 τ.), «Οἱ Ἑβραῖοι κατὰ τὸν μεσαίωνα» (2α ἔκδ. 1844) κ. ἄ. Γ. Ε. Κ.

Ντεπρὲ (Deprès ἢ Desprès), *Ζοσκέν*. Διάσημος Γαλλοβέλγος μουσουργὸς τῆς πολυφωνικῆς σχολῆς (περὶ τὸ 1450—1521), γεννηθεὶς πιθανῶς εἰς Αἰνὼ τοῦ Βελγίου. Διετέλεσε ψάλτης ἐν Μιλάνῳ, ἀπὸ τοῦ 1484—1494 ἐν Ρώμῃ, ὅπου ἦτο μέλος τοῦ ποντιφικοῦ χοροῦ, βραδύτερον ἐν Καμπραί, ἔνθα διηύθυνε τὸν χορὸν τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ ἐν Παρισίοις, ἐν Φερράρᾳ καὶ τέλος ἐν Κοντέ, ἔνθα καὶ ἐτελεύτησεν. Ὁ Ντεπρὲ ὑπῆρξεν ὁ ἐνδοξότερος μουσουργὸς τῆς ἐποχῆς του. Ἐπωνομάζετο παρὰ τῶν συγχρόνων του «Ὁ πρίγκιψ τῆς μουσικῆς». Ἡ πολυφωνικὴ του τέχνη ἦτο ἡ πλουσιωτέρα καὶ ἐκφραστικωτέρα τῆς περιόδου ἐκείνης, ὑπ' οὐδενὸς ἐπισκιασθεῖσα. Ἡ μουσική του, βασιζομένη ἐπὶ λαϊκῶν θεμάτων, ἐγκατελείφθη μόνον ἀφ' ἧς ἡ Ἐκκλησία κατεδίκασε τὸν χρησιμοποίησιν ὡς δεδομένων μελῶν, διὰ τὴν σύνθεσιν θρησκευτικῶν ἔργων, δημωδῶν ᾀσμάτων, κοσμικοῦ περιεχομένου. Αἱ περισωθεῖσαι συνθέσεις τοῦ Ντεπρέ, ὧν πολλαὶ ἐν χειρογράφῳ, εἶναι αἱ ἑξῆς: 3 βιβλία πενταφώνων καὶ ἑξαφώνων λειτουργιῶν, 6 τετράφωνοι λειτουργίαι ὑπὸ τὸν τίτλον «Misse Josquin», μοτέττα, ψαλμοί, πολλὰ γαλλικὰ τραγούδια κ.ἄ. Ἀποσπάσματα λειτουργιῶν, μοτέττα καὶ τραγούδια τοῦ Ντεπρέ, ἐν συγχρόνῳ σημειογραφίᾳ, εὑρίσκονται ἐν τῇ συλλογῇ «Collectio operum musicorum Batavorum». Γ. Σ.

— **Ντεπρὲ** (Deprez), *Μάρκελλος*. Γάλλος ἠλεκτρολόγος καὶ μαθηματικὸς (1843—1918). Διετέλεσε μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν (1886) καὶ καθηγητὴς τῆς ἀνωτέρας σχολῆς (conservatoire) τεχνῶν καὶ ἐπαγγελμάτων. Ἐγένετο γνωστὸς ἀπὸ τοῦ 1882, ὅτε ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ Μονάχου ἐνεφάνισε μικρὰν μηχανὴν τύπου Gramme, μεταβιβάζουσαν ἀπὸ Μονάχου εἰς Νίσμπαχ τὸ συνεχὲς ἠλεκτρικὸν ρεῦμα ἑτέρας μηχανῆς. Ἐκ τῶν λοιπῶν ἐργασιῶν του ἐξέχουν αἱ περὶ τῶν νόμων τῆς τριβῆς καὶ τῆς ρυθμίσεως τῆς ταχύτητος τῶν ἠλεκτρικῶν κινητήρων, ἡ μελέτη τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου τῶν δυναμοηλεκτρικῶν μηχανῶν καὶ τοῦ μηχανικοῦ ἰσοδυνάμου τῆς θερμότητος, αἱ ἐφευρέσεις ἑνὸς ἀπολύτου ἠλεκτροδυναμομέτρου, ἀμπερομέτρων, γαλβανομέτρων, τοῦ φερωνύμου διακόπτου, κ. ἄ. Ἔγραψεν: «Οἱ θεμελιώδεις νόμοι τῆς ἠλεκτροτεχνικῆς» (1913). Π. Ν. Π.

—**Ντεπρὲ** (Desprès), *Σουζάνα*. Γαλλὶς ἠθοποιός, γεννηθεῖσα τῷ 1875. Ἐδιδάχθη ὑποκριτικὴν παρὰ τοῦ καθηγητοῦ Γκιγεμό, ἐνεφανίσθη δὲ κατὰ πρῶτον εἰς «Τὸν ἐχθρὸν τοῦ λαοῦ» τοῦ Ἴψεν, μετὰ ἓν ἔτος ἐδημιούργησεν ἀριστοτεχνικῶς τὸν ῥόλον τῆς Madanika εἰς τὸ «Chariot de terre cuite» τοῦ Μπαρρυκὼ καὶ κατόπιν τὸν τῆς Φρανσίνης εἰς τὰ «Νικελένια πόδια» τοῦ Τριστὰν Μπερνάρ. Εἰσῆλθε κατόπιν πρὸς εὐρυτέρας σπουδὰς εἰς τὸ «Κονσερβατουάρ» τῶν

Σουζάννα Ντεπρέ.

Παρισίων, ὅπόθεν ἀπεφοίτησε μετὰ διετίαν, τυχοῦσα πρώτου βραβείου κωμῳδίας καὶ δευτέρου τραγῳδίας. Μετέσχε κατόπιν τῆς ἀνὰ τὴν Εὐρώπην καλλιτεχνικῆς περιοδείας τοῦ ὑπὸ τὸν Ligué-Ροὲ θιάσου, καθ' ἣν ἔπαιξεν ἐν μὲν τῇ Νορβηγίᾳ τὴν «Παρισινὴν» τοῦ Μπέκ, τὴν «Γαμήλιον ἐπίσκεψιν» τοῦ Δουμᾶ υἱοῦ καὶ τὴν «Συγγνώμην» τοῦ Λεμαίτρ, ἐν δὲ τῷ Βελγίῳ τὰς «Ἐρινῦς» τοῦ Λεκὸντ ντὲ Λίλ. Ἐπιστρέψασα εἰς Παρισίους ἐδημιούργησεν ἐπιτυχῶς διαφόρους ῥόλους καὶ οὕτως ἑδραιώθη ἡ φήμη της ὡς μεγάλης ἠθοποιοῦ. Τῷ 1902 προσελήφθη ἐν τῇ Γαλλικῇ Κωμῳδίᾳ, ἐν ᾗ ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν «Μικρὰν φίλην» τοῦ Μπριέ. Μετὰ τὴν δευτέραν της ὅμως ἐμφάνισιν εἰς τὴν «Φαίδραν» τοῦ Ρακίνα ἐπεχείρησε μεγάλην περιοδείαν ἀνὰ τὴν Ἀμερικὴν μετὰ τοῦ Ἀντουάν. Μετά τινα ἔτη προσελήφθη καὶ πάλιν ἐν τῇ Γαλλικῇ Κωμῳδίᾳ. Ν. Ι. Λ.

Ντεπρέτις (Depretis), *Αὐγουστῖνος*. Ἰταλὸς πολιτικὸς (1813—1887). Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Τουρίνῳ καὶ κατόπιν, ἀναμειχθεὶς εἰς τὴν πολιτικήν, μετέσχεν ἐνεργῶς τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος τοῦ Πεδεμοντίου, ἐγένετο μέλος τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος καὶ ἐξελέγη βουλευτὴς (1848). Τῷ 1859 διωρίσθη διοικητὴς τῆς Βρεσκίας καὶ τῷ 1860 διοικητὴς τῆς Σικελίας. Τῷ 1862 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Δημοσίων Ἔργων ἐν τῇ κυβερνήσει Ραττάτζι, τῷ δὲ 1866, κατὰ τὸν πόλεμον πρὸς τὴν Αὐστρίαν, ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν, κατηγορηθεὶς βραδύτερον ὡς συντελέσας διὰ τῆς ἀναρμοδιότητός του εἰς τὴν ἧτταν τοῦ ἰταλικοῦ στόλου κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Λίσσας. Τῷ 1867 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ραττάτζι (1873) ἀνεδείχθη ἀρχηγὸς τῆς ἀριστερᾶς ἐν τῇ ἰταλικῇ βουλῇ. Τῷ 1876 ἐγένετο πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, λόγῳ ὅμως διχογνωμιῶν μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ἀριστερᾶς, ἡ ὁποία τότε εἶχεν ἀναλάβει δι' αὐτοῦ τὴν ἀρχήν, ἠναγκάσθη πολλάκις νὰ προβῇ εἰς ἀνασχηματισμὸν τῆς κυβερνήσεως, ἥτις κατόπιν τῆς ἀποσκιρτήσεως τῶν δύο κυριωτέρων αὐτῆς παραγόντων, τοῦ Τσαναρντέλλι καὶ τοῦ Νικότερα, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ. Ὁ Ντεπρέτις τότε συνεμάχησε μετὰ τοῦ Κρίσπι καὶ ἐσχημάτισε μετ' αὐτοῦ κυβέρνησιν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Κρίσπι, κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος, κατηγορήθη ἐπὶ διγαμίᾳ καὶ ἠναγκάσθη νὰ πα-

Digitized by Google

ραιτηθῇ, παρεσύρθη εἰς παραίτησιν καὶ ὁλόκληρος ἡ κυβέρνησις. Μετὰ ὀλιγόμηνον ἀνάληψιν τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Καϊρόλι, ἐκλήθη καὶ πάλιν ὁ Ντεπρέτις νὰ σχηματίσῃ κυβέρνησιν, ἥτις ὅμως ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ λόγῳ ἀντιδράσεως, τὴν ὁποίαν συνήντησεν εἰς τὴν ἐπιβολὴν τῆς φορολογίας τοῦ σίτου. Τὸν διεδέχθη καὶ πάλιν ὁ Καϊρόλι, ὁ ὁποῖος τῷ 1879 ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν. Ἡ νέα κυβέρνησις, κατόπιν τῆς ἑνώσεως τῶν ὁμάδων τοῦ Κρίσπι καὶ Νικότερα πρὸς τὴν δεξιάν, ἠναγκάσθη νὰ διαλύσῃ τὴν βουλήν, ἀλλὰ μετὰ τὰς ἐπελθούσας ἐκλογὰς τὰ κόμματα τῆς ἀριστερᾶς ἐπανῆλθον εἰς τὴν βουλὴν ἐξησθενημένα. Συνεπείᾳ τούτου, κατόπιν ἐπερωτήσεως ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς Τύνιδος, ὁ Καϊρόλι ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ, ὁ δὲ σχηματισμὸς τῆς κυβερνήσεως ἀνετέθη καὶ πάλιν εἰς τὸν Ντεπρέτις, ὁ ὁποῖος προσέλαβεν ὡς συνυπουργούς του τὸν Τσαναρντέλλι καὶ τὸν Μπακκαρίνι, οἵτινες ὅμως μετ' ὀλίγον τὸν ἐγκατέλειψαν. Βλέπων ὅμως ὅτι ἦτο εἰς αὐτὸν ἀδύνατον νὰ συγκεντρώσῃ πλειοψηφίαν μὲ μόνα τὰ κόμματα τῆς ἀριστερᾶς, ἐπεχείρησε νὰ προσελκύσῃ τὴν δεξιὰν καὶ τὸ κέντρον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπέτυχεν εὐκόλως. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως πᾶσαι αἱ ὁμάδες τῆς ἀριστερᾶς συνησπίσθησαν καὶ μετὰ πολλὰς ἀμφιταλαντεύσεις καὶ κλονισμούς, τοὺς ὁποίους ἐπέφερον εἰς τὴν κυβέρνησιν, τὴν ἠνάγκασαν νὰ παραιτηθῇ τῷ 1884. Ἐπηκολούθησεν ὁ σχηματισμὸς διαφόρων κυβερνήσεων, πάντοτε προεδρευομένων ὑπὸ τοῦ Ντεπρέτις, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ πρωθυπουργίαν προσέλαβεν ὡς συνυπουργούς του τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν διαφωνούντων πρὸς τὴν πολιτικήν του κομμάτων. Παραιτηθεὶς διὰ λόγους ὑγείας τῷ 1887, ἀπέθανε μετ' ὀλίγους μῆνας, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ Κρίσπι.

Ὁ Ντεπρέτις ὑπῆρξεν ἐκ τῶν σημαντικωτέρων πολιτικῶν τῆς συγχρόνου Ἰταλίας, ὑποστηρίξας τὴν πολιτικὴν τοῦ στέμματος πρὸς σύναψιν συνθηκῶν συμμαχίας μετὰ τῆς Αὐστρίας καὶ Γερμανίας, ἐφαρμόσας τὴν ἐκλογικὴν μεταρρύθμισιν, καταργήσας ἱκανοὺς φόρους καὶ ἀναπτύξας μεγάλως τὸ δίκτυον τῶν ἰταλικῶν σιδηροδρόμων. Μ. Δ. Β.

Ντεπρεὼ (Despréaux)· βλ.λ. *Μπουαλὼ*-Ντεπρεώ.

Ντὲ Πρόροκ (De Prorok), ***Βύρων, κόμις —.*** Ἀμερικανὸς ἀρχαιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1896. Ἐσπούδασεν ἐν Γενεύῃ καὶ κατόπιν διετέλεσε διευθυντὴς τῶν ἀμερικανικῶν ἀνασκαφῶν ἐν Καρχηδόνι (1920—1925), Ἰτύκῃ (1926), Φαγιοὺμ τῆς Αἰγύπτου, ἐν τῇ ἐρήμῳ Σίβα τῆς Λιβύης (1926—1928), Ἀνατολικῇ Σαχάρᾳ καὶ Ρίο ντ' Ὀρο (1929). Εἰς αὐτὸν ὀφείλονται ἡ ἀποκάλυψις τῶν βασιλικῶν τάφων τῆς Χογκὰρ (Κεντρικὴ Σαχάρα), ἡ ἐξερεύνησις τῶν ὑφάλων λειψάνων τῆς νήσου Τζερμπὰ εἰς Τύνιδα (1925) κ. ἄ. Ἔγραψεν: «Ἀνασκαφαὶ εἰς Καρχηδόνα» (1921), «Ὁ ναὸς τῆς Τανὶτ» (1925), «Ἀφρικανικαὶ θεότητες» (1926), «Ἀρχαῖαι ἐμπορικαὶ ὁδοὶ τῆς Σαχάρας (1926)„ «Προϊστορικὰ εὑρήματα τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου» (1928), «Προϊστορικαὶ ἔρευναι εἰς Μαρόκον, Ἀλγερίαν, Τύνιδα καὶ Λιβύην» (1928), «Ἡ Σαχάρα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα» (1930) κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ντεπωτὲρ (Despautère), ***Ἰωάννης.*** Φλαμανδὸς γραμματικὸς (1460—1520), γνωστὸς καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἰωάννης ὁ Νινιβίτης* (Jean le Ninivite). Εἶναι γνωστὸς ἐκ τῶν ἔργων του «Commentarii grammatici» (1537), «Orthographia» (1530) καὶ «Ars epistolica» (1535). Α. Δ.

Ντέρα ***Ἰσμαὴλ Χὰν*** (Dera Ismail Khan) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν τῇ διοικήσει τῶν ΒΔ. συνόρων, πρωτεύουσα ὁμωνύμου ἐπαρχίας, κειμένη 7,5 χλμ. πρὸς Δ. τοῦ Ἰνδοῦ, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῶν μετὰ τοῦ Ἀφγανιστὰν συγκοινωνιῶν. Κάτ. 35.131. Ἡ ὁμώνυμος ἐπαρχία ἔχει ἔκτασιν 9.450 τετρ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 256.120 κατ. Ἔχει σπουδαίαν κτηνοτροφίαν ἐκλεκτῆς γενεᾶς καμήλων. Χ. Δ.

Ντεραὶμ (Deraismes), ***Μαρία.*** Γαλλὶς διανοουμένη καὶ λογοτέχνις (1828—1894), ἔνθερμος ὀπαδὸς τοῦ φεμινισμοῦ, τοῦ ὁποίου τὰς ἀρχὰς ὑπεστήριξε διὰ διαλέξεων, δημοσιευμάτων κλπ. καθ' ὅλον τὸν βίον της. Ἐκτὸς συλλογῆς θεατρικῶν ἔργων ὑπὸ τὸν τίτλον «Théâtre chez roi» (1863), ἔγραψε πλεῖστα ἔργα φεμινιστικῆς πολεμικῆς, ὧν τὰ μᾶλλον διαδεδομένα εἶναι: «Eve contre M. Dumas fils» (1872) καὶ «Eve dans l' humanité» (1891). Τὰ ἅπαντά της ἐξεδόθησαν τῷ 1895—1896, πρὸς τιμὴν της δὲ ἠγέρθη ἐν Παρισίοις ἀνδριὰς (1898), ἔργον τοῦ γλύπτου Barrias. Ε. Λ.

Ντεραὶν (Derain), ***Ἀνδρέας.*** Γάλλος ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1880. Ἠγάπησε τὴν τέχνην τῶν παλαιῶν Ἰταλῶν διδασκάλων τοῦ quattrocento, βραδύτερον δ' ἐστράφη πρὸς τὸν γαλλικὸν ἀκαδημαϊσμόν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ὁ Σηκουάνας παρὰ τὸ Pecq» (1904), «Λουόμεναι» (1908), «Ἀπόψις τοῦ Vers» (1911, μουσεῖον Κολωνίας), «Προσωπογραφία τοῦ ζωγράφου Kissling» (1922) «Τὸ μοντέλλο» (1922). Ι. Μ. Π.

Ντεραχίμ, ὁ ἐπικαλούμενος καὶ *Ἀμποῦ-Φαταχ-Ἀλῆ*. Ἄραψ φυσιολόγος καὶ φιλόσοφος, ζήσας ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1431. Ἔγραψε: «Πραγματεία περὶ τῆς χρησιμότητος τῶν ζῴων» καὶ «Περὶ τῆς ὑπεροχῆς τῆς ψυχῆς». Π. Ν. Π.

Ντερβὲν *[Γεωγρ.]* Στενωπὸς τοῦ Ἀξιοῦ (βλ. λ. *Τσιγκανὲ* Ντερβέν).

Ντερβέν, *Μπουγιοὺκ*— *[Γεωγρ.]*. Παραπόταμος τοῦ Μαρίτσα ἐν Βουλγαρίᾳ. Πηγάζει ἐκ τῶν ὀρέων Σακὶρ-Μπαμπᾶ καὶ ἑνοῦται μετὰ τοῦ Τουντζᾶ παρὰ τὸ Μπουργκάς. Π. Ν. Π.

ντερβέναγας (ὁ)· βλ. λ. *δερβέναγας*.

ντερβέντ, ἢ ***ντερμπέντ*** *[Γεωγρ.]*· λέξις περσικὴ (ἐκ τοῦ *ντὲρ*=πύλη καὶ τοῦ ῥήματος *μπεντὲν*=δένειν), σημαίνουσα τὸ κλεῖον τὴν πύλην, τὴν εἴσοδον εἰς μίαν χώραν καὶ αὐτὰ τὰ σύνορα τῆς χώρας. Ὡς γεωγραφικὸς ὅρος, κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν, ἐσήμαινεν ἐν Ἑλλάδι τὰς μεταξὺ ὀρέων στενὰς διαβάσεις (βλ. καὶ λ. *δερβένι*).

Ντερβὲντ (Dervent) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βουλγαρίας ἐν τῷ διαμερίσματι Στάρα-Ζαγορά. Κάτοικοι 3.000.

— **Ντερβέντ,** ἢ ***Ντερβέντα*** (Derwent, Derwenta) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν Βοσνίᾳ. Κάτ. 6.000.

ντερβὶς (ὁ)· λέξις περσικὴ σημαίνουσα ἐπαίτης· ‖ Μουσουλμᾶνος μοναχὸς (βλ. λ. *δερβίσης*).

Ντερβίς· βλ. λ. *Δερβίς*.

Ντὲρ-Γαζῆ-Χὰν *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Ἰνδοστὰν (βλ.λ. *Δὲρ-Γαζῆ-Χάν*).

Ντὲργκ (Derg) *[Γεωγρ.]*. —1) Λίμνη τῆς Ἰρλανδίας ἐν τῷ νοτίῳ τμήματι τῆς κομιτείας Ντόνεγκαλ. Ἔχει ἔκτασιν 63 περίπου τετρ. χλμ., ἀναδύονται δ' ἐν αὐτῇ πλεῖσται νησῖδες, σπουδαιοτέρα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ *Στέσιον*. Ἐπ' αὐτῆς ἔκειτο τὸ παρεκκλήσιον «Καθαρτήριον τοῦ Ἁγίου Πατρικίου», ἓν τῶν μᾶλλον πολυσυχνάστων προσκυνημάτων τῆς Εὐρώπης.

—2) Λίμνη τῆς Ἰρλανδίας, σχηματιζομένη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Σάννον. Κεῖται μεταξὺ τῶν κομιτειῶν Τίππερέρυ, Κλαίρης καὶ Γκώλουεη καὶ ἔχει μῆκος 38 χλμ., πλάτος 2—3 καὶ μέγιστον βάθος 40 μ. Χ. Δ.

Ντερὲ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Πλατανοχώρι* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς.

Ντερέκιοϊ *[Γεωγρ.]*. —1) Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Πάνδροσον* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Ροδόπης.— 2) Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Βαθύρρευμα* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Σερρῶν.

— **Ντερέκιοϊ** *[Γεωγρ.]*. Τρία χωρία τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης (βλ.λ. *Δερέκιοϊ*).

Ντερελῆ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία: —1) Τοῦ χωρίου *Περιβόλι* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. —2) Τοῦ χωρίου *Ποτάμι* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Θεσαλονίκης. —3) Τοῦ χωρίου *Μικρόρρευμα* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Σερρῶν. —4) Τοῦ χωρίου *Γόννος* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Λαρίσης.

Ντερὲμ (Derème), ***Τριστάν.*** Γάλλος ποιητής, γεννηθεὶς εἰς Marmande τῷ 1889. Ζωηρὰ φαντασία καὶ θελκτικὴ εὐαισθησία χαρακτηρίζουν τοὺς στίχους αὐτοῦ· παρὰ δὲ τὰς νεωτεριστικὰς ἀρχάς του, εἰς τὴν τεχνοτροπίαν του μένει πιστὸς εἰς τὴν παράδοσιν. Πρῶτα ποιήματα τοῦ Ντερὲμ εἶναι: «Le Renard et le Corbeau» καὶ «Le Tiroir secret» (1905). Ἔγραψεν ἐπίσης: «La Chimère vaincue» (1907), «Le Parfum des roses fanées» (1908), «Les Ironies sentimentales» (1909), «Petits poèmes» (1910), «La Flûte fleurie» (1913), «Poèmes des Colombes» (1919), «Le poème de la Pipe et de l'Escargot» (1920), «Les poèmes des Chimères étranglées» (1921), «La verdure dorée» (1922), τόμος εἰς ὃν περιλαμβάνονται προηγούμεναι συλλογαί: «L'Enlévement sans clair de lune» (1924), «Zodiaque» (1928). Ι. Ο.

Ντερὲ Μαχαλᾶ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία:— 1) Τοῦ χωρίου *Καυκασιανὰ* (βλ.λ.) τοῦ νομοῦ Σερρῶν. —2) Τοῦ συνοικισμοῦ *Ρεῦμα* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς. —3) Τοῦ χωρίου *Ποταμοχώρι* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Σερρῶν.

Ντερεμὲν-Μπουκὶ *[Γεωγρ.]*. Λιμὴν τῆς Μ. Ἀσίας ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Κῶ (βλ. λ. *Δερεμὲν* Μπουκί).

ντερεμπέηδες (οἱ). Τοῦρκοι τοπάρχαι (βλ. λ. *δερεμπέηδες*).

Ντέρεμπουργκ (Derembourg), ***Ἰωσήφ.*** Γερμανοεβραῖος ἀνατολιστής, γεννηθεὶς τῷ 1811. Προοριζόμενος διὰ τὸ ἱερατικὸν στάδιον, ἐξεπαιδεύθη εἰς τὴν ἐν Μάϊντς ταλμουδικὴν σχολήν. Μετὰ τὸ πέρας τῶν θεολογικῶν σπουδῶν του ἐφοίτησεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Γκίσσεν καὶ τῆς Βόννης, ὅπου διήκουσε τὸν Φράϊταγκ. Τῷ 1839 μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου ἐσπούδασε τὴν περσικήν, τὴν ἀραβικὴν καὶ τὴν σανσκριτικήν, συγχρόνως δὲ ἠσχολήθη περὶ τὴν παιδαγωγικὴν καὶ ἵδρυσεν ἐν τῇ γαλλικῇ πρωτευούσῃ πρότυπον ἀνωτέραν σχολήν, προωρισμένην διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ὁμοθρήσκων του. Τῷ 1846 ἐξέδωκε τοὺς μύθους τοῦ Λόκμαν, βραδύτερον δὲ τὰ ἀποφθέγματα τοῦ Χαρίρι (Séances de Hariri, Παρίσιοι 1847—1853). Συμμετέσχε τῆς συντάξεως τοῦ περιφήμου εἰς τὸ εἶδός του περιοδικοῦ «Zeitschrift für jüdische Theologie». Τῷ 1867 ἐδημοσίευσε τὸ «Essai de l'histoire et de géographie de Palestine», σύγγραφὲν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Ταλμοὺδ καὶ ἄλλων ραβινικῶν πηγῶν. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐνεποίησε τοιαύτην ἐντύπωσιν, ὥστε ὁ Ντέρεμπουργκ ἐξελέγη μέλος τοῦ ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν. Τῷ 1876 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἑρμηνείας τοῦ Ταλμοὺδ ἐν τῇ «École pratique des hautes études» τῶν Παρισίων. Ὁ Ντέρεμπουργκ συνειργάσθη εἰς τὸ «Journal Asiatique» καὶ εἰς τὸ «Corpus inscriptionum semiticarum». Α. Δ.

—**Ντέρεμπουργκ** (Derenbourg), ***Χάρτβιγκ.*** Γερμανὸς ἀνατολιστής, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1844. Τῷ 1879 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἀραβικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας ἐν τῇ ἐν Παρισίοις σχολῇ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν. Τὴν φήμην αὐτοῦ ὀφείλει κυρίως εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ἄραβος γραμματικοῦ Σιμπαβέϊχι, «Le livre de Sibaveihi, tente arabe», Παρίσιοι 1881). Α. Δ.

Ντερὲς *[Γεωγρ.]*. Ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας τοῦ νομοῦ Χανίων τῆς Κρήτης. Κάτ. (1928) 229. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Ὁ Ντερὲς ἀποτελεῖται ἐκ πολλῶν χωριδίων ἢ «καντουνίων», ὧν τὰ κυριώτερα εἶναι τά: *Βιδαλιανά, Διγαλιανά, Καμισιανά, Καρδαμιανά, Κορδελῆ, Κουσουγεργιανά, Μετόχι Ζουναλῆ*, Ντερὲς Αὐγούστου ἢ *Κάτω Ντερές*, καὶ *Πύργος*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Παπαδιανὰ* καὶ *Σκόνιζος*. ΕΡ. Μ.

Ντερὲ-Τεκὲ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ροδόπης χωρίου *Κρυστάλλη* (βλ. λ.).

Ντερέτσκε (Derecske) *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις ἐν Οὐγγαρίᾳ, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μπιχάρ. Κάτ. (1920) περὶ τοὺς 10.000.

Ντερζάβιν, *Γαβριὴλ Ρωμάνοβιτς.* Ρῶσος ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Καζὰν τῷ 1743 καὶ ἀποθανὼν ἐν Πετρουπόλει τῷ 1816. Ἀξιωματικὸς τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς, συνέθεσε δύο ᾠδάς, τὴν τοῦ «Τσιλγκάϊ» καὶ τὴν πρὸς τὸν στρατηγὸν Μίσελσον, νικητὴν τοῦ περιωνύμου ἐπαναστάτου Πουμάτσεφ. Αἱ ᾠδαὶ αὗται ἐγένοντο ἀφορμή, ὅπως ἡ Αἰκατερίνη Β΄ προσλάβῃ αὐτὸν ὡς ἐπίσημον ποιητὴν τῆς αὐλῆς, μετὰ μικρὸν δὲ τῷ ἀνετέθη ἡ διεύθυνσις τῆς ἐπισήμου ἐφημερίδος, τοῦ «Ἀγγελιαφόρου τῆς Πετρουπόλεως», εἰς τὴν ὁποίαν ἐδημοσιεύθησαν δύο νέαι ᾠδαί του, πρὸς τὸν Μέγαν Πέτρον καὶ τὸν στρατάρχην Σουβάλωφ. Ἡ ποιητική του φήμη ἔφθασεν εἰς τὸ κατακόρυφον μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ ποιήματός του «Φελίτσα», ἐμπνευσθέντος ἔκ τινος μύθου τῆς Αἰκατερίνης Β΄, ἥτις περιέβαλεν αὐτὸν ἔκτοτε διὰ μεγάλης εὐνοίας καὶ τὸν διώρισεν ὑπουργὸν τῆς Δικαιοσύνης. Ὁ Ντερζάβιν ἐγένετο ὁ προστάτης τῶν διανοουμένων καὶ συνέστησε τὴν «Ἑταιρείαν τῶν φίλων τοῦ ρωσικοῦ λόγου». Εἰς τὸ ποιητικόν του ἔργον ἀντανακλᾶται ἡ ἐποχὴ τῆς βασιλείας τῆς Μεγάλης Αἰκατερίνης. Ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος νεοκλασσικὸς Ρῶσος, ἀπὸ τὴν ποίησιν δὲ αὐτοῦ οὔτε ὁ οἶστρος λείπει, οὔτε ἡ ἔξαρσις, στερεῖται ὅμως προσωπικοῦ αἰσθήματος καὶ ἠθικῆς συνειδήσεως. Παρ' ὅλα ταῦτα κρίνεται ὡς ὁ μέγιστος Ρῶσος ποιητὴς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Θ. Β.

ντεριὰ-μπεγί. Ἀρχικὴ ὀνομασία τοῦ *καπετὰν πασᾶ* (βλ. λ.).

«Ντεριὰ-Πελένκι». Τουρκικὸν ἀνιχνευτικόν, ὅπερ μετὰ τοῦ *«Ντεριὰ-Σαχὶν»* ἀπετέλουν τὰς ἀρίστας μονάδας τοῦ τουρκικοῦ στόλου κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1897. Αἱ ἀπόψεις τοῦ τουρκικοῦ ἐπιτελείου, ὅπως τὰ ταχύπλοα ταῦτα σκάφη ἐκτελέσωσιν αἰφνιδιαστικὰς καταδρομὰς κατὰ τοῦ ἐμπορικοῦ μας στόλου, δὲν ἐπραγματοποιήθησαν. Σ. Ε. Λ.

«Ντεριὰ-Σαχίν»· βλ. *«Ντεριὰ Πελένκι»*.

Ντὲ Ριβέρα (Primo de Rivera y Orbaneja), ***Μιχαὴλ Πρίμο—ὐ Ὀρμπανέχα.*** Ἱσπανὸς στρατιωτικὸς καὶ δικτάτωρ (βλ. λ. *Πρίμο ντὲ Ριβέρα*).

Ντὲ Ρι(γ)νὺ (De Rigny), ***Ἐρρῖκος-Δανιὴλ-Γωτιέρος.*** Γάλλος ναύαρχος καὶ πολιτικός, ἀρχηγὸς τοῦ γαλλικοῦ στόλου κατὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου (βλ.λ. *Ρινύ*, Ἐρρῖκος-Δανιὴλ-Γκωτιὲ ντὲ—).

Ντέρινγκ (Döring), ***Αὔγουστος.*** Γερμανὸς φιλόσοφος (1837—1913). Ἀπὸ τοῦ 1885 διετέλεσεν ὑφηγητὴς ἐν Βερολίνῳ. Θεωρεῖ θεμελιῶδες ὑπ-

Digitized by Google

τημα τῆς φιλοσοφίας τὴν ἐξεύρεσιν καὶ διαπίστωσιν ἀξιολογικῆς κλίμακος ἀγαθῶν. Ἔργα αὐτοῦ εἶναι: «Philosophische Güterlechre» (1888), «Grundzüge der allgemeinen Logik» (1880), «Handbuch der menschlich-naturlichen Littenlehre» (1899), «Die Lehre des Sokrates als soziales Reformsystem» (1895), «Geschichte der griechischen Philosophie» (2 τ. 1903), «Eine Frühlingsfahrt nach Griechenland» κ. ἄ. Ε. Λ.

Ντεριτζὰ ***Μπουρνοὺ*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Β. ἀκτῆς τοῦ στομίου τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας (πλάτ. 40°45′10″ Β., μῆκ. 29°23′25″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 497: Gulf of Ismid), $1^3/_4$ μιλλ. Ἀν. τοῦ ἀκρωτηρίου Γελκὲν Μπουρνού. Ἐπιστέφεται ὑπὸ ἐχυροῦ, ὅπερ ἀπὸ τοῦ 1927 ἀπηγόρευεν εἰς τὰ ξένα πλοῖα τὸν εἴσπλουν εἰς τὸν κόλπον ἄνευ ἀδείας τοῦ φρουράρχου του. Ἤδη (Ἰούλ. 1931) ἡ τοιαύτη διατύπωσις ἤρθη, τοῦ τοιούτου ἐλέγχου ἐξασκουμένου ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας Κωνσταντινουπόλεως. Σ. Ε. Λ.

Ντέρκομ ***νόσος,*** ἢ ***ἐπώδυνος πιμέλωσις.*** Συνδρομὴ χαρακτηριζομένη ὑπὸ περισσείας λίπους ἐν τῷ ὑποδορίῳ συνδετικῷ ἱστῷ μετ' ὀδυνηρῶν φαινομένων περὶ τὰ νεόπλαστα λιπωματώδη προϊόντα. Ἡ παθογονία τῆς νόσου ἀγνοεῖται. Ἡ πάθησις εἶναι συνήθης εἰς τὸ θῆλυ φῦλον καὶ τὴν ὥριμον ἡλικίαν καὶ κατόπιν τραυματισμῶν. Κατὰ τὸν Sellerin πιθανολογεῖται ὅτι ἡ νόσος ὀφείλεται ἐνίοτε εἰς ἁπλῆν δυναμογόνον διαταραχὴν τοῦ νευρικοῦ συστήματος. Πρὸς θεραπείαν χορηγεῖται τὸ ἰτεϋλικὸν νάτριον, ἡ στρυχνίνη, τὸ ἀρσενικόν. Συνιστᾶται ἐπίσης ἡ ὑδροθεραπεία, ἡ χειρομαλαξία, ἡ πίεσις, ἡ θυρεοειδὴς ἢ ᾠοθηκικὴ ὀποθεραπεία, εἴτε ἐναλλὰξ ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην, εἴτε ἐν συνδυασμῷ ἀμφοτέρων. Ἐν τέλει ἡ ἐξαίρεσις τῶν πιμελωδῶν μαζῶν δι' ἐγχειρήσεως. Μ. Ν. Κ.

Ντέρλεν (Van Derlyn), ***Ἰωάννης βὰν—.*** Ἀμερικανὸς ζωγράφος (βλ. λ. *Βαν-Ντέρλεν* Ἰωάννης).

Ντερμὰ Μπουρνοῦ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς τοῦ Ἑλλησπόντου (πλάτ. 40° 09′ Β., μῆκ. 26° 23′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2429: The Dardanelles), ἐπιστεφόμενον ὑπὸ πυροβολείου, 1 μίλ. Ν.ΝΑ. τοῦ φρουρίου τοῦ Τσὰμ Καλεσσὶ καὶ ἥμισυ μίλ. ὄπισθεν τοῦ Κιλὶντ Μπάχρ. Σ. Ε. Λ.

Ντερμέν-κιοϊ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Κερμένη*.

Ντερμὲν Μπουρνοῦ *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Τσανταρλῆ (βλ. λ. *Δερμὲν* Μπουρνού).

Ντέρμπαν (Durban) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ναtάλης (βλ. *Ντάρμπαν*).

Ντερμπέντ, ἢ ***Μπὰμπ-ἐλ Καντὶντ*** (= Σιδηρᾶ Πύλη) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σοβιετικῆς ὁμοσπονδίας, πρωτεύουσα τῆς δημοκρατίας τοῦ Νταγκεστάν, ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Κασπίας θαλάσσης, τῆς ὁποίας εἶναι εἷς τῶν κυριωτέρων λιμένων. Κάτ. 35.000. Διεξάγει ἐμπόριον ὀπωρῶν, καπνοῦ, μεταξίνων καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων καὶ ἔχει ἀξιόλογον βιοτεχνίαν ὅπλων. Εἰς παλαιοτέρους χρόνους ἀνῆκεν εἰς τὴν Περσίαν καὶ εἶχεν ἰσχυρὸν τεῖχος, μήκους 80 χλμ., τὸ ὁποῖον ἐπροστάτευε τὰς περσικὰς χώρας ἐκ τῶν ἀπὸ Β. ἐπιδρομῶν. Εἰς τὴν Ρωσίαν περιῆλθε τῷ 1813 διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Γκιουλιστάν. Χ. Δ.

ντερμπεντέρης (ὁ), *—ισσα* (ἡ) (περσ. *ντὲρ*=θύρα, *μπὲ*=ἀνά· *ντερμπεντέρ*=ὁ ἀπὸ θύρας εἰς θύραν περιπλανώμενος· ἀλήτης)· παρ' ἡμῖν ὁ ἀνοιχτόκαρδος, ὁ παλληκαρᾶς, ὁ γενναιόφρων· ᾆσμ. «ντερμπεντέρισσα Βασίλω, βάλ' τὸ μπράτσο σου νὰ γείρω».

ντερμπεντζῆς (ὁ)· ὁ ἀρχηγὸς τῆς φρουρᾶς τοῦ δερβενίου, *δερβέναγας* (βλ. λ.).

Ντερμπεντῆ *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν κράτος ἐν Καυκάσῳ (βλ. λ. *Δερμπεντῆ*).

Ντερμπινὺ (d'Herbigny), ***Μιχαὴλ-Ἰωσήφ.*** Γάλλος κληρικός, γεννηθεὶς ἐν Λίλλῃ τῷ 1880, ἐπίσκοπος τιτουλάριος Ἰλίου (Τρωάδος). Πτυχιοῦχος τῆς φιλοσοφίας, τῆς θεολογίας, προλύτης τῆς φιλολογίας ἐν Σορβόννῃ (1901), ἐχρημάτισε καθηγητὴς εἰς διάφορα κολλέγια, γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν εἰς τὸ Γρηγοριανὸν πανεπιστήμιον Ρώμης, διατελεῖ δὲ νῦν σύμβουλος τοῦ ἱεροῦ συνεδρίου περὶ τῶν ἀνατολικῶν ὑποθέσεων, διευθυντὴς ἐκδόσεως μιᾶς σειρᾶς ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων τῶν «Orientalia Christiana», πρύτανις τοῦ ἰνστιτούτου ἀνατολικῶν σπουδῶν Ρώμης καὶ πρόεδρος τῆς παρὰ τὸ Βατικανὸν ἐπιτροπῆς ὑπὲρ τῆς Ρωσίας. Ἐμβριθὴς περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐγγὺς Ἀνατολῆς, συνάμα δὲ καὶ συμπαθέστατα διακείμενος πρὸς αὐτήν, ἐργάζεται μετὰ ζήλου ὑπὲρ τῆς προσεγγίσεως τῶν διισταμένων ἐκκλησιῶν. Τὸν Ἰούλιον 1927 ἐπεσκέφθη τοὺς ἰθύνοντας τὰ διάφορα χριστιανικὰ κέντρα τῆς Ἀνατολῆς, διελθὼν τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1927 καὶ ἐξ Ἀθηνῶν. Μὲ ἀποστολικὴν τόλμην, κατὰ τὰς κρισιμωτέρας στιγμὰς τοῦ μπολσεβικισμοῦ, εἰσέδυσε πολλάκις εἰς τὴν σοβιετικὴν Ρωσίαν διὰ νὰ ἐμψυχώσῃ τοὺς ἐκεῖ πιστούς· κατὰ τὸ τελευταῖόν του μάλιστα ταξίδιον, ὁπότε καὶ ἀπηλάθη ἔξω τῶν συνόρων τῶν Σοβιέτ, ἐχειροτόνησε καὶ ἐπισκόπους. Τὸ εὐρὺ συγγραφικόν του ἔργον ἔχει ὡς κέντρον τὴν Ἀνατολήν. Δημοσιευθέντα ἔργα του: «Un Newman russe: Vladimir Solovieff» (3e édit. 1912), μεταφρασθὲν εἰς τὴν ἀγγλικήν, τὴν ἰταλικὴν καὶ σερβικὴν γλῶσσαν, «L' Anglicanisme et l' Orthodoxie gréco-slave» (1922), «L' âme religieuse des Russes» (1924), «La législation soviétique contre la religion» (1925), «L'aide Pontifical aux affamés de Russie (1925) (μεταφρασθὲν εἰς τὴν ἰταλικὴν καὶ ρωσικήν), «L'aspect religieux de Moscou, en Octobre 1925», «Pâques 1926 en Russie Soviétique» (Das Kreuz under dem Soviestern, 1927), «L' Islam naissant, notes psychologiques» (1929), «Le Front antireligieux en Russie Soviétique» (1930), «La Guerre antireligieuse en Russie Soviétique, la campagne de Noël» (1930) «Les Évêques Russes en exil» (1931), «De Ecclesia» (2 vol. 3e édit. 1928), «L' Unité dans le Christ» (1923), «Dieu et ma raison» (300.000 ἀντίτυπα, 1929), «La théologie du révélé» (1921) καὶ πλεῖστα ἄρθρα δι' ἀνατολικὰ ζητήματα εἰς διάφορα περιοδικά. Π. Ι.

ντέρμπυ. Ἐλαφρὰ τετράτροχος ἅμαξα, τεσσάρων θέσεων, ἀνοικτὴ καὶ μετὰ κομψῶν κιγκλίδων κατὰ τὰς μεγαλυτέρας πλευράς της. Τὰ καθίσματα αὐτῆς, ἓν κατὰ πλευράν, τοποθετοῦνται κατὰ τρόπον, ὥστε πάντες οἱ καθήμενοι νὰ εἶναι ἐστραμμένοι πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἁμάξης.

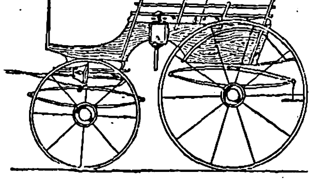

Ἅμαξα «ντέρμπυ».

Ντέρμπυ (Derby), προφ. καὶ *Ντάρμπι* *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας, πρωτεύουσα ὁμωνύμου κομιτείας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ντέρουεντ. Κάτ. (1923) 132.800. Εὑρίσκεται εἰς τὸ κέντρον τῆς ὅλης Ἀγγλίας καὶ εἶνε σπουδαῖος κόμβος τοῦ ἀγγλικοῦ ὁδικοῦ δικτύου καὶ τῶν σιδηροδρόμων τῆς ἐνδοχώρας (Midland Railway). Εἶναι ἕδρα ἐπισκοπῆς καὶ ἔχει τεχνικὸν κολλέγιον, σχολὴν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, βιβλιοθήκην, μουσεῖον, πινακοθήκην καὶ δενδροκομικὸν σταθμόν. Ἡ πόλις εἶναι σημαντικὸν βιομηχανικὸν κέντρον· ἔχει χυτήρια, ἐργοστάσια γεωργικῶν ἐργαλείων καὶ σιδηροδρομικοῦ ὑλικοῦ, βιομηχανίαν αὐτοκινήτων (Ρὸλλς-Ρόϋς, κ. ἄ.), χαρτοποιίαν, μεταξουργίαν, βαμβουκουργίαν, ἐργαστήρια περιωνύμων δαντελλῶν, χρωματουργίαν, κοσμηματοποιίαν, βιομηχανίαν πορσελλάνης, βυρσοδεψίαν κ.τ.λ. Τὸ Ντέρμπυ εἶναι ἡ ρωμαϊκὴ κώμη Derventio, γνωστὴ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐπταρχίας ὡς *Νόρθουορθιγκ* (Northworthig) καὶ κατὰ τὴν δανοκρατίαν ὡς *Ντεόραμπυ* (Deoraby), ἤκμασε δὲ μεγάλως κατὰ τὸν ΙΗ′ αἰῶνα. Τότε εἰσήχθη δι' αὐτῆς ἐκ Πεδεμοντίου εἰς Ἀγγλίαν ἡ μεταξουργία (1717), ἱδρύθη ἡ περίφημος βιομηχανία πορσελλάνης ὑπὸ τοῦ Ντιούζμπερυ (1851) καὶ ἀνεπτύχθη ἡ βιοτεχνία τῶν δαντελλῶν. Ἐκ τῶν μνημείων τῆς πόλεως ἀξιόλογοι οἱ ναοὶ τῶν Ἁγίων Ἀλκμούνδου, Πέτρου καὶ Ἀνδρέου καὶ ὁ γοτθικὸς πύργος τῶν Ἁγίων Πάντων (1509).

— **Ντέρμπυ** (Derby) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν (πολιτεία Κοννέκτικωτ). Κάτ. (1920) 11.238. Ἱδρύθη τῷ 1643, καλουμένη ἀρχικῶς Paugasset καὶ ἦτο ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων κέντρων τοῦ μετὰ τῶν Ἰνδιῶν ἐμπορίου.

— **Ντέρμπυ,** ***διῶρυξ*** — *[Γεωγρ.]*. Διῶρυξ τῆς ὁμωνύμου κομιτείας τῆς Ἀγγλίας, μήκους 27 χλμ. Δι' αὐτῆς ἑνοῦνται ὁ Swarkestone μετὰ τῆς μεγάλης διώρυγος Τρὰνκ καὶ ἐξυπηρετεῖται μεγάλως ἡ συγκοινωνία ἐκτεταμένης περιοχῆς.

— **Ντέρμπυ** ***κομιτεία*** (Derbyshire) *[Γεωγρ.]*. Κομιτεία τῆς κεντρικῆς Ἀγγλίας. Ἔκτ. 2.632 τ. χλμ., κάτ. (1923) 714.538, πρωτεύουσα *Ντέρμπυ*. Ἔχει πλούσιον ὑπέδαφος (γαιάνθρακες, σίδηρος, χαλκός, μαγνήσιον κλπ.), θερμοπηγάς, κτηνοτροφεῖον καὶ ἀκμαῖα βιομηχανικὰ κέντρα. Π. Ν. Π.

Ντέρμπυ (Derby), ***κόμιτες*** —. Πρῶτος ὁ *Ροβέρτος ντὲ Φερρὲρ* φέρεται λαβὼν τὸν τίτλον τοῦ κόμιτος τοῦ Ντέρμπυ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Στεφάνου μετὰ τὴν μάχην τοῦ Στάνταρ (1138). Ἡ οἰκογένεια τῶν ντὲ Φερρὲρ διετήρησε τὸν τίτλον μέχρι τοῦ 1266, ὅτε ὁ *Ροβέρτος*, στ′ κόμις κατὰ σειράν, ἀναμιχθεὶς εἰς τὸ κίνημα τῶν βαρώνων κατὰ τοῦ βασιλέως Ἑρρίκου Γ′ (1216—1272), ἐστερήθη τοῦ τίτλου του. Βραδύτερον ὁ τίτλος περιῆλθεν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως Ἐδουάρδου Γ′ (1312—1377) *Ἰωάννην τοῦ Γκὼντ* (1340—1399), τοῦ ὁποίου ὁ υἱὸς *Ἑρρῖκος κόμις Ντέρμπυ* ἐστέφθη ὡς Ἑρρῖκος Δ′ (1367—1413) βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας τῷ 1399. Περὶ τὸ 1485 τὸν τίτλον τοῦ κόμιτος Ντέρμπυ ἔλαβεν ὁ λόρδος *Θωμᾶς Στάνλεϋ*, κληρονομήσας ἐπίσης καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῆς νήσου τοῦ Μάν, ἥτις καὶ παρέμεινεν ἰδιοκτησία τῶν Στάνλεϋ μέχρι τοῦ 1736. Τῆς οἰκογενείας τῶν λόρδων Στάνλεϋ οἱ κάτωθι ὑπῆρξαν οἱ πλέον σημαίνοντες:

—1) ***Θωμᾶς.*** Α′ κόμις τοῦ Ντέρμπυ (1435—1504). Διεκρίθη εἰς τοὺς πολέμους τῶν Δύο Ρόδων (1455—1485). Τῷ 1459, ἐπὶ Ἐδουάρδου Δ′ (1442—1483), ἐγένετο οἰκονόμος του βασιλικοῦ οἴκου, τῷ δὲ 1475 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν κατὰ τῆς Γαλλίας ἐκστρατείαν. Τῷ 1482 ἐνυμφεύθη τὴν Μαργαρίταν Μπωφόρ, μητέρα τοῦ ἐξορίστου Ἑρρίκου Τυδώρ, μετέπειτα βασιλέως Ἑρρίκου Ζ′. Συντελέσας εἰς τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τοῦ βασιλέως Ἐδουάρδου Δ′, ἐκηρύχθη φανατικὸς ὀπαδὸς τοῦ Ἐδουάρδου Ε′ (1470—1483). Εὐνοήσας κατόπιν τὸ κίνημα τοῦ βασιλέως Ριχάρδου Γ′ (1452—1485), κατώρθωσε νὰ γίνῃ ἀνώτερος ἀστυνομικὸς τῆς Ἀγγλίας καὶ νὰ λάβῃ τὰς κτήσεις τῆς συζύγου του. Κατὰ τὴν σύγκρουσιν τοῦ Ριχάρδου μετὰ τοῦ ἐξορίστου Ἑρρίκου Τυδὼρ (1485), ὁ Στάνλεϋ ἐπολέμησεν ὑπὲρ τοῦ δευτέρου, ἐπικρατήσαντος τελικῶς. Ἐπὶ Ἑρρίκου Ζ′ (1457—1509) ὁ Στάνλεϋ ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ κόμιτος τοῦ Ντέρμπυ καὶ ἄλλους, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν τοῦ κοντοστάβλου. Ὁ υἱός του *Θωμᾶς* ἐγένετο β′ κόμις τοῦ Ντέρμπυ.

—2) ***Ἐδουάρδος,*** υἱὸς τοῦ Θωμᾶ Στάνλεϋ, Γ′ κόμις τοῦ Ντέρμπυ (1508—1572). Κατέστειλε τὴν θρησκευτικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1536. Ἐπὶ Ἐλισάβετ (1558 — 1603) οἱ υἱοί του *σὲρ Θωμᾶς* καὶ *σὲρ Ἐδουάρδος* ἀνεμίχθησαν εἰς συνωμοσίαν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Μαρίας Στούαρτ, βασιλίσσης τῆς Σκωτίας, ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ ὁ ἴδιος κατηγορήθη ὡς ὑπονομεύων τὸ καθεστώς.

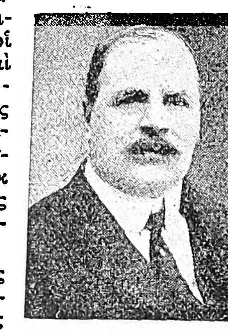

Ἐδουάρδος Γεώργιος Βιλλιὲ Στάνλεϋ.

—3) ***Ἰάκωβος.*** Ζ′ κόμις τοῦ Ντέρμπυ, ὁ καὶ *Μέγας κόμις* ἐπικαλούμενος (1607 — 1651). Ἐγένετο μέλος τῆς βουλῆς τῶν Λόρδων περὶ τὸ 1628. Μετὰ τὴν τελικὴν ἧτταν τοῦ βασιλέως Καρόλου Α′ (1625—1649), κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τοῦ 1642, ὁ Στάνλεϋ ἀπεσύρθη εἰς τὴν νῆσον τοῦ Μάν, καταστήσας αὐτὴν ἄσυλον εἰς τοὺς βασιλόφρονας φυγάδας. Τὸν τίτλον τοῦ κόμιτος ἔλαβε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, τῷ 1642. Πολεμήσας κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἐκπτώτου Καρόλου Α′ καὶ ἡττηθεὶς κατ' ἐπανάληψιν συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Μετὰ τὴν ἀπόρριψιν τῆς ὑπ' αὐτοῦ ὑποβληθείσης αἰτήσεως χάριτος, ὁ Ντέρμπυ ἀπεπειράθη νὰ δραπετεύσῃ, συλληφθεὶς ὅμως κατόπιν ἐθανατώθη. Ἀφῆκεν εἰς χειρόγραφα πραγματείαν περὶ τοῦ διοικητικοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον ἐφήρμοσεν εἰς τὴν νῆσον τοῦ Μὰν κατὰ τὴν ἐκεῖ διαμονήν του.

Ὁ πρεσβύτερος υἱός του *Κάρολος* (1628—1672) διεδέχθη αὐτὸν ὡς Η′ κόμις τοῦ Ντέρμπυ. Οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Καρόλου, *Γουλιέλμος*, Θ′ κόμις (1655—1702), καὶ *Ἰάκωβος*, Ι′ κόμις (1664—1736), ἀπέθανον ἄνευ ἀπογόνων, τούτου δ' ἕνεκα ὁ τίτλος περιῆλθεν εἰς τὸν *σὲρ Ἐδουάρδον Στάνλεϋ* (1689—1776), ἀπόγονον τοῦ Α′ κόμιτος.

—4) ***Ἐδουάρδος-Γεώργιος-Γοδεφρεῖδος Σμίθ.*** ΙΔ′ κόμις τοῦ Ντέρμπυ (1799—1869), πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ λόρδου Στάνλεϋ, ΙΓ′ κόμιτος (1775—1851). Ἐσπούδασεν ἐν Ὀξφόρδῃ, κατέστη δ' εἷς τῶν διασημοτέρων ρητόρων τῆς ἐποχῆς του. Τῷ 1820 ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων εἰς τὴν βουλὴν τῶν Κοινοτήτων. Κατὰ τὸν σχηματισθέντα συνασπισμὸν φιλελευθέρων καὶ Κάνιγγος τῷ 1827, ὁ Ντέρμπυ διετέλεσεν ὑφυπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν. Ἐπὶ πρωθυπουργίας τοῦ λόρδου Γκρέϋ (1830) ἐξελέγη ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἰρλανδικῶν ὑποθέσεων, τῷ δὲ 1833 ἀνέλαβε καὶ πάλιν τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἀποικιῶν.

Ἐδουάρδος-Γοδεφρεῖδος Σμὶθ Στάνλεϋ.

Ὑπὸ τοῦ πρωθυπουργοῦ Ροβέρτου Πὴλ ἐκλήθη ἵνα μετάσχῃ τῆς κυβερνήσεως τῶν συντηρητικῶν, τῷ 1841 δὲ διωρίσθη διὰ τρίτην φορὰν ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν. Βραδύτερον ἐζήτησε μετάθεσιν εἰς τὴν Ἄνω Βουλήν, δικαιώματι τοῦ πατρικοῦ του τίτλου. Τῷ 1852 ἐκλήθη ἵνα σχηματίσῃ κυβέρνησιν, ἡττηθεὶς ὅμως ἐντὸς τῆς βουλῆς περιωρίσθη εἰς τὴν ἡγεσίαν τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Τῷ 1855, κληθεὶς καὶ πάλιν ἵνα ἀναλάβῃ τὴν ἀρχήν, ἠρνήθη, ἀλλὰ τῷ 1858 ἐξελέγη διὰ δευτέραν φορὰν πρωθυπουργός, παραιτηθεὶς

Digitized by Google

τὸ ἑπόμενον ἔτος. Ἀκολούθως ὁ Ντέρμπυ ἀφιερώθη εἰς τὰς κλασσικὰς σπουδάς· διωρίσθη ἀρχιγραμματεὺς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀξφόρδης, ἔγραψε δὲ «Μεταφράσεις ἀρχαίων καὶ νεωτέρων ποιημάτων» (1862), ὡς καὶ μετάφρασιν ὁλοκλήρου τῆς Ἰλιάδος (1864). Μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ πρωθυπουργοῦ Ρούσσελ, ὁ Ντέρμπυ ἐσχημάτισε τὴν τρίτην ὑπ' αὐτὸν κυβέρνησιν. Τῷ 1867 ἀπεχώρησεν ὁριστικῶς τῆς πολιτικῆς, ἐμπιστευθεὶς τὴν ἡγεσίαν τοῦ κόμματος εἰς τὸν Δισραέλι. Ὡς πρὸς τὰ ἑλληνικὰ ζητήματα, ὁ Ντέρμπυ ἐφρόντισε τῷ 1843 διὰ τὸν διακανονισμὸν τῶν διοικητικῶν ζητημάτων τῶν Ἰονίων νήσων, ἴσως πρὸς πληρεστέραν ἐξασφάλισιν τῆς ἐπ' αὐτῶν ἀγγλικῆς κυριαρχίας, κατὰ δὲ τὸν κρητικὸν ἀγῶνα τοῦ 1867 ἐκάκισε τὴν στάσιν τῆς Ἑλλάδος, χαρακτηρίσας αὐτὴν ὡς ὑποθάλπουσαν τὴν ἐπανάστασιν. Χάλκινος ἀνδριὰς τοῦ κόμιτος Ντέρμπυ ἐστήθη τῷ 1874 ἔξωθεν τῆς βουλῆς τῶν Κοινοτήτων.

—5) ***Ἐδουάρδος-Ἐρρῖκος***. ΙΕ' κόμις τοῦ Ντέρμπυ, υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1826—1893). Μετὰ τὰς σπουδάς του εἰς Καῖμπριτς, ἔκαμε μακρὰν περιοδείαν εἰς τὰς Δυτικὰς Ἰνδίας, Καναδᾶν καὶ Ἡνωμένας Πολιτείας. Τῷ 1848 ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ κόμματος τῶν συντηρητικῶν, ἐγένετο δὲ ἀκολούθως ὑφυπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν (1852). Τῷ 1855, ὁ λόρδος Πάλμερστον προσέφερεν εἰς αὐτὸν τὴν θέσιν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἀποικιῶν, τὴν ὁποίαν ὁ Στάνλεϋ, τῇ συμβουλῇ τοῦ πατρός του, ἠρνήθη. Ὅτε, τῷ 1862, ἡ βασίλισσα Βικτωρία ἀπέρριψε τὴν ἐκλογὴν τοῦ υἱοῦ της Ἀλφρέδου ὡς βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, ὁ λόρδος Στάνλεϋ ἐθεωρήθη πρὸς στιγμὴν ὡς πιθανὸς ὑποψήφιος διὰ τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος, μολονότι ἡ πρότασις οὐδέποτε διετυπώθη πρὸς αὐτὸν ἐπισήμως. Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ πρωθυπουργοῦ Ρούσσελ (1886) διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Δισραέλι κυβέρνησιν. Μετὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1877 παρῃτήθη τοῦ ὑπουργείου του, προσεχώρησε δὲ εἰς τὸ κόμμα τῶν φιλελευθέρων (1879). Ἐπὶ τῆς δευτέρας ὑπὸ τὸν Γλάδστωνα κυβερνήσεως ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν, τῷ 1886 δέ, παραιτηθείς, ἀνέλαβε τὴν ἡγεσίαν τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων ἑνωτικῶν ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Λόρδων. Ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ὁ λόρδος Στάνλεϋ ἐπέδειξεν εἰς τὸν κρητικὸν ἀγῶνα τοῦ 1867, ὡς καὶ ὁ πατήρ του, φιλότουρκον πολιτικήν. Ὁ λόρδος Στάνλεϋ διετέλεσεν ἐπίσης πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γλασκώβης (1868—1871) καὶ ἀργότερον τοῦ Ἐδιμβούργου, ἐπίσης δὲ καὶ ἀρχιγραμματεὺς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου. Ἀπέθανεν ἄνευ τέκνων, διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ ἀδελφός του *Φρειδερῖκος-Ἀρθοῦρος Στάνλεϋ* (1841—1908), ΙΣΤ' κόμις τοῦ Ντέρμπυ.

6) ***Ἐδουάρδος-Γεώργιος-Βιλλιέ***, ΙΖ' κόμις τοῦ Ντέρμπυ, γεννηθεὶς τῷ 1865. Ἐσπούδασεν εἰς Οὐέλλιγκτον, ὑπηρετήσας κατόπιν εἰς τὴν φρουρὰν τῶν Γρεναδιέρων (1885—1895). Ἐχρημάτισε διαδοχικῶς θησαυροφύλαξ εἰς τὴν βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, (1895—1900) καὶ ὑφυπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν (1900—1903). Τῷ 1916 ἐγένετο πρόεδρος τῆς ναυτικῆς καὶ στρατιωτικῆς ἀεροπορίας. Εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Δαυῒδ Λόϋδ Τζώρτζ κυβέρνησιν, τῷ 1916, διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, τῷ 1918 δὲ πρεσβευτὴς εἰς Γαλλίαν. Τῷ 1922 ἐξελέγη καὶ πάλιν ὑπουργός, παραμείνας εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν καὶ ἐπὶ τῆς πρωθυπουργίας τοῦ Μπάλντουϊν μέχρι τοῦ 1924. Κ. Ζ.

Ντέρμπυ ἱπποδρομία (Derby). Ἡ κυριωτέρα ἱπποδρομία τῆς Ἀγγλίας καὶ κλασσικωτέρα τοῦ κόσμου, ἱδρυθεῖσα τῷ 1870 ὑπὸ τοῦ δωδεκάτου κόμιτος τοῦ Ντέρμπυ. Διεξάγεται κατ' ἔτος ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ τοῦ Ἔψομ, ἐπὶ ἀποστάσεως 1 ½ μιλλίου, μεταξὺ ἵππων τριετῶν (κηλώνων καὶ φορβάδων) καὶ ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον ἐτήσιον κριτήριον τῶν καθαροαίμων τῆς ἀγγλικῆς ἱπποπαραγωγῆς. Ἡ ἱπποδρομία λαμβάνει χώραν περὶ τὰ τέλη Μαΐου ἢ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ἰουνίου, ἀποτελεῖ δὲ τὴν κατ' ἐξοχὴν ἀθλητικὴν ἑορτὴν τῶν Ἄγγλων, καθ' ἣν αἱ βουλαὶ διακόπτουσι τὰς ἐργασίας των, τὰ δημόσια γραφεῖα, ὡς καὶ τὰ ἰδιωτικὰ καταστήματα, παραμένουσι κλειστά, πλῆθος δὲ κόσμου (ἥμισυ περίπου ἑκατομμύριον ἀνθρώπων) μεταβαίνει διὰ παντὸς μεταφορικοῦ μέσου ἀπὸ τοῦ Λονδίνου καὶ τῶν ἐγγὺς ἀγγλικῶν πόλεων εἰς Ἔψομ, ὅπως παρακολουθήσῃ τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἱπποδρομίας.

Τὸ Ντέρμπυ, τελούμενον συνεχῶς ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς του, διεκόπη μόνον κατὰ τὰ ἔτη 1915, 1916, 1917 καὶ 1918, διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου. Τὸ χρηματικὸν ἔπαθλον συνίσταται εἰς τὸ ποσὸν τὸ σχηματιζόμενον διὰ τῆς εἰσφορᾶς τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν μετεχόντων ἵππων, δίδεται δὲ εἰς τὸν νικητὴν ὁμοῦ μετὰ κυανῆς ταινίας, ἀθλοθετηθείσης ὑπὸ τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς ἱπποδρομίας. Τὸ ρεκὸρ τοῦ χρόνου κατὰ τὰς ἱπποδρομίας τοῦ Ντέρμπυ κατέχει ὁ νικητὴς τοῦ 1920 ἵππος «Spion Kop», διατρέξας τὴν ἀπόστασιν τοῦ 1 ½ μιλλίου εἰς 2' 34'' 4/5.

Τὸ ὄνομα *Ντέρμπυ* δίδεται ἐπίσης εἰς ὅλας τὰς κλασσικὰς διὰ τριετεῖς καθαροαίμους ἱπποδρομίας τοῦ κόσμου. Χ. Δ.

Ντέρνα (Derna) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν Κυρηναϊκῇ (βλ. λ. Δέρνα).

Ντερνελόγλου, *Κωστῆς*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Αἴνου τῆς Θράκης, πεσὼν περὶ τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου 1821, κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τριπολιτσᾶς. Α. Θ. Σ.

Ντέρνμπουργκ (Dernburg), ***Βερνάρδος***. Γερμανὸς πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1865 ἐν Ντάρμστατ. Κατὰ τὸ 1919 ἐχρημάτισεν ἐπί τινας μῆνας ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν τῆς Γερμανίας, ἀπὸ τοῦ 1920 δὲ μέλος τοῦ γερμανικοῦ κοινοβουλίου. Γ. Θ. Κ.

— **Ντέρνμπουργκ** (Dernburg), ***Ἐρρῖκος***. Γερμανὸς νομοδιδάσκαλος, γεννηθεὶς τῷ 1829 ἐν Μογουντίᾳ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1907 ἐν Βερολίνῳ. Ὑπῆρξε καθηγητὴς τοῦ ἀστικοῦ δικαίου ἐν τοῖς πανεπιστημίοις τῆς Ζυρίχης ἀπὸ τοῦ 1854, τῆς Χάλλης ἀπὸ τοῦ 1862 καὶ τοῦ Βερολίνου ἀπὸ τοῦ 1863, μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἐν ἡλικίᾳ εἰκοσιπέντε μόλις ἐτῶν ἐπέσπασε τὴν προσοχὴν τῶν νομικῶν διὰ τῆς σπουδαιοτάτης αὐτοῦ πραγματείας περὶ τοῦ συμψηφισμοῦ ἀπὸ ἱστορικῆς, δογματικῆς καὶ συγκριτικῆς ἐπόψεως, ἥτις ἐξεδόθη τῷ 1854 ἐν Ἀϊδελβέργῃ, τὸ δεύτερον δ' ἐν Χάλλῃ (1868). Σπουδαιότατον ὑπῆρξε καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ περὶ τοῦ ἐνεχυρικοῦ δικαίου κατὰ τὸ τότε ἐν Γερμανίᾳ ἰσχῦσαν δίκαιον (δύο τόμ. α' 1860, β' 1864). Περισπούδαστον ὑπῆρξε καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ περὶ τῶν

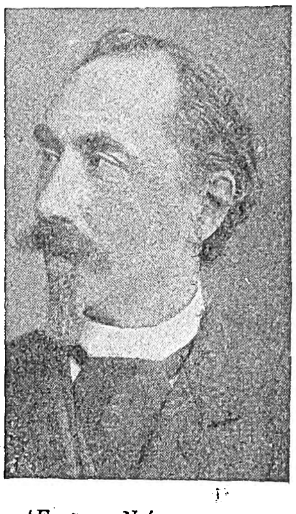

Ἐρρῖκος Ντέρνμπουργκ.

Εἰσηγήσεων τοῦ Γαΐου (1869), πολλοῦ δ' ἄξιον καὶ τὸ περὶ τοῦ δικαίου τῆς ἐπιτροπείας κατὰ τὸ πρωσσικὸν δίκαιον, οὗ τῆς τρίτης ἐκδόσεως ἐπεμελήθη (1886) ὁ Σούλτσενσταϊν. Ἐν τοῖς ἐπιφανεστάτοις τῶν νομικῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος κατελέχθη ὁ Ντέρνμπουργκ μάλιστα ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῶν «Πανδεκτῶν» αὐτοῦ, ἤτοι τοῦ συστήματος τοῦ ἐν Γερμανίᾳ τότε ἰσχύοντος ρωμαϊκοῦ δικαίου (5 τ. 1884, 1888, 1891, 1894, 1897 καὶ 1900).

Τὸ κλασσικόν, δύναταί τις εἰπεῖν, ἔργον τοῦ Ντέρνμπουργκ, οὗ μέγα ἀπέβη καὶ παρ' ἡμῖν τὸ κῦρος, ἔν τε τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῇ πράξει, μετεφράσθη καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ τοῦ Γεωργ. Δυοβουνιώτου, πλουτισθὲν διὰ πολλῶν, πλείστου ἀξίων, προσθηκῶν διὰ τὰ καθ' ἡμᾶς. Καὶ ἡ μετάφρασις αὕτη ἔτυχε πλειόνων παρ' ἡμῖν ἐκδόσεων, ὧν ἡ τρίτη ἤρξατο δημοσιευομένη ἀπὸ τοῦ 1928. Ἔγραψεν ἐπίσης καὶ τρίτομον «Ἐγχειρίδιον τοῦ πρωσσικοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου» (πέμπτη ἔκδοσις 1897) καὶ ἐξεπόνησε καὶ σύστημα τοῦ ἀστικοῦ δικαίου κατὰ τὸν γερμανικὸν κώδικα ἐκ πέντε τόμων, μὴ συμπληρωθὲν ὅμως διὰ τὸν ἐπισυμβάντα θάνατον αὐτοῦ. Τοῦ Ντέρνμπουργκ τὰ συγγράμματα θαυμάζονται ὑπὸ πάντων τῶν νομικῶν καὶ ἐκτὸς τῆς ἰδίας πατρίδος διὰ τὴν βαθύνοιαν, ἐκδηλουμένην διὰ περιφήμων νομικῶν κατασκευῶν, διὰ τὸ πρακτικὸν πνεῦμα, διὰ τὴν διαύγειαν καὶ σαφήνειαν τῆς ἐκθέσεως καὶ διὰ τὸ ἀπαράμιλλον κάλλος τοῦ ὕφους. Ἐκ τῶν νεωτέρων πραγματειῶν τοῦ Ντέρνμπουργκ ἀναφέρομεν τὴν περὶ κλοπῆς τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος καὶ τὴν περὶ φαντασίας ἐν τῷ δικαίῳ. Ὁ Ντέρνμπουργκ ὑπῆρξε καὶ μέλος τῆς Ἄνω βουλῆς τῆς Πρωσσίας ἀπὸ τοῦ 1866, τὸ πρῶτον ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ πανεπιστημίου τῆς Χάλλης, παρέμεινε δὲ καὶ μετὰ τὴν μετάθεσιν αὐτοῦ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου ἐν τῇ Ἄνω βουλῇ ἐκ διορισμοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου τοῦ Α'. Ἐν τῇ πολιτικῇ ὑπῆρξε φιλελευθέρων ἀρχῶν, ἐν δὲ τῇ νομικῇ ἐπιστήμῃ ὀπαδὸς τῆς ἱστορικῆς σχολῆς. Κ. Μ. ΡΑΛΛΗΣ

Ντὲ-Ρομπὲκ (De Robeck), ***Ἰωάννης***. Ἄγγλος ναύαρχος, γεννηθεὶς τῷ 1862. Ὑποναύαρχος κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ἐτοποθετήθη τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1915 ὡς ὑπαρχηγὸς τοῦ διὰ τὴν ἐπιχείρησιν τῶν Δαρδανελλίων, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀντιναυάρχου Κάρντεν, συγκροτηθέντος στόλου. Μετὰ τὰς πρώτας ἐπιχειρήσεις, ἀσθενήσαντος τοῦ ἀρχηγοῦ, ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στόλου καὶ διηύθυνεν ὅλας τὰς ἐπιχειρήσεις μέχρι τοῦ πέρατος αὐτῶν καὶ τὴν ἐκκένωσιν τῶν Δαρδανελλίων ὑπὸ τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ. Προαχθεὶς εἰς ἀντιναύαρχον διωρίσθη ἀρχηγὸς τοῦ στόλου τῆς Μεσογείου καὶ κατὰ τὴν ἀνακωχὴν ὕπατος ἁρμοστὴς τῆς Ἀγγλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τῷ 1919 τῷ ἀπενεμήθη ὁ τίτλος τοῦ βαρώνου, τῷ δὲ 1920 προήχθη εἰς ναύαρχον. Γ. Ν. Κ.

Ντερὸς (Des Roches), ***Αἰκατερίνη***. Γαλλὶς ποιήτρια (1550—1587). Ἔγραψε μετὰ τῆς μητρός της *Μαγδαληνῆς Ντερὸς* συλλογάς: «Τὰ πρῶτα ἔργα τῶν κυριῶν Ντερὸς» (1579) καὶ «Τὰ δεύτερα ἔργα τῶν κυριῶν Ντερὸς» (1584). Ἦτο ὡραιοτάτη κόρη, ὀφείλουσα τὴν ἐπιτυχίαν της εἰς τὸ τυχαῖον γεγονὸς ὅτι (1579) ὁ Στέφανος Πασκιὲ εἰς κοσμικὴν συγκέντρωσιν τοῦ Πουατιὲ παρετήρησεν ἐπὶ τοῦ τραχήλου της ψύλλον, ὃν ἐξύμνησε διὰ στίχων. Τοῦτο ὑπῆρξε θέμα πρὸς συγγραφὴν ἀπείρων ποιημάτων εἰς τὴν γαλλικήν, ἰταλικήν, λατινικὴν καὶ ἀρχαίαν ἑλληνικήν, ἅτινα ὁ Πασκιὲ ἐξέδωκεν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ ψύλλος τῆς κυρίας Ντερὸς» (1582). Π. Ν. Π.

— **Ντερὸς** (Des Roches), ***Μαγδαληνὴ Νιβέ***, κυρία—. Γαλλὶς ποιήτρια, ἀποθανοῦσα τῷ 1587. Σύζυγος τοῦ Φραγκίσκου Ἐμπουασσάρ, αὐθέντου τοῦ Βαλλὲ καὶ Ρός, μήτηρ καὶ συνεργάτις τῆς προηγουμένης. Π. Ν. Π.

Ντὲ Ρόσ(σ)ι (De Rossi)· βλ. *Ντὲ Ρώσση*.

Ντέρουεντ (Derwent) *[Γεωγρ.]*. —1) Ποταμὸς τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Κώμπερλαντ, σχηματίζων τὴν λίμνην *Ντέρουεντ Γουῶτερ* καὶ ἐκβάλλων ἐν τῷ κόλπῳ Σολγουέη τῆς Ἰρλανδικῆς θαλάσσης μετὰ ροῦν 35 χλμ.

— 2) Ποταμὸς τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Ντέρμπυ, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Χίγκ, ρέων πρὸς Β. διὰ μέσου τῶν πόλεων Τσέρσγουωρθ, Μέτλοκ καὶ Ντέρμπυ καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν ποταμὸν Τρέντ μετὰ ροῦν 96 χλμ.

— 3) Ποταμὸς τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Ὑόρκης, παραπόταμος τοῦ Οὔζ, μήκους 110 χλμ. Διαρρέει τὴν πόλιν Μάλτον, ἀφ' ἧς καθίσταται πλωτός.

— 4) Ποταμὸς τῆς πρὸς Ν. τῆς Αὐστραλίας μεγαλονήσου Τασμανίας, πηγάζων ἐκ τῆς λίμνης Σαὶντ Κλαίρ, ρέων πρὸς Ν. καὶ ἐκβάλλων μετὰ ροῦν 208 χλμ. ἐγγὺς τῆς πόλεως Χόμπαρτ. Χ. Δ.

—**Ντέρουεντ *Γουῶτερ*** (Derwent Water) *[Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Κώμπερλαντ. Ἔχει μῆκος 5 χλμ., μέγιστον πλάτος 2 καὶ βάθος 25 μ. Ἐν αὐτῇ ἀναδύονται τέσσαρες κατάφυτοι νησῖδες, αἵτινες καθιστῶσιν αὐτὴν μίαν τῶν γραφικωτέρων φυσικῶν καλλονῶν τῆς Ἀγγλίας. Χ. Δ.

Ντερουλὲντ (Deroulède), ***Παῦλος***. Γάλλος ποιητὴς καὶ πολιτικὸς (1846—1914). Τὰ πρῶτα ποιήματά του ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν «Revue Nationale» ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Jean Rebel, βραδύτερον δὲ ἐδωσεν εἰς τὴν Comédie Française τὸ μονόπρακτον ἔμμετρον δρᾶμά του «Juan Stenner» (1869). Ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870, συνελήφθη αἰχμάλωτος, ἐδραπέτευσε καὶ ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν διεκρίθη διὰ τὸν φλογερὸν πατριωτισμόν του. Ἐδημοσίευσε τὰ ποιήματα: «Chants du Soldat» (1872) καὶ «Nouveaux Chants du Soldat» (1875), τὰ ὁποῖα ἔσχον μεγάλην διάδοσιν, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῆς στρατιωτικῆς ἀγωγῆς τοῦ ὑπουργείου τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως καὶ τέλος ἵδρυσε τὸν «Πατριωτικὸν Σύνδεσμον» («La Ligue des Patriotes», 1882). Ἐξελέγη ἐπανειλημμένως βουλευτής, ὑπερήσπισε δὲ μετὰ τόσης σφοδρότητος τὰς πεποιθήσεις του, ὥστε ἐδημιούργησεν ἐχθρότητας καὶ κατεδικάσθη πολλάκις. Τῷ 1900 ἐξωρίσθη διὰ μίαν δεκαετίαν ὡς ἐπικίνδυνος εἰς τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν. Ἐπιστρέψας εἰς Γαλλίαν, κατόπιν ἀμνηστίας, τῷ 1905, ἀφιερώθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ καθήκοντά του ὡς προέδρου τοῦ «Πατριωτικοῦ Συνδέσμου». Ὁ Ντερουλὲντ ἔγραψε διάφορα ἔργα, ἐν οἷς: «Les Chants du Paysan» (1872), «L'Hetman», «La Moabite», ἔμμετρα δράματα», «De l'éducation nationale» (1882), «Histoire d'amour» μυθιστόρημα (1890), «Poésies Militaires» (1896), «La Mort de Hoche» δρᾶμα (1898), «Pierre Corneille» κ. ἄ. Ἐπίσης συνειργάσθη εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, ἵδρυσε δὲ τὴν ἐφημερίδα «Le Drapeau». Ἐν τῇ ἑλληνικῇ μετεφράσθη τὸ ἔργον του «Φύλλα πορείας» ὑπὸ Κλ. Τριανταφύλλου. Ι. Ο.

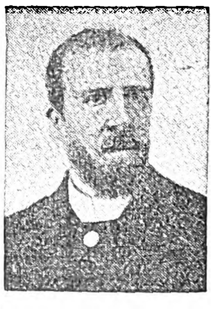

Παῦλος Ντερουλέντ.

Ντὲ Ρούμπεϊς (De Rubeis, ὁ καὶ De Rossi) βλ. *Ντὲ Ρώσση*.

Ντερουσσὼ (Desrousseaux), ***Ἀλέξανδρος***. Γάλλος ποιητὴς (1820—1892). Ἔγραψεν εἰς τὴν διάλεκτον τῆς Λίλλης: «Τραγούδια καὶ σκώμματα» (1851—1855), «Κάτω ἀπ' τὶς ἰτιὲς» (1854), «Ἡμερολόγιον τραγουδιῶν» (1859—1861) κ. ἄ. καὶ τὴν μελέτην «Λαϊκὰ ἔθιμα τῆς γαλλικῆς Φλάνδρας» (1899). Π. Ν. Π.

Digitized by Google

Ντεροὺτ δίοδος (Passage de la Déroute) [*Γεωγρ.*]. Διέκπλους ἐν Μάγχῃ μεταξὺ τῆς νήσου Ἰερσέης καὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς γαλλικῆς χερσονήσου Κοταντέν. Π. Ν. Π.

Ντερούτα (Deruta) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν τῷ νομῷ τῆς Περουγίας, παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Τιβέρεως ποταμοῦ. Κάτ. 9.850. Ἔχει ὀνομαστὰ ἐργοστάσια κεραμεικῆς, ἐξ ὧν προῆλθον σημαντικὰ ἀγγεῖα τοῦ ΙΣΤ' ἰδίως αἰῶνος, ὧν τινα εὑρίσκονται ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λούβρου τῶν Παρισίων καὶ εἰς πολλὰ βρεττανικὰ μουσεῖα. Μ. Δ. Β.

Ντερσααντὲτ (=Πύλη τῆς εὐδαιμονίας) [*Γεωγρ.*]. Ἡ εἰς τὰ ἐπίσημα τουρκικὰ ἔγγραφα καὶ τὴν καθαρεύουσαν τουρκικὴν γλῶσσαν ὀνομασία τῆς *Κωνσταντινουπόλεως* (βλ. λ.).

Ντέρσιμ [*Γεωγρ.*]. Ὀρεινὴ χώρα τῆς Τουρκίας, ἀποτελοῦσα μέρος τοῦ κυρίως Κουρδιστὰν καὶ ἀνήκουσα εἰς τὰ βιλαέτια Βιτλὶς καὶ Ἐλ-Ἀζιζέ. Ἀπετέλει ἄλλοτε διοίκησιν, ἔχουσα ἐπιφάνειαν 13.460 τ. χλμ. καὶ 64.000 περίπου κατοίκους, ἐκ τῶν ὁποίων 15.000 Τοῦρκοι, 12.000 Κοῦρδοι, 28.000 Κιζιλμπάσηδες (Ἐρυθῖνοι) καὶ ὑπὲρ τοὺς 8.000 Ἀρμένιοι. Τὴν χώραν διαρρέουσι δύο βραχίονες τοῦ ἄνω ῥοῦ τοῦ Εὐφράτου, οἵτινες ἑνοῦνται εἰς τὰ νότια αὐτῆς. Εἶναι ἀμφότεροι πλωτοὶ διὰ σχεδιῶν, χρησιμοποιουμένων πρὸς μεταφορὰν σιτηρῶν. Ὄρη αὐτῆς εἶναι ἡ ὀροσειρὰ τοῦ *Μερτζάν*, μὲ ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὸ *Μουνζοὺρ-δάγ*. Ἡ ὀροσειρὰ αὕτη χωρίζει τὸ Ντέρσιμ ἀπὸ τοῦ Ἐρζιντζάν, ἀφίνουσα μεταξὺ αὐτῶν στενὴν κοιλάδα, διὰ τῆς ὁποίας ῥέει ὁ Καρὰ-σού, δυτικὸς βραχίων τοῦ Εὐφράτου.

Οἱ κάτοικοι τῶν ὀρεινῶν μερῶν εἶναι Κοῦρδοι ἀτίθασοι, πρεσβεύοντες θρησκείαν πολὺ διάφορον τῆς τῶν ἄλλων ὁμοφύλων των καὶ προσεγγίζουσαν μᾶλλον πρὸς τὸν Χριστιανισμόν. Οἱ κάτοικοι ἔλαβον ἐπανειλημμένως τὰ ὅπλα κατὰ τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας. Αἱ παραδόσεις αὐτῶν εἶναι προφορικαί, μὴ ὑπαρχούσης κουρδικῆς γραφῆς, ἀποτελοῦνται δὲ ἐκ συγκινητικῶν ἀλλὰ μονοτόνων διηγήσεων. Διάγουσι βίον ποιμενικόν. Αἱ γυναῖκες δὲν κρύπτουσι τὸ πρόσωπον. Ὁ νεανίας δύναται νὰ νυμφευθῇ, ὅταν θεωρηθῇ ἀρκετὰ ἰσχυρὸς διὰ τὸν χειρισμὸν τῶν ὅπλων, ὅπως εἶναι εἰς θέσιν νὰ ὑπερασπίζεται τὴν τιμήν του. Αἱ γυναῖκες ζῶσιν ἐν πλήρει ἰσότητι μὲ τοὺς ἄνδρας, ἐὰν δὲ συμβῇ ν' ἀπολέσωσι τὴν τιμήν των, πληρώνουσι τὸ ὀλίσθημα μὲ τὴν ζωήν των. Δεν γνωρίζουν νὰ ράπτωσιν, ὑφαίνουσιν ὅμως περιζητήτους τάπητας, τὰ λεγόμενα *κιλίμια* καὶ *τζιτζίμια*, μὲ ὡραῖα καὶ πρωτότυπα σχέδια καὶ χρώματα ζωηρά. Οἱ ἄνδρες γνωρίζουν νὰ κατασκευάζωσι πυρίτιδα διὰ τὰ ὅπλα των. Κυριώτεραι πόλεις εἶναι τὸ *Χοζὰτ* καὶ τὸ *Μαζακέρτ*. Ν. Μ.

ντέρτι (τὸ) (περσ. ντέρτ = λύπη)· λύπη, πόνος, καημός, μεράκι: «νὰ πῶ τὸ ντέρτι μου».

Ντερτίνα, ἢ ***Ντρτίνα*** (Dertina ἢ Drtina), ***Φραγκῖσκος***. Τσέχος φιλόσοφος καὶ παιδαγωγὸς (1861—1923). Ἀπὸ τοῦ 1907 μέχρι τοῦ 1911 ὑπῆρξε βουλευτὴς εἰς τὴν βουλὴν τῆς Βιέννης, κατόπιν δὲ καθηγητὴς καὶ πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου τῆς Πράγας, φίλος καὶ συνεργάτης τοῦ Μαζαρὺκ καὶ ἀφιέρωσε τὴν ζωήν του εἰς τὴν ὀργάνωσιν ἐθνικῆς παιδαγωγικῆς, πρὸς ἀντίδρασιν τῶν γερμανικῶν μεθόδων. Εἰς τὴν νέαν τσεχοσλοβακικὴν δημοκρατίαν διηύθυνε τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως. Ἔγραψε πολλὰ ἔργα, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις τῆς ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν παιδαγωγικῶν θεωριῶν ἐν Γαλλίᾳ» (1899), «Τὰ ἰδεώδη τῆς ἐκπαιδεύσεως» (1902), «Ἡ ἐξέλιξις τῆς εὐρωπαϊκῆς σκέψεως» (1912) κ. ἄ. Θ. Π.

Ντέρφφλινγκερ (Derfflinger), ***Γεώργιος***. Στρατάρχης τοῦ Βρανδεμβούργου (1606—1695). Ὑπηρέτησε κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ ἱππικὸν τοῦ δουκὸς Ἐρνέστου τῆς Βαϊμάρης καὶ κατόπιν ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ σουηδικοῦ στρατοῦ. Ἀποσυρθεὶς τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας τῷ 1646, ἐπανῆλθε τῷ 1654 εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ, ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ἱππικοῦ τοῦ Βρανδεμβούργου. Ἀπὸ τοῦ 1657 ἐχρημάτισε πολεμικὸς μυστικοσύμβουλος, ἐκστρατεύσας τῷ 1658 μετὰ τοῦ μεγάλου ἐκλέκτορος ἐναντίον τῶν Σουηδῶν. Τῷ 1670 διωρίσθη ἀνώτερος διοικητὴς τοῦ ἱππικοῦ καὶ πυροβολικοῦ, τῷ 1675 κατέλαβε τὸ Ράτενοβ, προετοιμάσας οὕτω τὴν νίκην τοῦ Φερμπελλίν. Τῷ 1679 ἐνίκησε τοὺς Σουηδοὺς παρὰ τὸ Τίλσιτ. Γ. Θ. Κ.

Ντὲ Ρόσση (De Rossi), ἢ ***Ντὲ Ρούμπεϊς*** (De Rubeis). Οἰκογένεια ἐκ Γαλλίας, ἧς ἀνεδείχθησαν πλεῖστα μέλη. Ἐξ αὐτῶν ὁ ***Οὖγος*** ἱππότης ἠκολούθησε τὸν Γουΐδον Λουζινιάν, πρὸς ὃν παρεχωρήθη ἡ Κύπρος τῷ 1142 ὑπὸ τοῦ Ριχάρδου, βασιλέως τῆς Ἀγγλίας. Τούτου οἱ ἀπόγονοι ἐγένοντο τιμαριῶται τοῦ βασιλέως τῆς Κύπρου καὶ ἦλθον εἰς ἐπιγαμίας πρὸς τοὺς ἐν Κύπρῳ μεγιστᾶνας τῶν Λουζινιάν, ἔχοντες δουλοπαροίκους καὶ λαβόντες ἀξιώματα διοικητῶν πόλεων τῆς Κύπρου καὶ τῆς Συρίας, ὡς διακριθέντες εἰς πολέμους κατὰ τῶν Μουσουλμάνων. Ἰδίως ἠνδραγάθησαν, ὅτε ἡ Κύπρος, ὑπὸ τῶν Βενετῶν κατεχομένη, μετὰ ἡρωϊκὴν ἄμυναν ἡλώθη ὑπὸ τῶν Τούρκων (1571), ὅτε καὶ οἱ Ντὲ Ρόσση κατέφυγον εἰς Ζάκυνθον, λαβόντες διὰ τὰς πολεμικὰς ὑπηρεσίας των τιμάρια ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ καὶ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ καταγραφέντες ἐν τῇ Χρυσοβίβλῳ μεταξὺ τῶν εὐγενῶν. Ἐκ τῶν ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογενείας ταύτης διεκρίθησαν οἱ ἑξῆς:

—1) ***Γαβῖνος***. Υἱὸς τοῦ Οὔγου, βαρῶνος καὶ ἡγεμονίσκος Κύπρου, συμπολεμήσας μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας εἰς Πτολεμαΐδα κατὰ τὴν Δ' σταυροφορίαν.

—2) ***Πέτρος***. Ἔγγονος τοῦ ἀνωτέρω, κυριεύσας ἐξ ἐφόδου τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως Πέτρου Λουζινιάν. Οἱ υἱοὶ τούτου *Κωνσταντῖνος* καὶ *Βερνάρδος* ἐγένοντο ἱππόται καὶ ἐχρημάτισαν ὁ μὲν κυβερνήτης Ἀτταλείας ἐν Συρίᾳ, ὁ δὲ στόλαρχος τοῦ βασιλείου τῆς Κύπρου.

—3) ***Ἀλέξανδρος***. Ἤκμασε κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα. Ἐσπούδασεν ἰατρικὴν ἐν Παταβίῳ καὶ συνέγραψε λατινιστὶ σχόλια εἰς τὸν Α' καὶ Β' ἀφορισμὸν τοῦ Ἱπποκράτους.

—4) ***Γεώργιος***. Ἐσπούδασεν ἰατρικὴν ἐν Παταβίῳ καὶ κατόπιν συνέταξε τὴν πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας Γεώργιον Δ' ἀναφορὰν περὶ μεταρρυθμίσεως τοῦ Συντάγματος τοῦ Μαῖτλανδ (1817), καταδιωχθεὶς διὰ τοῦτο καὶ καταφυγὼν εἰς Βενετίαν. Ἀμνηστευθεὶς ἐπανῆλθεν εἰς Ζάκυνθον, ἐξελέγη νομοθέτης εἰς τὴν Δ' βουλὴν καὶ κατόπιν διωρίσθη ἔπαρχος Ζακύνθου καὶ Κυθήρων καὶ βραδύτερον γερουσιαστής. Ἀπέθανε τῷ 1860.

—5) ***Κωνσταντῖνος***. Μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Incogniti. Λ. Χ. Ζ.

Ντὲς (Dej) [*Γεωγρ.*]. Ρουμανικὴ πόλις, ἄλλως *Ντεΐ* (βλ. λ.).

Ντεσαγκουαντέρο (Desaguadero) [*Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς Βολιβίας. Ἐκρέει ἀπὸ τῆς λίμνης Τιτικάκα καὶ μὲ διεύθυνσιν ἐκ ΒΔ. πρὸς ΝΑ. διοχετεύει τὰ ὕδατα αὐτῆς εἰς τὴν ἁλμυρὰν λίμνην Ποοπό. Μῆκος 300 χλμ. περίπου.

— **Ντεσαγκουαντέρο** (Desaguadero) [*Γεωγρ.*]. Παραπόταμος τοῦ Σαλάντο ἐν Ἀργεντινῇ, ἀποτελῶν τὰ φυσικὰ ὅρια τῶν ἐπαρχιῶν Μεντόζα καὶ Ἁγίου Λουδοβίκου. Π. Ν. Π.

Ντεσὰν (Deschamps), ***Ἀντώνιος - Φραγκῖσκος - Μαρία***. Γάλλος ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1800 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1869. Ἀναμιχθεὶς εἰς τὸ ρωμαντικὸν κίνημα τοῦ 1829, ἐδημοσίευσεν ἔμμετρον μετάφρασιν τῆς «Θείας Κωμῳδίας» τοῦ Δάντη. Ἠσχολήθη καὶ μὲ τὴν σάτιραν, ἀλλ' ἡ μελαγχολικὴ καὶ ὀνειροπόλος ἰδιοσυγκρασία του ἐνηρμονίζετο καλύτερον πρὸς τὴν ἐλεγείαν. Μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν «Études sur l'Italie» (1834), ᾐσθάνθη σκοτιζόμενον τὸ λογικόν του· ἔδωσεν ἐν τούτοις ἄλλας δύο ποιητικὰς συλλογάς: «Dernières paroles» (1835) καὶ «Résignation» (1839), μερικοὶ στίχοι τῶν ὁποίων προδίδουν τὴν ἠθικὴν καὶ φυσικὴν ἀγωνίαν του.

— **Ντεσὰν** (Deschamps), ***Γάστων***. Γάλλος λογοτέχνης καὶ κριτικός, γεννηθεὶς τῷ 1861. Φοιτήσας εἰς τὴν École Normale καὶ τὴν γαλλικὴν ἀρχαιολογικὴν σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν, ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, ἐδίδαξε τὴν ρητορικὴν καὶ κατόπιν εἰσῆλθεν εἰς τὴν σύνταξιν τῆς «Journal des Débats», τὴν ὁποίαν κατέλιπε τῷ 1893, διὰ ν' ἀντικαταστήσῃ τὸν A. France ὡς φιλολογικὸς κριτικὸς τοῦ «Temps». Τῷ 1898 ἔκαμεν ἐν Σορβόννῃ σειρὰν ἐλευθέρων μαθημάτων ἐπὶ τοῦ V. Hugo. Ἔγραψε: «La Grèce d' aujourd' hui» (1892), ἔργον βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας, «Sur les routes d' Asie» (1894), «La vie et les livres» (1894—1897), συλλογὴν ἄρθρων, «Chemin fleuri» (1896), μυθιστόρημα, «Marivaux» (1897), «Le malaise de la démocratie» (1899).

— **Ντεσὰν** (Deschamps), ***Εὐστάχιος***. Γάλλος ποιητής, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1340 καὶ ἀποθανὼν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Ἀφοῦ ἐσπούδασεν ἐν Ὀρλεάνῃ, ἐπεδόθη εἰς ταξίδια, διέτρεξε τὴν Εὐρώπην, τὴν Ἀσίαν, μέρος τῆς Ἀφρικῆς καὶ ὑπῆρξεν ἐπὶ μακρὸν σκλάβος τῶν Σαρακηνῶν. Ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν ἐπολέμησεν εἰς τὸ πλευρὸν Καρόλου τοῦ Ε' καὶ Καρόλου τοῦ ΣΤ' κατὰ τὸν Ἑκατονταετῆ πόλεμον καὶ ὠνομάσθη κυβερνήτης τοῦ φρουρίου τῶν Fismes καὶ κατόπιν βαΐλος τοῦ Senlis. Ἐχειρίζετο τὴν γραφίδα μετ' ἴσης ἱκανότητος μεθ' ἧς καὶ τὸ ξίφος, αἱ δὲ πολυάριθμοι μπαλλάνται του ἦσαν περίφημοι κατὰ τὴν ἐποχήν του καὶ ἀναγινώσκονται ἀκόμη εὐχαρίστως. Τινὲς ἐξ αὐτῶν, ὑπερβολικὰ δηκτικαί, ἀφοροῦν τοὺς Ἄγγλους, τοὺς ὁποίους περιεφρόνει, αἱ δὲ περισσότεραι στρέφονται ἐναντίον τῶν γυναικῶν, τὰς ὁποίας ἐμίσει ἐπίσης, διότι εἶχε κάμει γάμον ἀτυχῆ. Τὸ «Mirouer du mariage», τὸ ἐκτενέστερον ἐκ τῶν ποιημάτων του στρέφεται ὁλόκληρον ἐναντίον τοῦ φύλου, ὅπερ καλεῖ «χυδαῖον». Ὁ Ντεσὰν συνέθεσεν ἐπίσης ὑπὸ τὸν τίτλον: «Art de dictier et de faire ballades» εἶδος ἐγχειριδίου γαλλικῆς ρητορικῆς καὶ στιχοποιίας. Ὁ Crapelet ἐξέδωκε τά: «Poésies morales et historiques d'.Eustache Deschamps» (1832), ὁ δὲ P. Jarbé τὰ «Oeuvres inédits d' Eustache Deschamps» (1849). Ἀπομένει ἀνέκδοτον ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Γαλλίας χειρόγραφόν του, περιέχον μπαλλάντας, ᾠδὰς κλπ.

— **Ντεσὰν** (Deschamps), ***Ἰωάννης-Μαρία***. Γάλλος λογοτέχνης, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις περὶ τὸ 1750 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1826. Γραμματεὺς κατ' ἀρχὰς τοῦ ὑπουργοῦ Montmorin, ἐχρημάτισε κατόπιν γραμματεὺς τῆς αὐτοκρατείρας Ἰωσηφίνης. Πλὴν μεταφράσεων, ἐφιλοτέχνησε καὶ διαφόρους κωμῳδίας καὶ κωμειδύλλια, πλήρη εὐφυΐας καὶ κομψότητος. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «La revanche forcée» (1792), «Piron avec ses amis» (1792), «Le post évacué» (1793), «Poinsinet» (1793), «Charles Rivière - Dufresny ou le mariage impromptu» (1798), «Une soirée de deux prisonniers» (1796), «Nouveau magasin des modernes» (1799) κλπ. Θ. Π.

— **Ντεσὰν** (Deschamps), ***Ἰωσὴφ - Φραγκῖσκος - Λουδοβῖκος***. Γάλλος χειρουργός, γεννηθεὶς ἐν Σάρτρῃ τῷ 1840 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1825. Διδαχθεὶς τὴν χειρουργικὴν ὑπὸ τοῦ ἀρχιχειρουργοῦ τοῦ νοσοκομείου «Hotêl - Dieu», Moreau, ἐγένετο καὶ οὗτος ἀρχιχειρουργὸς τοῦ νοσοκομείου «Charité» τῷ 1787, διατελέσας ἅμα καὶ εἷς ἐκ τῶν 4 συμβούλων ἰατρῶν τοῦ Ναπολέοντος τοῦ Α'. Τῷ 1811 διεδέχθη τὸν Sabatier εἰς τὴν ἕδραν τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Πρῶτος ἐξετέλεσεν ἐν Γαλλίᾳ ἀπολινώσεις τῶν κυριωτέρων ἀρτηριῶν τῶν κάτω ἄκρων, ὡς καὶ ἐγχείρησιν ἀνευρύσματος τῆς ἰγνυϊκῆς ἀρτηρίας κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Hunter. Κατέστη γνωστὸς μὲ τὰ ἔργα: «Traité historique et dogmatique de l'opération de la taille» (Παρίσιοι 1796—1797), καὶ τὸ ὄνομά του συνεδέθη μὲ τὴν ὑπ' αὐτοῦ μέχρι καὶ νῦν ἐν χρήσει εἰσαχθεῖσαν ἐν τῇ χειρουργικῇ βελόνην εὐθεῖαν καὶ κυρτὴν μετὰ λαβῆς πρὸς ραφὴν τῶν διαφόρων μίσχων ἢ κολοβωμάτων (βελόνη Ντεσάν). Ο. Ρ.

— **Ντεσὰν** (Deschamps), ***Λέγερ-Μαρία***. Γάλλος φιλόσοφος τοῦ τάγματος τῶν βενεδικτίνων, γεννηθεὶς ἐν Πουατιὲ τῷ 1716 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1774. Καίτοι ὑλιστὴς καὶ ἄθεος, δὲν ἐγκατέλειψε τὸ τάγμα του, ἔτη τινὰ μάλιστα πρὸ τοῦ θανάτου του ἐγένετο καὶ ἱερεύς. Ἐπὶ μακρὸν διετήρησεν ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Βολταίρου, τοῦ Ρουσσώ, τοῦ Ἑλβετίου, τοῦ Νταλαμπὲρ καὶ τῶν διασημοτέρων ἐγκυκλοπαιδιστῶν καὶ μολονότι ηὔχετο τὴν ἐπὶ τῆς γῆς βασιλείαν ἑνὸς πεφωτισμένου ἀθεϊσμοῦ, ὑπήκουεν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν πειθαρχίαν καὶ ἐξετέλει τὰ θρησκευτικά του καθήκοντα, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ἐπίστευε. Συνέγραψε τρία ἔργα, ἐξ ὧν τὰ δύο μόνον: «Lettres sur l' esprit du siècle» (London 1769) καὶ «La voix de la raison contre la raison du temps» (Bruxelles 1770) ἐδημοσιεύθησαν. Ἡ θεωρία του ἀπὸ πρακτικῆς ἀπόψεως εἶναι εἶδος μηδενιστικοῦ κομμουνισμοῦ. Ζητεῖ τὴν κατάργησιν τῆς οἰκογενείας, τῆς ἰδιοκτησίας, τῶν νόμων καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν ἰσότητος εἰς τὴν ἀπολαυὴν τῶν ἀγαθῶν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Αἱ ἀντιλήψεις αὗται, ὑπό τινων μὲν ἐκρίθησαν ὡς πρόδρομοι τοῦ ἑγελειανοῦ ἰδεαλισμοῦ, ὑπὸ ἄλλων δὲ ὡς σπινοζισμός. Ἡ θεμελιώδης ἄποψις τοῦ Ντεσὰν εἶναι ὅτι «τὸ σύμπαν εἶναι ὂν ὑπάρχον, τοῦ βάθους τοῦ ὁποίου ἀποτελοῦν διαφόρους ἀποχρώσεις ὅλα τὰ αἰσθητὰ ὄντα».

— **Ντεσὰν** (Deschamps), ***Πέτρος-Κάρολος-Ἐρνέστος***. Γάλλος βιβλιογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1821. Ὑπῆρξεν ἀρχισυντάκτης τῆς «Gazette musicale» καὶ βιβλιοθηκάριος τοῦ χρηματιστοῦ Solar. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Essai bibliographique sur Cicéron» (1863), «Dictionnaire de géographie ancienne et moderne à l'usage du libraire et de l'amateur des livres» (1870), «Supplément au «Manuel du libraire» de Brunet, par un bibliophile» (1878—1880).

— **Ντεσὰν** (Deschamps), ***Φραγκῖσκος-Μιχαὴλ-Χριστιανός***. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Μονμορανσὺ τῷ 1683 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1747. Ἦτο πράκτωρ τοῦ χρηματιστοῦ Pâris-Duverney, κατὰ δὲ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του συνέγραψε πλείστας τραγῳδίας, ἐξ ὧν ἡ ὑπὸ τὸν τίτλον «Caton d'Utique» (1715) ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Ἄλλα ἔργα του εἶναι: «La religion défendue» (1735) ποίημα, καὶ «Examen du livre intitulé Reflexions politiques sur les finances» (1740).

— **Ντεσὰν** (Deschamps), ***Φρειδερῖκος***. Γάλλος πολιτικὸς καὶ νομομαθής, γεννηθεὶς ἐν Ρουένῃ τῷ 1809 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1875. Δικηγόρος κατ' ἀρχὰς ἐν τῇ γενετείρᾳ του, ἀνέλαβε μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848 τὴν διοίκησιν τῆς Ρουένης, κατόπιν δὲ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα. Ἔγραψε: «Bohême en Nor-

Digitized by Google

mandie» (1859) δραματικοὺς διαλόγους, «La Vendéenne» ὄπεραν (1858), «Monsieur Lombard ou j'ai bien le temps» ἔμμετρον κωμῳδίαν (1861), «Les deux millionnaires» κωμῳδίαν ἐν πεζῷ (1862), «Le testament du mari» κωμῳδίαν ἐν πεζῷ (1870), «Soeur Isabelle» ἔμμετρον δρᾶμα μὲ ὑπόθεσιν εἰλημμένην ἐκ τοῦ Σαίξπηρ (1873), «Bonheur et bien-être», φιλοσοφικὸν ποίημα (1875).

—**Ντεσὰν ντὲ Σαὶντ-Ἀμὰν** (Deschamps de Saint-Amand), ***Αἰμίλιος***. Γάλλος ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Μπούργκ τῷ 1791 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βερσαλλίαις τῷ 1871. Ἠκολούθησε τὸ διοικητικὸν στάδιον, καλλιεργῶν ταυτοχρόνως καὶ τὴν ποίησιν. Τῷ 1818, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ H. de Latouche ἀνεβίβασεν ἐπὶ σκηνῆς τοῦ «Odéon» δύο ἐμμέτρους κωμῳδίας. Τῷ 1824 ἵδρυσε μετὰ τοῦ V. Hugo τὴν «Muse française», ἥτις διεξήγαγε τὸν ἀγῶνα τῶν ρωμαντικῶν. Τῷ 1828 ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸν τίτλον «Études françaises et étrangères» συλλογὴν ποιημάτων, ἥτις ὑπῆρξεν ἓν ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἔργων τῆς ἐποχῆς. Ὁ πρόλογος τοῦ βιβλίου τούτου, γραφεὶς ἓν ἔτος μετὰ τὸν πρόλογον τοῦ «Cromwell», ὑπεστήριξε τὴν ρωμαντικὴν θεωρίαν καὶ ἐκρίθη εὐνοϊκῶς ὑπὸ τοῦ Γκαῖτε. Ἔκτοτε ὁ Ντεσὰν ἐπεδόθη εἰς μεταφράσεις, εἰς συγγραφὴν ἄρθρων, προλόγων, λιμπρέττων καὶ ποιημάτων κατὰ περίστασιν. Τὸ ὄνομα τοῦ Αἰμιλίου Ντεσὰν εἶναι ἀναποσπάστως συνδεδεμένον μὲ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους τοῦ ρωμαντισμοῦ. Θ. Π.

Ντεσανὲλ (Deschanel), ***Αἰμίλιος-Αὐγουστῖνος-Στέφανος-Μαρτῖνος***. Γάλλος λόγιος καὶ πολιτικὸς (1819—1904). Ἀφοῦ διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ρητορικῆς εἰς τὰ λύκεια Καρλομάγνου, Βοναπάρτου καὶ Λουδοβίκου τοῦ Μεγάλου, διωρίσθη τῷ 1845 ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς École Normale, ἀλλ' ἀπελύθη τῷ 1850, κατόπιν τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἔργου του «Καθολικισμὸς καὶ Σοσιαλισμός», κριθέντος ἀνατρεπτικοῦ. Ἔκτοτε ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν δημοκρατικὴν κίνησιν καὶ δὴ εἰς τὸ πραξικόπημα τῆς 2 Δεκεμβρίου 1851, ἀπηλάθη ἐκ Γαλλίας καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Βέλγιον, ὅπου ἔδωκε σειρὰν διαλέξεων, αἵτινες παρέμειναν ὀνομασταί. Ἀμνηστευθεὶς τῷ 1859, ἐπανῆλθεν εἰς Παρισίους καὶ συνειργάσθη εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Συζητήσεων» καὶ κατόπιν εἰς τὴν «National». Τῷ 1876 ἐξελέγη βουλευτής, τῷ 1881 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς νεωτέρας φιλολογίας εἰς τὸ Κολλέγιον τῆς Γαλλίας καὶ τὸ αὐτὸ ἔτος γερουσιαστής. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἄρθρων καὶ μελετῶν ἔγραψε καὶ τὰ ἑξῆς: «Le bien qu'on a dit des femmes» (1855), «Le bien et le mal qu'on a dit de l'amour» (1856), «Histoire de la conversation» (1857), «Courtisanes grecques» (1859), «Études sur Aristophanes» (1867), «Le romantisme des classiques» (1882) κλπ.

—**Ντεσανὲλ** (Deschanel), ***Παῦλος-Εὐγένιος-Λουδοβῖκος***. Γάλλος πολιτικός, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς ἐν Βρυξέλλαις τῷ 1856. Διδάκτωρ τῆς φιλολογίας τῷ 1872 καὶ τῆς νομικῆς τῷ 1875, προσελήφθη τῷ 1876 γραμματεὺς τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν Ντὲ Μαρσέρ, κατόπιν δὲ τοῦ πρωθυπουργοῦ Ἰουλίου Σιμὼν (1876—1877). Εἰσελθὼν εἰς τὸν διοικητικὸν κλάδον κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1877, παρῃτήθη τῷ 1881, διὰ ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὴν πολιτικήν. Ἐκλεγεὶς βουλευτὴς τῷ 1885, ὑπῆρξεν ὁ εὐφραδέστερος ρήτωρ τοῦ κόμματος τῶν προοδευτικῶν δημοκρατικῶν, εἰς ὃ ἀνῆκε.

Παῦλος Ντεσανέλ.

Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1898 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς βουλῆς, ἐπανεξελέγη δὲ τῷ 1901. Τῷ 1904 ὑπεστήριξε τὸ νομοσχέδιον περὶ χωρισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ κράτους, ἀπὸ δὲ τοῦ 1905—1909 διετέλεσε πρόεδρος τῆς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων ἐπιτροπῆς. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1920 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, ἀλλὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ ἰδίου ἔτους παρῃτήθη διὰ λόγους ὑγείας. Ἀπέθανε τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1922 ἐν Παρισίοις, καταπεσὼν ἐκ σιδηροδρομικοῦ ὀχήματος, δι' οὗ ἐταξίδευεν. Ὁ Ντεσανὲλ ἦτο καὶ μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας ἀπὸ τοῦ 1899, διεκρίθη δὲ καὶ ὡς συγγραφεύς, γράψας μεταξὺ ἄλλων: «Orateurs et hommes d'état» (1888), «Figures de femmes» (1889), «La décentralisation» (1895), «La question sociale» (1898). Σ. Ν. Φ.

Ντὲ Σάνκτις (De Sanctis), ***Φραγκίσκος***. Ἰταλὸς ἱστορικός, πολιτικὸς καὶ κριτικὸς (1818—1883). Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ εἰς ἡλικίαν 20 ἐτῶν ἵδρυσεν ἐν Νεαπόλει Ἀκαδημίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐδιδάσκετο κυρίως ἡ ρητορική, ἡ αἰσθητικὴ καὶ ἡ φιλοσοφία. Βραδύτερον ἵδρυσε καὶ ἰδιωτικὴν σχολήν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐδιδάσκετο ἡ λογοτεχνία, κατὰ δὲ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848, ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν πολιτικήν, διωρίσθη γενικὸς διευθυντὴς τῆς παιδείας. Μετὰ τὴν παλινόρθωσιν τῶν Βουρβώνων, ἐπιχειρήσας νὰ διαφύγῃ, συνελήφθη τῷ 1850 καὶ ἐφυλακίσθη ἐν τῷ φρουρίῳ Σὰντ Ἔλμο ἐπὶ τρία ἔτη. Ἐν τῇ φυλακῇ κατέγινεν εἰς τὴν συγγραφὴν διαφόρων ἔργων, μεταφράσας μεταξὺ ἄλλων ποιήματα τοῦ Γκαῖτε καὶ τοῦ Σίλλερ, περὶ τοῦ ὁποίου ἔγραψε καὶ ἀξιόλογον μελέτην. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν μετέφρασεν ἐπίσης τὴν «Ἱστορίαν τῆς ποιήσεως» τοῦ Ρόζενκράους καὶ τὴν «Λογικὴν» τοῦ Ἐγέλου, τοῦ ὁποίου αἱ φιλοσοφικαὶ ἀρχαὶ ἐπέδρασαν μεγάλως ἐπὶ τῶν κατόπιν ἔργων του. Ἀπελευθερωθεὶς κατόπιν, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ φύγῃ ἐξ Ἰταλίας καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὴν Ἀμερικήν, μετέβη κατόπιν εἰς τὸ Τουρῖνον, ὅπου ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀφωσιώθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ ἐδημοσίευσε σειρὰν σημαντικῶν ἄρθρων περὶ τῆς «Θείας Κωμῳδίας», ἅτινα θεωροῦνται ὡς ἐκ τῶν καλυτέρων κριτικῶν μελετῶν ἐπὶ τῶν ἔργων τοῦ Δάντου. Τῷ 1856 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς αἰσθητικῆς καὶ τῆς λογοτεχνίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ζυρίχης καὶ τῷ 1860 ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἰταλίαν μετὰ τοῦ Γαριβάλδι, ὁ ὁποῖος διώρισεν αὐτὸν ὑπουργὸν τῆς Παιδείας ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Νεαπόλεως, θέσιν τὴν ὁποίαν ἐκράτησε κατόπιν καὶ ἐν τῇ κυβερνήσει τοῦ βασιλείου τῆς Ἰταλίας, ἐκλεγεὶς τῷ 1861 βουλευτής. Τῷ 1870 μετέβη εἰς τὴν Νεάπολιν, ὅπου ἵδρυσε τὴν ἐφημερίδα «Ἡ Ἰταλία», ἐν τῷ μεταξὺ δὲ διωρίσθη καὶ καθηγητὴς τῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Νεαπόλεως. Τῷ 1878 ἐγένετο καὶ πάλιν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, παραιτηθεὶς δὲ μετὰ ἓν ἔτος, ἐπαναδιωρίσθη τῷ 1880. Θεωρεῖται ἐκ τῶν διασημοτέρων φιλολόγων καὶ κριτικῶν τῆς νεωτέρας Ἰταλίας, τὸ δὲ ἔργον αὐτοῦ ἔσχε μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἰταλικῆς πνευματικῆς κινήσεως τῆς ἐποχῆς του. Ἔγραψε: «Ἱστορία τῆς ἰταλικῆς φιλολογίας», «Κριτικὰ δοκίμια» (1868), «Κριτικὸν δοκίμιον περὶ Πετράρχη» (1869), «Νέα κριτικὰ δοκίμια» (1872), «Μελέτη περὶ Ἰ. Λεοπάρδη» (1885), «Πολιτικὰ διάφορα» (1889), «Ἡ ἰταλικὴ φιλολογία κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα» (1897), κ. ἄ. Μ. Δ. Β.

Ντεσὰρμ (Decharme) ***Παῦλος***. Γάλλος ἑλληνιστής, γεννηθεὶς ἐν Beaune τῷ 1839 καὶ ἀποθανὼν ἐν Vaudrémont τῷ 1905. Ἐφοίτησεν εἰς τὴν École Normale καὶ ἐγένετο μέλος τῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Νανσῦ καὶ ἀπὸ τοῦ 1887 καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως εἰς τὴν Σορβόννην τῶν Παρισίων. Ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Συλλογὴ ἀνεκδότων ἐπιγραφῶν τῆς Βοιωτίας» (Recueil d'inscriptions inédites de Béotie), «Αἱ μοῦσαι καὶ περὶ θηβαϊκῶν τεχνουργημάτων» (Les Muses et de Thebanis artificibus, 1869). «Ὁ Εὐριπίδης καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεάτρου αὐτοῦ» (Euripide et l' esprit de son Théâtre, 1894), «Ἡ κριτικὴ τῶν θρησκευτικῶν παραδόσεων τῶν Ἑλλήνων, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Πλουτάρχου» (La critique des traditions religieuses chez les Grecs des origines au temps de Plutarque, 1905). Τὸ ὡραιότερον ὅμως σύγγραμμά του, τόσον διὰ τὴν ἐμβρίθειαν αὐτοῦ ὅσον καὶ διὰ τὴν κομψότητα τοῦ ὕφους καὶ καθαρῶς λογοτεχνικὴν ἐμφάνισίν του, εἶναι ἡ «Μυθολογία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος» (Mythologie de la Grèce Antique, 1879), ἔργον βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας καὶ ὑπὸ τοῦ συνδέσμου πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν. Ἐν αὐτῇ ὁ συγγραφεὺς μελετᾷ τοὺς ἀρχαίους μύθους καὶ ἐρευνᾷ τὴν ἱστορίαν αὐτῶν, ἀνατρέχων μέχρι τῆς ἀρχαιοτάτης μορφῆς των, ἵνα καταδείξῃ τὰς παραλλαγὰς καὶ ἀλλοιώσεις, τὰς ὁποίας ὑπέστησαν διὰ μέσου τῶν αἰώνων· τοιουτοτρόπως παρέχει εἰς ἡμᾶς πολυτιμοτάτην βοήθειαν, διὰ νὰ κατανοήσωμεν τὰ κείμενα καὶ ἰδίως τὰ τῶν ποιητῶν, εἰς τὰ ὁποῖα τοσαύτην θέσιν κατέχει ἡ μυθολογία. Ταυτοχρόνως, ἀναφέρων τὰς διαφόρους ἐξηγήσεις, αἵτινες ἐδόθησαν ἑκάστοτε εἰς τοὺς ἀρχαίους μύθους, προσπαθεῖ νὰ ἑρμηνεύσῃ αὐτοὺς λαμβάνων ὡς βάσιν ὅτι τὰ μυθολογικὰ πλάσματα τῶν Ἑλλήνων εἶναι, κατὰ βάθος, ἀληθὴς φυσιολατρικὴ ποίησις, τῆς ὁποίας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μᾶς διαφεύγει τὸ μυστικόν. Κατὰ τὴν δευτέραν ἔκδοσιν τῆς Μυθολογίας του (1884), ὁ συγγραφεὺς μετέβαλεν εἰς πολλὰ σημεῖα τὰς ὁπωσδήποτε τολμηρὰς ἢ λίαν ὑποθετικὰς ἑρμηνείας τῶν μύθων καὶ γενικῶς ἐβελτίωσε τὸ σύγγραμμά του. Τῆς Μυθολογίας ταύτης ὑπάρχουν τρεῖς ἑλληνικαὶ μεταφράσεις: τοῦ Καράλη (1891), τοῦ Ἰ. Οἰκονομίδου καὶ τοῦ Ἀδ. Ἀδαμαντίου (1925). Ι. Ο.

Ντὲ-Σὲβρ (Deux-Sèvres) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς Γαλλίας, κατέχων τμῆμα τῆς παλαιᾶς ἐπαρχίας Πουατοὺ καὶ ὀνομαζόμενος ἀπὸ τῶν διαρρεόντων αὐτὸν ποταμῶν *Σὲβρ Ναντεζ* καὶ *Σὲβρ Νιορτεζ*. Ἔκτασις 5.998 τ. χλμ. Κάτ. (1921) 310.060. Πρωτεύουσα ἡ *Νιόρ*. Ἔχει μεταλλεῖα καὶ ἀκμαίαν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν. Π. Ν. Π.

Ντεσὲζ (Desèze ἢ De Sèze), ***Ραϋμόνδος*** ἢ ***Ρωμανός, κόμης*** —. Γάλλος νομομαθὴς (1748—1828). Διετέλεσε δικηγόρος ἐν Βορδὼ καὶ Παρισίοις καὶ εἶναι γνωστὸς ὡς σύμβουλος τῆς βασιλίσσης κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ περιδεραίου, ὡς συνήγορος τοῦ στρατηγοῦ Μπεζενβὰλ ἐνώπιον τῶν ἐπαναστατικῶν δικαστηρίων (1789), ἐπιτυχὼν τὴν ἀθώωσίν του, καὶ ὡς ὑπερασπιστὴς τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' ἐνώπιον τῆς συμβατικῆς συνελεύσεως (1792). Πιστὸς εἰς τοὺς Βουρβώνους, ἐγένετο πρόεδρος τοῦ ἀκυρωτικοῦ δικαστηρίου ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΗ', ὁμότιμος (1815) καὶ μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας (1816). Π. Ν. Π.

Ντεσελὲτ (Déchelette), ***Ἰωσήφ***. Γάλλος ἀρχαιολόγος (1862—1914). Ἀρχικῶς ἦτο βιομήχανος, ἀσχοληθεὶς δὲ μὲ τὴν ἀρχαιολογίαν, ἐγένετο ἐπιμελητὴς τοῦ μουσείου τῆς Ρουένης καὶ ἀπὸ τοῦ 1911 ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν. Κύριον ἔργον του τὸ «Ἐγχειρίδιον προϊστορικῆς, κελτικῆς καὶ γαλλορρωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας», μνημεῖον συνθετικῆς ἐργασίας (1908—1913). Πλὴν αὐτοῦ ἔγραψεν: «Αἱ ἀνασκαφαὶ εἰς τὸ ὄρος Μπεβρὲ ἀπὸ τοῦ 1897 ἕως τοῦ 1901» (1904), ἃς ἐξετέλεσεν ὁ ἴδιος, «Τὰ ἀγγεῖα τῆς ρωμαϊκῆς Γαλατίας» (1904), βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ντεσενὼ (Déchenaud), ***Ἀδόλφος***. Γάλλος ζωγράφος (1868—1926). Ἐμαθήτευσε παρὰ τοῖς Μπουλανζέ, Βενιαμὶν Κονστὰν καὶ Ἰουλίῳ Λεφέβρ, ἐτιμήθη διὰ τοῦ μεγάλου βραβείου Ρώμης τῷ 1894 καὶ ὠνομάσθη μέλος τῆς παρισινῆς Ἀκαδημίας τῶν καλῶν τεχνῶν τῷ 1918 εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Ραφαὴλ Κολέν. Διεκρίθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν σκηνῶν τοῦ καθημερινοῦ βίου καὶ τὴν προσωπογραφίαν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ὁ φιλόσοφος», «Σπουδὴ γυναικός», «Προσωπογραφία τοῦ πατρὸς τοῦ καλλιτέχνου», «Οἱ χρυσοῖ γάμοι» (μουσεῖον Ντιζόν), «Ἡ ἀγορά», «Ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ» καὶ πολυπληθεῖς προσωπογραφίαι κατὰ προτίμησιν καλλιτεχνῶν. Τῷ 1928 ἔλαβε χώραν ἐν Παρισίοις συνολικὴ ἔκθεσις τῶν πινάκων τοῦ Ντεσενώ. Ι. Μ. Π.

Ντεσὶζ (Decize) *[Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα τοῦ καντονίου Νιέβρ, ἐν τῷ ὁμωνύμῳ γαλλικῷ νομῷ, ἐπὶ βραχώδους νησῖδος τοῦ Νίγηρος κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς διώρυγος Νιβερναί. Κάτ. 4.385. Ἔχει ὑαλουργίαν, κεραμεικὴν καὶ σιδηρουργίαν καὶ μικρὰ ἀνθρακοφόρα κοιτάσματα. Εἶναι ἡ ρωμαϊκὴ Decetia (καταστραφεῖσα τῷ 1530 καὶ 1554 ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν) καὶ πατρὶς τοῦ Σαὶν-Ζύστ. Π. Ν. Π.

Ντὲ Σιμόνε (De Simone) ***Μπροῦβερ, Φραγκίσκος***. Σύγχρονος Ἰταλὸς νεοελληνιστής, γεννηθεὶς τῷ 1870 ἐν Νεαπόλει τῆς Ἰταλίας. Μετὰ τὴν ἀναγόρευσίν του ὡς διδάκτορος τῆς φιλολογίας διωρίσθη καθηγητὴς εἰς τὰ κρατικὰ γυμνάσια. Ἀκολούθως ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ποιητικῆς καὶ δραματικῆς φιλολογίας εἰς τὸ ᾠδεῖον τῆς Νεαπόλεως (1909), καθηγητὴς τῆς νεοελληνικῆς ἐν τῷ ἰνστιτούτῳ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν (1911) καὶ καθηγητὴς τῆς νεοελληνικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ (1912). Εἶναι μέλος τῆς ἐν Παρισίοις ἑταιρείας πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν καὶ ἐπίτιμον μέλος τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος, τακτικὸν μέλος τοῦ ἐν Ρώμῃ «Instituto per l'Oriente» καὶ ἀντεπιστέλλον τῆς ἐν Ἀθήναις Ἑταιρείας τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν. Τῷ 1919 ἐτιμήθη διὰ τοῦ παρασήμου τοῦ Χρυσοῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτῆρος. Ἐκ τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀναφερομένων ἔργων του σημειοῦμεν τὰ ἑξῆς κυριώτερα: «Γεώργιος Ζαλοκώστας» (μελέτη, 1906), «Διὰ τὰς ἐν Ἰταλίᾳ ἑλληνικὰς σπουδάς» (1908), «Μαζὶ συλλογὴ ἐκ πεζῶν καὶ ποιήσεων τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς φιλολογίας» (1906), «Σταλαγματιὲς καὶ φύλλα» (ποιήματα 1909), «Ἡ νεωτέρα Ἑλλὰς» (συλλογὴ νεοελληνικῶν μελετημάτων, σειραὶ τρεῖς, α'—γ' 1909—1913), «Εἷς Ἰταλοέλλην ποιητής: Στέφανος Μαρτζώκης» (1911), «Γλῶσσα καὶ πατριωτισμὸς ἐν τῇ σημερινῇ Ἑλλάδι» (1911), «Γεώργιος Σουρῆς, ὁ Ἀριστοφάνης τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος» (1919), «Ἰταλία καὶ Ἑλλὰς» (σημειώματα 1919), Ὁ «Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν» τοῦ Διον. Σολωμοῦ» (1921), «Γραμματικὴ τῆς νεοελληνικῆς» (1921) «Τρία Ἑλληνικὰ διηγήματα: Ἡ ψυχὴ τῆς Ἑλλάδος, Ἡ οἰκία τοῦ Γλαύκου, Τὸ Ἄγαλμα». Πλὴν τούτων μετάφρασεν εἰς τὴν ἰταλικὴν πλῆθος νεοελληνικῶν λυρικῶν ποιημάτων, κατ' ἐκλογὴν ἐκ μεγάλου ἀριθμοῦ Νεοελλήνων λυρικῶν ποιητῶν καὶ δημοτικῶν ᾀσμάτων, ἀλλὰ καὶ ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ ἔργου τῶν κυριωτέρων Νεοελλήνων πεζογράφων. Ἄλλα ἔργα τοῦ συγγραφέως εἶναι μεταξὺ τῶν σπουδαιοτέρων τά: «Ὁ Δὸν Ζουὰν εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὴν μουσικήν» (κριτικὴ μελέτη 1894). «Ἡ Παναγία τῶν ποντικῶν» (ἱστορικὴ καὶ λαογραφικὴ μελέτη, 1903) κλπ. κλπ. Τ. Α.

Ντὲ Σίττερ (De Sitter), ***Γουλιέλμος***. Διάσημος Ὁλλανδὸς ἀστρονόμος (βλ. λ. *Σίττερ, Γουλιέλμος ντὲ* —).

Ντεσκαμισάντος (Descamisados). Λέξις ἰσπανική, σημαίνουσα «ἄνευ ὑποκαμίσου» καὶ δοθεῖσα περιφρονητικῶς εἰς τὸ φιλελεύθερον ριζοσπαστικὸν κόμμα, τὸ ἐμφανισθὲν ἐν Ἱσπανίᾳ κατὰ τὸ 1820 καὶ προκαλέσαν τὴν ἐπανάστασιν τοῦ ἔτους ἐκείνου. Τὸ κόμμα τοῦτο εἶχε κηρυχθῆ ὑπὲρ τοῦ Συντάγματος τοῦ ψηφισθέντος εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ Κάδιξ τῷ 1812 καὶ εὑρίσκετο εἰς συνεχεῖς ἀγῶ-

Digitized by Google

νας πρὸς τοὺς ἀπολυταρχικοὺς μοναρχικούς. Ἀνῆκον εἰς αὐτὸ οἱ πολιτικοὶ Ριέγκο, Τορρίχος καὶ πολλοὶ ἄλλοι ὑπερασπισταὶ τῆς συνταγματικῆς μοναρχίας. Μ. Δ. Β.

Ντεσκαμπεσάντο (Descabezado) *[Γεωγρ.-Ἡφαιστειολ.]*. Ἡφαίστειον ὄρος τῆς Χιλῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Τάλκας, ὕψους 4.200 μ. (κατ' ἄλλους 3.900 μ.), κεχωρισμένον σχεδὸν τῶν Κορδιλλιερῶν. Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1913 κατέστη ὁρατὴ ἐκ τοῦ μακρόθεν μεγάλη στήλη καπνῶν καὶ ἀτμῶν. Γ. Κ. Γ.

Ντεσμάζ (Desmaze), ***Ἐδμόνδος***. Λοχαγὸς τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ. Ὑπηρετῶν εἰς τὰ ἐν Ἀλγερίᾳ σώματα τῶν ἀκροβολιστῶν, συμμετέσχεν εἰς διαφόρους ἐκεῖ ἐκστρατείας κατὰ τῶν ἰθαγενῶν (Καβύλων κλπ. Ἀράβων), τῷ δὲ 1866, ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαναστάσεως, ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας κατετάγη εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ συνταγματάρχου τῆς βασιλικῆς φάλαγγος Δημ. Πετροπουλάκη καταρτιζόμενον σῶμα ἐκ Μανιατῶν, μεθ' οὗ καὶ κατῆλθεν εἰς Κρήτην τὴν 26 Δεκεμβρίου 1866 καὶ διεκρίθη εἰς πλείστας μάχας μέχρι τέλους σχεδὸν τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου (1866—1869). Ν. ΚΛΣ

Ντέσνεφ, ***Βλαδίμιρος***. Ρῶσος περιηγητής, ἀκμάσας κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα. Ἀπὸ τοῦ 1639 ἤρξατο περιηγούμενος τὴν Σιβηρίαν, τῷ δὲ 1648 διέπλευσε τὸν Βόρειον Παγωμένον ὠκεανὸν κατὰ μῆκος τῶν σιβηρικῶν ἀκτῶν καὶ διῆλθε τὸν Βερίγγειον πορθμόν. Τῷ 1898, προτάσει τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῆς Πετρουπόλεως, ἐδόθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἀκρωτήριον τῆς Σιβηρίας. Θ. Β.

Ντέσνιτσα *[Γεωγρ.]*. Παραπόταμος τοῦ Ἀφου (βλ. λ.).

Ντεσνίτσκι, ***Μιχαὴλ Νικολάγιεβιτς***. Ρῶσος θεολόγος, γεννηθεὶς ἐν Νοβογκόροντ τῷ 1761 καὶ ἀποθανὼν ἐν Πετρουπόλει τῷ 1848. Ἐσπούδασεν ἐν Κιέβῳ καὶ Μόσχᾳ, διέπρεψεν ὡς ἱεροκῆρυξ καὶ ἐγένετο μητροπολίτης Νοβογκόροντ καὶ Πετρουπόλεως. Τὰ θεολογικὰ του συγγράμματα ἐδημοσιεύθησαν ἐν Πετρουπόλει ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1824 εἰς 9 τόμους, πλεῖστα δ' ἐξ αὐτῶν μετεφράσθησαν εἰς διαφόρους γλώσσας. Διαρκούσης τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς ἐπιτροπῆς πρὸς συλλογὴν ἐράνων διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν Ἑλλήνων αἰχμαλώτων. Θ. Β.

Ντεσούκ *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἀλεξανδρείας - Καΐρου, ἀπέχουσα τῆς πρώτης 21 χλμ. Κάτ. 7.000. Εἶναι πρωτεύουσα ἐπαρχίας, κεῖται δὲ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ βραχίονος τῆς Ροζέττης. Κατ' Αὔγουστον τελεῖται ἐν αὐτῇ μεγάλη ἀγορὰ (Μοῦλετ) πρὸς τιμὴν τοῦ πάτρωνος αὐτῆς Σέγιτ Ἰβραὴμ ἐλ Δεσοῦκι, ἱδρυτοῦ τάγματος δερβισῶν. Γ. Λ. Α.

Ντεσπομπλάντο (Despoblado) *[Γεωγρ.]*. Λέξις ἰσπανική, σημαίνουσα «ἠρημωμένος» ἢ «ἔρημος», χρησιμοποιουμένη ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ Νοτίῳ Ἀμερικῇ, ἄλλοτε δὲ διεθνῶς καὶ δι' ἄλλας χώρας, πρὸς ὑποδήλωσιν τόπων γεωγραφικῶν ἀκατοικήτων ἢ ἐρημωθέντων, ὡς εἶναι ἐκτάσεις τινὲς τῆς Καστίλλης καὶ τῆς Ἐστρεμαδούρας ἐν Ἰσπανίᾳ, τὰ ὀροπέδια τῶν Ἄνδεων ἐν τῇ Νοτίῳ Ἀμερικῇ, ἅτινα λόγῳ τοῦ ὕψους των (4.300—5.500 μ.) οὐδέποτε κατῳκήθησαν. Μ. Δ. Β.

Ντὲ Σποῦκες (De Spuches) *πρίγκιψ, τοῦ Γκαλάτι*, ***Ἰωσήφ***. Ἰταλὸς ποιητὴς καὶ ἀρχαιολόγος (1819—1884). Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν καὶ νομικά, κατόπιν δὲ διετέλεσε δήμαρχος Παλέρμου, βουλευτὴς καὶ πρόεδρος τῆς καλλιτεχνικῆς καὶ ἀρχαιολογικῆς βασιλικῆς ἑταιρείας τῆς Σικελίας. Μετέφρασεν ἐμμέτρως τὸν «Οἰδίποδα τύραννον» τοῦ Σοφοκλέους (1838), τὰς τραγῳδίας τοῦ Εὐριπίδου (1883), καὶ ἐδημοσίευσε: «Φιλολογικοὶ λόγοι» (1860), «Σικελικὰ ἀγγεῖα» (1866), «Carmina latina et graeca» (1877) κ. ἄ. καὶ ἐξέδωκε διαφόρους ἐπιγραφὰς καὶ ἄλλα μνημεῖα. Τὰ ἅπαντά του ἐδημοσιεύθησαν τῷ 1891 ἐν Φλωρεντίᾳ εἰς 5 τόμους. Π. Ν. Π.

Ντ' Ἐσπραὶ (D'Esperey), ***Φρανσαί***. Γάλλος στρατάρχης (βλ. λ. *Ἐσπραί*).

Ντεσσαὶ (Dessaix), ***Ἰωσὴφ-Μαρία***, *κόμης* —. Γάλλος στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς (1764—1834). Ἐσπούδασεν ἰατρικὴν ἐν Τουρίνῳ, μεταβὰς δ' εἰς Παρισίους πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του κατετάγη τῷ 1789 εἰς τὴν ἐθνοφρουράν. Ἐμφορούμενος ὑπὸ φιλελευθέρων ἰδεῶν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του καὶ τῷ 1791 καταδικάσθη εἰς θάνατον ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῆς Σαβοΐας, ὡς ἀναμειχθεὶς εἰς τινα στάσιν. Διοργανώσας λεγεῶνα ἐκ Σουηδῶν, Σαβοΐων καὶ Πεδεμοντίων, μετέσχε τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ἐν Σαβοΐᾳ (1792) καὶ μετ' ὀλίγον προήχθη εἰς συνταγματάρχην. Μετέσχε τῆς εἰς Ἰταλίαν ἐκστρατείας, προβιβασθεὶς δὲ εἰς στρατηγὸν τῷ 1809 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν κατὰ τῆς Ρωσίας ἐκστρατείαν, καθ' ἣν ἐτραυματίσθη σοβαρῶς εἰς Μόσχαν. Τῷ 1814 ἐξεδίωξε τοὺς συμμάχους ἐκ Σαμπερί, ἀπελύθη δὲ ἐκ τοῦ στρατεύματος κατὰ τὴν δευτέραν παλινόρθωσιν. Σ. Ν. Φ.

Ντεσσαλὶν (Dessalines), ***Ἰωάννης-Ἰάκωβος***. Μαῦρος δοῦλος ἐξ Ἁϊτῆς (βλ. λ.), ἀρχηγὸς τῆς κατὰ τῶν Γάλλων ἐπαναστάσεως καὶ εἶτα αὐτοκράτωρ τῆς νήσου ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἰάκωβος Α'*.

Ντέσσαου (Dessau) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ πόλις, πρωτεύουσα τοῦ ἐλευθέρου κράτους Ἄνχαλτ, κειμένη εἰς ὕψος 61 μ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μοῦλντε (Mulde), πλησίον τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ εἰς τὸν ποταμὸν Ἔλμπε, ἐπὶ τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν Μπίττερφελντ-Μαγδεμβούργου καὶ Βίττενμπεργ - Κέτεν, ἐν μέσῳ λειμώνων καὶ δασωδῶν ἐκτάσεων. Κάτ. 72.000. Ἔχει εὐρείας ὁδούς, πολλοὺς κήπους καὶ ὡραῖα δημόσια κτήρια, δημαρχεῖον, κ.τ.λ. Ἔχει γυμνάσιον, πρακτικὸν λύκειον, ἐμπορικὴν σχολήν, διαφόρους πρακτικὰς καὶ ἐπαγγελματικὰς σχολάς, διδασκαλεῖον, ἀνώτερον παρθεναγωγεῖον, μουσεῖον, πινακοθήκην, δύο βιβλιοθήκας (συνολικῶς 280.000 τόμοι), καὶ διάφορα φιλανθρωπικὰ καταστήματα. Ἔχει ἀκμάζουσαν βιομηχανίαν μηχανῶν, χάρτου, σάπωνος κ.τ.λ., διεξάγει δὲ καὶ σημαντικὸν ἐμπόριον, κυρίως σιτηρῶν, διὰ τοῦ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἔλμπε, ἐπινείου αὐτῆς *Βάλλβιτσχάφεν*. Γ. Θ. Κ.

Ντεσσάουερ (Dessauer), ***Ἰωσήφ***. Αὐστριακὸς συνθέτης (1798—1876). Ἐγένετο κυρίως γνωστὸς διὰ σειρᾶς τραγουδιῶν, τὰ ὁποῖα κατέστησαν δημοφιλῆ. Εἰς τὸ θέατρον ἔδωκε μελοδράματά τινα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Lidwina» (1836), «Ἐπίσκεψις εἰς Σαὶν - Σὺρ» (1838), «Pasquita» (1851), «Domingo» (1860) κ.τ.λ. Ὁ Ντεσσάουερ ἔγραψεν ἐπίσης μουσικὴν δωματίου, τεμάχια καὶ διασκευὰς διὰ κλειδοκύμβαλον, («Rimembranze di Napoli», «Capriccio sopra motivi del opera Norma») κ.τ.λ. Γ. Σ.

Ντεσσὸλ (Dessolle), ***Ἰωάννης-Ἰωσὴφ-Παῦλος-Αὐγουστῖνος***, *μαρκήσιος* —. Γάλλος στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς (1767—1828). Ἤρξατο τοῦ στρατιωτικοῦ του σταδίου τῷ 1792, ὑπηρέτησεν ὑπὸ τὸν Μορὼ εἰς τὰς ἐκστρατείας τοῦ 1800—1801 καὶ τῷ 1814 ἐγένετο ἀρχηγὸς τῆς ἐθνοφρουρᾶς τῶν Παρισίων, κηρυχθεὶς ὑπὲρ τῶν Βουρβώνων. Κατὰ τὴν πρώτην παλινόρθωσιν ἐγένετο ὑπουργός, γενικὸς ἀρχηγὸς τῶν ἐθνοφρουρῶν τῆς Γαλλίας, κόμης καὶ ὁμότιμος καὶ κατὰ τὴν δευτέραν παλινόρθωσιν μέλος τοῦ μυστικοσυμβουλίου καὶ μαρκήσιος. Τῷ 1818 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ πρωθυπουργὸς τῆς κυβερνήσεως, ἧς ὁ Ντεκὰζ ἦτο ὁ οὐσιαστικὸς ἀρχηγός. Παρῃτήθη τῷ 1819. Π. Ν. Π.

Ντεσσουὰρ (Dessoir), ***Λουδοβῖκος***. Γερμανὸς ἠθοποιός, γεννηθεὶς τῷ 1810 ἐν Πόζεν καὶ ἀποθανὼν τῷ 1874 ἐν Βερολίνῳ. Ἀπὸ τοῦ 1834 ἔπαιζεν ἐν Λειψίᾳ, ὅπου ὁ Λάουμπε ἀνεκάλυψε τὴν ἐξαιρετικὴν αὐτοῦ ἰδιοφυΐαν. Κατὰ τὸ διάστημα 1836—1837 ἔπαιξεν ἐν Μπρεσλάου, ἐπιχειρήσας ἀμέσως κατόπιν καλλιτεχνικὴν περιοδείαν εἰς Αὐστρίαν καὶ Οὑγγαρίαν. Ἐπανελθὼν ἔπαιξεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἐν Καρλσρούῃ, ἐπισκεφθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ διαφόρους γερμανικὰς πόλεις (Στουττγκαρτ, Βιέννην, Βερολῖνον, Λειψίαν, Ἀμβοῦργον, κτλ.). Βραδύτερον ἔπαιξεν ἐν Βερολίνῳ μέχρι τοῦ 1872.

—**Ντεσσουὰρ** (Dessoir), ***Μάξ***. Γερμανὸς ψυχολόγος καὶ αἰσθητικός, γεννηθεὶς τῷ 1867, ἀπὸ τοῦ 1907 τακτικὸς καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου. Εἰς τὴν συστηματικὴν αἰσθητικὴν προσέφερεν ἀξιολόγους ὑπηρεσίας, προσπαθῶν νὰ εὕρῃ ἀντικειμενικὸν κριτήριον κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἁπλῶς ἱστορικὴν μέθοδον ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς τὸν ὑποκειμενικὸν ψυχολογισμὸν ἀφ' ἑτέρου. Ὁ Ντεσσουὰρ ἐκδίδει ἀπὸ τοῦ 1906 τὸ «Zeitschrift für Aesthetik u. allgemeine Kunstwisenschaft», μὲ πλήρη ἑκάστοτε βιβλιογραφίαν, ἐν τῷ ὁποίῳ εἶναι καταχωρισμένα καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του, ὡς «Skeptizismus in der Aesthetik (1907), «Objektivismus in der Aesthetik» (1910), «Systematik u. Geschichte der Künste» (1914) κ. ἄ. Τῷ 1913 συνεκλήθη τῇ πρωτοβουλίᾳ του ἐν Βερολίνῳ τὸ πρῶτον διεθνὲς συνέδριον αἰσθητικῆς καὶ γενικῶς ἐπιστήμης τῆς τέχνης, τοῦ ὁποίου τὰ πρακτικὰ (Στουτγάρδη 1914) εἶναι σημαντικώτατα. Τὸν ἀπασχολοῦν κυρίως τὰ μεταψυχικὰ ἢ παραψυχικὰ φαινόμενα, ὁ διχασμὸς τῆς συνειδήσεως, αἱ ὑπνώσεις κ. ἄ., ἀλλὰ τηρεῖ αὐστηρῶς σκεπτικὴν στάσιν ἀπέναντι πάσης ἀποδείξεως περὶ ὑπάρξεως τοῦ ὑπερπέραν, τοῦ μετὰ θάνατον βίου κλπ. χωρὶς ν' ἀρνῆται ὅτι ὑπάρχουν ἐνδείξεις δικαιολογοῦσαι τὴν περὶ τούτων «ὑπόνοιαν». Σχετικὰ ἔργα του: «Das Unterbewusstsein (Congrès International de Psychologie» 1909), «Vom jeuseits des Seele» 1917, γ' ἔκδ. 1920), «Vom Diesseits der Seele» (1923), εἶδος ἐπιτομῆς τῆς νεωτέρας ψυχολογίας, «Die Gehenuwissenschaften in kritischer Betrachtung» (1917, ε' ἔκδ. 1920). Ἄλλα ψυχολογικὰ ἔργα: «Über den Hautsinn ἐν «Archiv für Anatomie u. Physiol.» 1892), «Pshchologische Skizzen» (1893 ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Rells), Kriegspsychologische Betrachtungen (1916) κ. ἄ. Ε. Λ.

—**Ντεσσουὰρ** (Dessoir), ***Φερδινάνδος***. Γερμανὸς ἠθοποιός, γεννηθεὶς ἐν Μπρεσλάου τῷ 1836 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1892 ἐν Δρέσδῃ. Εἰργάσθη περὶ τὸ 1865 ἐν Βαϊμάρῃ, διηύθυνε δὲ κατὰ τὸ διάστημα 1878—1879 τὸ βασιλικὸν θέατρον τῆς Δρέσδης. Τῷ 1889 ἠσθένησεν αἰφνιδίως ἐν Βιέννῃ, καταστὰς νευροπαθής.

Ντεστάελ (Destaël). Δανὸς φιλέλλην, ἀγωνισθεὶς κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν (βλ.λ. *Δεστάελ*).

Ντέστανμπεργκ (Destanberg), ***Ναπολέων***. Βέλγος δημοσιογράφος καὶ λογοτέχνης (1829—1875). Μετέφρασεν εἰς τὴν φλαμανδικὴν ἐμμέτρως τὸν «Μάκβεθ» τοῦ Σαίξπηρ καὶ τὸν «Ταρτοῦφον» τοῦ Μολιέρου καὶ ἔγραψε τὰ δράματα «Λαυρέντιος Κοστέρ», «Φρὰνς Ἄκερμαν», «Ἑλένη» κ.ἄ., ποιήματα πολιτικοῦ περιεχομένου, μὴ στερούμενα πρωτοτυπίας, κλπ. Διετέλεσεν ἐπίσης ἠθοποιὸς καὶ ἵδρυσε διάφορα περιοδικά. Π. Ν. Π.

Ντεστὲχ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Περσίας (βλ. λ. *Δεστέχ*).

Ντὲ Στέφανι (De Stefani), ***Ἀλβέρτος***. Ἰταλὸς οἰκονομολόγος καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1879. Ἐσπούδασε πολιτικὴν οἰκονομίαν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Παδούης καὶ διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῷ ἀνωτάτῳ ἐμπορικῷ ἰνστιτούτῳ τῆς Βενετίας. Ἐγένετο ὑφυπουργὸς καὶ κατόπιν ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν μετὰ τὴν ἄνοδον τοῦ Μουσσολίνι εἰς τὴν ἀρχήν, ἀντικατασταθεὶς τῷ 1925 ὑπὸ τοῦ κόμητος Βόλπι. Ἐπὶ τῆς ὑπουργίας του κατεστρώθη τὸ πρῶτον οἰκονομικὸν πρόγραμμα τοῦ φασιστικοῦ καθεστῶτος ἐν Ἰταλίᾳ. Μ. Δ. Β.

Ντέστ-ἰ-κεμπὶρ *[Γεωγρ.]*. Μεγάλη ἔρημος τῆς Περσίας (βλ. λ. *Δέστ ἰ κεμπίρ*).

Ντεστίννοβα (Destinnova), ***Ντέστιν - Ἔμμυ***. Τσεχοσλοβακὶς δραματικὴ ἀοιδός, γεννηθεῖσα τῷ 1878. Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ βασιλικοῦ μελοδράματος τοῦ Βερολίνου (1898), διαπρέψασα ἰδίως εἰς τοὺς «Οὐγενότους» καὶ τὴν «Μινιόν», κατόπιν ἔπαιξεν εἰς τὸ Κόβεν - Γκάρντεν (1904) τοῦ Λονδίνου, ἐπιτυχοῦσα εἰς τὸν «Δὸν Ζουάν», «Λόενγκριν» κ.ἄ., καὶ τὸ Σατελὲ (1907) τῶν Παρισίων, δημιουργήσασα τὸν ρόλον τῆς «Σαλώμης» ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ριχάρδου Στράους. Ἀπὸ τοῦ 1908 μέχρι τοῦ Παγκοσμίου πολέμου διέπρεψεν εἰς πλεῖστα θέατρα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Π. Ν. Π.

Ντεστιστὰν *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα διδόμενον εἰς τὰς παρὰ τὸν Περσικὸν κόλπον χαμηλὰς πεδιάδας μεταξὺ τῶν ἐπαρχιῶν Χουζιστὰν καὶ Φάρς.

Ντεστρὲ (Destrée) ***Ἰούλιος***. Σύγχρονος Βέλγος πολιτικὸς καὶ συγγραφεὺς (γεννηθεὶς τῷ 1863). Ἐσπούδασε τὴν νομικὴν καὶ ἐγένετο μέλος τῆς πολιτικῆς ὁμάδος «Νέον Βέλγιον» καί, μετὰ τοῦ Βαντερβέλντε, ἱδρυτὴς τοῦ κύκλου τῶν προοδευτικῶν σπουδαστῶν. Διετέλεσε μέλος τοῦ κοινοβουλίου (1894), ὑπουργὸς τῆς παιδείας καὶ τῶν τεχνῶν (1920) καὶ μέλος τῆς ἐπιτροπῆς διανοητικῆς συνεργασίας ἐν τῇ Κοινωνίᾳ τῶν Ἐθνῶν. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ἵδρυσις τῶν λαϊκῶν βιβλιοθηκῶν ἐν Βελγίῳ καὶ ἡ ἵδρυσις τοῦ λαϊκοῦ Πανεπιστημίου τῆς Μαρσινέλ. Ἔγραψε: «Κῶδιξ ἐργασίας» (1904) ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ἀλλέ, «Εἰς Ἰταλίαν πρὸ τοῦ πολέμου» (1915), «Εἰς Ἰταλίαν κατὰ τὸν πόλεμον» (1916), «Εἰς τὸ ἰταλικὸν στράτευμα» (1916), «Ἡ βρεττανικὴ προσπάθεια» (1916) κ. ἄ., ἔτι δὲ σειρὰν φιλολογικῶν καὶ τεχνοκριτικῶν μελετῶν, ὡς: «Οἱ σύγχρονοι Βέλγοι συγγραφεῖς» (1896), «Σημειώματα περὶ τῶν primitifs Ἰταλῶν» (1899), «Τὰ καλλιτεχνικὰ σαλόνια εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ Σαρλρουὰ» (1912), «Βαλλῶνοι καὶ Φλαμανδοὶ» (1920) κτλ. Π. Ν. Π.

Ντεστὺτ ντὲ Τρασὺ (Destutt de Tracy), ***Ἀντώνιος-Λουδοβῖκος-Κλαύδιος***, *κόμης* —. Γάλλος φιλόσοφος, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1754 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1836. Κατήγετο ἐκ σκωτικῆς οἰκογενείας, ἀπέμεινε δὲ ἐνωρὶς ὀρφανὸς πατρός, ἀνατραφεὶς ὑπὸ τῆς μητρὸς του ἐπιμελῶς. Ἐκλεγεὶς πληρεξούσιος εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν τάξεων ὑπὸ τῶν εὐγενῶν, παρεκάθησε παρὰ τὸν La Fayette, τῷ δὲ 1792 διώκησε τὸ ἱππικὸν ὑπ' αὐτόν. Ὅταν ὁ La Fayette ἐγκατέλιπε τὸ στράτευμά του, ὁ Ντεστὺτ ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῶν μαθηματικῶν καὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Συλληφθεὶς καὶ φυλακισθεὶς κατὰ τὴν τρομοκρατίαν, ἐσώθη χάρις εἰς τὴν μεσολαβήσασαν πτῶσιν τοῦ Ροβεσπιέρρου. Τῷ 1795 ἐξελέγη μέλος τοῦ ἰνστιτούτου εἰς τὸ τμῆμα τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν, τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ διευθυντηρίου μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Κατὰ τὴν ὑπατείαν ἐγένετο γερουσιαστής, ἐμισεῖτο δὲ ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος, ὅστις τὸν ἐθεώρει ὡς ἀρχηγὸν τῶν «ἰδεολόγων». Κατὰ τὴν παλινόρθωσιν ἐγένετο ὁμότιμος τῆς Γαλλίας καὶ ἀνέκτησε τὸν τίτλον τοῦ κόμητος. Ὁ Ντεστὺτ ἐξέθηκε τὰς φιλοσοφικὰς του ἀντιλήψεις εἰς τὰ ἔργα: «Éléments d' idéologie»

(1801), «Grammaire générale» (1803), «Logique» (1805), «Traité de la volonté» (1815). Κατ' αὐτὸν ἡ νόησις ἀνάγεται εἰς τὴν αἴσθησιν. Ὑπάρχουν διαφόρων εἰδῶν αἰσθήματα: τὰ ἐξ ἀμέσου ἀντιλήψεως, τὰ ἐξ ἀναμνήσεως, τὰ ἐκ συγκρίσεως καὶ τὰ ἐξ ἐπιθυμίας, διὰ τοῦτο δὲ ὑπάρχουν καὶ τεσσάρων εἰδῶν ψυχικαὶ δεξιότητες: ἡ αἰσθητικότης, ἡ μνήμη, ἡ κρίσις καὶ ἡ βούλησις. Ἡ «Grammaire» καὶ ἡ «Logique» αὐτοῦ περιλαμβάνουν καὶ αἰσθησιαρχικὴν θεωρίαν περὶ τῆς γλώσσης, ἐκτιθεμένην μετὰ μεγάλης ἀναλυτικῆς δυνάμεως. Ἐν τῇ ἠθικῇ ὁ Ντεστὺτ εἶναι ὀπαδὸς τοῦ Hobbes, ἀλλ' ὄχι καὶ τοῦ δεσποτισμοῦ του. θ. π.

Ντετάϊγ (Detaille), ***Ἐδουάρδος-Ἰωάννης-Βαπτιστής***. Γάλλος ζωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1848. Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Meissonier καὶ ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸ Σαλὸν τοῦ 1867 διὰ τοῦ ἔργου: «Γωνία τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Meissonier». Εἰδικῶς ἠσχολήθη μὲ τὴν ἀπεικόνισιν σκηνῶν τῆς στρατιωτικῆς ζωῆς, χάρις δὲ εἰς τὴν παρατηρητικότητά του καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἐκτελέσεως ἀνεδείχθη ταχέως. Τῷ 1868 ἐξέθηκε τὸν πίνακα: Une «alte», κατόπιν δὲ τούς: «Repos pendant la manoeuvre, au camp de Saint-Maur» (1869), «Engagement entre les Cosaques et les gardes d'honneur en 1814» (1870). Μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870—1871 ἐξέθηκε πίνακας μὲ θέμα διάφορα ἐπεισόδια τοῦ πολέμου τούτου, οἱ ὁποῖοι ἔσχον μεγίστην ἐπιτυχίαν: «Les vainqueurs» (1872), «En retraite» (1873), «Charge du 9e régiment de cuirassiers dans le village de Morsbronn le 6 Août 1870» (1874), «Le regiment qui passe, Paris en Decembre 1870» (1875), «En reconnaissance» (1876), «Salut aux blessés» (1877), «Bonaparte en Égypte» (1878), «Inauguration du nouvel Opéra» ἀκουαρέλλα, «La défense de Champigny par la division Faron» (1879). Ἀπὸ τοῦ 1879 μέχρι τοῦ 1884 δὲν ἐξέθηκεν ἔργον τι εἰς τὸ Σαλόν, ἀπησχολημένος, μὲ ἄλλας ἐργασίας. Τῷ 1884 ἐξέθηκε τὸν πίνακα «Le soir de Peronville», τῷ δὲ 1888 τὸν πίνακα «Le rêve», ὅστις ἠγοράσθη ὑπὸ τοῦ κράτους διὰ τὸ μουσεῖον τοῦ Λουξεμβούργου. Ἐφεξῆς ἠσχολήθη μὲ τὴν ἐξύμνησιν τῶν μεγάλων γεγονότων τῆς στρατιωτικῆς ἱστορίας τῆς Γαλλίας («La sortie de la garnison de Huninque», «Victimes du devoir» «La brigade Vincendon», «Bizerte», «Les Cosaques de l'ataman», «Châlons, 9 Octobre 1896») καὶ μὲ τὴν προσωπογραφίαν. Τῷ 1892 ὁ Ντετάϊγ ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν τεχνῶν. θ. π.

Ντὲ Τάμ, ***Χοάνγκ-Χοὰ-Τάμ***, ὁ ἐπιλεγόμενος — (Hoang-Hoa-Tham, Dé Tham). Περίφημος Ἀναμίτης ἐπαναστάτης ἐκ Τογκίνου (1840—1913). Ἀρχικῶς ἦτο βοσκὸς βουβάλων καὶ ἀπὸ τοῦ 1882 ἐγένετο ἀρχηγὸς τῆς τρομοκρατικῆς ὀργανώσεως Ἀνναμιτῶν «Ἡ μαύρη σημαία». Ὑπῆρξεν ὁ ἥρως τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας μέχρι τοῦ 1910, ὅτε, καταστὰς κοινὸς πειρατής, ἐστερήθη τῆς λαϊκῆς συμπαθείας. π. ν. π.

ντετερμινισμὸς (ὁ) (determinismus) *[Φιλοσ.]* βλ. λ. *αἰτιοκρατία*.

Ντετέρντινγκ (Deterding), *σὲρ* ***Ἐρρῖκος-Γουλιέλμος-Αὔγουστος***. Ὀλλανδὸς μεγαλοεπιχειρηματίας πετρελαίων, γεννηθεὶς τῷ 1868. Ἀρχικῶς ἦτο τραπεζικὸς ὑπάλληλος ἐν Σουμάτρᾳ, ἐσταδιοδρόμησε δὲ ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τοῦ Κέσσλερ. Τῷ 1906 ἐγένετο διευθυντὴς τῆς «Βασιλικῆς ὀλλανδικῆς ἑταιρείας πετρελαίων» (Royal Dutch Petroleum Co) καὶ τῷ 1907 τῆς «Ἑταιρείας ἐμπορίου καὶ μεταφορῶν» (Shell Trading and Transport Co), ἃς ἥνωσε, καταστὰς ὁ κύριος ἀνταγωνιστὴς τῆς ἑταιρείας «Στάνταρντ Ὄϊλ Κόμπανυ τῆς Νέας Ὑόρκης» καὶ τῶν ἐν γένει ἐπιχειρήσεων τοῦ Ροκφέλλερ. Χάρις εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῶν συντηρητικῶν τῆς Ἀγγλίας, περιέλαβεν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις του καὶ τὰ πετρέλαια τοῦ Βακοῦ. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου ἦτο προμηθευτὴς τοῦ βρεττανικοῦ στόλου καὶ ἠμείφθη διὰ τὰς ὑπηρεσίας του (1920) ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως διὰ τίτλου εὐγενείας. Μεταπολεμικῶς, συνεχίζων τὴν κατὰ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν πολιτικήν του, ἵδρυσε τὴν «Ἀσιατικὴν ἑταιρείαν πετρελαίων» (Asiatic Petroleum Co) καὶ ἐξετόπισε τοὺς Ἀμερικανοὺς κεφαλαιούχους ἐκ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας μεθ' ἧς εἶτα διεφώνησεν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀποζημιώσεως τῶν κατασχεθέντων κοιτασμάτων. Ἐν συνεχείᾳ τῆς ρήξεως ταύτης καὶ τῇ ὑποστηρίξει τοῦ λόρδου Ροδερμῆαρ προέβη εἰς ἀνακωχὴν τοῦ μετὰ τῶν Ἀμερικανῶν συναγωνισμοῦ του, ἣν διασπάσας μετ' οὐ πολύ, προέβη εἰς νέας μετὰ τῆς Ρωσίας συμβάσεις. Ὁ ἐν γένει βίος του στενῶς συνδέεται μὲ τὴν ἱστορίαν τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων πετρελαίου, ἀποδίδονται δὲ εἰς τὰς ἐνεργείας του πλεῖστα σύγχρονα πολιτικὰ γεγονότα, ὡς ἡ παράτασις τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, διάφοροι ἐπαναστάσεις εἰς Μεξικὸν καὶ Βενεζουέλαν, ἡ ἀποτυχία τῆς εἰς Γενεύην συνδιασκέψεως περὶ τῶν πετρελαίων καὶ τὸ ἐν Λονδίνῳ ζήτημα τῆς πλαστῆς ἐπιστολῆς Ζηνόβιεφ. π. ν. π.

Ντὲ Τζιόρτζι (De Giorgis), ***πασᾶς***. Ἰταλὸς ἀξιωματικός, προσληφθεὶς ὡς ἀνώτατος διοικητὴς τῆς χωροφυλακῆς Μακεδονίας, ὅτε, κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ 1903 μέχρι τοῦ 1908 πενταετῆ περίοδον, ἐπρόκειτο ν' ἀνοργανωθῇ, διαιρεθεῖσα εἰς πέντε τομεῖς, ὧν ἕκαστος ἐτέθη ὑπὸ τὴν διοίκησιν ξένου ἀξιωματικοῦ, ἀνήκοντος εἰς μίαν ἐκ τῶν ἓξ μεγάλων τότε εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων πλὴν τῆς Γερμανίας, ἧς ὁ ἀντιπρόσωπος διωρίσθη ἐπιτελάρχης. Ν.Μ.

Ντετιὲ (Dethier), ***Λαυρέντιος-Φραγκίσκος***. Βέλγος πολιτικὸς (1757—1843). Μετέσχε τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Λιέγης καὶ μετὰ τὴν προσάρτησιν αὐτῆς ὑπὸ τῆς Γαλλίας διετέλεσε μέλος τοῦ συμβουλίου τῶν Πεντακοσίων, μετὰ δὲ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1830 μέλος τοῦ ἐθνικοῦ βελγικοῦ συνεδρίου. Ἔγραψε: «Περὶ τῶν νεωτέρων ἐπαναστάσεων τῶν λαῶν τῆς Γαλλίας» καὶ «Περὶ τῶν καταστατικῶν ἀρχῶν τῶν πολιτικῶν σωματείων ἐν Εὐρώπῃ». π. ν. π.

Ντέτμολντ (Detmold) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ πόλις, πρωτεύουσα τοῦ ἐλευθέρου κράτους Λίππε, κειμένη εἰς τὰς βορείας ἄκρας τοῦ ἀνατολικοῦ Τευτοβουργείου Δρυμοῦ, εἰς ὕψος 134 μ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Χέρφορντ—Ἄλτενμπέκεν (Herford—Altenbeken). Κάτ. 16.000. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν παλαιὰν πόλιν (ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνος) καὶ τὴν νοτιώτερον αὐτῆς κειμένην νέαν πόλιν, κτισθεῖσαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἔχει οἰκονομικὰς καὶ δασικὰς ἀρχάς, γυμνάσιον, πρακτικὸν λύκειον, διαφόρους ἐπαγγελματικὰς σχολάς, ᾠδεῖον, ἄσυλον κωφαλάλων κλπ., βιβλιοθήκην (150.000 τόμοι), θέατρον. Εἶναι ἕδρα τῶν ἀνωτάτων ἀρχῶν τοῦ ἐλευθέρου κράτους Λίππε. Ἡ βιομηχανία τῆς πόλεως εἶναι ἀσήμαντος. Γ. Θ. Κ.

Ντέτμολντ (Detmold), ***Ἰωάννης-Χέρμαννν***. Γερμανὸς πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1807 ἐν Ἀννοβέρῳ, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1856. Ἀρχικῶς δικηγόρος, ἀντέδρασε τῷ 1838 ἐναντίον τοῦ νέου Συντάγματος, καταδιωχθεὶς δὲ τῷ 1843 ἐξεδικήθη τοὺς ἀντιπάλους του διὰ τῶν σατιρικῶν «Σημειώσεων εἰς τὸ περιθώριον» (Randzeichnungen, 1843). Κατὰ τὴν μετέπειτα δρᾶσίν του ἀνεδείχθη εἷς τῶν σπουδαιοτέρων καὶ πνευματωδεστέρων ἐχθρῶν τῆς πρωσσικῆς αὐτοκρατορίας.

Ντετόρος, ***Ἠλίας***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Γορτυνίας (βλ. λ. *Δετόρος Ἠλίας*).

Ντετοὺς (Destouches), ***Ἀνδρέας-Καρντινάλ***. Γάλλος συνθέτης, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις (1672—1749). Νέος εἶχε μεταβῆ εἰς ἀποστολὴν εἰς Σιάμ, μετὰ δὲ τὴν ἐκεῖθεν ἐπάνοδόν του ἐσπούδασε μουσικὴν ὑπὸ τὸν Καμπρά. Ἀπὸ τοῦ 1672 διετέλεσεν ἐπιθεωρητὴς τῆς μουσικῆς τοῦ βασιλέως καὶ ἀπὸ τοῦ 1713 μέχρι 1751 γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τοῦ μελοδράματος τῶν Παρισίων. Ἡ πρώτη του θεατρικὴ ἐπιτυχία ὑπῆρξε τὸ μελόδραμα: «Issé» (1697), ἀκολουθήσεν παρὰ τῶν σκηνικῶν ἔργων: «Ὁ Ἄμαδις ἐν Ἑλλάδι» (1699), «Marthésia» (1699), «Ὀμφάλη» (1701), «Καλλιρρόη» (1712), «Τηλέμαχος καὶ Καλυψὼ» (1714), «Σεμίραμις» (1718). Ὁ Ντετοὺς ἔγραψεν ἐπίσης τὰ μπαλλέττα: «Τὰ στοιχεῖα», «Τὰ στρατηγήματα τοῦ ἔρωτος» (1726), ἓν «Te Deum» καὶ ἄλλην ἐκκλησιαστικὴν μουσικήν.

— Ντετοὺς (Destouches), ***Φραγκῖσκος-Σεραφείμ***. Γερμανὸς συνθέτης, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Μονάχῳ (1772—1844). Μαθητὴς τοῦ Χάϋδν ἐν Βιέννῃ, ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὸ θέατρον, εἰς ὃ τὸ πρῶτον ἐνεφανίσθη διὰ τοῦ κωμικοῦ μελοδράματος «Ἡ νύχτα τοῦ Θωμᾶ» (1791). Βραδύτερον ἀνεβίβασεν ἐν Βαϊμάρῃ τὸ μελοδραμάτιον «Ἡ ρῆξις» καὶ τὸ κωμικὸν μελόδραμα «Ὁ διάβολος καὶ ὁ ράπτης». Ὁ Ντετοὺς ἔγραψεν ἐπίσης σκηνικὴν μουσικὴν διὰ τὸν «Θάνατον τοῦ Βαλλενστάϊν» (1799), τὸν «Μάκβεθ» (1800), «Τουραντὸτ» (1802), διὰ τὴν «Μνηστὴν τῆς Μεσσίνης», τὴν «Παρθένον τῆς Ὀρλεάνης» (1803) κτλ. Γ. Σ.

— Ντετοὺς (Destouches), ***Φίλιππος-Νερικὼ*** (Néricault), ἐπιλεγόμενος —. Γάλλος κωμικὸς ποιητής, γεννηθεὶς εἰς Tour τῷ 1680 καὶ ἀποθανὼν ἐν Fortoiseau τῷ 1754. Ὁ Ντετοὺς ἐπεχείρησε ν' ἀναστυλώσῃ τὴν κωμῳδίαν τῶν χαρακτήρων, τῆς ὁποίας τὸ κωμικὸν στοιχεῖον νὰ μὴ προκαλεῖ τὸν χυδαῖον γέλωτα, ἀλλὰ τὸ λεπτὸν μειδίαμα, διότι ἔγραφεν εἰς ἐποχήν, καθ' ἣν ὁ γέλως ἤρχισε νὰ θεωρῆται ἀπρεπὴς εἰς τὸ θέατρον. Ὁ κύριος σκοπός του δὲν εἶναι νὰ ζωγραφίσῃ τὴν ζωήν, ἀλλὰ νὰ διδάξῃ τὴν ἀγάπην τῆς ἀρετῆς καὶ τὸ μῖσος πρὸς τὴν κακίαν. Οὕτω, παρὰ τὸ ἀρκετὸν τάλαντον ἐκκεντρικῆς κωμικότητος, τὸ ὁποῖον εἶχε, τὰ ἔργα του εἶναι ψυχρὰ καὶ ἀνιαρά. Ὡς τὰ κυριώτερα τούτων θεωροῦνται: «Le curieux impertinent», «Le médisant» (1715), «Le philosophe marié» (1727), «Le glorieux» (1732), τὸ ἀριστούργημά του, «Le dissipateur» (1753), «La fausse Agnès», τυπωθεῖσα τῷ 1736 καὶ παρασταθεῖσα τῷ 1759, κ. ἄ. Τῷ 1753 ἐγένετο ἀκαδημαϊκός. Ι. Ο.

Ντὲ Τουσὺ (De Toucy). 1) ***Ναριὼ*** καὶ 2) ***Ἀνσελῖνος***. Δύο Φράγκοι εὐγενεῖς, ζήσαντες ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν φραγκοκρατίαν (βλ. λ. *Δετουσύ*).

Ντὲτς (Dez) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ ὀνομασία τῆς ρουμανικῆς πόλεως *Ντέϊ*.

Ντὲ Τσέζαρε (De Cesare), ***Κάρολος***. Ἰταλὸς οἰκονομολόγος (1824—1882). Διωχθεὶς ἐπανειλημμένως, διὰ τὰς φιλελευθέρας ἀρχάς του, μετὰ τὴν σύστασιν τοῦ ἰταλικοῦ βασιλείου ἐγένετο βουλευτής, γερουσιαστὴς καὶ διευθυντὴς τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Ἔγραψε: «Λαϊκὸν ἐγχειρίδιον πολιτικῆς οἰκονομίας» (1862), «Τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τοῦ ἰταλικοῦ διοικητικοῦ συστήματος» (1865), «Τὰ ἰταλικὰ δημόσια οἰκονομικὰ» (1867), «Ἡ σύγχρονος Γερμανία» (1874) κ. ἄ. π. ν. π.

Ντετσέμπριο (Decembrio), ***Πέτρος-Κάνδιδος***. Ἰταλὸς ἀνθρωπιστὴς (1399—1477). Διετέλεσε γραμματεὺς τοῦ δουκὸς τοῦ Μιλάνου Ἰωάννου-Μαρίου Βισκόντι καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ε', πρῶτος πρόεδρος τῆς δημοκρατίας τοῦ Μιλάνου βίᾳ ἐξωσθεὶς ὑπὸ τοῦ Φραγκίσκου Σφόρτα καὶ ἀποστολικὸς γραμματεὺς τοῦ Νικολάου Ε'. Κατέλιπεν ἄνω τῶν 100 πραγματειῶν, ὧν σπουδαιότεραι: «Ἐπιτομὴ ρωμαϊκῆς ἱστορίας», «Περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς» κ. ἄ. καὶ μετέφρασεν ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ Διοδώρου, Ξενοφῶντος, Πλάτωνος, Ὁμήρου κ. ἄ. Τὸ πλεῖστον τῆς ἐργασίας του ἀπόκειται ἀνέκδοτον εἰς τὴν Ἀμβροσιανὴν βιβλιοθήκην τοῦ Μιλάνου, τὴν Λαυρεντιανὴν τῆς Φλωρεντίας κ. ἄ. Καταλόγους τῶν ἔργων του ἔδωκαν ὁ Σάσσι καὶ ὁ Ἀρτζελλάτι. π. ν. π.

Ντεττβάϊλερ (Dettweiler), ***Πέτρος***. Γερμανὸς εἰδικὸς φθισίατρος, διευθυντὴς τοῦ ἐν Φαλκενστάϊν σανατορίου, γεννηθεὶς τῷ 1837. Ἐσπούδασεν ἐν Siessen, Βυρτεμβέργῃ καὶ Βερολίνῳ, ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῷ 1863 καὶ ἀπὸ τοῦ 1876 διηύθυνε τὸ ἐν Φαλκενστάϊν φθισιατρεῖον. Ἠσχολήθη μὲ τὴν φυματίωσιν τῶν πνευμόνων καὶ τὸν βάκιλλον ταύτης, μὲ τὴν διαιτητικὴν θεραπευτικὴν καὶ ὑγιεινὴν τῆς νόσου ταύτης. Σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι: «Die rationelle Therapie der Lungenschwindsucht in Görbersdorf» (1873), «Die Behendlung der Lungenschnindsucht in geschlossenen Heilanstalten» (Βερολῖνον 1880—1884) κλπ. Ο. Ρ.

Ντέττι (Detti), ***Καῖσαρ-Αὔγουστος***. Ἰταλὸς ζωγράφος (1848—1914). Διεκρίθη ἰδίᾳ διὰ τὴν λεπτότητα καὶ τὴν ἀκρίβειαν, μεθ' ὧν ἐξειργάζετο τὰς λεπτομερείας. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἑορτὴ» (1879), «Γάμος ὑπὸ Ἐρρῖκον τὸν Β'» (1889), «Ἡ κρίσις τοῦ Πάριδος» (1899), «Ἡ ὑπεράσπισις τῆς σημαίας» (1900), «Χορὸς μετημφιεσμένων εἰς τὴν ὄπεραν» (1903) κλπ. Ι. Μ. Π.

Ντέττμαννν (Dettmann), ***Λουδοβῖκος***. Γερμανὸς ζωγράφος καὶ εἰκονογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1865. Ἐξετέλεσεν ἐνδιαφερούσας ἐλαιογραφίας καὶ ὑδατογραφίας. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Waldbach», «Ἡ ἰχθυαγορὰ τῆς Ἀλτόνας», «Ἡ γυναῖκα ποῦ μαζεύει μανιτάρια», «Ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ» (τρίπτυχον), «Τὸ ἅγιον Πάσχα» κλπ. Ι. Μ. Π.

Ντέτφορντ (Deptford) *[Γεωγρ.]*. Προάστειον τοῦ Λονδίνου, ἐπὶ τῆς νοτίας ὄχθης τοῦ Ταμέσεως καὶ ὑπεράνω τοῦ Γκρήνουϊτς. Κάτ. (1921) 112.534. Ἔχει ναύσταθμον, ἐκτεταμένα ναυπηγεῖα, ὁπλοποιεῖα, μηχανουργεῖα, λεβητοποιεῖα, χημικὴν βιομηχανίαν, κ. ἄ. Ἦτο ἄλλοτε ἄσημον χωρίον μέχρι τῆς αὐτόθι ἱδρύσεως τῶν ναυπηγείων ὑπὸ τοῦ Ἐρρίκου Η'. Ἐκαλεῖτο πρότερον *Ἀνατολικὸν Γκρήνουϊτς* καὶ εἶτα *Ντέτφορντ Στρὰντ* (Deptford Strand). π. ν. π.

Ντέϋτς ***ντὲ λὰ Μὲρτ*** (Deutsh de la Meurthe), ***Ἐρρῖκος***. Γάλλος βιομήχανος (1846—1919). Κατώρθωσε νὰ ἀναδειχθῇ ταχέως εἰς οὐσιαστικὸν ἀρχηγὸν τῆς γαλλικῆς πετρελαιοβιομηχανίας. Ἐνδιαφερόμενος διὰ τὴν ἀκτοπλοΐαν καὶ τὸ αὐτοκίνητον, ἵδρυσε πλεῖστα βραβεῖα, τὸ Ἀεροτεχνικὸν Ἰνστιτοῦτον τοῦ Σαὶν-Σὺρ (1914) καὶ ἕδραν ἀεροναυτικῆς εἰς τὴν σχολὴν τεχνῶν καὶ ἐπαγγελμάτων τῶν Παρισίων (1914). Ἔγραψε «Πραγματεία περὶ πετρελαίου». π. ν. π.

ντεφαιτισμὸς (ὁ) (défaitisme)· βλ. λ. *ἡττοπάθεια*.

ντεφαιτιστὴς (ὁ)· ὁ *ἡττοπαθὴς* (βλ. λ.).

ντὲ φάκτο (de facto). Ὅρος συνήθης εἰς τὴν διπλωματικὴν γλῶσσαν, χρησιμοποιούμενος πρὸς δήλωσιν τῆς πραγματικῆς καταστάσεως ὡρισμένης σχέσεως, συμβάντος, ἢ θέσεως, εἰς τὴν ὁποίαν περιῆλθε χώρα τις ἢ ἐξειλίχθη γεγονός τι. Οὕτω λ. χ. λέγεται de facto ἀναγνώρισις ἡ ἔμμεσος (δι' ἐμπορικῆς ἐπικοινωνίας κλπ.) παρά τινος πολιτείας ἡ ἀναγνώρισις νέας, ἄρτι συσταθείσης πολιτείας ἢ νεοσχηματισθείσης εἴς τι κράτος κυβερνήσεως, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς «ἐπισήμου ἀναγνωρίσεως» διὰ τῆς διπλωματεκῆς ὁδοῦ, δηλαδὴ διὰ τοῦ διορισμοῦ ἀντιπροσωπευτικῶν καὶ διπλωματικῶν πρακτόρων κλπ. Ἐπίσης, γίνεται λόγος περὶ de facto ἀποκλεισμοῦ πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ ἀφῃρημένου ἀποκλεισμοῦ, ὁπότε δὲν πρόκειται ὄντως περὶ τοιούτου ἀποκλεισμοῦ, ἐπειδὴ εἰς τὴν ἀποκλειομένην χώραν δὲν ἀπαντῶνται πολεμικὰ πλοῖα τηροῦντα τὸν ἀπο-

Digitized by Google

κλεισμόν. Κατ' αὐτὸν ἢ ἀνάλογον τρόπον ἐξηγεῖται καὶ ἡ χρησιμοποίησις τῶν ὅρων de facto ὑπήκοος, de facto προτεκτορᾶτον, de facto πολιτεία κλπ. Η. Γ. Κ.

Ντεφὰξ (Defacqz), ***Ἐρρῖκος-Εὐγένιος-Μαρία***. Βέλγος νομομαθὴς καὶ πολιτικὸς (1797—1872). Δικηγόρος κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1830, ἐγένετο μέλος τοῦ ἐθνικοῦ συνεδρίου, πρόεδρος τοῦ ἀκυρωτικοῦ δικαστηρίου καὶ πρόεδρος τοῦ φιλελευθέρου συνεδρίου τῶν Βρυξελλῶν (1847). Ὑπῆρξε μέγας μαΐστωρ τῶν Βέλγων ἐλευθεροτεκτόνων. Κηρυχθεὶς ὑπὲρ τῆς βελγικῆς ἀκεραιότητος, κατεψήφισε τὴν ἐκλογὴν τοῦ βασιλέως Λεοπόλδου καὶ ἀντετάχθη εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς συνδιασκέψεως τοῦ Λονδίνου. Ἔγραψε: «Τὸ ἀρχαῖον βελγικὸν δίκαιον» (1846—1873, τόμ. 2). Π. Ν. Π.

ντέφι (τό), ἢ ***βασκικὸν τύμπανον*** (tambour de basque). Κρουστὸν μουσικὸν ὄργανον, ἀρχαιοτάτης προελεύσεως, ἀποτελούμενον ἐκ ξυλίνου κυκλικοῦ πλαισίου, φέροντος χάλκινα κύμβαλα ἢ κωδωνίσκους. Τὸ πλαίσιον καλύπτεται ἐπὶ τῆς μιᾶς αὐτοῦ ἐπιφανείας διὰ μεμβράνης, ἡ δὲ παραγωγὴ τοῦ ἤχου ἐπιτυγχάνεται διὰ τριῶν τρόπων: α) διὰ κρούσεως τῆς μεμβράνης διὰ τῆς ἀνεστραμμένης παλάμης, β) διὰ τῆς τριβῆς τῆς μεμβράνης διὰ τοῦ ἀντίχειρος, εἰς τρόπον ὥστε νὰ παράγεται ἓν εἶδος ρολλισμοῦ, καθ' ὃν χρόνον τὰ κύμβαλα καὶ οἱ κωδωνίσκοι τίθενται ἐπίσης εἰς κίνησιν, γ) διὰ ταχείας σείσεως τοῦ ὀργάνου, εἰς τρόπον ὥστε τὰ κύμβαλα ἢ οἱ κωδωνίσκοι νὰ παράγουν ἕνα ἰδιόρρυθμον ψίθυρον. Τὸ ντέφι δὲν πρέπει νὰ συγχέηται μὲ τὸ *τυμπάνιον* (tamburino). Γνωστὸν παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν ἀρχαίων λαῶν, Αἰγυπτίοις, Συρίοις, Ἑβραίοις, Ἰνδοῖς, Κινέζοις, Ἄραψι, χρησιμοποιεῖται σήμερον κυρίως παρὰ τοῖς Ἱσπανοῖς, οἵτινες τὸ θεωροῦσιν ὡς ἐθνικὸν ὄργανον, ἀπαραίτητον διὰ τὴν συνοδείαν τῶν χορῶν. Χρησιμοποιεῖται ἐπίσης εὐρέως ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐν γένει διὰ τὴν συνοδείαν τῶν χορῶν. Ὡς ὄργανον ὀρχήστρας τὸ ντέφι ἐνεφανίσθη ἀρκετὰ ἐνωρίς. Χαρακτηριστικὴν αὐτοῦ χρῆσιν δίδει ὁ Βέμπερ ἐν τῇ «Πρετσιόζα», ὁ Μπιζὲ ἐν τῇ «Κάρμεν», ὁ Μπερλιὸζ ἐν τῷ «Ρωμαίῳ καὶ Ἰουλιέττα», ὁ Ρίμσκυ-Κορσακὼφ ἐν τῷ «Ἱσπανικῷ καπρίτσιο» καὶ τῇ «Σεχεραζὰτ» κλπ. Γ. Σ.

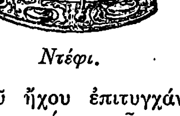

Ντέφι.

Ντὲ Φιλίππι (De Filippi), ***Φίλιππος***. Ἰταλὸς ἰατρός, φυσιοδίφης καὶ περιηγητής, γεννηθεὶς ἐν Μιλάνῳ τῷ 1814 καὶ ἀποθανὼν ἐν Hong-Kong τῷ 1867. Ἐσπούδασεν ἐν Παβίᾳ τὴν ἰατρικὴν καὶ ἔγινε καθηγητὴς τῆς ζῳολογίας ἐν τῇ αὐτῇ πόλει καὶ κατόπιν ἐν Τουρίνῳ (1848). Ἐπίσης ἐδίδαξε τὴν φυσικὴν ἱστορίαν ἐν Παρισίοις. Μετὰ ταξίδιόν του εἰς Περσίαν κατὰ τὸ 1862, ἀνέλαβε τῷ 1865 τὴν ἐπιστημονικὴν διεύθυνσιν τῆς ἀποστολῆς τῆς Magenta ἐν Ἀλγερίῳ. Ἐδημοσίευσε: «Delle Funzioni riproduttive negli animali» (Μιλᾶνον 1850), «Il regno animale» (Μιλᾶνον 1852), «Note di un viaggio in Persia» (1865) κλπ. Ο.Ρ.

Ντὲ Φλερὺ (De Fleury), ***Μαυρίκιος***, Γάλλος νευροπαθολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1860 ἐν Βορδὼ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1931 ἐν Παρισίοις. Ὁ πατήρ του Arnaud, ἐπίσης ἰατρός, διετέλεσε καθηγητὴς τῆς θεραπευτικῆς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βορδώ. Ὁ υἱὸς ὑπηρέτησεν ὡς ἐσωτερικὸς ἰατρὸς εἰς νοσοκομεῖα τῆς γενετείρας καὶ ἀπὸ τοῦ 1886 τῶν Παρισίων. Ἔγραψε: «Συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῆς ὑστερίας» (1890), «Θεραπευτικὴ τῆς νευρασθενείας» (1894), «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ἰατρικὴν τοῦ πνεύματος» (1897), «Τὸ σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ παιδίου» (1899), «Ἡ ψυχὴ τοῦ ἐγκληματίου» κ. ἄ. Ἐπίσης συνειργάσθη ὑπὸ ψευδώνυμον εἰς τὸ «Φιγκαρὸ» καὶ ἔγραψε διηγήματα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἔρωτες σοφῶν» (1890), καὶ τὴν «Ἀνθρωπίνην ἀγωνίαν», ἔργον τὸ ὁποῖον διαπνέει θερμὸς φιλελληνισμός. Γ. Ε. Λ.

Ντέφνερ (Deffner), ***Μιχαήλ***. Γερμανὸς φιλόλογος, ἀρχαιολόγος καὶ νεοελληνιστὴς (βλ. λ. *Δέφνερ Μιχαήλ*).

Ντεφόε (Defoe), ***Δανιήλ***. Ἄγγλος συγγραφεύς, γεννηθεὶς εἰς Λονδῖνον (1659—1731). Ἀπὸ τοῦ 1692 ἀνεμείχθη εἰς διαφόρους ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐξήρχετο πάντοτε κατεστραμμένος οἰκονομικῶς. Ἀπογοητευθεὶς ἠσχολήθη μὲ τὴν συγγραφὴν διαφόρων βιβλίων. Ἔγραψε πραγματείας ἐπὶ ποικίλων θεμάτων (περὶ τραπεζῶν, ἀσφαλιστικῶν ἑταιρειῶν, στρατιωτικῶν σχολῶν κ.ἄ.). Τῷ 1702 ἐδημοσίευσεν ἀνωνύμως τὴν «Συντομωτέραν ὁδὸν διὰ τοὺς ἑτεροδόξους», κατηγορηθεὶς δὲ ὡς ἐξερεθίζων τὸ θρησκευτικὸν πάθος καθολικῶν καὶ προτεσταντῶν, κατεδικάσθη εἰς πρόστιμον, βασάνους καὶ φυλάκισιν. Ἀποφυλακισθεὶς τῷ 1704 μερίμνῃ τῆς βασιλίσσης Μαρίας, ἤρχισε νὰ ἐκδίδῃ τρὶς τῆς ἑβδομάδος τὴν «Ἐπιθεώρησιν», φύλλον ἀποκλειστικῶς γραφόμενον ὑπ' αὐτοῦ. Ἡ «Ἐπιθεώρησις» τοῦ Ντεφόε (8τομος ἐν τῷ συνόλῳ της), περιλαμβάνει ὄχι μόνον τὴν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν κίνησιν τῆς ἐποχῆς του, ἀλλὰ καὶ πολλὰς αὐτοτελεῖς πραγματείας ἐπὶ πολιτικῶν, ἐμπορικῶν κ. ἄ. ζητημάτων. Φυλακισθεὶς ἐπὶ λιβελλογραφίᾳ, ἠλευθερώθη προσληφθεὶς εἰς τὴν μυστικὴν ἀστυνομίαν. Περίφημον ἔργον τοῦ Ντεφόε εἶναι «Ἡ ζωὴ καὶ αἱ περιπέτειαι τοῦ Ροβινσῶνος Κρούσου», δημοσιευθὲν τῷ 1719 εἰς δύο τόμους καὶ κυκλοφορῆσαν εἰς πολλὰς ἐκδόσεις. Ὡς πηγαὶ τοῦ μυθιστορήματός του ἐχρησίμευσαν τὸ «Ταξίδιον περὶ τὴν γῆν» καὶ τὸ ἡμερολόγιον τοῦ πλοιάρχου Ἀλεξάνδρου Σέλκιρκ, ὁ ὁποῖος ναυαγήσας παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Χιλῆς ἔζησεν ἐπὶ πέντε ἔτη εἰς ἐρημόν τινα νῆσον, ἐπιστρέψας εἰς Ἀγγλίαν τῷ 1709. Ἄλλα ἔργα του εἶναι: «Ἡ ζωὴ καὶ αἱ περιπέτειαι τοῦ Mr. Dumbell», «Ἀπομνημονεύματα ἱππότου» καὶ «Πλοίαρχος Σύγκλετον». Τῷ 1722 ἐξέδωκε: «Τύχη καὶ ἀτυχία τοῦ Μὸλλ Φλάνδερς», «Ἱστορία τοῦ λοιμοῦ» καὶ «Ἱστορία τοῦ συνταγματάρχου Τζάκ». Τῷ 1724 ἔγραψε «Περὶ τὴν νῆσον τῆς Μεγάλης Βρεττανίας» καὶ τῷ 1725 τὸ «Νέον ταξίδιον περὶ τὴν γῆν», κατὰ μέγα μέρος ἀποκύημα τῆς γονίμου φαντασίας τοῦ συγγραφέως. Ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Ντεφόε τελευταῖον θεωρεῖται ἡ «Πολιτικὴ ἱστορία τοῦ διαβόλου» (1726). Κατὰ καιροὺς δὲ ἐδημοσίευσεν ἀναριθμήτους διατριβάς, φυλλάδια καὶ ἔργα μικροτέρας σπουδαιότητος. Ἀσυναγώνιστος εἰς τὸ νὰ ἐφευρίσκῃ φανταστικὰς ἱστορίας, ἐπέβαλλεν αὐτὰς κατόπιν εἰς τὸ κοινὸν ὡς ἀπολύτως ἀληθεῖς. Ὡς συντάκτης τῆς «Ἐπιθεωρήσεως» ὁ Ντεφόε, ἐπενόησε πρῶτος τὸν τύπον τοῦ νεωτέρου περιοδικοῦ, εἰσήγαγε δὲ εἰς τὴν δημοσιογραφίαν τὸ κύριον ἄρθρον, τὴν συνέντευξιν κ. ἄ.

Δανιὴλ Ντεφόε.

Ὁ Ντεφόε, συμμορφούμενος πρὸς τὰς περιστάσεις, ἐχρημάτισε διαδοχικῶς πολιτικός, ἔμπορος, συγγραφεὺς καὶ ἀστυνομικὸς κατάσκοπος. Τὰ σατιρικά του ποιήματα ἔγραφεν ἐπὶ μισθῷ, τιθέμενος πότε μὲ τὸ μέρος τῶν φιλελευθέρων καὶ πότε μὲ τὸ μέρος τῶν συντηρητικῶν. Κατὰ τὴν ἐν τῇ φυλακῇ παραμονήν του, ἀναμιχθεὶς μετὰ τῶν κακοποιῶν στοιχείων, κατώρθωσε νὰ κερδίσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην των, γενόμενος κατόπιν ὁ λαϊκὸς «ἥρως» τοῦ Λονδίνου. Εὐθὺς ὡς ἐγνώσθη ὅμως ἡ ἰδιότης του ὡς ἀστυνομικοῦ πράκτορος, ἐθεωρήθη ὕποπτος, τὰ ἔργα του ἀπεκηρύχθησαν, ἠναγκάσθη δὲ νὰ δραπετεύσῃ ἐκ Λονδίνου, ζήσας ἐν αὐτοεξορίᾳ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του. Κ. Ζ.

Ντεφονταὶν (Desfontaines), ***Ρενὲ-Λουΐς***. Γάλλος βοτανολόγος (1750—1833). Διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν (1783) καὶ διευθυντὴς τοῦ βοτανικοῦ κήπου τῶν Παρισίων (1786). Ἔγραψεν: «Ἡ ἀτλαντικὴ χλωρὶς» (1798), ἐν ᾧ περιγράφει 300 εἴδη συλλεγέντα ὑπὸ τοῦ ἰδίου, «Κατάλογος τῶν φυτῶν τοῦ βασιλικοῦ κήπου» (1815—1830), «Πειράματα ἐπὶ τῆς τεχνητῆς γονιμοποιήσεως τῶν φυτῶν» κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ντὲ Φόρεστ (De Forest), ***Λή***. Σύγχρονος Βορειοαμερικανὸς ἐφευρέτης, γεννηθεὶς τῷ 1873. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν σχολὴν Σέφφελντ (Γιάλε) καὶ εἰς τὸ τεχνικὸν ἰνστιτοῦτον τοῦ Σικάγου καὶ ἀρχικῶς διετέλεσεν ὑπάλληλος τοῦ πειραματικοῦ τηλεφωνικοῦ ἐργαστηρίου τῆς «Διεθνοῦς ἠλεκτρικῆς ἑταιρείας» (Western Electric Co) τοῦ Σικάγου. Εἰδικεύθη εἰς τὴν ἀσύρματον τηλεγραφίαν καὶ ἐπενόησε πλεῖστα μηχανήματα, βραβευθεὶς εἰς τὰς ἐκθέσεις τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου (1904) καὶ Ἁγίου Φραγκίσκου (1915) καὶ ὑπὸ τοῦ ἰνστιτούτου Φραγκλίνου (1921), τοῦ ἰνστιτούτου τῶν ραδιομηχανικῶν καὶ τοῦ ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας (1923). Εἶναι ὁ πρῶτος χρησιμοποιήσας τὸ ἐναλλασσόμενον ρεῦμα ἐν τῷ ἀσυρμάτῳ, ἐκ τῶν ἐφευρέσεών του δὲ ἐξέχουν ὁ ἠλεκτρονικὸς σωλὴν μετὰ 3 ἢ 4 ἠλεκτροδίων καὶ τὸ ὁμώνυμον αὐτῷ «φωνοφίλμ», μηχάνημα συγχρονισμοῦ τοῦ ἤχου καὶ τῶν κινήσεων ἐν τῷ κινηματογράφῳ διὰ τῆς φωτογραφικῆς ἀποδόσεως τῶν ἠχητικῶν κυμάτων. Εἰς τὸν Ντὲ Φόρεστ ὀφείλεται ἡ ἐγκατάστασις τῶν πρώτων σταθμῶν ἀσυρμάτου ὑψηλῆς τάσεως ἐν τῷ πολεμικῷ ναυτικῷ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Π. Ν. Π.

Ντεφὸρζ (Desforges). Ψευδώνυμον, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἐγένετο γνωστὸς ὡς ἠθοποιὸς καὶ δραματικὸς συγγραφεὺς ὁ *Πέτρος-Ἰωάννης-Βαπτιστὴς Σωντὰρ* (Chaudard). Γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1746, ἀπεπεράτωσε τὰ ἐγκύκλια αὐτοῦ μαθήματα ἐν τῷ κολλεγίῳ Μαζαρίνου, μεθ' ὃ ἀνῆλθε τὴν σκηνὴν ὡς ἠθοποιός, διακριθεὶς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον. Ἐκ τῶν εἴκοσι δραματικῶν του ἔργων τὰ μᾶλλον ἐπιτυχῆ εἶναι τὰ ἑξῆς: «Οἱ ζηλότυποι σύζυγοι», «Ἡ ζηλιάρα καὶ ὁ κωφὸς ἢ τὸ ξενοδοχεῖον πλῆρες». Τὸ τελευταῖον αὐτὸ ἔργον του, ὅπερ θεωρεῖται ὡς τὸ ἀριστούργημά του, μεταφρασθὲν καὶ εἰς τὴν ἑλληνικήν, ἐπαίχθη κατ' ἐπανάληψιν ἀπὸ τῆς νεοελληνικῆς σκηνῆς. Τῷ 1853, τροποποιηθὲν εἰς opéra-comique μὲ ἐπιτυχῆ μουσικὴν τοῦ Ἀδόλφου Ἀδάμ, ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τῆς Opéra Comique τῶν Παρισίων. Περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του ὁ Ντεφόρζ, τῷ 1798 (ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις τῷ 1806), ἐδημοσίευσε τὰ ἀπομνημονεύματα αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ὁ ποιητὴς ἢ ἀπομνημονεύματα ἑνὸς φιλολόγου». Ν. Ι. Λ.

Ντεφορὶ (Deforis), ***Ἰωάννης-Πέτρος***. Γάλλος βενεδικτῖνος μοναχός, γεννηθεὶς τῷ 1732 ἐν Montbrison καὶ καρατομηθεὶς κατ' ἀπόφασιν τοῦ ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου τῷ 1794. Ἔγραψε πολλὰ ἔργα, ἰδίᾳ ἀπολογητικὰ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὧν ἄξια ἰδίας μνείας εἶναι: «Ἡ θειότης τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἐκδικουμένη τὰ σοφίσματα τοῦ Ἰωάννου Ρουσσῶ» (1763) καὶ «Ἔκθεσις τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας περὶ τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν» (1775) καὶ ἐξέδωκε τὰ ἔργα τοῦ Βοσσουέτου. Ἡ κριτικὴ αὕτη ἔκδοσις τῶν ἔργων τοῦ Βοσσουέτου εἰς τριάκοντα τόμους, περιλαμβάνουσα πλεῖστα ἀνέκδοτα αὐτοῦ ἔργα, εἶναι ἀναμφιβόλως μία τῶν καλυτέρων ἐκδόσεων τῶν ἔργων τοῦ Βοσσουέτου. Δυστυχῶς ἡ ἔκδοσις αὕτη, ἣν ἤρχισεν ὁ Ντεφορὶ τῷ 1772, δὲν ἐπερατώθη ὑπὸ τοῦ ἰδίου, κατορθώσαντος νὰ ἐκδώσῃ μόνον τοὺς 21 τόμους αὐτῆς. Κ. Ι. Δ.

Ντεφρέγκερ (Defregger), ***Φραγκῖσκος ντὲ —***. Αὐστριακὸς ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1835 ἐν Στρόναχ τοῦ ἀνατολικοῦ Τυρόλου. Ἐσπούδασε τὴν ζωγραφικὴν ἐν Ἴννσμπρουκ, κατόπιν δὲ ἐν Παρισίοις καὶ Μονάχῳ, καὶ ἀφιερώθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν λαϊκῶν σκηνῶν τοῦ Τυρόλου, ἀλλὰ διέπρεψε καὶ εἰς τὴν ἱστορικὴν ζωγραφικήν. Ὁ πίναξ του «Στρατολογία», ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ Τυρόλου (1809) ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντος, ἀποκείμενος εἰς τὴν πινακοθήκην τῆς Βιέννης εἶναι γνωστὸς ἐκ πολυαρίθμων ἀντιγράφων. Παρὰ τὴν ζωηρότητα τοῦ χρωματισμοῦ καὶ τὴν ἐπιτυχῆ σκηνοθεσίαν, οἱ ἱστορικοί του πίνακες κρίνονται ὡς ἐστερημένοι δυνάμεως. Τῷ 1883 ὁ Ντεφρέγκερ ἐγένετο καθηγητὴς τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου. Θ. Π.

Ντεφρεμερὺ (Defrémery), ***Κάρολος***. Γάλλος ἀνατολιστὴς (1822—1883). Διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῆς ἀσιατικῆς ἑταιρείας, καθηγητὴς τῆς ἀραβικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας εἰς τὸ Κολλέγιον τῆς Γαλλίας καὶ διευθυντὴς τῶν ἀνατολικῶν σπουδῶν εἰς τὴν πρακτικὴν Σχολὴν ἀνωτέρων σπουδῶν. Ἔγραψεν: «Ἀπομνημονεύματα τῆς ἀνατολικῆς ἱστορίας» (1854), ἐδημοσίευσε δὲ πλείστας μελέτας εἰς τὴν «Ἀσιατικὴν ἐφημερίδα» καὶ τὰ «Ἀποσπάσματα ἀνεκδότων Ἀράβων καὶ Περσῶν γεωγράφων καὶ ἱστορικῶν» (1849). Π. Ν. Π.

ντεφτερντὰρ (ὁ) (τουρκ.)· ὁ καταστιχογράφος· || παλαιὸς τίτλος τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν τῆς Τουρκίας· || ὁ εἰσπράκτωρ τῶν φόρων.

Ντεφυΐσσὼ (Defuisseaux), ***Ἀλφρέδος***. Βέλγος σοσιαλιστής, μέλος τοῦ σοσιαλιστικοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦ 1889 προσεχώρησεν εἰς τὸ ἐργατικὸν βελγικὸν κόμμα. Τῷ 1886 κατεδικάσθη εἰς ἑξάμηνον φυλάκισιν διὰ τὸ ἔργον του: «Catéchisme républicain», ὅπου συνίστα ἐργατικὰς μεταρρυθμίσεις καὶ παραχώρησιν καθολικῆς ψήφου. Κατεδιώχθη ἐπίσης μετὰ τὸ συνέδριον τοῦ Chatelet (1888) μὲ τὴν κατηγορίαν ὅτι ἐπεδίωξε τὴν ἀλλαγὴν τῆς μορφῆς τῆς κυβερνήσεως καὶ κατεδικάσθη. Τῷ 1894 ἐξελέγη βουλευτής, τῷ δὲ 1901 ἀπέθανε. Θ. Π.

Ντεφφὰν (Deffand), ***Μαρία-Ἄννα Βισὺ-Σαρμόν, μαρκησία ντὺ —***. Διάσημος Γαλλὶς λογία, γεννηθεῖσα ἐν τῷ πύργῳ ντὲ Σαρμὸν τῷ 1697 καὶ ἀποθανοῦσα ἐν Παρισίοις τῷ 1780. Ὑπανδρευθεῖσα τὸν μαρκήσιον Ντεφφάν, πολὺ πρεσβύτερον αὐτῆς, συνεδέθη ἐπί τινα χρόνον αἰσθηματικῶς μετὰ τοῦ ἀντιβασιλέως δουκὸς τῆς Ὀρλεάνης καὶ τοῦ ἱστορικοῦ καὶ ποιητοῦ Hénauld. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της ὁ οἶκός της μετεβλήθη εἰς ἐντευκτήριον τῆς ἀνωτέρας παρισινῆς καὶ διεθνοῦς κοινωνίας, τὴν ὁποίαν κατεγοήτευεν ἡ οἰκοδέσποινα διὰ τῆς συνομιλίας καὶ τῆς εὐπροσηγορίας της. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐγνώρισε τὸν Ὁράτιον Walpole, υἱὸν τοῦ διασήμου Ἄγγλου ὑπουργοῦ, ἡ γνωριμία της δὲ αὕτη μετὰ τοῦ Ἄγγλου μεγιστᾶνος ἐγένετο ἀφορμὴ τῆς μεγάλης αὐτῆς φήμης, καθ' ὅσον ἤρξατο μετ'

Μαρία Ντεφφάν.

Digitized by Google

αὐτοῦ ἀλληλογραφίαν, δι' ἧς ἐγνώσθη ὁ προσωπικὸς χαρακτήρ της, τὸ πνεῦμά της, αἱ σκέψεις της καὶ προεκλήθη οὕτω ἡ γενικὴ ἐπ' αὐτῆς προσοχή. Εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν της ταύτην, ὡς καὶ εἰς τὴν μετὰ τοῦ Βολταίρου, τοῦ Ντ' Ἀλαμπέρ, τοῦ Henauld καὶ ἄλλων, κρίνει τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα τῆς ἐποχῆς της, τὰ βιβλία καὶ τοὺς συγγραφεῖς, τοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας τῆς κοινωνίας μετὰ σπανίας ἀγχινοίας καὶ παρατηρητικότητος. Ἡ ἀλληλογραφία της μετὰ τῶν διασήμων ἀνδρῶν τῶν χρόνων της ἐδημοσιεύθη πολλάκις. Θ. Β.

Ντεφωκονπρὲ (Defauconpret), ***Αὔγουστος-Ἰωάννης-Βαπτιστής.*** Γάλλος λογοτέχνης (1767—1843). Ἔγραψε σειρὰν πραγματειῶν διὰ τὸ Λονδίνον (1819—1825) καὶ ἱστορικὰ μυθιστορήματα, κυρίως δὲ διεκρίθη ὡς μεταφραστὴς τοῦ Οὐῶλτερ Σκότ, Κοῦπερ, Ἴρβινγκ, λαίδης Μόργκαν κ. ἄ., ἐκδώσας ὑπὲρ τοὺς 500 τόμους. Π. Ν. Π.

—**Ντεφωκονπρὲ** (Defauconpret), ***Κάρολος-Αὔγουστος.*** Γάλλος λογοτέχνης (1797—1865), υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ κολλεγίου Ρολλὲν καὶ συνειργάσθη εἰς τὸ ἑλληνικὸν λεξικὸν τῶν Ἀλεξάντρ καὶ Πλάνς. Ἐδημοσίευσε τὰς περιγραφὰς διαφόρων θαλασσοπόρων καὶ μετέφρασεν Ἄγγλους συγγραφεῖς, ὧν τινας μετὰ τοῦ πατρός του. Π. Ν. Π.

Ντέχεν (Dechen), *Ἐρρῖκος φὸν* —. Γερμανὸς γεωλόγος (1800—1889). Ἐδημοσίευσε διαφόρους γεωλογικὰς πραγματείας, συνοδευομένας κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ἀπὸ γεωγνωστικοὺς χάρτας, διετέλεσε δὲ καὶ ἀνώτατος διοικητὴς τῶν μεταλλείων τοῦ κράτους. Γ. Β.

Ντέχνα (Dehna) *[Γεωγρ.]*. Ἔρημος τῆς Νοτίου Ἀραβίας (βλ. *Ντάνα*).

Ντζάϊνα-Πρακρὶτ / *Ἀρχ.]*. Ἀρχαῖον ἰνδικὸν γλωσσικὸν ἰδίωμα (βλ. λ. *Ἄρντα*-Μαγκάντι).

Ντζὰν Χάρι (Dschan-Hari), ***ἀμποῦ Νάσσρ Ἰσμαὴλ μπὲν Χαμμάντ.*** Περιώνυμος Ἄραψ λεξικογράφος, γεννηθεὶς ἐν Φαράμπ ἄγνωστον πότε καὶ ἀποθανὼν τῷ 1002. Ἐσπούδασεν ἐμβριθῶς τὴν ἀραβικὴν γλῶσσαν καὶ συνέταξε τὸ περίφημον ἀραβικὸν λεξικὸν «Σαχάχ», ὅπερ θεωρεῖται ἀκόμη καὶ σήμερον κλασσικὸν οὐ μόνον ὑπὸ τῶν λογίων τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς Δύσεως, ἐσχολιάσθη ἐπανειλημμένως, ἐπλουτίσθη διὰ πολλῶν συμπληρωμάτων καὶ μετεφράσθη εἰς τὴν περσικὴν ὑπὸ τοῦ Μωχαμμὲντ μπὲν Ὁμὰρ Ντζεμὰλ (Καλκούττα, 6' ἔκδ. 1832) καὶ εἰς τὴν τουρκικὴν ὑπὸ τοῦ Μουσταφὰ Βαγκουλὶ (Κωνσταντινούπολις 1802). Α. Δ.

Ντζέμ, Ἐλ — (El-Djem) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Τύνιδος (βλ. λ. *Ἐλ-Ντζέμ*).

Ντζεμτσίντσι-*Ντζιντσιμπόϋ* (Dschemschidsi-Dschindsibhoy). Ἰνδὸς ζάπλουτος (1783—1859). Ἀποκτήσας κολοσσιαίαν περιουσίαν εἰς τὸ ἐμπόριον, διέθεσεν ἓν ἑκατομμύριον λιρῶν στερλινῶν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος του Βομβάης, ἥτις ὀφείλει εἰς αὐτὸν κατὰ μέγα μέρος τὴν ἀκμὴν καὶ τὴν πρόοδόν της. Ὑπεστήριξε τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ ἐβοήθησε διὰ μεγάλων ἐπιχορηγήσεων τὸν διοικητὴν τῆς Βομβάης Ἔλφινστον εἰς τὴν ἵδρυσιν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ πανεπιστημίου καὶ μουσείου. Τῷ 1842 ἀπενεμήθη ὑπὸ τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας εἰς τὸν Ντζεμτσίντσι-Ντζιντσιμπόϋ ὁ τίτλος τοῦ ἱππότου, ὅστις διὰ πρώτην φορὰν ἐδόθη εἰς Ἰνδὸν ἰθαγενῆ. Α. Δ.

Ντζενὶν *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς Παλαιστίνης ἐπὶ τῆς ἀρχαίας θέσεως *Γημὰ* (βλ.λ.).

Ντζεροὺ (Djéroud) *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς Κοίλης Συρίας ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας *Γέροδα* (βλ.λ.).

Ντζιντζελῆ (Djidjeli) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν τῆς Μικρᾶς Καβυλίας (Ἀλγερίας, νομὸς Κωνσταντίνας), μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Ρὰς Ἄφια καὶ Ρὰς Ἄτια καὶ κατὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Οὐαδὶ-ἐλ-Κεμπὶρ (ἀρχ. Ἀμψάγας). Ἔχει μεγάλην ἐμπορικὴν καὶ ναυτιλιακὴν κίνησιν, ἡ δὲ ὁμώνυμος πόλις του, περιστοιχιζομένη ὑπὸ ἀρχαίων τειχῶν καὶ ἔχουσα πληθυσμὸν 7.500, εἶναι ἡ ἀρχαία *Ἰγιλγίλη* τοῦ Πτολεμαίου. Σ. Ε. Λ.

Ντζιχοῦ *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τοῦ Τουρκεστάν, ὁ ἄλλως *Ἀμοὺ-Ντάρια* (βλ. λ. *Ὦξος*).

ντζούστρα (ἡ). Ἱππικὸν ἀγώνισμα, κονταροκτύπημα (βλ. λ. *γιόστρα*).

Ντῆ (Dee) *[Γεωγρ.]*. —1) Ποταμὸς τῆς Ἀγγλίας πηγάζων ἐν Β. Οὐαλλίᾳ ἀπὸ τῆς λίμνης Μπάλα. Διασχίζει τὸ Τσέστερ καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν Ἰρλανδικὴν θάλασσαν. Ἔχει μῆκος 129 χλμ. καὶ εἶναι πλωτὸς μόνον εἰς τὴν παρὰ τὸ στόμιόν του κατεσκευασμένην διώρυγα. —2) Ποταμὸς τῆς Σκωτίας, μήκους 140 χλμ. Πηγάζει ἐκ τῶν ὀρέων Καιρνγκορμ, διασχίζει τὰς κομητείας Κινκάρντιν καὶ Ἄμπερντην καὶ ἐκβάλλει παρὰ τὴν πόλιν Ἄμπερντην ἐν τῇ Βορείῳ θαλάσσῃ. Σχηματίζει περίφημον καταρράκτην (Linn of Dee cascade), 10 χλμ. ὑπεράνω τοῦ Μπραίμερ. Π. Ν. Π.

Ντῆ (Dee), ***Ἀρθοῦρος.*** Ἄγγλος ἀλχημιστὴς καὶ ἰατρός, γεννηθεὶς ἐν Montlake τῆς ἐπαρχίας Surrey (1579—1651). Μορφωθεὶς ἐν τῇ σχολῇ Οὐεστμίνστερ τοῦ Λονδίνου, ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν ἐν Ὀξφόρδῃ καὶ Λονδίνῳ. Ἐξήσκησε τὴν ἰατρικὴν ἐν Λονδίνῳ καὶ Μάντσεστερ, γενόμενος ἅμα καὶ ἰδιαίτερος ἰατρὸς τοῦ βασιλέως Ἰακώβου τοῦ Α' τῆς Ἀγγλίας. Τῷ 1621 ἐκλήθη ἐν Μόσχᾳ ὡς ἀρχίατρος τοῦ τσάρου Μιχαὴλ Φεδόροβιτς (Ρωμανώφ). Τῷ 1634 παρητήθη ἐκ τῆς θέσεώς του ταύτης, προσληφθεὶς ὡς ἰατρὸς παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς χώρας του Καρόλου τοῦ Α'. Μετὰ τὴν ἀποκεφάλισιν τοῦ τελευταίου ἰδιώτευσεν, ἀσχολούμενος μὲ τὴν ἀστρονομίαν καὶ ἀλχημείαν καὶ ἀπέθανεν ἐνδεὴς ἐν Νορβηγίᾳ, ματαίως ἀγωνιζόμενος πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ φιλοσοφικοῦ λίθου. Ἐν Μόσχᾳ συνέγραψε τὸ ἀκόλουθον ἔργον: «Fasciculus chimicus, abstrusae Hermeticae scientiae ingressum, progressum, coroniden explicans» (Παρίσιοι 1631). Ο. Ρ.

— **Ντῆ** (Dee), ***Ἰωάννης.*** Ἄγγλος ἀλχημιστής, ἀστρολόγος καὶ μαθηματικὸς (1527—1607). Διετέλεσεν ἀστρολόγος τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ, βραδύτερον δὲ τοῦ αὐτοκράτορος Ροδόλφου Β' καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας Στεφάνου. Μετακληθεὶς εἰς τὴν πατρίδα του ὑπὸ τῆς Ἐλισάβετ, ἀπέθανεν ἐν Λονδίνῳ, καταλιπὼν μεγάλην βιβλιοθήκην καὶ συλλογὰς ἀντικειμένων σχετικῶν πρὸς τὴν μαγείαν καὶ τὸν ἀποκρυφισμόν. Ἔγραψε σειρὰν ἔργων ἀναφερομένων εἰς τὴν ἀλχημείαν, τὴν ἀστρολογίαν καὶ τὴν ναυτιλίαν. Α. Δ.

Ντῆζελ (Diesel) *[Μηχαν.]*. Εἶδος θερμικῶν μηχανῶν ἐσωτερικῆς καύσεως (βλ. λ. *Ντίζελ*).

Ντὴλ (Deal) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομητείᾳ Κέντ ἐπὶ τῆς Βορείου θαλάσσης, 11 χλμ. ΒΑ. τοῦ Ντόβερ. Κάτ. (1921) 12.998. Ἔχει ναυπηγεῖα καὶ ἐργοστάσια ναυτικῶν εἰδῶν καὶ εἶναι σταθμὸς ἀνεφοδιασμοῦ τῶν πλοίων. Ἔχει ὡσαύτως ἀσφαλὲς ἀγκυροβόλιον, τὸ *Ντάουνς* (Downs). Π. Ν. Π.

Ντὴλ (Diehl) ***Κάρολος.*** Γάλλος βυζαντινολόγος (βλ. λ. *Ντὶλ* Κάρολος).

Ντῆλαντ (Deland), ***Μαρία Οὐαίηντ Κάμπελλ.*** Ἀμερικανὶς λογοτέχνις, γεννηθεῖσα τῷ 1857. Ἔγραψε διάφορα μυθιστορήματα, ἐν οἷς: «Τζὼν Οὐάρντ» (1888), ἐν ᾧ ἀναγράφεται ἡ πάλη τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως καλβινιστοῦ πάστορος πρὸς τὸν ἀγνωστικισμὸν τῆς συζύγου του, «Διαμονὴ εἰς Φλωρίδα» (1889), «Νέοι φίλοι στὸ παλαιὸ Τσέστερ» (1926), ἐδημοσίευσε τὴν ποιητικὴν συλλογὴν «Ὁ παλαιὸς κῆπος» (1886), τὰ «Διηγήματα τοῦ Τσέστερ» (1898) κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ντῆλανυ (Delany), ***Πατρίκιος.*** Ἐγεννήθη τῷ 1685 καὶ ἐτελεύτησεν ὡς διδάσκαλος ἐν τῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος κολλεγίῳ τοῦ Δουβλίνου τῷ 1768. Συντηρητικὸς θεολόγος καὶ εὔγλωττος ῥήτωρ, ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ἰδίᾳ ἀπολογητικά, ἐναντίον τῶν ὀρθολογιζόντων τῆς ἐποχῆς του. Τούτων ἄξια ἰδίας μνείας εἶναι: «Δεδοκιμασμένη ἀποκάλυψις», «Ὁ βίος καὶ ἡ διοίκησις τοῦ βασιλέως Δαυίδ», «Σκέψεις περὶ πολυγαμίας καὶ τῶν εἰς ταύτην ἐνθαρρύνσεων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης», «Ἡ περὶ τῆς μετουσιώσεως διδασκαλία ἀνασκευαζομένη» καὶ «Λόγοι», ὧν πολλοί, ὡς καὶ ἄλλα αὐτοῦ ἔργα, ἔχουσι μεταφρασθῇ καὶ εἰς τὸ γερμανικόν. Κ. Ι. Δ.

Ντῆμερ (Diemer), ***Κυλιανός.*** Γερμανὸς φιλέλλην, ἀγωνισθεὶς κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν (βλ.λ. *Δῆμερ* Κυλιανός).

Ντημήτριε, *Ντεμέτερ.* Ἕλλην τὸ γένος ποιητὴς τῆς Κροατίας (βλ. λ. *Δημητρίου* Δημήτριος).

Ντημητρίεβιτς (Dimitrievic), ***Ντράγκουτιν.*** Σέρβος ἀξιωματικὸς (βλ. λ. *Δημητρίεβιτς* Ντράγκουτιν).

Ντημήτριεφ.—1) ***Ἰβὰν Ἰβάνοβιτς.*** Ρῶσος ποιητὴς καὶ πολιτικὸς (βλ. λ. *Δημήτριεφ* Ἰβὰν Ἰβάνοβιτς). —2) ***Ράτκο.*** Βούλγαρος ἀξιωματικὸς (βλ. λ. *Δημήτριεφ* Ράτκο).

Ντηοῦαρ (Dewar), ***Ἰάκωβος.*** Ἄγγλος χημικός, γεννηθεὶς τῷ 1842. Ὑπῆρξε καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Cambridge καὶ διηρεύνησε τὴν συμπεριφορὰν τῶν σωμάτων εἰς χαμηλὰς θερμοκρασίας, ὡς τὴν τοῦ ὑγροῦ ἀέρος. Ἀνεκάλυψε τῷ 1891 μετὰ τοῦ Abel τὴν κορδίτιδα, ὑγροποίησε μετὰ τοῦ Moissan τῷ 1897 τὸ φθόριον καὶ ἐπέτυχε τῷ 1898 τὴν ὑγροποίησιν τοῦ ὑδρογόνου κλπ. Σ. Γ.

— **Ντηοῦαρ** (Dewar), ***φιάλη, ἡ φιάλη τοῦ*** *Weinhold.* Ὑαλίνη φιάλη μετὰ διπλοτοίχων παρειῶν, τῆς ὁποίας ὁ ἐνδιάμεσος χῶρος ἔχει καταστῇ κενὸς ἀέρος καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἐπιφάνεια τῶν ἐσωτερικῶν τοιχωμάτων εἶναι κεκαλυμμένη δι[ὰ] κατοπτρικοῦ ἐπιχρίσματος. Αἱ τοιαῦται φιάλ[αι] εἶναι οὕτω προστατευμέναι ἀπὸ τὴν ἀκτινοβολί[αν], ὡς καὶ ἀπὸ τὴν πρόσπτωσιν τῆς θερμότητ[ος]. Πρακτικὴν ἐφαρμογὴν ἔχουσιν εὕρει αἱ φιάλ[αι] αὐταὶ εἰς τὰς γνωστοτάτας φιάλας Thermos, εἰ[ς] τὰς ὁποίας διατηροῦμεν ἓν ὑγρὸν θερμὸν ἢ ψ[υ]χρὸν ἐπὶ μακρόν, ἄνευ μεταβολῆς τῆς θερμοκρασίας του. Σ. Γ.

Ντηούυ (Dewey), ***Γεώργιος.*** Ἀμερικανὸς ναύαρχος, γεννηθεὶς τῷ 1837. Ἀποφοιτήσας τῷ 18[..] τῆς ναυτικῆς Ἀκαδημίας, ἔλαβε μέρος κατὰ τὸν α[ἰ]θενωτικὸν πόλεμον εἰς τὸ ναυτικὸν τῶν Βορεί[ων]. Κατὰ τὴν κήρυξιν τοῦ Ἱσπανοαμερικανικοῦ πολέμου (1898), ἔχων τὸν βαθμὸν κομμοδόρου, εὑρίσκετο ἐν Χὸγκ-Κὸγκ ἐπὶ κεφαλῆς μοίρας ἐκ νεοτεύκτων ε[ὐ]δρόμων. Τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου ἀπέπλευσε κατευθυνόμενος εἰς Φιλιππίνας. Πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ ὑπὸ τὸν Ἱσπανὸν ναύαρχον Μοντόχιο-ὒ-Πασσαρὸν ἱσπανικὸς στόλος εὑρίσκετο εἰς Καβίτε, ἔπλευσε πρὸς αὐτὴν καὶ ἐβύθισε πάντα τὰ ἀποτελοῦντα τὴν ἱσπανικὴν μοῖραν πλοῖα πλὴν ἑνὸς αἰχμαλωτισθέντος, κατασιγάσας καὶ τὰ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς πυροβολεῖα (βλ. λ. *Καβίτε*) ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀπωλείας. Στερούμενος ἀποβατικῶν στρατευμάτων, δὲν κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὴν Μανίλαν, ἀλλὰ περιωρίσθη εἰς τὸν στενὸν ἀποκλεισμὸν ταύτης. Τὸν Μάρτιον τοῦ ἑπομένου ἔτους προήχθη εἰς ναύαρχον, θεωρηθεὶς ὡς ἐν ἐνεργείᾳ εὑρισκόμενος μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάντος τῷ 1917. Γ. Ν. Κ.

— **Ντηούυ** (Dewey), ***Ἰωάννης.*** Ἀμερικανὸς φιλόσοφος, ψυχολόγος καὶ παιδαγωγός, γεννηθεὶς ἐν Μπέρλιγκτον τοῦ Βέρμοντ τῷ 1859. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μίτσιγκαμ, τῆς φιλοσοφίας καὶ παιδαγωγικῆς ἐν Σικάγῳ (1894—1904), ἀπὸ δὲ τοῦ 1904 τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Κολούμπια τῆς Νέας Ὑόρκης. Ὡς φιλόσοφος θεωρεῖται εἷς τῶν διαπρεπεστέρων καὶ θερμοτέρων πρωτεργατῶν τοῦ πραγματισμοῦ, συνεχιστὴς τοῦ ἔργου τῶν Πέαρς, Σίλλερ καὶ Τζαίιμς. Ἀντίπαλος τῆς γερμανικῆς ἰδεαλιστικῆς φιλοσοφίας καὶ ἐχθρὸς πάσης μεταφυσικῆς, θεωρεῖ ὡς μέτρον τῆς ἀληθείας οἱασδήποτε θεωρίας τὴν πρακτικὴν αὐτῆς ἀποτελεσματικότητα. Κατ' αὐτὸν οὐδεμίαν ἀξίαν κέκτηται ἡ θεωρία ἐφόσον παραμένει ἄχρηστος ἐν τῇ πράξει καὶ ἄνευ οἱασδήποτε ἐπιδράσεως ἐπὶ τῆς διαγωγῆς καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν ἡμῶν ἐρευνῶν. Ὁ Ντηούυ ἐφαρμόζων τὸν πραγματισμὸν καὶ εἰς τὴν ψυχολογίαν, ἀποδέχεται ὡς μέθοδον αὐτῆς τὸν πειραματισμόν, ἰσχυρίζεται δὲ ὅτι ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ἀξία οἱασδήποτε ψυχολογικῆς θεωρίας εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογήν της. Ἡ ψυχολογία τοῦ Ντηούυ εἶναι καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν ἔκτασιν βουλησιοκρατική. Τὸ ἀνθρώπινον ἐγὼ ἀποτελεῖ ἑστίαν δυναμικῆς ἐνεργείας, τεινούσης πρὸς ἀκατάπαυστον δρᾶσιν καὶ αὐτοπραγματοποίησιν. Ἡ ἀκατάπαυστος αὕτη ἐξέλιξις τοῦ ἐγὼ ἐκδηλοῦται κατὰ τὸν Ντηούυ ὑπὸ τρεῖς μορφάς, τὴν *βούλησιν*, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν τοῦ ἐγώ, τὸ *συναίσθημα*, ὅπερ συνοδεύει τὴν πρὸς τὰ πρόσω τάσιν, τὴν ἐνεργητικότητα, καὶ τέλος τὴν *γνῶσιν*, τὸ διανοητικὸν τουτέστι ὄργανον, ὅπερ παρέχει τὰ καταλληλότερα μέσα πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ, τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκει τὸ ἐγώ.

Ὁ *χαρακτὴρ* εἶναι ἡ σταθερότης ἐν τῇ κατευθύνσει τῆς βουλήσεως, ἐκφράζει δὲ τὸ τμῆμα τοῦ ἐγώ, ὅπερ ἔχει ἤδη πραγματοποιηθῆ. Οὕτω ὁ Ντηούυ, δίδων τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν δρᾶσιν, ἐμφυσᾷ εἰς τὴν ψυχολογίαν τὴν ἀπαιτουμένην δύναμιν, ἐπὶ τῆς ὁποίας θὰ δυνηθῶμεν νὰ θεμελιώσωμεν οὐχὶ μόνον τοὺς κανόνας καὶ τὰς πρακτικὰς ὁδηγίας διὰ τὴν ζωήν, ἀλλὰ κυρίως τὴν μέθοδον τῆς ἀγωγῆς. Τὸ κύριον καὶ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Ντηούυ, καθὼς καὶ τῆς ψυχολογίας του, ἐξ ἧς αὕτη ἀπορρέει, εἶναι ὁ δυναμισμός. Ἡ παιδαγωγικὴ κατ' αὐτὸν εἶναι ἡ ἐπιστήμη τῆς μορφώσεως τοῦ χαρακτῆρος. Παιδαγωγῶ ἑπομένως σημαίνει κυρίως προστρέχω εἰς ὅλας τὰς ἐμφύτους ἐνεργητικότητας, διὰ νὰ τὰς ἀφυπνίσω καὶ νὰ τὰς κατευθύνω· δίδω δηλαδὴ τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ἐλατήρια, τὰ ὁποῖα φέρει μεθ' ἑαυτοῦ ὡς κληρονομίαν πᾶς ζῶν ὀργανισμὸς καὶ τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι τὴν οὐσίαν τῆς προσωπικότητός του, τὴν εὐκαιρίαν νὰ δράσωσι καὶ νὰ αὐτοπραγματοποιηθῶσιν. Οὕτως ἡ παιδαγωγικὴ τοῦ Ντηούυ εἶναι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος πρὸς τὴν καθιερωμένην μέθοδον ἀγωγῆς. Διότι ἐνῷ αὕτη κατ' οὐσίαν εἶναι δυναμικὴ καὶ ἔχει ὡς κέντρον βαρύτητος τὸν παῖδα, ἡ ἄλλη, ἡ παλαιὰ καὶ καθιερωμένη μέθοδος στηρίζεται ἐπὶ τῆς παθητικῆς δεκτικότητος τοῦ παιδὸς καὶ τοποθετεῖ τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος παντοῦ, εἰς τὸν διδάσκαλον, εἰς τὸ βιβλίον, παντοῦ ἀλλοῦ, ὅπου θέλει ἐκτὸς ἀπὸ τὸν παῖδα.

Πρὸς πειραματικὸν ἔλεγχον τῶν θεωριῶν τὰς ὁποίας ἐδίδασκεν ὡς παιδαγωγὸς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Σικάγου, ἵδρυσεν ὁ Ντηούυ τῷ 18[..] πρότυπον σχολεῖον διὰ μαθητὰς ἡλικίας 4—1[.]

Digitized by Google

ἐτῶν. Αἱ παιδαγωγικαὶ αὐτοῦ μελέται, ἃς ἔκτοτε ἐδημοσίευσε, περικλείουσι τὰ πορίσματα τῶν πειραμάτων, ἅτινα ἐπεχείρησεν ἐν τῷ σχολείῳ τούτῳ. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ σχολείου τούτου ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι, ἐνῷ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος ἐφοίτων ἐν αὐτῷ 15 μόνον μαθηταί, κατὰ τὸ τέλος τοῦ τρίτου σχολικοῦ ἔτους ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν αὐτῷ μαθητῶν ἔφθασε τοὺς 100. Τὸ παράδειγμα τοῦ Ντηούη ἐμιμήθησαν πλεῖστοι μαθηταί του, ἱδρύσαντες εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Ἀμερικῆς τοιαῦτα σχολεῖα, ἀποκληθέντα σχολεῖα ἀγωγῆς (Schools of Education). Εἰς τὸν Ντηούη ἀνετέθη ἐσχάτως ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τῆς Ἀγκύρας ἡ ἐκπόνησις προγράμματος διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν τουρκικῶν σχολείων.

Ἐκ τῶν ἔργων του ἄξια ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι: «Σύνοψις κριτικῆς θεωρίας τῆς ἠθικῆς» (1891), «Ἡ μελέτη τῆς ἠθικῆς» (1891), «Ψυχολογία τοῦ ἀριθμοῦ» (1895, 1896, 1909), «Τὸ ἐνδιαφέρον ἐν συσχετισμῷ πρὸς τὴν βούλησιν» (1896), «Ἡ σημασία τοῦ προβλήματος τῆς γνώσεως» (1897), «Τὸ παιδαγωγικόν μου πιστεύω» (1897), «Ἡ κατάστασις τῆς ἀγωγῆς» (1900), «Αἱ σχέσεις τῆς θεωρίας πρὸς τὴν πρᾶξιν ἐν τῇ διαπαιδαγωγήσει τῶν διδασκάλων» (1904), «Τὸ σχολειὸ καὶ τὸ παιδὶ» (1907, ἑλλην. μετάφρ. ὑπὸ *Κ. Σωτηρίου* 1926), «Δοκίμια περὶ ἀγωγῆς» (1910), «Τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἡ προσπάθεια ἐν τῇ ἀγωγῇ» (1917), «Σχολεῖον καὶ κοινωνία» (1915), «Τὰ σχολεῖα τῆς αὔριον» (1915), «Δημοκρατία καὶ ἀγωγή» (1916 καὶ 1922), «Ἡ ἀνθρωπίνη φύσις καὶ ἡ διαγωγή» (1922), «Ἐμπειρία καὶ φύσις» (1925). Ἐπίσης εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετεφράσθη τὸ ἔργον τοῦ Ντηούη «Σχολεῖα ἐργασίας» (1924). Ι. Ι.

Ντήφεντερς (Defenders). Οὕτως ἐκλήθη σύνδεσμος ἱδρυθεὶς ἐν Ἰρλανδίᾳ μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Ἰακώβου τοῦ Β´ καὶ τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἰρλανδίας (1690), σκοπῶν τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς. Ἡ σπουδαιοτέρα ἀπόπειρα τοῦ συνδέσμου τούτου πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ ἐγένετο κατὰ τὴν πρώτην Γαλλικὴν ἐπανάστασιν καὶ δὴ κατὰ τὰ ἔτη 1797—1798. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ὅμως ταύτης διελύθη ὁ σύνδεσμος οὗτος, τὰ δὲ μέλη αὐτοῦ ἠνώθησαν μετ᾽ ἄλλων συνδέσμων ἐπιδιωκόντων τὸν αὐτὸν σκοπόν. Κ. Ι. Δ.

Ντὶ (Die) *[Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ γαλλικοῦ νομοῦ Ντρόμ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ντόμ. Κάτ. (1921) 3.232. Ἐξάγει περιφήμους λευκοὺς ἀφρώδεις οἴνους. Εἶναι ἡ κελτικὴ *Νέα Αὐγοῦστα τῶν Οὐοκοντίων* (Dea Augusta Vocontiorum), ἄλλοτε ἕδρα ἐπισκοπῆς (Γ´-ΙΗ´ αἰῶν) καὶ κομιτείας. Διασῴζονται ἐν αὐτῇ κελτικὰ καὶ μεσαιωνικὰ λείψανα. Π. Ν. Π.

Ντία *[Γεωγρ.]*. Νησὶς τῆς Κρήτης (βλ. λ. *Δία*).

Ντιαγκίλεφ (Diaghileff ἢ Diaghilev), ***Σέργιος Παύλοβιτς***. Ρῶσσος χορογράφος καὶ σκηνοθέτης (1872—1929). Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ μουσικὴν καὶ κατ᾽ ἀρχὰς εἶχε καταγίνει εἰς τὴν διοργάνωσιν καλλιτεχνικῶν ἐκθέσεων ἐν Πετρουπόλει. Τῷ 1899 ἵδρυσε τὴν ἐπιθεώρησιν «Μὶρ Ἰσκούστβα» (=«Ὁ κόσμος τῆς τέχνης»), ἐν τῇ ὁποίᾳ συνειργάσθησαν οἱ κατόπιν διάσημοι σκηνοθέται Σόμοφ καὶ Μπάκστ καὶ ἥτις ἔσχε μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς τέχνης ἐν Ρωσίᾳ. Ἀπὸ τοῦ 1907 ἤρχισεν ἀναμιγνυόμενος ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν μουσικὴν καὶ τὸ θέατρον καὶ ἐπὶ συνεχῆ σειρὰν εἴκοσιν ἐτῶν εἶχεν ἀποβῆ ἡ ψυχὴ καὶ ὁ κυριώτερος δημιουργὸς τῶν περιφήμων «Ρωσικῶν μπαλέττων», ἅτινα ἔσχον μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ συγχρόνου θεάτρου. Ἀναλαβὼν τὴν διεύθυνσιν τῆς σκηνῆς τῶν αὐτοκρατορικῶν ρωσικῶν θεάτρων, εἰσήγαγεν εἰς αὐτὰ τολμηρὰς μεταρρυθμίσεις καὶ νεωτερισμούς, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ καὶ νὰ μεταβῇ εἰς Παρισίους, ὅπου, διὰ τῆς διοργανώσεως συναυλιῶν, χορευτικῶν ἐπιδείξεων καὶ θεατρικῶν παραστάσεων, ἤρχισε νὰ εἰσάγῃ εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην τὴν ρωσικὴν μουσικὴν καὶ τοὺς ρωσικοὺς χορούς, μετὰ τολμηροτάτων σκηνικῶν νεωτερισμῶν. Μεταξὺ ἄλλων, κατὰ τὸ 1908 καὶ 1909, διωργάνωσε τὰς παραστάσεις τῶν ρωσικῶν μελοδραμάτων «Μπόρις Γκοντουνώφ» τοῦ Μουσσόργσκυ, «Ἡ παρθένος τοῦ Ρσκώφ» τοῦ Ρίμσκυ-Κορσακώφ, τοὺς χοροὺς τῶν ψαλτῶν τοῦ ἐν Πετρουπόλει αὐτοκρατορικοῦ ἀνακτορικοῦ ναοῦ, κτλ. Τῷ 1909 ἤρχισε τὴν διοργάνωσιν τῶν περιφήμων ρωσικῶν μπαλέττων τῇ συμπραξει τῶν διασημοτέρων καλλιτεχνῶν τῆς ἐποχῆς ὡς ὁ Φόκιν, ὁ Νιζίνσκυ, ἡ Παυλόβα, ἡ Καρσαβίνα καὶ ἡ Ἴντα Ρουμπινστάϊν, μὲ ἔργα ὡς «Ὁ πρίγκιψ Ἰγκόρ», «Σεχεραζάτ», «Συλφίδες», «Πετρούσκα» κτλ., εἰς τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποίησε μετὰ θριαμβευτικῆς ἐπιτυχίας τὰς θαυμασίας σκηνογραφίας τοῦ Μπάκστ. Τὰς μελοδραματικὰς παραστάσεις τῶν ρωσικῶν ἔργων καὶ τὰ ρωσικὰ μπαλέττα ἐπανέλαβε κατόπιν μετὰ θριαμβευτικῆς ἐπίσης ἐπιτυχίας εἰς πολλὰς ἄλλας εὐρωπαϊκὰς πόλεις καὶ εἰς τὴν Ἀμερικήν, δημιουργήσας ἀληθῆ ἐπανάστασιν εἰς τὴν χορογραφικὴν τέχνην καὶ προσδώσας εἰς αὐτὴν νέαν ζωήν.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ὁ Ντιαγκίλεφ εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἐν Ἱσπανίᾳ μετὰ τοῦ θιάσου του τῶν ρωσικῶν μπαλέττων, μετὰ τὴν σύναψιν δὲ τῆς ἀνακωχῆς ἐπανῆλθεν εἰς Παρισίους, ὅπου ἐξηκολούθησε τὰς παραστάσεις του, κατὰ πολὺ τελειοποιημένας, ὄχι μόνον ἀπὸ ἀπόψεως πλαστικῆς, μετὰ σκηνογραφικῶν διακοσμήσεων τοῦ Πικασσὸ καὶ τοῦ Προύνα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως λυρικῆς, διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως μουσικῆς τοῦ ντὲ Φάλλα καὶ τοῦ Στραβίνσκυ. Τῷ 1904 ὁ Ντιαγκίλεφ εἶχεν ἐκδώσει καὶ ἀξιόλογον μελέτην μὲ ἔργα τοῦ ζωγράφου Λεβίτσκυ, τῷ δὲ 1924 ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Β. Κόσνο συλλογὴ φωτογραφιῶν καὶ σχεδίων εἰλημμένων ἐκ τοῦ μπαλέττου του «Ἡ ἐλαφίνα». Μ. Δ. Β.

Ντιάνγκο (Diago), ***Φραγκῖσκος***. Ἱσπανὸς σοφὸς δομινικανός, γεννηθεὶς ἐν Βαλεντίᾳ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1615. Ἐγένετο ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Ὀνουφρίου παρὰ τὴν Βαλεντίαν, ὠνομάσθη δὲ ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Γ´ cronista (=ἱστοριογράφος) τῆς Ἀραγῶνος. Ἔγραψε πολλὰ ἔργα, ὧν σπουδαιότερα: «Historia de la provincia de Aragon» (1599), «Historia de los condes de Barcelona» (1603), «Annales del reino de Valencia» (1613). Θ. Π.

Ντιὰζ (Diaz), ***Ἀρμάνδος***. Ἰταλὸς στρατάρχης (βλ. λ. *Ντίατς Ἀρμάνδος*).

Ντιὰζ (Dias, Diaz), ***Βαρθολομαῖος***. Πορτογάλος θαλασσοπόρος, ἀποθανὼν τῷ 1500. Τῷ 1486, λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Β´ τὴν ἐντολὴν νὰ συνεχίσῃ τὴν ἐξερεύνησιν τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀφρικῆς, προυχώρησε κατ᾽ ἀρχὰς κατὰ μῆκος τῶν παρὰ τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν ἀκτῶν, περίπου δύο μοίρας πρὸς νότον τοῦ τροπικοῦ τοῦ Αἰγόκερω καὶ 120 λεύγας ἐκεῖθεν τοῦ μέχρι τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ ἀνεγνωρισμένου ὡς ἀπωτάτου σημείου. Εἶτα κατηυθύνθη πρὸς Ν. εἰς τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν, διέπλευσε, χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῇ, τὸ μεσημβρινὸν ἄκρον τῆς ἀφρικανικῆς ἠπείρου καὶ δὲν προσήγγισεν εἰς τὴν ξηρὰν παρὰ 40 μόνον λεύγας ἀνατολικώτερον. Προχωρήσας μέχρι τοῦ Ρίο ντὸ Ἰνφάντε (τοῦ μεγάλου ποταμοῦ τῶν Ἰχθύων) ἀνέκρουσε πρύμναν κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν, ἀκολουθήσας τὴν αὐτὴν πορείαν. Κατὰ τὸν διάπλουν τοῦτον ἀνεκάλυψε τὸ νοτιώτατον ἄκρον τῆς Ἀφρικῆς, ὅπερ ἐκάλεσε Cabo Tormentoso, ἤτοι Θυελλῶδες ἀκρωτήριον. Τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο ὠνόμασε βραδύτερον ὁ βασιλεὺς τῆς Πορτογαλίας Ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος, ἵνα ἐνθαρρύνῃ τοὺς ναυτικούς. Ὁ Ντιάζ, ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του, ἔτυχεν ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς, ἀλλὰ δέκα ἔτη βραδύτερον ὑπεσκελίσθη ὑπὸ τοῦ Βάσκο ντὲ Γκάμα, ὀνομασθέντος ἀρχηγοῦ τῆς εἰς τὰς Ἰνδίας ἀποστολῆς τοῦ 1497. Ὁ Ντιὰζ ἔλαβε μέρος ἐνεργὸν εἰς τὴν ἀποστολὴν ταύτην, τῷ δὲ 1500 συνώδευσε τὸν Πέτρον Ἀλβαρὲς Καμπρὰλ εἰς Βραζιλίαν. Κατὰ τὸν τελευταῖον τοῦτον πλοῦν ἐπνίγη, παρασυρθεὶς ὑπὸ τῶν κυμάτων. Α. Δ.

— **Ντιὰζ** (Diaz), ***Φίλιππος***. Ἐγεννήθη ἐν Μπραγκάνς τῆς Πορτογαλίας καὶ ἐτελεύτησε τῷ 1601 ἐν Σαλαμάγκᾳ. Εἰσελθὼν εἰς τὸ τάγμα τῶν φραγκισκανῶν διεκρίθη ὡς ρήτωρ, γράψας πολλὰ συγγράμματα καὶ ἰδίᾳ λόγους, οἵτινες ἐξεδόθησαν πολλάκις ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῶν γλώσσῃ, τῇ λατινικῇ, μεταφρασθέντες καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας. Ἐκτὸς τῶν λόγων τούτων ἄξιαι ἰδίας μνείας εἶναι ἡ συλλογὴ τῶν ρητορικῶν χωρίων, ἡ ἐκδοθεῖσα ὑπ᾽ αὐτοῦ τῷ 1589—1593 καὶ αἱ πραγματεῖαι αὐτοῦ περὶ λατρείας τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν παθῶν τοῦ Χριστοῦ, αἵτινες, γραφεῖσαι ἰσπανιστὶ καὶ ἐκδοθεῖσαι τῷ 1596—1598, μετεφράσθησαν ἔπειτα εἰς ἄλλας γλώσσας. Κ. Ι. Δ.

Ντιὰζ ***ντὲ λὰ Πένια*** (Diaz de la Peña), ***Εὐγένιος***. Γάλλος συνθέτης (1837—1901). Ἐσπούδασε ζωγραφικὴν καὶ ταυτοχρόνως μουσικὴν ἐν τῷ ᾠδείῳ τῶν Παρισίων, ἔνθα ἔτυχε δευτέρου βραβείου ἁρμονίας. Τῷ 1865 ἀνεβίβασεν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ λυρικοῦ θεάτρου τὸ κωμικὸν μελόδραμα «Ὁ βασιλεὺς Καντώλ», τῷ δὲ 1873 ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ θεάτρου τὸ παρὰ τοῦ κράτους βραβευθὲν μελόδραμα «Τὸ κύπελλον τοῦ βασιλιᾶ τῆς Θούλης». Ἡ μεγαλυτέρα ἐπιτυχία τοῦ Ντιὰζ ὑπῆρξε τὸ λυρικὸν δρᾶμα «Μπενβενοῦτο Τσελλίνι» (Κωμικὸν Μελόδραμα, 1890). Γ. Σ.

— **Ντιὰζ ντὲ λὰ Πένια** (Diaz de la Peña, προφ. *Ντιάθ*), ***Νάρκισσος - Βιργίλιος***. Γάλλος ζωγράφος, ἱσπανικῆς καταγωγῆς (1807—1876). Ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν ζωγραφικὴν ὡς ἐπαγγελματίας, ἤρξατο τοῦ σταδίου του διὰ σειρᾶς σκίτσων ἐκτεθέντων εἰς τὸ Σαλὸν τῶν Παρισίων (1831). Εἰργάσθη μέχρι τοῦ 1859, ἐκ τῶν πινάκων του δὲ ἐξέχουν οἱ: «Νύμφαι», «Ἀφροδίτη», «Ἔρωτες», «Λουόμεναι», «Ἀνατολίτισσα», «Ἡλιοβασίλεμα» κ.ἄ. Διεκρίθη ὡς τοπιογράφος. Π. Ν. Π.

Ντιαμάντε (Diamante), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής***. Περιώνυμος Ἱσπανὸς θεατρικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1626 ἐν Μαδρίτῃ. Καίτοι διετέλει ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Καλντερόν, ἐν τούτοις ἔγραψε τὰ δοκιμώτερα τῶν ἔργων του κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Λόπε ντὲ Βέγκα. Ὅπως ὁ Λόπε ντὲ Βέγκα, οὕτω καὶ ὁ Ντιαμάντε ἠρύσθη τὰ θέματα τῶν ἔργων του ἐκ τοῦ λαϊκοῦ θρύλου καὶ τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας τῶν Ἱσπανῶν. Ὡς βάσις τῶν δύο πραγματικῶν ἀριστουργημάτων του «El honrador de su padre» καὶ «El cerco de Zamora» ὑπόκεινται θρῦλοί τινες σχετικοὶ πρὸς τὴν ζωὴν τοῦ ἐθνικοῦ ἥρωος Σίντ. Ἐπειδὴ πολλαὶ σκηναὶ ἐν αὐτοῖς συμπίπτουσι κατὰ λέξιν πρὸς ὁμοίας σκηνὰς ἐν τῷ «Σὶντ» τοῦ Κορνηλίου, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ καὶ τὰ τρία ταῦτα ἔργα ἀπομακρύνονται τοῦ παλαιοτέρου κοινοῦ προτύπου, ἤτοι τοῦ «Mocedades del Cid» τοῦ Γκίλλιεν ντὲ Κάστρο, γεννᾶται τὸ ζήτημα τίς ἐκ τῶν δύο ὑπῆρξεν ὁ μιμητής. Δεδομένου ὅμως ὅτι ὁ «Σὶντ» τοῦ Κορνηλίου ἀνεβιβάσθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἤδη τῷ 1636, ὁπότε ὁ Ντιαμάντε ἦγεν ἡλικίαν μόλις δέκα ἐτῶν, ἀναμφισβήτητον ἀποβαίνει τὸ ὅτι ὁ Ντιαμάντε ἐμιμήθη τὸν Κορνήλιον. Ἄλλα ἔργα τοῦ Ντιαμάντε ἀξιομνημόνευτα εἶναι: «Ἡ Μαρία Στούαρτ» καὶ «Ἡ Ἑβραία τοῦ Τολέδου». Ὁ Ντιαμάντε ἔγραψε καὶ θρησκευτικὰ δράματα: «Santa Teresa», «Magdalena de Roma», ὡς καὶ εἶδος ραψῳδιῶν (Zarzuelas), ἐξ ὧν τὴν πρώτην θέσιν κατέχει «Ὁ Ἀλφειὸς καὶ ἡ Ἀρέθουσα». Τέσσαρα δράματα, ἐν οἷς τὸ «El honrador de su padre» ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ 49ῳ τόμῳ τῆς «Biblioteca de los Autores Españoles» (Μαδρίτη, 1859). Α. Δ.

Ντιαμαντίνα, ἢ *Τισούκου* (Diamantina, Tijuco) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βραζιλίας ἐν τῇ πολιτείᾳ Μίνας-Γκερὰες. Κάτ. 15.000. Κεῖται εἰς 1.200 μ. ὕψος καὶ εἶναι σταθμὸς ἀεροθεραπείας καὶ κέντρον πλουσίων κοιτασμάτων ἀδάμαντος ἀνακαλυφθέντων τῷ 1725. Εἶναι ἕδρα ἐπισκοπῆς καὶ ἔχει βυρσοδεψίαν καὶ ἐργαστήρια ἐπεξεργασίας ἀδάμαντος. Ἤκμαζε μεγάλως τὸν ΙΗ´ αἰῶνα, κατέπεσε δὲ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐλαττώσεως τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ ἀδάμαντος. Π. Ν. Π.

Ντιαμαντίνι (Diamantini), ***Ἰωσήφ***. Ἰταλὸς ζωγράφος καὶ χαράκτης (1660—1722). Διήγαγε τὸ πλεῖστον τοῦ βίου του ἐν Βενετίᾳ, εἰργάσθη δ᾽ ἐπὶ θεμάτων ἱστορικῶν, μυθολογικῶν καὶ θρησκευτικῶν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ προσκύνησις τῶν Μάγων» (ναὸς Ἁγίου Μωϋσέως ἐν Βενετίᾳ) καὶ «Ὁ Δαβὶδ φέρων τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν σπάθην τοῦ Γολιάθ» (μουσεῖον Δρέσδης). Ι. Μ. Π.

Ντιαμπέλλι (Diabelli), ***Ἀντώνιος***. Αὐστριακὸς μουσικὸς (1781—1858). Ὡς παῖς διετέλεσε μέλος τῆς χορῳδίας τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Σαλτσβούργου, ἔνθα ἐσπούδασε μουσικὴν ὑπὸ τὸν Μιχαὴλ Χάϋδν. Ἀπὸ τοῦ 1803, ἐγκατασταθεὶς ἐν Βιέννῃ, ἐπεδόθη εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς μουσικῆς, εἶτα συνεταιρίσθη μετὰ τοῦ ἐκδότου μουσικῆς Κάππι καὶ ἐν τέλει, ἀπὸ τοῦ 1824, ἀνέλαβε διὰ λογαριασμόν του τὸν ἐκδοτικὸν οἶκον, ὀνομασθέντα ἔκτοτε «Ντιαμπέλλι καὶ Σια». Ὁ Ντιαμπέλλι ἠσχολήθη μὲ ὅλα τὰ εἴδη τῆς μουσικῆς, ἔγραψε διὰ τὸ θέατρον, διὰ τὴν ἐκκλησίαν, χορούς, μουσικὴν δωματίου κτλ. Τὰ καλύτερά του ὅμως ἔργα ὑπῆρξαν τὰ παιδαγωγικὰ (σονάται, σονατῖναι διὰ κλειδοκύμβαλον κτλ.). Ὁ Μπετόβεν ἔγραψεν ὡς ἔργον 120 παραλλαγὰς ἐπὶ θέματος τοῦ Ντιαμπέλλι. Γ. Σ.

Ντιαμπλερὲ (Les Diablerets) *[Γεωγρ.]*. Ἀσβεστολιθικὴ ὀροσειρὰ τῶν Βερνείων Ἄλπεων, ἐκτεινομένη μεταξὺ τῶν ἑλβετικῶν καντονίων Βὼ καὶ Βαλαὶ 17 χλμ. ΒΑ. τοῦ Ἁγίου Μαυρικίου. Ὑψίστη κορυφὴ 3.246 μ., ὀρθουμένη ἀποτόμως ὑπὲρ τὸ ΒΔ. τῆς Σιόν. Εἶναι σπουδαῖον κέντρον ἀλπινισμοῦ καὶ ἔχει ὁμώνυμον σταθμὸν κατὰ τοὺς Β. πρόποδας (1.165 μ.), τέρμα τοῦ ἐξ Αἴγκλ ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου. Τὰ Ντιαμπλερὲ ὑπέστησαν μεγάλας κατολισθήσεις τῷ 1714 καὶ 1749, ὧν συνέπεια ἦτο ἡ καὶ μέχρις 9 χλμ. μετατόπισις τμημάτων τοῦ ὄρους, ἡ κολόβωσις πλείστων ὀξειῶν κορυφῶν αὐτοῦ καὶ ὁ σχηματισμὸς τῆς λίμνης *Ντεμπορὰνς* ἐκ τῶν ὑδάτων τῆς Λιζέρνης. Π. Ν. Π.

ντιαμπολὸ (diabolo). Ἀθλητικὴ παιδιά (βλ. λ. *διάβολος*).

Ντιάνα (Diana), ***Ἀντώνιος***. Ἐγεννήθη τῷ 1586 ἐν Παλέρμῳ καὶ ἐτελεύτησε τῷ 1633 ἐν Ρώμῃ. Ἀσχολήθη ἰδίᾳ περὶ τὴν χριστιανικὴν ἠθικήν, ἔγραψε πλείονας τῶν 150 ἠθικῶν διατριβῶν. Τὸ ἔργον αὐτοῦ «Resolutionum moralium partes XII», τὸ ἐκδοθὲν ἐν Παλέρμῳ (1629—1656) θεωρεῖται ὡς κλασσικὸν ἔργον. Ὁ Ντιάνα ἀκολουθεῖ ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ ὡς τὰ πολλὰ τὰς ἀρχὰς τῶν ἰησουϊτῶν, ἐνίοτε ὅμως μεμετριασμένας καὶ δὴ ὡς πρὸς τὴν πιθανοκρατίαν (probabilismus). Κ. Ι. Δ.

Ντιάνο Μαρίνα (Diano Marina) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ Πόρτο Μαουρίτσιο τῆς Λιγυρίας. Κάτ. 4.100. Ἔχει μικρὸν ἁλιευτικὸν λιμένα, κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Γενούης—Νικαίας καὶ παράγει ὀνομαστοὺς οἴ-

Digitized by Google

νους καὶ ἔλαιον. Ἔχει θάλασσια λουτρὰ καὶ εἶναι ἐκ τῶν πολυσυχνάστων κλιματολογικῶν σταθμῶν τῆς ἰταλικῆς Ριβιέρας. Τῷ 1886 κατεστράφη ὑπὸ σεισμοῦ, ἀνοικοδομηθεῖσα ἔκτοτε ἐπὶ νέου σχεδίου. Μ. Δ. Β.

Ντιαρμπεκὶρ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας (βλ. λ. *Διαρβεκίρ*).

Ντίας ντὲ Νοβάες (Diaz de Novaes), ***Παῦλος***. Πορτογάλος στρατιωτικὸς ἐξερευνητὴς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἐντολῇ τῆς κυβερνήσεως ἵδρυσε τὸν Ἅγιον Παῦλον τῆς Λοάνδας (1574) καὶ διάφορα φρούρια εἰς Ἀγγόλαν τῆς Ἀφρικῆς. Ὡς κυβερνήτης τῆς ἀνατολικῆς πορτογαλικῆς Ἀφρικῆς, ἐνίκησε τοὺς Νέγρους (1578), κατέκτησε τὴν Ἰτάμπαν (1581), ὑπέταξε τὸν ἰθαγενῆ βασιλέα τῆς Ἀγγόλας (1583) καὶ συνέβαλε μεγάλως εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῶν πορτογαλικῶν κτήσεων. Ἀπέθανε τῷ 1589. Π. Ν. Π.

Ντιὰς (Dias), ***Φερδινάνδος***. Βραζιλιανὸς ἐξερευνητής, ἀποθανὼν τῷ 1682. Ἐντεταλμένος ν' ἀνακαλύψῃ τὰ ὀρυχεῖα σμαράγδων, τὰ ὁποῖα οἱ Βραζιλιανοὶ ἐφαντάζοντο κείμενα εἰς τὸ κέντρον τῆς χώρας των, προὐχώρησε μέχρι τῆς περιοχῆς, ἣν ὠνόμασε Ρεῖνο ντὸς Μαπάξος, ὅπου πράγματι ἀνεκάλυψεν ἐξαστράπτοντας μικροὺς λίθους, οἵτινες ὅμως δὲν ἦσαν σμάραγδοι, ἀλλὰ πιθανῶς εἶδός τι ἀπεξηραμμένων θαλασσίων φυκῶν. Α. Δ.

Ντίατς (Diaz), ***Ἀρμάνδος***, *δοὺξ τῆς Νίκης*. Ἰταλὸς στρατηγὸς (1861—1928). Ἐγεννήθη ἐν Νεαπόλει ἐξ οἰκογενείας ἰσπανικῆς καταγωγῆς καὶ ἐσπούδασεν ἐν τῇ Στρατιωτικῇ ἀκαδημίᾳ τοῦ Τουρίνου, καταταγεὶς εἰς τὸ πυροβολικὸν τῷ 1881 καὶ παραμείνας ἐν τῷ ὅπλῳ τούτῳ μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ταγματάρχου, ὁπότε μετετάχθη εἰς τὸ πεζικόν, ὑπηρετήσας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἐπιτελικὰς θέσεις. Κατὰ τὸν Ἰταλοτουρκικὸν πόλεμον ὑπηρέτησεν ἐν Λιβύῃ μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου ὡς διοικητὴς συντάγματος καὶ ἐτραυματίσθη ἐν Ζανζοὺρ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1912. Τῷ 1914 προήχθη εἰς ὑποστράτηγον καὶ διοικήσας ἐπί τι χρονικὸν διάστημα τὴν ταξιαρχίαν τῆς Σιέννης, διωρίσθη εἰς τὸ γενικὸν ἐπιτελεῖον ὡς ὑπαρχηγὸς αὐτοῦ. Κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς Ἰταλίας εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ τμήματος τῶν ἐπιχειρήσεων, παραμείνας εἰς τὴν θέσιν ταύτην μέχρι τοῦ 1916, ὁπότε προήχθη εἰς ἀντιστράτηγον καὶ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς 49ης μεραρχίας, ἥτις κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους διεκρίθη κατὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Βολκοβνιάκ, θέσεως μεγάλης στρατιωτικῆς σημασίας, πρὸς Β. τοῦ Κάρσο. Κατὰ τὸν Ἰανουάριον καὶ Φεβρουάριον τοῦ 1917 ἐπεσκέφθη τὸ γαλλικὸν μέτωπον, τὸν δὲ Ἰούνιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ 23ου σώματος στρατοῦ. Τὸ σῶμα τοῦτο ὑπὸ τὴν διοίκησίν του διεκρίθη κατὰ τοὺς τραχεῖς ἀγῶνας τοῦ Κάρσο, μεταξὺ Κορίτε καὶ Σέλο. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1917, μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Καπορέττο, ὁ Ντίατς διεδέχθη τὸν στρατηγὸν Καντόρνα ὡς ἀρχιστράτηγος τοῦ ἰταλικοῦ στρατοῦ, παρὰ τὴν κρισιμότητα δὲ τῆς καταστάσεως, κατώρθωσε, χάρις εἰς τὸ ὀργανικὸν αὐτοῦ πνεῦμα καὶ τὴν μεγάλην δύναμιν τῆς θελήσεως, ν' ἀνασυγκροτήσῃ τὰς ἰταλικὰς δυνάμεις, νὰ συγκρατήσῃ τὴν ὑποχώρησιν καὶ νὰ δυνηθῇ, μετὰ ἓν ἔτος, ν' ἀμυνθῇ ἐπιτυχῶς κατὰ τῆς διπλῆς ἐπιθέσεως τοῦ Αὐστριακοῦ στρατηγοῦ Μπόροβιτς, τὸν δὲ Ἰούνιον τοῦ 1918 νὰ νικήσῃ τὸν Αὐστριακὸν στρατηγὸν Κόνραντ κατὰ τὴν μάχην τοῦ Πιάβε. Ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν αὐτοῦ διεξήχθη κατόπιν ἡ ἰταλικὴ ἐπίθεσις τοῦ Ὀκτωβρίου καὶ Νοεμβρίου τοῦ 1918, καθ' ἣν τὰ αὐστρογερμανικὰ στρατεύματα ἐνικήθησαν κατὰ τὴν μάχην τοῦ Βιττόριο Βένετο. Εἰς ἀνταμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν, τὰς ὁποίας προσέφερε πρὸς τὴν πατρίδα του, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν τὸ ἀνώτατον ἰταλικὸν παράσημον τῆς Ἀννουντσιάτας, τῷ δὲ 1921 ὠνόμασεν αὐτὸν δοῦκα τῆς Νίκης καὶ τὸν διώρισε γερουσιαστήν.

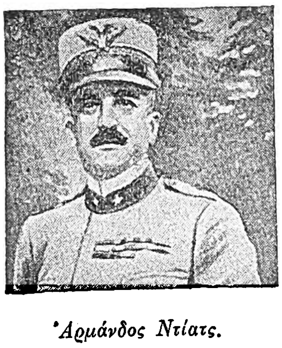

Ἀρμάνδος Ντίατς.

Κατὰ τὴν ἄνοδον τοῦ φασισμοῦ εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν σχηματισμὸν τῆς πρώτης κυβερνήσεως συνασπισμοῦ ὑπὸ τὸν Μουσσολίνι, ὁ Ντίατς προσελήφθη ὡς ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ στρατοῦ, τῆς προσλήψεως τούτου γενομένης ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀποφυγῆς δημιουργίας ἀντιθέσεων καὶ συγκρούσεων μεταξὺ ἰταλικοῦ στρατοῦ καὶ φασιστῶν. Ὁ Ντίατς παρέμεινεν ὑπουργὸς μέχρι τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1924, ὁπότε παρῃτήθη διὰ λόγους κυρίως διαφωνίας αὐτοῦ πρὸς τὴν στρατιωτικοποίησιν τῶν φασιστικῶν λεγεώνων. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑπουργίας του ἐπέτυχε νὰ συγκρατήσῃ τὸν ἰταλικὸν στρατὸν μακρὰν πάσης ἀναμίξεως εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ συνέταξε νέον ὀργανισμὸν τοῦ ἰταλικοῦ στρατοῦ. Μετὰ τὴν παραίτησίν του ἀπενεμήθη εἰς αὐτόν, τὸν Νοέμβριον τοῦ 1924, ὁ νεωστὶ τότε καθιερωθεὶς καὶ εἰς τὸν ἰταλικὸν στρατὸν τίτλος τοῦ στρατάρχου. Ἀπέθανεν ἐν Μιλάνῳ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἐκ πνευμονίας, ὁ δὲ θάνατος αὐτοῦ ἐθεωρήθη παρὰ τῶν Ἰταλῶν ὡς ἐθνικὴ ἀπώλεια. Ὁ νεκρὸς αὐτοῦ μεταφερθεὶς μετὰ μεγάλων τιμῶν εἰς Ρώμην ἐτάφη εἰς τὸ Πάνθεον. Μ. Δ. Β.

ντίβα (ἡ) (diva). Λέξις ἰταλική, προελθοῦσα ἐκ τῆς ἀντιστοίχου λατινικῆς σημαινούσης «θεά» καὶ χρησιμοποιουμένης διεθνῶς πρὸς ὑποδήλωσιν ἀοιδοῦ πεπροικισμένης δι' ἐξαιρετικοῦ ταλάντου καὶ ὀνομαστῆς διὰ τὰς ἐπιτυχίας της. Οἱ Γάλλοι χρησιμοποιοῦν καὶ τὸ ὑποκοριστικὸν *ντιβὲτ* πρὸς ὑποδήλωσιν τῶν ἀοιδῶν ὀπερέττας ἢ καφφωδείων κτλ. Μ. Δ. Β.

ντιβάνι (τό)· βλ. λ. *διβάνιον*.

Ντιβανιὲ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ σημερινοῦ κράτους τοῦ Ἰράκ, εἰς ἀπόστασιν 40 περίπου μιλλίων ΝΑ. τῆς πόλεως Χίλλε, ἐπὶ τῶν δύο ὀχθῶν τοῦ Εὐφράτου ὑπὸ 31°58'47" Β. πλάτους καὶ 44°58'18" Α. μήκους. Τῷ 1893 ἔγινε πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου διοικήσεως, ἀντὶ τῆς Χίλλε, λόγῳ τῆς στρατηγικωτέρας θέσεώς του. Κάτ. 70.000 περίπου. Ν. Μ.

ντιβανχανέ· βλ. λ. *διβανχανές*.

ντιβερτιμέντο (ἰταλ. divertimento, γαλλ. divertissement). Εἶδος μουσικῆς σουΐτας, ἐλευθέρας μορφῆς, ἀποτελουμένης ἐκ πέντε ἢ καὶ περισσοτέρων τεμαχίων, χορευτικοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χαρακτῆρος. Τὸ ντιβερτιμέντο εἶναι γενικῶς περιωρισμένης διαρκείας καὶ ἀποφεύγει τοὺς περιπλόκους τύπους καὶ τὴν πολυφωνίαν. Εἰς τὴν Γαλλίαν ντιβερτιμέντο καλοῦνται ἐπίσης τὰ μικρὰ μπαλλέττα ἢ οἱ χοροὶ οἱ παρεμβαλλόμενοι εἰς τὰ μελοδράματα. Γ. Σ.

ντιβιζιονισμὸς (ὁ) (divisionnisme). Καλεῖται οὕτω ζωγραφικὴ σχολή, οἱ ὀπαδοὶ τῆς ὁποίας ἐπιτυγχάνουν τοὺς διαφόρους τόνους τοῦ πίνακος οὐχί, ὡς συνήθως, ἀναμειγνύοντες τὰ χρώματα, ἀλλὰ ἐπιθέτοντες ταῦτα (οἱονεὶ διαιροῦντες—division=διαίρεσις) κατὰ κεχωρισμένας καὶ παρακειμένας λωρίδας, διὰ τὴν ἀπόδοσιν ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέρας διαυγείας, ἰδίᾳ εἰς σπουδὰς τῆς ὑπαίθρου. Ὡς πρῶτος ντιβιζιονιστὴς φέρεται ὁ Ἰταλὸς ζωγράφος Σεγκαντίνι, οἱ πίνακες τοῦ ὁποίου διακρίνονται διὰ τὴν θαυμαστὴν ἀπόδοσιν τῆς ἀτμοσφαίρας. Θ. Π.

ντιβιζιονιστὴς (ὁ), *—ίστρια* (ἡ)· ὁ ἀνήκων εἰς τὴν σχολὴν τοῦ *ντιβιζιονισμοῦ* (βλ. λ.).

Ντίβικο, ἢ *Διβίκων* (Diviko, Divicon). Ἑλβετὸς ἡγεμὼν τοῦ Α' π. Χ. αἰῶνος. Ἐπολέμησε συνεχῶς τοὺς Ρωμαίους, κατορθώσας νὰ νικήσῃ καὶ νὰ φονεύσῃ τὸν ὕπατον Κάσσιον καὶ τὸν συγγενῆ τοῦ Καίσαρος Πίσωνα (107). Ἐπιχειρήσας ν' ἐγκατασταθῇ εἰς Γαλατίαν ἐπὶ κεφαλῆς 368.000 Ἑλβετῶν, παρὰ τὴν σχετικὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ Καίσαρος (58 π. Χ.), εὑρέθη ἀντιμέτωπος τῶν ρωμαϊκῶν δυνάμεων καὶ ἐφονεύθη, γέρων ἤδη, εἰς Βίβρακτα. Τὰ κατ' αὐτὸν διεξοδικῶς ἀναγράφει ὁ Καῖσαρ. Π. Ν. Π.

Ντίβις (Divisch), ***Προκόπιος***. Τσέχος θεολόγος καὶ φυσικὸς (1696—1765). Εἰσελθὼν εἰς τὴν ἐν Μαῖρεν μονὴν τῶν Πραιμονστρατέζων, ἐχειροτονήθη ἱερεύς, τῷ δὲ 1740 διωρίσθη ἐφημέριος ἐν Πρέντιτς παρὰ τὸ Τονάϊμ. Ὁ Ντίβις ὀφείλει τὴν φήμην του, ὡς φυσικοῦ, εἰς τὴν παρ' αὐτοῦ γενομένην ἀνακάλυψιν τοῦ πρώτου ἀλεξικεραύνου, ὅπερ τῷ 1754, ἤτοι πρὸ τοῦ Φραγκλίνου, ἐτοποθέτησεν ἐπὶ τῆς στέγης τοῦ πρεσβυτερίου του. Ἐκ τῶν καταλοίπων του ἐδημοσιεύθη ἡ «Θεωρία περὶ τοῦ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ἠλεκτρισμοῦ» (Τυβίγγη, 1768). Α. Δ.

Ντιβὸν-λὲ-*Μπαὶν* (Divnne-les-Bains) *[Γεωγρ.]*. Λουτρόπολις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Αἰν, κειμένη παρὰ τὰ ἑλβετικὰ σύνορα, ἐπὶ τοῦ ἐις τὴν λίμνην τῆς Γενεύης ἐκβάλλοντος ποταμοῦ Βερσουά. Κάτ. 1.610. Ἔχει ψυχρὰ μεταλλικὰ ὕδατα, ἐνδεικνύμενα ἐναντίον τῶν νευρικῶν παθήσεων. Χ. Δ.

Ντιβουὰρ (Divoire), ***Φερνάν***. Γάλλος ποιητής, γεννηθεὶς εἰς Βρυξέλλας τῷ 1883, ἀνατραφεὶς ὅμως εἰς Γαλλίαν. Τὸ πρῶτον βιβλίον του «Cérébraux» (1906) περιέχει φιλοσοφικοὺς διαλόγους περὶ γυναικὸς καὶ ἔρωτος. Ἐπίσης ἔγραψε μελέτας περὶ τοῦ Νίτσε καὶ τοῦ ὑπερανθρώπου του («Faut-il devenir Mage?» 1909), περὶ τοῦ φιλοσόφου Metchnicoff (1911), κατακρίνων τὸ σύστημά μου, καθὼς καὶ ἓν σατιρικὸν ἐγχειρίδιον πρὸς χρῆσιν τῶν λογοτεχνῶν: «Introduction à l'étude de la stratégie littéraire» (1912). Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ὁ Ντιβουὰρ ἔγραψε: «Poètes» (1908), «Malédiction des enfants» (1910), «La Danseuse de Diane» (1911), ποιητικὴν πρόζαν ἀφιερωμένη[ν] εἰς τὴν χορεύτριαν Ἰσιδώραν Δόγκαν, «L'Amoureux» (1912), «Ames» (1918), «Isidora Duncan, fille de Prométhée» (1920), «Les fables d'Orphée» (1922). Ἐπίσης συνειργάσθη εἰς τὴν «Nouvelle Revue», εἰς τὸν «Mercure de France», εἰς τὴ[ν] «Phalange» καὶ εἰς πλεῖστα ἄλλα περιοδικά. Ι. Σ.

Ντιγιαδὶν (Diyadine) *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς Τουρκίας, ἕδρα τῆς ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως ἐν τῷ σημερινῷ νομῷ Βαγιαζίτ. Κάτ. 645. Ἡ ὑποδιοίκησις Ντιγιαδὶν ἔχει (1927) 11.781 κατ. καὶ ἐπιφάνειαν 1.810 τετρ. χλμ. Ἐκ τῶν κατοίκων πολλοὶ εἶναι Κοῦρδοι. Τὸ ἔδαφος εἶναι ὀρεινόν. Ν. Μ.

Ντιγικλὲρ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Φύλια* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Ροδόπης.

Ντίγκμπυ (Digby), ***Γεώργιος***. Δεύτερος κόμης τοῦ Μπριστόλ. Ἄγγλος πολιτικὸς (1612—1677). Μετὰ τὴν ἐν Ντύμπαρ νίκην τοῦ Κρόμβελ (1650), ὁ Ντίγκμπυ κατέφυγεν εἰς Παρισίους, ἀλλὰ λόγῳ τῶν μηχανορραφιῶν του ἐναντίον τοῦ πρωθυπουργοῦ Μαζαρίνου ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸ γαλλικὸν ἔδαφος. Μεταβὰς εἰς τὰς Κάτω Χώρας, διέμεινεν ἐκεῖ μέχρι τῆς παλινορθώσεως τοῦ Καρόλου Β', ὁπότε, ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἐξελέγη μέλος τῆς βουλῆς τῶν Λόρδων. Πλὴν τῆς λίαν ἐνδιαφερούσης ἀλληλογραφίας του μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου του *Κένελμ Ντίγκμπυ*, κατέλιπε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Ἀπολογία» (1642), «Αἱ περιπέτειαι [illegible] ὡρῶν» (1663) καὶ «Ἐλβίρα». Α. Δ.

—**Ντίγκμπυ** (Digby), ***Ἐβεράρδος***. Ἄγγλος συνωμότης (1578—1606). Εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Ἐλισάβετ καὶ τοῦ Ἰακώβου Α' ἀπέλαυε μεγάλης συμπαθείας καὶ ὑπολήψεως, ἀλλὰ παρασυρθεὶς συμμετέσχεν εἰς τὴν καλουμένην «συνωμοσίαν τῆς πυρίτιδος». Συλληφθεὶς ὅμως μετὰ τῶν συνενόχων του, κατεδικάσθη εἰς τὴν ἐσχάτην τῶν ποινῶν. Κατὰ τὴν ἐγκάθειρξίν του ἔγραψεν «Ἀπομνημονεύματα» (1827). Α. Δ.

— **Ντίγκμπυ** (Digby), ***Ἰωάννης***. Πρῶτος κόμης τοῦ Μπριστόλ. Ἄγγλος πολιτικὸς (1580—1654). Ἤρχισε τὴν σταδιοδρομίαν του τῷ 1611 ὡς πρεσβευτὴς ἐν Μαδρίτῃ. Ὁμότιμος τῆς Ἀγγλίας τῷ 1617, ἐστάλη ἐπανειλημμένως εἰς Γερμανίαν ἐπὶ διπλωματικῇ ἀποστολῇ καὶ ἐκ δευτέρου δὲ ὡς πρεσβευτὴς εἰς τὴν ἰσπανικὴν πρωτεύουσαν. Κατέλιπε «Ἀπολογίαν». Α. Δ.

— **Ντίγκμπυ** (Digby), ***Κένελμ***. Ἄγγλος φιλόσοφος, χημικὸς καὶ στρατιωτικὸς (1603—1655). Τῷ 1628, ἐπὶ κεφαλῆς στολίσκου, ὃν εἶχε συγκροτήσει δι' ἐξόδων του, κατεναυμάχησε τοὺς Ἀλγερινοὺς καὶ τοὺς Βενετούς. Τῷ 1636 μετέβη εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου ἠσπάσθη τὸν καθολικισμόν. Ὅτε ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις ἐν Ἀγγλίᾳ, ὁ Ντίγκμπυ, προσχωρήσας εἰς τὸ κόμμα τοῦ Καρόλου Α', συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη. Ἀποφυλακισθεὶς τῷ 1643, διὰ τῆς ἐπεμβάσεως τῆς βασιλίσσης τῆς Γαλλίας, μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου συνεδέθη μετὰ τοῦ Καρτεσίου καὶ ἄλλων μεγάλων σοφῶν τῆς ἐποχῆς. Μετὰ τὴν παλινόρθωσιν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου ἔτυχε μεγάλης παρὰ τοῦ Καρόλου Β' ὑποστηρίξεως καὶ ἀφιερώθη εἰς φιλοσοφικὰς σπουδάς. Ἔγραψε: «Στιχομυθίαι μετά τινος κυρίας περὶ τῆς ἐκλογῆς θρησκείας τινὸς» (1651), «Περὶ τῆς φύσεως τῶν σωμάτων» (1644), «Ἀπόδειξις τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς» (1644), «Περὶ τῆς ἀφοσιώσεως εἰς τὸν Θεὸν» (1658), «Περὶ τῆς βλαστήσεως τῶν φυτῶν» (1661) κτλ. Α. Δ.

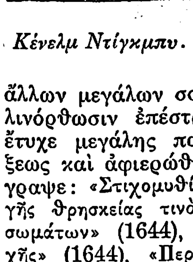

Κένελμ Ντίγκμπυ.

—**Ντίγκμπυ** (Digby), ***Κένελμ-Ἐδουάρδος***. Ἄγγλος νομομαθὴς (1836—1916). Διετέλεσε δικηγόρος, δικαστὴς καὶ γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν. Ἔγραψεν «Ἱστορίαν τῆς νομοθεσίας περὶ ἐμπραγμάτου ἰδιοκτησίας», ἀποτελοῦσαν ἐπὶ [illegible] πηγὴν διὰ τὴν ἀπὸ καθέδρας διδασκαλίαν τοῦ δικαίου ἐν Ἀγγλίᾳ. Π. Ν. Π.

— **Ντίγκμπυ** (Digby), ***Κένελμ-Ἐρρῖκος***. Ἄγγλος συγγραφεὺς (1800—1880). Ἔγραψε ποιήματα, θρησκευτικὰ καὶ ἱστορικὰ ἔργα, ὧν διακρίνονται: «Ma[illegible]» «Mores catholici» (1831—1840, τόμ. 11), «[illegible] ποιήματα» (1865), «Ὁ ναὸς τῆς μνήμης» (1874—1875). Π. Ν. Π.

Ντιέγκο (Diego), *ἅγιος*· βλ. λ. *Διέγος ἅγιος*.

Ντιέγκο-Σουάρεθ, ἢ ***Ἀντομπόκα*** (Diego Suarez, Antomboca) *[Γεωγρ.]*. Κόλπος καὶ πολεμικὸς λιμὴν τῆς Μαδαγασκάρης, ναυτικὴ βάσις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ Ἰνδικῷ ὠκεανῷ. Κάτ. (1921) 11.5[illegible]. Ὁ κόλπος ἀνεκαλύφθη τῷ 1506 ὑπὸ τῶν Πορτογάλων, ἔχει στόμιον μόλις 3 χλμ. (12° 13' 40" νότ. πλάτος) καὶ ὑποδιαιρεῖται εἰς τέσσαρας μικροτέρους κολπίσκους. Εἰς τὸ βάθος τοῦ κόλπου

Digitized by Google

κεῖται ἐπὶ δεσπόζοντος ὑψώματος ἡ πόλις *Ἀντσιρὰν*, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Ντιέγκο-Σουάρεθ. π. ν. π.

— *[Φιλοτελ.]* Ἡ Γαλλία ἐξέδωσε τὸ πρῶτον γραμματόσημα διὰ τὴν περιοχὴν τοῦ *Ντιέγκο-Σουάρεθ* τῆς Μαδαγασκάρης κατὰ τὸ 1890. Πρὸς τοῦτο ἐχρησιμοποιήθη ἡ κατὰ τὸ 1881 ἐκδοθεῖσα παρὰ τῆς Γαλλίας κοινὴ σειρὰ δι' ὅλας τὰς ἀποικίας αὐτῆς. Ἐκ τῆς σειρᾶς αὐτῆς πέντε ἀξίαι ἐπεσημάνθησαν μὲ τὸν ἀριθμὸν 15 διὰ κοινῆς σφραγῖδος ἐκ καουτσούκ. Ἡ ἐμπορικὴ ἀξία τῶν γραμματοσήμων τούτων εἶναι ἀρκετὰ σημαντική. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξεδόθη καὶ εἰδικὴ σειρὰ ἐκ 4 ἀξιῶν, ὧν ὁμοίως ἡ ἐμπορικὴ ἀξία εἶναι μεγάλη, λόγῳ τῆς σπανιότητός των· τῆς σειρᾶς ταύτης ὑπάρχουν ἐπικίνδυνοι ἀπομιμήσεις. Κατὰ τὸ 1891 ἐξεδόθη ἕτερον γραμματόσημον 5 σαντίμ, βραδύτερον δ' ἐπεσημάνθησαν διάφορα γραμματόσημα τοῦ κοινοῦ τύπου τῶν γαλλικῶν ἀποικιῶν μὲ τὴν λέξιν DIEGO-SUAREZ. Κατὰ τὸ 1892 ἐξεδόθη νέα σειρὰ τοῦ κοινοῦ τύπου τῶν γαλλικῶν ἀποικιῶν μὲ τὴν περιγραφὴν DIEGO SUAREZ ET DEPENDANCES, ἥτις ἀντικατεστάθη κατὰ τὸ 1893 μὲ ἑτέρας ὁμοίας σειρᾶς ἀλλὰ μὲ τὴν περιγραφὴν DIEGO-SUAREZ μόνον. Κατὰ τὸ 1891 καὶ 1892 ἐξεδόθησαν καὶ δύο σειραὶ ἐναρίθμων γραμματοσήμων. Ἀπὸ τοῦ 1893 καὶ ἐντεῦθεν κυκλοφοροῦν ἐν Ντιέγκο-Σουάρεθ γραμματόσημα τῆς Μαδαγασκάρης. (Ε. Φ. Ε.)

ντιὲζ (ἡ) (dièse) *[Μουσ.]*· βλ. *δίεσις*.

Ντιελαφουὰ (Dieulafoy), ***Ἰωάννα-Παύλα-Ἑρριέττα-Ραχὴλ Μάγκρ*** —. Γαλλὶς ἀρχαιολόγος, σύζυγος τοῦ *Μαρκέλλου Αὐγούστου Ντιελαφουὰ* (1851—1916). Συνώδευσε τὸν σύζυγόν της εἰς Περσίαν, ἐπεμελήθη τῆς ἐν Λούβρῳ ἀποκαταστάσεως τῶν περσικῶν γλυπτῶν, ἐξετέλεσεν ἀρχαιολογικὰς περιοδείας εἰς Ἱσπανίαν καὶ Μαρόκον καὶ ἀπεκάλυψε τὸ εἰς Χασὰν τέμενος τοῦ Γιακοὺμπ ἐλ Μανσοὺρ (ΙΒ' αἰῶνος). Ἔγραψε: «*Περσία, Χαλδία καὶ Σουσιανὴ*» (1887), «*Ἡμερολόγιον τῶν ἐν Σούσοις ἀνασκαφῶν*» (1888), «*Ἀραγωνία καὶ Βαλεντία*» (1901), «*Καστέλλα καὶ Ἀνδαλουσία*» (1908), «*Ἰσαβέλλα τῆς Ἱσπανίας*» (1920) κ. ἄ., ἐν οἷς τὰ μυθιστορήματα: «*Παρύσατις*» (1890), «*Ἡ τελεία σύζυγος*» (1906) κτλ. π. ν. π.

— **Ντιελαφουὰ** (Dieulafoy), ***Μάρκελλος-Αὔγουστος***. Γάλλος ἀρχαιολόγος (1840—1920). Ἐσπούδασε τὴν μηχανικὴν εἰς τὴν πολυτεχνικὴν σχολὴν τῶν Παρισίων καὶ τῷ 1881 μετέβη μετὰ τῆς συζύγου του *Ἰωάννας* ἐπ' ἀρχαιολογικῇ ἀποστολῇ εἰς Περσίαν καὶ Σουσιανήν, ἀνακαλύψας τὰ ἀνάκτορα τοῦ Δαρείου Α' καὶ Ἀρταξέρξου Β' καὶ συγκεντρώσας εἰς εἰδικὴν αἴθουσαν τοῦ Λούβρου πολύτιμον σειρὰν ἀναγλύφων (1886). Τῷ 1895 διεδέχθη τὸν Ντυρυὺ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἀπὸ τοῦ 1914, ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ μηχανικοῦ, προέβη εἰς ἀρχαιολογικὰς ἐρεύνας ἐν Μαρόκῳ. Ἔγραψεν: «*Ὁ ἰσλαμισμὸς καὶ ἡ ἐπιστήμη*» (1883), «*Ἡ ἀρχαία τέχνη ἐν Περσίᾳ*» (1884—1885), «*Ἡ ἀκρόπολις τῶν Σούσων*» (1890—1894), «*Ὁ βασιλεὺς Δαυΐδ*» (1897), «*Ἡ στρατιωτικὴ ἀρχιτεκτονικὴ κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα*» (1898), «*Τὰ πολύχρωμα γλυπτὰ τῆς Ἱσπανίας κατὰ τὸν ΙΒ'—ΙΕ' αἰῶνα*» (1908), «*Ἡ ἐν Ἰσσῷ μάχη*» (1912), «*Τὸ μαυσωλεῖον τῆς Ἁλικαρνασσοῦ καὶ τὸ τρόπαιον τοῦ Αὐγούστου*» (1912), «*Αἱ ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λούβρου ἀρχαιότητες τῶν Σούσων*» (1913), «*Ἱστορία τῆς Ἱσπανίας καὶ Πορτογαλίας*» (1913) κ. ἄ. π. ν. π.

— **Ντιελαφουὰ** (Dieulafoy), ***Γεώργιος***. Γάλλος κλινικός, γεννηθεὶς ἐν Τουλούζῃ (1839—1911). Ἐφεῦρεν ἀπομυζητῆρα, ὅστις καὶ φέρει τὸ ὄνομα αὐτοῦ, συσκευὴν διὰ τὴν πρὸς ἀναρρόφησιν τῶν παθολογικῶν συλλογῶν καὶ ἰδίως τοῦ πλευριτικοῦ ἐξιδρώματος, καὶ ἀποτελουμένην ἐξ ὑαλίνου κυλινδρικοῦ σωλῆνος, ἐν ᾧ παρήγετο κενὸν καὶ εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ὁποίου ἦν προσηρμοσμένη βελόνη διάκενος. Σχετικῶς ἔγραψε: «De l' aspiration pneumatique sous-cutanée. Méthode de diagnostic et de traitement» (1870), «Du diagnostic et du traitement des kystes hydatiques et des abcès du foie par aspiration» (1872), «Du diagnostic et du traitement des épanchements aigus et chroniques de la plèvre par aspiration», «Traité de l' aspiration des liquides morbides» (1873). Τῷ 1888 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ἐσωτερικῆς παθολογίας, τῷ 1890 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς καὶ τῷ 1896 καθηγητὴς τῆς κλινικῆς ἐν τῷ νοσοκομείῳ Hôtel-Dieu τῶν Παρισίων. Σπουδαῖαι ὀφείλονται αὐτῷ μεταξὺ ἄλλων ἐργασίαι ἐπὶ τῆς φυματιάσεως, τῆς βριχθείας νόσου καὶ τῆς σκωληκοειδίτιδος. Σημειοῦμεν ἐπίσης τὸ τρίτομον αὐτοῦ ἔργον «Clinique médicale de l' Hôtel-Dieu de Paris» (1896—1899), ὡς καὶ τὸ κλασσικὸν αὐτοῦ δίτομον ἐγχειρίδιον τῆς ἐσωτερικῆς παθολογίας (1882—1898). Ὑπὸ τὸ ὄνομά του φέρεται θεωρία (*Θεωρία τοῦ Ντιελαφουά*), καθ' ἣν ἡ σκωληκοειδῖτις εἶναι πάντοτε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μετατροπῆς τοῦ μετὰ τοῦ τυφλοῦ συγκοινωνοῦντος σωλῆνος τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως εἰς κλειστὴν κοιλότητα. Ο. Ρ.

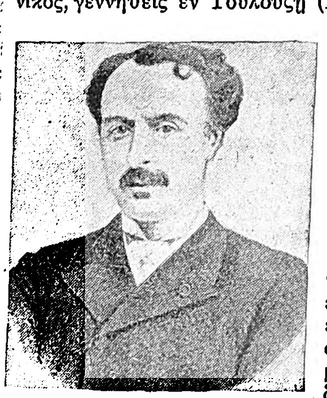

Γεώργιος Ντιελαφουά.

Ντιελεφὶ (Dieulefit) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Ντρόμ, 28 χιλ. ἀπὸ τοῦ Μοντελιμάρ. Κάτ. 2.590. Ἔχει μεταξουργίαν καὶ κλωστοβιομηχανίαν καὶ κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ἦτο ὀχυρὸν κέντρον τῶν Καλβινιστῶν. —Π.

Ντιέμεν (Van-Diemen), ***Ἀντώνιος βὰν*** —. Ὁλλανδὸς ναυτικὸς (βλ. λ. *Βὰν*-Ντιέμεν Ἀντώνιος).

Ντιεμὲρ (Diémer), ***Λουδοβῖκος***. Γάλλος συνθέτης (1843—1919). Διακεκριμένος δεξιοτέχνης τοῦ κλειδοκυμβάλου, ἐγένετο τῷ 1888 καθηγητὴς τῶν ἀνωτέρων τάξεων ἐν τῷ ᾠδείῳ τῶν Παρισίων. Ὡς συνθέτης ἐγένετο γνωστὸς δι' ἑνὸς κοντσερτστὺκ καὶ ἑνὸς κοντσέρτου διὰ κλειδοκύμβαλον, ἑνὸς κοντσερτστὺκ διὰ βιολίον καὶ ὀρχήστραν, τεμαχίων διὰ κλειδοκύμβαλον, μελῳδιῶν, ἔργων μουσικῆς δωματίου κ.τ.λ. Γ. Σ.

Ντιέντο (Diedo), ***Ἀλοΐσιος***. Βενετὸς εὐγενής, ἐν Κωνσταντινουπόλει διατρίβων ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Παλαιολόγου. Τῷ 1449, ἀνελθόντος εἰς τὸν θρόνον τοῦ Κωνσταντίνου, ἐγένετο οἰκεῖος αὐτοῦ καὶ ἐχρησίμευε διὰ τὰς βυζαντινοβενετικὰς σχέσεις ὡς μεσάζων πρὸς τὸν δόγην Φραγκῖσκον Φώσκαριν (1429—1457)· ἐμεσίτευσε δὲ ἵνα ὁ Κωνσταντῖνος λάβῃ σύζυγον τὴν κόρην τοῦ Φώσκαρι Μαρίαν, ἀλλ' οἱ αὐλικοὶ ἐναντιωθέντες ἀπεξένωσαν τὴν χρήσιμον εἰς τὰς δεινὰς ἐκείνας τῆς κλυδωνιζομένης Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας περιστάσεις φιλίαν. Ὁ Ντιέντο, τῇ 29 Μαΐου, ἤδη λιμενάρχης ὢν τῆς πόλεως καὶ διοικητὴς τριῶν γαλερῶν ἐκ Tαναΐδος, ἐπολέμησε γενναίως μετὰ τῶν υἱῶν του Βίκτωρος καὶ Μαρίνου κατὰ τῶν Τούρκων, ἀλλ' ἐσώθη εἰς Βενετίαν ἐπὶ γαλέρας, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Τ. Ε. Ε.

—**Ντιέντο** (Diedo) ***Ἰάκωβος***. Ἰταλὸς ἱστορικὸς ἐκ Βενετίας (1684—1748). Τὸ κυριώτερον τῶν ἔργων του εἶναι ἡ «*Ἱστορία τῆς δημοκρατίας τῆς Βενετίας ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς της μέχρι τοῦ ἔτους* 1747» (1751), ἥτις ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις εἰς πλείστους μεταγενεστέρους ἱστορικούς, ἀσχοληθέντας μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς Βενετίας. Μ. Δ. Β.

Ντιὲπ (Dièpe) *[Γεωγρ.]*. Πόλις, λιμὴν καὶ λουτρόπολις τῆς Γαλλίας (βλ. λ. *Διέππη*).

Ντιὲρξ (Dierx), ***Λέων***. Γάλλος ποιητής, γεννηθεὶς εἰς τὴν νῆσον Bourbon τῷ 1838 καὶ ἀποθανὼν εἰς Παρισίους τῷ 1912. Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν αὐτοῦ ἠκολούθησεν ἐπὶ τινα ἔτη τὰ μαθήματα τῆς σχολῆς τεχνῶν καὶ χειροτεχνίας. Βραδύτερον ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἤρχισε συναναστρεφόμενος τὸν κύκλον τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων τῶν συχναζόντων εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ συμπατριώτου του Λεκὸντ ντὲ Λίλ, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶχε πολλὰς συμπαθείας. Ὁ Ντιέρξ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μαλλαρμέ, ἀνηγορεύθη «*πρίγκιψ τῶν ποιητῶν*» (1898). Ἔγραψε: «Aspirations poétiques» (1858), «Poèmes et poésies» (1864), «Les lèvres closes» (1867), «Les paroles du vaincu» (1871), «Poésies complètes» (1872), «La rencontre» (1875), «Les Amants» (1879), «Poésies complètes» (ἔκδοσις διωρθωμένη καὶ ἐπηυξημένη, τ. 2, 1896). Συνειργάσθη δὲ εἰς τὸ περιοδικὸν «Parnasse» καὶ ἀλλαχοῦ. Ι. Ο.

Λέων Ντιέρξ.

Ντιὲστ (Diest) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Βελγίου ἐν Βραβάντῃ. Κάτ. (1922) 8.255. Ἔχει ἐριουργίαν, ὑφαντουργίαν, ζυθοποιίαν καὶ χυτήρια. Π. Ν. Π.

Ντιζὲ (Dizé), ***Μιχαὴλ-Ἰωάννης-Ἱερώνυμος***. Γάλλος χημικός, γεννηθεὶς τῷ 1764 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1852. Ἀνεκάλυψε μέθοδον πρὸς διατήρησιν τοῦ κρέατος, εἰδικὴν ἀνεξίτηλον μελάνην, τὴν τεχνικὴν σόδαν κλπ. Ἐδημοσίευσε σειρὰν ὅλην ἐργασιῶν εἰς διάφορα περιοδικά. Σ. Γ.

Ντιζεὴ (Disei) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Μασσάβας, ἡ *Δαφνίνη* (βλ. λ.) τῶν ἀρχαίων.

Ντίζελ (Diesel), ***Ροδόλφος***. Γερμανὸς μηχανικός, γεννηθεὶς τῷ 1858 ἐν Παρισίοις καὶ ἀποθανὼν τῷ 1913. Ἀπὸ τοῦ 1870 εἰργάζετο ἐν Ἄουξμπουργ τῆς Γερμανίας, δημοσιεύσας τῷ 1893 τὴν περίφημον μελέτην του: «*Θεωρία καὶ κατασκευὴ λελογισμένως λειτουργοῦντος θερμικοῦ κινητῆρος*» («Theorie und Konstruction eines rationellen Wärmemotors»), ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας τὰ μεγάλα γερμανικὰ ἐργοστάσια Φ. Κρούπ ἐν Ἔσσεν καὶ μηχανουργεῖον Ἄουξμπουργ-Νυρεμβέργη κατεσκεύασαν τῷ 1897, κατόπιν πολυετῶν δαπανηρῶν πειραμάτων, ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ Ντίζελ, τὸν πρῶτον ὁμώνυμον θερμικὸν κινητῆρα (βλ. *Ντίζελ μηχανή*). Γ. Θ. Κ.

Ροδόλφος Ντίζελ.

— **Ντίζελ** (Diesel) ***μηχανή***. Θερμικὸς κινητήρ, ἐφευρεθεὶς τῷ 1893 ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ μηχανικοῦ *Ρ. Ντίζελ*. Ἀρχικὸς σκοπὸς τοῦ ἐφευρέτου ἦτο ἡ κατασκευὴ κινητῆρος λειτουργοῦντος ἐπακριβῶς κατὰ τὸ διάγραμμα Carnot, οὕτως, ὥστε νὰ ἐπιτυγχάνεται ὁ μέγιστος θεωρητικῶς δυνατὸς βαθμὸς ἀποδόσεως. Τὰ γενόμενα πειράματα ἔδειξαν ἐν τούτοις ταχέως ὅτι ἡ ἀκριβὴς τήρησις τοῦ διαγράμματος Carnot εἶναι πρακτικῶς ἀδύνατος, λόγῳ τοῦ ὅτι δηγεῖ εἰς θερμοκρασίας, τὰς ὁποίας οὐδὲν κατασκευαστικὸν ὑλικὸν (μέταλλον ἢ ἄλλο τι) δύναται νὰ ὑποφέρῃ, ἄνευ μονίμων παραμορφώσεων, καθιστωσῶν ἀδύνατον τήν, ἔστω καὶ ἐπί τινα λεπτά, συνεχῆ λειτουργίαν τοῦ κινητῆρος. Παρ' ὅλας ὅμως τὰς μεταβολάς, τὰς ὁποίας ὁ Ντίζελ ἠναγκάσθη ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ ἐπιφέρῃ εἰς τὰ ἀρχικὰ του σχέδια, ὁ κατασκευασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ κινητὴρ παραμένει πάντοτε ἔχων τὸν μέγιστον, μεταξὺ τῶν θερμικῶν κινήτρων, βαθμὸν ἀποδόσεως.

Ὁ κινητὴρ Ντίζελ χρησιμοποιεῖ ὑγρὰς καυσίμους ὕλας (πετρέλαιον κτλ.), αἱ ὁποῖαι ὁδηγοῦνται εἰς τὸν κινητῆρα ἐν καταστάσει λεπτοτάτης σταγονοποιήσεως, ἐπιτυγχανομένης εἴτε δι' ὑψηλῶν πιέσεων τοῦ καυσίμου (*κινητῆρες Ντίζελ ἄνευ συμπιεστοῦ*), εἴτε διὰ πεπιεσμένου ἀέρος. Κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν των εἰς τὸν *κύλινδρον* (σχ. 1) τοῦ κινητῆρος, συναντοῦν ἐντὸς αὐτοῦ μεγάλην θερμοκρασίαν, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας, συντελούσης καὶ τῆς λεπτῆς σταγονοποιήσεως, εἶναι ἡ αὐτόματος ἀνάφλεξις τῶν σταγονιδίων τοῦ ὑγροῦ καυσίμου. Κατὰ τὴν ἐπακολουθοῦσαν καῦσιν αὐξάνεται ἡ πίεσις ἐντὸς τοῦ κυλίνδρου, λόγῳ τῶν ἀναπτυσσομένων ἀερίων τῆς καύσεως, ὠθοῦσα τὸ *ἔμβολον* τοῦ κινητῆρος πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἡ εὐθύγραμμος αὕτη κίνησις τοῦ ἐμβόλου μετατρέπεται, διὰ καταλλήλου συνδυασμοῦ τοῦ *διωστῆρος* καὶ τοῦ *στροφάλου*, εἰς περιστροφικὴν τοιαύτην, ἐπιτυγχανομένου οὕτω τοῦ σκοποῦ τοῦ θερμικοῦ κινητῆρος, ἤτοι τῆς μετατροπῆς τῆς ἐν τῇ καυσίμῳ ὕλῃ περιεχομένης δυναμικῆς ἐνεργείας εἰς μηχανικὸν ἔργον. Ὁ κινητὴρ Ντίζελ ἀνήκει, κατὰ τ' ἀνωτέρω, εἰς τὰς *μηχανὰς ἐσωτερικῆς καύσεως*, ὡς καλοῦνται ὅλαι αἱ θερμικαὶ μηχαναί, εἰς τὰς ὁποίας ἡ καῦσις τοῦ καυσίμου γίνεται ἐντὸς τοῦ κυλίνδρου τῆς μηχανῆς καὶ ὄχι εἰς χωριστὴν ἑστίαν (ὅπως π. χ. αἱ ἐσχάραι τῶν λεβήτων τῶν ἀτμομηχανῶν). Διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ καυσίμου ἐντὸς τοῦ κυλίνδρου τῆς μηχανῆς Ντίζελ, ὡς καὶ διὰ τὴν ἐξαγωγὴν τῶν ἀερίων τῆς καύσεως ἐξ αὐτοῦ, ἀπαιτοῦνται διάφοροι βαλβῖδες εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς, εὑρισκόμεναι ἐπὶ τοῦ καλύμματος τοῦ κυλίνδρου. Τὸ σχ. 2 παριστᾷ τὴν λειτουργίαν κινητῆρος Ντίζελ, ἀναλυομένην εἰς 4 μέρη ἢ *χρόνους* (*τετράχρονος μηχανή*). Κατὰ τὸν πρῶτον χρόνον τὸ στρόφαλον στρέφεται κατὰ τὴν φορὰν τῆς κινήσεως τῶν δεικτῶν τοῦ ὡρολογίου, παρασύρον τὸ ἔμβολον πρὸς τὰ κάτω· ἐκ τῶν τριῶν βαλβίδων εἶναι ἀνοικτὴ μόνον ἡ δεξιὰ (*βαλβὶς εἰσαγωγῆς ἀέρος*), διὰ τῆς ὁποίας εἰσέρχεται εἰς τὸν κύλινδρον ἀτμοσφαιρικὸς ἀὴρ ἐκ τοῦ περιβάλλοντος. Κατὰ τὸν δεύτερον χρόνον τὸ στρόφαλον, συνεχίζον τὴν περιστροφήν του, ὠθεῖ τὸ ἔμβολον πρὸς τὰ ἄνω· ὅλαι αἱ βαλβῖδες εἶναι κλεισταί, οὕτως ὥστε ὁ ἐντὸς τοῦ κυλίνδρου, ἐκ τοῦ πρώτου χρόνου, εὑρισκόμενος ἀήρ, μὴ δυνάμενος

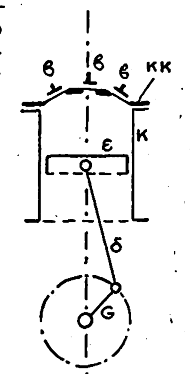

Σχ. 1. *Σχηματικὴ παράστασις μηχανῆς Ντίζελ.*
[κ=κύλινδρος, κκ=κάλυμμα κυλ., βββ=βαλβῖδες, ε=ἔμβολον, δ=διωστήρ, σ=στρόφαλον.]

Digitized by Google

νὰ ἐκφύγῃ, συμπιέζεται ἐντὸς τοῦ κυλίνδρου (συνήθως μέχρι 32 περίπου ἀτμοσφαιρῶν), ἐνῷ ταυτοχρόνως ἡ θερμοκρασία του αὐξάνει ἐκ τῆς συμπιέσεως μέχρι τελικῆς θερμοκρασίας περίπου 600° C. Ἅμα ὡς τὸ ἔμβολον φθάσῃ εἰς τὴν ἀνωτάτην περίπου θέσιν αὐτοῦ (στρόφαλον καὶ διωστὴρ ἐπ' εὐθείας γραμμῆς), ἀνοίγεται ἡ μεσαία βαλβὶς (*βαλβὶς εἰσαγωγῆς καυσίμου*) καὶ ἐκσφενδονίζεται δι' αὐτῆς τὸ καύσιμον, ὑπὸ μορφὴν λεπτοτάτων σταγονιδίων,

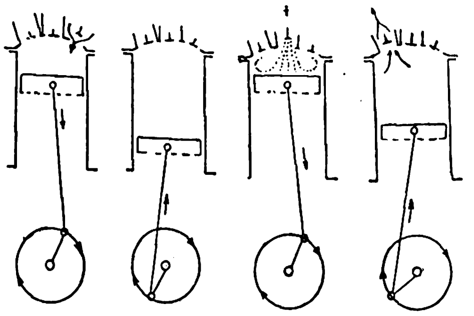

Σχ. 2. *Λειτουργία τετραχρόνου κινητῆρος Ντίζελ.*
[*Χρόνος 1.*=Ἀναρρόφησις καθαροῦ ἀέρος. *Χρόνος 2.*=Συμπίεσις καθαροῦ ἀέρος. *Χρόνος 3.*= Ἐκσφενδόνησις καυσίμου. Καῦσις. Ἀποτόνωσις. *Χρόνος 4.*=Ἐκδίωξις ἀερίων καύσεως.]

ἐντὸς τοῦ κυλίνδρου (τρίτος χρόνος). Ἡ βαλβὶς αὕτη συνδέεται πρὸς σωληνώσεις περιεχούσας καύσιμον ὑγρὸν ὑπὸ μεγάλην πίεσιν (*κινητῆρες Ντίζελ ἄνευ συμπιεστοῦ*) ἢ πρὸς σύστημα σωληνώσεων περιεχουσῶν ἀφ' ἑνὸς μὲν πεπιεσμένον ἀέρα, ἀφ' ἑτέρου δὲ καύσιμον ὑγρὸν (*κινητῆρες Ντίζελ μετὰ συμπιεστοῦ*) καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις ἀποτέλεσμα τῶν ὑψηλῶν πιέσεων, καυσίμου ἢ ἀέρος, εἶναι λεπτοτάτη σταγονοποίησις τοῦ καυσίμου καὶ ἰσχυρότατος στροβιλισμὸς τῶν σταγονιδίων αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ κυλίνδρου οὕτως, ὥστε τὸ μεῖγμα τοῦ εἰσαχθέντος καυσίμου καὶ τοῦ ἐν τῷ κυλίνδρῳ εὑρισκομένου θερμοῦ ἀέρος ἀναφλέγεται ἀμέσως. Ἡ βαλβὶς εἰσαγωγῆς καυσίμου μένει ἀνοικτὴ ἐπ' ὀλίγον μόνον χρόνον, μέχρις ὅτου τὸ ἔμβολον, ὠθούμενον ὑπὸ τῆς μεγάλης πιέσεως τῶν ἀναπτυσσομένων ἀερίων καύσεως, διανύσῃ ὀλίγα (ἓν ἕως δύο, διὰ τὴν κανονικὴν λειτουργίαν) δέκατα τοῦ πρὸς τὰ κάτω δρόμου αὐτοῦ. Κατὰ ταῦτα, ἡ βαλβὶς εἰσαγωγῆς κλείει, ἡ εἴσοδος τοῦ καυσίμου καὶ ἑπομένως καὶ ἡ καῦσις διακόπτονται, ἐνῷ τὸ ἔμβολον ἐξακολουθεῖ νὰ ὠθῆται πρὸς τὰ κάτω ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς ἀκόμη πιέσεως ἐντὸς τοῦ κυλίνδρου, ἥτις ὅμως, κατερχομένου τοῦ ἐμβόλου, ἐλαττοῦται (ἐπειδὴ αὐξάνει ὁ ὄγκος τῶν ἀερίων), μέχρι τῆς τιμῆς ὀλίγων μόνον ἀτμοσφαιρῶν, εἰς τὴν ὁποίαν φθάνει ὅταν τὸ ἔμβολον ἀφιχθῇ εἰς τὴν κατωτάτην αὐτοῦ θέσιν. Κατὰ τὸν ἐπακολουθοῦντα τέταρτον χρόνον, τὸ στρόφαλον, ἐξακολουθοῦν τὴν κατὰ τὴν φορὰν τῶν δεικτῶν τοῦ ὡρολογίου περιστροφήν του, ὠθεῖ τὸ ἔμβολον ἐκ νέου πρὸς τὰ ἐπάνω, ἐνῷ ταυτοχρόνως ἀνοίγεται ἡ ἀριστερὰ βαλβὶς (*βαλβὶς ἐξαγωγῆς ἀερίων καύσεως*), καὶ τὰ ἀέρια τῆς καύσεως ἐξέρχονται, ὑπὸ τὴν ὤθησιν τοῦ ἐμβόλου, δι' αὐτῆς, ἀπαγόμενα δι' εἰδικοῦ σωλῆνος εἰς τὴν ἐλευθέραν ἀτμοσφαῖραν. Μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν ἀερίων τῆς καύσεως ἐκ τοῦ κυλίνδρου, τὸ ἔμβολον παρασύρεται πάλιν πρὸς τὰ κάτω ὑπὸ τοῦ περιστρεφομένου πάντοτε στροφάλου, ἐνῷ ταυτοχρόνως εἰσέρχεται εἰς τὸν κύλινδρον ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ, διὰ τῆς βαλβῖδος εἰσαγωγῆς ἀέρος, ἐπαναλαμβανομένου συνεχῶς τοῦ κύκλου τῶν τεσσάρων χρόνων. Οἱ τέσσαρες οὗτοι χρόνοι, ἀναλόγως τῶν κατ' αὐτοὺς συμβαινόντων, ὀνομάζονται κατὰ σειράν: *ἀναρρόφησις, συμπίεσις, ἀνάφλεξις καὶ ἀποτόνωσις* καὶ *ἐκδίωξις*. Ἐξ αὐτῶν δέ, μόνον ὁ τρίτος, ἡ ἀποτόνωσις, εἶναι κινητήριος, δηλαδὴ μόνον κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ ὁ κινητὴρ παράγει καὶ δίδει εἰς τὸ στρόφαλον (καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ συνδεομένην ἄτρακτον τῆς μηχανῆς) κινητήριον ἔργον. Κατὰ τοὺς ὑπολοίπους τρεῖς, ἀποκαλουμένους καὶ *νεκροὺς χρόνους*, λόγῳ τῆς μὴ παραγωγῆς κατ' αὐτοὺς κινητηρίου ἔργου, ὁ κινητὴρ κινεῖται ἐκ τῆς ταχύτητος ἣν ἀπέκτησε κατὰ τὴν ἀποτόνωσιν. Εἶναι, ὡς ἐκ τούτου, πρόδηλον ὅτι ὁ κινητὴρ τότε μόνον θὰ ἐργάζηται συνεχῶς, ἐὰν τὸ κατὰ τὴν ἀποτόνωσιν παραγόμενον ἔργον εἶναι ἀρκετὸν διὰ νὰ καλύψῃ τὰς μηχανικὰς ἀπωλείας (τριβὰς) καὶ τῶν τεσσάρων χρόνων. Ἐὰν δὲ τοῦτο πράγματι συμβαίνῃ, εἶναι ἐπίσης φανερὸν ὅτι ἡ περιστροφικὴ ταχύτης τοῦ κινητῆρος οὐδόλως θὰ παραμένῃ σταθερά, ἀλλὰ θ' αὐξάνῃ ἀποτόμως, καθ' ἑκάστην ἀποτόνωσιν, ἵνα ἐλαττοῦται ἀντιστοίχως κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν τριῶν ἑπομένων χρόνων, μέχρι τῆς νέας ἀποτονώσεως. Πρὸς περιορισμὸν τῆς δυσαρέστου ταύτης αὐξομειώσεως τῶν στροφῶν, τοποθετεῖται ἐπὶ τῆς ἀτράκτου τῆς μηχανῆς ὁ *σφόνδυλος*, τροχὸς μεγάλης μάζης καὶ ἑπομένως μεγάλης ἀδρανείας, συμπεριστρεφόμενος μετὰ τῆς ἀτράκτου. Πρόσδοσις ὡρισμένης ταχύτητος περιστροφῆς εἰς τὸν σφόνδυλον ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἀποθήκευσιν ἐν αὐτῷ ὡρισμένης κινητικῆς ἐνεργείας, ἐπὶ τοσοῦτον μεγαλυτέρας, ὅσον μεγαλυτέρα εἶναι ἡ μᾶζα τοῦ σφονδύλου. Μικρὰ αὐξομείωσις τῆς περιστροφικῆς ταχύτητος τοῦ σφονδύλου (ἑπομένως καὶ τῆς ἀτράκτου) ἰσοδυναμεῖ πρὸς μεγάλην αὐξομείωσιν τῆς ἐν αὐτῷ ἀποθηκευμένης κινητικῆς ἐνεργείας. Καθ' ἑκάστην ἀποτόνωσιν, γενομένην, κατὰ τὴν ἀνωτέρω περιγραφήν, ἀνὰ τέσσαρας χρόνους, ἤτοι ἀνὰ δύο περιστροφὰς τῆς ἀτράκτου, ἡ περιστροφικὴ ταχύτης τοῦ σφονδύλου αὐξάνει, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ποσοστόν, μολονότι ἡ ἀποθηκευομένη ἐν αὐτῷ κινητικὴ ἐνέργεια τῆς ἀποτονώσεως εἶναι σημαντική. Κατὰ τοὺς νεκροὺς χρόνους, ἡ ἀπαιτουμένη διὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν ἐνέργεια ἀποδίδεται ὑπὸ τοῦ σφονδύλου ὀπίσω εἰς τὴν μηχανήν, συνοδευομένη ὑπὸ μικρᾶς ἐπίσης ἐλαττώσεως τῆς περιστροφικῆς ταχύτητος τοῦ σφονδύλου καὶ τῆς ἀτράκτου. Τὸ ἀναφερθὲν ἀνωτέρω ἄνοιγμα καὶ κλείσιμον τῶν βαλβίδων ἐπιτυγχάνεται μηχανικῶς διὰ τοῦ *ἄξονος διανομῆς*, ἀξονίσκου λαμβάνοντος κίνησιν ἐκ τῆς ἀτράκτου τοῦ κινητῆρος οὕτως, ὥστε νὰ ἐκτελῇ μίαν πλήρη στροφήν, ὅταν ἡ ἄτρακτος ἐκτελῇ δύο τοιαύτας, ἤτοι μίαν στροφὴν ἀνὰ τέσσαρας χρόνους. Ἐπὶ τοῦ ἄξονος διανομῆς εὑρίσκονται μικρά, συμπεριστρεφόμενα μετ' αὐτοῦ, ἔκκεντρα (*κνώδακες*), ἐπὶ τῶν ὁποίων ὀλισθαίνουν τὰ ἄκρα μοχλῶν, συνδεομένων κατὰ τὸ ἕτερον ἄκρον των μετὰ τῶν βαλβίδων. Κατὰ τὴν περιστροφὴν τοῦ ἄξονος διανομῆς, οἱ κνώδακες ἀνυψοῦν τοὺς μοχλοὺς καὶ τοιουτοτρόπως ἀνοίγει ἡ βαλβίς, κλειομένη πάλιν δι' ἰσχυροῦ ἐλατηρίου, εὐθὺς ὡς ὁ κνώδαξ παύσῃ νὰ ἀνυψώνῃ τὸν μοχλόν. Ἡ διάρκεια τοῦ ἀνοίγματος τῆς βαλβῖδος κανονίζεται διὰ προσδόσεως εἰς τὸν κνώδακα καταλλήλου μορφῆς, ἐξ ἧς ἐξαρτᾶται ἡ διάρκεια τῆς ἀνυψώσεως τοῦ μοχλοῦ. Καθ' ἑκάστην στροφὴν τοῦ ἄξονος διανομῆς, ἤτοι ἀνὰ τέσσαρας χρόνους, ἑκάστη βαλβὶς ἀνοίγει καὶ κλείει μίαν φοράν.

Δίχρονοι κινητῆρες Ντίζελ. Εἰς τούτους ἡ βαλβὶς ἐξαγωγῆς τῶν ἀερίων τῆς καύσεως εὑρίσκεται ὄχι ἐπὶ τοῦ καλύμματος τοῦ κυλίνδρου, ἀλλ' ἐπὶ τῆς καμπύλης ἐπιφανείας αὐτοῦ, εἰς τὸ κατώτατον περίπου σημεῖον τῆς διαδρομῆς τοῦ ἐμβόλου (σχ. 3), οὖσα ἀνοικτὴ ἐφ' ὅσον τὸ ἔμβολον εὑρίσκεται περὶ τὸ κατώτατον σημεῖον τῆς διαδρομῆς του, φρασσομένη δὲ ὑπὸ τοῦ ἐμβόλου ὅταν τοῦτο ἀνέρχεται ἐντὸς τοῦ κυλίνδρου. Ὁ τρόπος λειτουργίας τῆς διχρόνου μηχανῆς Ντίζελ εἶναι ὁ ἑξῆς: Ὅταν τὸ ἔμβολον εὑρίσκεται εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον τῆς διαδρομῆς του, ἀνοίγεται ἡ ἐπὶ τοῦ καλύμματος τοῦ κυλίνδρου βαλβὶς εἰσαγωγῆς καυσίμου καὶ ἐπακολουθεῖ ἡ ἀνάφλεξις καὶ καῦσις, ἀκριβῶς ὅπως καὶ εἰς τὰς τετραχρόνους μηχανάς. Ὅταν τὸ ἔμβολον, ὑπὸ τὴν ὤθησιν τῆς ὑψηλῆς πιέσεως τῶν ἀερίων τῆς καύσεως, κατερχόμενον φθάσῃ πλησίον τοῦ κατωτάτου σημείου τῆς διαδρομῆς του, τότε ἀνοίγεται, ὡς ἐλέχθη, ἡ διὰ τοῦ ἐμβόλου φρασσομένη βαλβὶς ἐξαγωγῆς, ἐνῷ συγχρόνως ἀνοίγεται, διὰ τοῦ ἄξονος διανομῆς, καὶ ἡ βαλβὶς εἰσαγωγῆς ἀέρος. Ἡ τελευταία αὕτη βαλβὶς συνδέεται πρὸς ἀεραντλίαν, ἥτις διαβιβάζει δι' αὐτῆς κῦμα ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος χαμηλῆς πιέσεως, τὸ ὁποῖον διερχόμενον διὰ τοῦ κυλίνδρου παρασύρει τὰ ἐντὸς αὐτοῦ ἀέρια τῆς καύσεως, συναποκομίζον ταῦτα, διὰ τῆς βαλβῖδος ἐξαγωγῆς, εἰς τὴν ἐλευθέραν ἀτμοσφαῖραν. Μέρος τοῦ ἀέρος τούτου παραμένει ἐν τῷ κυλίνδρῳ, συμπιεζόμενον ὑπὸ τοῦ ἀνερχομένου ἐμβόλου, κατὰ τὸν ἐπακολουθοῦντα δεύτερον χρόνον, κατὰ τὸ τέλος τοῦ ὁποίου (ἀνωτάτη θέσις τοῦ ἐμβόλου) εὑρίσκεται ἐν τῷ κυλίνδρῳ συμπεπιεσμένος καὶ θερμὸς ἐκ τῆς συμπιέσεως ἀήρ, ἕτοιμος νὰ δεχθῇ τὴν διὰ τῆς βαλβῖδος εἰσαγωγῆς καυσίμου νέαν ἐκσφενδόνισιν καὶ τὴν ἐπακολουθοῦσαν ἀνάφλεξιν καὶ καῦσιν. Μετὰ πάροδον δύο χρόνων (μιᾶς πλήρους περιστροφῆς τῆς ἀτράκτου) ὁ κινητὴρ ἐπανέρχεται εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν, ὀνομαζόμενος ἐκ τούτου καὶ δίχρονος. Ἐκ τῶν δύο χρόνων ὁ εἷς (κάθοδος τοῦ ἐμβόλου) εἶναι κινητήριος, ἐνῷ ὁ ἕτερος (ἄνοδος τοῦ ἐμβόλου) εἶναι νεκρός. Συγκρινόμενοι πρὸς τοὺς τετραχρόνους, οἱ δίχρονοι κινητῆρες παρουσιάζουν τὸ πλεονέκτημα τῆς ὁμαλωτέρας λειτουργίας, λόγῳ τοῦ περιορισμοῦ τῶν νεκρῶν χρόνων ἀπὸ τρεῖς εἰς ἕνα, ἱκανοποιούμενοι, ὡς ἐκ τούτου, καὶ διὰ μικροτέρου ἢ οἱ τετράχρονοι σπονδύλου. Ἀφ' ἑτέρου ἔχουν τὸ μειονέκτημα τῆς ἀνάγκης ὑπάρξεως, ἐκτὸς τοῦ συμπιεστοῦ ἀέρος, καὶ εἰδικῆς ἀεραντλίας, ὡς καὶ τὸ τῆς ἀτελεστέρας ἐκμεταλλεύσεως τοῦ καυσίμου, λόγῳ τῆς προώρου διακοπῆς τῆς ἀποτονώσεως. Χρησιμοποιοῦνται συνήθως πρὸς κίνησιν πλοίων, ὅπου, φυσικῷ τῷ λόγῳ, ἐκτιμᾶται περισσότερον, τὸ μέγα ἐπίσης προτέρημά των, τοῦ νὰ παρέχουν, διὰ τὸν αὐτὸν ὄγκον μηχανῆς, διπλασίαν περίπου ἀπὸ τοὺς τετραχρόνους ἰσχύν.

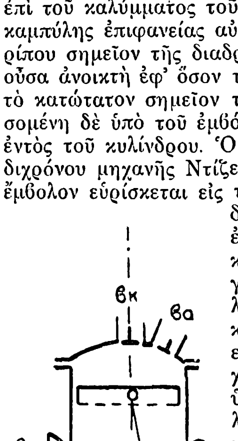

Σχ. 3. *Σχηματικὴ παράστασις διχρόνου κινητῆρος Ντίζελ.*
[βκ=βαλβὶς εἰσαγωγῆς καυσίμου, βα=βαλβὶς εἰσαγωγῆς ἀέρος ἐξ ἀεραντλίας, βε=βαλβὶς ἐξαγωγῆς ἀερίων καύσεως.]

Κινητῆρες Ντίζελ ἄνευ συμπιεστοῦ. Διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν ἀνωτέρω περιγραφεισῶν, τετραχρόνων ἢ διχρόνων, μηχανῶν Ντίζελ ἀπαιτεῖται ἡ ὕπαρξις πεπιεσμένου ἀέρος ὑψηλῆς πιέσεως, ὁ ὁποῖος παράγεται ἐν εἰδικῷ συμπιεστῇ ἀέρος, τοποθετουμένῳ παρὰ τὴν κυρίως μηχανὴν καὶ λαμβάνοντι ἐξ αὐτῆς τὴν διὰ τὴν λειτουργίαν του ἀπαιτουμένην κινητικὴν ἐνέργειαν. Ὁ πεπιεσμένος ἀήρ, διαβιβαζόμενος, ὡς ἐλέχθη, εἰς τὰς σωληνώσεις τοῦ καυσίμου, συνεπάγεται τὴν λεπτὴν σταγονοποίησιν αὐτοῦ καὶ τὸν ἰσχυρὸν στροβιλισμὸν τῶν σταγονιδίων ἐντὸς τοῦ κυλίνδρου, ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἀσφαλῆ καὶ ὁμαλὴν καῦσιν. Εἰς τὰς ἄνευ συμπιεστοῦ μηχανὰς Ντίζελ ἡ σταγονοποίησις καὶ ὁ στροβιλισμὸς ἐπιτυγχάνονται διὰ προσδόσεως ὑψηλῆς πιέσεως εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ καύσιμον ὑγρόν, καθισταμένου οὕτω περιττοῦ τοῦ πεπιεσμένου ἀέρος, καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ ὁλοκλήρου τοῦ ἀεροσυμπιεστοῦ. Ἀντὶ τοῦ τελευταίου ὑπάρχει μόνον συμπιεστὴς τοῦ καυσίμου, ὁ ὁποῖος καταλαμβάνει πολὺ μικρότερον ὄγκον καὶ ἀπαιτεῖ πολὺ μικρότερα ἔξοδα ἀγορᾶς ἀπὸ τὸν ἀεροσυμπιεστήν. Ἐννοεῖται ὅτι εἰς τὰς διχρόνους μηχανάς, εἴτε ὑπάρχει συμπιεστὴς εἴτε ὄχι, ἡ ἀεραντλία εἶναι πάντοτε ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν ἀερίων τῆς καύσεως καὶ τὴν γόμωσιν τοῦ κυλίνδρου δι' ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος.

Κινητῆρες διπλῆς ἐνεργείας. Οἱ κύλινδροι τῶν κινητήρων Ντίζελ, ὡς οὗτοι ἀνωτέρω περιεγράφησαν, εἶναι πρὸς τὸ κάτω μέρος αὐτῶν ἀνοικτοί, τῶν συμπιέσεων, καύσεων, ἀποτονώσεων κτλ. συμβαινουσῶν εἰς τὸν μεταξὺ τῆς ἄνω παρειᾶς τοῦ ἐμβόλου καὶ τοῦ καλύμματος τοῦ κυλίνδρου χῶρον. Εἰς τοὺς κινητῆρας Ντίζελ διπλῆς ἐνεργείας ὁ κύλινδρος εἶναι καὶ εἰς τὸ κάτω αὐτοῦ μέρος κεκαλυμμένος, φέρων καὶ ἐπὶ τοῦ κάτω καλύμματος βαλβῖδας οὕτως, ὥστε καθ' ὃν χρόνον μεταξὺ τοῦ ἄνω καλύμματος καὶ τῆς ἄνω παρειᾶς τοῦ ἐμβόλου ἐκτυλίσσονται τὰ περιγραφέντα φαινόμενα καύσεως, ἐκτονώσεως κτλ., ἀνάλογα πρὸς αὐτὰ φαινόμενα ἐκτυλίσσονται καὶ μεταξὺ τῆς κάτω παρειᾶς τοῦ ἐμβόλου καὶ τοῦ κάτω καλύμματος τοῦ κυλίνδρου. Ἐννοεῖται ὅτι εἰς τοὺς κινητῆρας διπλῆς ἐνεργείας εἶναι ἀδύνατος ἡ ἀπ' εὐθείας σύνδεσις ἐμβόλου καὶ διωστῆρος, ὡς αὕτη συμβαίνει εἰς τὰς μηχανὰς ἁπλῆς ἐνεργείας, ἀπαιτουμένου τρίτου συνδετικοῦ στοιχείου, τοῦ βάκτρου τοῦ ἐμβόλου, ἀκριβῶς ὅπως καὶ εἰς τὰς ἐμβολοφόρους ἀτμομηχανὰς διπλῆς ἐνεργείας. Ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς κινητῆρας ἁπλῆς ἐνεργείας (κύλινδρος ἀνοικτὸς πρὸς τὰ κάτω), οἱ διπλῆς ἐνεργείας κινητῆρες παρέχουν διπλασίους κινητηρίους χρόνους, λόγῳ τῆς ταυτοχρόνου ἐκμεταλλεύσεως ἀμφοτέρων τῶν τμημάτων τοῦ κυλίνδρου, εἰς ἃ χωρίζει τοῦτον τὸ ἔμβολον. Οὕτω π. χ. τετράχρονος κινητὴρ διπλῆς ἐνεργείας ἔχει δύο κινητηρίους χρόνους ἐπὶ τεσσάρων, ἕνα δι' ἑκάστην πλευρὰν τοῦ ἐμβόλου, ἤτοι ἔχει ἕνα κινητήριον χρόνον ἀνὰ ἑκάστην στροφήν. Δίχρονος κινητὴρ διπλῆς ἐνεργείας ἔχει δύο κινητηρίους χρόνους ἀνὰ ἑκάστην στροφήν, ἕνα δι' ἑκάστην πλευρὰν τοῦ ἐμβόλου. Ἐκ τούτου προκύπτει ὅτι οἱ κινητῆρες διπλῆς ἐνεργείας ἀπαιτοῦν μικροτέρων διαστάσεων σπόνδυλον καὶ ἔχουν διπλασίαν περίπου ἰσχὺν ἀπὸ ἴσου ὄγκου, ἀλλ' ἁπλῆς ἐνεργείας, κινητῆρας.

Πολυκύλινδροι κινητῆρες Ντίζελ. Συνήθως αἱ μηχαναὶ Ντίζελ μεγάλης ἰσχύος κατασκευάζονται μὲ περισσοτέρους τοῦ ἑνὸς κυλίνδρους, ἐνεργοῦντας πάντας ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀτράκτου. Ἐντὸς ἑκάστου τῶν κυλίνδρων τελοῦνται, ἀνεξαρτήτως τῶν λοιπῶν, τὰ ἀνωτέρω περιγραφέντα φαινόμενα. Εἶναι φανερὸν ὅτι εἰς πολυκυλίνδρους μηχανὰς ὁ ἀριθμὸς τῶν κινητηρίων χρόνων, ἀνὰ περιστροφὴν τῆς ἀτράκτου, θὰ εἶναι μεγαλύτερος ἢ εἰς τὰς μονοκυλίνδρους τοιαύτας, δεδομένου ὅτι διὰ τὴν κίνησιν τῆς αὐτῆς ἀτράκτου συνεργάζονται πολλοὶ κύλινδροι, διαθέτοντες ἕκαστος [illegible] σμένον ἀριθμὸν κινητηρίων χρόνων. Ἀποτέλεσμα τούτου εἶναι ἡ ὁμαλωτέρα λειτουργία καὶ ἁπλουστέρα ἐκκίνησις τῶν πολυκυλίνδρων μηχανῶν.

Κινητῆρες ἡμιντίζελ ἢ κινητῆρες μετὰ πυροκεφαλῆς· βλ. *σεμιντίζελ.*

Γ. Θ. ΚΑΚΡ[illegible]

Ντιζὸν (Dijon) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Κὸτ ντ' Ὂρ, κειμένη ἐπὶ [illegible] τῆς διώρυγος τῆς Βουργουνδίας. Κάτ. 78.[illegible] Τὴν μεγάλην ἀνάπτυξιν αὐτῆς ὀφείλει εἰς τὴν [illegible]νοϊκὴν ἀπὸ συγκοινωνιακῆς ἀπόψεως θέσιν της εἰς τὴν διασταύρωσιν τῶν μεγάλων ὁδῶν Παρισίων, Μασσαλίας, Μιλάνου, Ἑλβετίας, Στρασβούργου, Μπελφὸρ κλπ. Εἶναι σπουδαιότατον διαμετακομιστικὸν κέντρον καὶ ἔχει μεγάλας βιομηχανίας ἐδωδίμων (οἴνων, ζύθου, μπισκότων, μουστάρδας, εἰδῶν ζαχαροπλαστικῆς, ἐλαίου, αὐτοκινήτων, εἰδῶν [illegible]λερίας, λεβήτων κλπ). Ἔχει ἀκαδημίαν, πανεπιστήμιον καὶ εἶναι, μετὰ τοὺς Παρισίους καὶ τὴν Ρ[illegible]

Digitized by Google

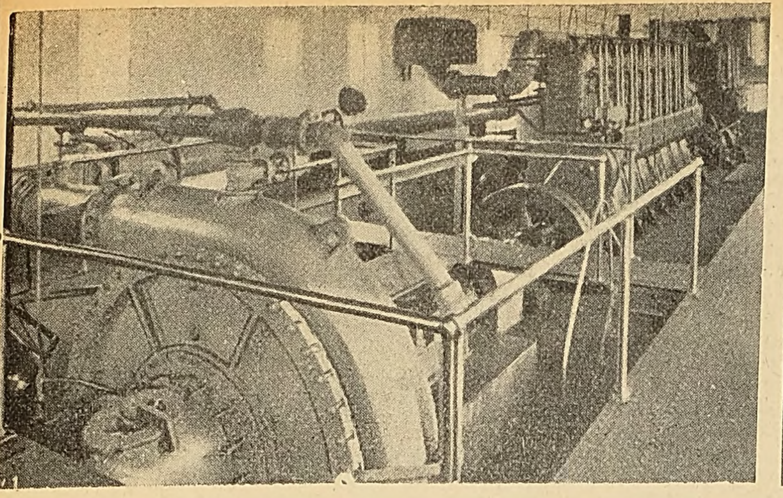

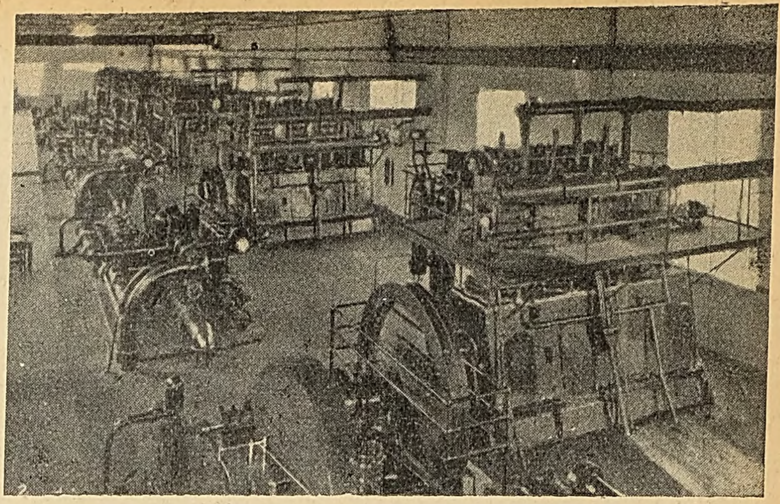

1. Μηχανὴ Ντίζελ 500 ἵππων, ὀκτακύλινδρος, κινοῦσα ὑδραντλίαν. 2. Ἓξ μηχαναὶ Ντίζελ 300 ἵππων ἑκάστη, τρικύλινδροι, κινοῦσαι διάφορα μηχανήματα.

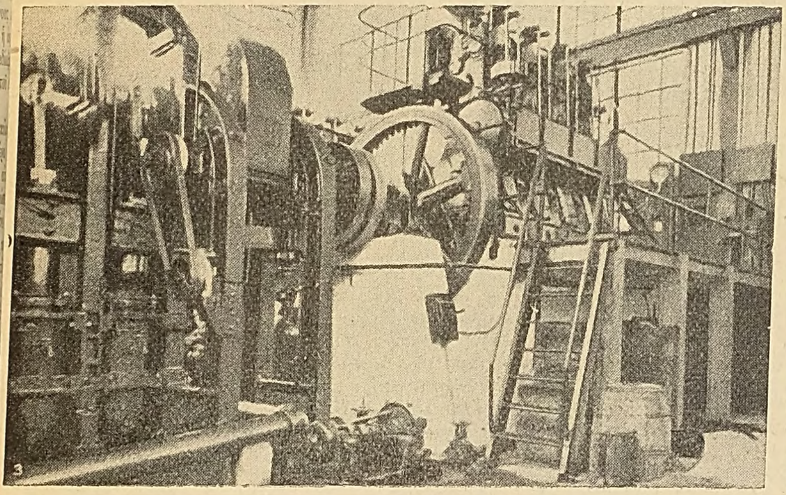

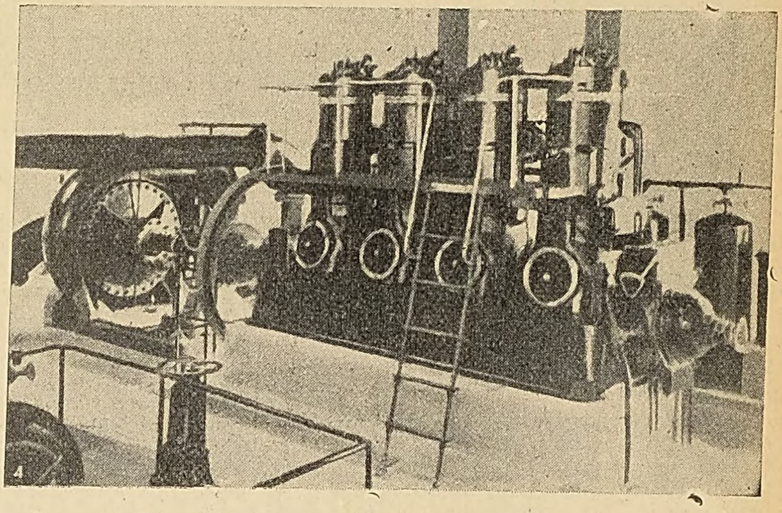

3. Μηχανὴ Ντίζελ κινοῦσα ὑδραντλίαν ὑψηλῆς πιέσεως. 4. Τετρακύλινδρος μηχανὴ Ντίζελ.

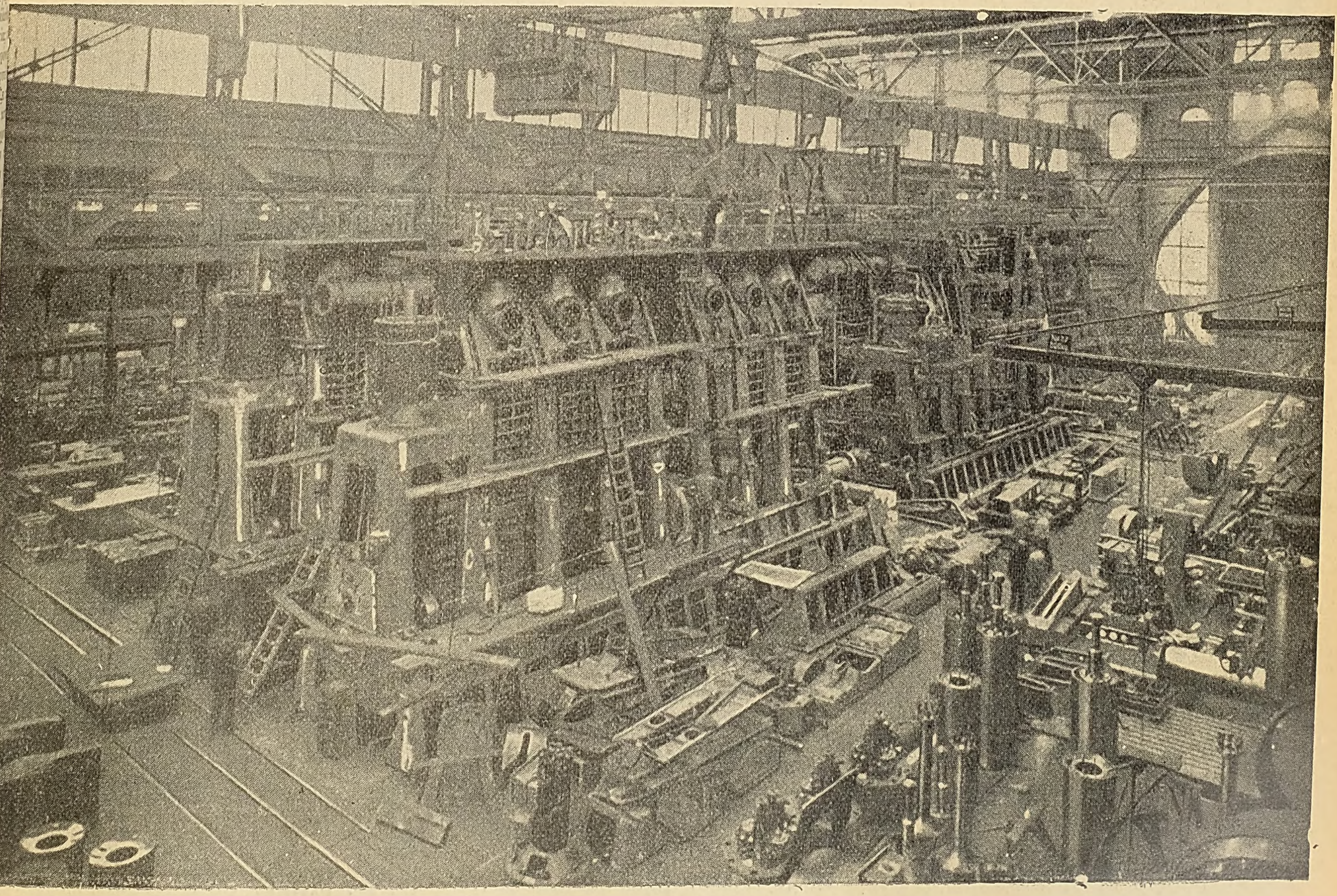

Κατασκευὴ μεγάλης μηχανῆς Ντίζελ, προοριζομένης διὰ πρόωσιν πλοίου.

Digitized by Google

νην, ἡ πλουσιωτέρα εἰς μνημεῖα καὶ ἔργα τέχνης πόλις τῆς Γαλλίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνονται τὰ ἑξῆς: Ὁ ρωμανικοῦ ρυθμοῦ ναὸς τοῦ Ἁγίου Φιλιβέρτου, ὁ γοτθικοῦ ρυθμοῦ καθεδρικὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Μπενίνι, ἔργον τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ἐν τῇ κρύπτῃ τοῦ ὁποίου σῴζεται θησαυρὸς ἔργων τέχνης, ὁ βουργουνδικοῦ ρυθμοῦ ναὸς τῆς Παναγίας (ΙΓ' αἰών), ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ, τὸ κάλλιστον ἐκ τῶν ἐν Γαλλίᾳ μνημείων τῆς Ἀναγεννήσεως, πλούσιος εἰς γλυπτὰς διακοσμήσεις τῶν Σαμπέν, Νικόλα λὲ Κοὺρ κλπ., τὰ πολυάριθμα παλαιὰ κτήρια τῆς πλατείας Ρενὰν καὶ τῶν ὁδῶν Ρύντ, Βαννερὶ κ. ἄ., ἀποτελοῦντα πρότυπα ὑποδείγματα τῆς ἐξελίξεως τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἐν Γαλλίᾳ, ἀπὸ τοῦ μεσαίωνος μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων, τὸ λαμπρὸν δικαστικὸν μέγαρον (ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' αἰῶνος), τὸ ποικίλων ρυθμῶν ἀνάκτορον τῶν δουκῶν τῆς Βουργουνδίας, ἐν τῷ ὁποίῳ στεγάζονται τὸ δημαρχεῖον καὶ τὸ πλουσιώτερον ἐπαρχιακὸν μουσεῖον τῆς Γαλλίας, τὸ παλαιὸν κολλέγιον τῶν Ἰησουϊτῶν, ἐν τῷ ὁποίῳ στεγάζεται ἡ νομικὴ σχολὴ καὶ ἡ πλουσία βιβλιοθήκη τῆς πόλεως κλπ.

—*[Ἱστορ.]* Ἡ ἀνάπτυξις τῆς Ντιζὸν ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν. Κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα ἐγένετο ἕδρα τῶν δουκῶν τῆς Βουργουνδίας, εἰς τὸν πλοῦτον τῶν ὁποίων ὀφείλει τὴν μεγάλην καλλιτεχνικὴν ἀνάπτυξίν της, παρέμεινε δὲ πρωτεύουσα τῆς Βουργουνδίας καὶ μετὰ τὴν προσάρτησιν αὐτῆς εἰς τὴν Γαλλίαν (1477). Τῷ 1513 ἐπολιορκήθη ὑπὸ τῶν Ἑλβετῶν, τῷ δὲ 1870 (30 Ὀκτωβρίου) κατελήφθη ὑπὸ τῶν Πρώσσων, οἵτινες ἐκράτησαν αὐτὴν μέχρι τοῦ Ἰανουαρίου 1871. Χ. Δ.

Ντιζὸν (Digeon). Προξενικὸς πράκτωρ τῆς Γαλλίας, προστατευούσης τοὺς καθολικοὺς τῆς νήσου, κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων καταστροφὴν τῆς Χίου. Ὁ ναύαρχος Καρὰ Ἀλῆς, μετὰ τὴν 10 Ἀπριλίου τοῦ 1822, συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ Ντιζὸν καὶ τοῦ προξένου τῆς Αὐστρίας Στίποβιτς, διεκήρυξε πρὸς τοὺς ἀνὰ τὴν ὕπαιθρον διασπαρέντας Χίους ὅτι ἐδόθη ἀμνηστία καὶ νὰ προσέλθωσιν, ἄλλως θὰ καταδιωχθῶσιν. Οἱ Χῖοι πεισθέντες ἐπανῆλθον εἰς τὰ χωρία των, ἀλλ' ἐσφάγησαν ἀνηλεῶς ἢ ᾐχμαλωτίσθησαν. Τ. Ε. Ε.

Ντιζφούλ, ἢ ***Ντὶζ-Πούλ*** (=ὀχυρὰ γέφυρα) *[Γεωγραφ.]*. Πόλις τῆς Περσίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀραβιστάν, ὑπὸ 32° 25' Β. πλάτ. καὶ 48° 28' Ἀν. μήκ. Κάτ. 25.000. Κεῖται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ, ἐκβάλλοντος εἰς τὸν Καρούν, ὀνομασθέντος οὕτως ἐκ τῆς ἐπ' αὐτοῦ γεφύρας ἐξ 22 ἁψίδων. Ἄλλοτε ἡ πόλις ἐκαλεῖτο *Ἀνταμίς*. Ἡ ὁμώνυμος περιφέρεια ἔχει 35.000 κατοίκους. Ν. Μ.

Ντιθέντα (Dicenta), ***Ἰωακείμ***. Ἱσπανὸς συγγραφεύς, δημοσιογράφος καὶ θεατρικὸς ποιητὴς (1863—1917). Ἠσχολήθη μὲ ὅλα τὰ εἴδη τοῦ πεζοῦ καὶ ποιητικοῦ λόγου, γράψας πολλὰ διηγήματα καὶ μυθιστορήματα. Κυρίως ὅμως διεκρίθη ὡς δραματικὸς συγγραφεύς, προκαλέσας τὴν γενικὴν προσοχὴν ἐν Ἱσπανίᾳ διὰ τὴν τολμηρότητα τῶν κοινωνικῶν ὑποθέσεων καὶ τὰς ἀντικληρικὰς ἰδέας τῶν ἔργων του. Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν δραματικῶν του ἔργων, ὅπερ κατέστησεν αὐτὸν λίαν δημοφιλῆ, ὑπῆρξε τὸ «Χουὰν Χοσέ» (Ἰωάννης Ἰωσήφ) (1895), καθαρῶς σοσιαλιστικῆς ὑποθέσεως, τὸ ὁποῖον, παρὰ τὰς ἀπαγορεύσεις τῶν θρησκευτικῶν ἀρχῶν, ἐσημείωσε μέγιστον ἀριθμὸν παραστάσεων. Ἐκ τῶν ἄλλων ἔργων του τὰ κυριώτερα εἶναι: «Ἡ αὐτοκτονία τοῦ Βερθέρου» εἰς στίχους, «Ἡ αὐγή», «Δανιήλ», «Ὁ Λουκανός», «Ἔρις καλλιτεχνῶν», «Οἱ βάρβαροι» κτλ. Μ. Δ. Β.

ντιχ *[Χημ. Πολέμ.]*. Γερμανικὴ συνθηματικὴ ὀνομασία τῆς αἰθυλοδιχλωριούχου ἀρσίνης (βλ. λ. *κίτρινος* σταυρὸς 1).

Ντὶκ (Dick), ***Θωμᾶς***. Σκῶτος φιλόσοφος καὶ ἀστρονόμος (1774—1857). Κατ' ἀρχὰς πάστωρ ἐν Σκωτίᾳ, ἐγκατέλιπε τὴν ἐκκλησιαστικὴν σταδιοδρομίαν του, ἵνα ἀφοσιωθῇ εἰς φιλοσοφικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς σπουδάς. Διεκρίθη κυρίως ὡς συγγραφεὺς ἐκλαϊκευτικῶν ἔργων, λίαν διαδεδομένων εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν ἀγγλόφωνον Ἀμερικήν. Ταῦτα εἶναι: «Ἡ χριστιανικὴ φιλοσοφία», «Φιλοσοφία τῆς θρησκείας», «Ἡ βελτίωσις τῆς κοινωνίας διὰ τῆς διαδόσεως ἐπιστημονικῶν γνώσεων», «Περὶ τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος», «Ἐγχειρίδιον πρακτικῆς ἀστρονομίας», «Περὶ τοῦ ἐνάστρου στερεώματος» κτλ. Α. Δ.

Ντίκενς (Dickens), ***Κάρολος***. Ἄγγλος μυθιστοριογράφος, γεννηθεὶς εἰς τὸ Λάντπορτ, πλησίον τοῦ Πόρτσμουθ (1812—1870). Εἰς ἡλικίαν δέκα ἐτῶν ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ ἐργασίαν εἴς τι ἐργοστάσιον βερνικίων, καθόσον ὁ πατήρ του, χρεοκοπήσας, εἶχε ριφθῆ εἰς τὰς φυλακάς. Εἰκόνα τῶν στερήσεων καὶ τῆς βιοπάλης τῶν παιδικῶν του χρόνων δίδει εἰς τὸ ἀριστούργημά του «Δαυὶδ Κόππερφηλδ». Ἀποφυλακισθέντος τοῦ πατρός του ὁ Ντίκενς ἐστάλη εἰς τὸ σχολεῖον, μετὰ δύο δὲ ἔτη ἐγένετο στενογράφος τῆς βουλῆς καὶ ρεπόρτερ τῆς «Morning Chronicle». Τὰ «Σκιαγραφήματά» του, ἅτινα εἶδον τὸ φῶς ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ «Old Monthly Magazine», ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Boz, ἐδημοσιεύθησαν τῷ 1836 εἰς τόμον ὑπὸ τὸν τίτλον «Sketches» (εἰκονογραφημένα ὑπὸ τοῦ Cruikshank). Ἐπηκολούθησεν ἡ ἔκδοσις τοῦ εἰκονογραφημένου σατιρικοῦ περιοδικοῦ «Pickwick Papers» (1837),

Κάρολος Ντίκενς.

τὸ ὁποῖον ἔσχεν εὐρεῖαν διάδοσιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Ἀμερικήν, ὁ «Ὀλιβιέρος Τουίστ», δραματικὸν μυθιστόρημα, ὁ «Νικόλαος Νίκλμπυ» (1839), εἰς τὸν ὁποῖον κατώρθωσε νὰ συνδυάσῃ ἐπιτυχῶς τὸ δραματικὸν στοιχεῖον μετὰ τοῦ κωμικοῦ, τὰ «Old Curiosity Shop», «Barnaby Rudge» κ. ἄ. Τῷ 1841 ἐτιμήθη διὰ τοῦ τίτλου τοῦ ἐπιτίμου πολίτου τοῦ Ἐδιμβούργου. Τῷ 1842 ἐπεσκέφθη διαφόρους πόλεις τῆς Ἀμερικῆς, ἀναγινώσκων τὰ ἔργα του εἰς δημοσίας συγκεντρώσεις. Τὰ κατὰ τὴν περιοδείαν του περιέλαβεν εἰς τὰς «Ἀμερικανικὰς σημειώσεις» (δύο τόμοι), καὶ τὸν «Martin Chuzzlewit» (1843), εἰς τὰ ὁποῖα ἐξέφερεν αὐστηρὰς κρίσεις κατὰ τῆς ἀμερικανικῆς κοινωνίας. Παρὰ τὴν δημιουργηθεῖσαν δυσαρέσκειαν ἐναντίον του, κατὰ τὴν δευτέραν ἐπίσκεψίν του (1867) εἰς τὰς ἀμερικανικὰς πολιτείας ἔτυχεν ἐγκαρδιωτάτης ὑποδοχῆς.

Ἔχων ἀνάγκην περισσοτέρων χρημάτων, ὅπως ἔρχεται ἀρωγὸς εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις, μετέβη τῷ 1844 εἰς τὴν Γένουαν τῆς Ἰταλίας, ὅπου ἐπεδόθη εἰς παντὸς εἴδους ἐπιχειρήσεις. Ὠργάνωσε θεατρικὰς παραστάσεις καὶ ἵδρυσε τὸ «Daily News» (1846). Τῷ 1845 ἔγραψε τὰς «Κωδωνοκρουσίας», ἀπετελείωσε τὰ «Κάλανδα τῶν Χριστουγέννων», τὴν συγγραφὴν τῶν ὁποίων ἤρχισε τῷ 1843 καὶ ἔγραψε τὸ «Δόμβεϋ καὶ Υἱός» (1846). Τῷ 1849 ἐδημοσίευσε τὸν «Δαυὶδ Κόππερφηλδ», ὅστις κατὰ μέγα μέρος εἶναι αὐτοβιογραφία του, ἐδημιούργησε τὴν ἑβδομαδιαίαν ἐπιθεώρησιν «Household Words», ἥτις οὐκ ὀλίγον συνέτεινεν εἰς τὴν δημοτικότητά του, ἔγραψε τὰ «Bleak House» (1852—1853), «Hard Times» (1854), «Little Dorrit» (1856—1858), ἐπίσης δὲ τὸ περίφημον ἱστορικὸν μυθιστόρημα «Ἱστορία δύο πόλεων», θεωρούμενον ὡς τὸ κορύφωμα τῆς περιγραφικῆς δυνάμεως τοῦ Ντίκενς, καὶ τὸ «Our Mutual Friend» (1864—1865).

Τῷ 1858 διεζεύχθη, μετὰ μακρὰν εὐτυχῆ συμβίωσιν τὴν σύζυγόν του. Τῷ 1859 ἡ δημοτικότης του εἶχε φθάσει εἰς ὕψιστον σημεῖον. Ἀγόμενος ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ πόθου του νὰ παίξῃ εἰς τὸ θέατρον, ὠργάνωσεν εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ἀγγλίας φιλανθρωπικὰς παραστάσεις, ἐπεχείρησε δὲ καὶ πολλὰς περιοδείας εἰς διαφόρους χώρας (Ἀμερικὴν κ.τ.λ.), ὅπου ἀνεγίνωσκε δημοσίᾳ τὰ ἔργα του, ἀποκομίζων σεβαστὰ ποσά, ἅτινα καὶ διέθετε διὰ φιλανθρωπικοὺς σκοπούς. Τὰς περιοδείας αὐτὰς ἐπανέλαβε καὶ κατὰ τὸ 1856 καὶ τὸ 1867. Τῷ 1869 ἔγραψε τὸ τελευταῖόν του μυθιστόρημα «Edwin Drood».

Ὡς συγγραφεὺς ὁ Ντίκενς εἶναι ζωηρός, εὐχάριστος, σαφής, πνευματώδης καὶ καλὸς παρατηρητής. Ἀπεικόνισε τὴν ζωὴν καθ' ὅλας αὐτῆς τὰς ἀποχρώσεις, δημιουργήσας τύπους ἀναγλύφους ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων, οἵτινες παραμένουν παροιμιώδεις. Ἀνεκούφισε τὰς λαϊκὰς μάζας καὶ ἄφησεν εἰς τὴν φιλολογίαν ἴχνη ἀνεξάλειπτα. Ἀπέλαυε μεγάλης δημοτικότητος ἰδίως ἐν Ἀγγλίᾳ, τὰ δὲ μυθιστορήματά του ἐγένοντο ἀφορμὴ καὶ λαβὴ μέριμνα διὰ τὰ ἄπορα παιδιὰ καὶ νὰ ἱδρυθῶσι σχολεῖα, φιλανθρωπικὰ καταστήματα κ. ἄ. Παρὰ τὰς ἀτελείας (ἔλλειψιν ἑνότητος λ. χ.), τὰς ὁποίας παρουσιάζουν τινὰ τῶν ἔργων του, ὁ Ντίκενς εἶναι εἷς τῶν σπουδαιοτέρων ἀντιπροσώπων τῆς ἀγγλικῆς φιλολογίας, ἀπολαύων παγκοσμίου φήμης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *John Forster*, Life of Charles Dickens, 3 τόμοι (1872—1874). νεωτ. ἔκδ. ὑπὸ *J. Ley* 1928).—*Mary Dickens*, Letters of Charles Dickens (1898).—*G. K. Chesterton*, Charles Dickens (1906).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Appreciation and Criticisms of the work of Charles Dickens (1911).—*S. J. A. Fitz-Gerald*, Dickens and the Drama (1910).—*W. G. Wilkins*, Charles Dickens in America (1911).—*A. C. Swinburne*, Charles Dickens (νεωτ. ἔκδ. 1913).—*W. Dexter* The Dickensian : The London of Dickens, The Kent of Dickens (1924).—*Τοῦ αὐτοῦ*, The England of Dicheus (1925).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Dickens (1927) κ.τ.λ. Κ. Ζ.

Ντικέτερ (Decatur) *[Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ Ἰλλινόϊς, ἕδρα ὁμωνύμου κομιτείας. Κάτ. (1920) 43.818. Εἶναι σπουδαῖον κέντρον ἐμπορίου γεωργικῶν προϊόντων καὶ ἔχει ἐργοστάσια γεωργικῶν ἐργαλείων. —2) Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ Γεωργίας. Κάτ. (1920) 6.150. Εἶναι ἕδρα ὁμωνύμου κομιτείας καὶ ἔχει ἐξαίρετα ἱδρύματα ἀεροθεραπείας. Π. Ν. Π.

Ντικιλῆ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (βλ. λ. *Δικελῆ*).

Ντικιλλῆ-τὰς *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Δίκελλα* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Ἕβρου.

Ντίκοα (Dikoa) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ βρεττανικοῦ Καμεροὺν ἐν Ἀφρικῇ, ἕδρα ὁμωνύμου ἐπαρχίας, νοτίως τῆς λίμνης Τσάντ. Κάτ. 25.000. Εἶναι σπουδαῖον στρατιωτικὸν κέντρον καὶ ἐμπορικὴ ἀγορὰ ἐκτεταμένης ἐνδοχώρας. Ἄλλοτε ἦτο πρωτεύουσα τοῦ σουλτάνου Ραμπὰχ μὲ 50—100.000 κατοίκους καὶ εἶχε μεγαλοπρεπῆ κτήρια. Πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἦτο πρωτεύουσα τοῦ γερμανικοῦ Μπορνοῦ. Π. Ν. Π.

Ντικομάνο (Dicomano) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ Φλωρεντίας τῆς Τοσκάνης. Κάτ. 6.516. Κεῖται ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν Ντικομάνο καὶ Σιέβε εἰς ὕψος 1.449 μ. ἐπὶ τῶν Κεντρικῶν Ἀπεννίνων. Ἔχει ἐργοστάσια ὀνομαστῶν ζυμαρικῶν καὶ εἰδῶν κεραμευτικῆς καὶ διεξάγει ἐμπόριον ἐλαιῶν. Μ. Δ. Β.

Ντίκση (Dicksee), ***Φραγκῖσκος-Βερνάρδος***, ἐπιλεγόμενος ***Φρὰνκ—***. Ἄγγλος ζωγράφος, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Λονδίνῳ (1853—1928). Κατ' ἀρχὰς ἐνεφανίσθη ὡς εἰκονογράφος τοῦ περιοδικοῦ «Γκράφικ», ἀπὸ δὲ τοῦ 1876 μετέσχεν ὡς ζωγράφος τῶν λονδινείων ἐκθέσεων διὰ κλασσικιζόντων πινάκων εἰργασμένων ἐπὶ συμβολικῶν θεμάτων ἢ ἀλληγοριῶν. Τῷ 1891 ὠνομάσθη μέλος τῆς βασιλικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λονδίνου. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων του τάσσονται: «Ἡ Ἁρμονία» (Tate Gallery), «Τοπίον τοῦ Σώρρεϋ» (μουσεῖον Κάρδιφφ), «Αἱ μωραὶ παρθένοι» (Leicester), «Ἱστορία ἔρωτος» καὶ τινες προσωπογραφίαι. Ι.Μ.Π.

Ντίκσον (Dickson), ***Ὀσκάρ***. Σουηδὸς ζάπλουτος (1823—1897). Ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ σχολῇ ἀνωτέρων ἐμπορικῶν σπουδῶν τοῦ Γκότεμπουργ. Τῷ 1866 ἐξελέγη μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῆς σκανδιναυικῆς ἐκθέσεως τῆς Στοκχόλμης καὶ τῷ 1867 τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐν Παρισίοις παγκοσμίου ἐκθέσεως. Τῷ 1877 ἔλαβε παρὰ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Οὐψάλης τὸν τίτλον τοῦ διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας «τιμῆς ἕνεκεν», συγχρόνως δὲ τίτλον εὐγενείας ἐκ μέρους τῆς βασιλικῆς αὐλῆς διὰ τὴν γενναιοτάτην χρηματικὴν ὑποστήριξιν, ἣν παρέσχε κατὰ τὰς ἐν ἔτει 1868, 1870, 1872, 1875 καὶ 1878 γενομένας περιηγήσεις πρὸς ἐξερεύνησιν τῶν πολικῶν χωρῶν ὑπὸ τοῦ Νὶλς Ἀδόλφου Ἔρικ Νορντενσκιὸλτ. Α. Δ.

Ντὶλ (Diehl), ***Κάρολος***. Διαπρεπὴς Γάλλος βυζαντινολόγος, γεννηθεὶς ἐν Στρασβούργῳ τῆς Ἀλσατίας τῷ 1859. Τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐδιδάχθη ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ του πατρίδι καὶ ἐν Nancy τῆς Λορραίνης. Ἀκολούθως ἐνεγράφη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν École Normale Supérieure. Μετὰ τὸ πέρας τῶν πανεπιστημιακῶν του σπουδῶν ἐγένετο μέλος τῆς ἐν Ρώμῃ Γαλλικῆς Σχολῆς, ὅπου διέμεινεν ἐπὶ διετίαν (1881—1883). Ἐκεῖ ἠσχολήθη μὲ τὴν

Κάρολος Ντίλ.

ρωμαϊκὴν καὶ βυζαντιακὴν ἀρχαιολογίαν καὶ ἔγραψε, πλὴν ἄλλων, καὶ δύο ἐνδιαφερούσας μελέτας, περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει βενετικῆς παροικίας κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα (ἀνεδημοσιεύθη ἐν ταῖς «Études byzantines», σελ. 241—275) καὶ περὶ τῶν βυζαντιακῶν ζωγραφιῶν τῆς νοτίου Ἰταλίας (ἐν «Bulletin de Correspondance hellénique», 1884, σελ. 264—281). Ἐν Ἰταλίᾳ ἐπίσης συνέλαβε καὶ τὸ σχέδιον τῆς λαμπρᾶς ἐργασίας του «Études sur l'administration byzantine dans l'exarchat de Ravenne». Μετὰ ταῦτα ἐγένετο μέλος τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς σχολῆς (1884-1885). Ἐξ Ἀθηνῶν ἐδημοσίευσε διαφόρους πραγματείας, ὡς π. χ. «La pierre de Cana» (ἐν BCH. 1885, σελ. 28—42), «Inscriptions de l'île de Rhodes» (μετὰ τοῦ M. Holleaux, ἐν BCH, αὐτόθ., σελ. 39—65), «Inscriptions dc Cadyanda en Lycie» (αὐτόθ. 1886, σελ. 39—63) κλπ. Τῷ 1888 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς φιλολογίας (docteur ès Lettres), ὑποστηρίξας δύο ἐργασίας, τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν περὶ Ραβέννης, καὶ ἑτέραν λατινιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Quo tempore, qua mente scriptus sit Xenophontis libellus qui Πόροι inscribitur». Ἀμέσως ὕστερον διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Nancy, ὅπου ἐδίδαξε μέχρι τοῦ 1899, ὁπότε τῷ ἀνετέθη ἡ διδασκαλία τῆς βυζαντιακῆς ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Παρισίων. Τῷ 1907 ἡ ἕδρα αὐτὴ ἐγένετο τακτική. Ὁ Κάρολος Ντὶλ ἐξελέγη βραδύτερον μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Ἐπεσκέφθη διαφόρους χώρας τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρ

Digitized by Google

κῆς καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Μετακληθεὶς ὑπὸ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐδίδαξεν ἐπὶ δύο ἑξάμηνα εἰς τὸ περίφημον πανεπιστήμιον Harvard.

Ὁ Κάρολος Ντὶλ ἐκαλλιέργησε καὶ προήγαγεν ὅλους τοὺς κλάδους τῆς βυζαντινολογίας, τὴν ἱστορίαν, τὴν οἰκονομικὴν καὶ ἐσωτερικὴν ἱστορίαν, τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης κλπ. Εἰς ὅλους δὲ τούτους τοὺς κλάδους διεκρίθη διὰ τὴν δύναμιν τῆς συνθέσεως, διὰ τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν σαφήνειαν τῆς ἐκθέσεως, καθὼς καὶ διὰ τὴν χάριν τοῦ ὕφους. Τὰ ἐπιστημονικά του συγγράμματα καὶ ἡ ἀπὸ τῆς ἕδρας διδασκαλία ἤνοιξαν νέους δρόμους εἰς τὴν μελέτην τοῦ βυζαντιακοῦ πολιτισμοῦ. Ἐκ τῶν πολλῶν ἐργασιῶν του ἀναφέρομεν ἐνταῦθα, πλὴν τῶν ἀνωτέρω, καὶ τὰς ἑξῆς: «Ravenne. Études d' archéologie byzantine» (1886), «L' église et les mosaïques du couvent de Saint-Luc en Phocide» (1889), «Excursions archéologiques en Grèce» (1890) «L'art byzantin dans l' Italie méridionale» (1894), «L'Afrique byzantine» (1896), ἔργον βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, «Justinien et la civilisation byzantine au VIe siècle» (1901), «Théodora, impératrice de Byzance» (1904), «Études byzantines» (1905), «Une République patricienne. Venise» (1915), «Dans l'Orient byzantin» (1917), «Histoire de l'Empire byzantin» (1919), «Byzance» (1919), «En Méditerranée. Promenades d' Histoire et d'Art» (1925), «Figures byzantines» (10η ἔκδοσις, 1925—1927), «Manuel d'art byzantin» (2α ἔκδοσις, 1925—1926), «Choses et gens de Byzance» (1926), «La société byzantine à l'époque des Comnènes» (1929). Ἐσχάτως οἱ φίλοι, συνάδελφοι καὶ μαθηταὶ τοῦ Ντὶλ ἐξέδωκαν δίτομον ἔργον, ἐπιγραφόμενον «Mélanges Charles Diehl» (1930) ἐπὶ τῇ ἑβδομηκονταετηρίδι αὐτοῦ. Αὐτόθι (τόμ. Α'. σελ. XIII—XXXI) εὑρίσκει τις πλήρη ἀναγραφὴν τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Γάλλου βυζαντινολόγου. Δ. Α. Ζ.

ντιλεττάντης (ὁ) (dilettante) βλ. λ. *ἐρασιτέχνης*.

ντιλεττα ντισμὸς (ὁ) (dilettantisme) βλ. λ. *ἐρασιτεχνία*.

Ντιλὶμ *[Γεωγρ.]*. Ὑποδιοίκησις τοῦ κράτους τοῦ Ἰράκ, ἐκτεινομένη ἐπὶ τῶν δύο ὀχθῶν τοῦ Εὐφράτου, ΒΔ. τῆς Βαγδάτης. Ἕδρα αὐτῆς εἶναι ἡ πολίχνη *Καλάϊ-Ραμαντῆ*. Ν. Μ.

Ντιλιντᾶς, *Ἀντώνιος*. Κρὴς ἐκ Σφακίων, πολεμήσας μετὰ τοῦ Χατζημιχάλη ἐν Φραγκοκαστέλλῳ. Διαβλέπων τὸν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον διέτρεχον οἱ αὐτόθι πολιορκούμενοι, ἐξῆλθε τοῦ φρουρίου τὴν νύκτα τῆς 19ης Μαΐου 1828 καὶ διελθὼν διὰ μέσου τῶν πολιορκητῶν, μὲ μέγιστον κίνδυνον, ἔφθασε μέχρι τῆς παραλίας, ὅπου ἐκδυθεὶς ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν· κολυμβῶν δὲ καὶ πυροβολούμενος ἐπὶ πολλὴν ὥραν, κατώρθωσε καὶ ἐξῆλθε τέλος σῶος εἰς Ἐμπρόσγιαλον, ἵνα πληροφορήσῃ τοὺς ἐκεῖ Σφακιανοὺς περὶ τοῦ κινδύνου τῶν ἐν Φραγκοκαστέλλῳ καὶ πείσῃ αὐτοὺς ἵνα σπεύσωσι πρὸς βοήθειαν τούτων. Παραλαβὼν κατόπιν γολέτταν τινὰ εὑρεθεῖσαν ἐκεῖ, ἐπανῆλθε τὴν ἐπιοῦσαν πρὸ τοῦ Φραγκοκαστέλλου καὶ ἐνεθάρρυνε μεγαλοφώνως τοὺς πολιορκουμένους νὰ ἀντέχωσι. ΕΡ. Μ.

Ντὶλκ (Dilke), *Κάρολος Οὐεντουόρθ*. Ἄγγλος δημοσιογράφος καὶ φιλόλογος (1789—1864). Εἶναι γνωστὸς ὡς ἀρχισυντάκτης τοῦ γνωστοῦ περιοδικοῦ «Athenaeum», ὡς εἷς τῶν ἱδρυτῶν τοῦ «Daily-News» καὶ ὡς ἐκδότης παλαιῶν ἀγγλικῶν δραμάτων. Α. Δ.

— **Ντὶλκ** (Dilke), *Κάρολος Οὐεντουόρθ*. Ἄγγλος συγγραφεὺς καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1843. Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν αὐτοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κανταβριγίας, μετέβη εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Καλιφορνίαν, Νέαν Ζηλανδίαν, Ἰνδίας καὶ Αἴγυπτον. Τῷ 1867, ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του, ἀφιερώθη εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ ἔργου του «Greater Britain: a record of travel in Englich speaking countries during 1866—1867».

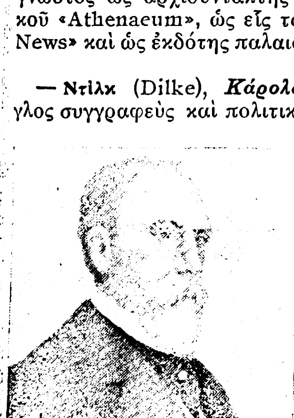
Κάρολος Ντίλκ.

Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ἐκθέτει τὰς ἐντυπώσεις καὶ τὰς παρατηρήσεις τῶν ἀνὰ τὸν κόσμον περιηγήσεών του μὲ τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ ἐξάρῃ τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν παντοδυναμίαν τῆς Ἀγγλίας. Ἡ συγγραφὴ αὕτη ἐνεποίησε μεγάλην ἐντύπωσιν καὶ συνετέλεσεν, ὅπως ὁ Ντὶλκ ἐκλεγῇ τῷ 1868 βουλευτὴς τοῦ νομοῦ Τσέλσυ. Ὡς τοιοῦτος προσεχώρησεν εἰς τὸ κόμμα τῶν ῥιζοσπαστῶν καὶ ἠσχολήθη μὲ ζητήματα σχετικὰ πρὸς τὴν ἀποικιακὴν πολιτικὴν τῆς Ἀγγλίας. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἀπασχόλησίς του δὲν τὸν ἠμπόδισε νὰ μεριμνήσῃ καὶ περί τινων ἀπαραιτήτων κατὰ τὴν κρίσιν αὐτοῦ ἐσωτερικῶν, ἰδίᾳ ἐκπαιδευτικῶν μεταρρυθμίσεων, ἃς εἶδε κατὰ τὸ 1870 πραγματωθείσας. Τῷ 1871 προέτεινε εἰς τὴν βουλὴν τὴν περικοπὴν τῆς βασιλικῆς ἐπιχορηγήσεως, ἀλλ' ἡ πρότασις αὐτοῦ ἀπερρίφθη μὲ μεγάλην πλειοψηφίαν. Κατὰ τὰς γενικὰς ἐκλογὰς τοῦ 1874 ἐξῆλθε νικητὴς καὶ ἐξησφάλισεν ἐν τῷ κοινοβουλίῳ θέσιν περίβλεπτον μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς νέας ἀντιπολιτεύσεως. Ἔλαβε μέρος ἐνεργὸν κατὰ τὰς συζητήσεις περὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, ἐπέδειξε δὲ τοσούτῳ βαθεῖαν γνῶσιν τῶν σχετικῶν ζητημάτων καὶ ἐνημερότητα τῆς καταστάσεως, ὥστε ὁ Γλάδστων, ἅμα τῇ συγκροτήσει τῆς ὑπ' αὐτὸν κυβερνήσεως, διώρισε τὸν Ντὶλκ ὑφυπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν (1880). Τὴν φήμην αὐτοῦ ὡς συγγραφέως ἀνεκαίνισεν ὁ Ντὶλκ διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ὑπερόχου σατίρας του «Floreѕtan, prince of Monaco» (Λονδῖνον, 1874) καὶ τοῦ «The papers of a critic selected from the writings of the late Charles Wentworth Dilke, with a biographical sketch by his grandson» (2 τόμοι, Λονδῖνον 1875). Α. Δ.

— **Ντὶλκ** (Dilke), *σὲρ Κάρολος Οὐεντουόρθ*. Ἄγγλος πολιτικὸς (1810—1869). Ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κανταβριγίας τὴν νομικήν. Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του προσελήφθη εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ διευθυνομένου περιοδικοῦ «Athenaeum», εἰς τὴν ταχεῖαν πρόοδον τοῦ ὁποίου συνετέλεσε μεγάλως. Ἀπὸ τοῦ 1844 μέλος τῆς «Ἑταιρείας τῶν Τεχνῶν» (Society of Arts), συνέλαβε μετὰ τῶν φίλων αὐτοῦ τὸ σχέδιον νὰ ὀργανώσῃ ἐν Ἀγγλίᾳ βιομηχανικὰς ἐκθέσεις, ὁμοίας πρὸς τὰς τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης, εἶδε δὲ τὸν σκοπὸν του πραγματωθέντα διὰ τῆς συγκροτήσεως ἐν Λονδίνῳ (1851) παγκοσμίου βιομηχανικῆς ἐκθέσεως. Ἀπὸ τοῦ 1862 μέχρι τοῦ 1868 διετέλεσε βουλευτὴς τοῦ Οὐάλλιγκφορντ. Α. Δ.

Ντίλλεν, ἢ Ντιλλένιους (Dillen ἢ Dillenius), *Ἰωάννης-Ἰάκωβος*. Γερμανὸς βοτανολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1687 ἐν Ντάρμσταττ καὶ ἀποθανὼν ἐν Ὀξφόρδῃ τῷ 1747. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς βοτανικῆς ἐν Γκίσσεν (Giessen), ἀπὸ δὲ τοῦ 1721 διευθυντὴς τοῦ ἰδιωτικοῦ βοτανικοῦ κήπου τῶν ἀδελφῶν Σέραρντ (Sherard) ἐν Ἔλθαμ τῆς κομητείας Κὲντ (Ἀγγλία). Ἀπὸ τοῦ 1728 καθηγητὴς τῆς βοτανικῆς ἐν Ὀξφόρδῃ. Ἔγραψε: «Hortus Elthamensis» (2 τόμοι, 1732), «Historia muscorum» (1741) κ. ἄ.

Ντίλλενμπουργκ (Dillenburg) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πρωσσίας, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἔσσεν-Νάσσαου, κειμένη εἰς ὕψος 250 μ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης, παρὰ τὸν ποταμὸν Ντίλλ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βέτσλαρ (Wetzlar)-Ζίγκεν (Siegen). Κάτ. 6.000. Ἔχει γυμνάσιον, ὑπαλληλικὴν σχολήν, ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον, 2 δασαρχεῖα καὶ ἀκμάζουσαν βιομηχανίαν (καμινευτήρια, μεταλλεῖα σιδήρου, ἐργοστάσια χρωμάτων, ὑφαντουργεῖα, κλωστήρια κ. ἄ.). Χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς θερινὴ διαμονή. Γ.Θ.Κ.

Ντιλλὶ (Dilli) *[Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν (βλ. λ. *Δελχί*).

Ντίλλινγκεν (Dillingen) *[Γεωγρ.]*. —1) Γερμανικὴ κωμόπολις ἐν Σουηβίᾳ τῆς Βαυαρίας, κειμένη εἰς ὕψος 435 μ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης, παρὰ τὸν Δούναβιν, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Οὔλμ-Ντόναουβερτ. Κάτ. 6.000. Ἔχει οἰκονομικὰς ἀρχάς, 6 καθολικὰς καὶ μίαν εὐαγγελικὴν ἐκκλησίαν, μοναστήρια, παλαιὰν ἔπαυλιν, ἀνωτάτην φιλοσοφικὴν καὶ θεολογικὴν σχολήν, γυμνάσιον, βιβλιοθήκην (60.000 τόμοι), ἄσυλον κωφαλάλων κ.ἄ.

—2) Πρωσσικὴ κωμόπολις ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Ζάαρ (Saar), κειμένη εἰς ὕψος 182 μ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Τρίερ-Ζααρμπρύκεν. Κάτ. 9.500. Ἔχει παλαιὸν φρούριον (ΙΑ' αἰών), πρακτικὸν λύκειον καὶ ἀκμάζουσαν βιομηχανίαν σιδήρου. Γ. Θ. Κ.

Ντίλλμαν (Dillmann), *Αὔγουστος*. Γερμανὸς θεολόγος καὶ ἀνατολιστής, γεννηθεὶς τῷ 1823 ἐν Ἴλλινγκεν (Βυρτεμβέργη) καὶ ἀποθανὼν τῷ 1894 ἐν Βερολίνῳ. Τῷ 1853 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐν Τυβίγγῃ, κατόπιν καθηγητὴς τῆς θεολογίας καὶ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἐν Κιέλῳ, μετὰ ταῦτα ἐν Γκίσσεν καὶ τέλος, τῷ 1869, ἐν Βερολίνῳ. Ὡς ἀνατολιστής, ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν αἰθιοπικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν· τὰ κυριώτερα του ἔργα εἶναι: «Αἰθιοπικὴ γραμματικὴ» (β' ἐκδ. 1899), «Αἰθιοπικὸν λεξικὸν» (1865), «Αἰθιοπικὴ χρηστομάθεια» (1866), Κατάλογοι τῶν χειρογράφων τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου (1847), Ὀξφόρδης (1848), Κοπενχάγης (1857), Βερολίνου (1878) καὶ ἐκδόσεις πολλῶν αἰθιοπικῶν κειμένων. Ὡς θεολόγος ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, σχολιάσας βιβλία τινὰ αὐτῆς. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐξεδόθη, τῷ 1895, ὑπὸ τοῦ Κίττελ τὸ σύγγραμμά του: «Ἐγχειρίδιον τῆς θεολογίας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης» («Handbuch der alttestamentlichen Theologie»).

Ντίλλον (Dillon), *Αἰμίλιος-Ἰωσήφ*. Ἰρλανδὸς δημοσιογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1854. Διέτριψεν ἐπὶ μακρὸν ἐν τῇ ξένῃ, ὅπου καὶ ἐσπούδασε, κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ Κολλέγιον τῆς Γαλλίας καὶ κατόπιν εἰς τὰ πανεπιστήμια τοῦ Ἴννσμπρουκ, τῆς Λειψίας, τῆς Τυβίγγης, τῆς Πετρουπόλεως, τῆς Λουβαίνης καὶ τοῦ Χαρκώφ, λαβὼν (1883) δίπλωμα συγκριτικῆς φιλολογίας καὶ κλασσικῶν γλωσσῶν. Τῷ 1885 ἐξέδωσε τὸ γαλλόφωνον περιοδικὸν «Τὸ μουσεῖον», τῷ δὲ 1888 διετέλεσεν ἀνταποκριτὴς τῆς ἀρχαιοτάτης ρωσικῆς ἐφημερίδος «Μηνύτωρ τῆς Ὀδησσοῦ» καὶ ἀκολούθως προσελήφθη εἰς τὸ προσωπικὸν τῆς ἐφημερίδος «Τὰ νέα τῆς Ὀδησσοῦ». Κατόπιν ἐδημοσίευσε σειρὰν ἄρθρων εἰς τὴν ἀγγλικὴν «Δεκαπενθήμερον ἐπιθεώρησιν», ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Ε. Β. Λάνιν*, περὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν τάσεων τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ, τὰ ὁποῖα προεκάλεσαν τὴν εἰσαγωγὴν διοικητικῶν μεταρρυθμίσεων ἐν Ρωσίᾳ. Χάρις εἰς τὴν μόρφωσίν του καὶ τὴν πεῖράν του ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν λαῶν καὶ ζητημάτων διωρίσθη ἀνταποκριτὴς τῆς λονδινίου ἐφημερίδος «Ἡμερήσιος Τηλέγραφος» καὶ συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ «Σύγχρονος Ἐπιθεώρησις» ἐπὶ ἐξωτερικῶν ζητημάτων, διακριθεὶς διὰ τὰς μεγάλας δημοσιογραφικάς του ἐπιτυχίας καὶ ἀποκτήσας παγκόσμιον φήμην. Ὁ Ντίλλον ἀντεπροσώπευσε τὸν «Ἡμερήσιον Τηλέγραφον» εἰς πλείστας χώρας καὶ εἰς ὅλα τὰ μεγάλα γεγονότα τῆς ἐποχῆς, διατελέσας ἀνταποκριτὴς αὐτοῦ ἐν Ἱσπανίᾳ πρὸ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἱσπανοαμερικανικοῦ πολέμου, ἐν Ἀρμενίᾳ τῷ 1894—1895 κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν σφαγῶν, ἐν Κριμαίᾳ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀσθενείας τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας Ἀλεξάνδρου, Γ' ἐν Παρισίοις κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Δρέϋφους, ἐν Κίνᾳ τῷ 1900 κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ κινήματος τῶν Μπόξερς, ἐν Ρωσίᾳ τῷ 1905 κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ρωσσοϊαπωνικοῦ πολέμου, ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἰδίᾳ ἐν Μεξικῷ, ὅπου διετέλεσεν ἐπὶ μακρὸν μέλος τῆς συμβούλου τοῦ προέδρου τῆς χώρας στρατηγοῦ Ἀλβάρο Ὀμπρεγκὸν κτλ. Ὁ Ντίλλον συνεδέθη ἰδιαιτέρως μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην, τὰς ὁποίας ἐπεσκέφθη ἐπανειλημμένως κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου (1897) καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους κρητικοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνας, καθὼς καὶ κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους, τηρήσας πάντοτε εὐμενῆ στάσιν ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν ζητημάτων καὶ πολλάκις θερμῶς συνηγορήσας ὑπὲρ αὐτῶν. Ἐν Κρήτῃ εἶχε συνδεθῆ καὶ μετὰ τοῦ Ἐ. Κ. Βενιζέλου, ὃν ἐπεσκέφθη κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Θερίσου μετημφιεσμένος εἰς ἱερέα. Τοιαύτας μεταμφιέσεις ἐχρησιμοποίησε πλειστάκις κατὰ τὸ δημοσιογραφικόν του στάδιον, κατορθώσας νὰ διεισδύσῃ καὶ εἰς μέρη ἀπηγορευμένα καὶ νὰ λαμβάνῃ εἰδήσεις ἐξ αὐτῶν τῶν πηγῶν καὶ ταχύτερον παντὸς ἄλλου. Περίφημος ἐγένετο ἡ ἐν Ἀρμενίᾳ, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τουρκικῶν σφαγῶν, παρουσία του ἐν μεταμφιέσει, καθὼς καὶ ἡ διεισδυσίς του εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Κίνας, ὁπόθεν ἤντλησε πολυτίμους πληροφορίας περὶ τῶν ἠθῶν καὶ τῶν ἐθίμων τῶν λαῶν τῆς ἀχανοῦς χώρας. Ὁ Ντίλλον κατέγινεν ἐπίσης καὶ εἰς τὴν φιλολογίαν, γράψας πλεῖστα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καταλέγονται πολλαὶ μεταφράσεις ἀρχαίων συγγραφέων καὶ διάφοροι φιλολογικαὶ ἐργασίαι, ὡς εἶναι τά: «Χαρακτηριστικά», «Ἡ πολιτική τοῦ πάπα κλπ.», «Ἡ θέσις τῆς ἀρμενικῆς γλώσσης ἐν τῇ ἰνδοευρωπαϊκῇ οἰκογενείᾳ», «Τὸ ἀλφάβητον τῆς βακτριανῆς γλώσσης», μετάφρασις τῆς ἱστορίας τοῦ Ἀρμενίου συγγραφέως Ἐλισαίου εἰς τὴν ρωσικήν, μετὰ ἱστορικῶν καὶ φιλοσοφικῶν σχολίων, «Ἱστορία τῆς σκανδιναυϊκῆς λογοτεχνίας κατὰ τὸν μεσαίωνα», «Μάξιμος Γκόρκυ» (1902), «Τὸ πρωτότυπον τοῦ ποιήματος τοῦ Ἰὼβ» (1905), «Ἀπὸ τῆς τριπλῆς εἰς τὴν τετραπλῆν συμμαχίαν», «Διατί ἡ Ἰταλία ἐξῆλθεν εἰς τὸν πόλεμον» (1916), «Ἡμεῖς καὶ ἡ Γερμανία» (1916), «Ἡ ἔκλειψις τῆς Ρωσίας» (1918), «Ἡ διάσκεψις τῆς εἰρήνης» (1920). Μ. Δ. Β.

—**Ντίλλον** (Dillon), *Ἰωάννης*. Ἰρλανδὸς πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1851 ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ. Πολιτευθεὶς εἰς τὴν πατρίδα του ἐγένετο εἷς τῶν ἐνθουσιωδεστέρων καὶ πεισματωδεστέρων ὑπερμάχων οὐ μόνον τῆς αὐτονομήσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς πλήρους ἀνεξαρτησίας τῆς Ἰρλανδίας. Ἐκλεγεὶς μέλος τῆς βουλῆς τῶν Κοινοτήτων τῷ 1880, ἠκολούθησε τὴν μετριοπαθῆ πολιτικὴν τοῦ Πάρνελ. Ἀλλὰ μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς ὑπὸ τὸν Γλάδστωνα κυβερνήσεως ἐγένετο ἓν τῶν βιαιοτέρων καὶ φανατικωτέρων μελῶν τῆς ἰρλανδικῆς λίγκ. Τῷ 1886 κατεδικάσθη εἰς ἓξ μηνῶν φυλάκισιν. Τῷ 1887 κατεδιώχθη ἐκ νέου, ἀλλὰ δικασθεὶς ἠθωώθη. Τῷ 1890, ὁπότε ἐπῆλθε διχασμὸς τοῦ ἰρλανδικοῦ κόμματος, ὁ Ντίλλον προσεχώρησεν εἰς τὴν ἀντιπαρνελλιστικὴν μερίδα τῶν ἄκρων, τὴν ὁποίαν καὶ διηύθυνε μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Μὰκ Κάρθυ (1896). Α. Δ.

Ντιλόλο (Dilolo) *[Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς πορτογαλικῆς Ἀγγόλας ἐν Ἀφρικῇ ἐπὶ τοῦ μεταξὺ Κόνγκου καὶ Ζαμβέζη ὑψιπέδου (ὕψος 1.445 μ.), μήκους 8—13 χλμ. καὶ πλάτους 4—5. Τὰ ὕδατά της ἐκρέουν εἰς τὸ Κασσαΐ καὶ τὸν Ζαμβέζην. Ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Λίβινγκστον (1853). Π. Ν. Π.

Digitized by Google

— **Ντιλόλο** (Dilolo) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Τζιλόλο*.

Ντὶλς (Diels), ***Ἕρμαν***. Γερμανὸς φιλόλογος καὶ φιλόσοφος, γεννηθεὶς ἐν Μπίμπριχ παρὰ τὸν Ρῆνον τῷ 1848 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βερολίνῳ τῷ 1922. Ἐσπούδασεν εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Βόννης καὶ τοῦ Βερολίνου, τῷ δὲ 1873 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας. Ἀπὸ τοῦ 1882 ἐδίδασκεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου (τοῦ ὁποίου ἐγένετο καὶ πρύτανις), διευθύνων τὸ φιλολογικὸν φροντιστήριον τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς. Ὑπῆρξε γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τοῦ Βερολίνου καὶ ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν τῶν Παρισίων ἀπὸ τοῦ 1898. Ἐξέδωκε τὰ ἑξῆς: «De Galeni historia philosophica» (1871), «Doxographi Graeci» (1879), «Stobaios und Aëtios» (1881), «Zur Textgeschichte der aristotelischen Physik» (1882),«Theophrastea» (1883), Ueber das 3 Buch der aristotelischen Rhetotik» (1886),«Zur Pherekydes von Syros» (1882), «Sibyllinische Blätter» (1890), «Thales, ein Semite?» (1889), «Ein gefalschtes Pythagorasbuch» (1890), «Neue Fragmente des Xenophanes und Hippon» (1891), «Commentaria in Aristotelem graeca edita consilio et auctoritate academiae litterarum regiae Borussicae» (1892—1909), «Ueber die Exzerpte von Menons Iatrica in den Londoner Papyrus 137» (1893), «Phaidros» (1893), «Ueber das physikalische System des Stratin» (1893), «Parmenides Lehrgedicht; Anonymus Londinensis» (1896), «Ueber ein Fragment des Empedokles» (1897), «Zur Pentemychos des Pherekydes» (1897), «Parmenides» (1897), «Die Elegia des Poseidippos» (1897), «Ueber Leibnitz und das Problem der Universalsprache» (1899) «Parmenides» (1900), «Poetarum philosophorum fragmenta» (1901), «Zwei Fragmente Heraklits» (1901), «Die Fragmente der Vorsokratiker» (1903), δ' ἔκδ. 1922), «Didymos Kommentar zu Demosthenes» (1904), «Anonymer Kommentar zu Platons Theaetet» (1905), «Satirici alexandrini» (1904), «Die Handschriften der antiken Aertze» (1905—1906), «Gedachtnisrede auf Zeller» (1908), «Beiträge zur Zuckungsliteratur des Okzidents und Oriens (1908—1909), «Ueber ein neuen Versuch die Echtheit einiger hippokratischen Schriften nachzuwiesen (1910), «Wissenschaft und Prophezeiung» (1911), «Antike Technik» (1914), «Ueber Platon's Nachtuhr» (1915). Συνειργάσθη ἐπίσης εἰς πλεῖστα περιοδικά: «Rheinisches Museum», «Archiv für Geschichte der Philosophie», «Hermes» κτλ. Ὁ Ντὶλς εἶναι ἐκ τῶν μεγαλυτέρων κριτικῶν καὶ ἐκδοτῶν ἀρχαίων κειμένων, συνέβαλε δὲ τὰ μέγιστα εἰς τὴν τελείαν γνῶσιν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλοσοφίας. Θ. Π.

—**Ντὶλς** (Diels), ***Λουδοβῖκος***. Γερμανὸς βοτανολόγος, υἱὸς τοῦ Ἕρμαν Ντὶλς, γεννηθεὶς τῷ 1874 ἐν Ἀμβούργῳ. Τῷ 1906 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν Μαρβούργῳ, τῷ 1914 ἐν Βερολίνῳ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1921 διευθύνει τὸν βοτανικὸν κῆπον καὶ τὸ μουσεῖον τοῦ Βερολίνου. Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν φυτογεωγραφίαν, αἱ κυριώτεραί του δὲ ἐργασίαι εἶναι: «Χλωρὶς τῆς κεντρικῆς Κίνας» (Flora von Zentralchina, 1901), «Φυτικὸς κόσμος τῆς Δυτικῆς Αὐστραλίας» (Pflanzenwelt von Westaustralien, 1906), «Μέθοδοι φυτογραφίας καὶ συστηματικὴ τῶν φυτῶν» («Methoden der Phytographie und Systematik der Pflanzen» 1921) κ. ἄ.

Ντιλτάϋ (Dilthey), ***Γουλιέλμος*** (1833—1911). Καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἐν τέλει ἐν Βερολίνῳ, γενόμενος γνωστὸς τὸ πρῶτον διὰ τῆς βιογραφίας τοῦ Σλαϊερμάχερ, ἣν ἐδημοσίευσε τῷ 1870. Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ καταφαίνεται ἤδη ἡ ροπὴ καὶ ἡ μέθοδος αὐτοῦ, δι' ἧς ἐπέπρωτο βραδύτερον νὰ δημιουργήσῃ ἔνδοξον σχολήν· συνενώνει δὲ ἐν αὐτῇ τεραστίαν ἱστορικὴν γνῶσιν καὶ βαθεῖαν ψυχολογικὴν ἔρευναν πρὸς τὴν δύναμιν ποιητικῆς μορφῆς. Τὸ διαφέρον τοῦ Ντιλτάϋ στρέφεται πρὸς τὴν ἔρευναν τοῦ πνευματικοῦ βίου τοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐμφανιζομένου. Μεγάλην ροπὴν ἔσχεν ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἔξαρσις τῆς αὐτοτελείας καὶ τῆς ἰδιορρυθμίας τῶν ἐπιστημῶν τοῦ πνεύματος,ὡς καὶ ἡ ὑπ' αὐτῶν στηριζομένη νέα ψυχολογία, τῆς ὁποίας εἰσηγητὴς ἐγένετο, ἡ νοολογικὴ ψυχολογία, ἧς κύριοι ἐν τῷ παρόντι ἐκπρόσωποι οἱ Σπράγγερ καὶ Λίττ, καὶ τὴν ὁποίαν χαρακτηρίζει ὡς κατανοοῦσαν καὶ ἑρμηνεύουσαν ψυχολογίαν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν φυσιολογικήν, τὴν ἁπλῶς ἐξηγοῦσαν, οἵα λ. χ. ἡ τοῦ Βοὺντ. Κύριον γνώρισμα τῆς ψυχολογίας ταύτης εἶναι ὅτι θεωρεῖ τὴν ψυχὴν ἑνιαῖον ὀργανικὸν ὅλον νοήματος ἐκφραστικόν, ὅτι κατ' ἀκολουθίαν ἀπαιτεῖ τὴν ἑρμηνείαν τῶν ἐπὶ μέρους ἀπὸ τοῦ ὅλου καὶ ὅτι τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν δέχεται ἀρρήκτως συνδεδεμένην πρὸς τὸ ἑκάστοτε πνευματικὸν περιβάλλον, ἄνευ τοῦ ὁποίου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ καὶ ἑρμηνευθῇ καὶ πρὸς τὸ ὁποῖον συνδέεται διὰ τῶν αὐτῶν ἀξιολογικῶν κατευθύνσεων. Ὡς ἡ ψυχὴ εἶναι ἑνιαῖον ὀργανικὸν ὅλον ἐκ τοιούτων ἀξιολογικῶν κατευθύνσεων ἀποτελούμενον, οὕτω καὶ ὁ πνευματικὸς βίος ἑκάστης ἐποχῆς εἶναι ὀργανικῶς διηρθρωμένον ὅλον ἱστορικῶς γεννηθεισῶν καὶ πραγματοποιηθεισῶν ἀξιῶν. Διὰ τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ τούτων καὶ τῶν μεθοδικῶν ἐρευνῶν προήγαγεν ὁ Ντιλτάϋ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ κατέδειξε τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν ὀρθὴν ἑρμηνείαν τῶν πολιτισμῶν καὶ τῶν προσωπικοτήτων. Ἔγραψε, πλὴν ἄλλων: «Τὸ βίωμα καὶ ἡ ποίησις» (9η ἔκδ. 1924) «Εἰσαγωγὴ εἰς τὰς ἐπιστήμας τοῦ πνεύματος» (6' ἔκδ. 1922), «Κοσμοθεωρία καὶ ἀνάλυσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ τῆς «Μεταρρυθμίσεως» (γ' ἔκδ. 1921), «Ὁ πνευματικὸς κόσμος, εἰσαγωγὴ εἰς μίαν φιλοσοφίαν τῆς ζωῆς» (1924), «Ἡ ἐποικοδόμησις τοῦ ἱστορικοῦ κόσμου ἐν ταῖς πνευματικαῖς ἐπιστήμαις» (1927) κ. ἄ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ *Spranger*, W. Dilthey (1912). —*A. Stein*, Der Begriff des Verstehem bei Dilthey (1913). —*J. Wach*, Trendelenburg und Dilthey (1926). Ν. Λ.

Ντιμασκί, ἢ ***Ἀτ-Ντιμασκί*** (= ὁ Δαμασκηνός), ***Μωχάμμετ***. Ἄραψ γεωγράφος (1256—1327), καταγόμενος ἐκ Δαμασκοῦ καὶ ἀποθανὼν παρὰ τὸ ὄρος Θαβώρ. Ἔγραψε γεωγραφίαν τῆς Περσίας, τῶν Ἰνδιῶν, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Εὐρώπης. Ν. Μ.

— **Ντιμασκί** ***Σιχάπ-ἀτ-ντὶν Ἄμπου-λ-'Ἀμπᾶς-Ἀχμέτ***. Μουσουλμᾶνος ἱστορικός, γράψας καὶ διδάξας ἀραβιστί (1297—1347). Ἰσχυρίζετο ὅτι κατήγετο ἐκ τοῦ χαλίφου Ὀμάρ, διὸ καὶ προσωνυμεῖτο *ἐλ-'Ομαρί*. Ἐδίδαξεν ἐν Δαμασκῷ καὶ ἐν Καΐρῳ. Τὸ κυριώτερον ἔργον του εἶναι ἱστορικὴ καὶ γεωγραφικὴ ἐγκυκλοπαιδεία ὑπὸ τὸν τίτλον «Μεσάλεκ-ελ-ἀμπσὰρ φι-μεμαλίκι ρὸ-ἐλ-ἰμσάρ». Ταύτης σῴζονται μόνον ἀποσπάσματα. Ν. Μ.

Ντιμιὲ (Dimier), ***Λουδοβῖκος***. Σύγχρονος Γάλλος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1865. Ἐσπούδασε τὴν φιλολογίαν καὶ φιλοσοφίαν καὶ εἶναι (1931) καθηγητὴς τοῦ καθολικοῦ ἰνστιτούτου τῶν Παρισίων καὶ μέλος τῆς Ἑταιρείας τῶν ἀρχαιολόγων τῆς Γαλλίας. Ἔγραψε φιλοσοφικάς, πολιτικάς, ἱστορικὰς καὶ καλλιτεχνικὰς μελέτας, ὧν ἐξέχουν: «Προλεγόμενα εἰς τὴν αἴσθησιν» (1900), «Ὁ Βοσσουέτος» (1916), «Ὁ Καρτέσιος» (1917), «Ὁ Μπυφφὸν» (1919), «Ἱστορία τῆς γαλλικῆς ζωγραφικῆς κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα» (1920), «Ὁ ρυθμὸς Λουδοβίκου ΙΔ'» (1921), «Ἡ γαλλικὴ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ διακοσμητικὴ» (1921) κ.ἄ. Π.Ν.Π.

ντιμινουέντο (ἰταλ. diminuendo) *[Μουσ.]*. Μουσικὸς ὅρος σημαίνων τὴν μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐλάττωσιν τῆς ἐντάσεως τοῦ ἤχου. Τὸ ντιμινουέντο εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον τοῦ *κρεσσέντο* (βλ. λ.) καὶ σημειοῦται συντετμημένως: *dim*, ἢ >. Γ. Σ.

Ντιμίτρωφ, ***Ἐμμανουήλ***. Βούλγαρος ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1888 εἰς χωρίον τι τοῦ Κιουστεντήλ. Ἐσπούδασεν εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Σόφιας, Βελιγραδίου, Μομπελιὲ καὶ Φρὶμπουργκ. Ἐνεφανίσθη τῷ 1906 καὶ ἔκτοτε ἐδημοσίευσε πολλὰς συλλογάς, ἐξ ὧν σπουδαιότεραι αἱ: «Ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος» (1911), «Τὸ ὄνειρο τῆς ἀγάπης» (1912), «Ποιήματα» (1914), «Τὰ πλοῖα» (1923), «Σύμπαν» (1924) κ. ἄ. Ὁ Ντιμίτρωφ εἶναι λεπτὸς καὶ τρυφερὸς ποιητής, ὁ δὲ στίχος του διακρίνεται διὰ τὴν ἁρμονίαν καὶ τὴν μουσικότητά του. Τ. Β.

Ντίμμλερ (Dimler ἢ Dimmler), ***Ἀντώνιος***. Γερμανὸς μουσουργὸς (1753— περὶ τὸ 1819) καὶ διακεκριμένος δεξιοτέχνης τοῦ κέρατος καὶ τοῦ βαθυχορδίου. Ἀπέκτησε κυρίως φήμην ὡς συνθέτης μπαλλέττων καὶ τῶν ὀπερεττῶν: «Ἡ ζήλεια», «Οἱ χρυσοθῆραι», «Οἱ κυνηγοὶ σαμουριῶν» κτλ. Ἐκτὸς τούτων ὁ Ντίμμλερ ἔγραψε πλείστας συμφωνίας, κοντσέρτα, ἔργα μουσικῆς δωματίου κτλ. Γ. Σ.

Ντιμπὶλ-ἀλ-Χουζαΐ. Ἄραψ σατιρικὸς ποιητὴς ἐκ Κουφά (765—860), οὗ τὸ πραγματικὸν ὄνομα εἶναι *Μωχάμμετ, Χασὰν* ἢ *Ἄμπντ-ἐλ-Ραχμάν*. Ἦτο εὐνοούμενος τῶν χαλιφῶν Ἀροὺν-ἀλ-Ρασὶντ καὶ Μαμούν, ἐταξίδευσεν εἰς Μέκκαν, Αἴγυπτον, Ἰρὰκ καὶ Χορασὰν καὶ διετέλεσε κυβερνήτης τοῦ Σιμιντζὰν (εἰς Τοχαριστάν). Ἔγραψε κυρίως ἐπιγράμματα καὶ κατέλιπε τὴν συλλογὴν «Ντιβάν».Π.Ν.Π.

Ντίμπιτς, ***Ζαμπαλκάνσκι - Ἰβὰν-Ἰβάνοβιτς-Κάρολος-Φρειδερῖκος-Ἀντώνιος-Νάντεν, κόμις***—. Ρῶσος στρατηγός, γεννηθεὶς τῷ 1785 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1831. Σπουδάσας εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τοῦ Βερολίνου, κατέλιπε τὴν πρωσσικὴν ὑπηρεσίαν, ὅπως εἰσέλθῃ εἰς τὸν ρωσικὸν στρατόν. Διατελῶν ἀξιωματικὸς τῶν γρεναδιέρων τοῦ συντάγματος Σεμενὼφ ἐτραυματίσθη κατὰ τὴν μάχην τῆς Αὐστερλίτζ. Τῷ 1812 ἐτοποθετήθη ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατάρχου Βιττγκενστάϊν καὶ ἀναδειχθεὶς κατὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Πολότσκ προήχθη εἰς ὑποστράτηγον. Μετὰ τινα χρόνον εἰσῆλθε εἰς Βερολῖνον μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Ὑόρκ. Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Λούτζεν ὑπέγραψεν, ἐξ ὀνόματος τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Α', τὴν 14 Ἰουνίου 1813 τὴν σύμβασιν τοῦ Ράϊχενμπαχ. Περὶ τὰς μάχας τῆς Δρέσδης καὶ τῆς Λειψίας προήχθη εἰς στρατηγὸν καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος ὠργάνωσε σῶμα στρατοῦ καὶ εἰσῆλθε μετὰ τῶν συμμάχων εἰς τὴν Γαλλίαν. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην οἱ σύμμαχοι, συναντήσαντες μεγάλας δυσχερείας ἐξήτουν νὰ ὑποχωρήσουν μαχόμενοι, μόνος δὲ ὁ Ντίμπιτς ἀντετάχθη εἰς τὴν γνώμην ταύτην, ὑποστηρίξας ὅτι ὤφειλον νὰ προελάσωσιν εἰς Παρισίους. Μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ναπολέοντος ἐξ Ἔλβας, ὁ αὐτοκράτωρ, ὅστις εἶχε προσλάβει εἰς τὴν συνδιάσκεψιν τῆς Βιέννης τὸν Ντίμπιτς, διώρισεν αὐτὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἐπιτελείου τοῦ πρώτου σώματος τοῦ στρατοῦ, εἶτα δὲ ὑπασπιστήν του, τῷ δὲ 1822 ἀρχηγὸν τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου. Συνώδευσε τὸν Ἀλέξανδρον εἰς Ταγαντὸγκ καὶ παρέστη κατὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Εἰς τὰς προκληθείσας ἐν Πετρουπόλει συγκρούσεις ὑπὸ τῶν Δεκεμβριστῶν τῷ 1825, ἐπέδειξε μεγάλην ψυχραιμίαν καὶ θάρρος. Ἐκραγέντος τοῦ Ρωσσοτουρκικοῦ πολέμου τῷ 1828, ὁ Ντίμπιτς διαδεχθεὶς ὡς ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ τοῦ Δουνάβεως, τὸν Βιττγκενστάϊν συνεκρότησε τὴν ἐν Κουλέβτσα μάχην μετὰ τὴν παράδοσιν δὲ τῆς Σιλιστρίας ἀπέκλεισε τὴν Σούλμαν καὶ διαβὰς τὸν Αἷμον εἰσῆλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, ἐξ οὗ ἀπενεμήθη αὐτῷ, τιμῆς ἕνεκεν, ἡ προσωνυμία Ζαμπαλκάνσκι (Διαβαλκανικός). Ἀναλαβὼν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ, ὅτε ἐξερράγη ἡ πολωνικὴ ἐπανάστασις, διῆλθε τὰ πολωνικὰ σύνορα τὴν 21 Ἰανουαρίου 1831· ἀλλ' εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην δὲν ἐπέδειξε τὴν ταχύτητα τῆς ἐνεργείας, ἥτις διέκρινεν ἄλλοτε αὐτόν. Ὁ Πολωνὸς στρατηγὸς Σκριζινέσκι προσέβαλε τὴν δεξιὰν πτέρυγα τῶν Ρώσων ἐν Ὀστρολέγκα καὶ ὁ Ντίμπιτς ἠναγκάσθη νὰ μεταφέρῃ τὸ στρατηγεῖόν του εἰς Κλετζέβο, ὅπου προσβληθεὶς ἐκ χολέρας ἀπέθανε. Ε. Ε.

Ντιμπλοχῶρι *[Γεωγρ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ χωρίου *Διπλοχῶρι* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης.

Ντίμπντιν (Dibdin), ***Κάρολος***. Ἄγγλος συνθέτης καὶ ἀοιδὸς (1745—1814). Τῷ 1762 παρουσίασε τὸ ποιμενικὸν «Ἡ πονηρία τοῦ βοσκοῦ», ἡ ἐπιτυχία τοῦ ὁποίου τὸν ὤθησεν ὅπως ἐπιδοθῇ εἰς τὴν σύνθεσιν σκηνικῶν ἔργων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐλαφρῶν. Ἀφοῦ ὡς ἐπίσημος συνθέτης τοῦ θεάτρου «Ντριούρυ-Λὰν» τοῦ Λονδίνου ἔδωκεν ἐπ' ἀρκετὸν δείγματα τοῦ ἐξαιρετικοῦ του ταλάντου, ὁ Ντίμπντιν ἐπεχείρησε καλλιτεχνικὸν ταξίδιον ἀνὰ τὴν Ἀγγλίαν, οὗτινος τὰς ἐν πολλοῖς ἀξιοπεριέργους περιπετείας περιέγραψεν ἐν τῷ βιβλίῳ «Μουσικὸν ταξίδιον ἀνὰ τὴν Ἀγγλίαν». Ἀργότερον ἀνήγειρεν ἴδιον μικρὸν θέατρον ἐν Λονδίνῳ, ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ ὁποίου ἀνεβίβασε δεκάδα κωμικῶν μελοδραμάτων. Μετὰ τὴν μεταπώλησιν τοῦ θεάτρου τούτου ἤνοιξεν ἰδιωτικὴν σχολήν. Τὰ ἔργα τοῦ Ἄγγλου συνθέτου τὰ σχόνια τὴν μεγαλυτέραν ἐπιτυχίαν εἶναι: «Ὁ καραβοκύρης», «Ὁ Κουάκερος», «Ὁ λιποτάκτης» καὶ «Τὸ ἀνάκτορον τῆς ἐλευθερίας», ὡς καὶ τινα τεμάχια φωνητικῆς μουσικῆς. Ἐκτὸς τούτων ὅμως ἔγραψε καὶ διδακτικά τινα συγγράμματα: «The harmonic preceptor», «The English Pythagoras», «Music epitomished» κτλ. Γ. Σ.

Ντιμποβίτσα (Dimbovitsa, Dambovitsa) *[Γεωγραφ.]*. Ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Ἀργκέσι ἐν Ρουμανίᾳ, μεθ' οὗ συμβάλλει παρὰ τὸ Βουκουρέστιον. Πηγάζει ἀπὸ τῶν Καρπαθίων, ἀρδεύει τὴν πεδιάδα τῆς Βλαχίας καὶ ἔχει μῆκος 225 χλμ.

—**Ντιμποβίτσα νομὸς** *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς Ρουμανίας ἐν Βλαχίᾳ, ὀνομαζόμενος ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ. Πρωτεύουσα ἡ *Τιργκοβίστεα*. Π.Ν.Π.

Ντίμπρα (Dibra) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γιουγκοσλαυΐας (βλ. λ. *Δίβρη*).

Ντιναζπούρ (Dinajpur) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν τῇ προεδρίᾳ τῆς Βεγγάλης, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Πουρνάρμπαττα μικρὸν πρὸ τῆς μετὰ τοῦ Ντάπα συμβολῆς του. Κάτ. 16.000. Διεξάγει ἐμπόριον ὀρύζης, καννάβεως καὶ κραμβῶν.

Ντινὰν (Dinan) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Κὸτ-ντὺ-Νόρ, κειμένη ἐν γραφικῇ τοποθεσίᾳ ἐπὶ τῆς διώρυγος Ἴλλ-ἐ-Ράνς, εἰς ἀπόστασιν 55 χλμ. ἀπὸ τοῦ Σαὶν-Μπριέκ. Κάτ. 10.100. Διεξάγει ζωηρὸν ἐμπόριον κτηνῶν, βουτύρου, ... λείας καὶ γαιανθράκων.

—**Ντινὰν** (Dinant) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Βελγίου ἐν τῷ νομῷ Ναμύρ, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μόζα. Κάτ. 7.100. Βιομηχανίαι βυρσοδεψίας, ... βήτων, ὑφασμάτων μερινὸς κλπ. καὶ λατομεῖα ... στολίθων καὶ μαρμάρου.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Π... κοσμίου πολέμου, καὶ πρὶν ἡ ἀκόμη ἐκδηλωθῇ ἐμφανῶς ἡ διὰ τοῦ Βελγίου εὐρύτης τοῦ γερμανικοῦ ἑλιγμοῦ, κατελήφθη τὴν 15ην Αὐγούστου 1914 τὸ χωρίον Ντινὰν ὑπὸ τμήματος τοῦ γερμανικοῦ σώματος ἱππικοῦ τοῦ στρατηγοῦ Ριχτοφφεν (Richtoffen). Ἡ ἐνέργεια αὕτη ἦτο ἡ πρώτη ἥτις ἐνέβαλεν εἰς ἀνησυχίαν τοὺς Γάλλους, ἀρχίσαντας νὰ ὑποψιάζωνται ὅτι ἐπρόκειτο περὶ εὐρυτέρου διὰ Βελγίου ἑλιγμοῦ ἀπὸ ὅ,τι ἀρχικῶς ὑπετίθετο. Ὡς γνωστόν, μέχρι τῆς 18ης Αὐγούστου οἱ Γερμανοὶ παρέμενον ἀκόμη ἀνατολικῶς τῆς Λιέγης καὶ τοῦ ποταμοῦ Οὔρθ, μὴ καταδείξαντες τὰς προθέσεις των· διὸ ἡ ἐν εἴδει διαδρομῆς διὰ Βε...

Digitized by Google

γίου, ἔρευνα τοῦ γαλλικοῦ σώματος ἱππικοῦ τοῦ στρατηγοῦ Σορντὲ οὐδὲν θετικὸν προσεκόμισεν. Ἡ κατάληψις τοῦ Ντινὰν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῶν Γάλλων συγγραφέων μὲ τὴν ἔκφρασιν *βυθομέτρησις* (σοντάρισμα). Εὐθὺς ἀμέσως τὴν 15ην Αὐγούστου 1914 διέταξεν ὁ διοικητὴς τῆς 5ης γαλλικῆς στρατιᾶς, στρατηγὸς Λανρεζάκ, τὸ 1ον σῶμα στρατοῦ νὰ σπεύσῃ πρὸς τὸ Ντινὰν μὲ τὴν ἐντολὴν ν' ἀπωθήσῃ τοὺς Γερμανοὺς καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰς ἐκεῖ γεφύρας τοῦ Μόσα (Meuse), τοῦθ' ὅπερ καὶ κατωρθώθη ἐντὸς τῆς ἰδίας ταύτης ἡμέρας τῆς 15ης Αὐγούστου ὑπὸ μιᾶς ταξιαρχίας διοικουμένης ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Πεταίν, ἐγκαταστησάσης προγεφύρωμα ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Μόσα. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως τούτῳ προὐχώρησε πρὸς ΝΔ. ἡ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Χάουζεν 3η γερμανικὴ στρατιά, καὶ τὴν 18ην Αὐγούστου ἀπεπειράθη νὰ καταλάβῃ τὸ Ντινὰν διά τινων τμημάτων της, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσεν. Ἅμα ὡς, τὴν ἰδίαν ταύτην ἡμέραν, 18ην Αὐγούστου, διετάχθησαν τὰ κατέχοντα τὸ Ντινὰν γαλλικὰ τμήματα τοῦ 1ου σώματος στρατοῦ νὰ προχωρήσωσι πρὸς τὸ Ναμύρ, ἀντικατασταθέντα ὑπό τινων ἐφεδρικῶν μονάδων, τὸ Ντινὰν κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, καθόσον τὰ ἐφεδρικὰ γαλλικὰ τμήματα ἀπωθήθησαν εὐχερέστατα ἐντὸς τῆς ἰδίας ταύτης ἡμέρας. Ν. Θ. ΚΛΑΛΑΣ

Ντιναποὺρ (Dinapur) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν (βλ. λ. *Ντεναπούρ*).

Ντιναρλῆ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς κατὰ τὸ Αἰγαῖον μικρασιατικῆς ἀκτῆς (πλάτ. 37° 27′ 30″ Β., μῆκ. 27° 14′ 30″ Ἀν. χάρτ. ἀγγλ. 1546: Samos Strait to gulf of Mandelyah), 6 ½ μίλ. Β. τοῦ ἀκρωτηρίου Μονοδένδρι (ἀρχ. Ποσείδιον) καὶ 2 μίλ. Α. ΝΑ. τῶν συγχρόνων ἐκβολῶν τοῦ Μαιάνδρου (Μπουγιοὺκ Δενδερέ). Φαίνεται, ἐκ τῆς γεωλογικῆς συστάσεως τῆς ἀκτῆς, ὅτι τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο ὑπῆρξε τὸ δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι κέρας τοῦ ποτὲ Λατμικοῦ κόλπου. Σ. Ε. Λ.

Ντινὰρ-Σαὶντ-Ἐνογκὰ (Dinard-Saint-Enogat) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Ἴλλ-ἐ-Βιλαίν, κειμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ράνς, εἰς ἀπόστασιν 4 χλμ. ἀπὸ τοῦ Σαὶν-Μαλό. Κάτ. 6.960. Κέντρον θαλασσίων λουτρῶν. Χ. Δ.

Ντίνγκελστετ (Dingelstedt), ***Φραγκῖσκος*** *φὸν* —. Γερμανὸς ποιητὴς καὶ δραματικὸς συγγραφεὺς (1814—1881). Ἐσπούδασε θεολογίαν καὶ φιλολογίαν ἐν Μαρβούργῳ (1831—1834) καί, ὡς ἀνταποκριτὴς τῆς ἐν Augsburg «Allgemeine Zeitung», ἀπεστάλη εἰς Παρισίους, Λονδῖνον καὶ Βιέννην. Κατόπιν διετέλεσε βιβλιοθηκάριος τοῦ βασιλέως τῆς Βυττεμβέργης, συνεζεύχθη μετὰ τῆς διασήμου ἀοιδοῦ Jenny Lutzer, ἐκλήθη ὡς ἐπόπτης τοῦ Ἐθνικοῦ θεάτρου ἐν Μονάχῳ (1851), ἔνθα, διὰ τῶν ἐπιτυχιῶν του, ἐσημείωσε σταθμὸν καὶ ἀπετέλεσε σπουδαιότατον μέλος τοῦ περὶ τὸν βασιλέα Μαξιμιλιανὸν Β′ ὁμίλου ποιητῶν καὶ λογίων. Μετὰ ταῦτα διωρίσθη γενικὸς ἐπόπτης τοῦ ἐν Βαϊμάρῃ θεάτρου τῆς αὐλῆς καὶ ἐν τέλει διευθυντὴς τῆς ὄπερας καὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θεάτρου (Hofburgtheater) τῆς Βιέννης, ὅπου ἐτιμήθη καὶ διὰ τίτλου εὐγενείας. Τὰ ἔργα τοῦ Ντίνγκελστετ, τὰ ὁποῖα διακρίνονται διὰ τὴν θέρμην καὶ τὴν χάριν, στεροῦνται βαθυτέρας δημιουργικῆς δυνάμεως. Εἰς τά, ἀνωνύμως, δημοσιευθέντα «Τραγούδια ἑνὸς κοσμοπολίτου νυκτοφύλακος» (1841), ἐνεφάνισεν, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν φιλελευθέρων ἰδεῶν τῆς ἐποχῆς του, πάθος καὶ ἐνάργειαν, ἅτινα ὅμως ἐλλείπουσιν ἀπὸ τὴν συλλογήν του «Νὺξ καὶ πρωΐα» (1851). Ἔγραψε πρὸς τούτοις: «Ποιήματα» (2α ἔκδ. 1858), διηγήματα («Φῶς καὶ σκιὰ ἐν τῷ ἔρωτι» 1838, κλπ.), τὰ μυθιστορήματα: «Ὑπὸ τὴν Γῆν» (1840), «Ἡ ἀμαζὼν» (2α ἔκδ. 1869), ἐν τῷ ὁποίῳ ἀπεικονίζεται ἡ κοινωνικὴ ζωὴ τῆς ἐποχῆς του. Ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον παρουσιάζουσιν αἱ ἐπιφυλλίδες καὶ αὐτοβιογραφίαι του, τὰ σκίτσα ταξιδίων: «Μέχρι τῆς θαλάσσης. Ἀναμνήσεις ἐξ Ὁλλανδίας» (1847) καὶ πρὸ παντὸς τὰ «Φύλλα εἰκόνων τοῦ Μονάχου» (1879) καὶ μεγάλην ἐπιτυχίαν ἐσημείωσεν ἡ τραγῳδία του «Ὁ οἶκος τῶν Μπάρνεβελντ» (1850). Μετέφρασε σειρὰν ἔργων τοῦ Σαίξπηρ («Ἡ τρικυμία», «Ὅ,τι θέλετε», «Ὅπως σᾶς ἀρέσει» κλπ.), ἐπίσης τὸν «Γάμον τοῦ Φιγαρὼ» τοῦ Μπωμαρσαὶ (1865) καὶ ἔγραψε τὴν δραματουργικὴν μελέτην: «Μία Φάουστ-Τριλογία» (1876). Τὰ «Ἅπαντά» του ἐξεδόθησαν τῷ 1877, εἰς 12 τόμους. Γ. Ε. Κ.

Ντίνγκλερ (Dingler), ***Ἰωάννης***. Τεχνολόγος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1778 εἰς τὸ Zweibrücken καὶ ἀποθανὼν τῷ 1855 εἰς τὸ Augsburg. Ἠσχολήθη εἰς τὴν βαφικὴν καὶ τυποβαφικήν. Εἶναι μᾶλλον γνωστὸς ἐκ τοῦ περιοδικοῦ του «Polytechnische Journal» (ἀπὸ τοῦ 1820). Σ. Γ.

—**Ντίγκλερ** (Dingler), ***Οὖγος***. Γερμανὸς φιλόσοφος, γεννηθεὶς ἐν Μονάχῳ τῷ 1880, ἀπὸ τοῦ 1920 καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι: «Grundlinien einer Kritik u. exakten Theorie der Wissenschaften, insbesondere der mathematischen» (1907), «Grenzen und Ziele der Wissenschaft» (1910), «Die Grundlagen der augswandten Geometrie (1911), «Die Grundlagen der Naturphilosophie» (1913), «Das Prinzip der logischen Unabhängigkeit der Mathematik, zugleich als Einführung in die Axiomatik», (1915), «Die Grundlagen der Physik, synthetische Prinzipien der mathematischen Naturphilosophie» (1919) «Die Kultur der Juden, eine Versöhung zwischen Religion und Wissenschaft» (1919), «Physik und Hypothese, Versuch einer induktisen Wissenschaftslehre, nebst einer kritischen Analyse der Fundamente der Relativitätstheorie» (1921), «Kritische Bewerkungen zu den Grandlagen der Relativitätstheorie» (1921), «Physik und Hypothese» (1923), «Relativitätstheorie und Oekonomieprinzip» (1923), «Die Grundlagen der Machschen Philosophie» (1924) κ. ἄ. Ε. Λ.

Ντινὲ (Dinet), ***Ἀλφόνσος-Στέφανος***, Γάλλος ζωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1861. Ἐμαθήτευσε παρὰ τοῖς Γκαλλάν, Μπουγκερὼ καὶ Τόνυ Ρομπὲρ-Φλερύ. Τῷ 1884 ἐβραβεύθη διὰ τὸν πίνακά του: «Saint-Julien l'Hospitalier». Ἐγκατα-

Στέφ. Ντινέ: Ἀνατολίτικο εἰδύλλιον.
[Μουσεῖον τοῦ Λουξεμβούργου.]

σταθεὶς ἐν Ἀλγερίῳ ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν σκηνῶν τοῦ ἀνατολικοῦ βίου καὶ ἀπέβη εἷς τῶν σημαντικωτέρων ἀνατολιστῶν ζωγράφων τῆς Γαλλίας. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Les terrasses de Laghouat» (1880, μουσεῖον Λουξεμβούργου), «Vue de M'sila» (μουσεῖον Πῶ), «Charmeurs de serpents» (μουσεῖον Σίδνεϋ), «Ouled Naïls», «Dans un café de danseuses» κλπ. Ι. Μ. Π.

Ντινὲρ *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς Φρυγίας ἐν τῇ Δ. Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐκτισμένη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Ἀπαμείας καὶ παρὰ τὰς Κελαινὰς τῶν ἀρχαίων, ἀνήκουσα νῦν διοικητικῶς εἰς τὸν καζᾶν Σαντουκλῆ τοῦ σαντζακίου Ἀφιὸν Καρὰ Χισὰρ τοῦ βιλαετίου Προύσης. Κατ. 5.000. Διεξάγει ἐμπόριον ὀπίου κυρίως καὶ σιτηρῶν. Κεῖται ἐπὶ χώρου σεισμοπαθοῦς καὶ παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Μαιάνδρου (ὑψόμ. 933 μ.), πρὸς δὲ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Σμύρνης-Ἀϊδινίου-Ἐγκερντὶρ (Ἀκρωτηρίου). Τὸ Ντινὲρ ἐπικοινωνεῖ μετὰ τοῦ Ἀφιὸν Καρὰ Χισάρ, μετὰ τοῦ Ἂκ Σεχὶρ-Ἰκονίου, μετὰ τῆς Σπάρτης-Ἀτταλείας, μετὰ τοῦ Τσιβρὶλ-Τουμλοῦ Μπουνὰρ ἢ τοῦ Οὐσὰκ καὶ μετὰ τοῦ Ντενισλὶ-Σμύρνης. Τὸ ὑψίπεδον, ἑπομένως, ἐφ' οὗ κεῖται τὸ Ντινέρ, ἔχει σπουδαιοτάτην στρατιωτικὴν ἀξίαν, ἅτε ἀποτελοῦν κόμβον συγκοινωνιῶν. Κατὰ τὴν μικρασιατικὴν ἐκστρατείαν (1919—1922) τὸ Ντινὲρ ἦτο ἕδρα τῆς VI τουρκικῆς μεραρχίας ἔναντι τοῦ μετώπου Σαντουκλῆ, ἀπετέλεσε δὲ κατ' Αὔγουστον 1922 τὴν προηγμένην βάσιν ἀνεφοδιασμοῦ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ (4 σωμάτων στρατοῦ καὶ σώματος στρατοῦ ἱππικοῦ), τοῦ σχηματίσαντος τὴν κυρίαν μᾶζαν ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ μετώπου ἐπὶ τοῦ νοτίου σκέλους τῆς προεχούσης περὶ τὸ Ἀφιὸν Καρὰ Χισάρ, ἐνῷ συγχρόνως ὡς κυρία γραμμὴ συγκοινωνιῶν τοῦ ἐπιχειροῦντος τότε τουρκικοῦ στρατοῦ ἦτο ἡ γραμμή: Ἂκ Σεχὶρ-Ἐγκερντὶρ-Ντινὲρ-Σαντουκλῆ, προτέρωθεν ἐπισκευασθέντος τοῦ ὁδικοῦ δικτύου κατὰ τὴν ζώνην ταύτην. Ν. Κ. Σ.

Ντίνερ-Ντένες (Diner-Denes), ***Ἰωσήφ***. Οὖγγρος τεχνοκρίτης καὶ δημοσιογράφος, συνεργάτης διαφόρων ἐφημερίδων καὶ σοσιαλδημοκράτης εἰς τὰς κοινωνικάς του πεποιθήσεις, γεννηθεὶς τῷ 1857. Ὑπῆρξεν ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀστικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Καρολὺϊ ἐν Οὐγγαρίᾳ. Σπουδαιότερα ἔργα του: «Ἱστορία τῆς οὐγγρικῆς ζωγραφικῆς κατὰ τὸν ΙΘ′ αἰῶνα» (1896), «Παρελθὸν καὶ μέλλον, μελέται καὶ ἐντυπώσεις» (1896). Θ. Π.

Ντὶνι (Digne) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Κάτω Ἄλπεων. Κάτ. 6.740. Ἔχει ἐργοστάσια ὑφασμάτων, πίλων καὶ μετάξης. Εἶναι ἡ ἀρχαία πρωτεύουσα τῶν Βοδιουντίων (Bodiuntii). Π. Ν. Π.

Ντίνια. Σουδανὸς φύλαρχος, οὗ τὸ πραγματικὸν ὄνομα εἶναι *Ὀσμὰν*-Ἀμποὺ-Μπὲκρ (βλ. λ.).

Ντινιάνο (Dignano) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ Πόλας τῆς Ἰστρίας. Κάτ. 10.600. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 6 χλμ. ἀπὸ τῆς ἀκτῆς καὶ ἔχει ὡραίαν ἐκκλησίαν κτισθεῖσαν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἑνετικῆς κυριαρχίας μὲ τοιχογραφίας τοῦ Τιντορέττο καὶ τοῦ Βερονέζε. Διεξάγει ἐμπόριον ξυλείας, ἡ ὁποία ἐξάγεται διὰ τοῦ παρ' αὐτὴν λιμένος Φεζάνα καὶ παράγει οἴνους καὶ ἐλαίας. Μ.Δ.Β.

Ντίνκα, ἢ ***Τζάνκα*** (Dinkas, Djangha). Πολυπληθὴς λαὸς Νέγρων τοῦ ἀγγλοαιγυπτιακοῦ Σουδὰν ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Λευκοῦ Νείλου. Οἱ Ντίνκα ἔχουν ὑψηλὸν ἀνάστημα (1.80 μ.) μὲ ἐξαιρετικοῦ μήκους κάτω ἄκρα καὶ πρωτοφανῆ ρώμην καὶ εὐρωστίαν. Ζοῦν βίον μόνιμον, ἀσχολούμενοι μὲ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ τὴν κτηνοτροφίαν, ἀντὶ ἐνδυμασίας δὲ καλύπτουν τὸ σῶμα μὲ μικρὰ τεμάχια δέρματος καὶ ἄπειρα κοσμήματα. Ἡ γλῶσσά των, ὁμοιάζουσα πρὸς τὴν τῶν Μπάρι, ἐμελετήθη ὑπὸ τοῦ Μπελτράμε (1870—1881). Π. Ν. Π.

Ντινόμπαση *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Σκοπιᾶς τῆς ἐπαρχίας Φαρσάλων τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Κάτ. (1928) 26.

Ντίνσλακεν (Dinslaken) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ πόλις, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Ρήνου, κειμένη ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ὀμπερχάουζεν—Βέζελ. Κάτ. 25.500. Ἔχει τελωνειακὰς καὶ οἰκονομικὰς ἀρχάς, πρακτικὸν λύκειον, ἀνώτερον παρθεναγωγεῖον καὶ σημαντικὴν βιομηχανίαν σιδήρου.

Ντιντερὸ (Diderot), ***Διονύσιος***. Μέγας Γάλλος φιλόσοφος καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Λὰνγκρ τῷ 1713 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1784. Κατήγετο ἐξ οἰκογενείας πτωχῶν τεχνιτῶν, ἀλλ' ἔτυχεν ἐπιμελοῦς ἀνατροφῆς καὶ κλασσικῆς παιδεύσεως. Εἶχεν ἕνα ἀδελφὸν νεώτερον, ὅστις ἐγένετο κληρικός, καὶ δύο ἀδελφάς, ὧν ἡ πρώτη ἀπεσύρθη εἰς μοναστήριον καὶ ἀπέθανε παράφρων, ἡ δὲ δευτέρα ἔμεινεν ἄγαμος καὶ ἐγηροκόμησε τὸν πατέρα μέχρι τοῦ θανάτου του. Εἰς ἡλικίαν ἐννέα ἐτῶν εἰσήχθη εἰς τὸ κολλέγιον τῶν ἰησουΐτων τῆς γενετείρας του, μετὰ τριετίαν δὲ ἐκάρη. Αἱ σπουδαί του ἐνταῦθα ὑπῆρξαν λαμπραί, ἐπισκιαζόμεναι ἐνίοτε ὑπὸ τῆς ὁρμητικότητος τοῦ χαρακτῆρός του. Οἱ ἰησουῖται, ἐλπίζοντες ὅτι ἐν τῷ προσώπῳ του θὰ εὕρουν ἕνα ἐκ τῶν φωστήρων τοῦ τάγματός των, τὸν συνεβούλευσαν νὰ μεταβῇ εἰς Παρισίους διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὰς κλασσικὰς σπουδάς του εἰς τὸ κολλέγιον d'Harcourt, ἐνῷ αὐτὸς ἐσκέπτετο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ἱερατικὸν στάδιον. Πιεσθεὶς ὅμως ὑπὸ τοῦ πατρός του ἐδέχθη καὶ ἀπετελείωσε τὰς σπουδάς του ἐν Παρισίοις, κατόπιν δὲ ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν του καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν, τῶν μαθηματικῶν, τῆς ἰταλικῆς καὶ τῆς ἀγγλικῆς, τῶν ὁποίων ἡ γνῶσις ἀπετέλεσε κατόπιν μοναδικὸν πόρον ζωῆς, διότι ὁ πατήρ του, ὠργισμένος διὰ τὸ σκληροτράχηλον τοῦ χαρακτῆρος τοῦ υἱοῦ, ἔπαυσε νὰ τῷ ἀποστέλλῃ χρήματα. Ἐπὶ διετίαν ὁ Ντιντερὸ ἔζησεν ἐν μέσῳ στερήσεων καὶ δυσχερειῶν. Ἐδίδασκε τὰ μαθηματικά, καὶ ἂν μὲν συνέβαινε νὰ ἔχῃ μαθητὴν μὲ ἀντίληψιν καὶ βαθύνοιαν, τὸν ἐδίδασκεν ἐπὶ ὥρας, ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀμοιβῆς· ἂν ὅμως ὁ μαθητὴς ἦτο μωρός, δὲν ἐπανήρχετο πλέον. Κάποτε ἐγένετο οἰκοδιδάσκαλος τῶν τέκνων ἑνὸς πλουσίου χρηματιστοῦ· μετά τινας μῆνας ὅμως, μὴ ἀντέχων εἰς τὸν περιορισμόν, τὸν ὁποῖον ἦτο ἠναγκασμένος νὰ ὑφίσταται, παρῃτήθη καὶ ἐπανέπεσεν εἰς μεγαλυτέραν πενίαν. Τῷ 1743 συνεζεύχθη ἐξ ἔρωτος τὴν Ἄνναν-Ἀντουανέτταν Σαμπιόν, κόρην πτωχήν, ἀλλὰ καλῆς οἰκογενείας, ἐξ ἧς ἀπέκτησε τέσσαρα τέκνα, ὧν ἐπέζησε τὸ τελευταῖον, Μαρία Ἀγγελική, συζευχθεῖσα τὸν de Vandeul. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξέδωκε τὴν μετάφρασιν τῆς «Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος» τοῦ T. Stonyan (εἰς 3 τόμους), ἀπὸ δὲ τοῦ 1746 μέχρι τοῦ 1748 μετάφρασιν τοῦ «Παγκοσμίου λεξικοῦ τῆς ἰατρικῆς, τῆς χημείας καὶ τῆς βοτανικῆς» τοῦ Robert James (εἰς 6 τόμους) ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν Toussaint, Eidouns καὶ J. Busson. Ἡ μεταφραστικὴ αὐτὴ ἐργασία ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ πρόθεσις ἀφ' ἑτέρου ἑνὸς βιβλιοπώλου, μεθ' οὗ συνειργάζετο, ὅπως ἐκδώσῃ εἰς γαλλικὴν μετάφρασιν τὴν «Cyclopaedia» τοῦ Eph. Cambers, ἐνέπνευσαν εἰς τὸν Ντιντερὸ τὴν ἰδέαν τῆς ἐκδόσεως μιᾶς πρωτοτύπου γαλλικῆς ἐγκυκλοπαιδείας, τὴν

Digitized by Google

ὁποίαν ἀνεγνώρισεν ὡς ἀναγκαίαν ὁ βιβλιοπώλης, ὁρίσας ὡς διευθυντὰς αὐτῆς τὸν Ντιντερὸ καὶ τὸν d'Alembert. Αἱ σχετικαὶ ἐργασίαι ἤρχισαν τῷ 1746. Διὰ νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν συμφιλίωσίν του μὲ τὴν οἰκογένειάν του, ἀπέστειλεν εἰς τὴν πατρίδα του τὴν σύζυγόν του (1746) καὶ κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα, καθ' ὃ παρέμεινε μόνος ἐν Παρισίοις, συνεδέθη ἐρωτικῶς μὲ μίαν ὕπανδρον γυναῖκα. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξέδωκε τὰς «Pensées philosophiques», μετὰ διετίαν δὲ τὰ «Bijoux indiscrets» (1748). Αἱ «Pensées philosophiques», καταδικασθεῖσαι εἰς καῦσιν ὑπὸ τοῦ Παρλαμέντου, ἔσχον μεγάλην κυκλοφορίαν, τὰ δὲ «Bijoux indiscrets», συλλογὴ περιπετειωδῶν καὶ φιληδόνων διηγήσεων, ἐκυκλοφόρουν λαθραίως. Τῷ 1748 ἐξέδωκε καὶ «Cinq mémoires sur différents sujets de mathématiques».

Ἡ «Ἐγκυκλοπαιδεία», περίφημος ἤδη πρὶν ἢ ἐκδοθῇ, δὲν ἀνεμένετο ἀγωνιωδῶς μόνον ὑπὸ τῶν πολυπληθῶν συνδρομητῶν, τοὺς ὁποίους προσείλκυσε μόνη ἡ ἀγγελία τῆς ἐκδόσεως. Οἱ ἰανσενισταὶ καὶ οἱ κολινισταὶ δυσπίστως εἶχον πρὸς ἓν ἔργον, τοῦ ὁποίου οἱ πρῶτοι ὑπώπτευον τὰς τάσεις, οἱ δὲ δεύτεροι τὰς συνεπείας. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ντιντερὸ ἐξέδωκε τὴν «Promenade du sceptique», μεταφυσικὴν ἀλληγορίαν, καὶ τὴν «Lettre sur les aveugles à l'usage de ceux qui voient» (1749), ἔκθεσιν τῶν παρατηρήσεων τὰς ὁποίας εἶχε κάμει ὁ Réaumur ἐπὶ ἑνὸς ἐκ γενετῆς τυφλοῦ, θεραπευθέντος ἐκ καταρράκτου. Τὸ αὐτὸ ἔτος ὑπέστη ἔρευναν κατ' οἶκον ἐκ μέρους τῆς ἀστυνομίας, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ἐζήτει αὕτη τὰ χειρόγραφα τῆς «Promenade du sceptique» καὶ ἑνὸς διηγήματος τιτλοφορουμένου: «L'oiseau blanc, conte bleu», τὸ ὁποῖον, κατὰ τοὺς ἰσχυρισμοὺς τῆς ἀστυνομίας, εἶχεν ὑπαινιγμοὺς εἰς βάρος τῆς μαρκησίας Πομπαδούρ. Ἡ πραγματικὴ πρόθεσις τῆς ἀστυνομίας ἦτο νὰ κατάσχῃ τὴν συλλεγεῖσαν ὕλην τῆς «Ἐγκυκλοπαιδείας». Ὁ Ντιντερὸ ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀστυνόμου ἠρνήθη τὴν πατρότητα τῶν «Pensées philosophiques», τῶν «Bijoux indiscrets» καὶ τῆς «Lettre sur les aveugles», ὡμολόγησε τὴν τοῦ «Promenade du sceptique», τοῦ ὁποίου τὰ χειρόγραφα ἀνευρέθησαν καὶ κατεσχέθησαν, καὶ ἠρνήθη νὰ παραδώσῃ τὰ χειρόγραφα τοῦ «L'oiseau blanc». Συλληφθεὶς ἐνεκλείσθη εἰς τὸν πύργον τῶν Βιγκενῶν, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ ἕνα περίπου μῆνα ἐν αὐστηρᾷ ἀπομονώσει. Κατόπιν ἐνεργειῶν τῶν βιβλιοπωλῶν, ὁ Ντιντερὸ ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν του καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ σχεδίου τῆς «Ἐγκυκλοπαιδείας» καὶ ἑνὸς πίνακος τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, ἀνετύπωσε δὲ κεχωρισμένως τὸ ἄρθρον: Τέχνη (Art). Εἰς τὰς ἐπικρίσεις, τὰς ὁποίας προυκάλεσε τὸ ἄρθρον τοῦτο, ἀπήντησε κατ' ἀρχὰς διὰ τῆς «Lettre sur les sourds et muets», ἥτις ἀφεώρα τὸ ἔργον τοῦ ἀββᾶ Batteux: «Beaux-Arts réduits à un même principe» καὶ κατόπιν διὰ δύο «Ἐπιστολῶν» δηκτικωτάτων πρὸς τὸν P. Berthier, συντάκτην τοῦ «Journal de Tréveux». Ὁ Α΄ τόμος τῆς «Ἐγκυκλοπαιδείας» ἐνεφανίσθη τῷ 1751, περιλαμβάνων τὸ σχέδιον καὶ τὸν πίνακα, τοὺς ὁποίους εἶχε συντάξει ὁ Ντιντερό, καὶ ἕνα «Discours préliminaire» τοῦ d'Alembert, καὶ ἀφιερωμένος εἰς τὸν κόμιτα d'Argenson. Ἡ ἐπιτυχία ὑπερέβη τὰς προσδοκίας τῶν βιβλιοπωλῶν, τῶν συγγραφέων καὶ τῶν ἐχθρῶν των· δύο χιλιάδες ἀντίτυπα ἐξηντλήθησαν ἐντὸς ἐλαχίστων μηνῶν, νέαι δὲ συνδρομαὶ συνέρρεον ἐξ ὅλων τῶν μερῶν, ὅταν διαταγὴ τοῦ συμβουλίου (1752) ἀπηγόρευθη ἡ διανομὴ τοῦ Β΄ τόμου. Ἀρθείσης μετ' ὀλίγον τῆς ἀπαγορευτικῆς ταύτης διαταγῆς, κατόπιν ἐνεργειῶν τοῦ d'Argenson, ἐσυνεχίσθη ἡ ἔκδοσις τῆς «Ἐγκυκλοπαιδείας». Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἀρχίζει ἡ δραστηριωτέρα καὶ γονιμωτέρα φάσις τῆς ζωῆς τοῦ Ντιντερό, πλήρης μόχθου, θλίψεων καὶ θριάμβων. Ἐνῷ ἐξεδίδοντο ὁ εἷς κατόπιν τοῦ ἄλλου, ὁ Γ΄, ὁ Δ΄, ὁ Ε΄ καὶ ὁ ΣΤ΄ τόμος τῆς «Ἐγκυκλοπαιδείας», καταβαλλομένης ἰδιαιτέρας φροντίδος διὰ τὴν περιγραφὴν τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπαγγελμάτων, ἄνευ ζημίας τῶν συνωνύμων, ἐξέδιδε ταυτοχρόνως τὴν «Interprétation de la nature», μικρὰν πραγματείαν, ἀπεκάλυπτε τὴν μηδαμινότητα τῶν δῆθεν ἀνακαλύψεων τοῦ κόμητος de Caylus ἐπὶ τῆς ἐγκαυστικῆς τῶν ἀρχαίων διὰ τοῦ ἔργου του «L'histoire et le secret de la peinture en cire» (1757), καὶ ἔδιδεν ἐν ταὐτῷ τὴν θεωρίαν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἰδεῶν του περὶ τοῦ νεωτέρου δράματος διὰ τῶν ἔργων του: «Le fils naturel» (1757) καὶ «Le père de famille» (1758). Τὸ πρῶτον ἀνεβιβάσθη ἐπὶ σκηνῆς μόλις τῷ 1771, καὶ δύο φορὰς μόνον ἕνεκα διαφωνίας μεταξὺ τῶν ἠθοποιῶν, τὸ δὲ δεύτερον ἀνεβιβάσθη ἀπὸ του 1761 καὶ ἔσχε πολλὰς παραστάσεις καὶ ἐν Παρισίοις καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Ἡ δημοσίευσις τοῦ Ζ΄ τόμου τῆς «Ἐγκυκλοπαιδείας» ἐπιδεινώνει τὴν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐξαπλωθεῖσαν θύελλαν. Ὀλίγοι στίχοι ἑνὸς ἄρθρου τοῦ d'Alembert περὶ Γενεύης, ὅπου συμβουλεύει τοὺς κατοίκους αὐτῆς νὰ δεχθοῦν τὴν ἵδρυσιν θεάτρου ἐν τῇ πόλει των, προκαλοῦν τὴν ὀργὴν τῶν ἀρχόντων τῆς μικρᾶς δημοκρατίας καὶ τοῦ J.J. Rousseau, ὅστις ἀπήντησε διὰ τῆς περιφήμου «Lettre sur les spectacles». Ταυτοχρόνως εἰσάγεται εἰς δίκην τὸ ἔργον τοῦ Helvetius (τοῦ ὁποίου αἱ στεναὶ πρὸς τὴν «Ἐγκυκλοπαιδείαν» σχέσεις ἦσαν κοινὸν μυστικόν): «De l'esprit» (1758), ἡ δὲ «Ἐγκυκλοπαιδεία» τίθεται κατόπιν κυβερνητικῆς διαταγῆς ὑπὸ τὴν κρίσιν θεολόγων καὶ καθηγητῶν τῆς Σορβόννης. Δευτέρα διαταγὴ ἀνεκάλει τὸ προνόμιον τὸ ὁποῖον εἶχε χορηγηθῆ εἰς τοὺς συνεταιρισμένους βιβλιοπώλας, τοὺς ἀναλαβόντας τὴν ἔκδοσιν τῆς «Ἐγκυκλοπαιδείας», τρίτη δὲ διαταγὴ ἐπέβαλλε τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τοὺς συνδρομητὰς τῶν ποσῶν, τὰ ὁποῖα εἶχον καταβάλει οὗτοι διὰ τὸ σύνολον τοῦ ἀπαγορευθέντος ἔργου. Ὁ d'Alembert κατόπιν τῆς συρροῆς ταύτης τῶν κακῶν ἔχασε τὸ θάρρος του, παρὰ τὰς ἱκεσίας τοῦ Βολταίρου καὶ τοὺς ἐξορκισμοὺς τοῦ Ντιντερό· παρῃτήθη τῆς θέσεώς του ὡς συνδιευθυντοῦ καὶ συντάκτου καὶ ἄφησε μόνον του τὸν Ντιντερὸ καὶ διαπληκτισθῆ μετὰ τῆς αὐλῆς, τοῦ κοινοβουλίου, τῆς Σορβόννης, τῶν συνεργατῶν, τῶν βιβλιοπω-

Διονύσιος Ντιντερό.
(Προτομὴ τοῦ Houdon ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λούβρου.)

λῶν καὶ τῶν συνδρομητῶν. Ἐντὸς ἐλαχίστου ὁ Ντιντερὸ ἔχασε τὰ πάντα, πλὴν τοῦ θάρρους καὶ τῆς πίστεως πρὸς τὸ ἔργον του. Ἀψηφῶν τὸν μόχθον καὶ τὸν κίνδυνον, ἀναλαμβάνει ὅλας τὰς εὐθύνας, ἐμψυχώνει τοὺς τρομοκρατημένους βιβλιοπώλας, προσεταιρίζεται τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν φίλων του, οἱ ὁποῖοι ὑπόσχονται νὰ συνεχίσουν τὴν συνεργασίαν των καὶ εὑρίσκει εἰς τὸ πρόσωπον ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, τοῦ Louis de Jaucourt, τὸν πλέον ἀκούραστον καὶ τὸν πλέον ἀνιδιοτελῆ ἐπίκουρον. Ἐντὸς ἑξαετίας συντάσσουν καὶ ἐκτυπώνουν κρυφίως τοὺς δέκα τόμους εἰς φύλλον καὶ τοὺς πέντε πρώτους τόμους τῶν πινάκων, οἱ ὁποῖοι παραδόξως δὲν περιελαμβάνοντο εἰς τὴν ἀνάκλησιν τοῦ προνομίου. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ 1765 διενεμήθησαν εἰς τοὺς συνδρομητὰς οἱ δέκα τόμοι τοῦ κειμένου καὶ οἱ πέντε πρῶτοι τῶν πινάκων. Τὸν θρίαμβον τοῦτον ἦλθε νὰ ἐπισκιάσῃ ἡ μωρία ἑνὸς ἐκ τῶν συνεταιρισμένων βιβλιοπωλῶν, τοῦ Le Breton, ὅστις κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς λαθραίας ἐκτυπώσεως τοῦ ἔργου εἶχε φροντίσει νὰ περικόψῃ ὡρισμένα σημεῖα, ἐπικίνδυνα, κατὰ τὴν γνώμην του, ἐκ τῶν ἄρθρων τοῦ Ντιντερὸ καὶ τῶν ἄλλων συνεργατῶν. Ὁ ἀνόητος οὗτος ἀκρωτηριασμός, γενόμενος τυχαίως ἀντιληπτὸς ὑπὸ τοῦ Ντιντερό, μετὰ τὴν ἐκτύπωσιν, ἐπροκάλεσε βαθεῖαν τὴν ὀργὴν καὶ τὴν θλῖψιν του. Ἔχων τὴν φροντίδα νὰ ἐξασφαλίσῃ προῖκα διὰ τὴν μοναδικήν του θυγατέρα, ἀπεφάσισε τὴν πώλησιν τῆς βιβλιοθήκης του. Πληροφορηθεῖσα τοῦτο ἡ Αἰκατερίνη Β΄ διέταξε τὸν ἐν Παρισίοις πρεσβευτήν της Δ. Γκαλίτζιν ν' ἀγοράσῃ τὴν βιβλιοθήκην, παραδοτέαν μετὰ τὸν θάνατόν του, ἀντὶ 15.000 φράγκων μετρητῶν καὶ νὰ τῷ χορηγῇ ἐτησίως 1.000 φρ.

Δευτέρα διαμονὴ τῆς συζύγου του ἐν τῇ γενετείρᾳ του (1756) τοῦ εἶχε παράσχει τὴν εὐκαιρίαν δευτέρας ἀπιστίας, μετὰ τῆς δεσποινίδος Λουΐζας Ἐρριέτας Βόλλαντ, καλῆς ἀστικῆς οἰκογενείας, ἡ ὁποία ἦτο ἀνταξία τῆς ἀφοσιώσεώς του. Κατὰ τὴν νέαν ταύτην περίοδον τῆς ζωῆς του ὁ Ντιντερὸ συνέγραψε δύο διηγήματα: «Entretien d'un père avec ses enfants» καὶ «Deux amis de Bourbonne», ἐκδοθέντα μετὰ τῶν «Idylles» τοῦ Gessner (1773), πραγματείας τινάς, ὡς τά: «Essai sur les femmes», «Regrets sur ma vieille robe de chambre» καὶ τὸ ἱστορικὸν ἔργον «Essai sur les règnes de Claude et de Néron» (1778, ἐπηυξ. ἔκδ. εἰς 2 τόμ. 1782). Δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι τὰ καλύτερα καὶ τὰ πλέον ἐκτιμηθέντα ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ἔργα του εἶναι ἐκεῖνα ἀκριβῶς, τὰ ὁποῖα ὁ ἴδιος ἐθεώρει ἀνάξια ὅπως ἴδουν τὸ φῶς τῆς ἡμέρας καὶ οἱ σύγχρονοί του ἐλάχιστα ἐξετίμησαν. Διὰ τοὺς συγχρόνους του ὁ Ντιντερὸ ἦτο ὁ ἐκδότης τῆς «Ἐγκυκλοπαιδείας»· οὐδέποτε, ἐκτὸς σπανίων ἐξαιρέσεων, ἀνεγνώσθησαν τὰ «Salons» του, τὰ δύο μεγάλα μυθιστορήματά του, ἡ σάτιρά του «Le neveu de Rameau», τὰ νέα του δράματα, ἡ κωμῳδία του «Est-il bon? est-il méchant?», αἱ φιλοσοφικαί του διατριβαί, αἱ ἄφθονοι σελίδες του ἐν τῇ «Ἀλληλογραφίᾳ» τοῦ Grimm, οὔτε αἱ ἰδιωτικαί του ἐπιστολαί. Τῷ 1773 μετέβη εἰς Χάγην καὶ ἐκεῖθεν, συνοδευόμενος ὑπὸ ἀπεσταλμένου τῆς Αἰκατερίνης τῆς Β΄, εἰς Πετρούπολιν. Ἀφοῦ παρέμεινεν ἐπ' ἀρκετὸν ἐκεῖ, τυχὼν μεγάλων περιποιήσεων παρὰ τῆς αὐτοκρατείρας, ἐπανῆλθεν εἰς Χάγην, ὅπου ἐπέβλεψε τὴν ἐκτύπωσιν τῶν «Plans et statuts des divers établissements ordonnés par Catherine II» καὶ ἐκεῖθεν κατέληξεν εἰς Παρισίους (1774). Τὰ δύο ταῦτα ταξίδια καὶ ἡ ἀλλαγὴ τοῦ κλίματος ἐκλόνησαν τὴν ὑγείαν του, ἀλλὰ δὲν τὸν ἀπέτρεψαν ἀπὸ τῆς ἐργασίας. Εἰς τὴν περίοδον ταύτην ἀνήκουν τὰ ἔργα του: «Voyage en Hollande», «Projet d'une université pour la Russie», «Le rêve d'Alembert», «Jacques le Fataliste», «La religieuse». Τῷ 1784 ἀπέθανεν ἡ φίλη του δεσποινὶς Βόλλαντ, μετὰ τετραετίαν δὲ τὴν ἠκολούθησεν εἰς τὸν τάφον.

Ἓν ἐκ τῶν μετὰ τὸν θάνατόν του ἰδόντων τὸ φῶς ἔργων του ἦτο ὁ διθύραμβος τῶν Ἐλευθερομανῶν» («Eleuthéromanes»), ὅπου ἔδιδε τὴν εἰκόνα τοῦ ζηλωτοῦ τῆς ἐλευθερίας διὰ τῶν περιφήμων στίχων του: «Et ses mains ourdiraient les entrailles du prêtre | à défaut d'un cordon, pour étrangler les rois» (Αἱ χεῖρες του, ἐλλείψει σχοινίου, θὰ ἔπλεκον τὰ ἔντερα τοῦ ἱερέως διὰ ν' ἀπαγχονίσῃ, δι' αὐτῶν, τοὺς βασιλεῖς). Ὁ Ντιντερὸ ὑπῆρξεν ἡ πρώτη μεγαλοφυΐα τῆς νεωτέρας Γαλλίας, ὁ μεγαλύτερος ὑλιστὴς τῆς ἐποχῆς τοῦ γαλλικοῦ διαφωτισμοῦ, ὁ ἀρχηγὸς καὶ ἡ ψυχὴ τῶν ἐγκυκλοπαιδιστῶν, ἐκ τῶν ὀλίγων ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἀφιέρωσαν ὁλόκληρον τὴν ζωήν των ἐνθουσιωδῶς εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου. Ἀνατραφεὶς ἐντὸς καθολικοῦ περιβάλλοντος, ἐξειλίχθη μετὰ θαυμαστῆς λογικῆς καὶ διαπεραιωθεὶς ἀπὸ τοῦ θεϊσμοῦ εἰς τὸν μαχόμενον ὑλισμὸν καὶ ἀθεϊσμόν, ἐνεσάρκωσε τοὺς ὑψηλοτέρους σκοποὺς τῆς γαλλικῆς ἀστικῆς ἐπαναστατικῆς φιλοσοφίας κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ διαφωτισμοῦ. Ἤσκησεν ἐπὶ τῆς κοινωνίας τῶν χρόνων του τὴν βαθυτέραν καὶ μονιμωτέραν ἐπίδρασιν. Ἡ σκέψις του δὲν περιωρίσθη εἰς τὰ στενὰ ὅρια ἑνὸς χυδαίου ὑλισμοῦ. Συναντᾷ κανεὶς παρ' αὐτῷ ἱκανὰ σπέρματα διαλεκτικῆς καὶ μονιστικῆς σκέψεως. Θεωρεῖται δικαίως ὡς εἷς πρόδρομος τοῦ Λαμὰρκ καὶ τοῦ Δαρβίνου, διότι ὑποστηρίζει σαφῶς καὶ ἀποφασιστικῶς τὴν ἰδέαν τῆς ἐξελίξεως τῶν ὀργανισμῶν καὶ τὴν ἀρχέγονον ὕπαρξιν ἑνὸς πρωτογόνου ὄντος, ἐξ οὗ προῆλθε, διὰ προοδευτικῆς μεταμορφώσεως ἡ μεταγενεστέρα ποικιλία τοῦ ζωϊκοῦ καὶ φυτικοῦ βασιλείου. Κατ' αὐτόν, ὅπως ὑπάρχει ἀτομικὴ ἐξέλιξις, οὕτω ὑπάρχει καὶ ἐξέλιξις τῶν εἰδῶν. Ἀκολουθῶν εἰς τὰς λογικάς της συνεπείας τὴν ἰδέαν τῆς ἐξελίξεως, καταλήγει εἰς τὴν παραδοχὴν ἐξελίξεως καὶ εἰς τὴν ἄψυχον ὕλην. Διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὰ ψυχικὰ φαινόμενα, ὑποθέτει τὴν ὕπαρξιν ὑλικῶν ἀτόμων προικισμένων μὲ αἴσθησιν, τὰ ὁποῖα ὑπῆρχον πρὶν εἰς τὰ ζῷα καὶ καθορίζουν τὴν σκέψιν παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ. Ὅλα τὰ φαινόμενα τῆς φύσεως εἶναι ἐκδηλώσεις μιᾶς οὐσίας, ἡ ὁποία κατέχει ὁλόκληρον τὸ εἶναι καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἐκδηλοῦται ἡ ἑνότης τῶν δυνάμεων ἐν αἰωνίᾳ μεταμορφώσει καὶ ἐν αἰωνίᾳ ἀλληλεπιδράσει. Ὁ Ντιντερὸ ὑπῆρξεν ἐπίσης ἄριστος δραματικὸς καὶ μέγας πεζογράφος. Εἰς τὸν ἀγῶνά του διὰ τὴν μεταρρύθμισιν τῆς τέχνης καὶ τῆς σκηνῆς ἐτάχθη ὑπὲρ τοῦ νατουραλισμοῦ καὶ ὑπὲρ τῆς ἀκριβοῦς καὶ ὄχι ἐξωραϊσμένης ἀναπαραστάσεως τῆς ζωντανῆς καὶ συγκεκριμένης πραγματικότητος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *M. de Vandeul* (θυγατρὸς τοῦ Ντιντερό), Mémoires pour servir à l'histoire de la vie et des ouvrages de Diderot (ἐν «Allgemeiner Zeitschrift» 1813 καὶ ἐν «Tableaux de genre et d' histoire» τοῦ Barrière (1823)). — *K. Rosenkranz*, Diderot's Leben und Werke (Leipzig 1866 τόμ. 2).— *A. Collignon*, Diderot, sa vie et ses oeuvres (1875).—*J. Merley*, Diderot and the Encyclopaedists (London 1878 καὶ 1886 τόμ. 2).— *E. Scherer*, Diderot (1880).— *J. Barbey d' Aurevilly*, Goethe et Diderot (1882).— *G. Hervier*, L' esprit de Diderot (Bruxelles [1858]). — Diderot (Stockholm 1917). — *P. Hermand*, Les idées morales de Diderot (1923).
Θ. Π.

Ντιντιὲ (Didier), *Κάρολος*. Ἑλβετὸς συγγραφεὺς γαλλικῆς καταγωγῆς (1805—1864). Διετέλεσε συνεργάτης τῶν δημοκρατικῶν ἐπιθεωρήσεων τῆς ἐποχῆς του καὶ ἱδρυτὴς τῆς «Πίστεως» (1843) κ.ἄ. Ἐταξίδευσεν εἰς Πολωνίαν (1848) ἀποσταλεὶς ὑπὸ τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως καὶ ἐξετέλεσε μακρὰς περιοδείας μέχρι Μαρόκου, Μέκκας κ.ἄ. Ἐνεφανίσθη μὲ τὸ ἔργον «Ἡ ἑλβετικὴ ἅρπα» (18..), ἐκ τῶν λοιπῶν του δὲ συγγραφῶν διακρίνονται:

Digitized by Google

«Ἡ ὑπόγειος Ρώμη» (1833, τόμ. 2), εἰς τὸ ὁποῖον ὀφείλει τὴν φήμην του, «Ἐλβετία» (1854), συλλογὴ σονέττων «Ἰταλικοὶ ἔρωτες» (1859), συλλογὴ νουβελλῶν κ. ἄ., ἐν οἷς σειρὰ ἐντυπώσεων ἐκ Μαρόκου, Σουέζ, Νείλου κτλ. —π.

Ντιντικούλ, ἢ *Ντιντοὺ-Κὰλ* (Dindigul, Dindu-Kal=ὁ βράχος τοῦ Ντιντοῦ) *[Γεωγρ.]*. Ὀχυρὰ πόλις τῶν βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν τῇ διοικήσει τοῦ Μαντρὰς καὶ ἐπὶ τῶν ὀρέων Σιρουμαλέχ. Κάτ. 25.052. Διεξάγει ἐμπόριον καπνοῦ, καφὲ κ.ἄ. καὶ ἔχει βιομηχανίαν μετάξης. Εἶναι σπουδαία στρατηγικὴ θέσις, παρὰ τὴν ὁποίαν διεξήχθησαν πλεῖσται μάχαι. π. ν. π.

Ντιντὸ (Didot). Διάσημος γαλλικὴ οἰκογένεια (βλ. λ. *Διδότος*).

Ντίντορφ (Dindorf), ***Γουλιέλμος***. Ἐπιφανὴς Γερμανὸς φιλόλογος, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Λειψίᾳ (1802—1883). Υἱὸς τοῦ καθηγητοῦ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν *Ἐμμανουὴλ Ντίντορφ*, ἐσπούδασε φιλολογίαν, σχών, μεταξὺ ἄλλων, ὡς διδασκάλους τὸν Γοδοφρεῖδον Ἕρμαν καὶ τὸν Χ. Μπὲκ (Beck), οὗτινος συνεπλήρωσε τὰς περὶ τὰ σχόλια τοῦ Ἀριστοφάνους ἐργασίας. Τῷ 1828 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς λογοτεχνίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας, ἐξ οὗ ἀπεχώρησε τῷ 1830, ἵνα ἐπιδοθῇ εἰς τὴν νέαν ἔκδοσιν τοῦ «Θησαυροῦ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης» τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου, ἔχων ὡς συνεργάτας τὸν Hase ἐν Παρισίοις καὶ τὸν ἀδελφόν του Λουδοβῖκον. Πᾶσαι αἱ ἐργασίαι καὶ ἐκδόσεις του ἀναφέρονται εἰς τοὺς Ἕλληνας ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς. Ἰδίως ἠσχολήθη περὶ τοὺς δραματικοὺς ποιητάς, οὓς ἐξέδωκε τῷ 1830 (5η ἔκδ. ἐν Λονδίνῳ καὶ Λειψίᾳ 1869)· ἐπηκολούθησαν κατόπιν αὐτοτελεῖς ἐκδόσεις τοῦ Ἀριστοφάνους μετὰ σχολίων καὶ σημειώσεων (Ὀξφόρδη 1835 —1839 εἰς 4 τόμ.), τοῦ Αἰσχύλου (1841—1851 εἰς 3 τόμ.), τοῦ Εὐριπίδου (1834—1863 εἰς 7 τόμ.), τοῦ Σοφοκλέους (1832—1836 εἰς 2 τόμ., γ΄ ἔκδ. 1860). Περίφημοι ὡσαύτως εἶναι καὶ αἱ ἄλλαι ἐκδόσεις καὶ συγγραφαὶ τοῦ Γουλ. Ντίντορφ. Οὕτως ἐξέδωκε τοὺς γραμματικοὺς Ἕλληνας (Grammatici Graeci, 1823), τὸν Ἀθήναιον (1827 εἰς 3 τ.), τὸν Ἀριστείδην (1829 εἰς 3 τ.), τὸν Γεώργιον Σύγκελλον (1829), τὸν Θεμίστιον (1832), τὸν Προκόπιον (1833—1838, εἰς 3 τ.), ἑρμηνείας εἰς τοὺς τρεῖς τραγικοὺς καὶ τὸν Ἀριστοφάνη (7 τόμ. 1836—1842), ἐν αἷς συνέλεξεν ἐν συντομίᾳ ὅσα διὰ τὴν κριτικὴν καὶ ἑρμηνείαν αὐτῶν εἶχον ἔλθει εἰς φῶς ὑπὸ τῶν φιλολόγων, τὰ ἀρχαῖα σχόλια εἰς τοὺς τρεῖς τραγικούς, τὸν Ἀριστοφάνη, Δημοσθένη καὶ Αἰσχίνην (9 τόμ. Ὀξφόρδη 1838—1863), τὸν Λουκιανὸν (Παρίσιοι 1840, 2 τ. καὶ Λειψία 1858 3 τ.), «Μέτρα τοῦ Αἰσχύλου, Σοφοκλέους, Εὐριπίδου καὶ Ἀριστοφάνους» (1842), τὸν Ἰώσηπον (1845—1849, 2 τ.), τὸν Δημοσθένη (9 τόμ. Ὀξφόρδη 1846 —1851), περίφημος ἔκδοσις ἐπὶ τῇ βάσει ἀρίστων κωδίκων, τὸν Ὅμηρον (1855—1856, 5η ἔκδ. 1884 —1885 εἰς 2 τόμ.), σχόλια τῆς «Ὀδυσσείας» (1855 εἰς 2 τόμ.) καὶ τῆς «Ἰλιάδος» (1875—1877 εἰς 4 τ.), Εὐσέβιον τὸν Καισαρείας (1867—1871, 4 τ.), «Λεξικὸν Σοφόκλειον» (1871), «Λεξικὸν Αἰσχύλειον» (1873 —1876) κ. ἄ. ι. φ. δ.

—Ντίντορφ (Dindorf), ***Λουδοβῖκος-Αὔγουστος***. Γερμανὸς φιλόλογος (1805—1871), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Συνειργάσθη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του εἰς τὴν νέαν ἔκδοσιν τοῦ «Θησαυροῦ» τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου καὶ προέβη εἰς κριτικὰς ἐκδόσεις τοῦ Ξενοφῶντος (Λειψία 1840—1851, Ὀξφόρδη 1853 —1866), τοῦ Διοδώρου (Παρίσιοι 1842 εἰς 2 τ., Λειψία 1866—1868 εἰς 5 τ.), τοῦ Μαλάλα (Βόννη 1831), τοῦ Παυσανίου (Παρίσιοι 1845), Δίωνος Χρυσοστόμου (Λειψία 1857, 2 τ.), Δίωνος Κασίου (1863—1865 εἰς 5 τ.), τοῦ Πολυβίου (1866—1868 εἰς 4 τ.), τῶν ἐλασσόνων Ἑλλήνων ἱστορικῶν (Historici Graeci minores, 1870—1871 εἰς 2 τ.), τοῦ Ζωναρᾶ (1868 —1875 εἰς 6 τόμ.). ι. φ. δ.

Ντίντρινγκ (Didring), ***Ἐρνέστος***. Σουηδὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1868. Ὑπάλληλος τῶν σιδηροδρόμων τοῦ σουηδικοῦ κράτους, ἐγκατέλιπε τὴν θέσιν του κατὰ τὸ 1914, διὰ νὰ ἐπιδοθῇ ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου καὶ κατόπιν (1915 —1920) προσέφερε σημαντικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸν Ἐρυθρὸν Σταυρὸν καὶ ἐχρημάτισε πρόεδρος τῆς ἑταιρείας τῶν Σουηδῶν συγγραφέων. Οἱ πρῶτοι στίχοι του, δημοσιευθέντες τῷ 1897, ἐπροκάλεσαν τόσην ἐντύπωσιν, ὥστε μετεφράσθησαν εἰς διαφόρους γλώσσας. Τόσον εἰς αὐτούς, ὅσον καὶ εἰς τὰ μεταγενέστερα δραματικὰ του ἔργα καὶ διηγήματα, ἐμπνέεται ἀπὸ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν λαῶν τῆς πατρίδος του. Τὸ πρῶτον του δρᾶμα ἐπιτλοφορεῖτο «Midnattssol». Κατόπιν ἐδημοσίευσε τὴν τριλογίαν «Malm», τὰ διηγήματα: «Stormens oar», «Masterlotsen», τὰ δράματα: «Högt spel», «Elna Hall» καὶ τὴν τριλογίαν: «Pa våg tile friheten». Ὁ Ντίντρινγκ εἶναι σήμερον ὁ σπουδαιότερος Σουηδὸς δραματικὸς συγγραφεύς. Τελευταῖον του ἔργον εἶναι τὸ δρᾶμα μὲ ὑπόθεσιν τὴν ζωὴν τοῦ Γουσταύου Ἀδόλφου. θ. π.

Ντιντρὸν (Didron). ***Ἀδόλφος-Ναπολέων***. Γάλλος ἀρχαιολόγος (1806—1867). Διετέλεσε μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἱστορικῶν μνημείων, καθηγητὴς τῆς χριστιανικῆς εἰκονογραφίας εἰς τὴν Βασιλικὴν βιβλιοθήκην (1838), ἐκδότης καὶ βιομήχανος εἰδῶν τέχνης. Ἐταξίδευσε πολλαχοῦ, ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἑλλάδα καὶ Τουρκίαν, καὶ ἔγραψε: «Ὁ καθεδρικὸς ναὸς τῆς Σάρτρης» (1842—1856, τεύχη 6) μετὰ τοῦ Λασσύ, «Εἰκονογραφία τῶν ἁγίων» (1843), «Ἐγχειρίδιον ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς χριστιανικῆς εἰκονογραφίας» (1845) μετὰ τοῦ Ντυράν, «Εἰκονογραφία τοῦ δουκικοῦ ἀνακτόρου τῆς Ἐνετίας» (1857), «Ἐγχειρίδιον τῆς μεσαιωνικῆς χρυσοχοΐας» (1859) κ. ἄ. π. ν. π.

Ντὶξ (Dix), ***Δωροθέα Λίντε***. Ἀμερικανὶς φιλάνθρωπος, γεννηθεῖσα τῷ 1802 ἐν Χάμπντεν καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 1887. Τῷ 1821 ἵδρυσε σχολὴν ἐν Βοστώνῃ, κατόπιν δὲ ἤρχισε νὰ διδάσκῃ δωρεὰν κατ' οἶκον πτωχὰ καὶ ἐγκαταλελειμμένα παιδία. Προσβληθείσης τῷ 1824 τῆς ὑγείας της, ἠναγκάσθη νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν συγγραφὴν διαφόρων παιδικῶν βιβλίων. Ἀπὸ τοῦ 1841 ἤρχισε περιοδεύουσα ἀνὰ τὰς διαφόρους πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἐρευνῶσα τοὺς ὅρους διαβιώσεως τῶν φυλακισμένων. Κατώρθωσε τέλος δι' ὑπομνημάτων, δημοσιευμάτων καὶ προσωπικῶν ἐνεργειῶν νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἵδρυσιν ἀσύλων διὰ τοὺς ἀσθενεῖς φυλακισμένους. Τὸ ἐνδιαφέρον της πρὸς τοὺς δυστυχοῦντας δὲν περιωρίσθη εἰς τὴν πατρίδα της. Ἐπεξέτεινε τὴν ἀγαθοποιὸν αὐτῆς δρᾶσιν καὶ ἐν Ἑλλάδι, Γαλλίᾳ, Αὐστρίᾳ, Ὁλλανδίᾳ, Βελγίῳ κτλ.

—Ντὶξ (Dix), ***Ἰωάννης Ἄνταμς***. Ἀμερικανὸς στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς (1798—1879). Τῷ 1845 ἐξελέγη γερουσιαστὴς τῆς Ἑνώσεως, κατέλαβε δὲ πολλὰς ὑψηλὰς θέσεις, ὀνομασθεὶς ὑπὸ τοῦ προέδρου Λίνκολν στρατηγὸς καὶ διοικητὴς τῆς πολιτείας Μαίρυλαντ καὶ τῆς ἀνατολικῆς Βιργινίας. Μετὰ τὴν ἧτταν τῶν ἀνθενωτικῶν (1865), ὁ Ντὶξ ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς. Τῷ 1866 διωρίσθη πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Παρισίοις, τῷ δὲ 1872 διοικητὴς τῆς πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης. Ἔγραψε πολλὰς πραγματείας. Α. Δ.

Ντιξμύντ, ἢ *Διξμούδη* (Dixmude) *[Γεωγρ.]*. Πόλις μικρὰ τοῦ Βελγίου ἐν τῇ δυτικῇ Φλάνδρᾳ, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Κρέκελμπεεκ, παραποτάμου τοῦ Ὑζέρ. Ἐγένετο κυρίως γνωστὴ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ὁπότε, λόγῳ τῆς θέσεώς της εἰς τὸ μέσον τομέως μεγάλων μαχῶν, κατεστράφη ἐξ ὁλοκλήρου. Πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἠρίθμει 4.000 κατ., διεξῆγε δ' ἐμπόριον βουτύρου καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων. Μετὰ τὸν πόλεμον ἤρχισεν ἐκ νέου συνοικιζομένη καὶ ἀναλαμβάνουσα βαθμηδὸν τὴν προτέραν ἀκμήν της. Χ. Δ.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Διαρκούσης τῆς κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον μάχης τῆς Φλάνδρας (Ὀκτώβριος—Νοέμβριος 1914), εἰδικῶς δὲ τῆς φάσεως τῆς φερομένης ὑπὸ τὸ ὄνομα μάχη τοῦ Ὑζέρ, διεξήχθησαν περὶ τὴν *Ντιξμύντ* μάχαι ὑπὸ τῆς βελγικῆς ταξιαρχίας τοῦ συνταγματάρχου Meyser, τῇ συνδρομῇ μετὰ τῆς γαλλικῆς ναυτικῆς μεραρχίας τοῦ ναυάρχου Ronarch, ἐναντίον τοῦ γερμανικοῦ σώματος στρατοῦ τῆς 4ης στρατιᾶς τοῦ δουκὸς τῆς Βυρτεμβέργης, λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἀπετέλει τὴν δεξιὰν πτέρυγα τῆς ἀμύνης τῶν ἀνταντικῶν στρατευμάτων ἐπὶ τοῦ Ὑζέρ. Μετὰ ἀγῶνα δοθέντα εἰς τὴν Ντιξμύντ τὴν 16ην Ὀκτωβρίου 1914, καθ' ὃν δὲν ἠδυνήθησαν οἱ Γερμανοὶ νὰ τὴν καταλάβωσιν, ἐπηκολούθησε κατόπιν μάχη τὴν 25ην Ὀκτωβρίου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἠπειλήθη ὑπὸ τῶν Γάλλων τὸ δεξιὸν πλευρὸν τῶν Γερμανῶν, οἱ δὲ ναῦται ἀπώθησαν διὰ τῆς λόγχης τοὺς Γερμανούς. Μετὰ τὴν ἀπὸ 27ης Ὀκτωβρίου ἐκτέλεσιν ὑπὸ τῶν Βέλγων τῆς τεχνητῆς πλημμύρας ἀπὸ Ντιξμύντ μέχρι Νιεπόρ, ἐξεπέμφθη σφοδρὰ γερμανικὴ ἐπίθεσις (40.000 ἄνδρες) πρὸς κατάληψιν τῆς Ντιξμύντ, ἀλλ' ἀπέτυχεν. Μετὰ δὲ μέχρι τῆς 10ης Νοεμβρίου ἐπιθέσεις ἀπέτυχον, μεθ' ὃ καὶ τοὺς σφοδροὺς βομβαρδισμούς, τοὺς κατασήσαντας τὴν πόλιν ταύτην σωρὸν ἐρειπίων. Μετὰ 14 ὅμως διαδοχικὰς ἐπιθέσεις, κατὰ τὴν νύκτα 10 —11 Νοεμβρίου 1914, ἐπετεύχθη ἡ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν κατάληψις τῆς Ντιξμύντ. Ν. Θ. Κ.

Ντίξον (Dixon), ***Γεώργιος***. Ἄγγλος ἐξερευνητὴς (1755—1800). Συμμετέσχεν εἰς τὴν δευτέραν ἀποστολὴν τοῦ Κούκ. Μετὰ τοῦ Πόρτλοκ ἀνέλαβε, τῷ 1875, τὴν ἐξερεύνησιν τῶν ἀκτῶν ἐκείνου τῆς θαλάσσης, ὅπερ χωρίζει τὴν Ἀσίαν ἀπὸ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος συνέταξεν ὑδρογραφικὸν χάρτην λίαν ἐνδιαφέροντα, ὁ δὲ δεύτερος περιέπλευσε τῷ 1787 τὸ σύμπλεγμα τῶν νήσων ἐκείνων, ἃς ἐκάλεσε νήσους τῆς βασιλίσσης Καρλόττας. Κατόπιν ἐσυνέχισε τὸν πλοῦν αὐτοῦ πρὸς τὸ στενὸν Νόοτκα καὶ τὰς νήσους Σάντουϊτς, ὅπου συνήντησε τὸν Πόρτλοκ. Ἔγραψεν ἔκθεσιν τοῦ διάπλου του ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ταξίδιον περὶ τὴν γῆν, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὰς βορειοδυτικὰς ἀμερικανικὰς ἀκτάς». Α. Δ.

— **Ντίξον** (Dixon), ***Γουλιέλμος***. Ἄγγλος δημοσιογράφος, ἱστορικὸς καὶ κριτικὸς (1821—1879). Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ φιλοσοφίαν. Αἱ πρῶται ἐν τῷ «Prize Magazine» δημοσιευθεῖσαι πραγματεῖαι του ἐκίνησαν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ διευθυντοῦ τοῦ «Athenaeum», ὅστις ὠνόμασεν αὐτὸν ἀρχισυντάκτην τοῦ περιφήμου περιοδικοῦ του. Ὁ Ντίξον ἔγραψε καὶ διὰ τὸ «Daily News» σειρὰν ἄρθρων, σχετικῶν πρὸς κοινωνικὰ ζητήματα, ἐν οἷς διακρίνεται τὸ περὶ φυλακῶν, δημοσιευθὲν βραδύτερον ὡς μελέτη αὐτοτελὴς ὑπὸ τὸν τίτλον «The London prisons». Ἄλλα ἔργα ἄξια μνείας εἶναι ἡ βιογραφία τοῦ μεγάλου Ἄγγλου φιλανθρώπου Τζὼν Χόγουαρντ (John Howard, a memoir, Λονδῖνον 1849) καὶ ἡ τοῦ Πένν (William Penn, biography, Λονδῖνον 1850), εἰς ἣν ὁ Ντίξον ὀφείλει κυρίως τὴν φήμην του. Πρὸς τούτοις ὁ Ντίξον ἔγραψε: «Robert Blake, admiral and general at see» (Λονδῖνον 1852), «Personal history of Lord Bacon» (Λονδῖνον 1861), «New America», «Spiritual wives». Τὸ ἔργον τοῦτο ἐνεποίησε, λόγῳ τῶν ἐν αὐτῷ περιγραφομένων πνευματιστικῶν καὶ ἀποκρυφιστικῶν φαινομένων, μεγάλην ἐντύπωσιν, «Free Russia», «British Cyprus», ἔργον συνταχθὲν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ὑπὸ τῶν Βρεττανῶν καταλήψεως τῆς Κύπρου. Ὁ Ντίξον διεκρίθη καὶ ὡς μυθιστοριογράφος. Ἐκ τῶν μυθιστοριῶν αὐτοῦ διακρίνονται αἱ «Diana, Lady Lyle» (3 τόμοι, Λονδῖνον 1877) καὶ «Ruby Grey» (3 τόμοι, αὐτόθι 1878). Α. Δ.

Ντιονὶ ντὺ ***Σεζοὺρ*** (Dioni du Sejour), ***Ἀχιλλεὺς-Πέτρος***. Γάλλος μαθηματικὸς καὶ ἀστρονόμος, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1734 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1794. Ἀρχικῶς δικαστὴς καὶ μέλος τῆς συντακτικῆς συνελεύσεως, ἐπεδόθη ἀκολούθως εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἀνωτέρων μαθηματικῶν καὶ τῆς ἀστρονομίας. Ἀσχοληθεὶς κυρίως εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς μαθηματικῆς ἀναλύσεως, εἰς τὴν λύσιν διαφόρων ἀστρονομικῶν προβλημάτων, ἐξελέγη πρόσεδρον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῷ 1765. Πλὴν πολυαρίθμων πραγματειῶν του, αἱ ὁποῖαι ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰ «Mémoires de l'Académie des Sciences» (1764—1783), κατέλιπε καὶ διάφορα ὑπομνήματα, ἐξ ὧν κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Essai sur les comètes» (1775), «Essai sur les phénomènes relatifs à la disparition de l'anneau de Saturne» (1776), «Traité analytique des mouvements apparentes des corps célestes» (1768 —1789 εἰς 2 τόμους). Προσέτι ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Goudin ἐδημοσίευσε τρεῖς πραγματείας «Traité des courbes algébriques» (1756), «Recherches sur la gnomonique et les rétrogradations des planètes et les éclipses du Soleil» (1761) καὶ «Traité des propriétés communes à toutes les courbes» (1778). Σ. Π.

Ντιοντάτι (Diodati), ***Δομίνικος***. Ἰταλὸς ἀρχαιολόγος (1736—1801). Τῷ 1767 ἐδημοσίευσε τὸ ἔργον «De Christo graece loquente exercitatio», ὅπερ προεκάλεσε μεγάλας συζητήσεις, διότι ἐν αὐτῷ προσεπάθησε ν' ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐχρησιμοποίει τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν κατὰ τὰς διδασκαλίας του. Ἐδημοσίευσεν ἐπίσης καὶ ἄλλα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καταλέγονται τὰ «Σχέδια νομισμάτων» (1788), καὶ κατεῖχε σημαντικὴν συλλογὴν σικελικῶν νομισμάτων καὶ ἄλλων ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν. Μ. Δ. Β.

— Ντιοντάτι (Diodati), ***Ἰωάννης***. Ἐλβετὸς καλβινιστής, γεννηθεὶς τῷ 1576 ἐν Λούκᾳ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1649 ἐν Γενεύῃ. Τῷ 1608 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Γενεύης. Τῷ 1618 ἀπεστάλη εἰς τὴν σύνοδον τῆς Ντορτρέχτης, ἔνθα ἐξελέγη μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐπεξεργασθείσης τοὺς κανόνας. Ὁ Ντιοντάτι ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ὧν ἄξια ἰδίας μνείας εἶναι τὸ ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ πρόλογος εἰς τὴν ὁμολογίαν τοῦ Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, ἡ γαλλικὴ μετάφρασις τῆς ἱστορίας τῆς συνόδου τοῦ Τριδέντου καὶ αἱ μεταφράσεις τῆς ἁγίας Γραφῆς εἰς τὸ ἰταλικὸν καὶ γαλλικόν, ὧν ἡ πρώτη ἐξεδόθη τῷ 1641 καὶ ἡ δευτέρα τῷ 1644, ἀμφότεραι μετὰ σχολίων. Κ. Ι. Δ.

Ντιοσέγκ, ἢ *Μπίχαρ-Ντίοσεγκ* (Diosäg, ουγγρ. Bihan-Dioszég) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρουμανίας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἔρ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Γκροσσβαρντάϊν - Βαλέα. Κάτ. (1922) 5.903. Παράγει σιτηρὰ καὶ καπνὸν καὶ εἶναι κέντρον τῆς εὐφόρου περιοχῆς Ἕρμελλεχ. π. ν. π.

Ντιόστζερ (Diosgyör) *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς Οὐγγαρίας ἐν τῇ κομητείᾳ Μπόρσοντ. Κάτ. (1920) περὶ τοὺς 19.200. Ἔχει σημαντικὴν βιομηχανίαν σιδήρου, χάρτου, κεράμων, ὡς καὶ ὀρυχεῖα λιγνίτου. Γ. Θ. Κ.

Ντίου, καὶ *Ντβίπα* (Diu, σανσκρ. Dwipa=νῆσος) *[Γεωγρ.]*. Πορτογαλικὴ νῆσος τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν, ἔναντι τῶν νοτίων ἀκτῶν τῆς χερσονήσου Κατιαβάρ. Ἔκτασις 57 τ. χλμ. Κάτ. 14.614. Ἔχει ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἄκρας ὁμώνυμον πόλιν μετὰ θαυμα-

Digitized by Google

σίου λιμένος. Τῷ 1535 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Πορτογάλων, τῷ 1670 ὑπὸ τῶν Ἀράβων τῆς Μασκάτης καὶ τῷ 1717 πάλιν ὑπὸ τῶν πρώτων ὑπάγεται εἰς τὴν γενικὴν διοίκησιν τῆς Γκόας. Π. Ν. Π.

Ντιούλουθ (Duluth) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν της Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ πολιτείᾳ Μιννεσότας, ἕδρα ὁμωνύμου κομιτείας Κάτ. (1920) 98.817. Θεωρεῖται εἷς τῶν ἀσφαλεστέρων λιμένων τοῦ κόσμου καὶ εἶναι τέρμα πλείστων σιδηροδρόμων. Ἔχει σιδηρουργεῖα, χυτήρια χάλυβος, ἐργοστάσια πυρείων καὶ διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ ἄνθρακος. Ὁ λιμὴν ἐξυπηρετεῖται ὑπὸ 20 πελωρίων γερανῶν. Π. Ν. Π.

Ντιούμπουκ (Dubuque) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Ντουμπιούκ*.

ντίπ· ἐπίρρ., ὅλως διόλου, καθολοκληρίαν, παντελῶς: «ντὶπ κουτός», «ντὶπ ἄσχημος»· || μετὰ τῆς προθέσ. *κατὰ* πρὸς ἐπίτασιν τῆς ἐννοίας: «κατὰ ντὶπ κουτός»· || παραλειπομένου τοῦ ἐπιθέτου: «ἐσὺ καημένε εἶσαι ντὶπ κατὰ ντὶπ» ἐννοεῖται *κουτός*, *ἰδιότροπος* κ. τ. τ. (τουρκ. dib=ὅλως).

Ντίπ(ι) *[Γεωγρ.]*. Ἐπίνειον κατὰ τὸν Δ. μυχὸν τοῦ κόλπου τῆς Γέρας τῆς Μυτιλήνης. Ἔχει πυρηνελαιουργίαν, ἐξυπηρετεῖ δὲ μεγάλως τὰ παρακείμενα χωρία Ἵππειος, Κάτω Τρίτος κ.τ.λ. Π. Ν. Π.

Ντίππελ (Dippel), ***Ἰωάννης-Κονράδος***. Γερμανὸς ἀλχημιστής, γεννηθεὶς τῷ 1673 ἐν Ντάρμστατ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1734 ἐν Βίτγκενσταϊν. Ἐσπούδασε θεολογίαν, ἀλλ' ἐπεδόθη εἰς ἰατρικὰς καὶ χημικὰς μελέτας. Ἐκ τῶν σοφωτέρων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς του, ὑπῆρξεν εἷς τῶν προδρόμων τῆς ἐπιστημονικῆς ἀναγεννήσεως, συγγράψας περὶ τὰς 70 ἐπιστημονικὰς πραγματείας, τὰς πλείστας ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Χριστιανὸς Δημόκριτος*.

Ντίρ. Νορμανδὸς στρατηγός, ὅστις εἰσβαλὼν μετὰ τοῦ Ρούρικ τῷ 862 μ. Χ. εἰς Ρωσίαν, ἀλλ' ἀδικηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τούτου, ἀπῆλθε μετὰ τοῦ Ἀσκόλντ εἰς Κωνσταντινούπολιν, εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς ὁποίας μετέσχε (βλ. λ. *Ἀσκόλντ*). Ἐπιστρέψας ὁ Ντὶρ εἰς Ρωσίαν περιεπλάκη εἰς πόλεμον μετὰ τοῦ Ὀλιὲγ καὶ ἐφονεύθη παρ' αὐτοῦ τῷ 882. Θ. Β.

Ντιριχλὲ (Dirichlet), ***Πέτρος-Γουσταῦος-Λεζέν***. Γερμανὸς μαθηματικὸς (1805—1859). Ἐσπούδασεν ἐν Παρισίοις καὶ κατόπιν διετέλεσεν ὑφηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μπρεσλάου (1827) καὶ καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου (1839) καὶ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γοττίγγης. Τὰ ἅπαντά του ἐξέδωκαν οἱ Kronecker καὶ Fuchs (1889—1897, τόμ. 2). Π. Ν. Π.

Ντὶρκ-Χάτιχς (Dirch-Hatichs). Ὁλλανδὸς θαλασσοπόρος (βλ. λ. *Χάτιχς*).

Ντιρούτα (Diruta), ***Αὐγουστῖνος***. Καλόγηρος ἐκ Περούζης τῆς Ἰταλίας, ζήσας περὶ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος καὶ διακριθεὶς ὡς συνθέτης ἐκκλησιαστικῶν ἔργων (λειτουργιῶν, ἑσπερινῶν, ψαλμῶν κτλ.).

—**Ντιρούτα** (Diruta), ***Τζιρολάμο***. Καλόγηρος ἐκ Περούζης τῆς Ἰταλίας ζήσας περὶ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ'. Διετέλεσεν ὀργανοκρούστης, συνέθεσεν ἔργα τινά, ἔγραψε δὲ σημαντικώτατον διὰ τὴν μουσικὴν τῆς περιόδου ἐκείνης βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Il Transilvano». Γ. Σ.

Ντιρσὲκ ***μπουρνοὺ*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς χερσονήσου τῶν Ἐρυθρῶν (Καράμπουρνα), 4 μίλ. Ν. ΝΑ. (πλάτ. 38° 36' 30" Β., μήκ. 26° 34' 00" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: island of Khios and gulf of Smyrna) τοῦ λιμένος Σαχίμπ. Σ. Ε. Λ.

Ντίσπερη *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερα ὀνομασία τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἰωαννίνων χωρίου *Λυκοτρίχι(ον)* (βλ.λ.).

Ντισραέλι (Disraeli)· βλ. *Δισραέλι*.

Ντίσσεν (Dissen), ***Γεώργιος Λοῦντολφ***. Γερμανὸς φιλόλογος, γεννηθεὶς τῷ 1784 ἐν Γοτίγγῃ, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1837. Ὑπῆρξε καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γοτίγγης καὶ ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Πινδάρου (1830, 2 τόμοι, 2α ἔκδοσις 1843—1847) καὶ τοῦ Τιβούλλου (1835, 2 τόμοι). Γ. Θ. Κ.

Ντισσέντερ (Dissenters=διαφωνοῦντες). Καλοῦνται οὕτως ἐν Ἀγγλίᾳ (καὶ non conformists = μὴ συμφωνοῦντες) οἱ διιστάμενοι πρὸς τὴν ἀνεγνωρισμένην Ἐκκλησίαν, τὴν ἐπισκοπιανὴν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ τὴν πρεσβυτεριανὴν ἐν Σκωτίᾳ, ἑπομένως ἐκτὸς τῶν σχισματικῶν (Βαπτιστῶν, Κουακέρων, Μεθοδιστῶν, Οὐνιταρίων καὶ λοιπῶν) οἱ ἐπισκοπιανοὶ ἐν Σκωτίᾳ καὶ οἱ πρεσβυτεριανοὶ ἐν Ἀγγλίᾳ. Οἱ διαφωνοῦντες καταδιωκόμενοι κατ' ἀρχὰς ἀπέλαυσαν ποιᾶς τινος ἐλευθερίας διὰ τῆς πράξεως τῆς ἀνοχῆς τοῦ Γουλιέλμου τῆς Ὀρανίας (1689), ἔπειτα δὲ κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα πλήρους σχεδὸν ἐλευθερίας. Οὕτως ἐπετράπη αὐτοῖς νὰ ἐκλέγωνται βουλευταί, νὰ διορίζωνται ὑπάλληλοι, νὰ τελῶσιν ἀνενοχλήτως τὰ τῆς λατρείας, νὰ διατηρῶσι τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτῶν περιουσίαν καὶ τέλος τῷ 1871 νὰ φοιτῶσι καὶ εἰς τὰ ἀρχαῖα πανεπιστήμια τῆς Ὀξφόρδης καὶ Κανταβριγίας. Κ. Ι. Δ.

Ντίσμαν (Diesmann), ***Ροβέρτος***. Γερμανὸς σοσιαλιστὴς καὶ συνδικαλιστικὸς ἡγέτης, γεννηθεὶς τῷ 1878. Εἰργάσθη εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Γερμανίας ὡς τορνευτὴς καὶ μηχανικός, ὑπῆρξε δὲ κατὰ περιόδους διαχειριστὴς διαφόρων ἑνώσεων μεταλλουργῶν. Ἀπὸ τοῦ 1908 μέχρι τοῦ 1912 ἐχρημάτισε τοπικὸς γραμματεύς, ἀπὸ δὲ τοῦ 1912 μέχρι τοῦ 1917 ὁμοσπονδιακὸς γραμματεὺς τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τοῦ κόμματος τῶν ἀνεξαρτήτων σοσιαλιστῶν (1917) καὶ ὁμοσπονδιακὸς γραμματεὺς αὐτοῦ μέχρι τοῦ 1919. Τῷ 1919 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς ὁμοσπονδίας τῶν μεταλλουργῶν, ἥτις ἠρίθμει 1.700.000 μέλη καὶ ἦτο ἡ μεγαλυτέρα συνδικαλιστικὴ ὀργάνωσις τοῦ κόσμου. Τῷ 1920 ἐξελέγη βουλευτής. Θ. Π.

ντιστενγκὲ (ὁ)· (γαλλ. distingué)· ὁ διακρινόμενος.

«Ντιστενγκὲ» (ὁ). Σατιρικὴ ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1890.

Ντίστερβεγκ (Diesterweg), ***Φρειδερῖκος-Ἀδόλφος-Γουλιέλμος***. Γερμανὸς φιλόσοφος καὶ παιδαγωγὸς (1790—1866). Ἐσπούδασεν ἐν Χέρμπορν καὶ Τυβίγγῃ τὴν φιλοσοφίαν, τὰ μαθηματικὰ καὶ τὴν ἱστορίαν, διετέλεσεν οἰκοδιδάσκαλος ἐν Μάνχαϊμ, τῷ 1813 ἐδίδαξεν ἐν τῷ πεσταλοτσιανῷ προτύπῳ σχολείῳ τῆς Φραγκφούρτης, τῷ δὲ 1820 διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ διδασκαλείου ἐν Μέρς. Τῷ 1832 ἀνέλαβεν ἐν Βερολίνῳ τὴν διεύθυνσιν τοῦ διδασκαλείου, ἔνθα κηρυχθεὶς ὑπὲρ τῆς χειραφετήσεως τῆς λαϊκῆς παιδείας ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κηδεμονίας καὶ περιπεσὼν τούτου ἕνεκα εἰς τὴν δυσμένειαν τῆς κυβερνήσεως, ἐτέθη τῷ 1847 εἰς διαθεσιμότητα, τῷ δὲ 1850 ἀπεμακρύνθη τελειωτικῶς ἐκ τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας. Ὁ Ντίστερβεγκ, συνεχιστὴς τοῦ ἔργου τοῦ Πεσταλότση, ὑπῆρξεν ὡς ἐκεῖνος ὀπαδὸς τῆς παιδαγωγούσης διδασκαλίας, συνετέλεσε δὲ ὅσον οὐδεὶς τῶν νεωτέρων Γερμανῶν παιδαγωγῶν εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ μορφωτικοῦ καὶ ἐπαγγελματικοῦ ἐπιπέδου τῶν δημοδιδασκάλων, τὴν ἀποσαφήνισιν τῶν παιδαγωγικῶν ἰδεῶν, τὴν τελειοποίησιν τῆς μεθοδικῆς, ὡς καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ἀνάπτυξιν τῆς λαϊκῆς παιδείας. Διεκρίθη ἰδίως ὡς πρακτικός, ὑπῆρξε δὲ ὡς διδάσκαλος μία τῶν σπανιωτέρων ἐμψυχωτικῶν μορφῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ γερμανικοῦ σχολείου. Τὰς παιδαγωγικὰς αὐτοῦ ἀπόψεις ἀνέπτυξε κυρίως εἰς τὸ περιοδικὸν τὰ «Φύλλα τοῦ Ρήνου διὰ τὴν ἀγωγὴν καὶ τὴν διδασκαλίαν», τὸ ὁποῖον διηύθυνεν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη, εἰς τὸν «Ὁδηγὸν πρὸς μόρφωσιν τῶν Γερμανῶν διδασκάλων» (1834, ἔκδ. 5, 1873—1877), καὶ βραδύτερον εἰς τὰς «Παιδαγωγικὰς ἐπετηρίδας» (1851—1866). Ἐκ τῶν λοιπῶν ἔργων του ἄξια μνείας εἶναι: «Ἡ παιδαγωγικὴ Γερμανία» (1835—1836), «Προβλήματα εἰς τὴν περιοχὴν τῆς παιδαγωγικῆς» (1837—1838), «Διδασκαλία ἐν τῷ σχολείῳ τῶν μικρῶν παίδων» (1852).

[Πρβλ. *v. Sallwürk*, Adolf Diesterweg (1899—1900). *K. Fischer*, Adolf Diesterweg (ἔκδ. 2, 1902).] Ι. Ι.

Ντίτεριχ (Dieterich), ***Ἄλμπρεχτ***. Γερμανὸς φιλόλογος, γεννηθεὶς τῷ 1866 ἐν Χέρσφελντ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1908 ἐν Ἁϊδελβέργῃ. Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Οὔζενερ καὶ ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῆς κλασσικῆς φιλολογίας ἐν Μαρβούργῳ, Γκεῖσσεν καὶ Ἁϊδελβέργῃ, περίφημος κυρίως ὡς θρησκειολόγος. Ἰδίᾳ ἄξιαι λόγου εἶναι αἱ ἔρευναι αὐτοῦ αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν θρησκείαν τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων (πρβλ. ἰδίᾳ «Ἀβραξὰς» 1891, «Νεκυία» 1893, μία λειτουργία τοῦ Μίθρα 1903). Μετὰ τοῦ Wünsch ἱδρυτὴς καὶ ἐκδότης τῶν θρησκειολογικῶν δοκιμίων καὶ προεργασιῶν ἀπὸ τοῦ 1903, ἀπὸ δὲ τοῦ 1904 ἐκδότης τοῦ «Θρησκειολογικοῦ Ἀρχείου». Ν. Λ.

— **Ντίτεριχ** (Dieterich), ***Κάρολος***. Γερμανὸς νεοελληνιστής, γεννηθεὶς τῷ 1869. Μετὰ τὰς πανεπιστημιακὰς σπουδάς του ἐπεσκέφθη ἐπανειλημμένως τὴν Ἑλλάδα πρὸς ἐκμάθησιν καὶ μελέτην τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῶν (νησιωτικῶν ἰδίως) διαλέκτων αὐτῆς. Ἐκ τῶν περὶ τὴν νέαν ἑλληνικὴν (καὶ τὴν μεσαιωνικὴν) φιλολογίαν καὶ γλῶσσαν περιστρεφομένων ἐργασιῶν του γνωστότεραι εἶναι αἱ ἑξῆς: «Untersuchungen zur Geschichte der griechischen Sprache von der hellenistischen Zeit bis zum 10. Jahrhundert» (Leipzig 1898), «Geschichte der byzantinischen und neugriechischen Literatur» (Leipzig 1902), «Zu den lateinischen - romanischen Lehnwörtern im Neugriechischen» (ἐν Buzant. Zeitschrift XI (1902) σελ. 500—504), «Sprache und Volksüberlieferungen der südlichen Sporaden (=Schriften der Balkankommission—Linguistische Abteilung, VII, Wien 1908). Ἐκτὸς τῶν ἐπιστημονικῶν τούτων ἐργασιῶν του, ὁ Ντίτεριχ ἐφιλοπόνησε καὶ μεταφράσεις εἰς τὴν Γερμανικὴν διαφόρων νεοελλήνων συγγραφέων, ἔτι δὲ νεοελληνικὴν ἀνθολογίαν (1927), νεοέλληνας λυρικοὺς (1928), ἑλληνογερμανικὸν καὶ γερμανοελληνικὸν λεξικὸν κλπ. Γ. Π. Λ.

Ντίτριτσι (Dieterici), ***Φρειδερῖκος***. Περιώνυμος Γερμανὸς ἀνατολιστὴς (1821—1903). Ἐσπούδασε θεολογίαν καὶ ἀνατολικὰς γλώσσας ἐν Βερολίνῳ καὶ Χάλλῃ, ἐξειδικεύθη δὲ εἰς τὴν ἀραβικήν. Τῷ 1850 διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου. Ὡς ἀνατολιστὴς διεκρίθη κυρίως ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ἀραβικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας. Τῷ 1847 ἐδημοσίευσε μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον «Μουταναμπὶ καὶ Σεϊφεντζοῦλα», τῷ δὲ 1851 ἐξέδωκε τὸ κείμενον καὶ βραδύτερον γερμανικὴν μετάφρασιν τῆς «Ἀλφιγυᾶ», ἤτοι προτοτύπου ἀραβικῆς γραμματικῆς, σχολιασθείσης ὑπὸ τοῦ Ἄραβος φιλολόγου Ἰμπν-Ἀκίλ. Ἠκολούθησεν ἡ κλασσικὴ ἔκδοσις τῶν ἔργων τοῦ περιφήμου Ἄραβος ποιητοῦ Μουταναμπὶ μετὰ τῶν σχολίων τοῦ Ἀλ-Βαχίντι (Βερολῖνον, 1858—1861). Κατόπιν ὁ Ντίτριτσι, ἀφοσιωθεὶς εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἀραβικῆς φιλοσοφίας τοῦ Ι' αἰῶνος, ἐδημοσίευσε τὰ κάτωθι ἔργα, εἰς ἃ ὀφείλει ἤδη τὴν φήμην του: «Ἡ προπαιδευτικὴ τῶν Ἀράβων» (Βερολῖνον 1865), «Ἡ λογικὴ καὶ ἡ ψυχολογία τῶν Ἀράβων» (Λειψία 1868), «Ἡ φυσικὴ φιλοσοφία τῶν Ἀράβων κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα» (Λειψία 1876), «Ἡ ἀνθρωπολογία τῶν Ἀράβων κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα» (Λειψία 1871), «Ἡ θεωρία περὶ τῆς κοσμικῆς ψυχῆς» (Λειψία 1873), «Ἡ φιλοσοφία τῶν Ἀράβων κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα» (τόμ. Α', Λειψία 1876, τόμ. Β', αὐτόθι 1879). Τῷ 1882 ἐδημοσίευσε τὰ εἰς ἀραβικὴν μετάφρασιν «Θεολογούμενα» τοῦ Ἀριστοτέλους (πβλ. «Verhandlungen des Orientalisten = Kongresses», τόμ. 2, Βερολῖνον 1881). Ἐκ τῶν λοιπῶν ἐργασιῶν τοῦ Ντίτριτσι ἀξιομνημόνευτοι εἶναι: «Chrestomathie Ottomane» (Βερολῖνον 1854), «Reisebilder aus dem Morgenlande» (2 τόμοι, Βερολῖνον 1853) καὶ «Ὁ Δαρβινισμὸς κατὰ τὸν Ι' καὶ ΙΘ' αἰῶνα» (Λειψία 1878). Α. Δ.

Ντίτριχ (Dietrich), ***Ἀλβέρτος-Ἑρμάννος***. Γερμανὸς μουσουργὸς (1829—1908). Μαθητὴς τοῦ ᾠδείου τῆς Λειψίας καὶ βραδύτερον τοῦ Σοῦμαν, μεθ' οὗ εἶχεν ἰδιαιτέρως συνδεθῇ. Ἔγραψε τὰ μελοδράματα: «Robin Hood» (1879) καὶ «Das Sonntagskind» (1886), μίαν συμφωνίαν, ἓν κοντσέρτο διὰ βιολίον, ἕτερον διὰ βιολοντσέλλον, τὴν εἰσαγωγὴν «Normannenfahrt», τὰς χορῳδίας μετ' ὀρχήστρας «Morgenhymne», «Rheinmorgen», «Altchristlicher Bittgesang», μελῳδίας, τεμάχια διὰ κλειδοκύμβαλον, ἔργα μουσικῆς δωματίου κ.ἄ. Γ. Σ.

—**Ντίτριχ** (Dietrich), ***Ἀντώνιος***. Γερμανὸς ζωγράφος (1833—1904). Ἐπεδόθη ἰδίᾳ εἰς τὴν ἀπεικόνισιν ἱστορικῶν σκηνῶν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ὁ Φάουστ παρὰ τῇ Μαργαρίταν», αἱ τοιχογραφίαι τῆς μεγάλης αἰθούσης τῆς σχολῆς τοῦ Σταυροῦ ἐν Δρέσδῃ, «Ὁ ἅγιος Παῦλος κηρύσσων ἐν Ἀθήναις» κ. ἄ. Ι. Μ. Π.

—**Ντίτριχ** (Dietrich), ***Ράϊτ***. Γερμανὸς κληρικὸς γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Vitus Theodorus ἢ Theodoricus (1506—1549). Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐγκυκλίων αὐτοῦ σπουδῶν ἐνεγράφη τῷ 1523 εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Βιττεμβέργης, ἔνθα ἀπέκτησε διὰ τῆς ἐπιμελείας του τὴν εὔνοιαν τοῦ τε Λουθήρου καὶ Μελάγχθονος καὶ μάλιστα ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ὁ Λούθηρος προσέλαβεν αὐτὸν τῷ 1527 ὡς βοηθὸν (Famulus). Ὡς τοιοῦτος ἠκολούθησε τὸν Λούθηρον εἰς τὸ Μάρμπουργκ καὶ ἔπειτα εἰς τὸ Κόμπουργ. Τῷ 1537 ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, ἔνθα ἐγένετο ἐφημέριος ἀφοῦ ἐνυμφεύθη. Τῷ 1537 παρευρέθη ἐν Σμελκάνδῃ καὶ ἔπειτα εἰς τὸ Ρεγκενσμπούργ ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Νυρεμβέργης. Τὰ συγγράμματά του περιέχουσιν ἰδίᾳ ἀναμνήσεις προφορικῶν διδασκαλιῶν τοῦ Λουθήρου ἢ εἶναι μεταφράσεις ἔργων τοῦ Λουθήρου καὶ ἰδίᾳ τῶν ἑρμηνευτικῶν αὐτοῦ ὑπομνημάτων. Τὰ γνωστότερα ἔργα τοῦ Ντίτριχ εἶναι: «Summarien» εἰς τὴν Παλαιὰν καὶ Καινὴν Διαθήκην (1541) καὶ «Nürnberger Agendbüchlein» (1543). Κ. Ι. Δ.

—**Ντίτριχ** (Dietrich), ***Χριστιανὸς-Γουλιέλμος-Ἐρνέστος***, ὁ ἐπιλεγόμενος ***Dietrici***. Γερμανὸς ζωγράφος καὶ χαράκτης (1712—1774). Ἐσπούδασεν ἐν τῇ καλλιτεχνικῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Δρέσδης ὑπὸ τὸν Thiele καὶ τῷ 1763 ὠνομάσθη διευθυντὴς τῶν ἐργοστασίων πορσελλάνης τοῦ Μάϊσσεν. Ι. Μ. Π.

Ντιτρόϊτ (Detroit) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ λιμὴν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν (πολιτεία Μίτσιγκαν), ἐπὶ τῆς πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Βαὶν (Wayne), ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ντιτρόϊτ Ρίβερ καὶ παρὰ τὸ ΝΔ. κέρας τῆς λίμνης Σαὶν-Κλαίρ. Κάτ. (1920) 993.678. Εἶναι ἡ τετάρτη εἰς μέγεθος καὶ πρώτη εἰς ἀρχαιότητα πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, κόμβος πλείστων μεγάλων σιδηροδρομικῶν δικτύων (σιδηρόδρομοι: Κεντρικὸς τοῦ Μίτσιγκαν, Καναδικὸς τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, Γκρὰντ Τράνκ, Οὐάμπας κλπ.). Ἐκ τῶν πολλῶν ἱδρυμάτων ἐξέχουν τὸ κολλέγιον τοῦ Μίτσιγκαν (ἰατρικῆς), τὸ πανεπιστήμιον

Digitized by Google

τοῦ Ντιτρόϊτ (1887), τὰ ἰδιαίτερα κολλέγια νομικῆς καὶ φαρμακευτικῆς, τὸ διδασκαλεῖον, ἡ δημοσία βιβλιοθήκη (ἴδρ. 1865, τόμ. 735.100), τὸ ἰνστιτοῦτον τέχνης (1883) μὲ νεώτατον κτήριον ρυθμοῦ Ἀναγεννήσεως καὶ διακεκριμένας αἰθούσας ἀσιατικῆς, εὐρωπαϊκῆς καὶ ἀμερικανικῆς τέχνης, τὸ μουσεῖον Φόρντ, τὸ μέγα νοσοκομεῖον Χάρπερ, τὸ μέγαρον τῶν σιδηροδρόμων Μίτσιγκαν κ. ἄ. Τῷ 1927 ἡ πόλις εἶχε 274 ναοὺς παντὸς θρησκεύματος, 2 μονάς, 17 μετόχια, 2 σεμινάρια καὶ 72 κέντρα ἱεραποστόλων· τὰ σχολεῖα ἀνήκοντο εἰς 187 κατώτερα, 11 μέσης ἐκπαιδεύσεως καὶ 11 ἀνωτέρων σπουδῶν καὶ αἱ βιβλιοθῆκαι εἰς 22.

Ἐκ τῶν βιομηχανιῶν τῆς πόλεως (1926 : 400.000 ἐργάται καὶ ὑπάλληλοι) ἐξέχουσαν θέσιν ἔχει ἡ ναυπηγία καὶ ἡ κατασκευὴ αὐτοκινήτων καὶ ἀεροπλάνων. Εἰς Ντιτρόϊτ κατεσκευάσθησαν τὰ πρῶτα μεταλλικὰ ἀτμόπλοια καὶ ἀεροπλάνα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἑδρεύουν δὲ αὐτόθι (1927) 42 ἀεροναυπηγικαὶ ἑταιρεῖαι, 11 πειραματικὰ ἐργαστήρια ἀεροναυτικῆς καὶ αἱ ἑταιρεῖαι αὐτοκινήτων Ὀλντσμόμπιλ (1889), Καντιλλὰκ (1901), Φόρντ καὶ Πακὰρ (1903). Ἡ ἐτησία παραγωγὴ αὐτοκινήτων ὑπολογίζεται (1926) εἰς 2 ἑκατομμύρια ἁμάξας, ἀξίας 1,6 δισεκατομμυρίων δολλαρίων (ἐργάται καὶ ὑπάλληλοι 200.000)· μόνον εἰς τὰ ἐργοστάσια Φόρντ ἔχουν κατασκευασθῆ συνολικῶς (1926) 15 ἑκατομμύρια αὐτοκίνητα. Ἐκ τῶν λοιπῶν βιομηχανιῶν ἀκμάζουν ἡ καπνοβιομηχανία, ἀλευροβιομηχανία, χρωματουργία, μηχανουργία, λεβητοποιία καὶ ἡ κατασκευὴ ἠλεκτρικῶν εἰδῶν, ἐπίπλων, φαρμάκων κ. ἄ. Τὸ Ντιτρόϊτ ἔχει μεγάλον λιμένα, ντὸκς ἐξαιρετικῆς ἐκτάσεως καὶ ἐτησίαν κίνησιν ἐμπορευμάτων ἄνω τῶν 50 ἑκατομμυρίων τόννων· ἐξάγει σιτηρά, ξυλείαν, χάρτην κ.ἄ., ἰδιαιτέρως δὲ ἐξυπηρετεῖ τὸ μετὰ τοῦ Καναδᾶ ἐμπόριον.

Τὴν θέσιν τῆς πόλεως ἄλλοτε ἐπεῖχε σταθμὸς Γάλλων ἐμπόρων (1610) καὶ ἰησουϊτῶν ἱεραποστόλων (1642). Ἡ πόλις ἱδρύθη τῷ 1701 ὑπὸ Γάλλων μεταναστῶν ὑπὸ τὸν Ἀντώνιον ντὲ λὰ Μὸτ Καντιλλάκ, ὅτε καὶ ἱδρύθη παρ' αὐτὴν τὸ στρατηγικώτατον φρούριον Φὸρ Πονσαρτραὶν (Fort Pontchartrain) καὶ κατέστη σπουδαῖον ἐμπορικὸν κέντρον τῆς Νέας Γαλλίας. Κατὰ τὸν γαλλικὸν καὶ ἰνδικὸν πόλεμον κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βρεττανῶν τοῦ Ροβέρτου Rogers (1760) καὶ ἐγένετο κατὰ τὴν ἐπανάστασιν κέντρον βρεττανικῆς ἐπιρροῆς. Κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ Say (1796) περιῆλθεν εἰς τοὺς Ἀμερικανούς, τῷ 1812 κατελήφθη προσκαίρως ὑπὸ τῶν Βρεττανῶν τοῦ Brock, τελικῶς δὲ προσηρτήθη εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῷ 1813 μετὰ τὴν μάχην τῆς λίμνης Ἤρι. Τῷ 1824 εἶχε μόλις 1.500 κατοίκους. Π. Ν. Π.

Ντιτρόϊτ ρίβερ, ἢ *Σαὶν-Κλαὶρ* (Detroit river, Saint Clair) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐκρέων ἀπὸ τῆς λίμνης Ἤρι καὶ ἐκβάλλων εἰς τὴν λίμνην Σαὶν-Κλαίρ. Ἔχει μῆκος 65 χλμ. Π. Ν. Π.

Ντὶτς (Dietzsch), ***Ἐρρῖκος-Ροδόλφος.*** Γερμανὸς φιλόλογος (1814—1875). Ἐξέδωκε πλεῖστα ἔργα Λατίνων συγγραφέων μετὰ σχολίων καὶ συνέγραψεν ἀξιόλογον «Πραγματείαν περὶ Θουκυδίδου» (1865).

—Ντὶτς (Diez), ***Ἐρρῖκος-Φρειδερῖκος.*** Διάσημος Γερμανὸς γλωσσολόγος, πατὴρ καὶ ἱδρυτὴς τῆς ρωμανικῆς γλωσσολογίας (1794—1876). Μετὰ τὰς ἐγκυκλίους καὶ πανεπιστημιακὰς σπουδάς του διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς τῷ 1823 ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βόννης, ἀπὸ δὲ τοῦ 1830 τακτικὸς καθηγητὴς ἐν τῷ αὐτῷ πανεπιστημίῳ, τὸ ὁποῖον ἐτίμησε διὰ τε τῆς γονίμου διδασκαλίας του καὶ τῆς καθόλου ἐπιστημονικῆς δράσεώς του καὶ κατέστησε τὸ κέντρον τῶν ρωμανικῶν σπουδῶν. Ἐκ τῶν ἔργων του, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζονται διὰ τὴν ἔξοχον πρωτοτυπίαν των καὶ τὴν ὀξεῖαν καὶ ἀσφαλῆ κρίσιν τοῦ συγγραφέως των, διακρίνονται τὰ ἑξῆς: «Altspanische Romanzen» (1821, κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ ἱσπανικοῦ μετὰ διεξοδικῆς εἰσαγωγῆς)· «Beiträge zur kenntnis der romanischen Poesie» (Berlin 1821)· «Die Poesie der Troubadours» (Zwickau 1826, β' ἔκδ. ἐν Λειψίᾳ 1883)· «Grammatik der romanischen Sprachen» (I—III Bonn 1836—1842· ὁ α' τόμ. ἐξεδόθη καὶ ἐς 5ην ἔκδ. τῷ 1882), ἔργον θεμελιῶδες· «Etymologisches Wörterbuch der romanischen Sprachen» (Bonn 1853, 4η ἔκδ. 1878), ἔργον ἀπαραίτητον διὰ παντα μελετῶντα τὰς ρωμανικὰς ἤ, ἄλλως, νεολατινικὰς λεγομένας γλώσσας. Διὰ τῆς ρηθείσης γραμματικῆς τῶν ρωμανικῶν γλωσσῶν, ἥτις μετεφράσθη εἰς τὴν Γαλλικὴν μὲν ὑπὸ τοῦ ἐπιφανοῦς Γάλλου ρωμανιστοῦ Gaston (Paris 1863—1875), εἰς τὴν Ἀγγλικὴν δὲ ὑπὸ τοῦ Sanley (London 1863), καθὼς καὶ διὰ τοῦ ἐτυμολογικοῦ λεξικοῦ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος γλωσσῶν, ἱδρύθη ἡ ρωμανικὴ γλωσσολογία. Ἄλλα ἔργα του εἶναι: «Altromanische Sprachdenkmale» (Bonn 1846), «Altromanische Glossare (1865), «Romanische Wortschöpfung» (1875), «Über die erste portugesische Hofpoesie» (1863). Πλὴν τούτων ἐδημοσίευσεν ὁ Ντὶτς πολυαρίθμους πραγματείας εἰς διάφορα ἐπιστημονικὰ περιοδικά, δι' ὧν προήγαγεν ὅσον οὐδεὶς ἄλλος τὴν συγκριτικὴν ἔρευναν τῶν ρωμανικῶν γλωσσῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *E. Stengel*, Diezreliquien (1894).—*Breymann*, F. Diez (1894).—*D. Behrens*, F. Diez (1894).—*W. Förster*, F. Diez (1894). Γ. Π. Α.

Ντίτσγκεν (Dietzgen), ***Ἰωσήφ.*** Γερμανὸς φιλόσοφος (1828—1888). Ἦτο αὐτοδίδακτος καὶ βυρσοδέψης τὸ ἐπάγγελμα, διὸ καὶ ὠνομάσθη «*ἐργάτης φιλόσοφος*», ἀνεκάλυψε δέ, ἀνεξαρτήτως τοῦ Κ. Μάρξ—κατὰ τὰς βεβαιώσεις τοῦ κοινοῦ των φίλου Φ. Ἔνγκελς—, τὴν ὑλιστικὴν διαλεκτικήν, τῆς ὁποίας ἐποιήσατο λεπτομερῆ ἔκθεσιν. Τὸ πρῶτον ἔργον του συνέγραψε τῷ 1858 ἐν Πετρουπόλει ὑπὸ τὸν τίτλον: «Das Wesen der menschlichen Kopfarbeit» («*Ἡ οὐσία τῆς ἐγκεφαλικῆς ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπου*»), εἶχε δὲ ἐπισύρει ἤδη τὴν προσοχὴν τοῦ Κ. Μὰρξ διὰ τῆς περιλήψεως τοῦ πρώτου τόμου τοῦ «Κεφαλαίου», τὴν ὁποίαν εἶχε κάμει εἰς τὸ «Volksstaat». Μετὰ τὴν ψήφισιν τοῦ ἐναντίον τῶν σοσιαλιστῶν νόμου ἐν Γερμανίᾳ, ὁ Ντίτσγκεν ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς ἐν Ἀμερικῇ, ὅπου διεδραμάτισε σπουδαιότατον πρόσωπον εἰς τὸ γερμανικὸν σοσιαλιστικὸν κίνημα, ὡς συντάκτης καὶ συνεργάτης διαφόρων ἐργατικῶν ἐφημερίδων. Μετὰ τὴν ἀπόπειραν τοῦ Σικάγου (1886) ἐγένετο συντάκτης τῆς «Arbeiter Zeitung» τοῦ Σικάγου, τῆς ὁποίας συνεργάται ἦσαν θύματα τῶν μυστικῶν ἀστυνομικῶν τῆς Ἀμερικανικῆς δικαιοσύνης. Τὰ φιλοσοφικά του ἔργα δεικνύουν ἄμεσον ἐπίδρασιν τοῦ Λ. Φόϊερμπαχ, ἀλλ' ὁ διαλεκτικὸς τύπος ἔχει ἀναπτυχθῆ εἰς αὐτὰ κατ' ἀνεξάρτητον τρόπον. Κυριώτερα ἐκ τῶν ἔργων του, πλὴν τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος, εἶναι: «Das Acquisit des philosophie» (1887, *Ἡ πεῖρα τῆς φιλοσοφίας*), «Streifzüge eines Sozialisten in das Gebiet der Erkenntnistheorie» (*Ἐκδρομαὶ ἑνὸς σοσιαλιστοῦ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς θεωρίας τῆς γνώσεως*), «Sämtliche Schriften in drei Bänden», ἤτοι τὰ ἅπαντά του εἰς 3 τόμους, ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του E. Dietzgen (Στουττγάρδη 1919). Θ. Π.

Ντίτσλε *[Γεωγρ.]*. Ἀραβικὸν ὄνομα τοῦ ποταμοῦ *Τίγρητος*.

Ντιττενμπέργκερ (Dittenberger), ***Γουλιέλμος.*** Γερμανὸς ἀρχαιολόγος (1840—1906). Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Χάλλῃ καὶ ἐξέδωκεν: «Inscriptiones atticae aetatis romanae» (1878—1882), «Corpus inscriptionum Graecarum Graeciae Septentrionalis» (1892—1897), «Orientis graeci inscriptiones selectae» (1903—1905) καὶ «Inschriften von Olympia» (1896). Γ. Θ. Κ.

Ντίττερς *φὸν Ντιττερσντορφ* (Ditters von Dittersdorf), ***Κάρολος.*** Αὐστριακὸς συνθέτης καὶ βιολιστὴς (1739—1799). Ἐσπούδασε βιολίον ὑπὸ τοὺς καλυτέρους βιολιστὰς τῆς ἐποχῆς του καὶ ταχέως ἐξελίχθη εἰς πρώτης τάξεως δεξιοτέχνην. Ἔδωκεν εἰς τὸ θέατρον μέγαν ἀριθμὸν κωμικῶν μελοδραμάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Betrug durch Aberglauben» (1786), «Libe im Narrenhaus» (1787), «Hieronymus Knicker» (1787), «Rotkäppchen» (1788), «Der Schiffspatron» (1789), «Das Gespenst der Trommel» (1794). «Die Guelfen» (1795) κτλ. Ἀλλὰ ἡ μεγαλυτέρα του ἐπιτυχία εἶναι τὸ μονόπρακτον μελόδραμά του «Doktor und Apotheker» (1786), ὅπερ κατὰ τὴν πρώτην του παράστασιν προεκάλεσεν ἀληθῆ ἐνθουσιασμόν. Ὡσαύτως τὰ ὀρατόρια: «Ἐσθήρ», «Ἰσαὰκ καὶ Ἰώβ», 12 συμφωνίας δι' ὀρχήστραν, ἐπὶ τῶν «Μεταμορφώσεων» τοῦ Ὀβιδίου, περὶ τὰς ἑκατὸν ἄλλας συμφωνίας, «28 Divertimenti», 35 κοντσέρτα διὰ κλειδοκύμβαλον, βιολίον κ. ἄ. Ἐδημοσίευσεν ἐπὶ πλέον ἐπιστολάς: «*Περὶ τῶν ὁρίων τοῦ κωμικοῦ καὶ τοῦ ἡρωϊκοῦ ἐν τῇ μουσικῇ*», «*Περὶ τῆς χρησιμοποιήσεως ἰταλικῶν κειμένων παρὰ τῶν συνθετῶν*» καὶ συνέταξε τὴν Αὐτοβιογραφίαν» του. Γ. Σ.

Κάρολος Ντίττερς.

Ντίττες (Dittes), ***Φρειδερῖκος.*** Γερμανὸς παιδαγωγὸς (1829—1896). Ἤρχισε τὸ στάδιόν του τῷ 1848 ὡς δημοδιδάσκαλος. Τῷ 1865 διετέλεσε σχολικὸς σύμβουλος καὶ διευθυντὴς τοῦ ἐν Γκότα διδασκαλείου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1868—1881 διευθυντὴς τοῦ Παιδαγωγείου τῆς Βιέννης, εἴδους ἀνωτέρου διδασκαλείου διὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν καὶ θεωρητικὴν μετεκπαίδευσιν τῶν δημοδιδασκάλων. Ἐν Βιέννῃ ἀνέπτυξε πλουσίαν παιδαγωγικὴν δρᾶσιν, ἀναμειχθεὶς ἐπίσης καὶ εἰς τὴν πολιτικήν. Ἀνήκων εἰς τὴν παράταξιν τῶν φιλελευθέρων, συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ σχολείου, ἰδίως τοῦ δημοτικοῦ, ὡς καὶ εἰς τὸν ἐπὶ τὸ φιλελευθερώτερον διακανονισμὸν τῶν σχέσεων μεταξὺ τοῦ σχολείου καὶ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα εἶχεν ἐργασθῆ καὶ προηγουμένως ἐν Σαξωνίᾳ, γενόμενος εἷς τῶν κυριωτέρων ὑποκινητῶν τῆς μεταρρυθμίσεως τῶν διδασκαλείων ὡς καὶ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως καθόλου. Ὁ Ντίττες, καίπερ ὑποστὰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς φιλοσοφίας τοῦ Μπένεκε καὶ τοῦ Ἑρβάρτου, εἰς τὸ πρακτικὸν ἐν τούτοις πεδίον διετέλεσε πιστὸς ὀπαδὸς τοῦ Πεσταλότσι καὶ τοῦ Ντίστερβεγκ, θεωρούμενος ὡς εἷς τῶν συνεπεστέρων καὶ ριζοσπαστικωτέρων συνεχιστῶν τῆς σχολικῆς πολιτικῆς τοῦ τελευταίου. Διὰ τῶν παιδαγωγικῶν του ἔργων ἐπεδίωξε τὴν ἀνύψωσιν τῆς παιδαγωγικῆς εἰς ἐπιστήμην, ἀλλὰ παρημέλησε τὴν πειραματικὴν αὐτῆς βάσιν, ἄνευ τῆς ὁποίας εἶναι ἀδύνατος ἡ ὕπαρξις ἐπιστημονικῆς παιδαγωγικῆς. Ἐκ τῶν ἔργων του ἄξια ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι: «*Τὸ αἰσθητικὸν ὡς πρὸς τὴν κυρίαν αὐτοῦ οὐσίαν καὶ τὴν παιδαγωγικήν του σημασίαν*» (1854), «*Περὶ θρησκείας καὶ θρησκευτικῆς μορφώσεως*» (1855), «*Ἐπιτομὴ τῆς θεωρίας περὶ ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας*» (1868), «*Ἱστορία τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς διδασκαλίας*» (1870), «*Ἐγχειρίδιον πρακτικῆς λογικῆς*» (1871), «*Ἐγχειρίδιον ψυχολογίας*» (1872), «*Ἡ μεθοδικὴ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου*» (1874). Ἐκ τούτων τὰ πέντε τελευταῖα ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον «*Σχολεῖον καὶ παιδαγωγική*» (β' ἔκδ. 1901). Ἀπὸ τοῦ 1878—1896 ἐξέδωκε τὸ περιοδικὸν «Pädagogium». Ι. Ι.

Ντίττμαν (Dittmann), ***Γουλιέλμος.*** Γερμανὸς σοσιαλιστής, γεννηθεὶς τῷ 1874. Ξυλουργὸς τὸ ἐπάγγελμα κατ' ἀρχάς, ἐπεδόθη ἀπὸ τοῦ 1899 εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Τῷ 1904 ἐγένετο ὁμοσπονδιακὸς γραμματεὺς καὶ δημοτικὸς σύμβουλος ἐν Φραγκφούρτῃ καὶ τῷ 1912 ἐξελέγη βουλευτὴς εἰς τὸ Ράϊχσταγ. Τῷ 1918, κατὰ τὴν ἀπεργίαν τῶν ἐργοστασίων πολεμεφοδίων, κατεδικάσθη ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ καὶ ἀντιστάσει κατὰ τῆς ἀρχῆς εἰς πενταετῆ εἱρκτήν, ἀπηλευθερώθη δὲ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τοῦ πρίγκιπος Μὰξ τῆς Βάδης τὸ αὐτὸ ἔτος. Ὑπῆρξε μέλος τοῦ συμβουλίου τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ μετὰ τοῦ Ἔμπερτ, τοῦ Ἅαζι, τοῦ Σάϊντεμαν, τοῦ Πάντσμπεργκ καὶ τοῦ Ντάρτ, παραιτηθεὶς αὐτοῦ περὶ τὰ τέλη Δεκεμβρίου τοῦ 1918 μετὰ τοῦ Πάντσμπεργκ καὶ τοῦ Ντάρτ. Τῷ 1920 ἐγένετο ἐκ νέου βουλευτὴς τοῦ Ράϊχσταγ, μετὰ δὲ τὴν παραίτησιν τοῦ Χίλφερντινγκ ἀρχισυντάκτης τῆς «Freiheit». Εἰς τὸ συνέδριον τῆς Λειψίας (1922) ἐξελέγη πρόεδρος τοῦ ἀνεξαρτήτου κόμματος, εἰς δὲ τὸ συνέδριον τῆς Νυρεμβέργης γραμματεὺς τοῦ ἡνωμένου σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Τῷ 1923 ἐξελέγη ἀντιπρόεδρος τοῦ Ράϊχσταγ. Θ. Π.

Ντίττμαρ (De Dittmar). Γερμανὸς φιλέλλην ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας καταγόμενος. Κατελθὼν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα, ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους μάχας καὶ κατὰ τὴν τρίτην πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου. Κατὰ τὴν νύκτα τῆς ἐξόδου (10—11 Ἀπριλίου 1826) ἔπεσε γενναίως μαχόμενος. Τ. Ε. Ε.

Ντίττριχ (Dittrich), ***Φραγκῖσκος.*** Γερμανὸς ἰατρός, γεννηθεὶς τῷ 1848. Διετέλεσεν ἐν Βιέννῃ καθηγητὴς τῆς ἀνατομοπαθολογίας καὶ ἐν Ἐρλάγγῃ τῆς ἰατρικῆς κλινικῆς. Ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν *βύσματα τοῦ Ντίτριχ* περιγράφονται οἱ εἰς τὸν πυθμένα τοῦ πτυελοδοχείου κατὰ τὴν πνευμονικὴν γάγγραιναν σχηματιζόμενοι σωροὶ ἐκ λιπωδῶν σταγόνων, μαργαρικοῦ ὀξέος καὶ ἀθροισμάτων βακτηριδίων. Ο.Ρ.

Ντίφενμπαχ (Diefenbach), ***Λαυρέντιος.*** Ἐπιφανὴς Γερμανὸς γλωσσολόγος καὶ ἐθνολόγος (1806—1883). Μετὰ τὰς ἐγκυκλίους καὶ ἐπιστημονικὰς σπουδάς του ἐπεδόθη εἰς εὐρείας ἐθνολογικὰς καὶ γλωσσολογικὰς μελέτας, ἀναφερομένας πρὸ πάντων εἰς τὰς κελτικάς, ρωμανικὰς καὶ γερμανικὰς γλώσσας. Ἐκ τῶν δημοσιευθέντων ἔργων του κυριώτερα εἶναι: «Über die romanischen Schriftsprachen» (Giess. 1837), «Über Leben, Geschichte und Sprache» (1835), «Celtica, Versuch einer genealogischen Geschichte der Kelten» (I—III, Stuttgard 1839—1842), «Origines europeae, Die alten Völker Europas mit ihren Sippen und Nachbarn. Studien» (Frankfurt 1861), «Vergleichendes Wörterbuch der gotischen Sprache» (I—II, 1846—1851), «Pragmatische deutsche Sprachlehre» (Stuttgard 1847, β' ἔκδ. 1854), «Glossarium latino-germanicum mediae et infimae aetatis» (Frankfurt 1857), συνέχεια τοῦ ὁποίου εἶναι τὸ «Novum glossarium latino-germanicum mediae et infimae aetatis» (1867), «Hoch—und niederdeutsches Wörterbuch» (I—IV, 1847 κ. ἑξ.) ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Wülcker. Πλὴν τούτων ἐδημοσίευσε πολλὰς καὶ ποικίλας γλωσσικάς, λαογραφικάς, κριτικάς, πολιτικάς, καὶ δὴ καὶ θρησκευτικὰς μελέτας, ἔτι δὲ καὶ διάφορα λογοτεχνικὰ ἔργα (ποιήματα, μυθιστορήματα κτλ.). Γ. Π. Α.

Ντίφφενμπαχ (Dieffenbach), ***Ἀντώνιος-Ἐρρῖκος.*** Γερμανὸς ζωγράφος (1831—1914). Ἐσπούδασε ζωγραφικὴν ἐν Στρασβούργῳ καὶ γλυπτικὴν ἐν Παρισίοις ὑπὸ τὸν Πραντιέ. Διεκρίθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν σκηνῶν τοῦ καθημερινοῦ βίου. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του πινάκων τάσσονται: «*Ἡ παραμονὴ τοῦ γάμου*», «*Ἑσπέρα Χριστουγέννων*», «*Ἀρραβωνιάσματα*», «*Ἡ ἐπίσκεψις παρὰ τῇ τροφῷ*», «*Αἱ τέσσαρες ἐποχαί*». Ι. Μ. Π.

Digitized by Google

— **Ντίφφενμπαχ** (Dieffenbach), ***Ἰωάννης-Φρειδερῖκος***. Διάσημος Γερμανὸς χειρουργὸς (1792—1847). Τῷ 1832 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου. Προήγαγε λίαν σημαντικῶς τὴν μέθοδον μεταγγίσεως τοῦ αἵματος, ἐτελειοποίησε τὴν ὑποδόριον τενοντοτομίαν διὰ τὰς ὀρθοπεδικὰς ἐγχειρήσεις, εἰσήγαγε τὴν ἐγχείρησιν τοῦ στραβισμοῦ, ἐγκαινίασε τὴν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του γενομένην ἀνακάλυψιν τῆς ἀναισθητικῆς δυνάμεως τοῦ αἰθέρος κλπ. Τὸ ἐπιστέγασμα δὲ τῆς χειρουργικῆς του δράσεως ὑπῆρξε τὸ κλασσικόν του ἔργον ἡ «Ἐγχειρητική». Προέβη εἰς πλείστας ἀνακοινώσεις περὶ τῶν τραυμάτων τοῦ ὀρθοῦ καὶ τοῦ *δακτυλίου* (1826) τῆς *οὐρηθροτομίας*, τοῦ *ἐξαρθρήματος μηροῦ*, τῆς *φοθηκεκτομῆς* (1826), ἤρξατο τῶν διαφόρων ἐπιδερμικῶν καὶ δερμικῶν μεταμοσχεύσεων, περιέγραψε νέαν ἀτομικήν του μέθοδον *χειλεοπλαστικῆς* (1827) κλπ. καὶ τῷ 1828 ἐδημοσίευσε τὴν πρώτην του πραγματείαν περὶ τῆς *ῥινοπλαστικῆς* («Ueber eine neue und leichte Art der Wiederherstellung der eingefallenen Nasen aus den Trümmern der alten») καὶ τῷ 1830 ἑτέραν περὶ *ἐκτροπίου* («Neue Heilmethode des Ectropion»). Ἡ ὅλη του δημιουργία περὶ τῶν πλαστικῶν ἐγχειρήσεων ἐκτίθεται εἰς τὸ ἔργον του «Chirurgische Erfahrungen besonders» κλπ. (1829—1834). Εὐθὺς κατόπιν ἤρξατο τῶν πειραματισμῶν του ἐπὶ ζῴων διὰ τὴν *μετάγγισιν* τοῦ αἵματος καὶ τὰς φαρμακευτικὰς ἐνέσεις ἐντὸς τῶν ἀγγείων. Ἄλλα ἔργα του εἶναι: «Über die Durchschneidung der Sehnen und Muskeln» (1841), «Die Heilung der Stotterns durch eine neue chirurgische Operation» (1841), «Ueber das Schielen und die Heilung desselben durch die operation» (1842), «Operative Chirurgie» (1845—1848). Ο. Ρ.

Ντιχάγγ (Dihang) *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία τοῦ ποταμοῦ *Βραχμαπούτρα* (βλ. λ.), ἣν λαμβάνει στρέφων πρὸς νότον ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς ἄκρας τῶν Ἱμαλαΐων.

Ντιχούνης *μονή*. Μονὴ ἐν τῇ περιφερείᾳ Παραμυθίας Ἠπείρου, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Εἰς αὐτὴν εἶχε καταφύγει Διονύσιος ὁ Σκυλόσοφος μετὰ τὴν ἐκ Τρίκκης ἐκδίωξίν του. Ἐξ αὐτῆς ὥρμησεν οὗτος κατὰ τὸ 1611 πρὸς κατάληψιν τῶν Ἰωαννίνων. Σ. Μ.

Ντμίτριεφ βλ. λ. *Δημήτριεφ*.

Ντμίτροφσκ (Dmitrowsk) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Νερούσσα. Κάτ. 8.000. Ἔχει δερματοβιομηχανίαν καὶ διεξάγει ἐμπόριον καννάβεως καὶ κανναβελαίου. Π. Ν. Π.

Ντμίτρωβ, ἢ ***Ντμίτρωφ*** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας ἐν τῷ κυβερνείῳ τῆς Μόσχας, 72 χλμ. Β. αὐτῆς. Κάτ. 9.050. Ἔχει ὑφαντουργεῖα, σαπωνοποιεῖα καὶ βυρσοδεψεῖα. Π. Ν. Π.

Ντνίπρ, ἢ ***Ντνίεπρ***, ἢ ***Ντνίεπερ*** (Dnieper) *[Γεωγραφ.]*. Ποταμὸς τῆς Ρωσίας (βλ. λ. *Δνείπερος*).

Ντνίστερ (Dniester) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ρωσίας (βλ. λ. *Δνείστερος*).

ντὸ (do) *[Μουσ.]*. Ἰταλικὴ ὀνομασία, γενομένη ἀποδεκτὴ παρὰ τῶν περισσοτέρων λαῶν, τοῦ τρίτου φθόγγου τῆς παλαιᾶς μουσικῆς κλίμακος, τῆς ἐχούσης ὡς ἀφετηρίαν τὸ *λά*. Ἡ ἀρχικὴ ὀνομασία τοῦ φθόγγου, διατηρηθεῖσα μέχρι σήμερον παρὰ τοῖς Γάλλοις, ἦτο *οὔτ* (ut), ἀντικατεστάθη δὲ ἐπὶ τὸ εὐφωνότερον εἰς *ντό*, παρὰ τῶν Ἰταλῶν, περὶ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Σήμερον ὁ φθόγγος *ντὸ* ἀποτελεῖ τὴν ἀφετηρίαν τῆς μουσικῆς κλίμακος.

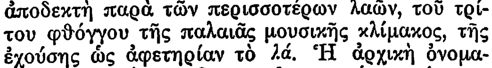

Ὁ φθόγγος ντὸ ἐν ταυτοφωνίᾳ εἰς ὅλους τοὺς γνώμονας. Γ. Σ.

Ντοαλὰρ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Μαρμαριὰ* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Δράμας.

Ντοάπ, ἢ ***Ντοκάπ*** *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία χωρῶν τοῦ Ἰνδοστάν, κειμένων μεταξὺ δύο ποταμῶν ὡς εἶναι ἡ Μπάρ-Ντοάπ, μεταξὺ τοῦ Σουτλέτζ καὶ τοῦ Ραβί, ἡ Ρεχνὰ-Ντοάπ μεταξὺ τοῦ Ραβὶ καὶ τοῦ Τσενάπ, ἡ Τσὲχ-Ντοὰπ μεταξὺ τῶν Τσενὰπ καὶ Τσχελούμ, ἡ Σὺν Σαγκὰρ-Ντοὰπ μεταξὺ τοῦ Τσχελοὺμ καὶ τοῦ Ἰνδοῦ. Κυρίως ὅμως καλεῖται Ντοὰπ ἡ μεταξὺ τοῦ Γάγγου καὶ τοῦ Γαγγοποτάμου αὐτοῦ Τζουμνᾶ χώρα. Ν. Μ.

Ντοάρα (Doara), ***Μπονόζο ντὲ***—. Ἰταλὸς στρατιωτικός, ἀποθανὼν τῷ 1269. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν σημαντικωτέρων προσωπικοτήτων τοῦ κόμματος τῶν γιβελίνων καὶ κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Φρειδερίκου Β' διετέλεσε ποδεστὰ τῆς Κρεμόνας. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, τῷ 1250, περιῆλθεν εἰς ῥῆξιν μετὰ τῶν δύο ἄλλων ἀρχηγῶν τῶν γιβελίνων, Παλαβιτσῖνο καὶ Ἐτσελῖνο Γ', βραδύτερον ὅμως, ταχθεὶς πρὸς τὸ μέρος τοῦ πρώτου, κατενίκησε τὸν δεύτερον κατὰ τὴν μάχην τοῦ Κασσάνο, τῷ 1259. Τῷ 1269 εἶχεν ἀναλάβει τὴν ἄμυναν τῆς γεφύρας τοῦ Ὄλιο, πρὸς παρεμπόδισιν τῆς εἰσβολῆς τῶν Γάλλων, ἀλλὰ κατανικηθεὶς ἐφονεύθη, πεσὼν ἡρωϊκῶς εἰς τὴν μάχην μεθ' ὅλων τῶν γιβελίνων του. Μ. Δ. Β.

ντοὰς (ὁ) Ἰδιωματ. Κρητ., παράκλησις, προσευχή.

Ντόβ, ἢ ***Ντόου***, ἢ ***Ντοῦ*** (Dov, Dow ἢ Dou), ***Γεράρδος***. Ὀνομαστὸς Ὁλλανδὸς ζωγράφος (1613—1675). Ὑπῆρξεν εἷς τῶν διασημοτέρων μαθητῶν τοῦ Ρέμπραντ ἐν Ἄμστερνταμ καὶ διεκρίθη κατ' ἀρχὰς μὲν ὡς προσωπογράφος, βραδύτερον δὲ εἰς τὴν ἀπεικόνισιν σκηνῶν τοῦ καθημερινοῦ βίου. Πολυπληθῆ ἔργα του ἀπόκεινται εἰς τὰ μουσεῖα τῆς Ὁλλανδίας καὶ εἴς τινα τῶν κυριωτέρων μουσείων τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Ἡ τέχνη τοῦ Ντὸβ εἶναι φίλη τῶν λεπτομερειῶν, τὰς ὁποίας ὁ καλλιτέχνης ἐξεργάζεται μετ' ἐξαιρέτου, ἀλλὰ καὶ ἐνίοτε φορτικῆς ἐπιμελείας. Ἐκπροσωπῶν ἐν τῇ τέχνῃ τὸ γνήσιον ὁλλανδικὸν πνεῦμα, ὁ Ντὸβ ἀπέδιδεν εἰς ἄπειρον ποικιλίαν συνθέσεων (διεσώθησαν περὶ τοὺς 200 πίνακές του) μὲ γραφικότητα, θαυμάσιον σκιοφωτισμὸν καὶ ἔξοχον ἠθογραφικὴν δύναμιν τὰς χαρακτηριστικωτέρας ἀπόψεις τοῦ ὁλλανδικοῦ βίου τῶν χρόνων του. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ ἀνάγνωσις τῆς Βίβλου», «Ἡ Ὁλλανδὴ μαγείρισσα», «Ὁ παντοπώλης τοῦ χωρίου», «Γυναῖκα ἀναρτῶσα πετεινὸν ἀπὸ τινος παραθύρου», «Ὁ ἐκριζωτὴς ὀδόντων» (μουσεῖον Λούβρου), «Βραδυνὸ σχολεῖο», «Κόρη εἰς τὸ παράθυρον μὲ μιὰ λάμπα στὸ χέρι», «Προσωπογραφίαι τοῦ δημάρχου Πέτρου βὰν ντὲρ Βέρφφ καὶ τῆς οἰκογενείας του» (Ἄμστερνταμ), «Ἡ νεαρὰ νοικοκυρά», «Γυναῖκα στὸ παράθυρο μὲ μιὰ λάμπα στὸ χέρι» (Χάγη), «Ἡ δαντελλοπλέκτρα» (Ρόττερνταμ), «Ὁ ὀδοντίατρος», «Τὸ τσαμπὶ τοῦ σταφυλιοῦ», «Νεαρὰ κόρη ποτίζουσα», «Τὸ ἐργαστήριον τοῦ Γεράρδου Ντόβ», «Γέρος δάσκαλος ξύνων τὴν πένναν του» (Δρέσδη), «Τσαρλατᾶνος», «Πωλήτρια χορταρικῶν», «Γραῖα καθαρίζουσα τὴν κεφαλὴν ἑνὸς παιδιοῦ» (Μόναχον), «Γραῖα ποτίζουσα γλάστραν μὲ ἄνθη» (Βιέννη), «Κόρη βλέπουσα πρὸς τὴν ὁδὸν» (Κοπεγχάγη), «Σαπουνόφουσκες» (πινακοθήκη Λιχτενστάιν, Βιέννη), «Ὁ βιβλιομανὴς» καὶ ἡ «Αὐτοπροσωπογραφία τοῦ καλλιτέχνου» (Ἐθνικὴ πινακοθήκη Λονδίνου). Ι. Μ. Π.

Ντοβαγίρι, ἢ ***Ντεογίρι***, καὶ ***Νταουλαταμπάντ*** *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῶν Ἀγγλικῶν Ἰνδιῶν ἐν τῷ κράτει τοῦ Χαϊντεραμπάντ, περίφημος διὰ τὸ φρούριον καὶ τὰ ἐρείπιά της, ἐξ ὧν μαρτυρεῖται ἡ σπουδαιότης της κατὰ παλαιοτέρας ἐποχὰς (ΙΓ'—ΙΔ' μ. Χ. αἰῶνας). Ἡ ἀρχαία πόλις ἐκτίσθη τῷ 1187 ὑπὸ Μπιλλάμα τοῦ Α', ἱδρυτοῦ τῆς δυναστείας τῶν Ὑαοάμπα, τῷ 1307 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων καὶ τῷ 1339 κατέστη πρωτεύουσα τῶν Μογγόλων αὐτοκρατόρων, ὅτε καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὴν μεγαλυτέραν της ἀκμήν. Τῷ 1595 ἡ πόλις περιῆλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ σάχου τοῦ Ἀχμεταναγκὰρ μέχρι τοῦ 1633, ὅτε ἀνακατελήφθη ὑπὸ τῶν Μογγόλων, εἰς ὧν τὴν κυριαρχίαν παρέμεινε μέχρι τοῦ 1707, ὁπότε περιῆλθεν εἰς τὸ Χαϊντεραμπάντ, οὗτινος κατέστη πρωτεύουσα. Ἐκ τῶν μνημείων της ἀξιολογώτερα εἶναι τὸ Τσὰντ Μινάρ, πύργος 63 μ., κτισθεὶς τῷ 1445, καὶ τὸ Μαχάλ, σινικὸν ἀνάκτορον. Ἡ σημερινὴ πόλις, ἀριθμοῦσα 1200 κατοίκους, ἔχει παρακμάσει ἀφ' ἧς πρωτεύουσα τοῦ Χαϊντεραμπάντ κατέστη ἡ Ὀραγγκαμπάντ. Ν. Φ.

Ντόβας, ***Παναγιώτης***. Εἷς τῶν ὁπλαρχηγῶν τοῦ Ζυγοῦ τῆς Αἰτωλίας, ὅστις τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς συμπολιτῶν του ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους μάχας τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν ἐν Κομποτίῳ, ἔνθα ἀπέκρουσε δεκαπλασίους ἐχθρούς. Γ. Δ. Κ.

Ντοβᾶ - Τεπὲ *[Γεωγρ.]*. Διάσελον μεταξὺ τοῦ πρὸς βορρᾶν κειμένου ὄρους Κερκίνης (Μπέλες) καὶ τοῦ πρὸς νότον τούτου Δυσώρου (Καρὰ-δάγ). Διὰ τοῦ Ντοβᾶ-Τεπὲ διέρχονται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ καὶ ἡ ἁμαξιτὸς ὁδός, δι' ὧν συγκοινωνεῖ ἡ Θεσσαλονίκη μετὰ τῶν Σερρῶν διὰ τῆς Δοϊράνης καὶ τοῦ Σιδηροκάστρου. Εἰς τὸ στενὸν τοῦ Ντοβᾶ-Τεπὲ κατεσκευάσθη ἓν τῶν φρουρίων ἀνασχέσεως ἐκ τῶν ὀκτὼ τῶν ἱδρυθέντων ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ πρὸς προστασίαν τῆς ἐπιστρατεύσεως καὶ συγκεντρώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, μετὰ τὸ πέρας τοῦ δευτέρου Βαλκανικοῦ πολέμου· εἶχε δὲ ἐν ἐμπολέμῳ καταστάσει φρουρὰν τάγματος μετ' ἀναλόγου πυροβολικοῦ, πεδινοῦ καὶ βαρέος, καὶ πολυβόλων. Τὸ φρούριον τοῦτο ἀπὸ τῆς 27ης Νοεμβρίου 1915, εὑρισκόμενον παρὰ τὴν ζώνην τὴν κατεχομένην παρὰ τῶν ἀγγλογαλλικῶν στρατευμάτων ἐν Μακεδονίᾳ καὶ περὶ τὸ ἔδαφος τῶν πιθανωτέρων συγκρούσεων μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων στρατῶν, διετάχθη νὰ προετοιμάσῃ τὴν ἐκκένωσιν αὐτοῦ. Τὴν 3ην Ἰανουαρίου 1916 ἡ δύναμις τῆς φρουρᾶς αὐτοῦ ἠλαττώθη εἰς τὴν ἀπολύτως ἀναγκαίαν διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ ὑλικοῦ, μετὰ τινας δὲ ἡμέρας κατελήφθη ὑπὸ τῶν ἀγγλογαλλικῶν στρατευμάτων, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιστάσεως τῆς μικρᾶς ἑλληνικῆς φρουρᾶς, συμφώνως ταῖς διαταγαῖς τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως. Ν. Ι. Κ.

Ντόβε (Dove), ***Ἀλφρέδος***. Γερμανὸς ἱστορικός, ἀδελφὸς τοῦ *Ριχάρδου Ντόβε*, γεννηθεὶς τῷ 1844 ἐν Βερολίνῳ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1916 ἐν Φραϊβούργῃ. Ἀπὸ τοῦ 1870 διηύθυνε τὴν ἐφημερίδα «Grenzboten». Καθηγητὴς ἐν Μπρεσλάου, Βόννῃ καὶ Φραϊβούργῃ, ἐχρημάτισεν ἐπί τινα καιρὸν καὶ συντάκτης τῆς «Allgemeine Zeitung» ἐν Μονάχῳ. Τὰ κυριώτερά του ἔργα εἶναι: «Γερμανικὴ ἱστορία κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου καὶ Ἰωσὴφ τοῦ Β'» (1883), ὅπερ ἔμεινεν ἀτελές, «Ἱστορικὴ μο[...] τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου» (1888), «Ὁ ἀ[...] Φρειδερῖκος τῆς Βάδης ὡς ἄρχων καὶ Γερμανὸς πρίγκηψ» (1902), τὸ ἱστορικὸν μυθιστόρημα «Καράκοπα» (18[..], 2 τόμ.) κ. ἄ. Γ. Θ. Κ.

— **Ντόβε** (Dove), ***Ἐρρῖκος-Γουλιέλμος***. Γερμανὸς φυσικὸς καὶ μετεωρολόγος, γεννηθεὶς τῷ 18[..] ἐν Λίγκνιτς τῆς Σιλεσίας καὶ ἀποθανὼν τῷ 18[..]. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου ἀπὸ τοῦ 1845 μέχρι τοῦ θανάτου του καὶ διευθυντὴς τοῦ βασιλικοῦ πρωσσικοῦ μετεωρολογικοῦ ἰνστιτούτου ἀπὸ τοῦ 1848. Ἐδημοσίευσε πλείστας ὅσας ἐργασίας ἀναφερομένας ἐν τῇ φυσικῇ καὶ τῇ μετεωρολογίᾳ, σπουδαιοτέρα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ νόμος τῶν θυελλῶν» ἢ «Νόμος τοῦ *Ντόβε*» (βλ. λ.) (1857). Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐργασιῶν ἀναφέρομεν τὰς ἑξῆς: «Περὶ μέτρων καὶ μετρήσεως» (1835), «Περὶ χρωματολογίας» (1853), «Ἡ κυκλοφορία τοῦ ὕδατος» (1874), «Κλιματολογικαὶ συμβολαὶ» (1857—1869), «Μηνιαῖαι καὶ ἐτήσιοι ἰσοθερμίαι ἐν τῇ προβολῇ τῶν πόλων» (1864) κλπ. Θ. Θ. Ο.

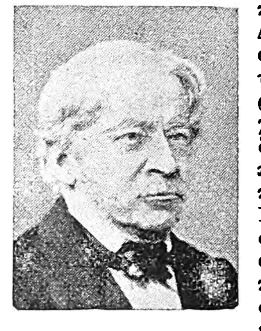

Γουλιέλμος Ντόβε.

—**Ντόβε** (Dove), ***Ριχάρδος-Γουλιέλμος***. Γερμανὸς θεολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1833 ἐν Βερολίνῳ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1907 ἐν Γοτίγγῃ. Ἐχρημάτισε καθηγητὴς ἐν Τύμπιγκεν, ἐν Κιέλῳ καὶ ἐν Γοτίγγῃ. Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον. Ἀπὸ τοῦ 1860 ἐξέδιδεν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Φρίντμπεργκ τὸ «Περιοδικὸν διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον». Ἐξέδωκεν ἐπίσης: «Συλλογὴ τῶν σπουδαιοτέρων νέων ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων κτλ. τῆς διαμαρτυρομένης Γερμανίας» (1865) καὶ ἐπεξειργάσθη τὸ βιβλίον τοῦ Ρίχτερ «Ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον» (8η ἔκδ. 1877—1886). Γ. Θ. Κ.

— **Ντόβε, *νόμος τοῦ*—** *[Μετεωρ.]* Καλεῖται οὕτως ὁ νόμος τῆς στροφῆς τοῦ ἀνέμου μετὰ τοῦ Ἡλίου. Ἡ στροφὴ αὕτη λαμβάνει χώραν εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον, ἀπὸ βορρᾶ πρὸς ἀνατολάς, νότον καὶ δυσμάς, ἤτοι κατὰ τὴν φορὰν τῶν δεικτῶν τοῦ ὡρολογίου, εἰς δὲ τὸ νότιον ἡμισφαίριον ἐκ νότου πρὸς ἀνατολάς, βορρᾶν καὶ δυσμάς, ἤτοι κατ' ἀντίθετον φορὰν τῶν δεικτῶν τοῦ ὡρολογίου. Ὁ νόμος οὗτος, ὅστις ἐστηρίζετο ἐπὶ παρατηρήσεων γενομένων εἰς τοὺς σταθμοὺς μέσων πλατῶν, εὑρισκομένων εἰς τὸ νότιον ἥμισυ τῶν βαρομετρικῶν ὑφέσεων, ἀπεδείχθη ἀνακριβής, διὰ τοῦτο σήμερον οὐδεμίαν σημασίαν ἔχει εἰμὴ μόνον ἱστορικήν. Ὁ νόμος τοῦ Ντόβε ἦτο γνωστὸς εἰς τοὺς ἀρχαίους καὶ δὴ εἰς τὸν Ἀριστοτέλη, εἶχε δὲ δώσει λαβὴν εἰς τὴν δημιουργίαν πολυαρίθμων μετεωρολογικῶν παροιμιῶν ἢ γνωμικῶν σχετιζομένων μὲ τὴν ναυσιπλοΐαν. Θ. Θ. Α.

Ντόβερ, ἢ ***Ντοῦβρ*** (Dover, γαλλ. Douvres) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Κέντ, κατέχουσα τὸ βόρειον κέρας τοῦ πορθμοῦ τοῦ Καλαί. Κάτ. (1921) 39.985. Εἶναι τέρμα πλείστων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ εἷς τῶν σπουδαιοτέρων λιμένων τῆς Ἀγγλίας. Ἔχει ναυπηγεῖα, διεξάγει μέγα ἐμπόριον ναυτικῶν εἰδῶν, ἡ ἐτησία δὲ ἐμπορικὴ κίνησίς του ὑπερβαίνει τὰ 15 ἑκατομμύρια ὀγγλικῶν λιρῶν. Τοῦ λιμένος δεσπόζει σταυροειδὲς φρούριον (116 μ. ὕψους), παρὰ τὸ ὁποῖον ὑψοῦται φάρος τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς. Ἐκ τῶν ἱδρυμάτων διακρίνονται ὁ οἶκος τοῦ ναύτου, ἡ δημοσία βιβλιοθήκη, τὸ κολλέγιον, ὁ ἀναγνωστικὸς ὀβελίσκος τῆς ναυτοφυλακῆς κ. ἄ. Τὴν θέσιν τῆς πόλεως ἐπεῖχον αἱ ρωμαϊκαὶ Dubrae, σπουδαῖος σταθμὸς τοῦ litus Saxonicum (σαξωνικὴ ἀκτή), μετέπειτα ὀνομασθεὶς *Δοῦβρις*, *Δοῦρις*, *Ντόφρα* καὶ *Ντάβορρα* (Dubris, Duris, Dofra, Dovorra) καὶ καταστὰς εἷς τῶν «Πέντε Λιμένων» (Cinque Ports) τῆς παλαιᾶς Ἀγγλίας. Ἐνταῦθα τῷ 1213 ἐδήλωσεν ὑποταγὴν πρὸς τὸν πάπαν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, τῷ 1217 ἡττήθη ὁ στόλος Εὐσταθίου Μοναχοῦ ὑπὸ τῶν Πέντε Πόλεων καὶ τῷ 1670 συνήφθη ἡ μυστικὴ συνθήκη τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' τῆς Γαλλίας καὶ Καρόλου Β' τῆς Ἀγγλίας. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον τὸ Ντόβερ ἀνεκηρύχθη πολεμικὴ βάσις, ἕδρα τῆς περιφήμου «Ναυτοφυλακῆς τοῦ Ντόβερ», εἰς ἣν ἀνετέθη ἡ διαφύλαξις τοῦ στενοῦ, κέντρον διαπεραιώσεως τῶν πρὸς τὴν Εὐρώπην πολεμικῶν δυνάμεων καὶ ἀφετηρία διὰ τὸν βομβαρδισμὸν τοῦ λιμένος τῆς Ὀστάνδης καὶ τῆς εἰς Ζέεμπρουγγε γερμανικῆς βάσεως ὑποβρυχίων. Ὑπέστη πλείστους βομβαρδισμοὺς ἐξ ἀεροπλάνων καὶ ὑποβρυχίων. Δι' αὐτοῦ διεπεραιώθησαν (1915—

Digitized by Google

19) 5.614.500 ἄνδρες εἰς Εὐρώπην καὶ 1.200.000 ...ιωματίαι ἐξ αὐτῆς εἰς Ἀγγλίαν. Π. Ν. Π.

— Ντόβερ (Dover) *[Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, πρωτεύουσα τῆς ...ιτείας Στράφφορντ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Κότσεκο. ...τ. (1920) 13.029. Ἔχει ὑψηλοὺς καταρράκτας ...ὑδροκίνητα μηχανουργεῖα, βυρσοδεψεῖα καὶ ...γοστάσια ἐρίου καὶ βάμβακος. —2) Πόλις τῶν ...νωμένων Πολιτειῶν, πρωτεύουσα τῆς πολιτείας ...ελαγουέαρ καὶ τῆς κομιτείας Κέντ, ἐπὶ τοῦ ...ταμοῦ Σὰν Τζόν. Κάτ. (1928) 5.000. Ἔχει κολ...γιον Μαύρων. —3) Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολι...ῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ Ὀχάϊο. Κάτ. (1928) 10.000. ...ρ' αὐτὴν ὑπάρχουν κοιτάσματα σιδήρου καὶ ...άνθρακος. Ἱδρύθη τῷ 1807 καὶ ἐκαλεῖτο ἀρχι...ς *Κάναλ Ντόβερ*. — 4) Πόλις τῶν Ἡνωμένων ...λιτειῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ Μόρρις. Κάτ. (1920) ...000. Ἔχει ἀερολιμένα, ἐργοστάσια σιδηροδρο...ιοῦ ὑλικοῦ καὶ ὑψικαμίνους. Ἐν τῇ περιοχῇ ...ς ὑπάρχουν κοιτάσματα σιδήρου. Π. Ν. Π.

— Ντόβερ, ἡ *δοβήρειος κόνις* (Pulvis Doveri) *[...αρμ.]*. Κόνις, ἥτις, κατὰ τὴν γερμανικὴν φαρμα...ποιίαν, ἐνέχει 10 % κόνιν ὀπίου, ἀντιστοιχοῦσαν ...ὸς 1 % μορφίνης, παρασκευάζεται δὲ ἐξ 1 μ. ...νεως ὀπίου, 1 μ. ρίζης λεπτῆς κονιοποιημένης ...κακουάνης καὶ 8 μ. κονιοποιηθέντος γαλακτο...χάρου. Ἡ κόνις αὕτη εἶναι ἀνοικτῶς καστανὴ ...ὄζει ἰσχυρῶς ἀπὸ ὀπίου. Δέον νὰ φυλάσσηται ...οσεκτικῶς. Ἡ κυρίως καλουμένη δοβήρειος ...νις σκευάζεται ἐξ 8 μ. θειικοῦ καλίου καὶ ἀνὰ ...μ. κόνεως ὀπίου καὶ *ἰπεκακουάνης* (βλ. λ.). Τὰ ...μ. τῆς κόνεως ταύτης περιέχουν 1 μ. ὀπίου. ...ναι εὐχρηστότατον σκεύασμα, δρᾷ δὲ ὡς ὑπνω...ὸν καὶ καταπραϋντικὸν πόνων καὶ καταπαῦον ...ὺς σπασμούς. Κ. Γ. Μ.

Ντόβερκωρτ (Dovercourt) *[Γεωγρ.]*. Λουτρό...λις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Ἔσσεξ. Κάτ. ...000. Ἔχει σιδηρούχους θερμοπηγὰς καὶ θα...σσια λουτρά. Π. Ν. Π.

Ντοβίτσι, ἢ **Ντοβίτσιο** (Dovizi ἢ Dovizio), **Βερ...ρδος ντὰ Μπιμπιένα**. Ἰταλὸς καρδινάλιος καὶ ...γγραφεὺς (1470—1520). Εἶχε συνδεθῆ ἀπὸ μι...ᾶς ἡλικίας διὰ στενῆς φιλίας μετὰ τοῦ καρδινα...ου Ἰωάννου τῶν Μεδίκων, τὸν ὁποῖον ἠκολού...ησεν εἰς τὰ ταξίδιά του καὶ εἰς τὴν ἐξορίαν του, ...τόπιν δὲ διωρίσθη ταμίας τοῦ Βατικανοῦ καὶ ...1513 καρδινάλιος, ὅταν ὁ Ἰωάννης τῶν Μεδί...ν ἐξελέγη πάπας ὑπὸ τὸ ὄνομα Λέων Ι'. Τῷ ...18 ἀπεστάλη παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Γαλλίας Φραγ...κῳ Α', ὅπως πείσῃ αὐτὸν νὰ ἡγηθῇ νέας σταυ...φορίας κατὰ τῶν Τούρκων, ἀλλ' ἀπέτυχεν. Ἀπέ...ινεν αἰφνιδίως, λέγεται δὲ ὅτι εἰς τὸν θάνατον ...τοῦ συνέβαλεν ὁ πάπας Λέων Ι' δι' ἀγνώστους ...γους. Ὁ Ντοβίτσι εἶναι κυρίως γνωστὸς ὡς ὁ ...ῶτος γράψας κωμῳδίας εἰς τὴν νεωτέραν ἰτα...ὴν γλῶσσαν, ὧν ἡ «Καλαντρία», παρασταθεῖσα ...τὸ Βατικανὸν τῷ 1510, ἔσχε μεγάλην ἐπιτυ...ν. Εἰς τὰ ἔργα του ἐμιμήθη λίαν ἐπιτυχῶς τὸν ...λαῦτον καὶ τὸν Τερέντιον, διεκρίθη δὲ καὶ διὰ ...ν θερμὴν ὑποστήριξίν του πρὸς τοὺς καλλιτέ...ας καὶ ἰδίως πρὸς τὸν Ραφαῆλον. Μ. Δ. Β.

Ντοβλὲτ-ἀμπὰτ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Ἰνδο...άν, ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Ντεκκάν, παρὰ τὴν ἀρχαίαν ...γάρα. Ἦτο σπουδαία κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ...υρκικῶν καταχτήσεων (ΙΔ' αἰών), συνοικισθεῖσα ...60.000 ἀποίκων ἐκ Δελχί. Σήμερον εἶναι ἀσή...ντος. Ν. Μ.

— Ντοβλὲτ-ἀμπὰτ *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς Περ...ς, ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Ταμπριστάν, οὐχὶ μακρὰν ...λ. τῆς πόλεως Νταμαγᾶ. Κάτ. 1.000 περίπου. Ν. Μ.

ντοβλέτι (τὸ) (τουρκ. *ντοβλέτ*)· ἡ κυβέρνησις, τὸ ...άτος, τὸ δημόσιον.

Ντοβλὲτ-σάχ. Τοῦρκος συγγραφεύς, γεννηθεὶς ...Σαμαρκάνδῃ καὶ διελθὼν τὸν βίον του ἐν Χε...τῃ τοῦ Ἀφγανιστάν. Ἔγραψε τῷ 1587 ἔργον ...γραφικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Τεγκερέτ-Δεβλετσαχί», ...τὸ ὁποῖον περιέλαβε τὸν βίον καὶ ἀποσπάσματα ...ν ποιημάτων ἐννέα μεγάλων Ἀράβων καὶ ὅλων ...εδὸν τῶν Περσῶν ποιητῶν, ὡς καὶ διάφορα ἱστο...κὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς του. Ἐπὶ τοῦ Ὀσμανί...υ σουλτάνου Μαχμοὺτ τοῦ Β' (1808—1839) τὸ ...γον τοῦτο μετεφράσθη εἰς τὴν τουρκικήν, ἀφαι...θέντος ὅμως τοῦ ἱστορικοῦ μέρους, ἐξετυπώθη ...τῷ 1843 ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ πλοῖον τῶν ποιη...ν». Ν. Μ.

Ντοβράτοβον *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία ...ῦ χωρίου *Βατόλακκος* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Κοζάνης.

Ντόβρεφιελ ἢ **Ντόφριν** (Doverfjeld, Dofri...s) *[Γεωγρ.]*. Μέγα ὑψίπεδον τῶν Σκανδιναυϊ...ν χωρῶν (βλ. λ. *Σκανδιναυϊκὴ* χερσόνησος).

Ντογὰν-ἀσλὰν-μπουρνοὺ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. ...ρωτήριον τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς τῆς Προπον...ος (πλάτ. 40° 30' Β., μῆκ. 26° 51' ½ Ἀν., χάρτ. ...γλ. 224: Sea of Marmara) εἰς 9 μίλλ. Β. τοῦ ἀκρωτηρίου Ἐσκῆ Φενὰρ Μπουρνοὺ τῆς Καλλιπόλεως. Εἰς τὴν ρίζαν αὐτοῦ μαστός, *Μάλ-τεπὲ* (=λόφος τοῦ θησαυροῦ) ὀνομαζόμενος, ὅστις κατὰ τὴν τοπικὴν παράδοσιν εἶναι ὁ τύμβος τοῦ Λυσιμάχου. Φερώνυμος τοῦ ἀκρωτηρίου εἶναι καὶ ὁ ὅρμος ὁ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἰντζὲ μπουρνοὺ διανοιγόμενος, ὡς καὶ ἡ πρὸ τοῦ ἀκρωτηρίου ἐπικινδυνωδεστάτη ὕφαλος, ἣν ἐπισημαίνουν ἄλλοτε μὲν πυρσωρὶς καὶ ἄλλοτε σημαντὴρ φωτοβόλος. Σ. Ε. Λ.

ντογαντζῆ-μπασῆς (ὁ)· ὁ ἀρχιερακάριος, ὁ κυνηγεσιάρχης τῶν παλαιῶν σουλτάνων· ‖ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ γενιτσαρικοῦ λόχου τῶν ντογαντζήδων. Ν. Μ.

ντογαντζῆς (ὁ) (τουρκ., ἐκ τοῦ *ντογιάν*=ἱέραξ)· ἱερακοθήρας, ἱερακοτρόφος, ἱερακάρης. Ν. Μ.

Ντογαντζιλὰρ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου Ραδαβοῦς τοῦ νομοῦ Ροδόπης, ἤδη καλουμένου *Λαμπρινὸν* (βλ. λ.).

Ντογὰν-Χισαρὶ *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς Τουρκίας, ἕδρα ὁμωνύμου δήμου ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Ἀκ-Χισὰρ τοῦ νομοῦ Ἰκονίου.

Ντόγγερμπανκ (Doggerbank) *[Γεωγρ.]*. Μέγας ἀμμοσύρτης ἐν τῇ Βορείῳ θαλάσσῃ, μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Δανίας, εἰς βόρειον πλάτος 54° 15' ἕως 55° 40'. Ἔχει μῆκος 300 καὶ πλάτος 120 χιλιομέτρων, εἰς ὡρισμένα δὲ σημεῖα βάθος μόνον 13 μέτρων. Κατὰ τὴν ἐπ' αὐτοῦ διενεργουμένην ἁλιείαν ὀνίσκου (βακαλάου), ἀνεσύρθησαν ἐπανειλημμένως ἐντὸς τῶν δικτύων λείψανα ἐλεφάντων καὶ ρινοκέρων· ἀπόδειξις ὅτι κατὰ τὴν πλειστόκαινον ἐποχὴν τὸ Ντόγγερμπανκ εὑρίσκετο ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ἀποτελοῦν πιθανῶς ἐκτεταμένην νῆσον. Γ. Θ. Κ.

— **Ντόγγερμπανκ** (Doggerbank) **ναυμαχία**. Ἡ ναυμαχία αὕτη ἔλαβε χώραν μεταξὺ τῶν ἀγγλικῶν καὶ γερμανικῶν εὐδρόμων μάχης κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον τῇ 24 Ἰανουαρίου 1915, παρὰ τὴν ὕφαλον Ντόγγερ, ὑπὸ τὰς ἀκολούθους περιστάσεις. Τὸ σχέδιον τοῦ γερμανικοῦ γενικοῦ ναυτικοῦ ἐπιτελείου ἦτο, κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, νὰ προξενηθῶσιν εἰς τὸν ἀγγλικὸν στόλον διὰ τοῦ μικροῦ πολέμου (ἐπιθετικῆς χρησιμοποιήσεως ναρκῶν, ἐπιθέσεων ὑποβρυχίων) ζημίαι τοιαῦται, ὥστε νὰ ἐξισωθῶσι κατὰ τὸ δυνατὸν αἱ δυνάμεις τῶν δύο στόλων, ὅσον ἀφορᾷ τὰ βαρέα σκάφη. Ἐπειδὴ ὅμως κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ πολέμου τὰ δύο ὡς ἄνω μέσα (νάρκαι καὶ ὑποβρύχια) ἐλάχιστα ἐπέτυχον, κατέληξαν εἰς τὴν ἀποδοχὴν σχεδίου ἐπιδρομῶν καὶ βομβαρδισμοῦ παρὰ τῶν εὐδρόμων κατὰ τῶν παραλίων πόλεων τῶν ἀγγλικῶν ἀκτῶν, ὅπως παρασύρωσιν, εἰ δυνατόν, σημαντικὰ τμήματα τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου ἐκτὸς τῶν βάσεών των καὶ παρασχεθῇ οὕτω εὐκαιρία εἰς τὸν βαρὺν γερμανικὸν στόλον, τηρούμενον εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὰ εὔδρομά του, νὰ παρέμβῃ. Οὕτω τῇ 15ῃ Δεκεμβρίου 1914 ἐγένετο ἐπιδρομὴ καὶ βομβαρδισμὸς τῶν ὠχυρωμένων ἀγγλικῶν πόλεων Hartlepool καὶ Scarborough, χωρὶς ὁ ἐκπλεύσας πρὸς ἀποκοπὴν τῶν γερμανικῶν εὐδρόμων ἀγγλικὸς στόλος νὰ κατορθώσῃ νὰ τὰ συναντήσῃ· ταὐτοχρόνως κατώρθωσεν ἡ γερμανικὴ ἐπιδραμοῦσα μοῖρα νὰ ποντίσῃ ἱκανὸν ἀριθμὸν ναρκῶν εἰς τὴν ἀκτὴν Yorkshire, ἐφ' ὧν προσέκρουσαν βυθισθέντα ἀγγλικά τινα καὶ οὐδέτερα ἐμπορικά.

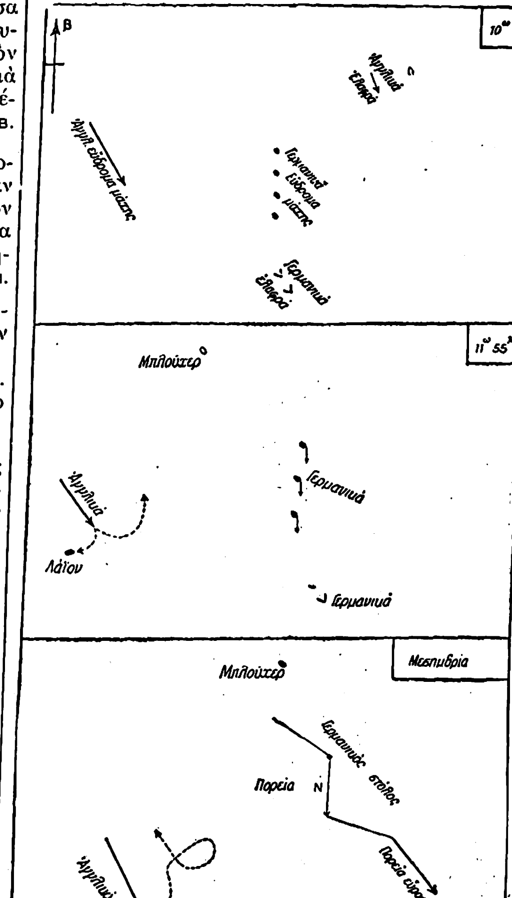

Σχεδιογράφημα τῆς ναυμαχίας τοῦ Ντόγγερμπανκ.

Τὴν 23 Ἰανουαρίου 1915 ἀνετέθη εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν ἀνιχνευτικῶν δυνάμεων ὑποναύαρχον Hipper να ἀποπλεύσῃ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν εὐδρόμων μάχης «Seydlitz» (ναυαρχίς), «Derfflinger», «Moltke» καὶ «Blücher» (ὅπερ ἦτο παλαιότερον εὔδρομον μάχης μὲ πυροβόλα τῶν 0.21, ἐνῷ πάντα τὰ λοιπὰ εἶχον τῶν 0.28, καὶ ταχύτητα κατὰ 4 κόμβους μικροτέραν τῶν ἄλλων), τῶν ἐλαφρῶν εὐδρόμων «Grandenz», «Stralsund», «Kolberg» καὶ «Rostock», τοῦ Vου στολίσκου καὶ τῶν IIου καὶ XVIIIου ἡμιστολίσκων ἀντιτορπιλλικῶν, ἵνα ἐνεργήσῃ ἐπιθετικὴν ἀναγνώρισιν πρὸς Ντόγγερμπανκ καὶ καταστρέψῃ τὰς ἐλαφρὰς ἐχθρικὰς δυνάμεις, ἂς ἦτο δυνατὸν νὰ συναντήσῃ. Φαίνεται ὅτι ὁ ἀρχηγὸς τοῦ γερμανικοῦ στόλου Von Ingenohl δὲν ἐπίστευεν ὅτι ὁ βαρὺς ἀγγλικὸς στόλος θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐκπλεύσῃ ἐγκαίρως πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν γερμανικῶν εὐδρόμων, καὶ διὰ τοῦτο, ἀφ' ἑνὸς μὲν δὲν ἐχρησιμοποίησε τὸν βαρὺν γερμανικὸν στόλον πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπέστειλε τὴν IIIην θωρηκτὴν μοῖραν, περιλαμβάνουσαν τὰ ἰσχυρότερα γερμανικὰ πλοῖα μάχης, εἰς Βαλτικὴν πρὸς ἐκτέλεσιν γυμνασίων. Πλὴν τούτου ἠγνόει ὁ Γερμανὸς ἀρχηγὸς ὅτι ἡ ἀποσταλεῖσα διαταγὴ διὰ τοῦ ἀσυρμάτου πρὸς τὸν Hipper διὰ τὸν ἔκπλουν ἐλήφθη καὶ παρὰ τῶν Ἄγγλων καὶ ἀπεκρυπτογραφήθη. Ἐπὶ τῇ πληροφορίᾳ ταύτῃ τοῦ ἔκπλου τῶν ἀνιχνευτικῶν γερμανικῶν δυνάμεων, τὸ ἀγγλικὸν ναυαρχεῖον ἀπεφάσισε ν' ἀποκόψῃ καὶ συντρίψῃ ταύτας δι' ὑπερτέρων δυνάμεων. Οὕτω, τὴν 23ην Ἰανουαρίου, αἱ 1η καὶ 2α μοῖραι τῶν ἀγγλικῶν εὐδρόμων μάχης καὶ ἡ 1η ἐλαφρὰ μοῖρα ἐξέπλευσαν τοῦ Rosyth, ἵνα ἐρευνήσωσιν, ἐν συνδέσμῳ μετὰ τῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ κομμοδόρου Tyrrwitt ἐλαφρῶν δυνάμεων τῶν ἐν Harwich εὑρισκομένων· τὸ ὑπόλοιπον τοῦ μεγάλου στόλου θὰ ἐξήρχετο πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῶν. Ἐδόθη σημεῖον συναντήσεως εἰς τὰς ὡς ἄνω δυνάμεις ἐγγὺς τῆς ὑφάλου Ντόγγερ, πρὸς ὃ θὰ ἔσπευδον ἡ 3η μοῖρα θωρηκτῶν μάχης καὶ ἡ 3η μοῖρα τῶν ἐλαφρῶν εὐδρόμων. Ἡ ναυαρχὶς τοῦ Τζέλλικο «Iron Duke» μετὰ τῶν 1ης, 2ας καὶ 4ης μοιρῶν θωρηκτῶν μάχης, τῶν 1ης, 2ας καὶ 6ης μοιρῶν τῶν εὐδρόμων, τῆς 2ας ἐλαφρᾶς μοίρας καὶ πάντων τῶν διαθεσίμων ἀντιτορπιλλικῶν, ἀπέπλευσαν πρὸς τὴν ἑσπέραν τῆς 23 Ἰανουαρίου μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὸ ὡς ἄνω σημεῖον συναντήσεως. Ἠλπίζετο οὕτω ἡ ὑπὸ τοῦ κλοιοῦ τῶν τοσούτῳ καταπληκτικῶς ὑπερτέρων δυνάμεων ἐμπλοκὴ καὶ ὁλοσχερὴς καταστροφὴ τοῦ ἐκπλεύσαντος γερμανικοῦ σώματος ἐρεύνης.

Τὴν πρωΐαν τῆς 24 Ἰανουαρίου, περὶ τὴν 8ω 15' τὸ γερμανικὸν ἐλαφρὸν εὔδρομον «Kolberg» συνήντησεν ἓν ἀγγλικὸν ἐλαφρὸν εὔδρομον καί τινα ἀντιτορπιλλικά, ἅτινα ἐκανονιοβόλησεν ἀντιπυροβοληθὲν παρ' αὐτῶν· ταὐτοχρόνως εἶδε πρὸς λιβοζέφυρον πυκνοὺς καπνούς· τὸ γερμανικὸν εὔδρομον «Stralsund» ἀνέφερεν ἐπίσης πυκνοὺς καπνοὺς πρὸς σκιρωνοζέφυρον. Τὰς πληροφορίας ταύτας λαβὼν ὁ ναύαρχος Hipper, ἀντελήφθη ὅτι ἰσχυραὶ ἐχθρικαὶ δυνάμεις ἔπλεον πρὸς Ντόγγερμπανκ· ἀνεκάλεσεν ὅθεν τὸ «Kolberg» καὶ ἔλαβε πορείαν πρὸς νοτιοανατολικά, καθόσον ἦτο ἀδύνατον εἰς αὐτόν, λόγῳ τῆς μικρᾶς κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ὁρατότητος, νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸν τύπον τῶν ἐχθρικῶν πλοίων. Ταὐτοχρόνως ὤφθησαν προσπλέοντα ἀπὸ Βορρᾶ πλέον τῶν 20 σκαφῶν (ὡς ἀνέφερε τὸ «Blücher») καὶ ὄπισθεν τούτων ἐφαίνοντο καπνοὶ πολλῶν ἔτι σκαφῶν. Ὁ ναύαρχος Hipper, συναγαγὼν ὅτι ἐνώπιόν του εὑρίσκοντο ἰσχυρόταται ἐχθρικαὶ δυνάμεις καὶ γνωρίζων ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐλπίζῃ εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ βαρέος γερμανικοῦ στόλου, ἐξηκολούθησε τὴν πρὸς εὗρον πορείαν του αὐξήσας ταχύτητα, θέσας ὡς προπέτασμα πρὸς τὰ ἔμπρὸς τὰ ἀντιτορπιλλικά του καὶ διατάξας τὸ ἐπ' οὐρᾶς εὔδρομον μάχης «Blücher» ν' ἀνοίξῃ πῦρ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὁπόταν θὰ ἔκρινε τοῦτο ἀναγκαῖον. Τῇ 9ω 35' οἱ Γερμανοὶ παρετήρησαν πρὸς τὸ δεξιὸν των ἰσχίον προσπλέουσαν ἀπὸ σκιρωνοζεφύρου τὴν 1ην μοῖραν τῶν ἀγγλικῶν εὐδρόμων μάχης (5 εὔδρομα μάχης), ἅτινα ἔπλεον μὲ μεγάλην ταχύτητα (ὁ ἀντιναύαρχος Μπήττυ ἐν τῇ ἐκθέσει του περὶ τῆς ναυμαχίας ἀναφέρει ὅτι ἀνέπτυξαν ταχύτητα 28½ κόμβων), καὶ ἅτινα ἤνοιξαν πῦρ ἐξ ἀποστάσεως 20.000 μέτρων ἄνευ ἀποτελέσματος. Τῇ 10ω ἡ κατάστασις ἦτο ἡ ἀκόλουθος: Τὰ γερμανικὰ εὔδρομα μάχης ἔπλεον πάσῃ ταχύτητι πρὸς εὗρον (πορείαν, ἥτις ἔφερε ταῦτα πρὸς τὴν Ἑλγολάνδην), ἐν γραμμῇ διοπτεύσεως, τὰ δὲ ἐλαφρὰ εὔδρομα καὶ ἀντιτορ-

Digitized by Google

πιλλικὰ πρώραθεν τούτων καὶ ὀλίγον δεξιὰ μὲ τὴν αὐτὴν πορείαν· τὰ ἀγγλικὰ εὔδρομα μάχης ἐδίωκον τὰ γερμανικὰ προσπλέοντα ἀπὸ σκιροωνοζεφύρου μὲ ταχύτητα 28 κόμβων· ὁ ἄνεμος ἔπνεεν ἀπὸ μεσαπηλιώτου. Ὀλίγον μετὰ τὴν 10ω τὰ γερμανικὰ εὔδρομα μάχης ἀπήντησαν εἰς τὸ ἀγγλικὸν πῦρ ἀπὸ ἀποστάσεως 18.000 μέτρων. Ἡ ἀπόστασις κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῆς συρράξεως ἐποίκιλλεν ἀπὸ 14.5—18.000 μέτρα, καθ' ὅσον ἀμφότεροι οἱ ἀντίπαλοι ἔκαμνον κατὰ διαστήματα ἀλλαγὰς πορείας (μικρὰς στροφάς), ὅπως διαταράξωσι τὴν ἀκρίβειαν βολῆς τοῦ ἀντιπάλου. Ὁ Μπῆττυ εἶχε διαιρέσει τὴν μοῖράν του εἰς δύο· καὶ τὸ μὲν μᾶλλον ἔμπροσθεν τμῆμα ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς ναυαρχίδος του «Lion» καὶ τῶν «Tiger» καὶ «Princess Royal», τὰ δὲ ὄπισθεν τούτων ἐκ τῶν «New Zeeland» καὶ «Indomitable». Τὰ ἀγγλικὰ εὔδρομα, ὡπλισμένα διὰ πυροβόλων μείζονος διαμετρήματος ἢ τὰ γερμανικὰ (τὰ μὲν τρία πρῶτα, τύπου «Lion», εἶχον 8 πυροβόλα τῶν 0.343, πάντα βάλλοντα κατὰ πλευράν, τὰ δὲ δύο δεύτερα, τύπου «New Zeeland», 8 τῶν 0.305, ἐνῷ τὰ γερμανικὰ εὔδρομα εἶχον πυροβολικὸν τῶν 0.28, πλὴν τοῦ «Blücher», ὅπερ εἶχε τῶν 0.21) καὶ ἔχοντα μεῖζον βεληνεκές, προσεπάθουν νὰ τηρῶνται εἰς μεγάλην ἀπόστασιν. Γενικευθείσης τῆς μάχης καὶ ἕνεκα σφάλματος περὶ τὴν ἐξήγησιν σήματος κατανομῆς πυρὸς τῶν ἀγγλικῶν πλοίων, τὸ δεύτερον πλοῖον τῆς γερμανικῆς παρατάξεως «Moltke» δὲν ἐβάλλετο ἐφ' ἱκανόν, δυνηθὲν οὕτως ἀνενόχλητον νὰ κατευθύνῃ πυκνὸν πῦρ κατὰ τῆς ἀγγλικῆς ναυαρχίδος «Lion», καθ' ἧς πυκνὸν πῦρ κατηυθύνετο καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν πλοίων καὶ ἐφ' ἧς σοβαρώταται ἐπροξενήθησαν ζημίαι. Οὕτω ἓν βλῆμα διέτρησε τὸν θώρακα τῆς ἰσάλου καὶ προὐκάλεσε διαρροήν, ἕτερον εἰσέδυσε μέχρι τῶν πυριταποθηκῶν, παραδόξως μὴ ἐκραγέν, τρίτον συνέτριψε τὴν στέγην τοῦ πρωραίου πύργου καὶ τέταρτον, διατρῆσαν πάλιν τὸν θώρακα τῆς ἰσάλου, προὐκάλεσε νέαν σοβαρωτέραν διαρροήν, κατακλυσθέντος τοῦ διαμερίσματος τῶν ἠλεκτρομηχανῶν. Εἰς τὴν γερμανικὴν παράταξιν ἐπίσης σοβαραὶ ζημίαι ἐπροξενήθησαν εἰς τὴν ναυαρχίδα «Seydlitz» ὀλίγον μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς συγκρούσεως· βλῆμα μεγάλου διαμετρήματος ἠχρήστευσε τοὺς δύο πρυμναίους διπλοῦς πύργους τῶν 0.28, προκαλέσαν πυρκαϊὰν τῶν πυρομαχικῶν. Οἱ ἄνδρες τῶν ὁμοχειριῶν τῶν πύργων τούτων ἐφονεύθησαν, πρὸς πρόληψιν δ' ἐπεκτάσεως τῆς πυρκαϊᾶς παρέστη ἀνάγκη κατακλύσεως τῶν πρυμναίων πυριταποθηκῶν. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον τὰ ἀγγλικὰ ἐλαφρὰ εὔδρομα καὶ ἀντιτορπιλλικὰ ἐπλησίασαν εἰς τὴν οὐρὰν τῆς γερμανικῆς παρατάξεως, ἧς τὰ πλοῖα, καὶ ἰδίως τὸ «Blücher», τὰ ὑπεδέχθησαν διὰ πυκνοῦ πυρός. Τῇ 11ω. 30' οἱ Ἄγγλοι ἐφαίνοντο πλησιάζοντες τὴν γερμανικὴν παράταξιν· ἐπιτυχὲς βλῆμα προὐξένησε σοβαρωτάτας ζημίας εἰς τὸ ἐπ' οὐρᾶς τῆς γερμανικῆς παρατάξεως «Blücher» καὶ διέτρησε τοὺς ἀτμαγωγοὺς σωλῆνας, ἀποτέλεσμα δὲ τούτου ἦτο ἡ ἐπαισθητὴ ἐλάττωσις τῆς ταχύτητός του (κάτω τῶν 17 κόμβων). Περὶ τὴν 11ω. 45' ἐπιτυχῆ βλήματα τοῦ «Derfflinger» προὐκάλεσαν τοιαύτας ζημίας ἐπὶ τοῦ «Lion», ὥστε τοῦτο, μειωθείσης τῆς ταχύτητός του εἰς 15 κόμβους, ἐξῆλθε τῆς γραμμῆς μὲ κλίσιν 10° πρὸς τὴν ἀριστερὰν πλευράν· ὁ ἐπ' αὐτοῦ ἐπιβαίνων ἀντιναύαρχος Μπῆττυ ἐκάλεσε διὰ σήματος τὸ ἀντιτορπιλλικὸν «Attack» νὰ πλευρίσῃ, ὅπως τὸν παραλάβῃ καὶ τὸν μεταβιβάσῃ ἐπὶ ἄλλου πλοίου καὶ δυνηθῇ οὕτω νὰ συνεχίσῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀγῶνος. Περὶ τὴν μεσημβρίαν ὁ Γερμανὸς ναύαρχος διέταξεν ἐπίθεσιν ἀντιτορπιλλικῶν, τοῦθ' ὅπερ ἠνάγκασε τὸν Μπῆττυ νὰ διατάξῃ ἀθρόαν στροφὴν κατὰ 90° πρὸς τὰ ἀριστερὰ (ἡ ἀγγλικὴ ἐκδοχὴ εἶναι ὅτι ἀπὸ τῆς γεφύρας τοῦ «Lion» ὤφθη περισκόπιον ὑποβρυχίου καὶ διὰ τοῦτο ἐγένετο ἡ στροφή), ὁπότε ὁ Γερμανὸς ναύαρχος διέταξε πορείαν πρὸς νότον, ὅπως καλύτερον χρησιμοποιήσῃ ὁλόκληρον τὸ πυροβολικόν του. Ὀλίγον κατόπιν ὁ Μπῆττυ ἐσήμανε πορείαν πρὸς Μέσην, ἵνα δυνηθῇ νὰ πλησιάσῃ τὰ γερμανικὰ σκάφη μὴ δυνάμενος δὲ διὰ τοῦ ἄνευ ταχύτητος πλέοντος καὶ ἐκτὸς τῆς παρατάξεως «Lion» νὰ συμμετάσχῃ καὶ ὁδηγήσῃ τὴν προσβολήν, ἐσήμανεν εἰς τὸ ὑπ' αὐτὸν σκάφη νὰ προσβάλωσι τὴν οὐρὰν τῆς γερμανικῆς παρατάξεως. Ἀλλὰ τὸ σῆμά του τοῦτο παρηνοήθη καὶ οὕτως ὁ ἡγούμενος προσκαίρως τῆς προσβολῆς ὑποναύαρχος Moore ἐπετέθη κατὰ τοῦ βραδυποροῦντος καὶ πολὺ ἀπέχοντος τῶν λοιπῶν γερμανικῶν «Blücher», ἀπομακρυνθεὶς οὕτω πολὺ τῶν γερμανικῶν εὐδρόμων μάχης, ἅτινα κατόπιν σήματος τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Hipper ἐπανέλαβον τὴν πρὸς Εὖρον πορείαν των, καθ' ὅσον, ὡς ἐκ τῶν ζημιῶν τῆς ναυαρχίδος των «Seydlitz» καὶ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ ἀριθμοῦ των κατὰ ἓν σκάφος (τὸ Blücher, ὅπερ εἶχεν μείνει πολὺ ὀπίσω) ἐπεβάλλετο ὁ πρὸς τὰς βάσεις ἐπάνπλους. Τὸ «Blücher» ἀπομεῖναν μόνον, ἀντεμέτωπισε τὸ πῦρ ὁλοκλήρου τῆς μοίρας τῶν ἀγγλικῶν εὐδρόμων μάχης, ὑποκύψαν ἐν τέλει καὶ βυθισθὲν (περὶ τὸ στίγμα βόρειον πλάτος 54°25', καὶ ἀνατολικὸν μῆκος 5°25'), διασωθέντων 300 ἐκ τῶν 1000 ἀνδρῶν τοῦ πληρώματός του ἐπὶ ἀγγλικῶν ἀντιτορπιλλικῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ γενναῖος κυβερνήτης του ἀντιπλοίαρχος Erdmann. Ὅτε πλέον περὶ τὴν 13ω ὁ Μπῆττυ κατώρθωσε νὰ ἐπιβῇ τοῦ «Princess Royal», ἀντελήφθη ὅτι θὰ ἦτο ἄσκοπος ἡ καταδίωξις τῶν γερμανικῶν σκαφῶν εἰς πολὺ μεγάλην ἀπόστασιν ἤδη εὑρισκομένων (τὴν 13ω 45' εἰς ἀπόστασιν 25 μιλλίων ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ems), καὶ ἀναστρέψας ἐπανέπλευσεν εἰς τὴν βάσιν του. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ γερμανικοῦ στόλου Von Ingenohl ἔλαβεν ἐν Wilhelmshaven τὴν πρώτην εἴδησιν περὶ τῆς συναντήσεως μετὰ τοῦ ἐχθροῦ τῇ 8ω 50' καὶ διέταξεν ὅλα τὰ σκάφη νὰ ὠθήσωσι τὰ πυρὰ καὶ συγκεντρωθῶσιν εἰς τὸ ἀγκυροβόλιον τοῦ Schilling, ὅτε δέ, περὶ τὴν 11ω, ἔλαβε νεώτερον ραδιογράφημα τοῦ Von Hipper, αἰτοῦντος ἐπειγόντως βοήθειαν, διέταξε τότε μόνον τὸν ἀπόπλουν τοῦ στόλου, ὅστις συνήντησε τὰ ἐπιστρέφοντα εὔδρομα μάχης περὶ τὴν 15ω 30', ἐπαναπλεύσας μετ' αὐτῶν εἰς τὴν βάσιν των.

Ἡ ναυμαχία αὕτη ἦτο ἡ πρώτη μεταξὺ σοβαρῶν δυνάμεων τῶν ἀντιπάλων ἐκ παρατάξεως σύρραξις, καὶ παρὰ τὴν καταπληκτικὴν ὑπεροχὴν τῶν ἀγγλικῶν δυνάμεων, ἕνεκεν τοῦ σφάλματος τοῦ ὑποναυάρχου Moore, μὴ διώξαντος τὰ γερμανικὰ εὔδρομα, αἱ ἀπώλειαι τῶν Γερμανῶν ἦσαν ἡ βύθισις μόνον τοῦ «Blücher» καὶ ζημίαι εἰς δύο ἄλλα εὔδρομα, ἐνῷ πιθανῶς θὰ κατεστρέφετο ὁλόκληρος ἡ γερμανικὴ μοῖρα. Διὰ τὴν ἀνεπιτηδειότητά του ταύτην ὁ ὑποναύαρχος Moore ἀπηλλάγη τῆς ἀρχηγίας. Ἐκ τῆς ναυμαχίας ταύτης κατεφάνη ἡ μεγάλη ἐξάσκησις τῶν Γερμανῶν πυροβολητῶν καὶ ἡ ἱκανότης τῶν κυβερνητῶν, καθὼς καὶ ἡ ἔκτακτος ἀντοχὴ τῶν γερμανικῶν θωράκων καὶ ὁ λίαν μεμελετημένος τρόπος ναυπηγήσεως τῶν γερμανικῶν εὐδρόμων.

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ γερμανικοῦ στόλου ἀντιναύαρχος Von Ingenohl ἀντικατεστάθη ἐπίσης ἐν τῇ ἀρχηγίᾳ λόγῳ τοῦ ἀρχικοῦ του σφάλματος, τῆς ἀποστολῆς τοῦ σώματος ἐρεύνης ἄνευ ὑποστηρίξεως ὑπὸ τοῦ βαρέος στόλου καὶ τῆς κατόπιν βραδύτητος τοῦ ἔκπλου του· οὕτω τῇ 2 Φεβρουαρίου παρέδωκε τὴν ἀρχηγίαν εἰς τὸν ἕως τότε ἀρχηγὸν τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου ναύαρχον Von Pohl.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. «Mémoires de l' Amiral Scheer». — *Amiral Jellicoe* «La Grand Fleet».—*A. Laurens*, «Précis d' Histoire de la Guerre Navale 1914—1918».

Γ. Ν. ΝΙΚΟΤΣΑΡΑΣ

Ντογκάλι *[Γεωγρ.]*. Στενωπὸς τῆς Ἐρυθραίας κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ ἀπὸ Μασσάουας εἰς Σαάτι. Ἐν αὐτῇ τὴν 26 Ἰανουαρίου 1887 ἰταλικὴ φάλαγξ 500 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Ντὲ Κριστόφορις ἐνέπεσεν εἰς ἐνέδραν τοῦ Ρὰς Ἀλούλα καὶ κατεστράφη ὁλοσχερῶς. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ὑπῆρξεν ἀφορμὴ τοῦ ἰταλοαβησσυνιακοῦ πολέμου. Π. Ν. Π.

Ντογκάντο (Dogado) *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα μιᾶς τῶν παλαιῶν ἐπαρχιῶν τῆς Βενετικῆς δημοκρατίας, περιλαμβανομένη σήμερον ἐν τῷ νομῷ τῆς Βενετίας. Ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὰς νήσους, αἵτινες ἀποτελοῦν σήμερον τὴν πόλιν τῆς Βενετίας, τὴν Τζιουντέκας, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τοῦ Μαλακόκκο καὶ τμήματος τῆς ἠπειρωτικῆς παρ' αὐταῖς ἀκτῆς. Τῷ 1517 εἶχε προσαρτηθῆ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Βενετίας. Εἶχε πρωτεύουσαν τὴν Βενετίαν καὶ ὠνομάσθη ἐκ τοῦ ὅτι ἐν αὐτῇ ἥδρευεν ὁ δόγης (dogado=ἕδρα τοῦ δόγη). Μ. Δ. Β.

Ντόγκρα. Ἰνδικὴ φυλὴ κατοικοῦσα τὰς κοιλάδας τοῦ ποταμοῦ Τζάμμου. Οἱ Ντόγκρα ὁμιλοῦν τὴν διάλεκτον *Παντζὰ ντόγκρι*, ἐξ αὐτῶν δὲ μόνον οἱ *Τσιμπαλὲ* εἶναι Μωαμεθανοί. Π. Ν. Π.

Ντογνάνυϊ (Dohnanyi), *Ἐρνέστος ντὲ* —. Οὖγγρος κλειδοκυμβαλιστὴς καὶ συνθέτης, γεννηθεὶς τῷ 1877. Τὰ ἔργα του, λαμπρῶς ἐνωρχηστρωμένα, ἀποτελοῦνται ἐκ 2 κοντσέρτων διὰ κλειδοκύμβαλον, ἓν «Κοντσερτῦκ» διὰ βιολοντσέλλον, συμφωνιῶν, ἑνὸς μπαλλέττου, τοῦ μονοπράκτου μελοδράματος «Tante Simona» κ. λ. π. Σημαίνουσαν θέσιν εἰς τὴν δημιουργικήν του ἐργασίαν ἐπέχει ἐπίσης ἡ μουσικὴ δωματίου τοῦ συνθέτου, περιλαμβάνουσα σονάτας διὰ κλειδοκύμβαλον, διὰ βιολοντσέλλον, κουαρτέττα, ἓν σεξέττο κ.λ.π. Ὁ Ντογνάνυϊ διετέλεσεν ἐπ' ἀρκετὸν καθηγητὴς τῆς Μουσικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου· ἀπὸ τοῦ 1919 ὠνομάσθη διευθυντὴς τοῦ ᾠδείου τῆς Βουδαπέστης. Γ. Σ.

ντογροῦ (τουρκ.)· εὐθέως, κατ' εὐθεῖαν.

Ντόες (Does), *Ἰάκωβος Βὰν ντὲρ* —. Ὁλλανδὸς ζωγράφος καὶ χαράκτης (1623—1673). Διεκρίθη ἰδία εἰς τὴν ἐκπόνησιν τοπογραφιῶν μετὰ ποιμνίων κατὰ τρόπον πλήρη φυσικότητος, ἀλλὰ καὶ κάπως μελαγχολικόν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Τοπίον μὲ βόδια» (Καρλσρούη), «Τοπίον μὲ αἶγας καὶ ἐρίφια» (Κοπεγχάγη), «Ἰταλικὸν τοπίον» (Μόναχον), «Βοσκὸς κοιμώμενος» (Στουτγάρδη). Ι. Μ. Π.

— **Ντόες, Βὰν-ντὲρ** — (Van-der-Doës), *Πέτρος*. Ὁλλανδὸς ναύαρχος (βλ. λ. Βὰν-Ντὲρ-Ντόες, Πέτρος).

Ντοζέ. Θρησκευτικὴ ἑορτὴ τοῦ τάγματος τῶν δερβισῶν ἐν Αἰγύπτῳ, πανηγυριζομένη τὴν 12 τοῦ μηνὸς Ραμπὶ ἐλ ἀουέλ, μία τῶν συγκροτου[...] τὸν ἑορτασμὸν τῆς γεννήσεως τοῦ προφήτου (Μ[...] λετ ἐλ Νέμπι). Κατ' αὐτὴν οἱ δερβίσαι ἐπι[...] πρηνεῖς καὶ διήρχετο ἐπ' αὐτῶν ἔφιππος ὁ σεΐ[...] των. Τοῦτο κατήργησεν ὁ κεδίβης Τεουφὶκ [...] ἔκτοτε περιορίζεται ἡ ἑορτὴ εἰς λιτανείαν τοῦ [...] χου καὶ ἀνάγνωσιν προσευχῶν εἰς τὴν βασιλ[...] σκηνήν. Γ. Λ. Λ.

Ντοζὸν (Dozon), *Αὔγουστος*. Γάλλος διπλω[...] τικὸς καὶ φιλόλογος (1822—1891). Ὑπηρέτη[...] εἰς διάφορα προξενεῖα ἐν Τουρκίᾳ (Θεσσαλονί[...] Μοναστήριον κλπ.), διετέλεσεν ἀντεπιστέλλον [...] τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ ἀνέλαβε τὴν διδασκαλίαν [...] ρωσικῆς γλώσσης εἰς τὴν σχολὴν τῶν ζωσῶν [...] τολικῶν γλωσσῶν. Ἔγραψε: «Poésies popul[aires] serbes» ἐν γαλλικῇ μεταφράσει (1859), «Ch[ansons] populaires bulgares» (1874), «Chansons popul[aires] bulgares inédites» ἐν γαλλικῇ μεταφράσει (18[...] «Rapports sur une mission littéraire en Macédoi[ne]» (1874), «Manuel de la langue chkipe ou al[ba]naise» (1878), ἔργον συμπληρωθὲν διὰ τῶν «Co[n]tes albanais» (1881) ἐν γαλλικῇ μεταφράσει, [«]Épopée serbe, chants populaires héroïques» (18[...] Σ. Κ.

Ντόζυ (Dozy), *Ραϊνχάρδος*. Μέγας Ὁλλαν[δὸς] ἀνατολιστὴς καὶ ἱστορικός, γεννηθεὶς ἐν Λε[...] γδούνῳ τῷ 1820 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ [...] τῷ 1883. Καταγόμενος ἐξ οἰκογενείας γαλλ[ικῆς] προελεύσεως, ἐγκατασταθείσης ἐν Ὁλλανδίᾳ [...] τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἐσπούδασεν ἱστορίαν καὶ φιλ[ολο]γίαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς γενετείρας του [...] ἐπεδόθη εἰς ἀνατολιστικὰς μελέτας. Ἀναγορευ[θεὶς] διδάκτωρ τῷ 1844, διωρίσθη εἰς τὸ τμῆμα ἀνατο[...] λικῶν χειρογράφων τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Λε[...] γδούνου καὶ κατήρτισε λατινιστὶ κατάλογον [...] τῶν (1851 εἰς 2 τόμ.). Τῷ 1850 ἐγένετο ἔκτακ[τος] καὶ τῷ 1854 τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἱστορίας [...] τῷ πανεπιστημίῳ. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργ[ων] του εἶναι: «Dictionnaire détaillé des noms d[es] vêtements chez les Arabes» (Amsterdam, 18[...] βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἰνστιτούτου τῶν Κάτω Χ[ω]ρῶν, «Scriptorum Arabum loci de Abbadi[dis]» (Leyde 1846—1863 τόμ. 3), «History of the A[l]mohades» τοῦ Abd-ul-Wahid al-Marrekoshi (Ley[de] 1847, β' ἔκδ. 1881), «Commentaire historique s[ur] le poème d' Ibn-Abdoun» τοῦ Ibn Barum (Le[yde] 1848) μετὰ εἰσαγωγῆς, σημειώσεων, γλωσσα[ρίου] καὶ πίνακος, «Histoire de l' Afrique et de l' E[s]pagne par Ibn Adhari» (Leyde 1748—1852, [...] 2), «Recherches sur l' histoire et la littérature [de] l' Espagne pendant le moyen âge» (1849, γ' [...] ἐπηυξημένη 1881, τόμ. 2), «Al Makkari, an[al]ectes sur l' histoire et la littérature des Ara[bes] d' Espagne» (Leyde 1855—1861, τόμ. 2) ἐν σ[υν]εργασίᾳ μετὰ τοῦ Dugal, Krehl, καὶ Wrig[ht], «Histoire des musulmans d' Espagne jusqu' à [la] conquête de l' Andalousie par les Almoravi[des]» (Leyde 1861 τόμ. 4), τὸ ἀριστούργημά του, «H[...] Islamisme» (Harlem 1863), »Die Israeliten [zu] Mekka» (Leipzig 1864), «Edrisi, description d[e] l' Afrique et de l' Espagne» (Leyde 1866) [...] τοῦ ἀραβικοῦ κειμένου, μεταφράσεως σημειώ[σεων] καὶ γλωσσαρίου, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ de G[oeje], «Glossaire des mots espagnols et portugais d[é]rivés de l' arabe» (Leyde 1869) ἐν συνεργ[ασίᾳ] μετὰ τοῦ Engelmann, «Supplément aux dic[tion]naires arabes» (Leyde 1877—1881), ἓν ἐκ τ[ῶν] σπουδαιοτέρων ἔργων τῆς ἀραβικῆς λεξικογρα[φίας]. Ε. [...]

ντὸκ (τό), πληθ. *ντόκς* (τά). Ὅρος τῆς ναυτ[ικῆς] γλώσσης, ὁ ἀγγλικὸς dock, ἀντιστοιχῶν πρὸς [...] οὐχὶ ἐν χρήσει ἐπισήμους *νηοδόχη* ἢ *νεώ[ριον]*. Σημαίνει δὲ τμῆμα τεχνικοῦ λιμένος ἐμπορι[κοῦ] περιοριζόμενον μεταξὺ τοῦ κυρίου κρηπιδώμ[ατος] καὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ ἀποφυομένων προβλήτων. [...] πεῖ δὲ τὴν ἐπίτευξιν μεγίστου κατὰ τὸ δυνα[τὸν] ἀναπτύγματος, ἐν μικρᾷ σχετικῶς ὑδατίνῃ ἐπι[φα]νείᾳ, διὰ τὰς πλευρίσεις τῶν πλοίων πρὸς δι[ευκό]λυνσιν τῶν ἐπιβιβάσεων καὶ ἀποβιβάσεων ἐπι[βα]τῶν καὶ τῶν φορτοεκφορτώσεων ἐμπορευμ[ά]των, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὰς ἔτι τὰς καθέτως πρὸς τὸ κρη[πίδωμα] ὁρμίσεις τῶν πλοίων, ὧν ἐν τοιαύτῃ [πε]ριπτώσει αἱ μὲν πρῷραι προσδένονται εἰς [...] τούτῳ ἠγκυροβολημένα ἐν τῷ ντὸκ ναύδετα, αἱ [δὲ] πρύμναι εἰς δέστρας πεπακτωμένας ἐν τῷ κρη[πι]δώματι ἢ εἰς τοὺς προβλῆτας. Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ [τὰ] ντὸκς εἶναι παράπλευρα τῶν διαχωριζόντων αὐ[τὰ] προβλήτων, ὄντων διατεθειμένων εἴτε καθέ[τως] πρὸς τὸ κρηπίδωμα (Μασσαλία) εἴτε ἀκτινοει[δῶς] (Γένοβα) εἴτε λοξῶς (Βαρκελώνα), ἀναλόγως [δη]λαδὴ πρὸς τὰς τοπικὰς συνθήκας καὶ τὰς πρ[οβλε]πομένας διὰ τὸν λιμένα ἐπεκτάσεις. Εἰς λιμ[ένας] εἰς οὓς τὸ φαινόμενον τῆς παλιρροίας καὶ ἡ [ἐκ] τούτου μεταβολὴ στάθμης δὲν εἶναι αἰσθητά, [τὰ] στόμια τῶν ντὸκς εἶναι ἐλεύθερα, ἐνῷ εἰς ἀν[τί]θετον περίπτωσιν κλείονται διὰ θυροπλοίου.

Ἐπὶ τῶν προβλήτων τῶν ντὸκς περιωπή[...] νὰ ὑπάρχωσι παντὸς εἴδους διευκολύνσεις [...] ροτροχιαί, ὅπως τὰ βαγόνια τοῦ σιδηροδ[ρόμου] φορτώνωνται ἀμέσως σὺν τῇ ἀπὸ τοῦ πλοίου [...]

Digitized by Google

φορτώσει τῇ βοηθείᾳ ἠλεκτρικῶν βαρούλκων, σιλὸς κττ. Ὡς πρὸς τὸ βάθος τὰ ντὸκς ποικίλλουν ἀπὸ τοιαῦτα μεγάλου βάθους προσιδιασμένα διὰ τὴν πλεύρισιν ἢ τὴν ὅρμισιν ὑπερωκεανίων, ἕως τὰ ἀβαθῆ, ἅτινα χρησιμοποιοῦνται ὡς τροπιστήρια (κοιν. καρενάγια) διὰ τὸν καθαρισμὸν τῆς γάστρας

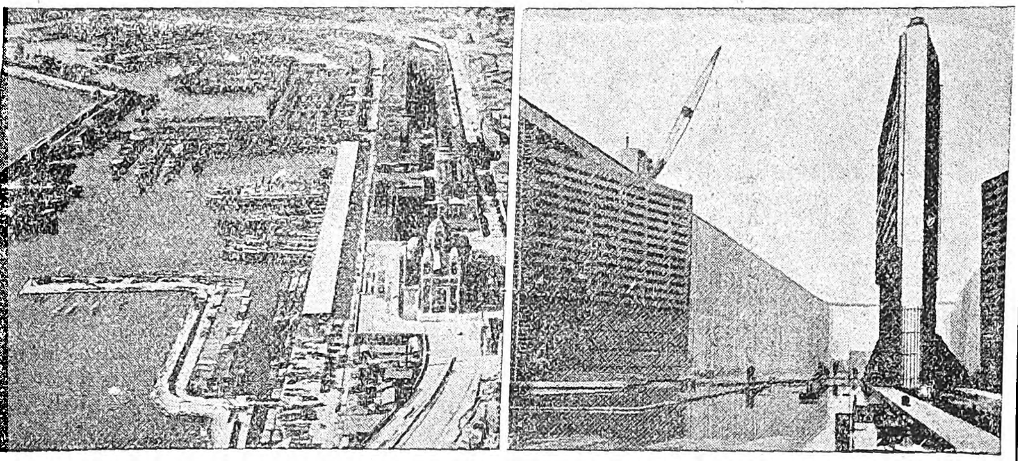

1) Τὰ ντὸκς τῆς Μασσαλίας μὲ ὡρμισμένα διὰ πρυμνησίων τὰ ἐν αὐτοῖς ἀτμόπλοια. 2) Ντὸκς ἐν Λίβερπουλ.

τῶν πλοίων κατακλινομένων πρὸς τὴν πλευράν, ἢ δι' ἄλλας μακρὰς ἐπισκευάς, διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὁποίων τὰ πλοῖα εἰσπλέουν ἄφορτα καὶ συνεπῶς ἐλάχιστον βύθισμα ἔχοντα. Μεγάλαι λεκάναι, εἰς ἃς ὑποδιαιρεῖται τεχνικὸς λιμήν, δὲν δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς ντόκς, παρὰ τὰς διευκολύνσεις, αἵτινες, ἀπὸ τῶν κρηπιδωμάτων καὶ τῶν προβλήτων, παρέχονται εἰς τὰ πλευρίζοντα πλοῖα. Οὕτω ὁ ὡς διασκευάζεται τεχνητὸς λιμὴν τοῦ Πειραιῶς δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἔχων ντόκς, παρὰ μόνον, πρὸς τὸ παρόν, ἓν μικρὸν δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι, τὸ παρὰ τὸν Ὡρονομικὸν σταθμὸν χρησιμοποιούμενον διὰ τὴν ὅρμισιν φορτηγίδων. Ὡς τοπωνυμικόν, *Ντὸκς* σημαίνει τὸ μέγα τμῆμα τοῦ λιμένος, ποταμίου ἢ θαλασσίου, ἐν ᾧ εἶναι παράπλευροι αἱ νηοδόκαι (βλ. λ. *λιμὴν* καὶ εἰκόνας).

Ντὸκ ὠνομάσθη ἐπίσης καὶ ὑδραυλικὴ δεξαμενὴ ἀποτελουμένη ἀπὸ εὐμέγεθες καὶ χαμηλὸν κιβώτιον, ὑποτιθέμενον τῷ ἀνελκυσθησομένῳ πλοίῳ,

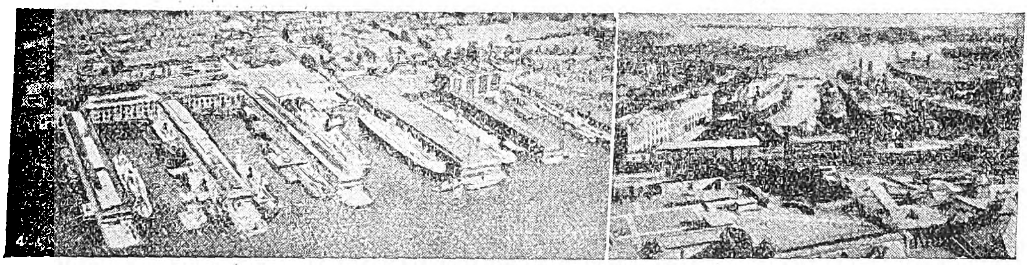

1) Τὰ ντὸκς τοῦ Χομπόκεν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Χούδσωνος. 2) Ντὸκς τοῦ λιμένος τῆς Γενούης.

μετὰ δὲ τὴν στερέωσιν τοῦ σκάφους ἐπὶ τῶν ὑποστατῶν τοῦ κιβωτίου ἀνυψοῦται τοῦτο ἀναρτώμενον ὑπὸ ὑδραυλικῶν γερανῶν, ἐμπεπηγμένων εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης περὶ τὸ κιβώτιον καὶ στερεουμένων διὰ διπλῆς σειρᾶς πασσάλων. Τοιαύτη δεξαμενὴ διὰ τὴν ἀνέλκυσιν πλοίων κατεσκευάσθη τὸ πρῶτον ἐν Ἁγίῳ Φραγκίσκῳ τῷ 1887. Σ. Ε. Λ.

Ντ' Ὀκάνζ (D'Ocagne), ***Μαυρίκιος*** (βλ. *Ὀκάνζ*).

Ντόκιτς (Dokic), ***Λάζαρος***. Σέρβος ἰατρὸς καὶ πολιτικὸς (1846—1893). Ἐσπούδασεν ἐν Βιέννῃ καὶ ἐγένετο καθηγητὴς τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βελιγραδίου. Ὑπῆρξε παιδαγωγὸς τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου καὶ διετέλεσεν ἐπὶ βραχὺ πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου. Π. Ν. Π.

Ντοκοὺζ-Γιοὺκ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ὑποδιοικήσεως Σαράντα Ἐκκλησιῶν τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ ἐν Ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ. Κάτ. (1920) 639. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἶχε μετονομασθῇ εἰς *Τρόπαια*.

ντοκουμᾶς (ὁ) (τουρκ.)· εἶδος ὑφάσματος.

ντοκουμέντον (τὸ) (document)· πᾶν ὅ,τι χρησιμεύει πρὸς ἀπόδειξίν τινος· πᾶσα μαρτυρία, πᾶν ἀποδεικτικὸν μνημεῖον: «ἱστορικὰ ντοκουμέντα», «φιλολογικὰ ντοκουμέντα», «τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἀποτελεῖ ντοκουμέντον» δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀποδεικτικὸν μνημεῖον ἢ ὡς πηγὴ ἱστορική. Θ. Π.

Ντὸλ (Dôle) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Ἰούρα, ἕδρα ὁμωνύμου καντονίου, παρὰ τὴν διώρυγα Ροδανοῦ—Ρήνου. Κάτ. (1926) 14.877. Ἔχει νοσοκομεῖον, μουσεῖα καλῶν τεχνῶν, ἀρχαιολογικὸν καὶ μεταλλειολογικόν, ὡς καὶ βιβλιοθήκην μὲ ἄνω τῶν 50.000 τόμων. Τὸ περιφημότερον ὅμως κτίσμα της εἶναι ὁ ναὸς τῆς Παναγίας, κηρυχθὲν ἤδη ἐθνικὸν μνημεῖον, κτισθεὶς τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα καὶ ἔχων κωδωνοστάσιον ὕψους 73 μέτρων. Ἔχει βιομηχανίαν χημικῶν προϊόντων, γεωργικῶν μηχανῶν, μύλους καὶ διεξάγει σπουδαῖον ἐμπόριον δημητριακῶν καὶ ἀλεύρων. Ἡ ἐπαρχία ἔχει 9 καντόνια, 138 κοινότητας καὶ 73.000 κατ., τὸ δὲ καντόνιον 16 κοινότητας καὶ 21.762 κατοίκους.

— *[Ἱστορ.]* Ἡ *Ντὸλ* ἦτο γνωστὴ ὑπὸ τῶν Λατίνων ὡς Dola Sequanorum, βραδύτερον δὲ ὡς Crusinia. Πρωτεύουσα τῆς Φραγκοκομιτείας καὶ ἕδρα τῶν δουκῶν τῆς Βουργουνδίας, ἐπολιορκήθη, ἀλλ' ἄνευ ἐπιτυχίας, ὑπὸ τοῦ δουκὸς τῶν Βουρβώνων τῷ 1435. Ὁ Κάρολος ντὲ Ἀμπουάζ, στρατηγὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΑ', τὴν ἐκυρίευσε διὰ δόλου τῷ 1479 καὶ τὴν κατέστρεψεν ἐκ θεμελίων. Ἀνοικοδομηθεῖσα μετ' ὀλίγον, κατελήφθη δὶς (τῷ 1668 καὶ τῷ 1674) ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', εἰς ὃν καὶ κατεκυρώθη μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Νιμέγης (1678). Εἶναι πατρὶς τοῦ Παστέρ. Σ. Ν. Φ.

Ντολαὶν *Λιμβοῦργον* (Dolhain Limburg) *[Γεωγραφ.]*· βλ. λ. *Λιμβοῦργον*.

ντολαμᾶς (ὁ) (τουρκ. *ντολαμᾶ*)· ἔνδυμα μακρόν, ἀνοικτὸν ἔμπροσθεν, δενόμενον διὰ ζώνης, ὁ *κάνδυξ* τῶν Περσῶν (συγγενὲς πρὸς τοῦτο εἶναι τὸ γαλλικὸν dolman).

Ντολβά, *Ἀμίρ* βλ. *Ἀμὶρ δλ Δοβλέ*.

Ντόλγκα *[Γεωγρ.]*. Ὑφαλόγλωσσα τῆς Ἀζοφικῆς θαλάσσης, ἡ ὁποία σὺν τῷ χρόνῳ μορφοῦται εἰς ἔξαλον γλῶσσαν, σχηματίζουσα τὸ ΝΔ. καὶ δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι κέρας τοῦ κόλπου τοῦ Ταϊγανίου. Εἰς τὴν ρίζαν της τὸ χωρίον *Ντολτζιανσκάγια* (πλάτ. 46° 37' 50' Β., μῆκ. 37° 48' 30'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3389: Gulf of Taganrog). Προβάλλει πρὸς ΒΔ. ἐπὶ 15 μιλ. ἀπὸ τῆς ρίζης της, πρὸ δὲ τῆς ἄκρας της (βόλισμα 23 ποδ.) φωτοβόλος καὶ κωδωνοφόρος σημαντήρ. Ἀποφυὰς αὐτῆς ἡ ὑφαλόγλωσσα *Γιελένινα*. Σ. Ε. Λ.

Ντόλγκι *[Γεωγρ.]*. Νῆσος χθαμαλὴ τοῦ Εὐξείνου ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Κίνμπουρν (πλάτ. 46° 34' Β., μῆκ. 31' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2378: Odessa to Sevastopol). Μετὰ τῆς παρ' αὐτὴν νήσου *Κρούλιε* ἦτο σπουδαίως ὠχυρωμένη κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον. Σ. Ε. Λ.

Ντολγκορούκι. Ἀρχαία πριγκιπικὴ οἰκογένεια τῆς Ρωσίας, καταγομένη ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τοῦ Ρούρικ καὶ λαβοῦσα τὸ ὄνομα τοῦτο, ὅπερ εἰς τὴν ρωσικὴν γλῶσσαν σημαίνει μακρόχειρ, ἔκ τινος Βλαδιμίρου, ζῶντος κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τῆς αὐτοκρατείρας Ἄννης Ἰβάνοβνας ἡ οἰκογένεια αὐτὴ ὑπέστη μεγάλας καταδιώξεις. Ὅλα σχεδὸν τὰ μέλη αὐτῆς ἐξωρίσθησαν εἰς Σιβηρίαν, πολλὰ δὲ ἐξ αὐτῶν ἐκαρατομήθησαν κατὰ διαταγὴν τοῦ Γερμανοῦ ἐραστοῦ τῆς αὐτοκρατείρας Μπίρεν, ὅστις ἠθέλησε νὰ ἐξοντώσῃ τὴν οἰκογένειαν Ντολγκορούκι, φοβούμενος τὴν ἰσχὺν αὐτῆς. Ἐπὶ τῆς αὐτοκρατείρας Ἐλισάβετ ἀνεκλήθησαν οἱ ἐπιζήσαντες ἐκ τῆς ἐξορίας καὶ ἀνέκτησαν τοὺς βαθμοὺς καὶ τὰς δημευθείσας περιουσίας των. Θ. Β.

—**Ντολγκορούκι, *Αἰκατερίνη-Ἀλεξέγιεβνα*,** *πριγκίπισσα* —. Ρωσίς, μνηστὴ τοῦ αὐτοκράτορος Πέτρου Β' (1717—1771). Ἀποθανόντος τοῦ μνηστῆρος αὐτῆς (1730) ἐνεκλείσθη ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείρας Ἄννης Ἰβάνοβνας εἰς μοναστήριον, ὅπου διῆλθεν ὁλόκληρον τὴν ζωήν της ὡς μοναχή. Θ.Β.

—**Ντολγκορούκι, *Αἰκατερίνη Μιχαήλοβνα*,** *πριγκίπισσα*—. Ρωσίς, μοργανατικὴ σύζυγος τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Β', γεννηθεῖσα τῷ 1847. Θυγάτηρ τοῦ πρίγκιπος Μιχαὴλ Ντολγκορούκι, ἐσπούδασεν εἰς τὸ ἰνστιτοῦτον Σμόλνυ. Διαπρέπουσα διὰ τὸ κάλλος της, προσείλκυσε τὴν εὔνοιαν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Β', μεθ' οὗ ἀπέκτησε τρία τέκνα. Ἀποθανούσης τῷ 1880 τῆς αὐτοκρατείρας Μαρίας, ὁ τσάρος ἐνυμφεύθη αὐτὴν (1880), τῆς ἀπένειμε δὲ τὸν τίτλον τῆς πριγκιπίσσης *Γιούργεβσκι*. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της (1 Μαρτίου 1881) ἐγκατεστάθη ἐν Παρισίοις. Ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Βίκτωρ Λαφερτὲ* τὸ βιβλίον: «Ἀλέξανδρος Β', ἀνέκδοτοι λεπτομέρειαι τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου του καὶ τοῦ θανάτου του» (1882). Θ.Β.

Αἰκατερίνη Ντολγκορούκι.

—**Ντολγκορούκι, *Ἀλέξιος Σέργιεβιτς***. Ρῶσος πολιτικὸς (1745—1820). Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Α'. Θ. Β.

—**Ντολγκορούκι, *Βασίλειος Βλαδιμίροβιτς*,** *πρίγκιψ*—. Ρῶσος στρατάρχης (1667—1746). Διετέλεσε κυβερνήτης τῆς Οὐκρανίας, μετέσχε τῆς μάχης τῆς Πολτάβας (1709), τῆς ἐκστρατείας τοῦ Προύθου καὶ ἡγήθη τοῦ Περσικοῦ πολέμου (1729). Ἐπὶ τῆς βασιλείας Πέτρου Β' κατέστη πανίσχυρος καὶ ἐγένετο στρατάρχης. Μετὰ τὸν αἰφνίδιον θάνατον τοῦ Πέτρου Β' τέσσαρα μέλη τῆς οἰκογενείας Ντολγκορούκι μετεῖχον τοῦ ἀνωτάτου μυστικοῦ συμβουλίου, ὅπερ ἀπεφάσισε νὰ προσφέρῃ ἐπὶ ὅροις τὸ στέμμα εἰς τὴν πριγκίπισσαν Ἄνναν Ἰβάνοβναν διαμένουσαν εἰς Μιτάου, ἀπεστάλη δὲ ὁ Βασίλειος, ὅπως ἀνακοινώσῃ αὐτῇ τὰς ἀποφάσεις τοῦ συμβουλίου. Γενομένων δεκτῶν τῶν ὅρων ἐπέστρεψεν οὗτος εἰς Μόσχαν συνοδεύων τὴν νέαν αὐτοκράτειραν. Ἀλλὰ μόλις ἔφθασεν εἰς Ρωσίαν, στασιάσασα ἡ ἀριστοκρατία, ἀποκατέστησε τὴν ἀπολυταρχίαν, ὁ δὲ Βασίλειος μετὰ τῶν ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογενείας του ἐξωρίσθησαν. Ἀνακληθεὶς βραδύτερον ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείρας Ἐλισάβετ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς τῆς Πετρουπόλεως. Θ. Β.

—**Ντολγκορούκι *Βασίλειος Μιχαήλοβιτς*,** *πρίγκιψ* —. Ρῶσος στρατηγὸς (1712—1782). Διεκρίθη κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Περικὸπ (1735) καὶ τὸν Τριακονταετῆ πόλεμον καὶ ἐνίκησεν ἐν Κριμαίᾳ τὸν χάνην τῶν Τατάρων Γκηρέϊ, λαβὼν εἰς ἀμοιβὴν τῆς νίκης του τὴν προσωνυμίαν *Κρίμσκι* (= Κριμαϊκός). Θ. Β.

—**Ντολγκορούκι, *Βλαδίμιρος Πέτροβιτς*,** *πρίγκιψ*—. Ρῶσος διπλωμάτης (1720—17c8). Διετέλεσεν ἐπὶ εἰκοσαετίαν πρεσβευτὴς τῆς Αἰκατερίνης Β' παρὰ τῷ Φρειδερίκῳ τῷ Μεγάλῳ τῆς Πρωσσίας. Θ. Β.

—**Ντολγκορούκι, *Γρηγόριος*,** *πρίγκιψ* —. Ρῶσος στρατηγὸς (1575—1641). Διέπρεψε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Ψευδοδημητρίων, ὅτε οἱ Πολωνοί, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Σαπιέγκα, εἰσέβαλον εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ ἐπολιόρκουν τὴν μονὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἰς ἣν εἶχον καταφύγει πολλοὶ εὐπατρίδαι καὶ παῖδες εὐγενῶν, τῶν ὁποίων ἡγεῖτο ὁ στρατηγὸς Ντολγκορούκι. Πολιορκηθεὶς ἐπὶ δέκα ἓξ μῆνας ἀντέταξεν ἡρωϊκὴν ἄμυναν, διέσωσε τὴν ἱστορικὴν μονὴν καὶ διηυκόλυνε τὴν νίκην τοῦ πρίγκιπος Μιχαὴλ διὰ τῆς ἐξόδου αὐτοῦ τῆς 12 Ἰανουαρίου 1610, ὅτε κατετροπώθησαν οἱ Πολωνοί. Τὴν θυγατέρα του *Μαρίαν* ἐνυμφεύθη ὁ *Μιχαὴλ Θεοδώροβιτς*, ὁ πρῶτος ἀνελθὼν εἰς τὸν ρωσικὸν θρόνον Ρωμανώφ. Θ. Β.

—**Ντολγκορούκι, *Γρηγόριος*,** *πρίγκιψ* —. Ρῶσος στρατηγὸς (1610—1671). Διετέλεσεν ἀρχηγὸς τοῦ πυροβολικοῦ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ τσάρου Ἀλεξίου Μιχαήλοβιτς, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησε κατὰ τὰς ἐκστρατείας αὐτοῦ ἐναντίον τῶν Σουηδῶν καὶ τῶν Πολωνῶν καὶ διέπρεψεν εἰς πλείστας μάχας. Θ. Β.

Digitized by Google

—**Ντολγκορούκι**, *Ἰάκωβος Θεοδώροβιτς*. Ρῶσος πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1639 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1720. Διετέλεσεν εἷς τῶν μᾶλλον ἐμπίστων τοῦ τσάρου Ἀλεξίου Μιχαήλοβιτς, ἐξηκολούθησε δὲ ἀπολαμβάνων τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ αὐτοκράτορος Πέτρου τοῦ Μεγάλου. Ἦτο παροιμιωδῶς ἐντιμότητος, ἡ δὲ ἐλευθεροστομία του ἐξώργισεν ἡμέραν τινὰ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τὸν Πέτρον Α', ὥστε νὰ ριφθῇ οὗτος ξιφήρης κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ ἀπάθεια τοῦ Ντολγκορούκι ἀνεχαίτισε τὸν αὐτοκράτορα. Ἀπεστάλη πρεσβευτὴς τῆς Ρωσίας παρὰ τῇ αὐλῇ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' καὶ μετέσχε τῶν πολέμων τοῦ Ἀζὸφ καὶ τῆς Σουηδίας. Θ. Β.

—**Ντολγκορούκι**, *Ἰβὰν Ἀλεξέγιεβιτς, πρίγκιψ* —. Κλειδοῦχος τοῦ αὐτοκράτορος Πέτρου Β', γεννηθεὶς τῷ 1708 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1739. Συνδεθεὶς στενότατα μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις εἶχε μνηστευθῆ τὴν ἀδελφήν του Αἰκατερίνην, κατεδιώχθη, ὅπως καὶ πάντα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του, ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείρας Ἄννης, ἐξωρίσθη εἰς Σιβηρίαν, τῷ δὲ 1739 ἐκαρατομήθη. Συνέγραψεν ἀπομνημονεύματα λίαν ἐνδιαφέροντα, πολλάκις ἐκδοθέντα καὶ μεταφρασθέντα εἰς τὴν γαλλικὴν καὶ ἀγγλικήν. Θ. Β.

—**Ντολγκορούκι**, *Ἰβὰν Μιχαήλοβιτς, πρίγκιψ* —. Ρῶσος ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1767 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1823. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Μόσχας καὶ εἶναι γνωστὸς ὡς ποιητὴς τῆς σχολῆς τοῦ Ντερζάβιν, καταλεγόμενος μεταξὺ τῶν Ρώσων κλασσικῶν. Τὰ ποιητικά του ἔργα ἐδημοσιεύθησαν τὸ πρῶτον τῷ 1806, ἀνεδημοσιεύθησαν δὲ τῷ 1849 ἐν Πετρουπόλει. Θ. Β.

— **Ντολγκορούκι**, *Ἰούριος Ἀλεξέγιεβιτς, πρίγκιψ* —. Ρῶσος ἀρχιστράτηγος, γεννηθεὶς ἐν Μόσχᾳ τῷ 1608 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1689. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν μᾶλλον εὐνοουμένων τοῦ τσάρου Ἀλεξίου Μιχαήλοβιτς. Ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Λιθουανίας, ἐνίκησε τοὺς Κοζάκους καὶ συνέλαβεν αἰχμάλωτον τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Γκονσιγιέβσκι (1658). Ἔκτοτε ἀνῆλθεν εἰς τὰ ὕπατα ἀξιώματα τῆς πολιτείας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου ἐν τῇ ρωσικῇ αὐλῇ ἐσχηματίσθησαν δύο πολιτικαὶ φατρίαι, ἐκ τῶν συγγενῶν τῶν δύο συζύγων αὐτοῦ Μιλοσλάβσκι καὶ Ναρίσκιν, αἵτινες περιῆλθον εἰς ρῆξιν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Θεοδώρου Ἀλεξέγιεβιτς. Ὁ Ντολγκορούκι ἐτάχθη μὲ τὴν μερίδα τῆς τσαρίνας Ναθαλίας, μητρὸς τοῦ Μεγάλου Πέτρου, διῴκει δὲ τὸν στρατόν. Ἀλλὰ γέρων καὶ πάσχων δὲν ἠδύνατο νὰ τηρήσῃ τὴν πειθαρχίαν καὶ προσέλαβεν ὡς ὑπαρχηγὸν τὸν υἱόν του Μιχαήλ, ὅστις θελήσας νὰ διαλύσῃ τοὺς ἐπαναστατήσαντας στρελίτσας ἐσφάγη παρ' αὐτῶν τῷ 1682. Ὁ Ἰούριος διεσώθη φυγὼν εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, ἐξ ἧς ἐπέστρεψεν ὀλίγον μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς ἀντιβασιλίσσης Σοφίας Ρωμανώφ. Θ. Β.

— **Ντολγκορούκι**, *Πέτρος Βλαδιμίροβιτς, πρίγκιψ* —. Ρῶσος στρατιωτικός, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1737 καὶ ἀποθανὼν ἐν Πετρουπόλει τῷ 1806. Διατελῶν ἀξιωματικὸς μετέσχε τῆς συνωμοσίας πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ αὐτοκράτορος Πέτρου Γ' καὶ ἐνθρόνισιν τῆς Αἰκατερίνης Β' (1762). Τῷ 1770, τεθεὶς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ναυάρχου κόμητος Ἀλεξίου Ὀρλώφ, μετέσχε τῆς ρωσικῆς ἐκστρατείας, ἥτις ἐξήγειρεν εἰς ἐπανάστασιν τὴν Πελοπόννησον. Ὁ Ντολγκορούκι ἐγένετο ἀρχηγὸς τῆς Μεσσηνιακῆς λεγεῶνος, μετέσχεν εἰς πλείστας μάχας καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν κατάληψιν τῆς Πύλου, τῆς ὁποίας ἡ τουρκικὴ φρουρὰ παρεδόθη τὸν Ἀπρίλιον, ἀλλὰ παρὰ τὴν συνθήκην κατεσφάγη. Ὅτε ὁ Ἀλέξιος Ὀρλὼφ ἐγκαταλιπὼν τοὺς Πελοποννησίους εἰς τὴν μάχαιραν τῶν Τούρκων ἀπέπλευσεν εἰς Χίον, ὁ Ντολγκορούκι ἠκολούθησεν αὐτὸν καὶ ἐπολέμησεν εἰς τὴν ναυμαχίαν τοῦ Τσεσμέ. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ρωσίαν μετέβη μετὰ τὴν διακοπὴν τῶν διαπραγματεύσεων τοῦ Φοκσάνι (1772), εἰς Σούμλαν καὶ παρέμεινε πολεμῶν μέχρι τοῦ 1774. Θ. Β.

— **Ντολγκορούκι**, *Πέτρος Βλαδιμίροβιτς, πρίγκιψ* —. Ρῶσος δημοσιογράφος καὶ συγγραφεὺς (1810—1868). Δημοσιεύσας σύγγραμμά τι περὶ τῆς γενεαλογίας τῶν Ρώσων εὐπατριδῶν, ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὴν Ρωσίαν καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς Ἑλβετίαν, ὅπου ἐγένετο συντάκτης ἐπαναστατικῶν ἐφημερίδων καὶ συνεργάτης τοῦ Κροπότκιν. Ἐδημοσίευσεν: «Ἡ ἀλήθεια περὶ Ρωσίας», «Αἱ μεταρρυθμίσεις ἐν Ρωσίᾳ», «Ἀπομνημονεύματα». Θ. Β.

—**Ντολγκορούκι**, *Σέργιος Γρηγόροβιτς πρίγκιψ*—. Ρῶσος διπλωμάτης (1682—1739). Διετέλεσεν ἐπὶ πενταετίαν πρέσβυς εἰς Βαρσοβίαν, βραδύτερον δέ, καταδιωχθεὶς μετὰ τῶν ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογενείας του ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείρας Ἄννης Ἰβάνοβνας, ἐκαρατομήθη. Θ. Β.

Ντολὲ (Dolet), *Στέφανος*. Γάλλος φιλόλογος καὶ τυπογράφος, γεννηθεὶς ἐν Ὀρλεάνῃ τῷ 1509 καὶ καεὶς ἐπὶ τῆς πυρᾶς ἐν Παρισίοις τῷ 1546. Ὑπῆρξεν εἷς ἀπὸ τοὺς σπουδαιοτέρους καὶ δραστηριωτέρους ἀντιπροσώπους τῆς ἐν Γαλλίᾳ πνευματικῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Δωδεκαετὴς μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπως συνεχίσῃ τὰς σπουδάς του, κατόπιν δὲ μετέβη εἰς Ἰταλίαν, παραμείνας τρία μὲν ἔτη ἐν Παδούῃ καὶ ἓν ἐν Βενετίᾳ· ἐκεῖθεν ἐπανέκαμψεν εἰς Γαλλίαν καὶ ἐνεγράφη εἰς τὴν νομικὴν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Τουλούζης. Χαρακτὴρ ὑπερήφανος, ἐμπαθὴς εἴς τε τὰς φιλίας καὶ εἰς τὰς ἔχθρας του, ἐπέσυρε καθ' ἑαυτοῦ, ἀπὸ τῶν πρώτων βημάτων τοῦ φιλολογικοῦ του σταδίου, λυσσώδη καταδρομὴν ἐκ μέρους τῶν ἀμειλίκτων ἐχθρῶν του. Ἀπελαθεὶς ἐκ Τουλούζης, διὰ δύο του ὁμιλίας κατὰ τοῦ φανατισμοῦ τῶν φοιτητῶν καὶ διὰ τὰς κατὰ τοῦ παρλαμέντου ἐπιθέσεις του, κατέφυγεν εἰς Λυῶν, ὅπου εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖ τυπογραφεῖον ὡς διορθωτὴς καὶ ἐξελίχθη εἰς τυπογράφον. Τῷ 1536 ἐτύπωσεν ἐκεῖ τὸν πρῶτον τόμον ἑνὸς ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων φιλολογικῶν ἔργων του: «Commentarii linguae latinae», μετὰ διετίαν δὲ τὸν δεύτερον τόμον. Τῷ 1537 ἐδημοσίευσε τὸ «De re navali» καὶ τῷ 1539 τὰς «Formulae latinarum locutionum». Τὰ ἔργα ταῦτα ἔταξαν τὸν Ντολὲ εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν φιλολόγων τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἡ βαθεῖα μελέτη τῶν Λατίνων συγγραφέων ὤξυνε τὸ κριτικὸν πνεῦμα τοῦ Ντολέ, ὁ ὁποῖος μετὰ ζήλου ἐρρίφθη εἰς τὴν κατὰ τοῦ σχολαστικισμοῦ κίνησιν· ταχθεὶς ὑπέρμαχος τῶν νέων ἰδεῶν. Λαβὼν ἄδειαν τυπογράφου, ἐγκατεστάθη εἰς Λυῶν, ἐκτὸς δὲ τῶν ἰδίων ἔργων ἐξετύπωσε καὶ ἄλλα μαχητικά, ἐχθρικὰ πρὸς τὰς κρατούσας ἰδέας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ δηκτικὰς σατίρας τοῦ φίλου του Ραμπελαί. Κατηγορηθεὶς ὡς αἱρετικὸς καὶ ἄθεος κατεδικάσθη εἰς θάνατον διὰ πρώτην φορὰν ἐν Λυῶν τῷ 1542, ἀλλ' ἔτυχε χάριτος ὑπὸ τοῦ Φραγκίσκου Α'. Ἀλλὰ καὶ πάλιν κατηγορηθεὶς ὅτι εἰσήγαγεν εἰς Γαλλίαν ἐπιλήψιμα βιβλία καὶ μετέφρασε διάλογον δῆθεν τοῦ Πλάτωνος, ἐν τῷ ὁποίῳ περιείχετο ἄρνησις περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, κατεδικάσθη καὶ ἐκάη ζῶν ἐν Παρισίοις, εἰς τὴν πλατεῖαν Μωμπέρ, εἰς ὃ μέρος ἐγείρεται σήμερον τὸ ἄγαλμά του, ἔργον τοῦ γλύπτου Ε. Γκιλμπὲρ (1887). Σ. Ν. Φ.

Ντόλιανη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Θυάμιδος (Φιλιατῶν) τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 297. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ ταχυδρομικὸν γραφεῖον.

Ντολιανός, ἢ *Δελιγιὰν* ἢ *Δελεᾶνος, Πέτρος*· βλ. λ. *Δελεᾶνος* Πέτρος.

ντολιμάν· βλ. λ. *ντολαμᾶς καὶ ντολμάν*.

Ντολιόνι (Doglioni), *Ἰωάννης-Νικόλαος*. Ἰταλὸς ἱστορικὸς (1558—1625). Ἔγραψε πολλὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καί τινα λατινιστὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Doleonus. Ἐκ τούτων τὰ κυριώτερα εἶναι: «Ἡ Οὐγγαρία ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ βασιλείου της μέχρι τοῦ ἔτους 1595» (1595), «Ἱστορία τῆς Βενετίας ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως μέχρι τοῦ ἔτους 1597» (1598), «Ἀμφιθέατρον τῆς Εὐρώπης», γεωγραφία τῆς Εὐρώπης κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος (1623) κ. ἄ. Μ. Δ. Β.

Ντόλλαρτ (Dollart) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Κόλπος τῆς Βορείου θαλάσσης, μεταξὺ Ὀλλανδίας (Groningue) καὶ Γερμανίας (Hannover), εἰς τοῦ ὁποίου τὸν Ἀν. μυχὸν ἐκβάλλει ὁ Ἔμς. Εἰσπλέει τις εἰς αὐτὸν διὰ διαύλων, τοῦ μὲν Ems occidental ΝΔ. τῆς νήσου Borkum καὶ τῶν ΝΑ. αὐτῆς ἀβαθῶν, τοῦ δὲ Ems oriental καλουμένου ΒΑ. αὐτῶν. Σ. Ε. Λ.

Ντόλλοντ (Dollond), *Ἰωάννης*. Ἄγγλος ὀπτικὸς γαλλικῆς καταγωγῆς (1706—1761). Τῷ 1753 ἐδημοσίευσε τὸ πρῶτον ὑπόμνημά του, ἐν ᾧ ἀνέπτυσσε τὴν θεωρίαν τοῦ προσοφθαλμίου, τοῦ ἀποτελουμένου ἐκ τεσσάρων ἐπιπεδοκύρτων φακῶν. Ἡ κυρία ὅμως ἀνακάλυψις τοῦ Ντόλλοντ εἶναι ὁ τρόπος δι' οὗ ἐπιτυγχάνεται ὁ ἀχρωματισμὸς τῶν φακῶν, δι' ἣν καὶ ἐξελέγη μέλος (1761) τῆς βασιλικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λονδίνου. Ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης ἤχθη εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀχρωματικοῦ τηλεσκοπίου, ὅπερ φέρει τὸ ὄνομά του καὶ εἰς τὸ ὁποῖον πολλὰ ὀφείλει ἡ νεωτέρα ἀστρονομία. Ἔγραψε τὰ ἑξῆς: «Letter concenning an improvement of refracting telescops», «An explanation of an instrument for measuring angles», «Account of some experiments concerning the different refrangibility of light» κ. λ. π. Σ. Ν. Φ.

Ντολμᾶ-Μπαγτσέ. Τὸ μεταξὺ Καμπατὰς καὶ Μπεσικτὰς ἐκτεινόμενον μέρος τῆς εὐρωπαϊκῆς ὄχθης τοῦ Βοσπόρου, τὸ ὁποῖον κατέχει τὸ μέγα ἐκ λευκοῦ μαρμάρου σουλτανικὸν ἀνάκτορον, κτισθὲν ἐπὶ σουλτάνου Ἀβδοὺλ Μετζὶτ (1839—1861) ὑπὸ τοῦ Ἀρμενίου ἀρχιτέκτονος Μπαλλιάν. Τὸ ἀνάκτορον τοῦτο, τὸ ὁποῖον σήμερον χρησιμεύει ὡς κατοικία τοῦ προέδρου τῆς Δημοκρατίας, ὅταν διατρίβῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὑπενθυμίζει τὸν ρυθμὸν τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ τὰ βενετικὰ παλάτια, ἀλλ' εἶναι πολὺ μεγαλύτερον καὶ πολυτελέστατον, ἀποτελούμενον ἐκ δύο πτερύγων καὶ μιᾶς ὑψηλοτέρας οἰκοδομῆς ἐν τῷ μέσῳ, ἥτις ἐπὶ σουλτανικοῦ καθεστῶτος ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς αἴθουσα τοῦ θρόνου διὰ τὰς τελετὰς τοῦ χειροφιλήματος κατὰ τὰς μεγάλας μουσουλμανικὰς ἑορτάς. Ἡ αἴθουσα αὕτη ὁμοιάζει ἐν τῷ συνόλῳ της μὲ ναὸν χριστιανικόν, ἔχουσα ὀροφὴν θολωτὴν καὶ κίονας, ἐν τῷ συνόλῳ δὲ ἀφαντάστως πλουσίαν διακόσμησιν. Ἦτο τὸ πρῶτον ἀνάκτορον ἄξιον τοῦ ὀνόματος τούτου, τὸ ὁποῖον ἔκτισαν οἱ Ὀθωμανοὶ σουλτᾶνοι, ἐγκαταλείψαντες τὰ ἐν εἴδει σειρᾶς σκοτεινῶν φυλακῶν μικρὰ κτήρια, εἰς τὰ ὁποῖα ἐνέκλειον δίκην ἀγέλης τὴν στρατιὰν τῶν γυναικῶν καὶ σουλτανίδων. Κατὰ μῆκος τοῦ ἀνακτόρου διήκει προκυμαία μὲ ὡραῖον κιγκλίδωμα περίχρυσον. Ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων ὑπῆρχε καὶ πινακοθήκη, κυρίως ἔργων τοῦ Ἀϊβαζόφσκυ, τὰ ὁποῖα μετεφέρθησαν μετὰ τὸ 1923 εἰς Ἄγκυραν. Οὐχὶ μακρὰν τοῦ ἀνακτόρου εἶχε κτισθῆ καὶ μέγα σουλτανικὸν θέατρον, τὸ ὁποῖον ἐπὶ Ἀβδοὺλ-Χαμὶτ μετετράπη εἰς αὐτοκρατορικοὺς στάβλους. Ἐπὶ τῶν ὕπερθεν ὑψωμάτων ὑπάρχουν μεγάλα κτήρια, ὡς ἡ τέως σχολὴ τῆς αὐτοκρατορικῆς μουσικῆς, τὸ μέγα ὁπλοστάσιον, ὁλόλευκον ὡραῖον κτήριον, καὶ ἄλλα. Ἡ παρὰ τὰ ἀνάκτορα ἐπὶ σουλτάνων Μετζὶτ καὶ Ἀζὶζ σχηματισθεῖσα συνοικία ἐξαρτημάτων καὶ κατοικιῶν τῶν αὐλικῶν ἐξεκενώθη ἐπὶ Χαμίτ, τὰ δὲ κτήρια ἐγκαταλειφθέντα ἤρχισαν νὰ καταρρέουν. Πλησίον τῶν ἀνακτόρων ὑπάρχει τὸ ἁγίασμα τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων, ἀνῆκον εἰς Τοῦρκον, ὅστις κατοικεῖ ἄνωθεν, καὶ ἀνοιγόμενον τὴν 9ην Μαρτίου διὰ τὴν προσκύνησιν τῶν ὀρθοδόξων (εἰκόνας βλ. ἐν λ. *Κωνσταντινούπολις*). Ν. Μ.

ντολμάν. Ἐπιχιτώνιον τοῦ στρατιωτικοῦ σώματος τῶν οὐσάρων, εἰσαχθὲν εἰς Γαλλίαν ὑπὸ τῶν Οὔγγρων τῶν ὑπηρετησάντων εἰς τὸν γαλλικὸν στρατὸν ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ'. Ἡ λέξις προέρχεται ἐκ τοῦ τουρκικοῦ *ντολιμάν*, ὑφάσματος τῆς Θεσσαλονίκης διδομένου εἰς τοὺς γενιτσάρους ὑπὸ τοῦ σουλτάνου κατὰ τὴν περίοδον τοῦ ραμαζανίου, πρὸς ἀνανέωσιν τῆς στολῆς των. Θ. Β.

ντολμᾶς (ὁ). Εἶδος φαγητοῦ ἀποτελουμένου ἐκ κρέατος λειανιστοῦ (κιμᾶ) καὶ ὀρύζης, περιτυλισσομένων διὰ φύλλων ἀμπέλου, λαχάνου, μαρουλίου ἢ καὶ ἐντεθειμένων εἰς ἐσκαμμένας μελιτζάνας, κολοκύθια κ.τ.τ. (τουρκ. *ντολμᾶ*=παραγεμιστός).

— *[Μαγειρ.]* Διὰ τὴν παρασκευὴν ντολμάδων ἐκ φύλλων ἀμπέλου ζεματίζομεν τὰ φύλλα πρῶτον καὶ κατόπιν ζυμώνομεν τὸν κιμᾶν μὲ ὀλίγην ὄρυζαν, λεπτοκομμένα κρόμμυα, μαϊδανόν, ἅλας, πιπέρι καὶ τυλίσσομεν ἐντὸς ἑκάστου φύλλου μικρὰν ποσότητα ἐκ τοῦ μείγματος. Ἐν τῷ μεταξὺ τσιγαρίζομεν τὰ μὴ δυνάμενα νὰ μεταβληθῶσιν εἰς κιμᾶν τεμάχια τοῦ κρέατος καὶ τὰ ὀστᾶ μὲ ὀλίγον βούτυρον καὶ τὰ ἀφήνομεν νὰ βράσουν ἐντὸς ὀλίγου ὕδατος. Κατόπιν τοποθετοῦμεν καὶ τοὺς ντολμάδες ἐντὸς τῆς χύτρας, προσθέτοντες ὕδωρ μέχρις ὅτου καλυφθῇ ἡ ἀνωτέρα αὐτῶν ἐπιφάνεια καὶ τοὺς ἀφήνομεν νὰ βράσουν. Μετὰ τὸ βράσιμον περιχύνομεν τοὺς ντολμάδες μὲ αὐγολέμονον, τὸ ὁποῖον, ἂν θέλωμεν, δένομεν ἰδιαιτέρως μὲ ὀλίγον ἄλευρον.

Ντολμᾶδες γιαλαντζῆ: Οὗτοι γίνονται μὲ μεγαλυτέραν ποσότητα ὀρύζης καὶ ἄνευ κρέατος, δι' ὃ λέγονται καὶ *σαρακοστιανοί*. Διὰ τὴν παρασκευήν των λαμβάνομεν ποσότητα ὀρύζης, κρόμμυα ψιλοκομμένα, ἔλαιον, ἄνηθον, μαϊδανόν, ἅλας, πιπέρι καὶ χυμὸν λεμονίου, τὰ ζυμώνομεν, τὰ περιτυλίσσομεν ἐντὸς βρασμένων φύλλων ἀμπέλου καὶ τὰ βράζομεν εἰς μέτριον πῦρ ἐντὸς τῆς χύτρας περιεχούσης ὕδωρ καὶ ἔλαιον. Καλοῦνται *γιαλαντζῆ* (=ψεύστης) λόγῳ τῆς ἀπουσίας τοῦ κρέατος. —Α

Ντολμᾶς *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Δολμᾶς*.

ντολμέν, ἢ ***λιθοτράπεζαι*** (dolmen). Μεγαλιθικὰ μνημεῖα τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς, ἐλάχιστα ἐπεξειργασμένα καὶ σχηματίζοντα μικρὸν δωμάτιον μὲ στέγην ἐκ κολοσσιαίων ὀγκολίθων (βλ. καὶ λ. *μεγαλιθικὰ* μνημεῖα).

Ντολμπὼ (Dolbeau), ***Ἐρρῖκος - Φερδινάνδος***. Γάλλος χειρουργὸς (1830—1877). Διετέλεσεν ὑφηγητὴς (1860) καὶ καθηγητὴς τῆς ἐξωτερικῆς παθολογίας (1872) ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Παρισίων καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς. Τὸ ὄνομά του συνεδέθη μὲ τὴν ἐγχείρησιν τῆς *περινεϊκῆς λιθοθρυψίας*, ἣν πρῶτος συνέλαβε καὶ ἐξετέλεσεν. Ἔγραψε: «Recherches sur les vaisseaux du bassin» (1855), «Traité de la pierre dans la vessie» (1864), «De la lithotritie périnéale» (1872) κ. ἄ. Ο. Ρ.

Ντόλνια *Τούζλα* (Dolnia Tuzla) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυίας (βλ. λ. *Τούζλα*).

Ντὸλ-ντὲ-Μπρετάνϊ (Dol-de-Bretagne) *[Γεωγραφ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Ἴλ-ντὲ-Βιλαίν. Κάτ. 4.565. Γνωστὴ διὰ τὰ μεσαιωνικά της μνημεῖα καὶ τοὺς παρ' αὐτὴν ὑδατοφράκτας προασπίζοντας ἀπὸ τῆς θαλάσσης τὴν εὔφορον μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τοῦ Σαὶν-Μαλὸ ἐκτεινομένην πεδιάδα Μαραὶ ντὲ Ντὸλ (Marais de Dol). Π. Ν. Π.

Ντόλντερ (Dolder), ***Ἰωάννης-Ροδόλφος***. Ἑλβετὸς πολιτικός, ἀποθανὼν τῷ 1806. Ἀμόρφωτος

Digitized by Google

μέν, ἀλλὰ ὀξύτατος εἰς μηχανορραφίας, κατώρθωσε νὰ εἶναι ἀνεκτὸς εἰς ὅλα τὰ κόμματα. Εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἑλβετικὸν διευθυντήριον τῷ 1799, ἔγινε λάνταμμαν τῷ 1802 καὶ κατόπιν μέλος τῆς κυβερνήσεως τοῦ καντονίου Ἀργοβίας. Σ. Ν. Φ.

Ντόλο (Dolo) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Διῶρυξ μετάγουσα ἀπὸ Ἑνετίας εἰς Πάδουαν παρὰ τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ Μπρέντα εἰς τὸν λιμένα τοῦ Μπρούτολο (Mediter. Pilot. 1908, τόμ. III, σελ. 83, χάρτ. ἀγγλ. 201: Gulfs of Venice and Trieste). Σ. Ε. Λ.

Ντολομιὲ (Dolomieu), ***Διόδωρος** ντὲ* —. Γάλλος γεωλόγος καὶ ὀρυκτολόγος (1750—1802). Συνέγραψε πλῆθος διατριβῶν καὶ συγγραμμάτων ἀναγομένων εἰς τὴν γεωλογικὴν σύστασιν τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, εἰδικῶς δὲ εἰς τὰς Λιπάρας νήσους, τὰ ἡφαίστεια τῆς Αἴτνης καὶ τοῦ Βεζουβίου, τοὺς σεισμοὺς τῆς Καλαβρίας κ. ἄ. Ἀσχοληθεὶς ὡσαύτως εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῶν Ἄλπεων, ἐμελέτησεν ἐκ τῶν πρώτων τὰς μεγάλας ἐμφανίσεις τῶν στρωμάτων, τὰ ὁποῖα συνίστανται ἐξ ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου καὶ ἀνθρακικοῦ μαγνησίου καὶ ἐκλήθησαν ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ *δολομῖται*. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος εἰς Αἴγυπτον ὁ Ντολομιὲ μετέσχε τῆς γαλλικῆς ἐπιστημονικῆς ἀποστολῆς, ἡ ὁποία ἠκολούθησε τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, ἐπανελθὼν δὲ ἐφυλακίσθη ἐν Νεαπόλει, ὁπότε συνέγραψε καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῆς ὀρυκτολογίας». Βραδύτερον διωρίσθη καθηγητὴς τῆς γεωλογίας ἐν τῷ μουσείῳ τῆς φυσικῆς ἱστορίας τῶν Παρισίων. Γ. Β.

Ντολομπέλλα, ἢ ***Ντολαμπέλλα*** (Dolobella, ἢ Dolabella). Ἀρχαία ρωμαϊκὴ οἰκογένεια, ἀνήκουσα εἰς τὴν γενεὰν τῶν *Κορνηλίων*. Κυριώτερα μέλη τῆς οἰκογενείας ταύτης ὑπῆρξαν:

Γναῖος Κορνήλιος Ντολομπέλλα. Ὕπατος τῷ 81 π. Χ., ἀνθύπατος ἐν Μακεδονίᾳ τῷ 80, κατηγορήθη ὑπὸ τοῦ νεαροῦ τότε ἀκόμη Καίσαρος, ἀλλ' ὑποστηριχθεὶς ὑπὸ τοῦ Κόττα καὶ τοῦ Ὁρτηνσίου ἀπηλλάγη.

Γναῖος Κορνήλιος Ντολομπέλλα. Συγκλητικός, συγγενὴς τοῦ αὐτοκράτορος Γάλβα, ὅστις δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν καταστήσῃ συμβασιλέα του. Ἐφονεύθη κατὰ διαταγὴν τοῦ Βιτελλίου ἐν Ἰντεράμνοις τῆς Ὀμβρίας τῷ 69 π. Χ.

Πόπλιος Κορνήλιος Ντολομπέλλα. Ἐγεννήθη τῷ 69 π. Χ., ὑπῆρξεν ὕπατος τῷ 44 καὶ ἀπέθανε τῷ 43. Ὀπαδὸς τοῦ Καίσαρος, ἀνέλαβε τῷ 44, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ δικτάτωρος, καθήκοντα ὑπατικὰ καὶ τὴν διακυβέρνησιν τῆς Ἀσίας. Ἀνακηρυχθεὶς ἐπαναστάτης ὑπὸ τῆς συγκλήτου καὶ νικηθεὶς εἰς Λαοδίκειαν ὑπὸ τοῦ Γ. Κασσίου, ηὐτοκτόνησε. Τῷ 50 εἶχε συζευχθῆ τὴν Τυλλίαν, θυγατέρα τοῦ Κικέρωνος, τοῦ ὁποίου σῴζονται ἀρκεταὶ ἐπιστολαὶ ἀπευθυνόμεναι πρὸς τὸν Ντολομπέλλα.

Πόπλιος Κορνήλιος Ντολομπέλλα. Ὕπατος τῷ 10 μ. Χ., ἀνθύπατος τῆς Ἀφρικῆς κατὰ τὸ 23 καὶ 24, κατέπνιξε τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Νουμίδου Τακφαρίνας.

Ντολοννὸρ (=ἑπτὰ λίμναι), ἢ *Λάμα Μιάου* (=μονὴ τῶν Λάμα) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κίνας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Τσαχὰρ κατὰ τὰ πρὸς τὴν Μογγολίαν σύνορα. Κάτ. 30.000, ὧν 2.000 λάμα, διατηροῦντες δύο περιφήμους μονάς. Εἶναι μοναδικὸν ἐν Κίνᾳ κέντρον κατασκευῆς ὡρολογίων, βρονζίνων ἀγαλμάτων, καλλιτεχνικῶν ἀγγείων, περιάπτων κ.ἄ. Κεῖται ἐπὶ τῆς ἐκ Χαϊλὰρ μεγάλης ἐμπορικῆς ὁδοῦ καὶ εἶναι κόμβος τοῦ μετὰ τῆς ἀνατολικῆς Μογγολίας ἐμπορίου. Π. Ν. Π.

Ντολόρες (Dolores) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀργεντινῆς ἐν τῷ νομῷ τοῦ Μπουένος Ἄϋρες. Κάτ. 16.500. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μπουένος Ἄϋρες—Μὰρ ντὲ Πλάτα καὶ ἔχει ἀλευρομύλους, ἁλυκὰς καὶ διεξάγει ἀκμαῖον ἐμπόριον γεωργικῶν προϊόντων. Μ. Δ. Β.

Ντολόρες *Ἰντάλγκο* (Dolores Idalgo) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Μεξικοῦ ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Γκουαναχουάτο. Κάτ. 7.500. Εἶναι κυρίως ὀνομαστὴ διὰ τὴν ἐν αὐτῇ κήρυξιν τοῦ ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Μεξικοῦ ἀγῶνος τοῦ 1810 ὑπὸ τοῦ ἱερέως Ἰντάλγκο, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἔκτοτε προσεκολλήθη εἰς τὸ ἰδικόν της. Μ. Δ. Β.

Ντόλος *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Βυθὸς* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Κοζάνης.

Ντολποὺρ (Dholpur) *[Γεωγρ.]*. Ἰθαγενὴς ἡγεμονία τῶν βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, ἡ ἀνατολικωτέρα τῆς διοικήσεως τῆς Ρατζπουτάνας. Ἔκτασις 2.990 τ. χλμ. Κάτ. (1921) 230.188. Πρωτεύουσα ἡ ὁμώνυμος πόλις.

—**Ντολποὺρ** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἰνδιῶν, πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου ἡγεμονίας, 55 χλμ. Ν. τῆς Ἄγκρα. Κάτ. (1921) 16.206. Ἔχει ὡραῖα ἀνάκτορα καὶ παλαιὸν φρούριον. Π. Ν. Π.

ντόλτσα (τά)· εἶδος γλυκῶν πορτοκαλλιῶν.

Ντόλτσε (Dolce), ***Λουδοβῖκος***. Ἰταλὸς φιλόλογος, γεννηθεὶς τῷ 1508 καὶ ἀποθανὼν μεταξὺ τοῦ 1566 καὶ 1569. Ὑπῆρξε πολυγραφώτατος, γράψας εἰς πάντα τὰ εἴδη τοῦ λόγου καὶ διακριθεὶς ὡς εἷς τῶν πολυμαθεστέρων τῆς ἐποχῆς του, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τοὺς κλασσικοὺς συγγραφεῖς. Μεταξὺ τῶν ἔργων του εἶναι αἱ ἐκ τῆς ἑλληνικῆς μεταφράσεις: «Ἐρωτικὸς διάλογος μεταφρασθεὶς ἐξ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κειμένου» (1546), «Ἱστορία τοῦ Ἰωάννου Ζωναρᾶ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου μέχρι τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Κομνηνοῦ» (1564), «Ἱστορία τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων, γραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Νικήτα Χωνιάτου» (1569), «Ἱστορία τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Νικηφόρου Γρηγορᾶ» (1569), αἱ μεταφράσεις τῶν ἔργων τοῦ Κικέρωνος, τοῦ Ὀβιδίου, τοῦ Βιργιλίου, τοῦ Ὁμήρου καὶ τὰ πρωτότυπα: «Διάλογος περὶ τοῦ θεσμοῦ τῶν γυναικῶν», «Διάλογος περὶ ζωγραφικῆς ἢ ὁ Ἀρετῖνος», «Παρατηρήσεις περὶ τῆς κοινῆς γλώσσης», τὸ ἔπος «Τὰ πρῶτα ἀνδραγαθήματα τοῦ ἐρωτολήπτου Ὀρλάνδου», ἡ τραγῳδία «Μαριάννα» (1535), διάφορα διηγήματα κλπ. Μ. Δ. Β.

Ντόλτσε (ἰταλ. dolce=ἡδέως, γλυκά). Μουσικὸς ὅρος ὑπονοῶν ἡδεῖαν ἔκφρασιν, ὅτι δηλαδὴ ἓν τεμάχιον ὀφείλει νὰ ἐκτελεσθῇ μετὰ γλυκύτητος. ***Ντολτσίσσιμο*** (dolcissimo)· ὅσον τὸ δυνατὸν γλυκύτερον. Γ. Σ.

Ντόλτσι, ἢ ***Ντόλτσε*** (Dolci ἢ Dolce), ***Κάρολος*** ἢ ***Καρλίνο***. Ἰταλὸς ζωγράφος τῆς φλωρεντινῆς σχολῆς (1616—1686). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Ἰακώβῳ Βίνιαλι, διεκρίθη δὲ εἰς τὴν ἀπεικόνισιν «Παρθένων» μὲ γλυκὺ καὶ μελαγχολικὸν ὕφος καὶ «Χριστῶν», εὑρισκομένων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς διάθεσιν ὀνείρου ἢ ρέμβης. Ἡ τέχνη του εἶναι ἁπλῆ, ἁρμονική, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τὸ δέον ἴσως προσεκτικὴ εἰς τὰς λεπτομερείας. Τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του ἀπόκεινται ἐν Φλωρεντίᾳ καὶ εἰς τὰ ἐπισημότερα τῶν εὐρωπαϊκῶν μουσείων. Μεταξὺ τούτων καταλέγονται: «Ἡ Μαγδαληνὴ» (πινακοθήκη Οὐφφίτσι, Φλωρεντία), «Ἡ Θεοτόκος» (πινακοθήκη Φερρόνι, αὐτόθι), «Ἡ Εἰρήνη», «Ἡ Μαγδαληνὴ» (πινακοθήκη Κορσίνι, αὐτόθι), ἑτέρα «Μαγδαληνὴ» (πινακοθήκη Πίτι, αὐτόθι), «Ἡ Ἁγία Λουκία» (Φλωρεντία), «Ἡ ἁγία Καικιλία» (μουσεῖον Δρέσδης). Ὁ Ντόλτσι ἐξεπόνησε καὶ ἐνδιαφερούσας προσωπογραφίας. Ἡ θυγάτηρ του *Ἁγνὴ Ντόλτσι*, θανοῦσα περὶ τὸ 1690, ἐδιδάχθη παρ' αὐτοῦ τὴν ζωγραφικὴν καὶ ἀντέγραψε πλεῖστα ἔργα του. Ἓν ἀντίγραφον τῆς κεφαλῆς τοῦ «Χριστοῦ εὐλογοῦντος τοὺς ἄρτους» ἀπόκειται εἰς τὸ Λοῦβρον. Ι. Μ. Π.

ντολτσιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *κιτρέα ἢ βιγαράδιος*. Δ. Ν. Π.

Ντολτσίνο (Dolcino). Ἰταλὸς αἱρεσιάρχης ἐκ Νοβάρρας, ἀκμάσας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος καὶ καεὶς ζῶν τῷ 1307. Μετὰ τὴν θανάτωσιν τοῦ Γεράρδου Σεγκαρέλλι, ἀρχηγοῦ τῆς αἱρέσεως τῶν «Ἀποστολικῶν ἀδελφῶν», οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ἠκολούθησαν τὸν Ντολτσίνο καὶ ἀπεσύρθησαν εἰς Δαλματίαν. Ὁ Ντολτσίνο ἐδίδασκεν ὅτι τὸ μὲν ἀγαθὸν συνίσταται εἰς τὴν πτωχείαν, τὸ δὲ κακὸν εἰς τὸν πλοῦτον. Κατεφέρετο κατὰ τῆς διαφθορᾶς τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις εἶχεν ἀρχίσει, κατ' αὐτόν, ἀπὸ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τοῦ πάπα Σιλβέστρου, ὁπότε προσῆλθον εἰς τὸν Χριστιανισμὸν οἱ εἰδωλολάτραι ὁμαδικῶς, ἡ δὲ Ἐκκλησία ἤρχισε ν' ἀποκτᾷ ἰδιοκτησίαν, ἥτις ἔσβησε τὸν ζῆλόν της καὶ διέστρεψε τὸν προορισμόν της· ἰσχυρίζετο ὅτι ἐνεκαινίαζε τὴν τετάρτην ἐποχὴν τῆς ἀνθρωπότητος, τὴν ὁριστικὴν πλέον, διὰ τῆς ἐκδιώξεως τῶν παπῶν, τῶν καρδιναλίων καὶ τῶν μοναχῶν καὶ διὰ τῆς καταργήσεως τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἰσχύος τῆς Ἐκκλησίας καὶ προανήγγελλε τὴν ἄφιξιν τοῦ Ἀντιχρίστου καὶ τὴν ἀνάρρησιν πάπα, ὅστις ἔμελλε νὰ ἐκλεγῇ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἀποστολικὴν ζωήν, διὰ τῆς βασιλείας τῆς ἀγάπης, τῆς καταργήσεως τῶν τελετῶν καὶ τῆς κοινοκτημοσύνης τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν γυναικῶν. Διὰ νὰ προετοιμάσῃ τὴν ἔλευσιν τῆς νέας ταύτης καταστάσεως πραγμάτων, ὁ Ντολτσίνο ὥπλισε τοὺς ὀπαδούς του, εἰσῆλθε μετ' αὐτῶν εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐκάλεσε τὸν λαὸν εἰς ἐπανάστασιν. Ὁ πάπας ἐκίνησε κατ' αὐτοῦ σταυροφορίαν. Ἀποκλεισθεὶς εἰς τὸ ὄρος Zebello καὶ συλληφθείς, κατόπιν ἡρωϊκῆς ἀμύνης, ὁ Ντολτσίνο ἐκάη ζῶν τῷ 1307. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἡ αἵρεσις ἐξηκολούθησεν ὑπάρχουσα ἐν Ἰταλίᾳ. Θ. Π.

Ντόλφι (Dolfi), ***Ἰωσήφ***. Ἰταλὸς ἐπαναστάτης καὶ φιλάνθρωπος. Ἀνῆκεν εἰς εὔπορον οἰκογένειαν τῆς Φλωρεντίας καὶ ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1859, δι' ἧς ὑπεχρεώθη ὁ Λεοπόλδος Β' νὰ παραιτηθῇ. Διεκρίθη διὰ τὰ φιλάνθρωπα αὐτοῦ αἰσθήματα, διανείμας τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς περιουσίας του εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἱδρύσας τὴν «Ἐργατικὴν ἀδελφότητα», ἥτις ἀπέβη ἓν τῶν σημαντικωτέρων φιλανθρωπικῶν ἱδρυμάτων τῆς Ἰταλίας. Μ. Δ. Β.

Ντὸμ (Dôme) *ὄρη [Γεωγρ. Ἡφαιστειολ.]*. Καλοῦνται τὰ ἐσβεσμένα ἡφαίστεια ἐν Ὠβέρνῃ τῆς Γαλλίας, τὰ ὁποῖα ἀναπτύσσονται ὑπὸ μορφὴν δόμων. Τὰ ὄρη αὐτὰ συνίστανται ἀπὸ λάβας τραχείτου καὶ βασάλτου, αἱ ὁποῖαι ἐπικάθηνται ἐπὶ κρυσταλλοσχιστωδῶν πετρωμάτων καὶ εἶναι τριτογενοῦς καὶ τεταρτογενοῦς ἡλικίας. Τὰ ἐν λόγῳ ἡφαίστεια εἶναι περὶ τὰ 62, ἡ δὲ ὑψηλοτέρα κορυφὴ αὐτῶν φθάνει τὰ 1.465 μ. Γ. Β.

Ντομὰ (Doma), ***Ἰωάννης***. Γάλλος νομομαθὴς (1625—1696). Θεωρεῖται ὁ θεμελιωτὴς τῆς γαλλικῆς νομικῆς ἐπιστήμης. Ἔγραψεν: «Οἱ πολιτικοὶ νόμοι ἐν τῇ φυσικῇ των τάξει» (1869—1897, τόμ. 5), ἐκδοθὲν πλειστάκις ὑπὸ μεταγενεστέρων νομομαθῶν. Π. Ν. Π.

Ντομαϊρί, ἢ ***Νταμιρί***. Ἄραψ φυσιοδίφης (1349—1405). Ἔγραψε ζῳολογικὸν λεξικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «χεγιὰλ-ἰ-χελουάν», ὡς καὶ ἱερονομολογικά.

Ντομασέφσκι (Domaszewski), ***Ἀλφρέδος***. Αὐστριακὸς φιλόλογος, γεννηθεὶς τῷ 1856. Διετέλεσεν ὑφηγητὴς (1886) τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βιέννης καὶ ἀπὸ τοῦ 1890 καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἁϊδελβέργης, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ 1924. Συνειργάσθη κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ «Corpus inscriptionum latinarum» καὶ ἔγραψε: «Die Religion des römischen Heeres» (1895), «Ἱστορία τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων» («Geschichte der römischen Kaiser» 3η ἔκδοσ. 1922) κ. ἄ. Γ. Θ. Κ.

ντομάτα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *λυκοπερσικὸν τὸ ἐδώδιμον*. Δ. Ν. Π.

— *[Ἐγκυκλ.]*· βλ. *τομάτα*.

—**ντομάτα *ἄγρια*** (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *λυκοπερσικόν*.

Ντομάτα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Σβορωνάτων τῆς ἐπαρχίας Κραναίας τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτ. (1928) 146. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Ν. Φ.

Ντομέν, καὶ γερμ. ***Σβὰρτς - Ζέε*** (Lac Domène, Schwarzsee) *[Γεωγρ.]*. Ἰχθυοτρόφος λίμνη τῆς Ἑλβετίας ἐπὶ τῶν Ἄλπεων (1.056 μ. ὕψος) ἐν τῷ καντονίῳ τοῦ Φραϊμπουργκ. Ἔκτασις 0,44 χλμ. Εἶναι περίφημος διὰ τὰς παρ' αὐτὴν θειούχους θεραπευτικὰς πηγάς. Π. Ν. Π.

Ντομένικι (Domenichi), ***Λουδοβῖκος***. Ἰταλὸς συγγραφεὺς (1515—1564). Ἔζησεν ἐν Βενετίᾳ, Φλωρεντίᾳ καὶ Οὐρμπίνο καὶ ἔγραψε διάφορα ἔργα, πλεῖστα τῶν ὁποίων διακρίνονται διὰ τὴν ἐλευθεριότητά των, ἕνεκα τῆς ὁποίας κατεδικάσθη εἰς τὴν Φλωρεντίαν εἰς ἰσόβια δεσμά. Ἀμνηστευθεὶς κατόπιν ἐξηκολούθησε νὰ γράφῃ καὶ νὰ μεταφράζῃ ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς. Συνεδέετο διὰ φιλίας καὶ μὲ τὸν Ἀρετῖνον, τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα ἐμιμήθη ἐν πολλοῖς. Πλὴν τῶν μεταφράσεών του ἔργων τοῦ Ξενοφῶντος, τοῦ Πλουτάρχου, τοῦ Πολυβίου καὶ τοῦ Πλινίου τοῦ πρεσβυτέρου ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἔργα καὶ ἡμέραι διαφόρων προσώπων» (1548), «Ἡ ἀστάθεια τῶν γυναικῶν» (1549), «Διάλογος περὶ τῶν στρατιωτικῶν καὶ ἐρωτικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ ἐπισκόπου τῆς Νοτσέρας» (1557), «Ἡ γυναῖκα τῆς αὐλῆς» (1564), «Αἱ δύο ἑταῖραι» (1563) κτλ. Μ. Δ. Β.

Ντομὲργκ (Domergue), ***Ἰωάννης - Γαβριήλ***. Γάλλος ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1889. Ἐτιμήθη τῷ 1913 διὰ τοῦ πρώτου μεγάλου βραβείου Ρώμης. Ἀπὸ τοῦ 1906 ἐκθέτει τακτικῶς εἰς τὸ σαλὸν τῶν Γάλλων καλλιτεχνῶν. Διαπρέπει ἰδίᾳ εἰς τὴν κατὰ νεωτεριστικὸν τρόπον ἀπόδοσιν βενετικῶν σκηνῶν, τὴν προσωπογραφίαν καὶ τὴν διακοσμητικὴν ζωγραφικήν. Ἐκ τῶν ἔργων του διακρίνονται: «La Robe jonquille» (1912) καὶ «La Leçon d' amour» (1913). Ι. Μ. Π.

Ντομετιάν, ἢ ***Ντομεντιάν***. Σέρβος ἱερομόναχος τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς τοῦ Χιλιανδαρίου καὶ μαθητὴς τοῦ ἁγίου Σάββα, ἀκμάσας κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα. Οὗτος περιελθὼν διαφόρους χώρας τῆς Ἀνατολῆς συνέγραψε τῷ 1264 τὸν βίον τοῦ ἁγίου Συμεὼν καὶ τοῦ ἁγίου Σάββα, ὅστις ἐξεδόθη τύποις τῷ 1866 ἐν Βελιγραδίῳ. Τὸ ἔργον τοῦτο, ὅπερ διακρίνει βαθὺ ποιητικὸν αἴσθημα καὶ ἄπειρον πάθος πρὸς τὴν μακαριότητα, θεωρεῖται ὡς ἓν τῶν καλυτέρων προϊόντων τῆς ἀρχαίας σερβικῆς φιλολογίας. Κ. Ι. Δ.

Ντόμετ (Domett), ***Ἀλφρέδος***. Ἄγγλος ποιητὴς καὶ πολιτικὸς (1811—1887). Τῷ 1832 ἐξέδωκε τὸ πρῶτον αὐτοῦ ποιητικὸν ἀπάνθισμα, βραδύτερον δὲ ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ «Blackwoods Magazine» σειρὰν ποιημάτων, ἐν οἷς διακρίνεται τὸ «Ἆσμα τῶν Χριστουγέννων», ὅπερ κατέστη ἐν Ἀγγλίᾳ λαϊκόν. Τῷ 1842 ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Νέαν Ζηλανδίαν, ὅπου ἐγένετο καὶ ὑπουργός. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐδημοσίευσε: «Ranolf and Amohia, a South sea Day Dream», «Flotsam and Jetsam, Rhymes Old and New». Α. Δ.

Digitized by Google

Ντομίνικα (Dominika) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Καραϊβικῆς θαλάσσης (βλ. λ. *Δομίνικα*).

Ντομινικάνα, *Ρεπούμπλικα* — (Republica Dominicana) *[Γεωγρ.]*. Ἀνεξάρτητος δημοκρατία ἐν Ἁϊτῇ, ἡ ἄλλως *Δομινικανὴ δημοκρατία* (βλ.λ. *Ἅγιος Δομίγγος*). Διετέλεσεν ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἀπὸ τοῦ Μαΐου 1916 μέχρι τοῦ Μαρτίου 1924. Τῷ 1929 ἀπέκτησε νέον Σύνταγμα. Εἶναι μέλος τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Ν. Φ.

Ντομίνικο *Μπιανκολέλλι* (Domenico Biancolelli). Ἰταλὸς κωμικὸς ἠθοποιός, γεννηθεὶς τῷ 1640 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1688. Ὑπῆρξεν ὁ περιφημότερος ἀντιπρόσωπος τῆς ἐντέχνου λεγομένης κωμῳδίας (commedia dell'arte) κατὰ τὸν ΙΖ΄ αἰῶνα. Ἐν Παρισίοις, ὅπου διέμεινεν ἐπὶ μακρόν, διέπρεψεν ὡς Ἀρλεκῖνος, τοῦ ὁποίου τὸν χαρακτῆρα διεμόρφωσε κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς τότε ἐποχῆς, δημιουργήσας ὁλοκλήρους σκηνὰς ἐντελῶς προσωπικάς, ὧν τὴν ἀνάλυσιν ὑπὸ τοῦ Gueulette εὑρίσκομεν ἐν τῇ Histoire de l' ancien theâtre Italien (1753). Ν. Ι. Λ.

ντομίνιον (dominion). Ὅρος χρησιμοποιηθεὶς τὸ πρῶτον (1867) πρὸς χαρακτηρισμὸν τῆς ὁμοσπονδίας τῶν καναδικῶν πολιτειῶν καὶ εἶτα ἐπεκταθεὶς ἐπὶ ὅλων τῶν αὐτοκυβερνωμένων κτήσεων τῆς Μεγάλης Βρεττανίας (βλ. λ. *Ἀγγλία*, τόμ. Α΄, σελ. 233 γ΄, καὶ *ἀποικία*, τόμ. Ε΄, σελ. 143 β΄).

Ντόμινις (Dominis), ***Μᾶρκος Ἀντώνιος ντὲ*** —. Ἰταλὸς θεολόγος καὶ μαθηματικὸς (1566 — 1624). Κατήγετο ἐκ Δαλματίας καὶ ἐσπούδασεν ἐν Λορέττῳ καὶ Παδούῃ, εἰσελθὼν δὲ εἰς τὸ τάγμα τῶν Ἰησουϊτῶν, διετέλεσεν ἐπί τι χρονικὸν διάστημα καθηγητὴς τῶν φυσικῶν καὶ τῶν μαθηματικῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Παδούης, ὅπου πρῶτος ἐξέθεσε τὴν ἀληθῆ θεωρίαν τοῦ οὐρανίου τόξου. Κατόπιν ἐγένετο ἐπίσκοπος τοῦ Σένι καὶ βραδύτερον ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Σπάλατο. Τῷ 1616 προσεχώρησεν εἰς τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν καὶ διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου Α΄ πρωθιερεὺς τοῦ Οὐίνδσωρ. Μετὰ ἓξ ἔτη ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ρώμην καὶ συνεφιλιώθη μετὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ συλληφθεὶς ὑπὸ τῆς ἱερᾶς ἐξετάσεως ἐφυλακίσθη καὶ ἀπέθανε μετά τινας μῆνας ἐν ταῖς φυλακαῖς τοῦ ἐν Ρώμῃ Καστὲλ Σάντ' Ἄντζελο. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων τὸ ἔργον «De repuplica ecclesiastica», ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπεστήριζεν ὅτι ἡ ἐξουσία τοῦ πάπα εἶναι θεσμὸς καθαρῶς ἀνθρώπινος καὶ οὐχὶ θεῖος καὶ πολλὰς πραγματείας περὶ φυσικῆς, τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποίησεν ἐπωφελῶς ὁ Νεύτων. Μ. Δ. Β.

Ντομίνιτσι (Dominici), ***Ἰωάννης***. Ἰταλὸς καρδινάλιος (1357—1419). Διετέλεσεν ἀρχιεπίσκοπος Ραγούζης. Εἰσελθὼν εἰς τὸ τάγμα τῶν δομινικανῶν τῷ 1374, διεκρίθη ὡς εἷς τῶν δεινοτέρων ῥητόρων τῆς ἐποχῆς του. Ὁ Ντομίνιτσι κατέστη ὀνομαστὸς κυρίως ὡς μεταρρυθμιστὴς τοῦ τάγματος τῶν δομινικανῶν, ὡς παιδαγωγὸς καὶ ὡς συμβαλὼν τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἕνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς δύσεως, γενόμενος ὁ κυριώτερος σύμβουλος τῶν παπῶν Γρηγορίου ΙΒ΄ καὶ Μαρτίνου Ε΄. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων «Tractatus de amore caritatis» (1555). Μ. Δ. Β.

ντόμινο (λατ. δοτ. τοῦ dominus=τῷ κυρίῳ)· ἄμφιον λειτουργικὸν τῶν καθολικῶν, ὁμοιάζον πρὸς ὠμοφόριον καὶ ἔχον καλύπτραν τῆς κεφαλῆς, φερόμενον δέ, ἰδίως κατὰ τὸν χειμῶνα, ἐν τῷ χορῷ τοῦ ναοῦ· ‖ περιβολὴ πρὸς μεταμφίεσιν, ἀποτελουμένη ἐκ μακροῦ μανδύου μετὰ χειρίδων πλατειῶν καὶ καλύπτρας τῆς κεφαλῆς, συμπληρουμένη διὰ προσωπείου· ‖ κατ' ἐπέκτ., ὁ μὲ ντόμινον μετημφιεσμένος προσωπιδοφόρος· ‖ εἶδος παιγνίου παιζομένου διὰ μικρῶν ὀρθογωνίων πλακιδίων (ντόμινα, πέτρες), ἕκαστον τῶν ὁποίων φέρει διάφορον τῶν ἄλλων ἀριθμὸν μαύρων στιγμῶν.

— *[Ἐθιμοτ.]* Τὸ *ντόμινο* τὸ χρησιμεῦον πρὸς μεταμφίεσιν κατασκευάζεται ἀπὸ λειοσηρικὸν (σατὲν) ἢ ταφφτά, συνοδεύεται δὲ ἀναποσπάστως ὑπὸ προσωπείου ἢ προσωπίδος, καὶ ταύτης ἐκ βελούδου ἢ λειοσηρικοῦ. Ὄχι σπανίως εἶναι γαρνιρισμένον μὲ ταινίας, ρὺς (ruche), βολὰν καὶ δαντέλλας, φερόμενον δὲ κατ' ἀρχὰς μέλαν ἢ βαθύχρουν, δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐμφανισθῇ εἰς ὅλα τ' ἀνοικτὰ χρώματα. Ἡ ταυτότης τοῦ ντομινοφόρου ὑπὸ τὴν προσωπίδα του εἶναι τρόπον τινὰ ἱερὰ καὶ ἀπαραβίαστος διὰ πάντα εὖ ἠγμένον ἄνθρωπον· ἡ ἀναγνώρισις ἐπιτρέπεται μόνον τῇ βοηθείᾳ οἱονεὶ μαντικῆς ἀγχινοίας καὶ διορατικότητος. Δὲν ὑπάρχει χονδροειδεστέρα ἀπρέπεια ἀπὸ τὴν βίᾳ ἀποκάλυψιν, ἥτις ἀποτελεῖ καὶ ἐσχάτην προσβολήν, ἐκτὸς ἐὰν προκληθῇ αὐτὴ ἀπὸ τυχὸν βάναυσον διαγωγὴν αὐτοῦ τούτου τοῦ ντομινοφόρου. Τ. Δ.

—*[Παιγν.]* Τὸ *ντόμινο* εἶναι κοινότατον παίγνιον, παιζόμενον ὑπὸ δύο ἢ πλειόνων παικτῶν διʼ ὀρθογωνίων ἐπιμήκων πλακιδίων (ἀναλογία πλευρῶν 1 : 2), ὧν συνήθως ἡ μία ὄψις εἶναι ἐξ ἐβένου καὶ ἡ ἑτέρα ἐξ ὀστοῦ. Ἡ δευτέρα ὄψις διαιρεῖται εἰς δύο τετράγωνα διʼ ἐγγλύφου μελαίνης γραμμῆς, ἐπὶ ἑκάστου δὲ αὐτῶν εἶναι ἐγγεγλυμμένα μέλανα στίγματα τόσα, ὥστε οἱ πεσσοὶ νὰ ἐμφανίζουν ὅλους τοὺς ἀπὸ 0 μέχρις ἑνὸς ὡρισμένου ἀριθμοῦ δυνατοὺς συνδυασμοὺς (0—0, 0—1, 0—2 κτλ., 1—1, 1—2, 1—3 κτλ., καὶ οὕτω καθεξῆς). Ἐὰν ὁ ὡρισμένος αὐτὸς ἀριθμὸς εἶναι τὸ 6, οἱ συνδυασμοὶ ἀποδίδουν 28 πεσσοὺς (*ντόμινα, πέτρες*), ἐὰν εἶναι 7 ἢ 8 δίδουν 36 ἢ 45 πεσσοὺς καὶ οὕτω καθεξῆς. Τὸ ἐν ταῖς πλείσταις χώραις καὶ ἐν Ἑλλάδι ἐπικρατοῦν παίγνιον ἔχει 28 ντόμινα. Τὸ 0 καλεῖται «μπιάνκο» (ἀπὸ τοῦ ἰταλικοῦ) ἢ «λευκόν», τὸ 1 καλεῖται «ἄσσος» καὶ οἱ ἔχοντες ὅμοια τὰ δύο τετραγωνίδια πεσσοὶ καλοῦνται «διπλές», οὕτως ὥστε ἕκαστον ντόμινο ἔχει τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα: «λευκὸν—ἄσσος», «τρία—πέντε», «τεσσάρα» (ἢ διπλῆ τοῦ 4) κτλ.

Παρτὶς δύο παικτῶν. Ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ παιγνίου ἀναμιγνύονται τὰ ντόμινα ἀνεστραμμένα ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ἕκαστος παίκτης λαμβάνει τυχαίως 7 ἢ 9 πεσσούς, ὧν τὰ στίγματα ἀποκρύπτονται ἀπὸ τοῦ ἀντιπάλου. Οἱ ἐναπομένοντες πεσσοὶ ἀποτελοῦν τὴν *ἐφεδρείαν* (γαλλ. reserve, talon ἢ cuisine· ἀγγλ. stock· γερμ. Stamm). Τὴν πρώτην κίνησιν ἔχει ὁ κρατῶν τὴν μεγαλυτέραν διπλῆν καὶ ἐλλείψει τοιαύτης ὁ κρατῶν τὸ μεγαλύτερον ντόμινον, προστιθεμένων τῶν στιγμάτων καὶ τῶν δύο αὐτοῦ τετραγώνων. Καταθέτει αὐτὸ (βάζει) ἐπὶ τῆς τραπέζης μὲ φανερὰν τὴν ἐστιγμένην πλευράν, ὁ δὲ ἀντίπαλος τοποθετεῖ, παρὰ τὸ πρῶτον ἀποτεθὲν ντόμινον, ἕτερον τῆς ἐκλογῆς του, ἀλλὰ πάντοτε ἔχον ἐπὶ τοῦ ἑνὸς τῶν τετραγώνων του στίγματα ἴσα πρὸς τὰ στίγματα ἑνὸς τῶν τετραγώνων τοῦ πρώτου ἀποτεθέντος ντόμινου· ἐξακολουθεῖ ἡ καθ' ὅμοιον τρόπον τοποθέτησις ἑνὸς ντόμινου ἐναλλὰξ παρ' ἑκάστου παίκτου καὶ σχηματίζεται ἐπὶ τῆς τραπέζης ἅλυσις ἐκ πεσσῶν. Ἐὰν ἐν τῇ προόδῳ τοῦ παιγνίου εἷς τῶν παικτῶν δὲν κρατῇ ντόμινον ἔχον ἓν τῶν τετραγώνων του ὅμοιον πρὸς ἓν τῶν δύο ἀκραίων τετραγώνων τῆς ἁλύσεως, τότε, κατὰ συμφωνίαν ἐκ τῶν προτέρων γενομένην, ἢ ἀναμένει (πάει πάσσο, il

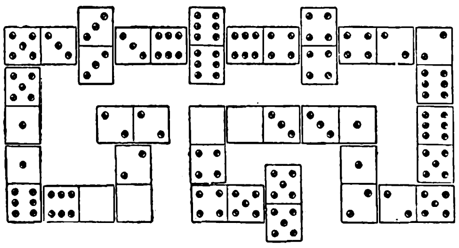

Ἡ τοποθέτησις τῶν πεσσῶν τοῦ ντόμινου.

bonde), ὁπότε ἐξακολουθεῖ ἀποθέτων μόνος ὁ ἀντίπαλος μέχρι οὗ καταστῇ δυνατὴ καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ κατάθεσις πεσσοῦ, ἢ ἀναλαμβάνει (τραβᾷ, il peche) πεσσοὺς ἀπὸ τῆς ἐφεδρείας, μέχρις οὗ ἐπιτύχῃ τὸν ἐπιζητούμενον. Τὸ παίγνιον λήγει: α΄) ἅμα τῇ καταθέσει τοῦ τελευταίου ἀνὰ χεῖρας πεσσοῦ παρ' ἑνὸς τῶν παικτῶν, ὅστις λέγεται ὅτι «ἔκαμε ντόμινο» καὶ κερδίζει πόντους ἴσους πρὸς τὰ ἐν συνόλῳ στίγματα τῶν πεσσῶν τῶν εἰς τὰς χεῖρας

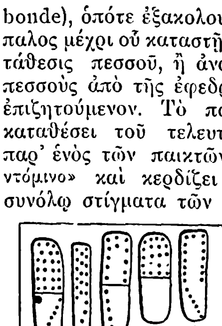

Ντόμινο Ἐσκιμώων.

[Εὑρήματα τοῦ Σμισθονιανοῦ Ἰνστιτούτου.]

τοῦ ἀντιπάλου, ἢ β΄) ὅταν, ἐξαντληθείσης τῆς ἐφεδρείας, οὐδεὶς τῶν ἀντιπάλων ἔχῃ πεσσὸν προσαρμόσιμον πρὸς τὸ ἓν τῶν δύο ἄκρων τῆς ἁλύσεως· ἡ λῆξις αὐτὴ καλεῖται «κλείσιμο τοῦ ντόμινου» (γαλλ. jeu fermé, ἀγγλ. blockade, γερμαν. schloss Spiel), κερδίζει δὲ τότε ὁ ἔχων τὸν μικρότερον ἀριθμὸν στιγμάτων ἀνὰ χεῖρας. Ἀκολούθως ἐπαναλαμβάνεται τὸ παίγνιον, μέχρις οὗ εἷς τῶν παικτῶν κερδίσῃ τοὺς ἐκ τῶν προτέρων καθωρισμένους πόντους (συνήθως 51, 101, 151 κτλ.) ἢ τὸν ἐκ τῶν προτέρων καθωρισμένον ἀριθμὸν παιγνίων (συνήθως 3, 5, 7 κτλ.). Ἡ νίκη εἶναι ἁπλῆ, ἐὰν ὁ ἡττηθεὶς ἔχῃ κερδίσει κατὰ τὴν πρόοδον τῆς παρτίδος μερικοὺς πόντους ἢ παίγνια, καὶ διπλῆ ἢ μὰρς (γαλλ. bredouille), ἐὰν ὁ ἡττηθεὶς οὐδένα πόντον ἢ παίγνιον εἶχε κερδίσει.

Παρτὶς πλειόνων παικτῶν. Διακρίνεται εἰς δύο εἴδη: τὴν παρτίδα, καθ' ἣν ἕκαστος τῶν παικτῶν παίζει δι' ἴδιον λογαριασμὸν (partie de tête-à-tête) καὶ χάνει ὁ ὑφ' ὅλων τῶν ὑπολοίπων παικτῶν ἡττηθείς· καὶ τὴν παρτίδα, καθ' ἣν παίζουν τέσσαρες παῖκται, ζεῦγος πρὸς ζεῦγος (partie du domino voleur). Εἰς τὴν πρώτην ἡ ἀπόθεσις τῶν τεμαχίων, ἡ ἀναμονὴ ἢ τὸ τράβηγμα καὶ ἡ λῆξις τοῦ παιγνίου γίνεται ὡς καὶ εἰς τὴν παρτίδα δύο παικτῶν. Οἱ κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ παιγνίου ληπτέοι πεσσοὶ καὶ συνεπῶς ὁ ἀριθμὸς τῆς ἐφεδρείας καθορίζονται ἐκ τῶν προτέρων· ὁ πρῶτος νικήσας ἀποχωρεῖ τοῦ παιγνίου, τὸ ὁποῖον συνεχίζεται, μέχρις οὗ ἀποχωρήσῃ καὶ ὁ δεύτερος καὶ

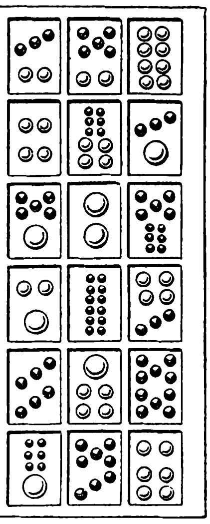

Ντόμινο Κορεατῶν.

[Εὑρήματα τοῦ Σμιθσονιανοῦ Ἰνστιτούτου.]

τρίτος νικητής. Εἰς τὴν παρτίδα ζευγῶν, οἱ ἀποτελοῦντες τὸ ζεῦγος παῖκται κάθηνται ἀντιμέτωποι ἐπὶ τῆς τραπέζης, συνήθως συνεννοούμενοι διὰ συνθηματικῶν συσπάσεων τοῦ προσώπου· κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ παιγνίου τὸ νικῆσαν ζεῦγος κερδίζει πόντους ἴσους πρὸς τὰ στίγματα τῶν πεσσῶν τῶν ἀνὰ χεῖρας τοῦ ἀντιπάλου ζεύγους.

Ἄλλα εἴδη παρτίδος. Συνήθως ταῦτα ἀποτελοῦν παραλλαγὰς τῶν περιγραφεισῶν παρτίδων, ἀναλόγως τοῦ κανονισμοῦ τοῦ τρόπου τοῦ κλεισίματος τοῦ παιγνίου, τοῦ τραβήγματος κτλ. Βασικαὶ παραλλαγαὶ εἶναι τὸ πόλπλοκον ἱσπανικὸν παίγνιον *ματαντόρ*, τὸ ντόμινο *Μαλάκοφ*, τὸ κινεζικόν, τὸ *κορεατικόν*, παιζόμενον διὰ 32 πεσσῶν, τὸ τῶν *Ἐσκιμῴων* διὰ 60—148 πεσσῶν κ. ἄ. Ἐνίοτε καταθέτουν οἱ παῖκται ὡρισμένον ποσὸν ἕκαστος, ἀποτελοῦν τὸ καλούμενον *πὸτ* τοῦ παιγνίου καὶ λαμβανόμενον ὑπὸ τοῦ νικητοῦ, ἢ καταβάλλει ὁ ἡττηθεὶς ὡρισμένον ποσὸν ἀνάλογον πρὸς τοὺς πόντους κατὰ τοὺς ὁποίους ὑστερεῖ τοῦ νικητοῦ καὶ οὕ. κ. Ἄλλοτε πάλιν τὸ ντόμινο παίζεται διὰ παιγνιοχάρτων ὁμοίων καὶ ἴσου μεγέθους πρὸς τοὺς πεσσούς.

—*[Ἱστορ.]* Ἡ ἐπινόησις τοῦ παιγνίου ἀποδίδεται εἰς τοὺς Ἑβραίους, τοὺς Σίνας ἢ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας. Πάντως συνδέεται, ὡς δεικνύουν τὰ ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα, μὲ τὰ πρῶτα βήματα τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ. Ἐν Εὐρώπῃ ἐνεφανίσθη τὸν ΙΗ΄ αἰῶνα διὰ τῶν Ἰταλῶν, ἡ ἐτυμολογία δὲ τοῦ ὀνόματός του εἶναι διττή: παράγεται τοῦτο κατὰ τὰς κρατούσας γνώμας, ἢ ἀπὸ τοῦ ἐπικρατοῦντος χρώματος τῶν πεσσῶν (τοῦ μέλανος ὅπερ ἦτο τὸ σύνηθες χρῶμα τῆς ἀμφιέσεως ντόμινο), ἢ ἀπὸ τῆς ἐπιφωνήσεως τῶν παλαιῶν παικτῶν (benedicamus Domino !) ὅταν ἐνίκων. Ἡ κατασκευὴ τῶν πεσσῶν του ἐγένετο ἀφορμὴ μεγάλων τεχνικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν προόδων· κατεσκευάσθησαν ντόμινα πολυτελέστατα ἐκ γλυπτοῦ ξύλου, μετάλλων, ἐλεφαντοστοῦ, μαρμάρων πολυχρώμων κτλ. καὶ ἀνεπτύχθη ἰδία βιομηχανία ἡ dominoterie. Ἐκ τῶν σχετικῶν πρὸς τὸ παίγνιον ὀργανώσεων περιφημοτέρα κατέστη ἡ «Société des Dominotiers» τῶν Παρισίων (1838), ἧς μετεῖχον ὁ Ἀλφόνσος Κὰρ καὶ ἄλλαι διάσημοι προσωπικότητες. Ἐν γένει τὸ παίγνιον τοῦτο θεωρεῖται ὡς ἀρκούντως συμβάλλον εἰς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν, πάντως ὅμως ὡς ὑπολειπόμενον τοῦ ζατρικίου, τῆς ντάμας κ. ἄ. εἰς ζητήματα μνήμης, κρίσεως κ. τ. λ. [Πρβλ. *Adler* καὶ *Jahn,* Sperrdomino und Dominosa· 1918.] Π. Ν. Π.

ντόμινους (dominus, ἐκ τῆς ἰνδοευρ. ῥίζης dam-, ἑλλην. *δαμᾶν*). Οὕτως ἐκαλεῖτο παρὰ Ρωμαίοις ὁ κύριος ἢ ἰδιοκτήτης καὶ οὕτω ἐπωνομάζοντο οἱ θεοί. Ἡ λέξις ἐχρησίμευεν ὡς τίτλος ἰσοδύναμος τῆς *τύραννος* (*κοίρανος*), ἐπὶ Διοκλητιανοῦ δὲ ἐχρησιμοποιήθη εἰδικῶς ὡς ἐπίσημος τίτλος τῶν αὐτοκρατόρων. Ἐκ τοῦ ντόμινους προῆλθε τὸ *δὸν* (ντόν), προσφωνητικὸς τίτλος τῶν ἱερέων ἢ τῶν μελῶν βασιλικῆς οἰκογενείας ἢ παντὸς μορφωμένου ἀνθρώπου.

Ντομίτσι (Domici), ***Ἀλέξανδρος***. Ρουμᾶνος μυθογράφος, γεννηθεὶς ἐν Βεσσαραβίᾳ καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἰασίῳ τῷ 1866. Συνέθεσεν ἐνενήκοντα μύθους, οἱ περισσότεροι τῶν ὁποίων ἀποτελοῦν ἀπομίμησιν τῶν μύθων τοῦ Κρυλώφ, καὶ μετέφρασεν εἰς τὴν ρουμανικὴν τοὺς «Ἀτσιγγάνους» τοῦ Πούσκιν καὶ τὰς σατίρας τοῦ Καντεμίρ.

Ντομμὲλ (Dommel) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ὁλλανδίας καὶ τοῦ Βελγίου, διαρρέων τὴν πόλιν Μπουὰ-λὲ-Ντὺκ καὶ ἐκβάλλων εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Μόζα μετὰ ροῦν 100 χλμ. Χ. Σ.

Ντόμμερ (Dommer), ***Ἄρρεϋ φόν***—. Γερμανὸς μουσικολόγος (1828—1905). Τὰ κύριά του ἔργα εἶναι: ἓν «Μουσικὸν λεξικὸν» (1863—1865) καὶ ἓν «Ἐγχειρίδιον τῆς μουσικῆς ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Μπετόβεν» (1867). Ὁ Ντόμμερ ἔγραψεν ἐπίσης συνθέσεις τινάς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἕνα ὀκτάφωνον ψαλμὸν ἄνευ συνοδείας. Γ. Δ.

Digitized by Google

Ντομοντόσσολα (Domodossola) *[Γεωγρ.]*. Πό-...ς τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ Νοβάρας τοῦ Πεδε-...ντίου. Κάτ. 7.621. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομι-...ς γραμμῆς τοῦ Σεμπλόν, παρὰ τὰ ἰταλοελβετικὰ ...νορα. Ἔχει ὀνομαστὴν μητρόπολιν τοῦ ΙΗ' αἰῶ-...ς καὶ ὡραῖα παλαιὰ κτήρια μετὰ στοῶν. Ἐν ...τῇ ἀκμάζει ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ ὑφαντουργία, ...αὐτῆς δὲ διεξάγεται τὸ διαμετακομιστικὸν ἐμ-...ριον μετὰ τῆς Ἑλβετίας. Εἶναι ἡ ἀρχαία Oscella ...xella). Παρ' αὐτὴν ὑπάρχει τὸ Μόντε Καλβάριο, ...ου συχνάζουν κατ' ἔτος πολυάριθμοι προσκυνηταί. Μ. Δ. Β.

Ντομοστρόϊ (ἐκ τοῦ *ντόμ*=οἶκος). Ρωσικὸς οἰ-...κὸς κῶδιξ, θεσπισθεὶς ὑπὸ τοῦ Μεγάλου ἡγε-...ὁνος τῆς Μόσχας Βασιλείου Ἰβάνοβιτς τῷ 1509. ...ὰ τοῦ Ντομοστρόϊ, ἀπαρτιζομένου ἐξ 63 κε-...λαίων, διαγράφονται πάντα τὰ θρησκευτικὰ καὶ ...κιακὰ καθήκοντα τοῦ Ρώσου οἰκογενειάρχου, τὰ ...ς συμβιώσεως αὐτοῦ μετὰ τῆς συζύγου του, τῆς ...ατροφῆς τῶν τέκνων κτλ. Διὰ τῶν διατάξεων ...ῦ κώδικος τούτου παρέχεται πλήρης κυριαρχία ...ῦ οἰκογενειάρχου ἐπὶ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας ...υ καὶ ἡ χρῆσις τοῦ κνούτου κατὰ τῆς συζύγου, ...ραβλεπούσης τὰ καθήκοντα αὐτῆς, ὡς καὶ κατὰ ...ὸν τέκνων πρὸς διαπαιδαγώγησιν αὐτῶν. Ὁ κῶ-...ξ οὗτος περιέπεσεν εἰς ἀχρηστίαν ἐπὶ τῆς βασι-...ίας Πέτρου τοῦ Μεγάλου. Θ. Β.

Ντομουζλάρ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ ...ορίου *Παλαιὸν* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Λαρίσης.

Ντομοὺζ-Ντερὲ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἀνατο-...κῆς Θράκης ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Χαριουπόλεως ...ῦ νομοῦ Ραιδεστοῦ. Κάτ. (1920) 316, ὑπαχθέντες ...ς τὴν ἀνταλλαγήν. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἶχε ...τονομασθῇ εἰς *Δασούλιον*. Ἄλλοτε ἐκαλεῖτο καὶ ...*ουμλοῦ-ντερέ*, ἀπὸ τῆς εἰς τὰ πέριξ συσσωρευομέ-...ς μεγάλης ποσότητος ἄμμου, ἐχούσης ἰαματικὴν ...ὰ τοὺς ρευματισμοὺς ἰδιότητα. Ἡμίωρον ἀπὸ ...ῦ χωρίου ὑπῆρχον ἐρείπια παλαιᾶς ἐκκλησίας ...αὶ ὑπ' αὐτὴν ἁγίασμα, ἐκταφὲν τῷ 1854, ἐτελεῖτο ...ὲ ἐνταῦθα πανήγυρις τὴν 23 Αὐγούστου.

Ντομοὺζ-Ὀσμὰν *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἀν. ...ράκης ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Ἀρκαδιουπόλεως τοῦ ...ομοῦ Σαράντα Ἐκκλησιῶν. Κάτ. (1920) 1.051. Ἐπὶ ...ληνικῆς κατοχῆς εἶχε μετονομασθῇ εἰς *Δάφνος*.

Ντὸμπ (Dombes λατιν. pagus Dombensis) *[Γεωγρ.]*. Παλαιὰ ἐπαρχία τῆς Γαλλίας, περιλαμ-...ανομένη ἐν τῷ σημερινῷ νομῷ Αἴν, μεταξὺ τῶν ...οταμῶν Αἴν, Ροδανοῦ καὶ Σών. Ἀνῆκε κατ' ἀρ-...ὰς εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἀρελάτης, εἶτα ἀπετέλε-...εν αὐτόνομον πριγκιπᾶτον (πρωτεύουσα *Τρεβόν*) ...αὶ τέλος ἡνώθη (1762) μετὰ τοῦ γαλλικοῦ στέμ-...ατος. Χ. Δ.

Ντομπὰλ (Dombasle), ***Ματθαῖος ντὲ—***. Γάλλος ...ωπόνος ἐν Νανσὺ (1777—1843). Ἐτελειοποίησε ...ὰς μεθόδους καλλιεργείας, καταδείξας ἰδιαιτέρως ...ὴν χρησιμότητα τῆς ἀσβέστου διὰ τὰ ἀργιλλώδη ...δάφη, ἵδρυσε δὲ ἐν Ροβιλ, παρὰ τὸ Νανσύ, γεωρ-...ικὴν σχολήν, μεγάλως συμβαλοῦσαν εἰς τὴν ἀνά-...τυξιν τῆς γεωπονίας ἐν Γαλλίᾳ. Ἐκ τῶν πολυα-...ίθμων ἔργων του κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Es-...ai sur l'analyse des eaux naturelles» (1810), «Théorie de la charrue» (1821), «Calendrier du ...on cultivateur» (1821), «Instruction sur la distil-...ation des grains et des pommes de terre» (1829), «Sur la fabrication du sucre de betterave» (1839) κλ. Χ. Δ.

Ντομπάϋ (von Dombay), ***Φραγκῖσκος***. Αὐστρια-...ὸς ἀνατολιστὴς (1756—1810), συγγραφεὺς πλεί-...των ὅσων ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων, μεταξὺ ...ῶν ὁποίων: «Ἱστορία τῶν Μαυριτανῶν βασιλέων» ...1795), «Ἱστορία τῶν σεριφῶν» (1801), «Γραμματικὴ ...ῆς περσικῆς γλώσσης» (1804).

Ντόμπελ (Dobell), ***Σύντνεϋ***. Ἄγγλος ποιητὴς ...1824—1874). Ἔμπορος οἴνων κατ' ἀρχάς, ἀφιε-...ώθη εἶτα μετ' ἐπιτυχίας εἰς τὴν ποίησιν, δημο-...ιεύσας ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Σύντνεϋ Γέντις* δύο ...οιήματα: «Roman» (1850) καὶ «Balder» (1854), ...ν ποιητικὸν ἀπάνθισμα «Σοννέττα τοῦ πολέμου» ...ν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Σμὶθ (1855) ...αὶ «England's Day» (1871). Τὰ ἅπαντά του ἐξε-...όθησαν ἓν ἔτος μετὰ τὸν θάνατόν του. Α. Δ.

Ντομπιασόφσκυ (Dobiaschovsky), ***Φράντς***. ...ὐστριακὸς ζωγράφος, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ...ν Βιέννῃ (1818—1867). Ἐμαθήτευσε παρὰ τοῖς ...ührich καὶ Kupelweiser ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς ...ιέννης, τῆς ὁποίας ὠνομάσθη μέλος τῷ 1848. ...ιεκρίθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν ἱστορικῶν ἐπεισο-...ίων καὶ θρησκευτικῶν σκηνῶν. Μεταξὺ τῶν κα-...ιτέρων του ἔργων τάσσονται: «Τὸ θαῦμα τῶν ρό-...ων καὶ τῆς Ἁγίας Ἐλισάβετ» (ναὸς Ἁγίας Ἐλισά-...ετ ἐν Βιέννῃ), «Ὁ Φάουστ καὶ ἡ Μαργαρίτα» (μου-...εῖον Βιέννης) καὶ αἱ τοιχογραφίαι τοῦ ναοῦ τοῦ ...erchenfeld καὶ τῆς κλίμακος τοῦ Μεγάλου Μελο-...ράματος τῆς Βιέννης. Ι. Μ. Π.

Ντομπλάντο (Doblado), ***Μανουήλ***. Μεξικανὸς ...ολιτικὸς καὶ στρατηγὸς (1812—1865). Διετέλεσε διοικητὴς τῆς πολιτείας Γκαναχουάτο, τῷ δὲ 1861 προσελήφθη ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἐν τῇ κυβερνήσει Χουάρες. Ἐν τῇ ἰδιότητι ταύτῃ ἦλθεν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Ἀγγλίας, Ἱσπανίας καὶ Γαλλίας, δὲν κατώρθωσεν ὅμως νὰ ἀποτρέψῃ τὸν πόλεμον, μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ ὁποίου ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῶν μεξικανικῶν στρατευμάτων. Ἡττηθεὶς κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1864 κατέλιπε τὸ Μεξικὸν καὶ μετέβη εἰς Νέαν Ὑόρκην, ὅπου μετ' ὀλίγον ἀπέθανε. Χ. Δ.

Ντόμπνερ (Dobner), ***Εὐτύχιος-Ἰάκωβος***. Βοημὸς ἐκκλησιαστικὸς καὶ ἱστορικὸς (1719—1790). Ἐγένετο μοναχὸς καὶ διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Βιέννῃ, Μοραβίᾳ καὶ Πράγᾳ, γενόμενος κατόπιν ὁ ἐπίσημος ἱστοριογράφος τῆς πατρίδος του. Τῷ 1769 ἵδρυσε φιλολογικὴν συλλογήν, ὁ ὁποῖος ἕνα αἰῶνα βραδύτερον ἐχρησίμευσεν ὡς πυρὴν τῆς ἱδρύσεως τῆς ἐπιστημονικῆς Ἀκαδημίας τῆς Βοημίας. Τὸ σημαντικώτατον τῶν ἔργων του: «Monumenta historica Bohemiae» εἰς ἓξ τόμους (1764—1768), ἅτινα ἀνέδειξαν αὐτὸν ὡς τὸν πατέρα τῆς κριτικῆς ἱστοριογραφίας ἐν Βοημίᾳ. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔργων του εἶναι: «Examen criticum que ostenditur nomen Czechorum» (1769) κτλ. Ἔγραψεν ἐπίσης πολλὰ ἔργα εἰς τὴν τσεχικὴν γλῶσσαν καὶ τῷ 1762—1782 ἐδημοσίευσε μετὰ σχολίων τὸ χρονικὸν «Wenceslai Hagek a Libazan Annales Bohemorum». Μ. Δ. Β.

Ντομπόλης, ***Ἰωάννης*** βλ. λ. *Δομπόλης Ἰωάννης*.

Ντομπουρλοῦ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Ἐλαιοχώρι(ον)* (βλ.λ.) τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς.

Ντομπρζὺν (Dobrzyn), ***τάγμα τοῦ —, ἢ τάγμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ***. Θρησκευτικὸν ἱπποτικὸν τάγμα, ἱδρυθὲν τῷ 1230 ὑπὸ τοῦ Κονράδου δουκὸς τῆς Κουγιαβίας καὶ Μοραβίας. Σκοπὸς αὐτοῦ ἦτο ἡ ἵδρυσις θρησκευτικῆς καὶ στρατιωτικῆς φρουρᾶς, ἔργον τῆς ὁποίας ἦτο ἡ καταπολέμησις τῶν Πρώσσων, οἵτινες ἔκαμνον συχνὰς ἐπιδρομὰς εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ κατεχομένην χώραν. Οἱ ἀποτελοῦντες τὸ τάγμα τοῦτο εἶχον λάβει κατ' ἀρχὰς τὸν τίτλον τῶν ἱπποτῶν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἕνεκα δὲ τούτου συχνάκις ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο. Βραδύτερον ὁ δοὺξ Κονράδος παρεχώρησεν εἰς αὐτὸ πρὸς διανομὴν τὸ ἐπὶ τοῦ Βιστούλα φρούριον Ντομπρζύν, ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἔκτοτε συνηθέστερον ἀναφέρεται. Οἱ ἱππόται αὐτοῦ ἔφερον ὡς διακριτικὸν σημεῖον μανδύαν πεποικιλμένον δι' ἐρυθροῦ ξίφους ἐκ σμάλτου, ὑπεράνω τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἐρυθρὸς ἀστὴρ ἐκ σμάλτου ἐπίσης. Τὸ τάγμα τοῦτο συνεχωνεύθη βραδύτερον πρὸς τὸ τάγμα Τευτόνων ἱπποτῶν, διότι δὲν ἠδύνατο ν' ἀνταποκριθῇ μόνον του εἰς τὸν σκοπὸν δι' ὃν ἱδρύθη. Μ. Δ. Β.

Ντομπριάνσκυ (Dobriansky), ***Ἀδόλφος***. Ρουθῆνος πολιτικὸς γεννηθεὶς ἐν Μπράσσο τῆς Οὐγγαρίας (1817—1901). Μετέσχε τοῦ μαγυαρικοῦ κοινοβουλίου καὶ κατέλαβε πολλὰς ἀνωτάτας θέσεις ἐν Οὐγγαρίᾳ καὶ Βιέννῃ. Κατέστη διάσημος διὰ τὴν ρωσόφιλον προπαγάνδαν του εἰς τὰς ρουθηνικὰς ἐπαρχίας τῆς Οὐγγαρίας, δι' ἣν καὶ κατεδιώχθη ὑπὸ τῶν αὐστρουγγρικῶν ἀρχῶν. Προσαχθεὶς ἐνώπιον τοῦ κακουργιοδικείου τοῦ Λεώφ μὲ τὴν κατηγορίαν τῆς ἐσχάτης προδοσίας ἠθῳώθη. Χ. Δ.

Ντόμπριτς *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρουμανίας ἀπὸ τοῦ 1913, ἀνήκουσα πρότερον εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Κάτ. 11.000 περίπου, τῶν ὁποίων μέρος εἶναι Μουσουλμᾶνοι ἔχοντες καὶ τζαμίον. Τὸν Ἀπρίλιον συγκροτεῖται ἐτησία ἐμποροπανήγυρις. Τὴν πόλιν κατέκτησε κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1774 ὁ Ρῶσος στρατηγὸς Καμένσκι, ἐκδιώξας τοὺς Τούρκους εἰς Σούμλαν. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1810 ἡ πόλις ἐκυριεύθη πάλιν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Καμένσκι τοῦ νεωτέρου. Ν. Μ.

Ντομπρόβα (Dobrowa) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πολωνίας. Κάτ. (1921) περὶ τὰς 40.000. Κεῖται ἐν μέσῳ πλουσίας γαιανθρακοφόρου περιοχῆς, ἔχει δὲ ὑψικαμίνους καὶ βιομηχανίαν σιδήρου.

Ντομπρόβκα (Dobrowka). Βασίλισσα τῆς Πολωνίας (920—976), βοημικῆς καταγωγῆς, μήτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας Μπολεσλὰβ τοῦ Μεγάλου. Τῷ 965 προσηλύτισε τοὺς ὑπηκόους της εἰς τὸν Χριστιανισμόν.

Ντομπρολιούμπωφ, ***Νικόλαος Ἀλεξάνδροβιτς***. Ρῶσος συγγραφεὺς (1836—1861). Ἀνεδείχθη μετὰ τὸν Μπελίνσκι ὁ ἐπιφανέστερος τῶν Ρώσων κριτικῶν. Τῷ 1852 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ κριτικοῦ τμήματος τοῦ «Συγχρόνου». Ἔγραψε πραγματείας περιληφθείσας εἰς τέσσαρας ὀγκώδεστάτους τόμους. Μᾶλλον ὡρισμένως διατυποῦται ἡ κοσμοθεωρία αὐτοῦ εἰς τὴν πραγματείαν του «Ἡ ὀργανικὴ ἀνάπτυξις τοῦ ἀνθρώπου ἐν σχέσει πρὸς τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν αὐτοῦ ἐργασίαν», ἐν ᾗ ἀπαιτεῖ ὅπως τὸ ἠθικὸν ἀπορρέῃ ἀβιάστως ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Αἱ αἰσθητικαὶ του θεωρίαι προσεγγίζουσι τὰς τοῦ Μπελίνσκι καὶ τοῦ Τσερνισέβσκι, ὑποστηρίζει δὲ εἰς αὐτὰς τὴν γνώμην ὅτι ἕκαστος συγγραφεὺς δὲν ὀφείλει νὰ πλάττῃ τὰ ἔργα του ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν γνωστῆς τινος θεωρίας, ἀλλὰ πρέπει ἡ ἰδιοφυΐα του νὰ βασίζεται εἰς τὴν ἀλήθειαν τῆς ζωῆς, ἐξάγει δὲ τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ λογοτεχνία δὲν ἔχει ἐνεργὸν σημασίαν καὶ ὅτι αὐτὴ ὑποδεικνύει μόνον τὰ δέοντα γενέσθαι ἢ ἀπεικονίζει ἐκεῖνο ὅπερ ἐγένετο. Εἰς τοὺς ὁρισμούς του περὶ τῆς σημασίας τῆς λογοτεχνίας συμβουλεύει τοὺς λογοτέχνας, ὅπως ἐπιληφθῶσι τῆς ἐκλαϊκεύσεως τῶν ἐπιστημῶν. Αἱ κάλλισται τῶν κριτικῶν αὐτοῦ μελετῶν εἶναι: «Τὸ σκοτεινὸν κράτος», «Ἀκτὶς φωτὸς εἰς ζοφῶδες κράτος», «Πότε λοιπὸν θὰ ἔλθῃ ἡ πραγματικὴ ἡμέρα» κ. λ., εἰς τὰς ὁποίας ἀναλύεται κατὰ τρόπον βαθὺν καὶ γενικὸν ὁ ρωσικὸς βίος. Παρὰ τὰς κριτικὰς αὐτοῦ μελέτας, εὑρίσκονται καὶ πολυάριθμοι ἄλλαι πραγματεῖαι ἀναλύουσαι τὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἀπησχόλουν τὴν ρωσικὴν ζωήν. Ὡς σατιρικὸς ὑπῆρξεν ὁ ἀνηλεὴς κατήγορος καὶ τὸ φόβητρον πάσης φιλολογικῆς ψευδεπιδείξεως, κομπορρημοσύνης, βεβιασμένης ἐλευθεριότητος, κρυπτούσης ὑπὸ λάμπον περίβλημα χυδαίαν ἀμάθειαν. Αὐστηρὸς ὀπαδὸς τῆς φυσικότητος, τῆς εἰλικρινείας καὶ τῆς ἁπλότητος, συνοδευομένων ὑπὸ τῆς ἀφοσιώσεως πρὸς τὸ κοινὸν ὄφελος, ἀπῄτει παρὰ τῆς λογοτεχνίας τὰς αὐτὰς ἀρετάς. Θ. Β.

Ντομπρομήρ βλ. λ. *Δοβρομήρ*.

Ντομπρομὶλ (Dobromil) *[Γεωγρ.]*. Πόλις ἐν Γαλικίᾳ, ἀνήκουσα ἀπὸ τοῦ 1919 εἰς τὴν Πολωνίαν. Κάτ. περὶ τὰς 4.000.

Ντομπρονράβιν, ***Κωνσταντῖνος Ἰβάνοβιτς***. Ρῶσος θεολόγος (1811—1884). Κατ' ἀρχὰς ἱερεὺς τοῦ λευκοῦ κλήρου καὶ καθηγητὴς τῶν θρησκευτικῶν εἰς διάφορα λύκεια, ἐγένετο βραδύτερον μοναχὸς καὶ ἐπίσκοπος. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Μελέται περὶ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας» καὶ «Ἱστορία τῆς ρωσικῆς ἐκκλησίας». Θ. Β.

Ντομπροπόλιε *[Γεωγρ.]*. Ὑψηλὴ θέσις κατὰ τὸ ὄρος Βόρας καὶ τὰ ἑλληνοσερβικὰ σύνορα (ἐπαρχία Ἀλμωπίας), καθ' ἣν ὀρεινὴ δίοδος καὶ κορυφὴ ὕψους 1.886 μ. Ι. Σ. Σ.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Κατὰ τὴν συμμαχικὴν ἐπίθεσιν τοῦ Σεπτεμβρίου 1918 ἐναντίον τοῦ βαλκανικοῦ μετώπου (θέατρον Μακεδονίας), ὁ ἄξων τῆς κυρίας ἐπιθέσεως κατηυθύνθη κατὰ τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ *Ντομπροπόλιε* (δεξιὰ ὄχθη τοῦ Ἐριγῶνος), καθ' ὅσον, συμφώνως τῷ σχεδίῳ τοῦ Γάλλου ἀρχιστρατήγου τῆς στρατιᾶς Ἀνατολῆς, ἐκρίθη ὅτι σφοδρὰ ἐπίθεσις κατὰ τῆς περιοχῆς ταύτης θὰ ἐπέφερε τὴν διάρρηξιν τοῦ μετώπου, τουθ' ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ν. Θ. Κ.

Ντόμπρουτσα (Dobrozea, βουλγ. Dobitch) *[Γεωγρ.]*. Μεγάλη ἐπαρχία τῆς Ρουμανίας (βλ. λ. *Δοβρουτσά*).

Ντομπρόφσκι (Dombrowski), ***Ἰωάννης-Ἑρρῖκος***. Πολωνὸς στρατηγὸς (1775—1818). Μετέσχε τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Κοστσιούσκο (1794), εἶτα δ' ἀπεστάλη εἰς Παρισίους διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς συμβατικῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Τῷ 1797 συνωμολόγησε μετὰ τοῦ Βοναπάρτου συμφωνίαν, δι' ἧς ἀνέλαβε νὰ ὀργανώσῃ ἐθελοντικὸν σῶμα, τὴν «Πολωνικὴν Λεγεῶνα», προωρισμένην νὰ δράσῃ ἐν τῇ δημοκρατίᾳ τῆς Β. Ἰταλίας. Μετὰ τὴν μάχην τῆς Ἰένας (1806), κατέλαβε τὴν Μεγάλην Πολωνίαν, ὅπου διωργάνωσε πολωνικὸν στράτευμα. Κατὰ τὴν ἐν Ρωσίᾳ ὑποχώρησιν τῆς Μεγάλης στρατιᾶς (1812), ἔδωσε τὴν μάχην τοῦ Μπορίσσωφ καὶ ἐκάλυψε τὴν ὑποχώρησιν τοῦ Μπερεζίνα. Διαδεχθεὶς τὸν Πονιατόφσκη εἰς τὴν ἀρχηγίαν τῶν πολωνικῶν στρατευμάτων, μετέσχε μετὰ τῶν Γάλλων τῶν μαχῶν τοῦ 1814, κατόπιν τῶν ὁποίων ἐπέστρεψεν εἰς Πολωνίαν, πεισθεὶς ἐκ τῶν ὑποσχέσεων τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Α' περὶ ἀνεξαρτησίας τῆς πατρίδος του. Περὶ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του συνειργάζετο μετὰ τῶν ἐν Πολωνίᾳ πατριωτικῶν ὀργανώσεων. Ἔγραψεν «Ἱστορίαν τῆς πολωνικῆς λεγεῶνος ἐν Ἰταλίᾳ» (1829). Χ. Δ.

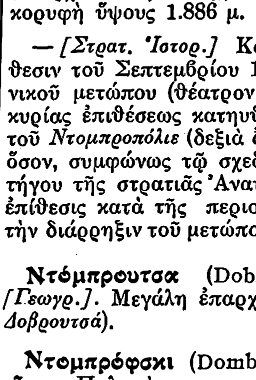

Ἰωάννης Ντομπρόφσκι.

Ντομπρόφσκυ (Dobrovsky), ***Ἰωσήφ***. Ἐγεννήθη τῷ 1753 ἐν Οὐγγαρίᾳ καὶ ἀπέθανε τῷ 1829. Σπουδάσας ἐν ἰησουϊτικῷ κολλεγίῳ καὶ ἔπειτα ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Παρισίων, ἐγένετο διευθυντὴς σεμιναρίου καὶ μέλος τῆς ρωσικῆς Ἀκαδημίας. Διακριθεὶς ὡς ἱστορικός, ἑρμηνευτής, παλαιογράφος, ἑβραιολόγος καὶ ἰδίᾳ ὡς σλαυολόγος, θεωρεῖται ὡς ὁ πατριάρχης τῆς σλαυολογίας καὶ τῆς

Digitized by Google

τσεχικῆς ἱστορίας καὶ ἐπιστήμης. Οὗτος ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ὧν ἄξια μνείας εἶναι: «Περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῆς τσεχικῆς μεταφράσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς», «Κύριλλος καὶ Μεθόδιος, οἱ ἀπόστολοι τῶν Σλαύων», «Περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς διαδόσεως τῆς τυπογραφίας ἐν Βοημίᾳ», «Πλήρης γραμματικὴ τῆς βοημικῆς γλώσσης». «Scriptorum rerum Boemicarum», «Institutiones linguae slavicae dialecti veteris» καὶ πλεῖστα ἄλλα. κ. ι. δ.

Ντόμπσαου (γερμ. Dobschau, σλοβακ. Dobsina) *[Γεωγρ.]*. Πόλις ἐν Σλοβακίᾳ. Κάτ. (1921) περὶ τὰς 5.000, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ ἡμίσεις περίπου Γερμανοί. Ἔχει ὀρυχεῖα σιδήρου, ὑψικαμίνους ὡς καὶ βιομηχανίαν χάρτου. Εἰς παρακείμενον ὄρος εὑρίσκεται τὸ μέγα ὁμώνυμον σπήλαιον, ἀνακαλυφθὲν τῷ 1870, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἡ θερμοκρασία τοῦ ἀέρος παραμένει, ἀκόμη καὶ ἐν πλήρει θέρει, κάτω τοῦ μηδενός. Γ. Θ. Κ.

Ντομπσίνσκι (Dobsinsky), ***Παῦλος***. Σλοβάκος λογοτέχνης καὶ λαογράφος κυρίως (1828—1885). Ἐδημοσίευσε συλλογὰς περιεχούσας ᾄσματα, μύθους, ἔθιμα, δεισιδαιμονίας, αἰνίγματα καὶ παιδιὰς τῶν Σλοβάκων. Τ. Β.

Ντόμπσον (Dobson), ***Γουλιέλμος***. Ἄγγλος ζωγράφος, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Λονδίνῳ (1610—1646). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Βὰν Ντάϊκ, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ διαμονῆς τούτου, παρουσιάσθη δὲ καὶ ὑπ' αὐτοῦ εἰς Κάρολον τὸν Α', ὅστις τὸν περιέβαλε διὰ τιμῶν. Ἐξεπόνησε τὰς προσωπογραφίας Καρόλου τοῦ Α', τοῦ πρίγκιπος τῆς Οὐαλλίας καὶ τῶν μεγιστάνων τῆς ἀγγλικῆς αὐλῆς. Ι. Μ. Π.

—**Ντόμπσον** (Dobson), ***Ἐρρῖκος Ὤστεν***. Ἄγγλος ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς (1840—1912), γεννηθεὶς εἰς Πλυμούθην. Ἔγραψε κατὰ μίμησιν τῶν Γάλλων ποιητῶν καὶ δὴ τῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἐξέδωκε δὲ ἀξιολόγους ποιητικὰς συλλογάς, ἐν αἷς: «Vignettes in Rhyme» (1873), «Εἰς τὸ σύνθημα τῆς λύρας» (1875) καὶ «Proverbs in Porcelain» (1877). Μετὰ τὸ 1885 ὁ Ντόμπσον ἐπεδόθη εἰς τὴν πεζογραφίαν καὶ κυρίως εἰς κριτικὰς καὶ βιογραφικὰς μελέτας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καταλέγονται καὶ αἱ βιογραφίαι τῶν Γκόλντσμιθ (1888), Οὐῶλπολ (Walpole) (1890), Ρίτσαρντσον (1902) κλπ. Τῶν πεζῶν ἔργων του διακρίνονται τά: «Four Frenchwomen» (1890), αἱ τρεῖς σειραὶ τῶν «Eighteenth Century Vignettes» (1892—1894—1896) καὶ «Paladin of Philanthropy» (1899). Ἀνέκδοτα ποιήματά του ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Carmina Votiva» (1901). Κ. Ζ.

ντόμρα (Domra). Παλαιὸν ρωσικὸν ἔγχορδον ὄργανον τῆς οἰκογενείας τῶν λαούτων. Εἰσήχθη τὸ πρῶτον ἐν Ρωσίᾳ κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Μογγόλων (ΙΓ' αἰών) καὶ ὑπέστη ἔκτοτε πλείστας μεταβολὰς καὶ τελειοποιήσεις. Ἀρχικῶς εἶχε δύο χορδάς, κρουομένας διὰ πλήκτρου. Σὺν τῷ χρόνῳ ἀπετέλεσεν οἰκογένειαν ἐκ *μικρᾶς*, *μέσης* καὶ *βαθείας* ντόμρας. Διὰ ποικίλων τροποποιήσεων ἐκ τῆς ντόμρας προῆλθεν ἡ *μπαλαλάϊκα*. Γ. Σ.

Ντομρεμὺ-λὰ-Πυσέλ (Domremy-la-Pucelle) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Γαλλίας (βλ. *Ντονρεμὺ-λὰ-Πυσέλ*).

Ντόμσνταιυ Μπουκ (Domesday Bock). Ἡ κτηματολογικὴ βίβλος τῆς Ἀγγλίας, συνταχθεῖσα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Γουλιέλμου τοῦ κατακτητοῦ (1086). Ἐν αὐτῇ ἔχουν καταγραφῇ 34 κομητεῖαι, μετ' ὀγκώδους πίνακος τῆς ἐδαφικῆς ἰδιοκτησίας ἑκάστου καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων κατὰ τάξεις, κατὰ σειρὰν εἰσοδήματος κτλ. Τῷ 1873 ἐδημοσιεύθη ἐν Λονδίνῳ εἰς δύο τόμους infoglio, ἀπὸ δὲ τοῦ 1811 μέχρι τοῦ 1816 προσετέθησαν εἰς αὐτὸ δύο συμπληρώματα καὶ ἡ «Γενικὴ εἰσαγωγὴ εἰς τὴν κτηματολογικὴν βίβλον» τοῦ Ἔλλι. Τῷ 1862 ἐδημοσιεύθη φωτογραφικὴ ἀναπαράστασις τοῦ πρώτου αὐτῆς χειρογράφου, ὅπερ φυλάσσεται εἰς τὰ φορολογικὰ ἀρχεῖα τῆς αὐτοκρατορίας. Μ. Δ. Β.

ντόν, καὶ *ντόμ* (don καὶ dom). Τίτλος τιμητικὸς (βλ. λ. *δόν*).

Ντὸν (Don) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας (βλ. λ. *Δόν*).

— **Ντὸν χώρα**, ἢ ***Χώρα τῶν Κοζάκων τοῦ Ντὸν*** *[Γεωγρ.]*. Περιοχὴ τῆς εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας (βλ. λ. *Δὸν χώρα*).

Ντὸν (Don) *[Γεωγρ.]*. —1) Ποταμὸς τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομητείᾳ Ὑόρκης, παραπόταμος τοῦ Οὖυζ, εἰς ὃν ἐκβάλλει μετὰ ροῦν 110 χλμ.

—2) Ποταμὸς τῆς Σκωτίας ἐν τῇ κομητείᾳ Ἀμπερντην, ἐκβάλλων εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν ἐγγὺς τοῦ Ἀμπερντην, μετὰ ροῦν 130 χλμ. Χ. Δ.

Ντὸν (Donne), ***Ἰωάννης***. Ἄγγλος ποιητὴς καὶ θεολόγος, γεννηθεὶς εἰς τὸ Λονδῖνον (1573—1631). Μετὰ τὰς σπουδάς του εἰς Ὀξφόρδην καὶ Καῖμπριτζ ἠκολούθησε τὸν κόμητα τοῦ Ἔσσεξ κατὰ τὴν εἰς τὸ Καντὶζ ἐκστρατείαν (1596) καὶ κατόπιν εἰς τὰς Ἀζόρας (1597), ὅτε καὶ ἔγραψε δύο τῶν καλυτέρων ποιημάτων του: «Τρικυμία» καὶ «Γαλήνη». Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἔγραψε τὴν «Πορείαν τῆς ψυχῆς», μελέτην ἐπὶ τῆς μετεμψυχώσεως, δημοσιευθεῖσαν τῷ 1633. Διὰ τοῦ ἔργου του ὁ «Ψευδομάρτυς» (1610) ἐπέσυρε τὴν εὔνοιαν τοῦ βασιλέως Ἰακώβου Α' (1566—1625), τῇ προτροπῇ τοῦ ὁποίου ἐχειροτονήθη ἱερεὺς (1614), γενόμενος βραδύτερον ἐφημέριος τῆς αὐλῆς. Ὑπῆρξε διάσημος ἱεροκῆρυξ κατὰ τὴν ἐποχήν του, τῷ 1621 δὲ ἐγένετο ἀρχιμανδρίτης τοῦ ἐκ Λονδίνῳ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Παύλου, ἐν ᾧ καὶ τῷ ἐστήθη ἀνδριάς. Ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Ντόν, θρησκευτικῶν ποιημάτων, ἐλεγειῶν, ἐπιγραμμάτων, πανηγυρικῶν κ.ἄ., γνωστότερα εἶναι τὰ ποιήματά του, ὧν τελευταία ἔκδοσις ἡ τοῦ 1669. Ὁ Ντὸν θεωρεῖται ὡς ὁ πρωτοπόρος τῆς σχολῆς τῶν ἀποκαλουμένων «μεταφυσικῶν» ποιητῶν. Κ. Ζ.

ντόνα (ἡ) (dona). Τίτλος ἱσπανικὸς κατὰ συγκοπὴν τῆς λ. domina (= κυρία), προτασσόμενος τῶν ὀνομάτων κυριῶν καὶ ἀνταποκρινόμενος πρὸς τὸ ἀξιότιμος, σεβαστή.

Ντόναβιτς (Donawitz) *[Γεωγραφ.]*. Πόλις ἐν Στάϊερμαρκ τῆς Αὐστρίας. Κάτ. (1920) περὶ τὰς 15.000. Ἔχει ἀνθρακωρυχεῖα καὶ μεγάλα καμινευτήρια σιδήρου.

Ντονάϊ, ἢ ***Ντὸνγκ - Νάϊ*** (Donaï ἢ Dông-Naï) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Γαλλικῆς Ἰνδοκίνας, πηγάζων ἐκ τῶν ὀρέων τοῦ νοτίου Ἀννὰμ καὶ ἐκβάλλων εἰς τὴν Νότιον Σινικὴν θάλασσαν μετὰ ροῦν 500 περίπου χλμ. Χ. Δ.

Ντοναλίτιους (Donalitius), ***Χριστιανός***. Λιθουανὸς ποιητὴς (1714—1780). Ἐσπούδασε θεολογίαν καὶ ἀπὸ τοῦ 1740 ὑπηρέτησεν εἰς διαφόρους ἀνωτέρας σχολάς. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων πέντε εἰδύλλια καὶ πολυαρίθμους μύθους εἰς λιθουανικὴν γλῶσσαν. Τῷ 1865 καὶ 1869 ἐξεδόθησαν ἐκλογαὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ εἰς δύο ἰδιαιτέρους τόμους ὑπὸ τῶν Γερμανῶν Σλέϊχερ καὶ Νέσσελμαν. Μ. Δ. Β.

Ντόναλντ (Donald). Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται ὀκτὼ βασιλεῖς τῆς Σκωτίας: —1) *Ντόναλντ Α'*. Ἀπέθανε τῷ 216, βασιλεύσας ἐπὶ 21 ἔτη. Ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος χριστιανὸς μονάρχης τῆς χώρας του. —2) *Ντόναλντ Β'*, τοῦ Γ' μ. Χ. αἰῶνος. Ἐπὶ βραχὺν χρόνον βασιλεύσας, ἡττήθη ὑπὸ ἑτέρου Ντόναλντ, βασιλέως τῶν Ἑβρίδων. —3) *Ντόναλντ Γ'*. Ὑπῆρξε σκληρὸς καὶ τυραννικὸς βασιλεύς, ἐφονεύθη δὲ κατά τινα λαϊκὴν στάσιν τῷ 260. —4) *Ντόναλντ Δ'*. Ἐπεξέτεινε τὰ ὅρια τοῦ κράτους του καὶ διέδωκε τὸν χριστιανισμὸν ἐν Σκωτίᾳ. Ἀπέθανε τῷ 643 ἢ 647. —5) *Ντόναλντ Ε'*. Τῷ 860 διεδέχθη τὸν πατέρα του Κέννεθ Μὰκ Ἄλπιν, ἀπέθανε δὲ μετὰ τετραετίαν κατόπιν πολυταράχου βασιλείας. —6) *Ντόναλντ ΣΤ'*. Διεδέχθη τὸν πατέρα του Κωνσταντῖνον, ἀνεψιὸν τοῦ Ντόναλντ Ε'. Ἠγαπᾶτο ὑπὸ τοῦ λαοῦ του διὰ τὰς ἀρετάς του, ἀπέθανε δὲ τῷ 900. —7) *Ντόναλντ Ζ'*. Βλ. *Ντούνκαν Α'*. —8) *Ντόναλντ Η'*. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ἀποθανὼν τῷ 1098. Ἀποθανόντος τοῦ ἀδελφοῦ του Μάλκολμ, κατέλαβε τὸν θρόνον τῷ 1093, ἀλλ' ἐξεδιώχθη ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ του Ντούνκαν Β', υἱοῦ τοῦ Μάλκολμ, βοηθουμένου ὑπὸ τῶν Ἄγγλων. Τῷ 1094 δολοφονήσας τὸν Ντούνκαν, ἐπέβη καὶ πάλιν τοῦ θρόνου· ἀλλ' ὁ τρίτος υἱὸς τοῦ Μάλκολμ Ἐδουάρδος νικήσας αὐτὸν τῷ 1097 συνέλαβεν αἰχμάλωτον καὶ τυφλώσας ἔρριψεν εἰς τὴν φυλακήν, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Σ. Ν. Φ.

Ντόναλντσον (Donaldson), ***Θωμᾶς Λέβερτον***. Ἄγγλος ἀρχιτέκτων (1795—1885). Μετὰ πενταετεῖς σπουδὰς ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ καὶ μελέτην τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀρχιτεκτονικῶν μνημείων, ἀνέλαβε τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς εἰς τὸ ἐν Λονδίνῳ University College. Ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ οἰκοδομηθέντων κτηρίων ἄξιον μνείας εἶναι ἡ ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὸ University College Hall κλπ., ἔγραψε δὲ μεταξὺ ἄλλων: «Exemples of doorways in Greece and Italy» (1833), «The temple of Apollo Epicurius at Bassa» (1847) κλπ.

—**Ντόναλντσον** (Donaldson), *σὲρ* ***Ἰάκωβος***. Σκῶτος συγγραφεὺς καὶ ἑλληνιστὴς (1831—1915). Ἔγραψε «Γραμματικὴν τῆς Νεοελληνικῆς γλώσσης» (1853) «Lyra graeca» (1854) κλπ.

—**Ντόναλντσον** (Donaldson), ***Ἰωάννης - Γουλιέλμος***. Ἄγγλος φιλόλογος καὶ ἑλληνιστὴς (1811—1861). Ἔγραψε τὸν «Νέον Κρατύλον» (1839), ἐν τῷ ὁποίῳ ἐπιχειρεῖ νὰ ἐφαρμόσῃ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν τὰς ἀρχὰς τῆς συγκριτικῆς φιλολογίας, καὶ τὸν «Varronianus» (1844), ὅπου ἐφαρμόζει τὰς αὐτὰς ἀρχὰς εἰς τὴν λατινικήν, τὴν ουμβριακὴν καὶ τὴν ὀσκικὴν γλῶσσαν. Σ. Ν. Φ.

Ντονάντο (Donado), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής***. Βενετὸς εὐπατρίδης ἀκμάσας κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα. Ἡ Βενετία διώρισεν αὐτὸν βάϊλον ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐπιθυμῶν δὲ τὴν διατήρησιν φιλικῶν σχέσεων, παρὰ τὴν γνώμην τῆς πατρίδος του ἐδα[...] νησεν ὑπέρογκα ποσὰ πρὸς ἐξαγορὰν τοῦ μεγ[...] βεζύρου καὶ ἐξευμένισιν τοῦ σουλτάνου Μω[...] Δ' (1648—1687) διὰ τὰς ἐν Ζάρᾳ γενομένας δι[...] χας μεταξὺ τῶν Μορλάκων καὶ τῶν Τούρκων. [...] νακληθεὶς εἰς Βενετίαν ἐπεδόθη εἰς μελέτας [...] συγγραφὴν «Περὶ τῆς λογοτεχνίας τῶν Τούρκων» (Βενετία 1688). Τ. Ε.

Ντονάου (Donau) *[Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ τοὺς γερμανικοὺς χάρτας ὀνομασία τοῦ *Δουνάβεως*. Σ. Ε.

Ντόναουβερτ (Donauwörth) *[Γεωγρ.]*. Παλαιὰ πόλις ἐν Σουηβίᾳ τῆς Βαυαρίας. Κάτ. (19[...]) περὶ τὰς 5.000 ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Νυρεμβέργης-Ἄουξμπουργ.

Ντόναουέσσινγκεν (Donaueschingen) *[Γεωγραφ.]*. Γερμανικὴ πόλις ἐν Βάδῃ. Κάτ. (19[...]) περὶ τοὺς 4.400. Ἔχει ἀνάκτορον μετὰ βιβλιοθήκης (135.000 τόμοι, 1.200 χειρόγραφα), θέατρον, ἐπαγγελματικὰς σχολὰς καὶ ποικίλην βιομηχανίαν (ξυλίνων ἀντικειμένων κτλ.).

Ντόναουστάουφ (Donaustauf) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ κωμόπολις ἐν Ἄνω Παλατινάτῳ τῆς Βαυαρίας. Κάτ. (1919) περὶ τοὺς 1300. Δύο χλμ. ἀνατολικῶς αὐτῆς κεῖται ἡ *Βαλχάλλα* (βλ. λ.).

Ντονατέλλο (Donatello), ***Ντονάτο ντὶ Νικολὸ ντὶ Μπέττο ντὲ Μπάρντι*** (Donato di Nicolò di Betto de' Bardi) ὁ ἐπιλεγόμενος —. Μέγας γλύπτης τῆς ἰταλικῆς Ἀναγεννήσεως. Ἐγεννήθη ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1386 ἐκ πατρὸς ταπεινοῦ βιοτέχνου, ξαί[...]νοντος ἔρια, ὅστις ἀναμιχθεὶς εἰς συνωμοτικὰς ἐνεργείας ἐν Φλωρεντίᾳ, Πίζῃ καὶ Λούκκᾳ, κατε[...]

Ντονατέλλο: *Ὁ Ἅγιος Γεώργιος*.
[Μπαρτζέλλο-Φλωρεντία]

δικάσθη εἰς θάνατον, ἀλλὰ διέφυγε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ποινῆς του τυχὼν χάριτος. Ὡς ἐκ τούτου [...] παιδικὴ ἡλικία τοῦ Ντονατέλλο διῆλθεν ἐν [...] ματικῇ ἀτμοσφαίρᾳ· ἀναμνήσεις τῆς ἀγωνιώδους ταύτης ἐποχῆς ἀνευρίσκονται ἄφθονοι εἰς τὸ [...] τέπειτα ἔργον του καὶ ἀποδείξεις τῆς μεγίστης ἐπιρροῆς, ἣν ἤσκησαν ἐπ' αὐτοῦ τὰ γεγονότα [...] παιδικῶν του χρόνων ἀναφαίνονται εἰς τὰς [...] χοῦ παρατηρουμένας ὀξύτητας τοῦ χαρακτῆρος του. Παῖς ἔτι περισυνελέγη ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ [...] μπέρτο Μαρτέλλι, ἠγαπήθη δὲ παρ' αὐτοῦ καὶ [...] οἰκογενείας του διὰ τὴν εὐπείθειάν του, τὴν [...] πονίαν του καὶ τὰς ἀφθόνους ἐνδείξεις τῆς [...]

Digitized by Google

Ντονατέλλο : *Ἀετός, σύμβολον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.*

[Ἀνάγλυφον ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου τῆς Παδούης.]

μως ἀφυπνισθείσης ροπῆς του πρὸς τὴν τέχνην. Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κλίσεως ταύτης ἡ Φλωρεντία, κοιτὶς τῆς ἀναγεννωμένης ἰταλικῆς εὐαισθησίας καὶ σκέψεως, παρεῖχε κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἄφθονα μέσα. Ὁ Ντονατέλλο ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμα τῶν πλείστων καλλιτεχνῶν τῶν χρόνων του, εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριον ἑνὸς χρυσοχόου, διὰ ν' ἀποκτήσῃ τὰς τεχνικὰς ἐκείνας ἱκανότητας, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἀπαραίτητοι εἰς τοὺς χαλκοπλάστας. Βραδύτερον ἔλαβε συστηματικωτέραν τινὰ διδασκαλίαν εἰς τὴν πλαστικήν, κατὰ δὲ τὸ διάστημα τῶν σπουδῶν του τούτων συνεδέθη διὰ φιλίας ἐγκαρδίου μετὰ τοῦ μεγάλου Μπρουνελλέσκι, ὅστις ἐπρόκειτο νὰ δημιουργήσῃ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῆς Ἀναγεννήσεως, ἀκριβῶς ὅπως ὁ Ντονατέλλο ἤνοιξε τοὺς εὐρεῖς δρόμους τῆς πλαστικῆς καὶ ἐξέφρασεν ἰδιοτύπως τὸ ἀναγεννητικὸν ἰδεῶδες εἰς τὸν ὀρείχαλκον καὶ εἰς τὸ μάρμαρον καὶ εἰς τὸ ξύλον. Βραδύτερον οἱ δύο φίλοι, συμπληρώσαντες τὸν κύκλον τῶν καλλιτεχνικῶν των σπουδῶν ἐν Φλωρεντίᾳ, ἐπεχείρησαν τὸ ἀναγκαῖον εἰς Ρώμην ταξίδιον· ἐκεῖ ἐμελέτησαν μετὰ πάθους τὴν ἑλληνορρωμαϊκὴν ἀρχαιότητα καί, καθ' ὃν χρόνον ὁ Μπρουνελλέσκι ἐνεβάθυνεν εἰς τὴν ἐσωτέραν ἔννοιαν καὶ τὸ ἴδιον ἰδεῶδες ἑκάστου τῶν ρυθμῶν, ὁ Ντονατέλλο ἐπλήρου τὴν ὅρασίν του ἀπὸ τὴν φαιδρὰν ἁρμονίαν καὶ τὸ λιτὸν μεγαλεῖον τῶν ἀρχαίων σχημάτων. Μετὰ ταῦτα ἐχωρίσθησαν. Καὶ ὁ μὲν Μπρουνελλέσκι παρέμεινεν ἐν Ρώμῃ, ὁ δὲ Ντονατέλλο ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Φλωρεντίαν, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ἐστάθμευσεν εἰς διαφόρους πόλεις, μάλιστα δὲ εἰς τὸ Ὀρβιέτο, ὅπου ἐθαύμασε τὴν μαρμαρίνην πρόσοψιν τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ, καὶ εἰς Κορτόνε, ὅπου κατελήφθη ὑπὸ ἐξάλλου ἐνθουσιασμοῦ ἐπὶ τῇ θέᾳ καταλοίπων τινῶν τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος, μάλιστα δὲ μιᾶς ἀναγλύπτου σαρκοφάγου. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Φλωρεντίαν, ἔνθα βραδύτερον συνηντήθη ἐκ νέου μὲ τὸν Μπρουνελλέσκι, ἐπεδόθη εἰς ἐργώδη προσπάθειαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν προῆλθεν ὁ δυσπερίγραπτος ἀμητὸς τῶν μνημειωδῶν δημιουργιῶν του. Ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτέλεσιν μεγάλων ἔργων, ἐπιταφίων μνημείων, ἀναγλύπτων διακοσμήσεων, πλαστικῶν δημιουργιῶν, ἀμβώνων ναῶν κλπ. Συνεργάζεται μετὰ τοῦ Μικελότσο, ὅστις τὸν βοηθεῖ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθαρῶς ἀρχιτεκτονικῶν τμημάτων τῶν ἔργων τούτων, διότι δὲν δύναται ν' ἀπασχολήσῃ τὸν Μπρουνελλέσκι, ὅστις εἶναι ἤδη ἀπησχολημένος εἰς τὴν πραγματοποίησιν πολὺ εὐρυτέρων καὶ τολμηροτέρων σχεδίων. Τοιουτοτρόπως ἐκπονεῖ τὸ ἐπιτάφιον μνημεῖον τοῦ πάπα Ἰωάννου τοῦ ΙΓ', ὀφειλόμενον εἰς τὴν γενναιοδωρίαν τῶν φιλικώτατα πρὸς τοῦτον διακειμένων Μεδίκων, τὸ ἐπιτάφιον μνημεῖον τοῦ καρδιναλίου Μπρανκάτσι, ὅπερ ἐκτελεσθὲν ἐν Φλωρεντίᾳ μετεφέρθη διὰ θαλάσσης εἰς Νεάπολιν καὶ ἐτοποθετήθη ἐν τῷ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ναῷ τοῦ Sant' Angelo di Seggio di Nido, τὸ ἐπιτάφιον μνημεῖον τοῦ Ἰωάννου τῶν Μεδίκων (1428) καί, βραδύτερον, τὸ τοῦ Βαρθολομαίου Ἀραγκάτσι. Εἰς τὰ ἐπιτάφια ταῦτα μνημεῖα, διακεκοσμημένα διὰ κιόνων, προσωπογραφιῶν τῶν θανόντων, πλαστικῶν συμπλεγμάτων, ἀλληγορικῶν μορφῶν καὶ ποικίλων διακοσμητικῶν θεμάτων, δύναται νὰ εὕρῃ ὁ ἐρευνητὴς πλούσιον ὑλικὸν διὰ τὴν μελέτην τῶν χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων τῆς τέχνης τοῦ Ντονατέλλο. Μία ἄλλη περιοχὴ σπουδῶν ἀνοίγεται μὲ τὸν βωμὸν τοῦ ναοῦ τοῦ παρὰ τὴν Φλωρεντίαν Πράτο. Τρίτη δέ, ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων ἀξιοσημείωτος, μὲ τὴν σειρὰν τῶν ἀγαλμάτων τοῦ Or San Michele. Ὁ Ντονατέλλο, ὡς καὶ ὁ Μπρουνελλέσκι, ἔλαβε μέρος καὶ εἰς τὸν διαγωνισμόν, ὅστις προεκηρύχθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τῆς Φλωρεντίας διὰ τὴν διακόσμησιν τῶν πυλῶν τοῦ βαπτιστηρίου τῆς Μητροπόλεως. Κατὰ τὸν διαγωνισμὸν τοῦτον, ὡς εἶνε γνωστόν, ὑπερίσχυσεν ὁ Γκιμπέρτι. Δὲν ὑπῆρξε δ' αὐτὴ ἡ μόνη ἀφορμή, δι' ἣν ὁ Ντονατέλλο ἤρισε σφοδρῶς πρὸς τὸν καλλιτέχνην τοῦτον. Ὁ Ντονατέλλο, ἐν τούτοις, ὑπῆρξεν ἁπλοῦς κατὰ τὸν χαρακτῆρα, συνήθως ἀνοικτόκαρδος, εἰς ἄκρον φιλόπονος καὶ τελείως ἀπερροφημένος ἀπὸ τὴν ἐμπαθῆ ἀγάπην του πρὸς τὴν τέχνην. Οὐδέποτε ᾐσθάνθη ἐνδιαφέρον δι' ἀντικείμενον εὑρισκόμενον ἔξω τῆς περιοχῆς τοῦ καλλιτεχνικοῦ του ἰδεώδους. Ἡ ἀφιλοκέρδειά του, ἡ περιφρόνησίς του πρὸς τὸ χρῆμα ὑπῆρξε παροιμιώδης. Τὰς ἐκ τῶν ἔργων του εἰσπράξεις κατέθετεν ἐν κιβωτιδίῳ εὑρισκομένῳ εἰς τὴν ἀπόλυτον διάθεσιν τῶν μαθητῶν του καὶ τῶν φίλων του. Συχνάκις παρεσύρετο ἀπὸ ὅλως νεανικοὺς ἐνθουσιασμούς, διετήρησε δὲ μέχρι τοῦ θανάτου του τὴν ἀφέλειαν παιδίου,

Digitized by Google

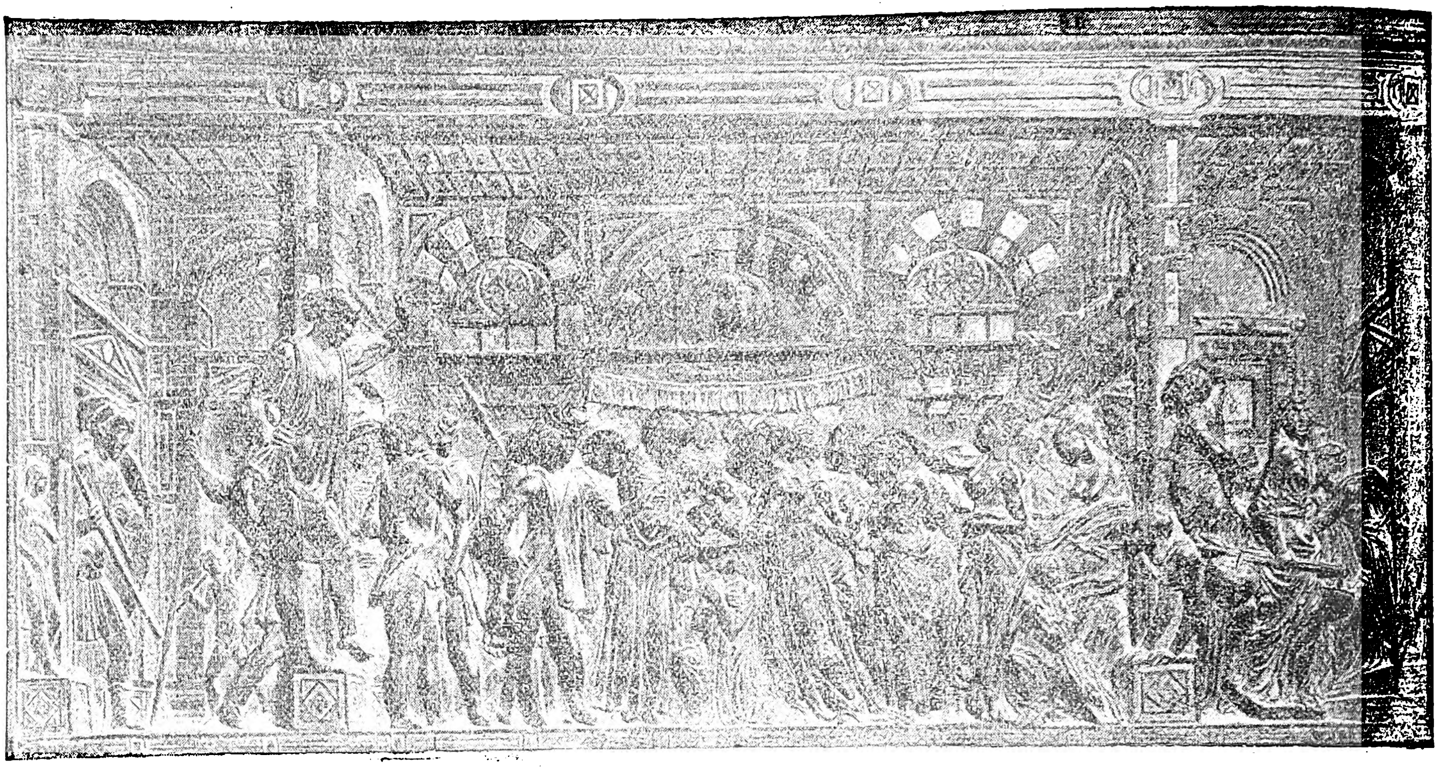

Ντονατέλλο: Τὸ θαῦμα τοῦ ὁμιλοῦντος νεογνοῦ.
[Ἀνάγλυφον ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου τῆς Παδούης.]

τὸ ὁποῖον δὲν κορέννυται προσβλέπον δι' ἀπλήστων ὀφθαλμῶν τὸ λαμπρὸν θαῦμα τοῦ σύμπαντος, τὸ ὑποβλητικὸν θέαμα τῶν ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι ἔρχονται κπὶ παρέρχονται εἰς ἀλληλοδιαδόχους γενεὰς καὶ τῶν ὁποίων τὰ πάθη, αἱ ἀφοσιώσεις, αἱ ἐξάρσεις καὶ αἱ πτώσεις δύνανται νὰ κεντρίσουν πρὸς τὰς τολμηροτέρας καὶ μᾶλλον δυσαναβάτους κορυφὰς τὴν φαντασίαν καὶ τὴν ἔμπνευσιν ἑνὸς καλλιτέχνου.

Ὡς παρετηρήθη προηγουμένως, ὁ Ντονατέλλο ἐκφράζει κατὰ τρόπον ὅλως ἰδιότυπον τὸ ἰδεῶδες τῆς φλωρεντινῆς καί, γενικώτερον, τῆς ἰταλικῆς Ἀναγεννήσεως. Ὠνομάσθη «δημιουργὸς ἀνθρώπων». Οὐδεὶς χαρακτηρισμὸς δικαιότερος καὶ ἐπιτυχέστερος τούτου, διότι οὐδεὶς καλλιτέχνης ἴσως ἀπέδωκε μετ' ἴσης δυνάμεως τὴν ἀνθρωπίνην ἐνεργητικότητα, τὸ βάθος καὶ τὴν τραχύτητα τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως, τὴν ἀνησυχίαν καὶ τὴν ταραχὴν τῆς ἀνθρωπίνης εὐαισθησίας. Πολλοὶ ἠθέλησαν νὰ ἴδουν εἰς τὸ πλούσιον ἔργον τοῦ Ντονατέλλο τὴν ἀναβίωσιν τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος. Ἀλλ' ὅπως παρετήρησαν ἄλλοι, οὐδεὶς ἄλλος δεσμὸς εἶναι ἐμφανὴς μεταξὺ τοῦ ἔργου τούτου καὶ τῶν λειψάνων ἐκείνης ἀπὸ τὸν δεσμὸν τοῦ πηγαίου, ἀληθοῦς καὶ ἀθανάτου κάλλους. Τὸ ἰδεῶδες τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος εἶναι ἡ ἀπαθὴς εὐρυθμία, ἡ γαληνιαία συμμετρία, ἡ λιτὴ ἁρμονία τῶν σχημάτων, τῶν στάσεων, τῶν κινήσεων καὶ τῶν μορφῶν. Ἡ κλασικὴ ἀρχαιότης ἔχει τὴν τάσιν νὰ ἀντικειμενικοποιῇ, νὰ γενικεύῃ καὶ νὰ ὡραΐζῃ τὰς μορφάς. Ὁ Ντονατέλλο, ἀντιθέτως, προσπαθεῖ νὰ τὰς ἐξειδικεύσῃ. Ἀπὸ τοῦ ἰδεαλισμοῦ τῆς ἀρχαίας πλαστικῆς στέφεται πρὸς τὸν νεώτερον νατουραλισμὸν καὶ ἐν τούτῳ καθίσταται ὁ μέγας πρωτοπόρος τῶν μεγάλων νεωτέρων καλλιτεχνῶν, ἑνὸς Αὐγούστου Ροντὲν ἢ ἑνὸς Κωνσταντίνου Μενιέ. Ὁ Ντονατέλλο ἐμπνέεται ὄχι ἀπὸ μίαν γενικὴν μορφήν, ἀλλ' ἀπὸ ἓν εἰδικὸν πρόσωπον. Ἡ μεγίστη ὅμως δύναμις τῆς τέχνης του ἐπιτυγχάνει νὰ δώσῃ εἰς τὴν εἰδικὴν ταύτην μορφὴν τὴν γενικότητα ἐκείνην, ἡ ὁποία ἐξυπνᾷ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ θεατοῦ τὰς καθολικωτέρας καὶ μᾶλλον ἀφῃρημένας τῶν ἰδεῶν. Ὁ Ντονατέλλο ὑπῆρξεν εἷς μέγιστος διδάσκαλος τῆς ἐκφράσεως. Διὰ τεχνικῆς ἐμπειρίας καὶ τεχνικῆς ἱκανότητος ἀναμφηρίστως ἀξιοθαυμάστου, διὰ τῆς οἱονεὶ μαγικῆς ἐκείνης εὐχερείας, μεθ' ἧς μετέπλασσε τὸν λίθον καὶ τὸ μέταλλον, κατώρθωνε ν' ἀποδίδῃ κατὰ τρόπον πάντοτε ὑποβλητικὸν καὶ ἀποκαλυπτικὸν συνάμα τὴν ρωμαλέαν καὶ γλυκύπικρον χάριν τῶν μορφῶν, αἵτινες ἀνεπήδων συμμιγεῖς καὶ ἀπαστράπτουσαι ἀπὸ θείαν καὶ παράδοξον αἴγλην ὑπὸ τὸ διηνεκὲς σφυροκόπημα τοῦ στοχασμοῦ του καὶ τοῦ οἴστρου του. Ἐγνώριζε ν' ἀποδίδῃ μὲ δύναμιν τὴν «ὡραίαν ἀσχημίαν», τὴν ρώμην, τὴν ἀπελπισίαν, τὴν ἀνησυχίαν, τὴν θλῖψιν, τὴν οἴησιν, τὴν παθητικότητα· ἀλλὰ συγχρόνως, καὶ τοῦτο δὲν εἶναι καθόλου ἀξιοθαύμαστον, δι' ὅσους δὲν λησμονοῦν τὴν φύσιν τοῦ χαρακτῆρός του, διέπρεπεν εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς ἡδείας καὶ ἀφελοῦς ἐκφράσεως τῶν παιδικῶν καὶ τῶν ἀγγελικῶν μορφῶν, εἰς τὴν ἐρασμίαν ἀπεικόνισιν τῶν παρθένων. Ἀλλ' ὅ,τι ὑπερέχει εἰς τὸ ἔργον του δὲν εἶναι τοῦτο· εἶναι ἄλλο τι, ὅπερ δύναται νὰ ὀνομασθῇ «ρωμαλέα μελαγχολία» καὶ ὅπερ εἶναι ἰδιότυπον καὶ παραδόξως θελγον συνάμα ἀμάλγαμα πικρίας, ἰσχύος καὶ ἐσωτερικοῦ, ψυχικοῦ, ὑπερκοσμίου ἐνίοτε, κάλλους.

Τὸ ἔργον του, καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ἔτι μόνον τῆς ποσότητος ἐξεταζόμενον, εἶναι τεράστιον. Ἐξετέλεσε δὲ τοῦτο ὁ Ντονατέλλο οὐ μόνον ἐν Φλωρεντίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Παδούῃ, Βενετίᾳ, Μοδένῃ, Σιέννῃ Μοντεπουλτσιάνο, Φαέντσᾳ. Ἐν Παδούῃ παρὰ τὰ μεγαλειώδη ἀνάγλυφα, δι' ὧν διεκόσμησε τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, ἔχομεν νὰ ἐξάρωμεν ἰδίᾳ τὸν ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ τούτου ἱδρυμένον ἱππικὸν ἀνδριάντα τοῦ Γκατταμελάτα, ὑπέροχον σύμπλεγμα πλῆρες δεσποτικῆς ἰσχύος καὶ μεγαλοπρεποῦς ἐπιβολῆς, ἐν τῷ ὁποίῳ δύναταί τις νὰ θαυμάσῃ ἕνα τῶν ὡραιοτέρων πλαστικῶν ἵππων, ὅσους κατέλιπεν ἡ Ἀναγέννησις. Οὐχὶ ἀδικαιολογήτως παρατηρεῖται ὅτι ὁ ἵππος ἀποτελεῖ τὸ ἀληθὲς κέντρον τοῦ βάρους τοῦ ἔργου τούτου. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἐσταυρωμένου τοῦ αὐτοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου τῆς Παδούης, ὡς καὶ ἡ διακόσμησις τῆς σακριστίας τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου τῆς Φλωρεντίας, ἔτι δὲ τὰ ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Φλωρεντίας ἀποκείμενα ἀγάλματα τοῦ Δαυὶδ καὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τάσσονται μεταξὺ τῶν περιφημοτέρων δημιουργιῶν τοῦ Ντονατέλλο. Ἀλλὰ πρέπει νὰ μνημονεύσωμεν καὶ ἕτερά τινα ἔργα, τὰ ἀκόλουθα: «Ὁ Εὐαγγελισμὸς» (θαυμασία πτύχωσις ἐνδυμάτων, εὐγενὴς ἁρμονία στάσεων, ἁγιότης ἐκφράσεως—Ναὸς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἐν Φλωρενίᾳ), «Γλυπτικὴ διακόσμησις τοῦ ἄμβωνος τοῦ ὀργάνου» (Μουσεῖον Ντουόμο, Φλωρεντία), «Προτομὴ τοῦ Νικολάου ντὰ Οὐτσάνο» (ἐξαίρετος ρεαλισμός, αὐστηρὰ τραχύτης—Ἐθνικὸν μουσεῖον Φλωρεντίας), «Ὁ ἅγιος Μᾶρκος» (Or san Michele, Φλωρεντία), «Ὁ βασιλεὺς Δαυὶδ» (Campanile, Φλωρεντία), «Ὁ Προφήτης (Poggio)» (Μητρόπολις Φλωρεντίας, ἀμφότερα ἔργα ὑποβλητικῆς καὶ σχεδὸν θελγούσης ἀσχημίας), «Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς» (δύο ὅλως διάφορα ἀλλήλων ἔργα, ὧν τὸ δεύτερον φέρει ἐκδηλότερον τὸν ἀσκητικὸν χαρακτῆρα—Παλάτιον Μαρτέλλι, Φλωρεντία, καὶ Ἐθνικὸν μουσεῖον τῆς αὐτῆς πόλεως), «Ἡ ἁγία Καικιλία» (θεία καὶ μελαγχολικὴ ἔκφρασις ἁγιότητος—Συλλογὴ λόρδου Elcho), «Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς παῖς» (Ἐθνικὸν μουσεῖον Φλωρεντίας), «Προτομὴ παιδὸς» (Συλλογὴ Miller, Βιέννη), «Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς» (ἕτερα δύο ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἔργα, τελείως διάφορα τῶν προμνημονευθέντων· ἡ ἀσκητική, σχεδὸν ἀποκρουστικὴ ξηρότης καὶ ἡ μεγαλήγορος ἔκφρασις τοῦ δευτέρου ἰδίᾳ τούτων καταλείπουσι βαθυτάτην ἐντύπωσιν εἰς τὸν θεατήν· τὸ πρῶτον τούτων ἀπόκειται εἰς τὸν ναὸν dei Frari τῆς Βενετίας, τὸ δεύτερον εἰς τὴν Μητρόπολιν τῆς Σιέννης), «Ἡ Ἰουδεὶθ καὶ ὁ Ὀλοφέρνης» (Loggia dei Lanzi, Φλωρεντία), «Ἐρωτιδεὺς» (Ἐθνικὸν μουσεῖον Φλωρεντίας), «Ἡ ἀποκαθήλωσις» (ναὸς Ἁγίου Λαυρεντίου, Φλωρεντία). Ὁ Ντονατέλλο ἀπέθανε τῷ 1466, ὀγδοηκοντούτης.

Ντονατέλλο: Δαυΐδ.
[Μπαρτζέλλο—Φλωρεντία.]

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Arsène Alexandre*, Donatello (Paris).—*Bertaux*, Donatello (Paris, 1911).—*A.-G. Meyer*, Donatello (Bielefeld, 1902).—*Frida Schottmüller*, Donatello (München, 1905).
Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ντονάτι (Donati ἢ Donato), ***Βαλτάσαρ***. Ἰταλὸς συνθέτης, ζήσας κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος καὶ ἀποθανὼν τῷ 1603. Τὰ περισωθέντα ἔργα τοῦ Ντονάτι εἶναι: τετράφωνα, πεντάφωνα καὶ ἑξάφωνα μαδριγάλια, μοτέττα καὶ δύο βιβλία Villanesche alla Napoletana».
Γ. Σ.

— **Ντονάτι** (Donati), ***Βιταλιανός***. Ἰταλὸς φυσιοδίφης (1717—1763). Περιηγήθη χάριν μελετῶν τὴν Ἰταλίαν, τὴν Ἰλλυρίαν, τὴν Βοσνίαν, τὴν Ἀλβανίαν, ἐπανελθὼν δ' εἰς τὴν Ἰταλίαν διωρίσθη καθηγητὴς τῆς φυσικῆς ἱστορίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Τουρίνου καὶ βραδύτερον ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Συρίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον, ὅπου συνέλεξε πολυάριθμον ὑλικὸν πρὸς μελέτην. Ἔγραψε διάφορα

Digitized by Google

ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ «Δοκίμιον τῆς φυσικῆς ἱστορίας τῆς Ἀδριατικῆς» (1750), ὅπερ μετεφράσθη εἰς πολλὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Μ. Δ. Β.

— **Ντονάτι** (Donati), ***Ἰγνάτιος***. Ἰταλὸς συνθέτης, γεννηθεὶς περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἔγραψε μέγαν ἀριθμὸν ἔργων, ἐξ ὧν περιῆλθον μέχρις ἡμῶν: λειτουργίαι, «Concerti ecclesiastici 2—5 v.» (1618), «Salmi boscarecci» (1623), «Motelli concertati con Dialoghi», «Salmi e Litanie», μαδριγάλια ὑπὸ τὸν τίτλον «La fanfalughe» (1615—1630) κλπ. Γ. Σ.

— **Ντονάτι** (Donati), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής***. Ἰταλὸς ἀστρονόμος, γεννηθεὶς ἐν Πίζῃ τῷ 1826 καὶ ἀποθανὼν ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1873. Διωρίσθη τῷ 1852 βοηθὸς ἐν τῷ ἀστεροσκοπείῳ τῆς Φλωρεντίας, ὅπου μετὰ ἑξαετίαν προήχθη εἰς ἔκτακτον ἀστρονόμον, κατὰ δὲ τὸ 1864 ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ ἱδρύματος. Κατόπιν προτάσεώς του καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ ἰδίου ἱδρύθη τῷ 1867 τὸ ἐπὶ τοῦ ὄρους Arcetri ὑπάρχον ἤδη ἀστεροσκοπεῖον τῆς Φλωρεντίας, τὸ ὁποῖον ἐκτὸς τῶν ὀργάνων τοῦ παλαιοῦ ἀστεροσκοπείου τῆς πόλεως ταύτης ἀπέκτησε καὶ πλουσίαν σειρὰν νέων, ἐπινοηθέντων κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τοῦ Ντονάτι. Ἀπὸ τοῦ 1854—1864 ἀνεκάλυψεν ἓξ κομήτας, ἐκ τῶν ὁποίων εἷς, ὁ τὸ πρῶτον παρατηρηθεὶς τὴν 2αν Ἰουνίου 1858, φέρει τὸ ὄνομά του. Τὴν 5ην Αὐγούστου 1864 ὁ Ντονάτι παρατηρῶν διὰ φασματοσκοπίου τὸν κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ὁρατὸν κομήτην, ἀνεκάλυψε τὴν ἀεριώδη σύστασιν τῶν σωμάτων τούτων. Ὁ Ντονάτι ἠσχολήθη προσέτι εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ βορείου σέλαος, εἰς τὰ τῆς στίλψεως τῶν ἀπλανῶν, εἰς τὴν θεωρίαν τῆς διαθλάσεως, εἰς τὴν φασματοσκοπίαν κτλ. Ἐκ τῶν 50 περίπου πραγματειῶν του αἱ πλεῖσται ἐδημοσιεύθησαν ἀπὸ τοῦ 1854—1872. Σ. Π.

—**Ντονάτι** (Donati), ***Καῖσαρ***. Ἰταλὸς νομομαθὴς καὶ μυθιστοριογράφος (1829—1913). Ἔγραψε πολλὰ ἔργα, τινὰ τῶν ὁποίων θεωροῦνται ὡς ἀληθῆ ἀριστουργήματα. Μεταξὺ τούτων εἶναι: «Γιὰ ἕνα κουμάρι» (1858), «Ἀνάμεσα στὰ ἀγκάθια» (1870), «Ξερὰ φύλλα» (1875), «Ἐπανάστασις ἐν μικρογραφίᾳ» (1876), «Παράξενες ἱστορίες» (1888) κτλ. Ἐδημοσίευσεν ἐπίσης ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἄλλων τὸ «Λεξικὸν τῆς τοσκανικῆς νομικῆς ἀπὸ τοῦ 1880 μέχρι τοῦ 1850» (1853). Μ. Δ. Β.

— **Ντονάτι** (Donati), ***Κόρσος***. Φλωρεντινὸς πολιτικὸς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ἀποθανὼν τῷ 1308. Ἀνῆκεν εἰς οἰκογένειαν γουέλφων, ἦτο δὲ γυναικάδελφος τοῦ Δάντου. Ὑπῆρξεν ἀρχηγὸς τῆς μερίδος τῶν «Μαύρων», οὕτω καλουμένης ὡς ὑποστηριζούσης τὸν μελανείμονα κλῆρον. Κατέλαβε τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα τῆς Φλωρεντινῆς δημοκρατίας καὶ εἶχεν ἀποβῇ εἷς τῶν ἰσχυροτέρων παραγόντων τῆς χώρας, ἰδίως μετὰ τὴν ἐν Καμπαλντίνο νίκην του κατὰ τῶν δυνάμεων τοῦ Ἀρέτσο. Ἐπειδὴ ὅμως ἐπεχείρησε νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὴν μεγάλην δημοτικότητά του πρὸς κατάπνιξιν τῶν ἀντιπάλων του καὶ ἰδίως τοῦ τότε ἀρχηγοῦ τῶν «Λευκῶν» Βιέρι ντεΐ Τσέρκι καὶ εἶχε καταστῆ ἀφορμὴ αἱματηρῶν συγκρούσεων μεταξὺ τῶν ὁπαδῶν τῶν δύο μερίδων, αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως ἠναγκάσθησαν νὰ διατάξουν τοὺς δύο ἀρχηγοὺς ν' ἀπέλθουν ἐκ Φλωρεντίας. Ὁ Ντονάτι κατέφυγε τότε εἰς τὴν Ρώμην καὶ ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τοῦ πάπα Οὐρβανοῦ Η', ὁ ὁποῖος διέταξε τὸν Κάρολον ντὲ Βαλουὰ νὰ τὸν ἐνισχύσῃ παντοιοτρόπως. Χάρις εἰς τὴν βοήθειαν ταύτην οἱ Ντονάτι κατώρθωσαν νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν Φλωρεντίαν καὶ νὰ ἀναλάβουν τὴν ἀρχὴν τῷ 1301, κρατήσαντες αὐτὴν μέχρι τοῦ 1308 καὶ κυβερνήσαντες δικτατορικῶς καὶ διὰ καταδιώξεων ἐναντίον τῶν ἀντιπάλων των. Κατὰ τὸ 1308 ὅμως ὁ Ντονάτι ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τῆς ἀρχῆς καὶ νὰ μεταπηδήσῃ εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν, κατηγορηθεὶς ὅμως ἐπὶ προδοσίᾳ κατεδικάσθη ἐρήμην εἰς θάνατον. Ἕνεκα τούτου συνεκέντρωσεν ἱκανοὺς ὀπαδούς, διὰ τῶν ὁποίων προσεπάθησε νὰ καταλάβῃ τὴν ἀρχήν, ἀλλ' ἡττηθεὶς καὶ συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν κυβερνητικῶν στρατευμάτων ἠϋτοκτόνησε. Μ. Δ. Β.

Ντονάτο (Donato)· βλ. λ. *Δονᾶτος*.

«Ντονάτσιο Κωνσταντίνι» (Donatio Constantini)· βλ. λ. *Κωνσταντίνου δωρεά*.

Ντόνα Φραγκίσκα (Dona Francisca) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βραζιλίας, ἄλλως *Ἁγία Αἰκατερίνη* Κεδέλλου (βλ. λ.).

Ντόνγκολα (Dongola) *[Γεωγρ.]*. Δύο πόλεις τοῦ Ἀγγλοαιγυπτιακοῦ Σουδὰν ἐν τῇ ὁμωνύμῳ ἐπαρχίᾳ, κείμεναι ἐπὶ τοῦ Νείλου. Ἐκ τούτων ἡ *Παλαιὰ Ντόνγκολα* διετέλεσε μέχρι τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος πρωτεύουσα τοῦ χριστιανικοῦ κράτους τῆς Νουβίας, κατὰ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος τοῦ ὁμωνύμου μουσουλμανικοῦ βασιλείου, κατὰ τὴν κατάληψιν τοῦ ὁποίου ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων κατεστράφη (1822). Ἡ *Νέα Ντόνγκολα* ἢ *Ἐλ-Ὀρντὲχ* κεῖται ἐγγὺς τῆς πρώτης, διετέλεσε δὲ πρωτεύουσα τῆς Ντόνγκολα κατὰ τὸ διάστημα τῆς αἰγυπτιοκρατίας μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Κ' αἰῶνος, ὁπότε μετεφέρθη αὕτη εἰς *Μέροβε*.

— **Ντόνγκολα** (Dongola) *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τοῦ ἀγγλοαιγυπτιακοῦ Σουδάν, ἐκτεινομένη ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ Νείλου μεταξὺ τοῦ τρίτου καὶ τετάρτου καταρράκτου αὐτοῦ. Κάτ. 161.580. Τῷ 1822 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ἀλλὰ περιῆλθε βραδύτερον (1885) εἰς τοὺς Μαχδιστάς. Ἀνακαταληφθεῖσα τῷ 1896 ὑπὸ τῶν Ἀγγλοαιγυπτίων, ἀπετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1899 τμῆμα τοῦ ὑπὸ ἀγγλοαιγυπτιακὴν διοίκησιν πρώην αἰγυπτιακοῦ Σουδάν. Χ. Δ.

Ντόνεγκαλ, ἢ *Ντονεγκὰλ* (Donegal) *[Γεωγρ.]*. Κομιτεία τῆς Ἰρλανδίας εἰς τὸ ΒΔ. τμῆμα τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ὠλστερ, ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Ἔκτασις 4.830 τ. χλμ. Κάτ. (1921) 168.537. Πρωτεύουσα *Λίφφορντ*. Κατέχουσα τὴν ΒΔ. ἄκραν τῆς Ἰρλανδίας, ὑπέστη ἐπανειλημμένως ἐπιδρομὰς τῶν Σκανδιναυῶν. Π. Ν. Π.

Ντονέλλους, ἢ *Ντονὼ* (Donellus, Doneau), ***Οὖγος***. Γάλλος νομομαθὴς (1527—1591). Διετέλεσε μέχρι τοῦ 1572 καθηγητὴς τοῦ δικαίου εἰς Μπούρζ, ἐκπατρισθεὶς δὲ ὡς Οὐγενόττος, ἐγένετο εἶτα καθηγητὴς εἰς Ἀϊδελβέργην (1573), Λούγδουνον (1579) καὶ Ἄλτντορφ (1588) μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἔγραψε: «Commentarii juris civilis» (Νυρεμβέργη 1801—1834, τόμ. 16), μνημεῖον τῆς νομικῆς ἐπιστήμης τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν τῷ 1762 κἑ. (12 τόμοι) καὶ 1840—1847 (12 τόμοι). Π. Ν. Π.

Ντονὲτς (=μικρὸς Δὸν) *[Γεωγρ.]*. Δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Δὸν ἐν Ρωσίᾳ, ὁ κυριώτερος αὐτοῦ, μήκους 1.100 χλμ. Πηγάζει ἀπὸ τοῦ κυβερνείου Κρούσκ, διασχίζει ὅλην τὴν Ἀνατολικὴν Οὐκρανίαν καὶ συμβάλλει μετὰ τοῦ Δὸν παρὰ τὴν Ράζντοβα. Ἐπὶ τῆς νοτίας ὄχθης τοῦ κάτω αὐτοῦ ροῦ ἐν Οὐκρανίᾳ ὑψοῦται τὸ ὑψίπεδον τοῦ Ντονέτς, λοφοσειρὰ μὲ διεύθυνσιν ΒΔ. πρὸς ΝΑ. Τμῆμα αὐτῆς ἀποτελεῖ τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Ντονὲτς, πλούσιον εἰς σίδηρον καὶ πρὸ παντὸς εἰς γαιάνθρακα· κατέχει ἔκτασιν 23.000 τ. χλμ. καὶ ἔχει ἐτησίαν ἐξαγωγὴν 7 ἑκατομμυρίων τόννων γαιάνθρακος, ἰσοδυναμοῦσαν πρὸς τὰ 68 % τῆς ὅλης ἐξαγωγῆς ἐν τῇ Ἑνώσει τῶν Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν. Λόγῳ τῆς σημασίας των ταύτης τὰ ἀνθρακωρυχεῖα τοῦ Ντονὲτς κατέστησαν ὁ στόχος εὐρείας συνωμοσίας ἀντισοβιετικῆς τῷ 1929, ἥτις ἀπεκαλύφθη. Π. Ν. Π.

— **Ντονὲτς** ***κυβερνεῖον*** *[Γεωγρ.]*. Νεοσύστατον κυβερνεῖον τῆς Οὐκρανίας, περιλαμβάνον κυρίως τὸ ὁμώνυμον ἀνθρακοφόρον λεκανοπέδιον. Ἔκτασις 64.130 τ. χλμ. Κάτ. (1920) 2.500.000. Περικλείει τμήματα τῶν παλαιῶν κυβερνείων Αἰκατερινοσλὰβ καὶ Χαρκὼβ καὶ μέγα τμῆμα τοῦ διαμερίσματος τοῦ Δὸν. Πρωτεύουσα: *Μπαχμούτ*.

Ντονζελὸ (Donzelot), ***Φραγκῖσκος-Ξαβέριος***· βλ. λ. *Δονζελῶ*.

Ντονζὸν (de Donjon), ***Γοδεφρεῖδος***. Εἷς τῶν μεγάλων μαγίστρων τοῦ ἱερατικοῦ τάγματος τῶν ἱπποτῶν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλήμ. Τ. Ε. Ε.

Ντὸν Ζουὰν (Don Zuan)· βλ. λ. *Δὸν Ζουάν*.

— **Ντὸν Ζουὰν ντ' Ἀούστρια** (Don Juan d'Austria)· βλ. λ *Δὸν Ζουὰν ὁ Αὐστριακός*.

Ντόνι (Doni), ***Ἀντώνιος-Φραγκῖσκος***. Ἰταλὸς κληρικὸς καὶ φιλόλογος (1503—1574). Ἔργα του μεταξὺ ἄλλων: «Τρεῖς διάλογοι, περὶ τύχης, περὶ ζωγραφικῆς καὶ περὶ μουσικῆς» (1534), «Βιβλιοθήκη» ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀναφέρει πλεῖστα ἔργα περὶ μουσικῆς, ἀπολεσθέντα ἢ λίαν δυσεύρετα σήμερον, «Παλαιὰ πεζογραφήματα Δάντου, Πετράρχη, Βοκκακίου» (1547), συλλογὴ τῶν καλυτέρων ἔργων τῶν συγγραφέων τούτων, «Κολοκύνθη» (1559), συλλογὴ ἀνεκδότων παροιμιῶν καὶ λογοπαιγνίων κ. ἄ. Μ. Δ. Β.

—**Ντόνι** (Doni), ***Ἰωάννης - Βαπτιστής***. Ἰταλὸς σοφός, ἀσχοληθεὶς εἰδικῶς μὲ τὴν μουσικὴν (1593—1647). Βαθὺς γνώστης τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν καὶ τῆς ἀρχαίας φιλολογίας, ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Πάπα, ἀποστολήν του, νὰ μελετήσῃ καὶ ἐρευνήσῃ τὰ ἀρχαῖα χειρόγραφα καὶ σπάνια βιβλία τῆς ἐκεῖ βιβλιοθήκης. Ὁ Ντόνι ὑπῆρξε προστατευόμενος τοῦ καρδιναλίου Μπαρμπερίνι, ὃν ἠκολούθησεν ἐν Ρώμῃ καὶ Ἱσπανίᾳ καὶ διὰ τὸν ὁποῖον κατεσκεύασεν ἓν ἔγχορδον ὄργανον, ὀνομασθὲν πρὸς τιμὴν τοῦ προστάτου «lyra barberina» ἢ ἀμφίχορδος. Ἀπὸ τοῦ 1640 ὁ Ντόνι ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς ἐν Φλωρεντίᾳ ὡς καθηγητὴς τῆς ῥητορικῆς Φερδινάνδου τοῦ Β' τῶν Μεδίκων. Τὸ σχετικὰ μὲ τὴν μουσικὴν ἔργα τοῦ Ντόνι εἶναι τὰ ἑξῆς: «Compendio del trattato dei generi e dei modi della musica...» (1635), «De praestantia musicae veteris libri tres e. t. c.» (1647). Ἐπίσης εἰς γαλλικὴν γλῶσσαν «Traités de musique» δηλαδὴ τρία χειρόγραφα ἐγχειρίδια, εὑρεθέντα ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων. Γ. Σ.

Ντονιὲτς *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ρωσίας (βλ. *Ντονέτς*).

Ντονιζέττι (Donizetti), ***Γαετάνος***. Διάσημος Ἰταλὸς συνθέτης, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Μπέργκαμο (1797—1848). Μαθητὴς τοῦ Μάϋρ ἐν τῇ γενεθλίῳ του πόλει καὶ εἶτα τοῦ πατρὸς Ματτεΐ ἐν Βολωνίᾳ, ἔδωκε πρωΐμως δείγματα καταπληκτικοῦ ταλάντου. Τῷ 1818 κατώρθωσε ν' ἀναβιβάσῃ ἐν Βενετίᾳ τὸ πρῶτόν του μελόδραμα: «Ἐρρῖκος κόμης τῆς Βουργουνδίας». Καταπληκτικῆς γονιμότητος, γράφει ἀπὸ τοῦ 1822 μέχρι τοῦ 1836 πλεῖστα μελοδράματα, ἐξ ὧν ὀλίγα ἐπέζησαν. Διότι ὁ συνθέτης, ἂν καὶ μετὰ καταπληκτικῆς εὐκολίας ἀφομοιώνει τὸ ὕφος καὶ τὴν τεχνοτροπίαν τοῦ Ροσσίνι, ἐλάχιστα ἐπιμελεῖται τὰ τέχνης του, ἀποβλέπων μόνον εἰς τὴν πρόσκαιρον ἐπιτυχίαν. Μετὰ τὸ τριακοστόν του μελόδραμα ἀναβιβάζει ἐν Μιλάνῳ τὴν «Ἄννα Μπολένα» (1830), τὸ πρῶτον σοβαρὸν ἔργον τοῦ συνθέτου, δι' οὗ σταθεροποιεῖται ἡ φήμη του. Ἀκολουθοῦν πλεῖστα ἄλλα μελοδράματα μέχρι τῆς «Λουκρητίας Βοργίας» (ΣκάλαΜιλάνου 1833), ἥτις ἀποτυχοῦσα ἀρχικῶς ἐν τέλει ἐπεβλήθη καὶ ἔκαμε τὸν θριαμβευτικὸν γῦρον τῆς Εὐρώπης. Προσκληθεὶς παρὰ τοῦ Ροσσίνι ὁ Ντονιζέττι μεταβαίνει εἰς Παρισίους, ἔνθα ζητεῖ νὰ ἀντεπεξέλθῃ εἰς τὸν θρίαμβον τῶν «Πουριτανῶν» τοῦ Μπελλίνι διὰ τοῦ «Μαρίνο Φαλιέρο» (1835). Ἡ νίκη ὅμως μένει εἰς χεῖρας τοῦ Μπελλίνι καὶ ὁ Ντονιζέττι ἐπανελθὼν ἐν Ἰταλίᾳ ζητεῖ νὰ κερδίσῃ τὸ ἀπολεσθὲν ἔδαφος δι' ἑνὸς ἔργου, ὅπερ ἰδιαιτέρως ἐπιμελεῖται καὶ διὰ τοῦ ὁποίου προσπαθεῖ ν' ἀναμορφώσῃ καὶ σοβαροποιήσῃ τὸ ὕφος του. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι ἡ «Λουκία τοῦ Λαμερμοὺρ» (Νεάπολις, 1835), ὅπερ καὶ παραμένει τὸ ἀριστούργημα τοῦ συνθέτου. Κατόπιν τῆς καταπληκτικῆς ἐπιτυχίας τῆς «Λουκίας» ὁ Ντονιζέττι ὠνομάσθη καθηγητὴς ἐν τῷ Ὠδείῳ τῆς Νεαπόλεως, ἐνῷ ἐκ παραλλήλου εἰργάζετο διὰ τὸ θέατρον. Ἀπαγορευθείσης παρὰ τῆς λογοκρισίας τῆς παραστάσεως τοῦ «Πολυεύκτου», ὁ Ἰταλὸς μουσουργὸς μεταβαίνει εἰς Παρισίους, ἔνθα τῷ 1840 θριαμβεύει εἰς τὸ Κωμικὸν Μελόδραμα διὰ τῆς «Κόρης τοῦ Συντάγματος», ἑνὸς ἐκ τῶν δημοφιλεστέρων ἔργων του. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀναβιβάζει ἐπίσης ἐν Παρισίοις τοὺς «Μάρτυρας», διασκευὴν τοῦ «Πολυεύκτου» καὶ τὴν 2 Δεκεμβρίου 1840 τὴν «La Favorite», δι' ἧς ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ συνθέτου φθάνει εἰς τὴν μεγίστην αὐτῆς ἄνθησιν, καὶ τὸ ὕφος του μεταμορφοῦται. Μετὰ τὴν καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου του τούτου ὁ Ντονιζέττι γνωρίζει ἀκόμη τὸν θρίαμβον διὰ τῆς «Λίντας τοῦ Σαμονὶ» (Βιέννη, 1842), ἐνῷ τὰ λοιπὰ μελοδράματά του: «Adelia», «Maria Padilla», «Maria di Rohan», «Dom Sebastien», «Le Duc d'Albe», «Caterina Cornaro» δὲν κατορθώνουν νὰ ἐπιβληθοῦν. Ἤδη ἤρχισαν ν' ἀναφαίνωνται τὰ πρῶτα συμπτώματα τῆς ἀσθενείας τοῦ λογικοῦ του, ἕνεκα τῆς ὁποίας παρέμεινε πλέον τοῦ ἔτους ἔγκλειστος εἰς τὸ ἄσυλον τῶν φρενοπαθῶν τοῦ Ἰβρύ, μεθ' ὃ τῷ 1847 ὡδηγήθη εἰς Μπέργκαμο, ἔνθα διέρχεται τὰς τελευταίας του ἡμέρας ἐν μέσῳ βαθείας μελαγχολίας καὶ ἀβουλίας.

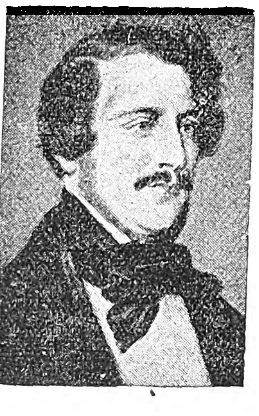

Γαετάνος Ντονιζέττι.

Ὁ Ντονιζέττι ἔγραψεν ἐν ὅλῳ 70 μελοδράματα, ἐξ ὧν ἐπιζοῦν μέχρις σήμερον ἡ «Λουκρητία Βοργία», ἡ «Λουκία τοῦ Λαμερμούρ», ἡ «Κόρη τοῦ Συντάγματος», ἡ «Φαβορίτα» ἡ «Λίντα», τὸ «Ἐλιξίριον τοῦ Ἔρωτος» καὶ «Ὁ κὺρ Πασχάλης» (Don Pasquale), τὰ δύο τελευταῖα ταῦτα ἔργα ἀπαράμιλλα δείγματα κωμικοῦ ὕφους, εὐστροφίας καὶ χάριτος. Ὁ Ντονιζέττι εἶναι μετὰ τοῦ Μπελλίνι ἐκ τῶν ἐνδοξοτέρων ἐπιγόνων τοῦ Ροσσίνι. Ἐξέκτητο εἰς ὕψιστον βαθμὸν τὸ δῶρον τῆς δημιουργίας καὶ ἀστείρευτον πηγὴν μελῳδίας. Τὰ θαυμάσια ὅμως ταῦτα δῶρα δὲν ἐγνώριζε νὰ ὑποβάλῃ εἰς ἔλεγχον καὶ σπανίως ἐπεζήτησε νὰ κάμῃ ἔργον σοβαροῦ καλλιτέχνου. Τὰ μελοδράματά του δίδουσι μᾶλλον τὴν ἐντύπωσιν μεγαλοφυῶν αὐτοσχεδιασμῶν, γεγραμμένων ἐν βίᾳ. Παρὰ ταῦτα ἐχειρίζετο ἄριστα τὰς φωνάς, τὰ δὲ τεμάχια συνόλου τῶν ἔργων του εἶναι γεγραμμένα μετ' ἀπαραμίλλου δεξιότητος. Ἡ δραματική του ἔκφρασις εἶναι πάντοτε ὀρθή, εἰς δὲ τὰ τελευταῖά του ἔργα ἡ ἄλλοτε ἀτημέλητος ἐνορχήστρωσίς του γίνεται ἐπιμεμελημένη, πλουσία καὶ ἰσορροπημένη. Εἰς τὰ κωμικά του μελοδράματα οἱ πλέον χαριτωμένοι ῥυθμοὶ πλέκονται μὲ μελῳδίας μοζαρτείου δροσερότητος, ἐνῷ οἱ τραγικοὶ τόνοι τῆς «Λουκίας» ἢ

Digitized by Google

τῆς «Φαβορίτας» ἐκφεύγουν ἀπὸ τὰ βάθη καρδίας καλλιτέχνου, πρὸς τὸν ὁποῖον οὔτε τὸ πάθος, οὔτε τὸ αἴσθημα εἶναι ξένα. Εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἔργων τοῦ Ντονιζέττι πρέπει νὰ προστεθῶσι καντάται, ὕμνοι, ἓν ρέκβιεμ, δύο «Ave Maria», δύο λειτουργίαι, μελῳδίαι, διῳδίαι, συνθέσεις τινὲς δι' ὀρχήστραν καὶ μουσικὴν δωματίου. Ἀνδριὰς του ἐστήθη τῷ 1897 ἐν Μπέργκαμο.

[Πρβλ. *F. Cicconetti*, «Vita di Gaetano Donizetti» (1864). —*F. Alborghetti*, «G. Donizetti e Simon Mayr» (1875). —*A. Cametti*, «Donizetti a Roma» (1907).] Γ. ΣΚΛΑΒΟΣ

Ντόνις (Donis), ***Νικόλαος***. Ἐσφαλμένη ὀνομασία τοῦ *Γκερμάνους* Ντόννους-Νικολάου (βλ. λ.), Γερμανοῦ χαρτογράφου τοῦ ΙΕ' αἰῶνος.

Ντονιτσέττι (Donizetti). ***Γαετᾶνος***. Ἰταλὸς συνθέτης (βλ. λ. *Ντονιζέττι* Γαετᾶνος).

Ντόνκαν (Duncan)· βλ. λ. *Ντούνκαν*.

Ντόνκαστερ (Doncaster· προφ. *Ντόνκεστερ*) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας (κομιτεία Ὑόρκης) ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ντόν. Κάτ. (1921) 54.064. Ἔχει ποταμοπλοῖαν, διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ γαιάνθρακος καὶ εἶναι κόμβος σιδηροδρομικός. Ἐκ τῶν βιομηχανιῶν ἀκμάζουν ἡ μηχανουργία, σιδηρουργία καὶ ἐριουργία. Ἐκ τῶν κτηρίων τῆς πόλεως ἐξέχουν τὸ δημαρχεῖον, ὁ σταυρόσχημος ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τὸ χρηματιστήριον τῶν σιτηρῶν. Ἐν τῇ πόλει διεξάγονται ἐτησίως 4 ζῳαγοραὶ καί, κατὰ Σεπτέμβριον, ἱπποδρομίαι περίφημοι ἐν Ἀγγλίᾳ. Παρὰ τὸ Ντόνκαστερ ἐκτείνονται τὰ ἀνθρακωρυχεῖα Ἄσκερν, παρ' ἃ ἀνηγέρθη πρότυπος κηπούπολις (1920), ΝΔ. δὲ τῆς πόλεως κεῖνται τὰ ἐρείπια τοῦ νορμανδικοῦ φρουρίου Conisbrough. Π. Ν. Π.

ντόνκι (τὸ) *[Ναυτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ *ἱππαρίου* (βλ. λ.).

ντονμὲς (ὁ) (τουρκ.=γυρισμένος)· ἐξωμότης, ὁ δεχθεὶς τὴν μωαμεθανικὴν θρησκείαν.

—*[Ἐγκυκλ.]* Εἰδικῶς καλοῦνται ντονμέδες οἱ ἐξωμόται Ἑβραῖοι τῆς Θεσσαλονίκης, οἵτινες πρὸ διακοσίων περίπου ἐτῶν ἠκολούθησαν τὸν αἱρετικὸν ραββῖνον Σαμπετάϊ Σεβή, ὅστις ἐδήλωσεν ὅτι ἀσπάζεται τὸν ἰσλαμισμόν, ὅπως σωθῇ ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ ραββινικοῦ συμβουλίου καταδίκης. Οἱ ντονμέδες θεωροῦνται ὡς κρυπτοεβραῖοι, διατηροῦντες ἐν τῷ κρυπτῷ τὴν ἰουδαϊκὴν θρησκείαν καὶ μὴ ἐρχόμενοι εἰς ἐπιγαμίας μετὰ τῶν κυρίως Μουσουλμάνων. Ντονμέδες ἦσαν τινὲς τῶν κορυφαίων Νεοτούρκων, οὐχὶ ὅμως καὶ τόσον πολλοὶ ὅσον κοινῶς νομίζεται. Τὸν ντονμεδισμὸν ἐπάταξεν ὁ Μουσταφᾶ Κεμάλ. Ν. Μ

Ντὸν Μπενῖτο (Don Benito) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μπανταχόθ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Γκουαντιάνα. Κάτ. (1920) 21.031. Διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν, οἴνου, ἐλαίου καὶ ὀπωρῶν καὶ ἔχει βιομηχανίαν σάπωνος, ἀλεύρων, ὑφαντουργίαν κ. ἄ. Ἱδρύθη τὸν ΙΕ' αἰῶνα. Π. Ν. Π.

Μαυρ. Ντονναί.

Ντονναὶ (Donnay), ***Κάρολος-Μαυρίκιος***. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1862. Ἐσπούδασε πολιτικὸς μηχανικός, ἀλλ' ἀφιερώθη εἰς τὸ θέατρον, ἐν ᾧ διεκρίθη διὰ τὴν λεπτότητα τῆς ψυχολογικῆς ἀναλύσεως τῶν ἡρώων του. Ἀπὸ τοῦ 1893, ὅτε ἔγραψε τὸ πρῶτον του ἔργον, τὴν «Λυσιστράτην», μέχρι τοῦ 1902, ὅτε ἐπαίχθη ἐν τῇ γαλλικῇ κωμῳδίᾳ τὸ δρᾶμά του «Ὁ ἄλλος κίνδυνος», ἔγραψεν ὑπὲρ τὰ δέκα δράματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων, τοὺς «Συνενόχους», τοὺς «Ἐραστάς», τὸν «Χείμαρρον», τὴν «Ἀπελευθέραν» κτλ. Ἔκτοτε ἔγραψε καὶ ἄλλα τινά, ἐξ ὧν πρωτεύουσαν θέσιν κατέχουν «Le retour de Jerusalem», «L' Escalade» καὶ τὸ «Paraître». Ν. Ι. Λ.

Ντοννατιὲ (Donnadieu), ***Γαβριήλ***, *ὑποκόμις*—. Γάλλος στρατηγὸς (1777—1849). Ἤρξατο τοῦ σταδίου του ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως (1792), δὶς φυλακισθεὶς ἐπὶ συνωμοσίᾳ. Τῷ 1815 ἠκολούθησε τὸν Λουδοβῖκον ΙΗ' εἰς Γάνδην καὶ τῷ 1816 διηύθυνε τὴν καταστολὴν τοῦ κινήματος τοῦ Ντιντιέ, καταχριθεὶς μετὰ τοῦ Ντεκάζ διὰ τὴν ἐπιδειχθεῖσαν ὠμότητα. Τῷ 1821 ἐξελέγη βουλευτής, παρακαθήσας εἰς τὴν ἄκραν δεξιὰν μέχρι τοῦ 1827, καὶ τῷ 1837 ἐφυλακίσθη ὡς ὑβριστὴς τοῦ βασιλέως. Ἔγραψε: «Περὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τῆς κοινωνίας» (1838) καὶ διάφορα πολιτικὰ ὑπομνήματα καὶ λιβέλλους. Π. Ν. Π.

Ντοννὲ (Donnet), ***Φερδινάνδος-Φραγκῖσκος-Αὔγουστος***. Γάλλος καρδινάλιος (1795—1882). Ἐσπούδασεν εἰς τὸ κολλέγιον τοῦ Ἁγίου Εἰρηναίου καὶ διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ κολλεγίου τοῦ Μπελλέϋ, γενικὸς βικάριος τοῦ Τοὺρ (1824), ἐπίσκοπος τοῦ Νανσὺ (1833), ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Μπορντὼ (1836), καρδινάλιος καὶ μέλος τῆς γερουσίας (1852), εἰς ἣν διεκρίθη διὰ τὴν ρητορίαν του. Ἔγραψεν ἐγκώμια, λόγους κτλ. Π. Ν. Π.

Ντόννερ (Donner), ***Γεώργιος-Ραφαήλ***. Αὐστριακὸς γλύπτης (1692—1741). Διὰ τῆς μελέτης τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀρχαιότητος, κατέστη ὁ πρόδρομος νέας καλλιτεχνικῆς κινήσεως, ἥτις, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐξεζητημένην τεχνοτροπίαν τῆς ἐποχῆς του, ἐπεζήτει περισσότερον τὴν ἁπλότητα ἐν τῇ τέχνῃ. Εἰς αὐτὸν ὀφείλονται ὁ διάκοσμος τῆς ἐν τῇ Νέᾳ Ἀγορᾷ τῆς Βιέννης, κρήνης διὰ πέντε μορφῶν, αἵτινες παριστάνουσι τοὺς τέσσαρας κυριωτέρους παταμοὺς τῆς Κάτω Αὐστρίας, καὶ τὴν Θείαν Πρόνοιαν, τὸ ἐκ μολύβδου σύμπλεγμα «Περσεὺς καὶ Ἀνδρομέδα» (ἐν τῷ δημαρχείῳ τῆς Βιέννης) καὶ τὸ ἐκ μαρμάρου ἄγαλμα Καρόλου τοῦ ΣΤ' (ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Αὐλῆς). Γ. Ε. Κ.

— **Ντόννερ** (Donner), ***Ἰωάννης-Ἰάκωβος-Χριστιανός***. Γερμανὸς φιλόλογος (1799—1875). Ἐσπούδασε θεολογίαν καὶ φιλολογίαν, διετέλεσε κατόπιν καθηγητὴς διαφόρων γυμνασίων καὶ ἐδημοσίευσεν ἀξιολογωτάτας ἐμμέτρους μεταφράσεις ἀρχαίων κλασσικῶν: Γιουβενάλη (1821), Σοφοκλέους (1838—1839, 2 τ., 11η ἔκδ. 1889, ἡ κυριωτέρα ἐργασία του), Εὐριπίδου (1841—1852, 3 τ., 3η ἔκδ. 1876), Αἰσχύλου (1854, 2α ἔκδ. 1890), Ὁμήρου (1855—1856, 2 τ., 3η ἔκδ. 1874), Πινδάρου (1860), Ἀριστοφάνους (1861—1862, 3 τ.), Τερεντίου (1864, 2 τ.), Πλαύτου (1864—1865, 3 τ.), Κοΐντου τοῦ Σμυρναίου (1866—1867), ὡς καὶ τῶν «Λουσιάδων» τοῦ Καμόενς (1833, 3η ἔκδ. 1869). Γ. Ε. Κ.

Ντόνντορφ (Donndorf). ***Ἀδόλφος***. Γερμανὸς γλύπτης (1835—1916). Ἐμαθήτευσε παρὰ τοῖς Jade καὶ Rietschel καὶ διέπρεψεν εἰς τὴν κατασκευὴν ἀνδριάντων καὶ μνημειακῶν ἔργων. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων δημιουργιῶν τοῦ Ντόνντορφ τάσσονται τὰ ἀγάλματα τοῦ ἐκλέκτορος Φρειδερίκου τοῦ Σοφοῦ, τοῦ Ρωΰχλιν καὶ τοῦ Σαβοναρόλα, τὸ ἱππικὸν μνημεῖον τοῦ Καρόλου Αὐγούστου ἐν Βαϊμάρῃ καὶ τὸ ἐπιτάφιον μνημεῖον τοῦ Σοῦμανν ἐν Βόννῃ. Ι. Μ. Π.

Ντοννὼ ντὲ Βιζὲ (Donneau de Vizé), ***Ἰωάννης***. Γάλλος λογοτέχνης (1638—1710). Ἐσπούδασε τὴν θεολογίαν, ἣν ἐγκατέλειψε, ἐπεδόθη εἰς τὰ γράμματα, διακριθεὶς διὰ τοῦ ἔργου «Ἡ πραγματικὴ κριτική» ἐν ᾧ ἐπετέθη κατὰ τοῦ Μολιέρου. Ἔγραψεν ἄσημα θεατρικὰ ἔργα, νουβέλλας καὶ ἱστορικὰς πραγματείας, κυρίως ὅμως εἶναι γνωστὸς ὡς ἱδρυτὴς τοῦ «Mercure galant» (1672), προδρόμου τοῦ περιοδικοῦ τύπου, ὃν συνέτασσε μόνος μέχρι τοῦ 1690 καὶ εἶτα μετὰ τοῦ Θωμᾶ Κορνέϊγ, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ἐπέτυχε βασιλικὴν ἐπιχορήγησιν καὶ διαμονὴν ἐν τῷ Λούβρῳ. Ἐκ τῶν ἔργων του κυριώτερον «Ἡ κοκκέτα μητέρα» (ἀναβιβασθὲν τῷ 1665), δι' ὃ κατηγορήθη ὑπὸ τοῦ Κινὼ ὡς λογοκλόπος. Π. Ν. Π.

Ντόνοβαν (Donovan), ***Ἐδουάρδος***. Ἄγγλος φυσιοδίφης (1798—1837). Κατέστη γνωστὸς διὰ πλήθους ἔργων ἐπὶ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς φυσικῆς ἱστορίας, ἐν οἷς: «Natural History of British Birds κλ.» εἰς 33 τόμους, «Φυσικὴ ἱστορία τῶν πτηνῶν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας» (1794—1797) εἰς 4 τόμους, «Φυσικὴ ἱστορία τῶν ἐντόμων τῆς Κίνας καὶ τῶν Ἰνδιῶν» (1800), «Φυσικὴ ἱστορία τῶν ἐντόμων τῆς Ἀσίας» (1798—1805) εἰς 3 τόμους. Τῷ 1823 ἐξέδωκεν ὑπὸ τὸν τίτλον «The Naturalist's Repository», μηνιαῖον εἰκονογραφημένον ἀπάνθισμα, ἀφιερωμένον εἰς τὴν φυσικὴν ἱστορίαν τῶν ξένων χωρῶν. Ο. Ρ.

Ντονόζο (Donoso), ***Χιμένεθ-Ἰωσήφ***. Ἱσπανὸς ζωγράφος καὶ ἀρχιτέκτων (1628—1690). Τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του, διακρινόμενα διὰ τὸν ἐπιτυχῆ των χρωματισμόν, εὑρίσκονται κατεσπαρμένα εἰς τοὺς ναοὺς καὶ τὰς μονὰς τῆς Μαδρίτης καὶ τῶν περιχώρων. Μνημονεύομεν μεταξὺ αὐτῶν τὰ ἀκόλουθα: «Προσωπογραφίαι τῶν ἡγουμένων» (μονὴ τῆς Θεοτόκου τῆς Νίκης), «Ἡ χειροτονία τοῦ Ἁγίου Πέτρου τῆς Ἀλκαντάρας» καὶ «Ἐπεισόδια ἐκ τοῦ βίου τοῦ Ἁγίου Βενεδίκτου» (μονὴ Ἁγίου Φραγκίσκου). Ι. Μ. Π.

Ντονόν, ἢ ***Γκρὰν Ντονὸν*** (Donon, Grand Donon) *[Γεωγρ.]*. Κορυφὴ τῶν Βοσγίων ὀρέων (1008 μ. ὕψος), βορείως τῆς κοιλάδος Μπροῦς. Εἶναι κέντρον συχναζόμενον ὑπὸ τῶν περιηγητῶν διὰ τὴν ἀπ' αὐτῆς ἐξαιρετικὴν θέαν καὶ ἔχει ναὸν (1869), παρ' ὃν ρωμαϊκὸς ἐρείπιον μετὰ μεταγενεστέρων λειψάνων. Εὑρισκομένη ἐπὶ τῶν συνόρων Γαλλίας καὶ Γερμανίας (μεταξὺ τῶν πεδιάδων τοῦ Μοζέλλα καὶ Ρήνου), ὑπῆρξε θέατρον μεγάλων συγκρούσεων κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ὀχυρωθεῖσα ὑπὸ τῶν Γερμανῶν τὸν Αὔγουστον τοῦ 1914.

Ντονόσο (Donoso), ***Ἰωσὴφ Χιμένεθ***. Ἱσπανὸς ἀρχιτέκτων καὶ ζωγράφος (1628 — 1690). Ἐσπούδασεν ἐν Μαδρίτῃ καὶ Ρώμῃ, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη, κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του δὲ τῷ ... διωρίσθη ἀρχιτέκτων τῆς μητροπόλεως τοῦ ... λέδο καὶ βραδύτερον διευθυντὴς τῶν ἐν αὐτῇ ... λουμένων ἔργων ζωγραφικῆς. Ἐξετέλεσε ... ρους τοιχογραφίας εἰς πολλὰς ἐκκλησίας καὶ ... ρια, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι τὸ πράντο τῆς ... δρίτης, τὸ μουσεῖον τοῦ Ἁγίου Σεβαστιανοῦ ... Ι. Μ. Π.

— **Ντονόσο** ***Κορτὲς*** (Donoso Cortés), ***Ἰωάννης-Φραγκῖσκος-Μαρία ντὲ λὰ Σαλοῦντ***. Διάσ... Ἱσπανὸς δημοσιολόγος, πολιτικὸς καὶ διπλωμάτης (1809—1853). Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ φιλολογίαν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Σαλαμάνκας καὶ κατ' ... χὰς ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῆς φιλολογίας ε... πανεπιστήμιον τοῦ Κάθερες, ὅπου διεκρίθη ... τὴν ρητορικήν του δεινότητα. Ἀναμιχθεὶς β... τερον εἰς τὴν πολιτικήν, ἐτάχθη πρὸς τὸ κ... τῶν φιλελευθέρων καὶ τῷ 1832 κατὰ τὸ ζήτ... τῆς διαδοχῆς τοῦ ἱσπανικοῦ θρόνου ἐπολ... τὸν Δὸν Κάρολον καὶ ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς ... σαβέλλας. Τῷ 1834 διωρίσθη γραμματεὺς ... βασιλομήτορος Μαρίας Χριστίνας καὶ κατ... γραμματεὺς τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου. Τῷ 1... διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ ἀστικοῦ δικαίου ... τὸ πανεπιστήμιον τῆς Μαδρίτης καὶ τῷ 1837 ... λέγη βουλευτής, τῷ δὲ 1840 ἠκολούθησε τὴν ... σιλομήτορα εἰς τὴν ἐξορίαν της καὶ ἐπαν... μετ' αὐτῆς μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ Ἐσπαρ... τῷ 1843. Διωρίσθη τότε διευθυντὴς τῶν σπ... τῆς Ἰσαβέλλας Β', ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ μα... σίου καὶ ἐγένετο γερουσιαστής. Ἀποσταλεὶς κ... πιν εἰς Βερολῖνον ὡς πρεσβευτὴς καὶ ἐπιστρ... τῷ 1849 εἰς Μαδρίτην, ἀπηρνήθη τὰς φιλελ... ρας αὐτοῦ ἰδέας καὶ ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς ἀπολ... ὑπεροχῆς τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς πολιτείας, ... μοσιεύσας τὸ πολύκροτον ἔργον του «Πραγμ... περὶ τοῦ καθολικισμοῦ, φιλελευθερισμοῦ καὶ σο... σμοῦ» καὶ γενόμενος οὕτως ὁ ἀρχηγὸς τοῦ νεο... θολικισμοῦ ἐν Ἱσπανίᾳ. Βραδύτερον διωρ... πρεσβευτὴς ἐν Παρισίοις. Ἔγραψε πλεῖστα ἔ... καὶ θεωρεῖται ἐκ τῶν διασημοτέρων πεζογρ... τῆς Ἱσπανίας. Τὰ ἔργα του περισυνελέγησαν ... τὸν θάνατόν του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἔργα» ε... τόμους (1854—1855), ἐκ τούτων δὲ τὰ κλασσ... τερα εἶναι τὰ «Κλασσικισμὸς καὶ Ρωμαντισμὸς» ... «Περὶ τῆς ἀπολύτου μοναρχίας ἐν Ἱσπανίᾳ». Ν. Ι. Λ.

Ντονρεμὺ-λὰ-Πυσὲλ (Domremy-la-Pucelle) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Γαλλίας ἐν τῷ ... Βοσγίων, κείμενον ἐπὶ τοῦ Μόζα. Εἶναι πατρὶς ... Ἰωάννας ντ' Ἄρκ, τῆς ὁποίας σῴζεται ἡ ... μεταβεβλημένη εἰς μουσεῖον τῆς ἡρωΐδος. Κάτ. ...

Ντὸντ (Dont), ***Ἰακώβ***. Αὐστριακὸς δεξιοτέχνης τοῦ βιολίου (1815—1888). Διεκρίθη ὡς μέλος ... φόρων ὁμίλων μουσικῆς δωματίου καὶ ὡς π... γωγός. Ἔγραψε σειρὰν περιφήμων σπουδῶν ... βιολίον, ὑπὸ τὸν τίτλον: «Gradus ad Parnassum» ... ὡς καὶ συνθέσεις μουσικῆς δωματίου. Ἀπὸ ... 1873 διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῷ Ὠδείῳ τῆς Βιέννης.

Ντοντὰρ (Dodart), ***Διονύσιος***. Γάλλος ἰα... (1634—1707). Τῷ 1666 διωρίσθη καθηγητὴς ... φαρμακολογίας ἐν Παρισίοις. Ἠσχολήθη με ... ἀναλύσεις καὶ τὰς χημικὰς ἰδιότητας τῶν βοτ... καὶ ἔγραψε κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημίας τῶν ... στημῶν τὸν πρόλογον τοῦ ὑπ' αὐτῆς ἐκπονηθ... μεγάλου ἔργου «Mémoires pour servir à l'histoire des plantes» (1676). Κατόπιν κατέγινε μὲ τὴν ... λον διαπνοὴν καὶ διὰ συνεχῶν ἐπὶ 33 ἔτη πει... των ἀπέδειξεν ὅτι πλειοτέρα ἐφίδρωσις ἐπέρχ... κατὰ τὴν νέαν ἡλικίαν. Ἔγραψε: «Περὶ ἐφιδρ... βρύζης», «Περὶ κενώσεων καὶ ἐφιδρώσεων», «Π... αἰτίων τῆς φωνῆς καὶ τῶν τόνων» κ.ἄ.

Ντόντγκσον (Dodgson), ***Κάρολος-Λουΐς***. Ἄγγλος συγγραφεύς, γνωστότερος ὑπὸ τὸ ὄνομα *Λουΐς Καρὸλ* (1832—1898). Ἐσπούδασε μαθηματικὰ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ὀξφόρδης καὶ ἀπὸ ... 1855 μέχρι τοῦ 1881 διετέλεσε καθηγητὴς ... μαθηματικῶν εἰς τὸ κολλέγιον τῆς Κρὶστ Τσ... Θεωρεῖται ἐκ τῶν διασημοτέρων Ἀγγλων μ... ματικῶν τῆς ἐποχῆς του καὶ προσέφερεν ε... ἐπιστημονικὴν φιλολογίαν μεγάλην συμβολὴν ... τοῦ πλήρους ἀνεκδότων ἔργου του «Ὁ Εὐκλείδης καὶ οἱ νεώτεροι ἀντίπαλοί του» (1879). Ἔγραψε ... σης «Στοιχειώδη πραγματείαν περὶ ὁριζουσῶν» ... καὶ ἄλλα τινὰ μαθηματικὰ ἔργα, τὴν φήμην ... ὅμως καὶ τὴν μεγάλην του δημοτικότητα ὀφ... εἰς τὰ πλήρη φαντασίας λογοτεχνικά του ἔργα ... οἷς: «Αἱ περιπέτειαι τῆς Ἀλίκης» (1865), ... σου τοῦ καθρέπτου καὶ τί ἡ Ἀλίκη εὗρηκεν ἐκεῖ ... τοῦ» (1871), «Φαντασμαγορία» (1869) κ. ἄ.

Ντόντελ (Dodel), ***Ἀρνόλδος***. Γερμανὸς ... νολόγος (1843—1908). Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ ... καθηγητὴς ἐν Ζυρίχῃ καὶ ἐξέδωκεν: «Εἰκονογραφημένη ζωὴ τῶν φυτῶν» («Illustriertes Pflanzenleben», 2 τόμ. 1883), «Ἀνατομικὸς καὶ φυσιολογικὸς βοτανικὸς ἄτλας» (1881—1884) καὶ ἐδημοσίευσε ... φόρους ἐκλαϊκευτικὰς ἐπιστημονικὰς πραγματείας ὡς καὶ πολιτικὰ ἄρθρα, ἐκδοθέντα ὁμοῦ ...

Digitized by Google

λον «'Εκ τῆς ζωῆς καὶ τῆς γνώσεως» («Aus Leben [un]d Wissen» 1904—1905).

Ντόντερς (Donders), ***Φραγκῖσκος-Κορνήλιος.*** [Ὁ]λλανδὸς ὀφθαλμολόγος καὶ φυσιολόγος (1818—[18]89). Τῷ 1848 διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς ἐν [τῷ] πανεπιστημίῳ τῆς Οὐτρέχτης, τῷ δὲ 1852 ἐγέ[νετ]ο τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ὀφθαλμολογίας μέ[χρ]ι τοῦ 1862, ὁπότε μετετέθη εἰς τὴν ἕδραν τῆς φυ[σι]ολογίας. Ὡς ὀφθαλμολόγος ἐσπούδασε τοὺς νό[μο]υς τῆς διαθλάσεως καὶ προσαρμογῆς, ὡς φυ[σι]ολόγος δὲ προσεπάθησε νὰ ἐφαρμόσῃ εἰς τὰ ψυ[χικ]ὰ φαινόμενα τὰς ἐν χρήσει εἰς τὰς φυσικὰς [ἐπ]ιστήμας μεθόδους παρατηρήσεως. Συνέγραψε: [«Φ]υσιολογία τοῦ ἀνθρώπου» (1856) εἰς 2 τόμους καὶ [πλ]ῆθος πραγματειῶν ἐπὶ τῆς συγκριτικῆς ἀνατο[μι]κῆς καὶ φυσιολογίας τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ὑπὸ τὴν [ὀν]ομασίαν *γλαύκωμα τοῦ Ντόντερς* φέρεται τὸ ἁπλοῦν [...]ροφικὸν γλαύκωμα. Ἐπίσης ὡς *νόμος τοῦ Ντόν[τερ]ς* (1865), θεωρεῖται ἡ τυχαία σύμπτωσις, καθ' ἣν [ἡ] ἡλικία τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀσθενωπίας ἀντιστοιχεῖ [...]ρίπου εἰς τὸν παρονομαστὴν τοῦ κλάσματος τοῦ [ἐκφ]ράζοντος τὸν βαθμὸν τῆς ὑπερμετρωπίας. O. P.

Ντοντζέλλα (Donzella) *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ἐ[...]σσων Δαλματικὴ νῆσος (πλάτ. 42°39′ Β., μῆκ. [..]°57′ 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 2713: Curzola to Cattaro), [ἐν] τῷ διέκπλῳ Καλαμότα. Ἔχει ἐντατικώτατον [φάρ]ον, γνωστὸν εἰς τοὺς ναυτικούς μας ὡς τοῦ [Ἁ]γίου *'Ανδρέου*. Σ. Ε. Λ.

Ντόντι (Dondi ἢ Dondis), ***Ἰάκωβος.*** Ἰταλὸς [ἰα]τρὸς καὶ μηχανικὸς (1298—1359). Ὑπὸ τὸ ὄνομα [αὐ]τοῦ φέρονται διάφορα ἰατρικὰ ἀπανθίσματα Ἑλ[λή]νων, Λατίνων καὶ Ἀράβων συγγραφέων. Κυρίως [δὲ ὅμ]ως ἠσχολήθη οὗτος μὲ τὴν μηχανικὴν καὶ τὴν [ἀσ]τρονομίαν καὶ κατέστη διάσημος διὰ τὴν κατα[σκ]ευὴν ὡρολογίου (1344), ὅπερ ἐκόσμησε τὸν πύρ[γο]ν τοῦ ἀνακτόρου τῆς Παδούης. Τὸ ὡρολόγιον [το]ῦτο ἐκτὸς τῶν ὡρῶν ἐδείκνυε τὴν τροχιὰν τοῦ [ἡλ]ίου καὶ τῶν πλανητῶν, τὰς ἡμέρας, τοὺς μῆνας [κα]ὶ τὰς ἑορτὰς τοῦ ἔτους. Ὁ υἱός του *Ἰωάννης [Ντ]όντι*, ἐπικληθεὶς *Dall Orologio* (1318—1389), [ἐδ]ίδαξεν ἀστρονομίαν ἐν Παδούῃ (1352) καὶ ἰα[τρ]ικὴν ἐν Φλωρεντίᾳ, ἐφεῦρε δὲ καὶ κατεσκεύασε [πο]λυπλοκώτατον ὡρολόγιον, ὅπερ ἐτοποθέτησεν [εἰς] τὴν βιβλιοθήκην τῆς Παδούης. Λέγεται ὅτι [με]τὰ τὸν θάνατόν του οὐδεὶς ἐν Ἰταλίᾳ κατώρθωσε [νὰ] συνεχίσῃ τὴν λειτουργίαν τοῦ ἀριστουργήματος [το]ύτου τῆς μηχανικῆς καὶ ἐδέησε νὰ καταφύγωσιν [εἰς] ξένους σοφούς, ἂν καὶ ὁ ἐφευρέτης κατέλιπε [λεπ]τομον χειρόγραφον περιγραφὴν τούτου. O. P.

Ντοντίνι (Dondini), ***Γουλιέλμος.*** Ἰταλὸς ἰη[σο]υΐτης (βλ. λ. *Δονδίνης* Γουλιέλμος).

Ντὸντ ντὲ λὰ Μπρυνερὶ (Dode de la Brune[ri]e), ***Γουλιέλμος,*** *ὑποκόμις—.* Γάλλος στρατάρχης [(1]775—1851). Ἐσπούδασεν εἰς Μὲτς (1795). Ὑπη[ρέ]τησεν εἰς τὰς ἐκστρατείας τοῦ Ρήνου, τῆς Αἰ[γύ]πτου καὶ Ἰταλίας, τῷ 1812 διηύθυνε τὴν ἄμυ[να]ν τοῦ Γκλογκάου, ἀκολούθως ἐπολέμησεν εἰς [Ἱσ]πανίαν (1823), ἀπὸ τοῦ 1840 ἀνέλαβεν ἐντολῇ [το]ῦ Λουδοβίκου - Φιλίππου τὴν ἵδρυσιν τῶν ὀχυ[ρώ]σεων τῶν Παρισίων καὶ τῷ 1847 ἐγένετο στρα[τά]ρχης. Π. Ν. Π.

ντόντολα (ἡ) *[Ζωολ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ [...]ηνοῦ *κορυδαλὸς ὁ ἀγροδίαιτος* (βλ. λ.).

Ντόντουελ (Dodwell), ***'Εδουάρδος.*** Ἄγγλος [ἀρ]χαιολόγος καὶ περιηγητής, γεννηθεὶς τῷ 1767 [κα]ὶ ἀποθανὼν εἰς Ρώμην τῷ 1832. Ἀφιερώθη εἰς [τὴ]ν ἔρευναν τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Ἑλλάδος, τὴν [ὁπ]οίαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον περιηγήθη κατὰ [τὰ] ἔτη 1801—1806, μεταβὰς εἰς Κέρκυραν, Κεφαλ[λη]νίαν, Ζάκυνθον, Πάτρας, Δελφούς, Λεβαδίαν, [Χ]αιρώνειαν, Ὀρχομενόν, Θήβας καὶ Ἀθήνας, ἔνθα [πα]ρευρεθεὶς κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἔλγιν σύλησιν [τῶ]ν μαρμάρων τοῦ Παρθενῶνος ἐστιγμάτισε τοῦ[το]ν δριμέως. Μετὰ ἀρχαιολογικὰς ἐρεύνας ἐν Ἀτ[τι]κῇ ἐπεσκέφθη κατόπιν τὴν Αἴγιναν, τὴν Ὀλυμ[πί]αν, τὰς Μυκήνας καὶ τὴν Ἐπίδαυρον. Κατὰ τὰς [πε]ριηγήσεις του ταύτας ἐζωγράφησε περὶ τὰ τε[τρ]ακόσια διάφορα τοπία, ὁ δὲ συνοδεύων αὐτὸν [Ἰ]ταλὸς ζωγράφος Πομάρδι ἄλλα ἑξακόσια ἐγχρώ[μ]ως. Ὁ οἶκός του ἐν Ρώμῃ ἦτο τὸ κέντρον πάν[τω]ν τῶν ἀρχαιολόγων, καλλιτεχνῶν καὶ τῶν ἐν γέ[νε]ι διανοουμένων. Αἱ πλούσιαι δ' ἀρχαιολογικαὶ [συ]λλογαί του ἀπήρτισαν ἐν Ρώμῃ ὁλόκληρον μου[σε]ῖον, τοῦ ὁποίου ἐξεδόθη καὶ ἰδιαίτερος κατάλο[γ]ος. Μεταξὺ τῶν ἀντικειμένων περιελαμβάνετο καὶ [ἡ] περίφημος γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομά του κυλίχνη, [ἣ]ς ἠγοράσθη παρ' αὐτοῦ ἐν Κορίνθῳ. Τὰ ἀγγεῖα [τα]ῦτα περιῆλθον κατόπιν ἐξ ἀγορᾶς εἰς τὴν Γλυ[πτ]οθήκην τοῦ Μονάχου, εἰς ἣν καὶ ἀπόκειται ση[μ]ερον. Ὁ Ντόντουελ ἐφιλοπόνησε τὰ ἑξῆς ἔργα: [«]Ἀρχαιολογικὴ καὶ τοπογραφικὴ περιήγησις ἀνὰ τὴν [Ἑ]λλάδα κατὰ τὰ ἔτη 1801—1806», (Λονδῖνον 1819, [το]μ. εἰς 4ον). Τὸ ἔργον μετεφράσθη εἰς πολλὰς [γ]λώσσας, γερμανιστὶ δὲ ὑπὸ Φ. Κ. Λ. Ζίκλερ μετὰ [πο]λλῶν προσθέτων σημειώσεων (Μάϊνιγγεν εἰς 2 [τό]μ. 1821—1824), «Τοπία ἐν Ἑλλάδι, κατ' εἰκονο[γρ]αφίας τοῦ Ε. Δ.» (Λονδῖνον 1821, φυλ. 30 μετὰ περικαλλεστάτων ἐγχρώμων εἰκόνων διαφόρων τοπίων κλπ., καὶ μετ' ἐπεξηγηματικοῦ κειμένου ἀγγλιστὶ καὶ γαλλιστί), «Εἰκόνες καὶ περιγραφαὶ κυκλωπείων καὶ πελασγικῶν μνημείων ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἰταλίᾳ κατὰ σχέδια τοῦ Ε. Δ.» (Λονδῖνον 1834, Παρίσιοι 1835 μετὰ 131 πινάκων) «Tour through Greece during the years 1801, 1805 and 1806» (London 1819 τ. Α'). Συνέγραψεν ὡσαύτως πραγματείαν περί τινων ἑλληνικῶν γλυπτῶν τῆς συλλογῆς του, δημοσιευθεῖσαν ἐν Ρώμῃ τῷ 1812. Καίτοι ὁ Ντόντουελ δὲν ἦτο ἐξ ἐπαγγέλματος ἀρχαιολόγος, οὐδ' ἐπιστήμων τοιοῦτος, οὐχ ἧττον τὰ ἔργα του ἑλκύουσιν ἐξαιρετικὸν καὶ τὸ ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως ἐνδιαφέρον. Δ. Π. Π.

Ντοντοὺκ - Ὄμπο (Dondouk - Ombo). Χάνης τῶν Καλμούχων τοῦ Βόλγα, ἀποθανὼν τῷ 1741. Ἐγκατεστημένος περὶ τὸν ποταμὸν Κουμπὰν καὶ διατελῶν ἐν φιλίᾳ μετὰ τῆς αὐτοκρατείρας Ἄννας Ἰβάνοβνας, ἐβοήθησε τοὺς Ρώσους διὰ σώματος 10.000 Καλμούχων κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον καὶ ἠμπόδισε τοὺς κατοίκους τοῦ Κουμπὰν νὰ συνταχθοῦν μετὰ τῶν Τούρκων. Τὰ τέκνα του, ἀσπασθέντα τὸν Χριστιανισμόν, ἀνεκηρύχθησαν πρίγκιπες ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ντοντουκώφ*. Π.Ν.Π.

Ντοντουκὼφ ***Κορσάκωφ, 'Αλέξανδρος Μιχαήλοβιτς,*** *πρίγκιψ—.* Ρῶσος στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς (1822—1893). Ὑπηρέτησεν εἰς τὸν Καύκασον καὶ διεκρίθη κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον, μετὰ τὸ πέρας τοῦ ὁποίου διωρίσθη διοικητὴς τοῦ Κιέβου. Μετέσχε τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου (1877), μετὰ τὴν ὑπογραφὴν δὲ τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, διωρίσθη διοικητὴς τῆς Βουλγαρίας καὶ ὑπῆρξε εἷς τῶν ὑποψηφίων ἡγεμόνων αὐτῆς. Τῷ 1879 ἐκήρυξε τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς βουλγαρικῆς συνελεύσεως τοῦ Τιρνόβου. Μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ πρίγκιπος Ἀλεξάνδρου Βάττεμβεργ κατέλιπε τὴν Βουλγαρίαν καὶ διωρίσθη γενικὸς διοικητὴς τοῦ Χάρκοβ, τῆς Ὀδησσοῦ καὶ τοῦ Καυκάσου. Θ. Β.

ντόντρανς (dodrans, ἀπὸ τοῦ de καὶ quadrans, σημαῖνον τὴν μονάδα μειωμένην κατὰ τὸ τέταρτον αὐτῆς). Λογιστικὸν νόμισμα ἐν χρήσει παρὰ Ρωμαίοις, ἴσον πρὸς τὰ $^{9}/_{12}$ τοῦ ἀσσαρίου. Ὡς πραγματικὸν νόμισμα ἐκόπη ἅπαξ μόνον ὑπὸ τοῦ Κασσίου Λογγίνου (ἀρχαὶ Α' π. Χ. αἰῶνος), φέρον τὴν ἐπιγραφὴν C.CASSI (us) ROMA, ὡς τύπον τὴν πρῷραν νηὸς καὶ ὡς σῆμα ἀξίας τὸ S:· ‖ Διὰ τοῦ αὐτοῦ ὅρου ἐδηλοῦτο μονὰς μήκους ἴση πρὸς τὰ $^{3}/_{4}$ τοῦ ποδός, ἐν δὲ ταῖς καθημεριναῖς ἀνάγκαις πᾶν μέτρον ἰσοδύναμον πρὸς τὰ $^{3}/_{4}$ πραγματικῆς μονάδος. Π. Ν. Π.

Ντόντρεχτ, *σύνοδος τοῦ —.* Μεγάλη σύνοδος τῶν διαμαρτυρομένων, γενομένη ἐν Ντόντρεχτ ἀπὸ τῆς 13ης Νοεμβρίου 1618 μέχρι τῆς 25 Μαΐου 1619, ἧς ἀντικείμενον ἦτο ἡ ἄρσις τῶν μεταξὺ ἀρμινιανῶν καὶ γομαριστῶν διαφωνιῶν. Μετέσχον αὐτῆς αἱ διαμαρτυρόμεναι ἐκκλησίαι τῆς Ἀγγλίας, Βρέμης, Γενεύης, Ἑλβετίας, Ἔσσης, Νασσάου, Παλατινάτου καὶ Σκωτίας, καταδικάσασαι τοὺς ἀρμινιανούς, οἵτινες ἀπεκλείσθησαν τῆς κοινότητος τῶν διαμαρτυρομένων. Ἡ διαμαρτυρομένη ἐκκλησία τῆς Γαλλίας, μὴ μετασχοῦσα λόγῳ ἀπαγορεύσεως Λουδοβίκου τοῦ ΙΓ', ἐδέχθη τοὺς κανόνας τῆς συνόδου τοῦ Ντόντρεχτ διὰ τῆς συνόδου τοῦ Ἀλαὶ (1620). Π. Ν. Π.

Ντὸντς (Dodds), ***'Αλφρέδος-'Αμεδαῖος.*** Γάλλος στρατηγὸς (1842—1922). Ἐσπούδασεν εἰς Σαὶν-Σὺρ καὶ ἐπολέμησεν εἰς τὴν στρατιὰν τοῦ Λίγηρος καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ μέτωπον κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον. Μετέσχε τῶν ἐκστρατειῶν τῆς Κοχιγχίνας (1878) καὶ Τονκίνου (1889) καὶ τῷ 1892 ἀποσταλεὶς εἰς Δαχομέην, κατέλαβε τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ, ἐξεθρόνισε καὶ συνέλαβε τὸν βασιλέα Μπεχανζὶν (1894). Ἀκολούθως ἐγένετο ἐπιθεωρητὴς τοῦ σώματος τῶν πεζοναυτῶν (1894), ἀρχιστράτηγος τῶν δυνάμεων τῆς Ἰνδοκίνας (1896), ἀρχηγὸς τῶν ἀποικιακῶν δυνάμεων τῆς Γαλλίας (1903) καὶ μέλος τοῦ ἀνωτάτου πολεμικοῦ συμβουλίου. Π. Ν. Π.

Ντόντσγουωρθ (Dodsworth), ***Ρογῆρος.*** Ἄγγλος κληρικὸς καὶ ἀρχαιολόγος (1585—1654). Συνειργάσθη μετὰ τοῦ Ντάγκνταιηλ εἰς τὸ μνημειῶδες ἔργον «Monasticon Anglicanum, or the history of the ancient abbeyies, manasteries, hospitals etc. in England and Wales». Τὸ ἔργον τοῦτο ἐξεδόθη ἀπὸ τοῦ 1655 μέχρι τοῦ 1664 εἰς 122 τόμους χειρογράφους. Μ. Δ. Β.

Ντονὺ (Dony), ***'Ιωάννης-'Ιάκωβος-Δανιήλ.*** Βέλγος ἀββᾶς, ἀσχοληθεὶς μὲ τὴν χημείαν καὶ μεταλλοτεχνίαν (1759—1819). Ἐπιτυχὼν τὴν παραχώρησιν τῶν κοιτασμάτων ψευδαργύρου Βιεϊγ-Μοντάνί (1805), πρῶτος κατώρθωσε νὰ ἀπομονώσῃ ἀπὸ τῆς καλαμίνης τὸν ψευδάργυρον διὰ τῆς μεθόδου τῆς ἀπασβεστώσεως, τήξεως καὶ ἐκχύσεως. —Π.

Ντὸν Χουὰν (Don Juan)· βλ. λ. *Δὸν Ζουάν.*

Ντονὼ (Doneau), ***Οὖγος.*** Γάλλος νομομαθής, βλ. λ. *Ντονέλλους.*

Ντοξὰ (Doxat), ***Νικόλαος.*** Ἑλβετὸς στρατηγὸς (1682—1738). Δεκαοκταετὴς εἰσῆλθεν εἰς τὸν ὁλλανδικὸν στρατόν, διεκρίθη διὰ τὸ θάρρος του. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν πρίγκιπα Εὐγένιον, μετέσχε δὲ τῆς ἐκστρατείας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ τῆς ἁλώσεως τοῦ Βελιγραδίου τῷ 1717. Τῷ 1722 διωρίσθη διοικητὴς τῶν φρουρίων τῆς Σερβίας, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἄμυναν τοῦ Βελιγραδίου τῷ 1737 ὑποστὰς ἐπίθεσιν ὑπὸ πολὺ ὑπερτέρων δυνάμεων, ἠναγκάσθη νὰ συνθηκολογήσῃ, ὅπως διασώσῃ τὴν φρουράν. Κατηγορηθεὶς διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του, κατεδικάσθη εἰς θάνατον.

Ντὸμπ *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ἀκρωτήριον τῆς ΒΑ. ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου Πόντου (πλάτ. 44° 38′ Β., μῆκ. 37° 54′ 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 2235: Fort Anakria to Kertch), ἀνατολ. κέρας τοῦ στομίου τοῦ κόλπου τῆς Νοβορωσίσκ. Ἔχει φάρον. Εἶναι τὸ Crunoe Promontorium τοῦ Πλινίου. Σ. Ε. Λ.

Ντόορν (Doorn) *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς Ὁλλανδίας (βλ. λ. *Ντόρν*).

Ντόου (Dou, Dov, Dow· *πρόφ. Ντάου*), ***Γεράρδος.*** Ὁλλανδὸς ζωγράφος (1613—1675). Διετέλεσε μαθητὴς τοῦ Ρέμπραντ ἐν Ἀμστελλοδάμῳ καὶ ἠσχολήθη μὲ τὴν προσωπογραφίαν καὶ ἐξεικόνισιν σκηνῶν τῆς οἰκιακῆς ζωῆς. Ἐξετέλεσεν ὑπὲρ τοὺς διακοσίους πίνακας, ἐξέχοντας διὰ τὰς λεπτομερείας ἐν τῇ παραστάσει, τὸν ρεαλισμὸν τῆς συνθέσεως καὶ τὸν χρωματισμόν των. Ὁ Ντόου θεωρεῖται ὡς συνεχιστὴς τῆς παραδόσεως τοῦ διδασκάλου του εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τῆς φωτοσκιάσεως. Ὡς ἀριστούργημά του θεωρεῖται «Ἡ ὑδρωπικὴ γυναῖκα» (μουσεῖον Λούβρου), ἐκ τῶν κυριωτέρων του δὲ πινάκων εἶναι: «Τὸ νυκτερινὸν σχολεῖον» (Ἀμστελλόδαμον), «Γυναῖκα στὸ παράθυρο» (Χάγη), «Γυναῖκα στὸ ροδάνι» (μουσεῖον Van-der-Hoop), «Ὁ ὀδοντίατρος» (Δρέσδη), «Ὁ μανάβης» (Μόναχον), «Ἡ γυναῖκα μὲ τὴν γλάστρα» (Βιέννη) «Ὁ κομπογιαννίτης» (μουσεῖον Κοπεγχάγης), «Ἡ ἀνάγνωσις» (Ἐρμιτάζ), «Σαπουνόφουσκες» (Πινακοθήκη Λιχτενστάϊν), κ. ἄ. Οἱ πίνακες τοῦ Ντόου ἐνωρίτατα ἐπωλήθησαν εἰς μυθώδεις τιμάς. Τὸ ἔργον του ἐμελέτησαν πλεῖστοι τεχνοκριτικοί, τελευταῖος δὲ ὁ W. Martin (1813). — Π.

Ντόουλαι (Dowlais) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Γκλάμοργκαν (Οὐαλλία). Κάτ. 18.000. Εἶναι βιομηχανικὸν προάστειον τῆς Μέρθαιρ-Τύντουϊλ (Merthyr-Tydwill) καὶ ἔχει ἄνω τῶν 160 ὑψικαμίνων μὲ 10.000 μεταλλεργάτας. Π. Ν. Π.

Ντόουλαντ (Dowland), ***'Ιωάννης.*** Ἄγγλος συνθέτης (1562—1626). Δεξιοτέχνης τοῦ λαούτου, ἐπεχείρησεν ἀπὸ τοῦ 1584 μεγάλην καλλιτεχνικὴν περιοδείαν ἀνὰ τὴν Γαλλίαν, Γερμανίαν, καὶ Ἰταλίαν καὶ ἐγένετο πανταχοῦ δεκτὸς μετ' ἐνθουσιασμοῦ, τέλος δὲ ὠνομάσθη μουσικὸς τῆς αὐλῆς τῆς Δανιμαρκίας (1598—1606). Ἐπανελθὼν ἐν Ἀγγλίᾳ ἤρχισεν ἐκδίδων τὰς συνθέσεις του διὰ λαοῦτο, βιβλίας ἢ βιολίον, ὑπὸ τὸν τίτλον «Lacrymae, or seven teares figured in seven passionate Pavanes», ὡς συνέχειαν τῶν πρώτων αὐτοῦ βιβλίων ᾀσμάτων «The first book of Songs or Ayres e. t. c.» (1595). Ὁ Ντόουλαντ ἐξέδωκεν ἐπίσης: «A pilgrims solace», διὰ 3—5 φωνὰς καὶ ὄργανα (1612) καὶ μετέφρασεν ἀγγλιστὶ τὸ ἐγχειρίδιον τῆς μουσικῆς: «Micrologus», τοῦ Ὀρνιθοπάρχου. Πολλὰ μαδριγάλια καὶ ἄλλα μικρότερα τεμάχια τοῦ Ἄγγλου μουσουργοῦ εὕρηνται εἰς διάφορα ἐγχειρίδια λαούτου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὁ Ντόουλαντ ἀπηθανατίσθη εἰς ἓν σονέττον ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Σαίξπηρ. Ὁ υἱός του *Ροβέρτος* διεκρίθη ἐπίσης ὡς δεξιοτέχνης τοῦ λαούτου καὶ ὡς συνθέτης τεμαχίων διὰ τὸ ὄργανον τοῦτο («A musical banquet of Varieties of lessons» 1610). Γ. Σ.

Ντόουρου (Douro) *[Γεωγρ.].* Ποταμὸς τῆς Ἱσπανίας καὶ Πορτογαλίας (βλ. λ. *Δοῦρος*).

ντόπιος, —α, —ο· δημοτ. ἀντὶ *ἐντόπιος* (βλ. λ.), ἐπιχώριος, ἐνδημος: «ντόπια ὑφάσματα,—ὑποδήματα», «ντόπιο πρᾶμα»· ‖ ἐπὶ ἀνθρώπου, αὐτόχθων: «ντόπιος εἶναι ἢ ξένος;».

Ντοπολαβόρο (Dopolavoro). Ἰταλικὸν ἵδρυμα συσταθὲν μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ὀκταώρου εἰς τὰ διάφορα ἐπαγγέλματα καὶ εἰς τὰς βιομηχανίας, κατ' ἀρχὰς μὲν διὰ διατάγματος τῷ 1919, κατόπιν δὲ διὰ νόμου τῷ 1923. Σκοπὸς αὐτοῦ εἶναι ἡ ἐπωφελὴς ἀπασχόλησις τῶν ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς των. Ὁ πλήρης τίτλος του εἶναι «Opera nazionale dopolavoro» (Ἐθνικὸν ἵδρυμα διὰ τὴν μετὰ τὴν ἐργασίαν ψυχαγωγίαν). Ἀφορμὴν εἰς τὴν ἵδρυσιν αὐτοῦ ἔδωσε τὸ κατὰ τὸ 1910 συσταθὲν γραφεῖον πρὸς συστηματοποίησιν τῶν προσπαθειῶν διαφόρων συλλόγων, οἵτινες ὑφίσταντο μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἐπεδίωκον τὸν αὐτὸν σκοπόν. Μετὰ τὴν διὰ νόμου **συστηματοποίησιν τῶν μεμονωμένων καὶ ἰδιω-**

Digitized by Google

τικῶν προσπαθειῶν, τὸ ἵδρυμα ἀνεπτύχθη ταχέως, ἡ δὲ δρᾶσις αὐτοῦ ἐπεξετάθη κυρίως ἐφ' ὅλων σχεδὸν τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ ἐργατῶν τῶν κρατικῶν σιδηροδρόμων, τῶν ὑπαλλήλων καὶ ἐργατῶν τῶν ταχυδρομείων, τηλεγράφων καὶ τηλεφώνων καὶ ἄλλων κυβερνητικῶν καὶ δημοτικῶν ἢ κοινοτικῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡ κυβέρνησις ἐπροικοδότησε τὸ ἵδρυμα δι' ἑνὸς ἑκατομμυρίου λιρεττῶν κεφαλαίου, μετὰ 400.000 λιρεττῶν ἐτησίας ἐπιχορηγήσεως. Ἕτεροι πόροι αὐτοῦ εἶναι αἱ δωρεαὶ καὶ αἱ ἐπιχορηγήσεις διαφόρων κυβερνητικῶν ὑπηρεσιῶν, συλλόγων, ἰδιωτῶν, ἑταιρειῶν, ἐργοστασίων κλπ. Ἑδρεύει ἐν Ρώμῃ, περιλαμβάνει δὲ διάφορα τμήματα: μουσικῆς, κινηματογραφικῶν καὶ θεατρικῶν παραστάσεων, συναυλιῶν, διαλέξεων, βιβλιοθηκῶν κλπ. Τὰ μέλη του ἐπιδίδονται ἐπίσης εἰς ἔργα εὐποιίας, νοσοκομειακῆς περιθάλψεως, οἰκιακῆς οἰκονομίας, εἰς ἐκδρομὰς καὶ διάφορα σπόρ, εἰς τὴν κηπουρικὴν κλπ. Εἰς ἕκαστον χωρίον καὶ πόλιν καὶ εἰς τὰς διαφόρους συνοικίας τῶν μεγαλοπόλεων ὑπάρχουν διάφορα τμήματα. Τὰ μέλη τοῦ ἱδρύματος ἀπολαμβάνουν διαφόρων προνομίων. Τὸ κυριώτερον γνώρισμα τοῦ ἱδρύματος τούτου εἶναι ὁ κρατικὸς αὐτοῦ χαρακτήρ, ἕνεκα τοῦ ὁποίου, χωρὶς ν' ἀντικαθιστᾷ τελείως τὰς ἰδιωτικὰς πρωτοβουλίας, ἀσκεῖ ἐφ' ὅλων τούτων εἶδός τι ἐλέγχου, χάριν ἐναρμονισμοῦ καὶ συστηματοποιήσεως τῶν κατευθύνσεων καὶ τῶν προσπαθειῶν, διὰ τῆς ἐνθαρρύνσεως καὶ ἐνισχύσεως τούτων πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς φυσικῆς, πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς προόδου τοῦ ἔθνους. Τὸ ἵδρυμα τοῦτο ἔλαβε μέρος δι' ἰδιαιτέρου ἀντιπροσώπου ἐν τῇ ἕκτῃ διεθνεῖ ἐργατικῇ διασκέψει, ἥτις ἔλαβε χώραν τῷ 1924 ἐν Γενούῃ, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ καταστατικὸν αὐτοῦ ἐνεκρίθη ὑπ' αὐτῆς καὶ περιελήφθη μεταξὺ τῶν συστάσεων, τὰς ὁποίας ὑπέβαλε πρὸς τὰς διαφόρους κυβερνήσεις. Μ. Δ. Β.

Ντοππὲ (Doppet), ***Φραγκῖσκος-'Αμεδαῖος.*** Γάλλος ἰατρὸς καὶ φιλόλογος, γεννηθεὶς τῷ 1753 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1800. Διήνυσε ταραχώδη ζωὴν ἐξημμένου ἐπαναστάτου ἐπὶ δημοκρατίας. Κατ' ἀρχὰς ὑπηρέτησεν εἰς τὸ ἱππικόν, εἶτα ἠκολούθησε μαθήματα ἰατρικῆς ἐν Τουρίνῳ, ἔνθα καὶ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ. Κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις ἄφιξίν του ἠγειρε σφοδρὰν κατὰ τοῦ Μέσμερ πολεμικήν. Βραδύτερον τὸν ἀνευρίσκομεν ὡς ῥήτορα τῶν διαφόρων πολιτικῶν λεσχῶν τῆς Γρενόβλης, ἔνθερμον Ἰακωβῖνον, καὶ ὑποστράτηγον ἀποστολῆς τινος κατὰ τῶν βασιλικῶν ὀρδῶν τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας (1793). Ἐπολιόρκησε τὴν Τουλῶνα, διώκησε τὴν στρατιὰν τῶν Ἄλπεων, διηύθυνε τὴν πολιορκίαν τῆς Λυῶνος καὶ ἐπολέμησεν ἀκόμη καὶ ἐν Ἱσπανίᾳ. Μετὰ τὴν κατάρρευσιν τῆς πολιτικῆς μερίδος τῶν Ἰακωβίνων ἐχάθη αἰφνιδίως ἐκ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς. Ἐκ τῶν διαφόρων του ἔργων ἀναφέρομεν τὸ κωμικόν του ποίημα «La mesmériade» (Παρίσιοι 1784), τὸ περὶ μαγνητισμοῦ σύγγραμμά του «Traité théorique et pratique du magnétisme animal» (Τουρῖνον 1784), ὡς ἐπίσης καὶ τὰ ἀκόλουθα: «Oraison funèbre de Mesmer et son testament» (1785), «Les memoires de Madame de Warrens» (Γενεύη 1785), «Le médecine philosophe» (1786), «Mémoires du chevalier de Courtille» (1787), «Celestina ou la philosophe des Alpes» (1787), «Aphrodisiaque externe ou traité du fouet et de ses effets» (1788), «Médecin occulte» (1788), «Zelamine ou les liaisous bizarres» (1788), «État moral civil et politique de la maison de Savoie» (Παρίσιοι 1791) κτλ. Ἦτο ἐπίσης συντάκτης τῆς «Ἠχοῦς τῶν Ἄλπεων», ἐφημερίδος δημοκρατικῆς, καὶ συνειργάζετο εἰς τὰ «Πατριωτικὰ ἀρχεῖα» τοῦ Cara καὶ Mercier. Ο. Ρ.

ντόππια (ἡ) (ἰταλ. doppia=διπλῆ). Παλαιὸν ἰταλικὸν χρυσοῦν νόμισμα τοῦ βασιλείου τῶν Δύο Σικελιῶν ἀξίας 26 ½ φράγκων. Ἐπίσης ὅμοιον ἰταλικὸν χρυσοῦν νόμισμα τοῦ δουκάτου τῆς Τοσκάνης ἀξίας 22 περίπου φράγκων. Παρ' ἡμῖν εἰς τὸν ναυτικὸν καὶ ἐμπορικὸν κόσμον γνωστὸν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπαναστάσεως ὡς *ντούμπλα*.

Ντόππλερ (Doppler), ***'Αλβέρτος - Φραγκῖσκος.*** Πολωνὸς μουσικὸς (1821—1883). Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ πλαγιαύλου ἐν τῷ Ὠδείῳ τῆς Βιέννης, ὡς καὶ πρῶτος πλαγιαυλητὴς καὶ δεύτερος διευθυντὴς ὀρχήστρας τοῦ Μελοδράματος τῆς πόλεως ταύτης. Ὁ Ντόππλερ διεκρίθη καὶ ὡς συνθέτης διὰ τῶν μελοδραμάτων: «Beniowski» (1847), «Ilka», «Οἱ δύο Οὐσσάροι» (1849), «Afanasia», «Wanda», «Erzébeth» (ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ τοῦ Ἔρκελ), «Ἰουδίθ», ὡς καὶ διὰ δεκάδος μπαλλέττων, κοντσέρτων διὰ πλαγίαυλον κλπ. Ὁ ἀδελφός του *Κάρολος Ντόππλερ* (1825—1900), ἔδρεψεν ἐπίσης δάφνας ὡς δεξιοτέχνης τοῦ πλαγιαύλου ἀνὰ τὰ μεγαλύτερα μουσικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης. Διετέλεσε διευθυντὴς ὀρχήστρας ἐν Πέστῃ καὶ ἀργότερον τῆς αὐλῆς τῆς Στουτγάρδης καὶ ἔγραψε πλεῖστα οὑγγρικὰ μελοδράματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Ὁ υἱὸς τῆς Ἐρήμου» (1854), μπαλλέττα, τεμάχια διὰ πλαγίαυλον κλπ. Γ. Σ.

— **Ντόππλερ** (Doppler), ***Χριστιανός.*** Γερμανὸς φυσικὸς καὶ μαθηματικός, γεννηθεὶς τῷ 1803 ἐν Ζάλτσμπουργκ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1853 ἐν Βενετίᾳ. Ἔγραψε τὸ περίφημον ἔργον «Τὸ ἔγχρωμον φῶς τῶν διπλῶν ἀστέρων» (Über das farbige Licht der Doppelsterne, 1842), ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκφράζεται τὸ πρῶτον ἡ ὁμώνυμος ἀρχὴ (*ἀρχὴ τοῦ Ντόππλερ* βλ. *ὀπτική*). Γ. Θ. Κ.

Ντὸρ (Dore) *[Γεωγρ.].* Παραπόταμος δεξιὸς τοῦ Ἀλλιὲ ἐν Γαλλίᾳ, μήκους 140 χιλμ. Πηγάζει ἀπὸ τῶν Δ. τοῦ νομοῦ Πυὺ-ντὲ-Ντὸμ, δέχεται τὰ ὕδατα τῶν ποταμῶν *Ντολὸρ, Κουζὸν* καὶ *Ντυρὸλ* καὶ διασχίζει τὴν πόλιν Ἀμπέρ. Π. Ν. Π.

— **Ντὸρ** (Mont-Dore) *[Γεωγρ.].* Ὀροσειρὰ τοῦ κεντρικοῦ ὀρεινοῦ συστήματος τῆς Γαλλίας, ἐν Ὠβέρνῃ (νομὸς Πυὺ-ντὲ-Ντὸμ). Ἀποτελεῖ τὸ Δ. τμῆμα τῆς ἡφαιστειογενοῦς ὀροσειρᾶς τῆς μεταξὺ Ἀλλιὲ καὶ Τρυγιέρ. Ὑψίστη κορυφὴ ἡ *Πὶκ-ντὲ-Σανσὺ* (1886 μ.), ἡ ὑψηλοτέρα τῆς κεντρικῆς Γαλλίας. Π. Ν. Π.

—**Ντ' Ὂρ** (Mont D'Or) *[Γεωγρ.].* Ἀσβεστολιθικὴ ὀροσειρὰ τοῦ γαλλικοῦ Ἰούρα (1.464 μ. ὕψος), 18 χλμ. Ν. τοῦ Ποντάρλιέ, παρὰ τὰ ἑλβετικὰ σύνορα. Δι' αὐτοῦ διέρχεται σῆραγξ 6.099 μ., ἐξυπηρετοῦσα ἀπὸ τοῦ 1913 τὸν σιδηρόδρομον Ντιζὸν—Λωζάννης. Π. Ν. Π.

— **Ντόρ, *Δὲ Μὸν*** — (Le Mont Dore) *[Γεωγρ.].* Λουτρόπολις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Πυὺ-ντὲ-Ντὸμ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ντορντόν!. Κάτ. (1921) 2.003. Κεῖται εἰς ὕψος 1.050 μ., ἔχει θειούχους ραδιενεργοὺς θερμοπηγὰς (42°—47° Κ.) καὶ εἶναι συχναζόμενον κέντρον ὑδροθεραπείας καὶ κλιματοθεραπείας. Ἐν αὐτῇ λείψανα ρωμαϊκῶν λουτρῶν. Π. Ν. Π.

Ντορά, ἢ ***Ντωρὰ*** (Dorat ἢ Daurat καὶ λατιν. Anratus), ***'Ιωάννης.*** Γάλλος ποιητὴς ἐκ Λιμόζης, ἐκ τῶν κυριωτέρων μελῶν τῆς Πλειάδος κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα (1508—1588). Ἐδίδαξε τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν λατινικὴν ἐν Παρισίοις, διωρίσθη δὲ ὑπὸ τοῦ Φραγκίσκου Α' καθηγητὴς τῶν θεραπόντων του. Βραδύτερον διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ κολλεγίου Κοκερέ, ὅπου ἔσχε μεταξὺ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ τὸν Ρονσάρ, τῷ δὲ 1560 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τῷ Collège de France καὶ ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Καρόλου Θ' ποιητὴς τῆς αὐλῆς. Τὰ λατινιστὶ συντεταγμένα ποιήματά του ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Poematia» (1586). Χ. Δ.

— **Ντορὰ** (Dorat) ***Κλαύδιος - 'Ιωσήφ.*** Γάλλος ποιητὴς (1734—1780). Ἔγραψε ποιήματα, μύθους, μυθιστορήματα, δράματα κλπ. Κυριώτερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι, δραματικὰ μὲν τά: «Θεαγένης καὶ Χαρίκλεια», «Ρήγουλος», «Ἀδελαῒς τῆς Οὐγγαρίας», «Ὁ μπεκιάρης» κλπ., ποιήματα τά: «Σελὴμ καὶ Σελίμα», «Ὁ μὴν Μάϊος», «Τὰ φιλήματα» κλπ., μυθιστορήματα τά «Φλορικούρ», «Βολσιντὸρ καὶ Ζελμενία», «Ὁ ὑποτιθέμενος Ἀβαιλάρδος», «Αἱ θυσίαι τοῦ ἔρωτος, ἢ αἱ ἐπιστολαὶ τῆς ὑποκομίσσης Σενὰνζ καὶ τοῦ ἱππότου ντὲ Βερσεναὶ» κλπ., πάντα μετρίας ἀξίας. Χ. Δ.

Ντοραμᾶς (Doramas). Ὁ τελευταῖος βασιλεὺς ἢ ἀρχηγὸς τοῦ Τέλντε, ἑνὸς τῶν παλαιῶν βασιλείων τῶν Καναρίων νήσων, ἐν τῇ νήσῳ Μεγάλῃ Καναρίᾳ. Ἔζησε κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα καὶ ἐγένετο ὀνομαστὸς διὰ τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦ πρὸς ἄμυναν τῆς πατρίδος του κατὰ τῶν Ἱσπανῶν, ἀποκρούσας αὐτοὺς πολλάκις ἡρωικῶς, ἀλλ' ἡττηθεὶς τῷ 1478 παρὰ τὴν Γκινιγκάντα. Τῷ 1480 συνηντήθη καὶ πάλιν παρὰ τὰ ὄρη τῆς Ἀρούκας μὲ τοὺς Ἱσπανούς, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐπρότεινε, πρὸς ἀποφυγὴν μάχης, τὴν διεξαγωγὴν μονομαχίας μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἱσπανικοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὴν μονομαχίαν ταύτην ἐφόνευσεν ἕνα τῶν Ἱσπανῶν ἀρχηγῶν, ἀλλ' ἐτραυματίσθη θανασίμως ὑπὸ τοῦ Πέτρου ντὲ Βέρα καὶ ἐτάφη παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους, ὅπερ φέρει τὸ ὄνομά του ἐν τῇ νήσῳ Μεγάλη Καναρία. Μ. Δ. Β.

Ντόρα Μπάλτεα (Dora Baltea) *[Γεωγρ.].* Ποταμὸς τῆς Ἰταλίας, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Τουρίνου, ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Πάδου. Πηγάζει ἐκ τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τοῦ Λευκοῦ Ὄρους τῶν Ἄλπεων καὶ σχηματίζεται ἐκ δύο βραχιόνων, οἵτινες ἑνώνονται παρὰ τὸ Κουρμαγιέρ. Διαρρέει τὴν κοιλάδα τῆς Ἀόστης καὶ διευθυνόμενος πρὸς Α. καὶ ΝΑ. πρὸς τὸ Σατιγιὸν καὶ τὴν Ἰβρέαν, χύνεται μετὰ ροῦν 148 χλμ. εἰς τὸν Πάδον, παρὰ τὸ Κρεσεντῖνο. Ἐκ τῆς Ἰβρέας σχηματίζει διώρυγα, ἥτις ὁδηγεῖ πρὸς τὸν Πάδον καὶ τὸν Σέζια. Μ.Δ.Β.

Ντόραν (Doran), ***'Ιωάννης.*** Ἄγγλος συγγραφεύς, ἰρλανδικῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς εἰς Λονδῖνον (1807—1878). Τῷ 1869 ἐγένετο συντάκτης τοῦ περιοδικοῦ «Athenaeum», κατὰ δὲ ἐν ἔτος δὲ τοῦ «Notes and Queries». Τῶν ἔργων του σπουδαιότερον εἶναι τό: «Ὑπηρέται τῶν Α. Μεγαλειοτήτων», ἱστορία τοῦ ἀγγλικοῦ θεάτρου, ἐκδοθεῖσα τῷ 1860. Ἄλλα ἔργα του εἶναι: «Βιογραφίαι βασιλισσῶν ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Ἀννοβέρου» (1855), «Ἱστορία τῶν τρελλῶν τῆς αὐλῆς» (1858), «Τὸ Λονδῖνον κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Ἰακωβιτῶν» (1877) κτλ. Κ. Σ.

Ντόρα Ριπάρια (Dora Riparia) *[Γεωγρ.].* Ποταμὸς τῆς Ἰταλίας, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Τουρίνου. Πηγάζει ἐκ τῶν Κάτω Ἄλπεων, διέρχεται τὴν κοιλάδα τῆς Τσεζάνα καὶ μετὰ ροῦν 120 χλμ. χύνεται εἰς τὸν Πάδον εἰς ἀπόστασιν 2 χλμ. βορείως τοῦ Τουρίνου. Κυριώτερος παραπόταμος αὐτοῦ εἶναι ὁ *Μπαρτονέκκια*. Μ. Δ. Β.

Ντορβὰλ (Dorval), ***Μαρία - 'Αδέλα - Θωμάς Ντελωναὶ*** (Delaunay), γνωστὴ ὡς *κυρία*—. Διάσημος Γαλλὶς ἠθοποιὸς (1798—1849). Τέκνον μετρίων ἠθοποιῶν, εἶχεν ἀνέλθει τὴν σκηνὴν ἀπὸ ἡλικίας πέντε ἐτῶν. Εἷς τῶν μεγαλυτέρων θριάμβων της ὑπῆρξεν ἡ «Μαριὸν Ντελόρμ», κατόπιν τοῦ ὁποίου εἰσῆλθε (1834) εἰς τὴν Γαλλικὴν Κωμῳδίαν.

ντορβᾶς (ὁ) δημοτ. σάκκος μικρός, πήρα: «ὁ ντορβᾶς τοῦ ἀλόγου» ἡ πήρα ἐντὸς τῆς ὁποίας θέτουν τὴν κριθὴν τοῦ ἵππου καὶ τῶν ἄλλων ὑποζυγίων ἵνα τρώγουν (λ. τουρκ. torba).

Ντορβινὺ (Dorvigny), ***Λουδοβῖκος - Φραγκῖσκος 'Αρσαμπὼ*** ὁ ἐπιλεγόμενος —. Γάλλος συγγραφεὺς καὶ κωμικὸς ἠθοποιὸς (1742—1812), θεωρούμενος ὡς νόθος υἱὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ'. Ἔγραψε ποικίλα κωμειδύλλια, εἰς τὰ ὁποῖα ἐδημιούργησε τοὺς τύπους Ζανὸ (Janot) καὶ Ζοκρὶς (Jocrisse) οἵτινες ἔσχον μεγάλην παρὰ τῷ λαῷ δημοτικότητα. Χ. Δ.

Ντόργκαλι (Dorgali) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Νουόρο τῆς Σαρδηνίας. Κάτ. 5.388. Κεῖται οὐχὶ μακρὰν τοῦ κόλπου Ὀροζέι ὅστις ἐξ αὐτῆς ὀνομάζεται ἐπίσης κόλπος Ντόργκαλι. Παρ' αὐτὴν εὑρίσκονται σπήλαια σταλακτιτῶν μετὰ 15 στοῶν καὶ αἱ μεταλλικαὶ πηγαὶ Τζένόνε καὶ Σὰν Τζιοβάννι. Μ. Δ. Β.

Ντορὲ (Doré) *[Γεωγρ.].* Λίμνη τοῦ Καναδᾶ ἐν Σασκατσεβάν, ἐκρέουσα δι' ὁμωνύμου ποταμοῦ εἰς τὸν Κάστορα, ἀποτελοῦντα τὸν ἀνώτατον ροῦν τοῦ μεγάλου ποταμοῦ Τσώρτσιλ. Χ. Δ.

Ντορὲ (Doret), ***Γουσταῦος.*** Ἑλβετὸς συνθέτης, γεννηθεὶς τῷ 1866. Μετὰ λαμπρὰς σπουδὰς εἰς τὸ βιολίον ὑπὸ τοὺς Γιοάχιμ καὶ Μαρσίκ, εἰς δὲ τὴν σύνθεσιν ὑπὸ τοὺς Ντυμποὰ καὶ Μασσενέ, ὠνομάσθη διευθυντὴς ὀρχήστρας τῆς Ἐθνικῆς μουσικῆς ἑταιρείας καὶ μουσικὸς διευθυντὴς τοῦ Κωμικοῦ Μελοδράματος τῶν Παρισίων. Ἠσχολήθη μὲ ὅλα τὰ εἴδη τῆς μουσικῆς, δώσας εἰς τὸ θέατρον τὰ μελοδράματα: «Loys» (1892), «Le Peuble vaudois» (1903), «Les armaillis» (1906), «Le Nain du Hasli» (1908), «La tisseuse d' Orties» (1926) κ. λ. π. Ἐκτὸς τοῦ θεάτρου ὁ Μορὲ ἔγραψε τὰ ἔργα διὰ φωνάς, χορῳδίαν καὶ ὀρχήστραν: «Εἰς τὰ δάση», «Κανταταὶ τῆς ἑκατονταετηρίδος» «Φωναὶ τῆς πατρίδος» «Εἰδωλολατρικὰ σοννέττα», «Οἱ ἑπτὰ λόγοι τοῦ Χριστοῦ» κ. ἄ. δι' ὀρχήστραν: «Airs de ballet», «Ἡρωϊκὸν ἐμβατήριον», μίαν «Berceuse» καὶ μίαν «Improvisation» διὰ βιολοντσέλλον καὶ κλειδοκύμβαλον, πλείστας ἀνδρικὰς καὶ μικτὰς χορῳδίας, τὰς συλλογὰς μελῳδιῶν: «Fleurs de deuil» «Jardins d'enfants» «Airs et chansons couleur du temps», «Hymne à la beauté», μουσικὴν δωματίου, σκηνικὴν μουσικὴν διὰ τὸν «Ἰούλιον Καίσαρα» τοῦ Σαίξπηρ, «Aliénor» τοῦ Μοράξ κ.λ.π. Ὁ Ντορὲ εἶνε ἐπίσης ὁ μουσικὸς συνεργάτης τῆς «Ἐφημερίδος τῆς Λωζάννης» καὶ τῆς «Ἐφημερίδος τῆς Γενεύης». Γ. Σ.

—**Ντορὲ** (Doré), ***Παῦλος-Γουσταῦος.*** Γάλλος ζωγράφος καὶ σχεδιαστής, γεννηθεὶς ἐν Στρασβούργῳ τῷ 1833 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1883. Εἰς ἡλικίαν 11 ἐτῶν ἐδημοσίευσε τὰς πρώτας λιθογραφίας του, τῷ δὲ 1848 παρουσίασεν εἰς τὸ «Journal pour rire» τοῦ Philipon τὰ «Κατορθώματα τοῦ Ἡρακλέους» τὴν πρώτην σειρὰν σχεδιασμάτων του, ἥτις τὸν κατέστησεν εὐφημότατα γνωστόν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐξηκολούθησε νὰ παράγῃ μετ' ἀκαμάτου φιλοπονίας πολυπληθεῖς συνθέσεις, ἰδίᾳ εἰκονογραφίας διὰ τὰ σημαντικώτερα τῶν λογοτεχνικῶν ἔργων. Μεταξὺ τῶν εἰκονογραφημένων ἐκδόσεων, τὰς ὁποίας ἐφιλοτέχνησε, μνημονεύομεν τὸν «Rabelais» (1854), τὸν «Θρῦλον τοῦ περιπλανωμένου Ἰουδαίου» ἐπὶ στίχων τοῦ Πέτρου Ντυπόν, τὴν «Κόλασιν τοῦ Δάντου» (1861), τοὺς «Μύθους» τοῦ Perrault (1861), τὸν «Δὸν Κιχώτην» (1862), τὴν «Βίβλον» (1864), τὰ ἔργα τοῦ Μίλτωνος (ἐν Λονδίνῳ, 1865), τοὺς «Μύθους» τοῦ Λαφονταὶν (1867), τὸ «Καθαρτήριον» καὶ τὸν «Παράδεισον» τοῦ Δάντου (1868), τὸν «Μαινόμενον Ὀρλάνδον» (1879). Αἱ εἰκονογραφίαι τοῦ Ντορὲ διακρίνονται διὰ τὴν εὐρύτητα καὶ τὴν τόλμην τῆς φαντασίας, τὴν προσοχὴν εἰς τὰς λεπτομερείας, τὴν πρωτοτυπίαν τῶν ἀπόψεων, τὴν δύναμιν τῆς προοπτικῆς καὶ σκιόφωτος, τὴν προτίμησιν πρὸς τὰς παραδοξότητας καὶ τὴν ἐκζήτησιν ἐνίοτε τοῦ δραματικοῦ, τοῦ παταγώδους καὶ τοῦ θεαματικοῦ. Ὡς ζωγράφος ὁ Ντορὲ παρήγαγε μεταξὺ πολλῶν ἄλλων: «Ὁ σαλτιμπάγκος ποὺ ἔκλεψε ἕνα παιδί», «Ὁ ἄγγελος τοῦ Τωβίου», «Ὁ Νεόφυτος» καί τινας τοιούτους ... πιογραφίας. Καὶ ὡς γλύπτης ὁ καλλιτέχνης

Digitized by Google

παρουσίασεν ἀξιόλογα ἔργα, ἐν οἷς ἓν σύμπλεγμα διὰ τὸ ἐν Παρισίοις μνημεῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ πατρός. Ι.Μ.Π.

ντορζὲ ἢ *ντορτζὲ [Μυθολ.]*. Ἱερὸν ἀντικείμενον τῆς ἐν Θιβὲτ βουδικῆς λατρείας, ἀναπαριστῶν τὸ «βάντζρα», κεραυνὸν τοῦ θεοῦ Ἴντρα, ὃν οὗτος ἔρριψεν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ παρὰ τὸ μοναστήριον τοῦ Σερά, ὅπου καὶ φυλάσσεται. Εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν ὄργανον καταπολεμήσεως τῶν δαιμόνων καὶ ἀποτελεσματικώτατον περίαπτον διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς εὐτυχίας καὶ τὴν ἀποτροπὴν τοῦ κακοῦ. Παρίσταται πάντοτε εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀγαλμάτων τοῦ Βούδα ἢ τῶν θεοτήτων τῶν καταπολεμουσῶν τὰ πνεύματα τοῦ κακοῦ. Ἀπ' αὐτοῦ ἀπεκλήθη καὶ ἡ μονὴ *Ντορτζέλινγκ* (βλ. λ.). —Π.

Ντορζελὲς (Dorzelès), ***Ρολάνδος***. Γάλλος μυθιστοριογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1886 ἐν Ἀμιένῃ. Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ἀπὸ τῶν στηλῶν τῶν προοδευτικῶν περιοδικῶν, κατώρθωσε δὲ ταχέως νὰ ἐπιβληθῇ χάρις εἰς τὸν χαρακτηρίζοντα τὰ ἔργα αὐτοῦ λεπτὸν λυρισμόν. Μεταξὺ τῶν νεωτέρων δημοσιευμάτων του προτιμῶνται ἰδιαιτέρως αἱ ὑπὸ τύπον δημοσιογραφικοῦ ρεπορτὰζ ἀφηγήσεις τῶν ἐντυπώσεών του. Κυριώτερα ἔργα του εἶναι τά: «Saint Magloire» (1922), «Τὸ ξύπνημα τῶν νεκρῶν» (1923) μυθιστόρημα εἰλημμένον ἀπὸ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, «Ταξίδι στὴ χώρα τῶν μανδαρίνων» περιγραφὴ ταξιδίου εἰς Ἰνδοκίναν, «Γραμμένο μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς» (1927), «Τὸ χωρὶς καμῆλες καραβάνι» (1928) κλπ. Χ. Δ.

Ντόρι (Dori) ***Ἐλεονώρα***. Ὁμογάλακτος ἀδελφὴ τῆς Μαρίας τῶν Μεδίκων καὶ σύζυγος τοῦ στρατάρχου Ντ' Ἄνκρ, γνωστὴ ὑπὸ τὸ παρεπώνυμον *Γκαλιγκάϊ* Ἐλεονώρα (βλ. λ.).

Ντόρια (Doria). Μεγάλη καὶ ἰσχυρὰ οἰκογένεια τῆς Γενούης, ἀνάγουσα τὴν ἀρχήν της εἰς τὸν Ζ' αἰῶνα. Τὰ σπουδαιότερα μέλη τῆς οἰκογενείας ταύτης ὑπῆρξαν οἱ ἑξῆς:

— 1) ***Οὐμβέρτος Ντόρια***. Ναύαρχος τῆς δημοκρατίας, ὅστις τῷ 1284 ἐνίκησεν ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τῆς Μελόρια καὶ ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν μακρὰν ἀντιζηλίαν τῆς Γενούης καὶ Πίζης, καταστρέψας τὸ ναυτικὸν τῆς τελευταίας.

— 2) ***Κονράδος Ντόρια***. Υἱὸς τοῦ Οὐμβέρτου, ὅστις τῷ 1270 ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐπαναστάσεως, ἥτις ἀνέτρεψε τοὺς Γουέλφους. Ὀνομασθεὶς ἀρχηγὸς τοῦ λαοῦ, διετήρησε τὸν τίτλον τοῦτον ἐπὶ μακρόν.

— 3) ***Λάμπα Ντόρια***. Ναύαρχος τῆς Γενούης κατὰ τὸν δεύτερον πόλεμον μετὰ τῆς Βενετίας τοῦ 1298, νικήσας τὸν Ἑνετὸν ναύαρχον Ἀνδρέαν Δάνδολον πρὸ τῆς νήσου Γκουρζόλα εἰς ναυμαχίαν, ἥτις ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐξασθένησιν τόσον τῶν ἡττημένων ὅσον καὶ τῶν νικητῶν. Ἐπέβαλεν ἀκολούθως εἰς τὴν Βενετίαν εἰρήνην ἐπωφελῆ διὰ τὴν Γένουαν.

— 4) ***Φίλιππος Ντόρια***. Διακεκριμένος ναυτικός, ὅστις ἐξωρίσθη ὑπὸ τῆς πατρίδος του, διότι κατέλαβε διὰ προδοσίας τὴν Τρίπολιν, ἥτις εἶχε συνθηκολογήσει μετὰ τῆς Γενούης. Πωλήσας τὴν Τρίπολιν ἐγένετο πειρατής.

— 5) ***Παγανῖνος Ντόρια***. Ἔνδοξος ναύαρχος τῆς δημοκρατίας τῆς Γενούης. Διεκρίθη ἰδίως κατὰ τὸν τρίτον μετὰ τῆς Βενετίας πόλεμον. Τῷ 1355 κατέστρεψε τὰς ἑνετικὰς κτήσεις τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης, διέδραμε τὸ Ἀρχιπέλαγος, κατέλαβε τὴν Τένεδον, κατεναυμάχησε τὸν στόλον τοῦ Πιζάνι πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἠνάγκασε τὸν αὐτοκράτορα Καντακουζηνὸν νὰ κλείσῃ τοὺς ἑλληνικοὺς λιμένας εἰς τοὺς Ἑνετοὺς καὶ δώσῃ τελείαν ἐλευθερίαν εἰς τὸ γενουατικὸν ἐμπόριον. Ἡ νίκη ὅμως αὕτη ἐστοίχισε τόσον εἰς τοὺς νικητάς, ὥστε ἀφῃρέθη ἀπ' αὐτοῦ ἡ ἀρχηγία. Τῷ 1354 ἀναλαβὼν τὴν ἀρχὴν ἐνίκησε κατὰ κράτος τὸν Πιζάνι εἰς τὸ Πόρτο-Λόνγκο καὶ τὸν ᾐχμαλώτισε μεθ' ὁλοκλήρου τοῦ στόλου του. Ἡ ναυμαχία αὕτη ἔθεσε τέλος εἰς τὸν πόλεμον, τῆς Βενετίας ἀποδεχθείσης τοὺς ὅρους τῆς Γενούης.

— 6) ***Λουκιανὸς Ντόρια***. Ἐπολέμησε πρὸς τοὺς Ἑνετοὺς κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ Γκιότσα (1379)· κατέλαβε τὸ Ροβῖγον, Γράδο, Γκάορλο καὶ ἦρε τὴν τελευταίαν νίκην του πρὸ τῆς Πόλας, ὅπου καὶ ἐφονεύθη.

—7) ***Πέτρος Ντόρια***. Ἀδελφὸς τοῦ Λουκιανοῦ, ὃν καὶ διεδέχθη ὀνομασθεὶς μέγας ναύαρχος. Διέβη τὴν λιμνοθάλασσαν τῆς Βενετίας καὶ κατέλαβε τὸ αὐτὸ ἔτος (1379) τὴν Γκιότσα. Πολιορκηθεὶς ὅμως ἐν αὐτῇ ὑπὸ τοῦ Βίκτωρος Πιζάνι καὶ ἀρνηθεὶς τοὺς προταθέντας αὐτῷ ὅρους εἰρήνης, ἐφονεύθη ὑπὸ σφαίρας πυροβόλου, τοῦ ὁποίου ἡ χρῆσις εἰσήγετο διὰ πρώτην φοράν. Ὁ στόλος του παρεδόθη.

— 8) ***Ἀνδρέας Ντόρια***. Ὁ ἐνδοξότερος ναυτικὸς τῆς Γενούης, γεννηθεὶς τῷ 1468 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1560. Καθ' ὃν χρόνον ἡ πατρίς του ἐσπαράσσετο ὑπὸ τῶν κομματικῶν διαμαχῶν, ὑπηρέτησε διαδοχικῶς τὸν πάπαν Ἰννοκέντιον Η', τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως Φερδινάνδον καὶ τὸν υἱόν του Ἀλφόνσον τὸν Β'. Κατετάχθη ἀκολούθως εἰς τὸ τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ μετέβη ὡς

Ἀνδρέας Ντόρια.

προσκυνητὴς εἰς Παλαιστίνην. Ὅταν ὁ Κάρολος ὁ Η' εἰσέβαλεν εἰς τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως, ὁ Ἀνδρέας Ντόρια παρέμεινε πιστὸς εἰς τὸν Ἀλφόνσον τὸν Β'. Βλέπων ὅμως ὅτι ἐχάνετο κάθε ἐλπὶς σωτηρίας, προσεκολλήθη εἰς τὸν Ἰωάννην τῆς Ροβέρης, ὅστις ἐκράτει διὰ τὸν βασιλέα Κάρολον Η' καὶ ἐναντίον τῶν Ἱσπανῶν πλείστας θέσεις ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Νεαπόλεως.

Ὁ Ἀνδρέας Ντόρια ὑπερήσπισεν ἐνδόξως τὸ Ρόκα Γκουλέλμα ἐναντίον τοῦ Γκονζάλβου τῆς Κορδούης, ὅστις προσεπάθησεν εἰς μάτην νὰ τὸν προσεταιρισθῇ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἱσπανίας. Τῷ 1503, ὑπηρέτησε τὴν πατρίδα του καὶ συνώδευσε τὸν θεῖόν του Δομένικον εἰς Κορσικήν, ὅπου οὗτος μετέβαινεν ἵνα καταστείλῃ ἐκραγεῖσαν στάσιν. Μετέπειτα ἐγκατέλειψε τὴν κατὰ ξηρὰν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, ἐξοπλίσας ὀκτὼ γαλέρας δι' ἰδίων του ἐξόδων. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Γενούης ἀπὸ τῆς γαλλικῆς κατοχῆς, ἐπεδόθη εἰς τὴν καταπολέμησιν τῶν πειρατῶν καὶ τῶν Τούρκων, οἵτινες εἶχον κατακλύσει τὴν Μεσόγειον, καὶ τοὺς ἐνίκησε πανταχοῦ ὅπου τοὺς συνήντησε καὶ ἰδίως εἰς τὴν Πιανόζα τῷ 1519. Νέαι ταραχαὶ ἐκραγεῖσαι ἐν τῇ πατρίδι του τὸν ἠνάγκασαν νὰ ἐξορισθῇ εἰς Μονακό. Ὅταν ὅμως ἡ Ἰταλία ἐγένετο ἐκ νέου θέατρον πολέμου μεταξὺ τῶν Γάλλων καὶ τῶν Αὐστριακῶν, ὁ Ἀνδρέας εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Γαλλίας μετὰ τῶν γαλερῶν του. Ὁ Φραγκῖσκος Α' τὸν ὠνόμασε ναύαρχον τῶν γαλλικῶν γαλερῶν. Ἐναυμάχησε πρὸς τὸν στόλον τοῦ Καρόλου Ε' εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Προβηγκίας, ἔλυσε τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς Μασσαλίας, κατέλαβε τὸ Βαράτζιο κλπ. Μετὰ τὴν ἧτταν τῆς Παβίας ἠκολούθησε τὸν ἱσπανικὸν στόλον, ὅστις μετέφερεν αἰχμάλωτον τὸν Γάλλον βασιλέα. Ὁ Φραγκῖσκος Α' ὅμως τὸν διέταξε νὰ μὴ ἐπιχειρήσῃ οὐδὲν πρὸς ἀπελευθέρωσίν του, διότι εἶχε δώσει τὸν λόγον του. Μετὰ δύο ἔτη ὑπηρέτησεν ἐκ νέου τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας καὶ κατέλαβε τὴν Γένουαν ἐπ' ὀνόματί του. Ἐξοργισθεὶς ἀπὸ τὴν ζηλοτυπίαν τῶν Γάλλων ὑπουργῶν καὶ τὴν μὴ ἐκτέλεσιν τῶν ὑποσχέσεων, αἵτινες ἐδόθησαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας ὑπὲρ τῶν Γενουηνσίων, ἐστράφη τῷ 1528 πρὸς τὸν Κάρολον Η', μεθ' οὗ συνεφώνησεν ὅπως ἡ Γένουα μείνῃ ἐλευθέρα. Κατ' ἀκολουθίαν τῆς συμφωνίας ταύτης ἐξεδίωξε τοὺς Γάλλους ἐκ Γενούης τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἱσπανικοῦ στόλου, κατέπαυσε τὰς ἐσωτερικὰς διαμάχας, αἵτινες ἐσπάρασσον τὴν πόλιν, καθῄρεσε τοὺς Ἀδόρνι καὶ τοὺς Φρεγκόσι, ἤλλαξε τὴν μορφὴν τοῦ πολιτεύματος καὶ ὥρισε διετῆ μόνον τὴν θητείαν τῶν δογῶν, ἥτις πρότερον ἦτο ἰσόβια. Ὁ ἴδιος δὲν ἐδέχθη νὰ γίνῃ δόγης, ἀλλ' ἐξηκολούθησε παραμένων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Καρόλου Η', ὅστις ἐξ ἄλλου τὸν ἐπλήρωσε τιμῶν καὶ πλούτου καὶ τὸν ὠνόμασε ναύαρχον μετ' ἀπολύτου δικαιοδοσίας. Ὁ Ἀνδρέας Ντόρια ἠγωνίσθη καὶ πάλιν κατὰ τῶν Τούρκων, οὓς ἐνίκησε πλείστας φοράς, καὶ ἐναντίον τοῦ περιφήμου Βαρβαρόσσα. Τὸ πολίτευμα ὅπερ ἵδρυσεν ἐν Γενούῃ διετηρήθη ἄνευ μεταβολῆς μέχρι τοῦ τέλους τῆς δημοκρατίας ταύτης. Εἶχεν ἐγκαταστήσει ὀλιγαρχίαν ἰσχυράν, ἀπαρτιζομένην ἀπὸ τὰς κυριωτέρας οἰκογενείας τῆς πόλεως. Ἐφησύχαζεν ἐν Γενούῃ, ὅτε τῷ 1547 ἐξεδηλώθη ἡ συνωμοσία τοῦ Φιέσκε, ἥτις ὀλίγον ἔλειψε νὰ τῷ στοιχίσῃ τὴν ζωήν. Ἐξοργισθεὶς ἐπὶ πλέον καὶ ἀπὸ τὴν συνωμοσίαν τοῦ Ἰουλίου Σίμπο, ἐπέδειξε μεγάλην σκληρότητα ἐν τῇ ἐκδικήσει του. Τῷ 1560 ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ 92 ἐτῶν. Τὸ ἄγαλμά του, ἐγειρόμενον εἰς τὸ δουκικὸν ἀνάκτορον τῆς Γενούης μὲ τὴν ἐπιγραφήν: «Εἰς τὸν πατέρα τῆς πατρίδος», ἀνετράπη καὶ κατεστράφη ὑπὸ τοῦ λαοῦ τὴν 16 Ἰουνίου 1797 ὡς ἄγαλμα τυράννου.

— 9) ***Σιγιβάλδος Ντόρια***. Πατρίκιος τῆς Γενούης, γεννηθεὶς ἐκεῖ τῷ 1664 καὶ θανὼν ἐν Βενεβέντῳ τῷ 1733. Εἰσελθὼν εἰς τὰ ἱερατικὰ τάγματα ἐγένετο τῷ 1732 καρδινάλιος, ἀφοῦ διῆλθε τοὺς διαφόρους βαθμούς.

— 10) ***Ἰωάννης-Παμφίλιος-Ντόρια***. Καρδινάλιος, γεννηθεὶς ἐν Ρώμῃ τῷ 1751. Διετέλεσεν ἀρχιεπίσκοπος, εἰκοσαετὴς ἔτι ὤν, νούντσιος τοῦ πάπα ἐν Παρισίοις, κατόπιν καρδινάλιος καὶ ὑπουργὸς τοῦ παπικοῦ κράτους, τῷ 1797, ὁπότε μετέβη εἰς Παρισίους, ἵνα καθησυχάσῃ τὴν κυβέρνησιν τῆς δημοκρατίας, ἣν εἶχεν ἐξοργίσει ἡ δολοφονία τοῦ στρατηγοῦ Ντυφό.

— 11) ***Ἰωσὴφ-Ἀνδρέας-Ντόρια***. Γάλλος πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Ταρασκώνῃ τῷ 1772 καὶ θανὼν τῷ 1839 ἐν Μασόν. Κατήγετο ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Ντόρια ἀπὸ κλάδον ἐγκατασταθέντα ἐν Προβηγκίᾳ. Εἰσελθὼν εἰς τὴν ναυτικὴν ὑπηρεσίαν τῷ 1787, ἐγένετο ὑπασπιστὴς τοῦ ναυάρχου Νταμάς, θείου του, καὶ ἐγκατεστάθη ἀκολούθως ἐν Μασὸν ὅπου ἐξελέγη βουλευτὴς τῷ 1815, ἐπανεκλεγόμενος τακτικῶς καθ' ὅλην τὴν περίοδον τῆς παλινορθώσεως.

— **Ντόρια** (Doria), ***Ἰάκωβος***. Φυσικὸς καὶ ἐξερευνητής, ἀπόγονος τῆς οἰκογενείας τῶν Ντόρια, γεννηθεὶς ἐν Σπέτσιᾳ τῷ 1840. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἐταξίδευσε τῷ 1862 εἰς τὴν μεσημβρινὴν Περσίαν. Τῷ 1865 ἀνέλαβε τὴν ἐξερεύνησιν τῆς Βόρνεο. Προσβληθεὶς ὑπὸ πυρετῶν ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ ἐν Ἰταλίᾳ. Ἐγκατασταθεὶς ἐν Γενούῃ ἵδρυσεν ἐκεῖ μουσεῖον τῆς φυσικῆς ἱστορίας.

— **Ντόρια** (Doria), ***Παῦλος-Ματθαῖος***. Φιλόσοφος καὶ μαθηματικός, γόνος τῆς μεγάλης γενουατικῆς οἰκογενείας τῶν Ντόρια, γεννηθεὶς ἐν Γενούῃ τῷ 1662 καὶ θανὼν ἐν Νεαπόλει τῷ 1746. Κατεπολέμησε τὴν φιλοσοφικὴν διδασκαλίαν τοῦ Καρτεσίου, ἣν ἐθεώρει ἐπικίνδυνον διὰ τὸν πλατωνισμόν, οὗτινος ἦτο θερμὸς ὀπαδός. Τὰ κυριώτερα φιλοσοφικά του ἔργα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Περὶ ἐκπαιδεύσεως τοῦ ἄρχοντος», (Della Educazione del Principe), «Trattato della vita civile» (1729), «Discorsi filosofici intorno alla Filosofia» (1733), «Idea d'una perfetta republica», τοῦ ὁποίου τὰ ἀντίτυπα ἐκάησαν κατὰ διαταγὴν τῆς κυβερνήσεως ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατόν του· «Ragionamenti e Poesie Varie» (1737), «Ragionamenti Varie» (1741, τόμ. 2). Ἠσχολήθη ἐπίσης εἰς τὰ μαθηματικὰ καὶ ἐδημοσίευσε τὸ ἔργον: «Opere matematiche et des Esercitazioni geometriche». Ν. Ι. Θ.

Ντόρια ***μέγαρον*** (Palazzo Doria). Ὄνομα δύο περιφήμων μεγάρων, ὧν τὸ μὲν ἐν Ρώμῃ, τὸ δὲ ἐν Γενεύῃ. Τὸ ἐν *Ρώμῃ* ἐκτίσθη ἐπὶ τῆς λεωφόρου Κόρσο κατὰ τὸ 1435 ὑπὸ τοῦ πάπα Ἰουλίου Β', περιελθὸν κατόπιν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὸν δοῦκα τοῦ Οὐρμπίνο, εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Ἀλντομπραντίνι καὶ τῶν Παμπίλι καὶ τέλος εἰς τοὺς Γενουηνσίους Ντόρια. Εἰς τὰ περισσότερα δωμάτια τοῦ πρώτου πατώματος αὐτοῦ ἐστεγάσθη ἡ ὁμώνυμος πινακοθήκη, εἰς δὲ τὴν μεγάλην αἴθουσαν αὐτοῦ συνῆλθε τῷ 1925 τὸ συμβούλιον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Θεωρεῖται ἐκ τῶν ὡραιοτέρων καὶ πολυτελεστέρων μεγάρων τῆς Ρώμης, περιέχον πλεῖστα ἔργα τέχνης καὶ πλουσιωτάτους θησαυρούς. Τὸ ἐν *Γενούῃ* ἐδωρήθη ὑπὸ τῆς δημοκρατίας τῆς Γενούης εἰς τὸν μέγαν Γενουήνσιον ναύαρχον Ἀνδρέαν Ντόρια τῷ 1522, ὁ ὁποῖος μετερρύθμισεν αὐτὸ τελείως τῷ 1529 ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Φλωρεντινοῦ ἀρχιτέκτονος Μοντορσόλι. Αἱ τοιχογραφίαι αὐτοῦ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔργον τοῦ Πιερίνο ντὲλ Βάγκα, μαθητοῦ τοῦ Ραφαήλου, τὰ δὲ γλυπτικὰ ἔργα ἐξετελέσθησαν ὑπὸ τοῦ Σιλβίου Κορίνι καὶ τοῦ Ἰωάννου ντὰ Φιέζολε. Ἐν αὐτῷ ἐφιλοξενήθησαν ὁ Κάρολος Ε', ὁ Βοναπάρτης καὶ ὁ Βέρδι. Εἰς τοὺς κήπους αὐτοῦ, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἡ θέα τῆς πόλεως εἶναι μεγαλοπρεπής, ἔχει στηθῆ ἄγαλμα τοῦ Ἀνδρέα Ντόρα. Μ.Δ.Β.

— **Ντόρια**, ἢ ***Ντόρια-Παμφίλι, πινακοθήκη***— (Galleria Doria ἢ Doria-Pamfili). Περίφημος πινακοθήκη, ἱδρυθεῖσα τῷ 1435 ἐν τῷ ὁμωνύμῳ μεγάρῳ τῆς Ρώμης. Περιλαμβάνει περὶ τοὺς 500 πίνακας, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὑρίσκονται πλεῖστα ἀριστουργήματα τῶν ζωγράφων τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ ἰδίως τοῦ Γκουΐντο Ρένι, τοῦ Γκουερτσίνο, τοῦ Ἀννίμπαλε Καράτσι, τοῦ Λανφράνκα, τοῦ Κλὼντ Λορραίν, τοῦ Τσούκκαρο, τοῦ Ντόννο Ντόσσι, τοῦ Πουσσέν, τοῦ Ροῦμπενς, τοῦ Μπροντσίνι, τοῦ Σασσοφερράττα, τοῦ Ρέμπραντ, τοῦ Ριμπέρρα, τοῦ Τιτσιανοῦ, τοῦ Κορράτζιο, τοῦ Ραφαήλου κτλ. Τὸ κυριώτερον ἔργον τῆς πινακοθήκης θεωρεῖται ἡ προσωπογραφία τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου Ι' Παμφίλι ὑπὸ τοῦ Βελάσκεθ, τοποθετημένη εἰς ἰδιαιτέραν αἴθουσαν. Μ. Δ. Β.

Ντοριὰν (Dorian), ***Πέτρος-Φρειδερῖκος***. Γάλλος πολιτικὸς ἐκ Μομπελιὰρ (1814—1873). Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς κυβερνήσεως Ἐθνικῆς ἀμύνης κατὰ τὸν Γαλλοπρωσσικὸν πόλεμον καὶ ἀνέλαβε μετὰ τοῦ Ἰουλίου Φάβρ τὰς σχετικὰς μὲ τὴν κατάληψιν τῶν Παρισίων διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Βίσμαρκ. Χ. Δ.

Ντορινὺ (Dorigny). Οἰκογένεια Γάλλων ζωγράφων καὶ χαρακτῶν, σπουδαιότερα μέλη τῆς ὁποίας ὑπῆρξαν οἱ ἑξῆς:

Μιχαὴλ Ντορινύ. Ἐγεννήθη κατὰ τὴν παράδοσιν ἐν Σαὶν Καντὲν περὶ τὸ 1617. Νεαρώτατος εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Σ. Βουέ, ὅπου ἐξέμαθε τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν χαρακτικήν, καὶ ἀπὸ τοῦ 1638 ἤρχισε νὰ κυκλοφορῇ χαλκογραφίας τῶν ἔργων τοῦ διδασκάλου του, τοῦ ὁποίου συνεζεύχθη τὴν θυγατέρα τῷ 1648. Χρησιμοποιηθεὶς διὰ τὴν διακόσμησιν τῶν ἀνακτόρων τοῦ βα-

Digitized by Google

σιλέως, εἰργάσθη ἐπὶ πλέον καὶ εἰς τὸν πύργον τῶν Βιγκεννῶν καὶ εἰς διαφόρους πλουσίους οἴκους. Εἴς τινα ἐκ τούτων ἐξεικόνισε τὴν «Ἱστορίαν τοῦ Ἡρακλέους» εἰς ἓξ πίνακας. Τῷ 1663 ἐγένετο μέλος τῆς βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῆς ζωγραφικῆς. Τὰ ἔργα του δὲν σῴζονται πλέον. Ἀπέθανεν ἐν Λούβρῳ τῷ 1665.

Λουδοβῖκος Ντοριννί. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1654 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βερόνῃ τῷ 1742. Φαίνεται ὅτι ἐνωρίτατα ἐγένετο γνωστός, διότι ἤδη τῷ 1672 ἀναφέρεται ὡς ζωγράφος τοῦ βασιλέως. Θεωρήσας ἑαυτὸν ἠδικημένον ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας, ἥτις δὲν τὸν ἐβράβευσεν εἴς τινα διαγωνισμόν, ἐγκατέλιπε τὴν Γαλλίαν καὶ κατ' ἀρχὰς παρέμεινεν ἐπ' ἀρκετὸν ἐν Ῥώμῃ, κατόπιν δὲ ἐγκατεστάθη ἐν Βενετίᾳ, ὅπου ἔζησεν ἐπὶ δεκαετίαν. Εἰργάσθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Σιλβέστρου καὶ ἐζωγράφησε διὰ νωπογραφιῶν τὴν ὀροφήν. Τέλος ἐξιταλισθεὶς ἐγκατεστάθη ἐν Βερόνῃ, ἀλλ' εἰργάσθη κατὰ διαστήματα καὶ ἐν Παδούῃ, ἐν Τριδέντῳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἰταλίας, ἔφθασε δὲ καὶ μέχρι τῆς Πράγας, ὅπου ἐζωγράφησε μίαν ὀροφήν. Τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του διακοσμοῦντα ἰδιωτικὰς οἰκίας ἐν Βερόνῃ καὶ Παδούῃ δὲν διεσώθησαν. Τὸ Λοῦβρον κατέχει τοῦ καλλιτέχνου τούτου ἓν μόνον σχέδιον, τὴν «Παρθένον καὶ τὸν παῖδα Ἰησοῦν πρὸ γονυπετοῦς ἄρχοντος». Ὡς ζωγράφος ὁ Ντοριννὶ διεκρίνετο μᾶλλον διὰ τὴν φαντασίαν του ἢ διὰ τὸ συναίσθημα καὶ τὴν κομψότητά του.

Νικόλαος Ντοριννί. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, χαράκτης γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1658 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1746. Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Γ. Ὠντράν. Ἐργασθεὶς ἐπὶ τριακονταετίαν περίπου ἐν Ἰταλίᾳ, προσεκλήθη εἰς Λονδῖνον τῷ 1711 διὰ νὰ χαράξῃ τὰ ἔργα τοῦ Ραφαήλου, τοῦ Hampton Court, ἀνεκηρύχθη δὲ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α' ἱππότης. Ἐπιτρέψας εἰς Γαλλίαν τῷ 1724 ἐγένετο μετὰ ἓν ἔτος μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ζωγραφικῆς. Περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του ἠσχολήθη καὶ μὲ τὴν ζωγραφικήν, φιλοτεχνήσας ἀρκετοὺς θρησκευτικοὺς πίνακας, τῶν ὁποίων ἀγνοεῖται ἡ τύχη. θ. π.

Ντορίσλαους (Dorislaus), ***Ἰσαάκ.*** Ἰρλανδὸς διπλωμάτης, παιδαγωγός, δημοσιογράφος καὶ πολιτικὸς (1595—1649). Ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Λέυντεν, τῷ 1640 δὲ διωρίσθη δικαστὴς καὶ τῷ 1648 ἀρχιδικαστής, συντάξας τὸ ἔγγραφον τῆς καταδίκης Καρόλου Α' καὶ γενόμενος οὕτω μισητὸς εἰς τὰς τάξεις τῶν βασιλοφρόνων. Εὑρισκόμενος ἐν Χάγῃ τῷ 1649 πρὸς διαπραγμάτευσιν ἀγγλοολλανδικῆς συμμαχίας, ἐδολοφονήθη ὑπὸ τῶν ἐκεῖ προσφύγων βασιλοφρόνων. Μ. Δ. Β.

Ντόρκινγκ (Dorking) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Σώρρεϋ, κειμένη ἐπὶ τοῦ Μόλε, παραποτάμου τοῦ Ταμέσεως. Ἔχει μεγάλας ἀσβεστοκαμίνους καὶ διεξάγει σημαντικὴν ἐξαγωγὴν ἀσβέστου. Κάτ. 8.000. Χ. Δ.

Ντορλεὰν (Dorléans), ***Λουδοβῖκος.*** Γάλλος σατιρικὸς καὶ ἐπαναστάτης (1542—1629), μέλος τοῦ ἐναντίον τοῦ Ἐρρίκου Δ' συνασπισμοῦ, κατὰ τὸν ὁποῖον ἔπαιξε σημαίνοντα ρόλον. Ἔγραψε πλείστας σατίρας ἐναντίον τοῦ Ἐρρίκου καὶ τῶν διαμαρτυρομένων, ὧν γνωστότεραι εἶναι αἱ: «Avertissement des Catholiques Anglais aux Catholiques Français» (1586) καὶ «Second avertissement des Catholiques Anglais» (1590). Ἡ τελευταία αὕτη ἐκάη ἐν Παρισίοις διὰ χειρὸς δημίου. Μετὰ τὴν εἰς Παρισίους εἴσοδον τοῦ Ἐρρίκου Δ' (1593), ἐξωρίσθη ἐπὶ 9 ἔτη, ὅτε δὲ ἐπέστρεψεν ἀπονεμηθείσης εἰς αὐτὸν χάριτος ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως συνέθεσε χάριν αὐτοῦ ἐγκώμιον. Χ. Δ.

— **Ντορλεὰν** ἢ ***ντ' Ορλεὰν*** (Dorléans ἢ d'Orléans) ***Πέτρος-Ἰωσήφ.*** Γάλλος ἰησουίτης καὶ ἱστορικὸς ἐκ Μπούρζ (1641—1698). Κυριώτερα ἐκ τῶν ἱστορικῶν ἔργων του εἶναι: «Βίος τοῦ Πατρὸς Κοττὸν» (1688), «Ἱστορία τῶν ἐπαναστάσεων τῆς Ἀγγλίας» (1693) καὶ «Ἱστορία τῶν ἐπαναστάσεων τῆς Ἱσπανίας» συνεχισθεῖσα ὑπὸ τῶν Π. Π. Ρουγιὲ καὶ Μπρυμουά (1734). Χ. Δ.

Ντορμὰν (Dormans) *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Μάρνη, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μάρνη εἰς ἀπόστασιν 24 χλμ. ἀπὸ τοῦ Ἐπερναί. Κάτ. 1.870. Τῷ 1575 ὁ δοὺξ τῆς Γκίζης ἐνίκησε παρ' αὐτὴν σῶμα Γερμανῶν ἱππέων, τοὺς ὁποίους ὁ Τορέ, ἀδελφὸς τοῦ στρατάρχου Μονμορανσύ, ὡδήγει εἰς βοήθειαν τοῦ Φραγκίσκου τοῦ Ἀνδηγαυικοῦ. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατελήφθη δὶς ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1914 καὶ κατὰ Μάϊον τοῦ 1918, ἐχρησίμευσε δὲ ὡς σπουδαῖον στρατηγικὸν κέντρον κατὰ τὰς μεταξὺ 15 Ἰουλίου καὶ 3 Αὐγούστου (1918) μάχας. Χ. Δ.

Ντόρμιτορ *[Γεωγρ.]*. Τὸ ὑψηλότερον ὄρος τοῦ Μαυροβουνίου (βλ. λ. *Ντούρμιτορ*).

Ντὸρν (Doorn) *[Γεωγρ.]*. Γραφικὴ κωμόπολις τῆς Ὁλλανδίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Οὐτρέχτης καὶ ἐγγὺς αὐτῆς, ἐν τῇ ὁποίᾳ διαμένει ὁ τέως καΐζερ τῆς Γερμανίας Γουλιέλμος Β', ἀφ' ὅτου ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀμερόνγκεν. Κάτ. 1.200. Χ. Δ.

Ντὸρν (Dohrn), ***Ἀντώνιος.*** Γερμανὸς φυσιοδίφης (1840—1909). Ἐσπούδασεν ἐν Καινιξβέργῃ, Βόννῃ καὶ Ἰένῃ ὑπ' τὸν Haekel ὡς καὶ ἐν Βερολίνῳ, καὶ ἐγκατέστη ὡς ὑφηγητὴς ἐν Ἰένῃ τῷ 1868. Ἀφιερώθη εἰς τὴν ἐντομολογίαν, ἣν συστηματικῶς καὶ ἐμβρυολογικῶς διηρεύνησεν, ὡς καὶ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν θαλασσίων ζῴων καὶ ὀστρακοδέρμων, ἣν ἐποιήσατο κατὰ τὰ διάφορά του ταξίδια ἀνὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Γερμανίας, Ἀγγλίας καὶ Μεσογείου. Τῷ 1870 ἵδρυσε τὸν περίφημον ζῳολογικὸν σταθμὸν εἰς τὸν κόλπον τῆς Νεαπόλεως. Ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του ὁ σταθμὸς οὗτος ἀπέβη μέγα βιολογικὸν ἐργαστήριον. Ἐδημοσίευσε πραγματείας περὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἀρθροπόδων, τῆς καταγωγῆς τῶν σπονδυλωτῶν, τῆς πανίδος καὶ χλωρίδος τῆς Νεαπόλεως κλ., ὡς αἱ: «Untersuchungen über Bau u. Entwicklung der Arthropoden» (1870), «Der Uspung der Wirbelthiere und das Princip des Functionswecksels» (Λειψίᾳ 1875), «Pantopoden (in der Fauna und Flora des golfs von Neapel), «Studien zur Urgeschichte des Wirbelthierkörpers» (1882). Ο. Ρ.

—**Ντὸρν** (Dorn), ***Ἐρρῖκος-Λουδοβῖκος-Ἐδμόνδος.*** Γερμανὸς μουσουργὸς (1804—1892). Ἀλληλοδιαδόχως διευθυντὴς ὀρχήστρας καὶ ἐκκλησιαστικῶν χορῶν ἐν Καινιξβέργῃ, Λειψίᾳ, Ἀμβούργῳ, Ρίγᾳ κλπ., ἐγκατεστάθη ἀπὸ τοῦ 1844 ἐν Κολωνίᾳ, ἔνθα ἵδρυσε μουσικὴν σχολήν, ἐξ ἧς ὀλίγα ἔτη βραδύτερον προέκυψε τὸ ᾠδεῖον Κολωνίας. Τῷ 1847 διεδέχθη τὸν Νικολάϊ ὡς διευθυντὴς ὀρχήστρας τοῦ μελοδράματος τῆς αὐλῆς τοῦ Βερολίνου. Ὁ Ντὸρν ἔγραψε τὰ μελοδράματα: «Οἱ ἱππόται τοῦ Ρολάνδου», «Ἡ ἐπαῖτις», «Ἀμποῦ-Καρά», «Ὁ πάρεδρος τῶν Παρισίων», «Ὁ ἐξορκιστὴς τῆς Ἀγγλίας», «Οἱ Νιμπελοῦνγκεν», «Μία ἡμέρα ἐν Ρωσίᾳ» κλπ. Ἐπίσης τὴν ὀπερέτταν «Καταιγὶς μὲ λιακάδα», ἓν μπαλέττο, ἓν «Te Deum», ἓν «Requiem», πλεῖστα συμφωνικὰ ἔργα, χιουμοριστικὰ τραγούδια, τεμάχια διὰ κλειδοκύμβαλον κλπ.

Ὁ υἱός του *Ἀλέξανδρος-Ἰούλιος-Παῦλος Ντὸρν* (1833—1901) διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ κλειδοκυμβάλου ἐν τῇ βασιλικῇ μουσικῇ ἀκαδημίᾳ τοῦ Βερολίνου καὶ διεκρίθη ὡς συνθέτης τεμαχίων διὰ κλειδοκύμβαλον, μελῳδιῶν, χορῳδιῶν, ὀπερεττῶν κλπ. Ὁ δεύτερος υἱὸς τοῦ Ντὸρν *Ὄθων*, γεννηθεὶς τῷ 1848, ἐγένετο γνωστὸς ὡς συνθέτης διὰ τῶν μελοδραμάτων: «Afraja» «Närodal», «Ἡ ὡραία μυλωνοῦ», μιᾶς συμφωνίας, εἰσαγωγῶν, μελῳδιῶν κλπ. Γ. Σ.

— **Ντὸρν** (Dorn), ***Ἰωάννης - Βερνάρδος - Ἄλμπρεχτ.*** Διάσημος Ρῶσος ἀνατολιστής, γεννηθεὶς ἐν Schenerfeld (τοῦ μεγάλου δουκάτου τοῦ Σὰξ-Κοβούργου) τῷ 1805 καὶ ἀποθανὼν ἐν Πετρουπόλει τῷ 1881. Ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς θεολογίαν εἰς τὴν Χάλλην καὶ Λειψίαν, εἶτα δ' ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν. Τῷ 1829 εἰσήλθεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Χάρκωφ ὡς καθηγητὴς τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν καὶ τῷ 1835 διωρίσθη καθηγητὴς εἰς τὸ ἀσιατικὸν ἰνστιτοῦτον τῆς Πετρουπόλεως, τῷ δὲ 1839 ἐξελέγη μέλος τῆς ἐν Πετρουπόλει ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Ἀπὸ τοῦ 1842 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀσιατικοῦ μουσείου. Πᾶσαι αἱ μελέται αὐτοῦ ἀφορῶσιν εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὰς γλώσσας τῶν λαῶν τοῦ Ἀφγανιστάν, τοῦ Καυκάσου καὶ τῶν ὀχθῶν τῆς Κασπίας. Τῷ 1840 ἐδημοσίευσεν ἐν Πετρουπόλει τὸ σύγγραμμά του: «Παρατηρήσεις γραμματικαὶ ἐπὶ τῆς γλώσσης τῶν Ἀφγανῶν», τῷ 1847 «Χρηστομάθειαν τῆς ἀφγανικῆς γλώσσης» μετὰ γλωσσαρίου. Πρὸς τούτοις ἐδημοσίευσε τὴν «Ἱστορίαν τοῦ Ἀφγανιστὰν» καὶ πλῆθος πραγματειῶν εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς ἀκαδημίας. Εἰς τὸν Ντὸρν ὀφείλονται αἱ ἐκδόσεις τῶν καταλόγων τῶν ἀντολικῶν χειρογράφων καὶ τῶν ξυλογραφιῶν τοῦ ἀσιατικοῦ μουσείου τῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῆς Πετρουπόλεως. Θ. Β.

Ντόρνερ (Dorner), ***Ἰσαὰκ-Αὔγουστος.*** Γερμανὸς διαμαρτυρόμενος θεολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1807 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βισβάδεν τῷ 1884. Ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐν Τυβίγγῃ (1838), Κιέλῳ (1839), Καινιξβέργῃ (1840), Βόννῃ (1847), Γοττίγγῃ (1853) καὶ Βερολίνῳ (1861), ὅπου ἐγένετο καὶ μέλος τοῦ ἀνωτάτου κονσιστορίου (oberconsistorialrath) τῆς ἡνωμένης Ἐκκλησίας τῆς Πρωσίας. Ἀνῆκεν εἰς τὴν μετριοπαθῆ θεολογίαν καὶ ἔγραψε ἱκανὰ ἔργα, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Entwickelungsgeschichte der Lehre von der Person Christi» (1839, β' ἔκδ. 1845—1857, τόμ. 5), «Geschichte der protestantischen Theologie» (1867), «System der christlichen Glaubenslehre» (1878—1881, τόμ. 2).

Ντορνὶς (Dornis), ***Ἰωάννης.*** Ψευδώνυμον τῆς Γαλλίδος συγγραφέως *Ἑλένης Γκολντσμὶντ-Νερουάν*. Ἐγεννήθη ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1870, ἐνεφανίσθη δὲ τὸ πρῶτον ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ τῷ 1893 διὰ τοῦ μυθιστορήματος «La voie douloureuse». Ἐμελέτησεν ἰδιαιτέρως τὴν ἰταλικὴν λογοτεχνίαν, γράψασα σχετικὰς μελέτας, ὧν γνωστότεραι εἶναι αἱ ἑξῆς: «Ἡ σύγχρονος ἰταλικὴ ποίησις» (1898), «Τὸ σύγχρονον ἰταλικὸν θέατρον» (1904), «Τὸ σύγχρονον ἰταλικὸν μυθιστόρημα» (1907), «Ὁ ντ' Ἀννούντσιο» (1925) κλπ. Ἐπίσης ἔγραψε περὶ τοῦ Λεκὸντ ντὲ Λὶλ δύο ἔργα (1894 καὶ 1909) καὶ ἄλλας λογοτεχνικὰς πραγματείας. Ἐκ τῶν μυθιστορημάτων καὶ διηγημάτων της γνωστότερα εἶναι τά: «Les frères d'élection», σειρὰ διηγημάτων ἐμπνευσμένων ἐκ τῆς ζωῆς τῶν Δαλματῶν, «La force de vivre» (1905) καὶ «Le voile du temple» (1906). Χ. Δ.

Ντορντόν, ἡ ***Δορδώνη*** (Dordogne) *[Γεωγρ.]*. —1) Ποταμὸς τῆς Γαλλίας, δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Γαρούνα, πηγάζων ἐκ τοῦ νομοῦ Πυὺ ντὲ Ντόμ, ρέων μὲ γενικὴν κατεύθυνσιν πρὸς Δ. καὶ συμβάλλων μετὰ ροῦν 490 χλμ. παρὰ τὸ Μπὲκ ντ' Ἀμπέζ. Ἀπὸ τῆς συμβολῆς Γαρούνα καὶ Ντορντὸν ἄρχεται ὁ ποταμόκολπος τῆς Γιρόνδης.

—2) Νομὸς τῆς Δ. Γαλλίας, πρὸς Α. τῆς Γιρόνδης, περιλαμβάνων τὴν παλαιὰν χώραν τοῦ Περιγκὸρντ καὶ τμήματα τῶν χωρῶν Λιμουζέν, Ἀγκουμουὰ καὶ Σαιντόνζ. Εἶναι ὁ τρίτος κατ' ἔκτασιν ἐκ τῶν νομῶν τῆς Γαλλίας, καταλαμβάνων ἐμβαδὸν 9.224 τ. χλμ., ἀριθμεῖ δὲ 392.490 κατ. καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὴν *Περιγκέ*. Ὑποδιαιρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας: *Περιγκέ, Μπερζεράκ, Νοντρὸν* καὶ *Σαρλάτ*, ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ διαρρέοντος αὐτὸν ἐξ Α. πρὸς Δ. ποταμοῦ. Ἔχει εὐρείας καὶ εὐφορωτάτας κοιλάδας, ὅπου καλλιεργοῦνται σῖτος, ἀραβόσιτος, γεώμηλα, καπνός, ἡ ἄμπελος, ἡ καστανέα, ἡ καρύα κλπ. Χ. Δ.

Ντόρντρεχτ, ἡ ***Ντόρντ,*** ἡ ***Δονδρέχτη*** (Dordrecht, Dordt) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κάτω Ὁλλανδίας ἐπὶ τοῦ Ἄνω Μεύσου. Κάτ. (1922) 55.195. Κεῖται ἐπὶ νησῖδος σχηματισθείσης κατὰ τὰς πλημμύρας τοῦ 1421 ὑπὸ τῶν ποταμῶν Μεύσου, Μέρβεντε καὶ Κίλ, ἔχει ἀβαθῆ ποταμολιμένα (3,30 μ.) βαθεῖαν διώρυγα (8,50 μ.) μήκους 27 χλμ. καὶ εἶναι σιδηροδρομικὸς κόμβος τῆς γραμμῆς Μπρέντα —Ρόττερνταμ. Ἔχει ναυπηγίαν, ὑελουργίαν, σακχαροβιομηχανίαν, ζυθοποιίαν, ἐλαιουργίαν, σαπωνουργίαν, ἐργοστάσια χρηματοκιβωτίων, ἠλεκτρικῶν καὶ τηλεφωνικῶν εἰδῶν καὶ εἶναι σπουδαῖος σταθμὸς ἁλιευτικοῦ στόλου διὰ τὰ βόρεια ὕδατα καὶ κέντρον κατεργασίας μουρουνῶν καὶ σολομῶν. Ἡ πόλις, γραφικωτάτη τὴν ὄψιν, ἔχει καθεδρικὸν ναὸν (1363), μουσεῖα, παλαιὸν δημαρχεῖον καὶ συνοικίας ὁλοκλήρους τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Εἶναι ἡ ἀρχαία πόλις Dondracum, διατελέσασα ἕδρα τῶν κομίτων τῆς Ὁλλανδίας· ἐν αὐτῇ τῷ 1572 ἐκηρύχθη ἡ ἀνεξαρτησία τῶν Ἡνωμένων Ἐπαρχιῶν καὶ τῷ 1618—1619 ἐγένετο ἡ φερώνυμος σύνοδος. Π. Ν. Π.

Ντόρο, ***Κάβο***—*[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ γενικῶς παρὰ ξένοις (cape Doro) καὶ κατὰ τὴν κοινὴν ναυτικὴν γλῶσσαν ὀνομασία τοῦ *Καφηρέως* (βλ. καὶ λ. *Ξυλοφάγος*). Σ. Ε. Λ.

Ντορογκομποὺς (Dorogobus) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως ἐν τῷ κυβερνείῳ Σμολενσκ, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Δνειστέρου. Κάτ. 7.590. Χ. Δ.

Ντοροζένκο, ***Πέτρος.*** Ἀτταμᾶνος τῶν Κοζάκων κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα. Κατ' ἀρχὰς ὑπηρέτησεν εἰς τὴν Πολωνίαν, εἶτα δὲ ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἀνεξάρτητον Οὐκρανίαν. Συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Ρώσων τῷ 1676, μετηνέχθη αἰχμάλωτος εἰς τὴν Μόσχαν, ἔνθα ἀπέθανεν. Ὁ Ντοροζένκο εἶναι ἥρως πλείστων δημοτικῶν ᾀσμάτων τῶν Κοζάκων. Θ. Σ.

ντόρος (ὁ)· θόρυβος, ἀναστάτωσις, ὀχλοβοή: «ἔγινε μεγάλος ντόρος 'ς τὴ βουλή», «τί ντόρος εἶναι αὐτὸς ποῦ γίνεται!».

ντορὸς (ὁ). Κοινὴ ὀνομασία τῶν ἰχνῶν τῶν θηραμάτων. Ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἀποτυπωμάτων τῶν ποδῶν, τῆς κόπρου, τῶν οὔρων καὶ παντὸς στοιχείου, ὃ κατὰ τὴν κίνησίν των καταλείπουσι. Πολλάκις τὰ στοιχεῖα ταῦτα εἶναι καταφανῆ, ὡς εἶναι τ' ἀποτυπώματα τῶν ποδῶν, ὅταν τὸ ἔδαφος εἶναι λασπῶδες ἢ κονιορτῶδες ἢ κεκαλυμμένον ὑπὸ τῆς χιόνος, καὶ καθοδηγοῦσι τὸν ἔμπειρον κυνηγόν εἰς τὴν ἀναζήτησιν καὶ ἀνεύρεσιν τοῦ θηράματος, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει μεθ' ἑαυτοῦ κυνηγετικὸν κύνα. Ἄλλως δέον νὰ συνοδεύηται ὁ κυνηγὸς ὑπὸ ἰχνηλάτου κυνηγετικοῦ κυνός, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς ὀσφρήσεως ἀνακαλύπτει τὰ τοιαῦτα στοιχεῖα καὶ παρακολουθῶν ταῦτα εἴτε ἐν συνεχείᾳ εἴτε μὲ διακοπάς, ἔνθα ἐξαφανίζονται, καθοδηγεῖται εἰς τὴν ἀναζήτησιν καὶ ἀνεύρεσιν τῆς κρύπτης τοῦ καταλιπόντος ταῦτα θηράματος, ὅτε ἀνακαλύπτων τὰ την ἐξαναγκάζει τοῦτο εἰς ἐξόρμησιν. Ὁ κυνηγὸς παρακολουθῶν κατὰ πόδα τὸν ἰχνηλατοῦντα κύνα εἶναι ἕτοιμος πρὸς πυροβόλησιν τοῦ θηράματος. Ὁ καλῶς ἠσκημένος κυνηγετικὸς κύων διὰ τῶν κινήσεών του καὶ τοῦ τρόπου τῆς παρακολουθήσεως τοῦ *ντοροῦ* δύναται νὰ ὑποδεικνύῃ ἐνίοτε καὶ τὸ εἶδος τοῦ ἀναζητουμένου θηράματος. Διὰ τοῦ

Digitized by Google

ντοροῦ ἀναζητοῦνται οἱ ἀγριόχοιροι, αἱ ἀλώπεκες, ·ι δορκάδες, αἱ ἔλαφοι, οἱ λαγωοὶ καὶ τὰ παρόμοια ἐκ τῶν ἀγρίων ζῴων, ἐκ δὲ τῶν πτηνῶν οἱ ὄρτυγες, αἱ πέρδικες, οἱ σκολόπακες. Ὁ ντορὸς ·ν καιρῷ θέρους εἶναι αἰσθητὸς εἰς τὴν ὄσφρησιν ·ῶν κυνῶν, ἐφ᾽ ὅσον εἶναι πρωΐα· τῆς ἡμέρας δὲ ·τροχωρούσης καὶ τοῦ καύσωνος αὐξανομένου, ἀπόλ·λυσι τὴν ὀσμήν του καὶ καθίσταται ἥκιστα ἢ μᾶλλον μὴ αἰσθητὸς εἰς τὸν ἰχνηλατοῦντα κύνα. Φ. Δ. Γ.

Ντόροσμα (Dorozsma) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Οὐγγαρίας, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βουδαπέστης—Σέγεντιν. Κάτ. 15.000 Εἰς τὴν περιοχὴν ·ης εὑρίσκονται πολλαὶ ἰαματικαὶ ἁλατοῦχοι λίμναι.

Ντοροχόϊ (Dorohoï) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρουμανίας ἐν Μολδανίᾳ, κειμένη ἐπὶ τοῦ Ζίζια, παραποτάμιου τοῦ Προύθου. Κάτ. 16.000. Χ. Δ.

Ντὸρπ (Dorp), ***Ἰωάννης.*** Σχολαστικὸς φιλόσοφος, γεννηθεὶς πιθανῶς ἐν Ὁλλανδίᾳ ἄγνωστον πότε. Σῴζεται αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Commentum super Summulum Johannis Buridani» (1487), ἔργον ·επτῆς φιλοσοφικῆς διανοήσεως, σχὸν ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου τρεῖς ἐκδόσεις.

Ντόρπατ, ἢ ***Τάρτου*** (Dorpat, ἐσθον. Tartu) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἐσθονίας, πρωτεύουσα τῆς ·παρχίας Τάρτου, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἔμα, ·κβάλλοντος εἰς τὴν λίμνην Πέϊπους. Κάτ. 58.000. Ἡ πόλις ἱδρύθη τὸν ΙΑ΄ μ. Χ. αἰῶνα ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Κιέβου Γιαροσλαύου τοῦ Μεγάλου, ·ιστις ἔδωσεν εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομα *Γιούργιεφ* (=Ἅγιος Γεώργιος). Βραδύτερον ἀπεκλήθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν *Ντόρπατ* καὶ λατινιστὶ Dorostolus Derpatum. Derptum ἢ Tarbatum. Κατὰ τὸν ΙΖ΄ αἰῶνα ·ὑρίσκετο εἰς μεγάλην ἀκμήν, τῷ δὲ 1632 ἱδρύθη ·ν αὐτῇ πανεπιστήμιον. Τὴν 2 Φεβρουαρίου 1920 ·πεγράφη ἐν Ντόρπατ ἡ συνθήκη εἰρήνης μεταξὺ ·ῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως καὶ τῆς Ἐσθονίας. Χ. Δ.

Ντὸρς (Dorsch). Οἰκογένεια Γερμανῶν λιθογλύφων, ἀκμάσασα ἐν Νυρεμβέργῃ κατὰ τὸν ΙΖ΄ ·αὶ ΙΗ΄ αἰῶνα. Κυριώτατοι ἐκπρόσωποι ταύτης ·πῆρξαν οἱ ἀκόλουθοι: —1) *Ἐρχάρδος*, γεννηθεὶς τῷ ·649 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1712. Κατ᾽ ἀρχὰς εἰργάσθη ἐπὶ ὑάλου, βραδύτερον δὲ μαθητεύσας παρὰ ·οῖς λιθογλύφοις Moller καὶ Spangenberger διεκρίθη καὶ οὗτος ὡς ἱκανώτατος λιθογλύφος. —2) *Χριστόφορος*, υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1676—1732). Κατ᾽ ἀρχὰς διετέλεσεν ὑπηρέτης εἰς πανδοχεῖον, ·ετὰ ταῦτα δ᾽ εἰργάσθη ἐπὶ ὑάλου, ὡς ὁ πατήρ ·ου. Βραδύτερον ἐσπούδασεν ἐν Ἄλτντορφ καὶ ·ιέπρεψεν ὡς λιθογλύφος διὰ τὸ διαυγὲς καὶ κομ·ὸν σχέδιόν του καὶ τὴν ἐντέλειαν τῆς καθόλου ·ξεργασίας τῶν ἔργων του, ὧν σῴζονται διακόσια ·ριάκοντα ὀκτώ. —3) *Σωσάννα-Μαρία* (1701—1765), ·δελφὴ τοῦ προηγουμένου. Εἰργάσθη καὶ αὐτὴ ·πὶ ὑάλου καὶ ἐξεπόνησεν ἐξαιρέτους σφραγῖδας ·πὶ χάλυβος. Διέπρεψεν ἰδίᾳ εἰς τὴν προσωπογρα·ίαν ἐπὶ πολυτίμων λίθων καὶ ὑπῆρξε κατὰ τοὺς ·ρόνους της τὸ μᾶλλον φημισθὲν μέλος τῆς οἰκογενείας της. Μεταξὺ τῶν ὀνομαστοτέρων προσωπογραφιῶν της τάσσονται αἱ τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας, τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας καὶ τοῦ Ἔσεμπαχ. Ι. Μ. Π.

Ντ᾽ Ὀρσαί, *Καὶ* — (Quai d'Orsay). Λεωφόρος ·ν Παρισίοις, ἐν ᾗ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας. Ἐκ τῆς λεωφόρου καλεῖται ἤδη ·αὶ τὸ ἄνω ὑπουργεῖον *Καὶ Ντ᾽ Ὀρσαί* (βλ. λ.).

Ντορσαὶ (D'Orsay), ***Ἀλφρέδος - Γουλιέλμος - Γαβριήλ,*** *κόμις*—. Γάλλος καλλιτέχνης, δανδῆς καὶ ·υχοδιώκτης (1798—1852). Υἱὸς τοῦ στρατηγοῦ ·αὶ ἐκ μητρὸς ἔγγονος τοῦ βασιλέως τῆς Βυρτεμβέργης, ἀρχικῶς διετέλεσε σωματοφύλαξ τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ΄. Τῷ 1822, συνάψας σχέσεις μετὰ ·ῆς κομίσσης Μπλέσσινγκτον, ἐταξίδευσε μετ᾽ αὐ·ῆς εἰς Ἰταλίαν, ὅπου ἐγνώρισε τὸν Βύρωνα ·823), τῷ δὲ 1827 συζευχθεὶς τὴν λαίδην Ἑρριέ·αν Γκάρντινερ, προγονὴν τῆς κομίσσης Μπλέσσινγκτον, ἐγκατεστάθη ἐν Λονδίνῳ. Τάχιστα ὁ οἶ·ός του ἐγένετο κέντρον μεγάλης κοσμικῆς καὶ ·αλλιτεχνικῆς κινήσεως, ἀπὸ τοῦ Ντορσαὶ δὲ ὠνομάσθησαν διάφορα ἀρώματα, εἴδη ἁμαξῶν, ἐνδυ·ασίαι κ. ἄ. καὶ ἐξηρτᾶτο ἡ ἑκάστοτε μεταλλαγὴ ·ῶν συρμῶν τοῦ Λονδίνου. Ἔνθερμος βοναπαρτιστής, εὐθὺς ὡς εὑρέθη ἔμπλεως χρεῶν, ἐγκατεστάθη ἐν Παρισίοις (1849) ὑπὸ τὴν προστασίαν ·οῦ Λουδοβίκου Ναπολέοντος, ὃν ἀπεκήρυξε μετὰ ·ὸ πραξικόπημά του. Ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου του ὠνομάσθη διευθυντὴς τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Ὁ Ντορσαί, ἐπιδιδόμενος εἰς τὴν ζωγραφικήν, τὴν γλυπτικὴν καὶ τὴν συλλογὴν ἀντικειμένων τέχνης, κατέλιπε διαφόρους πίνακας, ὧν ἐξέχουν ὁ τοῦ δουκὸς Οὐέλλιγκτον (Ἐθνικὴ πινακοθήκη Λονδίνου) καὶ τοῦ λόρδου Βύρωνος (μουσεῖον Ἀλβέρτου καὶ Βικτωρίας). Π. Ν. Π.

Ντορσαὶν (Dorchain), ***Αὔγουστος.*** Γάλλος ποιητής, γεννηθεὶς εἰς Cambrai τῷ 1857. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ λύκειον Corneille τῆς Ρουένης καὶ κατόπιν μετέβη εἰς Παρισίους, ἵνα σπουδάσῃ τὰ νομικά· ταχύτατα ὅμως ἐγκατέλειψε τὰς σπουδάς του καὶ ἀφιερώθη εἰς τὴν ποίησιν, δημοσιεύσας τῷ 1881 τὴν πρώτην ποιητικήν συλλογήν του ὑπὸ τὸν τίτλον «Jeunesse pensive», ἥτις ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν, ἐβραβεύθη δὲ καὶ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα: «Conte d'avril», κωμῳδία εἰς 4 πράξεις καὶ 6 εἰκόνας, παρασταθεῖσα εἰς τὸ θέατρον Odéon τῷ 1885, «Maître Ambros» ἔμμετρον δρᾶμα, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Φρ. Κοππὲ (1886) «Vers la lumière», ποιήματα, ἔργον βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας (1894), «Rose d'automne», κωμῳδία μονόπρακτος (1894), «Poésies d'Auguste Dorchain» (1895), «Pour l'amour», ἔμμετρον δρᾶμα εἰς 4 πράξεις, παρασταθὲν εἰς τὸ Odéon καὶ βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας (1901) «Le Puits», δρᾶμα λυρικὸν εἰς πράξεις 2 (1902), «L'Art des Vers» (1906), «Pierre Corneille» (1918) κ. ἄ. Συνειργάσθη εἰς τὰ περιοδικὰ «Artiste», «Nouvelle Revue», «Revue des deux Mondes» κλπ. Ι. Ο.

Ντόρσετ *κομιτεία* (Dorsetshire) *[Γεωγρ.]*. Κομιτεία τῆς νοτίου Ἀγγλίας ἐπὶ τῆς Μάγχης, ὁριζομένη ὑπὸ τῶν κομιτειῶν Ντέβον ἀπὸ Δ., Σόμερσετ καὶ Οὐΐλτ ἀπὸ Β. καὶ Χαμψάϊρ ἀπὸ Α. Ἔκτασις 2.532 τ. χλμ. Κάτ. (1921) 228.258. Πρωτεύουσα *Ντόρτσεστερ*. Ἔχει ἀκμαίαν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, ἐν αὐτῇ δὲ εὑρίσκονται τὰ περιώνυμα λατομεῖα *Πόρτλαντ*. Π. Ν. Π.

Ντόρσετ (Dorset), ***Ἐδουάρδος Σάκβιλ,*** *κόμις τοῦ* —. Ἄγγλος πολιτικὸς (1590—1652). Διετέλεσεν ἀρχηγὸς τῶν πρὸς τὸν ἐκλέκτορα τοῦ Παλατινάτου ἀποσταλεισῶν δυνάμεων ὑπὸ Ἰακώβου τοῦ Α΄, ἐγένετο πρέσβυς εἰς Παρισίους καὶ ὑπουργός. Ὑπῆρξεν εὐνοούμενος τοῦ Καρόλου Β΄, πρὸς ὃν παρέμεινε πιστὸς μέχρι τέλους.

— **Ντόρσετ** (Dorset), ***Θωμᾶς Σάκβιλ,*** *κόμις τοῦ*—. Ἄγγλος ποιητὴς καὶ πολιτικὸς (1527—1608). Ἐσπούδασε τὴν νομικὴν καὶ διετέλεσε μέλος τῆς βουλῆς τῶν κοινοτήτων (1547) καὶ τῆς βουλῆς τῶν λόρδων (1566), πρέσβυς εἰς Κάτω Χώρας (1587) καὶ λόρδος θησαυροφύλαξ (1599). Ὑπῆρξε μέλος τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς διαπραγματευθείσης εἰς Παρισίους τὸν γάμον τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ μετὰ τοῦ δουκὸς τῆς Ἀνδηγαυΐας καὶ δικαστὴς τῆς βασιλίσσης Μαρίας τῆς Σκωτίας. Ὡς λογοτέχνης ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρωτοπόρων ἐν Ἀγγλίᾳ· ἔγραψε μετὰ τοῦ Θωμᾶ Ντόρτον τὸ πρῶτον ἀγγλικὸν ἔμμετρον θεατρικὸν ἔργον «Φέρρεξ καὶ Πόρρεξ» ἢ «Γκόρντομπουκ» (ἀναβιβασθὲν τῷ 1561), καὶ ποιήματα, ἐν οἷς ἐξέχουν τὸ «Mirrous for Magistrates». Ὁ Ντόρσετ ἦτο ἐπὶ ὀκταετίαν (1561—1567) μέγας διδάσκαλος τῶν Ἄγγλων ἐλευθεροτεκτόνων.

—**Ντόρσετ** (Dorset), ***Κάρολος Σάκβιλ,*** *κόμις τοῦ*—. Ἄγγλος αὐλικὸς καὶ ποιητής, υἱὸς τοῦ Ἐδουάρδου (1638—1706). Ἦτο εὐνοούμενος τοῦ βασιλέως Καρόλου Β΄ καὶ συνώδευσε τὸν δοῦκα τῆς Ὑόρκης κατὰ τῆς Ὁλλανδίας, ὅτε ἔγραψε τὸ διάσημον καταστὰν ἐν τῷ ἀγγλικῷ ναυτικῷ ποίημα «Πρὸς ὅλας τὰς γυναῖκας» («To all you ladies now at land»). Ὑποστηρίξας τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Γουλιέλμου τῆς Ὀράγγης, ἐγένετο μυστικοσύμβουλος αὐτοῦ, διακριθεὶς διὰ τὴν ὑποστήριξιν τῶν διανοουμένων. Τὰ ἔργα του ἐξέδωκεν ὁ Τζόνσον (1780). Π. Ν. Π.

Ντὸρτ (Dort ἢ Dordrecht) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ὁλλανδίας (βλ. λ. *Ντόρντρεχτ*).

Ντορταλῆ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Τετράλοφον* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Κοζάνης.

ντορτζὲ *[Μυθολ.]*. Ἀντικείμενον ἱερὸν τῆς βουδικῆς λατρείας (βλ. *ντορζέ*).

Ντορτζέλινγκ *[Γεωγρ.]*. Παλαιὸν θιβετανὸν μοναστήριον ὀνομασθὲν ἀπὸ τοῦ παρ᾽ αὐτὸ πεσόντος θείου κεραυνοῦ *ντορζὲ* (βλ. λ.). Ἡ περὶ αὐτὸ περιοχὴ καὶ ἡ ὁμώνυμος πόλις προσηρτήθησαν εἰς τὰς Βρεττανικὰς Ἰνδίας, ὀνομασθέντα *Νταρτζῆλινγκ* (βλ. λ.). Π. Ν. Π.

ντόρτια (τὰ) (ἐκ τοῦ τουρκ. *ντὸρτ* = τέσσαρα)· οὕτω καλεῖται ἡ βολὴ ἐκείνη τῶν κύβων, καθ᾽ ἣν ἀμφότεραι αἱ ὁραταὶ ἄνω ἕδραι ἔχουν ἀνὰ τέσσαρας στιγμὰς (τεσσάρια)· ἡ βολὴ αὕτη (ριξιὰ) εἰς τὸ σύνηθες παίγνιον τῶν κύβων (μπαρμπούτι) χάνει· || μεταφρ. ἡ ἀποτυχία, ἡ ζημία: «τά 'φερε ντόρτια» ἀπέτυχεν, ἐζημιώθη.

ντόρτικα (τά). Καλεῖται οὕτω τὸ συνθηματικὸν γλωσσικὸν ἰδίωμα τῶν «ντόρτηδων», ἤτοι τῶν γύφτων τῆς Εὐρυτανίας. Οὗτοι ἐξελληνισθέντες πρὸ πολλοῦ ὁμιλοῦν τὴν Ἑλληνικήν, ἀλλὰ χάριν ἰδιαιτέρας, μυστικῆς μεταξύ των συνεννοήσεως, κάμνουν χρῆσιν καὶ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος συνθηματικοῦ ἰδιώματος, τοῦ ὁποίου τὸ λεξιλόγιον εἶναι ἀνάμεικτον ἀπὸ τσιγγάνικες καὶ ἑλληνικὰς λέξεις. Ὡς δεῖγμα τῆς ἀναμείξεως ταύτης παραθέτομεν τὴν ἑξῆς φράσιν: «Σῦρε νὰ λάβα λίγο μαντό· γιατὶ ὕστερα θὰ βέλα οἱ μπαλαμέ· καὶ νὰ λάβα καὶ λίγο μὰς γιὰ νὰ χαλιόν» (= σῦρε νὰ πάρῃς λίγο ψωμί· γιατὶ ὕστερα θὰ ἔλθουν οἱ ἄνθρωποι· καὶ νὰ πάρῃς καὶ λίγο κρέας γιὰ νὰ φᾶμε). Τὰ ντόρτικα ἐμελέτησεν ὁ Μ. Τριανταφυλλίδης (βλ. τὴν πραγματείαν του: «Τὰ ντόρτικα τῆς Εὐρυτανίας· συμβολὴ στὰ ἑλληνικὰ μαστόρικα» ἐν «Λαογραφίας» τόμ. Ζ΄ σελ. 243—258. Ἐκτενεστέραν πραγματείαν περὶ τοῦ αὐτοῦ μυστικοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἰδιώματος ἐδημοσίευσε καὶ γερμανιστί). Γ. Π. Α.

Ντόρτμουντ (Dortmund) *[Γεωγρ.]*. Πόλις ἐν Πρωσσίᾳ (Βεστφαλίᾳ), ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων κέντρων τῆς ἀνθρακοφόρου περιοχῆς τοῦ Ρούρ, κειμένη εἰς ὕψος 87 ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Χὰμμ-Μπόχουμ (τέσσαρες σταθμοὶ ἐντὸς τῆς πόλεως), εἰς τὸ τέλος τῆς διώρυγος Ντόρτμουντ-Ἔμς. Κάτοικοι 315.000. Ἔχει πολλὰ μεσαιωνικὰ οἰκοδομήματα (ΙΓ΄ καὶ ΙΔ΄ αἰῶνος) καὶ ἀκμάζουσαν βιομηχανίαν, ὀφειλομένην ἐν μέρει εἰς τὴν θέσιν τῆς πόλεως. Ἔχει δύο γυμνάσια, δύο πρακτικὰ λύκεια, ἐπαγγελματικὰς σχολάς, δύο θέατρα, ᾠδεῖον, νοσοκομεῖα, δύο βιβλιοθήκας (190.000 τόμοι), τραπέζας κ. ἄ. Γ. Θ. Κ.

— **Ντόρτμουντ-Ἔμς, *διῶρυξ*** (Dortmund-Ems-Kanal) *[Γεωγρ.]*. Ἡ σπουδαιοτέρα διῶρυξ τῆς βορειοδυτικῆς Γερμανίας, κατασκευασθεῖσα τῷ 1892—1899. Ἑνώνει τὴν παραρρήνιον βιομηχανικὴν περιοχὴν πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς Βορείου θαλάσσης γερμανικὴν ἀκτήν. Ἀρχίζει ἀπὸ τὸ Ντόρτμουντ καὶ προχωρεῖ πρὸς τὸ Χένριχενμπουργκ (Henrichenburg), ὅπου ὑπάρχει μέγας ἀνελκυστὴρ πλοίων, διὰ τὴν ὑπερνίκησιν τῆς σχηματιζομένης ἐκεῖ διαφορᾶς στάθμης, ἐκ 14 μέτρων. Παρὰ τὸ Μέππεν ἡ διῶρυξ ἑνοῦται μετὰ τοῦ ποταμοῦ Ἔμς. Ἔχει συνολικὸν μῆκος 281 χλμ. (ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 71 περίπου κοινὰ μετὰ τοῦ ποταμοῦ Ἔμς), βάθος 2,3 ἕως 2,7 καὶ πλάτος μεταξὺ 30 καὶ 32 μ.

Ντόρτσεστερ (Dorchester, προφ. ***Ντόρτσεστρ***) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας, πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Ντόρσετ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Φρόμ. Κάτ. (1928) 10.500. Εἶναι ἕδρα ἐπισκοπῆς, ἔχει ζυθοποιΐαν καὶ διεξάγει ἐμπόριον γεωργικῶν προϊόντων. Ἐπέχει τὴν θέσιν τῆς ρωμαϊκῆς πόλεως Durnovara, ἕδρας τῶν Δουροτρίγων. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ὑπῆρξε στόχος τῶν Δανῶν ἐπιδρομέων καὶ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κέντρον γερμανικῶν ἐπιθέσεων. Παρὰ τὴν πόλιν τὰ ἐρείπια ρωμαϊκοῦ ἀμφιθεάτρου, ΝΔ. αὐτῆς τὸ φρούριον Maiden Castle (τὸ σπουδαιότερον παλαιοβρεττανικὸν μνημεῖον τῆς Ἀγγλίας), ἐν δὲ τῇ πόλει μουσεῖον σπουδαῖον διὰ τὰ παλαιοντολογικὰ καὶ ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα, τὰ ὁποῖα περιλαμβάνει. Π. Ν. Π.

Ντόρω (Dorow), ***Γουλιέλμος.*** Γερμανὸς συγγραφεὺς (1790—1846). Ἀφοῦ κατέλαβε διαφόρους διπλωματικὰς θέσεις, διωρίσθη τῷ 1820 διευθυντὴς τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας, εἰς τὰς ἐπαρχίας τοῦ Ρήνου καὶ τῆς Βεστφαλίας, καὶ ἵδρυσεν, ἐν Βόννῃ, τὸ μουσεῖον τῶν γερμανικῶν ἀρχαιοτήτων. Μεταβὰς εἰς Ἰταλίαν ἐνήργησε σημαντικὰς ἀνασκαφὰς ἐν Ἀρχαίᾳ Ἐτρουρίᾳ, ὁπόθεν ἀπεκόμισε καὶ τὴν ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βερολίνου εὑρισκομένην συλλογήν. Ἐκ τῶν ἔργων του σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ναοὶ καὶ τάφοι τῶν Γερμανῶν καὶ Ρωμαίων, παρὰ τὸν Ρῆνον» (1819—1821, 2 τόμ.), «Μνημεῖα γλώσσης καὶ τέχνης τοῦ Βορρᾶ» (1823—1824, 2 τόμ.), «Μνημεῖα γερμανικῆς καὶ ρωμαϊκῆς ἐποχῆς εἰς τὰς ἐπαρχίας Ρήνου - Βεστφαλίας» (1824—1826, 2 τόμ.), «Ἀρχαιολογικὸν ταξίδιον εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἐτρουρίαν» (1829), «Περὶ φιλολογίας, τέχνης καὶ θεάτρου» (1845), «Πανομοιότυπα χειρογράφων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν» (1836—1838, 4 τόμ.). Γ. Ε. Κ.

Ντόσα (Dózsa), ***Γεώργιος.*** Οὔγγρος ἀρχηγὸς τῆς ἐπαναστάσεως τῶν χωρικῶν τοῦ 1514, ὀνομαζόμενος καὶ *Széleky*, ὡς ἐκ τοῦ τόπου τῆς καταγωγῆς του. Διακριθεὶς κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Βελιγραδίου, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς στρατοῦ 60 χιλιάδων περίπου ἀνδρῶν, ἑτοίμου διὰ σταυροφορίαν. Κατόπιν ὅμως τῆς ματαιώσεως ταύτης, ἐχρησιμοποίησε τὴν δύναμίν του ἐναντίον τῶν εὐγενῶν, ὡς ἐκδικητὴς καὶ ἐλευθερωτὴς τῶν χωρικῶν. Συλληφθεὶς ἐν τέλει, κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Τάμεσβαρ, ὑπεβλήθη εἰς μαρτυρικὸν θάνατον, τὸν ὁποῖον ὑπέστη ἡρωϊκῶς. Γ. Ε. Κ.

Ντοσαπχάϊ-Σορατζί. Ἰνδὸς σοφός. Καταγόμενος ἐκ παρσικῆς ἱερατικῆς οἰκογενείας, διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1817 μουνσί, ἤτοι γραμματεὺς ἢ διδάσκαλος τῶν πολιτικῶν ὑπαλλήλων τῆς ἀγγλικῆς ἑταιρείας τῶν Ἰνδιῶν. Γνωρίζων πολλὰς ξένας γλώσσας, μετέφρασεν ἐκ τῆς περσικῆς διάφορα ἔργα καὶ ἔγραψε περσο-ινδο-αγγλικὸν φρασιολογικὸν λεξικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Idiomatic sentences in English, Hindustani, Gujurati and Persian». Τῷ 1839 ἐξέδωκεν ἐγχειρίδιον τοῦ Ζωροαστρισμοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ταλὶμ - ἰ - Ζαρντούστ», γενόμενος τότε γνωστὸς καὶ ἐν Εὐρώπῃ. Ν. Μ.

Ντόσε (Rio Doce, προφ. *Ρίου Ντόσε*) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς ΝΑ. Βραζιλίας (μῆκος 750 χλμ., ὑδατολεκάνη 97.500 τ. χλμ.). Πηγάζει ἀπὸ τῶν ὀρέων

Digitized by Google

Σέρρα ντοὺ Ἰσπινιάσου (Serra do Espinhaço), σχηματίζει μεγάλους ὑδροστροβίλους ἐμποδίζοντας τὴν ποταμοπλοΐαν καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον Μπάρρο ντοὺ Ρίου Ντόσε ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ὅπου σχηματίζει ἀμμώδη πρόσχωσιν 2 χλμ. πλάτους. π. ν. π.

ντοσὲχ (=ποδοπάτημα). Ἱερὰ τελετὴ τῆς ἀδελφότητος τῶν δερβισῶν Ριφαϊγιὲ ἐν Καΐρῳ, τελουμένη τὴν ιϛ' ἡμέραν τοῦ τρίτου μηνὸς τοῦ μωαμεθανικοῦ ἡμερολογίου ἐν τῇ συνοικίᾳ Ἀμπασιγιέ, καὶ συνεχομένη μὲ τὰς ἑορτὰς ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῶν γενεθλίων τοῦ προφήτου. Ἄλλοτε συνίστατο εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐξάπλωσιν τῶν πιστῶν, ἐφ' ὧν διήρχετο ἔφιππος ὁ σεΐχης τῆς ἀδελφότητος. Κατηργήθη ὑπὸ τοῦ σεΐχου Τεβφὶκ (1881—1892) καὶ ἀντ' αὐτῆς τελεῖται ἁπλῆ παρέλασις τοῦ σεΐχου καὶ ἀνάγνωσις προσευχῶν ἐν τῇ χεδιβικῇ σκηνῇ, τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ κατὰ τὴν νύκτα μεγάλη συνάθροισις (ζὶκρ) τῶν δερβισῶν, ταχυδακτυλουργικαὶ παραστάσεις, χοροὶ κ. ἄ. π. ν. π.

Ντοσιὲ (Dochier), ***Ἰωάννης - Βαπτιστής***. Γάλλος νομομαθὴς καὶ ἱστορικὸς (1742—1828). Διετέλεσε μέλος τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως (1791) καὶ εἶτα μέχρι τοῦ 1795 μέλος τοῦ ἀκυρωτικοῦ δικαστηρίου. Ἔγραψεν: «Ἱστορικαὶ ἔρευναι περὶ τοῦ Δελεφινάτου» (1783) κ. ἄ. π. ν. π.

Ντοσιφτέϊ ***Μπαρύλοβιτς***. Μητροπολίτης Μολδαυΐας (βλ. λ. *Δοσίθεος μητροπολίτης Μολδαυΐας*).

Ντόσσι (Dossi), ***ἀδελφοί***. Ἰταλοὶ ζωγράφοι, ἐπικληθέντες οὕτως ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ παρὰ τὴν Φερράραν χωρίου Ντόσσι. Ὑπῆρξαν οἱ ἱδρυταὶ τῆς σχολῆς τῆς Φερράρας καὶ ὠνομάζοντο: *Ἰωάννης Ντόσσο Ντόσσι* (ἢ Giovanni di Nicolo di Lutero) καὶ *Ἰωάννης - Βαπτιστὴς Ντόσσο Ντόσσι*. Ὁ πρῶτος ἐγεννήθη ἐν Φερράρᾳ περὶ τὸ 1479 καὶ ἀπέθανεν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει περὶ τὸ 1542, ἀπέκτησε δὲ μεγάλην κατὰ τὴν ἐποχήν του φήμην. Μεταξὺ των καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ὁ ἅγιος Γεώργιος», «Ὁ ἅγιος Σεβαστιανός», «Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς» (Μουσεῖον Μπρέρα, Μιλᾶνον), ἓν πολύπτυχον (ἐν τῷ palazzo dei Diamanti τῆς Φερράρας), «Ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ μέσῳ τῶν διδασκάλων» (Φερράρα), «Μαχητής», «Ἀνάπαυσις ἐν Αἰγύπτῳ» (Πινακοθήκη Οὐφφίτσι, Φλωρεντία), «Νύμφη ἀκολουθουμένη ὑπὸ Σατύρου» (Πινακοθήκη Πίττι, Φλωρεντία), «Ἁγία οἰκογένεια» (Καπιτωλίνη Πινακοθήκη, Ρώμη), «Προσωπογραφία» (Πινακοθήκη Ντόρια - Παμφίλι, Ρώμη), «Οἱ ἅγιοι Κοσμᾶς καὶ Δαμιανὸς» καὶ «Ἡ Καλλιστὼ διωκομένη ὑπὸ τῆς Ἀρτέμιδος» (Πινακοθήκη Μποργκέζε, Ρώμη), «Οἱ ἅγιοι Λουκᾶς καὶ Ματθαῖος» καὶ «Προσωπογραφία» (Πινακοθήκη Κορσίνι, Ρώμη), «Ἡ περιτομὴ» (Λοῦβρον) κτλ. Ὁ δεύτερος Ντόσσι, ἀποθανὼν περὶ τὸ 1546, διεκρίθη ἰδίᾳ ὡς τοπιογράφος καὶ διεκόσμησε διὰ μυθολογικῶν συνθέσεων τὸ παλάτιον Μποργκέζε καὶ τὸ δουκικὸν παλάτιον τῆς Φερράρας. ι. μ. π.

Ντόσσι (Dossi), ***Κάρολος***. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Ἰταλοῦ λογοτέχνου Ἀλβέρτου *Πιζάνι* (βλ. λ.).

Ντὸστ-Μωχαμμὲτ χάν. Ἱδρυτὴς τῆς ἐν Ἀφγανιστὰν κυβερνησάσης δυναστείας τῶν Μπαράκζάϊ, γεννηθεὶς τῷ 1793 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1863. Μετά τινας διενέξεις μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Φαττὶχ-χάν, ἐγκατεστάθη ἐν Καβούλῃ ὡς ἡγεμών. Ἀπορρίψας προτάσεις συνεννοήσεως μετὰ τῆς Ρωσίας, ἐπεζήτησε προσέγγισιν πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, μὴ τυχὼν ὅμως καλῆς ὑποδοχῆς ἐστράφη πάλιν πρὸς τὴν Ρωσίαν καὶ τῷ 1838 ἐστάλη ἐναντίον του ἀγγλικὸς στρατὸς (βλ. *Ἀφγανιστάν*), ὅστις εἰσῆλθεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν Καβούλην τῇ 7 Αὐγούστου 1839. Ὁ Ντὸστ ἐζήτησε καταφύγιον εἰς τὰ ἀπρόσιτα ὕψη τοῦ Ἰνδοὺ-Κοὺχ καὶ τέλος τῇ 4ῃ Νοεμβρίου 1830 παρεδόθη ὡς αἰχμάλωτος εἰς τοὺς Ἄγγλους. Ἀφεθεὶς κατόπιν ἐλεύθερος, ἐγκατέστη πάλιν εἰς Καβούλην. Ἐπολέμησεν ἅπαξ ἔτι κατὰ τῶν Ἄγγλων, ἀλλὰ τῷ 1855 ἀλλάξας πολιτικὴν συνῆψεν ἀμυντικὴν καὶ ἐπιθετικὴν συμμαχίαν μετὰ τῆς Ἀγγλίας. Τῷ 1857 ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Περσίας ἐν συμπράξει μετὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῷ 1862 ἐπολέμησε πάλιν κατὰ τῶν Περσῶν. ν. μ.

Ντοστογιέβσκι, ***Θεόδωρος Μιχαήλοβιτς***. Μεγαλοφυὴς Ρῶσος συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Μόσχᾳ τὴν 30 Ὀκτωβρίου 1821 καὶ ἀποθανὼν ἐν Πετρουπόλει τὴν 28 Ἰανουαρίου 1881. Ὁ πατήρ του, Μιχαὴλ Ἀνδρέγιεβιτς, ἦτο ἰατρὸς εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῆς Ἁγίας Μαρίας καὶ μεγάλης μορφώσεως ἀνήρ. Εἰς τὸ παραχωρηθὲν ὑπὸ τοῦ νοσοκομείου διαμέρισμα, ἀποτελούμενον ἐκ δύο δωματίων, συνεπυκνοῦτο ἡ ἐννεαμελὴς οἰκογένεια Ντοστογιέβσκι, εἰς ἣν ἐπεκράτουν τὰ πατριαρχικὰ ἤθη, οὐχὶ ὅμως τραχέα, χάρις εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν ἀγαθότητα τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς οἰκογενείας. Τὸ συνήθως λεγόμενον ὅτι ὁ Θεόδωρος Ντοστογιέβσκι διῆλθεν ἐν στερήσεσι τὴν παιδικήν του ἡλικίαν, δὲν εἶναι ἀκριβές. Τοὐναντίον δὲν ἐστερήθη οὗτος οὔτε ἐπιμεμελημένης ἀνατροφῆς, οὔτε τῶν θελγήτρων τοῦ ἀγροτικοῦ βίου, καθ' ὅσον οἱ γονεῖς του εἶχον ἀποκτήσει μικρὸν κτῆμα εἰς Τούλσκ, ὅπου διήρχετο ἡ οἰκογένεια τὸ θέρος.

Τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη εἰς τὴν προκαταρκτικὴν σχολὴν τοῦ Σουσάρντ, τὰ δὲ ἐγκύκλια εἰς τὸ οἰκοτροφεῖον τοῦ Λουδοβίκου Τσέρμαν, εἰς ὃ παρέδιδον διάσημοι καθηγηταὶ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Μόσχας. Τῷ 1837 εἰσήχθη εἰς τὴν ἐν Πετρουπόλει σχολὴν τῶν μηχανικῶν, αἱ διδασκόμεναι δὲ εἰς αὐτὴν πρακτικαὶ ἐπιστῆμαι ἔσχον μεγάλην ἐπιρροὴν ἐφ' ὅλου τοῦ ροῦ τῆς φιλοσοφίας αὐτοῦ. Ἡ κλίσις του πρὸς τὴν λογοτεχνίαν κατεφάνη ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς φοιτήσεώς του εἰς τὴν σχολὴν τῶν μηχανικῶν, ἔνθα δὲν περιωρίσθη μόνον εἰς τὰ ξηρὰ μαθήματα αὐτῆς. Τῷ 1843 ἐπεράτωσε τὰς σπουδάς του καὶ διωρίσθη εἰς τὴν χαρτογραφικὴν ὑπηρεσίαν τῆς μηχανικῆς διευθύνσεως τῆς Πετρουπόλεως. Ἀπὸ τῆς περατώσεως ὅμως τῶν σπουδῶν του ἤρξατο ὁ Ντοστογιέβσκι τοῦ ἐλευθέρου βοημικοῦ βίου. Καίτοι εἶχεν ἐτήσιον εἰσόδημα πεντακισχιλίων ρουβλίων, εὑρίσκετο αἰωνίως εἰς στερήσεις, διότι ἐσπατάλα τοῦτο καὶ ἐπνίγετο αἰωνίως εἰς χρέη. Ἀνὴρ ἰσχυρῶν παθῶν καὶ μὴ θέλων νὰ στερηθῇ οὐδενός, ἐξώδευεν ἄνευ ὑπολογισμοῦ, ἡ δὲ κατάστασίς του ἀπέβη ἀθλιέστερα ὅτε παρητήθη τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας.

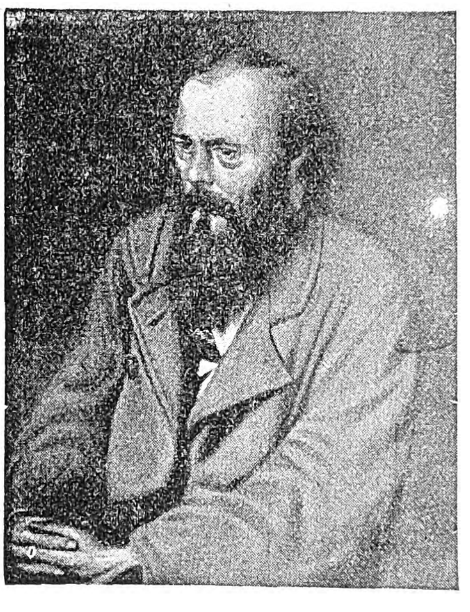

Θεόδωρος Ντοστογιέβσκι.

[Προσωπογραφία τοῦ L. Serof.]

Ἀπὸ τοῦ 1845 ἀφιερώθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ἐδημοσίευσε δὲ τὸ πρῶτον μυθιστόρημά του «Οἱ πτωχοὶ ἄνθρωποι», ὅπερ συνεκίνησε μεγάλως τὸν Μπελίνσκι. Ὁ Νεκράσωφ ὠνόμασεν αὐτὸν νέον Γκόγκολ. Μετὰ τοῦτο ἐδημοσίευσε τὸ «Μυθιστόρημα εἰς ἐννέα ἐπιστολὰς» καὶ τὸν «Πολζοὺνκωφ», πρὸς δὲ σειρὰν ὁλόκληρον μυθιστορημάτων καταχωρισθέντων εἰς τὰς «Πατριωτικὰς Σημειώσεις», μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι «Ὁ σωσίας», «Ἡ οἰκοδέσποινα», «Ἡ ξένη γυναῖκα», «Αἱ λευκαὶ νύκτες», κ.τ.λ. Ἀποσπασθεὶς τοῦ κύκλου τοῦ Μπελίνσκι εἰσῆλθεν ὁ Ντοστογιέβσκι εἰς τὴν μερίδα τῶν φουριεριστῶν τοῦ Ντούρωφ, οἵτινες εἶχον ἐγκολπωθῆ τὰς κοινωνιστικὰς ἀρχὰς τοῦ Φουριέ, εἰργάζοντο δὲ ὑπὲρ τῆς χειραφετήσεως τῶν δουλοπαροίκων καὶ τῆς καταργήσεως τῆς λογοκρισίας. Τὴν 23 Ἀπριλίου 1849 συνελήφθησαν οὗτοι καὶ παραπεμφθέντες ἐνώπιον ἐκτάκτου στρατοδικείου κατεδικάσθησαν τὴν 22 Δεκεμβρίου 1849 εἰς θάνατον, ἀλλ' αὐθημερὸν ἐμετριάσθη δι' αὐτοκρατορικῆς χάριτος ἡ ποινή των. Τοῦ Ντοστογιέβσκι ἡ ποινὴ περιωρίσθη εἰς τεσσάρων ἐτῶν καταναγκαστικὰ ἔργα καὶ μετὰ τὴν λῆξιν αὐτῆς εἰς κατάταξιν ἐν τῷ στρατῷ. Τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων ἀπεστάλη εἰς Σιβηρίαν. Ὁ «Μικρὸς ἥρως» ὑπῆρξε τὸ τελευταῖον ἔργον τῆς περιόδου ταύτης τοῦ βίου του, γραφὲν ἐν τῇ φυλακῇ.

Ἐφωδιασμένος μὲ Εὐαγγέλιον προσφερθὲν ὑπὸ τῶν γυναικῶν τῶν δεκεμβριστῶν, ὁ Ντοστογιέβσκι ἐνεκλείσθη εἰς τὸ δεσμωτήριον τοῦ Ὄμσκ, εἰς ὃ παρέμεινε κατὰ τὰ τέσσαρα ἔτη τῆς ποινῆς αὐτοῦ. Εἰς τὰς «Ἀναμνήσεις τοῦ νεκροῦ οἴκου» περιγράφει πάσας τὰς ἐκ τῆς ἐξορίας ἐντυπώσεις του. Ἐκεῖ ἠδυνήθη νὰ πλησιάσῃ τὸν λαόν, νὰ μελετήσῃ αὐτόν, ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἀπεκόμισε τὴν μυστικοπάθειαν ἐκείνην, ἥτις διακρίνει τὸν ρωσικὸν λαόν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς καθείρξεώς του ἀπεξενώθη ἀπὸ τῆς λογοτεχνίας, οὐδὲν δὲ ἄλλο βιβλίον ἀνεγίνωσκε πλὴν τοῦ Εὐαγγελίου. «Ἀναγινώσκων, λέγει, κατ' ἀνάγκην τὴν Ἁγίαν Γραφήν, ἠδυνήθην κάλλιον καὶ βαθύτερον νὰ εἰσδύσω εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ Χριστιανισμοῦ». Ὅταν μετὰ πάροδον τεσσάρων ἐτῶν ἀνέγνωσε τεῦχος περιοδικοῦ τινος, τῷ ἐφάνη ὡς νὰ ἐλάμβανεν εἰδήσεις ἐξ ἄλλου κόσμου. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐκλονίσθη ἡ ὑγεία του, ἔπαθε διατάραξιν τῶν νεύρων καὶ κατελαμβάνετο ἐκ τοῦ μυστικοῦ ἐκείνου τρόμου, τὸν ὁποῖον τόσον θαυμασίως εἰκονίζει εἰς τὸ μυθιστόρημά του «Ταπεινωμένοι καὶ καταφρονεμένοι». Εἰς τὴν νευρικὴν ταύτην νόσον ἀποδίδουσι πλεῖστοι κριτικοὶ τὴν στάσιν τοῦ Ντοστογιέβσκι εἰς τὸ ἀναλύειν τοὺς χαρακτῆρας καὶ ἐξετάζειν ψυχολογικῶς τοὺς ἥρωάς του. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1854 κατέταξαν τὸν Ντοστογιέβσκι ὡς ἁπλοῦν στρατιώτην καὶ μετ' ὀλίγους μῆνας τὸν προήγαγον εἰς ἀνθυπασπιστήν. Δὲν ἔφερε πλέον ἁλύσεις καὶ ἐπελήφθη ἀκωλύτως τοῦ φιλολογικοῦ του ἔργου. Κατὰ τὴν ἐν Σιβηρίᾳ διαμονήν του συνέγραψε τὰ μυθιστορήματα: «Τὸ ὄνειρον τοῦ θείου» καὶ «Τὸ χωρίον Στεπάντιβο». Τῷ 1859 ἐχορηγήθη εἰς αὐτὸν ἡ ἄδεια νὰ διαμείνῃ εἰς τὴν Τβέρ, κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος τοῦ ἐπετράπη νὰ ζῇ εἰς τὰς πρωτευούσας καὶ τῷ 1861 ἐπιστρέψας εἰς Πετρούπολιν ἐξέδωκε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Μιχαὴλ τὸν «Χρόνον». Εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦτο ἐδημοσίευσε τὸ μυθιστόρημά του «Ταπεινοὶ καὶ καταφρονεμένοι», τῷ δὲ 1862 τὰς «Ἀναμνήσεις τοῦ νεκροῦ οἴκου». Ἡ εὐρεῖα κυκλοφορία τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸ πρῶτον ταξίδιόν του εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, ὁπόθεν ἔγραψε τὰς «Χειμερινὰς σημειώσεις ἐπὶ τῶν θερινῶν ἐντυπώσεων». Κατὰ τὸ 1863 ἕνεκα τῆς δημοσιεύσεως εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦτο ἄρθρου τινος τοῦ Στράχωφ περὶ τῆς πολωνικῆς ἐπαναστάσεως, προεκλήθη ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἐκδόσεως τούτου, ἡ καταστροφὴ δὲ αὕτη δὲν ἠμπόδισε τὸν Ντοστογιέβσκι νὰ διακυβεύσῃ εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον καὶ τὸν τελευταῖόν του ὀβολόν. Ἡ ἐπιχείρησις τῆς ἐκδόσεως νέου περιοδικοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐποχὴ» ἐναυάγησεν, ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ Μιχαὴλ Ντοστογιέβσκι, οὕτω δὲ ἡ περίοδος τῆς δημοσιογραφικῆς δράσεώς του ἔληξε, καὶ ὁ Ντοστογιέβσκι ἤρξατο νέου δημιουργικοῦ σταδίου, τῆς συγγραφῆς τῶν μεγάλων αὐτοῦ μυθιστορημάτων, τὰ ὁποῖα κατέστησαν αὐτὸν ἔνδοξον.

Τῷ 1866 συνέγραψε τὸ ἄριστον τῶν μυθιστορημάτων του: «Τὸ ἔγκλημα καὶ ἡ τιμωρία». Τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ Ντοστογιέβσκι εἶχε προπωλήσει τὸ μυθιστόρημα «Ὁ χαρτοπαίκτης», βλέπων ὅμως ὅτι δὲν προελάμβανε νὰ περατώσῃ τοῦτο κατὰ τὴν ὡρισμένην προθεσμίαν γράφων διὰ τοῦ συνήθους τρόπου, προσέλαβεν ὡς στενογράφον τὴν νεάνιδα Ἄνναν Σνίτκιν, ἔκτοτε δὲ ὑπηγόρευεν εἰς αὐτὴν τὰ ἔργα του. Ἡ νεᾶνις αὕτη κατέστη τὸ ἑπόμενον ἔτος σύζυγός του, ἀπῆλθον δὲ ὁμοῦ εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ ἐπὶ τετραετίαν περιώδευον διαφόρους χώρας. Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα συνέγραψε τὸν «Ἠλίθιον», τὸν «Αἰώνιον σύζυγον», καὶ τοὺς «Δαίμονας». Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Πετρούπολιν διέμεινεν ἐκεῖ καθ' ὅλην τὴν τελευταίαν δεκαετίαν τῆς ζωῆς του. Ἐκεῖ συνέγραψε τὸν «Ἔφηβον». Ἀνέλαβε τότε καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐφημερίδος «Πολίτης» τοῦ πρίγκιπος Μεστσέρσκι, τῷ δὲ 1876 ἤρξατο ἐκδίδων τὸ «Ἡμερολόγιον συγγραφέως» μηνιαῖον περιοδικόν, γέμον πολιτικῶν ἄρθρων, ἀλλὰ καὶ λογοτεχνικῶν καὶ αὐτοβιογραφικῶν σημειώσεων. Τὸ τελευταῖον ἔτος τοῦ βίου του ἐξεφώνησε τὸν περίφημον λόγον του περὶ Πούσκιν, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἀποκαλυπτηρίων τοῦ ἀνδριάντος τοῦ ποιητοῦ, ὅτε ἐξεδηλώθη πανταχόθεν τῆς Ρωσίας ἀληθὴς λατρεία πρὸς τὸν συγγραφέα. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐπεράτωσε τοὺς «Ἀδελφοὺς Καραμάζωφ». Τὴν 25 Ἰανουαρίου 1881 παθὼν διάρρηξιν τῆς πνευμονικῆς ἀρτηρίας ἀπέθανε τὴν 28 τοῦ αὐτοῦ μηνός. Οὕτω ἐτερματίσθη ὁ πολύμοχθος βίος τοῦ μεγάλου συγγραφέως..

Ὁ Θεόδωρος Ντοστογιέβσκι οὐδεμίαν ἔχει ὁμοιότητα πρὸς τοὺς λοιποὺς συγγραφεῖς τῆς Ρωσίας, οὐδὲ πρὸς οὐδένα τῆς Εὐρώπης, ὡς πρὸς τὰς φιλοσοφικὰς ἰδέας καὶ τὴν μορφὴν τῶν ἔργων του. Διανύσας τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς του ἐν τῷ κύκλῳ τοῦ κοινωνιστικοῦ κινήματος τῶν φουριεριστῶν καὶ διελθὼν ἐπὶ δέκα καὶ πλέον ἔτη ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ καὶ τῇ ἐξορίᾳ, εἰσῆλθε μετὰ ταῦτα εἰς τὴν μερίδα τῶν ἐδαφικῶν, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν καὶ μετεβλήθη εἰς ἀληθῆ σλαυόφιλον, καὶ ἐπρέσβευεν ὅτι ἡ Ρωσία ἦτο προωρισμένη νὰ πραγματοποιήσῃ τὰς ὑψηλὰς ἐξανθρωπιστικὰς ἰδέας, τὰς ὁποίας εἰς μάτην ἀπεπειρᾶτο νὰ ἐφαρμόσῃ ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη. Ἀντιθέτως πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ Λέοντος Τολστόϊ περὶ αὐτοτελειοποιήσεως τοῦ ἀτόμου, ὁ Ντοστογιέβσκι θεωρεῖ, ὅτι τὸ ἄτομον δέον νὰ ταπεινωθῇ καὶ προσφέρῃ ἑαυτὸ θυσίαν εἰς τὴν ὁλότητα πρὸς ἐπιτέλεσιν τῆς ἀποστολῆς τοῦ θεοκλήτου ρωσικοῦ λαοῦ.

Τὰς ἀρχὰς ταύτας ἀνέπτυσσε διὰ τῶν περιοδικῶν του «Χρόνος» καὶ «Ἐποχή», ἅμα τῇ ἐπανόδῳ του ἐκ Σιβηρίας. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν χαρακτῆρα τῆς δημιουργικότητός του, οὗτος καθορίζεται ἐκ τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ. Τέκνον τῶν πόλεων καὶ ἀνεπτυγμένος προλετάριος, εὑρίσκεται εἰς πλήρη ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς λοιποὺς λογοτέχνας τοῦ καιροῦ του. Ἡ διαφορὰ δὲ ὑφίσταται οὐχὶ μόνον εἰς τὴν οὐσίαν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν μορφὴν τῶν ἔργων του. Δὲν διακρίνει ταῦτα ἡ κλασσικὴ τελειότης καὶ ἡ περίτεχνος ἐπεξεργασία, αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζουν πᾶν ὅ,τι ἔγραψαν ὁ Τουργκένιεφ καὶ ὁ Γκοντσαρώφ. Τοὐναντίον εἰς τὰ ἔργα τοῦ Ντοστογιέβσκι παρατηρεῖται ἡ ἔλλειψις καλλιτεχνικοῦ στοιχείου. Ὁ συγγραφεὺς ἀποφεύγει τὰς περι-

Digitized by Google

γραφὰς τῆς φύσεως καὶ τοὺς εἰδυλλιακοὺς ἔρωτας. Εἰς τὴν ἀδιαφορίαν περὶ τὴν μορφὴν διακρίνεται τὸ νευρικὸν τέκνον τῆς πόλεως. Ἀναγινώσκοντες τὰ μυθιστορήματα τοῦ Ντοστογιέβσκι, λέγει εἷς διάσημος Ρῶσος κριτικός, νομίζετε ὅτι ἀκούετε τὴν βοὴν τοῦ πλήθους, ἐνώπιον δ' ὑμῶν ἐκτυλίσσεται ἡ ζωὴ τῆς πόλεως μεθ' ὅλου τοῦ πυρετοῦ, τῆς τύρβης αὐτῆς, τῶν ἀκαταπαύστων καὶ πολυπλόκων συμβάντων καὶ τῶν σχέσεων ἀνθρώπων, τῶν περιωρισμένων ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Εἰς τὰ μυθιστορήματά του εἰκονίζει τὴν κοινωνίαν τῶν ἀριστοκρατικῶν αἰθουσῶν, τῶν ἀστικῶν τάξεων καὶ τὸν κόσμον τὸν ζῶντα εἰς τὰ ὑγρὰ ὑπόγεια, εἰς τὰς τρώγλας τῆς πενίας καὶ τῆς διαφθορᾶς, καὶ ὡς ἀληθὴς προλετάριος ἐμπνέεται ἐκ τῆς θλιβερᾶς ποιήσεως αὐτῶν. Εἰκονίζει τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων τούτων κατὰ τρόπον προκαλοῦντα βαθυτάτας συγκινήσεις καὶ ἀνορθοῦντα τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀναγνώστου. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ὁ Ντοστογιέβσκι εἶναι ὁ ποιητὴς τῆς πενθίμου ζωῆς τῶν τρωγλῶν τῆς πόλεως, τῶν περικλειουσῶν μετὰ τῆς δυστυχίας ἄγνωστα πάθη καὶ ἐγκλήματα.

Ἡ σπουδαιοτέρα ἰδιότης τῆς λογοτεχνικῆς δημιουργίας τοῦ Ντοστογιέβσκι ἔγκειται εἰς τὴν ψυχολογικήν, ἢ μᾶλλον εἰς τὴν ψυχιατρικήν, ἀνάλυσιν τῶν ἡρώων του, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν μεγαλυτέραν δύναμιν αὐτοῦ. Διάσημοι ψυχίατροι μελετήσαντες τὰ ἔργα τοῦ Ντοστογιέβσκι ἀπὸ ἐπιστημονικῆς καθαρῶς ἀπόψεως εὑρίσκουσι καταπλήσσουσαν τὴν ἐπιστημονικὴν ἀκρίβειαν. Τὰ πλεῖστα τῶν προσώπων τῶν μυθιστορημάτων του εἶναι φρενοβλαβεῖς. Ὁ περιφανὴς ψυχίατρος Τσίζ ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Ντοστογιέβσκι ὑπῆρξε μέγας ψυχολόγος, ὅστις διὰ τῆς καλλιτεχνικῆς του διαισθήσεως ὑπερέβη κατὰ τὴν ἀκρίβειαν καὶ αὐτὴν τὴν ἐπιστήμην, πλεῖστα δὲ μέρη τῶν ἔργων του μετηνέχθησαν εἰς τὰ εἰδικὰ ψυχιατρικὰ συγγράμματα. Εἰς τὰ ἔργα του, ὁ Ντοστογιέβσκι ἀναπτύσσει ἀπαραμίλλως τὰς νοσηρὰς καταστάσεις. Τὴν ἐπιληπτικὴν αὔραν, τὸν γεροντικὸν κάματον, τὴν ἠθικὴν φρενοβλάβειαν, τὴν ἀντίθεσιν μεταξὺ τοῦ πάθους καὶ τῆς διαθέσεως πρὸς τὸ πάθος, τὸν υστερισμόν, τὰς διαστροφὰς τῶν ὀρέξεων, τὰς ἐμμόνους ἰδέας, τὴν θρησκοληψίαν, τὰς ὁρμὰς τοῦ φόνου κτλ., τὰς ὁποίας ἐμελέτησε καὶ ἀνέλυσεν εἰς τὰς σκοτεινὰς ἐκείνας τρώγλας, αἱ ὁποῖαι ὑπῆρξαν αἱ μεγαλύτεραι φωλεαὶ τῶν ψυχοπαθῶν.

Ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Ντοστογιέβσκι «Αἱ ἀναμνήσεις τοῦ νεκροῦ οἴκου» διαφέρουσι τῶν λοιπῶν κατὰ τε τὸ πνεῦμα καὶ τὴν μορφήν, θὰ ἠδύναντο δὲ αὗται καὶ μόναι νὰ διαιωνίσουν τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Εἰς αὐτὰς ἐμφανίζεται ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ βαθεῖα γνῶσις τοῦ λαϊκοῦ βίου, τὰς ὁποίας ἀπεικόνισεν ὁ συγγραφεὺς φέρων τὰς ἁλύσεις τοῦ καταδίκου. Εἰς τὸ μυθιστόρημά του «Ἔγκλημα καὶ τιμωρία» ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Ντοστογιέβσκι ἀνῆλθεν εἰς τὸ ζενὶθ αὐτῆς, καὶ τὸ ἔργον τοῦτο τίθεται παρὰ πάντων μεταξὺ τῶν ἀρίστων φιλολογικῶν μνημείων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. «Εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ, λέγει ὁ Σκαμπιτσέβσκι, ἐκδηλώνει τὴν πεποίθησιν, ὅτι τὸν ρωσικὸν λαὸν ἀναμένει μέλλον λαμπρότερον, ὅτι ἡ σημερινὴ αὐτοῦ κατάστασις θὰ βελτιωθῇ, καθόσον αἱ βάσανοι καὶ τὰ δυστυχήματα ἀποκαθαίρουσι τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀνυψοῦσι τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ, καὶ ὅσον πλειότερον ὑποφέρει τις, τόσον μεγαλυτέραν ἐλπίδα ἔχει πῶς σωθῇ».

Ὅπως ὅλοι οἱ μεγάλοι συγγραφεῖς τῆς Ρωσίας, καὶ ὁ Ντοστογιέβσκι ὑπῆρξε κῆρυξ τῶν δημοκρατικῶν ἰδεῶν. Ἀπὸ τοῦ 1868 ἔγραφεν: «Ἡ σημερινὴ ἀθλία κατάστασις τοῦ λαοῦ θὰ μεταβληθῇ, ὑπὸ τὴν ἄοκνον καὶ ἀκατανόητον ἐπίδρασιν τοσούτων μεγάλων ἀρχῶν, διότι ἄλλως οὐδένα λόγον θὰ εἶχεν ἡ γενικὴ δημοκρατικὴ τάσις καὶ πλήρης ὁμοφωνία εἰς τὸ ζήτημα τῆς δημοκρατίας πάντων τῶν Ρώσων ἀπὸ τοῦ ὑψηλοτάτου ἄρχοντος μέχρι τοῦ τελευταίου πολίτου». Οὕτω ὁ Ντοστογιέβσκι δὲν ὑπῆρξε μόνον ἐπαναστάτης κατὰ τὴν περίοδον τῶν φουριεριστῶν, ἀλλ' ἐξεδήλου τὰς δημοκρατικάς του ἀρχὰς μέχρι τῆς τελευταίας αὐτοῦ πνοῆς καὶ ἐκήρυττεν ὅτι ἡ γενικὴ ἔμπνευσις τῶν δημοκρατικῶν ἀρχῶν ἐν Ρωσίᾳ ὠφείλετο εἰς τὰς μορφωμένας τάξεις αὐτῆς. Ἐφ' ὄντι τῆς δημοκρατικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1917 ἠγήθησαν οἱ ἐπιφανέστεροι ἄνδρες τῆς Ρωσίας, στηριζόμενοι ἐπὶ τῶν δημοκρατικῶν ἀρχῶν, τὰς ὁποίας ἐκήρυττεν ὁ κατάδικος τοῦ 1849. Θ. Β.

— *[Φιλοσ.]* Εἰς ὅλα του τὰ ἔργα ὁ Ντοστογιέβσκι περιγράφει πρόσωπα, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἐκφράζει, ἐν μέρει ἢ ὅλῳ, τὰς πεποιθήσεις τοῦ συγγραφέως. Ἀκόμη τὰς πεποιθήσεις του αὐτὰς μανθάνομεν ἀπὸ τὰς πολυαρίθμους ἐπιστολάς του, ὅπου καὶ ὁμιλεῖ ἐλευθερώτερον περὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἰδεῶν του, τῶν σκοπῶν καὶ τῶν ἰδανικῶν του. Ὁ Ντοστογιέβσκι κατέχεται ὑπὸ ἀπαισιοδόξων συναισθημάτων ἀπέναντι τῆς ζωῆς. Ὁ κοσμικὸς πόνος, ὁ ὁποῖος διέπει τὰ πάντα καὶ ὁ ὁποῖος ἐπικάθηται ἐπὶ τοῦ σύμπαντος, ὀφείλεται εἰς συνολικήν τινα ἐνοχὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ὅσον μεγαλύτερος ὁ πόνος αὐτός, τόσον μεγαλυτέρα ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου ἢ τοῦ λαοῦ. Καὶ ἀκόμη: ὅσῳ μᾶλλον ἐντατικὴ ἡ ἱκανότης πρὸς συμπάθειαν, τόσον ἰσχυροτέρα ἡ ζωτικότης τοῦ ἀτόμου ἢ τοῦ λαοῦ, ὅστις κέκτηται αὐτήν. Τοιοῦτος λαὸς ὁ ρωσικὸς λαός. Διὰ τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ, διὰ τοῦ τύπου τῆς ρωσικῆς ἠθικῆς, τοῦ ρωσικοῦ πόνου καὶ τῆς ρωσικῆς συμπαθείας—δι' αὐτῶν μόνον εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνορθωθῇ καὶ νὰ ἰαθῇ τὸ ἀνθρώπινον γένος. Διότι ἡ σωτηρία θὰ προέλθῃ ὄχι ἐκ τῶν δυνατῶν, ὄχι ἐκ τῶν ἀνθρώπων τοῦ κράτους καὶ τῆς ἰσχύος, ἀλλ' ἐκ τῶν προθύμων ὑπηρετῶν τῆς ἀνθρωπίνης εὐτυχίας. Καθῆκον διὰ τοῦτο τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὄχι τὸ ἐπιβάλλεσθαι καὶ τὸ κυριαρχεῖν, ἀλλὰ τὸ ὑπηρετεῖν καὶ τὸ θυσιάζειν ἑαυτόν. Τῆς πίστεως ταύτης σύμβολον εἶναι τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος λαμβάνει διὰ τοῦ Ντοστογιέβσκι ἰσχυρῶς ρωσικὸν χαρακτῆρα. Ἂν ἐξαιρέσῃ τις ὀλίγα ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα ὁ Ντοστογιέβσκι ζῇ ἐντὸς πλήρους ἀρνήσεως τῶν θρησκευτικῶν ἀξιῶν, ὁλόκληρος ὁ βίος του εἶναι βαθεῖα προσωπικὴ σχέσις πρὸς τὸν Ἰησοῦν, πρᾶγμα φυσικόν, ἂν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὴν θρησκευτικὴν ἀγωγήν, τῆς ὁποίας ἔτυχε κατὰ τὴν παιδικήν του ἡλικίαν. Μέχρι τῶν τελευταίων τοῦ βίου του ἡμερῶν ἠγάπα νὰ προσεύχεται διὰ τῶν αὐτῶν λόγων, τοὺς ὁποίους εἶχε διδαχθῇ νὰ ἀποτείνῃ πρὸς τὸν Θεόν· καὶ τοὺς ἐξέμαθε καὶ εἰς τὰ τέκνα του.

Ἐξ ἄλλου εἶναι γνωστὴ ἡ ἀγανάκτησις, ὑπὸ τῆς ὁποίας κατελαμβάνετο, ὁσάκις οἱ φίλοι του, σπουδάζοντες ἢ παίζοντες, ὡμίλουν οὐχὶ μετὰ τῆς πρεπούσης εὐλαβείας περὶ τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ' ὡς ὑπεδηλώθη, ὁ Χριστὸς τοῦ Ντοστογιέβσκι φέρει ὅλα τὰ γνωρίσματα τοῦ ρωσικοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ρωσικῆς ψυχῆς. Ρητῶς ἄλλως τε λέγει ὁ ἴδιος, ὅτι ἡ εὐσέβεια ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ λαοῦ. Τὴν εὐσέβειαν δὲ ταύτην ἀναζητεῖ εἰς τὸ συναίσθημα, χωρὶς καὶ νὰ τὴν περιορίζῃ εἰς αὐτὸ μόνον, ὡς λ. χ. ὁ Φόϊερμπαχ καὶ οἱ θεωροῦντες τὴν θρησκείαν ἀπὸ τῆς ὑποκειμενικῆς της ἀποκλειστικῶς πλευρᾶς. Διὰ τοῦτο ἀποκρούει τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ θρησκεία εἶναι, τρόπον τινά, τὸ κατακάθισμα τῶν ἀνεκπληρώτων πόθων τοῦ ἀνθρώπου. Μακρὰν τοῦ νὰ θεωρῇ τὸν Θεὸν ἰδιότητα τοῦ λαοῦ, θέλει, τοὐναντίον, νὰ ὑψώσῃ τὸν λαὸν μέχρι τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου εἶναι τὸ σῶμα. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, πρὸς ἀπαλλαγὴν δηλαδὴ τῆς θρησκείας ἀπὸ τοῦ ἁπλῶς ὑποκειμενικοῦ καὶ πρὸς ὕψωσιν τοῦ λαοῦ μέχρι τοῦ Θεοῦ, ἀσχολεῖται ἐπιμελῶς καὶ δι' ὅλου του τοῦ βίου περὶ τὸ μέγα πρόβλημα τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ. Τὰς σκέψεις του ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου διετύπωσε, μετὰ πολλὰς προηγηθείσας ἀποπείρας, εἰς τοὺς «Ἀδελφοὺς Καραμάζωφ». Διὰ τοῦ ἔργου τούτου ὁ Ντοστογιέβσκι ἠθέλησε νὰ δείξῃ ὅτι ἡ εἰς Θεὸν πίστις του τὸ κάτι τὸ πολὺ συνειδητόν, στηριζόμενον ἐπὶ τῆς πείρας καὶ τῆς γνώσεως τῆς ζωῆς καὶ ἐπὶ ὡρισμένων ἀποδείξεων, αἵτινες ὅμως δὲν εἶναι αἱ κατὰ παράδοσιν ἀποδείξεις τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο πρὸς τὸν πιστὸν Ἀλιόσα Καραμάζωφ ἀντιπαραβάλλει τὸν ἀδελφόν του Ἰβάν, ἄνθρωπον ὅστις ζητεῖ τὸν Θεὸν καὶ ὅστις διῆλθε δι' ὅλων τῶν σταδίων καὶ δι' ὅλων τῶν βαθμῶν τῆς ἀρνήσεως, ὅπως αὐτὸς ὁ ἴδιος.

Ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρεται περὶ τῆς μεταξὺ θείας προνοίας καὶ τοῦ ἐν τῷ κόσμῳ κακοῦ σχέσεως, ἤτοι περὶ τοῦ δυσχεροῦς προβλήματος τῆς θεοδικίας. Δυστυχῶς, τὸ ἡμιτελὲς τοῦ ἄνω μνημονευθέντος ἔργου δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἔχωμεν πλήρεις καὶ ἀδιαβλήτους τὰς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου σκέψεις του. Εἶναι πολὺ πιθανόν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς εἶχε τὴν πρόθεσιν νὰ πραγματευθῇ ἐν συνεχείᾳ τὸ νόημα τοῦ πόνου. Ἡ ἀπάντησις αὐτοῦ περιλαμβάνεται εἰς τὸ χωρίον τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου, ὅπερ ἀναφέρει (*Ἰωάν.* ΙΒ' 24) καὶ ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν ὅλην τοῦ βιβλίου διήχουσαν ἔννοιαν. Ἄλλαις λέξεσιν, ὁ πόνος εἶναί τι καρποφόρον κατὰ τὴν πίστιν τοῦ Ντοστογιέβσκι. Ἄνευ αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει χαρά· φέρει τὴν ζωὴν καὶ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀληθινὴν εὐτυχίαν.

Διὰ τούτων καὶ ἄλλων παρεμφερῶν σκέψεων πειρᾶται ὁ μέγας Ρῶσος νὰ καταδείξῃ ὅτι ὁ Θεὸς εἶναί τι ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ζωήν. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ κέκτηται κάτι τὸ ὑψηλὸν καὶ ὑπέροχον, πρὸ τοῦ ὁποίου νὰ κύπτῃ τὴν κεφαλήν. Τὸ μέγα τοῦτο καὶ ὑπέροχον εἶναι ὁ Θεός, τοῦ ὅμως ἀκριβῶς διὰ τοῦτο εἶναι μυστήριον. Ἀλλὰ μυστήριον, τὸ ὁποῖον φέρει ἕκαστος εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του ὡς ἕνα ἀνέκφραστον στεναγμόν. Ὅ,τι θέλει νὰ κηρύξῃ διὰ τῶν ἔργων του τὸ πιστεύει ὁ ἴδιος καὶ τὸ ἐφαρμόζει. «Πιστεύω εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ὁμολογῶ αὐτὸν ὄχι ὡς παιδίον. Τὸ ἰδικόν μου ὡσαννὰ ἐξεπήγασεν ἀπὸ τὸν μέγαν κλίβανον τῆς ἀμφιβολίας», γράφει εἰς μίαν του ἐπιστολήν. Ὁ Χριστὸς αὐτοῦ εἶναι ὁ ρωσικὸς Χριστὸς τῆς μυστικοπαθείας, ἀλλὰ καὶ τῆς συμπαθείας. Ἀτυχῶς ὁ ποιητὴς δὲν ἐπρόφθασε νὰ χαράξῃ ἐν ἰδίῳ ἔργῳ τὴν εἰκόνα του, ὅπως ἐσχεδίαζεν. Ἱερὸν δέος ἠμπόδιζεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἐγχειρήματος. Διότι ὁ Ἰησοῦς ἦτο δι' αὐτὸν τὸ ὕψιστον καὶ τὸ κάλλιστον, ἡ ὑπάτη ἀξία τῆς πολυκυμάντου καὶ θλιβερᾶς του ζωῆς. Ν. Λ.

Ντ' Ὄστρο (Capo d'Ostro) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Τὸ ἀκρωτήριον τοῦ κόλπου τοῦ Κάτταρο (πλάτ. 42°24' Β., μῆκ. 18°32' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2701: Gulf of Cattaro to Corfu). Ἐπὶ αὐστριακῆς κατοχῆς εἶχεν ἐγερθῆ ἐπ' αὐτοῦ σηματοφόρος διεθνὴς καὶ φάρος ἐκ τῶν ἀρίστων τοῦ Ἀδριατικοῦ. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐπισημότατος σκοπιωρικὸς σταθμὸς τῶν Αὐστριακῶν. Σ. Ε. Λ.

Ντόσυ (Dozy), ***Ράϊνχαρτ***. Διαπρεπὴς Ὁλλανδὸς ἀνατολιστής, γαλλικῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς ἐν Leiden (1820—1883). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς πατρίδος του, ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῶν σημαντικωτέρων γλωσσῶν (καὶ ἰδίως τῆς ἀραβικῆς), τὰς πλείστας τῶν ὁποίων, καθὼς καὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν, ὡμίλει καὶ ἔγραφε τελείως. Ἡ πρώτη σπουδαία ἐργασία του ὑπῆρξεν ἡ βραβευθεῖσα: «Λεξικὸν τῶν ὀνομασιῶν τῶν ἐνδυμάτων παρὰ τοῖς Ἄραψι» (1845). Ἠκολούθησαν: «Scriptorum Arabum loci de Abbadidis» (1846—1863, 3 τ.), «Σημειώσεις ἐπί τινων ἀραβικῶν χειρογράφων» (1847—1851), «Catalogus codicum orientalium bibliothecae academiae Lugduno Batavae» (1851), «Ἔρευναι ἐπὶ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς φιλολογίας τῆς Ἱσπανίας κατὰ τὸν Μεσαίωνα» (3 ἔκδ. 1881, 2 τ.). Τὸ κυριώτερον ἔργον του εἶναι: «Ἱστορία τῶν Μουσουλμάνων τῆς Ἱσπανίας ἀπὸ τοῦ 711 μέχρι 1110» (1861, 4 τ.), διὰ τοῦ βαθέος κριτικοῦ πνεύματος τῆς ὁποίας ἤχθη, διὰ πρώτην φοράν, εἰς τὸ φῶς τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας ἐν σημαντικὸν μέρος τῆς παγκοσμίου ἱστορίας. Ἔγραψε πρὸς τούτοις: «De Israëlieten te Mekka» (1864), σύγγραμμα προκαλέσαν μεγάλην ἀντίδρασιν παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, «Het Islamisme» (2 ἔκδ. 1880), «Συμπλήρωμα τῶν ἀραβικῶν λεξικῶν» (1881), καὶ τὸ βραβευθὲν «Γλωσσάριον τῶν ἐκ τῆς ἀραβικῆς ἱσπανικῶν καὶ πορτογαλικῶν λέξεων» (2 ἔκδ. 1869). Γ. Ε. Κ.

Ντοτζάουερ (Dotzauer), ***Ἰουστῖνος-Ἰωάννης-Φρειδερῖκος***. Γερμανὸς δεξιοτέχνης τοῦ βιολοντσέλλου (1783—1860). Διετέλεσε κορυφαῖος βιολοντσελλιστὴς ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ τῆς αὐλῆς τῆς Δρέσδης καὶ διεκρίθη ὡς συνθέτης ἔργων τινῶν διὰ τὸ ὄργανόν του (κοντσέρτων, παραλλαγῶν, μεθόδου διὰ βιολοντσέλλον), ὡς καὶ συμφωνιῶν, εἰσαγωγῶν, λειτουργιῶν, τοῦ μελοδράματος «Γκρατσιόζα» (Δρέσδη 1841) κλπ. Ἐκ τῶν δύο υἱῶν του ὁ πρεσβύτερος *Ἰουστῖνος-Βερνάρδος-Φρειδερῖκος* (1808—1874) ὑπῆρξε διακεκριμένος κλειδοκυμβαλιστὴς καὶ συνθέτης ἔργων διὰ κλειδοκύμβαλον, ὁ νεώτερος *Κάρολος-Λουδοβῖκος* (1811—1897) ἦτο δεξιοτέχνης τοῦ βιολοντσέλλου καὶ διετέλεσε μουσικὸς τῆς αὐλῆς τοῦ Κάσσελ. Ὡς συνθέτης ἐξέδωκεν ἔργα τινὰ διὰ βιολοντσέλλον. Γ. Σ.

Ντότζου, ***Δημητράκης***. Ἀγωνιστὴς ἐξ Αἴνου τῆς Θρᾴκης, φονευθεὶς κατὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Ψαρῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων τῇ 22 Ἰουνίου 1924. Α. Θ. Σ.

Ντοτράνς (Dotrance), ***Θεόδωρος***. Βέλγος νομομαθὴς καὶ πολιτικὸς ἐκ Βρυξελλῶν (1761—1836). Ἦτο εἷς τῶν κυριωτέρων συντακτῶν τῆς νομοθεσίας τῶν Κάτω χωρῶν κατὰ τὸ 1815. Παρεκάθησεν ἐν τῇ συνελεύσει τῶν γενικῶν τάξεων μέχρι τοῦ 1828, εἶτα δὲ ἐγένετο σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας. Χ. Δ.

Ντότσε (Doce) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Βραζιλίας (βλ. *Ντόσε*).

Ντότσια (Doccia). Ἐργοστάσιον κεραμεικῆς, ἱδρυθὲν ἐν τῷ χωρίῳ Ντότσια παρὰ τὴν Φλωρεντίαν τῷ 1735 ὑπὸ τοῦ μαρκησίου Τζινόρι. Κατέγινεν ἰδίως εἰς τὴν ἀναπαραγωγὴν ἔργων ξένων ἐργοστασίων, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἑκάστοτε εἶχον τὴν μεγαλυτέραν ἐπιτυχίαν καὶ διάδοσιν, διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν ὀνομαστοτέρων ξένων τεχνιτῶν καὶ ἐργατῶν. Κατ' ἀρχὰς ἐμιμήθη τὴν ἰαπωνικὴν τέχνην καὶ κατόπιν τὰ σαξωνικὰ ἐργοστάσια, τὸ ἐργοστάσιον τῶν Σεβρῶν, τὰ ἐτρουσκικὰ φαγεντιανὰ καὶ τὰ τῆς Μασσαλίας. Βραδύτερον ἤρχισε νὰ ἐργάζεται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἔργων τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ ν' ἀναπαράγῃ ἔργα τῆς Φαγεντίας, τοῦ Γκούμπιο καὶ τοῦ Οὐρμπίνο. Τὸ ἐργοστάσιόν του παρήγαγεν ἐπίσης καὶ σκεύη κοινῆς χρήσεως, τὰ δὲ προϊόντα του φέρουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν σφραγῖδα «Τζινόρι» ἢ δύο ἀστερίσκους. Μ. Δ. Β.

Ντότσυ (Dóczy), ***Λουδοβῖκος φὸν —***. Οὗγγρος δημοσιογράφος καὶ ποιητὴς (1845—1919). Μεταβὰς εἰς Βουδαπέστην ὡς ἀνταποκριτὴς τῆς ἐφημερίδος «Presse», κατέστη ἐν ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων μελῶν τοῦ εἰς τὸ κόμμα τοῦ Deák ἀνήκοντος κύκλου συγγραφέων. Κατόπιν, ὅταν ὁ κόμης Ἀνδράσσυ διηύθυνε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἐν Βιέννῃ (1871), ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν ἐν αὐτῷ καὶ ἐτιμήθη δι' οὐγγρικοῦ τίτλου εὐγενείας. Ἐδημοσίευσε μεταφράσεις τοῦ πρώτου μέρους τοῦ «Φάουστ» τοῦ Γκαῖτε (6' ἔκδ. 1878), τῶν ποιημάτων καὶ τοῦ «Βαλλενστάιν» τοῦ Σίλλερ, τὴν κωμῳδίαν: «Τὸ φιλί», ἥτις ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Οὐγγρικῆς Ἀκαδημίας καὶ ἐπαίχθη εἰς ὅλα τὰ θέατρα τῆς Οὐγγαρίας καὶ εἰς τὰ πλεῖστα τῆς Γερμανίας, τὴν τραγῳδίαν «Ὁ τελευταῖος προφήτης», τὰ θεατρικὰ ἔργα: «Ἀνάμικτα ζεύγη», «Μαρία Szécsy»

Digitized by Google

(1891), τὴν κωμῳδίαν «Τελευταῖος ἔρως», διηγήματα («Carmela Sparado»), λυρικὰ ποιήματα καὶ μετάφρασιν εἰς τὴν Γερμανικὴν τῆς «Τραγῳδίας τοῦ ἀνθρώπου» τοῦ Ε. Madách (1891). Γ.Ε.Κ.

Ντόττι (Dotti), ***Βαρθολομαῖος.*** Ἰταλὸς ποιητὴς (1642—1712). Μεγάλης μορφώσεως καὶ εὐγενοῦς καταγωγῆς, διεκρίθη διὰ τὰ ἐναντίον τῆς λομβαρδικῆς ἀριστοκρατίας σατιρικὰ ποιήματά του. Ἔγραψε τὰς συλλογὰς «Ρίμες καὶ σοννέτα» (1689) καὶ «Σάτιραι τοῦ ἱππότου Ντόττι» (1757, τ. 2). Π. Ν. Π.

Ντοὺ (Doo), ***Γεώργιος-Θωμᾶς.*** Ἄγγλος ζωγράφος καὶ χαράκτης (1800—1886). Διετέλεσε μέλος τῆς βασιλικῆς ἀκαδημίας τῶν Καλῶν τεχνῶν (1856) καὶ ἔτυχε μεγάλης ὑποστηρίξεως ὑπὸ τῆς αὐλῆς. Διεκρίθη κυρίως εἰς τὴν ἀντιγραφὴν ἔργων σπουδαίων ζωγράφων, ὡς τά: «Ἴδε ὁ ἄνθρωπος» τοῦ Κορρέτζιο, «Τὸ θεῖον βρέφος» τοῦ Ραφαήλ, «Ὁ ἐξόριστος λόρδος» τοῦ Ρέϋνολντς κ. ἄ., ὧν τὰ πλεῖστα ἀπόκεινται εἰς τὸ Βρεττανικὸν μουσεῖον. Π. Ν. Π.

Ντουαγὲν (Doyen), ***Γαβριὴλ-Φραγκῖσκος.*** Γάλλος ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1726 ἐν Παρισίοις καὶ ἀποθανὼν τῷ 1806 ἐν Πετρουπόλει, ὅπου εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἀπὸ τοῦ 1777 κατόπιν προσκλήσεως τῆς αὐτοκρατείρας Αἰκατερίνης τῆς Β'. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Βὰν Λόο ἐν Παρισίοις, τῷ δὲ 1746, τυχὼν τοῦ πρώτου μεγάλου βραβείου Ρώμης, ἀπῆλθεν εἰς Ἰταλίαν, ὁπόθεν ἐπέστρεψεν εἰς Παρισίους τῷ 1875 μετὰ πολυετεῖς καὶ ἐπιτυχεῖς σπουδάς. Τῷ 1759 ὠνομάσθη μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν τεχνῶν. Διεκόσμησε τὸ ἐν τῷ παρισινῷ Μεγάρῳ τῶν Ἀπομάχων παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου καὶ τὰ αὐτοκρατορικὰ ἀνάκτορα τῆς Πετρουπόλεως. Ἕτερα ἀξιομνημόνευτα ἔργα του εἶναι τὰ ἀκόλουθα: «Ὁ θάνατος τοῦ ἁγίου Λουδοβίκου» (ναὸς Ἁγίου Εὐσταθίου ἐν Παρισίοις), «Ὁ θρίαμβος τῆς Ἀμφιτρίτης» (μουσεῖον Λούβρου), «Ἡ Ἥβη οἰνοχοοῦσα εἰς τὸν Δία καὶ τὴν Ἥραν». Ι. Μ. Π.

—**Ντουαγὲν** (Doyen), ***Εὐγένιος-Λουδοβῖκος.*** Ἐπιφανὴς Γάλλος χειρουργὸς (1850—1916). Ἀπέβη ἀρχηγὸς νέας χειρουργικῆς γαλλικῆς σχολῆς. Ἀπὸ τοῦ 1887 ἔλαβε λίαν ἐνεργὸν μέρος εἰς πάντα τὰ ἐπιστημονικὰ συνέδρια, ὡς εἰς τὸ διεθνὲς τῆς Μόσχας (1897), οὗτινος ἐξελέγη πρόεδρος τοῦ γυναικολογικοῦ τμήματος, τοῦ Ἄμστερνταμ (1899), τῆς Μαδρίτης καὶ Λισαβῶνος (1903 καὶ 1906). Τῷ 1898, τιμηθεὶς ἐν Ἐδιμβούργῳ διὰ τοῦ τίτλου τοῦ διδάκτορος τῆς νομικῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς πόλεως ταύτης, ἐνεκαινίασε τὴν διδασκαλίαν τῆς χειρουργικῆς διὰ τοῦ κινηματογράφου. Ἐδημοσίευσε πλεῖστα ἔργα, ἐξ ὧν ἀναφέρομεν τά: «Χειρουργικὴ τοῦ στομάχου» (1895), «Ἄτλας τῆς βακτηριδιολογίας» (1897), «Τεχνικὴ ἐγχειρητικὴ» (1897), «Ὁ καρκίνος, χειρουργικὴ τοῦ στομάχου» (1904 καὶ 1906), «Σύγγραμμα χειρουργικῆς θεραπευτικῆς καὶ ἐγχειρητικῆς τεχνικῆς». Ἐκ τῶν εἰσαχθεισῶν εἰς τὴν νεωτέραν χειρουργικὴν μεθόδων αὐτοῦ τεχνικῆς ἐγχειρητικῆς, χαρακτηριζομένων ὑπὸ τοῦ ὀνόματός του, ἀναφέρομεν τὴν μέθοδον τῆς ἐντερεκτομῆς κατὰ τὴν ἐξαίρεσιν ὄγκων, τὴν τῆς κολπικῆς καὶ κοιλιακῆς ὑστερεκτομῆς, τῆς προσαρτήσεως τῆς μήτρας, τῆς ἐκτομῆς τοῦ Γασσερείου γαγγλίου, τῆς ἐκτομῆς τοῦ ζυγωματικοῦ τόξου, τῆς συνεχοῦς ραφῆς κτλ. Ἐκ δὲ τῶν ἐργαλείων του ἀναφέρομεν τοὺς κολπικοὺς διαστολεῖς, τὴν πλατεῖαν κοιλιακὴν βαλβίδα του, λίαν χρήσιμον διὰ τὰς λαπαροτομίας, τὰς διαφόρους λαβίδας του μετὰ τῆς πιεστικῆς τοιαύτης τῶν ἱστῶν, τὰ διάφορα πυρηνωτά, ἀκιδωτὰ καὶ ἑσπειραμένα τρύπανα πρὸς ἀνάτρησιν τοῦ κρανίου καὶ ἕλξιν τῶν κοιλιακῶν ὄγκων κτλ. Ὁ ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ φερόμενος ἀντικαρκινικὸς ὀρός, οὗτινος ἀμφισβητοῦνται σήμερον τὰ ἀποτελέσματα, δὲν ἀπετέλει καθ' αὐτὸ ὀρόν, ἀλλ' ἦτο παρασκεύασμα ἐμβολίου ἐξ ἐξησθενημένης καλλιεργείας τοῦ ἀντικαρκινικοῦ μικροβίου micrococcus neoformans. Ο. Ρ.

Ντουαὶ (Douai) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα ὁμωνύμου ἐπαρχίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Βορρᾶ, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σκάρπ, εἰς ἀπόστασιν 32 χλμ. ἀπὸ τῆς Λίλλης. Ἔχει σχολὰς μεταλλωρύχων καὶ εἶναι κέντρον ἀκμαίας βιομηχανίας (σιδηρουργεῖα, διϋλιστήρια, ζυθοποιεῖα, ἐργοστάσια ἀμυλόκολλας κλπ.) καὶ ἐμπορίου γαιανθράκων καὶ σίτου. Κοσμεῖται ὑπὸ πολλῶν παλαιῶν κτηρίων καὶ ἔχει μουσεῖον καὶ πλουσίας βιβλιοθήκας. Κάτ. 34.130.

Τὸ *Ντουαὶ* (λατιν. Duacum) ἦτο κατὰ τὸν Δ' π. Χ. αἰῶνα ἀξιόλογος στρατιωτικὸς σταθμὸς τῶν Ρωμαίων. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἦτο ὀχυρὰ πόλις, ἀνήκουσα εἰς τοὺς κόμητας τῆς Φλάνδρας. Καταληφθεῖσα τῷ 1667 ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' ὠχυρώθη ὑπὸ τοῦ Βωμπάν. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὑπέστη πολλὰς ζημίας ἐκ βομβαρδισμοῦ. Χ. Δ.

Ντουαὶ (Douay), ***Φήλιξ.*** Γάλλος στρατηγὸς ἐκ Μπεζανσὸν (1816—1879). Μετέσχε τῶν ἐν Κριμαίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ πολέμων καὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Μεξικοῦ, κατὰ δὲ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον διώκει τὸ 7ον σῶμα στρατοῦ τοῦ Μπελφόρ. Αἰχμαλωτισθεὶς ἐν Σεδάν, ἀνέλαβεν εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του τὴν διοίκησιν τοῦ 4ου σώματος τῶν Βερσαλλιῶν καὶ κατέλαβε πρῶτος τοὺς Παρισίους (21 Μαΐου 1871), οἵτινες εὑρίσκοντο εἰς χεῖρας τῶν ἐπαναστατῶν τῆς Κομμούνας. Χ. Δ.

Ντουάλα, ἢ ***Ντουάλλα*** *[Γεωγρ.].* Διαμέρισμα τοῦ Καμερούν ἐν Ἀφρικῇ, ἐκτεινόμενον κατὰ μῆκος τῶν ΝΑ. συνόρων τῆς Νιγηρίας. Κάτ. 77.000. Πρωτεύουσα ἡ ὁμώνυμος πόλις. Τὸ διαμέρισμα τελεῖ ὑπὸ γαλλικὴν ἐντολήν. Π. Ν. Π.

— **Ντουάλα** *[Γεωγρ.].* Πόλις τοῦ Καμερούν, πρωτεύουσα ὁμωνύμου διαμερίσματος. Κάτ. 22.000. Ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν μεγάλων συνοικιῶν, τῆς *Μπέλλι* ἢ *Μπὲλ Τάουν* εὐρωπαϊκῆς συνοικίας, *Ἄκβα* ἰθαγενοῦς συνοικίας καὶ *Ντίντο* ἐμπορικοῦ καὶ διοικητικοῦ κέντρου· εἰς ἑκάστην συνοικίαν ἑδρεύει καὶ εἷς τῶν βασιλέων τῆς φυλῆς. Εἶναι κόμβος σιδηροδρομικὸς καὶ ἐμπορικὸν κέντρον τῶν γαλλικῶν κτήσεων τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ τῆς λίμνης Τσάντ. Ἐξάγει κοκκοφοίνικας, φοινικέλαιον, κακάον, κόμμι κ. ἄ. Ἄλλοτε γερμανική, κατελήφθη ὑπὸ τῶν ἡνωμένων ἀγγλικῶν καὶ γαλλικῶν στρατευμάτων τῷ 1914. Π. Ν. Π.

Ντουάλ(λ)α. Φυλὴ νέγρων τοῦ Καμερούν, κατοικοῦσα τὸ ὁμώνυμον αὐτῇ διαμέρισμα καὶ ἀριθμοῦσα 70.000 ψυχάς. Οἱ Ντουάλα εἶναι φιλόπονοι, ἐκπολιτισθέντες ἤδη, καὶ ἰσχυρότατοι. Ἄλλοτε ἤσκουν τὴν ἀνθρωποφαγίαν ὡς θρησκευτικὸν καθῆκον καὶ ἐφόνευον ἅμα τῇ γεννήσει τῶν τὰ ἀσθενικὰ βρέφη. Ὁμιλοῦν τὴν διάλεκτον μπαντοῦ καὶ εἶναι φετιχισταὶ καὶ προγονολάτραι, ὠργανωμένοι κατὰ θρησκευτικὰς ἑταιρείας· τινὲς ἐξ αὐτῶν εἶναι Χριστιανοί. Ἔχουν τὸ σῶμα ἐστιγμένον, ἀγοράζουν τὰς συζύγους των καὶ τιμωροῦν τὴν μοιχείαν. Διοικοῦνται ὑπὸ βασιλέων, ἑδρευόντων εἰς τὴν πόλιν Ντουάλα. Π. Ν. Π.

ντουάρ. Ἀραβικὸν χωρίον, ἀποτελούμενον ἐξ ἀθροίσματος σκηνῶν κυρίως ἐν Ἀλγερίᾳ καὶ Σαχάρᾳ. Ἡ λέξις παράγεται ἐκ τοῦ ντούρ, ὅπερ σημαίνει κύκλος, διότι αἱ σκηναὶ εἶναι ἐστημέναι κυκλικῶς. Τὸ ντουὰρ διοικεῖται ὑφ' ἑνὸς τοπικοῦ ἀρχηγοῦ ὑπαγομένου εἰς τὸν ἀρχηγὸν μιᾶς ὑποδιαιρέσεως (φερκάτ) τῆς φυλῆς. Κατὰ τὸ ἐν Ἀλγερίᾳ ἐφαρμοζόμενον γαλλικὸν διοικητικὸν δίκαιον, τὸ *ντουὰρ* ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰς ἡμετέρας κοινότητας, ἀναγνωρισθὲν ὡς νομικὸν πρόσωπον ἀπὸ τοῦ 1863, διοικούμενον ὑπὸ κοινοτικοῦ συμβουλίου (δζεμάα). Ν. Μ.

Ντουάρακα (***Ντβάρακα, Ντβάρκα, Νταβάρακα,*** ἢ ***Τζιγκάτ***) *[Γεωγρ.].* Ἱερὰ πόλις τῶν βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, ἐπὶ τῆς θαλάσσης Ὀμὰν κατὰ τὸ Δ. ἄκρον τῆς χερσονήσου Κατιαβάρ. Κάτ. (1921) 7.977. Εἶναι συχναζόμενος ὑπὸ προσκυνητῶν τόπος, θεωρεῖται γενέτειρα τοῦ Κρίσνα καὶ ἔχει ἐξηκοντάστυλον ναὸν αὐτοῦ καὶ πυραμίδα 46 μ. ὕψους. Ἀνήκει εἰς τὸ κράτος τῆς Μπαρόντα. Π.Ν.Π.

Ντουαρνενὲ (Douarnenez) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Φινιστέρ. Κάτ. 13.700. Κεῖται παρὰ τὸν ὁμώνυμον κόλπον καὶ εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ βραχώδους ἀκτῆς, ἡ ὁποία σχηματίζει καλὸν λιμένα. Εἶναι σημαντικὸν κέντρον ἁλιείας, μετὰ ὑπερπεντακοσίων ἁλιευτικῶν πλοίων καὶ ἔχει ἀκμαίαν βιομηχανίαν ἁλιπάστων καὶ κονσερβῶν σαρδελλῶν. Πρὸ τῆς πόλεως ὑπάρχουν πολλαὶ νῆσοι, ἡ σημαντικωτέρα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ Τριστάν. Μ. Δ. Β.

Ντουάρτε (Duarte), ***Ἀντώνιος.*** Πορτογάλος ποιητὴς (βλ. λ. *Γκομὲς Λεάλ*).

Ντοὺβ (Douve) *[Γεωγρ.].* Ποταμὸς τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Μάγχης. Πηγάζει ἐκ τῆς Φονταίν-Ντοὺβ, παρὰ τὸ Χερβοῦργον, διευθύνεται πρὸς τὰ ΝΑ., δέχεται τὰ ὕδατα τῶν παραποτάμων τοῦ Κλαίρ, Γκλουάρ, Μερντερέ, Σώς, Σὲβ καὶ Σὲϋ καὶ χύνεται εἰς τὸν Τώτ, μετὰ ροῦν 50 χλμ. Εἶναι πλωτὸς διὰ μικρὰ πλοῖα. Μ. Δ. Β.

ντουβάρι (τό)· τουρκ., ὁ τοῖχος· || μεταφ., ἄνθρωπος ἀνεπίδεκτος μαθήσεως, ἠλίθιος.

Ντουβιὰ *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς κοινότητος Καλλιθέας τῆς ἐπαρχίας Δωρίδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Κάτ. (1928) 55.

Ντουβὶλ (Douville), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής.*** Γάλλος ἐξερευνητὴς καὶ φυσιολόγος (1794—1835). Κληρονομήσας μεγάλην περιουσίαν, ἐπεδόθη εἰς διάφορα ἐξερευνητικὰ ταξίδια εἰς τὴν Εὐρώπην, τὴν Ἀσίαν, τὴν Νότιον Ἀμερικὴν καὶ τὴν Ἀφρικὴν καὶ ἐγένετο κυρίως γνωστὸς ἐκ τῆς περιηγήσεώς του εἰς τὸ Κόνγκον, ὅπου μετέβη τῷ 1827 καὶ ἐπέστρεψε τῷ 1831, ὑποβαλὼν εἰς τὴν Γεωγραφικὴν Ἑταιρείαν τῶν Παρισίων ἔκθεσιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ γενομένων ἀνακαλύψεων, διὰ τὰς ὁποίας τοῦ ἀπενεμήθη μέγα χρυσοῦν μετάλλιον. Κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐξέδωκε τὸ ἔργον «Ταξίδιον εἰς τὸ Κόνγκον καὶ εἰς τὴν Ἰσημερινὴν Ἀφρικήν, γενόμενον κατὰ τὰ ἔτη 1828, 1829 καὶ 1830» (1832), ὅπερ ὅμως εὐθὺς ἀμέσως ἐγένετο ἀντικείμενον σφοδρῶν ἐπιθέσεων ἄλλων ἐξερευνητῶν, διαμφισβητούντων τὰς ἀνακαλύψεις του καὶ κατηγορούντων αὐτὸν ὅτι οἰκειοποιήθη τὴν ἐργασίαν καὶ τὰς ἐρεύνας ἄλλων. Κατόπιν τούτου ἐξέδωσε τῷ 1833 τὸ ἔργον «Τριάκοντα μῆνες τῆς ζωῆς μου ἢ ἡ ἀπολογία μου» ἐν τῷ ὁποίῳ προσεπάθησε νὰ ἀντικρούσῃ τὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας, χωρὶς ὅμως νὰ γίνῃ πιστευτός. Ἐγκατασταθεὶς κατόπιν εἰς τὴν Βραζιλίαν ὡς ἰατρός, ἐδολοφονήθη ὑπὸ ἰθαγενῶν κατὰ τὸ ἐξερευνητικὸν ταξίδιόν του εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας. Μ. Δ. Β.

Ντοὺβρ (Douvres) *[Γεωγρ.].* Γαλλικὴ ὀνομασία τῆς ἀγγλικῆς πόλεως *Ντόβερ* (βλ. λ.).

ντούγα (ἡ)· βλ. λ. *δούγα.*

ντουγιούνι (τὸ) (τουρκ. *ντουγιούν*=ἡμέρα τῆς ἱπ... πουρίδος). Γάμος, διότι κατὰ τοὺς γάμους τῶν παλαιῶν Τούρκων ἡ οἰκία ἐκοσμεῖτο δι' ἱππουρίδων.

Ντουγκαζὸν (Dugazon), ***Ἰωάννης-Βαπτιστὴς Ἐρρῖκος Γκουργκώ,*** ἐπιλεγόμενος —. Διάσημος Γάλλος ἠθοποιὸς (1746—1809). Διέπρεψεν εἰς τὸν κωμικὸν ρόλον ὑπηρέτου. Ἅμα τῇ ἱδρύσει τῆς σχολῆς ἀπαγγελίας, τῷ 1786, διετέλεσε καθηγητής, σχὼν μαθητὰς τὸν Ταλμὰ καὶ τὸν Λαφόν. Συνέγραψε καὶ τὰς ἑξῆς κωμῳδίας: «Ἡ ἀνάρρησις τοῦ Μουσταφᾶ ἢ ὁ Σκοῦφος τῆς Ἀληθείας», μονόπρακτον, «Ἡ μετανάστις» τρίπρακτον κλπ.

— **Ντουγκαζὸν** (Dugazon), ***Λουΐζα-Ροζαλία Λεφέβρ, κυρία—.*** Διάσημος Γαλλὶς ἀοιδός, σύζυγος τοῦ προηγουμένου (1753—1821). Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ὡς χορεύτρια εἰς ἡλικίαν 8 ἐτῶν εἰς τὴν Ἰταλικὴν Κωμῳδίαν. Τὸν πρῶτον ρόλον της ὡς ἀοιδοῦ ἐδημιούργησε τῷ 1774 εἰς τὸν «Σύλβαιν» τοῦ Γκρετρύ, προκαλέσασα μέγαν ἐνθουσιασμόν, ἀλλὰ τὴν μεγαλυτέραν ἐπιτυχίαν ἔσχεν εἰς τὴν «Νινᾶ» τοῦ Νταλαιράκ. Σ. Ν. Ο.

Ντοῦγκαν (Duncan)· βλ. *Ντοῦνκαν.*

Ντουγκὰς-*Μομπὲλ* (Dugas Montbel). Ἔγκριτος Γάλλος ἑλληνιστής, γεννηθεὶς ἐν Saint Chamond τῷ 1776 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1834. Ἐκ τῶν ἔργων του τὸ γνωστότερον εἶναι ἡ δόκιμος καὶ ἀξιόλογος μετάφρασις τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν μετὰ καλλίστων ἑρμηνευτικῶν σχολίων. Γ. Π. Α.

Ντουγκὲρ *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς Φρυγίας ἐν Μ. Ἀσίᾳ, βορείως τοῦ Ἀφιὸν Καρὰ Χισάρ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Χαϊδὰρ-πασᾶ—Βαγδάτης, μεθ' ὁμωνύμου σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ. Συνδέεται δι' ἁμαξιτῶν μετὰ τοῦ Σεϊντὴ Γαζὴ τῆς Κιουταχείας, τοῦ Τουμλοῦ Μπουνὰρ καὶ τοῦ Ἀφιὸν Καρὰ Χισάρ.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Παρὰ τὸ *Ντουγκέρ,* ἐπὶ τοῦ Ἐλμανλὶ ντάγ, ἐστηρίζετο τὸ ἄκρον τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τοῦ περὶ τὴν Κιουτάχειαν περιχαρακωμένου στρατοπέδου τῶν Τούρκων κατὰ τὸ 1921, ἁλωθὲν κατόπιν αἱματηροτάτης μάχης τῇ 1ῃ Ἰουλίου 1921 ὑπὸ τῆς V ἑλληνικῆς μεραρχίας. Μετὰ τὴν ἧτταν τῶν Τούρκων ὑπὸ τοῦ Γ σώματος στρατοῦ εἰς Ἐσκὶ Σεχὶρ (8 Ἰουλίου 1921) τὸ Β' σῶμα μετόπισθεν διέθηκε δι μοιρίαν εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Ντουγκέρ. Περὶ τὰ τέλη Ἰουλίου 1921 ἐξεπέμφθησαν ὑπὸ τοῦ Φαχρεδὶν πασᾶ ἡ 2α τουρκικὴ μεραρχία ἱππικοῦ καὶ ἡ 4η ταξιαρχία ἱππικοῦ ἐκ τῆς περιοχῆς τοῦ Ἀλτουντὰς πρὸς ἐκτέλεσιν ἐπιδρομῆς πρὸς Κιουτάχειαν καὶ διακοπὴν τῶν συγκοινωνιῶν τῆς περὶ τὸ Ἐσκὶ Σεχὶρ εὑρισκομένης τότε ἑλληνικῆς στρατιᾶς μετὰ τῆς Σμύρνης. Ἀλλὰ τῇ 29ῃ Ἰουλίου 1921 συνταγμά τι τοῦ ἱππικοῦ τούτου προσέκρουσεν εἰς πεισμονα καὶ σθεναρὰν ἀντίστασιν τῆς ἑλληνικῆς διμοιρίας ἐκείνης τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Ντουγκὲρ καὶ ἠναγκάσθη μετ' ἀπωλειῶν πολλῶν ν' ἀποχωρήσῃ. Τοῦτο ὅμως ἐπηρέασε καὶ τὴν λοιπὴν δύναμιν τοῦ τουρκικοῦ ἱππικοῦ, ἀναγκασθεῖσαν ν' ἀποσυρθῇ πρὸς ἀνατολάς. Τὴν 9ην Αὐγούστου 1921 ἐπεχειρήθη καὶ δευτέρα ἐπιδρομὴ τοῦ ὑπὸ τὸν Φαχρεδὶν πασᾶν ἱππικοῦ τῶν Τούρκων ἐκ μιᾶς μικτῆς μεραρχίας ἱππικοῦ (συναποτεθείσης ἐκ τῆς 2ας μεραρχίας ἱππικοῦ, τῆς 4ης ταξιαρχίας ἱππικοῦ καὶ τῶν στοιχείων τοῦ σώματος στρατοῦ ἱππικοῦ) πρὸς τὴν κατεύθυνσιν Ντουγκὲρ—Ἀλτουντάς. Ἀλλ' ἡ δύναμις αὐτὴ προσέκρουσε πρῶτον εἰς τὴν ΙΧ μεραρχίαν περὶ τὸ Ντινάρ, εἶτα δὲ προσέβαλε λόχον ἑλληνικῆς ἐφοδιοπομπῆς τῇ 10 Αὐγούστου 1921 περὶ τὸ Ἀλτουντάς, ὃν καὶ διέλυσε μετὰ πολλῶν ἀπωλειῶν καὶ τέλος διὰ Μπαγιὰτ αὖθις ἀπεχώρησε πρὸς ἀνατολάς. Εἰς Ντουγκὲρ παρέμενεν ἡ ΙΧ ἑλληνικὴ μεραρχία, ἥτις τὴν 14ην Αὐγούστου 1922 ἀπεσύρθη ἐκεῖθεν, κατόπιν τῆς ὑποχωρήσεως τοῦ Α' σώματος στρατοῦ ἐξ Ἀφιὸν Καρὰ Χισάρ. Τὴν 15ην Αὐγούστου 1922 ἡ μικτὴ μεραρχία ἱππικοῦ τῶν Τούρκων, ὑπαγομένη εἰς τὴν ΙΙ τουρκικὴν στρατιάν, κατέλαβε τὸ Ντουγκὲρ καὶ εἶτα καὶ τὸ

Digitized by Google

Ἀλτουντὰς καὶ διέκοψε τὰς συγκοινωνίας τοῦ περὶ τὸ Ἀφιὸν Καρὰ Χισὰρ ἑλληνικοῦ στρατοῦ μετὰ τοῦ Δορυλαίου. Ν. Κ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ντούγκλας (Douglas). Ὄνομα ἀρχαίου καὶ εὐγενοῦς οἴκου τῆς Σκωτίας, ὁ ὁποῖος ἀνάγει τὴν καταγωγήν του εἰς θρυλικὸν πρόσωπον, ὅπερ περὶ τὰ μέσα τοῦ Ζ' αἰῶνος λέγεται ὅτι ἔσωσε τὴν ζωὴν τοῦ βασιλέως τῆς Σκωτίας Σολβατίου. Κατ' ἄλλους ἀρχηγὸς τοῦ οἴκου φαίνεται ὅτι ὑπῆρξε Φλαμανδός τις ὀνόματι *Θεοβάλδος*, ὅστις μετηνάστευσεν εἰς τὴν Σκωτίαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΒ' αἰῶνος καὶ ἐγένετο κύριος τῶν γαιῶν ὁμωνύμου περιφερείας. Ἐκ τοῦ οἴκου τούτου προῆλθον πολλὰ σημαντικὰ πρόσωπα, τινὰ τῶν ὁποίων συνῆψαν καὶ γαμηλίους συγγενικοὺς δεσμοὺς μὲ τοὺς βασιλικοὺς οἴκους τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Σκωτίας. Ὁ οἶκος οὗτος ἐχωρίσθη κατόπιν εἰς πολλοὺς κλάδους, τινὲς τῶν ὁποίων ὑφίστανται καὶ μέχρι σήμερον, εἶναι δὲ οὗτοι οἱ δοῦκες τοῦ Χάμιλτον (*Ντούγκλας-Χάμιλτον*), οἱ κόμιτες τοῦ Χὸμ (*Ντούγκλας-Χόμ*), οἱ δοῦκες τοῦ Μπιουκλήουχ καὶ τοῦ Κουήνσμπερρυ (*Μόνταγκιου - Ντούγκλας - Σκότ*), οἱ κόμιτες τοῦ Μόρτον, οἱ κόμιτες τοῦ Οὐήμυς κλπ. Τὸ πρῶτον μέλος τοῦ οἴκου τούτου, ὅπερ ἀναφέρεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς ἓν τῶν σημαντικωτέρων προσώπων τῆς ἐποχῆς, εἶναι ὁ *Γουλιέλμος Ντούγκλας* ἢ *Ντούφγκλας*, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα συχνὰ μνημονεύεται εἰς διάφορα ἱστορικὰ ἔγγραφα τῆς περιόδου ἀπὸ τοῦ 1175 μέχρι τοῦ 1213. Λέγεται ὅτι ἀδελφὸς αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ *Φρέσκιν ὄφ Μούρραιν*, ὁ ἱδρυτὴς τοῦ οἴκου τῶν Μούρραιυ. Ὁ *Ἀρχιβάλδος* ἢ *Ἐρκενβάλδος Ντούγκλας*, ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται εἰς ἱστορικὰ ἔγγραφα μεταξὺ τοῦ 1190 καὶ 1232, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἐκ τῆς οἰκογενείας, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ ἱππότου. Ὁ ἔγγονος αὐτοῦ Γουλιέλμος ὁ Τολμηρὸς εἶχε προκαλέσει τὴν ὀργὴν τοῦ Ἐδουάρδου Α', διότι εἶχεν ἀπαγάγει μίαν κυρίαν ἐπὶ τῶν τιμῶν τῆς βασιλικῆς αὐλῆς, τὴν ὁποίαν βραδύτερον ἐνυμφεύθη, συλληφθεὶς δὲ καὶ φυλακισθεὶς ἀφέθη κατόπιν ἐλεύθερος. Κατ' ἀρχὰς δὲν ἠθέλησε νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν Μπάλιολ ὡς βασιλέα τῆς Σκωτίας, ἀλλὰ βραδύτερον ἠναγκάσθη νὰ τὸν ὑποστηρίξῃ καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἀμύνης τοῦ φρουρίου Μπέρικ. Μετὰ τὴν ἅλωσιν ὅμως τοῦ φρουρίου τούτου ὑπὸ τοῦ Ἐδουάρδου Α' αἰχμαλωτισθείς, ὡρκίσθη πίστιν εἰς αὐτὸν καὶ ἀφέθη ἐλεύθερος. Ἀλλὰ βραδύτερον κατεπολέμησε καὶ πάλιν τὸν Ἐδουάρδον Α' καὶ ἡττηθεὶς συνελήφθη ἐκ νέου αἰχμάλωτος, καὶ ἐνεκλείσθη εἰς τὸν πύργον τοῦ Λονδίνου, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Ἰάκωβος ὁ ἀγαθὸς* (1286—1330) ὑπῆρξεν ἐπιστήθιος φίλος καὶ πιστὸς σύντροφος τοῦ βασιλέως Ροβέρτου Μπρούς, μετὰ τοῦ ὁποίου συνεπολέμησεν εἰς πολλὰς μάχας κατὰ τὸν πόλεμον τῆς διαδοχῆς. Ὑπῆρξεν ὁ ἥρως 70 μαχῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπώλεσε μόνον 13. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μπροὺς ἐπεχείρησε νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Παλαιστίνην, ὅπως προσφέρῃ εἰς τὸν ἐκεῖ ναὸν τὴν καρδίαν τῆς ἀποθανούσης συζύγου του, ἀλλ' ἀναγκασθεὶς νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν Ἱσπανίαν ὅπως βοηθήσῃ τὸν Ἀλφόνσον ΙΑ' ἐναντίον τῶν Μαυριτανῶν, ἐφονεύθη εἴς τινα μάχην πολεμῶν κατ' αὐτῶν παρὰ τὴν Σεβίλλην. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπηθανατίσθη εἰς πολλὰς μπαλλάντας τῆς λαϊκῆς σκωτικῆς ποιήσεως.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ὑπάρχουν καὶ πολλὰ ἄλλα μέλη τοῦ οἴκου, τὰ ὁποῖα κατὰ καιροὺς διέπρεψαν εἰς τοὺς πολέμους κατὰ τῆς Ἀγγλίας, μετὰ τὴν ἕνωσιν δὲ τῶν δύο βασιλειῶν εἰς τὰς ἐσωτερικὰς διαμάχας. Ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ πολλαὶ ἄλλαι σκωτικαὶ οἰκογένειαι, αἵτινες φέρουν τὸ ὄνομα τοῦτο, ὅπερ ἀπαντᾷ ὡσαύτως καὶ εἰς ἄλλας χώρας, ὅπου μετέφερον αὐτὸ παλαιαὶ σκωτικαὶ οἰκογένειαι μεταναστεύσασαι εἰς ταύτας. Μ. Δ. Β.

— **Ντούγκλας** (Douglas), **Ἀλφρέδος**, *λόρδος Μπρούς*. Σκῶτος ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1870. Κατέγινεν ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας εἰς τὴν ποίησιν καὶ ἐδημοσίευσε τὴν πρώτην του ποιητικὴν συλλογὴν τῷ 1899 ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ ἄστυ τῆς ψυχῆς». Ἀπὸ τοῦ 1907 μέχρι τοῦ 1910 διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ «Ἀκαδημία», τῷ δὲ 1920 ἐξέδωσε τὴν ἑβδομαδιαίαν ἐπιθεώρησιν «Ξάστερα ἀγγλικὰ» (Plain English). Ἐκ τῶν ὀνομαστοτέρων ἔργων του ἐκεῖνο ὅπερ προεκάλεσε πλεῖστα σχόλια μεταξὺ τῶν φιλολογικῶν κύκλων εἶναι τὸ «Ὁ Ὄσκαρ Οὐάϊλντ καὶ ἐγώ». Ἐδημοσίευσεν ἐπίσης καὶ πολλὰς συλλογὰς ποιημάτων, ὑπῆρξε δὲ φίλος τοῦ Ὄσκαρ Οὐάϊλντ, αἱ μετὰ τοῦ ὁποίου σχέσεις ἐγένοντο ἀφορμὴ τῆς ἐκρήξεως τοῦ σκανδάλου ὅπερ προεκάλεσε τὴν πολύκροτον δίκην, ἥτις ὡδήγησε τὸν Οὐάϊλντ εἰς τὴν φυλακήν. Μ. Δ. Β.

— **Ντούγκλας** (Douglas), **Ἀρχιβάλδος**. Ἄγγλος ναυτικός, ἀποθανὼν τῷ 1667. Διεκρίθη κατὰ τὴν ἄμυναν τοῦ πολεμικοῦ «Βασιλικὴ Δρῦς» ἐναντίον τοῦ ὀλλανδικοῦ στόλου ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ρόϋτερ, ὅτε οὗτος ἐνεφανίσθη πρὸ τοῦ Τσάθαμ. Κατέστη παροιμιώδης ἡ ἀπάντησις, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς τὸν Ρόϋτερ, ὅτε οὗτος ἐκάλεσεν αὐτὸν νὰ παραδοθῇ: «Οὐδεὶς Ντούγκλας ἐγκατέλειψε τὴν θέσιν του ἄνευ ἀνωτέρας διαταγῆς». Κατόπιν τῆς ἀπαντήσεως ταύτης ὁ ὀλλανδικὸς στόλος ἐπυρπόλησε τὸ πλοῖόν του, ὁ δὲ Ντούγκλας ἐφονεύθη ἐν αὐτῷ. Θεωρεῖται πιθανὸν ὅτι οὗτος ἦτο ἀξιωματικὸς τῆς ξηρᾶς καὶ εἶχεν ἀποσπασθῇ μετὰ τῶν ἀνδρῶν του διὰ τὴν ἄμυναν τοῦ πλοίου. Μ. Δ. Β.

— **Ντούγκλας** (Douglas), *Γκάβιν*. Σκῶτος ποιητὴς καὶ κληρικὸς (1474—1522). Ἐσπούδασεν ἐν Παρισίοις καὶ ἐγένετο πρωθιερεὺς ναοῦ ἐν Ἐδιμβούργῳ εἰς ἡλικίαν 25 μόλις ἐτῶν. Τῷ 1514, χάρις εἰς τὴν ἐπιρροὴν τῆς βασιλίσσης Μαργαρίτας, χήρας τοῦ Ἰακώβου Δ', ἥτις εἶχε νυμφευθῆ τὸν ἀδελφόν του, ἐγένετο ἐπίσκοπος τῆς Ντύγκελντ. Μετὰ τὴν ἐξέγερσιν ὅμως τῶν Σκώτων κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐπισκοπῆς καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ Λονδῖνον, ὅπου ἀπέθανε προσβληθεὶς ἐκ πανώλους. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν θερμοτέρων ἐραστῶν τῆς ἀρχαίας φιλολογίας καὶ μετέφρασεν ἐμμέτρως τὴν «Τέχνην τοῦ ἔρωτος» τοῦ Ὀβιδίου καὶ τὴν Αἰνειάδα τοῦ Βιργιλίου (1553). Αἱ μεταφράσεις αὗται θεωροῦνται αἱ πρῶται τῶν κλασσικῶν Λατίνων εἰς τὴν ἀγγλικήν, συνοδεύονται δὲ καὶ ὑπὸ προλόγων, οἵτινες ἀποτελοῦν ἀξιολογώτατα κριτικὰ δοκίμια. Ἔγραψεν ἐπίσης λυρικὰ ποιήματα, τὰ δὲ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν τῷ 1874 ἐν Ἐδιμβούργῳ. Μ. Δ. Β.

— **Ντούγκλας** (Douglas), **Γεώργιος**. Πρῶτος κόμις τοῦ Ἄγκους (1380—1403). Οὗτος εἶναι κυρίως γνωστὸς ὡς σύζυγος της θυγατρὸς τοῦ Ροβέρτου Γ' Μαρίας Στούαρτ, τὴν ὁποίαν ἐνυμφεύθη τῷ 1397 καὶ θεωρεῖται πιθανῶς νόθος υἱὸς τοῦ Γουλιέλμου πρώτου λόρδου Ντούγκλας. Μ. Δ. Β.

— **Ντούγκλας** (Douglas), **Γουλιέλμος**. Σκῶτος ζωγράφος (1822—1891). Ὑπῆρξεν αὐτοδίδακτος καὶ διεκρίθη κυρίως ὡς προσωπογράφος. Ἐταξίδευσε πολλάκις εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου κατήρτισεν ἀξιόλογον συλλογὴν ἀρχαιοτήτων καὶ ἰδίως νομισμάτων. Διετέλεσε διευθυντὴς τῆς ἐθνικῆς σκωτικῆς πινακοθήκης καὶ ἐζωγράφησε πολλὰ ἔργα, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Ὁ ἀλχημιστής», «Ἡ παλίρροια», «Ἡ βιβλιομανία», «Ὁ λιμὴν τοῦ Στονχάβεν» κτλ. Μ. Δ. Β.

— **Ντούγκλας** (Douglas), *σὲρ* **Γουλιέλμος**. Ἄγγλος στρατηγός, γεννηθεὶς τῷ 1858. Ὑπηρέτησεν εἰς τὸν Ἀγγλοβοερικὸν πόλεμον τοῦ 1899—1902, ὡς διοικητὴς τάγματος, καὶ εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ὡς διοικητὴς μεραρχίας, μετὰ τῆς ὁποίας ἀπεστάλη τῷ 1915 εἰς τὴν Καλλίπολιν, ὅπου διεκρίθη κατὰ τὰς μάχας παρὰ τὴν Κριθιάν. Μ.Δ.Β.

Γουλιέλ. Ντούγκλας.

— **Ντούγκλας** (Douglas), **Ἰωάννης**. Διάσημος Σκῶτος χειρουργὸς τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἀποθανὼν ἐν Λονδίνῳ τῷ 1759. Ὑπῆρξεν ὀνομαστὸς διὰ τὴν πρώτην φοράν, τῷ 1719, ἐπιχειρηθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ κυστεοτομίαν. Ἔγραψε πλεῖστα ἀξιόλογα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: «Ντουγκλασιανὴ λιθοτομία» (1719), «Ἡ μαιευτικὴ ἐν Λονδίνῳ» (1736), «Περὶ ἀφροδισίων νοσημάτων» (1740).

— **Ντούγκλας** (Douglas), **Ἰωάννης**. Σκῶτος φιλόλογος καὶ θεολόγος (1721—1807). Ἐσπούδασε θεολογίαν καὶ παρὰ τὰς ἐγερθείσας ἀντιρρήσεις διωρίσθη τῷ 1792 ἐπίσκοπος τῆς Σαλισβουρίας. Ἐδημοσίευσε πολλὰ θεολογικὰ καὶ φιλολογικὰ ἔργα, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Τὸ κριτήριον τῶν θαυμάτων» (1752), ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπεραμύνεται τῶν θαυμάτων ἐναντίον τῶν ἐπιθέσεων τοῦ Χιούμ, «Τὸ ἡμερολόγιον καὶ ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Κλάρεντον», «Τὸ ἡμερολόγιον τοῦ πλοιάρχου Κούκ», μετὰ εἰσαγωγῆς καὶ σημειώσεων, κ. τ. λ. Ὑπερησπίσθη ἐπίσης τὸν Μίλτωνα κατὰ τῆς κατηγορίας ἐπὶ λογοκλοπῇ. Τῷ 1829 ἐξεδόθησαν τὰ διάφορα αὐτοῦ ἔργα εἰς τόμον ὑπὸ τὸν τίτλον «Miscellaneous Works». Μ. Δ. Β.

— **Ντούγκλας** (Douglas), **Νεῖλ**. Ἄγγλος συγγραφεὺς (1750—1823). Ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Γλασκώβης καὶ διεκρίθη ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας διὰ τὴν εὐγλωττίαν του καὶ τὴν ῥητορικὴν του δεινότητα, κηρύξας θαυμασίως τὸν θεῖον λόγον εἰς πολλοὺς ναούς. Τῷ 1816 ὅμως κατηγορήθη ὅτι συνέκρινε τὸν βασιλέα Γεώργιον Γ' πρὸς τὸν Ναβουχοδονόσορα καὶ τὴν βουλὴν τῶν Κοινοτήτων πρὸς ἄντρον λῃστῶν, ἀλλ' ἠθῴωθη παμψηφεὶ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τοῦ Ἐδιμβούργου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐζημίωσεν ἠθικῶς τὰ μέγιστα τὴν κυβέρνησιν. Μ. Δ. Β.

— **Ντούγκλας** (Douglas), **Στέφανος - Ἀρνόλδος**. Ἀμερικανὸς πολιτικὸς (1813—1861). Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ τῷ 1834 εἰσῆλθεν εἰς τὸν δικαστικὸν κλάδον, ὅπου διεκρίθη διὰ τὴν εὐρεῖαν νομομάθειάν του καὶ διὰ τὴν μεγάλην ῥητορικήν του δεινότητα. Ἀναμιχθεὶς κατόπιν εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξελέγη τὸ πρῶτον βουλευτὴς ἐν τῇ βουλῇ τῆς πολιτείας τοῦ Βέρμοντ καὶ τῷ 1843 ἐν τῇ Ὁμοσπονδιακῇ βουλῇ, τῷ δὲ 1847 γερουσιαστής. Κατὰ τὰς συζητήσεις περὶ καταργήσεως τῆς δουλείας ἀπέκτησε μεγάλην δημοτικότητα, ὑποστηρίξας τὸ δικαίωμα τῶν πολιτειῶν νὰ λάβουν ἑκάστη χωριστὰ ἀποφάσεις. Συνεπείᾳ τῆς δημοτικότητός του ταύτης ὑπεδείχθη δύο φορὰς ὡς ὑποψήφιος πρόεδρος τῆς ὁμοσπονδίας τῷ 1852 καὶ 1856, ἀλλ' ἀπέτυχε. Τῷ 1858 ἐξέθηκε καὶ πάλιν ὑποψηφιότητα γερουσιαστοῦ εἰς τὸ Ἰλλινόϊς, ὅπου εἶχεν ἐκτεθῇ ἐπίσης καὶ ὁ Λίνκολν. Ἕνεκα τούτου διεξήχθη σφοδρότατος ἀγὼν μεταξὺ τῶν δύο ἀνδρῶν, ὁ ὁποῖος τέλος ἀπέληξεν ὑπὲρ τοῦ Λίνκολν. Κατὰ τὸν χωριστικὸν ὅμως πόλεμον ὁ Ντούγκλας ἐτάχθη ἀνεπιφυλάκτως κατὰ τοῦ χωρισμοῦ καὶ ὑπεστήριξε θερμῶς τὸν Λίνκολν πρὸς διατήρησιν τῆς ἑνότητος τῆς ὁμοσπονδίας. Μ. Δ. Β.

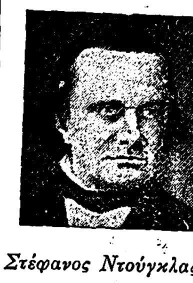

Στέφανος Ντούγκλας.

— **Ντούγκλας** (Douglas), *σὲρ* **Χάουαρντ**. Ἄγγλος στρατηγὸς καὶ τέταρτος ἁρμοστὴς τῶν Ἰονίων νήσων (1776—1861). Ἐσπούδασεν ἐν τῇ σχολῇ τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ Λονδίνου καὶ ἤρχισε τὸ στρατιωτικὸν του ἐπάγγελμα ἐν Καναδᾷ, ὅπου διεκρίθη διὰ τὴν τόλμην καὶ τὸ θάρρος του. Κατόπιν ἐγένετο διευθυντὴς τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς τοῦ Ἄϊ Οὐάκομπ καὶ τῷ 1808 καὶ 1811 ἔλαβε μέρος εἰς τοὺς ἐν Ἱσπανίᾳ πολέμους κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, τῷ δὲ 1809 παρέστη κατὰ τὴν μεγάλην μάχην τῆς Κορούνιας. Βραδύτερον κατέλαβε μεγάλα ἀξιώματα, ὡς εἶναι τὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς Νέας Βρουνσβίκης τῷ 1823, ἁρμοστοῦ τῶν Ἰονίων νήσων ἀπὸ τοῦ 1835—1840. Παραιτηθεὶς τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ ἠσχολήθη μὲ τὴν συγγραφὴν διαφόρων ἔργων, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Πραγματεία περὶ κατασκευῆς στρατιωτικῶν γεφυρῶν» (1853), «Περὶ τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ ναυτικοῦ» (1860), «Ἡ ἄμυνα τῆς Ἀγγλίας» (1860), «Ἐξέλιξις τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ» (1832), «Παρατηρήσεις περὶ τοῦ νεωτέρου συστήματος ὀχυρώσεων» (1859), «Περὶ ναυτικοῦ πολέμου δι' ἀτμηλάτων πλοίων» (1853—1860) κλπ. Λόγῳ τῆς μεγάλης στρατιωτικῆς μορφώσεως καὶ πείρας ἐξηκολούθησαν ἐπὶ πολὺ καὶ μετὰ τὴν ἀποχώρησίν του ἐκ τοῦ στρατοῦ νὰ τὸν συμβουλεύωνται διὰ τὰ σοβαρὰ στρατιωτικὰ ζητήματα. Περὶ τῆς δράσεως αὐτοῦ ὡς ἁρμοστοῦ τῶν Ἰονίων νήσων βλ. λ. *Ἰόνιοι νῆσοι* (τ. ΙΓ' σελ. 83). Μ. Δ. Β.

Ντούγκονιτς (Dugonics), **Ἀνδρέας**. Οὗγγρος συγγραφεὺς (1740—1818). Διὰ τῶν ἔργων του συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀφύπνισιν τοῦ πατριωτικοῦ αἰσθήματος καὶ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ οὐγγρικοῦ πεζοῦ λόγου. Ἔγραψε: Δύο κλασσικὰ ποιήματα ἐπὶ τῆς Τροίας καὶ τοῦ Ὀδυσσέως (1774—1780), τὰ διηγήματα: «Ἀργοναῦται», «Μαυριτανοί», «Ἐτελκά» (1788), δράματα κτλ. Γ. Ε. Κ.

Ντουγραματζίδικα (τά). Καλεῖται οὕτως ἡ συνθηματικὴ γλῶσσα τῶν κτιστῶν τῶν περιφερειῶν Διδυμοτείχου καὶ Σουφλίου τῆς Θρᾴκης (βλ. καὶ λ. *Ντουλγέρικα*). Γ. Π. Α.

Ντουτζιλὰρ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κοζάνης χωρίου *Κοντοβούνι* (βλ.λ.).

Ντουέρο (Duero) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου (βλ. λ. *Ντορῶ*).

Ντουέρο (Duero) *Ἐμμανουήλ, μαρκήσιος ντὲ—*. Ἱσπανὸς στρατηγὸς (βλ. λ. *Κόντσα* Γκοτιερρὲθ ντέλα —Ἐμμανουήλ.)

ντουέττο (τὸ) (ἰταλ. duetto) *[Μουσ.]* βλ. *διφδία*.

Ντοὺζ (Douze) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Γαλλίας, διαρρέων τὴν Ζὲρ καὶ Λάντ, ἑνούμενος μετὰ τοῦ Μιντοὺ παρὰ τὸ Μὸν-ντὲ-Μαρσὰν καὶ σχηματίζων τὸν Μιντούζ, παραπόταμον τοῦ Ἀντούρ. Μῆκος 110 χλμ. Π. Ν. Π.

Ντοῦζε (Duse), **Ἐλεονώρα**. Διεθνοῦς φήμης ἠθοποιός, ἡ διασημοτέρα τοῦ συγχρόνου ἰταλικοῦ θεάτρου, γεννηθεῖσα τῷ 1859. Θυγάτηρ ἀσήμων ἠθοποιῶν, ἠκολούθει μετ' αὐτῶν τοὺς πλανοδίους θιάσους, ἀνελθοῦσα τέλος καὶ αὐτὴ τὴν σκηνὴν ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας καὶ παίζουσα τοὺς εὐτελεστέρους τῶν ῥόλων, ἀλλὰ μὲ τοιαύτην φυσικότητα κατὰ τὴν ἐμφάνισιν, τὸν τρόπον τοῦ λέγειν καὶ τὰς κινήσεις, ὥστε νὰ προκαλῇ τοὺς σαρκασμοὺς τῶν συναδέλφων της. Ἀλλ' ἡ Ντοῦζε δὲν ἀπεθαρρύνθη. Ὡς μόνον της σχολεῖον ἔχουσα τὴν φύσιν, κατώρθωσε διὰ τῆς ἐμφύτου τέχνης της νὰ ἐπιβληθῇ μετ' ὀλίγον καὶ εἰς τὸ κοινὸν καὶ εἰς τοὺς κριτικούς. Ἡ εὐκαιρία

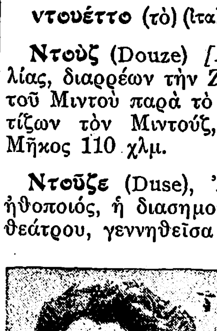

Ἐλεονώρα Ντοῦζε.

Digitized by Google

τῆς ἐδόθη κατὰ τὴν μετὰ τοῦ μεγάλου ἠθοποιοῦ καὶ θιασάρχου Καίσαρος Ρόσση συνεργασίαν της. Λόγῳ μακρᾶς ἀσθενείας τῆς μετ' αὐτοῦ συνεργαζομένης περιφήμου τότε πρωταγωνιστρίας Pezzana, ἠναγκάσθη ὁ Ρόσση ν' ἀναθέσῃ τοὺς μεγάλους γυναικείους ρόλους τοῦ δραματολογίου του εἰς τὴν μέχρι τότε δευτεραγωνιστοῦσαν Ντοῦζε, ἥτις καὶ τοὺς ἐκράτησε, πρὸς μεγάλην ἔκπληξιν πάντων, μετὰ τοσαύτης τέχνης, ὥστε ἔκτοτε κατέστη περιζήτητος ὡς πρωταγωνίστρια. Μεταξὺ ἄλλων ρόλων ἔπαιξε τότε τὴν σύζυγον τοῦ Κλαυδίου, τὴν Φρανσιγιόν, τὴν Κυρίαν μὲ τὰς καμελίας, τὴν Φερνάνδην, τὴν Φεδώραν καὶ τὴν πριγκίπισσαν τῆς Βαγδάτης. Εἰς τὸ τελευταῖον αὐτὸ ἔργον, συμπληροῦσα τὸν ποιητὴν ἡ μεγάλη καλλιτέχνις, προσέθεσεν εἰς τὴν τελευταίαν σκηνὴν τῆς τελευταίας πράξεως φράσεις τινὰς καὶ σκηνικά, διὰ τῶν ὁποίων ἐξήρθη ἔτι μᾶλλον ὁ ρόλος της. Τοῦτο μαθὼν ὁ ποιητὴς τοῦ ἔργου, ὁ Δουμᾶς υἱός, καὶ μεταβὰς εἰς Ρώμην διὰ νὰ ἴδῃ τὴν Ντοῦζε παίζουσαν τὸ ἔργον του, ὄχι μόνον δημοσίᾳ τὴν συνεχάρη, ἀλλὰ καὶ ἀνέφερε τὸ γεγονὸς ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ ἔργου του. Ὁ μετέπειτα βίος τῆς Ντοῦζε ὑπῆρξε πλήρης θριάμβων. Ἐν Παρισίοις τῷ 1897 καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς «Ἀναγεννήσεως», ὅπερ τῇ παρεχώρησεν ἡ Σάρα Μπερνάρ, ἔπαιξε μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας τὴν «Λοκαντιέραν» τοῦ Γκολντόνη, τὴν «Καβαλλερίαν ρουστικάνα» τοῦ Βέργκα, τὴν «Μάγδαν» τοῦ Σούντερμαν, τὴν «Σύζυγον τοῦ Κλαυδίου» καὶ τὴν «Κυρίαν μὲ τὰς καμελίας» τοῦ Δουμᾶ υἱοῦ καὶ ἐπὶ πλέον «Τὸ ὄνειρον ἐαρινῆς πρωΐας», ὅπερ ἔγραψε δι' αὐτὴν ἐπίτηδες ὁ Ντανννούντσιο, τοῦ ὁποίου μεταγενεστέρως ἔπαιξεν ἐν Ἰταλίᾳ τὴν «Νεκρὰν πόλιν», τὴν «Τζοκόνταν», τὴν «Δόξαν» καὶ τὴν «Φραντζέσκαν ντὰ Ρίμινι». Μετὰ τοὺς Παρισίους, ἐπισκεφθεῖσα ἀλληλοδιαδόχως καὶ κατ' ἐπανάληψιν ὅλα τὰ μεγάλα κέντρα τῆς τε Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς, μηδὲ τῶν Ἀθηνῶν ἐξαιρουμένων, ἀπεθεώθη κυριολεκτικῶς. Ἀπὸ τοῦ 1909, ὅτε ὁ Ντ' Ἀννούντσιο, μετὰ τοῦ ὁποίου εὑρίσκετο εἰς ἐρωτικὰς σχέσεις, αἵτινες εἶχον δι' αὐτὴν λυπηρὸν τέλος, ἐξέδωσε τὸ ἔργον του «Ἡ φωτιά», ἐν ᾧ περιέγραφε τοὺς μετ' αὐτῆς ἔρωτάς του, ἡ μεγάλη καλλιτέχνις ἀπογοητευμένη ἀπεσύρθη τῆς σκηνῆς, εἰς ἣν ἐπανῆλθε καὶ πάλιν τῷ 1922, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ συλλέξῃ χρήματα διὰ τὴν ἵδρυσιν εἰδικοῦ ἐν Ἰταλίᾳ θεάτρου πρὸς διδασκαλίαν ὑψηλῶν καὶ μόνον ἔργων. Μεταβᾶσα πρὸς τοῦτο εἰς Ἀμερικήν, ἀπέθανεν ἐκεῖ αἰφνιδίως, ἐτάφη ὅμως ἐν Ἰταλίᾳ κατ' ἀπαίτησιν τοῦ Μουσσολίνι, ὅστις καὶ ἀπένειμε τὰς ὑψίστας τιμὰς εἰς τὴν σορὸν τῆς μεγάλης ἠθοποιοῦ.

Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

ντούζικος (ὁ) (τουρκ. *ντούζ*) εὐθύς, ἴσιος, ἁπλοῦς.

Ντοὺζ-Ὀρμὰν *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἀν. Θράκης ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Σαράντα Ἐκκλησιῶν τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτοικοι (1920) 121. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἶχε μετονομασθῆ εἰς *Δασᾶτον*.

Ντοῦζτσε *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας, ἕδρα ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως τοῦ νομοῦ Μπολοῦ (ἐν τῇ τέως γενικῇ διοικήσει Κασταμονῆς), ἐν μέσῳ τῆς εὐφόρου πεδιάδος τοῦ Πόντου, εἰς ἀπόστασιν 32 χλμ. Δ. τῆς πόλεως Μπολοῦ. Κάτ. 5.937. Ἡ ὑποδιοίκησις (καζᾶς) Ντοῦζτσε κεῖται εἰς τὰ ΒΔ. τοῦ νομοῦ Μπολοῦ, ὁρίζεται δὲ πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς ὑποδιοικήσεως Ἐρεκλὶ (Ποντοηρακλείας), πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ καζᾶ Μεϋλεσῆ καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Νικομηδείας. Ἔχει 130 χωρία καὶ 74.786 κατοίκους. Τὸ ἔδαφος τοῦ καζᾶ εἶναι ἐν μέρει ὀρεινόν. Μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τῆς θαλάσσης ὑπάρχει τὸ ὄρος Τσιλέ. Τὴν ὑποδιοίκησιν διαρρέει ὁ μικρὸς ποταμὸς Μεϋλάν, πηγάζων ἐκ τῶν προπόδων τοῦ Γκεγιοὺκ-δὰγ καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Εὔξεινον μετὰ ροῦν 70 περίπου χλμ. Βορείως τῆς πόλεως ὑπάρχει τὸ χωρίον Οὐσκιούπ, ἔνθα ἀνεκαλύφθησαν τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως Ὑπίας. Τὰ προϊόντα τοῦ καζᾶ εἶναι σιτηρὰ καὶ καπνά.

Ν. Μ.

Ντουΐλιο (Duilius). Διάσημος Ρωμαῖος ὕπατος καὶ ναύαρχος (βλ. λ. *Δουΐλιος*).

Ντουΐμι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὕφαλος τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου (πλάτ. 41° 03′ ³/₄ Β., μῆκ. 29° 02′ ⁵/₆ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1198: The Bosporus), εἰς ¹/₂ μίλ. βορείως τοῦ ἀκρωτηρίου Δεφτερδὰρ μπουρνού.

Σ. Ε. Λ.

Ντουΐνα *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ρωσίας (βλ. λ. *Νιβίνα*).

Ντουΐσμπουργκ (Duisburg) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Πρωσσίᾳ, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Ντύσσελντορφ, μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ρήνου καὶ Ρούρ. Κάτ. 272.199. Ἔχει περίφημον ἐκκλησίαν τοῦ Σωτῆρος, ἔργον τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Εἶναι κυρίως πόλις βιομηχανίας, μετὰ πολυαρίθμων ἐργοστασίων μηχανημάτων, χυτηρίων, χημικῶν προϊόντων, σάπωνος, κατεργασίας δερμάτων, ζαχάρεως, ὑφασμάτων, κ. τ. λ. Διεξάγει σημαντικὸν ἐμπόριον σιτηρῶν, γαιανθράκων, ἀποικιακῶν, ξυλείας κ.τ.λ. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουν πλεῖσται ἀνώτεραι κλασσικαὶ καὶ τεχνικαὶ σχολαί, εἰς δὲ τὰ περίχωρα ὀνομαστὸν ὁμώνυμον πάρκον. Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ἦτο γνωστὴ ὡς Castrum Deutonis, ἐπὶ δὲ τῶν Φράγκων βασιλέων ὡς Diusburgum. Τῷ 1255 ἀπετέλει μέλος τῆς ἑνώσεως τῶν Παραρρηνίων πόλεων καὶ βραδύτερον τῆς Ἀνσεατικῆς ἑνώσεως. Ὁ Φρειδερῖκος Γουλιέλμος τοῦ Βρανδεμβούργου ἵδρυσεν ἐν αὐτῇ τῷ 1655 πανεπιστήμιον, ὅπερ ἐκλείσθη τῷ 1802.

Μ. Δ. Β.

Ντουκάλα *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ντουκκάλα*.

Ντουκατζὶν *[Γεωγρ.]*. Τμῆμα τοῦ σημερινοῦ ἀλβανικοῦ κράτους, ἀποτελέσαν ἐπὶ τουρκοκρατίας, ἤτοι μέχρι τοῦ 1912, ὁμώνυμον δῆμον. Ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Δρίνου καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Μιρδιτίας. Ἔχει ἔκτασιν 480 τ. χλμ. περίπου καὶ περὶ τοὺς 11.000 κατοίκους, ὧν 3.600 Μουσουλμᾶνοι. Ἡ ὀνομασία Ντουκατζὶν ἐδόθη εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην ἐκ τοῦ γενάρχου τῆς ὁμωνύμου ἀρχαίας ἀλβανικῆς οἰκογενείας.

Ν. Μ.

Ντουκατζίν, ἢ ***Ντουκαγκίν***. Ἀλβανικὴ φυλή, κατοικοῦσα εἰς τὸ ὁμώνυμον τμῆμα τῆς Ἀλβανίας. Ἀνήκει κατὰ πλειονότητα εἰς τὸ καθολικὸν θρήσκευμα καὶ περιλαμβάνεται κοινῶς εἰς τὴν γενικὴν ὀνομασίαν τῶν λεγομένων *Μιρδιτῶν*. Ἡ φυλὴ αὕτη διαιρεῖται εἰς τρία μπαϊράκια, τοὺς *Ποῦκα*, *Χάλια* καὶ *Μάλι-Τσίγι*, ἐξ ὧν ὀνομάζονται καὶ αἱ τρεῖς ὑπ' αὐτῶν κατοικούμεναι περιοχαί.

Ν. Μ.

Ντουκατζίν. Ἀρχαία ἀλβανικὴ οἰκογένεια, τῆς ὁποίας ὡς πρῶτος γνωστὸς ἀντιπρόσωπος ἀναφέρεται ὁ *Λὲκ* (Ἀλέκος) *Ντουκατζὶν* (=δοὺξ υἱὸς τοῦ Δζίν, *Δζίνη* ἢ *Γκίνη*=Ἰωάννου), σύγχρονος τοῦ Γεωργίου Καστριώτη. Οὗτος κατῴκει εἰς τινα παρὰ τὸν ποταμὸν Δρῖνον πύργον. Θεωρεῖται ὡς ὁ νομοθέτης τοῦ ἀρχαίου ἀλβανικοῦ κώδικος, ὅστις φέρει τὸ ὄνομά του (βλ. λ. *Ντουκατζὶν* κῶδιξ).

Ἄλλος Ντουκατζὶν γνωστὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ εἶναι ὁ Κόλα (Νικόλαος), ὅστις ἐβοήθησε τὸν Καστριώτην δι' 8.000 τοξοτῶν κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Κρόϊας. Μετὰ τὴν ὁριστικὴν κατάκτησιν τῆς χώρας ὑπὸ τῶν Τούρκων οἱ Ντουκατζὶν ἐξισλαμίσθησαν, μετονομασθέντες εἰς *Ντουκαγκὶν-ζαδέ*. Μέλη τῆς οἰκογενείας ταύτης ἠδυνήθησαν οὕτω νὰ ἀνέλθωσιν εἰς ὑψηλὰ ἐν τῇ τουρκικῇ διοικήσει ἀξιώματα, τινὰ δὲ ἐξ αὐτῶν διεκρίθησαν καὶ διὰ τὴν φιλολογικήν δρᾶσίν των, γράψαντα τουρκιστί. Κυριώτερα μέλη τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶναι οἱ ἑξῆς:

—1) ***Μεχμὲτ πασᾶς***. Βεζύρης τῆς Τουρκίας, υἱός, ὡς λέγεται, τοῦ τελευταίου Ἀλβανοῦ Χριστιανοῦ πρίγκιπος Ντουκατζίν. Ὑπηρέτησε κατ' ἀρχὰς τὸν σουλτᾶνον Σελὶμ τὸν Α' (1512—1520), οὗτινος ἐγένετο καὶ γαμβρός, κατόπιν δὲ Σουλεϊμὰν τὸν Α', ἐπὶ τοῦ ὁποίου διετέλεσε βαλῆς Χαλεπίου καὶ Αἰγύπτου. Παυθεὶς τῷ 1555 ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου καὶ ἀπέθανε μετά τινα χρόνον.

—2) ***Ἀχμὲτ βέης***. Ποιητὴς ἀκμάσας τὸν ΙΖ' αἰῶνα καὶ γράψας ποιήματα τουρκιστί.

—3) ***Ὀσμὰν ἐφέντης***. Ἱερονομολόγος, υἱὸς τοῦ Μεχμὲτ πασᾶ. Ἐχρημάτισεν ἱεροδίκης (καδῆς) Κωνσταντινουπόλεως (1601—1603), ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ταύτῃ συνέγραψε βιογραφικὸν λεξικὸν ὅλων τῶν μέχρις αὐτοῦ ἱεροδικῶν τῆς τουρκικῆς πρωτευούσης.

Ν. Μ.

—Ντουκατζὶν κῶδιξ ἢ **νόμος** (ἀλβαν. *κανούνι ἐ λὲκ ντουκατζίνιτ*=κανὼν ἢ νόμος τοῦ Ἀλέκου Ντουκατζίν). Ἄγραφος σειρὰ νομικῶν διατάξεων, αἵτινες ἀπὸ τῶν μεσαιωνικῶν ἤδη χρόνων ἴσχυσαν ἐν Ἀλβανίᾳ μέχρι τῆς θεσπίσεως νεωτέρου ἀστικοῦ κώδικος. Ἐπὶ τοῦ ἀγράφου τούτου νόμου βασίζονται τὰ πλεῖστα τῶν οἰκογενειακῶν καὶ κοινωνικῶν ἐθίμων ὁλοκλήρου σχεδὸν τῆς Β. Ἀλβανίας, πλὴν τῆς περιοχῆς τοῦ Μάτι καὶ τῶν Δεβρῶν, ὅπου ἴσχυεν ὁ νόμος τοῦ Σκενδέρβεη (Γεωργίου Καστριώτου). Ὡς νομοθέτης τοῦ ἀγράφου τούτου κώδικος φέρεται ὁ Λὲκ *Ντουκατζὶν* (βλ. λ.). Ὑπὸ τοῦ δικαίου τούτου διείποντο οἱ ὀρεινοὶ (*Μαλισόροι*), τὴν ἐκτέλεσιν δ' αὐτοῦ ἐπέβλεπον οἱ *μπαϊρακτάραι* (=σημαιοφόροι), ὡς φύλαρχοι, ὁ *κροῦγε* ἢ ἀρχηγὸς μιᾶς συνοικίας καὶ ὁ *γκιόμπαρ* ἢ ἐκτελεστὴς τοῦ νόμου δι' ἑκάστην πατριάν. Ὁ μπαϊρακτάρης ἀσχολεῖται διὰ τὰς ὑποθέσεις ὁλοκλήρου τῆς ὑπ' αὐτὸν φυλῆς, τὴν ὁποίαν συγκαλεῖ πολλάκις τοῦ ἔτους εἰς συνελεύσεις (*κούβ*), ὅπως διαπιστώσῃ ἂν τὰ διὰ τὸ κοινὸν καλὸν θεσπισθέντα μέτρα ἐφηρμόσθησαν, ἂν ὑπάρχωσι παραβάται, οἵτινες πρέπει νὰ τιμωρηθῶσι, καὶ ἂν ἐνδεικνύεται ἡ ἀντικατάστασις ἐνίων ἐκ τῶν μέτρων τούτων. Εἰς τὰς κοὺβ ταύτας παρίστανται οἱ κρὲν (πληθυντ. τοῦ *κροῦγε*) καὶ οἱ γκιόμπαρ, καὶ ἀνὰ εἷς τοὐλάχιστον ἀντιπρόσωπος ἑκάστης οἰκογενείας. Αἱ ἀποφάσεις τῆς κοὺβ εἶναι ὑποχρεωτικαὶ διὰ τὸν μπαϊρακτάρην. Κύριον τούτου καθῆκον εἶναι ἡ ἀρχηγία ἐν καιρῷ πολέμου. Εἶναι δὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ μπαϊρακτάρη κληρονομικόν, μεταβιβαζόμενον ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱόν. Ἂν ὁ πρωτότοκος εἶναι ἀνάξιος, τὸν ἀντικαθιστᾷ ὁ ἀμέσως κατόπιν. Ἐκ τῶν ἐπιβαλλομένων προστίμων μέρος ἀνήκει εἰς τὸν μπαϊρακτάρην. Διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ποινῶν μεριμνᾷ ἡ *δζέλμνιγια*, ἤτοι ἡ νεολαία τοῦ μπαϊρακίου, μοιραζομένη τὰ χρήματα μετὰ τοῦ μπαϊρακτάρη. Τῆς δζέλμνιγια προΐσταται ὁ *ἰπάρι δζέλμνις*. Ἐκτὸς ὅμως ταύτης ὑπάρχει εἴς τινας φυλὰς τετραμελὲς κληρονομικὸν ἀριστοκρατικὸν συμβούλιον, ἡ λεγομένη *πλετσένιγια*, τὰς ἀποφάσεις τῆς ὁποίας ἐκτελεῖ ἡ δζέλμνιγια. Εἴς τινας φυλὰς ὑπῆρχεν ἄλλοτε ἀντὶ τοῦ μπαϊρακτάρη *βοεβόδας* (=πολεμικὸς ἀρχηγός), ὅστις σήμερον περιωρίσθη εἰς ἁπλοῦν τιτλοῦχον. Κατόπιν ἔρχεται ἱεραρχικῶς ὁ ὡσαύτως κληρονομικὸς *κροῦγε*, ἤτοι ὁ ἀρχηγὸς ἑνὸς συνοικισμοῦ, ὅστις ἔχει καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν, ἐπικυρῶν τὰς ἀποφάσεις τῶν *πλέκι* (= διαιτητῶν) ἢ δικάζων καὶ ὁ ἴδιος ἐν περιπτώσει διαφορῶν. Ἐκτελεστικὸν ὄργανον εἶναι ὁ *γκιόμπαρ* (*γκιὸμπ*=ποινή), ὅστις ἐκλέγεται μεταξὺ τῶν ἀνδρειοτέρων ἀνδρῶν τῆς φυλῆς. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἑκάστη φυλὴ εἶχεν ἐν τῇ ἕδρᾳ τῆς διοικήσεως ἀντιπρόσωπον, καλούμενον τουρκιστὶ *μπουλοὺκ-μπασῆ* (= ἀρχηγὸς ὁμάδος), ὅστις ἔπρεπε πάντοτε νὰ εἶναι Μουσουλμᾶνος. Μόνον αἱ φυλαὶ τῶν Νικαϊ καὶ τῶν Μερτούρη δὲν εἶχον μπουλουκμπασῆδες. Ἐν τῇ ἕδρᾳ τοῦ νομοῦ Σκόδρας ὑπῆρχε καὶ δικαστικὸν συμβούλιον καλούμενον *δζιμπμπὰλ-ὀδασῆ* (= δωμάτιον ἢ βουλὴ τῶν ὀρέων), προεδρευόμενον ὑπὸ τοῦ *σερκερδὲ* (= ἀρχηγοῦ), διοριζομένου ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως. Τοῦτο ἐδίκαζεν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κώδικος τοῦ Ντουκατζίν, διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ὁποίου ἀπῃτεῖτο πεῖρα μεγάλη καὶ γνῶσις τῶν τοπικῶν συνθηκῶν. Εἰς δυσκόλους καὶ περιπλόκους διαφορὰς ἐγίνετο ἀνάγκη νὰ συγκληθῇ συνέλευσις ὁλοκλήρου τῆς φυλῆς ἢ ἀπηυθύνετο καὶ εἰς ἄλλας φυλὰς ἐγκύκλιος ἐρώτησις, ἂν γνωρίζῃ κανεὶς προηγουμένην ἀπόφασιν ἐπὶ ὁμοίας περιπτώσεως.

Μία τῶν θεμελιωδῶν διατάξεων τούτου ἦτο ἡ τῆς ἐκδικήσεως τοῦ φόνου παντὸς ἀνθρώπου τελοῦντος ὑπὸ τὴν προστασίαν ἑνὸς τρίτου. Μετ' ἰδιαζούσης ἀδιαλλαξίας ἐφηρμόζετο ἡ διάταξις αὕτη διὰ τὸν φόνον τοῦ φιλοξενουμένου. Ὁ Ἀλβανὸς ἠδύνατο νὰ δεχθῇ τὴν *μπέσα* (=πίστιν, συνδιαλλαγήν) διὰ τὸν φόνον καὶ αὐτοῦ τοῦ πατρός ἢ τοῦ ἀδελφοῦ, οὐδέποτε ὅμως διὰ τὸν φόνον τοῦ «ξένου». Ὁ φιλοξενῶν, οὗτινος ἐφονεύθη ὁ ξένος, δὲν δύναται νὰ ἐμφανισθῇ πρὸ τῆς φυλῆς του πρὶν ἢ τιμωρήσῃ τὸν φονέα. Ὑπάρχει ὅμως διάκρισις μεταξὺ ξένου, διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ὁποίου ἐδόθη ἐγγύησις, καὶ τοῦ ἁπλῶς ξενιζομένου ἢ συνοδευομένου καθ' ὁδὸν χάριν ἀσφαλείας. Οἱ ἐγγυηθέντες τὴν ἀσφάλειαν ἑνὸς τρίτου θεωροῦσι καθῆκον τιμῆς νὰ καταδιώξωσι καὶ τιμωρήσωσι τὸν φονέα αὐτοῦ, ἀπαραλλάκτως ὅπως καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ φονευθέντος. Αἱ οἰκίαι τοῦ φονέως πυρπολοῦνται, τὰ κτήματα αὐτοῦ καταστρέφονται, τὰ περιτειχίσματα τῶν ἀγρῶν του κρημνίζονται, τὰ δένδρα καὶ αἱ ἄμπελοι ἐκκόπτονται καὶ οἱ ἀγροί του καθίστανται ἄχρηστοι. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τιμωρεῖται καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ φονέως. Ἡ ἀκίνητος ἰδιοκτησία αὐτοῦ μεταβιβάζεται εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ φονευθέντος. Οἱ ἐγγυηταὶ οὐδέποτε δίδουσιν ἑκουσίως τὴν συγκατάθεσίν των διὰ τὴν εἰρηνικὴν συνδιαλλαγὴν τῶν ἐχθρικῶν οἰκογενειῶν, ἄνευ δὲ τῆς συγκαταθέσεως ταύτης ἡ συμφιλίωσις εἶναι ἀδύνατος. Ἕκαστος τῶν ἐγγυητῶν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ φονεύσῃ τὸν φονέα ἢ ἕνα τῶν συγγενῶν του. Μετὰ μεγαλυτέρας αὐστηρότητος ἐφαρμόζεται ἡ ἐκδίκησις διὰ τὸν φονέα φίλου φονευθέντος ἐν συνοδείᾳ ἀνδρός, γυναικὸς ἢ παιδίου τῆς οἰκογενείας, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ὁποίας ὁ φίλος οὗτος ἐταξίδευεν. Ἀκόμη καὶ ἂν ὁ ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας φονευθεὶς ἦτο χρεώστης αἵματος πρὸς τὸν φονέα, πάλιν ὁ τελευταῖος οὗτος δὲν ἀπαλλάσσεται τῶν συνεπειῶν τῆς πράξεώς του, διότι ἡ πρώτη ἐκδίκησις τοῦ αἵματος ἀναστέλλεται, ἐφόσον ὁ τιμωρητέος εὑρίσκεται ὑπὸ συνοδείαν ἢ εἰς τὴν οἰκίαν ἑνὸς τρίτου. Τὸ καθῆκον τῆς φιλοξενίας καὶ ὁ σεβασμὸς τοῦ ὑπὸ τρίτου τινὸς φιλοξενουμένου ἐπικρατοῦσι τῆς ἐκδικήσεως, ἡ δὲ οἰκογένεια τοῦ φιλοξενοῦντος ἔχει τὸ ἐπιτακτικὸν καθῆκον νὰ ἐκδικήσῃ τὸν φόνον τοῦ φιλοξενουμένου, ὡς ἂν ἦτο ἴδιον αὐτῆς μέλος.

Ἂν εἷς Ἀλβανὸς φονεύσῃ ἄνθρωπον τῆς ἰδίας του φυλῆς, ὁλόκληρος ἡ φυλὴ ἔχει τὸ καθῆκον νὰ τιμωρήσῃ τὸν φονέα διὰ τῶν ἑξῆς ποινῶν: Αἱ οἰκίαι του καίονται καὶ κρημνίζονται, ἡ δὲ κινητὴ περιουσία του (οἰκιακὰ σκεύη, σιτηρά, κτήνη κτλ.) πλὴν τῶν ὅπλων, δημεύεται. Ἂν κατὰ τὴν πυρπόλησιν τῆς οἰκίας σωθῶσι τὰ ὅπλα τοῦ φονέως, ταῦτα ἐπιστρέφονται εἰς αὐτὸν ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον, ἄλλως ἡ φυλὴ ὁλόκληρος θὰ ὑποστῇ τὴν διὰ τὸν ἀφοπλισμὸν ἑνὸς ἀνθρώπου προβλεπομένην ποινήν, ἤτοι χρηματικὸν πρόστιμον 4 πουγγίων (2.000 γροσίων ἢ 440 χρυσῶν δραχμῶν). Ὁ φονεὺς ὀφείλει νὰ φύγῃ ἐκ τοῦ ἐδάφους τῆς φυλῆς του ἐγκαταλείπων τὴν οἰκογενειακήν του ἑστίαν. Πρέπει νὰ πληρώσῃ εἰς τὴν φυλὴν καὶ εἰς τὴν κυβέρνησιν χρηματικὴν ποινὴν 4 πουγγίων καὶ 200 γροσίων (2.200 γροσίων), ἐκ τῶν ὁποίων 1.000 λαμβάνει ἡ κυβέρνησις, 1.000 ὁ ἀρχηγὸς τῆς φυ-

Digitized by Google

λῆς καὶ 200 ὁ μπουλούκμπασης καὶ οἱ χωροφύλακες, οἵτινες θὰ εἰσπράξωσι τὸ πρόστιμον. Τὸ πρόστιμον τοῦτο καταβάλλεται εἰς εἶδος ἢ καὶ εἰς κτήνη. Ἐκτὸς τοῦ ποσοῦ τούτου, ὁ φονεὺς πρέπει νὰ πληρώσῃ καὶ τὰ τρόφιμα, τὰ ὁποῖα κατηνάλωσαν ὁ ἀρχηγὸς τῆς φυλῆς καὶ τὰ ὄργανα τῆς κυβερνήσεως κατὰ τὴν πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ποινῆς πορείαν. Τὰ ἀκίνητα τοῦ φονέως περιέρχονται εἰς τὴν κυριότητα τοῦ ἔχοντος τὸ δικαίωμα τῆς ἐκδικήσεως. Ἀλλ' ὁ φονεὺς δύναται ν' ἀπαλλάξῃ ταῦτα πληρώνων εἰδικὸν τέλος καθοριζόμενον ὑπὸ διαιτητικοῦ δικαστηρίου. Ἐπὶ τοῦ οὕτως ἀπαλλαγέντος γηπέδου δύναται ἡ οἰκογένειά του νὰ κτίσῃ πάλιν μίαν οἰκίαν, αἱ δὲ γυναῖκες, μεθ' ἑνὸς ἢ πλειόνων μελῶν τῆς οἰκογενείας, δύνανται νὰ περιποιῶνται πάλιν τὸ ἀκίνητον τοῦτο. Δι' ἕνα ἄνθρωπον φονευθέντα ὑπόκειται εἰς τὴν ἐκδίκησιν τοὐλάχιστον ἓξ ἄνδρες τῆς οἰκογενείας τοῦ φονέως. Ἂν δὲ δὲν ὑπάρχωσιν ἓξ ἄνδρες ἐντὸς τῆς αὐτῆς οἰκίας, ὁ ἀριθμὸς οὗτος συμπληροῦται ἐξ ἄλλων συγγενῶν τοῦ φονέως. Ἂν οἱ συγγενεῖς τούτου θέλουσι νὰ προστατεύσωσι τὰς οἰκίας των κατὰ τῆς πυρπολήσεως, ὀφείλουσι νὰ πληρώσωσι χρηματικὸν ποσὸν ποικίλλον μεταξὺ 500 καὶ 1000 γροσίων. Ἂν ἡ ἐκδίκησις τοῦ αἵματος δὲν ἐκτελεσθῇ, ἀλλ' ἐπέλθῃ συμφιλίωσις, ὁ ἔνοχος πληρώνει εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ φονευθέντος τὸ «τίμημα τοῦ αἵματος», ἀνερχόμενον εἰς 6 πουγγία ἢ 3.000 γρόσια. Διὰ τὸν φόνον γυναικὸς καταβάλλεται τὸ ἥμισυ τοῦ ποσοῦ τούτου. Ἄλλως τε διὰ τὸν φόνον γυναικὸς δὲν ἐπιβάλλονται αἱ παρομαρτοῦσαι ποιναί. Ἂν ἡ φονευθεῖσα γυνὴ ἦτο ἔγγαμος, μόνον ἡ πατρικὴ της οἰκογένεια ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς ἐκδικήσεως ἐντὸς ἑνὸς ἔτους, μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ ὁποίου τὸ καθῆκον τῆς ἐκδικήσεως ἐπιβάλλεται εἰς τὸν σύζυγον καὶ εἰς τὴν οἰκογένειάν του.

Ἡ μοιχεία τιμωρεῖται διὰ τοῦ φόνου τῆς μοιχοῦ καὶ τοῦ συνενόχου της ὑπὸ τοῦ συζύγου, τοῦ υἱοῦ ἢ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς γυναικός. Ὁ οὕτω φονεύων δὲν τιμωρεῖται. Ἂν ὅμως φονεύσῃ μόνον τὸν ἕνα ἐκ τῶν ἐνόχων, τότε θεωρεῖται ὅτι πρόκειται περὶ συνήθους ἀδικαιολογήτου φόνου, ὅστις καὶ ὑπόκειται εἰς τὴν ἐκδίκησιν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ τῆς γυναικὸς φόνος τιμωρεῖται ὑπὸ τῆς πατρικῆς οἰκογενείας τοῦ θύματος. Ὁ διαπράττων φόνον ὡς ἁπλοῦν ὄργανον ἄλλου δὲν θεωρεῖται ὑπεύθυνος διὰ τὴν πρᾶξίν του, διότι μόνον ὁ ὁπλίσας αὐτὸν φέρει τὴν εὐθύνην. Ἂν ὁ οὕτως ὡς ὄργανον χρησιμεύσας φονευθῇ ἢ πληγωθῇ, ὁ κύριος ἔνοχος δὲν εὐθύνεται εἰς ἀποζημίωσιν πρὸς τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ. Ἂν πολλὰ πρόσωπα πυροβολήσωσι καὶ φονεύσωσι, παρατηρηθῇ δὲ ὅτι ὁ φονευθεὶς ἐβλήθη ὑπὸ τόσων σφαιρῶν ὅσοι ἦσαν καὶ οἱ πυροβολήσαντες, οὗτοι ὑπόκεινται ὅλοι εἰς τὴν τιμωρίαν τῆς ἐκδικήσεως καὶ εἰς τὰς ἄλλας συνεπείας τοῦ ἐγκλήματος. Ἂν ὅμως δὲν ἐπιτύχωσιν ὅλαι αἱ σφαῖραι, ἕκαστος ἐκ τῶν πυροβολησάντων δικαιοῦται νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀθωότητά του δι' 24 ἐνόρκων μαρτύρων. Ὁ μὴ προσάγων 24 μάρτυρας ὑπόκειται εἰς τὴν ἐκδίκησιν. Ἂν ὅμως ὅλοι οἱ πυροβολήσαντες προσαγάγωσιν 24 τοιαύτας μαρτυρίας, τότε μένουσιν ὅλοι ἀπὸ κοινοῦ ὑπεύθυνοι διὰ τὸν φόνον καὶ ὑφίστανται τὰς συνεπείας του. Ἂν ὁ φονεὺς καὶ ὁ φονευθεὶς ἀνήκουσιν εἰς δύο διαφόρους φυλάς, ὁ δὲ φονεὺς ἐφονεύθη κατόπιν εἰς τὸ ἔδαφος τρίτης φυλῆς, τοῦτο θεωρεῖται παραβίασις τῆς φιλοξενίας τῆς φυλῆς ταύτης, ἥτις τιμωρεῖ διὰ φόνου τὸν φονέα ἢ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του. Ὁ φονεύων ἐντὸς τοῦ ἐδάφους ξένης φυλῆς ἓν μέλος αὐτῆς, ὑποχρεοῦται μόνον νὰ πληρώσῃ χρηματικὸν πρόστιμον εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἂν δὲν ὑπάρχῃ μπέσα (ἀμοιβαία ὑπόσχεσις εἰρηνικῆς συμβιώσεως) μεταξὺ τῶν δύο φυλῶν. Ἂν ὅμως εἶχε συνομολογηθῆ μπέσα, ὁ φονεὺς θεωρεῖται ἐγκληματήσας κατὰ τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἰδικῆς του φυλῆς, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐγγυηταὶ τῆς μπέσας, διὸ καὶ διώκεται ἀνηλεῶς, τιμωρούμενος ὡς φονεύων ἄνθρωπον εὑρισκόμενον ὑπὸ τὴν προστασίαν ἑνὸς τρίτου ἢ μιᾶς φυλῆς. Οὐδεὶς τιμωρεῖται διὰ τὴν «νομοταγῆ» ἐξάσκησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ἐκδικήσεως τοῦ αἵματος.

Ἡ συμφιλίωσις δύο οἰκογενειῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία ὤφειλεν ἐκδίκησιν εἰς τὴν ἄλλην, ἐγίνετο κατὰ διαταγὴν τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως καὶ διὰ διατάγματος τοῦ σουλτάνου. Διὰ τὴν συμφιλίωσιν πληρώνουσι τόσον ὁ δικαιούμενος εἰς ἐκδίκησιν ὅσον καὶ ὁ ὀφείλων τοιαύτην ἀνὰ 125 γρόσια ($2\delta^{1}/_{2}$ προπολεμικὰς δραχμάς), διανεμόμενα μεταξὺ τῶν φυλάρχων καὶ τῶν ὀργάνων τῆς κυβερνήσεως. Ἐπὶ πλέον ὁ ἔνοχος πληρώνει τέλος 150 γροσίων δι' ἕνα φόνον καὶ 75 γρ. δι' ἕνα τραυματισμόν. Συντελεσθείσης τῆς συμφιλιώσεως ὁ ἔνοχος λαμβάνει εἰδικὸν πιστοποιητικόν, ὁρίζονται δὲ διὰ τὴν ἀσφάλειαν αὐτοῦ πέντε ἐγγυηταί, οἵτινες ὀφείλουσι να τὸν ἐκδικήσωσιν ὡς «φίλον» ἐν ᾗ περιπτώσει ὁ ἕτερος τῶν συμβαλλομένων ἤθελε παραβιάσει τὴν μπέσαν. Διὰ τοὺς τραυματισμοὺς ἐφαρμόζεται ἡ αὐτὴ διαδικασία ἀλλ' αἱ ποιναὶ εἶναι μικρότεραι. Εἰς τὴν ἐκδίκησιν ὑπόκεινται μόνον τρεῖς συγγενεῖς τοῦ ἐνόχου. Ἂν ἡ οἰκογένεια τούτου ἀριθμῇ περισσοτέρους τῶν τριῶν ἄνδρας, δύναται ν' ἀπαλλάξῃ εὐκόλως τῆς ἐκδικήσεως τοὺς περιπλέον διὰ πληρωμῆς χρηματικοῦ τινος ποσοῦ ἢ δι' ἁπλῆς χάριτος παρεχομένης ὑπὸ τοῦ δικαιουμένου εἰς ἐκδίκησιν. Οἱ συγγενεῖς οἱ μὴ κατοικοῦντες ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην μετὰ τοῦ ἐνόχου δὲν ὑπόκεινται εἰς τὴν ἐκδίκησιν, ἐκτὸς ἂν εἶναι ἀδελφοὶ ἢ ἀνεψιοὶ αὐτοῦ. Ἡ διὰ τραυματισμοὺς ἀποζημίωσις κανονίζεται ἀναλόγως τοῦ τραύματος. Ἐπειδὴ ἡ διὰ τὸν φόνον ἀποζημίωσις εἶναι ὡρισμένη εἰς 3.000 γρόσια, θεωρεῖται ὅτι ἑκάστη χεὶρ ἢ ἕκαστος ποὺς δέον ν' ἀποζημιωθῶσι μὲ τὸ τέταρτον τοῦ ποσοῦ τούτου. Ἐκτὸς τούτου ὁ ἔνοχος δέον νὰ ὑποστῇ τὰ ἔξοδα τῆς θεραπείας. Ὁ πυροβολῶν ἄλλα μὴ ἐπιτυγχάνων τοῦ σκοποῦ του πληρώνει πρόστιμον 1.500 γροσίων. Ἂν ὅμως ἡ ἀποτυχία προῆλθεν ἐξ ἀφλογιστίας τοῦ ὅπλου, τὸ πρόστιμον ἀναβιβάζεται εἰς 3.000 γρόσια. Ὁ φόνος παιδίου ὑπὸ ἐνήλικος τιμωρεῖται διὰ προστίμου 750 γροσίων. Ὁ βιασμὸς γυναικὸς συνεπάγεται δικαίωμα ἐκδικήσεως, ἐν περιπτώσει δὲ συμφιλιώσεως ἀποζημίωσιν 3.000 γροσίων εἰς τὴν οἰκογένειαν τῆς ἀτιμασθείσης. Ἡ αὐτὴ ποινὴ ἐπιβάλλεται εἰς τὸν πατέρα ἐξωγάμων τέκνων, ὅστις ὀφείλει ἐπὶ πλέον νὰ παραλάβῃ καὶ ἀναθρέψῃ ταῦτα. Ὁ φονεὺς γυναικὸς ἐγκύου ὀφείλει δύο ἐκδικήσεις, ἐν περιπτώσει δὲ συμφιλιώσεως πληρώνει 1500 γρόσια διὰ τὴν γυναῖκα καὶ 1.500 διὰ τὸ ἔμβρυον ἂν ἦτο θῆλυ, 3.000 δὲ γρόσια ἂν ἦτο ἄρρεν. Πᾶσα βλάβη ξένης ἰδιοκτησίας ὑποχρεοῖ εἰς ἀποζημίωσιν. Ἡ ἀκουσία βλάβη ἐπανορθοῦται δι' ἀποζημιώσεως ἴσης πρὸς τὴν πραγματικὴν ζημίαν, ἀλλ' ἡ ἐκ προμελέτης τοιαύτη ὑπόκειται καὶ εἰς πληρωμὴν προσθέτου χρηματικῆς ποινῆς, ἥτις ἐπιβαρύνεται ἂν ἡ πρᾶξις συνωδεύθη ὑπὸ διαταράξεως τῆς οἰκογενειακῆς ἡσυχίας. Διὰ πᾶν καταστραφὲν ἢ ὑπεξαιρεθὲν ὅπλον καταβάλλεται ἀποζημίωσις 3.000 γροσίων, ἐπίσης πληρώνεται ἰσόποσος ἀποζημίωσις διὰ πᾶσαν καταστρεφομένην δημοσίαν κρήνην, 250 γρόσια διὰ τὰ μικρὰ καὶ 500 διὰ τὰ μεγάλα κτήνη κατὰ κεφαλήν.

Αἱ γυναῖκες ἀποκλείονται ἐκ τῆς κληρονομίας. Οἱ ἄρρενες κληρονομοῦσι κατ' ἴσας μοίρας. Ὁ ἀνῆλιξ (κάτω τῶν 16 ἐτῶν) κληρονόμος κηδεμονεύεται ὑπὸ τῆς μητρός του, ἐλλείψει δὲ ταύτης ὑπὸ τοῦ πλησιεστέρου συγγενοῦς. Ὁ κηδεμὼν διαχειρίζεται τὴν περιουσίαν τοῦ κηδεμονευομένου, δὲν δύναται ὅμως νὰ ἐκποιήσῃ αὐτήν. Ἂν ὁ κληρονομούμενος δὲν ἀφήκεν ἄρρενας κληρονόμους, ἡ χήρα οὐδὲν κληρονομεῖ, οὐδὲ δικαιοῦται κἂν νὰ ἐξακολουθήσῃ παραμένουσα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀποθανόντος συζύγου της. Ἂν δὲν ἔχῃ μὲν ἄρρεν τέκνον, ἀλλ' ἔχῃ θυγατέρα, δικαιοῦται νὰ μείνῃ ἑκατὸν ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀποθανόντος συζύγου, μεθ' ὃ ὀφείλει νὰ ἀπέλθῃ, ἂν οἱ κληρονόμοι ζητήσωσι τοῦτο. Ἂν ὅμως ἔχῃ υἱόν, παραμένει εἰς τὴν οἰκίαν, ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἀνατροφὴν τούτου καὶ ζῇ ἐκ τῆς καταλειφθείσης οὐσίας τοῦ συζύγου. Ἡ θυγάτηρ τῆς ἐκ τῆς συζυγικῆς οἰκίας ἀποχωρησάσης γυναικὸς μένει μὲ τοὺς συγγενεῖς τοῦ ἀποθανόντος συζύγου, οἵτινες θεωροῦσιν αὐτὴν μέλος τῆς οἰκογενείας των. Ἂν ἡ χήρα εἶχεν ἐκ τοῦ κληρονομουμένου υἱὸν προαποθανόντα ἢ καὶ ἀποθανόντα κατόπιν, ἐπιτρέπεται εἰς αὐτὴν ἡ ἐπικαρπία τῆς καταλειφθείσης οὐσίας, ἐφόσον δὲν ὑπανδρευθῇ ἐκ νέου καὶ θέλει νὰ μείνῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀποθανόντος. Ἂν ἡ χήρα ἀποχωρήσῃ εἰς τὴν πατρικήν της οἰκίαν, ὁ κληρονόμος τοῦ ἀποθανόντος συζύγου της ὑποχρεοῦται νὰ μεριμνᾷ περὶ συντηρήσεως αὐτῆς. Ἡ χήρα ἡ ἔχουσα τὴν ἐπικαρπίαν τῆς κληρονομίας δικαιοῦται νὰ πωλήσῃ τὰ ἀκίνητα στοιχεῖα ταύτης, ὅπως ἐκ τοῦ προϊόντος συντηρῆται, ἂν ὁ καθαυτὸ κληρονόμος δὲν θέλῃ νὰ μεριμνήσῃ περὶ συντηρήσεως αὐτῆς. Αἱ θυγατέρες, αἵτινες συντηροῦνται ὑπὸ τῆς χήρας μητρός καὶ κληρονομοῦσιν ἐξ αὐτῆς τὴν ἐπικαρπίαν τῆς πατρικῆς περιουσίας, δύνανται νὰ πωλήσωσι μόνον τὰ κινητὰ στοιχεῖα ταύτης. Ἂν ὅμως ὑπανδρευθῶσι, χάνουσι πᾶν δικαίωμα ἐπὶ τῆς πατρικῆς περιουσίας. Οὐδέποτε ἐπιτρέπεται ἡ πώλησις ὅπλων ἀνηκόντων εἰς τὴν κληρονομίαν. Ὁ κύριος ἢ ὁ ἐπικαρπωτὴς ἀκινήτου δύναται νὰ πωλήσῃ τοῦτο μόνον εἰς τοὺς στενοτέρους συγγενεῖς τῆς πατρικῆς οἰκογενείας ἔναντι πληρωμῆς εἰς μετρητά. Οὐδέποτε ἐπιτρέπεται ἡ πώλησις κτήματος εἰς μέλη ἄλλης φυλῆς, ἔστω καὶ ἂν αὕτη κατοικῇ ἔδαφος συνορεῦον. Ἂν δὲν εὑρεθῇ ἀγοραστὴς ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς, τὸ κτῆμα μένει ἀπώλητον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Spyridion Goptchevich*, Das Fürstentum Albanien (Berlin 1914).—*Paul Siebertz*, Albanien und die Albanesen (Wien 1910).—*J. G. von Hahn*, Albanesische Studien (1854).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Reise durch die Gebiete des Drin und Wardar (1867 καὶ 1869).—*Gustav Meyer*, Albanesische Studien.

Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Ντουκάτι *[Γεωγρ.]* βλ. λ. *Δουκᾶται*.

— **Ντουκάτι** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν ἀλβανικός, ἀποτελῶν τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου τοῦ Αὐλῶνος (πλάτ. 40° 28' Β., μηκ. 19° 30' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1589: Valona bay) πλησίον τῆς ἐκβολῆς τοῦ Νίσβορο.

Σ. Ε. Λ.

Ντουκκάλα, ἢ ***Ντουκάλα*** *[Γεωγρ.]*. Εὔφορος περιοχὴ τοῦ γαλλικοῦ Μαρόκου ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ. Κάτ. 334.780, ὧν 2.350 Εὐρωπαῖοι. Ἀποτελεῖ διοικητικῶς ἴδιον διαμέρισμα μὲ πρωτεύουσαν τὴν *Μαζαγκὰν* (κάτοικοι 19.160).

Π. Ν. Π.

Ντόϋλ (Doyle), *σὲρ* ***Ἄρθουρος Κόναν*** —. Ἄγγλος μυθιστοριογράφος (1859—1931). Ἐσπούδασεν ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ἐδιμβούργου ἰατρικὴν καὶ ἀπὸ τοῦ 1882 μέχρι τοῦ 1890 ἐξήσκησε τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα ἐν Σάουθση. Ἐταξίδευσε πολλάκις εἰς τὰς ἀρκτικὰς χώρας καὶ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς δυτικῆς Ἀφρικῆς, ἀπὸ μικρᾶς δὲ ἡλικίας ἤρχισε νὰ γράφῃ διηγήματα καὶ μυθιστορήματα, τὰ ὁποῖα παρῆλθον ἀπαρατήρητα, μέχρις ὅτου, τῷ 1887, ἐδημοσίευσε τὸ μυθιστόρημα «Σπουδὴ εἰς ἐρυθρόν», ἐν τῷ ὁποίῳ ἐδημιούργησε τὸν περίφημον τύπον ἀστυνομικοῦ *Σέρλοκ Χόλμς* καὶ τὸ ὁποῖον ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν, ἥτις τὸν παρεκίνησε νὰ ἀφιερωθῇ τελείως εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Ἤρχισεν ἔκτοτε νὰ γράφῃ ἔργα κυρίως ἀστυνομικῆς φύσεως, τὰ ὁποῖα κατέστησαν αὐτὸν διάσημον καὶ δημοφιλέστατον καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον, μεταφρασθέντα εἰς ἁπάσας σχεδὸν τὰς γλώσσας. Ἔλαβε μέρος ὡς ἰατρὸς εἰς τὸν Ἀγγλοβοερικὸν πόλεμον τοῦ 1899—1902, γράψας κατόπιν τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ καὶ τιμηθεὶς τότε ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας διὰ τοῦ τίτλου τοῦ βαρωνέττου. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατήρτισε τὸ πρῶτον ἐθελοντικὸν σῶμα τῷ 1914, κατὰ δὲ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ἠσχολήθη μὲ τὸν πνευματισμόν. Ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἔργων του τὰ κυριώτερα εἶναι τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὰ κατορθώματα τοῦ ἐπινοηθέντος ὑπ' αὐτοῦ ἰδιωτικοῦ ἀστυνόμου Σέρλοκ Χόλμς, ἡ πλήρης σειρὰ τῶν ὁποίων περιλαμβάνει, πλὴν τοῦ ἀνωτέρω ἀναφερθέντος, τὰ μυθιστορήματα: «Τὸ σημεῖον τῶν τεσσάρων» (1889), «Αἱ περιπέτειαι τοῦ Σέρλοκ Χόλμς» (1891), «Τ' ἀπομνημονεύματα τοῦ Σέρλοκ Χόλμς» (1893), «Ὁ σκύλος τοῦ Μπάσκερβιλλς» (1902), «Ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ Σέρλοκ Χόλμς» (1904) καὶ «Ἀπὸ τὸν φάκελον τῶν χειρογράφων τοῦ Σέρλοκ Χόλμς» (1927). Ἔγραψεν ἐπίσης ἱστορικά τινα μυθιστορήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: «Μιχαὴλ Κλάρκ», ἀναφερόμενον εἰς τὴν στάσιν τοῦ Μόνμουθ τῷ 1685 (1888), ἡ «Λευκὴ ἑταιρεία» (1890), «Οἱ πρόσφυγες» (1891), «Ἡ μεγάλη σκιά» (1892) κ.τ.λ. Τὸ κυριώτερον ὅμως τῶν μυθιστορημάτων του θεωρεῖται ὑπὸ τῶν κριτικῶν ὁ «Σὲρ Νῖγκελ» (1906). Τῷ 1898 ἐδημοσίευσε καὶ τόμον ποιημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Τραγούδια τῆς δράσεως» καὶ τῷ 1899 μίαν κωμῳδίαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ μισά». Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἔγραψε τὰ ἔργα: «Αἱ βρεττανικαὶ ἐπιχειρήσεις ἐν Γαλλίᾳ καὶ Φλάνδρᾳ τῷ 1914» (1916) καὶ «Ἐπίσκεψις εἰς τρία μέτωπα» (1916). Μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἔγραψε διάφορα ἄλλα ἔργα, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Ἡ ἄφιξις τῶν μαγισσῶν» (1922), «Τρεῖς ἀπ' αὐτούς» (1923), «Ἀπομνημονεύματα καὶ περιπέτειαι» (1924), «Ἡ χώρα τῆς ὁμίχλης» (1925) κτλ. Τὰ εἰς τὸν πνευματισμὸν ἀναφερόμενα ἔργα του εἶναι: «Τὰ θαύματα ἑνὸς πνευματιστοῦ» (1921) καὶ ἡ «Ἱστορία τοῦ πνευματισμοῦ» εἰς δύο τόμους (1926).

Μ. Δ. Β.

ντουλαμᾶς (ὁ) *[Ἐγκυκλ.]*. Ὁ ἐπενδύτης τῶν φουστανελλοφόρων || ἐπιχιτώνιον τῶν εὐζώνων μετὰ χειρίδων ἐξ ἐριούχου ὑφάσματος, χρώματος χακί, κομβούμενον λοξῶς ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ εἰς τὸ ἀριστερὸν αὐτοῦ μέρος, στενούμενον εἰς τὴν μέσην καὶ καταλῆγον εἰς βραχεῖαν ψευδοφουστανέλλαν. Ἡ λέξις ἐκ τοῦ τουρκικοῦ *ντολιμὰν* (βλ.λ. *ντολμάν*).

ντουλάπι (τό) δημοτ., ἑρμάριον πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν καθ' ἡμέραν τροφίμων καὶ φαγητῶν.

Ντουλάπι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Τὸ στενὸν δι' οὗ ἐπικοινωνεῖ πρὸς τὸν Ἀδραμυττηνὸν κόλπον ὁ φυσικὸς λιμὴν τοῦ Ἀϊβαλῆ, τὸ παραθέον τὴν ἀνατολικὴν ἄκραν τῆς Μοσχονήσου.

Σ. Ε. Λ.

Ντουλβάϊκ ***περίπτωσις***. Διαρκοῦντος τοῦ ἰταλικοῦ πολέμου ἐν Ἀβησσυνίᾳ (1896) συνελήφθη ὑπὸ ἰταλικοῦ πολεμικοῦ πλοίου τὸ ἐμπορικὸν ὁλλανδικὸν «Ντουλβάϊκ», τὸ ὁποῖον ἔφερεν ὁλλανδικὴν σημαίαν, καὶ κατεσχέθη τὸ ἐπ' αὐτοῦ φορτίον, ἀποτελούμενον ἐξ ὅπλων καὶ πολεμεφοδίων, προοριζομένων διὰ τὸν γαλλικὸν λιμένα της Σομαλίας Τζιμπουτί, ἵνα ἐκεῖθεν μετακομισθῶσιν εἰς Ἀβησσυνίαν. Ἡ σύλληψις τοῦ ἐν λόγῳ ὁλλανδικοῦ πλοίου καὶ ἡ κατάσχεσις τοῦ ἐπ' αὐτοῦ φορτίου, τὸ ὁποῖον ὑπὸ σημαίαν οὐδετέραν μετεκομίζετο εἰς λιμένα οὐδετέρου κράτους, ὅπως διευθυνθῇ κατόπιν εἰς τὸ ἕτερον τῶν ἐμπολέμων κρατῶν, ὑπήρξεν ἡ κυρία ἀφορμή, ὅπως τεθῇ ἐπὶ τάπητος τὸ ζήτημα τοῦ «ἑνιαίου ταξιδίου», καθιερωθείσης τελικῶς τῆς ἀρχῆς ἐν τῷ διεθνεῖ δικαίῳ τοῦ κατὰ θάλασσαν πολέμου, διὰ τῆς ναυτικῆς δηλώσεως τοῦ Λονδίνου τοῦ ἔτους 1909 (ἄρθρ. 30), ὅτι ἀποτελεῖ ἀναμφισβητήτως λαθρεμπόριον πολέμου πᾶν φορτίον, ἔστω καὶ ἐπὶ οὐδετέρου πλοίου συλλαμβανόμενον, τὸ ὁποῖον διευθύνεται εἰς οὐδέτερον μὲν λιμένα, εἶναι ὅμως ἐκ τῶν πραγμάτων βέβαιον ὅτι τελικῶς προορίζεται διά τινα τῶν ἐμπολέμων κρατῶν, εἴτε τοῦτο ἔχει, εἴτε στερεῖται λιμένος, τοῦ

Digitized by Google

οὐδετέρου λιμένος εἰς ὃ ψευδῶς ἀποστέλλεται τὸ φορτίον θεωρουμένου ὡς διαμετακομιστικοῦ σταθμοῦ πρὸς παραπλάνησιν τοῦ ἐχθροῦ. Ἐπὶ τῆς βασικῆς ταύτης ἀρχῆς στηρίζεται ἡ θεωρία τοῦ «ἑνιαίου ταξιδίου» ἢ ἄλλως τοῦ «κατὰ συνέχειαν ταξιδίου» (théorie de la continuité du voyage). Η. Γ. Κ.

Ντουλγέρικα (τά). Καλεῖται οὕτως ἡ συνθηματικὴ γλῶσσα τῶν κτιστῶν τῆς περιφερείας Βιζύης (ἰδίως τοῦ χωρίου Σοφιδῶν) τῆς Θρᾴκης. Ταῦτα ἐν Διδυμοτείχῳ καὶ Σουφλίῳ καλοῦνται *Δουλγέρικα* ἢ *Ντουγραματζίδικα*, ἐν Σιατίστῃ δὲ καὶ Σισανίῳ τῆς Μακεδονίας *κουδαρίτικα* ἢ, ἄλλως, *κουδαρίστικα*, ἀλλαχοῦ *μαστόρικα* ἢ *μαστορίτικα*. Γ. Π. Α.

ντουλγκέρης (*περσ. ντουργκέρ*)· ὁ ξυλουργός.

Ντουλέμπ, ***Ντουντλεμπύ***, ἢ ***Ντουλντλέμπ***. Παλαιὰ σλαυϊκὴ φυλὴ τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης, ἐνωρίτατα διασκορπισθεῖσα καὶ ἐν τῇ κεντρικῇ Εὐρώπῃ. Οἱ Ντουλέμπ φέρονται ὡς οἱ πρῶτοι τῶν Σλαύων ἀποκτήσαντες πολιτικὴν ἑνότητα καὶ ὀργανώσαντες ἐν Βολωνίᾳ μέγα κράτος, διασπασθὲν εἰς διάφορα κρατίδια τὸν ΣΤ' αἰῶνα ὑπὸ τῶν Ἀβάρων. Γνωστότεροι εἶναι οἱ Ντουλέμπ τῆς Ρωσίας, μετασχόντες τῶν ἐκστρατειῶν τοῦ Ὀλὲγ (909), οἱ κατὰ τὰ νότια τῆς Βοημίας, οἱ ἐν κάτω Μούρᾳ τῆς Σλοβενίας κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ντοῦλκ (Dulk), ***Ἀλβέρτος-Φρειδερῖκος Μπέννο.*** Γερμανὸς συγγραφεὺς (1819—1884). Ἐταξίδευσεν εἰς Ἰταλίαν, Αἴγυπτον, Ἀραβίαν, Ἑλβετίαν, Σουηδικὴν Λαπωνίαν καὶ Νορβηγίαν, τὰς δ' ἐντυπώσεις του ἔγραψε, μετὰ τοῦ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβροῦ του G. Hartung, ἐν τῷ ἔργῳ: «Fahrten durch Norwegen und die Lappmark» (1877). Ἔγραψε διάφορα δράματα, ἐν οἷς: «Orla» (1844), «Σαμψὼν» (1859), «Ἰησοῦς Χριστὸς» (1865), «Κονράδος ὁ Β'» (1867), «Lea» (1874), «Ὁ βασιλεὺς Ἔντσιο», μελοποιηθὲν ὑπὸ τοῦ μουσουργοῦ Abert, τὰ πεζὰ ἔργα: «Ὁ θάνατος τῆς συνειδήσεως» (1863), «Ζῷον ἢ ἄνθρωπος» (1872), «Φωνὴ τῆς ἀνθρωπότητος» (1875—1880, 2 τ.) κ. ἄ., εἰς τὰ ὁποῖα ἐμφανίζεται ὡς πολέμιος τῆς χριστιανικῆς κοσμοθεωρίας. Τὰ δράματά του ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ E. Ziel τῷ 1893 εἰς 3 τόμους. Γ. Ε. Κ.

Ντουλλὰν (Doullens) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα ὁμωνύμου ἐπαρχίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Σόμ. Κάτ. 6.100. Εἶναι πόλις ὀχυρὰ μετὰ παλαιοῦ φρουρίου ὀφειλομένου εἰς σχέδια τοῦ Βωμπάν. Ἔχει ἐργοστάσια χάρτου, καννάβεως, λίνου, ζύθου, ὑποδημάτων, ὑφασμάτων καὶ νημάτων καὶ διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ οἴνου. Κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν ἐποχὴν ἐκαλεῖτο Dulincum. Ἐν αὐτῇ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, τῷ 1918, ἔλαβε χώραν συνάντησις τῶν πρωθυπουργῶν τῶν συμμάχων κρατῶν καὶ τῶν στρατιωτικῶν ἀρχηγῶν, καθ' ἣν ἀπεφασίσθη ἡ διοικητικὴ ἑνότης τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων τῆς Ἀντάντ. Μ. Δ. Β.

Ντοῦλλερ (Duller), ***Ἐδουάρδος.*** Αὐστριακὸς ποιητὴς καὶ ἱστορικὸς (1809—1853). Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν καὶ νομικὰ ἐν Βιέννῃ καὶ εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν ἀνεβίβασε, μετ' ἐπιτυχίας, ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὸ δρᾶμα «Meister Pilgram». Μὴ δυνάμενος, λόγῳ τῶν φιλελευθέρων ἀρχῶν του, νὰ διαμένῃ ἐν τῇ πατρίδι του, ἥτις διετέλει ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Μέττερνιχ, μετέβη εἰς Μόναχον καὶ ἄλλας πόλεις τῆς Γερμανίας καὶ ἐν τέλει εἰς Mainz, ὅπου ἐγένετο ἱεροκῆρυξ τῶν Γερμανοκαθολικῶν. Ἔγραψεν: «Ὁ πρίγκιψ τοῦ ἔρωτος» (λυρικὸν ποίημα, β' ἔκδ. 1854), τὸ κείμενον τοῦ μελοδράματος «Tanhäuser» τοῦ μουσουργοῦ Mangold, διηγήματα, «Πατριωτικὰ ποιήματα» (1852—1857, 5 τ.), «Ἱστορία τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ» (γ' ἔκδ. 1846), «Ἱστορία τῶν Ἰησουϊτῶν» (1840), συνέχειαν τῆς «Ἱστορίας τῆς παραχμῆς τῶν Κάτω Χωρῶν» τοῦ Σίλλερ (1841, 3 τ.), «Οἱ ἄνδρες τοῦ λαοῦ» (1847—1850, 8 τ.). Γ. Ε. Κ.

Ντουλμᾶς *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Δολμᾶς.*

Ντοῦλον (Dulon), ***Ροδόλφος.*** Γερμανὸς διαμαρτυρόμενος θεολόγος (1807—1879). Ὑπῆρξεν ἀλληλοδιαδόχως διευθυντὴς τῶν κοινοτικῶν σχολείων τοῦ Werben, ἱεροκῆρυξ ἐν Flossau καὶ ἱερεὺς ἐν Μαγδεμβούργῳ, ἀπολυθεὶς ἐκ τῆς θέσεως ταύτης ἐπὶ ἀντιστάσει κατὰ τοῦ ὑπουργοῦ Fichhorn καὶ προσληφθεὶς πάλιν ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1848. Τῷ 1850 ἵδρυσε τὰ περιοδικὰ «Despertar» καὶ «Χρονικά», ὄργανα τῶν δημοκρατικῶν ἰδεῶν, κλεισθέντα ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως. Τῷ 1853 μετηνάστευσεν εἰς Ἀμερικήν. Ἔγραφε διάφορα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων σπουδαιότερα εἶναι τά: «Ἡ ἀξία τῶν συμβολικῶν κειμένων ἐν τῇ μετερρυθμισμένῃ Ἐκκλησίᾳ» (1874), «Ὁ ἀγὼν διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ» (1847), «Περὶ τῆς πάλης διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῶν λαῶν» (1849—1850) κ. ἄ. Θ. Π.

Ντουλσίνιο (Dulcigno) *[Γεωγρ.]*. Λιμὴν ἢ μᾶλλον ὅρμος ἀναπεπταμένος τῆς Νοτιοσλαυΐας, ἐν Μαυροβουνίῳ. Ἀπέχων 3 μίλ. ΝΑ. τοῦ ἀκρωτηρίου Μένδερς, ἔχει βολίσματα 12—18 ὀργ. καὶ εἶναι εὐαναγνώριστος εἰς τοὺς προσπλέοντας ἀπὸ τὴν περὶ τὴν ἀκτογραμμὴν ἀμφιθεατρικῶς κτισμένην φερώνυμον πόλιν (πλάτ. 41° 54' Β., μῆκ. 19° 12' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2701: Gulf of Cattaro to Corfu). Συνδέεται πρὸς τὴν Σκόδραν διὰ ὡραίας ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ. Σ. Ε. Λ.

Ντουλτσινέα (Dulcinea, *προφ. Ντουλθινέα*). Ἡ γυνὴ τῶν ὀνείρων τοῦ *Δὸν Κιχώτου* (βλ. λ.), ἐν τῇ ὁποίᾳ οὗτος διέβλεπε τὸ πρότυπον τῆς τελείας γυναικός. Κατ' ἐπέκτασιν πᾶσα γυνὴ ἀπασχολοῦσα ἐρωτικῶς τὴν σκέψιν τινός.

Ντούμα *[Ἐγκυκλ.]*. Κοινοβουλευτικὸν σῶμα ἐν Ρωσίᾳ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1917 (βλ. λ. *Ρωσία*).

Ντοῦμα ἢ ***Ντουμᾶ*** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Συρίας, ἕδρα τῆς ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως (καλουμένης καὶ *Δζεμπέλι-Καλαμούν*). Κεῖται εἰς ἀπόστασιν δύο ὡρῶν ἀπὸ τῆς Δαμασκοῦ. Κάτ. 8.000. Ν. Μ.

ντουμάνι (τό)· *τουρκ.*, πυρκαϊά, καπνός: «εἰς τὸ ντουμάνι τοῦ Θεοῦ» (κατὰ τοὺς Μωαμεθανοὺς) εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν, τῆς ὁποίας θέλει προηγηθῆ μεγάλη πυρκαϊά, καθ' ἣν θὰ ἀπολεσθῇ πᾶσα ζῶσα ψυχὴ καὶ εἶτα θ' ἀρχίσῃ ἡ μεγάλη κρίσις. ΕΡ. Μ.

Ντουμανὶτς *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (βλ. λ. *Τουμανὶτς* ντάγ).

Ντουμενλῆ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Οἰάκιον* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Ροδόπης.

Ντουμὲρ (Doumer), ***Παῦλος.*** Γάλλος πολιτικός, ἐκλεγεὶς δέκατος τρίτος πρόεδρος τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας τὴν 31 Ἰουνίου 1931. Ἐγεννήθη τῷ 1857 ἐκ γονέων ἐργατῶν καὶ ἠκολούθησε κατ' ἀρχὰς καὶ αὐτὸς τὸ ἐργατικὸν ἐπάγγελμα ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας. Εἰς ἡλικίαν 14 ἐτῶν μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου ἤρχισεν ἐργαζόμενος ὡς μαθητευόμενος χαράκτης, ἐνῷ συγχρόνως προσεπάθει νὰ συμπληρώσῃ τὰς σπουδάς του, κατορθώσας νὰ λάβῃ καὶ δίπλωμα ἐπιστημῶν καὶ νὰ ὑποβάλῃ συγγρόνως καὶ ὑπόμνημα εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν καὶ νὰ διορισθῆ καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν. Κατόπιν ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐπαρχιακῆς ἐφημερίδος «Ταχυδρόμος τῆς Αἰν», καὶ ἵδρυσε βραδύτερον ἰδίαν ἐφημερίδα, ριζοσπαστικῶν ἀρχῶν, τὸ «Βῆμα τῆς Αἰν». Τῷ 1888 ἐξελέγη διὰ πρώτην φορὰν βουλευτής, τῷ δὲ 1895 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἐν τῇ κυβερνήσει Μπουλανζὲ καὶ ἐπεχείρησε νὰ εἰσαγάγῃ τὴν φορολογίαν τοῦ εἰσοδήματος, χωρὶς ὅμως νὰ κατορθώσῃ νὰ ψηφισθῇ τὸ νομοσχέδιόν του. Τῷ 1897 διωρίσθη διοικητὴς τῆς Ἰνδοκίνας, τὴν ὁποίαν κατώρθωσε ν' ἀναδιοργανώσῃ καὶ νὰ εἰρηνεύσῃ. Τῷ 1902, ἐπανεκλεγεὶς βουλευτής, ἐγκατέλειψε τὰς ριζοσπαστικὰς ἀρχὰς καὶ ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τῶν ἐθνικοφρόνων, γενόμενος ἀρχηγὸς αὐτῶν. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην συνέβαλεν εἰς τὴν πτῶσιν τοῦ ὑπουργείου Κὸμπ τῷ 1904, τῷ δὲ 1905 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς βουλῆς, ἐπανεκλεγεὶς τῷ 1906. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξέθεσεν ὑποψηφιότητα προέδρου τῆς δημοκρατίας, ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ Φαλλιὲρ διὰ ψήφων 449 ἔναντι 371. Τῷ 1912 ἐξελέγη γερουσιαστὴς Κορσικῆς. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον εἶχεν ἀναλάβει τὴν πολιτικὴν διοίκησιν τῶν Παρισίων, βοηθήσας τὰ μέγιστα τὸν στρατηγὸν Γκαλλιενὶ εἰς τὴν ἄμυναν τῆς πόλεως, τῷ δὲ 1917 ἐγένετο ὑπουργὸς ἐπὶ κυβερνήσεως Παινλεβὲ καὶ τῷ 1921—1922 καὶ 1925—1926 ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἐπὶ κυβερνήσεως Μπριάν. Τῷ 1927 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς γερουσίας, ἐπανεκλεγεὶς τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1931, τὸν Ἰούνιον δὲ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐξελέγη πρόεδρος τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς δεξιᾶς, διὰ ψήφων 442 ἔναντι 401, τὰς ὁποίας ἔλαβεν ὁ Μπριὰν κατὰ τὴν πρώτην ψηφοφορίαν, καὶ διὰ ψήφων 504 ἔναντι 334, τὰς ὁποίας ἔλαβε, μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Μπριὰν ἀπὸ τῆς ὑποψηφιότητος, ὁ Πέτρος Μαρρώ, κατὰ τὴν δευτέραν ψηφοφορίαν. Ὁ Ντουμὲρ ἔγραψε τὰ ἔργα «Ἀναμνήσεις» (1902), ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκθέτει τὰ τῆς διοικήσεώς του εἰς τὴν Ἰνδοκίναν, καὶ «Τὸ βιβλίον τῶν παιδιῶν μου» (1906), ἔργον πραγματευόμενον, ἐν εἴδει αὐτοβιογραφίας, περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων καὶ περὶ οἰκογενείας καὶ θεωρούμενον κλασσικὸν εἰς τὸ εἶδός του. Μ. Δ. Β.

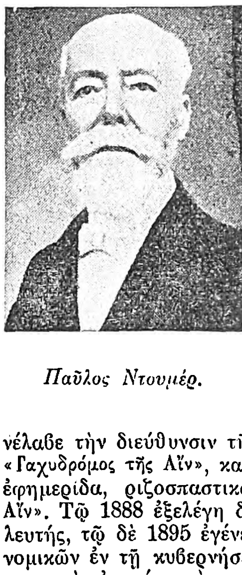

Παῦλος Ντουμέρ.

Ντουμέργκ (Doumergue), ***Γάστων.*** Γάλλος πολιτικός, ἐκλεγεὶς δωδέκατος πρόεδρος τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας τῇ 13 Ἰουνίου 1924. Ἐγεννήθη τῷ 1853. Ἐσπούδασεν ἐν Νίμῃ καὶ Παρισίοις νομικὰ καὶ ἐξήσκησε κατ' ἀρχὰς τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα ἐν Νίμῃ. Βραδύτερον ἐγένετο δικαστὴς ἐν Κοχιγκίνᾳ καὶ Ἀλγερίῳ καὶ τῷ 1893 ἐξελέγη διὰ πρώτην φορὰν βουλευτής. Τῷ 1902—1905 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἀ[ποικιῶν] ἐν τῇ κυβερ[νήσει] Κὸμπ, τῷ 1905—1906 ἐξ[ε]λέγη ἀντιπρόεδρος τῆς βου[λ]ῆς, τῷ δὲ 1906 ἐγένετο ὑπουργὸς τοῦ Ἐμπορίου, Βιομηχανίας καὶ Ἐργασίας ἐν τῇ κυβερνήσει Σαρριέν καὶ κατόπιν ἐν τῇ κυβερνήσει Κλεμανσώ, μετὰ τὸν ἀνασχηματισμὸν τῆς ὁποίας ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, παραμείνας τοιοῦτος καὶ ἐν τῇ κυβερνήσει Μπριὰν τοῦ 1909—1910. Τῷ 1910 ἐξελέγη γερουσιαστής, τῷ δὲ 1913 ἐσχημάτισε κυβέρνησιν, κρατήσας τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἀναγκασθεὶς νὰ παραιτηθῇ μετὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ Μαΐου τοῦ 1914, ἐγένετο ἐκ νέου ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν ἐν τῇ κυβερνήσει Βιβιανί κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου. Παραιτηθεὶς τῷ 1917 ἀπεστάλη ἐπὶ εἰδικῇ ἀποστολῇ εἰς Ρωσίαν, τῷ δὲ 1923 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Γερουσίας. Ἐξελέγη πρόεδρος τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας τῷ 1924 διὰ ψήφων 515 ἔναντι 300 τὰς ὁποίας ἔλαβεν ὁ Παινλεβέ. Μ. Δ. Β.

Γάστων Ντουμέργκ.

Ντουμὶκ (Doumic), ***Ρενέ.*** Γάλλος κριτικός, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1860. Σπουδαιότερα ἔργα του: «Portraits d'écrivains» (1892), «De Scribe à Ibsen» (1892), «Écrivains d'aujourd'hui» (1894), «Études sur la littérature françaiss» (1896 κ. ἑξ.), «Les Jeunes» (1896), «Essais sur le Théâtre contemporain» (1897), «Hommes et Idées du dixneuvième siècle» (1903), «Le théâtre nouveau» (1907), «George Sand» (1909). Ι. Ο.

Ντουμινὰ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Βαθειὰ* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας.

Ντοὺμ-Ντούμ, ἢ ***Ντὰμ-Ντάμα*** (=τύμβος) *[Γεωγραφ.]*. Πόλις καὶ στρατόπεδον τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, 7 χλμ. ΒΑ τῆς Καλκούτας. Κάτ. 22.25[?]. Διαιρεῖται εἰς τὸ *Βόρειον Ντοὺμ-Ντοὺμ* (8.224 κάτ.) καὶ τὸ *Νότιον Ντοὺμ-Ντοὺμ* (14.030 κάτ.). Ἄλλοτε ἦτο ἕδρα τοῦ πυροβολικοῦ τῆς Βεγγάλης (1783—1853), σήμερον δὲ ἀποτελεῖ μεγάλην στρατιωτικὴν βάσιν μετ' ἐργοστασίου πολεμοφοδίων, ἐν ᾧ τὸ πρῶτον κατεσκευάσθησαν αἱ βολίδες «ντοὺμ-ντούμ». Π. Ν. Π.

ντοὺμ-ντοὺμ (dum-dum) ***βολίδες*** *[Βιομ.]*. Βολίδες τυφεκίων καὶ ἀραβίδων, τῆς κατηγορίας τῶν διανοιγομένων, ἐπικληθεῖσαι οὕτω ἐκ τῆς πολίχνης Ντοὺμ-Ντοὺμ (Dum-Dum), παρὰ τὴν Καλκούταν, ἔνθα τὸ πρῶτον κατεσκευάσθησαν εἰς τὸ ἐκεῖ κρατικὸν ἐργοστάσιον πυρομαχικῶν. Ἡ δημιουργία αὐτῶν ὀφείλεται εἰς τὴν γενομένην παρατήρησιν κατὰ τοὺς ἀγγλικοὺς ἀποικιακοὺς πολέμους, καὶ δὴ κατὰ τοὺς ἀγῶνας εἰς τὰ ΒΔ. σύνορα τῶν Ἰνδιῶν, ὅτι αἱ συνήθεις μετὰ σκληροῦ χιτωνίου βολίδες, μικροῦ διαμετρήματος, μὴ ἐπιφέρουσαι ἄμεσον καὶ ἀσφαλὲς φονικὸν ἀποτέλεσμα, στεροῦνται ἀναλόγου σχετικῆς δυνάμεως («stopping power»). Ἡ εἰδικὴ διασκευὴ τῶν βολίδων τούτων, κατ' ἄλλα ὁμοίων πρὸς τὰς συνήθεις, συνίσταται εἰς τὸ ὅτι κατὰ τὸ ᾠοειδὲς μέρος ἀφίεται ἀκάλυπτος ὁ ἐξ ἐσκληρυμμένου μολύβδου πυρήν, τὸ δὲ κατὰ τὸ λοιπὸν τμῆμα χιτώνιον δύναται νὰ φέρῃ ἐπὶ πλέον ἀριθμόν τινα κατὰ μῆκος χαραγῶν. Εἰς τὸ τελειοποιημένον ὑπόδειγμα, ὅπερ μετ' ἐπιτυχίας, ἕνεκα τῆς μεγαλυτέρας σχετικῶς διατρητικῆς ἱκανότητος καὶ τοῦ ἀσφαλεστέρου συνδέσμου χιτωνίου καὶ πυρῆνος, ἐχρησιμοποιήθη κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Σουδὰν (Sudan) τοῦ 1898, ἡ βολίς, ἐντελῶς καλυπτομένη ὑπὸ τοῦ χιτωνίου, φέρει κατὰ τὴν κορυφὴν αὐτῆς κυλινδρικὴν κοιλότητα, διαμέτρου 2 χιλμ. καὶ βάθους 9 χιλμ. Ἡ ἰδιάζουσα ἐκρηκτικὴ ἐνέργεια τῶν βολίδων τούτων ἐκδηλοῦται εἰς μέγιστον βαθμὸν μέχρι τῶν 200 μ., παύει δὲ ἐντελῶς περὶ τὰ 600 μ. Ἡ χρῆσις αὐτῶν ὡς ἐκρηκτικῶν βολίδων ἀπαγορεύεται γενικῶς κατὰ τὴν συμφωνίαν τῆς Πετρουπόλεως τοῦ 1868, εἰδικῶς δὲ ἐν πολέμῳ διὰ τοῦ 3ου πρωτοκόλλου (déclaration) τοῦ συνεδρίου τῆς Χάγης τοῦ 1899. Κ. ΔΙΓΕΝ.

Τυπικὰ ὑποδείγματα βολίδων ντοὺμ-ντούμ.

Ντουμοὺζ-*Κιασσὶ* *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τοῦ κόλπου τῶν Ἐρυθρῶν (Καράμπουρνα), $2^1/_2$ μίλ. Ν. ΝΑ (πλάτ. 38°37'00" Β., μῆκ. 26°33'00" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Island of Khios and Gulf of Smyrna) τοῦ λιμένος Σαχίτ[?]. Σ. Ε. Λ.

—**Ντουμοὺζ** ***μπουρνοῦ*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήρια τοῦ Αἰγαίου: —1) Τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ

Digitized by Google

κόλπου τῆς Κῶ (πλάτ. 37°00′ Β., μῆκ. 27°50′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1604 : The gulfs of Kos, Doris and Symi), 7 μίλια δυτικῶς τοῦ ἀκρωτηρίου Κέραμος. Ὑπὸ τῶν ναυτῶν μας καλεῖται *Κάβο Βασιλικά*. —2) Χερσονησώδης προβολή, προέχουσα ἐπὶ 2 ¼ μίλ., ἀποτελοῦσα τὴν ἀνατολικὴν τῆς Σάμου ἐσχατιὰν (πλάτ. 37°47′ Β., μῆκ. 27°06′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1546 : Samos strait to Mandelyah Gulf). Ἡ ἄκρα τῆς χερσονήσου ταύτης ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν ναυτικῶν *Κάβο-Πράσσο*. Σ. Ε. Λ.

ντουμπάρα (ἡ) (περσ *ντού*=δύο καὶ *μπαρά*=φορά)· δὶς δύο, διπλοῦν δύο (λέγεται εἰς τὸ τάβλι καὶ εἰς τὸ ντόμινο).

Ντουμπιένκα (Dubenka, Dubienka) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πολωνίας ἐν τῇ βοϊβοδίᾳ τοῦ Λούμπλιν. Κάτ. 5.000. Παρ' αὐτὴν τὴν 17ην Ἰουλίου 1792 κατήγαγον περιφανῆ νίκην οἱ Πολωνοὶ ὑπὸ τὸν Kosciuszko κατὰ τῶν Ρώσων. Π. Ν. Π.

Ντουμπίνι (Dubini), *νόσος τοῦ* —. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰταλοῦ ἰατροῦ Ντουμπίνι ὠνομάσθη νόσος παρουσιάζουσα κλινικὴν μορφὴν *ἠλεκτρικῆς χορείας*, χαρακτηριζομένης ἐκ μικρῶν ἀποτόμων καὶ ταχειῶν ἀκουσίων κινήσεων, μετὰ σπασμωδικῶν προσβολῶν, συσπάσεων καὶ διαστροφῆς τοῦ προσώπου, αἵτινες ἀκολουθοῦνται ἐνίοτε ὑπὸ παραλύσεων καὶ μοιραίως καταλήγουσιν ἐντὸς ἑβδομάδων τινῶν ἢ μηνῶν εἰς κῶμα καὶ θάνατον. Ἡ μορφὴ αὕτη παρατηρεῖται σχεδὸν μόνον εἰς τὴν Ἰταλίαν. Σήμερον θεωροῦσι τὴν νόσον ταύτην ὡς *μυοκλονικὴν μορφὴν τῆς ὀξείας ἐπιδημικῆς ἐγκεφαλίτιδος*. Ο. Ρ.

Ντουμπιοὺκ (Dubuque) *[Γεωγρ.]*. Κομιτεία τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ Ἀϊόβας, ἐπὶ τῶν συνόρων τῶν πολιτειῶν Ἰλλινόϊς καὶ Οὐϊσκόνσιν, ἀπὸ τῶν ὁποίων τὴν χωρίζει ὁ Μισσισιπῆς. Ἔχει ἐμβαδὸν 1.556 τετρ. χιλιομέτρων καὶ κατοίκους (1910) 57.450. Τὸ ἔδαφός της εἶναι ὀρεινόν, ἀλλ' εὔφορον.

— **Ντουμπιοὺκ** (Dubuque) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου κομιτείας, κειμένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Μισσισσιπῆ ὑπὸ τὸν παράλληλον 42° 30′ Β. πλάτους. Κάτοικοι (1910) 38.494. Ἔχει βιομηχανίας μολύβδου καὶ ψευδαργύρου, ἐνεργεῖ δ' ἐξαγωγὴν δημητριακῶν. Σ. Ν. Φ.

Ντούμπιτσα (Dubica) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν Βοσνίᾳ. Κάτ. (1910) 3.485, Μωαμεθανοί. Ἔχει ὀχυρὸν φρούριον, διαδοχικῶς περιελθὸν εἰς τὴν κυριότητα τῶν Ἰωαννιτῶν, Τούρκων καὶ Αὐστριακῶν. Π. Ν. Π.

Ντουμπλ (Double), ***Ἰωσὴφ-Εὐγένιος-Λουκιανός***. Γάλλος λόγιος (1848—1895). Ἔγραψε πλεῖστα ἱστορικὰ ἔργα, εἰς τινα ἐκ τῶν ὁποίων ἀνασκευάζει γνώμας μεγάλων ἱστορικῶν. Τὰ σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι: «Histoire du pays de Thor et du pays de Rémollée (1868), «L'année triste», συλλογὴ 12 διηγημάτων (1870), «L'empereur Claude» (1876), ἐν τῷ ὁποίῳ προσπαθεῖ νὰ ἐξιλεώσῃ τὸν καίσαρα τοῦτον, «L'empereur Titus» (1876), «Brun chaut» (1878), »Le roi Dagobert» (1879), «L'empereur Charlemagne» (1881), ἐν τῷ ὁποίῳ ἐπικρίνει δριμέως τὸν Καρλομάγνον, ἐναντίον τῆς γνώμης τῶν πλείστων ἱστορικῶν, «Promenade à travers deux siècles et quatorze salons (1886), κατάλογον περιγράφοντα τὴν συλλογὴν τοῦ πατρός του ὡς καὶ κατάλογον τῆς συλλογῆς του ὑπὸ τὸν τίτλον «Cabinets d'un curieux» (1890). Σ. Ν. Φ.

ντούμπλα (ἡ)· παλαιὸν ἰταλικὸν χρυσοῦν νόμισμα (βλ. *ντόππια*).

Ντόϋμπλερ (Däubler), ***Θεόδωρος***. Γερμανὸς ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1876 ἐν Τεργέστῃ καὶ διαμένων ἐν Βερολίνῳ. Εἰς τὸ πλῆρες στοχασμῶν καὶ βαθυτάτου θρησκευτικοῦ αἰσθήματος ἔπος του «Βόρειον Σέλας» («Nordlicht» 1910) ἐξηγεῖ ποιητικῶς τὴν γένεσιν τῶν κόσμων. Αἱ συλλογαὶ ποιημάτων («Der sternhelle Weg» 1915 καὶ «Das Sternenkind» 1916), αἱ καλούμεναι συμφωνίαι («Hesperien» 1915 καὶ «Die Treppe zum Nordlicht» 1920), καθὼς ἐπίσης καὶ ὁ «Ὕμνος πρὸς τὴν Ἰταλίαν» (1916), ἐμφανίζουν τὸν ποιητὴν τοῦτον τοῦ ἐξπρεσσιονισμοῦ ὡς λυρικὸν βαθείας ἐσωτερικότητος καὶ πλούτου ἐκφράσεως, ἂν καὶ πολλάκις σκοτεινὸν καὶ δυσνόητον καὶ τολμηρὸν εἰς τὸν χειρισμὸν τῆς γλώσσης. Ἔγραψε πρὸς τούτοις: «Der neue Standpunkt» 1916 καὶ «Lucidarium in arte musicae des Ricciotto Canudo aus Gioja del Colle» (1917) καὶ εἰς πεζὸν ἔργα: «Τὸ ἅγιον ὄρος Ἄθως» (1923) καὶ «Σπάρτη» (1923), εἰς τὰ ὁποῖα ἐξωτερικεύει τὰς ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἐντυπώσεις του. Γ. Ε. Κ.

ντουμπλὲς (ὁ). Μέταλλον ἐπενδεδυμένον διὰ πλακὸς χρυσοῦ ἢ κράματος χρυσοῦ (βλ. λ. *χρυσοχοΐα*) ‖ εἰς τὸ μπιλλιάρδον ἡ περίπτωσις καθ' ἣν σφαῖρα κτυπηθεῖσα ὑπὸ τῆς σφαίρας τοῦ παίζοντος κτυπᾷ εἰς τὴν πλευρὰν (σπόνταν) καὶ κατόπιν πίπτει ἐντὸς τοῦ πλέγματος.

Ντοῦμπνερ (Dübner), ***Φρειδερῖκος***. Γερμανὸς ἑλληνιστής (βλ. λ. *Ντύμπνερ Φρειδερῖκος*).

Ντοῦμπνο (Dubno) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πολωνίας ἐν τῇ βοϊβοδίᾳ Πολωνίας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἰάβα. Κάτ. 26.500. Εἶναι κέντρον καλλιεργείας καὶ κτηνοτροφίας καὶ κόμβος τοῦ σιδηροδρόμου Λέμπεργκ—Κόβνο. Π. Ν. Π.

Ντουμποσσάρυ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Οὐκρανίας ἐπὶ τοῦ Δνειστέρου. Κάτ. 15 000. Ἐξάγει δημητριακά, ὄρυζαν, καπνὸν καὶ οἶνον. Π. Ν. Π.

Ντουμπόφκα *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας ἐν τῷ κυβερνείῳ Σαρατὸφ ἐπὶ τῆς συμβολῆς ὁμωνύμου ποταμοῦ μετὰ τοῦ Βόλγα. Κάτ. 20.000. Ἔχει ποταμολιμένα καὶ ἐξάγει σιτηρά, ξυλείαν, κηπαῖα προϊόντα καὶ σίδηρον. Διετέλεσε (1732) σπουδαῖον ὁρμητήριον τῶν Κοζάκων τοῦ Βόλγα. Π. Ν. Π.

Ντουμπρὲκ-σοῦ *[Γεωγρ.]*. Παραπόταμος τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Τρωάδι Σκαμάνδρου, χυνόμενος εἰς τοῦτον. Εἶναι ὁ ὁμηρικὸς *Σιμόεις*.

Ντουμπρόβιν, ***Νικόλαος Σεργιέγιεβιτς***. Ρῶσος ἱστορικός, γεννηθεὶς ἐν Ρεζὰν τῷ 1822 καὶ ἀποθανὼν ἐν Πετρουπόλει τῷ 1889. Τὸ κύριον ἔργον αὐτοῦ εἶναι «Ἱστορία τῶν πολέμων καὶ τῆς κατακτήσεως τοῦ Καυκάσου ὑπὸ τῶν Ρώσων» εἰς 3 τόμους. Θ. Β.

Ντούμπροβνα *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας ἐν τῇ σοβιετικῇ δημοκρατίᾳ τῆς Λευκῆς Ρωσίας (κυβερνεῖον Μοχίλεφ) ἐπὶ τοῦ Δνειπέρου. Κάτ. 10.000, ὧν πλεῖστοι Ἰουδαῖοι. Ἔχει ἐριουργίαν καὶ ἐξάγει ξυλείαν. Αὐτόθι ἐνίκησεν ὁ βασιλεὺς Σιγμοῦνδος τῆς Πολωνίας τὸν τσάρον Ἰβὰν Βασίλιεβιτς (1514, Σεπτ. 8). Π. Ν. Π.

Ντουμπρόβνικ *[Γεωγρ.]*. Σλαυϊκὴ ὀνομασία τῆς ἐν Δαλματίᾳ πόλεως *Ραγούζης* (βλ. λ.).

Ντούμποντ (Dubawnt) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τοῦ Καναδᾶ, πηγάζων ἀπὸ τῆς λίμνης Wholdaia (μῆκος 928 χλμ.). Διασχίζει τὰ Μπάρρεν Γκράουντς (ἐρήμους) τοῦ Μάκενζι καὶ Κιβάτιν καὶ τὰς λίμνας Ντούμποντ, Ἄμπερντην καὶ Μπάκερ, ἐκβάλλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Οὔδσονος παρὰ τὸ Τσέστερφελντ-Ἴνλετ.

— **Ντούμποντ** (Dubawnt) *[Γεωγρ.]*. Λίμνη τοῦ Καναδᾶ, διασχιζομένη ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ καὶ ἔχουσα ἔκτασιν 4.290 τ. χλμ. Π. Ν. Π.

Ντούνα (Duna) *[Γεωγρ.]*. Οὑγγρικὴ ὀνομασία τοῦ *Δουνάβεως* (βλ. λ.) καὶ τοῦ *Δὸν* (βλ. λ.).

Ντουνάγιετς (Dunajec) *[Γεωγρ.]*. Δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Βιστούλα ἐν τῇ πολωνικῇ Γαλικίᾳ. Πηγάζει ἀπὸ τῶν Β. κλιτύων τοῦ ὄρους Τάτρα, ἀποτελεῖται ἐκ δύο βραχιόνων, τοῦ *Μέλανος* καὶ τοῦ *Λευκοῦ Ντουνάγιετς*, ἑνουμένων παρὰ τὸ Νόϋμαρκτ (ὕψος 571 μ.), καὶ συμβάλλει μετὰ τοῦ Βιστούλα παρὰ τὴν πόλιν Ὀπάτοβιτς. Μῆκος 250 χλμ. Π. Ν. Π.

Ντουναγιέφσκη (Dunajewski), ***Ἰουλιανός***, *ἱππότης τοῦ* —. Πολωνὸς πολιτικὸς (1822—1907). Διετέλεσε καθηγητὴς τῶν οἰκονομικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς στατιστικῆς εἰς τὰ πανεπιστήμια Πρεσβούργου (1852), Λεμβέργης (1860) καὶ Κρακοβίας (1861), μέλος τῆς διαίτης τῆς Γαλικίας (1864) καὶ τοῦ αὐστριακοῦ κοινοβουλίου (1873) καὶ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν καθ' ὅλην τὴν πρωθυπουργίαν τοῦ Τάαφ (1880—1891), ἀναδιοργανώσας τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους καὶ κηρυχθεὶς πολέμιος τῶν Γερμανῶν. Μετὰ τὴν παραίτησίν του, ἀνέλαβε τὴν θέσιν του εἰς τὴν δίαιταν τῆς Γαλικίας ὡς ἀρχηγὸς τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος, ἀφοσιωθεὶς εἰς τὰ τοπικὰ πολωνικὰ ζητήματα. Οἱ περίφημοι «Λόγοι» του καὶ εἰς τὰ δύο σώματα ἐξεδόθησαν τῷ 1886—1898. Π. Ν. Π.

Ντούνα-Φέλντβαρ (Duna-Földvar) *[Γεωγραφ.]*. Πόλις τῆς Οὑγγαρίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Τόλνα, παρὰ τὸν Δούναβιν. Κάτ. 11.700. Ἔχει μικρὸν λιμένα ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως καὶ σιδηροδρομικὸν σταθμόν.

ντουνὺχ *[Ἀρχ.]*. Ἀρχαία περσικὴ μονὰς μετρήσεως βάρους, ἰσότιμος πρὸς 815 χιλιοστόγραμμα. Ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τὴν ζύγισιν πολυτίμων ἀντικειμένων.

Ντούνεβαλντ (Dunewald), ***Ἰωάννης-Ἐρρῖκος***, *φὸν* —. Αὐστριακὸς στρατηγὸς (1620—1691). Ἀπὸ τοῦ 1695 στρατάρχης τῆς Αὐστρίας, ἐνίκησε τὰ τουρκικὰ στρατεύματα ἐπανειλημμένως ἐν Μπακὰν (1684) καὶ ἐν Ὄφεν (1686). Τῷ 1688 διηύθυνε τὴν πολιορκίαν τοῦ Βελιγραδίου.

Ντούνι (Duni), ***Αἰγίδιος-Ρομάλδος***. Ἰταλὸς συνθέτης (1709—1775). Ἤρχισε τὸ στάδιόν του ἐν Ρώμῃ ὡς συνθέτης μελοδραμάτων διὰ τοῦ ἔργου «Νέρων». Ἐπηκολούθησαν ἡ ἐν Νεαπόλει μεγάλη ἐπιτυχία του διὰ τοῦ «Ἀρταξέρξου» καὶ ἡ ἐγκατάστασίς του ἐν Πάρμῃ, ἔνθα ἔδωκεν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τὴν «Νινέτταν εἰς τὴν αὐλήν». Ἐγκατασταθεὶς τέλος ἐν Παρισίοις, ἤρχισε γράφων τὴν σειρὰν τῶν κωμικῶν μελοδραμάτων, ἅτινα διηύνοισαν τὴν φήμην του. Τὸ πρῶτον ἐν Παρισίοις παιχθὲν ἔργον του ὑπῆρξεν «Ὁ ζωγράφος ὁ ἐρωτευμένος μὲ τὸ μοντέλο του» (1757). Ἐπηκολούθησαν: «Ὁ ἰατρὸς Σανγκράντο» (1758), «Ἡ κακὰ φυλαγμένη κόρη» (1758), «Νίνα καὶ Λινδόρος ἢ τὰ καπρίτσια τῆς καρδιᾶς» (1758), «Ἡ νῆσος τῶν τρελλῶν» (1760), «Οἱ δύο κυνηγοὶ καὶ ἡ γαλακτοπῶλις» (1763), «Ἡ σχολὴ τῆς νεότητος» (1763), «Ἡ νεράϊδα Οὐρζέλα» (1765), «Οἱ θερισταί» (1768), «Θεμίρα» (1768), κ.τ.λ. Ὁ Ντούνι δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς δημιουργὸς τοῦ γαλλικοῦ κωμικοῦ μελοδράματος. Γ. Σ.

ντουνιᾶς (ὁ) (ἀραβ. *ἐντνί*=κατώτατος)· ὁ κάτω κόσμος, ὁ κόσμος (ὁ ἐπίγειος, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸν ἐπουράνιον)· ‖ πλῆθος πολύ, κοσμάκης: «ἦτανε ἐκεῖ κόσμος καὶ ντουνιᾶς».

Ντούνκαν (Duncan). Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται δύο βασιλεῖς τῆς Σκωτίας: —1) *Ντούνκαν Α'*, ἀποθανὼν τῷ 1040. Ἦτο ἀγαθὸς βασιλεύς, ἀγαπώμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ του, ἐδολοφονήθη δὲ ὑπὸ τοῦ Μάκβεθ. —2) *Ντούνκαν Β'*, ἀποθανὼν τῷ 1095, ἦτο φυσικὸς υἱὸς τοῦ Μάλκολμ Γ'. Κληθεὶς εἰς τὸν θρόνον ὑπὸ τῆς σκωτικῆς ἀριστοκρατίας, ἀνέτρεψε τὸν Ντόναλντ Η'. Ἀλλὰ λόγῳ τῶν αὐθαιρεσιῶν του ἐπέσυρε τὸ γενικὸν μῖσος καὶ μετὰ βασιλείαν ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους ἐδολοφονήθη. Σ. Ν. Φ.

—**Ντούνκαν** (Duncan), ***Ἀδάμ, λόρδος*** —. Διάσημος Ἄγγλος ναύαρχος, γεννηθεὶς ἐν Dundee τῷ 1731 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἐδιμβούργῳ τῷ 1804. Λίαν ἐνωρὶς καταταχθεὶς εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικόν, προήχθη τῷ 1761 εἰς πλοίαρχον. Διεκρίθη ὑπηρετῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ναυάρχου Keppel κατὰ τὴν προσβολὴν τῆς Ἀβάνας. Ὁμοίως ὑπηρετῶν ὑπὸ τὸν Rodney διεκρίθη κατὰ τὴν πρὸς τὸν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ ναυάρχου Langra ἱσπανικὸν στόλον ναυμαχίαν, κατορθώσας νὰ αἰχμαλωτίσῃ ἱσπανικὸν πλοῖον τῆς γραμμῆς. Τῷ 1787 προήχθη εἰς ὑποναύαρχον καὶ τῷ 1795 εἰς ἀντιναύαρχον καὶ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ κατὰ τῶν Ὁλλανδῶν δρῶντος στόλου. Τῷ 1797 κατώρθωσε ν' ἀποκλείσῃ εἰς Texel τὸν στόλον τοῦ ἀντιναυάρχου de Winter, ἐκραγείσης ὅμως ἐπαναστάσεως τῶν πληρωμάτων ἠναγκάσθη νὰ ἀποσυρθῇ τοῦ Texel, πρᾶγμα ὅπερ ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Winter νὰ ἐκπλεύσῃ, ἀλλά, κατασταλείσης ἐν τῷ μεταξὺ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν πληρωμάτων, κατώρθωσεν ὁ Ντούνκαν νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν Ὁλλανδῶν μεταξὺ Caperdown καὶ Egmont καὶ τῇ 11 Ὀκτωβρίου 1797 συνήφθη αἱματηροτάτη ναυμαχία, καθ' ἣν ἐνίκησαν οἱ Ἄγγλοι, αἰχμαλωτίσαντες 9 πλοῖα τῆς γραμμῆς καὶ 2 φρεγάτας. Ὁ Ντούνκαν διὰ τὴν νίκην του ταύτην ἐγένετο λόρδος καὶ ὑποκόμης τοῦ Caperdown, ἀπονεμηθείσης αὐτῷ ἐτησίας ἐπιχορηγήσεως 20.000 λιρῶν στερλινῶν. Μέχρι τοῦ 1800 ἐξηκολούθει ὑπηρετῶν, ὁπότε καὶ ἀπεσύρθη εἰς Σκωτίαν. Γ. Ν. Ν.

— **Ντούνκαν** (Duncan), ***Ἰσιδώρα***. Διάσημος χορεύτρια κλασσικῶν χορῶν, γεννηθεῖσα ἐν Καλιφορνίᾳ τῷ 1882. Ἀνατραφεῖσα παρὰ τοῦ φιλέλληνος πατρός της ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, εἰσήχθη νεαρωτάτη εἰς σχολὴν χοροῦ καὶ ἐν ἡλικίᾳ δέκα καὶ ἓξ ἐτῶν ἦτο ἤδη διδάσκαλος, ἐπιδοθεῖσα εἰς τοὺς κλασσικοὺς χορούς. Μεταβᾶσα μετὰ τῆς μητρός της εἰς Βερολῖνον, ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ τέχνην. Ἐκεῖ, κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1902, ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον πρὸ τοῦ κοινοῦ καὶ ἐχόρευσε τὴν «Primavera», τὴν «Εὐρυδίκην» καὶ τὸν «Πᾶνα καὶ τὴν Ἠχώ», κινήσασα τὸν θαυμασμὸν ὅλων μὲ τὰς ὡραίας γραμμὰς τοῦ σώματός της, δι' ὧν, ἐν ρυθμικῶς κινουμένῃ, ἐξέφραζε τὰ διάφορα τῆς ψυχῆς συναισθήματα. Ἔκτοτε, ἱδρύσασα καὶ ἰδίαν σχολήν, περιῆλθε σχεδὸν ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ἐπισκεφθεῖσα κατ' ἐπανάληψιν καὶ τὴν Ἑλλάδα. Εὑρισκομένη τῷ 1926 εἰς Νίκαιαν, ἀπέθανεν ἐκεῖ τραγικῶς. Δύο ἔτη μετὰ τὸν θάνατόν της ἐξεδόθησαν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ τὰ ἀπομνημονεύματά της ὑπὸ τὸν τίτλον: «Κεφάλαια ἐκ τῆς ζωῆς μου». Ν. Ι. Λ.

Ἰσιδώρα Ντούνκαν.

— **Ντούνκαν** (Duncan), ***Ἰωάννης***. Σκῶτος περιηγητής, ἀποθανὼν τῷ 1849. Ὑπηρετῶν κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν βασιλικὴν φρουράν, μετέσχε, τῷ 1842, τῆς ἀποστολῆς τῶν ἀδελφῶν Λάντερ εἰς τὸν Νίγηρα, καὶ κατὰ τὰ ἔτη 1845 καὶ 1846, δαπάναις τῆς γεωγραφικῆς ἑταιρείας τοῦ Λονδίνου, ἐπροχώρησε μέσῳ Δαχομέης πρὸς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀφρικῆς, ὅπου οὐδεὶς Εὐρωπαῖος εἶχεν εἰσδύσει πρὸ αὐτοῦ. Ἔκθεσιν τῆς «Περιηγήσεώς» του ἐδημοσίευσε τῷ 1847 εἰς 2 τόμους. Σ. Ν. Φ.

— **Ντούνκαν** (Duncan), ***Πέτρος-Μαρτῖνος***. Ἄγγλος γεωλόγος, γεννηθεὶς τῷ 1821 καὶ ἀποθανὼν

Digitized by Google

τῷ 1891. Ἐξετέλεσε πολλὰς ἐπιστημονικὰς μελέτας εἰς Σκωτίαν, Ἰρλανδίαν καὶ Ἡνωμένας Πολιτείας. Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς γεωλογίας εἰς τὸ «Coper's Hill College» καὶ μέλος τῶν ἐπιστημονικῶν ἑταιρειῶν, χρηματίσας καὶ πρόεδρος τῆς γεωλογικῆς ἑταιρείας (1876—1877). Διηύθυνε τὴν ἔκδοσιν τῆς «Historial Natural» τοῦ Cassel, γράψας: «Τὰ μεγάλα ἐκλιπόντα τετράποδα», «Τριγογενῆ ἐχινοειδῆ τῶν Ἰνδιῶν», «Κοράλλια καὶ ἀπολιθώματα τῆς Βρεττανίας» καὶ ἄλλα. Γ. Κ. Γ.

—**Ντούνκαν** (Duncan de Cotes), ***Σάρα-Ἰωάννα***. Καναδὴ διηγηματογράφος, γεννηθεῖσα εἰς Μπράντφορδ τοῦ Ὀντάριο τῷ 1861. Τὸ πρῶτον ἔργον της «A Social Departure» (1890) ἔγινεν εὐφήμως δεκτὸν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ. Ἐπηκολούθησαν τὰ ἔργα: «Μία Ἀμερικανὶς εἰς τὸ Λονδῖνον» (1891), «Ταξίδι παρηγορίας» (1898), «Ὁ δρόμος ἑνὸς ἀστέρος» (1899) κλ. Σ. Ν. Φ.

Ντοῦνκερ (Duncker), ***Μαξιμιλιανός***. Γερμανὸς ἱστορικὸς (1811—1886). Ἐσπούδασεν ἐν Βερολίνῳ καὶ Βιέννῃ, διετέλεσε καθηγητὴς πανεπιστημίου ἐν Χάλλῃ καὶ Τυβίγγῃ, μέλος τῆς γερμανικῆς ἐθνοσυνελεύσεως (1848), διευθυντὴς τῶν κρατικῶν ἀρχείων τῆς Πρωσσίας (1867—1874) καὶ καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ πολέμου. Μεταξὺ ἄλλων ἔγραψε τὰ ἑξῆς: «Origines germanicae» (1840), «Ἡ κρίσις τῆς μεταρρυθμίσεως» (1845), «Φεουδαλισμὸς καὶ ἀριστοκρατία» (1858), «Ἐκ τῆς ἐποχῆς Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου καὶ Φρειδερίκου Γουλιέλμου τοῦ Γ'» (1876), «Ἱστορία τῆς ἀρχαιότητος» (τὸ κυριώτερον ἐκ τῶν ἔργων του, ε' ἔκδ. 1878—1882, τόμ. 7, συνεχισθὲν 1884—1886, τόμ. 2), ἐμβριθὴς καὶ πλήρης καλαισθησίας ἀπεικόνισις τῆς ἱστορίας τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ἑλλάδος. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐδημοσιεύθησαν: «Πραγματεῖαι ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας» (1887), «Πραγματεῖαι ἐκ τῆς νεωτέρας ἱστορίας» (1887). Τὴν «Πολιτικὴν ἀλληλογραφίαν» του ἐξέδωκεν ὁ W. Schultze τῷ 1923. Γ. Ε. Κ.

Ντουνκὲρκ (Dunkerque) *[Γεωγρ.]*. Πόλις, λιμὴν καὶ ναύσταθμος τῆς Γαλλίας (βλ.λ. *Δουνκέρκη*).

Ντοῦνκλερ (Dunkler), ***Φραγκῖσκος***. Ὀλλανδὸς συνθέτης (1816—1878). Διετέλεσε διευθυντὴς ὀρχήστρας καὶ στρατιωτικῶν μουσικῶν ἐν Χάγῃ. Αἱ διασκευαί του διὰ στρατιωτικὴν μουσικὴν τῶν συμφωνικῶν ἀριστουργημάτων τῶν μεγαλυτέρων μουσουργῶν παραμένουσιν ὡς ὑποδείγματα τοῦ εἴδους. Γ. Σ.

Ντουνὸ (Dounot). Γάλλος νομικὸς καὶ μαθηματικός, ἀκμάσας κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα. Πρῶτος αὐτὸς μετέφρασεν εἰς τὴν γαλλικὴν ὁλόκληρον τὸ ἔργον τοῦ Ἕλληνος μαθηματικου Εὐκλείδου «Τὰ στοιχεῖα» (1610, β' ἔκδ. 1613). Ἦτο φίλος τοῦ Καρτεσίου· ἀπέθανε τῷ 1640. Γ. Ι. Β.

Ντουνοὺκ-τάς, ἢ ἐσφαλμένως *Ντενὶκ-τάς [Γεωγρ.]*. Τουρκικὸν ὄνομα τῶν παρὰ τὴν ἐν Κιλικίᾳ τῆς Τουρκίας Ταρσὸν σῳζομένων ἐρειπίων ἀρχαίου μνημείου, τὸ ὁποῖον θεωρεῖται ὑπό τινων ὡς ὁ τάφος τοῦ Σαρδαναπάλου, ἀρχικοῦ κτίτορος τῆς ἀρχαιοτάτης ταύτης πόλεως. Αἱ γενόμεναι ἀνασκαφαὶ ἀπεκάλυψαν μόνον ἕνα δάκτυλον κολοσσιαίου ἀγάλματος ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, ῥωμαϊκῆς πιθανῶς ἐποχῆς. Ν. Μ.

Ντουνσινάνη (Dunsinane, προφ. *Ντανσίνεν* ἢ *Ντάνσινεν) [Γεωγρ.]*. Λόφος τῆς Σκωτίας εἰς τὰ ΒΔ. τῆς κομιτείας Πέρθ, ὕψους 308 μ., ἐπὶ τοῦ ὁποίου σῴζονται ἔτι τὰ ἐρείπια τοῦ φρουρίου, ἐν ᾧ ἐφονεύθη ἡττηθεὶς ὁ βασιλεὺς Μάκβεθ.

Ντοὺνς Σκῶτος (Duns Scotus), ***Ἰωάννης***. Εἷς τῶν σπουδαιοτάτων ἐκπροσώπων τῆς σχολαστικῆς φιλοσοφίας, τιμηθεὶς ὑπὸ τῶν συγχρόνων του διὰ τῆς ἐπωνυμίας «Doctor subtilis» (διδάσκαλος ἔχων λεπτὴν διάνοιαν). Ὁ τόπος τῆς γεννήσεως αὐτοῦ δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένος, ἡ Ἰρλανδία δέ, ἡ Σκωτία καὶ ἡ βόρειος Ἀγγλία διαμφισβητοῦν πρὸς ἀλλήλας τὴν τιμὴν ὅτι ὑπῆρξαν ἡ πατρὶς αὐτοῦ. Ἀκαθόριστος εἶναι ὡσαύτως καὶ ὁ χρόνος τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος κυμαίνεται μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1265—1270. Ἐνωρίτατα εἰσῆλθεν ὁ Σκῶτος εἰς τὸ τάγμα τῶν φραγκισκανῶν μοναχῶν, διεκρίθη δέ, νεαρὸς ἔτι τὴν ἡλικίαν, ἐν Ὀξφόρδῃ διὰ τὴν συγγραφικὴν καὶ διδακτικὴν αὐτοῦ δρᾶσιν. Ἐξ Ὀξφόρδης μετέβη τῷ 1305 καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους, ἔνθα ὡσαύτως διεκρίθη ὡς συγγραφεὺς καὶ διδάσκαλος εἰς τὸ ἐκεῖ πανεπιστήμιον. Τῷ 1308, κληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ τάγματός του, μετέβη εἰς Κολωνίαν, ἔνθα καὶ ἀπέθανεν αἰφνίδιον θάνατον κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος. Λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς μικρᾶς διαρκείας τῆς ζωῆς του, ἡ συγγραφικὴ του παραγωγικότης ὑπῆρξεν ἐκπληκτική. Τὸ σπουδαιότατον τῶν ἔργων αὐτοῦ εἶναι τὸ ὑπόμνημά του εἰς τὰ γνωμικὰ τοῦ Πέτρου Λομβάρδου, τὸ ἕνεκα τῆς συγγραφῆς αὐτοῦ εἰς Ὀξφόρδην κληθὲν «Ὀξφορδιανὸν ἔργον» (Opus oxoniense). Ἐκ τῶν λοιπῶν πολυαρίθμων ἔργων αὐτοῦ σπουδαιότατον εἶναι τὸ ὑπόμνημά του εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἡ ἐκ τῶν ἐν Παρισίοις παραδόσεων ἀποτελεσθεῖσα συγγραφή, ἡ καλουμένη «Παρισινὸν ἔργον» (Opus parisiense). Ἡ πρώτη ἀπόπειρα ἐξιστορήσεως τοῦ βίου του ἐγένετο ὑπὸ τοῦ ἐξ Ἰρλανδίας καταγομένου φραγκισκανοῦ μοναχοῦ Λουκᾶ Wadding, ὑπὸ τοῦ ἰδίου δ' ἐγένετο καὶ ἡ πρώτη καὶ μοναδικὴ ἔκδοσις τῶν ἔργων του τῷ 1639 ἐν Λυών, ἀποτελεσθεῖσα ἐκ 12 τόμων. Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1891—1895 ἐγένετο ἐν Παρισίοις ὑπὸ τῶν φραγκισκανῶν μοναχῶν ἀνατύπωσις τῆς ἐκδόσεως ταύτης, ἀποτελεσθεῖσα ἐξ 26 τόμων.

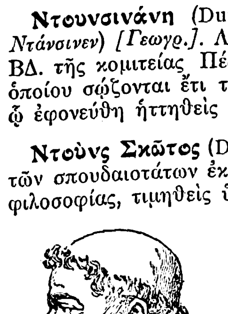

Ἰωάννης Ντοὺνς Σκῶτος.

Καὶ χρονολογικῶς, καὶ ἀπὸ συστηματικῆς ἰδίᾳ ἀπόψεως, ἡ φιλοσοφία τοῦ Σκώτου ἀποτελεῖ τὴν μετάβασιν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀκμῆς τῆς σχολαστικῆς φιλοσοφίας εἰς τὴν περίοδον τῆς διαλύσεως καὶ ἀποσυνθέσεως αὐτῆς. Ἐνῷ ἡ σχολαστικὴ φιλοσοφία ἐθεώρει ὡς δυνατὴν καὶ μάλιστα ὡς ἀπαραίτητον καὶ ἀναγκαίαν τὴν διὰ φιλοσοφικῶν ἀποδείξεων θεμελίωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν δογμάτων καὶ ἐπεδίωκε τὴν ἕνωσιν θεολογίας καὶ φιλοσοφίας εἰς μίαν ἐπιστήμην, ὁ Σκῶτος, ἔχων ἰδίᾳ μαθηματικὴν μόρφωσιν, ἀποφαίνεται ἐν τῇ ἐξετάσει τοῦ ζητήματος τῆς σχέσεως τῆς πίστεως πρὸς τὴν γνῶσιν ὅτι τὰ ὅρια τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως εἶναι κατ' ἀνάγκην περιωρισμένα καὶ συνεπῶς πολλαὶ τῶν ἐξ ἀποκαλύψεως ἀληθειῶν δὲν θὰ ἠδύναντο ν' ἀποδειχθοῦν ἐπιστημονικῶς δι' ἀποδείξεων μαθηματικοῦ τύπου, αἱ ὁποῖαι θὰ εἶχον τὴν δύναμιν νὰ καταδείξουν τὰς ἀποδεικτέας προτάσεις ὡς λογικῶς ἀναγκαίας. Τοιαῦται ἀναπόδεικτοι ἀλήθειαι εἶναι οὐ μόνον αἱ θεῖαι ἰδιότητες τῆς παντοδυναμίας, πανταχοῦ παρουσίας, δικαιοσύνης, ἀγαθότητος καὶ ἄλλαι, οὐ μόνον ἡ διδασκαλία ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει ζωήν, νόησιν καὶ βούλησιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ ἀθανασία τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Οὐδεμία ἀπόδειξις ἔχουσα καταναγκαστικὸν κῦρος δύναται νὰ προσαχθῇ, ἵνα πείσῃ ἡμᾶς ὅτι πᾶν τὸ πνευματικὸν εἶναι καὶ ἀθάνατον. Ἐξαίρων δ' οὕτως ὁ Σκῶτος τὸ πεπερασμένον τῆς ἀνθρωπίνης νοήσεως καὶ γνώσεως, δὲν ἐπεδίωκε νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν κυριαρχίαν τῆς θεολογίας, ἀλλὰ τοὐναντίον νὰ ἐνισχύσῃ αὐτήν. Βεβαιότητα περὶ τῶν ἐξ ἀποκαλύψεως ἀληθειῶν παρέχει εἰς ἡμᾶς οὐχὶ τὸ φυσικὸν φῶς τῆς νοήσεως, ἀλλὰ τὸ ὑπερφυσικὸν τῆς πίστεως.

Ἐν τῇ *γνωσιολογίᾳ* ἀσπάζεται ὁ Σκῶτος μετριασμένην καὶ ἀριστοτελικῆς μορφῆς πραγματοκρατίαν, δεχόμενος ὅτι αἱ γενικαὶ ἔννοιαι (τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη, καλούμενα κοινῶς «universalia») ἔχουν πραγματικὴν ὕπαρξιν, πρὸ μὲν τῶν πραγμάτων εἰς τὴν θείαν νόησιν, ἐν τοῖς πράγμασι δὲ ὡς ἡ οὐσία αὐτῶν καὶ μετὰ τὰ πράγματα τέλος ὡς ἔννοιαι εἰς τὴν ἡμετέραν νόησιν. Πρὸς ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου τῆς γνώσεως δέχεται μὲν ὅτι αὕτη βασίζεται ἐπὶ τῆς ἐκ τῶν αἰσθήσεων προερχομένης ἐμπειρίας, ἐξαίρει ὅμως τὴν ἐνεργὸν δρᾶσιν τοῦ νοητικοῦ στοιχείου διὰ τὴν ἀποτέλεσιν αὐτῆς. Δὲν παραδέχεται ὅμως, ὡς ὁ Πλάτων, ὅτι αἱ ὕψισται ἀλήθειαι καὶ ἔννοιαι εἶναι ἔμφυτοι εἰς τὴν ἀνθρωπίνην νόησιν, διότι ἡ ψυχὴ ἐγνώρισε ταύτας ἐν τῇ προγηνῇ αὐτῆς ὑπάρξει, οὐδὲ τὴν τροποποίησιν τῆς πλατωνικῆς θεωρίας διὰ τοῦ Αὐγουστίνου, διδάσκοντα ὅτι αἱ ἔννοιαι αὗται μεταβιβάζονται εἰς τὴν ἀνθρωπίνην νόησιν διὰ θείου φωτισμοῦ, ἀλλ' ἀσπάζεται τὴν ἀριστοτελικὴν καὶ θωμιστικὴν ἀντίληψιν, καθ' ἣν τὸ ὑπὸ τῆς φύσεως δωρηθὲν εἰς ἡμᾶς φῶς τοῦ λογικοῦ ἐπαρκεῖ διὰ τὴν γνῶσιν καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ὑψίστων λογικῶν ἀληθειῶν, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη ἰδιαιτέρου φωτισμοῦ διὰ τοῦ φωτὸς τῆς θείας νοήσεως. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὴν ὕπαρξιν τοῦ Θεοῦ θεωρεῖ ὡς λογικὴν ἀλήθειαν, οὐχὶ ἔμφυτον, ἀλλὰ γιγνωσκομένην ἐκ τῶν ὑστέρων, τοῦ ἀνθρώπου συμπεραίνοντος ἐκ τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς ποιότητος τῶν δημιουργημένων πραγμάτων τὴν ὕπαρξιν αἰτίας τοῦ κόσμου, ἥτις ἀποτελεῖ συγχρόνως καὶ τὸν ὕψιστον σκοπὸν αὐτοῦ.

Ἐν τῇ *ψυχολογίᾳ* ἐξαίρει ὁ Σκῶτος τὴν προτεραιότητα τῆς βουλήσεως ἐν σχέσει πρὸς τὴν νόησιν. Ἡ βούλησις κυριαρχεῖ τῆς νοήσεως, οὐχὶ δὲ ἀντιστρόφως. Πραγματι, ἡ νόησις παρέχει εἰς τὴν βούλησιν τ' ἀντικείμενα, πρὸς τὰ ὁποῖα στρέφεται αὕτη καὶ κατὰ τοῦτο ὑφίσταται ἐξάρτησις τῆς βουλήσεως ἐκ τῆς νοήσεως. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἡ νόησις ἔχει μόνον τὴν σημασίαν ὑπηρετικοῦ παράγοντος, οὐδέποτε δὲ δύναται ἡ βούλησις νὰ προσδιορισθῇ διὰ τῆς νοήσεως. Καὶ τέλος ἵσταται αὕτη ἐκτὸς τῆς αἰτιώδους συναφείας καὶ τοῦ μηχανικοῦ ἐξαναγκασμοῦ τῶν παραστάσεων, διότι, ἂν ἐξηρτᾶτο ἐξ αὐτῶν, δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν πλέον νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἐλευθερίας καὶ εὐθύνης τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὰς πράξεις του.

Διὰ τοῦτο εἰς τὴν *ἠθικὴν* διδάσκει ὁ Σκῶτος ὅτι τὸ ἀγαθὸν προσδιορίζεται διὰ τῆς βουλήσεως, ἐνῷ ἡ νόησις ἀποφαίνεται μόνον διὰ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ εἰς τὸν πρακτικὸν βίον. Τὸ ἀγαθὸν εἶ... ἀνώτερον τοῦ ἀληθοῦς καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ Αὐ... γουστῖνος ἀνώτερος τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Ἀνσέλμου. Τὸ ἀγαθὸν εἶναι ἀγαθόν, διότι ὁ Θε... ἐπιτάσσει αὐτό, ἐνῷ κατὰ τὸν Θωμᾶν Ἀκινᾶτο... Θεὸς ἐπιτάσσει αὐτό, διότι εἶναι ἀγαθόν. Ὁ ὕψι... στος σκοπὸς καὶ ἡ ἄκρα τελειότης τοῦ ἀνθρώπ... ἔγκειται οὐχὶ εἰς τὴν μυστικὴν θεωρίαν, ὡς ἀπο... φαίνεται ὁ Ἀκινᾶτος, ἀλλ' εἰς τὴν πρὸς τὸν Θεὸ... κατευθυνομένην βούλησιν, τὴν ἀγάπην.

Ἐν τῇ *μεταφυσικῇ* διδάσκει ὁ Σκῶτος ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι τὸ ἀπολύτως ἁπλοῦν καὶ ἀνώτατον ὄν, ἡ δ' ὕλη τὸ κατώτατον. Αὕτη ἀποτελεῖ τὴν ρίζαν καὶ τὸ σπέρμα τοῦ σύμπαντος, ἔχει δὲ τὴν ἱκανότητα νὰ λαμβάνῃ ἑκάστοτε διαφόρους μορφάς... κατατάσσεται εἰς γένη καὶ εἴδη. Πᾶσα δημιουργημένη οὐσία, καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ πνευματική, ἔχει ὕλην. Μείζονα σημασίαν καὶ τοῦ γένους καὶ τοῦ εἴδους ἔχει τὸ ἄτομον. Τὸ ἀτομικώτερον εἶναι καὶ τὸ τελειότερον. Εἰς τὴν ὁποιότητα (ὁποῖόν τι εἶναι ἕκαστον πρᾶγμα, «Quidditas») προστίθεται ἡ αὐτότης (τὸ πρᾶγμα εἶναι τοῦτο τὸ ἄτομον, «haecceitas»). Εἰς τὸν ἄνθρωπον Σωκράτην προστίθεται εἰς τὴν ζῳότητα ἡ ἀνθρωπότης καὶ εἰς ταύτην ἡ σωκρατικότης. Καὶ εἰς τὸν ἀγγελικὸν κόσμον ἐντὸς ἑκάστου εἴδους ὑπάρχει καὶ πλῆθος ἀτόμων. Ἡ φιλοσοφία τοῦ Σκώτου ἐπεσκιάσθη μὲν ἐντὸς τοῦ καθολικισμοῦ διὰ τοῦ πνευματικῶς συγγενεστέρου πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας συστήματος τοῦ Θωμᾶ Ἀκινάτου, διά τινων ὅμως θεωριῶν αὐτοῦ (π. χ. περὶ προτεραιότητος τῆς βουλήσεως, περὶ συγκεχυμένων καὶ ἀσαφῶν παραστάσεων κλπ.) ἠδυνήθη οὗτος ν' ἀσκήσῃ ἀσυγκρίτως ἀνωτέραν τοῦ Θωμᾶ ἐπίδρασιν ἐπὶ κοσμικῶν φιλοσόφων, π. χ. τοῦ Βάκωνος, Καρτεσίου, Λεϊβνιτίου καὶ ἄλλων. Ὡσαύτως παρὰ τὸ πρόωρον τοῦ θανάτου αὐτοῦ κατέλιπεν ὁ Σκῶτος πολλοὺς μαθητὰς καὶ ὀπαδούς, ἐγένετο δ' ἐντὸς τοῦ τάγματος αὐτοῦ ἱδρυτὴς τῆς *σκωτικῆς σχολῆς*, ἡ ὁποία ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας διετέλεσεν ἀντίπαλος τῆς θωμιστικῆς. [Πρβλ. *Karl Vorländer*. Geschichte der Philosophie (1927) τόμ. Α., σελ. 283.] Σ. Ν. ΛΑΓΟΠΑΤΗΣ

Ντούνσταν (Dunstan). Ἄγγλος κληρικός, γεννηθεὶς ἐν Glanstonbury τῷ 918 καὶ ἀποθανὼν τῷ 988. Εἰσαχθεὶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς βασιλικῆς αὐλῆς, κατέλιπεν αὐτήν, ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπου ἐγένετο μοναχός. Τῷ 957 γενόμενος ἐπίσκοπος Γῶστερ, προήχθη εἰς ἀρχιεπίσκοπον Καντερβουρίας τῷ 961. Τῷ 1012 μέρος τῶν λειψάνων του μετεκομίσθη εἰς τὴν πόλιν τῆς ... νήσεώς του. Ἑορτάζεται τὴν 19 Μαΐου. Ε. Ι. Γ.

Ντουντάρ. Υἱὸς τοῦ Σουλεϋμὰν Σάχ, γενάρχου τῆς τουρκικῆς δυναστείας τῶν Ὀσμανιδῶν, ὅστις μεταναστεύσας ἐκ τοῦ Μαχὰν (Τουρκεστὰν) συνεπείᾳ τῶν ἐπιδρομῶν τοῦ Ζιγκὶς-χὰν ἦλθεν εἰς τὰς σημερινὰς τουρκικὰς χώρας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μετὰ τῶν τεσσάρων υἱῶν του Ἐρτογρούλ, Δουντάρ, Σουγγουρτεκὶν καὶ Γκιοὺν-Ντογτού. Ὁ Ντουντὰρ ἠκολούθησεν εἰς τὰς χώρας τοῦ ... τους τῶν Σελτζουκιδῶν τὸν Ἐρτογρούλ, πατέρα τοῦ Ὀσμάν. Ἀλλ' ἡ ἱστορία οὐδὲν πλέον ἀναφέρει περὶ αὐτοῦ. Ν. Μ.

Ντουντὰρ ντὲ Λαγκρὲ (Doudard de Lagrée), ***Ἐρνέστος-Μαρία-Λουδοβῖκος*** ντὲ Gonzague. Γάλλος ναυτικός, γεννηθεὶς τῷ 1823 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1868. Τῷ 1854 ὡς ὑποπλοίαρχος ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον, διακριθεὶς εἰς τὰς ... τῆς Σεβαστουπόλεως μάχας. Τῷ 1862 ἀποσταλεὶς εἰς Κοχιγκίναν, ὡς διοικητὴς τοῦ γαλλικοῦ ... ματος τοῦ Cambodge κατόπιν ἐπιτυχῶν διαπραγματεύσεων κατώρθωσε ν' ἀναγνωρισθῇ τὸ ... λικὸν προτεκτορᾶτον. Τῷ 1864 προήχθη εἰς ... πλοίαρχον. Τῷ 1866 ἀναλαβὼν τὴν ἀρχηγίαν ... ἐπιστημονικῆς ἀποστολῆς πρὸς ἐξερεύνησιν ... Ἰνδοκίνας, διέσχισε τὸ Λάος καὶ τὴν Βιρμανίαν καὶ εἰσέδυσεν εἰς τὴν σινικὴν ἐπαρχίαν Υυν-... Γ. Ν. Λ.

Ντούντβαϊλερ (Dudweiler) *[Γεωγρ.]*. Γερ... νικὴ πόλις ἐν Πρωσσίᾳ. Κάτ. (1925) περὶ τὰς ... Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ζα... μπρύκεν-Μπίνγκερμπρυκ, ἔχει δὲ λιθανθρακωρυχεῖα, καὶ βιομηχανίαν σιδήρου καὶ ξυλείας.

Ντούντικ (Dudik), ***Μπίντα-Φράντς***. Μοραβὸς ἱστορικὸς (1810—1890)). Εἰσῆλθεν ὡς μοναχὸς εἰς τὸ μοναστήριον Ράϊγκερν τῶν βενεδεκτίνων ... 1836 καὶ διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ... Μπρὲν καὶ Βιέννῃ. Ἐκ τῶν ὀγδοήκοντα περίπου ἱστορικῶν του συγγραφῶν ἐξαίρεται ἡ «Γενικὴ ἱστορία τῆς Μοραβίας».

Ντουντλεμπύ· βλ. *Ντουλέμπ*.

ντουντού. Παλαιὰ ἀσιατικὴ λαϊκὴ λέξις ... χρήσει σήμερον παρ' Ἀρμενίοις καὶ σημαίνει ... *κυρία*, ἰδίως ἡλικιωμένη. Ἐπιτάσσεται τῶν ... μάτων.

Ντουντοὺ (Dudu) *[Ἀστρον.]*. Ἀστὴρ ... φερόμενος κατὰ τὴν σειρὰν τῆς ἀνακαλύψεως ...

Digitized by Google

…οῦ ὑπ' αὔξοντα ἀριθμὸν 564. 'Ανεκαλύφθη τῇ 9ῃ …Μαΐου 1905 ὑπὸ τοῦ Götz ἐν 'Αϊδελβέργῃ. Σ. Π.

Ντοὺξ (Dux, τσεχ. Duchcov) *[Γεωγρ.]*. Πόλις …ν Βορείᾳ Βοημίᾳ. Κάτ. (1921) περὶ τοὺς 12.600. …Εχει μεταλλευτικὴν σχολήν, ἀνθρακωρυχεῖα κλπ.

Ντούπ, ἢ καὶ *Ντοὰπ* (βλ. λ.).

ντοῦπλεξ (duplex). Τηλεγραφικὸν σύστημα, δι'οὗ …αθίσταται δυνατὴ ἡ ταυτόχρονος καὶ δι' ἑνὸς μό…ου σύρματος ἀποστολὴ τηλεγραφημάτων πρὸς δύο …ατευθύνσεις (βλ. λ. *τηλεγραφία*).

Ντουπνίτσα (Dupnica) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς …Βουλγαρίας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τζερμὲν καὶ παρὰ …ὰς ΒΔ. κλιτῦς τῆς Ρίλας Πλανίνας. Κάτ. (1920) …3.735. Ἔχει μεταλλικὰς θερμοπηγὰς (86° Κ.) καὶ …ἶναι κέντρον παραθερισμοῦ (ὕψος 551 μ.). Π.Ν.Π.

Ντοὺρ (Dour) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Βελγίου ἐν …ῇ ἐπαρχίᾳ Αἰνώ. Κάτ. (1922) 12.062. Ἔχει κερα…ουργίαν, βυρσοδεψίαν, καμίνους, λατομεῖα καὶ …αινθρακοφόρα κοιτάσματα. Π. Ν. Π.

Ντοῦρα (Dura) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βαβυλω…ίας (βλ. λ. *Δοῦρα*).

Ντουρὰν (Duran), ***Αὔγουστος***. Ἱσπανὸς λογο…έχνης (1793—1862). Ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ὅστις …πολέμησε τὰς ξένας ἐπιρροὰς ἐν τῇ ἱσπανικῇ φι…ολογίᾳ, ὑπερημύνθη τοῦ κλασσικοῦ ἱσπανικοῦ θεά…ρου κατὰ τῶν προλήψεων τῆς ἐποχῆς του καὶ …γωνίσθη κατὰ τοῦ ἐκχυδαϊσμοῦ τοῦ ἱσπανικοῦ ἱπ…οτικοῦ μυθιστορήματος. Ἐδημοσίευσε: «Δοκίμιον …ερὶ τῆς ἐπιδράσεως, τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ νεωτέρα κρι…κὴ εἰς τὴν κατάπτωσιν τοῦ ἀρχαίου ἱσπανικοῦ θεά…ρου» καὶ ἐξέδωκε συλλογὰς παλαιοτέρων ἱσπανι…ῶν ἱπποτικῶν μυθιστορημάτων. Γ. Ι. Β.

—**Ντουρὰν** (Durâo), ***Ἰωσὴφ ντὲ Σάντα Ρίτα***. …ραζιλιανὸς κληρικὸς καὶ ἐπικὸς ποιητὴς (1720—…784). Ἐσπούδασε θεολογίαν εἰς τὸ πανεπιστή…ιον τῆς Κοΐμβρας καὶ ἠσπάσθη τὸ μοναχικὸν …χῆμα. Τὸ σημαντικώτερον τῶν ἔργων του εἶναι …ὸ ἐθνικὸν ποίημά του «Ὀκαραμούρου» (1781), τὸ …τοῖον διακρίνεται διὰ τὸ κάλλος τοῦ ὕφους καὶ …ὴν ἁρμονίαν τοῦ στίχου. Ὑπόθεσις τοῦ ἔργου …ναι ἡ μυθικὴ ἱστορία τῆς ἀνακαλύψεως καὶ ἀποι…σεως τῆς πόλεως Σὰν Σαλβαδὼρ τῆς Βραζιλίας …τὸ τοῦ Διέγου Ἀλβαρὲς Κορρέα τοῦ ἐπιλεγομέ…ου *Ὀκαραμούρου*. Γ. Ι. Β.

Ντουρανάϊ. Φυλὴ τοῦ Ἀφγανιστὰν (βλ. *Ντουρ…ίνι*).

Ντουράνγκο (Durango) *[Γεωγρ.]*. Πολιτεία …οῦ ΒΔ. Μεξικοῦ, Ν. τῆς πολιτείας Τσιβάβα, ἐκτει…μένη παραλλήλως πρὸς τὴν ὀροσειρὰν Σιέρρα …άντρε. Ἔκτασις 123.520 τ.χλμ. Κάτ. (1921) 332.652. …ρωτεύουσα ἡ ὁμώνυμος πόλις. Εἶναι κατὰ τὸ …ἄλλον ἢ ἧττον ὀρεινὴ χώρα (Λὰ Κοῦμπρε 3.200 …ὕψος). Κατὰ μὲν τὰ ΒΔ. αὐτῆς ἔχει τὰ γόνιμα …πεδία Λέρντο, κατὰ δὲ τὸ ἕτερον τμῆμα αὐτῆς …λύπτεται ὑπὸ τῆς ἐρήμου Βολσὸν ντὲ Μαπιμί. …ριος ποταμὸς διαρρέων τὴν πολιτείαν εἶναι ὁ …ο *ντὲ Μεσκουίταλ*. Παράγει ἀραβόσιτον, σιτηρά, …μβακα, καπνόν, ὄσπρια καὶ σάκχαριν, ἔχει πλού…ον ὑπέδαφος (χρυσός, ἄργυρος, σίδηρος, χαλκός, …λυβδος, πετρέλαια) καὶ ἀνεπτυγμένην κτηνοτρο…αν (ἵπποι, βόες πρόβατα). Ἐκ τῶν βιομηχανιῶν …μάζουν ἡ βαμβακουργία καὶ ἡ κατεργασία τῶν …τάλλων. Ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν ἱερα…στόλων τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, ὅτε κατῴκουν αὐτὴν οἱ …πέχνα καὶ Τσιτσεμέκοι, ὧν ἡ γλῶσσα λαλεῖται …χρι σήμερον. Π. Ν. Π.

— **Ντουράνγκο** (Durango) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ …ξικοῦ, πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου πολιτείας. Κάτ. …921) 39.103. Κεῖται ἐν τῇ κοιλάδι Γκουαντιάνα …ὶ τῶν Α. κλιτύων τῆς Σιέρρα Μάντρε εἰς ὕψος …42 μ. καὶ εἶναι κέντρον μεγάλης ἀργυροφόρου …ριοχῆς. Ἐκ τῶν ἱδρυμάτων της ἀξιόλογα εἶναι …καθεδρικὸς ναός, ἡ δημοσία βιβλιοθήκη, τὸ κολ…γιον καὶ τὸ πολιτειακὸν μέγαρον. Ἔχει ἀκμαίαν …μηχανίαν καπνοῦ, σακχάρεως, βάμβακος, ἀλεύ…ν καὶ κατεργασίας μεταλλευμάτων. Ἱδρύθη τῷ …59 καὶ ἀρχικῶς ἐκαλεῖτο *Γκουαντιάνα* ἢ *Θιου…ὰδ Βικτώρια* (Guadiana, Ciudad Victoria). Π.Ν.Π.

Ντουράνι, ἢ ***Ντουρανάϊ,*** ἢ ***Δουράνιοι*** (οἱ). Ἡ …λυπληθεστέρα τῶν ἀφγανικῶν φυλῶν, ἡ παλαιό…τα γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἀμπνταλί*. Κατοικεῖ …ν ἀπὸ Κανταχὰρ μέχρι τῶν πρὸς τὸ Βελουτχι…ὰν συνόρων ἔκτασιν, ἐξ αὐτῆς δὲ προέρχονται …αντες οἱ ἀπὸ τοῦ Ἀχμὲτ σὰχ Ἀφγανοὶ δυνά…μι. Ἔλαβε τὸ σημερινόν της ὄνομα μετὰ τὸν …νατον τοῦ Ναντὶρ σὰχ καὶ τὴν ἀνάρρησιν …ὁ Ἀχμὲτ σὰχ (1747), ὅστις ἔλαβε τὸ ὄνομα …*ὺρρ-ἰ-Ντουρρὰν* (=μαργαρίτης τῶν μαργαρι…). Ἐπὶ μακρὸν ὠνομάζετο «Βασίλειον τῶν Ντου…ι» ὄχι μόνον ἡ ἀπ' αὐτῶν δυναστευομένη ἐκτα…ἀλλὰ καὶ μέγιστον τμῆμα τοῦ Ἀφγανιστὰν (βλ. …λ. *Ἀφγανιστὰν [Ἐθνολ.]*). Π. Ν. Π.

Ντουράντε (Durante), ***Φραγκῖσκος***. Ἰταλὸς συνθέτης (1684—1755). Ἐγένετο ἀρχηγὸς περιφήμου σχολῆς, ἐν ᾗ ἐμορφώθησαν οἱ διασημότεροι Ἰταλοὶ μουσουργοὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἔγραψεν ἀπειρίαν συνθέσεων, μεταξὺ τῶν ὁποίων: λειτουργίαι, ψαλμοί, μοτέττα, ἀντίφωνα, ὕμνοι κτλ., σονάται καὶ ἄλλα τεμάχια διὰ κλειδοκύμβαλον, 12 Duetti da camera κτλ. Ἡ μουσικὴ τοῦ Ντουράντε διακρίνεται διὰ τὴν ἁγνήν της μελῳδικὴν γραμμήν, διὰ τὴν πλουσίαν της ἁρμονίαν καὶ τὴν ἐπιμεμελημένην ἀντιστικτικὴν ἐπεξεργασίαν. Ἐξεδόθησαν τὰ 12 Duetti da camera καὶ ἐκλογὴ ἐκ τῶν ἔργων του διὰ κλαβικύμβαλον. Γ. Σ.

Ντουράντο (Durando). —1) ***Ἰάκωβος***. Ἰταλὸς στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς (1807—1894). Διοικῶν σῶμα ἐθελοντῶν Λομβαρδῶν τῷ 1848, ἀπέκρουσε τοὺς Αὐστριακοὺς μετ' ἐπιτυχίας καὶ τῷ 1849 ἐγένετο ὑπασπιστὴς τοῦ βασιλέως. Ἐξελέγη μέλος τῆς πρώτης βουλῆς τοῦ Πεδεμοντίου καὶ ὑπῆρξεν ὁ θερμότερος ὑπερασπιστὴς τοῦ Καβούρ. Διαρκοῦντος τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου ἀντικατέστησε τὸν στρατηγὸν Λα-Μάρμορα εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν. Τῷ 1855 ἐξελέγη γερουσιαστής, τῷ 1859 ἀπεστάλη πρεσβευτὴς εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ μετὰ δύο ἔτη ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, καὶ κατὰ τὰ ἔτη 1884—1887 διετέλεσε πρόεδρος τῆς Γερουσίας.

— 2) ***Ἰωάννης*** Ἰταλὸς στρατηγὸς (1804—1869), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ἔλαβε μέρος κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848 ὡς διοικητὴς μεραρχίας τῶν παπικῶν στρατευμάτων, πολεμήσας κατὰ τῶν Αὐστριακῶν Βενετίκο. Κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ 1849 διῴκει τὴν πρώτην πεδεμόντιον μεραρχίαν, κατόπιν δὲ μετέσχε τῆς ἐκστρατείας τῆς Κριμαίας. Γ. Ι. Β.

Ντουράο (Durâo), ***Ἰωσήφ***· βλ. *Ντουράν*.

Ντουρασανλῆ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Μεσιανόν*.

Ντουράτσο (Durazzo) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ τοὺς ξένους ὀνομασία τοῦ *Δυρραχίου* (βλ. λ.).

Ντουράτσο (Durazzo). Οἰκογένεια Γενουηνσίων, ἧς πλεῖστα μέλη διετέλεσαν δόγαι Γενούης. Οἱ σημαντικώτεροι τούτων ὑπῆρξαν ὁ *Ἰάκωβος*, δόγης ἀπὸ τοῦ ἔτους 1573 μέχρι τοῦ 1575, ὁ *Πέτρος*, δόγης ἀπὸ τοῦ 1685 μέχρι 1867, ὁ *Ἰωάννης-Στέφανος* (1734—1736), ὁ *Μάρκελλος* (1767—1769), ὅστις παρεχώρησε τὴν Κορσικὴν εἰς τὴν Γαλλίαν, *Πέτρος Β'*, δόγης ἀπὸ τοῦ ἔτους 1685 μέχρι 1687, ἐπανιδρύσας τὴν Γένουαν, τὴν ὁποίαν εἶχον καταστρέψει διὰ βομβαρδισμοῦ οἱ Γάλλοι, καὶ ὁ *Βικέντιος*, δόγης ἀπὸ τοῦ ἔτους 1709 μέχρι τοῦ 1711, ὅστις κατώρθωσεν εἰς ἐποχήν, καθ' ἣν οἱ πόλεμοι συνεκλόνιζον ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην, νὰ διατηρήσῃ τὴν οὐδετερότητα τῆς Γενούης. Γ. Ι. Β.

Ντουρβὰρ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Ἰνδοστάν, ἐν τῇ γενικῇ διοικήσει Βομβάης. Κάτ. 27.000.

Ντουργκὰ (Dourgâ) *[Ἰνδ. Μυθολ.]*. Οὕτω καλεῖται ἡ θήλεια ἐκδήλωσις τοῦ Σάκτι ἢ σύζυγος τοῦ Σίβα εἰς τὸν ἰνδουϊσμόν.

Ντουρέκας, *Γιαννάκης* καὶ ***Τζαννέτος***. Ἀγωνισταὶ ἐκ Λεονταρίου (βλ. λ. *Κουρκουτᾶς*, Γιαννάκης καὶ Τζαννέτος).

— **Ντουρέκας, *Στασινός,*** ἢ ***Κουρκουτᾶς***. Ἀνῆκεν εἰς οἰκογένειαν πολεμιστῶν τοῦ Ἀγῶνος καὶ κατήγετο ἐκ Λεονταρίου, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι τοῦ αὐτοῦ ἐπωνύμου ἀγωνισταὶ *Γιαννάκης* καὶ *Τζαννέτος*. Ἔλαβε μέρος ὑπὸ τοὺς Μαυρομιχάλας καὶ τὸν Γρηγόριον Δικαῖον ἐν Μεσσηνίᾳ ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τοῦ 1826. Ὑπῆρχε δὲ καὶ ἄλλος ἐκ Ψαρῶν ἀγωνιστὴς *Μικὲς Κουρκουτᾶς*. Τ. Ε. Ε.

Ντοὺρ-ἐλ-Χαρίμπ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Δοῦρα* (Ἀσσυρίας).

Ντουρῆ-ζαδέ. Οἰκογενειακὸν ὄνομα σειρᾶς σεϊχουλισλαμῶν τῆς Τουρκίας, ἀκμασάντων κατὰ τὸν ΙΗ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Γνωστότερος ἐξ αὐτῶν εἶναι ὁ *Ντουρῆ-ζαδὲ Μεχμὲτ Ἀρίφ*, ὅστις ἐπαύθη ὡς ἐνεχόμενος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Πασβὰν-ὀγλοῦ (1799). Ν. Μ.

ντουρῆς (ὁ)· δημοτ., ὀνομασία ἵππου ἐκ τοῦ χρώματος, πυρρός, πυρρόθριξ (λεξ. τουρκ. dori).

ντουριὰ (ἡ), ἰδιωματ. Κρήτ., σημεῖον, ἴχνος.

Ντουρὶν (Durinn ἢ Durner) *[Σκανδ. Μυθολ.]*. Προσωποποίησις τοῦ ὑποχθονίου πυρὸς ἐν τῇ σκανδιναυϊκῇ μυθολογίᾳ, ἀντίστοιχος πρὸς τὸν Ἥφαιστον, πατὴρ τοῦ Σούττουνγκ-Φιάλαρ καὶ ἱδρυτὴς τῆς γενεᾶς τῶν Σούττουνγκ. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου ἦτο φίλος καὶ συνεργάτης τῶν θεῶν, κατόπιν ὅμως ἐγένετο ἐχθρός των. Ὅταν θὰ συναφθῇ ἡ τελικὴ μάχη τῶν θεῶν πρὸς τὰς δυνάμεις τοῦ κακοῦ, ὁ Ντουρίν, φέρων τὸ ξίφος τοῦ Βάλαντ, θὰ ταχθῇ ἐναντίον τῶν θεῶν καὶ θὰ προκαλέσῃ τὸν ἐμπρησμὸν τοῦ κόσμου. Θ. Π.

Ντοῦρις (Duris) *[Γεωγρ.]*. Παλαιοτέρα ὀνομασία τῆς ἀγγλικῆς πόλεως *Ντόβερ* (βλ. λ.).

Ντούριτς (Dourich), ***Βάτσλαβ Εὐτύχιος***. Τσέχος συγγραφεὺς (1735—1802). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἑβραϊκῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πράγας. Κυριώτερα ἔργα του εἶναι τὰ ἑξῆς: «De slavobohemica sacri codicis versione» (1777), «Bibliotheca slavica antiquissimi dialecti communis» (1795). Γ. Ι. Β.

Ντούρλαχ (Durlach) *[Γεωγρ.]*. Πόλις ἐν Βάδῃ τῆς Γερμανίας, Δ. τῆς Καρλσρούης. Κάτ. (1925) 18.406. Εἶναι κέντρον τοῦ σιδηροδρόμου Φραγκφούρτης—Καρλσρούης, ἔχει δύο γυμνάσια, ἐμπορικὴν καὶ ἐπαγγελματικὴν σχολὴν καὶ εἶναι ἕδρα οἰκονομικῆς καὶ δασικῆς διευθύνσεως. Ἐκ τῶν βιομηχανιῶν ἀκμάζουν ἡ μηχανουργία καὶ ἡ κατασκευὴ μουσικῶν ὀργάνων, χειροκτίων καὶ ψηκτρῶν. Ἡ Ντούρλαχ διετέλεσεν ἕδρα τῶν μαργράβων Βάδης—Ντούρλαχ (1515—1771). Π. Ν. Π.

Ντοὺρμ (Durm), ***Ἰωσήφ***. Γερμανὸς ἀρχιτέκτων (1837—1919). Ἐχρημάτισε διευθυντὴς τῆς ἐν Καρλσρούῃ ἀρχιτεκτονικῆς σχολῆς, ἐταξίδευσεν εἰς Εὐρώπην κατελθὼν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐκτὸς τοῦ πλήθους τῶν οἰκοδομῶν ἃς ἐξετέλεσεν, ἀκολουθήσας κατὰ προτίμησιν τὸν ρυθμὸν τῆς ἰταλικῆς Ἀναγεννήσεως, ἔγραψε καὶ πλεῖστα ἔργα, ἐκ τῶν ὁποίων δύο ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχιτεκτονικήν. Ταῦτα εἶναι: «Οἰκοδομικὴ παρὰ τοῖς Ἕλλησι» μετὰ πολυχρώμων σχεδίων (1880) καὶ «Ἑλληνικὴ ἀρχιτεκτονική» (γ' ἔκδ. 1910). Ἕτερα ἔργα αὐτοῦ εἶναι: «Τὸ ἀνάκτορον τῆς Ἀϊδελβέργης» (1884), «Ὁ θόλος τῆς μητροπόλεως τῆς Φλωρεντίας καὶ τοῦ Ἁγίου Πέτρου τῆς Ρώμης» (1887), «Τὰ καλλιτεχνικὰ μνημεῖα τῆς Βάδης» (1887), «Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῶν Ἐτρούσκων καὶ Ρωμαίων» (β' ἔκδ. 1905), «Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῆς Ἀναγεννήσεως ἐν Ἰταλίᾳ» (1903). Γ. Ι. Β.

Ντούρμιτορ (Durmitor) *[Γεωγρ.]*. Ἓν τῶν ὑψηλοτέρων ὀρέων τοῦ βορείου Μαυροβουνίου, νῦν περιλαμβανόμενον ἐντὸς τῆς Νοτιοσλαυΐας. Ἀποτελεῖται ἐξ ὀροσειρᾶς διηκούσης ἀπὸ ΒΔ. πρὸς ΒΑ. μεταξὺ τῶν κοιλάδων τῶν ποταμῶν Τάρα καὶ Πίρα-Κομάρνιτσα. Συνίσταται ἐκ πτυχώσεων ἀσβεστούχων πετρωμάτων τῆς τριασίου καὶ ἰουρασίου διαπλάσεως μετὰ φλεβῶν ψαμμολίθου. Τὸ *Τσίρoβα Πέτσινα* ἤ, ἄλλως, *Μπόμποτωφ Κοὺκ* εἶναι ἡ ὑψηλοτέρα του κορυφὴ (2.528 μ.). Γ. Ι. Β.

Ντουρμουσλοῦ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Μεσότοπος*.

— **Ντουρμουσλοῦ** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Γενησαίας τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτ. (1928) 78.

ντουρμπάρ, ἢ ***δαρμπάρ***. Λέξις ἐν χρήσει ἐν τῇ διοικητικῇ γλώσσῃ τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, σημαίνουσα δὲ δικαστήριον, διοικητικὸν συμβούλιον. Ἄλλοτε ἐσήμαινε συνάθροισιν τῶν τὰ πρῶτα φερόντων παρὰ τῷ ἡγεμόνι, ὅστις ἐδίκαζε καὶ ἀπεφάσιζεν ἐπὶ διαφόρων ὑποθέσεων κατὰ τὰς τοιαύτας ὁμηγύρεις. Σήμερον δηλοῖ τὸ ἐκτελεστικὸν συμβούλιον. Διάσημον κατέστη τὸ ντουμπὰρ τὸ συνελθὸν τῷ 1877 διὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας Βικτωρίας ὡς αὐτοκρατείρας τῶν Ἰνδιῶν. Ν. Μ.

ντουρμπίνι· (περσ. σύνθετον ἐκ τοῦ *ντοὺρ* μακρὰν καὶ *ντιντὲν*=βλέπειν) τηλεσκόπιον.

Ντουρνόβο, *Ἰβὰν Νικολάγιεβιτς*. Ρῶσος πολιτικὸς (1830—1903). Διετέλεσε διοικητὴς τοῦ κυβερνείου Αἰκατερινοσλάβ, τῷ δὲ 1889 ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν. Ἐγένετο ὄργανον τοῦ ἐπιτρόπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Πομπεντονότσεφ, ἐπιζητήσαντος τὴν στήριξιν τῆς ἀπολύτου μοναρχίας διὰ τῆς καταλύσεως τῶν παραχωρηθέντων προνομίων εἰς τὸν λαὸν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Β' καὶ τὴν ὑπαγωγὴν τῶν Ζέμστβο εἰς τὴν γραφειοκρατίαν τῆς Πετρουπόλεως. Ὁ Ντουρνόβο διετέλεσεν ἐπὶ μικρὸν πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως. Θ. Β.

Ντούρνοβο, *Πέτρος Νικολάγεβιτς*. Ρῶσος πολιτικὸς (1846—1915). Διετέλεσεν ὑπουργὸς ἐπί τινα χρόνον, εἶτα δὲ μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας, κηρυχθεὶς ἐναντίον τοῦ πολέμου τοῦ 1914. Θ. Β.

Ντούρντικ (Durdik), ***Ἰωσήφ***. Τσέχος φιλόσοφος (1837—1902). Ὑπῆρξε καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Πράγας καὶ μέλος τῆς τσεχικῆς Ἀκαδημίας. Εἰς τὰ πολυπληθῆ ἔργα του, γεγραμμένα εἰς τσεχικὴν γλῶσσαν, ἀσχολεῖται μὲ τὴν ψυχολογίαν, τὴν αἰσθητικὴν καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας. Ὁ ἀδελφός του *Πέτρος Ντούρντικ* (1845—1909) ὑπῆρξε διακεκριμένος παιδαγωγός. Θ. Π.

Ντοῦρο, ἢ ***Ντουέρο*** (ἱσπ. Duero, πορτογ. Douro· πρόφ. *Ντόουρου*) *[Γεωγρ.]*. Μέγας ποταμὸς τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου, μήκους 780 χλμ. καὶ ὑδατολεκάνης 97.700 τ. χλμ. Πηγάζει ΝΔ. τῶν Ἰβηρικῶν ὀρέων. Διασχίζει τὰ ὑψίπεδα τῆς παλαιᾶς Καστίλλης καὶ τῆς Λεώνης, καθορίζει ἐπὶ μακρὸν

Digitized by Google

τὰ σύνορα Πορτογαλίας (ΒΔ.) καὶ Ἱσπανίας (ΝΑ.) ῥέων διὰ μέσου ἀγρίων φαράγγων, καί, τέλος, χωρίζων τὰς πορτογαλικὰς ἐπαρχίας Μίνιου (Β.) καὶ Μπέρα (Ν.) ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν παρὰ τὸ Πόρτο. Κύριοι παραπόταμοι: ἀπὸ Β. ὁ *Ἔσλα* καὶ *Πιζουέργκα* κατερχόμενοι ἀπὸ τῶν Κανταβρίων ὀρέων καὶ ὁ *Τόρμες* πηγάζων ἀπὸ τῆς Σιέρρα ντὲ Γκρέντος. Ὁ Ντοῦρο εἶναι ὁ ἀρχαῖος *Δοῦρος* (Durus, Durius) ἢ *Δωρίας*. π. ν. π.

ντοῦρο (τὸ) (duro) *[Νομισμ.]*. Ἀργυροῦν παλαιὸν ἱσπανικὸν νόμισμα ἀξίας 8 ἀργυρῶν ἢ 20 χαλκῶν ῥεαλίων τουτέστι δύο σκούδων. Σήμερον διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος καλεῖται νόμισμα 20 πεσετῶν, τὸ *πέσο ντοῦρο* (βλ. λ. *πέσο*). π. ν. π.

Ντουρούτη, ἢ ***Δουρούτη***. Μονὴ εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας ΝΔ. τῶν Ἰωαννίνων, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἐκτίσθη κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα πιθανῶς ὑπὸ τῆς παλαιᾶς ἠπειρωτικῆς οἰκογενείας Ντουρούτη, καταγομένης ἐκ Καλαρρυτῶν τῆς Ἠπείρου. Ἡ μονὴ αὕτη ἤκμαζεν ἄλλοτε, συντηροῦσα δι' ἐξόδων της καὶ σχολεῖα εἰς τὰς πέριξ κειμένας κοινότητας Ραψίστας, Κοσμηρᾶ, Νεοχωρίου. Ὀλίγον δυτικώτερον ταύτης κεῖται ἡ ἐπίσης ἀρχαία μονὴ τῆς *Περιστερᾶς* καὶ νοτιώτερον ἡ τοῦ *Ψαθᾶ*, ἀλλ' ἀμφότεραι ἔχουν ἐρειπωθῆ. Ἀπὸ τοῦ 1926 ἡ μονὴ Ντουρούτης μετετράπη εἰς κατωτέραν γεωργικὴν σχολήν, λειτουργοῦσαν ἤδη. χ. ι. σ.

Ντουρρὲς *[Γεωγρ.]*. Ἀλβανικὴ ὀνομασία τοῦ *Δυρραχίου* (βλ. λ.).

Ντουρσενμπὲ *[Γεωγρ.]*. Δῆμος τῆς Τουρκίας ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Ἀλαϊὰ τοῦ νομοῦ Ἀντάλια (Ἀτταλείας), περιλαμβάνων 51 χωρία. ν. μ.

Ντοὺρτς *[Γεωγρ.]*. Σλαυϊκὴ ὀνομασία τοῦ *Δυρραχίου* (βλ. λ.).

Ντούρωφ, ***Ναγγέζντα-Ἀνδρέγιβνα***. Ρωσὶς συγγραφεὺς (1790—1866). Ἡ μήτηρ της, ἑλληνικῆς καταγωγῆς, εἶχεν ὑπηρετήσει εἰς τὰ γυναικεῖα ἑλληνικὰ τάγματα τῶν Ἀμαζόνων τῆς Κριμαίας ἐπὶ Αἰκατερίνης Β'. Τὸ παράδειγμα τῆς μητρός της ἠκολούθησε καὶ ἡ Ναγγέζντα, καταταχθεῖσα εἰς ἓν τῶν συνταγμάτων τῶν οὐλάνων καὶ μετασχοῦσα τῶν ἐκστρατειῶν ἀπὸ τοῦ 1806 μέχρι τοῦ 1813. Διεκρίθη κατὰ τὰς μάχας τοῦ Σμόλενσκ καὶ Μποροντῖνο. Ἀπεστρατεύθη τῷ 1817, φέρουσα τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ. Ἀποσυρθεῖσα ἐν Βιάτκᾳ ἠσχολήθη μὲ τὴν φιλολογίαν καὶ ἐδημοσίευσεν εἰς πλεῖστα περιοδικὰ διάφορα ἔργα, ἐν οἷς τὴν «Δεσποινίδα ἱππέα», περιλαμβάνουσαν περιγραφὰς τοῦ στρατιωτικοῦ της βίου, «Ἀπομνημονεύματα», τὰ μυθιστορήματα «Γκουτόσκι» καὶ «Ἕνα χρόνο εἰς τὴν Πετρούπολιν», καὶ πολυάριθμα διηγήματα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ ἄριστα εἶναι: «Συνήθης ἱστορία», «Οἱ Οὐλάνοι» καὶ τὸ «Ἐρημόσπιτο». Λίαν ἐνδιαφέρουσα ἐπίσης εἶναι ἡ ἀλληλογραφία της μετὰ τοῦ ποιητοῦ Ἀλεξάνδρου Πούσκιν περὶ λαϊκῆς ποιήσεως καὶ δημοτικῆς γλώσσης. θ. β.

ντοὺς (τό)· καταιόνησις ψυχροῦ ὕδατος, ψυχρολουσία: «κάμνω κάθε πρωὶ ντοὺς» (τὸ γαλλ. douche).

Ντοὺς (Dusch), ***Ἰωάννης-Ἰάκωβος***. Γερμανὸς ποιητὴς (1725—1787). Διετέλεσε γυμνασιάρχης ἐν Ἀλτόνᾳ καὶ ἔγραψε διδακτικὰ ποιήματα («Αἱ ἐπιστῆμαι» 1752), «Ἠθικὰς ἐπιστολὰς πρὸς μόρφωσιν τῆς καρδίας» (2α ἔκδ. 1772), μεταφρασθείσας εἰς πολλὰς γλώσσας, «Ἐπιστολὰς πρὸς μόρφωσιν τῆς καλαισθησίας» (2α ἔκδ. 1773—1779), τὸ μυθιστόρημα: «Ἱστορία τοῦ Καρόλου Φέρντινερ» (1776—1780, 3 τ.) καὶ μεταφράσεις τῶν ἔργων τοῦ Pope (1758—1763, 5 τ.). γ. ε. κ.

Ντοὺς (Doës), ***Πέτρος βὰν ντὲρ —***. Διάσημος Ὁλλανδὸς ναύαρχος. Ἀνήκων εἰς εὐγενῆ καὶ πλουσίαν οἰκογένειαν, διεκρίθη κατὰ τοὺς ἐναντίον τῆς Ἱσπανίας ἀπελευθερωτικοὺς πολέμους τῆς πατρίδος του. Τῷ 1597, ἐπὶ κεφαλῆς μοίρας στόλου, ἐπετέθη κατὰ τμήματος τοῦ ἱσπανικοῦ στόλου ἐκ 38 σκαφῶν καὶ παρὰ τὴν ἀριθμητικὴν ὑπεροχὴν τῶν Ἱσπανῶν ἔτρεψε τούτους εἰς φυγήν. Τῷ 1599, ἐπὶ κεφαλῆς στόλου ἐξ 73 σκαφῶν καὶ ἐκστρατευτικοῦ σώματος 8.000 ἀνδρῶν, ἐνήργησε καταδρομὴν κατὰ τῶν ἱσπανικῶν παραλίων, μετὰ ταῦτα δέ, πλεύσας πρὸς Λὰς Πάλμας τῶν Καναρίων, ἐδῄωσεν αὐτήν, ἐμπρήσας πλεῖστα σκάφη καὶ ἀποστείλας πλουσιωτάτην λείαν εἰς τὴν πατρίδα του. Κατόπιν, πλέων πρὸς τὴν Βραζιλίαν ᾐχμαλώτισε κατὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Γουϊνέας πλεῖστα σκάφη, ἐνεργήσας δὲ ἀπόβασιν εἰς τὴν νῆσον τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ τὴν ἐδῄωσε καὶ ἐνέπρησε τὴν πόλιν αὐτῆς Πανουζὰν. Προσβληθεὶς ὑπὸ πανώλους ἀπέθανε τῷ 1599 ἐν Πανουζᾷ. γ. ν. ν.

Ντουσὲ (Doucet), ***Κάρολος-Κάμιλλος***. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς (1812—1895). Ἐσπούδασε τὴν νομικὴν καὶ διετέλεσε γενικὸς διευθυντὴς τῶν γαλλικῶν θεάτρων (1853), λέλος τῆς γαλλικῆς ἀκαδημίας (1865) καὶ ἰσότιμος αὐτῆς γραμματεὺς (1876). Ἔγραφε κωμειδύλλια, ἐμμέτρους κωμῳδίας, λυρικὰ ἔργα κ. ἄ., ὧν γνωστότερα: «Ἕνας νέος» (1858), «Ὁ δικηγόρος τῆς ὑποθέσεώς του» (1842), «Οἱ ἐχθροὶ τοῦ σπιτιοῦ» (1851), «Ὁ ἀπηγορευμένος καρπὸς» (1858) κ. ἄ. Τὰ ἅπαντά του («Oeuvres complètes») ἐξεδόθησαν τῷ 1875. π. ν. π.

ντουσές (ἐκ τοῦ περσ. *ντοῦ*=δύο καὶ *σές*=ἓξ) δὶς ἓξ (εἰς τὸ τάβλι καὶ τὸ ντόμινο): «ἡ δουλειὰ ἦλθε ντουσὲς» λίαν εὐνοϊκῶς.

Ντούσια *[Γεωγρ.]*. Μικροσυνοικισμὸς τῆς κοινότητος Παρασκευῆς τῆς ἐπαρχίας Αἰγιαλείας τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας. Κάτ. (1928) 19.

Ντουσίλα *[Γεωγρ.]*. Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Δεσύλλα* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας.

Ντουσίνσκι (Duchinsky), ***Ἐρρῖκος-Φραγκῖσκος***. Πολωνὸς ἱστοριογράφος καὶ ἐθνογράφος (1816—1880). Τῷ 1848, μετὰ τῶν Ντεπρέτις, τοῦ Ντ' Ἀτζέλιο καὶ ἄλλων Ἰταλῶν πατριωτῶν, ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἱδρυτῶν τῆς «Società Italo-slava», καὶ ἐπί τι διάστημα ἐχρημάτισε διερμηνεὺς τοῦ Ἀχμὲτ πασᾶ, ἡγεμόνος τοῦ Κουρδιστάν. Ἐγκατασταθεὶς τέλος ἐν Παρισίοις, ἠγωνίσθη ν' ἀποδείξῃ διὰ τῶν συγγραφῶν του ὅτι ἡ Ρωσία δὲν ἀνήκει εἰς τὸν σλαυϊκὸν κόσμον καὶ ὅτι Πολωνία καὶ Ρωσία διαφέρουν οὐσιωδῶς ὡς πρὸς τὴν καταγωγήν, τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸν πολιτισμόν. Μεταξὺ τῶν ἔργων του εἶναι: «Ὁ Πανσλαυϊσμὸς» (1854), «Ἀρχαὶ τῆς ἱστορίας τῆς Πολωνίας καὶ τῶν ἄλλων σλαυϊκῶν λαῶν» (Παρίσιοι 1858—1863), «Πολωνία καὶ Ρουθηνία» (1861), «Ἀνάγκη μεταρρυθμίσεως εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς ἱστορίας τῶν ἀρίων, εὐρωπαϊκῶν καὶ τουρανικῶν λαῶν» (1864) καὶ «Ἄριοι καὶ τουρανικοὶ λαοὶ» (1864). σ. ν. φ.

Ντοῦσκον (Malij-Dusk) *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Ἀλβανίας ΝΔ τοῦ Ἐλβασάν, μεγάλης ἐκτάσεως καὶ μετρίου ὕψους. Αἱ βόρειοι κλιτύες του τροφοδοτοῦν τὸν ποταμὸν Γενοῦσον (Σκοῦμπι), ὑφ' οὗ χωρίζεται ἀπὸ τῶν Κεντρικῶν Ἀλβανικῶν ὀρέων. Αἱ ἀνατολικαὶ κλιτύες του τροφοδοτοῦν τὸν Δεβόλην, ὑφ' οὗ χωρίζεται ἀπὸ τοῦ Τομάρου ὄρους καὶ αἱ νότιοι κλιτύες τροφοδοτοῦν διαφόρους ποταμοὺς χυνομένους εἰς τὴν λίμνην Λίτσενι (Ljiceni). — π.

Ντούσμανη. Εὐγενὴς ἑλληνικὴ οἰκογένεια (βλ. λ. *Δούσμανη* οἰκογένεια).

ντουσουρμὲς (ἐκ τοῦ τουρκ. *ντεουσουρμὲκ*=συναθροίζειν)· μάζωμα (τὸ παιδομάζωμα τῶν γενιτσάρων)· ‖ στρατὸς ἀποτελούμενος ἐκ ποικίλων στοιχείων ἄνευ ἀξίας, πανσπερμία. ν. μ.

Ντουσράττα. Βασιλεὺς τῶν Μιτττανί. Τούτου ἡ ἀδελφὴ καὶ ἡ θυγάτηρ ἀναφέρονται ὡς διατελέσασαι ἐν τῷ γυναικωνίτῃ τοῦ Φαραὼ Ἀμενόφιος. π. ν. π.

Ντοῦσσεκ (Duschek), ***Φραγκῖσκος***. Οὔγγρος πολιτικὸς (1797—1873). Μετασχὼν τῆς Οὐγγρικῆς ἐπαναστάσεως, ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν καὶ ἠκολούθησε τὰ ἄλλα μέλη τῆς κυβερνήσεως, τὸν Ἰούλιον τοῦ 1849, κατὰ τὴν δευτέραν φυγήν της εἰς Szegedin. γ. ε. κ.

Λουδοβῖκος Ντούσσεκ.

Ντοῦσσεκ (Dussek), ***Ἰωάννης-Λουδοβῖκος***. Βοηθὸς δεξιοτέχνης τοῦ κλειδοκυμβάλου καὶ συνθέτης (1761—1812), υἱὸς τοῦ κλαβικυμβαλιστοῦ καὶ παιδαγωγοῦ *Φραγκίσκου Ντοῦσσεκ* (1736—1799). Τὴν πρώτην του καλλιτεχνικὴν περιοδείαν ἐπεχείρησεν εἰς Βερολῖνον, Πετρούπολιν, Παρισίους, Μιλᾶνον καὶ Λονδῖνον, προκαλῶν ἐνθουσιασμόν, τόσον ὡς ἐκτελεστής, ὅσον καὶ ὡς συνθέτης. Ἐν Λονδίνῳ ὁ Ντοῦσσεκ εἶχεν ἱδρύσει καὶ μουσικὸν ἐκδοτικὸν οἶκον. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν μεγίστων δεξιοτεχνῶν τοῦ κλειδοκυμβάλου ὅλων τῶν ἐποχῶν, ὡς συνθέτης δὲ ἔγραψε μέγαν ἀριθμὸν ἔργων, ὧν τινα διετηρήθησαν μέχρις σήμερον. Ἡ μουσική του παραγωγὴ περιλαμβάνει: κοντσέρτα, σονάτας διὰ κλειδοκύμβαλον καὶ διὰ βιολίον, τρίο καὶ ἄλλην μουσικὴν δωματίου, μίαν «Μέθοδον κλειδοκυμβάλου» κλπ. Ὁ νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Ντοῦσσεκ, *Φραγκῖσκος-Βενέδικτος*, διεκρίθη ἐπίσης ὡς ὀργανοκρούστης καὶ ὡς συνθέτης μελοδραμάτων, ἀναβιβασθέντων ἐν Ἰταλίᾳ. γ. σ.

Ντοῦσσελντορφ (Düsseldorf) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πρωσσίας (βλ. λ. *Ντύσσελντορφ*).

Ντόϋσσεν (Deussen), ***Παῦλος***. Γερμανὸς φιλόσοφος (1845—1919), ὀπαδὸς ἀπόλυτος τοῦ Σοπενάουερ, τοῦ ὁποίου τὴν φιλοσοφίαν θεωρεῖ ὡς τελειωτικήν, καὶ ἐρευνητὴς βαθὺς τῆς ἰνδικῆς φιλοσοφίας, τὴν ὁποίαν ἐμελέτησε καὶ ἐπὶ τόπου καὶ εἰς τὰς ἀρχικάς της ἐκδηλώσεις. Καθηγητ[ὴς ἐν] Κιέλῳ ἀπὸ τοῦ 1889, ἐξέδωκε τὰ «Ἅπαντα» Σοπενάουερ καὶ ἵδρυσε τὴν «Σοπεναουερικὴν ἑταιρ[είαν]», ἥτις ἐκδίδει ἀπὸ τοῦ 1912 ἐπετηρίδα, ἔνθα [ἐδη]μοσιεύθησαν καὶ αἱ ἀκαδημεικαὶ παραδόσεις. Ἔργα: «Elemente der Metaphysik» (1877, ... ἔκδ. 1919, ὅπου ἐκδηλώνει τὴν ἀπόλυτον ... λωσίν του εἰς τὴν μεταφυσικὴν τοῦ Σοπεν[άουερ]), «Kategorischer Imperativ» (1891, γ' ἔκδ. 1...), «Das System der Vedanta» (1883, β' ἔκδ. 1..., γ' ἔκδ. 1921), «Sechzig Upanishads des Veda ... dem Sanskrit übersetzt» (1897, γ' ἔκδ. 1921), «... kob Böhme» (1897, β' ἔκδ. 1911), «Allgemeine [Ge]schichte der Philosophie», «Erinnerungen an [In]dien» (1904), «Vier philosophische Texte des [Ma]habharatam» (1906), «Der Gesang der Heili[gen] (Eine Episode aus dem Mahabharatam, ...)», «Die Geheimlehre des Veda» (ἐκλογὴ κειμ[ένων] τῶν Οὐπανισαδῶν, ἐν μεταφράσει 1907—19.., ... ἔκδ. 1921), «Vedanta, Platon und Kant» (1...), «Mein Leben» (1922). ε.

Ντούστμαν (Dustmann), ***Μαρία-Λουΐζα***, γένος *Μάγερ* (Meyer). Γερμανὶς ἀοιδὸς (18..—1899). Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ἐν Βρεσλαυίᾳ (18..), μεθ' ὃ ἐκλήθη ἐν Κάσσελ, Δρέσδῃ καὶ Π... Ἀπὸ τοῦ 1857 μέχρι τοῦ 1875 ἀπετέλεσε ... μέλος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ μελοδράματος τῆς Β[ιέν]νης καὶ ἀπ' ἀρκετὸν χρόνον καθηγήτρια τοῦ ... τος ἐν τῷ ᾠδείῳ. Τὰ ἔργα εἰς τὰ ὁποῖα ... διέπρεψεν εἶναι: «Δὸν Ζουάν», «Ἰφιγένεια», «...ντέλιο», «Λόενγκριν», «Τανχόϋζερ», «Οἱ Ἀρχιτρα]γῳ]δισταὶ τῆς Νυρεμβέργης», «Φάουστ» κλπ.

Ντούτ, ***Μιχαὴλ Μαντχοῦ Σουντάν***. Ἰνδὸς ... μομαθὴς καὶ ποιητὴς (1824—1873). Ἐσπούδ[ασεν] εἰς τὸ ἰνδουϊστικὸν κολλέγιον τῆς Καλκούττας, ... σθεὶς δὲ τὸν Χριστιανισμὸν (1843) ἐσυνέχισε ... σπουδάς του εἰς τὸ ἐπισκοπικὸν κολλέγιον, ... τήσας ἰδιαιτέρως τὴν λατινικήν, ἑλληνικὴν καὶ ... εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Διετέλεσε δικηγόρος ἐν Λον]δίνῳ (1862—1867) καὶ ἐν Καλκούττᾳ. Βαθὺς ... στης τῆς σανσκριτικῆς ποιήσεως καὶ θαυμ[α]στ[ὴς] τοῦ Δάντου καὶ τοῦ Μίλτωνος, ἔγραψεν ... εἰς τὴν ἀγγλικὴν καὶ ἀκολούθως ἐπεδόθη εἰς ... εἰσαγωγὴν τῆς εὐρωπαϊκῆς τεχνοτροπίας καὶ ... θμικῆς εἰς τὴν βεγγαλικὴν λογοτεχνίαν. Ἐ[γραψε] τρία κλασσικὰ δράματα: «Ρατναβάλι» (1858), ... μίσθα» (1859) καὶ «Κρίσνα Κούμαρι» (1861), γνωρισθέντα ὡς ὑψηλῆς τέχνης ἔργα καὶ ... φρασθέντα εἰς πολλὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, ... ποίημα «Τιλοττάμα» μερικῆς μόνον ἐπιτυχίας ... τὸ μέγα ἔπος «Μεγανὰντ-Μπάντγα» (1861). Τ[ὸ τε]λευταῖον, βασιζόμενον κατὰ τὸ θέμα εἰς τὸ ... σκριτικὸν ἔπος «Ραμαγυάνα» καὶ συνδυάζον ... εὐρωπαϊκὴν καὶ ἰνδικὴν ποιητικὴν τέχνην, ... τέλεσε τὸ κύριον ἔργον του. π. ...

Ντουτζέ. Τοῦρκος στρατιωτικὸς (βλ. ...).

ντοῦτι· (ἐκ τοῦ τουρκ. *ντούτ*) μοῦρον, συκάμ[ινον].

ντουτιά· ἡ συκομορέα.

Ντόϋτινγκερ (Deutinger), ***Μαρτῖνος*** ... Γερμανὸς θεολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1815 καὶ ... θανὼν τῷ 1864. Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς ... γίας εἰς τὸ ἐν Μονάχῳ πανεπιστήμιον. Τὸ ... δαιότερον ἔργον του φέρει τὸν τίτλον: «... θετικῆς φιλοσοφίας καὶ προσωρινῆς ἀποπείρας ... πάντων τῶν μερῶν τῆς φιλοσοφίας εἰς χριστιανι]κὰς» (1843—1852, τόμ. 7). Εἰς αὐτὸ καταπο... ἀφ' ἑνὸς τὸν ἐγελειανισμὸν καὶ ἀφ' ἑτέρου ... ὑλισμόν, προσπαθεῖ νὰ συνδιαλλάξῃ τὴν ... πρὸς τὴν γνῶσιν. Ἡ προσπάθειά του αὕτη, ... θεῖσα ὡς ἀσύμφωνος πρὸς τὴν παραδεδεγμένην [χρι]στιανικὴν διδασκαλίαν, ἐγένετο ἀφορμὴ ὅπως ... λυθῇ τῆς πανεπιστημιακῆς του θέσεως. ε.

Ντουτλῆ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ [χω]ρίου *Ἐλαιὼν* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Σερρῶν.

Ντοὺτ-Λιμὰν *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος ... νοτίας ἀκτῆς τῆς Προποντίδος (πλάτ. 40°..., μῆκ. 28°03'½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 224: Sea of [Mar]mara) νοτίως τῆς ΝΑ. ἀκτῆς τῆς χερσονήσου ... Ἀρτάκης), ἐπὶ τῆς Ν. ἀκτῆς τοῦ κόλπου τοῦ ... ράμου καὶ εἰς 4 μίλ. Α. ΒΑ. τῶν Παντέρ... ε.

Ντόϋτς (Deutsch), ***Σίμων***. Αὐστριακὸς ... λιστής, ἀποθανὼν τῷ 1877. Μετασχὼν τῆς ... στάσεως τοῦ 1848 ἐν Βιέννῃ, κατεδικάσθη εἰς ... νατον καὶ κατέφυγεν εἰς Παρισίους, ὅπου ... ρίσθη μὲ τὸν Michelet. Κατὰ τὸν Γαλλο[γερμανι]κὸν πόλεμον τοῦ 1870 ἐδείχθη θερμὸς φίλος ... Γαλλίας, παρασχὼν βοήθειαν εἰς τὸν στρατὸν ... ἀνατολῆς. Ἦτο εἷς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῆς ... καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν Κομμοῦναν τοῦ 1871 ... 1874 ἀντικατέστησε τὸν Κ. Marx εἰς τὴν ... θυνσιν τῆς Διεθνοῦς.

Ντόϋτσ-Ἄλτενμπουργκ (Deutsch-Alte[nburg]) *[Γεωγρ.]*. Λουτρόπολις ἐν Κάτω Αὐστρίᾳ ... (1920) περὶ τοὺς 1.300. Κεῖται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ...

Digitized by Google

...Λουνιάδεως, εἶναι δὲ σταθμὸς τοῦ ἠλεκτρικοῦ ...ηροδρόμου Βιέννης—Πρεσβούργου καὶ τῆς ...οπλοϊκῆς γραμμῆς Βιέννης—Βουδαπέστης. Ἔ...ιωδούχους θειώδεις πηγάς, θερμοκρασίας 28° ...σίου, γνωστὰς ἐκ τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς. Εἰς ...στασιν 3 χλμ. εὑρίσκεται ὁ μεγαλύτερος στα...ς ἀσυρμάτου τῆς Αὐστρίας. Γ. Θ. Κ.

...ντοῦτς-Ἄϋλαου (Deutsch-Eylau) *[Γεωγρ.]*. ...μανικὴ πόλις ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Πρωσσίᾳ. Κάτ. ...25) περὶ τοὺς 11.300. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηρο...ῆς γραμμῆς Τόρν-Ἄλλενσταϊν, ἔχει δὲ ποικί... βιομηχανίαν. Γ. Θ. Κ.

...τοῦτσε (Duce). Λέξις ἰταλική, προελθοῦσα ἐκ ... λατινικῆς *δοὺξ* (dux) καὶ ἔχουσα τὴν ἰδίαν ...ς ταύτην σημασίαν, χρησιμοποιουμένη δὲ πρὸς ...δήλωσιν τοῦ ὁδηγοῦ, ἢ τοῦ ἀρχηγοῦ. Ἐπὶ τοῦ ...ιστικοῦ καθεστῶτος ἐν Ἰταλίᾳ, ὁ τίτλος οὗτος ...θη εἰς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ φασισμοῦ *Μπενίτο Μουσ...ίνι*, ὑπ᾽ αὐτὸν δὲ οὗτος συνήθως ἀναφέρεται μονο...τικῶς, ὑπό τε τῶν Ἰταλῶν καὶ ὑπὸ τῶν ξένων. Μ. Δ. Β.

...ντοῦτσεντὸρφ (Deutschendorf) *[Γεωγρ.]*. Πό...τῆς Σλοβακίας (βλ. λ. *Ποπράτ*).

Ντόϋτσε - Ρούντσαου» («Deutsche Rund...au»). Μηνιαία γερμανικὴ ἐπιθεώρησις, ποικίλου ... ἐκλαϊκευτικοῦ ἐπιστημονικοῦ περιεχομένου, ...υθεῖσα τῷ 1874 καὶ ἐκδιδομένη ἐν Βερολίνῳ.

...Ντουτσέσκι (Ducceschi), ***Βιργίλιος***. Σύγχρονος ...λὸς ἰατρός, γεννηθεὶς τῷ 1871. Διετέλεσε κα...ητὴς τῆς πειραματικῆς φυσιολογίας ἐν τῷ πα...ιστημίῳ τῆς Ρώμης (1920), Σάσσαρι, Παβίας ... (1924) Παδούης. Ἐκ τῶν ἐργασιῶν αἱ κυριώ...αι ἀνάγονται εἰς τὰς λειτουργίας τοῦ στομά..., τῆς καρδίας καὶ νευρικοῦ κέντρου. Ἐκ τῶν ...ων του κυριώτερα: «Sul metabolismo dei cen... nervosi» (1899), «L'alimentazione nazionale» ...28) κ. ἄ. —Π.

...Ντουτσίνι (Duccini), ***Ἰωσήφ***. Ἰταλὸς ἰατρὸς ... ΙΗ΄ αἰῶνος. Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ πανε...πημίου τῆς Πίσης καὶ εἶναι γνωστὸς ἀπὸ τῆς ...ορίας του καθ᾽ ἣν τὸ ἀνθρώπινον σῶμα εἶναι ...αστήριον διαμορφωθὲν διὰ τοῦ ἐναρμονισμοῦ ... ζωϊκῆς οἰκονομίας καὶ τῶν χημικῶν ἐπιδρά...ν. Ἐκ τῶν ἔργων του κυριώτερον: «Περὶ τῆς ...ως τῶν ὑγρῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος». —Π.

...Ντούτσιο ***ντὶ Μπουονινσένια*** (Duccio di Buo...segna). Ἰταλὸς ζωγράφος ἐκ Σιέννης (1255—...9). Ἐξετέλεσε πλείστους πίνακας, ὧν σπουδαιό...οι ἡ «Παναγία» τῆς Σάντα Μαρία Νοβέλλα ἐν ...ορεντίᾳ (1285) καὶ ὁ ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τῆς ...ννης πίναξ ὁ παριστῶν ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως «Παναγίαν ἐν μέσῳ ἀγγέλων καὶ ἁγίων» καὶ ἐπὶ ... ἑτέρας μικρὰς συνθέσεις μὲ θέμα τὰ Πάθη ...08). Ἐπίσης ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικήν, ...ρεῖται δὲ ὡς ὁ ἐκτελεστὴς τῆς προσόψεως τοῦ ...αιοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Παύλου καὶ σχεδιαστής, ... ὰ τὸν Βάζαρι, πλείστων θεμάτων τοῦ περι...ιου δαπέδου τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Σιέννης. ... Ντούτσιο ντὶ Μπουονινσένια εἶναι ἐκ τῶν ἱδρυ... τῆς καλλιτεχνικῆς σχολῆς τῆς Σιέννης, δια...όμενος διὰ τὴν δύναμιν τῆς ἐκφράσεως, τὴν ...ν τῶν πινάκων του καὶ τὴν προσήλωσιν του ... τοὺς βυζαντινοὺς τύπους. Π. Ν. Π.

...Ντούτσιτς (Ducic), ***Ἰωάννης***. Σύγχρονος Νο...λαῦος ποιητὴς καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ ...1 ἐν Ἑρζεγοβίνῃ. Ἐσπούδασεν εἰς Γενεύην καὶ ...ισίους καὶ ὑπῆρξεν εἷς τῶν κυρίων συντακτῶν «Πολίτικα» τοῦ Βελιγραδίου καὶ ἱδρυτὴς τῆς ...α» τοῦ Μοστὰρ μετὰ τοῦ Σάντιτς καὶ Κόρο.... Διετέλεσεν ἐπὶ τριετίαν ὑπάλληλος τοῦ ὑπουρ...υ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ εἶτα ἀκόλουθος τῶν ...σβειῶν Κωνσταντινουπόλεως καὶ Σόφιας, γραμ...εὺς τῶν πρεσβειῶν Ρώμης καὶ Ἀθηνῶν (1913 ...918), σύμβουλος τῶν πρεσβειῶν Μαδρίτης (1918 ...2) καὶ Ἀθηνῶν (1922—1924) καὶ ἀντιπρόσω... παρὰ τῇ Κοινωνίᾳ τῶν Ἐθνῶν (1924—1925). ...ι τινα χρόνον ἐξετέλεσε καὶ καθήκοντα ἐπιτε...μένου ἐν Ἀθήναις. Τὸ ποιητικὸν του ἔργον ...ρίνεται διὰ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ γαλλικοῦ συμ...ισμοῦ. Ἔγραψε ποιήματα, ἐν οἷς: «Pesme» ...01), «Zadruga» (1908) κ. ἄ., μελέτας περὶ τοῦ ...Στάρκοβιτς» (1907) καὶ «Π. Κότσιτς» (1912), χάρ... τῆς Γενεύης (1906) καὶ τῶν Ἄλπεων (1906), ...την περὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους (1911) κτλ. Π. Ν. Π.

...Ντούτσιτς (Dučić), ***Νικηφόρος***. Νοτιοσλαῦος ...ρικός, ἱστορικὸς καὶ πολεμιστὴς (1832 — 1920) ...Ἑρζεγοβίνης. Ἐσπούδασεν εἰς τὰ πανεπιστή... Βελιγραδίου καὶ Παρισίων. Ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ...ριωτικοῦ ὁμίλου, ἐπολέμησε τοὺς Τούρκους εἰς ...ζεγοβίνην (1861), Μαυροβούνιον (1862) καὶ Σερ... (1876 — 1878), κατέλαβε διάφορα ἐπίσημα ...α ἐν Μαυροβουνίῳ (1862—1867) καὶ Σερ... (1868) καὶ ἔγραψε πλείστας μελέτας διὰ τὴν ...ορίαν τῆς ὀρθοδόξου νοτιοσλαυϊκῆς ἐκκλησίας. Π. Ν. Π.

Ντόϋτς-Κρόϋε (Deutsch-Kroue) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ πόλις ἐν Πρωσσίᾳ. Κάτ. (1925) περὶ τοὺς 10.700. Ἔχει μικρὰν βιομηχανίαν σιδήρου.

«Ντόϋτσλαντ» (Deutschland). Γερμανικὸν τεθωρακισμένον εὔδρομον τύπου «Ersatz-Preussen» (βλ. λ. *ντρέντνωτ*). Γ. Ν. Ν.

Ντόϋτς-Λοῦγκος καὶ οὑγγρ. ***Νέμετ-Λοῦγκος*** (Deutsch-Lungoj, Német-Lungoj) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὸν προάστειον τῆς ρουμανικῆς πόλεως *Λούγκος* (βλ. λ.).

Ντόϋτσμπροντ (Deutschbrod, τσεχ. Nemecky Brod) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βοημίας. Κάτ. (1921) περὶ τοὺς 9.000. Ἔχει βιομηχανίαν ὑφασμάτων.

Ντόϋτς-Ὂττ (Deutsch-Oth, γαλλ. Audun-le-Tiche) *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς Λωρραίνης, ἀνήκουσα ἀπὸ τοῦ 1918 εἰς τὴν Γαλλίαν. Κάτ. (1921) περὶ τοὺς 5.700. Ἔχει ὀρυχεῖα σιδηρομεταλλευμάτων καὶ ὑψικαμίνους.

Ντόϋτς-Πιέκαρ (Deutsch-Piekar) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ κωμόπολις ἐν Ἄνω Σιλεσίᾳ. Κάτ. (1919) περὶ τὰς 10.000. Ἔχει ὀρυχεῖα σιδήρου καὶ ψευδαργύρου.

Ντουττβάϊλερ (Duttweiler) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Γερμανίας, ἐν τῷ βαυαρικῷ Παλατινάτῳ. Κάτ. 620. Εἶναι περίφημον διὰ τὰς ἀνθρακοφόρους ἐκτάσεις του, ὧν μέρος ἀποτελεῖ τὸ *Μπρέννεντε Μπέργκ* (Brennende Berg=καιόμενον ὄρος), διαρκῶς ἀναδίδον ἀτμοὺς καὶ καπνοὺς ἐκ τῆς ἐπὶ αἰῶνα διαρκούσης ὑπογείου πυρκαϊᾶς. Π. Ν. Π.

Ντούττλινγκερ (Duttlinger), ***Ἰωάννης***. Γερμανὸς πολιτικὸς (1784—1841). Ἐξελέγη βουλευτὴς καὶ μυστικοσύμβουλος τῆς Βάδης. Ἔγραψεν: «Ἡ καταγωγὴ τοῦ δικαίου τῆς Βάδης» (1822).

Ντούϋ *[Γεωγρ.]*. Κοιλὰς καὶ ἄλλοτε ἐν αὐτῇ σταθμὸς καταδίκων, ἐπὶ τῆς Δ. ἀκτῆς τοῦ ρωσικοῦ τμήματος τῆς νήσου Σαχαλίνης. Ἔχει πλούσια γαιανθρακοφόρα κοιτάσματα, ἔνθα ἀπησχολοῦντο οἱ κατάδικοι, καὶ εἶναι σπουδαῖος γαιανθρακικὸς σταθμός, ἐξυπηρετῶν τὴν ναυσιπλοΐαν τοῦ Ταταρικοῦ πελάγους. Π. Ν. Π.

Ντούϋζε, ***βὰν*** — (Van-Duyse), ***Προυδέντιος***. Φλαμανδὸς ποιητὴς (βλ.λ. *Βὰν-Ντούϋζε Προυδέντιος*).

Ντούϋ-Τὰν (Duy-Tân ὁ φίλος τῶν μεταρρυθμίσεων). Αὐτοκράτωρ τοῦ Ἀννὰμ γεννηθεὶς τῷ 1899. Πέμπτος υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Τὰν-Τάϊ καὶ μιᾶς παλλακῆς, ἀρχικῶς ὠνομάζετο *Βὶνχ-Σόνγκ*, μετονομασθεὶς κατὰ τὴν ἀνάρρησίν του (1907). Ἐπωφεληθεὶς τοῦ Παγκοσμίου πολέμου προσεπάθησε νὰ ἀποτινάξῃ τὸν γαλλικὸν ζυγόν, ἀποτυχὼν ὅμως καθῃρέθη τὴν 13 Μαΐου 1916. Π. Ν. Π.

Ντοὺφ (Duff), ***Ἀλέξανδρος***. Σκῶτος ἱεραπόστολος, γεννηθεὶς τῷ 1806 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1878 ἐν Ἐδιμβούργῳ. Τῷ 1829 ἐστάλη ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς σκωτικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰς Ἰνδίας ὡς ἱεραπόστολος τῶν ἐκεῖ ἐθνικῶν, ἱδρύσας εἰς τὴν Καλκούταν καὶ ἀλλαχοῦ σχολεῖα, καὶ δὴ ἐν Βομβάῃ καὶ Μαδρᾴς. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου καὶ τῶν θρησκευτικῶν περιοδικῶν, ἅτινα ἐξέδιδε, προσείλκυσε πολλοὺς εἰς τὸν Χριστιανισμὸν καὶ ἵδρυσε πολλαχοῦ χριστιανικὰς κοινότητας. Κατὰ τὸν χωρισμὸν τῶν ἐκκλησιῶν ἐν Σκωτίᾳ ἡνώθη μετὰ τῆς ἐλευθέρας. Μετὰ μακρὰν δρᾶσιν ἐν Καλκούτᾳ (ἀπὸ τοῦ 1830—1835 καὶ ἔπειτα ἀπὸ τοῦ 1839—1850 καὶ 1856—1863) προσκληθεὶς ὑπ᾽ ἀμφοτέρων τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Σκωτίας, τῆς τε κρατικῆς καὶ ἐλευθέρας, ἀνέλαβεν ἀπὸ τοῦ 1863 τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν τῆς ἐν Σκωτίᾳ ἱεραποστολῆς, ἣν διετήρησε μέχρι τοῦ θανάτου του. Κ. Ι. Δ.

Ντούφας, ***Παναγιώτης***. Ἀγωνιστὴς ἐκ τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 μετέσχε τῆς πολιορκίας τῆς Μεθώνης καὶ τῆς Πύλου, ὅτε μετὰ 37 ἀνδρῶν ἐπιτεθεὶς ἀπώθησε τοὺς ἐξελθόντας τοῦ φρουρίου Τούρκους τῇ 11 Ἀπριλίου, ἀλλ᾽ ἐφονεύθη ἐν νυκτερινῇ συμπλοκῇ. Τ. Ε. Ε.

Ντουφφὲ (Douffet), ***Γεράρδος***. Βέλγος ζωγράφος (1594—1660). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Ροῦμπενς, συνεπλήρωσε δὲ τὰς σπουδάς του ἐν Ἰταλίᾳ. Διέμεινεν ἐπὶ πολὺ ἐν Ρώμῃ, βραδύτερον δ᾽ ἐν Νεαπόλει καὶ Βενετίᾳ, ἔνθα ἐξειργάσθη πολυαρίθμους προσωπογραφίας. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του διέπρεψεν ὡς ζωγράφος ἱστορικῶν σκηνῶν καὶ θρησκευτικῶν θεμάτων καὶ ὡς προσωπογράφος. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ὁ πάπας Νικόλαος ὁ Ε΄ εἰς τὸν τάφον τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου» (Πινακοθήκη Μονάχου) «Ἡ εὕρεσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ» καὶ «Ὁ Ἰησοῦς θεραπεύων ἀσθενεῖς» (μουσεῖον Μαγεντίας). Ι. Μ. Π.

Ντούχα (Doucha), ***Φραγκῖσκος***. Τσέχος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1810 ἐν Πράγᾳ, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1884. Ἐκτὸς τῶν πρωτοτύπων του ἔργων, μετέφρασεν εἰς τὴν τσεχικὴν πολλοὺς ξένους συγγραφεῖς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Σαίξπηρ, ὁ Τορκουᾶτος Τάσσος, ὁ Δάντης κ. ἄ.

Ντουχάν, ***Τζεμέλ*** — *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Δουχάν*

Ντουχὰτ Ἀς Σαλγοὰ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἐλάσσων κόλπος ἐν τῷ Περσικῷ κόλπῳ, ὁ ἀρχαῖος *Μαγῶν κόλπος* (βλ. λ.).

Ντόϋχερ (Deucher), ***Ἀδόλφος***. Ἑλβετὸς πολιτικὸς (1831—1912). Ἐσπούδασε τὴν ἰατρικήν, ἣν ἐξασκήσας ἐπὶ βραχὺ ἐπεδόθη εἰς τὴν πολιτικήν. Διετέλεσε μέλος τοῦ ἐκτελεστικοῦ συμβουλίου τῆς Θουργοβίας ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἀπὸ τοῦ 1855 καταλαβὼν πλεῖστα ἀξιώματα ἐν αὐτῷ, εἶτα δὲ ἐγένετο μέλος τοῦ ἐθνικοῦ συμβουλίου (1869—1873, 1879 —1883), πρόεδρος αὐτοῦ (1882 — 1883) καὶ τέλος ἀπὸ τοῦ 1883 μέλος τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ συμβουλίου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀνέλαβε τὰ ὑπουργεῖα Ἐμπορίου, Βιομηχανίας καὶ Ἐθνικῆς Οἰκονομίας (1883 —1887), Ἀσφαλείας καὶ Δικαιοσύνης, Ἐσωτερικῶν καὶ Τ.Τ.Τ. Διετέλεσε τρὶς πρόεδρος τῆς ἑλβετικῆς ὁμοσπονδίας τῷ 1897, 1905 καὶ 1909. Π. Ν. Π.

Ντουχομπόρτσοι (οἱ) (Dukhaharzy, Dukobors, Ducobors) *[Θρησκ.]*. Οὕτω καλοῦνται οἱ ὀπαδοὶ παλαιᾶς τινος ρωσικῆς θρησκευτικῆς αἱρέσεως. Οἱ Ντουχομπόρτσοι ὠνόμαζον ἑαυτοὺς υἱοὺς τοῦ Θεοῦ καὶ Χριστιανοὺς ἐν πνεύματι ἀληθείας. Ἀλλ᾽ ὁ ρωσικὸς λαὸς ἐθεώρει αὐτούς, τοὐναντίον, ἀντιστρατευομένους πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ὡς εἶδος ἐπικινδύνων Μασώνων. Ὁ χρόνος τῆς συγκροτήσεως τῆς αἱρέσεως ταύτης εἶναι ἄγνωστος. Κατὰ τὸ τέρμα τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος οἱ Ντουχομπόρτσοι ἤρξαντο ἐπισύροντες τὴν προσοχὴν τῆς ρωσικῆς κυβερνήσεως, ἥτις κατεδίωξεν αὐτοὺς ἀπηνῶς. Ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Α΄ (1801—1825) ἡ τύχη αὐτῶν ὑπῆρξε καλυτέρα, τοῦ ἡγεμόνος ἐπιτρέψαντος τὴν ἐγκατάστασίν των ἐν τῷ βοϊβοδάτῳ Μολότσνουγι, ὅπου ἵδρυσαν ἀποικίαν καὶ ἔζων ἐλεύθεροι καὶ ἀνενόχλητοι. Ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν Καπούστιν ἀπελάμβανεν ἐν τῇ ἀποικίᾳ ταύτῃ βασιλικὰς αὐτόχρημα τιμάς. Ἀλλ᾽ ὅτε ὁ Νικόλαος Α΄ ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ρωσίας (1825), οἱ Ντουχομπόρτσοι ὑπέστησαν μεγάλα δεινά, ἀπελαθέντες, ὑπὸ τὰς οἰκτροτέρας τῶν συνθηκῶν, ἄλλοι μὲν εἰς τὴν Σιβηρίαν καὶ ἄλλοι εἰς τὴν Γεωργίαν. Τέλος ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν ἠναγκάσθη ν᾽ ἀπευθυνθῇ πρὸς τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν, ἐκλιπαρῶν τὴν βοήθειάν της καὶ παρακαλῶν ὅπως ἐπιτρέψῃ εἰς τοὺς ὀπαδοὺς τῆς αἱρέσεως νὰ ἐγκατασταθῶσιν εἴς τινα τῶν ἀποικιῶν της. Ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Ντουχομπόρτσους νὰ ἐγκατασταθῶσιν ἐν Κύπρῳ, ἡ δὲ ρωσικὴ συνῄνεσεν εἰς τὴν ἐκ Ρωσίας ἀπομάκρυνσιν αὐτῶν, ἀλλ᾽ ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως μὴ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν μετέβησαν εἰς τὴν Κύπρον, ἀλλὰ τὸ κλῖμα τῆς νήσου ὑπῆρξεν ὀλέθριον εἰς τὴν ὑγείαν των. Τέλος, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Κ΄ αἰῶνος, ἅπαντες οἱ Ντουχομπόρτσοι, ἀνερχόμενοι εἰς ἑπτὰ χιλιάδας, κατηυθύνθησαν εἰς τὸν Καναδᾶν, ὅπου καὶ ἐγκατεστάθησαν ὁριστικῶς. Ἀλλὰ τῷ 1907 ἐξεδιώχθησαν ἐκ τῆς νέας πατρίδος των, λόγῳ τῶν κομμουνιστικῶν ἰδεῶν καὶ ἀρχῶν των.

Οἱ Ντουχομπόρτσοι δὲν παραδέχονται τὴν ἀποκάλυψιν καὶ τὸ ἀπόλυτον κῦρος τῶν Γραφῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐν τούτοις στηρίζονται ἐν μέρει. Πιστεύουσιν εἰς παράδοσίν τινα, ἣν ὀνομάζουσι ζῶν γράμμα, κατ᾽ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ νεκρὸν γράμμα τῶν Γραφῶν. Τὴν παράδοσιν δὲ ταύτην εὑρίσκουσιν εἰς νέον τι βιβλίον, ὅπερ καλοῦσι ψαλτήριον, ὡς περιλαμβάνον ψαλμούς, τὸ πνεῦμα τῶν ὁποίων μόνον οἱ ἐκλεκτοὶ δύνανται νὰ κατανοήσωσιν, ἀλλ᾽ οἵτινες πράγματι εἶναι εἰλημμένοι ἐκ τῆς Βίβλου. Ἀρνοῦνται τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, τὴν πραγματικὴν ὑπόστασιν τῆς ἁγίας Τριάδος καὶ τὴν ἀνάστασιν τῆς σαρκός. Τοὐναντίον πιστεύουσιν εἰς τὴν μετεμψύχωσιν. Ἐν Ρωσίᾳ κατεδιώχθησαν ἰδίᾳ λόγῳ τῆς ρητῆς ἀρνήσεως αὐτῶν νὰ ἐκτελέσωσι τὴν στρατιωτικήν των θητείαν, ἣν θεωροῦσιν ἀνήθικον. Α. Δ.

Ντουωμὸν (Douaumont) *[Γεωγρ]*. Χωρίον τῆς Γαλλίας (νομὸς Μεύσου), 9 χλμ. ἀπὸ τοῦ Βερντέν. Ἀνατολικῶς αὐτοῦ ὑπάρχει τὸ ὁμώνυμον ὀχυρὸν τῆς περιοχῆς τοῦ Βερντὲν (R. F. V.), τὸ καταστὰν πασίγνωστον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Παγκοσμίου πολέμου λόγῳ τῶν περὶ αὐτὸ διεξαχθέντων ἐπανειλημμένων αἱματηρῶν ἀγώνων (βλ. λ. *Βερντὲν [Στρατ. Ἱστορ.]*). Ν. Θ. Κ.

Ντόφλαϊν (Doflein), ***Φραγκῖσκος***. Γερμανὸς ζωολόγος (1873—1924). Ἐταξίδευσεν εἰς Ἑλλάδα (Μακεδονία), Ἰνδίας, Ἄπω Ἀνατολὴν καὶ Καλιφορνίαν, διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ζωολογίας ἐν Μονάχῳ (1910), Φρειβούργῳ (1912) καὶ Μπρεσλάου (1918—1923) καὶ εἰργάσθη ἰδίως ἐπὶ τῆς βιολογίας τῶν θαλασσίων ὀργανισμῶν, τῶν τερμιτῶν καὶ τῶν μυρμήκων καὶ ἐπὶ τῆς ζωογεωγραφίας. Ἔγραψε: «Περὶ τοῦ κυττάρου καὶ τοῦ πρωτοπλάσματος» (1900), «Ἀπὸ τῶν Ἀντιλλῶν εἰς Ἄπω Ἀνατολὴν» (1900), «Τὰ πρωτόζωα ὡς παράσιτα καὶ νοσογόνα» (1901, δ΄ ἔκδ. 1916), «Τὰ δεκάποδα τῆς ἀνα-

Digitized by Google

τολικῆς 'Ασίας» (1902), «Ταξίδια εἰς 'Απω 'Ανατολὴν» (1906), «Τὰ δεκάποδα μαλάκια» (1910), «Μακεδονία» (1921), κ. ἄ. 'Από τοῦ 1908 ἤρχισε τὴν ἔκδοσιν τῆς σειρᾶς «Φυσικὴ ἐπιστήμη καὶ τέχνικὴ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ καὶ τῇ ἐρεύνῃ» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ *Κ. Θ. Φίσερ*. Π. Ν. Π.

Ντόφρα (Dofra) *[Γεωγρ.]*. Παλαιοτέρα ὀνομασία τῆς ἀγγλικῆς πόλεως *Ντόβερ* (βλ. λ.).

Ντόφριν (Dofrines) *[Γεωγρ.]*. Ὑψίπεδον τῆς Νορβηγίας (βλ. λ. *Ντόβρεφιελ*).

Ντρά, ἢ ***Ντράα (Οὐέντ —)*** *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τοῦ γαλλικοῦ προτεκτοράτου τοῦ νοτίου Μαρόκκου, διαρρέων κατὰ τὸν ἄνω ροῦν αὐτοῦ τὴν εὔφορον πεδιάδα Ἴμι-ν-Ντρὰ καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν 'Ατλαντικὸν μετὰ ροῦν 1.000 περίπου χλμ. Χ. Δ.

— **Ντρά**, ἢ ***'Ελ - Ντράα*** *[Γεωγρ.]*. Ἡ περὶ τὸν ἄνω ροῦν τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ τῆς 'Αφρικῆς περιοχὴ τοῦ Μαρόκκου, κατοικουμένη ὑπὸ Βερβερίνων καὶ 'Αράβων, περίπου 100—250.000. Πρωτεύουσα: *Ταμαγκρούτ*. Ἡ περιοχὴ εὑρίσκεται ὑπὸ ἡμιανεξάρτητον καθεστώς. Π. Ν. Π.

Ντράβα, καὶ ***Ντράβος*** (Drava, Drau) *[Γεωγρ.]*. Παραπόταμος τοῦ Δουνάβεως (βλ. λ. *Ντράον*).

Ντραβίλλας, ***'Αντώνιος***, ἢ ***Κατριμουστάκης***. Παλαιὸς κλέφτης καὶ ὁπλαρχηγὸς τῆς ἐπαναστάσεως, καταγόμενος ἐκ τοῦ χωρίου Μποντιά (νῦν Παλαιοπύργου) τῆς Τριπόλεως. Μετέσχεν εἰς πλείστας μάχας ἐν Πελοποννήσῳ (Γράνας, Βαλτετσίου, Βερβαίνων, Δολιανῶν, Λεβιδίου). Συνετήρει, ἰδίαις σχεδὸν δαπάναις, μικρὸν σῶμα ἐκ Μπονταϊτῶν καὶ ἄλλων ἐκ τῶν ἐγγὺς χωρίων, ἀκολουθῶν πάντοτε τὸν Κολοκοτρώνην, μεθ' οὗ στενῶς συνεδέετο. Σεμνὸς καὶ ἀπέριττος, οὐδεμίαν ἀμοιβὴν ἐπεδίωξεν. 'Ετιμήθη δι' ἀξιώματος καὶ παρασήμου, ἔτυχε δὲ καὶ παροχῆς γαιῶν, ἃς ὅμως ἐν τῇ ἀφιλοκερδείᾳ του δὲν κατέλαβεν. Γ. Θ. Δ.

Ντραγκάνοβο, ἢ ***Δραγάνοβον*** *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς Βουλγαρίας ἐν τῷ νομῷ Τυρνόβου, κειμένη ἐπὶ τοῦ Γιάντρα, παραποτάμου τοῦ Δουνάβεως. Κάτ. 4.000. Χ. Δ.

Ντράγκε (Drage) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Γερμανίας, δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Νέτσε. Ἔχει μῆκος 165 χλμ. καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν.

Ντράγκι (Draghi), ***'Αντώνιος***. Ἰταλὸς μουσουργὸς (1635—1700). Διῆλθε τὸ πλεῖστον τῆς ζωῆς του ἐν Βιέννῃ, ὡς μουσικὸς τῆς αὐλῆς, διευθυντὴς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θεάτρου κλπ. Ἔδωκεν εἰς τὸ θέατρον μέγαν ἀριθμὸν μελοδραμάτων ἀναβιβασθέντων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν Βιέννῃ. Ἐν ὅλῳ ἔγραψεν 172 σκηνικὰ ἔργα, 43 ὀρατόρια, μοτέτα, λειτουργίας, ὕμνους, σερενάτας κλπ. Γ. Σ.

Ντραγκινιάν (Dragnignan) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Βάρ, κειμένη ἐπὶ τοῦ Ναρτυμπὺ κάτωθεν τοῦ ὄρους Μαλμόντ, εἰς ἀπόστασιν 993 χλμ. ἀπὸ τῶν Παρισίων, μεθ' ὧν συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Χάρις εἰς τὴν ὡραίαν φύσιν καὶ τὸ εὐκραὲς κλῖμά της εἶναι ἀξιόλογον κέντρον ἐξοχικῆς διαμονῆς. Ἔχει βυρσοδεψεῖαν. Κάτ. 9.440. Χ. Δ.

Ντράγκο (Drago), ***Θεωρία*** — *[Διεθν. Δίκ.]* βλ. λ. *ἐπέμβασις* (*Θεωρία Δράγο*).

Ντραγκομάνωφ, ***Μιχαὴλ Πέτροβιτς***. Ρῶσος συγγραφεὺς (1841—1895). 'Εσπούδασεν ἐν Κιέβῳ φιλολογίαν, τῷ δὲ 1873 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς πόλεως ταύτης. 'Εδημοσίευσε πλείστας ἐργασίας ἀφορώσας τὴν φιλολογίαν τῆς Οὐκρανίας καὶ τῆς Μικρᾶς Ρωσίας, τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν εἷς τῶν σπουδαιοτέρων ἀντιπροσώπων. 'Επικρίνας τὸ ἐν Ρωσίᾳ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα, κατέλιπε τὴν πανεπιστημιακὴν ἕδραν καὶ μετέβη εἰς Γενεύην, ὅπου ἵδρυσε τὴν ρωσικὴν ἐφημερίδα «Σλόβο» καὶ τὸ περιοδικὸν «Χρομάντα», γραφόμενον εἰς μικρορρωσικὴν γλῶσσαν. Τῷ 1889 ἐκλήθη εἰς τὴν Βουλγαρίαν ὡς καθηγητὴς τῆς ἱστορίας εἰς τὸ τότε συσταθὲν πανεπιστήμιον τῆς Σόφιας. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Ἱστορικὰ ᾄσματα τοῦ μικρορρωσικοῦ λαοῦ» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ 'Αντώνοβιτς (Κίεβον (1874—1875), «Τὸ πνεῦμα τῶν νεωτέρων πολιτικῶν ᾀσμάτων τοῦ οὐκρανικοῦ λαοῦ» (Γενεύη 1881), «Πολιτικὰ ᾄσματα τοῦ λαοῦ τῆς Οὐκρανίας», «Ἡ ἱστορικὴ Πολωνία καὶ ἡ μοσχοβιτικὴ δημοκρατία» κ. ἄ. Θ. Β.

Ντραγκομίρ (Dragomir). Ἐπιφανὴς Βούλγαρος ἐπὶ Κρούμου (βλ. λ. *Δραγομίρ*).

Ντραγκομίρωφ (Dragomirof) βλ. λ. *Δραγομίρωφ*.

Ντραγκονέττι (Dragonetti), ***Δομένικος***. Διάσημος Ἰταλὸς δεξιοτέχνης τοῦ βαθυχόρδου (1763—1846). Τῷ 1794 προσελήφθη εἰς τὴν ὀρχήστραν τοῦ βασιλικοῦ θεάτρου τοῦ Λονδίνου, παρέμεινε δὲ εἰς τὴν θέσιν ταύτην μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἡ δεξιοτεχνία του ἐπὶ τοῦ βαθυχόρδου ἦτο μοναδική. Κατώρθωσεν ἐπὶ τοῦ δυσχρήστου τούτου ὀργάνου νὰ ἐκτελῇ τὰ δυσκολώτερα μέρη, τὰ γεγραμμένα διὰ βιολοντσέλλον, ἢ νὰ παίζῃ τεμάχια εἰδικῶς παρ' αὐτοῦ γραφόμενα καὶ περιέχοντα δυσκολίας, ἃς μόνος ἠδύνατο νὰ ὑπερνικήσῃ. Τῷ 1845 ἔλαβε μέρος εἰς τὰς μουσικὰς ἑορτὰς τῆς Βόννης, ἐπὶ τῇ ἀποκαλύψει τοῦ μνημείου τοῦ Μπετόβεν, ὡς κορυφαῖος τῶν 13 βαθυχορδιστῶν τῆς ὀρχήστρας. Ὁ Ντραγκονέττι ἔγραψε πολλὰ κοντσέρτα καὶ σονάτας διὰ βαθύχορδον καὶ διεσκεύασε διὰ τὸ ὄργανον τοῦτο συνοδείᾳ κλειδοκυμβάλου, ἔργα δι' ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον τοῦ Σεβ. Μπάχ. 'Εκληροδότησε τὴν πλουσίαν του συλλογὴν παλαιῶν μερολογίων καὶ ὀργάνων εἰς τὸ Βρεττανικὸν μουσεῖον, τὸ δὲ θαυμάσιόν του βαθύχορδον, ἔργον τοῦ Γκάσπαρο ντὰ Σάλο, εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Μάρκου τῆς Βενετίας. Γ. Σ.

— **Ντραγκονέττι** (Dragonetti), ***Λουδοβῖκος***, *μαρκήσιος* —. Ἰταλὸς συγγραφεὺς καὶ πολιτικὸς (1791—1871). 'Ενεφανίσθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν πολιτικὴν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Νεαπόλεως (1820), ἐκλεγεὶς δὲ μέλος τῆς βουλῆς ἐξωρίσθη τὸ ἑπόμενον ἔτος. 'Επανελθὼν τῷ 1846, ἀνεμίχθη ἐκ νέου εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848 καὶ ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν 'Εξωτερικῶν τῆς κυβερνήσεως Τρόγια. Νέα ἀντεπανάστασις ὑπεχρέωσεν αὐτὸν εἰς ἐξορίαν μέχρι τοῦ 1860, ὁπότε ἐπανῆλθε μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν Βουρβώνων τῆς Νεαπόλεως. 'Επιτευχθείσης τῆς ἰταλικῆς ἑνώσεως ὠνομάσθη γερουσιαστὴς (1861).

— **Ντραγκονέττι** (Dragonetti), ***Ὑάκινθος*** *μαρκήσιος* —. Ἰταλὸς νομομαθὴς (1738—1818). Ἔγραψε πολλὰ ἔργα, ὧν ἀξιολογώτερα εἶναι τά: «Trattato della Virtù e de' Premi» (1767) ἀποτελοῦν συνέχειαν τοῦ «Περὶ ἀδικημάτων καὶ ποινῶν» ἔργου τοῦ Βεκκαρία, καὶ «Dell' origine de' feudi nei regni di Napoli e Sicilia» (1788). Χ. Δ.

Ντραγκόνι (Dragoni), ***'Ιωάννης-'Ανδρέας***. Ἰταλὸς μουσουργὸς (περὶ τὸ 1540—1598). Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Παλεστρίνα καὶ διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1576 μέχρι τοῦ θανάτου του μουσικὸς διευθυντὴς ἐν τῷ Ἁγίῳ Ἰωάννῃ τοῦ Λατερανοῦ τῆς Ρώμης. Ἐκ τῶν ἔργων του ἐξεδόθησαν: πεντάφωνα καὶ ἑξάφωνα μαδριγάλια, βιλανέλλαι, μοτέττα διὰ 3 ἕως 5 φωνὰς κ. ἄ. Γ. Σ.

Ντραγκουζάνο (Dragusano), ***'Ιωάννης Κόντρου***. Ρουμάνος συγγραφεὺς ἐκ Τρανσυλβανίας (1823—1884). Ἔγραψεν εἰς ὕφος ἐλαφρὸν καὶ χάριεν πλείστας ταξιδιωτικὰς περιγραφάς, ὧν σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ ὑπὸ τὸν τίτλον «Peregrinul Carpatilor» (1860). Χ. Δ.

Ντραγκουτίν, ***Νεμάνιτς***, ἢ ***Στέφανος***. Βασιλεὺς τῆς Σερβίας ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Νεμανιδῶν, ἀποθανὼν τῷ 1316. Ἦτο υἱὸς τοῦ Οὐρὼς Α' καὶ Ἑλλίδος πριγκιπίσσης, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ὁποίας ἀπηρνήθη τὸ ὀρθόδοξον δόγμα, γενόμενος καθολικός. 'Ενυμφεύθη μίαν ἐγγόνην τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας καὶ κατώρθωσε μὲ τὴν βοήθειαν τῶν Μαγυάρων νὰ ἐκθρονίσῃ τὸν πατέρα του (1276)· ἀποδειχθεὶς ὅμως ἀνίκανος εἰς τὰς τῆς διαχειρίσεως τοῦ κράτους, παρῃτήθη ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ του Μιλουτὶν ἢ Οὐρὼς τοῦ Β' (1282) καὶ ἀφιερώθη καθ' ὅλον τὸν ὑπόλοιπον βίον του εἰς τὴν θρησκείαν. Χ. Δ.

Ντραγούτ. 'Οθωμανὸς ναύαρχος, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1504 καὶ ἀποθανὼν ἐν Μελίτῃ τῷ 1566. Κατ' ἀρχὰς ὑπηρέτησεν ὑπὸ τὸν Βαρβαρόσσαν καὶ μετέσχεν εἰς πλείστας ἐπιχειρήσεις αὐτοῦ, κατόπιν δ' ἐξοπλίσας ἴδιον στολίσκον ἀπέβη ἡ μάστιξ τῆς Μεσογείου καὶ εἷς τῶν φοβερωτέρων πειρατῶν αὐτῆς, λεηλατῶν τὰ παράλια τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Σικελίας. Τῷ 1550 προσέβαλε τὴν Κορσικήν, ὅτε καταφθάσας ὁ ναύαρχος Τζανεττῖνος Δόρια συνεκρούσθη πρὸς αὐτὸν ἐν ναυμαχίᾳ, τὸν ᾐχμαλώτισε καὶ τὸν μετέφερεν εἰς Γένουαν. Καταβαλὼν τρισχίλια χρυσᾶ δουκᾶτα ἀφέθη ἐλεύθερος, μεταβὰς δὲ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀνεγνώρισε τὴν ἐξουσίαν τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμὰν καὶ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῶν στόλων του, ἀγωνισθεὶς κατὰ τῆς Βενετίας. Τῷ 1566, ἀποσταλεὶς κατὰ τῆς Μελίτης, ἐτραυματίσθη κατά τινα ἀπόβασιν καὶ μετὰ τινας ἡμέρας ἀπέθανε. Θ. Β.

Ντραίικ (Drake), ***Νάθαν***. Ἄγγλος ἰατρὸς καὶ συγγραφεὺς (1766—1836). Ἔγραψε διάφορα ἔργα, ἐν οἷς: «Ὁ Σαίξπηρ καὶ ἡ ἐποχή του» κ. ἄ. Κ. Ζ.

— **Ντραίικ** (Drake), *σὲρ* ***Φράνσις***. Μέγας Ἄγγλος θαλασσοπόρος καὶ πειρατὴς (1545—1596). Ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας ἐπέβη τῶν πλοίων τοῦ συγγενοῦς του Τζὼν Χῶκινς (διασήμου καὶ τούτου θαλασσοπόρου καὶ καταδρομέως) καὶ ἄριστα μορφωθεὶς κατέστη πλοίαρχος ἑνὸς τῶν πλοίων εἰς ἡλικίαν 22 μόλις ἐτῶν. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1568 διεκρίθη εἰς ναυμαχίαν κατὰ πολυαρίθμου ἱσπανικοῦ στόλου ἐν τῷ ὅρμῳ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Οὐλόας ἐν Μεξικῷ, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Χῶκινς. Τῷ 1572 ἀπέπλευσε διὰ τὴν πρώτην τ[...] κατὰ τῶν Ἱσπανῶν ἐκστρατείαν, ἐπανελθὼν [...] πλούσιος εἰς Πλύμουθ, ὥπλισε τρεῖς φρεγάτας [...] ἠγωνίσθη κατὰ τῶν Ἰσλανδῶν ἐπαναστατῶν. [...]πλίσας κατόπιν τέσσαρα πλοῖα, ἐξέπλευσε [...]

Φράνσις Ντραίικ.

Πλύμουθ τῇ 13ῃ Δεκεμβρ[ίου] 1577 καὶ τῇ 14ῃ 'Απριλ[ίου] 1578 ἠγκυροβόλει πρὸ τ[οῦ] Λαπλάτα. 'Εκεῖθεν ἀποπλεύσας ἔφθασεν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἁγίου Ἰουλιανοῦ, [...]σας κατὰ τὸν διάπλουν [...] τῶν πλοίων του, περιελ[θόντων] εἰς κακὴν κατάστασιν. 'Αποπλεύσας ἐκεῖθεν εἰσέπλευσεν εἰς τὸν Μαγελλάνειον πορθμόν, ὃν διέπλευσεν εἰς [...] ἡμέρας. Μεγάλη τρικυμία ἐξώθησε τοῦτον πρὸς νότον μέχρι 57° περίπου· ἀπώλεσεν ἓν τῶν πλοίων του, [...]θισθὲν αὔτανδρον, τὸ δ' ἕτερον, κυβερνώμενον ὑπὸ τοῦ J. Winter, τὸν ἐγκατέλειψεν, ἐπαναπλεῦσαν εἰς 'Αγγλίαν. Οὕτως ὁ Ντραίικ ἔμεινε μὲ ἓν μόνον πλοῖον, δι' οὗ ἀφίκετο εἰς Χιλ[ήν]. 'Ελεηλάτησε τὸ Βαλπαραῖζον, τὴν Ταρατάθαν κ[αὶ] τὴν 'Αρίκαν. Διαβὰς τὸν Ἰσημερινὸν ᾐχμαλώτισε τὴν θησαυροφορτίδα τοῦ Παναμᾶ. Διαπλεύσας εἰς 68 ἡμέρας τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν, ἔπλευσε πρὸς τὴν Ἰάβαν καὶ ἐκεῖθεν διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς 'Ελπίδος ἐπανέπλευσεν εἰς Πλύμουθ κατάφορτος λαφύρων, ἐκτελέσας οὕτω τὸν περίπλουν τῆς γῆς ἐντὸς 2 ἐτῶν καὶ 10 μηνῶν. Ε[ἰς] τὰς παραστάσεις καὶ διαμαρτυρίας τῶν Ἱσπανῶν κατὰ τοῦ ἀτρομήτου καταδρομέως, ἡ βασίλισσα τῆς 'Αγγλίας μετέβη εἰς Deptford καὶ ἐπιβᾶσα τοῦ πλοίου τοῦ Ντραίικ προεχείρησε τοῦτον ἱππότην τῷ 1581. Τῇ 17ῃ Νοεμβρίου 1585 ὁ Ντραίικ ἀπέπλευσε μετὰ 25 σκαφῶν καὶ κυριεύσας μί[αν] τῶν σημαντικωτέρων νήσων τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου διέπλευσε κατόπιν τὸν 'Ατλαντικὸν κ[αὶ] ἐλεηλάτησε τὸν Ἅγιον Χριστόφορον καὶ τὴν Δομινίκαν, κατέλαβε τὸν Ἅγιον Δομίγγον, ἐφορολόγησε τὴν Καρθαγένην καὶ ἐδῄωσε τὰς ἀκτὰς τῆς Φλωρίδος. Κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἐπανέφερε καὶ τοὺς πρώτους εἰς Βιργινίαν μεταβάντας ἀποίκους, οἵτινες εἰσήγαγον εἰς τὴν 'Αγγλίαν, κατὰ τὴν παράδοσιν, τὴν καλλιέργειαν τῶν γεωμήλων καὶ τοῦ καπνοῦ (1586). Τὸ ἑπόμενον ἔτος προσέβαλε τὴν Λισσαβῶνα καὶ τὸ Κάδιξ, καίων τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα καθ' ἑκατοντάδας. 'Ενεδρεύσας εἰς τὰς 'Αζόρας συνέλαβε τὸ ἐξ 'Αμερικῆς καταπλέον γαλιὸν «Ἅγιος Φίλιππος», κατάφορτον χρυσοῦ. Τῷ 1588, ὡς ἀντιναύαρχος τοῦ κατὰ τῆς μεγάλης ἀρμάδας ἐκπεμφθέντος ἀγγλικοῦ στόλου, ἔλαβε μέρος εἰς τὰς ἐν τῇ Μάγχῃ ναυμαχίας, διακριθεὶς διὰ τὰς ὁρμητικάς του ἐπιθέσεις. Τῷ 1592 ἐξέπλευσε πάλιν, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Χῶκινς ἐπὶ καταδρομὴν μὲ 20 σκάφη. 'Επῆλθε κατὰ πολλῶν ἱσπανικῶν πόλεων τῶν ἀμερικανικῶν παραλίων, ἃς μετέβαλεν εἰς τέφραν. 'Ασθενήσας ἐκ πυρετῶν ἀπέθανεν ἐν Πορτομπέλλῳ. Γ. Ν. Κ.

Ντράϊντεν (Dryden), ***'Ιωάννης***. Ἄγγλος ποιητὴς (1631—1700). 'Εσπούδασεν εἰς τὸ Καίμπριτζ, κατόπιν δὲ ἐξύμνησεν ἐμμέτρως τὸν Κρόμβελ καὶ Κάρολον Γ'. Τὰ σπουδαιότερα τῶν ποιητικῶν του ἔργων εἶναι: «Astrea redux», «Religio laici», «Ποιητικὰ ἀνάλεκτα» (1684), «Ἡ ἔλαφος καὶ ὁ πάνθηρ» (1687), «Ὕμνος εἰς τὴν Ἁγίαν Καικιλίαν», καὶ τὴν μελέτην «Πραγματεία περὶ τῆς δραματικῆς ποιήσεως» (1668). Κυρίως ὅμως διεκρίθη ὡς δραματουργός. 'Εκ τῶν πολλῶν θεατρικῶν του ἔργων ἐξέχουν: αἱ σάτιραι: «'Αβεσαλὼμ» (1681), «Τὸ μετάλ[λ]ιον», «Μὰκ Φοῦκνοκ», (1682), ἡ τραγῳδία «Δὸν Σεβαστιανὸς» καὶ ἡ κωμῳδία «'Αμφιτρύων». Μετέφρασεν ἐμμέτρως τὸν Βιργίλιον (1697), τὰς «Μεταμορφώσεις» τοῦ 'Οβιδίου καὶ ἀποσπάσματα τῆς «Ἰλιάδος» τοῦ Ὁμήρου. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν σπουδαιοτέρων ποιητῶν τῆς 'Αγγλίας καὶ ἐπὶ Ἰακώβου Β' ὠνομάσθη αὐλικὸς ποιητής. Π. Ν. Π.

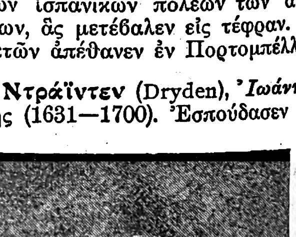

'Ιωάννης Ντράϊντεν.

Ντραῖπερ (Draper), ***Ἐρρῖκος***. 'Αμερικανὸς χημικός, ἰατρὸς καὶ ἀστρονόμος (1837—1882), ἀδελφὸς τοῦ ἑπομένου. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς φ[...]

Digitized by Google

...ολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Νέας Ὑόρκης. ...ιδικευθεὶς εἰς τὴν φωτογράφησιν τῶν οὐρανίων ...ομάτων, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἐπιτυχὼν τὴν φω...γραφικὴν ἀπόδοσιν τοῦ φάσματος αὐτῶν. Ἔγραψεν: «Ἡ χημεία» (1866) καὶ «Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ ὀξυγόνου· νέα θεωρία περὶ τοῦ ἡλιακοῦ φάσματος» (1877). Π. Ν. Π.

— **Ντραίπερ** (Draper), ***Ἰωάννης-Γουλιέλμος.*** Ἄγ...λος φυσικὸς καὶ χημικὸς (1811—1882). Ἐσπού...ασεν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερι...ῆς καὶ κατόπιν διωρίσθη καθηγητὴς τῆς χημείας ... Βιργινίᾳ (1836—1839) καὶ Νέᾳ Ὑόρκῃ, ὅπου ...δίδαξε φιλοσοφίαν (1870) καὶ συνέβαλεν εἰς τὴν ...ιρυσιν τῆς ἰατρικῆς σχολῆς, ἧς ἐγένετο κοσμή...ορ (1874). Ἔγραψε: «Περὶ τῶν ἐφαρμογῶν τῆς ...ιγεροτυπίας» (1840), «Περὶ τῆς χημικῆς δράσεως τοῦ ...ωτός» (1843), «Ὁ ὀργανισμὸς τῶν φυτῶν» (1844), ...Φυσικὴ φιλοσοφία» (1647), «Φυσιολογία τοῦ ἀνθρώ...νου ὀργανισμοῦ» (1856), «Ἱστορία τοῦ ἐμφυλίου πο...μου» (1867—1870, τόμ. 3), «Ἱστορία τῆς διανοητι...ς ἀναπτύξεως ἐν Εὐρώπῃ» (1868—1869), «Ἱστορία ...ν ἀγώνων Ἐκκλησίας καὶ ἐπιστήμης» (1875), περί...ημον καταστὰν καὶ γενόμενον ἀφορμὴ μακρῶν ...ιστημονικῶν ἐρίδων, «Ἐπιστημονικὰ ὑπομνήματα» ...878) κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ντραίσεκε (Draeseke), ***Φῆλιξ-Αὔγουστος-Βερ...ρδος.*** Γερμανὸς μουσουργὸς (1835—1913). Ἀπό...οιτος τοῦ ᾠδείου τῆς Λειψίας καὶ ἐνθουσιώδης ...αδὸς τοῦ Λίστ, διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῇ ...υσικῇ σχολῇ τῆς Λωζάννης καὶ εἶτα ἐν τῷ ...δείῳ τῆς Δρέσδης (1884). Ὁ Ντραίσεκε ὡς συν...έτης, ἐν ἀρχῇ νεοκλασσικὸς καὶ εἶτα μὲ τάσεις ...κτεριστικάς, ἔγραψε μέγαν ἀριθμὸν ἔργων, με...ξὺ τῶν ὁποίων: 3 συμφωνίαι, τὰ συμφωνικὰ ...οιήματα: «Ἡ ζωὴ εἶναι ὄνειρον» καὶ «Πενθεσίλεια», ...αν εἰσαγωγήν, ἓν ρέκβιεμ, τὰ μελοδράματα: ...Herrat», «Sigurd», «Gudrun», «Christus» μυ...ήριον, τὰ ἔργα διὰ χορωδίαν καὶ ...χήστραν: «Κολόμβος», «Παυσανίας», μπαλλάντα ...ὰ βαρύτονον καὶ ὀρχήστραν, 2 λειτουργίας, μου...κὴν δωματίου, τεμάχια κλειδοκυμβάλου, μελῳ...ας κτλ. Ἐξέδωκεν ἐπίσης τὰ θεωρητικὰ συγ...άμματα: «Ὁδηγὸς τεχνικῆς μετατροπίας» (1876), ...Ὁ ἐκτοπισμὸς τοῦ τριτόνου» (1878), τὸ μουσικοκρι...κὸν ἐναντίον τοῦ Ριχ. Στράους ἔργον «Ἡ σύγχυ...ς ἐν τῇ μουσικῇ» (1907) κ. ἄ. Γ. Σ.

Ντραῖτον (Drayton), ***Μιχαήλ.*** Ἄγγλος ποιητὴς ...563—1631). Ἡ πρώτη ποιητική του συλλογὴ ...Ἁρμονία τῆς ἐκκλησίας» κατεστράφη κατὰ διατα...ν τῶν ἀρχῶν. Σημαντικώτερον τῶν ἔργων του ...ναι τὸ «Polyolbion» (1613), ἐν ᾧ περισυνέλεξε ...είστας λαϊκὰς παραδόσεις. Ὁ Ντραῖτον ἀπέ...υεν ὑψίστης εὐνοίας παρὰ τῇ βασιλίσσῃ Ἐλι...άβετ (1558—1603), διωρίσθη δὲ ποιητὴς τῆς ἀγ...ικῆς αὐλῆς. Ἔγραψεν ἐπίσης: «Shepherd's Garland» (1593), «Baron's Wars» (1603) καὶ «Heroical ...pistles» (1597), κατὰ μίμησιν τοῦ Ὀβιδίου. Τῶν ...κροτέρων ποιημάτων του γνωστότερα εἶναι τά: ...Ballad of Agincourt» καὶ «Nimphidia», ἐκδο...έντα τῷ 1627. Ἀπέθανεν εἰς Λονδῖνον καὶ ἐτάφη ... τὸ ἀββαεῖον τοῦ Οὐεστμίνστερ. Τὰ «Ἅπαντα» ...οῦ Ντραῖτον ἐξεδόθησαν ἐν Λονδίνῳ (1752—1753). Κ. Ζ.

Ντρὰκ (Drac) *[Γεωγρ.].* Ποταμὸς τῆς Γαλλίας ... τῷ Δελφινάτῳ, κατερχόμενος χειμαρρωδῶς ἐκ ...ν Ἄλπεων καὶ ἐκβάλλων μετὰ ροῦν 150 χλμ. ...ς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἰζέρ, 4 χλμ. πρὸ ...ῆς Γρενόβλης. Παρέχει μετὰ τῶν παραποτάμων ...υ ἀξιόλογον ὑδροηλεκτρικὴν ἐνέργειαν. Χ. Δ.

Ντράκε (Drake), ***Φρειδερῖκος.*** Γερμανὸς γλύ...ης (1805—1882). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Ράουχ ...ι διεκρίθη ἰδίᾳ εἰς τὴν κατασκευὴν κολοσσικῶν ...αλμάτων καὶ μνημείων. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων ...ου ἔργων τάσσονται: «Ὁ Ἰοῦστος Μαΐζερ» (1836), ...αλμα ἱδρυμένον ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς μητρο...όλεως τοῦ Osnabruck, «Αἱ ὀκτὼ ἐπαρχίαι τῆς ...ρωσσίας» ἐν τῇ Λευκῇ Αἰθούσῃ τοῦ Πύργου τοῦ ...ερολίνου (1844), «Ὁ βασιλεὺς Φρειδερῖκος-Γουλι...μος ὁ Γ'» (ἐν Στεττίνῳ), ἕτερον ἄγαλμα τοῦ αὐ...ῦ (ἐν τῷ ζωολογικῷ κήπῳ τοῦ Βερολίνου) τὸ ...αλμα τῆς Νίκης, ὕψους 9 μέτρων, ἐπὶ τῆς ἀνα...ηστικῆς στήλης τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου ...ῦ 1870—1871, τῆς ἱδρυμένης ἐν Βερολίνῳ (1873), ... μνημεῖον τοῦ Ούμπολτ ἐν Φιλαδελφείᾳ καὶ αἱ ...ροτομαὶ τοῦ Βίσμαρκ, τοῦ Μόλτκε, τοῦ Ράνκε κλπ. Ι. Μ. Π.

Ντράκενσμπεργκ, ἢ ***Κουάθλαμπα*** (Drakens...rg ἢ Quathlamba) *[Γεωγρ.].* Ὀροσειρὰ τῆς Ν. ...φρικῆς, ἐκτεινομένη μὲ κατεύθυνσιν ἀπὸ ΝΔ. ...ρὸς ΒΑ., μεταξὺ Μπασουτολάνδης, ἐλευθέρου ...άτους τῆς Ὀράγγης καὶ Νατάλ, καὶ συνδέουσα ... ὄρη Νιούβεβελντ μετὰ τοῦ Τράνσβααλ. Ἔχει ...ῆκος 600 περίπου χλμ., βαίνουσα δὲ παραλλήλως ...ὸς τὴν παραλίαν τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, ἧς ἀπέ...ι 150—300 χλμ., ἀποτελεῖ μακρὸν καὶ συνεχῆ ...ραμόν, ἀποκλείοντα ἀπὸ θαλάσσης τὰς χώρας ...ς Ὀράγγης καὶ τῆς Μπασουτολάνδης. Αἱ ὑψη...ότεραι κορυφαὶ του φθάνουσι μέχρι 3.000 μ. Χ. Δ.

Ντράκκαρ (drakkar) *[Ναυτ.].* Εἶδος πολεμικῶν ...ων τῶν σκανδιναυϊκῶν φυλῶν (βλ. λ. *δρακκάρ*).

Ντράκουλ, ἢ ***Ντρακουλέστι*** (Dracul, Draculesti). Ἐπιφανὴς βλαχικὸς οἶκος (βλ. λ. *Βεσσαραβίας*).

Ντράμμοντ (Drummond), ***Γουλιέλμος-Χαουθόρντεν.*** Σκῶτος ποιητὴς (1585—1649). Ἐδημοσίευσε: «Tears on the Death of Mœliades» ἐλεγεῖον, «Poems» ποιητικὴ συλλογή, «History of the Five Jameses» καὶ «The Cypresse Grove». Α. Δ.

— **Ντράμμοντ** (Drummond), *σὲρ* ***Γουλιέλμος.*** Ἄγγλος συγγραφεύς, διπλωμάτης καὶ ἀρχαιολόγος, γεννηθεὶς ἐν Σκωτίᾳ τῷ 1760 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ρώμῃ τῷ 1828. Διετέλεσε διπλωματικὸς πράκτωρ ἐν Νεαπόλει καὶ Κωνσταντινουπόλει, ὑπῆρξε μέλος τῆς «Βασιλικῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας» τοῦ Λονδίνου καὶ τοῦ Ἐδιμβούργου καὶ ἔγραψεν: «Ἀκαδημεικὰ μελετήματα» (1805) ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ὁρατίου Οὐάλπολ, καὶ «Ὁ Ἰουδαῖος Οἰδίπους» (Oedipus Judaicus), δι' οὗ πειρᾶται νὰ ἑρμηνεύσῃ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην δι' ἀστρονομικῶν ἀλληγοριῶν. Α. Δ.

— **Ντράμμοντ** (Drummond), ***Ἑρρῖκος.*** Ἄγγλος θεολόγος καὶ φυσικὸς (1851—1897). Ἀνῆκεν εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐκκλησίαν τοῦ Ἐδιμβούργου, εἰς ἣν καὶ ὑπηρέτει ὡς ἱερεύς. Διετέλεσε καθηγητὴς τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐν Γλασκόβῃ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1883 ἐπεδόθη εἰς ἐπιστημονικὰς περιηγήσεις ἀνὰ τὴν Ἀφρικήν, τὴν Αὐστραλίαν καὶ τὴν Ἰαπωνίαν. Ἔγραψεν: «Οἱ φυσικοὶ νόμοι ἐν τῷ πνευματικῷ κόσμῳ» (1883), «Τὸ ὕψιστον ἐν τῷ κόσμῳ», μεταφρασθὲν εἰς τὴν γερμανικὴν («Das Beste in der Welt») καὶ ἐκδοθὲν ἐπανειλημμένως, «Εἰρήνη ὑμῖν» («Pax Voliscum»), «Ἡ ἐξύψωσις τοῦ ἀνθρώπου», «Ἡ ἰδεώδης ζωή», «Ἡ τροπικὴ Ἀφρική» κ. ἄ. Α. Δ.

Ἑρρῖκος Ντράμμοντ.

— **Ντράμμοντ** (Drummond), *σὲρ* ***Ἑρρῖκος-Ἰάκωβος.*** Ἄγγλος διπλωμάτης καὶ πρῶτος γενικὸς γραμματεὺς τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, γεννηθεὶς τῷ 1876. Δεύτερος υἱὸς τοῦ 14ου κόμητος τοῦ Πέρθ, ἐσπούδασεν ἐν Μπέντφορντ καὶ ἐν τῷ κολλεγίῳ τοῦ Ἥτον. Εἰσῆλθε κατόπιν εἰς τὴν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν, προσληφθεὶς τῷ 1900 εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἀπὸ τοῦ 1906—1908 διετέλεσεν ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ ὑφυπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, τῷ δὲ 1912 ἐγένετο ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ τότε πρωθυπουργοῦ Ἄσκουϊθ καὶ κατόπιν τῶν ὑπουργῶν τῶν Ἐξωτερικῶν σὲρ Ἐδουάρδου Γκρέϋ καὶ σὲρ Ἀρθούρου Μπάλφουρ, τὸν ὁποῖον συνώδευσε, κατὰ τὴν εἰδικὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς τῷ 1917. Βραδύτερον μετέβη εἰς Παρισίους, ὡς ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ δευτέρου τότε ἀντιπροσώπου τῆς Ἀγγλίας σὲρ Ἀρθούρου Μπάλφουρ, κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τῆς διασκέψεως τῆς εἰρήνης, ἥτις συνῆλθεν ἐκεῖ μετὰ τὸ τέλος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, τῷ δὲ 1919, κατὰ πρότασιν τοῦ προέδρου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς Οὐΐλσον, διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Συμβουλίου τῆς Διασκέψεως τῆς Εἰρήνης γενικὸς γραμματεὺς τῆς τότε ἱδρυθείσης Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Μέχρι τῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ καταστατικοῦ της καὶ τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης τὸν Ἰανουάριον 1920, ὁ Ντράμμοντ κατέγινεν εἰς τὴν διοργάνωσιν τῆς γραμματείας τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, προκρίνας, ἐξ ὅλων τῶν προταθέντων συστημάτων, τὸ βασιζόμενον ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν πάντα τὰ μέλη τῆς γραμματείας ὤφειλον νὰ εἶναι οὐχὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν χωρῶν εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκουν, ἀλλὰ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ὡς συνόλου, ἀποτελούσης διεθνῆ ὑπηρεσίαν. Ὁ Ντράμμοντ κατώρθωσε, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑπηρεσίας του, νὰ ἐπιδείξῃ πλήρη ἀμεροληψίαν καὶ ἀντικειμενικότητα καὶ ν' ἀποκτήσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν ἐκτίμησιν πάντων τῶν μελῶν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Κατὰ περιόδους ἐπεσκέφθη πάσας σχεδὸν τὰς πρωτευούσας τῶν μελῶν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, χάριν ἀμεσωτέρας επαφῆς τοῦ ὑπ' αὐτοῦ διευθυνομένου διεθνοῦς ὀργανισμοῦ πρὸς τ' ἀποτελοῦντα τοῦτον κράτη. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1926 ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας ἐν ἡμιεπισήμῳ ἀποστολῇ, συνοδευόμενος ὑπὸ δύο ἄλλων μελῶν τῆς γραμματείας τῆς Κοινωνίας, τοῦ γενικοῦ ὑπογραμματέως Ἰταλοῦ Βερνάρδου Ἀττόλικο καὶ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἐν αὐτῇ πολιτικοῦ τμήματος Γάλλου Παύλου Μαντοῦ. Μ. Δ. Β.

Ἑρρῖκος Ντράμμοντ.

— **Ντράμμοντ** (Drummond), ***Θωμᾶς.*** Ἄγγλος μηχανικὸς (1797—1840). Ὡς ὑπολοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ (1826), ἐκτελῶν ἐπιθεώρησιν ἐν Ἰρλανδίᾳ ᾐσθάνθη τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπάρξεως ἰσχυροτάτης φωτεινῆς πηγῆς, ἵνα συνεννοῆται διὰ σημάτων μὲ λίαν ἀπομεμακρυσμένους σταθμούς. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἔσχε τὴν ἰδέαν νὰ διαπυρώσῃ σφαῖραν ἀσβέστου δι' αἰχμηρᾶς φλογὸς ἐκ μείγματος ὑδρογόνου καὶ ὀξυγόνου. Τὸ *ντραμμόνειον φῶς* δὲν ἦτο πραγματικῶς ἐφαρμόσιμον λόγῳ τοῦ γεγονότος ὅτι τὸ ἀέριον τοῦτο μεῖγμα εἶναι ἐκρηκτικόν. Μεταγενέστεραι ἐργασίαι τόσον τοῦ Ντράμμοντ, ὅσον καὶ τοῦ Tessié du Motay, ὅστις ἐπεχείρησε νὰ φωταγωγήσῃ (1868) τὴν πλατεῖαν τοῦ Δημαρχείου ἐν Παρισίοις, ἤγαγον εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ὀξυυδρικῆς φλογός. Ὁ ἀνδριὰς τοῦ Ντράμμοντ ἐστήθη (1883) εἰς μίαν τῶν πλατειῶν τοῦ Δουβλίνου, ὅπου καὶ ἀπέθανεν οὗτος. ΑΝ. Δ.

ντραμπάχτης (ὁ) *[Ναυτ.].* Ἡ κατὰ τὴν κοινὴν ναυτικὴν γλῶσσαν ὀνομασία τοῦ *ἀκταιωροῦ*, ἄλλως *μπραμπάχτης*. Σ. Ε. Λ.

Ντράου, ἢ ***Ντράβα*** (Drau, Drava) *[Γεωγρ.].* Δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Δουνάβεως, ὁ *Δραῦος* ἢ *Δράβος* (Dravus) τῶν ἀρχαίων. Μῆκος 749 χλμ. Πηγάζει ἐν τῇ κοιλάδι Ποῦστελ τοῦ νοτίου Τυρόλου (1.228 μ. ὕψος) καὶ ρέων πρὸς Α. διασχίζει διαδοχικῶς σειρὰν κοιλάδων τῶν ἀνατολικῶν Ἄλπεων (334 χλμ.) καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ Λίντς, εἰσέρχεται εἶτα εἰς τὴν Καρινθίαν, ἀκολουθεῖ τὴν δολομιτικὴν ἄλυσιν τῶν Καρνικῶν Ἄλπεων, διέρχεται τὴν Στυρίαν, τὸ Μαρβοῦργον καὶ τὴν πεδιάδα τοῦ Πεττάου, σχηματίζει ἐπὶ μακρὸν τὰ σύνορα Οὐγγαρίας καὶ Νοτιοσλαυΐας καὶ ἀνατολικῶς τοῦ Ἔσσεκ ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν (ὕψος 75 μ.). Εἶναι πλωτὸς ἐπὶ 610 χλμ. ἀπὸ τοῦ Φίλλαχ, καὶ διὰ μεγαλυτέρου ἐκτοπίσματος πλοῖα ἐπὶ 151 χλμ. ἀπὸ τοῦ Μπάρτς. Κύριοι παραπόταμοι ἐξ ἀριστερῶν: *Ἰζέλ, Μαΐλ, Λίζερ, Γκούρκ, Λάβαντ, Μούρ*, κ. ἄ. καὶ ἐκ δεξιῶν: *Γκάϊλ, Ντράν, Μπέντνια* κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ντράουτ (Draut ἢ Draud), ***Γεώργιος.*** Γερμανὸς φιλόλογος καὶ βιβλιογράφος (1573, θανὼν μεταξὺ 1630 καὶ 1635). Ἐδημοσίευσε πολλὰς πρωτοτύπους ἐργασίας καὶ μεταφράσεις καὶ θεωρεῖται εἷς τῶν σπουδαιοτέρων σοφῶν καὶ βιβλιογράφων τῆς ἐποχῆς του. Τὸ κυριώτερον ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι ἡ «Κλασσικὴ βιβλιοθήκη». Ἐδημοσίευσε πρὸς τούτοις: «Pandectae veteris novique testamenti», «Cornucopiae sive promptuarum philologicum (1625) κ. ἄ. Γ. Ε. Κ.

Ντραπερὸν (Drapeyron), ***Λουδοβῖκος.*** Γάλλος ἱστορικὸς καὶ γεωγράφος (1839—1901). Ἀφοῦ ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῆς ἱστορίας εἰς τὴν École Normale Supérieure, εἰς τὰ λύκεια Ναπολέοντος καὶ Καρλομάγνου, τῷ 1869 ἐγένετο διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καὶ φιλολογίας. Ἐκτὸς τῶν πολυαρίθμων ὑπομνημάτων του, ἀναφερομένων εἰς τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Γερμανίας, ἐδημοσίευσε καὶ τὰ ἑξῆς ἔργα: «Ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος καὶ τὸ βυζαντινὸν κράτος» (1869), «Ἡ ρωμαϊκὴ ἀριστοκρατία καὶ ἡ σύγκλητος» (1870), «Ὀργάνωσις τῆς Αὐστρασίας καὶ ἡ δημιουργία τῆς Γερμανίας κατὰ τὸν Θ' καὶ Ι' αἰῶνα» (1870) κτλ. Σ. Ν. Φ.

Ντράπι *[Γεωγρ.].* Μικρὰ νῆσος τῆς Ἑρμιονίδος θαλάσσης (πλάτ. 37° 15' 20" Β., μήκ. 23° 19' 00" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1525: Hydra, Spezzia and Dhokos islands) ἐν τῇ μεταξὺ Ὕδρας καὶ Σπετσῶν συστάδι τῶν Τρικκεριονήσων. Σ. Ε. Λ.

Ντράππης (Drappès). Ἀρχηγὸς Κελτῶν, ζήσας τὸν Α' π. Χ. αἰῶνα, ὁ ἐπιφοβώτερος ἀντίπαλος τοῦ Καίσαρος ἐν Γαλατίᾳ. Ἀφοῦ ἐβοήθησε τὸν Οὐερκιγγετόριγα κατὰ τὴν ἀνταρσίαν του ἐναντίον τῶν Ρωμαίων, ἀνέλαβε πάλιν τὰ ὅπλα κατὰ τὸ 51 π. Χ. καὶ συγκεντρώσας δεκάδας τινὰς χιλιάδων πολεμιστῶν ἡνώθη μετὰ τοῦ ἑτέρου Γαλάτου ἀρχηγοῦ Λουκτηρίου, μετὰ τοῦ ὁποίου προσεπάθησε νὰ ὑπεραμυνθῇ τοῦ Οὐξελλοδούνου. Ἀλλ' ἡττηθέντες ἀμφότεροι συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι καὶ ἀπέθανον ἐν τῇ φυλακῇ ἑκουσίως ἐκ πείνης, ἵνα μὴ ὑποστῶσι βασανιστικὸν θάνατον ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Σ. Ν. Φ.

«Ντραπὼ» (ἡ). Ἑλληνικὴ ἔκδοσις τῆς ἀθηναϊκῆς γαλλοφώνου ἐφημερίδος «Le Drapeau» (βλ. «*Σημαία*»).

Ντράσκοβιτς (Drascovitch, Drascovics). Ἐπιφανὴς κρατικὸς οἶκος δαλματικῆς καταγωγῆς, οὗτινος σπουδαιότερα αὐτοῦ μέλη ὑπῆρξαν:

— 1) ***Γεώργιος.*** Κληρικὸς καὶ πολιτικὸς (1515—1587). Ἐσπούδασεν ἐν Κρακοβίᾳ, Βιέννῃ, Βολωνίᾳ καὶ Ρώμῃ καὶ διετέλεσε σύμβουλος καὶ ἐξομολογητὴς τοῦ Φερδινάνδου Α', ἐπίσκοπος τοῦ Φυνφκίρχεν (1557), μέλος τῆς συνόδου τοῦ Τριδέντου, ἐπίσκοπος τοῦ Ἄγκραμ (1563) ἀντιταχθεὶς εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῆς μεταρρυθμίσεως ἐν Κροατίᾳ, βάνος τῆς Κροατίας, Δαλματίας καὶ Σλαβονίας, τιτουλάριος ἀρχιεπίσκοπος τῆς Καλότσας (1571), ἐπίσκοπος τοῦ Ράαμπ καὶ πρῶτος καγκελάριος τῆς οὐγγρικῆς αὐλῆς (1578) καὶ καρδινάλιος (1585) ἐπὶ τοῦ πάπα Σίξτου Ε'.

Digitized by Google

— 2) *Ἰβάν*. Βάνος τῆς Κροατίας (1550—1613). Διεκρίθη κατὰ τοὺς πολέμους τῆς Οὐγγαρίας πρὸς τοὺς Τούρκους (1597—1600) καὶ τὸν Στέφανον Μπότσκαϊ, διετέλεσε στρατιωτικὸς σύμβουλος τοῦ αὐτοκράτορος Ροδόλφου Β' (1597) καὶ ἀρχηγὸς τῆς στρατιᾶς τοῦ Δουνάβεως (1606). Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ἅλωσις τοῦ φρουρίου τῆς Πετρίνιας καὶ ἡ κανονικὴ ὀπισθοχώρησις τῆς Κανίστσας.

— 3) *Ἰβὰν* (1603—1648). Βάνος τῆς Κροατίας καὶ παλατῖνος τῆς Οὐγγαρίας.

—4) *Ἰωάννης*, ὁ ἐπικαλούμενος *κόμης Ἰάνκος*. Κροάτης πολιτικὸς (1770—1856). Ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς τῆς «Ἰλλυρικῆς ἑταιρείας» (Citaonica) καὶ ἐμψυχωτὴς τοῦ κροατικοῦ ἐθνικοῦ κινήματος. Ἔγραψεν ἐπαναστατικὰ ποιήματα καὶ γερμανιστὶ δύο πατριωτικὰ φυλλάδια: «Ein Wort an Illyriens hocherzige Töchter κτλ.» (1838) καὶ «Sollen wir Maggyaren werden?».

—5) *Ἰωσὴφ-Καζίμηρος φὸν Τρακοστιάν*. Κροάτης στρατιωτικὸς (1714—1765). Ἔφθασε μέχρι τοῦ βαθμοῦ στρατηγοῦ τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ, διεκρίθη ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἐφεδρείας εἰς τὴν μάχην τοῦ Λόμποζιτς (1756) καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἅλωσιν τοῦ φρουρίου Γκλάτς (1760). Π. Ν. Π.

Ντράϊερ (Dreyer), ***Ἰωάννης-Λουδοβῖκος-Αἰμίλιος***. Δανὸς ἀστρονόμος (1852—1926). Σπουδάσας ἐν τῇ πατρίδι του, διωρίσθη τῷ 1874 ἀστρονόμος εἰς τὸ ἐν Birr Castle τῆς Ἰρλανδίας ἀστεροσκοπεῖον τοῦ κόμητος Rosse. Ἀκολούθως ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν ἐν τῷ βασιλικῷ ἀστεροσκοπείῳ τοῦ Dunsink. Τῷ 1882 τῷ ἀνετέθη ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀστεροσκοπείου τοῦ Armagh, ἐξ ἧς ἀπεσύρθη τῷ 1916. Ἠσχολήθη εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀστρονομίας καὶ κατέγινεν εἰς παρατηρήσεις τῶν νεφελοειδῶν καὶ τῶν ἰδίων κινήσεων τῶν ἀπλανῶν. Ἔγραψε: «Περὶ νεφελοειδῶν καὶ ἀπλανῶν», καὶ συνέταξε «Κατάλογον 3.300 ἀστέρων» (1886) καὶ «Νέον γενικὸν κατάλογον νεφελοειδῶν καὶ σμηνῶν ἀστέρων», ὅστις ἐδημοσιεύθη εἰς τὰ «Memoires of the Royal Astronomical Society» (London 1888). Ὁ Ντράϊερ συνέλεξεν ὅλα τὰ ἔργα τοῦ συμπατριώτου αὐτοῦ Τύχωνος καὶ ἐξέδωκεν αὐτὰ ὑπὸ τὸν τίτλον «Tycho Brahe opera omnia» εἰς 13 τόμους. Συνέγραψε δὲ καὶ ἰδιαίτερον ἔργον περὶ τοῦ Τύχωνος: «Tycho Brahe, a picture of scientific life and work in the 17th century» (1890). Ὁ Ντράϊερ ἔτυχε πολλῶν ἀκαδημαϊκῶν τιμῶν καὶ διακρίσεων. Σ. Π.

—**Ντράϊερ** (Dreyer), ***Μάξ***. Γερμανὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1862. Διετέλεσε καθηγητὴς γυμνασίου (1885—1888) καὶ ἔγραψε: «Drei» (1892), «Winterschlaf» (1895), «Hans» (1898), «Der Probekandidat» (1899), «Das Tal des Lebens» (1903), «Die Siebzehnjährigen» (1904), «Der Unbestechliche» (1918), δραματικὰ ἔργα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐμφανίζεται βαθὺς γνώστης τῆς σκηνῆς, πλήρης χιούμορ καὶ λελογισμένου νατουραλισμοῦ, «Lautes und Leises» (1893), «Auf eigener Erde» (1911), «Die Siedler von Hohenmoor» (1922), «Das Gymnasium von Sankt Jürgen» (1925), πεζὰ ἔργα, εἰς τὰ ὁποῖα παρέχει ὡραίας περιγραφὰς τῆς πατρίδος του. Γ. Ε. Κ.

Ντράϋζε (Dreyse), ***Νικόλαος φὸν —***. Γερμανὸς μηχανικὸς καὶ βιομήχανος (1787—1867). Ἤρχισε τὸ στάδιόν του ὡς τεχνίτης σιδηρουργός, ἐργαζόμενος μέχρι τοῦ 1814 εἴς τι ἐργοστάσιον πυροβόλων ὅπλων ἐν Παρισίοις. Τῷ 1824 ἵδρυσεν ἴδιον ἐργοστάσιον, παρὰ τὸ Ἔρφουρτ, ἐν τῷ ὁποίῳ κατεσκεύαζεν, ἀπὸ τοῦ 1841, τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐφευρεθὲν ὀπισθογεμὲς ὅπλον, εἰσαχθὲν εἰς τὸν πρωσσικὸν στρατόν. Γ. Θ. Κ.

Ντρὰχ Ἀμποὺλ Νέγκα *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν ἀρχαιοτάτων καὶ σπουδαιοτάτων νεκροπόλεων τῆς Αἰγύπτου πρὸς Δ. τῶν ἀρχαίων Θηβῶν. Εἰς αὐτὴν ὁ Μαριὲτ ἀνεκάλυψε μεγίστης σπουδαιότητος τάφους τῶν βασιλέων τῆς ΙΑ', ΙΓ' καὶ ΙΖ' δυναστείας. Γ. Λ. Α.

Ντράχμαν (Drachmann), ***Χόλγκερ***. Δανὸς ποιητὴς (1846—1908). Κατ' ἀρχὰς ἠσχολήθη μὲ τὴν ζωγραφικήν, κατόπιν δὲ ἀφιερώθη ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν λογοτεχνίαν, διακριθεὶς διὰ τὸν πλοῦτον τῆς φαντασίας καὶ τὰς ὡραίας εἰκόνας ἐκ τῆς ζωῆς τοῦ λαοῦ, ἰδίως τῶν ἁλιέων καὶ ναυτικῶν. Ἔγραψε: «En Overcomplet» (1876), «Forskrevet» (1890), μυθιστορήματα, «Paul og Virginie» καὶ «Lars Kruse» (1879), διηγήματα, «Dämpede Melodier» (1875), «Ranker og Roser» (1879), «Gamle Guder og nye» 1881), συλλογὰς ποιημάτων, «Prinsessen og det halve Kongerige» (1878), «Der var engang» (1885), «1001 Nat» (1889), παραμύθια, «Derovre fra Graensen» (7 ἔκδ. 1882), «Danmark leve!» (1885), εἰς τὰ ὁποῖα ὁ μέχρι τοῦδε ριζοσπαστικὸς κοσμοπολίτης ἐμφανίζεται αἰφνιδίως ὡς ἐνθουσιώδης ἐθνικιστὴς κ. ἄ. Γ. Ε. Κ.

Ντρὲ (Dreux) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Ἒρ-ἐ-Λουάρ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μπλαίζ. Κάτ. (1921) 10.909. Ὑπῆρξε πρωτεύουσα τῶν Δουροκασσίων (Durocasses) Γαλατῶν καὶ τῆς μεσαιωνικῆς ἐπαρχίας Ντρεζεζὲν (Dreugésin). Κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἐρρίκου Δ', ὅστις κατηδάφισεν ἐκ θεμελίων τὸ παλαιὸν φρούριόν της. Ἔχει σπουδαιότατα μνημεῖα, ὧν ἐξέχουν ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου (μαυσωλεῖον τοῦ οἴκου τῆς Ὀρλεάνης περικλεῖον ἔργα τοῦ Ντελακρουά, Ὁρατίου Βερνὲ καὶ Ἔνγκρ), τὸ παλαιὸν δημαρχεῖον, ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Πέτρου (μὲ πρόσοψιν ρυθμοῦ Ἀναγεννήσεως) κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ντρὲ (Dreux), ***Φίλιππος ντὲ—***. Γάλλος θεολόγος, ἐπίσκοπος τοῦ Μπωβαὶ τῷ 1175, ἀποθανὼν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τῷ 1217. Ἦτο υἱὸς τοῦ Ροβέρτου κόμητος τοῦ Ντρὲ καὶ τῆς Ἁγνῆς ντὲ Μπραίν, ἀνεψιὸς δὲ τοῦ Ἐρρίκου τῆς Γαλλίας, ἀρχιεπισκόπου τῶν Ρήμων. Πρὶν λάβῃ τὴν μίτραν ἐπεσκέφθη τὴν Παλαιστίνην, ὅπου ἔμεινεν ἐπὶ τετραετίαν ζήσας ἐν μέσῳ περιπετειῶν. Χειροτονηθεὶς τῷ 1180, μετέσχε τῆς συνδιασκέψεως τοῦ Gisors, καθ' ἣν ἀπεφασίσθη νέα σταυροφορία. Ἀναχωρήσας διὰ τὴν σταυροφορίαν τῷ 1190, ἐπανῆλθε τρία ἔτη βραδύτερον, παρευρέθη εἰς τὸν γάμον τοῦ Φιλίππου-Αὐγούστου μετὰ τῆς Ἰγγεβούργης τῆς Δανιμαρκίας καὶ μετ' ὀλίγον ἐχρησίμευσεν εὐχαρίστως ὡς ὄργανον τοῦ Φιλίππου ζητήσαντος διαζύγιον. Κατόπιν ἐπεφορτίσθη μὲ μυστικὴν ἀποστολὴν παρὰ τῷ αὐτοκράτορι τῆς Γερμανίας, ἀποβλέπουσαν ὅπως καταστῇ αὐστηροτέρα ἡ ἐπίβλεψις τοῦ Ριχάρδου τοῦ Λεοντοκάρδου, βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, αἰχμαλώτου τότε Ἐρρίκου τοῦ ΣΤ'. Ὁ Φίλιππος ντὲ Ντρὲ μόλις εἶχεν ἐπιστρέψει εἰς τὴν περιφέρειάν του, τῷ 1195, ὅταν ὁ Φίλιππος-Αὔγουστος ἐπανήρχισε δραστηρίως τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν Ἄγγλων. Ἀλλ' ὁ Ριχάρδος, ὅστις εἶχεν ἐξαγοράσει τὴν ἐλευθερίαν του διὰ χρυσοῦ, ἐσπεύσεν εἰς τὸ ἐν Νορμαδίᾳ δουκᾶτόν του καί, θέλων νὰ ἐκδικηθῇ τὸν ἐπίσκοπον τοῦ Μπωβαί, ἐλεηλάτησεν ὁλόκληρον τὴν περιφέρειάν του καὶ ἐνίκησε καὶ τὸν ἴδιον ὑπὸ τὰ τείχη τῆς πόλεώς του. Ὁ ἐπίσκοπος, ὅστις αὐτοπροσώπως διηύθυνε τὸν στρατόν, ἔπεσεν εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ του καὶ ὡδηγήθη εἰς Ρουένην, ὅπου ἐφυλακίσθη καὶ παρέμεινεν ἔγκλειστος μέχρι τοῦ 1199, ὁπότε ἀπέθανεν ὁ Ριχάρδος. Τῷ 1202 ἀπέτυχεν ὅπως ἐκλεγῇ ἀρχιεπίσκοπος τῶν Ρήμων. Θ. Π.

Ντρεβὲ (Drevet), ***Κλαύδιος***. Γάλλος χαράκτης, ἀνεψιὸς καὶ μαθητὴς τοῦ Πέτρου Ντρεβὲ (1705—1782). Συνειργάσθη μετὰ τοῦ θείου του καὶ τοῦ ἐξαδέλφου του Πέτρου-Λουδοβίκου καὶ διεκρίθη εἰς τὴν ἐκτέλεσιν προσωπογραφιῶν τοῦ Ριγκώ.

— **Ντρεβὲ** (Drevet), ***Πέτρος***. Γάλλος χαράκτης (1664—1738), Ἐμαθήτευσεν εἰς τὰ ἐργαστήρια τοῦ Γερμανοῦ Ὤντραν καὶ κατόπιν διεκρίθη εἰς τὴν χάραξιν ἔργων τοῦ Ριγκώ. Τῷ 1707 ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν τεχνῶν. Ἐκ τῶν ἔργων του σπουδαιότερα εἶναι αἱ προσωπογραφίαι τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' καὶ ΙΕ', τοῦ πρίγκιπος Κοντί, τῶν δουκῶν τοῦ Μαίν, τῶν Ντανζώ, Μπουαλὼ καὶ Βιλλάρ, τοῦ καρδιναλίου Φλερύ, τῆς δουκίσσης τοῦ Νεμοὺρ κ. ἄ. Π. Ν. Π.

— **Ντρεβὲ** (Drevet), ***Πέτρος-Λουδοβῖκος***. Γάλλος χαράκτης (1697—1739), υἱὸς καὶ μαθητὴς τοῦ Πέτρου Ντρεβέ. Τὰ ἔργα του θεωροῦνται ἀριστουργήματα τεχνικῆς, ἐξέχουν δὲ ἐξ αὐτῶν αἱ ἐκτελέσεις ἔργων τοῦ Ριγκώ (προσωπογραφίαι τῶν Μποσσυέ, Ντυμπουὰ κ. ἄ.), Κουαπὲλ (προσωπογραφία τῆς δεσποινίδος Λεκουβρέρ), Μπουλόνι κ. ἄ.

Ντρέβεντς (Drewenz) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Γερμανίας, δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Βιστούλα, ἐκβάλλων παρὰ τὸ Τόρν. Διὰ τῆς διώρυγος Ἔλμπινγκ-Ὄμπερλαντ συνδέεται μετὰ τοῦ Ἔλμπινγκ, τοῦ γερμανικοῦ Ὀυλάϋν καὶ τῆς λίμνης Γκέζεριχ. Ἔχει μῆκος 238 χλμ. Π. Ν. Π.

Ντρεβλιᾶνοι (οἱ). Σλαϋϊκὸς λαός, καλούμενοι οὕτως ἕνεκα τοῦ δασώδους τῆς χώρας των. Ἔζη ἐν τῷ νομῷ Βολυνίας, εἶτα δὲ ἀνεμείχθη μετὰ τῶν ἄλλων σλαυικῶν λαῶν καὶ ὑπετάγη εἰς τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Κιέβου. Τῷ 914 οἱ Ντρεβλιᾶνοι ἐπαναστάτησαν κατὰ τοῦ ἡγεμόνος Ἰγκόρ, ἀλλ' ἡττηθέντες συνεχωνεύθησαν μετὰ τῶν Ρώσων. Θ. Β.

Ντρὲβς (Drews), ***Ἀρθοῦρος***. Γερμανὸς φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1865. Καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν Καρλσρούῃ. Πανθεϊστής, ρέπει πρὸς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Χάρτμανν, τοῦ ὁποίου «Ἡ φιλοσοφία τοῦ ἀσυνειδήτου» ἐπέδρασεν ἐπ' αὐτοῦ, ὡς ὁ ἴδιος γράφει, ὡς ἀποκάλυψις. Ἔκτοτε ὡς κύριον αὐτοῦ ἔργον ἐθεώρησε τὴν διάδοσιν τῆς φιλοσοφίας τοῦ διδασκάλου, ἡ μελέτη τῶν ἔργων τοῦ ὁποίου ἐνίσχυσε τὴν ἔμφυτον ἀποστροφὴν κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τὴν θέσιν αὐτοῦ ἐργάζεται ὅπως καταλάβῃ ὁ πανθεϊσμός, ἡ πίστις εἰς ἐνδοκοσμικὸν καὶ στερούμενον συνειδητοῦ βίου θεόν, ὅστις ἀποκαλύπτεται ἐν τῇ πρὸς σκοποὺς ρεπούσῃ νομοτελείᾳ τοῦ σύμπαντος καὶ εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸ βαθύτερον ἐγὼ τοῦ ἀνθρώπου. Τὴν θρησκείαν ταύτην, τὴν ὁποίαν κηρύσσει μετ' ἐνθουσιασμοῦ δίκην προφήτου, πιστεύει ἐρειδομένην ἐπὶ τοῦ λόγου, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν χριστιανικήν, ἡ ὁποία στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἱστορίας. Ἐκ τῆς κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀποστροφῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἐξελικτικοῦ του πανθεϊσμοῦ, ἐξηγεῖται ἡ προσπάθεια τοῦ Ντρέβς, ὅπως διασείσῃ τὰ θεμέλια τῆς χριστιανικῆς θρησκείας διὰ τῆς καταδείξεως τοῦ μυθικοῦ χαρακτῆρος τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ, ὅπερ κατ' αὐτὸν εἶναι ἱστορικῶς ἀνύπαρκτον. Ὁ Ντρὲβς εἶναι πολυγραφώτατος συγγραφεύς, γράψας μεταξὺ ἄλλων: «Τὸ Ἐγὼ ὡς βασικὴ ἀρχὴ τῆς μεταφυσικῆς» (1897), «Ἡ θρησκεία ὡς αὐτοσυνείδησις τοῦ Θεοῦ» (1906), «Ὁ μονισμὸς» (1908), «Ὁ περὶ Χριστοῦ μῦθος» (β' ἔκδ. 1924), «Τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Μάρκου» (1921), «Ἡ γέννησις τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐκ τῆς Γνώσεως» (1924). Ν. Λ.

Ντρέγκελυ (Drégely) *[Γεωγρ.]*. Φρούριον ἐν Οὐγγαρίᾳ, ἱστορικῶς γνωστὸν ἐκ τῆς κατ' αὐτοῦ ἐπιθέσεως τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων (1552) καὶ τῆς ἡρωϊκῆς του ἀμύνης, διευθυνομένης ὑπὸ τοῦ Οὔγγρου φρουράρχου Σόννυ.

Ντρέμπελ (Drebbel), ***Κορνήλιος βὰν —***. Ὁλλανδὸς φυσικὸς καὶ μηχανικὸς (1572—1634). Ἐγκατασταθεὶς ἐν Λονδίνῳ (1620) ἐπεδόθη εἰς ἐπιστημονικὰς ἐρεύνας καὶ ἐπενόησε περίφημον σύνθετον μικροσκόπιον, ἰδιότυπον θερμόμετρον καὶ ἰσχυρὰν φερώνυμον βαφὴν δι' ἔρια καὶ μετάξας. Ἔγραψεν ὀλλανδιστί, λατινιστὶ καὶ γαλλιστὶ τὸ ἔργον: «Δύο πραγματεῖαι: Περὶ τῆς φύσεως τῶν στοιχείων· περὶ τῆς πεμπτουσίας» (1608, 1621 καὶ 1673). Π. Ν. Π.

Ντρὲ-Μπρεζὲ (Dreux-Brezé), ***Ἐρρῖκος-Ἐδβάρδος, μαρκήσιος τοῦ—***. Μέγας τελετάρχης τῆς γαλλικῆς αὐλῆς (1766—1829). Εἶναι γνωστὸς ἐκ τοῦ ὅτι ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ διάλυσις τῆς Συνελεύσεως τῶν τριῶν τάξεων (1789). Π. Ν. Π.

Ντρέντε (Drente, Drenthe) *[Γεωγρ.]*. Ὀλλανδικὴ ἐπαρχία εἰς τὰ πρὸς τὴν Γαλλίαν σύνορα. Ἔκτασις 2.662 τ. χλμ. Κάτ. (1925) 223.168. Ἔχει ἀνεπτυγμένην κτηνοτροφίαν καὶ ἐξάγει ἄφθονον τύρφην. Εἶναι ἡ ἀρχαία *Δρεντία* (Drentia), γενομένη κατόπιν πολιτεία ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπον τῆς Οὐτρέχτης. Ἡνώθη μετὰ τῶν Κάτω-Χωρῶν τῷ 1528. Κατέστη διάσημος διὰ τὸν παλαιόν της κώδικα δικαίου. Π. Ν. Π.

ντρέντνωτ (τὸ) (ἀγγλ. Dreadnought=ἄφοβος). Τύπος θωρηκτοῦ πλοίου μάχης, ἔχοντος ἰσχυρὰν θωράκισιν καὶ ὁπλισμὸν βαρέων πυροβόλων ἑνὸς μόνου διαμετρήματος, τοποθετημένων ἀνὰ δύο ἢ τρία ἐντὸς θωρηκτῶν πύργων (καλουμένων διδύμων ἢ τριδύμων πύργων) καὶ βαλλόντων πάντων κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς τοῦ σκάφους. Μέχρι τοῦ 1905, ὁπότε ἡ Ἀγγλία ἐναυπήγησε τὸ πρῶτον θωρηκτὸν τοῦ ὡς ἄνω τύπου, τὰ θωρηκτὰ πλοῖα μάχης ὡπλίζοντο διὰ 4 πυροβόλων τῶν 0.305 ἐν δυσὶ διδύμοις πύργοις, οἵτινες ἦσαν τοποθετημένοι ὁ μὲν εἰς τὴν πρῷραν, ὁ δ' ἕτερος εἰς τὴν πρύμνην τοῦ σκάφους, οὕτως ὥστε τὰ πυροβόλα νὰ βάλλωσι κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευράς, καὶ δι' 8 ἕως 10 πυροβόλων τῶν 0.165 ἕως 0.24, διανεμημένων κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευράς, ὥστε ἐξ ἑκάστης μόνον τὸ ἥμισυ ἠδύνατο νὰ βάλλῃ. Τῶν ὡς ἄνω πλοίων, ἅτινα ἐκλήθησαν μετέπειτα προντρέντνωτ (Pre-dreadnoughts), τύπον παρέχει τὸ ἀγγλικὸν «Ἀγαμέμνων» ἢ «Lord Nelson».

Ἡ ἀνάπτυξις τῆς δυνάμεως τοῦ πυροβόλου καὶ ἡ αὔξησις τῆς ταχυβολίας, ἡ τελειοποίησις τῶν θωράκων, ἡ αὔξησις τῆς ἀποστάσεως μάχης, ἐπὶ ρέαζον τὸ ζήτημα τῆς προσπελάσεως, καὶ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ στόλου εἰς τὴν γραμμὴν μάχης ἐπεβάλλετο νὰ γίνῃ λίαν ἐγκαίρως· ἀφ' ἑτέρου τῆς τακτικῆς συγκεντρώσεως περιοριζομένης ὑπὸ τῶν

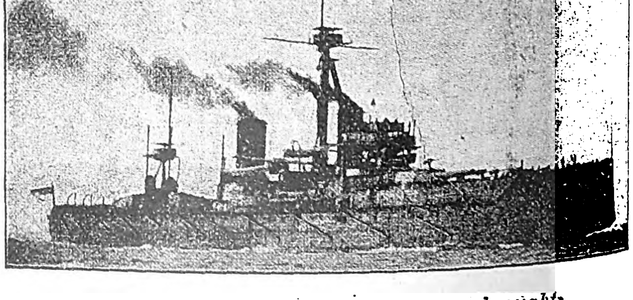

Τὸ πρῶτον ναυπηγηθὲν ντρέντνωτ «Dreadnought».

Digitized by Google

ἀπαιτήσεων τῆς βολῆς καὶ ὡς γραμμῆς μάχης γενομένης γενικῶς παραδεκτῆς τῆς γραμμῆς παραγωγῆς καὶ τῶν προσπαθειῶν ἑκατέρου τῶν ἀντι-

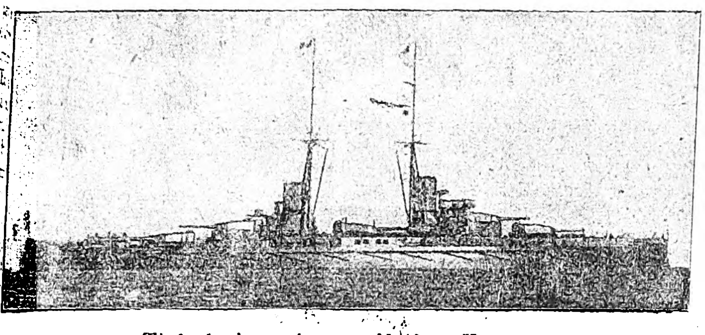

Τὸ ἰταλικὸν ντρέντνωτ «Ἰούλιος Καῖσαρ».

τάλων στόλων τεινουσῶν εἰς τὸ νὰ σχηματίσωσι τὸ Τ' ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς ἀντιπάλου παρατάξεως, πάντα τὰ μεγάλα ναυτικὰ κράτη, καὶ πρώτη ἡ Ἀγγλία, ἰδίως μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Τσουσίμας, καθ' ἣν κατεδείχθη ἡ ἰσχὺς κυρίως τῶν μεγάλου διαμετρήματος πυροβόλων, ἤχθησαν γενικῶς εἰς τὴν παραδοχὴν τοῦ ντρέντνωτ ὡς τύπου πλοίου μάχης. Τὸ πρῶτον σκάφος ὅπερ ἐναυπηγήθη τοῦ τύπου τούτου ἦτο τὸ ἐν Ἀγγλίᾳ τῷ 1905 ἐπὶ σχεδίων τοῦ ἀγγλικοῦ ναυαρχείου ναυπηγηθέν, δῶσαν καὶ τὸ ὄνομά του εἰς πάντα τὰ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν ναυπηγηθέντα μετέπειτα σκάφη. Ἐξωπλίσθη διὰ 10 πυροβόλων τῶν 0.305 ἐντὸς 5 διδύμων πύργων, 24 ταχυβόλων τῶν 0.076 καὶ 5 ὑποβρυχίων τορπιλλοβλητικῶν σωλήνων τῶν 0.45. Ὁμοίως καὶ ἡ θωράκισις ηὐξήθη, καὶ οὕτως ἡ θωρηκτὴ ζώνη τῆς ἰσάλου εἰς μὲν τὸ μέσον εἶχε πάχος 0.279, βαίνουσα ἐλαττουμένη πρὸς πρῷραν μέχρι 0.152 καὶ πρὸς πρύμναν μέχρι 0.102. Τὸ θωρηκτὸν κατάστρωμα εἶχε πάχος 0.040 ἕως 0.070. Οἱ πύργοι εἶχον θώρακα πάχους 0.203 ἕως 0.279, ἦσαν δὲ τοποθετημένοι οἱ μὲν τρεῖς κατὰ τὸ διάμηκες, ὁ δὲ τέταρτος καὶ πέμπτος συμμετρικῶς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ καὶ ἀριστεροῦ μέρους τοῦ σκάφους, ὀλίγον πρύμνηθεν τοῦ πρῳραίου ἱστοῦ. Εἶχε μῆκος 156 μ., πλάτος 25 μ., βύθισμα 8 μ. καὶ ἐκτόπισμα 18.000 τόννων. 29 Ἡ ἀνωτάτη ταχύτης του ἦτο 21,5 κόμβων, ἐπιτευχθεῖσα διὰ τῆς διὰ πρώτην φορὰν χρησιμοποιήσεως ἀτμοστροβίλων Parsons μετ' ἀπ' εὐθείας μεταδόσεως τῆς κινήσεως εἰς τὴν ἑλικοφόρον ἄτρακτον, ἀναπτυχθείσης ταχύτητος 23.000 ἵππων με καύσιμον ὕλην μικτήν, γαιάνθρακας καὶ πετρέλαιον (μέγιστος φόρτος γαιανθράκων 2.700 τόννοι, πετρελαίου 450 τόννοι. Ἀκτὶς ἐνεργείας ὑπὸ 11 κόμβους καθ' ὥραν 5.800 μίλλια, ὑπὸ 18 κομβ. 3.500 μίλλ.). Καταδειχθέντος λίαν ἱκανοποιητικοῦ τοῦ τύπου τούτου ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις, ἥ τε Ἀγγλία καὶ τὰ λοιπὰ ναυτικὰ κράτη δὲν ναυπηγοῦσιν ἢ τοιούτου τύπου θωρηκτὰ μάχης (Battleships). Σὺν τῇ τελειοποιήσει πυροβόλων καὶ θωράκων, καθὼς καὶ τῶν ὑποβρυχίων ὅπλων καὶ τῶν ἀεροσκαφῶν, καὶ ὁ ὁπλισμὸς καὶ ἡ θωράκισις ὁριζοντία καὶ κατακόρυφος, καθὼς καὶ ἡ ὕφαλος προάσπισις τῶν ντρέντνωτς συνεχῶς ἔβαινε τελειοποιουμένη. Οὕτως ἡ Ἀγγλία μετὰ τὸ πρῶτον ἐναυπήγησε μέχρι τοῦ 1910 3 τύπου «Superb» (ἐκτόπισμα 1.900 τόνν., 10 πυροβόλα τῶν 0.305 ἐν πέντε διδύμοις πύργοις, ταχύτης 21—22 κόμβοι), 3 τύπου «Collingwood» μὲ χαρακτηριστικὰ καὶ ὁπλισμὸν ὡς τὰ τῶν ἀνωτέρω, καὶ 3 τύπου «Neptune», ὅμοια τοῖς προηγουμένοις. Τῷ 1910—1911 ἐναυπήγησε 4 τύπου «Orion» (ἐκτόπισμα 22.500 τόννων, ἱπποδύναμις 27.000 ἵππων, ταχύτης 22 κόμβων, ὁπλισμὸς 10 πυροβόλα τῶν 0.343 ἐν 5 διδύμοις κατὰ τὸ διάμηκες πύργοις, θώραξ ἰσάλου 0.305). Τῷ 1911—1912 4 τύπου «Audacius», ὅμοια πρὸς τ' ἀνωτέρω. Τῷ 1912—1913 ἐναυπήγησε 4 τύπου «Iron Duke» (ἐκτόπισμα 26.000 τόννων, ταχύτης 22 κόμβων, ὁπλισμὸς 10 τῶν 0.343 ἐν πέντε διδύμοις πύργοις κατὰ τὸ διάμηκες, καὶ 12 ταχυβόλων τῶν 0.152, κριθέντων ἀνεπαρκῶν διὰ τὴν ἀπόκρουσιν ἀντιτορπιλλικῶν τῶν ταχυβόλων τῶν 0.076 καὶ 0.60). Τὸ «Iron Duke» ἦτο κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ναυαρχὶς τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Grand Fleet ναυάρχου Jellicoe. Τῷ 1913—1915 καθειλκύσθησαν τὰ 5 τύπου «Queen Elisabeth», ἐκτοπίσματος 28.000 τόννων, ταχύτητος 25 κόμβων, ὁπλισμοῦ 8 τῶν 0.381 ἐν 4 κατὰ τὸ διάμηκες πύργοις καὶ 12 τῶν 0.152· εἰς ταῦτα κατὰ πρῶτον ἐφηρμόσθη ἡ μετάδοσις τῆς κινήσεως τῶν ἀτμοστροβίλων εἰς τὴν ἑλικοφόρον ἄτρακτον διὰ συστήματος ὀδοντωτῶν τροχῶν, ἐχρησιμοποιήθη δ' ἀποκλειστικῶς ὡς καύσιμος ὕλη τὸ πετρέλαιον. Τῷ 1916 ἐπερατώθη ἡ ναυπήγησις 5 τύπου «Royal Sovereign», ἐκτοπίσματος καὶ ὁπλισμοῦ ὡς τῶν προηγουμένων καὶ ταχύτητος 22.5 κόμβων. Τέλος, τῷ 1925 καθειλκύσθησαν τὰ ντρέντνωτς «Nelson» καὶ «Rodney», τὰ ἰσχυρότερα ἕως σήμερον σκάφη, ἐκτοπίσματος 35—40 000 τόνν., ταχύτητος 23 κόμβων, θώρακος 0.355, ὁπλισμοῦ 9 πυροβόλων τῶν 0.406 ἐν τρισὶ τριδύμοις κατὰ τὸ διάμηκες πύργοις, συγκεντρωμένοις ἐν τῷ πρῳραίῳ καταστρώματι καὶ βάλλουσι κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευράς. Ὁ δευτερεύων ὁπλισμός των ἀποτελεῖται ἐκ 12 ταχυβόλων τῶν 0.152 ἐν 6 διδύμοις πύργοις, ἀνὰ 3 κατὰ πλευρὰν πρὸς πρύμναν μεταξὺ καπνοδόχου καὶ ἱστοῦ καὶ ἐκ δέκα ἀντιαεροπλοϊκῶν ταχυβόλων τῶν 0.102. Τὰ πλοῖα ταῦτα ἔχουσι τὴν καπνοδόχον ὄπισθεν τῶν $^3/_4$ τοῦ μήκους τοῦ πλοίου, εἷς δὲ τριποδικὸς ἱστὸς ἡγεῖται κατὰ τὸ ἥμισυ περίπου τῆς ἀποστάσεως μεταξὺ καπνοδόχου καὶ πρύμνης. Ἀντὶ πρῳραίου ἱστοῦ καὶ πρῴραθεν τῆς καπνοδόχου ὑψοῦται ὑπερκατασκεύασμα ὀρθογώνιον περίπου, ἐφ' οὗ ἡ γέφυρα, ἡ ἐγκατάστασις διευθύνσεως βολῆς καὶ αἱ λοιπαὶ βοηθητικαὶ ἐγκαταστάσεις Παραλλήλως πρὸς τὴν ναυπήγησιν ντρέντνωτς ὡς πλοίων μάχης, ἡ Ἀγγλία ἐναυπήγησε καὶ τὰ εὔδρομα μάχης (Battle Cruisers) ὡς τὰ ἀπεκάλεσεν, ἅτινα ἦσαν ντρέντνωτς πραγματικά, ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν ναυπηγηθέντα, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι εἶχον μείζονα ταχύτητα καὶ πολὺ ἀσθενεστέραν θωράκισιν, ἀντικατέστησαν δὲ τὰ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης χρησιμοποιούμενα τεθωρακισμένα εὔδρομα, δυνάμενα λόγῳ τοῦ βαρέος των πυροβολικοῦ, τοῦ καθ' ὅλα ὁμοίου τό τε πλῆθος, τὸ διαμέτρημα καὶ τὴν διάταξιν, νὰ λάβωσι μέρος καὶ εἰς παράταξιν θωρηκτῶν μάχης. Οὕτως ἡ Ἀγγλία ἐναυπήγησε τὴν πρώτην σειρὰν ἐκ 3 τοιούτων τύπου «Indomitable» τῷ 1907, ἐκτοπίσματος 17.600 τόννων, ταχύτητος 26 κόμβων, ὁπλισμοῦ 8 πυροβόλων τῶν 0.305 ἐν 4 διδύμοις πύργοις διατεταγμένοις κατὰ τὸ διάμηκες, ὥστε νὰ δύνανται νὰ βάλλωσι κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευράς, θωρηκτῆς ζώνης 0.178. Τῷ 1909 ἐναυπηγήθησαν ἕτερα 3 τύπου «Indefatigable», σχεδὸν ὅμοια πρὸς τ' ἀνωτέρω, καὶ τῷ 1910—1911 δύο τύπου «Lion», ἐκτοπίσματος 27.000 τόννων, ταχύτητος 28—32 $^1/_2$ κόμβων, ὁπλισμοῦ 8 πυροβόλων τῶν 0.343 ἐν 4 διδύμοις πύργοις, θωρηκτῆς ζώνης 0.229. Τὸ «Lion» ἦτο κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ναυαρχὶς τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ στόλου τῶν εὐδρόμων ἀντιναυάρχου Μπῆττυ. Τῷ 1916 ἐναυπηγήθησαν δύο τύπου «Renown», ἐκτοπίσματος 28.000 τόννων, ταχύτητος 31—32 $^1/_2$ κόμβων, ὁπλισμοῦ 6 πυροβόλων τῶν 0.381 ἐν 3 διδύμοις πύργοις, καὶ θωρηκτῆς ζώνης 0.229· μετὰ τὰ δύο ταῦτα, τῷ 1918, ἐναυπηγήθη τὸ «Hood» ἐκτοπίσματος 45.000 τόννων, ταχύτητος 32 κόμβων, ὁπλισμοῦ 8 πυροβόλων τῶν 0.381 ἐν 4 διδύμοις πύργοις καὶ θωρηκτῆς ζώνης 0.305. Εἰς τὸ «Hood» οἱ Ἄγγλοι δι' ὑπερβολικῆς αὐξήσεως τοῦ ἐκτοπίσματος (κατὰ 10.000 τόννων) ἐπέτυχον τὸν συνδυασμὸν βαρυτάτου ὁπλισμοῦ, παχείας θωρακίσεως καὶ μεγάλης ταχύτητος, τουτέστι συνεδύασαν ἐν ἑνὶ σκάφει τὸ πλοῖον μάχης καὶ τὸ εὔδρομον. Τὸ «Hood» εἶναι τὸ μεγαλυτέρου ἐκτοπίσματος πολεμικὸν σκάφος μέχρι σήμερον (1931). Μετὰ τοῦτο καὶ κατόπιν τῆς συνθήκης τῆς Οὐασιγκτῶνος ἐτέθη φραγμὸς εἰς τὴν διαρκῆ αὔξησιν τῶν ἐκτοπισμάτων καὶ διαμετρήματος πυροβόλων, ὁρισθέντος ὅπως τὸ ἐκτόπισμα τῶν θωρηκτῶν καὶ εὐδρόμων μάχης μὴ ὑπερβαίνῃ τοὺς 35.000 τόννους, τὸ δὲ διαμέτρημα τῶν πυροβόλων τὰ 0.406· κατ' ἐξαίρεσιν ἐπετράπη εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἡ διατήρησις τοῦ τότε ἀποπερατουμένου «Hood».

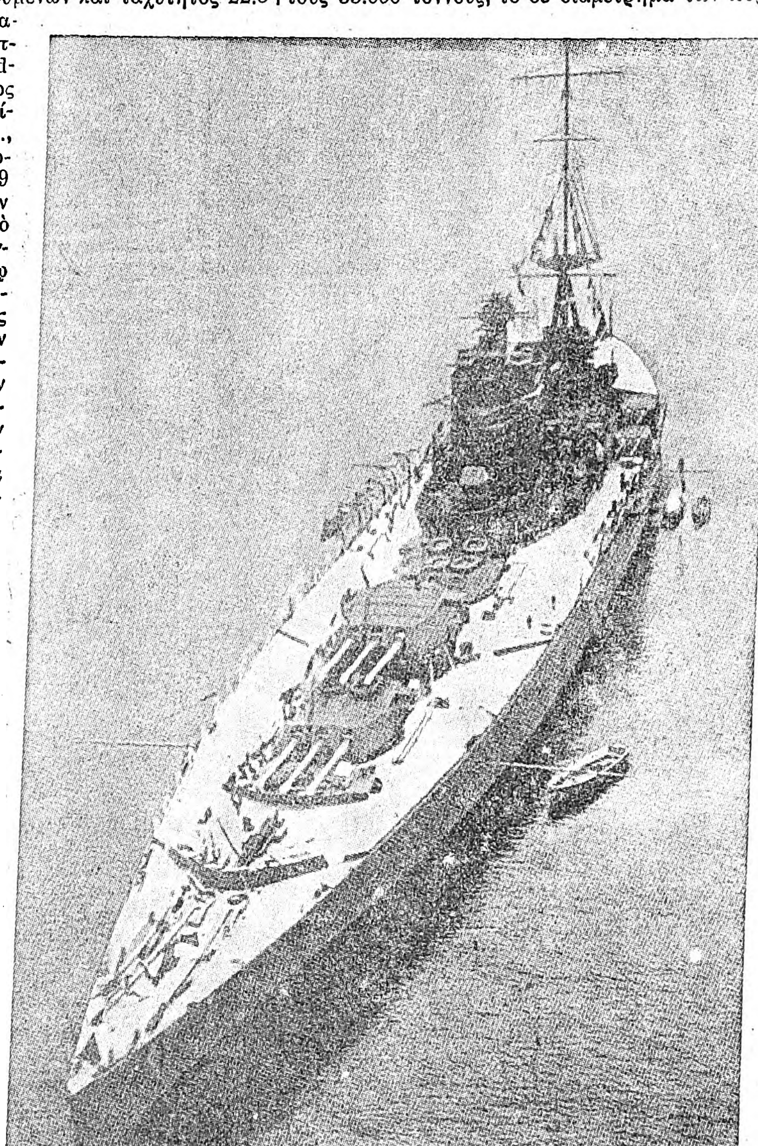

Τὸ ἀγγλικὸν θωρηκτὸν μάχης «Rodney», δρώμενον ἀπὸ ἀεροπλάνου.

Ἡ ναυαρχὶς Jellicoe «Σιδηροῦς Δούξ».

Παραλλήλως πρὸς τὴν Ἀγγλίαν καὶ πάντα τὰ λοιπὰ ναυτικὰ κράτη ἐναυπήγησαν ντρέντνωτς, σὺν τῷ χρόνῳ αὐξάνοντα τὸ ἐκτόπισμα, τὸν ὁπλισμόν, τὴν ταχύτητα καὶ τὴν θωράκισιν, τὸν τύπον ὅμως τοῦ εὐδρόμου μάχης πλὴν τῆς Ἀγγλίας μόνον ἡ Γερμανία παρεδέχθη. Οὕτως ἡ Ἰαπωνία, μετὰ σειρὰν 8 ντρέντνωτς, κατέληξεν εἰς τὰ δύο τελευταῖα «Nagato» καὶ «Mutsu», ναυπηγηθέντα τῷ 1920, ἐκτοπίσματος 34.500 τόννων, ταχύτητος 23 κόμβων, ὁπλισμοῦ 8 πυροβόλων τῶν 0.406, θωρηκτῆς ζώνης 0.333. Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς ἐναυπήγησαν διαδοχικῶς ἀπὸ τοῦ 1907 δέκα ἐννέα ντρέντωντς, καταλήξασαι τῷ 1920—1921 εἰς τὴν ναυπήγησιν τῶν «Maryland», «Colorado» καὶ «West Virginia», ἐκτοπίσματος 34.000 τόννων, ταχύτητος 21.5 κόμβων, ὁπλισμοῦ 8 πυροβόλων τῶν 0.406 ἐν 4 διδύμους πύργοις, θωρηκτῆς ζώνης 0.406. Ἡ Γερμανία τῷ 1908 ἐναυπήγησε κατὰ πρῶτον τὰ 4 τύπου «Nassau», ἐκτοπίσματος 18.900 τόννων, ταχύτητος 20.5 κόμβων, ὁπλισμοῦ 12 πυροβόλων τῶν 0.28 ἐν 6 διδύμοις πύργοις, ὧν μό-

Digitized by Google

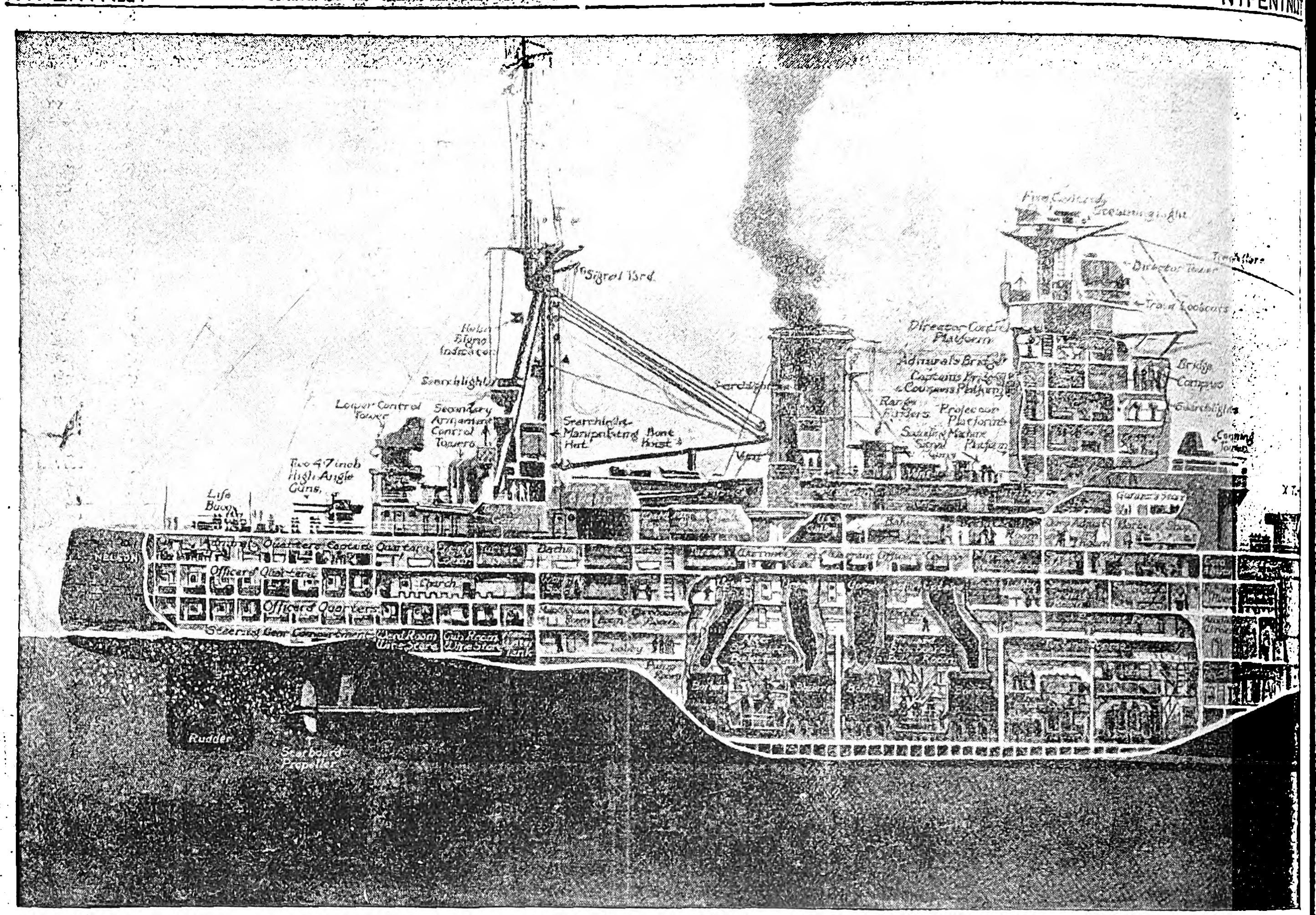

Παραστατικὴ τομὴ τῆς ἀρχηγίδος τοῦ βρετα

νον οἱ δύο ἦσαν κατὰ τὸ διάμηκες, οἱ δὲ λοιποὶ 4 ἦσαν δύο ἀνὰ πλευράν, βαλλόντων κατὰ πλευρὰν ὡς ἐκ τοιαύτης διατάξεως μόνον 8 πυροβόλων. Τῷ 1909—1910 ἐναυπήγησε 4 τύπου «Helgoland», ἐκτοπίσματος 22.800 τόννων, ταχύτητος 22.5 κόμβων, ὁπλισμοῦ 12 τῶν 0.305 ἐν 6 διδύμοις πύργοις, διατεταγμένοις ὡς εἰς τὸν προηγούμενον τύπον. Τῷ 1911—1912 ἐναυπήγησεν 6 τύπου «Friedrich der Grosse» (τὸ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ντρέντνωτ ἦτο κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ναυαρχὶς τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ γερμανικοῦ στόλου ναυάρχου Scheer), ἐκτοπίσματος 24.700 τόννων, ταχύτητος 23.5 κόμβων, ὁπλισμοῦ 10 τῶν 0.305 ἐν 5 διδύμοις πύργοις, οἵτινες βάλλουσι πάντες κατὰ πλευράν· καὶ τέλος κατέληξε, μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πολέμου, εἰς τὸν τύπον «Baden», ὅμοιον πρὸς τὸν προηγούμενον, πλὴν τοῦ πυροβολικοῦ ἀποτελουμένου ἐξ 8 τῶν 0.381 ἐν 4 διδύμοις πύργοις κατὰ τὸ διάμηκες. Τῷ 1908 ἐπίσης ἐναυπήγησε τὸ πρῶτον εὔδρομον μάχης «Blücher», ἐκτοπίσματος 15.800 τόννων, ταχύτητος 26 κόμβων, ὁπλισμοῦ 12 τῶν 0.21 ἐν 6 διδύμοις πύργοις, διατεταγμένοις ὡς εἰς τὸν τύπον «Nassau». Τῷ 1909 ἐναυπήγησε τὸ «Von der Tann», ἐκτοπίσματος 19.500 τόννων, ταχύτητος 28 κόμβων, ὁπλισμοῦ 8 τῶν 0.28, βαλλόντων πάντων κατὰ τὸ διαμήκες. Τῷ 1910—1912 ἐναυπήγησε τὰ δύο τύπου «Goeben», ἐκτοπίσματος 23.000 τόννων, ταχύτητος 28—30 κόμβων, ὁπλισμοῦ 10 τῶν 0.28 καὶ εἰς τὰ τρία τύπου «Derflinger», ἐκτοπίσματος 25.000 τόννων, ταχύτητος 28—30 κόμβων, ὁπλισμοῦ 10 τῶν 0.305.

Ἡ Γαλλία τῷ 1911—1912 ἐναυπήγησε 4 τύπου «Jean Bart», ἐκτοπίσματος 23.500 τόννων, ταχύτητος 20 κόμβων, ὁπλισμοῦ 12 τῶν 0.305 ἐν 6 διδύμοις πύργοις, ὧν 5 βάλλουσι κατὰ πλευράν· καὶ τῷ 1913 ἐναυπήγησε τρία τύπου «Lorraine», ἐκτοπίσματος 23.550 τόννων, ταχύτητος 20 κόμβων, ὁπλισμοῦ 10 τῶν 0.34 ἐν 5 διδύμοις πύργοις, βάλλουσι κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευράς, καὶ μὲ θωρηκτὴν ζώνην 0.270.

Ἡ Ἰταλία ἐναυπήγησε τῷ 1910 τὸ «Dante Alighieri», ἐκτοπίσματος 21.000 τόννων, ταχύτητος 23.5 κόμβων, ὁπλισμοῦ 12 πυροβόλων τῶν 0.305 ἐν 4 τριδύμοις πύργοις βάλλουσι κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευράς, καὶ μὲ θωρηκτὴν ζώνην 0.25. Τῷ 1911 ἐναυπήγησε τρία τύπου «Conte-di-Cavour», ἐκτοπίσματος 24.500 τόννων, ταχύτητος 23 κόμβων, πυροβολικοῦ 13 τῶν 0.305 ἐν 3 τριδύμοις καὶ 2 διδύμοις πύργοις, βάλλουσι κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευράς, καὶ μὲ θωρηκτὴν ζώνην 0.24. Καὶ τῷ 1913 τὰ «Andrea Doria» καὶ «Caïo Duilio», ἐκτοπίσματος 23.500 τόννων, ταχύτητος 22 κόμβων, ὁπλισμοῦ 13 τῶν 0.305 ἐν 3 τριδύμοις καὶ 2 διδύμοις πύργοις, βάλλουσι κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευράς, καὶ μὲ θωρηκτὴν ζώνην 0.25.

Ἡ Ρωσία ἐναυπήγησε τῷ 1911 τέσσαρα τύπου «Gangut», ἐκτοπίσματος 26.000 τόννων, ταχύτητος 23 κόμβων, ὁπλισμοῦ 12 πυροβόλων τῶν 0.305 ἐν 4 τριδύμοις πύργοις, βάλλουσι κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευράς, καὶ μὲ θωρηκτὴν ζώνην 0.225, καὶ τῷ 1914 ἐν Εὐξείνῳ Πόντῳ ἓν τῶν 22.600 τόννων ἐκτοπίσματος, ταχύτητος 21 κόμβων, ὁπλισμοῦ 12 τῶν 0.305 βαλλόντων κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς καὶ μὲ θωρηκτὴν ζώνην 0.305.

Ἡ Ἱσπανία τῷ 1913—1914 ἐναυπήγησε τὰ «Jaime I» καὶ «Alfonso XIII», ἐκτοπίσματος 15.800 τόννων, ταχύτητος 20.5 κόμβων, ὁπλισμοῦ 8 τῶν 0.305, βαλλόντων κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευράς, καὶ μὲ θωρηκτὴν ζώνην 0.23.

Ἡ Αὐστρία τῷ 1911—1914 ἐναυπήγησε τρία τύπου «Viribus Unitis», ἐκτοπίσματος 21.500 τόννων, ταχύτητος 21 κόμβων, πυροβολικοῦ 12 τῶν 0.305, ἐν 4 τριδύμοις πύργοις, βάλλουσι κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς καὶ μὲ θωρηκτὴν ζώνην 0.28.

Ἐκ τῶν νοτιοαμερικανικῶν δημοκρατιῶν, ἡ Ἀργεντινὴ ἐναυπήγησε τῷ 1911 τὰ «Rivadavia» καὶ «Moreno», ἐκτοπίσματος 28—30 000 τόννων, ταχύτητος 22.5 κόμβων, ὁπλισμοῦ 12 τῶν 0.305 ἐν 6 πύργοις, βάλλουσι κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευράς, καὶ μὲ θωρηκτὴν ζώνην 0.305. Ἡ Χιλὴ ἐναυπήγησε τὰ «Almirante Cochraue» καὶ «Almirante Latore», ἅτινα μὴ ὄντα ἕτοιμα κατὰ τὴν κήρυξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου κατεσχέθησαν εἰς τὰ ἀγγλικὰ ναυπηγεῖα, ἔνθα ἐναυπηγοῦντο, καὶ ἀπετέλεσαν μονάδας τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου· μετὰ τὴν σύναψιν τῆς εἰρήνης τὸ δεύτερον ἀπεδόθη· εἶναι ἐκτοπίσματος 28.500 τόννων, ταχύτητος 23 κόμβων, ὁπλισμοῦ 10 τῶν 0.356 ἐν 5 διδύμοις πύργοις, βάλλουσι κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευράς, μὲ θωρηκτὴν ζώνην 0.279.

Ἡ Βραζιλία τῷ 1908—1909 ἐναυπήγησε τὰ «Minas Geraes» καὶ «Sao Paulo», ἐκτοπίσματος 19.500 τόννων, ταχύτητος 21.5 κόμβων, ὁπλισμοῦ 12 τῶν 0.305 ἐν 6 διδύμοις πύργοις, ὧν οἱ 5 βάλλουσι κατὰ πλευράν. Τῷ 1913 παρήγγειλεν εἰς ἀγγλικὸν ναυπηγεῖον τὸ «Rio de Janeiro», ὅπερ πρὶν ἀποπερατωθῇ διεπραγματεύετο νὰ πωλήσῃ εἰς τὴν Τουρκίαν, ἀλλὰ κηρυχθέντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου κατεσχέθη ὑπὸ της Ἀγγλίας καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Erin» ἀπετέλεσε μονάδα τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου· εἶχεν ἐκτόπισμα 28.000 τόννων, ταχύτητα 22 κόμβων, ὁπλισμὸν 14 τῶν 0.305 ἐν πύργοις διδύμοις, βάλλουσι κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευράς, καὶ θωρηκτὴν ζώνην 0.229.

Ἡ Ἑλλὰς παρήγγειλεν εἰς Γερμανίαν ἓν ντρέντνωτ, ὅπερ ὠνόμασε «Σαλαμῖνα», ἐκτοπίσματος 19.500 τόννων, ταχύτητος 23 κόμβων, ὁπλισμοῦ 8 τῶν 0.356, ἐν 4 πύργοις, βάλλουσι κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευράς· τοῦτο καθειλκύσθη τῷ 1914 ἀλλὰ κηρυχθέντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου δὲν ἀπεπερατώθη, καὶ μέχρι τῆς σήμερον (1931) ἡ ἀποπεράτωσίς του καὶ ἡ ὑπόθεσις τῆς παραλαβῆς του μένει ἐκκρεμής.

Ἡ Τουρκία παρήγγειλεν εἰς ἀγγλικὸν ναυπηγεῖον τὸ «Ρεσσαδιέ», ἐκτοπίσματος 23.000 τόννων, ταχύτητος 21 κόμβων, ὁπλισμοῦ 10 τῶν 0.34 ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ὅπως καὶ τὸ προαναφερθὲν «Rio de Javeiro», κατεσχέθη ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Agincourt» ἀπετέλεσε μονάδα τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου.

Κατόπιν τῶν ἐκ τῶν ναυμαχιῶν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, καὶ ἰδίως τῆς τῆς Ἰουτλάνδης, διδαγμάτων, πάντα τὰ ναυτικὰ κράτη ἐφήρμοσαν πλείστας ὅσας τελειοποιήσεις εἰς τὰ μετὰ τὸν πόλεμον ναυπηγηθέντα ντρέντνωτς καὶ μετεσκεύασαν τὰ παλαιὰ των, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὁριζοντίαν θωράκισιν πρὸς ἄμυναν τῶν ἀπὸ τοῦ ἀέρος προσβολῶν, καὶ τὴν ὕφαλον προάσπισιν διὰ τὴν κατὰ τῶν ὑποβρυχίων καὶ ναρκῶν ἄμυναν. Διότι κατὰ πάσας τὰς πρὸς τὰ γερμανικὰ συναντήσεις τῶν ἀγγλικῶν κατεδείχθη ἡ ὑπεροχὴ τῶν πρώτων κατά τε τὴν θωράκισιν καὶ τὴν ὕφαλον προάσπισιν καὶ ἐν γένει διαίρεσιν τῶν στεγανῶν διαμερισμάτων. Οὕτως εἴς τε τὰ νέα ντρέντνωτς καὶ τὰ παλαιὰ προσετέθη σύστημα πλευρικῶν κοίλων χώρων (bulges) πρὸς ἐκτόνωσιν τῶν ἐκ τῆς ἐκρήξεως τορπιλλῶν ἀερίων καὶ ἐν γένει ἄμυναν τοῦ κυρίου σκάφους· προσετέθη δ' ἐπίσης καὶ δεύτερον θωρηκτὸν κατάστρωμα. Ἐπὶ πάντων τῶν ντρέντνωτς ὑπάρχουσι καταπέλται πρὸς ἐκσφενδόνισιν τῶν 2 ἢ πλειόνων ὑδροπλάνων, δι' ὧν εἶναι ἐφωδιασμένα. Ἐκ τῶν τελευταίως ναυπηγηθέντων ντρέντ

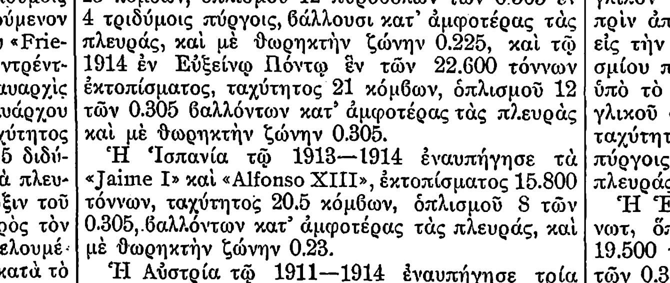

Τὸ γαλλικὸν ντρέντνωτ «Κουρμπέ».

Digitized by Google

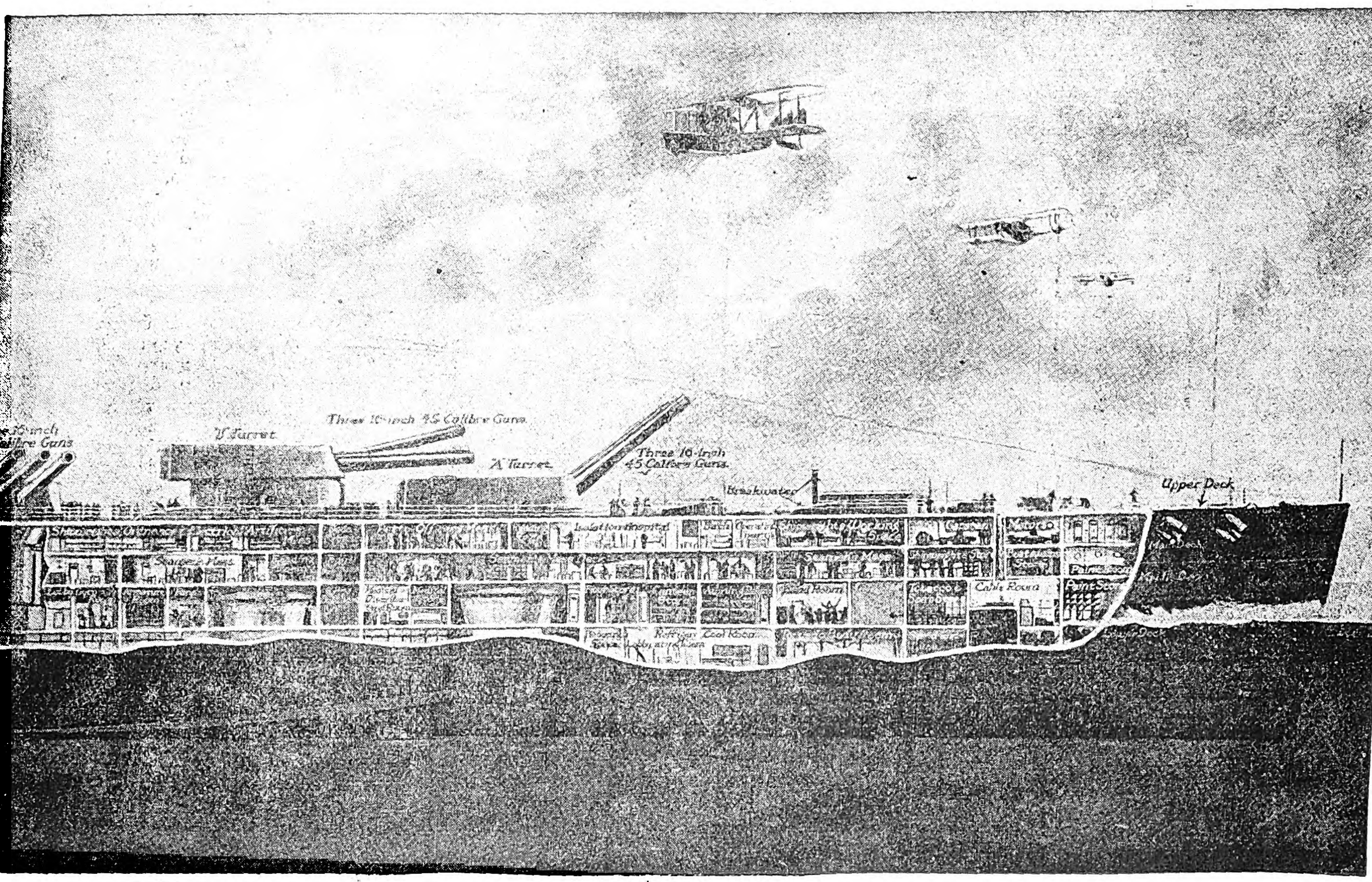

νικοῦ στόλου τοῦ Ἀτλαντικοῦ «Νέλσων».

νωτς, τὰ ἀγγλικὰ τύπου «Rodney» ὑπερέχουσι τῶν ὁμοίου τύπου ἀμερικανικῶν καὶ ἰαπωνικῶν, ὡς ἐκ τῆς διατάξεως τοῦ πυροβολικοῦ των δυνάμενα κατὰ πλευρὰν νὰ χησιμοποιῶσι 9 πυροβόλα τῶν 0.406, ἔναντι τῶν 8, ἅτινα χρησιμοποιοῦσι τὰ ἀμερικανικὰ καὶ ἰαπωνικά, καὶ 6 πυροβόλα κατὰ πρῷραν, ἔναντι 4 τῶν ἀμερικανικῶν καὶ ἰαπωνικῶν.

Ἐπ' ἐσχάτων (1930) ἡ Γερμανία ἐναυπήγησε ντρέντνωτ ἐν μικρογραφίᾳ τοῦ «Ersatz Preussen», ὅπερ οἱ Ἄγγλοι ἀπεκάλεσαν «θωρηκτὸν τῆς τσέπης» ἢ «μυστηριῶδες πλοῖον», καθόσον ἐλάχισται πληροφορίαι περὶ τοῦ τρόπου τῆς κατασκευῆς του ὑπάρχουν. Κατὰ τὰ ἄρθρα 181 καὶ 190 τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν αἱ ναυτικαὶ δυνάμεις τῆς Γερμανίας δὲν δύνανται νὰ ὑπερβαίνωσι τὰ 6 θωρηκτά, ἐκτοπίσματος οὐχὶ μείζονος τῶν 10.000 τόννων, 6 ἐλαφρὰ εὔδρομα, ἐκτοπίσματος οὐχὶ μείζονος τῶν 6.000 τόννων, 12 ἀντιτορπιλλικὰ καὶ 12 τορπιλλοβόλα. Συμφώνως πρὸς τοὺς ὡς ἄνω περιορισμοὺς ἡ Γερμανία ἀντικατέστησεν ἤδη τὸ παλαιὸν τῆς θωρηκτὸν «Preussen» διὰ τοῦ νέου τοιούτου, ἔχοντος ἐκτόπισμα 10.000 τόννων, ταχύτητα 26 κόμβων διὰ κινητήρων Diesel, ὁπλισμὸν 6 πυροβόλων τῶν 0.28 ἐν 2 διδύμοις πύργοις, βάλλουσι κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευράς, ἀκτῖνα ἐνεργείας 10.000 μιλλίων μὲ ταχύτητα 20 κόμβων καὶ 18.000 μιλλίων μὲ μικροτέραν ταχύτητα. Τὸ σύστημα ὑφάλου προασπίσεως, θωρακίσεως, προφυλάξεως ἀπὸ τῶν δηλητηριωδῶν ἀερίων καὶ ἄλλαι λεπτομέρειαι τηροῦνται εἰσέτι μυστικαί, πάντως ὅμως τὸ σκάφος τοῦτο, στοιχίσαν 75.000.000 χρυσᾶ μάρκα, ἐπέφερεν ἀνατροπήν τινα εἰς τὸ σύστημα τῆς κατὰ θάλασσαν διεξαγωγῆς τοῦ πολέμου· διότι εἶναι πολὺ ἰσχυρότερον τῶν καὶ διπλασίου εἰσέτι ἐκτοπίσματος εὐδρόμων μάχης, πολὺ δὲ περισσότερον τοῦ συνήθους τύπου τῶν σημερινῶν (1931) εὐδρόμων, τῶν διὰ πυροβόλων τῶν 0.15 καὶ 0.20 ὡπλισμένων, πολὺ δὲ ταχύτερον, ὥστε θωρηκτὸν μάχης ἐκ τῶν σημερινῶν νὰ μὴ δύναται νὰ τὸ καταδιώξῃ. Δύναται τις δ' εἰπεῖν ὅτι δύναται ν' ἀντιμετωπίσῃ οἱονδήποτε σχεδὸν εὔδρομον μάχης εἰς τὰς θαλασσίας ἐμπορικὰς ὁδούς. Τὴν τεραστίαν αὐτὴν μαχητικὴν ἱκανότητα κατώρθωσαν νὰ ἐπιτύχουν οἱ Γερμανοὶ χρησιμοποιήσαντες ἀντὶ τῆς καρφώσεως τῶν ἐλασμάτων καὶ θωράκων τὴν ἠλεκτροσυγκόλλησιν, καὶ ὡς κινητήριον δύναμιν μηχανὰς ἐσωτερικῆς καύσεως Diesel, λίαν ἐπιμεμελημένης κατασκευῆς καὶ τελειοποιήσεων τηρουμένων εἰσέτι μυστικῶν.
Γ. Ν. Ν.

Ντρέντ Σκὼτ (Dred Scott). Βορειοαμερικανὸς δοῦλος, ὅστις ὁδηγηθεὶς ὑπὸ τοῦ κυρίου του εἰς πολιτείαν ἔχουσαν καταργήσει τὴν δουλείαν ἀπήτησε παρὰ τῆς δικαιοσύνης τὴν ἀπόδοσιν τῆς ἐλευθερίας του. Ἡ περιώνυμος καταστᾶσα δίκη του (1850—1857) ἐγένετο ἀφορμὴ μεγάλων διαμαχῶν μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν καὶ τῶν πολεμίων τῆς δουλείας, ἡ δὲ ἀπόφασις (1857, Μαρτ. 6) τοῦ δικαστηρίου ὑπῆρξεν ἡ ἀπαρχὴ τοῦ μεγάλου βορειοαμερικανικοῦ ἐμφυλίου πολέμου.
Π. Ν. Π.

Ντρὲ ντὺ Ραντιὲ (Dreux du Radier), ***Ἰωάννης-Φραγκῖσκος.*** Γάλλος ἱστορικὸς (1714—1780). Ἔγραψεν ἀνέκδοτα, βιογραφίας καὶ ἱστορικὰ σύμμικτα εἰς πολλὰς σειρὰς διὰ διαφόρους βασιλεῖς, πρίγκιπας, βασιλίσσας κ. ἄ. τῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίως τῆς Γαλλίας.
Π. Ν. Π.

Ντρέξελ (Drexel), ***Ἀντώνιος-Ἰωσήφ.*** Ἀμερικανὸς τραπεζίτης (1826—1893). Υἱὸς Αὐστριακοῦ ἐκ Τυρόλου, μεταναστεύσαντος τῷ 1817 εἰς Ἀμερικήν, ὅπου κατώρθωσεν εἰς ὀλίγα ἔτη ἀπὸ ζωγράφος νὰ γίνῃ τραπεζίτης καὶ ἱδρυτὴς τοῦ οἴκου «Ντρέξελ καὶ Σία», ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ πατρὸς καὶ διωργάνωσε τοὺς τραπεζικοὺς οἴκους «Ντρέξελ, Μόργκαν καὶ Σια» τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ «Ντρέξελ, Χάρτζες καὶ Σία» τῶν Παρισίων. Τῷ 1864 ἠγόρασε μετὰ τοῦ φίλου του Γεωργίου Τσάϊλντς τὸ «Public Ledger» τῆς Φιλαδελφείας καὶ τῷ 1891 ἵδρυσε καὶ ἐπροικοδότησε διὰ 2.000.000 δολλαρίων τὸ ἐν Φιλαδελφείᾳ «Δρεξέλειον Ἰνστιτοῦτον τῶν τεχνῶν, ἐπιστημῶν καὶ βιομηχανίας», καταβαλὼν καὶ τὰς δαπάνας τοῦ κτηρίου ἐξ 750.000 δολλαρίων.
Σ. Ν. Φ.

ντρέπομαι· δημοτ., ἀντὶ *ἐντρέπομαι* (βλ. λ.)· παροιμ.: «ἔμαθε γυμνὸς καὶ ντρέπεται ντυμένος».

ντρέπος (τό)· ἰδιωμ. Μάνης, ντροπή, ἐντροπή: «δὲν εἶναι ντρέπος καὶ κακὸ νὰ κλαῖμε τὰ παιδία μας».
Γ. Μ.

Ντρὲς (Dresch), ***Γεώργιος-Λεονάρδος-Βερνάρδος, φὸν —.*** Γερμανὸς νομομαθὴς (1786—1836). Ἐσπούδασε νομικά, φιλοσοφίαν καὶ ἱστορίαν, διετέλεσε καθηγητὴς πανεπιστημίου ἐν Ἀϊδελβέργῃ (1808), Τύμπιγκεν (1810) καὶ ἐν τέλει ἐν Μονάχῳ καὶ ἔγραψε τὰ ἑξῆς: «Uebersicht der allgemeinen politischen Geschichte» (1814, 1816, 1822 καὶ 1823), «Oeffentliches Recht des Deutschen Bundes» (1820—1821), «Naturrecht» (1822), Abhandlungen aus verschiedenen Theilen des Rechtes» (1830) κλπ.
Γ. Ε. Κ.

Ντρέσντεν (Dresden) *[Γεωγρ]*· βλ. λ. *Δρέσδη.*

Ντρέσσερ (Dresser), ***Ματθαῖος.*** Γερμανὸς συγγραφεὺς (1536—1607). Ἐσπούδασεν ἐν Wittenberg ὑπὸ τὸν Λούθηρον καὶ Μελάγχθωνα, διετέλεσε δὲ καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν Ἔρφουρτ (1560), τῆς ῥητορικῆς καὶ ἱστορίας ἐν Ἰένᾳ (1574) καὶ τῶν ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν ἐν Λειψίᾳ. Κατόπιν ἐντολῆς τοῦ ἐκλέκτορος τῆς Σαξωνίας, ὅστις τῷ ἀπένειμε καὶ τὸν τίτλον τοῦ ἱστοριογράφου, ἀνέλαβε τὴν συνέχισιν τῆς «Σαξωνικῆς ἱστορίας» τοῦ Φαβρικίου. Ἔγραψεν ἐπίσης: «Isagoge historica per millenarios distributa» (1587), «Historia Martini Lutheri» (1598), «Sächsisches Chronicon» (1596) κλπ.
Γ. Ε. Κ.

Ντρέϋ (Drey), ***Ἰωάννης-Σεβαστιανός.*** Γερμανὸς θεολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1777 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1860. Ἐν Τυβίγγῃ ἐχρημάτισεν ἀπὸ τοῦ 1814 μέχρι τοῦ 1846 καθηγητὴς τῆς καθολικῆς θεολογίας. Ἔγραψεν: «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς θεολογίας» (1819), «Ἔρευνα ἐπὶ τῶν διαταγῶν καὶ τῶν κανόνων τῶν ἀποστόλων» (1832), «Ἀπολογητική» (1838—1847) κ.λ.π.

Ντρεΰφους (Dreyfus) ***ὑπόθεσις.*** Οὕτως ὀνομάζεται τὸ ζήτημα, ὅπερ ἀπὸ τοῦ 1894 συνετάραξεν ὁλόκληρον τὴν Γαλλίαν, προσλαβὸν χαρακτῆρα σφοδροῦ ἀντισημιτισμοῦ, πρωτοφανοῦς ἐν Γαλλίᾳ. Προῆλθεν ἐκ τοῦ ἀκολούθου γεγονότος. Ὁ λοχαγὸς τοῦ γαλλικοῦ πυροβολικοῦ Ἀλφρέδος Ντρεΰφους, Ἰσραηλίτης τὴν καταγωγὴν καὶ τὸ θρήσκευμα, ὑπηρετῶν εἰς τὸ γραφεῖον πληροφοριῶν τοῦ ἐν Παρισίοις γενικοῦ ἐπιτελείου, κατηγορήθη τῷ 1894 ὅτι ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν στρατιωτικὸν ἀκόλουθον τῆς ἐν Παρισίοις γερμανικῆς πρεσβείας μυστικὰ ἔγγραφα. Τὴν κατηγορίαν ταύτην προεκάλεσε κατάπρωτον ἡ ἀντιδημοκρατικὴ ἐφημερὶς «Libre Parole», ἥτις λαβοῦσα ἐκ ταύτης ἀφορμὴν ἔστρεψε τὸν ἀγῶνά της κατὰ τοῦ δημοκρατικοῦ καθεστῶτος καὶ κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἡ πολεμική της δὲ αὕτη ἐξῆψε τὰ ἀντισημιτικὰ αἰσθήματα τοῦ λαοῦ, ἀφ' ἧς μάλιστα παραπεμφθεὶς εἰς τὸ στρατοδικεῖον ὁ λοχαγὸς Ντρεΰφους

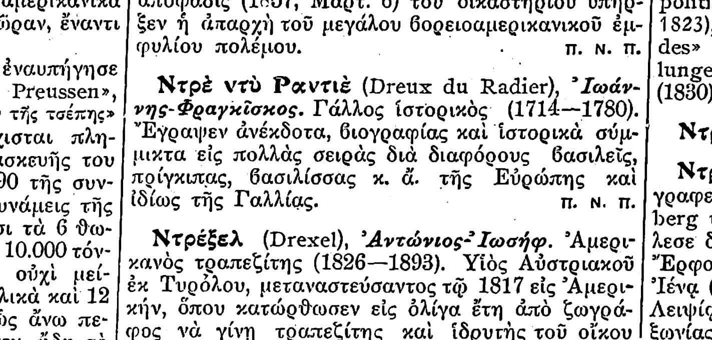

Τὸ ῥωσικὸν ντρέντνωτ «Παρισινὴ Κομμοῦνα».

Digitized by Google

κατεδικάσθη ἐπὶ προδοσίᾳ εἰς στρατιωτικὴν καθαίρεσιν καὶ εἰς ἰσόβιον ἐξορίαν εἰς τὴν νῆσον τοῦ Διαβόλου τῆς γαλλικῆς Γουϊάνας. Ἡ καταδικαστικὴ αὕτη ἀπόφασις ἐστερέωσε τὴν πεποίθησιν ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ἐπεβουλεύοντο τὴν ἀσφάλειαν τοῦ γαλλικοῦ κράτους καὶ ἐνεφανίσθη ὡς σπουδαῖος ὁ ἑβραϊκὸς κίνδυνος. Διεξήχθησαν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου σφοδραὶ συζητήσεις ἐν τῇ βουλῇ καὶ τῷ τύπῳ, ὁ δὲ ἀναπτυχθεὶς ἀντισημιτισμὸς ὤθησε τὰ πράγματα μέχρι τῆς ἀποπείρας ἀνατινάξεως τῆς τραπέζης Ρότσιλδ. Εἰς μάτην ἡ οἰκογένεια Ντρέϋφους, θέλουσα νὰ ἐξαλείψῃ τὴν βαρύνουσαν αὐτὴν κατηγορίαν ἐπὶ προδοσίᾳ, προσεπάθησε νὰ παραστήσῃ ὡς πλαστὰ τὰ προσκομισθέντα ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ἔγγραφα καὶ κατὰ συνέπειαν ὡς ἄδικον τὴν κατὰ τοῦ λοχαγοῦ Ντρέϋφους ἐκδοθεῖσαν ἀπόφασιν. Οἱ ἀντισημιτισταί, θέλοντες ν' ἀποστομώσωσι τοὺς ἐργαζομένους ὑπὲρ τῆς ἀθωότητος αὐτοῦ, ἐδημοσίευσαν πανομοιότυπα ἔγγραφα ἐκ τοῦ φακέλου τῆς κατηγορίας τοῦ Ντρέϋφους. Ἡ δημοσίευσις ὅμως τούτων κατέδειξεν ἔτι μᾶλλον τὴν πλαστότητά των, καθόσον δὲν ὡμοίαζον μὲ τὸν γραφικὸν χαρακτῆρα τοῦ Ντρέϋφους. Ὁ ἀγὼν ἔλαβεν ἐκ τούτου εὐρυτέρας διαστάσεις καὶ κατηγγέλλετο ὅτι ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων κατετέθησαν πλαστὰ ἔγγραφα, τῶν ὁποίων δὲν ἐπετράπη ὁ ἔλεγχος τῆς πλαστότητος εἰς τοὺς συνηγόρους τοῦ Ντρέϋφους, ἐζητεῖτο δὲ ἡ ἀναθεώρησις τῆς ἀποφάσεως, κρινομένης ὡς δικαστικῆς πλάνης.

Ἀλφρέδος Ντρέϋφους.

Τὴν 1 Ἰουλίου 1895 ἐτοποθετήθη ὡς διευθυντὴς τοῦ γραφείου πληροφοριῶν ὁ συνταγματάρχης Πικάρ, ὅστις μελετήσας τὴν ὑπόθεσιν Ντρέϋφους ἐσχημάτισε τὴν γνώμην ὅτι ἐνυπῆρχε σκάνδαλον ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ. Κατὰ τὸν Μάϊον 1896 ὁ μυστικὸς πράκτωρ, ὅστις προσεκόμισε τὸν φάκελον τῆς ὑποθέσεως Ντρέϋφους εἰς τὸν Πικάρ, μεταξὺ ἄλλων ἐγγράφων παρέδωκε καὶ τεμάχια βραχείας ἐπιστολῆς, ἅτινα προσαρμοσθέντα ἀπέδειξαν ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀπηυθύνετο ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ ἀκολούθου τῆς γερμανικῆς πρεσβείας Σβαρτσκόππεν πρὸς τὸν ταγματάρχην Ἐστερχάζυ, τὸ περιεχόμενον δὲ αὐτῆς ἦτο λίαν ὕποπτον. Ὁ Πικὰρ παραβαλὼν τὸν γραφικὸν χαρακτῆρα τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἐστερχάζυ πρὸς τὸν γραφικὸν χαρακτῆρα τῶν ἐγγράφων τοῦ φακέλου Ντρέϋφους παρετήρησε τὴν καταπληκτικὴν αὐτῶν ὁμοιότητα. Ἀπεκαλύπτετο οὕτω ὅτι ὁ Ἐστερχάζυ ἦτο ὁ παραδόσας τὰ μυστικὰ ἔγγραφα εἰς τὴν γερμανικὴν πρεσβείαν τῷ 1894. Τὴν 4 Σεπτεμβρίου 1896 περιῆλθεν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἀποικιῶν ἐπιστολὴ διευθυνομένη πρὸς τὸν Ντρέϋφους εἰς τὴν νῆσον τοῦ Διαβόλου. Γενομένη ἐξέτασις ἀπεκάλυψε διὰ μέσου τῶν γραμμῶν αὐτῆς ἄλλας γραμμάς, γραμμένας διὰ συμπαθητικῆς μελάνης, εἰς ἃς ἐγνωστοποιεῖτο πρὸς τὸν δεσμώτην ἡ ὕπαρξις συνωμοσίας ἐργαζομένης ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἦτο καθαρὰ μηχανοραφία, σκοποῦσα νὰ περιπλέξῃ τὰ πράγματα. Τὴν 15 Σεπτεμβρίου ἡ ἐφημερὶς «Éclair» ἐδημοσίευσε τὸ περίφημον ἄρθρον αὐτῆς ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Ντρέϋφους, ὅπερ ἀπεδίδετο ψευδῶς εἰς τὸν συνταγματάρχην Πικάρ. Ἐν τῷ μεταξὺ (Νοέμβριος 1896) ὁ Πικὰρ ἀπεστάλη εἰς Τύνιδα, καθ' ὑπόδειξιν τοῦ στρατηγοῦ Boisdeffère, προτοῦ ὅμως οὗτος ἀπέλθῃ, ἐνεπιστεύθη τὸ πόρισμα τῶν ἐρευνῶν του εἰς τὸν δικηγόρον του Λεμπουά. Οὗτος ἀνεκοίνωσε τοῦτο εἰς τὸν ἀντιπρόεδρον τῆς γερουσίας Σερὲρ-Κεστνενέρ. Μέχρι τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1897 οὔτε τὸ ὄνομα τοῦ Ἐστερχάζυ, οὔτε τὸ τοῦ Πικὰρ εἶχον ἀναφερθῆ ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων. Τὸ μυστικὸν τῶν ἀνακρίσεων τοῦ 1896 δὲν ἦτο γνωστὸν εἰμὴ μόνον εἰς ἐλαχίστους ἀξιωματικοὺς τῆς ἁρμοδίας ὑπηρεσίας. Καὶ αὐτὸς ὁ Ματθαῖος Ντρέϋφους, ἀδελφὸς τοῦ καταδίκου, ἠγνόει ὅτι ὁ πραγματικὸς ἔνοχος ἦτο ὁ Ἐστερχάζυ, ἐπληροφορήθη δὲ τοῦτο ὑπό τινος ντὲ Κάστρο, ὅστις κατὰ τύχην ἔλαβε γνῶσιν αὐτοῦ. Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς γερουσίας Σερέρ, εἰς γνῶσιν τοῦ ὁποίου περιῆλθε τοῦτο, μετέδωκε τὰς πληροφορίας του πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τοῦ ἐξέφρασε τὰς ἀμφιβολίας του περὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ λοχαγοῦ Ἀλφρέδου Ντρέϋφους. Ταυτοχρόνως ἐγνώσθη ὅτι τὰ πορίσματα τῆς ἀνακρίσεως ἐγένοντο γνωστὰ εἰς τὸν Ἐστερχάζυ παρ' ἀξιωματικῶν τοῦ ἐπιτελείου, οἵτινες, ὡς ἐγνώσθη κατόπιν, εἶχον συμπράξει εἰς τὴν προδοσίαν αὐτοῦ. Ὁ Σερὲρ ὑπέδειξεν εἰς τὸν στρατηγὸν Μπιγιὸ ὅτι ὤφειλε ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν ἠρεμίαν εἰς τὴν χώραν, διατάσσων ἀνακρίσεις πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς τυχὸν ὑπαρχούσης δικαστικῆς πλάνης ἐν τῇ ὑποθέσει τοῦ Ντρέϋφους. Ταυτοχρόνως ὁ Ματθαῖος Ντρέϋφους ὑπέβαλεν εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν μήνυσιν (14 Νοεμβρίου 1897) κατὰ τοῦ Ἐστερχάζυ, ὡς τοῦ πραγματικοῦ πλαστογράφου καὶ ἐνόχου τῆς προδοσίας τοῦ 1894. Τὴν 16 τοῦ ἰδίου μηνὸς διετάχθη ὁ στρατιωτικὸς διοικητὴς τῶν Παρισίων στρατηγὸς Σωσσιὲ νὰ προβῇ εἰς ἀνακρίσεις, ἀνετέθησαν δὲ αὗται εἰς τὸν στρατηγὸν Πελλιέ, σφόδρα ἀντισημιτιστήν, ὅστις θέλων νὰ διατηρήσῃ τὸ γόητρον τῆς στρατιωτικῆς δικαιοσύνης κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι περὶ μὲν τοῦ Ἐστερχάζυ δὲν εἶχεν ἀπτὰς ἀποδείξεις τῆς ἐνοχῆς του, περὶ δὲ τοῦ συνταγματάρχου Πικὰρ ὅτι εἶχε περιπέσει εἰς σοβαρὸν στρατιωτικὸν παράπτωμα. Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, κατόπιν τούτου, ἠρνήθη τὴν ἀναθεώρησιν τῆς ὑποθέσεως τοῦ Ντρέϋφους καὶ παρέπεμψεν εἰς δίκην τὸν Ἐστερχάζυ, ὅστις ἠθωώθη. Τοῦτο προεκάλεσε τὴν ἐξέγερσιν πλείστων πολιτικῶν καὶ διανοουμένων, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων ἐτέθησαν ὁ Γεώργιος Κλεμανσώ, ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς γερουσίας Κεστνέρ, ὁ Αἰμίλιος Ζολᾶ καὶ πλεῖστοι ἄλλοι ἐπιφανεῖς ἄνδρες, οἵτινες δὲν ἠνείχοντο τὴν τοιαύτην διακωμῴδησιν τῆς δικαιοσύνης.

Τὴν ἐπομένην τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ Ἐστερχάζυ, ὁ Αἰμίλιος Ζολᾶ δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς δημοκρατίας ἐσφενδόνισε τὴν διαμαρτυρίαν αὐτοῦ, ἥτις ἤρχιζε διὰ τῆς λέξεως «Κατηγορῶ» καὶ ἐπέχυνε φῶς εἰς τὴν σκανδαλώδη ταύτην ὑπόθεσιν τῆς στρατιωτικῆς δικαιοσύνης. Ὁ Ζολᾶ παρεπέμφθη εἰς τὰ κοινὰ δικαστήρια ὡς ὑβριστὴς τοῦ ἐπιτελείου, ἐδικάσθη δ' ἐρήμην εἰς ἑνὸς ἔτους φυλάκισιν, ἐνῷ ἐν Ἰταλίᾳ, ὅπου μετέβη, ἐγένετο δεκτὸς δι' ἐνθουσιωδῶν ἐκδηλώσεων. Τὰ γεγονότα ταῦτα ἐξῆψαν ἐν Γαλλίᾳ τὰ πάθη εἰς μέγαν βαθμὸν καὶ ἐχωρίσθη αὕτη εἰς στρατιωτικοὺς καὶ ἀντιστρατιωτικούς, ὡς ἐδιχάσθη ἐπίσης καὶ ὁ τύπος καὶ ἐζητεῖτο ἡ ἀναθεώρησις τῆς ὑποθέσεως Ντρέϋφους. Ἡ διαμάχη αὕτη ἦλθεν εἰς τοὺς δρόμους, καθημεριναὶ δὲ ἦσαν αἱ λαϊκαὶ ταραχαὶ εἰς Παρισίους καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Γαλλίας. Οὐδὲ στιγμὴν ἔπαυσαν οἱ ἐναντίον τῆς ἀναθεωρήσεως τῆς ὑποθέσεως Ντρέϋφους παρασκευάζοντες πλαστὰ ἔγγραφα, ὁ δὲ συνταγματάρχης Πατὺ ντὲ Κλὰμ ἔπλασε τὸν μῦθον τῆς πεπλοφόρου κυρίας (dame voilée) καὶ παρουσίαζε τηλεγραφήματα πρὸς αὐτὴν τοῦ Πικάρ, τῶν ὁποίων ἡ πλαστότης ἀπεδείχθη. Ἡ κυβέρνησις Μελὶν προσεπάθησε νὰ ἐπιβάλῃ σιγὴν ἀφαιροῦσα τὰ δικαιώματα τῆς ὑπερασπίσεως. Ἀλλ' ἡ ἐκλεχθεῖσα νέα βουλὴ ἀνέτρεψε τὴν κυβέρνησιν Μελίν, ἡ δὲ σχηματισθεῖσα νέα τοιαύτη, ὑπὸ τὸν Ἑρρῖκον Μπρισσόν, ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν βουλὴν διὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Καβαινιὰκ ἔγγραφα τοῦ γραφείου τῶν πληροφοριῶν, διὰ τῶν ὁποίων κατεδεικνύετο ἡ ἐνοχὴ τοῦ Ἀλφρέδου Ντρέϋφους, ἐπιστεύετο δὲ κατόπιν τῶν στοιχείων τούτων ὅτι θὰ ἐτερματίζετο πᾶσα συζήτησις ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἐν τῇ βουλῇ, ὅτε, τὴν 9 Ἰουλίου 1898, ὁ ἐν ἀποστρατείᾳ εὑρισκόμενος ἤδη συνταγματάρχης Πικὰρ ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν Ἑρρῖκον Μπρισσόν, δι' ἧς τοῦ ἐγνώριζεν ὅτι ἐκ τῶν τριῶν ἀναγνωσθέντων ἐν τῇ βουλῇ ἐγγράφων ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν τὰ μὲν δύο ἦσαν ξένα πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ντρέϋφους, τὸ δὲ τρίτον ἦτο πλαστόν. Ἐνεργηθεισῶν ἀνακρίσεων ἠναγκάσθη ὁ τμηματάρχης τοῦ γραφείου πληροφοριῶν συνταγματάρχης Ἀνρὺ νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι αὐτὸς εἶχε πλαστογραφήσει τὸ ἔγγραφον καὶ συλληφθεὶς ηὐτοκτόνησεν εἰς τὴν φυλακήν. Ἡ νέα αὕτη ἀποκάλυψις προεκάλεσε νέαν ταραχὴν ἐν τῇ χώρᾳ. Ἡ κυβέρνησις Μπρισσόν, παρ' ὅλας τὰς ἀντιδράσεις, τὰς ὁποίας συνήντησε παρὰ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ἐπιτελείου, τῶν ἀντισημιτιστῶν καὶ τῶν μοναχικῶν ταγμάτων, διέταξεν ἐπὶ τέλους, λήγοντος τοῦ 1898, τὴν ἀναθεώρησιν τῆς δίκης τοῦ Ντρέϋφους, τὸ δὲ ἀκυρωτικὸν ἠκύρωσεν ἀρχομένου τοῦ 1899 τὴν ἀπόφασιν τοῦ 1894 καὶ παρέπεμψε τὸν λοχαγὸν Ντρέϋφους ἐνώπιον ἑτέρου στρατοδικείου. Κατὰ τὰς διεξαγομένας ἐνώπιον αὐτοῦ κατ' ἀντιπάρστασιν ἐξετάσεις ἐγένετο ἀπόπειρα φόνου κατὰ τοῦ συνηγόρου Λαμπορί, τὸ δὲ στρατοδικεῖον ἐξέδωκεν ἀπόφασιν, δι' ἧς ἐπέβαλε μὲν ποινὴν εἰς τὸν Ντρέϋφους δεκαετοῦς εἱρκτῆς, συνίστα δὲ τὴν ἀπονομὴν εἰς αὐτὸν χάριτος, ἣν καὶ ἀπένειμε μετ' ὀλίγον ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας. Ἐπιστρέψας, μετὰ πενταετῆ ἄδικον κάθειρξιν, ὁ δεσμώτης τῆς νήσου τοῦ Διαβόλου εἰς Παρισίους, ἐζήτησε καὶ τὴν ἀναθεώρησιν τῆς ἀποφάσεως τοῦ δευτέρου στρατοδικείου. Ἡ ἀποφυλάκισις τοῦ Ντρέϋφους ἐξώργισε τοὺς ἀντισημίτας, οἵτινες συνωμότησαν πρὸς ἀνατροπὴν τῆς κυβερνήσεως Μπρισσόν, ὡς συμπράττουσης μετὰ τῶν Ἑβραίων κατὰ τῆς πατρίδος, ἀλλ' ἡ συνωμοσία ἀπεκαλύφθη καὶ οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῆς συνελήφθησαν. Οἱ ὀπαδοὶ ὅμως αὐτῶν, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν γραμματέα τοῦ ἀντισημιτικοῦ συνδέσμου, προεκάλεσαν ταραχὰς καὶ ἀποσυρθέντες εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ συνδέσμου ὠχυρώθησαν καὶ ἠμύνοντο κατὰ τοῦ κυκλώσαντος αὐτοὺς στρατοῦ. Μετὰ τριάκοντα ἑπτὰ ἡμερῶν πολιορκίαν ἠναγκάσθησαν νὰ παραδοθῶσι καὶ ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν Γκερὲν κατεδικάσθη εἰς δεκαετῆ εἱρκτήν.

Ἐπειδὴ ἡ ἀντισημιτικὴ κίνησις εἶχε λάβει ἤδη πολιτικὸν χαρακτῆρα καὶ ἐστρέφετο κατὰ τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, προεκάλεσε τὴν ἀντίδρασιν τῶν δημοκρατικῶν καὶ ὑπὸ τοῦ δημοκρατικοῦ τύπου ἐζητεῖτο ἡ πλήρης ἀπονομὴ δικαιοσύνης πρὸς τὸν Ντρέϋφους. Προσκομισθέντων νέων ἀδιαμφισβητήτων ἀποδείξεων περὶ τῆς πλήρους ἀθωότητος αὐτοῦ, ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Ἀντρὲ παρέπεμψε καὶ τὴν ἀπόφασιν τοῦ 1899 ἐνώπιον τοῦ Ἀκυρωτικοῦ, ὅπερ μετὰ εὐρεῖαν ἐξέτασιν τῆς ὑποθέσεως ἐκήρυξεν ὁμοψήφως ὡς πεπλανημένην καὶ ἄδικον τὴν ἀπόφασιν καὶ ἀποκατέστησε τὴν τιμὴν τοῦ καταδίκου. Ἐκ τῆς γενομένης ἐρεύνης ἀπεδείχθη πασιφανῶς ὅτι οἱ ἔνοχοι προδοσίας ἦσαν ὁ αὐτοκτονήσας συνταγματάρχης Ἀνρὺ καὶ ὁ δραπετεύσας εἰς Λονδῖνον Ἐστερχάζυ, οἵτινες εἶχον πωλήσει μυστικὰ ἔγγραφα πρὸς τὸν στρατιωτικὸν ἀκόλουθον τῆς γερμανικῆς πρεσβείας. Ἡ ἀπόφασις αὕτη τοῦ Ἀκυρωτικοῦ ἐξεδόθη τῷ 1906, ἀλλ' ἡ ἀποκαλυφθεῖσα ἀλήθεια δὲν ἴσχυσε νὰ κατευνάσῃ τὰ πάθη, καὶ τῷ 1908, κατὰ τὴν μεταφορὰν τῆς σοροῦ τοῦ Αἰμιλίου Ζολᾶ εἰς τὸ Πάνθεον, ὁ δημοσιογράφος Γκρεγκορὶ ἐπυροβόλησε κατὰ τοῦ Ντρέϋφους καὶ ἐτραυμάτισεν αὐτὸν εἰς τὸν βραχίονα. Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ τελευταία ἐκδήλωσις τῶν ἀντισημιτιστῶν· ὁ Γκρεγκορὶ ἠθωώθη, οὕτω δὲ κατηυνάσθησαν τὰ πάθη, τὰ ὁποῖα ἐπὶ δέκα καὶ πλέον ἔτη συνετάρασσον τὴν Γαλλίαν.

Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

Ντρέχσλερ (Drechsler), *Ἰωσήφ*. Αὐστριακὸς μουσουργὸς (1782—1852). Ἐσπούδασε θεολογίαν καὶ νομικά, ὠνομάσθη δὲ προπονητὴς ἐν τῷ μελοδράματι τῆς Βιέννης, εἶτα διευθυντὴς ὀρχήστρας τοῦ θεάτρου τοῦ Μπάντεν καὶ τοῦ Πρεσβουργου καὶ ὀργανοκρούστης πλείστων ναῶν. Ὡς συνθέτης ὁ Ντρέχσλερ ἐπεδόθη κυρίως εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικήν, γενόμενος γνωστὸς διὰ σειρᾶς λειτουργιῶν, ἑνὸς «Ρέκβιεμ», ὀφερτορίων κλπ. Ἔγραψεν ἐπίσης διὰ τὸ θέατρον πέντε μελοδράματα μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Ἡ Κλαυδία τῆς Βίλλα-μπέλλα», «Τὸ μαγευμένο πανέρι», «Παυλίνα», λυρικὰς κωμῳδίας, ὀπερέττας καὶ ἄλλα ἐλαφρὰ σκηνικὰ ἔργα. Ἐξέδωκεν ἐπίσης ἐγχειρίδιον ἁρμονίας, μεθόδου ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου κλπ. Ι. Σ.

Ντρζεβιέτσκη (Drzewiecki), *Ἰωσήφ*. Πολωνὸς πολιτικὸς καὶ πατριώτης (1772 — 1857). Τριακονταετὴς ἐξελέγη βουλευτὴς τῆς διαίτης, ἧς καὶ προήδρευσεν. Ὅτε κατεπνίγη ἡ πολωνικὴ ἐπανάστασις (1794), κατετάχθη εἰς τὰς πολωνικὰς λεγεῶνας, αἵτινες εἰσῆλθον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας. Μετέσχε τῶν ἐκστρατειῶν τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Νεαπόλεως, μεθ' ὃ ἐπανῆλθεν εἰς Πολωνίαν, ὅπου ἐπεδόθη εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν συγγραφὴν τῶν ἀπομνημονευμάτων του. Σ. Ν. Θ.

Ντρζισλάϋ (Drzislav). Βασιλεὺς τῆς Κροατίας. Υἱὸς τοῦ Κρεσιμίρου, ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 970. Διετήρησε καλὰς σχέσεις μὲ τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν, ἀλλὰ βραδύτερον προσεπάθησε τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς κηδεμονίας της, τῆς εὐκαιρίας δὲ ταύτης ἐπωφελήθησαν οἱ Ἑνετοί, ὅπως ἐπιβάλωσι τὰς ἐπὶ τῆς Δαλματίας ἀξιώσεις των. Τὸν Ντρζισλάϋ ἀποθανόντα τὸ ἔτος 1000 πιθανὸν διεδέχθη ὁ Σβιατοσλάβος. Σ. Ν. Θ.

Ντρζῖτς (Drzic), *Γεώργιος*. Ὁ ἀρχαιότερος λυρικὸς ποιητὴς τῆς σερβοκροατικῆς φιλολογίας (βλ. λ. *Δαρζῖτς* Γεώργιος).

Ντρίζεν (Driesen) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ πόλις ἐν Βρανδεμβούργῳ, κειμένη ἐπὶ νησῖδος σχηματιζομένης ὑπὸ δύο βραχιόνων τοῦ ποταμοῦ Νέτσε, πλησίον τῶν πολωνικῶν συνόρων, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κύστριν-Σναϊντεμύλ. Κάτ. 6.000. Διεξάγει σημαντικὸν ἐμπόριον ξυλείας, μεταφερομένης διὰ τοῦ ποταμοῦ Νέτσε.

ντρίλλι (τό). Εἶδος βαμβακεροῦ πανίου (βλ. λ. *δρίλλι(ον)*.

Ντρίμα *[Γεωγρ.]*. Μικρὰ νῆσος τοῦ νοτίου Αἰγαίου (πλάτ. 36°50'30" Β., μῆκ. 25°40'40" Ἀν. χάρτ. ἀγγλ. 1837: Paros and Naxos), νοτίως τῆς Κέρου καὶ προσκειμένη ἐκ δυσμῶν πρὸς τὴν Ἀντίκερον, ἧς εἶναι ἀπόθραυσμα καὶ ἀφ' ἧς χωρίζεται δι' ἀβαθοῦς πόρου. Σ. Ε. Λ.

Ντρὶν (Drin) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἀλβανίας (βλ. λ. *Δρῖνος*).

Ντρίνα (Drina) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Νοτιοσλαυΐας (βλ. λ. *Δρίνα*).

Ντρινκουῶτερ (Drinkwater), *Ἰωάννης*. Ἄγγλος ποιητής, δραματικὸς συγγραφεὺς καὶ κριτικός, γεννηθεὶς τῷ 1882 εἰς Leytonstone. Ἐπιδοθεὶς εἰς θεατρικὰς ἐπιχειρήσεις, ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ «Pilgrim Players». Ἔγραψε κριτικὰς μελέτας περὶ τῶν ποιητῶν: Γουλιέλμου Μόρρις (1912), Σουΐνμπερν (1913) κ. ἄ. Ἐκ τῶν θεατρικῶν ἔργων του μεγάλην ἐπιτυχίαν ἐσημείωσαν τά: «Ἀβραὰμ Λίνκολν» (1918), «Ὀλιβιέρος Κρόμβελ» (1921), «Μαρία Στούαρτ» (1922) καὶ «Ροβέρτος Λῆ»

Digitized by Google

(1923). Τοῦ Ντρινκουῶτερ ἐξεδόθησαν: «Συλλογὴ ποιημάτων» (1923, 2 τόμ.), συλλογὴ διατριβῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «The Muse in Council» (1925) καὶ «Συλλογὴ τῶν θεατρικῶν ἔργων» (1925, 2 τόμ.), «Ὁ προσκυνητὴς τῆς αἰωνιότητος: Βύρων» (1925) καὶ «Charles James Fox» (1928). Κ. Ζ.

Ντρῖνο (Drino) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἀλβανίας (βλ. λ. *Δρῖνος*).

Ντριντόενς (Dridoens), ***Ἰωάννης***. Βέλγος θεολόγος, γνωστότερος ὑπὸ τὸ ἐκλατινισμένον ὄνομα *Driedo*, γεννηθεὶς ἐν Turnhout τῆς Βραβάντης καὶ ἀποθανὼν ἐν Λουβαὶν τῷ 1535. Ἐδίδαξεν ἐπὶ ἔτη τὴν φιλοσοφίαν ἐν Λουβαὶν καὶ ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, σπουδαιότερον ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον: «De scripturis et dogmatibus ecclesiasticis libri quattuor» (1533).

Ντρίνωφ, ***Μαρίν***. Βούλγαρος διανοούμενος, γεννηθεὶς ἐν Παναγιουρίστι (1838—1906). Ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Κιέβου καὶ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Μόσχας. Περιῆλθε καὶ ἐμελέτησε τὰς βιβλιοθήκας τῆς Ρώμης, Νεαπόλεως, Πράγας, Παρισίων κ. ἄ. Ἐπανελθὼν εἰς Ρωσίαν ἔγραψε τὸ ἔργον «Ἓν βλέμμα εἰς τὴν καταγωγὴν τῶν Βουλγάρων», δι' οὗ ἐπεχείρησε νὰ καταρρίψῃ τὴν θεωρίαν περὶ τῆς φινοταταρικῆς προελεύσεως τῶν Βουλγάρων. Βραδύτερον ἵδρυσε μετὰ τοῦ ποιητοῦ Ζινζιφὼφ βουλγαρικὸν φιλολογικὸν σωματεῖον μὲ ὄργανον τὴν «Περιοδικὴν ἐπιθεώρησιν». Τῷ 1873 ἐγένετο καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Χαρκόβου καὶ βραδύτερον ὑπουργὸς τῆς Παιδείας. Πλὴν τοῦ μνημονευθέντος ἔργου του συνέγραψε καὶ πολλὰς γλωσσολογικὰς καὶ ἱστορικὰς μελέτας. Τ. Β.

Ντριοὺ (Drew), ***Σαμουήλ***. Ἄγγλος μεθοδιστὴς ἱερεὺς καὶ θεολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1765 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1833. Κατ' ἀρχὰς ἤσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ὑποδηματοποιοῦ, στραφεὶς δὲ κατόπιν πρὸς τὴν μελέτην τῶν θρησκευτικῶν ζητημάτων ἐγένετο πάστωρ τῶν μεθοδιστῶν ἐν Λίβερπουλ. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἑξῆς: «Essay on the immateriality and immortality of the human soul» (1802), «Essay on the identity and general resurrection of the human body» (1820, τόμ. 2), «Ἱστορία τοῦ Κρόμβελ» (1824) κλπ.

Ντρὶς (Driesch), ***Χάνς***. Ὁλλανδὸς φυσικὸς καὶ φιλόσοφος, γεννηθεὶς ἐν Kreaznach τῷ 1867. Περατώσας τῷ 1886 τὰς γυμνασιακὰς σπουδὰς ἐν Ἀμβούργῳ, ἐσπούδασε κατόπιν ἰδίᾳ ἐν Ἰένῃ παρὰ τῷ Häckel φυσικὰς ἐπιστήμας. Μετὰ μακρὸν ἐπιστημονικὸν ταξίδιον εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Ἰάβαν ἐπανελθὼν προέβη ἐν Τεργέστῃ κατὰ τὸ 1891 εἰς τὰ πρῶτα αὐτοῦ βιολογικὰ πειράματα, κατὰ τὰ ὁποῖα ἐκ γονιμοποιηθέντος ᾠαρίου θαλασσίου ἐχίνου, διχοτομηθέντος διὰ μηχανικῶν κινήσεων — χωρὶς νὰ φονευθῇ — κατὰ τὸν χρόνον τῆς διαυλακώσεως προέκυψαν οὐχὶ δύο ἡμίση, ἀλλὰ δύο τέλεια ζῷα. Τὰ βιολογικὰ ταῦτα πειράματα ἐξηκολούθησεν ὁ Ντρὶς ἐπὶ πολλὰ ἔτη, σχεδὸν ἀδιακόπως, ἐν Νεαπόλει (μέχρι 1900). Κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην ἐπιστημονικὴν ἔρευναν ὁ Ντρὶς παρετήρησεν ἐπίσης ὅτι, ἐὰν γονιμοποιηθὲν ᾠάριον διαιρέσωμεν ἐν καιρῷ εἰς τέσσαρα ἢ εἰς ὀκτώ, γεννῶνται τέσσαρα ἢ ὀκτὼ μικρότερα μέν, ἀλλὰ τέλεια ζῷα· τοὐναντίον δέ, ἂν ἑνώσωμεν δύο γονιμοποιηθέντα ᾠάρια εἰς ἕν, παράγεται ἓν μεγαλύτερον ζῷον· ὅτι βραδύτερον, κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμβρύου, ὀλίγον πρὸ τῆς εἰς τὰ διάφορα ὄργανα διαφορήσεως τοῦ ὀργανισμοῦ, δυνάμεθα νὰ ἀφαιρέσωμεν μέρη, ἐξ οἱασδήποτε θέσεως, χωρὶς νὰ παρεμποδισθῇ ἡ ὁμαλὴ ἀνάπτυξις εἰς τέλειον ζῷον· ὅτι ἡ μετάταξις μερῶν τοῦ ἐμβρύου ἐκ τῆς ἀρχικῆς θέσεως εἰς τὴν θέσιν ἄλλων καὶ τούτων εἰς τὴν θέσιν ἄλλων καὶ οὕτω καθεξῆς, μέχρι τελείας ἀλλαγῆς τῆς ἀρχικῆς θέσεως πάντων τῶν μερῶν, οὐδόλως παραβλάπτει τὴν ἀνάπτυξιν εἰς ζῷον ὁμαλῶς ἀνεπτυγμένον, οὐδαμῶς παραμορφωμένον κλπ. Τὰ πορίσματα τῶν πειραμάτων τούτων ἀνέτρεψαν ἐν γένει μὲν τὴν μηχανικὴν ἑρμηνείαν τῶν φαινομένων τῆς ζωῆς, εἰδικῶς δέ: α') τὴν βιολογικὴν θεωρίαν τῶν His - Roux - Weismann, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ μὲν ᾠάριον ἀποτελεῖται ἐξ ἀρχῆς ἐκ μερῶν σταθερῶς διατεταγμένων ἀοράτων, τὰ ὁποῖα ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ βραδύτερον παρὰ τῷ ἐνηλίκῳ ζῴῳ ἀνεπτυγμένα ὄργανα καὶ μέλη, ἡ δὲ ἀνάπτυξις γίνεται μηχανικῶς, ἁπλῶς διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν δῆθεν ἀρχῆθεν ὑπαρχόντων ὀργάνων διὰ τῆς προσλήψεως νέας ὕλης (μηχανικὴ ἐξέλιξις), καὶ β') τὸν θεμελιώδη βιογενετικὸν νόμον τοῦ Häckel, καθ' ὃν πᾶν ἄτομον κατὰ τὴν ἀτομικὴν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν διέρχεται ἐν βραχεῖ χρόνῳ διὰ τῶν σταθμῶν, τοὺς ὁποίους διήνυσαν οἱ πρόγονοι αὐτοῦ ὀργανισμοί. Ἡ ἑρμηνεία τῶν ἐκτεθέντων πειραμάτων ἤγαγε τὸν Driesch εἰς τὴν παραδοχὴν ἰδιαιτέρου ἀΰλου φυσικοῦ παράγοντος, κληθέντος πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀριστοτέλους *ἐντελεχείας*, ἐκδηλουμένου δὲ ἐν τῇ ζώσῃ ὕλῃ, ἥτις δὲν δύναται νὰ ἑρμηνευθῇ ἁπλῶς καὶ μόνον διὰ τῶν νόμων τῆς φυσικῆς καὶ τῆς χημείας. Οὕτως ὁ Driesch ἐγένετο ἱδρυτὴς τῆς νεωτέρας θεωρίας περὶ τῆς ζωτικῆς ἀρχῆς (Neovitalismus=*νεοζωϊσμός*), ἣν ἐστήριξε καὶ ἐπὶ τῆς ἀναλύσεως τῆς πράξεως ὡς καθαροῦ βιολογικοῦ φαινομένου λαμβανομένης. Μὴ ἀρκούμενος δὲ εἰς τὰς βιολογικὰς ἀποδείξεις τοῦ κύρους τῆς θεωρίας περὶ τῆς ζωτικῆς ἀρχῆς, ἐπεχείρησε νὰ στηρίξῃ αὐτὴν καὶ λογικῶς. Ὅθεν ἀνέπτυξε σὺν τῷ χρόνῳ πλῆρες σύστημα λογικῆς, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσε τὸ πρῶτον τῷ 1912 ὡς καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἀϊδελβέργης ἐν συγγράμματι τὸ ὁποῖον ἀπεκάλεσε «Ταξιλογίαν» (Ordnungslehre). Ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ ἐρευνῶνται ὄχι μόνον αἱ γενικαὶ λογικαὶ κατηγορίαι, ἀλλὰ καὶ αἱ πρῶται ἔννοιαι πάσης θεμελιώδους ἐπιστήμης. Ἡ ταξιλογία περιλαμβάνει ὄχι μόνον τὴν λογικὴν ὑπὸ τὴν στενοτέραν σημασίαν τῆς λέξεως, ἀλλὰ καὶ την ἠθικήν, αἰσθητικήν, τὴν διδασκαλίαν τῶν πρώτων ἐννοιῶν τῆς γεωμετρίας, τῆς ἀριθμητικῆς, τῆς ψυχολογίας, τῶν ἐπιστημῶν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ἐν τῇ ταξιλογίᾳ τίθενται τέσσαρα λογικῶς δυνατὰ εἴδη τῆς αἰτιότητος, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ αἰτιότης τῆς ὁλότητος ἀνευρίσκεται ἐμπειρικῶς ἐν τῷ κόσμῳ τῶν ἐνοργάνων ὄντων. Ἡ εὕρεσις τῆς αἰτιότητος τῆς ὁλότητος ὡς ἐκ τῶν προτέρων λογικῶς δυνατῆς, εἶναι συγχρόνως καὶ λογικὴ θεμελίωσις τῆς θεωρίας περὶ τῆς ζωτικῆς ἀρχῆς. Εὐρέως ἐρευνῶνται ἐν τῇ ταξιλογίᾳ, πλὴν ἄλλων, καὶ αἱ ἔννοιαι φύσις καὶ ψυχή, αἱ ὁποῖαι τίθενται κατ' ἀναπόδραστον λογικὴν ἀνάγκην. Οὕτως εἰσάγεται εἰς τὴν ψυχολογίαν ἡ ἔννοια τῆς ψυχῆς. Ἐν τῇ ψυχολογίᾳ ἀναιροῦνται ἡ θεωρία τοῦ συνειρμοῦ καὶ ἡ τοῦ ψυχοφυσικοῦ παραλληλισμοῦ, ἀνεπιφυλάκτως δὲ περιλαμβάνονται εἰς αὐτὴν καὶ τὰ παραψυχολογικὰ φαινόμενα (τηλεπάθεια, τηλεκινησία, διόρασις κλπ.), εἰς τὴν ἔρευναν τῶν ὁποίων ὁ Driesch μεγίστην ἀποδίδει σημασίαν.

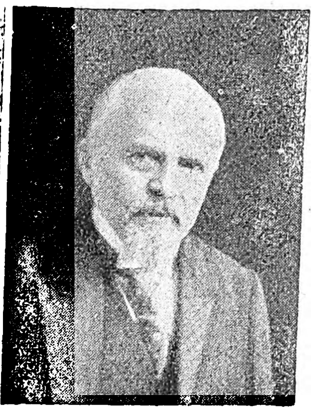

Χὰνς Ντρίς.

Ἀπὸ τῆς ταξιλογίας, ἥτις κατὰ Driesch ἀποτελεῖ τὸ μὴ μεταφυσικὸν μέρος τῆς φιλοσοφίας, ἡ ὁδὸς ἄγει εἰς τὴν μεταφυσικήν, τὴν ὁποίαν καλεῖ διδασκαλίαν περὶ τοῦ ὄντως ὄντος (Wirklichkeitslehre). Θεμελιώδης πρότασις τῆς μεταφυσικῆς τοῦ Driesch εἶναι ἡ ἑξῆς: Τὸ ὄντως ὂν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶναι τοιοῦτον, ὥστε τὸ φαινόμενον αὐτοῦ, δηλαδὴ τὸ περιεχόμενον τῆς τεταγμένης ἐμπειρίας, νὰ δύναται νὰ εἶναι τοιοῦτον, ὁποῖον τῷ ὄντι εἶναι. Ὅθεν ἡ σχέσις τοῦ ὄντως ὄντος πρὸς τὸ φαινόμενον (πρὸς τὴν ἐμπειρίαν) εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ ἡ τοῦ λόγου πρὸς τὴν ἀκολουθίαν αὐτοῦ. Μεθοδικῶς δηλαδὴ ἡ μεταφυσικὴ κατὰ Driesch στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ἑξῆς θεμελιώδους λογικοῦ ἀξιώματος: ἡ ἀκολουθία οὐδέποτε εἶναι ποικιλωτέρα, δηλαδὴ συνθετωτέρα, τοῦ λόγου. Ὅθεν τὸ ὄντως ὂν ὀφείλει νὰ εἶναι ἢ συνθετώτερον ἢ τοὐλάχιστον τόσον σύνθετον, ὅσον καὶ τὸ φαινόμενον αὐτοῦ, δηλαδὴ ἡ ἐμπειρία. Πάντα τὰ ἐν τῇ ταξιλογίᾳ ἐρευνώμενα ζητήματα ἑρμηνεύονται ἐν τῇ διδασκαλίᾳ περὶ τοῦ ὄντως ὄντος μεταφυσικῶς. Ἐν αὐτῇ γίνεται λόγος καὶ περὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως, τὴν ὁποίαν θεωρεῖ κατ' ἀρχὴν ἄλυτον ζήτημα. Ὁ ἑνισμὸς (Monismus), καθ' ὃν τὸ σύμπαν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ νοηθῇ ὡς εἷς ὅλος ὀργανισμός, εἶναι σήμερον ἀνέφικτος θεωρία. Ἡ ἐμπειρία ὁδηγεῖ μόνον εἰς τὴν μεταφυσικὴν θεωρίαν τοῦ δυϊσμοῦ (Dualismus). Σπουδαιοτάτην θέσιν κατέχει ἐν τῇ μεταφυσικῇ τοῦ Driesch τὸ ζήτημα τοῦ θανάτου. Τὸ ζήτημα τοῦτο ἄγει εὐθὺς ἀμέσως εἰς τὸ τῆς ἀθανασίας, τῆς ὁποίας ἐκτίθενται πᾶσαι αἱ δυναταὶ ἐκδοχαί, ἐκ τῶν ὁποίων ὅμως οὐδεμία εἶναι ἀποδεδειγμένη. Τέλος ἡ μεταφυσική, ζητοῦσα τὸν ἔσχατον λόγον τοῦ κόσμου ἐν γένει, ἀσχολεῖται καὶ μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ Θεοῦ. Τὴν ἀθεΐαν ὁ Driesch θεωρεῖ ἐκ θεμελίων ἀνῃρημένην, ἀποδεδειγμένην δὲ κατ' ἐπαγωγὴν τὴν ὕπαρξιν γινώσκοντος δημιουργοῦ. Πέραν τούτου οὐδὲν μὲν ἀσφαλὲς δύναται νὰ λεχθῇ σήμερον, μόνον δὲ πολλαὶ πιθαναὶ ἐκδοχαὶ ὑπάρχουν. Τὴν μεταφυικὴν αὐτοῦ ὁ Driesch ἀποκαλεῖ που καὶ θεολογίαν, ἀφαιρεῖ δὲ ἀπ' αὐτῆς πᾶν ἴχνος ἀνθρωποκεντρικότητος· διότι πᾶν τὸ ἀνθρώπινον, κατ' αὐτόν, εἶναι τόσον μικρόν, ὥστε ποτὲ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι σκοπὸς τοῦ κόσμου. Ὁ Ντρὶς ἦλθεν εἰς Ἑλλάδα τῷ 1930, κατὰ τὸ Δ' διεθνὲς συνέδριον ψυχοφυσιολογίας, τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἐπίτιμος πρόεδρος.

Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Ντρὶς εἶναι τὰ ἑξῆς: «Philosophie des Organischen» (δ' ἔκδ. 1928), «Geschichte des Vitalismus» (δ' ἔκδ. 1922), «Ordnungslehre, ein System des nichtmetaphysischen Teiles der Philosophie» (β' ἔκδ. 1923), «Leib und Seele» (γ' ἔκδ. 1923), «Wirklichkeitslehre, ein metaphysischer Versuch» (γ' ἔκδ. 1930), «Metaphysik» (1924), «Relativitätstheorie und Weltanschanung» (β' ἔκδ. 1930), «Die Littliche Tat, Ein moralphilosophischer Versuch» (1927), «Grundprobleme der Psychologie. Ihre krisis in der Gegenwart» (1926, ἑλλ. μετ.: «Τὰ θεμελιώδη προβλήματα τῆς ψυχολογίας» ὑπὸ *Σ. Καλλιάφα* 1928), «Der Mensch und die Welt» (1928) καὶ «Philosophische Forschungswege» (1930). [Πρβλ. *Σ. Καλλιάφα*: «Χὰνς Ντρὶς ὡς βιολόγος καὶ φιλόσοφος» ἐν «Ἀρχείῳ τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν» 1930 καὶ εἰς ἴδιον τεῦχος.] Σ. Μ. ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ

Ντρίσλερ (Drisler), ***Ἐρρῖκος***. Ἀμερικανὸς φιλόλογος (1818—1897). Διετέλεσε βοηθὸς καθηγητὴς τῶν λατινικῶν καὶ ἑλληνικῶν ἐν τῷ κολλεγίῳ τῆς Κολομβίας (1845) καὶ βραδύτερον καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας. Συνεπλήρωσε τὴν ἐργασίαν τοῦ προκατόχου του καθηγητοῦ Καρόλου Ἄνθον ὡς ἐκδότου τῶν κλασσικῶν κειμένων. Σημαντικὴ ὑπῆρξεν ἡ ἐπεξεργασία τοῦ ἑλληνο-αγγλικοῦ λεξικοῦ τοῦ Λίντελ-Σκώτ, ὅπερ συμπληρωθὲν καὶ διορθωθὲν ὑπ' αὐτοῦ ἐξεδόθη ἐκ νέου τῷ 1879. Γ. Ι. Β.

ντρίτσα (ἡ) *[Ναυτ.]*. Ὅρος τῆς κοινῆς ναυτικῆς γλώσσης, συνώνυμος τοῦ *μαντάρι* καὶ ἀντίστοιχος πρὸς τὸν *ὑπέρα* τοῦ ἐπισήμου ὀνοματολογίου. Σ. Ε. Λ.

ντρίτσα - κάτσα· δημωδ. ναυτ. (=ὑπέρα - ἱστοπέδη)· ἔνθεν κἀκεῖθεν· || μεταφ., διφορουμένως: «μᾶς τὰ εἶπε ντρίτσα - κάτσα».

ντριτσαρόλια (τά)· δημωδ. ναυτ., τὰ σειράδια: «πιάσαμε δυὸ μοῦδες ντριτσαρόλια».

ντριτσάρω· δημωδ. ναυτ., αἴρω τὴν ὑπέραν ἱστίου· || στρέφω.

ντρίττα, καὶ ***ντρέττα*** (ἰταλ. diritto καὶ dritto)· κατ' εὐθεῖαν, ἴσια.

ντρίττος (ὁ)· ὁ ἔχων εὐθὺν χαρακτῆρα: «ντρίττος ἄνθρωπος».

ντριττούρα (ἡ), καὶ ***ντρεττούρα*** (ἰταλ. dirittura)· ἡ εὐθύτης· || μεταφ., ἡ εὐθύτης τοῦ χαρακτῆρος.

Ντρίφφηλντ (Driffield) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ τῆς Ὑόρκης. Κεῖται 30 χλμ. ΒΔ. τῆς πόλεως Χώλ, μεθ' ἧς συνδέεται διὰ πλωτῆς διώρυγος. Κάτ. 6.000. Εἶναι ἀρχαιοτάτη πόλις. ἔχει ἀξιόλογον ἰδιωτικὸν ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον, πλησίον δὲ αὐτῆς εὑρίσκονται πολλοὶ τύμβοι. Γ.Ι.Β.

Ντριὼ (Driault), ***Ἐδουάρδος***. Γάλλος ἱστορικός, γεννηθεὶς τῷ 1864. Ἐσπούδασεν ἐν Ὀρλεάνῃ καὶ ἐν τῇ Σορβόννῃ τῶν Παρισίων, ἐν ᾗ ἐγένετο ὑφηγητὴς τῆς ἱστορίας καὶ γεωγραφίας τῷ 1891. Διετέλεσε κατόπιν (1891—1919) καθηγητὴς τῆς ἱστορίας εἰς τὰ λύκεια τοῦ Ἀλανζόν, τῆς Ὀρλεάνης καὶ τῶν Βερσαλλιῶν καὶ ἀπὸ τοῦ 1919—1925 ἐπεσκέφθη τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ μελετήσῃ τὴν διπλωματικὴν ἱστορίαν τῆς χώρας. Ἐνέκυψεν ἰδιαιτέρως εἰς τὰς μελέτας ἐπὶ τοῦ Ναπολέοντος καὶ τῆς ναπολεοντείου ἐποχῆς καὶ ἵδρυσε τῷ 1912 τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν Ναπολεοντείων σπουδῶν». Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, διακρινόμενα διὰ τὴν πληρότητα τῶν πηγῶν, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Μικρὰ ἐθνικὴ ἱστορία» (1892), «Ἱστορία τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους καὶ τοῦ γαλλικοῦ πολιτισμοῦ» (1895), «Ἱστορικὰ ἐγχειρίδια διὰ τὰς ἀνωτέρας σχολάς», «Πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἱστορία τῶν ἐτῶν 1815—1915», «Ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ», βραβευθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, «Πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα» (1900), «Τὸ ζήτημα τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς» (1908), «Ἡ Γαλλία καὶ ὁ πόλεμος» (1915), «Τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα ἀπὸ τῆς δημιουργίας αὐτοῦ μέχρι σήμερον» βραβευθὲν διὰ τοῦ βραβείου Ὠντίφρεντ (ἑλληνικὴ μετάφρασις ὑπὸ Χ. Ἀννίνου 1900), «Ἡ μεγάλη ἰδέα, ἢ ἡ ἀναγέννησις τοῦ ἑλληνισμοῦ» μετὰ προλόγου ὑπὸ Ν. Πολίτου, «Διπλωματικὴ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι σήμερον» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Λεριτιὲ (1925—1926), «Ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος» (1930), «Ὁ Μωχάμμετ Ἄλη καὶ ὁ Ναπολέων, 1807 — 1814», «Ἡ δημιουργία τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Μωχάμμετ Ἄλη, τῆς Ἀραβίας καὶ τοῦ Σουδάν, 1814 — 1823», «Ἡ ἐκστρατεία τῆς Κρήτης καὶ τοῦ Μωρέως, 1823—1828», «Ἡ Αἴγυπτος καὶ ἡ Εὐρώπη», «Ἡ ἀνατολικὴ κρίσις, 1839—1841», «Ἡ ἀνατολικὴ πολιτικὴ τοῦ Ναπολέοντος» (1904), βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν, «Ὁ Ναπολέων ἐν Ἰταλίᾳ, 1800—1812» (1906), «Ὁ Ναπολέων καὶ ἡ Εὐρώπη» εἰς πέντε τόμους, βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῷ 1927 (1910 — 1917), «Ἡ ἀληθὴς ὄψις τοῦ Ναπολέοντος», «Ἡ κεραυνοβόλος ζωὴ τοῦ Ναπολέοντος», «Ἡ αὐτοκράτειρα Ἰωσηφίνα», «Ὁ βασιλεὺς τῆς Ρώμης, 1811—1815», «Ναπολέων ὁ Μέγας, 1769—1821», «Ἡ ἀθάνατος ἐποποιία τῆς τριχρώμου σημαίας» εἰς τρεῖς τόμους κ.τ.λ. Μ. Δ. Β.

Digitized by Google

Ντρμπὰλ (Drbal), ***Ματθίας-Ἀμώς***. Γερμανὸς παιδαγωγὸς (1829—1885), ὀπαδὸς τῆς ἑρβαρτιανῆς ψυχολογίας καὶ παιδαγωγικῆς. Ἔργα: «Über die Ursachen des Verfalls der Philosophie in Deutschland» (1856), «Gibt es einen spekulativen Syllogismus?» (1857), «Über das Erhabene» (1858), «Über die Natur der Sinne», ἐκλαϊκευτικαὶ ἐπιστημονικαὶ διαλέξεις (1860), «Lehrbuch der propädeutischen Logik» (1865), «Ἐμπειρικὴ ψυχολογία» (1868, δ' ἔκδ. 1885), «Πρακτικὴ λογικὴ ἢ θεωρία τῆς σκέψεως» (1871), «Darstellung der wichtigsten Lehren der Menschenkunde und Seelenlehre, nebst einer Übersicht der Geschichte der Erziehungs- und Unterrichtslehre» (1872) κλπ. Ε. Λ.

Ντροβέττι (Drovetti), ***Βερναρδῖνος*** βλ. λ. *Δροβέττι* Βερναρδῖνος.

Ντρογκὼν (Drogon), Νορμανδὸς κόμις τῆς Ἀπουλίας, δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Ταγκρέδου, ἀποθανὼν τῷ 1051. Κατῆλθεν εἰς Ἰταλίαν τῷ 1038 μετὰ τῶν ἀδελφῶν του Γουλιέλμου τοῦ Σιδηρόχειρος καὶ τοῦ Οὐμφρουά, ἐπολέμησε κατὰ τῶν Σαρακηνῶν καὶ εἶτα κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Συνεζεύχθη τὴν θυγατέρα τοῦ κόμιτος τοῦ Σαλέρμου καὶ ἀπέθανε δολοφονηθεὶς ἐν Μόντε-Ἰλάρο. Γ. Ι. Β.

Ντρὸζ (Droz), ***Ἀντώνιος***. Γάλλος συγγραφεὺς (1832—1895). Κατ' ἀρχὰς ἠκολούθησε τὸ καλλιτεχνικὸν στάδιον, βραδύτερον δ' ἐτράπη εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Ἔργα αὐτοῦ εἶναι: «Ὁ κύριος, ἡ κυρία καὶ τὸ μικρὸ» (1866), «Μεταξύ μας» (1867), «Τὸ κυανοῦν τετράδιον τῆς δεσποινίδος Σιμπὼ» (1868), «Δεσμὶς ἐπιστολῶν» (1870), «Τὸ παιδίον» (1885) κ. ἄ. Γ. Ι. Β.

— **Ντρὸζ** (Droz), ***Νουμᾶς***. Ἑλβετὸς πολιτικὸς (1844—1899). Κατ' ἀρχὰς διδάσκαλος, εἶτα ἐκδότης τῆς ἐφημερίδος «Ἑλβετὸς ἐθνικιστής» (1864). Μετὰ τέσσαρα ἔτη ἐγένετο μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ Νουσάτελ καὶ τῷ 1875 μέλος τῆς ὁμοσπονδιακῆς βουλῆς. Διετέλεσε δὶς (τῷ 1881 καὶ τῷ 1887) πρόεδρος τῆς Ἑλβετικῆς ὁμοσπονδίας. Ἔργα αὐτοῦ εἶναι: «Ἡ πολιτικὴ ἐκπαίδευσις» (1886), «Οἰκονομικαὶ μελέται» (1895), «Πολιτικαὶ μελέται καὶ εἰκόνες» (1895). Γ. Ι. Β.

— **Ντρὸζ** (Droz), ***Πέτρος-Ἰάκωβος***. Ἑλβετὸς ὡρολογοποιὸς (1721—1790). Εἰργάσθη ἐν Λονδίνῳ καὶ Μαδρίτῃ καὶ ἀπέκτησε φήμην διὰ τὸν ἐξαίρετον μηχανισμὸν τῶν ὡρολογίων τῆς κατασκευῆς του. Γ. Ι. Β.

— **Ντρὸζ** (Droz), ***Φραγκῖσκος-Ξαβιέρος-Ἰωσήφ***. Γάλλος ἠθολόγος καὶ ἱστορικός, γεννηθεὶς ἐν Besançon τῷ 1773 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1850. Καταγόμενος ἐκ μοναρχικῆς οἰκογενείας, προσεχώρησε μετ' ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν καὶ ἐπολέμησεν ἐπὶ τετραετίαν εἰς τὴν στρατιὰν τοῦ Ρήνου, κατόπιν δ' ἐγένετο καθηγητὴς τῆς γαλλικῆς ῥητορικῆς ἐν τῇ κεντρικῇ σχολῇ τῆς πατρίδος του. Μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς σχολῆς ταύτης ἐγκατεστάθη ἐν Παρισίοις, ὅπου συνέγραψε τὸ «Essai sur l'art d'être heureux» (1806). Τῷ 1824 ἐγένετο ἀκαδημαϊκὸς διὰ τοῦ ἔργου του «Philosophie morale» (1824), τῷ δὲ 1833 μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν ἐπιστημῶν διὰ τοῦ ἔργου: «Traité d'économie politique» (1833). Ἄλλα ἔργα του: «Histoire du regne de Louis XVI pendant les années où l'on pouvait prévoir et diriger la révolution française» (1839—1842), «Les pensées sur le christianisme» (1842), «Les aveux d'un philosophe chrétien». Θ. Π.

Ντρολλὲν (Drolling), ***Μαρτῖνος***. Γάλλος ζωγράφος (1752—1817). Διέπρεψεν εἰς τὴν ἀπεικόνισιν οἰκογενειακῶν σκηνῶν καὶ «ἐσωτερικῶν». Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἐσωτερικὸν μαγειρείου» (Λοῦβρον), «Ὁ πλανόδιος μουσικὸς» (1802), «Ἡ μαγείρισσα μὲ τὴν χύτραν» (1808), «Ἡ πωλήτρια πορτοκαλλιῶν», «Mea Culpa» κ. ἄ. Ι. Μ. Π.

— **Ντρολλὲν** (Drolling), ***Μιχαήλ***. Γάλλος ζωγράφος (1786—1851), υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Ἐτιμήθη διὰ τοῦ μεγάλου βραβείου Ρώμης καὶ διέπρεψεν εἰς τὴν ἀπεικόνισιν ἱστορικῶν καὶ θρησκευτικῶν θεμάτων κατὰ τὴν ἀκαδημαϊκὴν τεχνοτροπίαν. Ἐκ τῶν ἔργων του διακρίνονται τὰ ἑξῆς: «Ὁ θάνατος τοῦ Ἄβελ», «Ὁ ἀγαθὸς Σαμαρείτης» καὶ αἱ διακοσμητικαὶ συνθέσεις μιᾶς ὀροφῆς τοῦ Λούβρου καὶ ἑνὸς παρεκκλησίου τοῦ ἐν Παρισίοις ναοῦ τοῦ Ἁγίου Σουλπικίου. Ι. Μ. Π.

Ντρόλλινγκερ (Drollinger), ***Κάρολος-Φρειδερῖκος***. Γερμανὸς ποιητὴς (1688—1742). Τὰ ποιήματά του, τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του (Βασιλεία, 1743) ἐμφανίζουσι τὸν πρόδρομον τοῦτον τοῦ Haller καὶ ὀπαδὸν τοῦ Pope ὡς ἀντίπαλον τῆς συμβατικῆς ποιήσεως καὶ τοῦ ἀλεξανδρινοῦ στίχου, τὸν ὁποῖον θεωρεῖ ὡς ἐμπόδιον τῆς ἐλευθέρας ποιητικῆς ἐκφράσεως.

Ντρὸμ (Drôme) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς νοτιοανατολικῆς Γαλλίας. Πηγάζει ἐκ τῶν παρὰ τὴν περιφέρειαν τῆς πόλεως Ντὶ (Die) ὀρέων καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Ροδανὸν ἄνω τῆς πόλεως Λιβρόν. Ὁ ῥοῦς αὐτοῦ εἶναι χειμαρρώδης καὶ ἔχει μῆκος 120 χλμ. Γ. Ι. Β.

— **Ντρὸμ** (Drôme) *[Γεωγρ.]*. Ἀνατολικὸς νομὸς τῆς νοτιοανατολικῆς Γαλλίας. Συνορεύεται ἀπὸ Δ. ὑπὸ τοῦ Ροδανοῦ, ἀπὸ Β. καὶ ΒΑ. ὑπὸ τοῦ Ἰζέρ, ἀπὸ Α. ὑπὸ τῶν Ἄνω Ἄλπεων, ἀπὸ ΝΑ. ὑπὸ τῶν Κάτω Ἄλπεων καὶ ἀπὸ Ν. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Βωκλύζ. Ἔχει ἔκτασιν 6.531 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 263.750 κατ. Πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ *Βαλάνς*. Κυριώτεροι ποταμοὶ ἐν τῷ νομῷ εἶναι ὁ *Ντρόμ*, ὁ *Ἰζὲρ* κ. ἄ., πάντες παραπόταμοι τοῦ Ροδανοῦ. Τὸ ἔδαφος εἶναι γόνιμον, παράγει δὲ δημητριακὰ καὶ οἶνον. Ἐν τούτῳ καλλιεργεῖται καὶ ἡ μέταξα, ἡ δὲ βιομηχανία, ἐκτὸς τῆς μεταλλουργίας περιλαμβάνει χαρτοποιίαν, βυρσοδεψικὴν καὶ ὑφασματουργίαν. Γ. Ι. Β.

Ντρὸμ (Drôme), ***Ζυλλιὲν ντὲ λὰ —***. Βλ. λ. *Ζυλλιὲν* Μᾶρκος-Ἀντώνιος.

Ντρόμπις (Drobisch), ***Μαυρίκιος-Γουλιέλμος***. Γερμανὸς φιλόσοφος καὶ παιδαγωγὸς (1802—1896), ἀναδειχθεὶς ἀρχικῶς ἀπὸ κριτικὰς ἐπὶ ὡρισμένων σημείων τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἑρβάρτου, τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ γενικῶς. Ἔργα: «Philologie und Mathematik als Gegenstände d. Gymnasialunterrichts» (1832), «Beiträge zur Orientierung über Herbarts System der Philosophie» (1834), «Neue Darstellung der Logik» (1836, β' ἔκδ. ἐπηυξημένη 1851, ε' ἔκδ. 1887), «Quaestionum mathematicophysicarum» (I—V, 1836—1839), «Grundlehren der Religionsphilosophie» (1840), «Empirische Psychologie nach naturrissenschaftlicher Methode» (1842, νέα ἔκδοσις 1898), «Disquisitio mathematico-psychologica de perfectis notionum complexibus» (1846), «Erste Grundlinien der mathematischen Psychologie» (1850), «De philosophia scientiae naturali insita» (1864), «Die moralische Statistik und die menschliche Willensfreiheit» (1867), «Über die Fortbildung der Philosophie durch Herbart» (1876), «Kants Dinge an sich und sein Erfahrungsbegriff» (1885). Ε. Λ.

Ντρὸν (Dronne) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς δυτικῆς Γαλλίας. Πηγάζει ἐκ τῶν κλιτύων τῶν ὀρέων Λιμουζίν, διέρχεται τὸ Μπραντὸμ καὶ τὸ Ριμπεράκ, καὶ χύνεται εἰς τὸν ποταμὸν Ἴλ (Isle), ὀλίγον ἄνωθεν τῆς πόλεως Κουτρὰ (Coutras). Ἔχει μῆκος 189 χλμ. Γ. Ι. Β.

ντροπὴ (ἡ)· δημοτ., ἀντὶ *ἐντροπή* (βλ. λ.).

ντροπιάζω· δημοτ., ἀντὶ *ἐντροπιάζω* (βλ. λ.), παθ. μετχ. *ντροπιασμένος, —η, —ο*· ὁ κατεχόμενος ὑπὸ αἰσχύνης, ὁ ὑπὸ τὸ βάρος ὀνείδους εὑρισκόμενος.

ντρὸστ (drost, drods, drotsœte, drossard, λατ. drossatus ἢ drossardus). Ἀρχαῖος τίτλος, τὸν ὁποῖον ἔφερον ἄλλοτε ἐν Δανίᾳ, Γερμανίᾳ, Σουηδίᾳ καὶ Ὀλλανδίᾳ ἀνώτεροι ἀρχοντες, οἱ ὁποῖοι ἀντεπροσώπευον τὸν βασιλέα (τοπάρχαι) ἢ τὸν τοπάρχην. Εἰδικώτερον ντρὸστ ἐλέγοντο ἐν Ἀννοβέρῳ, κατὰ τὰ ἔτη 1822—1867, οἱ πρόεδροι τῶν ἐξ τοπικῶν κυβερνήσεων, ἐν Δανίᾳ δὲ ντρὸστ ἐλέγετο ὁ οἰκονόμος τῶν ἀνακτόρων. Ἐν Νορβηγίᾳ (drotsœte) ὁ τίτλος οὗτος ἐδήλου τὸν τελετάρχην καὶ βραδύτερον τὸν ἀντιβασιλέα καὶ ἐν Σουηδίᾳ τὸν ἀρχιδικαστήν. Ὁ τίτλος ἐξηλείφθη περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Γ. Ι. Β.

Ντρὸστ (Drost), ***Κορνήλιος***. Φλαμανδὸς ζωγράφος, ἀκμάσας κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα. Ἐμαθήτευσε κατ' ἀρχὰς μὲν παρὰ τῷ Ρέμπραντ, μετὰ ταῦτα δ' ἐν Ρώμῃ, ἔνθα μετέβη μετὰ τοῦ Ἰωάννου Βὰν ντὲρ Μέερ. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ Ἡρωδιὰς» (Μουσεῖον Ἄμστερνταμ) καὶ «Ἡ Μαγδαληνὴ μετὰ τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ» (Μουσεῖον Κάσσελ). Ι. Μ. Π.

Ντρόστε τσοῦ Βίσσερινγκ (Droste zu Vischering), ***Γάσπαρ-Μαξιμιλιανός***. Γερμανὸς κληρικός, γεννηθεὶς τῷ 1770 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1846. Τῷ 1825 ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος τοῦ Μοῦνστερ, τῷ δὲ 1835 ἀρχιεπίσκοπος Κολωνίας ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ δεχθῇ τὴν προταθεῖσαν κατὰ τὸ 1834 συμβιβαστικὴν λύσιν περὶ τῶν μικτῶν γάμων. Μὴ τηρήσας τὴν ὑπόσχεσίν του καθηρέθη καὶ ἐφυλακίσθη ὑπὸ τῆς πρωσσικῆς κυβερνήσεως (1837). Ἔγραψε: «Über die Religions freiheit der Katholiken bei der Protestanten zu begehenden Jubelfeier» (Munster 1817) καὶ «Über den Frieden unter der Kirche und den Staate» (Munster 1843).

— **Ντρόστε τσοῦ Βίσσερινγκ** (Droste zu Vischering), ***Κλήμης-Αὔγουστος***, *βαρῶνος —*. Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Κολωνίας, γεννηθεὶς ἐν Φόχελμ τῷ 1773 καὶ ἀποθανὼν ἐν Μοῦνστερ τῷ 1845. Χειροτονηθεὶς ἱερεὺς τῷ 1798 καὶ βικάριος τῷ 1807, ἦλθεν εἰς σύγκρουσιν μετὰ τῆς πρωσσικῆς κυβερνήσεως, ἀπηγόρευσε τοὺς μικτοὺς γάμους καὶ κατεπολέμησε τὸ πανεπιστήμιον τῆς Βόννης. Τῷ 1820 ἠναγκάσθη ν' ἀποσυρθῇ τῆς ὑπηρεσίας. Θ. Π.

Ντρόστε-Χύλσχοφφ (Droste-Hülshoff). Γερμανὶς ποιήτρια (1797—1848). Πεπροικισμένη [illegible] σπανίας ποιητικῆς ἰδιοφυΐας, διεκρίθη πρὸ παντὸς διὰ τὰς πλήρεις χρώματος εἰκόνας της, τὰς ἀριστοτεχνικὰς περιγραφάς της καὶ τὴν βαθύτητα τῶν αἰσθημάτων της. Ἐκτὸς ἄλλων ἔγραψε: «Ποιήματα» (1844, 4η ἔκδ. 1877), διηγήματα: «Ὁ [illegible] θερινῆς νυκτός», «Αἱ ἀδελφαί», θρησκευτικὰ ᾄσματα. Τὰ «Ἅπαντά» της ἐξεδόθησαν ἐπανειλημμένως. Τελευταία ἔκδοσις ὑπὸ Manfred Schneider (1923 [illegible]). Γ. Ε. Ι.

Ντρὸτ (Dropt, Drot) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Γαλλίας, δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Γαρούνα, πηγάζων ἐν τῷ νομῷ Δορδόνης. Ἔχει μῆκος [illegible] χλμ. καὶ εἶναι πλωτὸς κατὰ τὸν κάτω ῥοῦν αὐτοῦ, ὅπου ἔχει ὑδροφράκτας. Π. Ν. Π.

Ντρόττνινγκχολμ (Drottningholm = ἡ νῆσος τοῦ βασιλέως) *[Γεωγρ.]*. Φρούριον καὶ βασιλικὸν θέρετρον ἐν Σουηδίᾳ ἐπὶ τῆς νήσου Λόφω παρὰ τὴν Στοκχόλμην. Ἀρχικῶς ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Γ', ἐκαλεῖτο Τόρσσουντ (Thorssund). Πυρποληθὲν τῷ 1661 ἀνιδρύθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἑδβίγης Ἐλεονώρας ἐπὶ σχεδίου τοῦ Νικοδήμου Τεσσίνου. Περικλείει πινακοθήκην παλαιῶν Σουηδῶν ζωγράφων, πολύτιμον συλλογὴν σπανίων ἐπίπλων κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ντρουαὶ (Drouais), ***Ἰωάννης-Γερμανός***. Γάλλος ζωγράφος (1763—1788). Τῷ 1784 ἐτιμήθη διὰ τοῦ μεγάλου βραβείου Ρώμης ἐξ ἀφορμῆς τοῦ πίνακός του «Ἡ Χαναναία παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ». Μολονότι ὑπῆρξε βραχύβιος, ἠδυνήθη νὰ παράσχῃ λαμπρὰς ἀποδείξεις τοῦ ἐξαιρέτου ταλάντου του. Ἡ γαλλικὴ σχολὴ τῆς Ρώμης ἤγειρε πρὸς τιμήν του ἐν τῷ ναῷ τῆς Παρθένου in Via lata ὡραῖον μνημεῖον, ἔργον τοῦ Μισαλλόν. Ι. Μ. Π.

— **Ντρουαὶ** (Drouais), ***Οὐμβέρτος***. Γάλλος ζωγράφος καὶ μικρογράφος (1699—1767). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Φραγκίσκῳ ντὲ Τρουά, διεκρίθη δὲ ὡς προσωπογράφος. Τῷ 1730 ἐγένετο μέλος τῆς παρισινῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν τεχνῶν. Ἐξεπόνησε τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ἐξαρτήματα διαφόρων πινάκων τοῦ Ναττιὲ καὶ τοῦ J. B. Vanloo. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται αἱ προσωπογραφίαι τοῦ Χριστοφόρου καὶ τοῦ Ροβέρτου ντὲ Λορραὶν (Λοῦβρον). Ι. Μ. Π.

—**Ντρουαὶ** (Drouais), ***Φραγκῖσκος-Οὐμβέρτος***. Γάλλος ζωγράφος (1727—1775), υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν διασημοτέρων προσωπογράφων τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ὑπὸ ἔποψιν δροσερότητος, ἐκφραστικότητος καὶ κομψότητος ὑπερέβαλεν οὐ μόνον τὸν πατέρα του, ἀλλὰ καὶ τοὺς πλείστους προσωπογράφους τῆς ἐποχῆς του. Οὐδεὶς ἠδυνήθη ἐπιτυχέστερον αὐτοῦ ν' ἀποδώσῃ τὴν πομπώδη καὶ μεγαλοπρεπῆ αἴγλην τῶν ἐνδυμασιῶν τῆς ἐποχῆς του. Ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Ὀρλεάνης ἀπόκειται μία προσωπογραφία τῆς Ντυμπαρύ, ὀφειλομένη εἰς τὸν καλλιτέχνην τοῦτον, ἥτις θεωρεῖται ἀριστουργηματική. Ἕτερα ἄκρως ἀξιομνημόνευτα ἔργα του εἶναι τὰ ἀκόλουθα: «Ὁ κόμις τοῦ Ἀρτουά», «Λουδοβῖκος ὁ ΙΕ'», «Ὁ κόμις τῆς Προβηγκίας», «Ἡ μαρκησία ντὲ Πομπαντούρ», «Ὁ Μπουσαρντὸν» κ. ἄ. Ι. Μ. Π.

Ντρούγια (Druja) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πολωνίας ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν Ντύνα καὶ Ντρουΐκα. Κάτ. 7.000. Ἔχει ἀξιόλογον ποταμόμενα καὶ ἐρείπια παλαιοῦ φρουρίου. Π. Ν. Π.

Ντρουὲ (Drouet), ***Ἰουλιέττα***. Γαλλὶς ἠθοποιὸς (1806—1883), ἧς τὸ πραγματικὸν ὄνομα εἶναι *Ἰουλιέττα-Ἰωσηφίνα Γκωβαὶν* (Gauvain). Εἶχε σχέσεις μετὰ τῶν Πραντιέ, Κὰρ καὶ Ἀρέλ, ὧν ὁ τελευταῖος ἀνεβίβασεν αὐτὴν εἰς τὸ θέατρον τῶν Βρυξελλῶν (1829). Ἀκολούθως ἔπαιξεν εἰς τὸ «Odéon» καὶ τὴν «Πὸρτ-Σαὶν-Μαρτὲν» τῶν Παρισίων, ὅπου ἐγνώρισεν αὐτὴν ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ εἰς τὸν ῥόλον τῆς κομίσσης Νεγκρόνι εἰς τὴν «Λουκρητίαν Βοργίαν» (1833). Ἐρασθεὶς αὐτῆς, τὴν κατέστησε γραμματέα του καὶ ἀντιγραφέα τῶν χειρογράφων του. Ἠκολούθησε τὸν Οὐγκὼ εἰς Βρυξέλλας, Ἰερσέην κ. ἄ., δι' αὐτὴν δὲ οὗτος ἔγραψε τὸ «La tristesse d'Olympio». Π. Ν. Π.

— **Ντρουὲ** (Drouet), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής***. Γάλλος πολιτικὸς (1763—1824). Υἱὸς ταχυδρομικοῦ ὑπαλλήλου τῆς Σαὶντ-Μενεοὺλντ, ἀνεγνώρισε τὸν ἐκεῖθεν διερχόμενον φυγάδα Λουδοβῖκον ΙΣΤ' (1791) καὶ παρέδωκεν αὐτὸν εἰς τὰς ἀρχάς. Διετέλεσε κατόπιν μέλος τῆς συμβατικῆς συνελεύσεως καὶ ὀπαδὸς τῶν Ὀρεινῶν, ψηφίσας τὴν θανάτωσιν τοῦ βασιλέως, ἐπίτροπος τῆς στρατιᾶς τοῦ Βορρᾶ, ὅτε συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν (1795) ἀπηλλάγη διὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ', εἶτα μέλος τοῦ Συμβουλίου τῶν πεντακοσίων, μετασχὼν τῆς συνωμοσίας τοῦ Μπαμπέφ. Φυλακισθεὶς [illegible] δραπετεύσας εἰς Ἰνδίας, ἐπανῆλθεν εἰς Γαλλίαν καὶ ἐγένετο μέλος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως κατὰ τὰς Ἑκατὸν Ἡμέρας. Τῷ 1816, προγραφεὶς ὡς βασιλοκτόνος, ἐξηφανίσθη εἴς τινα ἐπαρχίαν, ὅπου ἔζησεν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον ***Μερζὲ*** (Merger). Π. Ν. Π.

Digitized by Google

Ντρουὲν ντὲ Λυὺ (Drouyn de Lhuys), ***Ἐδμόν-ος***. Γάλλος πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 305 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1881. Σπούδασε νομικὰ καὶ τὰς κλασσικὰς γλώσσας, εἰσῆλθε δὲ εἰς τὴν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν τῷ 1830 ὡς ἀκόλουθος εἰς τὴν ἐν Μαδρίτῃ πρεσβείαν. Τῷ 1835, διατελῶν ἐπιτετραμμένος ἐν Χάγῃ, διεκρίθη κατὰ τὰς γενομένας διαπραγματεύσεις περὶ ὀργανώσεως τοῦ βελγικοῦ βασιλείου. Τῷ 1842 ἐξελέγη βουλευτὴς καὶ ἐπολέμησε τὴν πολιτικὴν τοῦ Γκυιζό, διαπρέψας ὡς ῥήτωρ. Ἐπίσης ἐξελέγη πληρεξούσιος ἐν τῇ συνελεύσει μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου-Φιλίππου, ὡς δ' ἐγένετο πρόεδρος τῆς δημοκρατίας ὁ Λουδοβῖκος-Ναπο-έων, τῷ ἐνεπιστεύθη τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτε-ικῶν. Τὸ ἐπόμενον ἔτος διωρίσθη πρεσβευτὴς ἐν ονδίνῳ, ὅτε, ἐξ αἰτίας τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν ἐλ-ηνικῶν παραλίων ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου, ἕνεκα οῦ ἐπεισοδίου τοῦ Ἰσραηλίτου Πατσιφίκου, μι-ροῦ δεῖν διερρηγνύοντο αἱ σχέσεις Ἀγγλίας καὶ αλλίας. Ὁ Ντρουὲν διὰ τῆς διπλωματικῆς του ὐκαμψίας ἐπέτυχε ν' ἀποτρέψῃ τὴν ῥῆξιν καὶ νὰ υθῇ συμβιβαστικῶς τὸ ζήτημα, ὥστε ἡ Ἑλλὰς πέφυγε τὴν πληρωμὴν τῶν ὑπερόγκων ἀποζημιώ-εων, ἃς ἐπέβαλεν ἡ Ἀγγλία, καὶ ἤρθη ὁ ἀποκλει-μός. Ἐκλεγεὶς αὖθις πληρεξούσιος, ἀνέλαβε τὸ πουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ἐγένετο γερου-ιαστής, διωρίσθη δὲ δὶς ἔτι ὑπουργὸς καὶ ἐπέ-υσε πλεῖστα περίπλοκα ζητήματα τοῦ ἰταλικοῦ ασιλείου καὶ τοῦ παπικοῦ κράτους. Μετὰ τὴν πανάστασιν τῆς 4 Σεπτεμβρίου 1870 ἐν Παρι-ίοις ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς καὶ κατεγίνετο μόνον ἰς τὰς ἐργασίας τῆς Ἀκαδημίας τῶν πολιτικῶν καὶ ηθικῶν ἐπιστημῶν, ἧς ἦτο μέλος ἀπὸ τοῦ 1861. Εδημοσίευσε τῷ 1868 τὸ σύγγραμμά του «Οἱ οὐ-δέτεροι κατὰ τὸν Ἀνατολικὸν πόλεμον». θ. β.

Ντρουὲν ντὲ Λυύ.

Ντρόϋζεν (Droysen)· βλ. λ. *Δρόϋσεν*.

Ντρουζίνιν, ***Ἀλέξανδρος Βασίλειεβιτς***. Ρῶσος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1825 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1864. Παραιτηθεὶς τῷ 1851 τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ, ἤρξατο τοῦ φιλολογικοῦ του σταδίου διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ διηγήματος «Πολίενκα Σάξ», ὅπερ ἐπέσυρε τὴν γενικὴν προσοχήν. Τοῦτο ἠκολούθησε σειρὰ ὅλη διηγημάτων, οἷα: «Ἡ ἱστορία τοῦ Ἀλεξίου Δημήτροβιτς», «Τὸ ρομάντσο τῆς Ἰουλίας», «Ὁ γιατρὸς καὶ ὁ πελάτης». Ὁ Ντρουζίνιν μετέφρασεν εἰς τὴν ρωσικὴν καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων τοῦ Σαίξπηρ. θ. β.

Ντρουϊνὼ (Drouineau), ***Γουσταῦος***. Γάλλος συγγραφεὺς (1800—1878). Κατ' ἀρχὰς γραφεὺς ἐν συμβολαιογραφείῳ καὶ εἶτα καθηγητής, ἐπεδόθη βραδύτερον εἰς τὴν φιλολογίαν. Πρῶτόν του ἔργον εἶναι τὸ δρᾶμα «Ριέντζι». Τοῦτο ἠκολούθησαν «Αἱ τρεῖς νύκτες τοῦ Ναπολέοντος» ποίημα, τὰ δύο δράματα «Ὁ κατάσκοπος» καὶ «Ἡ Φραγκίσκη τοῦ Ρίμινι», τὰ μυθιστορήματα «Ἐρνέστος», «Τὸ πράσινον χειρόγραφον», «Ἡ εἰρωνεία» κ. ἄ. Παθὼν ἐξ ὑπερβολικῆς πνευματικῆς κοπώσεως, ἥτις κατέληξεν εἰς παραφροσύνην, ἐνεκλείσθη ἐν φρενοκομείῳ, ἔνθα καὶ ἀπέθανε. γ. ι. β.

Ντροῦμαν (Drumann), ***Γουλιέλμος***. Γερμανὸς ἱστοριοδίφης (1786—1861). Ἐχρημάτισε καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Καινιξβέργης ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1856. Ἐρευνῶν τὴν ἀρχαίαν φιλοσοφίαν, προβαίνει συχνάκις εἰς παραλληλισμοὺς μεταξὺ τῶν τότε καὶ τῶν συγχρόνων κοινωνικῶν προβλημάτων. Ἔργα: «Ἱστορία τῆς Ρώμης κατὰ τὴν μεταβατικὴν ἐποχὴν ἀπὸ τῆς δημοκρατικῆς εἰς τὴν μοναρχικὴν πολιτείαν» (τ. 6, 1834—1844, β' ἔκδ. 1900), «Ἱστορία Βονιφατίου τοῦ Η'» (τ. 2, 1852), «Οἱ ἐργάται καὶ κομμουνισταὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ Ρώμῃ» (1860). ε. λ.

Ντροῦμεφ, ***Βασίλειος***. Βούλγαρος μητροπολίτης καὶ δραματικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Σιοῦμεν καὶ ἀποθανὼν ἐν Σόφιᾳ (1841—1901). Ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἱερατικὴν σχολὴν τῆς Ὀδησσοῦ καὶ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Κιέβου. Τῷ 1872 ἐγκατεστάθη ἐν Βραΐλᾳ καὶ ἦτο εἷς τῶν ἱδρυτῶν τοῦ «Βουλγαρικοῦ φιλολογικοῦ ὁμίλου» καὶ συνεργάτης τῆς «Περιοδικῆς Ἐκδόσεως». Τῷ 1873 ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος, ὑπὸ τὸ ὄνομα Κλήμης Μπρανίτσκη, μετὰ δὲ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Βουλγαρίας ἐγένετο μητροπολίτης Τυρνόβου. Ἔλαβε προσέτι καὶ μεγάλα ἀξιώματα ἐν τῇ πολιτείᾳ, διατελέσας δὶς ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ τῷ 1886 πρωθυπουργός. Εἰς τὴν λογοτεχνίαν τῆς χώρας του ἔδωκε τὸ διήγημα «Ἡ δυστυχισμένη οἰκογένεια» (1860) καὶ δύο δράματα, ἐξ ὧν τὸ «Ἰβάνκο, ὁ δολοφόνος Ἀσὰν τοῦ Α'» (Βραΐλα 1872), εἰς 5 πράξεις καὶ μὲ ἱστορικὴν ὑπόθεσιν, ἀποτελεῖ σταθμὸν εἰς τὴν βουλγαρικὴν δραματογραφίαν. τ. β.

Ντρουὸ (Drouot), ***Ἀντώνιος κόμις —***. Γάλλος στρατηγὸς καὶ ὁμότιμος (1774—1847). Ἐσπούδασεν εἰς τὴν πυροβολικὴν σχολὴν τοῦ Μὲτς (1793) καὶ κατόπιν ἐπολέμησεν εἰς Φλερὺ καὶ Χόχενλίντεν, συνέβαλεν εἰς τὰς νίκας τοῦ Βάγκραμ καὶ Μόσκοβα καὶ τῷ 1813 ἐγένετο ὑπασπιστὴς τοῦ αὐτοκράτορος, ἀποκαλούμενος «Ὁ σοφὸς τῆς Μεγάλης Στρατιᾶς». Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ἐπιτυχία τῆς ὑποχωρήσεως τοῦ Ἀνάου. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν συνοδῶν τοῦ Ναπολέοντος εἰς Ἔλβαν. π. ν. π.

Ντρουὸ Ἀντώνιος.

Ντρόχεντα (Drogheda) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰρλανδίας παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Μπόϋν. Κάτ. 13.259. Ἔχει ἐργοστάσια ὑφαντουργίας, βαμβακουργίας, ζυθοποιίας, βυρσοδεψίας, κ. ἄ. καὶ εἶναι σπουδαῖος ἐμπορικὸς λιμήν. Ἡ πόλις ὑπῆρξεν ὀχυρὸν ἔρεισμα τῶν Ἰρλανδῶν κατὰ τῆς ἀγγλικῆς κατακτήσεως, παρ' αὐτὴν δὲ ἐνίκησεν ὁ Γουλιέλμος Γ' τὸν Ἰάκωβον Β' (1690). π. ν. π.

Ντροχόμπυτς, ἢ ***Ντροόμπυτς*** (Drohobycz) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς πολωνικῆς ἀνατολικῆς Γαλικίας (βοϊβοδία Λεμβέργης), ἐπὶ τοῦ σιδηροδρόμου Σύροβ—Στρύϊ. Κάτ. (1921) 27.000, ὧν οἱ ἡμίσεις Ἰουδαῖοι. Ἐξάγει ὀρυκτὸν ἅλας, ἔχει διυλιστήρια πετρελαίων καὶ περιβάλλεται ὑπὸ πλουσίων πετρελαιοφόρων ἐκτάσεων. Παρ' αὐτὴν ἐγένετο ἡ φερώνυμος μεταξὺ Αὐστριακῶν καὶ Ρώσων μάχη (1915, 18 Μαΐου—3 Ἰουνίου). π. ν. π.

Ντρυάντερ (Druander), ***Φραγκῖσκος***. Ἓν ἐκ τῶν ψευδωνύμων (ἄλλα: Duchesne, Ven-Eick, Eichmann) τοῦ Ἱσπανοῦ θεολόγου καὶ ἱστορικοῦ Francisco de Enzinas ἢ Encinas (*Φραγκίσκου ντὲ Ἐνθίνας*), γεννηθέντος ἐν Burgos περὶ τὸ 1520 καὶ ἀποθανόντος περὶ τὸ 1570. Ὁ Ντρυάντερ ἐπεσκέφθη τὴν Γερμανίαν, ὅπου διήκουσε τοῦ Μελάγχθονος, ἐσυνέχισε τὰς σπουδάς του ἐν Παρισίοις καὶ τέλος ἐγκατεστάθη ἐν ταῖς Κάτω Χώραις. Μετέφρασε τὴν Καινὴν Διαθήκην εἰς τὴν ἱσπανικὴν καὶ ἀφιέρωσε τὴν ἐργασίαν του ταύτην εἰς τὸν Κάρολον Ε'. Φυλακισθεὶς ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως, κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ, ἐταξίδευσε δὲ εἰς Γερμανίαν, Ἀγγλίαν καὶ Ἑλβετίαν. Τὰ ἴχνη του χάνονται ἐν Γενεύῃ περὶ τὸ 1570. Ἀφῆκε περίεργα ἀπομνημονεύματα, πλήρη πολυτίμων πληροφοριῶν διὰ τὴν πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἱστορίαν τῶν Κάτω Χωρῶν ἀπὸ τοῦ 1543—1545, τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ Campan καὶ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Mémoires de Francisco de Enzinas (Druander)» (Bruxelles 1862—1863, τόμ. 3). θ. π.

Ντρυγκάλσκι (Drygalski), ***Ἔριχ***. Σύγχρονος Γερμανὸς γεωγράφος καὶ ἐξερευνητὴς τοῦ πόλου, γεννηθεὶς τῷ 1865 ἐν Καίνιγκσμπεργκ. Ἐχρημάτισεν ἀπὸ τοῦ 1899 καθηγητὴς ἐν Βερολίνῳ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1906 ἐν Μονάχῳ. Κατὰ τὸ διάστημα 1891—1893 διηύθυνε τὰς ἀποστολὰς τῆς βερολινείου γεωγραφικῆς ἑταιρείας εἰς Γροιλανδίαν. Τῷ 1901 ὑπῆρξεν ἀρχηγὸς τῆς γερμανικῆς ἀποστολῆς τοῦ Νοτίου πόλου, ἀνακαλύψας τὴν Γῆν τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου Β'. Ἔγραψεν: «Αἱ ἀποστολαὶ εἰς Γροιλανδίαν» (1897, 2 τόμοι), «Ἡ γερμανικὴ ἀποστολὴ τοῦ Νοτίου πόλου 1901—1903» (1905) κ. ἄ.

Ντρυὲ (Druey), ***Κάρολος***. Ἑλβετὸς πολιτικὸς (1799—1855). Μετὰ τὰς νομικὰς σπουδάς του ἐν Λωζάννῃ ἐγκατεστάθη εἰς Μουντόν. Τῷ 1828 ἔγινε μέλος τοῦ μεγάλου συμβουλίου τοῦ καντονίου του καὶ τῷ 1830 διωρίσθη σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας. Ἀγόμενος ἀπὸ ῥιζοσπαστικὰς ἀρχάς, συνηγόρησεν ὑπὲρ τῆς ἐκδιώξεως τῶν ἰησουϊτῶν καὶ ἐγένετο ὁ ἀρχηγὸς τῆς νέας κινήσεως. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1845 ἐγένετο πρόεδρος τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως. Διεδραμάτισε σπουδαῖον πρόσωπον εἰς τὸ ὁμοσπονδιακὸν συμβούλιον, συνέταξε δὲ μετὰ τοῦ Κέρν, κατὰ τὸ 1848, τὸ νέον ὁμοσπονδιακὸν σύμφωνον. Διορισθεὶς μέλος τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ συμβουλίου, διετήρησε τὴν θέσιν ταύτην μέχρι τοῦ θανάτου του. σ. ν. φ.

Ντρυμὸν (Drumont), ***Ἐδουάρδος-Ἀδόλφος***. Γάλλος δημοσιογράφος καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1844 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1917. Ἤρξατο δημοσιογραφῶν εἰς τὴν ἐφημερίδα «Univers», κατόπιν εἰς τὴν «Liberté» καὶ εἰς πλείστας ἄλλας. Ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ μεταξὺ τὰ συγγράμματα: «Mon vieux Paris», «Hommes et choses», στεφθὲν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, καὶ ἓν μυθιστόρημα «Le dernier Tremolin», ἐξέδωκε δὲ τὰ «Papiers inédits du duc de Saint-Simon» καὶ «La mort de Louis XIV». Λυσσώδης ἀντισημιτιστής, ὁ Ντρυμὸν διεξήγαγε σφοδροὺς ἀγῶνας, δημοσιεύσας τὴν «Ἰσραηλιτικὴν Γαλλίαν» τῷ 1886, εἰς δύο τόμους, ἥτις προεκάλεσε πολλὰς διαμαρτυρίας καὶ μονομαχίας μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἀρθούρου Μεγιὲρ καὶ τοῦ Καρόλου Λωράν. Καίτοι τραυματισθεὶς ὁ Ντρυμόν, ἐξηκολούθησε τὸν κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀγῶνά του, δημοσιεύσας νέα συγγράμματα: «Ἡ ἰσραηλιτικὴ Γαλλία ἐνώπιον τῆς κοινῆς γνώμης», «Τὸ τέλος ἑνὸς κόσμου» καὶ ἡ «Διαθήκη ἑνὸς ἀντισημιτιστοῦ». Κατὰ τὴν περιβόητον ὑπόθεσιν τοῦ Ντρέϋφους ἐξέδωκε τὴν ἐφημερίδα «Ἐλεύθερον Λόγον», συνεχίσας τὴν ἀντισημιτικήν του πολεμικήν. θ. β.

Ντρὺντ (Drude), ***Ἀντώνιος***. Γάλλος στρατηγός, γεννηθεὶς τῷ 1853. Τῷ 1875 ἐξῆλθε τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου τοῦ Σαὶν-Σὺρ μὲ τὸν βαθμὸν ἀνθυπολοχαγοῦ. Κατὰ τὴν σταδιοδρομίαν του ἀνέλαβε σπουδαίας ὑπηρεσίας, γενόμενος ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου. Τῷ 1907, φέρων τὸν βαθμὸν στρατηγοῦ, ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῆς στρατιᾶς, ἥτις ἀπεστάλη πρὸς κατάληψιν τῆς Καζαμπλάνκας, ἣν καὶ ἐκυρίευσεν ἐξ ἐφόδου, παρὰ τὴν ἀπεγνωσμένην ἄμυναν τῶν Μαροκινῶν. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ντ' Ἀμάντ. σ. ν. φ.

Ντρῶμμον (Drummond)· βλ. *Ντράμμοντ*.

Ντσόλμπας, ***Κωνσταντῖνος***. Πραγματικὸν οἰκογενειακὸν ὄνομα τοῦ Ἕλληνος φιλολόγου *Ἀσωπίου* Κωνσταντίνου (βλ. λ.).

Ντὺ Ἅλντ (Du Halde), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής***. Γάλλος σοφός, γεννηθεὶς τῷ 1674 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1743. Εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν ἐγένετο ἰησουΐτης, συνέδεσε δὲ τὸ ὄνομά του πρὸς τὴν σινολογίαν διὰ τῶν «Lettres édifiantes et curieuses écrites des missions étrangères par quelques missionnaires de la Compagnie de Jésus» καὶ τῆς «Description géographique, historique chronologique, politique de l'empire de la Chine et de la Tartarie chinoise». Μολονότι ὁ Ντὺ Ἅλντ οὐδέποτε μετέβη εἰς Κίναν, τὰ ἔργα του ταῦτα, στηριζόμενα ἐπὶ τῶν ὑπομνημάτων διαφόρων ἱεραποστόλων, εἶναι σημαντικώτατα.

Ντυαμὲλ (Duhamel), ***Γεώργιος***. Γάλλος ποιητὴς καὶ μυθιστοριογράφος, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1884. Σπουδάσας τὴν ἰατρικὴν καὶ ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ αὐτῆς, ἐνεφανίσθη εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον διὰ τῶν ποιημάτων του: «Des légendes des batailles» (1907), «L'homme en tête» (1909) καὶ μὲ τὰς «Notes sur la téchnique poétique», γραφείσας ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ch. Vildrac (1909). Ἠκολούθησαν δύο ἄλλοι τόμοι ποιημάτων: «Selon ma loi» (1910), «Les compagnons» (1912), τρία θεατρικὰ ἔργα: «La lumière» (1911), «Dans l'ombre des statues» (1912), «Combat» (1913) καὶ μία συλλογὴ κριτικῶν μελετῶν: «Propos critiques» (1912). Κατὰ τὸ 1914 προσῆλθεν εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ ὡς ἐθελοντής, ἤντλησε δ' ἐκ τοῦ πολέμου τὰ θέματα δύο συγκλονιστικῶν ἔργων του: «La vie des martyrs» (1917), ὅπερ ἐδημοσίευσε κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Denis Thévenin*, καὶ «Civilisation» (1913), ὅπερ ἐβραβεύθη διὰ τοῦ βραβείου Goncourt. Πολεμικῆς ἐπίσης ἐμπνεύσεως εἶναι καὶ τὸ ἔργον του «Entretiens dans le tumulte» (1919). Κατόπιν ἐπεδόθη εἰς τὴν ψυχολογικὴν λογοτεχνίαν μὲ ἥρωας μετρίας διανοητικότητος: «La confession de minuit» (1920), «Les hommes abandonnés» (1923), «Deux hommes» (1925), «Journal de Salavin» (1927), «La pierre d'Horeb» (1926). Ἔγραψεν ἐπίσης: «Les plaisirs et les jeux, mémoires du Cuib et du Tioup» (1922), «Possession du monde» (1922), εἶδος κηρύγματος ἀγαθότητος καὶ ἀλτρουϊσμοῦ, «Le prince Jaffar» (1924), «Le voyage de Moscou» (1927), «Les sept dernières plaies» διηγήματα (1928).

—**Ντυαμὲλ** (Duhamel), ***Ἰωάννης***. Γάλλος μαθηματικός, γεννηθεὶς τῷ 1797 ἐν Saint-Malo καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1872. Καθηγητὴς τῆς πολυτεχνικῆς σχολῆς καὶ μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου τῶν Παρισίων. Ἀξιόλογον σύγγραμμα αὐτοῦ εἶναι τό: «Des Méthodes dans les sciences de raisonnement». Εἰς τὴν ἀνωτέραν ἄλγεβραν ὁ Ντυαμὲλ ἔδωκεν ἕνα κανόνα γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Règle de Duhamel», καθ' ὃν ἐὰν ὁ λόγος σειρᾶς θετικῶν ὅρων τείνῃ εἰς τὴν μονάδα, ἐὰν τουτέστιν ἔχωμεν

$$\text{ὅρ}\frac{Un+1}{Un}=1$$

τότε, τιθεμένου τοῦ λόγου τούτου ὑπὸ τὴν μορφὴν

$$\frac{Un+1}{Un}=\frac{1}{1+\alpha}$$

ἂν μὲν n.α>K>1, τότε ἡ σειρὰ εἶναι συγκλίνουσα, ἂν δὲ n.α<1 εἶναι ἀποκλίνουσα. ν. γ.

—**Ντυαμὲλ-Ντυμονσὼ** (Duhamel-Dumonceau), ***Ἐρρῖκος-Λουδοβῖκος***. Γάλλος φυσιολόγος καὶ φυσιοδίφης, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1700 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1782. Ἠσχολήθη μὲ τὴν φυσικὴν ἱστορίαν, αἰσθανόμενος κλίσιν πρὸς αὐτήν, καὶ τῷ 1728 ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Ἐπὶ μακρὸν ἐχρημάτισε γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τοῦ ναυτικοῦ. Ἐδημοσίευσε πλῆθος

Digitized by Google

μελετῶν ἐπὶ τῆς βοτανικῆς, τῆς γεωπονίας, τῆς φυσιολογίας τῶν ζῴων κλπ. θ. π.

Ντὺ Βαὶρ (Du Vair), *Γουλιέλμος*. Γάλλος πολιτικὸς καὶ φιλόσοφος (βλ. λ. Βαὶρ Γουλιέλμος).

Ντυβὰλ(Duval), *Ἀλέξανδρος Βικέντιος Πινὲ*—. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1767 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1842. Ἐχρημάτισε ναυτικός, ἀρχιτέκτων, σχεδιαστής, ἠθοποιός, ἐθελοντὴς κλπ. Τῷ 1812 ἐξελέγη μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Ἔγραψεν ἄνω τῶν 60 δραματικῶν ἔργων, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἑξῆς: «Le défenseur officieux» (1795), «Édouard en Écosse ou la nuit d'un proscrit» (1802), «Le tyran domestique ou l'intérieur d'une famille», «La jeunesse de Henri V» (1806), «Le retour d'un croisé ou le portrait mystérieux» (1810) κλπ. Ὁ Ντυβὰλ ἔγραψεν ἐπίσης καὶ τὸ μυθιστόρημα «Le misanthrope du Marais ou la jeune Bretonne» (1832).

— **Ντυβὰλ** (Duval), *Ἀμαλάριχος - Ἀλέξανδρος Πινὲ* —. Γάλλος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1760 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1838. Δικηγόρος κατ' ἀρχὰς καὶ γραμματεὺς τῆς πρεσβείας τῆς Νεαπόλεως, διωρίσθη τῷ 1792 γραμματεὺς τῆς πρεσβείας τῆς Μάλτας, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε ν' ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του, διότι ὁ ἀρχηγὸς τοῦ τάγματος τῶν ἱπποτῶν ἠρνεῖτο ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν Ντυβάλ, ὅστις ἦτο ἔνθερμος δημοκράτης. Ἐγκατασταθεὶς ἐν Παρισίοις ἵδρυσε, μετὰ τοῦ Σαμφόρ, τοῦ Ζινγκενὲ κ. ἄ. τὴν «Décade philosophique», ὅπου ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Polyscope* ἐδημοσίευσε πληθὺν ἄρθρων. Ἐκλεγεὶς μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου (1811), κατὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν (1816) εἰσῆλθε καὶ εἰς αὐτήν. Ἐκτὸς διαφόρων ποιημάτων, δημοσιευθέντων εἰς τὸ «Almanach des Muses», ἔγραψε καὶ τὰ ἀκόλουθα: «Relation de l'insurrection de Rome et de la mort de Bassville» (1793), «Observations sur les théâtres» (1796), «Des sépultures» (1801), «Paris et ses monuments» (1803), «Notice sur la comtesse Orloff» (1824) κτλ. Ὁ Ντυβὰλ ἵδρυσε τὸν «Mercure étranger» (1813—1816) καὶ μετέφρασεν εἰς τὴν γαλλικὴν τὸ «Ταξίδιον ἀνὰ τὰς Δύο Σικελίας» τοῦ Σπαλλαντζάνι (1800).

— **Ντυβὰλ** (Duval), *Γεώργιος - Λουδοβῖκος - Ἰάκωβος*. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1772 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1853. Κατ' ἀρχὰς γραμματεὺς συμβολαιογράφου καὶ κατόπιν ὑποδιευθυντὴς τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, συνέγραψε μετὰ τῶν Gouffé, Rochefort, Dumersan, Βιεγιάρ, Μπαρριὲρ καὶ ἄλλων πολυάριθμα θεατρικὰ ἔργα, κατάλογον τῶν ὁποίων περιλαμβάνει ὁ Quérard ἐν τῷ ἔργῳ του «France littéraire» (τ. Β', σ. 746). Ἐκτὸς τούτων ἔγραψε καὶ τὰ ἑξῆς: «Souvenirs de la Terreur» (Paris 1841—1842, τόμ. 4), «Souvenirs thermidoriens» (1843, (τόμ. 2), «Dictionnaire abrégé de toutes les mythologies» (1845). Τὸ πραγματικὸν ὄνομα τοῦ Γεωργίου Ντυβὰλ ἦτο *Georges Labiche*.

— **Ντυβὰλ** (Duval), *Γουλιέλμος*. Γάλλος σοφός, γεννηθεὶς τῷ 1572 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1646. Καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας εἰς τὸ κολλέγιον Κάλβι τῷ 1594, κατέλαβε τὴν αὐτὴν θέσιν τῷ 1606 εἰς τὸ βασιλικὸν κολλέγιον, τῷ δὲ 1612, ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς, ἐγένετο τακτικὸς ἰατρὸς τοῦ βασιλέως. Ἔγραψε: «Historia monogramma» (Paris 1643), «Le collège royale de France» (1644), καὶ ἐξέδωκε τὰ ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλους εἰς 4 τόμους (1619). θ. π.

—**Ντυβὰλ** (Duval), *Ἰωάννης-Βαπτιστής*. Γάλλος ἀνατολιστὴς καὶ ἀρχαιολόγος, ἀποθανὼν τῷ 1632. Διετέλεσε βασιλικὸς διερμηνεὺς διὰ τὰς ἀνατολικὰς γλώσσας καὶ διεκρίνετο ὡς νομισματολόγος. Ἔγραψε «Dictionnarium latino-arabicum Davidis regis» (1632) καὶ ἐξέδωκε «Συλλογὴν λατινικῶν ποιημάτων» (1616). π. Ν. π.

—**Ντυβὰλ** (Duval), *Ματθαῖος - Μάριος*. Γάλλος ἱστολόγος, φυσιολόγος, ἀνατόμος καὶ ἐμβρυολόγος (1844—1904). Ἐσπούδασεν εἰς Παρισίους, ἀναγορευθεὶς αὐτόθι διδάκτωρ τῷ 1869. Διετέλεσεν ἐπιμελητὴς τῆς ἀνατομικῆς ἐν Στρασβούργῳ, τῷ 1873 ἐγένετο ὑφηγητὴς μὲ τὴν διατριβὴν «Sur la structure et usages de la rétine», κατόπιν διευθυντὴς τοῦ ἀνθρωπολογικοῦ ἐργαστηρίου ἐν τῇ σχολῇ ἀνωτέρων σπουδῶν, καθηγητὴς τῆς ἀνατομικῆς ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ σχολῇ τῶν Καλῶν τεχνῶν καὶ τῷ 1885 διεδέχθη τὸν Robin εἰς τὴν ἕδραν τῆς ἱστολογίας ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ Παρισίων. Ἀπὸ τοῦ 1882 διετέλει μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς. Ἠσχολήθη μὲ ἀνατομικὰς καὶ ἐμβρυολογικὰς ἐρεύνας. Ἔγραψεν: «Ἔρευναι ἐπὶ τῆς πραγματικῆς ἀρχῆς τῶν κρανιακῶν νεύρων» (1876—1880), «Σπουδαὶ ἐπὶ τῆς σπερματογενέσεως τῶν διαφόρων ἀμφιβίων» (1879—1880). Ἐπίσης ἐξέδωκεν ὡραῖα διδακτικὰ βιβλία ὑπὸ τοὺς ἀκολούθους τίτλους: «Microscope» (1873), «Cours de physiologie» (1872), «Précis de technique microscopique et histologique» (1878), «Précis de l'anatomie à l'usage des artistes» (1881) καὶ «Λεξικὸν τῶν ἰατρικῶν [illegible]» (1885). Ο. Ρ.

— **Ντυβὰλ ντὲ Νταμπιὲρ** (Duval de Dampierre), *Ἐρρῖκος, κόμης*—. Γάλλος στρατηγὸς (1580—1620). Ὑπηρετῶν εἰς τὸ αὐστριακὸν στράτευμα, ἐπολέμησε τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Τρανσυλβανοὺς (1604), μετέσχεν ἐνεργῶς τοῦ Τριακονταετοῦς πολέμου, διασώσας, ἐπὶ κεφαλῆς 500 ἱππέων, τὴν Βιέννην ἀπὸ τῆς ἐπιθέσεως τοῦ κόμητος Τοὺρν (1619) καὶ ἐφονεύθη ἐπιχειρῶν τὴν ἀνακατάληψιν τοῦ Πρεσβούργου. π. Ν. π.

— **Ντυβὰλ** (Duval), *Ρούμπενς*. Γάλλος ἀνατολιστής, γεννηθεὶς τῷ 1839. Σπουδάσας τὰς σημιτικὰς γλώσσας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Γοτίγγης τῷ 1867 καὶ 1868, ἀφιερώθη εἰδικῶς εἰς τὴν ἔρευναν τῶν ἀραμαϊκῶν γλωσσῶν. Τῷ 1881 ἐδημοσίευσεν ἐν «Traité de grammaire syriaque», τῷ 1883 τὰς «Dialectes néo-araméens de Salamas», εἶτα δὲ τὸ «Lexicon Syriacum» τοῦ Χασὰν Μπὰρ Μπαχλοὺλ καὶ διάφορα βιβλιογραφικὰ καὶ ἐπιγραφικὰ ἄρθρα εἰς τὸ «Journal asiatique» καὶ τὴν «Revue critique». Συνειργάσθη διὰ τὸν ἀραμαϊκὸν τομέα, εἰς τὸ «Corpus inscriptionum semiticarum» (1892) τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν.

— **Ντυβὰλ-Ζοὺβ** (Duval-Jouve), *Ἰωσήφ*. Γάλλος φυσιοδίφης καὶ φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1810 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1883. Διδάξας κατ' ἀρχὰς εἰς διάφορα κολλέγια, μετέβη τῷ 1852 εἰς Ἀλγέριον ὡς ἐπόπτης τῆς Ἀκαδημίας καὶ μετ' ὀλίγον εἰς Στρασβοῦργον ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον. Τῷ 1878 ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Ὁ Ντυβὰλ-Ζοὺβ ἐδημοσίευσε τῷ 1841 ἐργασίαν ἐπὶ τῶν βελεμνιτῶν καὶ τῷ 1870 ἐπὶ τῶν φυτικῶν εἰδῶν. Ἐπίσης σῴζεται αὐτοῦ «Traité de logique» (Paris 1843, 1855) ἀξία λόγου. θ. π.

Ντυβὲ (Duvet), *Ἰωάννης*. Γάλλος χαράκτης, γεννηθεὶς τῷ 1485 καὶ ἀποθανὼν περὶ τὸ 1565. Ἀκολουθεῖ ἰδίᾳ τὸν Μαντένια, τοῦ ὁποίου ἐχάραξεν ἀρκετὰ ἔργα. Σπουδαιότερα χαράγματά του ἦσαν: «Γάμος τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας», «Λουκρητία» τοῦ Ραφαήλ, «Δηλητήριον καὶ ἀντίδοτον», «Ἡ βασιλικὴ μεγαλειότης», «Συνέχεια τῆς Ἀποκαλύψεως» (1545—1555) κλπ. Αἱ συνθέσεις του εἶχον θυελλώδη χαρακτῆρα, ἐνῷ τὸ σχέδιόν του ἦτο ἄριστον. θ. π.

Ντὺ Βερζιέ, ἢ *Ντὺ Βερζὲ ντὲ Ὡρὰν* (Du Vergié ἢ Du Verger de Hauranne), *Ἰωάννης*. Γάλλος ἀββᾶς τοῦ Σαὶν Συράν, γεννηθεὶς ἐν Bayonne τῷ 1581 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1643. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων ἐν τῇ γενετείρᾳ του μετέβη εἰς Λουβαίν, ὅπου ἐφοίτησε παρὰ τῷ J. Lipse. Περὶ τὸ 1604 συνεδέθη στενῶς πρὸς ἕνα ἐκ τῶν συμμαθητῶν του, καλούμενον Ἰανσένιον. Ἀμφότεροι ἐγκατέλιπον τὸ Λουβαίν, μετέβησαν εἰς Παρισίους καὶ ἐκεῖθεν εἰς Bayonne (1611), ὅπου ἔζησαν βίον μονήρη, ἐπιδοθέντες εἰς τὴν ἐπισταμένην καὶ μετὰ θέρμης μελέτην τῶν συγγραμμάτων τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου. Ὁ Ντὺ Βερζιὲ ἐγένετο κανονικὸς τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Bayonne, τῷ 1617 ἐπέστρεψεν εἰς Παρισίους καὶ τῷ 1620 ἐχειροτονήθη ἀββᾶς τοῦ Σαὶν Συρὰν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τῆς Τοὺρ ντὲ Λὰ Ροσεποζαί. Τῷ 1622 ἐγένετο φίλος τοῦ Ἀρνὼλ ντ' Ἀντιγύ, τὸ δ' ἐπόμενον ἔτος ἐγκατεστάθη ἐν Παρισίοις. Κατὰ τὸ ταξίδιον εἰς τὴν Péronne συνεζήτησεν ἐπὶ μακρὸν μετὰ τοῦ Ἰανσενίου ἐπὶ τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον οὗτος ἐσχεδίαζε καὶ τὸ ὁποῖον ἐγένετο κατόπιν τόσον περίφημον ὑπὸ τὸ ὄνομα «Augustinus». Τῷ 1623 ἦλθεν εἰς σχέσεις μετὰ τῆς μητρὸς Μαρίας-Ἀγγελικῆς Ἀρνώλ, ἡγουμένης τοῦ Port-Royal des Champs, τοῦ ὁποίου ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν κατὰ τὸ 1633. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀποκτήσει ἤδη φήμην ἐπὶ σοφίᾳ καὶ αὐστηρότητι. Ὁ Ρισελιὲ τῷ προσέφερε, πλὴν ἄλλων πλουσίων ἀββαείων, τὰς ἐπισκοπὰς τῆς Bayonne καὶ τοῦ Κλερμόν, τὰς ὁποίας ἀπεποιήθη, διὰ ν' ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν πνευματικὴν διαπαιδαγώγησιν ὁμάδος μαθητῶν, τοὺς ὁποίους εἶχε συλλέξει. Ἐν τούτοις ὁ περίεργος χαρακτὴρ τῶν διδασκαλιῶν του, τὰς ὁποίας διέδιδε κρυφίως, ἤρχισε ν' ἀνησυχῇ τὸν Ρισελιέ, ὅστις ἐθεώρει τὸν Ντὺ Βερζιὲ «περισσότερον ἐπικίνδυνον ἀπὸ δέκα στρατιάς». Μὲ τὸν πεποίθησιν ταύτην διέταξε τὴν σύλληψιν καὶ τὴν φυλάκισίν του (1638) ἐν Βενσέν, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ εὐφυοῦς καρδιναλίου (1643). Ἡ διδασκαλία του, ἡ ὁποία ἐν ὅσῳ ἔζη ἦτο γνωστὴ εἰς μικρὸν μόνον ἀριθμὸν μεμυημένων, κατόπιν δὲ ἔλαβε μεγίστην διάδοσιν, ἦτο ὁ *ἰανσενισμὸς* (βλ. λ.). Πολλὰ ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Ντὺ Βερζιὲ παρέμειναν ἀνέκδοτα. Ἐκ τῶν ἐκδεδομένων σπουδαιότερα εἶναι: «Théologie familière» (1642), «Lettres chrétiennes et spirituelles» (1645). θ. π.

Ντυβερζιὲ (Duvergié), *Ἰωάννης - Βαπτιστής*. Γάλλος νομομαθής, γεννηθεὶς τῷ 1792 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1877. Ἐπί τινα χρόνον ἐχρημάτισεν ἀνώτερος ὑπάλληλος ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς Δικαιοσύνης, τῷ 1855 ἐγένετο σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας, κατόπιν δὲ γερουσιαστής. Ἔγραφε: «Collection des constitutions, chartes et lois fondamentales des peuples de l' Europe et des deux Ameriques» (1821—1823, τόμ. 6), «Collection des lois, décrets, ordonnances, réglements et avis du conseil d'État depuis 1788 jusqu' à 1824» (1824—1828, τ... 24), καὶ ἐσυνέχισε τὸ περὶ τοῦ ἀστικοῦ κώδικος ἔργον τοῦ Τουλλιὲ (ἄρθρα 1582—1963, τόμ. 6).

Ντυβεριὲ (Duveyrier), *Ἄννα-Ὀνώριος-Ἰωσήφ*. Γάλλος συγγραφεύς, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Μελβὶλ* (βλ. λ.).

—**Ντυβεριὲ** (Duveyrier), *Ἐρρῖκος*. Γάλλος γεωγράφος (1840—1892). Ἤρξατο τοῦ σταδίου του διὰ τῆς ἐξερευνήσεως τῆς Σαχάρας (1859—18..), κατέστη δὲ διάσημος διὰ τῆς μακρᾶς παραμονῆς του εἰς τὴν χώραν τῶν βορείων Τουαρὲγκ καὶ τῆς ἐξερευνήσεως τῶν ἁλμυρίδων τῆς Ἀλγερίας καὶ Τύνιδος ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ρουνταίρ. Ἔγραψεν: «Οἱ Τουαρὲγκ τοῦ βορρᾶ» (1864), βραβευθὲν ὑπὸ τῆς γεωγραφικῆς ἑταιρείας, «Ἡ Τύνις» (18..), «Ἡ μουσουλμανικὴ ἀδελφότης τοῦ Σίντι-Μωχάμετ Μπὲν Ἀλῆ-ἐς Σενουσῆ» (1884) κ. ἄ. καὶ διετέλεσεν ἐπὶ βραχὺ ἐκδότης τοῦ περιοδικοῦ «Année Géographique» (1878—1900). π. κ.

Ντυβερναὶ (Du Verney), *Γκισσὰρ-Ἰωσήφ*. Γάλλος ἀνατόμος καὶ ὠτολόγος (1648—17..). Ἐσπούδασεν ἐν Ἀβινιὸν τὴν ἰατρικήν, ἀναγορευθεὶς δὲ αὐτόθι διδάκτωρ τῷ 1667, μετέβη εἰς Παρισίους, ἔνθα ἐδιδάχθη παρὰ τοῦ Denys, ἰατροῦ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', τὴν ἀνατομικήν. Τῷ 1674 προσελήφθη εἰς τὴν βασιλικὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν καὶ διὰ ταύτης συνεστήθη εἰς τὸν δελφῖνον διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Τῷ 1679 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ἀνατομικῆς. Ἐκ τῆς ἀνατομικῆς ἰδιαιτέραν προτίμησιν ἔδειξεν οὗτος διὰ τὸ αἰσθητήριον τῆς ἀκοῆς, συγγράψας καὶ ἰδιαίτερον σχετικὸν σύγγραμμα, τὰ μέγιστα ἐκτιμηθέν, ὑπὸ τὸν τίτλον: «Traité de l'organe de l'ouie, contenant la structure, les usages, et les maladies de toutes les parties de l'oreille» (Παρίσιοι 1683, 1718. Leyden 1731) καὶ μεταφρασθὲν εἰς διαφόρους γλώσσας. Ἂν καὶ ἐπίτομον τὸ ἔργον ἀπετέλει οὐχ ἧττον τὴν πρώτην προσπάθειαν ἐπιστημονικῆς πραγματείας τῆς ἀνατομίας καὶ τῶν νόσων τῶν ὤτων. Ἐκτὸς ἄλλων πολυπληθῶν τοῦ ἐργασιῶν ἀνατομικῆς, συγκριτικῆς ἀνατομικῆς, φυσιολογίας καὶ παθολογίας, περιεχομένων εἰς ὑπομνήματα τῆς βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, ἐξεδόθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του τὰ ἔργα: «Traité des maladies des os» (Παρίσιοι 17.., τόμ. 2) καὶ «Oeuvres anatomiques» (Παρίσιοι 1761). Ὁ Νυβερναὶ ἐποιήσατο πλείστας ἀνατομικὰς ἀνακαλύψεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρονται τὸ *ὀφθαλμικὸν γάγγλιον*, φερόμενον ὑπὸ τὸ ὄνομά του, ὡς ἐπίσης καὶ τοὺς *ὀπισθίους ἰνιακοὺς κόλπους*. Ο. Ρ.

Ντυβερνουᾶ (Duvernoy). Οἰκογένεια Γάλλων μουσικῶν, ἧς τὰ κυριώτερα μέλη εἶναι τὰ ἑξῆς:

Φρειδερῖκος Ντυβερνουᾶ (1765—1838). Δεξιοτέχνης τοῦ κέρατος, καθηγητὴς τοῦ ὀργάνου τούτου ἐν τῷ ᾠδείῳ τῶν Παρισίων καὶ κορυφαῖος τοῦ μελοδράματος. Συνέθεσε πλεῖστα κοντσέρτα καὶ τεμάχια διὰ κέρας.

Κάρολος Ντυβερνουᾶ (1766—1845). Δεξιοτέχνης τοῦ εὐθυαύλου, καθηγητὴς ἐν τῷ ᾠδείῳ τῶν Παρισίων καὶ κορυφαῖος ἐν τῷ κωμικῷ μελοδράματι. Ἔγραψε πλείστας σονάτας καὶ τεμάχια διὰ εὐθύαυλον.

Κάρολος - Φραγκῖσκος (1796—1872). Ἀοιδὸς τοῦ κωμικοῦ μελοδράματος τῶν Παρισίων, ὡς καὶ ἄλλων ἐπαρχιακῶν θεάτρων. Τῷ 1851 ὠνομάσθη καθηγητὴς τῆς Μελοδραματικῆς ἐν τῷ Ὠδείῳ καὶ ὀλίγον βραδύτερον διευθυντὴς τοῦ οἰκοτροφείου ἀοιδῶν τοῦ ἱδρύματος τούτου.

Ἐρρῖκος-Κάρολος-Λουδοβῖκος (1820—1906). Κλειδοκυμβαλιστὴς καὶ συνθέτης. Δεύτερον βραβεῖον τῆς Ρώμης τοῦ ᾠδείου τῶν Παρισίων, διετέλεσεν ἐν αὐτῷ, ἀπὸ τοῦ 1848, καθηγητὴς τοῦ σολφέζ. Ἔγραψε πλεῖστα παιδαγωγικὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὰ σήμερον ἐν χρήσει εὔκολα τεμάχια καὶ ἀσκήσεις διὰ κλειδοκύμβαλον, διάφορα βιβλία σολφέζ, ἐν συνεργασίᾳ δὲ μετὰ τοῦ Ν... πρατὸ τὴν συλλογήν: «Νέοι ψαλμοὶ καὶ ᾠδαὶ ἡρμονισμένοι διὰ τετράφωνον χορὸν» κλπ.

Βίκτωρ-Ἀλφόνσος Ντυβερνουᾶ (1842—1907). Κλειδοκυμβαλιστὴς καὶ συνθέτης. Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ ᾠδείου τῶν Παρισίων καὶ ἱδρυτὴς τῆς «Ἑσπερίδας μουσικῆς δωματίου» μετὰ τοῦ βιολιστοῦ Λεονάρ. Τῷ 1880 ἔτυχε τοῦ βραβείου τῆς πόλεως τῶν Παρισίων, διὰ τοῦ δραματικοῦ ποιήματος «Ἡ τρικυμία», τῷ δὲ 1892 ἀνεβίβασεν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου τῆς Λιέγης τὸ μελόδραμα «Σαρδανάπαλος», ἀκολουθηθὲν ἀπὸ ἓν δεύτερον «Hellé» (Μελόδραμα Παρισίων, 1896), οὗτινος ἡ ἐπιτυχία ὑπῆρξε μετρία. Ὁ Ντυβερνουᾶ ἔγραψεν ἐπίσης τὴν λυρικὴν σκηνὴν «Κλεοπάτρα», τὸ μπαλλέτο «Βάκχος» (1902), τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ «Ἐρνάνη», τεμάχια διὰ κλειδοκύμβαλον καὶ μουσικὴν δωματίου, συμφωνικὰ ἔργα κλπ. π. ...

— **Ντυβερνουᾶ** (Duvernois), *Ἐρρῖκος*. Γάλλος μυθιστοριογράφος καὶ δραματικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1875. Ἐδημοσίευσε τὸ πρῶτον μυ...

Digitized by Google

…τόρημά του ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ σεῖς καὶ τὰ σύ», …ς ἡλικίαν 17 ἐτῶν. Ἐπεδόθη κατόπιν εἰς τὴν …ημοσιογραφίαν, γενόμενος ρεπόρτερ τῶν ἐφημε…ίδων «Τύπος», «Πατρὶς» καὶ «Ἥλιος», καὶ γράφων …υγχρόνως φιλολογικὰς ἐπιφυλλίδας. Τῷ 1912 …δημοσίευσε τὸ πρῶτον ἀξιοσημείωτον ἔργον του …πὸ τὸν τίτλον «Τὸ σιδερένιο καλάμι» καὶ κατόπιν …υλλογὴν εὐθύμων διαλόγων ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ …υζυγικὸ κρεββάτι». Τὰ δύο ταῦτα ἔργα ἔσχον μεγά…ην ἐπιτυχίαν. Ἔκτοτε ἐξηκολούθησε νὰ γράφῃ …ιηγήματα καὶ μυθιστορήματα, δημοσιεύσας περὶ …ούς τριάκοντα τόμους, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: …«Ὁ σύζυγος τῆς ράφτρας» (1909), «Ὁ ὁμιλῶν σκύλος» …1911), «Νουνέττα ἢ ἡ θεαμὲ τὰ ἑκατὸ στόματα» (1913), …«Ἡ Μονμάρτρη» (1914), «Ἡ κιθάρα καὶ ἡ τζὰζ μπάντ», …«Ἕνα βροχερὸ βράδυ» (1926), «Τὸ βουλεβάρτο» (1927) …κτλ. Μόνος ἢ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν *Ντονναί*, *Βε…πέρ*, *Βόλφ*, *Μιραμπώ*, *Γκιτρύ*, ἔγραψε πολλὰ θεα…τρικὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: «Μετὰ τὸν …ρωτα» (1924), «Ἡ χειρονομία» (1924), «Ἡ κιθάρα …καὶ ἡ τζὰζ μπάντ» (1924), «Εὐσέβιος» (1928) κ.τ.λ.

Μ. Δ. Β.

— **Ντυβερνουὰ** (Duvernois), ***Κλήμης***. Γάλλος πο…λιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1836 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1879. …Νεώτατος ἀνεμίχθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, συνερ…γασθεὶς εἰς τὴν «Colonisation», τὴν «Presse», ἱδρύ…σας τὴν «Algerie nouvelle», χρηματίσας ἐπί τι διά…στημα ἀρχισυντάκτης τῆς «Liberté» κλπ. Διεκρίθη …διὰ τὴν δριμύτητα τῆς πολεμικῆς του, ἥτις ἐπέ…συρεν ἀρκετὰς καταδίκας καὶ προὐκάλεσε τὴν μο…νομαχίαν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Φραγκ. Σαρσέϋ (1866). …Τῷ 1869 ἵδρυσε τὴν ἐφημερίδα «Peuple», εἰς τὴν …ὁποίαν συνειργάσθη καὶ ὁ Ναπολέων ὁ Γ', ἐξελέγη …δὲ ἀντιπρόσωπος εἰς τὸ νομοθετικὸν σῶμα τῇ ὑπο…στηρίξει τῆς κυβερνήσεως καὶ διεδραμάτισε σπου…δαῖον πρόσωπον εἰς τὴν πολιτικήν. Ἐπιχειρήσας …νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν κυβέρνησιν Ὀλλιβιὲ καὶ …ἀποτυχών, ἐπροκάλεσε τὴν πτῶσιν αὐτῆς (1870), …λαβὼν κατόπιν τὸ χαρτοφυλάκιον τοῦ ὑπουργοῦ …τῆς Γεωργίας καὶ τοῦ Ἐμπορίου εἰς τὴν κυβέρνη…σιν Παλικαό, ἐπιδείξας μεγάλην διοικητικὴν ἱκα…νότητα. Τῷ 1871 ἵδρυσε τὴν «Ordre», κατόπιν δὲ …ἐγένετο διευθυντὴς τῆς Κτηματικῆς Τραπέζης τῆς …Ἱσπανίας, ἡ χρεοκοπία τῆς ὁποίας τῷ ἐστοίχισε …διετῆ φυλάκισιν. Ὁ Ντυβερνουὰ ἔγραψε: «La réor…ganisation de l'Algerie» (1858), «L'Akbar et les …novateurs téméraires» (1858), «La réaction» (1859), «Progrès ou réaction» (1860), «La liberté de dis…cussion» (1860), «L'esprit et la lettre» (1860), «L'or…éanisme et la revolution» (1861), «L'union conser…vatrice» (1872), «La légalité rouge» (1873) κλπ.

Ντυβερντιὲ (Duverdier), ***Γιλβέρτος Σωλνιέ***. Γάλλος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1600 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1686 καὶ λαβὼν τὸν τίτλον τοῦ ἱστοριογράφου τῆς Γαλλίας. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Le temple des sacrifices» (1620), «L' amour aventureux» (1623), «La Diane Française» (1624), «Les amours et les armes des princes de Grèce» (1628), «Les esclaves on l' histoire de Perse» (1628), «Abrégé de l' histoire de France» (1651, τόμ. 2), «Le vrai état de France» (1656), «Abrégé de l' histoire des ottomans» (1662), «Abrégé de l' histoire d' Espagne» (1663, τόμ. 2), «L' histoire entière d' Alexandre le grand» (1671).

Ντυβιβιὲ (Duvivier) ***Φρανσιὰντ-Φλερύ***. Γάλλος στρατηγὸς ἐκ Ρουένης (1794—1848). Ἔτι μαθητὴς τῆς πολυτεχνικῆς σχολῆς, ἔλαβε μέρος τῷ 1814 εἰς τὴν ἄμυναν τῶν Παρισίων, μόλις δὲ προήχθη βραδύτερον (1822) εἰς λοχαγόν, ἐστάλη εἰς Ἀφρικὴν (Τύνιδα καὶ Ἀλγερίαν), ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ μακρόν, διακριθεὶς καὶ κατὰ τὰς δύο πολιορκίας τῆς Κωνσταντίνης. Προαχθεὶς τῷ 1839 εἰς στρατηγόν, συνέβαλε σημαντικῶς εἰς τὴν νίκην τῆς Μουζάϊα καὶ ὑπερήσπισε τὸ ἑπόμενον ἔτος τὴν Μεντεὰ ἐναντίον τοῦ Ἄμπντ-ἐλ-Καντέρ. Ἐφονεύθη εἰς Παρισίους κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848 ἐντὸς τοῦ δημαρχείου, τὸ ὁποῖον ὑπερήσπιζε. Διεκρίθη ὡσαύτως ὡς στρατιωτικὸς συγγραφεύς, γράψας «Solution de la question d' Afrique» (1845).

Χ. Δ.

Ντυγκαζίνσκη (Dygasinski), ***Ἀδόλφος***. Πολωνὸς συγγραφεὺς (1839—1902). Ἔγραψε πλεῖστα διηγήματα, διακρινόμενα διὰ τὴν ζωηρότητα τῆς περιγραφῆς. Ἐκδοθέντα εἰς ἕνα τόμον (ἐν Βαρσοβίᾳ 1882), μετεφράσθησαν εἰς πολλὰς γλώσσας. Ἐπίσης ἔγραψε παιδαγωγικὰ ἔργα καὶ μετέφρασεν εἰς τὴν πολωνικὴν ἔργα τοῦ Τύνταλλ, Στούαρτ Μὶλλ κλπ.

Σ. Ν. Φ.

Ντυγκαζὸν (Dugazon), ***Λουΐζα-Ρόζα Λεφὲβρ*** (Lefèvre), κυρία—. Γαλλὶς ἠθοποιὸς καὶ ἀοιδὸς (1755—1821). Ἀνελθοῦσα τὴν σκηνὴν τῷ 1774, κατέστη δημοφιλεστάτη. Διεκρίθη εἰς τὰ κωμικὰ μελοδράματα τῶν Γκρετρύ, Ντεζέντ, Νταλαιρὰκ κλπ.

Σ. Ν. Φ.

— **Ντυγκαζὸν** (Dugazon), ***Ἰωάννης-Βαπτιστὴς-Ἐρρῖκος Γκουργκὼ*** (Gourgaud), καλούμενος —. Γάλλος ἠθοποιὸς (1746—1809). Ἤρχισε τὸ στάδιόν του εἰκοσιτετραετὴς ἀπὸ τῆς σκηνῆς τῆς Γαλλικῆς Κωμῳδίας καὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς κατέκτησε τὸ κοινὸν διὰ τῆς τέχνης του. Ἔγραψε καὶ τὰς κωμῳδίας: «Ἡ μετανάστις» (1792), «Ἡ ἀνάρρησις τοῦ Μουσταφᾶ» (1792) καὶ «Ὁ μετριοπαθὴς» (1793).

Σ. Ν. Φ.

Ντυγκὰ-Μονμπὲλ (Dugas-Montbel), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής***. Γάλλος ἑλληνιστὴς (1776—1834). Ἀρχικῶς ἠσχολήθη μὲ τὸ ἐμπόριον, ἀφοσιωθεὶς δὲ εἰς τὴν κλασσικὴν φιλολογίαν ἐγένετο μέλος τῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν (1830) καὶ ἐπὶ βραχὺ βουλευτής, ἅπαξ μόνον ἀναμειχθεὶς εἰς τὰς συζητήσεις, ὁπότε ἐζήτησε τὴν κατάργησιν τῆς θανατικῆς ποινῆς. Ἐξέδωκε κατὰ πρῶτον τὴν «Ἰλιάδα» (1815, τόμ. 2) καὶ εἶτα τὴν «Ὀδύσσειαν» μετὰ τῆς «Βατραχομυομαχίας», τῶν «Ὕμνων» καὶ τῶν εἰς τὸν Ὅμηρον ἀποδιδομένων ἀποσπασμάτων (1881, τόμ. 2), ἐξεπόνησε μετάφρασιν αὐτῶν καὶ συνέγραψεν «Ἱστορίαν τῆς ὁμηρικῆς ποιήσεως», ἐκδοθεῖσαν εἰς τὴν σειρὰν τῆς «Ἑλληνογαλλικῆς βιβλιοθήκης» τοῦ Φιρμίνου - Διδότου (1828—1833, τόμ. 9). Ἐκ τῶν λοιπῶν του ἔργων ἐξέχουν ἡ κωμῳδία «Ἡ ὑποψία», ἀναβιβασθεῖσα τῷ 1800, καὶ διάφοροι φιλολογικαὶ καὶ γλωσσικαὶ πραγματεῖαι. Ὁ Ντυγκὰ-Μονμπὲλ ἐξεφράσθη κατὰ τῆς προσωπικῆς ὑπάρξεως τοῦ Ὁμήρου.

Π. Ν. Π.

Ντυγκὲ (Dughet), ***Γάσπαρ***. Γάλλος ζωγράφος (βλ. *Πουσσὲν* Γάσπαρ).

Ντὺ Γκεκλὲν (Du Guesclin). Γαλλικὴ οἰκογένεια ἐκ Βρετάνης, λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ πύργου Γκεκλέν. Τοῦ πύργου τούτου παλαιότερος ἄρχων εἶναι γνωστὸς ὁ *Γοδοφρεῖδος ντὲ Βαγκλίπ*, ἀποθανὼν τῷ 1181, τοῦ ὁποίου τὸ φέουδον περιελάμβανε τὸ ἥμισυ τῆς χερσονήσου τοῦ Σαὶν Μαλό. Ὁ πύργος τοῦ Γκεκλὲν κατεστράφη περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ἡ ἕδρα δὲ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ μετεφέρθη ἔκτοτε εἰς τὸν πύργον τοῦ *Πλεσσὶ-Μπερτράν*. Συγχρόνως σχεδὸν τὸ φέουδον περιῆλθεν εἰς ἕνα ἐκ πλαγίου ἀπόγονον τῆς οἰκογενείας, τὸν *Βερτράνδον Ντὺ Γκεκλέν*, ὅστις ἔσχε δύο υἱούς, τὸν πρωτότοκον *Πέτρον*, ὅστις ἐσυνέχισε τὸν κλάδον τῶν *Πλεσσὶ-Μπερτράν*, καὶ τὸν νεώτερον Βερτράνδον, ἀρχηγὸν τοῦ κλάδου ντὲ *Μπροὸνς* καὶ πάππον τοῦ περιφήμου κοντοστάβλου *Ντὺ Γκεκλὲν* (βλ. κατωτ.).

Χ. Δ.

— **Ντὺ Γκεκλὲν** (Du Gesclin). Περίφημος Γάλλος στρατιωτικός, κοντόσταβλος τῆς Γαλλίας, γεννηθεὶς ἐν Μὸτ - Μπροὸνς παρὰ τὸ Ντινὰν (1320—1380). Ἤρξατο τοῦ σταδίου του ὡς ἀρχηγὸς τῶν σωματοφυλάκων τοῦ Καρόλου ντὲ Μπλουά, ἀπὸ δὲ τοῦ 1350 εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Β', ὅπου ταχέως διεκρίθη, ὑπερασπίσας μετὰ μεγάλης δεξιότητος τὴν πόλιν Ρέν, ἐναντίον τοῦ δουκὸς τῆς Λαγκαστρίας (1356—1357). Ἔκτοτε ἤρχισε διὰ τὸν Ντὺ Γκεκλέν, τοῦ ὁποίου ἡ ἀξία ἀνεγνωρίσθη, στάδιον πλῆρες δόξης καὶ πολεμικῶν θριάμβων. Νικήσας τοὺς Ναβαρραίους παρὰ τὸ Κοσερέλ, διωρίσθη τοποτηρητὴς τοῦ βασιλέως ἐν Νορμανδίᾳ καὶ ἔλαβε τὴν κομιτείαν τῆς Λονγκβὶλλ (1364). Ὁ Κάρολος Ε' ἀνέθηκε μετ' ὀλίγον εἰς αὐτὸν νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν χώραν ἀπὸ τῶν λυμαινομένων αὐτὴν τυχοδιωκτικῶν ἑταιρειῶν, στρέφων ταύτας εἰς ἐξωτερικοὺς πολέμους πρὸς Πέτρον τὸν Σκληρὸν ἐν Καστίλλῃ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐπεχείρησε τότε δύο ἐκστρατείας εἰς Ἱσπανίαν (1363—1369), ὧν ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἄνοδος τοῦ δὸν Ἐρρίκου εἰς τὸν θρόνον, ἐγένετο (1370) κοντόσταβλος τῆς Γαλλίας καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐστράφη κατὰ τῶν Ἄγγλων. Ἐνίκησεν αὐτοὺς εἰς Πονβαλλαὶν (1370) καὶ ἐξεδίωξεν αὐτοὺς ἐκ τοῦ Πουατοὺ (1372—1373) καὶ ἐκ τῆς Βρετάνης, περιορίσας οὕτω τὰς ἐπὶ τῆς Γαλλίας ἀγγλικὰς κτήσεις εἰς μόνην τὴν Βρέστην καὶ τὸ Ντερβὰλ καὶ συγκρατήσας τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ δουκὸς τῆς Λαγκαστρίας. Ἀνακόψας τὰς στρατιωτικάς του ἐπιχειρήσεις κατὰ τὴν ἀνακωχήν, ἐπανήρχισεν αὐτὰς διὰ τῆς εἰς Χερβοῦργον πολιορκίας τῶν Ἄγγλων (1377). Μετ' οὐ πολὺ ὅμως αἱ μετὰ τοῦ βασιλέως σχέσεις του ἐψυχράνθησαν λόγῳ τῆς ἀπωλείας τῆς Βρετάνης (1378). Μαχόμενος κατὰ τῶν Ἄγγλων εἰς Σατωνὲφ-ντὲ-Ραντόν, πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ Καρόλου ἐφονεύθη. Ἡ λαϊκὴ παράδοσις περιέβαλε τὸ ὄνομα καὶ τὰ ἀνδραγαθήματά του διὰ πολλῶν θρύλων.

Π. Ν. Π.

Ντυγκὲ-Τρουὲν (Duguay-Trouin), ***Ρενέ***. Γάλλος καταδρομεὺς καὶ κατόπιν ἀρχηγὸς τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῆς Γαλλίας, γεννηθεὶς τῷ 1673 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1736. Ἀπὸ τῆς ἡλικίας τῶν 16 ἐτῶν ἔλαβε μέρος ἐπὶ καταδρομικῶν εἰς τοὺς κατὰ τῶν Ἄγγλων καὶ Ὀλλανδῶν πολέμους, καὶ ἀπὸ νίκης εἰς νίκην καταστὰς ἔνδοξος καὶ ἐφάμιλλος τῶν Jean Bart καὶ Forbin, ἐξετιμήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ὅστις κατέταξεν αὐτὸν μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντιπλοιάρχου εἰς τὸ βασιλικὸν ναυτικόν. Τῷ 1707 προήχθη εἰς πλοίαρχον καὶ ὠνομάσθη ἱππότης τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου. Τῷ 1709, κατόπιν σειρᾶς ἡρωϊκῶν καταδρομῶν, ἀπενεμήθη αὐτῷ τε καὶ τῷ ἀδελφῷ του δίπλωμα εὐγενείας, ἐν ᾧ ἀνεγράφετο ὅτι οἱ δύο ἀδελφοὶ εἶχον συλλάβει ἢ καταστρέψει πλέον τῶν 300 ἐμπορικῶν καὶ 200 πολεμικῶν ἐχθρικῶν σκαφῶν. Τῷ 1711 ἐπεχείρησε τὴν τολμηροτάτην κατὰ τοῦ Ρίου Ἰανεΐρου ἐκστρατείαν ἐπὶ κεφαλῆς 17 πλοίων καὶ 6.000 ἀνδρῶν· μετὰ σκληρὰς ἐφόδους καὶ πολιορκίαν 12 ἡμερῶν ἐξηνάγκασεν εἰς παράδοσιν πάντα τὰ φρούρια καὶ ἔλαβεν ἀποζημίωσιν 610.000 cruzades (νόμισμα πορτογαλικὸν ἀξίας 3 φράγκων). Ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' τὸν ὠνόμασε τότε ἀρχηγὸν μοίρας, βραδύτερον δὲ τὸν προεχείρισεν εἰς ταξιάρχην τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου καὶ ἀντιναύαρχον. Τῷ 1731, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στόλου, ἀπεστάλη εἰς τὴν Μεσόγειον κατὰ τῶν πειρατῶν, καθ' ὧν γενναίως πολεμήσας κατώρθωσε νὰ καθαρίσῃ τῆς πειρατείας τὴν Δυτικὴν Μεσόγειον.

Γ. Ν. Ν.

Ντυγκομμιὲ (Dugommier), ***Ἰωάννης-Φραγκῖσκος-Ἰάκωβος-Κοκίλ***. Γάλλος στρατηγὸς (1738—1794). Διεκρίθη κυρίως κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν, ὁπότε ἦλθεν εἰς Γαλλίαν (1792) ἐκ Μαρτινίκας, ὅπου ἦτο ἀρχηγὸς τῆς ἐθνοφρουρᾶς. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ἅλωσις τῆς Τουλῶνος (1793), καὶ αἱ διαδοχικαὶ νῖκαι τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων εἰς Ἱσπανίαν τῷ 1794. Ἐφονεύθη κατὰ τὴν μάχην τῆς Σιέρρα Νέγκρα (ἐν Καταλωνίᾳ) φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς στρατιᾶς τῶν Ἀνατολικῶν Πυρηναίων.

Π. Ν. Π.

Ντυγκοὺρ (Dugour), ***Ζεντύ***. Γάλλος λογοτέχνης, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Γκουρὸφ* (βλ. λ.).

Ντυὲμ (Duhem), ***Πέτρος - Μαυρίκιος - Μαρία***. Μέγας Γάλλος φυσικός, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1861 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1916. Ἀποφοιτήσας τῆς École Normale Supérieure, ἐγένετο τῷ 1887 ὑφηγητὴς ἐν Λίλλῃ, εἰς τὴν θέσιν δὲ ταύτην παρέμεινε μέχρι τοῦ 1893. Κατόπιν ἐδίδαξεν ἐν Ρένναις καὶ τέλος ἐν Βορδὼ ὡς τακτικὸς καθηγητὴς τῆς θεωρητικῆς φυσικῆς. Ὁ Ντυὲμ εἶναι ἐκ τῶν γονιμωτέρων φυσικῶν τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἐκτὸς πλήθους εἰδικῶν πραγματειῶν, ἀφορωσῶν ὅλα τὰ κυριώτερα προβλήματα τῆς φυσικῆς, συνέγραψε καὶ πολλὰ συνθετικὰ ἔργα. Τὰ σπουδαιότερα ὅμως ἔργα του ἀνήκουν εἰς τὸν τομέα τῆς κριτικῆς ἱστορίας τῆς φυσικῆς. Εἰς τὸ πρόβλημα τῆς θεωρίας τῆς γνώσεως ταλαντεύεται μεταξὺ ἑνὸς μετριοπαθοῦς ὑλισμοῦ καὶ ἑνὸς ὑποκειμενικοῦ ἰδεαλισμοῦ. Ἐκ πεποισήσεως ὢν καθολικός, θεωρεῖ τὴν «πίστιν πρὸς μίαν τάξιν ὑπερκειμένην τῆς φυσικῆς ὡς τὴν μοναδικὴν δικαιολογίαν ὑπάρξεως τῆς φυσικῆς θεωρίας». Μεταξὺ τῶν σπουδαιοτέρων συνθετικῶν ἔργων τοῦ Ντυὲμ συγκαταλέγονται τὰ ἑξῆς: «Traité élémentaire de mécanique chimique, fondée sur la thermodynamique» (1891—1892 τόμ. 4), «Leçons sur l'électricité et le magnétisme (1891—1892, τόμ. 3), «Traité d'énergétique ou de thermodynamique générale» (1911, τόμ. 2) Μεταξὺ τῶν ἀξιολογωτάτων ἱστορικῶν ἐργασιῶν του δέον ν' ἀναφέρωμεν: «La théorie physique, son objet et sa structure» (1906, β' ἔκδ. 1914), «Les sources des théories physiques. Les origines de la statistique» (1905—1907), «Études sur Leonardo da Vinci» (1906—1909, τόμ. 2), «Le mouvement absolu et le mouvement relatif» (1909), «Les transformations de la mécanique et l'explication mécanique de la nature (1911), «Le système du monde» (1913).

Θ. Π.

Ντυζαρντὲν (Dujardin), ***Ἐδουάρδος***. Γάλλος λόγιος, γεννηθεὶς τῷ 1861. Ἔγραψε πρὸς τοῖς ἄλλοις: «Poésies; La source du fleuve chrétien» (1906), «Marthe et Marie» (1913), «Les époux d'Heur-le-Port» (1919) καὶ «Mari Magno» (1924). Ἡ νουβέλλα του «Les lauriers sont coupés» ἠρίθμησε πλείστας ἐκδόσεις.

Σ. Ν. Φ.

— **Ντυζαρντὲν-*Μπωμὲτς*** (Dujardin - Beaumetz), ***Ἐρρῖκος-Κάρολος-Στέφανος***. Γάλλος πολιτικὸς καὶ ζωγράφος (1852—1913). Ἐμαθήτευσε παρὰ τοῖς Ἀλ. Καμπανὲλ καὶ Λουδ. Ρού, ἠσχολήθη δὲ μὲ τὴν ζωγραφικὴν στρατιωτικῶν θεμάτων. Ἐκλεγόμενος βουλευτὴς τοῦ νομοῦ Ὢντ, ἀπὸ τοῦ 1889, διετέλεσεν ὑφυπουργὸς τῶν Καλῶν τεχνῶν ἀπὸ τοῦ 1905 μέχρι τοῦ 1912, ὁπότε ἐξελέγη γερουσιαστής.

Χ. Δ.

Ντύκ, *Βὰν* — (Van-Dyck), ***Ἀντώνιος***. Φλαμανδὸς ζωγράφος (βλ. λ. *Βὰν Ντάϊκ*).

Ντὺκ (Duc, λατιν. Ducaeus), ***Φροντὸν ντὺ —***, ἢ ***Φροντὸν λὲ —***. Γάλλος σοφὸς ἰησουΐτης, γεννηθεὶς τῷ 1558 ἐν Βορδὼ καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1624. Χρηματίσας καθηγητὴς εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Γαλλίας, ἐγένετο τῷ 1604 βιβλιοθηκάριος τοῦ κολλεγίου Κλερμὸν ἐν Παρισίοις καὶ ἀφιέρωσε τὴν ζωήν του εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν Ἑλλήνων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τῶν λατινικῶν σχολίων, μὲ τὰ ὁποῖα ἐπλούτισε τὰς ἐκδόσεις τῶν ἔργων τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (1607—1624), τῆς «Βιβλιοθήκης τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων πατέρων» (1624) καὶ τῶν «Ἱστοριῶν» τοῦ Νικηφόρου (1630), κατέλαβε τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν σοφῶν τῆς ἐποχῆς του. Ἐδημοσίευσεν ἐπίσης ἐμβριθῆ ἀπάντησιν εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Duplessis - Mornay: «Περὶ τῆς Εὐχαριστίας». Εἶχε πτωχικὴν καὶ ταπεινόφρονα ἐμφάνισιν.

Θ. Π.

Digitized by Google

Ντὺ Κὰν (Du Camp), ***Μάξιμος***. Γάλλος λογοτέχνης καὶ περιηγητής (1822—1894). Ἐταξίδευσεν ἐπανειλημμένως ἀνὰ τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἠκολούθησε τῷ 1860 τὸν Γαριβάλδην. Διετέλεσε τακτικὸς συνεργάτης τῆς «Revue des Deux Mondes», τῆς «Revue de Paris» καὶ τῆς «Journal de Debats», διεκρίθη δὲ ὡς ποιητής, διηγηματογράφος, τεχνοκρίτης, κοινωνιολόγος καὶ ἱστορικός. Κυριώτερα ἐκ τῶν ποικίλων καὶ πολυαρίθμων ἔργων του εἶναι τὰ ἑξῆς: «Souvenirs et Paysages d'Orient» (1848), «Égypte, Nubie, Palestine et Syrie» (1852) «Le livre posthume, Mémoires d'un suicidé» (1853), «Le Nil» (1854), «Les chants modernes» (1855), ποιήματα, «Les convictions» (1858) ποιήματα, «En Hollande», (1859), «Orient et Italie» (1868), «Paris: ses organes, ses fonctions et sa vie» (1869—1875), «Souvenirs littéraires» (1882—1883), «La charité privée à Paris» (1885) κλπ. Τῷ 1880 ἐξελέγη μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Χ. Δ.

Ντὺ Κὰνζ (Du Cange), ***Κάρολος***. Γάλλος σοφὸς καὶ ἑλληνιστής (βλ. λ. *Δουκάγγιος* Κάρολος).

Ντυκὰς (Dukas), ***Παῦλος***. Γάλλος μουσουργός, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1865. Τῷ 1888 ἔτυχε τοῦ δευτέρου μεγάλου βραβείου τῆς Ρώμης διὰ τῆς καντάτας «Velleda», ἣν ἐπηκολούθησε τῷ 1892 ἡ εἰσαγωγὴ διὰ τὸν «Πολύευκτον» τοῦ Κορνηλίου. Ἡ προσωπικότης τοῦ Ντυκὰς διαφαίνεται τὸ πρῶτον διὰ τῆς συμφωνίας εἰς ντο μεῖζον (1896), ἔργου αὐστηρῶς κλασσικοῦ σχεδίου, ἀλλὰ καὶ ἀφαντάστως πλουσίας πολυφωνικῆς πλοκῆς. Τῷ 1897 εἶδε τὸ φῶς τὸ συμφωνικὸν ποίημα «Μαθητευόμενος μάγος», ὅπερ κατέστησε διάσημον τὸ ὄνομα τοῦ συνθέτου. Ἐπηκολούθησαν ἡ «Σονάτα» καὶ αἱ «Παραλλαγαὶ» διὰ κλειδοκύμβαλον. Τῷ 1907 ἀνεβίβασεν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ κωμικοῦ μελοδράματος τῶν Παρισίων τὴν «Ἀριάδνην καὶ τὸν Κυανοπώγωνα» (κατὰ τὸ ποίημα τοῦ Μαίτερλινκ) ἐκ τῶν τελειοτέρων ἔργων τοῦ γαλλικοῦ μουσικοῦ θεάτρου. Ἡ ὑπόλοιπος παραγωγὴ τοῦ Ντυκὰς περιλαμβάνει τὰς εἰσαγωγάς: «Βασιλεὺς Λήρ», «Goetz von Berlichingen», τὴν «Βιλλανέλλαν», διὰ κέρας καὶ κλειδοκύμβαλον, τὸ «Ἐλεγειακὸν πρελούντιο», τὸ «Σοννέτο τοῦ Ρονσάρ» δι' ᾆσμα καὶ κλειδοκύμβαλον κλπ. Ὁ Ντυκὰς ἐνωρχήστρωσεν ἐπίσης ἐν μέρος τοῦ ἡμιτελοῦς μελοδράματος τοῦ Γκυρὼ «Φρεδεγόνδη» καὶ ἐπεμελήθη τῆς κριτικῆς ἐκδόσεως τοῦ μελοδράματος «Les Indes galantes», τοῦ Ραμώ. Διετέλεσε μουσικὸς συνεργάτης τῆς «Ἑβδομαδιαίας Ἐπιθεωρήσεως» καὶ τῆς «Ἐφημερίδος τῶν Καλῶν Τεχνῶν». Ἀπὸ τοῦ 1927 ὠνομάσθη καθηγητὴς τῆς συνθέσεως ἐν τῷ ᾠδείῳ τῶν Παρισίων, ἐν τῷ ὁποίῳ εἶχεν ἤδη διευθύνει ἀπὸ τοῦ 1910 τὴν τάξιν τῆς ὀρχήστρας. Γ. Σ.

— **Ντυκὰς** (Ducasse), ***Ρογῆρος***. Γάλλος μουσουργός, γεννηθεὶς τῷ 1875. Μαθητὴς τοῦ Φωρὲ ἐν τῷ ᾠδείῳ τῶν Παρισίων, ἔτυχεν ἐν αὐτῷ τοῦ δευτέρου μεγάλου βραβείου τῆς Ρώμης (902), διὰ τῆς καντάτας «Ἀλκυόνη». Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1909 ἐπιθεωρητὴς καὶ ἀπὸ τοῦ 1928 γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῆς μουσικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν τοῖς σχολείοις τῶν Παρισίων. Ἐκ τῶν πρωτοπόρων τῆς γαλλικῆς μουσικῆς τέχνης ὁ Ντυκὰς ἐγένετο γνωστὸς διὰ σειρᾶς ἔργων, ὧν προέχουν: «Μικρὰ σουΐτα» διὰ κλειδοκύμβαλον διὰ 4 χεῖρας, δύο κουαρτέττα διὰ κλειδοκύμβαλον καὶ ἔγχορδα, τὸ συμφωνικὸν ποίημα διὰ διπλοῦν μικτὸν χορὸν καὶ ὀρχήστραν: «Εἰς τὸν κῆπον τῆς Μαργαρίτας», «Βαρκαρόλλα» δι' ἅρπαν καὶ κλειδοκύμβαλον, «Εὔθυμοι παραλλαγαὶ ἐπὶ σοβαροῦ θέματος» δι' ἅρπαν καὶ ὀρχήστραν, «Ποιμενικὸν» δι' ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον, «Πρελούντιο μπαλλέττου» δι' ὀρχήστραν, «Σαραμπάντα», συμφωνικὸν ποίημα δι' ὀρχήστραν καὶ φωνάς, 3 μοτέττα. Τῷ 1914 ἔδωκεν ἐν Πετρουπόλει τὸ λυρικὸν μιμόδραμα «Ὀρφεύς», ἐκ τῶν σημαντικωτέρων χειρογραφικῶν ἔργων τῶν τελευταίων χρόνων, τῷ 1919 τὸ «Νυκτερινὸν τοῦ ἔαρος» δι' ὀρχήστραν, τὴν «Ρομάντσαν» διὰ βιολοντσέλλον καὶ ὀρχήστραν, τὸ «Ἐπιθαλάμιον (1923) κλπ. Γ. Σ.

Ντὺ Κὰς (Du Casse), ***Πέτρος-Ἐμμανουὴλ-Ἀλβέρτος***, *βαρῶνος*—. Γάλλος ἀξιωματικὸς καὶ στρατιωτικὸς συγγραφεὺς (1813 — 1893). Ἀπεφοίτησεν ἐκ τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς τοῦ Σαὶν Σύρ, ὑπηρέτησε δ' ἐπὶ μακρὸν ἐν Ἀλγερίᾳ καὶ μετέσχε τῷ 1859 τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πολέμων. Ἔγραψε μυθιστορήματά τινα καὶ διαφόρους ἱστορικὰς πραγματείας, πολλοῦ λόγου ἀξίας, ὧν σπουδαιότεραι εἶναι αἱ: «Mémoires pour servir à l'histoire de la campagne de Russie» (1852), «Mémoires du roi Joseph» (1855), «Les trois marechaux d'Ornano» (1862), «Le général Vandamme et sa correspondance» (1870), «Les trois frères de Napoléon Ier» (1883) κλπ. Χ. Δ.

Ντυκὲν (Duquesne), ***Ἀβραάμ***. Γάλλος ναύαρχος, γεννηθεὶς τῷ 1610 ἐν Διέππῃ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1688. Ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας διεκρίθη πολεμῶν. Τῷ 1635 ἐγένετο πλοίαρχος, τῷ δὲ 1644, λαβὼν ἄδειαν παρὰ τοῦ καρδιναλίου Μαζαρίνου, μετέβη εἰς Σουηδίαν καὶ μετέσχεν εἰς τὸν κατὰ τῆς Δανίας ναυτικὸν πόλεμον, καθ' ὃν διακριθεὶς προεχειρίσθη εἰς ναύαρχον τοῦ σουηδικοῦ ναυτικοῦ. Τῷ 1645 ἐπέστρεψεν εἰς Γαλλίαν διορισθεὶς ἀρχηγὸς μοίρας. Τῷ 1667 προήχθη εἰς ἀντιναύαρχον τῶν γαλλικῶν ναυτικῶν δυνάμεων. Τῷ 1675 μετέσχε τῆς κατὰ τῆς Σικελίας ἐκστρατείας ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ δουκὸς Βιβόν. Τὸν Αὔγουστον 1675 διεκρίθη εἰς τὴν κατάληψιν τῆς Agosta. Τῇ 8ῃ Ἰανουαρίου 1676 διεσκόρπισε πάλιν τὸν ὀλλανδικὸν στόλον, βορείως τῶν Λιπαρείων νήσων, τραυματισθεὶς κατὰ τὴν ναυμαχίαν. Ὀλίγον βραδύτερον ἀνέλαβε τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τῶν γαλλικῶν δυνάμεων καὶ τῇ 22 Ἀπριλίου 1676 συνηντήθη μεταξὺ Κατάνης καὶ Agosta πρὸς τοὺς ἡνωμένους στόλους Ἱσπανῶν καὶ Ὁλλανδῶν καὶ κατόπιν κραταιᾶς καὶ αἱματηροτάτης ναυμαχίας ἐνίκησε τοὺς ἡνωμένους στόλους. Τῷ 1680 καὶ 1681 ἐκ νέου ἀπεστάλη εἰς τὴν Μεσόγειον κατὰ τῶν πειρατῶν. Τῷ 1682 καὶ 1683 ἐβομβάρδισε τὸ Ἀλγέριον, τῷ δὲ 1684 τὴν Γένουαν. Ὡς προτεστάντης εὑρίσκετο διαρκῶς ὑπὸ δυσμένειαν. Γ. Ν. Ν.

Ντυκενουὰ (Duquesnoy), ***Φραγκῖσκος***, γνωστὸς ὡς *Φραγκῖσκος Φλαμανδός*. Βέλγος γλύπτης ἐκ Βρυξελλῶν (1594—1642). Τὴν τέχνην ἐδιδάχθη παρὰ τοῦ πατρός του, ταχέως δὲ κατώρθωσε νὰ ἐπιβληθῇ διὰ τῶν πλήρους χάριτος γλυπτῶν του, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνονται: «Ὁ κοιμώμενος Σειληνός, περιβαλλόμενος ὑπὸ παίδων» (τὸ καὶ κάλλιστον πάντων), «Ὁ θεῖος Ἔρως καταπατῶν τὸν βέβηλον Ἔρωτα», «Ἡ δικαιοσύνη», «Ὁ Ἔρως ἐπισκευάζων τὸ τόξον του διὰ μαχαιριδίου», «Ἡ ἁγία Σουζάνα» καὶ πλεῖσται διακοσμητικαὶ ἐργασίαι εἰς διαφόρους ναοὺς ἰταλικῶν πόλεων. Χ. Δ.

Ντὺ Κλεζιοῦ (Du Cleuziou), ***Ἐρρῖκος-Ραιζόν***. Γάλλος ἀρχαιολόγος (1833—1896), γράψας ποικίλα ἀρχαιολογικὰ ἄρθρα, τὰ ὁποῖα εἰκονογραφεῖ μόνος διὰ καλλιτεχνικῶν σχεδιασμάτων. Κυριώτερον ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου καὶ οἱ πρῶτοι αἰῶνες τῆς ἀνθρωπότητος» (1887), ἐν τῷ ὁποίῳ ὑποστηρίζει ὅτι ἡ τεταρτογενὴς γεωλογικὴ περίοδος ἦτο ἡ ἐποχὴ τοῦ ἐπιγείου παραδείσου. Χ. Δ.

Ντυκλὼ (Duclos), ***Κάρολος Πινώ***. Γάλλος συγγραφεὺς (1704—1772). Ἑταῖρος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν τῷ 1739, ἤρχισε τὸ στάδιον μὲ δύο ἐλαφρὰ μυθιστορήματα, τὴν «Ἱστορίαν τῆς βαρώνης ντὲ Λοὺζ» (1741) καὶ τὰς «Ἐξομολογήσεις τοῦ κόμητος ντὲ ***» (1742), καὶ μὲ ἓν τρίπρακτον χορόδραμα «Οἱ χαρακτῆρες τῆς τρέλλας» (1743). Κατόπιν ἔγραψε τὴν «Ἱστορίαν τοῦ Λουδοβίκου ΙΑ'» (1745), δι' ἣν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Γαλλικὴν κωμῳδίαν, καὶ τὰς «Σκέψεις ἐπὶ τῶν ἠθῶν τοῦ αἰῶνος τούτου» (1751), τὸ ὀνομαστότερον τῶν ἔργων του. Κατέλιπε καὶ τὸ σπουδαιότατον ἔργον «Μυστικαὶ σημειώσεις ἐπὶ τῆς βασιλείας Λουδοβίκου ΙΔ', ἐπὶ τῆς ἀντιβασιλείας καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας Λουδοβίκου ΙΕ'». Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν τῷ 1921 ὑπὸ Auger (9 τόμοι). Σ. Ν. Φ.

Κάρολος Ντυκλώ.

Ντυκομμὲν (Ducommun), ***Ἠλίας***. Ἑλβετὸς δημοσιογράφος καὶ εἰρηνόφιλος (1833—1906). Εἰς ἡλικίαν 22 ἐτῶν διεδέχθη τὸν Φαζὺ εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς «Ἐπιθεωρήσεως τῆς Γενεύης» καὶ συνειργάσθη εἰς διαφόρους ἐφημερίδας, διακριθεὶς διὰ τὰς φιλελευθέρας ἀρχάς του. Διετέλεσε σύμβουλος ἐν τῷ καντονίῳ τῆς Γενεύης καὶ γενικὸς γραμματεὺς τῆς σιδηροδρομικῆς ἑταιρείας Ἰούρα—Σεμπλόν. Ἐγένετο κυρίως γνωστὸς διὰ τὰς φιλειρηνικάς του ἰδέας, πρὸς διάδοσιν τῶν ὁποίων κατέβαλε μεγίστας προσπαθείας, κατὰ δὲ τὸ 1891 τὸ συνέδριον τῶν εἰρηνοφίλων τῆς Ρώμης ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν διοργάνωσιν τοῦ διεθνοῦς γραφείου τῆς εἰρήνης ἐν Βέρνῃ. Θεωρεῖται ὡς εἷς τῶν δρασάντων ἀποτελεσματικώτερον πρὸς ἐπικράτησιν τῶν φιλειρηνικῶν ἰδεῶν κατὰ τὴν ἐποχήν του, τῷ δὲ 1902 ἔλαβε μετὰ τοῦ Γκομπὰ ἐξ ἡμισείας τὸ βραβεῖον Νόμπελ τῆς εἰρήνης. Μ.Δ.Β.

Ντυκορνὲ (Ducornet) ***Λουδοβῖκος-Καῖσαρ-Ἰωσήφ***. Γάλλος ζωγράφος ἐκ Λίλλης (1806—1856). Ἂν καὶ ἐστερεῖτο ἐκ γενετῆς βραχιόνων, κατώρθωσε νὰ ἐκμάθῃ τὴν ζωγραφικὴν διὰ τῶν ποδῶν. Ἀνῆκεν εἰς τὴν ρωμαντικὴν σχολήν, τὰ ἔργα του δὲ διακρίνονται διὰ τὸν πλούσιον χρωματισμόν των. Σπουδαιότερα αὐτῶν εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ἔμποροι δούλων» (1833), ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Ἀρράς, «Προσωπογραφία τοῦ στρατηγοῦ Ρενιὲ» (1849), «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ» (1850), «Ἡ ὡραία Ἔδιθ» (1855) κλπ. Χ. Δ.

Ντυκὸς (Ducos), ***Ἰωάννης-Φραγκῖσκος***. Γάλλος γιρονδῖνος ἐκ Μπορντὼ (1765—1793). Ἐκλεγεὶς μέλος τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως παρεκάθησε μετὰ τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς. Ὡς μέλος τῆς συμβατικῆς συνελεύσεως ἐψήφισεν ὑπὲρ τῆς θανατώσεως τοῦ βασιλέως, κατέβαλε δὲ μεγάλας προσπαθείας πρὸς ἀποτροπὴν τῆς ῥήξεως μεταξὺ τῶν ὀρεινῶν καὶ τῶν γιρονδίνων. Περιληφθεὶς εἰς τὸν πρῶτον κατάλογον τῶν προγραφέντων τῇ 31 Μαΐου, διεγράφη χάριν εἰς τὸν Μαρά, δὲν διέφυγεν ὅμως τὴν καρατόμησιν. Χ. Δ.

—**Ντυκὸς** (Ducos), ***Νικόλαος***. Γάλλος στρατηγὸς καὶ βαρῶνος τῶν χρόνων τῆς αὐτοκρατορίας, ἀδελφὸς τοῦ Πέτρου-Ρογήρου (1756—1823). Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐπαναστάσεως ἐπολέμησεν ἐν Ἰταλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ Ἱσπανίᾳ, διετέλεσε δὲ μέλος τοῦ νομοθετικοῦ σώματος κατὰ τὰ ἔτη 1804—1810. Κατὰ τὸ Ἑκατονθήμερον ἦτο διοικητὴς τοῦ Λονγκβύ. Χ. Δ.

—**Ντυκὸς** (Ducos), ***Πέτρος-Ρογῆρος***. Γάλλος πολιτικὸς ἐκ Ντὰξ (1747—1816). Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως ἦτο δικηγόρος, ἀπεστάλη δὲ ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ νομοῦ Λὰντ εἰς τὴν συμβατικὴν ἐθνοσυνέλευσιν, ὅπου ἐψήφισεν ὑπὲρ τῆς θανατώσεως τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ'. Μετέσχεν ἐπίσης τοῦ συμβουλίου τῶν Πεντακοσίων καὶ ἐγένετο πρόεδρος τοῦ ποινικοῦ δικαστηρίου τῶν Λάντ. Γενόμενος μέλος τοῦ ἐκτελεστικοῦ διευθυντηρίου ἠὐνόησε τὸ πραξικόπημα τοῦ Ναπολέοντος, κατὰ τὴν 18 Ὁμιχλώδους, καὶ ἐγένετο εἷς ἐκ τῶν τριῶν ὑπάτων. Ἀντικατασταθεὶς βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Λεμπρέν, ἐγένετο ἀντιπρόεδρος τῆς γερουσίας, διεκρίνετο δὲ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς αὐτοκρατορίας διὰ τὴν νομιμοφροσύνην του. Κατὰ τὸ Ἑκατονθήμερον ἐγένετο ὁμότιμος, ἀλλ' ἠναγκάσθη τῷ 1816 νὰ ἐκπατρισθῇ. Χ. Δ.

Ντυκουρὲ (Ducouret). Γάλλος περιηγητὴς (1812—1867), ἐπισκεφθεὶς τῷ 1834 τὴν Ἀνατολὴν (Αἴγυπτον, Ἀβησσυνίαν κλπ.). Ἐκεῖ ἠσπάσθη τὸν ἰσλαμισμὸν καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα *Χατζῆ-Ἀμπντ-ἐλ-Χαμὴτ βέης*. Φυλακισθεὶς ὡς κατάσκοπος ἀπελευθερώθη διὰ δωροδοκίας, ἐπιστρέψας δὲ εἰς Παρισίους ἐδημοσίευσεν ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ μυστήρια τῆς ἐρήμου» (1859), τὸ ὁποῖον ὅμως κατηγορήθη ὡς ἀνακριβές. Χ. Δ.

Ντυκπετιὼ (Ducpétiaux), ***Ἐδουάρδος***. Βέλγος οἰκονομολόγος καὶ δημοσιογράφος ἐκ Βρυξελλῶν (1804—1868). Ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ἀπελευθερωτικὴν ἐπανάστασιν τοῦ Βελγίου (1830), ἀκολούθως δ' ἀφιερώθη εἰς τὴν σπουδὴν διαφόρων κοινωνικῶν ζητημάτων, ἰδίᾳ δὲ τῶν ἀφορώντων τὴν μεταρρύθμισιν τῶν ποινῶν καὶ τὴν βελτίωσιν τῆς θέσεως τῶν ἐγκαθείρκτων. Ἔγραψε σχετικῶς πολλὰς πραγματείας περὶ τοῦ ἀπομονωτικοῦ συστήματος καὶ ποικίλας ἄλλας μελέτας, ὧν σπουδαιότεραι αἱ ἑξῆς: «Περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἀθλιότητος ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐγκλημάτων» (1848), «Ἡ ἐξαθλίωσις ἐν Βελγίῳ» (1866) κλπ. Χ. Δ.

Ντυκρὲ (Ducreux), ***Ἰωσήφ***. Γάλλος ζωγράφος ἐκ Νανσὺ (1737—1802). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Λατοὺρ καὶ ἐγένετο ἐπίσημος ζωγράφος τῆς βασιλίσσης Μαρίας-Ἀντουανέττας, διακριθεὶς κυρίως ὡς προσωπογράφος. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐξετέλεσε κρητιδογραφίας τῶν Μιραμπώ, Ροβεσπιέρου, Κουθόν, Σαὶν Ζύστ, Μπαρνὰβ κλπ. Ἐπίσης εἰργάσθη ἐπιτυχῶς ἐλαιογραφίας καὶ μικρογραφίας. Ἐν τῷ Λούβρῳ σῴζεται μία αὐτοπροσωπογραφία του. Χ. Δ.

Ντυκρὸ (Ducros), ***Ἀντώνιος***. Γάλλος ἀξιωματικὸς τῶν θωρακοφόρων ἐκ Λίλλης. Κατελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα προσελήφθη εἰς τὸ σῶμα τῶν φιλελλήνων, ἀνεδείχθη δὲ γενναῖος ἐν τῇ κατὰ τὸ ἐγγὺς τῶν Ἀθηνῶν χωρίον Χαϊδάριον μάχῃ καὶ κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως. Μετὰ τοῦ Φαβιέρου μεταβὰς εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Χίου τῷ 1827 ἐπολέμησε γενναίως, ἀλλὰ θανασίμως πληγεὶς ἀπέθανε τῇ 18 Δεκεμβρίου 1827. Τ. Ε. Ε.

Ντυκροταὶ *ντὲ* ***Μπλαινβὶλ*** (Ducrotay de Blainville), ***Ἐρρῖκος-Μαρία***. Γάλλος φυσικὸς (βλ. λ. *Μπλαινβὶλ* Ἐρρῖκος-Μαρία).

Ντὺλ (Dyle) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τοῦ Βελγίου (βλ. λ. *Ντάϊλε*).

Ντύλκεν (Dülken) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ πόλις ἐν Πρωσσίᾳ, εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ρήνου, κειμένη ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Φίρσεν (Viersen)-Κάλντενκιρχεν. Κάτ. 11.400 (1925), κυρίως καθολικοί. Ἔχει πρακτικὸν λύκειον, ὀρφανοτροφεῖον, νοσοκομεῖον, ὑποκατάστημα τῆς Ράιχσμπανκ καὶ μικρὰν βιομηχανίαν μηχανῶν καὶ ὑφασμάτων.

Ντύλμεν (Dülmen) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ πόλις ἐν Βεστφαλίᾳ, κειμένη ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μύνστερ-Βάννε. Κάτ. 9.000 (1925), κατὰ τὸ πλεῖστον καθολικοί. Ἔχει παλαιὰν ἐπαύλιν, γυμνάσιον καὶ καμινευτήρια σιδήρου.

Ντυλὸν (Dulong), ***Πέτρος-Λουδοβῖκος***. Γάλλος φυσικὸς καὶ χημικὸς (1785—1838). Ἐδίδασκεν ἐν τῇ πολυτεχνικῇ σχολῇ τῶν Παρισίων

Digitized by Google

καὶ κατόπιν ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ. Κατ' ἀρχὰς ἤσκησε τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα καὶ κατόπιν ἐπεδόθη εἰς τὴν βοτανικὴν καὶ ἐγένετο ἐπιμελητὴς τοῦ Μπαρτολλέ. Ἐγένετο κατὰ πρῶτον γνωστὸς ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ χλωριούχου ἀζώτου, κατὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ ὁποίου ἐτραυματίσθη σοβαρῶς ἐξ ἐκρήξεως. Παρὰ τὸν τραυματισμὸν τοῦτον, ἐπανέλαβε κατόπιν τὰ πειράματά του, ἀλλὰ συνεπείᾳ νέας ἐκρήξεως ἀπώλεσε τὸν ἕνα ὀφθαλμόν του καὶ δύο δακτύλους τῷ 1812. Κατέγινεν ἐπίσης καὶ εἰς τὴν φυσικήν, συνεργασθεὶς μετὰ τοῦ Πετὶ καὶ ὑποβαλὼν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν περίφημον ὑπόμνημα «Περὶ τῶν νόμων τῆς ψύξεως» ὅπερ καὶ ἐβραβεύθη ὑπ' αὐτῆς. Ἀνεκάλυψεν ἐπίσης μετὰ τοῦ Πετὶ ἕνα ἐκ τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερόντων νόμων περὶ τῆς θεωρίας τῆς θερμότητος. Ἐξαμεν ὡσαύτως διαφόρους μελέτας ἐπὶ τῆς ἐλαστικῆς δυνάμεως τῶν ἀτμῶν καὶ ἐπὶ τοῦ νόμου τοῦ Μαριότου μέχρις 27 ἀτμοσφαιρῶν. Ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῆς χημείας ἐν τῇ σχολῇ τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἐν τῇ πολυτεχνικῇ σχολῇ, τῆς ὁποίας ἐγένετο διευθυντὴς τῷ 1830. Ἀπὸ τοῦ 1823 διετέλει μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, τῆς ὁποίας βραδύτερον ἐγένετο ἰσόβιος γραμματεύς. Ἐδημοσίευσε πλείστας μελέτας ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τοῦ Πολυτεχνείου», ἐν τοῖς «Χρονικοῖς τῆς Φυσικῆς καὶ τῆς Χημείας» καὶ ἐν διαφόροις ἐπιστημονικαῖς συλλογαῖς, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι: «Ὑπόμνημα περὶ νέας ἐκρηκτικῆς ὕλης», «Ἔρευναι περὶ τῶν νόμων τῆς διαστολῆς τῶν στερεῶν, τῶν ὑγρῶν κ.τ.λ.», «Ἔρευναι ἐπὶ τῆς ἐλαστικῆς δυνάμεως τῶν ὑδρατμῶν» κ.τ.λ. Μ. Δ. Β.

Ντυλὼρ (Dulaure), *Ἰάκωβος-Ἀντώνιος.* Γάλλος ἱστορικὸς καὶ πολιτικὸς (1755—1835). Ἐσπούδασε τὴν μηχανικὴν καὶ ἐφεῦρε τὸν «παντογράφον», διὰ τὸν ὁποῖον ἐπῃνέθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Ἀναμιχθεὶς κατόπιν εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν κίνησιν, ἐξέδωσε διάφορα ἐπαναστατικὰ φυλλάδια, περιοδικὰ καὶ βραχυβίους ἐφημερίδας καὶ ἐξελέγη βουλευτής. Τολμήσας ὅμως νὰ διαμαρτυρηθῇ κατὰ τῆς συλλήψεως τῆς κυρίας Ρολάν, κατεδιώχθη καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Ἑλβετίαν, ὅπόθεν ἀνεκλήθη ὑπὸ τῆς συμβατικῆς συνελεύσεως. Κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Βοναπάρτου παρέμεινε πιστὸς εἰς τὴν δημοκρατίαν. Ἀναγκασθεὶς βραδύτερον ν' ἀποσυρθῇ τῆς πολιτικῆς, ἐπεδόθη εἰς τὴν συγγραφὴν διαφόρων ἱστορικῶν ἔργων, γράψας μεταξὺ ἄλλων: «Περὶ τῶν θρησκειῶν αἵτινες προηγήθησαν καὶ ὡδήγησαν εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν» (1805), «Περὶ τῆς φαλλικῆς λατρείας καὶ τῶν θεοτήτων τῆς γονιμότητος»(1805), «Ἐπίτομος ἱστορία πασῶν τῶν θρησκειῶν» (1825), «Φυσική, πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἱστορία τῶν Παρισίων» (1821—1822, 7 τόμοι), ὅπερ κατέστη τὸ δημοφιλέστερον ἔργον του, «Ἱστορικὰ σημειώματα ἐπὶ τῶν κυριωτέρων γεγονότων τῆς ἐπαναστάσεως» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ὠγκὶ (1823—1825 εἰς 4 τόμ.) κτλ. Μ. Δ. Β.

Ντυλωρὰνς (Dulaurens), *Ἐρρῖκος-Ἰωσὴφ-Λωράνς*, ἐπιλεγόμενος —. Γάλλος λόγιος (1719—1797). Πνεῦμα ἀνήσυχον καὶ σαρκαστικόν, ἔγραψε πλείστας σατίρας καὶ ποιήματα καὶ μυθιστορήματα, ἕνεκα τῶν ὁποίων λίαν ἐλευθεριάζοντα, διὰ τὰ ὁποῖα πολλάκις κατεδικάσθη εἰς φυλάκισιν. Τῷ 1767 κατεδικάσθη ἐπίσης εἰς ἰσόβια δεσμὰ ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου τῆς Μαγεντίας διὰ τὰ ἀντιθρησκευτικὰ ἔργα του καὶ διῆλθε τὰ 20 τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του εἰς τὴν φυλακήν. Μεταξὺ τῶν ἔργων του εἶναι: «Ἡ Θηρεσία». ποίημα κωμικοτραγικόν, «Τὰ Ἰησουϊτικά» (1761), σάτιραι κατὰ τῶν ἰησουϊτῶν, «Ἡ σκοῦπα» (1762), «Ὁ Ἀρετῖνος» (1763), «Ὁ μπάρμπα Ματθιός», μυθιστόρημα λίαν ἐλευθεριάζον, πολλάκις καταδικασθὲν ὑπὸ τῶν δικαστηρίων, κλπ. Μ. Δ. Β.

Ντυμὰ (Dumas)' βλ. *Δουμᾶς.*

Ντυμανουὰρ (Dumanoir le Pelley), *Πέτρος-Στέφανος-Ρενὲ-Μαρία, κόμης τοῦ —.* Γάλλος ναυτικὸς (1770—1829). Ἀκολουθήσας ἐνωρὶς τὸ ναυτικὸν στάδιον, προήχθη εἰς ὑποναύαρχον τῷ 1795 καὶ εἰς ἀντιναύαρχον τῷ 1815. Μετέσχε τῆς ναυμαχίας τοῦ Τραφαλγκάρ, καθ' ἣν συνελήφθη αἰχμάλωτος ὑπὸ τῶν Ἄγγλων μετὰ τεσσάρων πλοίων, παραπεμφθεὶς δὲ διὰ τοῦτο εἰς ναυτικὸν συμβούλιον ἠθῳώθη (1808). Βραδύτερον ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν Ρώσων εἰς Κίεβον. Μετέσχε τῆς εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατείας τῷ 1798. Ἀνεμίχθη καὶ εἰς τὴν πολιτικήν, ἐκλεγεὶς τρὶς βουλευτής. Σ. Ν. Φ.

Ντυμαρσαὶ (Dumarsais), *Καῖσαρ.* Γάλλος γραμματικὸς καὶ φιλόσοφος (1676—1756). Συνειργάσθη μετὰ τοῦ Ντιντερὸ καὶ Ντ' Ἀλαμπὲρ εἰς τὴν «Ἐγκυκλοπαιδείαν», ἧς συνέταξε τὰ γραμματικὰ ἄρθρα. Ἔγραψε: «Nouvelle méthode pour apprendre la langue latine» (1722), «Logique ou Réflexions sur les opérations de l' esprit», «Exposition de la doctrine gallicane par rapport aux prétentions de la cour de Rome», ἔργον ἀναγραφὲν εἰς τὸν Ἴντεξ τοῦ 1757, κλπ. Ἀπέθανεν ἐν ἐσχάτῃ πενίᾳ. Σ. Ν. Φ.

Ντυμενὶλ (Dumesnil), *Λουδοβῖκος.* Γάλλος λόγιος (1783—1858). Νεώτατος μετέσχε τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Βανδέας, ὅτε δὲ κατεστάλη αὕτη, κατετάχθη εἰς τὸν δημοκρατικὸν στρατόν, ὅπου καὶ προσείλκυσε τὴν γενικὴν προσοχὴν διὰ τὰς ἐπιθέσεις του κατὰ τῆς κυβερνήσεως Βοναπάρτου καὶ τὰς ἀπειθείας του. Διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ' βασιλικὸς ἐπίτροπος εἰς τὴν Κάτω Νορμανδίαν, ἐφυλακίσθη κατὰ τὴν ἐξ Ἔλβας ἐπάνοδον τοῦ Ναπολέοντος, ἀποφυλακισθεὶς δὲ κατὰ τὴν δευτέραν παλινόρθωσιν ἀπεσύρθη εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον. Συνειργάσθη εἰς τὸν «Mercure», εἰς τὸ «Album», τὸ «Livre de Cent et un» καὶ εἰς ἄλλα περιοδικά, ἔγραψε δὲ πλεῖστα ἔργα, ἐν οἷς τὰ ἑξῆς: «Examen politique, philosophique et moral» (1806), «L'esprit des religions» (1810), «L'esprit de vérité» (1810), «Considérations sur les causes et le progrès de la corruption en France» (1824), «Histoire ds don Juan d'Autriche» (1826), «Le siècle maudit» (1843), «La délivrance du peuple» (1848) κτλ. Σ. Ν. Φ.

— Ντυμενὶλ - Μαρινὺ (Dumesnil-Marigny), *Ἰούλιος.* Γάλλος οἰκονομολόγος (1810—1885). Ἀποσυρθεὶς τῆς θέσεώς του ὡς μηχανικὸν ἐν τῷ πολεμικῷ ναυτικῷ, ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν ζητημάτων. Ἔγραψε: «Le rôle de l'industrie française» (1868), «L'économie politique devenue science exacte» (1860), «Catéchisme de l'économie politique» (1864), «Histoire de l'économie politique des anciens peuples» (1877). Α. Α. Τ.

Ντυμερὶλ (Dumeril), *Ἀνδρέας-Μάριος-Κωνστάντιος.* Γάλλος φυσιοδίφης, φυσιολόγος καὶ ἀνατόμος, γεννηθεὶς ἐν Ἀμιένῃ τῷ 1774 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1860. Μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν 17 ἐτῶν κατεγίνετο μετ' ἐξαιρετικῆς ἀγάπης εἰς τὴν συλλογὴν ἐντόμων, ὁπότε ἐστάλη εἰς Βιέννην, ἔνθα ἐμαθήτευσε παρά τινι φαρμακεμπόρῳ μετὰ ζήλου, ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν σπουδὴν τῶν βοτανῶν καὶ τυχὼν ἐκ τῆς Ἀκαδημίας ἐπιστημῶν βραβείου διὰ τὴν βοτανικήν. Μετὰ ἐξάσκησιν παρά τινι χειρουργῷ καὶ ἐπιτυχῇ διαγωνισμὸν κατέλαβε τὴν θέσιν βοηθοῦ τῆς ἀνατομικῆς (1793), συστάσει δὲ τῆς ἐπαρχιακῆς του περιφερείας εἰσήχθη εἰς τὴν νεοσύστατον ὑγιεινολογικὴν σχολὴν Παρισίων. Μετὰ δύο ἐπιτυχεῖς αὐτόθι διαγωνισμοὺς κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα (1794, 1798), ἐπέτυχε τὴν θέσιν τοῦ ἐπιμελητοῦ καὶ διευθυντοῦ τοῦ ἀνατομείου. Τῷ 1801, εἰς ἡλικίαν 27 ἐτῶν, ἐγένετο τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἀνατομικῆς καὶ φυσιολογίας, διατηρήσας ἐπαξίως τὴν ἕδραν ταύτην ἐπὶ δεκαοκταετίαν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν (1816), διεδέχθη τὸν Κυβιὲ εἰς τὴν καθηγεσίαν τῆς φυσικῆς ἱστορίας ἐν τῇ κεντρικῇ στολῇ τοῦ Πανθέου, καὶ τέλος τῷ 1825 τὸν Λασεπέντ, ὃν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1803 ἀνεπλήρου εἰς τὴν ἕδραν τῆς ἑρπετολογίας καὶ ἰχθυολογίας τοῦ μουσείου τοῦ ζωολογικοῦ κήπου. Τῷ 1805 ἐπεχείρησεν ἐπιστημονικὸν ταξίδιον εἰς Ἱσπανίαν πρὸς μελέτην τοῦ κιτρίνου πυρετοῦ. Διετέλεσε σύμβουλος ἰατρὸς τοῦ Λουδοβίκου-Φιλίππου καὶ προήχθη εἰς ἱππότην κατὰ τὴν παλινόρθωσιν, εἶτα εἰς ἀξιωματικὸν (1837) καὶ τέλος τῷ 1860 εἰς ταξιάρχην τῆς Λεγεῶνος τῆς τιμῆς. Τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του, μεγίστης σημασίας διὰ τὴν ἐποχήν του, ἀναφέρονται εἰς τὴν φυσικὴν ἱστορίαν. Ἡ δεκάτομος «Ἑρπετολογία» του, ἔργον εἰκοσιπενταετοῦς μόχθου, εἶναι τελεία εἰς τὸ εἶδός της. Ἀφ' ἑτέρου ἵδρυσε τὸ πρῶτον θηριοτροφεῖον ἑρπετῶν. Πρῶτος ἐπίσης ἐσκέφθη τὰς σχέσεις ἀναλογίας μεταξὺ κεφαλῆς καὶ σπονδύλων, ἃς ἀνεῦρεν ἀργότερον καὶ ὁ Oken. Ἐκ τῶν ἔργων του ἀναφέρομεν τὰ ἀκόλουθα: «Φυσικὴ ἱστορία» (1804), «Ἀναλυτικὴ ζῳολογία» (1806), «Γενικαὶ ἀπόψεις ἐπὶ τῆς τάξεως τῶν ἐντόμων» (1823), «Φυσικὴ ἱστορία τῶν ἰχθύων καὶ ἑρπετῶν, περιλαμβανομένη εἰς τὴν λαϊκὴν βιβλιοθήκην. Γενικὴ ἑρπετολογία» (1835—1854), «Ἀναλυτικὴ ἰχθυολογία» (1856), «Γένεσις ἑλμίνθων», «Νέαι μέθοδοι ἐνέσεως τῶν λυμφατικῶν ἀγγείων», «Περὶ τῆς ὑφῆς τῶν ὀστῶν καὶ μυῶν τοῦ κορμοῦ τῶν ζῴων» κτλ. Ο. Ρ.

Ντυμερσὰν (Dumersan), *Θεόφιλος-Μαριόν.* Γάλλος νομισματολόγος καὶ δραματικὸς συγγραφεὺς (1780—1849). Διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ νομισματικοῦ τμήματος τοῦ μουσείου τοῦ Λούβρου (1842), ἐκ τῶν ἔργων του δ' ἐξέχουν τὰ ἑξῆς: Νομισματικά: «Μνημεῖα τοῦ νομισματικοῦ μουσείου καὶ τῆς βασιλικῆς βιβλιοθήκης» (1819), «Νομισματικὴ τοῦ ταξιδίου τοῦ νέου Ἀναχάρσιδος» (1818), «Ἱστορία τοῦ νομισματικοῦ μουσείου» (1838), κ. ἄ. Θεατρικά: «Ὁ ἀρλεκῖνος κομμωτής» (1798), «Ὁ αἰώνιος τραγουδιστής» (1805) ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ντιζωζιέ, «Οἱ δύο Φιλιμπὲρ» (1816) μετὰ τῶν Μερλ καὶ Μπραζιέ, «Ἡ ἀστικὴ σκέψις» (1823) μετὰ τοῦ Σκρὶμπ καὶ Ντυπὲν κ. ἄ. Ἐπίσης ἔγραψε νουβέλλας, ὡς: «Ὁ δικέφαλος ἄνθρωπος» (1825), «Ὁ ἐργατικὸς στρατιώτης» κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ντύμιχεν (Dümichen), *Ἰωάννης.* Γερμανὸς αἰγυπτιολόγος (1833—1894). Ἐπεχείρησεν ἐπιστημονικὰ ταξίδια εἰς Αἴγυπτον, τὰ ὁποῖα ἐπεξέτεινε μέχρι Νουβίας, Σουδὰν καὶ κοιλάδος τοῦ Νείλου, κατόπιν δ' ἐπιστρέψας εἰς Γερμανίαν διωρίσθη καθηγητὴς τῆς αἰγυπτιολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Στρασβούργου. Ἐδημοσίευσεν ἐνδιαφέροντα ἔργα, σχετικὰ μὲ τὰς ἱερογλυφικὰς ἐπιγραφάς. Τὰ σπουδαιότερα τῶν συγγραμμάτων του εἶναι: «Γεωγραφικαὶ ἐπιγραφαὶ ἀρχαίων αἰγυπτιακῶν μνημείων» (1865—1885, 4 τ.), «Ὁ στόλος μιᾶς βασιλίσσης τῆς Αἰγύπτου» (1863 ἀγγλιστί), «Ἀποτελέσματα μιᾶς ἀρχαιολογικῆς ἀποστολῆς» (1869), «Ἱστορία τῆς οἰκοδομήσεως τοῦ ἐν Dendera ναοῦ» (μετὰ 59 πινάκων, 1877), «Αἱ ὄάσεις τῆς ἐρήμου τῆς Λιβύης» (1878), «Ἱστορία τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου» (1878 — 1883) περιλαμβάνουσα τὴν γεωγραφίαν, γραφὴν καὶ γλῶσσαν τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων καὶ συνεχισθεῖσα ὑπὸ Ε. Meyer. Γ. Ε. Κ.

Ντύμμλερ (Dümmler), *Ἐρνέστος-Λουδοβῖκος.* Γερμανὸς ἱστορικὸς (1830—1902). Ἐσπούδασεν ἐν Βερολίνῳ καὶ Βόννῃ ἱστορίαν καὶ διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Χάλλης καὶ πρόεδρος τῆς κεντρικῆς διευθύνσεως τῶν «Monumenta Germaniae historica» τοῦ Βερολίνου. Ἔγραψε: «Geschichte des ostfränkischen Reiches» (1862—1865 2 τ., β' ἔκδ. 1887—1888 τόμ. 3), ἔργον τὸ ὁποῖον ἐτιμήθη τῷ 1864 διὰ τοῦ βραβείου Wedekind καὶ τῷ 1870 διὰ τοῦ βασιλικοῦ μεγάλου βραβείου τῆς ἱστορίας ἐν Βερολίνῳ. Ἐπεράτωσεν, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Βάττενμπαχ, τὰ «Monumenta Alcuiniana» (1873) τοῦ Jaffé καὶ τὴν «Ἱστορίαν τοῦ αὐτοκράτορος Ὄθωνος τοῦ Μεγάλου» τοῦ R. Köpke (1876). Γ. Ε. Κ.

Ντυμὸν (Rumont), *Αὔγουστος-Ἀλέξανδρος.* Γάλλος γλύπτης (1801—1884). Ἐφιλοτέχνησε πολλὰ περίοπτα καὶ ἀναγλυφικὰ ἔργα. Τὰ πρωτόλεια ἔργα του, τὰ ὁποῖα ἐβραβεύθησαν διὰ τοῦ μεγάλου βραβείου, εἶναι ὁ «Μέγας Ἀλέξανδρος ἐν τῇ πόλει τῶν Ὀξυδρακῶν» καὶ ὁ «Πόνος τοῦ Εὐάνδρου». Μεταξὺ τῶν ὡρίμων ἀλληγορικῶν ἔργων του τὰ σπουδαιότερα εἶναι: «Ὁ ἔρως βασανίζων τὴν ψυχήν», «Ἡ Λευκοθέα καὶ ὁ Βάκχος», «Τὸ πνεῦμα τῆς Ἐλευθερίας», κολοσσικὸν ἐπιχρυσωμένον χάλκινον ἄγαλμα ἐπὶ τῆς στήλης τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1840. Μεταξὺ τῶν ἐπιτυχῶν ἀνδριάντων του εἶναι ἐν Παρισίοις ὁ Φίλιππος-Αὔγουστος, κολοσσικὸν χάλκινον ἄγαλμα ἐπὶ μιᾶς τῶν στηλῶν τοῦ θρόνου. Ὁ Ναπολέων ὁ Α' ἐν μορφῇ Ρωμαίου Καίσαρος, κολοσσικὸν καὶ τοῦτο χάλκινον ἄγαλμα ἐπὶ τῆς στήλης Vendôme ἐν Βερσαλλίας, τὰ ἀγάλματα τοῦ Φραγκίσκου Α', τοῦ Λουδοβίκου-Φιλίππου καὶ τοῦ Λουδοβίκου τῶν Βουρβώνων καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ Buffon. Β. Δ. Θ.

—Ντυμὸν (Dumont), *Ἐρρῖκος* Γάλλος ἰατρός. Νεαρώτατος, ἐκραγείσης τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τῷ 1821, κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἵνα παράσχῃ τὴν ἰατρικὴν βοήθειαν εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους. Ἔνοπλος παρηκολούθει πανταχοῦ τοὺς μαχομένους καὶ ὁτὲ μὲν μαχόμενος καὶ αὐτός, ὁτὲ δὲ παρέχων τὴν ἰατρικὴν θεραπείαν ἦτο ἀγαπητὸς τοῖς πᾶσι. Τῶν πραγμάτων ἐν Ἑλλάδι ἀποκατασταθέντων τῷ 1828, ἀγαπήσας τὴν χώραν δὲν ἀπῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του ἀλλὰ παρέμεινεν ἐν Ἀθήναις μέχρι τοῦ 1852, ὁπότε ἀπέθανε φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ἀρχιάτρου. Τ. Ε. Ε.

— Ντυμὸν (Dumont), *Ἰάκβος-Ἐδμόνδος.* Γάλλος γλύπτης (1761—1844), μαθητὴς τοῦ Παζοῦ. Ἐτιμήθη διὰ τοῦ βραβείου τῆς Ρώμης (1788) καὶ ἐξετέλεσε: προτομὰς τοῦ Μιραμπὼ καὶ τοῦ στρατηγοῦ Μαρσὼ (μουσεῖον Λούβρου), τὰ πλεῖστα τῶν γλυπτῶν τῆς στήλης τῆς Βανδώμης κ. ἄ., ἀποκείμενα εἰς τὰ μουσεῖα τῶν Βερσαλλιῶν, Ρουέννης, Σεμύρ, Σάρτρ κλπ. Π. Ν. Π.

— Ντυμὸν (Dumon), *Ἰάκωβος-Ἰωάννης*, ὁ ἐπικαλούμενος *Ρωμαῖος* (Le Romain). Γάλλος ζωγράφος καὶ χαράκτης (1701—1781). Διετέλεσε μέλος (1728), καθηγητὴς (1736), πρύτανις (1752) καὶ διευθυντὴς (1763) τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν τεχνῶν. Ἔργα του ἀπόκεινται εἰς τὰ μουσεῖα τοῦ Λούβρου, Μπεζανσόν, Τοὺρ κ.ἄ., ἐξ αὐτῶν δὲ ἐξέχουν: «Ἡρακλῆς καὶ Ὀμφάλη», «Λυκεὺς καὶ Τριπτόλεμος», «Ἡ Σαβοϊάς» κ. ἄ. Π. Ν. Π.

— Ντυμὸν ντ' Ὑρβὶλ (Dumont d'Urvile), *Ἰούλιος-Σεβαστιανὸς-Καῖσαρ.* Γάλλος ναυσιπόρος καὶ φυσιοδίφης, γεννηθεὶς τῷ 1790. Μετὰ τὰς ἐγκυκλίους του σπουδὰς κατετάχθη εἰς τὸ ναυτικὸν ὡς δόκιμος εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν καὶ κατόπιν λαμπρῶν σπουδῶν προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνθυποπλοιάρχου. Μετέσχε πλείστων ἐξερευνητικῶν θαλασσοπλοϊῶν. Ἔν τινι πλῷ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου ἀνεκάλυψε παρά τινι χωρικῷ τῆς Μήλου τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου, ὅπερ τῇ εἰσηγήσει του ἀγορασθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Γάλλου πρεσβευτοῦ μετεφέρθη εἰς Παρισίους. Τῷ 1822 ἕως 1825 ἐπὶ τῆς φρεγάτας «Coquille», κυβερνωμένης ὑπὸ τοῦ Ντυπερρέ, ἐξετέλεσε περίπλουν τῆς γῆς. Προαχθεὶς τῷ 1825 εἰς ἀντιπλοίαρχον καὶ ἀναλαβὼν τὴν κυβέρνησιν τῆς κορβέτας «Astrolabe», ἀπέπλευσεν ἐκ Τουλῶνος (1826) πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν λειψάνων τῆς ἀποστολῆς La Pérouse. Ἀφοῦ ἐξηρεύνησε τὰς ἀκτὰς τῆς Νέας Ζηλανδίας καὶ Νέας Γουϊνέας,

Digitized by Google

κατώρθωσεν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς νήσου Βανικόρο νὰ εὕρῃ τὰ λείψανα τῆς ἀποστολῆς ταύτης. Τῷ 1829 ἐπανέπλευσεν εἰς Γαλλίαν. Τῷ 1837, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν κορβετῶν «Astrolabe» καὶ «Zelée», ἐξετέλεσεν ἐξερευνητικὸν πλοῦν εἰς τὸν Νότιον πόλον καὶ ἀνεκάλυψε τὴν Γῆν τοῦ Λουδοβίκου-Φιλίππου καὶ τοῦ Ζοανβίλλ, ὡς τὰς ὠνόμασε. Μετὰ ταῦτα ἐξηρεύνησε πλείστας νήσους τῆς Ὠκεανίας καὶ κατώρθωσε νὰ ὑπερβῇ τὸν παράλληλον 66°30' νοτίου πλάτους, ἀνακαλύψας τὴν γῆν τῆς Ἀδελίας, ὡς τὴν ὠνόμασεν ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς συζύγου του. Ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν τῷ 1840, μετ' ἀπουσίαν 38 μηνῶν, προήχθη εἰς ὑποναύαρχον καὶ ἐτιμήθη διὰ τοῦ μεγάλου χρυσοῦ μεταλλείου τῆς γεωγραφικῆς ἑταιρείας. Τῷ 1842 ἐφονεύθη μετὰ τῆς συζύγου καὶ τοῦ υἱοῦ του ἐν σιδηροδρομικῷ δυστυχήματι. Γ. Ν. Ν.

— **Ντυμὸν** (Dumont), ***Ἰάκωβος-Φίλιππος.*** Γάλλος γλύπτης (1745—1821), καθηγητὴς τῶν Ντυρὲ καὶ Κλοντιόν. Διετέλεσε καλλιτέχνης τῆς αὐλῆς τοῦ δουκὸς τῆς Ὀρλεάνης. Ἐκ τῶν ἔργων του κυριώτερα εἶναι οἱ ἀνδριάντες τοῦ Βολταίρου, Ρουσσὼ καὶ Ἀνδρέου Σενιὲ καὶ διακοσμητικὰ γλυπτὰ ἀποκείμενα εἰς τὸ Λοῦβρον.

—**Ντυμὸν** (Dumont), ***Οὐμβέρτος-Ἀνδρέας.*** Βέλγος γεωλόγος, γεννηθεὶς τῷ 1809 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1857. Ἐδημοσίευσε νεώτατος πραγματείαν περὶ τῆς γεωλογικῆς κατασκευῆς τῆς ἐπαρχίας τῆς Λιέγης, βραβευθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Βρυξελλῶν. Τῷ 1835 ἐγένετο διδάκτωρ τῶν φυσικομαθηματικῶν καὶ ἀμέσως διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ὀρυκτολογίας καὶ γεωλογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Λιέγης. Ἐδημοσίευσε πολλὰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας εἰς τὰ «Δελτία τῆς Ἀκαδημίας τῶν Βρυξελλῶν» καὶ εἰς τὰ χρονικὰ τῆς «Γεωλογικῆς ἑταιρείας τῆς Γαλλίας». Ἐξεπόνησεν ἐπίσης γεωλογικοὺς χάρτας τοῦ Βελγίου καὶ περιοχῶν τινων τῶν γειτονικῶν χωρῶν, οἱ ὁποῖοι, ἀποδιδόντες ἀκριβέστερον τῶν προηγουμένως συνταχθέντων τὴν γεωλογικὴν κατασκευὴν τῶν διαφόρων περιοχῶν, ἐβοήθησαν μεγάλως τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν διαφόρων λιθανθρακωρυχείων καὶ μεταλλείων τοῦ Βελγίου καὶ τὴν βιομηχανίαν αὐτοῦ. Γ. Κ. Γ.

—**Ντυμὸν** (Dumont), ***Φραγκῖσκος.*** Γάλλος γλύπτης (1688—1726). Διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν τεχνῶν (1712), εἰς αὐτὸν δὲ ὀφείλονται τὰ ἀγάλματα τῶν ἁγίων Ἰωσήφ, Ἰωάννου, Πέτρου καὶ Παύλου ἐν τῷ Ἁγίῳ Σουλπικίῳ τῶν Παρισίων, τὸ μαυσωλεῖον τοῦ δουκὸς τοῦ Μελέν, ὁ «Τιτὰν» τοῦ μουσείου τοῦ Λούβρου κ. ἄ. Π.Ν.Π.

Ντυμὸντ-ντ' Ὑρβὶλλ *παγετὼν* (glacier Dumond D'Urville) *[Γεωγρ.]*. Παμμεγέθης παγετὼν κατὰ τὴν κορυφὴν τῆς νήσου Κεργκελὲν (πλάτ. 49° 1/3 Ν., μήκ. 69° 1/2 Ἀν., χαρτ. ἀγγλ. 2398: Kerguelen islands, Ναυτιλ. ὁδηγ. «The Antarctic Pilot» σελ. 104). Εἶναι γνωστὸς ἐπιστημονικῶς καὶ ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Lindenberg. Σ. Ε. Λ.

Ντυμονσὲλ (Du Moncel), ***Θεόδωρος-Ἀχιλλεὺς-Λουδοβῖκος, κόμις*—.** Γάλλος ἀρχαιολόγος καὶ ἠλεκτρολόγος (1821—1884). Ἐξετέλεσε μακρὰ ἐπιστημονικὰ ταξίδια καὶ ἤρξατο τοῦ σταδίου του διὰ τῆς περιφήμου εἰκονογραφημένης ἐκδόσεως «Ἀπὸ Βενετίας εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ μέσου τῆς Ἑλλάδος» (1846). Εἰδικευθεὶς εἰς τὸν ἠλεκτρισμὸν ἐπενόησε καὶ ἐτελειοποίησε πλεῖστα μηχανήματα, ὧν κυριώτερον ὁ ἠλεκτρικὸς ἀνεμογράφος μετ' ἀριθμητοῦ. Ἔγραψε: «Περὶ τῶν μετεωρολογικῶν παρατηρήσεων», «Αἱ ἐφαρμογαὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ» (1855, τόμ. 3), κύριον αὐτοῦ ἔργον, «Θεωρία καὶ πρᾶξις τῆς τηλεγραφίας» (1864) κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ντυμουλὲν (Dumoulin), ***Κάρολος.*** Γάλλος νομομαθὴς (1500—1566). Διετέλεσε νομοδιδάσκαλος ἐν Παρισίοις ἀπὸ τοῦ 1521, φημιζόμενος ὡς μοναδικὸς ἑρμηνευτὴς τοῦ γαλλικοῦ δικαίου. Πολέμιος τοῦ φεουδαρχισμοῦ, συνέτεινε μεγάλως εἰς τὴν ἑνοποίησιν τοῦ γαλλικοῦ ἀστικοῦ δικαίου, ὅτε δὲ μετεπήδησεν εἰς τοὺς καλβινιστὰς καὶ ἤρξατο πολεμῶν τὴν Ἁγίαν Ἕδραν, κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς Σορβόνης καὶ τοῦ παρλαμέντου καὶ ἐξεπατρίσθη, διδάξας εἰς Στρασβοῦργον καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Γερμανίας. Ἔγραψε λατινιστί: «Commentaria in consuetudines Parisienses» (1539—1554), «De feudis» (1539), «Extricatio labyrinthi dividui et individui» κ. ἄ. καὶ γαλλιστί: «Sommaire du livre analytique des contrats, usures, rentes constituées, interêts et monnayes» (1547—1546), «Conseil sur le fait du concile de Trente» (1564), κ. ἄ. Αἱ συγγραφαί του ἔσχον διεθνῆ φήμην κατὰ τὴν ἐποχήν του, ἐν Ἰταλίᾳ δὲ ἐκυκλοφόρουν, λόγῳ παπικῆς ἀπαγορεύσεως, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Γάσπαρ Καμπαλλίντσις* (Caballincis). Π. Ν. Π.

Ντυμουριὲ (Dumouriez), ***Κάρολος-Φραγκῖσκος-Ντυπερριέ.*** Γάλλος στρατηγὸς (1739—1823). Καταγόμενος ἐκ πτωχῆς προβηγκιανῆς οἰκογενείας εὐπατριδῶν, κατετάγη εἰς ἡλικίαν 19 ἐτῶν εἰς τὸν στρατόν, ὅπου διεκρίθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς κατὰ τοὺς ἐναντίον τῶν Ἄγγλων πολέμους τοῦ 1759 καὶ 1760· εἰς τινα μάχην ἀντεμετώπισε μόνος εἰκοσάδα οὐσάρων καὶ ἔλαβε πολλὰ τραύματα. Ἀπολυθεὶς ἀμέσως μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ 1763 παρέμεινεν ἄνευ πόρων καὶ προστασίας. Ἀνέπτυξε τότε μεγάλην δραστηριότητα πρὸς ἐξεύρεσιν ἐργασίας, ταξιδεύσας πρὸς τοῦτο εἰς Ἰταλίαν, Κορσικήν, Φλάνδραν, Πορτογαλίαν, Ἱσπανίαν, ὅπου προσέφερε πανταχοῦ τὰς ὑπηρεσίας του ὡς πολεμιστοῦ. Τέλος, τῷ 1768, ἐκλήθη εἰς Γαλλίαν, ὅπου ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίων του ἀποφασισθεῖσα ἐκστρατεία εἰς Κορσικήν, καθ' ἣν ἐπεδείξατο παραδειγματικὴν ἀνδρείαν, δι' ἣν προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου. Χρησιμοποιηθεὶς ἀκολούθως ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ' εἰς τὴν μυστικὴν διπλωματίαν, ἀποτελοῦσαν εἶδος κατασκοπείας, ἀνεμείχθη εἰς πλείστας ραδιουργίας ἐν Πολωνίᾳ καὶ Σουηδίᾳ. Τῷ 1770 συνελήφθη ὡς ὕποπτος καὶ ἐνεκλείσθη εἰς Βαστίλλην, ὅπου ἔμεινεν ἐγκάθειρκτος μέχρι τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀνόδου τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ'. Μετ' ὀλίγον ἐστάλη εἰς Λίλλην ὡς ἐκπαιδευτὴς τοῦ στρατοῦ, εἶτα δὲ διωρίσθη διοικητὴς τοῦ Χερβούργου καὶ κατήρξατο τῆς ὀχυρώσεως τοῦ πολεμικοῦ τούτου λιμένος, ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίων, τὰ ὁποῖα αὐτὸς εἶχεν ὑποβάλει εἰς τὴν κυβέρνησιν. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἐπαναστάσεως, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ, ἐξελέγη ἀρχηγὸς τῆς ἐθνοφυλακῆς τοῦ Χερβούργου καὶ μετ' ὀλίγον ἦλθεν εἰς Παρισίους, ὅπου συνετάχθη μετὰ τῶν προοδευτικῶν καὶ ἐγένετο μέλος τῆς ἑταιρείας τῶν φίλων τοῦ Συντάγματος.

Κατ' ἀρχὰς ἀνέλαβε διαφόρους ἀποστολὰς εἰς Βέλγιον καὶ Βανδέαν, βαθμηδὸν ὅμως κατώρθωσε νὰ ἐπιβληθῇ καὶ ἐντὸς τῶν Παρισίων, γενόμενος τῷ 1792 ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, Ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν νέων του καθηκόντων ἐχρησιμοποίησε τὴν συνήθη αὐτοῦ πανουργίαν καὶ ὤθησε τὸν Λουδοβῖκον εἰς τὸν κατὰ τῆς Αὐστρίας πόλεμον, χωρὶς ποσῶς νὰ ὑπολογίζῃ τὰς δυσχερείας, ἀλλ' ἀποβλέπων μόνον εἰς τὰ ἐξ αὐτοῦ πιθανὰ ὠφελήματα. Ὁ πόλεμος ἤρχισε μὲ δύο γαλλικὰς ἥττας ἐν Μὸνς καὶ Τουρναί, ἡ δὲ κυβέρνησις ἠναγκάζετο μετ' ὀλίγον (Ἰούνιος 1792) νὰ παραιτηθῇ. Μετὰ βραχὺ ὅμως διάστημα ὁ Ντυμουριὲ κατώρθωσε νὰ διορισθῇ ἀρχηγὸς τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Λαφαγιέτ, κατὰ τὴν περίοδον δὲ ταύτην ἀνεδείχθη ἔξοχος στρατηγός, κατορθώσας μετ' ἀπαραμίλλου στρατηγικῆς δεξιότητος νὰ καταλάβῃ τὸ Ἀργκὸν καὶ νὰ νικήσῃ εἰς τὴν μάχην τοῦ Βαλμύ. Ἀνεξήγητος παραμένει ἐν τούτοις ἡ στάσις του μετὰ τὴν τελευταίαν ταύτην μάχην, καθ' ἥν, ἐνῷ ἠδύνατο νὰ καταδιώξῃ καὶ ἐκμηδενίσῃ τοὺς ἡττημένους ἀντιπάλους του, οὐδόλως ἐκινήθη. Μετὰ τὴν νίκην ταύτην ἐπέστρεψε θριαμβευτικῶς εἰς Παρισίους, ὅπου ἡ δημοτικότης του εἶχε φθάσει εἰς τὸ ὕψιστον αὐτῆς σημεῖον. Εὑρὼν τότε εὔθετον τὴν στιγμήν, ὑπέβαλε σχέδιον περὶ καταλήψεως τοῦ Βελγίου καὶ ἀνέλαβεν ἀμέσως τὴν πραγματοποίησιν αὐτοῦ. Τὴν 6 Ὀκτωβρίου ἐνίκησε τοὺς Αὐστριακοὺς ἐν μεγάλῃ μάχῃ παρὰ τὸ Ζεμμάπ, κατέλαβε τὰς Βρυξέλλας, τὴν Ἀμβέρσαν, Λιέγην, Λουβαὶν καὶ λοιπὰς βελγικὰς πόλεις καὶ ἐγένετο κύριος τοῦ Βελγίου. Κατηγορηθεὶς ὅμως ἐπὶ αὐταρχισμῷ ἐπέστρεψεν εἰς Παρισίους, ὅπου συνήντησε μεγάλην ψυχρότητα μεταξὺ τῶν παλαιῶν θαυμαστῶν του, οἵτινες εἶχον ἀρχίσει ἤδη νὰ ἀμφιβάλλωσι περὶ τῆς εἰλικρινείας του. Μετ' ὀλίγον ἡ δημοκρατία ἐκήρυσσε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἀγγλίας, ὁ δὲ Ντυμουριὲ ἐθεώρησε πρόσφορον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιτεθῇ ἐναντίον τῆς Ὁλλανδίας. Αἱ πρῶται μάχαι του ἐν Μπρέντᾳ καὶ Γκετρούυντενμπεργκ ἐστέφθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας, ἀλλὰ κατόπιν ὑπέστη συνεχεῖς ἀποτυχίας. Καθ' ἣν στιγμὴν εἶχεν εἰσβάλει εἰς Ὁλλανδίαν, ὁ εἰς τὰ μετόπισθεν στρατός του ἡττήθη παρὰ τοὺς ποταμοὺς Μόζα καὶ Ρόερ. Ἠναγκάσθη τότε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ὀλλανδικὸν ἔδαφος καὶ νὰ δράμῃ εἰς βοήθειαν αὐτοῦ, ἡττηθεὶς ὅμως κατὰ τὴν μάχην τοῦ Νέρβιντε (18 Μαρτίου 1793), ὑπεχρεώθη νὰ ἐκκενώσῃ ὁλόκληρον τὸ Βέλγιον. Αἱ μετὰ τῶν δημοκρατικῶν σχέσεις του ἐνετάθησαν τότε καὶ ἠπείλει νὰ βαδίσῃ ἐναντίον τῶν Παρισίων. Ἡ κυβέρνησις ἀπέστειλε τὸν ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν Μπερνονβὶλ μετὰ τεσσάρων μελῶν τῆς ἐθνοσυνελεύσεως, ὅπως μελετήσωσι τὴν κατάστασιν, ἀλλ' ὁ Ντυμουριὲ παρέδωσεν αὐτοὺς εἰς τοὺς Αὐστριακούς, μετὰ τῶν ὁποίων εἶχεν ἤδη ἀρχίσει διαπραγματεύσεις προδίδων τὴν πατρίδα του. Προέβαινεν ὅμως εἰς ὅλας τὰς ἐνεργείας ταύτας μὲ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ὁ στρατὸς παρέμενε πιστὸς εἰς αὐτόν, ἕτοιμος νὰ ἐκτελέσῃ τὰς διαταγάς του. Ἠπατήθη ὅμως, διότι ὁ στρατὸς ὄχι μόνον δὲν ἠκολούθησεν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ ἠπείλησεν ὅτι θὰ τὸν ἐφόνευεν. Ἠναγκάσθη τότε νὰ καταφύγῃ πρὸς τοὺς Αὐστριακούς, μετὰ μακρὰς δὲ περιπλανήσεις, καθ' ἃς περιφέρετο ἀνὰ τὰ διάφορα κράτη προσφέρων τὸ ξίφος του ἐναντίον τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ Ναπολέοντος, ἐγκατεστάθη ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπου παρέσχε τὴν πολεμικήν του πεῖραν ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντος ἀντὶ τῆς μικρᾶς ἐπιχορηγήσεως, ἣν ἐπεδίκασεν αὐτῷ ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις. Ὁ Ντυμουριέ, παρ' ὅλην τὴν κακὴν διαγωγὴν καὶ τὸν τυχοδιωκτικὸν χαρακτῆρά του, παραμένει μία ἐκ τῶν μεγαλυτέ-ρων φυσιογνωμιῶν τῶν χρόνων τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Κ. Ι.

Ντυμπὰν (Duban), ***Φῆλιξ-Λουδοβῖκος-Ἰάκωβος.*** Γάλλος ἀρχιτέκτων (1797—1870). Διετέλεσε μαθητὴς τοῦ Ντεμπρὲ εἰς τὴν σχολὴν τῶν Καλῶν τεχνῶν (1823), ἐπιθεωρητὴς καὶ εἶτα (1834) διευθυντὴς αὐτῆς, ἀρχιτέκτων τοῦ Λούβρου (1848—1854), μέλος τοῦ γαλλικοῦ ἰνστιτούτου (1854) καὶ γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν δημοσίων κτηρίων. Ἤρξατο τοῦ σταδίου του διὰ τῶν σχεδίων τῆς «Ἀναπαραστάσεως τῆς στοᾶς τῆς Ὀκταβίας» (1830), τῆς «Ἀναπαραστάσεως Πομπηϊανοῦ οἴκου» (1831) καὶ «Αἰθούσης ἀρχαίας π[...]λεως» (1833). Ἐκ τῶν ἔργων του σπουδαιότερα εἶναι ἡ βιβλιοθήκη τῆς σχολῆς τῶν Καλῶν τεχνῶν, ἡ αἴθουσα τοῦ ἡμικυκλίου (διάκοσμος τοῦ Ντελαρὸς) καὶ ἡ μεγάλη ὑελόφρακτος αἴθουσα, ἡ ἀνίδρυσις τῶν ἀνακτόρων τοῦ Μπλουὰ καὶ Νταμπιὲρ, πλεῖστα ἐπιτύμβια μνημεῖα κ. ἄ. Π. Ν. Ε.

Ντὺ Μπαρρὺ (Du Barry), ***Ἰωάννα-Μπεκὺ Γκομὰρ ντὲ Βωμπερνιὲ*** *κόμισσα* —. Περίφημος Γαλλὶς ἑταίρα, τελευταία εὐνοουμένη τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ' (1743—1793). Ἦτο νόθος θυγάτηρ μιᾶς πτωχῆς ἐπαρχιώτιδος, καλουμένης Ἄννας Μπεκὺ καὶ πιθανῶς τοῦ ἀββᾶ Γκομὰρ ντὲ Βωμπερνιέ, ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου εἶχεν εἰσαχθῆ εἰς τὴν σχολὴν καλογραιῶν ἐν Παρισίοις καὶ κατόπιν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Σαὶντ-Ὢρ, ὅπου ἐξέμαθε καὶ ὀλίγας ἀρχὰς ζωγραφικῆς. Βραδύτερον ἐτοποθετήθη ὡς ὑπάλληλος εἰς κατάστημα νεωτερισμῶν

Ἰωάννα Ντὺ Μπαρρύ.

ὑπὸ τὸ ὄνομα *δεσποινὶς Λανσόν*, ὅπου ἤρχισε καὶ πρῶτον νὰ ἐκδηλώνεται ὁ ἐλευθεριάζων αὐτῆς χαρακτήρ. Χάρις εἰς τὴν ὡραιότητα τοῦ προσώπου της, τὴν ἀγαλματώδη ἀνάπτυξιν τοῦ σώματός της, τὸ πνεῦμά της, τὴν χάριν καὶ τὴν ἐλευθεριότητα τῶν τρόπων της καὶ τὴν ὑπερβολικὴν φιλαρέσκειάν της, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς διαρκῶς ἀνικανοποιήτου δίψης πολυτελῶν ἀμφιέσεων καὶ μεγαλοπρεποῦς διαβιώσεως, ἤρχισε νὰ συνάπτῃ ταχέως σκανδαλώδεις σχέσεις μετὰ διαφόρων πελατῶν τοῦ καταστήματος καὶ ἰδίως μετὰ τοῦ κόμιτος Ὠμπινσὸν καὶ ἄλλων. Εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν προσελήφθη ὡς συνοδὸς μιᾶς χήρας κυρίας Λὰ Γκάρντ, ἰω[...] ὅμως τῶν ἐρωτικῶν σχέσεων, τὰς ὁποίας ἤρχισε νὰ συνάπτῃ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτης μετὰ τῶν δύο υἱῶν της, ἐξεδιώχθη καὶ ἤρχισε συχνάζουσα εἰς τὴν οἰκίαν τῆς περιφήμου τότε μαστρωποῦ κυρίας Γκουρντάν, ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς *δεσποινίδος Λάνζ*, ὅπερ προσέλαβε κατ' ἄλλους μὲν ὡς διατεινασα ὅτι ἦτο θυγάτηρ ἑνὸς ἱερέως ὀνόματι Λάνζ, κατ' ἄλλους δὲ ὡς παρωνύμιον, ὅπερ προσέλαβε λόγῳ τῆς ὡραιότητός της (L'ange=ὁ ἄγγελος). Ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγνώρισεν αὐτὴν ὁ κόμις *Ἰωάννης Ντὺ Μπαρρύ*, τύπος ἀνδρὸς διεφθαρμένου καὶ ἐκμεταλλευτοῦ παντὸς ἱεροῦ καὶ ὁσίου, ὁ ὁποῖος διέβλεψεν ἐν αὐτῇ τὴν γυναῖκα ἐκείνην, ἡ ὁποία θὰ ἦτο ἱκανὴ ν' ἀποβῇ τὸ καταλληλότερον μέσον πρὸς πραγματοποίησιν τῶν ἰδιοτελῶν σκοπῶν του. Κατορθώσας ν' ἀποβῇ ὁ εὐνοούμενος φίλος της, ὁ κόμις Ντὺ Μπαρρὺ προσέφερε κατόπιν αὐτὴν εἰς τὸν περίφημον ἀρχιθαλαμηπόλον τοῦ βασιλέως Λεμπέλ, ὅπως παρουσιάσῃ ταύτην εἰς τὸν Λουδοβῖκον ΙΕ'. Ὁ ἑξηκοντούτης τότε βασιλεὺς ἐστερεῖτο ἀπὸ τετραετίας, μετὰ τὸν θάνατον τῆς κυρίας Πομπαντούρ, ἐπισήμου καὶ ὑπερεχούσης τὰς ἄλλας εὐνοουμένης, ἡ δὲ καλλονὴ τῆς νέας του γνωριμίας καὶ ἰδίως ἡ μεγάλη καὶ ποικίλη σχιδὴς αὐτῆς πεῖρα, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀποκτήσει κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μέχρι τότε ἐλευθερίου αὐτῆς βίου, ἔθελξε καὶ ἐμέθυσεν αὐτὸν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης συναντήσεώς των ἀπεφάσισε νὰ τὴν προσλάβῃ ἐπίσημον ἐρωμένην του. Αἱ συχναὶ ἐπισκέψεις αὐτῆς εἰς τὰ ἀνάκτορα, τὰς ὁποίας ἤρχισε νὰ κάμνῃ ἔκτοτε, καὶ ἡ μεγάλη αὐτῆς ἐπιρροή, τὴν ὁποίαν ἤρχισε νὰ ἀσκῇ ἐπὶ τοῦ βασιλέως, ἔγινεν ἀφορμὴ καὶ ἰδιαιτέρου ἀ[...]κοῦ ᾄσματος (τοῦ La Belle Bourbonnaise), ὅπερ κατέστη δημοτικώτατον καὶ ἐψάλλετο, μετὰ σ[...] καστικωτάτων ὑπαινιγμῶν, εἰς ἅπαντα τὰ [...] κέντρα τῶν Παρισίων καὶ τῆς λοιπῆς Γαλλίας. Ἐν τῷ μεταξὺ παρέστη ἀνάγκη, ὅπως ἡ δεσποινὶς Λάνζ ἐγκατασταθῇ μονίμως ἐν τοῖς ἀνακτόροις. Ἐπειδὴ ὅμως τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν, ἐφ' ὅσον αὕτη δὲν ἦτο νυμφευμένη, συμφώνως πρὸς τὰ ἐπικρατοῦντα

ότε ἀνακτορικὰ ἔθιμα, ἀπεφασίσθη, ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ καρδιναλίου Ρισελιέ, τοῦ ἀρχιθαλαμηπόλου Λεμπὲλ καὶ τοῦ κόμιτος Ἰωάννου Ντὺ Μπαρρύ, νὰ συναφθῇ τυπικὸς γάμος μετά τινος. Ιρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἐπειδὴ ὁ κόμις Ἰωάννης Ντὺ Μπαρρὺ ἦτο νυμφευμένος, ἐκλήθη ὁ ἀδελφός του Γουλιέλμος Ντὺ Μπαρρύ, ἀξιωματικὸς διαμένων ἐν Μασσαλίᾳ, ὅστις μετὰ τὴν τέλεσιν τῶν γάμων του ἐπέστρεψεν εἰς τὴν θέσιν του, ἀφοῦ ἐξησφαλίσθη εἰς αὐτὸν παχυλὴ σύνταξις διὰ τὴν προσφερθεῖσαν ὑπηρεσίαν. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ δεσποινὶς Λὰνζ δὲν εἶχεν ὡρισμένον ὄνομα, οὔτε ὑπῆρχον δι' αὐτὴν ἐξηκριβωμένα ληξιαρχικὰ ἔγγραφα, ἐπεστρατεύθη ὁ ἀββᾶς τῆς αὐλῆς Γκομὰρ Βωμπερνιέ, ὁ ὁποῖος ἐξέδωσε δι' αὐτὴν τὰ ἀναγκαῖα ἔγγραφα ὡς θυγατρὸς τοῦ πρὸ πολλοῦ ἀποθανόντος ἀδελφοῦ του. Μετὰ τὴν τέλεσιν τῶν τυπικῶν γάμων της ἡ κόμισσα πλέον Ἰωάννα Ντὺ Μπαρρὺ ἐγκατεστάθη, τῷ 1768, εἰς τὰ ἀνάκτορα, εἰς ἰδιαίτερον διαμέρισμα, ἄνωθεν τοῦ διαμερίσματος τοῦ βασιλέως καὶ εἶχεν ἐπίσης ἐπιπλώσει καὶ ἰδιαίτερον πολυτελέστατον μέγαρον ἐν τῇ πόλει, ὅπου ἐξηκολούθει νὰ δέχεται τοὺς πολυπληθεῖς φίλους της καὶ νὰ διοργανώνῃ μεγαλοπρεπεῖς συγκεντρώσεις, ὑποδοχὰς καὶ διαφόρους τελετάς, περιλαμβάνουσα μεταξὺ τῶν προσκεκλημένων καὶ διαφόρους καλλιτέχνας, λογίους, πολιτικούς, στρατιωτικοὺς καὶ σημαινούσας προσωπικότητας τῆς ἀριστοκρατίας. Ὑπολογίζεται ὅτι ἡ κόμισσα Ντὺ Μπαρρύ, κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἓξ ἐτῶν, κατὰ τὰ ὁποῖα ἐχρημάτισεν εὐνοουμένη τοῦ βασιλέως καὶ σχεδὸν βασίλισσα τῆς Γαλλίας, ἐστοίχισεν εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ κράτους ὑπὲρ τὰ 12.500.000 χρυσῶν λιρῶν εἰς ἔξοδα τὰ ὁποῖα ἐσπατάλησε διὰ τὴν ἐπίπλωσιν τοῦ μεγάρου της, διὰ τὰ ἀφαντάστου πολυτελείας ἀσπρόρρουχά της, διὰ τὰς ἐξαιρετικῶς σπανίας ἀμφιέσεις της, διὰ τὰ γεύματα καὶ τὰ δεῖπνα τὰ ὁποῖα προσέφερεν εἰς τοὺς προσκεκλημένους της, διὰ τὰς διαφόρους παραγγελίας τὰς ὁποίας ἔκαμνεν εἰς ζωγράφους, γλύπτας καὶ ἄλλους καλλιτέχνας παντὸς εἴδους, διὰ τὰ κοσμήματά της καὶ τὰς ἄλλας παροχάς, τὰς ὁποίας ἔκαμνεν ἰδίως εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων, μετὰ τῶν ὁποίων ἠρέσκετο νὰ συναναστρέφεται καὶ νὰ ἐπιδεικνύῃ τὸ πνεῦμά της. Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ ἐξακολουθῶν νὰ διατελῇ ἰδιαίτερος φίλος της καὶ οἱονεὶ διευθυντὴς καὶ ὁδηγὸς τῆς καθόλου κινήσεώς της ἐντὸς τοῦ νέου περιβάλλοντός της, κόμις Ἰωάννης Ντὺ Μπαρρύ, εἶχε περιβληθῆ διάφορα ἀξιώματα, εἶχε συσσωρεύσει μεγάλα πλούτη, ἀπὸ διαφόρους εὐνοίας καὶ ἐπιχειρήσεις, καὶ εἶχεν ἀποκτήσει μεγίστην ἐπιρροὴν εἰς τὰ ἀνάκτορα. Μετ' ὀλίγον ἡ κόμισσα Ντὺ Μπαρρύ, ἐνῷ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ἐνεφανίζετο ἐπισήμως μετὰ τοῦ βασιλέως, τὸν ὁποῖον συνήντα μόνον ἰδιαιτέρως, κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὸν γηραιὸν Λουδοβῖκον ΙΕ', ὅπως παρουσιάσῃ ταύτην ἐπισήμως πρὸς τοὺς αὐλικοὺς καὶ τοὺς ὑπουργούς του καὶ ἐν αὐτῇ τῇ αἰθούσῃ τοῦ θρόνου τῷ 1769. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡ κόμισσα Ντὺ Μπαρρὺ ἀπέκτησε μέγιστον κῦρος καὶ προσέλαβε τὰ δικαιώματα πραγματικῆς βασιλίσσης. Ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ὀρλεάνης, ὁ πρίγκηψ Σουπίς, ὁ Σαὶν-Φλορεντέν, οἱ δοῦκες Λὰ Τρεμουΐγι, Αἰγκυγιόν, Ἄγκεν, ὁ στρατάρχης Ρισελιὲ καὶ πᾶσαι αἱ σημαίνουσαι προσωπικότητες τῆς ἀριστοκρατίας, τῆς πολιτικῆς καὶ τοῦ στρατοῦ, τὴν ἐπεσκέφθησαν εἰς τὰ ἰδιαίτερα αὐτῆς διαμερίσματα καὶ ὑπέβαλον εἰς αὐτὴν τὰ σέβη των, ὡς πρὸς βασίλισσαν. Αὐτὸς ὁ Βολταῖρος ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς αὐτὴν ἐκφράζων τὸν σεβασμόν του καὶ τὸν θαυμασμόν του διὰ τὴν καλλονὴν καὶ τὸ πνεῦμά της. Διότι εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὴν μεγάλην ἐπιρροὴν καὶ τὴν δύναμιν τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς της, δὲν ὀφείλει μόνον εἰς τὴν καλλονήν της καὶ εἰς τὴν τέχνην, μὲ τὴν ὁποίαν ἐξεμεταλλεύετο τὴν ἐμφύτως ἐλευθεριάζουσαν διάθεσίν της καὶ τὴν ἐκ ταύτης ἀποκτηθεῖσαν πεῖραν εἰς τὰς ἐρωτικάς της σχέσεις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ὀξύτατον πνεῦμά της καὶ τὴν λεπτότητα τῶν καλλιτεχνικῶν προτερημάτων της, ἕνεκα τῶν ὁποίων εἶχε κατορθώσει νὰ ὑποσκελίσῃ πάσας τὰς προκατόχους της, νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὸ δυσκολώτατον καὶ πλῆρες παγίδων καὶ δολοπλοκιῶν περιβάλλον τῆς αὐλῆς καὶ ν' ἀποκτήσῃ σημαντικὸν κύκλον θαυμαστῶν καὶ ὑποστηρικτῶν. Χωρὶς ν' ἀναμιγνύεται εἰς τὴν πολιτικὴν ὅσον ἡ προκάτοχος αὐτῆς κυρία Πομπαδούρ, εἶχεν ἐν τούτοις κατορθώσει νὰ ἐπιβάλλεται ἐπὶ τῶν πολιτικῶν καὶ πολλάκις εἶχε συμβάλλει εἰς τὴν ἀνάδειξιν ὑπουργῶν καὶ πρωθυπουργῶν, ὡς εἶναι ὁ ἀββᾶς Τερραί, ὁ δοὺξ τοῦ Αἰγκυγιὸν καὶ ὁ Μωπεού. Πολλοὶ τῶν θαυμαστῶν της ἐξαίρουν αὐτὴν μέχρις ὑπερβολῆς, φθάνοντες μέχρι τοῦ σημείου νὰ τὴν ἀποκαλοῦν ἄλλην Ἰωάνναν Ντ' Ἄρκ «σώσασαν τοὺς Παρισίους ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους, ὅπως ἐκείνη τὴν Ὀρλεάνην ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους», καθότι εἶχε προσεταιρισθῆ πλεῖστα συντηρητικὰ στοιχεῖα καὶ εἶχεν ἀντιταχθῆ πεισμόνως κατὰ τῶν νέων ἰδεῶν, προσπαθήσασα νὰ ἀναστυλώσῃ τὴν ἰσχὺν τοῦ κλήρου καὶ ἰδίως τῶν ἰησουϊτῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἐδημιούργησε καὶ πλείστους ἐχθρούς, ὁ κυριώτερος τῶν ὁποίων ἦτο ὁ ὑπουργὸς Σουαζέλ, ὃν εἶχε κατορθώσει ν' ἀπομακρύνῃ ἐκ τῆς ἀρχῆς καὶ ὅστις ἀναφανδὸν κατεφέρετο κατ' αὐτῆς καὶ τῆς διαφθορᾶς, ἡ ὁποία ἐπεκράτει εἰς τὴν αὐλήν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ', οἱ ἐχθροί της οὗτοι κατώρθωσαν νὰ ἐπιβληθοῦν, ὁ δὲ νέος βασιλεὺς ἠναγκάσθη νὰ τὴν ἐγκλείσῃ εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Πὸν-ντὲ-Ντάμ, ὁπόθεν ὅμως τῷ 1776, κατόπιν τῶν παρακλήσεών της καὶ τῆς συνηγορίας τῆς Μαρίας Ἀντουανέττας, τῆς ἐπετράπη ἡ ἐπάνοδος εἰς Παρισίους. Κατὰ τὴν νέαν ταύτην περίοδον τῆς ζωῆς της ἐγκατεστάθη ἐν τῷ μεγάρῳ της τῶν Λουσιέν, ὅπου ἐξηκολούθει νὰ ζῇ βίον πολυτελῆ μετὰ τοῦ δουκὸς Κοσσὲ-Μπρισσὰκ καὶ ὅπου ἐδημιούργησε νέαν αὐλὴν θαυμαστῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπῆρξαν πλεῖστοι ὀνομαστοὶ ἐπιστήμονες, καλλιτέχναι, συγγραφεῖς πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ τῆς ἐποχῆς, ἐν οἷς ὁ Φραγκλῖνος, ὁ Καλλιόστρος, ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωσὴφ Β', ὁ Μπωμαρσαί, κ. ἄ. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ἐτάχθη πρὸς τὸ μέρος τῆς αὐλῆς καὶ ἀπῆλθε κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὁπόθεν κατόπιν ἐπέστρεψε καὶ τῇ εἰσηγήσει πολλῶν πρώην ὑπηρετῶν της, οἵτινες ἤλπιζον ν' ἀνεύρουν ἐν τῷ μεγάρῳ της ἀμυθήτους θησαυρούς, συνελήφθη ὡς «πρώην ἐρωμένη τοῦ τυράννου» καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον, καρατομηθεῖσα τῇ 8 Δεκεμβρίου 1793. Μ. Δ. Β.

Ντύμπεν (Düben), ***Μάγνος-Γουλιέλμος**, βαρῶνος τοῦ* —. Σουηδὸς φυσιοδίφης (1814—1845). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς βοτανικῆς καὶ διευθυντὴς τοῦ βοτανικοῦ μουσείου ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Lund καὶ ἐξετέλεσε μακρὰ ἐπιστημονικὰ ταξίδια. Ἔγραψεν: «Ἡ χλωρὶς τῆς Σκανδιναυίας» (1837), «Ὁ μηχανισμὸς τοῦ σώματος τῶν ἐντόμων» (1842), «Συμβολὴ εἰς τὴν ἰχθυολογίαν» (1844). Π. Ν. Π.

Ντύμπνερ (Dübner), ***Φρειδερῖκος***. Ἔγκριτος Γερμανὸς φιλόλογος, γεννηθεὶς ἐν Hörselgau τῆς Θουριγγίας τῷ 1802 καὶ ἀποθανὼν εἰς τὸ παρὰ τοὺς Παρισίους Montreuil-sous-Bois τῷ 1867. Μετὰ τὰς πανεπιστημιακὰς σπουδάς του ἐδίδαξε κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ γυμνασίῳ τοῦ Gotha (μέχρι τοῦ 1831), κατόπιν δὲ ἐκλήθη παρὰ τοῦ ἐν Παρισίοις περιφήμου ἐκδότου Firm. Didot πρὸς νέαν ἐπηυξημένην καὶ βελτιωμένην ἔκδοσιν τοῦ «Θησαυροῦ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης» τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου. Πλὴν τούτου ὁ Ντύμπνερ ἐξέδωκε διαφόρους ἀρχαίους Ἕλληνας καὶ Λατίνους συγγραφεῖς (τὰ «Ἠθικὰ» τοῦ Πλουτάρχου, τὸν Ἀρριανόν, τὸν Ἰουστῖνον, τὸν Πέρσιον καὶ ἄλλους) καὶ ἀρχαίους σχολιαστὰς (εἰς τὸν Θεόκριτον, Ἀριστοφάνην κλπ.). Γ. Π. Α.

Ντυμπὸ (Dubos), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής**, ἀββᾶς* —. Γάλλος ἱστορικὸς καὶ αἰσθητικός, γεννηθεὶς τῷ 1670 ἐν Μπωβαὶ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1742 ἐν Παρισίοις. Ἤρχισε τὰς σπουδάς του ἐν τῇ γενετείρᾳ του καὶ τὰς ἀπετελείωσεν ἐν Παρισίοις, ὅπου τῷ 1691 ἀνηγορεύθη προλύτης τῆς θεολογίας. Τῷ 1695, τῇ μεσολαβήσει ἑνὸς θείου του, ἐγένετο κανονικὸς ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τῆς πατρίδος του. Κατόπιν ἐγκατεστάθη ἐν Παρισίοις, ἐκτιμηθεὶς δὲ ταχέως ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν. Τῷ 1696 ἀπεστάλη εἰς Ἀμβοῦργον, κατόπιν συνώδευσε τοὺς Γάλλους ἀντιπροσώπους διὰ τὴν σύναψιν τῆς εἰρήνης τοῦ Ryswick καὶ ἀπὸ τοῦ 1699 μέχρι τοῦ 1702 διεξήγαγε σημαντικὰς διαπραγματεύσεις ἐν Ἰταλίᾳ. Ἐπίσης ἀνέλαβε διπλωματικὰς ἀποστολὰς εἰς Λονδῖνον, Χάγην, Βρυξέλλας, Νιουσάλτ καὶ τῷ 1710 μετέσχε τῶν συνδιασκέψεων τοῦ Γκερτρούυντεμπεργκ, αἵτινες ἦσαν προπαρασκευαστικαὶ τῆς συνθήκης τῆς Οὐτρέχτης. Εἰς ἀναγνώρισιν τῶν ὑπηρεσιῶν του ὁ βασιλεὺς τῷ ἀπένειμε τὸ ἀββαεῖον τῆς Παναγίας τῶν Ρεσσῶν. Τῷ 1720 ἐγένετο μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, τῷ δὲ 1723 ἰσόβιος αὐτῆς γραμματεύς. Ἔγραψε: «Histoire des quatre Gordiens, prouvée et illustrée par les médailles» (Paris 1695), «Lettre touchant l'histoire des quatre Gordiens, prouvée par les médailles» (Paris 1696), «Animadversiones ad Nicolai Bergerii libros de publicis et militaribus imperii Romani viis» (Utrecht 1699), «Les intérêts de l'Angleterre mal entendus dans la guerre présente» (Amsterdam 1704), «Histoire de la ligue de Cambrai» (Paris 1709, τόμ. 2) «Histoire critique de l'établissement de la monarchie Françoise dans les Gaules» (Paris 1734, τόμ. 3, β' ἔκδ. 1742, τόμ. 2). Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ὁ Ντυμπὸ ὑπεστήριζεν ὅτι οἱ Φράγκοι (Francs) εἶχον καταλάβει τὴν Γαλατίαν ἄνευ βίας καὶ ἠρνεῖτο τὴν κατάκτησιν. Ἡ θεωρία αὕτη, καταπολεμηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μοντεσκιέ, καίτοι ἀντιπροσωπεύει μέγα μέρος ἀληθείας, ἐπανελήφθη καὶ ὑπεστηρίχθη ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ Fustel de Coulanges. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως ἔργον τοῦ Ντυμπὸ εἶναι αἱ «Réflexions critiques sur la poésie et la peinture» (Paris 1719, τόμ. 3, 1732 καὶ 1740 τόμ. 2). Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ἐξετάζεται τὸ πρόβλημα τῆς αἰσθητικῆς συγκινήσεως καὶ τῆς φύσεως τῆς τέχνης. Κατ' αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀνίας, ἀναζητοῦν τὰ πάθη, «ἄνευ τῶν ὁποίων ὑποφέρουν ἀκόμη περισσότερον ἢ ὅσον ὑποφέρουν ἐκ τούτων». Ἡ τέχνη σκοπεῖ νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὰς τέρψεις τῶν παθῶν, ἀπομακρύνουσα αὐτὸν ἀπὸ παντὸς βλαβεροῦ, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ προκύψῃ ἐκ τούτων. Οἱ καλλιτέχναι διεγείρουσι παρ' ἡμῖν τεχνητὰ πάθη, παρουσιάζοντες πρὸ ἡμῶν τὰς ἀπομιμήσεις τῶν ἀντικειμένων, ἅτινα θὰ προεκάλουν ἀληθῆ πάθη. —Ω.

Ντύμποκ (Duboc), ***Ἰούλιος***. Γερμανὸς συγγραφεὺς (1829—1903). Ἐσπούδασεν ἐν Βερολίνῳ φιλοσοφίαν καὶ ἱστορίαν, κατόπιν δὲ διετέλεσε συνεργάτης τῶν σπουδαιοτέρων γερμανικῶν περιοδικῶν, ἀσχοληθεὶς κυρίως μὲ τὴν κοινωνιολογίαν, φιλοσοφίαν καὶ πολιτικήν. Κυριώτερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Ἱστορία τοῦ ἀγγλικοῦ τύπου» (1873), «Ἡ ψυχολογία τοῦ ἔρωτος» (β' ἔκδ. 1880), Ἡ ζωὴ ἄνευ Θεοῦ. Ἔρευναι ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ περιεχομένου τοῦ ἀθεϊσμοῦ» (1875), «Ὁ ὀπτιμισμὸς ὡς κοσμοθεωρία» (1881), «Αἰσθηματικαὶ ἱστορίαι» (1888), «Ἡ χειραφέτησις τῆς τέχνης» (1898). Γ. Ε. Κ.

— **Ντύμποκ** (Duboc), ***Κάρολος-Ἐδουάρδος***. Γερμανὸς ποιητὴς καὶ συγγραφεύς, γαλλικῆς καταγωγῆς, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Ροβέρτος Βαλντμύλλερ* (Robert Waldmüller) (1822—1910). Ἐπιδοθεὶς κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ ἐμπόριον, διέμεινεν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Ἑλλάδι (1854—1855), κατόπιν δὲ ἀφωσιώθη εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ ἔγραψεν εἰδύλλια, διηγήματα, τὴν τραγῳδίαν «Brunhild» (1874), μυθιστορήματα («Τὸ φυλαχτό», 1887, κ. ἄ.), ποιήματα κλπ. Γ. Ε. Κ.

Ντυμπουὰ (Dubois), ***Ἀντώνιος***. Γάλλος χειρουργὸς (1756—1837). Τῷ 1776 μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου ἐσπούδασεν ἀνατομικὴν χειρουργικὴν καὶ μαιευτικήν. Κατὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς ὑγιεινολογικῆς σχολῆς προσελήφθη εἰς ταύτην ὡς καθηγητὴς τῆς ἀνατομικῆς καὶ τῷ 1795 διεδέχθη τὸν Desault, θανόντα, εἰς τὴν ἕδραν τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς. Ἐκτήσατο φήμην μεγάλου μαιευτῆρος, διατελέσας ἰδιαίτερος τῆς αὐτοκρατείρας καὶ τιμηθεὶς παρὰ τοῦ Ναπολέοντος διὰ τοῦ τίτλου τοῦ βαρώνου. Ἔγραψεν ἄρθρα χειρουργικὰ εἰς διάφορα περιοδικά. Ο. Ρ.

—**Ντυμπουὰ** (Dubois), ***Γουλιέλμος***, ἐπονομαζόμενος ***Κρετὲν*** (Crétin). Γάλλος ποιητής, ἀποθανὼν τῷ 1525. Ἔχαιρε μεγάλην φήμην εἰς τὴν ἐποχήν του, ἀλλὰ σήμερον τὰ ἔργα του ἔχουν λησμονηθῆ. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Chantz royaulx, oraisons et aultres petits traictez» (Paris, 1525), «Poésies de G. Crestin» (Paris, 1723). Ἀφῆκε καὶ πέντε χειρογράφους τόμους «Χρονικῶν», ἀποκειμένους εἰς τὴν Ἐθνικὴν βιβλιοθήκην Παρισίων. Σ. Ν. Φ.

— **Ντυμπουὰ** (Dubois), ***Γουλιέλμος***. Γάλλος καρδινάλιος καὶ πολιτικός, γνωστότερος ὡς *ἀββᾶς Ντυμπουὰ* (1656—1723). Περατώσας τὰς σπουδάς του εἴς τι κολλέγιον τῶν Παρισίων, μετῆλθε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ οἰκοδιδασκάλου, ὡς τοιοῦτος δὲ τοῦ Φιλίππου τῆς Ὀρλεάνης ἤσκησε μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ μαθητοῦ του, ἣν διετήρησε μέχρι τοῦ θανάτου του. Προσληφθεὶς ἀργότερον ὡς γραμματεὺς τοῦ Φιλίππου τῆς Ὀρλεάνης, προπαρεσκεύασε τὸν γάμον τούτου μετά τινος θυγατρὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' καὶ τῆς κυρίας ντὲ Μοντεσπάν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως τούτου, ὁ πρίγκιψ τῆς Ὀρλεάνης ἀναλαμβάνει τὴν ἀντιβασιλείαν καὶ ὁ παλαιός του διδάσκαλος εἰσέρχεται εἰς τὸ συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας. Παρὰ τὰ 48 ἔτη του ὁ Ντυμπουὰ δεικνύει νεανικὸν ζῆλον εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν ὑποθέσεων, ὄχι τόσον ἀπὸ φιλοδοξίαν, ὅσον ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὸν Φίλιππον τῆς Ὀρλεάνης. Εἰς τὴν ἐξωτερικήν του πολιτικὴν ἐπεδίωξε κυρίως τὴν ἐξασφάλισιν τῆς εἰρήνης τῆς Οὐτρέχτης, πρὸς τοῦτο δὲ ἔκρινεν ἀναγκαίαν τὴν τριπλῆν συμμαχίαν Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Ὁλλανδίας, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ ὁ ἔγγονος τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', ὁ Φίλιππος τῆς Ἱσπανίας, ἐπεζήτει τὴν ἀρωγὴν τῆς Ἀγγλίας κατὰ τῆς Γαλλίας. Βλέπων δὲ ὅτι ὁ ἐπιφοβώτερος ἐχθρὸς τῆς Γαλλίας ἦτο ὁ καρδινάλιος Ἀλμπερόνι, ὑπουργὸς τοῦ Φιλίππου, τοῦ ἀνατρέπει ὅλα τὰ σχέδια, παρασύρει καὶ τὴν Αὐστρίαν εἰς τὸν συνασπισμὸν κατὰ τῆς Ἱσπανίας, καὶ ὅταν ἡτοιμάσθη καθ' ὅλα, ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς τελευταίας, ἥτις ἡττήθη καὶ ἔπαυσε τοῦ λοιποῦ ν' ἀποτελῇ κίνδυνον διὰ τὴν Γαλλίαν. Διὰ τῆς ἐπιδεξίας πολιτικῆς του ἐπέτυχε τῷ 1721 νὰ εἰρηνεύσῃ τὴν Σουηδίαν, Δανίαν καὶ Ρωσίαν. Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ὁ Πέτρος ὁ Μέγας προσέφερεν εἰς τὸν Φίλιππον τὴν χεῖρα τῆς δευτέρας θυγατρός του, ὑποσχόμενος ν' ἀναβιβάσῃ τὸν γαμβρόν του εἰς τὸν θρόνον τῆς Πολωνίας μετὰ τὸν Αὔγουστον Β', ἀλλ' ὁ Ντυμπουὰ ἀντετάχθη εἰς τὰ σχέδια ταῦτα, φοβούμενος μήπως δυσαρεστήσῃ τὴν Ἀγγλίαν. Ἐξ ἄλλου, ὅπως μὴ δυσαρεστήσῃ τὸν πάπαν, τὴν Αὐστρίαν καὶ τὴν Ρωσίαν, ἀπέρριψε τὰς προτάσεις τῶν Τούρκων. Ἐν γένει ὁ Ντυμπουὰ ἐπεζήτησε νὰ διατηρήσῃ τὴν εἰρήνην διὰ τῆς μεθόδου τῶν συμμαχιῶν, ἀντὶ πάσης θυσίας, θεωρῶν τὴν πολιτικὴν ταύτην ὡς μόνην σωστικὴν διὰ τὴν Γαλλίαν, λόγῳ τῆς ἐξασθενήσεως εἰς ἣν εἶχεν ἀφήσει τὸ κράτος ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ'.

Κατόπιν τῶν ὑπηρεσιῶν του τούτων ὁ Ντυμπουὰ ὠνομάσθη τῷ 1720 ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Καμπραὶ καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐφόρει τὸν πῖλον τοῦ καρ-

Digitized by Google

διναλίου. Τῷ 1722 περιελαμβάνετο εἰς τὸ συμβούλιον τῆς ἀντιβασιλείας καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐγίνετο πρωθυπουργός. Τῷ 1723 ὁ Λουδοβίκος ΙΕ', ἐνηλικιωθεὶς καὶ ἀναλαβὼν τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους, ἀφῆκε τὸν Ντυμπουὰ εἰς τὴν θέσιν του, ἡ δὲ σύνοδος τῆς Γαλλίας τὸν ἀνεκήρυξε πρόεδρόν της. Ὁ Ντυμπουὰ ἀπέθανεν αἰφνιδίως κατόπιν κυστεοτομίας, εἰς ἡλικίαν 67 ἐτῶν. Σ. Ν. Φ.

—**Ντυμπουὰ** (Dubois), ***Ἐδμόνδος - Μάρκελλος.*** Γάλλος γεωγράφος (1856—1916). Διετέλεσε μαθητὴς τῆς γαλλικῆς σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν καὶ κατόπιν (1893) καθηγητὴς τῆς ἀποικιακῆς γεωγραφίας ἐν Σορβόννῃ. Ἔγραψεν: «Ἀποικιακὰ συστήματα καὶ ἀποικισταὶ λαοί», «Μαθήματα εἰδικῆς γεωγραφίας» (4 τόμ.) καὶ διαφόρους ἀρχαιολογικὰς πραγματείας, ἐν αἷς: «Ἡ αἰτωλικὴ καὶ ἡ ἀχαϊκὴ συμπολιτεία», «Πραγματεία περὶ τῆς γεωγραφίας τοῦ Στράβωνος» βραβευθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν κ. ἄ. Π. Ν. Π.

—**Ντυμπουὰ** (Dubois), ***Εὐγένιος-Φραγκῖσκος-Θωμᾶς.*** Ὀλλανδὸς φυσιοδίφης, γεννηθεὶς τῷ 1858. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ Ἄμστερνταμ ἰατρικὴν καὶ ἤρχισε τὸ στάδιόν του ὡς στρατιωτικὸς ἰατρός. Ὑπηρετῶν εἰς τὰς Ὀλλανδικὰς Ἰνδίας κατὰ τὰ ἔτη 1889—1895, ἐνήργησε παλαιοντολογικὰς ἀνασκαφὰς ἐν Σουμάτρᾳ καὶ Ἰάβᾳ, κατὰ τὰς ὁποίας ἀνεῦρε λείψανα ὀστῶν ἀνθρωποειδοῦς ὄντος, τὸ ὁποῖον ἐχαρακτήρισεν ὡς τὸν ἐνδιαμέσον τύπον μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ πιθήκου καὶ ὠνόμασε *πιθηκάνθρωπον ὄρθιον* (Pithecanthropus erectus Dubois). Ὁ χαρακτηρισμὸς οὗτος, ὑποστηριχθεὶς ὑπὸ τοῦ Ντυμπουὰ διὰ συγγραμμάτων καὶ διαλέξεων, δὲν κρίνεται σήμερον ὡς ὀρθός. Γ. Κ. Γ.

—**Ντυμπουὰ** (Dubois), ***Θεόδωρος.*** Γάλλος μουσουργὸς (1837—1924). Διετέλεσεν ὀργανοκρούστης καὶ μουσικὸς διευθυντὴς διαφόρων ναῶν. Τῷ 1871 ὠνομάσθη καθηγητὴς τῆς ἁρμονίας ἐν τῷ ᾠδείῳ τῶν Παρισίων καὶ βραδύτερον τῆς συνθέσεως. Τῷ 1896 ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ ᾠδείου. Μεταξὺ τῶν ἔργων του ἐξέχουσαν θέσιν κατέχουσιν: «Οἱ ἑπτὰ λόγοι τοῦ Χριστοῦ», «Ὁ ἀπολεσθεὶς παράδεισος», «Ἡ βάπτισις τοῦ Κλόβιος», «Ἡ ποντιφικὴ λειτουργία» καὶ ἡ «Λειτουργία τοῦ ἁγίου Ρεμί». Μικροτέραν ἐπιτυχίαν εἶχεν ὁ Ντυμπουὰ ὡς δραματικὸς συνθέτης καὶ τὰ κωμικὰ καὶ σοβαρὰ μελοδράματά του «Ἡ γκούζλα τοῦ ἐμίρου» (1873), «Τὸ μπαγιάτικο ψωμὶ» (1879), «Ἀμπὲν-Χαμὲτ» (1884), «Frithjof» (1892) καὶ «Xavière», προσκαίρως μόνον διετηρήθησαν εἰς τὸ ρεπερτόριον. Ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν ἀντιθέτως ἐσημείωσε τὸ μπαλλέτο «Ἡ Φαραντόλα». Ἐκτὸς τούτων ὁ Ντυμπουὰ ἔγραψε τὴν λυρικὴν σκηνὴν διὰ μονῳδούς, χορῳδίαν καὶ ὀρχήστραν: «Ἡ ἁπαγωγὴ τῆς Περσεφόνης», τὸ συμφωνικὸν ποίημα «Ἡ Παναγία τῆς θαλάσσης», σουΐτας δι' ὀρχήστραν κοντσέρτα διὰ κλειδοκύμβαλον, ἕτερα διὰ βιολίον, τεμάχια διὰ κλειδοκύμβαλον καὶ ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον, μελῳδίας κλπ. Ὁ Ντυμπουὰ ἔγραψε καὶ διδακτικὰ μουσικὰ ἔργα. Γ. Σ.

—**Ντυμπουὰ** (Dubois ἢ Del Boë καὶ λατιν. Sylvius), ***Ἰάκωβος.*** Διαπρεπὴς Γάλλος ἀνατόμος, γεννηθεὶς ἐν Ἀμιένῃ τῷ 1478 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1555. Ἐσπούδασε τὴν λατινικήν, ἑλληνικὴν καὶ ἑβραϊκὴν καὶ κατὰ τὴν ἔξοδόν του ἐκ τοῦ γυμνασίου ἐνέκυψεν εἰς τὴν μελέτην τῶν ἔργων τοῦ Ἱπποκράτους καὶ Γαληνοῦ. Ἐξελθὼν ἁπλοῦς προλύτης ἐκ τῆς ἰατρικῆς σχολῆς Μομπελλιέ, ἤρξατο διδάσκων ἀνατομικήν, ἐξέμαθε τὴν παρασκευὴν τῶν φαρμάκων καὶ τὴν βοτανικὴν καὶ τῷ 1550 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ἀνατομικῆς εἰς τὸ βασιλικὸν κολλέγιον. Ἠσπάσθη τελείως τὰς ἰδέας τοῦ Γαληνοῦ, τόσον δὲ τυφλὴ ὑπῆρξεν ἡ εἰς τὸν Γαληνὸν καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ πίστις, ὥστε περιέπεσεν εἰς πολλὰς πλάνας, παραδεχόμενος ὡς ἀνωμαλίαν πᾶν τὸ μὴ συμφωνοῦν μὲ τὴν περιγραφὴν τοῦ Ἕλληνος ἀνατόμου, τοῦθ' ὅπερ παρέσχεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τὸ ἀνθρώπινον εἶδος ἀπώλεσεν ἐκ τῆς ἀρχικῆς του κανονικότητος καὶ τελειότητος. Πρῶτος οὗτος ἐποίησατο χρῆσιν ἀνθρωπίνων πτωμάτων πρὸς δημοσίαν ἐπίδειξιν καὶ εἰς τὰ χειρόγραφά του γίνεται ἡ πρώτη μνεία περὶ ἐνέσεων ἐντὸς τῶν ἀγγείων. Ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς συγγράμματα: «Medicamentorum simplicium delectu praeparationibus mixtionis modo libri tres» (Παρίσιοι 1542), «Ordo et ordinis ratio in legendis Hippocratis et Galeni libris» (Παρίσιοι 1549), «In Hippocratis et Galeni, physiologiae partem anatomicam isagoge, a Sylvio conscripta, et in libros tres distributa» (Παρίσιοι 1555) κλ. Τὰ πλέον ἐνδιαφέροντα τῶν ἔργων του συνελέγησαν ὑπὸ τοῦ René Moreau καὶ ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον: «Jacobi Sylvii, Ambiani, opera medica, jam demum in sex partes digesta, castigata, et indicibus necessariis instructa». Ο. Ρ.

—**Ντυμπουὰ** (Dubois), ***Ἰωάννης-Ἀντώνιος-Ἐρνέστος.*** Γάλλος νομομαθὴς (1837—1882). Ἐδίδαξεν ἀστικὸν δίκαιον εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Γρενόβλης καὶ κατόπιν διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Νανσύ, ὅπου ἐδίδαξεν ἀπὸ τοῦ 1867. Ἐκτὸς πολλῶν νομικῶν ἄρθρων του δημοσιευθέντων εἰς τὰ μεγάλα νομικὰ περιοδικά, ἔγραψε καὶ αὐτοτελῆ ἔργα, ἐν οἷς: «Le sénatus-consulte Velléien et l' incapacité de la femme mariée» (1860), «Reforme et liberté de l' enseignement supérieur et en particulier de l' enseignement du droit» (1871), «Le contentieux administratif en Italie et la loi du 20 Mars 1865» (1873) κλπ. Σ. Ν. Φ.

—**Ντὺ-Μπουὰ** (Du-Bois), ***Λέων.*** Βέλγος μουσουργός, γεννηθεὶς τῷ 1849. Πρῶτον βραβεῖον εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ ᾠδείου τῶν Βρυξελλῶν, διετέλεσε διευθυντὴς ὀρχήστρας τῆς Μοννὰι καὶ βραδύτερον διευθυντὴς τοῦ ᾠδείου τῶν Βρυξελλῶν. Ἔδωκεν εἰς τὸ θέατρον τὰ κωμικὰ μελοδράματα: «Ἡ Αὐτῆς ἐξοχότης ἡ γυναῖκά μου» καὶ «Ἡ ἀνταπόδοσις τοῦ Σγαναρέλλη» (1886) κτλ. Γ. Σ.

—**Ντυμπουὰ** (Dubois), ***Λουδοβῖκος - Ἐρνέστος.*** Καρδινάλιος, ἀρχιεπίσκοπος τῶν Παρισίων, γεννηθεὶς τῷ 1856 ἐν Σαὶν Καλαὶ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1929 ἐν Παρισίοις. Φοιτήσας εἰς τὸ μέγα σεμινάριον τοῦ Mans ἀπὸ τοῦ 1872, ἐγένετο τῷ 1879 ἱερεὺς καὶ κατόπιν ἀλληλοδιαδόχως βικάριος ἐν Brulon, Lude, Notre-Dame-de-la-Couture, ὅπου καὶ διηύθυνε τὴν «Semaine du fidèle» (1887) καὶ Saint-Benoît-du-Mans (1895—1898). Ἀπὸ τοῦ 1898 μέχρι τοῦ 1901 ὑπῆρξε γενικὸς βικάριος. Τῷ 1900 ἐγένετο ἐπίσκοπος τοῦ Verdun καὶ διεχειρίσθη ἐπιτυχῶς τὰ ἐκ τοῦ χωρισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ κράτους προκύψαντα ζητήματα. Τῷ 1909 ἐγένετο ὑπὸ τοῦ πάπα Πίου τοῦ Ι' ἀρχιεπίσκοπος τῆς Bourges καὶ ὠργάνωσεν ἐκεῖ τὴν διοικητικὴν ἕνωσιν τοῦ Berry (1912). Τῷ 1915 ὠνομάσθη καρδινάλιος ὑπὸ τοῦ πάπα Βενεδίκτου τοῦ ΙΕ', τῷ δὲ 1920 διεδέχθη τὸν καρδινάλιον Amette εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπικὴν ἕδραν τῶν Παρισίων. Τῷ 1925 ἀνεκηρύχθη διδάκτωρ «honoris causa» τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν διὰ τὸ ἐνδιαφέρον του καὶ τὰς ἐνεργείας του ὑπὲρ τῶν προσφύγων. Ἔγραψεν ἀρκετὰ ἔργα, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Manuel diocésain de la confrérie du Sacré-Coeur» (1902), «Concordat et Séparation» (1905), «Saint Joseph» (1927), «Pages catholiques» (1927). Θ. Π.

— **Ντυμπουὰ** (Dubois) ***Λουδοβῖκος Φραγκῖσκος.*** Γάλλος λογοτέχνης γεννηθεὶς τῷ 1773 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1855. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του ἐν τῷ λυκείῳ τοῦ Λεσιέ, ἠκολούθησε τὰς νέας ἰδέας καὶ ἀπὸ τοῦ 1799 μέχρι τοῦ 1805 ἐχρημάτισε βιβλιοθηκάριος τῆς κεντρικῆς σχολῆς τοῦ Orne, ὅπου ἐδίδασκε φιλολογικὴν ἱστορίαν καὶ βιβλιογραφίαν. Ἀπολυθεὶς κατὰ τὴν πρώτην παλινόρθωσιν, ἠσχολήθη μὲ τὴν τυπογραφίαν. Ἔγραψε ἔργα ἀναφερόμενα εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν, τὴν φιλολογίαν, τὴν ἀρχαιολογίαν κλπ., σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Etrennes d' économie rurale et domestique» (1821) «Resumé de l'histoire de la Normandie» (1827) «Recherches sur la guillotine et détails sur Sanson» (1844) κ. ἄ. Ὁ Ντυμπουὰ ἵδρυσε τὸ «Journal politique et littéraire de l'Orme» (1805—1812, τόμ. 5) καὶ τὰ «Archives historiques de la Normandie» (1824—1826 τομ. 5), ἐδημοσίευσε δὲ ὡς ἐκδότης τοὺς «Μύθους» τοῦ La Fontaine κ λ. π.

— **Ντυμπουὰ** (Dubois), ***Νοὲλ Πιγκὰρ*** (Pigard), γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα—. Γάλλος τυχοδιώκτης (1591—1637). Διετέλεσε διαδοχικῶς κουρεύς, χειρουργός, θαλαμηπόλος, καπουκῖνος κλπ. Ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Ἀνατολήν, ὅπου ἐμελέτησε τὴν μαγείαν, μετέβη εἰς Γερμανίαν, ὅπου ἔγινε λουθηρανός, καὶ τέλος ἐπανακάμψας εἰς Παρισίους ἐνυμφεύθη. Ὁ Ντυμπουά, εὐφυέστατος ὅσον καὶ ἠθικῶς ἀνερμάτιστος, ἐπεδόθη εἰς τὸν ἀποκρυφισμὸν καὶ ἐκαυχᾶτο ὅτι ἀνεῦρε τὸν φιλοσοφικὸν λίθον, δι' οὗ μετέτρεπε τὰ ἀγενῆ μέταλλα εἰς χρυσόν. Πείσας τὸν Ρισελιὲ νὰ τὸν παρουσιάσῃ εἰς τὸν βασιλέα, ἐξετέλεσε δι' ἀπάτης μετατροπὴν μολύβδου εἰς χρυσὸν ἐνώπιον ὁλοκλήρου τῆς αὐλῆς, δι' ὃ καὶ ἐτιμήθη διὰ τίτλου εὐγενείας καὶ διωρίσθη πρόεδρος τῶν δημοσίων ταμείων τῆς Γαλλίας· ἀλλὰ μὴ δυνηθεὶς νὰ προμηθεύῃ καθ' ἑβδομάδα 600.000 λίβρας, ἃς τοῦ ἐζήτει ὁ Ρισελιέ, ἐνεκλείσθη εἰς τὰς φυλακὰς τῶν Βιγκεννῶν καὶ κατόπιν εἰς τὴν Βαστίλλην. Ἀχθεὶς ἐνώπιον τοῦ παρλαμέντου καὶ ὑποβληθεὶς εἰς ἀνάκρισιν, ὡμολόγησε τὴν ἀπάτην καὶ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ἀπηγχονίσθη. Σ. Ν. Φ.

—**Ντυμπουὰ** (Dubois), ***Παῦλος.*** Γάλλος μαιευτὴρ (1795—1871). Ἐσπούδασεν ἐν Παρισίοις, ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ αὐτόθι τῷ 1818 μὲ τὴν διατριβὴν «Propositions sur diverses parties de l'art de guérir». Τῷ 1823 ἐγένετο ὑφηγητὴς καὶ τῷ 1834 μετὰ ἐπιτυχῆ διαγωνισμὸν καὶ ἐναίσιμον διατριβὴν ἐπὶ τῆς τηρητέας ἀγωγῆς κατὰ τὴν στένωσιν τῆς πυέλου, ἐπέτυχε τὴν ἕδραν τῆς μαιευτικῆς κλινικῆς, ἣν διετήρησε μέχρι τοῦ 1866. Ἠσχολήθη ἀποκλειστικῶς μὲ τὴν μαιευτικὴν καὶ ὑπῆρξεν ἔξοχος καθηγητής, διακριθεὶς διὰ τὴν σαφήνειαν καὶ ἁπλότητα τῆς διδασκαλίας του. Πλὴν διαφόρων μαιευτικῶν ἄρθρων εἰς ἀρχεῖα καὶ περιοδικά, ἀφῆκεν οὗτος καὶ τὸ πρῶτον μέρος τοῦ μεγάλου συγγράμματός του τῆς μαιευτικῆς «Traité complet de l'a[rt] des accouchements» (Παρίσιοι 1849). Τὸ ὄνο[μα] αὐτοῦ παραμένει συνδεδεμένον μὲ τὴν ὑπ' αὐ[τοῦ] εἰσαχθεῖσαν ἐν τῇ μαιευτικῇ μεγάλην καὶ στερε[ὰν] ψαλίδα πρὸς ἀποκεφάλισιν τοῦ ἐμβρύου. Θ. Ι.

—**Ντυμπουὰ** (Dubois), ***Φραγκῖσκος-Λουδοβῖκος-Ἐσπρί.*** Γάλλος πολιτικὸς (1758—1828). Δικηγ[ό]ρος ὢν ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος εἰς τὴν Συμβα[τι]κὴν ὑπὸ τοῦ διαμερίσματος τοῦ Ἄνω Ρήνου. Κα[τὰ] τὴν δίκην τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' ἔδωκε καταδι[κα]στικὴν ψῆφον. Βουλευτὴς καὶ πάλιν εἰς τὸ συ[μ]βούλιον τῶν Πεντακοσίων, ἀνέλαβεν ἀποστο[λὴν] εἰς τοὺς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Σ. Ν. Φ.

— **Ντυμπουὰ - Ραϋμὸν** (Dubois - Reymond), ***Αἰμίλιος.*** Μέγας Γερμανὸς φυσιολόγος γαλλ[ικῆς] καταγωγῆς, γεννηθεὶς τῷ 1818 καὶ ἀποθαν[ὼν] τῷ 1896. Ἐσπούδα[σε] κατ' ἀρχὰς θεολογ[ίαν] (1837), κατόπιν γε[ω]λογίαν (1838) ἐν Β[ερολίνῳ] μη, τέλος δὲ ἀνατ[ο]μίαν καὶ φυσιολογίαν ἐν Βερολίνῳ. Ἀπὸ τοῦ 1841 ἤρχισε νὰ ἐρευνᾷ τὴν ἠλεκτρικότητα τῶν ζῴων, ἀποτέλεσμα δὲ τῶν ἐρευνῶν τούτων ὑπῆρξε τὸ ἔργον του: «Untersuch[ungen] über thierische Ele[k]ktricität» (Berlin 1848—1860 τόμ. 2, νέα ἐκδ. 1884—18..). Τῷ 1851 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τοῦ Βερολίνου, τῷ 18.. διεδέχθη τὸν J. Müller εἰς τὴν ἕδραν τῆς φυσιολογίας τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου καὶ τῷ 1867 ἐγένετο ἰσόβιος γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Ὁ Ντυμπουὰ-Ραϋμὸν ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν δημιουργῶν τῆς πειραματικῆς φυσιολογίας, ἔσχε δὲ μαθητὰς τὸν Heidenheim, τὸν Pflüger, τὸν Kühne κ. ἄ. Ἐκ τῶν ἔργων του σπουδαιότερα εἶναι: «Gesammelte Abhandlungen zur allgemeinen Muskel—und Nerven—Physik» (Leipzig 1875—1877, τόμ. 2), «Untersuch. am Zitteraal (Gymnotus electricus)» (Leipzig 1881), «Ueber secundär-elektromot. Erscheinungen an Muskeln, Nerven und elektrischen Organen» (Leipzig 18..). Περίφημοι εἶναι αἱ δύο αὐτοῦ διαλέξεις: «Ueber die Grenzen der Naturerkenntnis» (1872) καὶ «Die sieben Welträtzel» (1882), ἐν αἷς ὑπερμαχεῖ τῆς μηχανικῆς ἐξηγήσεως τοῦ κόσμου. Ὁ Ντυμπουὰ-Ραϋμὸν ἀποκαλεῖ *αἰνίγματα τοῦ κόσμου* (Welträtzel), σειρὰν γενικωτάτων προβλημάτων, ὧν ἡ λύσις δὲν ἐπετεύχθη εἰσέτι ἢ κρίνεται ἐντελῶς ἀδύνατος. Τοιαῦτα αἰνίγματα θεωρεῖ τὰ ἑξῆς ἑπτά: α) τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως, β) τὴν οὐσίαν τῆς ὕλης καὶ τῆς δυνάμεως, γ) τὴν σύστασιν τοῦ αἰσθήματος, δ) τὴν ἐλευθερίαν τῆς βουλήσεως, ε) τὴν ἀρχὴν τῆς ζωῆς, στ) τὸ σκόπιμον τῶν ζώντων ὄντων καὶ ζ) τὴν σύστασιν τοῦ νοεῖν καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς γλώσσης. Ἐκ τούτων τὰ τρία τελευταῖα θεωρεῖ ὡς δυνάμενα νὰ λυθῶσιν ἐν τῷ μέλλοντι, τὰ δὲ πρῶτα τέσσαρα ὡς ἀνεπίδεκτα λύσεως. Θ. Ι.

Αἰμίλιος Ντυμπουὰ - Ραϋμόν.

Ντὺ-Μπουαγκομπὲ (Du Boisgobey), ***Εὐτύχιος-Ἱππόλυτος-Αὔγουστος.*** Γάλλος μυθιστοριογράφος (1821—1891). Ἔγραψε λαϊκὰ μυθιστορήματα, κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ἀπὸ τοῦ ..νου μέχρι τοῦ Νείλου» (1878), «Ὁ ἡμίκοσμος ὑπὸ τὴν ..μοκρατίαν», «Μυστηριώδης ὑπόθεσις» (1878), «Τὸ ..κλημα τῆς Ὄπερας» (1879), «Τὸ κομμένο χέρι» (18..), «Αἱ νύκτες τῆς Κωνσταντινουπόλεως» (1882), «Τὸ ..στικὸ τῆς Βέρθας» (1884), «Τὸ κυανοῦν ἴον» (18..), «Μαρία Μαγδαληνὴ» 1889) κ.ἄ. Γ. Σ.

Ντυμπρέγι (Dubreuil), ***Τουσσαὶντ.*** Γάλλος ζωγράφος ἐκ Παρισίων (1560—1602). Ἦτο μαθητὴς τοῦ Φρεμινέ, ἀπεπεράτωσε δὲ τὴν «Ἱστορίαν τοῦ Ὀδυσσέως», τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀρχίσει ζωγραφίζων ἐν Φονταινεμπλῷ ὁ Πριμάτιτσε. Κυριωτέρα ἐργασία του ἦτο ἡ διακόσμησις τῆς αἰθούσης τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Λούβρῳ, ἥτις ὅμως κατεστράφη κατὰ τὴν πυρκαϊὰν τοῦ 1660. Κ. Ι.

Ντυμπρενφὼ (Dubrunfaut), ***Αὔγουστος-Πέτρος.*** Γάλλος βιομήχανος ἐκ Λίλλης (1797—18..). Ἐδημοσίευσε πλείστας ἐργασίας σχετικὰς μὲ τὴν βιομηχανίαν τῆς διυλύσεως τῶν οἰνοπνευμάτων, ἐπενόησε δὲ τὴν χρῆσιν τοῦ ἐν ὕδατι διαλελυμένου θειικοῦ ὀξέος διὰ τὴν ζύμωσιν τοῦ χυμοῦ τῶν τεύτλων. Κυριώτερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι τὰ ἑξῆς: «Memoires sur la fabrication des eaux-de-vie de grain», «Traité complet de l'art de la distillation», «Propriété optique des sucres sur les fermentations alcolique et cactique et leur application à l'étude des sucres» κλπ. Κ. Ι.

Digitized by Google

Ντῦμπς (Dubs), *Ἰάκωβος.* Ἑλβετὸς πολιτικὸς (1822—1879). Ἐσπούδασε τὴν νομικὴν ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ Γερμανίᾳ, διετέλεσε μέλος τοῦ μεγάλου συμβουλίου τῆς Ζυρίχης, γερουσιαστὴς (1855—1861), ὁμοσπονδιακὸς σύμβουλος (1861), τρὶς πρόεδρος τῆς ἑλβετικῆς ὁμοσπονδίας (1864, 1868 καὶ 1870) καὶ ἀπὸ τοῦ 1876 δικαστής. Ἦτο μέλος τοῦ γεραΐζοντος ῥιζοσπαστικοῦ κόμματος, ἀγωνισθεὶς (1871—1874) κατὰ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ Συντάγματος. Ἔγραψεν: «Ἡ ἑλβετικὴ δημοκρατία ἐν τῇ ἐξελίξει της» (1866), «Τὸ δημόσιον δίκαιον τῆς Ἑλβετικῆς ὁμοσπονδίας» (1877—1878, τόμ. 2) κ. ἄ. —π.

Ντυμπὺφ (Dubufe), ***Κλαύδιος - Μαρία.*** Γάλλος προσωπογράφος καὶ ῥωπογράφος ἐκ Παρισίων (1790—1864). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Νταβίντ, ἐζωγράφισε δὲ κατ᾿ ἀρχὰς μυθολογικὰ καὶ θρησκευτικὰ θέματα («Ὁ Ἀχιλλεὺς λαμβάνων τὴν Ἰφιγένειαν ὑπὸ τὴν προστασίαν του», «Ὁ Ἰησοῦς περιπατῶν ἐπὶ τῶν ὑδάτων» κλπ.). Ἐκ τῶν μεταγενεστέρων ἔργων του κυριώτερα εἶναι αἱ προσωπογραφίαι τῆς δουκίσσης τῆς Ἰστρίας, τῆς δεσποινίδος ντὲ Σαὶντ Ἀλντεγκόντ, τοῦ κόμιτος ντὲ λὰ Ῥοσφουκὼ κ.λ.π. καὶ οἱ δύο πίνακες «Αἱ ἀναμνήσεις» καὶ «Οἱ πόθοι». χ. δ.

Ντυμὺρ (Dumur), ***Λουδοβῖκος.*** Ἑλβετὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1863. Ἀφοῦ συνεπλήρωσε τὰς φιλολογικὰς σπουδάς του εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τοῦ «Mercure de France», εἰς ὃν συνειργάσθη καθ᾿ ὅλον του τὸν βίον. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον διετέλεσεν ἐκ τῶν κυριωτέρων συνεργατῶν τοῦ διεθνοῦς πρακτορείου αἰχμαλώτων πολέμου. Κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Un coco de génie» (1902), «Le centenaire de Jean-Jacques» (1910), «L'école de dimanche» (1911), «Nach Paris!» (1915), «Le boucher de Verdun» (1921), «Les défaitistes (1923), «Dieu protège le tsar!«, νουβέλλα ἱστορικοῦ χαρακτῆρος τῶν τελευταίων χρόνων τοῦ τσαρισμοῦ. Σ. Ν. Φ.

Ντύναμπουργκ (ρωσ. ***Ντβίνσκ,*** λεττ. ***Ντάουκαβπιλς***) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς λεττονικῆς ἐπαρχίας Λεττγκάλλεν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ντύνα. Κάτ. 40.640. Ἱδρύθη τῷ 1274 καὶ ἀπετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1582 φέουδον τοῦ πολωνικοῦ παλατινάτου Λίβλαντ. Τῷ 1656 ἀπεσπάσθη ἀπὸ τοὺς Πολωνοὺς ὑπὸ τοῦ τσάρου Ἀλεξίου Μιχαήλοβιτς καὶ τῷ 1772 ἔγινε ῥωσική. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὑπῆρξεν ἐπανειλημμένως θέατρον αἱματηροτάτων πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, περιελθοῦσα ἀλληλοδιαδόχως εἰς τοὺς Ῥώσους καὶ Γερμανούς. Τῷ 1920, κατόπιν συνθήκης μεταξὺ Λεττονίας καὶ Ῥωσίας, περιῆλθεν εἰς τὴν πρώτην. π. χ.

Ντυναμύντε (Dünamünde· λεττον. Daugavgriva) *[Γεωγρ.].* Λιμὴν τῆς Λεττονίας εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Ντύνα. Ἀνῆκεν ἀπὸ τοῦ 1710 εἰς τὴν Ῥωσίαν, ἀποδοθεὶς εἰς τὴν Λεττονίαν τῷ 1919. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Ῥίγας.

Ντυνὰν (Dunant), ***Ἰωάννης - Ἑρρῖκος.*** Ἑλβετὸς λόγιος καὶ φιλάνθρωπος (1828—1910). Κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Ἰταλίας (1859) ὠργάνωσεν ὑποτυπώδη ὑπηρεσίαν βοηθειῶν διὰ τοὺς πάσχοντας καὶ τραυματίας, ἀγωνισθεὶς δὲ ἔκτοτε διὰ φυλλαδίων καὶ ἄλλων, ἐπέτυχε τὴν σύγκλησιν τῆς συνδιασκέψεως τῆς Γενεύης (1863) καὶ τὴν σύναψιν τῆς συμβάσεως τῆς Γενεύης (1864) περὶ τραυματιῶν πολέμου καὶ ἱδρύσεως τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Περιπεσὼν εἶτα εἰς τὴν ἀφάνειαν καὶ ἔνδειαν, ἀπέθανεν εἰς τὸ ἄσυλον τοῦ Ἅϊδεν, κατὰ τὸ τέλος τοῦ βίου του τυχὼν τοῦ βραβείου Μπινὲ-Φὲροντ (1897), τοῦ βραβείου Νόμπελ διὰ τὴν εἰρήνην (1901) καὶ ἐπιχορηγήσεων τῆς αὐτοκρατείρας τῆς Ῥωσίας καὶ τῆς πόλεως τῆς Μόσχας. Ἔγραψεν: «Ἡ δουλεία παρὰ τοῖς Μουσουλμάνοις καὶ ἐν Ἡνωμέναις Πολιτείαις» (1863), «Διεθνὴς ἀδελφοσύνη καὶ εὐσπλαγχνία ἐν πολέμῳ» (1864), «Ἡ ἀνανέωσις τῆς Ἀνατολῆς» (1865), «Ἡ οἰκονομικὴ θεωρία καὶ πολιτικὴ τοῦ Καβούρ» (1903) κ. ἄ. — π.

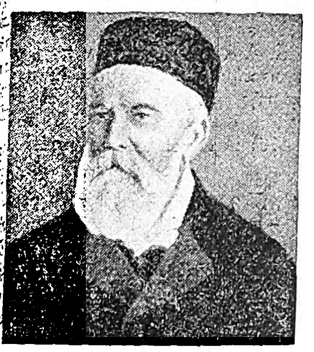

Ἰωάννης Ντυνάν.

— **Ντυνὰν** (Dunan), ***Κάρολος-Στανίσλαος.*** Γάλλος φιλόσοφος, γεννηθεὶς ἐν Νάντῃ τῷ 1849. Αἱ ἐπὶ διδακτορίᾳ ἐναίσιμοι διατριβαί του ἔχουν τοὺς τίτλους: «Zenonis Eleatici argumenta» καὶ «Essai sur les formes à priori de la sensibilité. Ἐν τῇ λατινικῇ διατριβῇ ἐρευνᾷ τὴν σημασίαν, ἥτις πρέπει ν᾿ ἀποδοθῇ εἰς τοὺς τέσσαρας περιφήμους συλλογισμοὺς τοῦ Ζήνωνος καὶ τὴν λογικὴν καὶ μεταφυσικὴν αὐτῶν ἀξίαν. Εἰς τὴν γαλλικὴν διατριβήν του ἐξέλεξε τὰς ἐννοίας τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου· καὶ ἀφ᾿ ἑνὸς μὲν ἀρνεῖται τὴν ἀντικειμενικότητα αὐτῶν, ἀφ᾿ ἑτέρου δὲ ὑποστηρίζει ὅτι αἱ ἔννοιαι αὗται κτῶνται διὰ τῆς ἐμπειρίας. Πλὴν ἄρθρων του ἐν τῇ «Revue philosophique», ἐδημοσίευσε τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Essais de philosophie générale» (1898) ἔργον. θ. π.

Ντυνεβὰλντ (Dunewald), *Ἰωάννης.* Αὐστριακὸς στρατηγύς (βλ. λ. *Ντουνεβάλντ*).

Ντυνκίρχεν (Dünkirchen) *[Γεωγρ.].* Γερμανικὴ ὀνομασία τῆς γαλλικῆς πόλεως *Δουνκέρκη* (βλ. λ.).

ντύνομαι· βλ. *ντύνω.*

Ντυνουᾶ (Dunois), *Ἰωάννης, κόμις—.* Γάλλος πολεμιστὴς (1403—1468). Νόθος υἱὸς τοῦ δουκὸς τῆς Ὀρλεάνης καὶ τῆς Μαριέττας ντ᾿ Ἀνγκιέν. Τὸ πρῶτον ἀνεδείχθη κατὰ τὴν αἰφνιδιαστικὴν κατὰ τῶν Ἄγγλων ἐπίθεσιν καὶ τὴν ἧτταν αὐτῶν τῷ 1427. Κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος διηύθυνε τὴν ἄμυναν τῆς πόλεως Ὀρλεάνης, πολιορκουμένης ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, κατορθώσας νὰ παρατείνῃ ταύτην μέχρι τῆς ἀφίξεως τῆς Ἰωάννας Ντ᾿ Ἂρκ, ὁπότε ἡττήθησαν οἱ Ἄγγλοι καὶ ἡ πόλις ἀπηλλάγη τοῦ ἐχθροῦ. Συνώδευσεν ἀκολούθως τὴν Ἰωάνναν Ντ᾿ Ἂρκ εἰς Ῥήμους καὶ μετέσχε τῆς νίκης τοῦ Παταί. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς Ἰωάννας, ἐξηκολούθησε τὸ ἔργον τῆς ἐκδιώξεως τῶν Ἄγγλων. Οὕτω ἔλυσε τὴν πολιορκίαν τῆς Σάρτρης καὶ τοῦ Λανῦ (1432) καὶ ἦρε διαφόρους ἄλλας ἐπιτυχίας, αἵτινες κατέληξαν εἰς τὴν θριαμβευτικὴν εἴσοδόν του εἰς Παρισίους (1436). Τῷ 1450 ἀνέκτησε τὴν βόρειον Γαλλίαν καὶ τῷ 1451 κατέλαβε τὸ Μπορντὼ καὶ Μπαγιόν. Τῷ 1465 προσεχώρησεν εἰς τὸν σύνδεσμον τῶν ἐπαναστατημένων πριγκίπων, ἀλλὰ βραδύτερον συνεφιλιώθη μετὰ τοῦ βασιλέως. Γ. Ι. Β.

Ντυνουαγιὲ (Dunoyer), ***Βαρθολομαῖος - Κάρολος - Πέτρος - Ἰωσήφ.*** Γάλλος οἰκονομολόγος (1786—1862). Ἤρχισε τὸ στάδιόν του ὡς διοικητικὸς ὑπάλληλος. Ἀπὸ τοῦ 1851, παραιτηθεὶς τῆς θέσεως τοῦ νομάρχου, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε προαχθῆ, ἐπεδόθη εἰς οἰκονομικὰς μελέτας. Μετὰ τοῦ Charles Comte ἵδρυσε τὴν ἐφημερίδα «Le Censeur», διεκρίθη δὲ καὶ ὡς συγγραφεύς. Ἐκ τῶν ἔργων του τὰ σπουδαιότερα εἶναι: «De la liberté du travail ou simple exposé des conditions dans lesquelles les forces humaines s'exercent» κτλ. (1845, νέα ἔκδ. 1866), «Notices d'économie sociale» (1870) καὶ «Esprit et méthode comparée de l'Angleterre et de la France». Α. Α. Τ.

Ντυντεβὰν (Dudevant), ***Ἀμανδίνη.*** Διάσημος Γαλλὶς μυθιστοριογράφος (βλ. λ. *Σάνδη* Γεωργία).

Ντυντέλινγκεν, ἢ ***Ντυντελὰνζ*** (Düdelingen, Dudelange) *[Γεωγρ.].* Πόλις τοῦ μεγάλου δουκάτου τοῦ Λουξεμβούργου, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀζέτ. Κάτ. (1922) 10.311. Συγκοινωνεῖ σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ Μπέττεμπουργκ, περιβάλλεται ὑπὸ πλουσίων γαιανθροφόρων κοιτασμάτων καὶ ἔχει ὑψικαμίνους καὶ σιδηρουργίαν. Π. Ν. Π.

Ντὺ Ντεφφὰν (Du Deffand) ***Μαρία - Βισὺ-Σαμρόν, μαρκησία —.*** Γαλλὶς λογία (1697—1780). Ἀποτυχοῦσα εἰς τὸν γάμον της, ἐπεδόθη εἰς βίον πολυτελῆ καὶ περιπετειώδη. Ὁ οἶκός της ἐγένετο ἐντευκτήριον προσωπικοτήτων ὡς ὁ Βολταῖρος, Φοντενέλ, Ἑνὼ κ. ἄ. Ἀργότερον ἀπεσύρθη εἰς τὴν γυναικείαν μονὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωσήφ, ὅπου μετεφέρθη ἡ περὶ αὐτὴν κοσμικὴ κίνησις, εἰς τὸ νέον δὲ τοῦτο κέντρον ἐσύχναζον ὁ Μοντεσκιέ, ὁ Ντ᾿ Ἀλαμπέρ, ὁ Χιούμ. Τυφλωθεῖσα τῷ 1753 καὶ ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπὸ τῶν πλείστων κυριῶν τῆς ἀκολουθίας της, ἐξηκολούθησεν ἔτι κυριαρχοῦσα καὶ συνεδέθη ἐρωτικῶς (1765) μετὰ τοῦ Ὁρατίου Οὐῶλπολ. Κατέλιπε μακρὰν ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ τελευταίου, τοῦ Βολταίρου, τῆς δουκίσσης Ντὲ Σουαζὲλ κ. ἄ., διακρινομένην διὰ τὴν παθητικότητα καὶ τὴν γλαφυρότητα τοῦ ὕφους καὶ δημοσιευθεῖσαν εἰς πλείστας ἐκδόσεις, ὧν ἐξέχουν: «Correspondance complète» τοῦ Lescure (1862, τόμ. 2) καὶ «Lettres à Madame Du Deffand» τῆς Paget Toynbec (1912, τόμ. 3). Π. Ν. Π.

Ντύντσερ (Düntzer), ***Ἰωάννης - Ἑρρῖκος - Ἰωσήφ.*** Γερμανὸς φιλόλογος (1803—1901). Διετέλεσε βιβλιοθηκάριος ἐν Βόννῃ καὶ (1846) Κολωνίᾳ καὶ ἔγραψεν: «Ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ ἐπικὸς κύκλος» (1839), «Κριτικὴ καὶ ἑρμηνεία τῆς ποιήσεως τοῦ Ὁρατίου» (1840—1846), «Οἱ Ῥωμαῖοι σατιρικοὶ» (1846), «Ὁμηρικὰ ἐπώνυμα θεοτήτων καὶ γενῶν» (1859), ἐδημοσίευσεν ὡσαύτως τὰ «Ἀποσπάσματα τῆς ἐπικῆς ποιήσεως τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων» (1840—1842). Ἀσχοληθεὶς καὶ μὲ τὴν γερμανικὴν λογοτεχνίαν ἐδημοσίευσε πλῆθος μελετῶν διὰ τὸν Γκαῖτε, Σίλλερ, Λέσσιγγ κ. ἄ., καὶ «Ἑρμηνείαν εἰς τοὺς Γερμανοὺς κλασσικοὺς» (1855—1886 εἰς 86 τ.), περίφημον διὰ τὴν ἐξαντλητικὴν μελέτην αὐτῶν. Π. Ν. Π.

ντύνω· δημοτ., ἀντὶ *ἐνδύω* (βλ. λ.)· περιβάλλω τινὰ διὰ τοῦ ἐνδύματός του, ἐνδύω· || παρέχω τὴν δαπάνην πρὸς ἔνδυσιν· || ἐπὶ ῥάπτου ἢ ῥαπτρίας, ῥάπτω τὰ ἐνδύματά τινος: «ἡ τάδε μοδίστρα ντύνει τὶς καλύτερές κυρίες»· || *ντύνομαι·* μέσον διάμεσον, κατασκευάζω τὰ ἐνδύματά μου διά τινος: «ντύνομαι 'ς τὸν τάδε ράφτη», «ντύνεται 'ς τὴν Ἀθήνα, —'ς τὴν Εὐρώπη».

Ντυπανλοὺ (Dupanloup), ***Φῆλιξ - Ἀντώνιος - Φιλιβέρτος.*** Γάλλος θεολόγος, γεννηθεὶς ἐν Σαὶν Φελὶξ τῆς Σαβοΐας τῷ 1802 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1878. Διεδραμάτισε σπουδαῖον πρόσωπον εἰς τὰς συζητήσεις καὶ τὰ δημόσια τῆς ἐποχῆς του, χάρις εἰς τὴν δραστηριότητα, τὴν ὁρμητικότητα καὶ τὸ ἀναμφισβήτητον τάλαντόν του. Διεκρίθη ἐνωρὶς διὰ τὴν σπανίαν δύναμιν τοῦ πνεύματός του καὶ ἤδη ἀπὸ τοῦ 1830 ἐγένετο ἐξομολογητὴς τοῦ δουκὸς τοῦ Βορδὼ καὶ καθηγητὴς τῆς κατηχήσεως τῶν Ὀρλεανιδῶν. Ὑπὸ τὴν μοναρχίαν τοῦ Ἰουλίου ἐχρημάτισεν ἱεροκήρυξ τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων, διευθυντὴς τοῦ μικροῦ σεμιναρίου τῶν Παρισίων, γενικὸς βικάριος καὶ τῷ 1841 καθηγητὴς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ῥητορικῆς ἐν Σορβόννῃ. Ἀλλ᾿ αἱ δριμεῖαι ἐπιθέσεις του κατὰ τοῦ Βολταίρου ἐπροκάλεσαν τὰς διαμαρτυρίας τοῦ πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου του, δι᾿ ὃ καὶ ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ τὰ μαθήματα. Τῷ 1849 ἐγένετο ἐπίσκοπος τῆς Ὀρλεάνης, ὡς τοιοῦτος δ᾿ ἐπέδειξεν ὅλην τὴν δραστηριότητα τοῦ χαρακτῆρός του. Παρὰ τὰς μεγάλας φροντίδας τοῦ κηρύγματος καὶ τῆς διοικήσεως τῆς περιφερείας του, δὲν ἔπαυσε νὰ εὑρίσκεται εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ καθολικισμοῦ. Τῷ 1854 ἐγένετο μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, διεκρίθη δὲ διὰ τὴν ἀποκλειστικότητά του, ἡ δὲ μπροσοῦρά του «Avertissement aux pères de famille» (1863), στρεφομένη κατὰ τῶν θεωριῶν τοῦ Λιττρέ, τοῦ Μωρύ, τοῦ Ταὶν καὶ τοῦ Ῥενάν, συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀποτυχίαν τοῦ Λιττρὲ κατὰ τὴν ὑποψηφιότητά του ὡς ἀκαδημαϊκοῦ. Ὅταν ἐτέθη τὸ δόγμα τοῦ ἀλαθήτου τοῦ πάπα εἰς τὴν σύνοδον τοῦ Βατικανοῦ (1869), ὁ Ντυπανλού, ἀντιτιθέμενος κατ᾿ ἀρχάς, ἠναγκάσθη τέλος νὰ τὸ παραδεχθῇ. Τῷ 1871, ἐκλεγεὶς βουλευτὴς τῆς ἐθνοσυνελεύσεως, ἀντέστη κατὰ τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως καὶ δὴ κατὰ τῶν νομοσχεδίων περὶ ἀναγκαστικῆς, δωρεὰν καὶ λαϊκῆς ἐκπαιδεύσεως. Εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις ἐξεδηλώθη λυσσαλέος πολέμιος τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας. Τῷ 1873 ἐγένετο μέλος τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως καὶ ὑπῆρξεν ὁ κυριώτερος ὑποκινητὴς τῆς μεταρρυθμίσεως, ἥτις κατέστησεν αὐστηροτέρας τὰς ἐξετάσεις διὰ τὴν ἀπόκτησιν baccalauréat τῆς φιλολογίας.

Φῆλιξ Ντυπανλού.

Ἐδημοσίευσε μέγαν ἀριθμὸν ἔργων, τινὰ τῶν ὁποίων ἔσχον μεγάλην ἐπιτυχίαν καὶ ἐπροκάλεσαν μέγαν θόρυβον. Ἀλλὰ τὰ περισσότερα ἐξ αὐτῶν, γεγραμμένα ἐπ᾿ εὐκαιρίᾳ, δὲν ἔχουν σήμερον καμμίαν πλέον ἀξίαν, πλὴν τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν παιδαγωγικήν. Ὁ Ντυπανλοὺ εἶναι ἐξ ὅλων τῶν ἐκκλησιαστικῶν λειτουργῶν τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος ἐκεῖνος, ὅστις ἐμελέτησε περισσότερον τὰ παιδαγωγικὰ προβλήματα. Διάφορα ἔργα του: «La femme studieuse» (1863), «La femme chrétienne et française» καὶ ἰδίᾳ αἱ «Lettres sur l'éducation des filles» (1879) μαρτυροῦν τὴν προτίμησίν του ταύτην πρὸς τὰ ἐκπαιδευτικὰ ζητήματα. Χάρις εἰς τὸ ἐξομολογητικόν του ἔργον ἔλαβε τὴν εὐκαιρίαν νὰ διαπιστώσῃ τὴν κενότητα καὶ ἀτέλειαν τῆς εἰς τὰς γυναῖκας παρεχομένης μορφώσεως. Θεωρῶν ἀνεπαρκῆ τὴν εὐσέβειαν, προτρέπει τὰς γυναῖκας καὶ εἰς σοβαρωτέρας σπουδάς. Ἐπίσης ἔγραψεν ἔργα ἀφορῶντα τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἀρρένων, ὡς: «Traité de l'éducation» (1851, τόμ. 3), «La haute éducation intellectuelle» (1853, τόμ. 3), «Conseils aux jeunes gens sur l'étude de l'histoire» (1872) κλπ. Παρὰ τὴν ἔκτασίν των ὅμως, τὰ ἔργα ταῦτα δὲν εἶναι ἢ λίβελλοι κατὰ τοῦ νεωτεριστικοῦ καὶ δημοκρατικοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς. Ἀναφέρεται πάντοτε εἰς τὴν μικροαστικὴν τάξιν καὶ δι᾿ αὐτὴν πάντοτε ἐνδιαφέρεται, ἀγνοῶν τὸν πολὺν λαόν, περιφρονεῖ τὰ πανεπιστήμια, τοὺς δημοδιδασκάλους καὶ τοὺς παιδαγωγούς, οἱ ὁποῖοι λαμβάνουν ὑπ᾿ ὄψιν τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς φύσεως, καὶ ἐν γένει ἀποτελεῖ εὔγλωττον ἐκπρόσωπον τοῦ ἀντιδραστικοῦ πνεύματος τοῦ κλήρου. θ. π.

Ντυπὰρκ (Duparc), ***Εὐγένιος-Μαρία-Ἑρρῖκος Fougues.*** Γάλλος μουσουργός, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1848. Αἱ πρῶται συνθέσεις τοῦ Ντυπὰρκ ὑπῆρξαν τεμάχια διὰ κλειδοκύμβαλον, μία σονάτα διὰ κλειδοκύμβαλον καὶ βιολοντσέλλον καὶ τὸ συμφωνικὸν ποίημα: «Lenore» (1875). Ἡ προσωπικότης ἐν τούτοις τοῦ Ντυπὰρκ διαφαίνεται κυρίως εἰς τὰς μελῳδίας του, εἰς τὰς ὁποίας πα-

Digitized by Google

ρουσιάζεται νεωτεριστὴς καὶ ἀπαράμιλλος διδάσκαλος εἰς τὸ εἶδος. Συνέθεσεν ἐπίσης: «Πρόσκλησις εἰς ταξίδιον», «Τὸ κῦμα καὶ ἡ καμπάνα», «Phidylé», «Lamento», «Ἔκστασις», «Ἡ προγενεστέρα ζωή», «Τὸ θλιβερὸ τραγοῦδι» κλπ. Γ. Σ.

Ντυπασκιὲ (Dupasquier), ***Γεράρδος-Ἀλφόνσος.*** Γάλλος ἰατρὸς καὶ χημικὸς (1793—1848). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς χημείας ἐν Λυῶν. Ἐφεῦρε τὸ ὑδροθειόμετρον, εὐφυᾶ συσκευὴν μετρήσεως τῆς ἐν τῷ ὕδατι παρεχομένης ποσότητος ὑδροθείου. Ἔγραψε: «Περὶ τῆς χρήσεως τοῦ πρωτοϊωδιούχου σιδήρου εἰς τὴν φθίσιν τῶν πνευμόνων» (1837), «Τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν καὶ ποταμῶν» (1840), «Στοιχεῖα ἐφηρμοσμένης χημείας» (1844) κλπ., ἐξέδωσε δὲ καὶ ἰατρικὴν ἐφημερίδα. Σ. Γ.

Ντυπὲν (Dupin), ***Ἀνδρέας-Μαρία-Ἰωάννης-Ἰάκωβος.*** Γάλλος πολιτικὸς (1783—1865). Ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος διδάκτωρ τῆς νομικῆς σχολῆς τῶν Παρισίων, διετέλεσε δὲ μέλος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τοῦ Ἑκατονθημέρου καὶ ἐγένετο διάσημος ὡς συνήγορος τοῦ στρατάρχου Νέϋ καὶ τῶν στρατηγῶν Μπουαγιέ, Μπερανζέ, Ζουῦ κ. ἄ. Πολέμιος τοῦ βασιλέως Καρόλου Ι', ἦτο ἐκ τῶν πρωτεργατῶν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1830, μεθ' ἣν ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου-Φιλίππου γενικὸς εἰσαγγελεὺς τοῦ ἀκυρωτικοῦ δικαστηρίου καὶ κατ' ἐπανάληψιν βουλευτής. Ἔγραψε: «Τὸ γαλλικὸν δημόσιον ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον» (1845), «Ἀπομνημονεύματα» (1855—1861) κ. ἄ. Π. Ν. Π.

—**Ντυπὲν** (Dupin), ***Κάρολος.*** Γάλλος μαθηματικὸς (1784—1873). Μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν συνέγραψε τὰς «Développements de géométrie», ἔργον περιέχον ἐνδιαφέροντα θεωρήματα τῆς γεωμετρίας. Ν. Γ.

— **Ντυπὲν** (Dupin), ***Φραγκίσκος-Πέτρος - Κάρολος, βαρῶνος*** —. Γάλλος μαθηματικὸς καὶ οἰκονομολόγος (1784—1873). Ἐσπούδασεν εἰς τὴν πολυτεχνικὴν σχολὴν τῶν Παρισίων τὴν μηχανικὴν (1801) καὶ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τῆς πρώτης Ἰονίου Ἀκαδημίας ἐν Κερκύρᾳ (1807), ὅπου ἐδίδαξεν ἐπὶ βραχὺ τὴν φυσικὴν καὶ τὰ μαθηματικά. Εἰδικευθεὶς εἰς τὴν τεχνικὴν τῆς ναυπηγίας, ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν (1818) καὶ καθηγητὴς τῆς μηχανικῆς εἰς τὴν σχολὴν (Conservatoire) τῶν τεχνῶν καὶ ἐπαγγελμάτων (1819). Ἐπιδοθεὶς εἶτα εἰς τὴν πολιτικήν, διετέλεσεν ἀντιπολιτευόμενος βουλευτὴς (1824), σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας (1831), μέλος τοῦ ναυαρχείου καὶ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν (1833), γερουσιαστὴς (1852) κ. ἄ. Ἐκ τῶν μαθηματικῶν καὶ φυσικῶν του ἐρευνῶν κυριώτεραι εἶναι αἱ περὶ τῆς καμπυλότητος τῶν ἐπιφανειῶν, τῆς διαθλάσεως τοῦ φωτός, τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀλγεβρικῶν ἀφαιρέσεων ἐν τῇ γεωμετρίᾳ κ. ἄ. Ἔγραψε: «Ταξίδια εἰς Μεγάλην Βρεττανίαν» (1820—1824), «Ἐφαρμογαὶ τῆς γεωμετρίας καὶ τῆς μηχανικῆς εἰς τὸ ναυτικὸν» (1825), «Αἱ παραγωγικαὶ καὶ ἐμπορικαὶ δυνάμεις τῆς Γαλλίας» (1825), «Ἠθική, διδασκαλία καὶ βιομηχανία» (1838), «Ἱστορία τῶν λαϊκῶν ταμιευτηρίων» (1844), «Αἱ παραγωγικαὶ δυνάμεις τῶν ἐθνῶν τῷ 1800—1851» (1851), κεφαλαιώδες ἔργον του, κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ντυπερρὲ (Duperré), ***Γκὺ-Βίκτωρ, βαρῶνος*** —. Γάλλος ναύαρχος (1775—1846). Τῷ 1808 κυβερνῶν τὴν φρεγάταν «Σειρῆνα» καὶ ἐπαναπλέων ἐξ Ἀντιλλῶν προσεβλήθη ὑπὸ δύο ἀγγλικῶν πλοίων καὶ ἠναγκάσθη νὰ ρίψῃ εἰς τὴν ἀκτὴν τὴν φρεγάταν του, τὴν ὁποίαν ἀνείλκυσε βραδύτερον. Τῷ 1811 προήχθη εἰς ὑποναύαρχον, τῷ δὲ 1830 εἰς ναύαρχον, ἀπονεμηθέντος αὐτῷ τοῦ τίτλου τοῦ βαρώνου. Τῷ 1834 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν. Γ. Ν. Ν.

Ντυπινaὶ ντὲ Βορεπιὲρ (Dupiney de Vorepierre), ***Ἰωάννης - Φραγκῖσκος - Μαρία Μπερτέ.*** Γάλλος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1811 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1879 ἐν Παρισίοις. Σπουδάσας ἰατρικὴν καὶ ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ αὐτῆς, εἰσῆλθε τῷ 1840 εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ «Crédit» καὶ τῆς «Politique nouvelle» καὶ ἐδημοσίευσεν ἄρθρα ἀναγόμενα εἰς τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν. Εἶναι γνωστὸς διὰ τοῦ ἔργου του: «Dictionnaire français illustré et Encyclopédie nouvelle» (Paris 1856—1864, τόμ. 2), ὅπερ ἐπὶ μακρὸν ἐξετιμᾶτο, καὶ διὰ τοῦ «Dictionnaire des noms propres ou encyclopédie illustrée de biographie, de géographie, d'histoire et de mythologie», ὅπερ δὲν ἐπρόλαβε νὰ ἀποτελειώσῃ. Ἐξέδωκεν ἐπίσης τὸ ἰατρικὸν ἔργον «Sur les symptômes du choléra, morbus sporadique» (Paris 1841) καὶ μετέφρασεν εἰς τὴν γαλλικὴν τὰς «Ἐπιστολὰς περὶ τῆς χημείας» τοῦ Liebig (1845) καὶ τὸ «Ἐγχειρίδιον φυσιολογίας» τοῦ Müller (1846). Θ. Π.

Ντυπλαὶ (Duplay), ***Σίμων-Ἐμμανουήλ.*** Γάλλος χειρουργός, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις (1836—1924). Τῷ 1866 ἐγένετο ἐπιμελητὴς καὶ τῷ 1867 ὑφηγητὴς τῆς χειρουργικῆς. Τῷ 1879 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς, τῷ 1880 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς παθολογίας καὶ τῷ 1890 τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς. Ἐφεῦρε ρινοσκόπιον καὶ ἐπέφερε πλείστας μεταβολὰς εἰς τὴν σημειολογίαν τῶν νόσων τῶν ρινικῶν κοιλοτήτων. Ἐδημοσίευσε πλείστας ἐργασίας. Τὸ ὄνομά του ὅμως συνεδέθη ἰδίᾳ μὲ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἡμιτελοῦς καταλειφθέντος συγγράμματος τοῦ καθηγητοῦ του Follin: «Traité élémentaire de Pathologie externe», ὡς καὶ μὲ τὴν δημοσίευσιν ὁμοῦ μετὰ τοῦ Reclus τοῦ κλασσικοῦ ἔργου «Χειρουργικὴ» (1892—1899). Ο. Ρ.

Ντυπλὲ (Dupleix), ***Ἰωσὴφ-Φραγκῖσκος, μαρκήσιος*** —. Γάλλος κυβερνήτης τῶν Ἰνδιῶν (1697—1763). Υἱὸς ἑνὸς τῶν διευθυντῶν τῆς Ἑταιρείας τῶν Ἰνδιῶν, ἠκολούθησε πλείστας ναυτικὰς ἀποστολὰς εἰς Ἀμερικὴν καὶ Ἰνδίας καὶ ἐγένετο διευθυντὴς τῶν γαλλικῶν πρακτορείων τοῦ Ποντισερὺ (1720) καὶ Σαντερναγκὸρ (1730) καὶ γενικὸς κυβερνήτης τῶν γαλλικῶν κτήσεων ἐν Ἰνδίαις (1742). Ἐπιτυχὼν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γαλλικῆς ναυτιλίας εἰς τὰ ἰνδικὰ ὕδατα καὶ τὴν συνδρομὴν τῶν ἰθαγενῶν, προσέδωκε κολοσσιαίαν ἔκτασιν εἰς τὰς κτήσεις τῆς Ἑταιρείας τῶν Ἰνδιῶν, ἰδίως κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου τῆς διαδοχῆς τῆς Αὐστρίας. Ἀκολουθῶν ἰδίαν πολιτικήν, ἐπολέμησεν ἐντόνως τοὺς Ἄγγλους, κατέλαβε τὸ Μαδρὰς καὶ κατώρθωσε (1748—1754) νὰ ὀργανώσῃ μέγα κράτος ἰθαγενὲς ἐν τῇ Καρνατικῇ, μὲ πληθυσμὸν ἄνω τῶν 30.000.000, ἀποβλέπων εἰς τὸν ὁλοσχερῆ ἐκτοπισμὸν τῶν Ἄγγλων. Ἡττώμενος ὅμως ἐν συνεχείᾳ ὑπὸ τῶν συνησπισμένων μαχαραγιάδων καὶ Ἄγγλων, ἀνεκλήθη εἰς Γαλλίαν, ὅπου ἀπέθανε πάμπτωχος, ἐνῷ οἱ Ἄγγλοι ἀνίδρυσαν εἰς αὐτὸν ἀνδριάντα καὶ ἠκολούθησαν τὰς ὑπ' αὐτοῦ χρησιμοποιηθείσας μεθόδους.

Ἰωσὴφ Ντυπλέ.

Ντυπλεσσὶ (Duplessis), ***Γεώργιος - Βίκτωρ-Ἀντώνιος Γκρατέ.*** Γάλλος ἱστορικὸς (1834—1899). Διεδέχθη τὸν κόμιτα Ντελαμπὸρντ ὡς διευθυντὴς τοῦ τμήματος σφραγίδων τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων (1885) καὶ τὸν Ἀλέξανδρον Λενὸν ὡς ἐλεύθερον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν καλῶν τεχνῶν (1891) καὶ εἰδικεύθη εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς χαρακτικῆς. Ἔγραψε μονογραφίας περὶ πλείστων καλλιτεχνῶν, καταλόγους ποικίλων συλλογῶν ἔργων χαρακτικῆς καὶ τὰ γενικὰ ἔργα: «Ἱστορία τῆς χαρακτικῆς ἐν Γαλλίᾳ» (1861), «Βιογραφικὴ βιβλιογραφία» (1866), «Αἱ ἐνδυμασίαι τοῦ ΙΣΤ', ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνος» (1867—1873), «Ἱστορία τῆς χαρακτικῆς ἐν Ἰταλίᾳ, Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ, κ.τ.λ.» (1880) κ.ἄ. καὶ συνειργάσθη μετὰ τοῦ Μπουσὸ εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ «Λεξικοῦ τῶν σημάτων καὶ μονογραμμάτων τῶν χαρακτῶν» (1886—1887). Π. Ν. Π.

— **Ντυπλεσσὶ** (Duplessis), ***Λουκίλλη.*** Σύζυγος τοῦ Καρόλου *Ντεμουλὲν* (βλ. λ.).

— **Ντυπλεσσὶ** (Duplessis), ***Μαρία.*** Γαλλὶς ἑταίρα (1824—1847), ἡ ἐπιλεγομένη *Ἡ κυρία μὲ τὰς καμελίας*, ἧς τὸ πραγματικὸν ὄνομα εἶναι *Ἀλφονσίνη Πλεσσὶ* (Plessis). Διάσημος διὰ τὴν ὡραιότητά της, τὸν πολυτελῆ βίον καὶ τὰς περιπετείας της, ἔσχε στενὰς σχέσεις μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ υἱοῦ, ὅστις καὶ ἀπηθανάτισεν αὐτὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα Μαργαρίτα Γκωτιὲ (Gautier) εἰς τὸ μυθιστόρημα καὶ τὸ δραματικὸν ἔργον «Ἡ κυρία μὲ τὰς καμελίας». — Π.

— **Ντυπλεσσὶ** (Duplessis), ***Πέτρος - Ἀλέξανδρος Γκρατέ.*** Γάλλος φιλόλογος καὶ βιβλιογράφος (1792—1853), γνωστὸς καὶ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Ἱλάριος Λὲ Γκαὶ* (Le Gay). Διετέλεσε καθηγητὴς καὶ πρύτανις τῶν ἀκαδημιῶν τῆς Κὰν, Ντουαὶ καὶ Λυῶνος. Ἔγραψε «Παροιμιολογικὴν βιβλιογραφίαν» (1847), ἀφορῶσαν τὰς εἰς πᾶσαν γλῶσσαν γραφείσας παροιμίας, μακρὰν συλλογὴν λαϊκῶν τερπνῶν αναγνωσμάτων κ. ἄ. καὶ ἐξέδωκεν: «Ἀνθολογίαν γαλλικῶν παροιμιῶν» (1851), πλεῖστα μεσαιωνικὰ ἔργα καὶ τὰ «Ἀποφθέγματα» τοῦ Λὰ Ροσφουκώ. Π. Ν. Π.

Ντυπὸν (Dupont), ***Ἰάκωβος-Λουδοβῖκος.*** Γάλλος πολιτικὸς (1755—1816). Ἀρχικῶς ἦτο ἱερεύς, ἀποβαλὼν δὲ τὸ σχῆμα ἐπεδόθη εἰς τὴν πολιτικήν, γενόμενος ἀπὸ τοῦ 1790 μέλος τῆς νομοθετικῆς καὶ τῆς συμβατικῆς συνελεύσεως. Εἶναι εἷς τῶν ψηφισάντων τὴν θανάτωσιν τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ', γνωστὸς ἀπὸ τῆς προτάσεώς του (1792) περὶ ἐπισήμου ὑποκαταστάσεως τῆς θρησκείας διὰ τῆς καλλιεργείας τῶν ἐπιστημῶν. Τῷ 1798 ἐπεχείρησε τὴν ἵδρυσιν ἐλευθέρας σχολῆς γεωργίας, ἠθικῆς καὶ μαθηματικῶν ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων. Ἀπολέσας τὰς φρένας ἀπέθα[νεν] εἰς τὸ ψυχιατρεῖον τοῦ Σαραντόν. Π. Ν. Π.

— **Ντυπὸν ντὲ Νεμοὺρ** (Dupont de Nemours), ***Πέτρος-Σαμουήλ.*** Γάλλος πολιτικὸς καὶ οἰκονομολόγος (1739—1817). Ἐσπούδασε νομικά, κατόπιν διετέλεσε συνεργάτης τοῦ Τυργκὸ καὶ ἐξελέγη βουλευτὴς τῆς τρίτης τάξεως εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ 1789. Κηρυχθεὶς ὑπὲρ τῆς συνταγματικῆς μοναρχίας, κατεδιώχθη κατὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, ὁπόθεν ἐπανέκαμψε διαρκούσης τῆς πρώτης αὐτοκρατορίας. Ἐξορισθεὶς μετὰ τὴν παλινόρθωσιν τῶν Βουρβόνων, ἐγκατεστάθη ἐκ νέου ἐν Ἀμερικῇ, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Ὁ Ντυπὸν ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων καὶ πιστοτέρων μαθητῶν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς φυσιοκρατικῆς σχολῆς Κεναί, εἰς αὐτὸν δὲ ὀφείλεται καὶ ὁ ὅρος *φυσιοκρατία*, τὸν ὁποῖον ἐχρησιμοποίησε τὸ πρῶτον ἐν τῷ τίτλῳ συλλογῆς μελετῶν τοῦ Κεναί, ἃς ἐξέδωκε μετὰ τὸν θάνατόν του ὑπὸ τὸν τίτλον «La Physiocratie, ou constitution naturelle du gouvernement κτλ. Recueil des traités de Quesnay» (2 τόμ. 17[68]). Ἔγραψεν ὡσαύτως «Mémoire sur la vie de Turgot» (1782). Α. Α.

— **Ντυπὸν - *Οὐάϊτ*** (Dupont - White), ***Κάρολος Μπρούκ.*** Γάλλος οἰκονομολόγος (1807—1878). Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ κατόπιν ἀφιερώθη ἀποκλειστικῶς εἰς θεωρητικὰς ἐπιστημονικὰς μελέτας. Ὁ Ντυπὸν ἀντιπροσωπεύει τὴν σχολὴν τοῦ χριστιανικοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀποδέχεται ἐν τούτοις ἐκ παραλλήλου καὶ ἰδέας συγγενεῖς πρὸς φιλελευθέρας κατευθύνσεις. Ἔγραψε: «Relations du travail avec le capital» (1846), «Supression de l'impôt du sel et de l'octroi» (1847), «L'individu et l'État» (1858—1865), «La centralisation» (1860-1861), «La liberté politique» (1864), «Le rôle de la liberté de la presse» (1866), «Reflexions d'un optimiste» (1873) κλπ., ὡς καὶ σειρὰν ἄρθρων περὶ τοῦ συστήματος τῆς συγκεντρώσεως τῶν διοικητικῶν λειτουργιῶν. Ὁ Ντυπὸν-Οὐάϊτ εἶναι εἷς ἐκ τῶν κυριωτέρων ἐκπροσώπων τῆς θεωρίας τοῦ κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ. Α. Α.

— **Ντυπὸν** (Dupon), ***Πέτρος.*** Γάλλος ταπητουργός, ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1650. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν θεμελιωτῶν τῆς τουρκικῆς ταπητουργίας εἰς Γαλλίαν, ἐργασθεὶς μετὰ τοῦ Σίμωνος Λουρ[ντὲ] εἰς τὴν διακόσμησιν τοῦ Λούβρου διὰ περιφήμων ταπήτων. Κατέλιπε τὸ τεχνικὸν σύγγραμμα «Ἡ στρωματουργία» (1632) καὶ ἱστορικὸν τάπητα παριστῶντα τὸν Λουδοβῖκον ΙΓ' μετὰ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας (μουσεῖον Γκομπελέν). Π. Ν. Π.

— **Ντυπὸν** (Dupont), ***Πέτρος.*** Γάλλος ποιητὴς καὶ μουσικοσυνθέτης (1821—1870). Διετέλεσεν ἐπὶ βραχὺ βοηθὸς τοῦ «Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας» (1842). Τὰ ποιήματά του, διαπνεόμενα ἐπίσης ὑπὸ φιλοσοφικοῦ πνεύματος καὶ σοσιαλιστικῶν ἀρχῶν, ἐστοίχισαν εἰς αὐτὸν καταδίκην εἰς ἑπταετῆ δεσμὰ (1851), ὧν ἀπαλλαγεὶς ἔπαυσε γράφων. Ἐκ τῶν ἔργων του διακρίνονται τὰ ἑξῆς: «Δυὸ ἄγγελοι» (1843) βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας, «Τὰ ἔλατα», «Ἡ μητέρα Ἰωάννα», «Ἡ ἄσπρη ἀγελάδα», «Τὰ Χριστούγεννα τῶν χωρικῶν», «Τὸ τραγοῦδι τοῦ στρατιώτου», «Ὁ ὑφαντουργός», «Ὁ μῦθος τοῦ Περιπλανωμένου Ἰουδαίου», εἰκονογραφηθὲν ὑπὸ τοῦ Γουσταύου Ντορὲ κ. ἄ. Διὰ πλεῖστα τῶν ποιημάτων συνέθεσε καὶ μουσικήν, κατέστησαν δὲ τὰ λαϊκώτερα ᾄσματα τῆς ἐποχῆς του. Τὰ ᾄσματά του ἐξεδόθησαν εἰς τὰς δύο σειρὰς «Chants et Chansons» (θ' ἔκδ. 1876) καὶ «Chants et poésies» (ζ' ἔκδ. 1861).

—**Ντυπὸν** (Dupont), ***Σαμουὴλ-Φρανσίς.*** Ἀμερικανὸς ναυτικὸς (1803—1863), γαλλικῆς καταγωγῆς. Καταταχθεὶς λίαν ἐνωρὶς εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, διεκρίθη κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Μεξικοῦ. Διευθυντὴς τοῦ ναυστάθμου τῆς Φιλαδελφείας κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ ἀνθενωτικοῦ πολέμου (1861), ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς μοίρας τῶν Βορείων Πολιτειῶν (Ἑνωτικῶν), κατήγαγε πολλὰς νίκας καὶ περιέστειλε σημαντικῶς τὸ λαθρεμπόριον πολέμου, τὸ διεξαγόμενον ἐξ Εὐρώπης εἰς τὰς Ἀνθενωτικὰς ἀκτάς. Γ. Κ.

— **Ντυπὸν** (Dupont), ***Φραγκῖσκος.*** Γάλλος χημικὸς (1847—1914). Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν γεωργικὴν χημείαν καὶ τὴν βιομηχανίαν τῶν σακχάρων. Ἐφεῦρε πλεῖστα χημικὰ ὄργανα διὰ τὰς ἀναλύσεις εἰς τὰ ἐργαστήρια καὶ τὰ βιομηχανικὰ ἐργοστάσια, ὡς λ.χ. τὸ ἀμυλόμετρον, τὸ σακχαρόμετρον αὐτοῦ κλπ. καὶ ὑπέδειξε νέας μεθόδους διὰ τὴν βιομηχανίαν τῶν σακχάρων. Ἵδρυσε τὴν «Ἕνωσιν τῶν χημικῶν σακχάρεως τῆς Γαλλίας καὶ τῶν ἀποικιῶν» καὶ διηύθυνεν ἐπὶ δεκαοκταετίαν τὸ δελτίον αὐτῆς, ἐν τῷ ὁποίῳ καὶ ἐδημοσίευσε πολλά, ὡς καὶ πλεῖστα ὅσα ἐπιστημονικὰ ἄρθρα. Ἔγραψε πολλὰ συγγράμματα, ὧν σπουδαιότερα εἶναι: «Περὶ τῆς ... λογίας τοῦ φωσφορικοῦ ὀξέος, τοῦ ἀζώτου καὶ τοῦ ... λίου εἰς τὰ λιπάσματα», «Ὁδηγὸς τοῦ σακχαροποιοῦ καὶ τοῦ οἰνοπνευματοποιοῦ», «Περὶ τῆς σακχαροποιίας», «Περὶ τῆς καλλιεργείας τῶν σακχαροτεύτλων» κ. λ. Ὡσαύτως ἐδημοσίευσε πλῆθος μελετῶν εἰς ...

Digitized by Google

ρορα περιοδικά. Ἀντεπροσώπευσεν ἐπανειλημμέως τὴν πατρίδα του εἰς τὰ διεθνῆ συνέδρια τῆς ἐφηρμοσμένης χημείας, ἐν Βιέννῃ (1898), Παρισίοις (1900), Βερολίνῳ (1903), Ρώμῃ (1906), Λονδίνῳ (1909) *κλπ.* σ. γ.

Ντυπὸν ντὲ Λ''Ετὰν (Dupont de L'Etang), ***Πέτρος - Ἀντώνιος, κόμις—***. Γάλλος στρατηγὸς (1765—1840). Μετέσχε πλείστων μαχῶν, ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ πολεμικοῦ ἀρχείου καὶ μετασχὼν τοῦ κινήματος τῆς 18ης Ὁμιχλώδους ἀνέλαβε τὴν ὀργάνωσιν τῆς Ἰταλίας καὶ κατέστη ἐκ τῶν πολυτιμοτέρων συνεργατῶν τοῦ Ναπολέοντος. Τῷ 1805 ἐπολέμησε νικηφόρως ἐν Γερμανίᾳ καὶ τῷ 1808 ὑπέγραψεν ἐν Ἱσπανίᾳ τὴν συνθήκην τοῦ Μπάϋλεν, δι' ἣν ἐφυλακίσθη εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ζοῦ. Κατὰ τὸ Ἑκατονθήμερον διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ μετὰ τὴν μάχην τοῦ Βατερλὼ μέλος τοῦ μυστικοσυμβουλίου καὶ (1815—1830) βουλευτής. Ἔγραψεν : «Ἡ ἐλευθερία» (ποίημα), «Περὶ τῆς εἰς Αὐστρίαν ἐκστρατείας», «Περὶ τῆς Ἱσπανίας», «Ἡ τέχνη τοῦ πολέμου» (ποίημα), «Ἀπομνημονεύματα» καὶ ἄλλα. π. ν. π.

Ντυπονσὲλ (Duponchel), ***Ἀδόλφος***. Γάλλος μηχανικὸς (1821—1899). Εἶναι γνωστὸς διὰ τὰς ἐργασίας του ἐπὶ τῆς γονιμοποιήσεως τῶν χέρσων ἐκτάσεων, διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ὑπερσαχαρείου σιδηροδρόμου, τῆς ὁποίας αὐτὸς ἔσχε τὴν πρωτοβουλίαν, καὶ διὰ τὸν ἀποικισμὸν τῆς Ἀφρικῆς. Ἔγραψεν : «Ὁ ὑπερσαχάρειος σιδηρόδρομος» (1878), «Θεωρία περὶ τεχνητῶν προσχώσεων» (1882), «Ὁ ἀποικισμὸς τῆς Ἀφρικῆς καὶ ὁ σιδηρόδρομος τῆς Μαδαγασκάρης» (1897), κ. ἄ. π. ν. π.

Ντυπὸρ (Duport). Δύο Γάλλοι ἀδελφοί, διάσημοι δεξιοτέχναι τοῦ βιολοντσέλλου. —1) ***Ἰωάννης-Πέτρος***, ὁ ἐπιλεγόμενος *Ντυπὸρ ὁ πρεσβύτερος* (1741—1818). Διετέλεσε μουσικὸς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ πρίγκιπος τοῦ Κοντέ, ἐπεχείρησε πλείστας καλλιτεχνικὰς περιοδείας καὶ ἐν τέλει ὠνομάσθη πρῶτος βιολοντσελλ·στὴς τῆς ὀρχήστρας καὶ βραδύτερον διευθυντὴς τῶν συναυλιῶν τῆς πρωσσικῆς αὐλῆς. Ἔγραψεν ἔργα διὰ δύο βιολοντσέλλα, 6 σονάτας διὰ βιολοντσέλλον καὶ ἐνάριθμον βάσιμον κ. ἄ.

—2) ***Ἰωάννης-Λουδοβῖκος*** (1749—1819). Ὑπῆρξε διασημότερος τοῦ ἀδελφοῦ του. Εἰκοσαετὴς εἶχεν ἤδη ἀποκτήσει ἐξαιρετικὴν φήμην, ἣν ἐστερέωσεν ἡ πρώτη ἐν Ἀγγλίᾳ περιοδεία του. Τὸ παίξιμόν του ἦτο ἀφαντάστου διαυγείας, ἡ δὲ δύναμις τοῦ ἤχου του καταπληκτική. Ἦτο ἐπίσης κάτοχος θαυμασίου ὀργάνου. Συνέθεσε σονάτας, παραλλαγάς, φαντασίας κ. λ. π. διὰ βιολοντσέλλον καὶ ἐξέδωκε : «Δοκίμιον περὶ τῆς δακτυλοθεσίας ἐπὶ τοῦ βιολοντσέλλου καὶ τοῦ χειρισμοῦ τοῦ τόξου». γ. σ.

—**Ντυπὸρ** (Du Port), ***Ἀδριανὸς-Ἰωάννης-Φραγκῖσκος***. Γάλλος πολιτικὸς (1759—1798). Σύμβουλος ἐν τῷ κοινοβουλίῳ τῶν Παρισίων, κατεπολέμησε τὸν κυβερνητικὸν δεσποτισμὸν καὶ προσείλκυσε πλείστους ἐκ τῶν μελλόντων ἐπαναστατῶν. Διάσημος νομομαθὴς καὶ ῥήτωρ τῶν γαλλικῶν ἐθνοσυνελεύσεων, παρεσκεύασε τὴν μεταρρύθμισιν τῆς γαλλικῆς δικαιοσύνης καὶ ὑπεστήριξεν ἐνθέρμως τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ θεσμοῦ τῶν ὁρκωτῶν δικαστηρίων. Γενόμενος ἐπίτροπος τῶν συνελεύσεων κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἀνακρίσεων διὰ τὴν δραπέτευσιν τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ', ἀπέκρουσε τὴν ἀπαγγελίαν κατηγορίας κατ' αὐτοῦ καὶ ἀποσχισθεὶς τῶν Ἰακωβίνων ἐγένετο σύμβουλος τοῦ βασιλέως. Μία τῶν σπουδαιοτέρων ἀγορεύσεων αὐτοῦ εἶναι ἡ τῆς 17 Μαΐου 1791, καθ' ἣν ἀντικρούων τὸν Ροβεσπιέρρον προήγγειλε τὴν ἐπερχομένην τρομοκρατίαν καὶ τὴν μέλλουσαν ἐπικράτησιν τοῦ δεσποτισμοῦ. Ὑπεστήριξε τὴν κατάργησιν τῆς θανατικῆς ποινῆς, προήδρευσε δ' ἐπί τινα χρόνον τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως. Μετὰ τὴν 10ην Αὐγούστου δραπετεύσας συνελήφθη, ἀλλ' ἀπελύθη τῇ ἐπεμβάσει τοῦ Δαντών. Ἀπελθὼν εἰς Ἀγγλίαν ἐπέστρεψεν εἰς Παρισίους μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ροβεσπιέρρου, ἀλλὰ ταχέως ἀπῆλθεν εἰς Ἑλβετίαν, ἔνθα διῆλθε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του ἐν στερήσει καὶ ἀφανείᾳ. θ. β.

Ντυπὸρτ (Duport), ***Ἰάκωβος***. Ἄγγλος φιλόλογος (1606—1679). Τῷ 1639 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Καΐμπριτζ. Ἐξέδωκεν: «Homeri gnomologia», ἐν ᾧ περισυνέλεξεν ἅπαντα τὰ ἐν τῇ Ἰλιάδι καὶ τῇ Ὀδυσσείᾳ περιεχόμενα γνωμικά. κ. ζ.

Ντυποτὲ (Dupotet), ***Ἰωάννης ντὲ Σεννεβουά, βαρῶνος—***. Γάλλος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1796 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1881. Θερμὸς θαυμαστὴς τῶν ἰδιοτήτων τοῦ μαγνητισμοῦ, ἐπεδόθη εἰς διάφορα πειράματα διὰ ν' ἀποδείξῃ τὴν ἀποτελεσματικότητά του διὰ τὴν θεραπείαν ὡρισμένων νόσων καὶ ἐξέδωκε τὴν ἐφημερίδα «Le propagateur» ἀπὸ τοῦ 1827 μέχρι τοῦ 1845. Ἔργα του : «Expériences publiques de magnétisme» (1826), «Cours de magnétisme» (1831), «Essai sur l'enseignement philosophique du magnétisme» (1845), «La magie dévoilée» (1852), «Traité complet de magnétisme animal» (1856), «Thérapeutique magnétique» (1863).

Ντυπουΐ (Dupuis)· βλ. *Ντυπυΐ*.

Ντύππελ (Düppel) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς βορείου Σιλεσίας, βορείως τῆς πόλεως Σαίνερμπορ (Sönderborg), δανικὸν ἀπὸ τοῦ 1920. Κάτοικοι (1921) 992. π. ν. π.

—*[Στρατ. ἱστορ.]* Κατὰ τὸν Δανικὸν πόλεμον τοῦ 1864, τὸ φρούριον τῆς *Ντύππελ* ἐπολιορκήθη ὑπὸ τῶν Πρώσσων ἀπὸ τῆς 13ης Μαρτίου μέχρι τῆς 18ης Ἀπριλίου 1864. Τὸ παρατιθέμενον σχεδιάγραμμα τῆς ὑπὸ τῶν Δανῶν ὀχυρώσεως τῆς

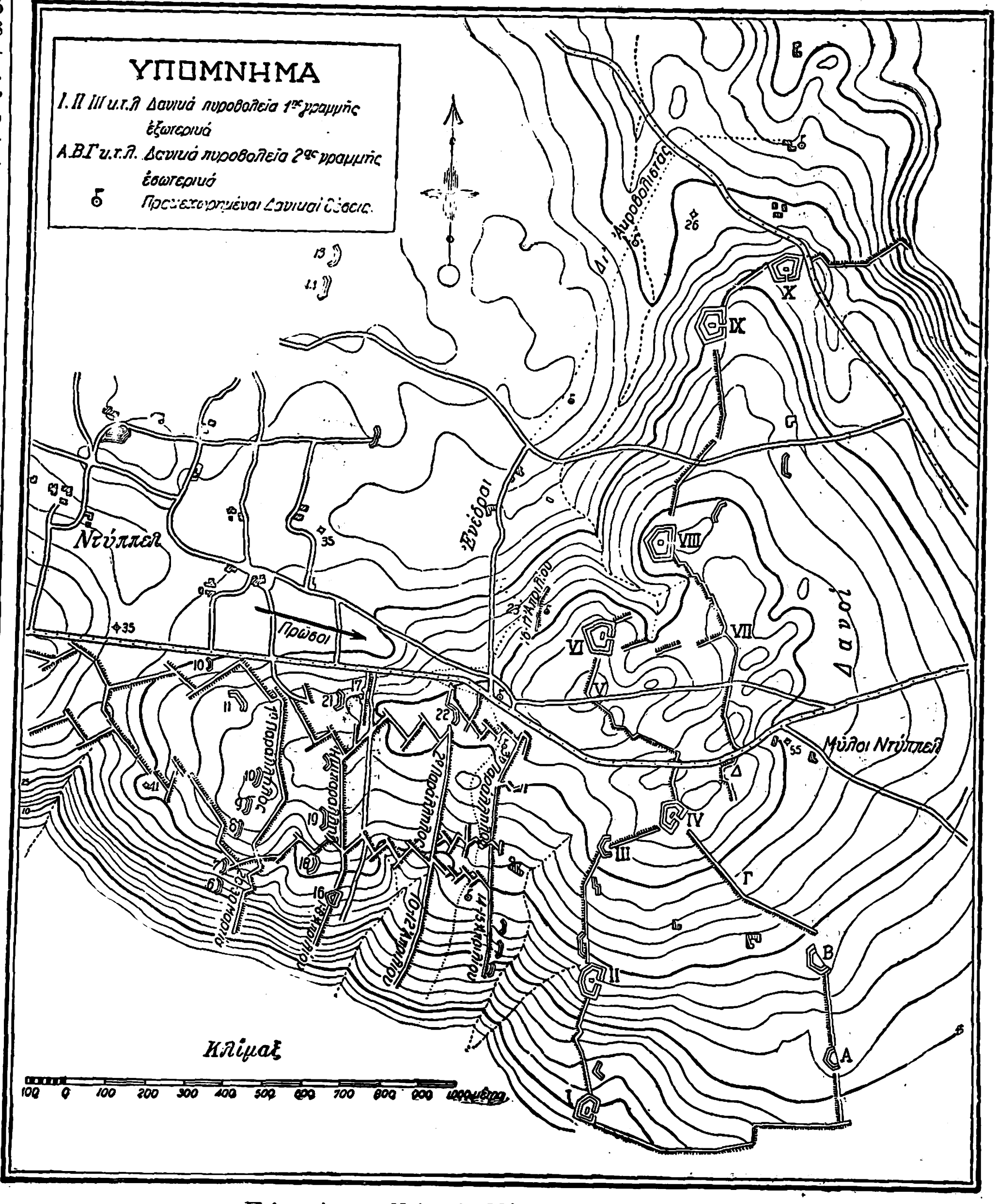

Πολιορκία τῆς Ντύππελ (Μάρτιος—Ἀπρίλιος 1864).

Ντύππελ καὶ τῶν ὑπὸ τῶν Πρώσσων πολιορκητικῶν ἔργων, παρέχει πλήρη εἰκόνα τῆς πολιορκίας τῆς Ντύππελ, ἥτις ἀποτελεῖ κλασσικὸν τύπον πολιορκίας τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. ν. θ. κ.

Ντυπρὰ (Duprat), ***Ἀντώνιος***. Καγκελλάριος τῆς Γαλλίας καὶ καρδινάλιος (1463—1535). Διετέλεσε πρῶτος πρόεδρος τοῦ παρλαμέντου τῶν Παρισίων (1507) καὶ σύμβουλος τῆς Λουΐζης τῆς Σαβοΐας. Περιβληθεὶς τὸ κληρικὸν σχῆμα μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου του, ἐγένετο ἐπίσκοπος, ἀρχιεπίσκοπος, καρδινάλιος (1527) καὶ μετὰ τρία ἔτη ληγᾶτος τοῦ πάπα. Ὑπῆρξε σφοδρὸς πολέμιος τῆς μεταρρυθμίσεως. γ. ι. β.

Ντυπρατὸ (Duprato), ***Ἰούλιος - Λαυρέντιος***. Γάλλος μουσουργὸς (1827—1892). Ἔτυχε τοῦ πρώτου βραβείου τῆς Ρώμης (1848) καὶ συνέθεσε διάφορα μουσικὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ μελοδράματα: «Ἡ μνηστὴ τῆς Κορίνθου» (1867), «Ὁ βαρῶνος Γκροσαμινὲ» (1866), «Ἡ κερασιὰ» (1874), «Ἡ θειὰ καὶ ὁ βοσκός». γ. σ.

Ντυπρὲ (Duprez), ***Γιλβέρτος-Λουδοβῖκος***. Διάσημος Γάλλος ἀοιδὸς (1806—1896). Ἐτελειοποιήθη ἐν Ἰταλίᾳ, ἔνθα ταχέως ἀπέκτησεν ἐξαιρετικὴν φήμην, ἰδίως ἀφ' ἧς ἐδημιούργησε τὸν ῥόλον τοῦ Ἐδγάρδου ἐν τῇ «Λουκίᾳ τοῦ Λαμερμούρ». Ἐπανελθὼν ἐξ Ἰταλίας διετέλεσεν ἐπὶ μακρὸν πρωταγωνιστὴς ἐν τῷ μελοδράματι τῶν Παρισίων. Ὁ Ντυπρέ, ὅστις εἶχεν ἀρχίσει τὸ στάδιόν του ὡς λυρικὸς ὀξύφωνος, ἐξειλίχθη σὺν τῷ χρόνῳ εἰς δραματικὸν καὶ ἐδημιούργησε κατὰ καιροὺς τοὺς πρώτους ῥόλους ἐν τῇ «Φαβορίτᾳ», τῇ «Βασιλίσσῃ τῆς Κύπρου», «Γουλιέλμῳ Τέλλῳ», «Ὀθέλλῳ» *κλπ.* Ἔγραψε μελοδράματά τινα, τὸ ὁρατόριον «Ἡ τελευταία κρίσις», λειτουργίας, μελῳδίας κλπ. Ἐπίσης ἐξέδωκεν : «Ἀναμνήσεις ἀοιδοῦ», «Εὐφρόσυνοι στιγμαὶ ἀοιδοῦ θεάτρου», «Διασκεδάσεις κατὰ τὴν προχωρημένην μου ἡλικίαν» κ.ἄ. Ἡ σύζυγός του ὑπῆρξεν ἐπίσης διακεκριμένη ἀοιδός, ἡ δὲ κόρη του *Καρολίνα* (1832—1875) ἔδρεψε δάφνας ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Λυρικοῦ Θεάτρου, τοῦ Μελοδράματος καὶ τοῦ Κωμικοῦ Μελοδράματος τῶν Παρισίων. γ. σ.

—**Ντυπρὲ** (Dupré), ***Ἐρρῖκος***. Γάλλος ἰατρὸς (1862—1921). Ἐσπούδασεν εἰς Παρισίους καὶ κατόπιν εἰδικεύθη εἰς τὴν νευρολογικὴν παθολογίαν καὶ τὴν ψυχιατρικήν. Τῷ 1898 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς σχολῆς τῶν Παρισίων, λόγῳ δὲ τῆς εἰδικότητός του διετέλεσε πολλάκις ἰατροδικαστής. Τῷ 1918 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Θεωρεῖται ὡς ὁ δημιουργὸς τῆς παθολογίας τῆς συγκινήσεως καὶ τῆς παθολογίας τῆς φαντασίας καὶ εἶναι ἐκ τῶν συμβαλόντων τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς συγχρόνου ψυχιατρικῆς. Μεταξὺ ἄλλων ἔγραψεν : «Infections biliaires» (1891), «Infections salivaires», «Méningisme», «Pathologie de l'imagination et de l'émotivité» μετὰ προλόγου τοῦ Παύλου Μπουρζέ, «Consultation psychiatrique médico-légale» (1921). μ. δ. β.

—**Ντυπρὲ** (Dupré), ***Ἰούλιος***. Γάλλος ζωγράφος (1811—1889). Διεκρίθη κυρίως ὡς τοπιογράφος καὶ θαλασσογράφος. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι : «Ἄποψις τῶν περιχώρων τῆς Ἀμπεβίλ», «Ἐσωτερικὸν ἀγροτικοῦ σπιτιοῦ», «Εἴσοδος χωρίου τῶν Λάντ», «Δύσις ἡλίου», «Δάσος τῆς Κομπιένης», «Ἡ πρωΐα» (Λοῦβρον), «Ἡ μεγάλη δρῦς», «Ἕλος μετὰ δρυῶν», «Ἐπιστροφὴ ποιμνίου», «Ὑδροφράκτης» (Λοῦβρον). μ. δ. β.

—**Ντυπρὲ** (Dupré), ***Ἰωάννης***. Ἰταλὸς γλύπτης γαλλικῆς καταγωγῆς (1817—1882). Ἦτο υἱὸς ξυλογράφου καὶ κατ' ἀρχὰς ἐξέμαθε τὴν τέχνην τοῦ πατρός του. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἐπεδόθη καὶ εἰς τὴν γλυπτικήν, ἣν ἐξέμαθε μόνος καὶ ἐποίησε κατ' ἀρχὰς προτομάς τινας καρδιναλίων, διὰ τὰς ὁποίας ἔτυχε βραβείου παρὰ τῆς Ἀκαδημίας τῆς

Digitized by Google

Φλωρεντίας τῷ 1840. Τῷ 1855 ἐξέθεσεν ἐν Παρισίοις τὸ ἔργον του «Ὁ Ἄβελ νεκρός», ὅπερ ἔτυχε τοῦ πρώτου χρυσοῦ μεταλλίου καὶ διὰ τὸ ὁποῖον ἀπέκτησε μεγάλην φήμην. Ἄλλα ἔργα του εἶναι: «Ἡ ἀποκαθήλωσις» ἐν Σιένῃ, ἡ προτομὴ τῆς Δώρα δ' Ἴστρια (1867), «Ὁ θρίαμβος τοῦ σταυροῦ», «Κάϊν», «Ὁ Βάκχος παιδίον», «Ἡ θνήσκουσα Σαπφώ», «Τὸ μνημεῖον τοῦ Οὐέλλιγκτων» καὶ τὸ κολοσσιαῖον μνημεῖον τοῦ Καφοὺρ ἐν Τουρίνῳ (1873), θεωρούμενον τὸ σημαντικώτερον τῶν ἔργων του. Μ. Δ. Β.

— **Ντυπρὲ** (Dupré), ***Λουδοβίκος.*** Γάλλος ζωγράφος (1789—1837). Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Λ. Δαυῒδ καὶ ἐγένετο κυρίως γνωστὸς ἐκ τῶν προσωπογραφιῶν, τῶν τοπίων καὶ διαφόρων ἄλλων πινάκων, τοὺς ὁποίους ἐνεπνεύσθη ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ ἐκ τῆς φύσεως τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν ἐπεσκέφθη τῷ 1819, παραμείνας ἐπ' ἀρκετὸν ἐν Ἀθήναις. Τὰ ἔργα του ταῦτα ἐξέδωσε τῷ 1825 εἰς λεύκωμα μετ' εἰσαγωγῆς καὶ ἑρμηνείας, ὑπὸ τὸν τίτλον: «Voyage à Athènes et à Constantinople ou collection de portraits de vues et de costumes Grecs et Ottomans», περιέχον 40 πίνακας, ἐξ ὧν 38 ἀναφερομένους εἰς τὴν τουρκοκρατίαν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821, μεταξὺ τῶν ὁποίων 12 ἀναπαριστοῦν σκηνὰς καὶ τοπία τῶν Ἀθηνῶν. Μ. Δ. Β.

Ντυπρεὼ (Dupréau), ***Γαβριήλ.*** Γάλλος θεολόγος καὶ συγγραφεύς (1511—1588), γνωστὸς καὶ ὑπὸ τὸ λατινικὸν ὄνομα Prateolus. Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῷ κολλεγίῳ τῆς Ναβάρρας καὶ ὑπῆρξε σφοδρὸς πολέμιος τοῦ καλβινισμοῦ. Ἔγραψε: «Περὶ τῶν αἰτίων τοῦ πολέμου κατὰ τῶν στασιαστῶν καὶ τῶν ταραχοποιῶν» (1562), «Περὶ τῶν πλανῶν καὶ πανουργιῶν τῶν ψευδοπροφητῶν» (1564), «Σχόλια εἰλημμένα ἐκ τῶν καλυτέρων γραμματικῶν» καὶ πολλὰ βιβλία θεολογικῆς πολεμικῆς. Γ. Ι. Β.

Ντυπυῒ (Dupuis), ***Ἀλβέρτος.*** Βέλγος μουσουργός, γεννηθεὶς τῷ 1875. Μαθητὴς τοῦ ντ' Ἐντύ, ἐσημείωσε λαμπρὰν ἐπιτυχίαν εἰς τὸ θέατρον (1903) διὰ τοῦ μελοδράματος «Jean Michel». Ἄλλα ἔργα του εἶναι: «Τὸ εἰδύλλιον» (1896), «Βιλιτὼ» (1899), «Martylle» (1905), «Τὸ πάθος», «Ἡ ἀπελευθέρωσις» καὶ «Ἡ νίκη».

— **Ντυπυῒ** (Dupuis), ***Συλβαίν.*** Βέλγος μουσουργός, γεννηθεὶς τῷ 1856. Ἔτυχε τοῦ πρώτου βραβείου συνθέσεως τοῦ ᾠδείου τῆς Λιέγης καὶ κατόπιν διετέλεσεν ἐν αὐτῷ ἀρχικῶς καθηγητὴς καὶ εἶτα διευθυντής. Ἔγραψε τὰ μελοδράματα: «Cour d' Ognon» καὶ «Moïna», τὰς καντάτας: «Ὁ κώδων τοῦ Ρολάνδου», «Καμόενς», «Τραγούδι τῆς δημιουργίας», τὸ συμφωνικὸν ποίημα «Μάκβεθ» κ. ἄ. Γ. Σ.

Ντυπυὺ (Dupuy), ***Ἐδουάρδος.*** Ἑλβετὸς μουσικὸς (1775—1822). Τῷ 1806 ἀνεβίβασεν ἐν Κοπεγχάγῃ τὸ μελόδραμα «Ungdom og Galokab». Ἔγραψεν ὡσαύτως ἐν κοντσέρτο διὰ πλαγίαυλον, τεμάχια διὰ βιολίον, μελῳδίας, χορῳδίας κ. ἄ. Γ. Σ.

—**Ντυπυὺ** (Dupuy), ***Κάρολος-Ἀλέξανδρος.*** Γάλλος πολιτικὸς (1851—1923). Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν καὶ κατ' ἀρχὰς ἀφιερώθη εἰς τὸ ἐκπαιδευτικὸν στάδιον, διατελέσας καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας εἰς διαφόρους ἐπαρχιακὰς σχολὰς καὶ ἀπὸ τοῦ 1880 ἐπιθεωρητής. Βραδύτερον, ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν πολιτικήν, ἐξελέγη τῷ 1885 βουλευτὴς καὶ τῷ 1892 ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Παιδείας. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1893, μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ ὑπουργείου Ριμπώ, ἐγένετο πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν, σχηματίσας ὑπουργεῖον συγκεντρώσεως τῶν δημοκρατικῶν κομμάτων. Μὴ τυχὼν ὅμως τῆς ὑποστηρίξεως τῶν κομμάτων εἰς τὴν ἀντισοσιαλιστικὴν τοῦ πολιτικήν, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τὸν Νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐκλεγεὶς μετὰ ἕνα μῆνα πρόεδρος τῆς βουλῆς καὶ διακριθεὶς διὰ τὴν ψυχραιμίαν του, εἰπὼν τὴν περίφημον φράσιν: «Κύριοι, ἡ συνεδρίασις ἐξακολουθεῖ», κατὰ τὴν ἀπόπειραν τοῦ ἀναρχικοῦ Βαγιάν, ὅταν οὗτος ἔρριψεν εἰς τὴν βουλὴν βόμβαν, ἥτις ἐπλήρωσε τὴν αἴθουσαν καπνοῦ, ἄνευ ἄλλων συνεπειῶν. Τῷ 1894, μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ ὑπουργείου Καζιμὶρ Περιέ, ἀνέλαβε καὶ πάλιν τὸν σχηματισμὸν κυβερνήσεως, κρατήσας τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, εὑρίσκετο δὲ παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας Καρνό, ὅτε οὗτος ἐδολοφονήθη, τὸν Ἰούνιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Κατόπιν τῆς δολοφονίας ταύτης ἐπέτυχε τὴν ψήφισιν αὐστηρῶν νόμων κατὰ τῶν ἀναρχικῶν, ἐκθέσας δὲ

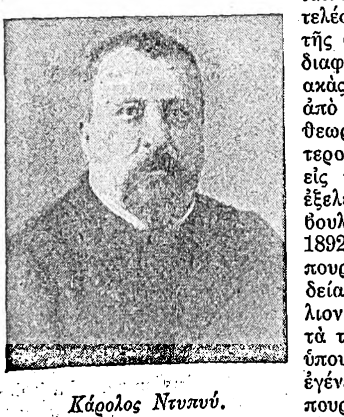

Κάρολος Ντυπυύ.

βραδύτερον ὑποψηφιότητα προέδρου τῆς Δημοκρατίας καὶ ἀποτυχὼν ἀνέλαβε καὶ πάλιν τὸν ἀνασχηματισμὸν τοῦ ὑπουργείου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας Φελὶξ Φωύρ, ἔθεσεν ὑποψηφιότητα πάλιν, ἀλλ' ἀπέτυχε καὶ πάλιν. Μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ ὑπουργείου του, συνεπείᾳ τῆς καταδιώξεως τοῦ πατριώτου ποιητοῦ Ντερουλέντ, ἐγένετο καὶ πάλιν πρωθυπουργὸς ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1898 μέχρι τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1899. Ἔκτοτε δὲν ἐπανῆλθε πλέον εἰς τὴν ἀρχήν. Μ. Δ. Β.

Ντυπυυτρὲν (Dupuytren), *βαρῶνος* ***Γουλιέλμος***—. Διάσημος Γάλλος χειρουργὸς (1778—1835). Τῷ 1794 ἐγένετο ἐπιμελητὴς τῆς ἀνατομικῆς καὶ τῷ 1812 καθηγητὴς τῆς ἐγχειρητικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Παρισίων. Γενόμενος κατόπιν ἀρχιχειρουργὸς τοῦ Hôtel-Dieu, κατέστησε τὴν κλινικήν του τὴν διασημοτέραν τῆς Εὐρώπης. Αἱ πλεῖσται τῶν ἐργασιῶν του ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τῶν μαθητῶν του, ὡς εἶναι τὰ «Leçons orales de clinique chirurgicale, faites à l'Hôtel-Dieu de Paris» (β' ἐκδ. 1831, εἰς 6 τ.), μεταφρασθέντα εἰς τὴν γερμανικήν, ἀγγλικήν, ἰταλικὴν καὶ δανικήν, «Traité théorique des blessures par armes de guerre» (1834) κ. ἄ. Ἐδημοσίευσε πραγματείας: «Περὶ καταγμάτων ὀστῶν παρὰ τοῖς παισὶ» (1811), «Περὶ ἀκρωτηριασμοῦ τῆς κάτω γνάθου» (1814), «Περὶ ἀπολινώσεως ἀρτηριῶν» (1816), «Περὶ λιθοτομίας» (1824) κ.ἄ., αἱ πλεῖσται τῶν ὁποίων περιεῖχον νέας μεθόδους χειρουργικὰς παρ' αὐτοῦ εἰσαχθείσας. Πρῶτος ἐν Γαλλίᾳ ἐπελήφθη τῶν ἀπολινώσεων τῶν μεγάλων ἀρτηριῶν τῆς ὑποκλειδίου, τῆς καρωτίδος, τῆς ἔξω εἰλεακῆς κλπ., ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῶν τραυματικῶν ἀνευρυσμάτων, διηρεύνησε τὸν μηχανισμὸν τὰς διεισδύσεως ἀέρος ἐν ταῖς φλεψὶ καὶ διέκρινε τὸ νευρικὸν παραλήρημα ἀπὸ τοῦ τρομώδους. Ὡσαύτως ἠσχολήθη μὲ τὰ κατάγματα τῶν ὀστῶν, τῆς νόσους τῶν ὀφθαλμῶν, τὰ τραύματα τῆς καρδίας, τὰ ἐμπνήματα, τὰς τερηδόνας τῶν σπονδύλων, μὲ τὴν περίσφιγξιν τῶν κηλῶν, μὲ τὴν θεραπείαν τῶν τεχνητῶν ἑδρῶν διὰ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐφευρεθέντος ἐντεροτόμου κτλ. Διὰ τὴν ἐπιστημονικήν του δρᾶσιν ἔτυχε πλείστων τιμητικῶν διακρίσεων. Ἐξελέγη μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, ὠνομάσθη βαρῶνος καὶ ἰατρὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ' καὶ τοῦ Καρόλου Ι' καὶ διετέλεσε μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς δημοσίας ὑγιεινῆς, γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν κλπ. Μετὰ θάνατον κατέλιπεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον σημαντικὸν ποσόν, διατεθὲν διὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ «Μουσείου Ντυπυυτρέν», ὅπερ εἰς θαυμασίας σκευοθήκας περιλαμβάνει τὰ περιεργότερα καὶ ποικιλώτερα ἀνατομοπαθολογικὰ παρασκευάσματα. Ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ φέρονται διάφοροι συσκευαὶ διὰ κατάγματα, πίεστρον δι' ἀρτηρίας, ἐντεροτόμος κτλ., ὡς καὶ διάφοροι παθήσεις τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος: *κάταγμα Ντυπυυτρὲν* τὸ κάταγμα τῶν σφυρῶν, *ὑδροκήλη Νυπυυτρὲν* ἡ διθύλακος ὑδροκήλη, *νόσος Ντυπυυτρὲν* ἡ σύσπασις τῆς παλαμιαίας ἐπινευρώσεως, *σημεῖον Ντυπυυτρὲν* ἡ ἀνεύρεσις τῆς κεφαλῆς τοῦ μηροῦ κατὰ τὸ συγγενὲς κατ' ἰσχίον ἐξάρθημα, *ἀμφίπλευρος τομὴ Ντυπυυτρὲν* ἡ διὰ διπλοῦ κλειστοῦ λιθοτόμου τομὴ διὰ τῆς περινεϊκῆς ὁδοῦ καὶ τῆς μεμβρανώδους μοίρας τῆς οὐρήθρας, τοῦ τραχήλου τῆς κύστεως καὶ τοῦ προστάτου. Ο. Ρ.

Γουλιέλμος Ντυπυυτρέν.

Ντὺρ (Dürr), ***Γεώργιος-Ἐρνέστος.*** Γερμανὸς παιδαγωγὸς καὶ ψυχολόγος (1878—1913). Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βέρνης. Ἀκολουθῶν τὸν Külpe, ὑποστηρίζει τὸν κριτικὸν ρεαλισμὸν καὶ παράγει τὴν ἔννοιαν τῶν ἀξιῶν ἐν τῇ παιδαγωγικῇ, ἀποκλίνει ὅμως ἐν μέρει ἀπ' αὐτοῦ, π. χ. ὡς πρὸς τὴν ἄποψίν του περὶ δυισμοῦ. Καὶ εἰς τὴν γνωσιολογίαν καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν ὁ Ντὺρ ἐξαίρει τὴν ψυχολογικὴν βάσιν. Ἔγραψεν «Ueber die Grengen der Gewssheit» (1903), «Grundzüge d. realistischen Weltanschanung (1907), «Lehre von der Aufmerksamkeit» (β' ἐκδ. 1914), «Einführung in die Pädagogik» (1908), «Gundzüge der Ethik» (1909), «Erkenntnis theorie» (1910). Ε. Λ.

Ντυρὰ (Duras), ***Κλάρα ντὲ Κερσαίν,*** *δούκισσα ντὲ* —. Γαλλὶς λογοτέχνις, γεννηθεῖσα τῷ 1777 ἐν Μπρέστ καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 1828 ἐν Νικαίᾳ. Θυγάτηρ τοῦ κόμητος ντὲ Κερσαίν, καρατομηθέντος τῷ 1793, συνεζεύχθη ἐν Ἀγγλίᾳ τὸν δοῦκα ντὲ Ντυρά, μεθ' οὗ ἐπανῆλθεν εἰς Γαλλίαν μετὰ τὴν 18ην Ὀμιχλώδους. Κατὰ τὴν παλινόρθωσιν ὁ οἶκός της ἐγένετο κέντρον ζωηρᾶς φιλολογικῆς κινήσεως. Τὰ δύο μυθιστορήματά της: «Ourika» (1823) καὶ «Edouard» (1825), ηὔξησαν τὴν φήμην της. Τὸ ὄνομά της παραμένει συνδεδεμένον [...] τὸ τοῦ Σατωβριάνδου, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἐν[...] σιώδης καὶ ἁγνὴ θαυμάστρια. Θ. Ι.

Ντυρὰν (Durand), ***Αἰμίλιος.*** Γάλλος μουσ[ουρ]γὸς (1830—1903). Ἔδωκεν εἰς τὸ θέατρον ὀλί[γα] τινα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ κωμικὸν μ[ελό]δραμα: «Τὸ ἐλιξίριον τοῦ Κορνέλιους» (1868) καὶ [ἔ]δωκε σειρὰν μελῳδιῶν. Γ. Σ.

— **Ντυρὰν** (Durand), ***Ἀλίκη.*** Γαλλὶς μυθιστο[ριο]γράφος (βλ. λ. *Γκρεβὶλ* Ἀλίκη).

— **Ντυρὰν** (Durand), ***Γουλιέλμος.*** Γάλλος θε[ολό]γος καὶ συγγραφεύς, ἐπονομαζόμενος τιμητι[κῶς] «doctor resolutissimus», γεννηθεὶς ἐν Σαὶν Π[ουρ]σαὶν τῆς Ὠβέρνης καὶ ἀποθανὼν ἐν Μῶ τῷ 13[..]. Ἐνωρὶς εἰσῆλθεν εἰς τὸ τάγμα τῶν δομινικ[ανῶν], ὅπου ἀπέκτησε φήμην σοφοῦ ἀνδρός, δι' ὃ [καὶ] προσεκλήθη παρὰ τοῦ πάπα Ἰωάννου τοῦ Κ[Β'] εἰς Ρώμην. Κατόπιν ἐγένετο ἐπίσκοπος τοῦ Π[ουὺ] (1318) καὶ τῷ 1326 ἐπίσκοπος τοῦ Μῶ. Κατ' ἀ[ρ]χὰς ἦτο ὀπαδὸς Θωμᾶ τοῦ Ἀκινάτου, βραδύτε[ρ]ον ὅμως ἀπέστη αὐτοῦ καὶ ἐτάχθη ὑπὲρ τ[ῆς] ὀνοματοκρατικῆς θεωρίας (nominalismus), καθ' [ἣν] αἱ γενικαὶ ἔννοιαι δὲν ἔχουν ἀντικειμενικὴν ὕπ[αρ]ξιν, ἀλλ' εἶναι ἁπλᾶ ὀνόματα. Ἔγραψε πλεῖσ[τα] ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐν ταῖς λεπτομερείαις ἀφίστα[νται] τῆς ὀρθοδοξίας. Σπουδαιότερα τούτων εἶναι: «De statu animarum post separationem a corpore», «In sententias theologicas Petri Lombardi commentariorum libri quatuor» κ. ἄ. Θ. Ι.

— **Ντυρὰν** (Durand), ***Ἰουλιανός.*** Γάλλος βυζαντινολόγος (1812—1890). Ἐπιδοθεὶς ἰδίως εἰς τὴ[ν] μελέτην τῆς ἱστορίας τῆς βυζαντινῆς τέχνης, ἐδ[η]μοσίευσε πλείστας ὅσας σχετικὰς πραγματείας ἐ[ν] τοῖς περιοδικοῖς «Annales archéologiques» κ[αὶ] «Bulletin Monumental» καὶ συνέγραψε: «L'Art Byzantin à Saint-Marc de Venise», «L'Iconographie de Saint-Marc», «Le tresor de Saint-Marc», «L'Iconographie de la Cathédrale de Parme», «L'Iconograpgie du dôme de Sienne», «La légende d'Alexandre le Grand». Β. Δ. Ε.

— **Ντυρὰν** (Durand, Duran), ***Κάρολος-Αἰμίλιος-Αὔγουστος.*** Γάλλος καλλιτέχνης (βλ. Κάρολος Ντυράν).

—**Ντυρὰν** (Durand), ***Κάρολος-Στέφανος.*** Γάλλος ἀρχιτέκνων καὶ μηχανικὸς (1762—1840). Διετέλε[σε] καθηγητὴς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, εἰς αὐτὸν δὲ ὀφεί[λ]ονται τὰ μεγάλα ἔργα ὁδοποιίας καὶ γεφυροποι[ίας] τοῦ Ροδανοῦ (μεταξὺ Ταρασκῶνος καὶ Μπωκαί[ρ]), ἡ μεγάλη γέφυρα τοῦ Νέρ, ἡ ἀντίδρασις τ[ῆς] «Maison Carrée» ἐν Νίμῃ, κ. ἄ. Ἔγραψε: «Περι[γ]γραφὴ τῶν ἀρχαίων μνημείων τῆς μεσημβρινῆς Γαλ[λ]λίας» (1819). Π. Ν. Ζ.

— **Ντυρὰν** (Durand), *δὸν* ***Λεοπόλδος.*** Γάλλος ἀρ[χι]χιτέκτων (1666—1746). Διετέλεσεν ἀρχικῶς δι[η]γόρος καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου του ἐγένε[το] βενεδικτῖνος μοναχός. Εἰς αὐτὸν ὀφείλονται πλεῖ[]στα ἀρχιτεκτονικὰ σχέδια, ἐν οἷς τοῦ φρουρίου τ[οῦ] Κομμερσὺ καὶ τῶν ἀββαείων Μουαγιὲν-Μουτιὲ[] Σαὶν-Ἀβόν, Ἐπτερνὰκ κ. ἄ. Ἔγραψε: «Περιγραφὴ τῶν σινικῶν ναῶν», «Ὁρολογία τῆς στρατιωτικῆς τέ[]χνης καὶ ἀρχιτεκτονικῆς», «Ἀγῶνες τῶν ἀρχαίων Ἑλ[]λήνων», «Συλλογὴ περὶ τῶν θεάτρων τῆς ἀρχαιό[]τητος», κ.ἄ. Π. Ν. Ζ.

— **Ντυρὰν** (Durand), ***Μαρία-Αὔγουστος.*** Γάλλος μουσικὸς καὶ ἐκδότης (1830—1909). Διεκρίθη ὡ[ς] συνθέτης διὰ σειρᾶς μελῳδιῶν, χορῶν, τεμαχίων δι' ἁρμόνιον, λειτουργιῶν κλπ. Συνεταιρισθεὶς μετ[ὰ] τοῦ Σαίνεβερκ, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐκδοτι[κοῦ] μουσικοῦ οἴκου τῶν Παρισίων, ὅστις βραδύτε[ρον] ὑπὸ τὸν τίτλον «Α. Ντυρὰν καὶ Υἱός», ἐξειλίχθη ε[ἰς] σημαντικώτατον οἶκον, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐξεδόθη[] σαν τὰ σημαντικώτερα ἔργα τῶν συγχρόνων Γα[λ]λων συνθετῶν: Σαὶν-Σάνς, Λαλό, Ντεμπυσσύ, Ρα[]βέλ, Πὼλ Ντυκάς, Ρογ. Ντυκὰς κ. ἄ. Γ. Σ.

— **Ντυρὰν** (Durand), ***Παῦλος.*** Γάλλος βυζαντι[νο]λόγος (1806—1882). Ἐπὶ πολλὰ ἔτη περιῆλθε τὴ[ν] Ἀνατολὴν καὶ τὴν Ἑλλάδα πρὸς μελέτην τῆς β[υ]ζαντινῆς τέχνης, ἐπισκεφθεὶς πλὴν ἄλλων τόπ[ων] καὶ τὸν Ἄθων, ἔνθα ἀνεκάλυψε τὸ περίφημον χε[ι]ρόγραφον «Ὁδηγὸς τῆς βυζαντινῆς ζωγραφικῆς». Τοῦτο, μεταφράσας γαλλιστί, ἐξέδωκεν ὑπὸ τὸν τί[]τλον «Manuel d'Iconographie chrétienne». Ἔ[]γραψε: «La Chapelle de la Sainte-Vierge en l'église de Saint-Pierre à Chartres», «La Monographie de Notre-Dame de Chartres» καὶ πλῆθος ἄλλο ἔργων, ἅτινα παρέμειναν ἀδημοσίευτα. Β. Δ. Ε.

— **Ντυραν-*Γκρεβὶλ*** (Durand-Gréville), ***Αἰμίλιος-Ἀλίξ.*** Γάλλος σοφός, γεννηθεὶς τῷ 1838. Ἔζησε ἐπὶ μακρὸν ἐν Ρωσίᾳ καὶ ἐδίδαξε τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν εἰς τὴν νομικὴν σχολὴν τῆς Πετρουπόλεως, τὴν δὲ γαλλικὴν λογοτεχνίαν εἰς τὸ ἀνώτερον παρθεναγωγεῖον τῆς αὐτῆς πόλεως. Ἐδημοσίευσεν ἐνδιαφέροντα καὶ πολλὰ ἄρθρα εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Πετρουπόλεως», μετέφρασεν εἰς τὴν γαλλικὴν τὰ κυριώτερα ἔργα τοῦ Ἰ. Τουργκένιεφ καὶ ἐν γένει κατέστησε γνωστὴν τὴν ρωσικὴν λογοτεχνίαν ἐν Γαλλίᾳ. Ἠσχολήθη ἐπίσης μὲ τὴν

Digitized by Google

'Αλβ. Ντύρερ: 1) Αὐτοπροσωπογραφία (Πινακοθήκη τοῦ Μονάχου). *2) Ἡ Παναγία καὶ ὁ Ἰησοῦς παιδίον* (Πινακοθήκη τῆς Βιέννης). *3) Αὐτοπροσωπογραφία* (Πινακοθήκη τῶν Οὐφφίτσι, Φλωρεντία).

τεχνοκριτικήν, τὴν ἐτυμολογίαν, τὴν μετεωρολογίαν κλπ. θ. π.

—**Ντυρὰν ντὲ Γκρὸ** (Durand de Gros), ***'Ιωσήφ-Πέτρος***. Γάλλος ψυχολόγος (1826—1900). Ἐνεποτίσθη μὲ τὰς δημοκρατικὰς ἰδέας τοῦ 1848 καὶ ἠγωνίσθη δι' αὐτάς, ἐξορισθεὶς δὲ ἔζησεν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ, ὅπου ἐπεδόθη μετὰ πάθους εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ὑπνωτικῶν φαινομένων. Τῷ 1855 ἐδημοσίευσε τὸ ἔργον του «Electrodynamisme vital», τῷ δὲ 1860 τὸ «Cours théorique et pratique de Braidisme». Μετὰ ἑξαετίαν εἶδον τὸ φῶς τὰ «Essais de physiologie philosophique» (1866). Ἐπιστρέψας εἰς Γαλλίαν ἀπογοητευμένος, διότι δὲν ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν τὰ ἔργα του, ἀφιερώθη εἰς τὴν γεωργίαν μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του. Ἐδημοσίευσεν ἐπίσης: «Filiation des espèces» (1868), «L'origine aniiuale de l'homme» (1871), «Ontologie et psychologie physiologique» (1871), «Le merveilleux philosophique» (1895), «Aperçue de taxinomie générale». Ὁ Ντυρὰν ντὲ Γκρὸ ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων κριτικῶν τοῦ ὑλισμοῦ καὶ ἔδειξεν ὅτι αἱ σύγχρονοι ἐπιστῆμαι δὲν ἄγουν εἰς μηχανιστικὴν θεωρίαν περὶ τοῦ κόσμου, ἀλλὰ εἰς δυναμικὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ. Κατ' αὐτὸν «ἡ ὕλη εἶναι ἄθροισμα κέντρων συνειδήσεως», ὁ δὲ ἀνθρώπινος ἐπομένως ὀργανισμὸς πολυζωϊκὸς καὶ πολυψυχικὸς ὀργανισμός. Ἡ μόνη πραγματικότης εἶναι ἡ πνευματικὴ πραγματικότης, δηλαδὴ ἡ αἴσθησις, ἡ συγκίνησις, ἡ ἰδέα, ἡ κίνησις. [Πρβλ. *D. Parodi*, Introduction εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν «Questions de philosophie morale et sociale» τοῦ Ντυρὰν ντὲ Γκρὸ (1901).—*Τοῦ αὐτοῦ*, «L'idealisme scientifique» (ἐν «Revue philosophique» 1897).—*G. Dwelshauvers*, «La psychologie française contemporaine» (1920) σ. 97 κ.ἑξ.] θ. π.

— **Ντυρὰν - *Φαρντὲλ*** (Durand-Fardel), ***Κάρολος-Λουδοβῖκος - Μάξιμος***. Γάλλος ἰατρὸς (1815—1899). Ἠσχολήθη μὲ τὴν φυσιολογίαν καὶ παθολογίαν τοῦ ἐγκεφάλου, μὲ τὴν σπουδὴν τῶν χρονίων νόσων καὶ τῆς ὑδρολογίας. Ἔγραψε: «Des eaux de Vichy etc.» (1851), «Traité thérapeutique des eaux minérales de France» (1857), «Traité pratique des maladies des vieillards» (1873) κ.ἄ., καὶ ἐξέδωκε (1860) μετ' ἄλλων «Γενικὸν λεξικὸν τῶν μεταλλικῶν ὑδάτων καὶ τῆς ἰατρικῆς ὑδρολογίας». Ὑπῆρξε συνάμα ἐκ τῶν βαθυτέρων μελετητῶν τοῦ Δάντου, δημοσιεύσας διαφόρους ἐργασίας, ὡς: «Ὁ Δάντης Ἀλιγκέρι» (1893), «Τὸ πρόσωπον τοῦ Δάντου εἰς τὴν Θείαν κωμῳδίαν» (1896). Μετέφρασεν ἐπίσης εἰς τὴν γαλλικὴν τὴν «Θείαν κωμῳδίαν» καὶ τὴν «Νέαν ζωὴν» τοῦ Δάντου. Ο. Ρ.

Ντυρὰνς (La Durance) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Γαλλίας ἐν Προβηγκίᾳ, ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Ροδανοῦ. Πηγάζει ἀπὸ τῶν νοτιοανατολικῶν Ἄλπεων, διέρχεται δι' ἀποτόμων καὶ κλειστῶν φαράγγων μέχρι τῶν ὀρέων Μιραμπὼ καὶ εἶτα ρέων διὰ τῆς πεδιάδος τοῦ Κοντὰ καὶ τῶν προαστείων τῆς Μασσαλίας ἐκβάλλει εἰς ἀπόστασιν 5 χλμ. ἀπὸ τοῦ Ἀβινιόν, μετὰ ροῦν 370 χλμ. Ἔχει 21 διώρυγας, προμηθεύει πόσιμον ὕδωρ εἰς τὴν πόλιν τῆς Μασσαλίας καὶ παρέχει κινητήριον δύναμιν εἰς πλείστας βιομηχανικὰς ἐγκαταστάσεις. Κυριώτεροι αὐτοῦ παραπόταμοι εἶναι οἱ ἑξῆς: *Κλαιρέ, Γκίλ, Ὑμπαί, Μπλεόν, Ἄς, Βερντόν, Ζαμπρὸν* κλ. Π.Ν.Π.

Ντυρὲ (Duret), ***Λουδοβῖκος***. Γάλλος ἰατρὸς (1527—1586). Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ Κολλεγίου τῆς Γαλλίας καὶ ἔγραψεν: «Hippocratis magni coactae praenotiones» καὶ «In Hippocratis librum de humoribus purgandis». Ὁ υἱός του *Ἰωάννης* (1563—1629) ὑπῆρξεν ὡσαύτως λαμπρὸς ἰατρός, ἐχθρὸς ἀμείλικτος τῶν ἀστρολογικῶν φαντασιώσεων καὶ τῆς ἀγυρτείας. Τὸ κυριώτερον ἔργα του εἶναι: «Advis sur la maladie» (1619), σχετικὸν μὲ τὴν θεραπείαν τῆς πανώλους. Ο. Ρ.

—**Ντυρὲ *ντὲ Μορσὰν*** (Durey de Morsan), ***Ἰωσὴφ-Μαρία***. Γάλλος συγγραφεὺς (1717—1795). Ἔγραψεν: «Ἡ πολιτικὴ διαθήκη τοῦ καρδιναλίου Ἀλμπερόνι», «Ἀνέκδοτα χρήσιμα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Εὐρώπης» (1757), «Συνοπτικὴ πραγματεία περὶ ἠθικῆς ἢ περὶ ἀναλλοιώτων νόμων» (1778) καὶ πλεῖστα δραματικὰ ἔργα. Γ. Ι. Β.

Ντυρὲ (Duret), ***Φραγκῖσκος-Ἰωσήφ***. Γάλλος γλύπτης (1732—1816). Ἐξετέλεσε διάφορα ἔργα, ἐν οἷς: «Ἡ Σαπφὼ ἐμπνεομένη ὑπὸ τοῦ Ἔρωτος», «Ὁ Ὀβίδιος γράφων τὴν τέχνην τοῦ ἀγαπᾶν», «Ὁ Ἀσκληπιὸς ἀνιστῶν τὸν Ἱππόλυτον», «Ψυχὴ καὶ Ἔρως», τὸ ἀέτωμα τοῦ Ἁγίου Φιλίππου Du-Roule ἐν Παρισίοις κ. ἄ. Π. Ν. Π.

— **Ντυρὲ** (Duret), ***Φραγκῖσκος - Ἰωσήφ***. Γάλλος γλύπτης (1804—1865). Ἐσπούδασεν ἐν Παρισίοις καὶ Ρώμῃ, ὅπου ἔτυχε τοῦ πρώτου βραβείου αὐτῆς (1823) καὶ κατόπιν ἐξετέλεσε διάφορα ἔργα, ἐν οἷς: «Νέος ἁλιεὺς χορεύων τὴν ταραντέλλαν» (1833), «Ναπολιτᾶνος χορευτὴς» (1838), οἱ ἀνδριάντες τοῦ Φιλίππου τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ καρδιναλίου Ρισελιέ, ἡ Ἀφροδίτη τῆς κρήνης Χίττορφ εἰς τὰ Ἠλύσια πεδία, ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ καὶ ὁ κολοσσαῖος Ἰησοῦς τῆς Ἁγίας Μαγδαληνῆς ἐν Παρισίοις, τὰ ἐναέτια τοῦ νέου Λούβρου, οἱ χάλκινοι «Δύο γέροντες» τῆς εἰσόδου τοῦ μνημείου τοῦ Ναπολέοντος κ. ἄ. Τῷ 1843 ἐξελέγη μέλος τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου. Π. Ν. Π.

Ντυρὲμ (Duresme) *[Γεωγρ.]*. Νορμανδικὴ ὀνομασία τῆς ἀγγλικῆς πόλεως *Ντάραμ* (βλ. λ.).

Ντύρεν (Düren) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῇ δυτικῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Ρήνου. Κάτ. 37.000. Ἔχει ἐμπορικὰς καὶ ἐπαγγελματικὰς σχολὰς καὶ ἀκμάζουσαν βιομηχανίαν ὑφασμάτων, ταπήτων, μηχανῶν κ. ἄ.

Ντύρερ (Dürer), ***Ἀλβέρτος***. Ὁ μέγιστος τῶν Γερμανῶν καλλιτεχνῶν, ζωγράφος, χαράκτης, εἰκονογράφος, διακοσμητὴς καὶ σχεδιαστής. Ἐγεννήθη τῇ 21ῃ Μαΐου 1471 ἐν Νυρεμβέργῃ ἐξ οἰκογενείας οὐγγρικῆς καταγωγῆς, ἀνάδοχον δ' ἔσχε τὸν Ἀντώνιον Κομπούργκερ, ὅστις ἐπέπρωτο εἰς διάστημα ὀλίγων ἐτῶν ν' ἀναγάγῃ εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς ἀκμῆς της τὴν ἐν Νυρεμβέργῃ βιβλιοδιακοσμητικὴν καὶ βιβλιεκδοτικὴν τέχνην. Ὁ πατήρ του, δεξιώτατος χρυσοχόος, ἀνεχώρησεν εἰς νεαρὰν ἡλικίαν ἐξ Οὐγγαρίας διὰ Γερμανίαν, ἀφοῦ δ' ἐταξίδευσεν εἰς τὰς Κάτω Χώρας, ἔνθα παρέμεινεν ἐπὶ μακρὸν χάριν σπουδῶν, ἐγκατεστάθη τῷ 1455 ἐν Νυρεμβέργῃ, ὅπου διῆλθε δώδεκα ὁλόκληρα ἔτη παρὰ τῷ διασήμῳ χρυσοχόῳ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Ἱερωνύμῳ Χόλπερ, οὗ τὴν θυγατέρα Βαρβάραν ἐνυμφεύθη. Ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἐγεννήθη ὁ Ἀλβέρτος Ντύρερ, ἐπὶ πλέον δὲ δέκα ἑπτὰ ἕτερα τέκνα. Ὁ πτωχὸς χρυσοχόος, πλήρης στοργῆς καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν οἰκογένειάν του, προσεπάθει δι' ἀκαμάτου φιλοπονίας νὰ ἐπαρκῇ εἰς τὴν διατροφὴν καὶ τὴν παίδευσιν τῶν τέκνων του. Ἰδιαιτέρως ἐν τούτοις προσεῖχεν εἰς τὸν νεαρὸν Ἀλβέρτον, ὅστις ἐνωρίτατα ἔδειξε σπανίαν καλλιτεχνικὴν ἰδιοφυΐαν. Τοιουτοτρόπως τὸν εἰσήγαγεν εἰς σχολεῖον, ἔνθα ἔμαθε ν' ἀναγινώσκῃ καὶ νὰ γράφῃ, βραδύτερον δὲ τὸν ἀπέσυρε τούτου καὶ τὸν προσέλαβεν ὡς μαθητευόμενον εἰς τὸ ἐργαστήριόν του, ἔνθα αἱ πρόοδοι τοῦ νεαροῦ καλλιτέχνου ὑπῆρξαν ἐκπληκτικαί. Εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦτο τοῦ πατρός του ὁ Ντύρερ ἔμαθε τὴν δύσκολον τέχνην τοῦ ἀκριβοῦς καὶ ἐκφραστικοῦ σχεδίου καὶ τὴν βαθεῖαν αἴσθησιν τῶν πλαστικῶν μορφῶν. Τὰ πρῶτά του ἔργα μαρτυροῦν τὴν πρώϊμον καλλιτεχνικήν του συγκρότησιν, τὴν θαυμασίαν ἐκείνην καλλιτεχνικὴν ἀντίληψιν, ἡ ὁποία διέπει ὁλόκληρον τὴν παραγωγὴν τοῦ μεγαλοφυοῦς καλλιτέχνου. Ἐξαίρετον μεταξὺ τούτων θέσιν κατέχει ἡ αὐτοπροσωπογραφία, τὴν ὁποίαν ἐξειργάσθη εἰς ἡλικίαν δέκα τριῶν ἐτῶν καὶ ἡ ὁποία ἀπόκειται εἰς τὴν Ἀλβερτινὴν πινακοθήκην τῆς Βιέννης. Εἰς τὴν αὐτοπροσωπογραφίαν ταύτην ὁ Ντύρερ μὲ παιδικὴν ἀφέλειαν προσέθηκε τὴν ἀκόλουθον χαρακτηριστικὴν σημείωσιν: «Ἐξετέλεσα τὴν αὐτοπροσωπογραφίαν ταύτην τῇ βοηθείᾳ ἑνὸς καθρέπτου, ἐν ἔτει 1484, ὅτε ἤμην ἀκόμη παιδί. Ἀλβέρτος Ντύρερ». Κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος, τῇ ἐπιδράσει τοῦ μεγάλου καλλιτέχνου τοῦ Κόλμαρ, Μαρτίνου Σονγκάουερ, ἐξετέλεσε μίαν σύνθεσιν ἐντόνου διακοσμητικοῦ χαρακτῆρος εἰκονίζουσαν τὴν Παρθένον μετὰ τοῦ παιδὸς Ἰησοῦ μεταξὺ δύο ἀγγέλων ψαλλόντων ἐν ὀργάνοις καὶ ἀποκειμένην εἰς Βερολῖνον. Ἡ σύνθεσις αὕτη, τῆς ὁποίας ἀντίγραφον, ὀφειλόμενον εἰς τὸν ἴδιον τὸν Ντύρερ, ὅτε ἦτο δέκα ἐννέα ἐτῶν, εὑρίσκεται εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λούβρου, θαυμάζεται διὰ τὴν εὐρύτητα τῆς δημιουργικῆς φαντασίας, τὴν ὁποίαν ὑπεμφαίνει. Ἕτερον νεανικὸν ἔργον τοῦ Ντύρερ, τῇ ἐπιδράσει τοῦ Μαρτίνου Σονγκάουερ καὶ τοῦτο ἐκτελεσθέν, εἶναι ἡ «Κυρία μὲ τὸ γεράκι», ἡ ὁποία ἀπόκειται εἰς τὸ Βρεττανικὸν μουσεῖον τοῦ Λονδίνου. Τῷ 1486, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, ὡς ὁ ἴδιος ὁ Ντύρερ μαρτυρεῖ, εἰσήχθη ὑπὸ τοῦ πατρός του, κατόπιν τῶν ἐπιμόνων του παρακλήσεων, εἰς τὸ καλλιτεχνικὸν ἐργαστήριον τοῦ Μιχαὴλ Βόλγκεμουτ. Ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τούτῳ εἰς διάστημα τριῶν ἐτῶν ἐπετέλεσε γιγαντιαίας προόδους. Τοιουτοτρόπως, εἰς ἡλικίαν δέκα ἐννέα ἐτῶν, τῷ 1490, ἠδυνήθη νὰ ἐκτελέσῃ τὴν προσωπογραφίαν τοῦ πατρός του, ἥτις ἀπόκειται εἰς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ Πινακοθήκην Οὐφφίτσι καὶ ἥτις ἀναδεικνύει ἤδη τὸν νεαρὸν καλλιτέχνην μέγαν διδάσκαλον διὰ τῆς ἐκφραστικῆς της δυνάμεως, τοῦ ψυχολογικοῦ της βάθους, τῆς λεπτότητός της καὶ τῆς ἄκρας εὐσυνειδησίας, τὴν ὁποίαν ὑπερφαίνει.

Ἕτερον ἔργον τοῦ Ντύρερ, ἀνῆκον ὁμοίως εἰς τὸ ἔτος 1490, εἶναι ὁ «Βελισσάριος», σχεδίασμα ἀποκείμενον ἐν Βερολίνῳ καὶ πολλαχῶς ἀξιοσημείωτον. Κατὰ τὸ Πάσχα τοῦ αὐτοῦ ἔτους, θεωρήσας ὅτι οὐδὲν πλέον εἶχε νὰ μάθῃ παρὰ τῷ Βόλγκεμουτ, ἐπεχείρησε μακρὸν ταξίδιον σπουδῶν. Καὶ πρῶτον μετέβη εἰς Κρακοβίαν, ὅπου κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους εἶχε σχηματισθῆ ὁλόκληρος ἀποικία γλυπτῶν καὶ ζωγράφων ἐκ Νυρεμβέργης. Τῷ 1492

Digitized by Google

Ἀλβ. Ντύρερ: 1) Χαιρετισμός (ξυλογραφία). *2) Ὁ ἱππότης, ὁ θάνατος καὶ ὁ διάβολος* (χαλκογραφία). *3) Οἱ τέσσαρες ἱππόται τῆς Ἀποκαλύψεως* (ξυλογρ...

ἔφθασεν εἰς Κόλμαρ, ὅπου ἐπληροφορήθη τὸν θάνατον τοῦ Μαρτίνου Σονγκάουερ καὶ ὅπου ἔλαβε μαθήματα χαλκογραφίας παρὰ τῷ ἀδελφῷ τοῦ καλλιτέχνου τούτου Λουδοβίκῳ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ θέρους τοῦ 1492. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Βασιλείαν, ἔνθα συνανεστράφη ἕτερον ἀδελφὸν τοῦ Σονγκάουερ, τὸν Γεώργιον, δεξιώτατον διακοσμητὴν βιβλίων καὶ χρυσοχόον. Τὸ Στρασβοῦργον ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος σταθμὸς τοῦ μακροῦ τούτου ταξιδίου. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὁ Ντύρερ ἐξειργάσθη δύο ἀξιολογωτάτας προσωπογραφίας: ἑνὸς γέροντος, τοῦ ἐν Στρασβούργῳ διδασκάλου του, καὶ τῆς συζύγου τούτου. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ταξιδίου του τούτου ὁ Ντύρερ ἐξετέλεσε καὶ ἕτερά τινα λίαν ἀξιομνημόνευτα ἔργα, ἐν οἷς προέχουσαν κατέχουσι θέσιν, «Ὁ παῖς Ἰησοῦς μὲ τὴν ὑδρόγειον» (1493, Ἀλβερτίνη πινακοθήκη Βιέννης) καὶ μία αὐτοπροσωπογραφία του (1493, συλλογὴ Λεοπόλδου Γκόλσμιτ, Παρίσιοι), ἐν ᾗ ὁ νεαρὸς καλλιτέχνης ἐμφανίζεται ἐνδεδυμένος κομψοτάτην ἐνδυμασίαν καὶ πλήρης εὐγενοῦς καὶ ἐρασμίας χάριτος. Τῷ 1494 ἐπιστρέφει εἰς τὴν Νυρεμβέργην καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος νυμφεύεται τὴν Ἁγνὴν Φράϋ, τῆς ὁποίας τὴν εὐχάριστον φυσιογνωμίαν, μὲ τὴν σεμνήν, χρηστοήθη καὶ εὐφυᾶ ἔκφρασιν ἀπεικόνισε πολλάκις ὁ Ντύρερ (σχεδίασμα φέρον τὴν ἐπιγραφήν: «Ἡ Ἁγνή μου» ἐν τῇ Ἀλβερτίνῃ πινακοθήκῃ τῆς Βιέννης, ἕτερον σχεδίασμα ἐν τῇ συλλογῇ Blasius ἐν Μπροῦνσβικ, μία προσωπογραφία ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Βρέμης κλπ.). Ὁ γάμος οὗτος δὲν ἔδωκεν εἰς τὸν Ντύρερ τέκνα. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 1494, ἢ ὀλίγῳ βραδύτερον, τῷ 1495, ὁ Ντύρερ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ δὴ εἰς τὴν Βενετίαν, ὅπου ἤκμαζον τότε οἱ Μπελλίνι καὶ ὁ Τζιορτζόνε. Τὸ ταξίδιον τοῦτο ἤνοιξε νέους ὁρίζοντας εἰς τὴν γόνιμον διάνοιαν τοῦ Ντύρερ. Τόσον κατὰ τὴν μετάβασιν, ὅσον καὶ κατὰ τὴν ἐπιστροφήν, ἐξετέλεσε σειρὰν πολυτίμων τοπιογραφιῶν, εἰς ἃς ἡ δύναμις τῆς ἐκφράσεως ἁμιλλᾶται πρὸς τὴν ἀκριβῆ θεώρησιν τῆς πραγματικότητος καὶ τὴν βαθεῖαν αἴσθησιν τῆς φύσεως («Insprung», Ἀλβερτίνη πινακοθήκη Βιέννης· «Fenedier Klawsen», μουσεῖον Λούβρου· πολυθεῖς ἀπεικονίσεις πύργων, βραχωδῶν τοποθεσιῶν, ὀρέων, χειμάρρων κλπ. ἐν μουσείῳ Λούβρου, Βρεττανικῷ μουσείῳ Λονδίνου κλπ.). Ἐπανελθὼν εἰς τὴν γενέτειράν του Νυρεμβέργην ὁ Ντύρερ ἵδρυσεν ἐν τῇ πατρικῇ οἰκίᾳ ἰδιαίτερον ἐργαστήριον καὶ ἤρξατο ἐκτελῶν τὰς ἀφθόνως καταφθανούσας παραγγελίας. Τῷ 1497 ὁ ἐκλέκτωρ τῆς Σαξωνίας Φρειδερῖκος ὁ Σοφὸς τῷ παραγγέλλει τὸ περίφημον τρίπτυχον τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Πάντων τῆς Βυττεμβέργης, ἐν ᾧ εἰκονίζεται εἰς τὸ κέντρον μὲν ἡ Παρθένος μετὰ τοῦ παιδὸς Ἰησοῦ, ἔνθεν δὲ καὶ ἔνθεν ὁ ἅγιος Σεβαστιανὸς καὶ ὁ ἅγιος Ἀντώνιος ὁ Ἐρημίτης. Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ, ὅπερ ὑπενθυμίζει μακρόθεν τὴν τεχνοτροπίαν τοῦ Μαντένια, ὁ Ντύρερ ἐπιδεικνύει ἐν ὡριμότητι τὰ χαρακτηριστικώτερα γνωρίσματα τῆς τέχνης του: τὴν θελκτικὴν φαντασίαν, τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν ἐπιτυχῆ ἀπόδοσιν τῶν λεπτομερειῶν, τὴν αἴσθησιν τῆς πραγματικότητος, τὴν ἀλήθειαν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς φύσεως καὶ τὴν ἐνάργειαν τῆς ἐκφράσεως. Ἀπὸ τοῦ 1500 ἄρχεται ἡ λαμπροτέρα περίοδος τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας τοῦ Ντύρερ. Ὁ μεγαλοφυὴς καλλιτέχνης δέχεται συνεχῶς παραγγελίας εἰς τὸ ἐργαστήριόν του καὶ παράγει ἀκαταπονήτως. Ἐπὶ εἴκοσιν ὀκτὼ ὁλόκληρα ἔτη δημιουργεῖ εἰς ποικιλωτάτους κλάδους τῆς τέχνης, εἰς τὴν ἐλαιογραφίαν, τὴν ὑδατογραφίαν, τὴν ἰχνογραφίαν, τὴν ξυλογραφίαν καὶ τὴν χαλκογραφίαν. Διαπρέπει τόσον ὡς προσωπογράφος, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἀπόδοσιν θρησκευτικῶν σκηνῶν, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἀπεικόνισιν συμβολικῶν μορφῶν, ἀλληγοριῶν ἢ φανταστικῶν ἐπεισοδίων. Ὡς ἄνθρωπος εἶναι χαρακτῆρος ἁπλοῦ, ἐντίμου καὶ θετικοῦ· θαυμάζει τὴν ὑπεροχὴν Ἰταλῶν τινων διδασκάλων, εὑρίσκει πολλὰ νὰ ἐπαινέσῃ εἰς τὴν σύγχρονόν του τέχνην, δὲν συνηθίζει νὰ μεμψιμοιρῇ, νὰ μνησικακῇ ἢ νὰ ὀργίζεται. Ὅλως ἀφωσιωμένος εἰς τὸ εὐγενὲς ἰδεῶδες τῆς τέχνης του, ἀναβαίνει ἀλλεπαλλήλως τὰς μᾶλλον δυσαναβάτους κορυφάς, ἀποκρυσταλλώνων εἰς ἔργα ἀνεκτιμήτου ἀξίας καὶ ἀνυπολογίστου σημασίας τὸ πνεῦμα τῶν χρόνων του, τοῦ περιβάλλοντος ἐν τῷ ὁποίῳ διαβιοῖ, τοῦ λαοῦ, ἀπὸ τὸν ὁποῖον προέρχεται. Ἡ γερμανικὴ ἀναγέννησις εὑρίσκει εἰς τὸν Ντύρερ τὸν μεγαλοφυέστερον τῶν ἐκπροσώπων. Οὐδεὶς Γερμανὸς καλλιτέχνης ἐκφράζει πιστότερον καὶ καθ' ὑψηλότερον συνάμα τρόπον τὸν χαρακτῆρα τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ ὅσον ὁ Ντύρερ. Ἡ θετικότης τοῦ γερμανικοῦ πνεύματος, συνδυαζομένη πρὸς τὴν ἔμφυτον καὶ ὀνειροπόλον διάθεσιν, πρὸς τὴν σοβαρὰν ρέμβην τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, ἐκφράζεται παρὰ τῷ Ντύρερ κατὰ τρόπον ἀριστουργηματικόν. Ὁ Ντύρερ ἀγαπᾷ μετὰ πάθους τὴν φυσικὴν ἀλήθειαν, τὴν πραγματικότητα· εἶναι εἷς ἰδιότυπος, καθαρῶς γερμανικῆς προελεύσεως ρεαλιστής· δύναται ὅμως νὰ ἐννοήσῃ καὶ τὸν θρῦλον καὶ τὴν ἀσαφῆ καὶ κυμαινομένην καὶ δι' αὐτὸ τόσῳ πολυσήμαντον ἀλληγορίαν καὶ τὸ ἀβέβαιον, ἀλλὰ καὶ τόσῳ θελκτικὸν ὄνειρον. Ἐνίοτε σκιαὶ ἐφιαλτικαὶ ταράσσουν μὲ πυρετικὰ παραληρήματα τὴν διάνοιάν του. Τότε γίνεται εἷς μεσαιωνικὸς Ντύρερ, μυστικοπαθὴς καὶ μυστηριώδης, ἀλλὰ πάντοτε ἐξαισίως θελκτικός. Αἱ προσωπογραφίαι του παραμένουν πάντοτε ἀνυπέρβλητοι. Ὄχι μόνον διὰ τὴν ψυχολογικήν των βαθύτητα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πνευματικότητα τῆς ἐκφράσεως καὶ τὴν ἄκραν λιτότητα τῶν μέσων τῆς ἐκτελέσεώς των· ἔτι δὲ διὰ τὸν συνταρακτικόν των πραγματισμόν. Ἀρκεῖ ἅπαξ ν' ἀτενίσῃ τις τὴν αὐτοπροσωπογραφίαν τοῦ Ντύρερ, τὴν ἀποκειμένην ἐν τῇ πινακοθήκῃ τοῦ Μονάχου καὶ χρονολογουμένην ἀπὸ τοῦ 1500, διὰ νὰ ἐννοήσῃ τὸ αὐστηρόν, ἀλλὰ καὶ τόσῳ πηγαῖον θέλγητρον τῆς τέχνης του. Ὁ Ντύρερ καὶ ὡς ζωγράφος καὶ ὡς χαράκτης παραμένει ἰδιότυπος καὶ ἀναντικατάστατος. Εἶναι τόση ἡ δύναμις τῆς προσωπικότητος, τὴν ὁποίαν ὑπεμφαίνουν τὰ ἔργα του, τόσον πρωτότυπος ἡ σύλληψις τῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα ἐκμεταλλεύεται, τόσον ὑποβλητικὴ ἡ γοητεία, τὴν ὁποίαν προκαλεῖ ὁλόκληρος ἡ καλλιτεχνική του δημιουργία, ὥστε μὲ οὐδένα δύναται νὰ παραβληθῇ καὶ οὐδενὸς δύναται νὰ θεωρηθῇ κατώτερος. Εὐρεῖαι συνθέσεις, ὡς ἡ ἀπὸ τοῦ 1511 χρονολογουμένη «Λατρεία τῆς Ἁγίας Τριάδος ὑπὸ πάντων τῶν ἁγίων» (πινακοθήκη Βιέννης), ἐκπλήττουν διὰ τὴν σοφὴν ἁρμονίαν τῆς διατάξεως τῶν καθ' ἕκαστα μορφῶν ἐν πολυπροσώπῳ συνόλῳ. Ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου διακεκριμέναι καὶ ἀπομεμονωμέναι, οὕτως εἰπεῖν, μορφαί, ὡς οἱ «Ἀπόστολοι Ἰωάννης καὶ Πέτρος» καὶ οἱ «Ἀπόστολοι Παῦλος καὶ Μᾶρκος» (1526, πινακοθήκη Μονάχου), προκαλοῦν τὸν θαυμασμὸν διὰ τὴν μεγαλήγορον ἔκφρασίν των, τὴν μεγαλοπρεπῆ εὐρύτητα τῶν ἐνδυμάτων, ἅτινα περιβάλλονται, τὸν ἰδιαίτερον χαρακτῆρα, ὃν τόσον ἐντόνως ἑκάστη τούτων παρουσιάζει, τὸν μυστικισμὸν καὶ τὴν ἱεροπρεπῆ αὐστηρότητα, τὴν ὁποίαν ἀποπνέουσι.

Ὁ Ντύρερ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν μόλις πεντήκοντα ὀκτὼ ἐτῶν, τὴν 6ην Ἀπριλίου 1528, ἔπειτα ἀπὸ μίαν ζωὴν ἀφιερωμένην εἰς τὴν μεγαλοφυεστέραν προσπάθειαν ἐξ ὅσων ἐγνώρισεν ἡ γερμανικὴ τέχνη. Ἐνεταφιάσθη δὲ ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ἐν Νυρεμβέργῃ μετὰ μεγίστης πομπῆς.

Πλὴν τῶν προμνημονευθέντων ἄξια ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι καὶ τὰ ἀκόλουθα ἔργα τοῦ Ντύρερ: «Ἡ προσκύνησις τῶν Μάγων» (1504, πινακοθήκη Οὐφφίτσι, Φλωρεντία), «Προσωπογραφία Ὀσβάλδου Κρὲλλ» (1499, μουσεῖον Πράντο, Μαδρίτη), «Αὐτοπροσωπογραφία τοῦ καλλιτέχνου» (1498), «Οἱ τέσσαρες ἱππόται τῆς Ἀποκαλύψεως» (ξυλογραφία, 1498), «Ἡ ἀνάπαυσις τῆς Ἁγίας οἰκογενείας ἐν Αἰγύπτῳ» (ξυλογραφία), «Ὁ Χριστὸς φέρων τὸν σταυρόν» (σχεδίασμα 1504, Ἀλβερτίνη πινακοθήκη Βιέννης), «Οἱ χωρικοί» (χαλκογραφία), «Ὁ λαγωός» (ὑδατογραφία, Ἀλβερτίνη πινακοθήκη Βιέννης), «Ἡ Θεοτόκος μὲ τὸ καναρίνι» (1506, μουσεῖον Βερολίνου), «Ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὕα» (μουσεῖον Πράντο, Μαδρίτη), «Ὁ Ἱππότης, ὁ Θάνατος καὶ ὁ Διάβολος» (1513, χαλκογραφία), «Ἡ μελαγχολία» (1514, χαλκογραφία), «Ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος ἐν τῷ κελλίῳ του» (1514, χαλκογραφία), ἡ θαυμασία προσωπογραφία τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ (1519, μουσεῖον Βιέννης), «Εἷς γέρων ἐξ Ἀμβέρσης» (σχεδίασμα 1521, Ἀλβερτίνη πινακοθήκη Βιέννης), ἡ περίφημος προσωπογραφία τοῦ Ἱερωνύμου Χολτσοῦερ, τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς ἐκφραστικῆς δυνάμεως τῆς ζωγραφικῆς (1526, μουσεῖον Βερολίνου), «Προσωπογραφία τοῦ Πιρκχάιμερ» (χαλκογραφία, 1524), «Ἐλισάβετ Τουσέ» (Βασιλικὴ πινακοθήκη, Κάσσελ), «Προσωπογραφία νεαρᾶς γυναικὸς» (Βασιλικὴ πινακοθήκη, Βερολῖνον).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Auguste Marguillier*, Albert Dürer (Paris 1926).—*M. Tausing*, Dürer, 2 τόμοι (Stuttgart, 18..)—*Ch. Ephrussi*, Albert Dürer et ses dessins (Paris 18..)—*F. Lippmann*, Zeichnungen von Albert Dürer 4 τόμ. (Berlin 1883—1896).—*V. Scherer*, Dürer (Stuttgart 19..)—*M. Hamel*, Dürer (Paris 1904).—*H. Knackfuss*, Dürer, 6η ἔκδοσις (Bielefeld 1899).

Ι. Μ. Κ.

Ντύρινγκ (Dühring), *Κάρολος-Εὐγένιος*. Γερμανὸς συγγραφεὺς καὶ φιλόσοφος (1833—1921). Σπουδάσας νομικά, τῷ 1863 διωρίσθη ὑφηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐδίδαξε μὲ ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν πολιτικὴν οἰκονομίαν καὶ φιλοσοφίαν. Ἀπορριφθεὶς λόγῳ τῆς παθήσεως τῶν ὀφθαλμῶν του ὡς τακτικὸς καθηγητής, ἐστράφη ... τέθη δριμύτατα ἐναντίον τῶν καθηγητῶν τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου, ὡς ἐκ τούτου δὲ ... ἀφῃρέθη ἡ ἄδεια τοῦ διδάσκειν (1877). Ἔκτοτε ἔζησεν ἰδιωτεύων, ἤσκει ὅμως μεγάλην ἐπίδρασιν διὰ τῶν ἔργων του, ὧν ἡ σαφήνεια, ἡ ζωηρότης τῆς ἐκφράσεως καὶ ἡ ἐμβρίθεια συσκοτίζονται ... λαχοῦ ὑπὸ τῆς ἐμπαθοῦς, ἀδίκου καὶ δριμείας πολεμικῆς του. Κατὰ τὸν Ντύρινγκ, ὁ φιλόσοφος ὀφείλει νὰ εἶναι καὶ ἀναμορφωτὴς τῆς ἀνθρωπότητος καὶ νὰ στηρίζῃ διὰ τῆς ζωῆς του τὰς θεωρίας του. Ἀφετηρία τῆς σκέψεώς του εἶναι τὰ μαθηματικά, ἡ φυσικὴ καὶ ἡ πολιτικὴ οἰκονομία καὶ στόχος τῶν ἐπιθέσεών του ὁ κριτικισμός, ἡ καντιανὴ σχολή, πᾶς ἰδεαλισμὸς καὶ τέλος ὅλοι ...

Digitized by Google

Αλβ. Ντύρερ : 1) Τὸ μαρτύριον τῶν δεκακισχιλίων Χριστιανῶν (Πινακοθήκη Βιέννης). *2) Λατρεία τῆς Ἁγίας Τριάδος ὑπὸ πάντων τῶν Ἁγίων* (Πινακοθήκη Βιέννης).

ιλόσοφοι. Μόνον ὁ ὑλισμὸς ἐκράτησεν εἰς τὸ ψος της τὴν φιλοσοφίαν. Ἐκτιμᾷ ἰδιαιτέρως τὸν ὕγουστον Κὸντ καὶ θέλει νὰ χειραφετήσῃ τὴν νθρωπότητα ἀπὸ τὰ μωρολογήματα τῆς προτέας φιλοσοφίας καὶ νὰ ἐγκαινιάσῃ μίαν πνευμακὴν ἀναγέννησιν, ἥτις νὰ τελειοποιήσῃ καὶ τὴν τομικὴν καὶ τὴν κοινωνικὴν ζωήν. Ἀρνεῖται καὶ ὴν ἀπαισιοδοξίαν τοῦ Σοπενάουερ, κηρύσσων τὴν ιπιστοσύνην καὶ τὴν χαρὰν τῆς ζωῆς, καὶ τὴν ουλοπρεπῆ ἠθικὴν τῶν Ἑβραίων, ἤτοι τὸν Χριτιανισμόν. Ἡ θρησκεία πρέπει νὰ παραχωρήσῃ ὴν θέσιν της εἰς τὴν πνευματικὴν ὁδηγίαν, ἤτοι ὴν ἠθικὴν μόρφωσιν, τῆς ὁποίας ἀνώτατον τέλος ναι ἡ αὐτονομία. Τὸ οἰκονομικὸν μέρος πρέπει ὰ ὑπολογίζῃ ἡ φιλοσοφία, ἥτις εἶναι «θεωρία ερὶ παντὸς τοῦ πραγματικοῦ», μόνον ὡς πρῶτον τήριγμα. Ὁ κόσμος εἶναι ἑνιαία καὶ μοναδικὴ ραγματικότης καὶ ἡ φιλοσοφία τὸν ἐρευνᾷ ὁδηουμένη ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τῆς ὑλικότητος. Ἡ τοδοχὴ ψυχῆς ἀνεξαρτήτου τοῦ σώματος ἀποτεῖ παράφρονα ἰδέαν, ὑπάρχουν ὅμως δυνάμεις ιτιληπταὶ εἰς ἡμᾶς, τὰς ὁποίας εἶναι ἐπίσης παιφροσύνη ν' ἀρνηθῶμεν. Ἡ μόνη πηγὴ γνώσεως ναι αἱ αἰσθήσεις, ἀλλ' ὁ ὀργανισμὸς δὲν εἶναι τλῶς μηχανισμός: περιέχει καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς οῆς, ἥτις μεταδίδεται διὰ τῆς ἀναπαραγωγῆς. Θεελιώδης ἀρχὴ τῆς πραγματικότητος εἶναι τὸ ὡριιένον μέγεθος κατὰ ποσὸν καὶ κατ' ἀριθμόν· καὶ ς τὰ μαθηματικὰ ἀκόμη ἀρνεῖται ὁ Ντύριγκ ιν πραγματικὴν ὕπαρξιν τοῦ «ἀπείρως μικροῦ». Ι ζωὴ ἤρχισεν εἰς ὡρισμένον χρονικὸν σημεῖον. Ι ἀνωτάτη τέλος πρόοδος τῆς ἐπιστήμης συνετεσθη διὰ τῆς διακρίσεως τοῦ ὑποκειμενικοῦ, τοῦ ήκοντος εἰς τὸ ἐγώ, ἀπὸ τοῦ ἀντικειμενικῶς τάρχοντος, ἡ δὲ διάκρισις αὕτη εἶναι ἀπολύτως ιὶ ἀσφαλῶς δυνατή. Ἔγραψε: «De tempore atio, causalitate atque de analysis infinitesimalogica» (1861), «Natürliche Dialektik, neue gische Grundlegung der Wissenschaften und ilosophie» (1865), «Der Wert der Lebens, eine enher betrachtung im Sinne heroischer Lebenuffassung» (1865, ζ' ἔκδ. 1916), «Careys Umwälng der Volkswirtschaftslehre u. Sozialwissenhaft» (1865) «Kritische Grundlegung der Volksrtschaftslehre» (1866), «Kritische Geschichte der ilosophie» (1869, δ' ἔκδ. 1894), «Kritische Gehichte der Nationalökonomie und des Soziamus» (1871, δ' ἔκδ. 1900), «Kritische Geschite der allgeinen Prinzipien der Mechanik» 373, γ' ἔκδ. 1887), «Kursus der National—und zialökonomie (1873, γ' ἔκδ. 1892), «Kursus der ilosophie als streugwissenschaftlicher Weltanhanung und Lebensgestalting» (1875), «Logik id Wissenschaftstheorie» (1878, β' ἔκδ. 1905), Ieue Grundgesetze zur rationellen Physik u. iemie» (1878—1886), «Neues über Schicksal und istungen» (1895). «Die Judenfrage» (1881), iachen, Leben u. Feinde» (1822, β' ἔκδ. 1913), κυριώτερον πολεμικόν του ἔργον, «Der Ersatz r Religion durch Vollkommeneres» (1883, γ' ἔκδ. 06), «Die Grössen d. Modernen Literatur» (2 τ. 1893, β' ἔκδ. 1904—1910), «Wirklichkeitsphilosophie» (1895). Ἐξέδιδεν ἐπίσης ἀπὸ τοῦ 1899 τὸ δεκαπενθήμερον περιοδικὸν «Personalist und Emanzipator».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *E. Döll*, E, Dühring (1893).—*Th. Lessing*, Dührings Hass (1922).

Ε. Λ.

Ντύρινγκσφελντ (Düringsfeld), ***Ἴντα φὸν —***. Γερμανὶς συγγραφεὺς (1815—1876). Ἐξέδωκε συλλογὴν «Ποιημάτων» (1835), μυθιστορήματα, ἐντυπώσεις ταξιδίων κ. ἄ., ἐν οἷς: «Ὁ ἀστὴρ τῆς Ἀνδαλουσίας» (1838), «Ὁ πύργος Goczyn» (2 ἔκδ. 1845), «Μαγδαληνὴ» (1844), «Αἱ γυναῖκες τοῦ Βύρωνος» (1845), «Ρόδα τῆς Βοημίας» λαϊκὰ τραγούδια τῶν Τσέχων (1851), «Τραγούδια τῆς Τοσκάνης» (2 ἔκδ. 1858), «Ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Schelde μέχρι τοῦ Maas» (1861, 3 τ.), γενικὴ εἰκὼν τοῦ πνευματικοῦ βίου τῶν Φλαμανδῶν ἀπὸ τοῦ 1930, «Τὸ βιβλίον ἀξιομνημονεύτων γυναικῶν» (5η ἔκδ. 1896), «Alphabet parlant en silhouettes» (1864), κ. ἄ. Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ συζύγου της *Ὄττο φὸν Ράϊνσμπεργ* ἔγραψε: «Τὸ βιβλίον τοῦ γάμου» (1871) καὶ ἐξέδωκε τὸ περίφημον ἔργον: «Παροιμίαι τῶν γερμανικῶν καὶ ρωμανικῶν γλωσσῶν» (1872—1875, 2 τ.).

Γ. Ε. Κ.

Ντυρκαὶμ (Durkheim), ***Αἰμίλιος***. Γάλλος κοινωνιολόγος καὶ φιλόσοφος (1858—1917). Ἡ βασικὴ θεωρία του εἶναι ὅτι μεταξὺ τῶν ἀτομικῶν συνειδήσεων ὄντων, ἅτινα ζῶσιν ἐν κοινωνίᾳ, σχηματίζεται κατὰ δημιουργικὴν σύνθεσιν ὑπερατομικὴ συνείδησις, ἑδρεύουσα μὲν εἰς τὰ ἄτομα καθ' ἑαυτά, ἀλλὰ γινομένη αἰσθητὴ ὥς τι διάφορον καὶ ἑκάστου καὶ τοῦ ἀθροίσματος ὅλων. Ἡ ὑπερατομικὴ αὐτὴ συνείδησις ἀντιτίθεται εἰς τὰς ἀτομικὰς ροπὰς καὶ τάσεις καὶ ἐπιβάλλεται ὥς τι ἀνώτερον καὶ ἐξωτερικόν, ὑπὸ τὴν μορφὴν νόμων, ἀπαγορεύσεων καὶ ἐπιταγῶν. Ὥστε μελετῶντες μόνον τὴν ἀτομικὴν συνείδησιν, δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν δι' αὐτῆς τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα, π.χ. τῆς ἰδιοκτησίας, τῆς οἰκογενείας, τοῦ δικαίου· μόνον ἀντικειμενικῶς εἶναι δυνατὸν νὰ τὰ ἐρευνήσωμεν μὲ τὰς μεθόδους τῆς θετικῆς ἐπιστήμης. Ἐπομένως, ὁμαλὰ καὶ παθολογικὰ φαινόμενα διακρίνονται ἀπ' ἀλλήλων μόνον διὰ τοῦ ἀντικειμενικοῦ κριτηρίου τῆς συχνότητος. Ἀπορρίπτων πᾶν ἄλλο ἐκ τῶν προτέρων κριτήριον, ὡς τῆς ἐξελικτικῆς προόδου ἢ τοῦ ἀπολύτου ἀγαθοῦ, ὁ Ντυρκαὶμ καταλήγει ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν διαφόρων μορφῶν τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων εἰς τὴν διάκρισιν ὡρισμένων τύπων τοιούτων, ἁπλουστέρων ἢ συνθετωτέρων. Ὁ Ντυρκαὶμ ἐπέδρασε πολὺ ἐπὶ τῆς γαλλικῆς διανοήσεως καὶ ὡς καθηγητὴς τῆς Σορβόννης ἀπὸ τοῦ 1902 καὶ ὡς διευθυντὴς τῆς «Annéc Sociologique» καὶ διὰ τῶν πολλῶν του δημοσιευμάτων ἐν τῇ «Revue de Métaphysique et de Morale». Ἔγραψε: «La division du travail social» (1893, β' ἔκδ. 1901), «Les règles de la méthode sociologique» (1895, γ' ἔκδ. 1904), «Le suicide, étude de sociologie» (1897), «Les formes élémentaires de la vie religieuse» (1912), «Éducation et sociologie» (1922), «L'éducatiou morale» (1925), «La division du travail social» κ.ἄ.

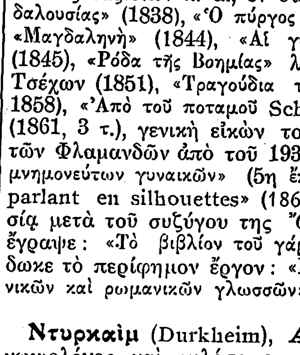

Αἰμίλιος Ντυρκαίμ.

[*P. Fauconnet,* «L'œuvre pédagogique de D.» (ἐν Amer. Journal of Sociology, 1923.]

Ε. Λ.

Ντύρκχαϊμ (Dürkheim) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῷ βαυαρικῷ Παλατινάτῳ τοῦ Ρήνου. Κάτ. 7.000. Εἶναι περίφημος διὰ τὰ ἰωδιοῦχα, ἀρσενικοῦχα καὶ βρωμιοῦχα ἰαματικὰ λουτρά της.

Γ. Ι. Β.

Ντύρνερ (Dürrner), ***Ρούπρεχτ-Ἰωάννης-Ἰούλιος***. Γερμανὸς μουσουργὸς (1810—1859). Ἐτελειοποιήθη ἐν Λειψίᾳ ὑπὸ τοὺς Μένδελσων καὶ Χάουπτμαν καὶ κατόπιν ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν σύνθεσιν ἀνδρικῶν χορῳδιῶν, τὰ δὲ τεμάχια τὰ παρ' αὐτοῦ διὰ τὸ εἶδος τοῦτο γραφέντα ἐξακολουθοῦσι νὰ εἶναι ἐκ τῶν δημοφιλεστέρων μέχρι σήμερον ἐν Γερμανίᾳ.

Γ. Σ.

Ντύρνμπεργκ (Dürrnberg ἢ Dürrenberg) *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς Αὐστρίας παρὰ τὰς Τυρολικὰς Ἄλπεις, νοτίως τοῦ Σάλτσμπουργκ. Εἶναι γνωστὴ ἐκ τῶν παρ' αὐτὴν πλουσιωτάτων ὀρυχείων ἅλατος, ἅτινα ἀποδίδουσιν ἐτησίως περὶ τὰ 20 ἑκατομμύρια χιλιογράμμων.

ντύρο. Δομήσιμον ὑλικόν, προκύπτον δι' ἰσχυρᾶς πιέσεως ἰνῶν κοκκοφοίνικος ἐμπεποτισμένων, σχιζῶν ξύλου καὶ γύψου. Τοιχοδομὴ ἐκ τοιούτων σανίδων εἰδικῶς διὰ μεσοχωρίσματα δομεῖται τάχιστα, εἶναι ξηρά, σκληρά, στερεά, ἐπιδεκτικὴ ἡλώσεως καὶ οὐχὶ πορώδης.

Α. Ι. Σ.

Ντυροζιὲ (Duroziez). Γάλλος ἰατρὸς (1823—1887), ἐγκύψας ἰδίως εἰς τὰ καρδιακὰ νοσήματα. Ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν δὲ *Ντυροζιὲ σημεῖον* (signe de Duroziez) καθορίζεται φύσημα διπλοῦν μετὰ διαλείψεων τῆς μηριαίας ἀρτηρίας. Ὁ ἦχος οὗτος καθίσταται ἀντιληπτὸς εἰς τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς ἀορτῆς· ἀκούομεν δὲ τούτου ἀκροαζόμενοι τὴν μηριαίαν ἀρτηρίαν διὰ στηθοσκοπίου, ἐφαρμοζομένου κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ πιέζηται αὕτη ἐλαφρῶς.

Μ. Ν. Κ.

Ντυρὸκ (Duroc), ***Γεράρδος-Χριστόφορος-Μιχαήλ, δοὺξ ντὲ Φριούλ***. Γάλλος στρατηγὸς (1772 1813). Ἀποφοιτήσας τῆς σχολῆς τοῦ πυροβολικοῦ, μετέσχε τῶν πρώτων ἐκστρατειῶν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως εἰς Ἰταλίαν, ὅπου προαχθεὶς εἰς λοχαγὸν προσείλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ Βοναπάρ-

Digitized by Google

του, ὅστις διορίσας αὐτὸν ὑπασπιστήν του οὐδέποτε ἀπεχωρίσθη αὐτοῦ. Ὁ Ντυρὸκ διεκρίθη κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Αἰγύπτου (1798—1799), μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν δὲ εἰς Γαλλίαν τοῦ Βοναπάρτου προήχθη εἰς στρατηγὸν καὶ διοικητὴν τῆς φρουρᾶς τῶν ἀνακτόρων τοῦ Κεραμεικοῦ, ἀπεστάλη μὲ ἐμπιστευτικὴν ἀποστολὴν εἰς Βερολῖνον καὶ μετέσχε τῆς μάχης τοῦ Μαρέγκου. Εἶτα διωρίσθη διπλωματικὸς πράκτωρ εἰς Στοκχόλμην καὶ Πετρούπολιν, ὁπόθεν ἐπιστρέψας ἐγένετο αὐλάρχης μετὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς αὐτοκρατορίας. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1805 διῴκει μεραρχίαν. Ἠκολούθησεν ἔπειτα τὸν αὐτοκράτορα εἰς Ἰσπανίαν, ἔνθα ἀπενεμήθη αὐτῷ ὁ τίτλος τοῦ δουκὸς ντὲ Φριούλ (1808) καὶ διέπρεψε κατὰ τὴν μάχην τοῦ Ἔσλιγγεν (1809) καὶ κατὰ τὴν ἐναντίον τῆς Ρωσίας ἐκστρατείαν (1812). θ. β.

Ντυροῦ (Duroux), ***Στέφανος***. Γάλλος ἰατρός, γεννηθεὶς τῷ 1880. Διηύθυνε τὴν πανεπιστημιακὴν κλινικὴν τοῦ Jaboulay, ἀπὸ δὲ τοῦ 1919 τὸ νοσοκομεῖον τῆς Λυῶνος. Κατέγινεν ἰδίως εἰς τὴν νευρικὴν χειρουργίαν καὶ τὴν μελέτην τῶν καρκινοειδῶν ὄγκων. Γ. Ε. Λ.

Ντύροφφ (Duroff), ***Ἀδόλφος***. Γερμανὸς φιλόσοφος τῆς καθολικῆς θωμιστικῆς σχολῆς, ἀπὸ τοῦ 1903 καθηγητὴς ἐν Βόννῃ. Ἀκολουθεῖ καὶ ἀναπτύσσει τὰς ἰδέας τῶν Külpe, Hertling καὶ Deutinger, ἰδίως δὲ τοῦ Windelband. Ἠσχολήθη καὶ μὲ φιλολογικὰ θέματα καὶ ἐρεύνας καὶ ἐξέδιδε τὰ τεύχη «Renaissance und Philosophie» ἐπὶ 13 ἔτη (1908—1920). Ἔργα: «Die Ethik der alten Stoa» (1897), «Einführung in die Psychologie» (1908, ε' ἔκδ. 1925), «Was bedented kulturvolk? Nietzsche und der deutsche Geist» (1915), «Der deutsche Idealismus und der Weltkrieg» (1915), «Worauf beruht Kants Genialitat?» (1924), «Religion und Moral» (1925). Ε. Λ.

Ντύρρενμπεργκ (Dürrenberg) *[Γεωγρ.]* βλ. λ. *Ντύρνμπεργκ*.

Ντύρρερ (Durrer), ***Ροβέρτος***. Ἑλβετὸς ἱστορικός, γεννηθεὶς τῷ 1867. Ἐφοίτησεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ζυρίχης, τῷ δὲ 1896 ἐγένετο διευθυντὴς τῶν ἀρχείων τοῦ Nidwald. Ἐδημοσίευσε πολλὰ ἔργα ἐπὶ τῆς καλλιτεχνικῆς ἱστορίας τῆς Ἑλβετίας καὶ τῆς μεσαιωνικῆς Ἑλβετίας, ἐν οἷς: «Στρατιωτικὴ ἱστορία τῆς Ἑλβετίας», «Πρῶτοι ἀγῶνες τῆς παλαιᾶς Ἑλβετίας διὰ τὴν ἐλευθερίαν» κλπ.

Ντὺ Ρυὲ (Du Ryer), ***Ἀνδρέας***. Γάλλος ἀνατολιστής, γεννηθεὶς τῷ 1580 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1660. Ὑπῆρξε γενικὸς πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Αἰγύπτῳ. Ἔγραψε: «Rudimenta grammaticis linguae turcicae» (Paris 1630 καὶ 1633), μετέφρασε δὲ εἰς τὴν γαλλικὴν τὸ «Γκιουλιστὰν» τοῦ Σααδὴ (Paris 1634) καὶ τὸ «Κοράνιον» (Paris 1647). Σῴζεται ἐπίσης αὐτοῦ χειρόγραφον «Dictionnaire turc-latin».

—**Ντὺ Ρυὲ** (Du Ryer), ***Πέτρος***. Γάλλος ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1606 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1658 ἐν τῇ αὐτῇ πόλει. Ἄφησε πλῆθος στίχων, γεγραμμένων δι' οἰκονομικοὺς λόγους καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀξίας. Ἀντιθέτως αἱ δεκαεπτὰ τραγῳδίαι του καὶ δὴ αἱ «Les vendanges de Suresnes» (1636) ἔσχον μεγάλην ἐπιτυχίαν. Μετέφρασε διὰ βιοποριστικὸν σκοπὸν τὸν Κικέρωνα, τὸν Σενέκαν, τὸν Ἡρόδοτον, τὸν Τίτον Λίβιον, τὸν Ὀβίδιον κλπ.

Ντυρυὸφ (Duruof), ***Κλαύδιος-Ἰούλιος***. Γάλλος ἀεροναύτης (1841—1899). Ἐμαθήτευσε κατ' ἀρχὰς παρὰ τῷ περιφήμῳ κατασκευαστῇ ἀεροστάτων Ναντὰρ καὶ ἐπέταξε διὰ πρώτην φορὰν διὰ τοῦ «Γίγαντος» τῷ 1865. Κατόπιν κατεσκεύασε καὶ ὁ ἴδιος ἀερόστατα καὶ ἐπέτελεσε διαφόρους πτήσεις ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, αἵτινες κατέστησαν αὐτὸν ὀνομαστόν. Τῷ 1868 ἐπέταξεν ἄνωθεν τοῦ πορθμοῦ τοῦ Καλαί, ὁπόθεν παρασυρθεὶς εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν κατώρθωσε νὰ σωθῇ χάρις εἰς τὴν ψυχραιμίαν του. Τῷ 1869 ἐπέταξεν εἰς τὸ Μονακό, κατὰ δὲ τὴν πολιορκίαν τῶν Παρισίων, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου, κατώρθωσε, τὴν 23 Σεπτεμβρίου 1870, νὰ διέλθῃ πρῶτος διὰ τοῦ ἀεροστάτου του «Ποσειδῶν» τὰς πρωσσικὰς γραμμὰς καὶ νὰ διοργανώσῃ τὴν ἐναέριον ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν τῶν πολιορκουμένων καὶ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν πολεμικῶν ἀεροστάτων, ἰδίως ὡς παρατηρητηρίων. Μετὰ τὸν πόλεμον ἐπεχείρησε καὶ ἄλλας πτήσεις, ἐχούσας ἐπιστημονικὸν χαρακτῆρα, ἡ κυριωτέρα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ ἐπιχειρηθεῖσα τῷ 1874 ἄνωθεν τοῦ πορθμοῦ τοῦ Καλαί, μετὰ τῆς συζύγου του, καθ' ἣν παρεσύρθη καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν ἀνέμων πρὸς τὴν Βόρειον θάλασσαν, σωθεὶς τὴν ἐπομένην ὑπὸ ἁλιευτικοῦ πλοίου. Μ. Δ. Β.

Ντυρυὺ (Duruy), ***Ἀλβέρτος***. Γάλλος δημοσιογράφος (1844—1887), υἱὸς τοῦ Βίκτωρος Ντυρυύ. Ἐδημοσιογράφησεν εἰς τὰς ἐφημερίδας «Ὁ γαλλικὸς λαὸς» καὶ «Ἡ ἐλευθερία» καὶ ἵδρυσε τῷ 1876 τὴν ἐφημερίδα «Nation», βοναπαρτικῶν ἀρχῶν. Εἶτα κατέγινεν εἰς ἱστορικὰς μελέτας καὶ ἐδημοσίευσε τὰ ἔργα «Ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις καὶ ἡ ἐπανάστασις», «Ἡ βιογραφία τοῦ Ὂς καὶ τοῦ Μαρσώ», «Ὁ βασιλικὸς στρατὸς κατὰ τὸ 1789». Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν «Μελέται ἐπὶ τῆς στρατιωτικῆς ἱστορίας τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῆς αὐτοκρατορίας». θ. β.

— **Ντυρυὺ** (Duruy), ***Βίκτωρ***. Γάλλος ἱστορικός, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1811 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1894. Υἱὸς ἐργάτου, μετὰ τὴν

Βίκτωρ Ντυρυύ.

ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἱστορίας εἰς τὸ λύκειον τῶν Ρειμῶν καὶ εἶτα εἰς τὸ τοῦ Ἐρρίκου Δ'. Ἀκολουθῶν τὴν μέθοδον τοῦ Μισελέ, διεκρίθη διὰ τὴν ζωηρότητα τῶν παραδόσεών του, αἵτινες κατέστησαν αὐτὸν δημοτικώτατον. Συνεργαζόμενος κατ' ἀρχὰς ἀνωνύμως εἰς τὴν ἔκδοσιν ἐκπαιδευτικῶν βιβλίων, ἐδημοσίευσε μὲ τὸ ὄνομά του τῷ 1838 τὸ ἔργον του «Πολιτικὴ γεωγραφία τῆς Ρωμαϊκῆς δημοκρατίας καὶ αὐτοκρατορίας» καὶ τὰ «Πολιτικὴ γεωγραφία τοῦ μεσαίωνος», «Παγκόσμιος γεωγραφικὸς ἄτλας» καὶ «Ἱστορία τῶν Ρωμαίων καὶ τῶν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν των λαῶν». Γενόμενος διδάκτωρ τῆς φιλολογίας τῷ 1853, ἐξηκολούθει διδάσκων εἰς τὸ λύκειον τοῦ Ἐρρίκου Δ' μέχρι τοῦ 1861, ὅτε διωρίσθη ἐπόπτης τῆς Ἀκαδημίας τῶν Παρισίων, εἶτα ἐπιθεωρητὴς τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐν τέλει καθηγητὴς τῆς πολυτεχνικῆς σχολῆς. Τῷ 1863 διωρίσθη ὑπουργὸς τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος Γ'. Εἰσελθὼν εἰς τὴν κυβέρνησιν, προέβη εἰς πλείστας ἐκπαιδευτικὰς μεταρρυθμίσεις, διαπνεόμενας ὑπὸ φιλελευθέρου πνεύματος, ἵδρυσε πλεῖστα διδασκαλεῖα πρὸς εἰδικὴν παίδευσιν τῶν διδασκάλων, ἀνεδιωργάνωσεν ἐντελῶς τὸ ἀνώτερον διδασκαλεῖον τοῦ Κυνύ, ἐνίσχυσε τὴν ἐλευθέραν διδασκαλίαν καὶ τὰς δημοσίας διαλέξεις εἰς τὰς πρωτευούσας πόλεις τῆς Γαλλίας καὶ ἵδρυσε τὴν γυναικείαν παίδευσιν, εἰς μεγάλας δὲ προέβη ἐπίσης μεταρρυθμίσεις εἰς τὴν ἀνωτέραν ἐκπαίδευσιν. Τῷ 1869, παραιτηθεὶς τοῦ ὑπουργικοῦ ἀξιώματος, ἐγένετο γερουσιαστής, ἡ δὲ ἐπανάστασις τοῦ 1870 ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον. Τότε συνέγραψε τὸ κυριώτερον αὐτοῦ ἔργον, τὴν «Ρωμαϊκὴν ἱστορίαν» εἰς 7 τόμους (1879—1885), τὴν «Ἱστορίαν τῶν Ἑλλήνων» εἰς 3 τόμους (1886—1891), ἀνεδημοσίευσε δὲ τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του. Ἐξελέγη τῷ 1873 μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν γραμμάτων καὶ τῷ 1884 ἀντικατέστησεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τὸν ἱστορικὸν Μινιέ. θ. β.

— **Ντυρυὺ** (Duruy), ***Γεώργιος***. Γάλλος συγγραφεύς, υἱὸς τοῦ Βίκτωρος Ντυρυύ, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1853. Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ ἐν Παρισίοις λυκείου τοῦ Ἐρρίκου Δ'. Ἐδημοσίευσε πλεῖστα ἱστορικὰ συγγράμματα: ἐν οἷς τὴν «Βιογραφίαν τοῦ καρδιναλίου Καρόλου Καράφα», στεφθεῖσαν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, πλεῖστα μυθιστορήματα, ἐν οἷς τά: «Andrée», «Le garde du corps», «Victoire de l' âme». «Fin de rève», τὸ δρᾶμα «Ni Dieu ni Maitre» κτλ. θ. β.

Ντυρὼ ντὲ λὰ Μὰλ (Dureau de la Malle), ***Ἀδόλφος-Ἰούλιος-Καῖσαρ-Αὔγουστος***. Γάλλος συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1777 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1857. Ἠσχολήθη κατ' ἀρχὰς μὲ τὴν τέχνην καὶ τὴν ποίησιν καὶ ἐδημοσίευσεν ἔμμετρον μετάφρασιν τοῦ ἐπεισοδίου τῆς Φραντζέσκας ντὰ Ρίμινι ἐκ τῆς «Κολάσεως» τοῦ Δάντου (1798) καὶ τῶν «Ἀργοναυτικῶν» τοῦ Β. Φλάκκου (1811). Τῷ 1818 ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ μετ' ὀλίγον ἐδημοσίευσε τὸ ἐκ δεκαεξισχιλίων στίχων ἔπος «Bayard ou la conquête du Milanais» (1823). Κατόπιν ἀφωσιώθη εἰς ἀρχαιολογικάς, γεωγραφικὰς καὶ ἱστορικὰς μελέτας. Σπουδαιότερα ἔργα: «Recherches sur la patrie et l' origine des animaux domestiques et des plantes usuelles» (1825), «Recherches sur l' histoire de la partie de l' Afrique septentrionale connue sous le nom de régence d' Alger» (1837), «Voyages dans les regences de Tunis et d' Alger» (1838), «Économie politique des Romains» (1840). θ. π.

Ντὺ Σαϊγὺ (Du Chaillu), ***Παῦλος Μπελλόνι***. Ἀμερικανὸς ἐξερευνητὴς καὶ ἀνθρωπολόγος γαλλικῆς καταγωγῆς (1835—1903). Κατὰ τὴν νεαρὰν ἡλικίαν του ἠκολούθησεν εἰς Ἀφρικὴν τὸν πατέρα του, ἀσχολούμενον εἰς τὸ μετὰ τῶν δυτικῶν ἀκτῶν τῆς ἠπείρου ταύτης ἐμπόριον. Τῷ 1855 ἐγκατεστάθη εἰς Ἀμερικὴν καὶ βραδύτερον ἐνετάλη ὑπὸ τῆς ἐν Φιλαδελφείᾳ Ἀκαδημίας τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν νὰ ἐξερευνήσῃ τὸ δέλτα τοῦ ποταμοῦ Ὀγκοβαὶ καὶ τὴν στομαλίμνην τοῦ Γκαμπούν. Κατὰ τὰ ταξίδιά του διεπίστωσε τὴν ὕπαρξιν ζωντανῶν ἀ[...] θρωποειδῶν πιθήκων, τοὺς ὁποίους ἡ ἐπιστή[μη] μέχρι τότε ἐγνώριζε μόνον ἐξ ὀλίγων σκελετ[ῶν]. Μετὰ ταῦτα ἐπεχείρησε δύο ἐξερευνητικὰ ταξί[δια] (1863 καὶ 1865) εἰς Ἀφρικήν, κατὰ τὰ ὁποῖα ἐβ[ε]βαιώθη περὶ τῆς ὑπάρξεως λαοῦ πυγμαίων, ζῶν[]τος εἰς τὰ ἀφρικανικὰ δάση. Τὸ βιβλίον του «Ἐ[]ξερευνήσεις καὶ περιπέτειαι ἐν τῇ Ἰσημερινῇ Ἀφρ[ικῇ]» προὐκάλεσε μεγάλην ἐντύπωσιν. Περιηγήθη εἶ[τα] τὴν βόρειον Σουηδίαν καὶ τὴν Λαπωνίαν, ἣν π[ε]ριέγραψεν εἰς τὸ ἔργον του «Ἡ χώρα τοῦ μεσο[νυ]κτίου ἡλίου». Γ. Ι. Ι.

Ντυσατὲλ (Duchatel, λατ. Castellanus), ***Πέ[]τρος***. Γάλλος ἱεράρχης, γεννηθεὶς ἐν Arc-en-Barrois περὶ τὸ 1480. Ἐσπούδασεν εἰς Ντιζὸν [] τὸν σοφὸν Τουρέλ, αὐτοδίδακτος δὲ εἰς τὴν ἑλ[λη]νικὴν καὶ λατινικὴν γλῶσσαν, μετέβη μόλις δεκα[ο]ξαετὴς πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ Ἑλβετίαν. Ἐν Βασιλείᾳ συ[ν]ηντήθη μὲ τὸν Ἔρασμον, τῇ συστάσει τοῦ ὁποίο[υ] ἔμεινεν ἐπί τινα χρόνον εἰς τὴν πόλιν ταύτην ὡ[ς] διορθωτὴς τοῦ τυπογραφείου, ἐν ᾧ ἐξετυποῦ[ντο] τὰ ἔργα τοῦ Ἐράσμου, ἐπιμελούμενος τὴν διό[ρ]θωσιν τῶν τυπογραφικῶν δοκιμίων των. Εἶτα ἤ[ρ]χισε περιηγούμενος, ἐπισκεφθεὶς δὲ τὴν Ἰταλία[ν], Αἴγυπτον, Παλαιστίνην, Συρίαν καὶ Ἑλλάδα, ἐγένε[το] κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του, τῇ συστάσει τοῦ τὰ μέγι[]στα ἐκτιμῶντος αὐτὸν καρδιναλίου Μπελαί, ταχτικὸ[ς] ἀναγνώστης τοῦ βασιλέως Φραγκίσκου Α', εἶτ[α] δ' ἐπίσκοπος εἰς διαφόρους ἐν Γαλλίᾳ ἐπισκοπὰ[ς] καὶ τελευταῖον ἐν Ὀρλεάνῃ, ἔνθα καὶ ἀπέθανε τ[ῷ] 1552. Διαπνεόμενος ὑπὸ εὐγενοῦς καὶ σπανίου κατ[ὰ] τοὺς χρόνους ἐκείνους αἰσθήματος ἀνεξιθρησκεία[ς] ἐπροστάτευσε πολλοὺς ἐκ τῶν καταδιωκομένω[ν] ἐπιφανῶν διαμαρτυρομένων καὶ ἔσωσε τὴν ζωὴ[ν] αὐτῶν. Δ. Π. Σ.

Ντυσὲν (Duchense, λατ. Duchenius, ἢ Chenseus ἢ Querneus, ἢ Quercetanus), ***Ἀνδρέας***. Γάλλ[ος] ἱστορικὸς (1584—1640). Ἐσπούδασεν εἰς Λουντὲ[ν] (Loudun) καὶ εἶτα εἰς Παρισίους. Τῇ ὑποστηρί[ξει] τοῦ Ρισελιὲ διωρίσθη ἐπίσημος ἱστοριογράφος τ[οῦ] βασιλέως. Κατέλιπε πλέον τῶν 100 τόμων, ο[ἱ] ὁποῖοι νῦν φυλάσσονται χειρόγραφοι εἰς τὴ[ν] Ἐθνικὴν βιβλιοθήκην τῶν Παρισίων. Τὰ κυριώ[]τερα ἔργα αὐτοῦ, πολλὰ τῶν ὁποίων ἐσυνεχίσθησ[αν] καὶ ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Φραγκίσκ[ου] (1619—1693), εἶναι: «Historiæ Normannorum scriptores antiqui» (1619), «Historiae Francorum scriptores» (1636—1649, τόμ. 5). Τὸ τελευταῖο[ν] ἔργον ἐπρόκειτο νὰ ἐπεκταθῇ εἰς 24 τόμους κα[ὶ] νὰ περιλάβῃ πάσας τὰς πηγὰς τῆς γαλλικῆς με[]σαιωνικῆς ἱστορίας. Ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἐδημο[]σιεύθησαν δύο μόνον τόμοι, τρεῖς δὲ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του, καὶ τὸ ἔργον ἔμεινε ἀτελές. Ἐκτὸς τούτων ὁ Ντυσὲν συνέγραψε: «Ἱστορία τῶν δουκῶν τῆς Βουρ[]γουνδίας», «Ἱστορίαν τῶν παπῶν μέχρι Παύλου τοῦ Ε'» (1619) κ. ἄ. Γ. Ι. Ι.

— **Ντυσὲν** (Duchesne), ***ἀββᾶς Λουδοβῖκος***. Γά[λ]λος χριστιανολόγος (1843—1922). Διδάκτωρ τῆ[ς] θεολογίας καὶ ἀββᾶς, ἐγένετο τὸ πρῶτον μέλ[ος] τῆς ἐν Ρώμῃ γαλλικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς τ[ῷ] δὲ 1874 καὶ τῆς ἐν Ἀθήναις τοιαύτης. Ὡς μέλ[ος] τῆς σχολῆς ταύτης ἀπεστάλη τῷ 1874 εἰς Ἄθω[ν], τῷ δὲ 1876 εἰς Μικρὰν Ἀσίαν πρὸς μελέτην τῆ[ς] χριστιανικῆς ἀρχαιολογίας. Συνεπείᾳ τῶν σπου[]δαίων αὐτοῦ ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν, ὁ Ντυσ[ὲν] διωρίσθη τῷ 1888 καθηγητὴς τῆς ἐκκλησιαστικῆ[ς] ἱστορίας ἐν τῷ καθολικῷ ἰνστιτούτῳ τῶν Παρι[]σίων, τῷ δὲ 1888 ἐξελέγη καὶ μέλος τῆς Ἀκαδη[]μίας τῶν ἐπιγραφῶν. Τὰ σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι: «Bibliothèque des écoles d'Athènes et de Rome» (1885), «Liber Pontificalis» (1886—189[]), «Origine du culte chrétien» (Paris, 1889), «Catalogues épiscopaux de la province de Tours» (1[]), «Mémoire sur une mission au mont Athos», ὡ[ς] καὶ πλεῖστα σημαντικὰ ἄρθρα καὶ πραγματεῖαι ἐ[ν] τοῖς ἐπιστημονικοῖς περιοδικοῖς: «Revue des questions historiques», «Mélanges de l'école de Rome» καὶ «Mémoires de la Société des Antiquaires de France». Β. Δ. Β.

— **Ντυσὲν ντὲ Μπουλόνι** (Duchenne de Boulogne), ***Γουλιέλμος***. Γάλλος ἠλεκτρολόγος ἰατρός (1806—1875). Με[τὰ] γεννηθεὶς ἐν Boulogne-sur-Mer (1806—1875). Μετὰ τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς ἐν Ντουαί, ἠκολούθησε τὰς ἰατρικὰς σπουδὰς ἐν Παρισίοις καὶ τῷ 1831 ἐπα[]νέκαμψεν εἰς τὴν γενέτειράν του πρὸς ἐξάσκησι[ν] τοῦ ἐπαγγέλματός του. Ἡ τυχαία ὅλως ἐφαρμογ[ὴ] ἠλεκτρονυγμῶν, ἡ γενομένη τότε ὑπὸ τοῦ Sarlandières καὶ Magendie ἐπί τινος ἀσθενοῦς, ἔδωκ[εν] εἰς τὸν Ντυσὲν κατὰ τὸ 1835 τὴν ἀποφασιστικὴ[ν] κατεύθυνσιν πρὸς ἐρεύνας ἐπὶ τῆς θεραπευτικῆ[ς] ἐνεργείας τοῦ ἠλεκτρισμοῦ καὶ τῶν μετ' αὐτ[οῦ] συνδεδεμένων ζητημάτων. Πρὸς τὸν σκοπὸν το[ῦ]του καὶ πρὸς ἀνεύρεσιν εὐρυτέρου σταδίου δρά[]σεως κατέφυγε καὶ αὖθις τῷ 1842 εἰς Παρισίους καὶ παρέμεινεν αὐτόθι καθ' ὅλην του τὴν ζωὴ[ν], μηδεμίαν ἐπιζητήσας ἐπίσημον θέσιν. Ὁ Ντυσ[ὲν] δικαίως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ δημιουργὸ[ς] τῆς νέας ἠλεκτροδιαγνωστικῆς καὶ ἠλεκτροθε[ραπείας]

Digitized by Google

...ευτικῆς. Καὶ κατὰ πρῶτον τῷ ἀνήκει ἡ τιμὴ τῆς ...αγωγῆς μεθόδου ἁπλῆς καὶ ἀνωδύνου τοῦ το...κικοῦ ἠλεκτρισμοῦ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἐξ ἐπα...γωγῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἀντὶ τῶν ἄλλοτε ἐν ...ήσει τραυματιζόντων τὸ δέρμα ἠλεκτρονυγμῶν. ...κ τῆς μεθόδου ταύτης ἐπήγασαν καὶ αἱ διὰ τὰς ...αιθήσεις τοῦ νευρικοῦ καὶ μυϊκοῦ συστήματος ἐξε...αστικαὶ μέθοδοι τῆς ἠλεκτρομυϊκῆς συσταλτικό...τητος καὶ ἠλεκτροθεραπευτικῆς αἰσθητικότητος, ...αἵτινες ὑπὸ διαγνωστικὴν καὶ προγνωστικὴν ἔπο...ιν ἀπέβησαν τόσῳ ἀναγκαῖαι. Ἐπὶ τούτων ἐβα...ίσθησαν καὶ αἱ μετέπειτα ἔρευναι τοῦ Remak καὶ ...iemssen, αἵτινες τῷ 1857 διηύρυναν τὴν ἠλεκτροθε...απείαν διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ συνεχοῦς ρεύματος. ...ιτα παρέσχε μεγίστην ὑπηρεσίαν εἰς τὴν φυσιο...ογίαν τῶν μυῶν ὑπὸ τὴν λειτουργικὴν αὐτῶν ἔπο...ιν διὰ τῆς μεθόδου αὐτοῦ, τοῦ μεμονωμένου ἠλε...κτρισμοῦ ἑνὸς ἑκάστου τῶν μυῶν, πρὸς ἐξέτασιν ...ῆς λειτουργίας αὐτῶν καὶ ἀκριβῆ καθορισμὸν τῆς ...ονομεροῦς ἢ συνδεδυασμένης ἐνεργείας των ὑπὸ ...ρισμένας συνθήκας, θέσεις κλ., ἐπιζητήσας, ὡς ὁ ...διος ἔλεγε, νὰ δημιουργήσῃ ἓν εἶδος ζώνης ἀνα...ομικῆς. Ἀργότερον ἐπεξέτεινε τὰς ἐρεύνας του ...ι τῆς παθολογίας καὶ ἀνατομοπαθολογίας τοῦ ...υρικοῦ συστήματος, ἐπιτυχὼν λίαν σημαντικὰ ...ποτελέσματα. Οὕτως, εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ἀνα...άλυψις καὶ ἡ κλινικὴ καὶ μέχρι τινος ἀνατομο...αθολογικὴ περιγραφὴ σειρᾶς τυπικῶν νόσων τοῦ ...υρικοῦ συστήματος, αἵτινες συνεδέθησαν διὰ ...αντὸς μετὰ τοῦ ὀνόματός του. Ἀναφέρομεν ἐκ ...ύτων τὴν *προϊοῦσαν μυϊκὴν ἀτροφίαν* (τύπος Du...enne-Aran), τὴν *γλωσσο-χειλεο-λαρυγγικὴν παρά...σιν* (τὴν καὶ ἄλλως προϊοῦσαν προμηκικὴν πα...άλυσιν, ὡς καὶ παράλυσιν τοῦ Duchenne), τὴν ...*ευδο-υπερτροφικὴν παράλυσιν* ἢ καὶ *μυοσκληρωτι...ὴν* (ἐν Γερμανίᾳ συνήθως χαρακτηριζομένην ὡς ...υϊκὴν ψευδο-υπερτροφίαν). Ἐπίσης ἡ ὑπ' αὐτοῦ ...ατυπωθεῖσα σειρὰ τῶν *γενικῶν νωτιαίων παρα...ύσεων, ἡ γενικῶν νωτιαίων προσθίων ὑποξειῶν πα...αλύσεων*, διήνοιξεν εὐρὺ στάδιον ἀνακαλύψεων καὶ ...αφορικῶν διαγνώσεων νέων κλινικῶν εἰκόνων ...ων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἰδίως ἀνήκουσιν ἡ ὑπο...ριος καὶ χρονία νωτιαία ἀτροφικὴ παράλυσις ...ῶν ἐφήβων καὶ ἡ πλαγία ἀμυοτροφικὴ κλήρωσις ...οῦ Charcot. Τὴν *νόσον τοῦ Ντυσέν*, ἥτις εἶναι ἡ ...ροϊοῦσα *κινητικὴ ἀταξία* καὶ ἧς τὴν ἀνακάλυψιν εἰς ...ὸν ἀποδίδουσιν οἱ Γάλλοι (1858), οἱ Γερμανοὶ ...ωροῦσιν ὡς πρὸ αὐτοῦ περιγραφεῖσαν ἐν Γερμα...ᾳ ὑπὸ τοῦ Romberg καὶ ἄλλων ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς ...*ωτιάδος φθίσεως*. Πᾶσαι αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ, αἱ ...ς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἀρχεῖα δημοσιευθεῖσαι, ...υνηνώθησαν εἰς τὸ μέγα αὐτοῦ ἔργον ὑπὸ τὸν ...τλον: «De l'éléctrisation localisée et son ap...ication à la pathologie et à la thérapeuti...ue» (Παρίσιοι 1855—1861—1872). Τὸ ἔργον του ...τὴν εἰδικὴν φυσιολογίαν τῶν μυῶν φέρει τὸν ...τλον: «Physiologie des mouvements, démon...ée à l'aide de l'expérimentation éléctrique et ... l'observation clinique» (Παρίσιοι 1867). Τέλος ... μιμικαὶ τοῦ προσώπου κινήσεις περιγράφονται ...αὶ εἰκονίζονται ἐν τῷ ἔργῳ του: «Mécanisme de ... physionomie humaine ou analyse éléctrophy...ologique de l'expression des passions, applicable ... la pratique des arts plastiques» μετὰ 72 φωτο...αφιῶν (Παρίσιοι 1862).

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Αἰμίλιος - Γουλιέλμος - Μαυρίκιος ...ντυσέν*, ἰατρὸς ἐπίσης (1840—1870), διδάκτωρ τῆς ...χολῆς Μομπελλιὲ μὲ τὴν ἐναίσιμον διατριβὴν ...De la paralysie atrophique graisseuse de l'en...nce» (1864), ἔλαβε λίαν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς ...ργασίας τοῦ πατρός του, ἀλλ' ἀπέθανε πρόωρος ... τινι ψυχιατρικῇ κλινικῇ εἰς ἡλικίαν 30 ἐτῶν.

ο. ρ.

Ντυσενουᾶ (Duchesnois), *Αἰκατερίνη - Ἰωση...ίνη*. Γαλλὶς τραγῳδός, γεννηθεῖσα τῷ 1777 καὶ ...οθανοῦσα ἐν Παρισίοις τῷ 1835. Μαθήτρια τοῦ ...αβριὴλ Λεγκουβὲ (1764—1812), ἔκαμε τὰ πρῶτα ...ου στάδιου της βήματα ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ...ρατηγοῦ κόμητος δὲ Βαλάνς, παρὰ τῇ μαρκησίᾳ ... Μοντεσσόν, παρ' ᾗ ἐδίδοντο συχνότατα παρα...άσεις ἔργων ἰδίως ἰδικῶν της. Ἐν τῇ Γαλλικῇ ...ωμῳδίᾳ ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον τῷ 1802 ὡς Φαί...α, καταπλήξασα τὸ κοινὸν τοῦ πρώτου γαλλικοῦ ...άτρου διὰ τὴν ἄφθαστον τέχνην της. Τὴν αὐ...ὴν ἐντύπωσιν ἐπροξένησε καὶ εἰς τὰς μετέπειτα ...ρανίσεις αὐτῆς εἰς τὴν «Ἀριάδνην» τοῦ Θ. Κορ...ιλίου, τὴν Ροξάνην ἐν τῷ «Βαγιαζίτ» τοῦ Ρακίνα ...ὶ τὴν Ἑρμιόνην εἰς τὴν «Ἀνδρομάχην» τοῦ αὐ...ῦ ποιητοῦ. Τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν ἐνεφανί...η ἐπὶ τῆς αὐτῆς σκηνῆς ἡ ἐπίσης διάσημος διὰ ...ν τέχνην της, ἀλλὰ καὶ τὴν ὡραιότητά της, δε...οινὶς Ζώρζ. Εὐθὺς ἀμέσως οἱ θαμῶνες τῆς Γαλ...ικῆς Κωμῳδίας διῃρέθησαν εἰς δύο στρατόπεδα, ... ὁποῖα ἦλθον πολλάκις καὶ εἰς χεῖρας καὶ ἐπ' αὐ...ῆς ἀκόμη τῆς σκηνῆς. Μετὰ πολλὰς τέλος περι...πετείας καὶ ἀγῶνας, τὸ σκῆπτρον τῆς Μελπομένης ...εμεινεν εἰς χεῖρας τῆς Ντυσενουᾶ, τῆς ἀντιζή...ου της ἀναγκασθείσης νὰ ἐκπατρισθῇ ἐπί τινα ...όνον. Ἀπὸ τοῦ 1804, ὅτε ἐγένετο ἑταῖρος τῆς ...αλλικῆς Κωμῳδίας, μέχρι τοῦ 1833, ὅτε ἀπεσύρθη ...ς σκηνῆς, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ρόλων εἰς οὓς διέ...ψεν ἔπαιξε καὶ τοὺς ἑξῆς: τὴν Σεμιράμιδα τοῦ Βολταίρου, τὴν Ἀμεναΐδα εἰς τὸν «Ταγκρέδον» τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ, τὴν δεσποινίδα d'Entragues εἰς τὸν «Θάνατον τοῦ Ἑρρίκου Δ'» τοῦ Λεγκουβέ, τὴν Ἰωάνναν ντ' Ἀρκ τοῦ D'Avrigny καὶ τὴν Κλυταιμνήστραν τοῦ Soumet.

ν. ι. λ.

Ντυσὲ ντὲ Βανσὺ (Duché de Vancy), *Ἰωσὴφ-Φραγκῖσκος*. Γάλλος συγγραφεὺς καὶ δραματικὸς ποιητὴς (1668—1704). Ἔγραψε θρησκευτικὰ θεατρικὰ ἔργα καὶ κείμενα μελοδραμάτων, ὧν τὸ καλύτερον εἶναι «Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις» (1704), μελοποιηθὲν ὑπὸ τῶν Ντυμαρὲ (Dumarest) καὶ Καμπρά. Ἕτερα ἄξια λόγου ἔργα εἶναι ἡ θρησκευτικὴ τραγῳδία «Ἀβεσσαλώμ» (1702) καὶ «Αἱ κόσμιαι ἑορταί» (1698). Ὁ Ντυσὲ διετέλεσε μέλος τῆς ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν, ἐλάμβανε δὲ καὶ χρηματικὴν ἐπιχορήγησιν, ἥτις πρότερον ἀπενέμετο εἰς τὸν Ρακίναν.

γ. ι. β.

Ντυσερσὼ (Du Cerceau), *Ἰωάννης-Ἀντώνιος*. Γάλλος ἰησουΐτης καὶ ποιητὴς (1670—1730). Διετέλεσε παιδαγωγὸς τοῦ πρίγκιπος Ντὲ-Κοντὶ καὶ ἔγραψε ποιήματα λατινιστὶ καὶ γαλλιστί. Τὰ «Ἔργα» του ἐξεδόθησαν τῷ 1828.

γ. ι. β.

Ντυσὶ (Ducis), *Ἰωάννης-Φραγκῖσκος*. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς (1735—1816). Τελῶν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Σαίξπηρ, ἐζήτησε νὰ προσαρμόσῃ τὸ γαλλικὸν θέατρον πρὸς τὴν σαιξπήρειον τέχνην. Τὸ πρῶτόν του ἔργον «Amélise», τὸ ὁποῖον ἐπαίχθη τῷ 1768, ἀπέτυχε. Μετὰ τοῦτο ὅμως ἔγραψε τὸν «Ἄμλετ» (1769) καὶ τὸν «Ρωμαῖον καὶ Ἰουλιέτταν» (1772), τὰ ὁποῖα ἐσημείωσαν ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν, καὶ μετ' ὀλίγα ἔτη τὸν «Οἰδίποδα παρὰ τῷ Ἀδμήτῳ» κατ' ἀπομίμησιν τοῦ Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔργον ἐξησφάλισεν εἰς τὸν Ντυσὶ ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ τὴν ἕδραν, τὴν ὁποίαν ἄφησε κενὴν ὁ θάνατος τοῦ Βολταίρου. Ἐπιτυχίαν ἐπίσης ἔσχον τὰ ἔργα του: «Ὁ βασιλεὺς Λὴρ» (1783), «Ὀθέλλος» (1792) καὶ «Ἀμπουφὰρ ἢ ἡ ἀραβικὴ οἰκογένεια» (1795). Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ ἔργου του «Φεδὼρ καὶ Βλαδίμιρος ἢ ἡ σερβικὴ οἰκογένεια» (1801) ὁ Ντυσὶ ἔπαυσε νὰ γράφῃ διὰ τὸ θέατρον.

γ. ι. β.

ντύσιμο (τό)· δημοτ., τὸ ἐνδύεσθαι, ἔνδυσις: «κάμνει ὡραῖο ντύσιμο», «δὲ μ' ἀρέσει τὸ ντύσιμό του».

Ντύσσελντορφ (Düsseldorf) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας, πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου διοικητικῆς περιοχῆς τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ρήνου, κειμένη παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Ντύσσελ. Κάτ. (1925) 430.000. Μεταξὺ τῶν ἑκατέρωθεν τοῦ Ρήνου τμημάτων τῆς πόλεως ὑπάρχει πλατεῖα ὁδογέφυρα, μήκους 600 μέτρων, δύο σιδηροδρομικαὶ γέφυραι καὶ πλεῖστα ἀτμοκίνητα πορθμεῖα. Ἔχει δημαρχεῖον τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, πλατείας ὁδούς, πολλὰ νεώτερα καλλιτεχνικὰ οἰκοδομήματα καὶ θαυμασίους κήπους, ἐκ τῶν ὁποίων ὀνομάζεται καὶ «Πόλις τῶν κήπων» (Gartenstadt). Εἶναι σημαντικὴ βιομηχανικὴ καὶ ἐμπορικὴ πόλις, μὲ σημαντικὸν λιμένα ἐπὶ τοῦ Ρήνου, δι' οὗ διεξάγεται διαμετακομιστικὸν ἐμπόριον σιτηρῶν, τροφίμων καὶ ἀποικιακῶν εἰδῶν. Ἡ Ντύσσελντορφ εἶναι σημαντικὸν ἀτμοπλοϊκὸν καὶ συγκοινωνιακὸν κέντρον καὶ ἔχει 11 σταθμοὺς ἐμπορευμάτων καὶ 7 ἐπιβατικούς. Ἡ βιομηχανία της κατεργάζεται κυρίως τὰ ἡμιτελῆ προϊόντα τῆς περιοχῆς τοῦ Ρούρ. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ μηχανουργεῖα, ὑφαντουργεῖα, ἐργοστάσια βυρσοδεψίας κ. ἄ. Ἀπὸ πνευματικῆς ἀπόψεως ἡ πόλις εἶναι σημαντικῶς προηγμένη, ἔχουσα Ἀκαδημίαν καλῶν τεχνῶν, Ἀκαδημίαν πρακτικῆς ἰατρικῆς, Ἀκαδημίαν κοινωνικῆς ὑγιεινῆς, ἀνωτάτην σχολὴν κοινοτικῆς καὶ δημοτικῆς διοικήσεως, ᾠδεῖον, μέσας ἐπαγγελματικὰς σχολάς, 4 γυμνάσια, 4 πρακτικὰ λύκεια, παρθεναγωγεῖον, καλλιτεχνικὰς συλλογάς, βιβλιοθήκην 50.000 τόμων, ζῳολογικὸν κῆπον καὶ ἀστεροσκοπεῖον. Ἐπίσης ἔχει πολλὰ νοσοκομεῖα, φρενοκομεῖον, ὀρφανοτροφεῖον κλπ.

γ. θ. κ.

Ἄποψις τῆς Ντύσσεντορφ.

Ντυσσιὲ (Dussieux), *Λουδοβῖκος-Εὐστάθιος*. Γάλλος ἱστορικὸς (1815—1894). Συνειργάσθη εἰς τὴν «Νέαν Ἐγκυκλοπαιδείαν», τὰ «Ἀρχαιολογικὰ Χρονικὰ» καὶ ἔγραψε: «Ἱστορικὴ πραγματεία περὶ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Οὔγγρων εἰς τὴν Εὐρώπην» (1839), «Ἱστορικὴ γεωγραφία τῆς Γαλλίας» (1844), «Ἱστορία τῆς Γαλλίας κατὰ τὰς ἀφηγήσεις τῶν συγχρόνων» (1860), «Γενικὴ ἱστορία τοῦ πολέμου 1870—1871» (1872), «Ἀρχαία Ἱστορία» (1877 τόμ. 3), «Ὁ καρδινάλιος Ρισελιὲ» (1885) κ. ἄ.

γ. ι. β.

Ντυσσὼ (Dussault), *Ἰωάννης-Ἰωσήφ*. Γάλλος κριτικὸς (1769—1824). Διετέλεσε συντάκτης τῆς «Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων» καὶ ἔγραψεν ἄρθρα κριτικά, τὰ ὁποῖα συλλεγέντα ἐξεδόθησαν εἰς πέντε τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον «Φιλολογικὰ Χρονικὰ» (1812—1814).

γ. ι. β.

— Ντυσσὼ (Dussaud), *Φραγκῖσκος*. Ἑλβετὸς φυσικός, γεννηθεὶς τῷ 1870. Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Γενεύης καὶ τῷ 1895 διωρίσθη ἐπιθεωρητὴς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Εἶναι ἐφευρέτης φωνογράφου διὰ τοὺς κωφαλάλους, κινηματογράφου διὰ τοὺς τυφλοὺς καὶ μηχανήματος παρασκευῆς ἠλεκτρικοῦ φωτὸς μεγάλης δυνάμεως δι' ἐλαχίστης καταναλώσεως ἠλεκτρικοῦ ρεύματος. Ἡ τελευταία αὕτη ἐφεύρεσις ἔχει μεγάλην ἐφαρμογὴν ἐν τῇ θεραπευτικῇ δι' ἠλεκτρισμοῦ. Συνέγραψεν ἐπίσης: «Οἱ ἀκουστικοὶ φακοί», «Τὸ ἀσύρματον τηλέφωνον» (1898) κ. ἄ.

γ. ι. β.

Ντυτὰν (Dutens), *Λουδοβῖκος*. Γάλλος φιλόλογος καὶ νομισματολόγος (1730—1812). Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ἐν οἷς ἐπιτίθεται σφοδρῶς κατὰ τῶν καθολικῶν καὶ τῶν φιλοσόφων τῆς ἐποχῆς του, ἰδίως κατὰ τοῦ Βολταίρου καὶ τοῦ Ρουσσώ. Ἐξ αὐτῶν κυριώτερα εἶναι: «Ποιητικαὶ ἰδιοτροπίαι» (1750), «Ἔρευναι περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν εἰς νεωτέρους ἀποδιδομένων ἀνακαλύψεων» (1766, 1776, 1812), ἔνθα ἀποδεικνύεται ὅτι οἱ διασημότεροι τῶν νεωτέρων φιλοσόφων ἔχουσιν ἀντλήσει τὰς πλείστας τῶν γνώσεών των ἐκ τῶν ἀρχαίων, «Τὸ καυστικὸν κάτοπτρον τοῦ Ἀρχιμήδους» (1775), «Περὶ ἐκκλησίας, τοῦ πάπα καὶ τῶν μέσων τῆς ἑνώσεως τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν» (1784), κ. ἄ.

γ. ι. β.

Ντυτουᾶ (Duthoit), *Ἐδμόνδος*. Γάλλος ἀρχιτέκτων καὶ ἀρχαιολόγος (1837—1889). Μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἱστορικῶν μνημείων τῆς Γαλλίας, ἐπεφορτίσθη νὰ παρακολουθήσῃ καὶ μελετήσῃ τὰς ἐν Ἄσσῳ τῆς Μυσίας τῷ 1865 καὶ τὰς ἐν Lambèse καὶ Timgad τῆς Ἀλγερίας τῷ 1884 γενομένας ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφάς, τὰ πορίσματα τῶν ὁποίων ἐδημοσίευσεν ἐν ἐπιστημονικοῖς περιοδικοῖς. Ἐπίσης περιέγραψε τὸ σχέδιον τοῦ ναοῦ τοῦ Συμεὼν τοῦ Στυλίτου ἐν Kala-at-Seman τῆς Συρίας, ὡς καὶ τὰ σχέδια πλείστων ὅσων μνημείων τῆς μουσουλμανικῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

β. δ. θ.

Ντυτρέϊγ ντὲ Ρὲν (Dutreuil de Rhins), *Ἰούλιος-Λέων*. Γάλλος ναυτικὸς καὶ ἐξερευνητής, γεννηθεὶς τῷ 1846 ἐν St-Etienne. Κατ' ἀρχὰς ὑπηρέτησεν εἰς τὸ ἐμπορικὸν ναυτικόν. Τῷ 1876 με-

Digitized by Google

τέθη εἰς τὸ Ἀννὰμ καὶ ἀνέλαβε τὴν κυβέρνησιν ἑνὸς τῶν πολεμικῶν σκαφῶν τῶν δωρηθέντων ὑπὸ τῆς Γαλλίας εἰς τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Ἀννάμ. Τῷ 1882 μετέβη εἰς Αἴγυπτον καὶ μετὰ ταῦτα εἰς Κονγκὸ πρὸς ἐξερεύνησιν, ἔνθα καὶ κατήρτισε τὸν χάρτην τοῦ ποταμοῦ Ὀγκόουέ. Τῷ 1891 μετέβη μετὰ τοῦ Grenard πρὸς ἐξερεύνησιν τοῦ Θιβὲτ καὶ τῶν πέριξ, ἐπροχώρησε δὲ καὶ πρὸς ἐξερεύνησιν τῶν πηγῶν τοῦ Γιάνγκ-τσὲ-Γιάνγκ. Τῷ 1894, ἐπιστρέφων εἰς Εὐρώπην, ἐφονεύθη ἐν Τούγκ-μπου-ντὸ (μεταξὺ Κίνας καὶ Θιβέτ). Ἐδημοσίευσε λεπτομερεῖς περιγραφὰς τῶν ἐξερευνητικῶν του ταξιδίων. Ὁ κατὰ τὴν τελευταίαν ἐξερεύνησίν του σύντροφός του Grenard ἐδημοσίευσε λεπτομερῆ περιγραφὴν τοῦ τελευταίου τούτου ταξιδίου τοῦ Ντυτρεΐγ. Γ. Ν. Ν.

Ντὺτς (Dütsch), *Ὄθων*. Δανὸς μουσικὸς (1825—1863). Ἀπόφοιτος τοῦ ᾠδείου τῆς Λειψίας, ἔζησε τὸ πλεῖστον ἐν Ρωσίᾳ, ἔνθα διετέλεσε κατ' ἐπανάληψιν διευθυντὴς ὀρχήστρας πολλῶν θεάτρων καὶ ἐν τέλει τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θεάτρου τῆς Πετρουπόλεως καὶ προπονητὴς τοῦ ἰταλικοῦ μελοδράματος. Ὁ Ντὺτς ἔγραψε τὰς ὀπερέττας: «Τὰ μικρὰ παπούτσια», «Στὸ χωριό», τὸ μελόδραμα «Ἡ Κροατίς», σκηνικὴν μουσικὴν διὰ διάφορα δράματα τοῦ Σουχονὶν καὶ τοῦ Κουκόλκιν, πολλὰς μελῳδίας, μίαν σονάταν διὰ βιολοντσέλλον, μίαν συμφωνικὴν σονάταν διὰ δύο κλειδοκύμβαλα καὶ ὀρχήστραν κλπ. Ὁ υἱός του *Γεώργιος* (1857—1891) διεκρίθη ἐπίσης ὡς διευθυντὴς ὀρχήστρας. Εἶχε καταρτίσει συλλογὴν δημωδῶν ρωσικῶν ᾀσμάτων, ἐκδοθεῖσαν τῷ 1894. Γ. Σ.

Ντυφαὶ (Dufay ἢ Du Fay), *Γουλιέλμος*. Βέλγος μουσικός, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1400 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1474. Διετέλεσε ψάλτης τοῦ παπικοῦ παρεκκλησίου τῆς Ρώμης, παρέμεινεν ἐπὶ τινα χρόνον ἐν Φλωρεντίᾳ, Πίζῃ καὶ Παρισίοις καὶ ἀπέθανεν ὡς ἱερεὺς ἐν Καμπραί. Ὁ Ντυφαὶ θεωρεῖται ὡς μαθητὴς τοῦ Ντάνσταπλ καὶ εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῆς βελγο-φλαμανδικῆς σχολῆς. Συνέτεινε πολὺ εἰς τὴν τελειοποίησιν τῆς μουσικῆς γραφῆς διὰ τῆς ἀντικαταστήσεως τῶν μελανῶν σημείων διὰ τῶν διακένων τοιούτων. Εἰς τὸν Ντυφαὶ ἐπίσης ὀφείλεται ἡ ἐπικράτησις τοῦ τετραφώνου χοροῦ. Ἡ μουσική του, διαυγὴς καὶ ἐκφραστική, ἀπομακρύνεται αἰσθητῶς τοῦ ξηροῦ καὶ σχολαστικοῦ ὕφους τῶν συγχρόνων του. Ἐκ τῶν ἔργων του ἔχουσι περισωθῆ ἐν χειρογράφοις τῆς Ρώμης, Βολωνίας, Βιέννης, Παρισίων, Μονάχου καὶ Καμπραί, λειτουργίαι καὶ ἀποσπάσματα λειτουργιῶν, μοτέττα κλπ. Ἐν τῇ νεότητί του ὁ Ντυφαὶ ὑπῆρξεν ὑμνητὴς τοῦ ἔρωτος, ὡς ἀποδεικνύει σειρὰ κοσμικῶν τραγουδιῶν εἰς γαλλικὴν γλῶσσαν. Γ. Σ.

Ντυφοὺρ (Dufour), *Γουλιέλμος-Ἐρρῖκος*. Ἐλβετὸς στρατηγὸς (1787—1875). Ἐσπούδασεν ἐν Γαλλίᾳ, ὅπου καὶ ὑπηρέτησεν ἀρχικῶς. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς αὐτοκρατορίας κατετάγη εἰς τὸ ὁμοσπονδιακὸν στράτευμα τῆς Ἐλβετίας, ὅπου ἀνεδείχθη ταχύτατα. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ δημιουργία τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς τοῦ Thoune, ἡ διοργάνωσις τοῦ ἐλβετικοῦ στρατεύματος, ἡ ὑποτύπωσις τοῦ τοπογραφικοῦ χάρτου τῆς Ἐλβετίας (1833-1865), τοῦ γνωστοῦ ὡς «Χάρτου Ντυφούρ», ἡ διάλυσις τοῦ χωριστικοῦ κινήματος (1847) τῶν καθολικῶν καντονίων κ. ἄ. Διετέλεσε πρόεδρος τοῦ συνεδρίου τῆς Γενεύης (1864), ὅπου καὶ ἀνηγέρθη ἀνδριὰς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Lanz (1884). Ἔγραψε: «Περὶ τοῦ πυροβολικοῦ τῆς ἀρχαιότητος καὶ τοῦ μεσαίωνος» (1840), «Ἐγχειρίδιον τακτικῆς» (1842), «Ἡ διαρκὴς ὀχύρωσις» (1850), «Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Sonderbund καὶ τὰ γεγονότα τοῦ 1856» κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Γουλιέλμος Ντυφούρ.

— **Ντυφοὺρ** (Dufour), *Ἐρρῖκος-Ἐδμόνδος-Πέτρος*. Γάλλος δικαστικὸς καὶ πολιτικὸς (βλ. λ. *Γκαβαρντί*).

— **Ντυφοὺρ** (Dufour), *Θεόφιλος-Ἀνδρέας*. Ἐλβετὸς βιβλιογράφος καὶ συγγραφεὺς (1844—1922). Διδάκτωρ τῆς νομικῆς τῷ 1867, διωρίσθη τῷ 1873 ἀρχειοφύλαξ-παλαιογράφος. Εἰσελθὼν κατόπιν εἰς τὸν δικαστικὸν κλάδον, διετέλεσε πρόεδρος τοῦ ἐφετείου, διευθυντὴς τῶν κρατικῶν ἀρχείων καὶ διευθυντὴς τῆς βιβλιοθήκης τῆς Γενεύης. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Notice bibliographique sur le cavalier de Savoie» κτλ. (1877), «Jean-Jacques Rousseau et Mme de Warens» (1878), «William Windham et Pierre Martel, Clément Marot et le psautier hugenot» (1881), «Bâle, Zurich et Genève en 1558» (1886), «Calviniana» (1913) κτλ. Σ. Ν. Φ.

— **Ντυφοὺρ** (Dufour), *Ἰούλιος*. Γάλλος ἀεροναύτης (βλ. *Ντυρυόφ*).

— **Ντυφοὺρ** (Dufour), *Κλαύδιος Ἰούλιος*. Γάλλος ἀεροναύτης, ἐπονομαζόμενος καὶ *Ντυρυόφ* (βλ. λ.).

Ντυφρὲν ντὲ Σαὶν Λεὸν (Dufresne de Saint-Léon), *Λουδοβῖκος-Καῖσαρ-Ἀλέξανδρος*. Γάλλος χρηματιστὴς καὶ οἰκονομολόγος (1752—1836). Κατὰ τὴν περίοδον τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως τῷ ἀνετέθη ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ ἀνακτορικοῦ ταμείου καὶ μετὰ ταῦτα τῶν δοσοληψιῶν τοῦ δημοσίου θησαυροῦ, τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν μοναρχικὴν περίοδον. Μετὰ τὴν παλινόρθωσιν τῶν Βουρβώνων ἐγένετο σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας. Ἔγραψε: «Du crédit public et des dettes publiques» (1828). Α. Α. Τ.

Ντυφρενοὺ (Dufrenoy), *Ἀδελαῒς-Ζιλὲτ Μπιλλὲ* (Billet), *κυρία* —. Γαλλὶς λογία (1765—1825), σύζυγος τοῦ *Πὶ-Ντυφρενουά*. Ἔτυχεν ὑλικῆς ἐνισχύσεως ἐκ μέρους τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς καὶ τοῦ Φοντάν, μετὰ τὴν πτῶσιν δὲ τοῦ Ναπολέοντος Α' αἱ αἴθουσαί της ἐγένοντο ἐντευκτήριον τῆς φιλελευθέρας ἀντιπολιτεύσεως. Ἔγραψε παιδαγωγικὰ βιβλία καὶ παιδικὰ ἀναγνώσματα, ἐν οἷς: «Τὸ βιβλίον τῆς πρώτης ἡλικίας» καὶ «Μικρὰ παιδικὴ ἐγκυκλοπαιδεία» (1817), ποιήματα, ὧν τινα ἐβραβεύθησαν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας, ὡς τά: «Ἐλεγεῖα» (1807), δι' ὧν ἀπεκλήθη ἡ Γαλλὶς Σαπφώ, «Ὁ θάνατος τοῦ Μπαγιάρ» (1815) κ. ἄ. Ἐκ τῶν λοιπῶν της ἔργων διακρίνονται: «Ἡ γυνὴ συγγραφεὺς» μυθιστόρημα (1812), «Κουβέντες μὲ τὴν κόρη μου» διηγήματα (1814), «Αἱ Γαλλίδες» συλλογὴ ἀπὸ νουβέλλας (1818), «Ὁ ἔρως ἐξόριστος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ» (1788), θεατρικὸν ἔργον, κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ντυφρενὺ (Dufresny), *Κάρολος-Ριβιέρ*. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς (1648—1724). Ἦτο ἔγγονος ἐκ νόθου γάμου τοῦ Ἐρρίκου Δ' καὶ εὐνοούμενος τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. Διετέλεσε θαλαμηπόλος τοῦ βασιλέως καὶ ἐπιθεωρητὴς τῶν βασιλικῶν κήπων, διακριθεὶς διὰ τὴν ἐκπόνησιν περιφήμων σχεδίων κατὰ τὰ ἀγγλικὰ πρότυπα. Κατέστη περιώνυμος διὰ τὸν σπάταλον βίον του, πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ ὁποίου ἐπώλει εἰς διαφόρους συγγραφεῖς θεατρικὰ ἔργα του ἢ θέματα ἔργων, συνῆψε γάμους πρὸς ἐξόφλησιν χρεῶν, ἐπώλησε διάφορα εἰς αὐτὸν χορηγηθέντα προνόμια καὶ ἀπώλεσε βασιλικὴν ἐπιχορήγησιν ἐκ 200.000 φράγκων. Ἡ ζωή του ἐν γένει κατέστη θέμα πλείστων κωμῳδιῶν. Τὰ ἔργα του διακρίνονται διὰ τὴν πρωτοτυπίαν, τὸ ζωηρὸν ὕφος καὶ τὴν ἔντεχνον διαγραφὴν τῶν χαρακτήρων. Ἐκ τῶν κωμῳδιῶν του ἐξέχουν: «Τὸ πνεῦμα τῆς ἀντιλογίας» (1700), «Διπλῆ χηρεία» (1702), «Χωρικὴ κοκέττα» (1715) κ. ἄ., ὧν αἱ πλεῖσται ἀνεβιβάσθησαν εἰς τὸ Γαλλικὸν Θέατρον. Κατέλιπεν ἐπίσης: «Ποιήματα διάφορα» (1692), «Αἱ σοβαραὶ καὶ κωμικαὶ τέρψεις ἑνὸς Σιαμαίου» (1707) ἠθογραφία, ἐξ ἧς ὁ Μοντεσκιὲ ἐνεπνεύσθη τὰς «Περσικὰς ἐπιστολάς» του κ. ἄ. Τὰ θεατρικὰ ἅπαντα τοῦ Ντυφρενὺ ἐξέδωκεν ὁ Ντ' Ἀλανσὸν (1731, τόμ. 6), ἐκλογὴν δὲ τῶν συγγραφῶν του («Oeuvres choisies») ὁ Ὠζὲ (1801, τόμ. 2). Π. Ν. Π.

Ντυφφὲλ (Duffel) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Βελγίου ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Νέθ. Κάτ. 10.500. Ἔχει ἐργοστάσια ζύθου καὶ χάρτου, ὑφαντουργεῖα κτλ. καὶ διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν. Τῷ 1914 ἐβομβαρδίσθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν. Π. Ν. Π.

Ντυφὼρ (Dufaure), *Ἀρμάνδος-Ἰούλιος-Στανίσλαος*. Γάλλος νομομαθὴς καὶ πολιτικὸς (1798—1881). Διετέλεσε βουλευτὴς (1834), ὑπουργὸς τῶν Δημοσίων ἔργων (1839), μέλος τῆς συνταγματικῆς (1848) καὶ τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως, δὶς ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν, ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ Θιέρσου (1871), πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως (1877), ἀποσυρθεὶς τοῦ δημοσίου βίου μετὰ τὴν ἄνοδον τοῦ Γκρεβὺ εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας (1879). Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ψήφισις τοῦ νόμου περὶ ἀμνηστίας τῶν μετασχόντων τῆς γαλλικῆς κομμούνας. Τῷ 1864 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Π. Ν. Π.

ντχάτου *[Γραμματ.]*. Διὰ τοῦ γραμματικοῦ τούτου ὅρου (ἰνδ. dhatu-) ἐκάλεσαν οἱ Ἰνδοὶ γραμματικοὶ ὅ,τι περίπου παρ' ἡμῖν δηλοῦται διὰ τοῦ ὅρου *ῥίζα*, ἤτοι τὸ ἀρχικὸν καὶ ἀνεπίδεκτον περαιτέρω ἀναλύσεως μέρος διαφόρων ὁμορρίζων λέξεων (ὁποῖαι λ. χ. αἱ ἑλληνικαί: *φερ-τός*, *φερ-ω*, *φέρ-ε-τε*, *φέρ-ε-τρον*, *φέρ-ο-μεν* κλ. κλ.), τὸ μέρος δηλονότι τὸ ὁποῖον ὑπόκειται ὡς βάσις τοῦ διὰ ποικίλων ἐπιθημάτων, προθημάτων, καταλήξεων κλ. σχηματισμοῦ λέξεων κοινῆς ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς. Ἡ λέξις εἶναι τοῦ αὐτοῦ θέματος πρὸς τὸ ῥῆμα da-dha-mi=τί-θη-μι, ὥστε dhatu—σημαίνει κυρίως: *θέμα*. Γ. Π. Α.

Ντωβὶλ (Deauville) *[Γεωγρ.]*. Λουτρόπολις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Καλβαντός, ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Τούκ. Κάτ. 4.210. Εἶναι ὅλως νέα πόλις, ἱδρυθεῖσα τῷ 1862. Κεῖται ἐν μέσῳ γραφικῶν ἀμπελοφυτειῶν καὶ εἶναι πολυσύχναστος καὶ κοσμική λουτρόπολις. Ἀπέχει 16 χλμ. ἀπὸ τῆς Χάβρης καὶ συνδέεται διὰ γεφύρας μετὰ τῆς Τρουβίλ, κειμένης ἐπὶ τῆς ἑτέρας ὄχθης τοῦ Τούκ. Ἔχει περίφημον ἀκτὴν μήκους 2 χλμ., μικρὸν λιμένα, σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν, πολυτελέστατα ξενοδοχεῖα καὶ ἐπαύλεις καὶ θαλάσσια λουτρὰ ἱδρυθέντα ὑπὸ τοῦ δουκὸς Ντὲ Μορνύ. Ἐν αὐτῇ τελοῦνται ἐτησίως φερώνυμοι ἱπποδρομίαι. Π. Κ.

Ντώγκλας (Douglas)· βλ. λ. *Ντούγκλας*.

Ντώγκντεϊλ (Dugdale) *σὲρ Γουλιέλμος*. Ἄγγλος ἀρχαιοδίφης (1605—1686). Διετέλει εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς αὐλῆς τῶν Στούαρτ, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, τῷ δὲ 1648 ἠναγκάσθη ἕνεκα τούτου νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Γαλλίαν. Τὸ σημαντικώτερον τῶν ἔργων του εἶναι τὸ «Monasticom Anglicanum, sive Pandectae Coenobiorum Benedictinorum κ.τ.λ.», πολυτιμότατον διὰ τὰς ἐν αὐτῷ πληροφορίας περὶ τῶν ἀγγλικῶν μοναστηρίων, ὅπερ ἔσχε πολλὰς ἐκδόσεις, ἐκδοθὲν τὸ πρῶτον τῷ 1655—1673. Ἔγραψεν ἐπίσης «Ἱστορία τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς κομιτείας Οὐώρικ» (1656), «Ἱστορία τοῦ ἁγίου Παύλου, καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Λονδίνου» (1658), «Ἱστορία τῶν νόμων τῆς Ἀγγλίας» (1676), «Ἡ βαρωνεία ἐν Ἀγγλίᾳ» (1676), «Ἱστορία τῶν προσφάτων ταραχῶν τῆς Ἀγγλίας» (1681) κ.τ.λ. Ἔγραψεν ἐπίσης καὶ τὴν αὐτοβιογραφίαν του, ἐκδοθεῖσαν τῷ 1713. Μ. Δ. Β.

Ντὼζ (Dawes), *Κάρολος Γκέντς*. Ἀμερικανὸς πολιτικὸς καὶ οἰκονομολόγος, γεννηθεὶς ἐν Marietta (Ohio) τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἠκολούθησε νομικὰς σπουδάς, ἀσχοληθεὶς δ' ἐκ παραλλήλου διὰ νὰ κερδίζῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν εἰς σιδηροδρομικὰς κατασκευάς, διεκρίθη καὶ ἐπὶ τοῦ πεδίου τούτου, γενόμενος ἀρχιμηχανικὸς καὶ ἐπόπτης τῶν ἔργων κατασκευῆς τοπικοῦ τινος σιδηροδρόμου τῆς πολιτείας Ohio. Διορισθεὶς δικηγόρος ἀνεδείχθη ταχέως, ἀπέκτησε δὲ καὶ ἐνεργὸν πολιτικὴν ἐπιρροὴν ἐν τῷ ρεπουμπλικανικῷ κόμματι.

Κάρολος Ντώζ.

Ὑπεστήριξεν ἐπιτυχῶς τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ Μακκίνλεϋ διὰ τὸ προεδρικὸν ἀξίωμα καὶ διετέλεσε κατὰ τὰ ἔτη 1897—1901 ἐπόπτης τῶν ὁμοσπονδιακῶν ἐκδοτικῶν τραπεζῶν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἔδρασεν ἐπιτυχῶς ὡς ἀρχηγὸς τῆς ὑπηρεσίας προμηθειῶν τοῦ ἀμερικανικοῦ στρατοῦ. Μετὰ τὴν ἀνακωχὴν τῷ ἀνετέθη ἡ ἐκκαθάρισις τῶν δοσοληψιῶν τῶν ἀμερικανικῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἡ διάθεσις τοῦ πολεμικοῦ ὑλικοῦ. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀμερικὴν ἀνέλαβε κατὰ τὰ ἔτη 1920—1922 τὴν διεύθυνσιν τοῦ κοινοβουλευτικοῦ γραφείου περικοπῆς δαπανῶν ἐν τῷ προϋπολογισμῷ, ἐπιτυχὼν οἰκονομίας 250.000.000 δολλαρίων ἐτησίως. Κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος, 1923, ὡς μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ἐμπειρογνωμόνων ἐπὶ τῶν μέσων πρὸς οἰκονομικὴν ἀνόρθωσιν τῆς Γερμανίας, εἰσηγήθη σχέδιον πλήρους οἰκονομικῆς της ἀναδιοργανώσεως καὶ καταβολῆς τῶν ὀφειλομένων πολεμικῶν ἀποζημιώσεων, ἐγκριθὲν καὶ ἰσχῦσαν μέχρι τοῦ 1929. Μετὰ ταῦτα ἐξελέγη ἀντιπρόεδρος τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας διὰ τὴν τετραετίαν 1925—1929. Ἔγραψε: «The Banking System of the U. States e. t. c.» (1894), «Essays and Speeches» (1915), «The first Year of the Budget of the U. States» (1923). Α. Λ.

— **Ντὼζ** (Dawes), *Ριχάρδος*. Ἄγγλος συγγραφεύς, γνωστὸς ἑλληνιστὶ καὶ ὡς *Δαβήσιος*, ἐκ τοῦ λατινικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος Davesius. Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ διεκρίθη κυρίως ὡς ἑλληνιστής, διατελέσας ἐπὶ πολλὰ ἔτη καθηγητὴς ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Νιοῦ-Κάσλ ἐπὶ τοῦ Τάϊν. Ἀφῆκε φήμην ἀνθρώπου ἰδιοτρόπου καὶ ἐκκεντρικοῦ, ἀλλὰ συγχρόνως πολυμαθεστάτου κριτικοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ κύριον ἔργον «Miscellanea Critica» κατέστησεν αὐτὸν γνωστότατον εἰς τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴν ἀρχαίαν κλασσικὴν φιλολογίαν καὶ ἐπέσυρε τοὺς ἐπαίνους τῶν μᾶλλον διακεκριμμένων λογίων τῆς ἐποχῆς του. Τὸ ἔργον τοῦτο ἔσχε πολλὰς ἐκδόσεις, ἡ τελειοτέρα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ τοῦ 1817. Μ. Δ. Β.

— **Ντὼζ σχέδιον**· βλ. *Παγκόσμιος πόλεμος*.

Ντωζὰ (Dauzats), *Ἀδριανός*. Γάλλος ζωγράφος (1804—1868). Ἐξετέλεσε μακρὰ ταξίδια εἰς Ἱσπανίαν, Γερμανίαν, Αἴγυπτον κτλ. καὶ κατέστη περίφημος διὰ τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν πινάκων, ὑδατογραφιῶν καὶ σκίτσων, τὰ ὁποῖα ἐσχεδίασε κατὰ τὰς περιοδείας του, ὧν ἐξέχουν: «Τὰ τείχη τοῦ Ἐλ-Ἀζάρ», «Ὁ Σωτὴρ τοῦ Μπρὺζ» κ. ἄ. Συνειργάσθη εἰς τὰ «Voyages pittoresques» τοῦ βαρώνου

Digitized by Google

Ὀνωρ. Ντωμιέ: 1) Βαγόνι τρίτης θέσεως. 2) Γελοιογραφία.

ου Taylor καὶ μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ πα-
ιος ἐξέδωκε: «Δεκαπέντε ἡμέραι εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ».
Π. Ν. Π.

Ντωζουρντουΐ (Daujaurd'hui), ***Φραγκῖσκος.*** ιλέλλην Ἑλβετὸς ἀξιωματικὸς τοῦ στρατοῦ τῆς άδης. Ὅτε ἐξερράγη ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, ιρητήθη τῆς θέσεώς του καὶ κατῆλθεν εἰς τὴν ιλλάδα, καταταγεὶς ὡς διοικητὴς λόχου ἐν τῷ ώματι τῶν Φιλελλήνων. Γενναίως πολεμήσας ἐν αϊδαρίῳ καὶ εἶτα ἐν τῇ παρὰ τὸ Παλαιὸν Φά-ιρον Κωλιάδι Ἄκρᾳ, ἐπληγώθη θανασίμως καὶ τέθανεν ἐκ τῶν πληγῶν τῇ 6 Μαΐου 1827. Τ. Ε. Ε

Ντῶκινς (Dawkins), ***Ἐδουάρδος - Ἰάκωβος.*** ιπλωμάτης Ἄγγλος, ὅστις, ὅταν ἀνεγνωρίσθη ἡ ιαναστατήσασα Ἑλλὰς ἐλευθέρα, ἐστάλη ὡς ντιπρέσβυς εἰς Ναύπλιον, ὅπου τότε ὑπῆρχεν ἡ ρωτεύουσα τοῦ κράτους ὑπὸ τὸν κυβερνήτην αποδίστριαν τῷ 1828. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ υβερνήτου προήχθη εἰς πρεσβευτὴν παρὰ τῷ Ὄθωνι τῷ 1833 καὶ παρέμεινεν ἐν Ἀθήναις, τῇ ιᾳ πρωτευούσῃ, μέχρι τοῦ 1835, ὅτε μετετέθη ις Ἱσπανίαν. Ὁ Ντῶκινς ἀντεπολιτεύθη ἐνεργῶς ον κυβερνήτην, ὑποστηρίζων τὸν ἐκ τῶν ἀντιβα-λέων Ἄρμανσμπεργ. Τ. Ε. Ε.

— **Ντῶκινς** (Dawkins), ***σὲρ Οὐΐλλιαμ Μπόϋντ.*** Ἄγγλος γεωλόγος καὶ ἀρχαιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 338. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Ὀξφόρδην καὶ εἰργά-θη ἐπὶ δεκαετίαν (1861—1470) εἰς τὴν γεωδαιτι-ὴν ἐπιτροπὴν τῆς Ἀγγλίας. Μετὰ ταῦτα διωρίσθη τιμελητὴς τοῦ μουσείου τοῦ Μάντσεστερ. Τῷ 388 ἐγένετο πρόεδρος τοῦ γεωλογικοῦ τμήματος ῆς Βρεττανικῆς Ἑταιρείας. Τῷ 1882 διηύθυνε τὰς ελέτας διὰ τὴν κατασκευὴν διώρυγος ὑπὸ τὴν Ιάγχην. Ἐδημοσίευσεν ἀρκετὰ ἔργα, ἐκ τῶν ὁποίων ὸ σπουδαιότερον εἶναι: «Οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι ἐν ρεττανίᾳ» (1880). Γ. Κ. Γ.

— **Ντῶκινς** (Dawkins), ***Ριχάρδος.*** Ἄγγλος φιλό-ογος καὶ ἀρχαιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1871. Ἀνα-ορευθεὶς διδάκτωρ τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Cam-ridge, διετέλεσε διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις ἀγ-λικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς (1906—1914), ἀπὸ δὲ οῦ 1920 τυγχάνει καθηγητὴς τῆς βυζαντινῆς καὶ εωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ῆς Ὀξφόρδης. Ὁ Ντῶκινς, ὡς ἀρχαιολόγος, ιενήργησε πολλὰς ἀνασκαφάς, σπουδαιότεραι τῶν ποίων ὑπῆρξαν αἱ τοῦ Παλαιοκάστρου τῆς Κρή-ης καὶ αἱ τοῦ ἐν Σπάρτῃ ναοῦ τῆς Ὀρθίας Ἀρ-έμιδος. Ὡς φιλόλογος δὲ περιῆλθε πολλὰς ἑλλη-ικὰς χώρας καὶ μάλιστα ἐν Μ. Ἀσίᾳ, μελετήσας ὰς διαφόρους διαλέκτους τῆς ἑλληνικῆς γλώσ-ης. Τὸ σπουδαιότερον τῶν φιλολογικῶν αὐτοῦ ργων εἶναι: «Modern Greek in Asia Minor: a tudy of the dialects of Silli, Cappadocia and harasa», τὰ σημαντικώτερα δὲ τῶν ἀρχαιολογι-ῶν αὐτοῦ ἄρθρων καὶ πραγματειῶν, τὰ ὁποῖα, ις ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ «An-ual of the British School at Athens» καὶ ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ ἐφημερίδι τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογι-ῆς ἑταιρείας», εἶναι: «Excavations at Palaikastro» Ann. Bri. Sch. 1903—1904, 1905—1906), «Notes rom the Sporades, Astypalaea, Telos, Nisyros, eros», «Inscriptions from Bizye», «Notes from Karpathos», «Excavations at Sparta», «The san-tuary of Artemis Orthia», «Excavations at Phy-ikopi in Melos» (1911), «Melos and Crete», «By-zantine Pottery from Sparta», «The Apollo tem-ple or Sikinos», «The excavations of the Kama-res Cave in Crete», «Cruciform Fonts in the Ae-gean Area», «Excavations at Plati in Lasithi, Crete». Β. Δ. Θ.

Ντώκινφιλντ (Dukinfield) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Ντάκινφιλντ.*

Ντώκουορθ (Duckworth), ***Ἰωάννης***· βλ. *Ντάκουορθ.*

Ντὼκ Ρίβερ (Duck River) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Ντὰκ* Ρίβερ.

Ντῶλιτς (Dulwich) *[Γεωγρ.]*. Προάστειον τοῦ Λονδίνου βλ. λ. *Ντάλιτς.*

Ντώλουθ (Duluth) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Ντιούλουθ.*

Ντὼμ (Dohm), ***Ἑδβίγκ.*** Γερμανὶς συγγραφεὺς (1833—1919), σύζυγος τοῦ *Ἐρνέστου Ντώμ.* Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς χειραφετήσεως τῶν γυναικῶν κίνησιν καὶ ἔγραψε τὰ ἑξῆς: «Ὁ Ἰησουϊτισμὸς ἐν τῷ οἰκιακῷ βίῳ» (1873), «Ἡ γυνὴ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ» (1874), «Ἡ φύσις καὶ τὸ δίκαιον τῶν γυναικῶν» (1876, 2α ἔκδ. 1893), ἱστορίαν τῆς ἱσπανικῆς λογοτεχνίας (1867), κωμῳδίας («Ὁ σωτὴρ τῶν ψυχῶν» 1876), τὰ μυθιστορήματα: «Plein air» (1891) «Sibilla Dalmar» (1897) κλπ. Γ. Ε. Κ.

—**Ντὼμ** (Dohm), ***Ἐρνέστος.*** Γερμανὸς εὐθυμογράφος (1819—1883). Ἐσπούδασε θεολογίαν καὶ φιλοσοφίαν καὶ ἀνέλαβε τῷ 1849 τὴν διεύθυνσιν τοῦ πολιτικο-σατιρικοῦ περιοδικοῦ «Kladderadatsch». Διεκρίθη ὡς εἷς ἐκ τῶν πνευματωδεστέρων ἐκπροσώπων τῆς πολιτικῆς σατίρας ἐν Γερμανίᾳ. Ἔγραψεν: «Ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος» (1864), μετάφρασιν τῶν μύθων τοῦ Λαφονταὶν κλπ. Γ.Ε.Κ.

—**Ντὼμ** (Dohm), ***Χριστιανὸς-Γουλιέλμος φὸν—.*** Γερμανὸς πολιτικὸς καὶ ἱστορικὸς συγγραφεὺς (1751—1820). Ἐσπούδασεν ἱστορίαν καὶ νομικά, ἵδρυσε μετὰ τοῦ Boie τὸ περιοδικὸν «Τὸ Γερμανικὸν μουσεῖον» καὶ κατέλαβε διαφόρους ἀνωτάτας διπλωματικὰς θέσεις. Ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Φρειδερίκου-Γουλιέλμου τοῦ Β´ εἰς τὸ ἐν Ράσταττ συνέδριον εἰρήνης. Κατόπιν ἀνέλαβε τὴν ὀργάνωσιν τῶν ὑπὸ τῆς Πρωσσίας κατακτηθεισῶν χωρῶν. Ἔγραψεν: «Ἱστορία τῆς περὶ διαδοχῆς διενέξεως ἐν Βαυαρίᾳ» (1779), «Περὶ τῆς ὁμοσπονδίας τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων» (1785), «Ἡ ἐπανάστασις τῆς Λιέγης, ἐν ἔτει 1789» (1790), «Ἀξιομνημόνευτα τῆς ἐποχῆς μου» (1814—1819, 5 τ.), ἔργον μεγάλης ἱστορικῆς ἀξίας κλπ. Γ. Ε. Κ.

Ντωμὲ (Daumet), ***Πέτρος - Ἱερώνυμος - Ὀνορέ.*** Γάλλος ἀρχιτέκτων (1826—1911). Ὑπῆρξε μαθητὴς τῶν Μπλουέ, Σαινπὲρ καὶ Ζιλμπὲρ καὶ μετέσχε τῆς περιφήμου ἀποστολῆς τοῦ Λέοντος Ἑζέϋ εἰς Μακεδονίαν, Ἤπειρον καὶ Θράκην. Ἐπεστάτησεν εἰς τὰς ἀρχιτεκτονικὰς ἐργασίας τοῦ δικαστικοῦ μεγάρου τῶν Παρισίων (1875), κατὰ τὴν ἀναστήλωσιν τοῦ φρουρίου τοῦ Σαντιγὺ (1887), διετέλεσε πρόεδρος τῆς κεντρικῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἑταιρείας, ἐπιθεωρητὴς τῶν δημοσίων κτηρίων καὶ μέλος τῆς ἑλλανοδίκου ἐπιτροπῆς τῆς ἐκθέσεως τοῦ 1900. Ἐκ τῶν κυριωτέρων ἀρχιτεκτονικῶν του ἀναπαραστάσεων εἶναι αἱ ἑξῆς: «Ἀναπαράστασις τῆς Villa Tiburtina» (1878), «Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν· ἄποψις ἀπὸ τοῦ θεάτρου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ» (1880), «Προοπτικὴ τῶν Προπυλαίων τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν» (1918) κ.ἄ. Τῷ 1885 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν τεχνῶν. Π.Ν.Π.

Ντωμενὶλ (Daumenisl), ***Πέτρος, βαρῶνος—.*** Γάλος στρατηγὸς (1776—1832). Νεαρώτατος ὑπηρέτησεν εἰς τὴν στρατιὰν τῆς Ἰταλίας καὶ εἶτα τῆς Αἰγύπτου. Κατὰ τὴν μάχην τοῦ Βαγκρὰμ (1806), διοικῶν ταξιαρχίαν ἱππικοῦ, ἐπλήγη ὑπὸ ὀβίδος καὶ ἀπώλεσε τὴν κνήμην του. Ἐν ἔτει 1814 ἦτο διοικητὴς τοῦ φρουρίου τῶν Βιγκεννῶν (Vincennes), διακριθεὶς κατὰ τὴν ἄμυναν αὐτοῦ ἐναντίον τῶν εἰσβαλόντων εἰς Γαλλίαν συμμάχων. Τότε προσκληθεὶς νὰ παραδοθῇ ἔδωκε τὴν περίφημον ἀπάντησιν: «Θὰ σᾶς παραδώσω τὰς Βιγκέννας, ὅταν θὰ μοῦ ἀποδώσετε τὴν κνήμην μου». Κατὰ τὴν δευτέραν εἰσβολὴν τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων, ὧν ἡγεῖτο ὁ Βλύχερος, ὑπερήσπισε πάλιν τὸ αὐτὸ φρούριον, τοῦ ὁποίου μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ ἔτους 1830 διωρίσθη διοικητής. Ἀπέθανε τῷ 1832 ἐκ χολέρας. Γ. Ι. Β.

Ντωμιὲ (Daumier), ***Ὀνώριος.*** Διάσημος Γάλλος καλλιτέχνης (1808—1879). Προικισθεὶς ἐκ φύσεως μὲ ἰσχυρότατον καλλιτεχνικὸν τάλαντον, ἔτι δὲ σπινθηροβολοῦσαν εὐφυΐαν καὶ μὲ σπανίαν αἴσθησιν τοῦ κωμικοῦ, ἔδωσε λίαν ἐνωρὶς λαμπρὰ δείγματα τῆς ἐξαιρέτου τέχνης του. Τῷ 1832, εἰς ἡλικίαν εἴκοσι τεσσάρων μόλις ἐτῶν, ἐνεφανίσθη ἀπὸ τῶν σελίδων τῆς «Caricature» διὰ δηκτικωτάτων σχεδιασμάτων. Ἓν ἐκ τῶν σχεδιασμάτων τούτων, ὁ «Γαργαντούας», θῖγον τὴν βασιλικὴν ἀπληστίαν καὶ διακωμῳδοῦν ἐκφραστικώτατα τὴν ἐγκληματικὴν σπατάλην τῆς αὐλῆς, ἐστοίχισεν εἰς τὸν καλλιτέχνην ἑξάμηνον φυλάκισιν. Ἀλλὰ τοιαῦτα μέσα δὲν ἠδύναντο νὰ καταστείλουν τὸν σατιρικόν του οἶστρον. Διὰ σειρᾶς γελοιογραφιῶν, τὰς ὁποίας συνήθως ὑπέγραφε μὲ τὸ ψευδώνυμον Rogelin καὶ τὰς ὁποίας συνώδευε διὰ χαρακτηρισμῶν εὐφυῶν ὅσον καὶ καυστικῶν, διεκωμῴδησεν ἀνηλεῶς ὅλα τὰ σημαίνοντα πρόσωπα τῆς ἐποχῆς του: τοὺς ὑπουργούς, τοὺς βουλευτάς, τοὺς ἀργομίσθους καὶ τοὺς ὀνομαστοὺς θεσιθήρας, ὅλους ὅσοι ἐνέμοντο τὰς ἐπιφανεῖς θέσεις, τὰ ἀξιώματα καὶ τοὺς τίτλους παρ᾽ ἀξίαν καὶ ἐπὶ βλάβῃ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος. Ἀπὸ τοῦ 1832 μέχρι τοῦ 1852, ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον εἰκοσαετίαν, παρηκολούθησε τὸν Θιέρσον εἰς πᾶσαν ἐνέργειαν καὶ πᾶσαν πρᾶξίν του διὰ χαρακτηριστικωτάτων σχεδιασμάτων. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐτράπη εἰς τὴν δημιουργίαν γελοιογραφικῶν προτομῶν. Αἱ προτομαὶ αὗται, εἰς τὰς ὁποίας παρὰ τὰς ἄλλας του ἀρετάς, ὁ Ντωμιὲ ἀπέδειξε καὶ ἐξαιρέτους πλαστικὰς ἱκανότητας, ἀποτελοῦν ἰδιαζούσης προσοχῆς τμῆμα τῆς ὅλης δημιουργίας τοῦ καλλιτέχνου τούτου. Αἱ πλεῖσται τῶν προτομῶν τούτων τοῦ Ντωμιὲ εἶναι ἐμπνευσμέναι ἀπὸ τὰς συνεδριάσεις τῆς βουλῆς τοῦ 1830, τῆς ἐπικληθείσης «Improstitué»· τὰς συνεδριάσεις ταύτας ὁ Ντωμιὲ παρηκολούθησε μετ᾽ ἀδιαπτώτως ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος, διακωμῳδῶν οὐ μόνον διὰ προτομῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ λιθογραφιῶν τὰ πρόσωπα, ὅσα παρουσίαζον ἀπόψεις ἱκανὰς νὰ τὸν ἐμπνεύσουν. Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι εἰς τὴν πλαστικήν του ταύτην παραγωγὴν ὁ Ντωμιὲ ἐμφανίζει γνωρίσματα μεγάλου καλλιτέχνου καὶ ἀρετάς, αἱ ὁποῖαι προέρχονται κατ᾽ εὐθεῖαν ἀπὸ τὴν κλασσικὴν ἀρχαιό-

Digitized by Google

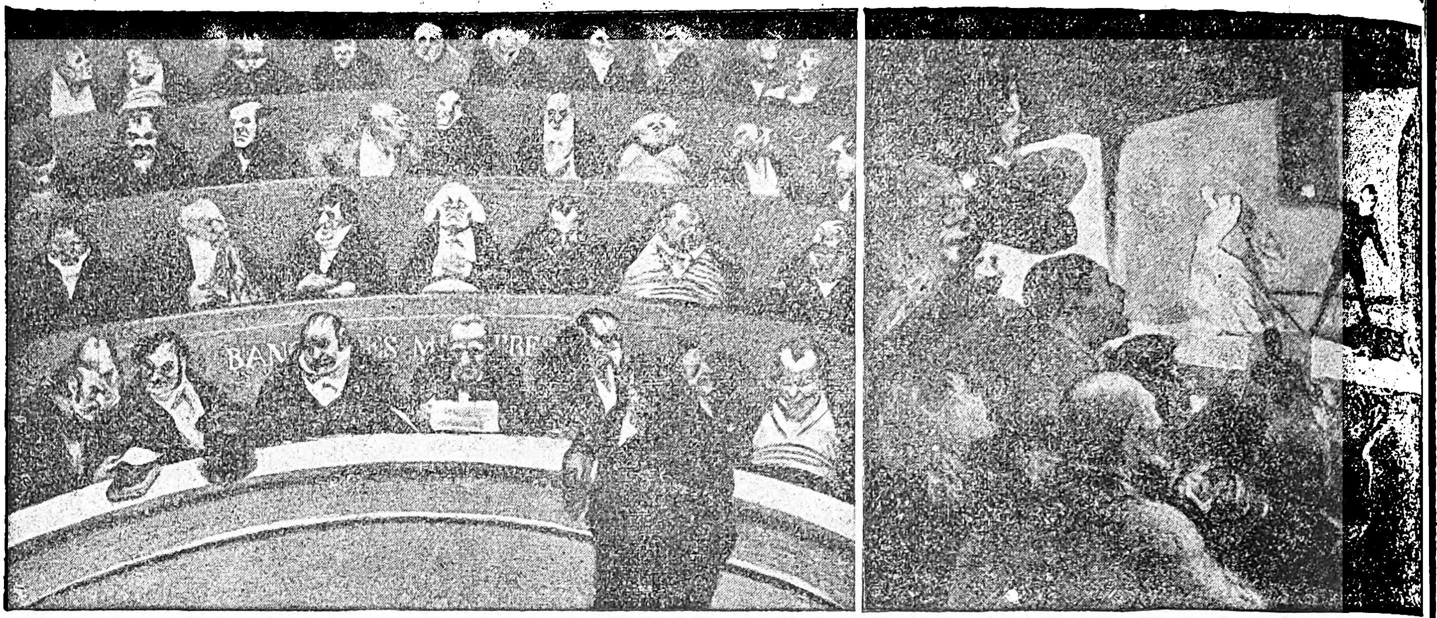

Ονωρ. Ντωμιέ: 1) Γελοιογραφία τοῦ νομοθετικοῦ σώματος. 2) Τὸ δρᾶμα.

τητα. Ἡ τελευταία αὐτὴ παρατήρησις διαφωτίζεται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ καλλιτέχνης ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του τοῦ Quai d'Anjou εἶχε συσσωρεύσει πολυπληθῆ ἔντυπα ἀρχαίων, ρωμαϊκῶν ἰδίᾳ, ἔργων πλαστικῆς καὶ ἀναγλυφοποιίας, ὡς ἐπὶ παραδείγματι οἱ λεγεωνάριοι τῆς στήλης τοῦ Τραϊανοῦ. Αἱ σοβαρώτεραι τῶν πλαστικῶν του δημιουργιῶν εἶναι: ὁ «Pitre à la parade», ὁ «Ratapoil» καὶ οἱ «Émigrants», ἀνάγλυφον, ὅπερ δικαίως ἀπεκλήθη «Παναθηναϊκὴ πομπὴ τῆς ἀθλιότητος». Εἰς τὰ γελοιογραφικά του σχεδιάσματα ὁ Ντωμιὲ δὲν περιώρισε τὴν σάτιράν του εἰς τὸν δημόσιον μόνον βίον τῆς χώρας του καὶ τῆς ἐποχῆς του· ἤντλησεν ἀπειρίαν θεμάτων καὶ ἀπὸ τὸν ἰδιωτικὸν βίον καὶ εὗρε τὸν ἐκφραστικώτερον τρόπον διὰ νὰ καυτηριάσῃ καὶ νὰ ψέξῃ τὰς ἀθλιότητας τῶν ἀμφιβόλων αἰσθημάτων, τὰς ὑποκρισίας καὶ τὰς ταπεινώσεις, ὁλόκληρον τὴν σωρείαν τῶν κοινωνικῶν ψευδῶν. «Αἱ διεζευγμέναι», «Αἱ σοσιαλίστριαι», «Οἱ φιλάνθρωποι τῆς ἡμέρας», «Οἱ Ἕλληνες», «Οἱ ἀγαθοὶ ἀστοί», «Οἱ χοροὶ τῆς Αὐλῆς», «Τὰ ποιμενικά», «Αἱ ὡραῖαι ἡμέραι τοῦ βίου» ἀνήκουσιν εἰς τὴν σειρὰν ταύτην τῶν δημιουργιῶν τοῦ Ντωμιέ. Εἰς κάθε ἔργον τοῦ καλλιτέχνου τούτου διακρίνομεν τὸν ρωμαλέον καὶ εὐσυνείδητον τεχνίτην, τὸν ὀξυδερκῆ παρατηρητήν, τὸν ὀνειροπόλον καὶ τὸν πραγματιστὴν συνάμα. Τὸ τάλαντόν του δὲν ὑπῆρξε μόνον παραγωγικώτατον· ἦτο συγχρόνως καὶ πολυποίκιλον, πολύεδρον καὶ πολύμορφον. Τοιουτοτρόπως, παρὰ τὴν γελοιογραφίαν καὶ τὴν γελοιογραφικὴν γλυπτικήν, ἐκαλλιέργησε καὶ τὴν τοπιογραφίαν. ἐνῷ παραλλήλως, μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848, ἠθέλησε, καταλείπων τὴν γελοιογραφίαν, ν' ἀφοσιωθῇ εἰς σοβαρωτέρας μορφὰς τῆς τέχνης ἀποκλειστικῶς καὶ ἔλαβε μέρος εἰς δημόσιον διαγωνισμὸν προκηρυχθέντα διὰ τὴν ἐκτέλεσιν μιᾶς συμβολικῆς μορφῆς τῆς Δημοκρατίας. Ὁ Ντωμιὲ παρουσίασεν εἰς τὸν διαγωνισμὸν τοῦτον μίαν σοβαρὰν σύνθεσιν ἐμπνευσμένην ἀπὸ τὸ ἔμβλημα: Ἡ δημοκρατία τρέφει καὶ μορφώνει τὰ τέκνα της. Ἡ μᾶλλον ἀξιοσημείωτος ὅμως καλλιτεχνικὴ δημιουργία τοῦ Ντωμιὲ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς διὰ μολυβδίδος καὶ τὰς πλαστικὰς ἢ ἀναγλύφους γελοιογραφικὰς συνθέσεις του, εἰς ἃς κατηνάλωσε τὸ μέγιστον μέρος τῶν προσπαθειῶν του μέχρι τέλους τοῦ βίου του. Ὁ σατιρικός του οἶστρος δὲν ἀφῆκε τίποτε ἀνεκμετάλλευτον, μηδ' αὐτῆς τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος ἀποκλειομένης. Χαρακτηριστικώταται εἶναι δύο σειραὶ σχεδιασμάτων του: «Idylles parlementaires» καὶ «Les Représentants représentés», ἔτι δ' αἱ «Ἐπικαιρότητες», εἶδος ἰδιαιτέρου ἡμερολογίου του, καλύπτοντος μίαν περίοδον δεκαπέντε ἐν ὅλῳ ἐτῶν. Τῷ 1875 ἐτυφλώθη καὶ ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ ἐπιχορήγησιν ἀπὸ τὸ κράτος. Ι. Μ. Π.

Ντωμπαντὸν (Daubenton), ***Λουδοβῖκος-Ἰωάννης-Μάριος.*** Γάλλος ἰατρὸς καὶ φυσιοδίφης, γεννηθεὶς ἐν Montlear τῆς Βουργουνδίας τῷ 1716 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1800. Ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τῷ 1741, μετέβη εἰς τὴν γενέτειραν πρὸς ἐξάσκησιν τῆς ἰατρικῆς. Ἀλλὰ τῷ 1742 ὁ Μπυφφὼν μετεκάλεσε τοῦτον εἰς Παρισίους, ἵνα συνεργασθῇ μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν φυσικὴν ἱστορίαν καὶ δὴ διὰ τὰς ἀνατομικὰς περιγραφὰς τῶν μαστοφόρων. Ἐκεῖ ἐδημιούργησε δι' αὐτὸν ὁ Μπυφφὼν τὴν θέσιν τοῦ ἐπιμελητοῦ τοῦ μουσείου τῆς φυσικῆς ἱστορίας. Τῷ 1778 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ζῳολογίας εἰς τὸ Κολλέγιον τῆς Γαλλίας, τῷ 1783 τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας ἐν Alfort, τῷ 1793 τῆς ὀρυκτολογίας ἐν τῷ μουσείῳ τῆς φυσικῆς ἱστορίας καὶ τέλος τῷ 1795 ἐδίδαξε φυσικὴν ἱστορίαν εἰς τὴν École Normale. Μέλος τῆς παλαιᾶς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν (1760), ἐξελέγη μέλος καὶ τοῦ νέου Ἰνστιτούτου τῷ 1795. Τῷ 1799 διωρίσθη γερουσιαστής, ἀλλ' εἰς τὴν πρώτην συνεδρίαν τῆς γερουσίας, εἰς ἣν παρέστη, ἀπέθανεν αἰφνιδίως ἐξ ἀποπληξίας. Ἠσχολήθη, ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων, ἰδίως μὲ τὸν ἐγκλιματισμὸν τῶν ζῴων, δημιουργήσας τῷ 1776 τὸ ποίμνιον τοῦ Montlear, ὅπερ ἀπετέλεσε πηγὴν τοῦ εἴδους μερινῶν τῆς Βουργουνδίας. Ἐκτὸς τῆς συνεργασίας του μετὰ τοῦ Μπυφφὼν εἰς τὴν «Φυσικὴν ἱστορίαν», ἔγραψεν ἰδιαιτέρως πλείστας ἄλλας μελέτας, ὡς περὶ δυσπεψίας κ.λ.π. Γνωστὸν ἐκ τούτων παραμένει τὸ εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν ὑπόμνημά του «Περὶ τῶν οὐσιωδῶν διαφορῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ οὐραγκοτάγκου» (1764), ἐν ᾧ ἀποδίδει μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἰνιακοῦ τρήματος. Ο. Ρ.

Ντώμπαρτον (Dumbarton) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Ντάμπαρτον.*

Ντωμπενὺ (Daubeny), ***Κάρολος Τσάϊλς Μπρὶντλ.*** Ἄγγλος χημικός, γεωλόγος καὶ βοτανικὸς (1795—1867), σπουδάσας καὶ ἰατρικὴν ἐν Λονδίνῳ, Ὀξφόρδῃ καὶ Ἐδιμβούργῳ. Κατόπιν πλήρους καὶ διεξοδικῆς μελέτης τῶν ἡφαιστείων τῆς Γαλλίας, Ἰταλίας, Σικελίας, Γερμανίας, Οὐγγαρίας καὶ Τρανσυλβανίας ἐξέδωσε «Περιγραφὴν τῶν ἐνεργῶν καὶ ἐσβεσμένων ἡφαιστείων» (1848). Ἀπὸ τοῦ 1822 μέχρι τοῦ 1855 διετέλεσε καθηγητὴς τῆς χημείας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ὀξφόρδης, ἀπὸ δὲ τοῦ 1834 ἐδίδασκεν εἰς τὸ ἴδιον πανεπιστήμιον ὡσαύτως καὶ βοτανικὴν καὶ γεωργικὴν οἰκονομίαν. Ἐδημοσίευσε πολλὰ ἔργα, ἐξ ὧν τὰ σημαντικώτερα εἶναι: «Γεωργικὰ μαθήματα» (1841), «Μελέτη περὶ τῆς γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας τῶν Ρωμαίων» (1857), «Τὸ κλῖμα, τὰ αἴτια τῶν διαφορῶν αὐτοῦ καὶ ἡ ἐπίδρασίς του ἐπὶ τῶν φυτῶν» (1863), «Μελέτη περὶ τῶν δένδρων καὶ θάμνων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις» (1865), «Κατάλογος τῶν ἰθαγενῶν δένδρων καὶ θάμνων τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἰταλίας» κλπ. Σ. Γ.

Ντωμπερμενὶλ (Daubermesnil), ***Φραγκῖσκος-Ἀντώνιος.*** Γάλλος πολιτικὸς (1748—1802). Διετέλεσε μέλος τῆς συμβατικῆς συνελεύσεως καὶ τοῦ συμβουλίου τῶν Πεντακοσίων καὶ ὑπῆρξε πολέμιος τοῦ πραξικοπήματος τῆς 18ης Ὀμιχλώδους. Ἔγραψε «Le culte des adorateurs de Dieu» (1796). Π. Ν. Π.

ντώμπινγκ (τὸ) (dumping) *[Οἰκον.]*· βλ. λ. *ντάμπινγκ.*

Ντωμπινὺ (D'Aubigny). Ἐκ τῶν εἰς τὴν ἐπαναστατήσασαν Ἑλλάδα προσδραμόντων Γάλλων ἅμα τῷ πρώτῳ ἔτει, πολεμήσας μετὰ τοῦ ὑπὸ τὸν Φαβιέρον σώματος τῶν φιλελλήνων ἐν πολλαῖς ἐκστρατείαις καὶ δὴ κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν. Συμμετέσχε καὶ τῆς εἰς Χίον τῷ 1827 ἐκστρατείας, ἣν οἱ ἐν Σύρῳ Χῖοι προπαρεσκεύασαν ὑπὸ τὸν Φαβιέρον. Τ. Ε. Ε.

— **Ντωμπινὺ** (Daubigny), ***Κάρολος-Φραγκῖσκος.*** Γάλλος τοπιογράφος (1817—1878), καταγόμενος ἐκ παρισινῆς οἰκογενείας καλλιτεχνῶν. Εἰργάσθη ἐπὶ βραχὺ εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Παύλου Ντελαρὸς καὶ ἐνεφανίσθη διὰ τοῦ πίνακος «Ἄποψις τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων» εἰς τὸ Σαλὸν τῶν Παρισίων (1838). Ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων του ἔργων εἶναι οἱ πίνακες: «Ἡλιοβασίλεμα» (1849), «Μύλος τῆς Δορδρέχτης» (1872), «Ἄποψις τῆς Διέππης» (1877) κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ντῶμπο (Dubbo) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Αὐστραλίας (βλ. *Ντάμπο*).

Ντωμπρὲ (Daubrée), ***Γαβριήλ.*** Γάλλος γεωλόγος, ἀκμάσας κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ 19' αἰῶνος. Ἠσχολήθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς μεταμορφώσεως καὶ τοῦ σχηματισμοῦ ἐν γένει τῶν κρυσταλλοσχιστωδῶν πετρωμάτων, καθὼς καὶ εἰς ἄλλας γεωλογικὰς ἐρεύνας, συνέγραψε δὲ πρὸς τούτοις καὶ τὸ ἔργον: «Études synthétiques de géologie expérimentale» (Paris 1879). Γ. Σ.

Ντ' Ὠμπυσσὸν (D'Aubusson), ***Πέτρος.*** Μέγας ταξίαρχος τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλήμ, γεννηθεὶς τῷ 1423 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1503. Ἀπὸ τοῦ 1436 εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ αὐτοκράτορος Σιγισμούνδου, μαχομένου κατὰ τοῦ σουλτάνου Μουρὰτ τοῦ Β'. Ἐπιστρέψας ἐξ Οὐγγαρίας συνώδευσε τὸν δελφῖνον (εἶτα Λουδοβῖκον ΙΑ') εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Μοντορὼ (1439) καὶ εἰς τὴν ἐκστρατείαν του ἐναντίον τῶν Ἑλβετῶν (1444), εἰσῆλθεν εἰς τὸ τάγμα τῶν ἱπποτῶν τῆς Ρόδου, διεκρίθη διὰ τοὺς ἀγῶνάς του ἐναντίον τῶν πειρατῶν τοῦ Ἀρχιπελάγους καὶ ἐγένετο ταξίαρχος τῷ 1470. Κατὰ τὴν περίφημον πολιορκίαν τῆς Ρόδου ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ Β' (1480), ἔλαβε πέντε τραύματα μαχόμενος ἡρωϊκῶς. Ὁ πάπας Ἰννοκέντιος Η' τὸν ἀνεκήρυξεν «ὑπερασπιστὴν τῆς χριστιανοσύνης».

Ντῶμφρις (Dumfriess) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ κομιτεία τῆς Σκωτίας (βλ. *Ντάμφρις*).

Ντὼν (Dunn), ***Σαμουήλ.*** Ἄγγλος μαθηματικὸς καὶ ἀστρονόμος, γεννηθεὶς ἐν Crediton τοῦ Devonshire καὶ ἀποθανὼν ἐν Λονδίνῳ τῷ 1794. Ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῆς ἀστρονομίας καὶ τῶν μαθηματικῶν ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ πατρίδι του, ἀκολούθως δὲ εἰς Chelsea καὶ ἐν Λονδίνῳ. Συνέγραψε διαφόρους ἐνδιαφερούσας πραγματείας, δημοσιευθείσας εἰς τὸ περιοδικὸν «Philosophical Transactions» καί τινα ἄλλα ἔργα, ἐξ ὧν κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Improvements in the doctrines of sphere, astronomy, geography, navigation etc.» (London 1765), «A new epitome of practical navigation» (London 1777), «A new and easy method of finding the latitude on sea or land» (1778), «Nautical propositions» (1781), «Tables of logarithms» (1784), «Nautical Tables» (1785), «Astronomy of fixed stars» (1792), «The Longitude by logarithms» (1793) κ.τ.λ. Σ. Σ.

Ντώνεντιν (Dunedin) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νέας Ζηλανδίας (βλ. *Ντάνεντιν*).

Ντώνκαν (Duncan)· βλ. λ. *Ντούνκαν.*

Ντώνκανσμπυ (Duncansby) *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Σκωτίας (βλ. *Ντάνκανσμπυ*).

Ντῶνλοπ (Dunlop), ***Ἰωάννης-Κολλῖνος.*** Ἄγγλος λόγιος (βλ. *Ντάνλοπ*).

Ντωνμόαρ (Dunmore) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σκωτίας (βλ. *Ντανμόρ*).

Ντώνμπαρ (Dunbar) *[Γεωγρ.]*. Λουτρόπολις τῆς Σκωτίας (βλ. *Ντάνμπαρ*).

Ντώνμπαρ (Dunbar), ***Γουλιέλμος.*** Σκῶτος φιλόλογος καὶ ποιητής, γεννηθεὶς εἰς Salton περὶ τὸ 1460 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1520. Περιηγήθη ὡς φραγκισκανὸς μοναχὸς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν, περὶ τὸ 1500 δὲ ἐγένετο ἐφημέριος τῆς αὐλῆς τοῦ Ἰακώβου Δ' (1473—1513). Ἑκατὸν ἕνα ποιήματα ἀποδίδονται εἰς τὸν Ντώνμπαρ, μολονότι πολλῶν ἐξ αὐτῶν σπουδαίως συζητεῖται ἡ αὐθεντικότης.

Digitized by Google

…α εἶναι: «The Golden Targe», «The Thrissil … the Rois» καὶ «Lament for the Makaris». …γραψεν ἐπίσης καὶ κοινωνικὰς σατίρας, ἐν αἷς: … σάτιρα τοῦ Ἐδιμβούργου», «Ἡ γενικὴ σάτιρα», … ἐπιτάφιος τοῦ Donald Owre», «Ὁ χορὸς τῶν …τὰ θανασίμων ἁμαρτημάτων» κ. ἄ. Ὁ Ντώνμπαρ …ωρεῖται ὑπὸ τοῦ Οὐῶλτερ Σκώττ ὡς ὁ μέγιστος …ν ποιητῶν τῆς Σκωτίας. Κ. Ζ.

— **Ντώνμπαρ** (Dunbar), ***Λαυρέντιος.*** Ἀμερικανὸς …ητὴς καὶ συγγραφεύς, Μαῦρος τὴν καταγωγήν, …νηθεὶς εἰς Ντάϋτον (1872—1906). Ποιητικὴ συλ…ὴ τοῦ Ντώνμπαρ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τὸν τίτλον …yrics of Lowly Life» (1896) μετὰ προλόγου ὑπὸ … Howells. Ὁ Ντώνμπαρ ἔγραψεν ἐπίσης νου…λας, διηγήματα κλπ. Κ. Ζ.

Ντωνοὺ (Daunou), ***Πέτρος-Κλαύδιος-Φραγκῖ…ος.*** Γάλλος πολιτικὸς καὶ ἱστορικὸς (1761—…40). Ἀρχικῶς διετέλεσε κληρικός, ἀπαρνηθεὶς …εἶτα πᾶν ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα, ἤρξατο τοῦ …αδίου του ὡς μέλος τῆς συμβατικῆς συνελεύ…ως. Ὑποστηρικτὴς τῶν γιρονδίνων, ψηφίσας τὴν …νάτωσιν τοῦ βασιλέως καὶ ὑπογράψας τὴν «δια…ρτυρίαν τῶν 73» κατὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν γιρον…ων, διετέλεσεν ἐπὶ ἔτος ἐγκάθειρκτος. Ἐπανελ…ν εἰς τὴν συμβατικὴν συνέλευσιν μετὰ τὴν 9ην …ρμιδώρ, ἐγένετο μέλος τῆς «ἐπιτροπῆς τῶν ἕνδεκα», …ιος πρωτεργάτης τοῦ Συντάγματος τοῦ 1794 … μέλος τῆς τελευταίας «Ἐπιτροπῆς τῆς Κοινῆς …τηρίας», ἐνεργῶς δράσας κατὰ τοῦ μοναρχικοῦ …ήματος τοῦ 1795. Διετέλεσεν ἀκολούθως πρῶ… πρόεδρος τοῦ συμβουλίου τῶν Πεντακοσίων … ἀπεσταλμένος τοῦ Διευθυντηρίου πρὸς ὀργά…σιν τῆς ρωμαϊκῆς δημοκρατίας (1798), μετὰ δὲ …κίνημα τῆς 18ης Ὁμιχλώδους τηρήσας ὠρι…νας ἐπιφυλάξεις, ἠσπάσθη τὸ νέον καθεστώς, …έσχε τῆς νέας συντακτικῆς συνελεύσεως καὶ …νετο μέλος τοῦ νέου νομοθετικοῦ σώματος (Tri…nat). Ἀποκλεισθεὶς τῶν ἀξιωμάτων του (1802) … τὴν πρὸς τοὺς ὑπάτους ἀντιπολίτευσιν, ἀφω…θη εἰς τὰ γράμματα, ἔχων ἤδη διατελέσει …ανωτὴς καὶ πρῶτος πρόεδρος τοῦ γαλλικοῦ …στιτούτου καὶ ἀναδιοργανωτὴς τῆς δημοσίας …αιδεύσεως. Ἐγένετο βιβλιοφύλαξ τοῦ Παν…υ, ἀρχειοφύλαξ τοῦ νομοθετικοῦ σώματος …04) καὶ τοῦ αὐτοκράτορος (1807), καθηγη… τῆς ἠθικῆς εἰς τὸ κολλέγιον τῆς Γαλλίας …19—1830), μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν … πολιτικῶν ἐπιστημῶν (1832), ἰσόβιος γραμ…εὺς τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν (1838) … ὁμότιμος (1839)· κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο διε…εσε βουλευτὴς (1818, 1828, 1830, 1831), παραι…εἰς ὁριστικῶς τῆς πολιτικῆς ἀπὸ τοῦ 1834. Ὡς …ιτικὸς ὁ Ντωνοῦ ὑπῆρξεν ὁ δημιουργὸς πλεί…ν φιλελευθέρων θεσμῶν καὶ τοῦ ἀκυρωτικοῦ …ιστηρίου καὶ εἷς τῶν σημαντικωτέρων ῥητό… τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ἀμαυρώσας τὸ …ελθόν του διὰ τῆς προσκαίρου ὑποστηρίξεως … βοναπαρτικοῦ καθεστῶτος. Ὡς ἱστορικός, …ρξε βαθὺς μελετητὴς τοῦ Πολυβίου, Θουκυδί…, Τακίτου κ.ἄ. καὶ ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἐρευ…ῶν τοῦ μεσαίωνος, συνεργασθεὶς εἰς πλείστας …όσεις, ὡς οἱ τῶν «Γάλλων ἱστορικῶν» καὶ τῆς …τορίας τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας». Ἐκ τῶν ἔργων … σημαντικὰ εἶναι: «Περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς τυπογρα…» (1802), «Ἱστορικαὶ μελέται» (1842—1846, τό… 20) κ.ἄ. Εἰς αὐτὸν ἐπίσης ὀφείλονται πλεῖσται …όσεις, ὡς ἡ τῶν «Ἁπάντων» τοῦ Μπουαλὼ κ.ἄ. Π. Ν. Π.

…τώνσανυ (Dunsany), ***Ἐδουάρδος.*** Ἄγγλος λό… (βλ. *Ντάνσανυ*).

…τώνσταμπλ (Dunstable) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς …γλίας (βλ. *Ντάνσταμπλ*).

…τώνστερβιλ (Dunsterville), ***Λάϊονελ-Κάρολος.*** …γλος στρατιωτικὸς (1865—1927). Κατὰ τὰ ἔτη …4—1895 ὑπηρέτησεν εἰς Βαζιρστάν, τῷ 1897 … τὰ βορειοδυτικὰ σύνορα τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῷ …0 εἰς Κίναν. Κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον …ρέτησεν εἰς τὸ μέτωπον τῆς Μεσοποταμίας. …ὰ τὴν κατάρρευσιν τῆς Ρωσικῆς αὐτοκρατορίας …στάλη τῷ 1918 εἰς Βακοῦ ἐναντίον τῶν μπολ…κων.

…τώντας (Dundas), ***Δαυῒδ.*** Ἄγγλος στρατηγὸς … *Ντάντας*).

— **Ντώντας** (Dundas), ***Ἐρρῖκος.*** Ἄγγλος πολιτι… (βλ. *Ντάντας*).

— **Ντώντας** (Dundas), ***Τζαίημς-Γουΐτλεϋ-Ντῆνς.*** …γλος ἀντιναύαρχος, γεννηθεὶς ἐν Σκωτίᾳ τῷ …5. Τῷ 1799 κατετάχθη εἰς τὸ πολεμικὸν ναυ…ν, ταχύτατα διακριθείς. Τῷ 1807 προήχθη εἰς …ίαρχον. Κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ὡς ὑπο…ρχος, διωρίσθη ἀρχηγὸς τῶν ἐν Εὐξείνῳ Πόντῳ …ικῶν κατὰ θάλασσαν δυνάμεων καὶ ἔλαβε μέ… εἰς τὰς πρώτας συνδεδυασμένας μετὰ τοῦ κατὰ … στρατοῦ ἐπιχειρήσεις κατὰ τῆς Σεβαστουπό…ς. Κριθεὶς ἀνεπαρκὴς διὰ τὴν ἀνατεθεῖσαν …ῷ διοίκησιν, λόγῳ ἀμελείας κατὰ τὸν βομβαρ…ιὸν τῆς Ὀδησσοῦ καὶ τῆς ἐν γένει ἐπιδειχθεί…παρ' αὐτοῦ βραδύτητος περὶ τὴν λῆψιν ἀποφάσεων, ἀντικατεστάθη τὸν Δεκέμβριον 1854 διὰ τοῦ ἀντιναυάρχου Lyons. Μετὰ τὴν εἰς Ἀγγλίαν ἐπιστροφήν του προήχθη εἰς ἀντιναύαρχον, ἀλλὰ δὲν τῷ ἀνετέθη πλέον διοίκησις κατὰ θάλασσαν. Ἀπέθανε τῷ 1862. Γ. Ν. Ν.

Ντώντας ντ' Ἄρνιστον (Dundas d'Arniston). Σκωτικὸς οἶκος (βλ. *Ντάντας ντ' Ἄρνιστον*).

Ντωντὲ (Daudet), ***Ἀλφόνσος.*** Διάσημος Γάλλος ποιητὴς καὶ μυθιστοριογράφος, γεννηθεὶς ἐν Nîmes τῷ 1840 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1898. Κατήγετο ἐκ παλαιᾶς καθολικῆς καὶ βασιλόφρονος οἰκογενείας. Ὁ πατήρ του, Βικέντιος Ντωντέ, ἦτο βιομήχανος εὐκατάστατος, εἶχεν ὅμως τὸ ἀτύχημα νὰ ἴδῃ τὰς ἐπιχειρήσεις του καταστρεφομένας. Ἐξ αἰτίας τῆς καταστροφῆς ταύτης ἡ οἰκογένεια ἠναγκάσθη νὰ μεταβῇ καὶ ἐγκατασταθῇ εἰς Λυών. Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του ὁ Ἀλφόνσος ἠναγκάσθη νὰ δεχθῇ τὴν θέσιν ἐπιμελητοῦ εἴς τι σχολεῖον τῆς πόλεως Alais. Παραμείνας ἐπὶ ἔτος εἰς τὴν θέσιν ταύτην, μετέβη εἰς Παρισίους (1857) πρὸς συνάντησιν τοῦ ἐκεῖ ἐγκατεστημένου μεγαλυτέρου ἀδελφοῦ του Ἐρνέστου, ὅστις ἐδέχθη καὶ ἐπροστάτευσεν αὐτὸν μετὰ πατρικῆς ἀληθῶς ἀγάπης. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ Ἀλφόνσος Ντωντὲ ἀφιερώθη ὁλοψύχως εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Τῷ 1858 ἐδημοσίευσε τὴν πρώτην ποιητικὴν συλλογήν του, «Les amoureuses» (1858) καὶ ἔγινε ταχέως γνωστὸς εἰς τὸν κύκλον τῶν συγγραφέων καὶ δημοσιογράφων τῆς ἐποχῆς του. Μετά τινα ταξίδια εἰς Ἀλγέριον, Κορσικὴν καὶ Προβηγκίαν, πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς κλονισθείσης ὑγείας του, ἐπανῆλθεν εἰς Παρισίους, ὅπου καὶ ἐνυμφεύθη (1867). Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐδημοσίευσε μυθιστόρημα «Le petit chose», ὅπερ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον αὐτοβιογραφία, τῷ δὲ 1869 ἤρχισεν εἰς τὴν ἐφημερίδα «Petit Moniteur Universel» καὶ κατόπιν εἰς τὸν «Figaro» τὴν δημοσίευσιν τοῦ «Ταρταρίνου τῆς Ταρασκόνης», ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ὁποίου ἀπηθανάτισε τὸν τύπον τοῦ διαχυτικοῦ καὶ καλοκαγάθου μεσημβρινοῦ Γάλλου. Διὰ τοῦ πνευματώδους αὐτοῦ ἔργου, τοῦ ταυτοχρόνως ποιητικοῦ καὶ ρεαλιστικοῦ, ὁ Ἀλφόνσος Ντωντὲ ὑψοῦται εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ Φλωμπὲρ καὶ τοῦ Ζολά. Ἀλλ' ὁ Γαλλογερμανικὸς πόλεμος τοῦ 1870, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ συγγραφεὺς ἔλαβε μέρος, ἐπηρέασε βαθύτατα τὸ πνεῦμά του. Ἡ σκέψις ὅτι, ἐὰν ἐφονεύετο, οὐδὲν ἄξιον λόγου ἔργον θὰ κατέλειπε, τὸν ἔκαμε νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὸ ἔργον του μετὰ μανίας. Ὁ πόλεμος τὸν μετεμόρφωσε· μετέβαλεν αὐτὸν εἰς ἔνθερμον πατριώτην, ὡς μαρτυροῦν αἱ «Lettres à un absent» (1871) καὶ τὸ μυθιστόρημά του «Robert Helmont» (1874). Τῷ 1876 ἐδημοσίευσε τὸ βαθύτατα συγκινητικὸν μυθιστόρημα «Jack», εἰς δύο τόμους, τῷ δὲ 1878 τὸ περίφημον ἔργον «Le Nabab» (ἱστορικὴ μελέτη ἐπὶ τῶν ἠθῶν τῆς ἐποχῆς του), ἡ ἐναντίον τοῦ ὁποίου πολεμικὴ ἐπηύξησε τὴν ἐπιτυχίαν του. Καὶ ἀκολουθοῦν τὰ λαμπρὰ ἔργα του: «Les rois en exil» (1880), εἰκὼν τοῦ βίου, τὸν ὁποῖον διῆγον οἱ ἔκπτωτοι βασιλεῖς· «Numa Roumestan» (1881), «L'Evangéliste» (1883), θαυμαστὴ διαμαρτυρία κατὰ τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ καὶ τῆς ὑποκριτικῆς θρησκοληψίας, καὶ τέλος τὸ ἀριστούργημά του ἡ «Σαπφώ» (1887). Ὁ Ἀλφόνσος Ντωντὲ ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ζολὰ καὶ τοῦ Γκονκούρ· μετεχειρίσθη τὸ σύστημά των, διετήρει σημειωματάρια πλήρη σημειώσεων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐπήγαζον τὰ ἐπεισόδια τῶν ἔργων του. Ἀκόμη καὶ ὁ κεντρικὸς μῦθος αὐτῶν ὡς βάσιν ἔχει τὴν πραγματικότητα· ἀρέσκεται νὰ μὴ ἀπομακρύνεται ταύτης, εἶναι εἰλικρινὴς ρεαλιστής. Εἶναι πάντοτε ζωηρός, γραφικός, ἁρμονικὸς καὶ ἐκφραστικώτατος. Οὐδέποτε ἀποκρύπτει τὴν συγκίνησίν του· ἡ δὲ ζωηροτάτη συμπάθειά του στρέφεται πάντοτε πρὸς τοὺς ἀποκλήρους τῆς τύχης, τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς πάσχοντας. Ἄφθαστος εἶναι ἡ ἱκανότης του εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν κινήσεων, τῶν φυσιογνωμιῶν, τῶν ἐνδυμασιῶν, εἰς τὴν ζωηρὰν σύνθεσιν τῶν εἰκόνων καὶ τὴν ζωντανὴν ἀναπαράστασιν τῶν προσώπων. Πλὴν τῶν ἀναφερθέντων ὁ Ντωντὲ ἔγραψε καὶ τὰ ἑξῆς: «La dernière Idole», θεατρικὸν ἔργον μονόπρακτον ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ E. Lépine (1862), «Chapatin, le tueur de lions» (1863), διήγημα, ὅπου διαφαίνεται ἤδη ὁ Ταρταρῖνος του, «L'Oeillet blanc», δρᾶμα δίπρακτον (1864), «Lettres sur Paris» (1865), «Lettres de mon moulin» (1866), «Le frère aîné» δρᾶμα μονόπρακτον (1868), «Le Sacrifice», κωμῳδία εἰς 3 πράξεις (1869), «Les Petits Robinsons des caves» (1872), «Contes de Lundi καὶ Contes et Récits» εἰκονογραφημένα (1878), «Les femmes d'artistes» (1874), «Contes choisis» (1879), «La fantaisie et l'histoire» (1879), «Tartarin sur les Alpes» (1885), «La Belle Nivernaise» (1886), «L'Immortel» (1888), «Souvenirs d'un homme de lettres» (1888), «La lutte pour la vie» (1889), ἔργον θεατρικόν, «L'Obstacle», μυθιστόρημα (1890), «Port-Tarascon» (1890), «Entre les frises et la rampe» (1894), «L'Enlèvement d'une étoile» (1896), «Pages inédites de critique dramatique» (1874—1880), ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ Lucien Daudet τῷ 1924, κλπ.

Ἀλφόνσος Ντωντέ.

Τὰ περισσότερα τῶν μυθιστορημάτων αὐτοῦ ἐδραματοποιήθησαν ὑπὸ τοῦ ἰδίου, ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἄλλων συγγραφέων. Εἰς ἑλληνικὴν μετάφρασιν ὑπάρχουν τὰ ἔργα του: «Σαπφὼ» ὑπὸ Π. Χοντροδήμου, «Οἱ βασιλεῖς ἐν ἐξορίᾳ, μυθιστορία νεωτάτη» ὑπὸ Δ. Βαρλᾶ (1879), «Ταρταρῖνος ὁ ἐκ Ταρασκόνης» ὑπὸ Ἀλ. Παπαδιαμάντη (1894), «Ὁ Ταρταρῖνος ἐπὶ τῶν Ἄλπεων» ὑπὸ Χρ. Δαραλέξη (1894), «Πὸρ-Ταρασκόν, ἢ τὰ Τελευταῖα τοῦ Ταρταρίνου» ὑπὸ Χρ. Δαραλέξη (1894), «Διαλεχτὲς ἱστορίες», «Γυναῖκες καλλιτεχνῶν», «Ταρταρῖνος ὁ Ταρασκονέζος», «Οἱ αἱμοβόροι» ὑπὸ Ἠλ. Ἰ. Οἰκονομοπούλου (1921), «Τὸ Ναυτόπουλο» ὑπὸ Λ. Κότικα (1924), «Γράμματα ἀπὸ τὸ μύλο μου» (1925). Ἐπανειλημμένως ἐπίσης παρεστάθη τὸ τρίπρακτον ἔργον του «Ἀρλεζιάνα».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Adolf. Gerstmann*, Alphonse Daudet (1883, τ. 2).—*Léon Daudet*, Alphonse Daudet (1898).—*B. Diederich*, A. Daudet (1900).—*B. Bonnet*, Le Baile A. Daudet (1912).—*F. Brunetière*, Le Roman naturaliste.—*Doumic*, Portraits d' écrivains. Ι. Ο.

—**Ντωντὲ** (Daudet), ***Ἐρνέστος.*** Γάλλος ἱστορικὸς καὶ μυθιστοριογράφος, ἀδελφὸς τοῦ Ἀλφόνσου Ντωντέ, γεννηθεὶς ἐν Nîmes τῷ 1837 καὶ ἀποθανὼν ἐν Petites Dalles τῷ 1921. Συγγραφεὺς πολυγραφώτατος, ἔγραψε πλῆθος ἄρθρων εἰς τὰς ἐφημερίδας, ἀπὸ δὲ τοῦ 1874 ἐχρημάτισεν ἀρχισυντάκτης τῆς «Journal Officiel» καὶ ἄλλων. Κατὰ τὰ φρονήματα ἦτο φιλελεύθερος συντηρητικός. Τῷ 1859 ἐξέδωκε τὸ πρῶτον μυθιστόρημά του ὑπὸ τὸν τίτλον «Thérèse». Ἔκτοτε ἔγραψε διάφορα μυθιστορήματα ἱστορικοῦ περιεχομένου, ὧν τὰ καλύτερα εἶναι: «Fils d'Émigré» (1890), καὶ «Drapeaux ennemis» (1896) καὶ πλείστας ὅσας ἱστορικὰς μελέτας, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Le Cardinal Consalvi» (1866), «Le ministère de M. de Martignac» (1875), «Ἱστορίαν τῶν βασιλοφρόνων συνωμοτῶν τῆς Μεσημβρινῆς Γαλλίας κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν» (1881), «Ἱστορίαν τῆς Μεταναστεύσεως» (1886, καὶ ἔκδ. β', 1904—1907, τ. 3), «Ἑξήκοντα ἔτη βασιλείας τῶν Ρωμανώφ» (1919) κλπ. Ἓν ἐκ τῶν πλέον ἐνδιαφερόντων συγγραμμάτων του εἶναι καὶ τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Mon frère et moi» (1882), ὅπου ἐξιστορεῖ τὰς ἀναμνήσεις τῆς παιδικῆς καὶ νεανικῆς ἡλικίας αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀλφόνσου. Εἰς ἑλληνικὴν μετάφρασιν ὑπάρχει τὸ ἔργον του «Ἡ κόρη τοῦ ζητιάνου» (1924), μετ' εἰκόνων. Ι. Ο.

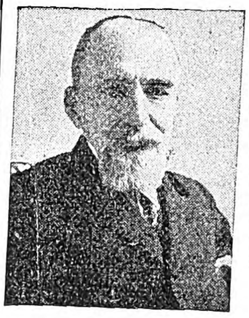
Ἐρνέστος Ντωντέ.

— **Ντωντὲ** (Daudet), ***Λέων.*** Γάλλος συγγραφεύς, υἱὸς τοῦ Ἀλφόνσου Ντωντέ, γεννηθεὶς εἰς Παρισίους τῷ 1868. Κατ' ἀρχὰς ἐσπούδασεν ἰατρικήν, ταχέως ὅμως ἐγκατέλιπε ταύτην καὶ ἐτράπη πρὸς τὴν λογοτεχνίαν καὶ τὴν δημοσιογραφίαν, συνεργασθεὶς εἰς τὰς ἐφημερίδας «Figaro», «Gaulois» καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἱδρύσας μετὰ τοῦ ἐπίσης βασιλόφρονος καὶ ἐθνικιστοῦ Charles Maurras τὴν «Action Française» (1907), ὅπου ἐδημοσίευσεν ἄρθρα δριμύτατα, πλήρη σατιρικῆς διαθέσεως. Τὰ συγγράμματά του ἀνέρχονται περίπου εἰς ἑβδομήκοντα, εἶναι δέ: μυθιστορήματα, «Haeres» (1892), εἰς τὸ ὁποῖον ἐξετάζει τὸ ζήτημα τῆς κληρονομικότητος, «L'Astre noir» (1893), «Les Morticoles» (1894), σάτιρα ἐναντίον τῶν ἰατρῶν, «Le Kamtchatka» (1895), «Les deux étreintes» (1900), ψυχολογικόν, «Sylla et son destin» (1925), ἔργα ἀνίσου δυνάμεως, ἀλλὰ πλήρη πρωτοτυπίας. Βιβλία ψυχολογικὰ καὶ ἰατρικά: «L'Hérédo» (1917), «Le Monde des images» (1919), «L'homme et le poison» (1925), «Le Rêve éveillé» (1926). Πολιτικά: «L'Avant-guerre» (1913), εἰς τὸ ὁποῖον προβλέπει τὴν σύρραξιν, «La Guerre totale» (1918), «L'Agonie du régime» (1925). Κριτικά: «Le Stupide XIX siècle» (1922) καὶ τέλος τὸ ἀριστούργημά του «Le Voyage de Shakespeare» (1896). Ἐπίσης ἔγραψε διάφορα σατιρικὰ συγγράμματα καὶ ἀπομνημονεύματα λίαν ἐνδιαφέροντα: «Alphonse Daudet» (1898), «Fan-

Λέων Ντωντέ.

Digitized by Google

tômes et vivants» (1914), «Devant la Douleur» (1915), «Salons et Journaux» (1917), «Études et milieux littéraires» (1927), «Ch. Maurras et son temps» (1928) κλπ. Ι. Ο.

— **Ντωντὲ-Μπανσέλ** (Daudé-Bancel), *Α.* Γάλλος συνεργατιστής, γεννηθεὶς τῷ 1870. Φαρμακοποιὸς ὢν τὸ ἐπάγγελμα, ἐχρημάτισεν ἀπὸ τοῦ 1902 μέχρι τοῦ 1912 γενικὸς γραμματεὺς τῆς συνεργατιστικῆς ἑνώσεως, ἀπὸ δὲ τοῦ 1912 γραμματεὺς τῆς ἐθνικῆς ὁμοσπονδίας τῶν καταναλωτικῶν συνεργατικῶν. Ἔγραψε: «Le coopératisme devant les écoles sociales», «Le coopératisme», «Les fonctionnaires et la coopération», «La reconstruction des cités détruites», «La concentration des forces coopératives en France», «Le protectionnisme et l'avenir économique de la France», «Protection ou libre échange», «Paris riche ou Paris appauvri». Θ. Π.

Ντωντὴ (Dundee) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Σκωτίας (βλ. *Νταντή*).

Ντώντλεϋ (Dudley) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Ἀγγλίας (βλ. *Ντάντλεϋ*).

Ντώντλεϋ (Dudley), *Ἐδμόνδος* (1462—1510). Διετέλεσεν ὑπουργὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἑρρίκου τοῦ Ζ', μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου (1509) κατηγορηθεὶς ἐπὶ προδοσίᾳ, συνελήφθη διαταγῇ τοῦ Ἑρρίκου τοῦ Η' καὶ ἐθανατώθη τὸν Αὔγουστον τοῦ 1510. Γ. Ι. Β.

— **Ντώντλεϋ** (Dudley), *Ἰωάννα*· βλ. *Γκρέϋ*.

— **Ντώντλεϋ** (Dudley), *Ἰωάννης, κόμις Οὐῶρικ καὶ δοὺξ Νορθουμβρίας* (1502—1553). Νεαρώτατος εἰσῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν καὶ τῷ 1543 ἐγένετο λόρδος ναύαρχος, διαδεχθεὶς τὸν Ἐδουάρδον Σέϋμουρ. Τῷ 1545 διηύθυνε τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ στόλου ἐν τῷ Σολέντῳ καὶ μετὰ ἓν ἔτος ἀπεστάλη εἰς Παρισίους πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς συναφθείσης εἰρήνης. Ὁ Ντώντλεϋ ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἐκτελεστῶν τῆς διαθήκης τοῦ βασιλέως Ἑρρίκου τοῦ Η', ἐγένετο δὲ μέγας λόρδος καγκελλάριος. Τῷ 1549 ἐνίκησε τοὺς στασιάσαντας ἀγρότας καὶ ἀκολούθως ἀνέτρεψε τὸν Σώμερσετ, προκαλέσας τὴν φυλάκισιν αὐτοῦ. Ὀλίγον μετὰ τὴν ἀνάληψιν τῆς ἀρχῆς ἀπεδίωξε τοὺς καθολικοὺς ἐκ τῶν δημοσίων ἀξιωμάτων, ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχε καὶ τὴν προγραφὴν τοῦ Σώμερσετ, ὅστις μετ' ὀλίγον ἀπελύθη τῶν φυλακῶν. Ἡ αὐταρχικὴ του διοίκησις ἐξήγειρε τὴν δυσαρέσκειαν τοῦ παρλαμέντου ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ Σώμερσετ. Ὁ Ντώντλεϋ φοβούμενος τὴν ἐπικράτησιν τοῦ ἀντιπάλου του, ἐνήργησε τὴν σύλληψιν αὐτοῦ καὶ τὴν καταδίκην του ἐπὶ προδοσίᾳ εἰς θάνατον. Ὁ Σώμερσετ ἐξετελέσθη τὴν 22αν Ἰανουαρίου 1552. Τῇ προτροπῇ αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς Ἐδουάρδος ὁ ΣΤ' ἐκήρυξεν ἄκυρα τὰ ἐπὶ τοῦ θρόνου δικαιώματα τῶν ἀδελφῶν του πριγκιπισσῶν Μαρίας καὶ Ἐλισάβετ καὶ ἀνεκήρυξε διάδοχόν του τὴν Ἰωάνναν Γκρέϋ. Ἐκραγείσης ὅμως ἐπαναστάσεως ἡ ἀρχὴ κατελύθη καὶ ὁ Ντώντλεϋ συλληφθεὶς ἀπεκεφαλίσθη. Γ. Ι. Β.

— **Ντώντλεϋ** (Dudley), *σὲρ Ροβέρτος, κόμις τοῦ Λέστερ καὶ δοὺξ τῆς Νορθουμβρίας.* Εὐνοούμενος τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ (1531—1588), ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννου, μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ὁποίου ἐφυλακίσθη καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ἀλλ' ἔλαβε χάριν καὶ διωρίσθη αὐλάρχης τῆς βασιλίσσης. Οἱ μετὰ τῆς Ἐλισάβετ δεσμοὶ τοῦ Ντώντλεϋ ἐγένοντο στενότεροι μετὰ τὸν αἰφνίδιον θάνατον τῆς συζύγου του Ἄμυ Ρόσμπαρτ. Τῷ 1580 ἐνυμφεύθη κρυφίως τὴν Λεττητίαν Κνόλλις, χήραν τοῦ κόμιτος Ἔσσεξ, ἧς τὸν σύζυγον λέγεται ὅτι ἐδηλητηρίασε καὶ ἐκ τῆς ὁποίας εἶχεν ἀποκτήσει—ζῶντος ἔτι τοῦ κόμιτος—δύο τέκνα. Τὸ μυστικὸν ἀπεκαλύφθη εἰς τὴν Ἐλισάβετ ὑπό τινος ἀντιζήλου τοῦ Ντώντλεϋ, αὕτη δὲ περιωρίσθη μόνον εἰς τὴν ἀπομάκρυνσίν του ἐκ τῆς αὐλῆς, ἀναθέσασα αὐτῷ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τῶν ἀγγλικῶν στρατευμάτων εἰς τὰς Κάτω Χώρας. Τῷ 1588 διωρίσθη τοποτηρητὴς τῆς Ἀγγλίας καὶ Ἰρλανδίας, τοῦτο δὲ ἐθεωρήθη ὡς ἔνδειξις ἀποφάσεως τῆς βασιλίσσης ὅπως τὸν συζευχθῇ. Ὁ ἐπελθὼν ὅμως αἰφνίδιος θάνατος τοῦ Ντώντλεϋ ἐματαίωσε τὸ σχέδιον τοῦτο. Γ. Ι. Β.

Ντωντόναλντ (Dundonald), *κόμις Ἀρχιβάλδος.* Ἄγγλος χημικὸς (βλ. λ. *Κόχραν* Ἀρχιβάλδος).

— **Ντωντόναλντ** (Dundonald), *Θωμᾶς, κόμις* — (βλ. *Κόχραν*).

Ντώντσλεϋ (Dodsley), *κόμις τοῦ Λέστερ, σὲρ Ροβέρτος* —. Ἄγγλος φιλόλογος, ποιητὴς καὶ ἐκδότης (1703—1764). Ἤρξατο τοῦ σταδίου του διὰ τῆς ἐκδόσεως τῆς ποιητικῆς συλλογῆς του «Μοῦσαι» (1732) καὶ τῆς ἀναβιβάσεως τοῦ θεατρικοῦ ἔργου του «Μικρομάγαζο παιγνιδίων» εἰς τὸ Κόβεν Γκάρντεν (1735), ἔκτοτε δέ, τῇ ὑποστηρίξει τῶν διανοουμένων τῆς ἐποχῆς του, ὠργάνωσεν ἐκδοτικὸν οἶκον καὶ βιβλιοπωλεῖον, κατέστη τὸ κατ' ἐξοχὴν φιλολογικὸν ἐντευκτήριον τοῦ Λονδίνου. Ὑπῆρξεν ἐκθέτης τῶν ἔργων τοῦ Τζόνσον, Τσέστερφελντ, Γκόλντσμιθ, Οὐῶλπολ κ.ἄ., ἱδρυτὴς τῶν γνωστῶν μεγάλων ἐπιθεωρήσεων: «The Museum» (1746—1767) συλλογῆς ἱστορικῶν πραγματειῶν, «The Annual Register» (1758) διευθυνομένης ὑπὸ τοῦ Μπάρκ κ. ἄ. καὶ τῆς σειρᾶς: «Ἐκλεκτὴ συλλογὴ παλαιῶν θεατρικῶν ἔργων» (1744, δ' ἐκδ. 1874—1876, 15 τόμοι) μετὰ ὑπομνημάτων τοῦ Ἰσαὰκ Ρήντ, κτλ. Ὁ Ντώντσλεϋ τάχιστα ἀπέβη εἷς τῶν πλουσιωτέρων ἐκδοτῶν τῆς ἐποχῆς του. Π. Ν. Π.

Ντωντὰκ (Dundalk) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Σκωτίας (βλ. *Νταντάλκ*).

Ντωνφέρμλιν (Dunfermlin) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Σκωτίας (βλ. *Ντανφέρμλιν*).

ντώνω· δημοτ., *ἀόρ. ἔντωσα, παθ. μετχ. ντωμένος*· ἐνδίδω, ἁπλώνω, ἀντίθ. *μαζεύω*: «ντῶσε λίγο τὴ ζώνη σου», «ἔντωσε τὸ σκοινί».

Ντ' Ὢπς (d'Aulps)· βλ. λ. *Μπλακὰς ντ' Ὢπς*.

Ντῶρχμ (Durham) *[Γεωγρ.].* Πόλις καὶ κομιτεία τῆς Ἀγγλίας καὶ πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν (βλ. *Ντάραμ*).

Ντῶραμ (Durham), *Ἰωάννης.* Ἄγγλος πολιτικὸς (βλ. *Ντάραμ*).

—**Ντῶραμ** (Durham), *Ἰωσήφ.* Ἄγγλος γλύπτης βλ. *Ντάραμ*.

ντῶραμ (Durham). Γένος βοῶν (βλ. *ντάραμ*).

Ντῶρμπαν (Durban) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Νοτιαφρικανικῆς Ἑνώσεως (βλ. *Ντάρμπαν*).

Ντῶσον Σίτυ (Dowson city) *[Γεωγρ.].* Πόλις τοῦ Καναδᾶ, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Γιοῦκον, ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν Κλοντλάϊκ-Γιοῦκον. Κάτ. (1921) 975. Κειμένη παρὰ τὰ σύνορα τῆς Ἀλάσκας, ἐν τῷ κέντρῳ πλουσίας χρυσοφόρου περιοχῆς, ἔχει σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν καὶ ποταμολιμένα (2.400 χλμ. ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Γιοῦκον) καὶ εἶναι σταθμὸς τῆς Βορειοδυτικῆς Ἐφίππου Ἀστυνομίας. Ἱδρύθη τῷ 1896 καὶ ἀπέκτησε λόγῳ τῆς θέσεώς της μεγάλην ἀκμήν, κατέπεσε δὲ ἀπὸ τῆς ἐλαττώσεως τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ χρυσοῦ. Τῷ 1898 εἶχε 30.000 κατοίκους. Π. Ν. Π.

Ντῶσον (Dawson), *Γεώργιος-Γοδεφρεῖδος.* Ἄγγλος δημοσιογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1874. Ἐσπούδασεν ἐν Ὀξφόρδῃ, διετέλεσε κατόπιν ὑπάλληλος τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἀποικιῶν καὶ ἀπὸ τοῦ 1901 ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ λόρδου Μίλνερ εἰς Νότιον Ἀφρικήν, ὅπου ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, ἐκδώσας ἐν Γιοχάννεσμπουργκ τὸν «Ἀστέρα» (1905) καὶ γενόμενος ἀνταποκριτὴς τῶν «Τάϊμς» τοῦ Λονδίνου. Ἐπιστρέψας εἰς Ἀγγλίαν ἐγένετο διευθυντὴς (1910) καὶ μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Buckle (1912) ἐκδότης τῶν «Τάϊμς». Παραιτηθεὶς τῷ 1919, λόγῳ διαφωνιῶν πρὸς τὴν πολιτικὴν τοῦ λόρδου Νόρθκλιφ, ἐπανῆλθεν ἀπὸ τοῦ 1923 εἰς τὴν θέσιν του. Π. Ν. Π.

— **Ντῶσον** (Dawson), *Γεώργιος Μέρσερ.* Καναδὸς γεωλόγος, υἱὸς τοῦ Ἰωάννου Γουλιέλμου (1849—1901). Διετέλεσε διευθυντὴς τῆς γεωλογικῆς ὑπηρεσίας καὶ πρόεδρος τῆς βασιλικῆς ἑταιρείας τοῦ Καναδᾶ. Διηύθυνε τῷ 1887 ἐξερευνητικὴν ἀποστολὴν εἰς τὴν χρυσοφόρον ἐπαρχίαν Γιοῦκον καὶ ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθη καὶ ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας ταύτης Ντῶσον σίτυ. Ἐδημοσίευσεν ἐπιστημονικὰς διατριβάς, ὡς καὶ τὴν μελέτην «Διάγραμμα τῆς φυσικῆς γεωγραφίας τοῦ Καναδᾶ» (1877). Γ. Κ. Γ.

— **Ντῶσον** (Dawson), *Ἰωάννης-Γουλιέλμος.* Καναδὸς φυσιοδίφης καὶ γεωλόγος σκωτικῆς καταγωγῆς (1820—1899). Ἐσπούδασεν εἰς τὸ Ἐδιμβοῦργον καὶ μετέσχε πολλῶν γεωλογικῶν ἀποστολῶν. Διωρίσθη καθηγητὴς τῆς γεωλογίας εἰς τὸ Μοντρεάλ. Συνέγραψε πλεῖστα ἔργα, ἐκ τῶν ὁποίων ἄξια μνείας εἶναι: «Ἱστορία τῆς γῆς καὶ τοῦ ἀνθρώπου» (1872), «Ἡ ἀρχὴ τοῦ κόσμου συμφώνως πρὸς τὴν ἀποκάλυψιν καὶ τὴν ἐπιστήμην» (1877), «Ἀπολιθώματα ἀνθρώπων καὶ οἱ ἀντιπρόσωποί των», «Τὸ σημεῖον ἐπαφῆς γεωλογίας καὶ ἱστορίας», «Αἱ νεώτεραι ἰδέαι περὶ ἐξελίξεως», «Περὶ τῆς κοσμογονίας τῶν ἑβραϊκῶν βιβλίων» καὶ ἄλλα. Ὑπῆρξε πολέμιος τῆς θεωρίας ἐξελίξεως τῶν εἰδῶν. Γ. Κ. Γ.

Ντῶϋτς ντὲ λὰ Μὲρτ (Deutsch de la Meurthe), *Ἐρρῖκος.* Γάλλος βιομήχανος (βλ. *Ντέϋτς ντὲ λὰ Μέρτ*).

Ντωφινὲ (Dauphiné) *[Γεωγρ.].* Παλαιὸς νομὸς τῆς Γαλλίας (βλ. λ. *Δελφινᾶτον*).

Ντώφφεριν-Ἄβα (Dufferin and Ava), *Φρειδερῖκος Τέμπλ-Ἄμιλτων, μαρκήσιος*—. Ἄγγλος διπλωμάτης (1826—1902). Τῷ 1855 προσελήφθη ὡς ἀκόλουθος τοῦ λόρδου Ρῶσσελ, μεταβάντος ἐπὶ εἰδικῇ ἀποστολῇ εἰς τὸ συνέδριον τῆς Βιέννης. Τῷ 1860 ἀπεστάλη ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ μικτῇ ἐπιτροπῇ τῶν Δυνάμεων, ἥτις ἐπεφορτίσθη τὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος τοῦ Λιβάνου, ἔνθα ἡ ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων Δρούσων σφ[αγὴ] Χριστιανῶν Μαρονιτῶν προὐκάλεσε τὴν ἀπόβα[σιν] γαλλικῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων. Μετὰ ταῦτα ἐγ[έ]νετο ὑφυπουργὸς τῶν Ἰνδιῶν (18[64] —1866), ὑφυπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, καγκελλάριος τοῦ δουκάτου Λαγκάστερ (18[68] — 1872), γενικὸς διοικητὴς Καναδᾶ (1872) καὶ τῷ 18[79] διωρίσθη πρεσβευτὴς εἰς Ρωσίαν. Μετὰ δύο ἔτη μετετέθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα διεξήγαγε μετὰ τῆς Τουρκίας τὰς διαπραγματεύσεις τὰς σχετικὰς πρὸς τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, ὑπο-

Φρειδερῖκος Ντώφφεριν-Ἄβα.

τελεῖ τότε τῇ Τουρκίᾳ, γεγονότα μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ἀραμπῆ καὶ τὴν ἐπέμβασιν τῆς Ἀγγλίας. Ἡ διπλωματικὴ ἐνέργεια τοῦ Ντώφφεριν συνέτεινε κατὰ πολύ, ὅπως ἐξασφαλίσῃ εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν ἐλευθερίαν ἐνεργείας. Μετὰ τὸν διακανονισμὸν τοῦ ζητήματος τούτου ἀπεστάλη ὡς ἁρμοστὴς εἰς Αἴγυπτον, ἔνθα διέτριψεν ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου 1882 μέχρι τοῦ Μαΐου 1883, πρὸς μελέτην τῶν προβλημάτων τῆς χώρας ταύτης, ὑποβαλὼν σχετικὸν ὑπόμνημα, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις τῶν γενομένων μετὰ ταῦτα μεταρρυθμίσεων. Τῷ 1884 διωρίσθη ἀντιβασιλεὺς τῶν Ἰνδιῶν, διαδεχθεὶς τὸν λόρδον Ρίπον, εἰσηγήθη πολιτικὴν σταθερῶν φιλικῶν σχέσεων μετὰ τοῦ Ἀφγανιστὰν καὶ διηυθέτησε τὴν μετὰ τῆς Ρωσίας κρίσιν, προκληθεῖσαν ἐκ τοῦ ἐπεισοδίου Παντζντὲχ (1885). Τῷ 1888 διωρίσθη πρεσβευτὴς εἰς Ρώμην καὶ τῷ 1892 εἰς Παρισίους, ἀποσυρθεὶς τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας τῷ 1896. Ὁ Ντώφφεριν ἔγραψεν: «Ἐπιστολὰς ἀπὸ τὰ μεγάλα πλάτη», βιβλίον ἐν ᾧ περιγράφει τὰς ἐντυπώσεις του ἐκ τινος ταξιδίου εἰς Ἰσλανδίαν. Οἱ λόγοι του ἐξεδόθησαν τῷ 1882. Γ. Ι. Β.

Ντῶφφυ (Duffy), *Κάρολος-Γκάβαν.* Ἰρλανδὸς πολιτικὸς (βλ. *Ντάφφυ*).

νῦ· τὸ δέκατον τρίτον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου· || φρ. «μὲ τὸ νῦ καὶ μὲ τὸ σίγμα» ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ.

Νυαγία *['Ινδ. Φιλοσ.]*· βλ. λ. *Νυάγυα*.

Νυάγυα (Nyâya) *[Φιλοσ.].* Ἡ ἀρχαιοτέρα ἐκ τῶν ἓξ Νταρσανά, ἤτοι μεγάλων φιλοσοφικῶν σχολῶν τῶν Ἰνδιῶν, ἱδρυθεῖσα, κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ τοῦ Γκοτάμα. Ἡ σχολὴ αὕτη ποιεῖται διάκρισιν μεταξὺ τῆς ὕλης καὶ τοῦ πνεύματος, παραδέχεται τὴν ὕπαρξιν ψυχῆς, ἀναγνωρίζει τὴν ὕπαρξιν προσωπικοῦ θεοῦ (Ἰσβάρα=Κύριος) καὶ ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀπόψεως ἀνήκει εἰς τὴν βραχμανικὴν ὀρθοδοξίαν. Θ. Γ.

νυάζα, ἢ *νυάνζα [Γεωγρ.]*· βλ *νυάσσα*.

Νυαζὲζ (Iles Nuageuses) *[Γεωγρ.].* Σύστημα νήσων, ἐκ τῶν πανυπερτάτων τῆς ὑδρογείου πρὸς νότον (πλάτ. 48° 40' Ν., μῆκ. 69° 03' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2398: Kerguelen islands), κειμένη εἰς 1 μίλ. ΒΔ. τῆς ΒΔ. ἐσχατιᾶς τῶν νήσων Κεργκουελέν. Συγκρατοῦσι τὰ νέφη, ἅτινα διαρκῶς σχηματίζονται εἰς τὴν ψυχροτάτην ἐκεῖ ἀτμοσφαῖραν, δι' ὃ καὶ ἡ ὀνομασία των (=νεφοσκεπεῖς) καὶ ἡ ταυτόσημος ἀγγλικὴ Cloudy island. Ταύτας ἀνεκάλυψε (12 Φεβρουαρίου 1772) ὁ πλοίαρχος Ἰω. Joseph de Kerguelen-Tremerac, κυβερνήτης τῆς γαλλικῆς φρεγάτας «La Fortune». Σ. Ε.

Νυαμβέζι (καὶ πληθ. *Βα - Νυαμβέζι*). Νεγροειδὴς φυλὴ τῆς ὁμοφυλίας τῶν Μπαντοὺ ἐν Ἀφρικῇ. Κατοικεῖ τὰ μεταξὺ Βικτωρίας Νυάνζα καὶ Ταμπόρα ὑψίπεδα τῆς Γερμανικῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς καὶ ὁμιλεῖ διάλεκτον γνωστὴν ὑπὸ τὰ ὀνόματα *Νυαμβουέ, Νιανγκουέ, Νιανυεμπὲ* κ. ἄ. Τινὲς τῶν Νυαμβέζι, γειτνιάζοντες πρὸς ἀραβικὰς φυλάς, ἔχουν ὑποστῇ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀραβικοῦ πολιτισμοῦ. Δ. Ν.

Νυὰμ-Νυὰμ *['Εθνολ.].* Φυλὴ τῆς Ἀφρικῆς (βλ. *Νιὰμ-Νιάμ*).

Νυάνγκουε, ἢ *Νιάνγκουε* (Nyangwe, Nian-gwe) *[Γεωγρ.].* Χωρίον τοῦ βελγικοῦ Κογκό, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Λουάλαμπα. Ἔχει ὀλίγους οἰκίσκους καὶ ἄλλοτε ἦτο ἀκμαῖος ποταμολιμήν, κόμβος μεγάλων ὁδῶν καραβανίων καὶ κέντρον τῆς ἐν Κεντρικῇ Ἀφρικῇ δουλεμπορίας, ὑπὸ τὴν ἐπικράτειαν τῶν Ἀράβων τῆς Ζανζιβάρης. Ὑπῆρξεν ἡ ἀφετηρία πλείστων τῶν μεγάλων ἀφρικανικῶν ἐξερευνήσεων. Π. Ν.

νυάνζα *[Γεωγρ.]*· βλ. *νυάσσα*.

Digitized by Google

νυάσσα *[Γεωγρ.]*. Λέξις ὡρισμένων γλωσσῶν ῖς Κεντρικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, ἧς ὁ ήσιος τύπος εἶναι *νυάνζα* ἀπὸ τῆς μπαντουϊκῆς ζης *ανζα*, σημαινούσης ἐν γένει τὴν ὑδατολεκάην, τὴν λίμνην ἢ τὸν ποταμόν. Δι' αὐτῆς ἀποιλοῦνται αἱ τρεῖς μεγάλαι λίμναι-πηγαὶ τοῦ Νείου: *Βικτωρίας*, *Ἀλβέρτου Ἐδουάρδου* καὶ ἡ λίμνη *υάσσα* (βλ. λ. *Βικτωρία* Νυάνζα, *Ἐδουάρδου λίμη*, *Νυάσσα* καὶ *Νυάσσα* Ἀλβέρτου). —π.

Νυάσ(σ)α, ***Νιάσ(σ)α***, ***Νυάνζα***, ἢ ***Νιάντσα*** *[Γεωραφ.]*. Ἡ τρίτη εἰς μέγεθος λίμνη τῆς Ἀφρικῆς, ς τὸ ΝΑ. αὐτῆς τμῆμα καὶ εἰς 9°30'—14°25' Ν. λάτος καὶ 32°—33° Α. μῆκος. Εἶναι τὸ πρὸς νόον τέρμα τῆς ταφροειδοῦς ἐγκατακρημνίσεως ῆς ΝΑ. Ἀφρικῆς, ἔχουσα σχῆμα ἐπίμηκες, διεύυνσιν σχεδὸν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον, ἔκτασιν ;.500 τ. χλμ., μῆκος 550 χλμ., πλάτος 22—55 χλμ., έγιστον βάθος 7?5 μ. κατὰ τὸ Β. τμῆμά της καὶ τάθμην ὑδάτων 478 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς αλάσσης. Ἀπὸ Β. ὁρίζεται ὑπὸ ἀποτόμων ὑψηῶν ὀρέων, ἀπὸ Α. ὑπὸ τῶν ὀρέων Λίβινγκστον αὶ Μοζάμβα καὶ ἀπὸ Ν. ὑπὸ τῶν ὀρέων Μπέζα αὶ Οὐφάφα. Ἡ βορεία ἀκτὴ καὶ τὸ βόρειον μέος τῆς ἀνατολικῆς ἀνήκει εἰς τὴν Γερμανικὴν νατολικὴν Ἀφρικήν, τὸ νότιον μέρος τῆς ἀναολικῆς ἀκτῆς εἰς τὴν ἑταιρείαν τῆς Νυάσσης Ιορτογαλικὴ Ἀνατολικὴ Ἀφρική) καὶ τὰ ὑπόοιπα παράλια εἰς τὸ προτεκτοράτον τῆς Νυασαλάνδης. Ἔχει ὕδατα γλυκέα, δέχεται ἀπὸ βορρᾶ οὺς ποταμοὺς Σουγκουὲ καὶ Ρουκουρού καὶ ἀπὸ ὐτου διὰ τοῦ ποταμοῦ Σιρὲ ἐκρέει εἰς τὸν Ζαμζην. Ἔχει μικράς τινας νησῖδας, ἰδίως κατὰ τὰ ὀτια, προσβαλλομένη δὲ ὑπὸ τῶν ἀνέμων εἶναι υσχερὴς εἰς τὴν ναυσιπλοΐαν. Τὸ κλῖμά της εἶναι ἄλλον εὐχάριστον. Παρὰ τὰς ὄχθας της διαιτῶναι ἄφθονα εἴδη ζῴων καὶ κατοικοῦν κατὰ τὸ ολὺ φυλαὶ τῶν Μπαντού. Ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τὸ νομα *Μαραβὶ* ὑπὸ τῶν Πορτογάλων (ΙΖ' αἰὼν) αὶ ἐξηρευνήθη (1859) ὑπὸ τοῦ Λίβινγκστον κατὰ ὰ νότια καὶ ὑπὸ τοῦ Ρόσερ κατὰ τὰ ἀνατολικά ῆς παράλια. Ἐκ τῶν κυριωτέρων λιμένων της ναι: ὁ ἄλλοτε γερμανικὸς σταθμὸς *Λάνγκεντουργκ* πρὸς Β., τὸ φρούριον *Τζόνστον* κατὰ τὰ . καὶ οἱ λιμένες *Κότα-Κότα* καὶ *Καρόνκα* κατὰ ὰ Δ. παράλια. Ἡ λίμνη εἶναι μόνιμος σταθμὸς τολίσκου ἀγγλικῶν κανονιοφόρων.

— **Νυάσσα *Ἀλβέρτου*** *[Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς Ἀφρικῆς ἐπὶ τῆς κεντρικῆς ἀφρικανικῆς ταφροειδοῦς ἐγκατακρημνίσεως, ἄλλως ὀνομαζομένη καὶ *ίμνη τοῦ Ἀλβέρτου* ἢ *Μβουτὰν Νσίγκε*. Ἔχει σχῆμα ἐπίμηκες, ἀκανόνιστον, μὲ κατεύθυνσιν ΒΑ. -ΝΔ., ἔκτασιν 5.335 τ. χλμ., στάθμην 621 μ. ὑπὲρ ὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ ἀποτόμους ὄχθας 00 μ. ὕψους πρὸς Δ., 300 μ. πρὸς Α.). Ἐν αὐτῇ ρίσκονται διάφοροι κατοικούμεναι νησῖδες. Ἀπὸ ὐτου συγκοινωνεῖ διὰ τοῦ ποταμοῦ Σεμλικὶ μετὰ ῆς Λίμνης τοῦ Ἐδουάρδου καὶ ἀπὸ βορρᾶ ἐκρεει εἰς τὸν Λευκὸν Νεῖλον. Αἱ δυτικαὶ ἀκταί της νήκουν εἰς τὸ βελγικὸν Κόνγκο καὶ αἱ ἀνατολιαὶ εἰς τὸ προτεκτοράτον τῆς Οὐγάνδης.

— **Νυάσσης ἑταιρεία** (Companhia soberana de yassa) *[Γεωγρ.]*. Αὐτόνομον ἔδαφος τῆς Πορτοαλλικῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς (ἀπὸ τοῦ 1891) κτάσεως 189.800 τ. χλμ., παραχωρηθὲν εἰς τὴν ὁμώνυμον ἑταιρείαν διὰ πεντηκονταετῆ ἐκμετάλευσιν. Ὁρίζεται ἀπὸ Β. ὑπὸ τῆς Γερμανικῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, ἀπὸ Α. ὑπὸ τῆς λίμνης Νυάσσης καὶ τοῦ προτεκτοράτου τῆς Νυασσαλάνδης, ἀπὸ ΝΔ. ὑπὸ τῆς Ζαμβεζίας, ἀπὸ ΝΑ. ὑπὸ ῆς Μοζαμβίκης καὶ ἀπὸ Α. ὑπὸ τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ. Διασχίζει τὴν χώραν ἀπὸ ΝΔ. πρὸς ΒΑ. ποταμὸς *Ροβούμπα* (800 χλμ.), χωρίζων τὸ ΒΔ. ορεινὸν τμῆμα (1703 μ.) ἀπὸ λοιποῦ μᾶλλον πεινοῦ τμήματος. Τὸ ἔδαφος, εὐφορώτατον, παράει σιτηρά, καπνόν, καφὲν κ. ἄ. Κύριοι λιμένες: *Πόρτο Ἀμέλια* (πρωτεύουσα) καὶ *Ἴμπο*. Ἡ ἑταιρεία τῆς Νυάσσης ἐπέχει τὴν θέσιν τῆς παλαιᾶς εριοχῆς τοῦ *Κάμπο Ντελγκάντο* (Cabo Delgado), ενομένης τῷ 1916—1917 θέατρον συγκρούσεων ῶν γερμανικῶν καὶ πορτογαλικῶν στρατευμάτων. π. ν. π.

Νυασσαλάνδη (Nyassaland) *[Γεωγρ.]*. Βρεττανικὸν προτεκτοράτον ἐν ΝΑ. Ἀφρικῇ, μεταξὺ °45' καὶ 17°15' Ν. πλάτους καὶ 33°—36° Α. μήκους, ἀποτελούμενον ἐξ ἐπιμήκους λωρίδος (832 χλμ.) συνιστώσης τὴν Δ. καὶ Ν. ἀκτὴν τῆς λίμνης Νυάσσης καὶ ἐχούσης ἀνθοχώραν εὔρους 80—160 χλμ. Ὁρίζεται ἀπὸ Β. ὑπὸ τῆς Ταγγανίκας, ἀπὸ .. ὑπὸ τῆς Ταγγανίκας, τῆς λίμνης Νυάσσης καὶ ῆς Ἀνατολικῆς Πορτογαλικῆς Ἀφρικῆς, ἀπὸ Ν. ὑπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Πορτογαλικῆς Ἀφρικῆς καὶ ὑπὸ Δ. ὑπὸ τῆς ἰδίας καὶ τῆς Βορείου Ροδεσίας. Ἔχει ἔκτασιν 103.482 τ χλμ. καὶ (1930) 1.356.945 κατοίκους, ὧν 1.936 λευκοὶ καὶ 1.117 Ἀσιανοί. Πρωτεύουσα *Ζόμπα*.

Φυσικὴ Γεωγραφία. Ἡ χώρα ἀποτελεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ ὑψιπέδων, χωριζομένων ὑπὸ περιωρισμένων πεδινῶν χώρων. Ὑψηλότερα σημεῖα εἶναι τὰ ὄρη *Νκόντε* (2.135 μ.) κατὰ ΒΔ., τὰ οροπέδια *Νυίκα* (2.240 μ.) καὶ *Ἀνγκονιλάνδη* (2.130 μ.) πρὸς Δ. τῆς λίμνης Νυάσσης, τὸ ὀρεινὸν σύστημα *Μλάντζε* (3.003 μ.) κατὰ τὴν ΝΑ. ἄκραν καὶ τὸ ὑψίπεδον *Σιρὲ* (2.150 μ.) μεταξὺ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ καὶ τῆς λίμνης *Σίρβα*. Κύριαι λίμναι, πλὴν τῆς Νυάσσης, αἱ *Σίρβα* καὶ *Τσιοῦτα*. Ἡ χώρα καλύπτεται ὑπὸ πλουσίων δασῶν κυπαρίσσων, εὐκαλύπτων κ. ἄ.

Οἰκονομικὴ Γεωγραφία. Εὐδοκιμοῦν ἐν Νυασσαλάνδῃ ὁ καπνός, ὁ βάμβαξ, ὁ καφές, τὸ τέϊον κτλ. καὶ ἡ κτηνοτροφία. Τῷ 1929 ἡ ἐξαγωγὴ ἀνήρχετο εἰς 625.480 λίρας, ὧν 64 % καπνός, 10 % βάμβαξ καὶ 12 % τέϊον. Εἰσάγονται (1929: 770.855 λίραι) τρόφιμα, οἰκοδομήσιμοι ὕλαι, γεωργικὰ ἐργαλεῖα, ὀχήματα καὶ εἴδη ἐνδυμασίας. Ἡ συγκοινωνία ἐξυπηρετεῖται διὰ τῆς ποταμοπλοΐας τοῦ Ζαμβέζη καὶ Σιρέ, διὰ τῆς λίμνης Νυάσσης (1929: 29 πλοῖα), διὰ μικρᾶς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς (280 χλμ.) καὶ ἁμαξιτῶν ὁδῶν (1.096 αὐτοκίνητα). Τὸ προτεκτοράτον ἔχει 30 ταχυδρομικὰ γραφεῖα, 1.267 χλμ. τηλεγραφικῶν καὶ 42 χλμ. τηλεφωνικῶν γραμμῶν.

Πολιτικὴ Γεωγραφία. Ἀνώτατος ἄρχων τῆς χώρας εἶναι ὁ Βρεττανὸς κυβερνήτης, ἀντιπρόσωπος τοῦ βασιλέως καὶ πρόεδρος τοῦ τετραμελοῦς Ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου καὶ τοῦ νομοθετικοῦ συμβουλίου. Ἡ ἀσφάλεια ἐξυπηρετεῖται διὰ σώματος βασιλικῶν Ἀφρικανῶν καραβινιέρων, δι' ἐφεδρικῆς δυνάμεως Εὐρωπαίων καὶ ἀστυνομίας 514 ἀνδρῶν. Διοικητικῶς τὸ προτεκτοράτον διαιρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας καὶ 19 διαμερίσματα μὲ κυρίας πόλεις τὰς *Τζόνστον* (φρούριον), *Καρόνγκα*, *Λιβινγκστονίαν*, *Μπλαντάϊρ* κ. ἄ. Ἔχει (1929) προϋπολογισμὸν 410.688 λιρῶν καὶ δημόσιον χρέος 882.670 λιρῶν. Ὁ ἰθαγενὴς πληθυσμὸς ἀποτελεῖται ἐκ φυλῶν Μπαντού, Ἀνγκόνι, Ὑάο, κ. ἄ., κατὰ τὸ πλεῖστον πρεσβεύει τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ τὸν μωαμεθανισμὸν καὶ ἔχει (1924) 2.447 σχολεῖα. Ἑδρεύουν ἐν τῇ χώρᾳ ἀγγλικανικὴ ἐπισκοπή, δύο ἀποστολικὰ βικαριᾶτα καὶ ἱεραποστολαὶ τῆς ἐλευθέρας σκωτικῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὀλλανδικῆς Ἐκκλησίας τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς κ. ἄ.

— *[Ἱστορ.]* Ἡ ἀνακάλυψις τῆς Νυασσαλάνδης συμπίπτει μὲ τὰς αὐτόθι ἐξερευνήσεις τοῦ Δαυῒδ Λίβινγκστον (1859—1873), ὧν συνέχεια ἦτο ἡ κάθοδος ἀθρόων ἱεραποστόλων καὶ Σκώτων ἀποίκων, δημιουργησάντων, μετὰ ἀπεγνωσμένους ἀγῶνας πρὸς τοὺς Πορτογάλους τοῦ Ζαμβέζη, τὴν *Ἐμπορικὴν Ἑταιρείαν τῶν Ἀφρικανικῶν Λιμνῶν* (African Lakes Trade Corporation). Τῷ 1883 ἱδρύθη ἡ Μπλαντάϊρ καὶ ἀπὸ τοῦ 1885 ἤρξαντο μακροὶ ἀγῶνες πρὸς τοὺς Ἄραβας τῆς Β. Νυάσσης. Τῷ 1891 συνήφθη ἡ μετὰ τῶν Πορτογάλων συνθήκη καὶ τῷ 1896 ἔληξεν ὁ πρὸς τοὺς Ἄραβας πόλεμος δημιουργηθέντων ἐν τῷ μεταξὺ τριῶν βρεττανικῶν ἑταιρειῶν, συνησπισμένων ὑπὸ τοὺς τίτλους *Νυασσαλάνδη* μέχρι τοῦ 1893, *Βρεττανικὴ Κεντρικὴ Ἀφρικὴ* (1893—1907) καὶ εἶτα *Νυασσαλάνδης προτεκτοράτον*, καὶ ὑπαχθεισῶν ἀπὸ τοῦ 1904 εἰς τὸ βρεττανικὸν ὑπουργεῖον τῶν Ἀποικιῶν. Τῷ 1907 παρεχωρήθη τὸ σημερινὸν Σύνταγμα τῆς χώρας, ἥτις κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον ἐγένετο στόχος ἐπιθέσεων ἐκ τῆς Γερμανικῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, εἶτα βάσις διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς τελευταίας ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ τῷ 1905 (Ἰανουάριος—Φεβρουάριος) θέατρον καταπνιγέντος αὐτονομιστικοῦ κινήματος, ποδηγετουμένου ὑπὸ Χριστιανῶν ἰθαγενῶν. Τῷ 1922 ἱδρύθησαν οἱ σιδηρόδρομοι τῆς Νυασσαλάνδης καὶ ἐγένετο τελωνειακὴ ἕνωσις μετὰ τῆς Ζανζιβάρης, Κενυακάνδης καὶ Οὐγάνδης. π.ν.π.

Νυγβηνῖται *Αἰθίοπες* *[Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς ἀφρικανικῆς ἠπείρου, ἐν τῇ ὑπὸ Αἴγυπτον Αἰθιοπίᾳ, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Δ' 7, 10). Α. Θ. Σ.

Νὺ - Γκουντάρ. Μογγόλος αὐτοκράτωρ (βλ. *Ἀχμὲτ σουλτάν*, ΣΤ' σ. 399 β').

νύγμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *νύσσειν*, κέντημα, τὸ ἐκ τοῦ κεντήματος τραυμάτιον: «νύγμα βελόνης».

— *[Δερματολ.]* Τὰ *νύγματα* τῶν ἐντόμων προκαλοῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀντιδράσεις τοῦ δέρματος τοπικάς, ἐνίοτε ὅμως γενικωτέρας, αἱ ὁποῖαι ποικίλλουσιν ἀπὸ τοῦ ἁπλοῦ ἐρυθήματος μέχρις ἐντόνου φλεγμονῆς, ἡ ὁποία εἶναι δυνατὸν νὰ συνοδεύεται ὑπὸ συμπτωμάτων βαρέων. Τὰ νύγματα ἐνίων ἐντόμων ἔχουσι γενικωτέραν σημασίαν διὰ τὴν μετάδοσιν διαφόρων μολυσματικῶν νόσων, διότι τὰ ἔντομα ταῦτα εἶναι οἱ διάμεσοι φορεῖς τῶν μικροβίων.

Νύγματα τῶν ψύλλων. Ταῦτα προκαλοῦσιν ἐπὶ τοῦ δέρματος μίαν ἐκχύμωσιν, ἡ ὁποία περιβάλλεται ὑπὸ ὑπεραιμικοῦ κύκλου πλάτους 5—6 χιλιοστομέτρων, οὗτος δὲ ὑπὸ ἑτέρου ἀναιμικοῦ. Κατ' ἀρχὰς ἐξαφανίζεται ὁ ἀναιμικὸς κύκλος, μετά τινας ὥρας ὁ ὑπεραιμικός, παραμένει δὲ ἐπί τινα καιρὸν τὸ κεντρικὸν αἱμορραγικὸν στίγμα. Οἱ ψύλλοι εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι φορεῖς τῶν μικροβίων τῆς πανώλους, ἀπὸ προσβληθέντων ποντικῶν, εἰς τὸν ἄνθρωπον. Εἰδική τις θεραπεία δὲν εἶναι ἀναγκαία, κατὰ δὲ τοῦ κνησμοῦ κάμνομεν χρῆσιν διαλύματος οἰνοπνευματώδους μεντόλης.

Νύγματα τῶν κωνώπων. Ταῦτα προκαλοῦσι τὸ γνωστὸν βλατιδῶδες ἐξάνθημα, τὸ ὁποῖον προξενεῖ ἀρκετὸν κνησμόν, ἐνίοτε δὲ καῦσον καὶ πόνον. Τὰ φαινόμενα ταῦτα καταπολεμοῦνται διὰ ψυχρῶν ἐπιθεμάτων ἢ διὰ πλύσεων ὕδατος τῆς Κολωνίας. Πρέπει νὰ ἀποφεύγεται τὸ ξύσιμον, διότι προκαλοῦνται συχνάκις λίαν δυσάρεστοι δευτεροπαθεῖς μολύνσεις. Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν νυγμάτων τῶν κωνώπων κάμνομεν ἐπάλειψιν τῶν γυμνῶν μερῶν τοῦ σώματος διὰ καμφορούχου ἐλαίου ἢ ἐλαίου γαρυφάλλων ἢ γλυκανίσου.

Νύγματα τῶν κόρεων. Ταῦτα προκαλοῦσιν ἐξάνθημα βλατιδῶδες, ὅμοιον πρὸς τὸ τῆς κνιδώσεως, ἐνίοτε δὲ ἔντονον οἴδημα τοῦ προσβληθέντος μέρους. Κατὰ ἐμφανιζομένου κνησμοῦ κάμνομεν πλύσεις μὲ διάλυσιν ἀμμωνίας ἢ μὲ οἰνοπνευματοῦχον διάλυμα μεντόλης.

Νύγματα φθειρῶν. Τὰ νύγματα τῶν φθειρῶν τῆς κεφαλῆς προκαλοῦσι κοινὸν ἔκζεμα, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται συνήθως εἰς τὸν αὐχένα καὶ συνοδεύεται ὑπὸ ἐξοιδήσεως τῶν αὐχενικῶν ἀδένων. Τὰ νύγματα τῶν φθειρῶν τοῦ σώματος προκαλοῦσι μεγάλην βλατίδα καὶ καθιστῶσι τὸ δέρμα εὐπαθέστατον, οὕτως ὥστε τὸ ξύσιμον διὰ τοῦ δακτύλου προκαλεῖ τὰς χαρακτηριστικὰς βαθείας ἐκδορὰς τῆς ἐπιδερμίδος. Ἡ κυρίως θεραπεία εἶναι ἡ καταστροφὴ τῶν φθειρῶν διὰ τῆς ἀπολυμάνσεως τῶν ἐνδυμάτων καὶ διὰ συνεχῶν θερμῶν λουτρῶν. Κατὰ τοῦ ἐκζέματος κάμνομεν χρῆσιν ἀλοιφῆς ψευδαργύρου.

Νύγματα τῶν μελισσῶν. Ταῦτα προκαλοῦσι λίαν δυσαρέστους ἐξοιδήσεις τοῦ δέρματος, αἱ ὁποῖαι ἐνίοτε καταλήγουσιν εἰς ἀποστήματα. Ἅμα τῷ νύγματι πρέπει νὰ καταβληθῇ φροντίς, ὅπως ἐξαχθῇ ἡ νύσσουσα κεντρὶς τοῦ ἐντόμου. Θεραπευτικῶς κάμνομεν χρῆσιν ψυχρῶν ἐπιθεμάτων διαλύματος χλωριούχου ἀσβεστίου, εἰς τὸ ὁποῖον ρίπτομεν μικρὰν ποσότητα καθαροῦ οἰνοπνεύματος. Κ. Κ. Κ.

νυγματώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ προξενῶν νύγματα· || ὁ ὅμοιος μὲ νύγμα.

νυγμὸς (ὁ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ νύσσειν, κέντημα, ἄλλως *νύξις*· || εἶδος ἐνοχλήσεως ἐπὶ τοῦ δέρματος: «αἰσθάνομαι νυγμοὺς εἰς τὰς χεῖρας, — εἰς τοὺς πόδας».

Νυδρὶ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Βαυκερῆς τῆς ἐπαρχίας Λευκάδος τοῦ νομοῦ Πρεβέζης. Κάτοικοι (1928) 212. Κατὰ τὸν Δαϊρπφελδ, ὑποστηρίζοντα ὅτι ἡ Λευκὰς εἶναι ἡ ὁμηρικὴ Ἰθάκη, ἡ πόλις τοῦ Ὀδυσσέως ἔκειτο εἰς τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς πεδιάδος, ἐν ᾗ κεῖται τὸ χωρίον, μὲ λιμένα τὸν ὅρμον Βλυχό. Κατὰ τὰς ἐνεργηθείσας ἀνασκαφὰς ἀπεκαλύφθησαν ἀρκετὰ ἀρχαῖα μνημεῖα (τάφοι, ἀγγεῖα, τοῖχοι) καὶ λείψανα προϊστορικοῦ ὑδραγωγείου.

Νυέσιν, ἢ ***Νυέσχιν*** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας (βλ. *Νιέσιν*).

Νυιρεντγκυχάζα (Nyiregy haza) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Οὐγγαρίας καὶ πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Σάμπολτς. Κεῖται Α.Β.Α. τῆς Βουδαπέστης, μεθ' ἧς συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Κάτ. 43.320. Εἶναι γεωργικὸν κέντρον, παράγει ὀπώρας καὶ ἐξαίρετον οἶνον. Εἰς τὴν περιφέρειαν ὑπάρχουν πολλαὶ μικραὶ ἁλμυραὶ λίμναι. Γ. Ι. Β.

Νυΐ-Σαὶν - Ζὼρζ (Nuits-Saint-Georges) *[Γεωγραφ.]*. Γαλλικὴ κωμόπολις ἐν τῷ νομῷ Κὸτ-ντ' Ὂρ. Κάτ. (1921) 3.237. Παρ' αὐτήν, κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870, ἐνικήθησαν οἱ Γάλλοι ὑπὸ τῶν βαδικῶν στρατευμάτων τοῦ Γκλοῦμερ, ἅτινα καὶ κατέλαβον τὴν κωμόπολιν.

Νυϊττὲ (Nuitter), ***Κάρολος-Στέφανος-Λουδοβῖκος Τρυϊνέ***. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς (1828—1899). Ἀρχικῶς ἦτο δικηγόρος, στραφεὶς δὲ πρὸς τὸ θέατρον ἐγένετο ἀρχειοφύλαξ τοῦ Παρισινοῦ μελοδράματος καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν συγγραφὴν κωμειδυλλίων, ὧν κυριώτερα: «Ἕνα φλυτζάνι τσάϊ», «Ἔχασα τὴν Ἀνδαλούζα μου» κ. ἄ. Ἔγραψαν ἐπίσης λιμπρέτα, ἐν οἷς «Ρωμαῖος καὶ Ἰουλιέττα», «Ἡ πριγκήπισσα τῆς Τραπεζοῦντος», «Ἡ τελευταία ἡμέρα τῆς Πομπηΐας», «Ὁ ἥλιος τοῦ μεσονυκτίου» κ.ἄ., μπαλέτα, ἐν οἷς: «Ἡ πηγή», «Γκρέτνα-Γκρὴν» κλπ. καὶ μελέτας ὡς αἱ «Ἱστορία καὶ περιγραφὴ τοῦ νέου Μελοδράματος» (1884) καὶ «Αἱ ἀρχαὶ τοῦ γαλλικοῦ μελοδράματος» (1886). Μετέφρασεν ἔτι τὰ ἔργα: «Μαγεμένος Αὐλός», «Ἀϊδά», «Λοενγκρῖνος» κ. ἄ. —π.

Νὺκ (Nück), ***Ἀντώνιος***. Ἐπιφανὴς Ὀλλανδὸς ἀνατόμος (1650—1692). Ἐσπούδασεν ἐν Λέϋντεν καὶ τῷ 1687 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἀνατομικῆς καὶ ἰατρικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ αὐτῆς. Ἡ συμβολή του εἰς τὴν ἀνατομικὴν καὶ φυσιολογίαν ὑπῆρξε σημαντική. Ἀφ' ἑτέρου ἠσχολήθη μὲ τοὺς σιελογόνους ἀδένας καὶ τοὺς ἐκφορητικοὺς αὐτῶν πόρους, μὲ τοὺς ὀφθαλμικοὺς ἀδένας τοῦ κυνός, μὲ τὰ γεννητικὰ ὄργανα τοῦ ἀνθρώπου κλ. Ἔγραψε: «De ductu salivali novo, saliva, ductibus oculorum aquosis et humore oculi aquaeo» (1685—1686), «Sialographia et ductuum aquosorum anatome nova» (1690, 1727), «Defensio ductuum

Digitized by Google

aquosorum nec non fons salivalis novus, hactenus non descriptus» (1691—1695), «Adenographia curiosa et uteri foeminaei anatome nova» (1691, 1722), «Operationes et experimenta chirurgica» (1692, 1714). Περιέγραψεν ἐπίσης κόλπωμα περιτοναϊκὸν συνοδεῦον κατὰ τὴν ἐμβρυϊκὴν ζωὴν τὸν στρογγύλον σύνδεσμον μέχρι τῆς ἀκάνθης τῆς ἥβης, ὅπερ μετὰ τὸν τοκετὸν δὲν ὑφίσταται φυσιολογικῶς. Τὸ κόλπωμα τοῦτο εἶναι ἔκτοτε γνωστὸν ὡς *πόρος τοῦ Νύκ.* Ο. Ρ.

Νυκέμπενγκ (Nyköbing) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Δανίας ἐπὶ τῆς νήσου Φάλστερ. Κάτ. (1926) 13.500. Ἔχει ἀνωτέρας σχολάς, βιομηχανίαν καπνοῦ καὶ τροφίμων. Γ. Θ. Κ.

νύκκειος ***πόρος*** *[Ἀνατομ.]*· βλ. λ. *νούκειος πόρος.*

Νύκλι ***(Ἀμύκλιον)***. Ὀχυρὰ μεσαιωνικὴ ἑλληνικὴ πολίχνη, ἀκμάσασα κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους (Ι′ μ. Χ. αἰῶνα) καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς κατακτήσεως τῆς Πελοποννήσου (Μορέως) ὑπὸ τῶν Φράγκων, ὅτε τὸ Νύκλι καὶ ἡ παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς Μεγαλοπόλεως Βελίγοστη ἦσαν κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦ Μορέως «χῶρες προεστὲς εἰς ὅλον τὸν Μορέαν». Εἰς τὸ Ἀμύκλιον, πόλιν κατοικουμένην ὑπὸ ἀμείκτων Ἑλλήνων καὶ Χριστιανῶν, εὑρισκόμενος ὁ ὅσιος Νίκων ὁ «Μετανοεῖτε», ὅτε ἐπέστρεφεν ἐκ Πατρῶν εἰς Λακεδαιμονίαν, ἐξηνάγκασε τοὺς κατοίκους της νὰ ἐκδιώξουν ἐκ τῆς πόλεώς των τοὺς Ἰουδαίους, δεχθεὶς μόνον ὑπ' αὐτὸν τὸν ὅρον νὰ κατέλθῃ εἰς ταύτην, λυμαινομένην ὑπὸ λοιμοῦ: «εἰ πειθαρχήσετε, εἶπε, καὶ ἡ λοίμη φεύξεται ἀφ' ἡμῶν κἀγὼ ἔσομαι τὸ λειπόμενον τῆς ἐμῆς βιοτῆς ἐκτελῶν σὺν ὑμῖν». Ὅτε ἤρχισεν ἡ φραγκικὴ κατάκτησις τῆς Πελοποννήσου (1205 μ. Χ.), οἱ κάτοικοι τοῦ Νυκλίου, τῆς Βελίγοστης, τῆς Λακεδαιμονίας, οἱ Μελιγγοὶ καὶ ὁ δεσπότης τῆς Ἠπείρου Μιχαὴλ Ἄγγελος ἦσαν οἱ πρῶτοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες, ὀργανώσαντες σῶμα ἐς 600 περίπου ἀνδρῶν, ἐτόλμησαν νὰ συνάψουν τακτικὴν μάχην εἰς τὸν ἐλαιῶνα τοῦ Κούντουρου τῆς βορειοανατολικῆς Μεσσηνίας. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀτυχῆ ἔκβασιν τῆς μάχης ἐκείνης καὶ τὴν ἐν Ἀνδραβίδᾳ σύνταξιν ὑπὸ τοῦ Γοδοφρείδου Βιλλαρδουΐνου τοῦ καταστατικοῦ χάρτου τοῦ πριγκιπάτου τῆς Ἀχαΐας, τοῦ ὁποίου μία ἐκ τῶν 12 βαρωνειῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιῃρέθη τοῦτο, ἦτο καὶ ἡ τοῦ Νυκλίου, παραχωρηθεῖσα μετὰ 6 τιμαρίων της εἰς τὸν Γουλιέλμον de Morlay, οἱ κάτοικοι τούτου ἀντεστάθησαν ὄπισθεν τῶν ὑψηλῶν τειχῶν του μὲ πολλὴν καρτερίαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας (1207), παραδοθέντες ὅτε ἐπείσθησαν ὅτι πᾶσα ἀντίστασις ἀπέβαινε ματαία (ὁ Βιλλαρδουΐνος εἶχεν ὁρκισθῆ ὅτι θὰ σφάξῃ ὅλους τοὺς κατοίκους, ἂν κατελάμβανε τὸ Νύκλι ἐξ ἐφόδου καὶ οὐχὶ δι' οἰκειοθελοῦς παραδόσεως). Μετὰ τὴν κατάκτησίν του, γενόμενον καὶ ἕδρα Φράγκου ἐπισκόπου μὲ 4 ἱπποτικὰ φέουδα, ἀπέβη ἐκ τῶν κυριωτέρων ὁρμητηρίων τῶν Φράγκων τοῦ Μορέως ἕνεκα τῆς ἐπικαίρου τοποθεσίας του. Οὕτως ἐξ αὐτοῦ ὡρμήθη κατὰ τὸ 1258 ὁ Γουλιέλμος Βιλλαρδουΐνος, ὅτε ἐπῆλθε κατὰ τοῦ κύρη τῶν Ἀθηνῶν Γουΐδωνος Δελαρός, τὸν ὁποῖον ἐνίκησε κατὰ κράτος παρὰ τὸ πλησίον τῶν Μεγάρων Καρύδι, καὶ εἰς αὐτὸ συνῆλθεν ἡ κούρτη, ἥτις διὰ μὲν τὸν Γουΐδωνα ἔκρινεν ἑαυτὴν ἀναρμοδίαν, παραπέμψασα τοῦτον νὰ κριθῇ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου τοῦ Θ′, διὰ δὲ τὸν σύμμαχόν του Γοδοφρεῖδον de Bruyères, βαρῶνον τῆς Καρυταίνης καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀναμφισβητήτως ὑποτελῆ τοῦ πρίγκιπος τῆς Ἀχαΐας (τοῦ Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου), ὁδηγηθέντα πρὸ αὐτῆς «μὲ τὸ καπίστρι εἰς τὸν λαιμὸν» (Χρον. Μορέως 3351) ἱκέτευσε τὴν συγγνώμην τοῦ νικητοῦ ἐπικυρίαρχου του. Εἰς τὸ Νύκλι συνῆλθον καὶ ὁ βάϊλος μετὰ τῶν Φράγκων βαρώνων, οἵτινες ἔδωσαν τὴν συναίνεσίν των περὶ παραχωρήσεως τῶν φρουρίων Μυστρᾶ, Μονεμβασίας καὶ Μαΐνης πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἐν Πελαγονίᾳ συλληφθέντος Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου. Κατὰ τὸ 1264 τὸ Νύκλι ἐπολιορκήθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμονόπαιδος Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, ἀλλὰ δὲν κατελήφθη, ἕνεκα τῆς ἀποχωρήσεως τῶν μισθοφόρων Τούρκων στρατιωτῶν ἐκ καθυστερήσεως τοῦ μισθοῦ των. Ὁμοίως ἔγινεν ὁρμητήριον καὶ τῶν Ἑλλήνων τοῦ Νύκλι, ὅτε ἀνακατελήφθη ὑπὸ τούτων. Οὕτω εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Νυκλίου κατὰ τὸ 1296 συνήθροισε τὴν στρατιάν του ὁ στρατηγὸς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅστις ὡδήγησε ταύτην ἐναντίον τῶν Σκορτῶν. Οἱ Ἕλληνες, ἀνακαταλαβόντες τὸ Νύκλι, ἐκρήμνισαν τὸ τεῖχός του, δυσφρούρητον ἕνεκα τῆς μεγάλης ἐκτάσεώς του, καὶ ἀνήγειραν δύο μικρότερα φρούρια, ἓν εἰς τὸ Νύκλι καὶ ἕτερον πλησίον αὐτοῦ. Κατὰ τὸ 1456 τὸ Νύκλι, μετονομασθὲν ἐν τῷ μεταξὺ *Μουχλὶ* (*Μοχλί, Παλαιομουχλί*) ἦτο πόλις εὐδαίμων καὶ ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Ἀσάνη, ὅστις καὶ παρέδωκε τοῦτο εἰς τὸν Μωάμεθ κατὰ τὸ 1458. Ἡ ὀρθόδοξος ἐπισκοπὴ Νυκλίου (Ἀμυκλίου), διάδοχος τῆς ἀπὸ τοῦ ΣΤ′ μὲν αἰῶνος ἱδρυθείσης, σχολαζούσης δὲ βραδύτερον, ἐπισκοπῆς τῆς Τεγέας, ὑπήχθη κατὰ τὸ 1082 εἰς τὴν μητρόπολιν Λακεδαιμονίας. Ὅτε ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου ἐγένετο ἀνασύστασις τῶν ἀρχιερατικῶν θρόνων Πελοποννήσου (1283) καὶ ἀνασυνέστη καὶ ἡ ἐπισκοπὴ Ἀμυκλίου μὲ ἐπίσκοπον τὸν Νικόλαον Διακὴν, ὑπήχθη εἰς τὴν μητρόπολιν Πατρῶν, δὲν ἔπαυσεν ὅμως ἀμφισβητουμένη αὕτη ὑπὸ τῆς μητροπόλεως Λακεδαιμονίας, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ μεμαρτυρημένον εἶναι ὅτι περιῆλθε κατὰ τὸ 1340 καὶ ὑπήγετο καὶ κατὰ τὸ 1562, ὅτε ἦτο καὶ ἡ πρωτόθρονος τῆς μητροπόλεως ταύτης ἐπισκοπή. Ἀπὸ τοῦ 1701 (ἴσως καὶ πρότερον), ἐπὶ τοῦ Ἐνετοῦ προνοητοῦ Φρ. Γριμάνη, ὁ ἐπίσκοπος Ἀμυκλίου (Νυκλίου) φέρει τὸν τίτλον ἐπισκόπου Ἀμυκλῶν καὶ Τριπολιτσᾶς, ἔχων ἕδραν τὴν Τρίπολιν. Κατὰ τοὺς μετὰ ταῦτα ὅμως χρόνους, ὁτὲ μὲν ὁ ἐπίσκοπος Ἀμυκλῶν καὶ Τριπολιτσᾶς εἶναι ὁ αὐτός, ὁτὲ δὲ συνυπάρχουν ἐπίσκοπος Ἀμυκλῶν καὶ ἐπίσκοπος Τριπολιτσᾶς. Κατὰ τὸ 1804 ὁ κοινὸς ἐπίσκοπος Ἀμυκλῶν καὶ Τριπολιτσᾶς Νικηφόρος προήχθη εἰς ἀρχιεπίσκοπον. Μετὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ ἐλευθέρου ἑλληνικοῦ κράτους ἡ ἐπισκοπὴ Ἀμυκλῶν ἔπαυσεν ὑπάρχουσα.

Ὁ τύπος Νύκλι προῆλθεν ἐκ τῆς λέξεως ***Ἀμύκλιον***, λαβούσης διαδοχικῶς τὰς μορφὰς *Ἀμύκλιν, Μύκλιν, Νύκλιν, Νύκλι*, ἡ δὲ λέξις πάλιν Ἀμύκλιον ἐκ τῆς λέξεως *Ἀμύκλαι*, ὀνόματος τῆς ἀρχαιοτάτης ἀχαϊκῆς ἐν Λακωνικῇ πόλεως, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἐγκαταλιπόντες τὴν πατρίδα των, πιθανῶς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς σλαυϊκῆς εἰς τὴν Λακωνικὴν ἐπιδρομῆς, ἔκτισαν τὸ Ἀμύκλιον, τὰς μικρὰς δηλαδὴ Ἀμύκλας. Ὁ τύπος Ἀμύκλιν ἐξειλίχθη καὶ εἰς τοὺς τύπους *Μούκλιν, Μοῦχλιν, Μουχλί*, ὡς ἐλέγετο κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως τὸ Νύκλι.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Π. Ζερλέντου*. Ἡ μητρόπολις Ἀμυκλῶν καὶ Τριπολιτσᾶς κ. λ. π. *Γ. Π. Ἀναγνωστοπούλου*, Λακωνικὰ Χρονικὰ (σ. 15 καὶ 16). Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

Νυκλιᾶνοι, ἡ ***Νικλιᾶνοι***. Οὕτω καλοῦνται τὰ μέλη τῶν ἰσχυρῶν ἐν Μάνῃ οἰκογενειῶν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ τῶν ἀνισχύρων, ἅτινα καλοῦνται *Φαμέγιοι*. Νυκλιᾶνοι λοιπὸν εἶναι οἱ «μεγαλογενῆτες», οἱ ἀνήκοντες «εἰς ἀντρειανὴ (ἀνδρείαν) καὶ πολυκράτη (πολυμελῆ) γενιά», «οἱ μεγαλουσιάνοι», «οἱ φυσικάριδες» (ἀπὸ φύσεως εὐγενεῖς), οἱ ἔχοντες «καλὸ παπποῦδικὸ» (καὶ ἀπὸ πάππου εὐγενεῖς), ὡς καλοῦνται ποικιλωνύμως οἱ ἀνήκοντες εἰς πολυμελεῖς, εὐγενεῖς τὴν καταγωγήν, ἰσχυρὰς ἀπὸ πάππου καὶ προπάππου καὶ διακριθείσας εἴτε εἰς πόλεμον κατὰ ξένου ἐχθροῦ, εἴτε εἰς ἐμφύλιον κατ' ἄλλης γενιᾶς, οἰκογενείας. Ἐνῷ οἱ Φαμέγιοι ἐλέγοντο καὶ «ἀχαμνόμεροι», «λωβοσείριδες» (ἐκ λωβῆς-ἀσήμου σειριᾶς-γενιᾶς) κλπ. Ἡ ἐπιβαλλομένη κατὰ τὰ μανιάτικα ἤθη ἐκδίκησις διὰ τὴν προσβολὴν οἱουδήποτε Μανιάτου ἦτο ἀγριωτέρα, ὁσάκις ὁ προσβληθεὶς ἦτο Νυκλιᾶνος καὶ ἔφθανε μέχρις ἐξοντώσεως τῆς προσβαλούσης οἰκογενείας, ὁσάκις ὁ προσβαλὼν Νυκλιᾶνον ἀνῆκεν εἰς γενιὰν Φαμεγίου. Κατὰ τὴν ἐν Μάνῃ διαδεδομένην παράδοσιν, οἱ Νυκλιᾶνοι εἶναι ἀπόγονοι τοῦ Νίκλου, ὁ ὁποῖος «Στὸμ παλιὸ καιρὸ ἦρθε ἀπὸ τὰ Μπουγάζια τῆς Πόλης...τὸγ καιρὸ ποὺ οἱ Μανιᾶτες δὲν ἐγνωρίζασι ἀκόμη τὴ μπαρούτη». Ἀντιθέτως δὲ πρὸς τὴν παράδοσιν ταύτην ἐξηνέχθησαν ποικίλαι ἄλλαι γνῶμαι, ἐκ τῶν ὁποίων ἐφαίνετο ἐπικρατοῦσα ἡ τῆς καταγωγῆς τῶν Νυκλιάνων ἀπὸ ἀνθρώπους καταφυγόντας εἰς Μάνην ἐκ τῆς πολίχνης *Νύκλι* (βλ.λ.)· διὰ τοῦτο καὶ ἐγράφετο ἡ λέξις δ' υ (*Νυκλιᾶνοι*). Κατὰ τὸν Σ. Κουγέαν («Herkunft und Beteutung von neugriech. Nikliänoi und Φαμέγιοι» ἐν τῷ περιοδικῷ Glotta 1907) οἱ Νυκλιᾶνοι εἶναι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Νικολάου de St. Omer, ὅστις εἶχε κτίσει ἐκτὸς ἄλλων φρουρίων ἐν Μεσσηνίᾳ καὶ καστέλλι εἰς τὴν Μάνην (εἰς τὰ πρόβουνα τοῦ ἀκρωτηρίου Θυρίδες, κοινῶς Κάβο Γκρόσο), ἐκαλεῖτο δὲ ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων *Νίκολος* καὶ κατὰ συγκοπὴν *Νίκ(ο)λος*. Γ. Δ. Κ.

νυκταγινοειδῆ (τὰ) (Nyctaginaeae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα πόας, θάμνους καὶ σπανιώτερον δένδρα ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς, Ἀμερικῆς καὶ Αὐστραλίας. Γνωστότερα γένη εἶναι ἡ *βουγαινβυλλαία*, ἡ *θαυμασία* καὶ ἄλλα. Δ. Ν. Π.

νυκτάλη (ἡ) (Nyctale) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἁρπακτικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *νυκταλίδων*, περιλαμβάνον γλαῦκας ἐνδιαιτωμένας εἰς τὰ δάση καὶ φωλεοποιούσας ἐντὸς τῶν ὀπῶν τῶν κορμῶν τῶν δένδρων. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *νυκτάλη ἡ ριγχαρδσόνειος* (Nyctale rinchardsonii), ἥτις ἔχει σῶμα βραχύ, κεφαλὴν μεγάλην, ὦτα μικρά, πτέρυγας ἀνεπτυγμένας καὶ μᾶλον βραχείας, οὐρὰν μετρίου μεγέθους καὶ πόδας μᾶλλον βραχεῖς. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Δ. Ν. Π.

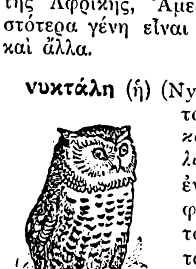

Νυκτάλη ἡ ριγχαρδσόνειος.

— *[Παλαιοζῳολ.]* Ἀπολιθωμένα λείψανα ...λης συναντῶνται ἐντὸς στρωμάτων τῆς ...καίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ.

νυκταλίδαι (οἱ) (Nyctalidae) *[Ζῳολ.]*. ...γένεια πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν ἁρπακτ... περιλαμβάνουσα γλαῦκας ἀπαντώσας εἰς τὰς ...ρείους χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας ... τῶν γνωστοτέρων γενῶν εἶναι ἡ *νυκτάλη* (β...

νυκταλωπία (ἡ) (nyctalopie, hesperanopie ...pusculaire, hypoadaptation rétinienne) *[Ὀ...μολ.]*. Ὅρος χρησιμοποιηθεὶς τὸ πρῶτον ὑπὸ ... Ἱπποκράτους: «Οἱ δὲ τῆς νυκτὸς ὁρῶντες, ... νυκτάλωπας καλέομεν». Ἡ κλινικὴ περιγραφὴ ... νυκταλωπίας παρ' Ἱπποκράτει ἀποδεικνύει ... πρόκειται περὶ *κερατοεπιπεφυκίτιδος* τῶν λυμ...κῶν καὶ χοιραδικῶν ἀτόμων, ἐπερχομένης ...πιν νοσημάτων τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων ... κυριώτερον σύμπτωμα τῆς νόσου εἶναι ἡ φ...φοβία, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας οἱ πάσχοντες ... ἡμέραν μὲν δὲν δύνανται νὰ ἴδωσιν εὐκρινῶς ... νύκτα ὅμως, παυούσης τῆς φωτοφοβίας, βλέ...σιν. Ὁ Ἱπποκράτης πρὸς θεραπείαν τῆς νυ...λωπίας συμβουλεύει καὶ τὴν βρῶσιν ὠμοῦ ἥπ... βοὸς ἐντὸς μέλιτος. Ἡ τοιαύτη ὀργανοθερα... δὲν ξενίζει τοὺς ἰατροὺς τῆς σήμερον, διότι ἡ ...ρήγησις τοῦ ἥπατος καὶ τοῦ ἡπατικοῦ ἐλαίου ...ονίσκου θεωρεῖται καὶ εἶναι ἓν τῶν λυσιτε...ρων φαρμάκων διὰ τοὺς χοιραδικοὺς καὶ λυμ...κούς. Ἡ νυκταλωπία περιγράφεται καὶ ὑπὸ τῶν ...τόπιν ἰατρῶν (Γαληνός, Ὀρειβάσιος, Ἀέτιος, Ἀ...της κ.ἄ.), ἀλλ' ἡ περιγραφὴ αὐτῆς διαφέρει τ... τῆς τοῦ Ἱπποκράτους. Κατὰ τὸν Γαληνὸν καὶ ... ἄλλους ἀρχαίους ἰατρούς, νυκτάλωπες εἶναι *ἀλαοί*, ἤτοι οἱ τυφλοὶ κατὰ τὴν νύκτα. Οἱ ὀφ...μοὶ τῶν νυκταλώπων οὐδὲν ἐξωτερικὸν σύμπ... παρουσιάζουσιν, ἡ δὲ νόσος γίνεται φανερὰ ... τὴν νύκτα, ὁπότ οἱ πάσχοντες δὲν βλέπουσι. ... σήμερον εἰς τοὺς νυκτάλωπας τούτους χορηγ... ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἧπαρ ἢ κάλλιον ἔλαιον ὀνίσ... διότι ἡ νυκταλωπία εἶναι συνηθέστατα σύμπ... ἐμφανιζόμενον ὅταν λείψῃ ἐν τῷ ὀργανισμῷ ... βιταμίνη A (liposoluble), ἥτις καὶ ἐμπεριέχεται ... ἀφθονίᾳ ἐντὸς τοῦ ἐλαίου τοῦ ἥπατος τοῦ ὀνίσ...

Τὴν νυκταλωπίαν οἱ νεώτεροι ἰατροὶ ἐμελέτη...σαν ἐπισταμένως καὶ περιέγραψαν διαφόρους ... τῆς μορφάς. Ἅπασαι αἱ μορφαὶ αὗται ἔχουσι ...νὸν σύμπτωμα τὴν μείωσιν τῆς ὁράσεως, ὅτα... ἔντασις τοῦ φωτὸς ἐλαττωθῇ, ὡς συμβαίνει κ... τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ὁπότε ὁ νυκτάλωψ ἀρ... νὰ μὴ βλέπῃ καλῶς, ὅταν δὲ ἐπέλθῃ ἡ νὺξ ὁ νυ...κτάλωψ οὐδόλως ἢ ἐλάχιστα βλέπει. Τὸ αὐτὸ ...βαίως συμβαίνει καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν, ἀρκεῖ ... φῶς νὰ ἐλαττωθῇ· τοὐναντίον ὁ νυκτάλωψ β... καὶ κατὰ τὴν νύκτα, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἔντονον ... Εἰς τὴν ἐξ ἀβιταμινώσεως (A) νυκταλωπίαν πα...τηρεῖται συχνὰ ἐπὶ τοῦ ἐπιπεφυκότος τοῦ σ...ροῦ εἰς τὸ ἔξω ἢ μέσα τμῆμα τῆς στεφάνης ...γωνικὴ λευκὴ πλάξ, ξηρὰ καὶ ἀφρώδης. Ἐ... ἀβιταμίνωσις εἶναι ἐντονωτέρα, συνυπάρχει δὲ ... ἐντερικὴ ἀσθένεια, ὡς συνήθως παρατηρεῖται ... τὰ νήπια, τότε ἡ ξήρωσις δύναται νὰ κατα... καὶ τὸν κερατοειδῆ, ὅστις ἐνδέχεται νὰ ἐκ... καὶ νὰ παρουσιάσῃ τὰ συμπτώματα τῆς κε... μαλακύνσεως. Ἡ ἀβιταμίνωσις ἐπέρχεται, ὅτα... εἰς τὰ νήπια καὶ παιδία διδόμενον γάλα ἢ ... γένει δίαιτα εἶναι ἀνεπαρκὴς εἰς βιταμίνας A. ... τοιαύτας περιπτώσεις ἡ νυκταλωπία δύναται ... παρουσιασθῇ καὶ ὑπὸ μορφὴν ἐπιδημίας. ... τὴν νυκταλωπίαν ταύτην οὐδεμίαν τὸ ὀφθαλμο...σκόπιον ἀνακαλύπτει ἀλλοίωσιν τῶν χιτώνων ... βολβοῦ καὶ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς. Ἡ ἔλλ... τῶν ὀφθαλμοσκοπικῶν συμπτωμάτων ἀντιτ... πρὸς ἑτέραν μορφὴν νυκταλωπίας, καθ' ἣν ὁ ... φιβληστροειδὴς παρουσιάζει μελαγχρωστικὰς ... λοιώσεις ὑπὸ τύπον ὀστεοπλάστων. Εἰς τὰ ... στατικὰ ταῦτα παρατηρεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλ... συγγένεια μεταξὺ τῶν γονέων, ἐνδέχεται δὲ ... μέλη τῆς αὐτῆς οἰκογενείας νὰ παρουσιάζου... νόσον κληρονομικῶς. Ἡ ἐκδήλωσις τῆς κλη... μικότητος ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις καθορισμοῦ ...ρας μορφῆς νυκταλωπίας, καθ' ἣν ἡ νόσος ... βιβάζεται συνεχῶς ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ... πον οἰκογενειακῆς κληρονομικῆς νόσου. Τὴν ... φὴν ταύτην ἐμελέτησαν ἐπισταμένως οἱ C... Truc, Nettleship, Capion καὶ ἄλλοι, κατορθ... τες ἐπὶ σειρὰν γενεῶν ν' ἀποδείξουν τὴν ... πτον κληρονομικότητα τῆς νόσου (ἀπὸ τοῦ 1... μέχρι τοῦ 1908). Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πό... παρετηρήθη νυκταλωπία ἄνευ ἀλλοιώσεων ... ἀμφιβληστροειδοῦς ἐπὶ στρατιωτῶν, οἵτινες ... φοντο ἄριστα, μὲ τροφὰς ἐμπεριεχούσας βιτα... μὴ ἐξαιρουμένης καὶ τῆς βιταμίνης A. Τὴν ν... λωπίαν ταύτην ἀπέδωκαν οἱ ἰατροὶ εἰς ὑπερ... σιν καὶ νευρικὴν ἐξάντλησιν. Α. ΓΑΒΡ...

νυκταλωπικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος ... τὴν νυκταλωπίαν, ὁ τῆς νυκταλωπίας || ὁ πά... νυκταλωπίαν.

νυκταλωπιῶ (*—άω*), καὶ ***νυκταλωπῶ*** (... πάσχω νυκταλωπίαν.

Digitized by Google

νυκτανθὲς (τὸ) (Nyctanthes) *[Βοτ.]*. Γένος φυ-ν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐλαιοειδῶν*, περιλαμβάνον μνους ἢ δενδρύλλια ἰθαγενῆ τῶν ἀνατολικῶν ρῶν τῶν Ἰνδιῶν. Γνωστότερον εἶδος εἶναι τὸ *κτανθὲς τὸ πένθιμον* (Nyctanthes arbor-tristis), ερ εἶναι μικρὸν δένδρον, κοσμητικὸν συγχρόνως ὶ μυρεψικόν. Τὰ εὔοσμα ἄνθη του κλείουσι τὴν ωΐαν καὶ ἐπαναν οίγουσι τὴν ἑσπέραν, ἐκ τοῦ χυλίσματος δὲ αὐτῶν λαμβάνεται τὸ *ἰασμέλαιον* ῦ ἐμπορίου. Δ. Ν. Π.

νυκτεγερσία (ἡ)· ἡ ἐν νυκτὶ *πολεμικὴ ἔγερσις*. Σ. Ε. Λ.

Νυκτέλια *[Ἀρχ.]*. Ἑορτὴ πρὸς τιμὴν τοῦ ονύσου Νυκτελίου, ὀνομασθέντος οὕτω διότι τὰ ρά, τὰ μυστήρια καὶ αἱ ἐν γένει «χορεῖαι» τοῦ ονύσου ἐτελοῦντο ἐν καιρῷ νυκτός. Θ. Π.

νυκτεργασία (ἡ)· ἡ κατὰ τὴν νύκτα γινομένη γασία, κοιν *νυχτέρι*.

Νυκτερὲμ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τῆς ινότητος *Παλιοπύργου* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Λαρίσης.

νυκτέρευμα (τό)· διανυκτέρευσις, ἡ κατὰ τὴν κτα γινομένη ἐργασία, κοιν. *νυχτέρι*· || ἀρχ., ὁ τό-ς ὅπου διανυκτερεύει τις.

νυκτερευτὴς (ὁ) (Nyctereutes) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κυνιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον γένος, τὸν *νυκτερευτὴν τὸν προκυνοειδῆ* (Nyctereutes procionoides), ὅστις ἔχει σῶμα μετρίου μήκους, κυρτὸν κατὰ τὸ ὀπίσθιον τμῆμα ς ράχεως, κεφαλὴν ὀγκώδη, ρύγχος ἀμβλὺ καὶ αχύ, ὦτα μικρά, πόδας βραχεῖς καὶ λεπτούς, ρὰν χονδρὴν καὶ χρῶμα τεφρομελανόν. Ἀπαντᾷ ; τὰς βορείους χώρας τῆς Ἀσίας καὶ ἐξημεροῦ-ι εὐκόλως. Δ. Ν. Π.

υκτερευτὴς ὁ προκυνοειδής.

νυκτερεύω· ἀγρυπνῶ τὴν νύκτα, κάμνω νυέρι, κοιν. *νυχτερεύω* (βλ. λ.).

νυκτέρι (τό)· ἀντὶ *νυχτέρι* (βλ. λ.).

Νυκτεριανὸς *[Γεωγρ.]*. Εἷς ἐκ τῶν τεσσάρων νοικισμῶν, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν κωμόπολιν ἴνδανον, πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας τῆς Κρήτης λίνου. ΕΡ. Μ.

νυκτεριδίδαι (οἱ) (Vespertilionidae) *[Ζῳολ.]*. κογένεια θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *χειροέρων*. Οἱ νυκτεριδίδαι εἶναι ἐντομοφάγα πτερωτὰ λαστικὰ ζῷα. Ἐκ τῶν ἐντομοφάγων διετήρησαν ν ὀδοντοφυΐαν, τὸ εἶδος τῆς τροφῆς καί τινας λους οὐσιώδεις χαρακτῆρας. Γνωστότερα χαραηριστικὰ γνωρίσματα τῶν ζῴων τῆς οἰκογενείας ύτης εἶναι τὰ ἑξῆς: ἰδιάζουσα ἐξωτερικὴ καταευὴ τοῦ σώματος (ὅπερ εἶναι ἀρκετὰ εὔρωστον, λαιμὸν βραχύν, εὐρεῖαν καὶ ἐπιμήκη κεφαλὴν ὶ ἀρκετὰ εὐρὺ στοματικὸν ἄνοιγμα)· πρόσθια λη ἢ χεῖρες μεταβεβλημέναι εἰς πτερύγια (δι' ὃ ὶ ἀπετέλεσαν τὰ ζῷα ταῦτα ἴδιον ἄθροισμα, τῶν *χειροπτέρων*)· πτέρυγες λίαν ἐπιμήκεις, ἐν τιθέσει πρὸς τὸ ὑπόλοιπον τμῆμα τοῦ σώματος, ερ εἶναι ἀρκετὰ περιωρισμένον· σκελετὸς ἐξ τῶν ἰσχυροτάτων ἄνευ χώρων πεπληρωμένων 'ἀέρος' βραχίων, πῆχυς καὶ δάκτυλοι τῆς χειρὸς χν ἐπιμήκεις καὶ περισσότερον πάντων οἱ τρεῖς ίσθιοι δάκτυλοι, τῶν ὁποίων τὸ μῆκος ὑπερβαί-ι τὸ μῆκος τοῦ βραχίονος· δάκτυλοι τῶν χειρῶν, ὴν τοῦ ἀντίχειρος κεκαλυμμένοι ὑπὸ τῆς πτεγιώδους μεμβράνης· ἀντίχειρ ἐξέχων τῆς πτερυώδους μεμβράνης ἢ δερματοπτυχῆς, προσομοιάον πρὸς τὸν δάκτυλον τῶν ἐντομοφάγων θηλαικῶν, ἀποτελούμενος ἐκ δύο μερῶν, ἀρκούντως αχὺς καὶ ἐφωδιασμένος διὰ γαμψοῦ ὄνυχος, τις διευκολύνει τὸ ζῷον κατὰ τὴν ἀναρρίχησιν· ραῖα ὀστᾶ βραχύτερα τῶν ὀστῶν τοῦ βραχίο-ς· ὀπίσθια ἄκρα κανονικώτερα τῶν προσθίων ιούτων· ἄκρον τοῦ ποδὸς φέρον πέντε δακτύυς μετὰ γαμψῶν ὀνύχων καὶ παρὰ τὴν πτέρναν τοῦν τι ἰδιόρρυθμον καὶ μόνον εἰς τὰ ζῷα τῆς κογενείας ταύτης ἀπαντῶν, ὅπερ καλεῖται *ἀγκιρον* ἢ *κεντρίον* καὶ χρησιμεύει ὅπως ἐντείνεται πτερυγώδης μεμβρᾶνα μεταξὺ τῶν σκελῶν και ς οὐρᾶς. Ἐκ τοῦ μυϊκοῦ συστήματος τὴν μεγατέραν ἀνάπτυξιν ἔχουσιν οἱ στηθιαῖοι μύες, οἵτις συνδέουσι τὸ κρανίον μὲ τὴν χεῖρα καὶ χρησιύουσιν ὅπως ἐντείνωσι καὶ οὗτοι τὴν πτερυώδη μεμβρᾶναν. Ἐκ τῶν χαρακτηριστικωτέρων ωρισμάτων τῶν ζῴων τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶι ἡ δερματοπτυχή, ἡ συνδέουσα τὰς χεῖρας αὐον, ἥτις ἀλλοιοῖ κατὰ τοιοῦτον τρόπον τὸ πρόυπον, ὥστε νὰ παρουσιάζῃ τὰς περιεργοτέρας καὶ ρατωδεστέρας μορφάς. Τὰ ὦτα εἰς πάντα τὰ γένη εἶναι καταπληκτικῶς ἀνεπτυγμένα. Γενῶν τινων ἡ περιβάλλουσα τὰ ρωθωνικὰ τρήματα πτυχὴ ἀναδιπλοῦται καὶ δίδει εἰς τὸ ζῷον ἰδιάζουσαν μορφήν. Ἡ ἐξωτερικὴ ἢ ἄνω ἐπιφάνεια τῆς δερματοπτυχῆς εἶναι εὔκαμπτος καὶ καλύπτεται ὑπὸ λιπαρᾶς οὐσίας, ἥτις ἐκκρίνεται ὑπὸ ἰδίων ἀδένων. διανοιγομένων εἰς τὸ προσωπικὸν τμῆμα τοῦ ζῴου. Ἕκαστον γένος ἢ εἶδος ἔχει διάφορον σχῆμα καὶ μέγεθος δερματοπτυχῆς, ἅτινα στενῶς συνδέονται μὲ τὴν διάρκειαν καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα τῆς πτήσεως. Γενικῶς ὅμως ἡ πτῆσις τῶν νυκτερίδων δὲν εἶναι συνεχὴς ἀλλὰ περιοδικὴ καὶ παράγεται ἐκ τῆς συνεχοῦς κινήσεως τῶν βραχιόνων. Ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ πτηνοῦ καὶ νυκτερίδος εἶναι ὅτι τὸ πρῶτον δύναται νὰ αἰωρῆται, ἐνῷ ἡ δευτέρα ἁπλῶς νὰ πτερυγίζῃ. Ὁ πτερυγισμὸς οὗτος καθίσταται εὐκολώτερος λόγῳ τῆς γενικῆς κατασκευῆς τοῦ σώματος· οἱ ἰσχυρότατοι μύες τοῦ στήθους, ἡ ἐλαφρότης τοῦ ὀπισθίου σωματικοῦ τμήματος, οἱ ἐπιμηκέστατοι βραχίονες, οἵτινες πολλάκις φθάνουσι τὸ τριπλάσιον τοῦ μήκους τοῦ σώματος, ἡ μεταξὺ τῶν δακτύλων ἐντεταμένη μεμβρᾶνα διευκολύνουσι τὴν κίνησιν ταύτην, δηλαδὴ τὸν πτερυγισμόν, ἐνῷ ἀντιθέτως ἡ αἰώρησις εἶναι ἀδύνατος, διότι ἡ νυκτερὶς δὲν ἔχει ὀστᾶ ἀεροφόρα, τὸ δὲ σῶμά της στερεῖται ἀεροθυλάκων, οἵτινες ἀπαντῶσιν εἰς τὸ σῶμα τῶν πτηνῶν καὶ τῶν κυρίων πτερύγων. Πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ πτερυγισμοῦ αἱ νυκτερίδες στηρίζονται, κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀναπαύσεως, διὰ τῶν γαμψῶν ὀνύχων τῶν ὀπισθίων σκελῶν των ἐπὶ στερεοῦ ἀντικειμένου, οὕτως ὥστε τὸ σῶμά των νὰ κρέμαται πρὸς τὰ κάτω. Ὅταν θέλωσι νὰ ἀνυψωθῶσιν ἐκ τοῦ ἐδάφους, κατὰ πρῶτον ἐξαπλοῦσι τοὺς βραχίονας καὶ τὴν δερματοπτυχὴν καὶ ὠθοῦσιν ὑπὸ τὸ σῶμα τὰ ὀπίσθια μέλη των, οὕτως ὥστε τοῦτο νὰ λάβῃ φορὰν ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω, μέχρις ὅτου κατορθωθῇ ὁ πτερυγισμός, ὁπότε ἡ μετέπειτα πτῆσις βαίνει ὁμαλῶς. Αἱ νυκτερίδες μετὰ βραχυχρόνιον πτῆσιν κρέμανται ἀπὸ τῶν κλάδων ἢ ἑτέρων στερεῶν ἀντικειμένων, ὅπως ἀναπαυθῶσι καὶ μετά τι χρονικὸν διάστημα ἠρεμίας ἐξακολουθοῦν τὴν πτῆσίν των. Διὰ τοὺς ἀνωτέρω ἐκτεθέντας λόγους τὰ ζῷα ταῦτα οὐδέποτε ἐπιχειροῦσι μακρινὰς μεταναστεύσεις. Τὰ πρόσθια ἄκρα ἢ χεῖρές των χρησιμεύουσι πλὴν τοῦ πτερυγισμοῦ καὶ πρὸς βάδισιν.

Τὰ αἰσθητήρια ὄργανα τῶν νυκτερίδων διαφόρως εἶναι ἀνεπτυγμένα εἰς τὰ διάφορα γένη καὶ εἴδη. Ἐκ τῶν ἀτελεστέρων αἰσθητηρίων φαίνεται ὅτι εἶναι τὸ αἰσθητήριον τῆς γεύσεως. Ἡ γλῶσσα καὶ τὰ χείλη εἶναι ἀρκούντως μαλακὰ καὶ διατρέχονται ὑπὸ πλήθους νεύρων. Τὰ ὄργανα τῆς ὁράσεως φαίνονται ἀρκούντως ἀνεπτυγμένα, παρ' ὅλην τὴν σμικρότητα τῶν ὀφθαλμῶν, δι' ὧν εἶναι ἐφωδιασμένα εἴδη τινά. Τὸ αἰσθητήριον τῆς ἁφῆς φαίνεται ὅτι ἔχει τὴν ἕδραν του ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς ἐπιφανείας τῆς δερματοπτυχῆς. Ἐκ τῶν τελειοτέρων αἰσθητηρίων εἶναι τὸ τῆς ὀσφρήσεως καὶ τῆς ἀκοῆς. Οἱ ρώθωνες εἶναι ἱκανῶς ἀνεπτυγμένοι καὶ εὐρύνονται ἢ στενοῦνται κατὰ βούλησιν τοῦ ζῴου. Τὸ οὖς ἀποτελεῖται ἐξ ἀνεπτυγμένου πτερυγίου, ὅπερ ἐπεκτείνεται μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ ἀνοίγματος τοῦ στόματος σχηματιζομένης γωνίας καὶ εἶναι εὐκινητότατον. Αἱ πνευματικαὶ ἰδιότητες τῶν νυκτερίδων δὲν φαίνονται νὰ εἶναι τόσον ἀνεπτυγμέναι ὅπως εἰς ἕτερα ζῷα.

Ἐκ τῶν πολυπληθῶν εἰδῶν τῶν νυκτερίδων ἀρκετὰ ἐξημεροῦνται εὐκόλως καὶ ζῶσιν ἐπ' ἀρκετὰ ἔτη ἐν αἰχμαλωσίᾳ, δεικνύοντα ὑπακοὴν καὶ ἀγάπην πρὸς τοὺς κυρίους των. Αἱ περισσότεραι ἐκ τῶν νυκτερίδων εἶναι νυκτόβιοι· κρύπτονται κατὰ τὴν ἡμέραν καὶ ἐμφανίζονται κατὰ τὴν νύκτα ὅπως θηρεύσωσι τὴν λείαν των, ἣν εὑρίσκουσιν ἐντὸς τῶν δασῶν, τῶν κήπων, τῶν δενδροστοιχιῶν, ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων, λιμνῶν, ποταμῶν, τελμάτων κτλ. Αἱ νυκτερίδες ζῶσι καθ' ὁμάδας ἢ μεμονωμέναι. Τρέφονται δὲ ἐκ καρπῶν, ἐντόμων, μικρῶν σπονδυλωτῶν καὶ ἐνίοτε καὶ ἐκ τοῦ αἵματος μεγάλων θηλαστικῶν ζῴων. Γενικῶς εἶναι ζῷα ἀδηφαγώτατα. Πάντα τὰ ζῷα τῆς οἰκογενείας ταύτης ἀρέσκονται νὰ ἐνδιαιτῶνται εἰς εὔκρατα καὶ θερμὰ κλίματα. Ὅταν ἐπέλθῃ τὸ ψῦχος αἱ νυκτερίδες περιπίπτουσιν εἰς τὴν χειμερίαν νάρκην. Ἡ ἀπονάρκωσις αὕτη τῶν ζῴων ἐπέρχεται, διότι ἡ θερμοκρασία τοῦ σώματός των, ἀπὸ 24°R, οἵα εἶναι συνήθως, κατέρχεται εἰς τοὺς 4°R. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ ψύχους, προσπαθοῦσι νὰ τακτοποιηθῶσιν ἐντὸς κρυπτῶν, διὰ νὰ διέλθωσιν ἐν νάρκῃ τὴν χειμερινὴν περίοδον.

Ἡ οἰκογένεια τῶν νυκτεριδιδῶν ὑποδιαιρεῖται εἰς πλείστας κατηγορίας, ἐξ ὧν ἀξιολογώτεραι εἶναι αἱ ἑξῆς: *νυκτερίδες καρποφάγοι, νυκτερίδες γυμνόρρινοι* καὶ *νυκτερίδες φυλλόρινες*.

Νυκτερίδες καρποφάγοι (Pteropinae). Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγονται αἱ νυκτερίδες τῶν θερμῶν χωρῶν τοῦ παλαιοῦ κόσμου καὶ ἰδίως τῆς Ἀσίας καὶ τῶν περὶ αὐτὴν νήσων καὶ τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῶν νήσων τῆς ἠπείρου ταύτης. Τὸ μέγεθός των εἶναι ἀρκούντως μέγα, ἡ κεφαλή των τριγωνικὴ καὶ παραπλήσιος πρὸς τὴν τοῦ κυνός, δι' ὃ καί τινες ὠνόμασαν τὰς εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ὑπαγομένας νυκτερίδας *ἱπταμένους κύνας*. Ἡ δερματοπτυχή των παρουσιάζει τὴν αὐτὴν μορφήν, ἣν καὶ εἰς πάσας τὰς νυκτερίδας. Ἡ ρὶς δὲν φέρει δερματοπτυχήν, ὡς ἐπίσης στεροῦνται τοιαύτης καὶ τὰ ὦτα. Ἐνδιαιτῶνται εἰς δάση σκοτεινὰ κατὰ πολυπληθεῖς, πολλάκις, ὁμάδας καὶ κρέμανται ἀπὸ τῶν κλάδων τῶν δένδρων μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω καὶ ὑπὸ τῆς δερματοπτυχῆς κεκαλυμμένην. Συνήθως κρέμανται ἀπὸ τῶν καρποφόρων δένδρων, ὧν καὶ κατατρώγουσι τοὺς καρποὺς ἀπομυζῶσαι τὰς χυμώδεις οὐσίας καὶ ἀπορρίπτουσαι τὰς στεγνὰς σάρκας τούτων. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγονται τὰ ἑξῆς γένη: *καλόγγος* ἢ *πτεροκύων* (Pteropus) καὶ ἡ *νυκτοκύων* ἢ *κυνονυκτερὶς* (Cynonycteris).

Νυκτερίδες γυμνόρρινοι (Gymnorhina). Κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς κατηγορίας ταύτης εἶναι ὅτι ἡ ρὶς δὲν καλύπτεται ὑπὸ δερματοπτυχῆς καὶ τὰ ὦτα φέρουσι κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ πτερυγίου φυλλοειδῆ τινα ἀπόφυσιν. Αἱ νυκτερίδες αὗται τρώγουσι μόνον ἔντομα. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγονται τὰ εἴδη *νυκτερὶς ἡ ἑσπέριος* (Vesper ιgo) καὶ *σύνωτος* (Synotus).

Νυκτερίδες φυλλόρρινες (Istiophora). Αἱ νυκτερίδες τῆς κατηγορίας ταύτης καλοῦνται καὶ *αἱματορρόφοι νυκτερίδες*. Αὗται φέρουσι παρὰ τὴν ρῖνα δερματοπτυχὰς ὁμοίας πρὸς φύλλον δερμάτινον. Ἀπαντῶσιν εἰς πάσας τὰς ἠπείρους τῆς γῆς καὶ τρέφονται ἐξ ἐντόμων, ὡς ψυχῶν, κανθάρων, κωνώπων κτλ. Γένη τινὰ ἐπιπίπτουσι κατὰ τῶν διαφόρων ζῴων καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀπορροφῶσι τὸ αἷμά των. Εἰς τὰς φυλλόρρινας νυκτερίδας ὑπάγονται τὰ γένη: *βάμπιρος* (Phyllostoma), *ρινόλοφος* (Rhinolophus), *μεγάδερμα* (Megaderma) καὶ *ρινόπωμα* (Rhinopoma). Δ. Ν. Π.

νυκτερινός, —ή, —όν· ὁ τῆς νυκτός, ὁ κατὰ τὴν νύκτα λαμβάνων ὑπόστασιν: «νυκτερινὴ ἐργασία», «νυκτερινὸν ψῦχος», «νυκτερινὴ συνεδρίασις τῆς βουλῆς», «νυκτερινὴ φρουρά».

—**νυκτερινὰ σήματα** *[Ναυτ.]*. Τὰ διὰ φανῶν ἢ βολῶν πυροβόλου ἢ ρωμαϊκῶν σκυταλίδων ἢ πυρσῶν Βεγγάλης σήματα, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἄλλοτε ναυτικοῦ διὰ τὴν ἐν νυκτὶ συνεννόησιν τῶν πλοίων. Ταῦτα διεδέχθησαν τὰ διὰ ζευγῶν ἢ τὰ ἀπὸ προβολέων γωνιαῖα σήματα. Ἐπεκράτησαν ὅμως πάντων τούτων τὰ διὰ τοῦ ἀλφαβήτου Μόρς, ἅτινα ἐσημαίνοντο παλαιότερον μὲν διὰ τοῦ φανοῦ Κολόμ, νῦν δὲ δι' ἐκπομπῶν ἀπὸ ἐντατικῆς ἠλεκτρικῆς λυχνίας στερεωμένης εἰς τὸ ἐπίμηλον ἱστοῦ, ἢ ἀπὸ φορητοῦ μηχανήματος ὀπτικοῦ τηλεγράφου, ἠλεκτρικοῦ ἢ δι' ἀσετυλίνης. Σ. Ε. Λ.

—**«Νυκτερινὰ Νέα»**. Ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις, «μεσονύκτιος ἔκδοσις» τῆς ἐφημερίδος «Λαός», ἐκδοθεῖσα κατὰ τὰ ἔτη 1916 — 1918 ὑπὸ Ἀνδρ. Κονιτοπούλου.

—**νυκτερινὴ** *ἐνούρησις*. Καλεῖται οὕτως ἡ οὔρησις ἐφ' ἑαυτοῦ ἀτόμου τινὸς καθ' ὕπνον. Παρατηρεῖται κυρίως ἐπὶ παιδίων, εἴτε ὡς συνέχεια τῆς οὐρήσεως ἐφ' ἑαυτῶν, τῆς συνήθους ἐν τῇ βρεφικῇ ἡλικίᾳ, ὅτε τὸ παιδίον δὲν δύναται εἰσέτι νὰ συγκρατῇ τὰ οὖρα καὶ τὰ κόπρανα αὐτοῦ, εἴτε μετά τινα ἔτη (π. χ. πέμπτον, ἕκτον), κατόπιν νόσου τινὸς ἐγκεφαλικῆς. Ὀφείλεται κυρίως εἰς ἐπιληψίαν τῶν νυκτερινῶν προσβολῶν, τῆς ὁποίας εἶναι συνέπεια, ἢ ἀποτελεῖ μονοσυμπτωματικὴν αὐτῆς ἐκδήλωσιν καὶ διατηρεῖται μέχρι τοῦ 11ου — 12ου ἔτους τῆς ἡλικίας, συνήθως δὲ ἐξαφανίζεται μόνη. Δέον δὲ νὰ διακρίνεται τῆς ἐνουρήσεως εἴτε ἐκ μέθης, εἴτε κατόπιν ἐπιδράσεως ὀνείρου, διότι ὅταν τὸ ἄτομον βλέπῃ ὄνειρον ὅτι οὐρεῖ, ἐνίοτε καὶ οὐρεῖ, ὡς καὶ τῆς τοιαύτης ἐπὶ λαβόντων βαρέα ναρκωτικὰ φάρμακα, ἢ πασχόντων νοσήματα βαρέα, ὡς παρατηρουμένη ἐν τελείᾳ φυσιολογικῇ καταστάσει κατὰ τὰ ἄλλα. Εἰς τοὺς ἐμφανίσαντας τοιαύτην εἶναι δυνατὸν καὶ βραδύτερον, ἐπὶ τῇ ἐλαχίστῃ ἐνίοτε καταχρήσει ἢ λοιμώξει, νὰ ἐπανεμφανισθῇ προσωρινῶς, τοῦ locus minoris resistentiae ἐντοπιζομένου εἰς τοὺς νευρῶνας τοὺς ρυθμίζοντας τὴν οὔρησιν. Συνιστᾶται θεραπευτικῶς ἐπὶ μὲν τῶν ἐκ βρεφικῆς ἡλικίας διατηρούντων αὐτὴν ἡ παῦσις δι' οὐρήσεως πρὸ τῆς κατακλίσεως καὶ δι' ἐγέρσεων καὶ κατὰ τὸ μέσον τῆς νυκτός· πρὸς δὲ καὶ ἡ χορήγησις λουμινάλης εἰς μικρὰς δόσεις διὰ πάσας τὰς περιπτώσεις τυγχάνει λυσιτελής. Τ. Α. ΖΗΣ

— **νυκτερινὸν** (τὸ) *[Μουσ.]*· βλ. *νυκτῳδία*.

— **νυκτερινὸν** *τόξον* *[Ἀστρον.]*. Τὸ τμῆμα τοῦ παραλλήλου ἀμφιφανοῦς ἀστέρος, ὅπερ οὗτος κατὰ τὴν ἡμερησίαν περιστροφὴν τῆς οὐρανίου σφαίρας διαγράφει κάτωθεν τοῦ ὁρίζοντος τοῦ παρατηρητοῦ. Σ. Π.

νυκτερὶς (ἡ) (Vespertilio) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *νυκτεριδιδῶν*, περιλαμβάνον χειρόπτερα διακρινόμενα κυρίως ἐκ τῆς ἀπουσίας τῆς ρινικῆς πτυχώσεως, τῆς μακρᾶς οὐρᾶς, ἥτις εἶναι καὶ ἀρκετὰ λεπτὴ καὶ περιβάλλεται ὑπὸ τῆς γενικῆς δερματοπτυχῆς τοῦ σώματος καὶ τῶν ὤτων, ἅτινα εἶναι ἐφωδιασμένα ὑπὸ του

Digitized by Google

λοειδοῦς δερματικῆς πτυχώσεως κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ πτερυγίου των. Κυριώτερα εἴδη τοῦ γένους τούτου εἶναι τὰ ἑξῆς:

Νυκτερὶς ἡ ὠτόεσσα (Plecotus auritus). Αὕτη ἔχει ἄνοιγμα πτερύγων 0,24 μ. περίπου καὶ ὁλικὸν μῆκος σώματος 0,085 μ., ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 0,04 μ. περίπου ἀποτελοῦσι τὴν οὐράν. Τὰ ὦτα εἶναι παμμέγιστα καὶ εὐκινητότατα, τὸ δέρμα εἶναι καστανόν, τὸ πρόσωπον ὑπόλευκον ἢ τελείως λευκὸν καὶ ὑπόλευκοι εἶναι ἐπίσης καὶ αἱ τρίχες, ἃς ἐν εἴδει γενείου φέρει κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ κάτω χείλους. Ἡ δερματίνη πτυχὴ ἔχει χρῶμα τεφροκαστανόν. Ἀπαντᾷ εἰς ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην, τὴν βόρειον Ἀφρικὴν καὶ τὴν νότιον Ἀσίαν. Ἐνδιαιτᾶται πλησίον τῶν κατῳκημένων μερῶν καὶ συνήθως ζῇ κατὰ πολυπληθεῖς ὁμάδας μεταξὺ τῶν κλάδων τῶν δένδρων, τῶν προμετωπῶν τῶν οἰκιῶν κατὰ τὸ θέρος, κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα κρύπτεται ἐντὸς τῶν ὑπογείων, ὑπὸ τοὺς θόλους τῶν διαφόρων οἰκοδομημάτων κ.λ.π. Ἵπταται κατὰ τεθλασμένην γραμμήν. Ἐξημεροῦται εὐκόλως καὶ διατηρεῖται ἀρκετὰ ἔτη ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ.

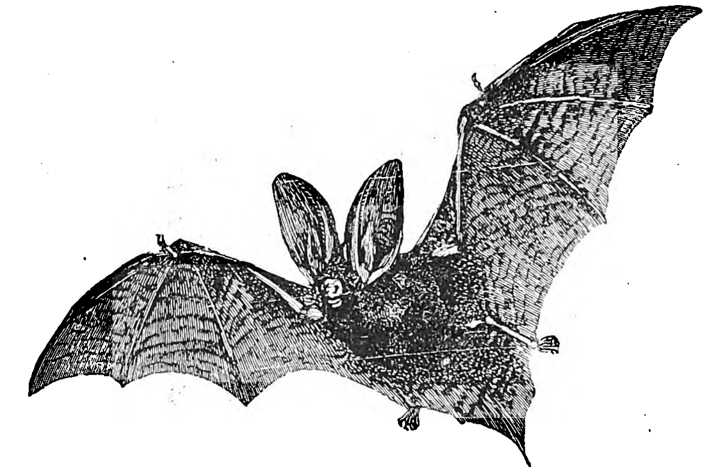

Νυκτερὶς ἡ ὠτόεσσα.

Νυκτερὶς ἡ κοινή (Vespertilio murinus). Αὕτη ἔχει μῆκος 0,13 μ. περίπου, ἐξ ὧν τὰ 0,05 μ. ἀνήκουσιν εἰς τὴν οὐρὰν καὶ ἄνοιγμα πτερύγων 0,37μ. Τὸ ῥύγχος της εἶναι κωνικὸν καὶ ἐπίμηκες, τὰ δὲ ὦτα ἐπιμήκη καὶ ἰσομήκη σχεδὸν μὲ τὴν κεφαλήν. Ὁ χρωματισμὸς τεφροκαστανὸς μὲ ἐρυθρὰς ἀποχρώσεις κατὰ τὰ ἄνω μέρη τοῦ σώματος καὶ ὑπόλευκος κατὰ τὰ ὑποκάτω μέρη τοῦ σώματος. Ἡ δερματοπτυχὴ εἶναι καστανόφαιος.

Ἀπαντᾷ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης καὶ ἀναφαίνεται ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη καὶ ὑπὸ τὰς στέγας τῶν ἀκατοικήτων καὶ ἠρειπωμένων οἰκιῶν. Π. Ν. Π.

νυκτεροβιίδαι (οἱ) (Nycterobiidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων διπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μυζητικῶν*, περιλαμβάνουσα γένη τινά, ὧν γνωστότερον εἶναι ὁ *νυκτερόβιος* (βλ. λ.).

νυκτερόβιος (ὁ) (Nycterobius) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων διπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *νυκτεροβιιδῶν*, περιλαμβάνον μικρὰ ἔντομα παρασιτικῶς ἐνδιαιτώμενα ἐπὶ διαφόρων ζῴων καὶ ἰδίως ἐπὶ τῶν νυκτερίδων. Γνωστὰ περὶ τὰ 10 εἴδη, πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης ἀπαντῶντα. Δ. Ν. Π.

Νυκτεὺς *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Χθονίου, ἑνὸς τῶν Σπαρτῶν, ἢ τοῦ Ὑριέως καὶ τῆς νύμφης Κλονίας, ἔγγονος τοῦ Ποσειδῶνος καὶ σύζυγος τῆς Πολυξοῦς, ἐκ τῆς ὁποίας ἐγέννησε τὴν ὡραίαν Ἀντιόπην. Φονεύσας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Λύκου τὸν Φλεγύαν, υἱὸν τοῦ Ἄρεως καὶ τῆς Δωτίδος, ἔφυγεν ἐξ Εὐβοίας καὶ ἦλθεν εἰς Βοιωτίαν, ὅπου ὁ μὲν Λύκος ἐγένετο πολέμαρχος τῶν Θηβαίων, αὐτὸς δὲ βασιλεὺς τῶν Θηβῶν, ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου Λαβδάκου, υἱοῦ τοῦ Πολυδώρου. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ἐπωπεύς, βασιλεὺς τῆς Σικυῶνος, ἥρπασε τὴν Ἀντιόπην ἐκ Θηβῶν ἢ ἐδέχθη αὐτὴν φεύγουσαν τὸν πατέρα της διὰ τὰς πρὸς τὸν Δία σχέσεις της, ὁ Νυκτεὺς «ἀθυμήσας ἑαυτὸν φονεύει» (*Ἀπολλόδ.* III, 5, 5). Κατ' ἄλλην παράδοσιν (*Παυσ.* II, 6, 2-3) ἐπελθὼν κατὰ τοῦ Ἐπωπέως ἐνικήθη καὶ τραυματισθεὶς ἐπέστρεψεν εἰς Θήβας, ὅπου πρὸ τοῦ θανάτου του ἐξώρκισε τὸν Λύκον νὰ τιμωρήσῃ τὸν ἅρπαγα τῆς κόρης του. Ἀποθανὼν ὅμως καὶ οὗτος δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του. Α. Θ. Σ.

Νυκτηΐς *[Μυθολ.]*. Θυγάτηρ Νυκτέως τοῦ Χθονίου, σύζυγος τοῦ Πολυδώρου, βασιλέως τῶν Θηβῶν, καὶ μήτηρ τοῦ Λαβδάκου (*Ἀπολλόδ.* III, 5, 1). Α. Θ. Σ.

νυκτία (ἡ) (Nyctia) *[Ζωολ.]*. Γένος πτηνῶν ἁρπακτικῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γλαυκιδῶν*, περιλαμβάνον γλαῦκας μὲ σῶμα εὔρωστον, μακρόν, πτέρυγας μακρὰς καὶ οὐρὰν μακροτάτην καὶ ὀξύληκτον. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *νυκτία ἡ λευκή* (Nyctia alba), ἥτις ἀπαντᾷ πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τρέφεται ἐκ μικρῶν πτηνῶν. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζωολ.]* Ἀπολιθωμένα λείψανα *νυκτίας* εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων τῆς πλειστοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

νυκτιίδαι (οἱ) (Nyctiidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μικρολεπιδοπτέρων*, περιλαμβάνουσα ψυχὰς μὲ σῶμα πεπιεσμένον καὶ κεκαλυμμένον ὑπὸ μεταξωδῶν τριχῶν. Αἱ κεραῖαί των εἶναι ἐπιμήκεις καὶ βλεφαρωταί, τὸ ῥύγχος ὀξὺ καὶ μυζητικόν, αἱ πτέρυγες ἱκανῶς ἀνεπτυγμέναι καὶ ποικίλως διακεκοσμημέναι. Ἐνδιαιτῶνται ἐπὶ διαφόρων ἀνθέων καὶ τρέφονται ἐκ τοῦ νέκταρος αὐτῶν. Δ.Ν.Π.

— *[Παλαιοζωολ.]* Ἀπολιθωμένα λείψανα *νυκτιιδῶν* συναντῶνται ἐντὸς στρωμάτων τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

νυκτικόραξ (ὁ) (Nycticorax) *[Ζωολ.]*. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *πελαργιιδῶν*, περιλαμβάνον πτηνὰ φθάνοντα εἰς μῆκος 70 ἑκατοστομέτρων μετὰ τῆς οὐρᾶς καὶ ἀπαντῶντα εἰς πάσας τὰς εὐκράτους καὶ θερμὰς χώρας τῆς γῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *νυκτικόραξ ὁ τεφρὸς* (Nycticorax cinereus), κοινῶς παρ' ἡμῖν *νυκτοκόρακας* ἢ *νυχτοκόρακας*, ὅστις ἔχει κεφαλὴν μετρίου μεγέθους, ῥάμφος βραχὺ καὶ χονδρὸν καὶ πτέρυγας ἀνεπτυγμένας καὶ ἀρκετὰ μακράς. Ὁ χρωματισμός του εἶναι μελανότεφρος μὲ πρασίνας μεταλλικὰς ἀποχρώσεις ἐπὶ τῶν πτερύγων. Τὴν φωλεάν του κατασκευάζει ἐπὶ τῶν δένδρων. Δ. Ν. Π.

νυκτικός, —*ή*, —*όν*· ἀντὶ τοῦ δημοτ. *νυχτικός*, —*ιά*, —*ό*· ὁ τῆς νυκτός, ὁ χρησιμοποιούμενος τὴν νύκτα: «νυκτικὸς σκοῦφος» ‖ **νυχτικιά** (ἡ) καὶ **νυχτικό** (τό)· ὡς οὐσ., τὸ ὑποκάμισον τὸ φορούμενον κατὰ τὸν ὕπνον ‖ **νυχτικὰ** (τά)· ὡς οὐσ., τὰ ἐνδύματα τῆς νυκτός: «εἶμαι μὲ τὰ νυχτικά μου».

νυκτιλάλος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ λαλῶν τὴν νύκτα: «νυκτιλάλος ἀηδών».

νυκτιλέων (ὁ) (Nyctileon) *[Ζωολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *χειροπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *νυκτεριδιδῶν*, περιλαμβάνον νυκτερίδας μικροῦ μεγέθους, μὲ κεφαλὴν μικράν, σῶμα ἀτρακτοειδές, ῥύγχος βραχὺ καὶ εὐρείας δερματοπτυχάς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *νυκτιλέων ὁ μονόχρους* (Nyctileon unicolor), ὅστις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους καὶ χρῶμα φαιόν. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ δάση τῆς Ἀμερικῆς κατὰ πολυπληθεστάτας πολλάκις ὁμάδας. Δ. Ν. Π.

νυκτιλύχη (ἡ) (Nyctiluca) *[Ζωολ.]*. Γένος πρωτοζῴων τοῦ ἀθροίσματος τῶν μαστιγωτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κυστομαστιγιδῶν*, περιλαμβάνον πρωτόζῳα μὲ σῶμα σφαιρικόν. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *νυκτιλύχη ἡ μεσογειακὴ* (Nyctiluca mediterannea), ἧς τὸ μῆκος φθάνει τὸ ἓν χιλιοστόμετρον. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ τὰς εὐρωπαϊκὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ πολλάκις σχηματίζει παχέα στρώματα καλύπτοντα εἰς μεγάλην ἔκτασιν τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης. Εἰς τὰ ζῷα ταῦτα παρατηρεῖται τὸ φαινόμενον τῆς φωτοβολίας. Δ. Ν. Π.

Νύκτιμος *[Μυθολ.]*. Ὁ νεώτατος τῶν 50 υἱῶν τοῦ Λυκάονος, βασιλέως τῆς Ἀρκαδίας, ὁ μόνος σωθεὶς τῇ μεσολαβήσει τῆς Γῆς, ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ Διός, ὅστις κατεκεραύνωσεν αὐτούς, διότι «σφάξαντες ἕνα τῶν ἐπιχωρίων παῖδα, τοῖς ἱεροῖς τὰ τούτου σπλάγχνα συναναμίξαντες παρέθεσαν». Ἐπ' αὐτοῦ, διαδεχθέντος τὸν πατέρα του εἰς τὸν θρόνον, ἐγένετο ὁ κατακλυσμὸς τοῦ Δευκαλίωνος. Α. Θ. Σ.

νυκτινόμος (ὁ) (Nyctinomus) *[Ζωολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *χειροπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *φασματιδῶν*, περιλαμβάνον νυκτερίδας μετρίου μεγέθους, μὲ κεφαλὴν μεγάλην, ἀπολήγουσαν εἰς βραχὺ καὶ παχὺ ῥύγχος, ὦτα μεγάλα, πτέρυγας στενὰς καὶ οὐρὰν ἀρκετὰ μακράν. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *νυκτινόμος ὁ φασματώδης* (Nyctinomus spectrum), ὅστις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους καὶ χρῶμα τεφρομελανόν. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

—*[Παλαιοζωολ.]* Ἀπολιθωμένα λείψανα *νυκτινόμων* συναντῶνται ἐντὸς στρωμάτων τῆς κατωτέρας μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

νυκτιόρνις (ἡ) (Nyctiornis) *[Ζωολ.]*. Γέν[ος] πτηνῶν τοῦ ἀθροί[σμα]τος τῶν *κεκραγότ[ων]* οἰκογενείας τῶν ... δῶν, περιλαμβάνον ... πας ἰθαγενεῖς τῶν τρο[πικῶν] χωρῶν. Ἐκ τ[ῶν] γνωστοτέρων εἰδῶν [εἶ]ναι ἡ *νυκτιόρνις ἡ πεποι[κιλμένη]* (Nyctiornis va[riegata]), ἥτις ἔχει σῶ[μα] ἀρκετὰ εὔρωστον, κεφα[λὴν] ἀπεστρογγυλωμένη[ν], ῥάμφος μακρὸν καὶ ἰσχυρόν, ὀφθαλμοὺς μικρ[ούς], πτέρυγας βραχείας καὶ μᾶλλον ἀμβλείας, οὐρὰν μα[κ]ροτάτην καὶ χρῶμα φαιομελανὸν κατὰ τὴν ... καὶ ὑποτεφρὸν κατὰ τὴν κοιλίαν μὲ μελανὰ σ[τί]γματα ἐπὶ τοῦ στήθους. Δ. Ν.

Νυκτιόρνις ἡ πεποικιλμένη.

νυκτιτροπικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν νυκτιτροπισμόν, εἰς τὴν κατ' ἐπίδρασιν τοῦ σκότους κλίσιν ἢ θέσιν: «νυκτιτροπικὰ φυτά».

νυκτιτροπισμὸς (ὁ) *[Βοτ.]*. Καλεῖται τὸ φαι[νό]μενον, καθ' ὃ φυτικά, τινα μόρια, ὅπως π. χ. φύλλα, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ σκότους ἀναγκάζ[ον]ται νὰ μεταβάλωσι τὴν κανονικὴν αὐτῶν θέσιν ... νὰ στραφῶσι πρὸς αὐτό. Δ. Κ.

νυκτο—· τὰ ἀπὸ τοῦ *νὺξ* ὡς πρώτου συνθ[ετικοῦ] σύνθετα σχηματίζονται ἐκ θέματος *νυκτο—* ἢ *νυκτι—* ἢ καὶ ἐξ ἑκατέρου: *νυκτομαχῶ, νυκτόσημον, νυκτί...μος* κ. ἄ., ἀλλὰ *νυκτόβιος* καὶ *νυκτίβιος, νυκτ...μος* καὶ *νυκτιδρόμος, νυκτοκλέπτης* καὶ *νυκτικλέπτης*, *νυκτόμαντις* καὶ *νυκτίμαντις, νυκτοπόρος* καὶ *νυκτι*πόρος κ. ἄ.

νυκτοβασία (ἡ) (noctambulismus) *[Ἰατρ.]*. ... δικὴ κατάστασις ὕπνου, καθ' ἣν τὸ ἄτομον ἐ...ρεται τῆς κλίνης του, ἰδίως τὴν νύκτα, προφ[έρει] ἀσυναρτήτους τινὰς λόγους, περιπατεῖ καὶ δια[σχί]ζει τὴν οἰκίαν του γυμνὸς ἢ ἐνδεδυμένος, ἢ ἐξέρ[χε]ται εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ περιδιαβάζει, βλέπει, ἀκούει, ὁμιλεῖ, ἐργάζεται, χωρὶς νὰ ἔχῃ συνείδ[ησιν], ἐπανέρχεται εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ κατακλίνε[ται], συχνάκις δὲ τὴν ἑπομένην μένει κατάπληκτος ε[ὑ]ρίσκων ἐργασίαν τινὰ περατωμένην, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀφήσει ἀτελῆ ἀφ' ἑσπέρας. Ἐν τούτοις ... ἴδιος ἐξετέλεσε τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐν ἀ... τοῦ ἐνσυνειδήτου ἐγώ, ὑπακούων εἰς τὴν δι... τοῦ ὑποσυνειδήτου. Ἡ κατάστασις αὐτὴ εἶναι ... ἐκδήλωσις νευροπαθείας καὶ θεραπεύεται διὰ ... ὑποβολῆς (βλ. *ὑπνοβασία*). Μ. Ν.

νυκτοβάτης (ὁ)· ὁ περιπατῶν τὴν νύκτα ...μώμενος, ἄλλως *ὑπνοβάτης*.

νυκτοβατῶ· εἶμαι νυκτοβάτης, ἄλλως ὑπνο...

νυκτόβιος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ἐπὶ τῶν ζῴων ... ζῶν τὴν νύκτα, ὁ ἀναζητῶν τὴν τροφήν του ... τὴν νύκτα, ἄλλως *νυκτερόβιος* ‖ μεταφ. ἐπὶ ἀνθρ[ώπων], ὁ ἀγρυπνῶν τὸ πλεῖστον τῆς νυκτός, κοιμώ[μενος] δὲ τὴν ἡμέραν.

—*[Ζωολ.]* Καλοῦνται *νυκτόβια* τὰ ζῷα, ... δεικνύουσιν ἰδιαιτέραν εὐχαρίστησιν εἰς τὸ σκ... τῆς νυκτός. Τοιαῦτα ζῷα ἀπαντῶσι πανταχοῦ ... γῆς καὶ ἀντιπροσωπεύουσι πάντα τὰ ἀθροί[σματα] τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου. Εἰς τὰ νυκτόβια ζῷα ... αἱ αἰσθήσεις εἶναι ἀνεπτυγμέναι, ἰδιαιτέρως ... αἱ τῆς ἀκοῆς καὶ τῆς ὀσφρήσεως.

Εἰδικώτερον *νυκτόβια*, κοινῶς *νυκτοπούλια* ... ἀντιθέσει πρὸς τὰ *ἡμερόβια*, καλοῦνται τὰ π[τηνὰ] τὰ ἀναζητοῦντα καὶ συλλαμβάνοντα τὴν τρο[φὴν] φὴν λείαν των κατὰ τὴν νύκτα. Ὑπάγονται εἰς τὴν τάξιν τῶν ἁρπακτικῶν ἢ γαμψωνύχων, μ[ὲ τὰ] ὁποῖα ἔχουσι κοινὰ τὰ χαρακτηριστικά, δια[κρινό]μενα τούτων ἐκτὸς τῆς κατὰ τὴν νύκτα κιν...ρίας των καὶ διὰ τὸ ὀγκῶδες καὶ σφαιροειδὲς τῆς κεφαλῆς, τὸ πεπλατυσμένον τοῦ προσώπου, ... προέχοντας μεγάλους ὀφθαλμούς, πρὸς τὰ ἐμ[πρὸς] κειμένους, περὶ οὓς ὑπάρχουσι λεπτὰ πτερ[ά], ... τὸ μέχρι τῶν ὀνύχων πτέρωμα τῶν ποδῶν. Τοιαῦτα εἶναι τὰ διάφορα εἴδη τῶν γλαυκῶν, ... ὑπὲρ τὰ δέκα εἴδη ὑπάρχουσιν ἐν τῇ παλαιᾷ ... λάδι, οἷαι εἶναι ἡ *κυρίως γλαῦξ*, κοινῶς *κου[κου]βάγια*, πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀπαντῶσα κα[ὶ] ἐπιδημητικόν, ἡ *πεπλοφόρος γλαῦξ*, σπάνιον ... ἀποδημητικὸν πτηνόν, ἡ *χιονώδης γλαῦξ*, ἐ... ἀποδημητικῶν, ὁ *σκὼψ* (κοινῶς *γκιώνης*), σ... εἰς τὰ μεγάλα δάση, εἰς τὰς δασώδεις φάρ[αγγας], ἀποδημητικόν, ὁ *ὦτος ὁ κοινός*, ἀπανταχοῦ ... Ἑλλάδος ἀπαντῶν καὶ ὡς ἐπιδημητικόν, ὁ ... ὁ *βραχύωτος* (κοινῶς *μικρὸς μποῦφος*), παρα... καὶ καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα ἐν Ἑλλάδι, ... βαλτώδεις λειμῶνας, βαμβακῶνας, ἐλαιῶνας, ... δάση δρυῶν, ἀποδημητικόν, ἡ *στρουθοειδὴς* ... ἀπαντῶσα εἰς τὰς ὑψηλοτέρας τῆς Ἑλλάδος ... ριοχάς, ἀποδημητικόν, ὁ *βύας ὁ μέγας* (κο[ινῶς] *μποῦφος*), συχνὸν ἐν Ἑλλάδι, ἀποδημητικ[όν], ... *βύας ὁ μικρός*, δι' ὀλίγον χρόνον ἀναφαιν[όμενος] εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀποδημητικόν, ὁ *σκὼψ ὁ* ... ἢ *ἐφιάλτης*, οὐχὶ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀπα[ντῶν]

Digitized by Google

ποδημητικόν, ἡ *γλαῦξ Tengmalmi*, πολὺ σπάνιον, ἀποδημητικόν. Τὰ νυκτόβια εἶναι πτηνὰ ὠφελιμώτατα, διότι τρώγουσιν ἔντομα, σκώληκας, βατράχους, ποντικούς, κοχλίας, ἀκρίδας, λείμακας, ζῷα ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν γεωργίαν, δενδροκομίαν καὶ κτηνοτροφίαν. Ἕνεκα τῆς μεγίστης ὠφελιμότητος, ἣν ἐνέχουσι τὰ νυκτόβια πτηνά, προστατεύονται ὑπὸ τῶν κειμένων περὶ θήρας ἐν Ἑλλάδι διατάξεων, ἀπαγορευομένης τῆς θανατώσεως ἢ τῆς συλλήψεως αὐτῶν αὐστηρῶς, πλὴν τοῦ βύα, ὁ ὁποῖος τρώγει καὶ πτηνά, ἕνεκα δὲ τούτου οὐ μόνον ἐπιτρέπεται ἡ θανάτωσις ἀλλὰ καὶ ἡ ἀμοιβὴ ... λεία ἐξόντωσις αὐτοῦ προβλέπεται. Αἱ γλαῦκες παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἐθεωροῦντο ἱερὰ πτηνά, παρὰ δὲ τοῖς Ρωμαίοις ἐπεκράτει μᾶλλον τὸ δυσοίωνον αὐτῶν καὶ ἐθεωροῦντο ὡς προάγγελοι κακῶν εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Τοιαύτη ἀντίληψις κρατεῖ καὶ σήμερον παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ, προερχομένη ἐκ τῆς κατὰ τὴν νύκτα κυκλοφορίας τῶν νυκτοβίων πτηνῶν, τῆς μυστηριώδους πτήσεώς των, τῶν μεγάλων καὶ λαμπόντων ὀφθαλμῶν των, τῆς ἰδιορρύθμου μορφῆς τοῦ προσώπου των καὶ ἰδίᾳ τῆς θρηνώδους καὶ ἀποτροπαίου φωνῆς των, ἐν τῇ ἠρεμίᾳ τῆς νυκτὸς ἀκουομένης. Θεωροῦνται ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀπαίσια καὶ δυσοίωνα ὄντα διὰ τοὺς ἐνοικοῦντας, ὅταν καθάθηνται ἐπὶ τῶν στεγῶν τῶν οἰκιῶν των, προάγγελοι μεγίστων κακῶν, καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου μάλιστα, ὅταν ἐν τῇ οἰκίᾳ τυγχάνῃ ἀσθενής τις. Αἱ τοιαῦται ἀντιλήψεις τοῦ λαοῦ ἐκδηλοῦνται καὶ εἰς αὐτὴν τὴν δημώδη ἑλληνικὴν ποίησιν. Ἐν τούτοις τὰ νυκτόβια ταῦτα πτηνὰ εἶναι λίαν εὐεργετικὰ εἰς τοὺς ἀγροτικοὺς τόπους. Φ. Δ. Γ.

νυκτογαλῆ (ἡ) (Nyctogale) *[Ζωολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τρωκτικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *μυοξιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος, τὴν *νυκτογαλῆν τὴν κομψὴν* (Nyctogale elegans), ἥτις ἀπαντᾷ εἰς τὸ Θιβὲτ καὶ ἔχει μικρὸν μέγεθος, σῶμα μᾶλλον λεπτόν, κεφαλὴν λεπτὴν εἰς ὀξὺ ρύγχος ἀπολήγουσαν, πόδας βραχεῖς καὶ ἰσχυρούς, οὐρὰν ἐπιμήκη καὶ κυλινδρικὴν καὶ χρῶμα φαιότεφρον. Δ. Ν. Π.

νυκτοκαλὲς (τὸ) *[Βοτ.]*· βλ. *θαυμασία ἡ νυκτοκαλλίς*.

νυκτοκῆβος (ὁ) (Nyctocebus) *[Ζωολ.]*. Γένος πιθήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἡμιπιθήκων* τῆς οἰκογενείας τῶν *λεμουριδῶν*, περιλαμβάνον πιθήκους ἰθαγενεῖς τῆς Μαλαισίας, τῆς Ἰνδοκίνας καὶ τῶν δυτικῶν χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ αὐτῶν εἶναι τὰ ἑξῆς: Ἀμφότερα τὰ ζεύγη τῶν ποδῶν εἶναι ἰσομήκη περίπου, ὁ δείκτης τοῦ ποδὸς εἶναι βραχύτατος, συνήθως ὑποτυπώδης, καὶ στερεῖται ὄνυχος. Ὁ ἀντίχειρ εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένος καὶ σχεδὸν καλύπτει τὸν δείκτην. Ἡ οὐρὰ εἶναι βραχεῖα καὶ ὑποτυπώδης. Ὑπάρχουσι δύο στηθιαῖοι μαστοί. Πάντα τὰ ζῷα τοῦ γένους τούτου εἶναι νυκτόβια, βραδύτατα εἰς τὰς κινήσεις των καὶ σχεδὸν οὐδέποτε κατέρχονται ἐκ τῶν δένδρων, πηδῶντα ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον. Ἡ κεφαλή των εἶναι ἀπεστρογγυλωμένη, οἱ ὀφθαλμοὶ μεγάλοι καὶ στρογγύλοι, τὰ ὦτα βραχέα καὶ τὸ τρίχωμα παχύ, βραχὺ καὶ ταξοειδές. Τρέφεται ἐκ διαφόρων ἐντόμων καὶ καρπῶν. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *νυκτοκῆβος ὁ βραδύπους* (Nyctocebus tardigradus), ἰθαγενὴς τῆς Μαλάκας, τῆς Σουμάτρας καὶ τῆς Βόρνεο. Ἔχει σῶμα μακρόν, λεπτὸν καὶ εὐκίνητον, κεφαλὴν μεγάλην καὶ ἀπεστρογγυλωμένην, γνάθους διωγκωμένας, ὦτα βραχέα καὶ ἠνωρθωμένα καὶ χρῶμα τεφροκαστανὸν κατὰ τὸ σῶμα καὶ τεφρόλευκον κατὰ τὸ πρόσωπον. Δ. Ν. Π.

Νυκτοκῆβος ὁ βραδύπους.

νυκτοκλέπτης (ὁ)· ὁ κλέπτων τὴν νύκτα, ὁ ἐπωφελούμενος τὸ σκότος τῆς νυκτὸς πρὸς κλοπήν.

νυκτοκλοπία (ἡ), καὶ ***νυκτοκλοπή***· κλοπὴ διαπραττομένη τὴν νύκτα.

νυκτοκοπῶ· ἰδιωμ., περιπατῶ ἀσκόπως τὴν νύκτα, ξενυκτῶ: «ἄσ' τὰ νυκτοκοπήματα, ἄσε τὶς κουβέντες ... λάδες». Ι. Δ. Μ.

νυκτοκόρακας (ὁ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ... *ιδιοῦ τοῦ ἀστερίου* (βλ. λ.).

νυκτονόμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· τὸ *νυκτόβιον* (βλ. λ.).

νυκτοπάτης (ὁ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τῶν ... ηνῶν *αἰγοθήλας ὁ εὐρωπαϊκός*.

νυκτοπίθηκος (ὁ) (Nyctopithecus) *[Ζωολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τετραχείρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πιθηκιδῶν*, περιλαμβάνον πιθήκους ἀποτελοῦντας τὸν ἐνδιάμεσον τύπον μεταξὺ τῶν ἰδίως πιθήκων καὶ ἡμιπιθήκων. Τὸ σῶμα τῶν ζῴων τούτων εἶναι μετρίου μεγέθους καὶ εὔρωστον, ἡ κεφαλὴ ἀπεστρογγυλωμένη μὲ μεγάλους γλαυκοὺς ὀφθαλμούς, ρύγχος προέχον, εὐρὺ καὶ ἀνεπτυγμένον καὶ ὦτα μικρά. Τὸ σῶμά του εἶναι ἐπίμηκες καὶ καλύπτεται ὑπὸ ἀραιοῦ καὶ μαλακοῦ τριχώματος. Τὸ γένος περιλαμβάνει πέντε εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς. Ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι ὁ *νυκτοπίθηκος ὁ μιρικίνας* (Nyctopithecus miricinas), ἔχων μῆκος 85 ἑκατοστομέτρων, ἐξ ὧν τὰ 30 περίπου κατέχει ἡ οὐρά· τὸ χρῶμά του εἶναι καστανόφαιον πρὸς τὸ πυρρὸν καὶ ἡ οὐρὰ μελανόπυρρος. Λωρὶς ὑποκιτρίνη διήκει ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μέχρι τῆς ρίζης τῆς οὐρᾶς. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικήν. Δ.Ν.Π.

νυκτοπλάνος (ὁ,ἡ,),*—ον*· ὁ πλανώμενος ὁ περιφερόμενος τὴν νύκτα, νυκτόβιος.

νυκτοπορεία (ἡ)· ἡ ἐν ὥρᾳ νυκτὸς πορεία, νυκτερινὴ πορεία.

—[Τακτ.] Ἡ *νυκτοπορεία* ἐκτελεῖται εἴτε χάριν χρησιμοποιήσεως τοῦ σκότους τῆς νυκτὸς ὡς προκαλύμματος, εἴτε πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἀφορήτου καύσωνος τῆς ἡμέρας (βλ.λ. *νύξ, πορεία*). Ν.Θ.Κ.

—[Κανονικ. Δίκ.] Ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς κληρικοὺς τὸ ἄνευ εὐλόγου αἰτίας ἢ ἀνάγκης νυκτοπορεῖν· «οὐδὲν γὰρ ἀγαθὸν ὑποβάλλει νοεῖν κατὰ τοῦ οὕτω πράττοντος». Οἱ παραβάται μετὰ προηγηθεῖσαν παραγγελίαν καθαιροῦνται. Καὶ ἐν τῇ ρωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς κληρικοὺς τὸ νυκτοπορεῖν, μάλιστα δὲ τὸ θορυβωδῶς μετὰ μουσικῶν ὀργάνων κατὰ τὰς νύκτας περικωμάζειν. Εἰς τοὺς παραβάτας ἠπείλησε μηνιαίαν στέρησιν τῶν προσόδων τοῦ ἀξιώματος ὁ κανὼν 1 τῆς συνόδου Κολωνίας (1279) καὶ ἡ σύνοδος Κωνσταντίας (1609), κάθειρξιν δὲ καὶ ποινὴν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ὁριζομένην ἠπείλησεν ἡ σύνοδος τῆς Νεαπόλεως (1699) εἰς τοὺς ἀνὰ τὰς ὁδοὺς κατὰ τὰς νύκτας κιθαρῳδοῦντας ἢ ᾄδοντας κοσμικὰ ᾄσματα, ὡς καὶ εἰς τοὺς συνοδεύοντας ἑτέρους περιπορευομένους.

[*Κ. Μ. Ράλλη*, Ποινικὸν δίκαιον τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, σελ. 406.] Κ. Μ. Ρ.

νυκτοπόρος (ὁ, ἡ)· ὁ νυκτοπορῶν, ὁ ὁδοιπορῶν τὴν νύκτα.

νυκτοπορῶ (*—έω*)· εἶμαι νυκτοπόρος, ὁδοιπορῶ τὴν νύκτα.

νυκτοπύλη (ἡ) (Nyctopyle) *[Ζωολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *χειροπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *νυκτεριδιδῶν*, περιλαμβάνον μικροτάτου μεγέθους νυκτερίδας ἀπαντώσας εἰς τὴν Μαλαισίαν. Δ. Ν. Π.

νυκτόσημον (τὸ) *[Ναυτ.]*.—1) Τὸ νυκτερινὸν *ἀνεμούριον* (βλ. λ.).—2) Διακριτικὸν σῆμα, ναυάρχου ἢ μοιράρχου, ὅμοιον πρὸς τὸ ἡμερινὸν τοιοῦτον ἀλλὰ μικροτέρων διαστάσεων, ἐπαιρόμενον εἰς ἀντικατάστασιν ἐκείνου μετὰ τὴν ὑποστολὴν τῆς σημαίας.—3) Ὁ πρὸς διάκρισιν τῆς ναυαρχίδος ἐπιθωράκιος αὐτῆς φανός. Σ. Ε. Λ.

νυκτοσκοπὸς (ὁ). Ὁ *σκοπὸς* ὁ τοποθετούμενος εἰς θέσιν φυλασσομένην μόνον κατὰ τὴν νύκτα. Ἐν τῇ κοινῇ στρατιωτικῇ ἐκφράσει ὁ νυκτοσκοπὸς καλεῖται *νυκτὸς* (τῆς λέξεως ἐκλαμβανομένης ὡς ἐπιθέτου), τὸ σύνολον δὲ τῶν τοιούτων ἀνδρῶν *νυκτοί*. Ν. Θ. Κ.

νυκτοτροπισμὸς (ὁ)· βλ. *νυκτιτροπισμός*.

νυκτοφάναρον (τὸ) *[Ἐγκυκλ.]*. Μικρὸς φανὸς κρατούμενος κυρίως ὑπὸ τῶν χωρικῶν ἐν πορείᾳ κατὰ τὴν νύκτα πρὸς φωτισμὸν τοῦ δρόμου. Συνήθως ἀποτελεῖται ἐκ κυλινδρικοῦ δοχείου ἐλαίου φέροντος θρυαλλίδα καὶ ἐντεθειμένου ἐντὸς κιβωτίου ὀρθογωνίου παραλληλεπιπέδου σχήματος, ὑαλοφράκτου, μετὰ κρικοειδοῦς λαβῆς. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγονται καὶ τὰ κλεφτοφάναρα, κύριον χαρακτηριστικὸν τῶν ὁποίων εἶναι ὅτι ἔχουσι μίαν μόνον φωτιζομένην ἐπιφάνειαν, φέρουσαν διαφανῆ ὕαλον ἢ φακόν, ὅπως τὸ φῶς ἐκπέμπηται πρὸς μίαν μόνον διεύθυνσιν. Εἰς τὰ κλεφτοφάναρα ἀνήκουσι καὶ οἱ διὰ στήλης λειτουργοῦντες ἠλεκτρικοὶ φανοὶ τῆς τσέπης (βλ. καὶ λ. *δέλετρον*).

νυκτοφυλακὴ (ἡ) *[Ναυτ.]*. Ὅρος τοῦ ἄλλοτε ναυτικοῦ, μὴ περιληφθεὶς εἰς τὸ ναυτικὸν ὀνοματολόγιον, ἅτε γενομένου δεκτοῦ τοῦ «νυκτερινὴ ὑπηρεσία», σημαίνων δὲ τὴν καθ' *ἡμιτοιχαρχίας* (ἐν ὅρμῳ καὶ εἰς ὁμαλὰς περιστάσεις) ἢ τὴν κατὰ *τμήματα* (ἐν ὅρμῳ κατ' ἀνωμάλους περιστάσεις, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν πλῷ ὑπὸ ἀνωμάλους τοιαύτας) ἢ τὴν κατὰ *τοιχαρχίας* (ἐν πλῷ) ἀνάληψιν τετραωρίας. Ἡ «πρώτη» δὲ φυλακὴ καθωρίζετο κατὰ τὴν αἰώρησιν ἅμα τῷ κελεύματι «φυλακαί!» (παλαιότερον «ρύθμισις τῆς ὑπηρεσίας»). Σ. Ε. Λ.

νυκτοφύλαξ, *—ακος* (ὁ, ἡ)· ὁ φύλαξ τῆς νυκτός, ὁ φυλάττων τὴν νύκτα, ἄλλως *νυκτοσκοπός*· || (στρατ.) οἱ νοσοκόμοι οἱ ὁριζόμενοι διὰ τὴν ἐπίβλεψιν ἀσθενῶν κατὰ τὴν νύκτα.

νυκτῳδία (ἡ), ἢ ***νυκτερινὸν*** (τὸ) (ἰταλ. notturno, γερμ. Nachtstück) *[Μουσ.]*. Τεμάχιον ἐλευθέρας φαντασίας καὶ χαρακτῆρος ὀνειρώδους. Δημιουργηθὲν παρὰ τοῦ Φὶλντ τὸ νυκτερινόν, εὗρεν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Σοπὲν τὸν ἀριστοτέχνην τοῦ εἴδους. Παλαιότερον ἐσήμαινε σουΐταν, ἀκολουθοῦσαν τὸν τύπον τοῦ *ντιβερτιμέντο* καὶ γραφομένην διὰ πνευστά, σπανιώτερον δὲ καὶ δι' ἔγχορδα ὄργανα. Τὸ νυκτερινὸν προϋποθέτει σύνθεσιν διὰ μίαν ἢ καὶ περισσοτέρας φωνάς, χαρακτῆρος ἐπίσης παθητικοῦ καὶ ὀνειρώδους. Γ. Σ.

νυκτώνω· βλ. *νυχτώνω*.

νύκτωρ· ἐπίρρ., ἐν καιρῷ νυκτός, τὴν νύκτα: «νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν».

Νύλαντ (Nyland, φινλ. ***Οὔουσιμαα*** (Uusimaa) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς Φινλανδίας ἐπὶ τῆς Φιννικῆς θαλάσσης. Ἔκτασις 12.139 τ. χλμ. Κάτ. (1925) 473.281. Πρωτεύουσα *Ἑλσινγκφορς*. Π. Ν. Π.

Νύμπεργκ (Nyberg) ***Ἰουλία Χριστίνα Σβαῖρντστραιμ***. Σουηδὶς ποιήτρια (1785—1854). Ἐσπούδασεν ἐν Στοκχόλμῃ καὶ ἐπεσκέφθη βραδύτερον τοὺς Παρισίους, διακριθεῖσα ὡς μία τῶν κυριωτέρων ἐκπροσώπων τῆς νεορρωμαντικῆς σχολῆς ἐν τῇ σκανδιναυϊκῇ ποιήσει. Τὰ περισσότερα τῶν ποιημάτων της ἔγραψεν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Εὐφροσύνη*, συνεργασθεῖσα εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ καὶ ἐκδώσασα πολλὰς ποιητικὰς συλλογάς, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι: «Ποιήματα» (1821) καὶ «Νέα ποιήματα» (1828). Ἔγραψεν ἐπίσης τὰς τραγῳδίας «Μουμπλίνα» (1821) καὶ «Συλφίδες» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ *Ντάλγκρεν* (1840). Μ. Δ. Β.

Νύμπορ(γκ) (Nyborg) *[Γεωγρ.]*. Λουτρόπολις τῆς Δανίας ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς νήσου Φύνεν. Κάτ. (1927), 9.800. Ἔχει ἀνάκτορον κτισθὲν κατὰ τὸ 1170 καὶ χρησιμοποιούμενον νῦν ὡς μουσεῖον, πρακτικὸν λύκειον, σχολὴν κωφαλάλων, βιολογικὸν σταθμόν, μεταλλουργεῖα, χαρτοποιεῖα καὶ ναυπηγεῖα. Παρ' αὐτὴν ἐνικήθησαν τῷ 1659 οἱ Σουηδοὶ ὑπὸ τῶν ἡνωμένων γερμανικῶν, πολωνικῶν καὶ δανικῶν στρατευμάτων. Γ. Θ. Κ.

Νυμποὺμ (Nubom), ***Ἰωάννης***. Σουηδὸς ποιητὴς καὶ δημοσιογράφος (1815—1889). Ἐσπούδασεν ἐν Οὐψάλῃ καὶ τῷ 1838 ἐβραβεύθη ἐν ποιητικῷ διαγωνισμῷ τῆς σουηδικῆς ἀκαδημίας διὰ τὸ «Τραγούδι τῆς Ἀμίνας», ἐπεισόδιον ἑνὸς μεγάλου ποιήματος, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσε βραδύτερον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ τελευταία νύχτα στὴν Ἀλάμπρα». Ἀπὸ τοῦ 1854 μέχρι τοῦ 1870 περιῆλθε τὰ κυριώτερα κέντρα τῆς Σουηδίας ἀπαγγέλλων τὰ ποιήματά του καὶ ἀποκτήσας μεγάλην δημοτικότητα. Διεκρίθη ἰδίως διὰ τὰ φοιτητικά του τραγούδια, τὰ ὁποῖα μελοποιηθέντα ψάλλονται ἀπὸ τοὺς φοιτητικοὺς χοροὺς τῆς Σουηδίας εἰς πᾶσαν περίστασιν. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐδημοσίευσεν: «Ὁ Βύρων καὶ ἡ Ἑλλάς», «Εἰκόνες νεαρῶν γυναικῶν», «Ἀναμνήσεις τοῦ ταξιδίου ἑνὸς ποιητοῦ» κτλ. Τὰ «Ἅπαντά» του ἐξεδόθησαν εἰς 4 τόμους. Μ. Δ. Β.

νυμφαγωγία (ἡ), ἢ ***νυμφαγώγιον*** (τὸ) *[Βυζαντ.]*. Ἐκαλεῖτο οὕτως ἐν Βυζαντίῳ ἡ κατὰ τὴν προσέλευσιν τῆς μελλονύμφου βασιλέως τινὸς ἢ βασιλόπαιδος τελετή. Ἡ νύμφη, συνοδευομένη ὑπὸ τῶν αὐλικῶν ἀρχόντων, διήρχετο ἐν πομπῇ διὰ τοῦ παρατεταγμένου λαοῦ καὶ ἐδέχετο τὰς εὐφημίας τῶν φατριῶν ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν μουσικῶν ὀργάνων. Οἱ κράκται ἀνεφώνουν πρῶτοι τὰς εὐφημίας: «Καλῶς ἦλθες θεοστέπτων δούλη». «Καλῶς ἦλθες προβολὴ εὐεργετῶν». «Καλῶς ἦλθες ἡ εὐγενὴς ἐκ προγόνων». «Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος τοὺς νεονύμφους φύλαξον. Πνεῦμα τὸ Πανάγιον τοὺς συμπεθεροὺς φύλαξον. Ἅγιε, τρισάγιε, τοὺς παρανύμφους φύλαξον» καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἐπανελάμβανεν ὁ παριστάμενος λαός. Ν. ΚΛΣ

Νύμφαι *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Κερκύρας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα κοινότητος. Κάτ. (1928) 1.116. Ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον, δύο δημοτικὰ σχολεῖα, δύο γεωργικοὺς συνεταιρισμοὺς καὶ τὸ ἐξωκκλήσιον τοῦ Ἐσταυρωμένου σταυροειδοῦς ρυθμοῦ. Κεῖται περὶ τὰ 30 χλμ. βορείως τῆς πρωτευούσης καὶ εἶναι ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ δύο ὑψωμάτων θαυμασίας κοιλάδος. Ἔχει καλὴν ὁδικὴν συγκοινωνίαν καὶ περὶ τὰς ἑξήκοντα πηγὰς διαυγοῦς ὕδατος, ἀφ' ὧν ὑδρεύεται. Διὰ τῆς συνενώσεως τῶν ὑδάτων τῶν πηγῶν τούτων σχηματίζεται ὁρμητικὸν ποτάμιον, παρέχον κίνησιν εἰς 28 ὑδρομύλους. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται ἡ μονὴ τοῦ Παντοκράτορος, ἐπονομαζομένη Ἀσκηταριό, ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ ἀσκητεύσαντος ὁσίου Ἀγαπίου. Ἡ ἐνδυμασία τῶν γυναικῶν, φημιζομένων διὰ τὴν καλλονήν των, εἶναι γραφικὴ καὶ ἰδιότυπος. Παράγει ἔλαιον, οἶνον, σιτηρά, ὄσπρια, ὀπώρας καὶ μέλι, ἀποτελεῖ δὲ θαυμασίαν θερινὴν διαμονήν. Κ Θ. ΠΑΠΟΥΤΣΗΣ

νυμφαία (ἡ) (Nymphaea) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *νυμφαιοειδῶν*, περιλαμβάνον

Digitized by Google

πόας πολυετεῖς, ριζωματικάς, ὑδροβίους, πολλαχοῦ τῶν εὐκράτων καὶ θερμῶν χωρῶν ἀπαντώσας. Ἐκ τῶν 30 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον ἰθαγενὲς τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ *νυμφαία ἡ λευκὴ* (Nymphaea alba, κοιν. *νούφαρο, νεροκολοκυθιά*). Τὰ σπέρματα τοῦ εἴδους τούτου καὶ σήμερον ἔτι χρησιμοποιοῦνται ἐνιαχοῦ, ἀναμιγνυόμενα μετὰ τοῦ σίτου καὶ ἀλευροποιούμενα, πρὸς παρασκευὴν ἄρτου. Ἐκ τῶν ἐξωτικῶν εἰδῶν

Νυμφαία ἡ λευκή.

κυριώτερα εἶναι τὰ κάτωθι: *Νυμφαία ἡ ἀστεροειδὴς* (Nymphaea stellata), ἰθαγενὴς τῆς Αἰγύπτου καὶ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς, καὶ *νυμφαία ἡ λωτὸς* (Nymphaea lotus), ἰθαγενὴς ἐπίσης τῆς Αἰγύπτου, καλλιεργουμένη πρὸς κόσμον διὰ τὰ ρόδινα ἄνθη της. Πολλαπλασιάζεται εὐχερῶς διὰ ριζωμάτων ἢ σπερμάτων ριπτομένων ἐντὸς τῶν λιμνῶν, δεξαμενῶν ἢ καὶ δοχείων ὕδατος. Δ. Ν. Π.

Νυμφαῖα (τά) *[Βυζαντ.]*. Οὕτως ἐκαλοῦντο τὰ ὑδρογομεῖα ἢ ὑδρεῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἦσαν δὲ ταῦτα οἰκοδομήματα πολυτελῶς κατεσκευασμένα ἐκ μαρμάρου, ὑψηλὰ καὶ εὐρυχωρότατα, χρησιμεύοντα ὡς τόπος τερπνῆς διαμονῆς καὶ διὰ τὴν τέλεσιν διαφόρων ἑορτῶν. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀναφέρονται δύο Νυμφαῖα: Τὸ ἐν Ταύρῳ Νυμφαῖον τοῦ Οὐάλεντος, τὸ ὁποῖον κατασκευάσας ὁ ἐπ' αὐτοῦ ἔπαρχος «τῷ μεγέθει τῆς πόλεως ἄξιον, ἱερομηνίαν ἐπετέλεσεν, εὐωχήσας ἅπαντα αὐτῆς τὸν λαόν» κατὰ Κεδρηνόν, καὶ τὸ ἐν τῇ Θεοδοσιανῇ ἀγορᾷ. Α. Θ. Σ.

Νυμφαία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Νῆσος προσκειμένη εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς Σαρδηνίας (*Πτολεμ.* Γ, γ, 8). Εἶναι ἡ σύγχρονος *Φοραντάντα* (Foradada: πλάτ. 40°35′ Β., μῆκ. 8°10′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 161a: Sardinia Northern portion καὶ 128: Ports Conte and Alghero) καὶ ἥμισυ μίλλιον βορείως τοῦ ἀκρωτηρίου Κάτσια (Caccia) κειμένη. Σ. Ε. Λ.

—**Νυμφαία** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἑτέρα, κατὰ Πλίνιον, ὀνομασία τῆς νήσου *Κῶ* (βλ. λ.).

—**Νυμφαία** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Πανδρόσου τῆς ἐπαρχίας Κομοτινῆς τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτοικοι (1928) 443. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Πανὶ-κιοΐ*.

Νυμφαίη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μυθολογουμένη νῆσος τῆς Καλυψοῦς (*Ἀπολ. Ροδ.* Δ, 514) παρὰ τῷ Ἀδρίᾳ (*Στεφ. Βυζ.* 478,20). Ἀγνώστου ταυτότητος. Σ. Ε. Λ.

Νυμφαὶς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μία τῶν τεσσάρων *Πακτυῶν* (βλ. λ.) νήσων τῆς Μικρασίας. Σ. Ε. Λ.

νυμφαιοειδῆ (τά) (Nymphaeaceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα πόας ὑδροβίους, πολυετεῖς καὶ ἰθαγενεῖς τῶν εὐκράτων καὶ θερμῶν χωρῶν τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν τῆς οἰκογενείας εἶναι τὰ *βικτωρία, εὐρυάλη, νούφαρ, νυμφαία* καὶ *ψευδοκύαμος*. Δ. Ν. Π.

Νύμφαιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Λιμὴν τῆς δυτικῆς Σαρδηνίας (βλ. λ. *Νύμφαιος*). —2) Λιμὴν τῆς Λακωνίας (βλ. *Νυμφαῖον*). —3) Πόλις τῆς Ταυρικῆς χερσονήσου (*Πτολεμ.* Γ, στ, 3) καὶ ἀκρωτήριον (*Στράβ.* Ζ, 309) μεταξὺ Παντικαπαίου καὶ Θεοδοσίας (*Στεφ. Βυζαντ.* 478, 23). Ὁ Σκύλαξ (Περίπλ. § 68), τοποθετῶν αὐτὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Νυμφαία* μεταξὺ Κυταίων καὶ Παντικαπαίου καὶ περιορίζων οὕτω τὰ ὅρια, καθιστᾷ ἔτι εὐαναγνώριστον τὴν ταυτότητά του. Ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ὀππιανοῦ (Μιθριδ. 108) καὶ ἐν τῷ περίπλῳ τοῦ Ἀνωνύμου (§ 50). Ὑπὸ τῶν Λατίνων φέρεται ὡς Nymphaeum (*Plin.* 4, 86), Nymphi (Πεουτιγγ. χάρτης) καὶ Nimpha (Γεωγρ. Ραβέννης). Ἡ ταυτότης του δὲν ἔχει ἐξακριβωθῆ ἐν τούτοις, ἐκ τοῦ συσχετισμοῦ τῶν εἰδήσεων τῶν προμνησθεισῶν πηγῶν προκύπτει σαφῶς ἡ ταυτότης τοῦ μὲν ἀκρωτηρίου πρὸς τὸ σύγχρονον *Καμουΐτς* (πλάτ. 45° 14′ Β., μῆκ. 36° 26′½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2205: Kertch strait), τοῦ δὲ λιμένος πρὸς τὸν φέροντα ἀκόμη τὴν ἑλληνικὴν ὀνομασίαν *Ἀμπελάκια*, παρακείμενον δὲ εἰς τὸ ἀκρωτήριον (Black Sea Pilot 1908, σελ. 232). —4) Ἀκρωτήριον τῆς Χαλκιδικῆς (*Πτολ.* Γ, ιγ, 11). Ὁ Leake (3, 147) ὑποθέτει ὅτι τὸ σύγχρονον ἀκρωτήριον Ἅγιος Γεώργιος (δηλαδὴ ἡ νοτία τοῦ Ἄθωνος ἐσχατιὰ) ὑπῆρξέ ποτε τὸ Νύμφαιον. Ἐκ τῆς περιγραφῆς ἐν τούτοις τοῦ Στράβωνος (βιβλ. 2, ἀπόσπ. 32), προκύπτει πεπλανημένη ἡ, ἣν ἀκολουθοῦν αἱ γεωγραφίαι μας, γνώμη τοῦ Λήκ, ἅτε σαφῶς ἀποδεικνυομένης τῆς ταυτότητος καὶ τῶν τριῶν ἀκρωτηρίων τῆς τριγωνικῆς ἐσχατιᾶς τῆς συγχρόνου χερσονήσου τοῦ Ἁγίου Ὄρους: *Ἀκράθως* τὸ σύγχρονον Ἁγία Λαύρα ἢ Τίμιος Πρόδρομος, *Ἄθων* ἡ νοτία ἐσχατιὰ Ἅγιος Γεώργιος, ἡ πεπλανημένως νομιζομένη Νυμφαῖον, καὶ *Νύμφαιον* τὸ Πίννες ἢ τῶν Καψοκαλυβιῶν (ἀγγλ. Kapso: πλάτ. 40° 08′ Β., μῆκ. 24° 18′½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ 1086: Gulf of Kassandra to Thassos and Lemnos). Σ. Ε. Λ.

— **Νύμφαιον**, ἢ **Νυφιὸ** (τουρκ. *Νὶφ*) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας ἐν τῷ νομῷ Σμύρνης, εἰς ἀπόστασιν 28 χλμ. ἀνατολικῶς τῆς Σμύρνης, ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Νὶφ-ντὰγ (Ὀλύμπου), ἐν μέσῳ ἀμπέλων καὶ κήπων, ὧν φημισμένα εἶναι τὰ κεράσια. Τῆς πόλεως ὑπέρκειται ἐπὶ ἀποκρήμνου βράχου ἀρχαῖον φρούριον. Πρὸς Δ. σῴζονται βυζαντινὰ ἐρείπια. Ὑπήγετο εἰς τὴν μητρόπολιν Ἐφέσου. Οἱ περισσότεροι τῶν κατοίκων ἦσαν Ἕλληνες, προσφυγόντες τὸ φθινόπωρον τοῦ 1922 εἰς Ἑλλάδα.

—*[Στρατ. Γεωγρ.]* Τὸ νοτίως τοῦ Νυμφαίου κείμενον ὄρος (ἄλλως Ὄλυμπος ἐπιλεγόμενον), ὡς καὶ ὁ παραρρέων ποταμὸς καὶ ἡ διὰ τῆς κοιλάδος αὐτοῦ σχηματιζομένη στενωπὸς προσέλαβον τὸ ὄνομα τῆς ὡραίας ταύτης κωμοπόλεως. Ἡ στενωπὸς τοῦ Νυμφαίου ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ Μπὲλ Καβὲ καὶ συσφιγγομένη ὑπὸ τοῦ Σιπύλου ὄρους (πρὸς Β.) καὶ τοῦ Νυμφαίου ἢ Ὀλύμπου τοιούτου (πρὸς Ν.), ἔχει περὶ τὰ 16 χλμ. μῆκος, ἐκτεινομένη ἀπὸ Δ. πρὸς Α., καὶ περὶ τὸ 1½—4 χλμ. πλάτος, ἐμφανίζουσα μίαν ἐκ τῶν πέντε κυρίων ὀρεινῶν διόδων, αἵτινες ὑπάρχουσιν εἰς τὸν ὀρεινὸν περίβολον τοῦ κόλπου τῆς Σμύρνης καὶ δι' ὧν ἐπικοινωνεῖ κυρίως ἡ Σμύρνη μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χερσονήσου. Τὴν στενωπὸν διατρέχει ἡ ἁμαξιτὸς Σμύρνης—Κασαμπᾶ. Αἱ στενωποί: α) τῆς Μαινεμένης (μεταξὺ θαλάσσης καὶ τοῦ Γιαμανλὰρ δάγ), β) τῆς Σαμπάντζας (μεταξὺ Γιαμανλὰρ δὰγ καὶ Σιπύλου), γ) τοῦ Νυμφαίου (μεταξὺ Σιπύλου καὶ Ὀλύμπου), δ) τοῦ Σεβδίκιοϊ (μεταξὺ Νυμφαίου ὄρους καὶ Κιζὶλ δάγ) καὶ ε) αἱ περὶ τὸ Ἰκὶ Καρντὰς δίοδοι (πρὸς Ἐρυθραίαν) θ' ἀπετέλουν τὰ κύρια συγκροτήματα ὀχυρωτικῶν ἔργων πρὸς ἄμυναν ἀπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Μ. Ἀσίας τοῦ κόλπου τῆς Σμύρνης, κατὰ γενομένην μελέτην ὑπὸ Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν τῆς στρατιᾶς Μικρᾶς Ἀσίας ἐν ἔτει 1920. Οἱ δὲ μεταξὺ τῶν στενωπῶν τούτων ὀρεινοὶ σπόνδυλοι θὰ συνίστων ἐν τῷ περιχαραχωμένῳ στρατοπέδῳ τῆς Σμύρνης τοὺς κυρίους πυρῆνας ἀντιστάσεως κατὰ πάσης ἀπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ προσβολῆς. Ἀποτελοῦσιν ὑποχρεωτικὰ κύρια σημεῖα διαβάσεως φύσει ὀχυρὰ αἱ ρηθεῖσαι πέντε στενώρειαι αὐται δι' ὧν ἕνα στρατόν, ὅστις ἀπὸ Σμύρνης προτίθεται νὰ χωρήσῃ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἢ ἀντιστρόφως. Τὸ δυτικώτερον ἄκρον τῆς κλεισωρείας τοῦ Νυμφαίου ἀποτελεῖ ὁ αὐχὴν τοῦ Μπὲλ Καβὲ (ὑψόμ. 260 μ.), κείμενον παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας τῶν Ἰώνων πόλεως Αἰγειροέσσης.

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Τὸ Νυμφαῖον κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ΙΙ τάγματος τοῦ 5ου συντάγματος πεζικοῦ τῆς Ι ἑλληνικῆς μεραρχίας κατὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ Μαΐου 1919. Δι' αὐτοῦ κατὰ τὴν 26 Αὐγούστου 1922 διῆλθον αἱ ἐκ Κασαμπᾶ προερχόμεναι μεγαλύτεραι φάλαγγες τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ (μὲ ὀπισθοφυλακὴν τὸ 1ον σύνταγμα πεζικοῦ καὶ τὴν ἡμιλαρχίαν τῆς ΙΙ μεραρχίας), ὑποχωρήσαντος διὰ Σμύρνης πρὸς Ἐρυθραίαν.

Ν. Κ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

— **Νυμφαίου συνθήκη**. Συνθήκη συναφθεῖσα ἐν Νυμφαίῳ, κατὰ Μάρτιον τοῦ 1261, μεταξὺ Μιχαὴλ Η' τοῦ Παλαιολόγου καὶ τῶν Γενουατῶν. Ἡ συνθήκη αὕτη, διὰ τῆς ὁποίας οἱ Γενουᾶται ἀπέκτησαν ἐμπορικὰ προνόμια ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ τῆς Νικαίας, ἀπέβλεπε κυρίως εἰς τὴν ἀνάκτησιν τοῦ καταλυθέντος ὑπὸ τῶν Λατίνων βυζαντινοῦ κράτους καὶ τὸν περιορισμὸν τῆς αὐξανούσης οἰκονομικῆς δυνάμεως τῆς Βενετικῆς δημοκρατίας. Οἱ Γενουᾶται ἀνελάμβανον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ παράσχουν εἰς τὸν Ἕλληνα αὐτοκράτορα τὴν βοήθειάν των, τὴν ὁποίαν πράγματι τῷ παρέσχον ἐν τῷ κατὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Πελοποννήσῳ Φράγκων. Ὁ πάπας Οὐρβανὸς ὁ Δ', θερμὸς ὑποστηρικτὴς τῆς λατινικῆς ἐξαπλώσεως ἐν Ἀνατολῇ, ἀπεδοκίμασε τὴν πολιτικὴν τῶν Γενουατῶν καὶ ἀφώρισεν αὐτούς. Τῆς συνθήκης μόνον ἡ λατινικὴ μετάφρασις διεσώθη (ἔκδοσις «Atti della Società Ligure per la Storia patria», τόμ. ΧΧΧ (1898), σελ. 791—889. Πρβλ. καὶ *C. Manfroni*, «Le relazioni fra Genova, l'Impero Bizantino e i Turchi», αὐτόθι σελ. 658 κ.ἑ.] Δ. Α. Ζ.

— **Νυμφαίου σύνοδος**. Ἐν ἔτει 1232 δυτικοὶ τινὲς μοναχοί, ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν Δύσιν διῆλθον διὰ τῆς Νικαίας, ἔνθα ἐγένοντο φιλικῶς δεκτοὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας Ἰωάννου Βατάτση καὶ τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Β', ἀμφοτέρων ἐπιθυμούντων τὴν ἕνωσιν ... διὰ τὸ σχίσμα τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἐπιθυμούντων τὴν ἕνωσιν. Εἰς τούτους ἀναχωροῦντας ἐνεχείρησεν ὁ πατριάρχης Γερμανὸς ἐπιστολὰς πρὸς τὸν πάπαν Γρηγόριον καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν καρδιναλίους, ἐν αἷς, ὑποδεικνύων, τὰ κακὰ τοῦ χωρισμοῦ τῶν δύο ἐκκλησιῶν, προέτρεπε πρὸς ἕνωσιν. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην τοῦ πατριάρχου ἀπήντησεν ὁ πάπας Γρηγόριος δι' ἐπιστολῆς, ἣν ἐκόμισαν εἰς Νίκαιαν τέσσαρες μοναχοί, δύο δομινικανοὶ καὶ δύο φραγκισκανοί, ἔχοντες ἐντολὴν νὰ συζητήσωσι μετὰ τῶν ὀρθοδόξων περὶ τῆς ἑνώσεως. Τούτους ἀφιχθέντας εἰς τὴν Νίκαιαν κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1234 ἐδεξιώθησαν φιλικῶς ὅ τε αὐτοκράτωρ καὶ ὁ πατριάρχης, αἱ μετ' αὐτῶν ὅμως συζητήσεις εἰς οὐδὲν ἀποτέλεσμα κατέληξαν. Ἐγένοντο ἐν ὅλῳ ἑπτὰ συνεδρίαι, τῶν ὁποίων αἱ ἓξ πρῶται περιεστράφησαν περὶ τὸ ζήτημα τῆς προσθήκης τοῦ filioque εἰς τὸ σύμβολον τῆς πίστεως, ἡ δὲ ἑβδόμη περὶ τὸ ζήτημα τῆς χρήσεως ἀζύμων ἐν τῇ εὐχαριστίᾳ. Κατὰ τὴν συνεδρίαν ταύτην ὁ πατριάρχης ἐδήλωσε τοῖς δυτικοῖς ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ καλέσῃ καὶ τοὺς πατριάρχας Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, ὅπως οὕτω ἐνανώπιον ἐξετασθῇ τὸ ζήτημα τῆς θείας εὐχαριστίας. Οἱ δυτικοὶ ὅμως μοναχοί, δηλώσαντες ὅτι δὲν εἶχον ἐντολὴν νὰ συζητήσωσι καὶ μετ' ἄλλων πατριαρχῶν, ἀνεχώρησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα θὰ ἀνέμενον τὴν ἀπόφασιν τῆς συνόδου τῶν πατριαρχῶν. Ἡ σύνοδος αὕτη συνῆλθεν ἐν Νυμφαίῳ κατὰ Μάρτιον τοῦ 1234, εἰς αὐτὴν δὲ κληθέντες καὶ οἱ ἀνωτέρω δυτικοὶ μοναχοὶ παρευρέθησαν. Ἡ πρώτη συνεδρία ἐγένετο τὴν Δευτέραν τοῦ Πάσχα τοῦ 1234. Κατ' αὐτὴν ὁ πατριάρχης Γερμανὸς ἐπανέφερε τὸ ζήτημα τοῦ filioque, ἀλλ' οἱ δυτικοὶ ἐπέμειναν νὰ συζητηθῇ τὸ ζήτημα τῆς χρήσεως ἀζύμων ἐν τῇ εὐχαριστίᾳ. Αἱ συζητήσεις ὅμως εἰς οὐδὲν ἀποτέλεσμα κατέληξαν, καθ' ὅσον οἱ ἀνατολικοὶ ἐζήτουν ὅπως οἱ δυτικοὶ ἐκβάλωσι τὸ filioque ἐκ τοῦ συμβόλου καὶ τελῶσι τὴν εὐχαριστίαν δι' ἐνζύμου ἄρτου, ἅτινα δὲν ἐδέχοντο οἱ δυτικοί. Τέλος, ἀφοῦ οἱ δυτικοὶ ἀπέρριψαν καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος γενομένην πρότασιν, καθ' ἣν οἱ ἀνατολικοὶ θὰ ἐδέχοντο τὸ ἐπιτετραμμένον τῆς τελέσεως τῆς θείας εὐχαριστίας καὶ δι' ἀζύμων, ἐὰν οἱ δυτικοὶ ἐδέχοντο τὴν ἐκβολὴν ἐκ τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως τοῦ filioque, ἀνεχώρησαν ἀποκηρύξαντες αἱρετικοὺς τοὺς ἀνατολικούς, οἱ δὲ ἀνταποδίδοντες τὴν φιλοφροσύνην ταύτην τοῖς δυτικῶν ἐκήρυξαν αὐτοὺς ἐπίσης αἱρετικοὺς ὡς δεχομένους τὴν καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπόρευσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τελοῦντας τὴν θείαν εὐχαριστίαν δι' ἀζύμων. Τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου τοῦ Νυμφαίου ἔχουσιν ἐκδοθῆ παρὰ Mansi. Κ. Ι. Δ.

νυμφαῖον (τό) *[Ἀρχ.]*. Τόπος λατρείας τῶν νυμφῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν. Τὰ νυμφαῖα ἦσαν σπήλαια ἔχοντα συνήθως καὶ πηγὴν ὕδατος εἴτε ἱερὰ παρὰ πηγὴν ρέοντος ὕδατος, εἰς τοὺς μεταγενεστέρους δὲ χρόνους καὶ παρὰ τοῖς Ρωμαίοις οἰκοδομήματα, συνήθως μὲ ἀψῖδα ἢ οἰκοδομήματα ταῦτα περιελάμβανον πηγὴν ἀφιερωμένην εἰς τὰς Νύμφας εἴτε φυσικὴν εἴτε καὶ τεχνητήν, ἐχρησίμευον δὲ καὶ ὡς τόποι ἀναπαύσεως, συναθροίσεων ἢ διὰ τὴν τέλεσιν γάμων. Σπήλαια ἢ τόποι λατρείας τῶν Νυμφῶν εἶναι πολλὰ γνωστά, ὀνομαστὸν εἶναι τὸ ἄντρον τῶν Νυμφῶν τῆς Ἰθάκης, ἀναφερόμενον εἰς τὴν «Ὀδύσσειαν» τοῦ Ὁμήρου. Εἰς τὴν Ἀττικὴν γνωστὰ εἶναι τὸ σπήλαιον τῆς Βάρης καὶ τὸ ἄντρον τῶν Νυμφῶν καὶ τοῦ Πανὸς ἐπὶ τῆς Πάρνηθος παρὰ τὴν Φυλήν, καλούμενον ὑπὸ τῶν περιοίκων «λυχνοσπηλιά». Ἐπίσης ἄντρα τῶν Νυμφῶν ὑπῆρχον ἐπὶ τοῦ Ἑλικῶνος, τοῦ Παρνασσοῦ, τῶν Σφραγιτίδων Νυμφῶν ἐπὶ τοῦ Κιθαιρῶνος κ. ἄ. Τὰ φυσικὰ ταῦτα σπήλαια ἤρχισαν νὰ καλλωπίζωνται καὶ μὲ προσθήκην στοάς, ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον κατεσκευάσθησαν καὶ νυμφαῖα μὲ τεχνητὰ σπήλαια παριστῶντα ἢ ... Τοιαῦτα νυμφαῖα ὑπῆρχον εἰς τὴν ... λήν, γνωστὰ δὲ εἶναι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Ἀντιοχείας, συνήθεστατα ὅμως εἶναι ταῦτα κατὰ τὴν ... μαϊκὴν ἐποχὴν εἰς τὴν Ρώμην, ἔνθα κατὰ τὸν ... μ. Χ. αἰῶνα ὑπῆρχον 15 ἱδρυμένα νυμφαῖα. Τὰ ... μαϊκὰ νυμφαῖα ἦσαν ἱδρυμένα εἰς θέρμας, ἀνάκτορα καὶ ἐπαύλεις, διακεκοσμημένα μὲ ἐπενδύσεις ... διάφορα ἔργα τέχνης, ἐχρησίμευον δὲ ὡς ... καὶ ὡς οἰκοδομήματα καλλωπισμοῦ, εἶχον δὲ διάφορα σχήματα. Ε. Η.

Digitized by Google

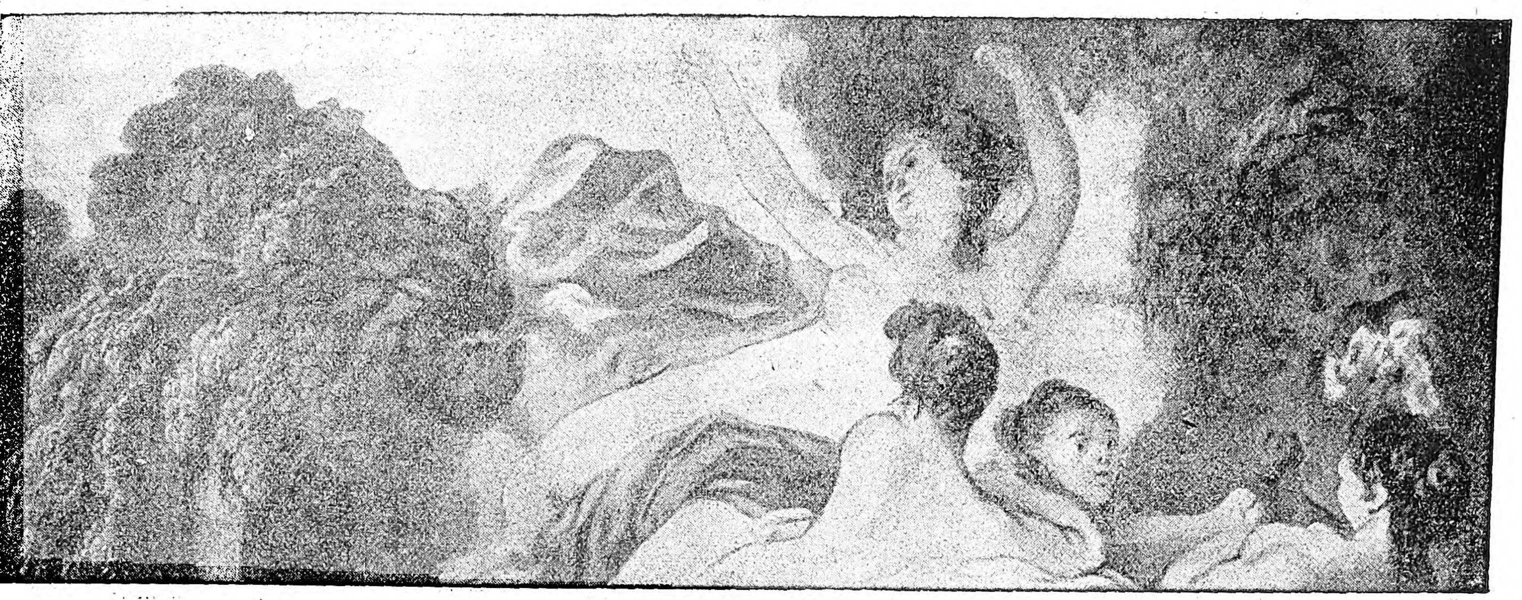

Φραγκονάρ: Νύμφαι λουόμεναι.

[Μουσεῖον Λούβρου.]

Νυμφαῖον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Τόπος τῆς Ἰλλυ-ρίας (*Στράβ.* 2,316). Ἐκ τῆς ἀφηγήσεως τοῦ Ἀπ-πιανοῦ (Ἐμφυλ. Ρωμ. 2,59) προκύπτει ὅτι πρόκει-ται περὶ ὑφόρμου ἐν τῷ λιμένι τοῦ Δυρραχίου, ἔχοντος ἀσφαλτούχους πηγάς. Ἡ ἀκριβὴς ταυτό-της τοῦ ὅρμου δὲν ἔχει ἐξακριβωθῆ.

— **Νυμφαῖον** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Βορείας Συρίας, παρὰ τὴν Σελεύκειαν, μεταξὺ Χα-ραδρου καὶ ἐμπορίου Ἀντιοχείας (Σταδ. Μεγ. Θαλ. 146 καὶ *Στράβ.* ΙΣΤ' 751). Εἶναι τὸ σύγχρονον Ποσειδί, ἀνώνυμον εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην, κείμε-νον δὲ εἰς πλάτ. 36°04' Β. καὶ μῆκ. 35°57' Ἀν. κατὰ τὸν ἀγγλ. χάρτην 2632: Iskenderum to Mar Kalab), ἀμέσως μετὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νάχρ Ἐλ Κασσί. Σ. Ε. Λ.

— **Νυμφαῖον, ἢ *Νύμφαιον*** *[Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς δυτίας ἀκτῆς τῆς Λακωνικῆς χερσονήσου τοῦ Ἔ-πιδαύρου (*Πανσαν.* 3,22,2). Εἶναι ὁ νῦν ἀνώνυμος ὅρ-μος ὁ διανοιγόμενος μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Ζό-λλο καὶ Μαλέα εἰς πλάτ. 36°26'00" Β., μῆκ. 23°08'20" Ἀν. (ἀγγλ. χάρτ. 1625). Σ. Ε. Λ.

— **Νυμφαῖον** *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Χωρίνης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 1.241. Ἔχει ταχυδρο-μικὸν καὶ τηλεγραφικὸν γραφεῖον, ἡμιγυμνάσιον καὶ δύο δημοτικὰ σχολεῖα. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Νέβεσκα.* Ν. Φ.

Νύμφαιος. Μουσικός τις ἐκ Κυδωνίας τῆς Κρή-της, μετακληθεὶς ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων (*Αἰλιαν. Ποικ. Ἱστορ.* XII, 50). Α. Θ. Σ.

Νύμφαιος λιμήν, καὶ ***Νύμφαιον*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Σαρδηνίας (*Πτολεμ.* Γ, γ', 2). Κατὰ τὸν Ντὲ λὰ Μάρμορα (Itin. 2, 102) εἶναι ὁ σύγχρονος λιμὴν *Λόντε* (Conte: πλάτ. 40°34' Β., μῆκ. 8°10' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 161a: Sardinia, northern portion), ἔχων κατὰ τὸ δυτικὸν κέρας του τὴν μικρὰν νῆσον Νυμφαίαν. Σ. Ε. Λ.

νυμφαῖος, —α, —ον· ἀρχ., ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὰς θεὰς Νύμφας, ὁ ἱερὸς τῶν Νυμφῶν: «νυμφαῖοι τόποι» || *Νυμφαῖον* (τό)· τὸ ἱερόν, ὁ ναὸς τῶν Νυμ-φῶν· || *Νυμφαῖα* (τά)· ἑορτὴ τῶν Νυμφῶν.

Νυμφαῖος *[Γεωγρ.]*. Νότιος παραπόταμος τοῦ Ἕρμου ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ῥέων μεταξὺ Κασαμπᾶ καὶ Σμύρνης.

—**Νυμφαῖος** (τουρκ. *Νίφ-νταγ*) *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (βλ. λ. *Νυμφαῖον*).

νυμφάλη (ἡ) (Nymphale) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντό-μων διπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *νυμφαλιδῶν*, περιλαμβάνον μετρίου μεγέθους ψυχὰς μὲ σῶμα κυ-λινδρικόν, θώρακα διωγκωμένον, κεφαλὴν ἀπε-στρογγυλωμένην, κεραίας ἐπιμήκεις καὶ λεπτὰς καὶ πτέρυγας ἀνεπτυγμένας, ἡμιδιαφανεῖς, μελανὰς κατὰ τὴν ἄνω αὐτῶν ἐπιφάνειαν, τεφρὰς κατὰ τὴν κάτω καὶ ποικίλως κεκοσμημένας διὰ λευκῶν καὶ μελα-νῶν κηλίδων καὶ στιγμάτων. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, ἀπαντῶντα πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

νυμφαλίδαι (οἱ) (Nymphalidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκο-γένεια ἐντόμων διπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ῥοπαλοκέρων*, περιλαμβάνουσα μικροῦ ἢ καὶ μεγά-λου μεγέθους ψυχάς, ἀπαντώσας πανταχοῦ τῶν θερ-μῶν καὶ εὐκράτων χωρῶν τῆς γῆς. Ἐκ τῶν γνω-στοτέρων γενῶν εἶναι ἡ *νυμφάλη* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Νυμφασία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαῖον ὄνομα πη-γῆς ἐν Ἀρκαδίᾳ, ἀπεχούσης κατὰ τὸν Παυσανίαν 30 σταδίους ἀπὸ τοῦ Μεθυδρίου. Ταυτίζεται πρὸς τὴν σημερινὴν βρύσην Πηγάδι, 10' ἀνατολικῶς τῆς Βυτίνης. Ι. Σ. Σ.

—**Νυμφασία** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Γορ-τυνίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινό-τητος. Κάτ. (1928) 572. Ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τη-λεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Πρό-τερον ἐκαλεῖτο Γρανίτσα. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπά-γεται καὶ τὸ χωρίον *Παναγίτσα* (*πρώην Γκιούσιον*).

—**Νυμφασίας, τέως δῆμος** *[Γεωγρ.]*. Εἷς τῶν ἀπο-τελούντων τὴν ἐπαρχίαν Γορτυνίας τοῦ νομοῦ Ἀρ-καδίας δήμων πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ΔΝΖ'. Εἶχε περιφέρειαν τὴν τῶν κοινοτήτων *Βυτίνης, Γρα-νίτσης* (νῦν *Νυμφασίας*) *Πυργακίου* καὶ *Γαρζενίκου* (νῦν *Διρρέματος*), εἰς ἃς καὶ κατενεμήθη.

Νύμφενμπουργκ (Nymphenburg=πόλις τῶν Νύμφων) *[Γεωγρ.]*. Προάστειον τοῦ Μονάχου, ΒΔ. τῆς πόλεως. Ἔχει περίφημον ἀνάκτορον (1663) κατὰ τὸ πρότυπον τῶν Βερσαλλιῶν (ἄλλοτε ἐνδι-αίτημα τῶν ἐκλεκτόρων τῆς Βαυαρίας), ἐκτεταμέ-νον πάρκον, μακρὰν διώρυγα (Nymphenburgkanal) καὶ ἐθνικὴν βιομηχανίαν πορσελλάνης, ἄλλοτε βασι-λικήν, μεταφερθεῖσαν αὐτόθι ἐκ Νόυντεκ (1758) ὑπὸ τοῦ Νιντερμάγιερ. Εἰς Νύμφενμπουργκ ὑπεγρά-φησαν ἡ μεταξὺ ἐκλέκτορος Καρόλου-Ἀλβέρτου καὶ Ἱσπανίας συνθήκη διὰ τὴν διανομὴν τῶν ἐδαφῶν τῶν Ἀψβούργων (1741) καὶ ἡ συνθήκη τῆς διαδοχῆς τοῦ Παλατινάτου (1766). Π. Ν. Π.

νυμφεύομαι· βλ. *νυμφεύω.*

νύμφευσις, —εως (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ νυμφεύε-σθαι, ὁ γάμος.

νυμφεύω· δίδω εἰς γάμον, ἰδίᾳ ἐπὶ γυναικός, κοιν. *παντρεύω* || παθ. *νυμφεύομαι·* λαμβάνω, ἄγο-μαι γυναῖκα· || καθόλου, τελῶ τὸν γάμον μου, ἐπί τε ἀνδρὸς καὶ ἐπὶ γυναικός, κοιν. *παντρεύομαι:* «νυμφεύεται τὴν δεῖνα, —τὸν δεῖνα» || πληθ. καὶ ἀλ-ληλοπαθῶς: «ὁ δεῖνα καὶ ἡ δεῖνα ἐνυμφεύθησαν».

νύμφη (ἡ), κοιν. *νύφη*· ἡ τελοῦσα τὸν γάμον της γυνή, ἄρσεν. *νυμφίος* ἢ *γαμβρός*: «στολίζουν τὴ νύφη», «καμαρώνει σὰν τὴ νύφη», παροιμ. «ἂς γίνω ἄλλη μιὰ φορὰ νύφη καὶ ξέρω νὰ καμαρώνω» || ἡ μελ-λόγαμος γυνὴ μικρὸν πρὸ τοῦ γάμου ἢ κατὰ τὸν χρόνον τῆς μνηστείας: παροιμ. «θέλει ἡ νύφη κι' ὁ γαμπρός, τύφλα νά'χῃ ὁ πεθερός» || ἡ γυνὴ μετὰ τὸν γάμον ἐπὶ χρόνον τινά, ἡ νεόγαμος γυνή: «ἀπέ-θανε πέντε μηνῶν νύφη» || προσηγορία τῆς ἐγγάμου γυναικὸς ὑπὸ τῶν οἰκείων τοῦ συζύγου της, ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ, τῆς πενθερᾶς, τῶν ἀνδραδέλφων κλπ.· || ἡ εἰς τὴν κάτω σιαγόνα σχηματιζομένη χαρίεσσα κοιλότης· || ἡ κλειτορὶς τοῦ γυναικείου αἰδοίου καὶ τὰ μύρτα· || μία τῶν μορφῶν τῶν ἐντόμων, ἄλλως *σχαδών*· || *Νύμφη ἀνύμφευτος* (ἡ)· προσηγορία τῆς Θεοτόκου, ἄλλως *Παρθένος ἀπειρόγαμος*.

— *[Μυθολ.]* Αἱ *Νύμφαι* εἶναι θεότητες τῆς ὑγρᾶς φύσεως καὶ τῆς εὐφορίας, ἑδρεύουσαι εἰς τὰς πηγάς, τὰ ὄρη, τοὺς ἀγροὺς καὶ τοὺς λειμῶ-νας, τὰ δάση καὶ τὰ δένδρα καὶ καλούμεναι ἀνα-λόγως: *Ναϊάδες, Ὀρεστιάδες, Ἀγρονόμοι, Δρυάδες* καὶ *Ἁμαδρυάδες* (βλ. τὰς λ.).

Ἡ λατρεία καὶ ἡ ὑπόστασις τῶν Νυμφῶν εἶναι ἀρχαιοτάτη, ἀπαντῶσα τελείως διαμορφωμένη καὶ εἰς τὸν Ὅμηρον, ὁ ὁποῖος διαιρεῖ αὐτὰς εἰς τάξεις, παραδέχεται ὅτι ἔχουν θείαν φύσιν, λαμβάνουσαι μέρος εἰς τὰς συναθροίσεις τῶν θεῶν, καὶ καλεῖ αὐτὰς θυγατέρας τοῦ Διός. Καὶ μετὰ τὸν Ὅμηρον ἡ λατρεία τῶν Νυμφῶν παρέμεινεν εἰς ὅλον τὸν ἑλληνικὸν καὶ ῥωμαϊκὸν κόσμον, προστεθείσης μόνον τῆς τάξεως τῶν Ἁμαδρυάδων.

Αἱ Νύμφαι γενικὰ εἶναι ὄντα ὑπεράνθρωπα, κα-τώτερα τῶν θεῶν καὶ ἀνώτερα τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐνσάρκωσις τῆς ὡρίμου παρθενικῆς νεότητος καὶ τοῦ τρυφεροῦ καὶ χαρίεντος τῆς φύσεως. Εἶναι ὡραῖαι καὶ προσηνεῖς, ἀρέσκονται εἰς τὸν χορόν, συνάπτουν ἐρωτικὰς σχέσεις μὲ τοὺς θνητούς, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποκτοῦν καὶ τέκνα, συχνὰ δὲ φυλαὶ ἢ οἰκογένειαι ἀνάγουν τὴν θείαν καταγωγήν των εἰς αὐτάς. Αἱ Νύμφαι κατὰ τὸν Ὅμηρον εἶναι θυγατέρες τοῦ Διός, κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους ὅμως ὄχι. Συνήθως αἱ τοπικαὶ παραδόσεις θεω-ροῦν πατέρα τῶν Νυμφῶν τὸν ποταμὸν ἑκάστης χώρας, ὅπως τὸν Ἴναχον, τὸν Ἀσωπὸν κ. ἄ. Αἱ τοιαῦται Νύμφαι ἐλατρεύοντο καὶ ὡς ἐπώνυμοι τῆς φυλῆς, π. χ. ἡ Δαυλὶς θυγάτηρ τοῦ Κηφισοῦ, ἡ Σπάρτη θυγάτηρ τοῦ Εὐρώτα, ἡ Χαλκὶς θυγά-τηρ τοῦ Ἀσωποῦ κ.τ.λ.

Αἱ Νύμφαι εἶχον κοινὴν τὴν προφητικὴν ἱκανό-τητα, ἄλλοτε ἐνεργοῦσαι ὡς ὄργανα ἀνωτέρας θεό-τητος (ὅπως π. χ. ἡ Νύμφη Ἐρατὼ ἦτο προφῆτις τοῦ Πανὸς εἰς τὸ ἐν Ἀρκαδίᾳ ἱερόν του, ἡ Γῆ εἰς τοὺς Δελφοὺς εἶχε τὴν νύμφην Δάφνην), ἄλλοτε ἔχουσαι ἀπ' εὐθείας τὸ δῶρον τοῦ προφητεύειν. Οὕτω αἱ Σφραγίτιδες Νύμφαι εἶχον τὸ μαντεῖόν των εἰς τὸν Κιθαιρῶνα, μεταδίδουσαι τὴν μαντι-κὴν ἱκανότητα καὶ εἰς ἄλλους θνητούς. Πολλαὶ Νύμφαι μετέδιδον τὴν ἱκανότητα αὐτὴν εἰς τὰ τέκνα των, ὅπως π. χ. ἡ Σίβυλλα Ἡροφίλη, ὁ Τειρεσίας καὶ ὁ Ἐπιμενίδης ἦσαν τέκνα Νυμφῶν. Οἱ μῦθοι περὶ Νυμφῶν ἔχουν πολλὰ κοινὰ μὲ τὰς συγχρόνους παραδόσεις τοῦ λαοῦ περὶ *νεράϊδων* (βλ. λ.). Δύνανται αἱ Νύμφαι νὰ μεταμορφωθοῦν μεταβαλλόμεναι εἰς πηγὰς (Δίρκη, Καλλιρρόη) ἢ εἰς δένδρα (Δάφνη, Ἐλάτη). Ἀγαποῦν τοὺς ὡραίους νέους, τοὺς ὁποίους ἑλκύουν καὶ παρασύρουν εἰς τὰ ὑγρὰ των ἐνδιαιτήματα. Συνήθως ἡ ἐπίδρασις αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων εἶναι εὐεργετική, ἐνίοτε ὅμως ὁ ἔρως των μὲ θνητοὺς ἔχει ὀλέθρια ἀποτε-λέσματα· ὁ Φιλοκτήτης π. χ. ὤφειλε τὰ δεινά του εἰς τὴν περιφρόνησιν τοῦ ἔρωτος Νύμφης.

Ἡ λατρεία τῶν Νυμφῶν ἦτο διαδεδομένη εἰς ὅλας τὰς ἑλληνικὰς χώρας, ἔχουσα λαϊκὸν μᾶλλον χαρακτῆρα. Εἰς μερικὰς ὅμως χώρας, ὅπως τὴν Κνίδον, Κῶν, Θήραν, Κρήτην, ἀνῆκεν εἰς τὴν ἐπί-σημον θρησκείαν. Αἱ Νύμφαι δὲν ἐλατρεύοντο εἰς ἰδίους ναούς, ἀλλὰ εἰς τὰ δάση, τὰς πηγὰς καὶ τὰ σπήλαια, εἰς τὰ καλούμενα *νυμφαῖα* (βλ. λ.). Ὡς θυσίαι προσεφέρονται εἰς τὰς Νύμφας διάφορα σφάγια, γλυκίσματα, ὀπῶραι καὶ σπονδαὶ οἴνου. ἀφιερώνονται δὲ εἰς αὐτὰς διάφορα ἀγάλματα, ὅπως μαρτυρεῖται διὰ τὸ ἱερὸν τῶν Νυμφῶν, τὸ ὁποῖον ὑπῆρχε παρὰ τὸν Ἰλισόν, ἀγγεῖα, λύχνοι, χρυσᾶ κοσμήματα, εἰδώλια, ἀνάγλυφα καὶ διάφορα ἀντι-κείμενα σχετικὰ μὲ τὸ εἶδος τῶν Νυμφῶν, ὅπως π. χ. βάτραχοι εἰς τὰς Ναϊάδας, δέρματα ζῴων εἰς τὰς Ὀρεστιάδας καὶ μουσικὰ ὄργανα ὑπὸ τῶν ποι-μένων εἰς τὰς Ἀγρονόμους. Συχνὰ τὰ ἀναθήματα ταῦτα προσεφέρονται εἰς τὰς Νύμφας ἀπὸ κοινοῦ μὲ ἄλλας θεότητας ὅπως τὰς Ὥρας, τὰς Χάριτας, τὸν Πᾶνα κ.ἄ.

Οἱ Ρωμαῖοι παρέλαβον παρὰ τῶν Ἑλλήνων τὴν λατρείαν τῶν Νυμφῶν, ὡς θεοτήτων τοῦ ὑγροῦ στοιχείου. Ὁ τόπος τῆς λατρείας των ἦτο πλησίον λιμνῶν, πηγῶν καὶ εἰς θέρμας, κυρίως δὲ πλησίον ἰαματικῶν πηγῶν. Αἱ ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαὶ εἰς τοιαύτας Νύμφας ἰαματικῶν πηγῶν (medicis, sa-lutaribus) εἶναι πολὺ συχνότεραι εἰς τὸν ῥωμαϊ-κὸν ἢ εἰς τὸν ἑλληνικὸν κόσμον. Συχνὰ εἰς τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας αἱ Νύμφαι συνδέονται μὲ ἄνω-

Digitized by Google

τέραν θεότητα, ὅπως τὸν Δία, Ἀπόλλωνα, Ἄρτεμιν, Πᾶνα, Ποσειδῶνα κλπ. Εἰς τὴν τέχνην αἱ Νύμφαι ἀπεικονίζονται ὡς νέαι καὶ ὡραῖαι, ἄνευ ἰδιαιτέρου χαρακτηριστικοῦ, ὥστε δυσκόλως διακρίνονται ἀπὸ ἄλλας θεότητας (ὅπως αἱ Ὧραι, αἱ Χάριτες, αἱ Μοῦσαι) ἢ θνητὰς γυναῖκας. Διακρίνονται ὅμως ἐπὶ τῶν διαφόρων ἀναγλύφων ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῆς ὅλης συνθέσεως, ἀπεικονιζόμεναι μετὰ διαφόρων ἄλλων θεοτήτων εἰς στάσιν τυπικήν. Οὕτω παριστάνονται συνήθως τρεῖς τὸν ἀριθμὸν καὶ κρατούμεναι ἐκ τῆς χειρὸς βαδίζουν ὀρχηστικῶς προηγουμένου τοῦ Ἑρμοῦ ἢ τοῦ Πανός. Πρὸ αὐτῶν ὑπάρχει βωμός, ἐκ τοῦ ἐδάφους δὲ ἐξέρχεται ἡ κεφαλὴ ἢ προτομὴ τοῦ βα-

Αἱ νύμφαι μὲ τὸν Ἑρμῆν, Πᾶνα καὶ Ἀχελῷον.
[Ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον.]

σιλέως τῶν ποταμῶν Ἀχελῴου, πωγωνοφόρου καὶ κερασφόρου, ἐνῷ εἰς τὸ βάθος ὁ Πᾶν παίζει σύριγγα. Ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀναγλύφων τοῦ τύπου αὐτοῦ εἶναι τὸ ἐπὶ τῆς Πάρνηθος εὑρεθὲν ἀφιέρωμα τοῦ Ἀρχάνδρου (Ε΄ π. Χ. αἰών), ὁ ὁποῖος καὶ ἀπεικονίζεται ἐπ' αὐτοῦ εἰς τὴν συνήθη στάσιν τῶν ἀφιερούντων ἀνάγλυφα. Εἰς ἄλλος τύπος ἀναγλύφων, τοῦ ὁποίου ἀπαντοῦν ἀρκεταὶ παραλλαγαί, προέρχεται ἐκ τῶν ἀρχῶν τοῦ Δ΄ π. Χ. αἰῶνος, ἀρκετὰ δὲ ἀντίτυπα εὑρέθησαν εἰς τὸ ἄντρον τῆς Βάρης, μερικὰ καλλίστης τέχνης. Εἰς τὸν τύπον τῶν ἀναγλύφων τούτων παριστάνεται τὸ σπήλαιον, διὰ τοῦ στρογγύλου περιγράμματός του, δὲν ἀποκλείεται δὲ νὰ ἀνάγωνται ὅλα εἰς κοινὸν ἀπολεσθὲν πρότυπον μεγάλου καλλιτέχνου. Μεταγενέστερος καὶ ἁπλούστερος τύπος, ἀπαντῶν συνηθέστατα, εἶναι τὸ σύμπλεγμα τῶν τριῶν νυμφῶν, κρατουμένων ὅπως αἱ Χάριτες. Εἰς τὴν ρωμαϊκὴν ἐποχὴν ἀπαντᾷ συνηθέστατα εἰς διακοσμήσεις κρηνῶν Νύμφη γυμνὴ μέχρι τῆς ὀσφύος εἰς διαφόρους στάσεις. Κεφαλὴ νύμφης, ὅπως π. χ. τῆς Ἀρεθούσης, ἀπεικονίζεται συχνὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν νομισμάτων.

— *[Ζῳολ.]* Καλεῖται *νύμφη* ἡ κάμπη τῶν ἐντόμων κατὰ τὸ τελευταῖον στάδιον τῆς ἐξελίξεώς της καὶ πρὸ τῆς μεταμορφώσεως εἰς τέλειον ἔντομον. Ἡ νυμφικὴ περίοδος τῶν ἐντόμων εἶναι φαινομενικὴ παθητικὴ κατάστασις αὐτῶν, καθ' ἣν τὰ σημεῖα τῆς ζωῆς ἐκδηλοῦνται δι' ἀνεπαισθήτων ἐξωτερικῶν κινήσεων τοῦ σώματος, ἐνῷ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ὀργανισμῷ τοῦ ἐντόμου λαμβάνουν χώραν πλεῖσται οὐσιώδεις μεταβολαί. Εἰς τὰ ἔντομα, εἰς ἃ παρουσιάζονται ἡμιμεταμορφώσεις, ὅπως τὰ ψευδονευρόπτερα, τὰ ὀρθόπτερα καὶ τὰ ἡμίπτερα, ἡ νύμφη παρουσιάζει ἐναργεῖς κινήσεις καὶ δὲν διαφέρει οὐσιωδῶς τοῦ τελείου ἐντόμου, ὑστεροῦσα μόνον κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πτερῶν καὶ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων. Ἡ νυμφικὴ κατάστασις δὲν παρουσιάζεται εἰς τὰ ἔντομα, ἅτινα δὲν ὑφίστανται μεταμορφώσεις. Δ. Ν. Π.

— *[Ἀνατομ.]* Καλοῦνται *νύμφαι* τὰ μικρὰ χείλη τοῦ γυναικείου αἰδοίου· παριστῶσι δὲ πτυχὰς τοῦ δέρματος λεπτάς, ἀτρίχους, ὑπερύθρους τὴν ὄψιν καὶ ἐφύγρους, αἵτινες ἀφορίζουσιν ἑκατέρωθεν τοξοειδῶς τὸν *πρόδομον τοῦ κολεοῦ*. Τὸ πρόσθιον ἄκρον αὐτῶν ἀποσχίζεται ἑκατέρωθεν τῆς κλειτορίδος εἰς δύο πτυχάς, ὧν ἡ μέν, ἑνουμένη ὑπεράνω αὐτῆς μετὰ τῆς ἀντιθέτου, σχηματίζει τὴν *πόσθην τῆς κλειτορίδος*, ἡ δέ, προσφυομένη κάτωθεν αὐτῆς, σχηματίζει μετὰ τῆς ἀντιθέτου τὸν *χαλινὸν τῆς κλειτορίδος*. Τὸ δὲ ὀπίσθιον ἄκρον ἑνοῦται μετὰ τοῦ ἀντιθέτου δι' ἐγκαρσίας πτυχῆς, τοῦ *χαλινοῦ τῶν μικρῶν χειλέων τοῦ αἰδοίου*, οὗ ἔμπροσθεν ὁ *σκαφοειδὴς βόθρος*. Ι. Π.

— **Νυμφῶν ἄντρον.** Οὕτως ὀνομάζει ὁ Ὅμηρος τὸ σπήλαιον τῆς Ἰθάκης, ἐν ᾧ ὁ Ὀδυσσεὺς ἔκρυψε τοὺς ὑπὸ τῶν Φαιάκων εἰς αὐτὸν δωρηθέντας θησαυρούς, ἅμα τῇ ἐπανόδῳ του εἰς τὴν πατρίδα. Τὸ σπήλαιον τοῦτο ἔκειτο, κατὰ τὸν Ὅμηρον, «ἐπὶ κρατὸς λιμένος» ὅπου ὑπῆρχε «τανύφυλλος ἐλαίη» (Ὀδυσ. ν 102). Εἶχε δὲ δύο εἰσόδους, ἐξ ὧν ἡ μία ἦτο ἐστραμμένη πρὸς βορρᾶν καὶ ἐχρησίμευε διὰ τὴν εἴσοδον τῶν ἀνθρώπων, ἡ δ' ἄλλη ἐστρέφετο πρὸς νότον καὶ ἦτο «ἀθανάτων ὁδός». Τὸ σπήλαιον τοῦτο, τόσον σπουδαῖον διὰ τὴν ὁμηρικὴν τοπογραφίαν τῆς Ἰθάκης, μάτην ἀνεζήτησαν οἱ ἀρχαῖοι περιηγηταὶ νὰ εὕρωσιν εἰς τὴν παραλίαν (ὅπως ἐκ τῆς «Ὀδυσσείας» φαίνεται ὅτι ἔκειτο) τοῦ λιμένος Φόρκυνος, ὁ ὁποῖος ὑπὸ τῶν περισσοτέρων ταυτίζεται πρὸς τὸν σημερινὸν λιμένα τοῦ Βαθέος.

Καὶ ὁ μὲν Στράβων ἀποφαίνεται ὅτι «ἐν τῇ Ἰθάκῃ οὐδὲν ἔστιν ἄντρον τοιοῦτον, οὐδὲ Νυμφαῖον οἷόν φησιν Ὅμηρος» (1, 3, 18), ὁ δὲ Πορφύριος ἀναφέρει μὲν ὅτι κατὰ τὸν Ἐφέσιον τὸν Ἀρτεμίδωρον «νῆσός ἐστιν Ἰθάκη, λιμένα ἔχουσα, καλούμενον Φόρκυνα· ἔστι δ' αἰγιαλὸς ἐν αὐτῷ, ἐκεῖ νυμφῶν ἱερὸν ἄντρον, οὗ λέγεται τὸν Ὀδυσσέα ὑπὸ τῶν Φαιάκων ἐκβιβασθῆναι» (*Πορφυρ.* ΙΙΙ), ἀλλὰ γράφει: «ὅτι μὲν οὐ καθ' ἱστορίαν εἰληφὼς μνήμην τῶν παραδοθέντων πεποίηται, δηλοῦσιν οἱ τὰς περιηγήσεις τῆς νήσου γράψαντες, οὐδενὸς τοιούτου κατὰ τὴν νῆσον ἄντρου μνησθέντος ὥς φησι Κρόνιος». Ὥστε οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, καίτοι ὑπάρχει ἡ μαρτυρία τοῦ Ἐφεσίου Ἀρτεμιδώρου, κλίνουσιν ὑπὲρ τῆς γνώμης ὅτι οὐδὲν τοιοῦτον ἄντρον, ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ λιμένος Φόρκυνος κείμενον, ὑφίστατο ἐν Ἰθάκῃ.

Καὶ σήμερον ἔτι ὑπάρχουσι γνῶμαι διχαζόμεναι ὡς πρὸς τὴν τοποθέτησιν τοῦ ἄντρου τούτου. Κατά τινας τὸ σπήλαιον τοῦτο εἶναι ἀνύπαρκτον, ἐφευρέθη δ' ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ διὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ ἔπους. Οἱ περισσότεροι ὅμως ἀναγνωρίζουσι τοῦτο εἰς τὸ σπήλαιον *Μαρμαροσπηλιά*, κείμενον ἐπὶ τοῦ ὑποτιθεμένου Νηΐου ὄρους εἰς τὸν Φόρκυνα λιμένα, τουτέστι τὸν σημερινὸν λιμένα τοῦ Βαθέος. Ὁ Reisch ἀνεκάλυψεν ἐν τῷ ἄντρῳ τούτῳ ὀγκόλιθον ἐπιμελῶς λελαξευμένον μήκους 0,75 μ. καὶ πλάτους 0,55 μ., μετὰ 0,03 μ. βαθείας τινὸς ἐντομῆς. Ὁ λίθος οὗτος θεωρεῖται ὡς βωμὸς καὶ τεκμήριον ἀρχαίου ἱεροῦ. Ὡσαύτως ἀνεκαλύφθησαν ἐν αὐτῷ ἴχνη βαθμίδων λαξευθεισῶν ἐπὶ τῶν βράχων. Κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ Vollgraff ἀνεκαλύφθησαν ἐν αὐτῷ πλεῖστα μικρὰ ἀγγεῖα μετ' ἀναθηματικῶν πηλίνων εἰδωλίων, εἰδώλιον τῆς Ἀρτέμιδος φερούσης φαρέτραν καὶ ἡμισέληνον ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς κ. ἄ. Ἀλλ' ὁ Gell ἰσχυρίζεται ὅτι ἴχνη τοῦ ὁμηρικοῦ ἄντρου ἀνεκάλυψεν εἰς τὴν παραλίαν τοῦ ὅρμου Δεξιά, τὸν ὁποῖον θεωρεῖ ὡς τὸν λιμένα τοῦ Φόρκυνος. Ὁ δὲ Lang φρονεῖ ὅτι τὸ ὁμηρικὸν ἄντρον τῶν Νυμφῶν ὑπῆρχεν εἰς τὴν παραλίαν τοῦ λιμένος Φόρκυνος (Βαθέος), ἐκλείψαν ἤδη. Ἕτερος ἐρευνητὴς τῆς νήσου, ὁ ἀρχιδούξ, Salvator, ἰσχυρίζεται ὅτι τὸ παράκτιον σπήλαιον τοῦ ὅρμου Σαρακήνικο ἁρμόζει πλήρως πρὸς τὴν περιγραφὴν τοῦ ποιητοῦ. Οἱ τὴν Λευκάδα, τέλος, ὡς ὁμηρικὴν Ἰθάκην παραδεχόμενοι, φρονοῦσιν ὅτι τὸ ἄντρον τῶν Νυμφῶν εἶναι σπήλαιόν τι παρὰ τὸν λιμένα Σύβοτα, ὃν θεωροῦσιν ὡς τὸν λιμένα τοῦ Φόρκυνος. Π. Ν. Τ.

Νύμφη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀγκῶνος τῆς ἐπαρχίας Πάλης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτ. (1928) 191.

— **Νύμφη** *[Γεωγρ.]*. Ὕφορμος τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἀκτῇ τῆς χερσονήσου τοῦ Ταϋγέτου (πλάτ. 36°33'20'' Β., μηκ. 22°28'30'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3372: Gulf of Lakonikos) εἰς 11$^1/_2$ μίλ. εὐθέος παράπλου βορείως τοῦ *Ταινάρου*. Σ. Ε. Λ.

— **Νύμφη, Ἔξω** — *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Γυθείου τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος, ἐχούσης συνολικῶς 778 κατοίκους (1928) μετὰ τῶν εἰς αὐτὴν ὑπαγομένων χωρίων *Ἀργηλιά*, *Δρυαλὶ* καὶ τοῦ μὴ ἀναφερομένου ὑπὸ τῆς στατιστικῆς τοῦ 1928 *Μέσα Νύμφη*. Ἔχει δύο δημοτικὰ σχολεῖα, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεγραφικὸν γραφεῖον καὶ ἀστυνομικὸν σταθμόν.

— **Νύμφη, Μέσα** — *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἔξω Νύμφης τῆς ἐπαρχίας Γυθείου τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτοικοι (1920) 77 Ἡ στατιστικὴ τοῦ 1928 δὲν τὸ ἀναφέρει.

νυμφικός, *—ή, —όν*, κοιν. *νυφικός, —ή, —ό*· ὁ τῆς νύμφης, κοιν. *νυφιάτικος*: «νυμφικὴ ἐσθής», κοιν. «νυφικὸ φόρεμα» ἢ ἁπλῶς *νυφικό*· ‖ ὁ τῶν νυμφίων: «νυμφικὴ παστάς, — κλίνη».

νυμφίος (ὁ)· ὁ τελῶν τὸν γάμον του ἀνήρ, ἄλλως *γαμβρός*· ‖ προσηγορία τοῦ Ἰησοῦ, ὡς νυμφίου τῆς Ἐκκλησίας: «Ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός...»

— *[Χριστολ.]* Πολλαχοῦ τῆς Καινῆς Διαθήκης πρὸς ἔνδειξιν τῆς στενῆς μυστικῆς ἑνότητος μεταξὺ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας παρίσταται ἡ σχέσις τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὡς σχέσις νυμφίου πρὸς νύμφην (Ἐφ. 5, 21 ἑ., *Ματθ.* 25, 1 ἑ. 22, 2 ἑ. 9, 15, Ἀποκ. 19, 7. *Ἰωάν.* 3, 29. Β' Κορ. 11, 2 ἑ. καὶ πολλαχοῦ ἀλλαχοῦ). Ἡ παράστασις αὐτῆς ἑδράζεται ἐπὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (Ἆσμα ᾀσμ., *Ὠσηὲ* 2, 19. *Ἡσ.* 54, 6. *Ἱερ.* 3. *Ἰεζεκ.* 16 καὶ 23 καὶ πολλαχοῦ ἀλλαχοῦ). Κ. Ι. Δ.

νυμφῖτις, —ιδος (ἡ). Φλεγμονὴ τῶν μικρῶν χειλέων τοῦ αἰδοίου (ἅτινα καλοῦνται καὶ νύμφαι) κατ' ἀντιδιαστολὴν τοῦ ὅρου *αἰδοιῖτις*, ὅστις ὑποδηλοῖ τὴν φλεγμονὴν τοῦ ὅλου αἰδοίου καὶ δὴ τ[ῶν] μεγάλων χειλέων. Ν. Ν.

νυμφοβόρα (τὰ) *[Ζῳολ.]*. Καλοῦνται τὰ [...] ἢ τὰ πτηνά, ἅτινα τρέφονται ἐκ τῶν νυμφῶν τ[ῶν] ἐντόμων.

Νυμφοδώρα. Ἁγία ἀκμάσασα ἐπὶ Γαλερ[ίου] Μαξίμου (306—311) (βλ. λ. *Μηνοδώρα*). Τ. Ε.

Νυμφόδωρος. Ἀβδηρίτης υἱὸς τοῦ Πύθεω, [...] ὁποίου τὴν ἀδελφὴν εἶχε σύζυγον ὁ Σιτάλκης, [βα]σιλεὺς τῶν Ὀδρυσῶν. Οὗτος, διατελῶν εἰς φ[ιλικὰς] σχέσεις μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ μεγάλως ἰσχ[ύων] παρὰ τῷ γαμβρῷ του, ἔπεισεν αὐτὸν νὰ συ[μμα]χήσῃ μετ' αὐτῶν εἰς τὸν κατὰ τῶν Χαλκιδέων [πό]λεμον κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ Πελοποννησια[κοῦ] πολέμου (*Διοδ. Σικ.* XII, 50). Ἐπίσης κατώρθ[ωσε] νὰ συμφιλιώσῃ τοὺς Ἀθηναίους μετὰ τοῦ Π[ερ]δίκκα, καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐν Βισάνθῃ σύ[λλη]ψιν καὶ παράδοσιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τοῦ Ἀ[ρι]στέου τοῦ Κορινθίου καὶ τῶν ἄλλων πρέσ[βεων] τῶν Λακεδαιμονίων, οἵτινες μετέβαινον πρὸς [τὸν] Μέγαν Βασιλέα, ἵνα ἐξεγείρωσιν αὐτὸν κατὰ [τῶν] Ἀθηναίων (*Ἡροδ.* VII, 137). Α. Θ.

νυμφόληπτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ἀρχ., ὁ ὑπὸ [τῶν] Νυμφῶν κατεχόμενος, ἔνθους χρησμῳδὸς ἢ π[οιη]τής· ‖ μανιώδης, μανικός.

Νυμφολήπτου *σπήλαιον* *[Γεωγρ.]*. Σπήλ[αιον] παρὰ τὸ χωρίον Βάρη τῆς Ἀττικῆς ἐπὶ τοῦ [...]τίου Ὑμηττοῦ, ἀφιερωμένον πάλαι εἰς τὸν Πᾶ[να] τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὰς Νύμφας. Εὑρίσκεται [εἰς] ὕψος 290 μ. καὶ ἔχει μορφὴν φρέατος χωριζο[μέ]νου διὰ βράχου μὲ σταλακτίτας εἰς δύο μέρη. [Εἰς] τὸ χαμηλότατον μέρος εὑρίσκεται πάντοτε σ[...] καθαρὸν ὕδωρ. Ἀνεσκάφη τῷ 1902 ὑπὸ τῆς [ἐν] Ἀθήναις ἀμερικανικῆς σχολῆς, τὰ δ' ἐν α[ὐτῷ] εὑρήματα μαρτυροῦσιν ὅτι ἡ ἐν αὐτῷ λατρεία [δι]τηρήθη ἀπὸ τῆς ἀρχαϊκῆς μέχρι τῆς ρωμα[ϊκῆς] ἐποχῆς. Ὀνομάζεται σήμερον *τοῦ Νυμφολήπτο[υ]* τοῦ οὕτως αὐτονομαζομένου γλύπτου Ἀρχεδ[ήμου] ἐκ Θήρας, ὅστις παρέστησεν ἑαυτὸν ἐν ἀναγλ[ύφῳ] ἐντὸς τοῦ σπηλαίου, κρατοῦντα σφῦραν. Ι. Σ.

νυμφολόγοι (οἱ) *[Βυζαντ.]*. Ἐκαλοῦντο ο[ὕτως] ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν οἱ ἄρχοντες, τοὺς ὁπο[ίους] ἀπέστελλον ἐνίοτε οἱ βασιλεῖς εἰς τὰς διαφ[όρους] ἐπαρχίας, ἵνα ἐξεύρωσι τὰς περικαλλεστέρα[ς παρθέ]νιδας, ὅπως προκριθῇ εἶτα μία ἐξ αὐτῶν ὡς σ[ύζυ]γος τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου των. Διὰ νυμφολ[όγων] ἐξελέγη ἡ σύζυγος τοῦ βασιλέως Θεοφίλου (8[29]-842), τοῦ Σταυρακίου, υἱοῦ τοῦ Μιχαὴλ Α' Ρ[αγ]καβὲ (811—813) κλπ. Ν. Ι.

νυμφομανὴς (ὁ, ἡ), *—ές*· ἡ ἐμμανῶς ποθοῦσα [...] ἄνδρα, ἡ ἀκατασχέτως φερομένη πρὸς συνουσία[ν].

νυμφομανία (ἡ), ἡ ***μητρομανία***. Νοσηρὰ κα[τά]στασις τῆς γυναικός, χαρακτηριζομένη ὑπὸ [...]βολικῆς τάσεως πρὸς τὰς ἀφροδισίους ἀπολαύ[σεις], ἥτις ὠθεῖ ταύτην πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ σκο[ποῦ] κατὰ παράβασιν πολλάκις καὶ τῶν στοιχειωδεσ[τέ]ρων κανόνων ἠθικῆς καὶ κοσμιότητος. Ἡ κα[τά]στασις αὕτη ὀφείλεται εἰς παθήσεις ἐρεθισ[τικὰς] τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, ὡς εἰς παράσιτά τινα, [ἐξαν]θήματα ἢ ἐκκρίσεις, προκαλοῦντα κνησμοὺς [καὶ] ὡς ἀποτέλεσμα ἐρεθισμόν, συνηθέστερον [δὲ] εἰς ἔξαρσιν τῆς φαντασίας διὰ σκανδαλισ[τικῶν] ἀναγνώσεων κτλ. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ νυμ[φομα]νία ἀποτελεῖ σύμπτωμα ψυχικῆς ἐκφυλισ[τικῆς] ἀνισορροπίας, ἀναγομένης εἰς τὴν τάξιν τῶ[ν μο]νομανιῶν. Ἡ νυμφομανία δέον νὰ διακρίνεται [τῆς] *ἐρωτομανίας*, ἐν ᾗ προτίθεται σωματικὴ γενετ[ήσιος] ἀνικανότης δι' ἀμφότερα τὰ φῦλα. Ἡ θερα[πεία] τῆς νυμφομανίας εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν α[ἰτιο]λογίαν. Ἐὰν γεννᾶται ἐκ παρορμήσεως, ἡ θ[ερα]πεία κατατείνει εἰς τὴν ἐγκατάστασιν ἀντι[...] ἕξεως. Ἡ ἀντίστοιχος τῆς νυμφομανίας κατά[στα]σις παρὰ τῷ ἀνδρὶ καλεῖται *σατυρίασις*. Μ. Ν. Β.

—*[Κτηνιατρ.]* Ἡ *νυμφομανία* παρατηρεῖται [συ]χνότερον εἰς τὰς ἀγελάδας καὶ δὴ εἰς τὰς [πά]σχούσας ἐκ σαλπιγγίτιδος, κυστίτιδος, ἐνδομη[τρί]τιδος καὶ φυματιάσεως. Ἡ νυμφομανὴς ἀ[γελὰς] παρουσιάζει τὸ αἰδοῖον αὐτῆς ὀλίγον ἐξωγκω[μέ]νον, ἐκ τοῦ κόλπου δ' αὐτοῦ ἐκκρίνεται λευκ[ὸν] ὑγρὸν (λευκόρροια). Αἰσθανομένη κατὰ τὸ αἰ[δοῖον] αὐτῆς κνησμόν, προστρίβει αὐτὸ ἐπὶ τοῦ τοί[χου ἢ] ἄλλου οἱουδήποτε σκληροῦ ἀντικειμένου, ἐπ[ιβαί]νει, ὡς ταῦρος, ἐπὶ ἄλλων ἀγελάδων καὶ [ἐκ]πέμπει μυκηθμούς. Ἡ ὄψις της καθίσταται ἀ[γρία] καὶ ἡ ἔκκρισις τοῦ γάλακτος ἐλαττοῦται. [Ἡ] φορβὰς παρουσιάζει τὰ αὐτὰ περίπου ὡς [ἡ] ἀγελὰς συμπτώματα, σὺν τῇ διαφορᾷ ὅτι καθ[ίσ]ται ἐπικίνδυνος εἰς τὸν ἄνθρωπον ὡς ἐκ τῶ[ν συ]χνῶν αὐτῆς λακτισμάτων. Ἡ νυμφομανὴς [...] παρουσιάζει ἐνίοτε συμπτώματα παρεμφερῆ [πρὸς] τὰ τῆς λύσσης.

Ὡς θεραπεία κατὰ τῆς νυμφομανίας ἐ[φαρμό]ζονται κατ' ἀρχὰς ἡ ψυχρολουσία, ἐσωτερι[κῶς δὲ] τὰ ἐλαφρὰ ἁλατοῦχα καθάρσια. Ἐὰν ὅμως ἡ [κατάστα]σις αὕτη ἐπιτείνεται, χορηγοῦμεν ἐσωτερικῶς [τὴν] καμφορὰν ἢ τὸ βρωμιοῦχον νάτριον (εἰς [...]

Digitized by Google

…ις καὶ ἀγελάδας 3—10 γραμμάρια, εἰς κύνας 25—3 γραμμάρια), ἐν ἀνάγκῃ δὲ προβαίνομεν …ς εὐνουχισμόν. Δ. Φ. Π.

Νυμφόπετρα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότη…ος Προφήτου τῆς ἐπαρχίας Λαγκαδᾶ τοῦ νομοῦ …εσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 322. Πρότερον ἐκα…εῖτο *Τσαλῆ-Μαχαλέ*.

νυμφοστόλος (ὁ, ἡ)· ἀρχ., ὁ κοσμῶν τὴν νύμ…ην· || καθόλου, ὁ παρασκευαστὴς καὶ κοσμητὴς …ίμων.

— *[Ἀρχ.]* Βλ. λ. *γαμοστόλοι*.

νυμφοϋμενικὰ βοθρία *[Ἀνατομ.]*. Βοθρία …τὸς τῆς *νυμφοϋμενικῆς αὔλακος* τοῦ παρθενικοῦ …μένος, σχηματιζόμενα ἐκ μικρῶν πτυχῶν, ἐντεινο…μένων μεταξὺ τοῦ ὑμένος τούτου καὶ τῶν μικρῶν …ιλέων τοῦ αἰδοίου. Ι. Π.

—**νυμφοϋμενικὴ αὖλαξ** *[Ἀνατομ.]*. Αὖλαξ δι' ἧς … κάτω (=ἔξω) ἐπιφάνεια τοῦ παρθενικοῦ ὑμένος …ορίζεται περιφερικῶς ἀπὸ τῶν μικρῶν χειλέων …οῦ γυναικείου αἰδοίου (=νυμφῶν) καὶ ἐν ᾗ σχη…ατίζονται ἐξ ἐντεινομένων μικρῶν πτυχῶν τὰ *νυμ…οϋμενικὰ βοθρία*. Ι. Π.

νυμφών, —ῶνος (ὁ)· ὁ κοιτών, ὁ θάλαμος τῶν …ονύμφων, ἡ νυμφικὴ παστάς· || *Νυμφὼν* (ὁ)· ἱε…ὸν ἐν τῷ ἄλσει Πυραίᾳ τῆς Κορινθίας τοῦ Διο…ύσου, τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Κόρης, ἔνθα ἑώρτα…ν γυναῖκες μόνον (*Παυσ.* Κορινθ. 2, 11, 3).

νῦν· ἐπίρρ. χρον., τώρα, σήμερον, εἰς τὴν παροῦ…ν ἐποχήν: «ἄλλοτε ἦτο ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς, νῦν λα…εύεται ἡ Παναγία»· || μετὰ τοῦ ἄρθρου, ὁ σημερι…ς: «ὁ νῦν πρωθυπουργός, — μητροπολίτης κλπ»· || … «νῦν καὶ ἀεὶ» αἱ τελευταῖαι λέξεις προσευχῆς, …κολουθίας κττ.· || μεταφ. «εἶναι —, ἔφθασε 'ς τὸ νῦν …ὶ ἀεὶ» εἶναι εἰς τὸ τέλος του.

νύξ, γεν. *νυκτὸς* (ἡ), κοιν. *νύχτα* (βλ. λ.)· τὸ χρο…κὸν διάστημα, καθ' ὃ ὁ ἥλιος εἶναι ὑπὸ τὸν ὁρί…οντα: «νὺξ θερινή, — χειμερινή», «ἡ μεγίστη νὺξ …αι τὸν Φεβρουάριον», «ἐν καιρῷ νυκτός»· || φρ. «βα…ῖα νύξ» αἱ περὶ τὸ μεσονύκτιον ὧραι· || «μέσαι νύ…ες» μεσονύκτιον· || «ἀωρὶ τῶν νυκτῶν» ἢ «ἀωρὶ τῆς …κτὸς» πολὺ νύκτα· || «διὰ νυκτὸς» νύκτωρ: «ἔφυγε …ὰ νυκτός».

— *[Ἀστρον.]* Καλεῖται *νὺξ* τὸ χρονικὸν διάστημα, …ὁποῖον ἄρχεται ἀπὸ τῆς δύσεως τοῦ Ἡλίου καὶ …γει κατὰ τὴν ἀνατολὴν αὐτοῦ, ἤτοι ἡ χρονικὴ …ρίοδος, καθ' ἣν ὁ Ἥλιος εὑρίσκεται ὑπὸ τὸν …ίζοντα. Τὴν ἀρχὴν τῆς νυκτὸς σημειώνει τὸ …θμηδὸν ἐξασθενοῦν ἡμίφως, τὸ ὁποῖον καλεῖ…ι *λυκόφως* (βλ. λ.), τὸ δὲ τέλος αὐτῆς ἡ ὑποχώ…σις τοῦ σκότους πρὸ τοῦ ὁλονὲν ἐνισχυομένου …ίφωτος, ὅπερ ὀνομάζεται *λυκαυγὲς* (βλ. λ.).

Ὅταν ὁ οὐρανὸς εἶναι αἴθριος, ἀπὸ τοῦ τέλους …ῦ λυκόφωτος μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ λυκαυγοῦς …ίνονται ἐπὶ τοῦ στερεώματος οἱ ἀστέρες, οἱ …οῖοι ἦσαν ἀόρατοι κατὰ τὴν ἡμέραν, λόγῳ τῆς …χύσεως τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς ἐντὸς τῆς γηΐνης …μοσφαίρας. Ὡς ἐκ τούτου ἡ περίοδος αὕτη τοῦ …οσιτετραώρου εἶναι ἡ μόνη κατάλληλος διὰ τὴν …ουδὴν τῶν οὐρανίων τούτων σωμάτων.

Ἡ διάρκεια τῆς νυκτὸς ποικίλλει ἀναλόγως τῶν …ῶν τοῦ ἔτους, ἤτοι ἐνῷ κατὰ τὰς ἰσημερίας ἡ …ξ διαρκεῖ, ὅπως καὶ ἡ ἡμέρα, ἐπὶ 12 ὥρας, ἀπὸ …ς ἐαρινῆς ἰσημερίας, ὅσον ὁ Ἥλιος κατὰ τὴν …σημβρίαν μεσουρανεῖ εἰς τὰ ἡμέτερα πλάτη ὁλο…ν ὑψηλότερον, τόσον τὸ ἡμερήσιον τόξον αὐτοῦ …εράνω τοῦ ὁρίζοντος εἶναι μεγαλύτερον, τὸ δὲ …κτερινὸν μικρότερον. Κατὰ τὸ θερινὸν ἡλιοστά…ον, ἤτοι περὶ τὴν 21ην Ἰουνίου, ὅτε τὸ μεσημ…ινὸν ὕψος τοῦ Ἡλίου φθάνει τὸ μέγιστον αὐ…ῦ, ἡ διάρκεια τῆς νυκτὸς εἶναι βραχυτάτη. Ἀπὸ …ῦ θερινοῦ ἡλιοστασίου μέχρι τῆς φθινοπωρι…ς ἰσημερίας ἡ διάρκεια τῆς νυκτὸς βαθμηδὸν …ξάνει. Μετὰ τὴν ἐξίσωσιν τῆς νυκτὸς πρὸς τὴν …έραν, κατὰ τὴν φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν, ἤτοι …ρὶ τὴν 22αν Σεπτεμβρίου, τὸ μὲν νυκτερινὸν τό…ν τοῦ Ἡλίου συνεχῶς αὐξάνει, τὸ δὲ ἡμερή…ον ἐλαττοῦται μέχρι τῆς 21ης Δεκεμβρίου, ἤτοι …χρι τοῦ χειμερινοῦ ἡλιοστασίου, κατὰ τὸ ὁποῖον …ομεν τὴν μακροτέραν νύκτα. Ἀπὸ τῆς ἡμερο…νίας ταύτης, ὁπότε ἔχομεν τὸ ἐλάχιστον μεσημ…ινὸν ὕψος τοῦ Ἡλίου, ἡ διάρκεια τῆς νυκτὸς …αττοῦται μέχρι τῆς 21ης Μαρτίου, ὁπότε ἐπέρ…ται καὶ πάλιν ἐξίσωσις τῆς ἡμέρας πρὸς τὴν …κτα.

Ἡ διάρκεια τῆς νυκτὸς δὲν ἐξαρτᾶται μόνον … τῆς ἀποκλίσεως, ἣν ἔχει ὁ Ἥλιος κατὰ τὰς …αφόρους ὥρας τοῦ ἔτους, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ γεω…αφικοῦ πλάτους ἑκάστου τόπου. Οὕτως, ἐνῷ εἰς …ὺς τόπους τοὺς κειμένους ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ ἡ …ξ δι' ὅλου τοῦ ἔτους εἶναι ἴση πρὸς τὴν ἡμέ…ν, εἰς τοὺς πόλους διαρκεῖ ἐπὶ ἓξ ὁλοκλήρους …νας, ἤτοι εἰς μὲν τὸν βόρειον ἀπὸ τῆς φθινο…ρινῆς μέχρι τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας, εἰς δὲ τὸν …τιον ἀπὸ τῆς ἐαρινῆς μέχρι τῆς φθινοπωρινῆς. Σ. Π.

— *[Τακτ.]* Ἡ νὺξ χρησιμοποιεῖται πολλάκις …τὰ τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις, διότι τὸ σκό…τος αὐτῆς ἀποτελεῖ προκάλυμμα, ὅπερ εἶναι ἀπαραίτητον πρὸς τήρησιν τῆς μυστικότητος καὶ τῆς ἀφανείας. Καὶ ἐνῷ μέχρι τῆς ἐγγὺς χθὲς διά τε τὴν μυστικότητα καὶ τὴν ἀφάνειαν ἦτο ἐπαρκέστατον τὸ ἐδαφικὸν προκάλυμμα (ὄρος, ἐδαφικὸς ὄγκος κτλ.), καθόσον τὸ ὄπισθεν αὐτοῦ δρῶν στράτευμα καθίστατο ἀθέατον διὰ τὴν ἐπίγειον παρατήρησιν, σήμερον τὰ πράγματα δὲν ἔχουσιν οὕτω, διότι, μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ἐναερίου παρατηρήσεως, ἐφόσον δὲν παρουσιάζεται ἔδαφος δασῶδες μεγάλης ἐκτάσεως, εἰς ὃ καὶ κατὰ τὴν ἐν καιρῷ ἡμέρας δρᾶσιν τηρεῖται ἡ μυστικότης καὶ ἡ ἀφάνεια ἀπέναντι τῆς ἐναερίου παρατηρήσεως, καθίσταται ἐπιβεβλημένον τὸ νὰ χρησιμοποιῆται τὸ μοναδικὸν μέσον τῆς προκαλύψεως κατὰ τῆς ἐναερίου ἐρεύνης, τὸ σκότος τῆς νυκτός. Προκειμένου περὶ νυκτερινῶν ἐν γένει ἐπιχειρήσεων, ὀφείλομεν νὰ ἐπεξηγήσωμεν ὅτι διὰ τοῦ ὅρου νύξ, ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως, πρέπει νὰ ὑπονοῆται πᾶσα νύξ, ἐκτὸς τῆς νυκτὸς τῆς ἀνεφέλου πανσελήνου, διότι κατὰ ταύτην τὸ σκότος δὲν εἶναι τόσον πυκνόν, ὥστε νὰ τηρῆται πλήρης ἡ μυστικότης καὶ ἡ ἀφάνεια, δεδομένου ὅτι στράτευμά τι καθίσταται ὁρατὸν ἐν συνήθει νυκτὶ εἰς μὲν τὴν ἐπίγειον παρατήρησιν ἀπὸ τῶν 50 ἕως 60 μέτρων καὶ κάτω, ἐξαιρέσει τοῦ χιονοσκεποῦς ἐδάφους, ὁπότε καὶ ἐν τοιαύτῃ νυκτὶ ἡ παρατήρησις εἶναι δυνατὴ μέχρι 300 περίπου μέτρων, εἰς δὲ τὴν ἐναέριον παρατήρησιν κατὰ τὴν εἰς πολὺ χαμηλὰ ὕψη πτῆσιν, τὴν πολὺ ὅμως δύσκολον διὰ τὴν ἀεροπορίαν ἐν καιρῷ νυκτός· ἐνῷ κατὰ τὴν νύκτα ἀνεφέλου πανσελήνου, ἡ μὲν ἐπίγειος παρατήρησις εἶναι δυνατὴ μέχρι 500 περίπου μέτρων, ἡ δ' ἐναέριος εἰς τὰ κάπως μεγαλύτερα ὕψη.

Ἡ νὺξ χρησιμοποιεῖται, διὰ τὰς πορείας ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς στρατηγικῆς καθὼς καὶ ἐν τῇ τῆς τακτικῆς, ὁπότε λέγεται ὅτι τὸ στράτευμα ἐκτελεῖ *νυκτερινὴν πορείαν* (*νυκτοπορίαν*) (βλ. λ *πορεία*) καὶ διὰ τὰς ἐπιθέσεις ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς τακτικῆς, ὁπότε λέγεται ὅτι τὸ στράτευμα ἐκτελεῖ *νυκτερινὴν ἐπίθεσιν*. Ἡ νυκτερινὴ ἐπίθεσις δὲν ἀποτελεῖ μάχην ὑπὸ τὴν συνήθη αὐτῆς ἔννοιαν· τονίζομεν δὲ τοῦτο, διότι ὑπάρχει παρὰ πολλοῖς ἡ πεπλανημένη ἀντίληψις ὅτι ἡ νυκτερινὴ μάχη εἶναι μάχη πλήρης, δυναμένη μάλιστα νὰ ἐπιφέρῃ τὴν λύσιν. «Τὸ ἀποτέλεσμα ἐπιθέσεώς τινος ἢ ἀντεπιθέσεώς τινος, ἐκτελουμένης κατὰ τὴν νύκτα, εἶναι πάντως περιωρισμένον. Ἡ πλήρης ἐκμετάλλευσις τῆς ἐπιτυχίας εἶναι δύσκολος ἐν νυκτί». (Ἑλλ. Καν. πεζικοῦ 1924 § 319. Γαλ. Καν. πεζικοῦ 1929 § 709).

Κατ' ἀρχὴν πᾶσα μάχη προϋποθέτει συνδυασμούς, ἑλιγμοὺς κτλ., δι' οὓς ἡ νὺξ εἶναι πάντῃ ἀκατάλληλος. Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν νυκτερινῆς ἐπιθέσεως ἀπαιτεῖται ἀκριβὴς καὶ σαφὴς γνῶσις τῶν θέσεων τοῦ ἐχθροῦ καὶ τῆς περίπου κατανομῆς τῶν δυνάμεών του, δηλαδὴ ἀπαιτοῦνται στοιχεῖα, ἅτινα εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ κατέχῃ ὁ ἐπιτιθέμενος. Τοιαῦτα στοιχεῖα δὲν ἔχει βεβαίως οὐδ' ἐν ἡμέρᾳ, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἡμερινὰς ἐπιθέσεις ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἀγῶνος διασαφηνίζει ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν κατάστασιν, ἐνῷ κατὰ τὰς νυκτερινὰς πλήρης ἐξέλιξις μάχης δὲν γίνεται. Συνεπῶς, ἅπαντες οἱ συγγραφεῖς παραδέχονται ὅτι, ἐκτὸς ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων, ἡ νυκτερινὴ ἐπίθεσις ὑποβοηθεῖ τὴν μάχην, χωρὶς ὅμως ποτὲ ν' ἀντικαθιστᾷ ταύτην ἐξ ὁλοκλήρου. Κατ' ἀρχήν, αἱ νυκτεριναὶ ἐπιθέσεις διεξάγονται ὑπὸ μικρῶν μόνον μονάδων πεζικοῦ, διότι συνήθως πρόκειται περὶ χωριστῶν καὶ ἀνεξαρτήτων μόνον ἐπιθέσεων· δι' ὅ, συνήθως, αἱ νυκτεριναὶ ἐπιθέσεις διεξάγονται ὑπὸ τάγματος ἢ τὸ πολὺ συντάγματος. Ἡ νυκτερινὴ μάχη συνίσταται εἰς τὸ νὰ δυνηθῇ νὰ φθάσῃ ἡ πεζικὴ μονὰς εἰς ἐγγυτάτην ἀπὸ τῆς ἐχθρικῆς θέσεως ἀπόστασιν, χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτὴ ἐκ μέρους τοῦ ἐχθροῦ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἀπομένῃ ἐνέργεια ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς εἰμὴ μόνον ἡ ἔφοδος καὶ ἡ κατὰ ταύτην χρῆσις τῆς λόγχης καὶ τῶν βομβίδων. Δεδομένου λοιπὸν ὅτι ἡ νυκτερινὴ ἐπίθεσις δὲν εἶναι πλήρης, δηλαδὴ δὲν διέρχεται δι' ὅλων τῶν φάσεων, φυσικὴ συνέπεια εἶναι ὅτι αὕτη ἀποβλέπει: 1) εἰς τὴν ἀποπεράτωσιν ἀποστολῆς τινος, ἧς ἡ πλήρης διεξαγωγὴ δὲν κατέστη δυνατὴ κατὰ τὴν ἡμέραν· «ἡ ἐπέλευσις τῆς νυκτὸς δὲν εἶναι ποτὲ λόγος ἀναστολῆς τῆς περαιτέρω δράσεως μονάδος τινός, ἀρξαμένης ἤδη τὴν ἐκτέλεσιν ὡρισμένης ἐντολῆς» (Γαλλ. Καν. πεζικοῦ 1929 II 710)· 2) εἰς τὴν διευκόλυνσιν ἐπιθέσεως προβλεπομένης διὰ τὴν πρωΐαν τῆς ἐπομένης ἡμέρας, διὰ καταλήψεως βάσεώς τινος ἐξορμήσεως, θέσεως βολῆς, παρατηρητηρίων, κτλ.· 3) εἰς τὴν ἀνάληψιν ἀπολεσθείσης ἐπαφῆς. Αὐτονόητον καθίσταται ὅτι αἱ 2) καὶ 3) περιπτώσεις ἀποτελοῦσι δράσεις καθαρῶν νυκτερινῶν ἐπιθέσεων, ἐνῷ ἡ 1) δὲν ἀποτελεῖ τελείως νυκτερινὴν δρᾶσιν, καθόσον πρόκειται περὶ συνεχείας τῆς ἡμερινῆς ἐπιθέσεως. Κατὰ πᾶσαν νυκτερινὴν ἐπίθεσιν, ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς καὶ τὰ ἀκολουθητέα δρομολόγια πρέπει νὰ ὦσι σαφῆ καὶ κατὰ τὸ δυνατὸν πολὺ γνωστὰ τοῖς ἐκτελεσταῖς, διότι ἡ τήρησις τῆς κατευθύνσεως διὰ πολικοῦ ἀστέρος, πυξίδος κτλ. εἶναι λαμπρὰ μέσα ἀπὸ θεωρητικῆς ἀπόψεως, ἀλλὰ συνήθως ἀνεφάρμοστα ἐν τῇ πράξει. Ἐπειδὴ ἐν νυκτὶ οἱ ἑλιγμοὶ καὶ αἱ ἀντικαταστάσεις κτλ. ἀποκλείονται, δι' αὐτὸ ἡ μεγάλη κατὰ βάθος κλιμάκωσις περιττεύει, ἀλλὰ πάντως ἐπιβάλλεται ἡ τήρησις ἐφεδρείας, μὴ ἀποβλεπούσης ὅμως εἰς τίποτε ἄλλο εἰμὴ μόνον εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν παντὸς ἀπροόπτου. Συνεπῶς, πρέπει νὰ διατίθενται πολλαὶ δυνάμεις εἰς τὸ ἐπὶ κεφαλῆς κλιμάκιον, διότι ἐν τῇ ἰσχύϊ τοῦ κλιμακίου τούτου ἔγκειται ἡ ἰσχὺς τῆς νυκτερινῆς ἐπιθέσεως. Ἐξαιρέσει τῆς περιπτώσεως, καθ' ἣν ἡ νυκτερινὴ ἐπίθεσις εἶναι ἐξακολούθησις τῆς ἡμερινῆς, καθ' ἁπάσας τὰς λοιπὰς περιπτώσεις ἡ ὥρα τῆς ἐξορμήσεως κυμαίνεται μεταξὺ 22ας καὶ 24ης ὥρας, ἀποφευγομένων πάντοτε τῶν πρώτων νυκτερινῶν ὡρῶν, καθ' ἃς ὁ ἐχθρὸς εἶναι φυσικὸν νὰ εὑρίσκηται ἀκόμη ἐν ἐγρηγόρσει. Μετὰ τὴν ἐξόρμησιν, ἑκάστη ἐπίθεσις προχωρεῖ εὐθέως πρὸς τὸν ὁρισθέντα αὐτῇ ἀντικειμενικὸν σκοπόν, χωρὶς ν' ἀπασχολῆται μὲ τὰς παραπλεύρους ἐπιθέσεις, εἰς τρόπον ὥστε νὰ εὑρεθῇ τὸ ταχύτερον ἐγγὺς τοῦ ἐχθροῦ, ἵνα ἀναλάβῃ αἰφνιδιαστικῶς τὴν ἔφοδον, ὑπὸ τὴν καθ' αὐτὸ κυριολεξίαν ἐκλαμβανομένην, δηλαδὴ τὴν ἀγχέμαχον δρᾶσιν. Ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους ἡ νυκτερινὴ ἐπίθεσις προσδίδει πλήρη τ' ἀποτελέσματα τοῦ αἰφνιδιασμοῦ, ἐν τῷ αἰφνιδιασμῷ δὲ τούτῳ τῆς ἀμύνης ἔγκειται πᾶσα ἐπιτυχία τῆς νυκτερινῆς ἐπιθέσεως. Ἐὰν ὅμως, παρ' ὅλας τὰς ληφθείσας διατάξεις, γίνῃ ἀντιληπτὴ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἡ προχωροῦσα ἐπίθεσις, πρέπει αὕτη ν' ἀποφύγῃ νὰ βάλῃ, ἔστω καὶ ἂν βληθῇ ὑπὸ τῆς ἀμύνης, ἔχουσα πάντοτε ὑπ' ὄψει τὸ ἀξίωμα: «ἡ ἰσχὺς τοῦ πυρὸς μειοῦται σημαντικῶς κατὰ τὴν νύκτα» (Γαλλ. κανον. πεζικοῦ 1929 § 704). Τὸ νὰ σκεφθῇ νυκτερινή τις ἐπίθεσις ν' ἀνακόψῃ τὴν περαιτέρω δρᾶσίν της, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἐγένετο ἀντιληπτή, τοῦτο ἀποτελεῖ σφάλμα μέγιστον. Ἅμα ἡ νυκτερινὴ ἐπίθεσις ἐπιτύχῃ, πρέπει ν' ἀρκεσθῇ εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς διακατοχῆς τῶν καταληφθεισῶν θέσεων, ἀποφευγομένης ἐπιμελῶς πάσης εὐρυτέρας ἐκμεταλλεύσεως, διότι ὁ θέλων νὰ ἐκμεταλλευθῇ πλειότερον τὴν ἐπιτυχίαν διακινδυνεύει νὰ εὑρεθῇ ἐκτεθειμένος εἴτε εἰς ἀντεπίθεσιν, εἴτε εἰς πλευρικὴν προσβολήν, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐν νυκτὶ οὐδὲν ἐπιτυγχάνει, ἐὰν δὲν ἔχῃ προμελετηθῇ καὶ προπαρασκευασθῇ καλῶς ἀπὸ τῆς ἡμέρας.

Κατὰ τὰς παλαιοτέρας ἐποχὰς αἱ νυκτεριναὶ ἐπιχειρήσεις ἦσαν σπάνιαι, ὄχι βεβαίως διότι τότε ἦσαν δυσκολώτεραι, ἀλλὰ διότι αἱ ἀνάγκαι τῆς προκαλύψεως δὲν ἦσαν τόσον ἐπιβεβλημέναι. Εὐρυτάτη χρησιμοποίησις νυκτερινῶν ἐπιχειρήσεων χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ρωσοϊαπωνικοῦ πολέμου 1904—1905 καὶ ἐντεῦθεν, διότι κατὰ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν χρησιμοποιεῖται ὁ νέος ὁπλισμός, ὁ σχεδὸν ἀπαγορεύων τὴν ἐν ἡμέρᾳ ἀποκεκαλυμμένην προχώρησιν. Κατὰ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον 1912, ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς δὲν ἐξετέλεσε νυκτερινὰς ἐπιχειρήσεις ὑπὸ τὴν καθαρὰν αὐτῶν ἔννοιαν, ἐξετέλεσεν ὅμως ἐνίοτε εἴτε νυκτερινὰς προσπελάσεις ἀξίας λόγου, ἵνα δι' αὐτῶν προπαρασκευάσῃ τὴν ἡμερινὴν ἐπίθεσιν, ὡς π. χ. τὴν διὰ τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Μόροβα δυσκολωτάτην διάβασιν τῆς 3ης μεραρχίας καθ' ὅλην τὴν νύκτα 6—7 Δεκεμβρίου 1912, ἵνα ἐπιτεθῇ τὴν πρωΐαν τῆς 7ης Δεκεμβρίου κατὰ τῶν νώτων τῶν πρὸ τῆς Κορυτσᾶς Τούρκων, τῶν ὑποχωρησάντων ὅμως ἐγκαίρως χωρὶς ν' ἀναμείνωσι τὸν ἀγῶνα, εἴτε ἐξακολούθησιν καὶ περαίωσιν τοῦ ἀγῶνος τοῦ ἀρξαμένου ἀπὸ τῆς ἡμέρας, ὡς π. χ. τὴν κατὰ τὴν νύκτα 19—20 Ὀκτωβρίου 1912 (μάχη Γιαννιτσῶν) προσπέρασιν τοῦ πεζικοῦ τῆς 2ας μεραρχίας διὰ τῆς γεφύρας Μπάλιτζα. Κατὰ τὸν Βαλκανοβουλγαρικὸν πόλεμον τοῦ 1913 ἐξετέλεσε πολλάκις ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς νυκτερινὰς ἐπιθέσεις ὑπὸ τὴν πλήρη αὐτῶν ἔννοιαν, ὡς π. χ. κατὰ τὰς νύκτας 11—12 καὶ 12—13 Ἰουλίου 1913 (ἐπιχειρήσεις Σιμητλί), καθ' ἃς τὸ πεζικὸν τῆς 1ης μεραρχίας κατώρθωσεν ὄχι μόνον νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς βορείας ἐξόδου τῆς στενωποῦ Κρέσνα, ἀλλὰ καὶ νὰ καταλάβῃ προκεχωρημένας τινὰς βουλγαρικὰς θέσεις, κατὰ τὰς νύκτας 15—16, 16—17, 17—18 Ἰουλίου 1913 (ἀγῶνες Πετσόβου), καθ' ἃς κατωρθώθη ἡ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀνακατάληψις τοῦ Παντζάρεβο καὶ ἡ ἀπώθησις τῶν Βουλγάρων πρὸς Λέσκα καὶ Χασὰν πασᾶ, δηλαδὴ ἡ θριαμβευτικὴ ἐξασφάλισις τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὰς μικρασιατικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ θέρους 1921, δυνατὸν εἰπεῖν ὅτι διὰ τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν δὲν ὑπῆρχε διάκρισις μεταξὺ νυκτὸς καὶ ἡμέρας· αἱ νυκτεριναὶ πορεῖαι τῶν μεραρχιῶν κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις Ἰουνίου—Ἰουλίου παρέμειναν πασίγνωστοι· καθ' ὅλον δὲ τὸ χρονικὸν διάστημα τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Σαγγαρίου αἱ ἐπιχειρήσεις δὲν διεκόπτοντο κατὰ τὴν νύκτα, δι' ὃ αἱ νυκτεριναὶ δράσεις ἀπετέλουν τὴν συνήθη κατάστασιν κατὰ τὰς μικρασιατικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ θέρους 1921, καταστᾶσαι μοναδικὸν ἴσως παράδειγμα ἐν τῇ στρατιωτικῇ ἱστορίᾳ. Ἀλλ' ἅπασαι ἀνεξαιρέτως αἱ νυκτεριναὶ αὗται ἐπιχειρήσεις δὲν εἶχον τύχει οὐδεμιᾶς προμελέτης καὶ προπαρασκευῆς ἀπὸ τῆς ἡμέρας, ἀπετέλουν δὲ ἢ ἐξακολούθησιν τῶν ἡμερινῶν δράσεων ἢ ἔναρξιν αὐτῶν, δηλαδὴ ἀπετέλουν ἐφαρμογὴν τῆς ἑλληνικῆς τα-

Digitized by Google

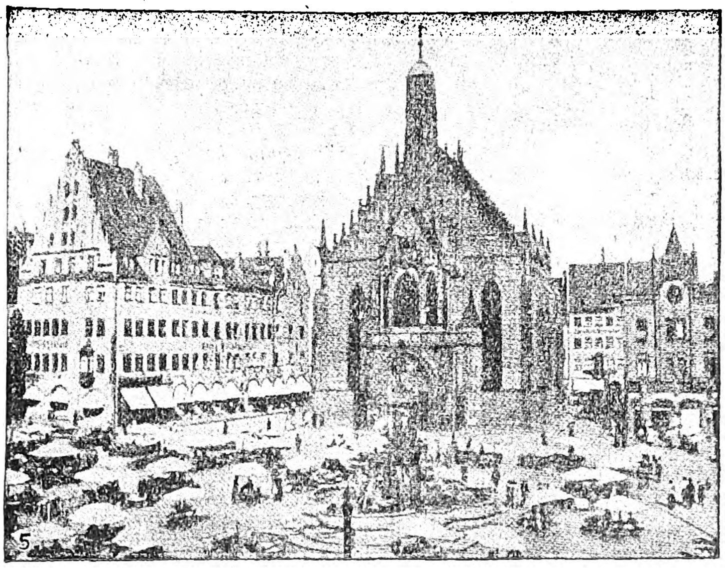

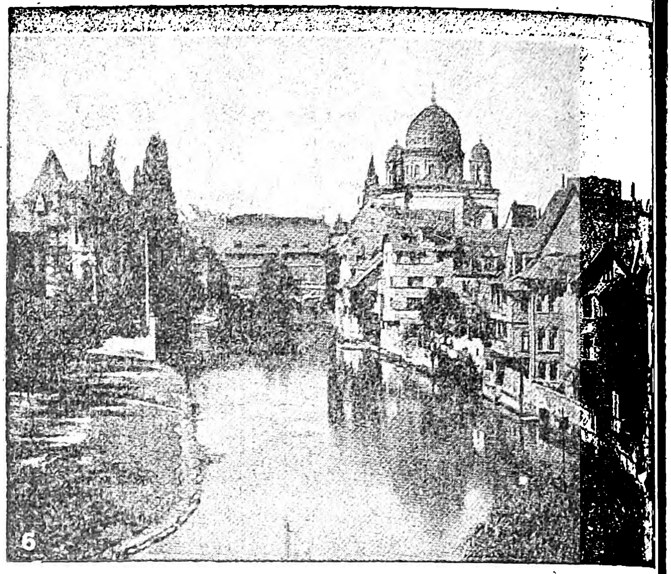

Νυρεμβέργη: *1) Ἡ κεντρικὴ ἀγορὰ μετὰ τῆς κρήνης τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας. 2) Ὁ ποταμὸς Πέγκνιτς μετὰ τῆς συναγωγῆς εἰς τὸ βάθος.*

κτικῆς, συμφώνως τῇ ὁποίᾳ αἱ νυκτεριναὶ δράσεις διεξήγοντο ὑφ' οὓς ὅρους καὶ αἱ ἡμεριναί, ἐν ἄλλαις λέξεσι χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ διάκρισις νυκτερινῶν ἐπιθέσεων ἀπὸ ἡμερινῶν. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Νὺξ *[Μυθολ.]*. Προσωποποίησις τῆς νυκτός. Παρ' Ὁμήρῳ εἶναι θεότης ἀγαθή, δαμάζουσα θεοὺς καὶ ἀνθρώπους (δμήτειρα), ποθητὴ εἰς τοὺς θνητοὺς (ἀσπασίη, τρίλλιστος, ἀμβροσίη) φέρουσα ἀνάπαυσιν καὶ ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν φροντίδων (λυσιμέριμνος καὶ εὐφρόνη) καὶ δίδουσα ὕπνον (ὑπνοδότειρα). Ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου θεωρεῖται ὡς μήτηρ τοῦ Ὕπνου καὶ τοῦ Θανάτου, ὑπὸ ἄλλων δὲ τοῦ Μώμου, τῆς Νεμέσεως, τῆς Ἀπάτης, τῆς Ἔριδος, τοῦ Γήρατος, τῶν Μοιρῶν, τῶν Ἐρινύων, τῶν Κηρῶν καὶ τῆς Φιλότητος. Τὴν Νύκτα ἐφαντάσθησαν οἱ ἀρχαῖοι ποιηταὶ ὡς σκοτεινὴν μὲ μελανὰς πτέρυγας, τὰς ὁποίας ἁπλώνει ὑπὲρ τὸν κόσμον (ἐρεβεννή, μελανόπτερος), κατ' ἀναλογίαν δὲ πρὸς τὸν Ἥλιον, τὴν Σελήνην καὶ τὴν Ἠώ, ὡς βαίνουσαν ἐπὶ ἅρματος μελανῶν ἵππων. Ἡ κατοικία αὐτῆς τίθεται πρὸς δυσμὰς πέραν τοῦ Ἄτλαντος, ὅπου συναντᾶται μὲ τὴν Ἡμέραν, ἀνερχομένην ὅταν αὐτὴ κατέρχεται. Ὑπὸ τοῦ Ἡσιόδου γενεαλογεῖται ὡς προελθοῦσα ἐκ τοῦ Χάους, ἐκ τῆς ἑνώσεως δὲ αὐτῆς μετὰ τοῦ Ἐρέβους ἐγεννήθησαν ὁ Αἰθὴρ καὶ ἡ Ἡμέρα. Ἡ Νὺξ ἀντιπροσωπεύει οὕτω τὸ ὑπέργειον σκότος, ἐνῷ τὸ Ἔρεβος, τὸ ὑπόγειον, τὸ μηδέποτε ὑπὸ φωτὸς διαπερώμενον. Ὁμοία πρὸς τοῦ Ἡσιόδου εἶναι ἡ γενεαλογία τῆς Νυκτὸς καὶ παρὰ τοῖς ὀρφικοῖς, ἔνθα περιγράφεται κυρίως ὡς δύναμις εὐεργετική, εὐχάριστος καὶ φιλικὴ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ καλεῖται «γένεσις πάντων θεῶν...καὶ ἀνδρῶν» καὶ «Κύπρις». Κατ' ἄλλην ἔκδοχὴν τῆς ὀρφικῆς θεογονίας ἡ Νὺξ εἶναι θυγάτηρ τοῦ Ἔρωτος, τέκνα δὲ αὐτῆς, αἱ Μοῖραι, οἱ Ἀστέρες, ὁ Οὐρανὸς καὶ ἡ Γῆ. Εἰς τὰ διάφορα ἀποσπάσματα τῆς ὀρφικῆς θεογονίας δὲν δίδεται ἐπαρκὴς καθορισμὸς τῆς Νυκτός, φαίνεται ὅμως καθαρὰ ὅτι ἡ Νὺξ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ μεταβιβάζῃ τὴν σκέψιν τῶν θεῶν διὰ μαντείας.

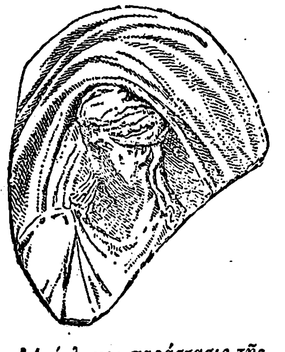

Ἀνάγλυφος παράστασις τῆς Νυκτὸς ἐκ τῆς στήλης τοῦ Τραϊανοῦ εἰς Ρώμην.

Μαντεῖα τῆς Νυκτὸς ἀναφέρει ὁ Παυσανίας παρὰ τὰ Μέγαρα. Κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους ἡ Νὺξ ἦτο μία τῶν ὀκτὼ κυρίων θεοτήτων (Πυρός, Γῆς, Οὐρανοῦ, Ἡλίου κτλ.).

Οἱ Ρωμαῖοι μὲ μικρὰς παραλλαγὰς ἀκολουθοῦν ὡς πρὸς τὴν γενεαλογίαν τῆς Νυκτὸς (Nox) μᾶλλον τὸν Ἡσίοδον ἀποδίδουν εἰς αὐτὴν διάφορα ἐπίθετα μεταφράζοντες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ ἑλληνικά, ὡς πρὸς τὰς ἰδιότητας δὲ αὐτῆς τονίζουν μᾶλλον τὴν φοβερὰν ἐπίδρασιν τοῦ σκότους. Λατρεία τῆς Νυκτὸς δὲν ὑπῆρχε, πλὴν τῶν μαντείων, οὔτε ναοί, οὔτε βωμοὶ τῆς Νυκτὸς ἀναφέρονται. Μόνον ὁ Ὀβίδιος ἀναφέρει ὅτι ἐθυσίαζετο εἰς τὴν Νύκτα ἀλέκτωρ. Εἰς τὴν ἑλληνορρωμαϊκὴν τέχνην ἡ Νὺξ δὲν διεμορφώθη εἰς ὡρισμένον τύπον μὲ ἰδιάζοντα χαρακτηριστικά, ἀπολύτως δὲ ἀσφαλὴς παράστασις αὐτῆς εἰς τὴν ἑλληνικὴν τοὐλάχιστον τέχνην δὲν ἐσώθη. Ἀναφέρεται ὅτι εἰς τὴν Λάρνακα τοῦ Κυψέλου ἀπεικονίζετο ἡ Νὺξ κρατοῦσα εἰς τὴν ἀγκάλην της δύο κοιμώμενα παιδία, ἓν λευκόν, τὸν Ὕπνον, καὶ ἓν μέλαν, τὸν Θάνατον. Ἐπίσης ὁ Ροῖκος εἶχε κάμει ἄγαλμα τῆς Νυκτός, ὑπὸ δὲ τοῦ Εὐριπίδου περιγράφεται παράστασις τοῦ Οὐρανοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Νὺξ ἀπεικονίζετο ἐποχουμένη ἅρματος καὶ φέρουσα μελανὸν πέπλον. Ἡ παράστασις αὕτη ἀγνοεῖται ἂν εἶναι ἔργον τέχνης ἢ φαντασία τοῦ ποιητοῦ. Ἐπὶ μερικῶν ἀγγείων πτερωταὶ μορφαὶ ἐπὶ ἁρμάτων ἑρμηνεύονται ὡς παράστασις τῆς Νυκτός, ἐπίσης δὲ ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος τοῦ Παρθενῶνος μερικοὶ παραδέχονται ὡς Νύκτα τὴν μορφήν, τὴν ὁποίαν ἄλλοι δέχονται ὡς Σελήνην. Ἐπὶ σαρκοφάγου ἐν Ρώμῃ ὑπάρχει πιθανώτατα παράστασις τῆς Νυκτός, ἐπίσης δὲ εἰς τὴν γιγαντομαχίαν τῆς ζῳφόρου τοῦ βωμοῦ τῆς Περγάμου εἰς τὸ μέσον τοῦ βορείου τμήματος ἡ γυναικεία μορφὴ μὲ πέπλον ἡ ὁρμῶσα κατὰ γίγαντος, διὰ τῆς ἀριστερᾶς δὲ κρατοῦσα ἀγγεῖον, περὶ τὸ ὁποῖον ἑλίσσεται ὄφις, θεωρεῖται ὡς Νύξ. Ἡ ἀσφαλεστέρα παράστασις Νυκτὸς εἶναι ἐπὶ τῆς στήλης τοῦ Τραϊανοῦ ἐν Ρώμῃ. Ε. Β. - Χ.

νύξις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ νύσσειν, κέντησις ἐλαφρὰ ὡς διὰ βελόνης· || μεταφ., ἀφορμή, αἰτία: «κάμνω—, δίδω νύξιν», «δὲν τοῦ ἔκαμα οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην νύξιν περὶ σοῦ».

— *[Χειρουργ.]* *Νύξις* καλεῖται ἡ δι' ὀξέος τινὸς ὀργάνου (νυστερίου, μαχαιριδίου) ἐπιφερομένη ἐπιπολαία λύσις τῆς συνεχείας τοῦ δέρματος, οἷα ἡ προκαλουμένη κατὰ τὸν δαμαλισμόν. Ι. Κ. Κ.

— *[Ὁπλομ.]* *Νύξις* καλεῖται ἡ κατάληξις παντὸς ξιφισμοῦ εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀντιπάλου. Κατὰ τὴν ἄσκησιν διὰ ξίφους ἀσκήσεως, διαιροῦμεν τὸ σῶμα εἰς τέσσαρα μέρη. Εἰς ἕκαστον τῶν μερῶν τούτων ἡ πυγμὴ κατὰ τὸ τέρμα τοῦ ξιφισμοῦ, δυναμένη νὰ λάβῃ δύο θέσεις, τὴν πρηνῆ ἢ τὴν ὑπτίαν, παράγει ὀκτὼ νύξεις, ἐξ ὧν τέσσαρας πρηνεῖς καὶ τέσσαρας ὑπτίας, αἵτινες λαμβάνουσιν ἀριθμητικὴν ὀνομασίαν ἀπὸ πρώτης μέχρις ὀγδόης. Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην, δευτέραν, τρίτην καὶ πέμπτην ἡ πυγμὴ πρηνίζει, εἰς δὲ τὴν τετάρτην, ἕκτην, ἑβδόμην καὶ ὀγδόην ὑπτιάζει. Καὶ ἡ μὲν πρώτη καὶ ἑβδόμη γίνονται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν κάτω μέρος, ἡ δὲ δευτέρα καὶ ὀγδόη εἰς τὸ ἐξωτερικὸν κάτω, ἡ τρίτη καὶ ἡ ἕκτη εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἄνω καὶ ἡ τετάρτη καὶ πέμπτη εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἄνω:

Τρίτη Ἕκτη	Τετάρτη Πέμπτη
Δευτέρα Ὀγδόη	Πρώτη Ἑβδόμη

Τ. Ι. Κ.

— **νύξις ἀπόκρυφος** (botte secrète) *[Ὁπλομ.]*. Ἡ παράδοσις τῆς ἀποκρύφου νύξεως ἐγεννήθη παρ' ἀπατεώνων ὁπλομάχων, ἐκμεταλλευομένων τὴν ἄγνοιαν τῶν πελατῶν των εἰς χρίσιμον δι' αὐτοὺς περίπτωσιν. Πρὸ δύο καὶ πλέον αἰώνων ὁ περιώνυμος Γάλλος ὁπλοδιδάσκαλος La Touche ἀπεφάνθη κατηγορηματικῶς, αἰτιολογῶν πλήρως τὴν ἀπόφανσίν του, ὅτι δὲν ὑπάρχουν *ἀπόκρυφοι νύξεις*, ἀλλ' ὅτι αὗται ἐφευρέθησαν πρὸς χρηματισμὸν παρ' ἀνθρώπων μικρὰν ἐχόντων σχέσιν μὲ τὰς ἀληθεῖς ἀρχὰς τῆς ὁπλομαχίας. Ἄλλως, διὰ πᾶσαν νύξιν, ὁπουδήποτε τοῦ σώματος διευθυνομένην, ὑπάρχουν πλεῖσται ἀποκρούσεις, οὕτως ὥστε νὰ ἀποκλεισθῇ ἡ ὁδὸς εἰς τὸν ἐπιθυμοῦντα νὰ χρησιμοποιήσῃ οἱανδήποτε, κατὰ τὴν γνώμην του, ἀπόκρυφον νύξιν. Οἱ μὴ ἀντιλαμβανόμενοι ἐγκαίρως, λόγῳ ἐλλείψεως ἐπαρκοῦς ἀσκήσεως, συνδυασμόν τινα ξιφισμῶν, ἔχουν τὸ μέσον τῆς ἀμέσου ὑποχωρήσεως πρὸς ἀποφυγὴν ἐπικινδύνου νύξεως. Ἐπειδὴ δὲ συνήθως οἱ χρησιμοποιοῦντες τοιαύτας νύξεις ἐπιτίθενται, εὔκολον καθίσταται εἰς τὸν χρησιμοποιοῦντα τὰς ἀληθεῖς ἀρχὰς τῆς ὁπλομαχικῆς νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς ἀπρονοησίας τοῦ ἐπιτιθεμένου καὶ ἀποκρούων τοῦτον νὰ τὸν ἀντιξιφίσῃ ἢ ἀντισπαθίσῃ. Δι' ὃ μετὰ βεβαιότητος δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀπόκρυφος νύξις ἢ καὶ σπαθισμός, διότι ἡ τέχνη τῆς ὁπλομαχητικῆς δὲν παραδέχεται τοῦτο, ἀλλὰ μόνον ἑτοιμότητα, ἀκρίβειαν, δακτυλισμόν, κρίσιν, ταχύτητα, εὐλυγισίαν, ἀντοχὴν καὶ ἰδίᾳ ἄσκησιν, ἀκαταπόνητον ἄσκησιν, δι' ἧς καθιστάμεθα ἱκανοὶ πάντα νομιζόμενον ἀπόκρυφον νύξιν ἢ σπαθισμὸν εὐχερέστατα νὰ ἀποκρούσωμεν ἢ ν' ἀποφύγωμεν. Τ. Ι. Κ.

Νυὸν (Nyon, λατιν. Noviodunum) *[Γεωγρ.]*. Ἑλβετικὴ πόλις ἐν τῷ καντονίῳ Βάαντ (Waadt) κειμένη παρὰ τὴν λίμνην τῆς Γενεύης (σταθμὸς ἀτμοπλοίων), ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Γενεύης - Λωζάννης. Κάτ. 5.300. Ἔχει ἀνωτέρας σχολάς, ἀνάκτορον τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος καὶ διαφόρους μικρὰς βιομηχανίας. Γ. Β. Ι.

Νύραξ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις κελτική, ἣν ἀναφέρει ὁ Ἑκαταῖος εἰς τὰ περὶ Εὐρώπης (*Στεφ. Βυζ.* 479.5). Ταυτότης ἄγνωστος. ΣΕΙ

Νυρεμβέργη (Nürnberg) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ πόλις ἐν Βαυαρίᾳ, κειμένη (βόρ. πλάτ. 49°27' καὶ ἀνατ. μῆκ. 11°5') εἰς ὕψος 293 μέχρι 351 μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, παρὰ τὸν ποταμὸν Πέγκνιτς (Pegnitz) καὶ τὴν διώρυγα τοῦ Λουδοβίκου (Ludwigskanal). Κάτ. 392.500. Ἡ παλαιὰ πόλις, εἰς τὸ μέσον τῆς ὁποίας κεῖται ἡ ἀγορὰ (Hauptmarkt), χωρίζεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Πέγκνιτς, διακλαδουμένου καὶ περιβάλλοντος τὴν νῆσον σῖδα Σὺττ (Schütt), εἰς δύο μέρη: τὸ βόρειον καὶ παλαιότερον, ὀνομαζόμενον *Ζέμπαλντερ Ζάϊτε* (Sebalder Seite, τμῆμα τοῦ Ζέμπαλντ), ἐντὸς τοῦ ὁποίου κεῖται καὶ τὸ *Μποῦργκμπεργκ* (Burgberg, Ὄρος τοῦ Πύργου), ὕψους 351 μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, καὶ τὸ νότιον καὶ μεταγενέστερον, ὀνομαζόμενον *Λόρεντσερ Ζάϊτε* (Lorenzer Seite, τμῆμα τοῦ Λόρεντς, Λαυρεντίου). Περιβάλλεται δὲ ἀκόμη ἡ παλαιὰ πόλις κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ τειχῶν, κατασκευασθέντων κατὰ τὸ διάστημα 1345—1452, σημαντικῶς δὲ ἐνισχυθέντων κατὰ τὸν ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνα. Ἐπὶ τῶν τειχῶν κεῖνται πολυάριθμοι πύργοι καὶ πύλαι, παρ' αὐτὰ δ' εὑρίσκεται περιφερικὴ ξηρὰ τάφρος καὶ δρομίσκος περιπάτου. Ἔξω τῶν τειχῶν εὑρίσκεται ἡ νέα πόλις καὶ τὰ προάστεια. Πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ εὑρίσκεται ἡ πόλις *Φὺρτ* (Fürth) εἰς ἐλαχίστην ἀπόστασιν, ἀποτελοῦσα προέκτασιν σχεδὸν τῆς Νυρεμβέργης.

Ἡ Νυρεμβέργη ἔχει 21 προτεσταντικάς, 12 καθολικὰς ἐκκλησίας καὶ 2 συναγωγάς. Ἐξ αὐτῶν εἶναι ἰδιαιτέρως ἀξιοσημείωτοι: ἡ Λόρεντσκιρχε (Lorenzkirche, ἐκκλησία τοῦ Λαυρεντίου) τοῦ ΙΓ' καὶ ΙΕ' αἰῶνος, ἔχουσα δύο πύργους καὶ περιέχουσα πολλὰς περιφήμους εἰκόνας καὶ ἀγάλματα· ἡ Λιμπφράουενκίρχε (Liebfrauenkirche) τοῦ ΙΔ' αἰῶνος· ἡ Ζεμπάλντουσκίρχε (Sebalduskirche) τοῦ ΙΓ' καὶ ΙΔ' αἰῶνος, μὲ δύο πύργους καὶ τὸ ἀριστούργημα τοῦ Πέτερ Φίσερ (Peter Vischer) Ζεμπαλντουσγκρὰμπ (Sebaldusgrab, τάφος τοῦ Ζεμπάντους) τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος· ἡ Χάϊλιγκγκάϊστκίρχε (Heiliggeistkirche, ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος) τοῦ ΙΔ' αἰῶνος· ἡ Γιακομπσκίρχε (Jakobskirche, ἐκκλησία τοῦ Ἰακώβου) τοῦ ΙΓ' μέχρι ΙΕ' αἰῶνος· ἡ Μαρτακίρχε (Marthakirche, ἐκκλησία τῆς Μάρθας) τοῦ ΙΔ' αἰῶνος· ἡ Κλαρακίρχε (Klarakirche, ἐκκλησία τῆς Κλάρας) τοῦ ΙΓ' αἰῶνος καὶ ἡ Ἐγκιντιενκίρχε (Egidienkirche) τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.

Ἐκ τῶν παλαιῶν οἰκοδομημάτων ἀξιοσημείωτα εἶναι: ὁ Μπουργκγκράφενμπουργκ (Burggrafenburg, πύργος τοῦ Πυργοκόμιτος), πεντάγωνον ὑψηλὸν πύργον τοῦ ΙΑ' αἰῶνος

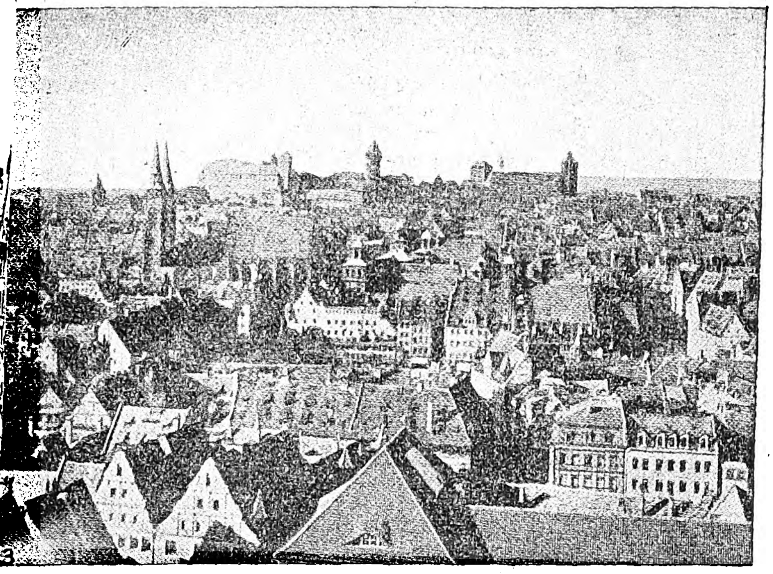

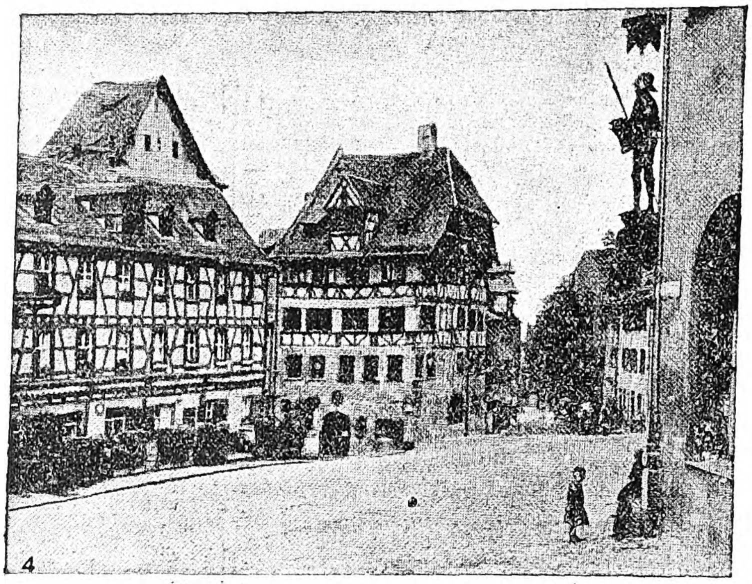

1) Ἄποψις τῆς Νυρεμβέργης. 2) Ἡ οἰκία τοῦ Ἀλβέρτου Ντύρερ.

διάφορα παρεκκλήσια τοῦ ΙΕ′ αἰῶνος· ὁ Κάϊζερμπουργκ (Kaiserburg, πύργος τοῦ αὐτοκράτορος) τοῦ ΙΒ′ αἰῶνος, μετὰ διαφόρων παρεκκλησίων τοῦ ΙΕ′ αἰῶνος· τὸ Ράτχαους (Rathaus, δημαρχεῖον) τοῦ ΙΔ′ αἰῶνος· τὸ Ντύρερ-Χάους (Dürer-Haus, οἰκία τοῦ ζωγράφου Ἀλβρέχτου Ντύρερ), τοῦ ΙΕ′ αἰῶνος· τὸ Χὰνς-Σὰξ-Χάους (Hans-Sacs-Haus, οἰκία τοῦ ποιητοῦ καὶ ὑποδηματοποιοῦ Χὰνς Σάξ), τοῦ ΙΕ′ αἰῶνος· τὸ παλαιὸν μοναστήριον τῶν Δομινικανῶν τοῦ ΙΕ′ αἰῶνος, χρησιμοποιούμενον ἤδη ὡς δημοτικὴ βιβλιοθήκη καὶ δημοτικὸν ἀρχεῖον, καὶ ἄλλα πολλά. Ἐκ τῶν νεωτέρων οἰκοδομιῶν σπουδαιότεραι εἶναι ὁ κεντρικὸς σταθμὸς (Hauptbahnhof), τὸ Κύνστλερχάους (Künstlerhaus, οἰκία καλλιτεχνῶν) καὶ τὸ Πλανετάριουμ, ἓν τῶν ὡραιοτέρων τῆς Εὐρώπης.

Πλατείας καὶ μνημεῖα ἔχει ἡ Νυρεμβέργη τὰ ἑξῆς: Μπάνχοφπλατς (Bahnhofplatz, Πλατεῖα τοῦ Σταθμοῦ) μὲ τὸ μνημεῖον τοῦ Λουϊτπόλδου· Σπιτάλπλατς (Spitalplatz) μὲ τὸ μνημεῖον τοῦ Χὰνς-Σάξ· τὴν Πλατεῖαν τῆς ἀγορᾶς μὲ τὸ Σένερ-Μπροῦννεν (Schöner Brunnen, Ὡραία πηγή) τοῦ ΙΔ′ αἰῶνος κ. ἄ. Κυριώτεροι κῆποι εἶναι ἡ περιοχὴ περὶ τὴν παλαιὰν πόλιν, παρὰ τὰ τείχη, τὸ Λουϊτπολντχάϊν (Luitpoldhain, Ἄλσος τοῦ Λουϊτπόλδου), ὁ ζωολογικὸς κῆπος καὶ ὁ δημοτικὸς κῆπος μὲ τοὺς ἀνδριάντας τοῦ Σίλλερ καὶ τοῦ Λουδοβίκου Β′.

Ἡ Νυρεμβέργη εἶναι ἡ σπουδαιοτέρα βιομηχανικὴ πόλις τῆς Βαυαρίας. Κατὰ τὸ 1922 ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργατῶν αὐτῆς ἀνήρχετο εἰς 69.550, διανεμομένους εἰς 305 μεγάλα ἐργοστάσια, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπησχολοῦντο: 46.420 εἰς τὴν κατεργασίαν τῶν μετάλλων καὶ κατασκευὴν μηχανῶν (150 μεγάλα ἐργοστάσια), 4.580 εἰς τὴν κατεργασίαν τοῦ ξύλου (37 μεγάλα ἐργοστάσια), καὶ 3.750 εἰς τὴν χημικὴν βιομηχανίαν (16 μεγάλα ἐργοστάσια). Ἐκτὸς αὐτῶν ὑπάρχουν ἐν Νυρεμβέργῃ μεγάλαι βιομηχανίαι ζυθοποιίας, κατασκευῆς μολυβδοκονδύλων (ἐργοστάσια Faber εἰς τὸ προάστειον Στάϊν), κατασκευῆς παιγνιδίων, αὐτοκινήτων, μοτοσυκλετῶν, ποδηλάτων καὶ τῶν παγκοσμίως γνωστῶν γλυκισμάτων Λέμπκουχεν (Lebkuchen). Τὴν ἠλεκτρικὴν βιομηχανίαν ἀντιπροσωπεύουν τὰ ἐργοστάσια τῆς ἑταιρείας Σίμενς-Σοῦκερτ, ἀπασχολοῦντα περὶ τοὺς 10.000, ἄρρενας καὶ θήλεις, ἐργάτας καὶ ὑπαλλήλους. Τὸ τμῆμα τῆς κατασκευῆς τῶν ἠλεκτρικῶν γνωμόνων ἐν τοῖς ἐργοστασίοις αὐτῆς καλύπτει περὶ τὰ 60% τῆς παγκοσμίου καταναλώσεως, εἰς δὲ τὸ τμῆμα τῆς κατασκευῆς ἠλεκτρικῶν μετασχηματιστῶν (Trafowerk, Τράφοβερκ) κατασκευάζονται ὅλοι οἱ μετασχηματισταὶ τῆς ἑταιρείας. Τὸ ἐμπόριον ἐκτείνεται κυρίως εἰς σιτηρά, ἀποικιακά, λυκίσκον καὶ ἄλευρα, ὑπάρχει δὲ ἐν Νυρεμβέργῃ ὑποκατάστημα τῆς Ράϊχσμπανκ καὶ 38 ἄλλαι τράπεζαι, ὡς καὶ χρηματιστήριον καὶ ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον. Ἐπίσης ὑπάρχει λιμήν, ἐπὶ τῆς διώρυγος τοῦ Λουδοβίκου, καὶ ὑποδιεύθυνσις τῶν γερμανικῶν κρατικῶν σιδηροδρόμων (Reichsbahn, Ράϊχσμπαν). Αἱ κύριαι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ συνδέουν τὴν Νυρεμβέργην πρὸς τὰς ἑξῆς πόλεις: Φὺρτ-Βύρτσμπουργκ, Ἔρλανγκεν-Μπάμμπεργκ, Μπάϊροϋτ, Ἄμμπεργκ, Ρέγκενσμπουργκ, Ἴνγκολστατ-Μόναχον, Ἀουγκσμπουργκ καὶ Ἄνσμπαχ-Κράϊλσχαϊμ. Ὁ ἀερολιμὴν τῆς Νυρεμβέργης ἀποτελεῖ σημαντικὸν κόμβον τῶν γερμανικῶν καὶ διεθνῶν ἐναερίων συγκοινωνιῶν.

Ἡ Νυρεμβέργη ἔχει ἀνωτάτην ἐμπορικὴν σχολήν, ἱδρυθεῖσαν τῷ 1919, λαϊκὸν πανεπιστήμιον, 4 γυμνάσια, 4 πρακτικὰ λύκεια, 3 παρθεναγωγεῖα, 2 μέσας ἐμπορικὰς σχολάς, ᾠδεῖον καὶ πολυαρίθμους ἐπαγγελματικὰς σχολάς. Ἐπίσης ἔχει δημοτικὴν βιβλιοθήκην (150.000 τόμοι, 3.000 χειρόγραφα), γερμανικὸν ἐθνολογικὸν μουσεῖον, μουσεῖον συγκοινωνιῶν μετὰ βιβλιοθήκης 17.000 τόμων, μουσεῖον Γερμανῶν τραγουδιστῶν, δημοτικὴν πινακοθήκην κ. ἄ. Ἔχει τρία θέατρα, ζωολογικὸν κῆπον, ποδηλατοδρόμιον, ραδιοφωνικὸν πομπὸν καὶ ἀστεροσκοπεῖον. Ἐπίσης ἔχει τέσσαρα νοσοκομεῖα, τυφλοκομεῖον καὶ ἄσυλον κωφαλάλων.

Ἀπὸ τὰ περίχωρα τῆς πόλεως εἶναι ἀξιοθέατα: τὸ *Μέγα* καὶ τὸ *Μικρὸν Ντούτσενταϊχ* (Dutzendteich), λίμναι, παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ὁποίων κεῖται ὁ ζωολογικὸς κῆπος, τὸ δάσος *Ζέμπαλντερ Βάλντ*, τὸ δάσος *Λόρεντσερ Βάλντ*, τὸ *Σμάουσενμπουργκ* ὕψους 389 μέτρων ἀπὸ τῆς θαλάσσης, καὶ τὸ *Πλάτνερσμπεργκ* (Platnersberg), μετὰ τοῦ ὁμωνύμου πάρκου.

Ὀλίγον ἔξω τῆς πόλεως κεῖται ἐπίσης καὶ τὸ μέγα ἐργοστάσιον παραγωγῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας Γκρόσσκραφτβερκ Φράνκεν (Grosskraftwerk Franken A. G.), τροφοδοτοῦν τὸν φωτισμόν, τοὺς τροχιοδρόμους καὶ τὴν βιομηχανικὴν ἠλεκτροκίνησιν τόσον τῶν πόλεων Νυρεμβέργης καὶ Φύρτ, ὅσον καὶ πλείστων χωρίων καὶ κωμοπόλεων τῶν περιχώρων.

— *[Ἱστορ.]* Ἡ Νυρεμβέργη, ἀναφερομένη μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπὸ τοῦ 1050, ἐκτίσθη ὡς προέκτασις καὶ συμπλήρωμα τοῦ Βασιλικοῦ Πύργου, ἀναφέρεται δὲ ἀπὸ τοῦ 1219 ὡς «βασιλικὴ πόλις». Ἀπὸ τοῦ 1256 ἀπετέλεσε μέλος τοῦ «Συνδέσμου τῶν πόλεων τοῦ Ρήνου». Κατὰ τὸ 1500 εἶχεν ὑπὲρ τὰς 20.000 κατοίκων καὶ σημαντικὰ βιοτεχνικὰ ἐργαστήρια, ἰδίως κατεργασίας μετάλλων, διενήργει δὲ ζωηρὸν ἐμπόριον, κυρίως μετὰ τῆς Ἰταλίας. Κατὰ τὸν ΙΕ′ καὶ ΙΣΤ′ αἰῶνα ἤνθησαν ἐν Νυρεμβέργῃ ἡ τέχνη καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ χειροτεχνία, κυριώτεροι ἐργάται τῶν ὁποίων ἦσαν οἱ: Φάϊτ Στὸσς (Veit Stoss), Ἄνταμ Κράφτ (Adam Kraft), Πέτερ Φίσερ (Peter Vischer), Ἄλμπρεχτ Ντύρερ (Albrecht Dürer), Πέτερ Φλέτνερ (Peter Flötner), Βέντσελ Γιάμνιτσερ (Wenzel Jamnitzer) καὶ ἄλλοι πολλοί. Ἐν αὐτῇ ἐπίσης ἔζησαν ὁ ἀστρονόμος Ρεγκιομοντάνους (Regiomontanus), ὁ γεωγράφος Μαρτὶν Μπέχαϊμ (Martin Behaim) καὶ οἱ ποιηταὶ Χὰνς Ρόζενπλυτ (Hans Rosenplüt), Χὰνς Φὸλτς (Hans Foltz) καὶ Χὰνς Σὰξ (Hans Sachs). Ἀπὸ τοῦ 1806 ἡ Νυρεμβέργη ἀνήκει διοικητικῶς εἰς τὴν Βαυαρίαν. Κατὰ τὸ 1835 κατεσκευάσθη ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Νυρεμβέργης-Φύρτ, ἐπὶ τῶν τροχιῶν τῆς ὁποίας κυκλοφορεῖ σήμερον ὁ ἀπὸ Νυρεμβέργης εἰς Φὺρτ ἠλεκτρικὸς τροχιόδρομος. Κατὰ τὸ 1899, δεκατρεῖς κοινότητες τῶν περιχώρων συνεχωνεύθησαν πρὸς τὴν πόλιν τῆς Νυρεμβέργης. γ. θ. κ.

— **«Νυρεμβέργης *ἀρχιτραγουδισταί*»** (οἱ). Μουσικὴ κωμῳδία μὲ ποίησιν καὶ μουσικὴν τοῦ Ριχάρδου Βάγνερ, ἀναβιβασθεῖσα τὸ πρῶτον ἐν Μονάχῳ τὴν 21 Ἰουνίου 1868. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἔργου βασίζεται ἐπὶ αὐστηρῶς ἱστορικῶν δεδομένων καὶ συμβολίζει τὸν νικηφόρον ἀγῶνα τῶν νέων κατὰ τῶν παλαιῶν ἰδεῶν.

Ἡ μουσικὴ αὐτὴ κωμῳδία εἶναι ἓν ἐκ τῶν πλουσιωτέρων καὶ τελειοτέρων ἔργων τοῦ Βάγνερ· ἡ χρῆσις τοῦ παλαιογερμανικοῦ ὕφους καὶ ἡ ἐναλλαγὴ τῆς σχολαστικῆς τεχνοτροπίας μὲ τὴν σύγχρονον μουσικὴν τέχνην δίδει εἰς τὴν σύνθεσιν ταύτην τὸν ἰδιόρρυθμον ἐκεῖνον χαρακτῆρα, ὅστις ἀπετέλεσε τὸ μυστικὸν τῆς ἐπιτυχίας του. Ἡ εἰσαγωγὴ τῶν «Ἀρχιτραγουδιστῶν» συμβολίζει ἤδη τὴν πάλην τὴν παλαιοῦ πνεύματος μὲ τὰς νέας τάσεις καὶ περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῇ τὰ κυριώτερα στοιχεῖα τοῦ ἔργου, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ μελῳδικὸς πλοῦτος καὶ ἡ δεξιοτεχνία εἰς τὴν τέχνην ἐγγίζουν τὰ ὑψηλότερα ὅρια εἰς τὴν μουσικήν. Οἱ «Ἀρχιτραγουδισταὶ» εἶναι ἔργον ὡριμότητος τοῦ Βάγνερ, μῖγμα λυρισμοῦ καὶ σαρκαστικοῦ πνεύματος, βαρὺ καὶ πνευματῶδες ταυτοχρόνως, βαθὺ καὶ χαρωπόν, κρᾶμα τεχνικῆς Μπὰχ καὶ συγχρόνου ἐμπνεύσεως. γ. σ.

Νυρὲν (Nyren), ***Μάγνος.*** Σουηδὸς ἀστρονόμος, γεννηθεὶς ἐν Wermland τῷ 1837. Σπουδάσας ἐν Οὐψάλᾳ, διωρίσθη τῷ 1868 βοηθὸς ἐν τῷ ἀστεροσκοπείῳ τῆς Πούλκοβας, ὅπου μετὰ τριετίαν προήχθη εἰς ἔκτακτον ἀστρονόμον καὶ τῷ 1873 εἰς τακτικόν. Ἀπὸ τοῦ 1892 μέχρι τοῦ θανάτου του διετέλεσεν ὑποδιευθυντὴς τοῦ αὐτοῦ ἱδρύματος. Διεκρίθη διὰ τὴν δραστηριότητα καὶ τὸ ἐξονυχιστικόν του πνεῦμα. Ἐκ τῶν ἐργασιῶν του, αἱ ὁποῖαι ἐδημοσιεύθησαν εἰς διάφορα ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ καὶ ἰδίως εἰς τὰ ὑπομνήματα τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῆς Πετρουπόλεως, ἄξιαι ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι αἱ πραγματεῖαί του περὶ μεταπτώσεως, περὶ κλονήσεως, περὶ ἀποπλανήσεως τοῦ φωτός, περὶ τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους τοῦ ἀστεροσκοπείου τῆς Πούλκοβας, περὶ τῶν μεταβολῶν τῶν γεωγραφικῶν πλατῶν κλπ. σ. π.

Νυρεντζάζα (Nyiregyhaza) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Οὑγγαρίας, κειμένη ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κσὰπ (Csap)—Ντεμπρετσὲν (Debrecen). Κάτ. 43.000. Ἔχει δικαστήριον, γυμνάσιον, θέατρον, νοσοκομεῖον, παράγει σιτηρά, καπνά, ἔλαια, σάπωνας, μηχανάς, τσιμέντα κλπ. Ἔχει ἐπίσης χυτήρια, μύλους, ἐργοστάσια οἰνοπνευματοποιίας κλπ. Ἀπὸ τοῦ 1914 εἶναι ἕδρα ὀρθοδόξου ἐπισκόπου, δεδομένου ὅτι μέγα μέρος τῶν κατοίκων αὐτῆς εἶναι ὀρθόδοξοι. γ. θ. κ.

Νυρνμπέργκερ (Nürnberger), ***Βόλντεμαρ.*** Γερμανὸς συγγραφεὺς (1818—1869). Ἔγραψεν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Μ. Σολιταὶρ* διηγήματα καὶ μυθιστορήματα πλήρη φαντασίας καὶ μεγάλης ὑποβλητικῆς δυνάμεως, ἐν οἷς: «Εἰκόνες τῆς νυκτὸς» (1852), «Diana Diaphana» (1863, 3 τ.), «Διηγήματα ὑπὸ τὸ σεληνόφως» (1865) κ. ἄ. γ. ε. κ.

νυρόκα (ἡ) (Nyroca) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πλατυρραμφῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *νησσιδῶν*, περιλαμβάνον νήσσας τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς βορείου Ἀσίας. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *νυρόκα ἡ δίχρους* (Nyroca bicolor), ἥτις φθάνει εἰς μῆκος 0,50 μ. καὶ ἔχει σῶμα εὔρωστον, λαιμὸν μετρίου μήκους καὶ χονδρόν, κεφαλὴν ἀπεστρογγυλωμένην, ράμφος μετρίου μήκους καὶ κοῖλον κατὰ τὴν ἄνω αὐτοῦ ἐπιφάνειαν, πτέρυγας ἀρκούντως μακράς, οὐρὰν βραχεῖαν καὶ χρῶμα στιλπνῶς μελανὸν κατὰ τὴν κεφαλήν, τὴν ράχιν καὶ τὸ στῆθος καὶ λευκὸν κατὰ τὴν κοιλίαν καὶ τὴν κάτω ἐπιφάνειαν τῆς οὐρᾶς. Ἀπαντᾷ ἐν Εὐρώπῃ, ὅπου ἔρχεται κατὰ τὸ ἔαρ καὶ ἀπέρχεται κατὰ τὸ φθινόπωρον εἰς τὰς θερμὰς χώρας τῆς Ἀφρικῆς. Δ. Ν. Π.

Νύρσανυ (Nyrany) *[Γεωγρ.]*. Πόλις ἐν τῇ δυτικῇ Βοημίᾳ, κειμένη ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Πίλσεν-Φούρτ. Κάτ. 5.800. Ἔχει ἐργοστάσια κατασκευῆς μηχανῶν καὶ ὀρυχεῖα λιγνίτου.

Νύρτινγκεν (Nürtingen) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ πόλις ἐν Βυρτεμβέργῃ, κειμένη παρὰ τὸν ποταμὸν Νέκαρ (Neckar), ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Στουττγάρτης—Ρόϋτλινγκεν (Reutlingen). Κάτ. 8.850. Ἔχει δασικὰς καὶ οἰκονομικὰς ἀρχάς, πρακτικὸν λύκειον, ἐπαγγελματικὴν καὶ ἐμπορικὴν σχολήν, γεωργικὴν σχολήν, σχολὴν κωφαλάλων καὶ διάφορα ἐργοστάσια ὑφασμάτων, ἐπίπλων, μηχανῶν, τσιμέντων κ. ἄ. γ. θ. κ.

Νύσα. Χήρα τοῦ Ἀριαράθου Β′, βασιλέως τῆς Καππαδοκίας. Ταύτης σῴζονται ἀργυραῖ δραχμαὶ

Digitized by Google

μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Ἀριαράθου τοῦ Δ' (220—163 π. Χ.) φέρουσα τὴν ἐπιγραφήν: ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΝΥΣΗΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΙΑΡΑΘΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΥΙΟΥ. Α. Θ. Σ.

—**Νύσα**. Ἀδελφὴ Μιθριδάτου ΣΤ' τοῦ Μεγάλου, βασιλέως τοῦ Πόντου (121—63 π. Χ.), συλληφθεῖσα αἰχμάλωτος ὑπὸ τοῦ Λουκούλλου εἰς Κάβειρα τοῦ Πόντου. Α. Θ. Σ.

—**Νύσα**. Θυγάτηρ τοῦ Μιθριδάτου ΣΤ' τοῦ Μεγάλου, βασιλέως τοῦ Πόντου. Νυμφευθεῖσα τὸν βασιλέα τῆς Κύπρου, ἠκολούθησε τὸν πατέρα της κατὰ τὴν εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου φυγήν του, ὅπου ηὐτοκτόνησε πιοῦσα δηλητήριον τῷ 63 π. Χ. Α. Θ. Σ.

— **Νύσα**. Βασίλισσα τῆς Βιθυνίας, σύζυγος Νικομήδους Β' τοῦ Ἐπιφανοῦς (149—191 π. Χ.) καὶ μήτηρ Νικομήδους Γ' τοῦ Φιλοπάτορος. Κατήγετο ἐκ ταπεινῆς οἰκογενείας, γενικῶς δὲ ἐπιστεύετο ὅτι ἦτο πρῴην χορεύτρια, καθ' ὅσον ὁ υἱός της ἐπωνομάζετο ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου του Saltatricis filius. Α. Θ. Σ.

— **Νύσα**. Θυγάτηρ Νικομήδους Γ' τοῦ Φιλοπάτορος (91—74 π. Χ,), τῆς ὁποίας τὰς ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀξιώσεις ὑπεστήριξεν ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ, χαριζόμενος εἰς τὴν φιλίαν τοῦ πατρὸς αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

— **Νύσα**. Σύζυγος Νικομήδους Γ' τοῦ Φιλοπάτορος, βασιλέως τῆς Βιθυνίας (91—74 π. Χ.). Α. Θ. Σ.

Νύσα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας ἐν Καρίᾳ, δεξιὰ τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ, «πρὸς Μεσωγίδι τὸ πλέον τῷ ὄρει προσανακεκλιμένη» κατὰ Στράβωνα (ΙΔ', 649), ἐπὶ τῆς ἀπὸ Τράλλεων εἰς Ἀντιόχειαν ὁδοῦ. Παλαιότερον ἐκαλεῖτο *Πυθόπολις* καὶ *Ἄθυμβρα* ἀπό τινος Σπαρτιάτου Ἀθύμβρου, ἐπί τινα δὲ χρόνον καὶ *Ἀντιόχεια*. Τέλος ὠνομάσθη *Νύσα* ἀπὸ τῆς Νύσης, συζύγου Ἀντιόχου Α' τοῦ Σωτῆρος (280—261 π. Χ.), ἐπὶ δὲ τῶν βασιλέων τῆς ἑλληνιστικῆς περιόδου ἐχορηγήθη εἰς αὐτὴν τὸ δικαίωμα τῆς ἀσυλίας. Κατὰ τὴν χριστιανικὴν περίοδον ἤκμασε καὶ ἦτο σπουδαῖον πνευματικὸν κέντρον. Κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους ὡς μία τῶν 43 πόλεων τῆς ἐπαρχίας Ἀσίας, εἰς δὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ χρονικὰ ὡς ἕδρα ἐπισκόπου, ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Ἐφέσου. Σῴζονται αὐτόνομα ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα αὐτῆς μετὰ τῶν γραμμάτων ΝΥ ἢ ΝΥΣΑ, καὶ αὐτοκρατορικὰ ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου μέχρι τοῦ Γαλλιηνοῦ. Ἐπίσης καὶ συμμαχικὰ μετὰ τῆς Ἀγκύρας καὶ Ἐφέσου. Τὰ ἐρείπια αὐτῆς σῴζονται παρὰ τὸ νῦν χωρίον *Σουλτὰν-Χισάρ*, ὅπου αἱ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη γενόμεναι ἀνασκαφαὶ ἔφερον εἰς φῶς θέατρον, ἀγοράν, ἐπιγραφὰς κ. ἄ. Α. Θ. Σ.

—**Νύσα** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας ἐν Λυκίᾳ, ἀριστερὰ τοῦ Ξάνθου ποταμοῦ (*Πτολεμ.* Γεωγρ. Ε', 3, 4). Κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα μ. Χ. ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους ὡς μία τῶν 28 πόλεων τῆς ἐπαρχίας Λυκίας, εἰς δὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ χρονικὰ ὡς ἕδρα ἐπισκόπου ὑπὸ τὸν τίτλον: ὁ Νύσων, ὁ Νύσου ἢ Νήσου. Ἡ θέσις αὐτῆς εἶναι ἀκαθόριστος. Α. Θ. Σ.

— **Νύσα**, ἢ *Νύσσα* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας ἐν Μοριμηνῇ, ἐπαρχίᾳ τῆς Καππαδοκίας, κειμένη παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ μέσου ροῦ τοῦ Ἅλυος ποταμοῦ, ἐπὶ τῆς ἀπὸ Ἀγκύρας εἰς Καισάρειαν ὁδοῦ. Ἀκμάσασα κατὰ τὴν χριστιανικὴν περίοδον, ἀναφέρεται κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους ὡς μία τῶν 4 πόλεων τῆς ἐπαρχίας Καππαδοκίας κατὰ δὲ τὸν Ι' ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου ὡς δευτέρα πόλις τοῦ Ἀρμενιακοῦ θέματος. Ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆς ἀπόψεως ἐνωρίτατα ἀνεδείχθη εἰς ἕδραν ἐπισκοπῆς ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Καισαρείας, ἐλαμπρύνθη δὲ διὰ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου, ὅστις ἐπικαλεῖται «Πατὴρ πατέρων καὶ Νυσσαέων φωστήρ». Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει νῦν τὸ χωρίον *Νεμσεχίρ*. Α. Θ. Σ.

— **Νύσα** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις ἢ ὄρος τῆς ὑπὸ τὴν Αἴγυπτον Αἰθιοπίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (Β' 146. Γ' 97) ὡς ἱερά, ὅπου κατὰ τὴν μυθολογίαν ἐκομίσθη καὶ ἀνετράφη ὁ Διόνυσος. Α. Θ. Σ.

— **Νύσα** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]* Πόλις τῶν ἐντὸς τοῦ Γάγγου Ἰνδῶν, ἐν Γανδαρίτιδι, κειμένη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Νυσαίου ἢ Μικροῦ Ὄρους, πρὸς Α. τῆς Καβούλης, ἐπικληθεῖσα καὶ *Διονυσόπολις*, διότι κατὰ τὴν μυθολογίαν αἱ Νύμφαι ἀνέθρεψαν ἐκεῖ τὸν Διόνυσον. Κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν κατοίκων ἐκτίσθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Διονύσου πρὸς τιμὴν τῆς τροφοῦ του Νύσης, καὶ «εἰς μνημόσυνον τῆς αὐτοῦ πλάνης τε καὶ νίκης», (*Ἀρρ*. Ε', 1, 5). Διὰ τοῦτο ὅταν ἔφθασεν αὐτόθι ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, τὴν μὲν πόλιν ἐσεβάσθη, τοὺς δὲ κατοίκους της κατέστησε φίλους καὶ συμμάχους. Εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλουμένην *Νάγαρα*. Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει ἡ πόλις *Δζελάλ-Ἀμπάντ* (Djelalabad), ἐν τῷ Ἀφγανιστάν. Α. Θ. Σ.

Νυσηΐδες (αἱ) *[Ἀρχ.]*. Ἐκαλοῦντο οὕτω (ἢ *Νησιάδες, Νυσαῖαι, Νυσίαι*) αἱ νύμφαι τοῦ ὄρους *Νύσα* τοποθετουμένου ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου εἰς τὴν Θράκην καὶ ὑπὸ ἄλλων εἰς διαφόρους τόπους τῆς λατρείας τοῦ Διονύσου, αἵτινες ἀνέθρεψαν τὸν Διόνυσον. Ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς αὐτὰς ὁ Διόνυσος τὰς κατέστησε, τῇ βοηθείᾳ τῆς Μηδείας, νεωτέρας. Αἱ Νυσηΐδες ἀπεικονίζονται ἐπὶ ἀγγείων, ἀναγλύφων καὶ σαρκοφάγων ὡς τροφοὶ μετὰ τοῦ Διονύσου, τοῦ Διός, τοῦ Ἑρμοῦ, Σατύρων καὶ Σειληνῶν. Ε. Β.-Χ.

Νῦσος *[Μυθολ.]*. Τροφὸς τοῦ Διονύσου, ἐπιχειρήσας νὰ σφετερισθῇ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν Θηβῶν, ὅτε ὁ Διόνυσος φεύγων εἰς τὰς Ἰνδίας εἶχεν ἀφήσει αὐτὸν ἀντικαταστάτην. Ε. Β.-Χ.

Νύσουρα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ τὸν Ἀγῶνα ὀνομασία τῶν νησίδων *Νισύρια*. Σ. Ε. Λ.

νύσσα (ἡ) (Nyssa) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κρανειοειδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους ἢ καὶ δένδρα δασικὰ ἰθαγενῆ τῶν Ἰνδιῶν, τῆς Μαλαισίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Γνωστότερα εἴδη εἶναι: *Νύσσα ἡ κεφαλωτὴ* (Nyssa capitata), δένδρον μετρίου ἀναστήματος φυόμενον εἰς τοὺς ἑλώδεις τόπους τῆς Ἀμερικῆς· τὸ ξύλον του χρησιμοποιεῖται ποικίλως, ὁ δὲ καρπός του εἶναι ὑπόξινος καὶ ἐδώδιμος. *Νύσσα ἡ μονανθὴς* (Nyssa uniflora), δενδρώδης θάμνος, ἀπαντῶν εἰς τὰς ἑλώδεις ἐκτάσεις τῆς Ἀμερικῆς, ἔχων ξύλον λευκόν, μαλακόν, εὐέργαστον καὶ ῥίζας σπογγώδεις, χρησιμοποιουμένας ἀντὶ φελλοῦ. *Νύσσα ἡ πολυανθὴς* (Nyssa multiflora), ἧς τὸ ἀνάστημα φθάνει τὰ 15 μέτρα· ἀπαντᾷ εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ἔχει ξύλον ἐλαφρὸν καὶ καρπὸν ἐδώδιμον. Πολλαπλασιάζονται διὰ σπορᾶς ἢ μοσχευμάτων. Δ. Ν. Π.

νύσσα (ἡ) *[Ἀρχ.]*. Στήλη εἰς τοὺς ἀρχαίους ἱπποδρόμους, χρησιμεύουσα ὡς ὅρος κατὰ τὴν διαδρομήν. Ὑπῆρχον δύο τοιαῦται στῆλαι: ἡ ἐσωτερικὴ νύσσα, πλησίον τοῦ σημείου τῆς ἀφετηρίας, καὶ ἡ ἐξωτερική, ἐπὶ τοῦ ἀντιθέτου ἄκρου. Ἡ τελευταία αὐτὴ ἐχρησίμευεν ὡς ὅρος τοῦ σημείου, ἔνθα ἐτελείωνε τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ δρόμου. Ἡ νύσσα τοῦ ἱπποδρόμου ὠνομάζετο ἄλλως καὶ *καμπτήρ*, διότι οἱ διαγωνιζόμενοι ἵπποι, φθάνοντες εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, παρέκαμπτον ταύτην διὰ νὰ προχωρήσωσι πρὸς τὸ τέρμα. Ἡ νύσσα, ἄρα, καὶ ἰδίως ἡ ἐξωτερική, ἦτο λίαν ἐπικίνδυνον σημεῖον διὰ τοὺς ἵππους, κατὰ τὴν ταυτόχρονον μάλιστα πολλάκις συνάντησιν πολλῶν ἁρμάτων κατὰ τὴν καμπὴν ταύτην. Β. Δ. Θ.

Νύσσα *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σερβίας (βλ. λ. *Νίσσα*).

— **Νύσσα** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. — 1) Πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.— 2) Πόλις τῶν Ἰνδιῶν.— 3) Πόλις τῆς Αἰθιοπίας (βλ. λ. *Νύσα*).

Νυσσαχύας *[Γεωγρ.]*. Παραπόταμος τοῦ Μοράβα (βλ. λ. *Νισσάβα*).

νυσσία (ἡ) (Nyssia) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *φαλαινιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *νυσσία ἡ ταινιοφόρος* (Nyssia zonaria), ἥτις εἶναι ὡραιοτάτη ψυχή, μὲ σῶμα καλυπτόμενον ὑπὸ πυκνοτάτων τριχῶν καὶ πτέρυγας ἡμιδιαφανεῖς μετὰ ταινιῶν θαυμασίως πεποικιλμένων. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην καὶ ἐνδιαιτᾶται εἰς ὑγροὺς τόπους. Δ. Ν. Π.

νυσσοειδῆ (τὰ) (Nyssaceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα δένδρα μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα καὶ ἄνθη πολύγαμα. Γνωστὰ περὶ τὰ 20 γένη, ἀπαντῶντα εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικήν. Δ. Ν. Π.

νύσσω, ἀόρ. *ἔνυξα*· κεντῶ ὡς διὰ βελόνης, κεντρίζω.

νύσσων (ὁ) (Nysson) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *σφηκιδῶν*, περιλαμβάνον σφῆκας μικροῦ μεγέθους, ὧν τὸ μῆκος δὲν ὑπερβαίνει τὰ 7 χιλιοστόμετρα, μὲ κεφαλὴν μικράν, βραχείας κεραίας καὶ γενικὸν χρωματισμὸν μελανόν. Δ. Ν. Π.

νύστα (ἡ)· δημοτ., ἡ διάθεσις τοῦ *νυστάζειν*, ἡ τάσις πρὸς ὕπνον, νυσταγμός: «μ' ἔπιασε νύστα» (ἐκ τοῦ νυστάζω ἀναδρομικῶς).

νυσταγμὸς (ὁ)· ἡ διάθεσις τοῦ *νυστάζειν*, τάσις πρὸς ὕπνον, κοιν. *νύστα*.

— *[Ἰατρ.]*. Ὁ *νυσταγμὸς* εἶναι σύμπτωμα ὀφειλόμενον εἰς διαφόρους παθήσεις τῶν ὀφθαλμῶν, τοῦ ὠτὸς καὶ ἰδίως τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος. Ὁ νυσταγμὸς εἶναι σπασμὸς τῶν ὀφθαλμικῶν μυῶν, προκαλῶν συνεχῆ κίνησιν ταλαντευτικὴν τῶν βολβῶν ἰδίως κατὰ τὰ πλάγια, συχνάκις ὅμως καὶ κατ' ἄλλας φορὰς (κυκλικήν, μεικτὴν κτλ.). Ἡ προσοχὴ καὶ αἱ συγκινήσεις ἐπιτείνουσι τὸν νυσταγμόν, ἐνῷ ἡ ἀνάπαυσις καταπραΰνει αὐτόν. Ἐπίσης ὁ νυσταγμὸς παρατηρεῖται καὶ ἐπὶ τῶν μεταλλωρύχων, ὀφειλόμενος εἰς κακὸν φωτισμὸν ἢ εἰς δηλητηρίασιν δι' ἀνθρακούχου ὑδρογόνου, ὑπάρχοντος εἴς τινα ὀρυχεῖα. Ἡ θεραπεία εἶναι συμπτωματική. Μ. Κ.

νυστάζω, ἀόρ. *ἐνύσταξα*, παθ. μετχ. *νυσταγμένος, —η,—ον*· ἔχω τάσιν πρὸς ὕπνον, θέλω νὰ κοιμηθῶ || ... δημοτ. μεταφ. νυσταλέος, ὑπναλέος, ἀμελής, ἀδρανής, κοιν. *κοιμισμένος*.

νυσταλέος, *—α, —ον*· ὁ νυστάζων, ὁ ἀγαπῶν τὸν ὕπνον || μεταφ., ἀμελής, ἀδρανής, δυσκίνητος, κοιν. *κοιμισμένος*.

Νύσταντ (Nystad), φινλανδ. *Οὒζικαουπούνκι* (Uusikaupunki) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ λιμὴν τῆς Φινλανδίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἄμπο-Μπγέρνεμποργ (Abo-Björneboıg). Κάτ. (1928) 4.400. Ἔχει ναυπηγεῖα καὶ ἐξάγει ξυλείαν. Ἐν αὐτῇ ὑπεγράφη τῷ 1721 συνθήκη μεταξὺ Ρωσίας καὶ Σουηδίας. Γ. Ε.

Νυστὲν (Nysten), ***Πέτρος-Οὐμβέρτος*** (1774-1817). Διετέλεσε συνεργάτης τοῦ «Λεξικοῦ τῶν ἰατρικῶν ἐπιστημῶν» καὶ ἐδημοσίευσε: «Nouvelles expériences faites sur les organes musculaires de l'homme et des animaux à sang rouge etc. (1803), κ. ἄ.

νυστεριὰ (ἡ)· τραῦμα, τομή, σχάσις διὰ νυστερίου.

νυστέριον (τό). Ἐργαλεῖον χειρουργικὸν ἐν εἴδει μαχαιρίου, ὀξύαιχμον, λογχοειδές, χρησιμεῦον πρὸς νύξεις (ἐπὶ ἐμβολιασμῶν, παρακεντήσεις φλεβῶν ἐπὶ ἀφαιμάξεων), ἢ καὶ δι' ἄλλας μικρὰς ἐγχειρήσεις, διανοίξεις ἀποστημάτων κτλ. Τινὰ τῶν νυστερίων φέρουν τὴν λεπίδα αὐτῶν στερεῶς συνδεδεμένην μετὰ τῆς λαβῆς, ἐνῷ ἕτερα δι' ἀρθρώσεως, ἐπιτρεπούσης δι' ἐλαφρᾶς πιέσεως τὴν κίνησιν τῆς λεπίδος, οὕτως ὥστε αὕτη νὰ εὑρίσκηται ἐντὸς τῶν σκελῶν τῆς λαβῆς. Ι. Κ.

Νυστέρια.

[1, 3 = δι' ἐμβολιασμόν, 2 = δι' ἀφαιμάξεις, 4 = λεπὶς αὐλακωτή, 5 = λεπὶς διὰ φλεβοτομίας.]

Νυτερόϊ (Nictheroy) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βραζιλίας (βλ. *Νικτερόϊ*).

Νυτσαίπινγκ (Nyköping), *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σουηδίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Σέντερμανλαντ (Södermanland), παρὰ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν. Ἔχει ἀνωτέρας σχολάς, μουσεῖον καὶ ἐργοστάσια ὑφαντουργίας, ἠλεκτρικῶν λαμπτήρων, ... πωνος, ἐπίπλων κ.τ.λ. Τῷ 1719 κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ρώσων. Γ. Ε.

νύφαρο (τὸ) *[Βοτ.]*· βλ. *νούφαρ*.

νυφᾶτο (τό)· ἰδιωματ., ἡ σεμνότης, ἡ συστολή, ἡ αἰδώς.

νύφη (ἡ)· δημοτ., ἀντὶ *νύμφη* (βλ. λ.).

Νύφη *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νησίον τοῦ Σαρωνικοῦ (37°47'55" Β., μῆκ. 23°19'25" Ἀν., χάρτ. ... 1514: Aegina and Methana), ἀμέσως πρὸς ... νήσου Ὑψηλή. Σ. Ε.

νυφικός, *—ή,—ό*· δημοτ., ἀντὶ *νυμφικός* (βλ. λ.).

νυφίτσα (ἡ) *[Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τῆς *ἰκτίδος*.

— *[Λαογρ.]* Ἡ *νυφίτσα*, προφανῶς ἤδη ... μεσαιωνικὰς παραδόσεις, προῆλθεν ἐκ μεταμορφώσεως εἰς τὸ ζῷον τοῦτο ὡραίας νεονύμφου γυναικός, ἧς ὁ γάμος ὑπῆρξεν ἀτυχής. Διὰ τοῦτο κατὰ τὰς δοξασίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἡ νυφίτσα ζηλοτυπεῖ τοὺς νεονύμφους καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐπιφέρῃ διχόνοιαν μεταξὺ αὐτῶν καταστρέφουσα τὰς προῖκάς των. Πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ ἐπαπειλουμένου τούτου διὰ τοὺς νεονύμφους κινδύνου παραθέτουν χάριν τῆς νυφίτσας ρόκαν μὲ ... μπάκι καὶ διάφορα μειλίγματα (πλακούντια κτλ.). Ἐν Ἀρκαδίᾳ ἡ νυφίτσα θεωρεῖται ὡς νεράϊδα ἥτις ἔργον ἔχει νὰ καταστρέφῃ τὰς προῖκας. Τὸ δέρμα τῆς νυφίτσας θεωρεῖται ὡς προικισμένον μὲ εἰδικὰς μαγικὰς ἰδιότητας, δι' ὃ καὶ κατασκευάζουν ἐξ αὐτοῦ βαλάντια, τὰ ὁποῖα πιστεύουν ὅτι ... εἶναι ἀκένωτα. Δείγματα τοῦ μύθου περὶ μεταμορφώσεως τῆς νυφίτσας ἀπαντῶμεν ἤδη εἰς τοὺς αἰσωπείους μύθους, τὸν Αἰλιανόν, τοὺς μυθογράφους, ἐκτὸς δὲ τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς ἀναλόγους διηγήσεις τῆς «Χιτοπαδάσας».

— **νυφίτσα** (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ... τοῦ *κυκλάμινον τὸ εὐειδές*.

νυφοστόλι (τό)· δημοτ., τὸ στόλισμα τῆς νύμφης || ἡ στολή, τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ κοσμήματα τῆς νύμφης: φρ. «ἐντύθηκε τὸ νυφοστόλι» ... ναικὸς παρήλικος ἐπιδεικτικῶς ἐνδεδυμένης.

νυφοστολίζω· στολίζω τὴν νύμφην.

Digitized by Google

νυχάκι (τό)· ὑποκορ. τοῦ *νύχι*· || ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἀστερίσκος, μελίλωτος ὁ φαρμακευτικὸς* καὶ *τριγωνίσκος ὁ κερατιοφόρος*, τοῦ ὁποίου τὸ κίτρινον ἄνθος εἶναι εὔοσμον, θεωρεῖται δὲ προφυλακτικὸν τῶν ἐνδυμάτων ἀπὸ τὸν σκῶρον.

νυχᾶτος, *—η, —ο*· δημοτ., ὁ ἔχων ὄνυχας, μόνον εἰς τὸ αἴνιγμα: «πετεινὸς νυχᾶτος, νυχοποδαρᾶτος, περπατεῖ καὶ κρίνει τὴ δικαιοσύνη» || εἶδος σταφυλῆς.

Νύχεια *[Μυθολ.]*. Νύμφη παρὰ Θεοκρίτῳ (ΙΓ' 45), γραφομένη ὑπ' αὐτοῦ ὡς «ἔαρ ὁρόωσα». Α.Θ.Σ.

νυχθημερόν· *ἐπίρρ.*, ἐν νυκτὶ ἅμα καὶ ἡμέρᾳ, δημ. *νύχτα-μέρα*: «ἐργάζεται νυχθημερόν».

νυχθήμερος (ὁ) (Nychemerus) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀλεκτορωδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *φασιανιδῶν*, περιλαμβάνον φασιανοὺς ἰθαγενεῖς τῆς Χιλῆς. Τὸ μόνον γνωστὸν εἶδος εἶναι ὁ *νυχθήμερος ὁ ἀργυρόχρους* (Nychemerus argentatus), ὅστις ἔχει μῆκος παρόμοιον πρὸς τὸ τοῦ φασιανοῦ τοῦ κοινοῦ καὶ πτέρωμα μελανὸν ἀποστίλβον μετὰ πρασινοκυανῶν ἀποχρώσεων κατὰ τὰ ὑποκάτω μέρη τοῦ σώματος, λευκοαργυρῶδες κατὰ τὰ ἄνω μέρη καὶ χρυσᾶς, φαιάς, πυρρὰς καὶ κυανοκιτρίνας κηλῖδας καὶ στίγματα. Δ. Ν. Π.

Νυχθήμερος ὁ ἀργυρόχρους.

νύχι, *—ιοῦ* (τό)· δημοτ., ὄνυξ: «τὰ νύχια τοῦ ἀνθρώπου, — τῆς γάτας κτλ.», ὁπλὴ τῶν ὑποζυγίων, τῶν βοσκημάτων: «μὲ γρατσούνισε μὲ τὰ νύχια» || φρ. «ἔπιασε τὴ γάτα ἀπὸ τὰ νύχια» περιῆλθεν εἰς δυσχέρειαν, ἐξημιώθη || «λειώθηκε ἀπὸ τὴν κορφὴ 'ς τὰ νύχια» ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν· || «ἔ! κι' ἂν πέσῃς 'ς τὰ νύχια μου» ἀντὶ «... 'ς χέρια μου» πρὸς δήλωσιν ἀγριωτέρας ἀπειλῆς || φρ. «περπατεῖ 'ς τὰ νύχια» βαδίζει ἀκροποδητί || «ξύνει τὰ νύχια του» ἐπιζητεῖ ἔριδα.

— **νύχια τοῦ κορώνου** (τὰ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἀστράγαλος ὁ βαιτικός*.

νυχιὰ (ἡ)· τραῦμα ἢ μώλωψ προξενηθεὶς διὰ τοῦ ὄνυχος || ὅσον δύναταί τις νὰ κόψῃ διὰ τοῦ ὄνυχος, ἐλάχιστόν τι: «μιὰ νυχιὰ ψωμί, — τυρὶ κτλ.».

νυχιάζω· κάμνω νυχιά, σημαδεύω μὲ τὸ νύχι.

νύχτα (ἡ)· δημοτ., ἡ *νὺξ* (βλ. λ.): «ὅλη νύχτα δὲν κοιμήθηκα», «δουλεύει νύχτα-μέρα» || παροιμ. «τῆς νύχτας τὰ καμώματα τὰ βλέπει ἡ μέρα καὶ γελᾷ» || «καλὴ νύχτα» χαιρετισμὸς ἀπερχομένου μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου.

Νυχτάντα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἀσωμάτων τῆς ἐπαρχίας Μυτιλήνης τοῦ νομοῦ Λέσβου. Κάτ. (1928) 47. Π. Ν. Π.

νυχτερεύω, καὶ *νυχτορεύω*· κάμνω νυχτέρι, ἀγρυπνῶ τὴν νύκτα χάριν ἐργασίας: «ὅλον τὸν χειμῶνα νυχτερεύομε».

νυχτέρι (τό)· δημοτ., ἀγρυπνία πρὸς ἐκτέλεσιν ἐργασίας: «ἂν δὲν κάμωμε νυχτέρι, δουλειὰ δὲ βγαίνει» || παροιμ. «τὸ ροδάκινο 'ς τὸ χέρι, κάτσε, κόρη, 'ς τὸ νυχτέρι» ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ὡριμάζουν τὰ ροδάκινα ἀρχίζει ἡ νυκτερινὴ ἐργασία.

νυχτερίδα (ἡ)· δημοτ., ἀντὶ *νυκτερὶς* (βλ. λ.).

νυχτιὰ (ἡ)· δημοτ., τὸ διάστημα τῆς νυκτός: «μιὰ βροχερὴ νυχτιά», ᾆσμ. «μαύρη νυχτιὰ κι' ἀνάερη».

Νυχτοκόπος (ὁ). Δημώδης ὀνομασία τοῦ πλανήτου *Διὸς* (βλ. *Ζεύς*).

νυχτοκόρακας (ὁ) *[Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ *ἐρωδιὸς ὁ ἀστερίας* ἢ καὶ *μυκητής*, ἐκ τῆς φωνῆς αὐτοῦ, ἥτις καταπληκτικῶς ὁμοιάζει πρὸς μυκηθμὸν βοὸς (βλ. καὶ λ. *γήταυρος*).

νυχτολούλουδο (τό) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *θαυμασία*.

νυχτοπάτης (ὁ) *[Ζῳολ.]*. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ *αἰγίθαλος ὁ εὐρωπαϊκός*.

νυχτοπέτα *[Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τῆς *νυκτερίδος*, ἀδιαφόρως γένους καὶ εἴδους.

νυχτοπούλι *[Ζῳολ.]*. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ *αἰγίθαλος ὁ εὐρωπαϊκός*.

νυχτώνει· δημοτ., βλ. *νυχτώνω*.

νυχτώνω, καὶ συνηθ. *νυχτώνομαι*· δημοτ., καταλαμβάνομαι ὑπὸ τῆς νυκτός: «νυχτώσαμε —, νυχτωθήκαμε 'ς τὸ δρόμο», «εἶναι καιρὸς νὰ φύγωμε γιατὶ θὰ νυχτωθοῦμε» || *νυχτώνει*· ἀπροσωπ. ἐπέρχεται νύξ: «μίκρυνε ἡ μέρα καὶ νυχτώνει γρήγορα».

Νύψος (Nypsus), **Μᾶρκος Ἰούνιος**· βλ. *Νίψος*.

Νῶ (Naud). Ταγματάρχης τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, τοῦ καταλαβόντος ὑπὸ τὸν Μαιζῶνα τὴν Πελοπόννησον. Κατὰ τοὺς ἐμφυλίους μεταξὺ τῶν πολιτικῶν μερίδων πολέμους, ἡ ἐν Ναυπλίῳ ἐπιτροπή, συγκειμένη ἐκ τῶν Κωλέττη, Ζαΐμη καὶ Μεταξᾶ, παρεκάλεσε τὸν ἐν Μεσσηνίᾳ εὑρισκόμενον τότε Γάλλον στρατηγὸν Κορβὲ νὰ στείλῃ συντεταγμένον στρατὸν πρὸς πρόληψιν αἱματηρῶν συγκρούσεων. Οὗτος ἀπέστειλε τὸν Νῶ, ὅστις ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς φρουρᾶς Ἄργους. Ἐπειδὴ ὅμως ὑπεστήριξεν ἀναφανδὸν τοὺς ὑπὸ τὸν Κωλέττην γαλλόφρονας, ἐξῆψεν ἔτι περισσότερον τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ ρωσσοφίλου καὶ ἀγγλοφίλου κόμματος εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε νὰ προκληθῇ βιαία μετὰ τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων σύγκρουσις. Ὁ Νῶ, βίαιος ὤν, διέταξεν ἐπίθεσιν δι' ἐφ' ὅπλου λόγχης, ἥτις ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν αἱματηρὰν μάχην τῆς 4 Ἰανουαρίου 1833, καθ' ἣν ἐφονεύθησαν ἐκ μὲν τῶν Γάλλων 18, ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων περὶ τοὺς 160. Γ. Θ. Δ.

Νῶ (No) *[Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς ΒΑ. Ἀφρικῆς, ἐν τῷ Ἀγγλο-αιγυπτιακῷ Σουδάν. Σχηματίζεται ἐν μεγάλῃ κοιλότητι τοῦ ἐδάφους, κατὰ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Μπάχρ - ἐλ - Γκαζὰλ καὶ Μπάχρ - ἐλ - Τζεμπέλ, εἰς 9°29' Β. πλάτους. Ὑπὸ τῶν Ἀράβων ὀνομάζεται *Μογκρὲν-ἐλ-Μποχούρ*. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν βροχῶν ἡ ἔκτασις τῆς λίμνης φθάνει τὰ 129 τ. χλμ. Γ. Ι. Β.

νωαία (ἡ) (Noaea) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χηνοποδιδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἢ φρύγανα ἀκανθώδη, ἰθαγενῆ τῶν ἀμμωδῶν καὶ ὑφαλμύρων ἐκτάσεων τῶν ἀσιατικῶν χωρῶν. Δ.Ν.Π.

Νωαχίτης *[Τεκτον.]*· βλ. λ. *ἱππότης* (τ. ΙΓ', σ. 181γ').

νωγαλεύματα (τὰ) *[Ἀρχ.]*. Οὕτως ἐκαλοῦντο παρὰ τῶν ἀρχαίων τινὰ τῶν ἐπιδορπίων, τὰ ἄλλως καὶ *ἐπάϊκλα* (βλ. λ.).

Νῶγκεντ (Nugent), **Γεώργιος**· βλ. *Νιοῦτζεντ*.

Νὼδ (=Φυγή), ἡ **Ναῒδ** *[Βιβλ.]*. Βιβλικὴ χώρα πρὸς Α. τῆς Ἐδέμ, εἰς ἣν κατέφυγεν ὁ Κάϊν μετὰ τὸν φόνον τοῦ ἀδελφοῦ του Ἄβελ (Γεν. Δ' 16). Ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος ὑπέλαβε τὸ ὄνομα ὡς ἁπλοῦν ἐπίθετον τοῦ Κάϊν (=Φυγάς), οἱ νεώτεροι ὅμως φρονοῦσιν ὅτι πρόκειται περὶ πραγματικῆς χώρας. Ὁ Bohlen ταυτίζει αὐτὴν πρὸς τὰς Ἰνδίας, ὁ Sayce πρὸς τὴν Μανδὰ τῶν σφηνοειδῶν ἐπιγραφῶν, ὁ Knobel πρὸς τὴν Κίναν κτλ. Εἰς Νὼδ φέρεται ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κάϊν καὶ πόλις Ἐνώχ, φερώνυμος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Π. Ν. Π.

νωδὰ (τὰ) (Edentata) *[Ζῳολ.]*. Κατηγορία ζῴων θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πλακουντοφόρων*, περιλαμβάνουσα διαφορωτάτης μορφῆς θηλαστικά, ἀνήκοντα εἰς διαφόρους οἰκογενείας, γένη καὶ εἴδη. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τῆς κατηγορίας ταύτης εἶναι τὰ ἑξῆς: ἅπαντες οἱ ὀδόντες αὐτῶν εἶναι ὅμοιοι πρὸς ἀλλήλους, ἄνευ ριζῶν καὶ ἄνευ σμάλτου, οἱ πόδες τελευτῶσιν εἰς ἐλευθέρους δακτύλους, ὧν ἡ τελευταία φάλαγξ περιβάλλεται ὑπὸ ὄνυχος. Τὰ ζῷα ταῦτα δὲν ἔχουν κοπτῆρας καὶ κυνόδοντας. Τὰ περισσότερα τῶν νωδῶν εἶναι μονοφυόδοντα, δηλαδὴ δὲν ἀλλάσσουν ὀδόντας, πλὴν τῶν γενῶν *τατουσία* καὶ *ὀρυκτερόπους* καὶ εἰς αὐτὰ ἔτι τὰ ζῷα τῆς κατηγορίας, ἅτινα παρουσιάζουσι δύο ὀδοντοφυΐας, ἡ ἀντικατάστασις τῶν ὀδόντων λαμβάνει χώραν κατὰ παραπλήσιον τρόπον πρὸς τὴν τῶν ἑρπετῶν.

Τὰ νωδὰ διακρίνονται τῶν λοιπῶν θηλαστικῶν τοῦ αὐτοῦ ἀθροίσματος, ἐκ διαφόρων ἀνατομικῶν λεπτομερειῶν· ὁ ἐγκέφαλός των ἔχει ποικίλον σχῆμα καὶ ὑφήν, ἀλλὰ γενικῶς εἶναι λεῖος ἢ κεκαλυμμένος ὑπὸ ὑποτυπωδῶν περιελίξεων, αἵτινες δεικνύουσι μικρὰν διανοητικότητα· πάντα τὰ ζῷα ταῦτα ἔχουσι κορακοειδῆ ἀπόφυσιν καὶ ὠμοπλάτην λίαν ἀνεπτυγμένην, οἱ σπόνδυλοι αὐτῶν εἶναι πολυπληθέστεροι τῶν εἰς τὰ ἄλλα θηλαστικά, τὰ δὲ ὄργανα τῆς ἀναπαραγωγῆς διαφέρουσιν οὐσιωδῶς. Εἰς τὸν *βραδύποδα*, τὸ πέος τοῦ ἄρρενος εἶναι μόλις ὁρατὸν καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἔτι τοῦ ὀργασμοῦ, ἡ δὲ μήτρα τῆς θηλείας διαχωρίζεται ὑπὸ διαφράγματος λεπτοτάτου. Εἰς τὸν *δασύποδα* τὸ πέος εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένον καὶ οἱ ὄρχεις κεκρυμμένοι ἐντὸς τοῦ κοιλιακοῦ θώκου. Τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμα τῶν νωδῶν διαφέρουσι σημαντικῶς. Οἱ βραδύποδες καὶ οἱ μυρμηκοφάγοι ζῶσι κυρίως ἐπὶ δένδρων, ἐνῷ πάντα τὰ λοιπὰ γένη ἐνδιαιτῶνται τὸν περισσότερον χρόνον ἐπὶ τῆς γῆς. Τὰ περισσότερα τρέφονται ἐκ φυτικῶν οὐσιῶν, τὰ *τατοὺ* εἶναι παμφάγα καὶ τέλος οἱ *μυρμηκοφάγοι* καὶ οἱ *ὀρυκτερόποδες* ἐντομοφάγα. Ἡ γεωγραφικὴ ἐξάπλωσις τῶν νωδῶν εἶναι λίαν χαρακτηριστική. Γενικῶς ἀπαντῶσιν εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον. Γνωστότεραι οἰκογένειαι τῆς κατηγορίας ταύτης εἶναι οἱ *βραδυποδίδαι*, οἱ *μυρμηκοφαγίδαι*, οἱ *ὀρυκτεροποδίδαι* καὶ οἱ *δασυπίδαι*. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζῳολ.]* Ἀπολιθώματα νωδῶν παρουσιάζονται τὸ πρῶτον ἐν Εὐρώπῃ ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἠωκαίνου ἢ τῆς ὀλιγοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ. Τὰ λείψανα ταῦτα ἀνήκουν εἰς ζῷα τῆς τάξεως τῶν *νομάρθρων*. Συγχρόνως μὲ αὐτὰ περίπου ἔζησαν καὶ *ξέναρθρα νωδὰ* ἐκ τῆς φυλῆς τῶν *ἱκανοδόντων* εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικήν. Τὰ ἱκανόδοντα ὅμως νωδὰ ζῷα ἐνεφανίσθησαν ἐνωρίτερον κατὰ τὴν ἠώκαινον ὑποπερίοδον, εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικήν, πιθανῶς δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ὑποπερίοδον νὰ ὑπῆρξαν καὶ ἐν Εὐρώπῃ. Δὲν εἶναι ἀσφαλῶς ἐξηκριβωμένον ἂν τὰ *γανόδοντα* νωδὰ ζῷα, τῶν ὁποίων ἀπολιθωμένα λείψανα συναντῶνται εἰς τὰ στρώματα τῆς κατωτέρας ἠωκαίνου σειρᾶς τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, παριστῶσι τοὺς προπάτορας τῶν *βραδυβαμόνων* νωδῶν. Πρὸς τὴν ἐκδοχὴν ταύτην συμφωνεῖ ἡ χρονολογικὴ των ἐμφάνισις, διότι λείψανα πραγματικῶν βραδυβαμόνων νωδῶν ζῴων συναντῶνται εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν κατὰ πρῶτον εἰς τὰ στρώματα τοῦ πυροθηρίου τῆς κατωτέρας μειοκαίνου σειρᾶς τοῦ καινοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

νωδός, *—ή, —όν*· ὁ μὴ ἔχων ὀδόντας, κοιν. *φαφούτης* || *νωδὰ* (τά)· τάξις ζῴων θηλαστικῶν (βλ. λ.).

νωδοσαρία (ἡ) (Nodosaria) *[Ζῳολ.]*. Γένος τρηματοφόρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ριζοπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *λαγηνιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ μὲ ὄστρακον ἐκ πολυαρίθμων θαλάμων ἀποτελούμενον. Ἀπαντῶσιν εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θαλάσσας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζῳολ.]* Λείψανα ἀπολιθωμένα *νωδοσαρίας* εὑρέθησαν τὸ πρῶτον—ἀμφίβολα ὅμως—ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας καμβρίου ὑποδιαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ. Ἀσφαλῆ λείψανα νωδοσαριῶν συναντῶνται ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς κατωτέρας σιλουρίου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ μέχρι σήμερον. Εἰς τὸ Τεξὰς μάλιστα συναντῶνται ἐντὸς τῶν στρωμάτων τῆς κατωτέρας κρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως καὶ στρώματα ὁλόκληρα, συνιστάμενα κυρίως ἐκ τῶν ἀπολιθωμένων κελυφῶν νωδοσαριῶν. Γ. Κ. Γ.

Νῶε *[Βιβλ.]*. Υἱὸς τοῦ Λάμεχ καὶ ἔγγονος τοῦ Μαθουσάλα, θεωρούμενος ὡς ὁ τελευταῖος τῶν δέκα προκατακλυσμιαίων πατριαρχῶν. Κατὰ τὴν βιβλικὴν διήγησιν (Γενέσ. στ' 1 ἑξ.) μόνος αὐτὸς μετὰ τῆς οἰκογενείας του, διὰ τὴν εὐσέβειάν του, διεσώθη ἐντὸς *κιβωτοῦ* ἀπὸ τοῦ φοβεροῦ κατακλυσμοῦ, τοῦ ἐπιτραπέντος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς τιμωρίαν τῆς διαφθαρείσης ἠθικῶς ἀνθρωπότητος. Μετὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ *κατακλυσμοῦ* ᾠκοδόμησεν ὁ Νῶε θυσιαστήριον καὶ προσήνεγκε θυσίαν εἰς τὸν Θεόν, ὅστις ηὐλόγησεν αὐτὸν μετὰ τῶν υἱῶν του, ἐπαναλαβὼν τοὺς λόγους τῆς δημιουργίας: «Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε κλπ.», καὶ συνάψας δι' αὐτῶν διαθήκην (συνθήκην) μετὰ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους (Γεν. θ' 1—17). Κατὰ τὴν Γένεσιν ἔζησεν 950 ἔτη. Οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐνεῖδον ἐν τῷ Νῶε τύπον τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Π. Ι. Μ.

Νωεμὶν *[Βιβλ.]*. Ἑβραία βιβλικὴ γυνή, σύζυγος τοῦ Ἐλιμέλεχ καὶ πενθερὰ τῆς *Ρούθ*, καταγομένη ἐκ τῆς Βηθλεέμ. Ἐκ τοῦ βιβλίου της συνάγεται ὅτι ἦτο τύπος φιλοστόργου πενθερᾶς. Π. Ι. Μ.

νωθρός, *—ά, —όν*· βραδύς, βραδυκίνητος, ὀκνηρός, ἀμελής, ῥάθυμος || «νωθρὸς τὸν νοῦν» χαῦνος, ἀμβλύς.— Ἐπίρρ. *νωθρῶς*.

νωθρότης, *—ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ νωθροῦ, βραδύτης, ἀμέλεια, ῥαθυμία || «νωθρότης τῆς διανοίας» χαυνότης, ἀμβλύτης.

Νῶλα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μία τῶν ἀρχαιοτάτων πόλεων τῆς Ἰταλίας, ἐν Καμπανίᾳ, κειμένη πρὸς Β. τοῦ Βεζουβίου, ἐπὶ τῆς ἀπὸ Καπύης εἰς Νουκερίαν ὁδοῦ. Ἱδρύθη ὑπὸ τῶν Αὐσόνων, ἀπῳκίσθη δὲ πιθανῶς ὑπὸ Ἑλλήνων τῆς Κύμης. Ὁ κάτοικος *Νωλανός*. Καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἐτρούσκων καὶ ἔπειτα ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, τῷ 313 π. Χ., παρέμεινε πιστὴ κατὰ τὸν δεύτερον Καρχηδονιακὸν πόλεμον (218—201 π. Χ.), λαβοῦσα ὡς ἀμοι-

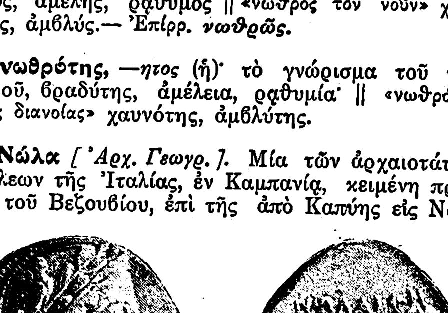

Ἀργυροῦν δίδραχμον τῆς Νώλας.

Digitized by Google

θὴν μέρος τῆς χώρας τῆς Καπύης. Λαβοῦσα ὅμως ἐνεργὸν μέρος κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, ἐτιμωρήθη αὐστηρότατα ὑπὸ τοῦ Σύλλα, πολὺ δὲ βραδύτερον, ἐπὶ τοῦ Βεσπασιανοῦ (69—79 μ. Χ.), ἐγένετο ρωμαϊκὴ ἀποικία. Ἐνταῦθα ἀπέθανεν ὁ αὐτοκράτωρ Αὔγουστος, τῷ 14 μ. Χ. Σήμερον καλεῖται Nola. Ἐν αὐτῇ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀνευρέθησαν ἐπιγραφαὶ εἰς ὀσκικὴν γλῶσσαν καὶ πολυάριθμα ἀγγεῖα ἑλληνικῆς τέχνης. Ἐπίσης σῴζονται καὶ νομίσματα αὐτῆς τῶν ἐτῶν 340—268 π.Χ. Α. Θ. Σ.

Νωλὲτ (Naulette), ***σπήλαιον*** βλ. λ. *Λὰ Νωλὲτ* σπήλαιον.

Νωλῆς *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Μικρασιατικὸς ὅρμος ἀντικρύζων τὸν πρὸς νότον του ὅρμον τῆς Κῶ καὶ διανοιγόμενος (πλάτ. 36° 57′ 55″ Β., μηκ. 27° 19′ 05″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1899: Kalimno, Kappari and Kos channels) μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Πέτερα καὶ Ἀρκιαλλά. Ἐν αὐτῷ εἶχον ἀγκυροβολήσει ἐλλοχεύοντα τὰ πυρπολικὰ τοῦ στόλου τοῦ Μιαούλη (24 Αὐγούστου 1824) τὴν παραμονὴν τῆς ναυμαχίας Κῶ - Ἁλικαρνασσοῦ. Ὀνομάζεται καὶ *Νωλοῦ*. Σ. Ε. Λ.

Νώμεντον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας, κειμένη παρὰ τὰ μεθόρια τῶν Σαβίνων καὶ τῆς Ἐτρουρίας, ἀριστερὰ τοῦ Τιβέρεως ποταμοῦ, 14 μίλλια ΒΑ. τῆς Ρώμης. Ἡ περιφέρειά της ἦτο εὐφορωτάτη καὶ πλουσία εἰς ἄμπελον, πολλάκις δὲ ἀναφέρεται εἰς τοὺς πρώτους πολέμους τῆς Ρώμης κατὰ τῶν Λατίνων, Σαβίνων καὶ Ἐτρούσκων. Σήμερον καλεῖται Mentana. Α. Θ. Σ.

νωμίτης (ὁ) δημοτ., ἐπὶ ἐνδυμάτων, τεμάχιον ὑφάσματος προσαρμοζόμενον εἰς τὸν ὦμον.

νῶναι (αἱ) (λατ. nonae) *[Ἀρχ.]*. Οὕτως ἐκαλεῖτο παρὰ Ρωμαίοις ἡ ἑβδόμη ἡμέρα τῶν μηνῶν Μαρτίου, Μαΐου, Ἰουλίου καὶ Ὀκτωβρίου, ἡ πέμπτη δὲ τῶν ἄλλων μηνῶν. Θ. Π.

Νωνακρία ***πηγὴ*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Οὕτως ὠνομάζετο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὸ περίφημον ὕδωρ τῆς *Στυγὸς* ἐπὶ τῶν Ἀροανίων ὀρέων, διότι ὁ βράχος εἰς ὃν κατέπιπτε τοῦτο ἔκειτο πλησίον τῆς ἀρκαδικῆς πόλεως Νωνάκριδος. Α. Ι. Ο.

Νώνακρις *[Μυθολ.]*. Σύζυγος τοῦ Λυκάονος, βασιλέως τῶν Ἀρκάδων. Ἐκ ταύτης ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν ἡ ὁμώνυμος ἀρκαδικὴ πολίχνη. Α. Ι. Ο.

Νώνακρις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πολίχνη τῆς ἀρκαδικῆς Ἀζανίδος, κειμένη εἰς τὰ βόρεια τῆς Ἀρκαδίας καὶ εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἀροανίων ὀρέων παρὰ τὴν Στύγα. Εἰς τὴν πολίχνην ταύτην οἱ Ἀρκάδες, τελοῦντες πανήγυριν καὶ ὁρκιζόμενοι εἰς τὰ ὕδατα τῆς Στυγός, ὑπέσχοντο ἀμοιβαίως διατήρησιν τῆς ἀρκαδικῆς ὁμοσπονδίας. Ἡ Νώνακρις ὠνομάσθη οὕτως ἀπὸ τῆς *Νωνάκριδος*, συζύγου τοῦ Λυκάονος, βασιλέως τῶν Ἀρκάδων. Ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Παυσανίου ἦτο ἠρειπωμένη. Α. Ι. Ο.

— **Νωνάκριδος, *τέως δῆμος*** — *[Γεωγρ.]*. Τέως δῆμος (κοινῶς *Κλουκίνες*) τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας, προσαρτηθεὶς ἐπί τι χρονικὸν διάστημα (1923—1930) εἰς τὴν ἐπαρχίαν Αἰγιαλείας. Τὰ χωρία τοῦ δήμου τούτου, κείμενα ἀμφιθεατρικῶς, ἐντὸς κοιλάδος διαρρεομένης ὑπὸ τοῦ Κράθιδος ποταμοῦ, εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἀροανίων ὀρέων, ἀποτελοῦσι τὰς νῦν κοινότητας *Ἁγίας Βαρβάρας, Περιστέρας, Ζαρούχλας* καὶ *Μεσορουγίου*. Τὰ χωρία ταῦτα ἤκμαζον μεγάλως ἐπὶ τουρκοκρατίας, κατὰ δὲ τὸν Ἀγῶνα ἀνέδειξαν διαφόρους οἰκογενείας ἀγωνιστῶν. Οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων μετῴκησαν ἤδη, διὰ τὸ ἄγονον τοῦ ἐδάφους, εἰς τὰς περιφερείας Αἰγιαλείας καὶ Πατρῶν. Α. Ι. Ο.

Νωντὲ (Naudet), ***Γαβριήλ***. Γάλλος βιβλιογράφος καὶ ἱστορικὸς (1600—1653), γνωστὸς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Μασκυρὰ* (Mascurat). Ἐσπούδασεν ἰατρικήν, κατόπιν δὲ διετέλεσε βιβλιοθηκάριος πλουσίων ἰδιωτῶν καὶ τῶν καρδιναλίων Μπάνλι, Μπαρμπερίνι, Ρισελιὲ καὶ Μαζαρίνου. Ταξιδεύσας εἰς Ἰταλίαν καὶ Ἀγγλίαν, ἠγόρασε μεγάλας βιβλιοθήκας καὶ πολλὰ χειρόγραφα, δι' ὧν κατήρτισε περιώνυμον βιβλιοθήκην, πωληθεῖσαν (1651) ὑπὸ τοῦ Παρλαμέντου, παρὰ τὰς διαμαρτυρίας του. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πολυμαθεστέρων λογίων τῆς ἐποχῆς του καὶ ἔγραψε: «Bibliographia politica» (1633), «Προσθῆκαι εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Λουδοβίκου ΙΑ'», κ. ἄ. Π. Ν. Π.

— **Νωντὲ** (Naudet), ***Ἰωσήφ***. Γάλλος συγγραφεὺς (1786—1878). Ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῆς λατινικῆς ποιήσεως ἐν τῷ κολλεγίῳ τῇ Γαλλίας ἐν Παρισίοις ἀπὸ τοῦ 1830—1840, γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως καὶ τῷ 1840 διευθυντὴς τῆς βασιλικῆς βιβλιοθήκης. Ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν, τῆς ὁποίας τῷ 1853 ἐξελέγη ἰσόβιος γραμματεύς, ἀλλὰ παρῃτήθη τῷ 1860. Μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων ἔργων του εἶναι: «Ἱστορία τῶν πολέμων τῶν δούλων ἐν Σικελίᾳ» (1807), «Ἱστορία τῆς ἱδρύσεως, τῆς προόδου καὶ τῆς καταπτώσεως τῆς μοναρχίας τῶν Γότθων ἐν Ἰταλίᾳ» (1811), ἔργον βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου, «Δοκίμιον ρητορικῆς» (1813), «Ἱστορία τῶν διοικητικῶν μεταβολῶν ἐν τῇ ρωμαϊκῇ αὐτοκρατορίᾳ ἀπὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ μέχρι τοῦ Ἰουλιανοῦ» (1817), «Περὶ τῶν ταχυδρομείων παρὰ τοῖς Ρωμαίοις» (1863) κτλ. Μ. Δ. Β.

— **Νωντὲ** (Naudet), *ἀββᾶς* ***Παῦλος Ἀντώνιος***. Γάλλος κληρικὸς καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1859. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ ἱερατικῇ σχολῇ τοῦ Βορδὼ καὶ τῷ 1897 διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ ἐλευθέρου Λυκείου τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν. Συνειργάσθη εἰς πολλὰ περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας, διεκρίθη δὲ καὶ ὡς ἱεροκῆρυξ καὶ δημοσιογράφος. Τῷ 1893 ἵδρυσε τὴν ἐφημερίδα «Κοινωνικὴ δικαιοσύνη» καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ «Κόσμου». Βραδύτερον ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους ὡς ἐφημέριος διαφόρων ἐκκλησιῶν. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Ἡ χριστιανικὴ δημοκρατία» (1892), «Ψυχὴ ἱερέως» (1892), «Αἱ ἀναμνήσεις μου» (1895), «Πρὸς τὸ μέλλον» (1896), «Ἰδιοκτησία, κεφάλαιον καὶ ἐργασία» (1897), «Πρῶται ἀρχαὶ τῆς καθολικῆς κοινωνιολογίας» (1898), «Ἡ δημοκρατία καὶ οἱ Χριστιανοὶ δημοκράται» (1900), «Ὑπὲρ τῆς γυναικὸς» (1902), «Ὁ θρησκευτικὸς φιλελευθερισμὸς» (1915), «Ἡ ἀνθρωπίνη ἀξία τῶν ἁγίων, ὁ ἅγιος Φραγκῖσκος τῆς Ἀσσίζης» (1921), κ. ἄ. Μ. Δ. Β.

Νωντὲν (Naudin), ***Κάρολος-Βίκτωρ***. Γάλλος βοτανολόγος (1815—1899). Διετέλεσε μέλος τῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν (1863) καὶ διευθυντὴς τοῦ βοτανικοῦ κήπου τῆς Ἀντίμπ. Αἱ ἐργασίαι του ἀνάγονται εἰς τὴν ἔρευναν τῶν μελαστοματοειδῶν, τῶν κολοκυνθωδῶν τῶν νοθογενῶν καὶ εἰς τὸν ἐγκλιματισμὸν τῶν ὠφελίμων φυτῶν. Ἔγραψε: «Περὶ τῶν νοθογενῶν τοῦ φυτικοῦ βασιλείου» (1861), τυχὼν τοῦ μεγάλου βραβείου τῆς φυτικῆς φυσιολογίας, κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Νωντὼ (Naudeau), ***Λουδοβῖκος***. Γάλλος δημοσιογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1872. Εἰσελθὼν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν τῷ 1889, διετέλεσε κατόπιν ἀνταποκριτὴς γαλλικῶν ἐφημερίδων ἐν τῷ ρωσικῷ μετώπῳ κατὰ τὸν Ρωσοϊαπωνικὸν πόλεμον (1905) καὶ συνελήφθη αἰχμάλωτος ὑπὸ τῶν Ἰαπώνων, κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως εὑρεθεὶς ἐν Ρωσίᾳ συνελήφθη (1918) καὶ ἐφυλακίσθη ὑπὸ τῶν μπολσεβίκων. Ἤδη (1931) διατελεῖ συντάκτης τοῦ παρισινοῦ «Χρόνου» καὶ συνεργάτης τῆς «Ἰλλουστρασιόν». Ἔγραψεν: «Ἡ σύγχρονος Ἰαπωνία», «Φυλακισμένος κατὰ τὴν ρωσικὴν τρομοκρατίαν», «Τὸ ρωσικὸν χάος» βραβευθέντα ὑπὸ τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας, «Πόλεμος καὶ Εἰρήνη» (1926), «Ἡ φασιστικὴ Ἰταλία» (1927), «Ἱστορίες τοῦ τραίνου καὶ τῆς καμπίνας» κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Νώνυμνα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σικελίας ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Φιλίστου (*Στεφ. Βυζαντ.* 480,5). Ἀγνώστου ταυτότητος. Σ. Ε. Λ.

Νωπήγια *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Δρεπανιᾶς τῆς ἐπαρχίας Κισσάμου του νομοῦ Χανίων. Κάτ. (1928) 82. ΕΡ. Μ.

νωπογραφία (ἡ). Εἷς τῶν μᾶλλον διαδεδομένων τρόπων ζωγραφικῆς, προσιδιάζων καὶ τὰ μάλιστα χρησιμοποιούμενος εἰς τὴν διακόσμησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ αἰθουσῶν, ναῶν, τάφων κλπ. Ἐκτελεῖται ἐπὶ τοίχου φέροντος παχὺ στρῶμα ἀσβέστου μεμειγμένης μετὰ χονδροκόκκου ἄμμου καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἕτερον στρῶμα ἀσβέστου μετὰ λεπτῆς ἄμμου. Τὸ χρησιμοποιούμενον ὑδατόχρωμα δέον νὰ μὴ περιέχῃ κολλώδεις οὐσίας, ὁ δὲ τοῖχος νὰ εἶναι παντελῶς ἀπηλλαγμένος ὑγρασίας καὶ διαβρωτικῶν οὐσιῶν. Ἡ νωπογραφία ἐκπονεῖται ἐπὶ προδιαγεγραμμένου ἐν πάσαις ταῖς λεπτομερείαις αὐτοῦ καὶ μὴ δυναμένου τὸ παράπαν νὰ μεταβληθῇ μεταγενεστέρως σχεδίου, ὅπερ ἀντιγράφεται ἐπὶ τοῦ τοίχου τμηματικῶς καὶ μετὰ ταῦτα πληροῦται διὰ χρωμάτων εἰδικῶς διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐκ τῶν προτέρων τελείως παρεσκευασμένων καὶ κεκτημένων τὴν ἰδιότητα ν' ἀπορροφῶνται πλήρως ὑπὸ τοῦ ἐξ ἀσβέστου ἐπιχρίσματος τῆς πρὸς ζωγράφησιν ἐπιφανείας. Ἡ νωπογραφία ἀπαιτεῖ ἀπόλυτον ἐπιμέλειαν περὶ τὴν παρασκευὴν τοῦ κονιάματος, τῶν χρωμάτων καὶ τοῦ σχεδίου, ἡ δ' ἐργασία δέον νὰ γίνεται ἐν σπουδῇ καὶ κατὰ τεμάχια ἐπιφανείας, ἀποκλειομένης τῆς διὰ χρωμάτων ἐπιχρίσεως τεμαχίων, ἅτινα πρόκειται νὰ ὑποστῶσι βραδύτερον πληρεστέραν ἐπεξεργασίαν. Κατὰ ταῦτα προϋποθέτει ἰδιαιτέραν ὅλως ἱκανότητα καὶ ἐξειδίκευσιν. Τὸν τρόπον τοῦτον τῆς ζωγραφικῆς ἀνευρίσκομεν παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν ἀρχαίων λαῶν εὐρύτατα διαδεδομένον, εἶναι δὲ ὁ μᾶλλον προτιμώμενος εἰς τὴν διακόσμησιν ἐκτεταμένων γυμνῶν ἐπιφανειῶν διὰ τὴν μονιμότητα τῶν ἀποτελεσμάτων, τὰ ὁποῖα ἐπιτυγχάνει, καὶ τὰς ἐξαιρέτους αἰσθητικὰς του ἰδιότητας. Μαλακότης τόνων, ὑποβλητικὴ λεπτότης ἀποχρώσεων, λίαν ἐπιτυχὴς ἀπόδοσις φωτοσκιάσεων καὶ ἐπὶ πᾶσι στενὴ τῆς προσαρμογὴ τῆς ζωγραφικῆς συνθέσεως πρὸς τὸ ἀρχιτεκτονικὸν τμῆμα, ὅπερ αὕτη διακοσμεῖ, εἶναι ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἀρετῶν τῆς νωπογραφίας. Οἱ ἀνατολικοὶ λαοί, καὶ μάλιστα οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Κρῆτες καὶ οἱ Μυκηναῖοι, οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ρωμαῖοι, οἱ Βυζαντινοὶ μετ' αὐτούς, οἱ διασημότεροι τῶν καλλιτεχνῶν τῆς Ἀναγεννήσεως ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις, ἐκαλλιέργησαν τὴν νωπογραφίαν μετ' ἐξαιρέτων ἀποτελεσμάτων. Αἱ αἰγυπτιακαὶ νωπογραφίαι περιλαμβάνουν ἐπὶ τὸ πολὺ τὰ συνήθη εἰς τὴν Αἴγυπτον διακοσμητικὰ στοιχεῖα, ὡς εἶναι ὁ λωτὸς καὶ ὁ πάπυρος, ἀνευρίσκονται δὲ ἰδίᾳ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν τάφων ἢ τῶν ναῶν. Θαυμάσιαι εἶναι αἱ κρητικαὶ νωπογραφίαι τῆς β′ χιλιετηρίδος π. Χ., αἱ ἀνακαλυφθεῖσαι εἰς τὴν Κνωσόν, τὴν Φαιστόν, τὴν Ἁγίαν Τριάδα κλπ. καὶ ἀπεικονίζουσαι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γυναικείας μορφάς, τελετουργικάς σκηνάς, θηρευτικὰ ἐπεισόδια ἢ ἀνθεμιοειδεῖς διακοσμήσεις. Τὰ χρώματά των εἶναι ζωηρότατα (ἐρυθρόν, μέλαν, κίτρινον ἢ κυανοῦν), ὁ ρεαλισμός των θελκτικώτατος καὶ ἡ χάρις τῆς ἐκφράσεώς των ἐξαίρετος. Καὶ αἱ τοιχογραφίαι δὲ τῆς μυκηναϊκῆς περιόδου περιλαμβάνουν τὰ κάλλιστα τῶν δειγμάτων τῆς ἑλλαδικῆς τέχνης τῆς β′ χιλιετηρίδος π. Χ., ὡς ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τῆς Τίρυνθος ἀνασκαφεῖσαι. Π... σιαι εἰς σκηνὰς τραγικὰς ἢ εἰδυλλιακάς, ἐκ τοῦ δημοσίου ἢ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου εἰλημμέναι, εἰ... νικαὶ ἢ πολεμικαὶ καὶ εἰς ποικιλίαν διακοσ... τικῶν θεμάτων καὶ τοπιογραφίαι ἐξαισίας τέχ... εἶναι αἱ νωπογραφίαι τῆς Πομπηΐας. Κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους συναντῶμεν θαυμαστὴν ἀ... θησιν τῆς νωπογραφίας εἰς τὸ Βυζάντιον. ... τοῦ Ἁγίου Ὄρους μέχρι τοῦ Μυστρᾶ δυνάμεθα νὰ θαυμάσωμεν εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ἐπιφανείας τῶν τοίχων τῶν βυζαντινῶν ναῶν μίαν νωπογραφίαν πλήρη καλλιτεχνικῆς ἐμπειρίας, ψυχικοῦ ... θους, ἐκφραστικότητος καὶ νοήματος. Μεταξὺ τῶν ὑπεροχωτέρων σχετικῶν ἔργων τάσσονται ἡ τοι... χογραφία τῆς Μελλούσης Κρίσεως ἐν τῇ Τραπέζῃ τῆς μονῆς τῆς Μεγίστης Λαύρας τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ αἱ δραματικὸν μεγαλεῖον ἀποπνέουσαι τοιχο... γραφίαι τῆς Περιβλέπτου καὶ τῶν ἄλλων ναῶν τοῦ Μυστρᾶ, ἔτι δ' αἱ τοιχογραφίαι τῆς ἐν Σαλαμῖνι μονῆς τῆς Φανερωμένης. Ἡ νωπογραφία ἐξηκολούθησε νὰ καλλιεργῆται ὑπὸ τῶν ἁγιογράφων τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ... τῶν ἐσχάτων χρόνων, καὶ σήμερον δ' ἔτι ἡ ... βυζαντινὴ σχολὴ τῶν Ἑλλήνων ἁγιογράφων ... καλλιεργεῖ μετὰ σημαντικῆς ἐπιτυχίας. Ι. Μ.

νωπός, —*ή*, —*όν*. δημοτ., πρόσφατος, ἐπὶ καρ... ὁ πρὸ μικροῦ ἀποκοπείς, νεόδρεπτος, ἄλλως ... *σκος*: «νωπαὶ σταφυλαί», «νωπὰ σῦκα» ‖ «νωπὸν κρέας» ἐκ σφαγίου προσφάτως σφαγέντος, «νωποὶ ἰχθύες» οἱ προσφάτως ἁλιευθέντες· ὁμοίως «νωπὸν ... ρον», «νωπὸς τυρὸς» (ἐκ τοῦ *νεωπός*).

Νῶρα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὀχυρωτάτη πόλις ... Μικρᾶς Ἀσίας ἐν Καππαδοκίᾳ, ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Ταύρου καὶ παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Λυκαονίας, κληθεῖσα μετὰ ταῦτα *Νηροασσός*. Ἐνταῦθα κα... φυγὼν τῷ 320 π. Χ. ὁ Εὐμένης, βασιλεὺς ... Περγάμου, ἐπολιορκήθη ὑπὸ τοῦ Ἀντιγόνου ... κληρον τὸν χειμῶνα, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Ἐπὶ Στράβωνος ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς θησαυροφυ... λάκιον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Καππαδοκίας Σισίνου. Α. Θ. Σ.

—**Νῶρα** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ΝΑ. ... λίας τῆς Σαρδηνίας, ἐπὶ τοῦ Καραλιτανοῦ κόλπου (Golfo di Cagliari), ἱδρυθεῖσα εἰς ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν ὑπὸ ἀποίκων Ἰβήρων ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν ... Νώρακος καὶ θεωρουμένη, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἡ πρώτη τῶν ἐν τῇ νήσῳ πόλεων. Ὁ πολίτης ... *ρανός*. Πρὸ τῶν Ἰβήρων ὅμως εἶχεν ὁδηγήσει ... τὴν νῆσον ἀποίκους Ἕλληνας ὁ Ἀρισταῖος, ... τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τὴν Κυρήνης, μετὰ τοῦ ... δάλου (*Παυσ.* I, 17, 3—5). Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐ... κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὁ λιμενίσκος ὁ σχηματιζό... μενος ὑπὸ τῆς χερσονήσου San Effissio καὶ ... μαζόμενος *Πούλα*. Α.Θ.Σ.—Σ.Ε.

Νώρακος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Π... νίας ἀγνώστου ταυτότητος. Ὁ πολίτης Νωρ... Σ. Ε.

Νώραξ *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τῆς ... ρυθείας, θυγατρὸς τοῦ Γηρυόνου, ὅστις ἐλθὼν ... Ἰβηρίας εἰς Σαρδηνίαν ἵδρυσε τὴν πόλιν Ν... Α. ...

Νώρβα (Norba) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ... ρικῆς χερσονήσου ἐν Λουσιτανίᾳ (*Πτολ.* Γεωγρ. ... 5, 6) ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Τάγου ... μοῦ. Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει νῦν ἡ Caceres ... σῴζεται ἀκόμη ἡ ὑπὸ τοῦ Τραϊανοῦ κατασκευα... σθεῖσα ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ γέφυρα. Α. ...

Νωρήϊα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Νωρικοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον ἔδωκε, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, τὸ ὄνομά της, κειμένη δεξιὰ τοῦ Νοάρου ποταμοῦ (νῦν Mur), ἐπὶ τῆς ἀπὸ Βιρούνου (Mariasaal) ... Ὀβίλαβα (Wels) ὁδοῦ. Διετέλεσε πρωτεύουσα ... ἀρχαίων Ταυρίσκων, τῶν κατόπιν Νωρικῶν ... σπουδαῖον ἐμπορικὸν κέντρον σιδήρου καὶ ... ἐν τῇ περιφερείᾳ ταύτῃ. Ὑπῆρξε περίφημος ... τὴν παρ' αὐτὴν ἧτταν τοῦ Γναίου Παπιρίου ... βωνος τῷ 113 π.Χ. ὑπὸ τῶν Κίμβρων. Πο... θεῖσα ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Βοΐων τῷ 59 π.Χ.

Digitized by Google

Τάφος τῶν Λεοπάρντι ἐν Ταρκουϊνίᾳ.

Αἴθουσα τοῦ οἴκου τῶν Βεττίων ἐν Πομπηΐᾳ.

Digitized by Google

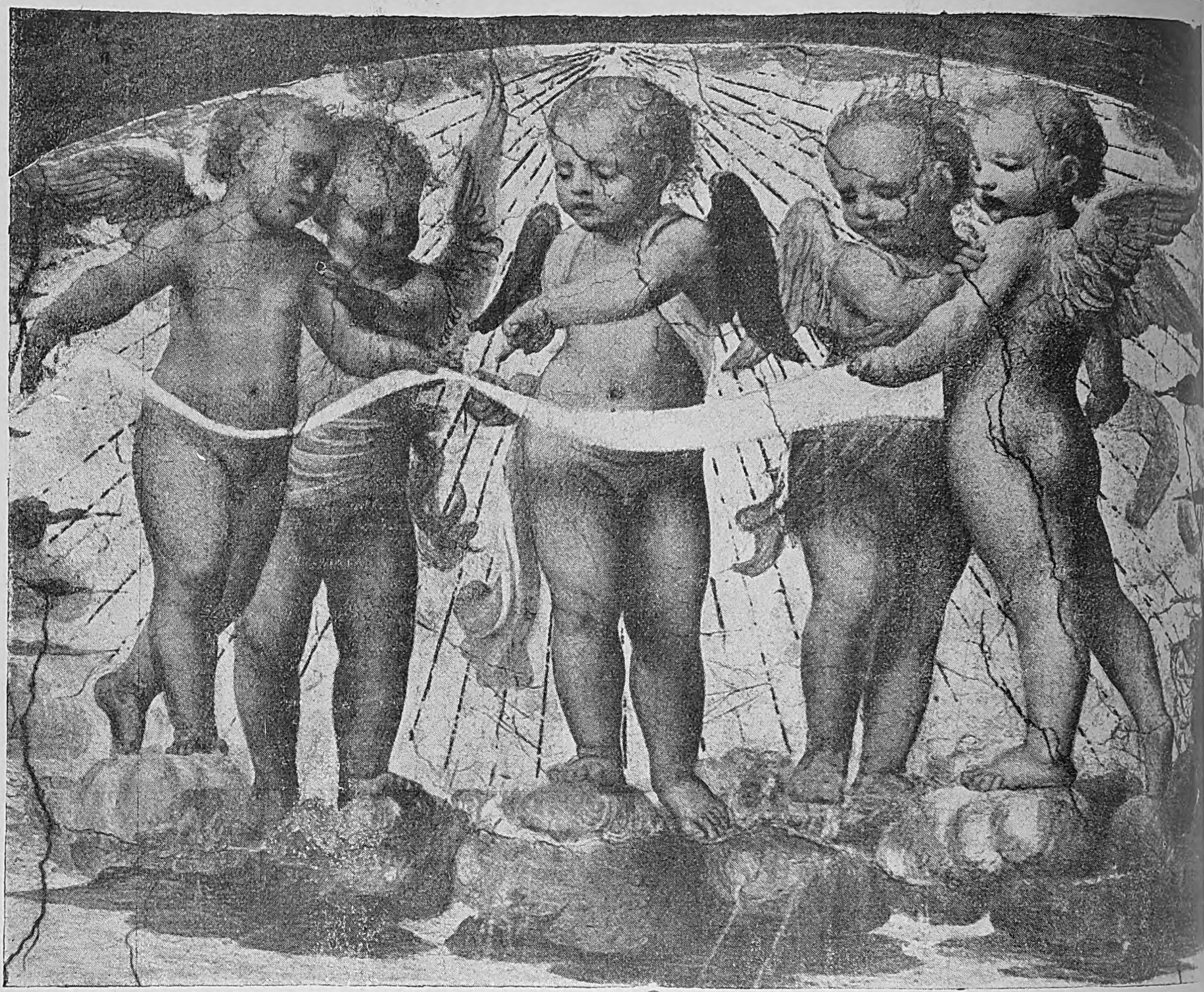

***Βερνανδίνου Λουΐνι*:** Τμῆμα τοῦ πίνακος «Ἡ προσκύνησις τῶν Μάγων», ἐν τῷ ναῷ τῆς Παναγίας τοῦ Σαρόννο.

Φθοραὶ τῆς νωπογραφίας: Ἀποκόλλησις ζωγραφίας συνεπείᾳ ὑγρασίας. (Αὐτοπροσωπογραφία τοῦ Πιντουρίτσιο). ***Μποττιτσέλλι*:** Ἰωάννα Τορναμπ... (Τμῆμα πίνακος εὑρισκομένου ἐν τῷ Λούβρῳ τῶν Παρισίων.)

Digitized by Google

...ος δὲ ὑπετάγη εἰς τοὺς Ρωμαίους κατὰ τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας (13 μ.Χ.).

Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει σήμερον ἡ *Νόϋμαρκ* (Neumarkt) ἐν Στυρίᾳ, ὅπου κατὰ τὰ τελευταῖα ...τη ἀνευρέθησαν πολυάριθμοι λατινικαὶ ἐπιγραφαί. Α. Θ. Σ.

Νωρικαὶ *Ἄλπεις* (Norische Alpen, Alpes Noriques) *[Γεωγρ.]*. Τὸ ἀνατολικώτατον ἄκρον τοῦ ...κ γνευσίου τμήματος τῶν Ἄλπεων, ἐν Αὐστρίᾳ, ...ριζόμενον ἀπὸ Β. ὑπὸ τῶν Χαμηλῶν Τάουερν, ...πὸ ΒΔ. ὑπὸ τῶν Ὑψηλῶν Τάουερν, ἀπὸ ΝΔ. ...πὸ τῶν Καρνικῶν Ἄλπεων, ἀπὸ Ν. ὑπὸ τῆς Καρανκείου ὀροσειρᾶς καὶ ἀπὸ Α. ὑπὸ τῆς πεδιάδος Μαρβούργου—Γκράτς. Ἔχουν μῆκος περίπου 60 χλμ. καὶ διὰ τοῦ αὐχένος τοῦ Νοϋμάρκτ χωρίζονται εἰς τὰς *Ἄλπεις τῆς κοιλάδος τοῦ Γκοὺρκ* καὶ ...ἰς τὰς *Ἀνατολικὰς Ἄλπεις*. Αἱ πρῶται ἀποτελοῦνται ἐκ τῶν ὀρέων *Στάνγκ* (ὑψίστη κορυφὴ τὸ *Ἀϊζενχοὺτ* 2.441 μ.), τῶν *Ἄλπεων τοῦ Μέτνιτς* (*Ράνσερ Χόχε* 2.169 μ.) καὶ τοῦ ὀρεινοῦ συγκροτήματος *Ἄφριτς Φίμιτς* (*Φολλάνερ Νὸχ* 2.139 μ.). Αἱ Ἀνατολικαὶ Ἄλπεις συνίστανται ἐκ τῶν ὀρέων *Τσίμπριτσκόγκελ* (2.397 μ.), τῶν *Ἄλπεων τοῦ Σὰν* (2.081 μ.), τῶν ὀρέων *Πὰχ* (*Ἀμεριγγκόγκελ* 2.184 μ.) καὶ τῶν *Ἄλπεων τοῦ Κὸρ* (2.141 μ.), ἑνούμενων ἐν τέλει μετὰ τῆς ἀλύσεως *Πόσρουκ* (1.548 μ.). Τὰ ὕδατα τῶν Νωρικῶν Ἄλπεων ἀπὸ Ν. τροφοδοτοῦν τοὺς παραποτάμους τοῦ Δραύου καὶ ...πὸ Β. τοὺς παραποτάμους τοῦ Μούρ. Αἱ Νωρικαὶ Ἄλπεις ἔλαβον τὴν ὀνομασίαν των ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἐπαρχίαν *Νωρικόν*. Π. Ν. Π.

Νωρικοὶ (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Οἱ κάτοικοι τοῦ *Νωρικοῦ* (βλ. λ.) ἀπὸ τῆς ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως καὶ ἐντεῦθεν, ὀνομαζόμενοι πρὶν *Ταυρίσκοι*. Α. Θ. Σ.

Νωρικὸν *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὀρεινὴ χώρα τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης, ὁριζομένη πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως, πρὸς Ν. ὑπὸ τῶν Καρνικῶν Ἄλπεων, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ραιτίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐχωρίζετο διὰ τοῦ ποταμοῦ Αἴνου (νῦν Inn) καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Παννονίας, ἀντιστοιχοῦσα κατὰ μέγα μέρος πρὸς τὴν σημερινὴν Στυρίαν, Καρινθίαν, Σαλτσβοῦργον καὶ μέρος τῆς Αὐστρίας.

Διασχιζομένη ὑπὸ τῶν Νωρικῶν Ἄλπεων, ἦτο ἀταλληλοτάτη διὰ κτηνοτροφίαν καὶ πλουσιωτάτη, ἰδίως κατὰ τὰ μεσημβρινὰ αὐτῆς, εἰς μεταλλεῖα σιδήρου, χαλκοῦ, ἀργύρου καὶ χρυσοῦ. Τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ ἀφθονία τοῦ χρυσοῦ, ὥστε, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Στράβωνος (IV, 208), ὅταν οἱ Ἰταλοὶ συνειργάσθησαν μετὰ τῶν κατοίκων τῆς χώρας πρὸς ἐκμετάλλευσιν αὐτοῦ, «τὸ χρυσίον εὐωνότερον ἐνέσθαι τῷ τρίτῳ μέρει καθ' ὅλην τὴν Ἰταλίαν». Πλὴν τῶν ὀρυκτῶν τούτων, φαίνεται ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐγνώρισαν καὶ τὰ πλούσια ἁλατωρυχεῖα τῆς χώρας ἐν τῷ νῦν Σαλτσβούργῳ.

Ἡ ἱστορία τῆς χώρας εἶναι σκοτεινή. Ἀπετέλει ἴδιον βασίλειον, τοῦ ὁποίου πρωτεύουσα καὶ ἐμπορικὸν κέντρον ἦτο ἡ *Νωρήϊα*, ἀπὸ τῆς ὁποίας πιθανῶς ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα. Κατῳκεῖτο δὲ ὑπὸ κελτικῶν λαῶν, τῶν ὁποίων ἐπισημότεροι ἦσαν οἱ Ταυρίσκοι (=ὀρεινοί), κληθέντες ἀκολούθως ὑπὸ τῶν Ρωμαίων Νωρικοί, ὀνομασία ἥτις ἐπεκράτησεν ἔκτοτε. Λεηλατηθεῖσα ὑπὸ τῶν Γετῶν, ὑπετάγη τέλος εἰς τοὺς Ρωμαίους διὰ τῶν ἐκστρατειῶν τοῦ Δρούσου καὶ τοῦ Τιβερίου, τῷ 13 μ. Χ., ὑστερον δέ, ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου (161—180 μ.Χ.) ἐγένετο ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία, διοικουμένη ὑπὸ ἐπιτρόπου (procurator).

Οἱ Ρωμαῖοι ἵδρυσαν ἐν αὐτῇ πολλὰς ἀποικίας, ἐξήραναν πολλὰ ἕλη αὐτῆς καὶ ἐκαλλιέργησαν τὰς παροχθίους χώρας. Ἐπωφεληθέντες δὲ τοῦ μεταλλικοῦ αὐτῆς πλούτου, ἵδρυσαν ἐν Λαυριακῷ (νῦν Lorch) ἐργοστάσιον πολεμικῶν ὅπλων, περίφημον καθ' ὅλην τὴν αὐτοκρατορίαν. Τὰ νωρικὰ ξίφη ἦσαν περίξητα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ τὸ Νωρικὸν διῃρέθη εἰς δύο ἐπαρχίας, διοικουμένας χωριστά, ἀλλ' ἐξαρτωμένας ἀπὸ τῆς διοικήσεως τοῦ Ἰλλυρικοῦ, ἐπαρχίας τοῦ δυτικοῦ βασιλείου. Α. Θ. Σ.

Νωρικὸν *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν Ἀν. Θράκῃ χωρίον *Κιορουτζὲκ* (βλ. λ.).

νώριος (ἡ *νωρικὴ*) *βαθμὶς στρωμάτων* (Norische Stufe) *[Γεωλ.]*. Ἡ μεσαία ἐκ τῶν τριῶν βαθμίδων στρωμάτων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ ἀνωτέρα τριάσιος *ἀλπινικὴ ὑποδιάπλασις* (ἢ τὸ *ἀλπικὸν τριάσιον σύστημα*) στρωμάτων τοῦ μεσοζωϊκοῦ.

Ἡ νωρικὴ βαθμίς, ἀναπτυσσομένη καλῶς ἐπὶ τῶν Ἄλπεων, συνίσταται κυρίως ἐκ παχειῶν μαζῶν δολομιτῶν καὶ ἀσβεστολίθων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑφαλογενῶν σχηματισμῶν. Τὰ πετρώματα ταῦτα ἀπετέθησαν ἐντὸς τῆς θαλάσσης τῆς νωρικῆς ἡλικίας, ἡ ὁποία ἐπεξετάθη καὶ ἐπέκλυσεν ἐκτάσεις καὶ κατέστη οὕτως εἰς ἔκτασιν πολὺ μεγαλυτέρα τῆς θαλάσσης τῆς προγενεστέρας καρνικῆς ἡλικίας.

Λόγῳ τῆς μεγάλης πτωχείας εἰς ἀπολιθώματα, ἡ νωρικὴ βαθμὶς δὲν δύναται νὰ ὑποδιαιρεθῇ εἰς μικροτέρας ζώνας. Κύριον πέτρωμα τῆς νωρικῆς βαθμῖδος εἶναι ὁ *κύριος δολομίτης* (Hauptdolomit), ἀνοικτότεφρος, σπανίως ἐστρωμένος εἰς τραπέζας δολομίτης. Ἡ ἀπολιθωμένη πανὶς περιορίζεται εἰς ὀλίγα εἴδη ζῴων, ὧν τὰ κύρια εἶναι ὁ *μεγαλόδους* triqueter, ποικιλία dolomitica, ἡ *ὀδοντόπτερνα* exilis, ἡ *βορθενία* solitaria, ἡ *γυροπορέλλα* vesiculifera.

Εἰς τὰς Βορείους Ἄλπεις εἰς τὴν βάσιν τῶν πετρωμάτων τῆς νωρικῆς βαθμῖδος παρεμβάλλονται καὶ πισσασφαλτοῦχοι, πετρελαιοῦχοι καὶ καύσιμοι σχιστόλιθοι, τοὺς ὁποίους ἐκμεταλλεύονται εἰς τινας θέσεις (Seefeld, Τυρόλον). Ἄλλα πετρώματα τῆς νωρικῆς βαθμῖδος εἶναι οἱ ἀνοικτότεφροι, καλῶς ἐστρωμένοι *ἀσβεστόλιθοι τοῦ Νταχστάϊν* (Dachstein Kalke), οἱ ὁποῖοι συχνὰ ἀνήκουν καὶ εἰς τὴν ἑπομένην ραιτικὴν βαθμῖδα. Ἡ ἐντὸς τῶν ἀσβεστολίθων τοῦ Νταχστάϊν συναντωμένη ἀπολιθωμένη πανὶς εἶναι ὁμοιόμορφος καὶ χαρακτηριστικὰ της εἴδη εἶναι τὰ δίθυρα μαλάκια *μεγαλόδους* Guembeli καὶ *μεγαλόδους* triqueter, ὡς εἴδη τῆς *μονώτιδος* καὶ τῆς *ἀλοβίας* συναντώμενα κατὰ τραπέζας. Ἐπίσης εἰς τὴν νωρικὴν βαθμῖδα συναντῶνται καὶ κοραλλιογενεῖς ἀσβεστόλιθοι.

Ἐν Ἑλλάδι στρώματα τῆς βαθμῖδος ταύτης συναντῶνται: α') εἰς τὰ στρώματα τῶν ἀσβεστολίθων τοῦ Παντοκράτορος (Pantokrator-Kalke) καὶ τῶν κυρίων δολομιτῶν τῶν ὀροσειρῶν τῆς ἀδριατικο-ιονίου ὀρεινῆς ζώνης τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος· β') εἰς τὰ πυριτικὰ πετρώματα, τὰ μετὰ σχιστολίθων ἢ πλακωδῶν ἀσβεστολίθων καὶ μεταπολιθωμένων ἀλοβιῶν καὶ δαονελλῶν συναντώμενα εἰς τὰς ὀροσειρὰς τῆς ζώνης Ὀλονοῦ-Πίνδου τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος· γ') εἰς τὰ ἀσβεστολιθικὰ στρώματα, τὰ φέροντα ἀπολιθωμένους μεγαλόδοντας καὶ κοράλλια τῶν ὀρέων τῆς ζώνης τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. Γ. Κ. Γ.

νωρίς· ἐπίρρ. δημοτ., συγκρ. *νωρίτερα*, βλ. *ἐνωρίς*.

Νωρού, ἢ ***Ναουρού*** (Nauru) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Πολυνησίας βλ. *Πλέζεντ Ἄϊλαντ*.

νῶροψ (ὁ) (Norops) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἑρπετῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαύρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἰγουανιδῶν*, περιλαμβάνον μετρίου μεγέθους σαύρας, ἀπαντώσας εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

Νὼρτ (Noort), ***Ἀδάμ***. Φλαμμανδὸς ζωγράφος (βλ. *Βὰν-Νόορτ*).

νῶτα (τά), πληθ. τῆς λ. *νῶτον* ἢ *νῶτος*, μὴ εὐχρήστου· ἡ ῥάχις τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζῴων: «ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ἵππου,—τοῦ ὄνου» ‖ «στρέφω τὰ νῶτα» κάμνω μεταβολὴν πρὸς δήλωσιν περιφρονήσεως· ‖ «τὰ νῶτα τοῦ στρατεύματος», τὸ ἀντίθετον τῆς κατευθύνσεως: «ὁ στρατὸς προσεβλήθη ἐκ τῶν νώτων».

— *[Ἀνατομ.]* Καλεῖται *νῶτα* ἢ *νῶτος* ἡ χώρα τῆς ῥαχιαίας (ὀπισθίας) ἐπιφανείας τοῦ κορμοῦ, ἡ περιλαμβανομένη μεταξὺ τῆς αὐχενικῆς χώρας (βλ. *αὐχὴν* καὶ *λαιμός*) καὶ τῆς *ὀσφύος* (βλ. λ.), καὶ ἧς ἑκατέρωθεν κεῖνται αἱ ὠμοπλάται καὶ ἀνὰ μέσον τούτων παρὰ τὴν σπονδυλικὴν στήλην τὸ μετάφρενον. Ι. Π.

— *[Στρατηγ.]* Ἡ ὑπηρεσία, ἡ ἀποβλέπουσα εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν γραμμῶν συγκοινωνιῶν πρὸς τὸν στρατὸν τῶν ἐπιχειρήσεων, καθὼς καὶ τὴν τήρησιν τῆς ἐπαφῆς τοῦ στρατοῦ τούτου μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας, ἐκαλεῖτο παρ' ἡμῖν ὑπηρεσία τῶν *νώτων* κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1907—1912. Ἀπὸ τοῦ 1912 καὶ ἐντεῦθεν ἡ ὑπηρεσία αὕτη καλεῖται ὑπηρεσία *μετόπισθεν* (βλ. λ.). Ν. Θ. Κ.

νωτακανθίδαι (οἱ) (Notacanthidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἰχθύων τελεοστέων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀκανθοπτερυγίων*, περιλαμβάνουσα μικροῦ ἢ καὶ μετρίου μεγέθους ἰχθῦς, μὲ σῶμα πεπιεσμένον, ἐπίμηκες, ὑπὸ κυκλοειδῶν λεπίων καλυπτόμενον καὶ εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θαλάσσας ἀπαντῶντας. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *νωτάκανθος* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζῳολ.]* Ἀπολιθωμένα λείψανα ζῴων τῆς οἰκογενείας ταύτης, καὶ δὴ τοῦ γένους *προνωτακάνθου*, εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας κρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ εἰς τὸν Λίβανον. Γ. Κ. Γ.

νωτάκανθος (ὁ) (Notacanthus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων τελεοστέων τῆς οἰκογενείας τῶν *νωτακανθιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θαλάσσας τῆς γῆς. Ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι ὁ *νωτάκανθος ὁ φαιὸς* (Notacanthus cinereus), ὅστις ἔχει μέτριον μῆκος, σῶμα πεπλατυσμένον ἐκ τῶν πλαγίων, κεφαλὴν μᾶλλον μικράν, ἀπολήγουσαν εἰς χονδρὸν καὶ ἀμβλὺ ῥύγχος, ὀφθαλμοὺς μεγάλους, στηθιαῖα πτερύγια στενὰ καὶ μικρά, κοιλιακὰ ἀνανάπτυκτα, ἑδραῖον χαμηλόν, ἀκανθωτὸν καὶ ἐπιμηκέστατον καὶ οὐραῖον πεπλατυσμένον, στενὸν καὶ μακρόν. Ἀντὶ ῥαχιαίου πτερυγίου φέρει περὶ τὸ μέσον τῆς ῥάχεως 6 βραχείας τριγωνικὰς καὶ ἰσχυρὰς ἀκάνθας. Τὸ μῆκός του δὲν ὑπερβαίνει τὰ 0,40 μ. καὶ ὁ γενικὸς χρωματισμός του εἶναι φαιὸς καὶ λευκὸς κατὰ τὸ ῥύγχος. Δ. Ν. Π.

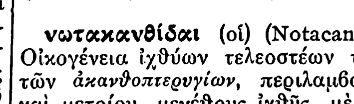

Νωτάκανθος ὁ φαιός.

νωταλγία (ἡ) (notalgie). Ἄλγος εἰς τὴν νωτιαίαν χώραν· ἀπαντᾷ ὡς νευραλγικὸν σημεῖον εἰς πλείστας παθήσεις καὶ δὴ εἰς ἄτομα ἀρθριτικά. Μ. Ν. Κ.

νώταφος (ὁ) (Notaphus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *βεμβυκιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 30 εἴδη κανθάρων ἰθαγενῶν τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου τῆς γῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *νώταφος ὁ κεκοσμημένος* (Notaphus ornatus), ὅστις ἔχει μικρὸν μέγεθος, κεφαλὴν ἀπεστρογγυλωμένην, προεκτεινομένην εἰς χειλοειδὲς ῥύγχος, κεραίας λεπτὰς καὶ μετρίου μεγέθους, προθώρακα σχεδὸν τετραγωνικόν, κοιλίαν ἐπιμήκη, ἀπεστρογγυλωμένην, πόδας ἰσχυροὺς καὶ ἀρκετὰ ἐπιμήκεις. Ὁ χρωματισμός του εἶναι φαιὸς κατὰ τὴν κεφαλήν, τὸν προθώρακα καὶ τὴν ῥάχιν, ὑπόλευκος δὲ μὲ μελανὴν σταυροειδῆ κηλῖδα περὶ τὸ μέσον. Ἐνδιαιτᾶται παρὰ τὰς ὄχθας τῶν γλυκέων ὑδάτων. Δ. Ν. Π.

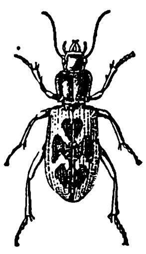

Νώταφος ὁ κεκοσμημένος.

νωτεγκεφαλία (ἡ) (notencéphalie). Ἡ κατάστασις τῶν νωτεγκεφάλων τεράτων (βλ. λ. *νωτεγκέφαλος*). Μ. Ν. Κ.

νωτεγκέφαλος (ὁ) (notencéphale) *[Τερατογ.]*. Οὕτω καλεῖται τερατογονικὴ διάπλασις, καθ' ἣν ὁ ἐγκέφαλος εὑρίσκεται σχεδὸν ἐντελῶς ἐκτὸς τῆς κρανιακῆς κοιλότητος καὶ ὄπισθεν ταύτης. Τὸ κρανίον εἶναι ἀνεῳγμένον κατὰ τὴν ἰνιακὴν αὐτοῦ χώραν, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ῥαχιαία ῥωγμή. Κατὰ τὴν τερατομορφίαν ταύτην εὑρίσκεται πρὸς τὸν αὐχένα ὄγκος ἔχων μίσχον ἐπὶ τοῦ ἰνιακοῦ ὀστοῦ καὶ διατεταγμένος, δίκην εὐμεγέθους ὀπισθοδέτου κόμης γυναικός, ἐπὶ τοῦ αὐχένος καὶ τοῦ ἄνω τμήματος τῆς ῥάχεως, ἐφ' ὧν ὅμως δὲν προσφύεται. Τὸ μέγεθος τοῦ ὄγκου τούτου ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ τμήματος τοῦ ἐγκεφάλου τὸ ὁποῖον περιέχεται ἐντὸς αὐτοῦ, καθὼς καὶ ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς συνυπαρχούσης ὑδροκεφαλίας. Ὅταν διατάμωμεν τὸ λελεπτυσμένον δέρμα, ἀλλὰ κατ' ἐπίφασιν φυσιολογικόν, ὅπερ περικαλύπτει τὸν ὄγκον τοῦτον, καὶ ἀκολούθως τὰς ὑπ' αὐτὸ μήνιγγας, βλέπομεν ἐκρέουσαν ποσότητα ὑγροῦ 200 μέχρι 300 γραμμαρίων· ἀκολούθως εὑρίσκομεν τοὺς ἐγκεφαλικοὺς λοβοὺς ἐσμικρυσμένους τὸν ὄγκον ἐν καταστάσει κελύφους λεπτοῦ ἐξ ἐγκεφαλικοῦ ἱστοῦ, πεπληρωμένου ὑγροῦ.

Ἡ ἔξοδος τοῦ μεγίστου τμήματος τοῦ ἐγκεφάλου ἐπὶ τὰ ἐκτὸς μεταβάλλει καὶ μετατρέπει γενικῶς τὸ σχῆμα τοῦ κρανίου: τὸ μετωπιαῖον ὀστοῦν εἶναι πεπλατυσμένον καὶ ἀπεωσμένον ἐπὶ τὰ ὀπίσω, ἕλκον πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην τὸ ἄνω τόξον τοῦ ὀφθαλμικοῦ κόγχου· οἱ ὀφθαλμοὶ παρίστανται προέχοντες καὶ ἡ προσωπικὴ γωνία ἐσμικρυσμένη. Τὰ νωτεγκεφάλια παιδία θνήσκουσιν εἰς τὰς πρώτας ἡμέρας ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν τοκετόν, ἕνεκα δυστοκίας. Εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Λειψίας ὑπάρχει ἡ περίεργος περίπτωσις τοῦ Ahlfeld, νεογνοῦ μετὰ δύο κεφαλῶν, ἐμφανίζοντος νωτεγκεφαλίαν διπλῆν μετ' ὄγκου μεγέθους κεφαλῆς ἀνδρός. Μ. Ν. ΚΑΊΡΗΣ

νωτερὸς (ὁ) (Noterus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ὑδροχαριδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ ἢ μετρίου μεγέθους κανθάρους, ἀπαντῶντας εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἰαπωνίαν. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *νωτερὸς ὁ εὐρωπαϊκὸς* (Noterus europaeus), ὅστις ἔχει μέτριον μῆκος, κεφαλὴν μικράν, κεραίας βραχείας καὶ κοκκώδεις, προθώρακα βραχὺν καὶ εὐρύν, κοιλίαν ἀπεστρογγυλωμένην, ᾠοειδῆ, πόδας βραχυτάτους καὶ χρῶμα μελανόν. Ἀπαντᾷ ἐντὸς τῶν στασίμων ὑδάτων, τρεφόμενος ἐκ διαφόρων ὑδροβίων ζῳαρίων. Δ. Ν. Π.

Νώτια *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀλμωπίας (Ἐνωτίας) τοῦ νομοῦ Πέλλης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 712. Εἰς αὐτὸ ὑπήγετο καὶ τὸ χωρίον *Ἀετοχώρι* (*Τούσιν* ἢ *Τούσιανη*), ἀποτελέσαν ἤδη ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ γεωργικὸν πιστωτικὸν συνεταιρισμόν. Ν. Φ.

νωτιαῖος, —α, —ον· ὁ τῶν νώτων, ὁ εὑρισκόμενος εἰς τὰ **νῶτα**: «**νωτιαῖος μυελός**».

Digitized by Google

—νωτιαία ἄκανθα *['Ανατομ.]*. Τὸ σύνολον τῶν ἐν τῇ μέσῃ γραμμῇ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τῆς σπονδυλικῆς στήλης ἀκανθωδῶν ἀποφύσεων ἀποτελεῖ τὴν *νωτιαίαν ἄκανθαν*, ἥτις ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ μεταβαίνει εἰς τὴν *ἱερὰν ἄκανθαν*. Ι. Π.

—νωτιαία αὖλαξ *['Ανατομ.]*. Δύο αὔλακες κείμεναι ἑκατέρωθεν τῆς νωτιαίας ἀκάνθης τῆς σπονδυλικῆς στήλης, ὧν τὸ μὲν ἔσω τοίχωμα σχηματίζεται ὑπὸ τῶν ἀκανθωδῶν ἀποφύσεων, τὸ δ' ἔξω ὑπὸ τῶν ἐγκαρσίων καὶ τῶν ἀρθρικῶν ἀποφύσεων τῶν σπονδύλων, ὁ δὲ πυθμὴν ὑπὸ τῶν πετάλων τῶν σπονδυλικῶν τόξων. Ι. Π.

—νωτιαῖα γάγγλια *['Ανατομ.]*. Μικρὰ προμήκη ἢ φοειδῆ σωμάτια, ἐρυθρόφαια καὶ συμπαγῆ, ἔχοντα μῆκος περὶ τὸ 1 ἑκ., κείμενα δ' ἐν τοῖς μεσοσπονδυλίοις τρήμασιν, ἔξωθεν τῆς σκληρᾶς μήνιγγος. Συνίστανται ἐξ ἐρειστικοῦ ὑποστρώματος,

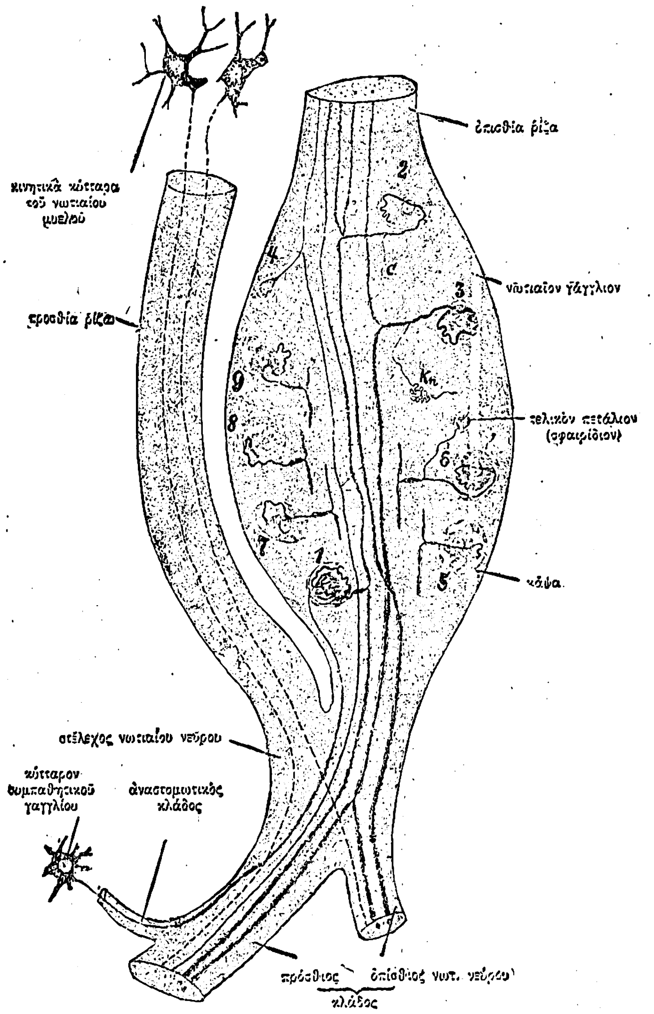

Σχῆμα τῶν νευρικῶν στοιχείων νωτιαίου γαγγλίου τοῦ ἀνθρώπου.

ἐκ νευρικῶν κυττάρων καὶ ἐκ νευρικῶν ἰνῶν. Καὶ τὸ μὲν ὑπόστρωμα, συγκείμενον ἐκ συνδετικοῦ ἱστοῦ, σχηματίζει περὶ τὰ γαγγλιακὰ κύτταρα δύο ἔλυτρα, τὸ ἔσω καὶ τὸ ἔξω· τὰ δὲ νευρικὰ ἢ γαγγλιακὰ κύτταρα ἐπὶ τοῦ τελείου ἀτόμου εἶναι *μονόπολα*, ὧν μεταξὺ εὑρίσκονται εὐάριθμα *δίπολα* καὶ *πολύπολα κύτταρα*. Καὶ τὰ μὲν μονόπολα, εὐμεγέθη ὄντα καὶ ὑποστρόγγυλα, φύουσι μίαν ἀποφυάδα, τὸν *στελεχιαῖον νευρίτην*, ἀποσχιζόμενον εἰς 2—3 κλάδους, ἤτοι τὴν *κεντρικὴν ἶνα* (1—2), εἰσερχομένην ὡς ὀπισθίαν ῥίζαν εἰς τὸν νωτιαῖον μυελόν, καὶ τὴν *περιφερικὴν αἰσθητικὴν ἶνα*, ἥτις ὡς νευράξων κεντρομόλου (αἰσθητικῆς) ἰνὸς φέρεται πρὸς τὴν περιφέρειαν· τὰ δὲ δίπολα φύουσιν ἐξ ἑκατέρου πόλου ἕνα νευρίτην, τὴν κεντρικὴν καὶ τὴν περιφερικὴν ἶνα· τὰ δὲ πολύπολα ἐμφανίζονται ὑπὸ τρεῖς τύπους, ὧν οἱ δύο εἶναι οἱ τοῦ Dagiel, ὁ δὲ τρίτος ὁ τοῦ Cajal. Αἱ νευρικαὶ ἶνες, αἱ εἰς τὸ νωτιαῖον γάγγλιον ἀπολήγουσαι, εἶναι ἐμμύελοι καὶ ἀμύελοι καὶ διακρίνονται, ἀναλόγως τῆς προελεύσεως αὐτῶν, εἰς ἰδίας ἢ αὐτόχθονας, εἰς συμπαθητικὰς καὶ εἰς ἐγκεφαλονωτιαίας. Ι. Π.

—νωτιαία ζώνη *['Εμβρυολ.]*· βλ. *ζώνη* νωτιαία.

—νωτιαῖα νεῦρα *['Ανατομ.]*. Τὰ ἐκ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ ἐκφυόμενα *νεῦρα* (βλ.λ. καὶ *νωτιαῖος μυελός*) Ι. Π.

—νωτιαία παράλυσις τῶν **παίδων**. Πάθησις τῆς παιδικῆς ἡλικίας, εἰσβάλλουσα ἀποτόμως διὰ πυρετοῦ ὑψηλοῦ, ὃν ἀκολουθεῖ ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας παράλυσις, ἄλλοτε ἄλλης ἐκτάσεως (=ἀπὸ μυῶν τινων μέχρις καὶ ὅλων τῶν μυῶν τοῦ σώματος). Ἡ παράλυσις, χαλαρὰ οὖσα, μετά τινας ἡμέρας ὑποχωρεῖ καὶ ἐντοπίζεται εἰς μέρος τῶν προσβληθέντων ἐν ἀρχῇ μυῶν, πρὸς ὁριστικὴν ἐγκατάστασιν, ἂν δὲν παρέμβῃ ἡ θεραπεία. Αἰσθητικαὶ διαταραχαί, ὀρθοκυστικαὶ διαταραχαί, σπασμωδικὰ φαινόμενα δὲν παρατηροῦνται. Διὸ θεωρεῖται πάθησις συστηματικὴ τῶν προσθίων κερῶν τοῦ νωτιαίου μυελοῦ καὶ δὴ τῆς φαιᾶς οὐσίας αὐτοῦ, ἐξ οὗ καὶ καλεῖται *πολιομυελῖτις προσθία*. Ἀποτελεῖ τμῆμα τῆς νόσου Heine Medin, ἥτις ἐπὶ πλέον ἐμφανίζει περιπτώσεις, εἰς ἃς ἔχομεν προσβολὴν καὶ τῶν πυρήνων τῶν ἐγκεφαλικῶν νεύρων καὶ ἑπομένως ἔχομεν κλινικῶς ἐγκεφαλικὰ φαινόμενα καὶ σπασμωδικὰ τοιαῦτα. Ἐντεῦθεν θεωρεῖται ὑπό τινων ὡς συστηματικὴ πάθησις τῶν κινητικῶν πυρήνων (νωτιαίων καὶ ἐγκεφαλικῶν). Οὐχὶ σπανίως δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν πόνους καὶ ἄλλας τινὰς αἰσθητικὰς διαταραχάς, ὡς καὶ παροδικὰς ὀρθοκυστικὰς τοιαύτας, διό τινες νομίζουσιν ὅτι τότε δὲν πρόκειται περὶ αὐστηρῶς συστηματικῆς παθήσεως. Ἡ πρόγνωσις καλὴ σχετικῶς, καὶ δὴ ὅταν μικρὸν μέρος προσβληθῇ ἐν ἀρχῇ καὶ ἐντοπισθῇ εἶτα ἢ προσβολὴ εἰς ἔτι μικρότερον. Ὡς πρὸς τὴν παραμείνασαν μετὰ τὴν πάροδον τῆς ὀξείας φάσεως, δηλαδὴ τὴν μόνιμον, ἡ πρόγνωσις καλὴ ἂν γίνῃ ἔγκαιρος ἐφαρμογὴ ἠλεκτροθεραπείας, μετὰ ἢ ἄνευ διαθερμίας καὶ ἀκτινοθεραπείας ἐν ἀρχῇ, τῆς ἠλεκτροθεραπείας παρατεινομένης ἐφ' ὅσον ὑπάρχει καὶ ἐλαχίστη βελτίωσις. Ὡς πρὸς τὴν ζωὴν ἡ πρόγνωσις καλή, ἐκτὸς ἂν προβληθῶσιν οἱ ἀναπνευστικοὶ πυρῆνες (πνευμονογαστρικοῦ κλπ.), ὅτε εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ ἄμεσος θάνατος. Τ. Α. Ζ.

—νωτιαία φθίσις (tabes dorsalis). Καλεῖται ἡ συστηματικὴ πάθησις τῶν ὀπισθίων δεσμῶν τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, συφιλιδικῆς ἀρχῆς. Τὸ tabes ἐμφανίζει πληθὺν συμπτωμάτων καὶ μορφῶν. Ἡ ἀρχή του ἄλλοτε μὲν εἶναι ὕπουλος, ἄλλοτε δὲ τυχαῖόν τι γεγονός, π. χ. αὐτόματον κάταγμα, ἀποκαλύπτει ὑπάρχουσαν πλήρη τὴν νόσον. Ἄλλοτε ἄρχεται διὰ πόνων εἴτε διαλειπόντων (=νυσσόντων-διατιτραινόντων, διαττόντων) εἴτε συνεχῶν (ἤτοι ζωστήρων, τῶν ψελλιωτῶν κττ.)· ἄλλοτε πάλιν δι' ἐντόνων γαστρικῶν διαταραχῶν, εἰσβαλλουσῶν ἀποτόμως, διαρκουσῶν ἡμέρας τινὰς καὶ ἀποτόμως παρερχομένων (ἤτοι τῶν λεγομένων γαστρικῶν κρίσεων). Συμπτώματα τῆς νόσου εἶναι ἐν ὅλῳ τὰ ἑξῆς: 1) *Νωτιαῖα*, ἤτοι *αἰσθητικαὶ διαταραχαί* (πόνοι διαλείποντες καὶ πόνοι συνεχεῖς, ἀναισθησίαι καὶ ὑπεραισθησίαι κατὰ πλάκας καὶ ῥιζικαί), καὶ αἱ *κινητικαὶ διαταραχαί* (=κινητικὴ ἀσυνεργία, ἔλλειψις ἀνακλάσεως γόνατος καὶ ἀχιλλείου). 2) *Ἐγκεφαλικά*, διότι ἡ νόσος, μολονότι λέγεται νωτιαία πάθησις, ἔχει καὶ ἐγκεφαλικὰ φαινόμενα καὶ εἶναι συστηματικὴ πάθησις τῶν ὀπισθίων δεσμῶν καὶ ῥιζῶν καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν αὐτῶν—αἱ αἰσθητικαὶ διαταραχαὶ (=φαιὰ ἀτροφία τῆς θηλῆς τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου, ἐξ οὗ ἀμαύρωσις, σκλήρυνσις τοῦ ἀκουστικοῦ νεύρου, ἐξ οὗ ἐμβοαὶ τῶν ὤτων, ἴλιγγος Menière, κώφωσις), καὶ κινητικαὶ διαταραχαί, τὸ σημεῖον Argyll Robertson, ἤτοι ἔλλειψις ἀντιδράσεως κόρης εἰς τὸν ἐκ τοῦ φωτὸς ἐρεθισμόν, παραλύσεις τῶν ὀφθαλμικῶν μυῶν. 3) *Σπλαγχνικά*: κρίσεις γαστρικαὶ καὶ ἐντερικαί, κρίσεις νεφρικαί, κυστικαὶ καὶ ὀρθοῦ, κρίσεις λαρυγγικαί, ὀρθοκυστικαὶ διαταραχαὶ (οὔρησις εἰς πλείονας πράξεις, σχετικὴ ἰσχουρία, σχετικὴ ἀκράτεια, ἀπόλυτος ἐπίσχεσις καὶ ἀκράτεια). 4) *Τροφικαὶ διαταραχαί*: αἱ μυϊκαὶ ἀτροφίαι, αἱ ἀρθροπάθειαι ἰδίᾳ, ὡς καὶ τὰ αὐτόματα κατάγματα, ἐξανθήματα, διατιτραῖνον ἕλκος, ἡ ἀπόπτωσις τῶν ὀδόντων, ἡ ἀπότομος καὶ ἀνώδυνος, καὶ αἱ ἀλλοιώσεις τῶν ὀνύχων. Ἐπὶ πλέον ἔχομεν καί τινα ἐργαστηριακὰ φαινόμενα σπουδαιότατα, ὡς ἡ ἀντίδρασις κατὰ Wassermann ἐν τῷ ἐγκεφαλονωτιαίῳ ὑγρῷ, ἥτις εἶναι ἐντονώτατα θετική, ἡ ὕπαρξις ἐν τῷ αὐτῷ ὑγρῷ ὑπερλευκωματώσεως καὶ ὑπερλεμφοκυττώσεως. Ἡ τοιαύτη πλουσία κλινικὴ συμπτωματολογία ἐξηγεῖται εὐκόλως, ἂν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι ὅλη ἡ αἰσθητικότης εἶναι ἠλλοιωμένη καὶ σὺν αὐτῇ καὶ τὸ αὐτόνομον καὶ ἐνδοκρινὲς σύστημα, ὡς ἄμεσον ἐξάρτημα (λόγῳ κοιναισθησίας ἐν τῷ βάθει κττ.), ἔτι δὲ καὶ ἡ κινητικότης σύμπασα καὶ ἐκλιπόντος ἢ πάσχοντος τοῦ κεντρομόλου τμήματος τῶν διαφόρων ἀνακλαστικῶν τόξων.

Παθολογοανατομικῶς πρόκειται περὶ παθήσεως τῶν ὀπισθίων δεσμῶν, ἢ μᾶλλον τῶν ῥιζῶν καὶ τῆς συνεχείας αὐτῶν (ἤτοι τῶν ὀπισθίων δεσμῶν), ὡς καὶ τοῦ γαγγλίου. Ἡ ἀλλοίωσις ἀφορᾷ ὅλας τὰς ἀποφυάδας αὐτῶν καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν σχηματιζόμενα δεμάτια. Ὡς πρὸς τὴν παθογένειαν ἐπικρατεῖ σήμερον ἡ γνώμη ὅτι πρόκειται περὶ μηνιγγίτιδος πρωτοπαθοῦς ὀπισθίας, προκαλούσης ῥιζίτιδα δευτεροπαθῆ. Οὐχ ἧττον, πάντες ὁμολογοῦσιν ὅτι πρόκειται περὶ συφιλιδικῆς παθήσεως ἀναπτυσσομένης μετὰ τὴν τρίτην περίοδον τῆς συφιλιδος, δι' ὃ καὶ *παρασυφιλιδικὴ πάθησις* καλεῖται. Τυπικὸν μὴ συφιλιδικὸν tabes εἶναι ἀνύπαρκτον, ἐφ' εἶναι συνήθη τὰ ψευδο-tabes, ἤτοι μετὰ σημείου Babinski κττ., τοξικῆς ἢ λοιμώδους ἀρχῆς. Ἡ γινομένη τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας σχετικὴ ἀντισυφιλιδικὴ θεραπεία ἠλάττωσε τὰς περιπτώσεις τῆς νόσου, αἱ δ' ἐμφανιζόμεναι ἤδη εἶναι πτυχαὶ εἰς συμπτωματολογίαν καὶ μονοσυμπτωματικαὶ ἐνίοτε (=ἐκτρωτικαὶ μορφαί). Ἡ ἔγκαιρος διάγνωσις καὶ πρώϊμος θεραπεία ἐπιτυγχάνει ν' ἀνακόψῃ τὴν πρόοδον τῆς νόσου. Ἡ δὲ θεραπεία δέον νὰ εἶναι μικτὴ ἀντισυφιλιδικὴ καὶ πυρετοθεραπεία εἰς τὰς νευρικὰς νόσους ἀείποτε ἐπιβάλλεται. Τ. Α. Ζ.

—νωτιαῖον ἢ ***σπονδυλικὸν τρῆμα*** *['Ανατομ.]*. Ὀπὴ τρίγωνος ἢ στρογγύλη, ἀφοριζομένη ἔμπροσθεν μὲν ὑπὸ τοῦ σώματος ἑκάστου τῶν σπονδύλων τῆς σπονδυλικῆς στήλης, ἐν δὲ τοῖς πλαγίοις καὶ ὄπισθεν ὑπὸ τοῦ τόξου. Ἐκ τῆς συνενώσεως δὲ τῶν σπονδύλων τὰ νωτιαῖα τρήματα ἀπεργάζονται ἑνιαῖον τρῆμα, τὸν *νωτιαῖον* ἢ *σπονδυλικὸν σωλῆνα*, ὃν πληροῖ ὁ νωτιαῖος μυελὸς μετὰ τῶν χιτώνων αὐτοῦ. Ι. Π.

—νωτιαῖος μυελὸς *['Ανατομ.]*. Τὸ μέρος τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος, ὅπερ κατασχηματίζεται ἐν τῷ νωτιαίῳ (=σπονδυλικῷ) σωλῆνι, περιβαλλόμενον ὑπὸ τῶν *μηνίγγων* καὶ ἐκτεινόμενον ἐπὶ τοῦ τελείου ἀτόμου ἀπὸ τοῦ 1ου αὐχενικοῦ σπονδύλου, ἔνθα συνέχεται μετὰ τοῦ προμήκους μυελοῦ, μέχρι τοῦ 1ου ἢ 2ου ὀσφυϊκοῦ σπονδύλου, ἔνθα ἀπολήγει ὀξέως, δίκην κορυφῆς κώνου, εἰς τὸν μυε*λικὸν κῶνον*, ἐξ οὗ καταφέρεται εἰς τὸν ἱερὸν σωλῆνα ὡς λεπτὸν νημάτιον, τὸ *τελικὸν νημάτιον*. Ἐπὶ τοῦ ἐμβρύου ὅμως ὁ νωτιαῖος μυελὸς ἐκτείνεται μέχρι τοῦ κόκκυγος καὶ μετὰ τὸν τοκετὸν μέχρι τῆς βάσεως τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ· ἡ ἄνοδος δὲ τοῦ τελικοῦ μέρους τοῦ νωτιαίου μυελοῦ μέχρι τοῦ 2ου ἢ 1ου ὀσφυϊκοῦ σπονδύλου ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπιγιγνομένην μείζονα κατὰ μῆκος αὔξησιν τῆς σπονδυλικῆς στήλης. Σχῆμα δ' ἔχων ὁ νωτιαῖος μυελὸς ἐπιμήκους κυλινδρικῆς δέσμης ἢ κυλινδροειδοῦς λευκοῦ σχοινίου, ἐμφανίζει δύο *ὀγκώματα*, τὸ *αὐχενικὸν* καὶ τὸ *ὀσφυϊκόν*, παραγόμενα ἐκ τῆς ἐκφύσεως τῶν νεύρων τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω ἄκρων. Καὶ τὸ μὲν αὐχενικὸν ἔχει τὸ μέγιστον αὐτοῦ πάχος ἰσοϋψῶς τῷ 5ῳ ἢ 6ῳ αὐχενικῷ σπονδύλῳ καὶ ἐκτείνεται μέχρι τοῦ 2ου θωρακικοῦ· τὸ δὲ ὀσφυϊκὸν ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 10ου θωρακικοῦ σπονδύλου, ἔχει τὸ μέγιστον πάχος ἰσοϋψῶς τῷ 12ῳ θωρακικῷ καὶ ἀποτόμως λεπτυνόμενον χωρεῖ εἰς τὸν μυελικὸν κῶνον, ὅστις μετὰ πορείαν 1 ἑκ. μεταβαίνει εἰς τὸ τελικὸν νημάτιον. Διὰ δύο δ' ἐπιμήκων αὐλάκων, τῆς *προσθίας* καὶ τῆς *ὀπισθίας*, φερομένων ἐκ τῶν ἄνω

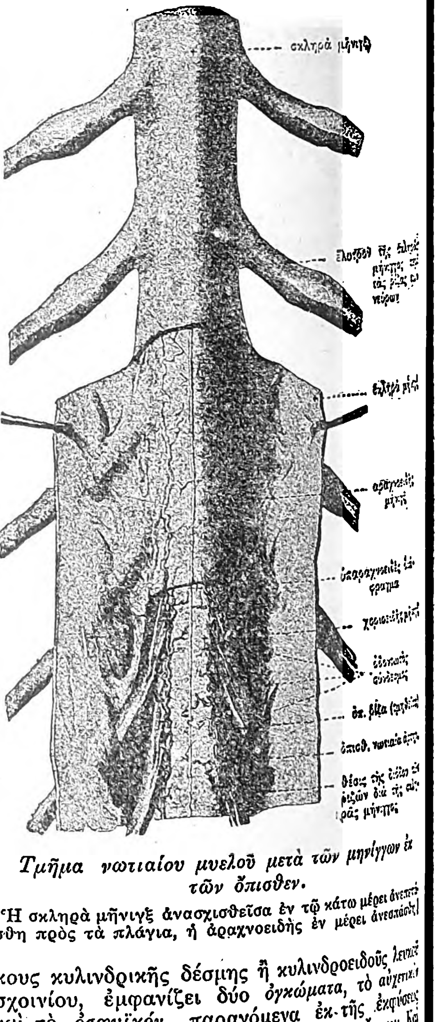

Τμῆμα νωτιαίου μυελοῦ μετὰ τῶν μηνίγγων ἐκ τῶν ὄπισθεν.

[Ἡ σκληρὰ μῆνιγξ ἀνασχισθεῖσα ἐν τῷ κάτω μέρει ἀνεπτύχθη, ἐν μέρει ἀνεσπάσθη πρὸς τὰ πλάγια, ἡ ἀραχνοειδὴς ἐν μέρει ἀνεσπάσθη]

Digitized by Google

ὸς τὰ κάτω ἐν τῇ μέσῃ γραμμῇ, διῄρηται ὁ νωτιαῖος μυελὸς εἰς δύο σύμμετρα ἡμιμόρια, ὧν ἑκάτερον αὖθις, διὰ δύο ἑτέρων *πλαγίων αὐλάκων*, τῆς *προσθίας* καὶ τῆς *ὀπισθίας*, ὑποδιῄρηται εἰς τρεῖς δέσμας, τὴν *προσθίαν*, τὴν *πλαγίαν* καὶ τὴν *ὀπισθίαν*. Καὶ ἡ μὲν προσθία μέση αὔλαξ εἶναι βαθυτέρα πασῶν (2—3 1/2 χλμ.) καὶ ὑποδέχεται πτυχὴν τῆς χοριοειδοῦς μήνιγγος, τὸ *πρόσθιον διάφραγμα*· ἡ δ᾽ ὀπισθία, ὅλως ἀβαθὴς οὖσα, εἰσδέχεται βραχεῖαν προσεκβολὴν τῆς αὐτῆς μήνιγγος, συναπτομένην στενῶς μετὰ τοῦ *ὀπισθίου διαφράγματος*, διήκοντος μέχρι τοῦ κεντρικοῦ σωλῆνος. Αἱ δὲ πλάγιαι αὔλακες ἀντιστοιχοῦσιν ἑκατέρα εἰς τὴν γραμμὴν τῆς ἀναδύσεως τῶν προσθίων καὶ τῶν ὀπισθίων ῥιζικῶν νηματίων· καὶ ἡ μὲν προσθία πλαγία αὔλαξ δὲν εἶναι κυρίως αὔλαξ, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀπόσπασιν τῶν ῥιζικῶν νηματίων παριστᾷ σειρὰν ἐπιμήκη βοθρίων, πορεμφερῆ πρὸς αὔλακα, ἡ δ᾽ ὀπισθία ἐμφανίζεται ὡς πραγματικὴ αὔλαξ. Ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων τριῶν δεσμῶν ἑκατέρου ἡμιμορίου ἡ μὲν προσθία κεῖται μεταξὺ τῆς προσθίας μέσης αὔλακος καὶ τῆς προσθίας πλαγίας (=προσθίων ῥιζῶν), ἡ δὲ πλαγία μεταξὺ τῶν δύο πλαγίων αὐλάκων, ἡ δ᾽ ὀπισθία περιλαμβάνεται μεταξὺ τῆς ὀπισθίας πλαγίας αὔλακος καὶ τῆς ὀπισθίας μέσης. Ἡ ὀπισθία δ᾽ αὕτη δέσμη ἐν τῷ αὐχενικῷ καὶ τῷ θωρακικῷ μυελῷ ὑποδιῄρηται διὰ τῆς ἀβαθοῦς *ὀπισθίας διαμέσου αὔλακος* εἰς δύο δευτερευούσας δέσμας, ὧν ἡ μὲν ἔσω καλεῖται *ἰσχνὴ* ἢ *γόλλειος*, ἡ δ᾽ ἔξω *σφηνοειδὴς* ἢ *βυρδάχειος*. Ὁ νωτιαῖος μυελὸς ἀποτελεῖται ἐκ *φαιᾶς οὐσίας κεντρικῆς*, κειμένης ἔσωθεν, καὶ ἐκ *λευκῆς περιφερικῆς*, κειμένης ἔξωθεν καὶ τὴν φαιὰν περιβαλλούσης· προσέτι δὲ διελαύνεται κατὰ μῆκος ἐν τῷ κέντρῳ ὑπὸ τοῦ *κεντρικοῦ σωλῆνος*. Καὶ ἡ μὲν φαιὰ οὐσία ἐν ἐγκαρσίᾳ διατομῇ παριστᾷ σχῆμα Η, οὗ τὰ μὲν ἐπιμήκη σκέλη καλοῦνται *φαιαὶ στῆλαι*, τὸ δ᾽ ἐγκάρσιον *φαιὸς σύνδεσμος*. Ἑκατέρα δὲ φαιὰ στήλη ἐμφανίζει τρεῖς μοίρας, ἤτοι τὸ *πρόσθιον κέρας* (=προσθίαν στήλην), τὸ *ὀπίσθιον κέρας* (=ὀπισθίαν στήλην), καὶ τὴν *διάμεσον* ἢ *μεσοκεράτιον μοῖραν*.

Καὶ τὸ μὲν πρόσθιον κέρας, παχύτερον ὄν, εἰσέχει ἐντὸς τῆς προσθίας δέσμης δίκην τετραπλεύρου ὀγκώματος, ἐξ οὗ ἐκπορεύονται αἱ *ῥιζικαὶ δεσμίδες*, αἱ ἀπαρτίζουσαι τὰς *προσθίας κινητικὰς ῥίζας*. Τὸ δὲ ὀπίσθιον κέρας, λεπτότερον καὶ ἐπιμηκέστερον ὄν, μεταβαίνει εἰς τὰς *ὀπισθίας αἰσθητικὰς ἶνας*, ἀλλὰ δὲν φθάνει μέχρι τῆς περιφερείας τοῦ μυελοῦ. Ἡ μεσοκεράτιος μοῖρα συνάπτει τὰς βάσεις τῶν δύο κεράτων, συνεχομένη ἐπὶ τὰ ἐντὸς μετὰ τοῦ φαιοῦ συνδέσμου· οὗτος δὲ συνάπτει πρὸς ἀλλήλας τὰς δύο μεσοκερατίους μοίρας, ἔχων ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὸν λευκὸν σύνδεσμον, διὰ δὲ τοῦ κεντρικοῦ σωλῆνος διαιρεῖται εἰς προσθίαν καὶ ὀπισθίαν μοῖραν, ὧν ἡ μὲν προσθία σὺν τῷ λευκῷ συνδέσμῳ καλεῖται *πρόσθιος σύνδεσμος*, ἡ δὲ ὀπισθία *ὀπίσθιος σύνδεσμος*. Ἡ λευκὴ οὐσία διῄρηται εἰς δεξιὸν καὶ ἀριστερὸν ἡμιμόριον διὰ δύο μέσων διαφραγμάτων, τοῦ *προσθίου* καὶ τοῦ *ὀπισθίου μέσου διαφράγματος*, ὧν τὸ ὀπίσθιον διήκει ἀπὸ τοῦ κεντρικοῦ σωλῆνος μέχρι τῆς ἀβαθοῦς ὀπισθίας μέσης αὔλακος. Ἑκάτερον ἡμιμόριον τῆς λευκῆς οὐσίας ὑποδιῄρηται διὰ τῶν ἐκφυτικῶν δεσμίδων τῶν προσθίων καὶ ὀπισθίων ῥιζῶν εἰς τὰς ἄνω περιγραφείσας δέσμας, τὴν προσθίαν, τὴν πλαγίαν καὶ τὴν ὀπισθίαν, καὶ συνάπτεται μετὰ τοῦ ἀντιθέτου ἡμιμορίου διὰ τοῦ *λευκοῦ συνδέσμου*.

Ἡ φαιὰ οὐσία τοῦ νωτιαίου μυελοῦ ἐμπεριέχει κυρίως τὰ κύτταρα τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, ἅτινα ἀναλόγως τῆς πορείας τοῦ νευρίτου αὐτῶν διαιροῦνται: 1) εἰς *κινητικὰ* ἢ *ῥιζικὰ* κύτταρα, ὧν ὁ νευρίτης μεταβαίνει εἰς τὴν προσθίαν ἢ ὀπισθίαν ῥίζαν· 2) εἰς *δεσμικὰ* κύτταρα, ὧν ὁ νευρίτης φέρεται εἰς τὰς δέσμας τῆς λευκῆς οὐσίας· 3) εἰς *συνδεσμικὰ κύτταρα*, ὧν ὁ νευρίτης διαβαίνει διὰ τοῦ προσθίου ἢ ὀπισθίου συνδέσμου εἴς τινα τῶν δεσμῶν τοῦ ἑτέρου ἡμιμορίου· καὶ 4) εἰς *βραχυαξόνια* ἢ *πολύκλαδα κύτταρα*, ὧν ὁ νευρίτης ἀποσχίζεται εἰς πολλοὺς λεπτοὺς κλάδους, παραμένοντας ἐν τῇ φαιᾷ οὐσίᾳ. Ἡ λευκὴ οὐσία ἀποτελεῖται κυρίως ἐξ ἐμμυέλων ἰνῶν, ὧν ἄλλαι μὲν παριστῶσι συνέχειαν τῶν ὀπισθίων ῥιζῶν, ἄλλαι δ᾽ ἐκπορεύονται ἔνθεν μὲν ἐκ κυττάρων τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, ὧν οἱ νευρῖται μεταβαίνουσιν εἰς τὴν λευκὴν οὐσίαν, ἔνθεν δ᾽ ἐκ κυττάρων τοῦ ἐγκεφάλου, ὧν οἱ νευρῖται κατέρχονται εἰς τὸν νωτιαῖον μυελὸν καὶ συνάπτονται πρὸς τὰ πρόσθια αὐτοῦ κέρατα. Ὡς πρὸς τὰς ῥίζας τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, αἱ μὲν πρόσθιαι ἐκπορεύονται ἐκ τοῦ προσθίου κέρατος, συνεχεῖς οὖσαι τῶν νευρικῶν ἰνῶν ἢ τῶν νευριτῶν τῶν κινητικῶν κυττάρων τοῦ συστοίχου κέρατος ἢ τοῦ κέρατος τοῦ ἑτέρου ἡμιμορίου, οὗ οἱ νευρῖται τῶν κυττάρων διέρχονται διὰ τοῦ προσθίου (λευκοῦ) συνδέσμου καὶ μεταβαίνουσιν εἰς τὰς προσθίας ῥίζας τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, αἱ δ᾽ ὀπίσθιαι, γαγγλιογενεῖς αἱ πλεῖσται οὖσαι, συνέχονται πρὸς τὰ ἐν τοῖς νωτιαίοις γαγγλίοις κύτταρα, ὧν ὁ στελεχιαῖος νευρίτης ἀποσχίζεται εἰς περιφερικὴν καὶ κεντρικὴν ἶνα. Καὶ αἱ μὲν περιφερικαὶ ἶνες φέρονται ἐντὸς τῶν νωτιαίων νεύρων εἰς τὴν περιφέρειαν ὡς αἰσθητικαὶ ἶνες, αἱ δὲ κεντρικαὶ ἀπαρτίζουσι τὰ νημάτια τῶν ὀπισθίων ἢ αἰσθητικῶν ῥιζῶν, ἅτινα εἰσδυόμενα διὰ τῆς ὀπισθίας πλαγίας αὔλακος εἰς τὸν νωτιαῖον μυελὸν διχάζονται ἕκαστον εἰς δύο κλάδους, τὸν *ἀνιόντα* καὶ τὸν *κατιόντα*, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὰς ἶνας τῆς ὀπισθίας δέσμης.

Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

—νωτιαῖος, ἢ ***σπονδυλικὸς σωλὴν*** *[Ἀνατομ.]*. Σωλήν, ὅστις διελαύνει ἅπασαν τὴν σπονδυλικὴν στήλην, ἐμπεριλαμβάνων τὸν νωτιαῖον μυελὸν μετὰ τῶν χιτώνων αὐτοῦ. Καὶ πρὸς μὲν τὰ ἄνω ἐκβάλλει εἰς τὸ κύτος τοῦ κρανίου, πρὸς δὲ τὰ κάτω ἀνοίγεται παρὰ τὴν κορυφὴν τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ εἰς αὔλακα, ὢν εὐρύτερος μὲν ἐν τῇ αὐχενικῇ καὶ τῇ ὀσφυϊκῇ μοίρᾳ, στενότερος δ᾽ ἐν τῇ θωρακικῇ. Ἐν τοῖς πλαγίοις δ᾽ αὐτοῦ ἄρχονται τὰ 31 μεσοσπονδύλια τρήματα.

Ι. Π.

— νωτιαίου *μυελοῦ ἀγγεῖα* *[Ἀνατομ.]*. —1) Αἱ ἀρτηρίαι τῆς λευκῆς καὶ φαιᾶς οὐσίας τοῦ νωτιαίου μυελοῦ προέρχονται ἐκ τῶν πλαγίων, τῶν προσθίων καὶ τῶν ὀπισθίων νωτιαίων ἀρτηριῶν, αἵτινες σχηματίζουσι τὸ *περιμυελικὸν δίκτυον*, ὅπερ ἐξαπλοῦται μεταξὺ τῶν δύο στιβάδων τῆς χοριοειδοῦς μήνιγγος καὶ ἐξ οὗ ἐκπορεύονται τὰ *ἐνδομυελικὰ ἀρτηρίδια*. —2) Αἱ ἐκ τούτων δ᾽ ἀρχόμεναι *φλέβες* ἐκβάλλουσιν εἰς τὰς μεσοσπονδυλίους φλέ-

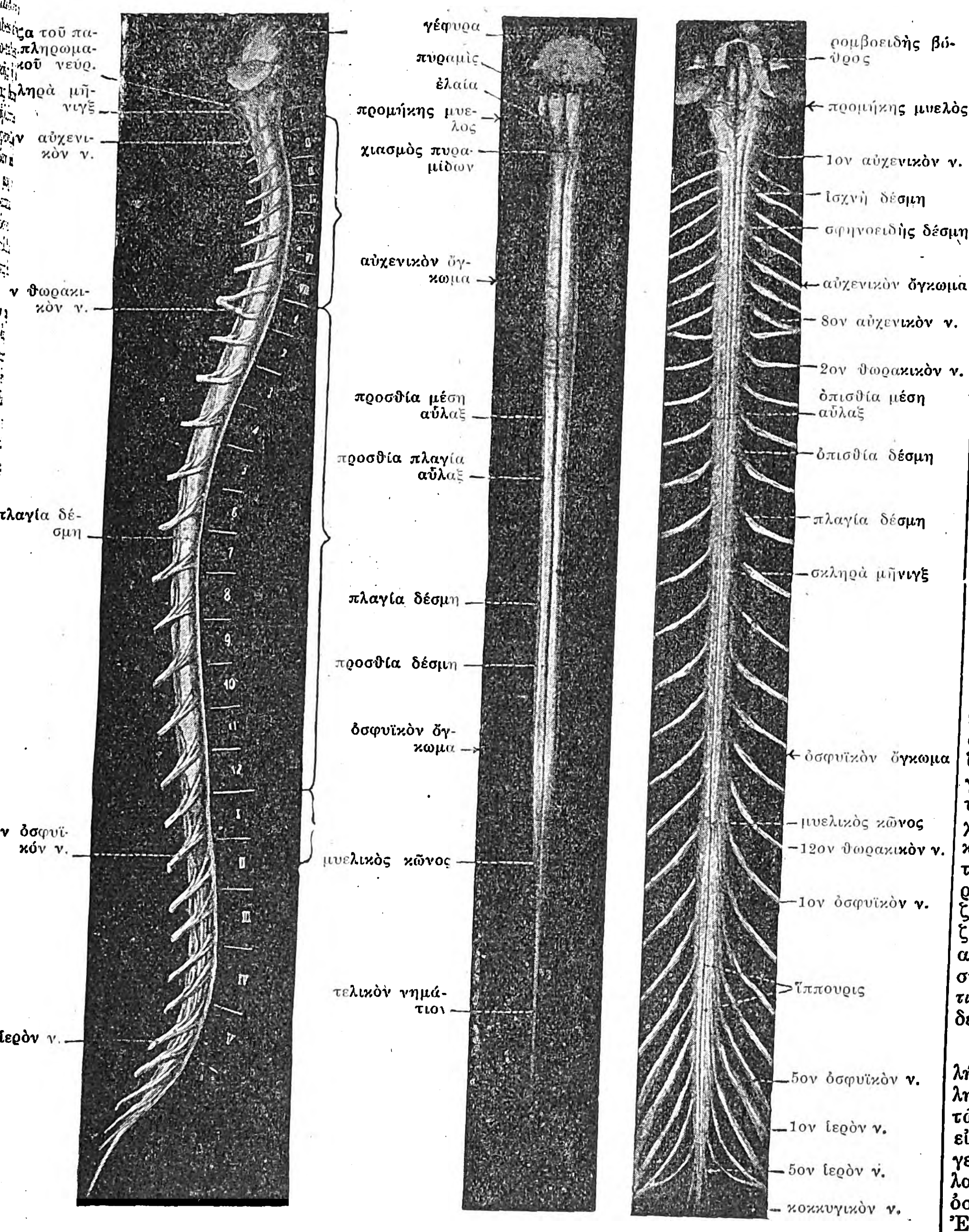

Νωτιαῖος μυελός.

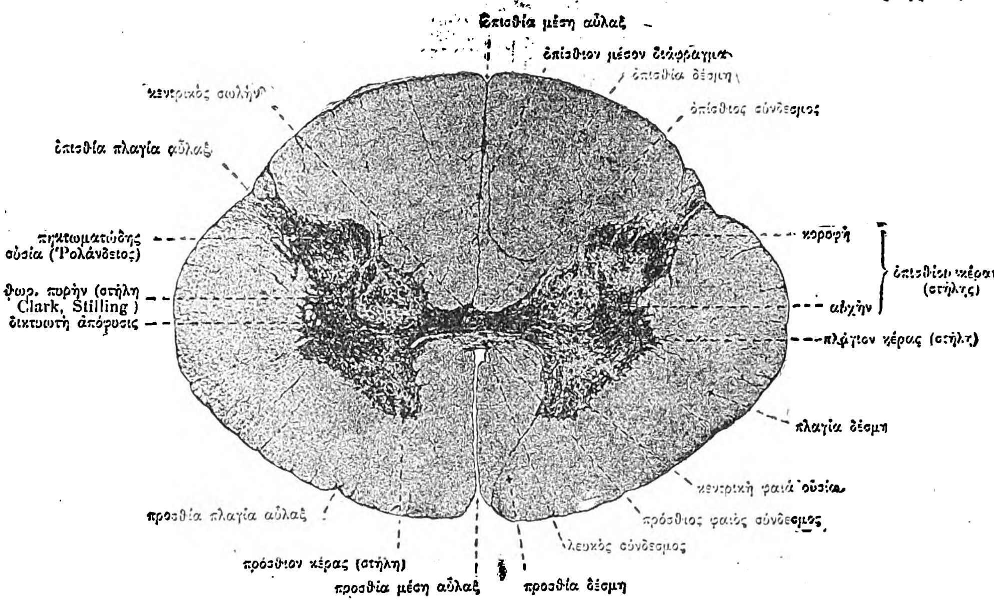

Ἐγκαρσία τομὴ διὰ τοῦ ἄνω μέρους τοῦ ὀσφυϊκοῦ μυελοῦ τοῦ τελείου ἀτόμου.

Digitized by Google

βας καὶ δι' αὐτῶν εἰς τὰς σπονδυλικάς, μεσοπλευρίους, ὀσφυϊκὰς καὶ ἱερὰς φλέβας. —3) *Λεμφαγγεῖα* γνήσια δὲν κατασκηνοῦσιν ἐν τῷ νωτιαίῳ μυελῷ, ἀλλ' ἀντ' αὐτῶν ὑπάρχει τὸ λεμφῶδες ὑγρόν. Ι. Π.

— **νωτιαίου** *μυελοῦ κέρατα [Ἀνατομ]*· βλ. λ. *κέρατα* νωτιαίου μυελοῦ.

— **νωτιαίου** *μυελοῦ τραύματα [Χειρουργ.]*. Τὰ τραύματα τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, λίαν σπάνια ἐν τοῖς παλαιοτέροις πολέμοις, ἐγένοντο συχνότερα ἐν τοῖς Βαλκανικοῖς καὶ ἔτι μᾶλλον κατὰ τὸν Παγκόσμιον. Τὰ τῆς σπονδυλικῆς δὲ στήλης τραύματα, κατ' ἐξαίρεσιν μονήρη συμβαίνοντα, δὲν παρέχουσιν οὐσιῶδες διαφέρον τῇ ἐν πολέμῳ χειρουργικῇ, εἰμὴ ὅταν συγχρόνως τιτρώσκηται καὶ ὁ νωτιαῖος μυελός. Τὰ τραύματα τοῦ νωτιαίου μυελοῦ ὀφείλονται ἢ εἰς τὸ βλῆμα αὐτὸ ἢ εἰς παρασχίδα νύσσουσαν ἢ εἰς εἰσπίεσιν αὐτοῦ ἐκ θραυσμάτων τῆς σπονδυλικῆς στήλης. Τὰ διὰ βολίδων τραύματα τοῦ νωτιαίου μυελοῦ εἶνε προσθιοπίσθια, ὀπισθοπρόσθια, ἐγκάρσια ἢ λοξὰ καὶ συνήθως ἐπιπλέκονται μετὰ τρώσεως οὐσιωδῶν ὀργάνων τοῦ προσώπου, τοῦ λαιμοῦ, τοῦ θώρακος, τῆς κοιλίας, τῆς λεκάνης. Ἀξιοσημείωτος δ' εἶναι ἡ ἔκτασις τῶν διὰ βολίδων τραυμάτων τοῦ μυελοῦ, ἐκτεινομένη συχνάκις ἐπὶ πλείονα ἑκατοστόμετρα. Αἱ δὲ σφαιροβολίδες Schrapnell καὶ τὰ θραύσματα τῶν ὀβίδων, τῶν τορπιλλῶν κατ' ἐξαίρεσιν, διαπράττουσι τραύματα διαμπερῆ, συνήθως δ' ἐμμένουσιν ἐν τῇ κατεαγυίᾳ ῥάχει ἢ ἐν τῷ νωτιαίῳ σωλῆνι.

Τὸ πρῶτον καὶ κύριον σύμπτωμα ἅμα τῷ τραυματισμῷ τοῦ μυελοῦ εἶναι παράλυσις μετ' ἀναισθησίας καὶ διαταραχῶν τῶν σφιγκτήρων τῆς κύστεως καὶ τοῦ ὀρθοῦ. Ἡ παράλυσις δὲν εἶναι πάντοτε πλήρης, δυναμένη ν' ἀντικατασταθῇ ὑπὸ παρέσεως. Ὅσῳ δ' ὑψηλότερον βάλλεται ὁ νωτιαῖος μυελός, τόσῳ αἱ παραλύσεις εἶναι ἐκτενέστεραι καὶ ἀπειλητικώτερα τὰ ἄλλα φαινόμενα. Τὰ ἰσοϋψῶς τῷ 1ῳ ὀσφυϊκῷ σπονδύλῳ τραύματα ἐπάγονται βλάβας μόνον τῶν ῥιζῶν τῶν ἱερῶν νεύρων καὶ ἄρα παράλυσιν τῶν σφιγκτήρων τῆς κύστεως καὶ τοῦ ἀπευθυσμένου καὶ ἀναισθησίαν ὀσχεοπερινεϊκήν. Τὰ δ' ἀπὸ τοῦ 2ου ὀσφυϊκοῦ σπονδύλου καὶ κάτω τραύματα, βάλλοντα τὴν ἱππουρίδα, διεγείρουσι φαινόμενα οὐχὶ τοῦ μυελοῦ, ἀλλὰ διαταραχὰς τῆς νευρώσεως τοῦ ἰσχιακοῦ νεύρου. Βλάβαι δὲ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, ἀντιστοιχοῦσαι εἰς τοὺς τελευταίους θωρακικοὺς σπονδύλους, ἐπάγονται παράλυσιν τῶν κάτω ἄκρων (παραπληγίαν) καὶ διαταραχὰς τῶν ὀρθοκυστικῶν σφιγκτήρων. Ἐφ' ὅσον δ' ὑψηλότερον πρὸς τὴν θωρακικὴν στήλην ἀνέρχονται αἱ βλάβαι, ἐπὶ τοσοῦτον ἡ παράλυσις ἀνερχομένη καταλαμβάνει τοὺς μῦς τοῦ κοιλιακοῦ καὶ θωρακικοῦ τοιχώματος. Ἐπὶ τραυμάτων δ' ἀντιστοιχούντων εἰς τὸν 1ον θωρακικὸν καὶ εἰς τοὺς τρεῖς κατωτέρους αὐχενικοὺς σπονδύλους ἐπέρχεται παράλυσις καὶ τῶν ἄνω ἄκρων μετὰ παραλύσεως τῶν μεσοπλευρίων μυῶν καὶ δυσπνοίας ἀγωνιώδους μέχρις ἀσφυξίας, ἥτις ἀποβαίνει ῥαγδαιοτέρα ἔτι, ὅταν τὸ τραῦμα ἑδράζηται ἰσοϋψῶς τῷ 3ῳ αὐχενικῷ σπονδύλῳ. Αἱ βλάβαι δὲ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, αἱ ἰσοϋψεῖς τοῖς δύο πρώτοις αὐχενικοῖς σπονδύλοις, ἐπιφέρουσι θάνατον ταχὺν ἢ κατόπιν κραταιᾶς δυσπνοίας καὶ ὁλικῆς παραλύσεως τοῦ κορμοῦ καὶ τῶν τεσσάρων κώλων. Ἡ συμπαρομαρτοῦσα τῇ παραλύσει ἀναισθησία καταλαμβάνει ὅλην τὴν ἐν παραλύσει περιοχήν, ἀλλ' εἶναι ἧττον σταθερὰ καὶ ἧττον ἐπίμονος. Συγχρόνως δ' ἐπιφαίνονται ἐπίσχεσις κοπράνων καὶ μάλιστα οὔρων, κυστῖτις, ἀνιοῦσα πυελονεφρῖτις. Τὰ ἀνακλαστικὰ δὲ φαινόμενα ἐλλείπουσιν ἢ εἶναι ἠλαττωμένα ἢ ηὐξημένα. Μετὰ κατάκλισιν ἡμερῶν τινων ἐπιγεννᾶται γάγγραινα ἐκ κατακλίσεως ἐπὶ τῆς ἱερᾶς χώρας, τῶν γλουτῶν, τοῦ ἀγκῶνος, τῆς πτέρνης. Ἡ γενικὴ κατάστασις ἐπιδεινοῦται μᾶλλον καὶ μᾶλλον καὶ ὁ θάνατος εἶναι ἡ συνήθης ἔκβασις, ἐπισκήπτων θᾶττον ἢ βράδιον.

Θεραπεία. Ἡ ἔγερσις καὶ ἡ διακομιδὴ τῶν τοιούτων τραυματιῶν ἐξαιτεῖ ἄκραν προσοχὴν καὶ ἰδιάζουσαν μέριμναν. Πᾶσα ἐγχείρησις εἶναι ἀνωφελής, ἰδίᾳ ἐπὶ τελείας ἐγκαρσίας φθορᾶς τοῦ νωτιαίου μυελοῦ. Ἐπὶ πιέσεως δ' ὅμως αὐτοῦ ὑπὸ βλήματος ἢ θραύσματος ὀστείνου ἢ αἱματώματος ἢ ἐπὶ προεικαζομένης βλάβης τινὸς ἰασίμου, ἐνδείκνυται ἐνίοτε σπονδυλεκτομία, δι' ἧς σπανιώτατα μὲν ἀληθῶς ἐπιτυγχάνεται ἀγαθόν τι ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ καὶ ἡ κατάστασις τοῦ τραυματίου οὐδόλως σχεδὸν ἐξ αὐτῆς ἐπιβαρύνεται. Ι. Π.

νωτιδανὸς (ὁ) (Notidanus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων χονδροπτερυγίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν σελαχωδῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *καρχαριδῶν*, περιλαμβάνον μεγάλου μεγέθους ἰχθῦς μὲ σῶμα ἐπίμηκες καὶ εὔρωστον καὶ κεφαλὴν ἐπιμήκη καὶ χονδρὴν εἰς ὀξὺ ῥύγχος ἀπολήγουσαν. Εἶναι ζῷα σαρκοφάγα. Ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι ὁ *νωτιδανὸς ὁ τεφρὸς* (Notidanus cinereus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζῳολ.]* Τὰ ἀρχαιότερα ἀπολιθωμένα λείψανα *νωτιδανῶν* εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας δογγερίου βαθμῖδος τῆς ἰουρασίου διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Σπάνια λείψανα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς κρητιδικῆς διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ, ἄφθονα δ' ἐντὸς στρωμάτων τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

νωτόβασις (ἡ) (Notobasis) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη, ὧν γνωστότερον ἡ *νωτόβασις ἡ συριακὴ* (Notobasis syriaca), κοινῶς *ἀγριάγκαθο, γαϊδουράγκαθο, γομαράγκαθο, κουφάγκαθο*, φυτὸν ἐτήσιον, κιναροειδές, ἀκανθόφυλλον. Εἶναι ζιζάνιον ἀπαντώμενον συχνότατα εἰς τοὺς ἀγρούς, τὰ κράσπεδα τῶν ὁδῶν κλπ. ἐν Ἑλλάδι καὶ εἰς τὰς λοιπὰς παραμεσογείους χώρας. Ν. Π.

νωτοβράγχια (τὰ) *[Ζῳολ.]*. Καλοῦνται τὰ ὑδρόβια ζῷα, ἅτινα φέρουσι τὰ βράγχια ἐπὶ τῶν νώτων τοποθετημένα. Δ. Ν. Π.

Νωτόγαια (ἡ)· ἀντὶ *Νοτόγαια* (βλ. λ.).

νωτοδελφυΐδαι (οἱ) (Notodelphyidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια μαλακοστράκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἐντομοστράκων*, περιλαμβάνουσα μικροτάτους ὑδροβίους ὀργανισμούς, παρασιτικῶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐνδιαιτωμένους ἐπὶ ἑτέρων ὑδροβίων ζῴων. Γνωστότερον γένος εἶναι ὁ *νωτόδελφυς* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

νωτόδελφυς (ὁ) (Notodelphys) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακοστράκων τῆς οἰκογενείας τῶν *νωτοδελφυϊδῶν*, περιλαμβάνον μικρὰ μαλακόστρακα, ἀπαντῶντα εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θαλάσσας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

νωτοδρομὰς (ἡ) (Notodromas) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακοστράκων τῆς οἰκογενείας τῶν *κυπριδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη ἀπαντῶντα πανταχοῦ τῶν γλυκέων ὑδάτων τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

νωτομελὴς (ὁ, ἡ), —ές (τὸ) (notomèle) *[Τερατ.]*. Τερατογονικὴ διάπλασις, χαρακτηριζομένη ὑπὸ τῆς παρουσίας ἑνὸς ἢ δύο μελῶν παραπληρωματικῶν ἢ ἐπιβοηθητικῶν, ἐμφυομένων ἐπὶ τῆς ῥάχεως (νῶτα). Ἡ τερατομορφία αὕτη παρετηρήθη τὸ πρῶτον εἰς τὸ γένος τῶν βοῶν καὶ βραδύτερον εἰς τὸ ἀνθρώπειον. Ἀνάγεται δὲ εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *πολυμελῶν* τεράτων. Μ. Ν. Κ.

νῶτον (τό)· ἠχρηστευμένος ἑνικὸς τῆς λέξεως *νῶτα* (βλ. λ.).

νωτονήκτης (ὁ) (Notonectes) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *νωτονηκτιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἐντόμων ἀπαντώντων πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *νηχονήκτης ὁ γλαυκὸς* (Nitonectes glaucus), ὅστις ζῇ ἐντὸς τῶν στασίμων ὑδάτων καὶ τρέφεται ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς βιούντων ὑδροβίων ζῴων. Δ. Ν. Π.

νωτονηκτίδαι (οἱ) (Notonectidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων ἡμιπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἑτεροπτέρων*, περιλαμβάνουσα μικρὰ ὑδρόβια ἔντομα, παρεμφερῆ πρὸς τοὺς κορέους. Τὸ μέγεθος τῶν ζῴων τούτων δὲν ὑπερβαίνει τὰ 2 ἑκατοστόμετρα, ἡ κεφαλὴ εἶναι σχετικῶς μεγάλη, αἱ κεραῖαι βραχεῖαι, τὸ ῥύγχος ὀξύ, προβοσκιδοειδὲς καὶ μυζητικόν, οἱ πόδες βλεφαρωτοὶ καὶ κατάλληλοι πρὸς νῆξιν. Ἐκ τῶν πολλῶν γενῶν τῆς οἰκογενείας ἀξιολογώτερον εἶναι ὁ *νωτονήκτης* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

νώτοξυς (ὁ) (Notoxus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *πυρροχοϊδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ κανθάρων πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ἀπαντώντων. Δ. Ν. Π.

νωτόποδα (Notopoda) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια *καρκίνων* (βλ. λ.).

νωτόπτερος (ὁ) (Notopterus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων τελεοστέων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυσοστόμων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πολυοδοντιδῶν*, περι[λαμ]βάνον ἐλάχιστα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰ γλ[υκέα] ὕδατα τῶν θερμῶν χωρῶν τῆς γῆς. Δ. Ν. [Π.]

νώτορνις (ἡ) (Notornis) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γέ[νος] ἐξαφανισθὲν πτηνῶν *καλοβατικῶν* τῆς οἰκογ[ενείας] τῶν *ῥαλλιδῶν*, περιλαμβάνον ὀλίγα εἴδη τῆς νε[οζη]λανδικῆς περιοχῆς. Τὸ ἀνάστημα τῶν ζῴων τ[ού]των ἦτο περίπου ἴσον πρὸς τὸ τῶν σημεριν[ῶν ἰν]διάνων. Γ. Κ. [Γ.]

νωτόσαυρος (ὁ) *[Παλαιοζ.]*· βλ. *νοθόσαυρος*.

νωτοφύλακες (οἱ) *[Βυζαντ.]*. Ἐκαλεῖτο οὕ[τως] ἐν τῷ βυζαντινῷ στρατῷ ἡ 3η γραμμὴ παρ[ατά]ξεως μάχης, ἔχουσα προορισμὸν νὰ προστατ[εύῃ] τὰ νῶτα τοῦ μαχομένου στρατεύματος. Ὡς [νωτο]φύλακες διετίθεντο συνήθως 2 τάγματα (δυνά[μεως] 200—400 ἀνδρῶν ἕκαστον), ἅτινα ἐτάσσοντο [εἰς] ἀπόστασιν μιᾶς σαγιττοβολῆς (250—300 μέτ[ρων]) ἀπὸ τῆς 2ας γραμμῆς, τὸ μὲν ὄπισθεν τοῦ δε[ξιοῦ], τὸ δὲ ὄπισθεν τοῦ ἀριστεροῦ κέρατος αὐτ[ῆς]. Ν. [...]

νωτοχορδὴ (ἡ), ἡ *νωτιαία χορδὴ [Ἐμβρ...]*. Ἀξονικὸν ἐρειστικὸν ὄργανον, ἐκτεινόμενον κ[ατὰ] μῆκος τοῦ νωτιαίου ἄξονος τοῦ ἐμβρύου, πρό[δρο]μον τῆς σπονδυλικῆς στήλης. [...]

νωτορύκτης (ὁ) (Notoryctes) *[Ζῳολ.]*. Γέ[νος] θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μαρσιποφ[όρων]* τῆς οἰκογενείας τῶν *μονοδελφιδῶν*, περιλαμβά[νον] μικρότατα θηλαστικά, παρόμοια πρὸς τοὺς ἀσ[πά]λακας. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *νωτορύκτης ὁ τύφλωψ* (Notoryctes typhlops), ὅστις ἔχει μῆκο[ς] περίπου ἑκατοστομέτρων, μάρσιπον μικρότατον, [πό]δας βραχεῖς καὶ ἰσχυροὺς μετὰ γαμψῶν ὀνύ[χων], δι' ὧν κατασκευάζει ὑπογείους στοὰς ἔνθα καὶ [...] διαιτᾶται τρεφόμενον ἐκ τῶν νυμφῶν τῶν δια[φό]ρων ἐντόμων. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Αὐστραλίαν. Δ. Ν. [Π.]

νωτότρημα (τὸ) (Nototrema) *[Ζῳολ.]*. Γέ[νος] ἀμφιβίων ἀνούρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φαν[ερο]γλώσσων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ὑλιδῶν*, περιλαμβά[νον] βατράχους μικροῦ μεγέθους, ἀπαντῶντα [ἐν] τῷ Μεξικῷ. Δ. Ν. [Π.]

νωτοφολὶς (ἡ) (Notopholis) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἑ[ρ]πετῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαύρων* τῆς οἰ[κο]γενείας τῶν *σαυριδῶν*, περιλαμβάνον σαύρας [μι]κροῦ μεγέθους μὲ οὐρὰν μακροτάτην, γλ[ῶσ]σαν ἐκτατήν, ῥαχιαίας φολίδας μεγάλας καὶ [...]πέδους. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *[νωτο]φολὶς ἡ μελανόστικτος* (Notopholis nigromac[ulata]), ἥτις ἀπαντᾷ εἰς τὰς παρὰ τὴν Μεσόγειον [χώρας] καὶ παρ' ἡμῖν εἰς τὰς Ἰονίους νήσους. Δ. Ν. [Π.]

Νώττελ (Nuttal), ***Θωμᾶς***. Ἄγγλος βοτα[νικὸς] καὶ ὀρνιθολόγος (1786—1859). Κατ' ἀρχὰς εἰ[ργά]σθη ἐν Ἀγγλίᾳ ὡς τυπογράφος. Τῷ 1808 με[τέβη] εἰς Ἀμερικήν, ἔνθα ἐπεδόθη εἰς μελέτας τῶν [φυ]τῶν τῆς χώρας ταύτης. Κατὰ τὰ ἔτη 1825—1[...] ἦτο ἐπιμελητὴς τοῦ βοτανικοῦ κήπου τοῦ πα[νεπι]στημίου Χάρβαρντ. Τῷ 1842 ἐπανῆλθεν εἰς Ε[ὐ]ρώπην. Ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν ἔργων του ἀ[ξιο]λογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Γένη τῶν βορειοαμ[ερικα]νικῶν φυτῶν καὶ κατάλογοι τῶν εἰδῶν» (1818, τό[μ...]), «Ἡ βορειοαμερικανικὴ δασικὴ χλωρίς. Δένδρα μ[ὴ πε]ριγραφέντα ὑπὸ τοῦ Φ. Α. Μισῶ» (1842—1849, τό[μ...]), «Ἐγχειρίδιον ὀρνιθολογίας τῶν Ἡνωμένων Πολ[ιτειῶν] τῆς Ἀμερικῆς καὶ τοῦ Καναδᾶ» (1832 καὶ 1834). [...]

Νώϋκομ (Neukomm), ***Σιγισμόνδος***. Αὐσ[τρια]κὸς συνθέτης (1778—1858). Μαθητὴς τοῦ Μ[...] καὶ τοῦ Ἰωσὴφ Χάϋδν, διετέλεσε κατὰ περι[όδους] μουσικὸς διευθυντὴς ἐν Στοκχόλμῃ, Πετρου[πόλει], Βιέννῃ, Ρίῳ Ἰανεΐρῳ, Βελγίῳ, Ὁλλανδίᾳ κα[ὶ ἀλ]λαχοῦ. Κυρίως ἔδρασεν, ἐν Παρισίοις, ἔνθα [ἐτι]μήθη χάρις εἰς ἓν «Ρέκβιεμ», συντεθὲν εἰς μ[νή]μην τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ'. Ὁ κατάλογος τῶν ἔ[ργων] του περιλαμβάνει: 10 γερμανικὰ μελοδράμα[τα], ὀρατόρια, 15 λειτουργίας, 5 Te Deum, ψα[λμοὺς] εἰς ἀγγλικήν, γερμανικήν, ἰταλικὴν καὶ λατ[ινικὴν] γλῶσσαν, περὶ τὰς 200 μελῳδίας, χορῳδία[ς], στὰ ἔργα μουσικῆς δωματίου, ἐν κοντσέρτο [...]γωγάς, μίαν συμφωνίαν, φαντασίας, δι' [...] δι' ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον κτλ.

νωχέλεια (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ νωχελοῦ[ς ...]λεια, ἀδιαφορία, νωθρότης.

νωχελὴς (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ἀμελής, ἀδιάφορο[ς, νω]θρός.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Ν

Digitized by Google

Ξ

Ξ. Τὸ Ξ εἶναι τὸ δέκατον τέταρτον γράμμα τοῦ .ληνικοῦ ἀλφαβήτου, προῆλθε δὲ ἐκ τοῦ φοινικι-ῦ sameh—δεκάτου πέμπτου γράμματος τοῦ οἰ-ίου ἀλφαβήτου—ἀγνώστου σημασίας (κατά τινας]λοῦντος πάσσαλον ἢ στῦλον).

—*[Παλαιογραφ.]* Τὸ φοινικικὸν σάμεχ ἐγράφετο ; ≢ . ≢ ἢ ≢ . τὸ δὲ ἑλληνικὸν ξῖ (ἢ ξεῖ, ξῦ) ιτὰ ποικίλους κατὰ τοὺς διαφόρους τόπους καὶ όνους τρόπους, ἤτοι ὡς ≢ ἐν Κέῳ (ΣΤ' αἰῶν Χ.) καὶ Κερκύρᾳ (περὶ τὸ 600 π. Χ.), ὡς ≢ ἐν ωνίᾳ (Ἐφέσῳ, Μιλήτῳ κ. ἀ.), Ναυκράτιδι τῆς γύπτου, ἐν Ἀρκαδίᾳ, Κύπρῳ, Κορίνθῳ, Κερκύρᾳ, ρακούσαις κ. ἀ., ὡς ⊢⊣ ἐν Ἀμοργῷ (ΣΤ' αἰῶν Χ.) καὶ ⊢⊣ ἐν Δ. Ἀργολίδι (Ε' αἰ. π. Χ.), ὡς ⊔ ἐν Βοιωτίᾳ (ΣΤ' αἰ. π. Χ.), ὡς + ἐν Λακω-κῇ (ΣΤ' αἰ. π. Χ.), Εὐβοίᾳ, Φωκίδι καὶ Λοκρίδι ' αἰ. π. Χ.), Θεσσαλίᾳ, Ἤλιδι (ΣΤ' καὶ Ε' αἰ. Χ.), ὡς Χ ἐν Λ. Ἀργολίδι, ἐν Λακωνικῇ, ἐν Ἤλιδι, ἐν Κύμῃ τῆς Εὐβοίας (ἐπειδὴ δὲ τὸ λατι-ιὸν ἀλφάβητον προῆλθεν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἔκ ος ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, κατὰ τὸ ὁποῖον τὸ ἐγράφετο ὡς τὸ χῖ, διὰ τοῦτο καὶ οἱ Ρωμαῖοι ὰ τοῦ Χ παρέστησαν τὸν ὅμοιον πρὸς τὸ ἑλλη-ιὸν ξῖ φθόγγον των), ὡς Χ τέλος ἐγράφετο τὸ ἐν Παμφυλίᾳ καὶ ὡς Ξ ἐν Χίῳ (Ε' αἰ. π. Χ.), Ἀρκαδίᾳ, ἐν Τάραντι τῆς Ν. Ἰταλίας κ. ἀ. Εἰς ια ἀλφάβητα ἀρχαϊκώτερα καὶ ἀτελέστερα, ὅπως χ. τὰ τῆς Μήλου καὶ Θήρας, δὲν ὑπῆρχεν ἰδιαί-ρον διὰ τὸ ξ γράμμα, ἀλλ' ἐγράφετο τοῦτο διὰ ο συγχρόνως γραμμάτων: ΧΣ. Κατὰ τοὺς ἀλε-νδρινούς, τοὺς ρωμαϊκοὺς καὶ τοὺς βυζαντινοὺς όνους ἀπαντῶμεν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος γράμμα ὸ διαφόρους μορφὰς (κατὰ τὴν ἐπισεσυρμένην ως γραφήν): Ξ, Ξ, Ʃ, ξ, ξ, ξ, ξ, ζ, ξ .. κ.λ. (Ἰδ. Παλαιογραφίαν Thomson — Λαμπρου, ,. 2).

Τὸ λατινικὸν Χ ἐγράφετο:

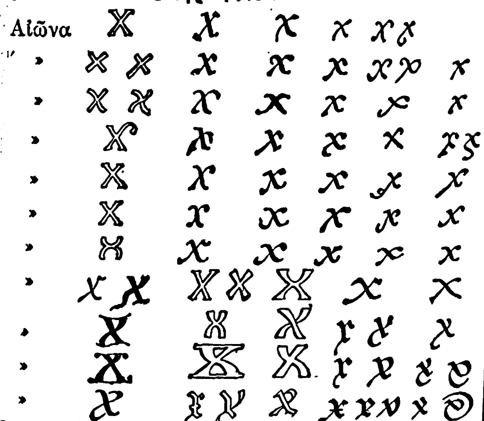

Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους τὸ ἑλληνικὸν Ξ ίφεται ὡς ἑξῆς:

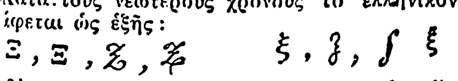

δὲ Χ τῶν λατινοφθόγγων γλωσσῶν ὡς ἑξῆς:

-*[Γλωσσολογ.]* Περὶ τοῦ *ξῖ* (καὶ τῶν λοιπῶν ιῶν Ζ, Ψ) ὁ μὲν Διονύσιος ὁ Θρᾷξ λέγει: «*σύγ-αι τὸ μὲν Ζ ἐκ τοῦ Σ καὶ Δ, τὸ δὲ Ξ ἐκ τοῦ αὶ Σ, τὸ δὲ Ψ ἐκ τοῦ Π καὶ Σ*» ἤτοι ἕκαστον τούτων εἶναι ταχυγραφικὴ παράστασις δύο γγων, συμπλέγματος δύο φθόγγων, ὁ δὲ Διο-ος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ἐν τῷ Περὶ συνθέσεως ιάτων σελ. 166 λέγει: «*τρία δὲ διπλᾶ, τό τε Ζ τὸ Ξ καὶ τὸ Ψ. Διπλᾶ δὲ λέγουσιν αὐτὰ ἤτοι τὸ σύνθετα εἶναι, τὸ μὲν Ζ διὰ τοῦ Σ καὶ Δ, ὲ Ξ διὰ τοῦ Κ καὶ Σ, τὸ δὲ Ψ διὰ τοῦ Π καὶ υνεφθαρμένων ἰδίαν φωνὴν λαμβάνοντα*» καὶ ἐν 172: «*τὸ μὲν γὰρ Ξ διὰ τοῦ Κ, τὸ δὲ Ψ διὰ τοῦ Π τὸν συριγμὸν ἀποδίδωσι, ψιλῶν ὄντων ἀμφοτέρων, τὸ δὲ Ζ μᾶλλον ἡδύνει τὴν ἀκοὴν τῶν ἑτέρων*». Ἀλλ' ὅτι τὸ Ξ δὲν ἦτο πανταχοῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἁπλῆ σύναψις τοῦ Κ μετὰ τοῦ Σ, γίνεται φανερὸν ἐκ τοῦ ὅτι ἀλλαχοῦ μὲν ἀντ' αὐτοῦ ἐχρησιμοποίουν τὸ ΚΣ, ἀλλαχοῦ δὲ τὸ ΧΣ καὶ ἀλλαχοῦ τὸ ΗΣ (=hs), ὡς λ. χ. ΝΑΗΣΙΟΣ, ΕΗΣΟΧΟΣ=Νάξιος, ἔξοχος κ.οὕ.κ. Τὸ Ξ ἀπαντῶμεν ἰδίως εἰς τὸν ἐνεργητικὸν καὶ μέσον μέλλοντα καὶ ἀόριστον οὐρανολήκτων ρημάτων: (κηρυκ—) *κηρύξω, ἐκήρυξα*, (πλεκ—) *πλέξω, ἔπλεξα, πλέξομαι, ἐπλεξάμην*, (ταραχ—) *ταράξω, ἐτάραξα*, (ταγ—) *τάξω, ἔταξα, τάξομαι, ἐταξάμην*, (ἀνοιγ—) *ἀνοίξω, ἀνέῳξα* κ.λ. κ.λ., εἰς τὰ ὡσαύτως ἐξ οὐρανολήκτων θεμάτων σχηματισθέντα παράγωγα ὀνόματα εἰς *—ις* (ταγ—) *τάξις*, (λεγ—) *λέξις*, (μειγ—) *μεῖξις*, (σεχ—) *ἕξις* κ.λ., πρβλ. καὶ λατιν. (intellig-o) intellexi, (voc-is) vox, (leg-is) lex, (conjug-is) conjux κλ. κλ. Τὸ —ξ τῆς προθέσεως *ἐξ* ἡπλοποιήθη διαφόρως κατὰ τὰς διαφόρους διαλέκτους, δι' ὃ ἀλλαχοῦ μὲν (ἀποβληθέντος τοῦ δευτέρου στοιχείου του) προῆλθεν ἡ *ἐκ* (πρὸ συμφώνου): *ἐκ-τείνω, ἐκ-βάλλω, ἔκ τινος* (παρὰ τὰ *ἐξ-άγω, ἐξ-έχω, ἐξ ἐμοῦ* κ.λ.), ἀλλαχοῦ ὅμως, καὶ δὴ ἐν Κρήτῃ, Ἀρκαδίᾳ, Βοιωτίᾳ καὶ Θεσσαλίᾳ, ἀποβληθέντος (ὡσαύτως πρὸ συμφώνου εἴτε ἐν συνθέσει εἴτε ἐν συντάξει) τοῦ πρώτου, δηλαδὴ τοῦ οὐρανικοῦ στοιχείου του, προῆλθεν ὁ ἕτερος τύπος τῆς ρηθείσης προθέσεως, ἤτοι *ἐς* (=ἐκ), διάφορος βεβαίως τῆς ἐκ τοῦ *ἐνς* προελθούσης προθέσεως *ἐς* (καὶ *εἰς*), πρβλ. *ἐς κακῶν, ἐς χώρας* (ἐ(κ)ς κακῶν, ἐ(κ)ς χώρας)=ἐκ κακῶν, ἐκ χώρας, *ἐσκαλέω* (ἐ(κ)σ-καλέω) =ἐκκαλέω-ῶ, *ἔσγονος, ἐσδοκὰ* (ἔ(κ)σ-γονος, (ἐ(κ)σ-δοκὰ)=ἔκγονος, ἐκδοχή, *ἐσδέλλω* (ἐ(κ)σ-δέλλω)= ἐκβάλλω κ. οὕ. κ. Ἐναλλαγὴν τοῦ Ξ πρὸς τὸ Σ (δι' ἄγνωστον, μέχρι τοῦδε τοὐλάχιστον, λόγον) ἀπαντῶμεν εἰς τὰ ἀρχαῖα *ξὺν* καὶ *σύν, ξύλινος* καὶ *σύλινος, ξόανον* καὶ *σοάνη* (πρβλ. καὶ *ψελλίζω* καὶ *σελλίζω* κ.λ.).

Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

—*[Βραχυγρ.]* Τὸ ξ (Ξ) χρησιμοποιεῖται βραχυγραφικῶς καὶ συμβολικῶς εἰς ποικίλας περιστάσεις. Ὡς ἀριθμητικὸν σύμβολον ἔχει ἣν καὶ τὸ ἑβραϊκὸν *σάμεχ* καὶ τὸ ἀραβικὸν *σὶν* ἀξίαν, ἤτοι: τονούμενον ἄνωθεν (ξ') ἰσοδυνάμει ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ μὲ τὸν ἀριθμὸν ἑξήκοντα καὶ τὸ τακτικὸν (ἑξηκοστὸς) καὶ τὸ ἐπιρρηματικόν του (ἑξηκοντάκις), τονούμενον δὲ κάτωθεν (͵ξ) μὲ τὸν ἀριθμὸν ἑξήκοντα χιλιάδες καὶ τὸ τακτικὸν (ἑξηκοντάκις χιλιοστὸς) καὶ τὸ ἐπιρρηματικόν του (ἑξηκοντάκις χιλιάκις). Ἐν τοῖς βιβλίοις, τὰ ὁποῖα ἔχουν οἱασδήποτε ὑποδιαιρέσεις, σημαίνει τὴν ἑξηκοστὴν κατὰ σειρὰν (κεφ. *Ξ* κλπ.), εἰς τὰς ἐκδόσεις ὅμως τῆς «Ἰλιάδος» καὶ τῆς «Ὀδυσσείας» τοῦ Ὁμήρου σημαίνει τὴν δεκάτην τετάρτην ραψῳδίαν, διότι εἰς τὴν ἀρίθμησίν των ἐλήφθη ἡ σειρὰ ἁπλῶς τοῦ ὁριστικοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. Εἰδικώτερον ἐπεκράτησεν ὅπως εἰς τὰς παραπομπὰς διὰ μὲν τοῦ *Ξ* (κεφαλαῖον) σημαίνηται ἡ δεκάτη τετάρτη ραψῳδία τῆς «Ἰλιάδος», διὰ δὲ τοῦ *ξ* (μικρὸν) ἡ δεκάτη τετάρτη τῆς «Ὀδυσσείας». Τὸ *Ξ.* κατ' ἐπίτμησιν τίθεται καὶ ὡς ἀρχικὸν κυρίων ὀνομάτων (Ξενοφῶν, Ξενοφάνης κλπ.).

> Διὰ τοῦ *Ξ*— ἀπεδόθησαν ἐνταῦθα ἐκ τῶν λατινοφθόγγων τὰ διὰ τοῦ *Ks*— καὶ *X*— γραφόμενα, πλὴν τῶν ἀπὸ *X*— ἱσπανικῶν, ἅτινα ζητητέα εἰς *X*, τῶν ἀπὸ *X* πορτογαλικῶν καὶ καταλανικῶν, ἅτινα ἀπεδόθησαν διὰ τοῦ *Σ*, καὶ τῶν ἀπὸ Cs οὐγγρικῶν καὶ Cs καὶ Cz πολωνικῶν, ἅτινα ἀπεδόθησαν διὰ τοῦ *Τσ*—.

—*[Ἀρχ. Μουσ.]* Ἐν τῇ ἀλφαβητικῇ παρασημαντικῇ τῆς ἑλληνικῆς, τὸ κεφαλαῖον τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου στοιχεῖον *Ξ*, προτασσόμενον ἑτέρου τοῦ αὐτοῦ ἀλφαβήτου κεφαλαίου στοιχείου, εὕρηται, παρ' Ἀλυπίῳ, κατὰ τρεῖς τρόπους: α') Ξῖ καὶ Κάππα ἀνεστραμμένον ἐδείκνυε τὰς ἑξῆς τονιαίας θέσεις: 1) τὴν τρίτην διεζευγμένων ἐν τῷ ὑπολυδίῳ τρόπῳ καὶ κατὰ τὰ τρία γένη, διατονικόν, χρωματικὸν καὶ ἐναρμόνιον (Νη τῆς μέσης· do_2)· 2) τὴν τρίτην συνημμένων ἐν τῷ ἰαστίῳ τρόπῳ κατὰ τὸ διάτονον καὶ χρωματικὸν γένος (Νη τῆς μέσης· do_2) καὶ 3) τὴν παρυπάτην μέσων ἐν τῷ ὑπεριαστίῳ τρόπῳ κατὰ τὸ διάτονον καὶ χρωματικὸν γένος (Νη τῆς μέσης· do_2). β') Ξῖ διπλοῦν ἀνεστραμμένον καὶ Πῖ διπλοῦν ἀνεστραμμένον ἐδείκνυε τὴν παρυπάτην ὑπάτων ἐν τῷ ὑποφρυγίῳ τρόπῳ καὶ κατὰ τὰ τρία γένη (Ζω τῆς μέσης· si_1). γ') Ξῖ καὶ Κάππα ἀνεστραμμένον ἐπὶ τὴν ὀξύτητα ἐδείκνυε τὴν τρίτην ὑπερβολαίων ἐν τῷ ὑπεριαστίῳ τρόπῳ κατὰ τὸ διάτονον γένος (Νη τῆς νήτης· do_3). Αἱ ἀνωτέρω τονιαῖαι θέσεις τῶν δύο παρυπάτων (ὑπάτων καὶ μέσων) ὡς καὶ αἱ τρεῖς τρίται (συνημμένων, διεζευγμένων καὶ ὑπερβολαίων) εὑρίσκοντο ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὕψους τῆς χορδῆς ἔν τε τῷ διατόνῳ καὶ χρωματικῷ γένει· ἐν τῷ ἐναρμονίῳ ὅμως ἦσαν βαρύτεραι τῶν ἀντιστοίχων διατόνων καὶ χρωματικῶν κατὰ δίεσιν τεταρτημοριαίαν. Σημειωτέον ὅτι ἕνεκα ἀπωλείας φύλλου ἐν τῷ ἀρχετύπῳ τοῦ Ἀλυπίου «Μουσικῇ εἰσαγωγῇ», ἐλλείπουσι τὰ σημεῖα τοῦ ὑπερφρυγίου τρόπου κατὰ τὸ ἐναρμόνιον γένος ἀπὸ τῆς παρυπάτης μέσων καὶ ἐφεξῆς, ἅπαντα δὲ τὰ τοῦ ἰαστίου, ὑποϊαστίου, ὑπεριαστίου, δωρίου, ὑποδωρίου καὶ ὑπερδωρίου τρόπου κατὰ τὸ αὐτὸ γένος.

Ν. Α. Χ.

ξ— *[Γλωσσ.]*· βλ. *ξε—*.

ξα—· ἡ ἀρκτικὴ συλλαβὴ εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν τῶν ἀπὸ *ἐξα—* ἀρχομένων λέξεων εἰς τὴν καθαρεύουσαν: *ξαγοράζω, ξαγορεύω, ξάδερφος, ξαρμυρίζω, ξάρτια, ξαρχῆς, ξασφαλίζω, ξαφρίζω, ξαφτέρυγα κτλ.*· βλ. *ἐξαγοράζω, ἐξαγορεύω κλπ.*

ξαβασκαίνω· βλ. λ. *ξεβασκαίνω*.

ξαβδέλιασμα (τὸ) *[Κτην.]*· βλ. *ξεβδέλιασμα*.

Ξαβέριος (Xaverius), ***Φραγκῖσκος***. Ἅγιος τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἐπονομαζόμενος ἀπόστολος τῶν Ἰνδιῶν, γεννηθεὶς δὲ τῷ 1506 ἢ 1497 ἐν τῷ φρουρίῳ Ξαβιὲ παρὰ τὴν Παμπελοῦναν καὶ ἀποθανὼν ἐν Σανσιὰν τῆς Κίνας τῷ 1552. Ἀνεκηρύχθη ἅγιος τῷ 1623 ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου ΙΕ' καὶ προστάτης τῶν Ἰνδιῶν ὑπὸ Βενεδίκτου τοῦ ΙΔ'. Διδάσκων περὶ τὸ 1534 ἐν Παρισίοις τὴν ἀριστοτελικὴν φιλοσοφίαν, προσηλυτίσθη ὑπὸ τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ τάγματος τῶν ἰησουϊτῶν Ἰγνατίου Λοϋόλα καὶ ὡρκίσθη ν' ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν συμφερόντων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἁγίας Ἕδρας. Τῷ 1537 μετέβη εἰς Βενετίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βολωνίαν, ὁπόθεν ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ πάπα ὡς ἱεραπόστολος εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας κατὰ παράκλησιν Ἰωάννου τοῦ Γ' τῆς Πορτογαλίας, ὅστις ἀνέλαβε καὶ τὰς δαπάνας τῆς ἀποστολῆς. Ἀφιχθεὶς εἰς Γκόαν τῶν Ἰνδιῶν, ἐπεχείρησε τέσσαρας ἱεραποστολάς, τὰς ὁποίας ἤγαγεν ἐπιτυχῶς εἰς πέρας, προσηλυτίσας πολυαρίθμους ἰθαγενεῖς εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Τῷ 1552 ἀνεχώρησεν ἐκ Γκόα διὰ τὴν τελευταίαν του ἱεραποστολὴν εἰς Κίναν, τὴν ἐκχριστιάνισιν τῆς ὁποίας ἐθεώρει ὡς ἀπαραίτητον προηγούμενον διὰ τὴν ἐκχριστιάνισιν καὶ τῆς Ἰαπωνίας. Προσβληθεὶς ὅμως κατά τινα περιοδείαν ὑπὸ πυρετοῦ ἀπέθανε. Τὸ σῶμά του μετεφέρθη εἰς Γκόα καὶ ἐγένετο ἀντικείμενον λατρείας τῶν πιστῶν. Ὁ Ξαβέριος εἶναι ὁ πρῶτος ἐγκαινιάσας τὰς μεγάλας ἰησουϊτικὰς ἀποστολάς.

Θ. Π.

Ξαβερίου ***λιμενοβραχίων*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ποτὲ χηλὴ τοῦ στομίου τοῦ κυρίως λιμένος τοῦ Πειραιῶς καὶ δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι αὐτὸ (*πλάτ.* 37° 56' 11" Β., μῆκ. 23° 38' 07' Ἀν., *χάρτ.* ἀγγλ. 1520: Piraieus and Phalerum), πλησίον τῆς θέσεως, εἰς

Digitized by Google

ἣν ἠγείρετό ποτε ὁ λέων τῶν Βαράγγων, ἄντικρυ δὲ τῆς χηλῆς ἐφ' ἧς εὑρίσκετο τὸ πυροβολεῖον χαιρετισμοῦ. Ἡ τοπωνυμία αὕτη, ἀντικαταστήσασα παλαιοτέραν *Καρενάγιο τοῦ Καλούδη*, ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ μικροῦ λεμβουργείου καὶ τροπιστηρίου, ὠφείλετο εἰς Ἰταλόν τινα Ξαβέριον Σάντον, ἱδρύσαντα τῷ 1878 ζυθοπωλεῖον ἐξοχικὸν εἰς τὴν ἔρημον τότε τοποθεσίαν ταύτην. Ἀμφότεραι αἱ χηλαὶ αὗται ἐξηφανίσθησαν λόγῳ τῆς διαμορφώσεως τοῦ τεχνητοῦ λιμένος. Ἡ θέσις τῆς χηλῆς ὅμως Ξαβερίου, ἐφ' ἧς ἐλειτούργει ἀπὸ τοῦ 1881 πράσινος σταθερὸς φανός, δύναται νὰ ἀναγνωρισθῇ, διότι εὑρίσκετο εἰς τὸ ΒΑ. σύνορον τοῦ ὡρονομικοῦ σταθμοῦ. Σ. Ε. Λ.

ξάγι (τό)· δημοτ., μετρικὴ μονὰς χωρητικότητος ἀλλαχοῦ ἄλλη· δοχεῖον ὡρισμένης χωρητικότητος σιτηρῶν, δι' οὗ μετρεῖται τὸ ὑπὸ τῶν μυλωθρῶν λαμβανόμενον ποσοστὸν ὡς δικαίωμα ἀλέσεως· || αὐτὸ τοῦτο τὸ λαμβανόμενον ὑπὸ τῶν μυλωθρῶν οἱασδήποτε ποσότητος, ἄλλως *ἀλεστικά*: «πρῶτα θὰ πάρω τὸ ξάγι μου» || μέτρον δημητριακῶν καρπῶν, τὸ ἥμισυ τοῦ κοιλοῦ, ὅθεν ἐνιαχοῦ καλεῖται *(ἡ)μίκοιλο*, 10—12 περίπου ὀκάδων, ὅταν πρόκειται περὶ σίτου, ὀλιγωτέρων δέ, ὅταν πρόκειται περὶ κριθῆς, ἀραβοσίτου, ὀσπρίων κλπ.· || μέτρον πυρίτιδος καὶ σφαιριδίων διὰ τὰ κυνηγετικὰ ὅπλα· || μέτρον μεταξοσπόρου καὶ ἄλλων πολυτίμων πραγμάτων (μεσαιων. *ἐξάγιον*, τὸ ἕκτον τῆς οὐγγίας, ἐκ τοῦ λατ. exagium).

ξαγιάζω· δημοτ., λαμβάνω μὲ τὸ ξάγι, μὲ τὸ μέτρον τοῦ μυλωθροῦ (τὸ ὁποῖον συνήθως εἶναι μεγαλυτέρας χωρητικότητος ἢ ὅσης δικαιοῦται), λαμβάνω δολίως, ὑπεξαιρῶ.

ξαγκαθιά (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *βερβερὶς ἡ κρητικὴ* (Berberis cretica).

ξαγκίστρωμα (τό)· ναυτ., ὅρος τῆς κοινῆς ναυτικῆς γλώσσης, ἀνταποκρινόμενος, ἐπὶ ἀγκύρας, πρὸς τὸν ἐπίσημον *ἀνάσπασις* καὶ τοὺς ξενικοὺς dérapage (γαλλ.) καὶ weighing the anchor (ἀγγλ.). Σ. Ε. Λ.

ξάγναντο (τό)· δημοτ., τόπος περίοπτος, ὅπόθεν δύναταί τις νὰ βλέπῃ μακράν, ἄλλως *ἀγνάντι*.

Ξάγναντο *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀβραμιοῦ τῆς ἐπαρχίας Καλαμῶν τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Κάτ. (1928) 75. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Χατζαλί*. —2) Χωρίον τῆς κοινότητος Δρατσίστης τῆς ἐπαρχίας Δράμας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 86. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Καρσί-Τσιφλίκ*.

ξαγοράρης (ὁ)· ἰδιωμ., ὁ πνευματικός, ὁ ἐξομολογητὴς (ἐκ τοῦ ἐξαγορεύω=ἐξομολογῶ).

ξαγορεύω (ἰδιωμ.=ἐξαγορεύω)· ἐξομολογῶ.

ξαγρυπνῶ, καὶ *—άω*· μένω ἄγρυπνος, χάνω τὸν ὕπνον μου, ἀγρυπνῶ: «μὲ ξύπνησε τὸ παιδὶ τὴν νύχτα καὶ ξαγρύπνησα, δὲν κοιμήθηκα πιά» (ἡ *ἐξ* ἐπιτατικῶς).

ξαδιάντροπος, *—η, —ο*, καὶ *ξεδιάντροπος*· δημοτ., ἀναίσχυντος, ἀναιδής, ἄλλως ἀδιάντροπος (πρόθεσις *ξε—* ἐπιτατικῶς).

Ξάθροι (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Αὐτόνομος ἰνδικὸς λαὸς τῶν ΒΔ. ἐντὸς τοῦ Γάγγου Ἰνδιῶν, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀρριανοῦ (*Ἀναβ.* V, 15, 1). Κατῴκουν ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ μέσου ροῦ τοῦ Ἰνδοῦ καὶ ἦσαν οἱ μόνοι ἐκ τῶν περιοίκων λαῶν, οἱ ὁποῖοι προσεχώρησαν αὐθορμήτως εἰς τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον τῷ 326 π. Χ., βοηθήσαντες αὐτὸν εἰς τὴν ναυπήγησιν 30 πλοίων. Α. Θ. Σ.

ξαίνω, ἀόρ. *ἔξανα*, παθ. μετχ. δημοτ. *ξασμένος*· τὸ συνεστηκός, τὸ πεπιεσμένον ἔριον κττ., καθιστῶ ἀραιόν, κατάλληλον πρὸς κλῶσιν, πρβ. *λαναρίζω*: παροιμ. «κάθισα νὰ ξανασάνω κι' εὕρηκα μαλλιὰ νὰ ξάνω», «ξασμένο μαλλί».

ξαρίδι (τό)· δημοτ., ἡ πρώτη καὶ τελευταία σανὶς τοῦ εἰς σανίδας μεταβαλλομένου κορμοῦ, ἄλλως *καπάνα*.

ξακρίζω· δημοτ. ἐκτελῶν τι φθάνω μέχρι τοῦ ἄκρου: «ὅταν σκουπίζῃς, νὰ ξακρίζῃς», ἄλλως «— νὰ μὴν ἀφίνῃς τὶς ἄκρες ἀσκούπιστες», «ξακρίζω τὸ χωράφι» καλλιεργῶ μέχρι τοῦ ἄκρου, «ξακρίζω μὲ ξινάρι, ὅπου δὲν πάει τὸ ἀλέτρι» || κόπτω, ἀποκόπτω τὰς ἄκρας ὡς περιττάς: «ξακρίζω τὴ σανίδα, — τὸ ὕφασμα» ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν βιβλίων ὑπὸ τοῦ βιβλιοδέτου: «δὲν τὸ ξάκρισες καλά», «τὸ ξάκρισες βαθιά» || ἀποσύρω τινὰ εἰς τὸ ἄκρον, κατὰ μῆκος, ἵνα ὁμιλήσω πρὸς αὐτὸν ἰδιαιτέρως: «θέλω νὰ τὸν ξακρίσω νὰ τοῦ πῶ τὰ παράπονά μου».

ξάκρισμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ξακρίζω, ἡ τῶν ἄκρων ἀποκοπὴ καὶ ἐπιμέλεια: «πρόσεχε 'ς τὸ ξάκρισμα».

ξαλάφρωμα (τό), καὶ *ξελάφρωμα*· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *ξαλαφρώνω*, ἀνακούφισις (κυριολεκτικῶς καὶ μεταφορικῶς).

ξαλαφρώνω, καὶ *ξελαφρώνω*, ἀόρ. *ξαλάφρωσα*, παθ. μετχ. *ξαλαφρωμένος*· καθιστῶ τι ἐλαφρότερον, ἀνακουφίζω: «ξαλάφρωσα τὸ φόρτωμα» || ἀμεταβ. ἀνακουφίζομαι: «τοῦ τὰ εἶπα ἀπὸ τὴν καλή καὶ ξαλάφρωσα».

ξαλέθω, ἀόρ. *ξάλεσα*· δημοτ., τελειώνω τὸ ἄλεσμα: «ὅσο ν' ἀλέσω νὰ ξαλέσω ἔγινε τὸ φαΐ» || παράγ. *ξάλεσμα* (τό)· παῦσις τοῦ ἀλέσματος.

ξαλλάσσω, καὶ *ξαλλάζω*, ἀόρ. *ξάλλαξα*· ἀλλάσσω τὰ ἐνδύματά μου, ἐκδύομαι τὰ καλά, τὰ γιορτινά, διὰ νὰ φορέσω τὰ καθημερινά. ἀντίθ. τοῦ *ἀλλάσσω*.

Ξαλξική ἡ *[Γλωσσολ.]*. Καλεῖται οὕτω μία ἐκ τῶν διαλεκτικῶν ὁμάδων τῆς μογγολικῆς γλωσσικῆς ὁμοφυλίας. Εἰς ταύτην περιλαμβάνονται αἱ διάλεκτοι, αἱ ὁποῖαι ὁμιλοῦνται ἐπὶ εὐρυτάτης ἐκτάσεως τῆς Μογγολίας, ἤτοι ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ βορείου τμήματος αὐτῆς, ἔτι δὲ καὶ ἐπὶ μέρους τῆς Τσουγγαρίας καὶ τοῦ Κουκου-νὸρ (βλ. καὶ λ. *Ἀσία [Γλωσσολ.]*). Γ. Π. Α.

Ξαμίλι (τὸ) *[Γεωγρ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ *Ἑξαμιλίου* (βλ.λ.)

Ξαμουδοχώρι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Κοντομαρίου τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας τοῦ νομοῦ Χανίων (Κρήτης). Κάτ. 330.

ξάμπελο (τό)· δημοτ., ἡ γεγηρακυῖα καὶ ἐγκαταλελειμμένη ἄμπελος, ἀμπελὼν ἐγκαταλειφθεὶς ἢ ἐκριζωθείς.

ξαμπελώνω· ἐκριζῶ τὸν ἀμπελῶνα, μεταβάλλω τὸν ἀμπελῶνα εἰς ἀγρόν.

ξαμώνω, ἀόρ. *ξάμωσα*· σηκώνω τὸ χέρι μου διὰ νὰ κτυπήσω: «μὴ ξαμώνῃς γιατὶ σοῦ τὸ κόβω τὸ χέρι», «μοῦ ξάμωσε, μὰ δὲ μὲ κτύπησε» || ὑπολογίζω τὴν ἀπόστασιν, μετρῶ, ἐξετάζω, σημαδεύω (ἐκ τοῦ λατ. examen ἢ examino).

ξανά· πρόθεσις προελθοῦσα ἐκ τῆς συνάψεως τῶν προθέσεων *ἐξ* καὶ *ἀνὰ* εἰς ῥήματα, ὁποῖα τὰ ἑξῆς: *ἐξαναγεννῶμαι, ἐξαναπληρῶ, ἐξαναπνέω* κ. ἄ. καὶ κατ' ἔκπτωσιν τοῦ ἀρκτικοῦ *ἐ ξαναγεννῶμαι, ξαναπληρώνω, ξαναπνέω*· ἀπὸ τῶν τοιούτων ῥημάτων, δηλούντων ἐπανάληψιν τῆς διαθέσεως τοῦ ῥήματος, ἀπεχωρίσθη ὡς αὐτοτελὴς πρόθεσις καὶ συντίθεται μετὰ παντὸς ῥήματος πρὸς δήλωσιν ἐπαναλήψεως: *ξαναβγαίνω, ξαναβλέπω, ξαναβράζω, ξαναβρίσκω, ξαναγγίζω, ξαναγεμίζω, ξαναγίνομαι, ξαναγνωρίζω, ξαναγοράζω, ξαναγράφω, ξαναγυρίζω, ξαναδιορθώνω, ξαναδιπλώνω, ξαναέρχομαι, ξαναρωτῶ, ξαναζεσταίνω, ξαναζητῶ, ξαναζυγίζω, ξαναζυμώνω, ξαναζῶ, ξαναζωντανεύω, ξαναθυμίζω, ξανακάθομαι, ξανακαίω, ξανακάμνω* κλπ. Εἶναι δὲ οὕτω χαλαρὰ ἡ σύνθεσις τοῦ ξανὰ μετὰ ῥήματος, ὥστε δύναται καὶ νὰ λύεται λεγομένου τοῦ ξανὰ ὡς ἐπιρρήματος· π. χ. τὸ ξαναγράφω καὶ τὸ γράφω ξανά, δὲν τὸ ξανακάμνω καὶ δὲν τὸ κάμνω ξανά. Ἐπίσης γίνεται σύνθεσις τοῦ ξανὰ μετὰ πάσης σχεδὸν παραγώγου λέξεως τῆς νεωτέρας γλώσσης, ληγούσης εἰς *—μα* καὶ *—σιμο*: *ξαναβάφτισμα, ξαναβάψιμο, ξαναβράσιμο, ξαναγόρασμα, ξαναγράψιμο, ξαναγύρισμα, ξαναδούλεμα* κλπ.

ξανακύλημα (τό), καὶ *ξανακύλισμα*· δημοτ., ἀνασκαφὴ τοῦ ἐδάφους, σκάψιμο· || ἐπὶ νόσου, ὑποτροπή: «δὲν ἐφυλάχθηκε καὶ ἔπαθε ξανακύλημα».

ξανακυλῶ, καὶ *—λάω*· δημοτ., ἀνασκάπτω τὸ ἔδαφος, σκάπτω τὸν ἀγρὸν βαθέως· || ἐπὶ νόσου, ὑποτροπιάζω: «ὅταν δὲν φυλαχτῇς, ξανακυλάει ὁ τύφος» || ἐπὶ νοσοῦντος: «δὲ φυλάχτηκε καὶ ξανακύλησε».

ξαναμωραίνομαι· δημοτ., ἐπὶ γερόντων, ξαναγίνομαι μωρό, πράττω ἢ λέγω ἀνοησίας, μωραίνω.

ξανανιώνω· δημοτ., γίνομαι πάλιν νέος, ἀνηβῶ: «ἀπὸ τὴ χαρά μου ξανάνιωσα» (ἐκ τοῦ *νέος-ἀνανεῶ*).

ξανασαίνω· δημοτ., ἀναπνέω, ἀνακουφίζομαι, ἀναπαύομαι: παροιμ. «κάθισα νὰ ξανασάνω κι' εὕρηκα μαλλιὰ νὰ ξάνω».

ξανάστροφα· ἐπίρρ. δημοτ., ἀντιστρόφως, ἀντιθέτως ἢ ὡς προσεδόκα τις: «ἦρθαν τὰ πράγματα ξανάστροφα».

ξανάφτω, καὶ *ξανάβω*, ἀόρ. *ξάναψα*, παθ. μετχ. *ξαναμμένος*· καίομαι ἐξαίφνης, ἀθρόως, κάμνω φλόγα μεγάλην, ἄλλως *φουντώνω*: «ξάναψε σὰν τὸ μπαρούτι» || μεταφ., ἐπὶ τραυμάτων, δοθιήνων κττ. ἐρεθίζω καὶ ἀμετβ. ἐρεθίζομαι: «μὴν τὸ ξύνῃς τὸ σπυρὶ γιατὶ ξανάβει».

ξανθαίνω, καὶ *ξανθένω*· μεταβάλλω τι εἰς ξανθόν || ἀμετβ. γίνομαι, μεταβάλλομαι εἰς ξανθόν: «τὰ μαλλιά του ξανθαίνουν».

Ξανθάκης, ἢ *Ξανθάκος*. Ἐπώνυμον πολυμελοῦς οἰκογενείας, καταγομένης ἐκ Μηλέας τῆς Μάνης, εἰς συνοικίαν τῆς ὁποίας (τὰ Ξανθιάνικα) σῴζονται τὰ ἐρείπια τοῦ πύργου τοῦ γενάρχου της καπετὰν *Ξανθοῦ*, καὶ διεσπαρμένης σήμερον εἰς τὰ χωριὰ τῆς Λακωνίας, Πλάτσαν (Λεύκτρου) [...]στάνιαν (Μελιτίνης) καὶ Πολοβίτσαν (Φελλίας). [...] τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας ταύτης διεκρ[...] κατὰ τὸν Ἀγῶνα τοῦ 1821, μετασχόντες δια[...] μαχῶν αὐτοῦ, οἱ ἑξῆς: —1) *Στρατηγούλης Ξαν[...]* προαχθεὶς εἰς χιλίαρχον κατὰ τὸ 1824. —2) *[...] φορος Ξανθάκης*, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, [...] χθεὶς εἰς ταξίαρχον κατὰ τὸ 1824 καὶ ἀντ[...] κατὰ τὸ 1826. —3) *Ξανθὸς Ξανθάκης*, ἀδελ[...] ἐξάδελφος τῶν προηγουμένων, ἀξιωματικ[...] φάλαγγος γενόμενος διὰ τὰς πρὸς τὴν πατρ[...] δουλεύσεις του. —4) *Γεώργιος Ξανθάκης ἢ [...]μάκος*, ἀνεψιὸς τῶν προηγουμένων, μετασχ[...] πολιορκίας τῆς Μονεμβασίας ὑπὸ τὸν Τ[...]κην Γρηγοράκην, τῶν περὶ τὴν Τρίπολιν [...] καὶ τῆς τοῦ Ἁλμυροῦ (Βέργας).

Ξανθάκος. Μὲ τὸ ἐπώνυμον τοῦτο εἶναι [...]στοὶ δύο κυρίως Λάκωνες ἀγωνισταὶ τῆς ἐ[...]στάσεως τοῦ 1821, ὁ λοχαγὸς τῆς φάλαγγος *Ἡ[...] Ξανθάκος* ἐκ Κονακίων τῆς ἐπαρχίας Γυ[...] καὶ ὁ *Παναγιώτης Ξανθάκος* ἢ *Καζικάκος* ἐ[...]τύλου, μετασχὼν τοῦ κατὰ θάλασσαν Ἀγῶνο[ς] [...] τὸν ναύαρχον τῶν Σπετσῶν Γεώργιον Πάνου.

Ξανθάτες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἐ[...]κύρας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα κοινότητος [...] (1928) 288. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δ[ημοτι]κὸν σχολεῖον καὶ γεωργικὸν πιστωτικὸν συν[εται]ρισμόν.

Ξάνθεια *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς με[σημ]βρινῆς παραλίας τῆς Θρᾴκης, ἀναφερομένη [...] τοῦ Στράβωνος (VII, 331, 44), ἐν τῇ χώρᾳ [τῶν] Κικόνων, πρὸς Ἀν. τῆς Βιστονίδος λίμνης [...] ὑπαρχούσης οὐδεμιᾶς ἄλλης πληροφορίας, δι[...]λος ἀποβαίνει ἡ ἐξακρίβωσις τῆς τοποθεσίας [αὐ]τῆς, σφάλλονται δὲ οἱ ταυτίζοντες αὐτὴν [...] τὴν νῦν *Ξάνθην*. Λ. Ε.

ξανθέλασμα (τό), ἢ *ξάνθωμα [Δερματ.]*. [...]πλασία, ἡ ὁποία παρουσιάζεται ἐπὶ τοῦ δέρμ[ατος] ὑπὸ μορφὴν λείων κιτρίνων πλακῶν ἢ ἐπαρμ[...] καὶ ἡ ὁποία, ἐξαιρέσει τοῦ διαβητικοῦ ξανθ[ώμα]τος, οὐδέποτε ὑποχωρεῖ ἀφ' ἑαυτῆς. Ἐκ τῆς [...]νικῆς αὐτοῦ μορφῆς διακρίνονται δύο κύριοι [τύ]ποι: τὸ λεῖον καὶ τὸ ἠβῶδες ξάνθωμα.

Τὸ λεῖον ξάνθωμα παρουσιάζει πλακώδεις κ[...] δας περιγράπτους, ὀλίγον ἐπηρμένας, φοειδ[...] ἀκανονίστους τὸ σχῆμα, μεγέθους δὲ κεφαλῆς κ[...] φοβελόνης μέχρι φακῆς, ἑδράζεται δὲ συν[...] εἰς τὸν ἔσω κανθὸν τῶν ἄνω βλεφάρων ὑπὸ [...]φὴν στεφάνης. Τὸ χρῶμα τῶν κηλίδων το[ύτων] εἶναι ἀνοικτοκίτρινον ἢ λεμονῶδες. Τὸ λεῖον [ξάν]θωμα οὐδεμίαν ὑποκειμενικὴν ἐνόχλησιν προ[κα]λεῖ.

Τὸ ἠβῶδες ξάνθωμα χαρακτηρίζεται διὰ [τοῦ] σχηματισμοῦ κιτρίνων ὀγκιδίων μεγέθους [...] φουντουκίου, τὰ ὁποῖα εἶναι σκληρὰ καὶ ἐπ[...] τῇ πιέσει. Τὰ ὀγκίδια ταῦτα εἶναι διάσπαρτα [...] κατανέμονται συμμετρικῶς ἐπὶ τοῦ σώματος [...] κατὰ τὰς ἀρθρώσεις τοῦ ἀγκῶνος καὶ τοῦ [...]τος, εἰς τοὺς δακτύλους, τὰς ὠμοπλάτας κα[ὶ τὸ] πρόσωπον, σπανιώτατα δὲ εἰς τὰ βλέφαρα καὶ [τοὺς] βλεννογόνους. Μετὰ τοῦ ἠβώδους ξανθ[ώματος] συνυπάρχει συνήθως πάθησις τοῦ ἥπατος καὶ τ[...]ρος. Ἡ πρόγνωσις τῆς παθήσεως ταύτης [...] πάντοτε καλή, ἡ δ' αἰτιολογία αὐτῆς ἀγν[ωστος]. Ἱστοπαθολογικῶς τὸ ξάνθωμα εἶναι μία [...]σία τοῦ συνεκτικοῦ ἱστοῦ, ἐπὶ τῶν κυττάρων [τοῦ] ὁποίου ἐνυπάρχει μεγάλη ποσότης λίπους. Ἡ [...]λυτέρα θεραπεία εἶναι ἡ ἐξαίρεσις τοῦ ξανθ[ώμα]τος διὰ τοῦ θερμοκαυτῆρος ἢ τῆς ἠλεκτρο[...] Κ. [...]

ξανθένιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ [ἕνω]σις τοῦ τύπου

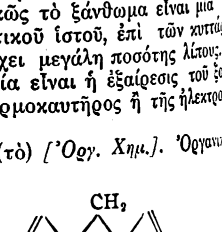

λαμβανομένη δι' ἀναγωγῆς τῆς ξανθόνης. Ἀπ[...] σῶμα λευκὸν κρυσταλλικόν, τηκόμενον εἰς [...] βράζον εἰς 315°. Διαλύεται εἰς πυκνὸν θειικ[ὸν] παρέχον ξανθὸν διάλυμα, τὸ ὁποῖον παρου[σιάζει] ζωηρὸν πράσινον φθορισμόν. Ὁμοίως φθο[...] πολλὰ ἄλλα παράγωγα τοῦ ξανθενίου καὶ π[...] χρώματα, τὰ ὁποῖα δεικνύουν φθορισμόν, [...] ἐωσίνη, ἡ φλουορεσκεΐνη κ.λ.π., περιέχουσι [...] τὸν ξανθενικόν. Παράγωγα τοῦ ξανθενίου [...] σπουδαιόταται τάξεις συνθετικῶν χρωμάτων [...] *φθαλεῖναι*, αἱ *ῥοδαμῖναι*, αἱ *πυρονῖναι* κλπ. Τ[ὸ ξαν]θένιον μετ' ὀξέων σχηματίζει ὀξωνιακὰ ἅλατα.

Ξάνθη *[Μυθολ.]*. —1) Μία τῶν θυγατέρων [τοῦ] Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Τηθύος (*Ἡσιόδ.*, θεογ. 356). [...] Μία τῶν Λευκιππιδῶν, σύζυγος τοῦ Ἀσκλ[ηπιοῦ] κατὰ τὴν μεσσηνιακὴν παράδοσιν, καθ' ἣν ὁ [...] τῆς ἰατρικῆς ἐθεωρεῖτο ὡς υἱὸς τοῦ Ἀπόλ[λωνος] καὶ τῆς Ἀρσινόης, ἀντιθέτως πρὸς τὴν τῆς Ἐ[πι]δαύρου, Κῶ καὶ Ἀθηνῶν, ὅπου ὡς σύζυγος [τοῦ] θεοῦ ἐθεωρεῖτο ἡ Ἠπιόνη, θυγάτηρ τοῦ Με[...] Λ. Ε.

Digitized by Google

Ξάνθη *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ νομοῦ Ροδόπης, πρωτεύουσα ὁμωνύμου ἐπαρχίας καὶ ἕδρα ὁμωνύμου δήμου, ἐκτισμένη ἐν τῷ μέσῳ μεγάλων καπνοφυτειῶν καὶ ὡραίων κήπων, παρὰ τὰς νοτίας προεκτάσεις τοῦ ὀρεινοῦ συγκροτήματος τῆς Ροδόπης, εἰς τὴν βορειοτέραν ἄκραν τῆς εὐφόρου πεδιάδος τοῦ Σαρῆ-Σαμπάν. Κάτ. (1928) 35.911.

—*[Πολ. Γεωγρ.]* Ἡ Ξάνθη εἶναι ἕδρα ἐπάρχου, ὑπαγομένη διοικητικῶς εἰς τὴν γενικὴν διοίκησιν Θρᾴκης, ἕδρα τοῦ 41ου πεζικοῦ συντάγματος, οἰκονομικῆς ἐφορείας, ταμείου, δασαρχείου, ἐπιθεωρητοῦ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, εἰρηνοδικείου καὶ μητροπόλεως, εἰς ἣν ὑπάγονται 53 ἐνοριακοὶ ναοί. Ἔχει ἐννέα ἐκκλησίας καὶ τρία μοναστήρια, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ τῶν Ταξιαρχῶν χρησιμοποιεῖται ὡς κρατικὸν οἰκοτροφεῖον ἀρρένων, μίαν ἀρμενικὴν ἐκκλησίαν, μίαν συναγωγήν, ἓν γυμνάσιον, ἑπτὰ δημοτικὰ σχολεῖα, δύο νηπιαγωγεῖα, δύο τουρκικὰ σχολεῖα καὶ ἓν ἀρμενικόν, δημοτικὸν νοσοκομεῖον, ἐθνικὸν ὀρφανοτροφεῖον ἀρρένων καὶ ἐθνικὸν ὀρφανοτροφεῖον θηλέων.

Ὁ ἀρχαιότερος τῶν συλλόγων εἶναι ὁ «Ὀρφεύς», ἱδρυθεὶς κατὰ τὸ 1902 καὶ δράσας κατὰ τοὺς ἐπὶ τουρκοκρατίας χρόνους. Ἄλλα σωματεῖα ἐν Ξάνθῃ εἶναι: ἡ ἐπαγγελματικὴ ὁμοσπονδία, ὁ ἰατρικὸς σύλλογος, ὁ σύλλογος ὀδοντιάτρων, ἡ φιλόπτωχος ἀδελφότης κυριῶν καὶ δεσποινίδων, ὁ μορφωτικὸς σύλλογος «Ἀρίων», ὁ μουσικογυμναστικὸς σύλλογος «Ἄτλας», ὁ ποδοσφαιρικὸς σύλλογος «Ἀσπίς», ὁ ποδοσφαιρικὸς «Ἐλπίς», ὁ ὅμιλος κυνηγῶν «Ἄρτεμις», ὁ ὅμιλος κυνηγῶν «Ἱέραξ», ἡ ἕνωσις τῶν ἐφέδρων ἀξιωματικῶν, ἡ ἕνωσις τῶν πολεμοπαθῶν, ἡ ἕνωσις τῶν ἀναπήρων θυμάτων πολέμου καὶ ὁ σύλλογος πολυτέκνων. Ἐπίσης λειτουργοῦσιν ἐν Ξάνθῃ δέκα πέντε ἐπαγγελματικὰ σωματεῖα καὶ ἑπτὰ συνεταιρισμοί, ἐκδίδονται δὲ τρεῖς ἐφημερίδες: «Ἡμερήσια Νέα», «Ἀστὴρ» καὶ «Δημοκρατικὸς Ἀστήρ». Ἡ Ξάνθη ἔχει τέσσαρας κινηματογράφους καὶ δύο λέσχας, τὴν ἐμπορικὴν καὶ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων.

— *[Οἰκον. Γεωγρ.]* Ἡ βιομηχανία τῆς πόλεως ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τρία ἐργοστάσια κατασκευῆς σιγαρέττων, ἀπασχολοῦντα διακοσίους περίπου ἐργάτας, ἕνα κυλινδρόμυλον, πέντε ἀλευρομύλους, ἓν παγοποιεῖον καὶ ψυγεῖον, εἴκοσι περίπου χειροκίνητα παλαιὰ βυρσοδεψεῖα, ἀπασχολοῦντα 50 περίπου ἐργάτας καὶ ἓν ἐργοστάσιον ἀεριούχων, ἀπασχολοῦν εἴκοσιν ἐργάτας.

Ἀπὸ πλείστων δεκαετηρίδων μοναδικὸν ἐμπόριον τῆς Ξάνθης ἦτο τὸ ἐμπόριον τῶν καπνῶν. Ἡ σχετικὴ κίνησις ἦτο ἀνέκαθεν ζωηροτάτη. Τὰ καπνὰ Ξάνθης, παγκοσμίου φήμης διὰ τὸ ἄρωμά των, ἀπετέλεσαν καὶ ἀποτελοῦν ἀκόμη τὸ πρώτιστον κίνητρον τῆς ὅλης οἰκονομικῆς τῆς πόλεως καὶ τῆς περιφερείας ζωῆς. Ἀρχικῶς ἡ παραγωγὴ περιωρίζετο εἰς ἑκατοντάδας χιλιάδας ὀκάδων καπνοῦ. Ὁλονὲν ὅμως ηὔξανε κατ' εὐθὺν λόγον τῆς ἀνατιμήσεως τοῦ προϊόντος, ἰδίᾳ δὲ ἀπὸ τῆς ἐκεῖ ἐγκαταστάσεως (1907) τῶν ἀμερικανικῶν οἴκων, ὁπότε ἤρχισε περίοδος μεγάλης οἰκονομικῆς ἀκμῆς διὰ τὴν πόλιν.

Τὰ εὐγενῆ καπνὰ Ξάνθης εἶναι τῶν τμημάτων: *γιακᾶ*, δεύτερον *κιουτσοὺκ γιακᾶ* καὶ τρίτον *γιαλασὴ σουβὰν γιακᾶ*, *Ὀρτὰ Κουλοῦ*, *Δερὴ Κουλοῦ*, *Ὀβὰ Μπεῒρ Κουλοῦ* καὶ *Τζεμπέλια*, ἡ δὲ ἐν γένει παραγωγὴ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἔχει ὡς κατωτέρω:

Ἔτη	*Ὀκάδες*	*Ἀπόδοσις κατὰ στρέμμα*	*Ἀξία*
1924	3 247.000	56.64	—
1925	3.315.000	60.47	—
1926	2.702.000	50 40	—
1927	3.552 000	52.00	—
1928	2 473.000	34.56	—
1929	3.307.000	45.00	180 000.000
1930	2.793.000	—	159 000.000

Οἱ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐργασθέντες καπνεργάται, ἐγγεγραμμένοι εἰς τὸ ταμεῖον ἀσφαλίσεως καπνεργατῶν, ὑπολογίζονται:

Ἔτος	*Ἄνδρες*	*Γυναῖκες*
1927	5.252	2.092
1928	4.328	1.974
1929	4.075	1.559
1930	3.390	1.5 9
1931	2.600	1.589

Οὕτω ἐντὸς τριετίας ἐμειώθη ὁ ἀριθμὸς τῶν καπνεργατῶν κατὰ 50% καὶ πλέον. Μεταπολεμικῶς τὸ ἡμερομίσθιον τῶν καπνεργατῶν εἶχε καθορισθῆ διὰ νόμου εἰς $^{7}/_{25}$ τῆς ἀγγλικῆς λίρας. Μετὰ τὴν σταθεροποίησιν τῆς δραχμῆς καθωρίσθη τὸ μεγαλύτερον ἡμερομίσθιον εἰς 105 δραχ. Ὁ κανὼν ὅμως αὐτὸς δὲν ἐτηρήθη αὐστηρῶς. Ὁ περιορισμὸς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν καπνεργατῶν ἐν Ξάνθῃ ὀφείλεται πρωτίστως εἰς τὴν ὑπὸ τῆς ξένης καταναλώσεως ἁπλούστευσιν τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ καπνοῦ. Ἐκ τοῦ περιορισμοῦ αὐτοῦ ἡ ἀπώλεια τῆς οἰκονομίας τῆς Ξάνθης ἐτησίως ἀνέρχεται εἰς 40—50 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Ἀπό τινος ἡ Ξάνθη ἤρχισε νὰ παρακμάζῃ διὰ τρεῖς κυρίως λόγους: πρῶτον διότι ἐκ τῆς διαρρυθμίσεως τῶν πρὸς τὴν Βουλγαρίαν συνόρων ἐστερήθη μεγάλου μέρους τῆς πλουσίας ἐνδοχώρας της, δεύτερον διότι ἐγκατεστάθησαν ἐν αὐτῇ 15.000 καὶ πλέον μικρασιατῶν προσφύγων, τρίτον λόγῳ τῆς ἀπὸ τοῦ 1928 κατὰ 40% ὑποτιμήσεως τοῦ καπνοῦ, ἥτις ἐν μέρει ὀφείλεται καὶ εἰς τὴν λόγῳ νοθείας δυσφήμησιν τοῦ προϊόντος.

—*[Ἱστορ.]* Τὰ πρῶτα ὁπωσδήποτε ἴχνη τῆς Ξάνθης, τὴν ὁποίαν τινὲς ἠθέλησαν νὰ ταυτίσουν πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἀναφερομένην ἀρχαίαν θρᾳκικὴν πόλιν *Ξάνθειαν*, ἥτις ἐθεωρεῖτο κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ὡς θέσις στρατηγική, δὲν ἀνευρίσκονται. Ἡ Ξάνθη (τουρκ. *Ἐσκέτζε*) ἦτο κωμόπολις οἰκονομικῶς ἀνθηρὰ κατὰ τὰς πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ἤρχισεν ὅμως νὰ γίνεται γνωστὴ ὡς πόλις καὶ δὲν ἐβράδυνε γοργῶς καὶ ποικιλοτρόπως ν' ἀναπτυχθῇ μετὰ τὴν ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς ὁλοσχερῆ καταστροφὴν τῆς κωμοπόλεως Γένιτζε (νῦν Γενησαίας), ἀπεχούσης 12 χλμ. περίπου τῆς Ξάνθης. Ἐκ τῆς ἐξαφανίσεως τῆς Γενησαίας, ἥτις ἐπίσης ἦτο ὀνομαστὴ διὰ τὰ καπνά της, ἀνεβλάστησεν ἡ Ξάνθη, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον ἐγκατασταθῆ καὶ ἅπασαι αἱ ἀρχαὶ τῆς καείσης κωμοπόλεως. Ἡ διέλευσις βραδύτερον τοῦ σιδηροδρόμου ἐγγύτατα τῆς Ξάνθης προσέδωσε νέαν ἀνάπτυξιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν αὐτῆς ἐν γένει εὐεξίαν. Κατὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον ἡ Ξάνθη κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων. Κατὰ τὸ 1913 ὁλόκληρος ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς εἶχεν ἀποχωρήσει, πλὴν ἐλαχίστων οἰκογενειῶν, λίαν ἀπόρων ἢ συγγενευουσῶν μετὰ τῶν Βουλγάρων. Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν συμμάχων κατάληψιν τῆς πόλεως ἤρχισαν νὰ ἐπανακάμπτουν πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων κατοίκων, ἰδίᾳ ὅσοι εἶχον εὐχερέστερα τὰ μέσα τῆς ζωῆς. Ἡ παλινόστησις διηνηργήθη ζωηρότερα μετὰ τὴν ἄφιξιν εἰς Ξάνθην τῆς 9ης μεραρχίας, ἥτις διὰ τῆς ἐκεῖ ἐμφανίσεώς της ἐπαγίωσε σταθερωτέραν ἑλληνικὴν κατάστασιν. Ἐκ τῶν 9.000 ὅμως τοῦ φυγόντος ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἐπανῆλθον κατ' ἀνώτατον ὅριον 5.000 τῶν παλαιῶν κατοίκων. Πολλοὶ παρέμειναν εἰς τὰ ἀστικὰ κέντρα τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Ἑλλάδος καὶ ἄλλοι ἀπέθανον κατὰ τὴν ἐν Βουλγαρίᾳ ὁμηρίαν των.

Ἡ Ξάνθη κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ἀλυτρωτισμοῦ διεδραμάτισε σπουδαῖον πρόσωπον. Ὁ ἄφθονος πλοῦτος οὐδόλως ἤμβλυνε τὴν εἰς τὰ πάτρια ἀφοσίωσιν.. Μεγίστη τόνωσις τῆς ἐθνικῆς δράσεως σημειοῦται ἀπὸ τοῦ 1893, ὁπότε ἐτοποθετήθη ὡς μητροπολίτης ὁ Ἰωακείμ, ὅστις, συγκεντρώσας περὶ αὐτὸν τὰ χρησιμώτερα καὶ φιλοπονώτερα στοιχεῖα, ἐπετέλεσε θαῦμα ἐκπαιδευτικῆς ἀναγεννήσεως καὶ ἐν γένει κοινοτικῆς ἀναβιώσεως καὶ εὐρυτέρας ἐθνικῆς ἀναπλάσεως. Ἡ ἰδιότυπος ἐκπαιδευτικὴ κοινοτικὴ αὐτονομία, ὑπῆρξε τὸ καλύτερον κίνητρον πρὸς ἀκατάπαυστον καλλιέργειαν καὶ ἀναζωπύρησιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος.

Ἡ Ξάνθη, ὅταν ὁ φυλετικὸς ἀνταγωνισμὸς εἶχε φθάσει εἰς ὀξύτατον σημεῖον, διέτρεξε κίνδυνον διώξεως τινῶν ἐκ τῶν καλυτέρων προκρίτων της, διότι ὁ καϊμακάμης (ὑποδιοικητὴς) τοῦ τόπου εἶχεν ἀποδώσει τὸν φόνον σημαινόντων Βουλγάρων, ἐκτελούντων κελεύσματα τῆς βουλγαρικῆς προπαγάνδας, εἰς τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον. Ἡ πόλις εἶχε τότε πολιορκηθῆ ὑπὸ πυκνῶν τμημάτων στρατοῦ μετὰ ἱππικοῦ καὶ πολυβόλων ἵνα μὴ διαφύγουν οἱ δράσται τῶν φόνων τῶν Βουλγάρων προπαγανδιστῶν. Ἡ Ξάνθη ἀπηλλάγη τῆς πολιορκίας ἐπεμβάσει τοῦ βαλῆ Ἀδριανουπόλεως, πεισθέντος περὶ τῶν ἀνακριβῶν εἰσηγήσεων τοῦ ὑποδιοικητοῦ, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε τοποθετηθῆ ἀλλαχοῦ.

Α. ΚΑΛΕΥΡΑΣ

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Κατὰ τὸν 1ον Βαλκανικὸν πόλεμον τῷ 1912, τὰ στρατεύματα τῆς 2ας βουλγαρικῆς μεραρχίας τοῦ στρατηγοῦ Κοβάτσεφ ἐξεκαθάρισαν τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1912 ὁλόκληρον τὴν περιοχὴν τῆς Δυτικῆς Θρᾴκης, ἀπωθήσαντα πρὸς νοτιοανατολὰς τὰ ἀμυνόμενα τῆς περιοχῆς ταύτης τουρκικὰ στρατεύματα τοῦ Μεχμὲτ Ἰαβὲρ πασᾶ. Μεθ' ὅ, βουλγαρικὴ φάλαγξ προὐχώρησε πρὸς Μπούκια καὶ κατέλαβε, τὴν 23ην Ὀκτωβρίου, τὴν παρὰ τὰ Μπούκια γέφυραν τοῦ Νέστου, ὁπότε ἐστράφη πρὸς νότον καὶ ἠκολούθησε τὴν κατὰ μῆκος τοῦ Νέστου ὅδευσιν, καὶ τέλος κατέλαβεν ἀμαχητὶ τὴν Ξάνθην τὴν 8ην Νοεμβρίου 1912. Κατὰ τὸν 2ον Βαλκανικὸν πόλεμον τῷ 1913, ἡ ἐξ Ἠπείρου 8η ἑλληνικὴ μεραρχία τοῦ συνταγματάρχου Ματθαιοπούλου, ἡ ἀποβιβασθεῖσα τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου εἰς Καβάλλαν, προὐχώρησε πρὸς ἀνατολὰς καὶ προσεπέρασε τὸν Νέστον τὴν 11ην Ἰουλίου 1913, μεθ' ὃ ἔπεμψε τμήματά τινα αὐτῆς, ἵνα καταλάβωσι τὴν Ξάνθην, τοῦθ' ὅπερ συνετελέσθη ἀμαχητὶ ἐντὸς τῆς ἰδίας ταύτης ἡμέρας, καθ' ὅσον οἱ κατέχοντες τὴν Ξάνθην Βούλγαροι (ἐθελοντικὰ σώματα) ἐξεκένωσαν ταύτην κατὰ τὴν νύκτα 10—11 Ἰουλίου, καὶ ὑπεχώρησαν πρὸς βορρᾶν, ἀκολουθήσαντες τὴν διὰ Σαχὶν ἁμαξιτὸν ὁδόν. Ἡ Ξάνθη ἀνακατελήφθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, συμφώνως ταῖς συνθήκαις. Ἐπικειμένης τῆς μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης τοῦ Νεϊγύ, τῷ 1919, κατελήφθη ἡ Ξάνθη ὑπὸ συμμαχικῶν στρατευμάτων τὸν Ὀκτώβριον 1919, τὸν δὲ Μάϊον 1920 ὑπὸ ἑλληνικῶν στρατευμάτων.

Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

— **Ξάνθης** *ἐπαρχία [Γεωγρ.]* Μία τῶν ἀποτελουσῶν τὸν νομὸν Ροδόπης τριῶν ἐπαρχιῶν, καταλαμβάνουσα τὸ δυτικὸν τμῆμα τοῦ νομοῦ. Τὸ ἔδαφός της εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου πεδινὸν εἰς τὸ νότιον τμῆμα καὶ μᾶλλον ὀρεινὸν εἰς τὸ βόρειον, διαρρεόμενον ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ *Κοσίντου* (νῦν *Ἐσκεντζὲ* ἢ *Κουρού-Τσάϊ*). Κύριον προϊὸν τῆς ἐπαρχίας εἶναι ὁ περίφημος ἀνὰ τὸν κόσμον καπνὸς καὶ τὰ σιτηρά. Τὰ προϊόντα τῆς ἐπαρχίας ἐξάγονται ἀπὸ τὸν λιμένα τοῦ *Πόρτο Λάγο*, ἀνήκοντος εἰς αὐτὴν καὶ ἀποτελοῦντος ἐπίνειον αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Καβάλλας. Σπουδαιότερον κέντρον τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ πόλις τῆς *Ξάνθης*, πρωτεύουσα αὐτῆς καὶ αἱ πολίχναι *Κιμμέρια*, *Σταυρούπολις*, *Χρύσα*, *Μελίβοια*, *Ἐχῖνος* καὶ *Γενησαία*. Ἔχει κατοίκους 89.266 καὶ εἰκοσιδύο κοινότητας, ἀποτελουμένας ἐν συνόλῳ ἀπὸ 145 χωρία καὶ συνοικισμούς. Αἱ εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἀνήκουσαι κοινότητες εἶναι αἱ ἑξῆς: *Ἀβδήρων*, *Γενησαίας*, *Γέρακα*, *Γκιζέλας*, *Δαφνῶνος*, *Εὐλάλου*, *Εὐμοίρου*, *Ἐχίνου*, *Θερμῶν*, *Καρυοφύτου* (*Κοζλούτσης*), *Κιμμερίων*, *Κοτύλης*, *Κρωμνικοῦ* (*Σάρνιτς*), *Μύκης*, *Νεοχωρίου*, *Πολυσίτου*, *Σατρῶν*, *Σελέρου*, *Σταυροπόλεως*, *Τοξοτῶν*, *Χιονίστρας* καὶ *Ὡραίου*.

Ν. Φ.

Ξανθὴ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Εὐδήλου τῆς ἐπαρχίας Ἰκαρίας τοῦ νομοῦ Σάμου. Κάτοικοι (1928) 49.

ξανθηράνθεμον (τὸ) (Xantheranthemum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀκανθοειδῶν* ἢ *ἀκανθιδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὸ Περοὺ καὶ ὧν τινα καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον.

Δ. Ν. Π.

Ξάνθης, *Δημήτριος*. Ἀθηναῖος ὁπλαρχηγός, ὅστις, κυριευθείσης τῆς πόλεως Ἀθηνῶν τῇ 25/26 Ἀπριλίου 1821, ἐξελέγη ὑπὸ τῆς ἑξαμελοῦς βουλῆς, τῆς ἱδρυθείσης πρὸς πρόληψιν ἁρπαγῶν καὶ ταραχῶν, ὑπεύθυνος ἀρχηγὸς μιᾶς τῶν συνοικιῶν, ἀπέναντι τῆς βουλῆς. Τὸ ἔργον ἐξετέλεσεν ὁ Ξάνθης ἀκριβοδικαίως.

Τ. Ε. Ε.

— **Ξάνθης**, *Παναγιώτης*. Ἀνθυπασπιστής, διευθυντὴς τοῦ σώματος τῶν δημοτικῶν πυροσβεστῶν ἐν Ἑρμουπόλει τῆς Σύρου. Ἅμα τῇ ἐνάρξει ἐν Κρήτῃ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1866, ἔσπευσεν ἐκεῖ ἄγων μεθ' ἑαυτοῦ σῶμα ἐθελοντῶν. Ἐγκλεισθεὶς μετὰ τῶν ἄλλων ἀγωνιστῶν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἀρκαδίου, εὗρεν οἰκτρὸν θάνατον κατὰ τὴν ἀνατίναξιν αὐτῆς.

ΕΡ. Μ.

ξανθία (ἡ) (Xanthia) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἑτεροκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρθοσιδῶν*, περιλαμβάνον ἔντομα ἔχοντα ἁπλᾶς κεραίας περιβαλλομένας ὑπὸ βραχειῶν βλεφαρωτῶν ἀποφύσεων, θώρακα κυρτὸν καὶ τροπιδώδη περὶ τὸ μέσον του, κοιλίαν λεπτήν, κομψήν, ἐλάχιστα πεπιεσμένην καὶ κιτρίνας πτέρυγας μετὰ ὑπερύθρων στιγμάτων. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ *ξανθία ἡ εὐρωπαϊκὴ* (Xanthia europaea), κοινοτάτη ἐν Εὐρώπῃ.

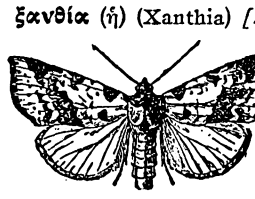

Ξανθία ἡ εὐρωπαϊκή.

Δ. Ν. Π.

Ξανθιάνικα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Μηλέας (Φραγκιανίκων) τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτ. (1928) 241.

Ξανθίας. —1) Διδάσκαλος τῆς ἀθλητικῆς ἐν Ἀθήναις, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος (Μεν. 94). —2) Ὄνομα δούλου, σύνηθες εἰς τὰς ἀρχαίας κωμῳδίας, παριστωμένου ὡς ἀνθρώπου πονηροῦ καὶ εὐτραπέλου, ἀλλά καὶ προπετοῦς συνάμα ἀπέναντι τοῦ κυρίου του, ἔχοντος θέσιν ἐμπίστου καὶ τρεφομένου παρ' αὐτοῦ.

Α. Θ. Σ.

ξανθίζω· ἔχω χρῶμα ξανθόν, κλίνω πρὸς τὸ ξανθόν: «τὰ μαλλιά σου ξανθίζουν»· || μεταβάλλω τι εἰς ξανθόν, βάφω τι καὶ τὸ κάμνω ξανθόν.

Ξανθικλῆς. Εἷς τῶν στρατηγῶν τῶν μετὰ τοῦ Κύρου μυρίων, ἐξ Ἀχαΐας, ἐκλεγεὶς ἀντὶ Σωκράτους τοῦ Ἀχαιοῦ, αἰχμαλωτισθέντος διὰ δόλου ὑπὸ τοῦ Τισσαφέρνους καὶ ἀποκεφαλισθέντος. Ἐτιμωρήθη ἀργότερον κοινῇ ἀποφάσει τῶν στρατηγῶν, ὡς ὀλιγωρήσας «τῶν γαυλικῶν χρημάτων», ἀπὸ τῶν ὁποίων ὑπῆρχεν ἔλλειμμα εἴκοσι μνῶν (*Ξεν.* Κύρ. Ἀνάβ. V, 8 1).

Α. Θ. Σ.

Ξανθικὸς (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Ὁ ἕκτος μὴν τοῦ μακεδονικοῦ ἡμερολογίου καὶ τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, εἰς τοὺς ὁποίους διεδόθη ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν Ποσειδεῶνα τοῦ Ἀττικοῦ ἡμερολογίου καὶ τὸν ἰδικόν μας Δεκέμβριον—Ἰανουάριον.

Α. Θ. Σ.

Digitized by Google

—**Ξανθικοὶ ἀγῶνες** *[Ἀρχ.]*. Ἀγῶνες τῶν Μακεδόνων, πανηγυριζόμενοι κατὰ τὸν Ξανθικὸν μῆνα (Δεκέμβριον—Ἰανουάριον), κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια καὶ ὁ στρατὸς ἐτέλουν τὸν καθαρμὸν αὐτῶν. Α. Θ. Σ.

ξανθίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Παράγωγον τῆς *πουρίνης* τοῦ τύπου $C_5H_4O_2N_4$ (ἤτοι *διοξυπουρίνη* ἢ *διοξοπουρινοτετραϋδρίδιον*), ἀπαντῶν εἰς ἴχνη εἰς τὰ οὖρα, εἰς τοὺς οὐρολίθους, εἰς τὸ πάγκρεας, εἰς τοὺς ἱστοὺς τῶν μυῶν καὶ γενικῶς εἰς διάφορα ζωϊκὰ ὄργανα καὶ ἐκκρίματα. Ἀπαντᾷ ἐπίσης συχνότατα εἰς τοὺς φυτικοὺς χυμούς. Δύναται νὰ παρασκευασθῇ δι' ἐπιδράσεως νιτρώδους ὀξέος ἐπὶ γουανίνης. Εἶναι σῶμα κρυσταλλικόν. Δι' ὀξειδώσεως παρέχει οὐρίαν καὶ ἀλλοξάνην, εἰς τὸν ὀργανισμὸν δὲ μεταβάλλεται κυρίως εἰς οὐρικὸν ὀξύ. Σ. Γ.

Ξάνθινον *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν Α. Θράκῃ χωρίον Σαρῆ Δανισμὰν τῆς ὑποδιοικήσεως Δρογγυλίου τοῦ νομοῦ Ἀδριανουπόλεως. Κάτοικοι (1920) 221.

ξανθινοξυδάση (ἡ). Συνώνυμος τοῦ *ξανθοξειδάση* (βλ. *ἔνζυμον*).

Ξάνθινος. Εἷς ἐκ τῶν ἀνδρειοτέρων ἡρώων τοῦ ἀκριτικοῦ κύκλου, ἐξυμνούμενος καὶ ὑπὸ εἰδικοῦ ᾄσματος (βλ. λ. *Ἀκρῖται*).

Ξάνθιοι (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Οἱ κάτοικοι τῆς ἐν Λυκίᾳ πόλεως *Ξάνθου* (βλ. λ.), οἵτινες πολεμήσαντες γενναιότατα κατὰ τοῦ Ἁρπάγου, στρατηγοῦ Κύρου τοῦ Μεγάλου, τῷ 545 π. Χ., «ἀπέθανον πάντες μαχόμενοι» (*Ἡροδ.* Α, 176). Α. Θ. Σ.

— **Ξάνθιοι** (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Φυλή τις τῶν νομάδων Δαῶν, ἐν τῇ Κεντρικῇ Ἀσίᾳ, ἥτις προελθοῦσα, κατὰ τὸν Στράβωνα (XI, 515), «ἐκ τῶν ὑπὲρ τῆς Μαιώτιδος Δαῶν, οὓς Ξανθίους ἢ Παρίους καλοῦσιν», κατῴκησαν πρὸς Α. τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ πρὸς Β. τῆς Ὑρκανίας. Α. Θ. Σ.

— **Ξάνθιοι Θρᾷκες** *[Ἀρχ.]*. Θρακικὸς λαός, ὅστις διαπεραιωθεὶς εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν κατῴκησεν ἐν Τροίᾳ περὶ τὸν Ξάνθον ποταμὸν (*Στράβ.* XIII, 590). Α. Θ. Σ.

ξάνθιον (τὸ) (Xanthium) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*, περιλαμβάνον πόας ἀνεπτυγμένας, ἀπαντώσας εἰς τὰς παρὰ τὴν Μεσόγειον χώρας. Ἐκ τῶν τεσσάρων εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *Ξάνθιον τὸ χοιράδιον* (Xanthium scrofa), οὗ τὰ φύλλα καὶ οἱ νωποὶ καρποί του ἐνέχουσι βαφικήν τινα οὐσίαν, τὴν *ξανθίνην*. *Ξάνθιον τὸ ἀκανθωτὸν* (Xanthium spinosum), ἐνοχλητικὸν ζιζάνιον, οὗ αἱ ἄκανθαι προσκολλῶνται ἐπὶ τῶν τριχῶν διαφόρων ζῴων καὶ ἰδίως τῶν προβάτων. Ἀμφότερα τὰ εἴδη εἶναι κοινότατα καὶ παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα *κολιτσίδες* ἢ *κολτσίδες*. Δ. Ν. Π.

Ξάνθιον πεδίον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ περὶ τὸν ποταμὸν Ξάνθον τῆς Λυκίας ἐκτεινομένη πεδιάς, ὅπου ὁ Ἅρπαγος, στρατηγὸς Κύρου τοῦ Μεγάλου, ἐνίκησε κατὰ κράτος τοὺς Λυκίους τῷ 545 π. Χ. (*Ἡροδ.* 176). Ὑπὸ πολλῶν θεωρεῖται ὡς τὸ *Ἀλήιον πεδίον* τοῦ Ὁμήρου, ὅπου μισηθεὶς ὑπὸ τῶν θεῶν ἐπλανᾶτο ὁ Βελλεροφόντης καὶ ὅπου ἡ Λητώ, φεύγουσα τὴν ζηλοτυπίαν τῆς Ἥρας, κατέφυγε καὶ ἐγέννησε τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἄρτεμιν, λούσασα αὐτοὺς εἰς τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ. Α. Θ. Σ.

Ξανθίππη *[Μυθολ.]*. Θυγάτηρ τοῦ Δώρου καὶ σύζυγος τοῦ Πλευρῶνος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπέκτησε δύο υἱούς, τὸν Ἀγήνορα καὶ Λαοφόντην, καὶ δύο θυγατέρας, τὴν Στερόπην καὶ Στρατονίκην (*Ἀπολλοδ.* Α, 7, 7). Α. Θ. Σ.

— **Ξανθίππη.** Σύζυγος τοῦ φιλοσόφου Σωκράτους, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα ἀπέβη παροιμιῶδες πρὸς δήλωσιν κακῆς καὶ δυστρόπου συζύγου. Ὡς τοιαύτη δὲ ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν συγχρόνων καὶ τῶν κατόπιν συγγραφέων, οἵτινες ἀνεκδοτικῶς ἀναφέρουσι τὰς δοκιμασίας εἰς τὰς ὁποίας καθημερινῶς ὑπέβαλλε τὸν σύζυγόν της. Πολὺ φυσικὸν φαίνεται νὰ ἔδιδεν ἀφορμὰς οἰκογενειακῶν σκηνῶν καὶ ἐρίδων οἰκογενειάρχης οἷος ὁ Σωκράτης, ὅστις, μὴ ἐργαζόμενος πρὸς βιοπορισμόν, ἀλλ' ἀσχολούμενος εἰς φιλοσοφικὰς συζητήσεις, παρημέλει τὴν οἰκογένειάν του, μὴ ἀποδεχόμενος καὶ αὐτὰ τὰ δῶρα τῶν μαθητῶν του, πρᾶγμα διὰ τὸ ὁποῖον συχνὰ τὸν ἐκάκιζεν ἡ Ξανθίππη.
Ἐν τούτοις ὁ Σωκράτης, ὡς ἀναφέρει εἰς τὸ «Συμπόσιόν» του ὁ Ξενοφῶν (II 10), ἀπολογεῖται ὑπὲρ τῆς συζύγου του κατὰ τῶν προσβολῶν τοῦ Ἀντισθένους, ἡ δὲ Ξανθίππη ἐδίκαιου καὶ αὐτὴ τὸν σύζυγόν της, διακηρύττουσα δημοσίᾳ ὅτι πάντοτε, καὶ εἰς τὰς πλέον δυσκόλους περιστάσεις τοῦ βίου, ἔβλεπεν αὐτὸν γλυκὺν καὶ ἤρεμον. Διὰ τοῦτο πολὺ πιθανὸν φαίνεται ὅτι παρεξηγήθη ὁ χαρακτὴρ αὐτῆς ὑπὸ τῶν συγγραφέων, ἵνα μᾶλλον καταφανὴς ἀποβῇ ἡ πρὸς τὸν Σωκράτη ἀντίθεσις. Α. Θ. Σ.

Ξάνθιππος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Δηϊφόντου, βασιλέως τῆς Ἀργολίδος, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἀντιμένους καὶ τῆς Ὀρσοβίας, τὴν ὁποίαν ἔλαβε σύζυγον ὁ Πάμφυλος, υἱὸς τοῦ Αἰγιμίου (*Παυσ.* II, 28, 6). Α. Θ. Σ.

— **Ξάνθιππος** *[Μυθολ.]*. Εἷς τῶν υἱῶν τοῦ Μέλανος, βασιλέως τῆς ἐν Αἰτωλίᾳ Καλυδῶνος, ὅστις, ἐπαναστατήσας μετὰ τῶν ἀδελφῶν των κατὰ τοῦ θείου αὐτῶν, ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Τυδέως (*Ἀπολλ.* Α', 8, 5).

— **Ξάνθιππος** *[Μυθολ.]*. Ἀρχηγέτης τῶν Φωκέων, καλούμενος ὑπ' ἄλλων *Φῶκος*, υἱὸς τοῦ Ὀρνυτίωνος. Τὸ ἡρῷον αὐτοῦ ὑπῆρχεν, ὡς ἀναφέρει ὁ Παυσανίας (X, 4, 10), ἐν Τρωνίδι τῆς Δαυλίας, ὅπου προσεφέροντο εἰς αὐτὸν αἱμακουρίαι. Α.Θ.Σ.

— **Ξάνθιππος.** Ἐπώνυμος ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς 75ης Ὀλυμπιάδος, ἤτοι τῷ 479 π. Χ. (*Διοδ. Σικελ.* XI, 27). Α. Θ. Σ.

—**Ξάνθιππος.** Ἀθηναῖος στρατηγός, υἱὸς τοῦ Ἀρίφρονος, συγγενεύων μετὰ τῶν Ἀλκμαιωνιδῶν, πατὴρ τοῦ Περικλέους, ἀκμάσας κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΣΤ' π. Χ. αἰῶνος. Ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν πολιτικήν, ὑπεστήριξε τὰς μεταρρυθμίσεις τοῦ Κλεισθένους, μετὰ δὲ τοῦ Ἀριστείδου ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῶν δημοσίων. Διέπρεψε κατὰ τοὺς μηδικοὺς πολέμους, ἀναφέρεται δὲ μεταξὺ τῶν κατηγόρων τοῦ Μιλτιάδου διὰ τὴν κατὰ τῆς Πάρου ἀτυχῆ ἐκστρατείαν αὐτοῦ.
Διαδεχθεὶς τὸν Θεμιστοκλέα εἰς τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀθηναϊκοῦ στόλου, ἐνίκησε μετὰ τοῦ Λεωτυχίδου ἐν Μυκάλῃ τὸν περσικὸν στόλον τῷ 478 π. Χ. Ἐπελθὼν μετὰ ταῦτα εἰς τὰ παράλια τῆς Θρᾳκικῆς χερσονήσου, ἀπηλευθέρωσεν αὐτὰ ἀπὸ τῶν Περσῶν, ἐπολιόρκησε τὴν ὑπ' αὐτῶν κατεχομένην Σηστὸν καὶ ἐξηνάγκασεν αὐτοὺς νὰ συνθηκολογήσωσι, τιμωρήσας εἰς τὸν διὰ σταυροῦ θάνατον τὸν διοικητὴν αὐτῆς Ἀρταΰκτην. Ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας ἠξιώθη ἀνδριάντος, τὸν ὁποῖον ἀνήγειρον οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, παρὰ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Περικλέους. Α. Θ. Σ.

— **Ξάνθιππος.** Ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Περικλέους. Ταχθεὶς μετὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ πατρός του, διότι οὗτος δὲν τοῦ παρεῖχε τὰ μέσα νὰ ζῇ πολυτελῶς, ἀπέθανε κατὰ τὸν λοιμὸν τῶν Ἀθηνῶν τῷ 430 π. Χ. Α. Θ. Σ.

— **Ξάνθιππος.** Στρατηγὸς τῶν Φωκέων ἐξ Ἐλατείας, ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τοῦ Δ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος. Τῷ 301 π. Χ. ἀπηλευθέρωσε τὴν πατρίδα του ἀπὸ τῆς πολιορκίας τοῦ Κασσάνδρου, βασιλέως τῆς Μακεδονίας, τῷ δὲ 286 π.Χ. ἀπήλλαξεν ἐξ ὁλοκλήρου τὴν Φωκίδα ἀπὸ τῆς κατοχῆς Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ. Α. Θ. Σ.

— **Ξάνθιππος.** Συνετὸς καὶ γενναῖος Σπαρτιάτης στρατηγός, ὅστις, ἐλθὼν ὡς ἀρχηγὸς Ἑλλήνων μισθοφόρων εἰς βοήθειαν τῶν Καρχηδονίων κατὰ τὸν πρῶτον Καρχηδονιακὸν πόλεμον, ἐγένετο τῇ αἰτήσει τοῦ λαοῦ ἀρχιστράτηγος τῶν Καρχηδονίων. Διὰ τῆς πείρας καὶ συνέσεως αὐτοῦ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἧτταν τοῦ Ρωμαίου στρατηγοῦ Ρηγούλλου, ἄγοντος διπλασίαν δύναμιν, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτοῦ τῷ 255 π. Χ. Φθονηθεὶς ὅμως κατόπιν ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων καὶ φεύγων, πιστεύεται ὅτι, ἐπιστρέφων εἰς Σπάρτην, ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν ναυτῶν κατ' εἰσήγησιν τῶν Καρχηδονίων, ἢ κατ' ἄλλους ὅτι εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαίου Γ' τοῦ Εὐεργέτου. Α. Θ. Σ.

Ξανθὶς *[Μυθολ.]*. Μία τῶν Θεσπιάδων, μήτηρ τοῦ Ὁμολίππου ἀπὸ τοῦ Ἡρακλέους (*Ἀπολλοδ.* Β, 7, 8). Α. Θ. Σ.

ξάνθισμα (τό)· δημοτ., ἀντὶ *ἐξάνθημα* (βλ. λ.): «τὸ πρόσωπό του εἶναι γεμᾶτο ξανθίσματα».
— *[Δερματολ.]* Βλ. λ. *ξανθέλασμα*.

ξανθίτης (ὁ) (Xanthit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν ἀποτελοῦν παραλλαγὴν τοῦ βεζουβιανοῦ, χρώματος κιτρίνου, ἀπαντῶν δὲ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Νέας Ὑόρκης (Amity). Γ. Β.

ξανθοαρσενίτης (ὁ) (Xanthoarsenit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν ἀρσενικικὸν ἅλας τοῦ μαγγανίου ἔνυδρον. Διαφέρει ἀπὸ τὸν χονδροαρσενίτην ἐκ τῆς μεγαλυτέρας περιεκτικότητος εἰς ὕδωρ, ἀπαντᾷ δὲ εἰς τὸ Oerebro. Γ. Β.

Ξανθόγεια *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀρνίσσης (Ὀστρόβου) τῆς ἐπαρχίας Ἐδέσσης τοῦ νομοῦ Πέλλης. Κάτ. (1928) 378. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ροσίλοβον*.

ξανθογένειος (ὁ)· ὁ ἔχων γένειον ξανθόν.

ξανθογοναμίδια (τά), ἢ *μονοθειουρεθᾶναι* *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλοῦνται οὕτω οἱ Ο-μοναλκυλιωμένοι ἐστέρες τοῦ θειοκαρβαμιδικοῦ ὀξέος. Ἔχουσι τὸν τύπον $H_2N.CS.OR$ ἢ $HN:C(SH).OR$ καὶ παράγονται δι' ἐπιδράσεως ἀμμωνίας ἐπὶ ξανθογονικῶν ἐστέρων. Σ. Γ.

ξανθογονικὰ ὀξέα *[Ὀργ. Χημ.]*. Ἐκ τοῦ ἀ-θρακικοῦ ὀξέος HO. CO. OH δι' ἀντικαταστάσεως ἀτόμων ὀξυγόνου δι' ἀτόμων θείου λαμβάνονται διάφορα θειοῦχα ὀξέα, τὰ ὁποῖα ὅμως εἶναι γνωστὰ κυρίως ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐστέρων ἢ ἁλάτων. Οὕτω ἐκ τοῦ *θειονοθειολανθρακικοῦ ὀξέος* HO. CS. SH δι' ἀντικαταστάσεως τοῦ ὑδροξυλιακοῦ ὑδρογόνου δι' ἀλκυλίου λαμβάνονται τὰ καλούμενα ξανθογο-*νικὸ ὀξέα*, ἅτινα ἔχουσιν ἑπομένως τὸν γενικὸν τύπον RO. CS. SH, ἐκλήθησαν δ' οὕτω διότι τὰ ἅλατα αὐτῶν σχηματίζουν μετὰ διαλυμάτων ἁλά-των τοῦ χαλκοῦ ξανθόχροα ἰζήματα.
Τὰ μετ' ἀλκαλίων ἅλατα αὐτῶν παρασκευάζονται εὐκολώτατα διὰ προσθήκης διθειάνθρακος εἰς πυκνὸν ἀλκοολικὸν διάλυμα καυστικῶν ἀλκαλίων. Οὕτω λ. χ. τὸ *ξανθογονικὸν κάλιον*, στερεὸν κίτρινον σῶμα, παράγεται κατὰ τὴν ἐξίσωσιν

$$CS_2 + C_2H_5OK = C_2H_5O.CS.SK$$

Τὸ ἐλεύθερον *αἰθυλοξανθογονικὸν ὀξὺ* εἶναι ἄχρουν ἀδιάλυτον ἔλαιον, σταθερὸν μόνον εἰς ἀτόλ... ξηρὰν κατάστασιν. Ξανθογονικὸν ἅλας εἶναι ἐ-σης καὶ ἡ *βισκόζη*. Σ. Γ.

ξανθόδερμος (ὁ) *[Ἀνθρωπολ.]*. Οὕτως ὠνόμασεν ὁ Haeckel (homo xanthodermus) τὸ τέταρτον τῆς μεγάλης φυλετικῆς διαιρέσεως τῶν ἀνθρώπων εἶδος, εἰς ὃ κατέτασσε τὰς μογγολικὰς ὁμάδας. Ὁ ὅρος, ἀτυχής, δέον ν' ἀντικατασταθῇ διὰ τοῦ *κιτρινόδερμος*. Γ. Ι. Κ.

ξανθόδισκος (ὁ) (Xanthodiscus) *[Ζῳολ.]*. Γένος πρωτοζῴων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μαστιγωτῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *εὐγλενιδῶν*, περιλαμβάνον μικ-τάτους θαλασσίους ὀργανισμοὺς ἀπανταχοῦ τῶν θαλασσῶν ἀπαντῶντας. Δ. Ν.

ξανθόθριξ, —τριχος (ὁ, ἡ)· ὁ ἔχων τὰς τρίχας ξανθάς.

ξανθόκερας (ὁ) (Xanthoceras) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σαπινδοειδῶν*, περιλαμβάνον δενδρύλλια ἰθαγενῆ τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν τῆς Ἀσίας. Ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι ὁ *ξανθόκερας σινικὸς* (Xanthoceras sinensis), ἰθαγενὲς δενδρύλλιον τῆς Κίνας, οὗ τὸ ὕψος φθάνει τὰ 5 μ. Καλλιεργεῖται πρὸς κόσμον διὰ τὰ ἰδιόρρυθμα, ὀδοντωτά, ᾠοειδῆ φύλλα του, τὰ ζωηρῶς κεχρωσμένα ὀρφνόξανθα ἄνθη του καὶ τὸν βρώσιμον καρπόν του. Δ. Ν.

ξανθοκόκκινος,—η· δημοτ., ὁ ξανθὸς καὶ κόκκινος, ὁ ἔχων χρῶμα ἐρυθρωπὸν καὶ κόμην ξανθήν, πυρρός.

ξανθόκονις, —εως (ἡ) (Xanthokon) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν θειοαρσενικῶδες ἅλας τοῦ ἀργύρου, ... αὐτῆς χημικῆς συστάσεως πρὸς τὸν προυστίτην, Ag_8AsS_8. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ μονοκλινὲς σύστημα εἰς κρυστάλλους μικρούς, ἑξαγωνικῆς μορφῆς, ἔχει δὲ σκληρότητα 2—3, εἰδικὸν βάρος ..., λάμψιν ἀδαμαντοειδῆ καὶ χρῶμα κίτρινον ... καλλόχρουν ἕως ἐρυθρόν. Εἶναι σπάνιον ὀρυκτὸν ἀπαντῶν ὡς σύνδρομον τοῦ προυστίτου εἰς τὴν Σιλεσίαν καὶ τὴν Χιλήν.

ξανθοκυανοψία (ὁ) *[Ὀφθαλμ.]*· βλ. ξανθ...

ξανθοκύτταρον (τό). Καλοῦνται οὕτω κύτταρα τοῦ δικτυοενδοθηλιακοῦ συστήματος, ἅτινα δι' ἀποταμιεύσεως λιποειδῶν οὐσιῶν μεταβάλλονται εἰς μεγάλα, διαυγῆ, ἀφροειδῆ κύτταρα. Ἡ ἐμφάνισις τοιούτων λιποειδῶν κυττάρων πέριξ χρονίων ... δῶν ἑστιῶν δὲν εἶναι σπάνιον πρᾶγμα. Περαιτέρω ἐπὶ παθήσεων μεθ' ὑπερχολοστεαριναιμίας, ὡς ἐπὶ διαβήτου, ἐπὶ ὡρισμένων χρονίων περιπτώσεων ἰκτέρου καὶ νεφρίτιδος, ἀπαντῶσιν ἰδίως ἐν τῷ ὑποδορίῳ συνδετικῷ ἱστῷ δίκην νεοπλασμάτων ἀθροίσματα ἀφροειδῶν ξανθοκυττάρων, περιέχοντων ἐστέρας χολοστεαρίνης. Ὅτι δ' ἐν τῇ ἐμφανίσει τῶν ξανθελασμάτων τούτων πρὸς τῇ ὑπερχολοστεαριναιμίᾳ λαμβάνουσιν ἐνεργότατον μέρος καὶ τοπικὰ ἐρεθιστικὰ αἴτια, τοῦτο ἀπεδείχθη πειραματικῶς ὑπὸ τοῦ Ρώσου παθολογοανατόμου Anitschkow. [Πρβλ. *Θ. Σκλαβοῦνου*, «Ἡ παθολογία τοῦ δικτυοενδοθηλιακοῦ συστήματος ὑπὸ τὸ φῶς τῆς συγχρόνου ἐρεύνης», «Ἰατρικὴ πρόοδος» (1927) καὶ ἴδιον τεῦχος.]

ξανθόλιθος (ὁ) (Xantholith) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν πολυπυριτικὸν ἅλας τοῦ ἀργιλίου καὶ σιδήρου. Ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ σταυρολίθου περιέχουσαν ἀσβέστιον καὶ μαγνήσιον, ἀπαντᾷ δὲ εἰς τὴν Σκωτίαν.

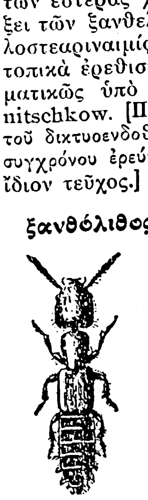

Ξανθολῖνος ὁ τρίχρους.

ξανθολῖνος (ὁ) (Xantholinus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν βραχυ... *λύτρων* τῆς οἰκογενείας τῶν σταφυ*λινιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ ... εἴδη, ἀπαντῶντα πανταχοῦ σχεδὸν τῆς γῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ ξανθολῖνος ὁ τρίχρους

Digitized by Google

(Xantholinus tricolor), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὴν κεντρικὴν Εὐρώπην καὶ ἐνδιαιτᾶται ἐπὶ διαφόρων ἐν ἀποσυνθέσει φυτικῶν οὐσιῶν. Δ. Ν. Π.

ξανθομάλλης (ὁ), θηλ. *ξανθομαλλοῦσα*· ὁ ἔχων ξανθὴν κόμην.

ξανθομελὴς (ὁ) (Xanthomeles) [*Ζωολ.*]. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ᾠδικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *παραδεισιιδῶν*, περιλαμβάνον πτηνὰ μετρίου ἢ μικροῦ μεγέθους μὲ ποικιλόχρουν πτέρωμα καὶ οὐρὰν μακρὰν καὶ ἀρκούντως ἀνεπτυγμένην. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ξανθομελὴς ὁ χρυσόχρους* (Xanthomeles aureus), ἰθαγενὴς τῆς Νέας Γουϊνέας. Δ.Ν.Π.

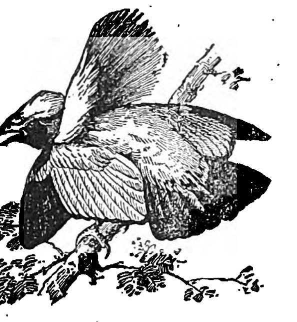

Ξανθομελὴς ὁ χρυσόχρους.

ξανθόνη (ἡ) [*Ὀργ. Χημ.*]. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου

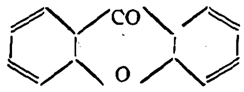

λαμβανομένη ἐκ τοῦ φαινυλαιθέρος τοῦ σαλικυλικοῦ ὀξέος διὰ βρασμοῦ μετὰ θειικοῦ ὀξέος, ὁπότε ἀποσπᾶται ἓν μόριον ὕδατος. Ἀποτελεῖ λευκὰς κρυσταλλικὰς βελόνας, τηκομένας εἰς 173° καὶ βραζούσας εἰς 350°. Δι' ἁπλῆς ἀποστάξεως ὑπεράνω κόνεως ψευδαργύρου παρέχει *ξανθένιον*, δι' ἀναγωγῆς δὲ δι' ἀμαλγάματος νατρίου ἢ κόνεως ψευδαργύρου ἐν ἀλκοολικῷ διαλύματι παρέχει *ξανθυδρόλην*. Διὰ διαλύσεως εἰς πυκνὸν θειικὸν ὀξὺ παράγεται ὑγρὸν φθορίζον ἐντόνως μὲ κυανῆν χροιάν. Τὰ ὑδροξυπαράγωγα αὐτῆς εἶναι δύο φυσικὰ κίτρινα χρώματα, ὁμοίως δὲ παράγωγον τῆς ξανθόνης εἶναι καὶ τὸ *εὐξανθικὸν ὀξύ*. Σ. Γ.

ξανθοξειδάση (ἡ)· βλ. *ἔνζυμον*.

ξανθόξυλον (τὸ) (Xanthoxylum) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ρυτοειδῶν* ἢ *ρυτιδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα ἢ δενδρύλλια μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα, σύνθετα, ἄνευ παραφύλλων καὶ καρπὸν κάψαν ἀδενώδη καὶ εὐώδη. Τὰ φυτὰ ταῦτα ἀπαντῶσιν εἰς τὰς χώρας τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι τὸ *ξανθόξυλον τὸ πτερῶδες* (Xanthoxylum pteroides), ὅπερ καλλιεργεῖται ὡς κοσμητικὸν διὰ τὰ ἄνθη του, τὸ ὡραιότον φύλλωμα καὶ τὸν ἀρωματικὸν καρπόν του. *Ξανθόξυλον τὸ ἡράκλειον* (Xanthoxylum herculis), ὅπερ εἶναι γνωστότερον ὑπὸ τὸ ὄνομα *κίτρινον ξύλον τῶν Ἀντιλλῶν* καὶ τοῦ ὁποίου ὁ φλοιὸς χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν Ἀφρικὴν ὡς φάρμακον διουρητικόν, καθαρτικὸν καὶ στομαχικὸν γενικῶς. Ὁ φλοιὸς περιέχει οὐσίαν τινὰ χρωστικὴν κιτρινοϋποπράσινην, ἥτις κρυσταλλοῦται βελονοειδῶς, ἔχει γεῦσιν πικρὰν καὶ στυπτικὴν καὶ καλεῖται *ξανθοπικρίτης*. Τὸ ξύλον του εἶναι κίτρινον καὶ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἐβενουργίαν. Δ. Ν. Π.

Ξανθόξυλον.
[α=ἄνθος ἄρρεν· β=ἄνθος θῆλυ· γ=καρπός.]

ξανθοξώνιον (τό)· βλ. *ξανθύλιον*.

Ξανθόπουλος, *Γρηγόριος*. Λόγιος γεννηθεὶς ἐν Θράκῃ περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἐδίδαξε τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐν Ὕδρᾳ καὶ ἐν τῇ πατρίδι του. Λ. Χ. Ζ.

— **Ξανθόπουλος, *Κωνσταντῖνος*.** Φιλόλογος καὶ παιδαγωγός, γεννηθεὶς ἐν Τραπεζοῦντι καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις (1815—1887). Ἐσπούδασεν ἐν Γερμανίᾳ καὶ κατόπιν διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ ἑλληνικοῦ φροντιστηρίου τῆς Τραπεζοῦντος, τῆς ἐμπορικῆς σχολῆς Χάλκης καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς Σμύρνης. Ἐγκατασταθεὶς κατόπιν ὁριστικῶς ἐν Ἀθήναις, ἐδίδαξεν εἰς τὸ Ἀρσάκειον παρθεναγωγεῖον. Συνέγραψεν: «Ἑλληνικὴ ἱστορία κατὰ …γραφίας ἐκτιθεμένη» (ἐν Σμύρνῃ, τ. 3), «Χρονολογίαι ἀρχαίας ἱστορίας» (Ἀθῆναι 1857), «Παιδαγωγικὴ διδασκαλία» (1864), «Περὶ τῆς πρώτης καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως καὶ περὶ ἀνατροφῆς καὶ ἐκπαιδεύσεως τῶν κορασίων» (1873), «Περὶ διδασκαλίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης» (1875), «Συνοπτικὴ κατάστασις τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων» (1880) κ.ἄ. Παρέφρασεν ἐπιπλέον ἐμμέτρως τὸν «Προμηθέα Δεσμώτην» τοῦ Αἰσχύλου καὶ ἐξέδωκε τῷ 1861 μετὰ τοῦ Στ. Κουμανούδη καὶ Δ. Μαυροφρύδου τὸ περιοδικὸν «Φιλίστωρ». Α. Α. Π.

— **Ξανθόπουλος, *Νικόλαος*.** Ζακύνθιος ὁπλαρχηγός, γεννηθεὶς ἐν Ζακύνθῳ περὶ τὸ 1740. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐν Πελοποννήσῳ ἐπαναστάσεως τοῦ 1770, σχηματίσας σῶμα ἐθελοντῶν συμπατριωτῶν του ἔδραμεν εἰς Πελοπόννησον καὶ ἠγωνίσθη ἐν αὐτῇ. Ν. ΚΑΣ

— **Ξανθόπουλος, *Νικηφόρος Κάλλιστος***· βλ. λ. *Κάλλιστος Ξανθόπουλος Νικηφόρος.*

— **Ξανθόπουλος, *Παναγιώτης***· βλ. *Ξάνθης.*

— **Ξανθόπουλος, *Τιμόθεος*.** Σύγχρονος Ἕλλην μουσικὸς γεννηθεὶς ἐν Σμύρνῃ. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ ᾨδεῖον τῆς Βιέννης κλειδοκύμβαλον καὶ ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον ὑπὸ τὸν Μπροῦκνερ καὶ ἐτιμήθη διὰ δύο χρυσῶν μεταλλίων. Ἐγκατασταθεὶς ἐν Ἀθήναις διετέλεσεν ἐπὶ πολὺν χρόνον ὀργανοκρούστης τοῦ ἰδιαιτέρου παρεκκλησίου τοῦ βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α', ταὐτοχρόνως δὲ ἠσχολεῖτο εἰς τὴν σύνθεσιν. Ἡ μοῦσα τοῦ Ξανθοπούλου εἶναι καθαρῶς ρωμαντική, ἡ δὲ μελῳδία του, πάντοτε εὔληπτος καὶ εὐχάριστος, κατέστησε τὰ τραγούδια του κτῆμα τοῦ λαοῦ· διὸ καὶ κατατάσσεται μεταξὺ τῶν λαϊκῶν συνθετῶν. Ἐκ τῆς μεγάλης σειρᾶς ἔργων αὐτοῦ δι' ᾆσμα καὶ κλειδοκύμβαλον αἱ ὡραιότεραι, δροσερώτεραι καὶ αἰσθηματικώτεραι μελῳδίαι του εἶναι: «Ἀνάμνησις τῆς Σμύρνης», «Θέλω», «Σιμά σου», «Γιατί», «Ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης» (ἐπίσης καὶ διὰ τριῳδίαν ἢ σόλο μετὰ χορῳδίας), «Ἐσένα ποὺ σ' ἀγάπησα», «Γιὰ τὴν Κρήτη», «Γιὰ νέες δάφνες» (πολεμικὰ ἐμβατήρια) κλπ. Γ. Σ.

ξανθοπρωτεΐνη (ἡ) [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *ξανθοπρωτεϊνικὴ ἀντίδρασις.*

ξανθοπρωτεϊνικὴ ἀντίδρασις. Χαρακτηριστικὴ ἀντίδρασις τῶν *πρωτεϊνῶν*. Τὰ λευκώματα διὰ θερμάνσεως μετὰ πυκνοῦ νιτρικοῦ ὀξέος, λόγῳ νιτρώσεως τῆς τυροσίνης, φαινυλαλανίνης, θρυπτοφάνης καὶ ὀξυθρυπτοφάνης χρώννυνται κίτρινα. Ἡ κιτρίνη αὕτη χροιὰ διὰ προσθήκης ἀμμωνίας μεταβάλλεται εἰς πορτοκαλλόχρουν. Ἡ τοιουτοτρόπως ὡς ἄνω παραγομένη κιτρίνη ὕλη καλεῖται ἐμπειρικῶς *ξανθοπρωτεΐνη*. Σ. Γ.

ξανθοπώγων, —ωνος (ὁ)· ὁ ἔχων τὸν πώγωνα ξανθόν, ξανθογένειος.

ξανθορία (Xanthoria) [*Φυτοπαθολ.*]. Γένος λειχήνων, ἀναπτυσσομένων ἐπὶ ποικιλοτάτων ὑποκειμένων (λίθων, κεράμων, τοίχων κλπ.) ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ διαφόρων δένδρων, ὧν προκαλεῖ τὴν ἐξασθένησιν. Ἐπὶ τῶν φλοιῶν σχηματίζει πλάκας ἀποτελουμένας ἐκ τοῦ κιτρίνου θαλλοῦ του, ὁ ὁποῖος εἶναι κυκλικός, κάτωθεν λευκὸς καὶ κέκτηται πρὸς τὰ ἄνω κιτρινέρυθρα ἀποθήκια. Δεδομένου ὅτι ὑπ' αὐτὸ κρύπτονται διάφορα ἔντομα καὶ σπόρια μυκήτων, ἐνδείκνυται ἡ καταστροφή του, ξυομένων τῶν κορμῶν καὶ κλάδων διὰ τοῦ μεταλλικοῦ χειροξυστρίου Sabaté, καὶ ἡ ἐπίχρισις διὰ πυκνοῦ βορδιγαλλείου πολτοῦ (3-5%). Ε. Τ. Ε.

ξανθορραμνίνη (ἡ) [*Ὀργ. Χημ.*]. Γλυκοζίτης ἀπαντῶν εἰς τοὺς καρποὺς διαφόρων εἰδῶν ράμνου, οἱ ὁποῖοι χρησιμοποιοῦνται εἰσέτι εἰς τὴν βαφικὴν καὶ ἰδίως τὴν τυποβαφικὴν τοῦ βάμβακος. Ἔχει πιθανῶς τὸν τύπον $C_{34}H_{42}O_{20}$ καὶ κατὰ τὴν ὑδρόλυσιν παρέχει πλὴν τῶν ἄλλων καὶ *ραμνετίνην*. Ἀποτελεῖ κίτρινον ἄοσμον κρυσταλλικὸν σῶμα, τηκόμενον εἰς 120°, λίαν διαλυτὸν εἰς τὸ ὕδωρ καὶ ἀλκοόλην καὶ σχεδὸν ἀδιάλυτον εἰς τοὺς λοιποὺς ὀργανικοὺς διαλύτας. Σ. Γ.

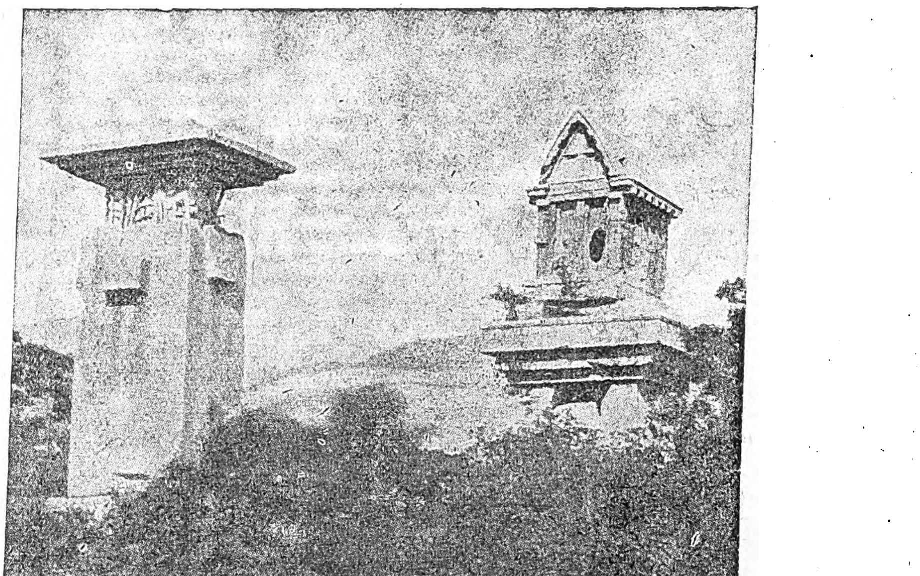

Ὁ ἐπιτάφιος πύργος τῶν Ἁρπυιῶν τῆς Ξάνθου.

ξανθόρροια (ἡ) (Xanthorrhœa) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *λειριοειδῶν* ἢ *λειριιδῶν*, περιλαμβάνον δενδρύλλια ἢ δένδρα ἰθαγενῆ τῆς Αὐστραλίας. Ὁ βλαστὸς τῶν φυτῶν τούτων ἔχει ποικίλον ἀνάστημα, ἀναλόγως τῶν διαφόρων εἰδῶν, καὶ εἶναι ἁπλοῦς ἢ διακεκλαδισμένος. Τὰ φύλλα εἶναι πολυπληθῆ, ἐπιμήκη, γραμμωτά, κυρτὰ κατὰ τὴν κορυφήν των καὶ λίαν συνεσφιγμένα μεταξύ των. Ἐκ τοῦ κέντρου ἑκάστου φύλλου φύεται ἐπιμήκης μισχοειδὴς ἀπόφυσις, ἥτις τελευτᾷ εἰς ἀκανθοειδῆ κορυφήν, φέρουσαν μικρότατα λευκὰ ἄνθη μετὰ πολυαρίθμων βρακτείων. Ὁ καρπὸς εἶναι κάψα τρίγωνος, σχεδὸν γραμμωτή, ἐπιμηκεστάτη, καὶ περικλείει ἐν ᾗ δύο ᾠοειδῆ σπέρματα μελανοῦ χρώματος. Τοῦ γένους τούτου εἶναι γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, πάντα ἰθαγενῆ τῆς Αὐστραλίας, ὅπου καὶ σχηματίζουσι πολλάκις ἀπέραντα δάση. Εἴδη τινὰ καλλιεργοῦνται ἐνιαχοῦ τῆς Εὐρώπης πρὸς κόσμον. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ *ξανθόρροια ἡ βαφικὴ* (Xanthorrhœa tinctorialis), ἐκ τῆς βάσεως τῶν φύλλων τῆς ὁποίας ἐκκρίνεται ρητινώδης τις οὐσία, ἥτις χρησιμοποιεῖται πρὸς κατασκευὴν βερνικίων. Δ.Ν.Π.

Ξανθόρροια ἡ βαφική.

Ξάνθος (ἡ) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἡ «μεγίστη τῶν ἐν Λυκίᾳ» καὶ πρωτεύουσα τῆς χώρας. Ἔκειτο δὲ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ (νῦν Ἐτσιὲν-τσάϊ), 13 χλμ. ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν του, καὶ ἦτο ἀποικία Κρητῶν, καλουμένη παλαιότερον Ἄρινα ἢ Ἄρνα. Ἐπολιορκήθη καὶ κατεστράφη δίς, πρῶτον τῷ 545 π.Χ. ὑπὸ τοῦ Ἁρπάγου, στρατηγοῦ Κύρου τοῦ Μεγάλου, καὶ βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Βρούτου, τῷ 43 π.Χ., ἐπὶ τῶν ἐμφυλίων πολέμων. Καὶ κατὰ τὰς δύο πολιορκίας οἱ κάτοικοί της μετὰ γενναίαν ἀντίστασιν ἐφονεύθησαν πάντες μαχόμενοι. Ἔκτοτε δὲν ἀνέλαβε, σεισμὸς δὲ ἐπισυμβὰς κατέστρεψε καὶ τὰ ὀλίγα ἐναπομείναντα ἐρείπια. Ἦτο πλουσιωτάτη εἰς ναούς, τάφους καὶ ἄλλα μνημεῖα. Ὑπῆρχεν ἐν αὐτῇ μεγαλοπρεπὴς ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ ἐπικαλουμένου Λυκίου, καὶ ἱερὸν τοῦ ἥρωος Σαρπηδόνος, ἰδιαιτέρως τιμωμένου ἐν αὐτῇ, οὐ μακρὰν δ' αὐτῆς περὶ τὰ δέκα στάδια ἔκειτο τὸ Λητῷον (*Στράβ.* ΙΔ', 666). Κατὰ τὸν ΣΤ' μ. Χ. αἰῶνα ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους ὡς μία τῶν 28 πόλεων τῆς ἐπαρχίας Λυκίας, εἰς δὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ χρονικά, ὡς ἕδρα ἐπισκόπου ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Μύρων. Τὰ σῳζόμενα αὐτῆς ἐρείπια ἀνεκαλύφθησαν τῷ 1831 ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου περιηγητοῦ Καρόλου Fellows, συνίστανται δὲ εἰς τείχη περιβόλου, θεάτρου, ἀψίδων, τάφων κτλ., μαρτυροῦντα τὸν ἑλληνικὸν χαρακτῆρα τῆς πόλεως. Πλεῖστα τούτων μετεκομίσθησαν εἰς Λονδῖνον, φυλαττόμενα εἰς τὸ Βρεττανικὸν μουσεῖον, ἐν οἷς ὁ περίφημος ἐπιτάφιος πύργος τῶν Ἁρπυιῶν, μετ' ἀρχαϊκῶν ἀναγλύφων, ἔργον τοῦ ΣΤ' π.Χ. αἰῶνος, τὸ μνημεῖον τῶν Νηρηΐδων τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ Ε' π.Χ. αἰῶνος, τάφος Λυκίου τινὸς σατράπου καὶ ἄλλα. Σῴζονται ἐπίσης ἀργυρᾶ νομίσματα αὐτῆς, τῆς ἀρχαιοτέρας συμπολιτείας ὑπὸ τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς ὄνομα Ἄρινα, καθὼς καὶ ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ τῆς νεωτέρας συμμαχίας μετὰ τῶν ἐπιγραφῶν: ΛΥ-ΞΑ, ΛΥΚΙΩΝ-ΞΑ ἢ ΞΑΝΘΙΩΝ. Ἐπίσης καὶ νομίσματα ἐν συμμαχίᾳ μετὰ τῆς πόλεως Κράγου, μετὰ τῶν γραμμάτων: ΛΥ-ΚΡ-ΞΑΝ.

Σήμερον τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει τὸ μικρὸν χωρίον *Γκιουννέκ.* Α. Θ. Σ.

Digitized by Google

—Ξάνθος (ὁ) *[Γεωγρ.]*. Ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Λυκίας ἐν Μ. Ἀσίᾳ, καλούμενος παλαιότερον *Σίρβις* (περσ. Sirbe=ἀμμόχρους). Πηγάζων ἀπὸ τοῦ ὄρους Ταύρου ἐκβάλλει διὰ μέσου μικρᾶς κοιλάδος εἰς τὸ Λύκιον πέλαγος, μετὰ ῥοῦν 130 χλμ., μεταξὺ Πυδνῶν καὶ Πατάρων, πρὸς Δ. τοῦ νῦν κόλπου Καλαμάκι. Ἔχει ἄφθονα ὕδατα καὶ κατὰ τὸ θέρος καὶ διὰ τῆς ἰλύος του ἔχει προσχώσει ἀρκετὴν ἔκτασιν γῆς πρὸς τὴν θάλασσαν. Σήμερον καλεῖται *Ἐτσιὲν-Τσάϊ* ἢ *Κοντζᾶ-Τσάϊ*. Α. Θ. Σ.

— **Ξάνθος** *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς Μ. Ἀσίας ἐν Τρῳάδι, «ὃν Ξάνθον καλέουσι θεοί, ἄνδρες δὲ Σκάμανδρον» (*Ὁμ.* Ἰλ. Υ, 74). Πηγάζων ἀπὸ τοῦ ὄρους τῆς Ἴδης καὶ ῥέων ΝΔ. τοῦ Ἰλίου, ἐκβάλλει μετὰ τοῦ Σιμόεντος (Ντουμπρὲκ-τσάϊ) εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, ὀλίγον βορειότερον τοῦ Σιγείου ἀκρωτηρίου. Ἡ κοίτη ὅμως αὐτοῦ μετετοπίσθη διὰ μέσου τῶν αἰώνων περὶ τὰ 2 ½—3 χλμ. πρὸς Δ. Ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου προσωποποιεῖται ὑπ' ἀμφότερα τὰ ὀνόματα καὶ θεωρεῖται ὡς υἱὸς τοῦ Διός, μετέχων εἰς τὰς θεομαχίας (Υ, 74) καὶ μαχόμενος πρὸς τὸν Ἀχιλλέα. Σήμερον καλεῖται *Μεντερὲ-σού*. Α. Θ. Σ.

— **Ξάνθος** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς ἐν Χαονίᾳ τῆς Ἠπείρου, λαβὼν τὸ ὄνομα κατὰ τὸν Βιργίλιον (Αἰν. III, 350) ἀπὸ τοῦ Ἑλένου, υἱοῦ τοῦ Πριάμου, ὅστις ἐλθὼν εἰς Ἤπειρον ἐγένετο βασιλεὺς τῆς χώρας μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ὀρέστου δολοφονίαν τοῦ Πύρρου. Α. Θ. Σ.

— **Ξάνθος** *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν Α. Θράκῃ χωρίον *Ταταρκιοΐ* τῆς ὑποδιοικήσεως Ἀρκαδιουπόλεως τοῦ νομοῦ Σαράντα Ἐκκλησιῶν. Κατ. (1928) 553.

Ξάνθος *[Μυθολ.]*. Τελευταῖος βασιλεὺς τῶν Θηβῶν περὶ τὰ 1100 π. Χ. Θελήσας οὗτος νὰ λύσῃ τὴν μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Βοιωτῶν διαφοράν, ἐριζόντων περὶ γαιῶν παρὰ τὰ σύνορα τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἐπρότεινε, πρὸς πρόληψιν αἱματοχυσίας, νὰ μονομαχήσουν οἱ δύο βασιλεῖς. Φοβηθέντος ὅμως τοῦ βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν Θυμοίτου, υἱοῦ τοῦ Ὀξύντου, ἐμονομάχησεν ἀντ' αὐτοῦ ὁ Μέλανθος, υἱὸς τοῦ Ἀνδροπόμπου, βασιλεὺς τῆς Μεσσηνίας, ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Δωριέων κατάληψιν τῆς Μεσσηνίας, καὶ ἐφόνευσεν αὐτόν. Οἱ Ἀθηναῖοι τότε ἀνηγόρευσαν αὐτὸν βασιλέα τῶν Ἀθηνῶν (*Στράβ.* Θ, 393). Κατ' ἄλλην παράδοσιν, ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (Θ, 5, 16), ἐφονεύθη διὰ δόλου ὑπὸ τοῦ Ἀνδροπόμπου, υἱοῦ τοῦ Βώρου. Α. Θ. Σ.

— **Ξάνθος** *[Μυθολ.]*. —1) Εἷς τῶν ἵππων τοῦ Ἀχιλλέως, ἀδελφὸς τοῦ *Βαλίου*, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ θεὰ Ἥρα ἐχάρισεν ἀνθρωπίνην φωνὴν («αὐδήεντα ἔθηκε»), ἵνα προμηνύσῃ τὸν θάνατον τοῦ Ἀχιλλέως (Ἰλιάδ. Τ, 400). —2) Εἷς τῶν ἵππων τοῦ Ἕκτορος (Ἰλιάδ. Θ, 185). —3) Εἷς τῶν ἵππων τῶν Διοσκούρων, παρὰ Στησιχόρῳ. Α. Θ. Σ.

— **Ξάνθος** *[Μυθολ.]*. —1) Εἷς τῶν υἱῶν τοῦ Αἰγύπτου. —2) Υἱὸς τοῦ Φαίνοπος ἐξ Ἀβύδου τῆς Τροίας, φονευθεὶς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Θόωνος ὑπὸ τοῦ Διομήδους (*Ὁμ.* Ἰλ. Ε, 152). —3) Υἱὸς τοῦ Τριόπα, βασιλέως τῆς Τροιζῆνος, ὅστις ἡγούμενος Πελασγῶν ἀποίκων ἀπῴκισε τὴν νῆσον *Λέσβον* ἔρημον οὖσαν, καὶ ὠνόμασεν αὐτὴν *Πελασγίαν*. —4) Υἱὸς τοῦ Ἐρυμάνθου, υἱοῦ τοῦ Ἀρκάδος, βασιλέως τῆς Ἀρκαδίας, καὶ ἐκπολιτιστοῦ τῆς Ἀρκαδίας, πατὴρ τῆς Ψωφίδος. Α. Θ. Σ.

— **Ξάνθος**. Ἀρχαῖος μελικὸς ποιητὴς ἐκ Σικελίας, ὅν, ὡς λέγεται, ἐμιμήθη ὁ Στησίχορος ἐν τῇ «Ὀρεστείᾳ» (*Ἀθην.* 15, 513a). Κατά τινας ἦτο πλαστὸν πρόσωπον ὁ Ξάνθος οὗτος.

— **Ξάνθος**. Λυδὸς ἱστορικός, ὅστις κατὰ τὸν Σουΐδαν ἔζη ἐπὶ τῆς ἁλώσεως τῶν Σάρδεων (499 π. Χ.). Συνέγραψε «Λυδιακὰ» εἰς τέσσαρα βιβλία. Κατὰ τὸν Ἔφορον (*Ἀθην.* ΙΒ, 515e) ὁ Ξάνθος οὗτος ἔδωκεν εἰς τὸν Ἡρόδοτον τὰς ἀφορμὰς πρὸς τὴν συγγραφὴν αὐτοῦ. Ἐπιτομὴν τοῦ ἔργου τοῦ Ξάνθου ἐφιλοπόνησε Μένιππος τις κατὰ Διογένην τὸν Λαέρτιον (ΣΤ', 101). Πολλαχῶς ἐπωφελήθη καὶ ἀντέγραψε τὸν Ξάνθον ὁ ἱστορικὸς Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Αὐγούστου. Ἀποσπάσματα τοῦ Ξάνθου, διασωθέντα, περιελήφθησαν ὑπὸ τοῦ Müller εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν «Fragmenta Historicorum Graecorum» (σ. 34—44), διασαφηνισθέντα ὑπὸ τοῦ Gutschmid. Θ. Π.

— **Ξάνθος**. Σάμιος, κομίσας εἰς Αἴγυπτον τὴν περίφημον ἑταίραν Ῥόδωπιν, σύνδουλον τοῦ Αἰσώπου, παρὰ τῷ Ἰάδμονι, ὅπου ἀπηλευθέρωσεν αὐτὴν ἀντὶ πολλῶν χρημάτων ὁ Χάραξος, ἀδελφὸς τῆς ποιητρίας Σαπφοῦς (*Ἡροδ.* Β, 135). Α. Θ. Σ.

— **Ξάνθος**. Ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ σκεπτικοῦ φιλοσόφου καὶ ἰατροῦ Τίμωνος τοῦ Φλιασίου, ἀκμάσας περὶ τὰ μέσα τοῦ Γ' π.Χ. αἰῶνος. Ἐγεννήθη ἐν Ἤλιδι καὶ ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ πατρός του, ὅστις τὸν ἐδίδαξε τὴν ἰατρικὴν καὶ ἐξήσκησεν αὐτὸν εἰς τὰς φιλοσοφικὰς ἀρχὰς του «διάδοχον τοῦ βίου καταλιπών». Α. Θ. Σ.

Ξάνθος, *Ἐμμανουήλ*. Εἷς τῶν τριῶν ἱδρυτῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, γεννηθεὶς ἐν Πάτμῳ τῷ 1772. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ αὐτόθι Πατμιάδι Ἀκαδημίᾳ, μετὰ δὲ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του, εἰκοσαετὴς ἤδη, ἀπῆλθεν εἰς Τεργέστην, ὅπου πλεῖστοι Πάτμιοι ἐμπορεύοντο διὰ τῶν ἱστιοφόρων, ἔχοντες αὐτόθι πρακτορεῖα. Ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ἠσχολήθη μὲ τὸ ἐμπόριον, τῷ δὲ 1810 ἀπῆλθεν εἰς Ὀδησσὸν καὶ προσεκλήθη παρὰ τῷ μεγαλεμπόρῳ Βασιλείῳ Ξένῃ. Τῷ 1812 ἐστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν χάριν ἐμπορίας καὶ τῷ 1813 εἰς Πρέβεζαν καὶ Πάργαν πρὸς ἀγορὰν ἐλαίου. Ἐπιστρέφων διὰ τῶν Ἰονίων νήσων ἐμυήθη ἐν Λευκάδι τὰ μυστήρια τοῦ τεκτονισμοῦ. Ἐπανακάμψας εἰς Ὀδησσόν, ἐμπεποτισμένος ἤδη τὰς ἐν Ἰονίοις νήσοις φιλελευθέρας ἀρχάς, ἃς εἶχον διασπείρει οἱ ταύτας πρὸ ὀλίγου κυριεύσαντες Γάλλοι καὶ βλέπων τὴν ἀθλίαν τοῦ Γένους κατάστασιν, ἀπεφάσισε νὰ συνεργασθῇ μετ' ἄλλων φιλοπατρίδων ἀνδρῶν εἰς τὴν σύμπηξιν συλλόγου πρὸς διάδοσιν φιλελευθέρων ἰδεῶν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν· ἀλλ' ἵνα μὴ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς ὑποψίας, τόσον ἐν τῇ μοναρχικῇ Ῥωσίᾳ ὅσον καὶ ἐν Τουρκίᾳ, ὠνόμασεν αὐτὴν «Φιλικὴν Ἑταιρείαν», γενόμενος μετὰ τοῦ ἐξ Ἄρτης *Νικολάου Σκουφᾶ* καὶ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων *Ἀθανασίου Τσακάλωφ* εἷς τῶν πρωτουργῶν τοῦ «μυστηριώδους δεσμοῦ» πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ δουλεύοντος τοῖς Τούρκοις ἑλληνικοῦ ἔθνους. Εἰς τοὺς τρεῖς τούτους προσετέθησαν καὶ ἄλλοι πέντε, ἐν οἷς ὁ *Παναγιώτης Ἀναγνωστόπουλος*, οἱ ἀδελφοὶ *Σέκερη*, ὁ ἐκ Φιλιππουπόλεως *Ἀντώνιος Κομιζόπουλος* καὶ ὁ Ἰθακήσιος *Νικόλαος Γαλάτης*. Ὁ Ξάνθος, μολονότι ἦτο ὄγδοον μέλος τῆς ἑταιρείας, ἀνέπτυξε τοιαύτην δρᾶσιν, ὥστε ὁ οἶκος αὐτοῦ κατέστη κέντρον τῆς διοικήσεως. Ἐνθουσιώδης, εὔγλωττος καὶ ῥήτωρ πειστικός, εἰργάζετο νυχθημερὸν ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἑταιρείας καὶ πρὸς τοῦτο ἐπεχείρησε πλείστας ἀποδημίας πρὸς ἄγραν καὶ μύησιν εἰς τὸν σκοπόν, ὃν προέθετο αὐτή, αὐτοκαλουμένη «Ἀνωτάτη ἀρχή», ἵνα οὕτω καλύψῃ τὰς ἐνεργείας διὰ τῆς ἀνωνυμίας. Τῷ 1818 ἀπῆλθεν εἰς Θεσσαλομαγνησίαν πρὸς συνάντησιν τοῦ Ἀνθίμου Γαζῆ, διδασκάλου τοῦ Γένους, μεμυημένου ἤδη καὶ ἐνεργοῦ ἀποστόλου ἀνὰ τὴν Φωκίδα καὶ Λοκρίδα, ἐπαρχιῶν ὧν τοὺς προὔχοντας εἶχε κατηχήσει ὡς καὶ τοῦ Πηλίου. Παρὰ τοῦ Γαζῆ ἐφοδιασθεὶς διὰ συστατικῶν γραμμάτων ἀνεχώρησε διὰ τῶν παραδουναβίων ἡγεμονιῶν εἰς Μόσχαν καὶ εἶτα εἰς Πετρούπολιν τῇ 15 Ἰανουαρίου 1820. Τὴν ἐπομένην, ἐπισκεφθεὶς τὸν ὑφυπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν Ἰωάννην Καποδίστριαν ἐπέδωκε τὰ συστατήρια γράμματα, δι' ὧν ἀπεκαλύπτοντο αὐτῷ τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ἧς παρε άλεσε νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀνωτάτην ἀρχηγίαν. Τούτου ἀρνηθέντος, λόγῳ τῆς ὑψηλῆς θέσεως, νὰ δεχθῇ τὴν πρότασιν, μετέβη εἰς συνάντησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, στρατηγοῦ, ὑπασπιστοῦ τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου Α', ὅστις ἐδέχθη τὸν Ξάνθον εὐχαρίστως, υἱοθέτησε τὴν πρότασιν καὶ ἐκράτησεν αὐτὸν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ του πρὸς τακτοποίησιν τῶν τῆς ἑταιρείας καὶ ἰδίως πρὸς σύστασιν τῆς «ἐθνικῆς κάσσας». Ἀπεφασίσθη δὲ ὅπως ὁ μὲν Ὑψηλάντης λαμβάνων ἄδειαν κατέλθῃ εἰς Ὀδησσόν, τὴν ἕδραν τῆς ἑταιρείας, αὐτὸς δὲ νὰ ἀπέλθῃ εἰς Βλαχίαν, ὅπως συνεννοηθῇ μετὰ τῶν ἐκεῖ φιλικῶν περὶ τῆς ἐπαναστάσεως, ἥτις ἔμελλε νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τῶν παριστρίων ἡγεμονιῶν. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐν Βλαχίᾳ ἐπαναστάσεως, ὁ Ξάνθος δὲν ἀπηλπίσθη, ἀλλὰ περιτρέχων τὴν Βεσσαραβίαν, Βουκοβίναν, Τρανσυλβανίαν καὶ Οὑγγαρίαν ἐνεθάρρυνε τοὺς Ἕλληνας τῶν αὐτόθι παροικιῶν καὶ κατ' Ἰούνιον τοῦ 1823, συναντήσας τὸν Ἀθανάσιον Τσακάλωφ, κατῆλθε διὰ Τεργέστης εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Πελοπόννησον καὶ συνηντήθη ἐν Τριπόλει μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐπαναστάσεως Δημητρίου Ὑψηλάντου. Οὗτος ἔπεισε τὸν Ξάνθον νὰ μεταβῇ εἰς Μοχάτζ τῆς Οὑγγαρίας πρὸς ἐνέργειαν δραπετεύσεως τοῦ ἐν τῷ ὁμωνύμῳ φρουρίῳ ἐγκεκλεισμένου ἀδελφοῦ του Ἀλεξάνδρου, ὅστις ὅμως ἠρνήθη νὰ δραπετεύσῃ. Ὁ Ξάνθος ἐπιστρέψας εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα, ἔλαβε μέρος εἰς πλείστας μάχας, ἀλλὰ τῷ 1827 ἀπεσύρθη εἰς Βουκουρέστιον, ἐπικειμένου τοῦ κατάπλου εἰς Ναύπλιον τοῦ κυβερνήτου Καποδιστρίου. Ἐν Βλαχίᾳ διαμεύων ἐπὶ δέκα ὅλα ἔτη, ἐθεωρεῖτο ἐν Ἑλλάδι ὡς ἀποθανών. Ὡς ἐκ τούτου ὁ Παναγιώτης Ἀναγνωστόπουλος ἐξέδοτο λίβελλον κατὰ τοῦ ἀνδρός, ὃν ἐχαρακτήριζεν ὡς σφετερισθέντα καὶ κατασπαταλήσαντα τὰ χρήματα τῆς «ἐθνικῆς κάσσας». Ὁ Ξάνθος λαβὼν γνῶσιν τῆς συκοφαντίας, κατῆλθε τῷ 1837 εἰς Ἀθήνας καὶ ἔγραψε τὰ «Ἀπομνημονεύματα» (1845), δι' ὧν κατέρριψε τὰς συκοφαντίας, δι' ὃ καὶ ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ Ἀγῶνος κατέταξεν αὐτὸν «εἰς τὴν ἐξαίρετον καὶ ἀνωτέραν πάσης τάξεως κανονισθεῖσαν ἐξαίρετον θέσιν». Ἐν Ἀθήναις ἰδιωτεύων ἀπέθανε τῇ 28 Νοεμβρίου 1852 παρηγκωνισμένος καὶ πενόμενος. Τῷ 1930 ἱδρύθη ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Κολωνακίου ἀνδρι[άς] αὐτοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ἰ. Φιλήμονος*, Δοκίμιον ἱστορικὸν π[ερὶ] τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας (Ναύπλιον 1834).—*Ἀ. Γούδ[α]*, Β[ίοι] παράλληλοι (τόμ. Ε').—*Ἰ. Σακελλαρίου*, Φιλικὴ Ἑτ[αιρεία] (Ὀδησσὸς 1906).—*Τ. Κανδηλώρου*, Ἡ Φιλικὴ ἑταιρεία (Ἀ[θῆναι] 190).—*Σκεύου Ζερβοῦ*, Ὁ Ἐμμανουὴλ Ξάνθος κ[αὶ] τὸ ἔργον αὐτοῦ (1930).
Τ. Ε. ΕΥΑΓΓΕΛ[...]

ξανθός, —ή, —όν· χρυσοειδής, κιτρινωπός· || ἐπὶ τοῦ τριχώματος: «ξανθὴ κόμη», «ξανθὸς πώγ[ων]», «ξανθαὶ τρίχες»· || καὶ ἐπὶ ἄλλων πραγμάτων: «ξ[αν]θὸς στάχυς, —οἶνος», «ξανθὸν μέλι»· || ἐπὶ παρε[μφε]ρῶν χρωμάτων, ἀνοικτός, ἀντίθ. σκοῦρος· || ὁ ἔ[χων] κόμην ξανθήν: «ξανθὸς νεανίας», «ξανθὴ κόρη», «κόρη ξανθὴ τραγούδησε σὲ τρίχινο γιοφύρι», «[...] ξανθὴ νά' χῃ καὶ μαῦρα μάτια»· πρβλ. ἀρχ. «ξα[νθὸς] Μενέλαος», «ξανθὴ Ἑλένη»· *ξανθὸν* (τό)· ὡς οὐσ. [τὸ] ξανθὸν χρῶμα.

. —*[Ἀνθρωπ.]* Βλ. λ. *ξανθοχρωμία*.

Ξανθὸς (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Ἐπίθετον τοῦ Ἀπόλλ[ωνος], τὸ ὁποῖον μετὰ τῶν ἄλλων ἐπιθέτων αὐτοῦ: [Χρυ]*σοκόμης* καὶ *Ἀειγενέτης* (=ὁ ἑκάστην πρωίαν ἐ[κ νέου] γεννώμενος) εἶναι στενότατα συνδεδεμένον μ[ὲ τὸ] ἀρχαῖον ὄνομα τοῦ θεοῦ *Φοῖβος* (=λάμπων) κ[αὶ] ἀποδεικνύει τὴν ἀρχικὴν ταύτισίν του πρὸς [τὸν] Ἥλιον. Α. Θ. Ι.

ξανθοσητία (ὁ) (Xanthosetia) *[Ζωολ.]*. Γέ[νος] ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *[...]κτίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πλατυτομιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐπ[ὶ τῶν] δασῶν ἐνδιαιτώμενα Δ. Ν.

ξανθοσιδηρίτης (ὁ) (Xanthosiderit) *[Ὀρυκτολογ.]*. Ὀρυκτὸν ἔνυδρον τριοξείδιον τοῦ σιδ[ήρου] Fe_2O_3 + ὕδωρ. Ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ λει[μω]νίτου μὲ χαρακτηριστικὴν κιτρίνην γραμμὴν κ[αὶ] ἀπαντᾷ εἰς βελονοειδῆ συσσωματώματα λευκὰ [καὶ] ἀκτινοειδῶς διατεταγμένα, μὲ λάμψιν μεταξ[ώδη] καὶ χρῶμα κιτρινόφαιον, εἰς Lindenberg πλη[σίον] Ilmenau.

ξανθόσωμα, ἢ *ξανθόσωμος* (τό, ὁ) (Xanthos[oma]) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀ[ρι]δῶν*, περιλαμβάνον 5 εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὰς [τρο]πικὰς χώρ[ας] τῆς Ἀμερ[ικῆς] καὶ τὰς νή[σους] Ἀντίλλας. [Ἐκ] τῶν γνωστο[τέ]ρων εἰδῶν ε[ἶναι] τὸ ξανθό[σωμα] τὸ πλατύφ[υλλον] (Xanthoso[ma] latifolium), [φυτὸν] πολυετὲς μὲ [ῥί]ζωμα β[ολβώ]δες, παχ[ὺ καὶ] ὀγκῶδες, [φύλ]λα ῥιζωμα[τικὰ] μεγάλα καὶ ἄνθη ἀναφαινόμενα ἐπὶ βραχυ[τάτου] ποδίσκου καὶ περιβαλλόμενα ὑπὸ ᾠοειδοῦς σπα[θο]ειδοῦς ἀποφύσεως πρασίνου χρώματος. Τὸ εἶ[δος] τοῦτο εἶναι ἰθαγενὲς τῆς Βραζιλίας καὶ μετη[νέχθη] ἐκεῖθεν τὸ πρῶτον ἐκ τῶν Ἀντιλλῶν, ὅπου φ[ύεται] ἐν ἀφθονίᾳ. Λόγῳ τοῦ ὡραιοτάτου φυλλώματος [αὐτοῦ] καλλιεργεῖται πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ὡς κο[σμη]τικόν. Δ. Ν.

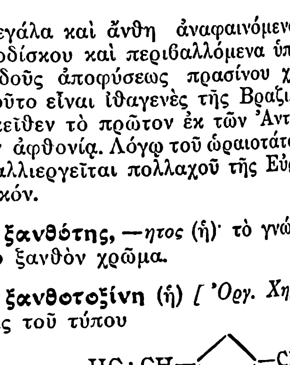

Ξανθόσωμα τὸ πλατύφυλλον.

ξανθότης, —ητος (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ ξαν[θοῦ]· τὸ ξανθὸν χρῶμα.

ξανθοτοξίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕ[νω]σις τοῦ τύπου

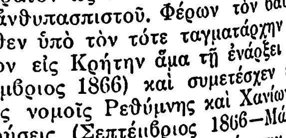

ἀπαντῶσα εἰς τοὺς φλοιοὺς ξανθοξύλου τῆς [...]νεγάλης. Εἶναι δηλητηριώδης καὶ τήκεται εἰς [...]

Ξανθουδάκης, *Μιλτιάδης*. Κρὴς ὁπλαρχ[ηγός], γεννηθεὶς ἐν Χανίοις (Κρήτῃ) τῷ 1833. Ἐ[λθὼν] εἰς Ἀθήνας νεώτατος, ἐνεγράφη εἰς τὴν νο[μικὴν] σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου, μεθ' ὃ καταταχθ[εὶς εἰς] τὸν στρατὸν ὡς ἐθελοντὴς, προήχθη εἰς τὸν [βα]θμὸν ἀνθυπασπιστοῦ. Φέρων τὸν βαθμὸν το[ῦτον] κατῆλθεν ὑπὸ τὸν τότε ταγματάρχην Πάνον [...] εἰς Κρήτην ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ ἀ[γῶνος τοῦ Κ]ρωναίον (Σεπτέμβριος 1866) καὶ συμετέσχεν εἰς πλ[είστας] ἐν τοῖς νομοῖς Ῥεθύμνης καὶ Χανίων πολε[μικὰς] ἐπιχειρήσεις (Σεπτέμβριος 1866—Μάρτιος 1[867]). Μετὰ τὴν ἐκ Κρήτης ἀναχώρησιν τοῦ Κο[ρω]ναίου (Μάρτιος 1867) ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν [τῶν] ἐν τῷ νομῷ Ῥεθύμνης ἐθελοντῶν καὶ ὡς το[ιοῦτος] μετέσχεν εἰς πλείστας μάχας ἐν ταῖς ἐπαρ[χίαις] Ῥεθύμνης, Ἁγίου Βασιλείου, Μυλοποτάμου, [Σφακίων?] διάδος, Ἀμαρίου καὶ Σφακίων μέχρι πέρατος [τοῦ] Ἀγῶνος (Ἰανουάριος 1869), ὅτε, ἐπανελθὼν [εἰς] Ἀθήνας καὶ εἰς τὴν ἐν τῷ στρατῷ θέσιν [...]

Digitized by Google

οήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ ταγματάρχου. Ἀπέ-ινε φέρων τὸν βαθμὸν τοῦτον τῷ 1889. Ν. ΚΛΣ

Ξανθουδίδης, *Στέφανος*. Ἕλλην ἐπιστήμων ἐκ ...ν περισσότερον διακριθέντων περὶ τὴν ἀρχαιο-γίαν καὶ τὴν μεσαιωνικὴν καὶ νεωτέραν ἱστορίαν τῆς Κρήτης. Ἐγεννήθη τῷ 1861 εἰς τὸ χωρίον Ἄβδου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου Κρήτης (ἐπαρχία Πεδιάδος). Τὰς ἐγκυκλίους του σπουδὰς διήνυσεν ἐν Κρήτῃ καὶ ἐσπούδασεν εἶτα φιλολογίαν εἰς τὸ πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Κατ' ἀρχὰς διωρίσθη καθηγητής, διδάξας εἰς τὰ γυμνάσια Νεαπόλεως καὶ Ἡρακλείου. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην πόλιν εὗρεν εὐκαιρίαν νὰ γνωρισθῇ στενότερον μετὰ

Στέφανος Ξανθουδίδης.

...ῦ Ἰωσὴφ Χατζιδάκη, ἱδρυτοῦ τοῦ μουσείου Ἡρα-ιείου, γενόμενος δὲ γραμματεὺς τοῦ τότε «Φιλεκ-ιδευτικοῦ συλλόγου» ἀπέβη ὁ κυριώτατος συνερ-ίτης τοῦ Χατζιδάκη περὶ τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐν-νει κίνησιν ἐν τῇ νήσῳ.

Μετὰ τὴν αὐτονομίαν τῆς νήσου ὁ Χατζιδάκης ...ένετο διευθυντὴς τοῦ Κρητικοῦ μουσείου, ὁ δὲ ...ανθουδίδης διωρίσθη ἔφορος ἀρχαιοτήτων τῆς ...ρητικῆς πολιτείας (ἀπὸ τοῦ 1900 μέχρι τοῦ 1915). ...ετὰ τὴν ἕνωσιν τῆς νήσου ἡ Κρήτη διῃρέθη ...ρχαιολογικῶς εἰς δύο περιφερείας, τὴν 9ην (μου-ῖον Ἡρακλείου καὶ Κνωσός), ἣν διηύθυνεν ὁ ...ατζιδάκης, καὶ τὴν 10ην (ὑπόλοιπος Κρήτη), εἰς ... ἐτοποθετήθη ὁ Ξανθουδίδης. Ὅταν ἀπεχώρη-...ν ὁ πρῶτος λόγῳ γήρατος (1923), ὁ Ξανθουδίδης ...ωρίσθη διευθυντὴς τοῦ μουσείου καὶ ἔμεινε μό-...ς ἐν Κρήτῃ ἀρχαιολόγος μέχρι τοῦ 1925, ὁπότε ...ς τὴν 10ην περιφέρειαν ἐτοποθετήθη ὁ Σ. Μα-...νᾶτος. Ἀπέθανεν ἐκ συγκοπῆς τῆς καρδίας τὴν ...) Σεπτεμβρίου 1928.

Τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ Ξανθουδίδου ὑπῆρ-...ν εὐρὺ καὶ ποικίλον, ἀλλὰ περιεστράφη ἀπο-...ιειστικῶς περὶ τὴν Κρήτην. Κατὰ τοῦτο ὑπῆρ-...ν ὁ τύπος τοῦ ἐπαρχιακοῦ λογίου, ὡς οὗτος ἐπι-...οριάζει ἐν Ἑλλάδι, μὲ τὴν διαφορὰν φυσικὰ ὅτι ... Ξανθουδίδης ὑπῆρξε πραγματικὸς ἐπιστήμων. ...ὸ κορύφωμα τῆς ἀρχαιολογικῆς του σταδιοδρο-...ίας ἀποτελεῖ ἡ πολυετὴς ἔρευνα τῶν μεγάλων κυ-...ικῶν πρωτομινωϊκῶν τάφων τῆς Μεσαρᾶς, τὸ ...ερὶ τῶν ὁποίων σχετικὸν βιβλίον ἐξεδόθη ἀγγλι-...ὶ κατὰ μετάφρασιν τοῦ καθηγητοῦ Droop καὶ ...ρίθη εὐμενέστατα εἰς τὰ εἰδικὰ ἐπιστημονικὰ ...ριοδικὰ («The Vaulted Tombs of Mesara», Li-...erpool 1924). Ἐκ τῶν ἄλλων του ἀρχαιολογικῶν ...γασιῶν, μικρῶν καὶ μεγάλων, ἐπιστημονικῶν καὶ ...ϊκωτέρων, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀνέρχεται εἰς 40, σπου-...ιότεραι εἶναι ἡ δημοσίευσις τοῦ μινωϊκοῦ μεγά-...ου ἐν Νίρου Χάνι («Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς» ...922), ἡ «Προϊστορικὴ οἰκία εἰς Χαμαίζι Σητείας» ...Ἀρχ. Ἐφημ.» 1906), «Μέγας πρωτομινωϊκὸς τάφος ...ύργου» («Ἀρχαιολ. Δελτίον» 1919) καὶ οἱ «Τάφοι ...ρτσᾶ καὶ Μουλιανῶν» («Ἀρχ. Ἐφημ.» 1904). Πλὴν ...ύτων εἶχε σκάψει καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη τῆς ...ρήτης καὶ εἶχε δημοσιεύσει ἴδια καὶ τυχαῖα εὑ-...ήματα, κυρίως εἰς τὰ ἀνωτέρω δύο ἑλληνικὰ πε-...οδικά.

Ἐκ τῶν μελετῶν του ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς με-...ιωνικῆς καὶ νεωτέρας Κρήτης σπουδαιοτάτη εἶναι ... μεγάλη κριτικὴ ἔκδοσις τοῦ «Ἐρωτοκρίτου», ἥτις ...ναι ἀσφαλῶς καὶ τὸ λαμπρότερον τῶν ἔργων του. ...αταγόμενος ὁ Ξανθουδίδης ἐξ ἀνατολικῆς ἐπαρ-...ας τῆς νήσου, αἰσθανόμενος ὡς μητρικὴν γλῶσ-...ν τὴν διάλεκτον τῶν κρητικῶν ποιημάτων, ἀπο-...ήσας δὲ διὰ τῶν γλωσσολογικῶν του ἀσχολιῶν ...ὶ βαθεῖαν πεῖραν ὅλων τῶν ἄλλων κρητικῶν δια-...κτων, ἐπόμενον ἦτο ν' ἀποβῇ ἐπὶ τοῦ πεδίου ...ύτου ὁ δεινότερος τῶν ἐρευνητῶν.

Ἐπίσης ἔγραψεν ὁ Ξανθουδίδης πολλὰς ἄλλας ...γασίας ἢ ἐδημοσίευσε δοκουμέντα μεσαιωνικὰ ...ς τοὺς δύο καὶ μόνους ἐκδοθέντας τόμους τοῦ ...ριοδικοῦ «Χριστιανικὴ Κρήτη» καὶ ἀλλαχοῦ. Κατὰ ...ὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του εἶχεν ἀφιερωθῆ ...οκλειστικῶς εἰς τὰς μελέτας ταύτας. Παρε-...ιεύασε μικρὰν λαϊκὴν ἔκδοσιν τοῦ «Ἐρωτοκρίτου» ...928) καὶ ἐξέδωκε τὸν «Φορτουνᾶτον» τοῦ Μάρ-...ου Ἀντωνίου Φωσκόλου (1922), ἡτοίμασε δὲ πρὸς ...δοσιν τὴν «Ἐρωφίλην» τοῦ Χορτάτση (ἥτις ἐξε-...όθη μετὰ τὸν θάνατόν του ὡς παράρτημα εἰς ... «Byzantinisch-Neugriechische-Jahrbücher» τοῦ ... Βέη). Δέον ἐπίσης νὰ μνημονευθῇ καὶ μία ...Ἐπίτομος ἱστορία τῆς Κρήτης» (1909), ἥτις εἶναι καὶ ... κρατίστη εἰς τὸ εἶδός της, πολλαὶ δὲ ἄλλαι ἐρ-...σίαι καὶ βιβλιοκρισίαι εἰς ἡμέτερα καὶ ξένα περιοδικά. Τὸν Ξανθουδίδην ἔθελγεν ἰδιαιτέρως καὶ ἡ λαογραφία τῆς πατρίδος του, εἶχε δὲ συλλέξει πολὺ ὑλικὸν λαογραφικόν, γλωσσολογικὸν καὶ ἐπαγγελματικόν, ἐξ οὗ μέρος ἔχει δημοσιευθῆ, τὸ δὲ ἀδημοσίευτον διέταξε διὰ τῆς διαθήκης του νὰ ἀποσταλῇ εἰς τὸ Λεξικογραφικὸν Ἀρχεῖον. Ὁ Ξανθουδίδης ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του ἐξελέγη ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. [Πρβλ. *Σ. Μαρινάτου*: ἐν «Gnomon» τόμ. 4, 1908, 705—706, καὶ *Γ. Οἰκονόμου* ἐν «Πρακτικοῖς τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν» 3, 1928, 628, ἔνθα καὶ πλήρης κατάλογος τῶν ἔργων τοῦ Ξανθουδίδου.] Σ. ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ

— **Ξανθουδίδης, *Ἀντώνιος*** βλ. λ. *Ζωγράφος Ἀντώνιος*.

ξανθουσία (ἡ) (Xanthusia) *[Ζωολ.]*. Γένος ἑρπετῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ξανθουσιδῶν*, περιλαμβάνον σαύρας μετρίου μεγέθους μὲ σῶμα ὑπὸ λεπιδωτῶν ἀποφύσεων κεκαλυμμένον καὶ ξανθοῦ χρώματος. Γνωστὰ εἴδη τινὰ ἀπαντῶνται εἰς τὴν Ἀμερικήν. Δ. Ν. Π.

ξανθουσίδαι (οἱ) (Xanthusidæ) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἑρπετῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαύρων*, περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ γένη, ὧν γνωστότερον ἡ *ξανθουσία* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

ξανθοφύλλη (ἡ) *[Χημ.]*. Φυσικὸν κίτρινον χρῶμα, συγγενὲς χημικῶς πρὸς τὴν χλωροφύλλην, ἣν καὶ συνοδεύει πάντοτε ἐν τῇ φύσει. Χημικῶς χαρακτηρίζεται ὡς ὀξείδιον τοῦ καροτενίου καὶ ἔχει τὸν ἐμπειρικὸν τύπον $C_{40}H_{56}O_2$. Κατὰ τὴν δι' αἰθέρος ἀνατάραξιν τοῦ οἰνοπνευματικοῦ διαλύματος τῆς πρασίνης ὕλης τῶν φύλλων, αἱ μὲν πράσιναι χρωστικαὶ (χλωροφύλλη κλπ.) παραλαμβάνονται ὑπὸ τοῦ αἰθέρος, αἱ δὲ κίτριναι (καροτένιον καὶ ξανθοφύλλη) παραμένουσιν ἐν τῷ ἀλκοολικῷ διαλύματι. Σ. Γ.

ξανθοφυλλίτης (ὁ) (Xanthophyllit), ἢ ***βαλουεβίτης*** (Waluewit) *[Ὀρυκτ.]*. Ὀρυκτὸν τῆς ὁμάδος τοῦ κλιντονίτου. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $H_8\,(Mg\,Ca)_{14}\,Al_{16}\,Si_5\,O_{52}$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ μονοκλινὲς σύστημα εἰς κρυστάλλους πλακώδεις (βαλουεβίτης), συνήθως ὅμως εὑρίσκεται εἰς συσσωματώματα (ξανθοφυλλίτης). Παρουσιάζει σκληρότητα 4—5, εἰδικὸν βάρος 3—3,1, λάμψιν μαργαρώδη καὶ χρῶμα κίτρινον ἕως πρασινωπόν. Ἀπαντᾷ ἐντὸς ταλκικοῦ σχιστολίθου εἰς τὴν ἐπαρχίαν Slatoust, ὡς βαλουεβίτης δὲ ἐντὸς χλωριτικοῦ σχιστολίθου παρὰ τὸ Achmatowsk. Γ. Β.

ξανθόχλωμος (ὁ) (Xanthochlomus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων τῆς οἰκογενείας τῶν *δολιχοποδιδῶν*, περιλαμβάνον μυίας μικροῦ μεγέθους, μὲ σῶμα ταινιοειδές, κομψόν, κεραίας ἐπιμήκεις καὶ πόδας ἐπιμηκεστάτους καὶ λεπτοτάτους. Γνωστὰ εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐπὶ διαφόρων ἀνθέων. Δ. Ν. Π.

ξανθοχρωμία (ἡ) *[Ἀνθρωπολ.]*. Χαρακτηριστικὸν φυλετικὸν γνώρισμα τοῦ ἀνθρώπου, βασιζόμενον ἐπὶ τοῦ ξανθοῦ χρώματος τῶν τριχῶν, συνοδευομένου κατὰ κανόνα ὑπὸ λευκοῦ (ἀνοικτοῦ ροδόχρου) χρώματος δέρματος καὶ γλαυκῶν ὀφθαλμῶν (ἴριδος). Ὅταν ἐμφανίζωνται καὶ τὰ τρία ταῦτα στοιχεῖα, ὁμιλοῦμεν ἐν τῇ ἀνθρωπολογίᾳ περὶ *ξανθῆς συνδρομῆς* (complexion). Ἡ ξανθοχρωμία ἀπαντᾷ κυρίως εἰς τὰ βόρεια καὶ ἀνατολικὰ τῆς Εὐρώπης καὶ εἰς τὰ βορειοδυτικὰ τῆς Ἀσίας παλαιόθεν, ἀπό τινων δ' αἰώνων ἐπυκνώθη εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν (ἐκ μεταναστεύσεως). Βασικαὶ λοιπὸν ξανθόχροες ὁμάδες εἶναι ἡ βόρειος καὶ ἡ ἀνατολικὴ τῆς Εὐρώπης. Ἡ μία χαρακτηρίζεται διὰ ὑψηλοῦ ἀναστήματος καὶ δολιχοκεφαλίας καὶ ἡ ἄλλη διὰ μετρίου ἀναστήματος συνήθως καὶ ὑποβραχυκεφαλίας, ὅλως γενικῶς, χωρὶς νὰ διακρίνωμεν τοὺς διαφόρους περιλαμβανομένους λαοὺς (γερμανικούς, σλαυϊκοὺς κλπ.). Πρόκειται περίπου περὶ ἰνδοευρωπαϊκῶν ὁμάδων μόνον ἢ ἀρίων, καὶ δὴ τοῦ ξανθοῦ κόσμου τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τμήματος, τῆς κοινῆς ταύτης γλωσσικῆς οἰκογενείας, ἐλαχίστων δὲ ἀναρίων (Φίννων δυτικῶν κλπ.). Ἂν καὶ δὲν φαίνεται ὑπάρχουσα σχέσις κλιματικῶν συνθηκῶν καὶ χρώματος, ὅσον κατερχόμεθα πρὸς νότον μειοῦται τὸ ξανθὸν χρῶμα. Γενικῶς δ' ἄλλως εὑρηται ἐν μειονεκτικῇ θέσει, τῶν μελανοτρίχων πλειοψηφούντων ἐν τῷ κόσμῳ. Οἱ ξανθοὶ τῆς Βορείου Ἀφρικῆς εἶναι ὑπολείμματα προϊστορικῶν μεταναστεύσεων, οἱ τῆς Μαύρης δ' ἠπείρου εἶναι μιγάδες, ὅπως καὶ οἱ τῶν λοιπῶν μελαγχρόων φυλῶν. Ξανθὸν χρῶμα ἀποκτᾶται καὶ τεχνητῶς (ἀποξήρανσις, θαλάσσιον ὕδωρ, ἱδρώς) καὶ δὴ ἀπὸ σκοποῦ ὑπό τινων κατωτέρων φυλῶν, δι' ἀσβέστου, ὤχρας, οὔρου κλπ., καὶ διὰ τελειοτέρων μέσων σήμερον παρὰ τοῖς πολιτισμένοις λαοῖς, ὀξικοῦ καὶ γαλακτικοῦ ὀξέος καὶ ὀξυγονούχου ὕδατος.

Ξανθοχρωμίας διακρίνομεν διαφόρους βαθμίδας. Κατὰ τὸν πίνακα Fischer-Saller, ἔχομεν *λευκόξανθον* (ἢ τεφρόξανθον), *ἀνοικτόξανθον*, *ξανθὸν* καὶ *βαθύξανθον* τύπον. Πρόκειται περὶ ποσοτικῆς διαφορᾶς, ἀναλόγως τοῦ ποσοῦ τῆς χρωστικῆς, τοῦ κυριωτέρου στοιχείου τῆς χρώσεως τῆς τριχός. Ποσοτικὴ ἄλλως εἶναι ἡ διαφορὰ καὶ μεταξὺ ὅλης τῆς κλίμακος τῶν φυλετικῶν χρώσεων, τῆς ξανθῆς, ὀρφνῆς καὶ ἐρυθρᾶς ἀκόμη. Καὶ αἱ τρεῖς αὗται σειραί, ἡ *ὀρφνόξανθος* (ξανθή), ἡ *φαιομέλαινα* (ὀρφνή) καὶ ἡ ποικιλία τῆς πρώτης, ἡ *ἐρυθρά* (ἐκ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἐρυθροῦ στοιχείου) ἐμφανίζουν ὅλην τὴν κλίμακα ἀπὸ ἀνοικτοῦ εἰς βαθὺ χρῶμα. Οἱ τῶν ξανθῶν φυλῶν ἄνθρωποι ἀποκτοῦν τὸν τελειωτικὸν βαθμὸν τῆς χρώσεώς των (κληρονομικὸν χρῶμα) μετὰ τῆς συμπληρώσεως τῆς ἀναπτύξεώς των, μεταξὺ 20 καὶ 30 ἐτῶν. Πάντως, μετὰ τῆς παρόδου τῆς ἡλικίας, τὸ χρῶμα γίνεται βαθύτερον κατὰ κανόνα. Ἐνίοτε ὅμως ἐμφανίζουν ξανθὰ ἄτομα, ὀρφνὸν τρίχωμα κεφαλῆς κατὰ τὴν γέννησιν, ὅπερ ἀποπίπτει ὅμως, ἀντικαθιστάμενον βραδύτερον ὑπὸ ξανθοῦ. Καὶ ἐπὶ μελαγχρόων φυλῶν παρατηροῦνται ἐνίοτε ἐμφανίσεις ξανθοῦ δευτερογενοῦς τριχώματος (Αὐστραλοί, Ἄϊνο). Συχνὴ δὲ ἡ ἐμφάνισις χνοῦ ξανθοῦ ἐπὶ τοιούτων νεογνῶν (Παπούαι κλπ.) καὶ τριχῶν ἀκόμη ἐπὶ νεαρῶν ἀτόμων. Σημειωτέον τέλος ὅτι τὰ τέκνα ξανθοῦ γονέως ἐμφανίζουν ἀνοικτότερον τούτου χρῶμα, ὅταν κληρονομήσουν τὸ χρῶμα αὐτοῦ. Ι. Γ. Κ.

Ξανθοχώρι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 487, εἰς οὓς περιλαμβάνονται καὶ οἱ τοῦ χωρίου *Σοφιανά*, ὑπαγομένου εἰς τὴν αὐτὴν κοινότητα. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μάζι Τρικκάλων*. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ ἀναθηματικὴν στήλην ὑπὲρ τῶν ἐν πολέμοις πεσόντων. Ν. Φ.

ξανθοψία (ἡ), ἢ ***ξανθοκυανοψία*** *[Ὀφθαλμ.]*. Ἡ ξανθοψία, ἤτοι τὸ βλέπειν τὰ ἀντικείμενα κίτρινα, ἦτο ἀρχαιόθεν γνωστή, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Αἰνησιδήμου καὶ τοῦ Γαληνοῦ. Ἡ ξανθοψία παρατηρεῖται εἴς τινας τῶν ἰκτεριώντων, εἰς τοὺς λαμβάνοντας σαντονίνην, πικρικὸν ὀξύ, δακτυλῖτιδα καὶ εἰς τοὺς φέροντας ἐντὸς τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος ἕλμινθας, ἄνευ προηγουμένης χρήσεως σαντονίνης (Konigshœffer 1899), εἰς προσβλέψαντας τὸν ἥλιον (Kesteven 1883), εἰς νυκτάλωπας, εἰς ὑστερικὰ καὶ ψυχοπαθῆ ἄτομα παρουσιάζοντα παραισθήσεις, κλπ. Αἱ ξανθοψίαι αὗται παρατηροῦνται πολὺ σπανίως. Οἱ ὀφθαλμολόγοι παρατηροῦσι κάπως συχνότερον τὴν ξανθοψίαν, τὴν ἐρυθροψίαν, τὴν ἀνθοψίαν, τὴν χλωροψίαν, τὴν κυανοψίαν καὶ τὴν λευκοψίαν, εἴς τινας ἐγχειρηθέντας ἀπὸ καταρράκτην. Οὗτοι κατὰ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ πρώτου ἐπιδέσμου, ἢ μετὰ πάροδον μερικῶν ἡμερῶν, βλέπουσι ξανθά, ἐρυθρὰ κτλ., στιγμιαίως ἢ κατ' ἀραιὰς ἐπαναλήψεις, χωρὶς νὰ παρουσιάζουν ἀντιληπτὴν ἀλλοίωσιν τῶν μέσων τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἡ κατάστασις αὕτη μετὰ πάροδον καιροῦ παρέρχεται. Ἄτομά τινα βλέπουσι διὰ τοῦ ἐγχειρηθέντος ὀφθαλμοῦ τὰ ἀντικείμενα ὁτὲ μὲν ξανθά, ὁτὲ δὲ κυανᾶ (Szokalski 1841), ἐνῷ ἕτεροι εἶδον μετ' ἐγχείρησιν καταρράκτου διὰ τοῦ ἑνὸς μὲν ὀφθαλμοῦ ξανθά, διὰ δὲ τοῦ ἑτέρου (ἰριδεκτομηθέντος ἀργότερον) κυανᾶ. Ἡ ἐξήγησις τῆς ξανθοψίας ἢ τῶν ἄλλων χρωματοψιῶν δὲν εἶναι πάντοτε ἡ αὐτή. Τὸ αἴτιον ἄλλοτε μὲν εὑρίσκεται εἰς τὸν ὀφθαλμόν, ἄλλοτε δὲ εἰς τὰ ἐγκεφαλικὰ κύτταρα, ἐπηρεαζόμενα ἢ μὴ ἀπὸ γενικὴν τοξιναιμικὴν δηλητηρίασιν. Τέλος ὑπάρχουν περιπτώσεις, καθ' ἃς ἀδυνατοῦμεν νὰ δώσωμεν ἱκανοποιητικὴν ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου. Α. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

ξανθυδρόλη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου:

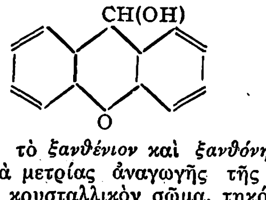

συγγενὴς πρὸς τὸ *ξανθένιον* καὶ *ξανθόνην*. Παρασκευάζεται διὰ μετρίας ἀναγωγῆς τῆς *ξανθόνης*. Εἶναι λευκὸν κρυσταλλικὸν σῶμα, τηκόμενον εἰς 123°. Σχηματίζει ἅλατα ἄχροα ὡς καὶ κίτρινα τοιαῦτα. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ εὐκολία, μεθ' ἧς ἀνταλλάσσει τὸ ὑδροξύλιον αὐτῆς δι' ἄλλων ριζῶν. Σ. Γ.

ξανθύλιον (τό), ἢ ***ξανθοξώνιον*** *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλεῖται οὕτως ἐν τῇ χημείᾳ ἡ μετὰ τετρασθενοῦς ἀτόμου ὀξυγόνου μονοσθενὴς ῥίζα:

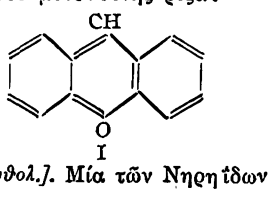

I Σ. Γ.

Ξανθὼ *[Μυθολ.]*. Μία τῶν Νηρηΐδων παρ' Ὑγίνῳ. Α.Θ.Σ.

ξάνθωμα (τό) *[Δερματολ.]*. Ὀνομάζονται οὕτω (βλ. λ. *ξανθέλασμα*) μικρὰ λεμονοκίτρινα, σαφῶς περιγεγραμμένα νεοπλάσματα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἢ λεῖα, (*ξάνθωμα τὸ λεῖον*), ἢ ἐπηρμένα (*ξάνθωμα τὸ ἠβῶδες*). Ἴδιον τύπον παρουσιάζει τὸ *διαβητικὸν ξάν-*

Digitized by Google

θωμα, τὸ ὁποῖον συνήθως ἑδράζει εἰς βαθύτερα στρώματα καὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ κοινὸν ξάνθωμα ἐξαφανίζεται ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅταν ὁ σακχαρώδης διαβήτης βελτιωθῇ σημαντικῶς. Κ. Κ. Κ.

ξάνιον (τό)· τὸ κτένιον· || μηχάνημα, δι' οὗ ξαίνουσι τὰ ἔρια ἢ θραύουσι τοὺς μίσχους τοῦ λίνου ἢ τῆς καννάβεως πρὸς ἀποχωρισμὸν τῶν νημάτων (βλ. λ. *λανάρα*).

ξάνοιγμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *ξανοίγω*.

— *[Κυνηγ.]* Βλ. λ. *λάκκα*.

ξανοίγω, *ἀόρ. ξάνοιξα—ξανοίχτηκα, παθ. μετχ. ξανοιγμένος*· δημοτ., προσέχω, παρατηρῶ κοιτάζω, στρέφω τὰ βλέμματα, βλέπω: «ξάνοιξε δῶ νὰ ἰδῇς», «ξανοίγω 'ς τὸν κάμπο, — 'ς τὴ θάλασσα, —'ς τὸ δρόμο»· || ἐπὶ τοῦ καιροῦ, «ξανοίγει ὁ καιρός», γίνεται εὔδιος, καλύτερος· || καὶ ἀπροσώπως (ἢ ἐννοουμένου τοῦ *καιρός*): «ξάνοιξε καὶ θὰ φύγωμε»· || *παθ. ξανοίγομαι*· ἀποκτῶ συναναστροφάς, γίνομαι κοινωνικώτερος: «μεγάλωσε καὶ ξανοίχτηκε»· || ἐπὶ ἐμπόρων, ἐπιχειρηματιῶν κττ., κάμνω παρατόλμους ἐπιχειρήσεις, διακυβεύω μεγάλα κεφάλαια: «ξανοιχτήκαμε πολὺ καὶ νὰ ἰδοῦμε πῶς θὰ τὰ καταφέρωμε», «μὴν ξανοίγεσαι, γιατὶ δουλειὲς δὲν εἶναι».

ξάνσις, *—εως* (ἡ)· τὸ ξαίνειν τὰ ἔρια, λανάρισμα.

— *['Εγκυκλ.]* Ξάνσις εἶναι ἡ ἐργασία, διὰ τῆς ὁποίας ἀποξέονται τὰ προωρισμένα πρὸς κλῶσιν ἔρια ἢ αἱ ἶνες τῶν ὑφαντικῶν ὑλῶν, αἵτινες ἀποχωρίζονται αἱ μὲν ἀπὸ τὰς δέ, φέρονται παραλλήλως ἀλλήλων καὶ ἀπαλλάσσονται τῶν κόμβων. Ἡ ἐργασία αὕτη κατ' ἀρχὰς ἐγίνετο διὰ τῶν χειρῶν, σήμερον ὅμως γίνεται διὰ μηχανικῆς κατεργασίας ὑπὸ τῶν ξανίων (βλ. λ. *λανάρα*) καὶ τῶν κλαστῶν, ἀποτελούντων ὀγκώδη ξάνια χρησιμεύοντα πρὸς θραῦσιν τῶν μίσχων τῆς καννάβεως ἢ τοῦ λίνου. —Ω.

ξάντα· προστακτ. τοῦ *ξανταίνω* (βλ. λ.).

ξανταίνω· ἰδιωματ., στρέφω τὰ βλέμματά μου, κοιτάζω, βλέπω, ἄλλως *ξανοίγω*: «ξανταίνω 'ς τὸν κάμπο, —'ς τὴ θάλασσα, —'ς τὸ βουνό», «ξανταίνω καὶ βλέπω τὰ παιδιὰ νὰ παίζουν»· || προστακτ. *ξάντα*· ἄλλως *κοίτα, ξάνοιξε*: «ξάντα νὰ δῇς ἔρχεται τὸ παιδί», «ξάντα δουλειές, — ὀμορφιές», «ξάντα λόγια ποὺ μοῦ λέει»· πρβ. *ἄντα*.

Ξαντᾶς. Ἀρχηγὸς τῶν ἐν Θράκῃ ἐγκατεστημένων Παυλικιανῶν ἢ Μανιχαίων. Συμμετέσχεν ἐπὶ κεφαλῆς 2.800 ὁμοφύλων του εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ (1081—1118) ἐναντίον τοῦ εἰς Ἀλβανίαν ἀποβιβασθέντος (1081) ἡγεμόνος τῶν ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ Νορμανδῶν Ροβέρτου Γισκάρδου. Μετὰ τὴν ἀτυχῆ πρὸ τοῦ Δυρραχίου μάχην (18 Ὀκτωβρίου 1081) καὶ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ βυζαντινοῦ στρατοῦ, ὁ Ξαντᾶς ἀπῆλθεν εἰς Θράκην καὶ ἔκτοτε οὔτε αὐτός, οὔτε οἱ λοιποὶ Παυλικιανοὶ ἠθέλησαν πλέον νὰ ἐκστρατεύσωσι, παρ' ὅλας τὰς προσκλήσεις καὶ τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Ἀλεξίου Α'. Ἐκ τούτου ἀγανακτήσας ὁ αὐτοκράτωρ ἐξεδίωξε πάντας τοὺς Παυλικιανοὺς ἐκ Θράκης. Ν. ΚΛΣ

ξαντήριον (τό)· τὸ ἐργαστήριον τοῦ ξάντου, τοῦ λαναρᾶ· ὁ τόπος ἔνθα διενεργεῖται ἡ ξάνσις ἐρίων.

ξάντης (ὁ), θηλ. *ξάντρια*· ὁ ξαίνων, ὁ εἰδικὸς ἐργάτης κλωστηρίου διὰ τὴν ξάνσιν τῶν ἐρίων κττ.

ξαντικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ξάνσιν· || **ξαντική** (ἡ), ὡς οὐσ., ἡ τέχνη τοῦ ξαίνειν· || **ξαντικά** (τά)· ἡ ἀμοιβή, ἡ δαπάνη διὰ τὴν ξάνσιν.

ξαντὸν (τό)· νήματα λινοῦ ὑφάσματος τετιλμένου, ἐπιτιθέμενα ἐπὶ τῶν τραυμάτων ἀντὶ τῆς γάζης. Τὸ ξαντὸν ἦτο καὶ εἶναι ἀκόμη ἐν χρήσει παρὰ τῷ λαῷ, λαμβανόμενον συνήθως ἐκ λευκοῦ λινοῦ ὑφάσματος καθαροῦ. Ἐν τῇ χειρουργικῇ ἀντικατεστάθη ὑπὸ τῆς ἀσήπτου γάζης. Εἶναι ὁ *μοτὸς* τῶν ἀρχαίων.

ξάπλα (ἡ)· τὸ ξάπλωμα, τὸ νὰ εἶναί τις ξαπλωμένος καὶ ἀμέριμνος: «προτιμᾷ τὴν ξάπλα ἀπὸ τὴ δουλειά»· || καὶ ὡς ἐπίρρ.: «κάθεται ξάπλα ὅλη μέρα» (ἐκ τοῦ *ξαπλώνομαι* ἀναδρομικῶς).

ξαπλώνω, *ἀόρ. ξάπλωσα—ξαπλώθηκα, παθ. μετχ. ξαπλωμένος*· ἁπλώνω, ἐκτείνω: «ξαπλώνω τὰ πόδια μου»· || *παθ. ξαπλώνομαι*· ἁπλώνω τοὺς πόδας μου, ἐκτείνομαι: «ξαπλώθηκα νὰ ξεκουραστῶ», «ξαπλώσου ὅσο φθάνει τὸ πάπλωμά σου»· || κατακλίνομαι, πλαγιάζω· || τὸ ἐνεργ. ἀμεταβ. ἀντὶ τοῦ ξαπλώνομαι: «ἔλα νὰ ξαπλώσωμε ἐδῶ 'ς τὴν ἀμμουδιά».

ξάπλωμα (τό)· τὸ νὰ εἶναί τις ξαπλωμένος.

ξαπλωταριὸ (τό)· ξάπλωμα: «τί ξαπλωταριὸ εἶναι αὐτό», «ξαπλωταριὸ ἀπ' τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ».

ξαπολῶ, καὶ **ξαπολνῶ**, καὶ **ξαπολάω**· ἀντὶ *ξαπολύω* (βλ. λ.).

ξαποσταίνω, καὶ *ξαποστένω*, *ἀόρ. ξαπόστασα, παθ. μετχ. ξαποσταμένος*· δημοτ., ἀναπαύομαι ἐκ τοῦ κόπου, ξεκουράζομαι: «κάθισα νὰ ξαποστάσω», «ἀπέθανε χωρὶς νὰ ξαποστάσῃ μιὰ στιγμή».

Ξὰρ (Ksar) *[Γεωγρ.]*. Λέξις ἀραβικῆς προελεύσεως, ἥτις ἀπαντᾷ συχνότατα εἰς τοπωνύμια τῶν βερβερικῶν χωρῶν τῆς Βορείου Ἀφρικῆς, ὑπὸ τὴν σημασίαν τόπου ὠχυρωμένου καὶ κατ' ἐπέκτασιν συνοικισμοῦ, χωρίου, πόλεως κτλ., κυρίως εἰς τὰ νότια τμήματα τῶν χωρῶν τούτων. Μ. Δ. Β.

ξαραχνιάζω· δημοτ., ἀφαιρῶ τὰ ἀράχνια, τοὺς ἱστοὺς τῆς ἀράχνης, βγάζω τὶς ἀράχνες.

ξαργοῦ του, καὶ *ἐξαργοῦ του*· ἰδιωματ. Κρήτ., ἐξεπίτηδες.

Ξὰρ-ἐλ-Κιμπὶρ (Ksar-el-Kibir) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Μαρόκου. (βλ. λ. *Ἀλκάσαρ* Κεβίρ).

ξαριστὴς (ὁ) *[Γεωργ.]*. Εἰδικὸν γεωργικὸν ἐργαλεῖον πρὸς ἄροσιν τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους. Ὁ ξαριστὴς εἶναι καθ' ὅλα ὅμοιος πρὸς τὸν *ἐκριζωτὴν* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

ξαρμάτωμα (τό)· δημοτ., ἡ ἀφαίρεσις τοῦ ὁπλισμοῦ, ἀφοπλισμός.

ξαρματώνω· δημοτ., ἀφαιρῶ τὸν ὁπλισμόν, ἀφοπλίζω· || *παθ. ξαρματώνομαι*· ἀποβάλλω τὰ ὅπλα, ἀφοπλίζομαι.

ξαρμάτωτος, *—η, —ο*· δημοτ., ξαρματωμένος, ἐστερημένος τοῦ ὁπλισμοῦ.

ξαρμίζω, καὶ **ξαρμυρίζω**· ἀφαιρῶ τὴν ἅλμην: «ξαρμίζω τὸν βακαλάον»· || ἀμεταβ., ἀποβάλλω, χάνω τὴν ἅλμην μου: «δὲν ξάρμισε καλὰ ὁ βακαλάος».

ξαρμπουρίζω. Ὅρος τῆς κοινῆς ναυτικῆς γλώσσης, σημαίνων «βγάζω τὰ ἄρμπουρα», ἤτοι ἀφαιρῶ τοὺς ἱστούς. Ἐπίσημος ἀντίστοιχος ὅρος: *ἀφιστόω*. Σ. Ε. Λ.

ξαρραβωνιάζω· δημοτ., διαλύω τὸν ἀρραβῶνα: «τὴν ξαρραβώνιασε τὴν κόρη του».

ξαρρωστῶ, καὶ *—άω*· παύω νὰ εἶμαι ἄρρωστος, ἀποκαθίσταμαι ὑγιής: ᾆσμ. «ἀρρώστησε ξαρρώστησε κι' ἄλλη γυναῖκα πῆρε».

ξάρτι (τό). Ὅρος τῆς κοινῆς ναυτικῆς γλώσσης, σημαίνων πάντα *ἐπίτονον* τῶν ὀρθίων ἱστῶν· οἱ ἐπίτονοι ὅμως τοῦ *προβόλου* καλοῦνται *βέντα*. Σ.Ε.Λ.

ξαρτόδεμα (τό). Ὅρος τῆς κοινῆς ναυτικῆς γλώσσης, σημαίνων τὸν κόμβον καθ' ὃν «ματίζονται τὰ ξάρτια», δηλαδὴ τὸν *ἐπιτονόδεσμον*. Σ. Ε. Λ.

ξάσμα (τό)· τετιλμένον ὅριον· || ποσότης ξασμένης καννάβεως, ὅσην ὁ σχοινοπλόκος θέτει ἑκάστοτε εἰς τὴν ζώνην του διὰ τὸ πλέξιμον τοῦ σχοινίου.

ξασπρίζω· δημοτ., κάμνω τι ἐντελῶς ἄσπρον, λευκόν, λευκαίνω· || μεταβάλλω, φθείρω τὸ χρῶμα, ἄλλως *ξεθωριάζω*: «τὸ φόρεμά μου τὸ ξάσπρισε ὁ ἥλιος»· || ἀμεταβ., γίνομαι λευκός, χάνω τὸ χρῶμά μου, ξεθωριάζω: «ξάσπρισε ἀπὸ τὸν ἥλιο».

ξάσπρισμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *ξασπρίζω*, ξεθώριασμα.

ξαστεριὰ (ἡ), καὶ *ξεστεριά*· δημοτ., ἔναστρος οὐρανός, αἰθρία, ἀντίθ. *συννεφιά*.

ξαστερώνω· δημοτ., γίνομαι ξάστερος, καθαρός: «ξαστέρωσε τὸ νερό»· || ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, ἀπαλλάσσεται τῶν νεφῶν, γίνεται αἴθριος: «ξαστέρωσε καὶ θὰ χώμε ἥλιο».

Ξάστερον, ἢ *Ξάστρο* (τουρκ. *Σάχτερος*) *[Γεωγρ.]*. Ἑλληνικὸν χωρίον τῆς Ἀν. Θράκης, πρὸς Ἀν. τῆς Σηλυβρίας, ἀριθμοῦν πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν 1.535 κατοίκους, ἐπιδιδομένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ ἀμπελουργίαν. Ἐκκλησιαστικῶς ὑπήγετο εἰς τὴν μητρόπολιν Σηλυβρίας καὶ διετήρει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ νηπιαγωγεῖον, πολιτικῶς δὲ εἰς τὸν ὁμώνυμον καζᾶν (βλ. *Ἐξάστερον*). Α.Θ.Σ.

ξάστερος, *—η, —ο*· δημοτ., ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, ὁ ἔναστρος, αἴθριος: παροιμ. «ξάστερος οὐρανὸς ἀστραπὲς δὲ φοβᾶται»· || καθαρός, διαυγής: «ξάστερο νερό, — γυαλί».—Ἐπίρρ. **ξάστερα**: «νὰ τὰ ποῦμε καθαρὰ καὶ ξάστερα» εἰλικρινῶς, ἀνυποκρίτως.

Ξάστρο *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἀν. Θράκης (βλ. *Ξάστερον*).

ξασχημίζω· δημοτ., ἀποβάλλω τὴν ἀσχημίαν, καθιστῶ τι εὐειδές.

Ξάτα *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἀποδούλου τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης. Κάτ. 10.

ξατρία (ἡ)· ὀνομασία ἰνδικῆς κάστας (βλ. λ. *ξατρίγια*).

ξατρίγια, ἢ *κασπείρα*. Ἡ δευτέρα κάστα τῶν Ἰνδῶν, τῶν πολεμιστῶν ἢ εὐγενῶν, ἐκ τῆς ὁποίας προέρχονται οἱ πρίγκιπες καὶ οἱ βασιλεῖς. Κ... τοὺς βραχμᾶνας, οἱ *ξατρίγια* εἶναι οἱ πρῶτοι ... τῶν ἀνθρώπων. Λαμβάνουν μύησίν τινα, ἥτις ... παρέχει τὸ δικαίωμα τοῦ τίτλου *ντβίντγια* (δι... νημένος) καὶ δὲν εἶναι κατώτεροι τῶν βραχμ... εἰ μὴ κατά τινα προνόμια. Οἱ ξατρίγια ἀμ... ρισαν τὴν ὑπεροχὴν τῶν βραχμάνων κατόπιν ... λων ἀγώνων, τοὺς ὁποίους ὑπενθυμίζει ὁ ... θρῦλος τοῦ Παρασοῦ-Ράμα, ὅστις ἐνίκησε ... κατέσφαξε τοὺς ξατρίγια, ἢ ὁ θρῦλος τοῦ ... σαλέου ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ τοῦ βραχμᾶνος Β... σίχθα καὶ τοῦ ξατρίγια Βισβαμίτρα, ὅστις κα... ληξε μὲ τὴν ἧτταν τοῦ δευτέρου. Ἡ κάστα τ... ξατρίγια ὑφίσταται ἀκόμη κατ' ὄνομα ἐν Ἰν... ἀλλὰ δὲν θεωρεῖται πλέον ὡς φυλὴ καθ... ἀρίας καταγωγῆς, τασσομένη εἰς τὴν κατηγ... τῶν Βάρνα-Σανκάρα, δηλαδὴ τῶν μικτῶν καστ...

ξαφνίζω, *ἀόρ. ξάφνισα—ξαφνίστηκα, παθ.* ... *ξαφνισμένος*· κάμνω τινὰ νὰ ἐκπλαγῇ, σκιάζω: ... ξαφνίζῃς τὸ παιδί», «μᾶς ξάφνισες, καημένε!»· ... ἐκπλήττομαι, σκιάζομαι: «τὸν εἶδα καὶ ξαφν...» || μεταφ. «ξάφνισα τὸ χέρι μου καὶ μὲ πονεῖ» ἢ ... φνίστηκα 'ς τὸ χέρι—» ἔπαθα μικρὸν στρέμμα.

ξαφνικός, *—ή, —ό*· δημοτ., *ἐξαφνικὸς* (βλ. λ.) ἐξαίφνης συμβαίνων, ἀπροπαρασκεύαστος: ... ταξίδι»· || κατάρα, «ξαφνικὸ νὰ σοῦ 'ρθῃ κι' ... τεχο».—Ἐπίρρ. **ξαφνικά**· ἐξαίφνης, ἀπροσδοκ...

ξάφνισμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀ... τέλεσμα τοῦ *ξαφνίζω*, ἔκπληξις, ἄλλως σκιάξι... μικρὸν στρέμμα ἀρθρώσεως: «ξάφνισμα τοῦ χε... — τοῦ ποδιοῦ».

ξάφνου· ἐπίρρ. δημοτ., ἐξαίφνης, ἀπροσδοκ...

ξαφρίζω· δημοτ., ἀφαιρῶ, ἀποβάλλω τὸν ἀφ... «ξαφρίζω τὸ φαΐ», βλ. *ἐξαφρίζω*.

ξάφρισμα (τὸ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλ... τοῦ ξαφρίζω: «τὸ ξάφρισμα τοῦ φαγιοῦ».

ξαφριστήρι (τό). Μαγειρικὸν σκεῦος χρησιμ... εἰς τὴν ἐξάφρισιν τοῦ ζωμοῦ τοῦ κρέατος ἀπὸ ... κατὰ τὴν βράσιν σχηματιζομένων ἀφρῶν. Εἶ... μέγα κοχλιάριον ἀβαθές, πλατὺ καὶ διάτρητ... μετὰ μακρᾶς λαβῆς, ὥστε νὰ προφυλάσσηται ... χεὶρ ἀπὸ τὰ ἐκ τοῦ ἀτμοῦ τοῦ βράζοντος ὕδα... καύματα. Εἰς τὰ ξαφριστήρια ἀνήκουν γεν... καὶ τὰ παντὸς εἴδους ὅμοια πρὸς κοχλιάρια ... ρωτήρια, δι' ὧν σερβίρονται τὰ χόρτα ἢ τὰ ... νιτά, χωρὶς νὰ παραλαμβάνεται κατὰ τὸ σερ... σμα καὶ ζωμός, λίπος ἢ ἔλαιον. Πλεῖστα τ... κατασκευάζονται ἐκ σύρματος καταλλήλως ... γμένου, ἄλλα δὲ φέρουσι χείλη λεπτὰ καὶ αἰχμ... ὥστε νὰ χρησιμεύωσι καὶ ὡς μάχαιραι πρὸς τε... χισιν τῶν μὴ σκληρῶν φαγητῶν (βλ. σχήματα ... καὶ 18 ἐν λ. *μαγειρεῖον* τ. ΙΣΤ', σ. 415).

ξε, καὶ *ξ—* (πρὸ φωνήεντος)· πρόθεσις τῆς νεω... ρας γλώσσης ἀχώριστος, προελθοῦσα ἐκ τῆς ... χαίας προθέσεως *ἐκ* ἐκ τῶν τύπων τῶν ἀρχ... νων ἀπὸ *ἐξε—* ἢ *ἐξ—*· οἷον ἀπὸ τοῦ *ἐξέφυγα*— *ξέφυγα* ἔγινε *ξεφεύγω*, ἀπὸ τοῦ *ἐξεκίνησα—ξεκίν...* ἔγινε *ξεκινῶ*, ἀπὸ τοῦ *ἐξετύλιξα—ξετύλιξα* ἔγινε *ξε*... *τυλίγω* κ. ἄ.· ἀπὸ τούτων δὲ ἀπεσπάσθη ἡ ἀρχικ... συλλαβὴ *ξε—* ὡς πρόθεσις, διὰ τῆς ὁποίας σ... τέθησαν πλεῖσται λέξεις τῆς νεωτέρας ἑλλην...

Αἱ χρήσεις τῆς προθέσεως ταύτης εἰς τὴν ν... ραν γλῶσσαν προῆλθον ἐκ τῶν παλαιῶν χρήσ... τινὲς δὲ καὶ ἀνεπτύχθησαν ἐξ αὐτῶν· οὕτω ... τῆς ἐννοίας τοῦ ἐξέρχεσθαι ἢ ἐξάγειν: ξε... (ἐξέρχομαι τοῦ γένους, ἀποξενοῦμαι), *ξεδουκάζω*... *κοκκαλίζω, ξεμανδρίζω* (ἐξάγω ἐκ τῆς μάνδρας), ... *νομίζω* (ἐξάγω ἢ ἐξέρχομαι ἐκ τῆς νομῆς), *ξεστ*... *ξετρυπώνω* κλπ.· || ἐπὶ ἐννοίας τοῦ ἀφαιρεῖν: *ξ*... *χνιάζω, ξαρμυρίζω, ξαφρίζω, ξαχερίζω* ... *ξεζουμίζω, ξεθεώνω, ξεθυμαίνω, ξεθωριάζω* ... ἐπὶ τῆς ἐννοίας τῆς ἐπιτάσεως: *ξαγρυπνῶ*, ... *λέγω—ξεδιαλεχτός, ξεδιάντροπος, ξεθαρρεύομαι*— *θαρρα, ξετρελλαίνω* κτλ.· || ἐπὶ τῆς ἐννοίας τῆς ... λείψεως, τῆς ἀφαιρέσεως, τῆς στερήσεως, ... τῆς ὁποίας σχηματίζεται πλῆθος συνθέτων: ... *ματώνω, ξεβιδώνω, ξεγράφω, ξεθυμώνω*, ... *μπώνω, ξεσκεπάζω, ξεστρώνω* κ.λ.π. || ἐπὶ τῆς ... νοίας τῆς παύσεως ἀπὸ ἐνεργείας τινὸς ἢ κατασ... σεως: *ξεγαλίζω* (ἐπὶ τῶν προβάτων), *ξεμουδ*... *ξενυστάζω, ξεμεθῶ*· || ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ἀπ' ... χῆς μέχρι τέλους: *ξενυχτίζω, ξεκαλοκαιριάζω*, ... *χειμωνιάζω*· || καὶ ἐπὶ ἄλλων λεπτομερεστέρων ... νεται σύνθεσις τῆς προθέσεως *ξε—*, ἐκ τῶν ὁπ... συνάγεται ὅτι διὰ τῆς ἐπιδόσεως τῆς χρήσεως ... προθέσεως ταύτης ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἑλληνικῇ ... χεται πλοῦτος καὶ εὐκολία εἰς τὴν χρῆσιν α... (περὶ τῆς προθέσεως ταύτης βλ. τὸ περιοδικὸν «Ἀ... θηνᾶ», τ. 24, 121 καὶ ἑ. καὶ 26).

ξεβαβουλίζω· δημοτ., ἐξάγω τὸν βάμβακα ... τοῦ κάλυκος.

ξέβαμμα (τό)· δημοτ., ἐξάλειψις τοῦ χρώματ... || φθορὰ τοῦ χρώματος, ξεθώριασμα.

ξεβασκαίνω, καὶ **ξαβασκαίνω**· διὰ μαγικῶν ... δῶν καὶ πράξεων ἀπαλλάσσω τινὰ ἀπὸ βασκα...

Digitized by Google

ξεβάφω· δημοτ., χάνω τὸ χρῶμά μου, ἀποχρωιτίζομαι· || φθείρεται τὸ χρῶμά μου, ξεθωριάζω.

ξεβδέλιασμα (τὸ) *[Κτην.]*. Καλεῖται κοινῶς ἡ ϑεραπεία τῆς διστομιάσεως, νοσήματος τὸ ὁποῖον ɔοσβάλλει τὰ ζῷα (ἀγελάδας, αἶγας, πρόβατα καὶ ɔανίως τοὺς ἵππους) καὶ τὸ ὁποῖον ὀφείλεται εἰς ι *δίστομα τὸ ἡπατικὸν* (κοινῶς *βδέλα*). Τὸ παράσιιν τοῦτο εὑρίσκεται εἰς τὴν χοληδόχον κύστιν ιὶ τοὺς χοληδόχους ἐν γένει σωλῆνας τοῦ ἀσθεɔῦς ζῴου. Ἡ θεραπεία αὕτη συνίσταται κυρίως ɔ τὴν λῆψιν ταινιοκτόνων φαρμάκων, ἐξ ὧν τὸ :χύλισμα τῆς ἀρρενοπτέριδος θεωρεῖται ὡς κλασκόν. Δ. Φ. Π.

ξεβιράρω. Ὅρος τῆς κοινῆς ναυτικῆς γλώσσης, ɔημαίνων τὸ στρέφειν τὸν ἐργάτην ἀντιθέτως πρὸς ɔν φορὰν καθ' ἣν ἐπαίρεται ἡ ἅλυσις. Ὁ ἀντίɔοιχος ἐπίσημος ὅρος εἶναι : ἀναστρέφω τὸν ἐργάτην. Σ. Ε. Λ.

ξεβλάσταρο (τό)· βλαστάρι, βλαστός : ᾆσμ. «κι' ɔάνω 'ς τὰ ξεβλάσταρα περδίκια κελαδοῦσαν».

ξεβλασταρώνω· δημοτ., βγάζω ξεβλάσταρα, ἀποɔω βλαστούς : «οἱ βρουβες ξεβλαστάρωσαν» ἢ «—εἶναι βλασταρωμένες».

ξεβοτανίζω· δημοτ., ἐκριζώνω, συλλέγω τὰ ɔγρια χόρτα τὰ μετὰ τοῦ σίτου φυόμενα, ἄλλως *ɔτανίζω*.

ξεβράκωμα (τό)· δημοτ., ἡ ἀφαίρεσις, ἡ ἔκδυɔς τοῦ βρακίου, τῆς περισκελίδος.

ξεβρακώνω· ἀφαιρῶ τὸ βρακί, τὴν περισκελίδα ɔνός· || παθ. *ξεβρακώνομαι*· ἐκδύομαι τὴν περισκεɔδα· || παθ. μετχ. *ξεβρακωμένος*· ἄνευ περισκελίδος.

ξεβράκωτος, —*η*, —*ο*· δημοτ., ξεβρακωμένος, ὁ μὴ ɔορῶν βρακί, ὁ ἄνευ περισκελίδος· || μεταφ. ὁ ἄνευ ὐδεμιᾶς περιουσίας, ὁ ἄνευ πόρων : «τὴν πῆρε τὴ ɔναῖκά του ξεβράκωτη»· || ρακένδυτος : «περπατεῖ ξεɔράκωτος».

— **ξεβράκωτοι** *['Εγκυκλ.]*· βλ. λ. *ἀβράκωτοι*.

ξεγαντζώνω· βλ. *ξεκοτσάρω*.

ξέγδαρμα (τό)· δημοτ., τραῦμα ἐπιπόλαιον, τοῦ ɔέρματος, ἐκδορά· || παροιμ. «ξένος πόνος ξέγδαρμα» ɔτι ἡ λύπη δι' ἀλλότριον δυστύχημα παρέρχεται ɔχέως.

ξεγέλασμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποɔέλεσμα τοῦ ξεγελῶ, ἀπάτη, παραπλάνησις.

ξεγελῶ· δημοτ., γελῶ, ἀπατῶ, παραπλανῶ τινα, ɔελεάζω, φενακίζω : «τὸν ξεγέλασαν μὲ τὰς ὑποχέσεις».

ξεγεμίζω· δημοτ., κενῶ τι τὸ ὁποῖον ἤδη εἶναι ɔλῆρες, ἀδειάζω : «νὰ ξεγεμίσῃς τὸ πιθάρι γιὰ νὰ τὸ λύνωμε».

ξεγεννῶ, καὶ —*νάω*· γεννῶ, τίκτω : «ὅταν ξεγενɔήσω μὲ τὸ καλὸ θὰ πάω ταξίδι»· || μεταβ. ἐπὶ τῆς ɔαίας, μαιεύω, ἐκμαιεύω : «ποιὰ μαμμὴ σὲ ξεγέννησε».

ξεγλιστρῶ, καὶ —*άω*· δημοτ., γλιστρῶ, ὀλισθαίνω: ξεγλίστρησε κι' ἔσπασε τὰ μοῦτρά του».

ξεγνέθω, καὶ ***ξενέθω***· παύω νὰ γνέθω, τελειώνω ɔὸ γνέσιμο : «ἦρθες, ὕπνε, καλῶς ἦρθες· πᾶρε σκαμνὶ ɔαὶ κάτσε, νὰ γνέσω νὰ ξεγνέσω, νὰ σὲ πάρω ἀγκαλιὰ ɔὰ πέσω»· || χαλῶ τὸ γνεσμένο : «δὲν τὸ ἔγνεσα καλὰ ɔαὶ θὰ τὸ ξεγνέσω».

ξεγνοιάζω· βλ. *ξεννοιάζω*.

ξέγνοιαστος· βλ. *ξέννοιαστος*.

ξεγοφιάζω· δημοτ., ἐξαρθρῶ τὸ ἰσχίον (τοὺς γόɔους), συνήθ. παθ. *ξεγοφιάζομαι*· ἐξαρθροῦμαι εἰς ɔὸ ἰσχίον : «ξεγοφιάστηκε ἀπὸ τὸ φόρτωμα», «σὰν ɔεγοφιασμένος περπατεῖ».

ξεγόφιασμα (τό)· δημοτ., ἐξάρθρωσις τοῦ ἰσχίου.

ξεγοφιασμένος (ὁ)· βλ. λ. *ἰσχιορρωγικός*.

ξεγραντολόγημα (τό)· δημοτ., ἡ ἐξαίρεσις ἢ ɔκραφή, τὸ ξέφτισμα τοῦ γραντιοῦ (τοῦ περιερραμɔένου εἰς σχοινίον εἰς τὸ παννὶ τοῦ πλοίου).

— *[Ναυτ.]* Βλ. λ. *ἐκλωμάτισις*.

ξεγραντολογῶ· ἐξαιρῶ, βγάζω ἢ κάμνω νὰ ɔκραφῇ τὸ γραντὶ (βλ. *ξεγραντολόγημα*), *ἀπολωμαɔίζω*.

ξεγράφω· δημοτ., διαγράφω, ἐξαλείφω τὰ γεɔγραμμένα, σβήνω : αὐτὰ ποῦ σοῦ χρωστῶ ξέγραψέ τα»· || λησμονῶ, δὲν ὑπολογίζω : «ξέγραψε τὴ φιλία μας»· || παροιμ. «ὅ,τι γράφει, δὲν ξεγράφει» ὅ,τι ὁρίζει δι' ɔέκαστον ἡ μοῖρα δὲν μεταβάλλεται, ἀρχ. «τὴν πεπρωμένην τύχην φυγεῖν ἀδύνατον».

ξεγύμνωμα (τό)· δημοτ., ἡ ἀφαίρεσις τῶν ἐνδυɔμάτων, ἔκδυσις, ἀπογύμνωσις, ἄλλως *γδύσιμο*· || μεταφ., ἀποκάλυψις τῶν κρυπτομένων ἀδυναμιῶν ἢ ἐλαττωμάτων τινός.

ξεγυμνώνω· δημοτ., ἀφαιρῶ τὰ ἐνδύματα, ἐκδύω, ἀπογυμνώνω, ἄλλως *γδύνω* : «ξεγυμνώθηκε γιὰ νὰ κάμῃ λουτρό»· || μεταφ., ἀποκαλύπτω τὰς ἀδυναμίας ἢ τὰ ἐλαττώματά τινος· || φρ. «σπαθὶ ξεγυμνωμένο» βγαλμένο ἀπὸ τὴν θήκην του, ἐπὶ ἀνθρώπου δραστηρίως ἐνεργοῦντος : «εἶναι σπαθὶ ξεγυμνωμένο».

ξεγυρίζω· δημοτ., γυρίζω, στρέφω πρὸς τὸ καλύτερον, ἐπὶ ἀσθενήσαντος καὶ ἀναρρωννύοντος : «ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ ἔκαμε ταξίδι ξεγύρισε».

ξεδιαλεγμένος, —*η*, —*ο*· ἐκλελεγμένος, ἀπόλεκτος, ἄλλως *διαλεχτός*· «σταφύλια —, ἀχλάδια ξεδιαλεγμένα ἕνα ἕνα», ὁ μετὰ τὴν ἐκλογὴν ὑπολειφθείς, ἀπόρριμμα : «τὰ ἔχουν ξεδιαλεγμένα τὰ λεμόνια», ἄλλως «—εἶναι ἀποδιαλέγουδα».

ξεδιαλεγούδι (τό)· τὸ μετὰ τὴν ἐκλογὴν ὑπολειφθέν, ἀπόρριμμα, ἄλλως *ἀποδιαλέγουδο*.

ξεδιάλυμα (τό)· δημοτ., ἐκκαθάρισις, ξεκαθάρισμα, ἀποσαφήνησις.

ξεδιαλύνω. δημοτ., ἐκκαθαρίζω, ξεκαθαρίζω : «νὰ ξεδιαλύνωμε τὸ στάρι ἀπὸ τὴν αἶρα» κυριολ. καὶ μεταφ. «ξεδιαλύναμε τοὺς λογαριασμούς μας»· || «ξεδιάλυνε τὸ ὄνειρο» ἐπραγματοποιήθη τὸ ὑπὸ τοῦ ὀνείρου δηλούμενον.

ξεδιαντροπιά (ἡ)· δημοτ., ἀναισχυντία, παντελὴς ἔλλειψις αἰδοῦς, ἄλλως *ἀδιαντροπιά*.

ξεδιάντροπος, —*η*, —*ο*· ἀναίσχυντος, ἀναιδής, ἄλλως *ἀδιάντροπος*.

ξεδίνω, ἀορ. *ξέδωσα*, παθ. μετχ. *ξεδομένος*· δημοτ., προσπαθῶ νὰ λησμονήσω τὴν λύπην μου, διασκεδάζω.

ξεδιπλώνω· ἁπλώνω, ἀνοίγω τὸ διπλωμένο : «ξεδιπλώνω τὸ παννί, — τὸ χαρτί, κ.τ.τ.».

ξεδοντιάζω· δημοτ., κάμνω τινὰ νὰ χάσῃ τοὺς ὀδόντας του : «τοῦ 'δωσα μιὰ γροθιὰ καὶ τὸν ἐξεδόντιασα»· || παθ. *ξεδοντιάζομαι*· χάνω τοὺς ὀδόντας μου : «ξεδοντιάστηκα καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ μασήσω».

ξεδοντιάρης (ὁ), θηλ. —*άρα*· ὁ ἀποβαλὼν τοὺς ὀδόντας του, ἄλλως *ξεδοντιασμένος* : μιὰ γριὰ ξεδοντιάρα».

ξεζεύω, ἢ ***ξεζεύγω***, ἀόρ. *ξέζεψα*, παθ. μετχ. *ξεζεμένος*· δημοτ., ἀπολύω τοὺς ἐζευγμένους βοῦς, ἵππους, ἡμιόνους κττ. : «ξέζεψα τὰ βόδια ἀπὸ τὸ ἀλέτρι, —τὰ ἄλογα ἀπὸ τὸ ἁμάξι»· || παροιμ. «ὅταν ξεζεύουν οἱ γεωργοὶ ζεύγουν οἱ κερατᾶδες» ὅτι οἱ ἀγαθοὶ γεωργοὶ ἀρχίζουν τὴν ἐργασίαν των ἀπὸ τοῦ λυκαυγοῦς καὶ ἐπιστρέφουν εἰς τὸν οἶκον ἐνωρίς, ἐνῷ τοὐναντίον οἱ κακοὶ γεωργοὶ ἀρχίζουν τὴν ἐργασίαν των μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου.

ξεζουμίζω· δημοτ., ἐκπιέζω, πιέζων ἐξάγω τὸν ζωμόν : «ξεζουμίζω τὸ λεμόνι»· || μεταφ., ἐξαντλῶ τινα, καταβάλλω· || ἐπὶ ἐδεσμάτων, ἀλλάσσω τὸ νερό : «ξεζουμίζω τὰ φασόλια, — τὶς φακές», πρβ. *ξενερίζω*.

ξεζούμισμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ξεζουμίζω : «ξεζούμισμα τοῦ λεμονιοῦ»· || «τὰ φασόλια —, οἱ φακὲς θέλουν ξεζούμισμα».

ξεθαρρεύω, καὶ ***ξεθαρρεύομαι***, ἀόρ. *ξεθάρρεψα* καὶ *ξεθαρρεύτηκα*, παθ. μετοχ. *ξεθαρρεμένος*· παίρνω θάρρος, ἀποκτῶ τόλμην, ἰδίᾳ ἐπὶ κακοῦ : «ξεθαρρεύτηκα καὶ τοῦ μίλησα», ἄλλως «ξεγελάστηκα—»· || καθόλου, παίρνω θάρρος, τολμῶ : «τὸ παιδὶ ξεθάρρεψε καὶ περπατεῖ».

ξεθερμίζω· δημοτ., πλένω τὰ μαγειρικὰ σκεύη μὲ *θερμό*, ἤτοι διὰ θερμοῦ ὕδατος μετὰ στακτῆς κονίας.

ξεθέρμισμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *ξεθερμίζω*· «τα πιάτα θέλουν ξεθέρμισμα γιὰ νὰ ξελιγδώσουν».

ξεθεώνω· δημοτ., οἱονεὶ βγάζω τὸν θεόν τινος, καταβάλλω, καταπονῶ, ἄλλως *βγάζω τὴν ψυχή* : «μὲ ξεθέωσε μὲ τὴ φλυαρία του».

ξεθρακίζω, καὶ ***ξεθρακιάζω***· δημοτ., ἀφαιρῶ τὴν ἀνθρακιάν, τὴν σποδόν, ἵνα τὸ πῦρ ἀνάπτῃ ζωηρότερον· || μεταφ., ἀφαιρῶ τοὺς λίθους ἐκ τοῦ ἀγροῦ, ἵνα καταστῇ καλλιεργήσιμος.

ξεθρακουνιάζω· δημοτ., ἀφαιρῶ τὴ θρακουνιά, τὴν ἀνθρακιάν, ἄλλως *ξεθρακίζω* (βλ. λ.).

ξεθυμαίνω, ἀόρ. *ξεθύμανα*, παθ. μετχ. *ξεθυμασμένος*· δημοτ., ἐπὶ οἰνοπνεύματος, ἀποβάλλω, χάνω τὸν θυμόν· || καθόλου, ἐπὶ ἀερίου, διαφεύγω, ἐκφεύγω, ἐξατμίζω : «ξεθυμαίνει τὸ καμινέτο, — τὸ βαρέλλι, — ὁ σωλὴν κττ.»· || ἐπὶ ἀρωμάτων ἢ ὀσμῶν : «τὰ μπαχαρικὰ ξεθυμαίνουν», «ἡ κολώνια ξεθύμανε». || μεταφ., ἀποβάλλομαι, ἀφανίζομαι : «ἡ προθυμία του —, ὁ ζῆλός του ξεθύμανε»· || αἰσθάνομαι ψυχικὴν ἀνακούφισιν, ἀνακουφίζομαι ἐκ τῆς ὀργῆς μου, τῆς ἀγανακτήσεώς μου κττ. : «τοῦ τὰ εἶπα καὶ ξεθύμανα»· || ναυτ. «ξεθυμαίνω σχοινὶ» τεντώνω, ἄλλως *διατείνω*.

ξεθύμασμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *ξεθυμαίνω*: «τὸ ξεθύμασμα τοῦ καμινέτου, — τοῦ καζανιοῦ κττ.»· || *ξεθυμάσματα* (τά)· ἐξανθήματα τοῦ προσώπου ἰδίᾳ κατὰ τὴν νεανικὴν ἡλικίαν.

— *['Ιατρ.]* Καλοῦνται κοινῶς *ξεθυμιάσματα* αἱ διάφοροι δερματικαὶ ἐκθύσεις, αἱ ὁποῖαι συνοδεύουσι διαφόρους ἐσωτερικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ χαρακτηρίζουσι πλείστας ὅσας καθολικὰς μολυσματικὰς νόσους. Τὰ ξεθυμάσματα ταῦτα δύνανται νὰ προέρχωνται ἐξ ἐσωτερικῶν αἰτιῶν, ἐκ διαφόρων πεπτικῶν διαταραχῶν, ἐξ αὐτοδηλητηριάσεων, ἐκ δηλητηριάσεων ἀπὸ φαγητά, ἀπὸ ἀρθριτισμόν, ἐκ δηλητηριάσεων ἐκ τῶν τοξινῶν τῶν μικροβίων ἢ ἐξ ἐξωτερικῶν ἀφορμῶν, ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἢ ἀκτίνων Ραῖντγκεν κλπ. Κ. Κ. Κ.

— *[Ναυτ.]* Βλ. λ. *διάταμα*.

ξεθυμώνω· δημοτ., ἀποβάλλω τὸν θυμόν, τὴν ὀργήν : «πέρασε λίγη ὥρα καὶ ξεθύμωσε», «θυμώνει, μὰ εὔκολα ξεθυμώνει».

ξεθωριάζω· δημοτ., χάνω τὴ θωριά μου, τὸ χρῶμά μου, μεταβ. καὶ ἀμεταβ. : «μοῦ ξεθώριασε ὁ ἥλιος τὸ φόρεμα» καὶ «ξεθώριασε τὸ φόρεμά μου ἀπὸ τὸν ἥλιο».

ξεθώριασμα (τό)· ἡ ἀποβολή, ἡ διαφθορὰ τῆς θωριᾶς, τοῦ χρώματος : «ἔχει τέτοιο ξεθώριασμα ποῦ δὲ φοριέται».

ξέθωρος, —*η*, —*ο*· δημοτ., ὁ ἀποβαλὼν τὸ χρῶμά του, αὐτὸς ποῦ ἔχασε τὴ θωριά του, ἄλλως *ξεθωριασμένος* : «ξέθωρο ροῦχο»· || «ξέθωρο χρῶμα», ὅταν εἶναι ἀνοικτὸ καὶ ὁμοιάζῃ πρὸς χρῶμα μεταβεβλημένον ἐκ τῆς ἀρχικῆς του ζωηρότητος.

Ξειδᾶς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Πεδιάδος τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 500. Παρ' αὐτὸ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1841 οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τὸν Βασιλακογεώργην, περὶ τοὺς χιλίους ὄντες, ἐνίκησαν κατόπιν μακρᾶς καὶ πεισματώδους μάχης τριπλασίους Τούρκους. Ν. ΚΛΣ

ξειδᾶτος· ἀντὶ *ξιδᾶτος* (βλ. λ.).

ξείδι (τό)· ἀντὶ *ξίδι* (βλ. λ.).

Ξειναγόρης. Υἱὸς τοῦ Πρηξίλεω ἐξ Ἁλικαρνασσοῦ, διορισθεὶς σατράπης πάσης τῆς Κιλικίας, διότι ἔσωσε τὸν Μασίστην, ἀδελφὸν ὁμομήτριον τοῦ Ξέρξου, καὶ ἕνα τῶν ἀρχιστρατήγων τῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος περσικῶν δυνάμεων, ἀπὸ τοῦ κατ' αὐτοῦ διὰ πελέκεως ἐπιτεθέντος στρατηγοῦ Ἀρταΰντου. Α. Θ. Σ.

ξεκαθαρίζω· καθαρίζω ἐντελῶς, ἀποσαφηνίζω : «ξεκαθαρίζω τὸ λογαριασμό,—τὴν ὑπόθεσι».

ξεκαθάρισμα (τό)· ἐκκαθάρισις, ἀποσαφήνισμα : «ξεκαθάρισμα τοῦ λογαριασμοῦ,—τῆς ὑποθέσεως».

ξεκαθίζω· δημοτ., ἐπὶ πλοίου προσηραγμένου : «γύρισαν τὰ νερὰ καὶ ξεκάθισε τὸ καράβι», πρβλ. *ἐκκαθίζω*.

ξεκάθισμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *ξεκαθίζω* (βλ. λ.).

ξεκακίζω· δημοτ., ἀποβάλλω τὴν κακὴν διάθεσιν, ἀναλαμβάνω, ἀνακουφίζομαι : «πάμε 'στὸ γιαλὸ νὰ ξεκακίσωμε»· || ἐπὶ τοῦ καιροῦ, βελτιοῦται, γίνεται καλύτερος : «ὁ καιρὸς ξεκάκισε».

ξεκακιώνω· δημοτ., παύω νὰ εἶμαι κακιωμένος. ξεθυμώνω, ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν βρεφῶν.

ξεκαλοκαιριάζω· περνῶ τὸ καλοκαίρι, διαθερίζω ἐν ἐξοχῇ : «ποῦ ξεκαλοκαιριάσατε ἐφέτος ;»

ξεκαλούπωμα (τό)· ἡ ἀπὸ τοῦ καλουπίου (τύπου) ἀφαίρεσις, ἡ ἀφαψίδωσις, καθὼς καὶ ἡ ἀντίθετος ἐργασία, ἡ καθαίρεσις τῶν ἀψιδοτύπων πρὸς ἐμφάνισιν τοῦ τεχνικοῦ κατασκευάσματος, δι' ὃ ἐγένετο ἡ ἀψίδωσις (βλ. καὶ λ. *τύπος*).

ξεκάλτσωτος, —*η*, —*ο*· δημοτ., ὁ μὴ φορῶν κάλτσες, περιπόδια : «γυρίζουν 'στοὺς δρόμους ξεκάλτσωτες καὶ ξεσκούφωτες».

ξεκάμνω, καὶ ***ξεκάνω***· ἀόρ. *ξέκαμα* καὶ *ξέκανα*, δημοτ., ἀπομακρύνω, ἀπαλλοτριοῦμαί τινος πωλῶν αὐτὸ εἴτε ἄλλως : «ξέκαμε τὰ πράγματά του,—τὴν περιουσία του»· || ποιοῦμαί τινα ἐκποδών, φονεύω, ἀφανίζω : «τὸν ἐξέκαμαν οἱ ἐχθροί του».

ξεκαμπίζω· δημοτ., ἐξέρχομαι, φεύγω εἰς τὸν κάμπον· || καθόλου, φεύγω, ἀπομακρύνομαι.

Digitized by Google

ξεκαπελάρω. Ὅρος τῆς κοινῆς ναυτικῆς γλώσσης, σημαίνων τὸ ἀφαιρεῖν τὸ *τραχήλωμα*. Ἀντίστοιχος ἐπίσημος: *ἀποτραχηλόω*. Σ. Ε. Λ.

ξεκαπιστρώνω· δημοτ., ἀφαιρῶ τὸ καπίστρι ἢ τὴν καπιστράνα ἀπὸ τὸ ὑποζύγιον· || καθόλου, ἀπαλλάσσω τὸ ὑποζύγιον τῆς φορβιᾶς.

ξεκαπίστρωτος, —*η*, —*ο*· δημοτ. ἐπὶ τῶν ὑποζυγίων, ὁ μὴ φορῶν τὴν καπιστράναν, ὁ ἀπηλλαγμένος τῆς φορβιᾶς· || μεταφ., χειράφετος, ὁ μὴ δεχόμενος ἐπιβολήν: «γυναῖκα ξεκαπίστρωτη».

ξεκαπνίζω· δημοτ., ἀφαιρῶ τὶς καπνιές: «ξεκάπνισα τὰ χωνιὰ τῆς θερμάστρας, —τὴν καπνοδόχο».

ξεκαρδίζομαι· βλ. *ξεκαρδίζω*.

ξεκαρδίζω· δημοτ., κάμνω τινὰ οἱονεὶ νὰ πάθῃ ἀπὸ τὰ πολλὰ γέλια: «μᾶς ξεκάρδισε μὲ τὰ ἀστεῖά του»· || Ἰδίᾳ παθ. *ξεκαρδίζομαι* λιποθυμῶ, ἀρχ. *ἐκθνήσκω*: «ξεκαρδίστηκα ἀπὸ τὰ γέλια».

ξεκάρφωτο, —*η*, —*ο*· δημοτ., ἀκάρφωτος, ὁ μὴ συγκρατούμενος δι' ἥλων, ξεκαρφωμένος· || μεταφ. «σὰν ξεκάρφωτος περπατεῖ» περὶ τοῦ μὴ ἔχοντος σταθερὸν βῆμα.

ξεκατινιάζω· δημοτ., κάμνω νὰ πάθῃ ἡ κατίνα, ἡ ράχις: «θὰ ξεκατινιάσῃς τὸ ἄλογο μὲ τόσο βάρος».

ξεκινητής (ὁ). Ὅρος τῶν λιμένων, οἱ ναυτικοὶ τῶν ὁποίων «ἐκκινοῦσι μηχανάς» μετὰ σκαφάνδρων, πρὸς σπογγαλιείαν, σημαίνων δὲ οὐχὶ τὸν πλοίαρχον ἢ τὸν ἰδιοκτήτην μηχανῆς ἢ ντεποζίτου, ἀλλὰ τὸν παρέχοντα ὑπὸ τύπον ναυτοδανείου τὰ χρηματικὰ ἐν γένει μέσα, πρὸς ἔκπλουν καὶ διὰ τὴν ἐπιχείρησιν. Εἶναι δὲ συνήθως οἱ ξεκινηταὶ καὶ διευθυνταὶ οἱ ἴδιοι τῶν τοιούτων πλοίων, ὁπότε δανείζουσιν εἰς τοὺς πλοιάρχους των. Οἱ ξεκινηταὶ προτιμῶνται ὡς ἀγορασταὶ τοῦ προϊόντος τῆς ἐπιχειρήσεως ἅμα τῷ ἐπανάπλῳ τῶν σπογγαλιευτικῶν πλοίων. Σ. Ε. Λ.

ξεκλήρισμα (τό)· δημοτ., ἀφανισμὸς τῆς κλήρας, τῆς γενιᾶς.

ξεκληρίζω· δημοτ., ἀφαιρῶ, ἀφανίζω τὴν κλήραν, τὴν γενεάν, ἀφανίζω: «τοὺς ξεκλήρισε ἡ ἀρρώστια»· || συνηθ. παθ. *ξεκληρίζομαι* ἀφανίζομαι: «αὐτὸ τὸ σπίτι ξεκληρίστηκε».

ξεκλώσσημα (τό). Κοινὴ ὀνομασία τῆς *ἐκκολάψεως* (βλ. λ.).

ξεκλωσσῶ, καὶ —*άω*· δημοτ., ἐπὶ τῶν ὀρνίθων, παύω νὰ κλωσσῶ: «δὲ γεννάει γιατὶ εἶναι κλῶσσα, σὰν ξεκλωσσήσῃ θὰ γεννήσῃ».

ξεκοιλιάζω· δημοτ., ἀφαιρῶ, ἐξάγω τὴν κοιλίαν καὶ τὰ σὺν αὐτῇ, τὰ ἔγκατα, τὰ ἐντόσθια (ἐπὶ τῶν σφαγίων).

ξεκοκκαλίζω· δημοτ., κατατρώγω, καταβιβρώσκω μέχρι τοῦ ὀστοῦ: «ξεκοκκαλίσανε τ' ἀρνὶ γιὰ μιὰ μέρα»· || μεταφ., καταδαπανῶ, σπαταλῶ: «τὴν ξεκοκκάλισε τὴν περιουσία του».

ξεκοκκάλισμα (τό)· ἡ πρᾶξις καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ξεκοκκαλίζω, ἡ μέχρι τῶν ὀστῶν βρῶσις· || ἡ δλοσχερὴς διασπάθισις περιουσίας.

ξεκοντακιάζω· δημοτ., κάμνω κατάχρησίν τινα, ὑπερβάλλω τὰ ὅρια τῆς ἀνοχῆς: «τὸ ξεκοντάκιασες 'ς τὰ ψέματα», «εἴπαμε νὰ ἔρχεσαι, μὰ νὰ μὴν τὸ ξεκοντακιάζῃς».

ξεκοτσάρω· δημοτ., ἀφαιρῶ τὸν κόρακα *ουσπάστου* ἢ *ἀπολαβείου* ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου ἦτο ἠγκυρισμένος· συνών. *ξεγαντζώνω* (ἐπισ. ἀφάπτω, ἐξαγκυρίζω)· || γεν. διακόπτω τὴν σύνδεσιν (ἐπὶ συρμῶν, ἁμαξῶν κλπ.).

ξεκουκκούδισμα (τό)· βλ. λ. *ἐκπυρήνισις*.

Ξεκουκούλωτοι. Ἐκαλοῦντο οὕτω πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 οἱ θηριωδέστεροι τῶν ἐν Χανίοις τῆς Κρήτης Τούρκων, διότι κατὰ τὰς ἀνὰ τὰς ἐπαρχίας ἐπιδρομάς των, ἵνα ληστεύωσι καὶ φονεύωσι τοὺς ἀόπλους χριστιανικοὺς πληθυσμούς, ἀπέβαλλον τὸ *κουκούλι* των, δηλαδὴ τὸ φέσι των, ἵνα ἐκλαμβάνωνται ὡς Χριστιανοί. Ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ἀπέστειλε τῷ 1812 εἰς Κρήτην τὸν Χατζῆ-Ὀσμὰν πασάν, ὅστις διὰ τῆς συνδρομῆς τῶν Χριστιανῶν Κρητῶν κατώρθωσε νὰ δαμάσῃ τοὺς ἀτιθάσους Ξεκουκουλώτους. Διαβληθεὶς παρὰ τῷ σουλτάνῳ ὁ Χατζῆ-Ὀσμὰν πασᾶς, ὡς καταχρασθεὶς τὰς περιουσίας τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀπαγχονισθέντων Τούρκων καὶ ὡς ὑπονομεύων, ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν Χριστιανῶν, τὴν ἀσφάλειαν τῆς αὐτοκρατορίας, ἀνεκλήθη ἐκ Κρήτης καὶ ἐφονεύθη. Εἰς τὰς ἀγριότητας τῶν Ξεκουκουλώτων ἔθεσε τέρμα ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821. Ν. ΚΛΣ

ξεκούλι (τό) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *σύμφυτον τὸ φαρμακευτικόν*.

ξεκουμπίζω· δημοτ., ἀπομακρύνω τινὰ βαναύσως· || συνηθ. παθ. *ξεκουμπίζομαι* ἀπομακρύνομαι, παύω ἐνοχλῶν τινα διὰ τῆς παρουσίας μου: «εἶδα κι' ἔπαθα ὅσο νὰ ξεκουμπισθῇ ἀπ' ἐδῶ», «ξεκουμπίσου ἀπ' ἐδῶ» βαναυσότερον ἀντὶ τοῦ «πήγαινε ἀπ' ἐδῶ».

ξεκούμπισμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ξεκουμπίζω, ἀπομάκρυνσις.

ξεκουράζω· δημοτ., ἀπαλλάττω τινὰ τῆς κοπώσεως, κάμνω νὰ ἀναπαυθῇ: «ὅταν μεγαλώσω πατέρα, θὰ σὲ ξεκουράσω»· || συνήθ. παθητ. *ξεκουράζομαι*· ἀναλαμβάνω ἐκ τῆς κοπώσεως: «ἔπεσα 'ς τὸ κρεββάτι νὰ ξεκουραστῶ».

ξεκούρασμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *ξεκουράζω* (βλ. λ.).

ξεκουρμουλώνω· Ἰδιωματ. Κρήτ., ἀνασπῶ, ἐκριζώνω τοὺς κορμοὺς (τὰς κουρμούλας) τῆς ἀμπέλου· || μεταφ. *ξεκουρμουλωμός, ξεκουρμούλωσις, ξεκουρμούλωμα*, μεγίστη καταστροφὴ οἰκογενείας ἢ καὶ γενεᾶς ὁλοκλήρου, εἴτε ἐν πολέμῳ, εἴτε ἐξ ἐπιδημικῆς νόσου. ΕΡ. Μ.

ξεκουτιαίνω, *ἀόρ. ξεκούτιανα, παθ. μετχ. ξεκουτιασμένος*· δημοτ., καθιστῶ τινα κουτόν, ἀνόητον: «θὰ τὸ ξεκουτιάνῃς τὸ παιδὶ ἀπὸ τὸ ξύλο»· || ἀμεταβ., καθίσταμαι κουτός, ἀνόητος: «γήρασες καὶ ξεκούτιανες».

ξεκουτιάρης, —*α*, —*ικο*· δημοτ., ὁ ἀπολέσας τὸν νοῦν, μωρός, ἀνόητος, ἀποβλακωμένος: «μὴν ἀκοῦς αὐτὸν τὸν ξεκουτιάρη».

ξεκούτιασμα (τό)· ἡ κατάστασις τοῦ ξεκουτιασμένου, μωρία, ἠλιθιότης, ἀποβλάκωσις.

ξεκόφτω, *ἀόρ. ξέκοψα, παθ. μετχ. ξεκομμένος*· δημοτ., ἀπομακρύνομαι, δὲν πλησιάζω: «ξέκοψε πλιὰ ἀπὸ τὸ σπίτι, δὲν ξαναπῆγε»· || «ξέκοψε τὸ ἀρνὶ ἀπὸ τὸ κοπάδι» ἀπεμακρύνθη, παρεπλανήθη· || «ξεκόφτω τιμὴν» ὁρίζω τιμὴν σταθεράν· || «ἡ τιμὴ εἶναι ξεκομμένη ἀπὸ πέρυσι»· || λέγω τι ἀμετακλήτως: «τοῦ τὸ ξέκοψα, νὰ μὴν πατήσῃ πλιὰ 'στὸ σπίτι μου».

ξέκωλος, —*η*, —*ο*· ὁ ἀποβαλὼν τὸν κῶλον, τὴν βάσιν: «ξέκωλο κοφίνι».

Ξεκωλωμένος *[Γεωγρ.]*. Ποτάμιον τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας τοῦ νομοῦ Χανίων, ἑνούμενον μετὰ τοῦ ποταμοῦ Πλατανιᾶς (Ἰαρδάνου). ΕΡ. Μ.

ξεκωλώνω· δημοτ., ἀφαιρῶ τὸν κῶλον, τὴν βάσιν: «ξεκώλωσες τὸν τενεκέ,—τὸ κοφίνι», «ξεκωλωμένο κοφίνι»· || παθ. *ξεκωλώνομαι*· μεταφ., ταλαιπωροῦμαι, ἀποκάμνω, ἀπαυδῶ: «ξεκωλώθη 'στὴ δουλειά».

ξελάκκωμα (τό)· δημοτ., ἄνοιγμα λάκκων περὶ τὸν κορμὸν τῆς ἀμπέλου, τῆς ἐλαίας κττ. διὰ πότισμα ἢ λίπανσιν· || εὐφημιστικῶς, ἡ λίπανσις τῶν ἀμπέλων, ἄλλως *κόπρισμα*.

ξελακκώνω, καὶ **ξελακκίζω**· δημοτ., ἀνοίγω, ὀρύσσω λάκκον περὶ τὸν κορμὸν τῆς ἀμπέλου, τῆς ἐλαίας ἢ ἄλλων δένδρων διὰ πότισμα ἢ λίπανσιν· || συνήθως ἐπὶ τῶν ἀμπέλων, ἀνοίγω λάκκους διὰ λίπανσιν.

ξελαρυγγιάζομαι, ἢ **ξελαρυγγίζομαι**· δημοτ., βγάζω τὸν λάρυγγά μου, κάμνω νὰ πάθῃ ὁ λάρυγξ ἀπὸ τὰς φωνάς: «ξελαρυγγιάστηκα νὰ σὲ φωνάζω».

ξελαρύγγιασμα (τό), καὶ **ξελαρύγγισμα**· δημοτ., τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ξελαρυγγιάζομαι.

ξελάσπωμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *ξελασπώνω* (βλ. λ.) κυριολ. καὶ μεταφ.

ξελασπώνω· δημοτ., ἀφαιρῶ τὴν λάσπην, τὸν πηλόν, καθαρίζω ἐκ τοῦ πηλοῦ: «ξελασπώνω τὰ παπούτσια, — τὰ ἐνδύματα κ.τ.τ.»· || ἐξέρχομαι ἀπὸ τὴν λάσπην, ἀπὸ τὸν πηλόν· || μεταφ., ἐξέρχομαι τῶν δυσχερειῶν, διαφεύγω κίνδυνον: «κατώρθωσε καὶ ξελάσπωσε».

ξελαχανιάζω· δημοτ., παύω νὰ εἶμαι λαχανιασμένος, ἀναλαμβάνω ἐκ τῆς πνευστιάσεως.

ξέλειχα· ἐπίρρ., ἐπιπολαίως: «μὲ βρῆκε ξέλειχα» μὲ βρῆκε ἐπιπολαίως (δηλαδὴ ἡ σφαῖρα). Γ. Δ. Μ.

ξελογιάζω, *ἀόρ. ξελόγιασα—ξελογιάστηκα, παθ. μετχ. ξελογιασμένος*· δημοτ., μὲ τὰ λόγια, διὰ τῆς πειθοῦς παραπλανῶ, παρασύρω, ἰδίᾳ ἐπὶ νέων καὶ νεανίδων πρὸς γάμον: «τὸν ξελογιάσανε καὶ τώρα δὲν ξεκόβει ἀπὸ κεῖ μέσα».

ξελόγιασμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *ξελογιάζω* (βλ. λ.).

ξελογιαστής (ὁ), θηλ. —*άστρα*· αὐτὸς ποὺ ξελογιάζει τοὺς νέους ἢ τὰς νέας, ἐκμαυλιστής.

ξελουρίζω· ἀποκόπτω τὰ προεξέχοντα ἄκρα τῆς σόλας τοῦ ὑποδήματος, ὥστε νὰ προσλάβῃ ἡ σόλα τὸ κατάλληλον σχῆμα.

ξελούρισμα (τό)· ἡ πρᾶξις τοῦ *ξελουρίζω*.

ξελουστρόπανο (τό)· βλ. λ. *λουστράνα*.

ξεμαθαίνω, *ἀόρ. ξέμαθα*· δημοτ., λησμονῶ τὰ μαθημένα, ἀρχ. *ἀπομανθάνω*.

ξεμακραίνω· ἀπομακρύνω τινά· || ἀμεταβ., ἀπομακρύνομαι.

ξεμαλλιάζω· ἀφαιρῶ, βγάζω τὰ μαλλιά, τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς: «θὰ σὲ πιάσω νὰ σὲ ξεμαλλιάσω»· || συνεκδ., διαφθείρω τὴν κόμμωσιν, κάμνω νὰ μπερδευθοῦν τὰ μαλλιά: «ἦρθε ξεμαλλιασμένη, ποιὸς ξέρει ποῦ γύριζε».

ξεμαλλιάρης (ὁ)· ὁ ξεμαλλιασμένος, ὁ ἔχων τὴν κόμην τεταραγμένην, ἄλλως *ἀναμαλλιάρης*.

ξεμανίκωτος, —*η*, —*ο*· χωρὶς μανίκια, ἀμάνικος: «φόρεμα ξεμανίκωτο».

ξεμασκαλίδι (τό)· δημοτ., βλαστὸς δένδρου ἀποσπασθεὶς ἀπὸ τῆς μασχάλης.

ξεμασχαλίζω, καὶ *ξεμασκαλίζω*· δημοτ., ἐπὶ τοῦ βλαστοῦ ἢ κλάδου φυτοῦ, ἀποκόπτω, ἀποσπῶ ἀπὸ τῆς μασχάλης.

ξεματίζω δημωδ. ναυτ., ἐξαμματίζω, ἐκλύω τὰ *ἀμμάτισιν* (βλ. λ.) σχοινίου, ἀγκύλης ἢ στρόφου. Σ. Ε. Λ.

ξεμαυλίζω· δημοτ., παραπλανῶ νέαν πρὸς διαφθοράν, πρὸς ἀφροδισιασμόν, μαστρωπεύω, ἐκμαυλίζω (βλ. λ.).

ξεμαύλισμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *ξεμαυλίζω*, ἐκμαύλισις.

ξεμαυλιστής (ὁ), θηλ. —*ίστρα*· δημοτ., ὁ παραπλανῶν νεανίδας πρὸς ἀφροδισιασμόν, ἐκμαυλιστής.

Ξέμερο *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νησίον Δωδεκανησιακὸν ἐν τῷ Καρπαθίῳ πελάγει, ½ μίλ. βορείως τῆς Δ. ἐσχατιᾶς τῆς νήσου Πισκοπὴ (Τῆλος). Ὀνομάζεται καὶ *Πλακονήσι* (πλάτ. 36°28'45'' Β., μήκ. 27°19'30'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1898: Kos, Nisyros and Piskopi) καὶ *Γαδαροῦ*. Σ. Ε. Λ.

ξεμηστεύω, ἢ **ξεμηστεύγω**· Ἰδιωμ., ἀπολυτρώνω, σώζω, διαχωρίζω ἐρίζοντας, ἐλευθερῶ, γλιτώνω: «ξεμήστεψέ με, Θεέ μου».

ξεμματίζω· ἐπὶ τῶν κυάμων, ἀφαιρῶ, ἀποκόπτω τὰ μάτια, τοὺς ὀφθαλμούς: «ξεμμάτιζω τὰ κουκκιά».

ξεμοναχιάζω· δημοτ., κάμνω ὥστε νὰ συναντήσω τινὰ κατὰ μόνας: «θὰ τὸν ξεμοναχιάσω καὶ θὰ τὸν δείρω».

ξεμουρλαίνω· καθιστῶ τινα μουρλόν, ἀνόητον: «τὸν ξεμούρλανε μὲ τὸ ξύλο».

ξεμουχλιάζω· ἀφαιρῶ τὴν μούχλαν, τὸν εὐρῶτα· || ἀμεταβ., ἀπαλλάσσομαι τῆς μούχλας, ζωογονοῦμαι: «βγῆκα ἔξω νὰ ξεμουχλιάσω».

ξεμπακιρώνω· δημωδ. ναυτ., ἀφαιρῶ τὴν χάλκωσιν τῶν ὑφάλων: ἀποχαλκόω.

ξεμπαρκάρισμα (τό)· δημοτ., διὰ τῆς λέμβου ἀποβίβασις εἴτε ἐπιβατῶν εἴτε ἐμπορευμάτων.

ξεμπαρκάρω· δημοτ., ἀποβιβάζω διὰ τῆς λέμβου: «ξεμπαρκάρω τὰ πράγματα,—τὰς ἀποσκευάς»· || ἀμεταβ., ἀποβιβάζομαι.

ξεμπέρδεμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *ξεμπερδεύω*, ἀπαλλαγὴ ἀπὸ ἐργασίας, ἀπασχολήσεως, ἐνοχλήσεως κ. τ. τ.: «κακὰ ξεμπερδέματα θὰ ἔχωμε μ' αὐτὲς τὶς δουλειές».

ξεμπερδεύω· δημοτ., τὸ μπερδεμένο ἀποκαθιστῶ εἰς ὁμαλὴν κατάστασιν: «ξεμπέρδεψέ μου τὴν ... στή,—τὸ σπάγγο»· || μεταφ., ξεκαθαρίζω, ἐξομαλύνω: «νὰ ξεμπερδέψωμε τοὺς λογαριασμούς μας»· || ἀπαλλάσσομαι ἀπὸ ἀπασχολούσης με ὑποθέσεως ἢ ἐργασίας, φέρω εἰς πέρας ἐργασίαν: «ξεμπέρδεψα μου τὶς δουλειές», «ἂς ξεμπερδέψωμε πρῶτα αὐτὴ τὴν ὑπόθεσιν καὶ κατόπιν προχωροῦμε»· || καθόλου, ἀπαλλάσσομαι ἀπὸ ἐνοχλήσεως ἢ ἀπασχολήσεως: «δὲν ἠμπορῶ νὰ ξεμπερδέψω μ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον»· || ... οῦμαι ἐκποδών, ἀφανίζω, φονεύω: «κατώρθωσε καὶ τὸν ξεμπερδέψανε».

ξεμποτσάρω· δημωδ. ναυτ., λύνω τὸν μπότσο, ἐκλύω τὸν δεσμόν, ἀπεχμάζω.

ξεμπουκάρω· δημοτ., ἐξέρχομαι, βγαίνω ὁρμητικῶς ἀπὸ τὴν μπούκα, ἀπὸ τὴν σήραγγα, ἐξέρχομαι ἀθρόως: «ξεμπουκάρει ὁ καπνὸς ἀπὸ τὰ παράθυρα» (ὁμοίως ἐπὶ ἀνέμου καὶ ὕδατος).

ξεμπράτσωμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐμφάνισις, ἡ ἐγύμνωσις τῶν μπράτσων, τῶν βραχιόνων.

ξεμπρατσώνω· δημοτ., ἐκβάλλω, φανερώνω τὰ μπράτσα, τοὺς βραχίονας: «εἶναι ξεμπρατσωμένη καὶ ζυμώνει».

Digitized by Google

ξεμπράτσωτος,—η,—ο· δημοτ., μὲ γυμνωμένα τὰ πράτσα, μὲ τοὺς βραχίονας ἀκαλύπτους.

ξεμυαλίζω· δημοτ., ἀφαιρῶ τὰ μυαλά, τὸ λογιόν, τρελλαίνω, ξετρελλαίνω, ἄλλως *παίρνω τὰ υαλά*: «τὴν ἐξεμυαλίσανε οἱ γειτόνισσες», «τὴν εἶδε καὶ μυαλίστηκε», «ἄφησέ την αὐτὴν τὴν ξεμυαλισμένη».

ξεμυάλισμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποέλεσμα τοῦ ξεμυαλίζω, ἀπώλεια τῆς πνευματικῆς ιαυγείας.

ξεμυγιαστήρι (τό)· τὸ δι' οὗ ἀπαλλασσόμεθα ῶν μυῶν, μυιοσόβη.

ξεμυτίζω, καὶ *ξεμυτάω*· δημοτ., βγάζω τὴ μύτη ου πρὸς τὰ ἔξω, προβάλλω τὴν ρῖνα, τὸ πρόσωον, ἐμφανίζομαι ὀλίγον· || ἐν γένει ἐμφανίζομαι: κανεὶς δὲν ξεμυτίζει, ὅλοι κρυμμένοι εἶναι».

ξεμωραίνω, ἀόρ. *ξεμώρανα—ξεμωράθηκα*, παθ. ετ. *ξεμωραμένος*· δημοτ., κάμνω τινὰ νὰ χάσῃ τὸ ογικόν του, διαστρέφω τὰς φρένας τινός: «τὸν ξεμώρανε μιὰ σαντέζα», «ἕνας γέρος ξεμωραμένος».

ξεμώραμα (τό)· ἀπώλεια τῆς διανοητικῆς διαυείας, μώρανσις· || ἀντὶ τοῦ *ξεμωραμένος*: «ἄφησέ το ὑτὸ τὸ ξεμώραμα».

ξεναγία (ἡ)· ἡ ἰδιότης τοῦ ξεναγοῦ, ἡ τῶν ξέων καθοδήγησις καὶ ἐν γένει ἐξυπηρέτησις· || ρχ., ἡ ἀρχηγία τοῦ μισθοφορικοῦ στρατοῦ.

— *['Αρχ.]* Παρ' ἀρχαίοις *ξεναγία* ἐκαλεῖτο: 1) Ὁ ἀξίωμα τοῦ ξεναγοῦ, ἤτοι τοῦ ἀρχηγοῦ ἐπιουρικοῦ ἢ μᾶλλον μισθοφορικοῦ (ἐκ ξένων) στραεύματος. 2) Τὸ ἐκ 256 στρατιωτῶν ἀποτελούενον τμῆμα τῆς φάλαγγος, ὅπερ συνήθως ἐκαεῖτο σύνταγμα.

Ξεναγόραι ***νῆσοι*** ***['Αρχ. Γεωγρ.]***. Συστὰς νηίδων τοῦ Λυκίου πελάγους μεταξὺ Πατάρων καὶ 'ώγης (Σταδ. Μεγάλ. θαλάσ. 245—247). 'Αναφέεται ὑπὸ τοῦ Πλινίου (5,35) ὡς Enagora. Εἶναι ί πρὸ τοῦ ὅρμου Καλαμάκι τοῦ σαντζακίου Μεῖς ῆς Καραμανίας (πλάτ. 36° 15' Β., μῆκ. 29° 29'½ Αν., χάρτ. ἀγγλ. 236: Rhodos to Kara Burnù) ῆσοι *Βόλος* καὶ *Ὄχεντρα*. 'Απαντᾷ καὶ ἡ γραφὴ *ξεναγόρου νῆσοι*. Σ. Ε. Λ.

Ξεναγόρας. Ἕλλην ἱστοριογράφος καὶ γεωράφος ἀγνώστου ἐποχῆς, πάντως ὅμως προγενέτερος Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως. Ἔγραψε ύγγραμμα ἱστορικὸν «Περὶ χρόνου» καὶ ἕτερον εωγραφικὸν «Περὶ νήσων», ὧν ὀλίγα ἀποσπάσματα ιεσώθησαν (***Müller*** Fragm. histor. Græc. IV). Ἡ ιπώλεια τοῦ δευτέρου ἰδίως εἶναι σπουδαία διὰ ούς γεωγραφοῦντας, δεδομένου ὅτι ἂν ὁ Πλίνιος ιέσωσε πλείστας τοπωνυμίας νησίδων, μὴ ἀναφεομένας ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων γεωγράφων, τοῦτο ιφείλεται εἰς τὸ ὅτι πολλὰ οὗτος ἠρύσατο, ὡς καὶ ί μεταγενέστεροι γραμματικοὶ (***Plin.*** 5,31. *Διον. Ἁλικ.* Α, 72), παρὰ τοῦ Ξεναγόρα. Σ. Ε. Λ.

— **Ξεναγόρας.** Διαβόητος ἐπὶ οἰνοποσίᾳ Ρόδιος ῶν χρόνων τοῦ Μεγάλου 'Αλεξάνδρου, ἐπικληθεὶς *Ἀμφορεύς*. Α. Θ. Σ.

ξεναγὸς (ὁ, ἡ)· ὁ τῶν ξένων καθοδηγητής, ὁ υνοδεύων τοὺς ξένους καὶ ἐπιδεικνύων τὰ ἀξιοέατα τοῦ τόπου· || ἀρχ., ὁ ἀρχηγὸς τῶν μισθοφοικῶν στρατευμάτων.

—*['Αρχ.]* 'Εκαλοῦντο *ξεναγοὶ* οἱ ὑπὸ τῆς σπαρτιαικῆς πολιτείας ἀποστελλόμενοι εἰς τὰς συμμαχίας πόλεις ἐν καιρῷ πολέμου Σπαρτιᾶται στρατηοί. Οὗτοι ἀνελάμβανον τὴν διοίκησιν τῶν συμμαικῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα ὡδήγουν πρὸς τὸν ριζόμενον ἑκάστοτε ὑπὸ τῆς πολιτείας τῶν Λαεδαιμονίων ἀρχηγὸν τῆς ἐκστρατείας, ἔχοντες ὑπὸ ὰς διαταγάς των τοὺς ἰδιαιτέρους ἑκάστης πόλεως τρατηγούς. 'Ενίοτε οὗτοι ἀνελάμβανον καὶ αὐτὴν ὴν στρατολογίαν τῶν συμμαχίδων πόλεων. Ὁ εσμὸς τῶν ξεναγῶν ἔχει τὴν ἀρχήν του ἀπὸ τῆς δρύσεως τῆς δωρικῆς ἢ πελοποννησιακῆς συμμαχίας μὲ προστάτιδα ταύτης τὴν Σπάρτην. Ὅτε ἡ ν Σπάρτῃ σύνοδος τῶν συμμάχων, τῆς ὁποίας μεεῖχον οἱ ἐκ τῶν συμμαχίδων πόλεων ἀποστελλόιενοι πρέσβεις, ἀπεφάσιζε τὴν κήρυξιν πολέμου, ἡ σπαρτιατικὴ πολιτεία, ὡς ἐκτελεστικὴ ἀρχὴ τῶν ογμάτων τῆς συνόδου, ὥριζε τὰς στρατιωτικὰς ὑποχρεώσεις ἑκάστης τῶν ψηφισασῶν (πολλάκις καὶ τῶν μὴ ψηφισασῶν) τὸν πόλεμον συμμαχίδων πόλεων εἰς στρατιώτας, πλοῖα καὶ πολεμικὸν ὑλικόν. Εἰς τὰς ἐκδήμους ἐκστρατείας ἀπέστελλε συνήθως ἑκάστη τῶν συμμαχίδων πόλεων τὰ ²/₃ τῆς πολεμικῆς της δυνάμεως (τῶν στρατευσίμων πολιτῶν της), εἰς δὲ τὰς ἐνδήμους πάντας τοὺς δυναμένους νὰ φέρωσιν ὅπλα. Ὁ στρατηγὸς τῆς πολεμικῆς δυνάμεως ἑκάστης συμμαχίδος ἦτο μὲν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ξεναγοῦ (Σπαρτιάτου στρατηγοῦ), μετεῖχεν ὅμως τῶν συγκροτουμένων ἐν τῇ στρατιᾷ πολεμικῶν συμβουλίων (*Θουκ.* Β' 10). Ὅτε ἐπεκράτησεν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι ἡ συνήθεια νὰ γίνεται ὁ πόλεμος διὰ μισθοφορικῶν στρατευμάτων, αἱ συμμαχίδες πόλεις κατέβαλλον φόρους ἀντὶ εἰσφορᾶς στρατοῦ καὶ τότε οἱ ξεναγοὶ ἦσαν οἱ Σπαρτιᾶται, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνετίθετο ἡ εἴσπραξις τῶν ταχθέντων πολεμικῶν φόρων (*Ξεν.* Ἑλλ. Ε', β', 21). Ὁ δωρικὸς οὗτος ἐν ἀρχῇ θεσμὸς διεδόθη καὶ εἰς τοὺς ἄλλους βραδύτερον Ἕλληνας. ΚΛΨ.

ξεναγῶ (—έω)· εἶμαι ξεναγός, καθοδηγῶ, συνοδεύω τοὺς ξένους καὶ δεικνύω εἰς αὐτοὺς τὰ ἀξιοθέατα τοῦ τόπου· || ἀρχ., εἶμαι ἀρχηγὸς μισθοφορικῶν στρατευμάτων.

Ξεναίνετος. Ἄρχων ἐπώνυμος ἐν 'Αθήναις κατὰ τὸ ἔτος 401—400 π. Χ. 'Επ' αὐτοῦ ἐξεδόθη ψήφισμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐδόθησαν πλήρη πολιτικὰ δικαιώματα εἰς τοὺς μετὰ τοῦ Θρασυβούλου συγκατελθόντας ἐκ Φυλῆς πρὸς κατάλυσιν τῶν 30 τυράννων μετοίκους 'Αθηναίους. Μέρος τοῦ ψηφίσματος τούτου, ἀνευρεθέν, ἔχει ἐναποτεθῆ εἰς τὸ 'Επιγραφικὸν μουσεῖον 'Αθηνῶν. ΚΛΨ

Ξεναῖος. 'Αρχιτέκτων τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ Δ' π.Χ. αἰῶνος. Κατὰ τὸν βυζαντινὸν χρονογράφον Μαλάλαν, ὁ Ξεναῖος οὗτος ὑπῆρξεν ὁ ἀρχιτέκτων, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ὁποίου ἐκτίσθησαν τὰ τείχη τῆς πρωταρχικῆς πόλεως τῆς 'Αντιοχείας, τὴν ὁποίαν ἵδρυσεν ὁ Σέλευκος κατὰ τὸ 304 π.Χ. Β. Δ. Θ.

Ξενάκης. Ἐπιφανὴς Ἕλλην ἄρχων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ σουλτάνου Σελὶμ Α' (1512—1520). Διατελῶν εἰς στενὰς σχέσεις μετὰ πολλῶν ἐκ τῶν Τούρκων ἀξιωματούχων καὶ πληροφορηθεὶς παρά τινος ἐξ αὐτῶν ὅτι ὁ σουλτᾶνος ἐμελέτα τὴν καθαίρεσιν τῶν ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν, ἔσπευσε νὰ εἰδοποιήσῃ περὶ τούτου τὸν πατριάρχην Θεόληπτον Α' καὶ ἐνεργήσας μετὰ τούτου καταλλήλως παρὰ τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ ἐπέτυχε τὴν ματαίωσιν τῆς ὀλεθρίας ἐκείνης ἀποφάσεως. Ν. ΚΛΣ

— **Ξενάκης, *Δημήτριος*.** 'Αξιωματικὸς τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, προελθὼν ἐκ τῆς τάξεως τῶν ὑπαξιωματικῶν (1836—1899). Ὑποκελευστὴς πυροβολητής, ἐπέβη κατὰ τοὺς κρητικοὺς ἀγῶνας τοῦ 1866 τῆς «Ἑνώσεως» ὡς πυράρχης. Κατὰ τὴν πρὸ τοῦ 'Ασπρονησίου τῆς Σύρου δίωξιν τοῦ καταδρομικοῦ ὑπὸ τοῦ στόλου τοῦ Χόβαρτ-πασᾶ, ἀνέλαβε μετὰ τοῦ διόπου Δροῦδε τὴν σκόπευσιν τῶν πυροβόλων, εἰς ἀμφοτέρους δ' αὐτοὺς ὠφείλοντο αἱ ζημίαι τῆς ναυαρχίδος «Χουδαβενδικιάρ». Προαχθεὶς εἰς ἀξιωματικὸν ἔφθασε μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ πλωτάρχου. Σ. Ε. Λ.

— **Ξενάκης, *'Εμμανουήλ*.** Κρὴς ἁρματολός. Διέπρεψεν ὡς ἁρματολὸς ἀπὸ τοῦ 1814 ἐναντίον τῶν γενιτσάρων. Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἐξηκολούθησε τὸν 'Αγῶνα, φονευθεὶς εἰς τὴν παρὰ τὴν Καλὴ Συκιὰν τοῦ Ἁγίου Βασιλείου μάχην (18 'Ιουνίου 1821). Ν. ΚΛΣ

— **Ξενάκης, *Θεόδωρος*.** Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ὁ καὶ *Ξενοθοδωρῆς* ἢ *Μαυροθοδωρῆς* ἢ *Μπροσνερίτης* (βλ. λ.).

—**Ξενάκης, *Κωνσταντῖνος*.** Γεννηθεὶς ἐν Νάξῳ περὶ τὸ 1850, ἐμπορεύθη ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἐν Αἰγύπτῳ. Εἰργάσθη δραστηρίως ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος Καΐρου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκληροδότησε 30 χιλ. λιρῶν πρὸς ἵδρυσιν ἀστικῆς σχολῆς. 'Απέθανεν ἐν Νάξῳ τῷ 1922. Γ. Λ. Α.

—**Ξενάκης, *Στυλιανός*.** Κρὴς ὁπλαρχηγός, ἐξάδελφος τοῦ Θεοδώρου ἢ Ξενοθοδωρῆ. Διεκρίθη εἰς τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 1841 καὶ 1866—1869. Ν. ΚΛΣ

Ξενάκι *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς νησῖδος Γαύδου, τῆς ὁποίας ὅλος ὁ πληθυσμὸς εἶναι 350 κάτοικοι.

Ξενάκιος, *Θεοφάνης*. 'Εγεννήθη ἐν Πόλᾳ τῆς 'Ιστρίας, ὅπου μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κύπρου, τῷ 1571, εἶχον καταφύγει πλεῖσται κυπριακαὶ οἰκογένειαι, μεταναστεύσασαι εἶτα εἰς Βενετίαν, λόγῳ καταδιώξεως ὑπὸ τῶν παπικῶν. 'Εσπούδασεν ἐν Βενετίᾳ ὑπὸ Θεόφιλον τὸν Κορυδαλέα. Τῷ 1611 ἐχειροτονήθη ἱερεύς, διδάσκων ἅμα ἐν τῇ ἑλληνικῇ σχολῇ καὶ κηρύττων ἐπ' ἐκκλησίας. Θανόντος Γαβριὴλ τοῦ Σεβήρου, ἐξελέγη μητροπολίτης Φιλαδελφείας τῷ 1617. Ὁ Ξενάκιος ἐνήργησε νὰ προσέλθωσιν εἰς Βενετίαν πλεῖστοι Ἕλληνες *στρατιῶται*. 'Επὶ Ξενακίου ἐθεσπίσθη τῷ 1617, ἵνα μηδεὶς ἀρχιερεὺς Φιλαδελφείας ἐπεμβαίνῃ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἐφημερίων. 'Απέθανε τῷ 1631, πολλὰ ἐκδοὺς ἐκκλησιαστικὰ βιβλία ἀπὸ τοῦ 1604 ἕως τοῦ 1624. Τ. Ε. Ε.

Ξεναλιανὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ζυμβραγοῦ τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων (Κρήτης). Κάτ. 9. Ν. ΚΛΣ

Ξενάρης. Ἔφορος ἐν Σπάρτῃ κατὰ τὸ 420 π. Χ. Ἦτο ἀνὴρ φιλόδοξος καὶ ἀνῆκεν εἰς φιλοπόλεμον τῆς Σπάρτης πολιτικὸν κόμμα, τὸ ὁποῖον ἀντετάσσετο εἰς τὴν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ βασιλέως Πλειστοάνακτος φιλειρηνικὴν φατρίαν. Τῇ ἐνεργείᾳ αὐτοῦ καὶ τοῦ συνάρχοντός του Κλεοβούλου συνήφθη ἡ μεταξὺ Σπάρτης καὶ Θηβῶν κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 420 π. Χ. *συμμαχία*, ἥτις *προεκάλεσε* τὴν διάρρηξιν τῆς Νικιείου εἰρήνης. ΚΛΨ.

Ξενάρκης. Υἱὸς τοῦ Φιλανδρίδου, 'Ακαρνάν, ὀλυμπιονίκης εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ παγκρατίου. Τούτου ὑπῆρχεν ἀνδριὰς ἐν 'Ολυμπίᾳ, ἔργον τοῦ Λυσίππου, τὸν ὁποῖον εἶδεν ὁ περιηγητὴς Παυσανίας (VI, 2, 1). Α. Θ. Σ.

—**Ξενάρκης.** Λακεδαιμόνιός τις ὀλυμπιονίκης καὶ πυθιονίκης, προσέτι δὲ καὶ νικητὴς εἰς τοπικοὺς ἱπποδρομικοὺς ἀγῶνας τοῦ Ἄργους καὶ τῆς Κορίνθου. Καὶ τούτου τὸν ἀνδριάντα, μετὰ τῶν τοῦ Λυκίνου, 'Αρκεσιλάου καὶ Λίχα, εἶδεν ὁ περιηγητὴς Παυσανίας (VI, 2, 1). Α. Θ. Σ.

—**Ξενάρκης.** Πατὴρ τοῦ ἐξ Αἰγίνης ἀθλητοῦ 'Αριστομένους, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πινδάρου (Πυθ. VIII, 26). Α. Θ. Σ.

Ξέναρχος. Ποιητὴς μίμων, υἱὸς τοῦ μιμογράφου Σώφρονος, ἀκμάσας κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ τυράννου Διονυσίου τοῦ πρεσβυτέρου *('Αριστοτ.* Ποιητ. 1).

—**Ξέναρχος.** 'Αθηναῖος κωμῳδιοποιὸς τῆς λεγομένης μέσης κωμῳδίας, ζήσας ἐπὶ 'Αλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου. 'Αποσπάσματά τινα αὐτοῦ, τὰ σῳζόμενα, ἐδημοσίευσεν ὁ Meinecke ἐν «Comicorum Graecorum fragmenta».

—**Ξέναρχος.** Περιπατητικὸς φιλόσοφος ἐκ Σελευκείας, ἀκμάσας κατὰ τὸν Α' μ.Χ. αἰῶνα. 'Εδίδασκε κατ' ἀρχὰς ἐν τῇ γενετείρᾳ του καὶ κατόπιν ἐν 'Αλεξανδρείᾳ, 'Αθήναις καὶ Ρώμῃ, ὅπου ἀπέκτησε καὶ τὴν εὔνοιαν τοῦ Αὐγούστου. Μεταξὺ τῶν μαθητῶν του συγκαταλέγεται καὶ ὁ Στράβων, ὅστις ὁμιλεῖ περὶ αὐτοῦ ἐπαινετικῶς (Γεωγρ. 14). 'Αναφέρεται ἐπίσης ὑπὸ τοῦ 'Ιουλιανοῦ εἰς τὸν λόγον του περὶ τῆς μητρὸς τῶν θεῶν καὶ ὑπὸ τοῦ Σιμπλικίου εἰς τὰ ὑπομνήματά του εἰς τὸ «Περὶ οὐρανοῦ» τοῦ 'Αριστοτέλους. Οὐδὲν κατέλιπε. Θ. Π.

Ξενδάνι *[Γεωγρ.]*. Τοπωνύμιον ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς κοινότητος Τρανοβάλτου τῆς ἐπαρχίας Κοζάνης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. 5.

ξενερίζω, δημοτ., ἐπὶ ἰχθύων κ.τ.τ., χάνω τὰ νερά μου, παραπλανῶμαι· || ἀλλάσσω τὸ νερό: «ξενερίζω τὶς ἐλιὲς γιὰ νὰ γλυκάνουν,—τὸ νεράτζι,—τὴ φράπα κττ.»· || ἐξέρχομαι, ὑπερέχω ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, τοῦ ποταμοῦ κλπ. ἐπὶ ἰχθύων, δελφίνων κλπ., ἔτι δὲ καὶ ἐπὶ ὑφάλων.

ξενέρισμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *ξενερίζω*: «οἱ ἐλιὲς θέλουν πολλὲς φορὲς ξενέρισμα».

Ξένη, *ἁγία*. Ἤκμασε περὶ μεσοῦντα τὸν Ε' αἰῶνα. *Εὐσεβία* τὸ πρῶτον ὀνομαζομένη καὶ τὸ γένος Ρωμαία, ἀπῆλθε νεαρὰ εἰς Μύλασσα τῆς Καρίας μετὰ δύο ὑπηρετριῶν. 'Ενταῦθα, ἱδρύσασα μονήν τινα, μετήρχετο ἔργα εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας πρὸς τοὺς προσερχομένους ἐνδεεῖς Κᾶρας. Ἡ μνήμη της τιμᾶται τῇ 24ῃ 'Ιανουαρίου. Τ. Ε. Ε.

— **Ξένη,** ἡ ***Μαρία***. Βασίλισσα τοῦ Βυζαντίου (1295—1320). Κατήγετο ἐξ 'Αρμενίας καὶ συζευχθεῖσα τὸν Μιχαὴλ Θ' Παλαιολόγον (1295—1320), υἱὸν καὶ συμβασιλέα τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου 'Ανδρονίκου Β' Παλαιολόγου (1282—1328), ἀπέκτησεν ἐξ αὐτοῦ δύο θυγατέρας: τὴν *Ἄνναν* (νυμφευθεῖσαν τὸν δεσπότην τῆς 'Ηπείρου Θωμᾶν καὶ εἶτα τὸν ἀνεψιὸν τούτου Νικόλαον Τόκκον), καὶ τὴν *Θεοδώραν* (νυμφευθεῖσαν τὸν ἡγεμόνα τῶν Βουλγάρων Σφενδόσθλαυον καὶ εἶτα τὸν ἐπίσης ἡγεμόνα τῶν Βουλγάρων Μιχαήλ), καὶ δύο υἱούς: τὸν *'Ανδρόνικον* καὶ τὸν *Μανουήλ*.

Μετὰ τὸν φόνον τοῦ δευτέρου τούτου, συμβάντα ἐκ παρεξηγήσεώς τινος τῷ 1320, καὶ τὸν μετ' ὀλίγον ἐκ τῆς λύπης ἐπελθόντα θάνατον τοῦ συζύγου της Μιχαὴλ Θ', ἡ Ξένη παρέμεινε μετὰ τοῦ ἑτέρου υἱοῦ της 'Ανδρονίκου καὶ συμμετέσχεν εἰς ὅλας τὰς περιπετείας αὐτοῦ, τὰς προκυψάσας ἐκ τῶν ἐναντίον τοῦ πάππου του βασιλέως 'Ανδρονίκου Β' στάσεων αὐτοῦ, καθ' ἃς ἡ Ξένη ἐπενέβη κατ' ἐπανάληψιν ὑπὲρ τῆς συνδιαλλαγῆς τῶν ἀντιμαχομένων, ἐν τέλει δὲ ἀπογοητευθεῖσα ἐκάρη μοναχὴ τῷ 1327. 'Απέθανε τῷ 1333. Ν. ΚΛΣ

— **ξενηλασία** (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ ξενηλάτου, ἡ ἀπαγόρευσις ἀφίξεως ξένων ἢ καὶ ἀπέλασις ξένων, μισοξενία, ἀντίθ. *φιλοξενία*.

— *['Αρχ.]* 'Εκαλεῖτο *ξενηλασία* ἡ κατὰ ἰσχυούσας νομικὰς διατάξεις ἀπέλασις τῶν ξένων ἐκ Σπάρτης. 'Απ' ἀρχαιοτάτων χρόνων οἱ Σπαρτιᾶται ἀπεστρέφοντο τὴν μετὰ ξένων ἐπικοινωνίαν, ὄντες «ξείνοισι ἀπρόσμικτοι» (*'Ηροδ.* Α' 65), τὴν ψυχικὴν δὲ ταύτην τούτων διάθεσιν ἐνίσχυσε καὶ ἡ λυκούργειος νομοθεσία, ἀπαγορεύσασα τὴν ἄνευ ἀδείας τῶν ἀρχῶν διαμονὴν ἐν Σπάρτῃ τῶν ξένων. Ἡ ξενηλασία ἐνηργεῖτο ὑπὸ τῶν ἐφόρων κατὰ τῶν ξένων, οἵτινες διὰ τῶν ἠθῶν των καὶ τοῦ τρόπου ἐν γένει τῆς ζωῆς των εἶχον ἐπιβλαβῆ ῥοπὴν εἰς τὰ πάτρια ἐν Σπάρτῃ ἤθη. Ὁ ἐπικίνδυνος ἢ ἀνεπιθύμητος ξένος διετάσσετο ἐντὸς ὡρισμένου χρό-

Digitized by Google

νου ν' ἀπέλθῃ τῆς Σπάρτης (οὕτως ἀπηλάθη ὁ ποιητὴς Ἀρχίνοχος εἰπὼν ὅτι εἶναι προτιμότερον νὰ φύγῃ τις ἢ νὰ φονευθῇ μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας). Σύμφωνος πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς περὶ ξενηλασίας νομικῆς διατάξεως ἦτο καὶ ἡ πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας ἀπαγόρευσις ν' ἀποδημῶσιν ἐκ Σπάρτης ἄνευ ἀδείας τῶν ἀρχῶν.

Παρὰ τὸ πνεῦμα ὅμως τοῦτο τῆς μισοξενίας κατὰ τῶν ἐπιβλαβῶν εἰς τὰ ἤθη τῶν Σπαρτιατῶν ξένων ἦσαν καὶ οὗτοι, ὡς πάντες οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, φιλόξενοι, ὡς μαρτυρεῖ ἡ παρ' αὐτοῖς λατρεία «Διὸς ξενίου» καὶ «Ἀθάνας ξενίας», αἱ σχέσεις σπαρτιατικῶν οἴκων πρὸς ξένους, τοὺς Πεισιστρατίδας, τὸν Ἀλκιβιάδην καὶ ἄλλους, ἡ ἐν Σπάρτῃ διαμονὴ ἐπὶ μακρὸν χρόνον πολλῶν ξένων, Τερπάνδρου, Θεόγνιδος καὶ ἄλλων, αἱ δημοτελεῖς ἐν Σπάρτῃ πρὸς τιμὴν ξένων ἑορταί, ἡ ὑποδοχὴ τῶν πρέσβεων ξένων πόλεων (*Ξεν.* Ἀπομν. II. 61) καὶ ἡ πολιτογράφησις τῶν Ἠλείων Τισαμένους καὶ Ἡγίου. ΚΑΨ.

ξενηλάτης (ὁ)· ὁ ἐλαύνων, ὁ ἀπελαύνων τοὺς ξένους, ὁ μὴ δεχόμενος εἰς τὴν χώραν του ξένους, μισόξενος, ἀντίθ. *φιλόξενος*: «οἱ ἀρχαῖοι Σπαρτιᾶται ἐφέγοντο ὡς ξενηλάται».

ξενητειά, *ξενητεύομαι* ἀντὶ *ξενιτεία*, *ξενιτεύομαι* (βλ. λ.).

ξένια (τά)· δῶρα ξενίας, τὰ παρεχόμενα δῶρα ὑπὸ τοῦ φιλοξενοῦντος εἰς τὸν φιλοξενούμενον εἰς ἀνάμνησιν.

— *[Ἀρχ.]* Παρ' ἀρχαίοις τὰ *ξένια* κατὰ μὲν τὴν ἄφιξιν τοῦ ξένου εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φιλοξενοῦντος ἦσαν φαγητὸν καὶ ποτὸν (Ἰλ. Λ. 778), κατὰ δὲ τὴν ἀναχώρησίν του ἄλλα δῶρα, πολύτιμα, ὁσάκις οἱ διὰ τοῦ δεσμοῦ τῆς ξενίας συνδεθέντες ἦσαν πλούσιοι, ἤτοι ὅπλα ἢ ἀγγεῖα ἐκ πολυτίμων μετάλλων (χρυσοῦ, ἀργύρου), ὑφάσματα, ζῷα καὶ ἄλλα. Συνήθως ἔγραφον οἱ διὰ ξενίας συνδεθέντες φίλοι τὰ ὀνόματά των ἐπὶ μεταλλίνης ἢ ἐξ ἐλεφαντοστοῦ πλακὸς καὶ θραύοντες ἔπειτα ταύτην εἰς δύο τεμάχια ἐλάμβανεν ἑκάτερος τὸ ἕτερον αὐτῶν. *Ξένια* ἐλέγοντο πολλάκις καὶ τὰ ὑπὸ τῶν πολιτῶν καταλαμβανομένης ὑπὸ ἐχθροῦ πόλεως προσφερόμενα πρὸς αὐτὸν δῶρα. Τὸ ἔθιμον τῶν ξενίων, ἤτοι τῆς ἀνταλλαγῆς δώρων μεταξὺ συνδεθέντων διὰ τοῦ δεσμοῦ τῆς ξενίας ἀνθρώπων ἢ πατρικῶν ξένων, ἦτο ἐν χρήσει καθ' ἅπαντας τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου (Ἰλ. Ζ, 235) μέχρι τῶν τελευταίων ἱστορικῶν χρόνων. ΚΑΨ.

Ξένια *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Βρυσῶν τῆς ἐπαρχίας Μεραμβέλλου τοῦ νομοῦ Λασηθίου ἐν Κρήτῃ. Κάτ. (1928) 64.

Ξένια (Xenia, πρόφ. *Ζίνια*) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν (πολιτεία Ὀχάϊο) ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μικροῦ Μιαμί. Κάτ. (1923) 9.884. Ἔχει βιβλιοθήκην (31.000 τόμ.), τεχνικὴν σχολήν, χαρτοβιομηχανίαν, σχοινοποιίαν καὶ σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν. Π. Ν. Π.

ξενία (ἡ)· ἡ ὑποδοχὴ ξένου ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ περιποίησις αὐτοῦ, φιλοξενία || ἀρχ., τὸ νὰ εἶναί τις ξένος ἔν τινι τόπῳ καὶ οὐχὶ ἀστός.

—*[Ἀρχ.]* Ἐκαλεῖτο *ξενία* παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι τὸ παρ' ἡμῖν ἔθιμον τῆς φιλοξενίας. Ἦτο δὲ ἡ ξενία χαρακτηριστικὴ ἰδιότης τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ παρείχετο ὑπὸ τε ἰδιωτῶν καὶ τῆς ἐπισήμου πολιτείας. Τὸ ἔθιμον τῆς ξενίας εἰς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους οἱ νόμοι τῶν διαφόρων πολιτικῶν κρατῶν δὲν παρεῖχον ἱκανὴν προστασίαν καὶ ἀσφάλειαν εἰς τοὺς πολίτας ξένου κράτους, τοὺς ξένους, καὶ εἰς τὰς πόλεις δὲν ὑπῆρχον πανδοχεῖα πρὸς ὑποδοχὴν καὶ περιποίησιν τῶν μεταβαινόντων εἰς αὐτὰς ξένων, ἦτο ἀπολύτως ἀναγκαῖον. Ἦτο θεσμὸς πολιτισμοῦ μιᾶς χώρας. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες τὸ ἔθιμον ἢ δίκαιον τῆς ξενίας ἐθεώρησαν, διιδόντες τὴν μεγάλην ἐκπολιτιστικὴν δύναμίν του, ὡς κλάδον τοῦ ἱεροῦ δικαίου καὶ τοὺς ξένους ἐθεώρησαν ὡς ἱεροὺς τοῦ Διός, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ὁποίου ἔθετον αὐτοὺς καὶ τὸν ὁποῖον καὶ ἐλάτρευον ὡς «ξένιον» καὶ «ἱκετήσιον» θεόν. Τὸ ἔθιμον τῆς ξενίας ἐνισχύετο καὶ ἐκ τῆς πίστεως τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὅτι πολλάκις αὐτοὶ οἱ θεοὶ ὡς ξένοι περιήρχοντο τὰς πόλεις διὰ νὰ μανθάνουν εἰς τίνας ἐξ αὐτῶν ἐπεκράτει εὐνομία καὶ τίνων οἱ κάτοικοι ἦσαν ὑβρισταί (*Ὁμ.* Ὀδυσ. ρ. 484). Ὅταν ἔφθανεν ὁ ξένος εἰς μίαν πόλιν, ὑπεδέχοντο αὐτὸν εὐμενῶς, οιασδήποτε τάξεως καὶ ἂν ἦτο, καὶ παρεῖχον πρὸς τοῦτον πάντα τὰ πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ θεραπείαν τῶν ἀμέσων ἀναγκῶν του μέσα. Ὁ ξενίζων αὐτὸν δὲν τὸν ἠρώτα οὔτε τίς ἦτο, οὔτε διατί ἦλθε πρωτοῦ νὰ ἐκτελέσῃ τὰ πρὸς αὐτὸν καθήκοντα τῆς ξενίας (ἑτοιμάσῃ δι' αὐτὸν λουτρὸν καὶ προσφέρῃ γεῦμα). Διὰ τὸν ξενιζόμενον ἡ οἰκία τοῦ ξενίζοντος (οἱ πλουσιώτεροι εἶχον ἰδιαίτερον διὰ τὸν ξένον ἐν τῇ οἰκίᾳ των διαμέρισμα, τὸν *ξενῶνα*, μὲ ἰδιαιτέραν εἴσοδον) ἦτο καὶ ἄσυλον ἀπὸ πάσης καταδιώξεως. Κατὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ φιλοξενηθέντος ξένου ὑπῆρχε συνήθεια νὰ ἀνταλλάσσωσι δῶρα καὶ νὰ κατατέμνωσιν ἕνα ἀστράγαλον εἰς δύο μέρη καὶ ἑκάτερος τῶν διὰ τῆς ξενίας γενομένων φίλων (ξενίζων καὶ ξενιζόμενος) νὰ λαμβάνῃ τὸ ἕτερον τῶν τεμαχίων, διὰ νὰ χρησιμεύσωσι ταῦτα ὡς σημεῖα ἀναγνωρίσεως μεταξὺ των κατὰ τὴν μετὰ παρέλευσιν πολλοῦ χρόνου συνάντησίν των, εἴτε κατὰ τὴν συνάντησιν τῶν ἀπογόνων των, διότι ἡ ξενία ἦτο δεσμὸς κληρονομικός. Τοιαύτης ἀναγνωρίσεως περίπτωσις εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου (Ἰλ. Ζ. 215) μνημονευομένη ἀναγνώρισις ὡς πατρικῶν ξένων τοῦ Διομήδους καὶ Γλαύκου. Ἡ παράβασις τοῦ δεσμοῦ τῆς πατρικῆς ξενίας ἐθεωρεῖτο ἔγκλημα. Τὸ ἔθιμον τῆς ἰδιωτικῆς ξενίας περιωρίσθη, ὅταν ἡ μὲν συρροὴ πολλῶν ξένων εἰς τὰς μεγάλας ἰδίως πόλεις προεκάλεσε τὴν σύστασιν πανδοχείων (*καταγωγίων*, *καταλύσεων*, *ξενοδοχείων*), ἡ δὲ συρροὴ εἰς μεγάλας πανηγύρεις τὴν κατασκευὴν προσκαίρων περὶ τὸν ναὸν καταλυμάτων ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἐτελεῖτο ἡ πανήγυρις. Πλὴν ὅμως τοῦ ἐθίμου τῆς ἰδιωτικῆς ξενίας διαδεδομένον ἦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι, καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους ἱστορικοὺς χρόνους (ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Η' μέχρι τῶν μέσων τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος), καὶ τὸ ἔθιμον τῆς *δημοσίας ξενίας* ἢ *προξενίας*, ἡ σύναψις δηλαδὴ ἀμοιβαίων φιλικῶν σχέσεων μεταξὺ δύο πόλεων ἢ μεταξὺ πόλεώς τινος καὶ ἰδιώτου ἑτέρας πόλεως (βλ. λ. *προξενία*).

Τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι ξενίας δὲν διέφερεν οὐσιωδῶς ἡ *ξενία* (hospitium) παρὰ τοῖς Ρωμαίοις. Καὶ παρ' αὐτοῖς ἡ ξενία ἦτο ἰδιωτικὴ καὶ δημοσία, ὁ δὲ συνδεόμενος μετά τινος Ρωμαίου διὰ τοῦ δεσμοῦ τῆς ξενίας ξένος (hospes) ἦτο εἰς αὐτὸν προσφιλέστερος τοῦ συνδεομένου διὰ δεσμοῦ συγγενείας. Ὁ Ρωμαῖος ἐφιλοξένει εἰς τὸν οἶκόν του τὸν μεταβαίνοντα εἰς τὴν Ῥώμην ξένον του, ἐπροστάτευεν αὐτόν, καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἦτο καὶ ὁ ἀντιπρόσωπός του εἰς τὰ δικαστήρια. Ὁ δεσμὸς τῆς ξενίας συνήπτετο καὶ ἐν Ῥώμῃ διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς δώρων, καθηγιάζετο ὑπὸ τῆς θρησκείας, διότι ὁ Ζεὺς ξένιος (Jupiter hospitalis) ἦτο καὶ ἐν Ῥώμῃ ὁ τοῦ θεσμοῦ τῆς ξενίας προστάτης, καὶ ἐθεωρεῖτο κληρονομικός. Ἡ παραβίασις τῆς ξενίας ἐχαρακτηρίζετο καὶ ἐν Ῥώμῃ ὡς μέγα ἁμάρτημα. Διὰ νὰ ἀναγνωρίζωνται μεταξύ των εἴτε αὐτοὶ οἱ συνάψαντες τὸν δεσμὸν τῆς ξενίας, εἴτε οἱ κληρονόμοι των, διενέμοντο ἓν σύμβολον ξενίας φέρον τὴν εἰκόνα τοῦ Διὸς ξενίου, τὸ ὁποῖον μετεβάλλετο εἰς τρίμματα ὁσάκις διελύετο ἡ συναφθεῖσα μεταξὺ δύο προσώπων ξενία (πρβλ. καὶ λ. *φιλοξενία*. Γ. Δ. Κ.

—**ξενίας γραφὴ** *[Ἀττικ. Δίκ.]*· βλ. λ. *δωροξενίας γραφή*.

Ξενία *[Μυθολ.]*. Νύμφη τις ἢ ποιμενίς, ἐρωμένη τοῦ Δάφνιδος παρὰ Θεοκρίτῳ (VII, 73).

Ξενία (ἡ) *[Ἀρχ.]*. Ἐπίθετον τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς, τιμωμένης ἐν Σπάρτῃ ὡς προστάτιδος τῶν ξένων (*Παυσ.* III. 11. 11).

ξενιὰ (ἡ)· ἰδιωμ. Κρήτ., ἡ ἀποξένωσις, ἡ μοναξιά, ἡ ἀπορφάνισις: «λυπηθῆτε τὴν ξενιά μου» λάβετε οἶκτον διὰ τὴν στέρησιν παντὸς προσφιλοῦς μου. Ι. Δ. Μ.

Ξενιάδης. Πλούσιος Κορίνθιος, ἐξαγοράσας παρὰ πειρατῶν τὸν ἐκ Σινώπης Διογένην, τὸν κυνικὸν φιλόσοφον. Ἀπελευθερώσας αὐτὸν κατόπιν, τοῦ ἐνεπιστεύθη τὴν διεύθυνσιν τοῦ οἴκου του καὶ τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων του. Τόσον δ' ἔμεινεν εὐχαριστημένος ἐξ αὐτοῦ, ὥστε περιερχόμενος τὸν οἶκόν του ἔλεγεν: «ἀγαθὸς δαίμων εἰς τὴν οἰκίαν μου εἰσελήλυθε». Α. Θ. Σ.

—**Ξενιάδης**. Φιλόσοφός τις ἐκ Κορίνθου, σύγχρονος ἢ καὶ προγενέστερος τοῦ Στησιχόρου (ΣΤ' αἰὼν π. Χ.), διδάσκων ὅτι ὅλαι αἱ ἀντιλήψεις τῶν αἰσθήσεων εἶναι ἀπατηλαὶ καὶ ὅτι ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας εἶναι ἀνέφικτος. Α. Θ. Σ.

Ξενιάκος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Πεδιάδος τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου (Κρήτης). Ἔχει 288 κατοίκους καὶ εἶναι ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος, εἰς ἣν ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Καταφύγι*, ἔχον 170 κατοίκους. Ν. ΚΛΣ

Ξενιανὰ *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Κακοδικίου τῆς ἐπαρχίας Σελίνου τοῦ νομοῦ Χανίων Κρήτης. Κάτ. (1928) 32.

Ξενίας. —1) Ὁ **Ἀρκὰς (Παρράσιος)**. Μετὰ τούτου, ἀρχηγοῦ 300 Ἑλλήνων ὁπλιτῶν μισθοφόρων, καὶ τοῦ Τισσαφέρνους, θεωρουμένου τότε φίλου, ἀνῆλθεν ἐκ Σάρδεων εἰς Σοῦσα Κῦρος ὁ νεώτερος, ὅτε ἐπέκειτο ὁ θάνατος τοῦ πατρὸς του Δαρείου. Κατὰ τὴν ἐναντίον τοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου ἐκστρατείαν τοῦ Κύρου, ὁ Ξενίας προσῆλθεν εἰς Σάρδεις ἡγούμενος 4.000 ὁπλιτῶν. Ἐκ τῶν κυριωτέρων ἀρχηγῶν τῶν Ἑλλήνων μισθοφόρων ὁ Ξενίας, ἐτέλεσε θυσίαν καὶ ἀγῶνας (τὰ *Λύκαια*) ἐν Πέλταις τῆς Φρυγίας, τῶν ὁποίων θεατὴς ἦτο καὶ αὐτὸς ὁ Κῦρος, καὶ διένειμε καὶ ὡς ἆθλα στλεγγίδας χρυσᾶς (*Ξεν.*, Κύρου ἀνάβ. I.2. 10). Ὅτε ὅμως ἡ στρατιὰ τοῦ Κύρου ἦτο εἰς Μ[…]δρον, ὁ Ξενίας δυσαρεστηθεὶς ἐγκατέλιπε το[…]ρον μετὰ τοῦ Πασίωνος.

— 2) Πλούσιος ἀριστοκρατικὸς ἐξ Ἤλιδος, […] ξένος τοῦ βασιλέως Ἄγιδος καὶ πρόξενος το[…]νοῦ τῶν Λακεδαιμονίων. Ὅτε ὁ Ἆγις εἰσ[…]θει κατὰ τῆς Ἤλιδος (401 π. Χ.), ὁ Ξενίας […] τῶν ἄλλων Ἠλείων ἀριστοκρατικῶν ἐπανεστ[…]σαν κατὰ τῶν δημοκρατικῶν, ἡττηθέντες δ[…] ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Θρασυδαίου, πρὶν ἢ […] εἰς βοήθειάν των ἡ στρατιὰ τῶν Λακεδαιμ[…] ἐξωρίσθησαν ἐξ Ἤλιδος. Διὰ τὴν πρᾶξίν το[…]την ὁ Ξενίας ἐστιγματίσθη ὡς προδότης τῆ[…]τρίδος του, ὡς τοιοῦτος δὲ μνημονεύεται κα[…] τοῦ Παυσανίου (VII, 10. 2). Τοῦ Ξενίου τούτο[…] ἦτο ὁ *Ἀρχέδαμος* ὁ ὀλυμπιονίκης ἐν πάλῃ τα[…]

Ξενιᾶς ***Μονή***. Τὸ ὄνομα τοῦτο φέρου[…] Μοναὶ κατὰ τὰς Β. κλιτῦς τῆς Ὄθρυος κει[…]ων ἡ ἀρχαιοτέρα λέγεται ὅτι ἱδρύθη ἐπὶ Θ[…]σίου Β' κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα καὶ ἔφερε τὴν ἐπ[…]μίαν *Κισιώτισσα* εἰς τιμὴν τῆς Θεοτόκου. Μετὰ […] κατάληψιν τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τῶν Λατίνων (1[…] οἱ τὴν Θεσσαλίαν καταλαβόντες Φράγκοι κ[…]μενοι ὑπὸ τοῦ καρδιναλίου Πελαγίου κατε[…]μνισαν αὐτήν. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἡ μονὴ […]δρύθη (ΙΣΤ' αἰῶνα), ἕνεκεν ὅμως τῆς λυμαινο[…] τὴν ἐπαρχίαν Ἁλμυροῦ λῃστείας τῷ 1867 ἐγκ[…]λήφθη ὑπὸ τῶν μοναχῶν. Κατοικηθεῖσα καὶ α[…] ἐνεπρήσθη κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Θεσσα[…] τῷ 1878 ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀνῳκοδομήθη δὲ […]γότερον, ἱδρυθέντων περὶ αὐτὴν κελλίων, ἐν […] μονάζουσιν 25—30 μοναχοί. Ἡ Μονὴ ὑπαγο[…] εἰς τὴν κοινότητα τῆς Βρύναινας εἶναι πλο[…] εἰς κτήματα, εἶχε δὲ ἄλλοτε καὶ ἱκανὸν ἀρ[…] χειρογράφων. Ἐν τῇ ἑτέρᾳ μονῇ ὑπάρχει ε[…] τῆς *Παναγίας Ξενιώτισσας* ἥτις θαυματουργὸς […]ρουμένη ὑπὸ τῶν Θεσσαλῶν, περιάγεται ἑκάσ[…] ἐν θεομηνίαις, ἀνὰ τὴν Θεσσαλίαν καὶ Φθιωτ[…]

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Νικολάου Ι. Γιαννοπούλου*, Φθιωτ[…] 1891 καὶ 1911.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Περιγραφὴ τῆς ἐν τῇ ἐπ[…] Ἁλμυροῦ διακειμένης ἱερᾶς καὶ ἱστορικῆς Μονῆς […] Ἀθ. 1896. — «*Νέος Ἑλληνομνήμων*», Ζ' 327 ΙΣΤ' […] Κ' 104 ἑξ. Τ. Ε.

— **Ξενιᾶς** ***ποτάμι*** *[Γεωγρ.]*. Κοινὴ ὀνομ[…] τοῦ ποταμοῦ τῆς Ἠλείας Πηνειοῦ, ἐκ χωρίου […] τοῦτο κειμένου, συνηθεστέρας οὔσης «*Ποτάμ[…] Γαστούνης*». Ι. Ε.

Ξενιὲς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἠλ[…] τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα κοινότητος. Κάτ. (1928) 555, εἰς οὓς περιλαμβάνονται καὶ οἱ […] χωρίων *Καλυβάκια* καὶ *Παλιοχώρα* (*Δαούτι*), […]γομένων εἰς τὴν κοινότητα. Ἔχει δημοτικὸν σ[…]λεῖον καὶ ταχυδρομικὸν γραφεῖον. Ν. […]

ξενίζω· δέχομαι ξένον εἰς τὴν οἰκίαν μου […] παρέχω εἰς αὐτὸν τὰ ἀναγκαῖα, φιλοξενῶ || κ[…] τὴν ἐντύπωσιν ξένου, οὐχὶ οἰκείου, ἐκπλήττω[…] συμπεριφορά του μὲ ξενίζει», «ἡ προφορά του ξ[…] ἀποδεικνύει αὐτὸν ξένον» || παθ. *ξενίζομαι*· ἐκπλήτ[…]τομαι, παραξενεύομαι: «ὅταν βλέπῃ τοιαῦτα ξενίζε[…]

Ξενικάκης, ***Στέφανος***. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς κ[…] πολιτευόμενος, γεννηθεὶς τῷ 1862 ἐν Πισκοκεφ[…] τῆς Σητείας. Ἀνὴρ λόγιος καὶ θερμὸς πατριώτης […] προΐστατο πάσης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ του ἐθνικῆς […]νήσεως. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν 1889, συλληφθεὶς […] ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς […] κατεδικάσθη εἰς ἐξορίαν εἰς Φεζὰν τῆς Τριπ[…]τιδος, ἀποτραπεῖσαν κατόπιν ταῖς ἐνεργείαις τ[…] ἐν Χανίοις προξένων. Συμμετέσχεν εἰς τὴν ἐπα[…]νάστασιν 1895—1897 ὡς ἀρχηγὸς τοῦ δήμου Ἐ[…]σκοκεφάλου καὶ εἶτα ὡς πληρεξούσιος Σητείας […] τὴν ἐν Ἀκρωτηρίῳ (Χανίων) συνελθοῦσαν γεν[…] τῶν Κρητῶν συνέλευσιν.

Τὸν Φεβρουάριον 1897, ὅτε οἱ ἐπαναστ[…] ἀπέκλεισαν ἅπαντας τοὺς ἐν Σητείᾳ Τούρκους […] Ξενικάκης κατώρθωσε διὰ τῶν ἐνεργειῶν του […] τοῦ Ἐμμ. Φουνταλίδη καὶ Ἐμμ. Ἀγγελάκη νὰ […] πλείστους ἐξ αὐτῶν, ὁδηγήσας 1.200 γυναικό[…] καὶ ἀόπλους ἄνδρας Τούρκους ἀβλαβεῖς μέχρι […] λιμένος τῆς Σητείας. Μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν […] Κρήτης εἰς αὐτόνομον ἡγεμονίαν καὶ τὴν κα[…] τοῦ πρίγκιπος Γεωργίου τῆς Ἑλλάδος (1898) ἐ[…]λέγη κατ' ἐπανάληψιν βουλευτὴς τοῦ νομοῦ Λα[…]θίου ὡς ὀπαδὸς τοῦ κόμματος Μιχελιδάκη, τῷ […] 1910 ἐξελέγη μέλος τῆς τριακονταμελοῦς ἐπα[…] στατικῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις διεχειρίσθη τὸ Κρη[…] ζήτημα μέχρι τοῦ 1912, ὅτε, ἐκραγέντος τοῦ Β[…]κανικοῦ πολέμου, συμμετέσχεν εἰς τὰς ἐν Ἠπ[…] πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις ὡς ἀρχηγὸς ἐθελοντ[…] σώματος ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν διοίκησιν τοῦ συντα[…]γματάρχου Σταμ. Μύτσα καὶ εἶτα τοῦ συντα[…]τάρχου Δημ. Ματθαιοπούλου (μάχαι Δρίσκου […] Ἰωαννίνων). Τῷ 1916 ἐξελέγη βουλευτὴς Λασηθ[…] Κ. […]

ξενικὸ (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κ[…] ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *ἀραβόσιτος*.

ξενικὸν (τὸ) *[Ἀρχ.]*. Οὕτως ἐκαλεῖτο κα[…] τοὺς ἀρχαίους χρόνους: —1) Τὸ τέλος (ὁ φόρ[…] τὸν ὁποῖον ἐπλήρωνον οἱ ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν ἀρχ[…]

Digitized by Google

θηνῶν ἐμπορευόμενοι ξένοι, τὸ ὁποῖον εἶναι νωστον πόσον ἦτο. Τὸν φόρον τοῦτον, καλούνον καὶ *ξενικά*, εἰσέπραττον οἱ ἀγορανόμοι. Οἱ τῇ ἀγορᾷ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν ἐμπορευόμε-ι μέτοικοι ἐπλήρωνον καὶ μετοίκιον τέλος καὶ ικόν. —2) Ἡ τάξις τῶν ἐν Ἀθήναις ξένων. 3) Τὸ δικαστήριον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου κατηγόυν τοὺς ἀδικοῦντας αὐτοὺς οἱ ξένοι ἢ ἐνώπιον ῦ ὁποίου κατηγοροῦντο οὗτοι ὑπ' ἄλλων· καὶ 4) Ὁ μισθοφορικὸς στρατός. ΚΑΨ.

ξενικός, *—ή, —όν·* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς νους, ὁ τῶν ξένων, ἀλλότριος; «ξενικὰ προϊόντα»· ἀρχ. «ξενικὸν στράτευμα» τὸ μισθοφορικόν.

ξενικοσίταρο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία πολχοῦ τῆς Ἑλλάδος ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ τος.

ξένιος, *—α, —ον·* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς ξέυς, ὁ τῶν ξένων.

Ξένιος (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Ἐπίθετον τοῦ Διὸς ὡς οστάτου τῶν ξένων. Ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον τοῦτο ιμᾶτο κυρίως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Σπάρτῃ (*Παυσ.* III. 11). Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔθετον τοὺς ξένους ι τοὺς πτωχοὺς ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ μεστου τῶν θεῶν των, διὰ νὰ προλαμβάνωσι πᾶν κατ' αὐτῶν ἀδικίαν καὶ βιαιοπραγίαν. «Πρὸς ρ Διός εἰσιν ἅπαντες ξεῖνοί τε πτωχοί τε» λέγει παρ' μήρῳ (Ὀδ. ζ. 208) ἡ Ναυσικᾶ. ΚΑΨ.

Ξένιππα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Κεντρικῆς σίας, τῆς ὁποίας τοὺς κατοίκους καθυπέταξεν ὁ έγας Ἀλέξανδρος τῷ 328 π. Χ. Τὴν κατὰ τῶν νίππων ἐκστρατείαν ἀναφέρει μόνον ὁ Κούρος (VIII, 2, 14). Ἡ ἀόριστος ὅμως πληροφορία τοῦ: «Scythiae confinis est regio» καθιστᾷ ύνατον τὸν καθορισμὸν αὐτῆς. Κατὰ τὸν Δρόϋν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναζητήσῃ τις αὐτὴν μᾶλλον ὸς τὴν Βακτριανὴν κατὰ τὰ ὄρη τὰ ΒΑ. τοῦ esch κείμενα, παρὰ εἰς τὰ ΒΔ. τῆς Σογδιανῆς ὸς τὰ μεθόρια τῆς Σκυθίας. Α. Θ. Σ.

ξενιστὴς (ὁ) (γαλλ. Hôte, ἰταλ. Ospite) *[Φυτοθ.]*. Τὸ φυτόν, εἰς βάρος τοῦ ὁποίου τρέφεται παράσιτον: «ἡ ἄμπελος εἶναι ὁ ξενιστὴς τοῦ περονοσπόρου». Ε. Τ. Ε.

ξενιτεία (ἡ), κοιν. *ξενιτειά·* τὸ νὰ ζῇ τις εἰς ξέν τόπον: «ἡ ξενιτειὰ ἔχει πολλὰ φαρμάκια»· || ὁ νος τόπος, ἡ ἀλλοδαπή, ἄλλως *τὰ ξένα*: «εἶναι τὴν ξενιτειά», «πέρασε τὴ ζωή του —, ἔφαγε τὰ νιᾶτά υ 'ς τὴν ξενιτειά».

— *[Λαογρ.]* Τὴν *ξενιτειάν*, ὡς αἰτίαν χωρισμοῦ ταξὺ ἀγαπωμένων προσώπων, ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ωρεῖ βαρυτέραν καὶ ἀπὸ τὸν θάνατον ἀκόμη, σον διὰ τοὺς ἀπομένοντας ὅσον καὶ διὰ τοὺς αχωροῦντας. Οἱ ἀπομένοντες στεροῦνται τοῦ οσφιλοῦς προσώπου των καὶ διατελοῦν εἰς μόιον ἀνησυχίαν διὰ τὴν τύχην του, ὁ δὲ ἀποδηὸν ἀποσπᾶται τῆς γλυκείας οἰκογενειακῆς θαλρῆς καὶ ἀφίνεται μόνος μεταξὺ ξένων ν' ἀντιμεσῃ κάθε δυστυχίαν, ἡ ὁποία ἐνδεχόμενον εἶναι τὸν πλήξῃ. «Τὴν ξενιτειά, τὴν ἀρφανιά, τὴν πίκρα, ν ἀγάπη, τὰ τέσσαρα τὰ ζύγιασαν, βαρύτερά εἶν' τὰ α». Τὰς θλίψεις καὶ τὴν ἀγωνίαν τῆς ξινιτειᾶς έφρασεν ὁ ἑλληνικὸς λαὸς εἰς ἰδιαίτερα παθητιτατα τραγούδια, τὰ *τραγούδια τῆς ξενιτειᾶς*. Τὰ αγούδια ταῦτα συνήθως ἐποιοῦντο ἐπ' εὐκαιρίᾳ, τὰ τὴν ἀναχώρησιν προσώπου τινός, τὸ ὁποῖον υνήθιζον νὰ «ξεπροβοδοῦν», νὰ προπέμπουν δηδὴ μέχρι τινὸς ἔξω τοῦ χωρίου ἢ τῆς πόλεως. πως εἶναι ἑπόμενον, κέντρα ποιήσεως τοιούτων μάτων ἦσαν ἰδίᾳ ἐκεῖναι αἱ ἐπαρχίαι, εἰς τὰς οίας ἦτο συνηθεστέρα ἡ ἀποδημία (Ἤπειρος, ακεδονία, νῆσοι). Θ. Π.

— **«ξενιτείας, ποίημα περὶ τῆς —».** Μεταβυζαντιν στιχούργημα ἐκ 550 περίπου ἀνομοιοκαταλήων δεκαπεντασυλλάβων στίχων, διεκτραγῳδοῦν τὰ ινὰ τοῦ ἐν τῇ ξένῃ βιοῦντος. Δὲν ἀφηγεῖται συγκριμένον γεγονός, οὐδὲ ὑπόκειται ὡς βάσις οἱονποτε θέμα, ἀλλ' ὁλόκληρον τὸ ποίημα ἀποτεῖται ἐξ ἐπανειλημμένων καὶ ὁμοίων γενικοῦ χακτῆρος σχετλιασμῶν περὶ τῆς «ὠνειδισμένης ξενιας». Τὸ ποίημα ἐγράφη τὸν ΙΕ' αἰῶνα καὶ ἴσως τὰ τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ, γλωσσικὰ δὲ τεκμήρια μᾶς ίθουν ὅτι ὁ στιχουργὸς ἦτο Κρής, βάσιμος δὲ αι ἡ ὑπόθεσις ὅτι ἦτο μοναχός. Ἡ γλῶσσά του, λονότι δημώδης, διορθώνεται κατὰ τὸ πλεῖον καὶ ἔχει λογιωτέραν ἀπόχρωσιν. Ἀπὸ λογοχνικῆς ἀπόψεως εἶναι αὐχμηρὸν καὶ ἐστερημέν σημασίας· μικρὸν μέρος ἐν τούτοις κατὰ τὸ σον φαίνεται γραμμένον ὑπὸ ἄμεσον ἐπίδρασιν μοτικῶν ᾀσμάτων, πλησιάζει δὲ πρὸς τὰ γνωστὰ ματα τῆς δημώδους ποιήσεως· τὸ μέρος ἄλστε τοῦτο διακρίνεται ἀπὸ τῶν ἄλλων καὶ διότι ταῦθα μόνον ὁ ποιητὴς παρουσιάζεται ὡς ἀφημενος τὰς ἰδίας του τύχας.

Ἐπιμελὴς κριτικὴ ἀπέδειξεν ὅτι τὸ ποίημα οτελεῖται ἐκ μικροτέρων τμημάτων, ἴσως ἐξ ἐν νόλῳ, ποιηθέντων ὑπὸ τοῦ ἰδίου ποιητοῦ καὶ ναρμολογηθέντων ὕστερον (ἀτέχνως) ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ εἰς ἕν. Τὸ «Περὶ ξενιτείας» στιχούργημα ἐξέδωκε πρῶτος ὁ Κ. Σάθας ἐκ κώδικος βιενναίου, μετ' αὐτὸν δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ χειρογράφου ὁ W. Wagner. Ἐκ κώδικος ἀθηναϊκοῦ ἐξέδωκε τελευταῖον τὸ ποίημα ὁ Ἰ. Καλιτσουνάκις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Κ. Ν. Σάθας*, ἐν Πανδώρᾳ 22 (1872), σ. 472—478.—*G. Wagner*, Carmina graeca medii ævi (Lipsiae 1874), σ. 203—220.—*Ἰ. Καλιτσουνάκι*. Ἡ ἐξ ἀθηναϊκοῦ κώδικος παραλλαγὴ τοῦ «Περὶ ξενιτείας» ποιήματος. Ἀθῆναι 1930 (πραγματεῖαι τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τόμ. Α', ἀρ. 6). Ὁ τελευταῖος πολλαχῶς ἐξήτασε τὸ ποίημα καὶ εἰς τὰς μελέτας: Lesenotizen zu einem mittelgriechischen Texte ἐν Mitteilungen des Seminars für orientalische Sprachen 14 (1911), Β' 211—217 καὶ Τὸ περὶ ξενιτείας ποίημα ἐκ νέου φιλοκρινούμενον ἐν Χριστιανικῇ Κρήτῃ Β' (1914) 137—194. Λ. Ν. Π.

ξενιτεύομαι· μεταβαίνω εἰς τὰ ξένα, εἰς ξένην χώραν, ἀποδημῶ: «εἶναι φτωχὸς ὁ τόπος μας καὶ τὰ παιδιά μας ξενιτεύονται».

Ξενίων. Συγγραφεὺς καὶ ἱστορικός, ἀκμάσας πιθανῶς ἐπὶ τῶν Διαδόχων καὶ γράψας «Περὶ Κρήτης» καὶ «Ἰταλικά», ὧν τὸ πρῶτον ἐχρησιμοποίησε πολὺ Στέφανος ὁ Βυζάντιος.

ξεννοιάζω, καὶ ***ξεγνοιάζω·*** δημοτ., βγάζω τὴν ἔννοια, ἀπαλλάττομαι τῆς φροντίδος, τῶν μεριμνῶν, παύω νὰ νοιάζωμαι: «ξέννοιασα ἀπὸ τὶς δουλειές μου».

ξέννοιαστος, *—η, —ο,* καὶ ***ξέγνοιαστος·*** αὐτὸς ποὺ δὲ νοιάζεται, ὁ μὴ φροντίζων, ὁ μὴ ταραττόμενος ὑπὸ φροντίδων καὶ μεριμνῶν, ἀμέριμνος: «εἶναι ξέννοιαστος ἄνθρωπος, γι' αὐτὸ παχαίνει».

ξενο—· θέμα τῶν ἀπὸ τοῦ *ξένος* ὡς πρώτου συνθετικοῦ συνθέτων: *ξενοθρέπτης* καὶ *ξενοτρόφος* (ὁ τρέφων ξένους), *ξενοθυτῶ*, *ξενοκρατοῦμαι* (κυριαρχοῦμαι ὑπὸ μισθοφόρων), *ξενοκτονῶ*, *ξενολογῶ* (συλλέγω ξένους, μισθοφόρους), *ξενοπρεπής*, *ξενοτάφιον* (νεκροταφεῖον τῶν ξένων), *ξενόφωνος* (ὁ ξενίζων κατὰ τὴν φωνήν, κατὰ τὴν γλῶσσαν)· || τὰ δημοτικά: *ξενοπλένω, ξενορράβω, ξενοτρώγω, ξενοκοιμοῦμαι.*

ξενογαμία (ἡ) *[Βοτ.]*. Καλεῖται οὕτω ἡ γονιμοποίησις τοῦ ἄνθους διὰ τῆς μεταφορᾶς τῆς γύρεως ἑνὸς εἴδους εἰς ἕτερον ὑπὸ διαφόρων ἐντόμων, κτλ.

ξενογλωσσία (ἡ) (xénoglossie) *[Ψυχοφυσ.]*. Φαινόμενον, καθ' ὃ ὑστερικά τινα ἄτομα ἢ μεσάζοντες δύνανται ἐν καταστάσει μειώσεως τῶν αἰσθήσεων νὰ ἐννοῶσι, νὰ ἀναγινώσκωσι ἢ καὶ νὰ γράφωσι γλώσσας, τὰς ὁποίας ἀγνοοῦσι τελείως ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ νόθα φαινόμενα ξενογλωσσίας. Κατὰ ταῦτα, μεσάζοντές τινες, χάρις εἰς τὴν γόνιμον φαντασίαν καὶ ἐξαιρετικὴν αὐτῶν μνήμην, παρουσιάζουν γλώσσας ἰδίας κατασκευῆς ὡς δῆθεν ὁμιλουμένας εἰς ἄλλους πλανήτας. Αἱ γλῶσσαι αὗται, ὡς ἀπέδειξαν εἰδικαὶ ἔρευναι, ἔχουσιν ὡς βάσιν τὴν μητρικὴν γλῶσσαν τοῦ μεσάζοντος. Ν. Γ. ΜΑΥΡΗΣ

Ξενόδαμος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Μενελάου, ἐκ τῆς νύμφης Κνωσσίας, κατὰ τὸν Εὔμηλον παρ' Ἀπολλοδώρῳ (III, 11, 1). Α. Θ. Σ.

— **Ξενόδαμος.** Ὀλυμπιονίκης τις ἐξ Ἀντικύρας, νικήσας εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ παγκρατίου καὶ τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἀνδριὰς χαλκοῦς ἐν Ὀλυμπίᾳ, σῳζόμενος ἐπὶ Παυσανίου (Χ. 36, 9). Ἐὰν τὸ ἐπ' αὐτοῦ ἐπίγραμμα ἀληθεύῃ, «ὀλυμπιάδι τῇ πρώτῃ μετὰ δέκα καὶ διακοσίας φαίνοιτο ἂν τὸν κότινον ὁ Ξενόδαμος εἰληφώς». Α. Θ. Σ.

— **Ξενόδαμος.** Μελικὸς ποιητὴς ἐκ Κυθήρων, γράψας παιᾶνας καὶ ὑπορχήματα, κατὰ τὸν ΣΤ' π. Χ. αἰῶνα, κατ' ἀπομίμησιν τοῦ ἐκ Γόρτυνος τῆς Κρήτης Θαλήτα, ὅστις περὶ τὸ 655 π. Χ. εἰσήγαγεν ἐν Σπάρτῃ τοὺς παιᾶνας πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τὰς ἐνόπλους ὀρχήσεις τῆς πυρρίχης, τὰ ὑπορχήματα. «Ὑποσημαίνεται δὲ ὁ ὑπορχηματικὸς τρόπος, ὃς ἤνθησεν ἐπὶ Ξενοδάμου καὶ Πινδάρου. Καὶ ἔστιν ἡ τοιαύτη ὄρχησις μίμησις τῶν ὑπὸ τῆς λέξεως ἑρμηνευομένων πραγμάτων» (*Ἀθην.* I, 15). Α. Θ. Σ.

Ξενοδίκη, καὶ ὀρθ. ***Ξενοδόκη*** *[Μυθολ.]*. —1) Θυγάτηρ τοῦ Συλέως, φονευθεῖσα μετὰ τοῦ πατρός της ἐν Αὐλίδι, διότι ἐξηνάγκαζον τοὺς ξένους νὰ ἐργάζωνται εἰς τοὺς ἀγρούς των (*Ἀπολλοδ.* Β, 6, 3).

— 2) Μία τῶν θυγατέρων τοῦ Μίνωος καὶ τῆς Πασιφάης (αὐτόθ. Γ, 1, 2).

— 3) Μία τῶν θυγατέρων τοῦ Πριάμου, αἰχμαλωτισθεῖσα μετ' ἄλλων γυναικῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας (*Παυσ.* Χ. 26, 1). Α. Θ. Σ.

ξενοδίκης (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Οὕτως ἀπεδόθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὁ praetor peregrinus τῶν Ρωμαίων, δικαστὴς λύων τὰς διαφορὰς μεταξὺ ξένων πρὸς ἀλλήλους.

Ξενόδικος. Στρατηγὸς τῶν Ἀκραγαντίνων «πολλὰς μὲν πόλεις ἠλευθερωκώς, ἐλπίδας δὲ μεγάλας παρεσχηκὼς τοῖς Σικελιώταις τῆς καθ' ὅλην τὴν νῆσον αὐτονομίας» (*Διοδ. Σικελ.* XX. 56). Οὗτος, δυσηρεστημένος κατὰ τοῦ τυράννου τῆς Σικελίας Ἀγαθοκλέους, ἐπωφελήθη τῆς ἀπουσίας αὐτοῦ ἐν Ἀφρικῇ ὅπως ἐπιχειρήσῃ, τῷ 309 π. Χ., νὰ ἀποστατήσῃ κατ' αὐτοῦ τὰς πόλεις τῆς Σικελίας. Νικηθεὶς ὅμως ὑπὸ τῶν Συρακοσίων στρατηγῶν Λεπτίνου καὶ Δημοφίλου, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Ἀκράγαντα μετὰ μεγάλων ἀπωλειῶν, καὶ οὕτως ἐματαιώθη ἡ ἐπιχείρησις τοῦ Ξενοδίκου. Α. Θ. Σ.

ξενόδισκος (ὁ) (Xenodiscus Waag.) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν ***κερατιτιδῶν ἀμμωνοειδῶν κεφαλοπόδων*** μαλακίων. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον ὄστρακον ὑψηλόστομον, δισκοειδές, πρὸς τὰ ἔξω ἀπεστρογγυλωμένον. Αἱ πλευρικαὶ ἐπιφάνειαι τοῦ ὀστράκου ἦσαν λεῖαι ἢ ἔφερον ἐλαφρὰς πλευράς. Ὁ κατοικίδιος θάλαμος κατελάμβανε τὰ $^{9}/_{10}$ τῆς τελευταίας περιστροφῆς.

Λείψανα ἀπολιθωμένα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς περμίου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας καὶ Τιμὸρ καὶ ἐντὸς στρωμάτων τῆς κατωτέρας καὶ μέσης τριασίου διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ εἰς τὴν Ἀσίαν, Μαδαγασκάρην, Β. Ἀμερικὴν καὶ Ἀλβανίαν.

Ἐν Ἑλλάδι ἀπολιθωμένα λείψανα τοῦ εἴδους *ξενόδισκος* ***suliotícus Arth.*** εὑρέθησαν ἐντὸς τῶν ἀσβεστολίθων τῆς Μαρμαροτραπέζης, εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Κορακάρη τῆς νήσου Χίου, τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν βερφένιον σειρὰν τῆς κατωτέρας τριασίου ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

Ξενόδοκος. Μεσσήνιος ὀλυμπιονίκης, νικήσας εἰς ἀγῶνας δρόμου κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ἐνάτης Ὀλυμπιάδος, 743 π. Χ. (*Παυσ.* IV, 5,10). Α. Θ. Σ.

ξενοδουλευτὴς (ὁ), καὶ συνήθ. ***ξενοδουλεύτρα·*** ὁ ἀποζῶν ἐκ τῆς ἐργασίας του εἰς ξένα ὑποστατικά, ὁ μὴ ἔχων ἰδίαν περιουσίαν αὐτάρκη, ἄλλως *μεροκαματιάρης*.

ξενοδουλεύω· δημοτ., δουλεύω, ἐργάζομαι εἰς ξένους: «ξενοδουλεύει καὶ ζῇ».

ξενοδοχεῖον (τό)· τὸ κατάστημα, τὸ οἴκημα ὅπου καταλύουσιν οἱ ξένοι ἐπὶ πληρωμῇ· || συνεκδ., τὸ κατάστημα ὅπου τρώγουσιν οἱ ξένοι, ἀκριβέστερον *ἑστιατόριον* ἢ *ξενοδοχεῖον φαγητοῦ*.

— *[Ἐγκυκλ.]* Καλεῖται ἰδίως *ξενοδοχεῖον* τὸ κατάστημα, εἰς τὸ ὁποῖον παρέχεται εἰς τοὺς ξένους ἀντὶ χρηματικῆς ἀμοιβῆς κατοικία μετὰ ἢ ἄνευ τροφῆς.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶχον ἀναγάγει τὴν φιλοξενίαν εἰς θεότητα, ὁ δὲ Ζεύς, θεωρούμενος προστάτης τῶν ξένων, ἐκαλεῖτο *Ξένιος Ζεύς*. Ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Πλάτων ἐξαίρουσι τὴν ἱερότητα τῶν ξένων καὶ διδάσκουσιν ὅτι πᾶσα ἐχθρικὴ ἐναντίον τῶν ξένων πρᾶξις τιμωρεῖται ἀπὸ τοὺς θεούς. Τοιαύτας ἔχοντες ἀντιλήψεις οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες περὶ ξένων καὶ ξενίας, ἀφιέρωνον ἓν διαμέρισμα τῆς κατοικίας των, τὸ ὁποῖον καὶ *ξενὼν* (βλ. λ.) ἐκαλεῖτο, ἵνα δέχωνται εἰς αὐτὸ τοὺς ξένους των, οἱ ὁποῖοι ἀπελάμβανον μεγάλων περιποιήσεων καὶ τιμῶν, χωρὶς νὰ δίδωσιν οὐδεμίαν ἀμοιβὴν εἰς τὸν οἰκοδεσπότην.

Παραλλήλως ὅμως πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας ἔβαινε καὶ ἡ αὔξησις τῆς ἐπικοινωνίας, συνηθέστατα δὲ ἦσαν καὶ τὰ ὁμαδικὰ ταξίδια, ἅτινα ὠργανοῦντο διὰ λόγους κυρίως θρησκευτικούς. Ὑπὸ τὰς συνθήκας ὅμως ταύτας ἡ ἰδιωτικὴ φιλοξενία ἀπέβαινε δυσχερής, ἂν μὴ ἀδύνατος, καὶ διεδέχθησαν ταύτην ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ δημοσία φιλοξενία, ἥτις ὠργάνωσε ξενῶνας, *καταγώγια* ὀνομαζομένους, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἐπαγγελματικὴ τοιαύτη διὰ τῆς ἱδρύσεως τῶν πρώτων ξενοδοχείων, ἅτινα *πανδοχεῖα* καὶ *καπηλεῖα* ἐκαλοῦντο.

Τὰ ξενοδοχεῖα ταῦτα ἦσαν κατ' ἀρχὰς πρόχειρα παραπήγματα, ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ ἐχρησιμοποιήθησαν ὡς τοιαῦτα πολυτελῆ κτήρια μὲ πλειοτέρους τῶν δύο ὀρόφους καὶ μὲ πολλὰ δωμάτια. Ὁ Θουκυδίδης (III, 68, 3) ἀναφέρει ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Πλαταιῶν, περὶ τὸ 428 π. Χ., ἀνήγειραν πλησίον τοῦ Ἡραίου *καταγώγιον* μὲ δύο ὀρόφους, ἑκάστη πλευρὰ τοῦ ὁποίου εἶχε μῆκος ἑξήκοντα μέτρων. Δύο ἐκ τῶν μεγαλυτέρων δημοσίων ξενοδοχείων (καταγωγίων) ἀναφέρονται: τὸ ἐν Ἐπιδαύρῳ, κτισθὲν ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ περιβόλου τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ χρησιμεῦον διὰ τὴν στέγασιν τῶν προσκυνητῶν καὶ ἀσθενῶν, καὶ τὸ περίφημον τῆς Ὀλυμπίας *Λεωνίδαιον*, τὸ ὁποῖον πιθανῶς ἔλαβε τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος. Τὸ «καταγώγιον» τοῦτο, κτισθὲν κατὰ τὸ 350—300 π. Χ. πλησίον τοῦ περιβόλου τῆς ἱερᾶς Ἄλτεως, ἦτο ἐκτάκτως πολυτελές. Ἡ μία τῶν πλευρῶν του εἶχεν ἔκτασιν 74 μέτρων, ἡ δὲ ἄλλη 80, ὁλόκληρον δὲ τὸ κτήριον εἶχε περιβληθῆ ἀπὸ στοάς, αἵτινες περιελάμβανον 138 ἐν ὅλῳ κίονας ἰωνικοῦ ρυθμοῦ.

Τὰ πανδοχεῖα καὶ καπηλεῖα εὑρίσκοντο συνήθως εἰς τὰς διασταυρώσεις τῶν μεγάλων ὁδῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰς τὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι προσείλκυον ξένους διὰ ἐμπορικούς, θρησκευτικοὺς ἢ ἄλ-

Digitized by Google

λους λόγους. Ἀπὸ τοῦ Δ΄ αἰῶνος π. Χ. τὰ ξενοδοχεῖα ἐπληθύνθησαν εἰς τὰς Ἀθήνας, μεγάλως ἐργαζόμενα κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Διονυσίων ἰδίᾳ, πολλὰ δὲ τοιαῦτα ὑπῆρχον εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ τὴν Κόρινθον.

Εἰς πολλὰς πόλεις τῆς νοτίου Ἰταλίας (Μεγάλης Ἑλλάδος) ἐπεξετάθη ἐνωρὶς ἡ βιομηχανία τῶν ξένων, λόγῳ τῆς μεγάλης συρροῆς ἐπισκεπτῶν ἔκ τε τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ρώμης. Ἐγκαίρως εἶχον ἀνεγερθῆ καὶ εἰς τὴν Ρώμην δημόσια καταγώγια, ἅτινα ἐκαλοῦντο ***Hospitii publici***, ἐνῷ τὰ πανδοχεῖα καὶ καπηλεῖα ἐκαλοῦντο ***deversoria*** ἢ ***campona***. Οἱ πρεσβευταὶ τῆς Ρόδου, μὴ φιλοξενηθέντες ὑπὸ τῆς ρωμαϊκῆς γερουσίας (176 π. Χ.), κατέλυσαν εἰς ἓν «sordidum deversorium».

Εἰς τὸ βυζαντινὸν κράτος τὰ καπηλεῖα καὶ πανδοχεῖα, ἅτινα καὶ *χάνια* ἐκαλοῦντο, κατέστησαν κέντρα ἀκολασίας, διότι ἐσυχνάζοντο ἀπὸ ὕποπτα πρόσωπα καὶ γυναῖκας ἐλευθερίων ἠθῶν, ἐλάμβανον δὲ χώραν εἰς αὐτὰ ἄσεμνοι διασκεδάσεις καὶ ὄργια. Τούτου ἕνεκεν ἡ Ἐκκλησία ἀπηγόρευεν εἰς τοὺς πιστούς της νὰ καταλύωσιν εἰς τοιαῦτα κέντρα. Ὁ 24ος κανὼν τῆς συνόδου τῆς Λαοδικείας (369 μ. Χ.) καθώρισεν ὅτι οἱ κληρικοί, οἱ ἀναγνῶσται, οἱ ψάλται κλπ. δὲν ἔπρεπε νὰ καταλύωσιν εἰς ξενοδοχεῖα. Ἐκ τῶν πρώτων ὁ ἅγιος Βασίλειος τῆς Καισαρείας καθιέρωσε τὰ «καταγώγια» διὰ τοὺς προσκυνητάς, ὁ δὲ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος διέθεσε τὰ εἰσοδήματα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς διὰ τὴν φιλοξενίαν καὶ τὴν περιποίησιν τῶν πτωχῶν. Αἱ κατὰ τόπους ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαὶ ἱδρύουσι καταγώγια (χάνια) καὶ πανδοχεῖα, παρακολουθοῦσι δὲ τὴν καλὴν λειτουργίαν αὐτῶν. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως τὰ καταγώγια τῶν ἐπισκοπῶν ἐκλείπουσι, διότι τὴν φιλοξενίαν τῶν ξένων ἀναλαμβάνουσι τὰ μοναστήρια, εἰς τὰ ὁποῖα ἱδρύθησαν ἰδιαίτερα πρὸς τοῦτο διαμερίσματα, *ξενῶνες* ἢ *ἀρχονταρίκια* καλούμενα. Καθ' ὅλην τὴν μεσαιωνικὴν ἐποχὴν καὶ εἰς τὴν Δύσιν, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον εἰς τὴν Ἀνατολήν, οἱ ταξιδιῶται καταλύουσιν εἰς τὰ μοναστήρια, τὰ ὁποῖα τοὺς παρέχουσι κατοικίαν, τροφὴν καὶ μεγάλας περιποιήσεις, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀμοιβῆς. Μία τῶν μονῶν, ἥτις ἰδιαιτέρως ἀναφέρεται ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν πρὸς τοὺς ξένους φιλοφροσύνην της, εἶναι ἡ ἑτερόδοξος τοιαύτη τῶν «Καπουτσίνων», ἐγκατασταθεῖσα ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸν ΙΖ΄ αἰῶνα εἰς οἰκίαν παρακειμένην τοῦ μνημείου τοῦ Λυσικράτους. Εἰς τὴν μονὴν τῶν καπουτσίνων, ἥτις ἐδέχετο πολλοὺς ξένους μέχρι τῆς ἐκρήξεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, κατέλυσε καὶ ὁ Βύρων κατὰ τὴν δευτέραν κάθοδόν του εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην, ἐφ' ὅσον ἐπολλαπλασιάζοντο καὶ ἐβελτιοῦντο τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας, ἐξειλίσσοντο καὶ τὰ πανδοχεῖα, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἀνέφεραμεν, εἰς *ξενοδοχεῖα*. Τὰ πρῶτα ταῦτα ξενοδοχεῖα ἦσαν οἰκήματα μὲ δύο ἢ τρεῖς ὀρόφους. Καὶ τὸ μὲν ἰσόγειον περιελάμβανε τὸ μαγειρεῖον, τὸ ἑστιατόριον καὶ τὰς αἰθούσας, οἱ δὲ ὑπερκείμενοι ὄροφοι περιελάμβανον τὰ δωμάτια τοῦ ὕπνου.

Εἰς τὴν Γαλλίαν ἀναφέρεται ὡς τὸ ἀρχαιότερον ξενοδοχεῖον (1302) τὸ ἐν Παρισίοις ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, τὸ ὁποῖον ἔφερε τὸ ὄνομα «Ἀετός». Εἰς τὴν Βενετίαν κατὰ τὸ 1483 ἤκμαζε τὸ ξενοδοχεῖον «Λευκὸς Λέων», εἰς τὸ ὁποῖον κατέλυον κυρίως οἱ βαρῶνοι καὶ εὐγενεῖς. Εἰς τὴν πρώτην πρωτεύουσαν τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου, τὸ Ναύπλιον, ἱδρύθη τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ «Λονδίνου», εἰς τὸ ὁποῖον κατέλυον οἱ ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος μετακαλούμενοι Βαυαροὶ διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Εἰς τὰς Ἀθήνας, μετὰ τὴν εἰς αὐτὰς μεταφορὰν τῆς πρωτευούσης τοῦ βασιλείου, ἀνηγέρθη τὸ πρῶτον ξενοδοχεῖον ὑπὸ Ἰταλοῦ τινος, Καζάλη ὀνόματι, τὸ ὁποῖον ἔφερε τὸν τίτλον «Νέον ξενοδοχεῖον».

Ἀπὸ τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος ἤρχισαν αἱ μεγάλαι βελτιώσεις τῶν ξενοδοχείων. Ὁ Βολταῖρος, ὁ λόρδος Βύρων καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι ξένοι, διελθόντες ἐξ Ἑλβετίας, ἐξαίρουσι τὰς μεγάλας προόδους τῶν ξενοδοχείων της. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος καλύτερα τῶν ξενοδοχείων ἐγκατέστησαν καὶ τὸ ἰδιαίτερον ἑστιατόριον, χάρις εἰς τὸ ὁποῖον οἱ πελάται των δὲν ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ λαμβάνωσι τὰ γεύματά των καθ' ὡρισμένην ὥραν, ἠδύναντο δὲ νὰ καταρτίζωσι τὰ ὀψολόγιά των κατὰ τὴν ἰδίαν των βούλησιν.

Οἱ ναπολεόντειοι πόλεμοι ἐπέδρασαν ἐπὶ μακρὰ ἔτη δυσμενῶς ἐπὶ τῆς ξενοδοχειακῆς βιομηχανίας. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1830, ὁπότε τὰ λεωφορεῖα (diligences) τῆς ἐποχῆς ἀρχίζουν ν' ἀντικαθιστοῦν οἱ σιδηρόδρομοι, ἡ ἐξέλιξις τῶν ξενοδοχείων βαίνει ἁλματωδῶς. Ἡ μικρὰ Ἑλβετία προηγεῖται ὅλων τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν εἰς τὸν ξενοδοχειακὸν πολιτισμόν, ὁ δὲ Μπαίντεκερ τοῦ 1844 ἀναγράφει ὅτι «ἡ Ἑλβετία κατέχει τὰ καλύτερα ξενοδοχεῖα τοῦ κόσμου». Ἀπὸ τοῦ 1843 οἱ ξενοδόχοι τῆς Ἑλβετίας ἤρχισαν συνεννοούμενοι διὰ τὰ ἐπαγγελματικὰ των ζητήματα, καθιέρωσαν δὲ καὶ κοινὸν τιμολόγιον διὰ τὰ πρώτης τάξεως ξενοδοχεῖα, τὸ ὁποῖον εἶχεν οὕτω:

Πρωϊνὸν ρόφημα	φρ.	1.50
Πρόγευμα μετὰ οἴνου		3.00
Γεῦμα μετὰ οἴνου		4.00
Κατοικία		1.00
Ὑπηρεσία		1.00
Φωτισμὸς (ἓν κηρίον)		1.50
Σύνολον	φρ.	12.00

Χάρις εἰς τὰς καταπληκτικὰς προόδους, τὰς ὁποίας ἔκαμεν ἡ συγκοινωνία κατὰ τὸν ΙΘ΄ αἰῶνα, δὲν ὑπάρχουν πλέον χῶραι ἄγνωστοι, οὔτε μακριναί. Οἱ σιδηρόδρομοι, ἡ ναυτιλία, τὰ αὐτοκίνητα καὶ ἡ ἀεροπορία ἔσχον καταπληκτικὸν ἀντίκτυπον εἰς τὴν πρόοδον τῆς ξενοδοχειακῆς βιομηχανίας. Αἱ μεγαλύτεραι ὅμως πρόοδοι τῶν ξενοδοχείων ἐγένοντο περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΘ΄ καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Κ΄ αἰῶνος. Πρὸ ἡμίσεος ἀκόμη αἰῶνος εἰς τὴν Κυανῆν Ἀκτὴν τῆς Γαλλίας ἐθεωρήθη ὡς κάτι πολὺ τὸ περίεργον ὅτι ἓν ξενοδοχεῖον εἶχεν ἐγκαταστήσει ἀνὰ μίαν αἴθουσαν λουτροῦ εἰς ἕκαστον ὄροφον. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὄχι μόνον δὲν ὑπῆρχεν ἰδέα ἰδιαιτέρας αἰθούσης λουτροῦ, ἀλλ' οἱ λουτῆρες εὑρίσκοντο συνήθως εἰς τὰ ὑπόγεια τῶν ξενοδοχείων. Αἱ σπουδαιότεραι καὶ πολυτελέστεραι τῶν ξενοδοχειακῶν ἐγκαταστάσεων, τὰ ἄφθονα μέσα τῆς ἀνέσεως καὶ εὐμαρείας, ἦσαν ἡ ἀπήχησις τῶν προόδων τῶν ξενοδοχείων τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκεῖ ἀνεπτύχθη τὸ πρῶτον ἡ ξενοδοχειακὴ ἀρχιτεκτονική, ἥτις ἀποβλέπει νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τὸν πελάτην ὄχι μόνον ἄνετον διαμονὴν καὶ πᾶσαν εὐμάρειαν, ἀλλὰ κυρίως νὰ διευκολύνῃ τὴν πληρεστέραν καὶ ταχεῖαν ἐκμετάλλευσιν τῶν διαφόρων τμημάτων τοῦ ξενοδοχείου. Ἐμορφώθη ἐντεῦθεν ὅλως ἰδιαιτέρα ἀρχιτεκτονική, ἡ ὁποία ὑπεχρέωσε τοὺς ἀρχιτέκτονας, οἵτινες ἤθελον νὰ εἰδικοποιηθοῦν εἰς αὐτήν, νὰ παρακολουθήσουν ἐπ' ἀρκετὸν χρόνον τὴν λειτουργίαν ἑκάστου τμήματος τοῦ ξενοδοχείου. Τρία εἶναι κυρίως τὰ σημεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀποβλέπει ἡ σημερινὴ ξενοδοχειακὴ ἀρχιτεκτονική: α΄) Ἐξοικονόμησις χώρου. β΄) Ἐφοδιασμὸς τοῦ κτηρίου δι' ὅλων τῶν μέσων τῆς ὑγιεινῆς, τῆς ἀνέσεως καὶ τῆς εὐμαρείας· καὶ γ΄) Συνδυασμὸς τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν, ἐξασφαλίζων τὴν ταχεῖαν, ἀπρόσκοπτον καὶ ὀλιγώτερον δαπανηρὰν λειτουργίαν αὐτῶν.

Σήμερον ἡ ξενοδοχειακὴ βιομηχανία δὲν δύναται νὰ δώσῃ οὐδεμίαν ἱκανοποίησιν εἰς τὸν ξενοδόχον ἐκεῖνον, ὅστις θέλει ν' ἀκολουθήσῃ τὰς καθημερινὰς προόδους καὶ ἔχει εὐρεῖαν ἀντίληψιν τῆς ἀποστολῆς του, διότι οὐδὲν ξενοδοχεῖον ἀποδίδει ἀρκετὰ κέρδη, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἐφοδιασθῇ μὲ τὰς ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ὑποδεικνυομένας τελειοποιήσεις. Ἵνα ἐπιτευχθῇ ὁ σκοπὸς οὗτος, θὰ ἔπρεπε νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἀνάγκη τῆς ἐξυπηρετήσεως τοῦ κεφαλαίου, ὅλα δὲ τὰ κέρδη νὰ διατίθενται διὰ τὰς ἐτησίας βελτιώσεις. Ἀλλ' ἡ μέθοδος αὕτη εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὰ ξενοδοχεῖα τὰ ἀνήκοντα εἰς ἑταιρείας, διότι οἱ μέτοχοι ἀναμένουν, καὶ πολὺ δικαίως, τὸ ἐτήσιον μέρισμά των. Μόνον οἱ ἰδιοκτῆται ξενοδοχείων, οἵτινες δὲν ἔχουν συντρόφους ἐνδιαφερομένους εἰς τὰ κέρδη των, δύνανται νὰ ἐπιτύχουν τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο.

Ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὁ πληθυσμὸς ἑκάστης χώρας, αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς ἔρχονται εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ἀπὸ ἀπόψεως ἀριθμοῦ ξενοδοχείων, πολλὰ τῶν ὁποίων ἔχουν 2.000 καὶ πλέον δωμάτια ἕκαστον καὶ εἶναι ἐφωδιασμένα μὲ ὅλα τὰ μέσα τῆς ἀνέσεως καὶ τῆς πολυτελείας. Ἡ Γερμανία μέχρι πρὸ ὀλίγου εἶχε τὴν καλυτέραν ξενοδοχειακὴν ὀργάνωσιν ἐν Εὐρώπῃ. Ἡ Ἑλβετία ὑπῆρξεν ἡ χώρα, εἰς τὴν ὁποίαν ταχύτερον ἀνεπτύχθη ἡ ξενοδοχειακὴ βιομηχανία χάρις εἰς τὴν τεραστίαν ἀνάπτυξιν, ἣν εἶχον λάβει οἱ σιδηρόδρομοί της ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν. Ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ἰταλία εὐθὺς μετὰ τὸν πόλεμον προσεπάθησαν νὰ ἐπεκτείνωσι καὶ βελτιώσωσι τὰς ξενοδοχειακάς των ἐπιχειρήσεις, χρησιμοποιήσασαι πρὸς τοῦτο κολοσσιαῖα κεφάλαια, τὰ ὁποῖα ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξυπηρετηθῶσι. Κατὰ τὴν γενομένην πρὸ πέντε ἐτῶν ἀπογραφὴν ἐν Ἰταλίᾳ, ἐξετιμήθη ἡ ἀξία ὅλων τῶν ξενοδοχείων τῆς χερσονήσου εἰς πέντε δισεκατομμύρια λιρεττῶν. Εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου δὲν ἐγένετο τοιαύτη ἀπογραφή, ὑπολογίζεται ἡ ἀξία τῶν ξενοδοχείων εἰς δέκα περίπου δισεκατομμύρια φράγκα. Ἀξιοσημείωτοι εἶναι αἱ πρόοδοι, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἐπιτευχθῆ καὶ πρὸς τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ἀκόμη εἰς τὰς Σκανδιναϊκὰς χώρας, τὴν Ὁλλανδίαν, τὸ Βέλγιον, τὴν Τσεχοσλοβακίαν, τὴν Αὐστρίαν καὶ αὐτὴν τὴν Αἴγυπτον.

Τὰ ξενοδοχεῖα διαιροῦνται ἀναλόγως μὲν τῶν σκοπῶν, οὓς ἐξυπηρετοῦσιν, εἰς *διαβατικά*, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται συνήθως πλησίον τῶν λιμένων καὶ σιδηροδρομικῶν σταθμῶν, *περιόδου*, δηλαδὴ τὰ ξενοδοχεῖα λουτροπόλεων ἢ τὰ λειτουργοῦντα καθ' ὡρισμένην ἐποχὴν τοῦ ἔτους, καὶ *μακρᾶς διαμονῆς*, τὰ ξενοδοχεῖα τῶν πόλεων, τὰ ὁποῖα ἐργάζονται καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Ἀναλόγως δὲ τῆς πολυτελείας, καὶ συνεπῶς τοῦ τιμολογίου των, κατατάσσονται εἰς ξενοδοχεῖα *πολυτελείας* (Palaces), *πρώτης τάξεως*, *δευτέρας τάξεως*, *τρίτης τάξεως* καὶ *οἰκοτροφεῖα* (Pensions).

Τὰ δύο μεγαλύτερα καὶ πολυτελέστερα ξενοδοχεῖα τοῦ κόσμου θεωροῦνται σήμερον (1931) εἰς μὲν τὴν Εὐρώπην τὸ ἐν Λονδίνῳ «Dorchest[er]» εἰς δὲ τὴν Ἀμερικὴν τὸ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ «Wal[dorf] Astoria». Ἐκ τούτων, τὸ μὲν πρῶτον ἀνήκει [εἰς] τὴν ἑταιρείαν «Gordon's», ἐστοίχισεν ἓν ἑκατ[ομ]μύριον ἑπτακοσίας χιλιάδας λίρας Ἀγγλίας [καὶ] ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν του τὸν Μάϊον τοῦ 19[31], [τὸ] δεύτερον ἀνήκει εἰς τὴν ὁμώνυμον ἀμερικαν[ικὴν] ἑταιρείαν, ἐστοίχισε τεσσαράκοντα ἑκατομ[μύρια] δολλάρια καὶ ἐνεκαινιάσθη τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1[931].

Ἡ ξενοδοχειακὴ νομοθεσία καθημερινῶς [ἀρ]τίζεται εἰς τὰς χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπ[ης,] μερικὰς τῶν ὁποίων δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ λειτ[ουρ]γία νέας ξενοδοχειακῆς ἐπιχειρήσεως ἄνευ π[ρο]γουμένης ἀδείας τῆς ἁρμοδίας κρατικῆς ὑπηρ[εσίας] (Patente). Παρ' ἡμῖν, ἐκτὸς τοῦ ἀπὸ τοῦ 1921 ψ[ηφι]σθέντος νόμου περὶ παροχῆς ἀτελειῶν τιν[ῶν εἰς] τὰ ἀνεγειρόμενα νέα ξενοδοχεῖα, ἐψηφίσθησαν [καὶ] ἐτέθησαν εἰς ἐφαρμογὴν ὁ νόμος 5189, δι[ὰ τοῦ] ὁποίου ἐπιβάλλεται ἡ ἄδεια τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Ἐ[θνι]κῆς Οἰκονομίας διὰ τὴν λειτουργίαν ξενοδοχεί[ου ἢ] οἰκοτροφείου (πανσιόν), ὁ νόμος 5205 περὶ εἰσ[πράξεως] καὶ προστασίας τῶν ξενοδόχων καὶ ὁ νόμος [...] περὶ ξεναγῶν.

Θ. ΠΕΤΡΑΚΟΠ[ΟΥΛΟΣ]

—«**Ξενοδοχεῖον *Ἑλληνόγλωσσον***» [*Ἱστ. Ἀρ[χ.]*] Μυστικὴ ἑλληνικὴ ἑταιρεία ἐν Παρισίοις (βλ. «*Ἑλληνόγλωσσον* ξενοδοχεῖον»).

ξενοδόχος (ὁ, ἡ)· ὁ διευθυντὴς ἢ ἰδιοκτ[ήτης] ξενοδοχείου.

— [*Ἐγκυκλ.*] Τὸ ξενοδοχειακὸν ἐπάγγελμα ἀ[παι]τεῖ σήμερον πολλὰς καὶ διαφόρους γνώσεις, ἕ[νεκα] τῆς μεγάλης ἐξελίξεως, τὴν ὁποίαν ἔλαβε τὸ νε[ώτε]ρον ξενοδοχεῖον ἀπὸ ἀπόψεως οἰκοδομῆς, ἐγκα[τα]στάσεων καὶ ἐκμεταλλεύσεως. Δὲν ἀρκοῦν πλέον [σή]μερον, ὅπως κατὰ τὸ παρελθόν, αἱ ὀλίγαι πρα[κτικαὶ] καὶ γνώσεις, ἀλλὰ πρέπει ἀπαραιτήτως ὁ ξενο[δό]χος νὰ εἶναι ἀφ' ἑνὸς πολύγλωσσος, ἐξ ἄλλου [νὰ] ἔχῃ ἐπιστημονικὴν καὶ ἐπαγγελματικὴν μόρφω[σιν]. Ἡ τελευταία αὕτη ἀποκτᾶται εἰς τὰς ξενοδοχ[ειακὰς] σχολάς, ἀλλ' ἀφοῦ πάντως οἱ ἐξ αὐτῶν ἐξ[ερ]χόμενοι ἐξασκηθοῦν ἐπὶ ἓν ἢ δύο ἔτη εἰς τὰ ξενοδοχεῖα. Ὁ ξενοδόχος τῆς σήμερον δὲν ἔ[χει] ἀνάγκην νὰ γνωρίζῃ κατὰ βάθος ὅλας τὰς λεπ[το]μερείας ἑκάστης ὑπηρεσίας, διότι θὰ ἐκινδύ[νευε] νὰ κατατρίβηται εἰς λεπτομερείας, ἐπὶ βλάβῃ [τῆς] γενικῆς ἐκμεταλλεύσεως. Ἡ διεύθυνσις ἑνὸς [με]γάλου ξενοδοχείου ἀπαιτεῖ, ὅπως ὑπάρχῃ ἓν ἀ[νώτερον] ἐπιτελεῖον ἀπὸ εἰδικοὺς ἀρχηγοὺς δι' ἑκάστην [ὑπη]ρεσίαν, ὁ δὲ διευθυντὴς δέον νὰ εἶναι εἰς θέ[σιν] νὰ δίδῃ τὰς γενικὰς κατευθύνσεις καὶ νὰ χ[...] ἕκαστον τῶν ἐπιτελῶν του ἐν τῇ ἐξασκήσει [τῶν] καθηκόντων του. Διὰ τὴν διεύθυνσιν ὅμως ἑ[νὸς] μικροῦ ξενοδοχείου δὲν ἀπαιτοῦνται τόσον ε[ἰδικαὶ] γνώσεις, ὅσον ἐπαγγελματικὴ μόρφωσις δι' [ἑκά]στην ὑπηρεσίαν, ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ ξενοδόχος εἶ[ναι] ὑποχρεωμένος νὰ καταγίνηται εἰς ὅλα τὰ τμή[ματα] τοῦ καταστήματός του.

Ἀπὸ μιᾶς εἰκοσαετίας ἡ κοινωνικὴ θέσις [τοῦ] ξενοδόχου ἐβελτιώθη σπουδαίως, ἀνεγνωρίσθ[η δὲ] ὁ σπουδαῖος ρόλος, τὸν ὁποῖον παίζει οὗτος ε[ἰς] τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας.

Πρὸς προστασίαν τῶν συμφερόντων τῆς [τά]ξεώς των, οἱ ξενοδόχοι ἑκάστης χώρας συστ[ή]σθησαν εἰς ἰσχυροὺς ὀργανισμοὺς (ξενοδοχε[ιακὰ] ἐπιμελητήρια, συνδικᾶτα, ἐθνικαὶ ἑνώσεις κ[λπ.)], οἱ ὁποῖοι συνήθως δίδουν τὰς κατευθύνσεις [διὰ] τὴν ἐν γένει ἀνάπτυξιν τοῦ τουρισμοῦ.

Τῷ 1869 ἱδρύθη ἐν Κολωνίᾳ τῆς Γερμανί[ας ἡ] «Διεθνὴς ἕνωσις τῶν ξενοδόχων», ἥτις σήμερον [πε]ριλαμβάνει χιλιάδας μελῶν μεταξὺ τῶν ἰδιοκ[τη]τῶν καὶ διευθυντῶν ξενοδοχείων ὅλων τῶν χ[ωρῶν] τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Κατὰ τὸ 1[...] ἱδρύθη εἰς τὸ Μοντεκάρλο ὁ «Διεθνὴς Ξενοδοχ[εια]κὸς Σύνδεσμος», τοῦ ὁποίου σκοπὸς εἶναι ἡ τε[λειο]ποίησις τῆς διεθνοῦς ξενοδοχειακῆς βιομηχα[νίας,] ἡ μελέτη καὶ ἐπίλυσις τῶν σπουδαίων προβλ[ημά]των της διὰ τῆς συνεργασίας μετὰ τῶν κυβερ[νή]σεων καὶ τῶν δημοσίων ἐξουσιῶν. Εἰς τὸν σ[ύνδε]σμον τοῦτον, ἑδρεύοντα ἐν Παρισίοις, δὲν δ[ύναν]ται νὰ λάβωσι μέρος ἄτομα, ἀλλὰ ξενοδοχε[ιακὰ] ἐπιμελητήρια καὶ ἐθνικαὶ ὀργανώσεις. Τοῦ σ[υνδέ]σμου μετέχουν σήμερον εἴκοσιν ἓξ ἐν ὅλῳ χ[ῶραι,] τῶν ὁποίων οἱ ἀντιπρόσωποι συνέρχονται κα[τ' ἑ]ξαμηνίαν εἰς διάφορα μέρη καὶ ἀσχολοῦνται [εἰς] τὰ ἀπασχολοῦντα τὴν ξενοδοχειακὴν βιομηχ[ανίαν] ζητήματα.

Θ. ΠΕΤΡΑΚΟΠ[ΟΥΛΟΣ]

ξενοθήριον (τὸ) (Xenotherium Douglass) [*Π[α]λαιοζῳολ.*]. Γένος *χρυσοχλωριδῶν* ζαλαμ[...] *ἐντομοφάγων θηλαστικῶν* ζῴων, τοῦ ὁποίου [τὰ] ὀλίγ[α λεί]ψανα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς [...] νου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὴν Β[ό]ρειον Ἀμερικὴν (White River).

Γ. Κ.

Ξενοθόδωρος. Κρὴς ἀγωνιστὴς (βλ. *Μπ[ου]ρίτης Θεόδωρος*).

Ξενοίτας. Ἕλλην ἐξ Ἀχαΐας, στρατηγὸς [Ἀν]τιόχου Γ΄ τοῦ Μεγάλου, βασιλέως τῆς Συ[ρίας.] Ἀποσταλεὶς τῷ 221 π. Χ. κατὰ τῶν ἀποστα[τῶν] τῶν ἀδελφῶν Μόλωνος καὶ Ἀλεξάνδρου, σα[τρα]πῶν τῆς Μηδίας καὶ Περσίας, τὰ μὲν στρα[...]

Digitized by Google

...ιατα αυτοῦ ἐνικήθησαν διὰ δόλου, ὑποστάντα μεγάλας ἀπωλείας, αὐτὸς ἐφονεύθη, ἡ δὲ Σελεύκεια ...κυριεύθη ὑπ' αὐτῶν ἐξ ἐφόδου. Ἐπελθὼν τότε ... Ἀντίοχος, κατετρόπωσε τοὺς ἀδελφούς, οἵτινες ...ευτοκτόνησαν, ἵνα μὴ αἰχμαλωτισθῶσι (*Πολυβ.* V, 45). Α. Θ. Σ.

ξενοκαρπία (ἡ) *[Βοτ.]*. Καλεῖται ἡ δι' ἐπικονιάσεως ἢ ξενογαμίας καρποφορία τοῦ φυτοῦ.

Ξενόκλεια *[Μυθολ.]*. Ἱέρεια καὶ μάντις τοῦ ἐν Δελφοῖς μαντείου τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀρνηθεῖσα νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὸν προσελθόντα Ἡρακλῆ καὶ ζητοῦντα συμβουλὴν διὰ τὸν φόνον τοῦ Ἰφίτου. Τοῦτο ἐξώργισε τὸν ἥρωα, ὅστις ἥρπασε τὸν τρίποδα αὐτῆς καὶ δὲν ἀπέδωκεν αὐτὸν παρὰ μόνον ὅταν συγκατένευσεν αὕτη νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὰ ἐρωτήματά του (*Παυσ.* X, 13, 8). Α. Θ. Σ.

Ξενοκλείδης. Κορίνθιος ναύαρχος, υἱὸς τοῦ Εὐθυκλέους, ἀποσταλεὶς τῷ 432 π. Χ. κατὰ τῆς Κερκύρας, ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ἐξ 150 πλοίων συμμαχικοῦ στόλου τῶν Κορινθίων (*Θουκ.* A, 46). Τῷ 425 π. Χ. ἀνευρίσκομεν αὐτὸν εἰς Ἀμβρακίαν σύμμαχον τῶν Κορινθίων μετὰ 300 ὁπλοφόρων στρατιωτῶν. Α. Θ. Σ.

— **Ξενοκλείδης**. Ποιητὴς Ἀθηναῖος, σύγχρονος καὶ φίλος τοῦ Δημοσθένους, εἷς τῶν ἐραστῶν τῆς περιφήμου ἑταίρας Νεαίρας ἐν Κορίνθῳ (*Δημοσθ.* 1353). Α. Θ. Σ.

— **Ξενοκλείδης**. Πατὴρ τοῦ ἐξ Ἡραίας τῆς Ἀρκαδίας ὀλυμπιονίκου Νικοστράτου.

ξενοκληρία ἀπόδοσις τοῦ γαλλικοῦ droit d'aubaine· ἡ κληρονόμησις τῶν ξένων.

— **ξενοκληρίας δικαίωμα** (jus albinagii, droit d'aubaine). Ἐκαλοῦντο οὕτω κατὰ τὸν μεσαίωνα τὸ δικαίωμα του ἡγεμόνος, ὅπως κληρονομῇ τὸν ἐν τῷ κράτει του ἀποβιοῦντα ἀλλοδαπόν, ἀπολειομένων πάντων τῶν ἐκ διαθήκης ἢ ἐξ ἀδιαθέτου νομίμων κληρονόμων αὐτοῦ. Τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐξέλιπε σὺν τῷ χρόνῳ. Νῦν πάντα τὰ πεπολιτισμένα κράτη θεωροῦν ἀνήθικον καὶ ἀδικαιολόγητον τὸ τοιοῦτον δικαίωμα, πανταχοῦ δὲ οἱ ξένοι ἀπολαύουν τῶν αὐτῶν, ὧν καὶ οἱ ἰθαγενεῖς δικαιωμάτων, πλὴν ἐπουσιωδῶν τινων ἐξαιρέσεων.

Ξενοκλῆς. Ἀθηναῖος, τραγικὸς ποιητής, υἱὸς τοῦ Καρκίνου, γενάρχου ὁλοκλήρου οἰκογενείας ὀρευτῶν καὶ τραγικῶν ποιητῶν, νικήσας τὸν Εὐριπίδην τῷ 415 π. Χ. ἐν ποιητικῷ ἀγῶνι διὰ τῆς τετραλογίας του «Οἰδίπους—Λυκάων—Βάκχαι—Ἀθάμας», μὴ διασωθείσης. Διακωμῳδεῖται ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους, ὅστις ἀποκαλεῖ αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν «λαλίστατα μειρακύλλια» (*Βάτρ.* 89). Ὁ δὲ Αἰλιανὸς περὶ τοῦ ποιητικοῦ τούτου διαγωνισμοῦ γράφει τὰ ἑξῆς: «Ἦ ἀνόητοι ἦσαν οἱ τῆς ψήφου κύριοι καὶ ἀμαθεῖς καὶ πόρρω κρίσεως ὀρθῆς, ἢ ἐδεκάσθησαν. Ἄτοπον δὲ ἑκάτερον καὶ Ἀθηναίων ἥκιστα ἄξιον» (Ποικ. Ἱστορ. II, 8). Κατέλιπε υἱὸν *Καρκίνον τὸν νεώτερον*, ἀναδειχθέντα ἐπιφανέστερον τοῦ πάππου του. Α. Θ. Σ.

— **Ξενοκλῆς**. Υἱὸς τοῦ Σοφοκλέους, πατὴρ τῆς Ἀκεστίου, ἀξιωθεὶς τοῦ μεγάλου κατὰ τὴν τελετὴν τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων ὑπουργήματος τοῦ δᾳδούχου (*Παυσ.* A, 37, 1). Α. Θ. Σ.

— **Ξενοκλῆς**. Ἀθηναῖος ἀρχιτέκτων, Χολαργεὺς τὸν δῆμον, σύγχρονος τοῦ Περικλέους, συμπληρώσας, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ σχεδίου τοῦ Ἰκτίνου, τὸν Ἐλευσῖνι Τελεστήριον μεταξὺ τῶν ἐτῶν 456 καὶ 432 π. Χ. (*Πλουτάρχ.* Περικλ. 13). Α. Θ. Σ.

— **Ξενοκλῆς**. Στρατηγὸς τῶν Λακεδαιμονίων, μεγάλως ἐκτιμώμενος ὑπὸ τοῦ Ἀγησιλάου. Ἀποσταλεὶς τῷ 395 π. Χ. πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ Λυσάνδρου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ὡς συμβούλων τοῦ Ἀγησιλάου εἰς τὴν κατὰ τῆς Ἀσίας ἐκστρατείαν αὐτοῦ, ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ ἱππικοῦ. Τὸ ἑπόμενον ἔτος, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Ἀγησιλάου εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀπεστάλη μετὰ τοῦ συστρατήγου του Σκύθου εἰς Λάρισαν ἵνα προτείνῃ εἰρήνην, ἀλλ' οἱ Λαρισαῖοι ἐκράτησαν ἀμφοτέρους, ἐλευθερώσαντες αὐτοὺς ἀμέσως διὰ συνθήκης (*Ξενοφ.* Ἑλλην. III, 4, 20). Α. Θ. Σ.

— **Ξενοκλῆς**. Ταμίας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, παρὰ τοῦ ὁποίου ἔλαβεν ὁ Πατροκλῆς, στρατηγὸς καὶ ναύαρχος Σελεύκου τοῦ A', βασιλέως τῆς Συρίας, τὴν περιγραφὴν τῶν χωρῶν, διὰ τῶν ὁποίων διῆλθεν ὁ Ἀλέξανδρος (*Στράβ.* B, 69). Α. Θ. Σ.

— **Ξενοκλῆς**. Ἀρκὰς ὀλυμπιονίκης ἐκ Μαινάλου, νικήσας εἰς ἀγῶνας πάλης παίδων. Τούτου ἀνδριάς ὑπῆρχεν ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἔργον τοῦ Πολυκλείτου, τὸν ὁποῖον εἶδεν ὁ περιηγητὴς Παυσανίας (VI, 9, 2). Α. Θ. Σ.

— **Ξενοκλῆς ὁ Ἀδραμυττηνός**. Περίφημος ῥήτωρ ἐξ Ἀδραμυττίου τῆς Μ. Ἀσίας, τοῦ ὁποίου ἐξόχως ῥητορικὴ δεινότης ἐξήσχυνεν, ὅταν πρὸ τῆς συγκλήτου τῆς Ῥώμης ὑπερήσπιζε τὴν ἐπαρχίαν Ἀσίαν κατὰ τῶν κατηγορούντων ὅτι διέκειτο φιλικῶς πρὸς τὸν Μιθριδάτην (*Στράβ.* XIII, 614).

Ἐξετιμᾶτο ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος, ὅστις εὑρίσκετο εἰς στενὰς σχέσεις μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐν Ἀσίᾳ διαμονήν του τῷ 78 π. Χ. Α. Θ. Σ.

ξενοκοιμοῦμαι δημοτ., κοιμῶμαι εἰς ξένην οἰκίαν ἐπ' ἀφροδισιασμῷ: «φεύγει ἀπὸ τὸ σπίτι του καὶ ξενοκοιμᾶται».

ξενοκομεῖον μέρος πρὸς περίθαλψιν ξένων.

ξενοκουρίτης ὁ ἐν ξένῃ μονῇ καρεὶς μοναχός.

«Ξενοκράτειον». Παρθεναγωγεῖον ἐν Μεσολογγίῳ, καὶ νοσοκομεῖον ἐν Βουκουρεστίῳ.

Ξενοκράτης ὁ Ἀφροδισιεύς. Ἰατρὸς καὶ ἄνθρωπος κατὰ Γαληνὸν περίεργος ἱκανῶς καὶ γοητείας μὴ ἀπηλλαγμένος (XI, 793), ζήσας περὶ τὸ 70 μ. Χ. Ὑπῆρξεν ἐξηγητὴς τῶν τοῦ Πλάτωνος δογμάτων (*Γαλ.* XIX. 226) καὶ συγγραφεὺς ἔργου ὑπὸ τὸν τίτλον: «Περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ζῴων τροφῆς», οὗτινος τμῆμα, τὸ «Περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἐνύδρων τροφῆς», διεσώθη μέχρις ἡμῶν, ἐκδοθὲν πλήρως τὸ πρῶτον ὑπὸ Franzins (Λιψ. 1774), εἶτα ἐπιμελέστατα ὑπὸ Ἀδαμαντίου Κοραῆ (Παρίσ. 1814) καὶ κατόπιν ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν «Phys. et med. graec. min.» ὑπὸ Ideler (Λιψ. 1841, τόμ. I, σελ. 121). Οὗτος, παρὰ τὸ ἔργον τοῦτο, καθ' ἃ βεβαιοῖ ὁ Γαληνός, ἔγραψε καὶ «Ὀνομασίας τῶν φαρμάκων» (XIX, 105). Ὑπεδείκνυε τὴν χρῆσιν ἐγκεφάλου καὶ σαρκῶν καὶ ἥπατος ἀνθρώπου πρὸς θεραπείαν διαφόρων παθῶν, ὡς καὶ ὀστῶν, καυθέντων ἢ ἀκαύστων, καὶ αἵματος. Ἀλλὰ μετ' ἀποτροπιάσεως ὁμιλεῖ ὁ Γαληνὸς περὶ τοῦ συνιστωμένου ὑπ' αὐτοῦ ἱδρῶτος καὶ οὔρου καὶ καταμηνίων γυναικὸς καὶ κόπρου καὶ ῥύπου τοῦ ὠτός, ἅτινα θεωρεῖ «ἀσελγῆ καὶ βδελυρὰ» (XII 248). Συνηγαγε τούτου διεσώθησαν παρὰ Γαληνῷ καὶ Ὀρειβασίῳ. Κοριάνδου σπέρματα λαμβανόμενα, ἐθεώρει ὁ Ξενοκράτης, καθ' ἃ ἀναφέρεται παρὰ Macer Floridus (984), ὡς ἐπέχοντα τὰ ἔμμηνα τῆς γυναικός. ΑΡ. Π. Κ.

— **Ξενοκράτης**. Γλύπτης ἐκ τῆς σχολῆς τοῦ Λυσίππου, γράψας περὶ χαλκῶν ἀνδριάντων καὶ τορευτικῆς (*Plin.* Nat. hist. 34,83 καὶ 35,68).

— **Ξενοκράτης ὁ Χαλκηδόνιος**. Εἷς ἐκ τῶν πρώτων μαθητῶν τοῦ Πλάτωνος, γεννηθεὶς ἐν Χαλκηδόνι τῷ 394 π. Χ. Τῷ 339 διεδέχθη τὸν Σπεύσιππον εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἀκαδημίας καὶ ἀφοῦ ἐδίδαξεν ἐπὶ εἴκοσι πέντε συνεχῆ ἔτη ἀπέθανε τῷ 314. Δὲν διεκρίνετο μὲν ἐπὶ εὐγλωττίᾳ καὶ κομψότητι, ἀλλ' ἦτο ὑψηλόφρων, αὐστηρῶν ἠθῶν, μετριοπαθής, ἀνιδιοτελὴς καὶ ἀφωσιωμένος εἰς τὸν διδάσκαλόν του. Ἐν Ἀθήναις, καίτοι ξένος, ἀπέλαυε μεγάλης ἐκτιμήσεως, διὰ τοῦτο δ' ἀπεστάλη μετὰ τοῦ Φωκίωνος ὡς πρέσβυς παρὰ τῷ Φιλίππῳ. Ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας τῷ ἐδώρησε πεντήκοντα τάλαντα, ἀλλ' αὐτὸς τὰ ἀπέκρουσε, παρὰ τὴν πτωχείαν του, ἥτις δὲν τῷ ἐπέτρεπε οὔτε τὰ νενομισμένα ξενικὰ τέλη νὰ καταβάλλῃ εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον τῶν Ἀθηνῶν.

Ὡς φιλόσοφος δὲν ἔχει μεγάλην ἀξίαν. Περιορίζετο εἰς τὸ νὰ ἑρμηνεύῃ τὰς ἀντιλήψεις τοῦ Πλάτωνος διὰ τῶν μαθηματικῶν τύπων τῆς πυθαγορείου σχολῆς. Οὕτω, κατ' αὐτόν, ὁ θεὸς καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου εἶναι ἡ μονὰς καὶ ἡ δυάς· ἡ μονάς, ἥτις ἀποκαλεῖται καὶ πατὴρ τῶν θεῶν, λόγος, περιττὸς ἀριθμός, ἄρχει ἐν τῷ οὐρανῷ· ἡ δυάς, μήτηρ τῶν θεῶν, θῆλυς θεός, προΐσταται τῆς πλαγίας κινήσεως τῶν πλανητῶν. Ἀμφότεραι αἱ θεότητες αὗται ἐγέννησαν τὸν οὐρανὸν καὶ τοὺς ἑπτὰ πλανήτας. Ἡ καθαρὰ νόησις, ἥτις ἐδημιούργησε τὸν κόσμον, ἡ οὐσία τῶν ἰδεῶν ἢ θεία φύσις συγκρίνεται πρὸς ἰσόπλευρον τρίγωνον, διότι εἶναι πανταχοῦ ὁμοία ἑαυτῇ. Τὰ θνητὰ ἐκπροσωποῦνται ὑπὸ σκαληνοῦ τριγώνου, τὰ δὲ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἄκρων ὄντα παρίστανται διὰ τοῦ ἰσοσκελοῦς τριγώνου (δαίμονες, ἄϋλοι δυνάμεις κλπ.). Ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ εἶναι ἀριθμός, ὅστις κινεῖται μόνος του. Ἐν ἑνὶ λόγῳ ὁ Ξενοκράτης ἐπιχειρεῖ νὰ ἐπεκτείνῃ εἰς τὰ ὄντα καὶ τὰς ἰδέας καθόλου τὴν ἀφομοίωσιν, τὴν ὁποίαν εἰσάγει ὁ Πλάτων μεταξὺ τῶν ὑλικῶν στοιχείων καὶ τῶν γεωμετρικῶν μορφῶν. Ἀλλ' ἡ ἀφομοίωσις αὕτη δὲν προχωρεῖ μέχρι ταυτισμοῦ ἢ συγχύσεως τῶν ἀριθμῶν πρὸς τὰ πράγματα. Οὕτω ὁ θεὸς δὲν εἶναι μόνον μονάς· εἶναι νόησις ἐνεργητική, ἧς ἡ σκέψις εἰσδύει εἰς τὸ σύμπαν καὶ ἐκδηλοῦται ἀκόμη καὶ εἰς τὰ ἐστερημένα λόγου ζῷα, ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐνστίκτου. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Πλάτων παρουσιάζει τοὺς ἀριθμοὺς ὡς ἐνδιάμεσον τι μεταξὺ τῶν φθαρτῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἰδεῶν, ὁ Ξενοκράτης τοὺς θέτει ἐπὶ αὐτοῦ, ἐφ' οὗ καὶ τὰς ἰδέας, ἐπιπέδου ἢ τείνει νὰ ἐξαλείψῃ πᾶσαν διαφορὰν μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἐκείνων. Ἐκ τούτου ἕπεται ὅτι, ἐφ' ὅσον ὁ νοητὸς κόσμος τελεῖ εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν πρὸς τὸν αἰσθητόν, οὗτος δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς κατωτέρα ἁπλῶς βαθμὶς τοῦ πρώτου καὶ ἡ προοδευτικὴ σειρὰ τῶν ἀριθμῶν ὡς πιστὴ ἔκφρασις τῶν σχέσεων τῶν ὄντων. Δι' ὃ καὶ ὁ Ξενοκράτης ποιεῖται διάκρισιν μεταξὺ ἑνὸς ὑπάτου Διὸς (=οὐσίας τῶν ἰδεῶν) καὶ ἑνὸς νεάτου Διός, ἑδρεύοντος ἐν τῇ σελήνῃ. Τοιουτοτρόπως ὁ Ξενοκράτης διὰ τῶν θεωριῶν του εἶναι μέχρι τινὸς πρόδρομος τοῦ νεοπλατωνισμοῦ. Ἐπειδὴ κάθε σῶμα ἔχει ἰδίαν ὕπαρξιν, ἥτις δύναται νὰ παρασταθῇ διὰ γεωμετρικῆς εἰκόνος, δι' εἰδικοῦ τριγώνου, κατέληγεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὑπάρχουν καὶ τρίγωνα ἀόρατα, συνεπῶς δὲ καὶ γραμμαὶ ἀόρατοι.

Ἡ ἠθικὴ τοῦ Ξενοκράτους εἶναι μᾶλλον πρακτικὴ ἢ θεωρητική. Προσεπάθει νὰ ταυτίσῃ τὴν εὐδαιμονίαν πρὸς τὴν ἀρετήν, ὑποστηρίζων ὅτι ἡ πρώτη εἶναι συνέπεια τῆς δευτέρας, ταυτοχρόνως ὅμως δὲν ἠρνεῖτο ὅτι πλήρης εὐδαιμονία εἶναι ἀνέφικτος, συνίστα δὲ προτίμησιν τῶν ἀγαθῶν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν τοῦ σώματος. Μαθηταὶ τοῦ Ξενοκράτους ὑπῆρξαν ὁ Πολέμων καὶ ὁ Ἀρκεσίλαος. Θ. Π.

ξενοκρατία (ἡ)· τὸ νὰ κρατῶσι, νὰ εἶναι κύριοι τόπου τινὸς οἱ ξένοι.

ξενοκρατοῦμαι (—*έομαι*)· κρατοῦμαι, κυριαρχοῦμαι ὑπὸ ξένων· || ἀρχ., κυριαρχοῦμαι, κατέχομαι ὑπὸ ξενικῶν, μισθοφορικῶν στρατευμάτων.

Ξενοκρίτη. Σύζυγος τοῦ Ἀριστοδήμου τοῦ Ἀριστοκράτους, τυράννου τῆς ἐν Καμπανίᾳ Κύμης, περὶ τὸ 500 π. Χ., συνεργήσασα κατά τινας μετὰ τῶν κατ' αὐτοῦ δυσηρεστημένων Κυμαίων εἰς τὸν φόνον αὐτοῦ. Α. Θ. Σ.

Ξενόκριτος. Λυρικὸς ποιητὴς ἐκ τῶν Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν τῆς Κάτω Ἰταλίας, τυφλὸς ἐκ γενετῆς κατὰ τὴν παράδοσιν (*Ἡρακλ. Ποντ.* Περὶ Πολιτ. 29) καὶ σύγχρονος τοῦ Στησιχόρου. Ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου (Περὶ Μουσ. 10) καλεῖται «ἡγεμὼν καὶ εἰσηγητὴς τῆς δευτέρας καταστάσεως τῶν περὶ τὴν μουσικὴν ἐν Σπάρτῃ», ἤτοι τῆς δευτέρας περιόδου, πρώτης θεωρουμένης τῆς ἀπὸ τοῦ Λεσβίου Τερπάνδρου ὁρμηθείσης. Κατά τινας θεωρεῖται ὡς ὁ ἐπινοήσας τὴν «Λοκρικὴν ἁρμονίαν». Α. Θ. Σ.

— **Ξενόκριτος**. Θηβαῖος γλύπτης, ἀγνώστου ἐποχῆς, ὅστις ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ πατριώτου του Εὐβίου κατεσκεύασεν ἄγαλμα τοῦ Ἡρακλέους Προμάχου ἐκ λευκοῦ μαρμάρου διὰ τὸ ἐν Θήβαις ἱερὸν τοῦ ἥρωος (*Παυσ.* IX, 11, 4). Α. Θ. Σ.

— **Ξενόκριτος ὁ Σικυώνιος**. Σικυώνιος τὴν πατρίδα, εἷς τῶν τεχνιτῶν τῶν ἀλεξανδρινῶν χρόνων, οἵτινες συνεδύαζον τὴν ἄσκησιν τῆς τέχνης πρὸς συγγραφικὰς ἐργασίας περὶ τέχνης καὶ τεχνιτῶν. Α. Θ. Σ.

ξενολατρεία (ἡ)· ἡ πρὸς τοὺς ξένους λατρεία, ἡ ἄκριτος ἀποδοχὴ παντὸς ὅ,τι εἶναι ξενικόν, ἡ πρὸς τὰ τῶν ξένων ὑπερβολικὴ εὐλάβεια.

ξενόλιθος (ὁ) (Xenolith) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν πυριτικὸν ἅλας του ἀργιλλίου. Ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ *σιλλιμανίτου*, εἰς ἰνώδη συσσωματώματα ἀπαντῶσαν παρὰ τὴν Πετρούπολιν. Γ. Β.

ξενολόγημα (τό)· ξένος λόγος, ξένη λέξις.

ξενολογία (ἡ)· στρατολογία ξένων μισθοφόρων.

ξενολόγιον (τό)· στράτευμα ἐκ ξένων μισθοφόρων.

ξενολόγος (ὁ)· ὁ συλλέγων ξένους, ὁ στρατολογῶν ξενικὰ στρατεύματα (ἀρχ.).

ξενομανής (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ ἐμμανῶς πρὸς τοὺς ξένους προσηλωμένος, ὁ ἀκρίτως ἀποδεχόμενος τὰ τῶν ξένων, ὁ ἐπτοημένος πρὸς τὰς συνηθείας τῶν ξένων.

ξενομανία (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ *ξενομανοῦς* (βλ. λ.), ἡ πρὸς τὰ τῶν ξένων ὑπερβολικὴ προσήλωσις.

Ξενομήδης. Ἕλλην ἱστοριογράφος, ζήσας κατὰ τὸν Ε' π. Χ. αἰῶνα, ὀλίγον πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἀναφερόμενος ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως μετὰ τοῦ Ἑλλανίκου, Δαμάστου καὶ Ξάνθου τοῦ Λυδοῦ. Α. Θ. Σ.

ξενόμορφος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων ξένην, μὴ οἰκείαν πρὸς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, μορφήν, *ἀντίθ. ἰδιόμορφος*.

—*[Ὀρυκτολ.] Ξενόμορφα* ἢ *ἀλλοτριόμορφα* ὀνομάζονται τὰ ὀρυκτά, τὰ ὁποῖα, ὅταν ἀναπτύσσωνται εἰς συσσωματώματα μετ' ἄλλων ὀρυκτῶν, δὲν παρουσιάζουν ἰδίαν κρυσταλλικὴν μορφήν. Ὁ *ξενομορφισμὸς* εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν *ἰδιομορφισμόν*, παρατηρεῖται δὲ συνήθως εἰς τὰ συσσωματώματα τῶν ὀρυκτῶν, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν συστατικὰ τῶν πετρωμάτων, καὶ ὀφείλεται εἰς τὴν χρονικὴν σειρὰν κρυσταλλώσεως αὐτῶν. Τὰ ὀρυκτολογικὰ δηλαδὴ συστατικὰ τῶν πετρωμάτων, τὰ ὁποῖα ἐκρυσταλλώθησαν ταχύτερον, ἀνεπτύχθησαν ἐλευθέρως καὶ παρουσιάζουν ὡς ἐκ τούτου ἰδιόμορφα, ἐνῷ ἀντιθέτως ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐκρυσταλλώθησαν βραδύτερον, πληροῦν τὰ ἐνδιάμεσα κενὰ καὶ ἐμφανίζονται ξενόμορφα. Γ. Β.

Digitized by Google

ξένον (τὸ) *[Χημ.]*. Χημικὸν στοιχεῖον, σύμβολον X καὶ ἀτομικὸν βάρος 130,2. Εἶναι ἀέριον ἀδρανές, ἀπαντῶν εἰς τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα μεταξὺ τῶν καλουμένων, λόγῳ τῆς ἀδρανείας των, *εὐγενῶν ἀερίων*. Εἰς τὸν ἀέρα εὑρίσκεται εἰς ἐλαχίστην ποσότητα 0,00001 % (ἢ κατ' ἄλλους 0,0000006 %) καὶ ἀποτελεῖ τὸ ὀλιγώτερον πτητικὸν συστατικὸν αὐτοῦ. Τήκεται εἰς —140° καὶ βράζει εἰς —109°,1. Σ. Γ.

ξενοπελτὶς (ἡ) (Xenopeltis) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἑρπετῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὀφιδίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *βοϊδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν Ἰάβαν. Δ. Ν. Π.

Ξενοπὸλ (Xenopol), *Α. Δ.* Ρουμᾶνος ἱστορικός, συγγραφεὺς καὶ φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1847 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1920. Ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς ἐν Μολδαυΐᾳ καὶ κατόπιν ἐν τοῖς πανεπιστημίοις τοῦ Βερολίνου καὶ τοῦ Γκίσσεν νομικὰ καὶ φιλοσοφίαν. Μέχρι τοῦ 1883 ἐχρημάτισε δικηγόρος, κατόπιν δὲ διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ἰασίου. Τῷ 1896 ἐξελέγη μέλος τῆς Ρουμανικῆς Ἀκαδημίας καὶ κατόπιν ἐγένετο ἀντεπιστέλλον μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας. Ἐκτὸς δημοσιευμάτων τινων οἰκονομικοῦ περιεχομένου («Οἰκονομικαὶ μελέται» 1882, «Ἡ χρηματιστικὴ κατάστασις τῆς Ρουμανίας» 1887 κ.ἄ.) καὶ τινων φιλολογικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν μονογραφιῶν του, ὅλα τὰ ἄλλα ἔργα του εἶναι ἱστορικοῦ καὶ φιλοσοφικοῦ χαρακτῆρος. Κατ' ἀρχὰς ἐξέδωκε διδακτικὰ ἐγχειρίδια, κατόπιν δὲ ἐδημοσίευσε τὸ μέγα δίτομον ἔργον του «Πόλεμοι μεταξὺ τῶν Ρώσων καὶ τῶν Τούρκων καὶ συνέπειαί των ἐπὶ τῶν ρουμανικῶν χωρῶν», ὅπερ ἔσχε τεραστίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν τῆς πολιτικῆς σκέψεως ἐν Ρουμανίᾳ. Τῷ 1884 ὁ Ξενοπὸλ ἠσχολήθη μὲ τὸ πρόβλημα τοῦ ρουμανικοῦ μεσαίωνος καὶ ἐξέδωκε τὸ ἔργον: «Οἱ Ρουμᾶνοι κατὰ τὸν μεσαίωνα· ἓν ἱστορικὸν αἴνιγμα» (1885), μεταφρασθὲν καὶ εἰς τὴν γαλλικήν. Ἄλλα ἔργα τοῦ Ξενοπὸλ εἶναι: «Ἱστορία τῶν Ρουμάνων τῆς Τραϊανῆς Δακίας» (1885—1893, τόμ. 6), μεταφρασθὲν καὶ εἰς τὴν γαλλικὴν εἰς δύο τόμους, «Περὶ τοῦ πρώτου σχεδίου τοῦ μολδαυϊκοῦ συντάγματος κατὰ τὸ 1882» (1897), «Γενεαλογία τῆς οἰκογενείας Καλλιμάχου», «Ὁ ἐπιστημονικὸς χαρακτὴρ τῆς ἱστορίας» (1900), «Βασικαὶ ἀρχαὶ τῆς ἱστορίας» (1895 καὶ γαλλιστὶ 1892), τοῦ ὁποίου ἡ νέα ἔκδοσις φέρει τὸν τίτλον «Ἡ θεωρία τῆς ἱστορίας» (1908), «Ἡ ὑπόθεσις ἐν τῇ ἱστορίᾳ» (ὑπόμνημα ὅπερ ἀνέπτυξεν ἐν τῷ «Συνεδρίῳ τῆς συγκριτικῆς ἱστορίας» κατὰ τὰ ἔτη 1900 ἐν Παρισίοις, 1901 ἐν Μακὸν καὶ 1902 ἐν Παρισίοις), «Ἡ ψυχολογία καὶ ἡ ἱστορία» (1901), «Ἡ βασιλεία τοῦ πρίγκιπος Ἀλεξάνδρου Κούζα» (1904), «Ἡ αἰτιότης ἐν τῇ ἱστορίᾳ» (1904), «Ὁ χαρακτὴρ τῆς ἱστορίας» (1904), «Τὸ ἀσυνείδητον ἐν τῇ ἱστορίᾳ» (1906), «Ὁ ρόλος τοῦ πολέμου ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ πολιτισμοῦ» (1907), «Εἶναι ἡ ἱστορία ἐπιστήμη;» (1908) κτλ. Θ. Π.

ξενοπολίτης (ὁ)· ὁ ἀνήκων εἰς ξένην πόλιν.

Ξενόπουλον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κραναίας τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος, εἰς ἣν ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἀνδριολάτα, Καμπιτσάτα* καὶ *Καπανδρίτι*. Κάτοικοι (1928) 584. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον.

Ξενόπουλος, *Γρηγόριος*. Σύγχρονος Ἕλλην διηγηματογράφος, θεατρικὸς συγγραφεύς, μυθιστοριογράφος καὶ κριτικός, γεννηθεὶς ἐν Φαναρίῳ Κωνσταντινουπόλεως τῷ 1867, ἐκ πατρὸς Ζακυνθίου καὶ Φαναριωτίσσης μητρός. Παιδιόθεν ἐνετράφη ἐν Ζακύνθῳ, ἔνθα ἐπεράτωσε καὶ τὰς γυμνασιακὰς σπουδάς. Ἐγκατασταθεὶς ἀπὸ τοῦ 1883 ἐν Ἀθήναις, ἠκολούθησεν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ πλήρεις φυσικομαθηματικὰς σπουδάς, ἐνωρίτατα ὅμως ἐτράπη περὶ τὴν λογοτεχνίαν. Ἐμφανισθεὶς εἰς τὰ νεοελληνικὰ γράμματα κυρίως ἀπὸ τοῦ 1885, ὑπῆρξε μέχρι σήμερον ὁ πολυγραφώτατος τῶν συγχρόνων, ἀσχοληθεὶς μὲ πᾶν εἶδος τοῦ καλλιτεχνικοῦ λόγου, ἐκτὸς τῆς ποιήσεως. Διετέλεσεν ἀρχισυντάκτης, ὑπὸ τὸν Γ. Δροσίνην, τῆς εἰκονογραφημένης «Ἑστίας» (1890—1895), ἀκολούθως δ' ἐπὶ βραχὺ διευθυντὴς αὐτῆς, ἔπειτα δὲ (1896) ἀρχισυντάκτης τῆς «Διαπλάσεως τῶν Παίδων». τὴν ὁποίαν καὶ συντάσσει μέχρι σήμερον. Συνειργάσθη εἰς πάντα σχεδὸν τὰ ἑλληνικὰ ἔντυπα τῆς πεντηκονταετίας, περιοδικά, ἐφημερίδας, λευκώματα, ἐπετηρίδας, τοῦ ἔσω καὶ τοῦ ἔξω ἑλληνισμοῦ, ἰδιαιτέρως δ' εἰς τὰ «Παναθήναια» (1900—1912) καὶ τὴν ἐφημερίδα «Ἔθνος» (1913—1931), ἔνθα ἐδημοσίευσε τὰ πλεῖστα τῶν κοινωνικῶν του μυθιστορημάτων. Τὸ σύνολον τοῦ ἔργου του ἤρχισεν ἐκδίδων ἀπὸ τοῦ 1919 ὁ ἐκδότης Ἰ. Δ. Κολλάρος, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἅπαντα Γρηγορίου Ξενοπούλου». Ὁ συγγραφεὺς ἔτυχε τῷ 1912 τοῦ παρασήμου τοῦ ἀργυροῦ σταυροῦ τοῦ Σωτῆρος, τῷ δὲ 1922 τοῦ ἐθνικοῦ ἀριστείου Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν. Τῷ 1929 ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τῷ δὲ 1931 ἐξελέγη ἀκαδημαϊκὸς καὶ πρόεδρος τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου.

Ἔργα τοῦ Ξενοπούλου, ἐκδοθέντα εἰς ἰδιαίτερα βιβλία ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τέλους τοῦ 1931, εἶναι τὰ κατωτέρω: *Διηγήματα*: «Τὸ τριακοσιόδραχμον ἔπαθλον» (1885), «Ἄνθρωπος τοῦ κόσμου», «Νικόλας Σιγαλός», «Στρατιωτικὰ διηγήματα», «Μητρυιά», «Διηγήματα, σειρὰ πρώτη», «Διηγήματα, σειρὰ δευτέρα», «Διηγήματα, σειρὰ τρίτη» «Ὁ κακὸς δρόμος», «Ἔρως ἐσταυρωμένος κι' ἄλλα διηγήματα», «Πετριὲς στὸν Ἥλιο κι' ἄλλα διηγήματα», «Τὸ ζακυθινὸ μαντήλι κι' ἄλλα διηγήματα», «Ἱστορία μιᾶς χωρισμένης», «Οἱ ἐρωτευμένοι κι' ἄλλα διηγήματα», «Ὁ τρελλὸς μὲ τοὺς κόκκινους κρίνους», «Ἡ ἀναθρεφτή». *Μυθιστορήματα:* «Μαργαρίτα Στέφα» ἠθογραφία, «Ὁ κόκκινος βράχος», «Ἡ τιμὴ τοῦ ἀδελφοῦ», «Ὁ πόλεμος», «Λάουρα», «Ἰσαβέλλα», «Ἡ ἀδελφούλα μου», «Ἀφροδίτη», «Ὁ κόσμος κι' ὁ κοσμᾶς», «Ἡ τρίμορφη γυναῖκα», «Ἀναδυομένη», «Τὸ κορίτσι ποὺ σκοτώνει», ἡ κοινωνικὴ τριλογία: «Πλούσιοι καὶ φτωχοί», «Τίμιοι καὶ ἄτιμοι», «Τυχεροὶ καὶ ἄτυχοι», «Ὁ κοσμάκης» εἰς τέσσαρα αὐτοτελῆ μέρη: «Τὸ πρωτοξύπνημα», «Τὸ κέντρον», «Τελευταῖα ἄκρα», «Ὁ γυρισμός», «Ὁ κατήφορος», «Ἀνάμεσα σὲ τρεῖς γυναῖκες». *Κριτικαὶ μελέται* κλπ. «Ἡ λέξη μαλλιαρός», «Ἡ κωμῳδία τοῦ ἀριστείου», «Στάχυα καὶ παπαρποῦνες», «Εὐάγγελος Παντόπουλος», «Οἱ Παράσχοι». *Θεατρικὰ αὐτοῦ ἔργα ἐπαίχθησαν τὰ ἑξῆς*: *Κωμῳδίαι*: «Ὁ ψυχοπατέρας» (ψυχογραφία-Αὔγουστος τοῦ 1895) μονόπρακτον, «Ἡ κωμῳδία τοῦ θανάτου» τρίπρακτος σάτιρα (1897), «Ὁ πειρασμός», τετράπρακτος ἠθογραφία (1910), «Ἡ μονάκριβη» τρίπρακτος ψυχογραφία (1912), «Τὸ ζευγάρωμα» τρίπρακτος εἰδυλλιακὴ κωμῳδία (1913), «Τὸ φιόρο τοῦ Λεβάντε» τρίπρακτος ἠθογραφία (1914), «Ἡ κεφαλὴ τῆς Μεδούσης», μονόπρακτος (1914), «Ὁ ἔρως θριαμβεύει», τρίπρακτος ἱστορικὴ κωμῳδία (1915), «Ἡ ἀπογραφή», μονόπρακτος (1917), «Καβαλλερία Ποπολάνα», μονόπρακτος ἠθογραφία (1918), «Μαριτάνα», τρίπρακτος (1923). *Φάρσαι*: «Στὴν παγίδα», μονόπρακτος ψυχογραφία (1913), «Δὲν εἶμ' ἐγώ», τρίπρακτος φιλοσοφικὴ σάτιρα (1915), «Ντέτεκτιβ ἢ ἡ μέθοδος», ἀστυνομικὴ σάτιρα τρίπρακτος (1915). *Δράματα*: «Ὁ τρίτος», δίπρακτος ψυχογραφία (1895), «Τὸ μυστικὸ τῆς Κοντέσσας Βαλέραινας», τρίπρακτον ἰδεολογικὸν δρᾶμα (1904), «Φωτεινὴ Σάντρη», τρίπρακτος ψυχογραφία (1908), «Στέλλα Βιολάντη», τρίπρακτον ἰδεολογικὸν δρᾶμα (1909), «Ραχήλ», τρίπρακτον ἱστορικὸν καὶ ἠθογραφικὸν (1909), «Ἀκτῖνες Ν», μονόπρακτος ψυχογραφία (1914), «Ἄλκης ὁ νέος», τετράπρακτος ψυχογραφία (1915), «Ἡ τιμὴ τοῦ ἀδελφοῦ» τετράπρακτον κοινωνιολογικόν, ρεαλιστικὸν καὶ ἠθογραφικὸν δρᾶμα (1916), «Τὸ ἀνθρώπινο», τρίπρακτο φιλοσοφικὸν (1922), «Ἡ τρίμορφη γυναῖκα», κοινωνιολογικὸν κινηματόδραμα (1924), «Ἡ Δίκη τοῦ Θανάση», ψυχογραφία τρίπρακτος (1925), «Χαῖρε, Νύμφη!», τρίπρακτον κοινωνιολογικὸν (1931), «Ὁ Ποπολάρος», ἱστορικὸν καὶ ἠθογραφικόν, τρίπρακτον. *Τραγωδίαι*: «Ψυχοσάββατο», μονόπρακτος μὲ «Ἰντερμέτζο» (1911), «Πεπρωμένα ἢ Ἰσαβέλλα», τρίπρακτος (1921). *Οἰκογενειακαὶ κωμῳδίαι* ἢ *comédies*: «Τὸ Χερουβείμ», τρίπρακτη ἀθηναϊκὴ (1911), «Πολυγαμία», ὁμοίως (1912), «Φοιτηταὶ» τρίπρακτος ἠθογραφία (1920). Πλὴν τούτων ἐξέδωκε καὶ εἰς δύο τόμους «Παιδικὸν Θέατρον», περιέχον πεντήκοντα περίπου πρωτότυπα καὶ διεσκευασμένα παιδικὰ θεατρικὰ ἔργα. Ἐκ τῶν θεατρικῶν του ἔργων ἐκινηματογραφήθη ἡ «Στέλλα Βιολάντη» (1931). Τὸ ἰντερμέτζο τοῦ «Ψυχοσάββατου» ἐμελοποιήθη ὑπὸ τοῦ Μαν. Καλομοίρη. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, πλῆθος ἀνεκδότων πρωτοτύπων καὶ κριτικῶν ἔργων δὲν ἐξεδόθησαν εἰσέτι εἰς βιβλία.

Μεταφράσεις τοῦ Ξενοπούλου ἀξιοσημείωτοι εἶναι ἡ «Μόννα Βάννα», τρίπρακτον δρᾶμα τοῦ Μάτερλιγκ (1905), ἡ «Βαρβάρα» («Βάρεγκα Ὀλέσσοβα», διασκευὴ ἐκ τοῦ μυθιστορήματος τοῦ Γκόρκυ), «Ἡ ἀνθὴ περρούκα», τρίπρακτος φάρσα, διασκευὴ ρωσσικοῦ διηγήματος (1908), διασκευασθὲν βραδύτερον εἰς λιμπρέττον ὀπερέττας ὑπὸ τοῦ Ξ. Ἀστεριάδου καὶ τονισθὲν ὑπ' αὐτοῦ (1919), «Ὁ Μοῦρογος» (τρίπρακτος κωμῳδία τοῦ H. Malin, 1917), «Ὁ πρίγκιψ φοιτητής» (μετάφρασις ἐκ τοῦ γερμανικοῦ τετραπράκτου «Halt-Heidelberg», 1921), «Ἡ ἐξαδέλφη μου» (κωμῳδία τετράπρακτος, διασκευὴ ἐκ τοῦ γαλλικοῦ μυθιστορήματος «Mon Oncle et mon Curé» τῆς F. de la Brète). Πλὴν αὐτῶν, μετέφρασε πλῆθος μυθιστορημάτων ἐκ τῆς ξένης διὰ τὴν «Διάπλασιν τῶν Παίδων» κατὰ τὸ διάστημα τῆς τριακονταετίας της. Τὰς πάσης φύσεως ὁμιλίας, διαλέξεις καὶ λόγους τοῦ συγγραφέως θὰ ἦτο ἔργον δυσχερὲς ν' ἀπαριθμήσῃ τις. Ἔργα τοῦ Ξενοπούλου μετεφράσθησαν συχνάκις εἰς ξένας γλώσσας (ὅπως ὁ «Κακὸς Δρόμος» ὑπὸ τοῦ E. Clément), αὐτοτελῶς εἴτε ἐν ἀνθολογίαις.

Ὁ Ξενόπουλος κυριώτατα ὑπῆρξεν ὁ «πατέρας τῆς θεατρικῆς δημοτικῆς» (Ψυχάρης), γενόμενος καὶ ἀπὸ ἀπόψεως θεμάτων, τύπων, τόπου καὶ χρόνου, ὁ ἀπὸ σκηνῆς εἰσηγητὴς τοῦ νεοελληνικοῦ ρεαλισμοῦ, καθ' ὃν χρόνον ἐπεκράτει εἰσέτι εἴτε τό, ἱστορικῆς ὑποθέσεως, λόγιον καὶ συχνάκις ἔμμετρον, δρᾶμα, εἴτε τυπικὴ τις εἰδυλλιακὴ ἠθογραφία. Τὴν τοιαύτην ἱστορικὴν μεταβολὴν τῆς θεατρικῆς παραδόσεως συνδέσας στενῶς πρὸς τὴν ἐμφάνισιν αὐτοῦ καὶ ἐξασφαλίσας αὐτὴν ὁπωσδήποτε, οὐχὶ δ' εὐχερῶς καὶ ταχέως, ἐτράπη ἀποτόμως πρὸς ὑποθέσεις ὑψηλοτέρας πως συλλήψεως, ἠθικῆς εἴτε ἰδεολογικῆς· μετὰ ταῦτα ὅμως προσηρμόσθη ἐπὶ μακρὸν (1905 — 1915) πρὸς πραγματιστικώτερα ἐπίπεδα, γράψας μακρὰν σειρὰν ἔργων, δραμάτων ἢ κωμῳδιῶν, εἴτε καθαρῶς δογματικῶν, εἴτε ἠθογραφικῶν ἀπὸ ἀπόψεως εὐρυτέρας· ἐπανῆλθε δὲ εἰς τὰς ἀρχικὰς αὐτοῦ κατευθύνσεις ἀπὸ τοῦ 1915, θεωρήσας ὅτι εἶχε μεσολαβήσει ἐν τῷ μεταξὺ ἱκανοποιητικὴ πρόοδος τῆς θεατρικῆς ἀγωγῆς. Τὰ δράματά του, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἴτε κινοῦνται περὶ τύπους ἐξαιρετικῆς ψυχοσυνθέσεως, εἴτε θίγουσιν ἰσχυρῶς συγχρόνους κοινωνιολογικὰς θέσεις, ἡ λύσις τῶν ὁποίων διαπνέεται πάντοτε ὑπὸ ἀνθρωπιστικῶν ἰδεῶν καὶ ἀρχῶν. Ἐναλλασσομένας πρὸς ταύτας ὁ συγγραφεὺς ἐξηκολούθησε συγγράφων καὶ πλείστας ἄλλας κωμῳδίας, comédies κλπ., αἵτινες συνεχίζουσι τὴν προηγουμένην περίοδον τοῦ ἔργου του ἐν τῷ παρόντι. Εἰς τὸ κοινωνιολογικὸν θέατρον εἰσῆλθεν ὁ Ξενόπουλος, γενόμενος ἤδη κοινωνιολόγος μυθιστοριογράφος χρόνον τινὰ προηγουμένως. Τὸ δὲ μυθιστόρημά του καὶ ἄλλως στενώτατα συνάπτεται πρὸς τὸ θέατρον αὐτοῦ, καθ' ὅσον πολυάριθμα τῶν ἰδίων μυθιστορημάτων ἐδραματοποίησε. Καὶ εἰς τὸ μυθιστόρημα, λόγῳ καὶ τοῦ σημαντικοῦ αὐτοῦ ὄγκου, ἡ συμβολὴ τοῦ Ξενοπούλου θεωρητέα ἰσοδύναμος πρὸς τὴν δραματικήν. Ἤρξατο δ' ἡ πεζογραφία του ἀπὸ πληθύος ἠθογραφικῶν διηγημάτων, μετὰ τὰ ὁποῖα ἐπροχώρησεν εἰς τὸ ἠθογραφικὸν ἐπαρχιακὸν ἔργον «Μαργαρίτα Στέφα». Ὁ Ξενόπουλος περιέγραψε τὴν Ζάκυνθον ἱστορικῶς, συναισθηματικῶς, ψυχογραφικῶς, κοινωνικῶς καὶ ποιητικῶς, συνεχίζων τὴν τοιαύτην κατεύθυνσιν καὶ μέχρι τοῦ νῦν. Ἀλλὰ τὸ κέντρον τοῦ κοινωνιολογικοῦ ἔργου τοῦ Ξενοπούλου ἐγένετο ἡ ἀστικὴ πρωτεύουσα. Σημαντικὴ εἶναι καὶ ἡ ψυχαναλυτικὴ αὐτοῦ θέσις, ὁμόφωνος πρὸς τὰς κρατούσας θεωρίας τοῦ πανσεξουαλισμοῦ. Τὸ θέμα τῆς κληρονομικῆς εὐγενείας, ἰσχυούσης μέχρις ἐσχάτων ἐν Ζακύνθῳ, ἀπετέλεσε βάσιν πλείστων ἔργων του, μὲ συμπέρασμα πάντοτε σοσιαλιστικοῦ περιεχομένου («Ποπολάρος», «Κοσμάκης», «Στέλλα Βιολάντη» καὶ ἀντιστρόφως: «Μινώταυρος», «Τερέζα Βάρμα Δακόστα» κλπ.).

Κεντρικώτερον καὶ κυριώτερον τύπον συνθέτει ἐν τῷ ἔργῳ του τὸν γυναικεῖον. Ἡ γυνὴ παρὰ τῷ Ξενοπούλῳ εἶναι σχεδὸν πάντοτε νεαρά, εὐειδὴς ἢ ὡραία, κόρη ἢ προσφάτως συνεζευγμένη, σφοδρῶς δὲ καὶ κατὰ κανόνα κινουμένη ὑπὸ τοῦ ἔρωτος. Ὁ ἔρως οὗτος παρουσιάζεται ὑπὸ πᾶσαν αὐτοῦ μορφήν, ἀπὸ τοῦ οὐρανίου μέχρι τοῦ πανδήμου, καὶ πρόξενος ἀφυπνίσεως τῆς ἠθικῆς τοῦ ἀτόμου ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ πτώσεων κοινωνικῶν καὶ ἐσωτερικῶν. Τὴν τοιαύτην ἀφθονίαν γυναικείων τύπων συμπληρώνει ἡ ἀδιαπαιδαγώγητος ἀφελής, ἡμιακοινώνητος κόρη, ἡ δρῶσα συνήθως ὑπὸ τὸ κράτος μοιραίων παρορμήσεων, πολλάκις ἀντιθέτων πρὸς τὴν πραγματικὴν αὐτῆς βούλησιν. Ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων, ὁ ἀνδρικὸς τύπος παρὰ τῷ Ξενοπούλῳ εἶναι δευτερεύων, μᾶλλον διακοσμητικός, εὐγενὴς τοὺς τρόπους, ἀλλὰ κατὰ βάθος ἀνεξιχνίαστος, ἡ δὲ ψυχολογία του εἶναι συνηθέστατα ποιητική. Ἀπὸ φιλοσοφικῆς ἀπόψεως ὁ Ξενόπουλος ἀνήκει εἰς τοὺς νατουραλιστὰς νεοέλληνας μυθιστοριογράφους· αἰσιόδοξος ἐπὶ τὸν τελικὸν θρίαμβον τοῦ ἀγαθοῦ, πεποιθὼς ἐπὶ τὸ δυνατὸν τῆς ἀγωγῆς, ἐπὶ τὸ εὐγενὲς καὶ ἐλεύθερον τοῦ ἀνθρώπου πεπρωμένον, ἀνθρωπιστής, πειρᾶται ὅπως τὴν διδακτικὴν αὐτοῦ πρόθεσιν καὶ δείξῃ καὶ ἐπιτύχῃ ἀνεστραμμένως, περιγράφων τὴν ἀρνητικὴν ὄψιν αὐτῆς.

Ὡς κριτικὸς ὁ Ξενόπουλος, ὅστις διέκρινε πρῶτος καὶ ἐχαρακτήρισεν ἱκανοὺς ἐκ τῶν συγχρόνων του συγγραφέων καὶ ποιητῶν (Γρυπάρης, Καβάφης, Βουτυρᾶς καὶ ἄλλοι), συχνάκις παρουσιάζεται ἀγχίνους, πρωτότυπος καὶ ὀξυδερκής. Ἡ γλῶσσα τοῦ Ξενοπούλου ὑπῆρξεν ἀρχικῶς καθαρεύουσα, ἱκανὸν δὲ χρόνον μετὰ τὸ θέατρον αὐτοῦ ἐ[illegible]νισε καὶ τὴν πεζογραφίαν του ὑπὸ τὸ δημοτικὸν ἰδίωμα, ὡς καί, τελευταῖα παντὸς ἄλλου, τὰ κριτικά του μελετήματα. Διὰ τὸ ὕφος του ὁ Ξενόπουλος θεωρητέος μεταξὺ τῶν νεοελλήνων στυλίστες· ζηλωτὴς τῆς σαφηνείας, τῆς καλλιεπείας καὶ τῆς συντακτικῆς συμμετρίας, παρουσιάζει τὴν κλασικὴν στρογγυλότητα περιόδων, τὴν λεπτομερῆ διατύπωσιν, τὴν ἐπιμελῆ ἀποφυγὴν ἀναμείξεως τῷ λόγῳ στοιχείων ποιητικῶν ὑφ' οἱανδήποτε σημασίαν τῆς λέξεως. ΤΕΛΛΟΣ ΑΓ.

— **Ξενόπουλος, *Στέφανος***. Διακοσμητὴς ζωγράφος καὶ γελοιογράφος, γεννηθεὶς ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1872. Εἰργάσθη εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν» καί, κατόπιν, εἰς ἄλλας ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, ὡς γελοιογράφος. Τῷ 1903 μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ πενταετίαν, πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του εἰς τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὰς διακοσμητικὰς τέχνας, ἰδίως δὲ εἰς τὰ μωσαϊκά, ὑελογραφίαν καὶ κεραμεικήν. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας ἔλαβε μέρος εἰς τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους, προαχθεὶς εἰς ἔφεδρον λοχαγόν. Μεταβὰς κατόπιν εἰς τὴν, Βενετίαν εἰδικεύθη εἰς τὰ μωσαϊκὰ καὶ δὴ τὴν ἀνακαίνισιν καὶ στερέωσιν τῶν ἀρχαίων μωσαϊκῶν. Τοιούτου εἴδους ἐργασίας ἔφερεν εἰς πέρας πολλάς, ἐν Ἀθήναις (Δαφνί), Χ

πόλει, Σπάρτη, Πάτραις καὶ Χίῳ (Νέα Μονή). Ἔγραψε πολλὰς διατριβὰς ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης. Ἤδη (1931) διατελεῖ καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης καὶ ῥυθμολογίας καὶ προϊστάμενος τοῦ τμήματος καὶ ἐργαστηρίου μωσαϊκῶν καὶ ὑαλογραφίας τῆς Σιβιτανιδείου σχολῆς τεχνῶν καὶ ἐπαγγελμάτων.

ξενόπους (ὁ) *[Ζῳολ.]*. Καλεῖται ἐνιαχοῦ τὸ ἑρπετὸν *δακτυλήθρος*.

ξενοπρεπής (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ὁ πρέπων, ὁ ἁρμόζων τοῖς ξένοις, παράξενος, ἀλλόκοτος.— Ἐπίρρ. *ξενοπρεπῶς*.

ξένος, —η, —ον· ὁ μὴ ἀνήκων εἴς τινα, ἀλλότριος: «ξένη περιουσία,—οἰκία», «ξένο σπίτι,—ροῦχο», «ξένα συμφέροντα», παροιμ. «Γαρούφω, βγάλ' τὸ ξένο ροῦχο» ‖ ὁ ἐξ ἄλλης χώρας, ἀλλοδαπός, ἀλλοεθνής, ἀντίθ. *ἰθαγενής*: «ξένοι ἔμποροι, — ἐπιστήμονες» ‖ ἐν γένει, ὁ ἐξ ἄλλου τόπου, ἄγνωστος: «ἦρθε κάποιος ξένος» ‖ μεταφ., ἄσχετος πρός τι, ἀνοίκειος: «εἶμαι ἐντελῶς ξένος πρὸς τὴν ὑπόθεσιν» ‖ ὡς οὐσ. «'ς τοὺς ξένους εἶναι μέλι καὶ 'ς τοὺς δικούς του φαρμάκι», «μᾶς κάθισαν οἱ ξένοι 'ς τὸ σβέρκο» ‖ *ξένα* (τά)· δημοτ., ἡ ξένη χώρα, ἡ ξενιτειά: «ἔφυγε καὶ πάει 'ς τὰ ξένα» ‖ *ξένη* (ἡ)· ἡ ξένη χώρα, ἡ ἀλλοδαπή: «ἐγκατεστάθη ἐν τῇ ξένῃ» ‖ ὁ φιλοξενούμενος: «θὰ περιποιηθῶ τοὺς ξένους μου».

—*[Ἐθιμογ.]* Ὁ *ξένος* ὀφείλει νὰ συμμορφοῦται κατὰ τὸ δυνατὸν πρὸς τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τοῦ τόπου, ἐν τῷ ὁποίῳ φιλοξενεῖται, ὅπως καὶ ὁ επαρχιώτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἢ ὁ κάτοικος τῆς πρωτευούσης ὁ μεταβαίνων εἰς ἐπαρχίαν. Ἐν τούτοις δέον νὰ ἐπιδεικνύεται πᾶσα ἐπιείκεια πρὸς αὐτὸν διὰ τυχὸν παραβάσεις τῶν ἐπιχωρίων τύπων, αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἀπὸ ἄγνοιαν, ἐπιβάλλονται ἀπὸ διαφορὰν τοῦ θρησκεύματος ἢ ἀπὸ ἀπαράβατα ἐθνικὰ ἔθιμα. Ὁ ξένος ἀποκαλύπτεται καὶ παραμένει ὄρθιος πρὸ τῆς σημαίας ἢ ἀνακρουομένου τοῦ ἐθνικοῦ ὕμνου. Κύριον χαρακτηριστικὸν τοῦ ξένου ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ φιλοξενουμένου πρέπει νὰ εἶναι ἡ διακριτικότης, τοῦ δὲ φιλοξενοῦντος ἡ ἐλευθεριότης. Αἱ περιποιήσεις τούτου, ἐν τούτοις, δὲν πρέπει νὰ φθάνουν μέχρι φορτικότητος, ἀλλὰ ν' ἀφίνουν κάποιαν ἐλευθερίαν εἰς τὸν ξένον. Κατὰ τὴν ἀναχώρησιν ὁ ξένος φιλοδωρεῖ τὸ ὑπηρετικὸν προσωπικόν. Ὅπου ὑπάρχουν ξενοδοχεῖα ἀποφεύγομεν νὰ φιλοξενούμεθα εἰς οἴκους γνωρίμων. Ὁσάκις φιλοξενούμεθα, θεωροῦμεν τὸν φιλοξενοῦντα οἰκοδεσπότην. Τ. Δ.

—*[Νομ.]* Βλ. λ. *ἀλλοδαπός*.

—***ξένα σωμάτια,*** ἢ ***ἀρθρικὰ κινητὰ*** *[Ἰατρ.]*· βλ. *ἀρθρικὰ κινητὰ* (ἢ ξένα) σωμάτια.

—***ξέναι λέξεις.*** Ἡ εἰσαγωγὴ ξένων γλωσσικῶν στοιχείων (λέξεων, τύπων, παραγωγικῶν καταλήξεων, συντάξεων, φθόγγων) εἶναι φαινόμενον καθολικόν, παρατηρούμενον εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου. Ὀφείλεται δὲ ἡ ἀνάμειξις αὐτὴ κυρίως εἰς τὴν ποικίλην ἐπικοινωνίαν καὶ ἐπιμειξίαν καὶ τὴν ἐκ τούτου προερχομένην ἀμοιβαίαν ἐπίδρασιν τῶν λαλούντων τὰς διαφόρους γλώσσας ἐθνῶν. Λαοὶ ἀλλόγλωσσοι, γειτνιάζοντες ἢ συνοικοῦντες εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν χώραν ἐπιδροῦν καὶ ἄλλως, καὶ δὴ καὶ γλωσσικῶς ἐπ' ἀλλήλους. Τοῦτο λ. χ. παρατηροῦμεν εἰς τὴν Βαλκανικήν, εἰς τὴν ὁποίαν γειτνιάζουν, κατὰ τόπους δὲ καὶ συνοικοῦν Ἕλληνες, Ἀλβανοί, Βούλγαροι, Σέρβοι, Τοῦρκοι, Κουτσόβλαχοι καὶ ἄλλοι, ὁμιλοῦντες διαφόρους ἀπ' ἀλλήλων γλώσσας, ἀναμείκτους ἀπὸ περισσότερα ἢ ὀλιγώτερα γλωσσικὰ στοιχεῖα πολιτογραφηθέντα εἰς τὰς γλώσσας τῶν συνοίκων ἢ περιοίκων. Ἀλλ' ἡ πρόσληψις ξένων γλωσσικῶν στοιχείων δὲν παρατηρεῖται μόνον μεταξὺ λαῶν γειτονικῶν ἢ συμβιούντων ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. Δύναται κάλλιστα νὰ γίνεται καὶ μεταξὺ λαῶν κατοικούντων μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων, ἀλλ' εὑρισκομένων εἰς ἐμπορικὰς ἢ οἰκονομικάς, πολιτικάς, ἀποικιακὰς ἢ ἐκπολιτιστικὰς ἐν γένει σχέσεις. Οὕτω λέξεις καὶ ἄλλα γλωσσικὰ στοιχεῖα εἰσάγονται ἀπὸ γλώσσας λαῶν ἀκρινῶν, ὅταν εἰς ταύτας ἐγράφησαν λογοτεχνικὰ ἔργα ὑπέροχα καὶ ὅταν αὗται ἐχρησίμευσαν ἢ χρησιμεύουσιν ὡς ὄργανα πολιτισμῶν ἐξόχων καὶ ἀνωτέρων. Εἰς τὸν λόγον τοῦτον λ. χ. ὀφείλεται ἡ πολιτογράφησις διαφόρων ἑλληνικῶν λέξεων καὶ ὅρων (ἐπιστημονικῶν, τεχνικῶν καὶ λοιπῶν) εἰς τὰς γλώσσας λαῶν κατοικούντων οὐχὶ μόνον εἰς γειτονικάς, ἀλλὰ καὶ εἰς χώρας τὰ μάλιστα ἀπομεμακρυσμένας ἀπὸ τὴν ἡμετέραν. Καὶ εἰς χώρας ἀπολιτίστων ἢ ἡμιπολιτίστων δύνανται νὰ εἰσάγωνται λέξεις ποικίλαι, ὅταν ἐξ αὐτῶν εἰσάγωνται καὶ διάφορα ἀντικείμενα ἢ προϊόντα παραγόμενα εἰς αὐτὰς (καφές, κακάο, γκουανό, ἰπεκακουάνα κλ.). Αἱ ξέναι λέξεις ἡ διαδίδονται ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς ὁλόκληρον τὴν παραλαμβάνουσαν αὐτὰς ξενόγλωσσον χώραν ἢ μένουν τοπικῶς περιωρισμέναι. Οὕτω λ. χ. ἐκ τῶν ξένων λεξικῶν στοιχείων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἄλλα μὲν εἶναι σχεδὸν καθολικὰ καὶ πανελλήνια (σπίτι, κάστρο, πόρτα, καρούμπα κλ., Σάββατο, Ἰωάννης ἢ ἐπὶ τὸ δημωδέστερον Γιάννης κλ.), ἄλλα δὲ ἐπιχωριάζουν διὰ διαφόρους ἱστορικοὺς καὶ γεωγραφικοὺς λόγους εἰς ὡρισμένας χώρας ἢ νήσους (ὡρισμέναι λ. χ. ἰταλικαὶ λέξεις εὔχρηστοῦν εἰς μόνην τὴν Ἑπτάνησον κ. ἄ., ἀλβανικαὶ εἰς τὴν Ἤπειρον καὶ Δ. Μακεδονίαν, σλαυϊκαὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν κτλ.). Ἡ προσαρμογὴ καὶ ἀφομοίωσις τῶν ξένων στοιχείων πρὸς τὰ ἐγχώρια τοιαῦτα συντελεῖται ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Δι' ὃ τὰ μὲν πρὸ πολλοῦ πολιτογραφηθέντα κατ' οὐδὲν συνήθως διαφέρουν ἀπὸ τὰ γνήσια στοιχεῖα γλώσσης τινός, τὰ δὲ πρὸ μικροῦ εἰσαχθέντα εἶναι συχνάκις καὶ φωνητικῶς καὶ μορφολογικῶς ἀνώμαλα καὶ διάφορα ἀπὸ τὰ ἐγχώρια λεξιλογικὰ στοιχεῖα. Τὰ μὲν πρῶτα καλοῦνται *δάνεια* (γερμ. Lehnwörter), τὰ δὲ δεύτερα *ξένα γλωσσικὰ στοιχεῖα* ἢ *λέξεις* (Fremdwörter). Εἰς τὰ δάνεια στοιχεῖα τῆς γλώσσης μας ἀνήκουν κατὰ ταῦτα αἱ λέξεις σπίτι, πόρτα κλ. (ἐν ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν τῶν ὁποίων εἶναι καὶ τὸ ὅτι ἐξ αὐτῶν ἐσχηματίσθησαν ἤδη ποικίλα παράγωγα καὶ σύνθετα: σπιτώνω—ξεσπιτώνω, σπιτάκι, σπιτικό, σπιτήσιος, σπιτονοικοκύρης, παλιόσπιτο, φτωχόσπιτο, ἀρχοντόσπιτο κλ., πορτί, πορτάκι, ἐξώπορτα, παλιόπορτα, ξεπορτίζω, πορτοπαράθυρα κλ.), εἰς δὲ τὰ δεύτερα διάφοροι λέξεις, οἷον: ρεπόρτερ, φαρσέρ, σιοφέρ, γκαράζ, μερσί, αἱ ὁποῖαι οὔτε προσηρμόσθησαν ἀκόμη πρὸς τὸ ἑλληνικὸν τυπικὸν οὔτε συνετέλεσαν εἰσέτι εἰς τὴν ἐξ αὐτῶν παραγωγὴν ἢ σύνθεσιν ἄλλων λέξεων. Ἡ μελέτη τῶν ξένων λέξεων καὶ ἐν γένει τῶν ξένων γλωσσικῶν στοιχείων εἶναι τὰ μάλιστα διδακτική. Δι' αὐτῆς διαφωτίζονται αἱ ἱστορικαὶ τύχαι καὶ περιπέτειαι τῶν μεταχειριζομένων αὐτὰς λαῶν καὶ δι' αὐτῶν δυνάμεθα νὰ ἐξακριβώσωμεν παρὰ τίνων λαῶν καὶ εἰς ποῖον βαθμόν, καὶ δὴ καὶ ποίου εἴδους ἐπίδρασις ἐξησκήθη ἐπ' αὐτῶν. Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

— ***ξένων βιομηχανία*** *[Ἐγκυλ.]*· βλ. *τουρισμός*.

— ***ξένων γλωσσῶν διδασκαλία*** *[Παιδ.]*. Ἡ διδασκαλία αὐτή, διαιρουμένη εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νέων γλωσσῶν, καλλιεργεῖται ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ μεσαίωνος. Ἡ πρώτη ἐκ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν, ἥτις, οὖσα ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ φεουδαλικοῦ κράτους ἐν τῇ Δύσει, ἐγένετο ἀντικείμενον διδασκαλίας εἰς τὰ σχολεῖα τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως (μοναστηριακὰ καὶ καθεδρικά), ὑπῆρξεν ἡ λατινική. Αὕτη, ἐξυπηρετοῦσα ἀρχικῶς τὴν μόρφωσιν τῶν κληρικῶν, ἀπέβη μετ' οὐ πολὺ τὸ μορφωτικὸν ἰδεῶδες τῆς τάξεως τῶν εὐγενῶν, ἀπὸ δὲ τοῦ τέλους τοῦ μεσαίωνος καὶ τῶν ἀνωτάτων στρωμάτων τῆς ἀστικῆς τάξεως. Μὲ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ (Humanismus) εἰσάγονται εἰς τὰ σχολεῖα παρὰ τὴν λατινικήν, καὶ τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ καὶ τὰ ἑβραϊκά. Κατὰ τὸν ΙΖ' ὅμως αἰῶνα ἡ διδασκαλία τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν ὑφίσταται τὴν πρώτην μείωσιν, ἥτις ἐξουδετεροῦται, ἐν μέρει μόνον, διὰ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ νεοανθρωπισμοῦ. Οὕτω, κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα, εἰς τὰ μέσα σχολεῖα τῆς Δύσεως παραμένει μὲν ὑποχρεωτικὴ ἡ διδασκαλία τῶν λατινικῶν καὶ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν, ἀποβαίνει ὅμως προαιρετικὴ διὰ τὰ τελευταῖα μόνον ἔτη ἡ ἑβραϊκή. Σὺν τῇ παρόδῳ ἐν τούτοις τοῦ χρόνου ἡ μείωσις ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὰ λατινικά, ἰδίως δὲ εἰς τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά. Εἰς τὰ πλεῖστα τῶν πραγματιστικῶν λ. χ. σχολείων τῆς Γερμανίας ἡ διδασκαλία τῶν λατινικῶν ἐμειώθη σημαντικῶς, ἐνῷ ἡ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν παρέμεινε μόνον ὡς προαιρετική. Τὴν θέσιν ἐν τούτοις τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν ἐν τῷ σχολείῳ διεκδικοῦσιν ἀπὸ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος αἱ νέαι. Ἡ ἐπέκτασις τῆς παγκοσμίου συγκοινωνίας, διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν μεγάλων θαλασσίων ὁδῶν, καὶ ἡ ἐμφάνισις τῶν ἀστικῶν κρατῶν καθιστοῦν ἐπιτακτικὴν τὴν ἀνάγκην τῆς μητρικῆς-ἐθνικῆς γλώσσης καὶ τῶν ξένων γλωσσῶν ἐν γένει. Οὕτω ἀπὸ τοῦ ΙΖ' ἤδη αἰῶνος εἰς τὰ «Σχολεῖα ἱπποτῶν» τῆς Γερμανίας, τὰ προοριζόμενα διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς ἀριστοκρατικῆς νεολαίας, σημαντικὴν θέσιν κατεῖχεν ἡ διδασκαλία τῆς γαλλικῆς καὶ τῆς ἰταλικῆς γλώσσης, ἀπὸ δὲ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἡ γαλλικὴ γλῶσσα εἰσάγεται καὶ εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν τότε ἱδρυθέντων σχολείων θηλέων. Μὲ τὴν ἐξάπλωσιν δὲ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιρροῆς τῆς Μ. Βρεττανίας κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα καὶ βραδύτερον τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐπεβλήθη εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Δύσεως καὶ ἡ ἀγγλική. Ἐπίσης, πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, περίοπτον θέσιν εἰς τὰ σχολεῖα πολλῶν χωρῶν τῆς Δύσεως καὶ τῆς Β. Ἀμερικῆς κατεῖχε καὶ ἡ διδασκαλία τῆς γερμανικῆς. Κατὰ τὸν ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνα ἡ κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν νέων γλωσσῶν ἀκολουθουμένη μέθοδος ὑπῆρξεν ἡ λεγομένη «μέθοδος τοῦ διδασκάλου», ἥτις, ἐφαρμοζομένη ὑπὸ ἐπαγγελματικῶς ἀκαταρτίστων ξένων διδασκάλων, συνίστατο εἰς τὴν ἐκ μέρους τοῦ μαθητοῦ ἐπανάληψιν τῶν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου λεγομένων. Ταύτην, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος διεδέχθη ἡ «γραμματικὴ μέθοδος», ἡ ἐφαρμοζομένη κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν, καὶ ἡ ὁποία, διατηρηθεῖσα μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἐβάσιζε τὴν ἐκμάθησιν τῆς ξένης γλώσσης ἐπὶ τῆς γραμματικῆς ἰδίως διδασκαλίας. Ἔκτοτε ὅμως στερεὸν ἔδαφος κατέκτησεν ἡ λεγομένη «ἄμεσος ἢ ἀπ' εὐθείας μέθοδος» (méthode directe), ἡ καὶ ἐποπτικὴ ἀποκληθεῖσα, ὡς συνδέσασα μετὰ τῆς λέξεως ἢ τῆς φράσεως τὴν ἐποπτείαν. Ἡ μέθοδος αὕτη, ἐφαρμοσθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν Γερμανῶν φιλανθρωπιστῶν, περιέπεσεν ἐπί τι διάστημα εἰς λήθην, διὰ νὰ ἀναφανῇ τῷ 1878 εἰς τὴν Β. Ἀμερικὴν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «μέθοδος Μπέρλιτς». Ὀλίγον βραδύτερον ἐφηρμόσθη αὕτη εἰς τὴν Γαλλίαν ὑπὸ τοῦ Φρ. Καρρέ, τῷ δὲ 1892 καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν ὑπὸ τοῦ Φ. Σμίτ. Κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην διδάσκονται ἐνίοτε καὶ αἱ ἀρχαῖαι γλῶσσαι. Μεγίστην ὡσαύτως διάδοσιν μεταξὺ τῶν ἄνευ διδασκάλου μεθόδων σημειώνει σήμερον ἡ μέθοδος Τουσσαὶν Λανγκενσάϊτ (Toussain-Langenscheidt), ἥτις ἀναχωροῦσα ἐκ τοῦ ἐνιαίου ἀναγνώσματος (μυθιστόρημα) συνδέει πρὸς τοῦτο τὰς ἀσκήσεις καὶ ἅπασαν ἐν γένει τὴν γλωσσικὴν διδασκαλίαν.

Παρ' ἡμῖν ἡ διδασκαλία τῶν ξένων γλωσσῶν καθιερώθη νομοθετικῶς τῷ 1834 διὰ τῆς ἱδρύσεως τοῦ πρώτου ἐν Ναυπλίῳ ἑλληνικοῦ σχολείου καὶ γυμνασίου. Εἰς τὸ ἑλληνικὸν σχολεῖον εἰσήχθη ἡ διδασκαλία τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης, ὡς καὶ τῆς λατινικῆς, εἰς δὲ τὸ γυμνάσιον ἐκ μὲν τῶν ἀρχαίων ἡ ἑλληνικὴ καὶ ἡ λατινική, ἐκ δὲ τῶν νέων ἡ γαλλικὴ καὶ ἡ γερμανική. Τῷ 1836 ἡ λατινικὴ περιορίζεται εἰς τὴν τελευταίαν μόνον τάξιν τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου, διαγράφεται δὲ τοῦ προγράμματος τοῦ γυμνασίου ἡ γερμανική. Πολὺ βραδύτερον (1914) καταργουμένης τῆς διδασκαλίας τῶν λατινικῶν ἐκ τοῦ προγράμματος τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου, καθιεροῦνται διὰ Β. διατάγματος αἱ ἐν αὐτῷ ὧραι ἀρχαίων μὲν ἑλληνικῶν 20, γαλλικῶν δὲ 6 καθ' ἑβδομάδα. Διὰ τοῦ αὐτοῦ Β. διατάγματος καθορίζονται διὰ τὸ γυμνάσιον ὧραι διδασκαλίας ἀρχαίων ἑλληνικῶν 38, λατινικῶν 14 καὶ γαλλικῶν 12 καθ' ἑβδομάδα. Μείωσιν τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν καὶ παντελῆ κατάργησιν τῶν λατινικῶν ἐσημείωσε τὸ πρόγραμμα τῶν ἀπὸ τοῦ 1920 λειτουργούντων πρακτικῶν λυκείων. Καταργηθέντος τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου, μείωσιν τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν ἐν γένει συναντῶμεν ἐπίσης εἰς τὸ πρόσφατον (1931) ἐγκριθὲν ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τοῦ ἑξαταξίου ἤδη γυμνασίου, ἔνθα τὰ μὲν ἀρχαῖα ἑλληνικὰ περιωρίσθησαν εἰς ὥρας 52, ἀντὶ τῶν 58, τὰς ὁποίας περιελάμβανον τὰ προγράμματα τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου καὶ τοῦ γυμνασίου, τὰ δὲ λατινικὰ εἰς 12, διδασκόμενα προαιρετικῶς, ἀντὶ τῶν 14 ὑποχρεωτικῶν τοῦ παλαιοῦ προγράμματος. Ἡ διδασκαλία τῆς γαλλικῆς γλώσσης ὁρίζεται εἰς 17 ὥρας καθ' ἑβδομάδα. Ἐκ τῶν νέων γλωσσῶν διδάσκεται ὑποχρεωτικῶς εἰς τὰς ἐμπορικὰς σχολάς, ἐκτὸς τῆς γαλλικῆς, καὶ ἡ ἀγγλική, εἰς δὲ τὰ διδασκαλεῖα τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐκτὸς τῆς γαλλικῆς καὶ ἡ γερμανικὴ ἢ ἡ ἀγγλικὴ κατ' ἐκλογήν. Ι. Ι. Ι.

ξένος (ὁ) (Xenus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *στρεψιπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *στυλοποδιδῶν*, περιλαμβάνον πλεῖστα εἴδη ἰθαγενῆ τῶν εὐκράτων καὶ τῶν θερμῶν χωρῶν τῆς γῆς, ἐνδιαιτωμένων ἐπὶ διαφόρων ἐντόμων παρασιτικῶς. Γενικῶς τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου ἔχουσι κεραίας βραχυτέρας τοῦ θώρακος, ὀφθαλμοὺς μισχωτούς, προθώρακα ἀνανάπτυκτον καὶ πρὸς τὰ πρόσω διευθυνόμενον, ἔλυτρα παρὰ τὸν προθώρακα τοποθετημένα, πτέρυγας μετ' ἐπιμήκων ἀσθενῶν νευρώσεων καὶ πόδας ὧν ἕκαστος ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων ἀρθρώσεων. Ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι ὁ *ξένος ὁ τῆς σφηκὸς* (Xenus vespa), ὅστις ἀπαντᾷ ἐπὶ τῶν σφηκῶν καὶ ἔχει μῆκος 1 χιλιοστομέτρου, χρῶμα μελανὸν κατὰ τὸ κυρίως σῶμα, μὲ κοιλίαν καὶ πόδας ὀρφνοφαίους καὶ πτέρυγας ὑπολεύκους. Ἀπαντᾷ πανταχοῦ τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

Ξένος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Τουρκίας ἐν τῇ διοικήσει Λαζιστάν, κατὰ τὰ ἀνατολικὰ ὅρια τοῦ νομοῦ Τραπεζοῦντος. Κατοικεῖται ὑπὸ τῶν *Ὀφιτῶν*. Α. Θ. Σ.

Ξένος, Γεώργιος. Ἕλλην λόγιος, ἀκμάσας κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ἐχρημάτισε λογοθέτης τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας τῷ 1612. Τ. Ε. Ε.

— **Ξένος, Ἐμμανουήλ.** Πάτμιος λόγιος καὶ ἀγωνιστής, ἀνήκων εἰς μεγάλην οἰκογένειαν, ἐξ ἧς προῆλθε καὶ ὁ ἐν Ὀδησσῷ μεγαλέμπορος *Βασίλειος Ξένος*, παρ' ᾧ εἰργάσθη ὁ ἱδρυτὴς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας Ἐμμανουὴλ Ξάνθος. Ἔδρασε κατὰ τὸν Ἀγῶνα πολλαχοῦ καὶ κυρίως μετὰ τοῦ *Θεοδώρου Ξένου*, πατρὸς τοῦ Στεφάνου Ξένου, ἐφοδιάζων τὸν στρατὸν τοῦ Καραϊσκάκη καὶ τροφοδοτῶν τὸ Μεσολόγγιον κατὰ τὰς πολιορκίας διὰ τῶν πλοίων του. Τ. Ε. Ε.

— **Ξένος ὁ Κορώνης**· βλ. *Κορώνης ὁ Ξένος*.

— **Ξένος, Στέφανος.** Ἕλλην συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Σμύρνῃ τῷ 1821 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1894. Πατὴρ αὐτοῦ ἦτο ὁ *Θεόδωρος Ξένος*, ἐκ Πάτμου καταγόμενος καὶ ἀνάγων τὴν καταγωγὴν εἰς τὸ γένος τοῦ Βενετοῦ δουκὸς Ζι-

Digitized by Google

νου, οὗ καὶ τὸ οἰκόσημον παρέλαβεν, ἡ δὲ μήτηρ του ἦτο τὸ γένος Παλαιολόγου. Μετὰ τὰ πρῶτα γράμματα ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Σχολῇ Σμύρνης ἐστάλη εἰς Πειραιᾶ τῷ 1835 ὡς μαθητὴς τοῦ στρατιωτικου σχολείου τῶν Εὐελπίδων, ἐξ οὗ ἐξῆλθεν ἀνθυπίλαρχος τῷ 1844. Κατόπιν ἀπῆλθεν εἰς Σμύρνην, ἀλλ' ἐπεισόδιον συμβὰν αὐτῷ πρὸς ξένον ὑπήκοον τὸν ἠνάγκασε ν' ἀπέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Λονδῖνον πρὸς τοὺς αὐτόθι συγγενεῖς του ἐμπόρους Ἰωνίδας. Ἀλλὰ τὸ πνεῦμά του ὤθει αὐτὸν εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ μετά τινας περιπετείας ἐν Λονδίνῳ καὶ Μάντζεστερ συνηταιρίσθη μετὰ τοῦ Ἄγγλου Ἑρρίκου Κόρπ. Ἐξέδωκε τότε τὸ μυθιστόρημα: «Ὁ διάβολος ἐν Τουρκίᾳ» (1850), ἐκ τῆς ἀγγλικῆς μεταφράσεως τοῦ ὁποίου ἐκέρδισεν ἱκανά. «Ἡ παγκόσμιος ἔκθεσις τοῦ Λονδίνου» (1851), «Ἡ ἡρωῒς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως»(1852) ἱστορικὸν μυθιστόρημα. Τῷ 1854 ἤνοιξε «Μεσιτικὸν γραφεῖον πλοίων καὶ τελωνείων». Τὰ κέρδη ἐξ αὐτοῦ ἦσαν μεγάλα καὶ ἐσχημάτισεν ἑταιρείαν ἀτμοπλοϊκήν, ἧς τὰ σκάφη ἔφερον ὀνόματα τοῦ Ἀγῶνος τοῦ 1821. Τῷ 1859 ἐξέδωκε τὴν «Κιβδηλίαν» καὶ μετ' οὐ πολὺ τὸν «Βρεττανικὸν Ἀστέρα» (βλ. λ.). Πρῶτος αὐτὸς ἠσχολήθη μὲ τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ σιδήρου τῆς νήσου Σερίφου, ἀλλ' ἀπέτυχε καὶ ἐπτώχευσεν, ὡς ἐκ τοῦ σπατάλου βίου του. Ἐπὶ τῆς βασιλείας Γεωργίου Α' κατῆλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, πολιτευθεὶς δὶς ἀλλ' ἀποτυχών. Ἐξέδωκε δὲ ἐνταῦθα τὸν «Μιξοπάρθενον», τοὺς «Χρυσοκανθάρους», τὸν «Πάτροκλον Σκοπελίδην», τὸν «Ἀντώνιον Μελιδώρην», τὸν «Ἀλῆ πασᾶν», τὴν «Πλεκτάνην τῶν πλεκτανῶν», τὰ «Νόθα τέκνα», τὸν «Πειρατὴν» καὶ τὸ δρᾶμα «Καταστροφὴ τῶν Γενιτσάρων». Κατέλιπε δὲ ἀνέκδοτον τὸν «Διάβολον ἐν Ἑλλάδι», ἐν μέρει δημοσιευθέντα ἐν Ἀθήναις. Ἐν Λονδίνῳ εἶχεν ἱδρύσει τὸν «Φιλελληνικὸν σύλλογον», διατηρούμενον μέχρι σήμερον. Ἐχρημάτισε κατόπιν ἀντιπρόσωπος τοῦ οἴκου Ἄμστρογγ (1885) καὶ ὑπερεμάχησε τῆς ἰδέας πρὸς μονοπώλησιν τῆς ἑλληνικῆς σταφίδος. Τὴν καλλιτεχνικήν του συλλογὴν ἐκληροδότησεν εἰς τὸ ἔθνος.

[*Κ. Ν. Ράδου*, Ὁ Στέφανος Ξένος καὶ τὸ ἱστορικὸν μυθιστόρημα, Ἀθῆναι 1917.] Τ. Ε. Ε.

ξενότιμος (Xenotim) *['Ορυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν φωσφορικὸν ἅλας τοῦ ὑττρίου YPO_4, περιέχον συγχρόνως καὶ ὑττέρβιον καὶ δημήτριον. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ τετραγωνικὸν σύστημα εἰς κρυστάλλους μορφῆς πρισματικῆς καὶ πυραμιδικῆς καὶ ἔχει *σκληρότητα* 4—5, εἰδικὸν βάρος 4,45—4,56, λάμψιν στεατώδη καὶ χρῶμα κιτρινωπὸν ἕως ὑπέρυθρον καὶ τεφρόν. Ἀπαντᾷ ἐντὸς γρανιτῶν καὶ γνευσίων εἰς τὴν Σιλεσίαν καὶ ἀλλαχοῦ. Γ. Β.

ξενοτλίτης· βλ. *ξονοτλίτης*.

ξενοτροπία (ἡ)· μίμησις ξένων τρόπων, οὐχὶ οἰκείων: «ἡ ξενοτροπία τῶν νεοπλούτων».

ξενότροπος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ κατὰ τοὺς ξένους, ὁ μὴ οἰκεῖος, ὀθνεῖος: «ξενότροπα ἤθη», «ξενότροπος περιβολή».

Ξενουδάκης, *Γεώργιος*. Κρὴς ἔμπορος καὶ βουλευτὴς (θαν. 1888), καταλιπὼν διὰ διαθήκης τὴν περιουσίαν αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σφακίων πρὸς οἰκοδόμησιν σχολείων. ΕΡ. Μ.

ξενοφανὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ ξένος, ὁ μὴ συνήθης κατὰ τὴν ἐμφάνισιν, καινοφανής, παράδοξος.

Ξενοφάνης. Ἕλλην φιλόσοφος ἐκ Κολοφῶνος, ὁ ἱδρυτὴς τῆς ἐλεατικῆς σχολῆς, γεννηθεὶς περὶ τὸ 580 π.Χ. καὶ ἀποθανὼν περὶ τὸ 484 π.Χ. Περὶ τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς παιδείας αὐτοῦ οὐδὲν σχεδὸν γινώσκομεν. Ὁ ἴδιος μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἀπὸ ἡλικίας εἴκοσι πέντε ἐτῶν ἔζησε πλάνητα βίον καὶ ὅτι ὀγδοηκοντούτης ἔτι ἐπεδίδετο εἰς τὴν ποίησιν. Κατὰ τὸν Θεόφραστον, διήκουσε τοῦ Ἀναξιμάνδρου, ἡ μαρτυρία δ' αὕτη φαίνεται νὰ ἔχεται ἀληθείας, διότι τῷ ὄντι ὁ Ξενοφάνης εἶναι ἐνήμερος τῆς ἰωνικῆς κοσμολογίας. Ἐκδιωχθεὶς ἐκ τῆς πατρίδος του ἔζησεν ἐν Σικελίᾳ, ἰδίᾳ δ' ἐν Ζάγκλῃ καὶ Κατάνῃ. Τὴν θλῖψιν τῆς ἐξορίας ἀνεκούφιζε γράφων ἐλεγείας καὶ σατίρας, τὰς ὁποίας ἀπήγγελλεν εἰς τὰ ὑπὸ τῶν φυγάδων Ἰώνων διοργανούμενα συμπόσια. Συνήθως πιστεύεται ὅτι περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του ἐγκατέστη ἐν Ἐλέᾳ, ὅπου καὶ ἀπέθανε, καίτοι οὐδεὶς ἀρχαῖος συγγραφεὺς ἀναφέρει ρητῶς τοιοῦτόν τι.

Κατὰ τὸν Διογένη, ὁ Ξενοφάνης ἔγραψεν εἰς ἑξαμέτρους καὶ συνέθεσεν ἐπίσης ἐλεγείας καὶ ἰάμβους κατὰ τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Ἡσιόδου, κληθεὶς διὰ τοῦτο «ὁμηραπάτης ἐπικόπτης» ἢ «ἐπισκώπτης». Οὐδεμία αὐθεντικὴ πηγὴ μᾶς παραδίδει ὅτι ἔγραψε καὶ ἴδιον φιλοσοφικὸν ποίημα. Τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι τὰς θεολογικὰς καὶ φιλοσοφικὰς του ἀπόψεις ἐξέθηκεν εἰς τὰς σατίρας του, αἵτινες ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ἐκλήθησαν σίλλοι.

Ἐὰν κρίνωμεν ἀναλογικῶς ἐξ ἑνὸς ἀποσπάσματός του περὶ τῆς ἴριδος, πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι κατὰ τὸν Ξενοφάνη ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ οἱ ἀστέρες ἦσαν νέφη ἀναφλεγόμενα διὰ τῆς κινήσεως. Περὶ τοῦ ἡλίου φέρεται διδάσκων ὅτι «ἐκ νεφῶν πεπυρωμένων» σύγκειται, ἢ «ἐκ πυριδίων συναθροιζομένων ἐκ τῆς ὑγρᾶς ἀναθυμιάσεως». Ἀλλὰ τοῦτο δὲν φαίνεται ἀκριβές, διότι ἀφίνει ἀνεξήγητον τὴν αἰτίαν τῆς ἀναθυμιάσεως, ἥτις, βεβαίως, ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἀπεδίδετο εἰς τὸν ἥλιον. Ἡ ἀσυνέπεια αὕτη δύναται νὰ ἐξηγηθῇ μόνον ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ Ξενοφάνης ἐφρόντιζε κυρίως νὰ καταπολεμήσῃ τὸν κρατοῦντα ἐν τῇ περὶ θεῶν δόξῃ ἀνθρωπομορφισμὸν ἢ νὰ παράσχῃ ἐπιστημονικὴν θεωρίαν περὶ τῶν οὐρανίων σωμάτων. Ὁ ἥλιος δὲν κινεῖται περὶ τὴν γῆν, ὅπως ἐδίδασκεν ὁ Ἀναξιμένης, ἀλλὰ κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν καὶ ἂν φαίνεται εἰς ἡμᾶς ὅτι διανύει κυκλικὴν περιφοράν, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν αὔξησιν τῆς ἀποστάσεως. Οὔτε καὶ εἶναι ὁ αὐτὸς ἥλιος, ὅστις ἀνατέλλει τὴν πρωΐαν, ἀλλὰ νέος ὅλως, διότι ὁ παλαιὸς πίπτει ἐντὸς «ἀποτομῆς τῆς γῆς». Οὕτω: «πολλοί εἰσιν ἥλιοι καὶ σελῆναι κατὰ κλίματα τῆς γῆς καὶ ἀποτομὰς καὶ ζώνας», τοιαῦτα δέ, τόσον προσωρινὰ ὄντα, δὲν δύνανται νὰ εἶναι θεοί, καίτοι ὁ ἥλιος «χρήσιμός ἐστι πρὸς τὴν τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ζῴων γένεσίν τε καὶ διοίκησιν».

Πάντα τὰ γεννώμενα καὶ αὐξανόμενα ὄντα σύγκεινται ἐκ γῆς καὶ ὕδατος «Ἐκ γαίης πάντα καὶ εἰς γῆν πάντα τελευτᾷ. Πάντες γαίης τε καὶ ὕδατος ἐκγενόμεσθα, γῆ καὶ ὕδωρ πάνθ' ὅσα γίνονται ἠδὲ φύονται». Ἐν τούτοις καὶ ἡ γῆ δὲν εἶναι πρωταρχικόν τι καὶ θεῖον, ἀλλὰ φθαρτόν. Ἄγνωστον εἶναι πῶς ἀντελαμβάνετο τὸν κόσμον ὁ Ξενοφάνης, πεπερασμένον ἢ ἄπειρον. Ὁ Ἀριστοτέλης παρατηρεῖ ὅτι περὶ τούτου «οὐδὲν διεσαφήνισεν». Ὁ Θεόφραστος ὑποστηρίζει ὅτι ἀντελαμβάνετο σφαιρικὸν καὶ πεπερασμένον τὸν κόσμον, «διὰ τὸ πανταχόθεν ὅμοιον εἶναι». Ἀλλὰ τοῦτο δημιουργεῖ ἀφορμὴν ἀντιφάσεων ἀνυπερβλήτων δι' ὅλον του τὸ σύστημα.

Ὁ Ξενοφάνης ἐδίδασκε τὴν ἑνότητα τοῦ κόσμου καὶ τοῦ θεοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀπέδιδεν αἰσθήσεις καὶ τὸν ὁποῖον ἐπίστευε κυβερνήτην τῶν πάντων διὰ τῶν σκέψεων τοῦ πνεύματός του. Ἀλλ' ἐκ τούτου οὐδὲν περὶ μονοθεϊσμοῦ ἢ πολυθεϊσμοῦ αὐτοῦ δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶναι σημαντικὸν εἰς τὸν Ξενοφάνη εἶναι ἡ δριμεῖα πολεμική του κατὰ τοῦ ἀνθρωπομορφισμοῦ, ἡ ὁποία ἦτο καὶ εἶναι ταυτοχρόνως πολεμικὴ ἐναντίον πάσης δεισιδαιμονίας καὶ παντὸς θρησκευτικοῦ δόγματος: «Εἴ τοι χεῖρας γ' εἶχον βόες ἠὲ λέοντες ἢ γράψαι χείρεσσι καὶ ἔργα τελεῖν, ἅπερ ἄνδρες, ἵπποι μὲν θ' ἵπποισι, βόες δέ τε βουσὶν ὁμοίας καί κε θεῶν ἰδέας ἔγραφον καὶ σώματ' ἐποίουν, τοιοῦθ' οἷόν περ καὐτοὶ δέμας εἶχον ὁμοῖον». Θ. Π.

«Ξενοφάνης» Περιοδικὸν ἱδρυθὲν τῷ 1904 ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις συλλόγου Μικρασιατῶν «Ἀνατολή» καὶ διακοπὲν τῷ 1910. Ἐδημοσιεύθησαν ἐν αὐτῷ ἱστορικαί, τοπογραφικαί, ἀρχαιολογικαί, ἐκπαιδευτικαὶ κ. ἄ. μελέται, αἱ ὁποῖαι παρέχουν ἀρίστην εἰκόνα τόσον τῆς πνευματικῆς ἀκμῆς τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Μ. Ἀσίας, ὅσον καὶ τῆς ἐν γένει καταστάσεως τῆς χώρας.

Ξενοφάντης. Πυθαγόρειός τις φιλόσοφος ἐκ Μεταποντίου τῆς Κάτω Ἰταλίας.

Ξενοφαντίδας. Λάκων τις ἀποσταλεὶς εἰς Ρόδον τῷ 412 π. Χ. ὑπὸ τοῦ ἐν Χίῳ στρατηγοῦ τῶν Λακεδαιμονίων Πεδαρίτου, ἵνα ἀναγγείλῃ εἰς τοὺς ἐν αὐτῇ Πελοποννησίους ὅτι τὸ ἐν Χίῳ τεῖχος τῶν Ἀθηναίων συνεπληρώθη καὶ ὅτι, ἂν δὲν σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν μεθ' ὅλων τῶν δυνάμεών των, «ἀπολεῖται τὰ ἐν Χίῳ πράγματα» (*Θουκ.* VIII, 55). Ἄγνωστος ἄλλοθεν. Α. Θ. Σ.

Ξενόφαντος. Διάσημος αὐλητὴς τῆς ἀρχαιότητος, ἐμπνεύσας διὰ τῶν μελῳδιῶν του τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον πρὸς μεγάλα πολεμικὰ κατορθώματα καὶ ἐνθουσιάσας αὐτὸν ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείαν αὐτοῦ. Τῷ 289 π. Χ. γενομένης τῆς μετακομιδῆς τῶν ὀστῶν Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ, συνώδευσεν εἰς Δημητριάδα τῆς Θεσσαλίας δι' αὐλοῦ τὸ κατὰ τὴν ἐπικήδειον τελετὴν ψαλλόμενον ᾆσμα (*Πλουτάρχ*. Δημήτρ.).

—Ξενόφαντος. Καλλιτέχνης, υἱὸς τοῦ Χάρητος, ἐκ Θάσου, κατασκευάσας χαλκοῦν ἄγαλμα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ διὰ τοὺς Ἀθηναίους.

—Ξενόφαντος. Ἀθηναῖος ποιητὴς διθυραμβοποιός, πατὴρ τοῦ τραγικοῦ Ἱερωνύμου, παρ' Ἀριστοφάνει (Νεφ. 344). Α. Θ. Σ.

ξενοφιλία (ἡ)· ἡ φιλία τῶν ξένων, ἡ πρὸς τοὺς ξένους φιλία.

ξενόφιλος (ὁ)· δημοτ., ὁ ἀγαπῶν, ὁ περιθάλπων τοὺς ξένους, ἀντὶ *φιλόξενος*.

Ξενόφιλος. Πυθαγόρειος φιλόσοφος ἐκ Χαλκιδικῆς, διδάσκαλος τοῦ μουσικοῦ καὶ φιλοσόφου Ἀριστοξένου, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Λουκιανοῦ (Μακροβ. 18) ὡς εἷς τῶν μακροβιωτέρων σοφῶν, ζήσας ὑπὲρ τὰ 105 ἔτη καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις. Ἦτο σύγχρονος Διονύσου τοῦ Τυράννου, ἀσκ... συγχρόνως καὶ τὴν μουσικήν.

— Ξενόφιλος. Ἱστοριογράφος, γράψας «Λυδ... ἱστορίας», ἀναφερόμενος ἐν τῷ «Περὶ ἐνδόξων ἀ... δρῶν» συγγράμματι τῶν παραδοξογράφων.

— Ξενόφιλος. Φρούραρχος τῶν Σούσων, ὅστις πα... ραδώσας μετὰ μακρὰν καὶ γενναίαν ἀντίστασιν εἰς τὸν Σέλευκον, διοικητὴν τῆς Σουσιανῆς, τοὺς ἐκεῖ φυλαττομένους θησαυροὺς τῷ 316 π. Χ., ἠνώθη μετ' αὐτοῦ (*Διοδ. Σικελ.* XIX, 17, 48). Α. Θ. Σ.

— Ξενόφιλος. Διάσημος Ἕλλην γλύπτης, ὅστις ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Στράτωνος ἐφιλοτέχνησεν ἐκ λευκοῦ μαρμάρου τὸ ἐπιφανέστατον τοῦ ἐν Ἄρ... γει Ἀσκληπιείου ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ καθημένου καὶ τῆς Ὑγιείας παρ' αὐτὸν ἱσταμένης. Ταῦτα εἶδεν ὁ περιηγητὴς Παυσανίας, προσθέτων ὅτι παρ' αὐτὰ ὑπῆρχον καθήμενα καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν δύο καλλιτεχνῶν (*Παυσ.* II. 23,4). Α. Θ. Σ.

ξενοφοβία (ἡ)· ὁ ἀπὸ τῶν ξένων φόβος, ἡ πρὸς τοὺς ξένους ὑποψία καὶ ἀποστροφή.

ξενόφοβος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ φοβούμενος τοὺς ξένους, ὁ ἀποστρεφόμενος τοὺς ξένους.

ξενοφορίδαι (οἱ) (Xenophoridae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια μαλακίων γαστεροπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *προσθιοβραγχίων*, περιλαμβάνουσα γένη τινά, ὧν γνωστότερον ὁ *ξενοφόρος*. Δ. Ν. Γ.

—[Παλαιοζ.] Ἀπολιθωμένα λείψανα τῶν ζώων τούτων συναντῶνται ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας σιλουρίου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ μέχρι σήμερον. Τὰ κελύφη τῶν ξενοφοριδῶν ζῴων, τῶν συναντωμένων εἰς σιλούρια στρώματα, ὁμοιάζουν τόσον πολὺ πρὸς τὸ κέλυφος τοῦ *τροχοῦ* (Trochus), ὥστε οὐδεμία σχεδὸν ἀμφιβολία ἀπομένει περὶ κοινῆς καταγωγῆς τῶν δύο οἰκογενειῶν τῶν γαστεροπόδων τούτων μαλακίων. Γ. Κ. Σ.

ξενοφόρος (Xenophorus) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακίων γαστεροπόδων τῆς οἰκογενείας τῶν *ξενοφοριδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ μικροτάτων ζῴων εἰς πάσας τὰς θερμὰς θαλάσσας ἀπαντώντων. Δ. Ν. Γ.

— [Παλαιοζωολ.] Ἀμφίβολα ἀπολιθωμένα λείψανα τῶν ζῴων τούτων συναντῶνται τὸ πρῶτον ἐντὸς στρωμάτων τῆς δεβονίου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ. Ἄφθονα ὅμως ἀσφαλῆ λείψανα συναντῶνται ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας κρητιδικῆς τοῦ μεσοζωϊκοῦ ἄχρι σήμερον. Γ. Κ. Σ.

Ξενόφρων. Ἀθηναῖος, υἱὸς τοῦ Φαιδίμου ἢ Φαιδρίου κατὰ τὸν Ξενοφῶντα, ἑνὸς τῶν 30 ἐν Ἀθήναις τυράννων, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους (Περὶ παραπρεσβ. 196). Α. Θ. Σ.

Ξενοφῶν. Ὀλυμπιονίκης ἐξ Αἰγίου τῶν Ἀχαιῶν, υἱὸς τοῦ Μενεφύλου, νικήσας εἰς ἀγῶνας τοῦ παγκρατίου. Τούτου ὑπῆρχεν ἀνδριὰς ἐν Ὀλυμπίᾳ παρὰ τοὺς ἀνδριάντας τοῦ Δίκωνος ἐκ Καυλωνίας τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, τοὺς ὁποίους εἶδεν ὁ περιηγητὴς Παυσανίας τῷ 170 π. Χ. (*Παυσ.* VI, 3, 11). Α. Θ. Σ.

— Ξενοφῶν. Ὀλυμπιονίκης ἐκ Κορίνθου κατὰ τὴν 79ην ὀλυμπιάδα (461 π. Χ.) ἐπὶ Ἀρχιμήδους ἐπωνύμου ἄρχοντος τῶν Ἀθηνῶν (*Παυσ.* IV, 14...). Α. Θ. Σ.

— Ξενοφῶν. Κορίνθιος, υἱὸς τοῦ Θεσσαλοῦ, ὀλυμπιονίκης τῷ 464 π. Χ., ἐξυμνούμενος ὑπὸ τοῦ Πινδάρου (*Ὀλυμπ.* XIII). Α. Θ. Σ.

— Ξενοφῶν. Υἱὸς τοῦ ποιητοῦ Εὐριπίδου, εἷς τῶν ἐν Ποτιδαίᾳ στρατηγῶν τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὸ τέλος τοῦ δευτέρου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (429 π. Χ.). Ἀπέθανε τὸ ἐπόμενον ἔτος εἰς τὴν κατὰ τῶν Χαλκιδέων καὶ Βοττιαίων ἐκστρατείαν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς πόλεως Σπαρτώλου, καθὼς καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτοῦ στρατηγοί (Θουκ. B, 70, 79). Α. Θ. Σ.

— Ξενοφῶν. Μέγας Ἕλλην ἱστορικὸς καὶ στρατιωτικὸς ἐξ Ἀθηνῶν, Ἐρχιεὺς τὸν δῆμον, υἱὸς τοῦ Γρύλλου, γεννηθεὶς τῷ 434, ἐκ γένους πλουσίου καὶ ἀριστοκρατικοῦ, καὶ ἀποθανὼν τῷ 355. Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, τὸν ὁποῖον ἐσέβετο καθ' ὅλου παντὸς τοῦ βίου. Τῷ 401, προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ φίλου Προξένου τοῦ Βοιωτοῦ, ἵνα συσταθῇ εἰς τὸν Κῦρον τὸν νεώτερον, σατράπην τῆς Μ. Ἀσίας, προθύμως μετέβη εἰς Σάρδεις· ἀλλὰ κατὰ τὴν ... αὐτοῦ ὁ Κῦρος μετὰ στρατοῦ ἑλληνικοῦ καὶ βαρβαρικοῦ ἐξεστράτευεν ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀρταξέρξην, τὸν βασιλέα τῆς Περσίας. Ὁ Ξενοφῶν ἠκολούθησεν αὐτὸν ὡς ἐθελοντής, μετὰ δὲ τὸν ἐν Κουνάξοις θάνατον τοῦ Κύρου καὶ τὴν δολοφονίαν τῶν Ἑλλήνων στρατηγῶν, αἱρεθεὶς στρατηγὸς πέμπτος αὐτός, κατώρθωσεν, ὑπερπηδήσας ... ρία κωλύματα καὶ μεγίστους κινδύνους, νὰ ... τὸν στρατὸν τῶν μυρίων Ἑλλήνων ἐκ τοῦ ... τῆς Ἀσίας πρῶτον εἰς τὴν Τραπεζοῦντα καὶ ... λος εἰς τὸ Βυζάντιον. Ὅτε ὁ Ἀγησίλαος ἐξεστράτευσε ...

Digitized by Google

τευσεν ἐπὶ τοὺς Πέρσας (396), ἠκολούθησεν ἐκεῖνον ἐναντίον τῶν βαρβάρων καὶ εἶτα ἐρχόμενον ἐναντίον τῶν Θηβῶν καὶ τῶν Ἀθηνῶν. Τῷ 394, ὡς ὀπαδὸς τοῦ Ἀγησιλάου, ἦρε τὰ ὅπλα ἐν Κορωνείᾳ κατὰ τῆς ἰδίας πατρίδος, δι' ὃ καὶ κατεδικάσθη εἰς φυγήν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀμείβοντες τὰς εὐεργεσίας αὐτοῦ, διώρισαν πρόξενον καὶ ἐδώρησαν αὐτῷ κτῆμα ἐν Σκυλλοῦντι. Ἐν τῷ τερπνῷ τούτῳ καὶ ἀλσώδει χωρίῳ, ὅπερ, παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ κείμενον, 20 σταδίους ἀπὸ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἱεροῦ τοῦ Διὸς ἀπεῖχε, διήγαγε βίον ἀγροτικὸν καὶ ὄλβιον ὑπὲρ τὰ 20 ἔτη μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Φιλησίας καὶ τῶν δύο υἱῶν, τοῦ Γρύλλου καὶ τοῦ Διοδώρου· ἐνταῦθα δὲ συνέγραψε τὰ πλεῖστα τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ. Μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις ἧτταν τῶν Λακεδαιμονίων (371), ἐκδιωχθεὶς ἐκεῖθεν ὑπὸ τῶν Ἠλείων, κατέφυγεν εἰς Κόρινθον, ὅπου διῆλθε τὸν ὑπόλοιπον βίον· καὶ

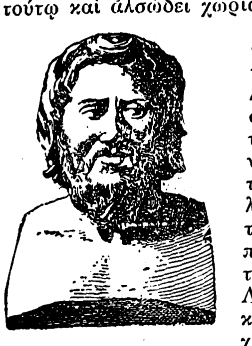

Ξενοφῶν.
['Αρχαία προτομή.]

ἰνεκλήθη μὲν τὸ περὶ τῆς φυγῆς αὐτοῦ ψήφισμα ὑπὸ τῆς πατρίδος, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, κατέταξεν ὅμως εἰς τὸ ἱππικὸν τῆς πό..εως καὶ τοὺς δύο υἱούς, ὧν ὁ Γρύλλος ἔπεσεν ..ν Μαντινείᾳ ἡρωϊκῶς μαχόμενος κατὰ τῶν Θη..αίων (362).

Ὁ Ξενοφῶν ὡς ἱστορικὸς ἀπολείπεται πολὺ ..οῦ Θουκυδίδου, διότι ἑρμηνεύει πολλὰ τῶν γεγο..ότων διὰ τῆς θείας Νεμέσεως, ὡς ὁ Ἡρόδοτος, ..αὶ πιστεύει εἰς μαντείας καὶ σημεῖα, ὡς οἱ πολ..οί· ψέγεται δὲ ὑπό τινων ὅτι δῆθεν ὑπερβάλλει ..ὰ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ μειοῖ τὰ τῶν Βοιωτῶν καὶ ..οῦ Ἐπαμεινώνδου. Ὁ Ξενοφῶν εἶναι ὁ τύπος τῆς ..λληνικῆς τελείας ἀρετῆς, τῆς καλοκαγαθίας, διότι ..υνήνου ἐν ἑαυτῷ ἁρμονικώτατα σωματικὴν εὐμορ..ίαν καὶ ψυχικὴν εὐφυΐαν. Τὰ συγγράμματα αὐτοῦ ..ἶναι ἱστορικά, φιλοσοφικὰ καὶ πολιτικὰ ἢ πρακτικά.

Α'. Ἱστορικά. 1. «Κύρου Ἀνάβασις» ἐν βιβλίοις 7. ..εριγράφει οὐ μόνον τὴν ἀνάβασιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ..πιστροφὴν καὶ σωτηρίαν τῶν μυρίων μετὰ τὴν ..ν Κουνάξοις μάχην ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ξενο..ῶντος. Ἡ τόλμη καὶ ἡ μετὰ δεξιότητος ἐπιτυχία ..οῦ κατορθώματος τούτου ἀποτελοῦσι τὸ ἐπαγω..ότατον μέρος τοῦ ὅλου ἔργου. Ἐκ τῶν ἱστορικῶν ..ργων τῶν ἀρχαίων μόνον τὰ «Ἀπομνημονεύματα» ..οῦ Ἰουλίου Καίσαρος περὶ τοῦ Γαλατικοῦ πολέ..ου δύνανται ν' ἁμιλλῶνται πρὸς τὴν «Ἀνάβασιν» ..οῦ Ξενοφῶντος. Ἐν αὐτῷ ὁ συγγραφεὺς δὲν δηλοῖ ..ὸ ἑαυτοῦ ὄνομα καὶ φαίνεται ἐκδοὺς τὸ ἄριστον ..αὶ ἐπαγωγότατον τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ὑπὸ ..ευδώνυμον· ἐν δὲ τοῖς «Ἑλληνικοῖς» (Γ', α, 2) ..νημονεύεται ὡς συγγραφεὺς *Θεμιστογένης ὁ Συρα..όσιος*, ἀλλ' ὁ πραγματικὸς συγγραφεὺς δὲν ἐβράδυνε ..ὰ γνωσθῇ. Τὸ ἔργον συνετάχθη ὅτε ὁ Ξενοφῶν εὑρί..κετο ἐν Σκιλλοῦντι· δίκαιον εἶναι νὰ ἐξαρθῇ ἡ ἀκρί..εια τῶν γεωγραφικῶν εἰδήσεων ὑπὸ τῶν νεωτέρων ..ρουμένη. Τὰ ἱστορούμενα περιγράφονται ἐξ αὐτο..ίας τοῦ στρατηγοῦ, ὅστις εἰκονίζει ταῦτα σαφῶς ..αὶ ζωηρῶς, ἄνευ ῥητορικῶν σχημάτων, ὑπερβο..ῶν καὶ περιαυτολογίας. Ἀπέτυχε μὲν ἡ ἀπόπειρα ..οῦ Κύρου κατὰ τοῦ βασιλέως ἀδελφοῦ, ἀλλ' οἱ ..Ἕλληνες ἐγένοντο νικηταὶ ἐν μέσῳ δύο στρατευ..ιτῶν βαρβαρικῶν, φευγόντων κατ' ἀντίθετον διεύ..νσιν. Καὶ ἐστερήθησαν μὲν τῶν στρατηγῶν αὐ..ῶν διὰ τοῦ δόλου τῶν βαρβάρων, ἀλλὰ διεξῆλ..ον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀπέδειξαν τὴν σαθρό..τα τοῦ περσικοῦ κράτους. Τὸ κατόρθωμα τῶν ..ρίων ἐγένετο δίδαγμα τῷ Ἀγησιλάῳ (Ἑλλ. Γ', .. 2), τῷ Φιλίππῳ, τῷ συμβούλῳ αὐτοῦ Ἰσοκρά..ει (Πανηγ. 145, πρὸς Φίλιππ. 90) καὶ τῷ Μεγάλῳ ..λεξάνδρῳ, ὅστις καὶ κατέλυσε τὸ ἀχανὲς βασί..ειον. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἐγένετο τερπνὸν ἀνά..γνωσμα διὰ πάντων τῶν αἰώνων καὶ νῦν τέρπει ..ευρυτάτους κύκλους ἀναγνωστῶν, μάλιστα δὲ στρα..τιωτικοὺς καὶ γεωγράφους.

..2. «Κύρου Παιδεία», ἐν βιβλίοις 8. Περιέχει ὅλον ..ν βίον καὶ τὰς πράξεις Κύρου τοῦ πρεσβυτέρου, ..οῦ ἱδρυτοῦ τῆς περσικῆς μοναρχίας (600—530;) ..αὶ ἐξαίρει τὰς ἠθικὰς ἀρχάς, ἐφ' ὧν ἐστηρίζετο ..βασιλεία τούτου. Θέλων ὁ συγγραφεὺς νὰ δώσῃ ..ν ἰδανικὸν τύπον ἀγαθοῦ ἡγεμόνος, ἀλλοιοῖ πως ..ν ἱστορικὴν ἀκρίβειαν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ. ..τως, ἐνῷ ὁ Κῦρος ἀπέθανε μαχόμενος πρὸς ..ς Μασσαγέτας (*Ἡροδοτ.* Α, 214), κατὰ τὸν Ξε..ροφῶντα ἀποθνήσκει ἀφοῦ πρότερον ἔθυσε τοῖς ..οῖς, ἀπεχαιρέτισε διὰ μακροῦ λόγου τὰ τέκνα .. τοὺς φίλους καὶ ὡμίλησε περὶ ἀθανασίας τῆς ..υχῆς μετὰ φιλοσοφικῆς ἐξάρσεως προσεγγιζού..ς πρὸς τὴν τοῦ Πλάτωνος ἐν τῷ «Φαίδωνι» (Η', ..20). Τὸ σύγγραμμα εἶναι φιλοσοφικὴ μυθιστο.., βάσιν ἔχουσα ἱστορικὰ γεγονότα. Ἐν αὐτῇ ..ν θελκτικὴ εἶναι ἡ περιγραφὴ τῆς παιδικῆς ..κίας τοῦ Κύρου, ὡς καὶ τὸ ἐπεισόδιον τὸ εἰκο..ον τὴν εὐγενῆ μορφὴν τῆς ὡραίας Πανθείας, ἥτις καὶ αἰχμάλωτος ἐμμένει πιστὴ τῷ συζύγῳ Ἀβραδάτᾳ, συγκινητικώτατα ἀποχαιρετίζει τοῦτον εἰς τὸν πόλεμον ἀπερχόμενον καὶ τέλος ἀποθνῄσκει ἐπὶ τοῦ νεκροῦ αὐτοῦ. Ἡ συγγραφὴ διὰ τὰς πρακτικὰς καὶ στρατιωτικὰς ἀρετὰς λίαν ἐτιμᾶτο ὑπὸ ἐπιφανῶν Ῥωμαίων, ὡς ὑπὸ Σκιπίωνος τοῦ Ἀφρικανοῦ καὶ τοῦ Κικέρωνος. Κατά τινας τὸ ἔργον συνετάχθη πρὶν δημοσιευθῇ ὅλον τὸ περὶ «Πολιτείας» σύγγραμμα τοῦ Πλάτωνος· ἐν τοῖς «Νόμοις» δ' αὐτοῦ ὁ φιλόσοφος (III, 694) ὑπελέγχει πως τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Ξενοφῶντος.

3. «Ἑλληνικά», ἐν βιβλίοις 7. Συνεχίζοντα τὸ ἔργον τοῦ Θουκυδίδου, περιέχουσι τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 411 μέχρι τοῦ 362, δηλαδὴ μέχρι τῆς ἐν Μαντινείᾳ μάχης καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἐπαμεινώνδου. Τὸ σύγγραμμα ἄρχεται ἄνευ προλόγου καὶ λήγει μετ' ἰσχνοῦ ἐπιλόγου. Διὸ καί τινες τῶν κριτικῶν ὑπέθεσαν ὅτι εἶναι ἐπιτομή τις τῆς συγγραφῆς τοῦ ἱστορικοῦ· κατ' ἄλλους δὲ ὁ ἱστορικός, γράφων αὐτὸ ἐν προβεβηκυίᾳ ἡλικίᾳ, δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπεξεργασθῇ, διότι, ὡς δηλοῦται καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ συγγράμματος (VI, 4, 36), φαίνεται ἐργαζόμενος καὶ μετὰ τὸ 359. Καὶ τὰ μὲν δύο πρῶτα βιβλία συμπληροῦσι τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἐν λέξει λιτῇ καὶ ξηρᾷ, τὰ δ' ἐφεξῆς, ἐν λέξει ἀνθηρᾷ καὶ ζωηρᾷ περιγράφουσι γεγονότα μέχρι τοῦ 387, δηλαδὴ μέχρι τῆς Ἀνταλκιδείου εἰρήνης, καὶ φαίνονται ἐγκώμιον τῆς πολιτικῆς τοῦ Ἀγησιλάου. Ὥστε τὸ ἔργον, πλὴν τινων ἐπιτυχῶν μερῶν, πολὺ ἀπέχει τῶν μετὰ λεπτότητος ἐπεξειργασμένων περιγραφῶν τῆς «Ἀναβάσεως» καὶ τῆς «Παιδείας», εἰ καὶ σπουδαιότατα γεγονότα εἶχε νὰ ἐξάρῃ, οἷον τὴν παράδοσιν τῆς ἡγεμονίδος πόλεως τῷ Λυσάνδρῳ, τὴν στρατείαν τοῦ Ἀγησιλάου, τὴν ταπείνωσιν τῆς Σπάρτης, τὴν ἀνύψωσιν τῶν Θηβῶν, τὴν στρατηγικὴν τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἐν Λεύκτροις καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐν Μαντινείᾳ.

4. «Ἀγησίλαος». Τὸ ἔργον τοῦτο, πλέκον τὸ ἐγκώμιον τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης, ὅστις ἀπέθανε τῷ 360 ἐπιστρέφων ἐκ τῆς στρατείας τῆς Αἰγύπτου, στενότατα συνδέεται πρὸς τὰ «Ἑλληνικά», ἐν οἷς ἐγκωμιάζονται οἱ πολιτικοὶ σκοποὶ καὶ τὸ πολεμικὸν ἔργον τοῦ Ἀγησιλάου. Τὸ ἐγκώμιον τοῦτο φαίνεται ὥσπερ ἐπεισόδιον τῶν «Ἑλληνικῶν», ὧν ἔχει οὐ μόνον λέξεις καὶ φράσεις, ἀλλὰ καὶ χωρία καὶ κεφάλαια ὁλόκληρα. Ἐν αὐτῷ βλέπει τις τὸν θαυμαστὴν τοῦ βασιλέως ἐκείνου, ὅστις καὶ πολλὰς ἡγεμονικὰς ἀρετὰς εἶχε καὶ ὑπὸ ἐθνικῶν ἰδεωδῶν ἐνεπνέετο, ὅστις μαθὼν ὅτι παρὰ τὴν Κόρινθον ἔπεσαν μύριοι τῶν ἐχθρῶν τῆς Σπάρτης, ᾤκτιρε τὴν Ἑλλάδα, διότι τοσοῦτοι ἄνδρες ἦσαν ἱκανοί, ὅπως πάντας τοὺς βαρβάρους νικήσωσιν.

Β'. Φιλοσοφικά. 1. «Ἀπομνημονεύματα», ἐν βιβλίοις 4. Συνέγραψε ταῦτα λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τῶν ὕβρεων τοῦ σοφιστοῦ Πολυκράτους, ὃς τῷ 394 ἐδημοσίευσε κατηγορίαν Σωκράτους. Τὸ ἔργον εἶναι οἱονεὶ ἀπολογία ὑπὲρ τοῦ Σωκράτους. Ἀλλ' ὁ Ξενοφῶν ἐν αὐτῷ ὑποτυποῖ γενικήν τινα εἰκόνα τοῦ βίου τοῦ διδασκάλου, ἐν συναφείᾳ πάντοτε πρὸς τὰς κατηγορίας· διὸ καὶ τὸν διαλογικὸν τύπον προετίμησε, παρεχόμενος νέας συμβολὰς πρὸς τιμὴν τοῦ μεγάλου ἀνδρός· διηγεῖται δὲ ὅσα αὐτὸς ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ διετήρει καὶ ὅσα παρ' ἄλλων ἤκουσεν, ὅπερ συνέβη κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ ἐξ Ἀθηνῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τοῦ χρόνου τῶν διαλόγων τοῦ φιλοσόφου παρῆλθον πλείονα τῶν ὀκτὼ ἐτῶν, ὡς εἰκός, ἔχει τὴν ἔννοιαν μόνον τῶν λόγων ἐκείνου καὶ οὐχὶ αὐτὰς τὰς φράσεις αὐτοῦ. Τὰ «Ἀπομνημονεύματα», ἐν οἷς ἀπεικονίζεται πιστότερον ὁ Σωκράτης ἢ ἐν τοῖς διαλόγοις τοῦ Πλάτωνος, ἐγράφησαν ἐν Μεγάροις, πρὸ τῆς ἐν Σκιλλοῦντι τοῦ Ξενοφῶντος ἐγκαταστάσεως, πάντως δὲ πρὸ τοῦ 384.

2. «Συμπόσιον». Ἡ διαφορὰ τῶν δύο μαθητῶν τοῦ Σωκράτους καταφαίνεται μάλιστα ἐν τοῖς «Συμποσίοις»· διότι ἐν μὲν τῷ τοῦ Πλάτωνος ἐκδηλοῦται μεγαλοφυὴς φαντασία καὶ βάθος θεωρητικοῦ νοῦ, ἐν δὲ τῷ τοῦ Ξενοφῶντος νηφαλία πεζότης. Πότερον τούτων πρότερον συνεγράφη, ἀμφισβητεῖται. Προγενέστερον, πιθανῶς, εἶναι τὸ τοῦ Πλάτωνος. Ἡ ἀρχὴ τοῦ «Συμποσίου», «ἀλλ' ἐμοὶ δοκεῖ τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἀνδρῶν ἔργα οὐ μόνον τὰ μετὰ σπουδῆς πραττόμενα ἀξιομνημόνευτα εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν ταῖς παιδιαῖς», μαρτυρεῖ ὅτι εἶναι συμπλήρωμα τῶν «Ἀπομνημονευμάτων». Διότι ὁ συγγραφεὺς ἐνόμιζεν ἀτελῆ τὴν τοῦ διδασκάλου εἰκόνα, ἂν μόνον ὑπὸ τὴν σπουδαίαν ὄψιν εἰκόνιζεν αὐτόν, παραλείπων τὴν εὔθυμον. Ἐν τῷ «Συμποσίῳ», μετὰ τὴν εὐωχίαν, τὸν γελωτοποιόν, τὰ αὐλήματα καὶ ὀρχήματα τῆς αὐλητρίδος καὶ ὀρχηστρίδος, ὁ Σωκράτης ὁμιλεῖ περὶ ἔρωτος, ὡς καὶ ἐν τῷ τοῦ Πλάτωνος. Τὸ τοῦ Ξενοφῶντος «Συμπόσιον», παραβαλλόμενον πρὸς τὸ τοῦ Πλάτωνος, πάντως ἀπολείπεται, ἀπολύτως δὲ κρινόμενον ἔχει πολλὰς ἀρετὰς καὶ κατὰ τὸν Wieland ἀποτελεῖ δυσυπέρβλητον πρότυπον διαλογικῆς συζητήσεως.

3. «Οἰκονομικός». Συμπληροῖ καὶ οὗτος τὰ «Ἀπομνημονεύματα». Διαλέγεται δ' ἐν αὐτῷ ὁ Σωκράτης μετὰ τοῦ Κριτοβούλου περὶ τῆς ἀρίστης διοικήσεως τοῦ οἴκου, τῶν σχέσεων τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς καὶ περὶ τῆς γεωργίας. Τὸ ἔργον ἐτιμᾶτο ὑπὸ πρακτικῶν ἀνδρῶν, ὡς ὑπὸ τοῦ Θεοφράστου, μετεφράσθη ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος καὶ ἐλαμβάνετο ὡς βάσις τῶν μελετῶν τοῦ Βιργιλίου ἐν τοῖς «Γεωργικοῖς». Τὸ πολύτιμον τοῦτο σύγγραμμα διαπνέει φιλάνθρωπος διάθεσις πρὸς τοὺς ἀποκλήρους τῆς ἀρχαίας κοινωνίας, τοὺς δούλους καὶ τοὺς οἰκέτας.

4. «Ἀπολογία Σωκράτους». Ἔχει στενὴν σχέσιν πρὸς τὰ «Ἀπομνημονεύματα», ὧν τὸ τέλος ἐκ τῆς «Ἀπολογίας» ταύτης φαίνεται ληφθέν· ἐν ἀρχῇ ὁ συγγραφεὺς ὁμολογεῖ ὅτι καὶ ἄλλοι ἔγραψαν περὶ τούτου καὶ πάντες ἀπεικόνισαν τὴν μεγαλοψυχίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ νομίζει ὅτι οὗτοι δὲν διεσαφήνισαν καλῶς τὸ πρᾶγμα καὶ ὅτι τῷ Σωκράτει ὁ θάνατος ἦτο αἱρετώτερος τοῦ βίου. Τὸ συγγραμμάτιον δὲν ἔχει μεγάλην ἀξίαν καί τινες ἐνόμισαν αὐτὸ ὑποβολιμαῖον τοῦ ἱστορικοῦ ἔργον.

Γ'. Πολιτικὰ ἢ πρακτικά. 1. «Ἱέρων ἢ τυραννικός». Περιέχει διάλογον τοῦ ποιητοῦ Σιμωνίδου πρὸς τὸν τύραννον τῶν Συρακουσῶν Ἱέρωνα περὶ τῶν πλεονεκτημάτων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἐν σχέσει πρὸς τὸν τυραννικὸν καὶ περὶ τοῦ πῶς ὁ ἄρχων δύναται νὰ καταστήσῃ τὴν χώραν αὐτοῦ εὐδαίμονα.

2. «Ἱππαρχικός». Ἐν αὐτῷ ὁ συγγραφεὺς διδάσκει τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἱππικοῦ τὰ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ καθήκοντα αὐτοῦ. Ἵππαρχος δὲ εἰκάζεται ὅτι εἶναι ὁ Κηφισόδωρος, ὅστις ἵππαρχος τῶν Ἀθηναίων ὢν ἔπεσε μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ξενοφῶντος ἐν τῇ μάχῃ τῆς Μαντινείας. Τὸ περὶ φυγῆς τοῦ ἱστορικοῦ ψήφισμα εἶχεν ἤδη ἀρθῇ ὅτε ἐγράφη ἡ διατριβή, ἐν ᾗ ἐναργὴς ἡ θεοσέβεια τοῦ Ξενοφῶντος εἰκονίζεται.

3. «Περὶ ἱππικῆς». Ἐν αὐτῷ δίδονται παραγγέλματα εἰς τὸν ἱππέα περὶ τῆς χρήσεως τοῦ ἵππου, ἀγορᾶς ἵππου καὶ ἐπιμελείας καὶ δαμάσεως τῶν ἵππων καὶ τῆς ἐν πολέμῳ χρήσεως αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ τέλους τῆς διατριβῆς καθίσταται δῆλον ὅτι συνεγράφη μετὰ τὸν «Ἱππαρχικόν».

4. «Κυνηγετικός». Περιέχων παραγγέλματα τῆς κυνηγετικῆς τέχνης, ἄρχεται ἀπὸ τῶν ἐπιφανῶν θηρευτῶν τοῦ ἡρωϊκοῦ αἰῶνος καὶ καταλήγει εἰς ἀπολογίαν τῆς τέχνης, ἧς ὁ συγγραφεὺς ἔχει γνῶσιν ἀκριβῆ. Ἐν τῷ συγγραμματίῳ γίνεται προσέτι λόγος περὶ θήρας λεόντων, ἄρκτων, πανθήρων, λυγκῶν καὶ παρδάλεων καὶ ἄλλων θηρίων, ἅπερ ἁλίσκονται ἐν ξέναις χώραις, ὧν πολλὰς καὶ ὁ συγγραφεὺς εἶδεν. Ὁ Ξενοφῶν συνέταξε τὸ ἔργον μετὰ τὴν ἐν Σκιλλοῦντι διατριβήν, ἔνθα ἠσχολήθη καὶ περὶ τὴν θήραν.

5. «Πόροι ἢ περὶ προσόδων». Σπουδαία διατριβὴ γραφεῖσα τῷ 355, ἀμέσως μετὰ τὸ τέλος τοῦ Συμμαχικοῦ πολέμου, ἐν ᾗ ὁ συγγραφεὺς ἐκδηλοῖ ἀγάπην πρὸς τὴν εἰρήνην διά τε τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν πρὸ μικροῦ ἀπώλειαν τοῦ υἱοῦ ἐν Μαντινείᾳ (362). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἡ Ἑλλὰς εἶχεν ἀνάγκην ἀναπαύσεως καὶ εἰρήνης, ἣν καὶ ὁ Ἰσοκράτης ὁμοίως συνιστᾷ ἐν τῷ «Συμμαχικῷ» λόγῳ. Ἡ πολύτιμος αὕτη διατριβὴ παρέχει εἰδήσεις καὶ περὶ τῶν ἄλλων προσόδων τῶν Ἀθηναίων καὶ δὴ περὶ τῶν λαυρεωτικῶν ἀργυρείων καὶ διδάσκει πῶς δύνανται νὰ βελτιωθῶσι τὰ κακῶς ἔχοντα τῆς πόλεως οἰκονομικά.

6. «Λακεδαιμονίων πολιτεία». Ἐν αὐτῇ ὁ συγγραφεὺς δεικνύει ὅτι ἡ δόξα καὶ ἡ ἀκμὴ τῆς Σπάρτης, ἥτις ὀλιγάνθρωπος οὖσα δυνατωτάτη καὶ ὀνομαστοτάτη ἐν Ἑλλάδι ἐφάνη, ὀφείλεται εἰς τὸ πολίτευμα τοῦ Λυκούργου (14—15). Συνεγράφη κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς νέας ἡγεμονίας τῶν Ἀθηναίων (378). Ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ διδάσκει μᾶλλον περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν ἠθῶν ἢ περὶ αὐτῆς τῆς πολιτείας. Ἐκ τῆς συγγραφῆς ταύτης ἀρυόμενος ὁ Πλούταρχος ἔγραψε τὰ κατὰ τὸν βίον τοῦ Λυκούργου καὶ τὰ τῶν νομίμων τῶν Λακεδαιμονίων.

7. «Ἀθηναίων πολιτεία». Ἴσως τὸ ἀρχαιότερον μνημεῖον τοῦ πεζοῦ ἀττικοῦ λόγου, γραφὲν πρὸ τοῦ 413, πρὶν δηλαδὴ διασεισθῇ ἡ κατὰ θάλασσαν ἡγεμονία τῶν Ἀθηναίων. Ὁ συγγραφεὺς κατὰ βάθος μὲν δὲν διάκειται εὐνοϊκῶς πρὸς τὴν δημοκρατίαν, ἀλλ' ἀφοῦ ἅπαξ ὑφίσταται, δεικνύει πῶς πρέπει νὰ διοικῶνται τὰ τῆς πόλεως καὶ πῶς τῷ ὄντι ἐν τοῖς κυρίοις διοικοῦνται. Τό τε ὕφος καὶ αἱ φράσεις ὑπομιμνήσκουσι τοὺς σωκρατικοὺς διαλόγους, ἀλλὰ τὸ ἔργον περιῆλθεν εἰς ἡμᾶς λίαν ἐφθαρμένον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τοῦ Ξενοφῶντος ὑπάρχουν χειρόγραφα πολλὰ τοῦ Ι', ΙΑ', ΙΒ' αἰῶνος. Ἐκδόσεις ἁπάντων *Schneider* (1796—1815, τόμ. 6), *Kühner-Breitenbach* (Gotha 1828, τόμ. 4), *Keller* (Lipsiae 1890). Αἱ κατὰ μέρος ἐκδόσεις ἀκριβέστεραι. Ἀπομνημονεύματα *Gilbert* (Lipsiae 1888). Πόρων *Zurborg* (Berlin. 1876). Ἀθηναίων Πολιτεία *Kirchhof* (Berl. 1874). Οἰκονομικὸς *Holden* (London 1895). Ἀνάβασις *Ἰω. Πανταζίδου* (1900). Ἑλληνικὰ *Cobet* (Amstelod. 1880). Ἀνάβασις μετὰ σημειώσεων *Krüger* (1871 ἐκδ. 6).— *Vollbreht* (Teubner), *Behdantz-Carnouth* (Weidmann), Κύρου Παιδεία *Breitbach* (Teubner), Ἑλληνικῶν *Breitbach* (Weidmann), Ἀπομνημονεύματα (καὶ Γοργίας Πλάτωνος) *Κοραῆς* (Παρίσιοι 1825), *Kühner* (Teubner), Lexicon Xenophonteum ὑπὸ *Hurz* (1801—1804). *Marchant* (5 τόμ. Oxford 1900—1920). *Gemoll* (Ἀνάβασις καὶ Κύρου παιδεία) καὶ *Thalheim* (Scripta min. Bibliofh. Teubneriana 1909—1912), *Croiset*, Xén., son caractère et son talent (Paris 1873).

Digitized by Google

Σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὸ κείμενον τοῦ ἱστορικοῦ παρέσχον καὶ οἱ αἰγυπτιακοὶ πάπυροι. Ἐκ τῶν 15 τοιούτων σπουδαιότατος εἶναι ὁ PO 463 (τοῦ Β' αἰῶνος μ. Χ.), περιέχων τῆς Ἀναβάσεως VI. 6 ἀπόσπασμα μέγα καὶ συμφωνῶν ἑξάκις πρὸς ἑκατέραν οἰκογένειαν τῶν μεσαιωνικῶν χειρογράφων ἵσταται μεταξὺ τῶν δύο. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ὡς πρὸς τὰ χειρόγραφα τῆς Κύρου Παιδείας. Δύο πάπυροι τῆς Βιέννης περιέχουσιν ἀποσπάσματα ὁ μὲν τῆς Κύρου Παιδείας μετὰ πολλῶν νέων γραφῶν, ἀλλ' οὐχὶ σπουδαίων, ὁ δὲ τῶν Ἑλληνικῶν (Α', 2—5) τοῦ Γ' αἰῶνος, ἔχων ἰδίας 32 γραφάς, ὧν ὁ Marschant ἀπεδέξατο 19. Μικρὰ ἀποσπάσματα προσέτι ἐκ τοῦ Οἰκονομικοῦ (PO 227), ἐκ τῶν Πόρων (Π τοῦ Μονάχου) καὶ ἐκ τοῦ Συμποσίου (P. Giessen 1.), *Γ. Γαρδίκα* ἐν «Ἀθηνᾷ» ΛΓ σελ. 88 καὶ 95 καὶ 96. Παραφράσεις εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν Οἰκονομικοῦ ὑπὸ *Δ. Δαρβάρεως* (1796), Κύρου Παιδείας καὶ Κύρου Ἀναβάσεως ὑπὸ *Βαρδαλάχου* (1845—1846). Ἀπομνημονευμάτων ὑπὸ *Χ. Παμπούκη* (1866 καὶ 1898) καὶ ὑπὸ *Σιμ. Χιωτέλλη* (1892), Ἑλληνικῶν ὑπὸ *Α. Σκαλίδου* (1874), *Π. Ματαράγκα* (1891), Ἀνάβασις ὑπὸ *Μιλτ. Βρατσάνου* (1891). Γ. Κ. ΓΑΡΔΙΚΑΣ

— **Ξενοφῶν.** Ἀθηναῖος γλύπτης, συνεργασθεὶς μετὰ τοῦ Κηφισοδότου, υἱοῦ τοῦ Πραξιτέλους ἐν Μεγαλοπόλει κατὰ τὰ ἔτη 390—360 π. Χ. Ὡς ἔργα αὐτοῦ ἀναφέρονται: ὁ Ζεὺς καθήμενος ἐπὶ θρόνου, ἔχων δεξιὰ τὴν Μεγαλόπολιν (προσωποποίησιν τῆς πόλεως), ἀριστερὰ δὲ Ἄρτεμις ἡ Σώτειρα (*Παυσ.* VIII, 30, 10). Ἐπίσης ἔγλυψε τὸ ἐν Θήβαις ἄγαλμα τῆς Τύχης, κρατούσης τὸν Πλοῦτον παῖδα, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Θηβαίου Καλλιστονίκου (αὐτόθ., IX, 16, 2). Α. Θ. Σ.

— **Ξενοφῶν ὁ *Ἐφέσιος*.** Ἐρωτικὸς συγγραφεύς, ζήσας κατὰ τοὺς νεωτέρους ἐρευνητὰς μεταξὺ Β' καὶ Γ' αἰῶνος. Ἔγραψε «Τὰ κατ' Ἄνθειαν καὶ Ἀβροκόμην Ἐφεσιακά», εἰς πέντε βιβλία, πρὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ περιφήμου ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Ἐφέσῳ, τῷ 263 π. Χ. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Σουΐδας ἀναφέρει δέκα βιβλία, ἀντὶ τῶν πέντε διασωθέντων, εἰκάζεται ὅτι τὰ σῳζόμενα εἶναι ἐπιτομὴ ἐκτεταμένου πρωτοτύπου, πρᾶγμα οὐχὶ ἀπίθανον, ἕνεκα τῆς ἀσυνήθους συντομίας αὐτοῦ.

Ἡ διάταξις καὶ ἡ ὑπόθεσις αὐτοῦ ὑπενθυμίζουν τὰ κατ' Ἀβραδάτην καὶ Πάνθειαν τῆς Ξενοφωντείου «Κύρου Παιδείας», συνάμα δὲ καὶ τὴν «Ὀδύσσειαν».

Δύο ἐρασταί, ὁ Ἀβροκόμης καὶ ἡ Ἄνθεια, ἥτις, ὡς ἄλλη Πηνελόπη ἀνθίσταται εἰς πάντας τοὺς πειρασμούς, συναντῶνται τέλος μετὰ μακρὰς περιπετείας ἐν Ῥόδῳ καὶ διηγοῦνται τὰ παθήματά των. Ἡ διήγησις, μολονότι ἐνιαχοῦ εἶναι σύντομος, ἐν τούτοις δὲν στερεῖται χάριτος καὶ ἀκριβείας. Διὰ πρώτην φορὰν ἐδημοσιεύθη μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως τῷ 1726 ἐν Λονδίνῳ. Ἔκτοτε πολλάκις ἀνετυπώθη, δημοσιευθεῖσα ἐν μεταφράσει εἰς διαφόρους γλώσσας. Παράφρασιν αὐτοῦ εἰς τὴν νεοελληνικὴν ἐδημοσίευσεν ὁ Χρ. Καρρὲ ἐν Σμύρνῃ τῷ 1871. Α. Θ. Σ.

—**Ξενοφῶν, *Γάϊος Στερτίνιος*.** Κῷος ἰατρός, υἱὸς τοῦ Ἡρακλείδου, ἀρχίατρος τοῦ Αὐγούστου καὶ ἔπειτα εὐνοούμενος καὶ ἰατρὸς τοῦ Κλαυδίου, δηλητηριάσας αὐτὸν τῷ 54 μ. Χ. κατὰ προτροπὴν τῆς Ἀγριππίνης, συζύγου τοῦ αὐτοκράτορος, τῆς ὁποίας ἦτο ἐραστής. Ἀπήλαυσε μεγάλων τιμῶν παρὰ τοῦ Κλαυδίου καὶ ἐλάμβανεν ἐτησίαν ἀμοιβὴν 500.000 σηστερτίων (105.000 φρ. χρ.). Χάρις εἰς αὐτὸν καὶ ἡ πατρίς του ἀπήλαυσε μεγάλων ὠφελημάτων καὶ προνομίων, μεταξὺ δ' ἄλλων ἔτυχεν ἀσυδοσίας τῷ 53 π.Χ. Δι' ὃ εἰς τὰ πρὸς αὐτὸν ἀναθήματα καλεῖται: φιλοκαῖσαρ, φιλοκλαύδιος, φιλοσέβαστος κλπ. Ἀποκτήσας μεγάλην περιουσίαν ἐγκατεστάθη εἰς τὴν πατρίδα του. Μολονότι δὲ ἐδαπάνησε μεγάλα ποσὰ διὰ τὸν καλλωπισμὸν τῆς Νεαπόλεως, κατέλιπεν εἰς τοὺς οἰκείους του περὶ τὰ 30.000.000 σηστερτίων (6.300.000 φρ. χρ.), ποσὸν μυθῶδες διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Α. Θ. Σ.

— **Ξενοφῶν ὁ *Κύπριος*.** Μυθιστοριογράφος ἐκ Κύπρου, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Σουΐδα, γράψας περὶ τοῦ Ἀδώνιδος. Α. Θ. Σ.

— **Ξενοφῶν ὁ *Ἀντιοχεύς*.** Μυθιστοριογράφος, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Σουΐδα, τοῦ ὁποίου οὐδὲν περιεσώθη μέχρι ἡμῶν. Α. Θ. Σ.

— **Ξενοφῶν.** Ἱστορικὸς συγγραφεύς, γράψας «Ἱστορίαν Ἀννιβαϊκὴν» κατὰ Διογένη τὸν Λαέρτιον (Β, 59). Α. Θ. Σ.

— **Ξενοφῶν, *ὅσιος*.** Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει φθίνοντος τοῦ Ε' αἰῶνος. Πλουσιώτατος ὤν, ἐγένετο συγκλητικὸς καὶ ἔλαβε σύζυγον πλουσίαν, τὴν *Μαρίαν*, ἐξ ἧς ἐγέννησε δύο υἱούς, τὸν *Ἀρκάδιον* καὶ τὸν *Ἰωάννην*, οὓς ἐν ἡλικίᾳ φθάσαντας ἀπέστειλε πρὸς σπουδὴν εἰς Βηρυττόν, ἀλλὰ τοῦ πλοίου ναυαγήσαντος ἀπεσώθησαν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅπου ἐκάρησαν μοναχοί. Τοῦτο οἱ γονεῖς πληροφορηθέντες ἀπῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ (527—565) εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ὑγιᾶ εὑρόντες τὰ τέκνα αὐτῶν ἐκάρησαν καὶ αὐτοὶ μοναχοί. Ὁσίως βιώσαντες καὶ οἱ τέσσαρες κατέλιπον μνήμην ἁγίων. Ἡ Ἐκκλησία γεραίρει αὐτοὺς τῇ 26 Ἰανουαρίου. Τ. Ε. Ε.

«Ξενοφῶν». Πλοῖον τοῦ Ἀγῶνος, τῆς σπετσιωτικῆς οἰκογενείας Σκλιᾶ. Κυβερνώμενον ὑπὸ μὲν **τοῦ** Νικολάου Σκλιᾶ μετέσχε τῶν πρὸς ἀπόκρουσιν **τῆς** ἀποβάσεως τοῦ Καρᾶ-Ἀλῆ εἰς Σάμον (Ἰούλιος **1821**) **ναυτικῶν** ἐπιχειρήσεων· ὑπὸ δὲ τοῦ Δημητρίου Σκλιᾶ, τῶν προσπαθειῶν πρὸς τροφοδότησιν τοῦ Μεσολογγίου κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ πολιορκίαν.

Ξενοφῶντος *μονή* *[Γεωγρ.]*. Ἑλληνικὴ μονὴ ἐν τῇ χερσονήσῳ τοῦ Ἄθωνος, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Εἶναι κοινοβιακὴ καὶ ἔχει μετὰ τῆς εἰς αὐτὴν ὑπαγομένης ὁμωνύμου σκήτης, τιμωμένης ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου (Εὐαγγελισμός), 138 μονάζοντας. Ἐκτίσθη ὑπὸ Στεφάνου, μεγάλου δρουγγαρίου, ἐπὶ Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου. Τὸ καθολικὸν αὐτῆς ἀνάγεται εἰς τὸ 1545. Περὶ τῶν εἰς αὐτὴν ἀποκειμένων εἰκόνων βλ. λ. *Ἄθως* (τ. Β', σ. 360 α'). Παρὰ τὴν μονὴν ὁμώνυμος ὅρμος.

Εἰς τὴν μονὴν ὑπάγονται καὶ δύο ὁμώνυμα μετόχια, τὸ ἓν εἰς τὴν κοινότητα Βάχτας, ἐπὶ τῆς χερσονήσου τῆς Παλλήνης τῆς ἐπαρχίας καὶ νομοῦ Χαλκιδικῆς, τὸ δ' ἕτερον εἰς τὴν κοινότητα Ἁγίου Νικολάου, ἐπὶ τῆς χερσονήσου τῆς Σιθωνίας τῆς ἐπαρχίας καὶ νομοῦ Χαλκιδικῆς. Ν. Φ.

— **Ξενοφῶντος *ὅρμος*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὕφορμος τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς χερσονήσου τοῦ Ἄθωνος (πλάτ. 40° 15' 15'' Β., μήκ. 24° 11' 40'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1086: Gulf of Kassandra to Thassos and Lemnos) μεταξὺ τῶν ἐπινείων Δοχειαρίου καὶ Ρούσικο (Ἁγίου Παντελεήμονος). Σ. Ε. Λ.

ξεντερίζω· δημοτ., ἐξάγω τὰ ἔντερα, ξεκοιλιάζω.

ξενυχιάζω· δημοτ., κάμνω ὥστε νὰ ἀποσπασθοῦν οἱ ὄνυχες: «μὲ πάτησες καὶ μὲ ξενύχιασες».

ξενύχτης (ὁ)· αὐτὸς ποὺ ξενυχτᾷ, ὁ ἀγρυπνῶν τὴν νύκτα καὶ κοιμώμενος τὴν ἡμέραν, ἐν γένει ὁ ἀγρυπνῶν.

ξενύχτι (τό)· δημοτ., διανυκτέρευσις, ἀγρύπνημα: «ἐχθὲς εἴχαμε ξενύχτι» (ἐκ τοῦ *ξενυχτίζω* ἀναδρομικῶς).

ξενυχτίζω, καὶ ***ξενυχτάω·*** διέρχομαι τὴν νύκτα ἄγρυπνος, διανυκτερεύω: «εἴχαμε διασκέδαση καὶ ξενυχτίσαμε».

Ξένων. —1) Ἐπίσημος Ἀχαιός, εἷς ἐκ τῶν κατὰ τὸ 167 π. Χ. ἀποσταλέντων εἰς Ῥώμην ὁμήρων.

— 2) Ἀχαιὸς ἐκ τῶν ἐπισήμων, μεσιτεύσας ἐν Ῥώμῃ ὑπὲρ τῆς ἀποδόσεως τῶν ὁμήρων.

—3) Θηβαῖος στρατηγός, ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἀποσταλεὶς ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν τὸ ἔαρ τοῦ 413 π. Χ. μετὰ τοῦ Νίκωνος εἰς Σικελίαν, ἐπὶ κεφαλῆς 300 ὁπλιτῶν.

— 4) Ἀθηναῖος ἐπικούρειος φιλόσοφος, εὐφήμως μνημονευόμενος ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος.

— 5) Τύραννος τῆς ἐν Ἀργολίδι Ἑρμιόνης, ὅστις, κατὰ προτροπὴν τοῦ Ἀράτου, καταθέσας τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, προσῆλθεν εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν τῷ 234 π. Χ.

— 6) Σικυώνιος, μαθητὴς τοῦ ζωγράφου Νεοκλέους, ἀγνώστου ἐποχῆς, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πλινίου (Nat. Hist. XXXV, 40, 21).

— 7) Ἕλλην ἱστοριογράφος, γράψας «Ἰταλικὰ» καὶ «Κρητικά». Α. Θ. Σ.

— **Ξένων ὁ *Λεπρεάτης*.** Ὀλυμπιονίκης ἐκ Λεπρέου τῆς Τριφυλίας, υἱὸς τοῦ Καλλιτέλους, νικήσας εἰς ἀγῶνας σταδιοδρομίας, τοῦ ὁποίου τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνδριάντα, ἔργον Πυριλάμπους τοῦ Μεσσηνίου, εἶδεν ὁ Παυσανίας τῷ 170 π. Χ. (*Παυσ.* VI, 15, 1). Α. Θ. Σ.

— **Ξένων ὁ *Χωρίζων*.** Γραμματικὸς τῶν ἀλεξανδρινῶν χρόνων, σύγχρονος τοῦ Ἀριστάρχου, ὅστις μετὰ τοῦ Ἑλλανίκου ὑπῆρξεν ὁ κυριώτερος ἀντιπρόσωπος τῶν «Χωριζόντων», παραδεχόμενος δηλαδὴ ὅτι ἄλλος εἶναι ὁ ποιητὴς τῆς Ἰλιάδος καὶ ἄλλος τῆς Ὀδυσσείας. Ἡ γνώμη ὅμως αὐτῶν δὲν ἐπεκράτησεν, ἀνατραπεῖσα ὑπὸ Ἀριστάρχου τοῦ Σαμοθρᾳκος. Α. Θ. Σ.

ξενών, —ῶνος (ὁ)· τὸ προωρισμένον διὰ τοὺς ξένους δωμάτιον ἢ διαμέρισμα, ὅπου διαμένουν οἱ ξένοι, ἰδίᾳ ἐν τοῖς μοναστηρίοις.

— *[Ἐγκυκλ.]* Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἐκαλεῖτο *ξενὼν* τὸ διαμέρισμα τῆς οἰκίας, τὸ πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ξένων χρησιμεῦον (*Εὐρ.* Ἀλκ. 543, *Πλάτ.* Τίμ. 20 C). Κοινῶς ἄλλωστε τὸ ξενίζειν (ἢ ξενία) ἐθεωρεῖτο ἱερὰ αὐτῶν ὑποχρέωσις, ἧς οὐδ' ὁ βασιλεὺς ἐξῃρεῖτο, ὅστις ὤφειλεν οὐ μόνον νὰ φιλοξενῇ, ἀλλὰ καὶ «ξείνια» δῶρα νὰ δωρῆται. Ἡ φιλοξενία δ' ἐδίδετο καὶ διὰ τοῦ δήμου καὶ δημόσια ἀθύρωτα οἰκήματα ἱδρύοντο πρὸς στέγασιν τῶν ξένων, οἵτινες κοινῇ ἐθεωροῦντο ὅτι πάντες «πρὸς Διός εἰσιν» (Ὀδύσ. ζ. 208). Ἐπὶ μακρὸν δὲ καὶ βραδύτερον τὸ πανδοχεῖον, ἐν ᾧ κατέλυον οἱ ξένοι, *ξενὼν* ἢ *ξενοδοχεῖον* (*Ἰουλ.* ἐπιστ. 49) ἢ *ξενοκομεῖον* (*Λεόντ.* Νεαρ. ιγ') ἐκαλεῖτο, *ξενοδόχος* δὲ ἢ *ξενοδόκος*, ὡς καὶ σήμερον, ὁ δεχόμενος τοὺς ξένους, *ξενοδοχία* δὲ οὐ μόνον ἡ ὑποδοχὴ καὶ ξενία κοινῶν καὶ πτωχῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἐπισήμων, ὡς δῆλον γίνεται ἐκ τηϊακῆς τινος ἐπιγραφῆς. Ἐν τοῖς κατόπιν ὁ ξενὼν καὶ τὸ ξενοδοχεῖον προσέλαβον καὶ τὴν σημασίαν τόπου περιθάλψεως τῶν ξένων ἢ καὶ νοσηλείας ἀσθενῶν πτωχῶν, ξέ[…]νων ἢ ἐντοπίων, ἰδίᾳ δ' ἀπαντῶμεν τοῦτο ἀπὸ τ[…] βυζαντινῶν χρόνων, ὁπότε ὡς ἀποκλειστικὸν με[…]γαλούργημα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἤρξ[…] ἡ συστηματικὴ περίθαλψις καὶ ἡ ἵδρυσις φιλα[…]θρωπικῶν καταστημάτων. Πάντως ὅμως καὶ κατ[…] τοὺς χρόνους ἔτι ἐκείνους ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ξ[…]νῶνος ἠννοοῦντο ἱδρύματα διττὸν σκοπὸν ἔχοντ[…] ὡς π. χ. παρὰ Προκοπίῳ (Περὶ κτισμ. Ε, 6), π[…] ᾧ σημειοῦνται «ξενῶνες δύο... ἕτερος μὲν ξένοις ἐ[…]μοῦσι καταλυτήριον, ὁ δ' ἕτερος ἀναπαυστήριον νοσ[…] πτωχοῖς», τῶν «κοινῶν νοσοκομείων» τοῦ λοιπ[…] κατ' ἔθος «ξενώνων» κληθέντων (*Κίνναμ.* σ. 1[…] Οἱ ξενῶνες ἀνῆκον ὡς τὰ πολλὰ τῇ ἐκκλησί[…] ταῖς μοναῖς, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ φιλάνθρωποι εἰ[…]στήσει κλίνας καὶ ἐνοσοκόμουν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι. [Ἔ]φερον δὲ τὰ ὀνόματα τῶν μονῶν ἢ τῶν ἱδρυτ[…] ἢ τῶν μερῶν εἰς ἃ εἶχον οἰκοδομηθῇ.

Οὐ μόνον δὲ εἰς τὰς μεγάλας πόλεις, ἀλλὰ κ[αὶ] εἰς προάστεια καὶ μεγάλους σταθμοὺς συγκοι[…]νιῶν καὶ παράλια μέρη, κυρίως ὅπου ἔδει ταχ[…] περίθαλψις ἢ καὶ νοσηλεία νὰ παρασχεθῇ εἰς π[…]σχοντα ἢ ταλαιπωρηθέντα, πτωχὰ ἰδίᾳ, ἄτομα, ε[…]χον ἱδρυθῆ τοιοῦτοι ξενῶνες· ὡς τὰ πολλὰ δὲ ε[…] μέρη ὑγιεινά, παρὰ ἐκκλησίας ἢ μονὰς ἢ ἰαμ[…]κὰς καὶ θαυματουργοὺς πηγὰς ὑδάτων, ὡς π. χ. τὸ ἰατρεῖον τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, τὸ χρονολογ[…]μενον πρὸ τοῦ Λέοντος τοῦ Θρᾳκὸς (βλ. *Εὐγεν[…] ἱερέως [Γεδεὼν Μαν.]*, Ἡ Ζωοδόχος Πηγή, σελ. 1[…] Διετηροῦντο δὲ συνηθέστατα διὰ βασιλικῶν ε[…] χορηγήσεων ἢ διὰ δωρεῶν καὶ κληροδοτημάτ[ων] ὡς καὶ διὰ τῆς περιουσίας τῶν ἐπισκόπων ἢ τ[…] προσωπικοῦ τῶν ξενώνων, τῆς κτηθείσης με[…] τὴν ἀνάληψιν ἔργου ἐν αὐτοῖς (***Ligenth.***, Jus Gr[ae]corum, 4,289). Εἰδικαὶ δὲ μάλιστα αὐτοκρατο[ρικαὶ] διατάξεις ἐπέβαλλον τὴν ταχεῖαν ἐκτέλεσιν τῶν δ[ια]λήσεων τῶν διαθετῶν χάριν τῶν ἱδρυμάτων τ[ού]των, τῇ φροντίδι καὶ ἐπιβλέψει τῶν ἑκαστ[…] ἐπισκόπων. Τὴν τοιαύτην πρόνοιαν τῶν αὐτοκρατ[ό]ρων εὑρίσκομεν ἰδίᾳ ἐν ἀρχῇ, ὁπότε σπάνις τοι[ού]των κτηρίων ὑπῆρχεν ἀνὰ τὸ βυζαντινὸν κρά[τος], ἀλλ' εἶτα, πολλαπλασιασθέντων τούτων, ἦρξ[…] τοὐναντίον φόρος ἐπιβαλλόμενος καὶ ἀπαγόρευ[σις] δωρεῶν πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν (*Θεοφ.* Χρον[…] 1,486).

Ὀνομαστοὶ ξενῶνες ἀναφέρονται «Ἡ Βασιλ[…] «τὸ μέγα καταγώγιον τοῖς ξένοις», τὸ ἱδρυθὲν ὑ[πὸ] τοῦ Μεγάλου Βασιλείου (βλ. *Ἀρ. Π. Κούζη*, Ἱ[…] βυζαντινῶν νοσοκομείων, ἰδίᾳ δὲ ξενώνων κατὰ τὸν [..] αἰῶνα. Ἀρχ. Ἰατρ. τόμ. ΙΕ', σελ. 40 καὶ ἑξ.), τὸ πρ[οω]ρισμένον οὐ μόνον «τοῖς κατὰ πάροδον ἐπιφοιτῶ[σιν]» ἀλλὰ «καὶ τοῖς θεραπείας τινὸς διὰ τὴν ἀσθένειαν δ[εο]μένοις», ὁ «Ξενὼν τοῦ Σαμψών», ὁ καεὶς κατὰ τ[ὴν] στάσιν τοῦ Νίκα καὶ ἐπανιδρυθεὶς ὑπὸ Ἰουστιν[ια]νοῦ, ὁ «Ξενὼν Ζωτικοῦ» τοῦ Ὀρφανοτρόφου, ε[…] ὃν τμῆμα λεπρῶν ἵδρυσεν ὁ Ἰουστῖνος ὁ Β'. Α[…] καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν αὐτοκρατόρων ἀπὸ Κωνσ[ταν]τίνου τοῦ Μεγάλου (303—337) καὶ συγγενεῖς αὐ[τῶν] δὲν ἔπαυσαν ἱδρύοντες ξενῶνας εἰς διάφορα μ[έρη] τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, ἰδίᾳ δ' ἐν Κωνσταντιν[ου]πόλει (βλ. *Κ. Ἀμάντου*, Ἡ ἑλληνικὴ φιλανθ[ρωπία] κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους, Ἀθῆναι 1923), ἐν[…] οὐ σπανίως καὶ αὐταὶ αἱ αὐτοκράτειραι ἀναφ[έρον]ται διακονοῦσαι, ὡς π. χ. ἡ αὐτοκράτειρα Π[λα]κίλλα (Migne) 82, 1237). Τὴν φιλάνθρωπον [δὲ] μάλιστα δρᾶσιν τῶν ξενώνων βλέπων καὶ ὁ Ἰ[ου]λιανὸς ὁ Παραβάτης παρήγγειλε τῷ ἐπισκόπῳ [Ἀρ]σακίῳ, ἵνα πανταχοῦ τοῦ κράτους ἱδρύσῃ ξεν[ῶνας], διότι ἐθεώρει αἰσχρὸν «οἱ δυσσεβεῖς Γαλιλαῖοι τ[…] φωσι πρὸς τοῖς ἰδίοις πτωχοῖς καὶ ἀσθενέσι τοὺ[ς] ἐθνικῶν (βλ. Sudhoff, in Sudhoffs Archiv, XXI[…]

Δυστυχῶς ἀγνοοῦμεν τελείως τὰς λεπτομ[ερείας] τῆς τε ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας πάντων [τῶν] ἀρχαιοτέρων τούτων ξενώνων, οἵτινες πάντω[ς ὑπη]ρηντο ὑπὸ διεύθυνσιν ἀνωτέρας τινὸς ὑπη[ρεσίας] τοῦ κράτους. Ἐν τοῖς κατόπιν ὅμως ἀπαν[τῶμεν] ὀργανισμοὺς νοσοκομείων τελειοτάτους, ἁμιλ[λωμέ]νους πρὸς τοὺς σημερινούς. Οὕτω τὸ τυπικ[ὸν τῆς] μονῆς τῆς Παναγίας τῆς Κοσμοσωτείρας [τῆς] ἱδρυθείσης ἐν Θρᾴκῃ παρὰ τὴν Αἶνον (115[…]) τοῦ σεβαστοκράτορος Ἰσαακίου, τρίτου υἱο[ῦ τοῦ] Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ, περιλαμβάνει ὀργαν[ισμὸν] νοσοκομείου ἐκ 36 κλινῶν, προνοοῦντα περὶ [τῆς τρο]φῆς, στρωμνῶν, ἐνδυμάτων, λουτρῶν κλπ. Τ[ὸ τυ]πικὸν ἰδίᾳ τὸ συνταχθὲν τῷ 1136 ὑπὸ Ἰω[άννου] Β' Κομνηνοῦ, χάριν τῆς ἰδιοκτήτου, αὐτοῦ κ[αὶ] τῆς αὐτοκρατείρας Εἰρήνης, μεγαλοπρεποῦ[ς μο]νῆς τοῦ Παντοκράτορος ἐν Κωνσταντινουπόλ[ει, πε]ριέχει ὀργανισμὸν νοσοκομείου ἄξιον πολλοῦ [θαυ]μασμοῦ διὰ τὴν ἄκραν αὐτοῦ τελειότητα, ἀν[αμφι]σβητήτως γενόμενον ἐπὶ τῇ βάσει παλαιοτ[έρων] ὁμοίου εἴδους. Ἡ μεγάλη αὕτη καὶ περίλ[αμπρος] μονὴ τοῦ Παντοκράτορος, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων [τῆς] ὁποίας ἔχει νῦν ἱδρυθῆ τὸ Ζεϊρὲκ-κιλισέ[…] εἶχε δύο κλινικάς, ἓν μὲν *τρίκλινον* ἢ *τρικλ[…]* χάριν τῶν μοναχῶν, ἕνα δὲ *ξενῶνα*, ἤτοι νο[σοκο]μεῖον, χάριν τῶν ἀρρώστων τῆς πόλεως (β[λ. …] *Ὀρλάνδου*, Μοναστηριακὴ ἀρχιτεκτονική, Ἀθῆ[ναι …] σελ. 48 καὶ ἑφ.). Ὁ ξενὼν οὗτος περιεῖχε [… κλί]νας, ὧν δέκα ἀπετέλουν ἓν *ὀρδινον*, ἰατρικὸν τ[…] **Δέκα τῶν κλινῶν προωρίζοντο** διὰ τοὺς χ[ειρουρ]**γικοὺς ἀρρώστους,** εἴκοσι διὰ τοὺς παθολογ[ικούς …]

Digitized by Google

..ώδεκα διὰ τὰς πασχούσας ἐκ γυναικολογικῶν ἢ ..τὰς ἐπιτόκους ἢ λεχωΐδας, ὀκτὼ δὲ διὰ τὰ ὀφθαλ..μικὰ νοσήματα. Παρὰ τὰ τμήματα ταῦτα ἰδιαίτερον ..ὅλως διαμέρισμα ἐχρησίμευε διὰ τοὺς πασχοντας ..ἐξ ἐπιληψίας ἢ φρενικῶν νόσων. Τέλος ἐλειτούρ..γει ἐν αὐτῷ καὶ ἐξωτερικὸν ἰατρεῖον ἢ ἀστυκλι..νική. Τὸ ἰατρικὸν προσωπικὸν τοῦ παθολογικοῦ τμή..ματος ἀπετελεῖτο ἐκ δύο πρωτιάτρων, καλουμένων ..πρωτομυνητῶν*, τριῶν ἐπιμελητῶν (*ἐμβάθμων ὑπουρ..γῶν*) καὶ δύο βοηθῶν (*περισσῶν ὑπουργῶν*, ὡς ἐκα..λοῦντο). Τοὺς δύο πρωτομυνητὰς ἰατροὺς ἀντικαθί..σταν ἐν τῷ χειρουργικῷ δύο εἰδικοὶ χειρουργοὶ (*τραυ..ματικοί*), διὰ δὲ τοὺς πάσχοντας ἐκ κήλης ὑπῆρχεν ..εἰδικὸς κηλοτόμος. Ἐν τῷ γυναικολογικῷ τμήματι ..ὑπῆρχον 2 ἰατροὶ (*γυναικεῖοι*) καὶ μία ἰάτραινα, τὴν ..ὑπηρεσίαν δὲ ἐπιμελητῶν καὶ βοηθῶν τῶν ἄλλων ..τμημάτων ἐξετέλουν γυναῖκες, καλούμεναι *ἔμβα..θμοι* ἢ *περισσαὶ ὑπούργισσαι*. Ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ..τρείῳ εἰργάζοντο 2 παθολόγοι ἰατροὶ (*διαιτη..τοὶ* καλούμενοι) καὶ δύο τραυματικοί, ἐκτὸς τῶν ..ἐπιμελητῶν καὶ βοηθῶν. Ἐν γένει οἱ ἰατροὶ οὗτοι ..ν τμημάτων ὑπηρέτουν ἐναλλάξ, μῆνα δηλαδὴ ..ρὰ μῆνα, ἤτοι ἕκαστος τῶν ἰατρῶν ὑπηρέτει 6 μῆ..ς τὸ ἔτος. Ἡ ἐπίσκεψις τῶν ἀσθενῶν ἐγίνετο καθ'..άστην, ἀπὸ δὲ τῆς 1 Μαΐου μέχρι 14 Σεπτεμ..ίου καὶ μετὰ τὸ δειλινόν. Τὴν νύκτα ἀνήπτετο ..ὰ μία κανδήλα εἰς τὰ διάφορα διαμερίσματα ..ῦ ξενῶνος καὶ τρικάνδηλον εἰς τὴν τράπεζαν ..ὶ καθέδραν τῶν ἰατρῶν, διενυκτέρευε δὲ εἰς ἕκα..ον ὄρδινον ἀνὰ εἷς ἔμβαθμος ὑπουργὸς (ἐπιμε..λητὴς) καὶ μία ὑπούργισσα εἰς τὸ γυναικολογικὸν ..ῆμα, οἵτινες ἐκαλοῦντο *ἐξκουβήτορες* (= ἀγρυ..πνοῦντες). Τὴν γενικὴν ἐποπτείαν τοῦ ξενῶνος εἶχον ..ἔμπειροι ἰατροί, καλούμενοι *πριμμικήριοι*, ὑπη..ρετοῦντες καὶ οὗτοι μῆνα παρὰ μῆνα. Ἐπὶ δυσκό..λων περιπτώσεων οὗτος καθώριζε καὶ τοὺς ἰατροὺς τοὺς μέλλοντας νὰ συνέλθωσιν εἰς συμβούλιον. Τὸ πλεῖστον τῶν ἰατρῶν τούτων ἦσαν κληρικοί, ἀλλὰ καὶ λαϊκοί, πάντως ὅμως Χριστιανοί, διότι αὐστηρῶς ἀπηγορεύετο οἱ Χριστιανοὶ νὰ καλῶσιν Ἰουδαίους ἰατρούς· εἶτα ὅμως τὴν ἄσκησιν τῆς ἰατρικῆς ὑπὸ κληρικῶν ἀπηγόρευσεν ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Λουκᾶς ὁ Χρυσοβέργης (1157).

Πλεῖστα ὀνόματα ξενοδόχων διετηρήθησαν μέχρις ἡμῶν, τινὲς δὲ τούτων ἐγένοντο καὶ πατριάρχαι, ὡς π. χ. ὁ Μηνᾶς, ὁ Παῦλος, ὅστις ἐγένετο πατριάρχης Ἀντιοχείας, ὁ Ἀκάκιος κ. ἄ. Οἱ ξενοδόχοι δ' εἶχον ἀνωτέραν κοινωνικὴν θέσιν, ἐκαλοῦντο δὲ καὶ κατὰ τὰς ὑποδοχὰς τῆς αὐλῆς. Τὴν φαρμακευτικὴν ὑπηρεσίαν ἐν τοῖς ξενῶσιν ἐξετέλουν φαρμακοποιοί. Οὕτω ἐν τῷ ξενῶνι τοῦ Παντοκράτορος ὁ διευθυντὴς μὲν τοῦ φαρμακείου ἐκαλεῖτο *ἐπιστήκων τοῦ πημέντου*, τρεῖς δὲ φαρμακοποιοὶ (*ἔμβαθμοι πημεντάριοι*) καὶ 2 βοηθοὶ (*περισσοὶ πημεντάριοι*) ἐβοήθουν αὐτὸν κατὰ τὴν παρασκευὴν τῶν φαρμάκων. Τινὲς τῶν ξενώνων εἶχον ἀποκτήσει καὶ φήμην τινὰ περὶ εἰδικὴν θεραπείαν ὡρισμένων νόσων (βλ. *Ἀρ. Π. Κούζη*, Περαιτέρω παρατηρήσεις περὶ τῆς ἰατρικῆς τῶν ξενώνων ἐπὶ τῇ βάσει κωδίκων, 1930).

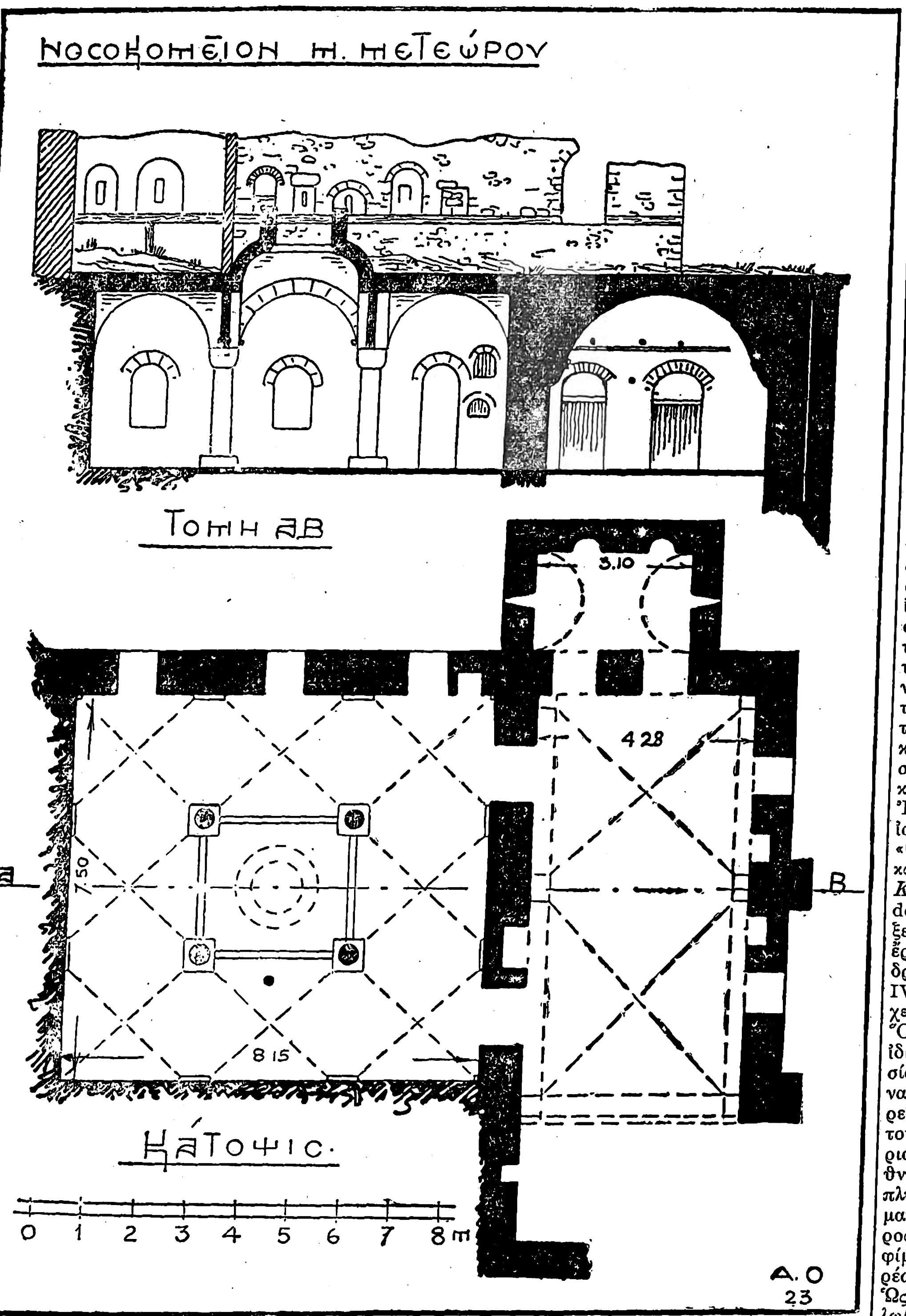

Εἰς τοὺς ξενῶνας πρὸς νοσηλείαν τῶν ἀσθενῶν ὑπῆρχον *νοσοκόμοι* (οἱ *νοσοκομοῦντες*) καὶ *παρανοσοκόμοι*, οὓς ἀμελοῦντας περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν ποικιλοτρόπως ἀναφέρεται ὅτι ἐκόλαζον (*Migne* P. G. 99, 1741). Οἱ *μειζότεροι* τούτων, ἔχοντες ὑπηρεσίαν μᾶλλον οἰκονόμου, εἶχον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ προμηθεύωνται ἐκ τοῦ φαρμακείου τὰ μᾶλλον ἐν χρήσει φάρμακα. Οἱ πρὸς μεταφορὰν τῶν ἀσθενῶν χρησιμοποιούμενοι ἀπετέλουν τὰ *νωτοφόρα* ἢ τοὺς *παραπέμποντας*, ὡς ἐν τῇ Βασιλειάδι. Ἴσως ἐκ τῆς ὁμάδος τούτων ἦσαν καὶ οἱ κατὰ τὰς ἐπιδημίας χρησιμοποιούμενοι *παραβολᾶνοι*. Τέλος καὶ περισσαὶ μοναχαὶ ἐχρησιμοποιοῦντο πρὸς διακονίαν εἰς τοὺς ξενῶνας (*Migne* 34, 1235).

Ἅπαν τὸ προσωπικὸν τῶν ξενώνων ἐλάμβανεν ὡρισμένην ἀντιμισθίαν εἰς χρυσᾶ νομίσματα καὶ εἰς εἶδος (σῖτον κτλ.). Τὸ τυπικὸν δὲ μάλιστα τοῦ Παντοκράτορος ἀναγράφει λεπτομερῶς καὶ τὸ ποσόν, ὅπερ ἐλάμβανε πᾶς ὁ ἐν τῷ ξενῶνι ἐργαζόμενος. Οἱ ἀσθενεῖς, εἰσερχόμενοι ἐν τῷ ξενῶνι τοῦ Παντοκράτορος πρὸς νοσηλείαν, ἰδίᾳ οἱ ἀπορώτεροι, ἤλλασσον τὰ ἐνδύματα αὐτῶν, ἅτινα ἐδίδοντο πρὸς καθαρισμόν, ἐνεδύοντο ἐνδύματα τοῦ ξενῶνος καὶ εἶτα διενέμοντο εἰς τὰ διάφορα τμήματα, ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῆς ἀσθενείας αὐτῶν. Ἡ κλίνη αὐτῶν ἔφερε στρῶμα, προσκεφάλαιον, *τσόλιον* καὶ ἐφάπλωμα, τὸν δὲ χειμῶνα προσετίθεντο 2 *λοονίκια* (κουβέρται). Διὰ τοὺς μὴ δυναμένους νὰ μετακινῶνται ὑπῆρχον καὶ 6 *κλίναι* ἔχουσαι τὰ *πιλωτὰ* (τὰ στρώματα) τετρυπημένα κατὰ τὸ μέσον διὰ τὰς ἀνάγκας αὐτῶν. Τὸ σιτηρέσιον τῶν ἀρρώστων συνέκειτο ἐξ ἄρτου, 2 φαγητῶν ἐξ ὀσπρίων μετὰ ἐλαίου καὶ κρομμύων, ὡρισμένον δὲ ποσὸν χρηματικὸν ἐδίδετο χάριν οἴνου. Ἐν τῇ μονῇ τῆς Κοσμοσωτείρας ἐδίδετο κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτὰς ἰχθῦς. Ἐνίοτε εἰς τοὺς ἀσθενεῖς ἐδίδοντο καὶ φιλοδωρήματα ἢ καὶ μηνιαῖον ἐπίδομα. Εἰδικὸν δὲ προσωπικὸν (οἱ *διαιτάριοι*) ἐπέβλεπε τὰ τῆς διαίτης (περὶ τῆς διαίτης ἐν τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ νοσοκομείοις βλ. *J. Leipoldts*, «Schenute von Atripe und die Entstehung des nationalægyptischen Christentums»). Ἐν τοῖς ξενῶσιν ὑπῆρχον πάντα τὰ χρήσιμα ἐργαλεῖα (χειρουργικά, καθετῆρες, σικύαι κλπ.), διὰ δὲ τὰ μαχαίρια ὑπῆρχεν εἰδικὸς *ἀκονητής*. Ἰδιαίτερον διαμέρισμα ἐχρησίμευεν ὡς λουτρών. Κινστέρναι δι' ὑδραγωγῶν ἐπρομήθευον τὸ δι' αὐτοὺς ὕδωρ, ὡς καὶ διὰ πᾶσαν τοῦ ξενῶνος ἀνάγκην. Τὴν λογιστικὴν ὑπηρεσίαν τῶν ξενώνων εἶχον ἀναλάβει εἰδικοὶ ὑπάλληλοι, οἱ *ὀπτίωνες*, ὑποβάλλοντες τοὺς λογαριασμοὺς εἰς τοὺς ἐπισκόπους, *χαρτουλάριοι* δὲ τὴν τοῦ ἀρχειοφύλακος ἢ γραμματέως, παρὰ τούτους δὲ ὑπῆρχον καὶ *οἰκονόμοι*. Πάντες οὗτοι ἦσαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ξενοδόχου ἢ τῶν πριμμικηρίων. Εἰς τὸν ξενῶνα τοῦ Ἁρματίου ἀναφέρεται καὶ καλλιγράφος. Ἐν τῷ ξενῶνι τοῦ Παντοκράτορος ἀναφέρεται καὶ διδάσκαλος τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης. Ἐκτὸς δηλαδὴ τῆς κλινικῆς μορφώσεως, ἣν ἐλάμβανον οἱ ἐφιέμενοι ἰατρικῆς παιδείας καὶ οἱ παῖδες τῶν ἰατρῶν περιερχόμενοι καὶ ἀσκούμενοι εἰς τὰ διάφορα ἰατρικὰ τμήματα τοῦ ξενῶνος, ἠκροῶντο καὶ τῶν θεωρητικῶν μαθημάτων τοῦ διδασκάλου τούτου τῆς ἰατρικῆς, ὅστις ἐπὶ ποινῇ ἀπολύσεως ἔδει νὰ διδάσκῃ τακτικῶς καὶ κανονικῶς. Τὸ ἀνώτερον προσωπικὸν τῶν ξενώνων οὐ μόνον περὶ τὴν νοσηλείαν καὶ διδασκαλίαν ἠσχολεῖτο, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν συγγραφὴν ἔργων, ὧν τινα διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν, π. χ. τὸ τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ κουβουκλησίου τῆς τοῦ Θεοῦ ἁγίας καὶ μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἄλλα τινὰ γενικώτερα ὑπὸ τύπον ἰατροσοφίων, ὡς τὰ φερόμενα ὑπὸ τὸν τίτλον: «Θεραπευτικαὶ καὶ ἰατρεῖαι συντεθεῖσαι παρὰ διαφόρων κατὰ τὴν ἐκτεθεῖσαν ἀκολουθίαν τοῦ ξενῶνος» (βλ. *Ar. Kousis*, Contribution à l'étude de la médecine des xénons pendant le XVe siècle, 1927). Ἐν τοῖς ξενῶσιν ὑπῆρχον καὶ βιβλιοθῆκαι, ἰδίᾳ ἰατρικῶν ἔργων (Διοσκορίδου, Γαληνοῦ κ. ἄ). Ἐν τοῖς προδρομικοῖς ποιήμασι ἀναφέρεται (*Hessel.-Pern.* IV, 89): «Ὡς πρῆσμαν ἐκ τοῦ κρούσματος γέγονε τῇ χειρί μου | ὁλόκληρον ἐδιάβασα μῆναν εἰς τὸν ξενῶνα». Ὅλως ἰδιαίτερα διαμερίσματα, εἰς τοὺς μεγάλους ἰδίᾳ ξενῶνας, ἦσαν προωρισμένα διὰ τὰς ἐκκλησίας, ἰδιαιτέρας διὰ τοὺς ἄνδρας καὶ διὰ τὰς γυναῖκας, τὸ μαγκιπεῖον (ἀρτοποιεῖον) τὸ μαγειρεῖον, τὴν ἄρουλαν («μεγάλη» κατὰ τὸ τυπικὸν τοῦ Παντοκράτορος), τὸ ἑστιατόριον, τὰ σωτήρια (ἀπόπατοι), τὸ ξενοτάφιον πρὸς ταφὴν τῶν θνησκόντων ξένων, τὸν μύλον, τὸ ἱπποστάσιον, τὸ πλυντήριον, εἰς ἃ εἰργάζετο μέγα προσωπικὸν ἐκ μαγκίπων καὶ μαγκιπισσῶν, μυλοχαράκτου, στράτορος (ἱπποκόμου), ὀψωνιάτορος (προμηθευτοῦ τροφίμων), μαγείρων καὶ λεβηταρίων, πλυντριῶν, ἱερέων, νεκροθαπτῶν, ἐκτὸς τοῦ ὀστιαρίου ἢ πυλωροῦ. Ὡς παραρτήματα ἐπίσης τοῦ ξενῶνος ἀναφέρονται *λωβοκομεῖα*, ὑπάρχοντα καὶ τὴν σήμερον ἔτι εἰς τινας μονὰς (Μονὴ Ἰβήρων Ἄθω) καὶ γηροκομεῖα.

Ἡ ὀργάνωσις αὕτη τῶν ξενώνων, ὡς εἰκός, ἐπηρέασε μεγάλως οὐ μόνον τὴν τῶν ἀραβικῶν νοσοκομείων κατὰ τὸν μεσαίωνα, ἀλλὰ καὶ κατόπιν τὴν τῶν ἐν τῇ Δύσει, ἔνθα εὑρίσκομεν οὐκ ὀλίγους ἱδρυθέντας ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα xenodochium, ὡς π. χ. ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἱσπανικῇ πόλει Μερίδῃ, ἔνθα κατὰ τὸ 580 μ. Χ. ἀναφέρεται τοιούτου μεγαλοπρεποῦς ξενοδοχείου ἵδρυσις, ὡς παραρτήματος μονῆς τινος καθ' ἃ ἀναφέρει Παῦλος ὁ διάκονος. Βραδύτερον μάλιστα ἐν τῇ Δύσει εὑρίσκομεν διατηρουμένην τὴν αὐτὴν περίπου διαρρύθμισιν τῶν ξενώνων κατὰ τὸ βυζαντινὸν σύστημα, ὡς δεικνύουσι καὶ πολλὰ διαγράμματα διασωθέντα μέχρις ἡμῶν (οἷον τῆς μονῆς St. Gall κτλ.) ΑΡ. Π. ΚΟΥΖΗΣ

ξενώνω· ἰδιωμ. Κρήτ., ἀποξενώνω, ἀποκληρῶ, ἀπαλλοτριώνω, πωλῶ. Ι. Δ. Μ.

Digitized by Google

ξένωψ (ὁ) (Xenops) *[Ζωολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ξηροβατικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀναβατιδῶν*, περιλαμβάνον πλεῖστα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν Ἀμερικήν. Οἱ ξένοπες εἶναι πτηνὰ μετρίου μεγέθους, μὲ σῶμα ἐπίμηκες καὶ εὔρωστον, πτέρυγας μετρίου μεγέθους καὶ ὀξυλήκτους, ῥάμφος κωνικὸν καὶ πόδας ὑψηλοὺς καὶ λεπτούς. Τρέφονται ἐξ ἐντόμων. Ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι ὁ *ξένος ὁ ἐρυθρόουρος* (Xenops rosecaudis), ὅστις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους καὶ χρῶμα κατὰ τὰ ἄνω μέρη τοῦ σώματος φαιοπυρρόν, τὰς παρειὰς καὶ τὰ πρόσω τοῦ λαιμοῦ λευκὸν μὲ φαιὰς κηλῖδας, τὰς πτέρυγας φαιάς, τὴν οὐρὰν μελανὴν καὶ τὰ ὑποκάτω μέρη τοῦ σώματος βαθέως φαιὰ μὲ πυρρὰς ἀποχρώσεις. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Γουϊάναν. Δ. Ν. Π.

Ξένωψ ὁ ἐρυθρόουρος.

ξεπαγιάζω· δημοτ., πάσχω ψῦξιν τῶν ἄκρων, αἰσθάνομαι σφοδρὸν ψῦχος: «σηκώθηκα πρωὶ καὶ ξεπάγιασα», «ξεπάγιασαν τὰ δάχτυλά μου»· || παθ. μετχ. *ξεπαγιασμένος*· ὁ παθὼν ψῦξιν.

ξεπάγιασμα (τό)· ἡ διάθεσις καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ξεπαγιάζω: «ψόφησαν οἱ κόττες ἀπὸ τὸ ξεπάγιασμα»· || σφοδρὸν ψῦχος, ἕνεκα τοῦ ὁποίου τρόπον τινὰ ξεπαγιάζει τις: «τί ξεπάγιασμα εἶναι αὐτό!»· || *ξεπαγιάσματα* (τά)· χείμετλα, ἄλλως *χιονίστρες*: «ἔχω ξεπαγιάσματα 'ς τὰ πόδια» (βλ. λ. *κρυοπάγημα*).

Ξέπαππας, ἢ *Ξεπατέρας*· βλ. *Ξεπατέρας*.

ξεπαρθένεμα (τό)· δημοτ., ἡ ἀπώλεια τῆς παρθενίας, διακόρευσις.

ξεπαρθενεύω· δημοτ., ἀφαιρῶ, φθείρω τὴν παρθενίαν, διακορεύω.

Ξεπατέρας. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι γνωστὸς ὁ ἐκ τῆς ἐπαρχίας Καινουρίου (τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου) μοναχὸς *Ἰωάσαφ* τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πυργιωτίσσης μονῆς τῆς Ὁδηγητρίας. Ἐκλήθη *Ξεπατέρας*, διότι ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ἀποβαλὼν τὸ μοναχικὸν σχῆμα (καὶ νυμφευθεὶς κατά τινας), ἐτάχθη ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ ἀρχηγοῦ Ἡρακλείου Μιχαὴλ Κουρμούλη. Ἀφοῦ διεκρίθη εἰς πλείστας ἐν Κρήτῃ μάχας, ἀπῆλθε τῷ 1824 εἰς Πελοπόννησον μετὰ πλείστων ἄλλων Κρητῶν καὶ ἀφοῦ ἐπολέμησε καὶ ἐκεῖ ἐπὶ ἓν καὶ πλέον ἔτος ἐπανῆλθεν εἰς Κρήτην τῷ 1825, ἔνθα διὰ τῶν τολμηρῶν αὐτοῦ ἐπιδρομῶν ἐτρομοκράτει τοὺς Τούρκους τῆς Μεσαρᾶς καὶ τοῦ Ἡρακλείου. Πολιορκηθεὶς τέλος μετὰ τριῶν ὀπαδῶν του καὶ τῆς ἀδελφῆς του εἴς τινα παρὰ τὴν μονὴν Ὁδηγητρίας πύργον, ἀφοῦ ἠμύνθη ἀπεγνωσμένως, ἐπεχείρησεν ἔξοδον, καθ' ἣν αὐτὸς μὲν ἐφονεύθη καὶ ἀπεκεφαλίσθη ἀμέσως ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἡ δὲ ἀδελφή του, συλληφθεῖσα ζῶσα, ὑπεχρεώθη νὰ μεταφέρῃ τὴν αἱμάσσουσαν κεφαλήν του μέχρι τοῦ ἐν Τυμπακίῳ τουρκικοῦ στρατοπέδου. Ν. ΚΛΣ

ξεπάτωμα (τό)· δημοτ., ἀφαίρεσις τοῦ πάτου, τοῦ πυθμένος: «ξεπάτωμα τοῦ κοφινιοῦ, — τοῦ πιθαριοῦ»· || μεταφ., καταστροφή, ὄλεθρος: «ξεπάτωμα τῆς οἰκογενείας».

ξεπατώνω· δημοτ., ἀφαιρῶ τὸν πάτον, τὸν πυθμένα: «ξεπατώθη τὸ κοφίνι ἀπὸ τὸ βάρος»· || ἀφαιρῶ τὸ πάτωμα: «ξεπάτωσε τὸ μισὸ σπίτι»· || μεταφ., ἀφαιρῶ τὴν βάσιν, ἀνατρέπω, καταστρέφω, φθείρω: «ξεπατώθη αὐτὴ ἡ οἰκογένεια», ἄλλως «—ξεχληρίσθη»· || καθόλου, ταλαιπωρῶ, βασανίζω: «ξεπατώνει τὰ παιδιά του 'ς τὴ δουλειά».

ξεπεδουλίζω· ἰδιωμ., ἀφαιρῶ τὸ δέρμα, ἐκδέρω.

ξεπεζεύω· δημοτ., πεζεύω, καταβαίνω ἀπὸ τὸ ἄλογο κττ., ἀφιππεύω: «ξεπεζέψαμε 'ς τὸ χάνι, — 'ς τὴ βρύση».

ξεπερνῶ, καὶ **—άω**· δημοτ., περνῶ, ὑπερτερῶ, παρευδοκιμῶ τινα: «τὸν ξεπερνᾷ 'ς τὰ γράμματα, — 'ς τὸ πήδημα, — 'ς τὸ τρέξιμο κττ.»· || κάμνω τι νὰ μὴ εἶναι περασμένο: «ξεπερνῶ τὴν κλωστὴ ἀπὸ τὴ βελόνα, — τὸ σχοινὶ ἀπὸ τὸν κρίκο, — τὸ σύρμα ἀπὸ τὴν ὀπὴν κττ», «μοῦ ξεπεράστηκε ἡ κλωστή».

ξεπεσμὸς (ὁ)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *ξεπέφτω*, ἔκπτωσις, κατάπτωσις, ὑποβίβασις τῆς ἀξίας: «ξεπεσμὸς τῶν ἐμπορευμάτων, — τῶν ἐνοικίων κττ.»· || μεταφ., παρακμή: «ξεπεσμὸς τῶν παλαιῶν οἰκογενειῶν»· || ναυτ., ἡ ἕνεκα τῆς λοξῆς προσπτώσεως τοῦ ἀνέμου ἐπὶ τῶν ἱστίων πλαγιοδρομοῦντος πλοίου σχηματιζομένη γωνία μεταξὺ τῶν νερῶν τοῦ πλοίου (τῆς αὔλακος) καὶ τῆς καρένας (τρόπιδος), ἔκπτωσις· || τὸ ἄνυσμα μεταξὺ στίγματος ἐξ ἀναμετρήσεως καὶ συγχρόνου ἀστρονομικοῦ τοιούτου, δεικνῦον τὴν ἐπήρειαν ῥεύματος, παροιακίσεων, πλαγίας προσπτώσεως ἀνέμου κλπ. Σ. Ε. Λ.

ξεπετάγομαι, καὶ *ξεπετιοῦμαι*· πετάγομαι ἔξαφνα, ἐγείρομαι.

ξεπεταρούδι (τό)· δημοτ., τὸ ξεπεταμένο παιδί, εἰς ἡλικίαν καθ' ἣν ἀρχίζει νὰ ἐννοῇ.

ξεπετάω, ἀόρ. *ξεπέταξα—ξεπετάχτηκα*, παθ. μετχ. *ξεπεταμένος*· δημοτ., κάμνω τι νὰ πετάξῃ πρὸς τὰ ἄνω: «τὸ σκυλλὶ ξεπέταξε ἕνα λαγό, —μιὰ πέρδικα»· || παθ. *ξεπετιέμαι* ἢ *ξεπετάγομαι*· ὁρμῶ, πετῶ πρὸς τὰ ἄνω: «ξεπετάχτηκε ἕνας λαγός»· || μεταφ. ἐπὶ τῶν γονέων καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ μητρός, φέρω τὰ τέκνα μου εἰς ἡλικίαν τινὰ ὥστε νὰ ἐννοοῦν: «τὰ ξεπέταξε τὰ παιδιά της καὶ ἡσύχασε»· || παθ. «ξεπεταχτήκανε τὰ παιδιά» ἐμεγάλωσαν, «ξεπεταμένα παιδιά»· || ὁ παθ. τύπος, εἶμαι προπετής: «ὅταν μιλᾶνε οἱ μεγάλοι, ἐσὺ νὰ μὴ ξεπετιέσαι».

ξεπέφτω, ἀόρ. *ἐ)ξέπεσα*, παθ. μετχ. *ξεπεσμένος*· δημοτ., ἐκπίπτω, ὑποβιβάζομαι ὑπό τινα ἔποψιν: «τὸ ἀρνί —, τὸ γουρούνι ξέπεσε» ἔχασε ἐκ τοῦ βάρους του· || ἐπὶ ἀνθρώπου, ὑποτιμῶμαι, χάνω τὴν θέσιν μου τὴν κοινωνικὴν ἢ οἰκονομικήν: «ἄλλοτε ἦτο μεγάλος καὶ τρανός, ἀλλὰ τώρα ξέπεσε», «ξεπεσμένος ἔμπορος», «ξεπεσμένη οἰκογένεια».

ξεπιάνομαι· δημοτ., παύω νὰ εἶμαι πιασμένος, ἀπαλλάττω τὸν ἑαυτόν μου ἀπὸ τὸ πιάσιμο: «πιάστηκα ἀπὸ ἕνα βάτο, περίμενε νὰ ξεπιαστῶ».

ξεπίτηδες· ἐπίρρ. δημοτ., ἀντὶ *ἐξεπίτηδες*: «ξεπίτηδες τὰ λέει γιὰ μένα».

ξεπλανεύω, ἀόρ. *ἐ)ξεπλάνεψα — ξεπλανεύτηκα*, παθ. μετχ. *ξεπλανεμένος*· δημοτ., ἀποπλανῶ, ἐξαπατῶ, διαφθείρω: «ποιὸς τὴν ἐξεπλάνεψε», «πρόσεξε μὴ σὲ ξεπλανέψουν».

ξεπλατίζω· δημοτ., βγάζω τὴν πλάτη, ἐξαρθρῶ τὴν ὠμοπλάτην: «ξεπλατίστηκα ἀπὸ τὸ φόρτωμα».

ξεπλάτισμα (τό)· ἡ ἐξάρθρωσις τῆς ὠμοπλάτης.

ξέπλεγος, —η, —ο, καὶ *ξέπλεκος*· δημοτ., ὁ μὴ πεπλεγμένος, ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς κόμης: «ἔχω τὰ μαλλιά μου ξέπλεγα»· || ὁ ἔχων τὴν κόμην λελυμένην: «εἶμαι ἀκόμη ξέπλεγη».

ξεπλένω, ἀόρ. *ξέπλυνα*, παθ. μετχ. *ξεπλυμένος*· δημοτ., πλύνω μὲ πολὺ ὕδωρ τὰ ἤδη πλυθέντα, ὥστε νὰ ἀπαλλαχθοῦν τοῦ ῥύμματος, καταχλύζω δι' ὕδατος: «δὲν ξέπλυνες καλὰ τὸ ποτήρι καὶ μυρίζει σαπούνι»· || «ξεπλυμένο χρῶμα», ἄλλως «ξεθωριασμένο».

ξέπλυμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ξεπλένω, ἡ δι' ὕδατος κατάκλυσις πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν ῥυμμάτων· || μεταφ., ἐπὶ ἀνουσίου, ἀνόστου φαγητοῦ ἢ ζωμοῦ: «αὐτὴ ἡ σούπα εἶναι ξέπλυμα», «φαΐ εἶν' αὐτὸ ἢ ξέπλυμα;»

ξεπλύνω· βλ. *ξεπλένω*.

ξεποδαριάζω· δημοτ., κάμνω τινὰ νὰ κουρασθῇ πολὺ εἰς τοὺς πόδας, ταλαιπωρῶ τινα εἰς τὸν δρόμον: «μὲ ξεποδάριασε 'ς τοὺς δρόμους», «ξεποδαριάστηκα 'ς τὸ κυνήγι».

ξεπορταρὸς (ὁ)· ἰδιωμ. Κρήτ., αὐλακωταὶ πλάκες ἐκ ξύλου, ἐπὶ τῶν ὁποίων τοποθετοῦνται τὰ τουπία μὲ τὸν φρέσκον τυρόν, διὰ νὰ ἀποστραγγίσῃ τὸ τυρόγαλα. ΕΡ. Μ.

ξεπορτίζω· δημοτ., βγαίνω ἀπὸ τὴν πόρτα, φεύγω, ἐξέρχομαι τῆς οἰκίας· || κάμνω τινὰ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ σπίτι του: «μᾶς ξεπόρτισε ὁ γιατρός, γιὰ νὰ κάμῃ ἐξοχὴ ὁ μικρός».

ξεπόρτισμα (τό)· δημοτ., ἔξοδος ἐκ τῆς οἰκίας, ἰδίᾳ κρυφίως, ἀπόδρασις.

ξεπούλημα (τό)· δημοτ., ἐξάντλησις τῶν πωλουμένων: «ἦρθες ἀπάνω 'ς τὸ ξεπούλημα»· || πώλησις εἰς τιμὰς συγκαταβατικάς: «αὐτὰ εἶναι γιὰ ξεπούλημα» πρέπει νὰ πωληθοῦν ὅσα ὅσα· || φρ. «βγάνω 'ς τὸ ξεπούλημα» ἐκθέτω πρὸς πώλησιν ἀντὶ μικρᾶς τιμῆς.

ξεπουλλιάζω· δημοτ., παύω νὰ εἶμαι πουλλί, νεοσσός, ἐπὶ τῶν πτηνῶν, ὅταν καταλείπουν τὴν φωλεάν· || μεταφ., ἐπὶ νεανίου ἀποκτήσαντος ἐλευθερίαν καὶ αὐτενέργειαν.

ξεπούλλιασμα (τό)· ἐπὶ τῶν πτηνῶν, ὁ καιρὸς καθ' ὃν καταλείπουν τὰς φωλεὰς τῶν οἱ νεοσσοί· || αὐτοὶ οὗτοι οἱ νεοσσοί: «αὐτὸς ὁ κόσσυφος εἶναι ξεπούλλιασμα».

ξεπουλῶ· δημοτ., ἐξαντλῶ τὸ πρὸς πώλησιν ἐμπόρευμα, πωλῶ ἐντελῶς, δὲν μοῦ μένει τίποτε.

ξεπουπουλιάζω· δημοτ., ἐπὶ τῶν ὀρνίθων κττ., ὅταν φύωνται τὰ πούπουλα, μικρὰ πτερὰ τριχοειδῆ: «εἶναι μικρὴ ἡ γαλλοπούλλα καὶ δὲν ξεπούλιασε ἀκόμη», «εἶναι ξεπουπουλιασμένη ἡ κόττα καὶ δὲ μαδήθηκε καλά».

ξεπροβοδῶ, καὶ **—δάω**, καὶ **—δίζω**· δημοτ., συνοδεύω ἀναχωροῦντα, προπέμπω, κατευοδώνω.

ξέρα (ἡ)· δημοτ., βράχος ἐν τῇ θαλάσσῃ μόλις καλυπτόμενος, σκόπελος, ὕφαλος: «χτύπησε τὸ καράβι σὲ μιὰ ξέρα»· || καιρὸς ἄβροχος, ξηρασία.

Ξέρα, Βουβὴ — *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἐπικίνδυνος ὕφαλος τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς Ἄνδρου, μετ' ἀναδύοντος φερωνύμου σκοπέλου (πλάτ. 37°51'55" Β. μῆκ. 24°44'45" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1820: Andros island and Doro channel) πρὸ τοῦ λιμένος τοῦ Γαυρείου. Σ. Ε. Λ.

— **Ξέρα, Ἔξω** — *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἐπικίνδυνος ὕφαλος τῆς νήσου Ἀστυπαλαίας, ἐγγὺς τοῦ λιμένος Μαλτετζάνα, ἰταλικῆς ναυτικῆς βάσεως, ΝΑ τῆς νησῖδος Ἁγία Κυριακὴ (πλάτ. 36°33' Β. μῆκ. 26°25' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1888: Stampalia island). Σ. Ε. Λ.

— **Ξέρα τοῦ Σταυροῦ** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Κινδυνωδέστατος ὑφαλοβελός, 4 μίλ. νοτίως τῆς Ὕδρας (πλάτ. 37°14'20" Β., μῆκ. 23°26'50" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1525: Hydra, Spezzia and Dhoko), ἀναδύων ἀπὸ τοῦ βυθοῦ 25—36 ὀργυιῶν καὶ ἔχων βόλισμα μόλις ³/₄ ὀργυιᾶς ὑπὲρ τὴν κεφαλήν του. Σ. Ε. Λ.

— **Ξέρα τοῦ Τσουκαναρλοῦ** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἐπικίνδυνος ὕφαλος τῆς Β. ἀκτῆς τῶν Ψαρῶν (πλάτ. 38°37' Β., μῆκ. 25°35' ¹/₂ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1891: Psara island) εἰς ³/₄ μιλ. Δ. ΒΔ. τοῦ ἀκρωτηρίου Μαρκάκι. Σ. Ε. Λ.

— **Ξέρα τῆς Χαρκειᾶς** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Βραχονησὶς τοῦ Καρπαθίου πελάγους παρὰ τὴν Ρόδον (πλάτ. 36°15' Β., μῆκ. 27°42' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1666: Rhodos Island) μεταξὺ Ρόδου, Χάλκης καὶ Ἀλιμνιᾶς. Σ. Ε. Λ.

ξεραγγιανὸς· βλ. *ξερακιανός*.

ξεράδι (τό)· δημοτ., κλάδος ξηρὸς ἐπὶ τοῦ δένδρου: «ἔκοψε τὰ ξεράδια ἀπὸ τὶς ἐλιές»· || καθόλου ξύλον ξηρόν, φρύγανον κττ.· || μεταφ., αἱ χεῖρες ἢ οἱ πόδες: «μὴ σηκώνῃς τὸ ξεράδι σου, γιατὶ σοῦ τὸ κόψω», «μάζεψε τὰ ξεράδια σου ποῦ ξαπλώθηκες».

Ξεράδια *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ βορεία ἄκρα τῶν Ἀντιψάρων (πλάτ. 38°33' Β., μῆκ. 25°33' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1891: Psara island). Παρ' αὐτὴν ὕφαλος Κουτσοπάτα. Σ. Ε. Λ.

ξεραίνω· δημοτ., κάμνω τι ξηρόν, στεγνώνω, ξηραίνω: «ἡ ἀναβροχιὰ ξέρανε τὸν τόπο», «βγάλε τὰ ξύλα 'ς τὸν ἥλιο νὰ ξεραθοῦν»· || μεταφ. «μοῦ ἔδωσε μιὰ 'ς τὸ χέρι καὶ μοῦ τὸ ξέρανε» τὸ κατέστησε ἀναίσθητον, «ξεραθήκανε τὰ χέρια μου ἀπὸ τὸ κρύο» ἔπαθαν ἀναισθησίαν· || «ὅταν τὸν εἶδα ς' αὐτὴν τὴ κατάσταση ξεράθηκα» κατεπλάγην, ἔμεινα ἀναίσθητος· || «ξεράθηκα 'ς τὰ γέλια» ἄλλως ἔσκασα—, λιποθύμησα ἀπὸ τὰ γέλια».

ξέρακας (ὁ)· δημοτ., ξηρὸν δένδρον.

Ξεράκι *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ξενάκι*.

ξερακιανός, —*ή*, —*ό*, ἢ *ξεραγγιανός*· δημοτ., λεπτός, ἰσχνός, λιπόσαρκος: «ἕνας ψηλός, ξερακιανός» (ἐκ τοῦ *ξερός*, καθὰ *κοντακιανὸς* ἐκ τοῦ *κοντός*).

Ξερὰ Ξύλα *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἁγίου Ἀντωνίου τῆς ἐπαρχίας Μεραβέλλου τοῦ νομοῦ Λασηθίου Κρήτης. Κάτοικοι (1928) 43.

ξέρασμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *ξερνῶ*, ἔμεσις, ἐμετός· || μεταφ., λόγοι ἀνόητοι, φλυαρίαι: «δὲν μπορῶ νὰ ἀκούω αὐτὰ τὰ ξεράσματα».

Ξερατὰ Καργὰν Ἀντασσὶ *[Γεωγρ.]*. Μικρασιατικὸν νησίον ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Ἐφέσου (πλάτ. 37° 51' Β., μῆκ. 27° 16' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3... Paspargo to Samos Boghaz) εἰς τὰ πρόσγεια τοῦ λιμένος τῆς Σκάλα Νόβας. Εἰς ³/₄ μιλ. Δ.ΒΔ. ... ρώνυμος ὕφαλος. Σ. Ε.

ξερατὸ (τό)· δημοτ., ἔμεσμα: «τί ξερατὰ εἶν' αὐτά;»· || μεταφ., ἀνόητοι λόγοι, φλυαρίαι: «... μπορῶ νὰ τὰ ἀκούω αὐτὰ τὰ ξερατά», ἄλλως ξεράσματα· || ἔμεσις, τὸ ἐμεῖν: «ἄρχισε τὸ ξερατό»· || ... ὕφαλοι μύρμηκες, ἀποκαλυπτόμενοι κατὰ τὰς ... χίας.

ξεραῦλα (ἡ)· δημοτ., αὐχμός, ξηρασία ἐξ ἀνομβρίας· || σφοδρὸν ψῦχος, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ... γώνουν τὰ ἄκρα: «τί ξεραῦλα εἶν' αὐτή, βγῆκα ... καὶ πάγωσα».

Ξερέας *[Γεωγρ.]*. Χείμαρρος τῆς Ἀττικῆς ... πρὸς Ν. τῆς κωμοπόλεως Κορωπὶ καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον παρὰ τὸν λιμένα ... πάρδα.

Digitized by Google

Ξέρες *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Χερσονησῶδες ἀκρωτήριον τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Ἴου (πλάτ. 36° 42' 40", μῆκ. 25° 16' 45", Ἀ., χάρτ. ἀγγλ. 2753: Polykandro, Sikinos and Nio), δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν λιμένα Πόρτο-Νιὸ κέρας καὶ ΒΔ. τοιοῦτον τοῦ ὅρμου Μυλοκοτός. Πρὸ αὐτοῦ μύρμηκες, εἰς οὓς ὀφείλει τὴν ὀνομασίαν του. Εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην σημειοῦται ὡς cape Ixeris. Σ. Ε. Λ.

— **Ξέρες** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία τριῶν ὑφάλων πρὸ τοῦ σπουδαίου λιμένος Μαλτετζάνα τῆς Ἀστυπαλαίας (πλάτ. 36° 33', μῆκ. 26° 25' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1888: Stampalia καὶ δὴ 387: Port Maltezana) περὶ τὴν μικρὰν νῆσον Ἁγία Κυριακή. Ὀνομάζονται δὲ *Ὄξω Ξέρα, Ξέρα Μπουγαζιοῦ* καὶ *Ξέρα τοῦ Κονομάτου*. Σ. Ε. Λ.

Ξερὲς (Jeréz, ἄλλοτε Xeres προφ. *Χερὲθ*) *[Γεωγραφ.]*. —1) *Ντὲ-λὰ-Φροντέρα*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας, ἐν τῷ νομῷ Κάντιθ. Κάτ. 64.861. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 12 χλμ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης, παρὰ τὸν ποταμὸν Γκανταλέτε, εἰς ἀπόστασιν 45 χλμ. ΒΑ. τοῦ Κάντιθ, ἐν γραφικῇ τοποθεσίᾳ. Παράγει καὶ διεξάγει ἀκμαῖον ἐμπόριον ἐξαγωγῆς ἰδιοτύπων φερωνύμων ὀνομαστῶν οἴνων. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχει ὀνομαστὸν διὰ τὴν ἀρχιτεκτονικήν του Καρτουσιανὸν μοναστήριον. —2) *Ντὲ-λὸς-Καμπαλιέρος*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν τῷ νομῷ Μπανταχόθ. Κάτ. 11.83? Εἶναι ἡ Cerriana τῶν Ρωμαίων, ἣν ἀναφέρει ὁ Πλίνιος. Βραδύτερον, καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἀράβων, μετεβλήθη εἰς ὀχυρὸν φρούριον, κατὰ δὲ τὸν ΙΔ' αἰῶνα, καταληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Φερδινάνδου τοῦ Ἁγίου, ἐδόθη κατόπιν εἰς τοὺς Ναΐτας ἱππότας, ἐξ οὗ προῆλθε τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ὀνόματός της. Μ. Δ. Β.

—**Ξερὲς οἶνος** (Xeres, Jeres, Sherry). Ἰσχυρὸς λευκὸς ἱσπανικὸς οἶνος ἐκ τῆς περιοχῆς τοῦ Ξερὲς Ντὲ λὰ Φροντέρα. Ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι γλυκεῖς οἶνοι, ὑφίσταται τὴν προσθήκην οἰνοπνεύματος καὶ διὰ βρασμοῦ συμπυκνωθέντος γλεύκους. Ἡ ζύμωσις γίνεται εἰς μεγάλα λίθινα δοχεῖα καὶ ἀφίνεται εἶτα εἰς ἐναποθήκευσιν ἐπὶ 4—5 ἔτη. Ἡ μεγίστη του εὐγευστότης ἐπιτυγχάνεται πρῶτον μετὰ 15—20 ἔτη. Οὗτος περιέχει κατὰ τὸν König εἰς 100 κ. ἑ., κατὰ μέσον ὅρον, 16,09 γρ. ἀλκοόλης, 06 γρ. ἐκχειλίσματος, 0,41 γρ. τρυγικοῦ ὀξέος, 40 γρ. σακχάρου, 0,51 γρ. γλυκερίνης καὶ 0,46 γρ. τέφρας, ἐξ ὧν 0,028 γρ. φωσφορικὸν ὀξύ. Οἱ ἡλικίας 4—5 ἐτῶν οἶνοι καλοῦνται Rancias, Soleras ἢ Dottores, οἱ δὲ παλαιότεροι Napoleones. Περαιτέρω διακρίνονται, ἀναλόγως τῆς περιεκτικότητος εἰς οἰνόπνευμα καὶ τοῦ χρώματος εἰς Sherry pale, sec, doré καὶ brun. Σ. Γ.

Ξέρη *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς Ἠπείρου παρὰ τὴν Πάργαν, ὀνομαζομένη καὶ *Ζέρη* (βλ. λ.).

ξερὴ (ἡ). Εἶδος παιγνίου παιζομένου διὰ 52 παιγνιοχάρτων καὶ ἀποτελοῦντος παραλλαγὴν τῆς *ντσίνας* (βλ. λ.).

ξεριᾶς (ὁ). Ὀνομασία ἐν τῇ ὁμιλουμένῃ γλώσσῃ, σημαίνουσα χείμαρρον ξηραινόμενον, ὅταν δὲν τροφοδοτῆται ὑπὸ ὄμβρου ἢ τήξεως χιόνων. Σ. Ε. Λ.

Ξεριᾶς, ἢ *Ξηριᾶς* *[Γεωγρ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τῶν ἑξῆς ποταμῶν: —1) *Ἀναύρου* (ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ παρὰ τὸν Βόλον). —2) *Εὐρώπου* ἢ *Τιταρησίου*, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἐλασσόνος τῆς Θεσσαλίας. —3) *Κουαρίου*, ἐν τῷ Κροκίῳ πεδίῳ (Ἁλμυροῦ Θεσσαλίας). —4) *Κηλλαντος* τῆς Εὐβοίας. —5) *Χαράδρου*, ἐν τῇ Ἀρκαδικῇ πεδιάδι καὶ 6) *Μαλοίτα* τῆς Ἀρκαδίας. Ι.Σ.Σ.

—**Ξεριᾶς**, ἢ *Ξηριᾶς* *[Γεωγρ.]*. —1) Παραπόταμος τοῦ Σπερχειοῦ, κατερχόμενος ἐκ τῆς Οἴτης. —2) Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ Σαραντοποτάμου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μαντινείας τῆς Ἀρκαδίας. Ι. Σ. Σ.

—**Ξεριᾶς** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Νέστου τοῦ νομοῦ Καβάλλας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος, εἰς ἣν ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Λιθοχῶρι*. Κάτ. (1928) 845. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ γεωργικὸν πιστωτικὸν συνεταιριστικόν. Παράγει καπνὸν καὶ δημητριακά. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Κουροῦ-Ντερέ*. Ν. Φ.

Ξερίλας *[Γεωγρ.]*. Ποτάμιον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μεγαλοπόλεως τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, πηγάζον ἐκ τῶν βορείων ὑπωρειῶν τοῦ Ταϋγέτου (ὁ *Καρνίων* τῶν ἀρχαίων). Συμβάλλει μετὰ τοῦ παραποτάμου τοῦ Ἀλφειοῦ Γαθεάτα. Ι. Σ. Σ.

Ξερίχι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κεφαλληνίᾳ ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *ἄμπελος ἡ οἰνοφόρος*.

Ξερμοδίγεστος. Φίλος τοῦ βασιλέως τῆς Παιονίας Αὐδωλέοντος, βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ 315— π. Χ.

ξερνῶ, *καὶ —νάω, ἀόρ. ἐξέρασα, παθ. μετχ. ξερασμένος·* κάμνω ἐμετόν, ἐμῶ, ἐξεμῶ: «αὐτὰ ποῦ ἔφαγες θὰ σὲ κάμω νὰ τὰ ξεράσῃς» || ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἐκβράζω, ἀποῤῥίπτω εἰς τὴν ξηράν.

Ξερξήνη, ἢ *Δερζήνη* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀρμενίᾳ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (ΙΑ', 528) καὶ ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν σημερινὴν *Ντερτσάν*. Α. Θ. Σ.

Ξέρξης. Μὲ τὸ ὄνομα Ξέρξης (περσ. *Ξαϋὰρπ*) εἶναι γνωστοὶ δύο βασιλεῖς τῆς ἀρχαίας Περσίας καὶ εἷς βασιλεὺς τῆς Ἀρμενίας.

—1) *Ξέρξης ὁ Α', βασιλεὺς τῆς Περσίας*. Υἱὸς τοῦ βασιλέως Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου καὶ τῆς Ἀτόσσης, θυγατρὸς Κύρου τοῦ πρεσβυτέρου, τοῦ Μεγάλου. Πρὸ τοῦ θανάτου ἀκόμη τοῦ Δαρείου, ὅτε εἶχεν ἀποστατήσει ἡ Αἴγυπτος καὶ ὁ βασιλεὺς οὗτος παρεσκευάζετο νὰ ἐπέλθῃ κατ' αὐτῆς αὐτοπροσώπως, ἐξεῤῥάγησαν ἔριδες εἰς τὰ ἐν Σούσοις ἀνάκτορά του τίς ἔμελλε νὰ εἶναι ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ γηραιοῦ βασιλέως ἐν Περσίᾳ κατὰ τὴν ἀπουσίαν του, διότι ἐκ μὲν τοῦ πρώτου γάμου του μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Γωβρύου εἶχε τρεῖς υἱούς, ἐκ τῶν ὁποίων πρεσβύτερος ἦτο ὁ Ἀρταβαζάνης, ἐκ δὲ τοῦ δευτέρου μετὰ τῆς Ἀτόσσης εἶχε τέσσαρας υἱούς, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Ξέρξης ἦτο ὁ πρεσβύτατος. Κατὰ τὰς ἔριδας ταύτας, παρὰ τὸ κρατοῦν μηδοπερσικὸν δημόσιον δίκαιον νὰ διαδέχεται εἰς τὸν θρόνον τὸν βασιλέα πατέρα ὁ πρωτότοκος υἱός του, ἐπεβλήθη ἡ θέλησις τῆς φιλοδόξου Ἀτόσσης (τῇ συνηγορίᾳ καὶ τοῦ ἐξορίστου εἰς τὴν περσικὴν αὐλὴν βασιλέως τῆς Σπάρτης Δημαράτου), ἥτις ἰσχυρίζετο ὅτι διὰ τοῦ μετ' αὐτῆς γάμου τοῦ Δαρείου ἡ νεωτέρα περσικὴ δυναστεία κατέστη ἰσότιμος μὲ τὴν ἀρχαιοτέραν, τὴν τοῦ πατρός της. Ἄλλωστε ἐξ ὅλων τῶν υἱῶν τοῦ Δαρείου, καὶ ἐκ τῶν δύο γάμων του, ὁ Ξέρξης ἦτο ὁ πρεσβύτερος πορφυρογέννητος, ὁ γεννηθεὶς δηλαδὴ βασιλεύοντος τοῦ πατρός του. Οὕτως, ὅτε μετ' ὀλίγους μῆνας ἀπέθανεν ὁ Δαρεῖος (486 π. Χ.), διεδέχθη αὐτὸν ὁ Ξέρξης, νέος ἐξαιρέτου κάλλους καὶ μεγαλοπρεπὴς τὴν ὄψιν. Μετὰ τῆς βασιλικῆς ἁλουργίδος περιεβλήθη ὁ Ξέρξης καὶ τὰς εὐθύνας καὶ τὰ βάρη τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς. Ἂν καὶ δὲν παρώρμα αὐτὸν πρὸς δρᾶσιν πολεμικὸς ζῆλος καὶ ἠγάπα νὰ διατρίβῃ εἰς τοὺς κήπους τῶν Σούσων, ἡ βασιλικὴ ἀξιοπρέπειά του ἐπέβαλεν εἰς αὐτὸν νὰ συνεχίσῃ τὸν κατὰ τῆς Αἰγύπτου πόλεμον. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν καθυπόταξιν τῆς χώρας ταύτης, κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς βασιλείας του, τὰ βασιλικὰ καθήκοντά του ὑπεχρέωσαν αὐτὸν νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τῶν Βαβυλωνίων πρὸς ἐξασφάλισιν καὶ τῆς ὑποταγῆς τῆς χώρας τούτων εἰς τὸ βασιλικὸν σκῆπτρόν του. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν δὲ καὶ τῆς ἐκστρατείας ταύτης ὁ Ξέρξης εὑρέθη κυμαινόμενος ἐν τῇ αὐλῇ του μεταξὺ δύο ἀντιθέτων ῥευμάτων, τοῦ φιλοπολέμου, τοῦ ὁποίου ἡγοῦντο ἡ δεσπόζουσα ἐν τοῖς ἀνακτόροις φιλόδοξος μήτηρ του, ἥτις ἐπεθύμει νὰ μὴ ὑστερήσῃ ὁ υἱός της εἰς δόξαν τοῦ ὀργανωτοῦ τοῦ περσικοῦ κράτους συζύγου της καὶ τοῦ ἐνδόξου πατρός της, τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ περσικοῦ κράτους Μεγάλου Κύρου, καὶ ὁ στρατηγὸς Μαρδόνιος, ὅστις δὲν εἶχε παύσει νὰ ὀνειρεύεται τὴν ἵδρυσιν περσικῆς σατραπείας πέραν τοῦ Αἰγαίου, καὶ τοῦ φιλειρηνικοῦ, τοῦ ὁποίου προΐστατο ὁ συνετὸς θεῖός του, ἀδελφὸς τοῦ Δαρείου Ἀρτάβανος, ὅστις καὶ ἀπὸ τῆς ἐναντίον τῶν Σκυθῶν ἐκστρατείας εἶχεν ἐπιχειρήσει νὰ ἀποτρέψῃ τὸν Δαρεῖον. Δὲν ἐβράδυνεν ὅμως ὁ Ξέρξης νὰ παρασυρθῇ ὑπὸ τοῦ φιλοπολέμου ῥεύματος, διότι καὶ ἄλλοι παράγοντες συνετέλεσαν εἰς τοῦτο, οἵτινες καὶ ἔπεισαν τοῦτον ὅτι ἦτο εὐχερὴς ἡ ὑποταγὴ τῆς Ἑλλάδος. Ἦσαν δ' οὗτοι οἱ διατρίβοντες ἐν τῇ αὐλῇ του ἀπόγονοι τοῦ Πεισιστράτου, ὁ ἔκπτωτος βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Δημάρατος, ὁ Ὀνομάκριτος καὶ ἄλλοι λόγιοι Ἕλληνες, διατρίβοντες ἐπίσης ἐν τῇ περσικῇ αὐλῇ, καὶ οἱ πρέσβεις τῶν Ἀλευαδῶν, οἵτινες ἐπεδίωκον νὰ καταστήσουν δι' αὐτοῦ ἀπόλυτον καὶ κληρονομικὴν τὴν ἐπὶ τῆς Θεσσαλίας κυριαρχίαν των. Μετὰ τὴν ληφθεῖσαν περὶ τῆς ἐκστρατείας ἀπόφασιν, ἤρχισαν αἱ μεγάλαι δι' αὐτὴν προετοιμασίαι, διαρκέσασαι πλέον τῶν τριῶν ἐτῶν. Ἀγγελιαφόροι τοῦ βασιλέως ἀπεστάλησαν ἐκ Σούσων πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις τοῦ ἀπεράντου περσικοῦ κράτους, πρὸς τὰς κοιλάδας τοῦ Ἴστρου, τοῦ Ἰνδοῦ, τοῦ Ἰαξάρτου καὶ τοῦ Νείλου καὶ τὰς ἀκτὰς τοῦ Αἰγαίου, τοῦ Εὐξείνου Πόντου, τοῦ Ἀραβικοῦ καὶ Περσικοῦ κόλπου, καὶ τοῦ Συριακοῦ καὶ Λιβυκοῦ πελάγους, τὰ ὁπλοστάσια καὶ τὰ νεώρια εἰργάζοντο πυρετωδῶς καὶ ἡ κατασκευὴ γεφυρῶν καὶ ὁδῶν ἀπησχόλει χιλιάδας ἐργατῶν. Δύο ἔτη διήρκεσαν αἱ παρασκευαὶ αὗται καὶ ἡ καθ' ἅπαν τὸ περσικὸν κράτος στρατολογία, κατὰ τὸ τρίτον δὲ ἤρχισεν ἡ μετακίνησις καὶ συγκέντρωσις τῶν στρατευθέντων ποικιλωνύμων καὶ διαφορωτάτας γλώσσας λαλούντων ἐθνῶν τοῦ περσικοῦ κράτους. Τὰ καππαδοκικὰ Κρίταλλα ὑπῆρξαν ὁ πρῶτος τόπος τῆς συγκεντρώσεως τῆς πολυπληθοῦς στρατιᾶς, ἀνελθούσης, κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Κτησίου, εἰς 800 χιλιάδας ἀνδρῶν. Ἐκεῖθεν ὡδήγησεν αὐτὴν αὐτὸς ὁ Ξέρξης διὰ τῆς Φρυγίας καὶ Λυδίας εἰς τὰς Σάρδεις, ἔνθα ἔφθασε τὸ φθινόπωρον τοῦ 481 καὶ ἐκεῖ παρεχείμασε. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον συνεκεντρώθησαν καὶ ὑπερτρισχίλια πλοῖα εἰς τοὺς λιμένας τῆς Κύμης καὶ τῆς Φωκαίας. Συγχρόνως μὲ τὰς πολεμικὰς ταύτας παρασκευὰς καὶ συγκεντρώσεις εἶχεν ἀρχίσει καὶ ἡ προετοιμασία διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ πολεμικοῦ σχεδίου, ἥτις περιελάμβανε τὴν κατασκευὴν μεγάλων ἀποθηκῶν εἰς τὰ παράλια Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας πρὸς συγκέντρωσιν εἰς αὐτὰς τροφίμων διὰ τοὺς στρατιώτας καὶ νομῆς διὰ τὰ ζῷα, τὴν γεφύρωσιν τοῦ Ἑλλησπόντου πρὸς διευκόλυνσιν τῆς μεταβιβάσεως τῆς στρατιᾶς ἐξ Ἀσίας εἰς Εὐρώπην, καὶ τὴν διόρυξιν τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Ἄθω, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ περίπλου αὐτοῦ, ὅστις ὑπῆρξεν ἡ συμφορὰ τοῦ Μαρδονίου πρὸ 12 ἐτῶν.

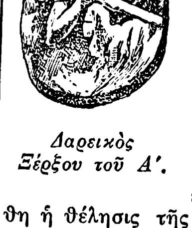

Δαρεικὸς Ξέρξου τοῦ Α'.

Ὅτε ἀνηγγέλθη εἰς τὸν Ξέρξην ἡ ἀποπεράτωσις καὶ τῶν τριῶν μεγάλων τούτων ἔργων, διέταξεν οὗτος τὴν ἐκ τῶν Σάρδεων ἐκκίνησιν τῆς στρατιᾶς του, ἥτις μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ Ἑλλησπόντου διὰ τῶν ἐπ' αὐτοῦ νέων γεφυρῶν, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν πρώτων (ἐλέγετο ὅτι ὁ Ξέρξης κατέφερε 300 μαστιγώσεις κατὰ τῶν ἀνυποτάκτων ὑδάτων τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ ἔῤῥιψεν εἰς αὐτὰ ἁλύσεις εἰς ἔνδειξιν ὅτι καὶ ταῦτα ἐδάμασεν), καθηυθύνθη εἰς τὴν εὐρεῖαν πεδιάδα τοῦ Ἕβρου ποταμοῦ, ἔνθα παρὰ τὸν Δορίσκον ἠπειρωτικὴ στρατιὰ καὶ στόλος συνηντήθησαν καὶ ἔγινεν ἡ ἀρίθμησις τοῦ ὅλου περσικοῦ στρατοῦ. Ἐκεῖθεν κατηυθύνθησαν, ἠπειρωτικὸς στρατὸς καὶ στόλος, πρὸς τὰ παράλια τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἐνισχυθέντες ἐκεῖνος μὲν ὑπὸ τῶν Θρᾳκῶν καὶ Παιόνων, οὗτος δὲ ὑπὸ τῶν κατοίκων τῶν παραλίων πόλεων Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας. Ἐνῷ ὅμως ἡγεῖτο τοσούτου στρατοῦ καὶ στόλου ὁ Ξέρξης καὶ ἐδέχετο ἀλλεπαλλήλους, ὅτε διήρχετο ἀκωλύτως τὴν Θεσσαλίαν, τοὺς πρέσβεις τῶν πέραν αὐτῆς οἰκούντων ἑλληνικῶν λαῶν (Αἰνιάνων, Μαλιέων, Φθιωτῶν Ἀχαιῶν, καὶ τῶν πέραν ἀκόμη τῶν Θερμοπυλῶν Λοκρῶν), κομίζοντας γῆν καὶ ὕδωρ, καὶ ἐμάνθανεν ὅτι τὸ μὲν μηδίζον μαντεῖον τῶν Δελφῶν καὶ αἱ μηδίζουσαι (Θαργηλία καὶ ἄλλαι) ἑταῖραι εἶχον ὑπονομεύσει τὸ ἐθνικὸν τῆς Ἑλλάδος ἔδαφος, δύο δὲ μεγάλα ἑλληνικὰ κράτη, τὸ τοῦ Ἄργους καὶ τὸ τῶν Θηβῶν, ἐκαραδόκουν κρυφίως καὶ χαιρεκάκως ἐκεῖνο μὲν τὴν ταπείνωσιν τῆς ὑπερηφάνου Σπάρτης, τοῦτο δὲ τὴν πτῶσιν τῶν Ἀθηνῶν, τῶν δύο δηλαδὴ πόλεων, αἵτινες ἡγοῦντο τῆς ἐθνικῆς φατρίας, καὶ ἐνῷ ἀνέμενεν ἀκώλυτον καὶ θριαμβευτικήν, ἕνεκα τῶν προῤῥηθέντων λόγων, τὴν πορείαν τῆς στρατιᾶς του καὶ πέραν τῆς Οἴτης καὶ τοῦ Καλλιδρόμου, κατεπλάγη ὅτε ἔμαθεν ὅτι μία δρὰξ ἀνθρώπων ἐτόλμησε νὰ φράξῃ τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν. Ἐθεώρησεν αὐτοὺς παράφρονας καὶ ἀποστέργων τὴν χύσιν αἵματος ἀνέμενεν ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας διὰ νὰ συνέλθουν καὶ σωθοῦν διὰ φυγῆς. Ματαία ἡ ἐλπίς του. Ὁ λεοντόθυμος Λεωνίδας καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ πεσόντες γενναῖοι 300 Σπαρτιᾶται ἐδίδαξαν αὐτόν, ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος (Ζ',210), ὅτι «πολλοὶ μὲν ἄνθρωποι εἶεν, ὀλίγοι δὲ ἄνδρες». Καὶ τότε μὲν ἐξῆλθεν ἐκ τῆς ἀμηχανίας, εἰς τὴν ὁποίαν περιήγαγεν αὐτὸν ὁ ἑλληνικὸς ἡρωϊσμός, διὰ τῆς προδοσίας τοῦ Ἐφιάλτου, καὶ εἰσήλασεν ἔπειτα ἀκωλύτως εἰς τὴν χώραν τῶν Φωκέων καὶ τὴν Βοιωτίαν καὶ κατέλαβε τὰς ἐγκαλειφθείσας Ἀθήνας (ὅτε ἀπέστειλεν εἰς Περσίαν καὶ τοὺς χαλκοῦς ἀνδριάντας τοῦ Ἁρμοδίου καὶ τοῦ Ἀριστογείτονος, τῶν τυραννοκτόνων) καὶ ἐπυρπόλησε τὰ ἱερά των· ἐν Σαλαμῖνι ὅμως, ὅπου εἶχεν ἀποχωρήσει ἐκ τοῦ Ἀρτεμισίου ὁ ἑλληνικὸς στόλος, μετὰ τὴν ἡρωϊκὴν πτῶσιν τῶν Θερμοπυλῶν, ἐπλήγη τόσον βαρέως ὑπὸ τοῦ δαιμονίου Θεμιστοκλέους ἡ προσδοκῶσα μόνον πανηγυρισμοὺς νικῶν ἀλαζονεία του, καὶ κατέλαβεν αὐτὸν τοσοῦτος πανικός, ὥστε ἔτρεμε καὶ περὶ τῆς προσωπικῆς του ἀσφαλείας ἀκόμη καὶ ἔσπευσε νὰ φύγῃ πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀρταβάζου μετὰ 50 χιλ. στρατοῦ. Ἐνῷ δὲ ἀνέμενεν ἐν Σάρδεσι, συνελθὼν ἐκ τοῦ καταλαβόντος αὐτὸν πανικοῦ μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ἧττάν του, νὰ πανηγυρίσῃ τοὐλάχιστον τὰς ὑποσχεθείσας εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Μαρδονίου νίκας ἐν Ἑλλάδι, ἐδέχθη κατὰ τῆς κεφαλῆς του νέα πλήγματα, τὴν ἐν Πλαταιαῖς πανωλεθρίαν τῶν Περσῶν καὶ τὴν ἧτταν τούτων ἐν αὐτῇ τῇ μικρασιατικῇ ἀκτῇ, ἐν τῇ Μυκάλῃ. Μετὰ τὰς νέας ταύτας συμφορὰς κατηυθύνθη εἰς Βαβυλῶνα, τῆς ὁποίας ἐπυρπόλησε τοὺς ναοὺς μετὰ τὴν καθαίρεσιν τοῦ Σαμασέρβα, ὅστις εἶχεν ἀνακηρύξει ἑαυτὸν ἀνεξάρτητον ἡγεμόνα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς εἰς Ἑλλάδα ἐκστρατείας του. Φρούδη ἀπέβη καὶ ἡ κατὰ τὸ 476 π. Χ. γεννηθεῖσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ξέρξου ἐλπὶς ὅτι θὰ κυριαρχήσῃ τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς προδοσίας τοῦ Σπαρτιάτου Παυσανίου. Ὡς νὰ μὴ ἤρκουν δὲ τὰ ἀλλεπάλληλα ταῦτα κατὰ τῆς κεφαλῆς του πλήγματα, ἔσχε καὶ τὸ τέλος τοῦ βασιλικοῦ του βίου ἐπαίσχυντον ὁ βασιλεὺς οὗτος νωθρὸς καὶ ἀμβλὺς τὸν νοῦν καταστάς, ἤγετο καὶ ἐφέρετο ὑπὸ τῆς συζύγου του Ἀμήστριδος καὶ ἐξώκειλεν εἰς παντὸς εἴδους ἀκολασίας καὶ ἀσωτίας, καταντήσας νὰ γίνῃ καὶ ἐρα-

Digitized by Google

στῆς τῆς θυγατρὸς τοῦ ἀδελφοῦ του Μασίστου, τὴν ὁποίαν εἶχε συζεύξει μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ του καὶ κληρονόμου τοῦ θρόνου του Δαρείου. Ὁ ἄσωτος αὐτὸς βίος του προὐκάλεσε τὴν στάσιν τοῦ Μασίστου καὶ τὸν ὄλεθρον ὁλοκλήρου τοῦ οἴκου του καὶ τέλος τὸν φόνον αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ὑπὸ τοῦ χιλιάρχου Ὑρκανίου Ἀρταβάνου καὶ τοῦ διαδόχου του Δαρείου κατὰ τὸ 465 π.Χ. Τοιοῦτον τέλος ἔσχεν ὁ Ξέρξης, τὸν ὁποῖον ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας Ἡρόδοτος μετεχειρίσθη μετά τινος σεβασμοῦ (ἀντιθέτως πρὸς τὸν Αἰσχύλον εἰς τοὺς «Πέρσας» του), ὅπερ μαρτυρεῖ ὅτι ὁ βασιλεὺς οὗτος δὲν ἐθεωρεῖτο ἄμοιρος ἀρετῶν. Καὶ ἡ ἀντίληψις αὕτη τοῦ ἱστορικοῦ δὲν φαίνεται ἀδικαιολόγητος εἰς τὸν ἔχοντα ὑπ' ὄψιν του τὸ μεγαλουργὸν πολεμικὸν σχέδιον τῆς κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείας τοῦ βασιλέως τούτου, ὅστις μετὰ συνέσεως προέβλεψε καὶ ἐξουδετέρωσε πάσας τὰς δυσχερείας, αἵτινες θὰ παρεκώλυον τὴν πορείαν τῆς πολυαρίθμου στρατιᾶς του. Ἀλλὰ καὶ εἰς ἔργα εἰρήνης, πρὶν ἢ ἀπομωράνῃ αὐτὸν τὸ γῆρας, δὲν φαίνεται ὑστερήσας ὁ Ξέρξης, διότι καὶ μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα ἔκτισεν εἰς τὴν Περσέπολιν καὶ τὰ Σοῦσα ἀνῳκοδόμησε καὶ πλεῖστα ἄλλα ἀρχιτεκτονικὰ ἔργα ἐξετέλεσεν. Εἰς τὴν αὐλήν του εἰργάζετο καὶ ὁ περίφημος Φωκαεὺς πλάστης Τηλεφάνης. Ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ εἶναι γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἀχασβῆρος*, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ ἀναφέρεται ἡ ἱστορία τῆς Ἐσθήρ. Τὸν Ξέρξην διεδέχθη ὁ δευτερότοκος υἱός του *Ἀρταξέρξης Α'* ὁ μακρόχειρ, κατὰ τὸ 464 π.Χ. γενόμενος βασιλεὺς ἀφοῦ ἐφόνευσε τὸν δολοφόνον τοῦ πατρός του Ἀρτάβανον. Ἀναμφισβητήτως ἐκόπησαν καὶ ἐπὶ τοῦ Ξέρξου χρυσοῖ δαρεικοί· ἡ μεγάλη ὁμοιότης ὅμως τῆς τεχνοτροπίας πάντων τῶν δαρεικῶν μεταξύ των καὶ ἡ ἀπουσία πάσης ἐπιγραφῆς ἐν αὐτοῖς καθιστᾷ ἀδύνατον τὴν κατάταξιν αὐτῶν κατὰ βασιλείας. Ἐκ τοῦ βίου τοῦ βασιλέως τούτου ἐνεπνεύσθη ὁ Crébillon τὴν τραγῳδίαν του «Xerxès».

—2) **Ξέρξης Β'**. Υἱὸς Ἀρταξέρξου τοῦ Α' καὶ τῆς Δαμασπίας καὶ ἔγγονος τοῦ προηγουμένου. Ἐφονεύθη μετὰ δίμηνον περίπου βασιλείαν (45 ἡμερῶν), κατὰ τὸ 425 π.Χ., ὑπὸ τοῦ ἑτεροθαλοῦς ἀδελφοῦ του Σογδιανοῦ. Ἦτο οὗτος ἐκ τῶν 17 ἐκ μὴ νομίμου γάμου τέκνων τοῦ Ἀρταξέρξου.

—3) **Ξέρξης**. Βασιλεὺς τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας, ἥτις μετὰ τῆς Μικρᾶς Ἀρμενίας ἦσαν βασίλεια ἀνεξάρτητα μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Ἀντιόχου Γ' ἐν Μαγνησίᾳ (190 π.Χ.) ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Εἶχε γίνει γαμβρὸς καὶ σύμμαχος τοῦ βασιλέως Ἀντιόχου, νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα του Ἀντιοχίδα, πρὶν ἢ ἀποσχισθῇ, μετὰ ἀποστασίαν, ὑπὸ τοὺς δύο εὐγενεῖς Ἀρμενίους Ζαρίαδρον καὶ Ἀρταξίαν, ἡ πατρίς του τοῦ βασιλείου τῆς Συρίας. Τὰ νομίσματα τοῦ βασιλέως τούτου, κοπέντα περὶ τὸ 170 π.Χ., φέρουσιν ἔμπροσθεν μὲν τὴν ἑλληνικὴν ἐπιγραφὴν ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΞΕΡΞΟΥ, ὄπισθεν δὲ Νίκην. Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

Ξέρξου διῶρυξ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ φερώνυμος τῷ Πέρσῃ βασιλεῖ διῶρυξ, ἧς τὴν κοπὴν (481 π.Χ.), κατὰ μῆκος τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Ἄθωνος, διέταξεν οὗτος, ἵνα συνδεομένου τοῦ νοτίου μυχοῦ τοῦ κόλπου τῆς Ἀκάνθου (Ἱερισσοῦ) πρὸς τὸν βόρειον τοιοῦτον τοῦ Σιγγιτικοῦ (Ἁγίου Ὄρους), διαπλεύσῃ ὁ περσικὸς στόλος, ἀποφεύγων τὴν παράκαμψιν τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Ἄθωνος. Συνετελέσθη δὲ τὸ μεγαλεπήβολον τοῦτο ἔργον ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ Βουβάρου καὶ τοῦ Ἀρταχαίου, ὀρυσσόντων στρατιωτῶν καὶ κατοίκων τῶν πλησίον πόλεων, κατὰ τεχνικωτάτην δὲ μέθοδον, ἣν λεπτομερῶς ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος (Ζ, 22—25). Ἴχνη τῆς διώρυγος διακρίνονται ἔτι καὶ νῦν (βλ.λ. *Ἄθως*, τόμ. Β', σ. 328 γ'). Σ. Ε. Λ.

— **Ξέρξου στήλη**. Τὸ ἀρχαιότατον γνωστὸν *ἀλεώριον*, ἀνεγερθὲν ὑπὸ τῆς πρωτοπορίας τοῦ στόλου τοῦ Ξέρξου, τῇ ὑποδείξει Πάμμωνος τοῦ Σκυρίου, πρὸς ἔνδειξιν τῆς ἐπικινδύνου διὰ τὸν πλοῦν τοῦ περσικοῦ στόλου ὑφάλου Μύρμηξ (*Ἡρόδ.* Ζ, 183). Σ. Ε. Λ.

Ξερὸ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Νησίον τοῦ νοτίου Εὐβοϊκοῦ (πλάτ. 38° 01' Β., μῆκος 24° 18' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1592: Petalii gulf), ἀποκοπέν, διὰ διαβρώσεως τοῦ ἰσθμοῦ του, ἀπὸ τὴν νῆσον *Μεγάλο*. Σχηματίζον τὴν ΝΔ. ἀκτὴν τοῦ ὅρμου Μαρμάρι, χωρίζεται ἀπὸ τῆς Εὐβοϊκῆς προβολῆς Λυκόρεμα διὰ στενοτάτου ἀλλὰ πλωτίμου πόρου. Σ. Ε. Λ.

— **Ξερὸ** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. —1) Μία τῶν Θεσσαλικῶν Σποράδων, ἡ ἄλλως *Περιστέρι*, ἡ *Εὐώνυμος* τοῦ Πλινίου. —2) Ἡ ΝΑ. ἄκρα τῆς νήσου Περιστέρι (πλάτ. 39° 09' 05" Β., μῆκ. 23° 59' 30" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2072: Scopelos Group) τῶν Θεσσαλικῶν Σποράδων. Σ. Ε. Λ.

ξερόβηχας (ὁ)· δημοτ., βὴξ ξηρὸς ἄνευ φλεγμάτων.

ξεροβήχω· δημοτ., βήχω χωρὶς νὰ ἐκβάλλω φλέγματα, ἐνοχλοῦμαι ὑπὸ ξηροῦ βηχός || βήχω ἐπίτηδες, διὰ νὰ ἀκουσθῶ ἢ νὰ κινήσω τὴν προσοχήν τινος.

ξεροβόρι (τό)· δημοτ., βορρᾶς ξηρὸς καὶ ψυχρός, ἄνευ βροχῆς.

ξεροβούλα (ἡ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἐντόμου *κηκιδόμυια*.

Ξεροβούνι *[Γεωγρ.]*. —1) Ὄρος τῆς Ἠπείρου, δυτικὴ διακλάδωσις τοῦ ὄρους Πίνδου, ὑψούμενον δυτικῶς καὶ κατὰ μῆκος τοῦ Ἀράχθου ποταμοῦ (μέγιστον ὕψος 1.471 μ.), καταπῖπτον δὲ πρὸς Ν. βορείως τῆς Ἄρτης. Ὑπὸ τοῦτο (πρὸς Δ.) ἡ γνωστὴ ὀχυρὰ δίοδος *Πέντε Πηγάδια*.

—2) Ἀσβεστολιθικὸν ὄρος τῆς Θεσσαλίας, ὑψούμενον πρὸς Δ. τοῦ Δομοκοῦ, κλεῖον ἐκ βορρᾶ τὴν λίμνην Ξυνιάς καὶ καταπῖπτον ἀποτόμως εἰς τὴν Θεσσαλικὴν πεδιάδα (ὕψ. 982 μ.).

—3) Νοτιοανατολικὴ παραφυὰς τῆς Οἴτης (Ξεροβούνι τῆς Παύλιανῆς). Εἶναι ῥηξιγενὲς ὄρος ἐξ ἰουρασίου ἀσβεστολίθου.

—4) Χαμηλὸν ὄρος τῆς Λοκρίδος (ὕψ. 512 μ.), ἀνῆκον εἰς τὰ Ὀπούντια ὄρη (πρὸς Δ. τῶν Λιβανατῶν).

—5) Ὄρος τῆς Φωκίδος, νοτιοανατολικὴ παραφυὰς τοῦ Παρνασσοῦ, ὕψους 1.563 μ. Εἶναι ἡ *Κίρφις* τῶν ἀρχαίων.

—6) Νοτιοανατολικὴ παραφυὰς τοῦ ὄρους Δίρφυς τῆς Εὐβοίας, καλουμένη καὶ *Πλάτανος*. Αἱ ἀπότομοι αὐτοῦ κορυφαὶ ὑψοῦνται μέχρι 1.429 μ.

—7) Κορυφὴ τῆς Πάρνηθος ὕψους 1.121 μ.

—8) Ὀνομασία τῆς ὑψίστης κορυφῆς τοῦ Ἀνύδρου Ὑμηττοῦ (τῆς Ἀττικῆς), καλουμένης καὶ *Μαυροβούνι* (774 μ.)

—9) Βορειοανατολικὴ παραφυὰς τοῦ Ἀρτεμισίου ὄρους ἐν Πελοποννήσῳ καὶ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Ἄργους (ὕψ. 1.375 μ.). Ι. Σ. Σ.

— **Ξεροβούνι** *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Τσέργιαννης τῆς ἐπαρχίας Ἰωαννίνων τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 43.

Ξεροβούνια *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Γαϊτανίου τῆς ἐπαρχίας καὶ νομοῦ Ζακύνθου. Κάτ. (1928) 157.

Ξερόβουνος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον ἐν Κύπρῳ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λευκωσίας καὶ τῷ διαμερίσματι Λεύκας, ἀπέχον 41 $^1/_2$ ἀγγλικὰ μίλλια ἀπὸ τῆς πρωτευούσης τῆς νήσου. Κάτ. 400 περίπου, ἐξ ὧν οἱ πλεῖστοι Ὀθωμανοί. Α. Κ. Α.

ξερόβρυση (ἡ)· πηγὴ στειρεύσασα, κρήνη ἐκ τῆς ὁποίας ἔπαυσε νὰ ῥέῃ ὕδωρ.

Ξερόβρυση *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Κιλκὶς τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 279.

ξερόδερος (ὁ) (Xeroderus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων ὀρθοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δρομικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *φασμιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

Ξερόκαβος, ἢ *Ξερὸς* *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς νοτίας πρὸς τὸν μυχὸν ἀκτῆς τοῦ Μέλανος κόλπου, προέχον ἀπὸ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Καλλιπόλεως (πλάτ. 40°33' Β., μῆκ. 26°44' $^1/_2$ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1004: Western part of Sea of Marmara and a part of Gulf of Xeros), σχηματίζον τὸν λιμένα Μπακλάρ. Κατὰ τὴν ῥίζαν αὐτοῦ τοποθετοῦν τὴν ἀρχαίαν *Καρδίαν*. Σ. Ε. Λ.

ξεροκαμπιὰ (ἡ)· δημοτ., κάμπος ξηρός, πεδιὰς ἄνυδρος.

Ξερόκαμπος *[Γεωγρ.]*. Τοποθεσία πεδινὴ τῆς Σύρου, μεταξὺ Ἑρμουπόλεως καὶ Ἄνω Σύρου, ἀριστερᾷ δὲ τῷ ἀνιόντι τὴν συνδέουσαν ταύτας ὁδόν. Παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ διασχίζοντος ταύτην ξηροχειμάρρου ἀπέκρουσε, κατὰ τὴν παράδοσιν, πειρατικὴν ἀπόπειραν (1795) κατὰ τῆς Ἄνω Σύρου ὁ ἐκεῖ πλησίον, εἰς θέσιν Πανσίλυπον, κατοικῶν Ἰταλὸς τῆς καταγωγῆς Μαραμπῖνος, ἡγηθεὶς ἐνόπλων Ἐπανωσυριανῶν. Ἡ θέσις σημειοῦται εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Ν. Κοτσοβίλλη χάρτην τῆς νήσου. Σ. Ε. Λ.

— **Ξερόκαμπος** *[Γεωγρ.]*. Θέσις ὀρεινὴ ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν κλιτύων τῆς Δίκτης (ὀρέων Λασηθίου, Κρήτη), κειμένη μεταξὺ Βιάνου καὶ Ἱεραπέτρας. Τὴν 10 Δεκεμβρίου 1867 οἱ Κρῆτες ἐπαναστάται ὑπὸ τοὺς Ν. Βολίρην καὶ Ἐμμ. Λακέρδαν, προσβαλόντες τὸν διὰ Ξεροκάμπου διερχόμενον τουρκικὸν στρατὸν ὑπὸ τὸν Ἀρὶφ πασᾶν, ἀνήρπασαν τὰς πλείστας τῶν ἀποσκευῶν του καὶ τὸν ἠνάγκασαν νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ φρούριον τῆς Ἱεραπέτρας. Ν. ΚΛΣ

— **Ξερόκαμπος** *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον εἰς τὴν ΝΑ. γωνίαν τῆς Κρήτης, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σητείας (πλάτ. 35°02', μῆκ. 26°14' 25"). Τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο κλείει τὸν ὅρμον Ξερόκαμπον, τὸν ὁποῖον προστατεύουσιν αἱ τρεῖς νησῖδες Καβάλλοι. Εἰς τὸν ὅρμον τοῦτον τοποθετεῖ ὁ Ἄγγλος Spratt τὴν ἀρχαιοτάτην πολίχνην *Ἄμπελον*, ἧς σῴζονται λείψανα τείχους καὶ θεμέλια οἰκιῶν. Ν. ΚΛΣ

— **Ξερόκαμπος** *[Γεωγρ.]*. Τοποθεσία ἐν τῇ περιοχῇ τῆς κοινότητος Μεγάλης Βρύσεως τῆς ἐπαρχίας Μονοφατσίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου. Κάτ. [illegible]

— **Ξερόκαμπος** *[Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Λέρου (πλάτ. 37°06' $^1/_2$ Β., μῆκ. 26°53' [illegible] Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1666: Lero and Kalymno) μεταξὺ τῶν ἀκρῶν Τραχήλι καὶ Διαπόρι. Δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸ ἄριστον ἀγκυροβόλιον τοῦτο [illegible] Βελόνα. Σ. Ε. Λ.

Ξεροκαρύταινα *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ξηροκαρύταινα*.

Ξεροκάστελλο *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ζακύνθου (βλ. λ. *Ξηροκάστελλον*).

ξεροκέφαλος, —η, —ο· ὁ νωθρὸς τὴν διάνοιαν, ἄλλως *χοντροκέφαλος* || ὁ μὴ μεταπειθόμενος, πεισματάρης.

ξεροκοκκινίζω· δημοτ., κοκκινίζω, ἐρυθριῶ ἐξ ἐντροπῆς.

ξεροκόμματο (τό)· κομμάτι ψωμιοῦ ξερό. [illegible] τὰ ὑπολειπόμενα μετὰ τὸ γεῦμα.

Ξερολάγκονο *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὕφορμος τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς Σύρου, ἀντικρύζων τὸ Γαϊδουρόνησο καὶ διανοιγόμενος (πλάτ. 37°2[illegible] Β., μῆκ. 24° 58' 20" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1542: Syra island) βορείως τοῦ ἀκρωτηρίου Κρεμαστὴ καὶ νοτίως τοῦ ὅρμου Φυρὸ-Λαγκόνι. Σ. Ε. Λ.

Ξερόλακκος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Βαφειοχωρίου (Δραγομὶρ) τῆς ἐπαρχίας Κιλκὶς τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) [illegible] Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μπεϊλερλῆ*. Ν. Κ.

Ξερολιὰ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ξηρολιά*.

ξερολίθι (τό), καὶ **ξερολιθιὰ** (ἡ)· τοῖχος ἐκτισμένος διὰ λίθων μὴ συνηνωμένων διὰ συνδετικῆς ὕλης (βλ. λ. *ξηρολιθοδομή*).

Ξερολίθι *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Βελεστίνου τῆς ἐπαρχίας Βόλου τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Κάτ. (1928) 33. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γερμὶ* ἢ *Σερμί*.

Ξερολίμνη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας [illegible] τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος, εἰς ἣν ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Γεράκι* (*Τοιγκὰν Ἀμπάρ*). Κάτ. (1928) 655. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Σιχινλάρ*. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Ν. Κ.

ξερόμαντρα (ἡ)· μάνδρα, τοῖχος, ἐκ λίθων [illegible] συνηνωμένων διὰ συνδετικῆς ὕλης (βλ. λ. *ξηρολιθοδομή*).

ξερομασῶ· δημοτ., μασῶ χωρὶς νὰ ἔχω τι εἰς τὸ στόμα: «ξερομασάει τὴ γλῶσσά του» || μεταφ. «ξερομασάει τὰ λόγια του» δὲν ὁμιλεῖ σαφῶς, προσποιεῖται νὰ κρύψῃ κάτι ἢ διστάζει νὰ εἴπῃ τι ἀπεριφράστως.

ξερονήσι (τό)· νῆσος ξηρὰ ἄνευ ὕδατος ἢ [illegible] πολλῆς χλωρίδος.

Ξερονήσι *[Γεωγρ.]*. Ἑτέρα ὀνομασία τῆς [illegible] τοικήτου νησῖδος *Περιστέρα* (βλ.λ. *Αἰγαῖον*, [illegible] 419) τῶν Θεσσαλικῶν Σποράδων (βλ. καὶ λ. *Εὐώνυμος*).

Ξερονήσια *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Τριὰς νησίων [illegible] τὸν μυχὸν τοῦ Μέλανος κόλπου καὶ εἰς 3$^1/_2$ [illegible] Β. τοῦ ἀκρωτηρίου Ξερόκαβος. Τὸ μεῖζον τούτων, ἔχον διάμετρον μιλλίου καὶ ἐμβαδὸν 3$^1/_2$ [illegible] ὀνομαζόμενον δὲ *Μεγάλο Ξερό*, ἐπιστέφεται [illegible] ἀρχαίου πύργου φρυκτωρικοῦ καὶ ὑπὸ μεσαιωνικοῦ φρουρίου· μεταξὺ δὲ αὐτοῦ καὶ τοῦ *Μικροῦ Ξεροῦ* ὡραῖον ἀγκυροβόλιον (πλάτ. 40° 38' Β., [illegible] 26° 45' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1892: Xeros island) [illegible] πολλὰ πλοῖα. Σ. Ε. Λ.

ξεροπήγαδο (τὸ)· πηγάδι ξερό, ἄνευ ὕδατος.

ξεροποδιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κε[illegible]ληνίᾳ ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *ἄμπελος ἡ οἰνοφόρος* (Vitis vinifera).

Ξεροποτάμι, ἢ *Ξεροπόταμος* *[Γεωγρ.]*. [illegible]ρινὸν ὄνομα τοῦ ποταμοῦ *Πλείστου* ἐν τῇ Φ[illegible]

ξεροπόταμο (τό)· ποτάμι ξερό, ἄνευ ὕδατος κατὰ τὸ θέρος, χείμαρρος.

Ξεροπόταμος *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Δυτ. Θράκης, πηγάζων ἐκ τῆς Ῥοδόπης καὶ ἐκβάλλων εἰς τὴν λιμνοθάλασσαν Βιστονίδα (ὁ *Τραῦος* τῶν ἀρχαίων). Τουρκιστὶ καλεῖται *Καρὰ-σού*. [illegible]

—**Ξεροπόταμος** *[Γεωγρ.]*. Μέγας χείμαρρος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μαλεβυζίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου (Κρήτης). Ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν πρὸς Ν. τοῦ [illegible] Σταυράκια ὑψωμάτων, διευθύνεται πρὸς Β.

Digitized by Google

μετὰ διαδρομὴν 13 χλ. ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον Ἁλμυροῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν 2 χλμ. πρὸς Δ. τῆς πόλεως Ἡρακλείου. Κατὰ τὸν χειμῶνα εἶναι ἄβατος καὶ ζεύγνυται διὰ 4 γεφυρῶν. Ν. ΚΛΣ

— **Ξεροπόταμος** *[Γεωγρ.]*. Ὀρεινὸν λεκανοπέδιον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μεραμπέλλου τοῦ νομοῦ Λασηθίου (Κρήτης). Σχηματίζεται μεταξὺ τῶν πρὸς Β. ἐκπεμπομένων δειράδων τοῦ ὄρους Δίκτης καὶ ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν ὀρεινῶν κοιλάδων: τῆς τῶν Ποτάμων, τῆς τοῦ Δράσι καὶ τῆς τῆς Νεαπόλεως—Ἁγίου Νικολάου. Ν. ΚΛΣ

Ξερόπουντα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἐπικινδυνωδέστατος ὕφαλος πρὸ τοῦ στομίου τοῦ λιμένος Νέες Φώκιες (πλάτ. 38°45′ Β., μῆκ. 26°51′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1902: Gulf of Chandarli) τοῦ Ἐλαϊτικοῦ κόλπου. Σ. Ε. Λ.

Ξερόρεμμα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Νέας Ἀπολλωνίας (Ἐγρῆ - Μπουτζὰκ) τῆς ἐπαρχίας Ἀρναίας (Λιαριγκόβης) τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς. Κάτ. (1928) 35. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Τεκρῆ-Βερμισλῆ*.

ξερός, —ή, —ό· δημοτ., ὁ ἄνευ ὕδατος, ἄνευ ὑγρασίας, ξηρός, ἀντιθ. *χλωρός*: «ξερὸ ποτάμι», «ξερὰ ξύλα», παροιμ. «κοντὰ 'ς τὰ ξερὰ καίονται καὶ τὰ χλωρά»· || ἀκίνητος, ἀναίσθητος: «ἔπεσε ξερὸς 'ς τὸν ὕπνο», «τὸν εἶδα κι' ἀπόμεινα ξερός», ἀκίνητος ἕνεκα ἐκπλήξεως· || ἐπὶ τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν: «μὴ σηκώσῃς τὸ ξερό σου γιατὶ σοῦ τὸ κόβω», «μάζεψε—, τράβα τὰ ξερά σου»· || μόνος, ἄνευ ἄλλου, καθ' ἑαυτόν, κοιν. μοναχός: «ἀπόψε ἐφάγαμε ψωμὶ ξερὸ» ἄνευ ὄψου, «ξερὸ κρέας, —τυρί, —ψάρι» ἄνευ ἄρτου· || «ξερὸ κεφάλι» ἐπὶ ἀνθρώπου νωθροῦ τὴν διάνοιαν ἢ σκληροτραχήλου: «τὸ ξερό σου τὸ κεφάλι τὰ φταίει».

Ξερὸς *[Γεωγρ.]*. Χείμαρρος ἐν Κύπρῳ, πηγάζων ἐκ τῶν ὀρέων τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Τροόδους καὶ χυνόμενος εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μόρφου, παρὰ τοὺς ἀρχαίους Σόλους καὶ τὸ Καραβοστάσι. Α. Κ. Α.

— **Ξερὸς** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τοῦ Μέλανος κόλπου (βλ. *Ξερόκαβος*). Σ. Ε. Λ

Ξεροστέρνι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀποκορώνου τοῦ νομοῦ Χανίων (Κρήτης). Κάτ. 135. Εἶναι ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος, εἰς ἣν ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Λιτσάρδα* (263 κάτ.). Ν. ΚΛΣ

ξεροτηγανίζω· δημοτ., τηγανίζω κάτι μὲ λίγο λάδι: «δὲν εἶχα πολὺ λάδι καὶ τὰ ξεροτηγάνισα τὰ ψάρια»· || τηγανίζω κάτι ὥστε νὰ καταστῇ ξηρόν, οὐχὶ μαλακόν· || μεταφ., κάμνω τινὰ νὰ ὑποφέρῃ, ταλαιπωρῶ· || συνήθ. παθ. *ξεροτηγανίζομαι*· ταλαιπωροῦμαι, ὑποφέρω: «ὅλοι 'ς ἕνα τηγάνι ξεροτηγανιζόμαστε» ὅλοι ὁμοίως ταλαιπωρούμεθα.

ξεροτηγάνισμα (τό)· τηγάνισμα μὲ λίγο λάδι.

ξερότοπος (ὁ)· δημοτ., τόπος ξηρός, ἄνευ ὑγρασίας, ἄνευ ἰκμάδος· || καθόλου, τόπος ὅπου ἡ βλάστησις δὲν ἀκμάζει, ὅπου λείπουν οἱ κῆποι ἕνεκα ἐλλείψεως ὕδατος.

Ξεροῦ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Μία τῶν θεσσαλικῶν σποράδων, ἡ Εὐώνυμος τοῦ Πλινίου. Γνωστοτέρα ὡς Περιστέρι. Σ. Ε. Λ.

Ξεροῦ ***κόλπος*** *[Γεωγρ.]*. Ὁ ἄλλως Σάρου ἢ Ξηροῦ κόλπος (βλ. λ.).

ξεροφαγία (ἡ)· δημοτ., τὸ νὰ φάγῃ τις ἄρτον μόνον μετὰ προχείρου τινὸς ὄψου, οἷον τυροῦ κττ.: «σήμερα περάσαμε μὲ ξεροφαγία».

ξερόφυλλο (τό)· δημοτ., φύλλον ξηρόν.

ξεροψήνω· δημοτ., ψήνω τι οὕτως ὥστε νὰ καταστῇ ξηρόν, ὄχι μαλακόν: «τὰ ξερόψησες τὰ ψάρια καὶ στέγνωσαν».

ξερραγιάζω· δημοτ., ἀφαιρῶ τὰς ῥᾶγας τῆς σταφυλῆς, μαδῶ τὸ σταφύλι.

ξερράγιασμα (τό)· ἡ ἀφαίρεσις τῶν ῥαγῶν τῆς σταφυλῆς, τὸ μάδημα τοῦ σταφυλιοῦ.

ξερρηχαίνω· δημοτ., γίνομαι ῥηχός, ῥηχαίνω: «ξερρηχάνανε τὰ νερά».

ξερρίζωμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐκ τῆς ῥίζης ἐξαγωγή, ἐκρίζωσις: «ὁ βῖχος θέλει ξερρίζωμα», ἄλλως *βγάλσιμο*.

ξερριζώνω· δημοτ., βγάνω ἀπὸ τὴ ῥίζα, ἐκβάλλω πρόρριζον, ἐκριζῶ: «ὁ ἄνεμος ξερρίζωσε τὰ δένδρα», «ξερριζωμένο δέντρο».

ξερρογιάζω· δημοτ., βγάνω ἀπὸ τὴ ῥόγα, ἀπὸ τὴν σύμβασιν, λαμβάνω ὀπίσω τὸ μίσθιον: «ξερρογιάζω τὸ κορίτσι μου» ἀναλαμβάνω αὐτὸ ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν εἰς τὴν ὁποίαν ὑπηρέτει.

ξερρωγιάζω· δημοτ., βγάνω τὶς ῥῶγες, μαδῶ τὸ σταφύλι, ῥαγολογῶ, ξερραγιάζω.

ξερρώγιασμα (τό)· δημοτ., ῥαγολόγημα, τὸ μάδημα τοῦ σταφυλιοῦ, ξερράγιασμα.

ξέρω· κοιν., ἀντὶ *ἠξεύρω* (βλ. λ.).

ξεσαβουριάζω· *ξεσαβουρώνω*· || μεταφ., ἀφαιρῶ πᾶν περιττὸν καὶ δὴ ἀπολύτως ἄχρηστον, ἐκκαθαρίζω.

ξεσαβούρωμα (τό)· ἡ ἀπὸ τοῦ κύτους ἀφαίρεσις τοῦ ἕρματος τοῦ πλοίου· ἡ ἀφερμάτισις.

ξεσαβουρώνω· δημοτ. ναυτ., ἀφαιρῶ τὴν σαβοῦραν, τὸ ἕρμα τοῦ πλοίου, ἀφερματίζω.

ξεσβερκώνομαι· δημοτ., βγάνω τὸ σβέρκο μου, αἰσθάνομαι κόπωσιν. βάρος ἐπὶ τοῦ τραχήλου μου· || μεταφ., στρέφω ὑπερβολικὰ τὴν κεφαλήν.

ξεσέρνω· δημοτ., σύρω: «μὴν ξεσέρνῃς τὰ πόδια σου»· || ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, παρασύρω τὰ χώματα ἀγροῦ· || ναυτ., σύρω τὰς ἀγκύρας.

ξεσήκωμα (τό)· δημοτ., ἡ μετὰ βίας, μετὰ σπουδῆς ἢ κατόπιν πιέσεως ἀναχώρησις, ἀπομάκρυνσις (βλ. λ. *ξεσηκώνω*)· || ἀντιγραφή: «ξεσήκωμα εἰς τὸ καθαρόν», «ξεσήκωμα εἰκόνος, — σχεδίου κττ.».

ξεσηκώνω· δημοτ., κάμνω τινὰ νὰ φύγῃ, ἐξαναγκάζω πρὸς ἀπομάκρυνσιν: «μᾶς ξεσήκωσαν ἀπὸ τὸ σπίτι χωρὶς νὰ τὸ περιμένωμεν»· || «μᾶς ξεσήκωσε μὲ τὶς φωνές του» μᾶς ἔκαμε νὰ ξαφνιστοῦμε, νὰ ἀνησυχήσωμεν· || ἀντιγράφω: «ξεσηκώνω τὰ βερεσέδια»· || ἀντιγράφω εἰκόνα, σχέδιον κτλ. δι' ἐπιθέσεως χάρτου, ὀθονίου κτλ.: «ξεσήκωσα τὸ σχέδιο 'ς τὸ τζάμι».

ξέσις, —εως (ἡ)· ἐνέργεια τοῦ ξέειν, ξύσιμο, λείανσις.

ξεσκάζω, καὶ ***ξεσκάνω*·** δημοτ., ἀπομερμηρίζω, ψυχαγωγοῦμαι, ἀναλαμβάνω ἐκ τοῦ κόπου ἢ τῶν φροντίδων: «βγῆκα ἔξω νὰ ξεσκάσω».

ξεσκαλώνω· δημοτ. μεταβ., ἀπαλλάσσω τι ἀπὸ τὸ σκάλωμα, ἄλλως *ξεπιάνω*: «ξεσκάλωσέ το ἀπὸ τὸ παλούκι καὶ κατέβασέ το κάτω»· || ἀμετβ. «σκάλωσα ψηλὰ καὶ πῶς θὰ ξεσκαλώσω».

ξέσκασμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ξεσκάζω.

ξεσκεπάζω· ἐκκαλύπτω, ἀφαιρῶ τὸ σκέπασμα: «ξεσκέπασε τὸ παιδὶ νὰ πάρῃ ἀέρα», «μὴ τὰ ξεσκεπάζῃς, ἄφησέ τα σκεπασμένα»· || μεταφ., ἀποκαλύπτω, φανερώνω ἔκτροπα: «τοῦ τὰ ξεσκέπασε ὅλα», «ξεσκεπάσθηκε ποιὸς εἶναι» ἀπεκαλύφθη ποῖος εἶναι.

ξεσκέπαστος, —η, —ο· ὁ μὴ σκεπασμένος, ὁ μὴ φέρων κάλυμμα ἢ σκέπην, ἀσκεπής, ἄλλως *ξέσκεπος*: «κοιμήθηκα ξεσκέπαστος καὶ κρύωσα».

ξέσκεπος, —η, —ο· ὁ μὴ φέρων σκέπην, ἀκάλυπτος, χωρὶς σκέπασμα, ἀσκεπής: «μὴν κοιμᾶσαι ξέσκεπος»· || ἐπὶ οἰκίας, ἡ μήπω φέρουσα στέγην: «ἔχω τὸ σπίτι μου ξέσκεπο».

ξεσκίζω· βλ. *ξεσχίζω*.

ξεσκονίζω· δημοτ., ἀφαιρῶ τὴν κόνιν, καθαρίζω ἀπὸ τῆς κόνεως: «ξεσκονίζω τὰ ροῦχα, — τὰ παπούτσια, — τὸ σπίτι».

ξεσκόνισμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ξεσκονίζω, ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς κόνεως· || μεταφ., ξυλοκόπημα: «τοῦ χρειάζεται ἕνα ξεσκόνισμα».

ξεσκονόπαννο (τό)· δημοτ., παννὶ προωρισμένον διὰ ξεσκόνισμα.

ξέσκουρα· ἐπίρρ. δημοτ., ἐπιπολαίως, δι' ἐπιψαύσεως: «τὸν πῆρε ἡ σφαῖρα, — τὸ μαχαίρι ξέσκουρα» τὸν ἐτραυμάτισεν ἐπιπολαίως.

ξεσκουφώνω· συνήθ. παθ. *ξεσκουφώνομαι*· βγάνω τὸ σκοῦφό μου, ἀφαιρῶ τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς μου: «ξεσκουφώθηκα νὰ λαφρώσῃ τὸ κεφάλι μου».

ξεσκούφωτος, —η, —ο· δημοτ. χωρὶς σκοῦφο, χωρὶς καπέλλο, *ξεσκουφωμένος*: «γυρίζει ξεσκούφωτος».

ξεσκῶ, καὶ *ξεσχῶ*· ἀντὶ *ξεσχίζω* (βλ. λ.).

ξεσπάζω, καὶ *ξεσπάνω*· ἀντὶ *ξεσπῶ* (βλ. λ.).

ξεσπάθωμα (τό)· ἡ ἐξαγωγὴ τῆς σπάθης ἀπὸ τῆς θήκης, ξιφουλκία· || συνήθως μεταφ., ἀπερίφραστος ἐκδήλωσις, ἀπροκάλυπτος ἐνέργεια ὑπέρ τινος, βλ. *ξεσπαθώνω*.

ξεσπαθώνω· ἐξάγω τὴν σπάθην ἐκ τῆς θήκης, ξιφουλκῶ· || συνήθως μεταφ., ἐκδηλοῦμαι, ἐνεργῶ ὑπέρ τινος ἀπροκαλύπτως: «ξεσπάθωσε ὑπὲρ τοῦ δεῖνος».

ξέσπασμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ξεσπῶ: «τὸ ξέσπασμα τοῦ νεροῦ, — τοῦ θυμοῦ, — τοῦ κακοῦ», βλ. *ξεσπῶ*.

ξεσπίτωμα (τό)· ἡ βιαία, ἡ κατηναγκασμένη ἐγκατάλειψις τοῦ οἴκου, βλ. *ξεσπιτώνω*.

ξεσπιτώνω, ἀόρ. *ἐ)ξεσπίτωσα—ξεσπιτώθηκα*, παθ. μετχ. *ξεσπιτωμένος*· ἐξαναγκάζω τινὰ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ σπίτι του: «μᾶς ξεσπίτωσε ὁ γιατρός, γιὰ νὰ κάμωμε ἐξοχή», «ἐφύγαμε ἀπὸ τὸν τόπο μας καὶ ξεσπιτωθήκαμε».

ξεσποριάζω· σχηματίζω, ἀποκτῶ σπόρους, σποριάζω: «ξεσπόριασε ὁ βασιλικός».

ξεσπόριασμα (τό)· ἡ ἀπόκτησις σπόρων, σπόριασμα: «τὸ ξεσπόριασμα τοῦ βασιλικοῦ».

ξεσπῶ, καὶ ***ξεσπάω***, ἀόρ. *ἐ)ξέσπασα*· ἐκσπῶ, διαρρήγνυμαι καὶ οἱονεὶ χύνομαι: «κάπου ξεσπάει τὸ νερὸ καὶ χύνεται»· || μεταφ. «εἶναι πολὺ θυμωμένος καὶ σὲ κάποιον θὰ ξεσπάσῃ», «ξέσπασε τὸ κακὸ» ἐξεδηλώθη· || «ὅλα αὐτὰ ποῦ κάμνεις θὰ ξεσπάσουν 'ς τὸ κεφάλι σου» θὰ ἐκδηλωθοῦν πρὸς ζημίαν σου.

ξεστήρ, —ῆρος (ὁ)· ποικίλης χρήσεως ἐργαλεῖον πρὸς ἀπόξεσιν καὶ λείανσιν (βλ. λ. *ξέστρον* καὶ *ξύστρα*).

ξέστης (ὁ) καὶ παλαιότερον *σέξτης* (λατιν. sextarius) *[Ἀρχ.]*. Μονὰς μετρήσεως στερεῶν καὶ ὑγρῶν οὐσιῶν, ἐν χρήσει παρὰ Ῥωμαίοις καὶ ἐξ αὐτῶν παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησιν, ὀνομασθεῖσα οὕτω διότι ἦτο ἴση πρὸς τὸ ἓν ἕκτον τοῦ κογγίου (congius). Διεκρίνετο κατὰ χώρας εἰς διάφορα εἴδη: *Ξέστης ὁ ῥωμαϊκὸς* (sextarius urbicus)· ἦτο θεωρητικῶς ἴσος πρὸς τὸ δωδέκατον τοῦ κυβικοῦ ποδὸς (538.892 κυβ. χλστμ.), ἀντιστοιχῶν εἰς βάρος ἀνάλογον πρὸς τὸ εἰδικὸν βάρος μιᾶς ἑκάστης οὐσίας (ξέστης οἴνου = 539 κυβ. χιλιοστόλιτρα, ἐλαίου=597 κυβ. χιλιοστόλιτρα κ.ο.κ.) καὶ διαιρούμενος εἰς δώδεκα κυάθους. *Ξέστης ὁ ἰταλικός*, θεωρητικῶς ἴσος πρὸς τὸν ῥωμαϊκόν, κρατικῶς διέφερεν αὐτοῦ κατά τι (ξέστης ἐλαίου=537 κυβ. χιλστλ. κλπ.). Ὁ *ἀττικὸς* ἢ *ἑλληνικὸς* ἦτο ἴσος πρὸς 453 χλστλ. περίπου, ὁ *παρὰ Ποντικοῖς* πρὸς τὸ πέμπτον τοῦ χοίνικος, ὁ *ἀλεξανδρινὸς* πρὸς τὴν αἰγυπτιακὴν μονάδα «ἶν» ἢ «ἰνίον», ὁ *καστρήσιος* (μόνον ἐξ ἀνατολικῶν πηγῶν γνωστὸς) πρὸς τὸν ἀλεξανδρινὸν ἢ τὰ $^{11}/_{12}$ αὐτοῦ καὶ ὁ *Νικομήδειος* (γνωστὸς μόνον ἀπὸ Ἀνανίου τοῦ Σιρακηνοῦ) πρὸς 20 οὐγγίας. Παρὰ Ῥωμαίοις ὁ ξέστης ἀνεγράφετο διὰ τῶν ψηφίων SE (XV.V.SE =δεκαπέντε οἴνου ξέσται), τὸ σκεῦος δὲ τῆς μετρήσεως ἦτο ἐκ χαλκοῦ ἢ λίθου καὶ ἐχρησιμοποιεῖτο κατ' ἐξοχὴν διὰ τὴν μέτρησιν τοῦ εἰς εἶδος φόρου. Π. Ν. Π.

ξεστομίζω· βγάζω ἀπὸ τὸ στόμα μου, ἐκστομίζω, ἐκφράζω: «μὴν ξεστομίσῃς τίποτα ἀπ' ὅσα σοῦ εἶπα».

Ξέστου ***μονή***. Μία τῶν παλαιῶν μονῶν τοῦ Ἄθω, τῆς ὁποίας τὴν θέσιν κατέχει νῦν ἡ σκήτη τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, κειμένη εἰς δίωρον ἀπόστασιν τῆς κυριάρχου μονῆς τοῦ Βατοπεδίου. Ἡ μονὴ ἀπὸ τοῦ 1879 *Σεράγιον* καλουμένη, κατέχεται ὑπὸ Ῥώσων μοναχῶν, καλλωπισάντων αὐτὴν καὶ καταλλήλως πλουτισάντων διὰ προσκτήσεως κτημάτων. Τ.Ε.Ε.

ξεστός, —ή, —όν· ἐξεσμένος, σκαλιστός, λεῖος, ὁμαλός.

ξεστουπωτήρι (τό)· ἐργαλεῖον, δι' οὗ ἐκπωματίζομεν τὰς φιάλας (βλ. λ. *ἐκπωματιστήρ*).

ξέστρα (ἡ)· ἄλλως *ξέστρον* (βλ. λ.).

ξεστράβωμα (τό)· ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὸ στράβωμα. ἐξαγωγὴ ἐκ τῆς πλάνης, ἐκ τῆς ἀπάτης· || ἡ μεταβολὴ σκολιοῦ τινος εἰς εὐθύ.

ξεστραβώνω· δημοτ., ἀπαλλάττω τινὰ τοῦ στραβώματος, τῆς σκολιότητος, εὐθύνω: «ξεστραβώνω τὸ ξύλο,—τὸ σίδερο»· || μεταφ., ἀπαλλάττω τινὰ τῆς τυφλώσεως, κάμνω τινὰ νὰ ἴδῃ, νὰ ἀντιληφθῇ καλῶς· || ἰδίᾳ παθ. *ξεστραβώνομαι*· ἀπαλλάττομαι τῆς πλάνης, τῆς ἀπάτης.

ξέστρον (τό). Ποικίλης μορφῆς καὶ χρήσεως ἐργαλεῖα πρὸς ἀπόξεσιν ξύλων, λίθων, μετάλλων κ. ἄ., ἀποτελούμενα κυρίως ἀπὸ λεπίδα σκληροῦ χάλυβος ἠκονισμένην εἰς τὸ ἄκρον καὶ φέρουσαν λαβήν. Εἰς τὰ ξέστρα ὑπάγονται αἱ σμίλαι, τὰ διάφορα κοπίδια, ξύστραι κ. ἄ. —ρ.

— *[Χειρουργ.]*. Χειρουργικὸν ἐργαλεῖον, ὅμοιον πρὸς ἔπακμιον κοχλιάριον, συνιστάμενον ἐκ λαβῆς, στειλεοῦ καὶ ἄκρου πεπλατυσμένου, ὁτὲ μὲν θυριδωτοῦ, ὁτὲ δὲ οὐχί, μὲ χείλη τέμνοντα. Τὸ ἄκρον τοῦτο φέρει διάφορα σχήματα (εὐθύ, κυρτὸν ἢ κεκαμμένον γονατοειδῶς). ἀναλόγως τῆς δι' ἣν προώρισται χρήσεως. Τὰ ξέστρα χρησιμοποιοῦνται πρὸς ἀπόξεσιν παθολογικῶν προϊόντων **ἐκ** διαφόρων κοιλοτήτων ἢ ἐπιφανειῶν, δι' ὃ ὑπάρχουσιν εἰδικὰ τοιαῦτα δι' ἑκάστην **περίπτωσιν, ξέστρα**

Digitized by Google

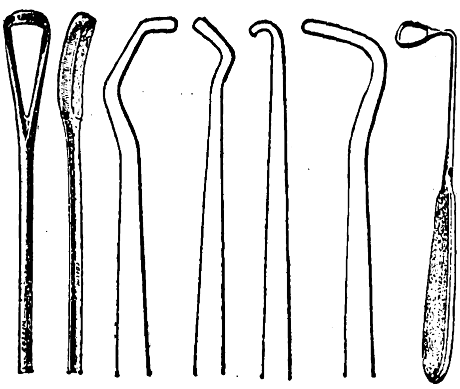

1 2 3 4 5 6 7

Ξέστρα.

[1,2=μήτρας, 3,4,5,6=ὀδόντων, 7=ξέστρον δι' ἀδενοειδεῖς ἐκβλαστήσεις τοῦ φάρυγγος.]

μήτρας (μητρίτιδες), φάρυγγος (ἐκβλαστήσεις ἀδενοειδεῖς), ὀστῶν, ὀδόντων (βλ. *ἀποτρυγητήρ*) κ.τ.λ.

Ι. Κ. Κ.

ξέστρωμα (τό)· δημοτ., ἡ ἄρσις τῶν στρωμάτων: «τὸ ξέστρωμα τοῦ κρεβατιοῦ, — τοῦ πατώματος».

ξεστρώνω· δημοτ., σηκώνω, ἀφαιρῶ τὰ στρώματα: «ξεστρώνω τὸ κρεβάτι»· || καθόλου, ἀφαιρῶ ὁ,τιδήποτε ἐστρωμένον: «ξεστρώνω τὸ τραπέζι, — τὸ σπίτι» σηκώνω τοὺς τάπητας.

ξέστρωτος,—*η*,—*ο*· ὁ μὴ ἐστρωμένος: «ἔχω τὰ κρεβάτια ξέστρωτα», «χειμώνιασε κι' ἔχω τὸ σπίτι ἀκόμη ξέστρωτο»· || ἐπὶ ὑποζυγίων, ὁ μὴ φέρων σάγμα, ξεσαμάρωτος: ὕβρις «γαϊδούρι ξέστρωτο».

ξεσχίζω, *ἀόρ.*, *ἐ)ξέσχισα—ἐξεσχίστηκα*, παθ. μετχ. *ξεσχισμένος*· σχίζω ἐντελῶς, κουρελιάζω: «ξέσχισα τὸ βιβλίο,—τὸ πανταλόνι,—τὸ ἐπανωφόρι κττ.»· || παθ. *ξεσχίζομαι*· σχίζω τὸ ἔνδυμά μου: «ἐπιάστηκα σὲ ἕνα καρφὶ καὶ ξεσχίστηκα»· || *ξεσχισμένος,—η,—ο*· ὁ ἠθικῶς ἔκλυτος, ἰδίᾳ ἐπὶ γυναικός: «αὐτὴ εἶναι μιὰ ξεσχισμένη».

ξέσχισμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ξεσχίζω, σχίσιμο: «ποιὸς σοῦ τό 'καμε αὐτὸ τὸ ξέσχισμα;»· || μεταφ., ἀναίδευμα, ἀναισχυντία: «τὸ ξέσχισμά της δὲ λέγεται» (βλ. *ξεσχίζω*).

ξετέντωμα (τό)· δημοτ., ἀπαλλαγὴ τοῦ τεντώματος, χαλάρωσις: «ξετέντωμα σχοινιοῦ,—τῆς χορδῆς».

ξετεντώνω· δημοτ., κάμνω τι νὰ μὴ εἶναι τεντωμένο, χαλαρώνω: «ξετεντώνω τὸ σχοινί, —τὸ σύρμα κττ.».

ξετζαμπαδίζω· Ἰδιωματ. Κρήτ., σκυλεύω.

ξετζανίζω· Ἰδιωματ. Κρήτ., παρεκτρέπομαι εἰς κακὴν ὁδόν.

ξετιμητὴς (ὁ)· δημοτ., ὁ ἐκτιμῶν, ὁ καθορίζων τὴν ἀξίαν πράγματός τινος, ἐκτιμητής, ἄλλως *διατιμητής*.

ξετιμῶ, καὶ *—άω*· δημοτ., ἐκτιμῶ, ὁρίζω τὴν τιμὴν πράγματός τινος, διατιμῶ.

ξετινάζω· δημοτ., τινάσσω τι διὰ νὰ ἀπαλλαχθῇ ἀπὸ τῆς κόνεως· || συνήθως μεταφ., ἀφαιρῶ τὰ χρήματά τινος μέχρι καὶ τῶν κερμάτων, κάμνω τινὰ νὰ χάσῃ τὰ χρήματά του, τὴν περιουσίαν του: «τὸν ξετίναξεν ἡ γυναῖκά του μὲ τὰ λοῦσά της», «ἐπῆγα 'ς τὰ ἐμπορικὰ καὶ ξετινάχτηκα».

ξετονίζω· ἐκτείνω ἄγκυραν ἢ ἰσχάδα.

ξετραχηλίζω· ἐπὶ ἐνδυμάτων τοῦ κορμοῦ, κόπτω τὸ ὕφασμα, ὥστε νὰ προσαρμόζεται εἰς τὸν τράχηλον, εἰς τὸν λαιμόν: «ξετραχηλίζω τὸ πουκάμισο»· || παθ. *ξετραχηλίζομαι*· ἀφίνω τὸν τράχηλον ἀνοικτόν, ἀκάλυπτον: «μὴ βγαίνῃς ἔξω ξετραχηλισμένη»· || μεταφ., ἀπαναισχυντῶ, ἀναιδεύομαι, ἰδίᾳ εἰς τὴν μετοχήν: «αὐτὴ ἡ ξετραχηλισμένη».

ξετρελλαίνω, *ἀόρ.* *ξετρέλλανα — ξετρελλάθηκα*, παθ. μετχ. *ξετρελλαμένος*· δημοτ., κάμνω τινὰ νὰ χάσῃ τὴν διανοητικήν του διαύγειαν, οἱονεὶ τρελλόν, ἐκμαίνω τινά, ἰδίᾳ ἐρωτικῶς: «τὸν ξετρέλλαναν οἱ γυναῖκες», «ξετρελλάθηκε μὲ τὴν τάδε»· || ἐπὶ στενῶν, φιλικωτάτων σχέσεων: «εἶμαι ξετρελλαμένος μ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο».

Ξετρύπης, ***Γεώργιος.*** Κρὴς ὁπλαρχηγός, διακριθεὶς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866—1869 εἰς πλείστας μάχας, ἰδίως ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Μυλοποτάμου, Μαλεβυζίου, Ἀμαρίου καὶ Ρεθύμνης.

— **Ξετρύπης,** ***Σταυρούλης.*** Κρὴς ὁπλαρχηγός, γεννηθεὶς τῷ 1797 εἰς τὸ χωρίον Ἀνώγεια τῆς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τοῦ Ἀγῶνος, τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς ὁμάδος συγχωρίων του, μετέσχεν εἰς πλείστας μάχας καὶ διεκρίθη διὰ τὰς τολμηρὰς αὐτοῦ ἐπιδρομὰς καὶ ἐνέδρας, δι' ὃ καὶ ἐτιμήθη διὰ τοῦ βαθμοῦ τοῦ τριακοσιάρχου. Μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1824 προσωρινὴν καταστολὴν τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαναστάσεως, ἀπῆλθε μετὰ πλείστων ἄλλων Κρητῶν εἰς Ἑλλάδα καὶ ἀφοῦ ἠγωνίσθη ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Στερεᾷ Ἑλλάδι (μάχαι Ἀμφίσσης, Ναυαρίνου, Φαλήρου κλ.), ἐπανῆλθεν εἰς Κρήτην, ἔνθα ἐπολέμησε μέχρι τέλους τοῦ ἐκεῖ ἀγῶνος (1830), ὅτε κατέφυγε πάλιν εἰς Ἑλλάδα, ἔνθα ἔλαβε τὸν βαθμὸν ἀνθυπολοχαγοῦ τῆς Βασιλικῆς φάλαγγος. Μετέσχε κατόπιν τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαναστάσεως τοῦ 1841. Ἀπέθανεν εἰς τὴν πατρίδα του τῷ 1872.

Ν. ΚΛΣ

ξετρυπώνω· δημοτ., βγάζω ἀπὸ τὴν τρῦπα, ἐμφανίζω τι κεκρυμμένον, καθόλου ἐμφανίζω, φανερώνω: «ποῦ τὸ ξετρύπωσες αὐτὸ τὸ φόρεμα»· || ἀφαιρῶ τὸ τρύπωμα: «ξετρυπώνω τὸ φόρεμα, — τὸ πανταλόνι κττ.».

ξετσιπώνω· βγάζω, ἀφαιρῶ τὴν τσίπα, τὸ κάλυμμα· || συνήθως παθ. *ξετσιπώνομαι*· χάνω τὴν τσίπα μου, τὴ ντροπή μου, ἀπαναισχυντῶ, ἀναιδεύομαι: «ξετσιπώθηκες, καημένε!», «αὐτὴν τὴν ξετσιπωμένη μὴν τὴ λογαριάζῃς».

ξετσιπωσιὰ (ἡ)· ἀναισχυντία, ἔλλειψις αἰδοῦς, ἄλλως *ξεδιαντροπιά*.

ξετσίπωτος, *—η*, *—ο*· δημοτ., ἀναιδής, ἀναίσχυντος, ἄλλως *ξετσιπωμένος*, *ξεδιάντροπος*.

ξεφάντωμα (τό)· δημοτ., εὐωχία, διασκέδασις, γλέντι.

ξεφαντώνω· δημοτ., εὐωχοῦμαι, διασκεδάζω, γλεντῶ.

ξεφλουδίζω· ἀφαιρῶ τὴ φλούδα, τὸν φλοιόν: «ξεφλουδίζω τὸ δένδρο, — τὸ σῦκο, — τὸ ἀβγό».

ξεφλούδισμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐκδορὰ τοῦ φλοιοῦ, ἀποφλοίωσις: «ξεφλούδισμα τοῦ δένδρου,—τοῦ σύκου, — τοῦ ἀβγοῦ».

ξεφορμάρισμα (τό)· ἡ ἀπώλεια τοῦ ἀρχικοῦ σχήματος (φόρμας) ἀντικειμένου τινός. Ὁ ὅρος χρησιμοποιεῖται κυρίως ἀπὸ τοὺς πιλοποιοὺς πρὸς χαρακτηρισμὸν τμήματος τῆς ἐργασίας των, καθ' ὃ μεταβάλλουσι τὸ σχῆμα τῶν ἐπιδιορθωνομένων πίλων.

ξεφορμάρω· ἐκτελῶ τὴν ἐργασίαν τοῦ καθαρίσματος τῆς σόλας καὶ τὰς ἀκολούθους ἐπεξεργασίας μέχρι τελείας κατασκευῆς τοῦ ὑποδήματος.

ξεφόρτωμα (τό)· δημοτ., ἡ ἀπόσεισις τοῦ φορτίου, ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὸ φόρτωμα.

ξεφορτώνω· δημοτ., ἀπαλλάσσω τινὰ ἀπὸ τοῦ φορτίου· «ξεφορτώνω τὸ ἄλογο, — τὸ ἁμάξι, — τὸ πλοῖον»· || ἀμεταβ., ἀπαλλάσσομαι τοῦ φορτίου: «τὸ πλοῖον ξεφορτώνει»· || παθ. *ξεφορτώνομαι*· μεταφ., ἀπαλλάσσομαι τοῦ φόρτου, τῆς ἐνοχλήσεως ἀποδιώκων τινά: «εἶδα κι' ἔλαβα νὰ τὸν ξεφορτωθῶ», «θέλω νὰ ξεφορτωθῶ αὐτὴ τὴ δουλειά»· || φρ. «ξεφορτώσου με» ἀπάλλαξέ με τῆς ἐνοχλήσεώς σου.

ξεφουρνίζω· δημοτ., βγάζω ἀπὸ τὸ φοῦρνο, ἐξάγω ἐκ τοῦ κλιβάνου: «ξεφουρνίζω τὰ ψωμιά».

ξεφούρνισμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια τοῦ ξεφουρνίζω, τὸ βγάλσιμο ἀπὸ τὸ φοῦρνο: «ξεφούρνισμα τοῦ ψωμιοῦ».

ξεφουσκώνω· δημοτ., ἐξάγω τὸν ἀέρα: «ξεφουσκώνω τὸ ἀσκί»· || ἀμετβ, παύω νὰ εἶμαι φουσκωμένος ἢ πρησμένος: «ξεφούσκωσε τὸ μπαλόνι, — τὸ χέρι»· || μεταφ., παύω νὰ εἶμαι φουσκωμένος οἱονεὶ ἀπὸ θυμόν, ἀπὸ κόπον κττ.: «στάσου νὰ ξεφουσκώσω».

ξέφραγος, *—η*, *—ο*· ὁ ἄνευ φράκτου: «ξέφραγος κῆπος», «ξέφραγο ἀμπέλι».

ξεφράσσω, *ἀόρ.* *ἐ)ξέφραξα—ἐ)ξεφράχτηκα*, παθ. μετχ. *ξεφρα(γ)μένος*· ἀποβάλλω, ἀφαιρῶ τὸν φράκτην: «μοῦ ξέφραξαν τὸν κῆπο».

ξεφτέρι (τό)· δημοτ,, εἶδος ἱεράκων (*κιρκαετῶν*), ἴσως ἐκ τῶν χρησιμοποιουμένων ἄλλοτε πρὸς θήραν· || μεταφ., ἄνθρωπος εὐφυής, εὐκίνητος: «τὸ παιδί σου εἶναι ξεφτέρι 'ς τὰ γράμματα» (ἡ ἀρχὴ τῆς λέξεως ἀνάγεται εἰς τὸ λατ. accipiter).

— **ξεφτέρι** (τό)· δημοτ., τὸ ἐκκλησιαστικὸν σκεῦος *ἑξαπτέρυγον* (βλ. λ.).

ξέφτι (τό)· δημοτ., τὸ ὑπὸ τῆς τριβῆς ἐξυφαινόμενον μέρος τοῦ ἐνδύματος: «κρέμονται τὰ ξέφτια».

ξεφτίζω· ἀντὶ *ξεφτύζω* (βλ. *ξεφτῶ*).

ξεφτιλίζω, καὶ *ξεφιτιλίζω*· τακτοποιῶ τὸ φιτίλι, τὴν θρυαλλίδα: «ξεφτίλισε τὸ λύχνο γιατὶ δὲ φέγγει».

ξέφτυσμα (τό)· δημοτ., τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ξεφτύζω, ἐξύφανσις ἢ τριβὴ τοῦ ὑφάσματος.

ξεφτυῶ· βλ. *ξεφτῶ*.

ξεφτῶ, καὶ ***ξεφτάω***, καὶ ***ξεφτύζω***, καὶ **ξεφτυῶ**· ἐπὶ ὑφάσματος, ἐξυφαίνομαι, ἀπολύω τὴν κρόκην ἢ τὸν στήμονα: «καρίκωσε τὶς ραφὲς νὰ μὴ ξεφτύσουν»· || ἐπὶ ἐνδύματος τριβομένου ἐκ τῆς χρήσεως: «τὰ ρουχά μου ἐξέφτυσαν ἀπὸ τὸ πολὺ φόρεμα»· || μεταφ. ἐπὶ ἀνθρώπου, παρακμάζω: «ἔχασε τὴν περιουσία του καὶ ξέφτυσε» (ἐτυμολογεῖται ἐκ του *ἐκπτύω*).

ξεφυλλίζω· δημοτ., ἀποσπῶ τοὺς ἀργοὺς βλαστοὺς τῆς ἀμπέλου· || φυλλομετρῶ τὰ βιβλίον, διεξέρχομαι μετὰ σπουδῆς βιβλίον.

ξεφύλλισμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ξεφυλλίζω, ἡ ἀποφύλλισις, ἡ ἀπόσπασις τῶν περιττῶν βλαστῶν τῆς ἀμπέλου: «φούντωσε τὸ ἀμπέλι καὶ θέλει ξεφύλλισμα»· || φυλλομέτρημα τοῦ βιβλίου.

ξεφύσημα (τό)· δημοτ., δίοδος ἀέρος ἢ ἀερίου ὁρμητική· || κατ' εὐφημισμόν, ἡ πορδή.

ξεφυσῶ, καὶ ***—άω***· δημοτ., ἀφίνω νὰ διέλθῃ ἀὴρ ἢ ἀέριον ὁρμητικῶς· || κατ' εὐφημισμόν, πέρδομαι.

ξεφυτρώνω· φυτρώνω, φύομαι· || μεταφ., ἐμφανίζομαι, παρουσιάζομαι αἰφνιδίως: «ξεφύτρωσε κι' αὐτὸς 'ς τὴ μέση».

Ξεφώνεια *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἐνωτίας τοῦ νομοῦ Πέλλης, ἕδρα ἰδίας κοινότητος. Κάτ. (1928)1.741. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Κωστούγιανη*.

Α.Κ.Χ.

ξεφωνῆς· ἐπίρρ. Ἰδιωματ., μεγαλοφώνως.

ξεφωνητὸ (τό)· φωνὴ ἰσχυρά, κραυγή, συνήθ. κατὰ πληθ.: «ἄφησε κάτι ξεφωνητὰ ποῦ χάλασε τὸν κόσμο».

ξεφωνίζω, καὶ ***ξεφωνῶ***· ἐκβάλλω ἰσχυρὰς φωνάς, κραυγάζω, βγάζω ξεφωνητά.

ξέφωτα· ἐπίρρ., μετὰ τὰ φῶτα, μετὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Φώτων.

ξεφωτίζει· ἀρχίζει νὰ ὑποφώσκῃ, ἄλλως χαράζει.

ξεχάνω, καὶ ***ξεχνῶ***, καὶ ***—άω***, *ἀόρ.* *ἐ)ξέχασα—ἐ)ξεχάστηκα*, παθ. μετχ. *ξεχασμένος*· δημοτ., λησμονῶ: «εἶναι χρόνια ποῦ πέθανε καὶ ξεχάστηκε», παροιμ. «περασμένα ξεχασμένα»· || ἀμεταβ., ἀφαιροῦμαι, χάνω τὴν ἀντίληψιν τῶν περὶ ἐμέ: «ὧρες-ὧρες ξεχάνει»· || *ξεχασμένος*, *—η*, *—ο*· ἀφηρημένος: «ξεχασμένος ἄνθρωπος, δὲ βλέπει τὶ γίνεται μπρός του».

ξεχαρβάλωμα (τό)· δημοτ., χαλάρωσις, ἐξάρθρωσις.

ξεχαρβαλώνω· δημοτ., παραλύω, ἐξαρθρῶ τι: «ξεχαρβάλωσες τὴν πόρτα μὲ τὰ κτυπήματα»· || ἀμεταβ. «ξεχαρβάλωσε ἡ πόρτα»· || παθ. *ξεχαρβαλώνομαι*· ἐξαρθροῦμαι, παθαίνω χαλάρωσιν: «ξεχαρβαλώθηκε τὸ σπίτι»· || παθ. μετχ. *ξεχαρβαλωμένος*· κυριολ. καὶ μεταφ.: «ξεχαρβαλωμένο σπίτι» ὅπου τάξις καὶ κόσμος δὲν ἐπικρατεῖ.

ξεχασιὰ (ἡ)· δημοτ., λησμοσύνη, ἄλλως *ἀλησμονησιά*.

ξεχασιάρης (ὁ), θηλ. *—άρα*, οὐδ. *—άρικο*· ὁ εὐκόλως λησμονῶν, ἐπιλήσμων.

ξεχασμάρα (ἡ), καὶ *ξεχαζομάρα*· δημοτ., ἀμνημοσύνη, ἀφηρημάδα.

Ξεχασμένη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βεροίας τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος, εἰς ἣν ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Κεφαλοχώρι*, *Κουλούρα* καὶ *Ραψομανίκιον*. Κάτ. (1928) 484. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, τρία δημοτικὰ σχολεῖα, τρεῖς γεωργικοὺς πιστωτικοὺς συνεταιρισμοὺς καὶ τρεῖς ἀκτημόνων καλλιεργητῶν. Κεῖται παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Θεσσαλονίκης—Μοναστηρίου καὶ τὸν Ἁλιάκμονα, παράγει δὲ δημητριακὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Ν. Θ.

ξεχειλίζω· ἐπὶ ὑγροῦ, ὑπερβάλλω τὰ χείλη τοῦ ἀγγείου, ἐκχειλίζω καὶ χύνομαι· || «ξεχειλίζει τὸ ποτάμι» ὑπερβάλλει τὰς ὄχθας καὶ κατακλύζει τὸ ἔδαφος· || πληρῶ μέχρι χειλέων: «μὴν τὸ ξεχειλίζῃς γιατὶ θὰ τὸ χύσῃς».

ξεχείλισμα (τό)· δημοτ., ἐκχείλισις: «ξεχείλισμα τοῦ ἀγγείου, — τοῦ ποταμοῦ».

ξέχειλος,—*η*, —*ο*· δημοτ., ὁ μέχρι χειλέων πλήρης: «ἕνα ποτήρι κρασὶ ξέχειλο».

ξεχειλώνω· δημοτ. ἐπὶ ἐνδυμάτων, προσαρμόζομαι κακῶς, ἔχω θέσιν δίκην χείλους: «ὁ γιακὰς ξεχειλώνει».

ξεχειμαδειὸ (τό)· Ἰδιωματ., ὁ τόπος ὅπου ξεχειμάζουν, ἄλλως *χειμαδειό*.

ξεχειμάζω· περνῶ τὸν χειμῶνα, διαχειμάζω, ἄλλως *ξεχειμωνιάζω*.

Digitized by Google

ξεχειμωνιάζω˙ περνῶ τὸν χειμῶνα, ἄλλως *ξεχειμάζω*: «γήρασε πολὺ καὶ νὰ ἰδοῦμε ἂν θὰ ξεχειμωνιάση ἐφέτος».

ξεχνῶ˙ βλ. *ξεχάνω*.

ξεχολιάζω˙ δημοτ., παύω νὰ εἶμαι χολιασμένος, ξεθυμώνω.

ξεχορταριάζω˙ δημοτ., βγάζω τὰ χορτάρια, βοτανίζω.

ξεχορτάριασμα (τό)˙ ἡ ἐκρίζωσις τῶν χόρτων, βοτάνισμα.

ξεχρεώνω˙ ἀπαλλάσσω τινὰ τοῦ χρέους, τῆς ὀφειλῆς: «μεγάλωσαν τὰ παιδιά του καὶ τὸν ξεχρέωσαν»˙ || παθ. *ξεχρεώνομαι*˙ ἀπαλλάσσομαι τῶν χρεῶν: «ἐπώλησε ἕνα καλὸ κτῆμα καὶ ξεχρεώθηκε».

ξεχύνω˙ χύνω ἔξω, ἐκχέω˙ || ἐπὶ ἐξανθηματικῆς νόσου, *ξεχύνει*˙ ἀναπτύσσεται ἐξάνθημα: «δὲν ἐξέχυσε ἀκόμη» «μὲ τὶς ἡμέρες θὰ ξεχύση».

ξεχωνιάζω˙ δημοτ., ἀνασκάπτω, ἀναχώνω τὴν γῆν.

ξεχώνιασμα (τό)˙ δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ξεχωνιάζω, ἀνασκαφὴ τῆς γῆς.

ξεχώνω˙ δημοτ., ἐξάγω τὸ κεχωσμένον˙ || ἐκθάπτω, κάμνω τὴν ἀνακομιδὴν νεκροῦ.

ξέχωρα˙ ἐπίρρ. δημοτ., ξεχωριστά: «θέλει νὰ εἶναι ξέχωρα ἀπὸ τὸν πολὺ κόσμο».

ξεχωρίζω˙ δημοτ., χωρίζω, θέτω χωριστά, ἀποχωρίζω: «ξεχωρίζω τὰ καλὰ ἀπὸ τὰ ἄσχημα»˙ || ἐκλέγω, προτιμῶ: «μὴν ξεχωρίζης κανένα σου παιδί»˙ || διακρίνω, διαστέλλω: «εἶναι τόσον ὅμοιοι, ὥστε δὲν ἠμπορεῖς νὰ ξεχωρίσης τὸν ἕνα ἀπὸ τὸν ἄλλον»˙ || ἀμετβ., διακρίνομαι, ἐξαίρομαι: «ξεχωρίζει ἀπ' ὅλους», «ξεχωρίζει ἀπὸ μακριά».

ξεχώρισμα (τό)˙ δημοτ., ἡ τοποθέτησις χωριστά, διακεκριμένως.

ξεχωριστός, *—ή, —ό*˙ ὁ ξεχωρισμένος, ὁ ἐν ἰδιαιτέρῳ τόπῳ τεθειμένος, ἰδιαίτερος: «αὐτὴ εἶναι ξεχωριστὴ δουλειά»˙ || ἐκλελεγμένος, ἐξαιρετικός, διαλεχτός: «αὐτὸς εἶναι ξεχωριστὸ παιδί».—Ἐπίρρ. ***ξεχωριστά.***

Ξέχωρον *[Γεωγρ.]*. Τρία χωρία τῆς ἐπαρχίας Θυάμιδος (Φιλιατῶν) τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἀποτελοῦντα ἕκαστον ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα:

— 1) ***Ξέχωρον Ἄνω*** (*Ξέχωρο Μέμκου*). Κάτ. (1928) 156. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον.

— 2) ***Ξέχωρον Κάτω*** (*Ξέχωρο Ζεϊνέλ*). Κάτ. (1928) 444. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον.

— 3) ***Ξέχωρον Ντέμι.*** Κάτ. (1928) 288. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον.

ξεψαχνίζω˙ δημοτ., ἀφαιρῶ, ἐκλέγω τὸ ψαχνὸ κρέας˙ || μεταφ., ἀφαιρῶ τὰ χρήματά τινος: «τὸν ἐξεψάχνισε τὸ γαμπρό».

ξεψειριάζω˙ δημοτ., ἀπαλλάσσω τινὰ ἀπὸ τὶς ψεῖρες, καὶ ἀμετβ., ἀπαλλάσσομαι ἀπὸ τὶς ψεῖρες, καθαρίζομαι.

ξεψείριασμα (τό)˙ ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *ξεψειριάζω*.

ξεψύχισμα (τό)˙ δημοτ., ἡ ἐπιθανάτιος στιγμή: «τὸν ἐπρόφθασε ἀπάνω 'ς τὸ ξεψύχισμα».

ξεψυχῶ, καὶ *—άω*˙ δίδω τὴν ψυχήν μου, ἐκπνέω, ἀποθνήσκω: «βασανίστηκε ὅσο νὰ ξεψυχήση»˙ || ἐπιθυμῶ σφόδρα: «ξεψυχάει γιὰ νὰ παίξη χαρτιά».

ξέω, *ἀόρ. ἔξεσα, παθ.* μετχ. *ἐξεσμένος*˙ λειαίνω, ὁμαλύνω˙ || ἐργάζομαι λεπτουργικῶς, σκαλίζω.

ξήλωμα (τό)˙ δημοτ., διάλυσις τῶν ραφῶν, ξέρραμμα.

ξηλώνω˙ δημοτ., διαλύω τὰς ραφάς, ξερράβω: «τὸ ξήλωσα γιατὶ δὲν ἦτο καλὰ ραμμένο»˙ || παροιμ. «ράβε, ξήλωνε, δουλειὰ νὰ μὴ σοῦ λείπη»˙ || σχίζω, ξεσχίζω: «πιάστηκα 'ς ἕνα καρφὶ καὶ ξηλώθη τὸ φόρεμά μου».

ξημεροβραδιάζομαι˙ δημοτ., ξημερώνομαι καὶ βραδιάζομαι, διέρχομαι ἡμέραν καὶ νύκτα, ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον: «ξημεροβραδιάζεται 'ς τὰ καφενεῖα».

ξημέρωμα (τό)˙ δημοτ., ἀνατολὴ τῆς ἡμέρας, πρωΐα: «καλὸ ξημέρωμα» χαιρετισμὸς ἀπερχομένου τὴν ἑσπέραν ἢ τὴν νύκτα˙ || *ξημερώματα* (τά)˙ ἡ αὐγή, πρωΐα, ὁ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου χρόνος: «ἔφυγε τὰ ξημερώματα».

ξημερώνει˙ προσωπ. κάμνει ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν: «ἂς ξημερώση ὁ Θεὸς τὴν ἡμέρα»˙ || συνήθως ἀπρόσ. γίνεται ἡμέρα: «σήκω νὰ πᾶς 'ς τὴ δουλειὰ γιατὶ ξημέρωσε»˙ || παροιμ. «ὅπου λαλοῦν πολλοὶ κοκόροι ἀργεῖ νὰ ξημερώση»˙ || παθ. *ξημερώνομαι*˙ ἐγείρομαι τὴν πρωΐαν, μὲ εὑρίσκει ἡ ἑπομένη πρωΐα: «ἂς ξημερωθοῦμε μὲ τὸ καλό»˙ || κατάρα: «νὰ μὴ ξημερωθῇς» νὰ ἀποθάνης προτοῦ ξημερώση.

Ξήμυθος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*˙ βλ. *Ζήμυθος*.

Ξηντατρίχαι. Ὄνομα ἰσχυρᾶς κρητικῆς οἰκογενείας, ἥτις ἔδρασε κατὰ τὴν μεγάλην ὑπὸ τὸν Ἀλέξιον Καλλέργην ἐπανάστασιν τῆς Κρήτης (1283) ἐναντίον τῶν Ἑνετῶν. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐκείνην οἱ Ξηντατρίχαι, βλέποντες ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι ἡ μετὰ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἕνωσις τῆς Κρήτης ἦτο ἀδύνατος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ἡ ὑπό τινων ἐκ τῶν ἐπαναστατῶν ὑποστηριχθεῖσα γνώμη περὶ συμπράξεως μετὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἑνετίας Γενουαίων ἦτο ἀσύμφορος, ἐτάχθησαν ὑπὲρ τῆς ἀνακηρύξεως τῆς Κρήτης εἰς ἀνεξάρτητον δημοκρατίαν. Ἡ ἐπανάστασις ἐκείνη διήρκεσε 17 ὅλα ἔτη καὶ ἔληξε τῷ 1299 διὰ τῆς συνθηκολογήσεως τῶν ἐπαναστατῶν μετὰ τῆς Ἑνετίας, ἀφοῦ ἐξησφαλίσθησαν προνομιακαί τινες ἐλευθερίαι ὑπὲρ τῶν Κρητῶν. Ν. ΚΛΣ.

ξηρὰ (ἡ)˙ δηλ. τοῦ ἐπιθ. *ξηρός*, ὡς οὐσ. κατὰ παράλειψιν τοῦ *γῆ*, ἡ στερεά, ἡ ἤπειρος κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν θάλασσαν: «κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν».

ξηραίνω, *ἀόρ. ἐξήρανα—ἐξηράνθην*˙ ποιῶ τι ξηρόν, ἀποξηραίνω, στεγνώνω: «ὁ ἥλιος ἐξήρανε τὰ χόρτα», κοιν. *ξεραίνω*.

Ξηρακιὰ *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Λουτροῦ τῆς ἐπαρχίας Βάλτου τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 64.

ξηράνθεμον (τὸ) (Xeranthemum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*, περιλαμβάνον πόας ἰθαγενεῖς τῶν εὐκράτων χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Τὰ φυτὰ τοῦ γένους τούτου ἔχουσι καυλὸν εὐθυτενῆ, κλαδώδη, μὲ φύλλα γραμμωτὰ ἢ ᾠοειδοεπιμήκη, ἀκέραια, περιελικτὰ κατὰ τὴν περιφέρειάν των, βαμβακώδη καὶ ὑπόλευκα κατὰ τὴν κάτω αὐτῶν ἐπιφάνειαν. Τὰ ἄνθη των εἶναι κατὰ καταληκτικὰς κεφαλίδας διατεταγμένα, μονήρη, ὑπέρυθρα ἢ ὑπόλευκα. Οἱ καρποί των εἶναι ἀχαῖναι. Ἐκ τῶν 5 εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, ἀξιολογώτερον καὶ γνωστότερον εἶναι τὸ *ξηράνθεμον τὸ ἐτήσιον* (Xeranthemum annularis), ὅπερ πολλαχοῦ καλεῖται *ἀθάνατος* ἢ *ἀθάνατον*. Ὁ καυλός του ὑψοῦται περίπου 50 ἑκατοστόμετρα ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους καὶ τὰ ἄνθη του εἶναι λευκά. Καλλιεργεῖται εἰς πλείστους κήπους τῆς Εὐρώπης ὡς κοσμητικόν. Τοῦ εἴδους τούτου ὑπάρχουσι πολλαὶ ποικιλίαι μὲ ἄνθη ἰώδη, πορφυρᾶ κτλ. Δ. Ν. Π.

Ξηράνθεμον τὸ ἐτήσιον.

ξήρανσις, *—εως* (ἡ)˙ ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ξηραίνειν, ἡ ἀφαίρεσις τῆς ὑγρασίας, τῆς ἰκμάδος, στέγνωμα.

— *[Βιομ. Χημ.]* Καλεῖται *ξήρανσις* ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ ἐντὸς διαφόρων προϊόντων ὑπάρχοντος ὕδατος ἢ τοῦ ἐκ προηγουμένης κατεργασίας ἑνὸς προϊόντος ὑπολειφθέντος. Ὑπὸ εὐρυτέραν ἔννοιαν ξήρανσις καλεῖται καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις πλὴν τοῦ ὕδατος καὶ ἄλλων ὑγρῶν, ὡς λ. χ. ἀλκοόλης, αἰθέρος, χλωροφορμίου, βενζίνης κλπ. Κατὰ τὴν ξήρανσιν διακρίνομεν τρεῖς περιπτώσεις, ἤτοι ξήρανσιν στερεῶν σωμάτων, ὑγρῶν καὶ ἀερίων. Ἡ ξήρανσις τῶν στερεῶν σωμάτων ἐπιτελεῖται εἰς τὴν βιομηχανίαν διὰ καταλλήλων ἐγκαταστάσεων, ποικιλλουσῶν ἀναλόγως τῆς φύσεως τοῦ προϊόντος καὶ τοῦ εἴδους τοῦ πρὸς ἀπέλασιν ὑγροῦ. Τὸ σπουδαιότερον σημεῖον τῆς βιομηχανικῆς αὐτῆς ἐργασίας εἶναι ἡ φροντὶς πρὸς ἐπανάκτησιν τῶν κατὰ τὴν ξήρανσιν ἀπελαυνομένων ὑγρῶν, ὧν τινα, ὡς λ. χ. τὸ χλωροφόρμιον, ἡ ἀκετόνη, ὁ αἰθήρ, κλπ. εἶναι πολυτιμότατα. Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται ἄριστα δι' ἰσχυρᾶς ψύξεως τῶν ἀπομακρυνομένων ἀερίων, ὁπότε οἱ ἀτμοὶ συμπυκνοῦνται καὶ παραλαμβάνονται. Ἀντὶ τῆς ψύξεως τῶν ἀτμῶν δύναται νὰ γίνῃ διαβίβασις αὐτῶν διὰ καταλλήλων ὑγρῶν, τὰ ὁποῖα ἔχουσι τὴν ἱκανότητα νὰ τοὺς συγκρατήσωσιν. Οὕτως λ. χ. διὰ τὴν ἀπορρόφησιν τοῦ αἰθέρος καὶ τῆς ἀλκοόλης χρησιμοποιεῖται τὸ θειικὸν ὀξὺ καὶ ἡ κρεζόλη, διὰ τὴν ἀπορρόφησιν τῆς ἀκετόνης χρησιμεύει διάλυμα ὀξίνου θειώδους νατρίου κλπ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὰ ἐπιτελοῦντα τὴν ἀπορρόφησιν ὑγρὰ δέον νὰ εἶναι τοιαῦτα, ὥστε ν' ἀποβαίνῃ ἀκολούθως εὐχερὴς ἡ ἐξ αὐτῶν παραλαβὴ τῶν ἀπορροφηθέντων ὑγρῶν. Προκειμένου περὶ τῆς ξηράνσεως τῶν στερεῶν σωμάτων εἰς τὰ χημικὰ ἐργαστήρια, ἐκεῖ τὰ πράγματα ἁπλουστεύονται, διότι οἱ ἐργαζόμενοι ἐπὶ μικρῶν ποσῶν δὲν ἀπασχολοῦνται σοβαρῶς περὶ τῆς ἀνακτήσεως τῶν κατὰ τὴν ξήρανσιν ἀπελαυνομένων ὑγρῶν. Ἡ ξήρανσις εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν γίνεται δι' ἐκθέσεως αὐτῶν εἰς τὸν ἀέρα ἐν λεπτῷ στρώματι ἐπὶ φύλλων διηθητικοῦ χάρτου ἢ ἐπὶ πινακίων ἐκ πορώδους ὀπτῆς ἀργίλλου. Διὰ τὴν διευκόλυνσιν τῆς ξηράνσεως συνιστᾶται ἡ συχνὴ ἀνατάραξις αὐτῶν πρὸς ἀνανέωσιν τῆς ἐπιφανείας. Πρὸς ταχυτέραν καὶ ἐντονωτέραν ξήρανσιν δύναται νὰ γίνῃ χρῆσις καὶ εἰδικῶν ὑαλίνων σκευῶν, *ξηραντήρων* καλουμένων, ἐντὸς τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι λίαν ὑγροσκοπικαὶ ὗλαι, ὡς τὸ χλωριοῦχον ἀσβέστιον ἢ θειικὸν ὀξύ, αἵτινες διαρκῶς ξηραίνουσι τὴν ἐν τῷ ξηραντῆρι ἀτμοσφαῖραν, διευκολύνοντα οὕτω τὴν ἐξάτμισιν τῶν διαλυτικῶν ὑγρῶν. Εἴς τινας ὕλας, μὴ εὐκόλως ἀλλοιουμένας, δυνάμεθα νὰ ἐπιταχύνωμεν τὴν ξήρανσιν καὶ διὰ θερμάνσεως αὐτῶν εἴτε ἐντὸς ἀβαθῶν δοχείων ἐν τῷ ἀέρι, εἴτε ἐντὸς εἰδικῶν ὀργάνων, *πυριατηρίων* καλουμένων.

Τὴν ἔν τινι ὑγρῷ ὑπάρχουσαν ποσότητα ὑγρασίας δυνάμεθα νὰ ἀπομακρύνωμεν εἴτε διὰ θερμάνσεως αὐτοῦ εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν τοῦτο εἶναι δυσκολώτερον πτητικὸν τοῦ ὕδατος, ὁπότε φυσικὰ κατ' ἀρχὰς βράζει καὶ ἀπομακρύνεται τὸ ὕδωρ, ἀπελευθερουμένου οὕτω τοῦ ὑγροῦ ἀπ' αὐτοῦ, εἴτε εἰς τὰ πτητικὰ ὑγρὰ διὰ προσθήκης εἰς τὸ ὑγρὸν στερεῶν ὑγροσκοπικῶν ὑλῶν, αἵτινες ὅμως δέον ἀπαραιτήτως νὰ μὴ ἔχωσι χημικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ. Ὡς τοιαῦται ὑγροσκοπικαὶ οὐσίαι χρησιμοποιοῦνται τὸ ἄνυδρον τετηγμένον χλωριοῦχον ἀσβέστιον, τὸ ἄνυδρον θειικὸν νάτριον, τὸ ἀνθρακικὸν κάλιον, τὸ καυστικὸν κάλιον, ἡ ἄσβεστος, ὁ ἄνυδρος θειικὸς χαλκός, τὸ ἀνθρακασβέστιον, τὸ μεταλλικὸν νάτριον κτλ. Τέλος τὰ ἀέρια σώματα ξηραίνονται κατὰ διαφόρους τρόπους, ὡς λ. χ. διὰ διοχετεύσεως διὰ σωλήνων ἢ πύργων περιεχόντων ὑγροσκοπικὰς οὐσίας, ἢ διὰ *πλυντρίδων* περιεχουσῶν θειϊκὸν ὀξὺ ἢ διὰ ψύξεως ἢ συμπιέσεως κτλ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει δέον νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν, ὡς καὶ εἰς τὴν ξήρανσιν τῶν ὑγρῶν, ὅτι τὸ χρησιμοποιούμενον ξηραντικὸν μέσον δὲν πρέπει νὰ ἀντιδρᾷ χημικῶς μετὰ τοῦ πρὸς ξήρανσιν ἀερίου. Σ. Γ.

— **ξήρανσις *χόρτου*** (ἡ) *[Γεωπον.]*. Καλεῖται ἡ ἐργασία, καθ' ἣν τὸ συναθροιζόμενον νωπὸν χόρτον δέον νὰ ἀποβάλῃ τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸν τοῦ ὕδατος, ὅπερ περιέχει καὶ ὅπερ κυμαίνεται μεταξὺ 65 καὶ 80 %, διὰ νὰ διατηρηθῇ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον χρονικὸν διάστημα. Τὸ κατάλληλον ξηρὸν χόρτον δὲν πρέπει νὰ περιέχῃ ὕδωρ περισσότερον τῶν 10—15 %, διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ὑπόκειται εἰς ποικίλας φθοράς, αἵτινες ἐπιδρῶσι πολλάκις ὀλεθρίως ἐπὶ τῶν διὰ τούτου διατρεφομένων ζῴων. Ἁπλούστερος καὶ συνηθέστερος τρόπος πρὸς ἀποξήρανσιν τοῦ νωποῦ χόρτου εἶναι ἡ ἔκθεσις αὐτοῦ εἰς τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας. Δ. Ν. Π.

ξηραντήρ, *—ῆρος* (ὁ). Ὑάλινον σκεῦος χρησιμοποιούμενον εἰς τὰ χημεῖα διὰ τὴν ξήρανσιν διαφόρων ὑλῶν ἐν συνήθει θερμοκρασίᾳ. Οἱ ἀρχέγονοι ξηραντῆρες ἀπετελοῦντο ἐξ ὑαλίνου κώδωνος τοποθετημένου ἐπὶ ἐπιπέδου ὑαλίνης πλακός. Πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς στεγανότητος τὸ χεῖλος τοῦ ὑαλίνου κώδωνος ἦτο ἐσμυρισμένον καὶ ἠλείφετο ἐπὶ πλέον διὰ παχυρρεύστου λιπαρᾶς ὕλης, ὡς λίπους, βαζελίνης κ.λ.π. Ἐντὸς τοῦ διὰ τοῦ κώδωνος περικλειομένου χώρου ἐτίθετο ἐντόνως ὑγροσκοπική τις ὕλη, ὡς λ. χ. ἄσβεστος, χλωριοῦχον ἀσβέστιον ἢ πυκνὸν θειικὸν ὀξύ, ὕπερθεν δ' αὐτῆς, ἐπὶ καταλλήλου στηρίγματος, ἐτοποθετεῖτο ἡ πρὸς ξήρανσιν ὕλη. Σήμερον ἡ κατασκευὴ τῶν ξηραντήρων ἔχει προοδεύσει, κατασκευαζομένων λίαν εὐχρήστων τοιούτων καὶ τύπου ἀναλόγου πρὸς τὰς ἑκάστοτε ἀνάγκας. Οὕτως, ἀντὶ τῆς ἀρχικῆς ἐπιπέδου πλακὸς καὶ τοῦ ἐπ' αὐτῆς κώδωνος, σήμερον ἔχομεν λεβητοειδὲς δοχεῖον καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἁπλοῦν κάλυμμα κλεῖον δι' ἐσμυρισμένων χειλέων. Ἐντὸς τοῦ δοχείου καὶ εἰς τὸν πυθμένα αὐτοῦ τίθεται τὸ ξηραντικὸν μέσον (χλωριοῦχον ἀσβέστιον ἢ πυκνὸν θειικὸν ὀξύ), ἐπὶ διατρήτου δὲ πλακὸς ἐκ πορσελλάνης, καταλλήλως ἐστηριγμένης ἐν τῷ δοχείῳ, τίθενται τὰ δοχεῖα τὰ περιέχοντα τὴν πρὸς ξήρανσιν ὕλην. Τελειότεροί τινες τύποι ξηραντήρων φέρουσιν ἐπὶ τοῦ καλύμματος ἢ της πλευρᾶς ὑαλίνην στρόφιγγα πρὸς σύνδεσιν μετ' ἀντλίας ἀπορροφητικῆς διὰ τὴν δημιουργίαν ἐν τῷ ξηραντῆρι κενοῦ, ἡ ὕπαρξις τοῦ ὁποίου διευκολύνει τὴν ξήρανσιν. Πρὸς ξήρανσιν ὑπὸ ηὐξημένην θερμοκρασίαν χρησιμοποιοῦνται ἴδια ὄργανα, *πυριατήρια* καλούμενα. Σ. Γ.

ξηραντήριον (τό)˙ ὁ τόπος ἢ τὸ κατασκεύασμα, ὅπου ξηραίνεταί τι: «ξηραντήριον πυρίτιδος».

ξηραντικός, *—ή, —όν*˙ ὁ ἱκανὸς ἢ κατάλληλος πρὸς ξήρανσιν, ἀποξηραντικός: «ξηραντικαὶ οὐσίαι».

—ξηραντικαὶ (Siccatifs) ***οὐσίαι*** *[Χημ.]*. Καλοῦνται οὕτω διάφοροι ἑνώσεις τῶν μετάλλων (ἅλατα τοῦ μολύβδου, τοῦ μαγγανίου, τοῦ κοβαλτίου, τοῦ ψευδαργύρου), αἵτινες προστίθενται εἰς τὰ λινέ-

Digitized by Google

λαια ἢ τὰ βερνίκια πρὸς ἐπαύξησιν τῆς ξηραντικῆς αὐτῶν ἰδιότητος, ἤτοι ἐπιταχύνουν καταλυτικῶς τὴν ὑπὸ τοῦ ἀέρος ὀξείδωσιν αὐτῶν καὶ συνεπῶς τὴν ξήρανσιν. Τὸ ὑγρὰ ξηραντικὰ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἰσχυρῶς μολυβδοῦχα ἔλαια, λαμβανόμενα διὰ βρασμοῦ παλαιοῦ λινελαίου μετὰ μινίου, λιθαργύρου ἢ μολυβδοσακχάρου καὶ πρὸς χρῆσιν ἀραιοῦνται διὰ βεβρασμένου λινελαίου ἢ τερεβινθελαίου. Ἐπίσης δύνανται νὰ ληφθῶσιν ὑγραὶ ξηραντικαὶ οὐσίαι διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως, ἀντὶ τῶν ἀνωτέρω μολυβδούχων ἑνώσεων, πυρολουσίτου, βορικοῦ ἢ ὀξαλικοῦ ὑποξειδίου τοῦ μαγγανίου καὶ διὰ τῆς χρήσεως ἁλάτων τοῦ ψευδαργύρου λαμβάνονται ξηραινόμενα ἔλαια, ἅτινα ὑπερέχουσι τῶν μολυβδούχων κατὰ τὸ ὅτι δὲν ἀμαυροῦνται. Διὰ συντήξεως τῶν ἀνωτέρω μεταλλικῶν ἁλάτων μετὰ ῥητίνης πεύκων ἢ διὰ συμπυκνώσεως δι' ἐξατμίσεων τῶν ὑγρῶν ξηραντικῶν οὐσιῶν λαμβάνονται αἱ στερεαὶ ξηραντικαὶ οὐσίαι. Δι' ἓν χιλιόγραμμον ἑτοίμου ἐλαιοχρώματος ὑπολογίζονται 40—50 γρ. ὑγροῦ ξηραντικοῦ, ἐνῷ ἐκ βορικοῦ ὀξειδυλίου τοῦ μαγγανίου ἀρκοῦσι 10—20 γραμμάρια. Σ. Γ.

Ξηρὰ Ξύλα *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ξερὰ Ξύλα.*

Ξηρᾶς, *Ἀναστάσιος.* Κρὴς ὁπλαρχηγὸς τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866. Ἔλαβε μέρος εἰς πλείστας μάχας καὶ κατόπιν ἀπῆλθεν εἰς Σῦρον, ὅπου καὶ ἀπέθανε (1877). Ν. ΚΛΣ

ξηρασία (ἡ)· κατάστασις ἀτμοσφαιρική, καθ' ἣν οἱ ὑδρατμοὶ εἶναι ἐλάχιστοι, αὐχμός, ἀνομβρία: «ἕνεκα τῆς ξηρασίας δὲν ἐσπάρησαν οἱ ἀγροί».

— *[Μετεωρολ.]* Ὁ ὅρος *ξηρασία* δηλοῖ: 1) τὴν ἐλαχίστην ποσότητα τῶν ὑδρατμῶν τῆς ἀτμοσφαίρας, ἤτοι τὸ ἀντίθετον τῆς *ὑγρασίας*, καὶ 2) τὴν μικρὰν ἢ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν βροχῆς, ὁπότε ἀντικαθιστᾷ τὸν ὅρον *ἀνομβρία*. Ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ, ὑπὸ οἱουσδήποτε ὅρους καὶ ἂν εὑρίσκεται, φέρει πανταχοῦ καὶ πάντοτε, καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ὡραιοτέρας ἡμέρας, ποσότητά τινα ὑδρατμῶν· ὅταν περιέχῃ μεγάλην ποσότητα ἀτμῶν καὶ εὑρίσκεται πλησίον τοῦ σημείου τῆς δρόσου, ὁ ἀὴρ καλεῖται *ὑγρός*, ὅταν δὲ περιέχῃ μικρὰν ποσότητα ἀτμῶν καὶ εὑρίσκεται μακρὰν τοῦ σημείου τοῦ κόρου, τότε καλεῖται *ξηρός*. Ὅταν ὅμως ἡ θερμοκρασία αὐτοῦ ὑψοῦται, ἡ δὲ ποσότης τῶν ἐν αὐτῷ ἀτμῶν μένει σταθερά, ὁ ἀὴρ καθίσταται σχετικῶς ξηρότερος, διὰ τοῦτο δὲ ὑπάρχουσι δύο εἴδη ὑγρασιῶν, ἡ *ἀπόλυτος* καὶ ἡ *σχετική*. Θ. Θ. Φ.

— *[Φυτοπαθ.]* Ἡ ἔλλειψις ὕδατος, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ συντήρησιν ἐν τῇ ζωῇ τῶν φυτῶν, ἐπιφέρει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον σοβαρὰς διαταραχὰς τῶν λειτουργιῶν αὐτῶν, ἀναλόγως τῶν εἰς ὕδωρ ἀναγκῶν ἑκάστου εἴδους. Φυτὰ εἰθισμένα νὰ ζῶσιν εἰς ὑγρὰ μέρη, μεταφερόμενα εἰς ξηρὰ τοιαῦτα ταχέως ἀποθνήσκουν, διότι αἱ ρίζαι των ἀδυνατοῦν ν' ἀπορροφήσουν τὸ ὀλίγον ἐν τῷ ἐδάφει ὕδωρ, ἐνῷ τὰ ξηρόφυτα, τὰ εἰς ξηρὰ ἐδάφη ἀναπτυσσόμενα φυτά, ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους ξηρασίας ἀντέχουν διὰ καταλλήλου διαμορφώσεως τοῦ ριζικοῦ των συστήματος, τοῦ φυλλώματός των καὶ τῶν διαστάσεών των. Τ' ἀποτελέσματα τῆς ἀσυνήθους *ξηρασίας* ἐπὶ τῶν φυτῶν ἐμφανίζονται κατ' ἀρχὰς διὰ μαρασμοῦ αὐτῶν, ὁ ὁποῖος προέρχεται ἀπὸ ἐλάττωσιν τῆς περιεκτικότητος τῶν ἱστῶν εἰς ὕδωρ καὶ διὰ βαθμιαίας ἀποξηράνσεως ἀρχομένης ἀπὸ τὰ μᾶλλον ὑδατώδη ὄργανα αὐτῶν. Ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως ἡ ἀσυνήθης διὰ περιοχήν τινα ξηρασία προκαλεῖ σοβαρὰς ζημίας διὰ τῆς ἐλαττώσεως ἢ ἐκμηδενίσεως τῆς παραγωγῆς τῶν διαφόρων καλλιεργειῶν. Εἰς τὰ μέρη ὅπου αἱ βροχαὶ τῆς ἀνοίξεως σπανίζουν, ἐνδείκνυται ἡ καλλιέργεια δένδρων, τὰ ὁποῖα ἀντέχουν καλύτερον. Ἐπίσης ἐνδείκνυται ἡ ξηροκαλλιέργεια (dry farming), ἀποβλέπουσα εἰς τὴν συγκράτησιν ὅσον ἔνεστι περισσοτέρας ὑγρασίας ἐν τῷ ἐδάφει, ἵνα χρησιμοποιηθῇ κατὰ τὴν ξηρὰν ἐποχήν. Ε. Τ. Ε.

Ξηρεΐκα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας (βλ. λ. *Λαϊνά*).

ξηρίον (τό)· εἶδος ξηραντικῆς φαρμακευτικῆς κόνεως ἐπιπασσομένης ἐπὶ ἑλκῶν ‖ πᾶν ξηρὸν φάρμακον παρεχόμενον εἰς κατάστασιν κόνεως, κοιν. *σκονάκι*.

Ξηρόβαλτος *[Γεωγρ.]*. —1) Ἑτέρα ὀνομασία τῆς κοινότητος *Ὀρεινοῦ* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων. —2) Χωρίον τῆς κοινότητος Ὀρεινοῦ τῆς ἐπαρχίας Πωγωνίου τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων. Κάτ. (1928) 174.

ξηροβάτης (ὁ)· ὁ βαίνων ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ὁ ζῶν ἐν τῇ ξηρᾷ.

ξηροβατικός, *-ή, -όν*· ὁ ἔχων τὴν ἱκανότητα νὰ βαίνῃ, νὰ περιπατῇ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ἀντίθ. *ὑδροβατικὸς* ἢ *ἔνυδρος*: «ξηροβατικὰ ζῷα, — πτηνά».

— *[Κυνηγ.]* *Ξηροβατικὰ* καλοῦνται τὰ πτηνὰ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀπαντῶσι καὶ διαιτῶνται ἐπὶ τῆς ξηρᾶς (τὰ χερσαῖα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἔνυδρα), κάθηνται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τῶν δένδρων ἢ κατέρχονται καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, καὶ ὅταν ἐπικάθηνται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πηδῶσι μᾶλλον ἢ βαδίζουσι. Τὰ ξηροβατικὰ πτηνὰ εἶναι ἀπειροπληθῆ. Ἄλλα τούτων ἔχουσι ράμφος κωνοειδές, ἄλλα μικρότατον ἢ λεπτότατον ἢ μακρόν, ἄλλα δ' ἔχουσι στόμα πλατύ. Εἰς τὰ ξηροβατικὰ ὑπάγονται τὰ στρουθία, αἱ χελιδόνες, ὁ αἰγοθήλης (κοιν. *νυχτοπάτης, γιδοβύζι*), ὁ μέροψ (κοιν. *μελισσουργός, μελισσοφάγος*), ὁ ἔποψ (κοιν. *τσαλαπετεινός, ἀγριοκόκκορας*), ὁ κόραξ, ὁ κολοιὸς (κοιν. *καλιακούδα*), ἡ κορώνη (κοιν. *κουρούνα* ἢ *χαβαρόνι*), ὁ κορακίας (κοιν. *χρυσοκαρακάξα, χαλκοκουροῦνα*), ὁ ψὰρ (κοιν. *ψαρόνι, μαυροπούλι*), ὁ ἀκριδοθήρας ὁ ροδόχρους (κοιν. *ἀγιοπούλι*), ὁ μυιοκάπτης (κοιν. *μυγοχάφτης*), οἱ αἰγίθαλοι, αἱ σεισοπυγίδες ἢ σεισοῦραι(κοιν. *σουσουράδες τσιλιβῆθρες*), αἱ ὑπολαΐδες, ὁ ἀκροβάτης ὁ γαλακτώδης (κοιν. *κουφαηδόνι*), ἡ ἀηδών, ὁ φοινίκουρος (κοιν. *κοκκινόκωλος, σπεντζᾶς, κομπογιαννίτης*), ἡ οἰνάνθη (κοιν. *ἀσπροκῶλα, πετρουλῆς*) καὶ πλεῖστα ἄλλα εἴδη. Τὰ ξηροβατικὰ εἶναι ἀποδημητικὰ πτηνά, ἐλάχιστα δὲ ἐπιδημητικά, ὡς τὰ στρουθία ἢ σποργίλοι (κοιν. *σπουργίτες*), κατὰ τὸ πλεῖστον εὐεργετικὰ καὶ ὠφελιμώτατα εἰς τε τὴν γεωργίαν καὶ τὴν δενδροκομίαν καὶ τὴν κηπουρικήν, διότι τρώγουσιν ἔντομα, μυίας, κώνωπας, σκώληκας, ἀράχνας, κανθάρους, βόμβυκας, σφῆκας, ἀκρίδας, κοχλίας, βατράχους, κάμπας, ἑρπετά, ποντικούς, μύρμηκας, τινὰ δὲ καὶ θνησιμαῖα, ἀποκαθαίροντα τοὺς τόπους δυσοσμίας καὶ μιασμάτων (κόρακες, κολοιοὶ καὶ κορῶναι). Μόνον τὰ κωνοραμφῆ τούτων, ὡς εἶναι οἱ σποργίλοι, τρώγουσι καὶ καρπούς, ἀποβαίνοντα ἐπιζήμια εἴς τε τὴν δενδροκομίαν, τὴν κηπουρικὴν καὶ τὰς ἀμπέλους κττ. Ἕνεκα τῆς μεγάλης ὠφελιμότητος, ἣν ἔχουσι πολλὰ τῶν ξηροβατικῶν, οἷα εἶναι καὶ τ' ἀνωτέρω ἀναφερόμενα, προστατεύονται ὑπὸ τῶν κειμένων ἐν Ἑλλάδι περὶ θήρας διατάξεων, ἀπαγορευομένης τῆς θανατώσεως ἢ συλλήψεως αὐτῶν. Φ. Δ. Γ.

Ξηροβοῦνι, καὶ *Ξηροβούνια* *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ξεροβοῦνι* καὶ *Ξεροβούνια*.

Ξηρόβουνος *[Γεωγρ.]*. Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ ἐν Β. Ἠπείρῳ ὄρους *Λιβανίσκος* (βλ. λ.).

Ξηρογέροι *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰνδοσκυθίας ἐν τῇ Λαρικῇ χώρᾳ, ἀπὸ ἀνατολῶν τοῦ ποταμοῦ Ναμάδου. Ταυτότης ἄγνωστος. Σ. Ε. Λ.

ξηροδερμία *μελαγχρωστική* (Xeroderma pigmentosum) *[Δερματολ.]*· βλ. λ. *μελαγχρωστικὴ ξηροδερμία*.

Ξηροκάμπι(ον) *[Γεωγρ.]*. Ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Λακεδαίμονος τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κεῖται εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Ταϋγέτου, ἐπὶ τῆς νοτιοδυτικῆς γωνίας τοῦ λεκανοπεδίου τοῦ Εὐρώτα καὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἐρασίνου (κοιν. Ρασίνας), παραποτάμου τοῦ Εὐρώτα, καὶ κατὰ τὴν ἔξοδον τῆς φάραγγος τῆς Κουμουσιᾶς. Ἦτο ἄλλοτε πρωτεύουσα τοῦ πρώην δήμου Φάριδος. Κάτ. 1.171. Ἡ κοινότης (κάτ. 1.678) ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Ξηροκαμπίου καὶ τῶν συνοικισμῶν *Ἄνω Ἀρκασᾶς, Κάτω Αρκασᾶς, Κουμουσιά, Λιακέϊκα*. Παρὰ τὸ Ξηροκάμπι κεῖται ἐπὶ ἀπόπτου τοποθεσίας ἡ μονὴ Ζερμπίτσης. Ἡ κωμόπολις εἶναι ἕδρα ἡμιγυμνασίου, εἰρηνοδικείου καὶ ἄλλων μικρῶν δημοσίων ἀρχῶν καὶ συγκοινωνεῖ δι' ἁμαξιτοῦ μὲν μετὰ τῆς Σπάρτης, ἀπεχούσης τρίωρον αὐτῆς, καὶ ἄλλων ἐπὶ τῆς πεδιάδος κειμένων χωρίων (Παλιοπαναγιᾶς, Ἀνωγείων, Ποταμιᾶς κλπ.), διὰ βατῶν δὲ μετὰ τῶν χωρίων Γοράνων, Πολοβίτσης κ.ἄ. Οὐχὶ πολὺ μακρὰν αὐτῆς ἔκειτο ἡ ἀρχαία λακωνικὴ πόλις Φάρις. ΚΑΨ.

ξηροκαμπία (ἡ)· ξηρός, ἄφορος κάμπος, μόνον εἰρωνικῶς εἰς τὰς φρ. «ἐπίσκοπος—, δήμαρχος πάσης ξηροκαμπίας» κττ.

Ξηροκαμπιὰ *[Γεωγρ.]*. Ἑτέρα ὀνομασία τῆς κοινότητος *Πρασίνου* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας.

Ξηρόκαμπος *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἠλείας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα κοινότητος. Κάτ. (1928) 246 καὶ μετὰ τοῦ εἰς αὐτὴν ὑπαγομένου χωρίου *Ἀμπάρι* 357. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. —2) Χωρίον τῆς κοινότητος Διχομηρίου τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης καὶ Τζουμέρκων τοῦ νομοῦ Ἄρτης. Κάτ. (1928) 175. —3) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἁγίου Νικολάου τῆς ἐπαρχίας Μεραμβέλλου τοῦ νομοῦ Λασηθίου Κρήτης. Κάτ. (1928) 17. —4) Χωρίον τῆς κοινότητος Στασίων τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Κάτ. (1928) 223. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μαλένιτι*. —5) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Κοντομαρίου τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτ. (1928) 42. —6) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἄνω Γαυρείου τῆς νήσου Ἄνδρου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. 75.

— **Ξηρόκαμπος** *[Γεωγρ.]*. Μεγάλη ἔκτασις βοσκησίμων γαιῶν ἐν τῷ πρώην δήμῳ Νωνάκριδος τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων, εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἀροανίων ὀρέων, ἀποτελοῦσα κατὰ τὸ θέρος ἓ[ν] ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα κέντρα τῶν ποιμένων τῆ[ς] περιφερείας. Α. Ι. Ο.

Ξηροκαρύταινα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 222. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον.

Ξηροκάσιον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Κυνηγοῦ τῆς ἐπαρχίας Μεσσήνης τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Κάτ. (1920) 256. Δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν στατιστικὴν τοῦ 1928.

Ξηροκάστελλο *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Βασιλικοῦ τῆς ἐπαρχίας καὶ νομοῦ Ζακύνθου. Κάτ. (1928) 183.

ξηροκλειστογαμία (ἡ) *[Βοτ.]*. Καλεῖται οὕτ[ω] ἡ γονιμοποίησις τῶν ἀνθέων καὶ ὅταν ταῦτα ἀκόμ[η] δὲν ἔχουσι τελείως διανοιγῆ. Τινὲς τὸ φαινόμενον τοῦτο ἀποδίδουσιν εἰς τὴν ἐλλιπῆ κυκλοφορίαν τοῦ ὕδατος. Δ. Ν. Γ.

ξηροκλίβανος (ὁ)· βλ. λ. *κλίβανος* ἀποστειρωτικ[ός].

ξηροκοκκινίζω, ἀντὶ *ξεροκοκκινίζω* (βλ. λ.).

Ξηροκρήνη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Νέας Ἀπολλωνίας (Ἐγρῆ-Μπουτζὰκ) τῆς ἐπαρχίας Ἀρναίας (Λιαριγκόβης) τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς. Κάτ. (1928) 80. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Χατζιλάρ*. Ν. Θ.

— **Ξηροκρήνη** *[Γεωγρ.]*. Προάστειον τῆς Κωνσταντινουπόλεως (βλ. λ. *Κουροῦ*-Τσεσμέ).

Ξηρολείβαδον *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς κοινότητος Πατιοπούλου (Συντέκνου) τῆς ἐπαρχίας Βάλτου τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 101. —2) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Κομαριᾶς τῆς ἐπαρχίας Βερροίας τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 40, ἅπαντες ἄρρενες. Ἀποτελεῖ θερινὸν διαμονητήριον τῶν ποιμένων τῆ[ς] περιφερείας. Ν. Θ.

Ξηρολιὰ *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆ[ς] κοινότητος Ἁγίου Μύρωνος τῆς ἐπαρχίας Μαλεβυζίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου. Κάτ. (1928) 41.

ξηρολιθιὰ (ἡ)· ἀντὶ *ξερολιθιὰ* (βλ. λ.).

ξηρολιθοδομὴ (ἡ)· λιθοδομία ἄνευ συνδετικ[ῆς] ὕλης, ἄνευ κονιάματος, κοιν. *ξερολιθιά*.

— *[Δομ.]* *Ξηρολιθοδομὴ* (ξερολιθιὰ) καλεῖται ἡ τοιχοδομὴ ἐκ φυσικῶν λίθων, ἄνευ μεσολαβήσε[ως] κονιάματος τοποθετημένων. Ἁπλῆ ξηρολιθοδομ[ὴ] ὅπως π. χ. φρακτῶν καὶ τμημάτων ἐν γένει [μὴ] ἀνεχομένων πιέσεις, γίνεται διὰ λίθων λατομεί[ων] ἀργῶν ἢ φερτῶν. Δι' ἀνωτέρων ἀξιώσεων τοιχ[ο]δομάς, ὅπως π.χ. ὑποστηρίξεων πρανῶν κλπ., γί[νε]ται χρῆσις ἐπεξειργασμένων ἢ λαξευτῶν λίθ[ων] δι' ὁμαλῶν ἐπιφανειῶν, καταλλήλως ἁρμοζομέν[ων] πρὸς ἀλλήλας καὶ διὰ τοῦ βάρους αὐτῶν κα[θι]στώντων τὴν δομὴν ἀνθεκτικήν. Τοιαύτη δο[μὴ] παρουσιάζει ἱκανὴν ἀντοχὴν εἰς πίεσιν καὶ ἐπαρ[κῆ] εἰς κάμψιν, ἐνῷ ἡ ἁπλῆ δὲν ἀντέχει εἰς ὠθήσε[ις] λόγῳ τῆς ἐλλείψεως κονιάματος καὶ τῆς ἀπαιτου[μένης] μένης τριβῆς μεταξὺ τῶν ἐπιφανειῶν τῶν λίθω[ν] ὁσονδήποτε καλῶς καὶ ἂν ἔχωσι τοποθετηθῆ οὗτο[ι]. Ἀνωτέρα ξηρολιθοδομή, διατηρουμένη ἐπὶ αἰῶνα[ς] εἰς μνημειακὰ δομήματα, εἶναι ἡ κυκλωπική, δι' [ἧς] ἐδομήθησαν τείχη ἐκ βαρυτάτων λίθων, λαξευ[μένων] των καὶ τοποθετηθέντων κατὰ τρόπον ἐξασ[φα]λίζοντα τὰς ἀμοιβαίας θέσεις διὰ στενῆς συν[δέ]σεως μέσῳ προεξοχῶν καὶ ἐσοχῶν. Α. Ι. Ι.

Ξηρολίμνη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Κρήτης ἐ[ν] τῇ ἐπαρχίᾳ Σητείας τοῦ νομοῦ Λασηθίου, ἀνῆ[κον] εἰς τὴν κοινότητα Καρυδίου. Κάτ. (1928) 98. ΕΡ. Ν.

— **Ξηρολίμνη** *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοι[νό]τητος Ἁγίου Ἀντωνίου τῆς ἐπαρχίας Μεραμβέλ[λου] λου τοῦ νομοῦ Λασηθίου Κρήτης. Κάτ. (1928) [...]

— **Ξηρολίμνη** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀγκυροβόλ[ιον] διὰ μικρὰ πλοῖα ἐντὸς τοῦ ὅρμου Βουρλιὰ τ[οῦ] Ἀργολικοῦ κόλπου.

— **Ξηρολίμνη.** Μονὴ ἐπὶ τοῦ Βιθυνικοῦ Ὀλ[ύμ]που, τοῦ ὑπερκειμένου τῆς Προύσης. Ἱδρ[ύθη] κατὰ τὸν Ι΄ αἰῶνα ἐπὶ Λέοντος ΣΤ΄ τοῦ Σο[φοῦ] καὶ ἐν αὐτῇ ἤκμασεν ὁ καὶ δύναμιν τοῦ προλέ[γειν] τὰ μέλλοντα ἔχων ἀσκητὴς Μανουὴλ (Μιχαὴλ) Μαλεΐνος, θανὼν τῷ 917), ὃν διὰ τὴν ἁγιότη[τα] ἐπεσκέπτοντο πλεῖστοι ἄρχοντες τοῦ Βυζαντί[ου] διότι καὶ αὐτὸς ἐξ εὐγενῶν κατήγετο. Τ. Ε. Ε.

Ξηρόλοφος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχ[ίας] Παραμυθίας τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἕδρα ὁμων[ύ]μου κοινότητος. Κάτ. (1928) 183 καὶ μετὰ τῶν ε[ἰς] τὴν κοινότητα ὑπαγομένων χωρίων *Κυρα Πα[...]* (*Μπορoβάρι*) καὶ *Ραχούλι* (*Τσιφλίκι*) 426. Ἔχει ταχ[υδρομικὸν]

Digitized by Google

δρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ζελεσσό*. Ν. Φ.

Ξηρόλοφος *[Βυζαντ.]*. Ἐκαλεῖτο οὕτω κατὰ τὸν μεσαίωνα εἷς τῶν ἑπτὰ λόφων τοῦ Βυζαντίου, ὁ ὑψούμενος ἀνατολικῶς τῶν πυλῶν τοῦ Ρηγίου καὶ τῆς Σηλυβρίας πρὸς βορρᾶν τῆς συνοικίας τῶν Ψαμαθίων καὶ μεταξὺ τῶν συνοικιῶν Σηλυβρῆ-καποῦ καὶ Ἀβρὲτ-παζάρ. Κατὰ τοὺς πρὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου χρόνους, ὁ Ξηρόλοφος ἔκειτο ἐκτὸς τῶν τειχῶν τοῦ Βυζαντίου, ἐκαλεῖτο δὲ καὶ *Θέαμα*, διότι ἔκειντο ἐπ' αὐτοῦ διάφορα μνημεῖα (ἡ στήλη τῆς Ἀρτέμιδος, ἡ τοῦ Σεβήρου κλπ.).

Τὰ ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἐγερθέντα τείχη διήρχοντο διὰ τοῦ Ξηρολόφου, ὅστις περιελήφθη ὁλόκληρος μετὰ τῆς δυτικῶς αὐτοῦ ἐκτεινομένης ἐκτάσεως, τῆς λεγομένης Ἐξωκιονίου, ἐντὸς τῶν Θεοδοσιανῶν τειχῶν, ἅτινα σῴζονται ἀκέραια μέχρι σήμερον. Ἐπὶ τοῦ Ξηρολόφου ὑπῆρχον καὶ οἱ ἀνδριάντες τῶν βασιλέων Οὐαλεντιανοῦ (364—375), Θεοδοσίου Β' (408—450) καὶ Μαρκιανοῦ (450—457), οἵτινες ὅμως κατεστράφησαν ἐκ τῶν σεισμῶν. Ἐκεῖ μετὰ τὴν ἅλωσιν (1453) ἐσφάγη, κατὰ τὸν Γεώργιον Φραντζῆν, ὁ μέγας δοὺξ Λουκᾶς Νοταρᾶς μετὰ τῶν δύο υἱῶν του, κατὰ διαταγὴν τοῦ πορθητοῦ σουλτάνου Μωάμεθ Β'. Ν. ΚΛΣ

ξηρομασῶ· ἀντὶ *ξερομασῶ* (βλ. λ.).

Ξηρόμερον *[Γεωγρ.]*. Περιοχὴ τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, κατέχουσα τὸ δυτικῶς τοῦ κάτω ροῦ τοῦ Ἀχελῴου τμῆμα μέχρι τῆς θαλάσσης. Πρῶτον ἐπὶ κυβερνήτου Ἰωάννου Καποδιστρίου ὠνομάσθη ἐπαρχία τῷ 1831, κατόπιν, ἐπὶ ἀντιβασιλείας (1833—1835), συνεχωνεύθη μετὰ τῶν ἐπαρχιῶν Βάλτου καὶ Βονίτσης εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἀκαρνανίας. Ἐπὶ Ὄθωνος (1835—1845) παρέμεινεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἀκαρνανίας, ἀπὸ δὲ τοῦ 1845 ἀποτελεῖ μετὰ τῆς ἐπαρχίας Βονίτσης τὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Βονίτσης καὶ Ξηρομέρου* ἐπαρχίαν (βλ. λ.). Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἦτο γνωστὴ ὡς *Κάρλελι*, ἡ ὅλη δὲ ἱστορία της ταυτίζεται πρὸς τὴν τῆς Ἀκαρνανίας. —Ω.

Ξηρὸν *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ χωρίον *Καδήνκιοϊ* ἢ *Νέαι Καρυαί* τῆς ὑποδιοικήσεως Ἀδριανουπόλεως τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ ἐν Ἀν. Θρᾴκῃ. Κάτ. (1920) 213.

Ξηρὸν *ὄρος* *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς ΒΑ. Εὐβοίας, ὑψούμενον πρὸς Α. τοῦ Τελεθρίου καὶ κατὰ τὰ ὅρια τῶν ἐπαρχιῶν Χαλκίδος καὶ Ἱστιαίας. Ἔχει ὕψος 991 μ. καὶ φέρει δάση ἐκ πευκῶν καὶ ἐλατῶν. ΒΔ. τούτου ἐκτείνεται τὸ ὀροπέδιον Μακρολίβαδο, ἐξ οὗ αἱ πηγαὶ τῶν ποταμῶν Νηλέως, Γερανιᾶ καὶ Σηπιάδου. Ι. Σ. Σ.

ξηρονικὸν **ὀξὺ** *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. λ. *διαιθυλομηλεϊνικὸς ἀνυδρίτης*.

Ξηρονομὴ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Θηβῶν τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Κάτ. (1928) 760 καὶ μετὰ τοῦ συνοικισμοῦ Ἀλυκὴ Δομβραίνης 781. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ γεωργικὸν πιστωτικὸν συνεταιρισμόν.

ξηροπήγαδο (τό)· δημοτ., πηγάδι, φρέαρ ἄνευ ὕδατος, ἄνευ πηγῆς.

Ξηροπήγαδο(ν) *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς κοινότητος Σκάλας τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 242. —2) Χωρίον τῆς κοινότητος Ἄστρους τῆς ἐπαρχίας Κυνουρίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Κάτ. (1928) 227. —3) Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Κύρρα* (βλ. λ.) τῆς κοινότητος Ἰτέας τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Ν. Φ.

ξηρόπισσα (ἡ). Καλεῖται οὕτω τὸ στερεὸν ὑπόλειμμα, ὅπερ ἀπομένει ἐν τῷ ἀποσταχτῆρι κατὰ τὴν ἀπόσταξιν τῆς πίσσης, ὁπότε ἀπομακρύνονται τὰ εὐκολώτερον πτητικὰ συστατικὰ αὐτῆς. Σ. Γ.

Ξηροποταμηνή, **Ἀγάθη**. Αὕτη κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἀκμάσασα, ἐκάρη μοναχὴ καὶ ἔζη ἐν Χαλκιδικῇ. Πλουσία οὖσα καὶ τὸν μοναχισμὸν ὑποστηρίζουσα, ὡς μέσον σωτηρίας τῶν Χριστιανῶν, ἀφιέρωσε τῷ 1442 εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονὴν τοῦ Ξηροποτάμου τὰ χωρία Γκόβορον καὶ Παλαιοχώριον εἰς ψυχικὴν σωτηρίαν διὰ διαθήκης. Τ.Ε.Ε.

Ξηροποταμηνός. —1) **Εὐγένιος**· βλ. λ. *Εὐγένιος Ξηροποταμηνός*. —2) **Παῦλος**· βλ. λ. *Παῦλος Ξηροποταμηνός*.

ξηροπόταμο (τό)· ποταμὸς ξηρός, ἄνευ ὕδατος, χείμαρρος.

Ξηροπόταμο(ν) *[Γεωγρ.]*. Χείμαρρος τῆς ΒΑ. Εὐβοίας, ἐκβάλλων εἰς τὸ Αἰγαῖον. Ἐκ τούτου ἐδόθη τὸ ὄνομα εἰς τὸν κατὰ τὰς ἐκβολὰς του νέον συνοικισμόν. Ι. Σ. Σ.

—**Ξηροπόταμον** *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς ὑποδιοικήσεως Περιστάσεως τοῦ νομοῦ Καλλιπόλεως ἐν Α. Θρᾴκῃ. Κάτοικοι 15. Ἐκαλεῖτο καὶ *Ντερὲ Ντουγάν*.

Ξηροπόταμος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἓν τῶν πολλῶν φρουρίων τῆς Παλαιᾶς Ἠπείρου (Νότιος Ἤπειρος), τὸ ὁποῖα ἀνήγειρεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565), ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Προκοπίου (Περὶ κτισμ. IV, 4). Α. Θ. Σ.

— **Ξηροπόταμος** *[Γεωγρ.]*. —1) Κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Δράμας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 1.925 καὶ μετὰ τῶν εἰς αὐτὴν ὑπαγομένων χωρίων *Βαθύλακκος* (*Κόβιτσα*) καὶ *Μυλοπόταμος* (*Τουρκοχώρι*) 2.530. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Βησοτσάνη*. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δύο δημοτικὰ σχολεῖα, παράγει δὲ καπνὸν καὶ σιτηρά. —2) Χωρίον τῆς κοινότητος Σαμοθρᾴκης τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Ἕβρου. Κάτ. (1928) 331. —3) Χωρίον τῆς κοινότητος Παππάδων τῆς ἐπαρχίας Χαλκίδος τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Κάτ. (1928) 41. —4) Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀσκοῦ τῆς ἐπαρχίας Λαγκαδᾶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 278. Ν. Φ.

— **Ξηροπόταμος** *[Γεωγρ.]*. Χείμαρρος ἐν Κύπρῳ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λευκωσίας, πηγάζων ἐκ τῶν ὀρέων τῆς ὀροσειρᾶς Τροόδους καὶ χυνόμενος εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μόρφου παρὰ τὴν Πεντάγιαν. Α. Κ. Α.

—**Ξηροποτάμου μετόχιον** *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Νέων Ρόδων τῆς ἐπαρχίας Ἀρναίας (Λιαριγκόβης) τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς. Κάτ. (1928) 128.—2) Χωρίον τῆς κοινότητος Συκιᾶς τῆς ἐπαρχίας καὶ νομοῦ Χαλκιδικῆς. Κάτ. (1928) 456. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Ἦτο μετόχιον τῆς ἐν Ἄθωνι μονῆς Ξηροποτάμου, ἀπαλλοτριωθέν. Παρὰ τὸ χωρίον ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Σάρτης, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἕτερον αὐτοῦ ὄνομα *Σάρτη* ἢ *Σάρβη*.

ξηρός, —*ά*, —*όν*· ὁ ἀπηλλαγμένος ὑγρότητος, κοιν. *ξερός, στεγνός*, ἀντίθ. *ὑγρός*: «ξηρὸν χῶμα», «ξηρὸς καιρός» ‖ ὁ ἀπηλλαγμένος τῶν χυμῶν του, ἰδίᾳ ἐπὶ καρπῶν καὶ χλωρίδος, ἀντίθ. *χλωρός, νωπός*: «ξηρὰ σῦκα» αἱ ἰσχάδες, «ξηρὸς χόρτος», «ξηρὸς ἄρτος» ὁ μὴ πρόσφατος, «ξηρὸς τυρός» κτλ.· ‖ «ξηρὸς βήξ» ὁ ἄνευ φλεγμάτων· ‖ «ξηρὰ φωνή» ἡ τραχεῖα, ἡ βραχνὴ φωνὴ (βλ. καὶ *ξερός*).—Ἐπίρρ. *ξηρῶς*.

—**ξηρὰ ὁδός**. Καλεῖται οὕτως ὁ τρόπος τῆς χημικῆς ποιοτικῆς ἀναλύσεως, καθ' ὃν δὲν χρησιμοποιοῦνται ὑγρὰ ἀντιδραστήρια οὔτε γίνεται προηγουμένως διαλυτοποίησις τῆς οὐσίας. Κατὰ τὴν διὰ ξηρᾶς ὁδοῦ ποιοτικὴν ἀνάλυσιν, ἥτις χρησιμοποιεῖται κυρίως εἰς τὴν ὀρυκτογνωσίαν καὶ ὡς προδοκιμαστικὴ ἐξέτασις ἐν τοῖς χημικοῖς ἐργαστηρίοις, παρατηροῦμεν τὰ φαινόμενα, ἅτινα παρουσιάζονται κατὰ τὴν πύρωσιν τῆς οὐσίας μόνης ἢ μετὰ στερεῶν ἀντιδραστηρίων (βόρακος, σόδας, νίτρου, φωσφορικῶν ἁλάτων κλπ.), δι' ὀξειδωτικῆς ἢ ἀναγωγικῆς φλογός. Κατὰ τὴν διὰ ξηρᾶς ὁδοῦ ἢ *πυροχημικὴν* ἐπίσης καλουμένην μέθοδον χρησιμοποιεῖται ὁ καμινευτὴρ αὐλός, δι' οὗ κατορθοῦμεν νὰ χρησιμοποιοῦμεν ἐκ τῆς φλογὸς τὸν ὀξειδωτικὸν ἢ τὸν ἀναγωγικὸν κῶνον αὐτῆς. Σ. Γ.

—**ξηρὰ ὁμίχλη** *[Μετεωρολ.]*· βλ. λ. *ὁμίχλη*.

—**ξηρὰ στοιχεῖα** *[Φυσ.]*· βλ. λ. *ἠλεκτρικὰ στοιχεῖα*.

—**ξηρὸν ἧπαρ** *[Φαρμ.]*· βλ. λ. *ἧπαρ ξηρόν*.

—**ξηρὸν θερμόμετρον** *[Μετεωρολ.]*. Τὸ ἓν τῶν θερμομέτρων παντὸς *ψυχρομέτρου* (βλ. λ.), οὗ τὸ δοχεῖον εἶναι ἐντελῶς ξηρὸν καὶ καθαρόν.

—**ξηρὸν κλάσμα** *[Βυζ. Μουσ.]*. Ἓν τῶν τεσσαράκοντα ἀφώνων μεγάλων σημαδίων τοῦ ἀρχαίου στενογραφικοῦ συστήματος τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, ἅτινα καὶ μεγάλαι ὑποστάσεις ἐκαλοῦντο. Γραφόμενον πάντοτε διὰ κοκκίνης μελάνης, ὑπενόει διαφόρους μελῳδικὰς γραμμάς, μνημονικῶς ψαλλομένας, ἀναλόγως τοῦ φθόγγου, ἐφ' οὗ ἐτίθετο καὶ τοῦ ἤχου εἰς τὸν ὁποῖον εὑρίσκετο. Ν. Α. Χ.

—**ξηρὸν ὕφος** *[Ρητορ.]*. Εἷς τῶν χαρακτήρων τοῦ λόγου, προερχόμενος ἢ ἀπὸ στέρησιν νοημάτων ἢ διὰ σμικρύνσεως τῶν μεγάλων μὲ λέξιν καὶ φράσιν ταπεινήν· ὡς «ἅττα γὰρ ὁ Φάλαρις ἠνώχλει τοῖς Ἀκραγαντίνοις» ἐνταῦθα τὸ ἅττα καὶ τὸ ἠνώχλει εἶναι σμικρότατα, δυνάμενα νὰ λέγωνται καὶ περὶ φιλικῶν ἐνοχλήσεων, ἀλλ' οὐχὶ περὶ τυραννικῶν ὠμοτήτων. Ὁ ξηρὸς χαρακτήρ, ἀποτελῶν ἐλάττωμα τοῦ λόγου, ἀντίκειται πρὸς τὸν *ἰσχνὸν* καὶ εἶναι ὑποδεέστερος τοῦ *ὁμαλοῦ*. Ι. Φ. Δ.

Ξηρός, **Βασίλειος**. Βυζαντινὸς ἄρχων ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ (βλ. λ. *Βασίλειος Ξηρός*).

— **Ξηρός**, **Γεώργιος**. Ἀγωνιστὴς ἐκ τοῦ χωρίου Κλήματος τῆς Δωρίδος, ὑπὸ τὸν Σκαλτσοδήμον (1821—1824). Ἐπολέμησεν εἰς Ναύπακτον, Τζακαλάκια, Μουσουνίτσαν, Ἀμπλιανὴν καὶ Πέντε Ὄρια κατὰ τῶν Ἀλβανῶν ὑπὸ τὸν Τζελεπίτζαρην, ὅπου ἐφονεύθη τῷ 1824. Τ. Ε. Ε.

—**Ξηρός**, **Γεώργιος**. Μητροπολίτης Ἀθηνῶν (βλ. λ. *Γεώργιος* τ. Η', σ. 314 γ').

ξηροστομία (ἡ) (xérostomie). Οὕτω καλεῖται ἡ ὁλικὴ σχεδὸν κατάργησις τῆς ἐκκρίσεως τοῦ σιάλου. Ἡ νοσηρὰ αὕτη κατάστασις, ἀπροσδιορίστου αἰτίου, ἀπαντᾷ κυρίως εἰς τὰς παρήλικας γυναῖκας καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὰς νευρασθενικὰς καὶ τὰς μελαγχολικάς. Ἀνακουφιστικὸν εἶναι ἡ παρουσία ἐν τῷ στόματι κεκαυμένης σακχάρεως μεμιγμένης μετ' ὀξέος τινὸς (καραμέλλα τοῦ λεμονίου). Ἡ τοιαύτη πάθησις καθωρίσθη τῷ 1891 ὑπὸ τῶν Hutchinson καὶ Hadden. Μ. Ν. Κ.

Ξηροταγάρου *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Μικρὰ ἀκρωτηριάζουσα κεφαλὴ τῆς ἀκτῆς τοῦ Παλαιοῦ Φαλήρου (πλάτ. 37° 55'55" Β., μῆκ. 23° 41' 45" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1657: Gulf of Athens, ἐφ' οὗ σημειοῦται ὡς St Georgio ἀπὸ τοῦ ἐπιστέφοντος τὴν ἄκραν ἐκκλησιδίου), ἴσως ποτὲ νησὶς ἑνωθεῖσα τῇ ἀκτῇ. Κεῖται μεταξὺ τῶν συγχρόνων τοποθεσιῶν Ἀεροδρομίου καὶ Τροκαντερό. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐκαλεῖτο *Τρεῖς πύργοι*. Παρά τινων θεωρεῖται ἀπιθάνως ὡς ἡ Κωλιάς. Σ. Ε. Λ.

ξηροτάπης (ὁ) *[Δασολ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐντὸς τῶν δασῶν, πίπτοντα φύλλα, βελόναι, κλαδίσκοι, φλοιοί, καρποὶ κλπ. Ὁ ξηροτάπης ἀποσυντιθέμενος παράγει τὴν φυτοχῆν, ἡ χοῦμον, κέκτηται ὅθεν σπουδαίαν σημασίαν διὰ τὴν χημικήν, φυσικὴν καὶ βιολογικὴν βελτίωσιν τοῦ ἐδάφους. Ἐπὶ ἑνὸς στρέμματος δάσους πίπτουν ἐτησίως 150—500 ὀκ. ξηρῶν συστατικῶν. Α. Ε. Κ.

ξηρότης, —*ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ ξηροῦ, ἔλλειψις ὑγρότητος: «ἡ ξηρότης τοῦ καιροῦ, —τοῦ κλίματος» ἄλλως *ξηρασία*.

ξηρότοπος (ὁ)· ἀντὶ *ξερότοπος* (βλ. λ.).

Ξηρότοπος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ νομοῦ Σερρῶν, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 229 καὶ μετὰ τῶν εἰς αὐτὴν ὑπαγομένων χωρίων *Καπετανοῦδι* (*Μαραμὸρ*) καὶ *Μετόχι*, 430. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μερτάτη*. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Ν. Φ.

Ξηροῦ κόλπος *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Κόλπος σχηματιζόμενος εἰς τὸ βορειοανατολικὸν τμῆμα τοῦ Αἰγαίου, βρέχων τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς ἐν τῷ Αἰγαίῳ παραλίας τῆς Θρᾴκης καὶ τὸ βορειοδυτικὸν τῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως. Διανοίγεται μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Γκρεμιὸ (Θρᾴκης) καὶ Σουβλᾶ (Καλλιπόλεως). Ἡ εἴσδυσίς του κατὰ τὸν ἄξονα εἶναι 23 μιλλίων, τὸ δὲ μέγιστον εὖρός του μεταξὺ τῶν ἄνω ἀκρωτηρίων 15 μιλλίων. Εἶναι ὁ *Μέλας κόλπος* (βλ. λ.) τῶν ἀρχαίων, λέγεται δὲ καὶ κόλπος τοῦ Σάρου. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον (ἐπιχειρήσεις Δαρδανελλίων) ὁ συμμαχικὸς στρατὸς ἔκαμε δύο ἀποβάσεις εἰς τὴν νοτίαν τοῦ κόλπου ἀκτήν, τὴν 23 Ἀπριλίου 1915, τὴν δὲ νύκτα τῆς 6ης πρὸς τὴν 7ην Αὐγούστου 1915 ἐνηργήθη ἀπόβασις, πρὸς ἀντιπερασπισμόν, 300 Ἑλλήνων ἐθελοντῶν ὑπὸ τὸν ὑπολοχαγὸν Γύπαρην. Ν. Φ.

Ξηρουδάκης, **Εὐμένιος**. Μητροπολίτης Κρήτης (βλ. λ. *Εὐμένιος*).

Ξηρουχάκης, **Ἀγαθάγγελος**. Κρὴς λόγιος κληρικός, διατελέσας ἐφημέριος τῆς ἐν Βενετίᾳ, ἐν Τεργέστῃ καὶ ἐν Βιέννῃ ἑλληνικῆς ἐκκλησίας. Ἐδημοσίευσε πλείστας φιλολογικὰς καὶ ἱστορικὰς μελέτας, ὧν κυριώτεραι εἶναι: «Ἄγνωστος κρητικὴ ἐποποιία» ἐν «Κρητικῷ Ἀστέρι» (1908, ἀριθ. 62—64), «Ὁ κρητικὸς πόλεμος, ἤτοι συλλογὴ τῶν ποιημάτων Ἀνθίμου Διακρούση καὶ Μαρίνου Τζάνε» (Τεργέστη 1908), καὶ «Τὰ ἐν Βενετίᾳ ἀρχεῖα τῆς Βενετοκρατουμένης Κρήτης» ἐν «Δελτίῳ Κρητικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου» (1928). ΕΡ. Μ.

ξηροφαγία (ἡ) (xérophagie). Οὕτω καλεῖται ἡ διατροφὴ ἡ συγκειμένη ἐκ σιτίων ξηρῶν ἢ στεγνῶν, ὡς καὶ ἡ δίαιτα τῆς χορτοφαγίας, τὴν ὁποίαν ἀποδέχονται τάξεις τινὲς ἀνθρώπων καὶ τινες αἱρέσεις, ὡς λ. χ. ἡ αἵρεσις τῶν πυθαγορείων, διὰ λόγους ὑγιεινῆς καὶ ἀσκητισμοῦ (καλόγηροι, ἱερομόναχοι κλπ.). Ἡ ξηροφαγία ἀπὸ ἰατρικῆς ἀπόψεως ἀπαιτεῖ τὴν ἀποκλειστικὴν χρῆσιν ἐδεσμάτων ξηρῶν εἴς τινας παθήσεις τοῦ στομάχου καὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ἀλλὰ καὶ εἰς φρενολογικὰς τοιαύτας, ὁπότε ἐξ ἰδιοτροπίας ἢ ψυχοπαθείας τὸ ἄτομον γίνεται ἀποδεκτὴ ἡ χρῆσις τῆς ξηροφαγίας οἰκειοθελῶς. Μ. Ν. Κ.

— *[Θρησκ.]* Διὰ τοῦ ὅρου *ξηροφαγία* δηλοῦται παρὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς συγγραφεῦσι τὸ αὐστηρότερον εἶδος τῆς νηστείας, κατὰ τὸ ὁποῖον ὡς μόνη τροφὴ ἐλαμβάνετο ἄρτος μετὰ ξηρῶν καρπῶν (φοινίκων ἢ ἰσχάδων κ.λ.π.) ἢ ἄρτος καὶ ἅλας, απαγορευομένης καὶ τῆς χρήσεως οἱασδήποτε ποσότητος οἴνου ἢ ἐπιτρεπομένης ἐνίοτε ταύτης καθ' ὡρισμένον μέτρον. Οὕτω, κατὰ τὴν ἐν τῷ Τριωδίῳ ἀναγραφομένην διάταξιν τῷ Μεγάλῳ Σαββάτῳ μετὰ τὴν εἰς ἑσπερινὰς ὥρας τελουμένην ἄλλοτε θείαν λειτουργίαν καὶ μετὰ τὴν προηγηθεῖσαν καθ' ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν ἀσιτίαν, «ὁ κελλαρίτης ἐπιδίδωσι

Digitized by Google

τοῖς ἀδελφοῖς ἀνὰ κλάσμα τοῦ ἄρτου καὶ ἀνὰ ἓξ ἰσχάδων ἢ φοινίκων καὶ ἀπὸ ἑνὸς κρασοβολίου οἴνου». Μετὰ ξηροφαγίας ὁρίζει νὰ τηρῆται ἡ νηστεία τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ὁ πεντηκοστὸς κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ περὶ τὸ 390 μ. Χ. συνελθούσης συνόδου. Π. Ν. Τ.

ξηροφάγος (ὁ) (Xerophagus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κοπροφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ κανθάρων, τρεφομένων ἐξ ξηρῶν ὀργανικῶν οὐσιῶν καὶ ἀπαντώντων πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

ξηροφθαλμία (ἡ) (xérophtalmie) *[Ὀφθαλμ.]*. Ἡ ὑπὸ ξηρὰν ὄψιν ἐμφάνισις τοῦ ἐπιπεφυκότος τοῦ ὀφθαλμοῦ μόνου ἢ συμμετέχοντος τοῦ κερατοειδοῦς. Ἡ ξηροφθαλμία ἐπέρχεται ὡς ἐπιπλοκὴ σοβαρωτάτη εἰς τοὺς ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐκ τραχωμάτων πάσχοντας καὶ κακῶς ὑποβληθέντας εἰς θεραπείαν καὶ ἐκδηλοῦται ὑπὸ μορφὴν μικρῶν στιγμάτων καὶ λεπίδων χρώματος λευκοῦ. Ταῦτα ὁμοῦ συνενούμενα σχηματίζουσιν ἐπιφανείας λευκάς, ἀφρώδεις, ἀνωμάλους, ῥυτιδώδεις καὶ ξηράς. Αἱ ἐπιφάνειαι αὗται δὲν ὑγραίνονται, ἐὰν τὰ δάκρυα ἐκχέωνται εἰσέτι ἐπὶ τοῦ βολβοῦ, διότι προϊούσης τῆς ἀσθενείας στειρεύουσι καὶ αὐτά. Κατὰ τὴν ξηροφθαλμίαν συμβαίνει λιπώδης ἐκφύλισις τοῦ ἐπιπεφυκότος μετὰ ῥικνώσεως καὶ δυστροφίας τῶν στρωμάτων αὐτοῦ. Ἡ ἐλαστικότης αὐτοῦ ἐκλείπει, ὁ βλεννογόνος λαμβάνει ὄψιν ξηράν, καὶ μὲ τὴν πρόοδον τῆς νόσου ὁ ὀφθαλμὸς γίνεται κατάξηρος καὶ δυσκίνητος. Συνάμα, μὲ τὰς ἄνω ἀλλοιώσεις, ἀναπτύσσονται οὐλώδεις ῥικνώσεις κατὰ δοκίδας, τὸ κόλπωμα τοῦ ἐπιπεφυκότος σμικρύνεται καὶ στενοῦται καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁ ἐπιπεφυκὼς τοῦ βολβοῦ συμπίπτει μετὰ τοῦ ἐπιπεφυκότος τῶν βλεφάρων καὶ οὕτω σχηματίζεται συμβλέφαρον καὶ ὁ βολβὸς καθίσταται δυσκίνητος. Ὁ κερατοειδὴς καὶ δὴ ὁ παννώδης τραχωματικὸς συμμετέχει σὺν τῷ χρόνῳ τῆς ξηρώσεως. Ἡ ξηροφθαλμία παρατηρεῖται ἐπίσης κατὰ τὰς σοβαρὰς παθήσεις τοῦ ὀφθαλμοῦ ὑπὸ διφθερίτιδος, ὑπὸ πέμφυγος καὶ συνεπείᾳ ἐγκαυμάτων. Ἐκτὸς τῆς περιγραφείσης ξηροφθαλμίας ὑπάρχει καὶ παρεμφερής, περιωρισμένη, τοῦ βολβικοῦ ἐπιθηλίου ξήρανσις. Α. Γ.

ξηρόφιλα (τά)· τὰ φυτά, ἅτινα προτιμῶσι τὰς ξηρὰς γαίας ὅπως ἀναπτυχθῶσιν. Δ. Ν. Π.

ξηρόφλοιος (ὁ) *[Βοτ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ ἐξωτερικὸν ἐπίστρωμα τοῦ φλοιοῦ, ὅπερ ἀποτελεῖται ἐξ ἀπονεκρωμένων μορίων φλοιοῦ. Ἄλλως *ῥυτίδωμα* ἢ *ῥίκνωσις*. Δ. Ν. Π.

ξηροφόρμιον (τὸ) (Xeroform, xerophenum) *[Φαρμ. Χημ.]*. Οὕτως ἐκλήθη τὸ τριβρωμοφαινολικὸν βισμούθιον: $C_6H_2Br_3O.\ Bi(OH)O.\ BiO$. Λαμβάνεται τὸ σκεύασμα διὰ μείξεως οἰνοπνευματικοῦ διαλύματος τριβρωμοφαινόλης μετ' ὀξίνου νιτρικοῦ βισμουθίου. Κόνις κιτρίνη, οὐδετέρας ἀντιδράσεως, ἀδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὸ οἰνόπνευμα, ἄοσμος καὶ ἄγευστος, περιέχουσα 57—61 % ὀξειδίου τοῦ βισμουθίου. Τὸ ξηροφόρμιον εἶναι ἐλάχιστα τοξικὸν σκεύασμα, ἀνεγράφη δὲ ὡς ἄριστον ἀντισηπτικὸν τῶν ἐντέρων κατὰ τῆς χολερίνης καὶ τῆς ἀσιατικῆς χολέρας. Ἡμερησία δόσις δι' ἐνήλικας 5—7 γραμ. Ἐξωτερικῶς τὸ σκεύασμα ἀναγράφεται ὡς κόνις ἐπιπάσεως ἀντὶ τοῦ ἰωδοφορμίου, χρησιμοποιούμενον ἐπίσης καὶ ὑπὸ μορφὴν γάζης. Ὑπὸ μορφὴν γαλακτωμάτων 10—20 % παρηγγέλθη κατὰ τῆς βλεννορροίας. Κ. Γ. Μ.

ξηρόφυτα (τά) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται οὕτω γένη καὶ εἴδη τινὰ φυτῶν, εἰς ἐρημικοὺς τόπους, στέππας ἢ βραχώδεις ἐκτάσεις φυόμενα καὶ ἀναπτυσσόμενα διὰ παντελοῦς ἐλλείψεως ὕδατος. Εἰς τὰ ἐν λόγῳ φυτὰ ἡ διάλυσις τῶν ἐντὸς τῆς γῆς θρεπτικῶν ἀλάτων γίνεται μόνον τῇ βοηθείᾳ τῶν ῥιζῶν, αἵτινες δεικνύουσι καταπληκτικὴν ἀνάπτυξιν. Δ. Ν. Π.

ξηροχείμαρρος (ὁ)· βλ. λ. *ξεριᾶς*.

ξηρόχορτο (τό), καὶ *ξερόχορτο*· δημοτ., χόρτος ξηρός, ἄλλως *ξεροχόρταρο*.

— **ξηρόχορτο** (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἔλυμος*.

Ξηροχώρι(ον) *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 110 καὶ μετὰ τῶν εἰς αὐτὴν ὑπαγομένων συνοικισμῶν *Παλαιοκωστέϊκα* καὶ *Πανουσέϊκα* 226. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ρένεσι*. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον.— 2) Παλαιοτέρα ὀνομασία τῆς πολίχνης *Ἱστιαίας* (βλ. λ.). —3) Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀγιονερίου (Βερλάντζης) τῆς ἐπαρχίας Βερροίας τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 479. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γιορδινοῦ*. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. —4) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ὀλυμπίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 514. Κεῖται παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Πύργου—Κυπαρισσίας καὶ παράγει σταφίδας, οἶνον καὶ ἔλαιον. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ γεωργικὸν πιστωτικὸν συνεταιρισμόν.

—**Ξηροχώριον** *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν Α. Θράκῃ χωρίον Κουροῦ-κιοϊ τῆς ὑποδιοικήσεως Σαράντα Ἐκκλησιῶν τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1920) 196. Ν. Φ.

—**Ξηροχώριον** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Κρήτης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καὶ νομῷ Ρεθύμνης. Κάτ. (1928) 174. Πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Κρήτης οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου τούτου ἦσαν ἅπαντες Τοῦρκοι. ΕΡ. Μ.

—**Ξηροχώριον** *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς Β. Εὐβοίας (βλ. λ. *Ἱστιαία*).

— **Ξηροχωρίου** *ἐπαρχία* *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ἱστιαίας ἐπαρχία*.

Ξιγκανώγεια *[Γεωγρ.]*· βλ. *Ἀνώγεια* Βασιλικά.

ξιδᾶτος, —*η*, —*ο*· δημοτ., ὁ παρεσκευασμένος μὲ ξίδι, μὲ ὄξος: «ἐλιὲς ξιδᾶτες», «χταπόδι ξιδᾶτο»· || μεταφρ. «διάβολος ξιδᾶτος» ἐπὶ ἀνθρώπου δυστρόπου καὶ κακοποιοῦ.

ξιδερὸ (τό)· δημοτ., τὸ δι' ὄξους παρεσκευασμένον λαχανικόν, οἷον πιπεριές, ἀγγουράκια, βορβοὶ κττ.

ξίδι (τό)· δημοτ., ἀντὶ *ὀξίδιον*, ὄξος: «τὸ ἀψὺ ξίδι τ' ἀγγειό του χαλάει» ὅτι ὁ τραχὺς καὶ δύσκολος ἄνθρωπος ἑαυτὸν φθείρει.

ξιδιάζω· δημοτ., παρασκευάζω δι' ὄξους, κοιν. *βάζω 'ς τὸ ξίδι*: «ξιδιάζω τὶς ἐλιές, — τὰ τουρσιά».

ξιδοβάρελλο (τό)· δημοτ.. βυτίον, συνήθως μικρόν, πρὸς παραγωγὴν ἀποκλειστικῶς ὄξους· εἰς τοιαῦτα βυτία μεταφέρουν τὸν ἐκτροπίαν οἶνον, ἵνα ἀποβῇ ὄξος καλῆς ποιότητος.

ξιδρώνω· παύει νὰ ῥέῃ ἱδρὼς ἐκ τοῦ σώματός μου: «περίμενε νὰ ξιδρώσω».

ξίκι (τὸ) (τουρκ. *ἐξίκ*)· τὸ μὴ ἄρτιον, ἐλλιπές: «δίνει ξίκι» πωλεῖ λιποβαρῶς.

ξίκικος, —*η*, —*ο*· δημοτ., λιποβαρής: «ξίκικο μοῦ τὸ 'δωσε τὸ κρέας».—Ἐπίρρ. **ξίκικα**: «ζυγίζει ξίκικα».

ξικισμὸς (ὁ). Διαταραχὴ τοῦ λόγου, μερικὸς τραυλισμός, περιοριζόμενος εἰς τὴν προφορὰν τοῦ γράμματος ξ. Ὁ πάσχων ἐκ τῆς ἀνωμαλίας ταύτης ἀναγκάζεται νὰ καταφεύγῃ εἰς μαλακώτερα συμφωνητικὰ στοιχεῖα, οὕτω δὲ προφέρει τὸ ξ ὡς ksh ἢ krsh ἢ *κθ*. Σ. Γ. Σ.

ξιμενία (ἡ) (Ximenia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀλακοειδῶν*, περιλαμβάνον δενδρύλλια τῶν τροπικῶν χωρῶν. Ἐκ τῶν πέντε εἰδῶν τοῦ γένους ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ *ξιμενία ἡ ἀμερικανικὴ* (Ximenia americana), ἥτις, πλὴν τοῦ βιομηχανικοῦ ξύλου της, παρέχει καὶ καρποὺς ἐδωδίμους. Τὰ φύλλα της ἐνέχουσιν οὐσίαν τινὰ χρήσιμον τῇ φαρμακευκικῇ. Δ. Ν. Π.

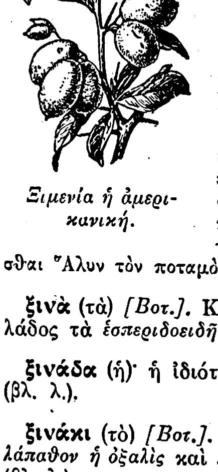

Ξιμενία ἡ ἀμερικανική.

Ξιμήνη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κατὰ τὰ νότια τοῦ Πόντου, ἐκτεινομένη μέχρι τοῦ Ἅλυος ποταμοῦ καὶ συνορεύουσα πρὸς τὴν Μεγάλην Καππαδοκίαν. Περιεῖχε περίφημα καὶ ἐκτεταμένα ὀρυχεῖα ἁλάτων, «ἀφ' ὧν εἰκάζουσιν εἰρῆσθαι Ἅλυν τὸν ποταμόν» (*Στράβ.* ΙΒ', 561). Α. Θ. Σ.

ξινὰ (τὰ) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τὰ *ἑσπεριδοειδῆ*.

ξινάδα (ἡ)· ἡ ἰδιότης τοῦ ξινοῦ, ἄλλως *ξινίλα* (βλ. λ.).

ξινάκι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *λάπαθον ἢ ὀξαλὶς* καὶ *λάπαθον τὸ βουκεφαλοφόρον* (βλ. λ.).

Ξινάρα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Κώμης τῆς νήσου Τήνου τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. (1928) 85. Εἶναι ἕδρα τοῦ καθολικοῦ ἐπισκόπου τῆς νήσου.

ξινάρι (τό)· δημοτ., εἶδος σκαπάνης, ἀξίνη.

ξινήθρα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *λάπαθον* ἡ ὀξαλὶς (βλ. λ.).

ξινίζω· δημοτ., ἔχω γεῦσιν ὄξινον: «τὸ κρασὶ ξινίζει»· || καθιστῶ τι ξινόν, ἰδίᾳ μεταφ. «μᾶς τὰ ξίνισε» μᾶς ἔκαμε νὰ δυσαρεστηθῶμεν· || «τὰ ξινίσανε» ἄλλως «τὰ χαλάσανε» ἐπῆλθε μεταξύ των δυσαρέσκεια· || «τὰ μοῦτρά του εἶναι ξινισμένα» ἐκφρ... δυσαρέσκειαν.

ξίνισμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ξινίζω: ... ξίνισμα τοῦ κρασιοῦ, —τοῦ γάλακτος κ.τ.τ.

ξινίτα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτ... *σαλσόλης ἡ παράλιος*.

ξινὸ (τό)· καλεῖται κοινῶς τὸ *κιτρικὸν ὀξύ*.

Ξινόβρυση *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχ... Βόλου τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 412. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μαστίνικα*. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Ν. Φ.

ξινόγαλα (τό), ἢ ***ξινόγαλο***. Καλεῖται κοινῶς τὸ *ὀξύγαλα* (βλ. λ.).

ξινοκέρασο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ὀξυκέρασον*, τὸ ἄλλως καλούμενο *βύσσινο*.

ξινολάπατο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *λάπαθον* τὸ ὀξυλάπαθον (βλ. λ.).

ξινομουργιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *μορέα ἡ μελανή*.

ξινομυζήθρα (ἡ)· δημοτ., εἶδος ἀρίστης μυζήθρας, ἡ ὁποία παρασκευάζεται συνήθως εἰς τὰς Κυκλάδας.

Ξινονέρι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 475. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ζουλευκάρι*. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ τρεῖς συνεταιρισμοὺς ἀκτημόνων καλλιεργητῶν. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Κρύα Βρύση*. Ν. Φ.

Ξινὸ Νερὸ(ν) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Φλωρίνης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 1.718. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ἐξῆ Σοῦ*. Ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεγραφικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον, γεωργικὸν πιστωτικὸν συνεταιρισμὸν κ. ἄ. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Ροδώνας*. Ν. Φ.

Παρὰ τὸ Ξινὸ Νερὸ ὑπάρχουσι τέσσαρες μεταλλικαὶ πηγαί, ὧν ἡ μία, ἀποτελοῦσα πιθανὸν τὴν ἀρχικὴν πηγήν, εὑρίσκεται εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ λόφου τοῦ ὑπερκειμένου τοῦ χωρίου. Τὰ μεταλλικὰ ταῦτα ὕδατα ἀνήκουν εἰς τὴν τάξιν τῶν ὀξυανθρακικῶν ὑδάτων. Εἶναι ψυχρὰ ὕδατα (θερμοκρασίας 10° περίπου), διαυγῆ, ἄχροα καὶ ἔχουν γεῦσιν ὄξινον, ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ τουρκιστὶ ἐκλήθησαν *ἐξῆ-σοῦ* (=ξινὰ νερά). Ἡ παροχὴ τῶν μεταλλικῶν τούτων ὑδάτων εἶναι ἄφθονος. Κατὰ τὴν γενομένην ἐξέτασιν τῶν ἰαματικῶν τούτων ὑδάτων προέκυψαν τὰ ἀκόλουθα ἀποτελέσματα: α') Φυσικοχημικαὶ σταθεραί: ταπείνωσις σημείου πήξεως = —0.1..., πυκνότης εἰς 15°/15° = 1.00110, ἠλεκτρολυτικὴ ἀγωγιμότης $\varkappa_{18^\circ}$ = 0.000789 καὶ ἀλκαλικότης ἴση πρὸς 18,7 κ. ἑ. N/1 ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος δι' ἓν χιλιόγραμμον ὕδατος. β') Χημικὴ ἐξέτασις· εἰς ἓν χιλιόγραμμον ὕδατος περιέχονται: καλίου ἰόντος 0.0258 γρμ., νατρίου ἰόντος 0.04227 γρμ., ἀσβεστίου ἰόντος 0.3423 γρμ., μαγνησίου ἰόντος 0.0013... γρμ., σιδήρου ἰόντος 0.0002 γρμ., ἀργιλλίου ἰόντος 0.00005 γρμ., χλωρίου ἰόντος 0.0107 γρμ., θειικοῦ ἰόντος 0.01769 γρμ., νιτρικοῦ ὀξέος καὶ ἀμμωνίας ἴχνη. Ἓν χιλιόγραμμον ὕδατος παρέσχε 1.0246 γρμ. στερεοῦ ὑπολείμματος εἰς 180°. Τὰ ὕδατα τοῦ Ξινοῦ Νεροῦ χρησιμοποιοῦνται πρὸς λουσιθεραπείαν, ὠφελοῦσι δέ, ὡς ἐκ πείρας μόνον ἄχρι τοῦδε εἶναι γνωστόν, κατὰ τῆς χρονίας διαρροίας, δυσκοιλιότητος, ἀρθρίτιδος, κατάρρου τῶν οὐροποιητικῶν ὁδῶν κλπ. Ὁμοίως τὰ μεταλλικὰ ὕδατα τοῦ Ξινοῦ Νεροῦ θὰ ἠδύναντο νὰ χρησιμοποιηθῶσι καὶ ὡς ἐπιτραπέζια ὕδατα. Ἡ μέχρι σήμερον γινομένη ἐξαγωγὴ τῶν ὑδάτων αὐτῶν δὲν εἶναι ἀξία λόγου, μολονότι ταῦτα δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰ ἀξιολογώτερα ἀνάλογα ὕδατα τῆς ἀλλοδαπῆς. Κ. Γ. Μ.

ξινορροδιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ῥοιὰ ἡ κοινή*.

ξινός, —*ή*, —*ό*· δημοτ., ὀξύς, ὄξινος, ἀντίθ. γλυκύς: «ξινὸ κρασί», παροιμ. «περσινὰ ξινὰ σταφύλια» ἐπὶ πραγμάτων παρελθόντων καὶ λησμονηθέντων || φρ. «τοῦ βγῆκαν ξινὰ» ἐπὶ πραγμάτων εὐαρέστων κατ' ἀρχάς, ἀλλ' ἐχόντων ἐπακόλουθα ὀδυνηρά· ὁμοίως: «μοῦ βγῆκε ξινὴ ἡ διασκέδασις»· || «ἀγαπάει τὰ ξινὰ» ἀρέσκεται εἰς ἐρωτικὰς περιπετείας· || ***ξινὸ*** (τό)· ὡς οὐσ., ὁ χυμὸς τοῦ λεμονίου: «τὸ ξινὸ ἑνὸς λεμονίου»· || τὸ κιτρικὸν ὀξύ.

ξινοστάφυλο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ὄμφακος, δηλαδὴ τοῦ ἀώρου καρποῦ τῆς σταφυλῆς, ὅπερ καὶ *ἀγουρίδα* καλεῖται.

ξινοτύρι (τό)· δημοτ., τυρὸς ὄξινος, παρασκευαζόμενος ἐκ τοῦ ἀποβουτυρωθέντος γάλακτος.

Digitized by Google

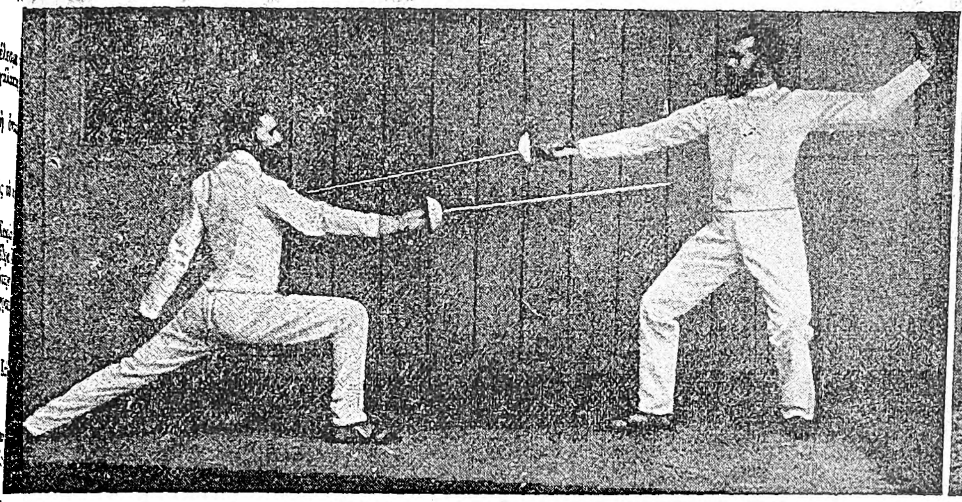
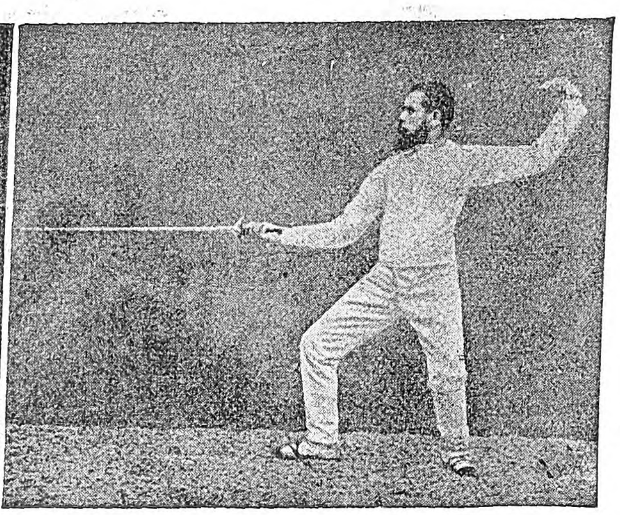

1) Ἀνασταλτικὸς κτύπος (coup d'arrêt) ἐπὶ ἐπιθέσεως γενομένης μὲ τὴν χεῖρα χαμηλά. 2) Θέσις φυλάξεως ὁρωμένη πλαγίως.

ξινούτσικος, —η, —ο· ξινὸς (ὑποκοριστικῶς): «ἡ ούπα εἶναι ξινούτσικη», «τὰ σταφύλια εἶναι ἀκόμη ξιούτσικα».

ξινοφαίνεται· φαίνεται ξινό, δυσάρεστον: «τοῦ ἀ εἶπα ἀπὸ τὴν καλὴ καὶ τοῦ ξινοφάνηκε».

ξινόχορτο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία διαφόων ποικιλιῶν τοῦ εἴδους τοῦ φυτοῦ *ὀξαλὶς ἡ κεασφόρος*.

ξινύλα (ἡ)· ὀξυρεγμία, αἴσθημα ὀξίνου γεύεως: «ἔχω ξινύλες γιατὶ δὲ χώνεψα καλά».

Ξιξίας *[Ἀστρον.]*. Ὀνομασία ὑπὸ τὴν ὁποίαν ιναγράφεται εἰς τοὺς Ροδολφείους πίνακας ὁ ἀστειισμὸς τῆς *Δοράδος* (βλ. λ.) τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου.

ξιππάζω, ξιππασιά, ξίππασμα· βλ. *ξυπάζω, υπασιά, ξύπασμα*.

Ξίσουθρος, καὶ **Σισίθης**. Ὁ δέκατος τῶν πρώων μυθικῶν βασιλέων τῆς Χαλδαίας, υἱὸς τοῦ Ὀάρτου, βασιλεύσας ἐπὶ 18 σάρους, ἤτοι 64.800 ἔτη. Ἐπ' αὐτοῦ συνέβη ὁ μέγας *κατακλυσμὸς* (βλ. λ.).
Γ. Λ. Α.

ξιστάρι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κύπρῳ οῦ φυτοῦ *κύστος*.

Ξίττα (Xitta) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Παραλία τῆς υτικῆς πλευρᾶς τῆς Σικελίας, ἀμέσως πρὸς νότον οῦ Τράπανι (πλάτ. 37° 58′ Β., μῆκ. 12° 30′ Ἀν., άρτ. ἀγγλ. 189: Trappani to Marsalla). Οἱ παραλέοντες αὐτὴν εὑρίσκονται πρὸ τῆς θέας λευκοῦ εδίου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐγείρονται ὑψηλαὶ πυραμίες λευκόταται καὶ ἀντανακλῶσαι τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖας δίκην σπινθήρων. Τὸ παράδοξον αὐτὸ θέαμα ὲν εἶναι ἄλλο τι εἰμὴ πυραμίδες ἅλατος, δεδομέου ὅτι ἡ παραλία Ξίττα εἶναι καὶ ἡ μεγίστη ιλυκὴ τοῦ ἰταλικοῦ κράτους.
Σ. Ε. Λ.

ξιφάρα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ρίανθος ὁ κοινός*.

Ξιφάρας *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ναούσης τῆς ἐπαρχίας Νάξου τοῦ νομοῦ Κυκλάων. Κάτ. (1928) 29.

ξιφάρι (τό)· δημοτ., ἡ πρώτη σανὶς ἡ κοπτομένη ἀπὸ τοῦ κορμοῦ τοῦ δένδρου, τῆς ὁποίας ἡ μία λευρὰ εἶναι καμπυλωτή· || λωρὶς δέρματος.

ξιφασκία (ἡ)· ἡ ἄσκησις εἰς τὸν χειρισμὸν τοῦ ίφους.

—*[Ὁπλομ.]* Καλεῖται *ξιφασκία* ἡ ἄσκησις διὰ *ίφους τριγωνικοῦ*, παρομοίου πρὸς τὸ τῆς μονοιαχίας, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι τοῦτο καταήγει εἰς χαλύβδινον κομβίον (ἀντὶ αἰχμῆς), ὅπερ ὸ καθιστᾷ ἀκίνδυνον διὰ τοὺς ἀσκουμένους. Ἡ ιφασκία ἤρξατο σοβαρῶς, πρὸς ἐκμάθησιν τῶν ιανόνων τοῦ μάχεσθαι μὲ ξίφος μάχης, μόλις πρὸ εντηκονταετίας περίπου. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύης ἡ διὰ τοῦ *ξίφους ἀσκήσεως* (fleuret) ἐκγύμναις, μετὰ τὴν παραδοχὴν μάλιστα τῆς προσωπίδος, ερὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος, ἐθεωρεῖτο ὅτι καθίστα τὸν ἀγωνιστὴν ἱκανὸν νὰ χειρισθῇ ἐξ ἴσου κανοποιητικῶς καὶ τὸ *ξίφος μάχης* ἐν μονομαχίᾳ. Ἀλλὰ τὸ ἀπρόοπτον ἀποτέλεσμα, κατὰ τὴν ὡς ἄνω ἐποχήν, μονομαχίας γενομένης μεταξὺ ἐξόχου ἀγωνιστοῦ ξίφους ἀσκήσεως, φονευθέντος κατὰ αὐτήν, καὶ ἀντιπάλου ὅστις οὐδέποτε ἠσχολήθη σοβαρῶς εἰς τὴν ὁπλομαχίαν, ἀλλ' ἁπλῶς ἠρέσκετο νὰ διαξιφίζεται μὲ ξίφος μάχης, ἀφοῦ προηγουμένως ἐφρόντιζε νὰ καταστήσῃ τὴν αἰχμήν του ἀκίνδυνον, προσπαθῶν ὁπωσδήποτε καὶ ὁπουδήποτε νὰ πλήξῃ τὸν ἀντίπαλόν του, ἤγαγεν εἰς τὴν σκέψιν καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς εἰδικῆς ἐκγυμνάσεως μὲ τὸ τριγωνικὸν ξίφος. Κατέστη δὲ ἔκδηλος ἡ ἀνάγκη τῆς τοιαύτης ἀσκήσεως, διότι ὁ μὲν ἀγὼν μὲ τὸ ξίφος ἀσκήσεως εἶναι συμβολιμαῖος, λογιζομένων μόνον τῶν εἰς τὸ στῆθος διδομένων νύξεων, ἐνῷ ἐν μονομαχίᾳ πᾶσα νύξις, ὁπουδήποτε τοῦ σώματος διδομένη καὶ ἐπιτυγχάνουσα, πληγώνει τὸν ἀντίπαλον. Καὶ εἰς τοῦτο κυρίως ἀποβλέπει ἡ τοιαύτη ἐξάσκησις, εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ τὸν ξιφιστὴν ἱκανὸν νὰ δίδῃ μόνον νύξεις, χωρὶς οὗτος νὰ δέχεται τοιαύτας.

Τεχνική. Ἀφοῦ ἐν τῇ μονομαχίᾳ πᾶσα νύξις, ὁπουδήποτε τοῦ σώματος διευθυνομένη, ἐὰν ἐπιτύχῃ, πληγώνει τὸν ἀντίπαλον, εἶναι φανερὸν ὅτι τὰ προεξέχοντα μέρη τοῦ σώματος ὑπόκεινται εἰς ἄμεσον προσβολήν. Διὸ ἡ λαμβανομένη θέσις ἀμύνης, μὲ προτεταμένον τὸ ξίφος, δέον νὰ εἶναι ἡ προφυλάσσουσα ἀμέσως τό τε σῶμα καὶ τὴν χεῖρα μὲ τὸν βραχίονα ἡμιτεταμένον. Πάσης νύξεως προηγεῖται τάσις τοῦ βραχίονος. Φθάνομεν δὲ τὸ σῶμα τοῦ ἀντιπάλου ἢ διὰ πλήρους προβολῆς ἢ ἐὰν πρόκειται νὰ προσβάλωμεν τὰ προεξέχοντα μέλη αὐτοῦ δι' ἡμιπροβολῆς. Διὰ τὴν ἄσκησιν διαιροῦμεν νοερῶς τὸ σῶμα εἰς τρία μέρη. Εἰς ἄνω, μέσον καὶ κάτω. Συνεπῶς ἔχομεν ἓξ κυρίους ξιφισμούς: *ἀριστερόθεν, ἄνω τετάρτην, τετάρτην, κάτω τετάρτην, δεξιόθεν, ἄνω ἕκτην, ἕκτην, κάτω ἕκτην*.

Ἀποκρούσεις. Διὰ δύο τρόπων ἀποκρούομεν τοὺς ξιφισμούς, ἢ ἀποδιώκοντες τὸ ἀντίπαλον ξίφος διὰ τοῦ ξίφους μας, ἢ ἀποφεύγοντες αὐτὸ δι' ὑποχωρήσεως ὁλοκλήρου τοῦ σώματος ἢ καὶ μέλους μόνον αὐτοῦ.

Ἡ διὰ τοῦ ξίφους ἀποδίωξις τοῦ ἀντιπάλου ξίφους γίνεται διὰ δύο ἐπίσης τρόπων, ἢ δι' *ἁπλῶν ἀποκρούσεων* ἢ δι' *ἐλλειπτικῶν*. Διὰ τῆς ἁπλῆς ἀποκρούσεως, παρεκτρέπομεν ἀπ' εὐθείας τῆς διευθύνσεώς του τὸ ἀντίπαλον ξίφος, κρούοντες αὐτὸ διὰ ταχέως ξηροῦ κτύπου, διὰ τῆς ἐλλειπτικῆς παρεκτρέπομεν τοῦτο, ἐκτελοῦντες προηγουμένως διὰ τοῦ ἀμυνομένου ξίφους μας κύκλον περιβάλλοντα, οὕτως εἰπεῖν, τὸ ἀντίπαλον ξίφος καὶ ἀκολούθως κρούομεν τοῦτο δι' ὁμοίου κτύπου. Πρὸ τοῦ ἀγῶνος ἀμφότεροι οἱ ἀντίπαλοι τίθενται εἰς θέσιν ἀμύνης μὲ τὰ ξίφη των εἰς ζεῦξιν. Ἐκ τῆς θέσεως ταύτης ἀποκρούομεν τὸ ἐπιτιθέμενον ἀντίπαλον ξίφος. Διακρίνομεν ἕνδεκα ἁπλᾶς ἀποκρούσεις καὶ ἕνδεκα ἐλλειπτικάς. Αὗται εἶναι: 1) Ἡ ἁπλῆ πρώτη καὶ ἡ ἐλλειπτικὴ τῆς πρώτης. 2) Ἡ ἁπλῆ δευτέρα καὶ ἡ ἐλλειπτικὴ τῆς δευτέρας. 3) Ἡ ἁπλῆ τρίτη καὶ ἡ ἐλλειπτικὴ τῆς τρίτης. 4) Ἡ ἁπλῆ τρίτη καὶ ἡ ἐλλειπτικὴ τρίτης ἐκτελούμεναι μὲ τὴν αἰχμὴν πρὸς τὰ ἄνω. 5) Ἡ ἁπλῆ τετάρτη καὶ ἡ ἐλλειπτικὴ τῆς τετάρτης. 6) Ἡ ἁπλῆ τετάρτη καὶ ἡ ἐλλειπτικὴ τῆς τετάρτης ἐκτελούμεναι μὲ τὴν αἰχμὴν πρὸς τὰ ἄνω. 7) Ἡ ἁπλῆ τετάρτη καὶ ἡ ἐλλειπτικὴ τῆς τετάρτης ἐκτελούμεναι μὲ τὴν αἰχμὴν πρὸς τὰ κάτω. 8) Ἡ ἁπλῆ πέμπτη καὶ ἡ ἐλλειπτικὴ τῆς πέμπτης. 9) Ἡ ἁπλῆ ἕκτη καὶ ἡ ἐλλειπτικὴ τῆς ἕκτης. 10) Ἡ ἁπλῆ ἕκτη καὶ ἡ ἐλλειπτικὴ τῆς ἕκτης ἐκτελούμεναι μὲ τὴν αἰχμὴν πρὸς τὰ ἄνω. 11) Ἡ ἁπλῆ ἕκτη καὶ ἡ ἐλλειπτικὴ τῆς ἕκτης ἐκτελούμεναι μὲ τὴν αἰχμὴν πρὸς τὰ κάτω.

Ἀποκρούσεις τῆς πρώτης. Γίνεται χρῆσις τῶν ἀποκρούσεων τῆς πρώτης ἐπὶ ἐπιθέσεων διευθυνομένων εἴτε δι' ἕκτης εἰς τὴν χεῖρα, εἰς τὸν βραχίονα ἢ εἰς τὸ στῆθος, εἴτε διὰ τετάρτης εἰς τὸ στῆθος. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἁπλῆς πρώτης, στρέφομεν τοὺς ὄνυχας πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ δεξιά, φέροντες συγχρόνως τὴν πυγμὴν εἰς τὸ ὕψος τῆς κεφαλῆς, ἀφοῦ προηγουμένως συστείλωμεν τὸν βραχίονα, ἔχοντες τὸ ἀντιβράχιον ὁριζόντιον καὶ τὴν αἰχμὴν διευθυνομένην πρὸς τὰ κάτω. Ἐκ τῆς θέσεως ταύτης κρούομεν τὸ ἀντίπαλον ξίφος διὰ ξηροῦ κτύπου. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐλλειπτικῆς τῆς πρώτης λαμβάνεται ἡ αὐτὴ ὡς ἄνω θέσις, ἀλλ' ἀντὶ νὰ συναντήσωμεν ἀπ' εὐθείας τὸ ἀντίπαλον ξίφος, περιγράφομεν πέριξ του μὲ τὴν αἰχμὴν κύκλον, ἀφοῦ προηγουμένως αὕτη διέλθῃ ἄνωθεν τοῦ ἀντιπάλου ξίφους, κατόπιν δέ, εὐθὺς ὡς ὁ κύκλος συμπληρωθῇ, κρούομεν τοῦτο διὰ ξηροῦ κτύπου. Μετὰ τὴν ἀπόκρουσιν, ἀντιξιφίζομεν μὲ τὴν χεῖρα εἰς θέσιν ἀποκρούσεως τρίτης. Ἡ ἀπόκρουσις διὰ πρώτης ἐκτελεῖται μόνον παρ' ἱκανῶν ξιφιστῶν μεγάλης πείρας καὶ ταχύτητος, καθόσον ἐν τῇ ἐκτελέσει ἀποκαλύπτεται ὁ βραχίων, καίτοι οὗτος συστελλόμενος προστατεύεται ἔν τινι μέτρῳ.

Ἀποκρούσεις τῆς δευτέρας. Αἱ ἀποκρούσεις τῆς δευτέρας ἐνδείκνυνται εἰς διευθυνομένας ἐπιθέσεις εἰς τὴν κάτω γραμμήν. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἁπλῆς δευτέρας, στρέφομεν τὴν πυγμὴν ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά, μὲ τοὺς ὄνυχας πρὸς τὰ κάτω, τὸ ἀντιβράχιον καὶ τὴν πυγμὴν ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς ὁριζοντίως, τὸ δὲ ξίφος πλαγίως ὡς πρὸς τὸ σῶμα. Ἐκ τῆς θέσεως ταύτης μετατοπίζομεν τάχιστα, διὰ μόνης τῆς ἐνεργείας τῆς πυγμῆς, ὁριζοντίως τὸ ξίφος, οὕτως ὥστε νὰ κρούσωμεν τὸ ἀντίπαλον ξίφος διὰ ξηροῦ κτύπου. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐλλειπτικῆς τῆς δευτέρας, λαμβάνει ἡ χεὶρ τὴν θέσιν τῆς ἁπλῆς πρώτης, ἀλλ' ἀντὶ νὰ συναντήσωμεν ἀπ' εὐθείας τὸ ἀντίπαλον ξίφος, διαγράφομεν διὰ τῆς αἰχμῆς πέριξ αὐτοῦ κύκλον, ἀφοῦ διέλθῃ αὕτη προηγουμένως ἄνωθεν τούτου. Κατόπιν, καθ' ἣν στιγμὴν συμπληροῦμεν τὸν κύκλον, μετατοπίζομεν ὀλίγον, ἀλλὰ ταχέως καὶ ἀποτόμως, τὴν πυγμήν, ἐνεργοῦντες διὰ τῆς κλειδώσεως αὐτῆς καὶ ἀποκρούομεν τὸ ἀντίπαλον ξίφος διὰ ξηροῦ κτύπου. Μετ' ἀπόκρουσιν ἁπλῆν ἢ ἐλλειπτικὴν τῆς δευτέρας, ἀντιξιφίζομεν εἰς τὴν κάτω γραμμήν. Ὅταν ὅμως πρόκειται ν' ἀντιξιφίσωμεν, δὲν ἀποκρούομεν διὰ ξηροῦ κτύπου, ἀλλὰ δι' ἀντιτάξεως, συνεχῶς συνέχοντες τὸ ἀντίπαλον ξίφος, ἐνῷ ὁ βραχίων παρακολουθεῖ τὴν προχώρησιν τοῦ ξίφους μέχρις οὗ ἡ αἰχμὴ τοῦ ἀντιξιφίζοντος φθάσῃ τὸ ἀντίπαλον σῶμα.

Ἀποκρούσεις τῆς τρίτης. Αὗται ἐκτελοῦνται ἐπὶ ἐπιθέσεων διευθυνομένων δεξιόθεν εἰς τὸ μεταξὺ κεφαλῆς καὶ ζώνης διάστημα. Πρὸς ἐκτέλεσιν ἀποκρούσεως ἁπλῆς τρίτης, φέρομεν τὴν πυγμὴν δεξιά, μὲ τοὺς ὄνυχας πρὸς τὰ κάτω, διὰ μόνης τῆς ἐνεργείας τῆς κλειδώσεως τῆς πυγμῆς, κρούοντες διὰ ξηροῦ κτύπου τὸ ἀντίπαλον ξίφος. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐλλειπτικῆς τῆς τρίτης, ἡ χεὶρ λαμβάνει τὴν αὐτὴν θέσιν οἵαν καὶ εἰς τὴν ἁπλῆν τρίτην, ἀλλ' ἀντὶ τὸ ἀμυνόμενον ξίφος νὰ συναντήσῃ ἀπ' εὐθείας τὸ ἀντίπαλον, διαγράφει πέριξ του κύκλον διὰ τῆς αἰχμῆς διερχομένης κάτωθεν αὐτοῦ καὶ καθ' ἣν στιγμὴν συμπληροῦται ὁ κύκλος κρούομεν ἰσχυρῶς τὸ ἀντίπαλον ξίφος διὰ ξηροῦ κτύπου τῇ ἐνεργείᾳ μόνον τῆς κλειδὸς τῆς πυγμῆς. Αἱ ἀποκρούσεις τῆς ἄνω τρίτης ἐκτελοῦνται ἐπὶ ἐπιθέσεων διευθυνομένων ἄνωθεν τῆς γραμμῆς τῆς ἄνω τοῦ στήθους κλειδός. Ἡ ἁπλῆ ἄνω τρίτη καὶ ἡ ἐλλειπτικὴ τῆς ἄνω τρίτης ἐκτελοῦνται καθ' ὃν τρόπον καὶ ἡ τῆς ἁπλῆς τρίτης καὶ τῆς ἐλλειπτικῆς τῆς τρίτης, μὲ τὴν μικρὰν διαφορὰν ὅτι ἡ αἰχμὴ τοῦ ἀμυνομένου ξίφους δέον νὰ διευθύνεται εἰς τὸ ὕψος τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς.

Ἀποκρούσεις τῆς τετάρτης. Αὗται ἐκτελοῦνται ἐπὶ ἐπιθέσεων διευθυνομένων εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν καὶ εἰς τὸ μεταξὺ ζώνης καὶ κεφαλῆς διάστημα. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἁπλῆς τετάρτης, φέρομεν ἀριστερὰ τὴν πυγμήν, ἐνεργοῦντες ἀποτόμως διὰ τῆς κλειδώσεώς της οὕτως, ὥστε νὰ κρούσωμεν ἰσχυρῶς τὸ ἀντίπαλον ξίφος διὰ ξηροῦ κτύπου. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐλλειπτικῆς τῆς τετάρτης, φέρομεν ἐπίσης τὴν πυγμὴν ἀριστερά, διαγράφοντες ὅμως διὰ τῆς αἰχμῆς, διερχομένης κάτωθεν τοῦ ἀντιπάλου ξίφους, κύκλον καὶ ἅμα τῇ συμπληρώσει αὐτοῦ κρούομεν ἰσχυρῶς τὸ ἀντίπαλον ξίφος διὰ ξηροῦ κτύπου. Αἱ ἀποκρούσεις τῆς κάτω τετάρτης ἐκτελοῦνται ἐπὶ ἐπιθέσεων διευθυνομένων εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευράν, ἀλλ' εἰς τὸ ὕψος τῆς ζώνης. Ἡ ἁπλῆ κάτω τετάρτη ἐκτελεῖται ὡς ἡ ἁπλῆ τετάρτη, ἀλλὰ μὲ τὴν αἰχμὴν τοῦ

Digitized by Google

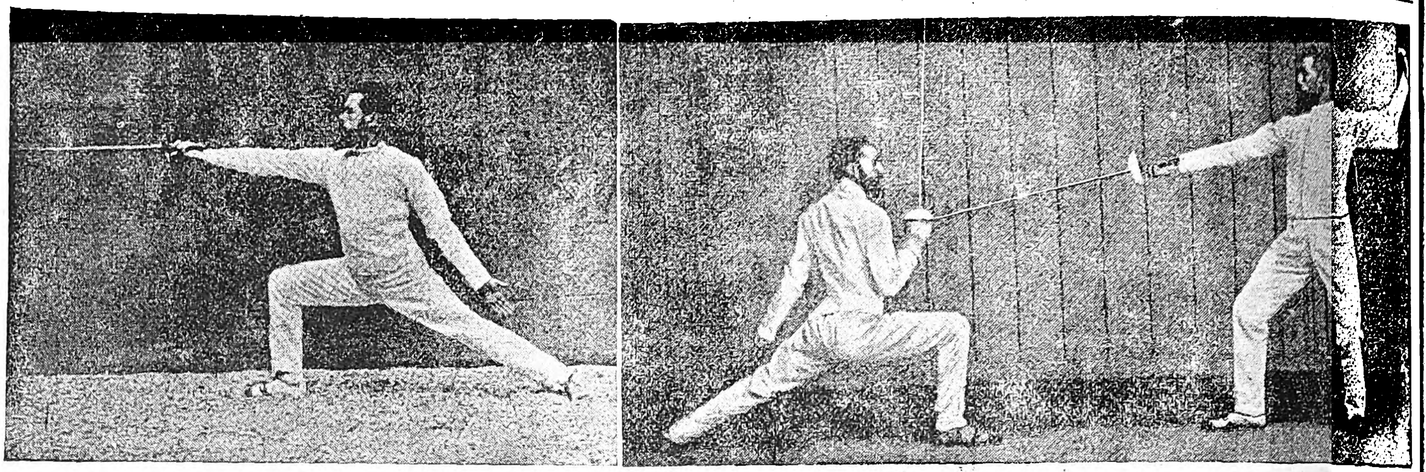

1) Προβολή. 2) Ὁ ἐν προβολῇ παραμένων ξιφιστής, καλυπτόμενος εἰς τετάρτην πρὸς ἀποφυγὴν ἀντιξιφισμοῦ, νύσσεται εἰς τὸν βραχίονα ἢ τὸ ἀντιβράχιον ἢ τὴν πυγμήν.

ξίφους κάτωθεν τοῦ ἀντιπάλου, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ μεταβληθῇ ἡ θέσις τοῦ ὕψους τῆς χειρός. Διὰ τὴν ἐλλειπτικὴν τῆς κάτω τετάρτης διαγράφομεν μὲ τὴν αἰχμὴν κύκλον πέριξ τοῦ ἐχθρικοῦ ξίφους, ἀφοῦ προηγουμένως αὕτη διέλθῃ ἄνωθεν αὐτοῦ, καὶ ἀφοῦ συμπληρωθῇ οὗτος κρούομεν τοῦτο δι' ἰσχυροῦ ξηροῦ κτύπου. Αἱ ἀποκρούσεις τῆς ἄνω τετάρτης ἐκτελοῦνται ἐπὶ ἐπιθέσεων διευθυνομένων ἄνωθεν τῆς γραμμῆς τῆς κλειδὸς τοῦ στήθους. Ἡ ἁπλῆ ἄνω τετάρτη καὶ ἡ ἐλλειπτικὴ τῆς ἄνω τετάρτης ἐκτελοῦνται ἐντελῶς ὁμοίως ὡς καὶ ἡ ἁπλῆ τετάρτη καὶ ἡ ἐλλειπτικὴ τῆς τετάρτης, τηρεῖται ὅμως ἡ αἰχμὴ πρὸς τὰ ἄνω.

Ἀποκρούσεις τῆς πέμπτης. Αὗται ἐκτελοῦνται ἐπὶ ἐπιθέσεων διευθυνομένων εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευράν. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἁπλῆς πέμπτης στρέφομεν τὴν πυγμὴν ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερὰ μὲ τοὺς ὄνυχας πρὸς τὰ ἄνω, οὕτως ὥστε τὸ ἀντιβράχιον, ἡ πυγμὴ καὶ τὸ ξίφος νὰ τεθῶσιν εἰς τὴν αὐτὴν ὁριζόντιον γραμμὴν καὶ πλαγίως ὡς πρὸς τὸ σῶμα. Εὐθὺς ἐκ τῆς θέσεως ταύτης κρούομεν τὸ ἀντίπαλον ξίφος δι' ἰσχυροῦ ξηροῦ κτύπου. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐλλειπτικῆς τῆς πέμπτης, ἐκ τῆς αὐτῆς θέσεως τῆς ἁπλῆς, ἀφοῦ προηγουμένως μεταφέρωμεν τὴν αἰχμὴν ἄνωθεν τοῦ ἐχθρικοῦ ξίφους καὶ διὰ ταύτης περιγράψωμεν κύκλον, εὐθὺς ὡς οὗτος συμπληρωθῇ, μετατοπίζομεν ἀποτόμως τὴν πυγμὴν ὀλίγον καὶ κρούομεν τὸ ἀντίπαλον ξίφος διὰ ξηροῦ κτύπου. Κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποκρούσεων τῆς πέμπτης ὡς καὶ κατὰ τὰς τῆς δευτέρας, ἐὰν προτιθέμεθα νὰ ἀντιξιφίσωμεν πρὸς τὰ κάτω, ἀντὶ τῆς ἀποκρούσεως διὰ ξηροῦ κτύπου, ἀντιτάσσομεν ὁμαλῶς, μέχρις οὗ ἡ αἰχμή μας φθάσῃ τὸν ἀντίπαλον. Κατὰ τὴν κίνησιν ταύτην τὸ ἀντιβράχιον παρακολουθεῖ τὴν προχώρησιν τοῦ ξίφους μας. Οὕτως ἐνεργοῦντες ἔχομεν τὸ πλεονέκτημα νὰ δεσμεύωμεν τὸ ἀντίπαλον ξίφος εἰς οἱανδήποτε γραμμὴν καὶ ἂν εὑρίσκεται τοῦτο.

Ἀποκρούσεις τῆς ἕκτης. Αὗται ἐκτελοῦνται ἐπὶ ἐπιθέσεων διευθυνομένων εἰς τὴν δεξιὰν πλευρὰν καὶ εἰς τὸ μεταξὺ ζώνης καὶ κεφαλῆς διάστημα. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἁπλῆς ἕκτης φέρεται ἀποτόμως ἡ χεὶρ δεξιά, μὲ τὸν ἀντίχειρα ἐπίσης δεξιά, τοὺς ὄνυχας πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ἐκ τῆς θέσεως ταύτης, ἐνεργοῦντες ταχέως, διὰ τῆς κλειδὸς τῆς πυγμῆς, κρούομεν τὸ ἀντίπαλον ξίφος διὰ ξηροῦ κτύπου. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐλλειπτικῆς τῆς ἕκτης φέρεται ἡ χεὶρ ἐπίσης δεξιά, μὲ τὸν ἀντίχειρα ὁμοίως δεξιὰ καὶ τοὺς ὄνυχας πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ἐκ τῆς θέσεως ταύτης διαγράφεται κύκλος, πέριξ τοῦ ἀντιπάλου ξίφους, διὰ τῆς αἰχμῆς, ἀφοῦ προηγουμένως αὕτη διέλθῃ κάτωθεν τοῦ ἐχθρικοῦ· εὐθὺς δὲ ὡς ὁ κύκλος συμπληρωθῇ, κρούεται ἰσχυρῶς τὸ ἀντίπαλον ξίφος διὰ ξηροῦ κτύπου. Αἱ ἀποκρούσεις τῆς ἄνω ἕκτης ἐκτελοῦνται ἐπὶ ἐπιθέσεων διευθυνομένων ἄνωθεν τῆς γραμμῆς τῆς κλειδὸς τοῦ στήθους. Ἡ ἀπόκρουσις τῆς ἄνω ἁπλῆς ἕκτης, ὡς καὶ ἡ τῆς ἐλλειπτικῆς ταύτης, ἐκτελεῖται ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ ἡ τῆς ἁπλῆς ἕκτης καὶ τῆς ἐλλειπτικῆς ταύτης, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ αἰχμὴ δέον νὰ εὑρίσκεται εἰς τὸ ὕψος τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς. Αἱ ἀποκρούσεις τῆς κάτω ἕκτης ἐκτελοῦνται ἐπὶ ἐπιθέσεων διευθυνομένων εἰς τὴν δεξιὰν πλευρὰν καὶ κάτωθεν τῆς ζώνης. Ἡ τῆς ἁπλῆς κάτω ἕκτης ἐκτελεῖται ὡς καὶ ἡ τῆς ἁπλῆς ἕκτης, ἀλλὰ μὲ τὴν αἰχμὴν πρὸς τὰ κάτω. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐλλειπτικῆς κάτω ἕκτης διαγράφεται μὲ τὴν αἰχμὴν τοῦ ἀμυνομένου, ἀφοῦ προηγουμένως αὕτη διέλθῃ ἄνωθεν τοῦ ξίφους τοῦ ἐπιτιθεμένου, κύκλος πέριξ αὐτοῦ καὶ ἅμα τῇ συμπληρώσει τούτου κρούομεν ἰσχυρῶς τὸ ἀντίπαλον ξίφος δι' ἀποτόμου ξηροῦ κτύπου.

Ἀντίταξις. Πᾶσαι αἱ ἀναφερθεῖσαι ἀποκρούσεις καταλήγουν εἰς ἀπότομον ξηρὸν κτύπον ἐπὶ τοῦ ἀντιπάλου ξίφους, δι' οὗ ἀπομακρύνομεν τοῦτο ἐκ τοῦ ἀπειλουμένου πλευροῦ. Ὅταν ὅμως θέλωμεν νὰ ἀποκλείσωμεν μόνον τὴν ἀπειλουμένην ὁδὸν μὲ σκοπὸν ἀντεπιθέσεως, ἀντιτάσσομεν ἁπλῶς τὸ ξίφος μας εἰς τὸ τοῦ ἐπιτιθεμένου. Ἡ τοιαύτη ἁπλῆ ἢ ἐλλειπτικὴ ἀπόκρουσις καλεῖται *ἀντίταξις*.

Ἀποκρούσεις δι' ὑποχωρήσεως. Ἐκτὸς τῆς ἀμύνης, διὰ τῶν ἄνω ἀποκρούσεων δυνάμεθα ἐπίσης νὰ ἀποφύγωμεν τὴν αἰχμὴν τοῦ ἀντιπάλου ξίφους δι' ὑποχωρήσεως. 1) Τῆς *κνήμης*, ἐὰν ὁ ἐχθρικὸς ξιφισμὸς διευθύνεται ἐναντίον ταύτης ἢ ἀκόμη καὶ τοῦ ὑπογαστρίου. Πρὸς ἐκτέλεσιν ταύτης δέον τάχιστα νὰ ὀρθωθῶμεν πρὸς τὰ ὀπίσω, διευθύνοντες συγχρόνως ἀνασταλτικὸν κτύπον κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐπιτιθεμένου. 2) Τοῦ *βραχίονος*, ἐὰν ὁ ἐχθρικὸς ξιφισμὸς διευθύνεται ἢ εἰς τὴν πυγμὴν ἢ εἰς τὸ ἀντιβράχιον. Πρὸς ἐκτέλεσιν συμπλησιάζομεν τὸ ἀντιβράχιον πρὸς τὸ σῶμα, φροντίζοντες νὰ καλυπτώμεθα καλῶς εἰς ἕκτην. 3) Τοῦ *σώματος* ὁλοκλήρου, διὰ τοῦ τρόπου δὲ τούτου ἀποφεύγομεν πάντα ἐχθρικὸν ξιφισμὸν καὶ ἰδίως πάντα αἰφνιδιαστικὸν τοιοῦτον. Ἡ ὑποχώρησις τοῦ σώματος ἐκτελεῖται ἢ διὰ ταχέος βήματος πρὸς τὰ ὀπίσω ἢ διὰ πηδήματος.

Ἀντιξιφισμός. Οὗτος δίδεται ἄνευ προβολῆς καὶ εὐθὺς μετ' ἀπόκρουσιν ἐπιθέσεως. Οἱ πλεῖστοι τῶν ξιφισμῶν τῆς ἐπιθέσεως χρησιμοποιοῦνται καὶ ὡς ἀντιξιφισμοί. Οὕτω π. χ. ἀποκρούοντες ἕκτην ἀντιξιφίζομεν εἰς τὸ στῆθος, ἢ ἀποκρούοντες τετάρτην ἀντιξιφίζομεν τετάρτην εἰς τὸ στῆθος.

Διαξιφισμοί. Οὗτοι ἐκτελοῦνται ὡς καὶ εἰς τὸ ξίφος ἀσκήσεως, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι μὲ τὸ τριγωνικὸν ξίφος ἡ ἐκτέλεσις αὐτῶν γίνεται μετὰ μείζονος δυνάμεως. Αἱ *κρούσεις*, αἱ *πιέσεις* καὶ αἱ *προστριβαὶ* ἐκτελοῦνται δυσκόλως, ὅταν ὁ ἀντίπαλος κρατῇ τὴν αἰχμήν του εἰς τὸ ὕψος τῆς πυγμῆς. Ἐν τοιαύτῃ ὅμως περιπτώσει δυνάμεθα νὰ τὰς ἐκτελέσωμεν μὲ τὴν πυγμὴν εἰς θέσιν δευτέρας ἢ πέμπτης, διευθύνοντες τὴν αἰχμὴν εἰς τὴν κάτω γραμμὴν μὲ τὸν βραχίονα σχεδὸν ἀκίνητον, διότι ἄλλως διακινδυνεύει τις νὰ νυχθῇ εἰς τὸ ἀντιβράχιον ἢ τὴν πυγμήν. Ὅταν ὅμως ὁ ἀντίπαλος κρατῇ τὴν αἰχμὴν τοῦ ξίφους του ὑψηλά, ὡς εἰς τὸ ξίφος ἀσκήσεως, τότε ἐκτελοῦμεν ταύτας διευθύνοντες ἁπλῶς τὴν αἰχμὴν ἀριστερὰ ἢ δεξιὰ δι' ἐνεργείας τῆς πυγμῆς καὶ μὲ τὸν βραχίονα ἀκινητοῦντα, οὕτως ὥστε νὰ εὑρισκώμεθα κεκαλυμμένοι. Ὁ ξιφιστὴς δέον νὰ κρατῇ πάντοτε ἰσχυρῶς τὸ ξίφος του μετ' ἐνεργητικότητος, ἀλλ' ἄνευ δυσκαμψίας. Γενικῶς, εἰς πάντα ξιφιστήν, ὅστις ἐξετέλεσεν ἢ ἐδέχθη πίεσιν ἢ κροῦσιν ἢ πρόστριψιν, δέον μετὰ τὴν ἐνέργειάν του τὸ ξίφος του νὰ ἐπανέρχεται εἰς τὴν εὐθεῖαν προτέραν θέσιν του τόσον ταχέως, ὡς ἐὰν ὠθεῖτο τοῦτο ὑπὸ ἐλατηρίου.

Δέσμευσις (Le liement). Αὕτη εἶναι ἐπίθεσις, καθ' ἣν, ἀναχωροῦντες ἐκ τῆς ἄνω γραμμῆς, διαγράφομεν διὰ τῆς αἰχμῆς ἡμιπεριφέρειαν ἀντιτάσσοντες τὸ εὐσθενὲς τοῦ ξίφους πρὸς τὸ ἀσθενὲς τοῦ ἀντιπάλου, ἵνα παρεκκλίνωμεν τοῦτο πρὸς τὰ ἔξω καὶ νύξωμεν εἰς τὸ ὑπογάστριον προβάλλοντες. Γενικῶς, δέον νὰ ἐκτελῶμεν τὴν δέσμευσιν μόνον ὅταν ὁ ἀντίπαλος ἔχῃ τεταμένον τὸν βραχίονα. Ὅσον δὲ οὗτος προσπαθεῖ νὰ ἀντιταχθῇ εἰς τὴν δέσμευσιν μὲ τεταμένον τὸν βραχίονα, τόσον εὐχερέστερον ἐπιτυγχάνει αὕτη. Πλεονεκτικώτερον εἶναι νὰ ἐκτελῆται αὕτη μὲ τὴν χεῖρα εἰς τὴν θέσιν τῆς δευτέρας.

Ἀποκρούσεις τῆς δεσμεύσεως. Ἡ δέσμευσις ἀποκρούεται, ἐὰν μὲν διευθύνεται εἰς ἕκτην, δι' ἁπλῆς ἀντιτάξεως κάτω ἕκτης ἢ δι' ἁπλῆς δευτέρας· πρὸς τοῦτο συστέλλομεν τὸν βραχίονα, χωρὶς οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὴν διὰ τοῦ ξίφους μας ἐπαφὴν τοῦ ἀντιπάλου ξίφους κατὰ τὴν κίνησίν του. Ἐὰν διευθύνεται εἰς τετάρτην, ἀποκρούεται δι' ἁπλῆς ἀντιτάξεως κάτω τετάρτης, διὰ παρακολουθήσεως ἐν ἐπαφῇ τοῦ ἀντιπάλου ξίφους, ἢ ἐν τέλει καὶ δι' *ἀντιδεσμεύσεως*, ἥτις ἐκτελεῖται ὡς ἑξῆς: Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἀντίπαλος ἐκτελεῖ τὴν δέσμευσιν, ἐνδίδομεν ἐλαφρῶς εἰς τὴν πίεσιν, χωρὶς νὰ ἐγκαταλίπωμεν τὴν ἐπαφὴν μὲ τὸ ἀντίπαλον ξίφος, ἐνῷ συγχρόνως συστέλλομεν τὸν βραχίονα. Κατόπιν, ἐνῷ ὁ ἐπιτιθέμενος, μὴ συναντῶν πλέον πείσμονα ἀντίστασιν ξιφίζει, καταβιβάζομεν ὀλίγον τὴν χεῖρα καὶ ἐνεργοῦντες διὰ τοῦ εὐσθενοῦς τοῦ ξίφους μας ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς τοῦ ἀντιπάλου, διερχόμεθα ἄνωθεν τῆς ἀπειλούσης λεπίδος, ἵνα ἐπανέλθωμεν εἰς τετάρτην, χωρὶς οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὴν ἐπαφὴν μὲ τὸ ἀντίπαλον ξίφος. Ἐξασφαλίζοντες οὕτω τὴν κάλυψιν εἰς τετάρτην, διευθύνομεν τὴν αἰχμήν μας εἰς τὸ κέντρον τοῦ στήθους τοῦ ἀντιπάλου. Ἡ ἀντιδέσμευσις εἶναι προτιμητέα τῆς δι' ἁπλῆς κάτω τετάρτης ἀποκρούσεως τῆς δεσμεύσεως.

Διασταύρωσις (Le croisé). Αὕτη εἶναι δέσμευσις, ἐνεργουμένη μετὰ τὴν ἀπόκρουσιν, ἵνα ἀντιξιφίσωμεν. Ὅθεν ἐκτελεῖται ὡς καὶ ἡ δέσμευσις, ἀλλ' ἄνευ προβολῆς, ὅπως πάντες οἱ ἀντιξιφισμοί. Ἡ διασταύρωσις εἶναι ἄριστος ἀντιξιφισμὸς διὰ τὸ τριγωνικὸν ξίφος. Πλήσσει εἰς τὸ κέντρον τοῦ σώματος τοῦ ἀντιπάλου, χωρὶς ὁ ἐκτελῶν τοῦτο νὰ ἐκτεθῇ.

Περιείλησις (L'enveloppement). Εἶναι ἐπίθεσις, καθ' ἣν διὰ τῆς αἰχμῆς ὁ ἐπιτιθέμενος περιγράφει κύκλον, ἀντιτάσσων τὸ εὐσθενὲς τῆς λεπίδος του ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς τῆς ἀντιπάλου ἐν συνεχεῖ ἐπαφῇ. Γενικῶς δέον ἡ περιείλησις νὰ ἐκτελῆται ἐπὶ ἀντιπάλων ἐχόντων τεταμένον τὸν βραχίονα. Τὴν περιείλησιν μεταχειρίζονται συχνάκις ἰδίως οἱ Ἰταλοὶ ξιφισταὶ λίαν ἐπιτυχῶς. Ὄντως ὁ ξιφισμὸς οὗτος, καλῶς ἐκτελούμενος, εἶναι ἄριστος, ἰδίως ὅταν ἐκτελῆται εἰς τὴν γραμμὴν τῆς ἕκτης. Χρησιμοποιούμενος οὗτος ὡς ἀντιξιφισμός, ἐπὶ ἐπιθέσεως εἰς τὸ στῆθος, δέον νὰ συνοδεύεται μὲ βῆμα ἢ πήδημα πρὸς τὰ ὀπίσω, ἵνα ἀποφύγῃ ὁ ἐκτελῶν τοῦτον νὰ σύρῃ τὴν αἰχμὴν τοῦ ἀντιπάλου του εἰς τὸ σῶμά του. Δὲν ἀρκεῖ ὅμως νὰ γνωρίζῃ τις ἑκάστην τῶν ἄνω κινήσεων νὰ τὴν ἐκτελῇ μόνον· δέον συγχρόνως νὰ μάθῃ νὰ τὰς ἐκτελῇ κατὰ τρόπον ἁρμόδιον εἰς ἑκάστην παρουσιαζομένην περίστασιν. Ἐπὶ πλέον δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται ὅτι ἡ αἰχμὴ τοῦ ξίφους, ὁπουδήποτε καὶ ἂν εὕρῃ τὸ σῶμα τοῦ ἀντιπάλου, θὰ τὸ πλήξῃ. Δι' ὃ ὁ ἀγὼν κατ' ἀρχὰς θὰ περιορισθῇ κυρίως εἰς τὰ ἐξέχοντα μέρη τοῦ σώματος, ἤτοι τὴν χεῖρα καὶ τὸν ἐμπρόσθιον πόδα, αἱ δὲ ἐπιθέσεις θὰ γίνωνται μὲ ἡμιπροβολάς, ἵνα ἐκτίθεται ὁ ἐπιτιθέμενος ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον. Ὅταν δὲ συμμετρηθῶσιν ἀμοιβαίως αἱ δυνάμεις τῶν ἀντιπάλων εἰς εὐθέτους περιστάσεις προβαίνουν καὶ εἰς ἐπιθέσεις μὲ πλήρη προβολήν. Γενικῶς ἐπιτίθενται καὶ ἀντιξιφίζουν εἰς τὰ ἐξέχοντα μέρη, εἰς τὴν γραμμὴν τῆς ἕκτης. Τοῦτο δέ, διότι τὰ μέρη ταῦτα εἶναι πάντοτε κεκαλυμμένα εἰς τετάρτην, ἐκτὸς ἐὰν πρόκειται περὶ ξιφιστῶν κακῆς διαμορφώσεως.

Ἐπιθέσεις δι' εὐθέος ξιφισμοῦ μὲ ἡμιπροβολήν. 1) Ἐκ τῆς ζεύξεως τῆς ἕκτης, ἐὰν ὁ ἀντίπαλος κρατῇ τὴν χεῖρα καὶ τὴν αἰχμὴν πρὸς τὰ ἄνω, ξιφίζομεν εὐθέως κάτωθεν τῆς ἀντιπάλου χειρὸς ἢ κάτωθεν τοῦ βραχίονος. 2) Ἐκ τῆς ζεύξεως τῆς ἕκτης, ἐὰν ὁ ἀντίπαλος ἔχῃ παραμελήσει τὴν κάλυψίν του εἰς τὴν γραμμὴν ταύτην, ξιφίζομεν εὐθέως εἰς τὴν χεῖρα δεξιὰ ἢ εἰς τὸ ἀντιβράχιον δεξιά. 3) Κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου ἀλλαγὴν ζεύξεως ἐκ τῆς τετάρτης εἰς ἕκτην, καθ' ἣν στιγμὴν μένει ἀκάλυπτος, ξιφίζομεν εἰς τὴν χεῖρα ἢ τὸν βραχίονα ἢ καὶ τὴν κεφαλήν. Ἐπὶ ἀλλαγῆς ζεύξεως ἐκτελουμένης ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου ἀδιαφόρως εἰς οἱανδήποτε γραμμήν, χωρὶς νὰ εἶναι κεκαλυμμένος, ξιφίζομεν εὐθέως δι' ἡμιπροβολῆς εἰς τὴν κνήμην, ἀλλὰ μόνον ἐὰν αὕτη εἶναι λίαν ἐμπρός, ὁπότε ξιφίζομεν καλυπτόμενοι καλῶς.

Εὐθεῖς ξιφισμοὶ μὲ πλήρη προβολήν. Οὗτοι ἐκτελοῦνται εἰς ἃς περιστάσεις οἱ ἀντίπαλοι ἀφίστανται τόσον, ὥστε ἡ ἡμιπροβολὴ νὰ εἶναι ἀνεπαρκής. 1) Εἰς οἱανδήποτε γραμμήν, ἐὰν ὁ ἀντίπαλος εἶναι ἀκάλυπτος, ξιφίζομεν εὐθέως εἰς τὴν κεφαλὴν ἢ τὸν ὦμον ἢ εἰς τὴν γραμμὴν τῆς ἕκτης. Οἱ ...

Digitized by Google

Digitized by Google

σμοὶ οὗτοι, διευθυνόμενοι ἐναντίον τοῦ στήθους τοῦ ἀντιπάλου, ἀπαιτοῦσι μεγάλην ἑτοιμότητα καὶ ταχύτητα ἐν τῇ ἐκτελέσει καὶ μόνον παρ' ἐμπείρων ξιφιστῶν δέον νὰ ἀποτολμῶνται. 2) Οἱ αὐτοὶ ὡς ἄνω ξιφισμοὶ ἐκτελοῦνται καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ὁ ἀντίπαλος ἐκτελεῖ εἰς οἱανδήποτε γραμμὴν ἀλλαγὴν ζεύξεως.

Ἀποκρούσεις τῶν εὐθέων ξιφισμῶν. 1) Ἐπὶ εὐθέος ξιφισμοῦ εἰς ἕκτην, ἀποκρούομεν ἁπλῆν ἕκτην καὶ ἀντιξιφίζομεν ἢ εἰς τὴν χεῖρα ἢ εἰς τὸν βραχίονα ἢ εἰς τὴν κεφαλὴν ἢ καὶ εἰς τὸ στῆθος, ἐὰν ὁ ἀντίπαλος εὑρίσκεται ἐγγύς. 2) Ἐπὶ εὐθέος ξιφισμοῦ εἰς ἕκτην, ἀποκρούομεν ἐλλειπτικῶς τετάρτην καὶ ἀντιξιφίζομεν ἢ εἰς τὴν κεφαλὴν ἢ εἰς τὸ στῆθος. 3) Ἢ διὰ διασταυρώσεως ξιφίζομεν κάτωθεν. 4) Ἐπὶ εὐθέος ξιφισμοῦ εἰς τετάρτην, ἀποκρούομεν δι' ἁπλῆς τετάρτης καὶ ἀντιξιφίζομεν εἰς τὴν κεφαλὴν ἢ τὸ στῆθος. 5) Ἐπὶ εὐθέος ξιφισμοῦ διευθυνομένου κάτωθεν τῆς χειρός, ἀποκρούομεν δευτέραν καὶ ἀντιξιφίζομεν εἰς τὴν χεῖρα ἢ τὸν βραχίονα ἢ τὴν κεφαλὴν ἢ καὶ τὸ στῆθος, 6) ἢ ἀποκρούομεν ἁπλῆν κάτω τετάρτην καὶ ἀντιξιφίζομεν εἰς τὴν κεφαλὴν ἢ τὸ στῆθος. 7) Ἐπὶ εὐθέος ξιφισμοῦ εἰς ἕκτην ἐναντίον τοῦ βραχίονος ἢ τῆς χειρός, συστέλλομεν τὸν βραχίονα καὶ ἀντιξιφίζομεν εἰς τὸ στῆθος, διαζευγνύοντες εἰς τετάρτην ἢ καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἀντίπαλος συστέλλει τὸν βραχίονα. 8) Ἐπὶ εὐθέος ξιφισμοῦ εἰς τὴν κνήμην, ἀποσύρομεν αὐτὴν ὀρθούμενοι ὀπίσω καὶ προκύπτοντες ἀκινδύνως ἀντιξιφίζομεν συγχρόνως εἰς τὴν κεφαλήν. 9) Ἐπὶ οἱουδήποτε εὐθέος αἰφνιδιαστικοῦ ξιφισμοῦ, ὀπισθοχωροῦμεν ταχέως διὰ βήματος ὀπίσω ἢ πηδήματος ὀπίσω. Κατὰ τὰς ἀποκρούσεις διὰ τοῦ ξίφους δέον νὰ φροντίζωμεν νὰ μὴ ἀπομακρύνωμεν τῆς εὐθείας οὔτε τὸν βραχίονα οὔτε τὴν αἰχμήν. Αἱ ἀποκρούσεις πρέπει νὰ ἐνεργοῦνται διὰ τοῦ δακτυλισμοῦ καὶ τῆς ἐνεργείας τῆς κλειδὸς τῆς πυγμῆς. Εἶναι πρωτίστης σπουδαιότητος ἡ ἕξις νὰ ἀποκρούωμεν χωρὶς νὰ μετατοπίζωμεν τὸν βραχίονα.

Ἀνασταλτικοὶ ξιφισμοί (coups d'arrêt). 1) Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἀντίπαλος ἐκτελεῖ μίαν ἢ πλειοτέρας προσποιήσεις μὲ τὴν χεῖρα πρὸς τὰ κάτω, ἀναστέλλομεν τὴν κίνησίν του ξιφίζοντες ἄνευ προβολῆς εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς χειρός του ἢ τοῦ βραχίονός του. 2) Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἀντίπαλος, ἡμιπροβάλλων, ἐκτελεῖ μίαν ἢ πλειοτέρας προσποιήσεις μὲ τὴν χεῖρα πρὸς τὰ ἄνω, ξιφίζομεν ἄνευ προβολῆς εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς χειρός του ἢ τοῦ βραχίονός του, ἀναστέλλοντες τὴν κίνησίν του. 3) Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἀντίπαλος ἐκτελεῖ εὐρεῖαν προσποίησιν εἰς ἕκτην, ξιφίζομεν ἄνευ προβολῆς εἰς τὴν χεῖρα ἢ τὸν βραχίονα δεξιόθεν. 4) Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἀντίπαλος ἐκτελεῖ μὲ ἡμιπροβολήν, εἰς ἕκτην εἰς τὴν χεῖρα ἢ τὸ ἀντιβράχιον, ἀναστέλλομεν τὴν ἐπίθεσίν του ξιφίζοντες ἄνευ προβολῆς συγχρόνως εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς χειρός του ἢ τοῦ βραχίονός του καὶ ὑψοῦντες τὸν βραχίονά μας πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐπιθέσεώς του. 5) Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἀντίπαλος ξιφίζει ἐναντίον τῆς κνήμης, ὀρθούμεθα ὀπίσω καὶ νύσσομεν τοῦτον εἰς τὴν κεφαλήν. 6) Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἀντίπαλος ξιφίζει μὲ πλήρη προβολὴν εἰς τὸ ὑπογάστριον, συγχρόνως ἀναστέλλοντες τὴν ἐπίθεσίν του ξιφίζομεν ἄνευ προβολῆς ἐναντίον τοῦ ὤμου του ἢ ἐναντίον τῆς κεφαλῆς του, μὲ πρόκυψιν τοῦ ἄνω σώματος, ἵνα ὅσον τὸ δυνατὸν κοιλανθῇ ἡ ζώνη καὶ ἀπομακρυνθῇ οὕτως ἐκ τῆς αἰχμῆς τοῦ ἀντιπάλου. 7) Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἐπιτιθέμενος ξιφίζει ἐναντίον τοῦ στήθους εἰς τετάρτην, συγχρόνως ὁ ἀμυνόμενος ἀναστέλλει τὴν ἐπίθεσίν του ξιφίζων ἄνευ προβολῆς ἐναντίον τοῦ στήθους τοῦ ἐπιτιθεμένου καὶ ἐκτρέπων πλαγίως τὸ σῶμά του, ἵνα ἀποφύγῃ τὸν ξιφισμὸν τοῦ ἀντιπάλου.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω δυνάμεθα νὰ προβῶμεν εἰς πλείστους συνδυασμοὺς ξιφισμῶν. Ἐν τούτοις, εἰς τὸν διὰ τριγωνικοῦ ξίφους ἀγῶνα δὲν ἐξαρτᾶται ἡ ἐπιτυχία ἐκ τοῦ πολυπλόκου συνδυασμοῦ τῶν ξιφισμῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἁπλῶν ἐπιθέσεων. Ταύτας ὅμως δέον διὰ τῆς ἀσκήσεως νὰ δυνάμεθα νὰ τὰς ἐκτελῶμεν μετ' ἀστραπιαίας ταχύτητος καὶ ἀκριβείας καὶ κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε νὰ ἀποφεύγωμεν τοὺς ἀνασταλτικοὺς ἀντιξιφισμοὺς τοῦ ἀντιπάλου ἢ τοὺς ἐν χρόνῳ ξιφισμοὺς αὐτοῦ. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἐπέρχεται μόνον διὰ μακρᾶς καὶ ἐπιπόνου ἀσκήσεως, ἀδιαλείπτως ἐνεργουμένης μετ' ἀληθοῦς ἀφοσιώσεως. Διότι μόνη ἡ ἁπλῆ ἐκμάθησις τῶν κανόνων τοῦ ὁπλομαχεῖν δὲν εἶναι ἱκανὴ ν' ἀποτρέψῃ τὴν αἰχμὴν τοῦ ἀντιπάλου, ὅπως θίξῃ τὸ σῶμά μας. Τ. Ι. ΚΑΡΑΚΑΛΟΣ

ξιφήρης (ὁ, ἡ), —*ες*· ὁ κρατῶν τὸ ξίφος γυμνὸν καὶ ἕτοιμος πρὸς ἐπίθεσιν: «*ὥρμησαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ξιφήρεις*».

Ξιφίας, *Νικηφόρος*. Βυζαντινὸς πρωτοσπαθάριος καὶ στρατηγὸς ἐπὶ Βασιλείου Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου. Τῷ 1001 ἀνέλαβε τὴν στρατηγίαν Φιλιππουπόλεως, ἔκτοτε δὲ συμμετέσχεν εἰς τὰς μακρὰς ἐκστρατείας τοῦ Βασιλείου Β' ἐναντίον τῶν Βουλγάρων. Διεκρίθη ἰδίως εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1014, καθ' ἣν ὁ βυζαντινὸς στρατός, προσκρούσας εἰς τὰ ὀχυρώματα, ἅτινα ὁ ἡγεμὼν τῶν Βουλγάρων Σαμουὴλ εἶχε κατασκευάσει ἐπὶ τῶν στενωπῶν Κίμβα Λόγγου καὶ Κλειδίου, ὑπέστη μεγάλας ἀπωλείας, χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ ἐκβιάσῃ αὐτάς. Ὁ Ξιφίας συνέστησε τότε εἰς τὸν αὐτοκράτορα νὰ ἐξακολουθήσῃ παρενοχλῶν τὸν ἐχθρὸν εἰς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα, μέχρις οὗ αὐτὸς δυνηθῇ νὰ ὑπερφαλαγγίσῃ τὰς ἐχθρικὰς θέσεις. Οὕτως τὴν 29 Ἰουλίου 1014 κατώρθωσε διὰ τραχυτάτης πορείας νὰ ὑπερβῇ μετὰ τοῦ σώματός του τὰς δεσποζούσας κορυφὰς καὶ νὰ ἐμφανισθῇ «*ἐξαίφνης μετ' ἀλαλαγμοῦ καὶ δούπου*» εἰς τὰ νῶτα τῶν πολεμίων, ἐνῷ συγχρόνως ὁ Βασίλειος Β' ἐξηκολούθει τὰς κατὰ μέτωπον ἐπιθέσεις του. Ἡ ἧττα τῶν Βουλγάρων ὑπῆρξε πλήρης. Πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν, δεκαπεντακισχίλιοι δ' ᾐχμαλωτίσθησαν, τοῦ Σαμουὴλ μόλις δυνηθέντος νὰ διαφύγῃ μετὰ τοῦ υἱοῦ του καὶ ὀλίγων τινῶν στρατιωτῶν εἰς Περλεπέν. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἀπεστάλη εἰς τὴν Μακεδονίαν μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Θεσσαλονίκης Κ. Δούκα καὶ συνέτριψαν τὴν ἐκεῖ ἀντίστασιν τῶν Βουλγάρων, ἐξηκολούθησε δὲ μαχόμενος μέχρι τῆς τελείας ὑποταγῆς τῆς Βουλγαρίας (1018). Παρὰ ταῦτα ὁ ἔνδοξος ἐκεῖνος στρατηγὸς ἔσχεν οἰκτρὸν καὶ ἄδοξον τέλος. Δυσαρεστηθεὶς διότι ὁ Βασίλειος Β' δὲν συμπαρέλαβεν αὐτὸν εἰς τὴν ἐναντίον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἀβασγίας ἐκστρατείαν του (1022), ἐστασίασεν ἐν Καππαδοκίᾳ μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ. Ὁ Βασίλειος τότε κινήσας δι' ἐπιστολῶν του τὴν δυσπιστίαν μεταξὺ τῶν δύο τούτων στρατηγῶν, ἐπέτυχε τὴν ὑπὸ τοῦ Ξιφίου δολοφονίαν τοῦ Φωκᾶ, ἧς συνέπεια ὑπῆρξεν ἡ διάλυσις τοῦ στρατοπέδου τῶν στασιαστῶν καὶ ἡ μετ' ὀλίγον σύλληψις τοῦ Ξιφίου, ὅστις ἐξωρίσθη τότε εἰς τὴν νησῖδα Ἀντιγόνην (τῶν Πριγκιποννήσων), ἔνθα βίᾳ ἐκάρη μοναχός. Τῷ 1028, ὅτε εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου ἀνῆλθεν ὁ Ρωμανὸς Γ' Ἀργυρός, ὁ Ξιφίας ἀνεκλήθη ὑπὸ τούτου εἰς Κωνσταντινούπολιν· δὲν ἠθέλησεν ὅμως νὰ ἀναλάβῃ ἔκτοτε ὑπηρεσίαν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Στουδίου, ἔνθα, ὡς φαίνεται, καὶ ἀπέθανεν ἐν πλήρει ἀφανείᾳ. Ν. ΚΛΣ

— **Ξιφίας, ὁ *Ξυλινίτης*.** Βυζαντινὸς μάγιστρος ἐπὶ Ἀναστασίου Α' (713—716) καὶ τῶν διαδεχθέντων τοῦτον Θεοδοσίου Γ' (716—717) καὶ Λέοντος Γ' (717—741). Δυσαρεστηθεὶς κατὰ τοῦ Λέοντος Γ' ἀπεφάσισε νὰ ἐκθρονίσῃ αὐτόν, δι' ὃ καὶ συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν Βουλγάρων ἔπεισεν αὐτοὺς νὰ εἰσβάλωσιν εἰς Θράκην, ὅπου συγχρόνως ἐκάλεσε καὶ τὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ διαμένοντα ἔκπτωτον αὐτοκράτορα Ἀναστάσιον Β'. Ὁ Ξιφίας καὶ ὁ Ἀναστάσιος, λαβόντες παρὰ τῶν Βουλγάρων 50 κεντηνάρια χρυσοῦ (δηλαδὴ 5 περίπου ἑκατομμύρια χρυσῶν δραχμῶν), ἐστρατολόγησαν ἀριθμόν τινα ἀνδρῶν καὶ μετὰ τῶν Βουλγάρων προσέβαλον τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡ γενναία ἀντίστασις τοῦ Λέοντος Γ' ἔπεισε ταχέως τὸν ἡγεμόνα τῶν Βουλγάρων ὅτι τὸ ἐγχείρημα ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχῃ, καὶ τότε οὗτος, ἵνα τιμωρήσῃ τοὺς παρασύραντας αὐτὸν εἰς τὴν ἐκστρατείαν, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἵνα μαλάξῃ τὴν ὀργὴν τοῦ Λέοντος Γ', παρέδωσεν αὐτῷ τόν τε Ξιφίαν καὶ τὸν Ἀναστάσιον, συγχρόνως δὲ ἔσφαξε πάντας τοὺς ὀπαδούς των καὶ ἀμέσως ἀπῆλθεν εἰς Βουλγαρίαν. Ὁ Ξιφίας καὶ ὁ Ἀναστάσιος ἀπεκεφαλίσθησαν ὑπὸ τοῦ Λέοντος. Ν. ΚΛΣ

ξιφίας (ὁ) (Xiphias) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἰχθύων ἀκανθοπτερυγίων τῆς οἰκογενείας τῶν *ξιφιιδῶν*, περιλαμβάνον ἰχθῦς μὲ σῶμα ἐπίμηκες καὶ ἀτρακτοειδές, δέρμα λεῖον εἰς τὰ ἐνήλικα ζῷα καὶ ὑπὸ μικρῶν φυματίων κατὰ σειρὰς διατεταγμένων εἰς τὰ νεαρά. Ἡ κεφαλὴ εἶναι ἐπιμήκης, τὸ ῥύγχος αἰχμηρὸν ἐν σχήματι ξίφους, ἐξ οὗ καὶ *ξιφίας* ἐκλήθη, οἱ ὀδόντες ἐλλείπουσιν ἢ εἶναι τελείως ἀνα-

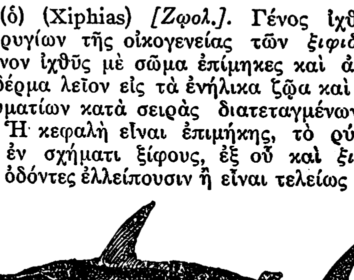

Ξιφίας ὁ κοινός.

νάπτυκτοι. Οἱ γιγάντειοι οὗτοι ἰχθύες εἶναι γνωστότατοι ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων διὰ τὸ παμμέγιστον σῶμα, τὸν ἰδιόρρυθμον ὀργανισμόν, τὰ ἤθη των καὶ τὴν ἀρίστην ποιότητα τῆς σαρκός των. Ἰδίως χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ ῥύγχος των, ὅπερ ἐπεκτείνεται εἰς πεπιεσμένην λεπίδα, κοπτερὰν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων της καὶ τελευτῶσαν εἰς ὀξὺ ἄκρον παρόμοιον πρὸς ξίφος. Ἡ τοιαύτη διαμόρφωσις τοῦ ῥύγχους ὀφείλεται εἰς τὴν καταπληκτικὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὀστῶν τῆς ἄνω σιαγόνος. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι ἀρκούντως μεγάλοι καὶ τὰ βράγχια καὶ ἐπιπτύγματα λίαν ἐσχισμένα. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ξιφίας ὁ κοινὸς* (Xiphias glaudius), ὅστις φθάνει εἰς μῆκος 5 περίπου μέτρων καὶ εἰς βάρος μέχρι 350 χιλιογράμμων. Τὸ σῶμά του εἶναι ὀγκῶδες, ἐπίμηκες, ἀτρακτοειδές, ἀπεστρογγυλωμένον κατὰ τὸ ὀπίσθιον αὐτοῦ τμῆμα καὶ κατά τι πεπιεσμένον κατὰ τὴν θωρακικὴν αὐτοῦ χώραν. Τὸ δέρμα του εἶναι λεῖον ἀλλὰ σκληρότατον. Ὁ χρωματισμός του εἶναι γλαυκὸς πρὸς τὸ ὑπομελανὸν κατὰ τὴν ῥάχιν καὶ λευκοαργυρώδης ὑπὸ τὴν κοιλίαν, μὲ πλαγίαν γραμμὴν φέρουσαν μελανὰ στίγματα. Πλὴν τοῦ οὐραίου πάντα τὰ ἄλλα πτερύγια ἔχουσι σχῆμα δρεπανοειδές, τὰ στηθιαῖα εἶναι μακρὰ καὶ πολὺ πρὸς τὰ κάτω τοποθετημένα, ὥστε ἐκλαμβάνονται ὡς κοιλιακὰ πτερύγια, ἅτινα τελείως ἐλλείπουσιν εἰς τὸ γένος τοῦτο τῶν ἰχθύων. Ὁ ξιφίας ἀπαντᾷ εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ ἰδίως εἰς τὰ πέριξ τῆς Σικελίας, σπανιώτερον δὲ καὶ εἰς τὸν Ἀτλαντικόν, τὴν Βαλτικὴν καὶ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος. Ἔχει δύναμιν παμμεγίστην, κολυμβᾷ ταχύτατα καὶ ἐπιτηδειότατα καὶ πολλάκις ἐπιτίθεται καὶ κατ' αὐτῶν ἔτι τῶν κητῶν, τῶν φαλαινῶν, τῶν καρχαριῶν καὶ ἑτέρων κατὰ πολὺ μεγαλυτέρων εἰς δυνάμεις καὶ διαστάσεις ἰχθύων. Πολλοὶ διατείνονται ὅτι καὶ αὐτοὺς ἔτι τοὺς κροκοδείλους, οἵτινες κατὰ τύχην παρεπλανήθησαν μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς θαλάσσης, διατρυπᾷ κατὰ τὸ ἀσθενέστερον τμῆμα τοῦ σώματός των. Παρὰ ταῦτα ὅμως καὶ οὗτος προσβάλλεται ὑπό τινων ἐνοχλητικωτάτων παρασιτικῶν μαλακίων, ἀναφερομένων ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπὸ τὸ ὄνομα *οἶστροι*, ἅτινα προσκολλῶνται κάτωθεν τῶν στηθιαίων πτερυγίων καὶ προκαλοῦσι διὰ τῶν νύξεών των ἐπωδύνους πόνους εἰς αὐτόν, οἵτινες τὸν καθιστῶσι κυριολεκτικῶς μανιακόν. Ὁ ξιφίας καταφεύγει ἐπὶ τῶν βράχων καὶ των ἀλγῶν καὶ προστρίβεται ἐπ' αὐτῶν ἀλλὰ ματαίως, διότι δὲν δύναται νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τῶν ὀχληροτάτων τούτων μαλακίων. Πολλάκις, καθιστάμενος θηριώδης, λόγῳ τῶν παρασίτων τούτων, ἐπιπίπτει μετὰ μανίας καὶ κατ' αὐτῶν τῶν πλοιαρίων καὶ μετὰ τοσαύτης δυνάμεως, ὥστε νὰ διανοίγῃ ὀπὰς εἰς αὐτά, ἐνίοτε δὲ νὰ συντρίβεται καὶ τμῆμα τοῦ ῥύγχους του. Ὡς ἐκ τούτου, κατὰ διαφόρους ἐποχὰς πλεῖστα πλοιάρια ἀπωλέσθησαν. Ὁ ξιφίας ἁλιεύεται διὰ τὸ λευκὸν καὶ τρυφερὸν κρέας του. Διὰ τὴν ἁλιείαν του χρησιμοποιοῦσιν ἁρπάγας, δίκτυα συρόμενα, τοννάρας, κ.τ.λ. Ἡ ἁλιεία του καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους διενηργεῖτο, ὅπως καὶ σήμερον, παρὰ τὸν πορθμὸν τῆς Μεσσήνης. Δ. Ν. Γ.

— *[Παλαιοζῳολ.]* Ἀπολιθωμένα λείψανα ξιφίου (πολὺ μεγάλοι, μακροὶ σπόνδυλοι τοῦ εἴδους ξιφίας *rupeliensis Leriche*) εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ὀλιγοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὸ Βέλγιον. Γ. Κ. Γ.

Ξιφίας *[Ἄστρον.]*· βλ. λ. *Δοράς*.

ξιφίδιον (τό)· μικρὸν ξίφος.

ξιφίδιον (τὸ) (Xiphidium) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὀρθοπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *λοκουστιδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς πλείστας χώρας τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

ξιφιίδαι (οἱ) (Xiphiidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἰχθύων ἀκανθοπτερυγίων, περιλαμβάνουσα παμμεγίστους ἰχθῦς, διακρινομένους κυρίως διὰ τὸ λίαν ἀνεπτυγμένον, ἰσχυρότατον καὶ ἰδιορρυθμότατον ῥύγχος των. Γνωστότερον γένος εἶναι ὁ ξιφίας (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Ξιφιλῖνος. —1) ***Γεώργιος***. Πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως (βλ. λ. *Γεώργιος Β'*, τ. Η', σ. 314γ'). —2) ***Ἰωάννης***. Πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως (βλ. λ. *Ἰωάννης*, τ. ΙΓ', σ. 363α'). —3) ***Βάρδας*** (βλ. λ. τ. ΣΤ', σελ. 691β').

ξιφίον (τὸ) (Gladiolus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἰριδοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς, βολβορριζους, ἰθαγενεῖς τῆς Εὐρώπης, Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς. Ἐκ τῶν 100 περίπου εἰδῶν ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον καὶ παρ' ἡμῖν ἀπαντῶν εἶναι τὸ *ξιφίον τὸ ἀρουραῖον* (Gladiolus arvensis), ὅπερ εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *σπαθόχορτο* ἢ *σπαθοχόρταρο* ἢ σπάθακας. Τοῦτο καλλιεργεῖται κατὰ τὸ φθινόπωρον ὑπὸ πλείστας ποικιλίας, πρὸς κόσμον διὰ τὰ ὡραιότατα ἰόχροα ἄνθη του. Δ. Ν.

ξιφιὸς (ὁ) *[Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἰχθύος *ξιφίας* (βλ. λ.).

Ξιφιὸς *κάβο* *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Τενέδου καὶ ΒΑ. αὐτῆς ἄκρα (πλάτ. 39°51' Β., μῆκ. 26°04' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1599: Eski Stamboul to Kum Kalé). Εἰς τοὺς ἀγγλικοὺς χάρτας ὀνομειοῦται Mela point. Σ. Ε.

Ξιφίρου *λιμὴν* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ξιφώνιος

ξιφίς, —*ίδος* (ἡ)· μικρὸν ἐγχειρίδιον, ὅπερ ἔφερον οἱ Ρωμαῖοι καὶ οἱ ἱππόται κατὰ τὸν μεσαίωνα. Συνέκειτο ἐκ λαβῆς καὶ ἐκ βραχέος καὶ αἰχμηροῦ ἐλάσματος συνήθως ἀμφιστόμου.

ξιφισμὸς (ὁ)· πλῆγμα, κτύπημα διὰ ξίφους· ἀρχ., εἶδος πολεμικοῦ χοροῦ.

Digitized by Google

— *['Οπλομ.]* Καλεῖται *ξιφισμὸς* ἡ ἐνέργεια τοῦ ξίφους ὅπως νύξωμεν τὸν ἀντίπαλον. Ὁ ξιφισμὸς ἐκτελεῖται ἀδιαφόρως εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ ἀντιπάλου σώματος καὶ καταλήγει εἰς τὴν νύξιν, ἥτις εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιθέσεως. Ὁ ξιφισμός, ἀναλόγως τοῦ τρόπου καθ' ὃν τὸν ἐπιφέρομεν, καλεῖται *εὐθύς, καταφορά, διάζευξις, ἀναδιάζευξις* κτλ., ἡ δὲ νύξις, ἀναλόγως τοῦ σκοποῦ αὐτῆς, *νύξις πρώτη, δευτέρα, τρίτη* κτλ. Πρὸς ἔκφρασιν τέλος καὶ τοῦ μέσου καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐπιθέσεως, καλοῦμεν τὸν ξιφισμὸν καὶ τὴν νύξιν, *εὐθὺν τετάρτάρτης* (ἤτοι ξιφισμὸν γινόμενον εὐθέως διὰ τὴν νύξιν τῆς τετάρτης) ἢ *διάζευξιν τετάρτης* (γινομένην διὰ τὴν νύξιν τῆς τετάρτης) ἢ *καταφορὰν τετάρτης* (γινομένην διὰ τὴν νύξιν τῆς τετάρτης) καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς διὰ πάντας τοὺς ξιφισμούς.

Ὁ ξιφισμὸς εἶναι ἢ *ἁπλοῦς* ἢ *σύνθετος*. Καὶ ἁπλοῦς μὲν καλεῖται οὗτος, ὅταν οὐδεμία προσποίησις προηγῆται αὐτοῦ, σύνθετος δέ, ὅταν ἐπιφέρεται κατόπιν προσποιήσεων. Ὁ ἁπλοῦς ξιφισμὸς εἶναι ὁ συντομώτερος καὶ ὁ ἀσφαλέστερος πάντων τῶν ξιφισμῶν, ὅταν ἐκτελῆται ταχέως καὶ ἐπακριβῶς, γίνεται δὲ εἰς οἱονδήποτε μέρος καὶ ἂν εὑρεθῶσι τὰ ξίφη ἐζευγμένα. Προτιμᾶται ὁ ξιφισμὸς οὗτος κατὰ τῶν μὴ καλῶς καλυπτομένων, κατ' ἐκείνων οἵτινες ἀφίνουσι τὸ ἀσθενὲς τοῦ ξίφους των ἐπὶ τοῦ εὐσθενοῦς τοῦ ἀντιπάλου ξίφους καὶ ἀκόμη καὶ κατ' ἐκείνων οἵτινες κρατοῦσι τὸ ξίφος των τελείως ὁριζόντιον, καθ' ὧν ξιφίζομεν ἐπιτυχῶς ὑψηλότερα, ἐν σχέσει πρὸς τὴν θέσιν τοῦ ἀντιπάλου ὁριζοντίου ξίφους, ἢ χαμηλότερα. Τ. Ι. Κ.

ξιφιστὴς (ὁ)· ὁ χειριζόμενος τὸ ξίφος, ὁ διδάσκαλος τῆς ξιφασκίας· || ἀρχ., λωρίον ἐκ τοῦ ὁποίου κρέμαται τὸ ξίφος.

ξιφοδιδάσκαλος (ὁ)· ὁ διδάσκαλος τῆς ξιφασκίας.

ξιφοδίδυμα (τὰ) *[Τερατογ.]*. Διπλᾶ ἀνθρώπινα συμφυῆ ὄντα (τεράτωμα), ὧν οἱ δύο κορμοὶ ἔμπροσθεν εἶναι συνηνωμένοι μέχρι τῆς βάσεως τοῦ θώρακος, ἐνῷ αἱ δύο σπονδυλικαὶ στῆλαι παραμένουσι κεχωρισμέναι καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν αὐτῶν. Ι. Π.

ξιφοδοντίδαι (οἱ) (Xiphodontidae) *[Παλαιοζ.]*. Οἰκογένεια ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνήκουσα εἰς τὰ *σεληνοδόντια ὁπληφόρα* ἢ *ὀνυχωτὰ* θηλαστικά. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον κεκλεισμένην ὀδοντοστοιχίαν, ὀδοντικοῦ τύπου $\frac{3.1.4.3}{3.1.4.3}$. Τὰ ἄκρα των ἦσαν μακρά, λιγνά, διδάκτυλα. Οἱ ξιφοδοντίδαι ἦσαν ζῷα λιγνά, μὲ ὑψηλὰς κνήμας, ὑπενθυμίζοντα τὰς ἐλάφους. Τὰ κυριώτερα γένη τῆς οἰκογενείας ἦσαν ὁ *ξιφόδους*, ἡ *ἀμφιμέρυξ*, ὁ *διχόδους*, ὁ *ταπείρουλος* κτλ. Οἱ ξιφοδοντίδαι ἐξηφανίσθησαν λίαν ἐνωρὶς ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς. Λείψανά των ἀπολιθωμένα συναντῶνται ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας ἠωκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ ἐν Εὐρώπῃ, εἰς τὴν γύψον τῶν Παρισίων, τοὺς φωσφορίτας τοῦ Quercy, τὰ πισσοσιδηρομεταλλεύματα καὶ τὰς μάργας γλυκέων ὑδάτων τοῦ Débruge παρὰ τὸ Apt. Γ. Κ. Γ.

ξιφόδους (ὁ) (Xiphodon) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ξιφοδοντιδῶν σεληνοδοντίων ὁπληφόρων* θηλαστικῶν. Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἠωκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

ξιφοδρέπανον (τό). Βραχεῖα καὶ ὀλίγον κυρτὴ ἀκονισμένη σπάθη, χρησιμεύουσα καὶ ὡς λόγχη ἐν τῷ τυφεκίῳ Σασεπῶ. Τὸ ξιφοδρέπανον περιλαμβάνει τὴν *κώπην*, τὸ *ἔλασμα* (λεπίδα) καὶ τὸν *κολεόν*. Ἐπὶ τῆς κώπης ὑπάρχουν τὰ ἑξῆς μέρη: ἡ μετὰ σειρίδων λαβή, τὸ *σφαίρωμα* καὶ τὸ *ῥάμφος* αὐτοῦ, ἡ *τορμοδόχη*, εἰς ἣν ἐμβάλλεται ὁ τῆς κάννης τόρμος, ἡ ἐγκάθησις τοῦ ἐλατηρίου καὶ τὸ κομβίον· τὸ κομβίον ἢ ἐντομὴ καὶ τὸ ἀσφάλιστρον αὐτοῦ ὅπερ ἐμβαλλόμενον ὑπὸ τόρμον κρατεῖ τὸ ξιφοδρέπανον πρὸς τὴν κάννην· ὁ σιδηροῦς *ἐκνευτήρ*, ἡ ὀπὴ αὐτοῦ ὁ *ὑποδεκτήρ*, ὁ *αὐλὸς* τοῦ ὑποδεκτῆρος. Ἐπὶ τοῦ χαλυβικοῦ ἐλάσματος, ὅπερ εἶναι διπλῆς καμπυλότητος, διακρίνονται ὁ *ὀβελίσκος*, ἡ *πτέρνα*, ἡ *ῥάχις*, τὸ *κοίλασμα*, τὸ *στόμα* ἢ *αἰθὴρ* (δι' οὗ κόπτει), τὸ *ἐπίθεκτον*, ἡ *ἀκὴ* (δι' ἧς νύσσει). Ἐπὶ τοῦ κολεοῦ ὑπάρχουν τὰ ἑξῆς μέρη: ἡ *ῥάχις*, τὸ *ἐμπρόσθιον*, τὸ *κομβίον*, ὁ *ζευκτήρ*, ἡ *προστομίς*, τὸ *ἐνστόμιον*.

ξιφοειδὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ ἔχων σχῆμα ξίφους.

— **ξιφοειδεῖς** *πτέρυγες ['Ανατομ.]*. Αἱ ἐλάσσονες πτέρυγες τοῦ σφηνοειδοῦς ὀστοῦ τοῦ κρανίου καλοῦνται καὶ *ξιφοειδεῖς*, ἕνεκα τῆς πρὸς ξίφος ὁμοιότητος αὐτῶν (βλ. *σφηνοειδὲς ὀστοῦν*). Ι. Π.

— **ξιφοειδὴς** *ἀπόφυσις ['Ανατομ.]* Τὸ κάτω μέρος τοῦ στέρνου, τὸ στενώτερον καὶ βραχύτερον τῶν δύο ἄλλων τμημάτων, ἤτοι τῆς λαβῆς καὶ τοῦ σώματος. Ἀποτελεῖ δ' ἡ ξιφοειδὴς ἀπόφυσις τὴν κορυφὴν τοῦ στέρνου καὶ παραμένει πολλάκις ἰσοβίως χονδρίνη, φέρεται δ' οὐχὶ πάντοτε καθέτως ἐν τῇ μέσῃ γραμμῇ, ἀλλὰ παρεκκλίνει ὁτὲ μὲν πρὸς τὰ πρόσω, ὁτὲ δὲ πρὸς τὰ ὀπίσω, ὁτὲ δὲ πρὸς τὰ πλάγια καὶ φέρει συνήθως τρῆμα. Ι. Π.

ξιφοθήκη (ἡ)· ἡ θήκη τοῦ ξίφους, ὁ κολεός.

ξιφόκερκος (ὁ) (Xiphocercus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἑρπετῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαύρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἰγουανιιδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη σαύρων ἀπαντῶντα εἰς τὴν Ἀμερικήν. Δ.Ν.Π.

ξιφολόγχη (ἡ)· εἶδος λόγχης παρεμφεροῦς πρὸς ξίφος, ἡ προσαρμοζομένη ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ τυφεκίου.

— *['Εγκυκλ.]* Ἡ *ξιφολόγχη* σύγκειται ἐκ τοῦ *ἐλάσματος* (λεπίδος), τῆς *κώπης* καὶ τοῦ *κολεοῦ* (βλ. λ. *λόγχη*).

ξιφομάχαιρα (ἡ)· μάχαιρα ἔχουσα τὸ σχῆμα ξίφους, χρησιμεύουσα καὶ ὡς ξίφος καὶ ὡς μάχαιρα.

ξιφομαχία (ἡ)· ἡ διὰ τοῦ ξίφους μάχη μεταξὺ μονομαχούντων ἢ εἰς τὸ πεδίον τῆς τιμῆς ἢ τῆς μάχης ἐν πολέμῳ.

ξιφομάχος (ὁ)· ὁ δυνάμενος νὰ μάχεται, νὰ μονομαχῇ διὰ ξίφους· || διδάσκαλος τῆς ξιφομαχίας.

ξιφομαχῶ (*—έω*)· μάχομαι, μονομαχῶ διὰ ξίφους· || ἀσκοῦμαι εἰς τὴν ξιφομαχίαν.

ξιφοπαγῆ (τὰ) *[Τερατογ.]*. Διπλᾶ ἀνθρώπινα ὄντα συσσωματωμένα (τεράτωμα) μετὰ κοινοῦ ὀμφαλοῦ, συνιστάμενα ἐκ δύο ἀτόμων καλῶς διαπεπλασμένων, ἀλλ' ἡνωμένων πρὸς ἄλληλα ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ μέχρι τῆς ξιφοειδοῦς ἀποφύσεως. Παράδειγμα οἱ ξιφοπαγεῖς ἀδελφοὶ Σιαμαῖοι κλπ. Ι. Π.

ξιφοποιὸς (ὁ)· ὁ κατασκευαστὴς ξιφῶν.

Ξιφόπουλος. Ὄνομα τριῶν ἀδελφῶν ἐκ Μυλοποτάμου (Κρήτης), οἵτινες κατὰ τὴν ἐναντίον τῆς ἐνετοκρατίας κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1333, εὑρεθέντες μόνοι ὑπερασπισταὶ τῶν ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν καταδιωκομένων γυναικοπαίδων ἄνωθεν τοῦ χωρίου Κρασούνας τοῦ Μυλοποτάμου (ἐπὶ τῶν ἀρκτικῶν κλιτύων τῆς Ἴδης), ἀντεπεξῆλθον κατὰ τῶν πολυαρίθμων διωκτῶν καί, καταλαβόντες ὀρεινήν τινα διάβασιν, ἀπέκρουσαν ἐπὶ μακρὸν αὐτοὺς καὶ οὕτως ἔδωσαν καιρὸν εἰς τὰ γυναικόπαιδα νὰ σωθῶσιν ἐπὶ τῶν ὀρέων, ἀλλ' ἐν τέλει, ἀποκαμόντες ἐκ τῆς μακρᾶς καὶ ἀνίσου πάλης καὶ αἱμάσσοντες ἐκ τῶν τραυμάτων των, κατέπεσαν ἀναίσθητοι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ συλληφθέντες ἤχθησαν εἰς Χάνδακα (Ἡράκλειον), ἔνθα ἀπεκεφαλίσθησαν πρὸ τοῦ δουκικοῦ μεγάρου τῆς πόλεως. Ν. ΚΛΣ

Ξιφόρεμμα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Μικρασιατικὸν ἀκρωτήριον (πλάτ. 37° 18′ 20″ Β., μῆκ. 27° 27′ 45″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1546: Paspargo to Samos) Β. καὶ ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι κέρας τοῦ κόλπου τοῦ Καζικλῆ. Σ. Ε. Λ.

ξίφος (τό). Ὅπλον ἀγχέμαχον ἀμφίστομον, εὐθύ, πλατὺ καὶ μακρόν, ὅπερ ἐκρέματο διὰ τελαμῶνος ἀπὸ τοὺς ὤμους. Ἀπετελεῖτο ἐξ εὐθέος ἐλάσματος ἀμφιστόμου καὶ ὀξέος, ποικίλου μήκους, ἀνωτέρου πάντοτε τῶν 0,60 μ., καὶ ἐκ τῆς λαβῆς, ἥτις συνήθως κατέληγεν ἄνωθεν εἰς διόγκωσιν, ἥτις ἐκαλεῖτο σφαίρωμα. Ὁ φυλακτήρ, ὁ προωρισμένος νὰ προστατεύῃ τὴν κρατοῦσαν τὸ ξίφος χεῖρα, κατὰ τὴν πάροδον τῶν αἰώνων ἔλαβε ποικίλας μορφάς. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐγένετο χρῆσις τοῦ ξίφους. Ἐκ γενομένων ἀνασκαφῶν εὑρέθησαν ξίφη ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ χαλκοῦ, κατεσκευασμένα ἐκ τοῦ μετάλλου τούτου, ἐξαιρέτου ἐπεξεργασίας. Εἰς τὰ πλεῖστα τούτων ἡ λεπὶς ἦτο συνέχεια τοῦ πεπλατυσμένου κορμοῦ τῆς λαβῆς, ἐφ' οὗ ὑπῆρχον τρεῖς ὀπαί, δι' ὧν προσηρμόζοντο ἐπὶ τούτου δι' ἥλων πλακίδια ἐκ σκληροῦ ξύλου ἢ ὀστοῦ (σχ. 1).

Τὰ ἀρχαιότατα ἑλληνικὰ ξίφη, τοῦ ΙΒ′ π. Χ. αἰῶνος, τὰ ἀνευρεθέντα κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῶν τάφων τῶν Μυκηνῶν, εἶναι χαλκᾶ, διαφόρων τύπων. Τὸ πρῶτον εἶδος τούτων, εἰς ὃ διστακτικῶς ὁ ἐκτελέσας τὰς ἀνασκαφὰς Schliemann δίδει τὸ ὄνομα *ξίφος*, εἶναι κοπτεραὶ μάχαιραι ἐκ χαλκοῦ, μήκους 0,60 μ.—0,675 μ. Ἡ λαβὴ καταλήγει εἰς κρίκον ἀναρτήσεως. Ἡ μακρὰ αὕτη μάχαιρα εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου καλουμένη *φάσγανον*, ἐχρησιμοποιεῖτο δὲ διὰ τὴν σφαγὴν τῶν ζῴων καὶ διὰ τὴν ἐν πολέμῳ ἐκ τοῦ συστάδην πάλην (σχ. 2).

Τὸ δεύτερον εἶδος περιλαμβάνει ξίφη, ὧν ἡ λεπὶς ἀπετελεῖτο ἐκ δύο ἢ τριῶν χαλκίνων ἐλασμάτων, ὁμοῦ συγκεκολλημένων, ἀμφιστόμων, μήκους 0,80 μ. περίπου. Εἰς τὸ μέσον καὶ κατὰ μῆκος τῆς λεπίδος ὑπάρχει ἀκμὴ ἀρκούντως ἐξέχουσα. Τοιαῦτα ξίφη εὑρέθησαν εἰς τὸν τέταρτον καὶ πέμπτον τάφον τῆς ἀγορᾶς τῶν Μυκηνῶν. Ἡ λαβή, ἥτις εἶναι συνέχεια τῆς λεπίδος, ἦτο κεκαλυμμένη διὰ ξύλου ἢ ἄλλης ὕλης. Εὑρέθησαν ἐπίσης ἧλοι πολλάκις μὲ κεχρυσωμένας κεφαλάς, δι' ὧν προσεκολλᾶτο τὸ προκάλυμμα τῆς λαβῆς. Πλεῖστα ἐκ τῶν ξιφῶν τούτων ἔχουν ἕνα μόνον ἧλον εἰς τὴν λαβὴν καὶ δύο εἰς τὴν γένεσιν τῆς λεπίδος. Ἄλλα ἔχουν τρεῖς εἰς τὴν λαβὴν καὶ τρεῖς εἰς τὴν γένεσιν τῆς λεπίδος, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν ὀπῶν (σχ. 3). Ἓν τρίτον εἶδος ξιφῶν ἀνευρέθη εἰς τὴν νῆσον Ἀμοργόν, εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ εἰς ἱκανὸν ἀριθμὸν εἰς Ἰταλίαν (σχ. 4).

Μεταξὺ τῶν εἰς Μυκήνας εὑρεθέντων ξιφῶν ὑπάρχει καὶ ἓν (σχ. 5), ἀνῆκον εἰς μεταγενεστέραν ἐποχήν. Εὑρέθη τοῦτο εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Schliemann καλούμενα ἀνάκτορα τῶν Ἀτρειδῶν. Εἶναι ὁλόκληρον ἐκ χαλκοῦ, μήκους 0,60 μ., μὲ ἀμφίστομον λεπίδα. Παρόμοιον εὑρέθη εἰς Ὀλυμπίαν, μήκους ὅμως περὶ τὸ ἓν μέτρον. Ἐν Μυκήναις τέλος εὑρέθη καὶ τέταρτον εἶδος ξίφους (σχ. 6), βορειοδυτικῶς τῆς πύλης τῶν Λεόντων. Τὸ σύνολον τοῦ μήκους τοῦ ξίφους τούτου εἶναι περὶ τὰ 0,75 μ. Τὸ ξίφος ἐτίθετο ἐντὸς θήκης ἐκ ξύλου ἢ μετάλλου, τοῦ κολεοῦ. Ἐνίοτε ὁ κολεὸς κατεσκευάζετο ἐκ πολυτίμου ὕλης, ἀργύρου ἢ ἐλεφαντόδοντος.

Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ξενοφῶντος οἱ ἱππεῖς μετεχειρίζοντο ξίφη ἐλαφρῶς κεκαμμένα καὶ πιθανώτατα μὲ μίαν μόνον κόψιν, ἐν εἴδει μακρᾶς μαχαίρας. Ἀντιστρόφως ο πεζοὶ ἐχρησιμοποίουν τὸ ἀμφίστομον ξίφος. Οἱ Θηβαῖοι ὥπλιζον διὰ μακρᾶς μαχαίρας καὶ τὸ πεζικόν των. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐχρησιμοποίουν βραχὺ ξίφος, καλούμενον «ξυήλη», ἐνῷ οἱ Ἀθηναῖοι πελτασταὶ μακρόν. Οἱ Μακεδόνες ἦσαν ὡπλισμένοι ὁμοίως διὰ μακρῶν ξιφῶν καὶ εἰς τοῦτο ἀποδίδει ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης κατὰ μέγα μέρος τὴν ἔναντι τῶν Περσῶν ἐπικράτησίν των.

Οἱ Ἕλληνες ἔφερον τὸ ξίφος ἀριστερὰ ἀνηρτημένον χιαστὶ ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ὤμου διὰ τοῦ «τελαμῶνος», ἐνίοτε δὲ εἰς τὴν μέσην διὰ τοῦ «ζωστῆρος».

Ξίφη ἐτρουσκικὰ καὶ ἰταλικά. Τὰ εὑρεθέντα ξίφη εἰς τοὺς ἀρχαιοτέρους τάφους τῆς Ἰταλίας εἶναι πάντα τοῦ πρωταρχικοῦ τύπου τῶν ἑλληνικῶν ἐκ χαλκοῦ καὶ ἀμφίστομα. Ἡ λαβὴ τούτων ἢ ἦτο ἐν συνεχείᾳ τῆς λεπίδος ἢ προσηρμόζετο εἰς ταύτην δι' ἥλων. Ἐνίοτε ἡ λαβὴ ἀπετελεῖτο ἐκ δύο ζευγῶν ἐν εἴδει κεράτων διευθυνομένων τοῦ μὲν ἑνὸς ζεύγους πρὸς τὰ ἄνω, τοῦ δὲ πρὸς τὰ κάτω καὶ συνενουμένων ἐν τῷ μέσῳ διὰ σφαιρικῆς στεφάνης (σχ. 7). Τὰ ξίφη ταῦτα, ὡς καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, βραδύτερον ἀντικατεστάθησαν δι' ἄλλων ὁμοίων ἐκ σιδήρου. Οἱ Ἐτροῦσκοι ἔφερον τὸ ξίφος, ὡς καὶ οἱ Ἕλληνες, κρεμάμενον διὰ τελαμῶνος ἐκ τοῦ δεξιοῦ ὤμου εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευράν.

Ξίφη ῥωμαϊκά. Οἱ ἀρχαῖοι ὁπλῖται τῆς ῥωμαϊκῆς λεγεῶνος ἦσαν ὡπλισμένοι διὰ ξίφους καλουμένου gladius. Τὸ εἶδος τοῦ ξίφους τούτου μᾶς εἶναι ἄγνωστον. Προφανῶς ἦτο ἐκ χαλκοῦ, προσομοιάζον πρὸς τὸ ἐτρουσκικόν. Μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Γαλατῶν οἱ Ῥωμαῖοι ἀπεδέχθησαν τὸν τύπον τοῦ ξίφους τῶν βαρβάρων εἰσβολέων, ὧν μετὰ δυσχερείας ἠδύναντο ν' ἀποκρούσωσι τὰ κτυπήματα. Ὁ Τίτος Λίβιος ἀναφέρει ὅτι τὸ ξίφος τοῦτο ἦτο μακρόν, ἄνευ αἰχμῆς, ἄρα ἐνήργει μόνον διὰ καταφορᾶς. Ἐν τούτοις ἀνευρέθησαν πλεῖστα ξίφη αἰχμηρὰ τῶν κελτικῶν λαῶν. Τὰ ἀρχαιότερα τούτων εἶναι ἐκ χαλκοῦ, μὴ ἀνταποκρινόμενα πρὸς τὴν περιγραφὴν τοῦ Τίτου Λιβίου, αἰχμηρά, μὲ στενὴν λεπίδα καὶ βραδύτερον μὲ λεπίδα πλατυτέραν καὶ ἀμφίστομον. Ἡ λεπὶς αὕτη πλατύνεται εἰς τὸ μέσον πρὶν καταλήξῃ στενουμένη εἰς τὴν αἰχμὴν (σχ. 8). Συμφώνως πρὸς τὸν ἀνωτέρω τύπον ἐγένοντο μεταγενεστέρως καὶ ξίφη σιδηρᾶ. Πλεῖστα τοιαῦτα ξίφη εὑρέθησαν εἰς τοὺς ἀνασκαφέντας τάφους τοῦ Hallstadt τῆς Αὐστρίας καὶ εἰς τούς, πλησίον τούτων, τοῦ Salzberg. Τὰ εὑρήματα τῶν ἀνασκαφῶν τῶν ἄνω τάφων ἀνήκουν εἰς τὸν Ε′ καὶ ΣΤ′ π. Χ. αἰῶνα. Μετὰ τὸν δεύτερον Καρχηδονιακὸν πόλεμον οἱ Ῥωμαῖοι ἀντικατέστησαν τὸ γαλατικὸν ξίφος μὲ τὸ ἰβηρικόν, ὅπερ ἦτο βραχύτερον, ἀμφίστομον καὶ αἰχμηρόν, κατάλληλον νὰ χρησιμοποιηθῇ καὶ ὡς ὅπλον καταφορᾶς καὶ ὡς ὅπλον νύξεως. Ὅταν οἱ Ῥωμαῖοι συνέστησαν τὰ σώματα τῶν ἀκροβολιστῶν (Velitis), τῷ 211 π. Χ., ὥπλισαν τούτους διὰ δοράτων καὶ ἑνὸς ξίφους. Ἀφοῦ ἐξηκόντιζον τὰ δόρατα αὐτῶν, ἐπέπιπτον ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ συσταδὸν μὲ τὰ ξίφη των. Τὸ ἱσπανικὸν ξίφος οἱ Ῥωμαῖοι τὸ διετήρησαν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐλευθέρας πολιτείας καὶ τῆς αὐτοκρατορίας. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίοδον ἀνήκουν τὰ ξίφη τὰ διατηρούμενα σήμερον εἰς τὰ διάφορα μουσεῖα. Τοῦ ξίφους τούτου ἡ λαβὴ (capulus) κατέληγε, πρὸς τὸ μέρος τῆς λεπίδος, εἰς σφαιρικὸν περικάλυμμα συνδεόμενον μετὰ τῆς λεπίδος, εἰς δὲ τὴν κορυφὴν αὐτῆς εἰς σφαῖραν ἐλαφρῶς κωνικὴν (σχ. 9). Ἐνίοτε ὁ κορμὸς τῆς λαβῆς, ἐφ' οὗ προσηρμόζετο ἡ παλάμη, ἦτο στρογγύλος, ἄλλοτε πάλιν ἑλικοειδής, εἰς τρόπον ὥστε οἱ δάκτυλοι νὰ προσκολλῶνται στερεῶς ἐπ' αὐτοῦ. Ἡ συνήθης λαβὴ ἦτο ἐκ ξύλου ἢ ὀστοῦ. Τὰ ξίφη ὅμως τῆς πολυτελείας εἶχον τὴν λαβὴν ἐξ ἐλεφαντοστοῦ ἢ ἐκ μετάλλου ἐπηργυρωμένου ἢ κεχρυσωμένου καὶ πεποικιλμένου διὰ γλυφῶν.

Ξίφη βαρβάρων λαῶν. Οἱ ἀπὸ τῆς Ε′ μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος καταλύσαντες τὸ δυτικὸν ῥωμαϊκὸν κράτος βάρβαροι μετεχειρίζοντο ξίφη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ σιδήρου. Ἡ κατεργασία αὐτῶν ἦτο

Digitized by Google

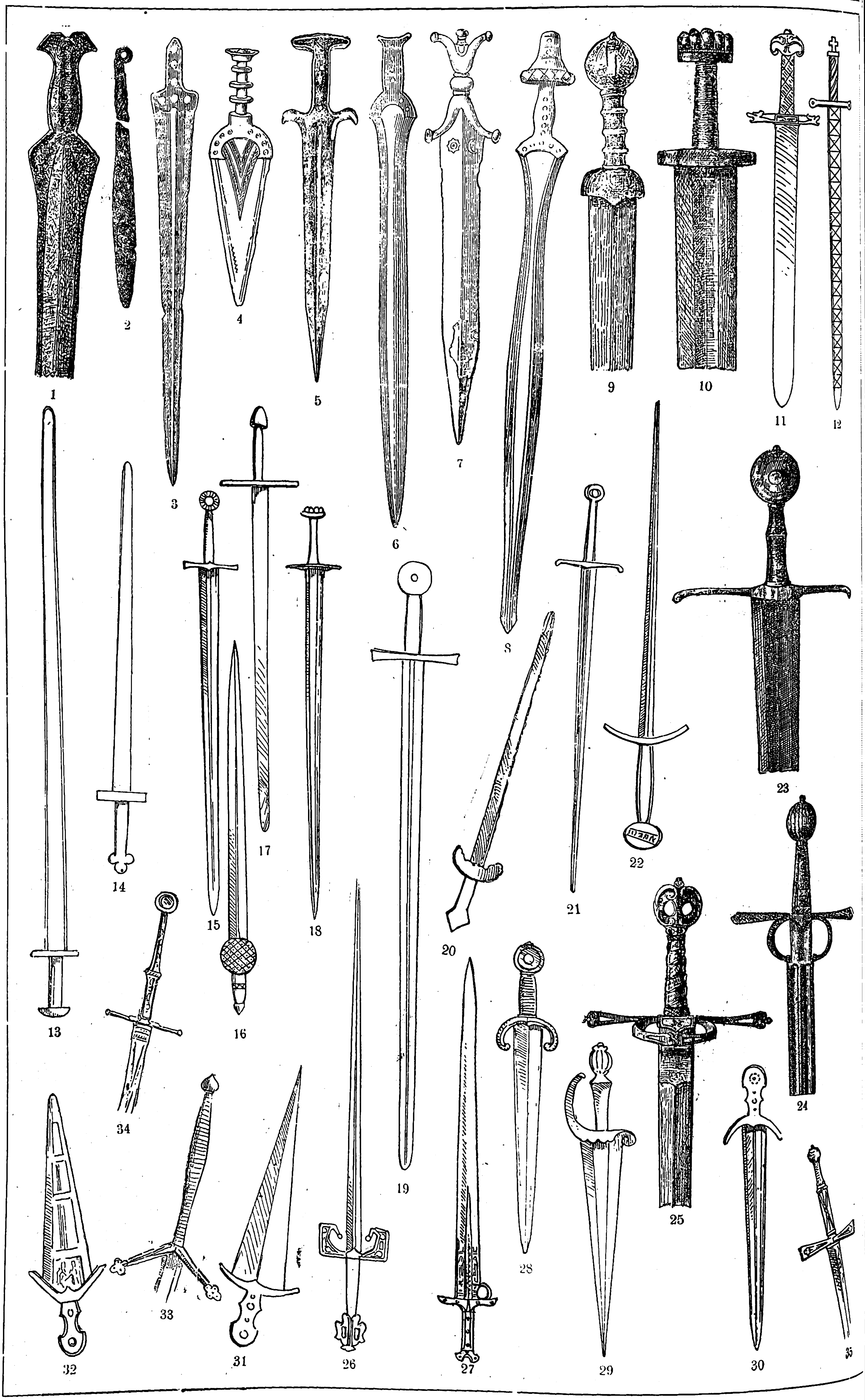

Digitized by Google

Digitized by Google

ἀρίστη, πολλὰ δὲ τούτων, εὑρεθέντα εἰς ἀνασκαφέντας τάφους, ἦσαν πολυτελῆ. Διὰ τὰς λαβὰς καὶ τοὺς κολεοὺς ἐχρησιμοποίουν ποικίλματα ἐξαιρέτου τέχνης, ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ. Τὸ μῆκος τῆς λεπίδος τῶν ξιφῶν τούτων ἦτο 0,75—0,90 μ. Ἡ λεπίς, μέσου πλάτους 0,05—0,06, ἦτο εὐθεῖα καὶ ἀμφίστομος, καταλήγουσα εἰς αἰχμήν. Ὁ κολεὸς ἦτο συνήθως ἐκ ξύλου ἐπενδεδυμένου μὲ σκύτος καὶ μὲ σιδηρᾶ ἢ χάλκινα ποικίλματα. Τοιαῦτα ἦσαν τὰ ξίφη τῶν Βησιγότθων (376—526 μ. Χ.), τῶν Βουργουνδίων, τῶν Φράγκων, τῆς μεροβιγγιανῆς (481--687 μ. Χ.) καὶ τῆς καρολιγγείου ἐποχῆς (σχ. 10). Τοιοῦτον ἦτο καὶ τὸ εὑρεθὲν πολυτελὲς ξίφος τοῦ βασιλέως τῶν Βησιγότθων Θεοδωρίχου, τοῦ πεσόντος εἰς τὴν μεγάλην ἐναντίον τοῦ Ἀττίλα μάχην τῷ 451 μ. Χ. Ἡ λεπὶς τοῦ ξίφους τούτου, πλάτους 0,075 μ., ἀμφίστομος, καταλήγουσα εἰς αἰχμήν, εἶναι μήκους 0,80 μ.

Ὁ μέσος τύπος τῶν ξιφῶν δὲν παραλλάσσει οὐσιωδῶς εἰς τὸ χρονικὸν διάστημα μεταξὺ Ε΄ καὶ Ι΄ αἰῶνος μ. Χ. Κατὰ μῆκος τῆς πλατυτάτης λεπίδος τούτων διακρίνεται ἐμφανὴς αὖλαξ. Τὸ ἄκρον αὐτῶν σπανίως εἶναι αἰχμηρόν· συνήθως εἶναι ἐστρογγυλωμένον ὡς ὅπλου καταφορᾶς. Τὸ σφαίρωμα τῆς λαβῆς εἶναι πλατύ, ὁ δὲ κορμὸς αὐτῆς μᾶλλον βραχὺς καὶ κυλινδρικός. Τοιοῦτον ἦτο καὶ τὸ εἰκονιζόμενον ξίφος τοῦ Καρολομάγνου εἰς τὸ μωσαϊκὸν τοῦ 795 μ. Χ. τῆς Ἁγίας Σουζάννης τῆς Ρώμης. Ὁ τύπος οὗτος τοῦ καρολικοῦ ξίφους (σχ. 10) ἐχρησιμοποιήθη τόσον εἰς τὴν Γαλλίαν ὅσον καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν μέχρι τοῦ Ι΄ μ. Χ. αἰῶνος.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, τοῦ Ι΄ αἰῶνος, ἤρξαντο νὰ περικλείουν ἐντὸς τοῦ σφαιρώματος τῆς λαβῆς τοῦ ξίφους ἅγια λείψανα, καθιστῶντα οὕτω τὸ ξίφος ἱερόν. Δι' ὃ καὶ ἐσυνήθιζον νὰ φέρωσιν οἱ μαχηταὶ τὴν λαβὴν τοῦ ξίφους, πρὸ τῆς μάχης, πλησίον τοῦ στόματος αὐτῶν καὶ νὰ ἀσπάζωνται τὸ περικλεῖον τὰ ἅγια λείψανα σφαίρωμα τῆς λαβῆς, ἐπικαλούμενοι τὴν βοήθειαν τοῦ προστάτου αὐτῶν ἁγίου. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τὸ ξίφος ἐθεωρήθη ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν εὐγενὲς ὅπλον. Τὸ φέρειν ξίφος ἦτο ἔνδειξις ἱπποτισμοῦ καὶ εὐγενείας, δι' ὃ καὶ μόνον οἱ ἐν τέλει ἔφερον τοῦτο.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος ὁ κορμὸς τῆς λαβῆς ἐπεκτείνεται κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ δύναταί τις νὰ χειρίζεται τοῦτο ἢ διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ἢ καὶ διὰ τῶν δύο. Ἡ λεπὶς εἶναι πλατεῖα μὲ δύο κλίσεις εἰς ἑκάστην ὄψιν, διασχιζομένας ὑπὸ εὐρείας κεντρικῆς ῥαβδώσεως ληγούσης εἰς τὸ τρίτον τοῦ μήκους τῆς λεπίδος ἢ ἐνίοτε καταληγούσης εἰς τὸ κάτω ἄκρον αὐτῆς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ αἰχμὴ εἶναι ὀξυτάτη, οὕτως ὥστε νὰ δύναται νὰ διατρυπᾷ τὸ ἁλυσιδωτὸν περικόρμιον τῶν ἱπποτῶν. Οὕτω, ἐφ' ὅσον τὰ ἀμυντικὰ περιβλήματα τοῦ σώματος ηὔξανον καὶ ἰσχυροποιοῦντο, ἐπὶ τοσοῦτον τὰ ἐλάσματα τῶν ξιφῶν κατεσκευάζοντο σκληρότερα καὶ αἰχμηρότερα. Τοιαῦτα ἦσαν τὰ ξίφη μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος, ἐξ ὧν πλεῖστα εὑρεθέντα φυλάσσονται εἰς διάφορα μουσεῖα τῶν ὅπλων ἢ εἰς ἰδιωτικὰς συλλογάς:

Σχ. 11. Ξίφος Καρόλου τοῦ Μεγάλου (771—814). Λεπὶς μήκους 0,90 μ., πλατεῖα, μετ' αἰχμῆς στρογγυλευμένης. Ἡ λαβὴ καὶ ὁ φυλακτὴρ ἐκ σκαλισμένου χρυσοῦ.

Σχ. 12. Ξίφος τοῦ Θ΄ αἰῶνος ἐντὸς τῆς θήκης του. Ὡς σφαίρωμα ἔχει σταυρόν.

Σχ. 13. Ξίφος τοῦ Η΄ ἢ Θ΄ αἰῶνος ἐντὸς τῆς θήκης του, μήκους 1,20 μ., μὲ τὴν αἰχμὴν στρογγυλευμένην.

Σχ. 14. Ξίφος τοῦ ΙΑ΄ αἰῶνος, ὡς ἀναφέρει χειρόγραφον τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου, ἔνθα φυλάσσεται. Μῆκος λεπίδος 0,85 μ., μὲ σφαίρωμα τριφυλλοειδές.

Σχ. 15. Ξίφος τοῦ ΙΑ΄ αἰῶνος, μήκους 0,95 μ., ἐκ σκληροῦ σιδήρου, μὲ ὀξεῖαν αἰχμὴν ὡς τὰ τῶν ἱπποτῶν. Μουσεῖον πυροβολικοῦ Παρισίων.

Σχ. 16. Ξίφος τοῦ ΙΑ΄ αἰῶνος, μήκους 0,85 μ., αἰχμηρόν, μὲ σφαιροειδῆ φυλακτῆρα.

Σχ. 17. Ξίφος γερμανικὸν ἢ γαλλικόν, εὑρεθὲν εἰς San Agato de Goti τῆς Νεαπόλεως τῆς Ἰταλίας τοῦ ΙΑ΄ ἢ ΙΒ΄ αἰῶνος, μήκους 0,90 μ. Μουσεῖον Erbach.

Σχ. 18. Ξίφος γερμανικὸν τοῦ ΙΑ΄ ἢ ΙΒ΄ αἰῶνος, μήκους 0,90 μ., μὲ σφαίρωμα ἐκ πέντε λοβῶν. Μουσεῖον Μονάχου.

Σχ. 19. Ξίφος γερμανικὸν τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος. Ἡ λεπὶς ἔχει μῆκος 1,40 μ. καὶ πλάτος 0,10. Τὸ σφαίρωμα, ὅπερ ἐχρησίμευεν ὡς ἀντίρροπον, ἔχει περίμετρον 0,10 μ., ὁ κορμὸς τῆς λαβῆς εἶναι μήκους 0,15 μ., ὁ δὲ φυλακτὴρ 0,25 μ. Ἔχει στρογγυλευμένην αἰχμὴν καὶ ἐνήργει διὰ καταφορᾶς δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν.

Σχ. 20. Ξίφος εὑρεθὲν ἐντὸς τάφου εἰς Λιβωνίαν, τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος. Βρεττανικὸν μουσεῖον.

Σχ. 21. Ξίφος τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος. Μήκους 0,95 μ. Μουσεῖον πυροβολικοῦ Παρισίων.

Σχ. 22. Ξίφος τοῦ τέλους τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος ἢ τῆς ἀρχῆς τοῦ ΙΔ΄, μήκους 1,10 μ.

Αἱ βαθμιαῖαι τελειοποιήσεις τοῦ ὁπλισμοῦ ἐπέφερον τὴν μεταβολὴν εἰς τὸν τύπον τῶν ξιφῶν. Οὕτω οἱ ἔφιπποι πολεμισταὶ τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος ἔφερον δύο διαφόρων μεγεθῶν ξίφη. Ἓν βραχὺ καὶ ἓν μακρόν. Τὸ σύνολον τοῦ μήκους τοῦ βραχέος ἦτο συνήθως 0,95 μ. Ἡ ἀμφίστομος λεπίς του, ἀρίστης ποιότητος, ἦτο ἐκ σκληροῦ δυσκάμπτου χάλυβος, καταλήγουσα εἰς αἰχμήν. Ὁ κορμὸς τῆς λαβῆς βραχύς, κατάλληλος νὰ δράττεται ὑπὸ τῆς μιᾶς μόνον χειρὸς (σχ. 23). Ἐπειδὴ κατὰ τὰς σοβαρὰς συγκρούσεις οἱ μαχόμενοι ἠναγκάζοντο πολλάκις νὰ ἐγκαταλείπωσι τὸ βραχὺ ξίφος, ἵνα ἀναλάβωσι τὸ μακρόν, εἶχον τὴν συνήθειαν νὰ προσδένωσι δι' ἁλύσεως ἢ ἰσχυροῦ λωρίου, ἐκ τοῦ λαιμοῦ τοῦ σφαιρώματος ἢ τοῦ ἄνω ἄκρου αὐτοῦ, τὸ ξίφος μὲ κρίκον τοῦ θώρακος, οὕτως ὥστε ἐγκαταλειπόμενον νὰ μὴ πίπτῃ εἰς τὴν γῆν. Τὸ ξίφος τοῦτο ἐκρέματο ἐκ τῆς ζώνης. Τὸ δεύτερον τοῦ ὁπλισμοῦ των ξίφος, τὸ μακρόν, ἐκρέματο ἐκ τῆς ἀστράβης, ἦτο δὲ πολὺ μακρότερον καὶ ἰσχυρότερον τοῦ πρώτου. Εἶχε τὸν κορμὸν τῆς λαβῆς μακρόν, οὕτως ὥστε νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ χειρίζωνται τοῦτο δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, τόσον διὰ νύξεως, ὅσον καὶ διὰ καταφορᾶς. Ἡ λεπίς, ἀμφίστομος καὶ πλατεῖα, εἶχε μῆκος 1,15 μ. Τὸ σύνολον τῆς λαβῆς ἦτο 0,33 μ. Τὰ παρεκτάματα τοῦ φυλακτῆρος εἶχον συνολικὸν μῆκος 0,27 μ. Πολλάκις ὅμως τὸ μέγα τοῦτο ξίφος ἐχρησιμοποίουν οἱ πεζοί, οἱ δὲ ἱππεῖς κατὰ προτίμησιν μετεχειρίζοντο τὴν λόγχην, τὸν πέλεκυν ἢ καὶ τὴν τυπίδα, ὄγκον ἐκ ξύλου περιβεβλημένον μὲ μέταλλον, φέρον σιδηρᾶς ἀκάνθας. Συνήθως ὅμως οἱ πεζοὶ ἔφερον βραχύτερα ξίφη, ἅτινα ἐχειρίζοντο προκαλυπτόμενοι ἀπὸ μικρὰν ἀσπίδα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στρογγύλην.

Τὰ ξίφη τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος εἶχον συνολικὸν μῆκος μεῖζον τοῦ 1 μ., μὲ ἰσχυρὰν λεπίδα κοπτεράν, κατάλληλον διὰ κτυπήματα καταφορᾶς. Τὸ βάρος των τὰ καθίστα ἀκατάλληλα διὰ νύξεις. Ἐν τούτοις μετεχειρίζοντο καὶ ξίφη αἰχμηρότερα καὶ ἐλαφρότερα, μὲ λεπίδα ἀμφίστομον, ἀρκούντως στενὴν καὶ βραχεῖαν, ἅτινα ἔφερον ἐν τῇ πόλει, ἀλλ' ἐχρησιμοποίουν ἱκανοποιητικῶς καὶ ἐν τῇ μάχῃ. Τὸ συνολικὸν μῆκος τῶν ξιφῶν τούτων συνήθως ἦτο 0,85 μ., πολλάκις δὲ ἡ λαβὴ των ἦτο ἐπίχρυσος μὲ λεπίδα πεποικιλμένην. Μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος τὰ ξίφη εἶχον ἁπλοῦν φυλακτῆρα ἐν εἴδει σταυροῦ. Ἐν τούτοις κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ αἰῶνος τούτου ἔλαβον τὴν συνήθειαν νὰ δράττωσι τὸ ξίφος θέτοντες τοὺς δύο πρώτους δακτύλους ὑπεράνω τοῦ ὁριζοντίου φυλακτῆρος, δι' ὃ καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ μεταβάλωσι τὴν μορφὴν τούτου, προσκλίναντες τὰ πτερύγια αὐτοῦ πρὸς τὴν λεπίδα καὶ διπλασιάσαντες ταῦτα πρὸς προστασίαν τῶν δακτύλων. Πολλάκις μάλιστα προσέθεσαν κάτωθεν τοῦ φυλακτῆρος σιδηροῦν δακτύλιον, δι' οὗ διήρχετο ὁ ἀντίχειρ. Κατὰ τοιοῦτον τρόπον τὸ ξίφος ἐκρατεῖτο ἰσχυρῶς. Βραδύτερον, περὶ τὸν ΙΣΤ΄ αἰῶνα, προσέθεσαν κάτωθεν τοῦ φυλακτῆρος δύο ἡμικυκλικοὺς δακτυλίους, δι' ὧν ἐπροστατεύοντο οἱ δι' αὐτῶν διερχόμενοι δάκτυλοι (σχ. 24). Ὁ τύπος τῆς λαβῆς μὲ τοὺς δύο τούτους ἡμικυκλικοὺς δακτυλίους διετηρήθη μέχρι τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος, οἱ δὲ Ἰταλοὶ διετήρησαν τοῦτον τροποποιημένον μέχρι σήμερον. Προοδευτικῶς οἱ δακτυλοφυλακτῆρες τῶν ξιφῶν καθίσταντο ποικιλώτεροι. Οὕτω κατεσκευάσθησαν, κατὰ τὸν αὐτὸν αἰῶνα, ξίφη μὲ παράπλευρον ᾠοειδῆ κρίκον, ὁριζοντίως τοποθετημένον καὶ συγκεκολλημένον ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ φυλακτῆρος (σχ. 25).

Γενικῶς, ἐφ' ὅσον αἱ μέθοδοι τῆς χρήσεως τοῦ ξίφους ἐτελειοποιοῦντο, ἐπὶ τοσοῦτον ἡ ἀνάγκη ἐπέβαλλε τὴν προστασίαν τῆς κρατούσης τὸ ξίφος ἄκρας χειρὸς καὶ συνεπῶς εἰς τὴν λαβὴν προσηρμόζοντο φυλακτῆρες καὶ ὑποφυλακτῆρες. Ἡ λαβὴ βαθμηδὸν ἐξειλίχθη εἰς δυναμένην ἱκανοποιητικῶς νὰ προφυλάσσῃ, ἐκ τῶν κτυπημάτων τοῦ ἀντιπάλου, τήν τε πυγμὴν καὶ τοὺς δακτύλους. Τοῦτο ἐγένετο ἰδίως προκειμένου περὶ τοῦ ὁπλισμοῦ τῶν πολεμιστῶν, ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ΄ ἰδίως αἰῶνος, οἵτινες ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ ἀγωνίζωνται εἰς μεμονωμένους ἀγῶνας μετ' ἀντιπάλων ἰσαξίων. Ἄλλως ὅμως ὡπλίζοντο διὰ τοῦ ξίφους οἱ πεζοὶ ἢ ἔφιπποι, οἱ ἐνεργοῦντες ἀθρόως.

Ἀπὸ τοῦ ΙΔ΄ μέχρι τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος ἐχρησιμοποίησαν διάφοροι ἐνδιαφέροντες τύποι ξιφῶν, οἵτινες φέρουν ὀνόματα διεθνῶς γνωστά. Τοιοῦτοι ἦσαν:

Ἐστὸκ (Estoc, *κοιν. στόκος*). Ξίφος ἐπίμηκες καὶ στενόν, ἐνεργοῦν μόνον διὰ τῆς αἰχμῆς, μὲ μακρὰν καὶ ἰσχυροτάτην λεπίδα καὶ μὲ λαβὴν συνήθως ἀρκούντως μακράν, οὕτως ὥστε νὰ δύναταί τις νὰ τὸ χειρίζεται ἐν ἀνάγκῃ μὲ τὰς δύο χεῖρας. Διὰ τοῦ ξίφους τούτου ὡπλίζετο κυρίως τὸ γαλλικὸν ἱππικὸν κατὰ τὸν ΙΔ΄ καὶ ΙΕ΄ αἰῶνα, ὡς καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ΙΣΤ΄. Τὸ ἐστὸκ ἐκαλεῖτο καὶ épée d'arçon, διότι τὸ εἶχον ἀνηρτημένον εἰς τὸ ἀριστερὸν ἐμπρόσθιον τῆς σέλλης, ἐνῷ συγχρόνως εἶχον καὶ τὸ βραχύτερον σύνηθες ξίφος αὐτῶν κρεμάμενον ἐκ τῆς ζώνης των. Τὸ πλάτος τῆς λεπίδος σπανίως ὑπερέβαινε τοὺς δύο δακτύλους, διὰ δὲ ἰσχυρὰ καὶ ὀξυτάτη αἰχμὴ των ἐσχηματίζετο ἐκ τῆς βαθμιαίας στενώσεως τῆς λεπίδος καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτῆς. Ἡ λαβὴ των ἀπετελεῖτο ἐξ ἁπλοῦ χαλυβδίνου σταυροῦ, οὕτινος τὰ ὁριζόντια πτερύγια τοῦ φυλακτῆρος κατέληγον εἰς χαλύβδινα κομβία. Ὁ κορμὸς τῆς λαβῆς ἦτο συνήθως ἐπενδεδυμένος διὰ δέρματος, τὸ δὲ σφαίρωμα ταύτης, χαλύβδινον ἐπίσης, εἶχε σχῆμα δισκοειδές. Τὸ σύνολον τοῦ μήκους του ἦτο συνήθως 1,30 μ.

Τὰ ξίφη ταῦτα τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος εἶχον τὰς λεπίδας αὐτῶν στενοτέρας καὶ πολλάκις τριγωνικάς. Αἱ λαβαί των εἶχον ἐνίοτε ἓν ἢ δύο πλάγια παρεκτάματα, ἀλλ' οὐδέποτε πραγματικοὺς φυλακτῆρας προστατεύοντας ὁλόκληρον τὴν πυγμήν. Τὰ γερμανικὰ τοιαῦτα εἶχον πολλάκις ὁλικὸν μῆκος 1,50 μ. Τὸ εἶδος τῆς λεπίδος τοῦ ξίφους τούτου, ἀλλὰ πολὺ βραχυτέρας μὲ μέγιστον μῆκος 0,70 μ., μεταχειρίζονται καὶ νῦν εἰσέτι, ἐνθέτοντες ταύτην ἐντὸς πολυτελῶν ῥάβδων, ἵνα οἱ πολῖται ἔχουν πρόχειρον ὅπλον ἀμύνης ἐναντίον τῶν κακοποιῶν (σχ. 73).

Σιαβὸν (Schiavone). Εἶδος ξίφους σλαυικόν, χρησιμοποιούμενον κατὰ τὸν ΙΕ΄ αἰῶνα καὶ οὗτινος ἡ ἀρχὴ ἀποδίδεται εἰς τοὺς Βενετούς. Ἀναφέρεται ὅτι διὰ τοῦ ξίφους τούτου ὡπλίζετο ἡ ἐκ Σλαύων φρουρὰ τῶν δόγηδων τῆς ἑνετικῆς δημοκρατίας. Χαρακτηριστικὸν τῶν ξιφῶν τούτων δὲν εἶναι τὸ εἶδος τῆς λεπίδος αὐτῶν, ἥτις ἦτο ὡς ἡ τῶν ἄλλων ξιφῶν, ἀλλὰ τὸ τῆς λαβῆς αὐτῶν, ἥτις εἶχε φυλακτῆρα ἐν εἴδει ἐπιμήκους καλαθίσκου, οὗτινος τὸ πλέγμα ἔφθανεν εἰς τὸ ὕψος σχεδὸν τοῦ σφαιρώματος τῆς λαβῆς καὶ ὅπερ ἐπροστάτευεν ὁλόκληρον τὴν πυγμήν. Τινὰ ἐκ τῶν ξιφῶν τούτων ἔφερον δακτύλιον ἐντὸς τοῦ φυλακτῆρος, δι' οὗ διήρχετο ὁ δείκτης πρὸς πληρεστέραν λαβὴν τοῦ ξίφους. Τὸ εἶδος τοῦτο μνημονεύεται εἰς τὰ ἰταλικὰ ἐγχειρίδια ὁπλομαχητικῆς ἀπὸ τοῦ 1543 μ. Χ. (σχ. 74).

Ραπιὲρ (Rapière). Μακρὸν ξίφος μὲ λεπτὴν λεπίδα, χρησιμοποιούμενον ἰδίως εἰς τὰς μονομαχίας ἀπὸ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος μέχρι τοῦ ΙΗ΄. Τὰ ξίφη ταῦτα, ἄλλα μὲν εἶχον λαβὴν ἁπλουστάτην μετὰ ἢ ἄνευ φυλακτῆρος προκαλύπτοντος τὴν πυγμήν, ἄλλα δὲ εἶχον λαβὴν μὲ κόγχην ἢ μὲ πλέγμα ἐν εἴδει κανίστρου, ὡς ἐσυνήθιζον μεταγενεστέρως εἰς Ἱσπανίαν.

Τὰ κλασσικοῦ τύπου ἱσπανικὰ τοιαῦτα μὲ ἡμισφαιρικὴν κόγχην, εἰς τὰ χείλη τῆς ὁποίας προσετίθετο χαλύβδινον πλέγμα ἐν εἴδει δαντέλλας, ἐφέροντο ἀπὸ τοῦ 1640 μέχρι περίπου τοῦ 17.. Τὰ ἀρχαιότερα τούτων δὲν ἦσαν παλαιότερα τοῦ 1610. Τὰ κατὰ πρῶτον ἐπισήμως, οὕτως εἰπεῖν, ἐμφανισθέντα τοῦ τύπου τούτου εἶναι τὰ εἰκονιζόμενα εἰς τοὺς ζωγραφικοὺς πίνακας τοῦ Velasquez. Ἡ ἀρχὴ τῆς παραδοχῆς τῆς κόγχης ὡς προφυλακτῆρος τῆς πυγμῆς, ἀποδίδεται εἰς τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς Ἰταλούς. Ἡ λεπὶς τῶν ξιφῶν τούτων, πάντοτε λίαν μακρά, πολλῶν μέχρι στα μήκους 1.30, ἦτο ἐλαφρά, πεπλατυσμένη, ἀμφίστομος ἢ τετράπλευρος ἐν εἴδει σουβλίου. Ἀλλὰ μόλις κατὰ τὸν ΙΗ΄ αἰῶνα αἱ μακραὶ αὗται τετραγωνικαὶ ἢ τριγωνικαὶ λεπίδες κατέστησαν συνήθεις (σχ. 75).

Ἐσπαντὸν (Espadon). Μέγα ξίφος προωρισμένον νὰ ἐνεργῇ διὰ καταφορᾶς καὶ χειριζόμενον μὲ τὰς δύο χεῖρας. Μετεχειρίζοντο τοῦτο ἰδίως οἱ Γερμανοὶ καὶ Ἑλβετοὶ κατὰ τὸν ΙΕ΄ μέχρι τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος. Τὸ ὁλικὸν μῆκός των ἠδύνατο νὰ φθάσῃ μέχρις 6 ποδῶν. Ἡ λεπίς των ἦτο ἀμφίστομος καὶ κατέληγεν εἰς αἰχμὴν στρογγυλευμένην. Ὁ κορμὸς τῆν λαβῆς ἦτο μακρός, ἵνα δράττεται τὸ ξίφος δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν (σχ. 19 καὶ ..). Τὸ μέγα τοῦτο ξίφος (καλούμενον spadone παρὰ τῶν Ἰταλῶν καὶ Zweihander παρὰ τῶν Γερμανῶν) ἐχειρίζετο μικρὸς μόνον ἀριθμὸς ἀνδρῶν, εἰδικῶς ἐξησκημένων, ὧν μόνος προορισμὸς ἦτο ἡ χρῆσις τοῦ ξίφους τούτου. Οἱ ἄνδρες οὗτοι ἐτοποθετοῦντο ἐπὶ κεφαλῆς τῶν λόχων, ἵνα πρῶτοι ἐπιτίπτωσιν ἐναντίον τῶν ἀντιπάλων καὶ καταρρίπτοντες τὰ δόρατά των εἰσδύουν ἐντὸς τῶν ἐχθρικῶν γραμμῶν. Ὅθεν οἱ φέροντες τὰ τοιαῦτα ξίφη ἐχρησιμοποιοῦντο κυρίως διὰ τὰς ἐκ τοῦ συστάδην μάχας. Ἐν πορείᾳ τὸ ἄνευ κολεοῦ ξίφος τοῦτο ἐφέρετο διαγωνίως ἐπὶ τῶν νώτων γυμνόν. Ἡ διὰ τοῦ δυσχρήστου τούτου ξίφους ἄσκησις ἦτο λίαν δυσχερής, ἡ δὲ χρῆσίς του ἀπῄτει ἄνδρας μεγαλοσώμους καὶ ἀσυνήθους δυνάμεως. Τὰ διδόμενα κτυπήματα ἦσαν κυρίως περιφερικά. Εἰδικὰ ἐγχειρίδια ἐκδοθέντα ἐν Γερμανίᾳ τῷ 1529 καὶ 15.. περιλαμβάνουν τὴν διδασκαλίαν τῆς διὰ τοιούτου ξίφους ὁπλομαχίας.

Λανσκενὲτ (Lansquenette). Ἰδιαιτέρου τύπου ξίφος, κληθὲν οὕτω κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΕ΄ καὶ καθ' ὅλον τὸν ΙΣΤ΄ αἰῶνα (σχ. 52 καὶ 55). Τὸ χαρακτηριστικὸν ξίφος τοῦτο εἶχε πλατεῖαν λεπίδα ἀμφίστομον, μὲ τὴν αἰχμὴν τετμημένην πλαγίως καὶ βαθμιαίως ἐπικλινῆ. Ἡ λαβή του ἦτο βραχεῖα μὲ τὸν κορμόν της κωνοειδῆ, ἵνα συνδέεται ἰσχυρῶς μετὰ τοῦ σφαιρώματος. Εἶχε δύο φυλακτῆρας ἐν σχήματι ὁριζοντίου ∞, ὡς νῦν εἰς τὸ ξίφος ἀσκήσεως (fleuret), ἀλλὰ μὲ μείζονα ἀνοίγματα. Τὸ σύνολον τοῦ μήκους του δὲν ὑπερέβαινε τὰ 0,70 μ. Ἦτο κατάλληλον μᾶλλον ὡς ὅπλον καταφορᾶς. Ὁ κολεός του ἦτο ξύλινος, ἐπενδεδυμένος μὲ δέρμα ἢ ὕφασμα. Τὸ ἄνω καὶ κάτω ἄκρον περιβεβλημένον

Digitized by Google

μὲ σκύτος. Ἐφέρετο διαγωνίως ἐπὶ τῆς κοιλίας μὲ τὴν λαβὴν δεξιόθεν.

Ἐκ τοῦ βραχέος τούτου ξίφους προῆλθε τὸ κάπως μακρότερον, ὅπερ ἔφερε βραδύτερον τὸ ἑλβετικὸν καὶ γερμανικὸν πεζικόν, μέχρι τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ἐν Γαλλίᾳ τὸ ξίφος τοῦτο, μακρότερον, ἐχρησιμοποιήθη καὶ ὡς ὅπλον κόψεως καὶ ὡς ὅπλον νύξεως καὶ ἀπεκλήθη *ἐστοκὰντ* (estocade). Βαθμηδὸν τὸ μῆκός του ηὔξανε καὶ τροποποιηθὲν κατέληξεν εἰς τὴν ἰταλικὴν καὶ ἰσπανικὴν *ραπιέρ*, ἧς τὴν ἐλαφρότητα καὶ τὴν τελειοποίησιν βραδέως κατέκτησε.

Ἀλφὰνζ (alfange). Ξίφος ἰσπανο-μαυριτανικόν, οὗτινος τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ ἐπίμηκες ἀχλαδοειδὲς σφαίρωμά του καὶ ὁ βραχὺς ἐλαιόμορφος κορμὸς τῆς λαβῆς του. Ὁ φυλακτὴρ του, συμπαγὴς καὶ τετορνευμένος, μὲ τοὺς ὑποδεκτῆράς του ἀνοικτοὺς καὶ προσκλίνοντας πρὸς τὴν λεπίδα. Ἡ λεπίς του, ἀρκούντως πλατεῖα καὶ ἀμφίστομος, καταλήγει εἰς ἀμβλεῖαν αἰχμήν. Τὸ σύνολον τοῦ μήκους του εἶναι 0.95 μ. (σχ. 53).

Κυνηγετικὰ ξίφη. Ταῦτα γενικῶς ἔχουν ἁπλοῦν φυλακτῆρα ἐν εἴδει σταυροῦ. Αἱ ρομβοειδεῖς λεπίδες των εἶναι μακρόταται καὶ ἰσχυρόταται. Τὸ ἄκρον αὐτῶν, πεπλατυσμένον ὡς κοπτερὰ σπαθίς, φέρει πολλάκις τετράγωνον ὀπήν, δι' ἧς διαπερᾶται σφηνίσκος στερεῶς προσηρμοσμένος, οὕτως ὥστε, ὅταν τὸ κοπτερὸν ἄκρον τῆς λεπίδος εἰσδύσῃ εἰς τὰς σάρκας τοῦ κάπρου, νὰ προσκολλᾶται τὸ ξίφος ἐπ' αὐτοῦ καὶ νὰ τὸν ἐμποδίζῃ νὰ ριφθῇ ἐναντίον τοῦ προσβάλλοντος αὐτὸν κυνηγοῦ.

Σχ. 26. Σιδηροῦν γοτθικὸν ξίφος, μήκους 0,90 μ., μὲ σφαίρωμα καὶ φυλακτῆρα ἐκ πεποικιλμένου χαλκοῦ, τοῦ τέλους τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Μουσεῖον ὁπλοστασίου Λουκέρνης.

Σχ. 27. Γερμανικὸν ξίφος τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, μήκους 0,83 μ. μετὰ κρίκου. Μουσεῖον Μονάχου.

Σχ. 28. Ξίφος ἀμφίστομον τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, πλατὺ καὶ βραχύ, μήκους 0,65 μ. Ἔχει τὰ πτερύγια τοῦ φυλακτῆρος κεκαμμένα, ἐν εἴδει ἡμικυκλίου, πρὸς τὴν λεπίδα. Τὸ εἶδος τοῦτο τῶν ξιφῶν εἰς τὴν Ἀγγλίαν καλεῖται pistos καὶ anelaces, εἶναι δὲ γνωστὸν εἰς τὴν Γαλλίαν μὲ τὰ ὀνόματα braquemart malchus, coustil à croc καὶ épées à passot.

Σχ. 29. Ξίφος ἰταλικὸν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, μὲ πλατεῖαν καὶ κοντὴν λεπίδα μήκους 0,65 μ., ἀμφίστομον καὶ αἰχμηρόν.

Σχ. 30. Ξίφος ἰταλικὸν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, μὲ λεπίδα πλάτους 0,11 μ. καὶ μήκους 0,65 μ., ἀμφίστομον, μὲ αὔλακα. Μουσεῖον Μονάχου.

Σχ. 31. Ξίφος παρόμοιον τοῦ προηγουμένου. Μῆκος λεπίδος 0,60 μ. Τὸ ξίφος τοῦτο εἶναι παρόμοιον μὲ τὸ παραζώνιον τῶν ἀρχαίων.

Σχ. 32. Ὅμοιον περίπου μὲ τὸ προηγούμενον. Μουσεῖον πυροβολικοῦ Παρισίων.

Σχ. 33. Τὸ πραγματικὸν σκωτικὸν ξίφος Claymore τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, μήκους 0,90 μ. Μουσεῖον φρουρίου Warnik. Τὰ ψευδο-claymore, ξίφη τῆς ἀρχῆς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ὧν ὁ φυλακτὴρ περιβάλλει ὁλόκληρον τὴν πυγμήν, εἶναι βενετικῆς προελεύσεως καὶ ὀνομάζονται Schiavona (σχ. 66).

Σχ. 34. Γερμανικὸν ξίφος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, 0,98 μ. μήκους. Μουσεῖον Μονάχου.

Σχ. 35. Γερμανικὸν ξίφος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, μήκους 0.95 μ. μὲ κρυστάλλινον σφαίρωμα. Μουσεῖον Μονάχου.

Σχ. 36. Γερμανικὸν ξίφος, τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, μήκους 1,20 μ. Τὸ σφαίρωμα καὶ ὁ κορμὸς τῆς λαβῆς ἐκ χαλκοῦ. Μουσεῖον Μονάχου.

Σχ. 37. Γερμανικὸν ξίφος μήκους 1,15 μ. τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, μὲ μακρὸν κορμὸν τῆς λαβῆς. Αὐτοκρατορικὸν ὁπλοστάσιον τῆς Βιέννης.

Σχ. 38. Ἑλβετικὸν ἀμφίστομον αἰχμηρὸν ξίφος τοῦ τέλους τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, μὲ πλατεῖαν λεπίδα καὶ λαβὴν μὲ φυλακτῆρα καὶ πεταλοειδῆ ὑποφυλακτῆρα. Μήκους 0,90 μ. Τὸ ξίφος τοῦτο εἶναι ἓν ἐκ τῶν πρώτων ὑποδειγμάτων τοιούτου τύπου φυλακτῆρος. Εἰς τοιχογραφίας τοῦ ΙΔ' ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος εἰκονίζονται ἱππόται ὡπλισμένοι μὲ τοιούτου εἴδους ξίφη.

Σχ. 39. Ξίφος τῆς ἀρχῆς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἢ τοῦ τέλους τοῦ ΙΕ' αἰῶνος.

Σχ. 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46. Ξίφη ὅμοια περίπου μὲ τὸ προηγούμενον καὶ τῆς αὐτῆς ἐποχῆς.

Σχ. 47. Ξίφος, οὗτινος ἡ λαβὴ καὶ ὁ φυλακτὴρ εἶναι ἐξ ἐπιχρυσωμένου χαλκοῦ. Εἰς τὴν βάσιν τῆς λεπίδος κεχαραγμένον τὸ ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1506 μ. Χ. Ὁπλοστάσιον Βερολίνου.

Σχ. 48. Γερμανικὸν ξίφος του ΙΣΤ' αἰῶνος μὲ φυλακτῆρα καὶ ὑποφυλακτῆρα πενταμερῆ. Ὁλικὸν μῆκος 1,15 μ. Μουσεῖον πυροβολικοῦ Παρισίων.

Σχ. 49. Ἑλβετικὸν ξίφος ἐκ σιδήρου, ὁλικοῦ μήκους 1,05. Ὁπλοστάσιον τῆς Ζυρίχης.

Σχ. 50. Γερμανικὸν ξίφος τῆς ἀρχῆς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, μήκους 1,25 μ. Ἡ λεπὶς ἔχει εἰς τὴν ἐμπροσθίαν βάσιν της ἀνάγλυφον τὸν ἐσταυρωμένον, δι' ὃ ἦτο καὶ ἄνευ κολεοῦ, ὡς μὴ δυναμένης τῆς λεπίδος νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς αὐτοῦ. Μουσεῖον τοῦ Sigmaringen.

Σχ. 51. Ὁλλανδικὸν ξίφος μὲ μακρὰν καὶ πλατεῖαν λεπίδα, ὅπερ ἀνῆκεν εἰς τὸν δολοφονηθέντα τῷ 1584 Γουλιέλμον τὸν Σιωπηλόν. Ὁπλοστάσιον Βερολίνου.

Σχ. 52. Γερμανικὸν ξίφος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, μήκους 0,88 μ. καὶ πλάτους τῆς λεπίδος 0,05 μ. Μουσεῖον Sigmaringen. Τύπος ξίφους Λανσκενὲτ μὲ πλάγιον φυλακτῆρα.

Σχ. 53. Ἱσπανικὸν ξίφος πολυτελείας μὲ ποικίλα ἀραβουργήματα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Τύπου Ἀλφὰνζ (alfange).

Σχ. 54. Γερμανικὸν ξίφος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, μήκους 1,10 μ. μὲ τορευτὰ τὸ σφαίρωμα καὶ τὸν φυλακτῆρα. Μουσεῖον Sigmaringen.

Σχ. 55. Γερμανικὸν ξίφος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος μὲ διπλοῦν φυλακτῆρα. Ὁλόκληρος ἡ λαβή του πεποικιλμένη μὲ χαλκοσίδηρον. Τύπος ξίφους Λανσκενὲτ (Lansquenette).

Σχ. 56. Ξίφος γαλλικόν, ὁλικοῦ μήκους 1,22 μ. μὲ στενὴν λεπίδα.

Σχ. 57. Γερμανικὸν ξίφος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος μὲ στενὴν ἀμφίστομον λεπίδα, φέρουσαν αὔλακα κατὰ μῆκος αὐτῆς. Ἡ λαβὴ ἐκ μέλανος σιδήρου μὲ ἰδιότυπον φυλακτηρα. Μουσεῖον πυροβολικοῦ Παρισίων.

Σχ. 58. Πολεμικὸν ξίφος τῶν Σαξώνων τῆς ἀρχῆς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἡ λεπὶς φέρει τρεῖς αὔλακας. Μουσεῖον πυροβολικοῦ Παρισίων.

Σχ. 59. Ξίφος περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος μὲ ἰσπανικὴν λεπίδα. Μουσεῖον πυροβολικοῦ Παρισίων.

Σχ. 60. Ξίφος ὁμοίως τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος.

Σχ. 61. Γερμανικὸν ξίφος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, μήκους συνολικοῦ 1,15 μ. Ἔχει τὴν λαβήν, μὲ δακτυλοφύλακας, πλουσίως κεκοσμημένην δι' ἀργύρου.

Σχ. 62. Ἱσπανικὸν μακρὸν ξίφος τοῦ τέλους τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, μὲ μεγάλην κόγχην καὶ ὁριζόντιον φυλακτῆρα. Μουσεῖον πυροβολικοῦ Παρισίων.

Σχ. 63. Γερμανικὸν ξίφος πεποικιλμένον διὰ χρυσοῦ, τῆς ἀρχῆς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, μὲ φυκακτῆρας καὶ δακτυλοφύλακας. Μουσεῖον Sigmaringen.

Σχ. 64. Μακρὸν ξίφος τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, μὲ φυλακτῆρα ὁριζόντιον καὶ ὑποφυλακτῆρα ἀνεξάρτητον κογχοειδῆ. Μουσεῖον πυροβολικοῦ Παρισίων.

Σχ. 65. Γερμανικὸν ξίφος ὁμοίως τῆς ἀρχῆς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, φέρον κατὰ μῆκος τῆς λεπίδος τὴν ἐπιγραφὴν «Πιστεύω εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Παναγίαν».

Σχ. 66. Βενετικὸν ξίφος, μήκους 0,84 μ., τῆς ἀρχῆς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, καλούμενον Schiavona. Τὸ εἶδος τοῦ ξίφους τούτου ἐκ πλάνης παρουσιάζεται πολλάκις εἰς πλείστας συλλογὰς ὡς σκωτικὸν ξίφος Claymore. Μουσεῖον Sigmaringen.

Σχ. 67. Ὅμοιον περίπου τοῦ προηγουμένου, μὲ φυλακτῆρα καὶ ὑποφυλακτῆρα, δι' ὧν προστατεύεται ὁλόκληρος ἡ πυγμὴ καὶ οἱ δάκτυλοι. Μουσεῖον πυροβολικοῦ Παρισίων.

Σχ. 68. Ξίφος τῶν ἱπποτῶν τοῦ τέλους τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Μουσεῖον πυροβολικοῦ Παρισίων.

Σχ. 79. Ξίφος τῆς Σαβοΐας τῆς ἀρχῆς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος,

Σχ. 80. Γερμανικὸν ξίφος τῆς ἀρχῆς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, μήκους 2,18 μ., μὲ φυλακτῆρα καὶ δακτυλοφύλακας καὶ λεπίδα ἐπίσυρτον. Μουσεῖον Μονάχου.

Σχ. 81. Ξίφος τοῦ τέλους τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἢ τῆς ἀρχῆς τοῦ ΙΗ'. Συνολικὸν μῆκος 1,60 μ. Μουσεῖον πυροβολικοῦ Παρισίων καὶ ὅμοιον εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν ὁπλοστάσιον τῆς Βιέννης.

Σχ. 72. Ξίφος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος μὲ φυλακτῆρα καλύπτοντα ἐξ ὁλοκλήρου τὴν χεῖρα. Τὰ ἄκρα τῶν παρεκταμάτων αὐτοῦ ἔχουν ἀντίστροφον διεύθυνσιν.

Σχ. 79. Ξίφος γαλλικὸν τῆς αὐλῆς τῆς ἐποχῆς τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ' (1715—1774). Ἡ λαβή του ἐκ γεγλυμμένου χάλυβος.

Σχ. 80. Ὁμοίως ὡς τὸ προηγούμενον, ἀλλὰ μὲ λαβὴν ἐξ ἐπιχρυσωμένου χάλυβος.

Σχ. 81. Χαλύβδινον ξίφος πολυτελείας τῆς αὐλῆς Λουδοβίκου ΙΣΤ' τῆς Γαλλίας (1778—1793).

Ὑπάρχουν πολλὰ παρόμοια ξίφη τοῦ αὐτοῦ τύπου, μὲ μικρὰς διαφορὰς εἰς τὸ σχῆμα τῆς λαβῆς αὐτῶν.

Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἡ δραστικότης τῶν ἐκηβόλων ὅπλων κατέστησε σπανιωτέραν τὴν ἐκ τοῦ σύνεγγυς πάλην τῶν μαχομένων, τὸ ξίφος, ὡς πολεμικὸν ὅπλον, περιέπεσεν εἰς ἀχρηστίαν, ἀντικατασταθὲν ὑπὸ τῆς ξιφολόγχης, δι' ἧς οἱ ἀντίπαλοι μάχονται ἐκ τοῦ συστάδην. Παραμένει μόνον ἡ χρῆσις τοῦ ξίφους ἢ μᾶλλον τῆς ξιφοσπάθης (βλ. *σπάθη*) εἰς τὸ ἱππικόν.

Σήμερον μόνον οἱ ἀξιωματικοὶ φέρουν ξιφοσπάθην κυρίως εἰς παρατάξεις πρὸς ἀπόδοσιν τιμῶν καὶ εἰς σπανίας πολεμικὰς περιστάσεις ὡς ὅπλον ἐπιθετικόν.

Ξίφος ἀσκήσεως (fleuret). Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἐφευρέθη τὸ εἰδικὸν τοῦτο ξίφος πρὸς ἐκμάθησιν τῶν κανόνων τῆς χρήσεως τοῦ ξίφους εἴς τε τὴν ἄμυναν καὶ τὴν ἐπίθεσιν (σχ. 76). Τὸ ξίφος τοῦτο οὐδεμίαν ἔχει μαχητικὴν ἀξίαν, χρησιμοποιεῖται δὲ μόνον πρὸς ἐκγύμνασιν κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ὁπλομαχητικῆς τέχνης. Λόγῳ τῆς ἐλαφρότητός του καὶ τῆς εὐλυγισίας του συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν πρόοδον τῆς τέχνης ταύτης.

Σύγκειται ἐκ τῆς κώπης καὶ τοῦ ἐλάσματος. Ἡ κώπη συνίσταται: α') Ἐκ τοῦ μεταλλίνου φυλακτῆρος τοῦ χρησιμεύοντος διὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς ὑπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ ξίφους γινομένης κατὰ τὴν ἀπόκρουσιν γωνίας καὶ ὅστις εἶναι διαφόρων σχημάτων, συνήθως δύο ᾠοειδῶν κρίκων ὁριζοντίως συνενουμένων, ἐκ τοῦ μέσου τῶν ὁποίων διέρχεται τὸ μέρος τοῦ ἐλάσματος, ὅπερ διαπερᾷ τὴν λαβὴν καὶ στερεοῦται ἐπὶ τοῦ σφαιρώματος. β') Ἐκ τῆς λαβῆς, ἥτις, ξυλίνη οὖσα καὶ περιβεβλημένη διὰ δέρματος, περιτυλίσσεται διὰ μέρμιθος μεταλλίνης. γ') Ἐκ τοῦ σφαιρώματος, μεταλλίνου καὶ τούτου καὶ χρησιμεύοντος εἰς ἀντιρρόπησιν τοῦ ἐλάσματος καὶ εἰς στερέωσιν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς κώπης. Τὸ μῆκος τῆς κώπης εἶναι 0,20—0,22 μ. Τὸ ἔλασμα τετράπλευρον, χαλύβδινον καὶ λίαν ἐλαστικόν, ἔχει μῆκος 0,84—0,88 μ. καὶ πλάτος, εἰς ὃ σημεῖον ἐφάπτεται τῆς κώπης, 0,10 μ. περίπου, βαθμηδὸν στενούμενον καὶ καταλῆγον εἰς χαλύβδινον ἐπίσης κομβίον ἀντὶ αἰχμῆς.

Ξίφος τριγωνικὸν (épée de combat). Καλεῖται οὕτω τὸ ἐν τῇ μονομαχίᾳ μόνον χρησιμοποιούμενον καὶ τὸ πρὸς ἐκγύμνασιν διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον (σχ. 77, 78). Τὸ τριγωνικὸν τοῦτο ξίφος, εἰδικῆς κατασκευῆς, εἶναι πολὺ ἐλαφρότερον καὶ λεπτότερον τοῦ πολεμικοῦ ξίφους. Σύγκειται ἐκ τῆς κώπης καὶ τοῦ τριγωνικοῦ ἐλάσματος, χαλυβδίνου, ἀρκούντως σκληροῦ καὶ ἐλαστικοῦ. Ἡ κώπη, ὁλικοῦ μήκους 0,20—0,23 μ., συνίσταται ἐκ τοῦ φυλακτῆρος, ἔχοντος σχῆμα κόγχης, διαμέτρου 0,12—0,13, πρὸς προστασίαν τῆς κρατούσης τοῦτο χειρός, ἐκ τῆς ξυλίνης λαβῆς, περιβεβλημένης μὲ δέρμα καὶ περιτετυλιγμένης διὰ μέρμιθος μεταλλίνης, καὶ ἐκ τοῦ σφαιρώματος, μεταλλίνου, χρησιμεύοντος ἀφ' ἑνὸς πρὸς ἀντιρρόπησιν τοῦ ἐλάσματος καὶ ἀφ' ἑτέρου πρὸς στερέωσιν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς κώπης. Τὸ τριγωνικὸν ἔλασμα, μήκους 0,85—0,90 μ., ἔχει πλάτος, εἰς ὃ σημεῖον ἐφάπτεται τῆς κώπης, 0,20 μ., μειούμενον καθ' ὅσον πλησιάζει εἰς τὴν αἰχμήν, ἥτις εἶναι ὀξεῖα ἐφ' ὅσον πρόκειται νὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς μονομαχίαν, ἢ χαλύβδινον κομβίον ἐὰν προορίζεται πρὸς ἐξάσκησιν. Αἱ τρεῖς πλάγιαι ἕδραι τοῦ ἐλάσματος κοιλοῦνται, ἵνα καταστῇ τοῦτο ἐλαφρότερον καὶ ἐλαστικώτερον.

Τ. Ι. ΚΑΡΑΚΑΛΟΣ

— *[Ἀποκρυφ.]* Τὸ *ξίφος* ἢ ἡ ρομφαία, παρὰ τὸν χαρακτῆρά του ὡς ὀργάνου πολέμου ἢ προσωπικῆς ἀμύνης ἀποτελεῖ σύμβολον φύσεως κατ' ἐξοχὴν πνευματικῆς, τὸ ὁποῖον συναντᾶται ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων εἰς πλείστας θρησκευτικὰς καὶ μυστηριακὰς ὀργανώσεις. Ἐν τῇ Γενέσει (κεφ. Γ') γίνεται μνεία τῶν χερουβείμ, τὰ ὁποῖα μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν πρωτοπλάστων ἐφρούρουν τὰς πύλας τοῦ Παραδείσου, κραδαίνοντα πυρίνην κυματοειδῆ ρομφαίαν. Ἐπειδὴ ὅμως οὐδεὶς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα πολεμιστὴς ἐχρησιμοποίησε ξίφος κυματοειδές, ἐλάχιστα, ἄλλως τε, κατάλληλον διὰ πολεμικοὺς σκοπούς, εὑρισκόμεθα ἐνταῦθα πρὸ καθαροῦ συμβολισμοῦ. Τῷ ὄντι δὲ ἡ κυματοειδὴς κίνησις ἐξεικονίζει τὴν ζωντανὴν ἀκτινοβολίαν τῆς σκέψεως καὶ τοῦ Θείου λόγου. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ καὶ ἡ «Ἀποκάλυψις» τοῦ Ἰωάννου (κεφ. 19, § ιε' καὶ ιθ') ἀναφέρει ὅτι αἰχμηρὸν ξίφος ἐξήρχετο ἐκ τοῦ σώματος ἱππέως ἐπιβαίνοντος λευκοῦ ἵππου. Ὁ τεκτονισμὸς ἀκολουθῶν τὸ σύστημα τῶν ἀρχαίων μυστηριακῶν ὀργανώσεων συγκαταριθμεῖ τὸ ξίφος μεταξὺ τῶν συμβόλων του, δεικνύων διὰ τῆς συμβολικῆς ταύτης παραστάσεως ὅτι εἰς τὸν τέκτονα ἐναπόκειται ὅπως ἀγωνισθῇ κατὰ τῆς πλάνης ὡπλισμένος διὰ πνευματικοῦ ξίφους. Ὅπως δὲ εἰς τὴν τελετουργικὴν Μαγείαν ἡ αἰχμὴ τοῦ μαγικοῦ ξίφους ἀπομακρύνει τὰς λάρβας καὶ διαλύει τὰς φασματώδεις ὀντότητας τοῦ ἀστρικοῦ πεδίου, οὕτω καὶ διὰ τὸν ἀληθῆ μύστην, τὸν μὴ περιοριζόμενον εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν ὄψιν τῶν ἀντικειμένων τοῦ ὑλικοῦ κόσμου, τὸ ξίφος, ἔμβλημα πνευματικῆς ἀκτινοβολίας καὶ διανοητικοῦ φωτισμοῦ, τοῦ ἐξεικονίζει τὸ μέσον, δι' οὗ θὰ διαλύσῃ πᾶσαν τῆς φαντασιώσεώς του ψευδαίσθησιν, διασχίζων τὸν περιβάλλοντα τὸν ὑλικὸν κόσμον πέπλον τῆς Μάγιας.

Η. Π. Γ.

—Ξίφους τῆς Σουηδίας, παράσημον —. Ἡ ἵδρυσις τῆς τάξεως τοῦ παρασήμου τούτου ἀποδίδεται εἰς τὸν Γουσταῦον Βάζαν, πρῶτον βασιλέα τῆς Σουηδίας, τῷ 1523, πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς καθολικῆς πίστεως. Ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀνεπαισθήτως περιέπεσεν εἰς ἀφάνειαν τοῦτο καὶ ἐπανιδρύθη ὑπὸ Φρειδερίκου Α' τῷ 1748. Βραδύτερον μετερρυθμίσθη ὑπὸ Γουσταύου Δ' τῷ 1798 καὶ πάλιν τῷ 1814. Ὁ ἀρχικὸς σκοπὸς τῆς ἐπανιδρύσεως ἦτο ἡ ἀνταμοιβὴ τῶν ἡρωϊκῶν πράξεων ἐν τῷ στρατῷ, ὡς καὶ τῆς μακρᾶς καὶ εὐδοκίμου ὑπηρεσίας. Σήμερον προορίζεται διὰ τὴν ἀνταμοιβὴν πάσης διακεκριμένης ἱκανότητος. Τὰ μέλη τῆς τάξεως ταύτης διακρίνονται εἰς πέντε κλάσεις: μεγαλόσταυροι, ἀνώτεροι ταξιάρχαι, ταξιάρχαι, ἱππόται τοῦ χρυσοῦ σταυροῦ, ἱππόται τοῦ ἀργυροῦ σταυροῦ. Οἱ ξένοι δύνανται νὰ παρασημοφορηθῶσι διὰ τῶν παρασήμων τούτων, ἅτινα φέρουσιν ἀνηρτημένα ἐπὶ τοῦ στήθους διὰ κιτρίνης ταινίας μὲ ᾦαν κυανῆν.

Τ. Ι. Κ.

Digitized by Google

ξιφόσουρος (ὁ) (Xiphosurus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἀρθροπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μεροστομάτων* τῆς οἰκογενείας τῶν ἀραχνιδῶν, περιλαμβάνον σήμερον ἓν μόνον εἶδος, τὸν *ξιφόσουρον τὸν λίμουλον* (Xiphosurus limulus), ἀπαντῶντα εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν καὶ τὰς Ἀντίλλας νήσους. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζ.]* Ἀπολιθωμένα λείψανα τῶν ζῴων τούτων συναντῶνται ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων, ἀπὸ τῆς δεβονίου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ μέχρι σήμερον. Γ. Κ. Γ.

ξιφοσπάθη (ἡ)· πᾶν ἀγχέμαχον ὅπλον, ὅπερ ἐνεργεῖ διά τε τῆς κόψεως καὶ τῆς αἰχμῆς καὶ ἔχει λαβὴν μετὰ φυλακτῆρος.

ξιφόσωμα (τὸ) (Xiphosoma) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἑρπετῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὀφιδίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *βοϊδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰς παρὰ τὸν ποταμὸν Ἀμαζόνιον ἐκτάσεις. Δ. Ν. Π.

ξιφούλκησις, —εως (ἡ)· ἐξαγωγὴ τοῦ ξίφους ἐκ τοῦ κολεοῦ, κοιν. *ξεσπάθωμα*.

ξιφουλκῶ (—έω)· ἕλκω, σύρω τὸ ξίφος ἐκ τοῦ κολεοῦ, κοιν. *ξεσπαθώνω*.

ξιφοφόρος (ὁ)· ὁ φέρων ξίφος, ὁ ὡπλισμένος διὰ ξίφους, ξιφηφόρος.

ξιφοφορῶ (—έω)· φέρω ξίφος, εἶμαι ὡπλισμένος μὲ ξίφος.

Ξιφωνία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς Σικελίας, ἀπόληξις τῶν κρασπέδων τῆς Αἴτνης (*Στράβ.* ΣΤ, 267). Εἶναι τὸ σύγχρονον ἀκρωτήριον *Σάντα Κρότσε* (πλάτ. 37° 14′ 32″ Β., μήκ. 15° 15′ 31″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 187: Palma to Catania), 12 μίλλ. Β.ΒΔ. τῶν Συρακουσῶν. Ὑπῆρχεν ὅμως καὶ πόλις *Ξιφωνία* ἐκεῖ (*Στεφ. Βυζ.* 481, 9), ἀλλὰ καὶ ὁ λιμὴν *Ξιφώνειος*, ἀναφερόμενος ὑπὸ Σκύλακος τοῦ Καρυανδέως (§ 13) καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου ὡς *Ξιφέου* λιμήν. Ὁ Θεόδωρος ἐπίσης ἀναφέρει τὴν Ξιφωνίαν ὡς τόπον προσεγγίσεως τοῦ στόλου τοῦ Ἀννίβα, ἐννοῶν προφανῶς τὸν ὑπὸ τὸ ἀκρωτήριον ὅρμον. Ὀνομάζεται δὲ τανῦν ὁ λιμὴν οὗτος Porto Xifonica καὶ διανοίγεται μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Σάντα Κρότσε καὶ τοῦ λιμένος Ἀουγκούστα. Σ. Ε. Λ.

Ξόανα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῆς Ἰνδοσκυθίας παρὰ τὸν Ἰνδόν, ἀγνώστου ταυτότητος (*Πτολεμ.* Ζ, α, 61). —2) Πόλις τῆς Παφλαγονίας (Γαλατίας ἐπὶ Πόντῳ), ἐγγὺς τῆς Γερμανουπόλεως (Γκάγκρι), ὡς ἐκ τῶν συντεταγμένων τοῦ Πτολεμαίου (Ε, δ, 5) προκύπτει. Ταυτίζεται πρὸς τὸ σύγχρονον *Τόσσια*, ὅπερ ταυτίζεται καὶ πρὸς τὸ βυζαντινὸν *Δόκεα*. Σ. Ε. Λ.

ξοανόμορφον (τὸ) *[Ἀρχ.]*· βλ. *ξόανον*.

ξόανον (τό)· ξύλινον κακότεχνον ἄγαλμα: «τὸ διιπετὲς ξόανον τῆς Ἀθηνᾶς» || μεταφ. ἐπὶ ἀνθρώπου, μωρός, ἀνόητος, ἄλλως *κούτσουρο*: «αὐτὸς εἶναι ξόανον, δὲν καταλαβαίνει τίποτε».

—*[Ἀρχ.]* Τὰ *ξόανα* ἦσαν εἴδωλα θεῶν ἐκ ξύλου κατεσκευασμένα. Ἡ ἀρχή των ἀνάγεται εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνοικοδομήσεως τῶν πρώτων ναῶν ὡς κατοικιῶν τῶν ὑπὸ ἀνθρωπίνην μορφὴν λατρευομένων θεῶν. Ἐπειδὴ ἦσαν πανάρχαια καὶ ἀγνώστου καταγωγῆς, ἐθεωροῦντο ὡς ἔργα θεῶν ἢ ἡρώων καὶ μάλιστα ἐπιστεύετο ὅτι ἔπεσαν ἐξ οὐρανοῦ, δι' ὃ καὶ «διιπετῆ» ἐκαλοῦντο καὶ ἀπέλαυον ἰδιαιτέρου θρησκευτικοῦ σεβασμοῦ. Οὐδὲν ὅμως ἐξ αὐτῶν ἐσώθη. Εἰκόνα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον σαφῆ μᾶς παρέχουσι παραστάσεις ἐπὶ ἀγγείων καὶ πηλίνων εἰδωλίων εὑρεθέντων εἰς ἱερά, λατρευτικοὺς τόπους καὶ τάφους. Ἐξ ὅσων λοιπὸν γνωρίζομεν, τὸ μέγεθός των ἦτο μέτριον συνήθως. Ὡς πρὸς τὸ σχῆμα, καὶ τὰ ὄρθια καὶ τὰ καθήμενα εἶχον τὸ γνωστὸν «σύγκλειστον», δηλαδὴ τοὺς πόδας ἡνωμένους καὶ τοὺς βραχίονας συγκεκολλημένους κατὰ τὰ πλευρά. Ἐνίοτε ἐκαλύπτοντο μὲ ἐνδύματα καὶ ἐστολίζοντο μὲ στεφάνους καὶ ἄλλα χρυσᾶ κοσμήματα, πολλάκις δὲ καὶ ἐχρωματίζοντο. Τὰ ἀγάλματα ταῦτα σὺν τῷ χρόνῳ ἐξειλίχθησαν εἰς ποικίλους τύπους καὶ ἔγιναν μεγαλύτερα. Ἀπὸ τῆς Ζ' ἑκατονταετηρίδος π. Χ. ἤρχισε νὰ γίνεται ἡ κατασκευή των ἐκ πώρου λίθου. Κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων ὁ μυθικὸς τεχνίτης Δαίδαλος, Κρὴς ἢ Ἀθηναῖος τὴν καταγωγήν, μεγάλως συνέβαλεν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν ξοάνων, διαστείλας τοὺς ἡνωμένους πόδας καὶ χεῖρας καὶ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμούς των. Χαρακτηριστικὰ τῆς τεχνοτροπίας τῶν ξοάνων ἦσαν τὰ μεγάλα ἐπίπεδα, τὸ γωνιῶδες, ἡ γραμμικὴ καὶ οὐχὶ πλαστικὴ δήλωσις τῶν λεπτομερειῶν, ἡ σχηματοποίησις κλπ. Ἡ τεχνοτροπία αὕτη, ἥτις ἦτο καὶ συνέπεια τῶν ὅρων τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ ξύλου, κληρονομεῖται καὶ κατὰ τὴν πρώϊμον ἀρχαϊκὴν περίοδον, διὰ τοῦτο δὲ τὰ ἀγάλματα τῆς ἐποχῆς ταύτης λέγονται καὶ *ξοανόμορφα*. Χ. Ι. Μ.

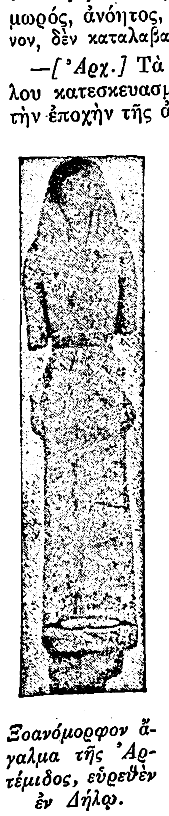

Ξοανόμορφον ἄγαλμα τῆς Ἀρτέμιδος, εὑρεθὲν ἐν Δήλῳ.

ξόβεργο (τό)· συνήθ. πληθ. *ξόβεργα* (τά)· δημοτ., βλ. *ἰξόβεργα*.

ξοδεύω· δημοτ., ἀντὶ *ἐξοδεύω* (βλ. λ.).

ξόδι (τό)· δημοτ., ἐκφορὰ νεκροῦ (ἐκ τοῦ *ἐξόδιος*).

ξοδιάζω, ἀόρ. *ἐ)ξόδιασα—ἐ)ξοδιάστηκα*· δαπανῶ χρήματα, ἐξοδεύω: «ξοδιάστηκα μὲ τὴν ἀρρώστια τοῦ παιδιοῦ μου».

Ξόζα *[Ἐθνολ.]*. Φυλὴ τῶν Κάφρων, ἄλλως *Ἀμαξόζα* (βλ. λ.).

Ξοΐς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ μητρόπολις τοῦ Ξοΐτου νομοῦ τῆς Αἰγύπτου (*Πτολεμ.* Δ, ε, 50). Κατὰ τὸν Στράβωνα ὅμως (12, 802) νῆσος ποταμία μεταξὺ τῶν βραχιόνων τοῦ Δέλτα καὶ πόλις τοῦ Σεβεννυτικοῦ νομοῦ, μεσόγειος καὶ ἔνδον τῶν Φατνιτικοῦ καὶ Σεβεννυτικοῦ στομίων τοῦ Νείλου κειμένη, γειτονεύουσα δὲ πρὸς τὰς πόλεις Μένδη, Λύκου πόλις καὶ Ἑρμοῦ πόλις. Ὑπῆρξε πρωτεύουσα τῶν φαραὼ τῆς 14ης δυναστείας, ταυτίζεται δέ, ὡς πιστεύεται, πρὸς τὴν σύγχρονον τοποθεσίαν *Σακηρά*. Σ. Ε. Λ.

ξοΐς, —ίδος. Ἐργαλεῖον (σμίλη ἢ γλύφανον) λιθοτομίας ἢ λιθοξοΐας, χρησιμοποιούμενον ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ ἀποτελούμενον ἐκ σιδηροῦ ἢ κάλλιον χαλυβδίνου στελέχους περίπου 0.30 μ. μήκους μετὰ χαλυβδωμένης πάντοτε καὶ βεβαμμένης ἄκρας ἐν σχήματι αἰχμῆς ἢ πεπλατυσμένης διέδρου ἀκμῆς μετὰ ἢ ἄνευ καθέτου λαβῆς ξυλίνης. Κρατεῖται καὶ κατευθύνεται διὰ τῆς χειρὸς ἀπ' εὐθείας ἢ διὰ τῆς λαβῆς καὶ κρούεται κατὰ τὸ ἕτερον ἄκρον διὰ τυπίδος. Χρησιμεύει δὲ διὰ τὴν ἀπόσπασιν τεμαχίων λίθων καὶ τὴν κατεργασίαν λιθίνων ἐπιφανειῶν. Οἱ *λιθοτόμοι* ἢ τὰ κληθέντα κατὰ τὸ γαλλικὸν fleuret *ξιφίδια* (κοινῶς *ματικάπια* ἢ *μακάπια*) τῶν μεταλλευτῶν, χρησιμοποιούμενα διὰ τὴν ἀνόρυξιν ὀπῶν ὑπονόμων διὰ τῆς χειρὸς ἢ ὡς κρουστικὰ ὄργανα τῶν διατρητικῶν σφυρῶν ἢ μηχανῶν, εἶναι ξοΐδες μὲ διέδρον ἀκμήν. Εἰς δὲ τὰς διατρητικὰς μηχανὰς ἔχουσι συχνάκις πολλὰς ἀκτινοειδῶς διατεταγμένας διέδρους ἀκμὰς μετ' ὀπῆς εἰς τὸ μέσον διὰ τὴν διέλευσιν ρεύματος ἀέρος ἢ ὕδατος πρὸς καθαρισμὸν τῆς ὀπῆς. Εἶναι δὲ διαφόρου μήκους, χρησιμοποιούμεναι διαδοχικῶς σὺν τῇ προόδῳ τοῦ βάθους τῆς ὀπῆς. Οἱ αἰχμηροὶ καὶ σπανιώτερον δίεδροι λιθοτόμοι τῶν μεταλλευτῶν, λατόμων, λιθοξόων καὶ γλυπτῶν, χρησιμοποιούμενοι διὰ λάξευσιν καὶ ἐκτέλεσιν ἐγκοπῶν, εἶναι τὸ *σμιλάρι* ἢ τὸ *καλέμι*. Ἤδη χρησιμοποιοῦνται καὶ αὐτὰ μέσῳ διατρητικῶν σφυρῶν. Θ. Χ.

ξομολογάω· βλ. λ. *ἐξομολογῶ*.

ξόμπλι (τό)· δημοτ., παράδειγμα, πρότυπον, ἄλλως *μοντέλο*: «θὰ σὲ πάρω γιὰ ξόμπλι» || λεπτομερὴς παρατήρησις, ἰδίᾳ ἐπὶ κακοῦ, σχόλια χλευαστικά || σχεδίασμα, κέντημα, ποίκιλμα: «φουστάνι—, φόρεμα μὲ τὰ ξόμπλια» || ἰδιωματ., ὡρισμένον εἶδος κεντήματος ἐπὶ ὑφάσματος, χρησιμοποιουμένου κατὰ τὸν τρόπον τοῦ καμβᾶ (μεσ. *ἐξέμπλον* καὶ *ἐξέμπλιον* ἐκ τοῦ λατ. exemplum).

ξομπλιάζω· δημοτ., σχολιάζω, λεπτολογῶ εἴτε πρὸς ἔπαινον, εἴτε πρὸς ψόγον || σχεδιάζω κέντημα || κεντῶ, κάμνω ξόμπλια.

ξομπλιαστός, —ή, —ό· δημοτ., κεντητὸς μὲ ξόμπλια || «ξομπλιαστὸ κέντημα» τὸ κέντημα τὸ ὁποῖον σχεδιάζουν δι' ὑπολογισμοῦ τῶν κλωστῶν τοῦ ὑφάσματος, ὅπως εἰς τὸν καμβᾶν, ἀντίθ. «γραφτὸ κέντημα».

ξομπλιάστρα (ἡ)· ἡ ἐπιτηδεία εἰς τὸ νὰ κεντᾷ ξόμπλια, κεντήτρα.

ξονοτλίτης (ὁ) (Xonotlit) *[Ὀρυκτ.]*. Ὀρυκτὸν τῆς ὁμάδος τῶν ζεολίθων. Ἀποτελεῖ ἔνυδρον πυριτικὸν ἀσβέστιον τοῦ τύπου $4CaSiO_3.H_2O$ καὶ ἀπαντᾷ εἰς στιφρὰ κελυφοειδῆ συσσωματώματα μὲ χρῶμα λευκὸν ἢ κυανότεφρον εἰς τὴν Tetela de Xonotla τοῦ Μεξικοῦ. Γ. Β.

ξοπίσω· ἐπιρρ. δημοτ., ὀπίσω, ὄπισθεν: «αὐτὸς ποῦ εἶναι ξοπίσω», «μπρὸς Μαριὰ καὶ πίσω Ρήνη καὶ ξοπίσω Κατερίνη» || «τὸν παίρνω ξοπίσω» τὸν καταδιώκω.

ξόρκι (τό) *[Λαογρ.]*. Καλοῦνται ξόρκια (ἐκ τοῦ *ἐξορκίζω*, *ἐξορκισμός*) ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ αἱ ἐπῳδαὶ ἐκεῖναι, ἐν αἷς ὁ ἐπᾴδων καλεῖ, ἐπιτάσσει ἢ ἐξορκίζει τὸ κακὸν νὰ φύγῃ. Συνήθως τοῦ ξορκιοῦ προηγεῖται καὶ τὸ ὄνομα ἁγίου ἢ ἁγίων, ἐνῷ ὁ ἐξορκιστὴς ξορκάει τὸ κακό. Π. χ. «Ἀστέρα μελανέ, μελανὲ μελαχροινέ, ἄφες τοῦ παιδιοῦ τ' ἄν... ἢ «Μὰ τὸν ἅγιο Σπυρίδωνα ξορκάω τὸ κονάκι ... πάῃ στὰ ὄρη, στὰ βουνά...» (βλ. καὶ λ. ἐπῳδή.—Π... Σ. *Κυριακίδου*: «Ἑλληνικὴ λαογραφία» Α., σ. 99 ...). Θ. Γ.

ξορκιστὴς (ὁ), θηλ. *—ίστρα*· βλ. ἐξορκιστής.

Ξουζανά, καὶ *Ἀξουζανὰ* *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης, ὑπαγόμενος εἰς τὴν κοινότητα Ἀγγελιανῶν. Κάτ. (1928) 24. ΕΡ. Υ.

ξουθιὰ (ἡ)· ἰδιωματ. βορείου Ἑλλάδος, νεφέλη (ἐκ τοῦ *ξωθικιὰ—ξουθκιὰ—ξουθιά*, βλ. καὶ ξωτικ...).

Ξοῦθος *[Μυθολ.]*. Εἷς τῶν ἡρώων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μυθολογίας. Κατὰ τὸν Ἀπολλόδωρον (Α, 7, 3) ἦτο υἱὸς τοῦ Ἕλληνος, υἱοῦ τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τῆς Νύμφης Ὀρσηΐδος, ἀδελφὸς δὲ τοῦ Δώρου καὶ Αἰόλου. Λαβὼν παρὰ τοῦ πατρός του τὴν Πελοπόννησον ὡς μερίδιον τοῦ πατρικοῦ βασιλείου, ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν Ἐρεχθέως Κρέουσαν καὶ ἀπέκτησεν ἐξ αὐτῆς δύο υἱούς, τὸν Ἀχαιὸν καὶ τὸν Ἴωνα. Κατ' ἄλλους ὅμως μύθους, οἵτινες καὶ ἐπεκράτησαν, καλλιεργηθέντες ὑπὸ τῆς ἀττικῆς λογοτεχνίας, ὁ Ξοῦθος ἦτο υἱὸς τοῦ Αἰόλου, βοηθήσας δὲ τὸν Ἐρεχθέα εἰς τὸν ἐναντίον τῶν Ἐλευσινίων καὶ Θρᾳκῶν πόλεμόν του ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα του Κρέουσαν, ἥτις πρὸ τοῦ γάμου της εἶχε γεννήσει ἐκ τοῦ Ἀπόλλωνος τὸν Ἴωνα. Ἡ Κρέουσα ἐκ τοῦ Ξούθου ἐγέννησε τὸν Δῶρον καὶ τὸν Ἀχαιόν. Κατὰ τὸν Παυσανίαν (Ζ' 1, 2) ἐν Ἀχαΐᾳ ὑπῆρχε παράδοσις ὅτι ὁ Ξοῦθος, ἐκδιωχθεὶς τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τῶν Ἐρεχθειδῶν, μετέβη ἐκεῖ μετὰ τῶν υἱῶν του Ἴωνος καὶ Ἀχαιοῦ. Κατὰ τοὺς ἑρμηνευτὰς τῶν μύθων τοῦ Ξούθου καὶ Ἴωνος ὁ Ξοῦθος (ξανθὸς) εἶναι αὐτὸς ὁ ἐθνικὸς τῶν Ἰώνων θεὸς Ἀπόλλων, μεταμορφωθεὶς εἰς ἥρωα. Οἱ δὲ περὶ Ξούθου καὶ Ἴωνος μῦθοι ἐπλάσθησαν ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς ἑρμηνείαν τῆς πρὸς ἄλληλα συγγενείας τῶν διαφόρων ἑλληνικῶν φύλων, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς αἰτιολογίαν τῆς συγχωνεύσεως τῶν περὶ τὴν Ἀκρόπολιν κατοικούντων ἀρχαιοτέρων ἑλληνικῶν φύλων (τῶν Ἐρεχθειδῶν κατὰ τὴν μυθολογικὴν γλῶσσαν) μετὰ τῶν Ἰώνων τῆς Τετραπόλεως τοῦ Μαραθῶνος, οἵτινες, παρὰ τὸν ἴδιον φυλετικὸν χαρακτῆρα καὶ τοὺς ἰδίους πολιτικοὺς καὶ θρησκευτικοὺς θεσμούς, δὲν παρουσιάζονται ὡς λαὸς ξένος, διὰ τῆς βίας ἐπιβληθεὶς (ὡς οἱ Δωριεῖς ἐν Λακωνικῇ) εἰς τοὺς ἀρχαιοτέρους κατοίκους τῶν Ἀθηνῶν (βλ. καὶ λ. *Ἴων*). ΚΑ.

Ξουλάτικα *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Νερόμυλος* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Ἠλείας.

ξούρα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *θηλύγονον*.

ξούρας (ὁ)· χλευαστικὴ προσηγορία γερόντων ἰδίᾳ ἐν συνθέσει: *γερο-ξούρας*.

Ξουρίχτι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βόλου τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 311. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ ἀστυνομικὸν σταθμόν.

ξυάλη (ἡ), καὶ *ξυήλη*· ἀρχ., ὄργανον τῶν ξυλουργῶν, ξύστρα || εἶδος μαχαίρας λακωνικῆς.

ξυγγάκι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *θηλυγόνον* ἢ *κυνοκράμβη*.

Ξυδᾶς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Πεδιάδος τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) ... Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον Σπυ*ριδιανά*. Πλησίον τοῦ χωρίου καὶ εἰς θέσιν Λύττος ἔτι καὶ σήμερον καλουμένην, σῴζονται ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως *Λύκτου* ἢ *Λύττου*. ΕΡ. Υ.

Ξυδέας, Σ. Σωματάρχης ἐθελοντῶν κατὰ τὴν κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866—1869, ἀγωνισθεὶς κυρίως ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς ἐπαρχίαις τῆς νήσου. ΕΡ. Υ.

Ξυδέϊκα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἰρίων τῆς ἐπαρχίας Ναυπλίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας. Κάτ. (1928) 104.

Ξυδὲς *[Γεωγρ.]*. Ποτάμιον τῆς Κρήτης σχηματιζόμενον ἀπὸ ρύακας, οἵτινες πηγάζουσι παρὰ τὸ χωρίον Ἀρμένοι τοῦ Ἀποκορώνου. Διέρχεται παρὰ τὸ χωρίον Καλύβες, ὅπου κινεῖ μύλους, καὶ χύνεται εἰς τὸν ἐξωτερικὸν κόλπον τῆς Σούδας. ΕΡ. Υ.

ξύδι, ξυδιάζω κλπ.· βλ. *ξίδι*, *ξιδιάζω*.

Ξύδια *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Δουρ..., ἧς ἀποτελεῖ τὴν ἕδραν, τῆς ἐπαρχίας Σατῶν τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτ. (1928) 698. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μπουγιοὺκ-Σικερλῆ*.

ξυήλη (ἡ). Βραχὺ ξίφος τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν.

Ξυλαγανὴ *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Κομοτινῆς τοῦ νομοῦ Ροδόπης, ἕδρα ὁμωνύμου ...

Digitized by Google

κοινότητος. Κάτ. (1928) 1.554. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἐργάνη* καὶ *Σεβαστή*. Ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεγραφικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον, ἀστυνομικὸν σταθμὸν καὶ γεωργικὸν πιστωτικὸν συνεταιρισμόν. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Κουσλανλῆ*.

ξυλαγγουριά (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *πέπων ὁ ἥμερος*.

ξυλάγγουρο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ καρποῦ τῆς *ξυλαγγουριᾶς* (βλ. λ.).

ξυλαγκάθα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ῥάμνος ὁ ἐλαιοειδής*.

Ξυλᾶδες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Νεράϊδας τῆς ἐπαρχίας Φαρσάλων τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Κάτ. (1928) 102. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γενιτσαροχώρι*.

ξυλάδικο (τό)· ὁ τόπος ὅπου πωλοῦνται ξύλα ὡς καύσιμος ὕλη, ξυλαποθήκη.

ξυλάλευρον (τό). Κόνις ξύλου, ἡ ὁποία λαμβάνεται διὰ βρασμοῦ λεπτῶν ροκανιδίων ξύλου μετὰ σαπωνούχου ὕδατος ἢ κάλλιον διαλύματος καυστικοῦ νατρίου, ἀκολούθου προσεκτικῆς ἐκπλύσεως δι᾿ ὕδατος καὶ εἶτα λεπτοτάτης ἀλέσεως καὶ χρώσεως ἐνίοτε. Χρησιμοποιεῖται πρὸς παρασκευὴν εἰδικῶν χαρτῶν (ταπέτων), ὡς μέσον πρὸς ἀπορρόφησιν ἐκρηκτικῶν ὑλῶνκλπ. Σ. Γ.

ξυλαλόη (ἡ) *[Βοτ.]*. Καλεῖται εὐῶδές τι ξύλον τῶν Ἰνδιῶν.

Ξύλανδρος (Xylander) κατ᾿ ἐξελληνισμὸν τοῦ γερμανικοῦ ἐπωνύμου τοῦ Holtzmann), ***Γουλιέλμος***. Ἔγκριτος Γερμανὸς φιλόλογος (1532—1576). Μετὰ τὰς ἐν Τυβίγγῃ πανεπιστημιακὰς σπουδάς του διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἁϊδελβέργης. Ὁ Ξύλανδρος διέπρεψεν οὐχὶ μόνον ὡς καθηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἐμπνέων ζωηρὸν πρὸς αὐτὸ ζῆλον καὶ ἐνθουσιασμὸν εἰς τοὺς σπουδαστάς του, ἀλλὰ καὶ ὡς συγγραφεὺς δοκίμων φιλολογικῶν ἔργων, ἀναφερομένων εἰς διαφόρους Ἕλληνας συγγραφεῖς. Ταῦτα συνίστανται ἀφ᾿ ἑνὸς μὲν εἰς ἐκδόσεις Ἑλλήνων ἢ ἑλληνιστὶ γραψάντων συγγραφέων, λ. χ. τῶν «Ἠθικῶν» τοῦ Πλουτάρχου (1574) μετὰ μεταφράσεως καὶ κριτικῶν παρατηρήσεων, Μάρκου Ἀντωνίνου (1559), Γεωργίου Κεδρηνοῦ (1566), Ἀντιγόνου τοῦ Καρυστίου (1598) κ. ἄ., ἀφ᾿ ἑτέρου δὲ εἰς μεταφράσεις εἰς τὴν Λατινικὴν διαφόρων Ἑλλήνων συγγραφέων (ὡς λ.χ. τῶν «Παραλλήλων βίων» καὶ τῶν «Ἠθικῶν» τοῦ Πλουτάρχου (1561—1570), τοῦ Στράβωνος (1571), Δίωνος τοῦ Κασίου (1558) κτλ. Πᾶσαι αἱ ἐκδόσεις αὗται, πλὴν τοῦ Μάρκου Ἀντωνίνου, ἐκδοθέντος ἐν Ζυρίχῃ, ἐγένοντο ἐν Βασιλείᾳ. Γ. Π. Α.

ξυλάνη (ἡ), ἢ ***κόμμι τῶν ξύλων*** *[Χημ.]*. Ἡμικυτταρίνη (πεντοζάνη), ἀπαντῶσα εἰς τὰς ἀπεξυλωμένας κυτταρικὰς μεμβράνας καὶ ἀφθονώτερον εἰς τὰς τῶν φυλλοφόρων. Κατὰ τὴν ὑδρόλυσιν παρέχει l-*ξυλόζην*. Σ. Γ.

ξυλάνθραξ, *—ακος* (ὁ) (*κοιν. ξυλοκάρβουνο*). Καύσιμος ὕλη ὑπὸ στερεὰν μορφήν, ἀπολαμβανομένη ἐκ τῆς ἀτελοῦς καύσεως (ἀπανθρακώσεως) τῶν ξύλων. Περιέχει καθαρὸν ἄνθρακα (C) 85—92 %, ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῶν ξύλων ἀφ᾿ ὧν παρήχθη καὶ τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἀπανθρακώσεως. Καιόμενος ἀφήνει τέφραν 3—4 %.

Κατασκευὴ ξυλάνθρακος. 1) Ἐντὸς δασῶν ἢ ἀγροτικῶν περιοχῶν, ὅπου οὔτε βιομηχανικαὶ ἐγκαταστάσεις ὑπάρχουν, οὔτε καὶ ἡ μεταφορὰ αὐτουσίου τοῦ ξύλου εἰς ἄλλο μέρος πρὸς ἀνθρακοποίησιν εἶναι ἐφικτή, ἱδρύονται *ἀνθρακοκάμινοι*. Τούτων ὑπάρχουν δύο εἴδη: αἱ *ὄρθιαι* ἢ παραβολοειδεῖς καὶ αἱ *πλάγιαι*. Αἱ πρῶται κατασκευάζονται ὡς ἑξῆς: Ἐμπηγνύουν 3—4 ῥάβδους εἰς τὸ κέντρον κυκλικῶς διευθετηθείσης ἐπιφανείας, ὥστε νὰ σχηματισθῇ σωληνοειδὴς χῶρος εἰς τὸν ἄξονα τῆς καμίνου (κοιν. *μπουγάζι*), καὶ πέριξ αὐτοῦ στιβάζουν ἐπιμελῶς ὄρθια τὰ τεμάχια ξύλου μήκους 1—1,20 μ. μὲ τὰ χονδρότερα πρὸς τὸ κέντρον καὶ τὰ λεπτότερα πρὸς τὴν περιφέρειαν, μὲ ἐλαφρὰν κλίσιν πρὸς τὸ κέντρον. Ὕπερθεν τῆς πρώτης σειρᾶς στιβάζεται καὶ δευτέρα μικροτέρας διαμέτρου, ἐνίοτε δὲ καὶ τρίτη καὶ ὑπεράνω αὐτῆς πλαγίως λεπτά τινα ξύλα, ὥστε τὸ ὅλον νὰ λάβῃ μορφὴν παραβολοειδοῦς, ὁπότε καὶ ἐπικαλύπτεται ὑπὸ λεπτῶν κλάδων καὶ εἶτα διὰ χώματος. Εἶτα ἐκ τῆς ἀφεθείσης παρὰ τὸν ἄξονα ὀπῆς ρίπτονται ἐντὸς τῆς καμίνου ἄνθρακες καὶ φρύγανα ἀνημμένα καὶ κλείεται ἡ ὀπή. Δι᾿ ὀπῶν ἀνοιγομένων ἢ κλειομένων διὰ χώματος, παρὰ τὴν βάσιν τῆς καμίνου, δημιουργεῖται καὶ ρυθμίζεται καταλλήλως ρεῦμα ἀέρος, οὕτως ὥστε νὰ συντελῆται μὲν βραδεῖα καῦσις, ἀλλ᾿ ὄχι καὶ ἀποτέφρωσις τῶν ξύλων. Τὸ πῦρ ἐντὸς τῆς καμίνου προχωρεῖ δίκην ἀνοιγομένου ριπιδίου, ἐκ τοῦ ἀνωτέρου μέρους πρὸς τὰ κατώτερα. Ἐνδεικτικὸν τῆς περατώσεως τῆς ἐργασίας εἶναι ἡ παῦσις ἐξόδου μέλανος καπνοῦ μετὰ 3—8 ἡμέρας. Τότε ἀφήνεται πρὸς μετρίαν ψῦξιν ἡ κάμινος, μεθ᾿ ὃ ἀνοίγεται καὶ ἀπολαμβάνονται οἱ ἄνθρακες, ραντιζόμενοι δι᾿ ὀλίγου ὕδατος, ἵνα μὴ ἀποτεφρωθοῦν ἐξ ἀναφλέξεως μικροεστιῶν, αἵτινες τυχὸν ὑπάρχουσιν. Ὁ ὄγκος τῶν καμίνων αὐτῶν ποικίλλει ἀναλόγως τῆς ποσότητος τῶν ξύλων, τῆς δεξιότητος τῶν τεχνιτῶν κλπ., μὴ ὑπερβαίνων, συνήθως, τὰ 50 κυβ. μέτρα χωρητικότητος, εὑρίσκεται δέ, ὡς ὄγκος παραβολοειδοῦς, ἐκ τοῦ τύπου $O = \Pi^2 \times 0.04 \times Y$, ἔνθα Π=ἡ περίμετρος καὶ Υ=τὸ ὕψος, ἄνευ τοῦ περικαλύμματος ἀμφότερα.

Αἱ πλάγιαι ἀνθρακοκάμινοι εἶναι ἐν ἐφαρμογῇ ἐν Μακεδονίᾳ κλπ. καὶ εἶναι κατάλληλοι διὰ καῦσιν ξύλων μακροτέρων. Κατασκευάζεται πρὸς τοῦτο βάσις ἐκ χονδροξύλων, ἐφ᾿ ὧν ὁριζοντίως στιβάζονται τὰ λοιπὰ ξύλα καὶ τὸ ὅλον σκεπάζεται ὡς εἰς τὴν πρώτην, ὑποστηριζομένων τῶν τοιχωμάτων, ἅτινα εἶναι σχεδὸν κατακόρυφα, διὰ σανίδων, δοκῶν κλπ. Παλαιότερον ἀπηνθράκωνον τὰ ξύλα καὶ ἐντὸς λάκκων ἐπὶ ἐπικλινοῦς ἐδάφους, ὁπότε διὰ καταλλήλου ἀγωγοῦ πρὸς τὴν κατωφέρειαν συνελέγετο καὶ ἡ παραγομένη πίσσα. Ἡ ἀπόδοσις εἰς ἄνθρακας κυμαίνεται μεταξὺ 17—25% τοῦ βάρους καὶ 50—65% τοῦ ὄγκου τῶν χρησιμοποιηθέντων ξύλων.

Βιομηχανικὴ κατασκευὴ ξυλάνθρακος. Παλαιότερον ὑπῆρχον ἐργοστάσια παρασκευῆς φωτιστικοῦ ἀερίου ἐκ ξύλων, ὁπότε, ὡς δευτερεῦον προϊόν, ἀπελαμβάνοντο καὶ ξυλάνθρακες. Σήμερον ὑπάρχουν εἰδικαὶ βιομηχανικαὶ ἐγκαταστάσεις πρὸς παρασκευὴν ξυλάνθρακος καὶ ἀπόληψιν εἰς τὰ διάφορα στάδια τῆς ἀποστάξεως καὶ τῶν λοιπῶν προϊόντων τῆς ξηρᾶς ἀποστάξεως: πίσσης, ἀκετόνης, ξυλόξους, ἀερίου, μεθυλαλκοόλης κλπ. Πρὸς τοῦτο χρησιμοποιοῦνται μακροὶ χυτοσιδηροῖ κλίβανοι θερμαινόμενοι ἔξωθεν. Ἡ ποιότης τῶν οὕτωσὶ ἀποληφθέντων ἀνθράκων εἶναι ἀνωτέρα, ἡ δὲ ἀπόδοσις κυμαίνεται μεταξὺ 25—30% τοῦ βάρους τῶν ξύλων. Ἐπ᾿ ἐσχάτων κατασκευάζονται καὶ μικροὶ φορητοὶ κλίβανοι, οἵτινες μεταφερόμενοι χρησιμοποιοῦνται πρὸς ἀνθρακοποιίαν καὶ εἰς τὸν τόπον τῆς ὑλοτομίας τῶν ξύλων. Ἐπίσης, μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ἤρχισαν νὰ ἀσχολοῦνται καὶ πρακτικῶς διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ἐκ τῆς ἀποστάξεως τῶν ξύλων παραγομένου πτωχοῦ ἀερίου πρὸς κίνησιν κινητήρων ἐσωτερικῆς καύσεως αὐτοκινήτων, γεωργικῶν μηχανῶν, ἑλκυστήρων κλπ., διὰ τῆς προσαρμογῆς εἰς αὐτὰ ἀεριογόνων (gazogènes). Τὰ σχετικὰ πειράματα, γενόμενα ἰδίᾳ ἐν Γαλλίᾳ, ἐπέτυχον πλήρως, διάφοροι δὲ οἶκοι ἐφωδίασαν τὰς μηχανάς των διὰ τοιούτων ἀεριογόνων, εἰς ἃ χρησιμοποιοῦν πλίνθους ἐκ πεπιεσμένων-συσσωματωμένων (agglomérés) τεμαχιδίων ξυλάνθρακος.

Ἰδιότητες τῶν ξυλανθράκων. Ὁ ξυλάνθραξ διατηρεῖ τό τε σχῆμα καὶ τὴν ἀνατομικὴν ὑφὴν τοῦ ξύλου ἐξ οὗ προῆλθε, συστελλόμενος ἐλαφρῶς. Εἶναι λίαν πορώδης καὶ ὑγροσκοπικός, ἀπορροφῶν 24 ὥρας μετὰ τὴν ἐκκαμίνευσίν του καὶ μέχρι 10 % τοῦ βάρους του ὑδρατμούς, δυνάμενος νὰ ἀπορροφήσῃ καὶ μέχρι 30 % τοῦ βάρους του ὕδωρ. Ἀπορροφεῖ χρωστικὰς οὐσίας καὶ δηλητηριώδεις τοιαύτας περιεχομένας εἰς ὑγρά. Χρησιμοποιεῖται ὅθεν πρὸς ἀποχρωματισμὸν ὑγρῶν καὶ κάθαρσιν ποσίμου ὕδατος εἰς τὰ διυλιστήρια. Ὁμοίως εἰς μεταλλουργικὰς ἐργασίας καὶ πρὸς κατασκευὴν τῆς κοινῆς μελαίνης πυρίτιδος (ὡρισμένα εἴδη ξυλανθράκων). Ὑπάρχουν καὶ οἱ *ἄνθρακες σιδηρουργίας* (κοιν. *γυφτοκάρβουνα*), εἰδικῶς κατασκευαζόμενοι, ἵνα μὴ καίωνται ταχέως, ἀλλὰ μόνον ἐν ἰσχυρῷ ρεύματι ἀέρος, ὁσάκις ὁ σιδηρουργὸς ἔχει ἀνάγκην. Πρὸς ἐπίτευξιν τούτου οἱ ἄνθρακες ἅμα τῇ ἐκκαμινεύσει διαποτίζονται δι᾿ ὕδατος. Οἱ ξυλάνθρακες ὡς καύσιμος ὕλη ἔχουν θέσιν πρωτεύουσαν ἰδίᾳ ἐν Ἑλλάδι, ὅπου ὀρυκτοὶ ἄνθρακες σπανίζουν, διακρίνονται δὲ εἰς *ἀγρίους* ἢ *σκληροὺς* καὶ *ἡμέρους* ἢ *μαλακοὺς* ξυλάνθρακας, ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῶν ξύλων ἐξ ὧν παρήχθησαν, δηλαδὴ τῆς βραδυτέρας ἢ ταχυτέρας αὐτῶν ἀποτεφρώσεως. Οἱ ξυλάνθρακες παράγονται οἱ μὲν καλῆς ποιότητος ἀπὸ εἴδη δρυὸς (πρῖνος, ἀρία, λοιπαὶ δρύες), φιλύραν κλπ., οἱ δὲ κατωτέρας ἀπὸ ὀξυάν, κόμαρον καὶ ἄλλα εἴδη. Ὁμοίως καὶ ἀπὸ τὰς ρίζας διαφόρων δένδρων καὶ θάμνων (ἐλαιοδένδρων, σχίνων κλπ.). Ἡ θερμαντικὴ δύναμις τοῦ ξυλάνθρακος κυμαίνεται μεταξὺ 6500—7000 θερμίδων.

Ἐμπόριον τῶν ξυλανθράκων. Ὁ παραγωγὸς ἐργάζεται εἴτε δι᾿ ἴδιον λογαριασμὸν εἴτε διὰ λογαριασμὸν ἐμπόρου ἔχοντος ἐνοικιάσει δάση πρὸς ἀπόληψιν ἀνθράκων καὶ ἐκχωρεῖ τὴν κατασκευὴν αὐτῶν εἰς ἀνθρακεῖς. Ἐν Ἑλλάδι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἀνθρακοποιίαν 2.500 περίπου μονίμως καὶ ἄλλοι τόσοι παρέργως. Οἱ ξυλάνθρακες μεταφέρονται εἶτα ἐκ τῶν τόπων τῆς παραγωγῆς δι᾿ ὑποζυγίων ἢ ὀχημάτων εἰς τοὺς τόπους πρώτης ἀποθηκεύσεως καὶ ἐκεῖθεν διατίθενται εἰς τὸ ἐμπόριον μεταφερόμενοι διὰ σιδηροδρόμων ἢ ἱστιοφόρων ἢ αὐτοκινήτων. Εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ δάσους (δημόσιον ἢ ἰδιώτην) καταβάλλεται μίσθωμα (*τοπιάτικο*) κυμαινόμενον ἀπὸ 0.30—1.00 δρχ. κατ᾿ ὀκᾶν. Τὸ κράτος φορολογεῖ τοὺς ἄνθρακας μὲ 10 % ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου. Ἡ παραγωγὴ στοιχίζει 0.50—0.80 δρχ. κατ᾿ ὀκᾶν, ἡ δὲ μεταφορὰ εἰς τὸν τόπον συγκεντρώσεως 0.20—0.70 δρχ. κατ᾿ ὀκᾶν. Ἡ παραγωγὴ τῶν ἑλληνικῶν δασῶν κυμαίνεται μεταξὺ 50—75 ἑκατομμυρίων ὀκάδων. Αἱ ἀνάγκαι τῆς Ἑλλάδος ἀνέρχονται εἰς 85—100 ἑκατομμύρια ὀκάδων ἐτησίως, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἀπὸ τοῦ 1923 ἤρχισεν εἰσαγωγὴ ξυλανθράκων ἐκ Βουλγαρίας, Ἀλβανίας, Νοτιοσλαυΐας, Ἀλγερίου κτλ., φθάνουσα τὰ 20—25 ἑκατομμύρια ὀκάδων. Α. Ε. ΚΟΦΙΝΙΩΤΗΣ

— *[Φαρμ. Χημ.]* Ἐν τῇ φαρμακευτικῇ ὁ *ξυλάνθραξ* (Carbo vegetabilis, carbo ligni) λαμβάνεται διὰ καταλλήλου ἐξανθρακώσεως λευκοῦ, ἐλαφροῦ καὶ μὴ ρητινώδους ξύλου (ὡς π. χ. τῆς φιλύρας, ροδοδάφνης κλπ.). Εἶναι ἄνθραξ περιέχων ἐλαχίστην ποσότητα τέφρας. Φέρεται εἰς τεμάχια ἢ καὶ ὡς κόνις (seu pulveratus) μελανή, ὀλίγον στιλπνή, ἀδιάλυτος εἰς ὅλα τὰ διαλυτικὰ μέσα. Δέον κατὰ τὴν μετ᾿ οἰνοπνεύματος κατεργασίαν νὰ μὴ δίδῃ ἐγχρώμους ἢ ῥσμηρὰς οὐσίας, ζεόμενος δὲ μεθ᾿ ὕδατος νὰ παρέχῃ διήθημα ἄχρουν. Φυλάσσεται εἰς καλῶς κεκλεισμένα δοχεῖα ἐξ ὑάλου ἢ πορσελλάνης. Ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ ἀπορροφῇ ἀέρια καὶ δύσοσμα προϊόντα σήψεως, καθιζάνει τὸ ἰώδιον καὶ ἐκ τῶν ἐν ἰωδιούχῳ καλίῳ διαλυμάτων του, ὡς ἐπίσης διαφόρους χρωστικὰς καὶ διάφορα μεταλλικὰ ἅλατα, ρητίνας τινάς, πικρὰς οὐσίας καὶ ἀλκολοειδῆ. Συνεπείᾳ τῆς μεγάλης προσροφητικῆς ἱκανότητός του χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν θεραπευτικὴν ὡς κόνις ἐπιπάσεως ἐπὶ σηπεδωνωδῶν πληγῶν, ὡς ὀδοντόκονις ἐπὶ δυσόσμου ἀναπνοῆς, ἐσωτερικῶς δίδεται κατὰ τῶν ἀερίων τοῦ στομάχου κλπ. Διάφορα εἴδη ξυλάνθρακος εἶναι: ὁ τῆς φιλύρας (Carbo Tiliae), ὁ τῆς λεύκης (Carbo Populi) καὶ ὁ Carbo Belloci (charbon de Belloc). Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶδος εἶναι εὐχρηστότερον πρὸς ἐσωτερικὴν χρῆσιν ἐν τῇ θεραπευτικῇ. Ὁ ξυλάνθραξ χρησιμεύει ἐπίσης πρὸς κάθαρσιν ὑδάτων, ἀποχωρισμὸν ἀλκαλοειδῶν καὶ ἀπόχρωσιν φαρμακευτικῶν σκευασμάτων, πρὸς ταριχεύσεις πτωμάτων καὶ ὡς ἀντίδοτον ἐπὶ δηλητηριάσεως δι᾿ ἀλκαλοειδῶν, φωσφόρου καὶ ἀρσενικοῦ. Κ. Γ. Μ.

ξυλαποθήκη (ἡ)· ἀποθήκη καυσίμων ξύλων, ξυλαποθήκη.

ξυλαρία (ἡ) (Xylaria) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀσκομυκήτων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σφαιριιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ φυόμενα εἰς τὰ δάση καὶ ὧν τὰ σποριάγγεια ἀποτελοῦνται ἐκ κυλινδρικοῦ στύλου ἢ ροπαλοειδοῦς ἀποφύσεως, ἐντὸς τῆς ὁποίας εὑρίσκονται τὰ περιθήκια, διανοιγόμενα ἐξωτερικῶς ὑπὸ στενοτάτων τρημάτων. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ *ξυλαρία ἡ τῶν δασῶν* (Xylaria hypoxylon), ἥτις εὑρίσκεται συνήθως κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ φθινόπωρον παρὰ τοὺς κορμοὺς τῶν δασικῶν δένδρων. Δ. Ν. Π.

ξυλάριον (τό)· μικρὸν τεμάχιον ξύλου, *ξυλαράκι, ξυλάκι*.

ξυλάρμενα *[Ναυτ.]*. Ἐπιρρηματικὸς ὅρος σημαίνων τὸ παραδίδεσθαι ἐν καταιγίδι τῷ ἀνέμῳ μὲ τὰ ἱστία ἐπιμελῶς ἐπτυγμένα, «τὸ φεύγειν τὸν ἄνεμον ἄνευ ἱστίων»· ἐπίσης σημαίνει καὶ τὸ ἐκπίπτειν ὑπὸ τὴν ἐνέργειαν σφοδροῦ ἀνέμου, προσπίπτοντος ἐπὶ τῶν κεραιῶν, ἐχουσῶν πάντα τὰ ἱστία ἐπτυγμένα καὶ κερουλκημένων ὀξύτατα, μηδενὸς δὲ ἱστίου τριγωνικοῦ ἢ τραπεζοειδοῦς ὄντος ἀναπεπταμένου. Ἡ λέξις λαμβάνεται καὶ ὡς ἐπιθετικὸς ὅρος, σημαίνων τὸ ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ὑφιστάμενον τὴν καταιγίδα ἐν πλῷ πλοῖον: «ξυλάρμενη γολέτα», «πάρων ξυλάρμενος». Σ. Ε. Λ.

ξυλᾶς (ὁ)· δημοτ., ὁ πωλῶν ξύλα καὶ ἄλλας καυσίμους ὕλας.

ξυλαφάνα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *γενίστη ἡ ἀκανθόκλαδος*.

ξυλέβορος (ὁ) (Xyleborus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν ***σκολυτιδῶν***. Προσβάλλουσι πλεῖστα δασικὰ καὶ ὀπωροφόρα δένδρα, μὲ σοβαρὰς ἐνίοτε ζημίας. Ἔχουσι χρῶμα μέλαν, κεραίας, κνήμας καὶ ταρσοὺς καστανοκιτρίνους. Τὸ ἔντομον προσβάλλει τὸ ξύλον, ὅπου τὰ ἀκμαῖα σχηματίζουν σήραγγας. Ε. Τ. Ε.

ξυλεία (ἡ)· τὸ ξυλεύεσθαι, τὸ συνάγειν ξύλα (ἀρχ.)· || ὡς περιεκτικόν, παντὸς εἴδους ξύλα κατεργάσιμα: «ξυλεία οἰκοδομήσιμος, — ναυπηγήσιμος, — ἐπίπλων κλπ.», «ἀποθήκη ξυλείας».

— *[Δασολ.]* Τὰ ἐντὸς τῶν δασῶν ἢ τὰ μεμονωμένα δένδρα, ἐφόσον προορίζονται διὰ παραγωγὴν ξυλείας, κόπτονται τεχνικῶς (ὑλοτομοῦνται) παρὰ τὴν βάσιν των διὰ πελέκεως, ἢ διὰ πρίονος, ἢ διὰ πρίονος καὶ πελέκεως τῇ βοηθείᾳ σφηνῶν, ἢ καὶ διὰ μηχανικῶν πριόνων φορητῶν, ἢ κινουμένων δι᾿ ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας μακρὰν παραγομένης. Ἐνίοτε, μετὰ ἐλαφρὰν ἀνασκαφὴν πέριξ τῆς ρίζης, προβαίνουσιν εἰς τὴν **κατάρριψιν ὁλο-**

Digitized by Google

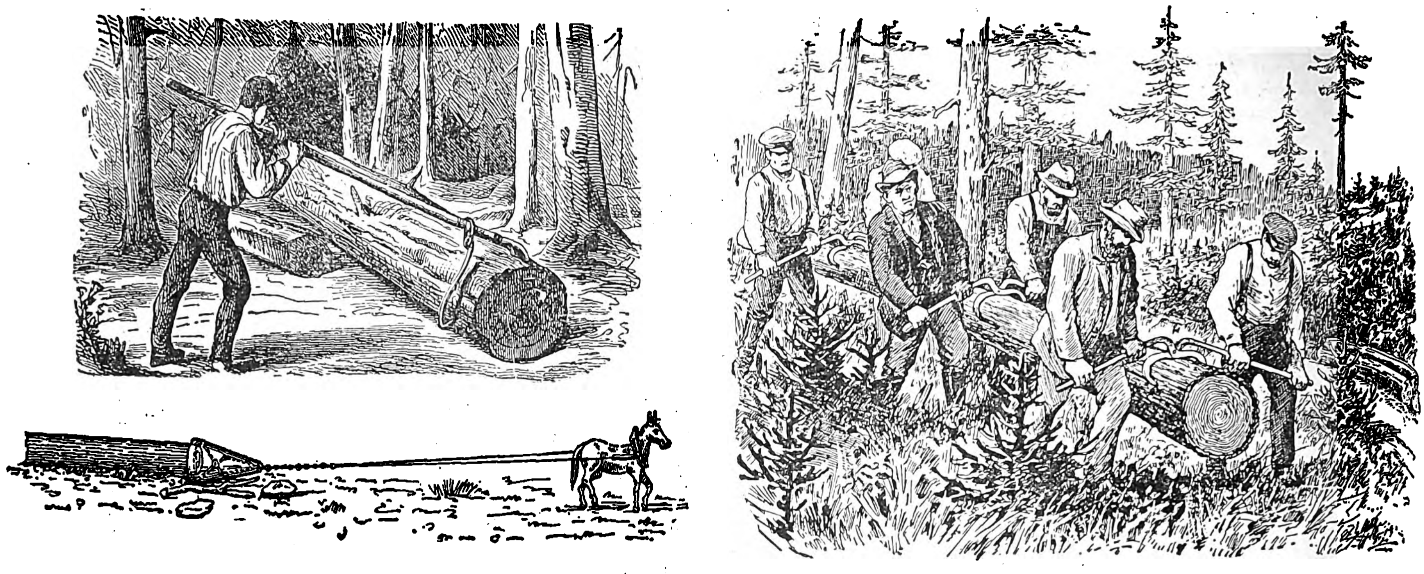

1) Ἕλξις κορμοῦ. 2) Μετακίνησις ὀγκωδῶν κορμῶν εἰς τὸν τόπον ὑλοτομίας.

κλήρου τοῦ δένδρου μετὰ τοῦ μεγαλυτέρου τμήματος τῆς ῥίζης. Ἅμα τῇ κοπῇ των ἀποκλαδοῦνται καὶ ἀποφλοιοῦνται. Ἡ ἀποκλάδωσις δὲν γίνεται ἀμέσως, ἵνα διὰ τῆς διαπνεούσης κόμης γίνῃ βαθμιαία καὶ τελειοτέρα ἡ ἀποξήρανσις, ἡ δὲ ἀποφλοίωσις, μερικὴ ἢ ὁλική, γίνεται ἀμέσως, πρὸς πρόληψιν τῆς ἀναπτύξεως φλοιοφάγων ἐντόμων ἢ καὶ μυκήτων, οἵτινες ἐπιφέρουσιν ἀλλοίωσιν τῆς ὑφῆς, τοῦ χρώματος κλπ. τοῦ ξύλου, δυνάμενοι νὰ ἐπιφέρωσι τελικῶς καὶ πλήρη ἀποσύνθεσιν τούτου.

Ἐποχὴ ὑλοτομίας. Εἰς τὰ δάση ἐνεργοῦνται ὑλοτομίαι κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους. Ἡ

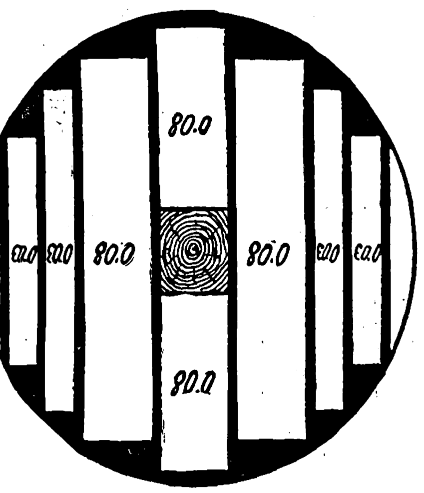

Ἐγκαρσία τομὴ κορμοῦ, δεικνύουσα τὸν τρόπον κοπῆς του εἰς πριστὴν ξυλείαν.

[*Λευκόν:* Τὰ ἀπομένοντα τεμάχια πριστῆς ξυλείας. *Μέλαν:* Ὑπολείμματα καὶ αἱ διὰ πρίονος τομαί. Ἐκ τοῦ κέντρου (πυρῆνος) λαμβάνεται πολυτιμοτέρα δοκός.]

ἐποχὴ ὑλοτομίας ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ τρόπου μεταφορᾶς τῆς ξυλείας, ἐκ τῶν κλιματικῶν συνθηκῶν, τῶν διαθεσίμων ἐργατῶν καὶ λοιπῶν τεχνικῶν παραγόντων, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐκ τῶν τοπικῶν ἀντιλήψεων. Οὕτω, παρά τισι τῶν χωρικῶν ὑπάρχει ἀντίληψις ὅτι ξυλεία προερχομένη ἐξ ὑλοτομίας ἐνεργηθείσης «μὲ τὸ γέμισμα τοῦ φεγγαριοῦ» εἶναι μεγαλυτέρας διαρκείας. Ἡ ἐποχὴ ὑλοτομίας πάντως παίζει σπουδαῖον ῥόλον διὰ τὴν ποιότητα τῆς ξυλείας. Ἡ καλυτέρα ἐποχὴ ὑλοτομίας εἶναι ὁ χειμών, ὁπότε τὸ δένδρον δὲν περιέχει πολλοὺς θρεπτικοὺς χυμοὺς καὶ δὴ ἐν κυκλοφορίᾳ.

Ἡ ὡριμότης πρὸς ὑλοτομίαν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς χρησιμοποιήσεως τῆς ξυλείας. Ξυλεία μεγάλων διαστάσεων ἀπαιτεῖ ὅπως τὰ δένδρα, ἐξ ὧν θὰ προέλθῃ, εἶναι μεγάλης ἡλικίας, ἐνῷ ἀντιθέτως ἡ λεπτοτάτη ξυλεία τῆς καλαθοποιίας δύναται νὰ προέλθῃ ἀπὸ πολὺ νεαρὰ δένδρα. Ὁμοίως ἐξαρτᾶται ἐξ τοῦ εἴδους τοῦ δένδρου, ἀναλόγως πρὸς τὴν ταχυτέραν ἢ βραδυτέραν αὐτοῦ αὔξησιν καὶ ἀκόμη ἐκ τῆς δημιουργίας ἐγκαρδίου ξύλου.

Ἡ διάρκεια τῆς ξυλείας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰς ἐσωτερικὰς ἰδιότητας τοῦ ξύλου καὶ ἀπὸ τὰς ἐξωτερικὰς ἐπιδράσεις τὰς ἐπενεργούσας ἐπ' αὐτοῦ. Οὕτω βαρέα, μὲ πυρῆνα (ἐγκάρδιον ξύλον) καὶ περιέχοντα ῥητίνην, δεψικὰς οὐσίας κ.λ.π. ξύλα εἶναι μεγαλυτέρας διαρκείας.

Δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν τὰ ξύλα ὡς ἑξῆς: α) Λίαν διαρκῆ: δρῦς (Quercus), λάριξ (Larix), λαρικοειδὴς πεύκη (Pinus Laricia), ὀρεινὴ πεύκη (Pinus montana), ἀκακία (Robinia), καστανέα (Castanea), πτελέα (Ulmus). β) Διαρκῆ: πισσελάτη (Picea), ἐλάτη (Abies). γ) Ὀλίγον διαρκῆ: ὀξυὰ (Fagus), σφένδαμνος (Acer), λεύκη (Populus), γαῦρος (Carpinus), κλῆθρον (Alnus).

Αἱ ἐξωτερικαὶ ἐπιδράσεις, καὶ ἰδίως ἡ ὑγρασία, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς θερμοκρασίας, παίζουν σπουδαῖον ῥόλον ἐπὶ τῆς διαρκείας, καθ' ὅσον διὰ τῆς ἐναλλαγῆς των ἐλαττοῦται αὕτη. Ἡ διάρκεια πρὸς τούτοις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς χρήσεως τοῦ ξύλου. Ξύλα εὑρισκόμενα πάντοτε ἐντὸς ὕδατος εἶναι διαρκέστερα λόγῳ τῆς ἐλλείψεως ὀξυγόνου, ἐνῷ τοὐναντίον ξύλα τοποθετημένα ἐντὸς τοῦ ἐδάφους καταστρέφονται εὐκόλως, εὐκολώτερον δὲ τὰ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Τὴν διάρκειαν τῆς ξυλείας ἐλαττοῦσι καὶ τὰ ξυλοφάγα ἔντομα, ὡς καὶ διάφοροι μύκητες. Πρὸς ἐπαύξησιν ταύτης χρησιμοποιοῦνται φυσικαὶ καὶ τεχνικαὶ μέθοδοι. Αἱ φυσικαὶ στηρίζονται κυρίως εἰς τὴν ἀποξήρανσιν, ἥτις συνήθως εἶναι ἁπλῆ δι' ἐκθέσεως εἰς τὸν ἀέρα, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ τοποθετήσεως ἐντὸς εἰδικῶν κλιβάνων, ὁπότε ὅμως ταχεῖα ἀποξήρανσις δημιουργεῖ ῥήγματα, δυνάμενα νὰ ἀχρηστεύσουν τελείως τὴν ξυλείαν. Τὴν οὕτω ἀποξηρανθεῖσαν ξυλείαν ὀνομάζομεν «φουρνιστήν». Περαιτέρω προέβησαν εἰς τὴν ἐκχύμωσιν τῶν ξύλων δι' ἐκχειλίσεως δι' ὕδατος, ὥστε νὰ καθίσταται ἀπρόσβλητος ἀπὸ τοὺς μύκητας. Ἡ ἀπόπλυσις αὕτη γίνεται, ὅπου τοῦτο δυνατόν, διὰ θερμοῦ ὕδατος. Ἡ ἐπίχρισις τοῦ ξύλου δι' ἐλαιοχρωμάτων, πισσελαίου κλπ. ἐπαυξάνει τὴν διάρκειαν, ἐπίσης δὲ ἡ σύνδεσις τῶν τυχὸν ῥωγμῶν διὰ σιδηρῶν ἐλασμάτων, μολονότι ἡ σύνδεσις αὕτη δὲν ἐξασφαλίζει ἀπὸ τὴν ἐντὸς τῶν ῥωγμῶν ἀνάπτυξιν μυκήτων. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐπιδιώκεται ἡ ἐπαύξησις τῆς διαρκείας τῶν ξύλων τῶν ἐρχομένων εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸ ἔδαφος δι' ἐπιφανειακῆς αὐτῶν ἀνθρακώσεως.

Τελειοτέρα μέθοδος πρὸς ἐπαύξησιν τῆς διαρκείας εἶναι ἡ δι' ἀποστειρώσεως ἢ ἐμποτισμοῦ μὲ ποικίλας χημικὰς οὐσίας, ὡς ὁ χλωριοῦχος ψευδάργυρος, ὁ χλωριοῦχος ὑδράργυρος, θειικὸς χαλκός, φθοριοῦχοι ἑνώσεις καὶ ἰδίᾳ τὸ πισσέλαιον. Εἰς εἰδικὰς ἐγκαταστάσεις (ἐμποτιστήρια) τοποθετοῦν ἐντὸς κλειομένων λεβήτων τὰ ξύλα καὶ διὰ πιέσεως εἰσάγουν ἐντὸς τῶν πόρων των θερμόν, ἄρα λεπτόρρευστον πισσέλαιον, τὸ ὁποῖον διεισδύον εἰς ὅλα τὰ κενὰ τοῦ ξύλου πληροῖ αὐτὰ καὶ τὰ καθιστᾶ ἀπρόσβλητα ἀπὸ τὰ ἔντομα καὶ τοὺς μύκητας. Τελειοποίησις τῆς μεθόδου ταύτης εἶναι ἡ οἰκονομικὴ διαπότισις κατὰ Rüping, καθ' ἣν ἐκ τῆς ἐκτοπίσεως τοῦ ἐντὸς τῶν κυτταρικῶν χώρων ἀέρος ἀποβάλλεται τὸ περισσεῦον ποσὸν πισσελαίου.

Συγκέντρωσις, μεταφορά, παραλαβὴ καὶ ἀποθήκευσις τῆς ξυλείας. Ἡ συγκέντρωσις τῆς ξυλείας γίνεται δι' ἀνθρωπίνης καὶ ζωϊκῆς δυνάμεως τῇ βοηθείᾳ ἁπλῶν ἐργαλείων ἢ συσκευῶν, δι' ὀλισθήσεως, διὰ κυλινδήσεως, διὰ κατακρημνίσεως, διὰ σύρσεως κ.λ.π. Εἰς τὸν τόπον τῆς συγκεντρώσεως γίνεται συνήθως ὁ ἔλεγχος καὶ ἐνίοτε ἡ παραλαβὴ τῆς ξυλείας παρὰ τῶν ξυλεμπόρων. Ἡ μεταφορὰ ἐνεργεῖται διὰ ξηρᾶς, δι' ὕδατος καὶ ἐναερίως. Διὰ ξηρᾶς ἡ ξυλεία μεταφέρεται εἴτε ἐπὶ ζῴων φορτωνομένων, ἂν ἔχῃ μικρὰς διαστάσεις, εἴτε συρομένη, ἐπὶ προηγουμένως διευθετηθέντος ἐδάφους, ὑπὸ ἑνὸς μέχρι καὶ δεκάδος ζῴων ὁδηγουμένων ὑπὸ ἐργατῶν. Ὅπου ὑπάρχει ἁμαξιτὸς ὁδός, χρησιμοποιοῦνται ὀχήματα δίτροχα ἢ τετράτροχα, ἱπποκίνητα ἢ αὐτοκίνητα. Ἐντὸς ἐκτεταμένων δασῶν ἐγκαθιστοῦν στενὰς σιδηροδρομικὰς γραμμὰς (ντεκωβίλ), ἱπποκινήτους ἢ μηχανοκινήτους, ἢ κεκλιμένα ἐπίπεδα πρὸς ταχεῖαν καὶ εὐθηνοτέραν ἐκ τῶν ὀρέων πρὸς τὰς πεδιάδας μεταφοράν. Χρησιμοποιοῦνται πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν καὶ σύρται, ἤτοι καταλλήλως διευθετημέναι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἐνιαχοῦ διὰ ξύλων ὑποστηριζόμεναι τροχιαί, αὐλακοειδοῦς μορφῆς, ἐφ' ὧν αὐτομάτως, λόγῳ ἀναλόγου κλίσεως, ὀλισθαίνουν τὰ ξύλα, ὁμοίως δὲ καὶ διὰ κορμῶν κατασκευαζόμενοι ξυλόδρομοι. Εἰς τὰ βορειότερα κλίματα χρησιμοποιοῦνται ἐπὶ τῶν χιόνων καὶ πάγων εἰδικὰ ἕλκυθρα.

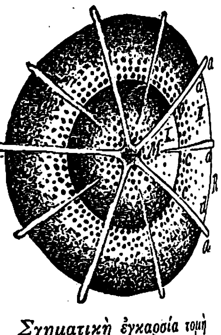

Σχηματικὴ ἐγκαρσία τομὴ διετοῦς ξύλου.

[M=ἐντεριώνη· Mα=ἐντεριώνιοι ἀκτῖνες· I=δακτύλιος πρώτου ἔτους· II=δακτύλιος δευτέρου ἔτους· ccc=ἐαρινὸν ξύλον πορῶδες· ddd=φθινοπωρινὸν ξύλον συμπαγέστερον· R=φλοιός.]

Προκειμένου περὶ μεγάλων ἀποστάσεων ἢ ἀποτόμων διακυμάνσεων τοῦ ἐδάφους, ἅμα δὲ καὶ περὶ μεγάλων ποσοτήτων ξυλείας, συνιστᾶται ἡ ἵδρυσις ἐναερίων γραμμῶν αὐτομάτων ἢ μη. Αἱ γραμμαὶ αὗται ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἰσχυρὰ καλώδια ἑδραζόμενα ἐπὶ ξυλίνων ἢ σιδηρῶν ἑδράνων. Τέλος εἰς μεγάλας σιδηροδρομικὰς ἀρτηρίας μεταφέρεται ἡ ξυλεία δι' εἰδικῶν ἐνίοτε ὀχημάτων.

Ἡ δι' ὕδατος μεταφορὰ τῶν ἐλαφρῶν ἰδίᾳ ξύλων, συνίσταται εἰς τὴν διὰ τοῦ ῥεύματος τῶν ποταμῶν μεταφορὰν κορμῶν, τεμαχίων εἴτε μεμονωμένων (ἰδίᾳ εἰς ὀρεινοὺς ποταμούς), εἴτε συνδεδεμένων μεταξύ των εἰς σχεδίας, ὧν πλείονες ἀποτελοῦν συστοιχίαν μεγάλου μήκους, ὁδηγουμένην ὑπὸ καταλλήλου πληρώματος. Εἰς τὸ τέρμα τῆς διαδρομῆς ἱδρύουν εἰδικὰ συλλεκτήρια φράγματα δι

Συσκευὴ χρησιμοποιουμένη πρὸς κατάρριψιν ὁλοκλήρου δένδρου.

Digitized by Google

τὴν ἐξασφάλισιν ἐπαρκοῦς ροῆς ὑδάτων καὶ ἐν γένει διὰ τὴν καλυτέραν ὀργάνωσιν τῆς μεταφορᾶς δημιουργοῦν διὰ φραγμάτων ὑδαταποθήκας, ἐπενδύσεις ὀχθῶν, ἀποφράξεις διακλαδώσεως τῶν ποταμῶν κλπ. Ἐπίσης μεταφέρεται ἡ ξυλεία ἢ διὰ ποταμοπλοίων ἢ ρυμουλκουμένων σχεδιῶν ἢ καὶ ἀτμοπλοίων. Γενικῶς ἡ ξυλεία ἐπιβαρύνεται μὲ μεγάλα ἔξοδα μεταφορᾶς λόγῳ τοῦ απομεμακρυσμένου τῶν τόπων ὑλοτομίας καὶ ἐλλείψεως ἐπαρκοῦς ὁδικοῦ δικτύου καὶ ἰδίᾳ λόγῳ τοῦ δυσαναλόγου πρὸς τὴν ἀξίαν της ὄγκου καὶ βάρους της. Ἡ παραλαβὴ τῆς ξυλείας ἐνεργεῖται εἴτε εἰς τὸν τόπον τῆς συγκεντρώσεως, εἴτε εἰς τὰς ἀποθήκας, γίνεται δέ, προκειμένου περὶ μεγάλων διαστάσεων ξύλων, κατὰ κυβικὸν μέτρον. Αἱ σανίδες ὡρισμένου μήκους καὶ πάχους μετροῦνται καὶ πωλοῦνται πρὸς εὐκολίαν τῶν ὑπολογισμῶν κυβισμοῦ κατὰ ἑκατοστόμετρον πλάτους. Προκειμένου περὶ ξυλείας μικρῶν διαστάσεων καὶ ὁμοιομόρφων τεμαχίων (τηλεγραφικοὶ στῦλοι κλπ.) κατὰ τεμάχιον ἢ καὶ κατὰ τρέχον μέτρον, ἐνίοτε δὲ καὶ κατὰ στιβάδας.

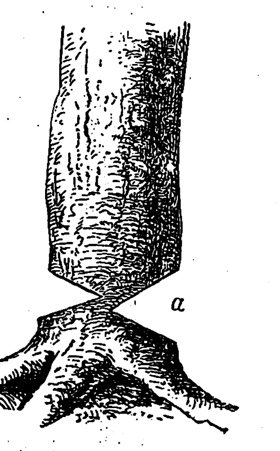

Κοπὴ δένδρου διὰ πελέκεως.
[Ἡ τομὴ α, πρὸς τὴν ὁποίαν θὰ κλίνη τὸ δένδρον, γίνεται χαμηλότερον τῆς ὀπισθίας.]

Μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν ποιότητα τῆς ξυλείας ἔχει ἡ καλὴ αὐτῆς ἀποθήκευσις. Ἡ ξυλεία στιβάζεται οὕτως, ὥστε νὰ παραμένωσι μεταξὺ τῶν τεμαχίων κενοὶ χῶροι πρὸς κυκλοφορίαν τοῦ ἀέρος, τοῦτο δὲ ἐπιτυγχάνεται διὰ σταυροειδοῦς διατάξεως ἑκάστης σειρᾶς. Αἱ στιβάδες τῶν ξύλων δέον νὰ προφυλάσσωνται, διὰ προχείρων στεγασμάτων, ἀπὸ τῆς ἀμέσου ἐπιδράσεως τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, διότι ἄλλως ἡ ταχεῖα ἀποξήρανσις προκαλεῖ ρωγμάς. Πολυτιμότερα εἴδη ξυλείας ἀποθηκεύονται πάντοτε εἰς ὑπόστεγα ἢ εὐαέρους, μὴ ὑγράς, ἀποθήκας. Ἐντὸς τῶν ἀποθηκῶν παρακολουθεῖται ἡ ξυλεία καὶ ἀπομακρύνονται τὰ τυχὸν ὑπὸ μυκήτων ἢ ἐντόμων προσβαλλόμενα ἢ ἄλλως πως καταστρεφόμενα ξύλα.

Μορφαί, κατεργασία καὶ χρήσεις ξυλείας. Τὴν ξυλείαν διακρίνομεν εἰς ἀκατέργαστον (στρογγύλην) καὶ κατειργασμένην. Τὴν *ἀκατέργαστον* ἢ στρογγύλην διακρίνομεν εἰς *ἔμφλοιον*, ἐνίοτε χρησιμοποιουμένην ὅπου προβλέπεται ταχεῖα αὐτῆς ἡ φθορά, ὡς εἰς τὰς στοὰς μεταλλείων, ὀρυχείων κ. λ. π., καὶ *ἄφλοιον* διὰ τηλεγραφικοὺς στύλους, ἱστούς, ὑπορθώματα, γεφύρας καὶ ἄλλα τεχνικά, ὑδραυλικὰ ἰδίως, ἔργα. Ἡ στρογγύλη ξυλεία ἔχει κυλινδρικὴν ἢ μᾶλλον κωλουροκωνικὴν μορφήν. Ἡ *κατειργασμένη* ξυλεία διαιρεῖται εἰς πελεκητήν, πριστὴν καὶ σχιστήν. Ἡ *πελεκητὴ* τετραγωνίζεται διὰ πελέκεως, παραγομένης τῆς λεπτῆς οἰκοδομησίμου ξυλείας ἐλάτης, καστανέας καὶ ἄλλων εἰδῶν διὰ δοκούς, καὶ τῆς χονδρῆς, μήκους ἄνω τῶν 5 μ. (ντράβα, βουβά). Ὅταν τὰ κορμοτεμάχια κατεργασθοῦν διὰ πρίονος, παράγεται ἡ *πριστὴ* ξυλεία μὲ τὰς ἑξῆς ἐμπορικὰς ὀνομασίας: πέταυρα ἢ κουρέτα (πάχους 15 χιλιοστῶν), σανίδες (πάχους 25 χιλιοστ.), διπλοσανίδες ἢ ποντιτοέλια (35 χιλ.), πόντοι (50 χιλ.), μαδέρια (70—80 χιλιοστ.) καὶ καδρόνια διαφόρων διαστάσεων. Ἡ διὰ πρίονος κατεργασία γίνεται ἢ διὰ χειροπριόνων κινουμένων ὑπὸ δύο εἰδικῶν τεχνιτῶν, εἴτε διὰ μηχανοκινήτων πριόνων, τῶν ὁποίων ὑπάρχουν τρία εἴδη: ὁ δίσκος, ἤτοι ὀδοντοφόρος δίσκος, ἡ πριονοκορδέλλα, ἤτοι πριονωτὴ ταινία μήκους 5—8 μ. περιστρεφομένη πέριξ δύο τροχῶν,

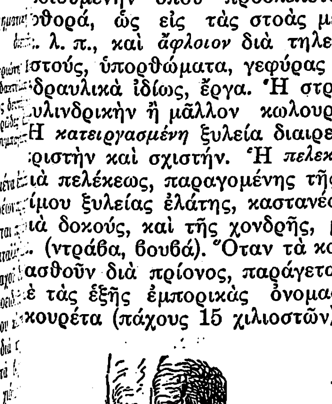

Κοπὴ διὰ πελέκεως (τομὴ α, β) καὶ πρίονος (τομὴ γ).
[Τὸ δένδρον θὰ κλίνη πρὸς α, β.]

καταρράκτης, ἤτοι μηχάνημα κινοῦν παλινδρομικῶς μίαν συστοιχίαν πριόνων, ὧν ἡ ἀπόστασις ρυθμίζεται κατὰ βούλησιν καὶ δι' ὧν ὁλόκληρος κορμὸς ταυτοχρόνως πριονίζεται εἰς σανίδας. Οἱ καταρράκται οὗτοι εἴτε ἐγκαθίστανται ἐντὸς δασῶν καὶ κινοῦνται δι' ὑδραυλικῆς πτώσεως (ὑδροπρίονες), ἢ δι' ἀτμομηχανῆς ἢ ἠλεκτρομηχανῆς, εἴτε ἀποτελοῦν τμῆμα μεγαλυτέρων βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων εἰς ἐργοστάσια κατεργασίας ξυλείας. Εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις, ἤτοι διὰ βαρελλοποιίαν, καρροποιίαν, σαγματοποιίαν κλπ., προτιμᾶται ἡ *σχιστὴ* ξυλεία, ἀπολαμβανομένη διὰ σχίσεως τῶν κορμοτεμαχίων παραλλήλως πρὸς τὰς ἶνας τοῦ ξύλου διὰ πελέκεως τῇ βοηθείᾳ σφηνῶν. Περαιτέρω κατεργάζεται ἡ ξυλεία ἀναλόγως τῶν εἰδικῶν προορισμῶν της. Οὕτως ἔχομεν λειαντικὰ μηχανήματα (πλάνας), ἀποτελούμενα ἐκ κυλίνδρου φέροντος λίαν κοπτερὰ ἐλάσματα, ὅστις διὰ ταχυτάτης περιστροφικῆς κινήσεως λειαίνει τὰς σανίδας. Οἱ τόρνοι, ποδοκίνητοι ἢ μηχανοκίνητοι, ἐπιτρέπουν διὰ τῆς προσθήκης ἐργαλείων καταλλήλου διατομῆς τὴν κοπὴν τοῦ ξύλου εἰς ποικίλα σχέδια. Δι' ἄλλων μηχανημάτων ἀποκόπτονται ἐκ τοῦ κορμοῦ λεπτότατα φύλλα ξυλείας (καπλαμᾶδες) ἐκ πολυτίμων εἰδῶν ξύλου, ἅτινα προηγουμένως δι' ὑδρατμῶν καθίστανται μαλακὰ καὶ συνεκτικά. Δι' ὁμοίων κατασκευάζονται τὰ πυρεῖα καὶ τὰ κυτία των. Δι' εἰδικῶν μηχανημάτων, τῇ βοηθείᾳ ζέοντος ὕδατος ἢ ὑδρατμοῦ, ἐπιτυγχάνεται ἡ κάμψις τῶν ξύλων, ἰδίᾳ τῆς ὀξυᾶς, πρὸς κατασκευὴν καθισμάτων, γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα καθίσματα Βιέννης. Ἀναλόγως τῆς χρήσεώς της ἡ ξυλεία διαιρεῖται εἰς τὰς ἑξῆς κατηγορίας: 1) *Οἰκοδομικὴ* ἢ *οἰκοδομήσιμος*. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον χρησιμοποιεῖται πᾶν εἶδος ξυλείας, ἀναλόγως τῆς θέσεως ἣν θὰ λάβῃ ἐν τῇ οἰκοδομῇ, ἰδίᾳ ὅμως χρησιμοποιοῦνται ἐλαφρά, ἐλαστικὰ εἴδη (ἐλάτη, πεύκη, πισσελάτη κλπ.). Ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Ἑλλάδος χαρακτηρίζουν τὰ διάφορα εἴδη τῆς οἰκοδομησίμου ξυλείας ἐκ τῆς πηγῆς προελεύσεώς των. Οὕτως ἔχομεν ἐγχώριον ξυλείαν, παντοειδῆ, διὰ τὰς ἐπιχωρίας οἰκοδομικὰς ἀνάγκας, ξυλείαν Τεργέστης (τριεστίνικα), πισσελάτης, πεύκης, λαρικοειδοῦς, λάρικος (κοινῶς λάρτζινο), ξυλείαν Γαλαζίου (ἢ ρουμανικὴν) ἐξ ἐλάτης, ἥτις εἶναι λευκὴ καὶ μαλακή, κατάλληλος καὶ δι' ἐπιπλοποιίαν, ξυλείαν σουηδικήν, ἐκ πισσελάτης, ἥτις λόγῳ τοῦ βορείου κλίματος εἶναι συμπαγὴς καλῆς ποιότητος, κατάλληλος διὰ θύρας, παράθυρα, δάπεδα, ξυλείαν Ἀμερικῆς, ἤτοι διάφορα πολύτιμα εἴδη ρητινοβριθῶν πευκῶν, κατάλληλα διὰ δάπεδα, ἔπιπλα κλπ. (pitche pine). 2) *Μεταλλείων*. Πρὸς ὑποστήριξιν τῶν στοῶν κλπ. Ἐν Ἑλλάδι χρησιμοποιοῦνται ὡς ξυλεία μεταλλείων κορμοὶ διαμέτρου 0,10—0,20 μ., κατὰ προτίμησιν πεύκης προερχομένης ἐξ ἀραιωτικῆς ὑλοτομίας. Ἡ ξυλεία αὕτη χρησιμοποιεῖται ἀκατέργαστος, στρογγύλη καὶ ἄφλοιος, δοθέντος ὅτι λόγῳ ὑγρασίας καὶ μεγάλης πιέσεως φθείρεται τάχιστα. 3) *Ναυπηγήσιμος*. Περιλαμβάνει ἄσηπτα ξύλα (δρῦς, πεύκη, καστανέα κλπ.). Μεγάλην ἀξίαν ἔχουν εἰς τὴν ναυπηγικὴν τὰ διχαλωτὰ τεμάχια (στραβόξυλα) πρὸς κατασκευὴν τοῦ σκελετοῦ. Διὰ τὰ ἐσωτερικὰ διαμερίσματα χρησιμοποιοῦνται πολύτιμα εἴδη (μαόνι, δρῦς, pitche-pine, teak κλπ.). 4) *Γεφυρῶν*. Εἶναι ἀνάλογος τῶν διαστάσεων καὶ τῶν ἐπὶ τόπου εὑρισκομένων ξύλων, κατὰ προτίμησιν ὅμως ἐξ ἐλαστικῶν ξύλων. 5) *Σιδηροδρόμων*. Διὰ τοὺς στρωτῆρας χρησιμοποιεῖται ἡ δρῦς, ἐπειδὴ ὅμως αὕτη καὶ πολυδάπανος εἶναι καὶ σπανίζει, χρησιμοποιοῦνται καὶ στρωτῆρες ἐξ ὀξυᾶς ἀπεστειρωμένοι. Εἰς πλείστας γραμμὰς ἀντικατέστησαν τοὺς ξυλίνους στρωτῆρας διὰ σιδηρῶν, πλὴν κατεῖδον ὅτι πολλὰ μειονεκτήματα ἔχουν οὗτοι καὶ ἐπανέρχονται ἤδη εἰς τοὺς ξυλίνους. 6) *Ἐπιπλοποιίας*. Αὕτη χρησιμοποιεῖ πᾶν εἶδος ἀπὸ τῶν εὐτελεστέρων μέχρι τοῦ πολυτιμοτέρου, εἴτε εἰς συμπαγῆ τεμάχια, εἴτε εἰς φύλλα λεπτὰ ἐπικολλώμενα ἐπὶ εὐτελῶν σκελετῶν (καπλαμᾶδες). Ἡ λεύκη, ἡ ἐλάτη, ἡ πισσελάτη, ἡ πεύκη διαφόρων εἰδῶν καὶ μὲ ποικίλα ἐμπορικὰ ὀνόματα ἀπὸ τῆς ἐγχωρίου μέχρι τῆς πολυτίμου pitche-pine, ἡ κυπάρισσος, ἡ ὀξυά, ἡ φιλύρα (φλαμούρι), ἡ δρῦς, ἡ καρυδιά, ὁ σφένδαμνος διαφόρων εἰδῶν, μέχρι τῶν πολυτίμων érable gris, ἡ πτελέα, ἡ φράξος καὶ ἡ σωρεία τῶν ξύλων τροπικῶν καὶ ἄλλων χωρῶν: palissandre, μαόνι, teak, bois de rose κλπ. Τελευταίως χρησιμοποιοῦνται πολὺ εἰς τὴν ἐπιπλοποιίαν φύλλα ἀπὸ ξύλον ρίζης, λόγῳ τῶν ὡραίων ἀτάκτων γραμμῶν, ἃς στιλβούμενα παρουσιάζουν (λοῦποι). Ἐπίσης πρὸς ἀποφυγὴν στρεβλώσεων τῶν ξύλων χρησιμοποιοῦν λεπτὰ φύλλα (5—10) διαφόρων εἰδῶν ξύλων, ἐπικολλωμένων μηχανικῶς πρὸς ἄλληλα (contre-plaqués), ὥστε νὰ παράγεται σανὶς διαφόρων διαστάσεων· ταύτης τὸ ἐξωτερικὸν φύλλον, ἤτοι ἡ πρόσοψις τοῦ ἐπίπλου, ἀποτελεῖται ἀπὸ πολύτιμον ξύλον. 7) *Καρροποιίας—ἁμαξοποιίας*. Διὰ τοὺς τροχοὺς χρησιμοποιοῦνται ξύλα ἐκτάκτου ἀντοχῆς, σχιστὰ (ἀριά, σημύδα κλπ.), διὰ δὲ τὰ ἐσωτερικὰ τῶν ἁμαξῶν, αὐτοκινήτων, σιδηροδρομικῶν ὀχημάτων κλπ. διάφορα πολύτιμα εἴδη. 8) *Μηχανῶν, σκευῶν, ἐργαλείων* κλπ. Ὡς ἕδρανα μηχανῶν χρησιμοποιοῦνται σκληρότατα ξύλα, διὰ σκεύη δὲ ἅπαντα σχεδὸν τὰ εἴδη. Διὰ φορητὰς κλίμακας (τηλεγράφου, πυροσβεστῶν), γυμναστήρια καὶ λοιπά, χρησιμοποιοῦνται ἐλαστικὰ εἴδη, ὡς ἡ φράξος. Εἰς τὴν βαρελλοποιίαν χρησιμοποιοῦνται σχιστὰ ξύλα (δοῦγες) ἀπὸ δρῦν

Βενζινοκίνητος φορητὸς πρίων.

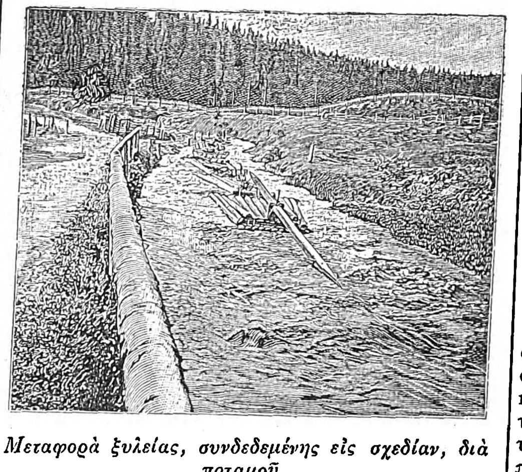
Μεταφορὰ ξυλείας, συνδεδεμένης εἰς σχεδίαν, διὰ ποταμοῦ.

Μεταφορὰ μακρῶν κορμῶν δι' αὐτοκινήτου.

Digitized by Google

ἰδίᾳ, ἐνίοτε ὀξυάν, καὶ εὐτελέστερα εἴδη, ὅταν πρόκειται περὶ φυλάξεως προϊόντων κατωτέρας ἀξίας. Ἡ βιοτεχνία, λεπτοξυλουργική, ξυλογλυπτικὴ κλπ. χρησιμοποιοῦν ξύλα μὲ μὴ καταφανεῖς ἶνας, συμπαγῆ. Μεγάλαι ποσότητες ξυλείας χρησιμοποιοῦνται καὶ διὰ κατασκευὴν γεωργικῶν ἐργαλείων. 9) *Καυσοξυλεία, ἀνθρακοξυλεία*. Ὡς καυσόξυλα χρησιμοποιοῦνται τὰ ἐπιχωρίως εὑρισκόμενα παντὸς εἴδους ξύλα, εἴτε ἀμέσως ὑλοτομούμενα, εἴτε ὡς ὑπολείμματα ὑλοτομιῶν, ἀποκλαδώσεων, πρέμνα, ρίζαι κλπ., προτιμωμένων τῶν σκληρῶν καὶ βαρέων (δρῦς, ἐλαία, πεύκη), ὡς μᾶλλον ἀποδοτικῶν εἰς θερμότητα. Ἡ σχετικὴ θερμαντικὴ ἀξία τῶν διαφόρων εἰδῶν καυσοξύλων ἔχει ὡς ἑξῆς: ὀξυὰ καὶ σφένδαμνος 100, γαῦρος 90, πεύκη 60—85 (ἀναλόγως περιεκτικότητος εἰς ρητίνην), ἐλάτη 65, λεύκη 60, ἰτέα 45. Κατὰ μέσον ὅρον ξύλον ξηρὸν ἀποδίδει 3.500—4.000 θερμίδας. Πρὸς ἀνθρακοποίησιν χρησιμοποιοῦνται ὡρισμένα εἴδη. 10) *Χαρτοποιίας*. Τεραστίας ποσότητας ξύλου καταναλίσκει ἡ χαρτοποιία, ἥτις ζητεῖ ἐλαφρά, ἄροζα καὶ ὑγιᾶ ξύλα πισσελάτης, λεύκης, φιλύρας, σημύδας κλπ. Οἱ κορμοί, διαμέτρου 0,10—0,25 μ., κόπτονται εἰς τεμάχια 1—1,50 μ. μήκους καὶ εἶτα, δι' εἰδικῶν μηχανημάτων, πολτοποιοῦνται. Δι' εἰδικῶν μεθόδων ἀποχωρίζεται ἡ χρήσιμος κυτταρίνη, ἐξ ἧς παράγεται ὁ χάρτης. Ἐκ τῆς κυτταρίνης παράγονται καὶ πλεῖστα ὅσα σκεύη, κτένες, διαφανῆ καλύμματα αὐτοκινήτων κλπ., ἡ νιτροκυτταρίνη καὶ ἐκ ταύτης ἡ ἄκαπνος πυρῖτις, ἡ φυτικὴ μέταξα, τὰ φὶλμ κλπ.

Ἐμπόριον ξυλείας. Ἐν Ἑλλάδι τὰ δάση σπανίως ἐκμεταλλεύονται ἀπ' εὐθείας οἱ ἰδιοκτῆταί των (δημόσιον, νομικὰ πρόσωπα, ἰδιῶται). Κατὰ κανόνα ἐκμισθώνονται εἴτε δι' ἀπ' εὐθείας συνεννοήσεως, ὅταν πρόκειται περὶ ἰδιωτικῶν δασῶν, εἴτε διὰ δημοπρασίας, ὅταν πρόκειται περὶ δημοσίων δασῶν ἢ ἀνηκόντων εἰς νομικὰ πρόσωπα. Εἰς τὰ ἰδιωτικὰ δάση τὸ συμφωνούμενον ποσὸν κατὰ κυβικὸν μέτρον ἢ ζύγιον (100 ὀκάδων καυσοξύλων) ἀφορᾷ τὴν τιμὴν πρέμνου ἤτοι τὴν ἀξίαν τοῦ προϊόντος ἐν τῷ δάσει πρὸ τῆς κοπῆς του. Τὸ κράτος φορολογεῖ τὴν ξυλείαν μὲ 10% ἐπὶ τῆς ἀγοραίας τιμῆς, ὡς αὕτη κατ' ἔτος καθορίζεται διὰ διατάγματος (πίναξ διατιμήσεως). Ὅταν τὸ κράτος, ὡς ἰδιοκτήτης δημοσίων δασῶν, ἐκχωρῇ δάση πρὸς ἐκμετάλλευσιν, τότε τὸ ἐπιτυγχανόμενον μίσθωμα ἀφορᾷ εἴς τε τὴν τιμὴν πρέμνου καὶ τὸν φόρον τοῦ δημοσίου. Αἱ ἐνοικιάσεις δημοσίων δασῶν εἶναι μονοετεῖς μέχρι δεκαετῶν· εἰς ἐξαιρετικὰς ὅμως περιπτώσεις, ὅταν ἀπαιτῶνται μεγάλαι τεχνικαὶ ἐγκαταστάσεις κτλ., δύνανται, μετ' ἔγκρισιν τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, νὰ ἐκχωρῶνται δάση διὰ συμβάσεις πρὸς πολυετῆ ἐκμετάλλευσιν. Οἱ ἐνοικιασταὶ τῶν δασῶν ἀναθέτουν τὴν ὑλοτομίαν, πρώτην κατεργασίαν καὶ μεταφοράν, δι' ὑπεργολαβιῶν κατὰ μονάδα, ἤτοι κατὰ κυβικὸν μέτρον, εἰς ὑλοτόμους, ἀγωγεῖς ἢ ὁμάδας ἢ συνεταιρισμοὺς ἐξ αὐτῶν.

Σπουδαίαν, ἂν μὴ τὴν κυριωτέραν, ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς τιμῆς πρέμνου ἀσκεῖ ἡ ἀπόστασις τοῦ δάσους ἀπὸ τῶν συγκοινωνιακῶν ἀρτηριῶν. Αἱ τιμαὶ πρέμνου κυμαίνονται ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ 100—450 δρχ. κατὰ κυβικὸν μέτρον, ἀναλόγως εἴδους δένδρων, ποιότητος δάσους καὶ ἀποστάσεως μεταφορᾶς. Τὰ ἔξοδα ὑλοτομίας καὶ τεμαχισμοῦ εἰς κορμοτεμάχια, ὡς καὶ τὰ τῆς συγκεντρώσεως, εἰς 70—150 δρχ. κατὰ κυβικὸν μέτρον, ἀναλόγως τῶν τοπικῶν, δασικῶν καὶ ἐργατικῶν συνθηκῶν. Αἱ τιμαὶ μεταφορᾶς ποικίλλουν πολὺ περισσότερον, ἐξαρτώμεναι ἐκ τῆς ἀποστάσεως τῆς πρὸς μεταφορὰν ποσότητος ξυλείας καὶ τῶν μέσων μεταφορᾶς. Οὕτως ἡ δι' ὑποζυγίου εἶναι ἡ δαπανηροτέρα καὶ ἡ διὰ ποταμοῦ ἡ εὐθηνοτέρα.

Ἐκ τῶν ἑλληνικῶν δασῶν ὑλοτομοῦνται πλέον τῶν 100.000 κυβικῶν μέτρων χρησίμου ξυλείας, εἰσάγονται δὲ περὶ τὰ 200,000 κυβικὰ μέτρα ξυλείας πάσης φύσεως. Ἡ Ἑλλὰς εἶναι αὐτάρκης εἰς καυσόξυλα, εἰσάγουσα ἐνίοτε καὶ μικρὰς ποσότητας ἐκ γειτονικῶν χωρῶν. Α. Ε. ΚΟΦΙΝΙΩΤΗΣ

— *[Τεχν.]* ***Ἀντοχὴ τῆς ξυλείας***. Ἐξαρτᾶται ἡ ἀντοχὴ τῆς ξυλείας ἀπὸ τὸ εἶδος αὐτῆς, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸ εἶδος καὶ τὸν τρόπον τῆς καταπονήσεως αὐτῆς. Τὰ φορτία, ἅτινα δύνανται νὰ ἐπιφέρωσι τὴν θραῦσιν τῶν συνήθους χρήσεως ξύλων, δίδονται ὑπὸ τοῦ παρεντιθεμένου πίνακος I, διὰ κάθε εἶδος καταπονήσεως. Κατὰ γενικὸν κανόνα ἀποφεύγεται εἰς τὰς κατασκευὰς νὰ πλησιάζωνται τὰ ὅρια ἀντοχῆς τοῦ χρησιμοποιουμένου ὑλικοῦ, καὶ τοῦτο πρὸς ἀσφάλειαν τῆς κατασκευῆς, δεδομένου ὅτι ὑπάρχουσιν ἄπειροι παράγοντες, μὴ δυνάμενοι νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν εἰς τοὺς σχετικοὺς ὑπολογισμούς. Εἰδικοὶ κανονισμοὶ εἰς ἕκαστον κράτος ἀπαγορεύουσι τὴν φόρτισιν τῶν ὑλικῶν πέραν ἑνὸς ὡρισμένου ὁρίου, καὶ οἱ γερμανικοὶ κανονισμοὶ τοῦ 1926, οἵτινες χρησιμοποιοῦνται καὶ παρ' ἡμῖν, δίδουσι τὰ ὑπὸ τοῦ πίνακος II ἐπιτρεπόμενα ὅρια φορτίσεως τῆς ξυλείας εἰς χιλιόγραμμα ἀνὰ τετραγωνικὸν ἑκατοστόν. Αἱ ὑπὸ τοῦ πίνακος διδόμεναι ἐπιβαρύνσεις ἰσχύουσι διὰ ξυλείαν ξηρὰν καὶ ἀρίστης ποιότητος. Διὰ βοηθητικὰ ἰκριώματα καὶ ἀσημάντους κατασκευὰς δύνανται ν' αὐξηθῶσι κατὰ 20%, ἐνῷ διὰ κατασκευὰς ἄνευ ἐμποτισμοῦ καὶ ἐκτεθειμένας εἰς τὴν ὑγρασίαν, διὰ κατασκευὰς ἐντὸς ὕδατος καὶ διὰ ξυλείαν νωπήν, δέον νὰ γίνεται ἐλάττωσις κατὰ τὸ $^1/_8$. Δυνάμεις ἐφελκύουσαι καθέτως πρὸς τὰς ἶνας δέον ν' ἀποφεύγωνται. Ὅταν τὰ ξύλα ὑπόκεινται εἰς δυναμικὰς ἐπενεργείας, εἰς κρούσεις, ἡ ἀντοχὴ αὐτῶν μειοῦται. Διὰ ξύλα ὑποκείμενα εἰς λυγισμόν, ὅπως συμβαίνει διὰ τὰ πλεῖστα θλιβόμενα ξύλα, τὰ μικροῦ πάχους καὶ μεγάλου μήκους, δέον νὰ ἐλαττοῦται ἡ ἐπιτρεπομένη ἐπιβάρυνσις.

Πίναξ I. Ὅρια θραύσεως τῆς ξυλείας εἰς χιλιόγραμμα ἀνὰ τετραγωνικὰ ἑκατοστά.

Εἶδος τῆς ξυλείας			*Ἐλάτη*	*Δρῦς*	*Πεύκη*	*Λάριξ*
Εἶδος καὶ τρόπος καταπονήσεως	Ἐφελκυσμός		550—800	700—1000	720—970	710—960
	Θλῖψις	Παραλλήλως πρὸς τὰς ἶνας	280—350	350—450	230—300	330—500
		Καθέτως πρὸς τὰς ἶνας	50	120	50	60
	Κάμψις		600	620	500	600
	Διάτμησις	Παραλλήλως πρὸς τὰς ἶνας	63	75	61	52
		Καθέτως πρὸς τὰς ἶνας	270	270	210	250

Πίναξ II. Ἐπιτρεπόμεναι ἐπιβαρύνσεις τῆς ξυλείας εἰς χιλιόγραμμα ἀνὰ τετραγωνικὰ ἑκατοστά.

Εἶδος τῆς ξυλείας		*Δρῦς καὶ ὀξυά*	*Κωνοφόρα*
Τρόπος καταπονήσεως	Θλῖψις παραλλήλως πρὸς τὰς ἶνας	100	80
	Κάμψις	110	90
	Ἐφελκυσμὸς παραλλήλως πρὸς τὰς ἶνας	120	100
	Θλῖψις καθέτως πρὸς τὰς ἶνας ἐφ' ὅλου τοῦ πλάτους τοῦ ξύλου	35	15
	Θλῖψις καθέτως πρὸς τὰς ἶνας ἐπὶ μέρους τοῦ πλάτους τοῦ ξύλου	50	25
	Διάτμησις παραλλήλως πρὸς τὰς ἶνας	20	12

Διάρκεια τῆς ξυλείας. Ὡς διάρκεια τῶν ξυλίνων κατασκευῶν ὑπολογίζεται ἡ τῶν 15 μέχρις 20 ἐτῶν διὰ τὴν ἐλάτην καὶ ἡ τῶν 30 ἐτῶν διὰ τὴν δρῦν. Μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν διάρκειαν τῆς ξυλείας ἔχει ἡ συντήρησις αὐτῆς, λόγῳ τοῦ εὐπροσβλήτου ὑπὸ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπιφέρουσι τὴν σῆψιν αὐτῆς. Ἐπίσης ἔχουσι μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν διάρκειαν τῆς ξυλείας αἱ θέσεις χρησιμοποιήσεως αὐτῆς, καθὼς καὶ τὰ λαμβανόμενα πρὸς προφύλαξιν αὐτῆς μέτρα, ἅτινα ἐπαυξάνουσι κατὰ πολὺ τὴν διάρκειαν αὐτῆς. Ὑπὸ ἰδιαιτέρως δυσμενεῖς συνθήκας εὑρίσκονται τὰ ξύλα ἐν τοῖς μεταλλείοις, ὅπου, λόγῳ τῆς θερμοκρασίας καὶ τῆς ὑγρασίας, εὐνοεῖται κατὰ πολὺ ἡ σῆψις καὶ ἡ φθορὰ αὐτῶν, δι' ὃ καὶ χρησιμοποιοῦνται κατὰ τὸ δυνατὸν ἐμπεποτισμένα ξύλα. Δύσκολος εἶναι ἡ προφύλαξις τῶν ὑπὸ τῶν ξυλοφάγων σκωλήκων, εἰς τὰ θαλάσσια ἔργα κυρίως, προσβαλλομένων ξύλων, ὅπου πολλάκις, παρὰ τὰς ἐπενδύσεις διὰ σωλήνων μεταλλικῶν ἢ καὶ πηλίνων ἢ καὶ ἐκ σιδηροπαγοῦς σκυροδέματος, καθίσταται ἀδύνατος ἡ ἀποφυγὴ τῆς διεισδύσεως τῶν φθοροποιῶν σκωλήκων εἰς τὰ κινδυνεύοντα ξύλα. Ἐνίοτε εἰς τοιαύτας περιπτώσεις ἐπιβάλλεται ἡ χρῆσις ξυλείας εἰδικῆς, ὅπου τοῦτο εἶναι δυνατόν, ὅπως ἡ χρῆσις τοῦ σκληροτάτου ξύλου Greenheart τῆς Γουϊνέας, τὸ ὁποῖον περιέχει χυμὸν ἀηδῆ καὶ δηλητηριώδη διὰ τοὺς θαλασσίους σκώληκας, καὶ ἐπίσης ἡ ξυλεία τοῦ εὐκαλύπτου, τὸ ξύλον Jarrah τῆς Αὐστραλίας κ. ἄ., ἅτινα παρέχουν μεγίστην ἀντοχὴν κατὰ τῶν ξυλοφάγων σκωλήκων καὶ συνεπῶς ἐπαυξάνουσι κατὰ πολὺ τὴν διάρκειαν τῶν κατασκευῶν.

Τὰ διαρκῶς ὑπὸ τὸ ὕδωρ διατηρούμενα ξύλα ἔχουσιν ἀπεριόριστον, δύναταί τις νὰ εἴπῃ, διάρκειαν, ὅταν περικαλύπτωνται δι' ἄμμου ἢ πηλοῦ. Ἕνεκα τούτου ἡ χρῆσις ξυλείας διὰ θεμελίωσιν τεχνικῶν ἔργων εἰς ἀσταθεῖς πυθμένας εἶναι ἐνδεδειγμένη. Πρὸς ἐπαύξησιν τῆς διαρκείας τῶν ξύλων συνιστᾶται ἡ ἐπικάλυψις αὐτῶν διὰ μεταλλικῶν ἥλων ἢ ἐλασμάτων ἐκ σιδήρου, ψευδαργύρου ἢ χαλκοῦ. Ἡ μέθοδος αὕτη τῆς ἐπικαλύψεως δίδει πολὺ καλὰ ἀποτελέσματα προκειμένου περὶ ξύλων ἐντὸς ἰλύος, ἀλλὰ εἶναι πολὺ δαπανηρά, ἰδίως μάλιστα ὅταν ἡ ἐπένδυσις γίνεται διὰ χαλκοῦ, ὁ ὁποῖος παρέχει καὶ τὰ καλύτερα ἀποτελέσματα. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἐλασμάτων, ἂν δὲν γίνῃ ἐπιμεμελημένη ἐργασία, εἰσέρχονται διὰ τῶν ἁρμῶν τῶν ἐλασμάτων νεογνὰ σκωλήκων καὶ μικροοργανισμοί, οἵτινες πολλαπλασιαζόμενοι τάχιστα καταστρέφουσι τὰ ξύλα. Ἐπειδὴ πάντα τὰ ἀνωτέρω ἐμφαινόμενα μέσα προφυλάξεως δίδουσι μὲν πολὺ καλὰ ἀποτελέσματα, εἶναι ὅμως πολὺ δαπανηρά, γίνεται εἰς τὰς συνήθεις κατασκευὰς χρῆσις ἑτέρων μέσων προφυλάξεως, ὡς ἡ ἐπίχρισις διὰ διαφόρων σκευασμάτων, δι' ὧν ἐπιτυγχάνεται ἡ κατασκευὴ ἀδιαπεράτου στρώματος, προφυλάσσοντος ἐπί τι χρονικὸν διάστημα τὴν προσβολὴν τῆς ξυλείας. Συνήθεις ἐπιχρίσεις εἶναι ἡ δι' ἀνθρακικοῦ μολύβδου (στουπετσίου), λινελαίου, ἐλαιοβαφῆς, πίσσης, διαφόρων βερνικίων κ. ἄ. Συνιστᾶται ὅπως ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἐπιχρίσεως γίνεται κατὰ τὴν θερμὴν τοῦ ἔτους ἐποχήν, ὁπότε τὰ ξύλα εἶναι ξηρά.

Στατικοὶ ὑπολογισμοί. Οἱ στατικοὶ ὑπολογισμοὶ τῶν ἀποτελούντων μέρη κατασκευῶν ξύλων γίνονται τῇ βοηθείᾳ τῶν διαφόρων μεθόδων ὑπολογισμοῦ, τῶν διδομένων ὑπὸ τῆς στατικῆς καὶ τῆς ἀντοχῆς τῆς ὕλης, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν κατὰ τούτους τῆς θέσεως τῶν ξύλων ἐν τῇ κατασκευῇ καὶ τῆς ἐπιβαρύνσεως, ἡ ὁποία δημιουργεῖται εἰς αὐτά. Κατὰ τοὺς ὡς ἄνω ὑπολογισμοὺς λαμβάνεται συνήθως ὡς εἰδικὸν βάρος ξυλείας 900 μὲν χιλγρ. ἀνὰ κυβικὸν μέτρον, ὅταν ἡ ξυλεία εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τὰς ἀτμοσφαιρικὰς ἐπιδράσεις, 700 δὲ χιλγρ. ἀνὰ κυβικὸν μέτρον, ὅταν ἡ ξυλεία εἶναι προφυλαγμένη. Ὁ συντελεστὴς ἐλαστικότητος κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῆς ἀντοχῆς λαμβάνεται σταθερῶς ἴσος πρὸς $E=100.000$ χλγρ. ἀνὰ τετρ. ἑκ., αὐξάνεται ὅμως κατά τι σὺν τῇ αὐξήσει τῆς ἐμπεριεχομένης εἰς τὸ ξύλον ποσότητος ὕδατος.

Ἐκλογὴ χρησιμοποιηθησομένης ξυλείας. Ἀναλόγως τοῦ ὑπὸ κατασκευὴν ἔργου θὰ γίνῃ ἡ προμήθεια τῆς ἀναγκαιούσης ποσότητος ξυλείας, καταβαλλομένης προσοχῆς ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῆς ἀντιστοίχου ποιότητος. Κατὰ πρῶτον λόγον δέον νὰ ἔχωμεν κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς ξυλείας ὑπ' ὄψιν τὸν βαθμὸν ξηρότητος αὐτῆς, διότι μεταγενεστέρα ξήρανσίς της ἐν τοῖς ἔργοις δύναται νὰ ἐπιφέρῃ ζημίας, λόγῳ τῆς παρουσιαζομένης συστολῆς καὶ στρεβλώσεως. Παρατηρεῖται συνολικὴ συστολὴ κατὰ τὴν ἀποξήρανσιν 0,1% κατὰ μῆκος τῶν ἰνῶν καὶ 1,5% καθέτως πρὸς αὐτάς. Ἡ στρέβλωσις, ὀφειλομένη εἰς τὴν ἀνισότητα τῶν διαστάσεων τῆς ἐντεριώνης κατὰ τὰς δύο ἀντιθέτους ἐπιφανείας τοῦ ξύλου, εἶναι τόσον μεγαλυτέρα, ὅσον τὸ τεμάχιον τοῦ ὑπ' ὄψιν ξύλου προέρχεται ἀπὸ ἐξωτερικώτερον τμῆμα τοῦ κορμοῦ καὶ ὅσον τὸ ξύλον ἔχει μικρὸν πάχος καὶ μέγα πλάτος (σανίδες). Πρὸς ἀποφυγὴν τῆς στρεβλώσεως τῶν μεγάλου πλάτους σανίδων, χρησιμοποιουμένων εἰς τὴν ἐπιπλοποιίαν κυρίως, συγκολλῶσι λεπτὰς σανίδας μὲ τὰς ἶνας αὐτῶν κατὰ καθέτους διευθύνσεις (κόντρα πλακέ). Ἡ τάσις στρεβλώσεως τῶν ἰνῶν τῶν διαφόρων σανίδων κατὰ διαφόρους διευθύνσεις δὲν ἐπιτρέπει τὴν στρέβλωσιν τῆς ἀποτελεσθείσης σανίδος. Αἱ παραμορφώσεις αὗται, ὀφειλόμεναι εἰς τὴν ἀποβολὴν ἢ καὶ τὴν ἀπορρόφησιν ὑγρασίας ὑπὸ τῆς εἰς τὸ ξύλον περιεχομένης ἐντεριώνης, ἀποφεύγονται διὰ τῆς καλῆς ἀποξηράνσεως τῶν κορμῶν καὶ τοῦ μετὰ ταύτην ὀρθογωνισμοῦ, καθὼς καὶ διὰ τῆς ἐπιχρίσεως κ. λ. π. μέσων κατὰ τὴν χρησιμοποίησιν. Ξύλα προερχόμενα ἀπὸ τὸ κέντρον τοῦ κορμοῦ παρουσιάζουσι μεγαλυτέραν ὁμοιογένειαν καὶ ὀλιγώτερα ἐλαττώματα. Ἕτερα στοιχεῖα ὁδηγοῦντα διὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς ποιότητος τῶν ξύλων εἶναι ἡ ἀντοχὴ αὐτῶν εἰς τὰς ἐπιφορτίσεις, καθὼς καὶ ἡ ἀντοχή των εἰς τὰς μεταβολὰς τῆς ἀτμοσφαίρας, ἀναλόγως δὲ πρὸς τὰς ἑκάστοτε συνθήκας οἰκονομίας, στερεότητος καὶ διαρκείας, θὰ γίνηται ἡ ἐκλογὴ τοῦ καταλλήλου ξύλου. Οὕτω λ. χ. δι' ἐσωτερικὰς θύρας οἰκιῶν, αἵτινες δὲν ὑφίστανται ἀτμοσφαιρικὰς ἐπιδράσεις, εἶναι ἀρκετὴ ἡ λευκὴ ξυλεία, ἐνῷ διὰ τὰ παράθυρα καὶ τὰς ἐξωθύρας δέον νὰ γίνῃ χρῆσις σκληρᾶς ξυλείας. Ἐπίσης διὰ τμήματα κατασκευῶν ὑποφέροντα μεγάλας ἐπιφορτίσεις, ὅπως λ. χ. αἱ διάφοροι σφῆνες, δέον ἀπαραιτήτως νὰ χρησιμοποιηθῶσι σκληρὰ ξύλα, ἐνῷ διὰ τὰ ἄλλα τμήματα ἀρκοῦσι τὰ λευκὰ ξύλα, ἐκτὸς ἂν αἱ ἐξωτερικαὶ συνθῆκαι ἐπιβάλλουσι τὴν χρῆσιν ξηρᾶς ξυλείας. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν μορφὴν τὴν ὁποίαν θὰ προτιμήσωμεν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπιδρᾷ πολὺ ἐπὶ τῆς δαπάνης ἀγορᾶς, θὰ ὁδηγηθῶμεν διὰ τὴν ἐκλογὴν ἀπὸ τὸν προορισμὸν τοῦ προμηθευθησομένου ξύλου. Οὕτω διὰ πασσαλώσεις καὶ ὑποστηρίξεις δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ ἡ στρογγύλη ξυλεία, διὰ προσωρινὰς κατασκευάς, ἀντιστηρίξεις, ζευκτὰ στεγῶν κττ., κατάλληλος εἶναι ἡ πελεκητὴ ξυλεία. Διὰ τὸ πλεῖστον τῶν λοιπῶν περιπτώσεων εἶναι ἐν ἐφαρμογῇ ἡ πριστὴ ξυλεία, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ καὶ τὴν μᾶλλον ἐν χρήσει μορφήν.

Digitized by Google

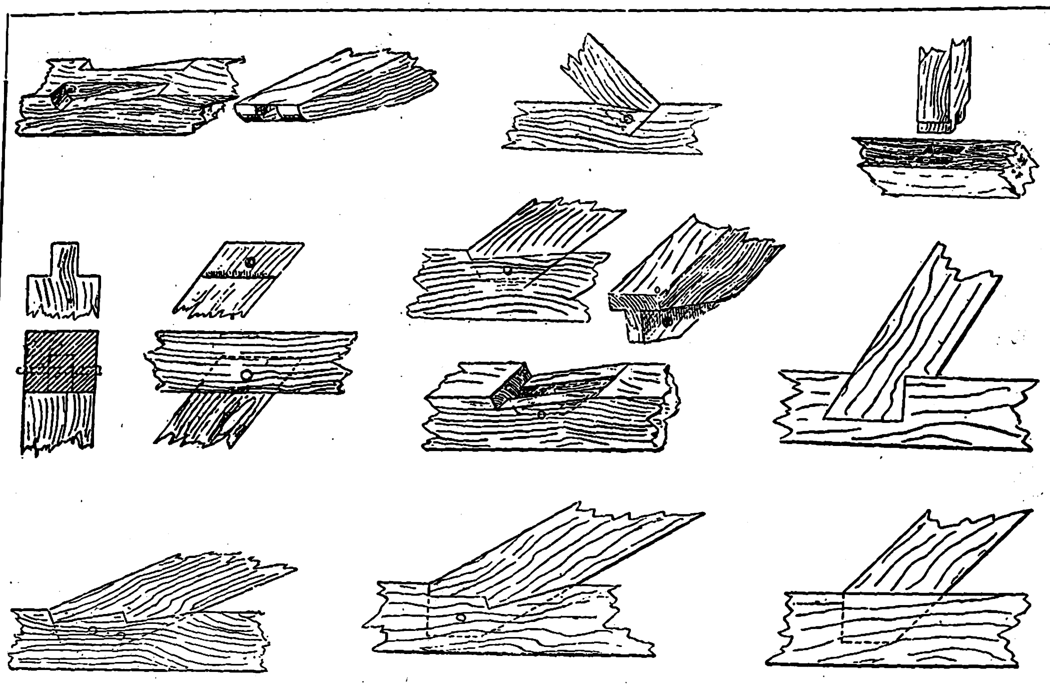

Συνδέσεις ξύλων. Λοξαὶ διακλαδώσεις.

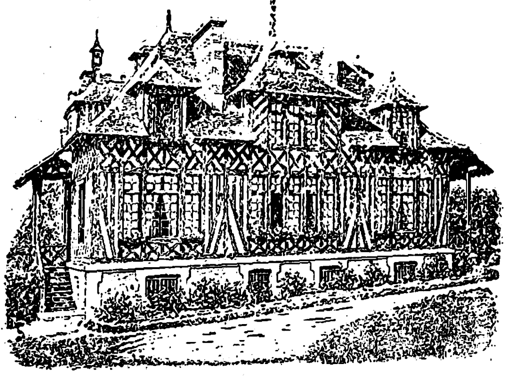

Οἰκία μὲ ξύλινον σκελετόν.

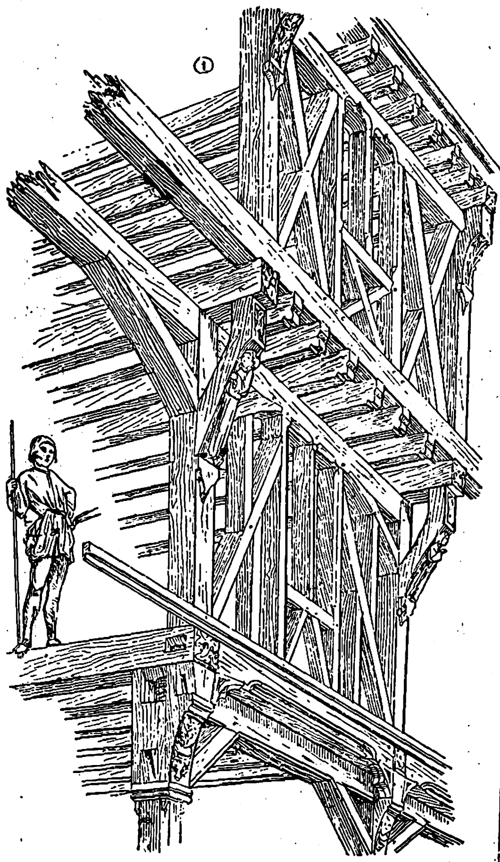

Τμῆμα σκελετοῦ ξυλίνης οἰκίας.

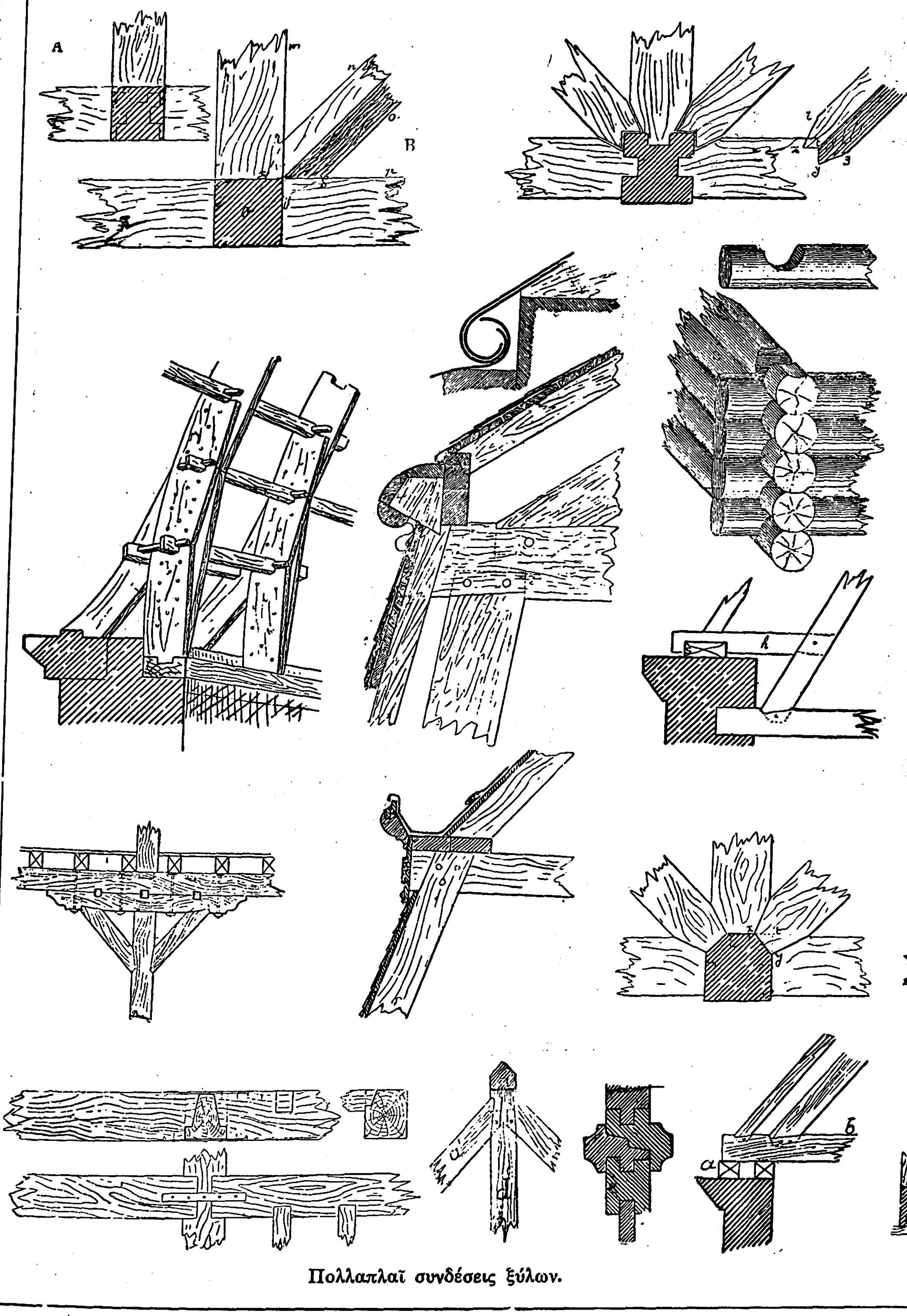

Πολλαπλαῖ συνδέσεις ξύλων.

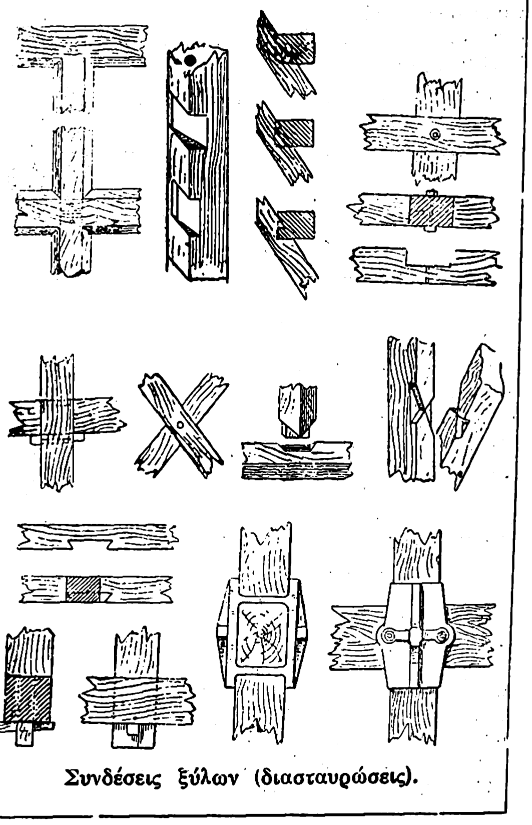

Συνδέσεις ξύλων (διασταυρώσεις).

Digitized by Google

Πλὴν τῆς ἀντοχῆς εἰς τὰς ἐπιφορτίσεις καὶ τὰς ἐξωτερικὰς ἐπιδράσεις (ὑγρασίαν, σῆψιν κλπ.), ἡ ὁποία δέον νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέρα, ἵνα ξύλον τι χρησιμοποιηθῇ ὑπὸ τῶν τεχνικῶν, δέον νὰ τέμνεται εὐκόλως ὑπὸ τὸ σκέπαρνον τοῦ ξυλοδέτου καὶ τοῦ ξυλουργοῦ, νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατὸν ἐλαφρόν, ἵνα μεταφέρεται καὶ τοποθετῆται εὐκόλως, καὶ ἐπίσης ἐλαστικόν, διὰ νὰ μὴ ὑπόκειται εἰς ἀποτόμους θραύσεις. Ἐπίσης τὰ χρησιμοποιηθησόμενα ξύλα δέον νὰ εἶναι κατὰ τὸ δυνατὸν εὐθύϊνα καὶ ἀπηλλαγμένα ὄζων (ρόζων), οἵτινες δυσκολεύουσι τὴν ἐργασίαν καὶ εὐκολύνουσι τὴν θραῦσιν, εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ὑπόκεινται μόνον κατόπιν κάμψεως καὶ τριγμῶν, κατὰ τρόπον ὥστε νὰ προειδοποιῶσι τὰς ἐπικειμένας τυχὸν καταπτώσεις. Ἀπὸ τῶν ἄνω ἀπόψεων, ἡ μᾶλλον καλυτέρα ξυλεία εἶναι ἡ πεύκη καὶ μετ' αὐτὴν ἡ ἐλάτη. Ἄριστα ξύλα εἶναι ἡ δρῦς, ἡ φράξος, ἡ καστανέα καὶ ἡ ὀξυά, ἀλλ' ἡ ἀξία αὐτῶν εἶναι δυσαναλόγως μεγάλη. Ἡ παρ' ἡμῖν λίαν ἐν χρήσει κυπάρισσος παρουσιάζει ἠλαττωμένην ἀντοχὴν καὶ διάρκειαν.

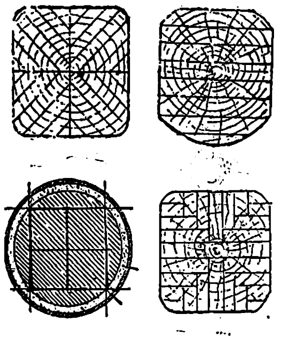

Τρόποι πριονίσματος τῶν κορμῶν.

Συνδέσεις ξύλων. Βάσις πάσης ξυλίνης κατασκευῆς, συνθέτου ἐκ πολλῶν τεμαχίων ξύλων, εἶναι ἡ ἐπίτευξις τῆς ἁπλῆς συνδέσεως τῶν ἀποτελούντων ταύτην τεμαχίων. Ἀναλόγως τῆς θέσεως τῶν συνδεομένων τεμαχίων γίνονται αἱ κατάλληλοι συνδέσεις αὐτῶν, χρησιμοποιουμένων εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων καὶ βοηθητικῶν μέσων συνδέσεως, ὅπως εἶναι οἱ κοινοὶ ἧλοι, οἱ κοχλιοφόροι ἧλοι, οἱ διάφοροι σιδηροῖ σύνδεσμοι, εὐθύγραμμοι ἢ κυκλικοὶ (τζινέτια, στεφάναι, βλῆτρα κλπ.), διάφοροι πλάκες πρὸς ἐπικάλυψιν τῶν ἁρμῶν, σφῆνες κ.τ.τ. Διακρίνονται τὰ ἑξῆς εἴδη συνδέσεων: α') ἡ ἐπιμήκυνσις ξύλων, β') ἡ παράλληλος σύνδεσις ξύλων, καθ' ἣν συνδέομεν δύο ἢ περισσότερα ξύλα πρὸς ἀποτέλεσιν ἑνὸς παχυτέρου, γ') ἡ διασταύρωσις ξύλων, δ') ἡ διακλάδωσις καὶ ε') ἡ γωνιακὴ σύνδεσις ξύλων. Ἡ μορφὴ ἑκάστης τῶν ὡς ἄνω συνδέσεων παρίσταται συμβολικῶς εἰς τὰ ἑξῆς σχήματα:

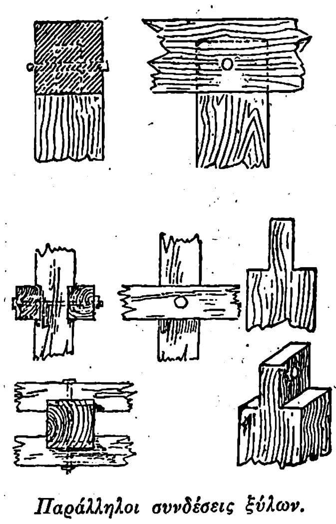

Παράλληλοι συνδέσεις ξύλων.

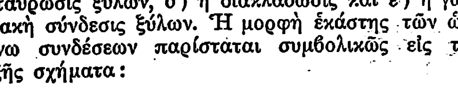

Κατὰ τὰς συνδέσεις ξύλων δέον νὰ τηρῶνται τ' ἀκόλουθα. α') Πρέπει νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν αἱ ἰδιότητες τῶν μελλόντων νὰ συνδεθῶσι ξύλων, δηλαδὴ τὸ εὔκολον τῆς ἐπεξεργασίας αὐτῶν, ἡ μικρὰ ἀντοχή των εἰς διάτμησιν κτλ. β') Ἡ σύνδεσις δέον νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατὸν ἁπλῆ, πρὸς ἀποφυγὴν μεγάλων δαπανῶν ἐπεξεργασίας καὶ διὰ νὰ δύναται αὕτη νὰ ἐκτελεσθῇ καὶ ὑπὸ τῶν κοινῶν ξυλουργῶν. γ') Δέον νὰ προστρέχωμεν εἰς τὴν συνδρομὴν τοῦ σιδήρου, ὅταν δι' αὐτοῦ δύναται ν' ἁπλοποιηθῇ ἡ σύνδεσις. δ') Διὰ τῆς συνδέσεως πρέπει ἡ ἐξασθένησις τῶν διατομῶν τῶν ξύλων νὰ εἶναι κατὰ τὸ δυνατὸν ἐλαχίστη. ε') Αἱ συνδέσεις δέον νὰ ὦσι τοιαῦται, ὥστε νὰ μὴ σχηματίζωνται κοιλότητες δυνάμεναι νὰ συγκρατῶσιν ὄμβριον ὕδωρ. στ') Νὰ διατάσσωνται αἱ συνδέσεις κατὰ τρόπον, ὥστε ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀὴρ νὰ περιβάλλῃ κατὰ τὸ δυνατὸν ὁλόκληρον τὴν ἐπιφάνειαν τῶν συνδεομένων ξύλων, πρὸς καλυτέραν ἀποξήρανσιν αὐτῶν· καὶ ζ') Νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ ἀντικατάστασις τινῶν τῶν συνδεομένων τεμαχίων.

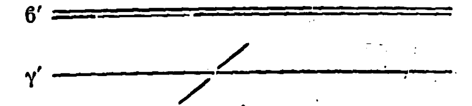

Παράλληλος σύνδεσις ξύλων.

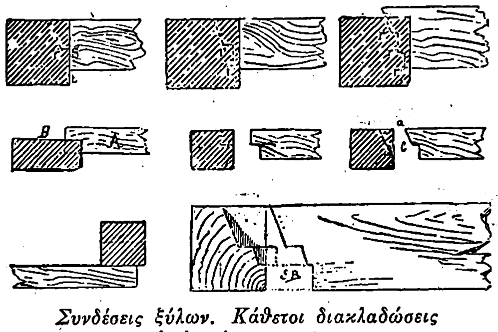

Συνδέσεις ξύλων. Κάθετοι διακλαδώσεις ὁριζοντίων κορμῶν.

Κάμψις ξύλων. Πολλάκις, πρὸς κατασκευὴν διαφόρων ἔργων, ὡς εἰς ὀροφὰς ἐκκλησιῶν, εἰς τμήματα ἑλικοειδῶν κλιμάκων κλπ., ἀπαιτοῦνται τεμάχια καμπύλα καὶ συνηθέστερον προμηθευόμεθα τοιαῦτα διὰ κάμψεως, παρὰ διὰ κοπῆς μεγαλυτέρων τῶν ἀπαιτουμένων ξύλων, διότι τὰ ἐκ κάμψεως ξύλα, λόγῳ τῆς διατηρήσεως τῆς συνεχείας τῶν ἰνῶν αὐτῶν, διατηροῦσι τὴν ἀντοχήν των. Ἐκτὸς τούτων, διὰ μεγάλης καμπυλότητος ξύλα δὲν θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ ἐξεύρεσις τοιούτου μεγέθους ξύλου. Ἡ ἐπίτευξις τῆς κάμψεως γίνεται εἴτε πρὸ τῆς ὑλοτομίας, εἴτε καὶ μετ' αὐτήν. Διὰ κάμψιν πρὸ τῆς ὑλοτομίας ἐκλέγονται νέα καὶ ὑγιᾶ δέντρα, ἅτινα διευθύνονται κατὰ τὴν ἀνάπτυξίν των συμφώνως πρὸς τὴν ζητουμένην καμπυλότητα, τῇ βοηθείᾳ στηριγμάτων καὶ ἑλκυστήρων. Ἡ μετὰ τὴν ὑλοτομίαν κάμψις στηρίζεται εἰς τὴν ἰδιότητα τῶν ἰνῶν τῶν ξύλων νὰ καθίστανται μαλακώτεραι καὶ εὐπλαστότεραι τῇ ἐπιδράσει θερμότητος καὶ ὑγρασίας, κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ἐπιδέχωνται αὗται παραμορφώσεις διατηρουμένας καὶ μετὰ τὴν ἀποξήρανσιν καὶ ἀποψύχρανσιν. Ἡ ἐπίτευξις τῆς κάμψεως γίνεται εἴτε διὰ τοῦ πυρός, παρὰ τῶν ξυλουργῶν καὶ ναυπηγῶν, εἴτε διὰ θερμοῦ ὕδατος εἰς τὰ ἐργοστάξια. Διὰ τοῦ τελευταίου τούτου μέσου ἐλαττοῦται οὐσιωδῶς ἡ σκληρότης τῶν καμπτομένων ξύλων.

Α. Α. ΚΑΖΑΚΟΣ

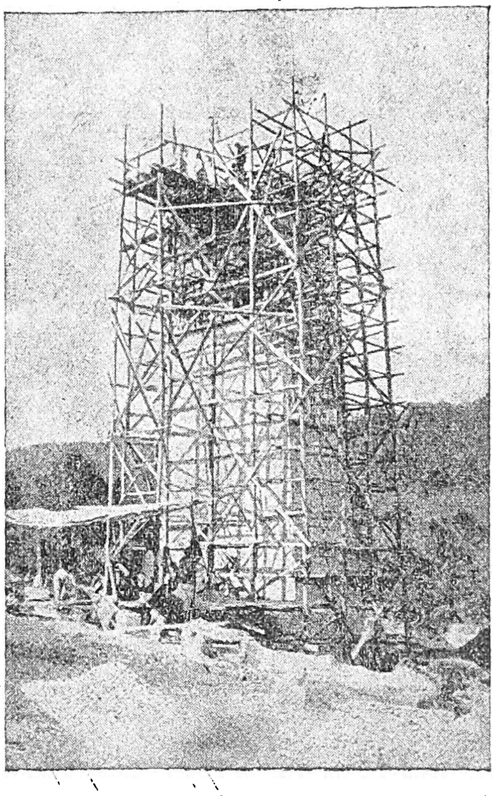

Ξύλινον ἰκρίωμα πρὸς κατασκευὴν μεσοβάθρου σιδηρᾶς γεφύρας.
[Νέα σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Καλαμπάκας Βερροίας.]

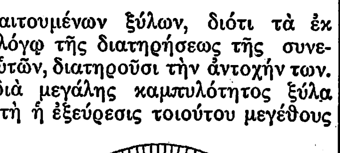

Θολότυπος δι' ὑπόνομον.

— ***ξυλεία ναυπηγήσιμος*** (κοιν. *κερεστές*, γαλλ. les bois de construction, ἀγγλ. ship building timbers). Καλεῖται οὕτω ἡ διὰ τὴν ναυπήγησιν τῶν πλοίων χρησιμοποιουμένη ξυλεία, διακρινομένη κατὰ κατηγορίας εἰς *σκληρὰν* (δρῦς, πτελέα, πρῖνος, ἀγριοκαστανέα, ἱερόξυλον, τήκ, φηγὸς κτλ.), εἰς *ρητινώδη* (ἐλάτη, πεύκη συνήθης καὶ Ἀμερικῆς, εὐκάλυπτος, κέδρος τοῦ Λιβάνου κτλ.), εἰς *λευκὴν* (λεύκη, ἰτέα, ἀκακία κτλ.) καὶ εἰς *πολυτελείας* (μαόνιον, ἔβενος, ἐλαία, κερασέα κτλ.). Μεταξὺ αὐτῶν τὰ μᾶλλον χρησιμοποιούμενα εἶναι: *Δρῦς* (εἰδ. βάρ. ἀπὸ 0,62 ἕως 1,02), μὴ σηπόμενον εὐκόλως καὶ κατάλληλον, λόγῳ τῶν μεγάλων διαστάσεων τῶν δοκῶν του, διὰ κατασκευὰς νομέων, ζυγῶν, ποδοστημάτων καὶ ἐπηγκενίδων περιβλήματος τῆς γάστρας. *Πεύκη* (εἰδ. βάρ. 0,32—0,87), ὀλιγώτερον ἀνθεκτικὸν τῆς δρυὸς καὶ μᾶλλον εὐάλωτον ὑπὸ τῶν προκαλούντων τὴν σῆψιν μικροργανισμῶν· χρησιμοποιεῖται δι' ἱστούς, καταστρώματα, ἐπηγκενίδας ἐξάλων καὶ περιβλήματα λέμβων. *Ἐλάτη* (εἰδ. βάρ. 0,53—0,67), ὀλιγώτερον ρητινοῦχον τῆς πεύκης, ἀλλὰ καὶ ὀλιγώτερον ἀνθεκτικὸν αὐτῆς· χρησιμοποιεῖται διὰ τὰ ἐσωτερικὰ τῶν πλοίων χωρίσματα. *Πτελέα* (εἰδ. βάρ. 0,55—0,68), καλὸν ξύλον, λόγῳ τοῦ εὐκάμπτου του, διὰ κατασκευὴν νομέων, ἀκατάλληλον ὅμως διὰ περιβλήματα διὰ τὸ πολὺ τῶν ἰνῶν του καὶ τὸ ἀνώμαλον τοῦ καταμερισμοῦ αὐτῶν· κατάλληλον καὶ διὰ τὰς τρόπιδας τῶν λέμβων καὶ τοὺς ἄβακας τῆς πρύμνης. *Φηγὸς* (εἰδ. βάρ. 0,71—0,85)· σκληρόν, μὲ εὐθείας τὰς ἶνας, ἀλλὰ ταχέως φθειρόμενον, χρησιμοποιεῖται πρὸς κατασκευὴν κωπῶν. *Τὴκ* (εἰδ. βάρ. 0,66—0,71), τὸ ἄριστον τῶν διὰ τὴν ναυπηγίαν ξύλων, ἀντέχον εἰς τὴν σῆψιν ἐξαιρετικῶς, μὴ προσβάλλον δὲ διὰ τὴν ἔλλειψίν του εἰς ταννίνην τὰ σιδηρελάσματα, μεθ' ὧν ἔρχεται εἰς ἐπαφήν. *Ἱερόξυλον* ἢ ἁγιόξυλο ἢ λένιο-σάντο (εἰδ. βάρ. 0,928—1,342), ἐξαιρετικῶς συμπαγὲς καὶ βαρύ, σκληρὸν δὲ ὡς μέταλλον, χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ἑδράνων τριβῆς τῶν ἑλικοφόρων ἀξόνων. Ἡ ξυλεία πολυτελείας, χρησιμοποιουμένη διὰ τὸν ἐσωτερικὸν τοῦ πλοίου διάκοσμον, περιλαμβάνει πᾶν εἶδος ξύλου χρησιμοποιουμένου εἰς τὴν ἐπιπλοποιίαν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἄλλοτε ναυτικοῦ ἡ σκληρὰ ναυπηγήσιμος ξυλεία, προερχομένη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ τῶν δασῶν τῆς Μπράτζας καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων Ἀδριατικῶν νήσων, κατεβυθίζετο εἰς τὴν ἰλὺν τοῦ θαλασσίου βυθοῦ, ὅπως ἐπὶ ἔτη διὰ τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἐπεξεργασίας τῶν μικροργανισμῶν τῆς θαλασσίας ἰλύος καταστραφῇ πᾶν τὸ μὴ ἀντέχον μέρος καὶ ἀπομείνῃ τὸ ἐφεξῆς ἀπρόσβλητον τοιοῦτον. Κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ κράτους, ὁ Καποδίστριας εἶχε προνοήσει καὶ διὰ τὴν ναυπηγήσιμον ξυλείαν, ἣν μελλοντικῶς θὰ ἐχρησιμοποίει τοῦ Πόρου ὁ ἀρτισύστατος ναύσταθμος· εὑρέθη δὲ ἡ ξυλεία αὕτη τῷ 1897 εἰς ποσὸν μέγα ἐντὸς τῆς ἰλύος τῆς παραλίας τοῦ Βίδι, κατὰ τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τοῦ λιμένος Πώγωνος τοῦ Πόρου.

Σ. Ε. Λ.

ξυλέλαιον (τό). Ἐλαιορρητινώδης ὕλη, ἀπαντῶσα εἰς τὸ ξύλον δένδρων τινῶν. Τὸ ἐκ τοῦ Elaeococca vernicia εἰδικῶς λαμβανόμενον καλεῖται *ἰαπωνικὸν ξυλέλαιον.*

Σ. Γ.

ξυλεμπόριον (τό)· ἡ ἐμπορία τῆς κατεργασίμου ξυλείας.

ξυλέμπορος (ὁ)· ὁ ἐμπορευόμενος κατεργάσιμον ξυλείαν.

ξυλένιον (τό)· βλ. *ξυλόλια.*

ξυλένιος, —*α,* —*ο*· δημοτ., ὁ ἐκ ξύλου κατεσκευασμένος, ξύλινος: «ξυλένιο τραπέζι, — κρεβάτι».

ξυλενόλαι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *διμεθυλοφαινόλαι.*

ξυλενοσαλόλη (ἡ) (Xylenolsalole) *[Φαρμ. Χημ.].* Σκεύασμα ἀνταποκρινόμενον εἰς τὴν σύνθεσιν:

$$C_6H_4 \left\langle \begin{matrix} COOC_6H_3(CH_3)_2 \\ OH \end{matrix} \right.$$

λαμβανόμενον τῇ ἐπιδράσει πενταχλωριούχου φωσφόρου καὶ ὀξίνων θειικῶν ἀλκαλίων ἐπὶ μείγματος σαλικυλικοῦ ὀξέος καὶ ξυλενολῶν. Τοῦ σκευάσματος τούτου διακρίνονται τρεῖς μορφαί: παραξυλενοσαλόλη, τηκομένη εἰς 37°, μεταξυλενοσαλόλη, τηκομένη εἰς 41°, καὶ ὀρθοξυλενοσαλόλη, τηκομένη εἰς 36°. Καὶ αἱ τρεῖς μορφαὶ τοῦ σκευάσματος εἶναι ἀδιάλυτοι εἰς τὸ ὕδωρ, διαλύονται εἰς τὴν ἀλκοόλην καὶ τὸ οἰνόπνευμα καὶ ἀνεγράφησαν ὡς ἀπολυμαντικὰ τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος.

Κ. Γ. Μ.

ξυλεύομαι· κόπτω καὶ συλλέγω ξύλα καύσιμα ἀπὸ τοῦ δάσους: παροιμ. «δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται»· || ἐν γένει, προμηθεύομαι ξύλα.

Digitized by Google

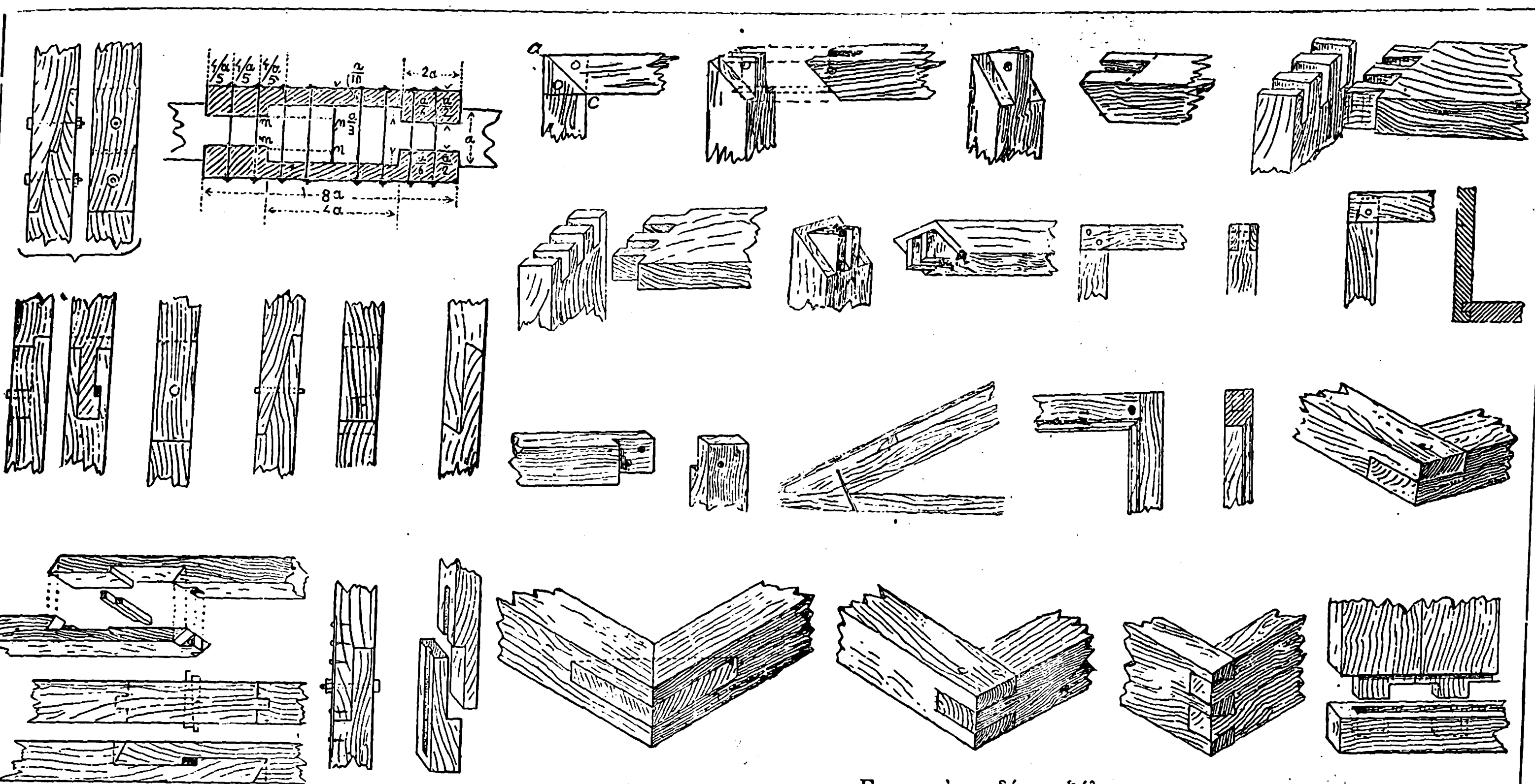

Γωνιακαὶ συνδέσεις ξύλων.

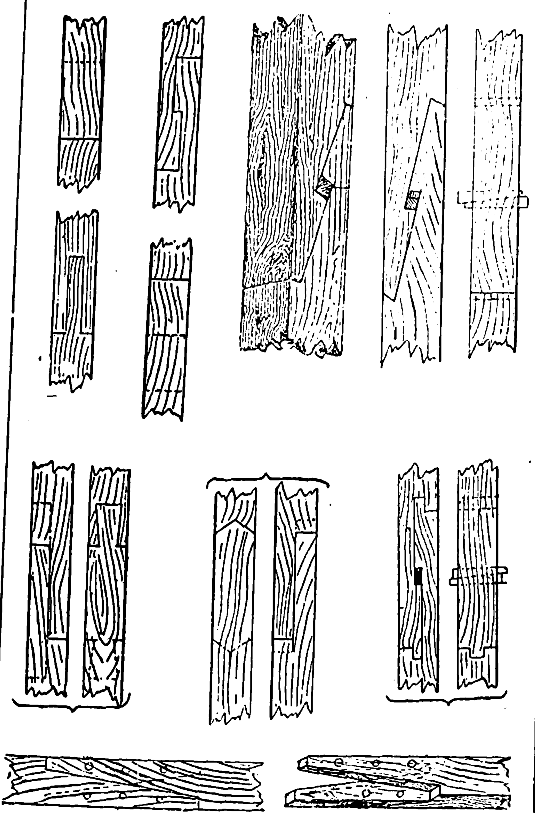

Συνδέσεις ξύλων. Ἐπιμηκύνσεις.

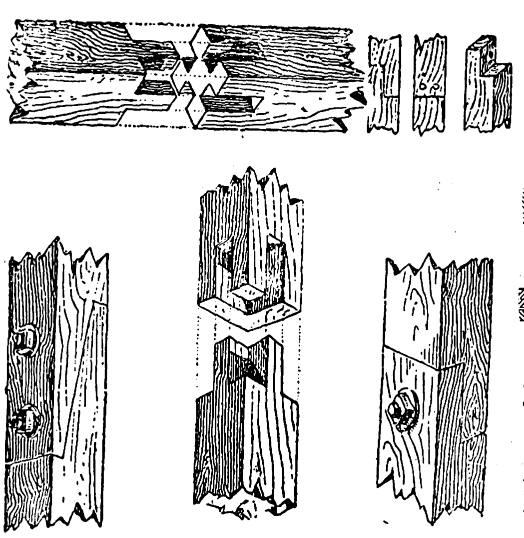

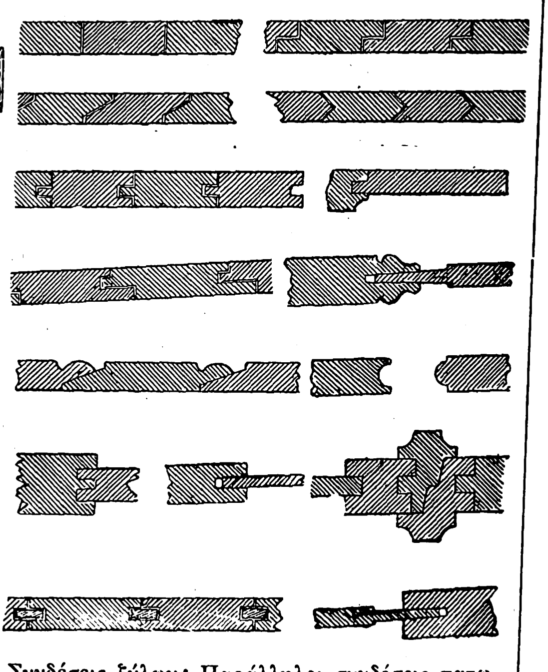

Συνδέσεις ξύλων: Παράλληλοι συνδέσεις πατωμάτων, κουφωμάτων, ἐπίπλων κτλ.

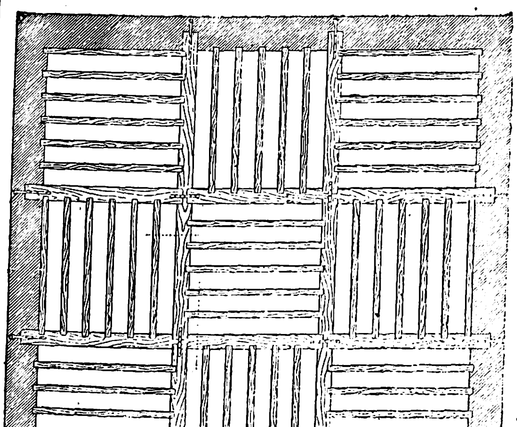

Σκελετὸς ξυλίνων πατωμάτων.

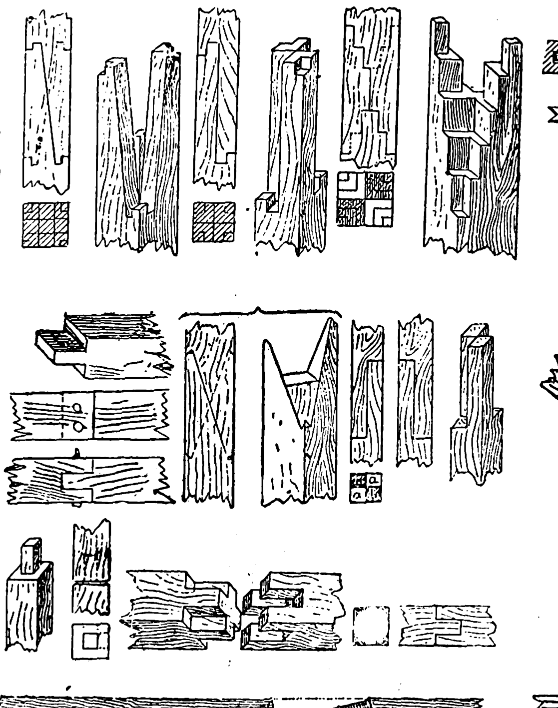

Συνδέσεις ξύλων: Ἐπιμηκύνσεις στύλων.

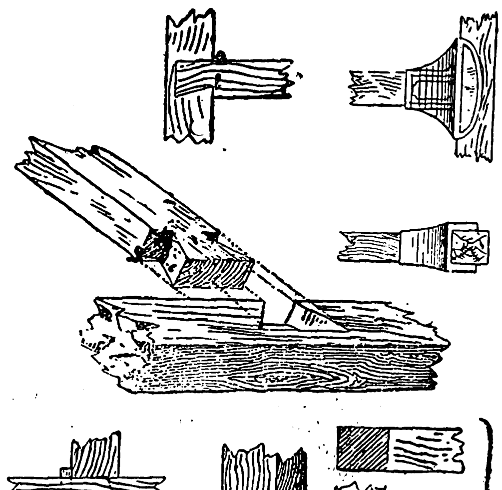

Συνδέσεις ξύλων: Κάθετοι διακλαδώσεις.

Digitized by Google

ξυλεὺς (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Ὑπηρέτης κατωτέρου βαθμοῦ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ὀλυμπίας, ἀναφερόμενος εἰς ἐπιγραφὰς τῶν ἐτῶν 36—24 π. Χ. καὶ 221—269 μ. Χ., καὶ παρὰ Παυσανίᾳ ὡς «ἐκ τῶν οἰκετῶν τοῦ Διός», τοῦ ὁποίου «ἔργον πρόσκειται τὰ εἰς τὰς θυσίας ξύλα τεταγμένου λήμματος καὶ πόλεσι παρέχειν καὶ ἀνδρὶ ἰδιώτῃ» (Ε' ιγ' 2—3, ιε' 10). Πιθανῶς εἶχε καὶ λειτουργικὰ καθήκοντα, πάντως κατώτερα, διότι κατὰ τὴν τάξιν εἵπετο τοῦ μαγείρου, γραφέως καὶ αὐλητοῦ. Π. Ν. Π.

ξύλευσις, —εως (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ ξυλεύεσθαι, ἀποκοπὴ καὶ συλλογὴ ξύλων καυσίμων ἀπὸ δάσους.

Ξυλὴ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον χερσονησῶδες (ὑψόμ. 1.056 ποδ.) τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς (τῆς δυτικῆς τῆς χερσονήσου τοῦ Ἕλους) τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου (πλάτ. 36°38'45" Β., μῆκ. 22°49'00" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3372: Gulf of Lakonikos). Ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν φερώνυμον κολπίζοντα ὅρμον φωτίζεται (1926) διὰ φαρίσκου Ἄγκα ἐρυθροῦ μαρμαίνοντος φωτὸς 6 μιλλ. Σ. Ε. Λ.

— **Ξυλῆς** *ὅρμος [Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἄριστος κολπίζων ὅρμος τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς χερσονήσου τοῦ Ἕλους, ἐν τῷ Λακωνικῷ κόλπῳ. Ἀνοικτὸς πρὸς νότον, σχηματίζεται μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Ἀρχάγγελος (πλάτ. 36°37'20" Β., μῆκ. 22°51'55" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3372: Gulf of Lakonikos). Ἐν αὐτῷ ἀγκυροβόλια: *Ἄρασμα* κατὰ τὸν βόρειον μυχόν του, *Πλύθρα* (ἀρχ. *Ἀσωπός*), *Σκοτεινὲς* καί, κατὰ τὸν νότιον μυχόν του, *Ἀρχάγγελος*. Εἶναι ὅμως ἀρκετὰ βαθὺς (95 ἕως 35 ὀργ.), δι' ὃ μόνον ἐγγὺς τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς του εἶναι δυνατὴ ἀγκυροβολία. Σ. Ε. Λ.

Ξυλὶ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον καὶ νοτία ἐσχατιὰ τῆς πελοποννήσου Ἐλαφονήσου (πλάτ. 36°26' ½ Β., μῆκ. 23°00' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1685: Venetico to Spezzia), σχηματίζον μετὰ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἁγία Μαρία τὸν ὅρμον *Σαρακήνικο*. Ὀνομάζεται καὶ *Κάβο Φράγκος*. Σ. Ε. Λ.

ξυλία (ἡ) (Xylia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χεδροπῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη, ὧν ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ *ξυλία ἡ εὐειδὴς* (Xylia speciosa), ἰθαγενὲς δένδρον τῆς Μαλαισίας, οὗ τὸ ξύλον εἶναι σκληρόν, ὑπέρυθρον, μεγάλης διαρκείας, χρησιμοποιούμενον εἰς τὴν ξυλουργικὴν βιομηχανίαν. Δ. Ν. Π.

ξυλιὰ (ἡ)· δημοτ., κτύπημα διὰ ξύλου· || καθόλου, τύπτω τινά, δέρω: «τοῦ 'δωσε μιὰ ξυλιὰ 'ς τὸ κεφάλι», «κάθισε φρόνιμα γιατὶ θὰ φᾷς ξυλιές».

ξυλιάζω, ἀόρ. ξύλιασα, παθ. μετχ. **ξυλιασμένος**· δημοτ., καθίσταμαι ἄκαμπτος ἢ δύσκαμπτος ὑπὸ τοῦ ψύχους: «ξύλιασαν τὰ χέρια μου, — τὰ πόδια μου», «τὸν εὕρῆκαν ξυλιασμένο 'ς τὸ χιόνι».

ξύλιασμα (τό)· δημοτ., ἀκαμψία ἢ δυσκαμψία τῶν χειρῶν ἢ τῶν ποδῶν ἕνεκα ψύχους· || καθόλου, ἀκαμψία τοῦ σώματος, οἷον τοῦ νεκροῦ.

Ξυλιάτο *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Κύπρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λευκωσίας. Κάτ. 200, ἀσχολούμενοι μὲ τὴν γεωργίαν. Α. Κ. Α.

ξυλιδῖναι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλοῦνται αἱ μοναμῖναι τοῦ ξυλολίου. Ἔχουσι τὸν γενικὸν τύπον $(CH_3)_2.C_6H_3.NH_2$ καὶ παρασκευάζονται διὰ νιτρώσεως τοῦ ξυλολίου καὶ ἀκολούθου ἀναγωγῆς τῶν παραγομένων νιτροπαραγώγων. Διακρίνονται ἓξ ἰσομερεῖς μορφαί, ἐκ τούτων δὲ ἡ κοινὴ *ξυλιδίνη* τοῦ ἐμπορίου περιέχει κυρίως τὴν ἀσύμμετρον μορφὴν ($CH_3 : CH_3 : NH_2 = 1 : 2 : 4$). Χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν παρασκευὴν χρωμάτων καὶ δὴ κυρίως ἐρυθρῶν τοιούτων. Σ. Γ.

— **ξυλιδίνης** *πορτοκαλλόχρουν [Βιομ. Χημ.]*. Συνθετικὸν χρῶμα συνιστάμενον ἐκ τοῦ μετὰ νατρίου ἅλατος τοῦ ξυλιδιναζωβηταναφθολοδισουλφοξέος. Φαιοέρυθρος κόνις χρησιμοποιουμένη πρὸς βαφὴν τοῦ ἐρίου. Σ. Γ.

ξυλίζω· δίδω ξυλιές, δέρνω: «πρόσεχε, γιατὶ θὰ σὲ ξυλίσω».

Ξύλιθος *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τοῦ νομοῦ Εὐβοίας (βλ. λ. *Ὀξύλιθος*).

ξυλική (ἡ)· δημοτ., τὸ σύνολον τῆς ξυλείας μιᾶς οἰκοδομῆς ἢ ἑνὸς ἔργου.

ξυλίκι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *λύκιον τὸ κοινόν*.

Ξυλικοὶ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λοκρίδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 309. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον.

ξυλίνη (ἡ). Καλεῖται ἡ ὕλη ἡ ἀποτελοῦσα τὸ ξύλον τῶν φυτῶν. Αὐτή, χημικῶς ἐξεταζομένη, ἀποτελεῖται ἐκ μείγματος διαφόρων ἡμικυτταρινῶν (ὡς ἡ ξυλάνη, ἡ γαλακτάνη, ἡ μαννάνη), πηκτινικῶν ὑλῶν, πολυπλόκων ἀλδεϋδῶν, ἀνοργάνων ἁλάτων καὶ ἀδρομάλης. Σ. Γ.

ξυλίνη (ἡ) (Xylina) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *νυκτιιδῶν*. Προσβάλλουν κυρίως ἐν τῇ Β. Εὐρώπῃ ἢ Ἀσίᾳ τὴν ἄμπελον. Ἡ κάμπη εἶναι πρασίνη μὲ 3 κιτρίνας γραμμάς. Ἡ ψυχὴ εἶναι παχεῖα μὲ προσθίας πτέρυγας φαιοχρόους καὶ ὀπισθίας καστανάς. Ε. Τ. Ε.

Ξυλίνη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ ὅρμος τῆς Καππαδοκίας, μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀρχάβιος (Ἀρχαβᾶ) καὶ Κίσσα (Κισσέ). Εἶναι τὸ σύγχρονον ἀγκυροβόλιον *Χοππὰ* (πλάτ. 41° 19' Β., μῆκ. 41° 19' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2236: Cape Yasûn to Fort Anakria), 18 μίλ. ΝΔ. τοῦ Βατούμ. Σ. Ε. Λ.

ξύλινος, —η, —ον· ὁ ἐκ ξύλου κατεσκευασμένος, κοιν. *ξυλένιος*: «ξυλίνη κλῖμαξ, — στέγη» || «ξύλινος νοῦς» ἐπὶ ἀνθρώπου νωθροῦ τὴν διάνοιαν.

— **ξύλινον** *βακτηρίδιον [Μικροβ.]* βλ. *ὀξεικοβακτηρίδια*.

— **Ξύλινον** *τεῖχος*. Ἡ ἔκφρασις αὕτη προῆλθεν ἐκ τοῦ κατὰ τοὺς μηδικοὺς πολέμους δοθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος πρὸς τοὺς Ἀθηναίους χρησμοῦ: «Τεῖχος Τριτογενεῖ (Ἀθηνᾷ) ξύλινον διδοῖ Εὐρύοπα Ζεὺς—μοῦνον ἀπόρθητον τελέθειν, τὸ σὲ τέκνα τ' ὀνήσει». Ὅτε ἀνηγγέλθη εἰς τοὺς Ἕλληνας ἡ κατὰ τῆς χώρας των ἐκστρατεία τοῦ Ξέρξου καὶ τὸ μηδίζον μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἔδωκε τὴν συμβουλὴν εἰς τοὺς θεοπρόπους τῶν Ἀθηναίων διὰ τῆς Πυθίας Ἀριστονίκης νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν Ἑλλάδα «Ὦ μέλεοι, τί κάθησθε; λιπὼν φεῦγ' ἔσχατα γαίης—δήματα καὶ πόλιος τριχοειδέος ἄκρα κάρηνα». Ὁ Δελφὸς Τίμων Ἀνδροβούλου συνεβούλευσε τοὺς Ἀθηναίους θεοπρόπους, ἀφοῦ λάβωσιν ἱκετηρίας, νὰ ζητήσουν δεύτερον χρησμὸν ὡς ἱκέται. Οὗτοι ὑπήκουσαν καὶ φέροντες ἱκετηρίας ἐζήτησαν καλύτερον ὑπὲρ τῆς πατρίδος των χρησμόν, εἰπόντες, ὅτι θὰ μείνωσιν εἰς τὸ ἄδυτον τοῦ ἱεροῦ ἕως ὅτου ἀποθάνωσιν, ἐὰν δὲν λάβουν καλύτερον χρησμόν. Ὁ Ἀπόλλων ἐκάμφθη τότε καὶ ἔδωκε διὰ τῆς προμάντιδος δεύτερον χρησμόν, εἰς τὸν ὁποῖον περιελαμβάνετο καὶ ἡ προρρηθεῖσα φράσις ὅτι ὁ Ζεὺς καμφθεὶς ἀπὸ τὰς παρακλήσεις τῆς πολιούχου τῶν Ἀθηνῶν Ἀθηνᾶς (Τριτογενείας) ἔδωκεν ὑπόσχεσιν εἰς αὐτὴν ὅτι ξύλινον μόνον τεῖχος θὰ σώσῃ τοὺς Ἀθηναίους. Ὅτε ὅμως ἀνηγγέλθη εἰς τὸν δῆμον Ἀθηναίων ὑπὸ τῶν θεοπρόπων ὁ δεύτερος χρησμός, προεκλήθησαν πολλαὶ καὶ ποικίλαι ἑρμηνεῖαι τούτου, ἐκ τῶν ὁποίων ἐπεκράτησαν δύο, ἡ τῶν πρεσβυτέρων πολιτῶν, οἵτινες ὑπεστήριξαν ὅτι μὲ τὰς λέξεις «ξύλινον τεῖχος» ἐννοεῖ ὁ χρησμὸς τὴν Ἀκρόπολιν, ἡ ὁποία εἰς ἀρχαιοτέρους χρόνους «ῥηχῷ (μὲ φράκτην ἐκ κλάδων συμπεπλεγμένων) ἐπέφρακτο» (*Ἡροδ.* Ζ' 140—143), καὶ ἡ τοῦ Θεμιστοκλέους ὅτι ξύλινον τεῖχος ἐννοεῖ τὸν στόλον τῶν Ἀθηναίων, ὡς ἐμαρτύρει καὶ ὁ στίχος τοῦ αὐτοῦ χρησμοῦ «Ὦ θείη Σαλαμίς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν», ὅστις προέλεγε τὴν ἔνδοξον ἐν Σαλαμῖνι νίκην. Τὴν γνώμην τοῦ Θεμιστοκλέους ἠσπάσθησαν πάντες σχεδὸν (ἐκτὸς ὀλίγων ἰσχυρογνωμόνων γερόντων κλεισθέντων ἐν τῇ Ἀκροπόλει) οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὁ στόλος μὲν ὑπῆρξεν ἡ κιβωτὸς τῆς σωτηρίας τῶν πολιτῶν (τὸ ἀπόρθητον ξύλινον τεῖχος), ἡ «θείη» δὲ Σαλαμὶς ὁ τόπος τῆς ἐνδόξου νίκης των. ΚΑΨ.

ξύλισμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ξυλίζω: «τοῦ 'δωσε ἕνα καλὸ ξύλισμα».

ξυλίτης (ὁ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι πεντασθενὴς ἀλκοόλη τοῦ ἐμπειρικοῦ τύπου $C_5H_7(OH)_5$. Λαμβάνεται δι' ἀναγωγῆς τῆς *ξυλόζης*, δὲν παρεσκευάσθη μέχρι τοῦδε εἰς κρυσταλλικὴν μορφὴν καὶ εἶναι ὀπτικῶς ἀνενεργός. Σ. Γ.

ξυλῖτις,—ιδος (ἡ) *[Χημ.]*. Καλεῖται ἐμπειρικῶς τὸ *τρινιτροξυλόλιον*. Παράγεται διὰ νιτρώσεως τοῦ ξυλολίου καὶ ἀποτελεῖ ἐκρηκτικὴν ὕλην ἀνάλογον πρὸς τὴν *τροτύλην*, ἧς ὑπολείπεται κατὰ τὴν ἰσχύν. Εἶνε ἐλάχιστα εὐπαθὴς εἰς τὴν κροῦσιν. Ἐχρησιμοποιεῖτο ἄλλοτε πρὸς πλήρωσιν βλημάτων, ἐν μείγματι δὲ μετὰ νιτρικοῦ ἀμμωνίου παρέχει ἀματόλην. Σ. Γ.

ξύλο (τό)· δημοτ., ἀντὶ *ξύλον* (βλ. λ.).

— **ξύλο** *τοῦ* **ἐφέντη** (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ὑγράμβαρις ἡ ἀνατολική*.

ξυλόβατος (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *σμῖλαξ ἡ τραχεῖα*.

ξυλοβιομηχανία (ἡ)· ἡ βιομηχανία τοῦ ξύλου, ἡ κατεργασία τοῦ ξύλου δι' οἱανδήποτε ἀνάγκην τοῦ ἀνθρώπου.

ξυλόβιον (τὸ) (Xylobium) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρχεοειδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς γῆς, ὧν τινα καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον. Δ. Ν. Π.

ξυλογαϊδάρα (ἡ)· δημοτ., μικρὸν ἐκ ξύλου κατασκεύασμα ἐν τοῖς γυμναστηρίοις, φέρον στρωμνὴν ἐν εἴδει σάγματος· μέσον ἀσκήσεως εἰς τὸ ἅλμα, βάσταξ.

Ξυλογαϊδάρα *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Καλλιθέα* (βλ. λ.) τῆς ἐπαρχίας Δωρίδος.

ξυλόγατα (ἡ)· δημοτ., δόκανον ποντικῶν ἐκ ξύλου, μυάγρα.

ξυλογλυπτικὴ (ἡ). Ἡ ἐπὶ ξύλου πλαστικὴ ἀπεικόνισις περιόπτων ἢ ἀναγλύφων ἔργων τέχνης, ἢ ἄλλως καὶ *ξυλοκοπτικὴ* (ἀγγλ. wood carving, γαλλ. sculpture en bois, γερμ. Holzbildhauerkunst, Holzschnitzerei, Holzskulptur, ἱσπ. escultura en madera). Ἀποτελοῦσα μέρος τῆς ἐν γένει γλυπτικῆς καὶ τῆς ξυλοτεχνίας, δύναται νὰ διακριθῇ εἰς τὴν *κυρίως ξυλογλυπτικήν*, τὴν *ξυλογραφίαν* καὶ τὴν *ξυλοποικιλτικήν*.

— *[Τεχν.]* Αἱ ἀνὰ τοὺς αἰῶνας χρησιμοποιηθεῖσαι μέθοδοι γλυπτικῆς ἐπεξεργασίας τοῦ ξύλου δύνανται νὰ ἀναχθοῦν εἰς τὴν χάραξιν, γλυφήν, τρῆσιν καὶ τόρνευσιν, ὧν τὰ ἐργαλεῖα ἦσαν ἀνάλογα πρὸς τὰς ἑκάστοτε τεχνικὰς προόδους. Παρὰ τὰς μεθόδους αὐτὰς καὶ πρὸς καλυτέραν ἐξεικόνισιν καὶ διακόσμησιν τοῦ ξυλογλύπτου ἔργου, ἐχρησιμοποιήθη ἡ στίλβωσις, ὁ λακκοχρωματισμός, ἡ ἐπιχρύσωσις καὶ ἡ ζωγραφική, ἔτι δὲ ὁ δι' ἐνθέσεων διάκοσμος (ψηφοθετήματα, διαλιθώσεις κ. ἄ.), ἡ διὰ μετάλλου ἐπένδυσις κτλ. Ὡς πρὸς δὲ τὰ χρησιμοποιηθέντα ξύλα, ταῦτα ἦσαν καὶ εἶναι ἀνάλογα πρὸς τὴν βλάστησιν τοῦ τόπου κατασκευῆς τοῦ ἔργου, πρὸς τὸ κλῖμα τοῦ τόπου, δι' ὃν τὸ ξυλόγλυπτον προώρισται, καὶ εἰδικώτερον ἀνάλογα πρὸς τὴν τοποθέτησιν τοῦ ξυλογλύπτου (θύρωμα ἐκτιθέμενον εἰς τὸν ἥλιον καὶ τοὺς ἀνέμους, σκευοφυλάκιον ἀποκείμενον ἐν ὑγρῷ χώρῳ κτλ.).

— *[Ἱστορ.]* Ἡ ἀκριβὴς γνῶσις τῆς ξυλογλυπτικῆς τῶν πρώτων πολιτισμῶν καθίσταται λίαν δυσχερὴς λόγῳ τῆς μικρᾶς ἀντοχῆς τοῦ ξύλου ἐν σχέσει πρὸς τὰς λοιπὰς ἐν τῇ τέχνῃ χρησιμοποιηθείσας ὕλας, Τὰ ξυλόγλυπτα ἑπομένως εὑρήματα τῶν προϊστορικῶν χρόνων εἶναι σπανιώτατα καὶ πολύτιμα. Ἐκ τῶν μεσογειακῶν χωρῶν μόνη σχεδὸν ἡ Αἴγυπτος, λόγῳ τοῦ θερμοῦ της κλίματος, διέσωσε τὰ ἀφθονώτερα ξυλόγλυπτα μνημεῖα, ὧν ἐνδιαφέρουσαι συλλογαὶ ἀπόκεινται ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Καΐρου. Τούτων ἐξέχουν σειραὶ σκευῶν καὶ ἐργαλείων οἰκιακῆς ἢ λατρευτικῆς χρήσεως, ἱκανοὶ περίτεχνοι γλυπτοὶ ξυλοπίνακες τῆς Σακκάρα, ἀναγόμενοι εἰς τὴν γ' δυναστείαν, καὶ πλεῖσται μομιοθῆκαι, ὧν τὰ κάλυπτρα φέρουν ἐγγεγλυμμένας τὰς μορφὰς τῶν τεθνεώτων. Οἱ παρὰ τῶν Αἰγυπτίων παραλαβόντες τὴν τέχνην Ἰουδαῖοι ἐλάχιστα ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν, γνωστὰ καὶ αὐτὰ μόνον διὰ τῆς Βίβλου· τὰ ξυλόγλυπτα τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος (ἐλαία, κέδρος καὶ κυπάρισσος μετ' ἐπενδύσεων χρυσοῦ), ἐκτελεσθέντα παρὰ ξένων τεχνιτῶν καὶ περιθέοντα τοὺς τοίχους καὶ τὰ φατνώματα τοῦ ναοῦ (φυτικὸς διάκοσμος, παραστάσεις χερουβεὶμ κ.ἄ.), κατεστράφησαν κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Χαλδαίων. Τὰ κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ξυλογλυπτικὴν εἶναι γνωστὰ σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἐκ πληροφοριῶν τῶν συγγραφέων καὶ ἐκ τῆς ἐπὶ μακρὸν διασώσεως τῆς ἀποκληθείσης ξυλίνης *τεχνοτροπίας* (Holzstil) ἢ *ξοανομορφισμοῦ* εἰς τὰ ἔργα τῆς ἐπὶ λίθου ἢ πηλοῦ γλυπτικῆς. Τὰ πρῶτα ἑλληνικὰ ξυλόγλυπτα ἦσαν τὰ *ξόανα* (βλ. λ.), ἀρχικῶς ἀπεστρογγυλωμένοι κορμοὶ δένδρων ἢ σανίδες, ἐφ' ὧν κατὰ πρωτόγονον τεχνικὴν ἐξεικονίσθη ἡ ἀνθρωπίνη μορφή, ἔτι δὲ ἀγροῖκα ξυλοπότηρα («ξυλοκύμβαι») κ. ἄ. σκεύη. Ἡ παρακμὴ τοῦ ξύλου ἤρξατο ἀπὸ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ λίθου ἐν τῇ γλυπτικῇ· ἀρχικῶς κατεσκευάσθησαν τὰ ἀποκληθέντα *ἀκρόλιθα* ξόανα (συνδυασμὸς ξύλου καὶ λίθου), γνωστὰ κυρίως ἐκ τῶν περιγραφῶν τοῦ Παυσανίου, τέλος δὲ τὸ ξύλον παρέμεινεν ὡς ἄξεστον ὑπόθεμα τῶν χρυσελεφαντίνων ἀγαλμάτων καὶ ἐν τῇ βιοτεχνίᾳ διὰ τὴν κατασκευὴν περιφήμων σκήπτρων, βακτηριῶν κ. ἄ. Εἰργάσθησαν ἐπὶ τοῦ ξύλου ἐκ μὲν τῶν παλαιοτέρων καλλιτεχνῶν οἱ ὑπὸ τὸ ὄνομα Δαιδαλίδαι περιλαμβανόμενοι καὶ οἱ τούτων μαθηταί, ἐκ δὲ τῶν μεταγενεστέρων πλεῖστοι, ἐν οἷς ὁ Φειδίας κ. ἄ. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων ἔργων ἀρχαίας ἑλληνικῆς ξυλογλυπτικῆς, πλὴν τῶν ξοάνων, ὑπῆρξαν ὁ Δούρειος ἵππος καὶ ἡ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΣΤ' αἰῶνος ἀνατεθεῖσα ἐν Ὀλυμπίᾳ ὑπὸ τῶν Κορινθίων τυράννων λάρναξ τοῦ *Κυψέλου* (βλ. λ.).

Ἀνατολικοὶ λαοί. Ἐξέχοντα ξυλόγλυπτα ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν οἱ Ἰνδοί, Σῖναι, Ἰάπωνες καὶ οἱ μουσουλμανικοὶ λαοί. Τὰ ξυλόγλυπτα ἔργα τῶν πρώτων εἶναι κυρίως μέλη ἀρχιτεκτονικῶν μνημείων (φατνώματα, θυρώματα πυλώνων, φυλλώματα παραθύρων κ. ἄ.), ὧν τὰ παλαιότερα μὲν ἔχουν αὐτοτελῆ τεχνοτροπίαν, τὰ δὲ μεταγενέστερα ἐπιδράσεις τοῦ μουσουλμανικοῦ ἀραβουργήματος καὶ τῆς σινικῆς καὶ ἰαπωνικῆς τέχνης· κατορθώνουν δὲ νὰ συνδυάζουν τὸ κολοσσιαῖον καὶ μεγαλοπρεπὲς μὲ τὴν λεπτεπίλεπτον διακόσμησιν κατὰ τρόπον ὅλως ἀριστοτεχνικόν. Τῆς ἰαπωνικῆς ξυλογλυπτικῆς τὰ πρῶτα δείγματα (Η' αἰών) εἶναι ξύλινα προσωπεῖα θρησκευτικῶν τελετῶν, ὧν σπουδαιόταται σειραὶ ἀπόκεινται εἰς διαφόρους μονάς, παλαιοὺς ναοὺς καὶ εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν θη-

Digitized by Google

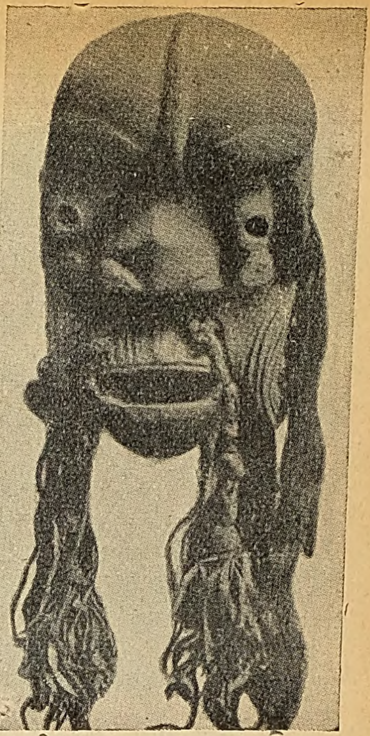

1) Γλυπτὰ ξυλοπότηρα τῶν νέγρων τῆς Ἀφρικῆς γεωμετρικοῦ διακόσμου. 2) Ξυλόγλυπτον προσωπεῖον διὰ θρησκευτικοὺς χοροὺς τῶν ἰθαγενῶν τῆς Ἀκτῆς τοῦ Ἐλεφαντόδοντος (Ἀφρική).

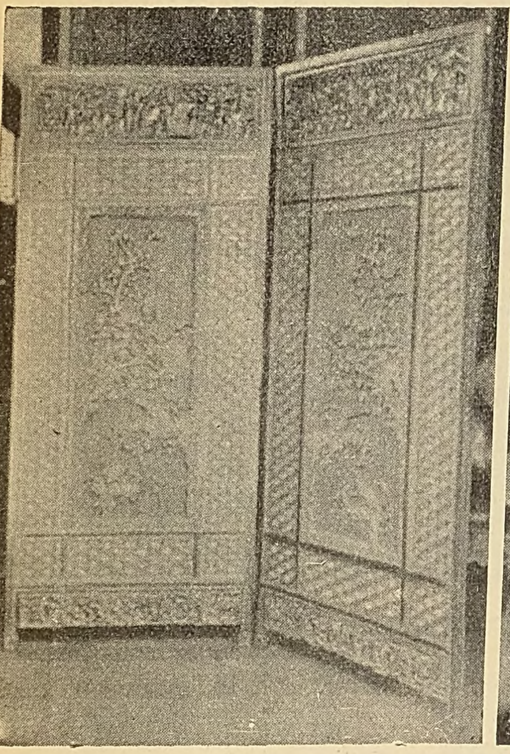

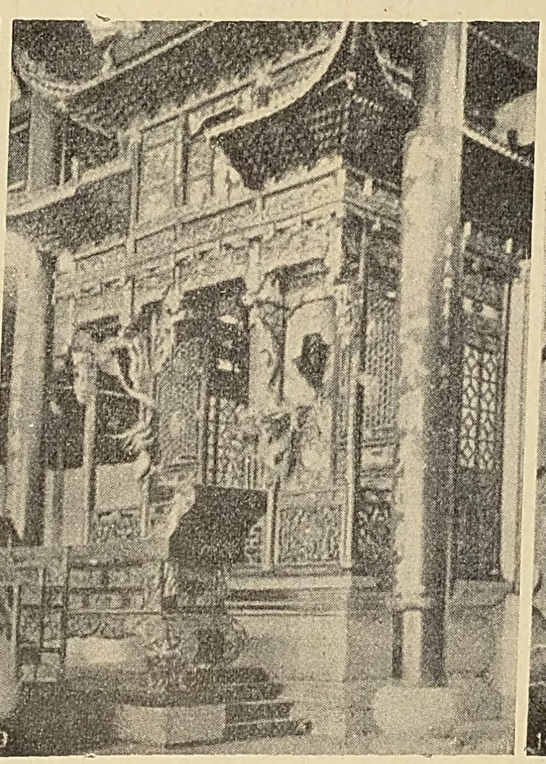

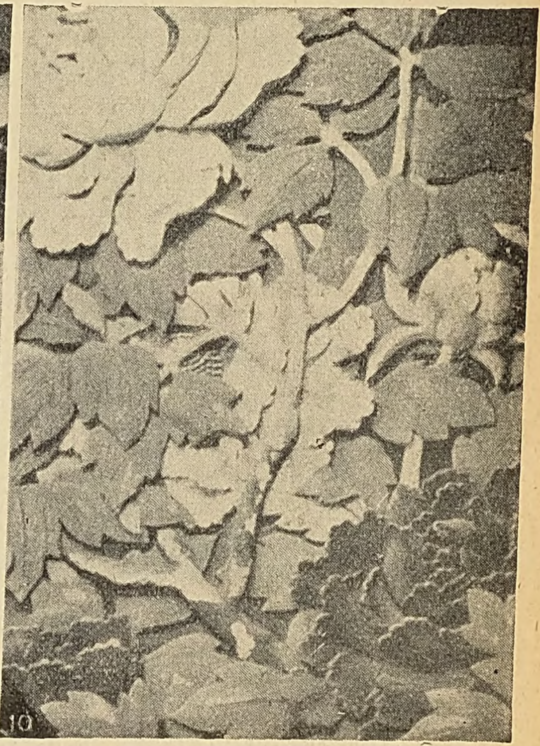

1) Ξυλόγλυπτον κινεζικὸν παραπέτασμα. 2) Κινεζικὸν ἱερὸν ἐξ ὁλοκλήρου ξυλόγλυπτον. 3) Ἰαπωνικὸς ξυλόγλυπτος φυτικὸς διάκοσμος.

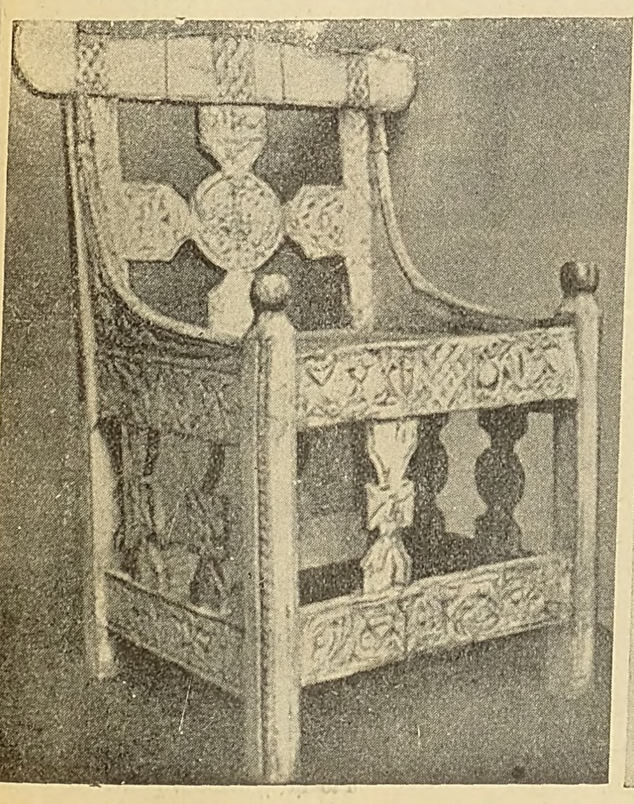

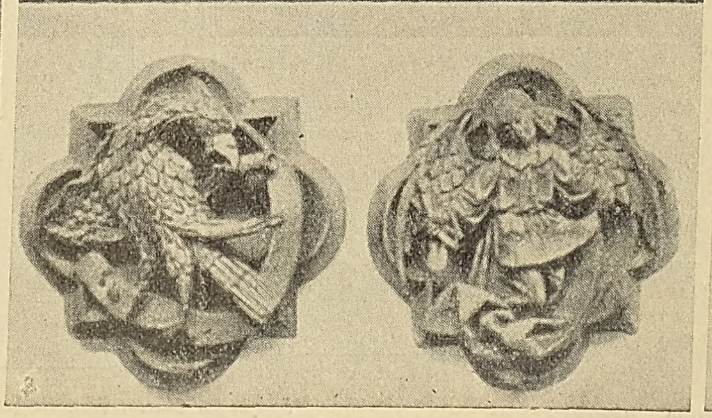

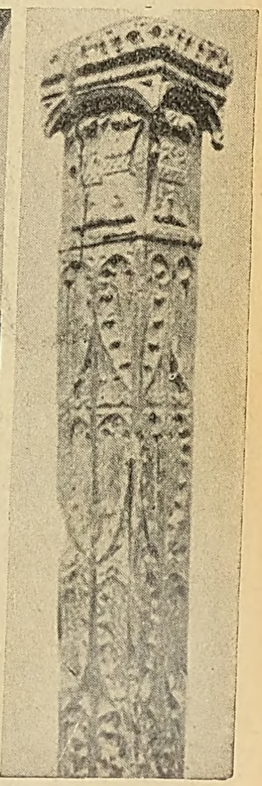

1) Γλυπτὴ ἕδρα Θ'—Ι' αἰῶνος (Tydalen Νορβηγίας). 2) Γλυπτὸ τοῦ ψαλτηρίου τοῦ ἐν Χαμψαὶρ παρεκκλησίου τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰησοῦ (ΙΓ' αἰών).—Ξυλόγλυπτα ἐμβλήματα ἀγγλικῶν ναῶν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. 3) Ἀγγλικὸς ξυλόγλυπτος κιονίσκος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος.

Digitized by Google

1) Eric Gill : Πρὸς τὸν Γολγοθᾶν. 2) René Ben Sussan : Ξυλογραφία διὰ τὸ βιβλίον «Riguet à la Houppe». 3) Cecil Buller : Χορός.

σαυροφυλάκιον, ἡ διάδοσις δὲ τῆς ξυλογλυπτικῆς ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ ἤρξατο ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ἰδίως εἰς τοὺς ναούς· ἐκ τῶν μεταγενεστέρων ἰαπωνικῶν ἔργων ἐξέχουν τὰ μικρογραφικῶς ἐξειργασμένα οἰκογενειακὰ ἱεροφυλάκια, κινητὰ ἀντικείμενα τελετῶν κ. ἄ. Ἡ ἰαπωνικὴ ξυλογλυπτική, ἐξέχουσα διὰ τὴν καλλιτεχνικήν της ζωτικότητα, διακρίνεται τῆς σινικῆς, ἧς χαρακτηριστικὸν γνώρισμα εἶναι ἡ λεπτεπίλεπτος καὶ κοπιώδης μηχανικὴ ἐκτέλεσις. Οἱ Σῖναι ἐχρησιμοποίησαν τὸ ξυλόγλυπτον εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἐν εὐρυτέρᾳ κλίμακι (θριγκός, φατνώματα, ὀγκώδεις γλυπτοὶ κίονες κ.ἄ.), κύρια θέματα ἔχοντες θρησκευτικάς, φυτικὰς καὶ συμβολικὰς παραστάσεις, εἰς τὰς ὁποίας προσέδωκαν διακοσμητικὸν μᾶλλον χαρακτῆρα. Τὸν αὐτὸν ἀποκλειστικῶς χαρακτῆρα ἔχει καὶ τὸ μουσουλμανικὸν ξυλόγλυπτον καὶ διὰ τὴν φυσικὴν πρὸς τοῦτο κλίσιν τῶν σημιτικῶν λαῶν, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τῶν διατάξεων τοῦ κορανίου, ἀπαγορευόντων τὴν ἐξεικόνισιν προσώπων. Διακρίνεται ἡ ξυλογλυπτικὴ τῶν Μουσουλμάνων διὰ τὴν λαβυρινθώδη ἀλλὰ καὶ περίτεχνον ἐπεξεργασίαν τοῦ φυτικοῦ καὶ γεωμετρικοῦ διακόσμου καὶ τὴν θαυμαστὴν ἐξεικόνισιν τῶν κουφικῶν ἐπιγραφῶν. Θύραι καὶ φατνώματα τῶν τεμενῶν, ἐξῶσται γραφικοὶ (*μουσαρραμπιέδες*) καὶ στοαὶ τῆς ἐσωτερικῆς αὐλῆς τῶν ἀνακτόρων καὶ οἰκιῶν εἶναι τὰ κύρια μέρη ξυλογλύφου ἀρχιτεκτονικῆς διακοσμητικῆς τῶν Μουσουλμάνων· ἐκ τῶν λοιπῶν ξυλογλύπτων ἐξέχουν διάφορα σκευοφυλάκια (*σεντούκια, ντουλάπια*), ἀναλόγια (*κουρσί*), ἄμβωνες (*μιμπάρ*), ὅπλα, πυριτοθῆκαι κ. ἄ., ὧν πολύτιμος συλλογὴ ἀπόκειται εἰς τὸ ἐν Καΐρῳ μουσεῖον ἀραβικῆς τέχνης. Ἐκ τῶν ὀνομαστῶν διὰ τὰ ξυλόγλυπτά των οἰκοδομῶν, ἐν μὲν τῇ Ἀφρικῇ διακρίνονται τὸ τέμενος Σιντὶ-Ὀκμπὰ (Καιρουάν, Θ' αἰών), οἱ μεντρεσέδες τοῦ Φὲζ (ΙΔ'—ΙΣΤ' αἰών), τὸ πριγκιπικὸν μαυσωλεῖον τοῦ Μαρρακὲς (ΙΣΤ' αἰών) κ. ἄ., ἐν δὲ τῇ Ἀσίᾳ τὰ οἰκοδομήματα τῆς Βαγδάτης, Δαμασκοῦ, Ἰκονίου, Προύσης, Τεχεράνης κ.τ.λ. Μουσουλμανικὰ ξυλόγλυπτα ἄξια λόγου ὑπάρχουν καὶ εἰς τεμένη τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν λοιπῶν βαλκανικῶν χωρῶν.

Ἄλλοι εἰδωλολατρικοὶ λαοί. Ἔργα ξυλογλυπτικῆς ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀγρίων καὶ ἡμιαγρίων λαῶν καὶ ἰδίως οἱ Νέγροι τῆς Ἀφρικῆς, τῶν ὁποίων ξύλινα, χονδροειδῆ ἀλλὰ διακρινόμενα διὰ τὴν δύναμιν τῆς ἐκφράσεως, ἀγάλματα, προσωπεῖα, σκεύη κ. ἄ. ἀπόκεινται εἰς τὸ Βρεττανικὸν μουσεῖον (Λονδῖνον), τὸ Τροκαντερὸ (Παρίσιοι), Τερφῦρε (παρὰ τὰς Βρυξέλλας) κλπ. Σπουδαίως ἀκμάζει ἡ ξυλογλυπτικὴ τῶν Νέγρων εἰς Δαχομέην, Κονγκὸ καὶ Μπενίν, ὅπου παρατηροῦνται καὶ ἐπιδράσεις τῆς πορτογαλικῆς τεχνοτροπίας. Ἐκ τῶν ἄλλων λαῶν ἀξιόλογα ξυλόγλυπτα μνημεῖα ἔχουν οἱ Κάφροι, Μαορὶ καὶ Παποῦαι, ἀνωτέρας δὲ τεχνικῆς καὶ τεχνοτροπίας οἱ **αὐτόχθονες τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς** (Ἰσημερινός, Περοῦ) καὶ οἱ Ἰνδοὶ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς.

Ἡ ξυλογλυπτικὴ τῆς Δύσεως. Ἡ παρακολούθησις τῆς ξυλογλυπτικῆς τῶν χωρῶν τῆς Δύσεως συμπίπτει μὲ τὴν ἀνασκόπησιν τῶν κυριωτέρων ρυθμῶν. Ἡ γοτθικὴ τεχνοτροπία παρήγαγεν ἐξέχοντα ξυλόγλυπτα, ὧν διακρίνονται ἐν Νορβηγίᾳ αἱ γλυπταὶ ἕδραι τοῦ Θ' καὶ Ι' αἰῶνος, ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ διάκοσμος ἀπείρων ναῶν τῆς νορμανδικῆς καὶ ἀγγλικῆς περιόδου, ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ διάκοσμος τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Παύλου εἰς Ἀμπβίλ, ὁ θρόνος τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Ἀμμιένης (1508—1522), ἡ θύρα τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Μπωβαὶ κ. ἄ., ἐν δὲ τῇ Γερμανίᾳ τὰ ξυλόγλυπτα τῶν δύο Σύρλιν. Τοῦ ρυθμοῦ τῆς Ἀναγεννήσεως ἔργα ἄξια λόγου εἶναι αἱ ὑπὸ Ἰωάννου Γκουγκὸν ἐκτελεσθεῖσαι θύραι τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μακλοὺ (Ρουένη Γαλλίας) κ. ἄ. καὶ ἐκ τοῦ ρυθμοῦ μπαρὸκ τὰ ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ. Ἐκ τῶν κινητῶν ξυλογλύπτων τῶν χρόνων αὐτῶν ἀξιολογώτερα εἶναι οἱ παντοειδεῖς Ἐσταυρωμένοι καὶ ἄλλαι θρησκευτικαὶ συνθέσεις, ἐκ δὲ τῶν καλλιτεχνῶν ἄξιοι λόγου ὁ Γερμανὸς Χὰνς Μπρύγγεμαν καὶ οἱ Ἰταλοὶ Βενεδέττος Ντὰ Μαϊάνο, Μπάτσιο ντ' Ἄνιολο, οἱ Ντὲ Μάρχις κλπ. Κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους ἡ ξυλογλυπτική, παρακμάσασα ὡς καλὴ τέχνη, ἐξειλίχθη εἰς τὴν σημερινήν της βιομηχανικὴν μορφήν, ὑφ' ἣν ἰδιαιτέρως ἀκμάζει ἐν Τσεχοσλοβακίᾳ καὶ Γερμανίᾳ, ὅπου κατασκευάζονται περίφημα διὰ τὴν λεπτοτάτην των ἐπεξεργασίαν ἀθύρματα, ἐπιτραπέζια σκεύη, κοσμήματα γραφείων κ. ἄ. Οὐχ ἧττον ἀνεδείχθησαν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους καὶ ξυλογλύπται, οἷοι ὁ Ἰωάννης Τιρφὸρ ἐν Γαλλίᾳ, οἱ Ἐρνέστος Μπάρλαχ, Ἰωσὴφ Μπάκερλε καὶ Φρειδερῖκος Ἐρχαῖφερ ἐν Γερμανίᾳ, ὁ Γιὲνς Λὸν (Lund) ἐν Δανίᾳ, ὁ Γουλιέλμος Σίμοντς καὶ Κάρολος Οὐῆλεν ἐν Μεγάλῃ Βρεττανίᾳ κ. ἄ.

Ἐν Ἑλλάδι ἰδιαιτέραν ἐπίδοσιν ἔσχεν ἡ ξυλογλυπτικὴ ἀπὸ τῶν βυζαντινῶν χρόνων, ὅτε παρήχθησαν σπουδαιότατα ἐκκλησιαστικὰ ἔργα (εἰκονοστάσια, ἄμβωνες, στασίδια, κ. ἄ.), ἀνεπτύχθη δ' ἐπὶ τουρκοκρατίας εἰς τὰ μοναστήρια, ὅπου ἀνεδείχθησαν γενεαὶ ὁλόκληροι ξυλογλυπτῶν. Σήμερον ἡ ξυλογλυπτικὴ ἀποτελεῖ ἰδιαίτερον μάθημα εἰς τὰ σχολεῖα μέσης καὶ κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως καὶ τὰ διδασκαλεῖα, ἡ δὲ ἑλληνικὴ λαϊκὴ τέχνη ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ περίτεχνα προϊόντα οἰκιακῆς καὶ βιοτεχνικῆς ξυλογλυπικῆς.

Ἀνάγλυφοι ξύλινοι διακοσμήσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Clouzot H.* καὶ *Level A.*, Sculptures Africaines et Océanien. (1924). —*Crallan F. A.*, Gothic Wood Carving (1896). —*De Lostalot*, Les arts du bois (γ' ἐκδ. 1893). —*Ferrari*, Il Legno (1910).— *Howard F. E.* καὶ *Crossley F. H.*, English Church Woodwork (1917). —*Lessing Z.*, Holzschnitzereien (1822).—*Marshall*, Specimens of antique Carved Furniture and Woodwork (1888).—*Metzger M.*, Handbuch d. Holzschnitzerei (1892). —*Migeon G.*, Manuel d'Art Musulman ; II: Les arts plastiques et industriels (1907). —*Paukert*, Die Zimmergothik (1904). —*Rowe*, Practical Wood Carving (1907). —*Wilm*, Die Holzskulptur (1923).

Π. Ν. ΠΑΠΑΣ

ξυλόγλυπτον (τό)· ἔργον γλυπτὸν ἐκ ξύλου.

ξυλογνωσία (ἡ). Τμῆμα τῆς ὑλοχρηστικῆς ἐν τῇ δασολογικῇ ἐπιστήμῃ, πραγματευόμενον τὴν ἀνατομικὴν μελέτην τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν ξύλων.

ξυλογραφία (ἡ). Ἡ τέχνη τοῦ χαράσσειν ἢ γλύφειν ἐπὶ ξυλίνης ἐπιφανείας ἀναγλυφικὰς παραστάσεις προωρισμένας πρὸς ἐκτύπωσιν καὶ ἡ ἐκ τῆς ἐκτυπώσεως αὐτῶν προερχομένη ἀναπαράστασις.

—*['Εγκυκλ.]* Ἡ τέχνη αὕτη ἦτο γνωστὴ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων. Οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι, οἱ Ἰνδοί, οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ρωμαῖοι τὴν ἐγνώριζον καὶ τὴν ἐχρησιμοποίουν παραλλήλως πρὸς τὴν ἐπὶ μετάλλων χαρακτικήν. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐχρησιμοποίουν αὐτὴν διὰ σφραγῖδας καὶ μονογράμματα καὶ διὰ τὴν ἀποτύπωσιν ἐγχρώμων σχεδίων ἐπὶ ὑφασμάτων. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶδος τῆς χρησιμοποιήσεως εἶναι γνωστὸν ἐν Ἀνατολῇ ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων. Αἱ παλαιό-

Digitized by Google

Digitized by Google

τεραι σωζόμεναι ξυλογραφίαι ἀνευρέθησαν ἐν Κίνᾳ καὶ ἀνάγονται εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς δυναστείας τῶν Τάνγκ, ἥτις ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 618—905 μ.Χ. Αἱ ξυλογραφίαι αὗται εἶναι μονόχρωμοι καὶ ἐγένοντο πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἀναπαραχθοῦν πολλαὶ εἰκόνες θρησκευτικῶν ἰδίως θεμάτων. Αἱ ἀρχαιότεραι τούτων χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 868 μ. Χ. καὶ ἀνευρέθησαν τῷ 1907 ὑπὸ τοῦ σὲρ Ἄουρελ Στάϊν ἐντὸς σπηλαίων, ὅπου ἐλατρεύετο ὁ Βούδας ἐν Τοὺν-Χουάνγκ τοῦ Κινεζικοῦ Τουρκεστάν. Ἐκ τῆς Κίνας ἡ τέχνη αὕτη ἐξηπλώθη καὶ εἰς τὴν Ἰαπωνίαν κατὰ τὸν Η′ αἰῶνα, ἐπὶ πολὺ δὲ περιορίζετο εἰς τὴν ἀναπαράστασιν λαϊκῶν θρησκευτικῶν εἰκόνων. Ἐν Ἰαπωνίᾳ ἐν τούτοις ἐδημιουργήθη κατόπιν ὁλόκληρος σχολὴ καλλιτεχνῶν, οἵτινες, ὅπως καὶ ἐν Κίνᾳ, καίτοι ἐθεώρουν τὴν ζωγραφικὴν ὡς ὑψίστην τέχνην, ἐπεδίδοντο ἐπίσης καὶ εἰς τὴν ξυλογραφίαν· μεταξὺ τῶν καλλιτεχνῶν τούτων ὑπάρχουν πολλοί, οἵτινες καταλέγονται εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν ξυλογράφων.

Κατ' ἀρχὰς ἡ ξυλογραφία ἐχρησιμοποιεῖτο μόνον εἰς τὴν ζωγραφικήν, ἰδίως διὰ τὴν ἀναπαραγωγὴν διαφόρων εἰκόνων. Λόγῳ δὲ τῆς εὐχερείας μὲ τὴν ὁποίαν ἐδημιουργοῦντο δι' αὐτῆς πολλὰ ἀντίτυπα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς εἰκόνος καὶ συνεπείᾳ τῆς εὐθηνίας αὐτῶν, ἡ διάδοσίς της ἦτο μεγίστη, ἰδίως εἰς τὰς λαϊκὰς τάξεις, αἵτινες, μὴ δυνάμεναι νὰ προμηθευθοῦν πρωτότυπα ἔργα ζωγραφικῆς, ἠρκοῦντο εἰς τὰς ἀναπαραστάσεις τῶν ξυλογραφιῶν. Ἕνεκα δὲ τούτου αἱ πρῶται ξυλογραφίαι ἀπηυθύνοντο μᾶλλον πρὸς τὴν λαϊκὴν ψυχὴν καὶ πρὸς τὴν λαϊκὴν διανοητικότητα, ἀπὸ ἀπόψεως δὲ ζωγραφικῆς ἀπετέλουν πρωτόγονα μᾶλλον σχεδιάσματα. Βραδύτερον ἤρχισαν νὰ χρησιμοποιοῦνται ἐν εἴδει βιβλίων δι' εἰκόνων καὶ ἀπετέλεσαν τὰ πρῶτα ἐμβρυώδη βιβλία τοῦ σημερινοῦ τύπου, τὰ ὁποῖα ἐδημιουργοῦντο κυρίως διὰ τὰς ἐκκλησίας καὶ διὰ τοὺς βασιλεῖς. Σὺν τῷ χρόνῳ διὰ τῶν ξυλογραφιῶν ἤρχισαν νὰ δημιουργοῦν καὶ σειρὰν ὁλόκληρον ἀναπαραστάσεων τοῦ θείου δράματος, ὅπερ διὰ πρώτην φορὰν ἐνεφανίζετο εἰς τὰ ὄμματα τοῦ λαοῦ ἐν συνεχείᾳ καὶ ἐν ἀλληλουχίᾳ εἰκόνων, αἵτινες ἀπετέλουν πλήρη ἐξιστόρησιν τῶν γεγονότων. Κατόπιν ἐνεφανίσθη καὶ ἡ ἐξιστόρησις διὰ ξυλογραφιῶν τοῦ βίου διαφόρων ἁγίων καὶ τοῦ βίου διαφόρων ἡρώων. Τοῦτο ἔδωσεν ἀφορμὴν ὅπως παρεμβληθοῦν καὶ εἰς τὰ τότε χειρόγραφα βιβλία διάφοροι εἰκόνες, σχέσιν ἔχουσαι πρὸς τὸ κείμενον καὶ ἀναπαραγόμεναι διὰ τῆς ξυλογραφίας. Ἐπίσης εἰς τὰ χειρόγραφα βιβλία προσετίθεντο καὶ διάφορα κοσμήματα, τὰ ὁποῖα ἀπετέλουν ἰχνογραφήματα ἀναπαραγόμενα διὰ τῆς ξυλογραφίας.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εὑρίσκετο ἡ ξυλογραφία, ὅταν, κατὰ τὸν ΙΕ′ αἰῶνα, ἐνεφανίσθη ἡ τυπογραφία. Ἡ τυπογραφία ἔχει τὴν ἀρχήν της ἐν τῇ ξυλογραφίᾳ. Τὰ πρῶτα κινητὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα μετεχειρίσθη ὁ Γουτεμβέργιος, δὲν ἦσαν τίποτε ἄλλο εἰμὴ ἀναγλυφικαὶ παραστάσεις τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου ἐπὶ λείας ξυλίνης ἐπιφανείας, κατὰ τὴν μέθοδον τῆς ξυλογραφίας. Μετὰ τὴν διάδοσιν τοῦ βιβλίου ἡ εἰκονογράφησις αὐτοῦ διὰ ξυλογραφιῶν ἀνεπτύχθη μεγάλως. Πλὴν τῶν ὁλοκλήρων παρενθετεμένων εἰς τὰς σελίδας τῶν βιβλίων ξυλογραφιῶν, ἐδημιουργοῦντο καὶ εἰκόνες ἐντὸς τοῦ κειμένου. Αἱ ξυλογραφικαὶ ὅμως αὗται εἰκόνες ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χονδροειδεῖς ἀπομιμήσεις τῶν ζωγραφιῶν καὶ πολλάκις εὑρίσκοντο ἐν πλήρει δυσαρμονίᾳ πρὸς τὸ κείμενον. Ἕνεκα δὲ τούτου καὶ συνεπείᾳ τῆς ἐμφανίσεως τῆς χαλκογραφίας καὶ ἄλλων εἰδῶν ἀναπαραγωγῆς εἰκόνων, ἡ ξυλογραφία, ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς μεγάλην ἀκμήν, ἐξέπεσε κατόπιν, κατὰ δὲ τὸν ΙΗ′ αἰῶνα καὶ περιῆλθεν εἰς τελείαν σχεδὸν ἀχρηστίαν. Ἀνεζωογονήθη ὅμως κατόπιν κατὰ τὸν ΙΘ′ αἰῶνα, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου ἀπέβη τὸ κυριώτερον μέσον εἰκονογραφήσεως τοῦ τύπου καὶ τῶν βιβλίων. Βαθμηδὸν ὅμως ἐξέπεσε καὶ πάλιν, λόγῳ τῆς ἀναπτύξεως τῆς φωτοχαρακτικῆς, τῆς λιθογραφίας καὶ ἄλλων διαφόρων εἰκονογραφικῶν μέσων, χρησιμοποιεῖται δὲ σήμερον εἰς ἐξαιρετικὰς τινας μόνον ἐκδόσεις καὶ εἰς ἐκδόσεις πολυτελείας.

Ἐν Εὐρώπῃ αἱ παλαιότεραι γνωσταὶ ξυλογραφίαι εἶναι παιγνιόχαρτα, χρονολογούμενα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΕ′ αἰῶνος. Αἱ ξυλογραφικαὶ ἀναπαραστάσεις εἰκόνων ἀνάγονται εἰς ἐποχὴν μεταγενεστέραν τοῦ 1410. Τὸ παλαιότερον δὲ γνωστὸν ξυλογραφικὸν μνημεῖον τῆς ἐποχῆς ταύτης, ὅπερ σῴζεται μέχρι σήμερον εἰς συλλογὰς σπανίων ξυλογραφιῶν, εἶναι ὁ ἅγιος Χριστόφορος. Χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1423 καὶ εἶναι ἁπλοῦν, χονδροειδὲς καὶ ἀφελὲς ἐν τῇ ἐκτελέσει του. Ὀλίγον βραδύτερον ἐνεφανίσθησαν καὶ τὰ πρῶτα «ξυλογραφικὰ βιβλία». Τὰ βιβλία ταῦτα ἐχαράσσοντο ἐπὶ ξυλίνων πλακῶν μὲ τὸ κείμενον παραπλεύρως, εἰς τὸ μέσον ἢ κάτωθεν τῶν εἰκόνων, ἐνίοτε δὲ καὶ μὲ ἐξερχομένην ἀπὸ τὸ στόμα τῶν εἰκόνων τὴν ἐπεξήγησιν αὐτῶν. Τὰ βιβλία ταῦτα δὲν φέρουν ἡμερομηνίαν, οὔτε ὄνομα συγγραφέως, οὔτε τόπον ἐκδόσεως, ἀποτελοῦν δὲ τὴν πρώτην ἀπόπειραν τυπογραφικῶν ἐκδόσεων καὶ εἶναι τυπωμένα ἀπὸ τῆς μιᾶς μόνον πλευρᾶς τοῦ χάρτου. Κατεσκευάσθησαν ἄλλα μὲν πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς τυπογραφικῆς τέχνης, ἄλλα δὲ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐφαρμογῆς της καὶ ὁμοιάζουν σχεδὸν ὅλα ἀναμεταξύ των· ἡ ἀναπαράστασις τῶν προσώπων εἶναι λίαν χονδροειδής, αἱ γραμμαὶ εἶναι ἁπλαῖ καὶ ὁ ρυθμὸς γοτθικός, τόσον ὅσον ἀφορᾷ τὰ κοσμήματα καὶ τὴν ἀρχιτεκτονικήν, ὅσον καὶ τὸ εἶδος τῶν γραμμάτων.

Ἡ τέχνη τῆς ξυλογραφίας ἦτο κατ' ἀρχὰς ἁπλουστάτη. Πρὸς κατασκευὴν μιᾶς ξυλογραφίας ἀπῃτεῖτο: 1) ἡ ἰχνογράφησις ἢ ἡ ἐγχάραξις τοῦ ὑποκειμένου ἐπὶ λείας ξυλίνης ἐπιφανείας, 2) ὁ καθορισμὸς πάντων τῶν σημείων τοῦ ἰχνογραφήματος, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ γίνουν ἀνάγλυφα, καὶ 3) ἡ ἀφαίρεσις μετὰ προσοχῆς καὶ δι' εἰδικῶν ἐργαλείων τῶν τμημάτων τοῦ ξύλου, ὅπου πρέπει νὰ μείνῃ λευκὴ ἐπιφάνεια, ἵνα οὕτω παραμείνουν ἐν ἀναγλύφῳ μόνον τὰ σημεῖα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν θ' ἀποτελέσουν τὸ ἀναπαριστώμενον σχῆμα. Κατόπιν, τὰ οὕτω κατασκευασθέντα ἀνάγλυφα σημεῖα τῆς ξυλίνης πλακὸς ἐκαλύπτοντο διὰ μέλανος χρώματος καὶ ἀκολούθως ἐτοποθετεῖτο ἐπὶ τῆς ἀναγλύφου πλακὸς ὑγρὸν φύλλον χάρτου. Ἐπὶ τοῦ χάρτου τούτου ἐτίθεντο λωρίδες χονδροῦ ὑφάσματος καὶ ἀκολούθως εἴτε διὰ τῆς χειρός, εἴτε δι' εἰδικοῦ ἐργαλείου, ἐπιέζετο ὁ χάρτης ἐπὶ τῆς ἀναγλύφου ξυλίνης πλακός. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἡ ἰχνογραφηθεῖσα καὶ ἐν ἀναγλύφῳ κατασκευασθεῖσα ἐπὶ τῆς ξυλίνης πλακὸς εἰκὼν ἐνεφανίζετο ἐπὶ τοῦ χάρτου.

Ἐκ τῶν οὕτω κατασκευασθέντων «ξυλογραφικῶν βιβλίων» διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν περὶ τὰ εἴκοσι, ἅτινα, καίτοι ἀνετυπώθησαν ἔκτοτε ἐπανειλημμένως, ἐξακολουθοῦν νὰ θεωροῦνται ἐκ τῶν σπανιωτέρων βιβλίων ἐν τῷ κόσμῳ καὶ νὰ ἔχουν μεγίστην, οὐχὶ μόνον βιβλιογραφικήν, ἀλλὰ καὶ ἀγοραστικὴν ἀξίαν. Τὰ κυριώτερα τούτων εἶναι: 1) Ἡ Biblia Pauperum (Βίβλος πτωχῶν) ἢ Historia Veteris et Novi Testamenti εἰς δύο ἐκδόσεις, ὧν ἡ μία γερμανικῆς προελεύσεως, ἐκδοθεῖσα περὶ τὸ 1450, ἡ δὲ ἄλλη ὀλλανδικῆς, ἐκδοθεῖσα περὶ τὸ 1470. Πρόκειται περὶ συλλογῆς ἐκ 40 πινάκων τῆς γερμανικῆς ἐκδόσεως καὶ 50 τῆς ὀλλανδικῆς, μὲ ἀναπαραστάσεις εἰκόνων ἐκ τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης. Περὶ τὸ 1462 ὁ Γερμανὸς τυπογράφος Πφίστερ ἔκαμε καὶ γερμανικὴν ἔκδοσιν τῆς Βίβλου ταύτης. 2) Ἡ «Ἀποκάλυψις» ἢ Historia S. Joannis evangelistæ, ejusque visiones apocalypticæ. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἀποτελεῖται ἀπὸ 50 φύλλα μὲ εἰκόνας καὶ λατινικὰς ἐπεξηγήσεις αὐτῶν, ἀναφερομένας εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου καὶ τῶν ὁραμάτων αὐτοῦ ἐν τῇ νήσῳ Πάτμῳ. 3) Τὸ «Ἆσμα ᾀσμάτων» ἢ Canticum Canticorum, ἀποτελούμενον ἀπὸ 16 φύλλα μὲ εἰκόνας καὶ ἐπεξηγήσεις αὐτῶν.

Ἐν τῷ μεταξὺ καὶ πολλοὶ ζωγράφοι, ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἤρχισαν νὰ κατασκευάζουν ξυλογραφίας, ἡ δὲ τέχνη τῆς ξυλογραφίας ἤρχισε νὰ ἀναπτύσσεται μεγάλως, καίτοι ἡ ἀνάπτυξις αὐτῆς παρημποδίσθη ἀπὸ τὰ διάφορα ἐπαγγελματικὰ σωματεῖα, τῶν ἀντιγραφέων, τῶν καλλιγράφων κ.τ.λ., οἵτινες, κατωχυρωμένοι διὰ διαφόρων προνομίων, δὲν ἐπέτρεπον τὴν χρησιμοποίησιν τῆς ξυλογραφίας εἰς τὴν δημιουργίαν βιβλίων. Ἕνεκα τούτου κατ' ἀρχὰς ἡ ξυλογραφία ἐχρησιμοποιεῖτο κρυφίως, ὅπως δὲ ἡ τυπογραφία, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀνακαλύψεώς της, περιωρίζετο καὶ αὐτὴ εἰς τὴν παραποίησιν χειρογράφων βιβλίων, τὰ ὁποῖα καθίστατο δυνατὸν ν' ἀπομιμῶνται διὰ ἐλαχίστων ἐξόδων καὶ νὰ μεταπωλοῦν ἀκολούθως εὐρέως καὶ ἐπικερδῶς. Τὰ μεγάλα ὅμως μοναστήρια, ὅπως εἶναι τοῦ Κλυνί, τοῦ Σιτώ, τοῦ Κλαιρβὼ κ.τ.λ., ἅτινα ἦσαν περισσότερον ἀνεξάρτητα ἔναντι τῶν ἐπαγγελματικῶν σωματείων, ἐχρησιμοποίουν τὴν ξυλογραφίαν μετὰ μεγαλυτέρας ἐλευθερίας, διὰ τὴν κατασκευὴν ἱερῶν εἰκόνων, προωρισμένων πρὸς διανομὴν εἰς τοὺς πιστοὺς ἢ πρὸς ἐπικόλλησιν ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν οἰκιῶν των ἢ πρὸς κατασκευὴν βιβλίων διὰ τοὺς ἐπισκέπτας καὶ τοὺς προσκυνητάς. Ἐκ τῶν μεγάλων ζωγράφων, οἵτινες ἠσχολήθησαν μὲ τὴν ξυλογραφίαν μετὰ τὴν εὐρυτέραν αὐτῆς διάδοσιν, εἶναι ὁ Μιχαὴλ Βολγκεμούτ, διδάσκαλος τοῦ Ντύρερ, ὁ Βόλφγανγκ Χάμερ, ὁ Ἰωάννης Σνίτσερ καὶ ὁ Γουλιέλμος Πλεϋντενβουρφ. Ὁ πρῶτος ἐκ τῶν μεγάλων ζωγράφων, ὁ ὁποῖος ἐχρησιμοποίησε τὴν ξυλογραφίαν εἰς εὐρυτάτην κλίμακα, πρὸς ἀναπαραγωγὴν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἔργων ζωγραφικῆς, ὑπῆρξεν ὁ Γερμανὸς Ἀλβέρτος Ντύρερ. Χωρὶς νὰ φθάσῃ τὴν τελειότητα τῆς σημερινῆς ξυλογραφίας, κατώρθωσεν ἐν τούτοις νὰ δημιουργήσῃ ξυλογραφίας τελειοτάτας καὶ ν' ἀναγάγῃ τὴν τέχνην τῆς ξυλογραφίας εἰς ὕψιστον σημεῖον. Αἱ σημαντικώτεραι τούτων εἶναι: «Ὁ Ἅγιος Ἱερώνυμος», «Ἡ Ἀποκάλυψις», «Ὁ βίος τῆς Παναγίας», «Ἡ μελαγχολία» κτλ. Τοῦτον ἠκολούθησαν καὶ ἄλλοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Ἄλντορφερ, ὁ Μπεχάμς, ὁ Πάντς καὶ ἄλλοι, οἵτινες, πλὴν τῶν θρησκευτικῶν ἀναπαραστάσεων, ἐπεδόθησαν καὶ εἰς τὴν ἀναπαράστασιν εἰκόνων ἐκ τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ ξυλογραφία συνέτεινεν ἐπίσης καὶ εἰς τὴν εὐρυτέραν ἀνάπτυξιν καὶ διάδοσιν τῶν αἰσχρῶν εἰκόνων, αἵτινες ἐκυκλοφόρουν κρυφίως εὐρύτατα καὶ εἰς πολυάριθμα ἀντίτυπα. Κατὰ τὸ 1493 ἡ ξυλογραφία ἀπαντᾶται χρησιμοποιουμένη καὶ εἰς τὰς ἐφημερίδας τῆς ἐποχῆς, ὡς εἶναι «Τὰ Χρονικὰ τῆς Νυρεμβέργης». Μεταξὺ τῶν ἄλλων μεγάλων καλλιτεχνῶν, οἵτινες ἐδημιούργησαν ὀνομαστὰ ἔργα ξυλογραφίας, εἶναι ὁ Χόλμπαϊν, ὁ Χὰνς Λύτσελμπουργκερ μὲ τὸν θαυμάσιον «Χορὸν τοῦ θανάτου», ὁ Λουκᾶς Κράναχ μὲ τὰς προσωπογραφίας τοῦ «Λουθήρου» καὶ τῆς «Αἰκατερίνης Μπόρα», οἱ Γάλλοι Ἰωάννης Κουζὲν καὶ Βερνάρδος Σαλομὸν κτλ.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἰταλὸς Οὖγκο ντὰ Κάρπι ἐφεῦρε τὴν ξυλογραφικὴν *φωτοσκίασιν* καὶ ἐπεχείρησε τὴν ξυλογραφίαν διὰ πολλῶν χρωμάτων χρησιμοποιῶν πολλοὺς ξυλίνους ἀναγλυφικοὺς πίνακας μὲ διάφορα χρώματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐτίθετο ἀλληλοδιαδόχως τὸ αὐτὸ φύλλον χάρτου. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου, τὸν ὁποῖον ἐτελειοποίησαν κατόπιν ὁ Βιτσεντῖνο Ἀντρένι, ὁ Τρέντο καὶ ἄλλοι, κατέστη δυνατὸν νὰ ἀναπαραχθοῦν ξυλογραφίαι, αἵτινες ὡμοίαζον κατὰ πολὺ πρὸς τὰ ἔργα ζωγραφικῆς. Κατὰ τὰ τέλη ὅμως τοῦ ΙΣΤ′ αἰῶνος ἡ ξυλογραφία ἔφθασεν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τελειότητος, ὥστε ἡ μέθοδος τοῦ Κάρπι κατέστη τελείως ἀνωφελὴς καὶ περιέπεσεν εἰς ἀχρηστίαν, καθότι ἤρκει καὶ μία μόνον ξυλίνη ἀναγλυφικὴ πλὰξ ὅπως ἀναπαραγάγῃ τὰς καταλλήλους ἀποχρώσεις καὶ φωτοσκιάσεις. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ ξυλογραφία εἶχε φθάσει εἰς τὴν μεγαλυτέραν αὐτῆς ἀκμήν, αἱ δὲ ξυλογραφίαι κατελέγοντο μεταξὺ τῶν καλυτέρων ἔργων ζωγραφικῆς. Ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς των καὶ ἡ ἐν γένει τεχνική των εἶχε δημιουργήσει καὶ ἰδιαιτέρας σχολὰς εἰς τὰς διαφόρους χώρας, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων ἦσαν ἐν Γερμανίᾳ ἡ *σχολὴ τῆς Νυρεμβέργης* μὲ τὸν Ντύρερ ἐπὶ κεφαλῆς, καὶ ἡ *σαξωνικὴ σχολὴ* μὲ κυριώτερον ἀντιπρόσωπον καὶ ἱδρυτὴν αὐτῆς τὸν Λουκᾶν Κράναχ, ἐν Ἰταλίᾳ ἡ *βενετικὴ σχολή*, ἐν Γαλλίᾳ αἱ *σχολαὶ τῶν Παρισίων καὶ τῆς Λυών*, ἡ ἑλβετικὴ *σχολὴ* μὲ τὴν Χόλμπαϊν ἐν Βασιλείᾳ καὶ ἡ ὀλ*λανδικὴ σχολὴ* μὲ τὸν Λουκᾶν Βὰν Λέϋντεν, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὁ σημαντικώτερος ἐξ ὅλων τῶν ξυλογράφων, λόγῳ τῆς ἀφθάστου τελειότητος τῆς προοπτικῆς, τῶν ἀποχρώσεων τοῦ φωτὸς καὶ τῆς λεπτότητος τῆς γραμμῆς του. Βραδύτερον ἡ ὀλλανδικὴ σχολὴ διῃρέθη εἰς τὴν καθαρῶς *ὀλλανδικὴν* μὲ τὸν Ρέμπραντ ἐπὶ κεφαλῆς, καὶ εἰς τὴν *φλαμανδικὴν* μὲ τὸν Ροῦμπενς. Ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ Θωμᾶς Μπιούϊκ ἐδημιούργησεν ἰδιαιτέραν σχολήν, διακριθεὶς ἰδίως εἰς τὴν ἀναπαράστασιν ζῴων καὶ πτηνῶν καὶ ἐκδώσας τῷ 1790 τὰ «Βρεττανικὰ τετράποδα» καὶ τῷ 1797 τὰ «Βρεττανικὰ πτηνά». Ἡ τέχνη τοῦ Μπιούϊκ, πλησιάζουσα περισσότερον εἰς τὴν ζωγραφικὴν ἀναπαράστασιν, ἔσχε μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν συγχρόνων του, τόσον ἐν Ἀγγλίᾳ ὅσον καὶ ἐν Γαλλίᾳ, ὅπου ἐνεφανίσθη μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ ἤκμασεν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Κάρολος Τόμσον. Μαθηταὶ τοῦ Μπιούϊκ ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπῆρξαν οἱ ὀνομαστοὶ ξυλογράφοι Ροβέρτος Μπράνστον, Λουκᾶς Κλέννελ, Χριστιανὸς Νάσμιτ καὶ Γουλιέλμος Γιούλ.

Ὅπως ἐλέχθη ἀνωτέρω, ἡ ξυλογραφία παρήκμασε κατόπιν, κατὰ τὸν ΙΖ′ καὶ ΙΗ′ αἰῶνα, ἕνεκα τῆς ἐμφανίσεως τῆς χαλκογραφίας καὶ τῆς λιθογραφίας, αἵτινες τὴν ἀντικατέστησαν ἐν πολλοῖς. Παρὰ ταῦτα ὅμως, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐνεφανίσθησαν εἰς διαφόρους χώρας διάφοροι καλλιτέχναι, οἵτινες ἐπεδίδοντο ἐντατικῶς εἰς τὴν ξυλογραφίαν, μεταβιβάζοντες τὴν τεχνικήν των εἰς τοὺς ἀπογόνους των ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Τοιαῦται οἰκογένειαι ξυλογράφων εἶναι αἱ τοῦ Ἐδουάρδου Κίρκωλ καὶ τοῦ Ζ. Β. Τζάκσον ἐν Ἀγγλίᾳ, καὶ τῶν Λεζυὲρ καὶ Παπιγιὸν ἐν Γαλλίᾳ. Τῷ 1766 ὁ Ἰωάννης Μιχαὴλ Παπιγιὸν ἐξέδωσε τὴν περίφημον αὐτοῦ «Πραγματείαν περὶ χαρακτικῆς», ἐν τῇ ὁποίᾳ περιγράφει λεπτομερῶς τὰς μεθόδους τῆς ξυλογραφίας, αἵτινες εἶχον χρησιμοποιηθῆ μέχρι τότε.

Κατὰ τὸν ΙΘ′ αἰῶνα ἡ ξυλογραφία ἐπανέρχεται εἰς τὴν παλαιάν της ἀκμήν. Εἰς τοῦτο συνέτεινε τὰ μέγιστα ἡ ἀνάπτυξις τῆς τυπογραφίας καὶ τῶν ἐκδοτικῶν ἐπιχειρήσεων, διὰ τῆς μεγάλης διαδόσεως τῶν εἰκονογραφημένων περιοδικῶν καὶ ἐφημερίδων καὶ τῶν εἰκονογραφημένων βιβλίων. Μεταξὺ τῶν ξυλογράφων τῆς ἐποχῆς ταύτης διακρίνεται ὁ Βλάσιος Χαῖφερ ἐν Βιέννῃ, ὁ Γκούμπιτς καὶ ἡ Οὖνγκερ, ὁ Λουδοβῖκος Ρίχτερ, ὁ Νοϊρόϊτερ καὶ ὁ Βέντσελ ἐν Γερμανίᾳ, ὁ Γεώργιος Κρούϊκσχανκ, ὁ Γουλιέλμος Χάρβεϋ καὶ ὁ Γουλιέλμος Μπλαίϊκ ἐν Ἀγγλίᾳ, ὁ Γκρανβίλ, ὁ Γκαβαρίν, ὁ Γουσταῦος Ντορέ, ὁ Ὁράτιος Βερνέ, ὁ Ζωαννὼ καὶ ὁ Φῆλιξ Βαλλοττὸν ἐν Γαλλίᾳ.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Κ′ αἰῶνος καὶ εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν ἡ ξυλογραφία, ὡς τέχνη πρὸς ἀναπαραγωγὴν εἰκόνων εἰς τὰ βιβλία, τὰ περιοδικὰ καὶ τὰς ἐφημερίδας, ἀντικατεστάθη δι' ἄλλων εἰκονογραφικῶν μέσων καὶ μεθόδων, ὡς εἶναι ἡ λιθογραφία, ἡ τσιγκογραφία, ἡ φωτοτυπία κ.τ.τ., παρέμεινεν ὅμως χρησιμοποιουμένη ἐκτάκτως εἰς πολυτελεῖς καὶ ἐξαιρετικῶς καλλιτεχνικὰς ἐκδόσεις, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὴν διακοσμητικήν, καὶ ἀποτελεῖ ἰδιαίτερον καὶ σπάνιον καλλιτεχνικὸν εἶδος

Digitized by Google

εἰς τὸ ὁποῖον ἀσχολοῦνται ὀλίγοι σχετικῶς ζωγράφοι καὶ οἱ διακοσμηταί. Μεταξὺ τῶν συγχρόνων ξυλογράφων εἶναι ὁ Ἄγγλος Τζὼν Νάς, ὁ Ἀμερικανὸς Σέσιλ Μποῦλλερ, ὁ Ὁλλανδὸς Ν. Ἔεκμαν, ἡ Γερμανὶς Καίτη Κόλβιτς, κ. ἄ., ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων οἱ Δ. Γαλάνης, Ἄγγελος Θεοδωρόπουλος, Γ. Κεφαλληνὸς κ. ἄ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *William A. Chatto*, Treatise on Wood Engraving (London, 1839).—*Didot*, Essai sur l'histoire de la gravure sur bois (1863).—*H. Delaborde*, Histoire de la Gravure (1882).—*G. E. Woodberry*, History of Wood Engraving (New York 1883).—*N. J. Linton*, Wood-Engraving (1883) καὶ The masters of Wood-Engraving (1889).—*Bernard*, De l'origine et des débuts de l'imprimerie en Europe (1916).—*F. Weitenkampf*, Wood-Engraving of today (1917).—*J. J. O'Brien Sexton*, Modern Woodcuts and Lithographs (1919).—*M. J. Friedländer*, Der Holzschnitt (1926).—*Herbert Furst*, The modern Woodcut (London (1926).—*Malcolm C. Salamon*, Woodcut of today (1927).

Μ. Δ. Β.

ξυλογραφικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ξυλογραφίαν, ὁ τῆς ξυλογραφίας.

ξυλογράφος (ὁ, ἡ)· ὁ χαράσσων ἐπὶ ξύλου παραστάσεις, ὅπως χρησιμεύσουν δι' ἐκτύπωσιν (πρβ. *τζιγκογράφος*).

ξυλόδεμα (τό)· δημοτ., ἄλλως *ξυλοδεσιά* (βλ. λ. *ξυλοδεσία*).

Ξυλόδεμα *[Γεωγρ.]*. Διάσελον ἐν Σφακίοις τῆς Κρήτης, κείμενον πρὸς Β. τοῦ ὀροπεδίου τοῦ Ἀσκύφου καὶ εἰς ὕψος 800 μέτρων περίπου. Ἡ ὀνομασία προῆλθεν ἐκ ξυλίνης γεφύρας, ἥτις ὑπῆρχεν ἐνταῦθα κατὰ παλαιοτέρους χρόνους πρὸς διάβασιν χαράδρας τινός. Τὴν θέσιν ταύτην κατέλαβον οἱ Τοῦρκοι τὴν νύκτα τῆς 3ης Μαΐου 1770, ἵνα προσβάλλοντες τὰ νῶτα τοῦ κυρίου σώματος τῶν Κρητῶν ἐπαναστατῶν ἐξουδετερώσωσι πᾶσαν ἀντίδρασιν αὐτῶν, καὶ οὕτω εἰσβάλωσιν εἰς τὴν ἐπαναστατήσασαν ἐπαρχίαν τῶν Σφακίων. ΕΡ. Μ.

ξυλοδεσία (ἡ) *[Δομ.]*. Ὁ ξύλινος σκελετὸς δομῆς, ἀποτελούμενος ἐκ δοκῶν καὶ ὑποστυλωμάτων συνδεδεμένων πρὸς ἄλληλα κατὰ τρόπον ἐξασφαλίζοντα ἀντοχὴν κατὰ τῶν ἐπὶ τῆς δομῆς ἀσκηθησομένων πιέσεων. Ἁπλοῖ ξύλινοι σκελετοὶ ἐπενδεδυμένοι δι' ἀνόπτου πηλοῦ (πηλοκονίαμα, πλίθρα), προφυλάσσοντος τὸ ξύλον ἀπὸ ξηράνσεως, καθ' ὃν τρόπον ἡ ὑδραλικὴ κονία προφυλάσσει τὸν σίδηρον, παρέχουσιν οἰκονομικάς, ὑγιεινὰς καὶ μακρᾶς διαρκείας κατοικίας. Α. Ι. Σ.

—[Μεταλλευτ.] Καλεῖται *ξυλοδεσία* σύνολον ξυλίνων καὶ κατὰ σενεκδοχὴν καὶ σιδηρῶν ἢ ἐκ σιδηροπαγοῦς σκυροδέματος ὑποστηριγμάτων (πλαισίων ἢ ἄλλων) ἢ ἐπενδύσεων πρὸς συγκράτησιν τῆς ὀροφῆς, τῶν παρειῶν ἢ τοῦ δαπέδου τῶν ἐκσκαπτομένων κενῶν ἐν τοῖς μεταλλείοις, ὡς φρεάτων, στοῶν καὶ ἐργοταξίων ἐξορύξεως, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ πρᾶξις τοποθετήσεως τοιούτων ὑποστηριγμάτων. Τὰ κύρια ξύλα ὑποστηρίξεως ἀποτελοῦνται ἐκ κορμῶν πεύκης ἰδίως, διαμέτρου 0,08 ἕως 0,18 μ., συνήθως ἀποφλοιωμένα καὶ καλούμενα κοινῶς *στρογγύλια*. Τὰ δευτερεύοντα ξύλα ἐπενδύσεως (κοινῶς *γαρνιτοῦραι*) ἀποτελοῦνται ἐκ τεμαχίων μικροτέρων διαστάσεων. Ἡ πεύκη εἶναι εὐθηνοτέρα τῆς δρυὸς διὰ τὴν χρῆσιν ταύτην καὶ ἔχει ἔναντι τῆς ἐλάτης τὸ πλεονέκτημα ὅτι, καὶ ἂν θραυσθῇ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν ἐδαφῶν, κάμπτεται ἀλλὰ δὲν ἀποχωρίζεται εἰς δύο τεμάχια, συγκρατοῦσα οὕτω εἰσέτι ἐπαρκῶς τὰ ἐδάφη ἐπί τινα χρόνον. Τὰ ξύλα μεταλλείων ἐνίοτε ἐμποτίζονται δι' ἀντισηπτικῶν οὐσιῶν πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῆς ταχέως ἐπερχομένης ἐντὸς τῶν ὑπογείων ἔργων ξηρᾶς ἢ ὑγρᾶς σήψεως καὶ τῆς συναφοῦς ἀναπτύξεως ἀφθόνων λευκῶν μυκητοειδῶν ἐπανθήσεων, βλαβερῶν διὰ τὰ ξύλα. Θ. Χ.

— *[Γεωμ.]* Βλ. *ξυλοτομία*.

ξυλόδεσμος (ὁ) *[Ναυτ.]*. Εἶδος βρόχου (κοιν. *μαραγκόδεμα*), συγκρατουμένου διὰ τῆς τριβῆς τοῦ ἄκρου του ἐστραμμένου ἑλικοειδῶς περὶ ἑαυτό. Χρησιμοποιεῖται πρὸς δέσιν τῆς ἀρχῆς τῶν ποδῶν τῶν δολώνων καὶ τῶν διπλῶν θρίων, καθὼς καὶ εἰς τοὺς ἐπάρτας, δι' ὧν τραχηλοῦνται τὰ θωράκια. Ἐπίσης διὰ νὰ ἐχμάσωμεν ἢ νὰ σύρωμεν σφηκίσκον ἢ πρὸς ἔπαρσιν ἀντικειμένου μετρίου βάρους. Σ. Ε. Λ.

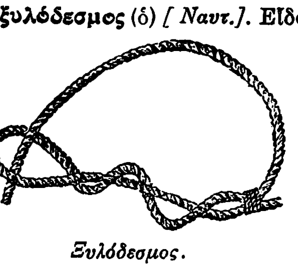

Ξυλόδεσμος.

ξυλοδέτης (ὁ). Ἐργάτης μεταλλείων (κοιν. *μποσκαδόρος*), ἐξειδικευμένος εἰς τὴν τοποθέτησιν τῶν ὑποστηριγμάτων τῶν ἐκ τῆς ἐξορύξεως σχηματιζομένων κενῶν. Θ. Χ.

ξυλόδρομος (ὁ). Πρόσκαιρον δασικὸν τεχνικὸν ἔργον πρὸς μεταφορὰν τῆς ξυλείας. Ὁ ξυλόδρομος εἶναι κοίλη κεκλιμένη τροχιά, ἀποτελουμένη ἐκ κορμοτεμαχίων καταλλήλως καὶ προχείρως συνδεομένων πρὸς ἄλληλα. Ἐντὸς τοῦ κοίλου τοποθετοῦνται οἱ εἰς ὀρεινὰ δάση ὑλοτομούμενοι κορμοὶ καὶ ὀλισθαίνουσιν ἀφ' ἑαυτῶν ἀδαπάνως πρὸς τὴν πεδιάδα. Ὅταν τελειώσῃ ἡ μεταφορὰ ὅλων τῶν κορμῶν, ἀποσυντίθεται βαθμηδὸν ἐκ τῶν ἄνω καὶ ὁ ξυλόδρομος, μεταφερομένων ὁμοιοτρόπως καὶ τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὸν κορμοτεμαχίων. Διὰ τῆς χρήσεως ξυλοδρόμων ἐπιτυγχάνεται ταχεῖα καὶ εὐθηνὴ ἡ μεταφορὰ μεγάλων μαζῶν ξυλείας μὲ ὀλίγην φθοράν, ἐκ τῆς τριβῆς, τῶν συστατικῶν τοῦ ξυλοδρόμου κορμῶν. Εἰς βόρεια κλίματα ἐλαττοῦται ἔτι μᾶλλον ἡ φθορὰ αὕτη, τῆς μεταφορᾶς ἐνεργουμένης μετὰ πτῶσιν χιόνος, ὁπότε ἡ τροχιὰ εἶναι λίαν ὀλισθηρά. Α. Ε. Κ.

ξυλοειδής (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ ὅμοιος μὲ ξύλον.

ξυλόζαι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Σάκχαρα (καὶ δὴ κανονικαὶ ἀλδοπεντόζαι) τοῦ γενικοῦ τύπου:

$$CH_2OH. [CH(OH)]_3. CHO.$$

Διακρίνονται τρεῖς ἰσομερεῖς μορφαί, ἤτοι ἡ d-, ἡ l- καὶ ἡ d, l-ξυλόζη. Ἡ μόνη ἀπαντῶσα ἐν τῇ φύσει εἶναι ἡ l-ξυλόζη ἢ *ξυλοσάκχαρον*. Αὕτη εὑρίσκεται ἐν τῇ φύσει κυρίως ὑπὸ τὴν μορφὴν πεντοζάνης, παρασκευάζεται δὲ ἐκ τῆς ξυλάνης ἢ ἐξ ὑλῶν περιεχουσῶν τοιαύτην, ὡς λ. τὰ ἄχυρα, διὰ βρασμοῦ μετ' ἀραιῶν ὀξέων. Ἀνευρέθη ἐπίσης μεταξὺ τῶν προϊόντων τῆς ὑδρολύσεως τοῦ ἥπατος καὶ τοῦ παγκρέατος. Εἶναι σῶμα κρυσταλλικόν, ἔχει γλυκεῖαν γεῦσιν, δεικνύει πολυστροφισμὸν καὶ τήκεται ἀναλόγως τῆς θερμάνσεως μεταξὺ 140 καὶ 160°. Δι' ἀναγωγῆς παρέχει τὸν *ξυλίτην*, δι' ὀξειδώσεως δὲ τὸ l-*ξυλονικὸν ὀξὺ* ἢ τὸ *ξυλοτριοξυγλουταρικὸν ὀξύ*. Ἡ d-ξυλόζη ὡς καὶ ἡ d,l-ξυλόζη παρεσκευάσθησαν συνθετικῶς. Σ. Γ.

ξυλοθραύστης (ὁ)· ὁ θραύων ξύλα.

ξυλόθρουμπος (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ὄνοσμα τὸ θαμνῶδες*.

ξυλοκάρβουνο (τό)· δημοτ., ξύλον μὴ ἀπανθρακωθὲν τελείως, ἀτελὴς ξυλάνθραξ.

ξυλόκαρπος (ὁ) (Xylocarpus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μελιοειδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς γῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ξυλόκαρπος ὁ βαφικὸς* (Xylocarpus tinctorialis), δένδρον ὑψούμενον εἰς 15 μέτρα περίπου καὶ χρήσιμον διὰ τὸ περικάρπιον καὶ τὸν φλοιόν του, οἵτινες χρησιμοποιοῦνται ὡς βαφικὴ οὐσία εἰς τὴν βυρσοδεψίαν. Δ. Ν. Π.

ξυλοκάρφι (τό). Καλοῦνται, κατὰ τὴν κοινὴν ναυτικὴν γλῶσσαν, οἱ ξύλινοι γόμφοι οἱ συνδέοντες τεμάχια τοῦ σκελετοῦ τοῦ σκάφους ξυλίνου πλοίου καὶ δὴ τὰ μανδάλια πρὸς τοὺς σταμῖνας. Σ. Ε. Λ.

ξυλοκαστέλλια (τά), καὶ **ξυλόκαστρα** (τά). Ἐκαλοῦντο οὕτως ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν οἱ ξύλινοι πύργοι, τοὺς ὁποίους ἀνήγειρον εἴτε ἐπὶ τῶν τειχῶν τῶν φρουρίων πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἀμύνης αὐτῶν, εἴτε μεμονωμένως πρὸς ἄμυναν ὡρισμένων τινῶν σημείων (γεφυρῶν, διαβάσεων), εἴτε καὶ ἐπὶ τῶν πολεμικῶν πλοίων. Τὰ πλοῖα τὰ φέροντα τοιούτους πύργους ἐλέγοντο *καστελλωμένα*. Ν. ΚΛΣ

ξυλόκαστρον (τό). Ὀνομασία τοῦ ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν δρομώνων *θωρακίου*. Σ. Ε. Λ.

Ξυλόκαστρον *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 2.146. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ζούγρα, Κατσουλέϊκα, Μερτικέϊκα, Παραλία Ὑψηλῶν Ἀλωνίων (Ζευγολατιό), Σκορδιάνικα, Ὑψηλὰ Ἀλώνια* καὶ *Φιαμεγκιάνικα*. Τὸ Ξυλόκαστρον κεῖται εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς παραλίας τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου ἀπόστασιν, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Σύθα (Τρικκαλιώτικου), ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἀθηνῶν—Πατρῶν. Εἶναι ἕδρα εἰρηνοδικείου καὶ πταισματοδικείου, ἔχει δασονομεῖον, τελωνειακὸν σταθμόν, ἀστυνομικὸν τμῆμα, ταχυδρομικόν, τηλεγραφικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ σιδηροδρομικὸν σταθμόν. Ἡ κίνησις τῆς πόλεως εἶναι ζωηροτάτη. Ἔχει δύο γεωργικοὺς πιστωτικοὺς συνεταιρισμούς, ἐμπορικὸν σύλλογον, ἐπαγγελματικόν, ἐφέδρων, φιλεκπαιδευτικὸν ὅμιλον, πέντε ἐκκλησίας τιμωμένας ἐπ' ὀνόματι τῶν ἁγίων Βλασίου, Μακαρίου, Γερασίμου, Σπυρίδωνος καὶ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, δημοσίαν ἐμπορικὴν σχολήν, ἡμιγυμνάσιον καὶ τέσσαρα δημοτικὰ σχολεῖα. Ὁδικῶς ἡ κωμόπολις συνδέεται μετὰ τῆς Σικυωνίας (13 χλμ.) καὶ τῶν Ζούγρων (7 χλμ.). Εἶναι τὸ ἐμπορικὸν κέντρον τοῦ βορειοδυτικοῦ τμήματος τοῦ νομοῦ, οὗτινος κύριον προϊὸν εἶναι ἡ σταφὶς καὶ τὸ ἔλαιον. Οἱ κάτοικοι τοῦ Ξυλοκάστρου κατάγονται κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὰ ὑπερκείμενα Τρίκκαλα τῆς Κορινθίας, τῶν ὁποίων ἄλλοτε ἦτο ἐπίνειον. Ν. Φ.

—Ξυλόκαστρον *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Μία τῶν τριῶν κορυφῶν τῆς νήσου Κάλαμος (ὑψόμ. 1.950 ποδ., πλάτ. 38°47'10" Β., μῆκ. 20°54'30" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3496: Scropha point to cape Kamilafca) τῆς ἐν τῇ συστάδι τῶν Τηλεβοΐδῶν. Ἀποτελεῖ «γνώρισμα» διὰ τοὺς παραπλέοντας. Σ. Ε. Λ.

—Ξυλοκάστρου ὕφορμος *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὕφορμος τῆς πελοποννησιακῆς ἀκτῆς τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου (πλάτ. 38°04'10" Β., μῆκ. 22°37'30" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1600: Gulf of Corinth) ἐν τῇ ἀκτῇ τῆς Κορινθίας καὶ μεταξὺ τῶν παραλιῶν Πυργοσυκιὰ καὶ Καμάρι. Εἶναι οἱ *Ἀριστοναῦται* τῶν ἀρχαίων, ἐπίνειον Πελληνέων, ὅπου ἦτο καὶ ἱερὸν τοῦ Ποσειδῶνος (*Παυσαν*. Κορινθ. Β, ιβ, 2). Σ. Ε. Λ.

Ξυλοκέρα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Ἠλείας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 509. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ γεωργικὸν πιστωτικὸν συνεταιρισμόν. Ν. Φ.

ξυλοκερατιά (ἡ) *[Βοτ.]*· βλ. λ. *κερωνία*.

Ξυλοκερατιά *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Πικρολίμνης τῆς ἐπαρχίας Κιλκὶς τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 420. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γιαντζηλάρ*.

Ξυλοκερατίδι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς νήσου Ἀμοργοῦ τῆς ἐπαρχίας Θήρας τοῦ νομοῦ Κυκλάδων, ὑπαγόμενον εἰς τὴν κοινότητα Καταπόλων. Κάτ. (1928) 209.

ξυλοκέρατο (τό) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ καρποῦ τῆς *ξυλοκερατιᾶς*.

Ξυλοκέριζα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 303. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον.

ξυλόκερκος (ὁ) *[Βυζαντ.]*. Ἐκαλεῖτο γενικῶς ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν πᾶν θέατρον (circus) κατεσκευασμένον ἐκ ξύλων. Ὡσαύτως *ξυλόκερκος* ἐκαλεῖτο καὶ ἡ *Ξυλόπορτα* (βλ. λ.), μία τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ν. ΚΛΣ

ξυλοκλασία ἡ *[Ἀρχ.]*. Ἡ διὰ κοπῆς καὶ συσσωρεύσεως κορμῶν δένδρων παρεμπόδισις τῆς κυκλοφορίας εἰς μεγάλας ὁδούς, διὰ στρατιωτικοὺς λόγους. Τὸ εἶδος τοῦτο τῶν ὁδοφραγμάτων ἦτο ἀρκούντως διαδεδομένον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Π. Ν. Π.

ξυλοκοντάρι (τό)· βλ. λ. *κονταροχτύπημα*.

ξυλοκόπημα (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια τοῦ ξυλοκοπεῖν, μαστίγωσις, ξύλισμα: «ἔφαγε ἕνα γενναῖον ξυλοκόπημα».

ξυλοκόπος (ὁ)· ὁ κόπτων ξύλα καύσιμα ἀπὸ τὸ δάσος.

ξυλοκόπος (ὁ) (Xylocopus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κεντροφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν μελισσιδῶν, περιλαμβάνον μονήρεις μελίσσας. Οἱ ὀπίσθιοι πόδες τῶν θηλειῶν εἶναι κεκαλυμμένοι ὑπὸ μακρῶν πυκνῶν τριχῶν καὶ χρησιμεύουσιν εἰς τὴν μεταφορὰν τῆς γύρεως ἀπὸ ἄνθους εἰς ἄνθος πρὸς γονιμοποίησιν τούτων. Οἱ ξυλοκόποι εἶναι παρεμφερεῖς πρὸς μεγάλας σφῆκας μὲ κοιλίαν τριχωτὴν κατὰ τὸ μέσον καὶ μὲ τὰς πλευρὰς καὶ τὴν ῥάχιν ὑπὸ ἀραιῶν τριχῶν κεκαλυμμένας. Αἱ πτέρυγές της ἔχουσι χρῶμα σκοτεινῶς φαιὸν καὶ κοσμοῦνται ὑπὸ ἰωδῶν ἀποχρώσεων. Ἡ κεφαλὴ εἶναι εὐρεῖα καὶ παχυτάτη, ἑκάστη δὲ τῶν σιαγονικῶν προσακτρίδων ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓξ ἀρθρώσεις. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *ξυλοκόπος ὁ ἰώδης* (Xylocopus violaceus), ὅστις ἔχει μῆκος περίπου 25 χιλιοστομέτρων καὶ χρῶμα στιλπνῶς μελανόν. Αἱ θήλειαι τοῦ εἴδους τούτου μετὰ τὴν χειμερίαν νάρκην των ἐξέρχονται κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ ἔαρος τῶν κρυπτῶν των καὶ σκάπτουσι στοὰς ἐπὶ τῶν ἐν ἀποσυνθέσει εὑρισκομένων ξύλων, μήκους 30 περίπου ἑκατοστομέτρων. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐργασίας ταύτης καὶ τῆς φωτοκίας της δὲν ἐξέρχεται παρὰ μόνον διὰ νὰ συλλέξῃ νέκταρ ἐκ τῶν ἀνθέων διὰ τὴν τροφήν της καὶ τὴν τροφὴν τῶν προνυμφῶν της. Μετὰ τὴν κατασκευὴν τῆς φωλεᾶς της ἡ θήλεια τίκτει τὸ πρῶτον ᾠόν της εἰς τὸ βάθος τῆς στοᾶς καὶ παρ' αὐτὸ ἐναποθέτει ἀρκετὴν ποσότητα μέλιτος καὶ γύρεως ἀναμὶξ καὶ εἶτα καλύπτει τὸ ᾠὸν καὶ τὴν μελιτογόνον οὐσίαν διὰ τεμαχίου ξύλου, ὅπερ ἐπικολλᾶται ἐπὶ τούτων, ἐπ' αὐτοῦ δὲ τίκτει δεύτερον καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς μέχρι πληρώσεως τῆς σωληνοειδοῦς ταύτης στοᾶς· ἐν ὅλῳ τίκτει 12 ᾠά. Αἱ ἐκ τῶν

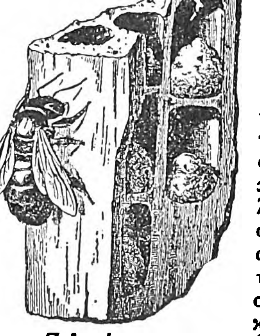

Ξυλοκόπος.

Digitized by Google

ἐκκολαπτομένων ᾠῶν προερχόμεναι κάμπαι τελειώνουσι τὴν ἀνάπτυξίν των ἐντὸς τριῶν ἑβδομάδων, ὁπότε καὶ περιβάλλουσι τὸ σῶμά των ὑπὸ βομβυκίου, ὅπου ὑφίστανται πάσας αὐτῶν τὰς μεταμορφώσεις. Δ. Ν. Π.

Ξυλοκόπος *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν Α. Θράκῃ χωρίον *Χατίπ-κιοΐ* τῆς ὑποδιοικήσεως Δρογγυλίου τοῦ νομοῦ Ἀδριανουπόλεως. Κάτ. (1920) 134.

ξυλοκοπτική (ἡ)· βλ. λ. *ξυλογλυφία*.

ξυλοκοπῶ (*—έω*)· ξυλίζω, μαστιγώνω, δέρνω: «πρόσεξε, γιατὶ θὰ σὲ ξυλοκοπήσω».

ξυλόκορις (ἡ) (Xylocoris) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *λιγαιιδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη ἀπαντῶντα πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης. Ἐνδιαιτᾶται ἐπὶ τῶν φωλεῶν διαφόρων πτηνῶν ἢ καὶ ἐντὸς τῶν οἰκιῶν. Δ. Ν. Π.

ξυλόκοττα (ἡ) *[Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ *σκολόπαξ*.

ξυλόλαι (αἱ)· βλ. *ξυλόλια*.

ξυλολατρεία (ἡ). Φαινόμενον ἀνῆκον εἰς τὴν λατρείαν τῆς φύσεως, ὡς ἡ *λιθολατρεία* καὶ ἡ *ζῳολατρεία*, καὶ διακρινόμενον εἰς λατρείαν φυτῶν καὶ εἰς λατρείαν δένδρων. Ἡ ξυλολατρεία ἐμφανίζει δύο στάδια, τῶν ὁποίων τὸ μὲν ἀρχαιότερον συνδέεται πρὸς τὸν *δυναμισμόν*, τὴν περὶ ἀπροσώπου δυνάμεως παράστασιν, τὸ δὲ νεώτερον πρὸς τὸν *ἀνιμισμόν*. Τὰ δένδρα καὶ τὰ φυτὰ καθόλου λατρεύονται ὡς πηγαὶ δυνάμεως, ὡς ἐγκλείοντα ἐν ἑαυτοῖς μαγικὰς δυνάμεις, ὡς χρησιμεύοντα πρὸς συντήρησιν τοῦ ἀνθρώπου κ.τ.τ. καὶ θεωροῦνται διὰ τοῦτο ἅγια. Ἢ νομίζονται κατοικία δαίμονος, οὗ ἡ ὕπαρξις συνδέεται ἀρρήκτως πρὸς αὐτά, καὶ ἱερὰ τούτῳ, ἢ ἐκείνῳ τῷ θεῷ (λ. χ. ἡ δάφνη τῷ Ἀπόλλωνι), χρησιμεύοντα ἐνίοτε καὶ ὡς κατοικία αὐτοῦ (Ζεὺς δενδρίτης). Εἰς μεταγενεστέρους χρόνους τὴν θέσιν τῶν θεῶν καταλαμβάνουν ἅγιοι ἄνθρωποι, ὡς λ. χ. συνέβη περὶ τῶν συκῶν ἐν σχέσει πρὸς τὸν Βούδαν. Αἱ πρὸς τὴν λατρείαν τῶν δένδρων καὶ τῶν φυτῶν συνδεόμεναι παραστάσεις ζῶσι μέχρι σήμερον ὡς κατάλοιπα ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ λαοῦ, ὡς δεικνύουσι ποικίλαι δεισιδαιμονίαι καὶ ἔθιμα. Ν. Λ.

ξυλόλια (τά), ἢ ***ξυλόλαι***, ἢ ***ξυλένια***, ἢ ***διμεθυλοβενζόλια*** *[Ὀργ. Χημ.]*. Κυκλικοὶ ὑδρογονάνθρακες, ὁμόλογα τοῦ *βενζολίου*. Ἔχουσι τὸν τύπον $C_8H_4(CH_3)_2$ καὶ εἶναι δυνατὰ τρία ἰσομερῆ (τὸ ο—, μ— καὶ π—), ἅτινα καὶ ἀνευρέθησαν εἰς τὴν ξυλόπισσαν καὶ τὴν λιθανθρακόπισσαν. Ὑπὸ τὸ ὄνομα δὲ *ξυλόλιον* ἢ *ξυλόλη* ἐννοοῦμεν τὸ μεῖγμα τῶν τριῶν ἰσομερῶν. Τὸ ξυλόλιον ἀπαντᾷ εἰς τὴν πίσσαν τῶν ξύλων, ἀλλὰ κυρίως τῶν λιθανθράκων, ὁμοίως εἰς τὰ πετρέλαια τῆς Ρουμανίας, τῆς Γαλλικίας, τοῦ Καυκάσου, τῆς Καλιφορνίας, τῆς Βόρνεο, τῆς Σουμάτρας κ.λ.π. Δι' ἐπανειλημμένης κλασματικῆς ἀποστάξεως τῆς λιθανθρακοπίσσης ἀποχωρίζεται τὸ μεταξὺ 136 καὶ 140,5 κλάσμα, ὅπερ ἀποτελεῖται κυρίως ἐκ μ-ξυλολίου καὶ μικροτέρων ποσοτήτων τῶν ἄλλων ἰσομερῶν. Διὰ τὰς περισσοτέρας βιομηχανικὰς χρήσεις δὲν εἶναι ἀπαραίτητος ὁ διαχωρισμὸς τῶν τριῶν μορφῶν. Τὸ μ-ξυλόλιον, ὅπερ ἀποτελεῖ καὶ τὸ σπουδαιότερον ἐκ τῶν τριῶν, βράζει εἰς 139°. Χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν χρωμάτων. Σ. Γ.

ξυλόλιθος (ὁ). Τεχνητὸς δομήσιμος λίθος, παραγόμενος διὰ συνδέσεως, μέσῳ ὀξυχλωριούχου κονίας, κυρίως δὲ μαγνησιακῆς, ὀργανικῶν (πριονίσματα ἢ ἄλευρον φελλοῦ, πριονίσματα ξύλου κ.ἄ.) καὶ ἀνοργάνων (τριπολῖτις γῆ, τάλκης, ἄλευρον ὀπτοπλίνθων) συντετριμμένων ὑλικῶν. Ἐφαρμόζεται εἰς πλακίδια πολύμορφα καὶ ποικίλων διαστάσεων, προκύπτοντα διὰ πιέσεως, εἴτε εἰς μεγάλας πλάκας χυτὰς πρὸς στρῶσιν δαπέδων, ἐπένδυσιν κλιμάκων, στεγάσεις κ. λ. Εἶναι ἀνθεκτικώτερος τοῦ ξύλου ἔναντι τῆς ὑγρασίας καὶ δυσθερμαγωγότερος τῶν φυσικῶν λίθων. Πρὸς τούτοις δὲν προσβάλλεται ὑπὸ τρωκτικῶν, ἐντόμων καὶ λοιπῶν ὀργανικῶν καταστρεπτικῶν παραγόντων. Θεωρεῖται ἄκαυστος, διότι τὸ πῦρ συνήθους πυρκαϊᾶς, ἐξανθρακοῦν τὴν ἐπιπολαίαν ἐπιφάνειαν τοῦ ὑλικοῦ, δὲν δρᾷ ἐφεξῆς βαθύτερον. Ἡ διάρκεια ἐπιστρώσεως ἐκ ξυλολίθου εἶναι μακροτάτη, ἐὰν ἡ παρασκευὴ τοῦ ὑλικοῦ γίνῃ κανονική, ἡ ἐφαρμογὴ ἐπὶ ξηροῦ ἢ ὑδραυλικῶς μεμονωμένου ὑποστρώματος καὶ ἡ ἑκάστοτε ἀπαιτουμένη κάθαρσις ἐκτελεῖται δι' ὕδατος, οὐχὶ δὲ ἀλκαλικῶν διαλυμάτων. Καλῶς συντηρούμεναι ἐσωτερικαὶ ἐπιστρώσεις ἐκ ξυλολίθου εἶναι ὑγιεινόταται. Ἐν Ἑλλάδι (Εὐβοίᾳ) ἀφθονεῖ ἄριστον πρῶτον ὑλικὸν τοῦ ξυλολίθου, ὁ μαγνησίτης. Ὁ *εὐβοιόλιθος* εἶναι ξενικὸν προϊὸν παραγόμενον ἐξ ἑλληνικοῦ μαγνησίτου τῆς Εὐβοίας. Α. Ι. Σ.

ξυλομᾶζα (ἡ) *[Ἐγκυκλ.]*. Φύλλα χονδροῦ **ναστοχάρτου (χαρτονίου)**, ἀνωμάλου ἐπιφανείας, διάτρητα, κατεσκευασμένα ἐξ ἰνῶν ξύλου μόνον, μηχανικῶς κατειργασμένων (λειοτριβημένων μεθ' ὕδατος). Χρησιμοποιοῦνται ὡς βάσις εἰς τὴν κατασκευὴν χαρτονίου ὅλων τῶν ποιοτήτων καὶ χάρτου κατωτέρας ποιότητος (βλ. λ. *ναστόχαρτον* καὶ *χάρτης*). Ν. Φ.

ξυλομετρία (ἡ), ἢ καὶ ***ξυλομετρική***. Κλάδος τῆς δασολογίας, καλούμενος καὶ *δασικὴ στερεομετρία*. Ἀσχολεῖται, ὡς ἐφαρμογὴ τῶν ἐφηρμοσμένων μαθηματικῶν, μὲ τὴν μέτρησιν τῶν δασικῶν προϊόντων. Ἀφοῦ ἐρευνήσῃ θεωρητικῶς τὴν μορφὴν τῶν κορμῶν ἢ κορμοτεμαχίων, ἐφαρμόζει ἐν τῇ πράξει ἡπλοποιημένους τύπους πρὸς εὕρεσιν τοῦ ὄγκου αὐτῶν εἴτε ἱσταμένων εἴτε ὑλοτομημένων ἁπλῶς εἴτε καὶ κατειργασμένων. Τῶν ἱσταμένων δένδρων μετρεῖται δι' εἰδικῶν ἐργαλείων τὸ ὕψος καὶ ἡ διάμετρος εἰς ὕψος 1.30 μ. ὑπὲρ τὸ ἔδαφος (διεθνῶς: *στηθαῖον ὕψος*), τῇ βοηθείᾳ δὲ συντελεστῶν (μορφαρίθμων) ἐξευρίσκεται ὁ ὄγκος εἴτε ὅλης τῆς μάζης τοῦ δένδρου εἴτε τοῦ τεχνικῶς χρησίμου μέρους τοῦ κορμοῦ. Περαιτέρω ἡ ξυλομετρία ἀσχολεῖται μὲ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ ὄγκου ἢ βάρους τῶν διαφόρων δασικῶν προϊόντων καὶ μὲ τὴν ἐξεύρεσιν τῆς ἡλικίας τῶν ἱσταμένων δένδρων ἢ τῆς μέσης ἡλικίας ὁλοκλήρου δασικῆς συστάδος. Σπουδαῖον δὲ θέμα αὐτῆς εἶναι ἡ ἐξεύρεσις τῆς προσαυξήσεως, ἤτοι τῆς μάζης, ἥτις κατ' ἔτος προστίθεται εἰς τὴν μᾶζαν τοῦ δένδρου ἢ δάσους. Αὕτη ὑπολογίζεται ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ὡς «ποσοστὸν προσαυξήσεως» κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ ἐπιτόκιον. Κύριον ὄργανον πρὸς ἐξεύρεσιν τῆς προσαυξήσεως εἶναι τὸ *δενδροτρύπανον*, ἤτοι κοῖλον τρύπανον ἐπιτρέπον τὴν ἐξαγωγὴν λεπτοτάτου δείγματος ἐκ τοῦ ἱσταμένου κορμοῦ. Α. Ε. Κ.

ξυλόμετρον (τό). Ὄργανον χρησιμοποιούμενον ἐν τῇ ξυλομετρίᾳ πρὸς μέτρησιν τοῦ ὄγκου ἀνωμάλων τεμαχίων ξύλου, μὴ δυναμένων νὰ ὀγκομετρηθῶσι διὰ μαθηματικοῦ ὑπολογισμοῦ. Τοῦτο, στηριζόμενον ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἀρχιμήδους, ἀποτελεῖται ἀπὸ μετάλλινον κυλινδρικὸν δοχεῖον πληρούμενον τελείως δι' ὕδατος· ἂν ἤδη εἰσ-

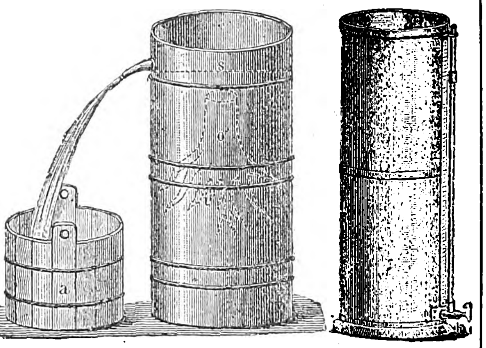

Ξυλόμετρον.
[1=ἁπλοῦν· 2=τελειοποιημένον·]

αχθῇ τεμάχιόν τι ξύλου, θὰ ἐκχυθῇ τόσον ὕδωρ ὅσος εἶναι ὁ ὄγκος τοῦ ξύλου. Πρὸς εὐκολίαν τῆς χρήσεως τὸ ξυλόμετρον συγκοινωνεῖ μετὰ λεπτοῦ ὑαλίνου σωλῆνος, βαθμολογουμένου οὕτως, ὥστε ἑκάστη διαίρεσις νὰ ἀντιστοιχῇ πρὸς τὴν μονάδα τῆς μετρήσεως (π. χ. $1/_{1000}$ κ.μ.=κυβ. ὑποδεκάμετρον ὄγκου = 1 λίτρον ὕδατος)· ἡ διαφορὰ τῶν ἀναγνώσεων πρὸ καὶ μετὰ τὴν ἐμβάπτισιν τοῦ ξύλου δεικνύει τὸν ὄγκον αὐτοῦ. Ἐπὶ πλέον τῇ βοηθείᾳ τοῦ ξυλομέτρου ἐξευρίσκεται τὸ εἰδικὸν βάρος τῶν ξύλων, ἤτοι ἡ σχέσις τοῦ βάρους αὐτοῦ πρὸς τὸν ὄγκον του. Α. Ε. Κ.

ξυλομετρῶ *[Ναυτ.]*. Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυπηγῶν γλώσσης, σημαίνων τὸ διαθέτειν τὸ ἐπίπεδον τῶν νομέων καθέτως πρὸς τὸ διάμηκες καὶ τὸν ἄξονά των ἐν τῷ διαμήκει ἐπιπέδῳ. Ἐπίσης τὴν στεῖραν καὶ τὸ ποδόστημα κατὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐπίπεδον καὶ μὲ τὴν πρέπουσαν ὡς πρὸς τὴν τρόπιδα κλίσιν. Ὁ ἐπίσημος ὅρος *ὀρθοποιῶ* δὲν χρησιμοποιεῖται. Σ. Ε. Λ.

ξύλον (τό)· ὁ κορμὸς καὶ οἱ κλάδοι τοῦ δένδρου, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ φύλλα καὶ τοὺς καρπούς: «ξύλο ἐλήσο, — μουρήσο, — ἀγριλήσο κ.λ.π.» ‖ εἰς τὸν πληθ., ἰδίᾳ τὰ καύσιμα: «πάω 'ς τὸ βουνὸ γιὰ ξύλα», παροιμ. «ὁ καιρὸς πουλεῖ τὰ ξύλα κι' ὁ χειμῶνας τ' ἀγοράζει» ‖ μαστίγωσις: «θὰ φᾶς ξύλο», «τοῦ 'δωσα ἕνα ξύλο ἀλύπητο» ‖ ἀρχ., τὸ δι' οὗ ἐβασάνιζον τοὺς δούλους, κλοιός, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔκλειον τὸν λαιμὸν ἢ τοὺς πόδας, ποδοκάκη ‖ «πρῶτον ξύλον» ἡ κατωτάτη καὶ ἀρίστη θέσις ἐν τῷ θεάτρῳ, ὅπου ἐκάθηντο οἱ ἄρχοντες τῶν Ἀθηναίων, ἡ πρωτοκαθεδρία ‖ τὸ ξύλον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκρεμῶντο οἱ καταδικαζόμενοι εἰς σταύρωσιν, ὁ σταυρός: «σήμερον κρεμᾶται ἐπὶ ξύλου» ‖ τίμιον ξύλον» τὸ ξύλον τοῦ τιμίου σταυροῦ, ἐλάχιστον τεμάχιον ἐκ τοῦ ξύλου τούτου ὡς φυλακτόν: «ἔχει ἀπάνω του τίμιο ξύλο καὶ δὲν τὸν πιάνει σφαῖρα».

— *[Δασολ.] Ἀνατομικὴ κατασκευὴ τοῦ ξύλου.* Τὸ ξύλον ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο εἰδῶν ἀνατομικὰ στοιχεῖα, ἀπὸ ἰνοειδῆ καὶ ἀπὸ ἰσοδιάστατα κύτταρα. Τὰ ἰνοειδῆ κύτταρα εἶναι διαφόρων μορφῶν καὶ διακρίνονται εἰς τὰς *σκληρεγχυματικὰς ἶνας*, τὰς *τραχεΐδας* καὶ τὰς *τραχείας*. Ἐκ τούτων μόνον αἱ τραχεΐδαι καὶ αἱ τραχεῖαι εἶναι ὁραταὶ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ. Αἱ σκληρεγχυματικαὶ ἶνες χρησιμεύουσι εἰς τὸ ζῶν ξύλον διὰ τὴν κίνησιν τῶν ὑλῶν κατὰ τὴν διάμειψιν τῆς ὕλης καὶ διὰ τὴν ἀποταμίευσιν θρεπτικῶν οὐσιῶν, περιέχουσι δὲ ἄμυλον, λιπαρὰ ἔλαια, δεψικὰς οὐσίας, σταγόνας ῥητίνης (ἰδίᾳ εἰς τὰ κωνοφόρα), ἐνίοτε δὲ καὶ κρυστάλλους ὀξαλικοῦ ἀσβεστίου. Αἱ σκληρεγχυματικαὶ ἶνες, μήκους 0,3—1,3 χιλιοστ., ἔχουν τοιχώματα παχέα, φέρουσι βοθρία καὶ χρησιμεύουσι κυρίως διὰ τὴν στερέωσιν τοῦ ξυλώδους σώματος τῶν δένδρων.

Αἱ τραχεΐδαι εἶναι κύτταρα κύκλῳ κεκλεισμένα, αἱ δὲ τραχεῖαι ἢ ἄλλως ἀγγεῖα εἶναι σωληνοειδεῖς σχηματισμοί, προερχόμενοι διὰ συνενώσεως κυττάρων κατὰ σειρὰν ἐπ' ἀλλήλων κειμένων, τῶν ὁποίων τὰ ἐπ' ἀλλήλων τοιχώματα διετρήθησαν καὶ οὕτω παρήχθη εἷς συνεχὴς σωλήν. Τὸ μῆκος τῶν ἀγγείων κυμαίνεται ἀπὸ ὀλίγα ἑκατοστὰ μέχρι 3—5 μ., τὸ δὲ πλάτος εἶναι 0,02—0,50 χιλιοστ. Τὸ πλάτος τῶν ἀγγείων εἶναι χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν διαφόρων ξύλων, ἀποτελεῖ δὲ βάσιν ἐν πολλοῖς διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῶν διαφόρων ξύλων. Ἀγγεῖα παρατηροῦνται μόνον εἰς τὰ πλατύφυλλα, ἐλλείπουν δὲ ἐξ ὅλων τῶν βελονοφύλλων.

Αἱ τραχεΐδαι διαφέρουσι τῶν ἀγγείων κατὰ τὸ ὅτι εἶναι κύκλῳ κεκλεισμένα κύτταρα ἐπιμήκη μὲ μακρὰ ἢ βραχέα ἄκρα. Διακρίνομεν ταύτας εἰς ἀγγειώδεις, ὁμοιαζούσας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πρὸς τμήματα στενῶν ἀγγείων, καὶ εἰς ἰνώδεις, αἵτινες ἔχουν παχέα τοιχώματα καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐξειλκυσμένα ἄκρα. Αἱ τραχεΐδαι τῶν πλατυφύλλων δὲν ὑπερβαίνουσιν εἰς μῆκος τὸ 1 χιλιοστ., ἐνῷ εἰς τὰ βελονόφυλλα εἶναι κατὰ πολὺ μεγαλύτεραι. Τέλος τὰ ἰσοδιάστατα κύτταρα, τὰ καλούμενα καὶ παρεγχυματικά, ἑνούμενα ἀποτελοῦν ἐπιμήκεις σειρὰς κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἄξονος τοῦ κορμοῦ, αἵτινες ὀνομάζονται ξυλῶδες παρέγχυμα.

Τὰ ἰνώδη καὶ ἰσοδιάστατα κύτταρα συνδυάζονται εἰς δύο ἀνωτέρας τάξεως συγκροτήματα, τὰ πρῶτα εἰς τὰς *ξυλώδεις χορδὰς* καὶ τὰ δεύτερα εἰς τὰς *ἐντεριωνίους ἀκτῖνας*. Εἰς τὴν κατ' ἄξονα ἢ κατὰ διάμετρον (ἐπιμήκη) τομὴν κορμοῦ τινος αἱ ξυλώδεις χορδαὶ διευθύνονται παραλλήλως πρὸς τὸν ἄξονα τοῦ κορμοῦ, διασταυρούμεναι μὲ τὰς ἐντεριωνίους ἀκτῖνας, αἵτινες ἔχουσι διεύθυνσιν κατ' ἀκτῖνα. Εἰς τὴν κατ' ἐφαπτομένην τομὴν αἱ ξυλώδεις χορδαὶ παρουσιάζονται λίαν στεναί, παράλληλοι πρὸς τὸν ἄξονα τοῦ κορμοῦ, περιβάλλουσι δὲ τὰς ἐντεριωνίους ἀκτῖνας, αἵτινες ἔχουσι σχῆμα ἀτρακτοειδές. Ἐν τῇ ἐγκαρσίᾳ τομῇ αἱ ξυλώδεις χορδαὶ διευθύνονται κατ' ἀκτῖνα, διακοπτόμεναι ἀπὸ τὰς ἐντεριωνίους χορδάς, αἵτινες ἀρχὴν ἔχουσι τὴν εἰς τὸ κέντρον εὑρισκομένην ἐντεριώνην.

Ἐξωτερικὴ ὑφὴ τοῦ ξύλου. Ἐξετάζοντες τεμάχιον ξύλου μὲ λείαν ἐπιφάνειαν, διακρίνομεν ἐν ἐγκαρσίᾳ τομῇ συγκεντρικοὺς κύκλους, οἵτινες καλοῦνται *ἐτήσιοι δακτύλιοι*. Κατ' ἔτος τὰ ξυλώδη φυτὰ σχηματίζουν ἕνα (σπανίως δύο) ἐτήσιον δακτύλιον, ὅστις εἶναι χιτὼν σχηματιζόμενος ὑπὸ τοῦ καμβίου. Εἰς ἕκαστον ἐτήσιον δακτύλιον διακρίνομεν δύο τμήματα, τὸ ἐσωτερικόν, ἀνοικτοῦ χρώματος συνήθως, ὅπερ καλεῖται *ἐαρινὸν* ἢ *πρώϊμον ξύλον*, καὶ τὸ ἐξωτερικόν, τὸ *φθινοπωρινὸν* ἢ *ὄψιμον* σκοτεινοτέρου χρώματος.

Τὸ ἐαρινὸν ξύλον σχηματίζεται κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ θέρους ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς βλαστητικῆς περιόδου καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ κύτταρα μὲ λεπτὰ τοιχώματα καὶ εὐρέα ἀγγεῖα εἰς τὰ πλατύφυλλα. Τὸ φθινοπωρινὸν ἀποτελεῖται ἀπὸ παχύτοιχα κύτταρα καὶ σχηματίζεται κατὰ τὸ τέλος τῆς βλαστητικῆς περιόδου, ἤτοι τὰ τέλη τοῦ θέρους καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου. Ἡ διαφορὰ τοῦ χρώματος τῆς ἐαρινῆς ἀπὸ τὸ φθινοπωρινὸν ξύλον ὀφείλεται εἰς τὸ πάχος τῶν κυτταρικῶν μεμβρανῶν.

Οἱ ἐτήσιοι δακτύλιοι χρησιμεύουν διὰ τὴν εὕρεσιν τῆς ἡλικίας ἑνὸς κορμοῦ. Εὐδιακρίτους δακτυλίους ἔχουν ὅλα τὰ βελονόφυλλα. Εἰς τὰ πλατύφυλλα διακρίνονται ἐπίσης εὐκόλως οἱ ἐτήσιοι δακτύλιοι, ὡς εἰς τὸ ξύλον τῆς δρυός, πρίνου, ὀξυᾶς· ὑπάρχουν ὅμως καὶ ξύλα εἰδῶν τινων πλατυφύλλων, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν διακρίνονται οὗτοι διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἐν ἐγκαρσίᾳ τομῇ οἱ ἐτήσιοι δακτύλιοι παρουσιάζονται συνήθως ὡς συγκεντρικοὶ κύκλοι, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐγκεντρικοί, λόγῳ ἐπιδράσεως ἀνέμου ἢ μονοπλεύρου σκιάσεως ἐπὶ τῶν δένδρων, ὁπότε ἡ ἀντίθετος πρὸς τὴν διεύθυνσιν αὐτῶν πλευρὰ τοῦ κορμοῦ ἔχει πλατυτέρους δακτυλίους.

Τὸ πλάτος τῶν ἐτησίων δακτυλίων εἶναι ἑκάστοτε διάφορον, ἐξαρτᾶται δὲ κυρίως ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν συνθηκῶν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ δένδρου, ἤτοι κλίματος, ἐδάφους, γειτνιάσεως μὲ ἄλλα δένδρα κλπ. Εἰς κατ' ἄξονα τομὴν τοῦ κορμοῦ οἱ ἐτήσιοι δακτύλιοι παρουσιάζονται κατὰ γραμμὰς

Digitized by Google

παραλλήλους πρὸς τὸν ἄξονα τοῦ δένδρου, εἰς δὲ κατ' ἐφαπτομένην ὡς κυματοειδεῖς γραμμαί.

Ἐκτὸς τῶν ἐτησίων δακυλίων διακρίνομεν τὴν *ἐντεριώνην*, ἥτις ἐν ἐγκαρσίᾳ τομῇ κορμοῦ τινος καταλαμβάνει τὸ κέντρον καὶ ἔχει σχῆμα κυκλικόν, πολυγωνικὸν ἢ ἀκτινοειδὲς καὶ εἶναι μαλακωτέρα τοῦ λοιποῦ κυρίως ξύλου. Τὸ πάχος ταύτης εἶναι διάφορον εἰς τὰ διάφορα εἴδη. Οὕτω λ. χ. εἰς τὴν μελίαν (Fraxinus) εἶναι 4 χιλιοστ., εἰς τὸν σάμβυκα (Sambucus) 10 κλπ., εἰς ἄλλα δὲ εἴδη καὶ εἰς τὴν ἄρκευθον οὐδόλως διακρίνεται διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ. Εἰς κατ' ἄξονα τομὴν ἡ ἐντεριώνη παρουσιάζεται εἰς τὸ μέσον τοῦ κορμοῦ, καταλαμβάνουσα τὴν θέσιν τοῦ ἄξονος. Σπουδαίαν σημασίαν διὰ τὴν ἐξωτερικὴν ὑφὴν τοῦ ξύλου ἔχουσιν αἱ ἐντεριώνιοι ἀκτῖνες. Αὗται ἐν ἐγκαρσίᾳ τομῇ φαίνονται ὡς συνεχεῖς λωρίδες ἐκ τοῦ κέντρου πρὸς τὴν περιφέρειαν, ὅταν δὲ εἶναι πλατεῖαι εἶναι λίαν εὐδιάκριτοι, ἐνῷ ὅταν εἶναι στεναὶ δυσκόλως διακρίνονται. Τὸ πλάτος των κυμαίνεται μεταξὺ 0,015—1,00 χιλιοστομ. Αἱ ἐντεριώνιοι ἀκτῖνες δὲν εἶναι ἐμφανεῖς διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ εἰς τὰ βελονόφυλλα, ἐνῷ εἰς τὰ πλατύφυλλα εἶναι λίαν ἐμφανεῖς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον.

Αἱ ξυλώδεις χορδαὶ εἶναι τὸ στοιχεῖον τοῦ ξύλου, ὅπερ προκαλεῖ διαφορὰς εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ὑφὴν αὐτοῦ. Οὕτως, εἰς μὲν τὰ πλατύφυλλα παρουσιάζουν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐμφανεῖς πόρους (ἀγγεῖα) ἐν ἐγκαρσίᾳ τομῇ, ἐν δὲ ἐπιμήκει, ἐπιμήκεις αὔλακας, ἐνῷ εἰς τὰ βελονόφυλλα ἐλλείπουν τελείως. Εἴς τινα ξύλα πλατυφύλλων οἱ πόροι οὗτοι εἶναι τοῦ ἰδίου πλάτους, εἰς ἕτερα δὲ εἶναι μεγαλύτεροι εἰς τὸ ἐαρινὸν ξύλον καὶ στενότεροι εἰς τὸ φθινοπωρινόν.

Τὸ ξύλον δένδρου τινὸς ἢ θάμνου μὴ κοπέντος ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ζῶν καὶ τὸ νεκρὸν μέρος. Οὕτω εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μέρος τοῦ κορμοῦ τὸ ξύλον ἀποτελεῖται ἀπὸ νεκρὰ στοιχεῖα (κύτταρα), τὸ δὲ ἐξωτερικὸν (πρὸς τὸν φλοιόν), πάχους ὀλίγων δακτυλίων, εἶναι τὸ ζῶν. Τὸ πρῶτον καλεῖται *ἐγκάρδιον, πυρὴν* ἢ *καρδιόξυλον* καὶ τὸ δεύτερον *σομφόν*. Κατὰ κανόνα τὸ σομφὸν ξύλον ἐν τῷ ζῶντι φυτῷ ἢ τῷ προσφάτως ἀποκοπέντι εἶναι ὑδατοβριθέστερον τοῦ ἐγκαρδίου. Τὸ σομφὸν εἶναι χρώματος ἀπὸ κιτρινωποῦ μέχρι κιτρίνου, τὸ δὲ ἐγκάρδιον εἶναι σκοτεινοτέρου χρώματος, ἐρυθρωπόν, φαιὸν ἢ καὶ μέλαν, ἐνίοτε δὲ ἔχει τὸ αὐτὸ χρῶμα μὲ τὸ σομφόν. Οὕτω διακρίνομεν ξύλα μὲ χρωματισμένον πυρῆνα καὶ ξύλα μὲ ἀχρωμάτιστον πυρῆνα. Πολλάκις τὸ χρῶμα τοῦ πυρῆνος ἐμφανίζεται μετὰ τὴν κοπὴν τυῦ ξύλου καὶ ἀφοῦ ἀφεθῇ εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ὀξυγόνου τῆς ἀτμοσφαίρας (πεύκη, μορέα κλπ.). Τὸ ξύλον μικρᾶς ἡλικίας δένδρων δὲν παρουσιάζει πυρῆνα, ἀλλὰ ὁλόκληρον εἶναι σομφόν. Τὸ χρῶμα τοῦ πυρῆνος ὀφείλεται ἰδίᾳ εἰς τὰς δεψικὰς οὐσίας.

Χημικὴ σύστασις. Τὸ ξύλον συνίσταται ἐκ κυττάρων, ὧν τὰ πλεῖστα εἶναι τεθνεῶτα. Τὸ κύριον συστατικὸν τῶν κυττάρων τοῦ ξύλου εἶναι ἡ κυτταρικὴ μεμβρᾶνα, ἥτις εἶναι ἀπεξυλωμένη κατὰ τὸ

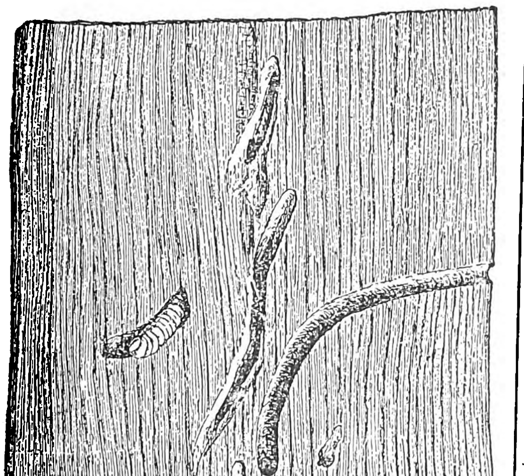

Ξύλον προσβεβλημένον ὑπὸ τοῦ ἐντόμου sirex juvencus.

πλεῖστον. Αἱ ἀπεξυλωμέναι μεμβρᾶναι ἀποτελοῦνται: Ἀπὸ ὑδατάνθρακας, ἤτοι τὴν *κυτταρίνην* ($C_6H_{10}O_5$) ν, τὸ *ξυλάνιον* ($C_5H_8O_4$) καὶ μικρὰς ποσότητας ἡμικυτταρινῶν ὡς γαλακτοσακχάρου καὶ μανοσακχάρου. β) Ἀπὸ τὴν *λιγνίνην*, ἥτις δὲν εἶναι μία χημικῶς ὡρισμένη οὐσία, ἀλλὰ σύνολον χημικῶν ἑνώσεων, αἵτινες χαρακτηρίζονται ἐκ τῆς ἀντιδράσεως χρωματισμοῦ. Ἡ λιγνίνη διακρίνεται τῆς ἐξ ὑδατανθράκων οὐσίας καὶ ἰδίως τῆς κυτταρίνης ἐκ τοῦ ὅτι εὐκόλως δι' ἀντιδραστηρίων ἀποσπᾶται αὐτῆς. Οὕτω διὰ HNO_3+KClO_3 (σουλτίου μίγματος) ἡ ἀπεξυλωμένη μεμβρᾶνα εἰς θερμοκρασίαν 50°C. χάνει τὰ ἐκ λιγνίνης συστατικά της, οὕτως ὥστε μετὰ ταῦτα ἡ ἀπομείνασα στερεὰ μᾶζα δὲν ἐμφανίζει τὰς ἀντιδράσεις τῆς λιγνίνης ἀλλὰ μόνον τῆς κυτταρίνης.

Ἡ λιγνίνη εἶναι χημικῶς ἡνωμένη μετὰ τῆς κυτταρίνης ἀποτελοῦσα ἐστεροειδεῖς ἑνώσεις.

	C	H	O	Τέφρα
Εἰς 100 μέρη κυταρίνης ἔχομεν..	44.44	6.17	49.39	0
Εἰς » » ξύλου ἔχομεν.. ... (κατὰ μέσον ὅρον)	50.0	6.30	43.0	6.70

Ἐπίσης τὸ ξύλον περιέχει ἐντὸς τῶν κυττάρων ἢ εἰς τὰς ἀπεξυλωμένας μεμβράνας ἱκανὴν ποσότητα ὕδατος καὶ μικρὰς ποσότητας, ἀναλόγως τοῦ ξύλου, ἀμύλου, σακχάρου, δεξτρίνης, λιπαρῶν καὶ αἰθερίων ἐλαίων, λευκώματος, δεψικῶν οὐσιῶν, ἀνθρακικῶν ἁλάτων καὶ πυριτίου, ὡς καὶ πάντα τὰ στοιχεῖα τὰ χρησιμοποιούμενα ὑπὸ τοῦ φυτοῦ πρὸς θρέψιν του.

Φυσικαὶ καὶ τεχνηταὶ ἰδιότητες τοῦ ξύλου. Αὗται ἀφοροῦν εἰς τὸ χρῶμα, τὴν στιλπνότητα, τὴν σχεδίασιν ἢ ὑφὴν τοῦ ξύλου, τὴν ὀσμήν, τὸ εἰδικὸν βάρος, τὴν ὑγροσκοπικότητα, τὴν σκληρότητα, τὸ εὐεξέργαστον, τὴν εὐκαμψίαν, τὸν σχισμόν, τὸ ἀγωγόν, τὴν σχέσιν πρὸς τὴν θερμότητα, τὴν ἀντοχήν, τὴν διάρκειαν.

Χρῶμα. Τὸ χρῶμα δὲν ἔχει ἄλλην τινὰ σημασίαν εἰμὴ ἀπὸ ξυλοτεχνικῆς ἀπόψεως, εἶναι δὲ ἀκόμη καὶ κριτήριον τῆς ὑγείας τοῦ ξύλου. Τὸ προσφάτως ὑλοτομηθὲν ξύλον ἔχει δι' ἕκαστον εἶδος ὡρισμένον χρῶμα, τὸ ὁποῖον ἐν τῷ ἀέρι, τῇ ἐπιδράσει τοῦ ὀξυγόνου, ἀλλοιοῦται πρὸς τὸ σκοτεινότερον. Ἐπίσης ὁ πυρὴν πολλῶν ξύλων εἶναι

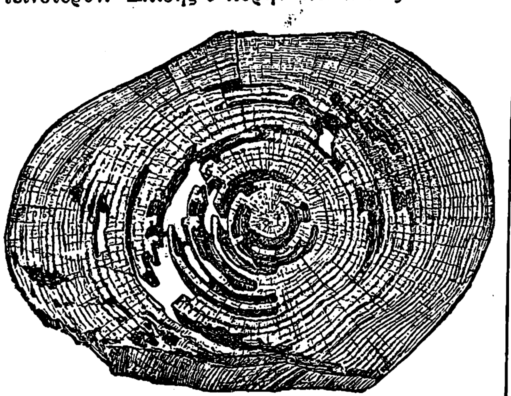

Ξύλον προσβεβλημένον ὑπὸ τοῦ ἐντόμου καμπόνωτυς ὁ ἡράκλειυς.

αἰσθητῶς σκοτεινοτέρου ἢ διαφέροντος τοῦ σομφοῦ χρώματος. Ξύλα τινὰ ἀλλάσσουν χρωματισμὸν ἕνεκα χημικῶν ἀντιδράσεων, ὡς τὸ ὑγρὸν ξύλον δρυὸς ἅμα τῇ ἐπαφῇ μὲ σίδηρον. Τὰ ξύλα ἔχουν ποικίλα χρώματα: λευκόν, ὑποκίτρινον, ἐρυθρωπόν, ροδίζον, φαιόν, κεραμόχρουν κλπ. Ἡ ξυλοτεχνικὴ ἐπεδίωξε τὴν ἀλλαγὴν τοῦ χρώματος τῶν ξύλων διὰ στιλβώσεως ἢ καὶ ἐπαλείψεως μὲ διάφορα ἀμετάβλητα χρώματα, ὡς ἡ ἀνιλίνη κτλ.

Στιλπνότης. Φυσικῶς τὰ ξύλα ἔχουν διάφορον στιλπνότητα, ἀναλόγως τοῦ εἴδους καὶ ἀναλόγως τῆς τομῆς· οὕτω ἡ ἐγκαρσία τομὴ δὲν παρουσιάζει μεγάλην στιλπνότητα, ἐνῷ τὴν μεγαλυτέραν παρουσιάζει ἡ κατὰ μῆκος τομή.

Σχεδίασις ἢ ὑφὴ τοῦ ξύλου (κοιν. *νερά*). Οὕτω χαρακτηρίζουν οἱ ξυλοτέχναι τὴν εἰκόνα τὴν ἐμφανιζομένην ἐπὶ μιᾶς λειας ἐπιφανείας. Ἡ σχεδίασις εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐσωτερικῆς τοῦ ξύλου κατασκευῆς. Ἐν ἐγκαρσίᾳ τομῇ ἡ σχεδίασις εἶναι ὁμοιόμορφος καὶ ἄνευ ἐνδιαφέροντος. Ὀλίγον ἐνδιαφέρουσα παρουσιάζεται εἰς τὴν κατὰ μῆκος τομήν, ἐνῷ εἰς τὴν κατ' ἐφαπτομένην τομήν, ἥτις τέμνει λοξῶς τοὺς ἐτησίους χιτῶνας δημιουργουμένων ὡραίων καὶ ποικίλων καμπυλογράμμων σχημάτων, ἡ σχεδίασις παρουσιάζει τὸ μέγιστον ἐνδιαφέρον καὶ ὀφείλεται εἰς τὴν διαφορὰν πυκνότητος τοῦ πρωΐμου καὶ τοῦ ἐαρινοῦ ξύλου. Μεγάλην σημασίαν ξυλοτεχνικῶς ἔχουν αἱ ἀκανόνιστοι σχεδιάσεις, αἱ προερχόμεναι ἐξ ἀκανονίστου ἐσωτερικῆς ὑφῆς τοῦ ξύλου. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ξύλα τὰ ἔχοντα ὡραίαν καὶ ἀκανόνιστον σχεδίασιν σπανίζουν, μεταχειρίζονται λεπτότατα φύλλα τούτων (καπλαμάδες), ἃς ἐπικολλοῦν ἐπὶ εὐτελεστέρων ξύλων.

Ὀσμή. Ἡ ὀσμὴ τῶν ξύλων ὀφείλεται εἰς διαφόρους δεψικάς, λιπαρὰς καὶ πτητικὰς οὐσίας. Αὗται, βραδέως ἐξατμιζόμεναι, ἀποδίδουν ὀσμὴν ἥτις σὺν τῷ χρόνῳ χάνεται. Εἰς νεωστὶ ἀποξεσθὲν ξύλον γίνεται αἰσθητὴ ἡ ὀσμή, χάνεται δὲ αὕτη τελείως, ὅταν προχωρήσῃ ἡ διὰ μυκήτων καταστροφή του, ὁπότε ἀναπτύσσονται δύσοσμα ἀέρια (σαπίλα)· οὕτω καὶ ἡ ὀσμὴ εἶναι κριτήριον ὑγείας τοῦ ξύλου. Αἱ δρύες ἔχουν χαρακτηριστικὴν ὀσμήν, τὰ δὲ ξύλα τῶν κωνοφόρων ρητινώδη τοιαύτην. Εἴδη ἀρκεύθου καὶ κέδρου εἰδικὰ διὰ μολυβδοκόνδυλα, κιβώτια πούρων κλπ., ἔχουν χαρακτηριστικωτάτην καὶ ἔντονον ὀσμήν. Ἄλλα ξύλα ἔχουν ἀηδῆ ὀσμήν.

Εἰδικὸν βάρος. Τὸ εἰδικὸν βάρος εἶναι ἡ σχέσις τοῦ ἀπολύτου βάρους τοῦ ξύλου πρὸς τὸν φαινόμενον ὄγκον αὐτοῦ. Τοῦτο ἐπηρεάζει καὶ ἄλλας

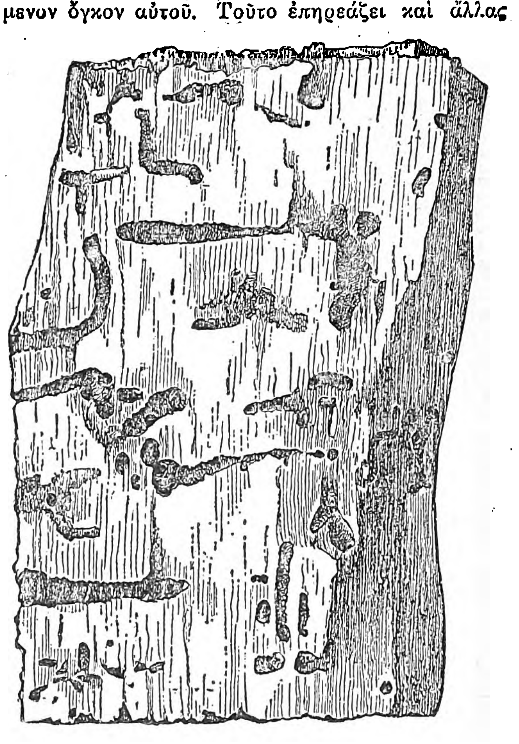

Ξύλον προσβεβλημένον ὑπὸ τοῦ ἐντόμου ἀγρῖλος (agrilus sexguttatus).

σπουδαίας ἰδιότητας τοῦ ξύλου, ἤτοι τὴν σκληρότητα, τὴν θερμαντικὴν δύναμιν (μεγαλύτερον εἰδικὸν βάρος, μεγαλυτέρα σκληρότης καὶ μεγαλυτέρα θερμαντικὴ δύναμις) καὶ ἔν τινι μέτρῳ καὶ τὴν ἀντοχήν. Τῆς στερεᾶς, ξηρᾶς, οὐσίας τῶν ἀπεξυλωμένων μεμβρανῶν ἐχούσης γενικῶς τὸ αὐτὸ εἰδικὸν βάρος, ἕπεται ὅτι ἡ διαφορὰ τοῦ εἰδικοῦ βάρους τῶν διαφόρων ξύλων προέρχεται ἐκ τῆς ἀνατομικῆς αὐτοῦ κατασκευῆς. Τὸ αὐτὸ ξύλον δὲν ἔχει πάντοτε τὸ αὐτὸ εἰδικὸν βάρος, δι' ὃ καὶ διακρίνομεν: α) τὸ εἰδικὸν βάρος τοῦ ξύλου ἐν χλωρᾷ καταστάσει, ἤτοι ἅμα τῇ κοπῇ του, β) τὸ εἰδικὸν βάρος τοῦ ἐν τῷ δάσει παραμένοντος ξύλου, ὅπερ καὶ ἐν τῷ ὑγρῷ περιβάλλοντι τοῦ δάσους χάνει ἀρκετὸν βάρος, γ) τὸ εἰδικὸν βάρος ξηροῦ ξύλου, ὡς τοῦτο εὑρίσκεται μετὰ μακρὰν παραμονὴν ἐντὸς ἀεριζομένων ἀποθηκῶν, ὁπότε τὸ ἐν τῷ ξύλῳ ὕδωρ κατέρχεται εἰς 7—10 % τοῦ βάρους του. Ἀναλόγως τοῦ βάρους των διακρίνομεν τὰ ξύλα εἰς πέντε γενικὰς κατηγορίας. α) Λίαν βαρέα, μὲ εἰδικὸν βάρος μεγαλύτερον τοῦ 0,800, ἀειθαλὴς δρῦς 1,000, πύξος, ἐρείκη 0,950, κράταιγος, μαόνι, teak 0,800. β) Βαρέα μὲ εἰδικὸν βάρος 0,700—0,800, φυλλοβόλος δρῦς 0,750—0,780, pitch-pine 0,750, καρυδιὰ 0,720. πτελέα, σφένδαμνος 0,700. γ) Μέσου βάρους μὲ εἰδικὸν βάρος 0,550—0,700, πεύκη λαρικοειδὴς 0,670, καστανέα 0,650, σημύδα 0,600, πλάτανος 0,580. δ) Ἐλαφρὰ μὲ εἰδικὸν βάρος 0,450—0,550, ἰτέαι 0,460—0,530, πεύκη κοινή, φιλύρα 0,520, πισσελίτη 0,470, ἐλάτη 0,460. ε) Λίαν ἐλαφρὰ μὲ εἰδικὸν βάρος κάτω τοῦ 0.450, πεύκη ἢ στρόβος 0,400. Ὅρια εἰδικῶν βαρῶν ἀποτελοῦν τὸ ξύλον τῆς Acacia pomalophylla (1,400) καὶ τὸ ξύλον τῆς Herminiera Aeschynomene (0,150). Τὸ εἰδικὸν βάρος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ εἶδος τοῦ δένδρου καὶ ἐπὶ πλέον ἐκ τῆς εἰς ὕδωρ περιεκτικότητος τοῦ ξύλου, ἐκ τῆς ἡλικίας τοῦ δένδρου καὶ τῆς πυκνότητος τοῦ δάσους, ἤτοι τῆς στενότητος τῶν ἐτησίων δακτυλίων, ἐκ τοῦ μέρους τοῦ δένδρου, ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ ἐδάφους, ἐκ τῶν κλιματικῶν συνθηκῶν, ἐκ τῆς ποσότητος ρητίνης, χρωστικῶν, δεψικῶν καὶ λοιπῶν οὐσιῶν.

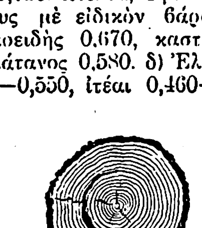

Περιφερικαὶ ρωγμαί.

Ὑγροσκοπικότης. Ξύλον ἀπολύτως ξηρὸν ἐκτιθέμενον εἰς ἀτμοσφαῖραν κεκορεσμένην ὑδρατμῶν ἀπορροφεῖ μέχρι 15 % τοῦ βάρους του ὕδωρ. Κατὰ τὴν ἀπορρόφησιν τὸ ὕδωρ ἐμποτίζει τὰς ξυλώδεις μεμβράνας τῶν κυττάρων, χωρὶς νὰ πληροῖ τὰ κοῖλα τῶν κυττάρων, ἅτινα πληροῦνται μόνον ἂν βυθίσωμεν τὸ ξύλον εἰς τὸ ὕδωρ, ὁπότε τὰ εἰδικῶς βαρύτερα, ὡς ταχύτερον κορεννύμενα, βυθίζονται ἐνωρίτερον. Ἐκ τῆς ἀπορροφήσεως ἢ ἀποξηράνσεως τοῦ ξύλου ἐπέρχεται σημαντικὴ μεταβολὴ τοῦ ὄγκου του. Τὴν ἐπερχομένην οὕτως αὐξομείωσιν ὀνομάζομεν *ἐργασίαν* τοῦ ξύλου (τὸ ξύλον *ἐργάζεται*), ἥτις ἐκφράζεται διὰ τῶν συντε-

Digitized by Google

λεστῶν συστολῆς καὶ διαστολῆς. Ἡ μεταβολὴ τοῦ ὄγκου, λόγῳ τῆς ἀνομοιογενείας τῶν ἱστῶν τοῦ ξύλου, γίνεται ἀνίσως κατὰ τὰς τρεῖς διαστάσεις. Οὕτω κατὰ μῆκος ἡ συστολὴ εἶναι ἐλαχίστη, 0,1 % τοῦ ἀρχικοῦ μήκους, κατὰ διάμετρον 3—5 % καὶ κατὰ τὴν ἐφαπτομένην 6—10 % Ἀποτέλεσμα τού-

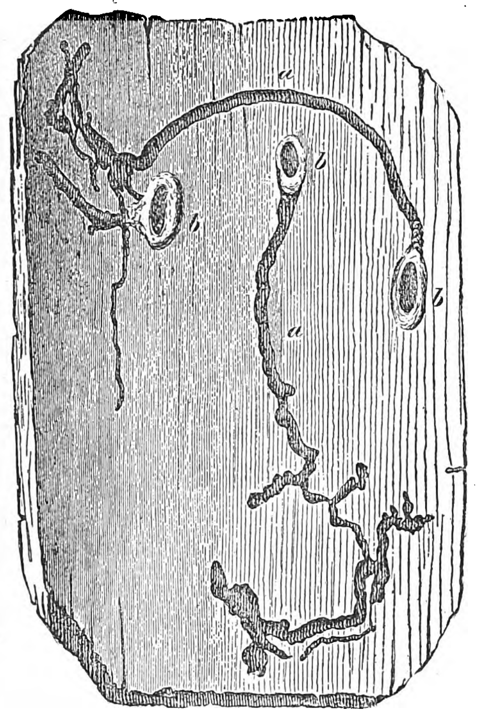

Ξύλον προσβεβλημένον ὑπὸ τοῦ ἐντόμου **pissodes harcyniae.**
[a=πορεία τῆς κάμπης· b=θέσις βομβυκίου.]

του εἶναι τὸ *σχάσιμον* τοῦ ξύλου ὅταν ἡ ἀποξήρανσις ἐπέλθῃ ἀποτόμως. Ἂν πρισθοῦν σανίδες ἐκ χλωροῦ κορμοῦ, τότε ἡ ἄνισος αὕτη συστολὴ δημιουργεῖ τὸ *ῥίψιμον* (κοιν. *σκεύρωμα*). Τὸ ποσὸν αὐξήσεως ἢ ἐλαττώσεως τοῦ ὄγκου λόγῳ προσλήψεως ἢ ἀπωλείας ὕδατος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ εἶδος τοῦ ξύλου, ἀπὸ τὴν περιεκτικότητα εἰς ὕδωρ κατὰ τὴν ἔναρξιν καὶ κατὰ τὸ τέλος τῆς ἀποξηράνσεως, ἀπὸ τὸν πυρῆνα καὶ τὸ σομφόξυλον (δοθέντος ὅτι ὁ πυρὴν ἐργάζεται ὀλιγώτερον τοῦ δευτέρου), ἀπὸ τὸ εἰδικὸν βάρος καὶ ἀπὸ τὴν ρητινοβρίθειαν.

Σκληρότης, ἤτοι ἡ ἀντίστασις τὴν ὁποίαν προβάλλει τὸ ξύλον, ὅταν ἄλλο σῶμα ζητῇ νὰ εἰσδύσῃ ἐντὸς τῆς μάζης του. Ἡ ἰδιότης αὕτη διακρίνεται ἀναλόγως τοῦ ἐργαλείου τοῦ χρησιμοποιουμένου διὰ τὴν κατεργασίαν του. Ἐργαστηριακῶς ἡ σκληρότης προσδιορίζεται κατὰ Brinnel ἢ Jauka διὰ τῆς πιέσεως χαλυβδίνου μικροῦ ἡμισφαιρίου ἐπὶ τοῦ ξύλου, ἐξεταζομένου εἶτα τοῦ βάθους, εἰς ὃ μὲ τὴν αὐτὴν πίεσιν εἰσῆλθεν εἰς ἕκαστον ξύλον τὸ ἡμισφαιρίδιον. Ἡ σκληρότης ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀνατομικὴν καὶ χημικὴν σύστασιν τοῦ ξύλου, ἀπὸ τὴν ρητινοβρίθειαν καὶ ἀπὸ τὴν εἰς ὕδωρ περιεκτικότητα. Ἀναλόγως πρὸς τὸ εἶδος τοῦ ἐργαλείου, ὁ πέλεκυς εἰσδύει εὐκολώτερον κατὰ ἀκτῖνα, ὁπότε ἀποχωρίζει τὰς ἶνας, δυσκολώτερον κατ' ἐφαπτομένην καὶ ἔτι δυσκολώτερον ἐγκαρσίως, ὁπότε δέον νὰ κόψῃ τὰς ἶνας. Ὁ πρίων ἀντιθέτως εἰσδύει εὐκολώτερον κατὰ διεύθυνσιν κάθετον πρὸς τὰς ἶνας. Ἡ ὑγρασία γενικῶς ἐλαττώνει τὴν σκληρότητα τοῦ ξύλου. Τὰ ξύλα, ἀναλόγως τῆς σκληρότητός των, κατατάσσονται εἰς: α) σκληρότατα: βερβερίς, πύξος, λιγούστρον· β) λίαν σκληρά: κρανιά, κράταιγος· γ) σκληρά: ροβινία, σφένδαμνος, ράμνος, τάξος, δρῦς· δ) μᾶλλον σκληρά: φράξος, μορέα, πεύκη ὀρεινή, πλάτανος, πτελέα, ὀξυά· ε) μαλακά: πισσελάτη, ἐλάτη, λάριξ, ἄρκευθος· στ) λίαν μαλακά: λεύκη, φιλύρα, ἰτέα.

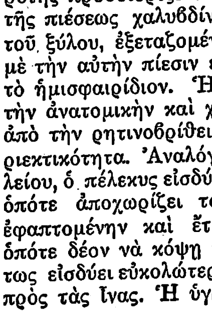

Ἐπούλωσις πληγῆς.

Εὐεξέργαστον (ἢ λεπτοϊνεια). Ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἰσονόμου κατασκευῆς τῶν ἐτησίων δακτυλίων ὅσον ἀφορᾷ τὸ πλάτος αὐτῶν καὶ τὴν σχέσιν πρωΐμου πρὸς ὄψιμον ξύλον ἐν ἑκάστῳ δακτυλίῳ, ἐκ τῆς ἐν τῷ δάσει ἀνατροφῆς τοῦ δένδρου, ἐκ τῆς κλαδοβριθείας καὶ ἐκ τοῦ μέρους τοῦ δένδρου, ἐξ οὗ προῆλθε τὸ ξύλον.

Εὐκαμψία. Ἡ ἰδιότης τοῦ ξύλου, καθ' ἣν, ὅταν ἐπιδράσῃ ἐπ' αὐτοῦ δύναμις μεταβάλλουσα τὸ ἀρχικὸν σχῆμά του, δύναται μὴ θραυόμενον νὰ διατηρήσῃ τὸ νέον του σχῆμα. Ἡ ἰδιότης αὕτη χρησιμοποιεῖται εἰς τὰς τέχνας ἀσχολουμένας μὲ κατασκευὴν καθισμάτων, σαγμάτων, βαρελλίων, ράβδων κλπ. Ἡ εὐκαμψία ὑποβοηθεῖται διὰ τοῦ συνδυασμοῦ πιέσεως, ὑγρασίας, θερμότητος. Τὰ πλέον εὔκαπτα ξύλα εἶναι ἡ λύγος, ἡ φράξος. Ξύλα τινὰ παρουσιάζουν τὸ προτέρημα νὰ εἰδοποιοῦν διὰ τριγμοῦ των, ὅταν ὑφίστανται πιέσεις μεγάλας, τὴν ἐπικειμένην θραῦσίν των. Τοῦτο ἔχει μεγίστην σημασίαν διὰ τὰ μεταλλεῖα.

Σχισμός. Ἡ ἰδιότης τοῦ ξύλου νὰ χωρίζεται εἰς μέρη τῇ ἐπιδράσει ἐργαλείου σφηνοειδῶς ἐνεργοῦντος, ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς διευθύνσεως ἣν ἀκολουθεῖ τὸ ἐργαλεῖον. Οὕτω κατὰ διάμετρον ὁ σχισμός, ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας, εἶναι εὐκολώτερος ἢ κατ' ἐφαπτομένην, λίαν δὲ δύσκολος εἶναι ἂν ἡ δύναμις ἐνεργῇ ἐγκαρσίως πρὸς τὰς ἶνας. Ὁ σχισμὸς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ λεπτόϊνον καὶ εὐθύϊνον τοῦ ξύλου, ἀπὸ τὴν εἰς ὕδωρ περιεκτικότητα, ἀπὸ τὸ εἰδικὸν βάρος, ἀπὸ τὴν ἐλαστικότητα καὶ ἀπὸ τὴν ὑγείαν τοῦ ξύλου καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τὸ δασικὸν εἶδος. Οὕτως ἔχομεν: α') τελείως σχιστά: ἰνδικὸς κάλαμος· β') λίαν σχιστά: πισσελάτη, ἐλάτη· γ') εὐκόλως σχιστά: πεύκη, δρῦς, φράξος, καρυδιά, ὀξυά, καστανέα· δ') δυσκόλως σχιστά: πτελέα, λεύκη, φιλύρα, σφένδαμνος, πλάτανος· δ') λίαν δυσκόλως σχιστά: ροβινία, πύξος, κρανιά, πεύκη λαρικοειδής.

Ἀγωγόν. Τὸ ξύλον εἶναι κακὸς ἀγωγὸς τῆς θερμότητος καὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, διὰ τοῦτο δὲ καὶ χρησιμοποιεῖται διὰ λαβάς. Πάντως τὰ βαρέα ξύλα εἶναι ἀγωγιμώτερα τῶν ἐλαφρῶν. Ἐπίσης τὸ ὕδωρ ἐπαυξάνει τὸ ἀγωγὸν τοῦ ξύλου. Τὸν ἦχον μεταβιβάζει κατὰ μῆκος τοῦ ἄξονος· οὕτω μικρὰ κρούσις εἰς τὸ ἓν ἄκρον τοῦ ξύλου ἀκούεται καλῶς εἰς τὸ ἕτερον. Ἡ καλὴ μεταβίβασις τοῦ ἤχου εἶναι δεῖγμα τῆς ὑγείας τοῦ ξύλου.

Σχέσις πρὸς τὴν θερμότητα. Τὸ ξύλον θερμαινόμενον διαστέλλεται ὀλίγον κατ' ἄξονα καὶ περισσότερον κατ' ἀκτῖνα. Ὅταν ἐπιδράσῃ ἐπὶ ξύλου ἐν ἐλευθέρῳ ἀέρι θερμοκρασία μέχρις 100° C., τὸ ξύλον καθίσταται τελείως ξηρόν, ἀνερχομένης δὲ τῆς θερμοκρασίας ἀναπτύσσονται εὔφλεκτα ἀέρια καὶ τέλος ἀπομένει ἡ τέφρα. Κατὰ τὴν καῦσιν ταύτην ἐκδηλοῦται ἡ φλεκτικὴ ἢ θερμαντικὴ δύναμις τοῦ ξύλου, ἥτις ἔχει σπουδαίαν σημασίαν διὰ τὴν καυσοξυλείαν. Ὅταν ἡ θέρμανσις τοῦ ξύλου λάβῃ χώραν ἐν κλειστῷ χώρῳ, διὰ παροχῆς ὀλίγου ἀέρος, τότε λαμβάνει χώραν ἡ ξηρὰ ἀπόσταξις. Ἡ θερμαντικὴ ἱκανότης τοῦ ξύλου ἐξαρτᾶται κυρίως ἐκ τοῦ εἰδικοῦ βάρους του. Οὕτω, ἐὰν θέσωμεν ὡς εἰδικὸν θερμαντικὸν ἀποτέλεσμα τοῦ καθαροῦ ἄνθρακος τὰς 100 θερμίδας, τότε ἴσοι ὄγκοι τῶν κάτωθι ξύλων θὰ παράγωσι τὰς ἑξῆς ποσότητας θερμίδων:

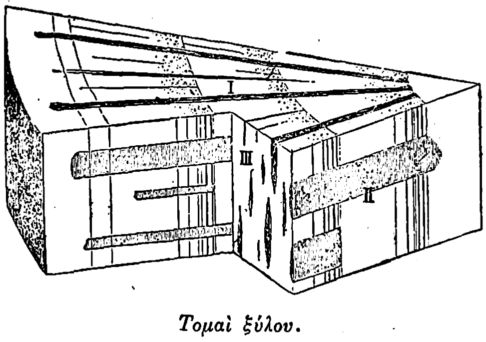

Τομαὶ ξύλου.
[I=ἐγκαρσία· II=ἀκτινοειδής· III=κατ' ἐφαπτομένην.]

Εἶδος	*Θερμίδες*
Γαῦρος	28
Δρῦς	26
Σφένδαμνος	23
Πεύκη	20
Λεύκη	14

Ἐν τῇ πράξει πρὸς μέτρησιν τῆς θερμαντικῆς ἱκανότητος τῶν διαφόρων ξύλων τῶν χρησιμοποιουμένων εἰς θερμάστρας, πρὸς θέρμανσιν οἰκιῶν, εἰς τὰς ἀτμομηχανὰς κλπ., ἀκολουθοῦμεν τὴν ἑξῆς μέθοδον: Καίομεν εἰς τὴν θερμάστραν τὰ αὐτὰ ποσὰ διαφόρων ξύλων καὶ μετροῦμεν ἑκάστοτε εἰς τὸ θερμόμετρον τὴν ὕψωσιν τῆς θερμοκρασίας τοῦ κλειστοῦ χώρου (δωματίου) διὰ κοινοῦ θερμομέτρου. Ὅταν πρόκειται περὶ μηχανῶν, ἀντὶ νὰ παρακολουθῶμεν τὸ θερμόμετρον, παρακολουθοῦμεν καὶ μετροῦμεν ἑκάστοτε εἰς τὸ μανόμετρον τὴν τάσιν τῶν ἀτμῶν. Κατὰ τὴν τοιαύτην ἐξέτασιν τῆς θερμαντικῆς ἱκανότητος τῶν ξύλων παρετηρήθη ὅτι τὰ 50% τῆς θερμαντικῆς δυνάμεως ἐκφεύγουσι διὰ τῆς καπνοδόχου καὶ χάνονται.

Ἀντοχὴ ἢ στερεότης. Ἀναλόγως τοῦ σημείου εἰς ὃ ἐπιδρᾷ δύναμίς τις ἐπὶ ξυλίνης δοκοῦ καὶ τῆς διευθύνσεως τῆς ἐπενεργούσης δυνάμεως διακρίνομεν ἀντοχήν: α') εἰς ἕλξιν ἢ τάσιν ἢ ἀπόλυτον ἀντοχήν, ἤτοι τὴν ἀντίστασιν ράβδου ἔναντι δυνάμεως, ἥτις ζητεῖ νὰ τὴν διατείνῃ κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ μήκους αὐτῆς· ἡ ἀντοχὴ αὕτη εἶναι μεγίστη, δὲν ἔχει δὲ σημασίαν διὰ τὴν ξυλοτεχνίαν· β') ἀντοχὴν εἰς πίεσιν, τὸ ἀντίθετον τῆς προηγουμένης, ἤτοι ἀντίστασιν τῆς ράβδου εἰς δύναμιν ζητοῦσαν νὰ τὴν συνθλίψῃ κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ μήκους, ὡς εἰς τοὺς στύλους, στηρίγματα κλπ., ἥτις ἐκφράζεται εἰς χιλιόγραμμα ἀνὰ τετρ. ἑκατ. τομῆς καὶ εἶναι ἡ ἐλαχίστη ἀντοχὴ τοῦ ξύλου· γ') ἀντοχὴν εἰς στρέψιν, ἤτοι τὴν ἀντίστασιν τῆς ράβδου ἔναντι δύο ἀντιθέτου διευθύνσεως δυνάμεων ἐνεργουσῶν εἰς τὰ δύο ἄκρα αὐτῆς καὶ τεινουσῶν νὰ στρέψουν αὐτὴν περὶ τὸν ἄξονά της· δ') ἀντοχὴν εἰς διάτμησιν, ἤτοι τὴν ἀντίστασιν εἰς δύναμιν ἐπιζητοῦσαν ὅπως δι' ὤσεως ἀποχωρήσῃ τμήματά τινα τοῦ ξύλου· ε') ἀντοχὴν εἰς κάμψιν, ἤτοι τὴν ἀντίστασιν τῆς ράβδου ἔναντι δυνάμεως, ἥτις καθέτως πρὸς τὴν διαδρομὴν τῶν ἰνῶν της ἐνεργοῦσα ζητεῖ νὰ τὴν θραύσῃ. Ἐὰν μετὰ τὴν παῦσιν τῆς ἐνεργείας τῆς δυνάμεως ἡ ράβδος λάβῃ τὴν πρώτην μορφὴν αὐτῆς, λέγομεν ὅτι εἶναι ἐλαστική, ἐὰν ὅμως μείνῃ παραμορφωμένη, σημαίνει ὅτι ἡ δύναμις ὑπερέβη τὸ ὅριον τῆς ἐλαστικότητος.

Διάρκεια. Εἶναι τὸ χρονικὸν διάστημα, καθ' ὃ τὸ ξύλον διατηρεῖ τὰς ἀρχικὰς αὐτοῦ ἰδιότητας· ἐπειδὴ δὲ ἡ σπουδαιοτέρα τεχνικὴ ἰδιότης τοῦ ξύλου εἶναι ἡ ἀντοχή, διὰ τοῦτο ἐν τῇ πράξει λέγοντες διάρκειαν ἐννοοῦμεν τὸ χρονικὸν διάστημα, καθ' ὃ διατηρεῖται ἡ στερεότης του. Τὴν διάρκειαν ταύτην ὀνομάζομεν φυσικήν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐπηυξημένην δι' ἀποστειρώσεως ἢ ἐμποτισμοῦ τοιαύτην. Ἡ φυσικὴ διάρκεια ἐξαρτᾶται: 1) Ἀπὸ τὰς ἐσωτερικὰς ἰδιότητας τοῦ ξύλου, ἤτοι τὸ εἰδικὸν βάρος, δοθέντος ὅτι μεγαλύτερον τοιοῦτο συνεπάγεται ἐν πολλοῖς μείζονα διάρκειαν, ἀπὸ τὸ χρῶμα τοῦ πυρῆνος (χρωματισμένον πυρηνόξυλον εἶναι διαρκέστερον), ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῶν κυττάρων, τὸ ὁποῖον εἶναι εὐπρόσβλητον ἀπὸ τοὺς μύκητας (διὰ τοῦτο καλῶς ἀπεξηραμμένα ἢ ἀποπλυμένα ξύλα εἶναι διαρκέστερα), καὶ ἀπὸ τὴν δαδοποίησιν, ἤτοι τὸν ἐμποτισμὸν διὰ ρητίνης. Τὰ ξύλα ἐν σχέσει μὲ τὴν διάρκειαν αὐτῶν κατατάσσονται ὡς ἑξῆς: λίαν διαρκῆ: δρῦς, λάριξ, πεύκη ὀρεινή, ροβινία, καστανέα, πτελέα· διαρκῆ: πισσελάτη, ἐλάτη· ὀλίγον διαρκῆ: ὀξυά, σφένδαμνος, λεύκη, ἰτέα, φιλύρα. 2) Ἀπὸ ἐξωτερικὰς ἐπιδράσεις, ἤτοι ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν, ἐναλλαγὴν ὑγρασίας καὶ ξηρασίας, ἔλλειψιν ἀέρος ἐν ὑγροῖς τόποις, ὁπότε ἀναπτύσσονται βασιδιομύκητες, καὶ ἀπὸ ποικίλα ἔντομα. Τὸ ξύλον ἀποσυντιθέμενον λαμβάνει διαφόρους μορφάς: α') Τὴν τεφρόχρωσιν· ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀτμοσφαιρικῶν παραγόντων ἐξαφανίζεται τὸ λευκωπὸν χρῶμα τοῦ ξύλου, ὅπερ μεταβάλλεται εἰς τεφρόφαιον, ἀποσυντιθέμενον βαθμηδόν. β') Τὴν εὐρωτίασιν (κοιν. μοῦχλαν), ὑπὸ διηνεκῆ μεγάλην σχετικὴν ὑγρασίαν καὶ ἔλλειψιν ἀερισμοῦ. γ') Τὴν σῆψιν, ἤτοι τὴν ἀποσύνθεσιν ξύλου τῇ συνεργασίᾳ μυκήτων ὑπὸ ἐλευθέραν εἰσφορὰν ὀξυγόνου καὶ μὲ παροδικὴν ὑγρασίαν (ξύλα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, στρωτῆρες, τηλεγραφόξυλα, ἰδίᾳ ὀλίγον ὑπὸ καὶ ὀλίγον ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ κλπ.). δ') Τὴν ἐκγλύνωσιν, ἥτις λαμβάνει χώραν ὅταν τὸ ξύλον εὑρίσκεται ἐν ρέοντι ὕδατι, ὁπότε τῇ συνεργείᾳ βακτηρίων καὶ κατωτάτων φυτικῶν ὀργανισμῶν ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ξύλου ἐκγλυνοῦται, ὁπότε ὅμως αὐξάνει ἡ διάρκειά του. ε') Τὴν ἀπόθρυψιν τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ἀνθρώπου (π. χ. εἰς τὰ δάπεδα), ἢ εἰς ποταμούς, χειμάρρους, διὰ τῆς τριβῆς τοῦ ρέοντος ὕδατος. στ') Τὴν ἀποτύρφωσιν, ἀπανθράκωσιν, ἀπολίθωσιν.

Σφάλματα. Ὡς σφάλματα τοῦ ξύλου χαρακτηρίζονται: Ἡ ἀκανόνιστος κατασκευὴ τῶν ἱστῶν, ὀφειλομένη εἰς ἐπουλώσεις κατόπιν τραυματισμοῦ εἰς καρκινώματα. Ὁμοίως αἱ ρωγμαί, ἡ παρένθεσις ὄγκων ρητίνης, ἡ παρεμβολὴ τεμαχίων φλοιοῦ κλπ. Ἡ ἀκανόνιστος διαδρομὴ τῶν ἰνῶν, ὅταν αὗται εἶναι κυματοειδεῖς ἢ στρεπταὶ (στρεφίϊνον ξύλον), ὁπότε ὄχι μόνον ἡ κατεργασία δυσχεραίνεται, ἀλλὰ καὶ αἱ λοιπαὶ φυσικαὶ ἰδιότητες ἐπηρεάζονται, δημιουργουμένης στρεπτῆς ἐργασίας τοῦ ξύλου. Ἡ ἐμφάνισις ὀφθαλμῶν, ἢ κοιμωμένων ὀφθαλμῶν, ἀποξυλωθέντων, καίτοι τὸ σφάλμα τοῦτο μετατρέπεται εἰς πλεονέκτημα, λόγῳ τῶν ὡραίων σχημά-

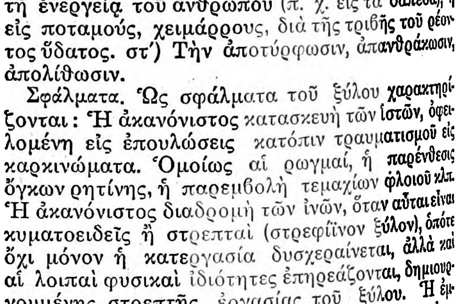

Ξύλον προσβεβλημένον ὑπὸ τοῦ ἐντόμου **μυελόφιλος.**

των, ἅτινα δημιουργοῦνται, ἰδίᾳ εἰς ξύλα σφενδάμνου, σημύδας, κλήθρας. Ἡ ὕπαρξις ρόζων εἴτε οὗτοι ὀφείλονται εἰς ζῶντας κλάδους, εἴτε, τὸ χειρότερον, εἰς νεκρωθέντα τμήματα κλάδων, ἅτινα ἐκαλύφθησαν, ἀσύνδετα, ὑπὸ ξύλου. Οἱ ρόζοι οὗτοι, ὅταν ὁ κορμὸς μεταβληθῇ εἰς σανίδας, ἐξέρ-

Digitized by Google

χονται διὰ τῆς ἐλαχίστης ὠθήσεως καὶ ἀφήνουν ὀπὴν εἰς τὴν σανίδα. Αἱ ἀκτινοειδεῖς ρωγμαί, αἱ ὀφειλόμεναι εἰς ἀπότομον ἀποξήρανσιν, αἱ περιφερικαὶ ρωγμαί, αἱ παρατηρούμεναι εἰς γηραιοὺς κορμοὺς αἰφνιδίως ἀπομείναντας μόνους ἐν τῷ δάσει, ὁπότε ἐξ ἰσχυρῶν ἀνέμων ἀπεχωρίσθησαν οἱ ἐτήσιοι χιτῶνες. Παρατηροῦνται ἐπίσης ρωγμαὶ ὀφειλόμεναι εἰς ψῦξιν, ὅμοιαι εἰς κεραυνοπληξίας κλπ.

Ἀσθένειαι. Τὸ ξύλον ἐνίοτε ἀποκτᾷ ἐρυθρὸν ἢ κεραμόχρουν χρωματισμόν, τὴν καλουμένην *ἐρυθρὰν σῆψιν*, ἥτις ἐμφανίζεται κυρίως εἰς τὴν πισσελάτην, ἐλάτην, πεύκην καὶ ὀφείλεται εἰς διαφόρους μύκητας (Trametes radiciperda, εἴδη Polyporus, Agaricus melleus, Hydnum diversideus κτλ.). Ὁ κυανοῦς χρωματισμὸς τοῦ σομφοῦ ξύλου τῆς πεύκης ὀφείλεται εἰς τὸν μύκητα Ceratostoma piliferum. Μελανὰ ἴχνη ὀφείλονται εἰς στοὰς ξυλοφάγων ἐντόμων. Λευκαὶ ταινίαι ὀφείλονται εἰς εἴδη Trametes καὶ Telephora. Ἰώδεις ταινίαι εἰς τὸ ξύλον καρυδιᾶς ἐμφανιζόμεναι δὲν εἶναι ἐνδεικτικαὶ σφάλματος, ἀλλ' ἀποτελοῦν παραλλαγὴν χρωματισμοῦ. Ἡ *λευκὴ σῆψις* ὀφείλεται εἰς διαφόρους μύκητας, ἰδίᾳ εἴδους Polyporus. Καὶ κατειργασμένη —ἐν οἰκοδομῇ— ξυλεία προσβάλλεται ὑπὸ ποικίλων μυκήτων, ὧν ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐπικίνδυνος Merulius lacrimans δύναται νὰ ἀποσυνθέσῃ πλήρως τὸ ξύλον.

Τὸ ξύλον ἔχει πλείστους ἐχθροὺς μεταξὺ τῶν ἐντόμων, ὧν πολλὰ κατατρώγουν τὸν φλοιόν, τὴν βίβλον, τὸ σομφόξυλον. Ἐκ τῆς σωρείας τῶν τοιούτων ἐντόμων θὰ ἠδύναντο ἐνταῦθα νὰ μνημονευθοῦν τινα: ὁ Agrillus sexguttatus ἐπὶ διαφόρων εἰδῶν λεύκης, ὁ Agrillus viridis ἐπὶ νεαρῶν φυτῶν ὀξυᾶς, δρυός, ἄλνου, τὸ Lymexylon navale ἐπὶ ξύλων δρυός, διάφορα εἴδη Anobium, Ptilinus, Hylobius, Pissodes, Hylesinus, Scolytus, Polygraphus, Cerambyx, Saperda κτλ. Α. Ε. ΚΟΦΙΝΙΩΤΗΣ

—[*Ἀνθρωπολ.*] Καθ' ὅλην τὴν ζωὴν τῆς ἀνθρωπότητος, ἀπὸ τῶν σκοτεινῶν χρόνων τῆς ἐμφανίσεως αὐτῆς μέχρι τῶν σημερινῶν, τὸ *ξύλον* κατέλαβε σημαντικὴν θέσιν ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ, διὰ τὰς ποικίλας ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἀπετέλεσεν, ὑπὸ τὴν ἁπλουστάτην μορφὴν τῶν κλάδων δένδρων, μίαν ἐκ τῶν πρώτων ὑλῶν, ἃς μετεχειρίσθη ὁ ἄνθρωπος πρὸς ἄμυναν καὶ ἐπίθεσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς κατασκευὴν τῶν στοιχειωδεστέρων ἐργαλείων ἢ ὅπλων, ἀναμφιβόλως μετὰ τοῦ λίθου, λίαν πιθανῶς μάλιστα τὴν πρώτην ὕλην πρὸς ὑποστήριξιν τῶν φυσικῶν του ἐργαλείων καὶ ὅπλων, δηλαδὴ τῶν ὀδόντων, τῶν χειρῶν, τῶν ὀνύχων. Δὲν ὑπάρχει δὲ ἀνάγκη νὰ εὕρωμεν αὐτούσια τὰ ἴχνη τῆς χρησιμοποιήσεως ταύτης, ὅπερ εἶναι ἀπολύτως ἀνέφικτον, διὰ τὸ εὔκολον τῆς καταστροφῆς των, ὅπως πεισθῶμεν περὶ ὑπάρξεως καὶ «ξυλίνης ἐποχῆς», μάλιστα εἰς πτωχὰς εἰς κατάλληλον λίθινον ὑλικὸν χώρας, δεδομένου ὅτι πολὺ πρὶν γίνῃ πράγματι ἄνθρωπος τὸ ἀρχικὸν ἐκεῖνο ὂν (τὸ ὁποῖον ὀφείλομεν νὰ θέσωμεν συμβατικῶς ὡς ἀπαρχὴν διὰ τὴν περαιτέρω ἀνθρωπογονίαν, τὸ δενδρόβιον ἐν πολλοῖς, μὲ τὰ συλληπτήρια ὀπίσθια ἄκρα καὶ τὴν ἡμιορθίαν στάσιν ἀκόμη) ἐχρησιμοποίει ἀσφαλῶς τοὺς ἀποκοπτομένους κλάδους τῶν δένδρων διὰ τὰς στοιχειωδεστάτας πρώτας ἀνάγκας του. Τὴν ἀπόδειξιν μᾶς παρέχουσιν ὄχι μόνον οἱ φυσικὸν βίον ἄγοντες εἰσέτι λαοί, μὲ τὴν διαφορωτάτην χρησιμοποίησιν τοῦ ξύλου, ἀλλ' ἀκόμη καὶ τὸ γεγονὸς τῆς ἔστω καὶ στοιχειωδεστάτης χρησιμοποιήσεως τῶν κλάδων καὶ ὑπὸ ἄλλων ἀνωτέρων πρωτευόντων, πλὴν τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδὴ ὑπὸ τῶν ἀνθρωποειδῶν πιθήκων. Καὶ τότε καὶ τώρα ὑπερτερεῖ μάλιστα εἰς τοὺς λαοὺς τούτους ἡ χρῆσις τοῦ ξύλου, παντὸς ἄλλου, τοῦ λίθου π. χ., ἑπομένως μόνον ἡ χρησιμοποίησις κυρίως τοῦ λίθου διὰ τὴν κατεργασίαν τοῦ ξύλου, δικαιολογεῖ τὴν γενικὴν ὀνομασίαν *λιθικὴ ἐποχή*, διὰ τὰς σχετικὰς περιόδους. Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ξύλου ἄλλωστε δὲν ἔκαμε ταχείας προόδους. Ἐχρησιμοποιήθη ὡς ὅπλον ἐν τῇ φυσικῇ του καταστάσει, διὰ τὴν στερέωσιν τοῦ λιθίνου πελέκεως κατόπιν, διὰ τὴν κατασκευὴν ὅπλων, δοράτων καὶ βελῶν, ἐφ' ὧν ἐστηρίζετο ἡ αἰχμὴ ἐκ λίθου, δοχείων, εἶτα εἰδωλίων, ἀκόμη δὲ μικρῶν καθισμάτων σπανίως (Μπαντοῦ), μαχαιρῶν, βελονῶν, κτενῶν, κωδώνων κλπ. (Χιλή), μουσικῶν ὀργάνων, μεταφορικῶν μέσων, λέμβων κτλ. Ἅπαντα ταῦτα κατεσκευάζοντο πρότερον, κατὰ τὸ μᾶλλον δὲ ἢ ἧττον μέχρι καὶ τῆς συγχρόνου ἐποχῆς εἴς τινας λαοὺς (Ἀμερική), διὰ τῶν ἁπλῶν λιθίνων λεπίδων ἢ τῶν ὀστράκων. Διεδόθη ὅμως βαθμηδὸν ἡ διὰ τῶν μεταλλικῶν ἐργαλείων κατεργασία τοῦ ξύλου εἰς τοὺς περισσοτέρους λαοὺς καὶ τοὺς κατωτάτους (Μπουσμάνους). Ἔχομεν δ' ὅμως οὐχὶ διὰ μεταλλικῶν ἐργαλείων κατασκευασθέντα καὶ σύγχρονά τινα ἀντικείμενα, πραγματικὰ ἀριστουργήματα πρωτογόνου ξυλογλυπτικῆς. Θαυμάσια πινάκια χρησιμοποιοῦνται διὰ στολισμόν, μὲ ποικιλώτατα σχέδια, παρὰ τῶν εὐγενῶν Νέγρων. Ἔχομεν κολοσσιαῖα δοχεῖα ἐξ ἐσκαμμένου κορμοῦ κλπ. Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ξύλου γίνεται ἀκόμη εἰς τοιούτους λαοὺς ἐν εὐρείᾳ κλίμακι διὰ τὴν σύνδεσιν τῶν καλυβῶν, τῶν δερματίνων λέμβων κλπ. Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ξύλου ὡς ὑλικοῦ οἰκοδομῆς διετηρήθη ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν νεωτέρων προϊστορικῶν, ἰδίᾳ διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν τετραγώνων κατοικιῶν (ξύλον καὶ πηλὸς κυρίως), εἴς τινας δὲ χώρας καὶ τῶν κυκλικῶν, ἐπὶ δασωδῶν τοιούτων. Σημειοῦμεν τέλος τὰς πασσαλοκτίστους οἰκήσεις, λιμναίας ἢ μή, καὶ τὴν σύγχρονον χρησιμοποίησιν τῶν ξυλίνων οἰκιῶν (μὲ τὰ στολίσματα ἰδίᾳ ἐν Β. Ἀμερικῇ). Τὸ ξύλον δυνατὸν νὰ ἔδωσεν ἀφορμήν, κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν σκληροῦ τοιούτου, εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ πυρός, ὅπως καὶ ὁ λίθος κατὰ τὴν κροῦσίν του. Τέλος ἡ χρησιμοποίησις ξυλίνων ἐργαλείων ἔχει πολλάκις ἐθιμοτυπικὴν σημασίαν ἢ λατρευτικὴν κλπ. Ἀναφέρομεν τὴν χρῆσιν ξυλίνων περονῶν ὑπὸ καννιβαλικῶν ὁμάδων, κατὰ τὴν ἀπάνθρωπον ταύτην ἑστίασιν, κλπ. Ἐχρησιμοποιήθη ἀκόμη καὶ τὸ ὑλικὸν τοῦτο διὰ στολισμὸν καὶ ὡς ὄργανον διατρήσεως τοῦ κάτω χείλους τῶν γυναικῶν διαφόρων ἀμερικανικῶν καὶ ἀφρικανικῶν φυλῶν, τοῦ λοβίου τοῦ ὠτὸς ἐπὶ ἄλλων καὶ διαστολῆς αὐτῶν (ξυλίνη πλάξ, ᾠοειδής, στρογγύλη κλπ.), μέχρις ἀπιστεύτου πολλάκις ἐκτάσεως. Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

— [ΙΣΤΟΡ.] *Προϊστορικοὶ χρόνοι.* Ἡ χρῆσις τοῦ ξύλου ὡς πρώτης ὕλης συνδέεται μὲ τὰ πρῶτα βήματα τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ, εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ὁποίου τινὲς ἠθέλησαν νὰ διακρίνουν καὶ «ξυλίνην ἐποχὴν» (Holzzeit). Ἡ πρώτη ξυλοτεχνικὴ παραμένει ἀρκούντως ἄγνωστος λόγῳ ἐλλείψεως εὑρημάτων, ὀφειλομένης εἰς τὸ εὐκατάστρεπτον τῆς ὕλης· καθίσταται ἐν τούτοις γνωστὴ καὶ ἐκ τῶν ὀλίγων εὑρημάτων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν παραστάσεων ξυλίνων σκευῶν καὶ τῶν ἰχνῶν, τὰ ὁποῖα ἡ παλαιὰ ξυλοδομία κατέλιπεν εἰς τὴν λιθοδομίαν. Ἡ χρῆσις τοῦ ξύλου ἐν τῇ οἰκοδομικῇ ἄρχεται ἀπὸ τῶν πρωτογόνων καλυβῶν, τῶν πασσαλοκτίστων συνοικισμῶν καὶ τῶν μεγάλων γεφυρῶν τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς (ὡς αἱ ἐν Νιντάου τῆς Ἑλβετίας: 6×198 μ. καὶ Μαίριγκεν τῆς Γερμανίας: 4,7×270 μ.). Ξυλόστρωτα ἐπίσης ἦσαν τὰ δάπεδα τῶν τερραμαρῶν καὶ τὰ ἀναλήμματα τῶν περὶ

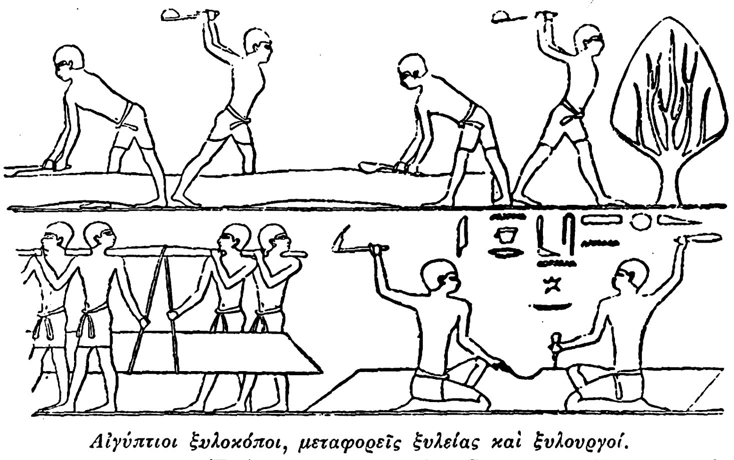

Αἰγύπτιοι ξυλοκόποι, μεταφορεῖς ξυλείας καὶ ξυλουργοί.
[Παράστασις τῶν πυραμίδων Σακκάρα τῆς Δ΄ δυναστείας.]

αὐτὰς διωρύγων, κορμοὶ δὲ δένδρων ἢ ἄξεστοι δοκοὶ εὐρέως ἐχρησιμοποιήθησαν ὡς σύνδεσμοι ἐν τῇ πρώτῃ πλινθοδομίᾳ, καθέτως ἢ ὁριζοντίως παρεμβαλλόμενοι ἐντὸς τῶν τοίχων· τοιοῦτοι ἦσαν οἱ σύνδεσμοι τῶν τειχῶν, πύργων καὶ οἰκιῶν τῆς δευτέρας Τροίας καὶ οἰκοδομῶν τῆς Τίρυνθος, Μυκηνῶν κ. ἄ. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μεταγενεστέρᾳ οἰκοδομικῇ ἐξηκολούθησεν ἡ χρῆσις ξύλου: οἱ κίονες τῶν οἰκοδομημάτων τῆς Κνωσοῦ, Φαιστοῦ, Τίρυνθος, Μυκηνῶν, τῶν ἀνωτέρων στρωμάτων τῆς Τροίας, κ.ἄ. ἦσαν ξύλινοι, ἡ δὲ ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω προϊοῦσα μείωσίς των θεωρεῖται κατάλοιπον τοῦ παλαιοτέρου κίονος, ὅστις ἦτο ἁπλοῦς κορμὸς δένδρου ὀξυνόμενος πρὸς τὰ κάτω καὶ ἐμπηγνυόμενος εἰς τὸ ἔδαφος· αἱ παραστάδες τῶν πρώτων κτισμάτων τῶν ἰδίων πόλεων ἦσαν δοκοὶ παχεῖαι, ἐφαπτόμεναι καὶ ἐπενδύουσαι τὸν τοῖχον, καθ' ὅλον τὸ ὕψος καὶ πλάτος αὐτοῦ κατὰ τὰ πρὸς τὸ ἄνοιγμα τῶν θυρῶν μέρη του· ἐπίσης κατώφλια, δάπεδα τῶν ἄνω ὀρόφων, στέγαι τῶν οἰκιῶν, ἐνίοτε καὶ ἡ ἐπένδυσις τῶν τοίχων αὐτῶν, θριγκὸς τῶν ναῶν, στέγαι τῶν πρώτων λακκοειδῶν τάφων καὶ τῶν τάφων τῆς γεωμετρικῆς ἐποχῆς κ. ἄ. ἦσαν ἐκ ξύλου. Ἐκ τῶν προϊστορικῶν ὅπλων ξύλινα ὑπῆρξαν τὸ ρόπαλον τοῦ πρωτογόνου ἀνθρώπου, τὸ δόρυ, ἡ ἀσπίς, τὸ τόξον κλπ., ἐνιαχοῦ δὲ (Ρομπενχάουζεν Ἑλβετίας) εὑρέθησαν καὶ ξύλιναι μάχαιραι τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς· ξύλινος ἐπίσης ἦτο ὁ στελεὸς τοῦ παλαιοτάτου λιθίνου πελέκεως. Ἐκ τῶν σκευῶν, ἐργαλείων κ. ἄ. διεσώθησαν περίτεχνοι ξύλιναι κτένες (Φίνελτς καὶ Κονσὶζ Ἑλβετίας, Ἐλ Ἀγκὰρ Ἱσπανίας) ἄπειρα ἀγγεῖα πλεισταχοῦ τῆς Εὐρώπης, κατεσκευασμένα ἐξ ἑνὸς μόνον τεμαχίου ξύλου, γλυφίδες ἀγγειοπλαστικῆς, κοχλιάρια κ. ἄ., ἀνήκοντα εἰς τὴν νεολιθικὴν ἐποχήν, ἔτι δὲ κομψότατα καθίσματα ἐκ μελίας, πυξίδες κ. ἄ. (ἐν Guldhöi τῆς Δανίας) τῆς χαλκῆς ἐποχῆς. Τέλος εἰς τὰς προϊστορικὰς ξυλίνας κατασκευὰς καταλεκτέα τὰ πρῶτα μονόξυλα τῶν λιμναίων πληθυσμῶν, αἱ ἐξ ἐσκαμμένων κορμῶν δένδρων λάρνακες τῶν μεγαλιθικῶν τάφων, ἐλάχιστα δείγματα ἐμπαιστικῆς ἐπὶ ξύλου (Σκανδιναυϊκαὶ χῶραι) κ. ἄ. Ἰδιαιτέρως ἐν τῇ Μεσογείῳ κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους διέπρεψαν ἐν τῇ ἐπεξεργασίᾳ τοῦ ξύλου οἱ Αἰγύπτιοι, ἀφ' ὧν παρέλαβον τὴν τέχνην οἱ ὑστεροῦντες Ἰουδαῖοι κ. ἄ.

Μεταγενεστέρα ἀρχαιότης. Διὰ τὰς ξυλίνας κατασκευὰς τῶν χρόνων αὐτῶν σπουδαιοτάτας πληροφορίας παρέχουν ὁ Βιτρούβιος, ὁ Θεόφραστος καὶ ὁ Πλίνιος. Ἡ πρώτη κατεργασία τοῦ ξύλου («ὕλης», materia) ἐγίνετο κατὰ τρεῖς τρόπους, παρέχοντας ξύλα «στρογγύλα» (rotunda), «σχιστὰ» ἢ «πριστὰ» (fissilia) καὶ «πελεκητὰ» (dolata).

Ἀρχιτεκτονική. Ἡ ξύλωσις ἑνὸς οἰκοδομήματος ἦτο σπουδαιότατον μέρος τῆς ὅλης οἰκοδομίας. Ἐκ τῶν κυρίως χρησιμοποιουμένων ξύλων ἦτο ὁ κέδρος· δι' αὐτοῦ ἐγένετο μέγα μέρος τῆς ξυλώσεως τῶν ἀνακτόρων τῆς Περσεπόλεως καὶ τῶν Ἐκβατάνων καὶ τῶν ναῶν τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Ἐφέσῳ καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Ἰτύκῃ. Διὰ τὰ εἰς ὑγροὺς χώρους ἢ διὰ γῆς καλυπτόμενα μέρη ἐπροτιμᾶτο ἡ δρῦς καὶ ἡ ὀξύα, διὰ τὰ ἐν ξηρασίᾳ μέρη ἡ φηγὸς καὶ διὰ τὰς πολυτελεῖς κατασκευὰς ἡ κυπάρισσος. Εἰς τὴν δόκωσιν ἐν γένει ἐχρησιμοποιεῖτο ἰδιαιτέρως ἡ ἄρκευθος, αἱ ἐξ αὐτῆς δὲ δοκοὶ τοῦ ἐν Σαγούντῳ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος, ἱδρυθέντος διακόσια ἔτη πρὸ τῶν Τρωϊκῶν, διεσῴζοντο στιλπνόταται μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Πλινίου. Ἰδιαιτέρως διὰ τὰς ὁριζοντίας δοκοὺς ἐχρησιμοποιήθη ἡ πεύκη καὶ ἐν Ἀνατολῇ ὁ φοίνιξ, καὶ διὰ τὰς ὀρθίας δοκοὺς ἡ ἐλαία (πάσσαλοι, μικραὶ δοκοὶ) κ. ἄ. Ξυλείαν τῆς στεγάσεως («ἐρέψιμον ὕλην») παρεῖχον ἡ θυΐα (χρησιμοποιηθεῖσα κυρίως ἐν Κυρηναϊκῇ), ἡ ἐλάτη καὶ καρύα ἡ εὐβοϊκή, ἧς αἱ παχεῖαι δοκοὶ ἐτοποθετοῦντο καὶ εἰς τὰ ὑπόγεια. Ὡς ἐπιτεγίδες ἐχρησίμευον δοκοὶ ἀκακίας («ἀκάνθης»)· εἰς τὰ φατνώματα τῶν ναῶν ἐχρησιμοποιεῖτο ἡ κέδρος, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀντὶ κεράμων ξύλινα πέταυρα ἐκ φηγοῦ. Αἱ ἁρμογαὶ τῆς ξυλώσεως ἐγίνοντο ἐκ μελίας. Ἡ συναρμογὴ (catenatio) ἐγίνετο δι' ἀνατρήσεως, χρησιμοποιουμένων ἁπλῶν ἢ διπλῶν ψαλιδωτῶν συμβολῶν («πελεκίνων»), σφηνοειδῶν ἁρμῶν, ξυλίνων ἢ μεταλλίνων τόρμων («βλῆτρα», «ἁρμονίαι») καὶ ἀγκιστροκάρφων.

Ναυπηγία. Ξυλείαν ναυπηγίας («ξύλα ναυπηγήσιμα», materia navalis) παρεῖχεν ἡ κέδρος, ἡ ἐλάτη καὶ ἐλλείψει αὐτῶν ἡ πεύκη. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐχρησιμοποίει καὶ κυπαρίσσους τῶν βαβυλωνιακῶν παραδείσων καὶ ἱερῶν εἰς τὴν κατασκευὴν ὁλοκλήρου στόλου· διὰ τὰς λέμβους ἐχρησιμοποιήθη ἡ παραποτάμιος κλήθρα. Ὡς πρὸς τὰ μέρη τοῦ πλοίου: εἰς τὴν τρόπιν ἐχρησιμοποιεῖτο ἡ πεύκη καὶ ἡ δρῦς, εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν στερεωμάτων, τῶν ἐπωτίδων καὶ τῶν τορνευτῶν μερῶν τῆς ἐξαρτύσεως ἡ συκάμινος, μελία καὶ πτελέα, εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ χελύσματος ἡ φηγός, εἰς τὰς κεραίας καὶ τοὺς ἱστοὺς ἡ ἐλάτη, εἰς τὰς κώπας ἡ ἐλαία καὶ εἰς τὴν κατωτέραν ἐξάρτησιν ἡ πλάτανος.

Γεφυροποιία. Ἰδιαζόντως ἐχρησιμοποιήθη παρὰ τῶν Ρωμαίων ἡ ραιτικὴ λάριξ καὶ ἡ δρῦς, δι' ὧν κατεσκευάσθησαν αἱ περίφημοι γέφυραι τῆς Ναυμαχίας ἐν Ρώμῃ, τῶν Σιδηρῶν Πυλῶν ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ Τσοῦρτσαχ ἐν Ἀργοβίᾳ. Ἐχρησιμοποιήθη ἐπίσης ἡ ἐλάτη, ἡ ἐλαία καὶ ἡ κλήθρα ὡς ὑδροχαρής· διὰ τῆς τελευταίας ἐγένετο ἡ πασσάλωσις τῶν θεμελίων τῶν πλείστων ἰδιωτικῶν καὶ δημοσίων κτηρίων τῆς, κατὰ Στράβωνα, ξυλοπαγοῦς Ραβέννης. Αἱ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἀνεπτυγμέναι πλέον τέχναι ἐχρησιμοποίησαν εὐρύτατα τὸ ξύλον διὰ τὴν κατασκευὴν ὀχημάτων, ἀρότρων, ἐπίπλων, σκευῶν κ. ἄ., περὶ ὧν βλ. *ἔπιπλον, ξυλογλυπτική, ξυλογραφία, ξυλοποικιλτική, τορευτική, χαρακτικὴ* κλπ. Π. Ν. Π.

— **ξύλον πελεκητὸν** (ἑβρ. *ἀλμουγεὶμ* ἢ *ἀλγουμείμ*). Εἶδος ξύλου ἢ δένδρου, ἀναφερόμενον ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ (Βασιλ. Γ', κεφ. 1, 11 κ.ἄ.). Μέγα πλῆθος τοῦ πολυτίμου τούτου ξύλου μετακομίσας ἐξ Ὀφεὶρ ὁ βασιλεὺς τῆς Τύρου καὶ φίλος τοῦ Σολομῶντος Χειράμ, παρεχώρησεν εἰς τὸν σοφὸν ἄνακτα, ὅτε οὗτος ᾠκοδόμει τὸν φερώνυμον ναὸν καὶ τὰ ἀνάκτορά του, μετὰ τιμίων λίθων καὶ χρυσοῦ, λαβὼν εἰς ἀντάλλαγμα μεγάλας ποσότητας σίτου, οἴνου καὶ ἐλαίου καὶ εἴκοσιν ἐν Γαλιλαίᾳ ἑβραϊκὰς πόλεις. Βραδύτερον αὐτὸς οὗτος ὁ Χειρὰμ καὶ ὁ Σολομὼν ὁμοῦ ἤρξαντο ἐμπορευόμενοι

Digitized by Google

εἰς τὰς ἀνατολικὰς θαλάσσας. Μάλιστα δὲ κατὰ τριετίαν τὰ πλοῖα τοῦ Σολομῶντος, ἀποπλέοντα ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης Ἐσιὼν-Γάβερ, ἐπανήρχοντο κατάφορτα χρυσοῦ, ταῶν, πιθήκων, ἀρωμάτων, ἐλεφαντόδοντος, πολυτίμων λίθων καὶ ἀλμουγείμ. Τινὲς πιθανολογοῦσιν ὅτι τὸ ἀλμουγεὶμ εἶναι τὸ νῦν καλούμενον *ξύλον τῆς Βραζιλίας*, ὅπερ φύεται εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας, τὸ Σιὰμ καὶ τὴν Ἰαπωνίαν, ἐπειδὴ τὸ ξύλον τοῦτο εἶναι ἐπίσης σκληρὸν καὶ κατάλληλον διὰ κομψοτεχνήματα, μουσικὰ ὄργανα, ἔπιπλα καὶ τὰ τοιαῦτα. Μέχρι τῶν ἡμερῶν τοῦ Σολομῶντος δὲν εἶχον ἔλθει οὐδὲ φανῇ τοιαῦτα ξύλα ἐν Παλαιστίνῃ. Σ. Γ. Σ.

— ξύλον ὑψηλὸν *[Γυμν.]* Δοκὸς σχετικῶς λεπτή, ἐπιζευγνύουσα δύο παραστάδας στερεῶς τοποθετημένας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς τὰ ἀρχαῖα γυμναστήρια, διὰ νὰ ἐκτελοῦν οἱ γυμναζόμενοι διαφόρους ἐξαρτήσεις. Ἡ δοκὸς αὐτὴ ἀποτελεῖ καὶ σήμερον ἓν τῶν μᾶλλον χρησιμοποιουμένων γυμναστικῶν ὀργάνων καὶ ἐκ τῶν κυριωτέρων τῆς συνηθικῆς γυμναστικῆς. Δ. ΚΑΡ.

— ξύλου μύκητες. Οἱ μύκητες οἱ προσβάλλοντες τὸ ξύλον, εἴτε ζῶν, εἴτε νεκρωθέν, εἶναι πολυάριθμοι, οἱ πλεῖστοι δὲ ἀνήκουν εἰς τὴν τάξιν τῶν βασιδιομυκήτων καὶ εἰς τὰς οἰκογενείας Thelephoraceae, Hydnaceae, Polyporaceae καὶ Agaricaceae. Εἰς τὴν πρώτην ἀνήκουν 2 εἴδη στερεοῦ (stereum), προκαλοῦντα τὴν σῆψιν καὶ ἀποσύνθεσιν τῶν κορμῶν τῆς δρυός, καστανέας, λεύκης, ἐλαίας κλπ. Εἰς τὴν δευτέραν ἓν εἶδος ὕδνου (Hydnum), προκαλοῦν τὴν λευκὴν σῆψιν τοῦ κορμοῦ τῆς δρυὸς καὶ τῆς φηγοῦ. Εἰς τὴν τρίτην τὰ εἴδη μερούλιος (Merulius), σοβαρώτατος ἐχθρὸς τῆς οἰκοδομησίμου ξυλείας, πορία (Poria), προκαλοῦν τὴν ἐρυθρὰν σῆψιν τῶν κορμῶν τῆς πεύκης, ἐλάτης κλπ., διάφορα εἴδη τοῦ γένους πολύπορος (Polyporus), προσβάλλοντα καὶ προκαλοῦντα τὴν σῆψιν τῶν κορμῶν τῆς λεύκης, δρυός, καστανέας, ἄλνου, μορέας, καρυδέας, φηγοῦ, μελίας, πτελέας κλπ., τὸ εἶδος τραμήτης (Trametes), προκαλοῦν τὴν δακτυλιοειδῆ σῆψιν τοῦ ξύλου τῆς πεύκης, τὰ διάφορα εἴδη τοῦ γένους φόμης (Fomes), προσβάλλοντα τοὺς κορμοὺς διαφόρων πλατυφύλλων καὶ ῥητινοφόρων, καὶ εἰς τὴν τετάρτην 2 εἴδη πλευρωτοῦ (Pleurotus), προσβάλλοντα διάφορα πλατύφυλλα καὶ ὑγρὰν οἰκοδομήσιμον ξυλείαν, ὡς καὶ διάφορα εἴδη τῶν γενῶν Collybia, Lenzites, Schizophyllum, Pholiota κλπ. Ε. Τ. Ε.

Ξύλον *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὕφαλος τοῦ Καρπαθίου πελάγους (πλάτ. 36°39′ Β., μῆκ. 27°54′½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1604: The gulfs of Kos, Doris and Symi), ἐγγύτατα τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς νήσου Νέκος. Λέγεται καὶ *Σκυλόξερα*. Σ. Ε. Λ.

ξυλονικὰ ὀξέα *[Ὀργ. Χημ.]*. Πολυυδροξυλιωμένα μονοκαρβονικὰ ὀξέα, λαμβανόμενα δι' ὀξειδώσεως τῆς *ξυλόζης*. Σ. Γ.

ξυλονίτης (ὁ)· βλ. *κυτταρινοειδές*.

ξυλονίτης (ὁ) (Xylonites) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων *κολεοπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *βοστρυχιδῶν*. Ἔχει μῆκος 4—5 χιλιοστ., χρῶμα μέλαν καὶ προσβάλλει ἐν τῇ Μέσῃ Εὐρώπῃ τὴν ἄμπελον. Ε. Τ. Ε.

ξύλοξος (ὁ) *[Χημ.]*. Καλεῖται τὸ ὑδατικὸν κλάσμα τῆς ξηρᾶς ἀποστάξεως τῶν ξύλων. Τὸ ἀκάθαρτον ἀρχικὸν προϊὸν εἶναι φαιὸν ὄξινον ὑγρὸν δυσαρέστου ὀσμῆς ὡς ἀπὸ πίσσης καὶ καπνοῦ καὶ περιέχει, παρὰ τὸ ὕδωρ, ὀξικὸν ὀξύ, ξυλόπνευμα, ἀκετόνην καὶ μικρὰς ποσότητας φαινολῶν (γουαϊακόλη), αἵτινες παίζουν τὸν ῥόλον ἁπλῶν ἀκαθαρσιῶν. Αἱ ποσότητες τῶν διαφόρων συστατικῶν ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ εἴδους τοῦ ξύλου, τῆς ἀποστακτικῆς ἐγκαταστάσεως καὶ τῆς περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον καλῆς διεξαγωγῆς τῆς θερμάνσεως. Ἡ ποσότης τοῦ ὀξικοῦ ὀξέος κυμαίνεται γενικῶς μεταξὺ 5 καὶ 9 %. Τὸ ἀκάθαρτον ξύλοξος χρησιμεύει ὡς μέσον παρεμποδίσεως τῆς σήψεως, πρὸς διατήρησιν τοῦ ξύλου, πρὸς ἐπίχρισιν τεμαχίων κρέατος (ψυχρὸν κάπνισμα), περαιτέρω εἰς τὴν βαφικὴν καὶ τυπογραφίαν, πρὸς παρασκευὴν τοῦ δι' ὡρισμένα χρώματα ἀπαιτουμένου ὀξικοῦ σιδήρου καὶ πρὸς παραγωγὴν καθαροῦ ὀξικοῦ ὀξέος. Δι' ἀποστάξεως τοῦ ἀκαθάρτου ξυλόξους καὶ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ ἀποσταχθῶσι τὰ τρία τέταρτα τοῦ ὅλου, λαμβάνεται τὸ *καθαρισθὲν ξύλοξος*, ὅπερ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἰατρικὴν καὶ ὡς ἀπολυμαντικὸν μέσον. Σ. Γ.

ξυλοπαγής (ὁ, ἡ), **—ές** (τό)· ὁ διὰ ξύλων συνηρμοσμένων, ὁ ἐκ ξύλων κατεσκευασμένος.

ξυλοπάλιος, ἡ *ἐλαιοξυλοπάλιος*. Τύπος ξυλολίθου, παραγόμενος ὡς καὶ οὗτος, ἀλλ' ἐκ πριονισμάτων ξύλου τελείως ἐμποτισθέντων δι' ἐλαίου πρὸ τῆς ἀναμείξεως μετὰ τῆς ὀξυχλωριούχου κονίας. Λόγῳ τοῦ ἐμποτισμοῦ τούτου τοῦ ξυλώδους συστατικοῦ ὁ ξυλοπάλιος εἶναι εἰδικῶς ἀπαθὴς εἰς τὸ ὕδωρ, μάλιστα δὲ ἂν πρὸ τῆς ἐπιστρώσεως αὐτοῦ εἰς δάπεδα παρεμβληθῇ ἀσφαλτικὸν μονωτικὸν ὑλικόν. Α. Ι. Ζ.

Ξυλοπάροικον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Τρικκάλων τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 464 καὶ μετὰ τῶν εἰς αὐτὴν ὑπαγομένων χωρίων *Γοργογύρι, Κόρη* καὶ *Μπελετσέϊκα* 1.055. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Ν. Φ.

ξυλόπαστα (ἡ)· βλ. λ *ξυλομᾶζα*.

ξυλοπέδιλον (τό). Εἶδος ὑποδήματος φέροντος ξύλινον πέλμα. Τὰ ὑποδήματα ταῦτα εἶναι συνήθως τριῶν εἰδῶν· ἢ ἀποτελοῦσι χονδροειδῆ σκαρπίνια ἢ εἶναι τύπου ἐμβάδος ἢ φέρουσιν ἁπλῶς λωρίον δερμάτινον πρὸς συγκράτησιν τοῦ ξυλίνου πέλματος διὰ τοῦ ποδός. Χρησιμοποιοῦνται εἰς τὰ ὑγρὰ μέρη καὶ εἰς διάφορα ἐπαγγέλματα, ὅπου οἱ ἐργάται ἀναγκάζονται νὰ ἵστανται ἐπὶ ὑγροῦ ἐδάφους (κρεοπῶλαι, πλύντριαι, ὀπωροπῶλαι κ. ἄ.). Κοινῶς καλοῦνται *τσόκαρα*.

ξυλόπερθα (ἡ) (Xylopertha) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν βοστρυχιδῶν. Τὰ εἴδη ξυλόπερθα sinuata καὶ ξυλόπερθα pustulata προσβάλλουν τὸ ξύλον τῆς ἀμπέλου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ζοῦν αἱ προνύμφαι των. Ε. Τ. Ε.

ξυλοπετεινὸς (ὁ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ *τέτραξ ὁ ἀγριόγαλλος*.

ξυλόπισσα (ἡ). Εἶναι προϊὸν τῆς ξηρᾶς ἀποστάξεως τῶν ξύλων. Ἔχει πυκνόρρευστον σύστασιν, σκοτεινὸν χρῶμα καὶ ὀσμὴν δριμεῖαν. Ἡ ξυλόπισσα ἔχει λίαν κυμαινομένην σύστασιν, ἐξαρτωμένην ἐκ τοῦ εἴδους τοῦ δένδρου, ἐξ οὗ ἐλήφθη τὸ ξύλον, καὶ ἐκ τῆς κατὰ τὴν ξηρὰν ἀπόσταξιν ἐπικρατούσης θερμοκρασίας. Τὸ ὑπὸ πίεσιν 30 χλσμ. μέχρις 150° ἀποστάζον κλάσμα τῆς ξυλοπίσσης τῶν βελονοφόρων δένδρων ἀποτελεῖται ἐκ τερπενῶν, ἄλλων ὑδρογονανθράκων καὶ φαινολῶν, τὸ μεταξὺ 150—250° κλάσμα ἀποτελεῖται ἐκ πολυτερπενῶν, ἄλλων κεκορεσμένων καὶ ἀκορέστων ὑδρογονανθράκων καὶ φαινολῶν, τὸ δὲ μεταξὺ 250—300° περιέχει ῥητινικὰ ὀξέα, ῥητίνην, ὡς ἀκόμη καὶ ἀνώτερα λιπαρὰ ὀξέα καὶ ἐστέρας αὐτῶν. Ἡ κεφαλὴ τῶν πισσελαίων περιέχει ἀλδεΰδας καὶ κετόνας (μεταξὺ δ' αὐτῶν τὸ *διακετύλιον*, εἰς ὃ καὶ ὀφείλεται τὸ κίτρινον χρῶμα καὶ ἡ δριμεῖα ὀσμὴ) καὶ περαιτέρω φουρφουρόλην, μεθυλο- καὶ διμεθυλοφουράνιον, ἅπαντα προϊόντα προερχόμενα ἐκ τῆς κυτταρίνης. Μεταξὺ τῶν ὑδρογονανθράκων ἀνευρίσκονται τὸ βενζόλιον, τὸ τολουόλιον καὶ τὸ ξυλόλιον, προερχόμενα ἐκ τῆς ῥητίνης τοῦ ξύλου. Μεταξὺ τῶν φαινολῶν τῆς ἐκ πλατυφύλλων πίσσης ὑπερισχύουν τὸ κρεόζωτον καὶ ἡ γουαϊακόλη. Ἡ ποσότης τῶν διαφόρων τούτων κλασμάτων εἶναι λίαν διάφορος, τὸ δὲ ὑπόλειμμα τῆς ἀποστάξεως, κυμαινόμενον συνήθως μεταξὺ 15 καὶ 25 %, εἶναι ἡ *ξηρόπισσα*. Γενικῶς ἡ ξυλόπισσα χρησιμοποιεῖται ὡς ἔχει ἐν τῷ ἐμπορίῳ, χωρὶς νὰ διαχωρισθῇ εἰς τὰ συστατικά της, παρὰ μόνον ἀφαιρεῖται τὸ ἐν αὐτῇ ὕδωρ.

Ἡ ξυλόπισσα ἡ ἐκ βελονοειδῶν χρησιμοποιεῖται ὡς μέσον ἐπιχρίσεως διὰ πλοῖα, ξύλινα εἴδη κλπ., διότι ἐμποτίζουσα ταῦτα τὰ διατηρεῖ, παρεμποδιζομένης τῆς σήψεως. Περαιτέρω ὡς διαχωριστικὸν ἔλαιον διὰ μεταλλεύματα (μέθοδος τῆς ἐπιπλεύσεως). Ἡ ξυλόπισσα τῶν πλατυφύλλων χρησιμοποιεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ὡς καύσιμος ὕλη εἰς μηχανὰς καύσεως. Τὰ βαρέα ἔλαια χρησιμεύουν πρὸς διαπότισιν, αἱ δὲ ἐξ αὐτῶν λαμβανόμεναι φαινόλαι, κρεόζωτον καὶ γουαϊακόλη, ἀποτελοῦν τὴν πρώτην ὕλην διὰ διάφορα θεραπευτικὰ μέσα. Τὰ ἐλαφρὰ πισσέλαια χρησιμοποιοῦνται ἀντὶ τῆς βενζίνης ὡς καύσιμος ὕλη, τὴν ἰδίαν δὲ χρῆσιν ἔχει καὶ ἡ κεφαλὴ τῆς ξυλοπίσσης τῶν βελονοφόρων. Ἡ ξηρόπισσα, προερχομένη ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς ἀποστάξεως τῆς πίσσης σκληρῶν ξύλων, εὑρίσκει περιωρισμένην χρησιμοποίησιν καὶ κυρίως ὡς ἀναπλήρωμα τῆς ἀσφάλτου. Σ. Γ.

ξυλόπνευμα (τό). Καλεῖται οὕτως ἡ ἀκαθάριστος *μεθυλικὴ ἀλκοόλη* (βλ. λ.).

ξυλοπόδαρο (τό)· δημοτ., καλόβαθρον.

ξυλοποικιλτικὴ (ἡ). Ἡ τέχνη τῆς ποικιλτικῆς τοῦ ξύλου διὰ διακοσμητικοὺς σκοποὺς (γαλλ. marqueterie, ἀγγλ. marquetry, γερμ. Marketerie). Ἡ ξυλοποικιλτικὴ εἶναι εἶδος τῆς ξυλογραφίας καὶ κλάδος τῆς σκαλευτικῆς καὶ τορευτικῆς. Ἡ τέχνη αὐτὴ ἀποτελεῖ κυρίως ἐξέλιξιν τῆς ἐπὶ τοῦ ξύλου κατασκευῆς ψηφιδωτῶν ἢ μωσαϊκῶν, γνωστῆς ὑπὸ τὸν ὅρον *ἰντάρσια* (intarsia, γερμ. Holzmosaik). Διαφέρει δὲ ταύτης, διότι εἰς τὴν ξυλοποικιλτικὴν ἡ ἐργασία συνίσταται εἰς τὴν ἐπικόλλησιν λεπτῶν ξύλων ἐπὶ ἄλλου ξύλου χρησιμεύοντος ὡς βάσεως, εἰς τρόπον ὥστε νὰ σχηματισθῇ τὸ προτιθέμενον σχέδιον.

Ἡ ἐργασία εἰς τὴν ξυλοποικιλτικὴν γίνεται ὡς ἑξῆς: Τὸ σχέδιον ἰχνογραφεῖται εἰς διπλοῦν ἐπὶ χάρτου. Ἔπειτα λαμβάνονται δύο ἢ πλείονα φύλλα ξύλου διαφόρων χρωμάτων, τὰ ὁποῖα δέον νὰ εἶναι ἰσοπαχῆ καὶ λεῖα. Τὰ φύλλα ταῦτα ἐπικολλῶνται ἀνὰ δύο ἢ τρία τὸ ἓν ἐπὶ τοῦ ἄλλου καὶ ἀπαρτίζεται οὕτως ἓν συγκόλλημα. Ἐπὶ ἑκατέρας τῶν δύο ἐπιφανειῶν τοῦ συγκολλήματος τούτου ἐπικολλᾶται τὸ ἐπὶ τοῦ χάρτου ἰχνογραφηθὲν σχέδιον, κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ἀντιστοιχοῦν ἀκριβῶς. Ἔπειτα διὰ λεπτοτάτου πριονιδίου ἢ διὰ κοπίδος, κόπτεται τὸ συγκόλλημα κατὰ τὸ περίγραμμα τοῦ σχεδίου. Μετὰ ταῦτα ἀποσπῶνται (διὰ θερμάνσεως) τὰ συγκολλημένα φύλλα καὶ οὕτω, κατὰ τὸ σχέδιον, τὸ ἓν τῶν ἀποκομμάτων προσαρμόζεται εἰς τὸ ἄλλο, τὸ διαφόρου χρώματος φύλλον ξύλου, καὶ στερεοῦται διὰ κόλλας. Μετὰ τὴν προσαρμογὴν ἐπικολλᾶται ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως αὐτῶν χάρτης πρὸς συγκράτησιν. Ἔπειτα τὸ ὅλον ἐπικολλᾶται ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ σκελετοῦ. Ἐπιπροσθέτως γίνεται χρῆσις καὶ χρυσῆς ἢ ἀργυρᾶς κόνεως ἢ καὶ ἄλλων χρωμάτων, δι' ὧν βάφεται τὸ ἔργον, ἔτι δὲ καὶ βερνικίου, τὸ ὁποῖον, ἐκτὸς τοῦ διακοσμητικοῦ σκοποῦ, ὃν ἐκπληροῖ, χρησιμεύει ὅπως πληροῦνται οἱ πόροι τοῦ ξύλου καὶ ἐμποδίζεται ἡ εὐρωτίασις αὐτοῦ.

Ἡ ξυλοποικιλτικὴ φαίνεται ὅτι ἦτο γνωστὴ εἰς τὴν Ἀνανολήν, εἰσήχθη δὲ ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν Δύσιν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Αἱ πρῶται ἐν τούτοις ἱστορικαὶ πληροφορίαι περὶ τῆς τέχνης ταύτης ἀνάγονται εἰς τὸν ΙΓ′ αἰῶνα καὶ εἰς τὸν ΙΕ′, ὅτε ἤρχισαν εἰσαγόμενα ξύλα ἐξ Ἀσίας πλούσια εἰς χρωματισμούς. Κυρίως ἡ τέχνη ἤρχισε νὰ ἀναπτύσσεται ἐν Ὁλλανδίᾳ. Ἡ φήμη τῶν Ὁλλανδῶν ξυλοποικιλτῶν ὑπῆρξε μεγάλη. Ὁ Κόλμπερτ ἐκάλεσε δύο περιφήμους τότε Ὁλλανδοὺς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ′ αἰῶνος εἰς Γαλλίαν, τὸν Πέτρον Χόλε (Gole) καὶ τὸν Βὸρτ (Vordt). Ἐκ τῶν Γάλλων ξυλοποικιλτῶν πρῶτος καταλέγεται ὁ Ἰωάννης Μασὲ ντὲ Μπλοά, ὅστις μέχρι τοῦ 1672 εἰργάζετο ἐν Παρισίοις ὡς γλύπτης καὶ ζωγράφος. Θυγατέρα τούτου ἐνυμφεύθη ὁ Πέτρος Μποὺλ ἐκ τῆς οἰκογενείας εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει ὁ Ἀνδρέας Κάρολος Μπούλ, ὁ ὀνομαστότερος λεπτουργὸς καὶ ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ξυλοποικιλτῶν. Ὁ Μποὺλ ἐφεῦρεν ἀπείρους διακοσμητικοὺς συνδυασμούς, ἐφήρμοσε δὲ τὴν τέχνην του ὄχι μόνον ἐπὶ ξύλων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μετάλλων, ὀστράκων, ἐλεφαντοστοῦ κ.λ.π. Ἐν Ἀγγλίᾳ τὰ καλύτερα ἔργα ξυλοποικιλτικῆς παρήχθησαν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῶν Στούαρτ. Ἡ τέχνη οὕτω ἔφθασεν εἰς μεγάλην ἀκμὴν κατὰ τὸ τελευταῖον ἥμισυ τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος. Ἐπίσης εἰς τὴν Ἰταλίαν, Γαλλίαν καὶ Γερμανίαν παρήχθησαν ἀξιόλογα ἔργα ξυλοποικιλτικῆς, ἰδίως πρὸς διακόσμησιν ἐν τοῖς ναοῖς ἱερῶν στασιδίων, κλπ., εἰς τὴν Νότιον δὲ Γερμανίαν πρὸς διακόσμησιν μουσικῶν ὀργάνων, ὅπλων κλπ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Finochietti*, «Della scultura e tarsia in legno» (1873).—*Vosbay et Maigne*, «Manuel de l'ébéniste et du marqueteur» (1877).—*Fournier*, «Traité de l'ébénisterie et de marqueterie» (1904).—*H. Pudor*, «Aesthetisches u. Geschichtliches von der Intarsia» (1913).—*Weinschenmer*, «Die Intarsia» (1925). Γ. Ι. Β.

Ξυλόπολις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μυγδονίας ἐν Μακεδονίᾳ, κειμένη ΝΑ. τῆς Ἀντιγονείας, ἐπί τινος παραποτάμου τοῦ Ἐχεδώρου ποταμοῦ (νῦν Γαλλικός), παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Βερτίσκου ὄρους (νῦν Μπεσὶκ-ντάγ). Εἶναι πόλις μεταγενεστέρα, λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἐκ τῆς ἀφθόνου ξυλείας, τὴν ὁποίαν ἐξεμεταλλεύοντο οἱ Ρωμαῖοι. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καίσαρος, τῷ 44 π. Χ., ἐπειδὴ οἱ κάτοικοί της προσεχώρησαν εἰς τὴν πρώτην τριανδρίαν, ἐκηρύχθη ὑπὸ τῶν νικητῶν ἐλευθέρα, ἂν ὄχι πράγματι, τοὐλάχιστον κατ' ὄνομα. Α. Θ. Σ.

— Ξυλόπολις *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς ἐπαρχίας Λαγκαδᾶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 914. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεγραφικὸν γραφεῖον, γεωργικὸν πιστωτικὸν συνεταιρισμὸν καὶ ἀστυνομικὸν σταθμόν. Κεῖται περὶ τὸ 70ὸν χιλιόμετρον τῆς ὁδοῦ Θεσσαλονίκης—Σερρῶν καὶ παράγει καπνόν, σιτηρὰ καὶ οἶνον. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Λιγκοβάνη*, τὸ δὲ σημερινόν της ὄνομα ὀφείλει εἰς τὴν ἐκεῖ που ἀρχαίαν *Ξυλόπολιν*. Μετὰ τὸν πρῶτον Βαλκανικὸν πόλεμον ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ὡς κέντρον τῶν πρὸς Β. τῆς Θεσσαλονίκης προφυλακῶν των, κατὰ δὲ τὸν δεύτερον κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ τὴν 21ην Ἰουνίου 1913. Ν. Φ.

Ξυλόπορτα, ἡ ***Ξυλόκερκος*** *[Βυζαντ.]*. Ἐκαλεῖτο οὕτως ἡ τελευταία πρὸς τὸν Κεράτιον κόλπον χερσαία πύλη τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δι' ἧς ἐπεκοινώνει ἡ εἰς τὸ ΒΑ. ἄκρον τῆς πόλεως κειμένη συνοικία τῶν Βλαχερνῶν μετὰ τοῦ εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Κερατίου κόλπου κειμένου προαστείου τοῦ Κοσμιδίου, τοῦ νῦν Ἐγιοὺπ καλουμένου (βλ. λ. *Κοσμίδιον*). Ἡ πύλη αὕτη ἔκειτο ἐπὶ τοῦ προσθέτου τείχους, τὸ ὁποῖον ἐκαλεῖτο βραχιόνιον τῶν Βλαχερνῶν ἢ πτερὸν τῶν Βλαχερνῶν καὶ τὸ ὁποῖον ἤρχιζεν ἀπὸ τὴν γωνίαν, ἥτις ἐσχηματίζετο μεταξὺ τῆς βορείας ἄκρας τοῦ ἐπιθαλασσίου τείχους (τοῦ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τοῦ Κερατίου κόλπου) καὶ τῆς ΒΑ. ἄκρας τοῦ χερσαίου τείχους καὶ ἐξετείνετο μέχρι τῆς θαλάσσης.

Ἐλέγετο καὶ *Ξυλόκερκος*, διότι ὅταν ἐκτίζετο τὸ βραχιόνιον τῶν Βλαχερνῶν οἱ τεχνῖται «εὑρόντες

Digitized by Google

τῷ τόπῳ ὕδατα πολλὰ καὶ μὴ δυνάμενοι κτίσειν τεῖχος διὰ τὴν πολλὴν πλήμμυραν, κέρκους καὶ παντουρώματα μετὰ ξύλων ποιήσαντες τεθήκασι θεμέλιον».
Ἡ *Ξυλόπορτα* ἢ *Ξυλόκερκος* δὲν πρέπει νὰ συγχέηται μετὰ τῆς εἰς τὴν αὐτὴν μὲν συνοικίαν τῶν Βλαχερνῶν, ἀλλ' εἰς τὴν ἀντίθετον αὐτῆς πλευρὰν (τὴν δυτικὴν) κειμένης *Κερκόπορτας*. Ν. ΚΛΣ

ξυλοπυρῖτις, *—ιδος* (ἡ). Εἶδος ἐκρηκτικῆς οὐσίας, χρησιμοποιούμενον εἰς ἃς περιστάσεις καὶ ἡ δυναμῖτις, προτιμωμένη ἐνίοτε ταύτης, ἅτε οὖσα ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνος κατά τε τὰς μεταφορὰς καὶ τὰς ἐν γένει κρούσεις. —Ω.

ξυλόρνιθα (ἡ) *[Ζῳολ.]*. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τοῦ πτηνοῦ *σκολόπαξ*.

ξυλοσάκχαρον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ξυλόζαι*.

Ξυλόσκαλον *[Γεωγρ.]*. Ὀρεινὴ διάβασις ἐν Κρήτῃ, διὰ τῆς ὁποίας διέρχεται ἡ δύσβατος ἀτραπὸς ἡ ἄγουσα ἀπὸ τῆς μακρᾶς καὶ βραχώδους φάραγγος Ἁγίας Ρουμέλης—Σαμαριᾶς (Σφακίων) εἰς τὸ ὑψηλὸν δροπέδιον τοῦ Ὁμαλοῦ τῶν Λευκῶν Ὀρέων. Ὁ αὐχὴν οὗτος (ὕψους 1.227 μ.) σχηματίζεται μεταξὺ τῶν κορυφῶν Ἀγκαθωτῆς καὶ Καλλέργη, ἐκλήθη δὲ *Ξυλόσκαλον* ἐκ τῶν ξύλων, ἅτινα ἔχουσιν ἐμπήξει ἐπὶ τῆς ἀποκρήμνου κλιτύος, ἵνα καταστήσωσι δυνατὴν τὴν ἐκεῖθεν διάβασιν. Ν. ΚΛΣ

ξυλοσκεπὴ (ἡ)· σκεπή, στέγη ἐκ ξύλου.

ξυλοστάτης (ὁ). Ξύλινον ὑποστύλωμα ἐν κατασκευαῖς. Πρόκειται κυρίως περὶ ξυλίνης δοκοῦ ὁπωσδήποτε τοποθετημένης πρὸς ὑποστήριξιν δομικῶν τμημάτων ἐρειδομένων ἐπ' αὐτοῦ ἢ πρὸς ἐνίσχυσιν τμημάτων ξυλοδεσίας, χρησιμευόντων ὡς ξυλοστατικὸν σύστημα. Ὀρθοὶ ξυλοστάται τοποθετούμενοι καθέτως πρὸς τὸν ὁρίζοντα εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ στερεωθῶσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, τηρούμενοι σταθεροὶ διὰ τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ ἀνεχομένου βάρους. Ἀντερεισματικοὶ ξυλοστάται τοποθετούμενοι ὑπὸ ὀξείας πρὸς τὸν ὁρίζοντα γωνίας προσηλοῦνται ἐπὶ τῶν ὀρθῶν, πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ὁποίων ἐφαρμόζονται. Α. Ι. Σ.

ξυλόστρωσις, *—εως* (ἡ) ἡ διὰ ξύλων στρῶσις τοῦ ἐδάφους, τῶν ὁδῶν.

ξυλόστρωτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ διὰ ξύλου ἐστρωμένος: «ὁδοὶ ξυλόστρωτοι».

Ξυλοσύρτης *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἁγίου Κηρύκου τῆς νήσου Ἰκαρίας τοῦ νομοῦ Σάμου. Κάτ. (1928) 252. Κεῖται παρὰ τὸν φερώνυμον ὅρμον τῆς νοτίας πλευρᾶς τῆς Ἰκαρίας (πλάτ. 37° 35′ 20″ Β., μῆκ. 26° 15′ 45″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1867: Nikaria island). Ἡ ὀνομασία του ὀφείλεται εἰς τὸ ὕπουλον τοῦ ἀγκυροβολίου του, διότι, διὰ τὸ δυσεπίβολον τοῦ βυθοῦ του, τὰ ἐκεῖ ἀγκυροβολοῦντα πλοῖα διατρέχουν κίνδυνον προσαράξεως ἐν κακοκαιρίᾳ, σύροντα τὰς ἀγκύρας των. Σ. Ε. Λ.

ξυλόσφυρα (ἡ)· σφῦρα ξυλίνη.

ξυλότιλον (τὸ) (Xylotil) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν τῆς ὁμάδος τοῦ σερπεντίνου. Ἀποτελεῖ μίαν ἐκ τῶν μορφῶν τοῦ ἰνώδους σερπεντίνου καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὴν Νορβηγίαν κ. ἄ. Γ. Β.

ξυλοτομία (ἡ) *[Γεωμ.]*. Κλάδος τῆς στερεοτομίας, ἥτις ἀσχολεῖται περὶ τὰς τομὰς καὶ συνδέσεις ὑλικῶν σωμάτων. Ἐν τῇ ξυλοτομίᾳ, ἧς τμῆμα εἶναι καὶ ἡ ξυλοδεσία, ὑποτίθενται τὰ ξύλα μὴ ὑποκείμενα εἰς τὰς κατὰ μῆκος ἐνεργούσας διαφόρους δυνάμεις, αἵτινες οὐδὲν ἀποτέλεσμα δύνανται ἐπ' αὐτῶν. Δεύτερον ὑποτίθεται ὅτι τὰ ξύλα ἀποτελοῦσι πολυγωνικὰ συμπλέγματα, ἅτινα ἐξετάζει καὶ παριστᾷ ἡ παραστατικὴ γεωμετρία. Ν. Γ.

ξυλοτριοξυγλουταρικὸν *ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλεῖται ἡ μία ἐκ τῶν τεσσάρων ἰσομερῶν μορφῶν τοῦ *τριοξυγλουταρικοῦ ὀξέος*. Λαμβάνεται δι' ὀξειδώσεως τῆς *ξυλόζης*. Σ. Γ.

Ξύλοτρον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Νιγρίτης τοῦ νομοῦ Σερρῶν, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 727. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ γεωργικὸν πιστωτικὸν συνεταιρισμόν.

ξυλοτρόφα (τὰ) *[Ζῳολ.]*. Κατηγορία ἐντόμων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *λεπιδοπτέρων*, περιλαμβάνουσα ἀρκετοῦ μεγέθους ψυχὰς μὲ σῶμα εὔρωστον, πτέρυγας λεπτὰς καὶ ἐπιμήκεις. Αἱ κάμπαι τῶν ἐντόμων τούτων ἐνδιαιτῶνται ὑπὸ τὸν φλοιὸν τοῦ κορμοῦ τῶν δένδρων ἢ καὶ ἐντὸς τοῦ ξυλώδους τμήματος τοῦ κορμοῦ, ὅπου καὶ κατασκευάζουσι στοὰς σωληνοειδεῖς. Δ. Ν. Π.

ξυλοτρύπανον (τὸ) *[Δασολ.]*. Ὄργανον χρησιμοποιούμενον ἐν τῇ ξυλομετρίᾳ πρὸς ἐξεύρεσιν τῆς ἡλικίας καὶ τῆς προσαυξήσεως τῶν ἱσταμένων δένδρων. Ἐπενοήθη ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ δασολόγου **Πρέσλερ. Ἀποτελεῖται ἐκ σωληνωτοῦ τρυπάνου (σωληνοειδοῦς), διαμέτρου ἐσωτερικῆς 3—5** χιλιοστομέτρων. Ἡ τρυπάνη κοχλιοῦται κατὰ ἀκτινοειδῆ διεύθυνσιν εἰς τὸ δένδρον εἰς στηθιαῖον ὕψος (1.30 μ. ὑπὲρ τὸ ἔδαφος), διὰ παρεμβολῆς δὲ καταλλήλου ὀδοντωτοῦ ἐλάσματος μεταξὺ ἐσωτερικῶν

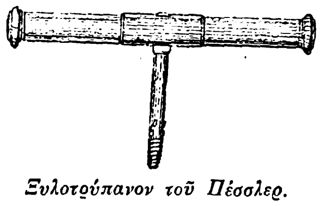

Ξυλοτρύπανον τοῦ Πέσσλερ.

παρειῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ ἔσωθεν ἀποκοπέντος ξύλου ἐπιτυγχάνεται, κατὰ τὴν ἀποκοχλίωσιν, ἡ ἐξαγωγὴ τεμαχίου ξύλου κυλινδρικοῦ διαμέτρου 3-5 χιλιοστομέτρων καὶ μήκους μέχρις 100 χιλιοστομέτρων, ἐπὶ τοῦ τεμαχιδίου δ' αὐτοῦ καταφαίνονται, ἐγκαρσίως, οἱ ἐτήσιοι δακτύλιοι, ἐκ μετρήσεως τῶν ὁποίων, συναρτήσει τοῦ ὕψους καὶ τῆς διαμέτρου τοῦ δένδρου, ἐξευρίσκεται ἡ προσαύξησις αὐτοῦ. Λέγεται καὶ *δενδροτρύπανον* ἢ *προσαυξητικὴ τρυπάνη*. Α. Ε. Κ.

Ξυλοτύμπου, ἢ ***Ξυλότυμπος*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Κύπρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λάρνακος, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λάρνακος—Ἀμμοχώστου. Κάτ. 650 περίπου ἀσχολούμενοι μὲ τὴν γεωργίαν. Α. Κ. Α.

ξυλουργεῖον (τό). Ἐργαστήριον τμήσεως, μορφώσεως καὶ συνδέσεως ξύλων πρὸς οἰκοδομικούς, ναυπηγικοὺς κλπ. σκοποὺς (κοιν. *μαραγκούδικο*). Τὰ ὄργανα ἐπεξεργασίας τοῦ ξύλου (ἐργαλεῖα ξυλουργείων) εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι μηχανοκίνητα. Α. Ι. Σ.

ξυλούργημα (τό)· ἔργον ἐκ ξύλου, ξύλινον κατασκεύασμα.

ξυλουργικὴ (ἡ), καὶ ***ξυλουργία***· ἡ τέχνη τοῦ ξυλουργοῦ, ἡ περὶ τὴν κατεργασίαν τοῦ ξύλου ἐμπειρία.

—*[Ἐγκυκλ.]* *Ξυλουργία* καλεῖται ἡ τέχνη τῆς διὰ κοπτικῶν ἢ ἄλλων ἐργαλείων ἐπεξεργασία τοῦ ξύλου. Κλάδος αὐτῆς εἶναι ἡ *ἐπιπλουργία*, ἐνῷ ὡς κυρίως ξυλουργία διακρίνεται ἡ σκοποῦσα τὴν διὰ συνδέσεως τεμαχίων ξύλου πρὸς ἄλληλα κατασκευὴν δομικῶν τμημάτων, οἷα αἱ ξύλιναι στέγαι, τὰ ξύλινα δάπεδα καὶ μεσοχωρίσματα, οἱ ξύλινοι τύποι πρὸς δομὴν τοξωτῶν τμημάτων, ἢ μόρφωσιν κονιαμάτων (τύποι), τὰ ἰκριώματα, τὰ ὑποστυλώματα κλπ. Πρὸς ὑπολογισμὸν τῶν ξυλοδομῶν, ἐν ταῖς ὁποίαις ζητοῦνται ὀρθαὶ ἀναλογίαι καὶ διάταξις τῶν συνιστώντων ἄρθρων, ἀπαιτεῖται γνῶσις τῶν νόμων τῆς μηχανικῆς. Ἡ κυριωτέρα ξυλουργικὴ πρᾶξις τῆς συνδέσεως τῶν ξυλίνων ἄρθρων γίνεται κατὰ διαφόρους τρόπους ἐπὶ σκοπῷ ἀντοχῆς εἰς τὰς πιέσεις, αἵτινες δρῶσιν ὑπὸ διαφόρους συνθήκας. Ἡ ἄρθρωσις γίνεται, ὅταν συνδέωνται δύο ξύλινοι δοκοὶ χωρὶς νὰ διαπερῶνται. Τὸ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου τῶν τεμαχίων (*ἀρσενικὸ*) ἔμβολον χωρεῖ ἀκριβῶς ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ ἄλλου (*θηλυκὸ*) ἀνοιγείσῃ ὀπῇ καὶ στερεοῦται ἐν αὐτῇ διὰ κόλλας ἢ σφηνῶν εἰσαγομένων ἐξ ἀντιθέτου. Ἡ ἄρθρωσις τροποποιεῖται, ὅταν αἱ δοκοὶ συναντῶνται ὑπὸ ὀξεῖαν γωνίαν καὶ ἡ τάσις δρᾷ καθέτως πρὸς τὸν ἄξονα τῆς πιέσεως. Χαρακταὶ ἀρθρώσεις ἐφαρμόζονται διὰ κατὰ μῆκος σύνδεσιν ξυλείας καὶ σχηματισμὸν μακροτέρων τῶν φυσικῶς δυναμένων νὰ ληφθῶσι δοκῶν. Ἐπίσης αἱ ἀρθρώσεις ἐνισχύονται εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις διὰ κοχλιωτῶν ἥλων ἢ πλακῶν. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τυπικῶν τούτων τρόπων συνδέσεως ἐκτελοῦνται πᾶσαι αἱ ξυλουργικαὶ ἀρθρώσεις. Α. Ι. Σ.

ξυλουργικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν ξυλουργόν, ὁ τοῦ ξυλουργοῦ· || ***ξυλουργικὴ*** (ἡ)· ὡς οὐσ. (βλ. λ.).

ξυλουργὸς (ὁ)· ὁ ἐργαζόμενος τὴν ξυλείαν, ὁ περὶ τὴν κατεργασίαν τοῦ ξύλου τεχνίτης.

ξυλουργῶ (*—έω*)· εἶμαι ξυλουργός, κατεργάζομαι ξυλείαν.

ξυλοφάγα (τὰ) *[Ζῳολ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ ζῷα, ἅτινα τρέφονται ἐκ ξύλων ἢ καὶ ἐξ ὀργανικῶν οὐσιῶν περιεχουσῶν ξύλα ἐν ἀποσυνθέσει. Ὑπὸ τὴν εὐρυτάτην σημασίαν τῆς λέξεως, ὡς *ξυλοφάγα* νοοῦμεν πάντα τὰ ζῷα τὰ ἐκ ξύλων τρεφόμενα, διὸ καὶ ἀνήκουσι ταῦτα εἰς διαφορώτατα ζῳολογικὰ ἀθροίσματα. Καὶ αὐτὸς ἔτι ὁ ἄνθρωπος, ὡς παμφάγον ζῷον, συμπεριλαμβάνεται ἐν μέρει καὶ εἰς τὰ ξυλοφάγα, ἐφόσον τρέφεται ἐκ νεαρῶν βλαστῶν φυτῶν. Ἐκ τοῦ ἀθροίσματος τῶν *θηλαστικῶν* ξυλοφάγα ζῷα εἶναι κυρίως τὰ *τρωκτικά*, ὅπως ὁ *λαγωός*, ὁ *κόνικλος*, ὁ *μῦς*, ὁ *κάστωρ* καὶ ἄλλα πολλά, ἅτινα κατατρώγουσι τοὺς φλοιοὺς τῶν δένδρων καὶ αὐτοὺς ἔτι τοὺς νεαροὺς βλαστοὺς τῶν διαφόρων ξυλωδῶν φυτῶν. Ἐκ τῶν *κοιλοκέρων* ξυλοφάγα εἶναι ἡ *αἶξ*, ὁ *βοῦς*, ἡ *ἔλαφος* καὶ ἄλλα, ἅτινα τρώγουσι τοὺς νεαροὺς βλαστούς, τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐνίοτε καὶ τὰ ξυλώδη μέρη τῶν φυτῶν. Ἐκ τῶν *πτηνῶν* ξυλοφάγα εἶναι τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν *ἀναρριχητικῶν*, ὡς ὁ *ψιττακός*, ὁ *δρυκολάπτης* καὶ ἄλλα, ἅτινα ἐνίοτε κατατρώγουσι καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ σκληρὰ ξύλα. Ἐκ τῶν *μαλακίων* ὑπάρχουσι ζῷα, ἅτινα κατατρώγουσι τὰ ξύλα, ἵνα ἐντὸς αὐτῶν κατασκευάσωσι στοὰς πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν ᾠῶν ἢ τῶν προνυμφῶν των. Ἐπίσης καὶ ἐκ τῶν *μαλακοστράκων* ὑπάρχουσί τινα, κατατρώγοντα διὰ διαφόρους αἰτίας τὰ ξύλα. Κυρίως ξυλοφάγα ζῷα θεωροῦνται τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸ ἄθροισμα τῶν *ἐντόμων*· καὶ εἰδικώτερον ἐκ τῶν *κολεοπτέρων* τὰ γένη: *στέρνοξυς, βουπρήστης, μέλασις, λιμόξυλος, ὑλεκήτη* κ. ἄ. Ἐκ τῶν *κοιλοκέρων* τὰ γένη: *λούκανος, τάρανδος, σιμόδενδρον*. Ἐκ τῶν *κουρκουλιονιδῶν* τὰ γένη: *ρύγκολος, κόσσος* κλπ. Ἐκ τῶν *ξυλοφάγων* τὰ γένη: *ὑλουργός, σκολίτης, βόστρυχος, πλατύπους, ἄπατος, βρόντος, τρωγοσίτης, ὑλεσῖνος*. Ἐκ τῶν *μακροκέρων* τὰ γένη: *ἐργάτης, αἰγόσωμον, ἀμματίκερως, πριόνη, κεράμβυξ*. Ἐκ τῶν *ὑμενοπτέρων*, τὰ γένη: *σίρηξ* καὶ *ξυλοκόπος*. Ἐκ τῶν *λεπιδοπτέρων*, τὰ γένη: *σεσία* κ.ἄ. Ἐκ τῶν *νευροπτέρων*, τὰ γένη: *τερμίτης*, κ. ἄ. καὶ ἐκ τῶν *διπτέρων* τὰ γένη: *ξυλοφάγος* κ. ἄ. Τὰ ξυλοφάγα δὲν ἔχουσι τὰ αὐτὰ ἤθη καὶ ἔθιμα καὶ δὲν τρέφονται πάντα ἐκ ξύλων. Οὕτω ἄλλα τρώγουσι τὸν φλοιὸν τοῦ κορμοῦ καὶ ἄλλα αὐτὸν τοῦτον τὸν κορμόν· τὰ μὲν τρέφονται ἐκ τῶν ζώντων ἰνῶν τοῦ φυτοῦ, τὰ δὲ ἐκ τῶν νεκρῶν ἰνῶν· ἕτερα οὐδὲ κἂν τρώγουσι τὰ ξύλα, ἀλλὰ διατρυπῶσι ταῦτα, ὅπως σχηματίσωσιν ἐντὸς αὐτῶν στοάς. Αἱ κάμπαι ἢ αἱ προνύμφαι τῶν ξυλοφάγων ἐντόμων διατρυπῶσαι τὰ ξύλα παίζουσι τὸν ἴδιον ρόλον, ὃν καὶ τὰ παράσιτα ζῷα ἐπὶ τῶν ζῴων, ἐφ' ὧν ἐνδιαιτῶνται. Δ. Ν. Π.

— **ξυλοφάγα** (τὰ) (Xylophaga) *[Ζῳολ.]* Κατηγορία ἐντόμων τετραμεροῦς συμμετρίας τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κολεοπτέρων*, περιλαμβάνουσα ἐξ αὐτῶν τὰ τρεφόμενα ἐκ ξύλων. Τὰ ξυλοφάγα ἔντομα ἔχουσι κεφαλὴν ἀπολήγουσαν εἰς προβοσκιδοειδῆ ἀπόφυσιν, κεραίας βραχείας καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοποθετημένας, προσακτρίδας βραχυτάτας, σχεδὸν νηματοειδεῖς, καὶ πόδας ὧν ἕκαστος ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων ἀρθρώσεων. Γενικῶς ἔχουσι μικρὸν μέγεθος. Ζῶσιν ἐπὶ διαφόρων φυτῶν καὶ αἱ κάμπαι των προσβάλλουσι τὰ δένδρα καὶ γενικῶς τὰ ξύλα. Μεταμορφοῦνται εἰς νύμφας ἐντὸς αὐτῶν τῶν στοῶν, ἃς κατασκευάζουσιν ἐντὸς τοῦ κορμοῦ τῶν δένδρων. Ἡ κατηγορία αὕτη περιλαμβάνει πολυπληθῆ γένη καὶ εἴδη διαδεδομένα πανταχοῦ τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

ξυλοφάγος (ὁ). Χαλύβδινον ἐργαλεῖον (κοιν. *ράσπα, λίμα*) κατεργασίας καὶ λειάνσεως ξύλου, κεράτων καὶ ὁμοίων ὑλικῶν δι' ἀποξέσεως τῶν ἐπιφανειῶν αὐτῶν. Ἐμπηγνύεται ἐντὸς ξυλίνης λαβῆς, τὸ δὲ ἀποτρῖβον τμῆμα αὐτοῦ παρουσιάζει ἐπιφάνειαν διηυλακωμένην διὰ σειρᾶς περίπου παραλλήλων αὐλάκων καὶ ἀκμῶν. *Ἁπλοῦς* καλεῖται ὁ ξυλοφάγος, ὅταν ἡ ἐπιφάνεια αὐτοῦ παρουσιάζῃ μίαν σειρὰν παραλλήλων ἀκμῶν, *διπλοῦς* δέ, ὅταν ταύτας τέμνουσι λεπτότεραι αὔλακες ἐν σειρᾷ. Συνήθως οἱ ξυλοφάγοι καλύπτονται κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ὑπὸ ἀριθμοῦ ἐξεχόντων ὀδόντων. Μετὰ τὴν κατασκευὴν (συνήθως οὐχὶ μηχανικῶς, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἐργάτου) τῆς ἁδρᾶς ἐπιφανείας, ἐπακολουθεῖ ἡ ὄξυνσις διὰ τοῦ ἀμμοφυσητῆρος. Οἱ ξυλοφάγοι εὑρίσκονται ἐν τῷ ἐμπορίῳ ὑπὸ διάφορα σχήματα (τομῆς τριγωνικῆς, ὀρθογωνίου, παραλληλογράμμου κλ.) καὶ μεγέθη. Ἡ ἐπεξεργασία τοῦ ξύλου δι' αὐτῶν γίνεται κατὰ μίαν διεύθυνσιν (βλ. καὶ λ. *ρίνη*). Α. Ι. Σ.

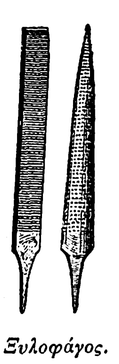

Ξυλοφάγος.

ξυλοφάγος (ὁ) (Xylophagus) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακίων ἐλασματοβραγχίων τῆς οἰκογενείας τῶν *φυλαδιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰς εὐκράτους καὶ ψυχρὰς θαλάσσας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

Ξυλοφάγος *[Γεωγρ.]*. —1) Παλαιοτάτη τοῦ *Καφηρέως* ὀνομασία, πιθανῶς βυζαντινή, διασωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μελετίου (Γεωγρ. Παλ. καὶ Νέα, ἔκδ. Ἀνθ. Γαζῆ, Βεν. 1807, τόμ. Γ′ σελ. 10 § 4) διὰ τὰ συχνὰ ἐπ' αὐτοῦ ἢ ἐν τῷ διέκπλῳ του ναυάγια.— 2) Κατὰ τοὺς ναυτικοὺς τῆς ποτὲ ἱστιοφόρου ἑλληνικῆς ναυτιλίας, ἄλλη ὀνομασία τοῦ ἀκρωτηρίου *Φιτζῆ* τοῦ ΝΑ. Εὐξείνου (Ἀρμενίας).— 3) Ὁμοίως τοῦ ἀκρωτηρίου *Κίλια* τῶν ἀσιατικῶν προσγείων τοῦ Β. στομίου τοῦ Βοσπόρου. Σ. Ε. Λ.

Ξυλοφάγου, ἢ ***Ξυλοφάγος*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον ἐν Κύπρῳ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λάρνακος. Κάτ. περίπου 650, Ἕλληνες. Κεῖται παρὰ τὸν ὁμώνυμον ἄξενον ὅρμον τῆς ΝΑ. ἀκτῆς τῆς Κύπρου (πλάτ. 34°57′$^{3}/_{4}$ Β, μῆκ. 33°54$^{3}/_{8}$ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2074: Cyprus), ὅστις κεῖται εἰς 13 μίλλ. εὐθέος παράπλου Ἀν. τοῦ φάρου τῆς Λάρνακος καὶ 9 μίλλ. Δ. τοῦ ἀκρωτηρίου Κάβο Γκρέκος. Πρὸ τῆς ἀκτῆς ἐπικίνδυνοι διὰ τὰ πλοῖα σκόπελοι. Α. Κ. Α.—Σ. Ε. Λ.

ξυλοφόρτωμα (τό)· δημοτ., μαστίγωσις, ξυλοκόπημα, ἄλλως *δάρσιμο*: «τοῦ χρειάζεται ξυλοφόρτωμα».

ξυλοφορτώνω· δημοτ., μαστιγῶ, δέρω, ξυλοκοπῶ: «κάθισε φρόνιμα, γιατὶ θὰ σὲ ξυλοφορτώσω».

Digitized by Google

ξυλόφωνον (τὸ) (γαλλ. xylophone ἢ claquebois, γερμ. Strohfiedel). Κρουστὸν μουσικὸν ὄργανον, ἀποτελούμενον ἐκ κυλινδρικῶν ἢ ἡμικυλινδρικῶν ξυλίνων ῥαβδίων, ὧν τὸ μέγεθος βαθμηδὸν ἐλαττοῦται, καὶ τοποθετουμένων ἐπὶ ὑποστηριγμάτων ἐξ ἀχύρου. Ἡ κροῦσις γίνεται δι' ειδικῶν σφυρίων ἐκ σκληροῦ ξύλου. Εἶναι ὅμως δυνατὴ ἡ παραγωγὴ ἤχου καὶ διὰ χειρίδων ἐπιπεπασμένων διὰ κόνεως κολοφωνίου, δι' ὧν ὁ ἐκτελεστὴς τρίβει τὰ ῥαβδία. Τὸ ξυλόφωνον ἔχει ἔκτασιν τῶν τριῶν χρωματικῶν ὀγδόων:

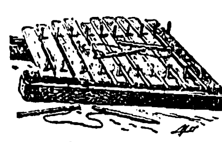

Ξυλόφωνον.

Εἴθισται ὅμως οἱ ἦχοι τοῦ ὀργάνου νὰ σημειῶνται κατὰ μίαν ὀγδόην βαρυτέραν τῶν πραγματικῶν φθόγγων. Τὸ ξυλόφωνον εἶναι δημοφιλέστατον ἐν Τυρόλῳ, ἔνθα συνοδεύει τὸ ᾆσμα. Γνωστὸν ἤδη κατὰ τὸν μεσαίωνα παρὰ τοῖς Σλαύοις καὶ ἄλλοις λαοῖς, ὡς λαϊκὸν ὄργανον, ἐχρησιμοποιήθη ἀπὸ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ ἐν τῇ συμφωνικῇ ὀρχήστρᾳ. Χαρακτηριστικὴν αὐτοῦ χρῆσιν παρέχει ὁ Σαὶν-Σὰνς ἐν τῷ «Μακαβρίῳ χορῷ». Γ. Σ.

ξυλόχλωρον (τὸ) (Xylochlor) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν τῆς ὁμάδος τῶν ζεολίθων, ὅπερ ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ ἀποφυλλίτου, χρώματος πρασίνου. Ἀπαντᾷ ἐντὸς τόφφου βασαλτικοῦ παρὰ τὸ Husavik τῆς Ἰσλανδίας. Γ. Β.

ξυλοχρωστικός, *—ή, —όν*. Ὁ χρωματίζων τὸ ξύλον· λέγεται συνήθως ἐπὶ ὑλῶν ἢ ἀντιδραστηρίων, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται πρὸς χρῶσιν τοῦ ξύλου.

Ξυλοχώρι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Τύρνας τῆς ἐπαρχίας Τρικκάλων τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 79. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Τυχάϊ*.

ξυλόψειρα (ἡ) *[Ζῳολ.]*· βλ. λ. *λαχεσίλλη*.

ξυλυλένιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλεῖται ἐν τῇ χημείᾳ ἡ δισθενὴς ῥίζα:

$$C_6H_4\begin{cases} CH_2- \\ CH_2- \end{cases}$$

Σ. Γ.

ξυλυλενοβρωμίδιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι διβρωμιωμένον παράγωγον τοῦ *ξυλολίου*. Ἔχει τὸν τύπον $C_6H_4(CH_2Br)_2$, ἀπαντᾷ εἰς τρεῖς ἰσομερεῖς μορφάς, λαμβάνεται διὰ βρωμιώσεως τοῦ ξυλολίου καὶ ἐχρησιμοποιήθη εἰς μικρὰ ποσὰ ὡς καὶ τὸ *ξυλυλοβρωμίδιον*, κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὡς δακρυγόνον. Σ. Γ.

ξυλύλιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ἡ μονοσθενὴς ῥίζα:

$$C_6H_4\begin{cases} CH_3 \\ CH_2- \end{cases}$$

Σ. Γ.

ξυλυλοβρωμίδιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Παράγωγον τοῦ *ξυλολίου* τοῦ τύπου:

$$C_6H_4\begin{cases} CH_3 \\ CH_2\ Br. \end{cases}$$

Ἀπαντᾷ εἰς τρεῖς ἰσομερεῖς μορφὰς καὶ ἔσχε μικρὰν ἐφαρμογὴν εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὡς δακρυγόνον. Σ. Γ.

ξυλώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ ὅμοιος μὲ ξύλον, ξυλοειδής: «οὐσία ξυλώδης».

— ***ξυλώδες κεφάλαιον*** *[Δασολ.]* Τὸ κυριώτερον καὶ μεγαλύτερον τῶν εἰς τὴν δασοπονίαν μετεχόντων κεφαλαίων, ἤτοι ἡ ἀξία τῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους φυομένων δασικῶν δένδρων καὶ συστάδων. Τοῦτο, μετὰ τοῦ ἐδαφικοῦ κεφαλαίου, τοῦ κεφαλαίου βελτιώσεων, ἀναδασώσεων κλπ., τοῦ κεφαλαίου διοικήσεως, φυλάξεως κλπ. καὶ τοῦ κεφαλαίου δρόμων, κτηρίων, ἔργων κτλ., ἀποτελεῖ τὸ *δασικὸν κεφάλαιον*. Τὸ ποσὸν τοῦ ξυλώδους κεφαλαίου ἐξαρτᾶται ὑπὸ ἴσας ἄλλας συνθήκας, ἀπὸ τὸν σκοπὸν τῆς διαχειρίσεως τοῦ δάσους. Ἡ χαλαρωτέρα μορφὴ ἐκμεταλλεύσεως τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τοῦ ἐδάφους εἶναι ἡ διατήρησις βλαστήσεως ξυλωδῶν κτηνοτροφικῶν φυτῶν χάριν τῆς νομαδικῆς βοσκῆς. Ἐντονωτέρα εἶναι ἡ πρεμνοφυὴς μορφή, ἔτι δ' ἐντονωτέρα ἡ ὑψηλὴ (σπερμοφυής), ἐπὶ τοσοῦτο δὲ ἐντονωτέρα ὅσον μεγαλύτερος ὁ περιτροπικὸς χρόνος, ὁπότε μείζονα κεφάλαια συσσωρεύονται ἐν τῷ δάσει. Τὸ δασικὸν κεφάλαιον ἐνέχει τῆς ἀσφαλείας του, τῆς ἀσφαλείας τοῦ εἰσοδήματος, τῆς προϊούσης αὐξήσεως τῶν τιμῶν τῶν δασικῶν προϊόντων, τῶν μικροτέρων ἐξόδων διοικήσεως καὶ φυλάξεως καὶ ἕνεκα πολιτικῶν, κοινωνικῶν καὶ ἄλλων λόγων τοῦ δασοκτήμονος, ἐργάζεται μὲ ἐπιτόκιον αἰσθητῶς χαμηλότερον τοῦ ἐπιχωρίου. Α. Ε. Κ.

ξυλών, *—ῶνος* (ὁ)· τόπος πλήρης ξύλων, ξυλοθήκη.

ξυλωπία (ἡ) (Xylopia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀνωνοειδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα ἢ καὶ δενδρύλλια ἀρωματικά, ἰθαγενῆ τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀμερικῆς, τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων ἔχουσι κορμὸν ποικίλως χρήσιμον. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *ξυλωπία ἡ αἰθιοπική* (Xylopia aethiopica), ἥτις ἀπαντᾷ εἰς τὴν Γουϊνέαν. Ὁ καρπός της, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα πέπερι τῆς Γουϊνέας, χρησιμοποιεῖται ἀντὶ πεπέρεως. Δ. Ν. Π.

Ξυλωπία.

ξύλωσις, *—εως* (ἡ)· πᾶν τὸ ἐκ ξύλου μέρος τῆς οἰκίας, οἷον ἡ στέγη, τὸ πάτωμα, τὰ θυρώματα, κλπ.· || καθόλου, πᾶν ὅ,τι ἀποτελεῖται ἐκ ξύλων, οἷον ἐπένδυσις τοιχωμάτων, ὑποστήριξις στοῶν ὀρυχείων κ.τ.τ.

— *[Δομ.]* Βλ. *ξυλοδεσία*.

Ξυμπλαράκης, ***Ἐμμανουήλ***. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐκ τῆς ἐπαρχίας Σητείας τῆς Κρήτης. Λαβὼν τὰ ὅπλα ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαναστάσεως 1866—1869, ἐξελέγη ἀρχηγὸς ἑνὸς τμήματος τῆς ἐπαρχίας του καὶ ὡς τοιοῦτος συμμετέσχεν εἰς τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις τῆς ἀνατολικῆς Κρήτης μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος. Ν. ΚΛΣ

Ξυνάρα *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ξινάρα*.

Ξύνδας, ***Σπυρίδων***. Ἕλλην μουσουργός, γεννηθεὶς ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1814 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1896. Εἰργάσθη κυρίως διὰ τὸ θέατρον, εἰς τὸ ὁποῖον ἔδωκε κατὰ πρῶτον τὸ μελόδραμα: «Anna Cuinter» (1855), δύο δὲ ἔτη βραδύτερον τὸ «Il conte Giuliano», ἐπὶ στίχων τοῦ Γερασίμου Μάρμορα. Τῷ 1885 ἀνεβίβασεν ἀπὸ σκηνῆς τὸ μελόδραμα «Οἱ τρεῖς Σωματοφύλακες» ἐπὶ στίχων τοῦ Σ. Κάλλου. Ἀποσπάσματα τοῦ ἀνωτέρω ἔργου, ὡς καὶ τοῦ «I due pretendenti» (1878), ἐπηνέθησαν ἐν Μιλάνῳ. Ἀλλ' ἡ μεγαλυτέρα ἐπιτυχία τοῦ Ξύνδα δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ κωμικὸν μελόδραμα «Ὁ ὑποψήφιος βουλευτής», μελοποίησις τῆς ὑπὸ τοῦ Νικολάου Μακρῆ ὁμοτίτλου ἐμμέτρου μουσικῆς σκηνῆς (1857). «Ὁ ὑποψήφιος βουλευτής» ἐπαίχθη πρώτην φορὰν ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1867, τὴν δὲ 14 Μαρτίου 1888 ἐν Ἀθήναις, ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου Μπούκουρα. Εἶναι τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν μελόδραμα, ὅπερ συνετέθη ἐπὶ ἑλληνικῶν στίχων καὶ ἐξετελέσθη ἑλληνιστί, ἔσχε δὲ ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν. Ὁ Ξύνδας ἀνεβίβασεν ἐπίσης ἐν Κερκύρᾳ (1877) τὸν «Νεόγαμβρον». Ἡ ὑπόλοιπος μουσικὴ τοῦ παραγωγὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ χορῳδίας, τριῳδίας, διῳδίας καὶ πολλὰς μελῳδίας, ὧν δημοφιλέστεραι εἶναι «Τὸ φιλί», «Τὸ ὄνειρο», «Νάνι, Νάνι» κλπ. Ὑπέροχος κιθαριστής, ἔδωκε, τυφλὸς πλέον, ἐν Ἀθήναις τῷ 1896 συναυλίαν, καθ' ἣν ἐξετέλεσεν ἐπὶ τῆς κιθάρας ἰδικάς του ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συνθέσεις.

Ἡ μουσικὴ τοῦ Ξύνδα ἀνήκει εἰς τὴν παλαιοεπτανησιακὴν σχολήν. Βαθέως ἐπηρεασμένη ἐκ τῆς ἰταλικῆς τεχνοτροπίας καὶ ἰδίως τῆς τοῦ Ροσσίνι, στερεῖται πρωτοτυπίας καὶ εἶναι πτωχὴ εἰς μέσα. Ἡ ἐνορχήστρωσις τῶν σκηνικῶν του ἔργων, ἐντελῶς πρωτόγονος, δὲν ὑποβοηθεῖ τὴν δραματικὴν συγκίνησιν, περιοριζομένη εἰς ἁπλῆν συνοδείαν. Ἡ μελῳδία του ὅμως εἶναι γενικῶς εὐχάριστος, συχνάκις αἰσθηματική, οἱ δὲ μουσικοί του διάλογοι δὲν στεροῦνται πνεύματος. Γ. Σ.

ξυνήθρα (ἡ) *[Βοτ.]*. Ἑτέρα γραφὴ τοῦ *ξινήθρα*.

Ξυνία, ἢ ***Ξυνίαι***, καὶ ***Ξυνιάδαι*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀχαΐας Φθιώτιδος, κειμένη ἐν ὀχυρᾷ ἀλλ' οὐχὶ ὑγιεινῇ τοποθεσίᾳ, ἐπὶ βραχώδους τῆς λίμνης Ξυνιάδος νησῖδος, συνδεομένης μετὰ τῆς ξηρᾶς διὰ στενοῦ ζωστῆρος. Τὸ ὑψηλότερον μέρος τῆς νησῖδος κατεῖχεν ἡ ἀκρόπολις (ὑψ. 537 μ.), ἔχουσα περίμετρον 230 μ. Τὰ τείχη αὐτῆς ὡς καὶ ἄλλα μέρη τῶν ἀρχαίων τειχῶν ἐπεσκευάσθησαν ἢ ἀντικατεστάθη ἐπὶ βυζαντινῆς ἐποχῆς. Τὸ ἐθνικὸν *Ξυνιαῖος* καὶ *Ξυνιεύς*. Ι. Σ. Σ.

— **Ξυνία** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δομοκοῦ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 611. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἅγιος Γεώργιος, Κορομηλιά, Νέαν Μάκρυσι* καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Ἅγιος Ἀθανάσιος* (Κάτω Ἀλχανὶ) καὶ *Παλιούρι* (πρώην Ἀλχανὶ Ἄνω). Πρότερον ἐκαλεῖτο *Δαουκλῆ*. Εἶναι ἐκτισμένη παρὰ τὴν λίμνην Ξυνιάδα ἐπὶ λόφου καὶ παρὰ τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας πόλεως *Ξυνία* ἢ *Ξυνίαι*. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ γεωργικὸν συνεταιρισμόν. Ν. Φ.

Ξυνιὰς *[Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς Θεσσαλίας ἐν μέσῳ λεκανοειδοῦς καταβυθίσματος τοῦ βορείου ἀποκλίματος τῆς Ὄθρυος, καλουμένη οὕτως ἐκ τῆς ἐπὶ ταύτης κειμένης ἀρχαίας πόλεως *Ξυνία* ἢ *Ξυνίαι*. Ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς εἶναι 33.7 τετρ. χιλιόμετρα, ἡ διάμετρος $6^1/_2$ χιλιόμ., τὸ βάθος 5,25 μ., τὸ δ' ἐκ τῆς θαλασσίας ἐπιφανείας ὕψος 463 μ. Τὸ φαιὸν καὶ κιτρινωπὸν αὐτῆς ὕδωρ εἶναι θερμὸν καὶ ἰχθυοτρόφον, ἐκρέει δὲ πρὸς Δ. διὰ τοῦ ποταμίου Πενταμύλη πρὸς τὸν παραπόταμον τοῦ Πηνειοῦ Κουάριον. Τὸ περὶ τὴν λίμνην λεκανοπέδιον περιβάλλεται ὑπὸ ὀροσειρῶν καὶ μόνον πρὸς Α. εἶναι ἀνοικτόν. Μελετᾶται ἡ ἀποξήρανσις τῆς λίμνης διὰ διώρυγος 5—6 χιλιομ. μήκους, διὰ τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ διοχετευόμενον πρὸς Α. θὰ χύνεται εἰς τὸν ποταμὸν Κουάριον (Ξεριάν), ἐκβάλλοντα εἰς τὸν Παγασιτικόν. Διὰ τοῦ ἔργου τούτου θὰ ἀποκαλυφθῶσιν εὐφορώταται γαῖαι, ὑπὲρ τὰ 30.000 στρέμματα. Ι. Σ. Σ.

— **Ξυνιάδος, *δῆμος*** — *[Γεωγρ.]*. Τέως δῆμος τῆς ἐπαρχίας Δομοκοῦ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ὀμβριακήν. Ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν χωρίων Ἄνω Ἀλχανί, Ἁγίου Γεωργίου, Δαουκλῆ, Δερελῆ, Ζαπάντι, Κορομηλιᾶς, Ὀζεροῦ καὶ Παναγιᾶς. Νῦν εἶναι διανεμημένος εἰς τὰς κοινότητας Ὀμβριακῆς, Ἁγίου Στεφάνου (πρώην Ὀζεροῦ), Περιβολίου (πρώην Δερελῆ) καὶ Ξυνίας (πρώην Δαουκλῆ). Ι. Σ. Σ.

Ξυνίδης, ***Ἰωάννης***, ἢ ***Ξυνιδογιάννης***. Κρὴς ὁπλαρχηγός, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1795 εἰς Κάμπους. Λαβὼν τὰ ὅπλα ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς Ἐπαναστάσεως 1821 καὶ διακριθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν του, ἀνεκηρύχθη ὁπλαρχηγὸς τῶν ὁμοχωρίων του καὶ ὡς τοιοῦτος συμμετέσχεν εἰς τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις τῶν δυτικῶν τῆς νήσου ἐπαρχιῶν, ἀνδραγαθήσας εἰς πλείστας μάχας, καθ' ἃς ὀκτάκις ἐτραυματίσθη. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἐν Κρήτῃ Ἀγῶνος (1830) ἀπῆλθεν εἰς Ἑλλάδα καὶ ἐγκατεστάθη ἐν Μολάοις τῆς Λακωνίας. Ἡ κυβέρνησις ἀπένειμεν αὐτῷ βαθμὸν ἀξιωματικοῦ τῆς βασιλικῆς φάλαγγος. Τῷ 1854, σχηματίσας σῶμα Κρητῶν, ἔσπευσε εἰς τὴν ἐπαναστατήσασαν Θεσσαλίαν καὶ ἔπεσε γενναίως μαχόμενος εἰς τὴν πρὸ τῆς Καλαμπάκας μάχην (Μάϊος 1854). Ν. ΚΛΣ

Ξυνόβρυση *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ξινόβρυση*.

Ξυνονέρι *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ξινονέρι*.

Ξυνὸ Νερὸν *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ξινὸ Νερό*.

Ξυνόροδο *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος ἐσωτερικὸς τῆς νήσου Λέσβου, ἀποτελῶν τὸν ΒΔ. μυχὸν τοῦ περικλειστοῦ κόλπου τῆς Καλλονῆς (πλάτ. 39°11″ Β., μῆκ. 26°17′½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1665: Mityleni islands and gulfs of Adramytti and Chandarli). Ἄριστον ἀγκυροβόλιον, χρησιμοποιηθὲν εὐρύτατα ὑπὸ συμμαχικῶν πλοίων κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Σ. Ε. Λ.

ξυνός, *—ή, —όν*· βλ. λ. *ξινός*.

ξύνω· δημοτ., καὶ *ξυῶ* ἀντὶ *ξύω*, *ἀόρ. ἔξυσα*· κνήθω, τρίβω: «ξύνω τὸ κεφάλι μου, —τὸ ἀφτί μου»· || ξέω, ἀφαιρῶ λεπτὸν στρῶμα τῆς ἐπιφανείας, ἀποκαθαίρω: «ξύνω τὰ κολοκύθια, —τὰ νεράντζα, —τὰ κίτρα κτλ.», φρ. «πήγαινε νὰ ξύνῃς κοιλιές»· || ἐπὶ ἰχθύων· ἐκλεπίζω· || «ξύνω τὸ μολυβοκόντυλο», ἄλλως «τὸ κάμνω μύτη»· || φρ. «τὸν ἔξυσαν» τὸν ἀπέπεμψαν, τὸν ἐξεδίωξαν.

ξυπάζω, *ἀόρ. ἐ)ξύπασα—ἐ)ξυπάστηκα*, παθ. μετχ. *ξυπασμένος*· δημοτ., κάμνω τινὰ νὰ ἐξαφανισθῇ, ἐκθαμβῶ, ἐκπλήττω· || συνήθως παθ. ξυπάζομαι· θαμβοῦμαι, ἐπαίρομαι, κομπάζω· || *ξυπασμένος, —η, —ο*· ἐπηρμένος, μεγάλαυχος: «περνᾷ ὁ ξυπασμένος καὶ δὲ μᾶς χαιρετᾷ» (ἐκ τοῦ *ἐκσυσπῶμαι-ξυσπῶμαι-ξυσπάζομαι-ξυπάζομαι*).

ξυπασιὰ (ἡ)· δημοτ., ἔπαρσις, μεγαλαυχία.

ξύπασμα (τό)· ξάφνιασμα, σκιάξιμο· || ἔπαρσις, ὑπερηφάνεια.

Ξυπέτη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Οὕτως ἐκαλεῖτο ὁ πρὸς τὰ ΝΔ. τοῦ Πειραιῶς δῆμος τῆς Κεκροπίδος-δημητριάδος-Κεκροπίδος φυλῆς, ὁ πρότερον λεγόμενος *Τροία* ἢ *δῆμος Τρώων*. Οὗτος μετὰ τῶν Πειραιέων, Φαληρέων καὶ Θυμοιταδῶν ἀνῆκεν εἰς τὸ τετράκωμον Ἡράκλειον. Τῷ 1929 εὑρέθη παρὰ τὸ Μοσχᾶτον (μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς) σπουδαιοτάτη βάσις μαρμάρου, περὶ τῶν «Ξυπεταιόνων νικητῶν κωμάρχων κωμαστῶν» (βλ. περιοδ. «Πολέμων» τόμ. Α'). Α. Σ. Κ.

ξύπνημα (τό)· ἡ ἐκ τοῦ ὕπνου ἐξέγερσις, ἀφύπνισις· || μεταφ., ἐξέγερσις, ἀνάνηψις, οἷον ἀπὸ λήθαργου: «ξύπνημα τῆς ψυχῆς».

ξυπνητήρι (τό)· δημοτ., τὸ δι' οὗ ἐξυπνοῦμεν, ἐγειρόμεθα τοῦ ὕπνου: «τὸ ξυπνητήρι τοῦ ὡρολογιοῦ» καὶ «ὡρολόγι ξυπνητήρι».

ξυπνητός, *—ή, —ό*· δημοτ., ἄλλως ξύπνιος (βλ. λ.).

ξυπνητούρια (τά)· ξύπνημα, ἀφύπνισις, εἰς τὴν φρ. «ξυπνητούρια σου!» ἢ «καλὰ σου ξυπνητούρια».

Digitized by Google

ξύπνιος, *—α, —ο*· δημοτ., καὶ *ξυπνός*· ἐγρηγορώς, ἄγρυπνος, ἀντίθ. *κοιμισμένος*: «εἶμαι ξύπνιος ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα».

ξυπνῶ, καὶ *—άω*· δημοτ., ἀφυπνίζω καὶ ἀφυπνίζομαι, *ἐξυπνῶ* (βλ. λ.).

ξυπολυέμαι· δημοτ., βγάζω τὰ ὑποδήματά μου, ἀπογυμνῶ τοὺς πόδας μου: «ξυπολύθηκα νὰ πάρουν τὰ πόδια μου ἀέρα».

ξυπολυσιὰ (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις ξυπόλυτος, ἀνυποδησία: «ἄργασαν τὰ πόδια μου ἀπὸ τὴν ξυπολυσιά».

ξυπόλυτος, *—η, —ο*· ὁ μὴ φορῶν ὑποδήματα, ἀνυπόδητος: «περιπατεῖ ξυπόλυτος».

—*[Ἱστορ.]* Ἐν Κρήτῃ ἐκαλεῖτο κόμμα *ξυπολύτων* τὸ ἕτερον τῶν πολιτικῶν κομμάτων, τὸ τῶν *ριζοσπαστῶν*, κατὰ τὴν περίοδον τῆς αὐτονομίας τῆς νήσου (1878—1889), ὅτε τὰ πολιτικὰ πάθη ἐνετάθησαν μέχρι βαθμοῦ, ὥστε καὶ φόνοι ἀκόμη διεπράχθησαν. Τὸ ἀντίθετον πολιτικὸν κόμμα, τῶν *συντηρητικῶν*, ἐκαλεῖτο «*καραβανᾶδες*». Τὰς προσωνυμίας ταύτας ἔλαβον τὰ πολιτικὰ ἐκεῖνα κόμματα κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τοῦ αὐτονόμου πολιτεύματος, ἐπὶ γενικοῦ διοικητοῦ Ἰωάννου Φωτιάδου (1878—1887). Τῷ 1882 ἡ ἐν Ἡρακλείῳ ἐκδιδομένη ἐφημερὶς «Νέα Ἑβδομάς», ὄργανον τῶν συντηρητικῶν, ἐπιτιθεμένη κατὰ τῶν ριζοσπαστῶν ἀπεκάλεσεν αὐτοὺς «*ξυπόλυτους*», εἰς ἀπάντησιν δὲ ἡ ἐν Ἡρακλείῳ ἐπίσης ἐφημερὶς «Μίνως» ἀπεκάλεσε τοὺς συντηρητικοὺς «*καραβανᾶδες*». Ἀρχηγοὶ τῶν μὲν «ξυπολύτων» ἦσαν ἐν Ἡρακλείῳ ὁ Α. Μιχελιδάκης, ἐν Ρεθύμνῃ ὁ Χαρίλαος Ἀσκούτσης καὶ ἐν Χανίοις ὁ Κ. Μιτσοτάκης, τῶν δὲ «καραβανάδων» ἐν Ἡρακλείῳ οἱ Ἀλεξίου καὶ Δρακάκης, ἐν Ρεθύμνῃ ὁ Ἀρ. Παπαδάκης καὶ ἐν Χανίοις ὁ Μίνως Ἡσυχάκης. Ἡ πολιτικὴ μεταξὺ τῶν δύο ἐκείνων πολιτικῶν κομμάτων ἔλαβεν ὀξυτάτην μορφήν, ἰδίᾳ τῷ 1885, ὅτε ἀπέστησαν ἐκ τῶν ἐργασιῶν τῆς βουλῆς οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ κόμματος τῶν «ξυπολύτων», παρῃτήθησαν οἱ φίλα φρονοῦντες αὐτοῖς δικασταὶ καὶ οἱ ὀπαδοί των συνῆλθον εἰς ἔνοπλον συλλαλητήριον ἐν τῇ ἔξωθι τῶν Χανίων ἱστορικῇ θέσει τῶν Μπουτσουναρίων, ἵνα διαμαρτυρηθῶσι κατὰ τῆς κυβερνήσεως τῆς νήσου. Ἡ δημιουργηθεῖσα τότε ἐν τῇ νήσῳ ἀνώμαλος κατάστασις ἠνάγκασε τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν νὰ ἀνακαλέσῃ (κατὰ Μάϊον 1885) τὸν γενικὸν διοικητὴν Ἰω. Φωτιάδην καὶ νὰ ἀντικαταστήσῃ αὐτὸν διὰ τοῦ Ἰωάν. Σάββα (τοῦ γνωστοῦ ὡς Σάββα-πασᾶ, τοῦ διατελέσαντος μουτεσαρίφου, δηλαδὴ νομάρχου Σφακίων κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαναστάσεως 1866—1869).

Ὁ μεταξὺ «ξυπολύτων» καὶ «καραβανάδων» πολιτικὸς ἀνταγωνισμὸς κατεσιγάσθη προσωρινῶς κατὰ τὸ 1885—1886 συνεπείᾳ τοῦ βουλγαρικοῦ πραξικοπήματος ἐν Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ (1885), ὅτε ἐν Ἑλλάδι μὲν ἐκηρύχθη γενικὴ ἐπιστράτευσις καὶ οἱ εὐρωπαϊκοὶ στόλοι ἀπέκλεισαν τὰ ἑλληνικὰ παράλια ἵνα προλάβωσι τὴν ἑλληνοτουρκικὴν ρῆξιν, ἐν Κρήτῃ δὲ συνετάσσοντο ὁμοθύμως ὑπὸ τοῦ λαοῦ δημοψηφίσματα ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως τῆς νήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' εἰς τὴν ἐν Κρήτῃ πολιτικὴν ἐκεχειρίαν συνετέλεσε μετ' ὀλίγον καὶ ἕτερον ἐθνικὸν ζήτημα, ἡ κατὰ τὸ 1887 ἀπόπειρα τῆς Πύλης, ὅπως περιορίσῃ τὰ πατριαρχικὰ προνόμια, ὅτε οἱ Κρῆτες διὰ πανδήμων συγκεντρώσεων διεμαρτυρήθησαν ὑπὲρ τοῦ πατριαρχικοῦ καθεστῶτος. Δυστυχῶς, ἅμα ὡς παρῆλθον αἱ δύο, ὡς ἄνω, ἐθνικαὶ κρίσεις, ἤρξατο καὶ πάλιν ὀξύτατος ὁ μεταξὺ «ξυπολύτων» καὶ «καραβανάδων» ἀνταγωνισμός, τὸν ὁποῖον ἐνέτεινεν ἔτι μᾶλλον ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ πολιτικὴ τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ Κ. Ἀνθοπούλου (1887—1888) καὶ ἡ τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν Ν. Σαρτίνσκη (1888—1889), ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἐθεωρεῖτο ὡς μεροληπτῶν ὑπὲρ τῶν «καραβανάδων», ὁ δὲ δεύτερος ὑπὲρ τῶν «ξυπολύτων», ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ εἰς τὰ κομματικὰ τῆς Κρητικῆς πολιτείας ἀνάμιξις τῶν ἐν Ἑλλάδι πολιτικῶν κομμάτων, ὧν τὸ μὲν Τρικουπικὸν ἐφαίνετο ὡς εὐνοοῦν τοὺς «ξυπολύτους», τὸ δὲ Δηλιγιαννικὸν τοὺς «καραβανᾶδες». Ἡ ἐκ τῶν κομματικῶν ἀντιθέσεων δημιουργηθεῖσα ἐν Κρήτῃ ἀνωμαλία κατέληξεν εἰς τὸ ἀτυχὲς ἐπαναστατικὸν κίνημα τοῦ 1889, συνεπείᾳ τοῦ ὁποίου κατελύθη τὸ αὐτόνομον πολίτευμα τῆς νήσου, ἀντικατασταθὲν διὰ τοῦ ἐπὶ Σακὴρ πασᾶ καὶ Μαχμοὺτ πασᾶ στρατιωτικοῦ νόμου. Μετὰ τοῦ αὐτονόμου πολιτεύματος συνεξέλιπον καὶ τὰ κόμματα τῶν «ξυπολύτων» καὶ τῶν «καραβανάδων».

Ν. ΚΛΣ

ξυραφίζω, παθ. μετχ. *ξυραφισμένος*· ξυρίζω: φρ. «ἕτοιμος καὶ ξυραφισμένος».

ξυράφιον (τό). Τέμνον ὄργανον (παρ' ἀρχαίοις *ξυρός*, ἢ *ξυρόν*, λατιν. novacula), δι' οὗ ἐπιτυγχάνεται τὸ *ξύρισμα* (βλ. λ.).

— *[Ἐγκυκλ.]* Ἐπικρατοῦν σήμερον δύο τύποι *ξυραφίων*, τὰ παλαιὰ τῶν κουρέων (*μπαρμπέρικα ξυράφια*) μὲ τὴν λεπίδα ἀκάλυπτον κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ξυρίσματος, καὶ τὰ τελευταίως ἐπινοηθένα *ξυράφια ἀσφαλείας* (*ξυριστικαὶ μηχαναί*), ἰδίως χρησιμοποιούμενα κατ' οἶκον. Τὸ ξυράφιον τοῦ κουρέως συνίσταται ἐκ παχείας χαλυβδίνης λεπίδος, ἧς ἡ τέμνουσα πλευρὰ εἶναι λεπτοτάτη, καὶ ἐκ λαβῆς ξυλίνης, ὀστεΐνης ἢ μεταλλικῆς. Ἡ συναρμογὴ λαβῆς καὶ λεπίδος γίνεται περίπου καθ' ὃν τρόπον καὶ εἰς τὰ συνήθη πτυσσόμενα τέμνοντα ὄργανα (σουγιᾶδες κτλ.). Ἡ λεπίς, κοίλη ἢ πλήρης ἐσωτερικῶς, κατασκευάζεται ἐξ ἀρίστης ποιότητος σκληροτάτου χάλυβος, περιέχοντος ἄνθρακα 0,60—0,65 %, ἐπιμελῶς ἐπεξεργασθέντος (χώνευσις, σφυρηλασία, ρίνισις πολλαπλῆ) καὶ μετὰ τὴν βαφὴν πυρακτωθέντος μέχρι 228°—232° Κ. Ἀνάλογος χάλυψ χρησιμοποιεῖται καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς λεπίδος τῆς ξυριστικῆς μηχανῆς, ἐν ᾗ διὰ τῆς καλύψεως τοῦ πλείστου τῆς λεπίδος ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν κινδύνων τραυματισμοῦ τοῦ ξυριζομένου. Ὑπάρχουν διάφοροι τύποι τοιαύτης μηχανῆς: Gillette, Corso, Auto-strop κ. ἄ., ὧν ὁ πρῶτος, ὁ καὶ συνηθέστερος, συνίσταται ἐκ λεπτοτάτης, ἄκρως ἐλαστικῆς καὶ ἀμφικόπου λεπίδος (*λάμα*), στερεῶς προσαρμοζομένης μεταξὺ δύο ὑποκοίλων μεταλλικῶν πλακῶν, μιᾶς λείας καθ' ὅλας αὐτῆς τὰς πλευρὰς καὶ ἑτέρας κτενοειδοῦς κατὰ τὰς μακρὰς αὐτῆς πλευράς· ἐπὶ τῆς τελευταίας εὑρίσκεται προσκεκολλημένη ἐπιμήκης κυλινδρικὴ μεταλλικὴ λαβή. Ἡ σύσφιγξις τῶν πλακῶν ἐπιτυγχάνεται διὰ κοχλιώσεως τῆς πρώτης ἐπὶ τῆς δευτέρας.

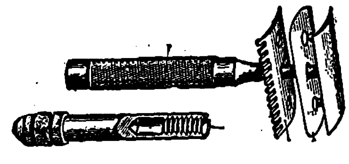

Ξυριστικὴ μηχανὴ τύπου Gillette.

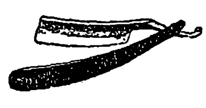

Ξυράφιον κουρέως.

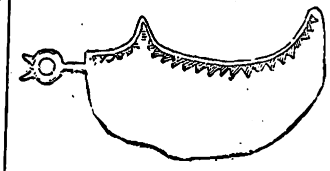

Βρόνζινον ἐτρουσκικὸν ξυράφιον.
[Εὕρημα Νοβιλάρας ἐν Ἰταλίᾳ.]

Τὰ πρῶτα χρησιμοποιηθέντα ξυράφια, τὰ καὶ μέχρι νῦν παρὰ τοῖς ἀγρίοις λαοῖς ἐπικρατοῦντα, ἦσαν ἁπλοῦν ζεῦγος κοπτερῶν χαλίκων, διὰ τῆς τριβῆς τῶν ὁποίων ἐπετυγχάνετο ἀτελὴς ἀποκοπὴ τῶν τριχῶν. Κατὰ τὴν χαλκῆν ἐποχὴν κατεσκευάσθησαν βρόνζιναι μηνοειδεῖς λεπίδες, εἶτα δὲ καὶ σιδηραῖ τέμνουσαι κατὰ τὸ κυρτὸν αὐτῶν μέρος· τοιαῦται, μετὰ ἢ ἄνευ λαβῆς (ὀστεΐνης ἢ ξυλίνης), διασῴζονται πλεῖσται εἰς τὰ εὑρήματα τῶν πρώτων μεσογειακῶν (ἐν Κρήτῃ κ.ἄ.), μεσευρωπαϊκῶν, σκανδιναυϊκῶν κ.ἄ. πολιτισμῶν. Τινὲς αὐτῶν, ὡς ἐν Καρχηδόνι, φέρουν ὡραίας ἐγχαράκτους παραστάσεις ἢ ἔχουν λαβὴν κομψὴν εἰς σχῆμα τραχήλου κύκνου κτλ. Ἀργότερον ἐπενοήθησαν λεπίδες μὲ εὐθεῖαν τὴν τέμνουσαν πλευράν, αἵτινες ἐνίοτε ἀπαντῶσι καὶ ὡς ἀμφίκοποι. Ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν λεπίδων ἐδημιουργήθη ἰδιαιτέρα βιομηχανία ἰδίως ἐν Ἀγγλίᾳ (Σέφελντ, Μπίρμιγχαμ, κ.ἄ.), καὶ διὰ τὴν κατασκευὴν καλλιτεχνικῶν ἢ πολυτίμων ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἐγγλύφων λαβῶν, ἐν Γαλλίᾳ (Παρίσιοι, Πικαρδία) καὶ Ἰταλίᾳ. Ἡ σύγχρονος κατασκευὴ λαμῶν ξυριστικῶν μηχανῶν ἔχει ἰδιαιτέρως ἀναπτυχθῆ ἐν Γερμανίᾳ, τῆς ὁποίας καὶ φημίζεται ὁ χάλυψ ὡς κατάλληλος. Π. Ν. Π.

Βρόνζινον ξυράφιον ἐκ τῶν εὑρημάτων τῆς νεκροπόλεως τῆς Καρχηδόνος, μετὰ λαβῆς εἰς σχῆμα τραχήλου κύκνου καὶ κυρτῆς τεμνούσης ἐπιφανείας.

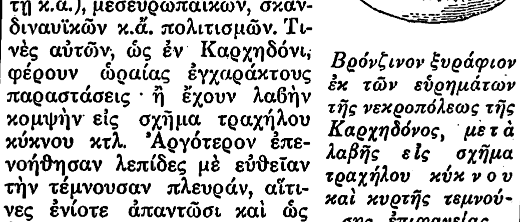

Βρόνζινα μινωϊκὰ ξυράφια εὑρεθέντα ἐν Κρήτῃ.

ξυράφισμα (τό)· δημοτ., ξύρισμα.

ξυριδοειδῆ (τὰ) (Xyridaceæ) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μονοκοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα ἐλάχιστα γένη, ὧν γνωστότερον ἡ *ξυρὶς* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

ξυρίζω· κόπτω τὰς τρίχας διὰ ξυραφίου κατάσαρκα, ξυραφίζω, ἀρχ. *ξυρῶ*· || μεταφ. «ὁ καιρὸς —, ὁ βοριᾶς ξυρίζει» εἶναι παγερός.

ξυρὶς (ἡ) (Xyris) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ξυριδοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἰθαγενεῖς τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *ξυρὶς ἡ εὐειδὴς* (Xyris speciosa), πόα μὲ φύλλα ἔμμισχα καὶ ἄνθη ἑρμαφρόδιτα κατὰ κεφαλίδας διατεταγμένα. Καλλιεργεῖται πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης πρὸς κόσμον. Δ. Ν. Π.

ξύρισμα (τό). Ἡ ἐν χρῷ ἀποκοπὴ τῶν τριχῶν τοῦ προσώπου, ἰδίως τῶν παρειῶν, τοῦ πώγωνος καὶ τοῦ μύστακος, ἐπιτυγχανομένη διὰ τοῦ *ξυραφίου* (βλ. λ.).

— *[Ἐγκυκλ.]* Πρὸ τοῦ *ξυρίσματος* σαπωνίζεται πάντοτε ἡ ἐπιδερμὶς διὰ χλιαρᾶς σαπωνάδας ἢ ἐπαλείφεται δι' εἰδικῶν κρεμῶν, αἱ ὁποῖαι ἀπολιπαίνουν τὸ δέρμα καὶ καθιστοῦν τὰς τρίχας μαλακὰς καὶ καταλλήλους πρὸς ξύρισμα. Τὸ ξυράφιον ἀκονίζεται πρὸ τοῦ ξυρίσματος καὶ μετὰ τὸ ξύρισμα τῆς μιᾶς παρειᾶς ἐπὶ εἰδικοῦ ἱμάντος, ἡ δὲ λεπὶς τῆς ξυριστικῆς μηχανῆς εἰς εἰδικάς, ποικίλων τύπων, ἀκονιστικὰς μηχανάς· ὁ ἱμὰς ἐπαλείφεται τακτικῶς διὰ λίπους. Τὸ ξύρισμα γίνεται πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν τριχῶν (*ἴσιο*), λοξῶς πρὸς αὐτὴν (*λοξὸ*) ἢ ὅλως ἀντιθέτως (*κόντρα*)· διὰ τοῦ τελευταίου τρόπου, ὀδυνηροῦ ὁπωσδήποτε καὶ ἐνίοτε ἀποφευγομένου, ἐπιτυγχάνεται ἡ παντελὴς ἀποκοπὴ τῶν τριχῶν. Μετὰ τὸ ξύρισμα ἡ ἐπιδερμὶς πλύνεται δι' ὕδατος καθαροῦ, ψεκάζεται δι' ὕδατος κολωνίας καὶ τέλος ἐπακολουθεῖ ἐπάλειψις καὶ ἐντριβὴ διὰ κρέμας καὶ ἐπίπασις πούδρας ὀρύζης. Αἱ τυχὸν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ξυρίσματος γινόμεναι ἐκδοραὶ ἀμέσως ἐπαλείφονται διὰ στυπτηρίας.

— *[Ὑγιειν.]* Κατὰ τὸ ξύρισμα, οὐχὶ σπανίως μεταδίδονται πλεῖστα δερματικὰ νοσήματα ἢ ἐπέρχονται μολύνσεις, περιοριζόμεναι διὰ τῶν ἀκολούθων προφυλάξεων. Ὁ χρωστὴρ (*πινέλο*) καὶ τὰ δοχεῖα τῆς σαπωνάδας καὶ ἀποθέσεως τῶν τριχῶν (*πιατέλα*) πλύνονται δι' ἀμμωνιούχου σαπωνάδας, φυλάσσονται ἐν ἐπίπλῳ κλειστῷ ἄνωθεν δοχείου περιέχοντος διάλυσιν φορμόλης 40 % καὶ πρὸ τῆς χρήσεως βράζονται. Τὸ ξυράφιον ἐμβαπτίζεται πρὸ τῆς χρήσεως εἰς διάλυσιν ἀνθρακικῆς σόδας 1%, καθαρίζεται ἐπὶ καθαροῦ ὑφάσματος καὶ καίεται εἰς φλόγα. Ἡ στυπτηρία ἀντικαθίσταται διὰ κόνεως ἀσβεστούχου στυπτηρίας καὶ πρὸς ἐπίπασιν αὐτῆς καὶ τῆς πούδρας χρησιμοποιεῖται ἀπορριπτόμενον εἶτα τεμάχιον βάμβακος καὶ οὐχὶ ὁ συνήθης ἐκ πτίλων ἐπιπαστήρ. Τέλος ἀντὶ ὕδατος κολωνίας χρησιμοποιεῖται καθαρὸν οἰνόπνευμα ἐν ἐλαφρᾷ ἔστω διαλύσει. Π. Ν. Π.

ξυριστικὰ (τά)· δημοτ., ἡ ἀμοιβὴ τοῦ ξυρίσματος.

ξυριστικός, *—ή, —όν*, ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ ξύρισμα: «ξυριστικαὶ μηχαναί».

ξύριχθυς (ὁ) (Xyrichthys) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων ἀκανθοπτερυγίων τῆς οἰκογενείας τῶν *λαβριδῶν*, περιλαμβάνον ἰχθῦς διακρινομένους κυρίως ἐκ τοῦ πεπλατυσμένου ἐκ τῶν πλαγίων σώματός των, ὃ περικαλύπτεται ὑπὸ μεγάλων λεπίων, καὶ τῆς σχεδὸν κατακορύφου πρὸς τὸ σῶμα κεφαλῆς των. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ξύριχθυς ὁ μεσογειακὸς* (Xyrichthys mediterraneus), ὅστις ἔχει μικρὸν μέγεθος, σῶμα ὑψηλὸν καὶ πεπλατυσμένον, κεφαλὴν μεγάλην ἀπολήγουσαν εἰς χονδρὸν καὶ ἀμβλὺ ρύγχος, ὀφθαλμοὺς κατὰ τὸ ἀνώτερον τμῆμα τῆς κεφαλῆς τοποθετημένους καὶ μεγάλους, ραχιαῖον πτερύγιον ἐπιμηκέστατον, ἑδραῖον ἐπίμηκες, οὐραῖον εὐρὺ καὶ ἀπεστρογγυλωμένον κατὰ τὸ ἄκρον του, στηθιαῖα πλατέα καὶ βραχέα καὶ κοιλιακὰ βραχέα καὶ μᾶλλον λεπτά. Ὁ ἰχθὺς οὗτος ἔχει κρέας νοστιμώτατον καὶ διακρίνεται διὰ τὸν λαμπρὸν χρωματισμόν του· ὁλόκληρον τὸ σῶμά του εἶναι ἐρυθροϋπέρυθρον, ἡ ράχις κεραμόχρους καὶ τὰ πτερύγια κίτρινα μετὰ ἰωδῶν γραμμώσεων. Δ. Ν. Π.

ξυρὸν (τό)· ἀρχ., ξυράφιον: «τὰ πράγματα εἶναι ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς» εἰς τὸ κρισιμώτερον σημεῖον.

ξυρῶ (*—έω*)· ἀρχ., ξυρίζω.

ξύσιμο (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *ξύνω*: «τὸ ξύσιμο τῆς κεφαλῆς, — τοῦ ἀφτιοῦ, — τῶν ψαριῶν κλπ.».

ξύσμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *ξύνω*, τὸ διὰ ξέσεως ἐξαγόμενον: «ξύσμα λεμονίου, — πορτοκαλίου»· || ἐλάχιστον μόριον ὀθονίου, ἄλλως *ξαντόν*.

ξυσμάρα (ἡ)· δημοτ., κνησμός, φαγούρα.

ξυσμὸς (ὁ)· ἀρχ., ξύσιμο· || κνησμός, φαγούρα.

ξυστάρχης (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Ἐκαλεῖτο ὁ ἐπιστάτης, ὁ προϊστάμενος τοῦ ξυστοῦ, ἤτοι τοῦ ἰσοπεδωμένου χώρου τοῦ ἀρχαίου γυμνασίου καὶ τῆς παλαίστρας. Ὡς τοιοῦτος ὁ ξυστάρχης ἰσοδυναμεῖ πρὸς

Digitized by Google

τὸν γυμνασιάρχην. Κατὰ τὰς σχετικὰς ἐπιγραφὰς τῆς Μαγνησίας ἐπὶ Μαιάνδρῳ, τῆς Σμύρνης, τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ὀλυμπίας φαίνεται ὅτι ὁ θεσμὸς τοῦ ξυστάρχου ἐπεκράτησε κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους. Ὁ ξυστάρχης διωρίζετο ὡς ἰσόβιος ὑπάλληλος ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, ἐκλεγόμενος μεταξὺ τῶν ἀρίστων ἐκ τῶν νικητῶν ἀθλητῶν. Τοιοῦτοι ξυστάρχαι ἀναφέρονται ὁ τῆς Μαγνησίας τοῦ Σιπύλου, ὅστις ἐνίκησεν εἴκοσιν ἐννέα φορὰς εἰς ἱεροὺς ἀγῶνας καὶ εἴκοσιν ἑπτὰ εἰς θεαματικούς, καὶ ὁ τῆς Φιλαδελφείας, ὅστις ἐκέρδισε τὸν στέφανον τοῦ νικητοῦ εἰς 43 ἱεροὺς ἀγῶνας. Ὁ ξυστάρχης, λόγῳ τῆς τοσαύτης δόξης του, ἐθεωρεῖτο σπουδαῖον πρόσωπον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ πολιτείᾳ, εἰς αὐτὸν δὲ πολλάκις ἀνετίθεντο καὶ τὰ τιμητικώτερα ἀξιώματα. Οὕτως, ὁ ξυστάρχης τῆς ἐπὶ Μαιάνδρῳ Μαγνησίας ἐγένετο καὶ στεφανηφόρος· ξυστάρχης τις τῶν Ἀθηνῶν ἐτιμήθη μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ κοσμητοῦ, ἄλλος δέ τις ἐγένετο στρατηγὸς τῶν ὁπλιτῶν καὶ ἱερεὺς τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Τὸ κύριον ὑπούργημα τοῦ ξυστάρχου ἦτο κατ' ἀρχὰς νὰ προεδρεύῃ τῶν γυμνικῶν ἀγώνων κατὰ τὰς εἰδικὰς ἑορτάς, ὡς τοῦ ἱεροῦ πενταετηρικοῦ ἀγῶνος τοῦ κοινοῦ τῶν Κρητῶν, ἀπὸ τοῦ δευτέρου ὅμως αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν ἡ ἐξουσία αὐτοῦ ἐπεξετάθη καὶ εἰς ὅλας τὰς ἑορτὰς τῆς πόλεως. Οὕτως, ἐπὶ Ἀδριανοῦ οἰκογένειά τις ἐν Σμύρνῃ τιμᾶται «*τῆς διὰ γένους ξυσταρχίας πάντων τῶν ἀγομένων ἀγώνων ἐν Σμύρνῃ*». Κατὰ ταῦτα ὁ θεσμὸς τοῦ ξυστάρχου, ἡ *ξυσταρχία*, ἦτο μᾶλλον τιμητικὸν ὑπούργημα παρὰ οὐσιαστικὴ ὑπηρεσία. Ὁ ξυστάρχης ἦτο ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ κοινοῦ κατὰ τὰς ἐπισήμους περιστάσεις, αὐτὸς ἐκφράζων τὰς εὐχαριστίας τῆς κοινότητος εἰς τὸν εὐεργέτην αὐτῆς, ἐπιδίδων αὐτῷ τὰ σύμβολα τῆς εὐεργεσίας καὶ προσφέρων θυσίαν δαπάναις τῆς πόλεως. Οὐχ ἧττον ὅμως καὶ κατὰ τοὺς ἀγῶνας ὁ ξυστάρχης ἐλάμβανεν ἐνεργὸν μέρος μετὰ τῶν μαστιγοφόρων καὶ τῶν ἀγωνοθετῶν καὶ τῶν ἄλλων ὑπαλλήλων τοῦ σταδίου εἰς τὴν ἐπικράτησιν τῆς τάξεως, εἰς τὴν διανομὴν τοῦ ἐλαίου, εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν προκαταβολῶν καὶ ἐν γένει εἰς τὰ τῆς διοικήσεως καὶ καλῆς διεξαγωγῆς τῶν ἀγώνων. Β. Δ. Θ.

ξυστήρ,—*ῆρος* (ὁ), καὶ κοιν. *ξύστρα*. Ἐργαλεῖον καθάρσεως δι' ἀφαιρέσεως μηχανικῶς ἐπιφανειακῶν στρωμάτων ξένων ὑλικῶν, ἐπικαθημένων ἐπί τινος σώματος ἢ στρώματος ἐπιπολαίου τοῦ αὐτοῦ σώματος. Συνήθως εἶναι μετάλλινος καὶ ὀξὺς μέχρι τέμνοντος κατὰ τὴν μίαν ἀκμήν. Α. Ι. Σ.

Ξύστης *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ ΝΑ. ἄκρα (πλάτ. 39° 49′ Β., μῆκ. 19° 26′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2701: Gulf of Catarro to Corfu) τῆς νήσου Ὀθωνοί. Ἀπέχει τοῦ κερκυραϊκοῦ ἀκρωτηρίου Κεφάλι $11^1/_2$ μίλλια ΒΔ. Σ. Ε. Λ.

ξυστικός, —*ή,* —*όν·* ὁ ἔχων τὴν ἰδιότητα τοῦ ξύειν.

ξυστικὸς (ὁ) (Xysticus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἀραχνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀραχνιδῶν*, περιλαμβάνον μικρὰς ἀράχνας ἐνδιαιτωμένας ἐπὶ διαφόρων φυτῶν καὶ ἀπαντώσας πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

ξυστὸν (τό)· ἰδίᾳ τὸ ἐξεσμένον μέρος τοῦ ἀκοντίου ἢ τοῦ δόρατος· ‖ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀκόντιον ἢ τὸ δόρυ· ‖ ὅ τε ξύλινος κοντὸς τῆς μακρᾶς λόγχης τοῦ ἱππικοῦ καὶ τῆς σημαίας, καθὼς καὶ τὸ τμῆμα τοῦ κοντακίου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐγκάθεται ἡ κάννη τοῦ τυφεκίου. Ν. Θ. Κ.

Ξύστος. Τρεῖς πάπαι τῆς Ρώμης (βλ. *Σίξτος*).

ξυστὸς (ὁ)· ἀρχ., τόπος ἐν τοῖς γυμνασίοις περίστυλος καὶ ἐστεγασμένος εἴτε πρὸς γύμνασιν εἴτε πρὸς περίπατον τὸν χειμῶνα· ‖ συνεκδ., ἅπαν τὸ γυμνάσιον, καὶ τὸ ἐστεγασμένον καὶ τὸ ὕπαιθρον.

—*[Γυμν.]* Ἐκαλεῖτο *ξυστὸς* γυμναστικὸν ἵδρυμα, καλούμενον παλαιότερον *δρόμος*, ἐξελιχθὲν δὲ διὰ τοῦ χρόνου καὶ ἀποτελέσαν μέρος τοῦ γυμνασίου, περίστυλον καὶ ἐστεγασμένον, ἐν ᾧ παρέμενον ἢ ἠσκοῦντο οἱ ἀρχαῖοι ἐν καιρῷ χειμῶνος.

Ὁ δρόμος καὶ ἡ παλαίστρα ἀπετέλεσαν ἀρχῆθεν τὰ δύο γυμναστικὰ ἱδρύματα τῶν Ἑλλήνων. Ὁ δρόμος, τμῆμα ἐδάφους ποικίλον τὸ μῆκος, διὰ μὲν τοῦ *σκαφείου* (σκαπάνης) ἀνεξύετο τοὺς λίθους, τὰς ἀκάνθας καὶ τὰ ἄλλα φυτά, διὰ δὲ τῆς *τροχιλείας* ἰσοπεδοῦτο, ἤτοι ἐλάμβανε τὴν λεγομένην ὁμάλιξιν, τέλος δ' ἐκαλύπτετο διὰ λευκῆς γῆς. Ἐκλήθη δ' ὡς ἐκ τούτου *ξυστὸς* καὶ ἐχρησίμευεν ὡς τοιοῦτος διὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ δρόμου. Ἀλλ' ἐνῷ ἡ παλαίστρα οὐδεμίαν σχεδὸν ἔσχε διὰ τοῦ χρόνου ἐξέλιξιν, παραμείνασα μόνον μὲ τὸ σκάμμα τῆς πάλης, ὁ ξυστὸς βαθμηδὸν ἐξειλίχθη εἰς ἵδρυμα πολυτελές, μᾶλλον εὐρύχωρον καὶ ἐκτεταμένον, ἵνα τελῶνται ἐν αὐτῷ καὶ αἱ ἀσκήσεις τοῦ ἀκοντίου, τοῦ δίσκου καὶ τοῦ ἅλματος, ἀπετέλεσε δ' οὕτω τὸ *γυμνάσιον*, διατηρήσας ὅμως ποιάν τινα αὐτοτέλειαν ἐν αὐτῷ. Κατὰ Παυσανίαν (6.23,1) ἐν Ἤλιδι ὁλόκληρον τὸ γυμνάσιον κατ' ἐπέκτασιν ἔλαβε καὶ διετήρησε τὸ ὄνομα ξυστός. Ἐν Λακεδαίμονι ὁ ξυστός, ἀνεξάρτητος τοῦ γυμνασίου, διετήρησε τὸ παλαιὸν ὄνομα *(Παυσ.* 3, 14, 6). Ὁ ξυστός, ἔχων μῆκος, ὡς ἐλέχθη, ποικίλον (ἐν Δελφοῖς 180 μ., ἐν Πριήνῃ 192 μ., ἔτι μεῖζον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ), ἦτο κατάστεγος, μὲ στέγην ξυλίνην ἐν ἀρχῇ, εἶτα δὲ μὲ λιθίνην στοάν. Ὁ Πλάτων (Εὐθύδ. 2) ἀναφέρει τὸν κατάστεγον δρόμον τοῦ Λυκείου. Ἀλλ' ἐν Σπάρτῃ ὁ δρόμος ἦτο ὕπαιθρος. Οἱ γυμναζόμενοι περιεπάτουν ἐπὶ κρηπιδωμάτων, τὰ ὁποῖα, ὡς περιγράφει ὁ Βιτρούβιος, ὑπῆρχον κατὰ μῆκος τοῦ ξυστοῦ. Πλησίον τοῦ καταστέγου δρόμου ὑπῆρχον φυτεῖαι καὶ ἄλλοι δρόμοι, ὑπαίθριοι αὐτοί, αἱ καλούμεναι *παραδρομίδες*, εἰς ἃς οἱ ἀθληταὶ μετέβαινον ἐν καιρῷ εὐδίας ἀπὸ τοῦ χειμερίου ξυστοῦ καὶ ἠσκοῦντο.

Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους, ὅτε ὁ ἀθλητισμὸς ἤρχισε νὰ ἐκπίπτῃ εἰς ἐπαγγελματισμόν, οἱ ἀθληταὶ ἠναγκάζοντο νὰ συμπηγνύουν συνδέσμους. Οἱ τοιοῦτοι σύνδεσμοι ἐκλήθησαν *ξυστοὶ* ἢ *ξυστικαὶ σύνοδοι*. Ἀλλὰ παρὰ Ρωμαίοις *ξυστοὶ* ἐκλήθησαν καὶ οἱ ἀστεγοι καὶ ἀνθοστόλιστοι διάδρομοι ἐν ταῖς ἐξοχικαῖς αὐτῶν οἰκίαις. Σ. Γ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ξύστρα (ἡ). Μετάλλινον ἐργαλεῖον πρὸς ἀπόξεσιν διαφόρων ἀντικειμένων ἐν χρήσει εἰς πλεῖστα ἐπαγγέλματα (βλ.λ. *ξυστήρ*)· ‖ ἐργαλεῖον πρὸς ἀπόξεσιν τῶν ὑφάλων τῶν πλοίων· ‖ μεταλλίνη συσκευὴ πρὸς ἀπόξεσιν τῶν μολυβδοκονδύλων, κωνικοῦ σχήματος, ἐντὸς τῆς ὁποίας εἶναι ἐστερεωμένη χαλυβδίνη λεπὶς ἠκονισμένη, ἐπὶ τῆς ὁποίας τριβόμενον τὸ μολυβδοκόνδυλον ἀποξέεται. Ὑπάρχουσι καὶ τελειότεραι συσκευαί, ἐν αἷς ἀντὶ τοῦ μολυβδοκονδύλου, ὅπερ ἁπλῶς ἐντίθεται, περιστρέφονται διὰ μοχλοῦ 4—5 λεπίδες ἠκονισμέναι καὶ διατεταγμέναι ἀκτινοειδῶς.

ξυστρὶ (τό)· ἐργαλεῖον δι' οὗ ξύομεν τὸ τρίχωμα τῶν κτηνῶν καὶ συγκεκριμένως τῶν ἵππων, ἡμιόνων ἢ ὄνων (βλ. λ. *στλεγγίς*).

ξυστρίζω· καθαρίζω τὸν ἵππον μὲ τὸ ξυστρί.

ξυστρὶς (ἡ)· βλ.λ. *στλεγγίς*.

ξύστρισμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ξυστρίζω: «τὸ ἄλογο θέλει ξύστρισμα».

Ξυφόνεια *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀλμωπίας (Ἐνωτίας) τοῦ νομοῦ Πέλλης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 640. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἄλωρος* (πρ. Ρούδινον) καὶ *Χρυσῆ* (πρ. Ζλάτινα). Πρότερον ἐκαλεῖτο *Κωστούργιανη*. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ γεωργικὸν πιστωτικὸν συνεταιρισμόν. Ν. Φ.

ξύω· κοιν. *ξύνω* (βλ. λ.), καὶ *ξυῶ*· ‖ παθ. ξύομαι, κοιν. *ξυέμαι*.

ξω—· ἀρκτικὸν τῶν ἀπὸ τοῦ *ἔξω* συνθέτων κατ' ἔκπτωσιν τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος ε· *ξώπασχα, ξωπίσω, ξώπορτα, ξωτικός, ξώφυλλο* κλπ.

Ξώδρα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Τοπωνυμία, παρ' ὀλίγων ναυτικῶν μόνον χρησιμοποιουμένη, διὰ τὰς ΝΑ. τῆς Σύρου ἀπορρῶγας ἀκτὰς (πλάτ. 37°22′45″ Β., μῆκ. 24°57′30″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1546: Syra island). Ἡ τοπωνυμία αὕτη ἀντεγράφη Xodra ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, ἀναγινώσκεται δὲ ἤδη ὑπὸ τῶν ναυτικῶν *Ξώδρα*. Εἶναι αἱ σύγχρονοι ἀπορρῶγες *Χονδρὸ τῆς Βάρης*, δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν ὅρμον τῆς Βάρης, αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν Ν.Α. τῆς νήσου ἐσχατιάν. Σ. Ε. Λ.

ξωκκλήσι (τό)· βλ. λ. *ἐξωκκλήσιον*.

ξώλαμπρα· ἐπίρρ., μετὰ τὴ Λαμπρή: «ἔφυγε ξώλαμπρα».

ξωνέρια (τὰ) *[Λαογρ.]*· ἰδιωμ., αἱ *νεράϊδες* (βλ.λ.).

ξώπασχα· ἐπίρρ., ἄλλως *ξώλαμπρα* (βλ. λ.).

Ξωπατέρας. Κρὴς ἀγωνιστὴς (βλ. λ. *Ξεπατέρας*).

Ξώπετρα, ἢ ***Πράσα*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Πράσα*.

ξώπετσα· ἐπίρρ., ἐπιπολῆς, ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, ἄλλως *ξώδερμα*: «ἡ σφαῖρα τὸν πῆρε ξώπετσα».

Ξωρύχτη *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Παλαιὰ ὀνομασία παραλίου χωρίου τῆς ἐπὶ τοῦ πελάγους (Ἀν.) ἀκτῆς τῆς χερσονήσου τοῦ Πηλίου (Μαγνησίας) κατὰ τὴν Γεωγραφίαν τοῦ Μελετίου (ἔκδ. Βενετ. 1807, τόμ. Β., σελ. 452). Ἡ ὀνομασία του, προφανῶς ὀφειλομένη εἰς τὰ κατὰ τὸ σημεῖον ἐκεῖνο ἐπισυμβαίνοντα ναυάγια, ἴσως ἔχει σχέσιν τινὰ πρὸς τὴν παράδοσιν τῆς καταστροφῆς τοῦ στόλου τοῦ Ξέρξου. Σ. Ε. Λ.

ξωτάρης (ὁ)· ὁ διάγων ἐν τοῖς ἀγροῖς, ἐξωτάρης.

—*[Ἱστορ.]* *Ξωτάρηδες* ἐκαλοῦντο κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν, ἐν Ἀθήναις, ὑπὸ τῶν Γκαγκαραίων οἱ ἐργαζόμενοι εἰς τοὺς ἀγροὺς κολλῆγοι καὶ γενικῶς εἰς τὴν ὕπαιθρον, ἀλβανόφωνοι κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐργάται.

ξωτικὸ (τὸ) *[Λαογρ.]*. *Ξωτικὰ* καλοῦνται ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὅλα ἐν γένει τὰ δαιμόνια, τὰ στοιχειά, οἱ ἀράπηδες, οἱ δαίμονες, οἱ καλλικάντζαροι, οἱ νεράϊδες κτλ. Περὶ τῆς προελεύσεως τῆς λέξεως ὑπάρχουν διάφοροι θεωρίαι· καὶ κατὰ μὲν τὸν B. Schmidt προῆλθεν αὕτη ἐκ τῶν φράσεων οἱ ἔξω, οἱ ἔξωθεν, οἱ ἐκτός, δι' ὧν οἱ Χριστιανοὶ ἐδήλουν τοὺς ἐθνικοὺς καὶ σημαίνει τὰ δαιμόνια τῶν εἰδωλολατρῶν. Κατὰ τὸν Πολίτην τὸ ὄνομα δηλοῖ τὰς ἔξω τῆς ἀνθρωπότητος, τὰς ὑπερφυσικὰς δυνάμεις· κατὰ τὸν Καναβούτζην, ἐκ τοῦ ὅτι ταῦτα κατοικοῦσιν ἔξω, εἰς τὴν ὕπαιθρον, μακρὰν τῶν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων κατοικουμένων τόπων, καὶ κατὰ τὸν Κυριακίδην τέλος τὸ ὄνομα εἶναι ἀποτρόπαιον, ἀντίστοιχον τῷ ὀξαποδῶ, δι' οὗ ὀνομάζεται ὁ διάβολος. Θ. Π.

Ξωτικὸ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Καραμανίας, ὅπερ οἱ Τοῦρκοι ὀνομάζουν *Μπαγάσα* καὶ οἱ Ἄραβες *Λισσὰν-ἐλ-Καχμπὶ μπουρουνού*. Εἶναι ἡ *Σαρπηδονία ἄκρα* τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

ξωτικός, —*ή,* —*ό·* δημοτ., τὸ θηλ. *ξωτικὴ* ἢ *ξωτικιὰ* ἢ *ξωθικιὰ* καὶ πληθ. *ξωτικὲς* κτλ.· ἄλλως *καλὲς κυρᾶδες, νεράϊδες*· ‖ τὸ οὐδ. *ξωτικὸ* (βλ. λ).

ξώφαρσα· ἐπίρρ., ἐπιπολῆς, ἄλλως *ξώπετσα* (βλ.λ).

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Ξ

Digitized by Google

Ο

Ο. Τὸ Ο εἶναι τὸ δέκατον πέμπτον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ (καὶ τοῦ λατινικοῦ συγχρόνως) ἀλφαβήτου, προῆλθε δὲ ἐκ τοῦ φοινικικοῦ *ἀγὶν*—δεκάτου ἕκτου γράμματος τοῦ οἰκείου ἀλφαβήτου—δηλοῦντος τὸ ὄμμα.

—*[Παλαιογραφ.]* Τὸ φοινικικὸν *ἀγὶν* ἐγράφετο ὡς Ο, ὁμοιόσχημον δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον ἦτο καὶ τὸ ἀντίστοιχον ἀρχαῖον ἑλληνικὸν γράμμα· ἀλλ' ἐνιαχοῦ εἶχε τοῦτο καὶ διάφορα σχήματα, ὡς λ. χ. ἐν Μιλήτῳ (Ζ' αἰ. π. Χ.), ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐγράφετο ἀνοικτὸν πρὸς τὰ κάτω: Ο, ἐν Ἁλικαρνασσῷ, Κορίνθῳ, Ἀργολίδι κ. ἀ., ἔνθα ἐγράφετο ὡς ⊙, ἐν Ἤλιδι, ἐν τῇ ὁποίᾳ παρὰ τὸ Ο παριστάνετο καὶ διὰ τῶν □ καὶ ◇ κ.οὖ.κ. Πολὺ βραδύτερον (ἀπὸ τοῦ Ε' μ. Χ. κέξ.) ἀπαντῶμεν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος γράμμα παριστανόμενον (κατὰ τὴν ἐπισεσυρμένην, ὡς λέγεται, γραφὴν) καὶ ὡς γ ἢ ɤ κ.οὖ.κ. Τὸ ἀντίστοιχον λατινικὸν γράμμα ἀπαντῶμεν ὑπὸ τὰς μορφὰς ο, ο κ.λ., τὸ δὲ τῶν μεσαιωνικῶν ἀλφαβήτων ὡς:

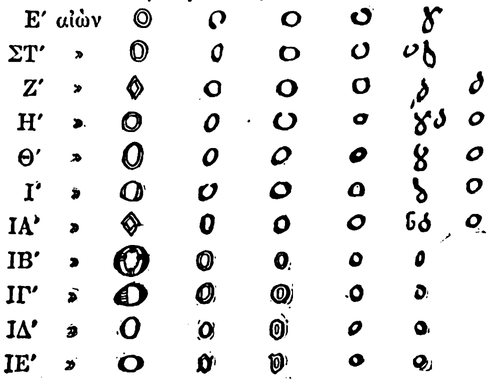

Σήμερον τὸ Ο γράφεται ὡς ἑξῆς:
Ο,Ο,Ο ο,σ,ο.ο.

—*[Γλωσσολογ.]* Τὸ ἑλληνικὸν Ο δὲν διέφερεν ἀπὸ τὸ μακρὸν Ο (=Ω) τοσοῦτον, ὅσον διέφερε τὸ βραχὺ Ε ἀπὸ τοῦ μακροῦ Ε (=Η)· διὰ τοῦτο δέ, ὅταν ἔπαυσεν ἡ διαφορὰ τῶν μακρῶν ἀπὸ τὰ βραχέα, τὸ μὲν Ο ἐταυτίσθη φωνητικῶς πρὸς τὸ Ω, τὸ Ε ὅμως δὲν συνέπεσε πρὸς τὸ Η. Ἐπειδὴ ὅμως εἰς τὴν Τσακωνικὴν καὶ τὴν διάλεκτον τῶν συγχρόνων Μανιατῶν τὸ Ω δὲν ἐταυτίσθη (ὅπως εἰς τὰς ἄλλας νεοελληνικὰς διαλέκτους) πρὸς τὸ Ο, ἀλλ' ἐξειλίχθη εἰς ΟΥ, δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν ὅτι εἰς τὰς ἀρχαίας διαλέκτους, ἐξ ὧν προῆλθον αἱ ῥηθεῖσαι διάλεκτοι, μεταξὺ τῶν φωνηέντων Ο καὶ Ω ὑπῆρχε μεγαλυτέρα ἢ εἰς τὰς ἄλλας ἀρχαίας διαλέκτους διαφορά, ἀνάλογος περίπου πρὸς τὴν μεταξὺ τῶν φωνηέντων Ε καὶ Η, τὰ ὁποῖα διέφερον οὐχὶ μόνον κατὰ τὸ ποσὸν (τὸν χρόνον), ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ποιόν. Τὸ Ο ἐξειλίχθη ἐπὶ τὸ κλειστότερον εἰς διαφόρους ἀρχαίας διαλέκτους. Οὕτως εἰς τὴν ἀρχαίαν Κυπριακὴν τὸ Ο ἐτράπη εἰς υ (=ου) εἰς τοὺς εἰς *—το* ῥηματικοὺς τύπους τοῦ γ' ἑν. προσώπου, λ. χ. *γένοιτυ, ἐγένετυ* γένοιτο, ἐγένετο, τὸ δὲ ληκτικὸν Ο τῆς ἑν. γεν. τῶν πρωτοκλίτων εἰς —αο ἐτράπη εἴς τε τὴν Κυπριακὴν καὶ τὴν Ἀρκαδικὴν εἰς *—αυ*: (Καλλίας, Ἀγαπίας—Καλλίαο, Ἀγαπίαο) *Καλλίαυ, Ἀγαπίαυ* κ.λ. Ἐξασθένωσιν τοῦ ἀτόνου ο εἰς υ ἀπαντῶμεν καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν Παμφυλιακήν: ὑ (=ὁ), *βωλήμενυς* =βουλόμενος, *κάθηδυ* = κάθηντο, *Ἀθανάδωρυς*=Ἀθηνόδωρος κλ. Εἰς τὴν ἀρχαίαν Λεσβιακὴν ἀπαντᾷ ὡσαύτως υ ἐξ ἀτόνου ἢ τονιζομένου ο: *ὕσδος* (=ὄζος), *ὐπίσω* (=ὀπίσω) κλ. Εἰς τὰς ἄλλας διαλέκτους—ἐκτὸς τῆς Ἀττικῆς—παρατηροῦμεν τροπὴν τοῦ Ο ἐπὶ τὸ κλειστότερον εἰς τὰ συμπλέγματα *αο* καὶ *εο*, πρβλ. (εὔχεο) *εὖχευ*, (φράζεο) *φράζευ*, (ἐρέβεος, θάρσεος) *ἐρέβευς, θάρσευς* κ.λ. παρ' Ὁμήρῳ, *ἱαρεῦς, Ἰσοκλεῦς* (ἐν ἐπιγρ. Μεθάνων) κ.οὖ.κ. Ἀνάλογον τροπὴν (ἀλλὰ διὰ διάφορον αἰτίαν) παρατηροῦμεν καὶ εἰς τὰ σύγχρονα βορειοελληνικὰ ἰδιώματα, εἰς τὰ ὁποῖα τὸ ἄτονον Ο (καὶ τὸ ἐξ ἀρχαίου Ο, ὅπως καὶ τὸ ἐξ ἀρχαίου Ω προελθὸν) ἐτράπη εἰς ου: *οὐ ἄνθρουπους, λέου, τρώου* κ.λ.=ὁ ἄνθρωπος, λέ(γ)ω, τρώ(γ)ω κ.οὖ.κ. Ἐν τῇ λατινικῇ τὸ Ο ἐσώθη ἐν τῇ ληγούσῃ ἀμετάβλητον πρὸ τοῦ r: marmor, memor κ.λ., ἔτι δὲ κατόπιν τοῦ v ἢ u: aevos—om, equos—om, mortuos—om, novos—om, rivos—om κ.λ. (μέχρι τῶν μέσων τοῦ Α' αἰ. π. Χ., ἂν καὶ ἐξεφωνεῖτο ὡς *u* ἤδη ἀπὸ τοῦ Γ' αἰ. π. Χ.). Ἀλλ' εἰς τὰς καταληκτικὰς συλλαβὰς δευτεροκλίτων καὶ τριτοκλίτων ὀνομάτων εἰς—os,—om τὸ ο ἐτράπη εἰς u: (filios—om, oppidom παλαιότερον) filius—filium, oppidum, (opos, genos παλαιότερον) opus genus κ.λ., ἔτι δὲ καὶ εἰς ῥηματικοὺς τύπους: consentiunt, dederunt κ.λ. (ἀντὶ τῶν παλαιοτέρων consentiont, dederont κ.οὖ.κ.). Τὸ ο (=ο καὶ ω) παρὰ τὸ ρ ἐτράπη ἐνίοτε εἰς ε: *ἄροτρον—ἄρετρον—ἄλετρον* (ἐν ἀρχαίᾳ κρητικῇ ἐπιγραφῇ), ὡς καὶ ἐν τῇ Νέᾳ Ἑλληνικῇ *ἀλέτρι, ἀντίδωρον—ἀντίδερο* κ.λ., ἀπεβλήθη δὲ εἰς τὰ εἰς *—ιον* ὀνόματα ἀπὸ τοῦ Γ' αἰῶνος π. Χ. ἐν Αἰγύπτῳ (τὸ *ἀργύριν, ἡμιωβέλιν, στάδιν* κ.λ.). Ἡ ἀποβολὴ αὕτη συνέβη καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν μεσαιωνικοῖς χρόνοις: *παιδίν, τυρίν, ψωμίν* κ.λ., ὅθεν τὰ ἡμέτερα *παιδί, τυρί, ψωμὶ* κ.λ. Ἀλλ' ἡ ἀποβολὴ αὕτη δὲν συνέβη εἰς πάντα τὰ εἰς *—ιον* ὀνόματα, δι' ὃ καὶ λέγομεν σήμερον: *θεριό, θεμέλιο, χωριὸ* κ.λ. (οὐχὶ δὲ *θερί, θεμέλι, χωρί*). Τὸ Ο ἐξετείνετο τὸ πάλαι ἀναπληρωτικῶς εἰς ου μὲν ἐν τῇ ἀττικῇ, ἰωνικῇ κ.λ. διαλέκτοις: (*ὀδόντ-ς, *φέροντια, τὸνς λόγονς κ.λ.π.) *ὀδούς, φέρουσα, τοὺς λόγους* κ.λ., εἰς Ω δὲ εἰς τὰς διαλέκτους τῆς αὐστηρᾶς λεγομένης Δωρικῆς: (τὸνς θεὸνς) *τὼς θεώς, τὼς λόγως* κ.λ., διὰ τὴν αὔξησιν δὲ καὶ τὸν ἀναδιπλασιασμὸν ἐξετείνετο πανταχοῦ εἰς Ω: *ὀνομάζω—ὠνόμαζον, ὄμνυμι—ὤμνυν, ὤμοσα, ὁμολογῶ—ὡμολόγουν—ὡμολόγησα—ὡμολόγηκα* κ. οὖ. κ.

Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐκ τῶν ξένων ὀνομάτων περιελήφθησαν ἐνταῦθα 1) τὰ ἀρχόμενα ἀπὸ *Ο—* πασῶν τῶν γλωσσῶν, ὅπου τοῦτο προφέρεται ὡς τὸ σημερινὸν ἑλληνικὸν *Ο*, ἐξαιρέσει ὀλίγων, ἅτινα ἐπεκράτησε νὰ γράφωνται ἑλληνιστὶ διὰ τοῦ *Ω*· 2) τὰ ἀπὸ U— ὅπου τοῦτο εἰς τὴν οἰκείαν γλῶσσαν προφέρεται ὡς *Ου—*· 3) τὰ ἀπὸ Ho— καὶ Hu—, ὅπου τὸ H εἶναι ἄφωνον· 4) τὰ ἀπὸ Oi— γαλλικά, ἅτινα ἀπεδόθησαν διὰ τοῦ *Οὺα—*· 5) τὰ ἀπὸ Oe— ὀλλανδικά, ἀποδοθέντα διὰ τοῦ *Οὐ—*· 6) τὰ ἀπὸ Oo— ἀγγλικά, ἀποδοθέντα διὰ τοῦ *Ου—*· 7) τὰ ἀπὸ Owe— ἀγγλικά, ἀποδοθέντα διὰ τοῦ *Ὄε—*· 8) τὰ ἀπὸ W— ἀγγλικά, ἀποδοθέντα διὰ τοῦ *Οὐ—*, ἐξαιρέσει ὀλίγων ἀποδοθέντων διὰ τοῦ *Β—* ἢ τοῦ *Γ—*, π. χ. Βάσιγκτων (Washington), Γοὺλφ (Wolff)· 9) τὰ ἀπὸ Eu— γερμανικά, ἀποδοθέντα διὰ τοῦ *Ὄϋ—*· 10) τινὰ τῶν ἀπὸ V— τῆς λατινικῆς, ὅπου τοῦτο ἀπεδόθη διὰ τοῦ *Οὐ—*· 11) τὰ ἀπὸ و (βαῦ) τῆς ἀραβικῆς, πλὴν ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐπεκράτησε ν' ἀποδίδωνται διὰ τοῦ *Β—*.

Ἐκ τῶν ξένων ὀνομάτων ἅτινα γράφονται διὰ τοῦ *Ο—* ζητητέα 1) εἰς *Ἀου—* τὰ ἀπὸ Ou— ἀγγλικά, νορβηγικὰ καὶ ὀλλανδικά, 2) εἰς *Ε—* τὰ ἀπὸ Ö— ἢ Oe γερμανικὰ καὶ τὰ ἀπὸ Oe— καὶ Oeu— γαλλικά, 3) εἰς *Ω—* τὰ ἀπὸ Oo— ὀλλανδικά, 4) εἰς *Οὐ—* τὰ ἀπὸ Ó— πολωνικὰ καὶ πολλὰ τῶν ἀπὸ Ο ἄτονον πορτογαλικά. Τὸ uy— τῆς ὀλλανδικῆς γλώσσης προφέρεται ὡς όϋ—, τὸ δὲ ρωσικὸν ο πρὸ τονιζομένης συλλαβῆς προφέρεται σχεδὸν ὡς α.

—*[Βραχυγρ.]* Τὸ *ο (Ο)* χρησιμοποιεῖται βραχυγραφικῶς καὶ συμβολικῶς εἰς ποικίλας περιστάσεις. Ὡς ἀριθμητικὸν σύμβολον ἔχει ἣν καὶ τὸ ἑβραϊκὸν ἢ ἀραβικὸν *ἄϊν* ἀξίαν, ἤτοι τονούμενον ἄνωθεν (ο') ἰσοδυνάμει ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ μὲ τὸν ἀριθμὸν ἑβδομήκοντα καὶ τὸ τακτικὸν (ἑβδομηκοστὸς) καὶ τὸ ἐπιρρηματικόν του (ἑβδομηκοντάκις), τονούμενον δὲ κάτωθεν (,ο) μὲ τὸν ἀριθμὸν ἑβδομήκοντα χιλιάδες καὶ τὸ τακτικὸν (ἑβδομηκοντάκις χιλιοστὸς) καὶ τὸ ἐπιρρηματικόν του (ἑβδομηκοντάκις χιλιάκις). Διὰ τοῦ *Ο'* δηλοῦται καὶ ἡ ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα μετάφρασις τῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἐν τοῖς βιβλίοις, τὰ ὁποῖα ἔχουν οἱασδήποτε ὑποδιαιρέσεις, σημαίνει τὴν ἑβδομηκοστὴν κατὰ σειρὰν (κεφ. *Ο* κλπ.), εἰς τὰς ἐκδόσεις ὅμως τῆς «Ἰλιάδος» καὶ τῆς «Ὀδυσσείας» τοῦ Ὁμήρου σημαίνει τὴν δεκάτην πέμπτην ῥαψῳδίαν, διότι εἰς τὴν ἀρίθμησίν των ἐλήφθη ἡ σειρὰ ἁπλῶς τοῦ ὁριστικοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. Εἰδικώτερον ἐπεκράτησεν, ὅπως εἰς τὰς παραπομπὰς διὰ μὲν τοῦ *Ο* (κεφαλαῖον) σημαίνηται ἡ δεκάτη πέμπτη ῥαψῳδία τῆς «Ἰλιάδος», διὰ δὲ τοῦ *ο* (μικρὸν) ἡ δεκάτη πέμπτη τῆς «Ὀδυσσείας». Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐν τοῖς λατινικοῖς κειμένοις ἀπαντᾷ *Ο* ἀντὶ τοῦ ἀριθμοῦ 11 καὶ ō ἀντὶ τοῦ 11.000. Εἰς λατινικὰς ἐπιγραφὰς τὸ *Ο* εἶναι ἀρχικὸν πολλῶν λέξεων, ἰδίᾳ δὲ ἐπὶ τάφων, τῶν: obiit (ἀπεδήμησε), obitus (θανών), ossa (ὀστᾶ). Εἰς παλαιὰ γαλλικὰ νομίσματα τὸ *Ο* σημαίνει ὅτι ταῦτα ἐκόπησαν ἐν τῷ νομισματοκοπείῳ τῆς Ριὸν (Riom). Ἐν τῇ λογικῇ τὸ *Ο* (ληφθὲν ἐκ τῆς λέξεως nego) δηλοῖ τὴν μερικὴν ἀποφατικὴν πρότασιν. Ὡς γεωγραφικὸς ὅρος (ἀρχικὸν τοῦ Ouest=Δύσις) τὸ *Ο* εἰς γαλλικά, ἰταλικὰ καὶ ἱσπανικὰ ἔργα δηλοῖ: πρὸς δυσμὰς ἢ δυτικός. Τὸ *Ο* κατ' ἐπίτμησιν τίθεται καὶ ὡς ἀρχικὸν κυρίων ὀνομάτων (Ὀδυσσεύς, Ὀρόντας κλπ.).

Θ. Π.

—*[Ἀρχ. Μουσ.]* Ἐν τῇ ἀλφαβητικῇ παρασημαντικῇ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς, τὸ κεφαλαῖον τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου στοιχεῖον Ο, προτασσόμενον ἑτέρου τοῦ αὐτοῦ ἀλφαβήτου κεφαλαίου στοιχείου, εὕρηται, παρ' Ἀλυπίῳ, κατὰ τοὺς ἑξῆς τρεῖς τρόπους: α') Ο κάτω γραμμὴν ἔχον καὶ ἦτα. Ἐδείκνυε τὰς ἑξῆς τονιαίας θέσεις: 1) Τὸν προσλαμβανόμενον ἐν τῷ ὑπολυδίῳ τρόπῳ καὶ κατὰ τὰ τρία γένη (διάτονον, χρωματικὸν καὶ ἐναρμόνιον (Κε τῆς ὑπάτης· la_1). 2) Τὴν ὑπάτην ὑπάτων ἐν τῷ ὑποφρυγίῳ τρόπῳ καὶ κατὰ τὰ τρία γένη (Κε της ὑπάτης· la_1). 3) Τὴν παρυπάτην ὑπάτων ἐν τῷ ὑποϊαστίῳ τρόπῳ κατὰ τὸ διάτονον καὶ χρωματικὸν γένος (Κε τῆς ὑπάτης· la_1). β') Ο καὶ κάππα. Ἐδείκνυε: 1) Τὸν παράμεσον ἐν τῷ ὑπολυδίῳ τρόπῳ καὶ κατὰ τὰ τρία γένη (Ζω τῆς μέσης· si_2). 2) Τὸν μέσων διάτονον ἐν τῷ αἰολίῳ τρόπῳ (Ζω τῆς μέσης· si_2). 3) Τὸν συνημμένων διάτονον ἐν τῷ ὑποαιολίῳ τρόπῳ (Ζω τῆς μέσης· si_2). 4) Τὴν τρίτην διεζευγμένων ἐν τῷ ὑποαιολίῳ τρόπῳ κατὰ τὸ διάτονον καὶ χρωματικὸν γένος (Ζω τῆς μέσης· si_2). 5) Τὸν ὑπάτων διάτονον ἐν τῷ ὑπεραιολίῳ τρόπῳ (Ζω τῆς μέσης· si_2). 6) Τὴν μέσην ἐν τῷ ἰαστίῳ τρόπῳ κατὰ τὸ διάτονον καὶ χρωματικὸν γένος (Ζω τῆς μέσης· si_2). 7) Τὴν νήτην συνημμένων ἐν τῷ ὑποϊαστίῳ τρόπῳ κατὰ τὸ διάτονον καὶ χρωματικὸν γένος (Ζω τῆς μέσης· si_2). 8) Τὴν ὑπάτην μέσων ἐν τῷ ὑπεριαστίῳ τρόπῳ κατὰ τὸ διάτονον καὶ χρωματικὸν γένος (Ζω τῆς μέσης· si_2). 9) Τὴν παρυπάτην μέσων ἐν τῷ ὑπερδωρίῳ τρόπῳ κατὰ τὸ διάτονον καὶ χρωματικὸν γένος (Ζω τῆς μέσης· si_2). 10) Τὴν τρίτην συνημμένων ἐν τῷ δωρίῳ τρόπῳ κατὰ τὸ διάτονον καὶ χρωματικὸν γένος (Νη τῆς μέσης ἐν ὑφέσει· do_2 ὕφεσις). γ') Ο καὶ κάππα ἐπὶ τὴν ὀξύτητα. Ἐδείκνυε: 1) Τὴν νήτην συνημμένων ἐν τῷ ὑπεραιολίῳ τρόπῳ καὶ κατὰ τὰ τρία γένη (Ζω τῆς νήτης· si_3). 2) Τὸν διεζευγμένων διάτονον ἐν τῷ ὑπεραιολίῳ τρόπῳ (Ζω τῆς νήτης· si_3). 3) Τὸν ὑπερβολαίων διάτονον ἐν τῷ αἰολίῳ τρόπῳ (Ζω τῆς νήτης· si_3). 4) Τὴν νήτην ὑπερβολαίων ἐν τῷ ἰαστίῳ

Digitized by Google

τρόπῳ κατὰ τὸ διάτονον καὶ χρωματικὸν γένος (Ζω τῆς νήτης· si$_3$). 5) Τὴν νήτην διεζευγμένων ἐν τῷ ὑπεραιολίῳ τρόπῳ κατὰ τὸ διάτονον καὶ χρωματικὸν γένος (Ζω τῆς νήτης· si$_3$). 6) Τὴν τρίτην ὑπερβολαίων ἐν τῷ ὑπερδωρίῳ τρόπῳ κατὰ τὸ διάτονον καὶ χρωματικὸν γένος (Ζω τῆς νήτης· si$_3$).

Αἱ ἀνωτέρω τονιαῖαι θέσεις τῆς παρυπάτης, ὑπάτων καὶ μέσων, τῆς τρίτης, συνημμένων, διεζευγμένων καὶ ὑπερβολαίων, ἦσαν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὕψους τῆς χορδῆς ἐν τῷ διατόνῳ καὶ χρωματικῷ γένει· ἐν τῷ ἐναρμονίῳ ὅμως ἦσαν βαρύτεραι τῶν ἀντιστοίχων διατόνων καὶ χρωματικῶν κατὰ δίεσιν τεταρτημοριαίαν. Ν. Α. Χ.

ὁ, ἡ, τὸ (ἐκ τοῦ *so, *sa, *tod, πρβλ. ἰνδ. sa, sa, tad), ἐν. γεν. *τοῖο* ἢ *τοῦ* ἢ *τῶ* κατὰ διαλέκτους. Ἡ λέξις ἦτο κατ' ἀρχὰς δεικτικὴ ἀντωνυμία, ἥτις, ἐξασθενωθείσης ὀλίγον κατ' ὀλίγον τῆς δεικτικῆς ἐννοίας της, ἐξειλίχθη εἰς ἄρθρον (ὁμοίαν ἐξέλιξιν παρατηροῦμεν εἰς τὴν λατινικὴν δεικτικὴν ἀντωνυμίαν ille—illa—illud, ἡ ὁποία διὰ τὸν αὐτὸν λόγον κατέληξεν εἰς τὸ ὁριστικὸν ἄρθρον τῶν νεολατινικῶν ἢ ρωμανικῶν λεγομένων γλωσσῶν). Παρὰ τῷ Ὁμήρῳ ἡ λέξις διατηρεῖ κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν ἀντωνυμικήν ἔννοιάν της: «*ὁ γὰρ βασιλῆϊ χολωθεὶς νοῦσον ἀνὰ στρατὸν ὦρσε κακήν*», «*τὴν δ' ἐγὼ οὐ λύσω*», «*ὡς ἔφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων*» κλ., ἀλλὰ καὶ ἡ ἀρθρικὴ χρῆσίς της ἐν τῇ Ἰλιάδι καὶ Ὀδυσσείᾳ (μολονότι οὐχὶ τόσον συνήθης, ὅσον ἡ ἀντωνυμική) εἶναι ἀναμφισβήτητος: «ὅς ἤδη τά τ' ἐόντα τά τ' ἐσσόμενα πρό τ' ἐόντα», «οὐδέ τι δαιτὸς ἐσθλῆς ἔσσεται ἦδος, ἐπεὶ τὰ χερείονα νικᾷ». Τὴν ἀντωνυμικὴν ἔννοιαν καὶ χρῆσίν της διετήρησεν ἡ λέξις εἰς ὡρισμένας χρήσεις καὶ βραδύτερον, ἤτοι καὶ μετὰ τὴν πλήρη ἀνάπτυξιν τῆς ἀρθρικῆς ἐννοίας της: «ἀφικνοῦμαι ὡς τὸν καὶ τὸν» (=εἰς τοῦτον καὶ ἐκεῖνον), «ἔδει σε τὸ καὶ τὸ ποιῆσαι» (πρβλ. καὶ τὰ σημερινὰ «μοῦ εἶπε τὸ καὶ τὸ» =αὐτὸ κι' αὐτό), «τούτῳ τῷ οἰκήματι πρὸ τοῦ ὡς ταμιείῳ ἐχρῆτο Ἱππόνικος» (=πρὸ τούτου τοῦ χρόνου, δηλαδὴ πρότερον), *ὁ μὲν—ὁ δέ, ἡ μὲν—ἡ δέ, οἱ μὲν—οἱ δὲ* κλ. =οὗτος μὲν—οὗτος δὲ κλ. Πλὴν τῆς δεικτικῆς ἐννοίας της εἶχεν ἐνίοτε ἡ λέξις καὶ κτητικήν τοιαύτην: «ἐβούλετο τὼ παῖδε ἀμφοτέρω παρεῖναι» (=τῷ ἑαυτοῦ παῖδε, τὰ δύο παιδιά του), «ζηλῶ σε τοῦ νοῦ, τῆς δὲ δειλίας στυγῶ» (=τοῦ σοῦ νοῦ, τῆς σῆς δειλίας), «τὸ σῶμα σώσας, τοὺς λόγους σώσεις ἐμοὶ» (=τὸ σὸν σῶμα σώσας κλ.), ἐκτὸς δὲ τούτων ἐχρησιμοποιεῖτο (εἰς τὰς ἄλλας διαλέκτους, πλὴν τῆς ἀττικῆς) καὶ ὡς ἀναφορικὴ ἀντωνυμία, μόνον δ' εἰς ἐλαχίστας ἀττικὰς ἐπιγραφάς, καὶ ταύτας ἰδιωτικοῦ (οὐχὶ δημοσίου) περιεχομένου, εὑρίσκομεν τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος λέξιν μετ' ἀναφορικῆς χρήσεως: «Λυκῖνος ἀνέθηκε τῇ Ἀθηναίᾳ, τὸ πρῶτον ἠργάσατο» =ὃ (ἐκεῖνο, ποὺ) κατὰ πρῶτον εἰργάσατο, «πλὴν τῶν δε, τῶν ἐνέλειπε», «καὶ τὰς λοιπὰς θυσίας, τὰς καθῆκεν θύειν» κλ. (Περὶ τῆς κυρίως ἀρθρικῆς ἐννοίας καὶ χρήσεως βλ. *Γ. Π. Ἀναγνωστοπούλου* «Περὶ τοῦ ἄρθρου», ἐν «Ἀθηνᾷ» τόμ. ΛΔ', σελ. 166 κ.ἑξ.) Γ. Π. Α.

ὅ. Οὐδέτερον τῆς ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας ὅς (ἥ—ὅ) ἐκ τοῦ * *ὅδ* (πρβλ. ἰνδ. yas -ya- yad). Τὸν ἀρχικὸν τύπον * *ὅδ* μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἀντωνυμία *ὅττι* (αἰολ. *ὅττι*), ἡ ὁποία προῆλθε κατ' ἀφομοίωσιν ἐκ τοῦ * *ὅδ-τι*. Γ. Π. Α.

— **ὅ.** Οὐδέτερον τῆς δεικτικῆς ἀντωνυμίας ὅς (διαφόρου ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς ἀπὸ τὴν προηγουμένην, ὡς δηλοῖ καὶ ἡ ἀντίστοιχος ἰνδικὴ ἀντωνυμία sas, προελθοῦσα ἐξ ἰαπετικῆς ἀντωνυμίας *sos). Ἡ ἀντωνυμία αὕτη ἀπαντᾷ εἰς ὡρισμένας φράσεις: «καὶ ὅς», «ἦ δ' ὅς» κλπ. Γ. Π. Α.

ὄα(ἡ)· εἶδος ὀπωροφόρου δένδρου ἡμιαγρίου(Sorbus), τοῦ ὁποίου οἱ στιφοὶ καρποὶ διχοτομοῦνται, ξηραίνονται καὶ τὸν χειμῶνα χρησιμεύουν πρὸς παρασκευὴν ἀφεψήματος μαλακτικοῦ, ἐνιαχοῦ *ἀβγαριά*. — *[Βοτ.]* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ῥοδανθῶν* (βλ. *σόρβος*).

Ὄα, Οἴη, ἢ *Ὀή [Ἀρχ. Γεωγρ.]* βλ. *Οἴη.*

Ὀαννές, ἢ *Ὀβαννές.* Ὄνομα ἀρμενικόν, ὀρθότερον *Ὀχαννὲς* ἢ *Χοβαννὲς* (=Ἰωάννης).

Ὀάννης. Κατὰ τὴν χαλδαϊκὴν κοσμογονίαν, συμπληρωθείσης τῆς δημιουργίας τοῦ σύμπαντος ὑπὸ τοῦ Μαρδούκ, οἱ πρῶτοι ἐπὶ γῆς πληθυσμοὶ ἀνθρώπων ἔζων ἀθλίως. «Ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἔτος ἀνέδυθη ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἐκεῖ ὅπου συνορεύει πρὸς τὴν Βαβυλωνίαν, ζῷον πεπροικισμένον μὲ λογικόν, ὀνομαζόμενον δὲ *Ὀάννης*. Εἶχε σῶμα ἰχθύος, ἀλλ' ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἰχθύος ὠρθοῦτο κεφαλὴ ἀνθρώπου, καθὼς καὶ πόδες ἀνθρώπινοι ἐξήρχοντο κάτωθεν τῆς οὐρᾶς. Εἶχε φωνὴν ἀνθρωπίνην καὶ διήρχετο τὴν ἡμέραν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, χωρὶς νὰ μεταλαμβάνῃ τροφῆς. Ἐδίδασκεν αὐτοὺς τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας, τοὺς κανόνας τῆς ἱδρύσεως τῶν πόλεων καὶ τῆς κατασκευῆς τῶν ναῶν, τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τῶν νόμων καὶ τῆς γεωμετρίας, ἐδείκνυεν εἰς αὐτοὺς τὸν τρόπον τῆς σπορᾶς καὶ τῆς συγκομιδῆς καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι συντελεῖ εἰς τὸ νὰ ἀμβλύνῃ τὰς τραχύτητας τῆς ζωῆς. Ἔκτοτε οὐδὲν τι τὸ ἀξιόλογον ἐφευρέθη. Μὲ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ὁ Ὀάννης ἐβυθίζετο πάλιν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ διενυκτέρευεν ὑπὸ τὰ κύματα, διότι ἦτο ἀμφίβιος. Συνέγραψε περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ὄντων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ βιβλίον μέγα, τὸ ὁποῖον παρέδωκεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους». Ταῦτα παραδίδει περὶ αὐτοῦ ὁ Βήρωσος, ἱερεὺς τοῦ ναοῦ τοῦ Βήλου ἐν Βαβυλῶνι. Γ. Λ. Α.

Ὄανος *[Ἀρχ.Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Λυδίας (*Στεφ. Βυζαντ.* 482, 19), ἀγνώστου ταυτότητος. Σ. Ε. Λ.

Ὀάξης *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Κρήτης, καλούμενος σήμερον *Γέρω-ποταμὸς* (βλ. λ.).

Ὀαξὸς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ἀξός*.

Ὀαξὸς *[Μυθολ.]*. —1) Υἱὸς τῆς Ἀκακαλλίδος, θυγατρὸς τοῦ Μίνωος. Κατὰ τὴν παράδοσιν ἡ ἀρχαία κρητικὴ πόλις *Ἀξὸς* ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐξ αὐτοῦ. —2) Υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀγχιάλης, ἀναφερόμενος καὶ οὗτος ὡς ἱδρυτὴς τῆς κρητικῆς πόλεως Ἀξοῦ. ΕΡ. Μ.

Ὀάριζος. Ἡγεμὼν τῶν Λιβύων, οὐτινος ὁ υἱὸς Μασσάγης ἦρχε τῶν Λιβύων εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Ξέρξου κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Γ. Λ. Α.

ὀαρίζω· ὁμηρ., συνομιλῶ μετά τινος φιλικῶς, ἰδίᾳ μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἐρωτικῶς: «*παρθένος ἠΐθεός τ' ὀαρίζετον ἀλλήλαιν*» (Ἰλ.).

ὀαρισμὸς (ὁ), καὶ **ὀαριστύς, —ύος** (ἡ)· ἐμπιστευτικὴ συνομιλία μεταξὺ συζύγων, ἰδίᾳ μεταξὺ ἐρωμένων.

ὀαριστὴς (ὁ)· ὁ ἀρεσκόμενος νὰ ὀαρίζῃ, νὰ γλυκοκουβεντιάζῃ, νὰ ὁμιλῇ ἐρωτικῶς.

Ὄαρος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Νοτίου Ρωσίας (τῆς Σκυθίας), παρὰ τὸν ὁποῖον ὁ Δαρεῖος στρατοπεδεύσας κατεσκεύασεν ὀκτὼ φρούρια εἰς ἀπόστασιν 60 σταδίων ἀπ' ἀλλήλων. Ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ τὰ ἀφήσῃ ἀτελείωτα, διὰ νὰ καταδιώξῃ τοὺς Σκύθας. Ταυτίζεται πρὸς τὸν σημερινὸν *Βόλγαν* (βλ. λ.). Γ. Λ. Α.

Ὀάρσης. Βασιλεὺς τῆς Περσίας (βλ.λ. *Ἄρσης*).

Ὀάρτης. Ὄνομα Ἀρταξέρξου τοῦ Β'.

ὄασις, —εως (ἡ). Οὕτως ὀνομάζονται μέρη τοῦ ἐδάφους μεγάλων ἐρήμων, γόνιμα καὶ κατῳκημένα. Ἡ γονιμότης τῆς ὀάσεως εἰς βαθμὸν καὶ ἔκτασιν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ γλυκὺ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον ὑπορρέει διὰ στρώματος ἀμμολίθου εἰς βάθος συνήθως 100—170 μ., καὶ τὸ ὁποῖον ἀναβλύζον διὰ πηγῶν ἢ ἀντλούμενον ἀπὸ φρεάτων βαθυτάτων τεχνητῶς δίδει τὴν ζωὴν εἰς τὴν ὄασιν. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ γόνιμος ἔκτασις εὑρίσκεται εἰς τὰ ταπεινότερα σημεῖα. Τὰ προϊόντα τῶν ὀάσεων εἶναι λαχανικά, κριθή, σῖτος, ὀπῶραι, ἀλλὰ κυρίως οἱ φοίνικες (χουρμάδες). Αἱ ὀνομαστότεραι ὀάσεις εἶναι εἰς τὴν Λιβυκὴν ἔρημον τῆς Ἄνω Αἰγύπτου, ἤτοι δυτικῶς τοῦ Νείλου. Σπουδαιότεραι ὀάσεις εἶναι αἱ ἑξῆς: τοῦ *Φαγιούμ*, τῆς *Κάργας*, τῆς *Δάκλας*, τῆς *Μπαχαρίας* καὶ τῆς *Σίβας* (*Ἀμμώνειον* τῶν ἀρχαίων). Γ. Λ. Α.

Ὀασῖται *[Ἀρχ.]*. Νομαδικὸς λαὸς τῆς Β. Ἀφρικῆς, κατοικῶν κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. IV, 3, 12) ἐν τῷ νομῷ Μαρεώτου, μεταξὺ τῶν Μαστιτῶν πρὸς Ν. καὶ τῶν Λιβυαιγυπτίων πρὸς Β. Α. Θ. Σ.

Ὀαχάκα (Oajaca ἢ Oaxaca) *[Γεωγρ.]*. Παραθαλάσσιος πολιτεία τοῦ Ν. Μεξικοῦ, βρεχομένη πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ καὶ περιβαλλομένη ὑπὸ τῶν πολιτειῶν Κιάπας πρὸς Α., Βέρα Κρούθ καὶ Πουέμπλα πρὸς Β. καὶ Γκερρέρο πρὸς Δ. Ἔκτασις 94.211 τετρ. χλμ., πληθυσμὸς (1930) 1.070.852, πρωτεύουσα *Ὀαχάκα*. Τὸ ἔδαφος καλύπτεται ὑπὸ τῶν δασωδῶν προεκτάσεων τῆς Σιέρρα Μάντρε, σχηματίζει δὲ ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὸ ὄρος *Θεμποαλτεπὲκ* (3.990 μ.). Ἡ ἀκτογραμμή, μήκους 570 χλμ., στερεῖται μεγάλων κολπώσεων καὶ ἀκρωτηρίων καὶ εἶναι σχεδὸν ὁμοιόμορφος καθ' ὅλα τὰ σημεῖα αὐτῆς, ἐκτὸς τοῦ ἀνατολικοῦ πέραν τοῦ κόλπου Τεουαντεπέκ, ὅπου σχηματίζεται εὐρεῖα λιμνοθάλασσα. Κυριώτεροι ποταμοὶ εἶναι πρὸς Ν. μὲν ὁ *Ρίο Βέρντε*, ὅστις διασχίζει τὴν πόλιν Ὀαχάκα, πρὸς Β. δὲ οἱ *Παπαλοαπὰν* καὶ *Σὰν Χουάν*, οἵτινες συνενοῦνται μικρὸν πρὸ τῆς ἐκβολῆς αὐτῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ τοῦ Βέρα Κρούθ. Τὸ κλῖμα εἶναι εὔκρατον καὶ ὑγιεινὸν ἐπὶ τῶν ὑψηλοτέρων περιοχῶν, ἐξαιρετικῶς δὲ θερμὸν ἐντὸς τῶν χθαμαλῶν κοιλάδων καὶ κατὰ μῆκος τῆς παραλίας. Αἱ βροχαὶ εἶναι ἄφθονοι, πίπτουσαι πολλάκις καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς μῆνας τῆς ξηρασίας, αἱ ἐγγὺς δὲ τῆς παραλίας περιοχαὶ ὑποφέρουσι συχνὰ ἐκ καταιγίδων. Ἡ πολιτεία καλύπτεται ὑπὸ ἐκτεταμένων δασῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγονται βαφικὰ ξύλα, καουτσούκ, βανίλλη καὶ πολυτελὴς ξυλεία. Ἐντὸς τῶν δασῶν τούτων ζῶσιν εἰς μέγαν ἀριθμὸν λεοπαρδάλεις, λύκοι κλπ. σαρκοφάγα θηρία, εἰς τῶν ὁποίων τὸ κυνήγιον ἐπιδίδονται οἱ ἰθαγενεῖς. Τὸ ὑπέδαφος ἐγκλείει ὀρυχεῖα χρυσοῦ, ἀργύρου, χαλκοῦ, ὑδραργύρου, σιδήρου, ἅλατος, πετρελαίου καὶ γαιανθράκων. Οἱ κάτοικοι εἶναι κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος Ἰνδοὶ καὶ ὀλίγοι μιγάδες, ἀσχολοῦνται δὲ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ γεωργίαν, καλλιεργοῦντες ἀραβόσιτον, σῖτον, ζαχαροκάλαμον, κακάο, καφέν, βάμβακα, ἀγαύην, καπνὸν κλπ. Αἱ συγκοινωνίαι ἐξυπηρετοῦνται ὑπὸ μετριωτάτου δικτύου ἁμαξιτῶν ὁδῶν καὶ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Ἡ περιοχὴ τῆς Ὀαχάκα ὑπῆρξε πρὸ τῆς εὐρωπαϊκῆς κατακτήσεως μία τῶν σπουδαιοτέρων ἑστιῶν τοῦ μεξικανικοῦ πολιτισμοῦ, κοιτὶς τῶν Ζαποτέκων, ὡς μαρτυροῦν πολλὰ σωζόμενα ἐρείπια (Μίτλα, Ἀχιούτλα, Μίγκιτλαντ κλπ.).

—**Ὀαχάκα** (Oajaca ἢ Ooxaca) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Μεξικοῦ, πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου πολιτείας, κειμένη μεσογείως ἐντὸς ὡραίας κοιλάδος καὶ εἰς ὕψος 1.542 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς πόλεως τοῦ Μεξικοῦ. Κάτ. (1921) 27.792. Κοσμεῖται ὑπὸ πολλῶν ὡραίων κτισμάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνεται τὸ ἐπισκοπικὸν μέγαρον, ὅμοιον πρὸς τὰ ἀζτεκικὰ ἐρείπια τοῦ ἀνακτόρου Μίτλα. Ἔχει μουσεῖον φυσικῆς ἱστορίας καὶ εἶναι γεωργικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον, μὲ κύρια προϊόντα σοκολάταν, σάπωνα, βαμβακερὰ ὑφάσματα κλπ. Ἐκτίσθη τὸ 1522 ἐγγὺς τῆς θέσεως τοῦ ἀζτεκικοῦ φρουρίου *Οὐαχιάκακ*, ὠνομάσθη δὲ κατ' ἀρχὰς Ἀντεκέρα. Περὶ τὴν πόλιν κεῖνται πλεῖστα ἐρείπια τοῦ παλαιοῦ ἀζτεκικοῦ πολιτισμοῦ. Χ. Δ.

Ὀάχου (Oahu) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τοῦ ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ ἀρχιπελάγους τῶν νήσων Χαβάϊ, ἐφ' ἧς ἡ πρωτεύουσα αὐτοῦ *Χονολουλοὺ* καὶ ὁ πολεμικὸς λιμὴν *Πὲρλ Χάρμπωρ*. Εἶναι ἡ δευτέρα κατ' ἔκτασιν ἐκ τῶν νήσων τοῦ ἀρχιπελάγους (1554 τετρ. χλμ.), φράσσεται δὲ καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ μῆκος τῆς παραλίας της ὑπὸ κοραλλιογενῶν σύρτεων. Τὸ ἔδαφός της εἶναι ἡφαιστειογενές, καλυπτόμενον ὑπὸ δύο παραλλήλων ὀροσειρῶν καὶ παράγει πάντα τὰ προϊόντα τῶν τροπικῶν ζωνῶν, ἰδίᾳ δὲ ζαχαροκάλαμον, βάμβακα, κλπ. Χ. Δ.

Ὄβ, ἢ ***Ὄβι*** *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Σιβηρίας (βλ. λ. *Ὄμπ*).

ὀβᾶ (τουρκ.=πεδιάς). Ἀπαντᾷ ὡς πρῶτον ἢ δεύτερον ἰδίως συνθετικὸν τουρκικῶν τοπωνυμίων.

ὀβάλ· πᾶσα καμπύλη κλειστὴ εἰς σχῆμα κανονικῆς ἐλλείψεως, ᾠοειδὴς (γαλλ. ovale).

Ὀβάμπο. Λαὸς τῆς Ἀφρικῆς (βλ. *Ὀμπάμπο*).

Ὀβάμπολαντ, ἢ ***Ἀμπολὰντ*** (Ovamboland ἢ Amboland) *[Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Νοτιοδυτικῆς Ἀφρικῆς, οἰκουμένη ὑπὸ τῆς νεγροειδοῦς φυλῆς τῶν Ὀβάμπο. Κεῖται παρὰ τὰ νότια σύνορα τῆς Πορτογαλικῆς Ἀγγόλας καὶ καταλαμβάνει τὸ βορειότερον τμῆμα τῆς πρώην Γερμανικῆς Ν.Δ. Ἀφρικῆς. Ἔχει ἔκτασιν 40.000 τετρ. χλμ., κατοικεῖται δὲ ὑπὸ 156.000 περίπου κατοίκων. Τὸ ἔδαφος εἶναι ὁμαλόν, καλυπτόμενον κατὰ τὸ βόρειον τμῆμα ὑπὸ μεγάλων δασῶν, εἰς τὰ ὁποῖα διαιτῶνται πολυάριθμα ἄγρια θηρία. Εἶναι κατάλληλος διὰ καλλιεργείας πάντων τῶν προϊόντων τῶν τροπικῶν καὶ ἔχει ἐκτεταμένας βοσκάς, προσφόρους εἰς τὴν κατ' ἀγέλας κτηνοτροφίαν. Μέχρι τοῦ 1915, ὁπότε κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βρεττανῶν, ἡ Ὀβάμπολαντ ἦτο σχεδὸν ἀνεξερεύνητος καὶ μόνον ἱεραπόστολοί τινες τῶν ἱεραποστολικῶν ἑταιρειῶν φινλανδικῆς καὶ ῥηνικῆς διέμενον ἐν αὐτῇ. Σήμερον τὴν διοίκησιν ἀσκεῖ ἡ Νοτιοαφρικανικὴ Ἕνωσις, κατ' ἐντολὴν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Χ. Δ.

Ὀβάντα (Ovada) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Ἀλεξανδρείας. Κάτ. 8.700. Κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἀππενίνων τῆς Λιγυρίας καὶ εἶναι πόλις βιομηχανικὴ μὲ ἐργοστάσια ὀνομαστὰ μεταξωτῶν ὑφασμάτων καὶ βαμβακοκλωστήρια. Ἐξάγει ἐπίσης ἄφθονον οἶνον καὶ ἡδύποτα. Μ. Σ. Δ.

Ὀβᾶ-ντὰγ *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Τουρκίας εἰς τὰ κράσπεδα τῆς πεδιάδος τῆς Ποντοηρακλείας, ἐντὸς τοῦ σημερινοῦ νομοῦ Ζογγουλντὰκ (Ζογγούλ-ντάγ), γειτονεῦον μετὰ τοῦ Γκιοϊνοὺκ-ντὰγ κλπ.

Ὀβὰρ (Ovar) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πορτογαλίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μπεΐρα, κειμένη ἐπὶ τοῦ βορείου ἄκρου τῆς λιμνοθαλάσσης, 33 χλμ. πρὸς Ν. τοῦ Ὀπόρτο, μεθ' οὗ συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Ἔχει ἀκμαίαν ἁλιείαν καὶ εἶναι κέντρον ἐμπορίου ξυλείας, οἴνου, σιτηρῶν, λαχανικῶν κλπ. Κάτοικοι 11.000. Χ. Δ.

Ὀβάρι, ἢ ***Μπίσιου*** (Owari ἢ Bishiu) *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τῆς Ἰαπωνίας ἐπὶ τῆς νήσου Χονδό, βρεχομένη πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ κόλπου Ἄϊς τῆς παραλίας τῆς νήσου. Κυριωτέρα πόλις τῆς περιοχῆς εἶναι ἡ *Ναγκόγια*. Χ. Δ.

Ὀβάρτης *[Μυθολ.]*. Εἷς τῶν πρώτων μυθικῶν βασιλέων τῆς Χαλδαίας, βασιλεύσας 8 σάρους, ἤτοι 28.800 ἔτη. Ἐγένετο ὁ πατὴρ τοῦ Ξισούθρου, ἐφ' οὗ συνέβη ὁ κατακλυσμός. Γ. Λ. Α.

Ὀβασὶ *[Γεωγρ.]*. Πεδιὰς τῆς ἀσιατικῆς παραλίας τοῦ Ἑλλησπόντου, Α.ΝΑ. τῆς Λαμψάκου, διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ ποταμίου Λαμψακὶ-σού. Σ. Ε. Λ.

Ὀβᾶ-τσάϊ, ἢ ***Τσὰρ-σοῦ*** *[Γεωγρ.]*. Παραπόταμος τοῦ Ἐγκιουρου-τσάϊ (ποταμοῦ τῆς Ἀγκύρας), παραποτάμου τοῦ Σαγγαρίου. Ἡ συμβολὴ αὐτῶν εὑρίσκεται παρὰ τὸ χωρίον Ἰστανός.

Digitized by Google

'Οβελίσκος τοῦ Θουθμώσεως τοῦ Γ' ἐν Καρνάκ.

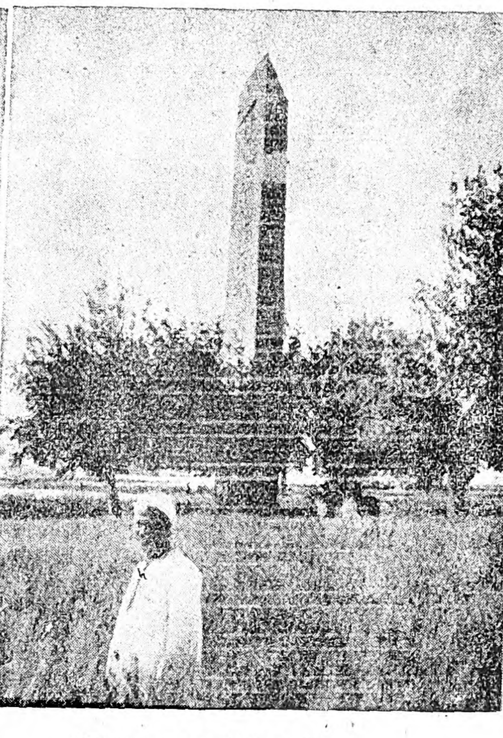

'Οβελίσκος τῆς 'Ηλιουπόλεως.

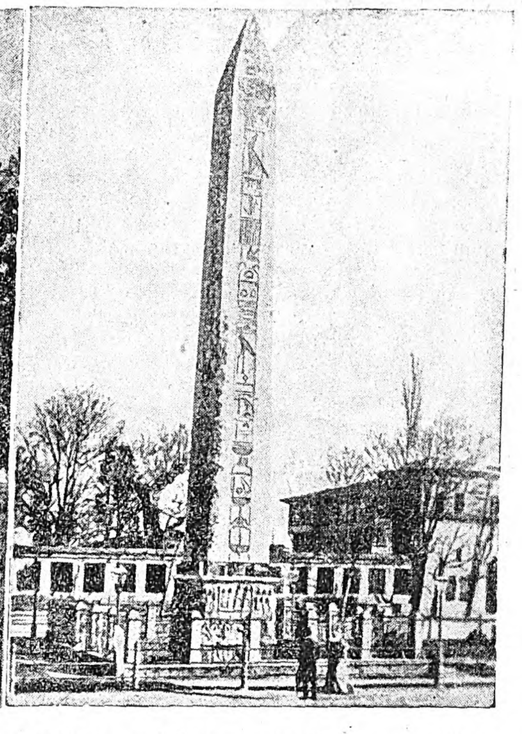

'Οβελίσκος τοῦ Θεοδοσίου ἐν Κωνσταντινουπόλει.

'Οβατζὶκ *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς ὑποδιοικήσεως Τσεσμὲ (Κρήνης) τοῦ τουρκικοῦ νομοῦ Σμύρνης. Εἶχε πρὸ τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς 2.000 κατοίκους, ὧν οἱ ἡμίσεις ἦσαν Ἕλληνες, προσφυγόντες εἰς Ἑλλάδα.

—**'Οβατζὶκ** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας, ἐπέχον περίπου τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἀστακοῦ.

'Οβάτοι (οἱ) (Ovates). Ἐκαλοῦντο οὕτω οἱ Γαλάται ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἐπιφορτισμένοι μὲ τὴν ἐξωτερικὴν λατρείαν. Ἡ δρυϊδικὴ ἱεραρχία περιελάμβανε τρεῖς διακεκριμένας τάξεις. Ἡ κατωτέρα τάξις ἦτο ἡ τῶν *Βάρδων*, οἵτινες διετήρουν ἐν τῇ μνήμῃ των τὰς γενεαλογίας τῶν πατριῶν καὶ ᾖδον τὰ κατορθώματα τῶν ἀρχηγῶν καὶ τὰς ἐθνικὰς παραδόσεις. Μετ' αὐτοὺς ἤρχετο ὁ κατ' ἐξοχὴν κλῆρος, ἀποτελούμενος ἀπὸ τοὺς *'Οβάτους* καὶ τοὺς *Δρυΐδας*. Οἱ Ὀβάτοι ἦσαν ἐπιφορτισμένοι μὲ τὸ ἐξωτερικὸν μέρος τῆς λατρείας καὶ μὲ τὴν λειτουργίαν τῶν θυσιῶν. Ἐμελέτων ειδικῶς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, αἱ ὁποῖαι εἶχον σχέσιν μὲ τὴν θρησκείαν (ἀστρονομία, μαντικὴ κλπ.), καὶ εἰς οὐδεμίαν ἀστικὴν ἢ θρησκευτικὴν πρᾶξιν προέβαινον ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν Δρυΐδῶν. θ. π.

'Οβατσὶκ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Δρυμότοπος*.

'Οβαχερέρο (Ovaherero). Φυλὴ τῆς Ν. Ἀφρικῆς (βλ. λ. *Χερέρο*).

ὄβγορο, ἢ ***εὔγορον***, ἢ ***εὐγοράδα***· θέσις ὑψηλή, σκοπιὰ ἔνθεν βλέπει τις τὰ πέριξ.

'Οβδιοῦ. Ὁ τέταρτος τῶν μικρῶν προφητῶν (βλ. *Ἀβδιοῦ*).

'Οβεΐδ-*ἀλλάχ*. Ἄραψ στρατηγὸς τῶν πρώτων χρόνων τῆς ἱστορίας τῶν χαλιφῶν, γεννηθεὶς τῷ 645 μ. Χ. Τῷ 672 εἰσέβαλε κατὰ διαταγὴν τοῦ Μωαβία εἰς τὴν πέραν τοῦ ποταμοῦ Ὤξου τουρανικὴν χώραν (Τουρκεστάν). Ἐνίκησε κατόπιν τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Ἄλη, ἐν Μεσοποταμίᾳ. Ἐφονεύθη τῷ 685 εἴς τινα μάχην. Ν. Μ.

'Οβεΐδαι (οἱ). Ἄλλη ὀνομασία τῆς ἐν Αἰγύπτῳ βασιλευσάσης δυναστείας τῶν *Φατιμιτῶν* (910—1172).

'Οβέϊντ, ἢ ***Οὐμπέϊτ Χάν***. Τέταρτος ἡγεμὼν τῆς ἐν τῇ Ὑπερωξονείῳ χώρᾳ τοῦ Τουρκεστὰν κυβερνησάσης δυναστείας τῶν Οὐζμπέκων. Ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 1533 μέχρι τοῦ 1578. Ἐπολέμησεν ἐπανειλημμένως κατὰ τῶν Σαφαβιτῶν βασιλέων τῆς Περσίας, εἰσβαλὼν δὲ εἰς τὸ Ἀφγανιστὰν ἐκυρίευσε τὴν Χεράτην. Ν. Μ.

'Οβέϊντ, '*Ελ*— (El Obeid) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ ἀγγλο-αιγυπτιακοῦ Σουδὰν (βλ. λ. Ἔλ-'Οβέϊντ).

—**'Οβέϊντ-'*Αλλάχ***, ὁ ἐπιλεγόμενος ***Ἐλ-Μαχδῆ***. Ἱδρυτὴς τῆς ἐν Μαρόκκῳ ἀναφανείσης καὶ ἐν Αἰγύπτῳ κυβερνησάσης δυναστείας τῶν Φατιμιτῶν. Ἐγεννήθη τῷ 873 ἐν Σελμὶς τῆς Συρίας, παρὰ τὴν Δαμασκόν, ἐξ οἰκογενείας, τῆς ὁποίας ἀνῆγε τὴν καταγωγὴν εἰς τὸν Ἄλη, γαμβρὸν τοῦ Μωάμεθ. Φυγὼν ἐκ Συρίας μετὰ τοῦ υἱοῦ του Μωχάμμετ Νεζάρ, μετέβη εἰς Αἴγυπτον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Μαρόκκον. Μετὰ πολλὰς περιπετείας, καθ' ἃς ἐδιώχθη καὶ ἐφυλακίσθη ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν ἡγεμόνων, ὥς ἀξιῶν τὸ ἡγεμονικὸν ἢ χαλιφικὸν ἀξίωμα, κατώρθωσε ν' ἀνακηρυχθῇ ἡγεμὼν τῷ 910 μ.Χ., κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοὺς Ἀββασίδας χαλίφας, κατόπιν δὲ ὅλως ἀνεξάρτητος, ἐπεκτείνας τὴν κυριαρχίαν του εἰς ὅλην τὴν Β. Ἀφρικὴν καὶ ἀνακηρυχθεὶς χαλίφης ἀρχηγὸς τῶν πιστῶν ἐν Καϊρουάν. Ἀποστείλας τὸν υἱόν του ἐπὶ κεφαλῆς στρατοῦ πρὸς Α., ἐπολέμησε κατὰ τοῦ ἀββασιδικοῦ στρατοῦ καὶ νικήσας κατέλαβε μέρος τῆς Αὐγύπτου. Ἀπέθανε τῷ 934 ἐν Μεχδίᾳ τῆς Β. Ἀφρικῆς, ὅπου καὶ ἵδρευε. Ν. Μ.

'Οβελὰκ (Hovelaque), ***'Αλέξανδρος***. Διακεκριμένος Γάλλος ἀνθρωπολόγος καὶ γλωσσολόγος, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1843. Μετὰ τὰς πανεπιστημιακὰς σπουδάς του διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἐθνογραφίας καὶ γλωσσολογίας ἐν τῇ Ἀνθρωπολογικῇ σχολῇ (École d' Anthropologie), εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς ὁποίας ἔλαβεν ἐνεργότατον μέρος (1876), τῷ δὲ 1890—ἀποθανόντος τοῦ Gavarret—διεδέχθη τοῦτον εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς ῥηθείσης σχολῆς. Ἀναμειχθεὶς καὶ εἰς τὴν πολιτικήν, ἐξελέγη δὶς βουλευτὴς (τῷ 1889 καὶ τῷ 1893). Ἡ συγγραφικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ δρᾶσις τοῦ Hovelaque ὑπῆρξε πολυσχιδὴς καὶ γονιμωτάτη. Ἐκτὸς τῶν πολυαρίθμων ἐπιστημονικῶν πραγματειῶν, τὰς ὁποίας ἐδημοσίευσεν εἰς διάφορα ἐπιστημονικὰ περιοδικά, καὶ ἰδίως εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου (μετὰ τοῦ διδασκάλου του Chavée) ἱδρυθεῖσαν «Revue de linguistique», ἐδημοσίευσε καὶ πολλὰ καὶ ποικίλα αὐτοτελῆ ἐπιστημονικὰ ἔργα, ἐκ τῶν ὁποίων σημειώνομεν τὰ ἑξῆς: «Grammaire de la langue zende» (Paris 1869), «La théorie spécieuse de Lautverschiebung» (Paris 1868), «Racines et éléments simples dans le système linguistique indoeuropéen» (Paris 1869), «Instructions pour l' étude élémentaire de la linguistique indo-européenne» (Paris 1872), «Langues, races; nationalités» (Paris 1873), «Mémoire sur la primordialité de la prononciation du R vocal sanscrit» (Paris 1873), «La morale de l' Avesta» (Paris 1874), «Lettre sur l' homme préhistorique» (Paris 1875), «La linguistique» (Paris 1875), «Notre ancêtre» (Paris 1877), «Études de linguistique et d' ethnographie» (Paris 1878), «Mélanges de linguistique et d' anthopologie» (ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν *E. Picot* καὶ *J. Vinson*, Paris 1880), «Les débuts de l' humanité» (Paris 1882), «Les races humaines» (Paris 1882), «Précis d' anthropologie» (ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ *G. Hervé*, Paris 1887), «Les Nègres de l' Afrique sus-équatoriale» (Paris 1889) καὶ διάφορα ἄλλα, ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἀνθρωπολογίαν, ἐθνογραφίαν καὶ γλωσσολογίαν. Γ. Π. Α.

ὀβελιαῖος, *—α, —ον*· ὁ ἔχων μορφὴν ὀβελοῦ, ῥαβδοειδής: «ὀβελιαία ῥαφὴ τοῦ κρανίου» ἡ ἀπὸ τοῦ μετώπου μέχρι τοῦ ἰνίου φθάνουσα.

— **ὀβελιαία *αὖλαξ*** *['Ανατομ.]*. Αὖλαξ ἐπὶ τῆς ἔσω ἐπιφανείας τοῦ θόλου τοῦ κρανίου, διήκουσα κατὰ τὴν μέσην γραμμὴν ἐκ τῶν πρόσω πρὸς τὰ ὀπίσω ἀπὸ τῆς ἀκρολοφίας τοῦ μετωπιαίου ὀστοῦ μέχρι τοῦ ἔσω ἰνιακοῦ ὀγκώματος, ὑποδεχομένη δὲ τὸν ἄνω ἐπιμήκη ἢ ὀβελιαῖον κόλπον τῆς σκληρᾶς μήνιγγος τοῦ ἐγκεφάλου. Ι. Π.

— **ὀβελιαῖα *ἐπίπεδα*** *['Ανατομ.]*. Ἐπίπεδα ῥαχιοκοιλιακά, ἅτινα φέρονται κατὰ τὴν αὐτὴν φορὰν καὶ παραλλήλως πρὸς τὸ μέσον ἐπίπεδον, ἑνοῦσι δὲ τὴν κοιλιακὴν ἐπιφάνειαν μετὰ τῆς ῥάχεως. Ι. Π.

— **ὀβελιαία** *ῥαφὴ ['Ανατομ.]*. Ῥαφή, δι' ἧς τὸ ἔσω χεῖλος τοῦ βρεγματικοῦ ὀστοῦ συντάσσεται πρὸς τὸ ὁμώνυμον τοῦ ἀντιστοίχου καὶ ἥτις διήκει ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῆς λαβδοειδοῦς ῥαφῆς εἰς τὸ μέσον τῆς στεφανιαίας. Ι. Π.

— **ὀβελιαῖος** *ἄξων ['Ανατομ.]*. Ὁ προσθιοπίσθιος ἄξων, ὅστις ἑνοῖ σημεῖόν τι τῆς κοιλιακῆς (προσθίας) ἐπιφανείας τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος μετὰ τῆς ῥάχεως. Ι. Π.

— **ὀβελιαῖος *κόλπος ἄνω καὶ κάτω*** *['Ανατομ.]*. Φλεβώδεις κόλποι τῆς σκληρᾶς μήνιγγος, καλούμενοι καὶ ἐπιμήκεις, ὧν ὁ μὲν ἄνω φέρεται ἐντὸς τῆς ὀβελιαίας (=ἐπιμήκους) αὔλακος τοῦ θόλου τοῦ κρανίου ἀνὰ μέσον τοῦ κυρτοῦ χείλους τῆς δρεπανοειδοῦς προσεκβολῆς τῆς σκληρᾶς μήνιγγος, ὁ δὲ κάτω διήκει ἐντὸς τοῦ κοίλου (κάτω) χείλους τῆς εἰρημένης δρεπανοειδοῦς προσεκβολῆς. Ι. Π.

ὀβελίας (ὁ)· ὁ τοῦ ὀβελοῦ, τῆς σούβλας, ἄλλως *ὀβελίτης*: «ὀβελίας ἀμνὸς» ἀρνὶ τῆς σούβλας.

ὀβελίδιον (τό)· μικρὸς ὀβελός, σουβλάκι.

ὀβέλιον (τὸ) *['Ανθρωπολ.]*. Κρανιομετρικὸν συμβατικὸν σημεῖον, εὑρισκόμενον κατὰ τὴν διασταύρωσιν τῆς ὀβελιαίας ῥαφῆς τοῦ κρανίου, μετὰ τῆς γραμμῆς τῆς ἑνούσης τὰ δύο τροφοφόρα βρεγματικὰ τρήματα. Συνήθως εὑρίσκεται ἐγγὺς τοῦ ὀπισθίου πέρατος τῆς ῥαφῆς καὶ ἀκριβέστερον, ἐπὶ ἐλλειπόντων μάλιστα τρημάτων, κατὰ τὸ τέταρτον πεμπτημόριον ταύτης. Εἶναι σημεῖον ἥσσονος σημασίας ἢ τὸ κορυφαῖον καὶ τὸ βρέγμα. Ι. Γ. Κ.

ὀβελίσκος (ὁ)· μικρὸς ὀβελός· ‖ ἡ σιδηρᾶ αἰχμὴ τοῦ βέλους· ‖ τὸ ἄκρον ἐλάσματος, μαχαίρας, σπάθης κττ., εἰς τὸ ὁποῖον προσαρμόζεται ἡ λαβή· ‖ εἶδος τετραγωνικῆς ἐπιμήκους πυραμίδος συνήθως μονολίθου, ἀποληγούσης εἰς ὀξύτερον πυραμίδιον, ἀνεγειρομένης δὲ συνήθως ἐπὶ τάφων.

— *['Εγκυκλ.] 'Οβελίσκοι* ὠνομάσθησαν, ὡς ἐκ τοῦ σχήματός των, μονόλιθα μνημεῖα ἐν Αἰγύπτῳ κυρίως (βλ. λ. *Αἴγυπτος* τ. Β', σ. 556). Ἀνάλογα μνημεῖα θρησκευτικῆς σκοπιμότητος ἔχομεν πολλαχοῦ· εἰς τὴν Πέτραν, τὴν πρωτεύουσαν τῶν Ναβατηνῶν Ἀράβων· εἰς τὸ λεγόμενον Ζὶμπ Ἀτούφ, ἤτοι Ὄρος τῶν ὀβελίσκων, ὅπου ὑπάρχουν δύο γεγλυμμένοι εἰς τὸν βράχον, ἀφ' οὗ ἀπεμονώθησαν· εἰς τὴν Ἀβησσυνίαν πλεῖστοι ὅσοι, οἵτινες ὅμως δὲν εἶναι πυραμιδικοί, ἀλλὰ στῆλαι ὑπερύψηλοι καὶ ἐπιτάφιοι. Κυρίως ὅμως τὴν τελείαν των μορφὴν προσέλαβον ἐν Αἰγύπτῳ. Οἱ ἀξιολογώτεροι τῶν σήμερον σῳζομένων εἶναι: 1) Ὁ ἐν Ματταρίᾳ πρὸς Β. τοῦ Καΐρου, ὅπου ἡ ἀρχαία Ἡλιούπολις. Αἱ 4 ὄψεις του ἐπαναλαμβάνουν τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν ὅτι ὁ Σενουασρὶτ Α' τὸν ἔστησε κατὰ τὴν πρώτην ἐπέτειον τῆς ἀναρρήσεώς του. Τὸ πυραμίδιον, τὸ κατὰ κανόνα περατῶνον πρὸς τ' ἄνω τὸν ὀβελίσκον, καθὼς καὶ οἱ δύο ἱέρακες τῆς α' γραμμῆς τῆς ἐπιγραφῆς ἦσαν ἐπικεχρυσωμένα. Ὁ συζυγής του ὀβελίσκος ἀνετράπη κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα μ. Χ. 2) Εἰς τὸ Λοῦξορ ἐνώπιον τῶν καθημένων κολοσσῶν τοῦ Ραμσῆ Β' πρὸ τοῦ μεγάλου του πυλῶνος τοῦ ναοῦ τοῦ Ἄμμωνος ὑπῆρχον δύο, τῶν ὁποίων ὁ δυτικώτερος καὶ μικρότε-

Digitized by Google

ρος ἐδωρήθη ὑπὸ τοῦ Μωχάμμετ Ἄλη εἰς τὸν Λουδοβῖκον-Φίλιππον τῆς Γαλλίας καὶ ἀπὸ τοῦ 1836 κοσμεῖ τὴν ἐν Παρισίοις πλατεῖαν τῆς Ὁμονοίας. Ἡ ἐπιγραφή του μὲ τοὺς συνήθεις πομπώδεις τίτλους ὀνομάζει τὸν Ραμσῆν Β' ἱδρυτὴν τοῦ θαυμασίου ναοῦ. 3) Εἰς τὸ Κάρνακ ἐνώπιον τοῦ πυλῶνος τοῦ ναοῦ τοῦ Ἄμμωνος ὑπῆρχε ζεῦγος ὀβελίσκων, ὧν μένει ὄρθιος ὁ εἷς, ἀναγράφων ὅτι ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ Σέθου Β'. Βραδύτερον ἡ Χατσεπσοτιοῦ ἔστησε δύο ἄλλους μεταξὺ τοῦ Δ' καὶ Ε' πυλῶνος. Ὁ Θούθμωσις Γ' ἐκ μίσους πρὸς αὐτὴν ἐκάλυψεν αὐτοὺς διὰ τείχους καὶ ἔστησε δύο ἄλλους ἐνώπιον τῶν τοῦ Θουθμώσεως Α'. Ἐκ τῶν 4 εἷς μένει ὄρθιος, ὕψους 23 μ. Οἱ δύο τῆς Χατσεπσετιοῦ εἶχον τὸ πυραμίδιον κεκαλυμμένον δι' ἠλέκτρου, ἤτοι μίγματος χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ὁ πρὸς Ν. εἶναι τώρα συντετριμμένος καὶ ἀνεστραμμένος, ὁ ἄλλος, ὕψους 29,50 μ., μὲ βάσιν 2,65 μ. ἵσταται μέσῳ τῶν ἀπεράντων ἐρειπίων. Κατὰ τὸ ὕψος τὸν ὑπερβαίνει μόνον ὁ εἰς Ρώμην ἀπαχθεὶς καὶ ἱστάμενος εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τοῦ Λατεράνου (32 μ). Ἡ ἐπὶ τῶν πλευρῶν του μονόστιχος ἐπιγραφὴ λέγει ὅτι ἡ ὅλη ἐργασία δι' αὐτὸν ἐξετελέσθη ἐντὸς 7 μηνῶν. Πρὸς τὰ ἄνω ἔχει παραστάσεις τῆς βασιλίσσης καὶ τῶν Θουθμώσεων Α' καὶ Γ', ἀλλὰ τὰς ἐπ' αὐτοῦ ἐγγραφὰς τοῦ θεοῦ Ἄμμωνος ἀπέξεσεν ὁ αἱρετικὸς Ἀμένοφις Δ' καὶ ἐνέγλυψε πάλιν ὁ Σέθος Α'. 4) Εἰς τὴν νησῖδα τῶν Φιλῶν ὑπῆρχον δύο ὀβελίσκοι ἐνώπιον τοῦ ναοῦ τοῦ Νεκτανεβῶ, πρὸς τὴν ὄχθην. Τοῦ ἑνὸς σῴζεται μόνον τὸ βάθρον, τοῦ ἄλλου ἀπεκόπη τὸ ἄνω τμῆμα. Οὗτος φέρει πολλὰς ἐπιγραφὰς ἑλληνικὰς καὶ ἀραβικάς.

Περὶ τῶν κοσμησάντων τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὀβελίσκων βλ. λ. *Ἀλεξάνδρεια καὶ Καισάρειον*. Εἰκόνας δὲ βλ. εἰς λ. *Ἀλεξάνδρεια* (σ. 576, 579 καὶ 592). Γ. Λ. Α.

—*[Φάρ.]* Εἶδος σιδηροῦ φάρου, ἐφ' οὗ προσαρμόζει τὸ φωτιστικὸν μηχάνημα, σχεδὸν κατὰ κανόνα αὐτομάτου λειτουργίας. Ἡ βάσις τοῦ τοιούτου *ὀβελίσκου* ἀποτελεῖ θαλαμίσκον διὰ τὴν στέγασιν τῶν ἀεροταμιευτήρων. Τοποθετοῦνται δὲ εἴτε ἐπὶ βάσεως ἐκ μπετὸν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς εἴτε ἐπὶ ὑφάλου ἐκτισμένης, εἴτε ἐπὶ πασσαλοπήκτων ξυλίνων δαπέδων πρὸς ἐπισήμανσιν ἀβαθῶν. Διακρίνονται εἰς τὴν τεχνικὴν γλῶσσαν διὰ τοῦ συμβόλου *T. S.*, ἀκολουθουμένου ὑπὸ ἀριθμοῦ ἐκφράζοντος τὸ εἰς δεκατόμετρα ὕψος τοῦ ἑστιακοῦ ἐπιπέδου ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς βάσεως. Σ. Ε. Λ.

Ὀβελίσκου *ἄκρα [Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἄκρα τῆς βορείου ἀκτῆς τοῦ λιμένος Πώγωνος τοῦ Πόρου εἰς 4 ½ δέκατα μιλλ. (στάδια) ἀπὸ τοῦ ναυσταθμου τοῦ Ὄθωνος (Obelisk point, περίπου εἰς 37° 31' Β., μήκ. 23° 26' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1517 : Poros island). Σ. Ε. Λ.

ὀβελισμὸς (ὁ)· ἡ διὰ τοῦ ὀβελοῦ σήμανσις, ἡ προσγραφὴ σημείου ὁμοίου πρὸς ὀβελὸν ἐπὶ τοῦ περιθωρίου βιβλίου πρὸς δήλωσιν νοθείας τοῦ ἀντιστίχου χωρίου.

ὀβελιστὴς (ὁ)· ὁ ὀβελίζων χωρίον ἀρχαίου βιβλίου, ὁ χαρακτηρίζων αὐτὸ ὡς νόθον.

ὀβελίτης (ὁ)· ἀρχ., ὁ τοῦ ὀβελοῦ, τῆς σούβλας: «*ὀβελίτης ἄρτος*» εἶδος ἄρτου ἢ καὶ πλακοῦντος ψηνομένου εἰς τὸν ὀβελόν, πρβλ. *κλιβανίτης*.

ὀβελοδόχη (ἡ)· μέρος τοῦ ὅπλου, ὅπου προσαρμόζεται ὁ ὀβελός.

ὀβελοειδὴς (ὁ, ἡ), —*ὲς* (τό)· ὁ ἔχων σχῆμα ὀβελοῦ.

ὀβελὸς (ὁ)· ἐπίμηκες μαγειρικὸν ὄργανον ἀπολῆγον εἰς ὀξύ, κοιν. *σούβλα*: «*ὀβελὸς ξύλινος, — σιδηροῦς*» || ῥάβδος σιδηρᾶ κυλινδρική, προσηρτημένη εἰς τὸ τυφέκιον καὶ χρησιμοποιουμένη πρὸς καθαρισμὸν αὐτοῦ, εἰς δὲ τὰ παλαιότερα καὶ πρὸς γόμωσιν, κοιν. *βέργα τοῦ τουφεκιοῦ* || μικρὰ ὁριζοντία γραμμή, σημειουμένη εἰς τὸ περιθώριον ἀρχαίου συγγράμματος πρὸς δήλωσιν νοθείας τοῦ ἀντιστοίχου χωρίου || ἀρχαιότατον νόμισμα εἰς σχῆμα ῥάβδου || στήλη πυραμιδοειδής, ἀπολήγουσα εἰς ὀξύ, ἄλλως *ὀβελίσκος*.

— *[Παλαιογρ.—Φιλολογ.]* Κριτικὸν σημεῖον ἔχον τὴν μορφὴν ὁριζοντίας γραμμῆς (παύλας), τοῦ ὁποίου ἡ εὕρεσις, ὡς καὶ ὅλων τῶν παρεμφερῶν σημείων, ἀνήγετο ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων εἰς τὸν ἀλεξανδρινὸν κριτικὸν Ἀρίσταρχον. Ἐτίθετο ἐντὸς τοῦ κειμένου ἢ συνηθέστερον εἰς τὸ περιθώριον, ἐχρησιμοποιεῖτο δὲ κυρίως εἰς τὸ κείμενον τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν καὶ ἐδήλου τοὺς στίχους ἢ τὰ χωρία, τὰ ὁποῖα ἐκρίνοντο ἀθετητέα ὑπὸ τοῦ Ἀριστάρχου. Ἀλλὰ βαθμηδὸν ἐχρησιμοποιήθη καὶ εἰς ἄλλα κείμενα, ἐσήμαινε δὲ πάντοτε τὴν ἀθέτησιν, ἐξ οὗ καὶ τὸ ῥῆμα *ὀβελίζω* ἢ *ἐξοβελίζω*. Ὁ ὀβελὸς ἀπαντᾷ εἰς τοὺς παλαιοτέρους παπύρους, τοὐναντίον δὲ ἡ χρῆσις αὐτοῦ παύει εἰς τὰ νεώτερα χειρόγραφα. Λ. Ν. Π.

— *[Ὁπλ.]* *Ὀβελὸς* καλεῖται μεταλλικὴ ῥάβδος προσαρμοζομένη ἐπὶ τοῦ κατωτέρου μέρους τοῦ κονταρίου τοῦ τυφεκίου καὶ χρησιμεύουσα διὰ τὴν κάθαρσιν καὶ λίπανσιν τοῦ κοίλου τῆς κάννης, μέσῳ λελιπασμένου ὑφάσματος τιθεμένου ἐντὸς διατομῆς εὑρισκομένης εἰς τὸ ἓν τῶν ἄκρων τοῦ ὀβελοῦ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἐμπροσθογεμῶν ὅπλων ἐχρησίμευεν ὁ ὀβελὸς ἐπὶ πλέον διὰ τὴν ἐντὸς τῆς κάννης τοῦ τυφεκίου σφήνωσιν τοῦ βύσματος καὶ τῆς σφαίρας. Ν. Θ. Κ.

ὀβενίτης (ὁ) (Owenit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν καλούμενον καὶ *θουριγγίτης* (βλ. λ.).

Ὀβεραΐσσελ (Overijssel) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς Ὁλλανδίας, ἐκτεινόμενος μεταξὺ τῆς λιμνοθαλάσσης Ζούϋντερζέε πρὸς Δ. καὶ τῶν γερμανικῶν συνόρων πρὸς Α. Ἔχει ἔκτασιν 3.412 τετρ. χλμ., πληθυσμὸν (1930) 513.189 καὶ πρωτεύουσαν τὴν πόλιν *Ζβόλλε*. Τὸ ἔδαφος εἶναι χθαμαλόν, καλυπτόμενον ὑπὸ βαλτωδῶν ἐκτάσεων καὶ δασῶν καὶ διασχιζόμενον ὑπὸ τῶν ποταμῶν Ἄϋσσελ, Ρέγκε καὶ Φέχτ. Εἶναι σπουδαιότατον κτηνοτροφικὸν κέντρον. Χ. Δ.

Ὀβερεσσὲς *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος ἐν τῇ Β. ἀκτῇ τοῦ Κορινθιακοῦ (πλάτ. 38° 19' 30" Β., μήκ. 22°34'40" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 463 : Aspra Spitia bay), ἀποτελῶν (Overesse bay) τὸν δυτικὸν μυχὸν τοῦ ἐλάσσονος κόλπου τῆς Ἀντικύρρας. Σ.Ε.Λ.

Ὀβέρτος, *κόμις Βιανδράτε*. Λομβαρδὸς εὐπατρίδης (βλ. λ. *Βιανδράτε*).

Ὀβηνὴ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κρήτης. Πιθανῶς πρόκειται περὶ τῆς πόλεως *Βήνης* (βλ. λ.). Ε. Ρ. Μ.

Ὀβιδιακηνοὶ (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Βαρβαρικὸς λαὸς τῆς Σαρματίας, ἀνήκων εἰς τὸ μέγα ἔθνος τῶν Μαιωτῶν καὶ κατοικῶν κατὰ τὸν Στράβωνα (XI, 495) ἐπὶ τῆς Ἀν. παραλίας τῆς Μαιώτιδος λίμνης (νῦν Ἀζοφικὴ θάλασσα). Α. Θ. Σ.

Ὀβίδιο *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ τοὺς ναυτικοὺς ὀνομασία τῆς στομαλίμνης τοῦ ποταμοῦ Δνειστέρου (πλάτ. 46°05" Β., μήκ. 30°29' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2208: Dniestr bay and Tsarigrad mouth). Εἶναι εὐρεῖα λιμνοθάλασσα ὑφάλμυρος διὰ τὴν ἐν αὐτῇ μῖξιν τῶν ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ πρὸ τῆς ἐξόδου των εἰς τὴν θάλασσαν. Ἔχει μῆκος 22 μιλλ., μέγιστον εὖρος 6 ½ μιλλ., βάθος δὲ 4—9 ποδ. Ἐπὶ τῆς νοτίας ὄχθης ἡ πόλις Ἀκκερμαν καὶ τὸ χωρίον Μαλώκα καὶ Τσάμπα, ἐπὶ δὲ τῆς βορείας ὄχθης αἱ μικραὶ πόλεις Καλολιέϊ, Ὀβιδιοπόλ, Ροξολγιάνι καὶ Καρολίνα. Ἐπικοινωνεῖ δὲ πρὸς τὴν θάλασσαν διὰ τῶν στομάτων *Τσαριγρὰδ* πρὸς Ν. καὶ *Ὀτσάκωφ* πρὸς Β. Σ. Ε. Λ.

Ὀβιδιοπὸλ (*ὀρθότ. Ὀφβιδιόπολ*) *[Γεωγρ.]*. Κόλπωσις ἐν τῇ στομαλίμνῃ τοῦ Δνειστέρου καὶ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς, τῷ στρέφοντι τὰ νῶτα πρὸς τὴν πηγήν, ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, καὶ φερώνυμος πόλις. Εἶναι δὲ ἡ πόλις ἡ *Ὀφιοῦσσα* τοῦ Στράβωνος (Ζ, γ, 15 Didot) καὶ οὐχὶ ἡ πρὸς τὴν Μαλώκα ταυτιζομένη Νικωνία, ὡς πιστεύουν πολλοί, ἐκλαμβάνοντες τὸν ὁρισμὸν τῶν ὀχθῶν διὰ τὸν βλέποντα τὴν πηγήν. Σ. Ε. Λ.

Ὀβίδιος (Ovidius). Μέγας Ρωμαῖος ποιητὴς (*Πόπλιος Ὀβίδιος Νάσων*, Naso), γεννηθεὶς τῷ 43 π. Χ. ἐν Σούλμῳ τῶν Πελιγνῶν. Ἡ γέννησίς του συμπίπτει μὲ τοὺς ἐμφυλίους σπαραγμούς, τοὺς ἐπακολουθήσαντας μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος. Εἰς τὰς πολιτικὰς ἐκείνας διαμάχας δὲν περιεπλάκη ἡ οἰκογένεια τοῦ Ὀβιδίου, ἀνήκουσα ἀπὸ πολλῶν γενεῶν εἰς τὴν ἱππάδα τάξιν καὶ οὖσα ἐπιφανὴς καὶ εὔπορος. Ὁ πατήρ του ἦτο συνετὸς καὶ ἔντιμος ἄνθρωπος, ἀπέθανε δὲ ἐνενηκοντούτης, ὀλίγον πρὸ τῆς ἐξορίας τοῦ υἱοῦ του· ὁ ποιητὴς εἶχε καὶ πρεσβύτερον κατὰ ἓν ἔτος ἀδελφόν, ὅστις ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ἔτων εἴκοσι καὶ ἑνός. Ἀμφότεροι οἱ ἀδελφοὶ ἐμορφώθησαν μὲ ἐξαιρετικὴν ἐπιμέλειαν ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας, ἐνωρὶς δὲ ἐστάλησαν εἰς Ρώμην, ἵνα ἀκολουθήσουν μαθήματα τοῦ δικαίου, τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς ῥητορικῆς καὶ οὕτω προπαρασκευασθοῦν διʼ ὑψηλὰ ἐν τῇ πολιτείᾳ ἀξιώματα. Ἀλλὰ πολὺ ἐνωρὶς ἐξεδηλώθη ἡ κλίσις τοῦ Ὀβιδίου εἰς τὴν ποίησιν, ὡς ὁ ἴδιος μὲ πολλὴν χάριν μᾶς το διηγεῖται εἰς τὰ «Tristia». «Ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας, λέγει, μοῦ ἤρεσκεν ἡ ἱερὰ τῶν Μουσῶν θεραπεία (mihi jam puero caelestia sacra placebant) καὶ ἡ Μοῦσα μὲ ἔσυρε λάθρα πρὸς ἑαυτὴν (in suum furtim Musa trahebat opus)». Ἀλλ' ὁ πατήρ του προορίζων αὐτὸν διὰ τὸ πολιτικὸν στάδιον, πολλάκις τὸν ἀπέτρεψεν «ἀπὸ τὴν ἀνωφελῆ ἐνασχόλησιν (inutile studium) μὲ τὴν ποίησιν», διὸ καὶ αὐτὸς προσεπάθει νὰ συμμορφώνεται μὲ τὴν ἀπαίτησιν τοῦ πρακτικοῦ πατρός του καὶ διετέλεσε μαθητὴς πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦ πολὺ γνωστοῦ ῥητοροδιδασκάλου Φούσκου καὶ διεκρίνετο μάλιστα ἐν τῇ σχολῇ διὰ τὴν ἀπαγγελίαν καὶ τὴν εὐφράδειαν καὶ τὴν χάριν, ἀλλ' ὁ λόγος του ἔκαμνε πάντοτε τὴν ἐντύπωσιν ποιήματος, οὗτινος εἶχον λυθῆ τὰ μέτρα. Εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν ἐταξίδευσε χάριν εὐρυτέρων σπουδῶν εἰς Ἀθήνας, διότι ἀπαραίτητον στοιχεῖον ἀνωτέρας μορφώσεως τοῦ Ρωμαίου ἦτο ἡ ἀκριβὴς γνῶσις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ λογοτεχνίας. Ὁ ποιητὴς ἐπεσκέφθη καὶ τὰς ἐπιφανεστάτας πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τὴν Σικελίαν, ἔνθα διέτριψεν ἓν σχεδὸν ἔτος· ἡ ἀπὸ τῆς Ρώμης ἀπουσία τοῦ Ὀβιδίου ὑπολογίζεται εἰς τρία ἔτη, καθ' ἃ ἐπεσκέφθη τόσους τόπους καὶ κατενόησε τόσον καλὰ τὴν ἑλληνικὴν λογοτεχνίαν καὶ μάλιστα τὰ ποιητικὰ προϊόντα ταύτης, ὥστε θεωρεῖται ἀπολύτως βέβαιον ὅτι τὸ ταξίδιον τοῦτο ἐπέδρασε σπουδαίως εἰς τὴν ποιητικὴν ἐξέλιξιν τοῦ νεαροῦ εὐγενοῦς Ρωμαίου.

Ἐπανελθὼν εἰκοσαετὴς εἰς Ρώμην περιεβλήθη διάφορα κατ' ἀρχὰς κατώτερα ἀξιώματα, δι' ὧν συνήθως οἱ νεαροὶ Ρωμαῖοι τῆς κοινωνικῆς θέσεως τοῦ Ὀβιδίου ἤρχιζον τὴν πολιτικήν των σταδιοδρομίαν· εἰ καὶ ἐπέδειξεν ἄμεμπτον διοικητικὴν ἱκανότητα ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν καθηκόντων του τούτων, ἐν τούτοις δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπιδιώξῃ ὑψηλότερα ἀξιώματα ἐν τῇ πολιτείᾳ· «τὸ βάρος ἐκεῖνο, λέγει, ἦτο μεγαλύτερον ἢ ὥστε νὰ δύναμαι νὰ φέρω αὐτὸ (majus erat nostris viribus illud onus) οὔτε τὸ σῶμά μου οὔτε ὁ νοῦς μου ἠμποροῦν νὰ ἀνθέξουν εἰς τοιούτους κόπους (nec... corpus, nec mens fuit apta labori)».

Ἀνὴρ τῆς ποιητικῆς ἐμπνεύσεως τοῦ Ὀβιδίου δὲν ἦτο εὔκολον νὰ ἀρκεσθῇ εἰς τὴν ξηρὰν ἐνεργητικότητα τοῦ πολιτικοῦ· αἱ προσφιλεῖς εἰς αὐτὸν Μοῦσαι τὸν ἔπεισαν νὰ παραιτηθῇ ὁριστικῶς ἀπὸ τὴν πολιτικὴν καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ αὐτὰς περιοριζόμενος εἰς τὴν ἠρεμίαν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου καὶ φιλοδοξῶν νὰ γίνῃ ὀνομαστὸς ποιητής· εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἤχθη ὁ ποιητὴς πάντως καὶ ἐξ ἄλλου λόγου· οἱ εὐγενεῖς καὶ μορφωμένοι νέοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀντὶ νὰ ἐπιδιώκουν νὰ ἐπιτύχουν ὑψηλὰς θέσεις καὶ ἀξιώματα ἐν τῇ πολιτείᾳ—αὐτὸ ἦτο τὸ ἰδανικὸν τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων—, ἐπροτίμων, ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὴν ἐπικούρειον φιλοσοφίαν, τὴν ἤρεμον καὶ ἀναπαυτικὴν ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς, τὸν πλουτισμὸν τῶν γνώσεών των, τὴν ἐνασχόλησιν μὲ τὴν λογοτεχνίαν καὶ τὰς εἰκαστικὰς τῶν Ἑλλήνων τέχνας καὶ τὴν μεταφύτευσιν τῶν πνευματικῶν τούτων ἀγαθῶν εἰς τὸ ρωμαϊκὸν ἔδαφος. Μὲ πολὺν ζῆλον ὑπέθαλψε τὰς νέας ταύτας τάσεις ὁ Αὔγουστος, δι' ὃ καὶ ἔχομεν κατὰ τὴν ἐποχήν του σπουδαίαν πνευματικὴν ἄνθησιν, τὸν χρυσοῦν αἰῶνα τῆς ρωμαϊκῆς λογοτεχνίας. Οὐδόλως παράδοξον ὅτι ὁ ποιητής μας, ἔχων καταφανῆ ποιητικὴν διάθεσιν καὶ βλέπων τὴν εὐδοκίμησιν καὶ τὰς τιμάς, ὧν ἀπέλαυον ἰδίᾳ ὁ Βιργίλιος καὶ ὁ Ὁράτιος, ἐπροτίμησε νὰ βαδίσῃ ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν μεγάλων τούτων ποιητῶν καὶ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν φιλοδοξίαν του εἰς ἄλλο πεδίον καὶ οὐχὶ εἰς τὴν τραχεῖαν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, ἢ τὴν ἄχαριν καὶ πεζὴν δι' αὐτὸν πολιτικήν.

Λίαν ἐνωρὶς ὁ ποιητὴς ἔγινε γνωστὸς εἰς τὴν Ρώμην, διότι μόλις, ὡς ὁ ἴδιος λέγει, ἤρχισε νὰ ξυρίζηται, ἀπήγγειλε νεανικά του ποιήματα δημοσίᾳ ἐνώπιον φίλων του καὶ γνωστῶν του, βαθμηδὸν δὲ συνεδέθη διὰ φιλίας μὲ τοὺς ἐπιφανεστέρους διανοουμένους τῆς ἐποχῆς του καὶ τόσον ἐξετιμήθη ὑπ' αὐτῶν, ὥστε ἀπετέλει καὶ αὐτὸς μέλος τοῦ στενοῦ κύκλου, ἐν τῷ ὁποίῳ «ἤκουε ἀπαγγέλλοντα τὸν Προπέρτιον πολλὰ τῶν ἐρωτικῶν του ποιημάτων», ἅτινα ἀποκαλεῖ ignes, δηλαδὴ πῦρ, «καὶ κατέθελξε τὰ ὦτά του ὁ ρυθμικώτατος Ὁράτιος»· τὸν Βιργίλιον μόνον ἐξ ὄψεως ἐγνώρισε (Vergilium vidi tantum), ὡς ἀποφεύγοντα τὴν τύρβην τῆς Ρώμης, εἰς τὴν μνήμην δὲ τοῦ Τιβούλλου προώρως ἀφαρπασθέντος ὑπὸ τῆς κακῆς μοίρας ἀφιέρωσε τὴν γνωστὴν ἐπικήδειον ἐλεγείαν του, ἂν καὶ δὲν εἶχε σχετισθῆ μὲ αὐτόν.

Ἔργα τοῦ Ὀβιδίου. Τὰ ἔργα τοῦ Ὀβιδίου διακρίνονται εἰς τρεῖς περιόδους, δηλαδὴ εἰς τὰ νεανικὰ ἔργα τοῦ ποιητοῦ, εἰς τὰ ἔργα ἃ ἐξέδωκεν οὗτος ὥριμος ὢν τὴν ἡλικίαν, καὶ τέλος εἰς ὅσα ἐποίησεν ἐξόριστος καὶ εἰς δυστυχίαν περιπεσών. Εἰς τὴν πρώτην περίοδον ἀνήκουν τὰ ἐρωτικὰ ποιήματα, καὶ δή: 1) Αἱ ἐρωτικαὶ ἐλεγεῖαι («Amores»=Ἔρωτες) εἰς τρία βιβλία· αὗται, ἐκδοθεῖσαι τῷ 15 π. Χ., κατέστησαν τὸν νεαρὸν εἰσέτι Ὀβίδιον γνωστότατον, ἰδίᾳ δὲ προσφιλῆ καὶ περιζήτητον εἰς τὴν ἐλαφρὰν νεολαίαν τῶν χρόνων ἐκείνων· ἡ Κόριννα, εἰς ἣν προσφέρει ὁ ποιητὴς τὴν λατρείαν του, ἦτο πλάσμα τῆς φαντασίας του καὶ οὐχὶ πραγματικὴ γυνή, ὡς ἡ Λεσβία τοῦ Κατούλλου ἢ ἡ Κυνθία τοῦ Προπερτίου, διὸ ἡ ποιητικὴ αὕτη συλλογὴ μᾶλλον μᾶς διαφωτίζει διὰ τὸν βίον καὶ τὰ ἔθιμα εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς οἰκουμένης κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ὀβιδίου παρὰ διὰ τὸν βίον αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, πολὺ δικαίως δὲ βεβαιοῦντος ὅτι ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου καὶ τῶν ἠθῶν αὐτοῦ καὶ τῶν στίχων του, καθότι ὁ βίος του εἶναι σεμνὸς καὶ μόνον ἡ μοῦσά του εἶναι παιγνιώδης.

2) Αἱ «Ἡρωΐδες» ἢ «Ἡρωΐδων Ἐπιστολαὶ» (Heroides ἢ Heroidum Epistulae), δηλαδὴ ἐπιστολαὶ γυναικῶν τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων, ἀπευθυνόμεναι εἰς τοὺς συζύγους των ἢ τοὺς ἐραστάς των. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἦσαν 21, ὀφείλονται δὲ εἰς τὴν ἐμμελῆ τοῦ ποιητοῦ ἐνασχόλησιν μὲ τοὺς Ἕλ-

Digitized by Google

τραγικούς. 3) «Βιβλίον περὶ ἐντριμμάτων τοῦ προσώπου» (De medicamine faciei liber)˙ ἐκ τούτου σῴζονται μόνον 100 στίχοι καὶ μάλιστα μὲ χάσματα˙ εἰς τὸ ἔργον τοῦτο παρέχονται μετὰ σοβαρότητος ὁδηγίαι πῶς πρέπει νὰ περιποιῶνται αἱ γυναῖκες τὴν ἐπιδερμίδα των, πῶς νὰ ἐξαλείφουν τὰς κηλῖδας τοῦ προσώπου των κτλ. Τὸ ποίημα τοῦτο εἶναι οἱονεὶ εἰσαγωγὴ εἰς τὸ βραδύτερον ἐκδοθὲν ποίημα «Ἡ τέχνη τοῦ ἐρᾶν» (Ars amatoria), ἐν ᾧ παρέχονται ὁδηγίαι εἰς τοὺς ἄνδρας ἐν τοῖς δύο πρώτοις βιβλίοις καὶ εἰς τὰς γυναῖκας ἐν τῷ τελευταίῳ πῶς νὰ γίνωνται ἀγαπητοί. Τὸ ἔργον τοῦτο θεωρεῖται ἀπὸ τὰ ἄριστα τοῦ Ὀβιδίου, διότι εἶναι πράγματι γραμμένον μὲ πολλὴν χάριν, εὐφυΐαν καὶ φυσικότητα, διὸ καὶ ἀνεγιγνώσκετο ὑπὸ τῶν νέων ἀπλήστως˙ οἱονεὶ δ᾽ ἐπίλογος αὐτοῦ εἶναι τὰ «Ἀντιφάρμακα κατὰ τοῦ ἔρωτος» (Remedia amoris), ἐν οἷς δίδονται συμβουλαὶ περὶ τῶν μέσων, δι᾽ ὧν θὰ ἠδύνατό τις νὰ μετριάσῃ ἢ νὰ θεραπεύσῃ τὸ ἐρωτικόν του πάθος.

Εἰς τὴν δευτέραν περίοδον, συμπίπτουσαν μὲ τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν τοῦ ποιητοῦ, ἀνήκουν δύο ἔργα σοβαρά, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ μέχρι τοῦδε ἐρωτικὰ καὶ ἀκόλαστα˙ ταῦτα εἶναι: 1) «Τὸ ἡμερολόγιον» (Fasti), σπουδαῖον, δι᾽ ὅσα διδασκόμεθα διὰ τὴν μυθολογίαν καὶ τὴν θρησκείαν τῶν Ρωμαίων˙ τούτου μόνον ἓξ βιβλία ἔχομεν καὶ οὐχὶ δώδεκα, ὡς ἦτο τὸ ἀρχικὸν σχέδιον τοῦ ποιητοῦ, καθόσον λόγῳ τῆς ἐξορίας ἀφῆκεν ἡμιτελὲς τὸ ἔργον, μὴ προλαβὼν νὰ συμπληρώσῃ αὐτό. Ἐν αὐτῷ πραγματεύεται ὁ Ὀβίδιος τοὺς ἓξ πρώτους μῆνας τοῦ ἔτους, δι᾽ ἕκαστον τούτων ἀφιερώσας ἀνὰ ἓν βιβλίον˙ διὰ τὸ ποιητικὸν τοῦτο ἔργον ἐσεμνύνετο ὁ ποιητής, θεωρῶν αὐτὸ ἔργον ἐθνικόν, καὶ 2) Αἱ «Μεταμορφώσεις» (Metamorphoseon libri 15), εἰς ἃς περιέλαβεν ὅλον τὸν ἀπέραντον θησαυρὸν τῶν μύθων. Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ προσπαθεῖ ὁ ποιητὴς νὰ μᾶς καταδείξῃ ὅτι ὁλόκληρος ὁ κόσμος καὶ ἡ βαθμιαία αὐτοῦ ἀνάπτυξις εἶναι ἀποτέλεσμα μεταμορφώσεων, ἐκ τούτων δὲ ἡ τελευταία εἶναι ἡ ἀποθέωσις τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, οὗ ἡ ψυχὴ ἀνῆλθεν εἰς τοὺς ἀστέρας. Τὸ πολύτιμον τοῦτο μνημεῖον ἔχει ἐξαιρετικὴν σημασίαν δι᾽ ἡμᾶς, διότι ἡ ὕλη αὐτοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον ἠντλήθη ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν˙ αἱ μεταμορφώσεις ἐσώθησαν ὡς ἐκ θαύματος, διότι καθ᾽ ὃν χρόνον κατεγίνετο ὁ Ὀβίδιος μὲ τὴν ἐπεξεργασίαν αὐτῶν, δεινὴ συμφορὰ ἔπληξε τὸν δυστυχῆ, ἐξ ἧς ἀπελπισίας ἔρριψε τὸ χειρόγραφον εἰς τὸ πῦρ˙ εὐτυχῶς ἀντίγραφα εἶχον οἱ φίλοι τοῦ ποιητοῦ καὶ οὕτω δὲν ἐστερήθη ἡ ἀνθρωπότης ἑνὸς πραγματικοῦ ἀριστουργήματος, «ἀθανάτου ἐπικοῦ ποιήματος» κατὰ τὸν Wilamowitz. Ἐνῷ ἦτο εὔπορος καὶ εὐδαίμων καὶ διῆγεν εὐτυχῆ οἰκογενειακὸν βίον, αἴφνης τῷ 8 μ. Χ., ὅτε ἦγε τὸ 51ον ἔτος τῆς ἡλικίας του, περιέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Αὐγούστου καὶ διαταγῇ τούτου ἐξετοπίσθη εἰς τοὺς Τόμεις, τὴν σημερινὴν Κωνστάντζαν τῆς Ρουμανίας. Τὸν λόγον τῆς ὀργῆς τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῆς αὐστηροτάτης τιμωρίας ἀνδρὸς τιμωμένου καὶ ἀγαπωμένου ἐν Ρώμῃ ἀπὸ τὸν ἐκλεκτὸν κόσμον τῶν γραμμάτων, ἀναγιγνωσκομένου, ὡς ὁ ἴδιος λέγει, ἀπλήστως καὶ ἀπὸ τὸν πολὺν κόσμον, ἀναγνωρίζοντα τὴν ἀξίαν του (in toto plurimus orbe legor) καὶ εὑρισκομένου εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ποιητικῆς του δημιουργίας, δὲν γνωρίζομεν ἐπ᾽ ἀκριβείας, καθόσον καὶ αὐτὸς ὁ ποιητὴς ἐκφράζεται ἀσαφῶς καὶ ἀορίστως διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο. Οὕτως εἰς τὰ «Tristia» ἀποδίδει τὴν συμφορὰν οὐχὶ εἰς ἑκούσιον παράπτωμα, ἀλλ᾽ ὁτὲ μὲν εἰς πλάνην (causam .... errorem jussae, non scelus, esse fugæ), ὁτὲ δὲ εἰς μωρίαν (stultitia)˙ ἀλλαχοῦ πάλιν ὁ ποιητὴς ἀποδίδει τὴν δυσμένειαν τοῦ Αὐγούστου εἰς ποίημα καὶ εἰς πλάνην (perdiderint cum me duo crimina, carmen et error)˙ ποίημα λέγων ὁ ποιητὴς ἐννοεῖ τὴν ἐρωτικὴν τέχνην, διότι ἀπεδίδετο εἰς αὐτὸν ἡ μομφὴ ὅτι μὲ τὸ ποίημα τοῦτο συνετέλεσεν εἰς διαφθορὰν τῶν ἠθῶν ἐν Ρώμῃ ἅτε ἐνσταλάξας εἰς τὰς ψυχὰς τῶν νέων τὸ δηλητήριον τῆς ἀκολασίας, δι᾽ ὃ καὶ εἶχε διαταχθῆ ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὴν αὐτοκρατορικὴν βιβλιοθήκην πάντων τῶν ποιημάτων τοῦ Ὀβιδίου. Ἀλλ᾽ ἂν πράγματι ἡ μῆνις τοῦ Αὐγούστου ὠφείλετο εἰς τὴν ἐρωτικὴν τέχνην, πῶς ἐξηγεῖται ἡ ἐκδήλωσις ταύτης καὶ ἡ ἀμείλικτος καταδίωξις τοῦ ποιητοῦ ἐννέα ἔτη μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς ποιητικῆς ταύτης συλλογῆς; δι᾽ ὃ φαίνεται πιθανώτερον ὅτι ὁ Ὀβίδιος κατ᾽ ἀρχὴν ἦτο μισητὸς εἰς τὸν Αὔγουστον, διότι οὗτος διὰ τῶν ποιημάτων του παρεκώλυε τὴν ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐπιδιωκομένην ἠθικὴν ἀναγέννησιν τῆς ρωμαϊκῆς κοινωνίας μὲ τὴν λογοτεχνικὴν συνεργασίαν ἰδίᾳ τοῦ Βιργιλίου, τοῦ Ὁρατίου καὶ τοῦ Λιβίου˙ κοντὰ εἰς τὸν βασικὸν αὐτὸν λόγον προσετέθη καὶ ἕτερος λόγος, πρὸς ἀπόκρυψιν τοῦ ὁποίου σκοπίμως ἀπεδόθη ἡ τιμωρία τοῦ ποιητοῦ μόνον εἰς τὴν ἐρωτικὴν τέχνην˙ ἐκ διαφόρων δηλαδὴ ὑπαινιγμῶν τοῦ ποιητοῦ εἰκάζεται ὅτι κατὰ κακὴν σύμπτωσιν παρέστη ὁ ἀτυχὴς Ὀβίδιος αὐτόπτης μάρτυς ἀνηθικότητός τινος προσβαλλούσης τὴν οἰκογένειαν τοῦ Αὐγούστου καὶ δὴ συγκεκριμένως ἐρωτικῆς τινος συνευξεως τοῦ Σιλανοῦ μὲ τὴν ἐγγόνην τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλίαν, ἐκτοπισθεῖσαν ὡσαύτως εἰς τὴν μικρὰν νῆσον Trimerus.

Κατὰ τὸν ἐκτοπισμὸν τοῦτον ἐποιήθησαν τὰ εἰς τὴν τρίτην περίοδον ἀνήκοντα ἔργα αὐτοῦ, δηλαδή: 1) Τὰ «Λυπηρὰ» (Tristia), ἐκ πέντε βιβλίων ἀποτελούμενα˙ ἐκ τούτων τὸ πρῶτον ἐγράφη ὅτε ὁ ποιητὴς ἐταξίδευεν εἰς τὸν τόπον τοῦ μαρτυρίου καὶ ἀπεστάλη εἰς Ρώμην πρὶν φθάσῃ οὗτος εἰς τοὺς Τόμεις˙ ἐν τούτῳ περιγράφονται σαφῶς καὶ διεξοδικῶς αἱ περιπέτειαι, αἱ ἀπογοητεύσεις καὶ τὰ ἀτελείωτα βάσανα ποῦ ὑπέστη ὁ ποιητὴς κατὰ τὸ ἀνεπιθύμητον αὐτὸ ταξίδιον ἐν καιρῷ χειμῶνος˙ τὸ δεύτερον εἶναι ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Αὔγουστον ὑπὸ μορφὴν ἐντέχνου ἐλεγείας ἀπὸ 600 περίπου στίχους, δι᾽ ἧς ζητεῖ οὐχὶ χάριν, ἀλλὰ νὰ ὁρισθῇ εἰς αὐτὸν τόπος μὲ ἠπιώτερον κλῖμα καὶ μεγαλυτέραν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν πρὸς διαμονήν˙ τὰ δὲ τρία τελευταῖα βιβλία περιέχουν ἐλεγείας ἀπευθυνομένας εἰς φίλους, ὧν τὰ ὀνόματα δὲν ἀναφέρονται, ἵνα μὴ οὗτοι ἐκτεθοῦν εἰς τὴν μῆνιν τοῦ Αὐγούστου, εἰς τὴν σύζυγόν του καὶ εἰς τὴν θυγατέρα του. Εἰς ἁπάσας ταύτας διεκτραγῳδεῖ τὸ ἀφόρητον τῆς ἀπομονώσεώς του ἐν χώρᾳ ἀξένῳ καὶ τὴν ἀντίθεσιν τοῦ βίου του ἐν μέσῳ ἀπολιτίστων ἀνθρώπων, ποῦ ὁμοιάζουν μᾶλλον μὲ λύκους, πρὸς τὸν ἄλλοτε ἄνετον καὶ ἀμέριμνον ἐν Ρώμῃ βίον. Αἱ ἐλεγεῖαι αὗται κουράζουν μὲ τὴν μονότονον ὁμοιομορφίαν τῶν παραπόνων τοῦ ἐξορίστου Ὀβιδίου καὶ τὴν ἔλλειψιν παραστατικότητος ἐν τῇ ἐκφράσει, οὐχ ἧττον εἶναι ἀδύνατον νὰ μείνῃ ἀσυγκίνητος ὁ ἀναγινώσκων εἰς τὰ «Tristia» πῶς ἀφηγεῖται ὁ δυστυχὴς τὴν τελευταίαν ἐν Ρώμῃ νύκτα καὶ τὸν ἀποχωρισμόν του˙ «εἶχεν ἀρχίσει ὁ χειμών, ἡ κόρη του ἀπουσίαζεν εἰς τὴν Ἀφρικὴν (nata procul Libycis aberat..... sub oris), ἡ σύζυγος θρηνοῦσα περιεπτύσσετο θρηνοῦσα τὸν σύζυγον (uxor amans flentem flens.... ipsa tenebat), ὁ οἶκος ἅπας ἀντήχει ἐκ θρήνων καὶ στεναγμῶν (luctus gemitusque sonabant), πᾶσα τέλος γωνία ἐντὸς τοῦ οἴκου ἐδάκρυεν (inque domo lacrymas angulus omnis habet)». Συγκινητικὴ ὡσαύτως εἶναι ἡ περιγραφὴ τῆς ἀσθενείας του˙ «ἠσθένησα (aeger eram), γράφει εἰς τὴν σύζυγόν του˙ δὲν ὑποφέρω τὸ κλῖμα (non caelum patior), οὔτε ἠμπορῶ νὰ συνηθίσω τὸ νερὸ τοῦ τόπου αὐτοῦ (nec aquis adsuevimus istis)˙ τὸ σπίτι εἶναι ἀκατάλληλον (non domus apta satis) καὶ τὸ φαγητὸν ἄσχημον δι᾽ ἄρρωστον (non hic cibus utilis aegro)˙ δὲν ὑπάρχει ἰατρὸς ποῦ νὰ μὲ ἀνακουφίσῃ μὲ τὴν ἀπολλώνειον τέχνην του (nullus, Apollinea qui levet arte malum), οὔτε φίλος νὰ μὲ παρηγορήσῃ (non qui soletur ..... amicus adest)˙ διὰ σὲ ὁμιλῶ ἡμέραν καὶ νύκτα, σὲ καὶ μόνον ἀποῦσαν προσκαλῶ (te loquor absentem, te vox mea nominat unam˙ nulla venit sine te nox mihi, nulla dies)». Ἰδίᾳ θλίβεται ὁ ποιητής, διότι συναισθάνεται τὴν πνευματικήν του κατάπτωσιν, διὸ διαρκῶς κλαίει καὶ ποθεῖ τὸν θάνατον. 2) Αἱ «Ἐπιστολαὶ ἐκ τοῦ Πόντου» (Epistulae ex Ponto), γραφεῖσαι τῷ 12 μ. Χ. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται οὐδόλως διαφέρουν ἀπὸ τὰ «Tristia» εἰμὴ κατὰ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ὀνομάζονται ἐν αὐταῖς οἱ ἰσχυροὶ καὶ εὐγενεῖς φίλοι, εἰς οὓς ἀπευθύνονται, διότι ἡ ὀργὴ τοῦ Αὐγούστου εἶχεν ἤδη πραϋνθῆ κατά τι, δι᾽ ὃ καὶ ἐπετράπη εἰς τὸν ποιητὴν νὰ ἐπικοινωνῇ μὲ περισσοτέραν ἐλευθερίαν πρὸς τοὺς ἐν Ρώμῃ. Ὁ ποιητὴς ὑπέστη τοιοῦτον κλονισμὸν ἀπὸ τὴν ἀπάνθρωπον ἀπόφασιν τοῦ Αὐγούστου, ὥστε προσπαθεῖ νὰ ἐξιλεώσῃ αὐτὸν μὲ κολακευτικὰς καὶ ταπεινωτικὰς παρακλήσεις˙ ἀλλὰ μάτην˙ καὶ ὁ Αὔγουστος καὶ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Τιβέριος ἔμειναν ἀδυσώπητοι. Ἀνακουφίζει ὀλίγον τὸν Ὀβίδιον ἡ διαγωγὴ τῶν ἡμιβαρβάρων κατοίκων τῶν Τόμεων, διότι καὶ πολλαχῶς τὸν ἐτίμων καὶ μὲ πολὺν τὸν περιέβαλλον σεβασμόν˙ ὅτε μάλιστα οὗτος ἔγραψεν ἐγκωμιαστικὸν ποίημα πρὸς τιμὴν τοῦ Τιβερίου καὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Γετῶν, οὗτοι κολακευθέντες τοῦ ἀπένειμαν τιμητικὸν στέφανον, ὡς εὐγνωμονῶν ὁ ποιητὴς μᾶς λέγει ἔν τινι ἐκ τοῦ Πόντου ἐπιστολῇ: «Οἱ ἐμοὶ κρόταφοι ἐκοσμήθησαν μὲ ἱερὸν στέφανον ....διὸ ὅσον εὐχάριστος εἰς ἐμὲ εἶναι ἡ Δηλία γῆ τῆς Λητοῦς .... ἄλλο τόσο ἀγαπητοὶ εἶναι οἱ Τόμεις, οἵτινες εἰς ἡμᾶς φεύγοντας τὸ πάτριον ἔδαφος παραμένουν πιστοὶ καὶ φιλόξενοι». Θεωρεῖ ἑαυτὸν ὁ ποιητὴς εὐτυχῆ, διότι ἀπέθανον οἱ γονεῖς του πρὶν ἴδουν τὴν συμφορὰν τοῦ υἱοῦ των (me felicem, quod non viventibus illis sum miser) καὶ ἐκφράζει εὐγνωμοσύνην εἰς τὴν μοῦσαν (gratia, Musa, tibi), διότι αὐτὴ τὸν παρηγορεῖ (nam tu solatia praebes), αὐτὴ τὸν ἀνακουφίζει ἀπὸ τὰς μερίμνας (tu curae requies, tu medicina venis), αὐτὴ τὸν καθοδηγεῖ (tu dux et comes es), αὐτὴ τὸν ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸν Ἴστρον (tu nos abducis ab Histro) καὶ τοῦ δίδει θέσιν εἰς τὸν Ἑλικῶνα (tu medioque mihi das Helicone locum). 3) Ἡ «Ἶβις» (Ibis), ποίημα δηκτικόν, πλῆρες ἀρῶν κατὰ μὴ ὀνομαζομένου ἐχθροῦ τοῦ ποιητοῦ. Ἐν αὐτῷ ἀπεμιμήθη ὁ Ὀβίδιος τὸν Καλλίμαχον, γράψαντα παρεμφερὲς ποίημα κατὰ τοῦ μαθητοῦ του Ἀπολλωνίου καὶ 4) «Ἁλιευτικὰ» (Halieutica)˙ τὸ ποίημα τοῦτο ἀνεφέρετο εἰς τοὺς ἰχθῦς τῆς Μαύρης θαλάσσης˙ σῴζονται μόνον 130 στίχοι, οὐχὶ πολλοῦ λόγου ἄξιοι. Καὶ τραγῳδίαν «Μήδειαν» ἐποίησεν ὁ Ὀβίδιος, ἧς οὐδὲ εἷς στίχος σῴζεται˙ τὴν τραγῳδίαν ταύτην μνημονεύει λίαν ἐπαινετικῶς ὁ Κοϊντιλιανός.

Αὐτὰ εἶναι τὰ ἔργα τοῦ Ὀβιδίου, δι᾽ ὧν συνετέλεσε σπουδαίως εἰς τὸν πλουτισμὸν τοῦ πνευματικοῦ θησαυροῦ τῶν Ρωμαίων˙ γνήσιον τέκνον τῆς ἐποχῆς του ὤν, μᾶς δίδει πιστὴν εἰκόνα, ἰδίᾳ εἰς τὰ τῆς πρώτης περιόδου ποιήματα, τῆς τρυφῆς καὶ τῆς ἡδυπαθοῦς ζωῆς τῶν χρόνων του, καθ᾽ οὓς δὲν εἶναι πλέον ἡ Ρώμη βάρβαρος πόλις, ἀλλ᾽ ἑστία τῶν γραμμάτων καὶ τεχνῶν καὶ τὸ κέντρον τῶν ἡδυπαθῶν ἀπολαύσεων. Ὁ Ρωμαῖος δὲν συγκινεῖται ἀπὸ ἐκλογὰς ἀρχόντων καὶ περισσότερον τὸν ἐνδιαφέρει εἷς πριγκιπικὸς γάμος ἀπὸ τὸν θρίαμβον στρατηγοῦ˙ ἡ γενεά, εἰς ἣν ἀνήκει ὁ ποιητής μας, δὲν ἐγνώρισε τὴν δημοκρατίαν˙ ὁ λαὸς μένει ἐνθουσιασμένος ἀπὸ τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν ἡσυχίαν, οἱ δὲ συγκλητικοὶ καὶ οἱ ἄλλοι εὐγενεῖς ἀπολαύουν τοῦ πλούτου των καὶ ἐπιζητοῦν τὴν εὔνοιαν τῆς αὐλῆς˙ καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἥρωες, Ἕλληνες καὶ Ρωμαῖοι, παρελαύνουν εἰς τὰς «Μεταμορφώσεις» καὶ τὸ «Ἡμερολόγιον» νέοι, ὡραῖοι καὶ ἐρωτευμένοι˙ τῆς ὡραίας ταύτης ζωῆς νοσταλγὸς ὁ Ὀβίδιος, ἀποθνήσκει ἀποκαρτερήσας τῷ 18 μ. Χ. εἰς τοὺς Τόμεις, ἄγων ἡλικίαν 60 ἐτῶν˙ ἔν τινι ἐπιστολῇ του πρὸς τὴν σύζυγόν του παρακαλεῖ ταύτην νὰ μετακομισθῇ ἡ τέφρα του εἰς τὴν Ρώμην, ἀλλ᾽ ἀτυχῶς δὲν ἐξεπληρώθη ὁ θερμὸς οὗτος πόθος τοῦ ποιητοῦ.

Ὁ Ὀβίδιος ὡς ποιητής. Ὁ Ὀβίδιος εἶχεν ἀφέλειαν, ἁπλότητα καὶ φυσικότητα περὶ τὸ ἐκφράζεσθαι καὶ ἐν γένει ὁμαλότητα ὕφους, ὅπερ οὐδόλως σχεδὸν διέφερεν ἀπὸ τὴν συνήθη ὁμιλίαν˙ ἡ γλῶσσά του εἶναι εὔκολος καὶ εὔστροφος καὶ ὁμαλῶς ρέουσα καὶ τὰ νοήματα ὡσαύτως εἶναι ἐλαφρά. Πολλάκις ὁ ποιητὴς προδήλως ἐνδιαφέρεται μᾶλλον διὰ τὴν μορφὴν παρὰ διὰ τὸ βάθος τῶν νοημάτων˙ ἡ δύναμις τοῦ ταλάντου του ἔγκειται ἰδίᾳ εἰς τὴν πρωτοφανῆ εὐχέρειαν, μεθ᾽ ἧς στιχουργεῖ. Ὅ,τι ἐπεχείρουν νὰ γράψω, λέγει, ἦτο στίχος (et quod temptabam scribere, versus erat). Θεωρεῖται μάλιστα ὁ μέγιστος ἐν Ρώμῃ καλλιτέχνης τοῦ στίχου˙ ἔχων ζωηρὰν καὶ εὐκίνητον τὴν φαντασίαν, καταθέλγει μὲ τὸν ἀνεξάντλητον πλοῦτον τῶν εἰκόνων καὶ τὴν λαμπρότητα τῆς ἐκφράσεως (πρβλ. θαυμασίαν περιγραφὴν τῆς Φήμης εἰς Μεταμορφ. βιβλ. 9ον, στίχ. 137 καὶ ἑξῆς καὶ βιβλ. 12ον, στίχ. 39 καὶ ἑξῆς, τοῦ Φθόνου εἰς Μεταμορφ. βιβλ. 2ον, 761 καὶ ἑξῆς καὶ τὴν πασῶν ἀρίστην τοῦ Λιμοῦ εἰς Μεταμορφ. βιβλ. 8, στίχ. 790 καὶ ἑξῆς˙ πρβλ. προσέτι τὴν λαμπρὰν περιγραφὴν τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Ὕπνου εἰς Μεταμορφ. βιβλ. 11ον, στίχ. 586 καὶ ἑξῆς). Παρὰ τὴν γονιμότητα καὶ παραγωγικότητα, οὐδέποτε παρασύρεται εἰς ἐπιπολαιότητα˙ τοὐναντίον αὐτὸς ὑπέβαλλεν ἑαυτὸν εἰς αὐστηρὰν αὐτοκριτικήν, ὡς καταφαίνεται ἐκ δύο στίχων, ἐν οἷς ἀστεϊζόμενος—χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ Ὀβιδίου εἶναι καὶ ἡ κλίσις αὐτοῦ πρὸς τὸ εὐτραπέλως ἀστεΐζεσθαι—λέγει ὅτι μόνος του παρέδιδεν εἰς τὸ πῦρ πρὸς διόρθωσιν (emendaturis ignibus ipse dedi) ὅσα ἐκ τῶν γραφέντων του ἐνόμιζεν ἐλαττωματικὰ (quae vitiosa putavi).

Σχεδὸν εἰς ὅλα τὰ ποιήματα τοῦ Ὀβιδίου προσπίπτει χτυπητὰ ὁ ρητορισμὸς αὐτοῦ (πρβλ. ἀφόρητον ρητορικὸν ἀγῶνα Αἴαντος καὶ Ὀδυσσέως εἰς βιβλ. 12ον καὶ 13ον Μεταμορφ.), ἐπιμαρτυρῶν τὴν ἐν ρητορικῇ σχολῇ μόρφωσίν του, εἰς ἣν πάντως ὀφείλεται καὶ τὸ νέον εἶδος τῆς ποιήσεως αὐτοῦ, αἱ ἔμμετροι δηλαδὴ ἐπιστολαί. Εἰ καὶ αἱ ἐρωτικαὶ ἐλεγεῖαι τοῦ Ὀβιδίου εἶναι συντεταγμέναι μὲ ἀπαράμιλλον χάριν καὶ μὲ θαυμαστὴν τεχνικὴν ἐμπειρίαν, ἐν τούτοις ὑπολείπονται τῶν τοῦ Τιβούλλου κατὰ τὴν πρωτοτυπίαν καὶ τὴν ἀληθινότητα τοῦ αἰσθήματος, τῶν δὲ τοῦ Προπερτίου κατὰ τὸ τολμηρὸν τῆς ἐξάρσεως καὶ τὸ βάθος τοῦ πάθους—δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι ἀμφότεροι οὗτοι περιγράφουν πραγματικοὺς ἔρωτας καὶ ὄχι εἰκονικούς, ὡς ὁ Ὀβίδιος. Παρὰ ταῦτα ὁ Ὀβίδιος θεωρεῖται σήμερον ὁ μᾶλλον νεωτεριστὴς καὶ ὁ πνευματωδέστατος μεταξὺ τῶν Ρωμαίων ποιητῶν. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἦτο ὁ μᾶλλον ἀναγιγνωσκόμενος Ρωμαῖος ποιητὴς μετὰ τὸν Βιργίλιον καὶ τὸν Ὁράτιον, κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τῆς Ἀναγεννήσεως πολλὰ μοτίβα ἤντλησαν ἀπὸ τὸν ποιητὴν τοῦτον αἱ εἰκαστικαὶ τέχναι.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἔχομεν ἱκανὸν ἀριθμὸν μεταφράσεων πολλῶν ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Ὀβιδίου, τῶν πλείστων εἰς γλῶσσαν ὑπερκαθαρεύουσαν, ἑρμηνευτικὰς δὲ ἐργασίας ὀλίγας, καὶ ταύτας πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῶν γυμνασίων. Οὕτως ἔχομεν: α) τὰς ἑξῆς γνωστὰς εἰς ἡμᾶς μεταφράσεις: 1) Τῶν «Μεταμορφώσεων» ὑπὸ τοῦ *Σπυρ. Βλαντῆ* «εἰς τὴν κοινοτέραν τῶν καθ᾽ ἡμᾶς Ἑλλήνων διάλεκτον» (Βενετία 1798). 2) Τῶν «Μεταμορφώσεων» καὶ δύο «Ἐπιστολῶν» εἰς ἀρχαΐζοντα ἑλληνικὸν πεζὸν λόγον ὑπὸ τοῦ *Μαξίμου Πλανούδη* (Παρίσιοι 1822). 3) Ἔμμετρον μετάφρασιν εἰς τὴν ἐπικὴν γλῶσσαν τῶν πέντε πρώτων βιβλίων τῶν «Μεταμορφώσεων» καὶ δύο «Ἐπιστολῶν» (τῆς Πηνελόπης πρὸς τὸν Ὀδυσσέα καὶ τῆς Διδοῦς πρὸς τὸν Αἰνείαν) ὑπὸ *Φιλίππου Ἰωάννου* (Ἀθῆναι 1874). 4) Πιστὴν καὶ σχεδὸν κατὰ λέξιν μετάφρασιν τῶν ὀκτὼ πρώτων βιβλίων τῶν «Μεταμορφώσεων» ὑπὸ *Γεωργίου Παπαφωτίου* (Ἀθῆναι 1875)˙ ἡ μετάφρασις εἶναι εἰς ὑπερκαθαρεύοντα πεζὸν λόγον. 5) Μετάφρασιν τῶν «Λυπηρῶν» ὑπὸ τοῦ *Ματθ. Κάλου* (Κέρκυρα 1844). 6) Ἔμμετρον μετάφρασιν εἰς τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν λόγον ἁπάντων τῶν βιβλίων τῶν «Μεταμορφώσεων» ὑπὸ *Ἀλ. Κάσδαγλη* (Ἀλεξάνδρεια 1908). 7) Μετάφρασιν πεζὴν τῶν

Digitized by Google

ἔργων «Ἡ τέχνη ν' ἀγαπᾷς καὶ πῶς γιατρεύεται ἡ ἀγάπη» ὑπὸ *Κ. Τρικογλίδη* (Ἀθῆναι 1921). καὶ 8) Τὴν εἰς γαλλικὴν γλῶσσαν μετάφρασιν τῶν «Μεταμορφώσεων» ὑπὸ *G. Lafaye* (Paris 1928). Καὶ β') τὰς ἑξῆς σχολικὰς ἐκδόσεις ἐκλογῶν ἐκ τῶν «Μεταμορφώσεων»: 1) *Ἰω. Κ. Κοφινιώτου* (1880), 2) *Θεοφ. Κακριδῆ* (1920) καὶ *Ἰω. Θ. Ρώσση* (1921). Ὡς καλὰς ἐκδόσεις ἑρμηνευτικὰς συνιστῶμεν τὰς ἑξῆς γερμανικάς: 1) Τοῦ *H. J. Müller* εἰς τὰ 15 βιβλία τῶν «Μεταμορφώσεων». 2) Τοῦ *Zoh. Siebelis* εἰς ἐκλογὰς ἐκ τῶν «Μεταμορφώσεων» καὶ 3) τοῦ *K. P. Schulze* εἰς ἐκλογὰς τῶν Ρωμαίων λυρικῶν Κατούλλου, Τιβούλλου, Προπερτίου καὶ Ὀβιδίου· ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ ἑρμηνεύονται πολλὰ ἐκλεκτὰ τεμάχια ἀπὸ τὰ «Tristia», τοὺς «Amores» κτλ. τοῦ Ὀβιδίου. Πρβλ. καὶ *Δημ. Πανταζῆ*, «Ὁ ἐρωτικὸς βίος τοῦ Ὀβιδίου» ἐν «Παρέργοις» αὐτοῦ σελ. 181—201 (1884). Ι. ΧΑΝΤΕΛΗΣ

ὀβιδοβόλον (τὸ) *[Πυροβολ.]*. Τὸ πυροβόλον τὸ ἔχον σωλῆνα μετρίου μήκους, κυμαινομένου μεταξὺ 10—15 διαμετρημάτων. Τὸ ὀβιδοβόλον βάλλει τὴν παντὸς εἴδους ὀβίδα, οἵαν δηλαδὴ καὶ τὸ μακρὸν πυροβόλον, λόγῳ ὅμως τοῦ μᾶλλον βραχέος μήκους τοῦ σωλῆνός του ἔχει πολὺ κεκαμπυλωμένην τροχιάν, δι' ὃ εἶναι καταλληλότατον διὰ βολὴν κατὰ στόχων βαθέως προκεκαλυμμένων (βλ. λ. *πυροβόλον*). Ν. Θ. Κ.

ὀβιδουλκὸς (ὁ). Μικρὸν μεταλλικὸν ἐργαλεῖον, χρησιμεῦον κατὰ τὰς παλαιοτέρας ἐποχὰς διὰ τὴν ἐξαγωγὴν τῶν ὀβίδων ἐκ τῶν ἐν τοῖς κιβωτίοις θέσεών των. Ν. Θ. Κ.

ὀβιδοφόριον (τό). Μικρὸν μεταλλικὸν κιβώτιον, χρησιμεῦον κατὰ τὰς παλαιοτέρας ἐποχὰς (π. χ. ἐποχὴν βραδυβόλων πυροβόλων Κρούπ) διὰ τὴν ἐν αὐτῷ τοποθέτησιν ἀριθμοῦ τινος ὀβίδων (συνήθως ἕξ). Ἡ μεταφορὰ τῶν ὀβίδων ἐγίνετο τότε δι' ὀβιδοφορίων τοποθετουμένων ἐντὸς τῶν κιστῶν τῶν προολκαίων καὶ ἐφολκαίων. Σήμερον *ὀβιδοφόριον* καλεῖται ἡμικυλινδρικὴ θήκη, χρησιμεύουσα διὰ τὴν ἐν αὐτῇ τοποθέτησιν τοῦ βλήματος βαρέων τινῶν πυροβόλων κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς γεμίσεως, ἀποτελοῦσα τοιουτοτρόπως εἶδος φορείου γεμίσεως. Ν. Θ. Κ.

Ὀβιέντο (Oviedo) *[Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῆς Ἱσπανίας, παλαιὰ πρωτεύουσα τῆς Ἀστουρίας καὶ νῦν ὁμωνύμου νομοῦ, κειμένη μεσογείως (25 χλμ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης), παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Σιέρρα ντὲ Ναράνκο, καὶ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ναλόν, 375 χλμ. πρὸς Β. ΒΔ. τῆς Μαδρίτης. Εἶναι ὡραία πόλις ἐκτισμένη ἐπὶ λόφου, ὕψους 230 μ. καὶ κοσμεῖται ὑπὸ πολλῶν καλλιτεχνικῶν κτηρίων, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνονται τὸ δημαρχεῖον (ΙΖ' αἰῶνος) καὶ ὁ μητροπολιτικὸς ναός, ἓν τῶν καλλίστων θρησκευτικῶν μνημείων τῆς Ἱσπανίας, ἐν τῷ ὁποίῳ φυλάσσεται σπουδαῖος θησαυρὸς καλλιτεχνημάτων. Κάτ. (1929) 75.276. Ἔχει πανεπιστήμιον ἱδρυθὲν τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον, ἀστεροσκοπεῖον κλπ., διεξάγει δὲ ζωηρὸν ἐμπόριον γεωργικῶν προϊόντων καὶ ἔχει βιομηχανίαν ὅπλων. Τὸ *Ὀβιέντο* (λατιν. Ovietum) ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Κατὰ τὸν Η' αἰῶνα ὁ βασιλεὺς Φρουέλα ἵδρυσεν ἐν αὐτῷ μοναστήριον, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Ἀλφόνσος Β' κατέστησεν αὐτὸ πρωτεύουσαν τῆς Ἀστουρίας (792). Τὸ Ὀβιέντο ἐξηκολούθησε νὰ εἶναι ἕδρα τοῦ φερωνύμου βασιλείου μέχρι τοῦ 913, ὁπότε, ἐπὶ Ὀρντόνιο τοῦ Β', μετεφέρθη αὕτη εἰς Λεώνην. Τῷ 1809 ἡ πόλις κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Γάλλου στρατάρχου Νέϋ.

—2) Νομὸς τῆς Ἱσπανίας, ἐκτεινόμενος μεταξὺ τοῦ Βισκαϊκοῦ κόλπου πρὸς Β. καὶ τῶν Κανταβρικῶν ὀρέων πρὸς Ν. καὶ καταλαμβάνων ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν ἔκτασιν τοῦ παλαιοῦ βασιλείου τῶν Ἀστουριῶν. Ἔχει ἔκτασιν 10.895 τετρ. χλμ., πληθυσμὸν (1920) 743.726 κατ. καὶ πρωτεύουσαν τὴν ὁμώνυμον πόλιν. Τὸ ἔδαφος εἶναι ὀρεινόν, διασχιζόμενον ὑπὸ τῶν ποταμῶν Ναλὸν καὶ Νάβια καὶ ἐγκλεῖον ὀρυχεῖα γαιάνθρακος. Καλλιεργοῦνται σῖτος καὶ ἀραβόσιτος καὶ ἀκμάζει ἡ κτηνοτροφία. Χ. Δ.

Ὀβιζηνοί (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ Γαλατίας, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. V, 4, 8) καὶ κατοικῶν παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Λυκαονίας. Α. Θ. Σ.

Ὀβίλα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βεττόνων, κειμένη κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. ΙΙ, 5, 7) ἐπὶ τῶν βορείων ὑπωρειῶν τῶν Καρπητανῶν ὀρέων (νῦν Sierra Guadarrama). Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει σήμερον ἡ *Ἄβιλα*. Α. Θ. Σ.

Ὀβίλαβα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ βορείου Νωρικοῦ, κειμένη οὐ μακρὰν τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Αὐγούστας Οὐϊνδελικῶν (νῦν Augsburg) εἰς Λαυριακὸν (νῦν Lorch) ὁδοῦ. Κατὰ τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα ἦτο ἀποικία ρωμαϊκή, καλουμένη Aurelia Antoniniana. Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει ἡ πόλις *Βὲλς* (Wels) ἐν Αὐστρίᾳ. Α. Θ. Σ.

Ὀβίλινον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ναρβωνικῆς Γαλλίας, κειμένη ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀλλοβρόγων καὶ ἐπὶ τοὺς πρόποδας τῶν Γραίων Ἄλπεων. Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει ἡ πολίχνη La Bâthie. Α. Θ. Σ.

Ὀβίντιο (Ovidio), *Φραγκῖσκος νι'*—. Ἰταλὸς φιλόλογος, κριτικὸς καὶ συγγραφεὺς (1849—1924). Ἐσπούδασεν ἐν Νεαπόλει καὶ Πίζῃ φιλολογίαν καὶ διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Βολωνίᾳ καὶ Μιλάνῳ. Τῷ 1876 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Νεαπόλεως. Ἐγένετο ἐπίσης μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Λιγκέων καὶ τῆς Κρούσκας καὶ ἐξελέγη γερουσιαστής. Ἔγραψε πολλὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ λατινικοῦ ὀνόματος» (1872), «Περὶ τοῦ κοινοῦ ἀλφαβήτου», «Ἱστορία τῆς ρωμαϊκῆς φιλολογίας» (1874), «Γλωσσολογικὴ κριτική» (1882), «Διορθώσεις εἰς τοὺς Μνηστευμένους καὶ τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης» (1896) κ. ἄ. Ἐδημοσίευσεν ἐπίσης διάφορα ἄρθρα καὶ μελέτας εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας, ἐκδοθέντα κατόπιν εἰς τὰς συλλογάς: «Κριτικαὶ πραγματεῖαι» (1879), «Μαντζονιαναὶ συζητήσεις» (1886), «Μελέτη περὶ τῆς Θείας Κωμῳδίας» (1901), «Νέαι μελέται περὶ Δάντου» (1906) κ. ἄ. Μ. Δ. Β.

Ὄβις *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Σιβηρίας (βλ. λ. *Ὄμπ*).

ὀβίς, *—ίδος* (ἡ) (γαλλ. obus, γερμ. Haubitze). Τὸ *βλῆμα* τοῦ πυροβολικοῦ, τὸ ἔχον ἐξωτερικῶς σχῆμα κυλινδροφοειδές, τὸ φέρον δ' ἐσωτερικῶς κοιλότητα, ἐντὸς τῆς ὁποίας τίθεται τὸ διαρρηκτικὸν γέμισμα καὶ ἐνδεχομένως ἀριθμός τις σφαιριδίων βολίδων. Κατὰ τὰς ἐποχὰς τοῦ λείου πυροβόλου, *ὀβὶς* ἐκαλεῖτο τὸ σφαιρικὸν κοῖλον βλῆμα, τὸ τότε ἀποκαλούμενον *ὀβούζιον*, τὸ βαλλόμενον εἰδικῶς ὑπὸ τοῦ ὀβουζοβόλου, ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς ὅμως τοῦ αὐλακωτοῦ πυροβόλου, ὁπότε ἐγενικεύθη ἡ χρῆσις τοῦ ἐπιμήκους καὶ κοίλου πάντοτε βλήματος, ὁ ὅρος *ὀβὶς* παρέμεινε πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς *βολιδοθήκης*. Σήμερον, ὁπότε ἡ βολιδοθήκη ἐξέλιπεν ὡς βλῆμα τοῦ πυροβολικοῦ, *ὀβὶς* καλεῖται πᾶν εἶδος βλήματος πυροβολικοῦ, διὸ εἶναι ὅρος ἐκλιπὼν ὁσημέραι, ἅτε μὴ ὑπονοῶν τι τὸ χαρακτηριστικόν.

Ὀβίδων ὑπάρχουσι διάφορα εἴδη, χαρακτηριζόμενα γενικῶς ὡς ὀβίς, *συνήθης, βολιδοφόρος, τορπιλλοειδής, ρηκτική, φωτιστική, τοξική, ὑπονομευτική.*

—*[Στρατ. Τεχνολογ.]* Ἡ κατασκευὴ τῆς *ὀβίδος* περιλαμβάνει πολλαπλᾶς ἐργασίας καὶ κατεργασίας, δυναμένας νὰ συνοψισθῶσιν εἰς τὰς κάτωθι. Ὁ χάλυψ, τιθέμενος ἐντὸς καταλλήλου κλιβάνου, χύνεται καὶ εἶτα λαμβάνει σχῆμα κυλινδρικόν, μετὰ ταῦτα δ' ἐν ἕκαστον τεμάχιον ἐκ τοῦ κυλίνδρου τούτου ὑφίσταται τὴν ἐμβόλωσιν, τὴν συμπίεσιν, τὸν σχηματισμὸν τῆς φοειδοῦς μορφῆς τοῦ προσθίου μέρους, τὴν λείανσιν, τὴν βαφὴν εἰς θερμοκρασίαν 800°, τέλος τὴν τοποθέτησιν τῆς ζώνης σφηνώσεως καὶ τὴν κασσιτέρωσιν καὶ βερνίκωσιν τῆς κοίλης ἐπιφανείας τοῦ ἐσωτερικοῦ.

Διὰ νὰ πιστοποιηθῇ ἡ καλὴ κατασκευὴ τῆς ὀβίδος, λαμβάνεται αὕτη κενὴ καὶ τότε ἐξελέγχονται αἱ διαστάσεις καὶ ἡ ἀντοχὴ διὰ καταλλήλων ὑδραυλικῶν πιέσεων, τέλος δοκιμάζεται εἰς βολήν. Ἡ πλήρωσις τῆς ὀβίδος διὰ διαρρηκτικοῦ γεμίσματος ἐκτελεῖται κατὰ δύο τρόπους· εἴτε διὰ τετηγμένου γεμίσματος (θερμοῦ καὶ ὑγροῦ), εἴτε διὰ κεκονιοποιημένου γεμίσματος, συμπιεζομένου ὀλίγον κατ' ὀλίγον δι' ὑδραυλικοῦ πιεστηρίου. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

—*[Χειρουργ.]* Αἱ *ὀβίδες* πρὸ τῆς ἐκρήξεως κατ' ἐξαίρεσιν τραυματίζουσιν· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δρῶσι δι' ὅλου τοῦ ὄγκου αὐτῶν καθ' ὃν τρόπον οἱ πάλαι μύδροι. Αἱ νῦν ἐν χρήσει ὀβίδες τραυματίζουσιν αἱ μὲν διὰ τῶν βολίδων, ἃς ἐνέχουσι καὶ ὧν χρησιμεύουσιν ὡς φορεῖς (*ὀβίδες βολιδοφόροι*), αἱ δὲ διὰ τῶν θραυσμάτων, εἰς ἃ διασπῶνται μετὰ τὸν ἐκ τῆς ἐκρήξεως κατακερματισμὸν (*ὀβίδες ἐκρηκτικαί*). Αἱ *βολιδοφόροι ὀβίδες* ἢ *ὀβίδες Σράπνελ* (Schrapnell) ἐκρηγνύμεναι ἐξακοντίζουσι πλῆθος ἐλευθέρων βολίδων (ἑκατοντάδας), καὶ δὴ τοσούτῳ πλειόνων ὅσῳ ἐλάσσων ἡ διάμετρος αὐτῶν. Αἱ βολίδες δ' αὗται συνίστανται ἐκ μολύβδου ἐσκληρυσμένου καὶ ἔχουσι σχῆμα σφαιρικόν, βάρος δὲ 9—12 γρ. καὶ διάμετρον 10—16 χλμ.

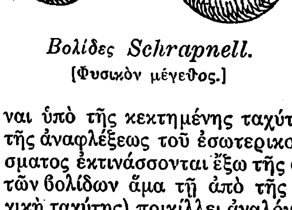

Βολίδες Schrapnell.
[Φυσικὸν μέγεθος.]

Ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ὀβίδος αἱ βολίδες ὠθούμεναι ὑπὸ τῆς κεκτημένης ταχύτητος ταύτης καὶ ὑπὸ τῆς ἀναφλέξεως τοῦ ἐσωτερικοῦ διαρρηκτικοῦ γεμίσματος ἐκτινάσσονται ἔξω τῆς ὀβίδος. Ἡ ταχύτης δὲ τῶν βολίδων ἅμα τῇ ἀπὸ τῆς ὀβίδος ἐκπομπῇ (ἀρχικὴ ταχύτης) ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ διαστήματος, ὅπερ αὕτη ἀπὸ τοῦ πυροβόλου ἔχει διανύσει· ὅσῳ μεῖζον τὸ διάστημα τοῦτο, τόσῳ ἐλάσσων ἡ ταχύτης, ἥτις πάντως εἶναι μικρά, ἴση τῇ τῆς ὀβίδος κατὰ τὴν ἔκρηξιν, καὶ ταχέως πολλαπλασίως ἐλαττοῦται, δεκάκις ταχύτερον τῆς τῶν βολίδων τοῦ πεζικοῦ. Ἔχει δὲ μεγάλην σπουδαιότητα ὑπὸ χειρουργικὴν ἔποψιν τὸ διανυόμενον ὑπὸ τῶν βολίδων Σράπνελ διάστημα μέχρι τῆς περατώσεως τοῦ ἀνδρός, διότι ἀναλόγως τῆς αὐξήσεως τῆς ἀποστάσεως ἐλαττοῦται σχετικῶς ταχέως ἡ δρῶσα δύναμις καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ τραυματικὴ ἱκανότης αὐτῶν. Ἐν γένει δὲ ἡ εἰσδυτικὴ δύναμις τῶν βολίδων τούτων δὲν ἰσοῦται οὐδὲ πρὸς τὸ ἥμισυ τῆς τῶν βολίδων

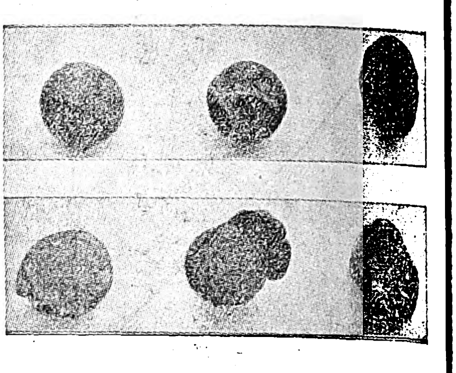

Βολίδες Σράπνελ παραμεμορφωμέναι.

τῶν φορητῶν ὅπλων. Ἕνεκα δὲ τῆς ταχείας ἐλαττώσεως τῆς μενούσης ταχύτητος τῶν βολίδων Σράπνελ ἀποβαίνει αὕτη τοσοῦτον ἀσθενὴς κατὰ τὴν διάπραξιν τῶν πλείστων τραυμάτων, ὥστε ἡ εἴσδυσις αὐτῶν εἰς τὸ σῶμα ἀναστέλλεται πολλάκις καὶ ὑπὸ ὅλως ἀσημάντων κωλυμάτων (ἱματίων, ἀρβυλῶν, κομβίων, γυλιοῦ κττ.)· διὸ ἀξιοσύστατον τὸ προασπίζειν τὴν κεφαλὴν διὰ καλύμματος ἱκανοῦ πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῆς δράσεως τῶν βολίδων καὶ δὴ διὰ κράνους, οἷον ἐφηρμόσθη κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον.

Αἱ βολίδες Σράπνελ παραμορφοῦνται πάντοτε μᾶλλον ἢ ἔλαττον, ἐν δὲ τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι δυνατὸν νὰ ὑποστῶσιν ἁπάσας τὰς παραμορφώσεις τῶν ἐκ μολύβδου βολίδων, οὐδέποτε δ' ὅμως παράγουσι τραύματα ἐκρηκτικά. Βάλλουσαι τὸ ἀνθρώπινον σῶμα αἱ σφαιρικαὶ αὗται βολίδες παράγουσι διαβρώσεις μᾶλλον ἢ ἧττον εὐρείας καὶ βαθείας, ἢ εἰσδυόμεναι εἰς τοὺς ἱστοὺς διανοίγουσι πόρον τραυματικὸν ἀκανόνιστον, θλαστόν, χωροῦντα συνήθως εἰς μικρὸν βάθος, ἔνθα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐμμένουσι (50—60%), συμπαρασύρουσαι συχνότατα λείψανα ἱματισμοῦ· πλήττουσαι δὲ ὀστοῦν δύνανται νὰ κατάξωσιν αὐτό, ὅτε, ἕνεκα τῆς ἀπωλείας τῆς ταχύτητος, ἢ ἐνσφηνοῦνται ἐν τῷ ὀστῷ ἢ διεξερχόμεναι παραμένουσι παρὰ τὴν ἑστίαν τοῦ κατάγματος. Ἐν παραβολῇ δὲ πρὸς τὰ διὰ τῶν νέων μικρᾶς διαμέτρου ἐπενδεδυμένων βολίδων τραύματα, τὰ διὰ βολίδων Σράπνελ παραγόμενα εἶναι μὲν πολλῷ ἧττον εἰσδυτικὰ (διατρητικά), ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἧττον ἢ ἐξ ἴσου πρὸς ἐκεῖνα καλοήθη· αἱ αἱμορραγίαι ἐπέρχονται σφοδρότεραι, ἕνεκα τῶν διαστάσεων τοῦ τραύματος, ἐπιτρέποντος ἀκώλυτον τὴν ἐκροὴν τοῦ αἵματος· τὰ φαινό-

Τραῦμα διὰ Σράπνελ.

μενα τῆς καταπληξίας (choc) εἶναι λίαν συχνά· ἑτέρωθεν δὲ τὰ τραύματα ταῦτα, ἀνώμαλα καὶ εὐρύτερα ὄντα, μολύνονται εὐκολώτατα, ἡ δ' ἐν αὐτοῖς ἐνσφήνωσις ἀλλοτρίων σωμάτων καὶ δὴ λακίδων ἱματισμοῦ ἐπαυξάνει τὴν μόλυνσιν· ἀθρόαι δ' ἐπισκήπτουσαι αἱ βολίδες αὗται τραυματίζουσι

Digitized by Google

συνήθως πολλοὺς συγχρόνως μαχητὰς καὶ πολλάκις ἀπεργάζονται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τραυματίου πολλαπλᾶ τραύματα (5—10—20 καὶ πλείονα ἔτι), ὧν ἕνεκα ἐπιδεινοῦται ἡ βαρύτης. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ τῶν ἀνδρῶν ἐπίδρασις τῶν πυκνῶς καὶ ἀδιαλείπτως δίκην κεραυνῶν ἐκρηγνυμένων

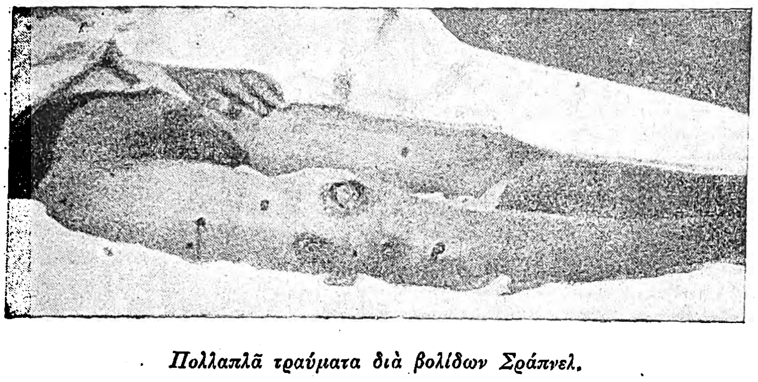

Πολλαπλᾶ τραύματα διὰ βολίδων Σράπνελ.

ὀβίδων Σράπνελ εἶναι καταπληκτική.

Αἱ *ἐκρηκτικαὶ* ἢ *καταστρεπτικαὶ ὀβίδες*, προωρισμέναι κυρίως πρὸς δρᾶσιν κατὰ κωλυμάτων ὑλικῶν, ἐνεργοῦσι καὶ κατὰ τῶν στρατευμάτων διὰ τῶν θραυσμάτων, εἰς ἃ διασπῶνται ἐπὶ τῇ ἐκρήξει, καὶ διὰ τῶν ἐκλυομένων ἀερίων.

Ἐπὶ ἐκρήξεως τῆς ὀβίδος ἐν ὑπαίθρῳ ἡ ἐκ ταύτης τεραστία αἴφνης ἀνάπτυξις καὶ διάχυσις τῶν ἀερίων ἀπεργάζεται ἰσχυρότατον τοῦ ἀέρος κλονισμὸν (*φύσημα τῆς ὀβίδος*), καθ' ὃν τὰ ἐξορμῶντα ἀπὸ τῆς ἐκραγείσης ὀβίδος ἀέρια, ἀπωθοῦντα βιαίως κατὰ φυγόκεντρον διεύθυνσιν τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα, παράγουσι κῦμα συμπυκνωτικόν, ἀνατρέπον τὰ πέριξ, καταλεῖπον δ' ὄπισθεν χῶρον ἀερόκενον, ἐνῷ οἱ ἐντυγχάνοντες ἐκτίθενται στιγμιαίως εἰς ἀπότομον τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως ἄρσιν, ἣν ὡς τάχος διαδέχεται ἀληθὲς πλῆγμα ἐξ ἐπιστροφῆς τοῦ ἀέρος, καταλαμβάνοντος τὸν ἀρχικὸν χῶρον. Τὸ ἐκρηκτικὸν τοῦτο φύσημα τῆς ὀβίδος ἐν ὑπαίθρῳ εἶναι κινδυνῶδες ἐπὶ ἔκτασιν μέτρων τινῶν (10—15) ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς ἐκρήξεως τῆς ὀβίδος, παράγον ἀνατροπὰς καὶ ἐντεῦθεν τραυματισμοὺς παντοίους, βαρεῖς, ἐνίοτε ἀμέσως θανατηφόρους, συχνάκις δ' ἐξαρθρήματα, κατάγματα, διακινήσεις τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, ῥήξεις σπλάγχνων κ.τ.τ. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων, ἅτινα ὀφείλονται εἰς μηχανικὴν δρᾶσιν, συμβαίνουσι καὶ ἐγκαύματα, ἕνεκα τῆς κατὰ τὴν ἀνάφλεξιν ἀναπτυσσομένης μεγάλης θερμότητος, ἔτι δὲ φαινόμενα ἀσφυκτικὰ ἐκ τῶν ἐπὶ τῇ ἐκρήξει ἐκλυομένων μὴ ἀναπνευσίμων ἢ δηλητηριωδῶν ἀερίων καὶ φαινόμενα ὑστεριοτραυματικά, παραλύσεις, συσπάσεις, ἀναισθησίαι, ἀπάθεια, ἴλιγγος, νευρασθένεια. Ὅταν ἐν χώρῳ περικλείστῳ τελῆται ἡ ἔκρηξις τῆς καταστρεπτικῆς ὀβίδος, οὐδὲν ἐν αὐτῷ ἔμβιον ὂν δύναται ν' ἀποφύγῃ τὸν θάνατον, ἐπερχόμενον εἴτε ἐκ τῆς μηχανικῆς δράσεως τοῦ κατὰ τὴν ἔκρηξιν φυσήματος τῆς ὀβίδος, εἴτε ἐκ τῆς ἀσφυκτικῆς ἐνεργείας τῶν νιτρωδῶν ἀερίων, τῶν ἐν μεγίστῃ ποσότητι ἐκλυομένων, ἅτινα ἀπειλοῦσι διὰ θανάτου ἐξ ἀσφυξίας καὶ πάντα ἔξωθεν τυχὸν προσπελάζοντα εἰς τὸν ἐν ᾧ ἐξερράγη ἡ ὀβὶς χῶρον πρὸ τῆς παρελεύσεως 20—25 λεπτῶν τῆς ὥρας.

Θραύσματα ὀβίδων ἐκρηκτικῶν.

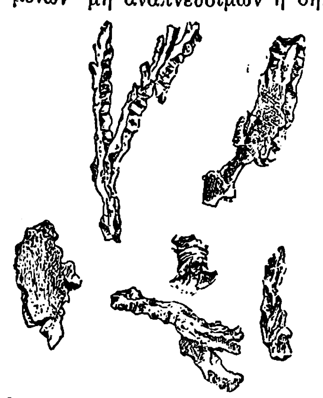

Θραύσματα ὀβίδων ἐκρηκτικῶν.

Τὰ θραύσματα τῶν ἐκρηκτικῶν ὀβίδων εἶναι παντοῖα τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος, ἀνεπίδεκτα δὲ παραμορφώσεως· ἡ δὲ ταχύτης αὐτῶν ἐλαττοῦται ταχέως, ἀναλόγως τοῦ διανυομένου ὑπ' αὐτῶν διαστήματος μετὰ τὴν ἔκρηξιν, ταχύτερον δὲ τῆς τῶν βολίδων Σράπνελ, ἕνεκα τοῦ μείζονος ὄγκου, τοῦ ἄγαν ἀκανονίστου σχήματος καὶ τῆς ἀνωμάλου ἐπιφανείας αὐτῶν, ὑφισταμένων ἐν τῇ κινήσει πολλῷ μείζονα δυσχέρειαν πρὸς ὑπερνίκησιν τῆς ἀντιστάσεως τοῦ ἀέρος. Γενικῶς, ὅμως, αἱ διὰ θραυσμάτων ὀβίδων τραυματικαὶ βλάβαι εἶναι διαφερόντως βαρεῖαι, ὡς τοῦτο κατεδείχθη κυρίως κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, καθ' ὃν τὰ βλήματα τοῦ πυροβολικοῦ ἀπετέλουν τὸ κυριώτερον τραυματικὸν ὄργανον. Συμβάλλονται δ' εἰς γένεσιν τῆς βαρύτητος ταύτης: 1) τὰ πολλαπλᾶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τραυματίου τραύματα· 2) ἡ ὑπερβαλλόντως μεγάλη ἀρχικὴ ταχύτης πολλῶν ἐκ τῶν θραυσμάτων, ὑπερβαίνουσα τὰ 1200 μέτρα κατὰ δευτερόλεπτον, καὶ ἡ ἐκ ταύτης λίαν ηὐξημένη τραυματικὴ ἱκανότης τούτων· 3) τὸ ἀκανόνιστον σχῆμα αὐτῶν καὶ συχνάκις πολύαιχμον ἢ ὀξυτόμον· 4) κατ' ἐξοχὴν δὲ ἡ εἰς τὸ τραῦμα παρείσφρησις ῥακῶν ἱματισμοῦ ἢ λειψάνων ἀποσκευῆς, ἀποσπωμένων καὶ εἰσβιβαζομένων εἰς αὐτὸ ὑπὸ τῶν ἀνωμάλων τὴν ἐπιφάνειαν θραυσμάτων, πολυμόρφων τὸ σχῆμα, καὶ τῆς ποικιλοτρόπου περιστροφικῆς κινήσεως αὐτῶν· καὶ 5) ὁ ὄγκος ὁ μέγας πολλῶν ἐξ αὐτῶν. Τὰ ὀγκώδη θραύσματα, τὰ ἄνω τῶν 300 γραμ., παράγουσι συνήθως θλάσεις παντοίου βαθμοῦ, ἀποδάρσεις καὶ διαβρώσεις μᾶλλον ἢ ἧττον βαθείας, τραύματα διὰ θλάσεως εὐρέα, τραύματα διὰ καταθλάσεως τῶν ἁπαλῶν ἱστῶν μετὰ μεγάλων κρημνῶν, χειλέων ἀνωμάλων, ἐκχυμωτικῶν λίαν, καταθραύσεις ὀστῶν, ἀποσπάσεις μερικαὶ ἢ ὁλικαὶ μελῶν τοῦ σώματος, ἀποκοπαὶ παχειῶν μαζῶν τῶν ἁπαλῶν μορίων μεθ' ἑλκυσμοῦ, διαρρήξεων, διασπάσεων μυῶν καὶ τενόντων ἐν ἀποστάσει. Τὰ μέσου μεγέθους θραύσματα (50—300 γρ.) διατηροῦσιν ἐπὶ ἱκανὴν ἔκτασιν ἐπαρκῆ διατρητικὴν ἱκανότητα, ἀλλ' ἅμα εἰσχωρήσωσιν εἰς τὸ σῶμα ἐπίσχονται συχνάκις ἐμπειρόμενα ἐν τοῖς ἱστοῖς καὶ δυσχερέστατα ἐξελκύονται ἕνεκα τῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τραχυτήτων καὶ ἀνωμαλιῶν. Παράγουσι δὲ συνήθως θλάσεις καὶ ἰδίως τραύματα διὰ θλάσεως εὐρέα· τραύματα τυφλά, συνήθως ἀβαθῆ, ἐνίοτε λίαν βαθέα μετὰ τραυματικοῦ πόρου ἀκανονίστου, ἀνωμάλου, λίαν τεθλασμένου καὶ μετ' ἐμμονῆς ἐν αὐτοῖς ἀλλοτρίων σωμάτων (αὐτοῦ τοῦ θραύσματος, ῥακῶν ἱματισμοῦ, λειψάνων ἀποσκευῆς)· τραύματα μετὰ καταγμάτων καὶ μετὰ διανοίξεων τῶν κοιλοτήτων τοῦ θώρακος καὶ τῆς κοιλίας· σπανίως τραύματα διαμπερῆ. Τὰ μαχαιροειδῆ θραύσματα ἀπεργάζονται ὅτε μὲν τομὰς παντοίας, μᾶλλον ἢ ἧττον μακρὰς καὶ βαθείας, μετὰ χειλέων ἐρρωγότων, ὅτε δὲ τραύματα διὰ νύξεως καὶ τομῆς ὡς διὰ λόγχης· ἐπὶ τῶν ἀγγείων δ' ἐν γένει δρῶσιν ὡς τμητικὰ ὄργανα, ἐπαγόμενα ἀρκούντως συχνάκις αἱμορραγίας. Τὰ μικρὰ θραύσματα τῶν 10 ἕως 50 γρ. ἐνεργοῦσιν ὡς ὀγκώδεις παραμεμορφωμέναι βολίδες· εἰσδυόμενα εὐκολώτερον ἐν τοῖς ἱστοῖς, ἐμμένουσιν συνήθως ἐν αὐτοῖς, παράγοντα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τραύματα τυφλά, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ διαμπερῆ, τραύματα μετὰ καταγμάτων, μετὰ διανοίξεως τῶν κοιλοτήτων τοῦ σώματος. Τὰ ἔτι μικρότερα καὶ λεπτότερα, τὰ πλεῖστα ἀκιδωτά, θραύσματα, ὅτε μὲν ἐνεργοῦσι διατρήσεις, ὡς διὰ τριγώνου ἀκίδος, ὅτε δ' ἐμπείρονται ἐν τῷ δέρματι δίκην βελονῶν, προκαλοῦντα ἄλγη ὀδυνηρότατα ἕνεκα τῆς ὑψηλῆς θερμοκρασίας αὐτῶν. Ἡ δὲ μεταλλικὴ ψάμμος παράγει τραύματα πολλαπλᾶ, χωροῦντα μέχρι τῆς ὑποκειμένης τῷ δέρματι περιτονίας, ἐφ' ἧς καὶ ἐπίσχεται.

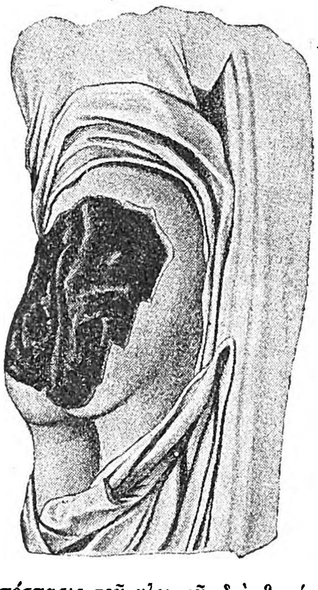

Ἀπόσπασις τοῦ γλουτοῦ διὰ θραύσματος ὀβίδος ἐκρηκτικῆς.

Κατάθραυσις τῆς κνήμης διὰ θραύσματος ὀβίδος ἐκρηκτικῆς.

Τραῦμα βραχίονος διὰ θραύσματος ὀβίδος ἐκρηκτικῆς.

Αἱ ὀβίδες ἐν γένει, αἵ τε βολιδοφόροι κρουσιφλεγεῖς καὶ κατ' ἐξοχὴν αἱ ἐκρηκτικαί, πλήσσουσαι εἴτε τὸ ἔδαφος, εἴτε φυσικὰ ἢ τεχνικὰ ἀμυντήρια ἢ ῥηγνύμεναι, ἐκτινάσσουσιν ὡς δευτερεύοντα βλήματα ὄγκους γῆς, λίθους, ἀποσπάσματα κτηρίων, τεμάχια μεταλλικά, τμήματα ὁπλισμοῦ, θραύσματα κράνους κ.τ.τ. Τὰ δευτερεύοντα ταῦτα βλήματα, ἐπιφοβώτερα ἐν τοῖς θωρηκτοῖς πλοίοις ἐπὶ ναυμαχιῶν, παράγουσι καὶ ἐπὶ πεδινῶν πολέμων τραύματα πολλάκις βαρέα καὶ βαρύτατα.

Τὰ διὰ βλημάτων τοῦ πυροβολικοῦ τραύματα εἶναι τοῦτο μὲν τοξικά, ἕνεκα τῆς ἐν ἀκαρεῖ νεκρώσεως τῶν τραυματιζομένων ἱστῶν ὑπὸ τῆς ὁρμητικῆς εἰσδύσεως τοῦ βλήματος, τοῦτο δὲ βαθέως ἐξ ὑπαρχῆς μεμολυσμένα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ βλήματος, μεμολυσμένα δὲ ὑπὸ μικροβίων ἀναεροβίων, ἅτινα εἶναι σταθεροὶ ἔνοικοι τοῦ ἱματισμοῦ τοῦ στρατιώτου καὶ τοῦ ἐδάφους τῶν πεδίων τῶν μαχῶν, καὶ ὑπὸ μικροβίων ἀεροβίων, ἐν οἷς καὶ ὁ στρεπτόκοκκος, ὅστις παρασιτεῖ κατὰ κανόνα ἐν τῷ δέρματι τῶν μαχητῶν. Σηπτικαὶ δὲ μολύνσεις, συχναὶ ἄλλοτε ἐπὶ τῆς προαντισηπτικῆς ἐποχῆς, σπάνιαι γενόμεναι ἐν τοῖς νεωτέροις πολέμοις καὶ ἄγνωστοι σχεδὸν τῇ ἀστικῇ χειρουργικῇ, ἡ ἀεριογόνος γάγγραινα ἢ γαγγραινώδης σηψαιμία, τὸ κακόηθες οἴδημα, ὁ φλέγμων κ.τ.τ., ἀνεφάνησαν καὶ πάλιν ἀθρόαι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Παγκοσμίου πολέμου (πολέμου χαρακωμάτων), καθ' ὃν τὰ πλείονα τῶν τραυμάτων, τὰ $^3/_4$ καὶ πλέον ἔτι, παρήγοντο ὑπὸ τῶν βλημάτων τοῦ πυροβολικοῦ.

Ἀπόσπασις τῆς κνήμης διὰ θραύσματος ὀβίδος ναυτικοῦ.

Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Digitized by Google

Ὄβκορος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς νήσου Κύπρου ἐπὶ τῆς βορειοανατολικῆς χερσονήσου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ἀμμοχώστου. Κάτοικοι 418.

Ὀβκὸς *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς Κύπρου εἰς τὸ βορειοδυτικὸν τμῆμα αὐτῆς, ῥέων ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἐν τῇ περιφερείᾳ Μόρφου (ἐπαρχία Λευκωσίας) καὶ χυνόμενος εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μόρφου.

Ὄβο *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία νησίων ἀποκρήμνων καὶ φαλακρῶν: —1) Μονήρης νῆσος μικρὰ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Κρητικοῦ πελάγους (ὕψομ. 170 ποδ., πλάτ. 35° 36' Β., μῆκ. 25° 35' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536 b: Eastern part of Candia), 19 μίλ. Α.ΒΑ. τῆς νήσου Δίας τῆς πρὸ τοῦ Ἡρακλείου. —2) Νῆσος ὑψηλὴ (647 ποδ.) εἰς τὸ ἔπακρον ἀπόκρημνος, διαμέτρου 1.100 μέτρων, 2 μίλ. πρὸς Ν. (πλάτ. 36° 05' Β., μῆκ. 23° 00' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1685: Venetico to Spezzia) τοῦ λιμένος Καψάλι τῶν Κυθήρων. Εἶναι ἡ *Χύτρα* τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

Ὀβόδα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μεσόγειος πόλις τῆς Πετραίας Ἀραβίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ναβαταίων, ὅπου ὑπῆρχεν ὁ τάφος τοῦ βασιλέως αὐτῶν Ὀβόδα. Εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν *Ἔβοδα* τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Ε', 16, 4), κειμένην ἐπὶ τῆς ἀπὸ Αἰλάνων (νῦν Κάσρ-ἐλ-Ἀκάμπα) εἰς Ἱεροσόλυμα ὁδοῦ. Τὰ ἐρείπια αὐτῆς καλοῦνται σήμερον ὑπὸ τῶν Ἀράβων El-Abdeh. Α. Θ. Σ.

Ὀβόδας. Ὄνομα δύο βασιλέων τῶν Ναβαταίων ἐν τῇ Πετραίᾳ Ἀραβίᾳ. Τούτων ὁ Α' ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 97—85 π.Χ., ἐπὶ δὲ τοῦ Β' ἐγένετο ἡ ἐκστρατεία τῶν Ρωμαίων, τῷ 24 π.Χ., ὑπὸ τὸν ἔπαρχον τῆς Αἰγύπτου Αἴλιον Γάλλον. Καὶ τῶν δύο σῴζονται ἀργυρᾶ νομίσματα μετὰ τῶν προτομῶν αὐτῶν καὶ ναβατιακῆς ἐπιγραφῆς. Α. Θ. Σ.

Ὀβόκας *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Ἰβερνίας (νῦν Ἰρλανδίας), ἐκβάλλων κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. Β. 2, 7) εἰς τὸν Ἰβερνικὸν ὠκεανὸν (νῦν Ἰρλανδικὴ θάλασσα) πρὸς Β. τοῦ Ἱεροῦ ἀκρωτηρίου. Σήμερον καλεῖται Ἀβόκα. Α. Θ. Σ.

ὀβολίδαι (οἱ) (Obolidae) *[Παλαιοζωολ.]*. Οἰκογένεια ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνήκουσα εἰς τὰ *ἄναρθρα βραγχιόποδα* μαλακοειδῆ. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον ὄστρακον κερατοασβεστολιθικὸν μὲ αὔλην κατακόρυφον, πεπαχυσμένην καὶ φέρουσαν ἐγκαρσίας ῥαβδώσεις, διασταυρουμένην δὲ ὑπὸ τῆς αὔλακος τοῦ μίσχου. Τὰ ἀποτυπώματα τῶν μυῶν καὶ ἀγγείων εἶναι πολὺ ἔντονα. Τὰ κυριώτερα γένη τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶναι ὁ *ὀβολός*, ἡ *λιγκουλέλλα*, ἡ *μπισία* κτλ. Ἀπολιθωμένα λείψανα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς καμβρίου καὶ τῆς κατωτέρας σιλουρίου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

ὀβολὸς (ὁ)· ἀρχαῖον χαλκοῦν ἢ καὶ ἀργυροῦν νόμισμα, τὸ ἕκτον τῆς ἀττικῆς δραχμῆς· || νεώτ., τὸ πεντάλεπτον χαλκοῦν νόμισμα, κοιν. *πεντάρα*· || συνεκδ. ἐλάχιστον χρηματικὸν ποσόν: «δὲν ἔχει οὔτε ὀβολόν», «ὁ ὀβολὸς τῆς χήρας».

—*[Ἀρχ.]* Ὁ *ὀβολὸς* (ἢ *ὀβελὸς*) ἦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι μονὰς νομισματικὴ καὶ βάρους. Ἡ λέξις προέρχεται ἐκ τῆς ὁμωνύμου ῥάβδου ἐκ σιδήρου («ὀβελοῦ»), ἡ ὁποία ἐχρησίμευεν ὡς νόμισμα πρὸ τῆς κοπῆς τοῦ κυρίως νομίσματος. Τοιοῦτοι *ὀβελοὶ* ἢ *ὀβελίσκοι* ἀναφέρονται ὑπὸ πλείστων ἀρχαίων συγγραφέων. Ἀνάθημα ἐκ τοιούτων ὀβελῶν τοῦ βασιλέως Φείδωνος εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἥρας εἰς Ἄργος ἀνεκαλύφθη κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ ναοῦ καὶ εὑρίσκεται εἰς τὸ Νομισματικὸν μουσεῖον. Οἱ σῳζόμενοι ὀβελοὶ ἔχουν μῆκος 1.17 μ., ἐξ δὲ τοιοῦτοι ὀβελοὶ πληροῦντες τὴν χεῖρα ἀπετέλουν τὴν *δραχμήν*. Ὁ ὀβολὸς εἶναι συνηθέστατον νόμισμα, ἔχον βάρος ποικίλον, ὅπως καὶ ἡ δραχμή, ἀναλόγως τοῦ κανόνος εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει. Συνηθέστεροι εἶναι ὁ ἀττικὸς βάρους 0.72 γρ., ὁ αἰγινητικὸς 1,02 γρ. καὶ ὁ ῥόδιος 0.54 γρ. Ἐκ τῶν πολλαπλασίων τοῦ ὀβολοῦ συνηθέστερα εἶναι τὰ *τριώβολα* ἢ *ἡμίδραχμα* καὶ τὰ *διώβολα*, ἐπίσης δὲ καὶ τὰ *τετρώβολα* καὶ τὰ *τριημιωβόλια*. Ὑπῆρχον ὅμως καὶ *δεκώβολα*, *ἑξώβολα*, *πεντώβολα* κτλ. Συνηθέστεραι ὑποδιαιρέσεις τοῦ ὀβολοῦ ἦσαν τὰ *ἡμιωβόλια*. Ἐπὶ τῶν ὀβολῶν ἐδηλοῦτο ἐνίοτε καὶ ἡ ἀξία διὰ γραμμάτων *Ο* (ὀβολός), *Δ* (διώβολον) κτλ. Εἰς τὴν ἑλληνιστικὴν ἐποχὴν ἐκόπησαν καὶ ὀβολοὶ ἐκ χαλκοῦ. Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἡ λέξις *ὀβολὸς* ἐσήμαινεν ἐν γένει μικρὸν νόμισμα ὄχι ὡρισμένον. Ε. Β.-Χ.

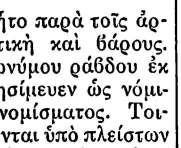

Ὀβολὸς τῶν Ἀθηνῶν.

ὀβολὸς (ὁ) (Obolus Eichwald) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ὀβολιδῶν ἀνάρθρων βραγχιοπόδων* μαλακοειδῶν. Λείψανα ἀπολιθωμένα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἐν Εὐρώπῃ, Βορείῳ Ἀμερικῇ καὶ Κίνᾳ. **Εἰς τὸ γένος τοῦτο** ὑπάγονται πολλὰ ὑπογένη, ὡς π.χ. ἡ *βραιγγερία*, ἡ *μικβιτσέλλα*, ἡ *ἀκρῖτις*, ἡ *σμιτία*, ὁ *παλαιόβολος*, ἡ *φορδινία*, ἡ *βεστονία*, ὁ *λιγκουλόβολος*, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται ἀπολιθωμένα εἰς στρώματα τῆς καμβρίου καὶ κατωτέρας σιλουρίου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ. Συνώνυμα: *οὐγκούλη*, *οὐγκουλίτης*, *εὐόβολος*. Γ. Κ. Γ.

ὀβομαλτίνη (ἡ) (Ovomaltine) *[Φαρμ.]*. Φαρμακοτεχνικὸν σκεύασμα, ἀποτελούμενον ἐξ ἐκχυλίσματος βυνοδιαστάσης, γάλακτος, κακάου καὶ προσφάτων ᾠῶν, ἀποτελοῦν δὲ κόνιν περιέχουσαν 77% διαλυτῶν ὑδατανθράκων. Τὸ σκεύασμα χορηγεῖται ὡς θρεπτικὸν φάρμακον. Ἡ περιεκτικότης του εἰς στοιχεῖα ἀναγκαῖα διὰ τὸν ὀργανισμὸν καὶ εὐκόλως ἀφομοιούμενα, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ εὐχάριστος γεῦσις, κατέστησαν τὸ σκεύασμα εὐφήμως γνωστόν. Κ. Γ. Μ.

Ὀβόνγκο. Λαὸς τῆς Ἀφρικῆς (βλ. *Ὀμπάμπο*).

ὀβορὸς (ὁ), καὶ *βορὸς*· δημοτ., μέρος τῆς αὐλῆς, συνήθως ὑπόστεγον, ὅπου διαιτῶνται ἢ διανυκτερεύουν τὰ κατοικίδια ζῷα καὶ μάλιστα ὁ χοῖρος (λ. σλαυϊκή).

Ὀβοτρῖται (οἱ) *[Ἀρχ.]* Λαὸς σλαυϊκός, κλάδος τῶν Βενδῶν, κατοικῶν παρὰ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν, τὴν μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἄλβιος καὶ Ὀδέρου χώραν, ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὸ Ὀλσταϊν καὶ Μεκλεμβοῦργον. Οἱ αὐτοκράτορες τῶν Φράγκων Πιπῖνος ὁ Μικρὸς (751—768) καὶ Κάρολος ὁ Μέγας (768—814) μετεχειρίσθησαν αὐτοὺς κατὰ τῶν Σαξώνων καὶ Δανῶν. Τῷ 844 Λουδοβῖκος Β' ὁ Γερμανικός, αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, νικήσας αὐτοὺς ὑπήγαγεν ὑπὸ Γερμανοὺς δούκας. Ἐπαναστατήσαντες τῷ 858 ἐνικήθησαν καὶ πάλιν τῷ 862 ὑπὸ Λουδοβίκου Γ' τῆς Σαξωνίας. Κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα, τινὲς ἐξ αὐτῶν ἠσπάσθησαν τὸν Χριστιανισμόν, ἀλλ' ἐσφάγησαν ὑπὸ τῶν εἰδωλολατρῶν. Δευτέρα σφαγὴ ἐπηκολούθησε κατὰ τὸ 1060, ὅτε καὶ πάλιν διεδόθη μεταξὺ αὐτῶν ὁ Χριστιανισμός. Τέλος, βλέποντες οἱ Ὀβοτρῖται ὅτι ἀπεμονώθησαν μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν λαῶν τῆς Γερμανίας, ἐδέχθησαν καὶ αὐτοὶ τὴν νέαν θρησκείαν. Α. Θ. Σ.

ὀβούζιον (τὸ) *[Πυροβολ.]*. Ἐκαλεῖτο οὕτω κατὰ τὰς ἐποχὰς τοῦ λείου πυροβόλου τὸ σφαιρικὸν μὲν ἀλλὰ κοῖλον βλῆμα (boulet creux), βαλλόμενον ὑπὸ τοῦ ὀβουζοβόλου, περιέχον δὲ διαρρηκτικὸν γέμισμα, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸ σφαιρικὸν μὲν ἀλλὰ πλῆρες βλῆμα (boulet plein), τὸ βαλλόμενον ὑπὸ τῶν τότε μακρῶν πυροβόλων. Τὸ ὀβούζιον ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τὴν βολὴν κατὰ τῶν ἀψύχων ἀνθεκτικῶν στόχων. Ν. Θ. Κ.

ὀβουζοβόλον (τὸ) *[Πυροβολ.]*. Ἐκαλεῖτο οὕτω κατὰ τὰς ἐποχὰς τοῦ λείου πυροβόλου τὸ πυροβόλον τὸ βάλλον *ὀβούζιον* (βλ. λ.). Κατὰ τὰς κατόπιν ἐποχάς, ἰδίως ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ αὐλακωτοῦ πυροβόλου, ἀφ' ἧς τὸ τοιοῦτον εἶδος πυροβόλου ἤρχισε βάλλον τὴν παντὸς εἴδους ὀβίδα, ἀπεκλήθη *ὀβιδοβόλον* (βλ. λ.). Ν. Θ. Κ.

Ὀβούκολα, ἢ *Ὀβούλκουλα* (ἡ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βαιτικῆς Ἱσπανίας (νῦν Ἀνδαλουσία), ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Β', 4, 10) ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Τουρδητανῶν, πρὸς Ν. τοῦ Βαίτιος ποταμοῦ (νῦν Γουαδαλκιβίρ), ἐπὶ τῆς ἀπὸ Ἱσπάλεως (νῦν Σεβίλλη) εἰς Κορδούην ὁδοῦ. Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει ἡ νῦν Monclova. Α. Θ. Σ.

Ὀβουλήνσιοι (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Λαὸς θρακικός, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Γ', 10,4) καὶ κατοικῶν ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ, κατὰ τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου, πρὸς Β. τῶν Κροβύζων. Α. Θ. Σ.

Ὀβούλκων, ἢ *Ὀβολύκων* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βαιτικῆς Ἱσπανίας (νῦν Ἀνδαλουσία), ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Β', 4, 9) ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Τορδούλων, 300 περίπου στάδια ἀπὸ τῆς Κορδούης. Ἐνταῦθα ἐστρατοπέδευσε τῷ 45 π.Χ. ὁ Καῖσαρ «ἡνίκα ἔμελλε συνάπτειν τὸν περὶ τὴν Μοῦνδαν πόλεμον» (*Στράβ.* ΙΙΙ, 160). Ἐπὶ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων ἦτο αὐτόνομος πόλις, εἰς δὲ τὰς ἐπιγραφὰς φέρεται ὡς municipium Pontificensium καὶ Ordo Pontificensis Obulconensis. Σήμερον καλεῖται Porcuna. Α. Θ. Σ.

Ὀβρὰτ (Ovrat) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος δαλματικὴ ἀνήκουσα εἰς τὴν Νοτιοσλαυΐαν (πρὸ τοῦ λιμένος Παλάτζο (Palazzo: πλάτ. 42°47' Β., μῆκ. 17°23' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2713: Gulf of Kattaro to Corfu).

Ὀβρένοβιτς, ἢ *Ὀμπρένοβιτς*. Σερβικὴ ἡγεμονικὴ καὶ κατόπιν βασιλικὴ δυναστεία, οὕτω κληθεῖσα ἐκ τοῦ γενάρχου αὐτῆς *Ὀβρέν*, χωρικοῦ ἐκ τοῦ χωρίου Μπρουσνίτσα. Ἡ χήρα τούτου Βίσνια ἔλαβεν εἰς δεύτερον γάμον τὸν χωρικὸν Τέσα ἢ Θεόδωρον, ἐξ οὗ ἀπέκτησε τρεῖς υἱούς, τὸν Μίλος, τὸν Γεφρὲμ (ἀποθανόντα τῷ 1856) καὶ τὸν Γιοβὰν (ἀποθανόντα τῷ 1850). Καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι υἱοὶ ἔλαβον τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου συζύγου τῆς μητρός των, δώσαντες οὕτως εἰς ἑαυτοὺς τὸ ὄνομα *Ὀβρένοβιτς*. Ὁ πρωτότοκος τούτων, ὁ *Μίλος Ὀβρένοβιτς*, κνέζης τοῦ Ρούδνικ, ὑπετάγη εἰς τοὺς Τούρκους μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Καραγεώργη καὶ ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τούτων τῷ 1813 κνέζης τῆς κεντρικῆς Σερβίας. Ἀλλὰ τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων τοῦ 1815 ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας εἰς τὴν μικρὰν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου Τακόβου καὶ τῷ 1817 ἀνεκηρύχθη ἡγεμὼν ὁλοκλήρου τῆς χώρας, ἀναγνωρισθεὶς ὡς τοιοῦτος (ἀρχι-κνέζης), ὑπὸ τοῦ σουλτάνου, διὰ τοῦ φιρμανίου τῆς 28 Αὐγούστου 1830 καὶ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὡς κληρονομικὸς ἡγεμών, εἰς ἀμοιβήν, ὡς λέγει τὸ σουλτανικὸν φιρμάνιον, τῆς πρὸς τὸν σουλτᾶνον πίστεώς του. Τὸν Μίλος παραιτηθέντα τῷ 1839 διεδέχθη ὁ υἱός του *Μιλᾶνος*, ἀποθανὼν μετά τινας μῆνας, καὶ κατόπιν ὁ δευτερότοκος υἱός του *Μιχαὴλ Ὀβρένοβιτς*. Ὁ λαὸς ὅμως ἐπαναστατήσας κατὰ τῆς δυναστείας ἐξεδίωξε τὸν Μιχαὴλ (1842) καὶ ἐξέλεξεν ἡγεμόνα τὸν Ἀλέξανδρον Καραγεώργεβιτς, νεώτερον υἱὸν Καραγεώργη, ἡγεμονεύσαντα μέχρι τοῦ 1858, ὅτε ἡ ἐθνοσυνέλευσις συγκληθεῖσα ἐξέλεξεν ἡγεμόνα τὸν γέροντα Μίλος Ὀβρένοβιτς (1859). Τὸν Μίλος, ἀποθανόντα τῷ 1860, διεδέχθη, ἀνελθὼν τὸν ἡγεμονικὸν θρόνον τὸ δεύτερον, ὁ υἱός του Μιχαήλ, δολοφονηθεὶς τῇ 10ῃ Ἰουνίου 1868. Ὡς διάδοχος αὐτοῦ ἐξελέγη ὑπὸ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως ὁ ἀνεψιός του *Μιλᾶνος*, υἱὸς τοῦ Γεφρέμ, παραιτηθεὶς τῷ 1889 ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ του *Ἀλεξάνδρου*. Δολοφονηθέντος δὲ τούτου μετὰ τῆς συζύγου του Δράγας ὑπὸ ὁμάδος ἀξιωματικῶν, τῇ 11ῃ Ἰουνίου 1903, ἡ δυναστεία τῶν Ὀβρένοβιτς ἐξέλιπεν ὁριστικῶς. Ν. Μ.

—**Ὀβρένοβιτς, *Δημήτριος***. Σέρβος συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Οὐγγαρίᾳ (1739—1811). Ἐνησχολήθη μὲ τὴν σπουδὴν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, νεώτατος δὲ εἰσαχθεὶς εἰς μοναστήριον μετωνομάσθη *Δοσίθεος* καὶ ἀπελθὼν εἰς Ζάγρεμπ ἐσπούδασε τὴν λατινικήν. Εἶτα παρέμεινεν ἐπὶ μακρὸν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος σπουδάζων φιλολογίαν καὶ θεολογίαν καὶ διετέλεσε διάκονος τοῦ Ἕλληνος μητροπολίτου Ἱεροθέου ἐν Σμύρνῃ. Κατόπιν μετέβη εἰς Κέρκυραν, Ἰταλίαν, Κωνσταντινούπολιν καὶ Χάλην, μετερχόμενος τὸν διδάσκαλον. Ἐν Λειψίᾳ ἐδημοσίευσε τῷ 1783 τὸ σύγγραμμά του «Ζωὴ καὶ περιπέτειαι», τῷ δὲ 1788 μετέφρασε τοὺς Μύθους τοῦ Αἰσώπου εἰς τὴν κοινὴν σερβικὴν γλῶσσαν, ἥτις δι' αὐτοῦ ἐγένετο ἡ φιλολογικὴ τοιαύτη τῶν Σέρβων, κατασταθεῖσα ἐπίσημος γλῶσσα τῆς ἡγεμονίας. Μεταβὰς εἰς Βελιγράδιον ἀνέλαβε τὴν γενικὴν διεύθυνσιν τῶν σχολείων. Τὰ συγγράμματά του, εἰς δέκα τόμους, ἐδημοσιεύθησαν ἐν Βελιγραδίῳ τῷ 1833. Θ. Β.

Ὀβρηὰ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς δυτικῆς Ἀκαρνανίας, ἄριστον ἀγκυροβόλιον καταφυγῆς ἀλλὰ πολυδαιδάλου εἴσπλου (πλάτ. 38° 24' 00" Β., μῆκ. 21° 08' 30" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3485: Scropha island to cape Kamilafka) ἀνατολικῶς τῆς νήσου Πεταλᾶς καὶ εἰς 4 ½ μίλ. Β. τῆς ἐκβολῆς τοῦ Ἀχελῴου. Σ. Ε. Λ.

Ὀβρηὸ-Καλεσσὶ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Μικρασιατικὸν ἀκρωτήριον, τὸ νοτιώτατον τῆς χερσονήσου τῶν Ἐρυθρῶν (πλάτ. 38° 03' Β., μῆκ. 26° 53' ½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3446: Paspargo to Samos). Νησίζον, συνδέεται πρὸς τὴν ἤπειρον διὰ χθαμαλοῦ ἀμμώδους λαιμοῦ, χωρίζει δὲ τὸν κόλπον τῆς Τέω πρὸς Δ. ἀπὸ τοῦ τῆς Λεβέδου πρὸς Α. Εἶναι ἡ *Μυόνησος* τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

Ὀβρηός, ἢ ***Ὀβριός***· βλ. λ. *Ἑβραῖος*.

Ὀβριὸς *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Μικρὰ νῆσος τοῦ δυτικοῦ Σαρωνικοῦ (πλάτ. 37° 51' 30" Β., μῆκ. 23° 08' 00' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1513: Athens to Isthmus of Corinth), ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν κόλπον τοῦ Καλαμακίου, 7 μίλλια Α.ΝΑ. τοῦ ἐν Ἰσθμίᾳ στομίου τῆς Διώρυγος. Ὅταν, μετὰ Χ. ἀνέμους, φανῇ ἐξ Αἰγίνης ὁ Ὀβριὸς «μὲ σηκωμένες τὶς μύτες» λόγῳ ἀντικατοπτρισμοῦ, πρόγνωσις ἀποκαταστάσεως καλοκαιριῶν ἢ ἐλαφρῶν ἀνέμων ἀπὸ Σκίρωνος. Σ. Ε. Λ.

Ὀβριά· βλ. λ. *Ὀβρυά*.

ὀβριακὴ (ἡ)· ἡ συνοικία τῶν Ἑβραίων, ἀντὶ *ἑβραϊκὴ* (βλ. λ. *ἑβραϊκός*).

Ὄβριμος *[Μυθολ.]*. Εἷς τῶν 50 υἱῶν τοῦ Αἰγύπτου παρ' Ὑγίνῳ (Fabul. 170).

— **Ὄβριμος**. Ἕλλην ῥήτωρ, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μεταγενεστέρων χρόνων, τοῦ ὁποίου ἀποσπάσματά τινα διεσώθησαν παρὰ τῷ Στοβαίῳ. Α. Θ. Σ.

Ὀβριόκαστρο *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα διδόμενον εἰς πολλὰ ἀρχαῖα καὶ μεσαιωνικὰ φρούρια ἐν Ἑλλάδι (βλ. *Βριόκαστρο* καὶ *Ἑβραιόκαστρον*).

Ὀβριόκαστρο *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία τοῦ ἀκρωτηρίων, ἀνωνύμων ἐν τῷ ἀγγλικῷ χάρτῃ, τοῦ Αἰγαίου πελάγους: —1) Τῆς ΝΔ. ἐσχατιᾶς τῆς Λέσβου (πλάτ. 39°14' Β., μῆκ. 25°50' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1665: Mityleni island), σχηματίζον μετὰ τῆς νησῖδος τοῦ Σιγγρίου (βλ. λ. *Νησώπη*) τὸν λι-

Digitized by Google

μένα Σίγγοι. —2) Τῆς Δ. πλευρᾶς τῆς Κύθνου (πλάτ. 37°24' Β., μήκ. 24°24' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ 1817: Thermia island), ἐν τῷ ὅρμῳ τοῦ Μέριχα Δρυωπίδος· ἀναφέρεται ἐν τῷ χάρτῃ τῆς 'Ελλ. 'Υδρογρ. ὑπηρεσίας. —3) 'Ακρωτήριον τῆς Β. ἀκτῆς τῆς Θάσου (πλάτ. 40°47' Β., μήκ. 24°44' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1086: Gulf of Kassandra to Thasso and Lemnos), σχηματίζον τὸ 'Αν. κέρας τοῦ ὅρμου τῆς Παναγίας, ὅπερ ἐν τῷ ἀγγλικῷ χάρτῃ σημειοῦται ὑπὸ τὸ ὄνομα Wellings point. —4) "Ακρα τῆς 'Αν. Μακεδονίας (Κεραμωτῆς) παρὰ τὸν ὅρμον Καλαμούτι (πλάτ. 40°51' Β., μήκ. 24°43' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1679: Kalamuti harbour) τῆς «κατὰ Θάσον θαλάσσης». Εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην σημειοῦται ὡς Koan point. —5) Ἡ ΒΔ. ἐσχατιὰ τῆς Λήμνου (πλάτ. 39°59' Β., μήκ. 25°02' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1659: Lemnos island) νησίζουσα ἐσχατιὰ (Καραντὰς μπουρούν τῶν Τούρκων), ἐφ' ἧς φρούριον, ὅπερ ὀνομάζεται καὶ *Παλαιόκαστρο*. Εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην σημειοῦται cape Murtzeflos. Σ. Ε. Λ.

'Οβριός· βλ. λ. *'Εβραῖος*.

ὀβρυὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *βρυωνία*.

'Οβρυὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ 'Αχαΐας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 396. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον.

ὄβρυζον (τό)· χρυσὸς καθαρὸς (ἐκ τοῦ λατ. obrussa).

'Οβτζιλὲρ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς 'Αν. Θράκης, μετονομασθὲν ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς *Μελισσόπετρα*. Ὑπήγετο εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Βρύσεως τοῦ νομοῦ Σαράντα 'Εκκλησιῶν καὶ ἠρίθμει 387 κατοίκους. Α. Θ. Σ.

Ὄγ *[Βιβλ.]*. Μυθικὸς γίγας (βλ. λ. *Ὤγ*).

ὀγχμικὸν ***ἀλφάβητον***. Καλεῖται *ὀγαμικὸν* (ἢ κατ' ἄλλην γραφὴν *ὠγαμικὸν*) ἀλφάβητον τὸ πάλαι ποτὲ παρὰ τοῖς 'Ιρλανδοῖς καὶ ἄλλοις κελτικοῖς λαοῖς τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἐν χρήσει ἀλφάβητον, εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι γεγραμμέναι αἱ παλαιότεραι ἐκ τῶν ἰρλανδικῶν καὶ γαελικῶν ἐν γένει ἐπιγραφῶν (ἀπὸ τοῦ Δ' ἢ Ε' αἰῶνος μ.Χ. καὶ ἑξῆς). Γ. Π. Α.

'Ογγόστα *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς ἐν τῇ νοτίῳ Βουλγαρίᾳ, παραπόταμος τοῦ Δουνάβεως. Πηγάζει ἀπὸ τὸ ὄρος Τσιπρόφσκα Στάρα-Πλανίνα, ῥέει πρὸς ἀνατολάς, διέρχεται πλησίον τῆς πόλεως 'Ορέχοβο καὶ χύνεται εἰς τὸν Δούναβιν, κατόπιν διαδρομῆς 115 περίπου χλμ.

'Ογδόδια (τά) *['Αρχ.]*· βλ. λ. *Θησεῖα*.

ὀγδοηκονθήμερος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἀποτελούμενος ἐξ ὀγδοήκοντα ἡμερῶν, ὁ διαρκῶν ὀγδοήκοντα ἡμέρας: «ὀγδοηκονθήμερος προθεσμία»· || *ὀγδοηκονθήμερον* (τό)· ὡς οὐσ., περίοδος ὀγδοήκοντα ἡμερῶν.

ὀγδοήκοντα (οἱ, αἱ, τά)· ἀριθμ. ἀπόλυτον ἄκλιτον, κοιν. *ὀγδοήντα* ἢ *ὀγδόντα*.

ὀγδοηκονταετηρίς, *—ίδος* (ἡ)· ἡ ὀγδοηκοστὴ ἐπέτειος· || ὀγδοήκοντα ἔτη ὡς ἓν ὅλον, ὀγδοηκονταετία.

ὀγδοηκονταετής (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ ἔχων ἡλικίαν ὀγδοήκοντα ἐτῶν: «ὀγδοηκονταετὴς γέρων»· || ὁ διαρκῶν ἐπὶ ὀγδοήκοντα ἔτη: «ὀγδοηκονταετὴς εἱρήνη, — περίοδος».

ὀγδοηκονταετία (ἡ)· περίοδος ὀγδοήκοντα ἐτῶν.

ὀγδοηκοντάς, *—άδος* (ἡ)· σύνολον ὀγδοήκοντα μονάδων ὡς ἓν ὅλον θεωρούμενον (πρβ. τὸ κοινὸν *ὀγδονταριά*): «ὀγδοηκοντὰς στρατιωτῶν, — δραχμῶν κλπ.».

ὀγδοηκοντούτης, *—ου* (ὁ), θηλ. *—ντοῦτις, —ιδος*· ὁ ἔχων ἡλικίαν ὀγδοήκοντα ἐτῶν, κοιν. *ὀγδοντάρης*.

ὀγδοηκοστός, *—ή, —όν*· ἀριθμ. τακτικόν, ὁ κατ' ἀριθμητικὴν σειρὰν φέρων τὸν ἀριθμὸν ὀγδοήκοντα.

ὀγδοήντα, καὶ *ὀγδόντα*· δημοτ., ἀντὶ *ὀγδοήκοντα* (βλ. λ.).

ὀγδοντάρης (ὁ), θηλ. *—άρα*· δημοτ., ὀγδοηκοντούτης.

ὄγδοος, *—η, —ον*· ἀριθμ. τακτικόν, ὁ κατ' ἀριθμητικὴν σειρὰν ἢ βαθμὸν ἔχων τὸν ἀριθμὸν ὀκτώ· || «τὸ ὄγδοον» τὸ ὄγδοον μέρος, τὸ ἓν ἐκ τῶν ὀκτὼ ἴσων μερῶν, 1/8· || ἁπλῶς «ὄγδοον» τὸ ὄγδοον τοῦ ἐμπορικοῦ πήχεως, κοιν. *ρούπι*· || «ἔκδοσις εἰς ὄγδοον» τύπωσις τοῦ τυπογραφικοῦ φύλλου εἰς ὀκτὼ φύλλα βιβλίου, ἤτοι εἰς 16 σελίδας.

—"Ογδοαι, καὶ **'Ογδόδια** *['Αρχ.]*· βλ. λ. *Θησεῖα*.

— ὀγδόη (ἡ) *[Μουσ.]*. Ἡ ὀγδόη βαθμὶς τῆς κλίμακος, ἡ εὑρισκομένη, ὡς πρὸς τὴν θεμέλιον, εἰς μαθηματικὴν σχέσιν 1 : 2 καὶ φέρουσα τὸ αὐτὸ μὲ ἐκείνην ὄνομα, π. χ.

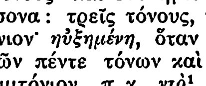

ντὸ ντὸ

Ἡ διπλῆ ὀγδόη

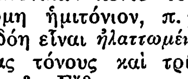

ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν θεμέλιον 1 : 4, *ἡ δὲ τριπλῆ ὀγδόη*

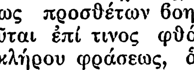

1 : 8.

Ἡ ὀγδόη, ἡ *διαπασῶν* τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς, εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν σύμφωνον διάστημα. Λέγεται δὲ *καθαρά*, ὅταν περιλαμβάνῃ, διὰ τὴν μείζονα κλίμακα, πέντε τόνους καὶ δύο ἡμιτόνια, διὰ τὴν ἁρμονικὴν ἐλάσσονα: τρεῖς τόνους, τρία ἡμιτόνια καὶ ἓν τριημιτόνιον· *ηὐξημένη*, ὅταν περιέχῃ, ἐκτὸς τῶν κανονικῶν πέντε τόνων καὶ δύο ἡμιτονίων, ἓν ἀκόμη ἡμιτόνιον, π. χ. *ντό*[1], *ντὸ δίεσις*[2]· τέλος ἡ ὀγδόη εἶναι *ἠλαττωμένη*, ὅταν περιλαμβάνῃ τέσσαρας τόνους καὶ τρία ἡμιτόνια, π. χ. *ντὸ*[1] *ντὸ ὕφεσις*[2]. Εἴθισται συχνάκις, πρὸς ἀποφυγὴν χρησιμοποιήσεως προσθέτων βοηθητικῶν γραμμῶν, νὰ σημειοῦται ἐπί τινος φθόγγου, ἢ ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ ὁλοκλήρου φράσεως, ὁ ἀριθμὸς 8va, ἢ ὁλόκληρος ἡ ἰταλικὴ λέξις in ottava. Διὰ τούτου δηλοῦται ὅτι ὁ φθόγγος ἢ ἡ φράσις πρέπει νὰ ἐκτελεσθῇ μίαν ὀγδόην ἐπὶ τὸ ὀξύτερον, ἐκτὸς ἐὰν ὑπάρχῃ ἡ σημείωσις: 8va ἢ ottava bassa, ὁπότε ἡ ἐκτέλεσις πρέπει νὰ γίνῃ μίαν ὀγδόην ἐπὶ τὸ βαρύτερον. 'Επίσης πολλάκις χάριν συντομίας σημειοῦται ὁ ὅρος: col 8va ἢ col ottava, δηλαδὴ *μετὰ τῆς ὀγδόης*, δι' οὗ δηλοῦται ὅτι ἐκτὸς τῶν σημειουμένων φθόγγων πρέπει νὰ ἐκτελεσθῶσι καὶ οἱ κατ' ὀγδόην ἀντίστοιχοι αὐτῶν.

— ὀγδόης ***κανὼν*** (ἰταλ. regola dell'ottava) *[Μουσ.]* 'Αρμονικὸν σύστημα τῶν 'Ιταλῶν, ἀκμάσαν κυρίως κατὰ τὸν ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνα, δι' οὗ καθωρίζετο ἡ φυσικὴ διαδοχὴ τῶν συγχορδιῶν τῶν περικλειομένων ἐντὸς μιᾶς ὀγδόης· δηλαδή:

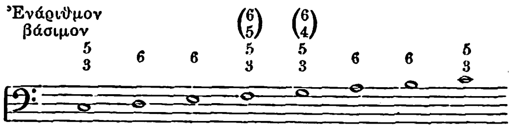

Τὸ σύστημα τοῦτο διεδόθη ἐν 'Ιταλίᾳ κυρίως χάρις εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ Γάλλου δεξιοτέχνου τῆς θεόρβης Καμπιὸν (Campion): «'Εγχειρίδιον συνθέσεως κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ὀγδόης» (1716) καὶ ὠφέλησε τὰ μέγιστα εἰς τὴν διευκόλυνσιν τῆς συνοδείας, ὁσάκις τὸ βάσιμον δὲν ἦτο ἐνάριθμον. Γ. Σ.

ὀγδονταριὰ (ἡ)· δημοτ., *ὀγδοηκοντὰς* (βλ. λ.), συνήθως μετὰ τοῦ *καμμιά*: «καμμιὰ ὀγδονταριὰ ἄνθρωποι» περίπου ὀγδοήντα ἄνθρωποι.

'Ογέττι (Ojetti), ***Οὖγος***. 'Ιταλὸς μυθιστοριογράφος, θεατρικὸς συγγραφεὺς καὶ κριτικός, γεννηθεὶς τῷ 1875. 'Εσπούδασε νομικὰ ἐν Ρώμῃ καὶ κατ' ἀρχὰς εἰσῆλθεν εἰς τὸ διπλωματικὸν στάδιον. Ταχέως ὅμως ἐγκατέλειψε τὴν διπλωματίαν διὰ ν' ἀφιερωθῇ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Διέμεινεν ἐπὶ πολὺ ἐν Παρισίοις καὶ κατόπιν ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Βόρειον 'Αμερικήν, Αἴγυπτον, Σουηδίαν, Νορβηγίαν κτλ. 'Ησχολήθη μὲ ὅλα σχεδὸν τὰ εἴδη τῆς λογοτεχνίας καὶ διεκρίθη κυρίως διὰ τὴν πρωτοτυπίαν καὶ διὰ τὴν τολμηρότητα τῆς ἐκφράσεώς του. Συνεργάσθη εἰς τὴν «Τριμπούναν» τῆς Ρώμης, τὸ «Ρέστο ντὲλ Καρλῖνο» τῆς Βολωνίας καὶ ἄλλας ἐφημερίδας, ἀπὸ δὲ τοῦ 1898 διατελεῖ συνεργάτης τοῦ «'Εσπερινοῦ Ταχυδρόμου» τοῦ Μιλάνου, τοῦ ὁποίου ἀνέλαβεν ἐπί τι χρονικὸν διάστημα καὶ τὴν διεύθυνσιν. Ἔγραψε πλῆθος ἔργων, ἐν οἷς: «Χωρὶς Θεόν» (1893), «Εἰς ἀνακάλυψιν τῶν λογίων», συνεντεύξεις μὲ τοὺς διασημοτέρους 'Ιταλοὺς συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς (1895), «Ἡ παγκόσμιος τέχνη ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Βενετίας», ἔργον βραβευθὲν ἐν διαγωνισμῷ τῆς διεθνοῦς κριτικῆς (1897), «Ὁ γέρος», θαυμάσιον μυθιστόρημα, ἐν τῷ ὁποίῳ περιγράφεται ὁ τρόμος τοῦ γέροντος πρὸ τοῦ θανάτου (1898), «Ἡ νικηφόρος 'Αμερική», συλλογὴ ἀνταποκρίσεων ἐπὶ τοῦ 'Ισπανοαμερικανικοῦ πολέμου τοῦ 1898, «Τὸ παιγνίδι τοῦ ἔρωτος» (1900), «Οἱ δρόμοι τῆς ἁμαρτίας» (1902), «Ὁ ἵππος τῆς Τρωάδος» (1904), «Ἡ 'Αμερικὴ καὶ τὸ μέλλον» (1905), «Ἡ τέχνη ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ Μιλάνου» (1906), «Ἡ Μιμὴ καὶ ἡ δόξα» (1906), «Αἱ περιπέτειαι τοῦ κυρίου Βισσιολα», «Τὸ παιδὶ μου ὁ σιδηροδρομικός», «Οἱ ἐξομολογούμενοι συγγραφεῖς» κτλ. Ἔγραψεν ἐπίσης τὰ θεατρικὰ ἔργα: «Τὸ κόκκινο γαρύφαλλο», «Ὅλα γιὰ τὴν ἀγάπη» κτλ., καθὼς καὶ πολλὰς συλλογὰς ταξιδιωτικῶν ἐντυπώσεων. Κατὰ τὸ 1927 ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν 'Ελλάδα ὡς ἀντιπρόσωπος κατὰ τὰς ἑορτὰς τῆς ἑκατονταετηρίδος τοῦ Φωσκόλου. Μ.Δ.Β.

ὀγιὰ (Oyat) *['Ωκεανογρ.]*. Εἶδος θάμνων, τοὺς ὁποίους φυτεύουν εἰς τὰς κορυφὰς καὶ τὰς κλιτῦς τῶν μεγάλων θινῶν τῶν παραλίων τῆς Βαλτικῆς πρὸς συγκράτησιν τῆς συνοχῆς τοῦ ἀμμώδους σωροῦ διὰ τὴν παρεμπόδισιν τῆς ἀναρπαγῆς τῆς ἄμμου ὑπὸ τῶν σφοδρῶν ἀνέμων καὶ ἀποτροπὴν ζημιῶν εἰς τοὺς καλλιεργητὰς τῶν ἔνδον τῶν θινῶν ἐκτάσεων. Σ. Ε. Λ.

'Ογιάμα ***'Ιουάο*** (Oyama Iwao). 'Ιάπων στρατάρχης, γεννηθεὶς τῷ 1842 ἐν Καγοσίμα (Σατσούμα) καὶ καταγόμενος ἐκ τοῦ γένους τῶν Σαμουράϊ. Ὑπηρετῶν ἐν Σιμονοσάκι κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1863 ἐπιδρομὴν τῶν 'Αμερικανῶν, Γάλλων καὶ 'Ολλανδῶν, συμμετέσχε τότε τοῦ κατ' αὐτῶν ἀγῶνος. Κατὰ τὴν ἰαπωνικὴν παλινόρθωσιν τοῦ 1868 ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τῶν αὐτοκρατορικῶν. Κατόπιν ἀπεστάλη πρὸς ἐκπαίδευσιν εἰς Γερμανίαν, ὁπόθεν ἐπιστρέψας τῷ 1872 εἰς 'Ιαπωνίαν, ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ νέου ἰαπωνικοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1877 ἐτάχθη πάλιν μὲ τὸ μέρος τῶν αὐτοκρατορικῶν καὶ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν ταξιαρχίας ἐναντίον τῶν ἐπαναστατῶν· πρὸς ἀνταμοιβὴν τῆς ὑπηρεσίας του ταύτης προήχθη εἰς ὑποστράτηγον καὶ διωρίσθη ὑφυπουργὸς τῶν 'Εσωτερικῶν, ὡς τοιοῦτος δὲ ὠργάνωσε τότε τὴν πολιτοφυλακὴν τοῦ Τόκιο. Τῷ 1880 διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, τῷ δὲ 1884 ἀπεστάλη εἰς Εὐρώπην πρὸς μελέτην τῶν στρατιωτικῶν ὀργανισμῶν τῶν διαφόρων κρατῶν. Μετὰ τὴν εἰς 'Ιαπωνίαν ἐπιστροφήν του συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ ἰαπωνικοῦ στρατοῦ συμφώνως ταῖς γερμανικαῖς ἀρχαῖς. Κατὰ τὸν σινοϊαπωνικὸν πόλεμον τοῦ 1894, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντιστρατήγου, διφκει τὴν 2αν ἰαπωνικὴν στρατιάν, δι' ἧς κατέλαβε τὸ Πὸρτ 'Αρθοὺρ καὶ τὸ Βεϊχαϊουέϊ (Weihaiwei). Διὰ τὰς ὑπηρεσίας του ταύτας προήχθη μετὰ τὸν πόλεμον εἰς στρατάρχην, ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ μαρκησίου καὶ ἐτοποθετήθη ἀρχηγὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου. Κατὰ τὸν Ρωσοϊαπωνικὸν πόλεμον (1904—1905) διετέλεσεν ἀρχιστράτηγος τοῦ ἰαπωνικοῦ στρατοῦ, καταγαγὼν τὰς μεγάλας κατὰ τῶν Ρώσων νίκας ἐν Μαντζουρίᾳ. 'Ετιμήθη διὰ διαφόρων ἰαπωνικῶν καὶ ἀγγλικῶν παρασήμων, τῷ δὲ 1907 ἔλαβε παρὰ τοῦ μικάδου τὸν τίτλον τοῦ πρίγκιπος. 'Απέθανε τῷ 1916. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Ὄγια-Σίβο (Oya-Shivo) *['Ωκεανογρ.]*. 'Ιαπωνικὴ ὀνομασία, ὑφ' ἣν εἶναι καὶ διεθνῶς γνωστὸν τὸ ψυχρὸν «ἀντίρρευμα» τοῦ κλάδου τοῦ «ρεύματος» τοῦ Κοῦρο-Σίβο, ὅστις βαίνει ἀπὸ Καμψάτκας πρὸς τὰς 'Αλεούτας νήσους. Οὕτω, τὸ Ὄγια-Σίβο ἐκχεόμενον ἀπὸ τῆς Βεριγγείου θαλάσσης, καὶ χωροῦν νοτίως καὶ νοτιοδυτικῶς παραθέει τὰς Κουρίλλας νήσους καὶ τὰς ἀνατολικὰς ἀκτὰς τῶν νήσων Ὑεσὼ καὶ Χοντό, κυκλοφοροῦν ὕδατα ψυχρὰ ἀντιθέτως πρὸς τὸ κυρίως ρεῦμα, τὸ Κοῦρο Σίβο, ὅπερ κυκλοφορεῖ θερμὰ τοιαῦτα. Σ. Ε. Λ.

'Ογιπλώνσιοι (οἱ) *['Αρχ.]*. Λαὸς τῆς Β. 'Αφρικῆς, κατοικῶν πρὸς Ν. τῆς Βυζακηνῆς. Α. Θ. Σ.

Ὄγκα (ἡ), ἢ ***Ὄγγα*** *['Αρχ.]*. 'Επωνυμία τῆς 'Αθηνᾶς ἐν Θήβαις, ὅπου ὑπῆρχεν «ἐν ὑπαίθρῳ βωμὸς καὶ ἄγαλμα» (*Παυσ.* Θ', 12, 2). Ἡ λέξις κατὰ τοὺς ἀρχαίους εἶναι φοινικικὴ καὶ σημαίνει τὴν 'Αθηνᾶν. Α. Θ. Σ.

Ὄγκαι *['Αρχ.]*. Οὕτως ἐκαλεῖτο τὸ ΝΑ. διαμέρισμα τῆς ἀρχαίας πόλεως τῶν Θηβῶν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὠνομάσθησαν αἱ παρὰ τὸ τεῖχος πύλαι τῆς πόλεως *'Ογκαΐδες*. Α. Θ. Σ.

'Ογκαΐδες (αἱ), ἢ ***'Ογκαῖαι*** *['Αρχ.]*. Οὕτως ἐκαλοῦντο αἱ ΝΑ. πύλαι τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν, τὰς ὁποίας ὁ Εὐριπίδης (Φοιν. 1113) ὀνομάζει «'Ωγύγια πυλώματα». Α. Θ. Σ.

ὀγκανίζω· ἐπὶ ὄνου, ὀγκῶμαι, κοιν. *γκαρίζω*.

ὀγκάνισμα (τό)· γκάρισμα, ἄλλως *ὀγκηθμός*.

'Ογκασαβαραζίμα (Ogasawarajima) *[Γεωγρ.]*. Σύμπλεγμα 20 νησίδων καὶ σκοπέλων τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ (βλ. λ. *Μπόνιν*).

Ὄγκειον, ἢ ***Ὄγκιον*** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς 'Αρκαδίας παρὰ τὴν Θέλπουσαν καὶ τὸν ποταμὸν Λάδωνα, λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ 'Ογκίου, υἱοῦ τοῦ 'Απόλλωνος, ἡγεμόνος αὐτῆς. 'Εν αὐτῇ ὑπῆρχεν ἱερὸν τῆς Δήμητρος τῆς ἐν 'Ογκείῳ, ἥτις ἐκαλεῖτο κατὰ τὸν Παυσανίαν (Η', 25, 4) *'Ερινύς*. Α. Θ. Σ.

ὀγκηθμὸς (ὁ)· ἡ φωνή, ἡ κραυγὴ τοῦ ὄνου, κοιν. *γκάρισμα*.

ὀγκιδιέλλα (ἡ) (Ongidiella) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακίων γαστεροπόδων τῆς οἰκογενείας τῆς *ὀγκιδιιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινά, ὧν ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ *ὀγκιδιέλλα ἡ κελτικὴ* (Ongidiella celtica), ἀπαντῶσα εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἀκτὰς τοῦ 'Ατλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Δ. Ν. Π.

ὀγκιδιίδαι (οἱ) (Ongidiidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια μαλακίων γαστεροπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πνευμονωδῶν*, περιλαμβάνουσα γένη τινὰ ἰθαγενῆ

Digitized by Google

τῶν θαλασσῶν τῆς Κίνας καὶ τῶν Ἰνδιῶν, ὧν γνωστότερα εἶναι τὸ *ὀγκίδιον*, ἡ *ὀγκιδιέλλα* κ. ἄ. Δ.Ν.Π.

ὀγκίδιον (τό)· μικρὸς *ὄγκος* (βλ.λ.).

ὀγκίδιον (τὸ) (Ongidium) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακίων γαστεροπόδων τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀγκιδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς ἰνδοσινικὰς θαλάσσας.

—**ὀγκίδιον** (τὸ) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρχεοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας βολβορρίζους μὲ φύλλα σαρκώδη καὶ ἄνθη λευκά, κίτρινα ἢ ἐπίξανθα. Γνωστὰ πλεῖστα εἴδη, ὧν ἀξιολογώτερον εἶναι τὸ *ὀγκίδιον ἡ ψυχὴ* (Ongidium papillo), ἰθαγενὲς τῶν δασῶν τῆς Ἀμερικῆς, συχνάκις καλλιεργούμενον πρὸς κόσμον εἰς τὰ θερμοκήπια τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

ὀγκιδίοφις (ἡ) (Ongidiopsis) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακίων γαστεροπόδων τῆς οἰκογενείας τῶν *πεταλοβραγχιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰς βορείους θαλάσσας τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

Ὀγκίνσκι (Oginski). Λιθουανικὸς οἶκος πολωνικῆς καταγωγῆς, ἐκ τοῦ ὁποίου διεκρίθησαν οἱ ἑξῆς:

—1) ***Μιχαὴλ-Καζίμιρος**, πρίγκιψ* —. Μέγας ἁταμᾶνος τῆς Λιθουανίας (1731—1799), γεννηθεὶς ἐν Βαρσοβίᾳ. Τῷ 1764 ἦτο ὑποψήφιος διὰ τὸν πολωνικὸν θρόνον, τῷ 1768 ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Ὁμοσπόνδων τοῦ Μπὰρ καὶ κατόπιν μετέσχεν ἐνεργῶς τῶν πολωνικῶν ἐπαναστάσεων τοῦ 1771 καὶ 1791. Δαπάναις αὐτοῦ ἤρξατο ἡ κατασκευὴ τῆς ὁμωνύμου διώρυγος.

—2) ***Μιχαὴλ-Κλεώπας**, πρίγκιψ* —. Πολωνὸς πολιτικὸς (1765—1833), ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς ἐν Φλωρεντίᾳ. Διετέλεσε μέλος τῆς διαίτης, διπλωματικὸς ἀπεσταλμένος εἰς Ὁλλανδίαν, μέγας θησαυροφύλαξ τῆς Λιθουανίας (1793) καὶ ἀρχηγὸς σώματος κυνηγῶν, συνταχθέντος μὲ τὴν ἐπανάστασιν Κοστσιούστσκο (1794). Ἐγένετο εἶτα πρόεδρος τῶν Πολωνῶν πολιτικῶν προσφύγων ἐν Παρισίοις, ἐπιστρέψας δὲ εἰς Πολωνίαν, ἀδείᾳ τοῦ Ἀλεξάνδρου Β' (1802), διετέλεσε γερουσιαστὴς καὶ κυβερνητικὸς ἐπίτροπος (1810). Ἔγραψε σπουδαιότατα «Ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς Πολωνίας καὶ τῶν Πολωνῶν τῷ 1788—1815» (1826—1827, 4 τόμ.) καὶ ἐμελοποίησε πλεῖστα πολωνικὰ ἐθνικὰ ᾄσματα καὶ χορούς. Π. Ν. Π.

Μιχαὴλ Ὀγκίνσκι.

Ὀγκίνσκι διῶρυξ *[Γεωγρ.]*. Διῶρυξ ἐν Πολωνίᾳ ἐν τῇ βοϊβοδίᾳ Πολεσσίας, ἑνοῦσα τὸν Δνείπερον (διὰ τοῦ παραποτάμου Γιασιόλντα) καὶ τὸν Νιέμεν (διὰ τοῦ Στσάρα). Ἔχει μῆκος 55 χλμ., πλάτος 12 μ., βάθος 1 καὶ 21 ὑδατοφράκτας. Ἱδρύθη τῷ 1776—1804 δαπάναις τοῦ Μιχαὴλ-Καζιμίρου Ὀγκίνσκι. Π. Ν. Π.

ὀγκινωτὸς ἧλος (κοιν. *χάρπα*). Εἰδικὸς ἧλος διὰ τὴν κάρφωσιν τῆς ξυλώσεως τῶν πλοίων, τοῦ ὁποίου τὸ αἰχμηρὸν ἄκρον φέρει ὀδόντια ἀνάποδα, ἅτινα ὀνομάζονται *ὄγκινοι*. Σ. Ε. Λ.

Ὄγκλ (Ogle), ***Κάρολος***. Ἄγγλος δημοσιογράφος, ἀποσταλεὶς εἰς Ἑλλάδα κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Θεσσαλίας (1854) ἐναντίον τῶν Τούρκων ὡς ἀνταποκριτὴς τῶν «Τάϊμς» τοῦ Λονδίνου. Παρακολουθῶν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα, ἀπέστελλεν ἑκάστοτε ἐνθουσιώδεις ἀνταποκρίσεις εἰς τὴν ἐφημερίδα του. Εἰς τὴν ἄνωθεν τοῦ Βόλου θέσιν Σαρακηνὸ οἱ Μακρυνιτσιῶται ἐπολέμησαν γενναίως κατὰ τῶν ἐπιτεθέντων Τούρκων, ὁ δὲ Ὄγκλ, παρακολουθῶν τοὺς ἐπαναστάτας παρὰ τὴν Πορταριάν, ἐνέπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων, οἵτινες ἀναγνωρίσαντες αὐτὸν ἐφόνευσαν οἰκτρῶς καὶ ἀπέκοψαν τὴν κεφαλήν του (17 Μαρτίου 1878). Οἱ ἐπαναστάται εὑρόντες τὸν νεκρὸν ἐκόμισαν εἰς Βόλον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἐτάφη δημοτελῶς. Μία τῶν ὁδῶν τοῦ Βόλου φέρει τὸ ὄνομα Ὄγκλ. Τ. Ε. Ε.

Ὄγκλμπυ, ἢ *Ὄγκλβυ* (Ogilby), ***Ἰωάννης***. Σκῶτος λόγιος καὶ συγγραφεὺς (1600—1676). Χοροδιδάσκαλος κατὰ τὴν νεότητά του, κατόπιν διευθυντὴς μικροῦ θεάτρου ἐν Δουβλίνῳ, τὸ ὁποῖον ἐχρεοκόπησε κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τοῦ 1641, μετέβη εἰς Καίμπριτζ, ὅπου ἐξέμαθε τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν λατινικήν. Τῷ 1661, ἐπισύρας τὴν εὔνοιαν τοῦ Καρόλου Β', ὁ ὁποῖος τὸν διώρισεν ἐπιθεωρητὴν τῶν θεάτρων τῆς Ἰρλανδίας, ἐγκατεστάθη εἰς Λονδῖνον, ὅπου ἐπεδόθη ἀποκλειστικῶς εἰς φιλολογικὰς ἐργασίας. Μετέφρασε τὸν Βιργίλιον (Λονδῖνον 1649), τοὺς «Μύθους» τοῦ Αἰσώπου (1651), τὴν «Ἰλιάδα» (1660), τὴν «Ὀδύσσειαν» (1665) κλπ., ἔγραψε δέ: «The caracter of a trooper», «Descriptio geographica et historica regni Angliae et principatus Walliae» «Africa» (1670) καὶ πολλὰ ἄλλα ἔργα γεωγραφίας καὶ τοπογραφίας. Σ. Ν. Φ.

Ὄγκμορ ἀντ Γκάρου (Ogmore and Garu) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ Οὐαλλικῇ κομητείᾳ Γκλάμοργκαν. Κάτ. (1921) 30.174. Ἔχει πλούσια γαιανθρακοφόρα κοιτάσματα. Π. Ν. Π.

Ὄγκντεν (Ogden) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας, πρωτεύουσα τῆς κομητείας Οὐέμπερ ἐν τῇ πολιτείᾳ Γιούτας. Κάτοικοι 32.800. Χ. Δ.

Ὄγκντενσμπεργκ (Ogdensburg) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας ἐν τῇ κομητείᾳ Ἁγίου Λαυρεντίου τῆς πολιτείας Νέας Ὑόρκης. Κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου, παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Ὀσγουεγκάτσι καὶ κατέναντι τῆς πόλεως Πρέσκοτ τοῦ Ὀντάριο, ἀποτελεῖ δὲ σπουδαῖον ποτάμιον λιμένα καὶ ἔχει ναυπηγεῖα ποταμοπλοίων. Κάτ. 14.600. Χ. Δ.

ὀγκόδερος (ὁ) (Oncoderus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακροκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κεραμβυκιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 50 εἴδη, ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

ὀγκοΐτης (Onkoit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν τῆς ὁμάδος τῶν χλωριτῶν. Ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ προχλωρίτου, τὴν ὁποίαν διακρίνει πλουσία περιεκτικότης εἰς σίδηρον. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Rauris καὶ τοῦ St. Gotthard. Γ. Β.

ὀγκόκερκος *ὁ ἑλισσόμενος* (Onchocercus volvulus) *[Μικροβιολ.]*· βλ. λ. *νηματόζωα*.

ὀγκοκέφαλος (ὁ) (Oncocephalus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἑτεροπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *στενοποδιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 60 εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

ὀγκόλιθος (ὁ)· λίθος μεγάλων διαστάσεων ὡς ἐξορύσσεται ἐκ τῶν λατομείων καὶ προτοῦ ὑποστῇ τὴν δι' ἣν προορίζεται κατεργασίαν. Ἐν γένει πᾶς ὀγκώδης λίθος. Γ. Β.

— *[Τεχν.]* Οἱ *ὀγκόλιθοι* εἶναι ἓν ἐκ τῶν πρώτων χρησιμοποιηθέντων ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ὑλικῶν. Αἱ πρῶται αὐτοῦ κατοικίαι, τὰ σπήλαια τῶν τρωγλοδυτῶν, ἐφράσσοντο χάριν τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν δι' ὀγκωδῶν λίθων. Τοιουτος ὀγκόλιθος ἠμπόδιζε τὴν ἔξοδον τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τῶν συντρόφων του ἐκ τῆς κατοικίας τοῦ κύκλωπος Πολυφήμου. Αἱ πρῶται κατοικίαι δι' ὀγκολίθων κατεσκευάσθησαν εἰς ἀπομίμησιν τῶν φυσικῶν τοιούτων, τῶν σπηλαίων. Αἱ πελασγικαὶ κατασκευαὶ εἶναι μάρτυρες τῆς μεγάλης διαδόσεως καὶ χρησιμοποιήσεως τῶν ὀγκολίθων κατὰ τοὺς παλαιοτέρους χρόνους. Μεταγενεστέρως, ὅταν αἱ πρόοδοι τῆς τέχνης ἔφερον εἰς δευτέραν μοῖραν τὴν χρῆσιν τῶν ὀγκολίθων, ἐχρησιμοποιοῦντο, καὶ χρησιμοποιοῦνται καὶ σήμερον εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικήν, διὰ τὴν ἀνέγερσιν μνημειωδῶν ἔργων, εἰς τὴν γλυπτικὴν καὶ κυριώτατα εἰς τὴν κατασκευὴν λιμενικῶν ἔργων, ὅπου ἀποτελοῦσι σχεδὸν τὴν βάσιν καὶ τὸ μοναδικὸν μέσον ἐκτελέσεως αὐτῶν. Οἱ διὰ καλλιτεχνικοὺς σκοποὺς χρησιμοποιούμενοι ὀγκόλιθοι δέον νὰ παρουσιάζωσιν ἰδίᾳ ὡραίαν ὄψιν, ἀνθεκτικότητα εἰς τὰς ἀτμοσφαιρικὰς ἐπιδράσεις καὶ ἀνάλογον ἀντοχήν. Οἱ διὰ πρακτικοὺς σκοποὺς χρησιμοποιούμενοι ὀγκόλιθοι δέον κυριώτατα νὰ ἔχωσιν μεγάλην ἀντοχὴν καὶ νὰ μὴ ὑφίστανται μεταβολὰς ὑπὸ τῶν καιρικῶν ἐπιδράσεων. Ἐνταῦθα θὰ γίνῃ λόγος περὶ τῶν τελευταίων τούτων καὶ δὴ τῶν χρησιμοποιουμένων εἰς τὰ λιμενικὰ ἔργα.

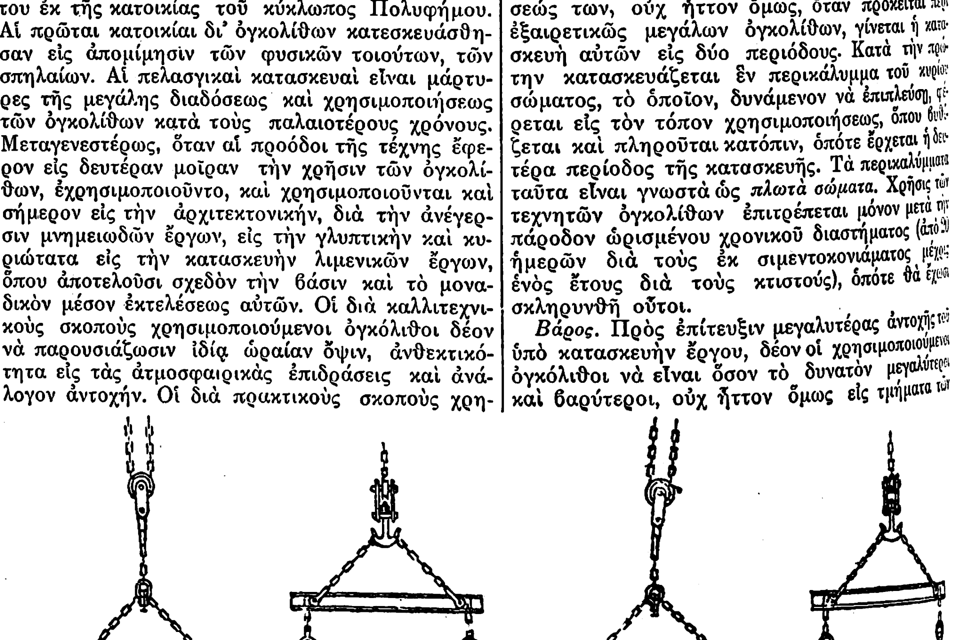

Τρόπος ἀναρτήσεως τεχνητῶν ὀγκολίθων.

Κατάταξις. Ἀναλόγως τῆς φύσεως αὐτῶν οἱ ὀγκόλιθοι διακρίνονται εἰς *φυσικοὺς* καὶ *τεχνητούς*. Φυσικοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες λαμβάνονται ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς φύσεως, εἴτε ὡς ἔχουσι, εἴτε διὰ θραύσεως μεγαλυτέρων, εἴτε δι' ὀρύξεως τούτων ἐκ λατομείων. Τεχνητοὶ εἶναι οἱ κατασκευαζόμενοι ποικιλοτρόπως ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Οἱ φυσικοὶ ὀγκόλιθοι προέρχονται κυρίως ἐκ λατομείων. Ἡ ἐκλογὴ τούτων πρέπει νὰ γίνεται οὕτως, ὥστε νὰ καθίσταται δυνατὴ ἡ λῆψις ὑγιῶν πετρωμάτων ἐξ αὐτῶν, δηλαδὴ πετρωμάτων παρουσιαζόντων μεγάλην ἀντοχὴν κατὰ τῶν ἐπιδράσεων τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ τοῦ θαλασσίου ὕδατος, μεγάλην σκληρότητα καὶ μέγα βάρος.

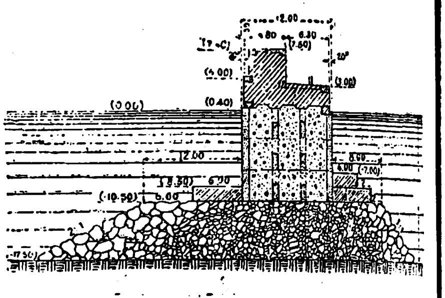

Τύπος κυψελωτῶν ὀγκολίθων.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο σημαίνει ὅτι δέον τὰ πετρώματα, ἐκ τῶν ὁποίων προέρχονται οἱ ὀγκόλιθοι, νὰ ἔχωσι μεγάλην πυκνότητα καὶ συνεπῶς πετρώματα πορώδη εἶναι ἀκατάλληλα. Ἡ ἐξόρυξις ἐπιτυγχάνεται δι' ὑπονομεύσεων, διατιθεμένων καταλλήλως καὶ χρησιμοποιουμένων παντὸς εἴδους ἐκρηκτικῶν ὑλῶν. Ἀπαιτεῖται μεγάλη πεῖρα περὶ τὴν ἐκλογὴν καὶ ἐκμετάλλευσιν τῶν λατομείων, διότι λίαν εὐκόλως προξενοῦνται σοβαρώταται ζημίαι. Οἱ τεχνητοὶ ὀγκόλιθοι δέον νὰ κατασκευάζωνται ἐξ ἀρίστων ὑλικῶν καὶ δι' ἐπιμεμελημένης ἐργασίας. Οὗτοι εἶναι δαπανηρότεροι τῶν φυσικῶν, καθίσταται ὅμως ἀναπόφευκτος ἡ χρῆσις αὐτῶν ἐκεῖ ὅπου εἶναι ἀδύνατος ἡ ἐξεύρεσις φυσικῶν τοιούτων, πολλάκις ὅμως γίνεται χρῆσις ἀμφοτέρων τῶν μορφῶν. Συνήθως κατασκευάζονται *κτιστοὶ* ἢ *χυτοί*, πλήρεις ἢ *κυψελωτοί*. Ἐνίοτε κατασκευάζονται διὰ πληρώσεως σάκκων διὰ σκυροδέματος, ὁπότε ἔχομεν τοὺς λεγομένους *σακκογκολίθους*. Κατασκευάζονται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἰσοπεδουμένου προηγουμένως, χρησιμοποιουμένων καταλλήλων τύπων διὰ τοὺς χυτούς. Τὸ σύνηθες σχῆμά των εἶναι τὸ τοῦ ὀρθογωνίου παραλληλεπιπέδου καὶ ἡ καλυτέρα ἀναλογία τῶν μηκῶν τῶν πλευρῶν αὐτῶν εἶναι 4:6:9. Ἡ κατασκευή των γίνεται συνεχής, ἀποφευγομένης τῆς διακοπῆς τῆς ἐκτελέσεώς των, οὐχ ἧττον ὅμως, ὅταν πρόκειται περὶ ἐξαιρετικῶς μεγάλων ὀγκολίθων, γίνεται ἡ κατασκευὴ αὐτῶν εἰς δύο περιόδους. Κατὰ τὴν πρώτην κατασκευάζεται ἓν περικάλυμμα τοῦ κυρίου σώματος, τὸ ὁποῖον, δυνάμενον νὰ ἐπιπλεύσῃ, φέρεται εἰς τὸν τόπον χρησιμοποιήσεως, ὅπου βυθίζεται καὶ πληροῦται κατόπιν, ὁπότε ἔρχεται ἡ δευτέρα περίοδος τῆς κατασκευῆς. Τὰ περικαλύμματα ταῦτα εἶναι γνωστὰ ὡς *πλωτὰ σώματα*. Χρῆσις τῶν τεχνητῶν ὀγκολίθων ἐπιτρέπεται μόνον μετὰ τὴν πάροδον ὡρισμένου χρονικοῦ διαστήματος (ἀπὸ 90 ἡμερῶν διὰ τοὺς ἐκ σιμεντοκονιάματος μέχρις ἑνὸς ἔτους διὰ τοὺς κτιστούς), ὁπότε θὰ ἔχωσι σκληρυνθῇ οὗτοι.

Βάρος. Πρὸς ἐπίτευξιν μεγαλυτέρας ἀντοχῆς τοῦ ὑπὸ κατασκευὴν ἔργου, δέον οἱ χρησιμοποιούμενοι ὀγκόλιθοι νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλύτεροι καὶ βαρύτεροι, οὐχ ἧττον ὅμως εἰς τμήματα τῶν ἔργων ὀλίγον προσβαλλόμενα γίνεται χρῆσις μικρῶν ὀγκολίθων, ἀκόμη δὲ καὶ συντριμμάτων. Οὕτως, ἀπὸ ἀπόψεως βάρους, χωρίζονται τὰ χρησιμοποιούμενα πετρώματα εἰς συντρίμματα, ἅτινα ἔχουσι βάρος $^1/_8$ ἕως 3 χλγρ., εἰς χάλικας βάρους 3 μέχρις 100 χλγρ., εἰς ὀγκολίθους α' κατηγορίας βάρους 100 μέχρις 1300 χλγρ., εἰς ὀγκολίθους β' κατηγορίας βάρους 1300 ἕως 3900 χλγρ. καὶ εἰς ὀγκολίθους γ' κατηγορίας βάρους 3900 χλγρ. καὶ

Digitized by Google

ἄνω. Ἡ διάκρισις τῶν ὀγκολίθων εἰς τοιούτους α', β' καὶ γ' κατηγορίας ἀφορᾷ κυρίως τοὺς φυσικοὺς ὀγκολίθους, διότι συνήθως, προκειμένης κατασκευῆς τεχνητῶν ὀγκολίθων, κατασκευάζονται οὗτοι μὲ μεγάλας διαστάσεις. Συνήθη βάρη τῶν τεχνητῶν ὀγκολίθων εἶναι τὰ περὶ τοὺς 30 τόννους, μὲ σύνηθες μέγιστον τοὺς 50 τόννους, κατασκευάζονται ὅμως ἐνίοτε καὶ ὀγκόλιθοι λίαν μεγάλου βάρους, φθάνοντες τοὺς 100 τόννους καὶ ὑπερβαί-

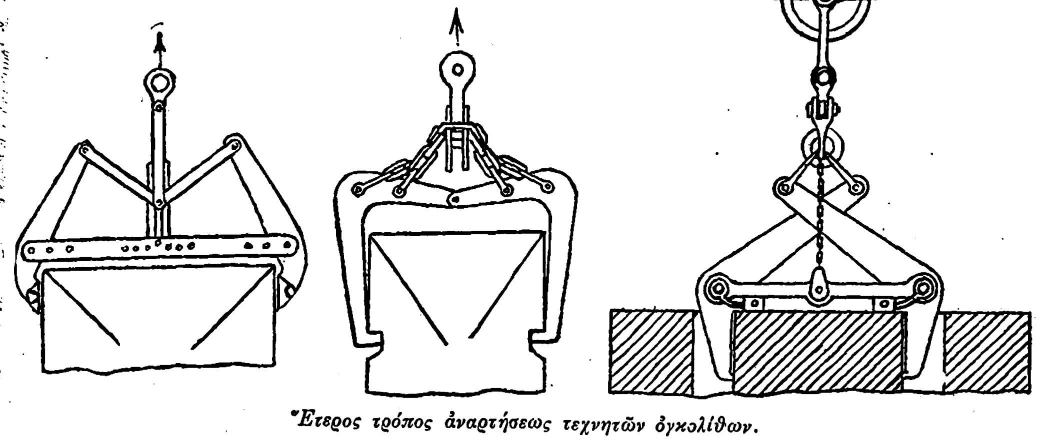

Ἕτερος τρόπος ἀναρτήσεως τεχνητῶν ὀγκολίθων.

νοντες τὸ βάρος τοῦτο, προκειμένου περὶ ὀγκολίθων ἐκ πλωτῶν σωμάτων.

Χειρισμοί. Οἱ διάφοροι χειρισμοὶ ὀγκολίθων ἀπαιτοῦσι μεγάλην προσοχὴν καὶ πεῖραν τοῦ περὶ αὐτοὺς ἀσχολουμένου προσωπικοῦ, χάριν τῆς ἀποσοβήσεως δυστυχημάτων. Οἱ φυσικοὶ ὀγκόλιθοι ἀνυψοῦνται ἐν τοῖς λατομείοις διὰ λιθουλκῶν καὶ γερανῶν ἢ ἀνασηκώνονται διὰ μοχλῶν καὶ γρύλλων μέχρι τοῦ καταστρώματος τῶν βαγονίων, ἅτινα καθοδηγοῦνται ὑπ' αὐτοὺς ὑπὸ ἐξησκημένων ἐργατῶν. Μετὰ τὴν φόρτωσιν μεταφέρονται μέχρι τῆς παραλίας, ὅπου θὰ χρησιμοποιηθῶσι βυθιζόμενοι εἴτε ἀπὸ τῆς ξηρᾶς, εἴτε ἀφοῦ μεταφορτωθῶσι πρὸς μεταφορὰν καὶ βύθισιν ἐπὶ φορτηγίδων κοινῶν ἢ εἰδικῶν κυρίως.

Διὰ τοὺς τεχνητοὺς ὀγκολίθους δέον, ἵνα μὴ παρουσιάζωνται δυσκολίαι κατὰ τοὺς χειρισμοὺς αὐτῶν, νὰ προβλέπεται πρὸ τῆς κατασκευῆς των ἡ κατάλληλος διάταξίς των ἐν τοῖς ἐργοταξίοις. Ἡ ἀνάρτησις αὐτῶν πρὸς ἀνύψωσιν γίνεται κατὰ ποικίλους τρόπους. Οὕτως ἀφίνονται ἐγκοπαὶ εἰς τὴν κάτω πλευρὰν αὐτῶν ἢ εἰς ταύτην καὶ τὰς πλαγίας, πρὸς διέλευσιν τῶν ἁλύσεων ἀναρτήσεως. Ἡ μέθοδος αὕτη δὲν εἶναι ἀξιοσύστατος, λόγῳ τῆς γινομένης ἐξασθενήσεως τῶν ὀγκολίθων. Καλυτέρα μέθοδος εἶναι ἡ ἐφαρμογὴ σιδηρῶν γόμφων, εἰσαγομένων ἐντὸς φρεατοειδῶν ὀπῶν, ἀφινομένων κατὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ὀγκολίθων. Διὰ μικροὺς ὀγκολίθους σφηνοῦσι καταλλήλως κατὰ τὴν κατασκευὴν αὐτῶν δακτυλίους ἢ ἡμιδακτυλίους, οἵτινες δέχονται τοὺς κόρακας (γάντζους) τῶν ἁλύσεων ἀναρτήσεως. Πᾶσαι αἱ μέθοδοι αὗται, ὅπως καί τινες ἄλλαι χρησιμοποιούμεναι, ἀπαιτοῦσι τὴν βοήθειαν δύτου καὶ ἐφαρμόζονται μόνον προκειμένης κανονικῆς τοποθετήσεως ὀγκολίθων. Προκειμένου περὶ λιθορριπῶν ἐκ τεχνητῶν ἢ καὶ φυσικῶν ὀγκολίθων χρησιμοποιοῦνται ἄλλαι μέθοδοι καὶ ἐργαλεῖα ἀναρτήσεως, ἐπιτρέπουσαι τὴν βύθισιν ἄνευ τῆς βοηθείας δύτου. Ἡ μεταφορὰ μέχρι τῆς παραλίας γίνεται διὰ κινητῶν γερανῶν (μεταφορέων) καὶ ἰσχυρῶν φορείων κυλιομένων ἐπὶ σιδηροτροχιῶν. Ἡ βύθισις ἐπιτυγχάνεται εἴτε ἀπὸ ξηρᾶς διὰ καταλλήλων γερανῶν ξηρᾶς, εἴτε ἀπὸ θαλάσσης διὰ πλωτῶν γερανῶν ἢ εἰδικῶν φορτηγίδων.

Προετοιμασία βυθίσεως. Ἀποτελεῖ ἓν τῶν λεπτοτέρων σημείων τῆς κατασκευῆς, διότι ἀπὸ ταύτην ἐξαρτᾶται ἡ καλὴ ἕδρασις καὶ τοποθέτησις τῶν ὀγκολίθων καὶ συνεπῶς ἡ στερεότης τοῦ ὑπὸ κατασκευὴν ἔργου. Προκειμένου περὶ λιθορριπῶν δὲν χρειάζεται εἰδικὴ προετοιμασία, καθόσον ἐνδεχόμεναι καθιζήσεις, ἐπαυξάνουσαι τὸν ὄγκον τοῦ ὑπὸ ἐκτέλεσιν ἔργου, δὲν ἐπιφέρουσι ζημίας ἐπηρεαζούσας τὴν ἀντοχὴν αὐτοῦ. Χρειάζονται βεβαίως εἰδικὰ μέτρα διὰ τὴν περίπτωσιν λίαν μικρᾶς ἀντοχῆς τοῦ πυθμένος. Προκειμένου περὶ ἔργων ἀποτελουμένων εἴτε ἐξ ὁλοκλήρου ἐκ τεχνητῶν ὀγκολίθων τοποθετουμένων κανονικῶς, εἴτε μερικῶς καὶ κατὰ τὸ ὑπόλοιπον ἐκ λιθορριπῆς, δέον νὰ ἰσοπεδοῦται καταλλήλως ἡ ἐπιφάνεια ἑδράσεως τῶν ὀγκολίθων καὶ νὰ ἐξετάζεται ἡ φύσις καὶ ἡ ἀντοχὴ τοῦ πυθμένος πρὸς πρόληψιν ζημιῶν.

Ἀνέλκυσις. Πολλάκις παρουσιάζεται ἡ ἀνάγκη ἀνελκύσεως ὀγκολίθων, εἴτε ἐκ φύσεως ὑπαρχόντων εἰς ἀκατάλληλον θέσιν, εἴτε διαφυγόντων κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τυχὸν ἔργου τινός, εἴτε χάριν καταστροφῆς ὑπάρχοντος ἔργου, πρὸς συμπλήρωσιν ἢ ἐπέκτασιν αὐτοῦ. Ἡ ἐργασία αὕτη, δύσκολος αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, ἀπαιτοῦσα τὴν βοήθειαν δύτου, καθίσταται ἔτι δυσκολωτέρα καὶ ἐπικίνδυνος κατὰ τὴν τελευταίαν περίπτωσιν, τῆς διαλύσεως ὑπάρχοντος τμήματος τεχνικοῦ ἔργου, ὅπου διὰ τῆς παρόδου τοῦ χρόνου οἱ χρησιμοποιηθέντες ὀγκόλιθοι ἐσφηνώθησαν ἀναμεταξύ των καὶ συνεσωματώθησαν εἰς ἓν ἑνιαῖον σῶμα. Ἕνεκα τούτων ἡ ἐκτέλεσις τῶν τοιαύτης φύσεως ἐργασιῶν δέον νὰ γίνεται πάντοτε ὑπὸ ἐξησκημένων εἰς τοιούτου εἴδους ἐργασίας δυτῶν κλπ. (βλ. καὶ λ. *λιμενικὰ ἔργα*).

—**ὀγκόλιθοι *ἐξωτικοὶ*** (exotische Blöcke) *[Γεωγραφ.]*· βλ. λ. *ἐξωτικοὶ ὀγκόλιθοι.*

ὀγκολογικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὀγκολογίαν, εἰς τὴν περὶ τῶν ὄγκων, ἤτοι νεοπλασμάτων, πραγματείαν.—Ἐπίρρ. ***ὀγκολογικῶς.***

ὀγκομερὴς (ὁ) (Oncomeres) *[Ζωολ.]*. —1) Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἑτερομερῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *οἰδημεριδῶν*, περιλαμβάνον τέσσαρα εἴδη, ὧν τρία εὐρωπαϊκὰ καὶ ἓν ἰαπωνικόν. —2) Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἑτεροπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πεντατομιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ παρεμφερῆ πρὸς τοὺς κορέους, ἀπαντῶντα εἰς τὴν Νέαν Γουϊνέαν καὶ ἐνδιαιτώμενα ἐπὶ διαφόρων φυτῶν. Δ. Ν. Π.

ὀγκομετρία (ἡ), ἡ ***ὀγκομετρική.*** Ἡ μέτρησις τοῦ ὄγκου σώματός τινος ἢ τοῦ μεγέθους τῶν ἐν τῷ σώματι σπλάγχνων.

— *[Χημ.]* Ἡ *ὀγκομετρία* ἢ *ὀγκομετρικὴ ἀνάλυσις* εἶναι κλάδος τῆς ποσοτικῆς ἀναλύσεως, καθ' ὃν τὸ ποσὸν τοῦ ἔν τινι σώματι ἐνυπάρχοντος συστατικοῦ τινος καθορίζεται ἐμμέσως διὰ τῆς καταμετρήσεως τοῦ κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἀντιδράσεως καταναλωθέντος ὄγκου διαλύματος γνωστῆς δυνάμεως. Περαιτέρω, *ὀγκομετρία* καλεῖται καὶ ἡ τῇ βοηθείᾳ εὐδιομέτρου γινομένη κατ' ὄγκον ἀνάλυσις τῶν διαφόρων ἀερίων. Σ. Γ.

— **ὀγκομετρία *ἠλεκτρομετρικὴ*** *[Φυσικοχημ.]*· βλ. λ. *ἠλεκτρομετρικὴ ὀγκομετρία.*

ὀγκομετρικός, *—ή, —όν.* Ὁ σχετιζόμενος πρὸς τὴν μέτρησιν τῶν ὄγκων.

— **ὀγκομετρικὴ *ἀνάλυσις*** · βλ. *ὀγκομετρία [Χημ.].*

ὀγκόμετρον. Συσκευή, ἥτις χρησιμεύει πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ εἰδικοῦ βάρους τῶν σωμάτων, χρησιμοποιουμένη ἰδίᾳ προκειμένου περὶ πορωδῶν σωμάτων ἢ καὶ ἄλλων, ὡς π. χ. πυρίτιδος, ἅτινα δὲν δυνάμεθα νὰ βυθίζωμεν ἐντὸς τοῦ ὕδατος. Τὸ ὀγκόμετρον Regnault (βλ. σχ.) ἀποτελεῖται ἐκ δύο ὑαλίνων σωλήνων Α καὶ Β, συγκοινωνούντων διὰ κοινοῦ ὀχετοῦ τῆς τριαύλου στρόφιγγος Ρ, δι' ἧς ἐπιτυγχάνεται: ἡ συγκοινωνία τῶν σωλήνων Α καὶ Β, ἀποκλειομένου τοῦ σωλῆνος ἐκροῆς Ε· ἡ συγκοινωνία μόνον τοῦ σωλῆνος Β πρὸς τὸν σωλῆνα ἐκροῆς· ἡ συγκοινωνία τῶν σωλήνων Α καὶ Β μεταξύ των καὶ πρὸς τὸν σωλῆνα ἐκροῆς Ε· ἡ συγκοινωνία μόνον τῆς σωλῆνος Α πρὸς τὸν σωλῆνα ἐκροῆς Ε. Ὁ σωλὴν Β φέρει πρὸς τὰ ἄνω μικρὰν διόγκωσιν γ, περιλαμβανομένην μεταξὺ δύο χαραγῶν μ καὶ ν· ἀκολούθως οὗτος κάμπτεται δὶς κατ' ὀρθὴν γωνίαν καὶ εἰς τὸ ἐλεύθερον ἄκρον αὐτοῦ προσαρμόζεται ἀεροστεγῶς σφαῖρα Γ μετὰ τριαύλου στρόφιγγος. Ὁ ὄγκος τῆς διογκώσεως γ εἶναι ὡρισμένος, ἔστω δὲ οὗτος v, δύναται δ' εὐκόλως νὰ μετρηθῇ ὡς ἑξῆς. Συγκοινωνοῦμεν διὰ τῆς στρόφιγγος ρ τὸν σωλῆνα Β πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν ἀέρα, δίδομεν εἰς τὴν στρόφιγγα Ρ τὴν θέσιν 1 καὶ πληροῦμεν τὸν μανομετρικὸν σωλῆνα ὑδραργύρου, μέχρις ὅτου οὗτος φθάσῃ μέχρι τῆς χαραγῆς μ ἐν τῷ σωλῆνι Β. Ἀκολούθως δίδομεν εἰς τὴν στρόφιγγα ρ τὴν θέσιν 2 καὶ συλλέγομεν ἐν ὀγκομετρικῷ σωλῆνι τὸν ἐκρέοντα εἰς τὸν σωλῆνα Β ὑδράργυρον, ἀφήνομεν δὲ τὸν ὑδράργυρον νὰ ἐκρέῃ, μέχρις ὅτου ἡ ἐπιφάνεια αὐτοῦ φθάσῃ πρὸ τῆς χαραγῆς ν τοῦ σωλῆνος Β, ὅτε σταματῶμεν τὴν ἐκροήν. Ὁ ὄγκος τοῦ συλλεγέντος ὑδραργύρου ἰσοῦται πρὸς τὸν ὄγκον v τῆς διογκώσεως γ.

Πρὸς καθορισμὸν τῆς πυκνότητος τοῦ ὑπὸ ἐξέτασιν σώματος εἶναι ἀναγκαῖον νὰ καθορίσωμεν προηγουμένως τὸν ὄγκον v τῆς σφαίρας Γ μετὰ τοῦ σωλῆνος μέχρι τῆς χαραγῆς ν. Πρὸς τοῦτο συγκοινωνοῦντες τὴν σφαῖραν πρὸς τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα διὰ τῆς στρόφιγγος ρ καὶ δίδοντες εἰς τὴν στρόφιγγα Ρ τὴν θέσιν 1, ρίπτομεν ἐν τῷ μανομετρικῷ σωλῆνι ὑδράργυρον, μέχρις ὅτου οὗτος φθάσῃ ἐν τῷ σωλῆνι Β εἰς ν. Ἀκολούθως κλείομεν τὴν στρόφιγγα ρ καὶ φέρομεν αὐτὴν εἰς θέσιν τοιαύτην, ὥστε ἡ σφαῖρα Γ νὰ συγκοινωνῇ πρὸς τὸν σωλῆνα Β, ὅτε ἔχομεν ἐν τῇ σφαίρᾳ Γ ὄγκον ἀέρος V ὑπὸ πίεσιν Η, ἥτις εἶναι ἡ ἀτμοσφαιρική. Φέρομεν εἶτα τὴν στρόφιγγα εἰς τὴν θέσιν 3, ὅτε ἐκ τοῦ σωλῆνος ἐκροῆς ἐκρέει ὑδράργυρος, ὃν καὶ ἀφίνομεν νὰ ἐκρέῃ μέχρις ὅτου ἡ ἐπιφάνεια αὐτοῦ φθάσῃ εἰς μ ἐν τῷ σωλῆνι Β, ὅτε δίδομεν εἰς τὴν στρόφιγγα Ρ τὴν θέσιν 1 καὶ μετροῦμεν τὴν διαφορὰν ὕψους h τοῦ ὑδραργύρου εἰς τοὺς δύο σωλῆνας Α καὶ Β. Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν θὰ ἔχωμεν ὄγκον V+v ὑπὸ πίεσιν H—h καὶ συμφώνως πρὸς τὸν νόμον Mariotte θὰ εἶναι:

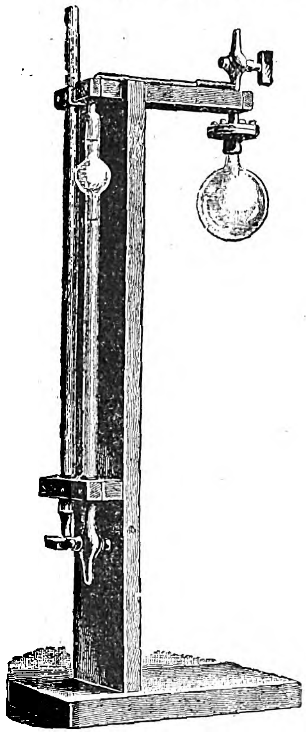

Ὀγκόμετρον Regnault.

$$V. H = (V+v)(H-h)$$

ἐξ ἧς προκύπτει

$$V = v\frac{H-h}{H}$$

Προσδιορισθέντος τοῦ ὄγκου V τῆς σφαίρας Γ, ἐργαζόμεθα ἀκολούθως ὡς ἑξῆς: Εἰσάγομεν ἐντὸς τῆς σφαίρας ὡρισμένην ποσότητα τῆς ὑπὸ ἐξέτασιν οὐσίας, ἔστω δὲ ἡ μᾶζα αὐτῆς m, καὶ ἐργαζόμεθα πάλιν ὡς προηγουμένως κατὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ὄγκου τῆς σφαίρας Β.

Κατὰ τὴν προκειμένην περίπτωσιν θὰ ἔχωμεν κατὰ μὲν τὴν πρώτην φάσιν τῆς μετρήσεως, ὅτε ὁ ὑδράργυρος εὑρίσκεται εἰς τὸ ὕψος τῆς χαραγῆς ἐν τῷ σωλῆνι Β ὄγκον ἀέρος V—x ὑπὸ πίεσιν Η, ὅπου x ὁ ὄγκος τῆς μάζης m τῆς ὑπὸ ἐξέτασιν οὐσίας, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν φάσιν τῆς μετρήσεως, ὅτε ὁ ὑδράργυρος εὑρίσκεται εἰς τὸ ὕψος τῆς χαραγῆς μ ἐν τῷ σωλῆνι Β τὸν ὄγκον V+v—x ὑπὸ πίεσιν H—h', ὅπου h' ἡ διαφορὰ ὕψους τοῦ ὑδραργύρου εἰς τὰ δύο σκέλη τοῦ μανομετρικοῦ σωλῆνος.

Δι' ἐφαρμογῆς πάλιν τοῦ νόμου τοῦ Mariotte προκύπτει

$$(V-x) H = (V+v-x)(H-h')$$

ἐξ ἧς προκύπτει

$$x = V - v\frac{H-h'}{h'}$$

Εὑρεθέντος τοῦ ὄγκου x τῆς ἐν τῇ σφαίρᾳ Γ εἰσαχθείσης ποσότητος οὐσίας, εὑρίσκομεν τὴν πυκνότητα αὐτῆς διὰ διαιρέσεως τῆς μάζης αὐτῆς m διὰ τοῦ ὄγκου της x.

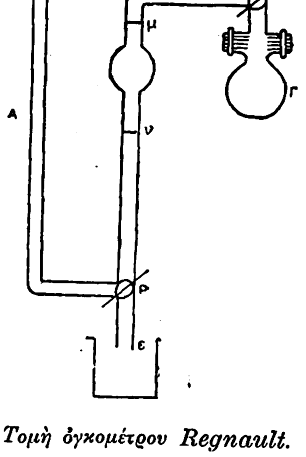

Τομὴ ὀγκομέτρου Regnault.

Ἐκτὸς τοῦ ὀγκομέτρου Regnault, διαδεδομένον εἶναι ἐπίσης καὶ τὸ ὀγκόμετρον τὸ διαμορφωθὲν ὑπὸ τοῦ Γάλλου φυσικοῦ Say, ὅστις εἶναι ὁ πρῶτος, ὅστις ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ νόμου Mariotte πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ ὄγκου κονιοποιημένων σωμάτων. Τὸ ὀγκόμετρον Say (βλ. σχ.) ἀποτελεῖται ἐκ δοχείου εὐρέος Α, εἰς τὸ κάτωθεν μέρος τοῦ ὁποίου προσαρμόζεται στενὸς ἀλλ' ἀκριβὴς κυλινδρικὸς σωλήν. Τὸ στόμιον τοῦ δοχείου εἶναι καλῶς ἐσμυρισμένον, εἰς τρόπον ὥστε τοῦτο νὰ κλείεται ἀε-

Digitized by Google

ροσταγώς τῇ βοηθείᾳ ὑαλίνης πλακός. Ὁ κυλινδρικὸς σωλὴν εἶναι διῃρημένος καὶ βαθμολογημένος, εἰς τρόπον ὥστε νὰ εἶναι γνωστὸς ὁ ὄγκος αὐτοῦ, ὅστις ἀντιστοιχεῖ μεταξὺ δύο διαδοχικῶν διαιρέσεων.

Ἡ μετρικὴ διεξάγεται ὡς ἑξῆς: Τοῦ δοχείου Α τηρουμένου ἀνοικτοῦ, ἡ ὅλη συσκευὴ βυθίζεται ἐντὸς ὑδραργύρου περιεχομένου ἐν κυλίνδρῳ Β, μέχρις ὅτου ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ὑδραργύρου φθάσῃ εἰς τὸ ἀνώτερον σημεῖον ο τοῦ κυλινδρικοῦ σωλῆνος. Ἀκολούθως κλείομεν διὰ τῆς πλακὸς Π ἀεροστεγῶς τὸ δοχεῖον Α καὶ ἀνυψοῦμεν ὀλίγον τὴν συσκευήν, ὅτε μέρος τοῦ ἀέρος ἐκ τοῦ Α εἰσχωρεῖ εἰς τὸν κυλινδρικὸν σωλῆνα, ἐνῷ ἐξ ἄλλου ὁ ὑδράργυρος εἰσχωρεῖ ἔτι μᾶλλον ἐν τῷ σωλῆνι καὶ ἵσταται εἰς ὑψηλοτέραν στάθμην ἢ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κυλίνδρῳ. Ἐὰν διὰ v καλέσωμεν τὸν ὄγκον τοῦ κυλινδρικοῦ σωλῆνος, παρεχόμενον δι' ἀναγνώσεως τῆς διαιρέσεως, πρὸς ἣν ἀντιστοιχεῖ ἡ στάθμη τοῦ ὑδραργύρου ἐν αὐτῷ, θὰ ἔχωμεν εἰς μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν ὄγκον ἀέρος v ὑπὸ πίεσιν H, ἤτοι τὴν ἀτμοσφαιρικήν, ὅπου V ὁ ὄγκος τοῦ δοχείου Α, καὶ εἰς τὴν δευτέραν ὄγκος V+v ὑπὸ πίεσιν H—h, ὅπου h τὸ ὕψος τοῦ ὑδραργύρου ἐν τῷ κυλινδρικῷ σωλῆνι ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὑδραργύρου ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κυλίνδρῳ. Δι' ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου Mariotte προκύπτει:

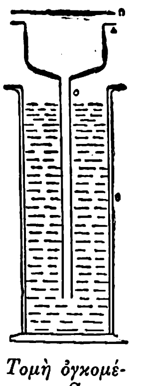

Τομὴ ὀγκομέτρου Say.

$$V.H=(V+v)\ (H-h)$$

$$\text{ἢ}\quad V=v.\ \frac{H-h}{h}$$

Ἀκολούθως ἐργαζόμεθα καθ' ὅμοιον τρόπον, ἀφοῦ ἐν τῷ δοχείῳ Α θέσωμεν τὸ ὑπὸ ἐξέτασιν σῶμα. Ἐὰν διὰ x καλέσωμεν τὸν ὄγκον αὐτοῦ, κατὰ τὴν πρώτην φάσιν τῆς μετρήσεως θὰ ἔχωμεν ὄγκον V—x ὑπὸ πίεσιν H, ἐὰν δὲ ἀνυψώσωμεν τὸ δοχεῖον, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ὄγκος τοῦ ἐγκλεισμένου ἀέρος νὰ αὐξηθῇ πάλιν κατὰ v, θὰ ἔχωμεν ὄγκον V+v—x ὑπὸ πίεσιν H—h'.

Δι' ἐφαρμογῆς πάλιν τοῦ νόμου τοῦ Mariotte ἔχομεν:

$$\frac{V-x+v}{V-x}=\frac{H}{H-h'}$$

Ἐκ τῶν ἄνω δ' ἰσοτήτων προκύπτει:

$$x=v\left[\frac{H}{h}-\frac{H}{h'}\right]$$

Ἐκ τοῦ ὄγκου x καὶ τῆς μάζης m τῆς ὑπὸ ἐξέτασιν οὐσίας προσδιορίζεται πάλιν ἡ πυκνότης δ=m/x. κ. παλαιολογος

Ὀγκοουὲ (Ogowé) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Δυτικῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς πηγάζων ἐκ τῶν Κρυσταλλίνων ὀρέων παρὰ τὴν 3ⁿ μοῖραν Ν. πλάτους, ῥέων μὲ κατεύθυνσιν πρὸς ΒΔ. καὶ εἶτα πρὸς Δ. καὶ ἐκβάλλων δι' εὐρέος δέλτα εἰς τὴν ἀκτὴν τοῦ Γκαμπὲν παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Λόπες, μικρὸν πρὸς Ν. τοῦ Ἰσημερινοῦ, μετὰ ῥοῦν 1.100 χλμ. Εἰς τὸ κάτω τμῆμα τοῦ ῥοῦ του διακλαδίζεται εἰς πλείστους βραχίονας σχηματίζοντας λίμνας καὶ τεναγώδεις ἐκτάσεις καὶ ἀρδεύοντας πλουσίαν εἰς δάση ἔκτασιν. Ἡ εἰς μεγάλην ὅμως κλίμακα διακλάδωσις αὐτὴ καθιστᾷ τοὺς βραχίονας αὐτοῦ μᾶλλον ἀκαταλλήλους εἰς τὴν ποταμοπλοΐαν. χ. δ.

ὀγκόπαγος (ὁ)· βλ. λ. *ἄϊσμπεργκ*.

ὄγκος (ὁ)· ὁ κατεχόμενος χῶρος ὑπὸ σώματός τινος στερεοῦ, ὑγροῦ ἢ ἀερίου || συνεκδ., αὐτὸ τοῦτο τὸ σῶμα τὸ κατέχον τὸν χῶρον, οἷον βράχος, λόφος, σωρὸς ξύλων, λίθων, τὸ ὑγρὸν ἢ ἀέριον ἐντὸς δοχείου κ.τ.τ.: «κατέπεσεν ὄγκος χώματος»· || χαρακτηριστικὸν μεγάλου ποσοῦ ἢ πλήθους: «ὄγκος σαρκῶν» ἐπὶ ἀνθρώπου πέραν τοῦ δέοντος παχέος, «διαδήλωσις πρωτοφανὴς εἰς ὄγκον»· || παθολ., νεόπλαστος μᾶζα παραμόνιμος καὶ διαρκῶς αὔξουσα, νεόπλασμα: «ὄγκος καλοήθης —κακοήθης»· || μεταφ. «ὄγκος ὀνόματος» ὄνομα (οἰκογενειακὸν) περίφημον, ὑπόληψις· || ἔπαρσις, ἀλαζονεία· || ἐπὶ ὕφους λόγου, ὕψος, μεγαλοπρέπεια, δεινότης.

— *[Γεωμετρ.]* Καλεῖται ἐν τῇ γεωμετρίᾳ ὄγκος (volume) στερεοῦ τινος σχήματος ὁ ἀριθμὸς ὁ παριστῶν ποσάκις ὁ ὑπὸ τοῦ στερεοῦ τούτου κατεχόμενος χῶρος εἶναι μεγαλύτερος (ἢ μικρότερος) τοῦ χώρου ἑτέρου στερεοῦ, λαμβανομένου ὡς μονάδος (βλ. *μονάς*). Ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς παριστᾷ καὶ τὴν λεγομένην χωρητικότητα εἴς τινα ὑλικὰ σώματα, π. χ. τὴν χωρητικότητα ἑνὸς κάδου, βαρελίου κλπ. Ὅταν ὁ ὄγκος δίδηται ὑπὸ ἀλγεβρικοῦ τύπου, περιέχοντος ὡς γράμματα τὰ μήκη γραμμῶν τοῦ στερεοῦ, ἡ ἀλγεβρικὴ παράστασις θὰ εἶναι ὁμογενὴς τρίτου βαθμοῦ ὡς πρὸς τὸ σύνολον τῶν γραμμάτων· π. χ. ὁ ὄγκος ὀρθογωνίου παραλληλεπιπέδου ἔχοντος ἀκμὰς α, β καὶ γ μιᾶς στερεᾶς γωνίας εἶναι O=α.β.γ, ἤτοι ἡ συνάρτησις O εἶναι τρίτου βαθμοῦ ὡς πρὸς τὰ γράμματα α, β καὶ γ.

Ὁμοίως ὁ ὄγκος τοῦ κυλίνδρου (ὀρθοῦ κυκλικοῦ) τοῦ ἔχοντος ἀκτῖνα βάσεως α καὶ ὕψος υ εἶναι: O=πα².υ ἤτοι τρίτου βαθμοῦ ὡς πρὸς α καὶ υ. Εἰς τὰ στερεὰ τὰ περατούμενα ὑπὸ μὴ ἐπιπέδων ἐπιφανειῶν ὁ ὄγκος δίδεται ὑπὸ ἑνὸς τριπλοῦ ὁλοκληρώματος, ἀναγομένου εἰς περισσότερα διπλᾶ. ν. γ.

— *[Γεωλογ.]* *Ὄγκος* ἐν τῇ γεωλογίᾳ καλεῖται μορφὴ ἐμφανίσεως μαζῶν πετρωμάτων ἢ ὀρυκτῶν ἢ μεταλλευμάτων, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ τρεῖς διαστάσεις τῶν εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἴσαι πρὸς ἀλλήλας. Οἱ ὄγκοι τῶν πετρωμάτων εἶναι συνήθως μεγάλοι, φθάνοντες μέχρι πολλῶν χιλιάδων κυβικῶν μέτρων. Ἀναλόγως δὲ τοῦ εἴδους τῶν πετρωμάτων καὶ τῆς λεπτομερεστέρας των μορφῆς καὶ γενετικῆς θέσεώς των λαμβάνουσι διάφορα ὀνόματα. Εἰς τοὺς ὄγκους π. χ. κατατάσσονται οἱ ἐκ πυριγενῶν πλουτωνείων πετρωμάτων *βαθόλιθοι* ἢ *οἱ λακκόλιθοι*. Ἐπίσης οἱ *σωροὶ* ἢ τὰ *ὑπενσωρεύματα* ἢ οἱ *φακοὶ* τῶν ὀρυκτολογικῶν κοιτασμάτων καὶ μεταλλευμάτων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὴν μίαν τῶν διαστάσεών των μικροτέραν τῶν ἄλλων δύο.

Τοῦ ὅρου *ὄγκος* (τεκτονικῶς) γίνεται πολλάκις χρῆσις ἐν τῇ γεωλογίᾳ, προκειμένου καὶ περὶ χαρακτηρισμοῦ μεγάλης τινὸς μάζης ἐκ κρυσταλλοσχιστωδῶν πετρωμάτων, ἡ ὁποία εἶναι ἀποκεκαλυμμένη καὶ ἀποτελεῖ ὄρη ὁλόκληρα, συνεπείᾳ διαβρώσεως ἢ ἀπομακρύνσεως τῶν ἐπ' αὐτῆς ἀρχικῶς ἐπικαθημένων ἰζηματογενῶν ἢ στρωσιγενῶν πετρωμάτων. Οὕτω π. χ. *κρυσταλλοπαγὴς ὄγκος* ἢ *μᾶζα τῆς Ῥοδόπης*, ὁ *κρυσταλλοπαγὴς ὄγκος* ἢ *μᾶζα τῶν Κυκλάδων*, ὁ *κρυσταλλοπαγὴς ὄγκος* ἢ *μᾶζα τοῦ Βορείου Αἰγαίου*, κ.ο.κ. Προτιμᾶται ὅμως εἰς τοιαύτας περιπτώσεις ὁ ὅρος *μᾶζα* ἀντὶ τοῦ *ὄγκος*. γ. κ. γ.

— *[Ἀνατομ.]* 1) *Ὄγκοι βρεγματικοί*· τὰ δύο κυρτότερα καὶ προέχοντα μέρη τῆς ἔξω ἐπιφανείας τῶν βρεγματικῶν ὀστῶν, καταφανέστερα ἐπὶ νεαρῶν κρανίων, ἀντιστοιχοῦντα δ' εἰς τὴν θέσιν τῆς πρώτης ὀστεώσεως τῶν προκειμένων ὀστῶν. 2) *Ὄγκοι μετωπιαῖοι*· δύο ὑποστρόγγυλα ἐπάρματα, προέχοντα ὑπεράνω τῶν ὑπεροφρύων τόξων, καταφανέστερα ἐπὶ τῶν παιδίων καὶ τῶν νεογνῶν, ἀντιστοιχοῦντα δ' εἰς τὸ σημεῖον, ἀφ' οὗ ἄρχεται ἡ ὀστέωσις ἑκατέρου μετωπιαίου ὀστοῦ. 3) *Ὄγκος ὑπερῴιος*. Ἐπίμηκες κύρτωμα ἀτρακτοειδὲς ἑκατέρωθεν τῆς ὀβελιαίας ῥαφῆς τῆς ὀστεΐνης ὑπερῴας, λειότερον τῆς λοιπῆς ὑπερῴας. ι. π.

— *[Παθολ.]* Ὁ ὅρος *ὄγκος* (tumor) χρησιμοποιεῖται κυρίως ὑπὸ τῶν κλινικῶν ἰατρῶν πρὸς χαρακτηρισμὸν ὅλων ἐκείνων τῶν παθολογικῶν ἐξεργασιῶν, αἵτινες δι' ὑπερμέτρου πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἱστικῶν στοιχείων, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ τῆς συνυπαρχούσης ὑπεραιμοτικῆς διευρύνσεως τῶν ἀγγείων καὶ τῆς ἐξόδου ἐκ τούτων κυτταρικῶν καὶ ὑγρῶν συστατικῶν τοῦ αἵματος, ὁδηγοῦσιν εἰς αὔξησιν τοῦ ὄγκου ὀργάνου τινὸς ἢ μέρους αὐτοῦ. Καὶ ὅταν μὲν πρόκειται περὶ ἐπαναστατικῶς προϊούσης καὶ ἀπροσδιορίστου αὐξήσεως μετὰ ἐπιβλαβοῦς ἢ τελείως καταστρεπτικῆς ἐπιδράσεως ἐπὶ τὸν ὀργανισμόν, ὀνομάζομεν τοὺς παθολογικοὺς τούτους σχηματισμοὺς *γνησίους* ἢ *ἀληθεῖς ὄγκους* (echte Geschwülste), *νεοπλάσματα* (βλ. λ.) ἢ *βλαστώματα*. Τῶν γνησίων τούτων ὄγκων διακρίνομεν τὰ ἑξῆς κύρια εἴδη:

I) Γνήσιοι ὄγκοι προερχόμενοι ἐκ τῶν ἐρειστικῶν ἱστῶν τοῦ σώματος: 1) *Ὥριμοι καλοήθεις μορφαί*: ἰνοβλάστωμα, μυξοβλάστωμα, λιποβλάστωμα, χονδροβλάστωμα, ὀστεοβλάστωμα, αἱμαγγειοβλάστωμα, λεμφαγγειοβλάστωμα, μυοβλάστωμα, νευρογλοιοβλάστωμα. 2) *Ἄωροι κακοήθεις μορφαί*: στρογγυλοκυτταρικὸν σάρκωμα, ἀτρακτοκυτταρικὸν σάρκωμα, γιγαντοκυτταρικὸν σάρκωμα, ἰνοπλαστικὸν σάρκωμα, μυξοπλαστικὸν σάρκωμα, λιποπλαστικὸν σάρκωμα, ξανθωματικὸν σάρκωμα, χονδροπλαστικὸν σάρκωμα, ὀστεοπλαστικὸν σάρκωμα, ἀγγειοπλαστικὸν σάρκωμα, λεμφοκυτταροπλαστικὸν σάρκωμα, μυελοκυτταροπλαστικὸν σάρκωμα, λειομυοπλαστικὸν σάρκωμα, ῥαβδομυοπλαστικὸν σάρκωμα, γλοιοπλαστικὸν σάρκωμα, νευροπλαστικὸν σάρκωμα, γαγγλιοπλαστικὸν σάρκωμα.

II) Γνήσιοι ὄγκοι προερχόμενοι ἐκ τῶν ἐπιθηλίων τοῦ σώματος. 1) *Ὥριμοι καλοήθεις μορφαί*: Θήλωμα, ἀδένωμα, κυσταδένωμα (κύστωμα), ἰναδένωμα. 2) *Ἄωροι κακοήθεις μορφαί*: Καρκίνωμα, καρκινωειδές, κακοήθες ἀδένωμα.

III) Γνήσιοι ὄγκοι, ἀποτελούμενοι ἐκ περισσοτέρων ἐρειστικῶν καὶ ἐπιθηλιακῶν ἱστῶν. 1) *Ὥριμοι καλοήθεις μορφαί*: μεσεγχυματογενεῖς μεικτοὶ ὄγκοι, μεσεγχυματο-ἐπιθηλιακοὶ μεικτοὶ ὄγκοι, ὥριμα διδερμώματα καὶ τριδερμώματα (τερατώματα, ἐμβρυώματα). 2) *Ἄωροι κακοήθεις μορφαί*: σαρκωματικοὶ ἢ καρκινωματώδεις μεικτοὶ ὄγκοι, καρκινοσάρκωμα, ἐμβρυϊκὰ ἄωρα τερατώματα, καρκινωματώδης ἢ σαρκωματώδης ἢ νευροεπιθηλιακὴ ἢ χοριοεπιθηλιακὴ ἐκφύλισις ἐντὸς τερατωμάτων καὶ δερμοκύστεων.

Πλὴν τῶν γνησίων τούτων ὄγκων γνωρίζομεν καὶ πολλοὺς ἄλλους, οἵτινες δὲν εἶναι ἀληθῆ νεοπλάσματα μετὰ ἀτύπου κατασκευῆς καὶ ἰδιοτελοῦς αὐτονόμου βίου, ἀλλὰ μόνον ὀγκοειδεῖς ὑπερπλασίαι ἢ παρόμοιαι πρὸς ὄγκους τοπικαὶ διαμαρτίαι περὶ τὴν διάπλασιν τῶν ἱστῶν (χωριστώματα καὶ χωριστοβλαστώματα) ἢ καὶ τοπικαὶ λελανθασμέναι μείξεις ἱστῶν (ἁμαρτώματα καὶ ἁμαρτοβλαστώματα). Οὕτω π. χ. οἱ οἰδηματώδεις πολύποδες τῶν διαφόρων βλεννογόνων εἶναι φλεγμονώδεις ὀγκοειδεῖς ὑπερπλασίαι· ἐπίσης αἱ συνήθεις βρογχοκῆλαι, αἱ τραυματικαὶ καὶ φλεγμονώδεις ἐκχονδρώσεις καὶ ἐξοστώσεις, τὰ ψευδομυξώματα τῆς καρδίας. Εἰς τὰς χωριστώματα ἀνήκουσι π.χ. τὰ ἑτερότοπα ἰνολιπομυώματα τοῦ φλοιοῦ τοῦ νεφροῦ, εἰς δὲ τὴν ὁμάδα τῶν ἁμαρτωμάτων τὰ ἰναδενώματα τοῦ μαστοῦ, ἡ συγγενὴς ὑπερτροφία τοῦ πυλωροῦ τοῦ στομάχου, τὰ καρκινοειδῆ (Karzinoide) τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου καὶ τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως. Ἐν τέλει μνημονευτέος καὶ ὁ δὴ καλούμενος *λευκὸς ὄγκος* (Tumor albus) τῶν ἀρθρώσεων, ὅστις ἐπίσης δὲν ἀποτελεῖ γνήσιον ὄγκον, ἀλλ' εἶναι τὸ προϊὸν χρονίας εἰδικῆς (φυματιώδους) φλεγμονώδους ἐξεργασίας, ὅπως ἐν γένει ἡ κατὰ τὰς διαφόρους φλεγμονὰς παρουσιαζομένη ἐξόγκωσις τῶν ἱστῶν (Tumor). Συμφώνως πρὸς τὸν ἤδη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων (Ἱπποκράτης, Γαληνὸς) καὶ Ῥωμαίων ἰατρῶν (Κέλσος) δοθέντα κλασσικὸν ὁρισμὸν τῆς φλεγμονῆς ἀνήκει εἰς τὰ 5 κύρια χαρακτηριστικὰ αὐτῆς (rubor, tumor, dolor, calor, functio laesa). (Βλ. καὶ τὰς λ. *δερματοειδὴς ὄγκος*, *ἐγκεφαλικὸς ὄγκος*, *ἧπαρ*, *ἰσχιαρθροκάκη*, *λευκὸς ὄγκος*, *νεόπλασμα*.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Borst M.*, Das pathologisehe Wachstum und echte Geschwülste, ἐν «Aschoffs Lehrbuch der pathol. Anatomie», Bd. I, Auflage 7 (1929).—*Borst M.*, Allgemeine Pathologie der maligner Geschwülste (Leipzig 1924).—*Dietrich A.*, Grundriss der allgemeinen Pathologie (Leipzig 1927).—*Masson P.*, Tumeurs diagnostics histologiques (Paris 1923).—*Ribbert H.*, Lehrbuch der patholog. Anatomie, 8 Auflage (Leipzig 1921).—*Ribbert H.*, Das Karzinom bei Cohen (Bonn 1911).—*Ribbert H.*, Geschwülstlehre, 2 Auflage (1914). θ. ι

— *[Κτηνιατρ.]* Ἐκ τῶν διαφόρων ζῴων τὰ μᾶλλον εὐπαθῆ εἶναι τὰ σαρκοφάγα καὶ τὰ μώνυχα (ἵππος, ἡμίονος, ὄνος). Κατὰ δεύτερον λόγον ἔρχονται τὰ μηρυκαστικά. Οἱ ὄγκοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀναφαίνονται κατὰ τὴν μέσην ἡλικίαν. Εἰς τὰ ζῷα οἱ ὄγκοι ἀναφαίνονται ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος, ἐπὶ τῶν μαστῶν, ἐντὸς τοῦ στόματος, εἰς τὰς ῥινικὰς κοιλότητας, εἰς τοὺς κόλπους (μετωπικὸν καὶ ῥινικόν), ἐπὶ τοῦ πέους, τῆς οὐρᾶς, τοῦ πρωκτοῦ, τῶν διαφόρων ἀδένων καὶ δὴ τοῦ θυρεοειδοῦς, τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν ὀστῶν. Διακρίνονται δὲ εἰς ὄγκους φλεγμονώδεις καὶ εἰς κακοήθεις. Ὡς θεραπεία, οἱασδήποτε καὶ ἂν ὦσι μορφῆς, ἐνδείκνυται ἡ χειρουργικὴ ἐπέμβασις. Δ. Φ. Π.

— *[Φυτοπαθολ.]* Καλεῖται *ὄγκος* χαρακτηριστικὴ πάθησις τῶν δένδρων, παρουσιαζομένη εἰς τὰ τραυματισθέντα, ἐξ οἱασδήποτε αἰτίας, δένδρα, καὶ ἐκδηλουμένη εἰς τὸ τραυματισθὲν τμῆμα ὡς σκληρὰ ὀζώδης ἐπίστρωσις. Δ. Ν. Π.

— **ὄγκος *ἀτομικός***. Καλεῖται οὕτω ὁ ὄγκος ἐκπεφρασμένος εἰς κυβ. ἑκ., τὸν ὁποῖον καταλαμβάνει μᾶζα στοιχείου τινὸς ζυγίζουσα εἰς γραμμάρια τόσον ὅσον τὸ ἀτομικὸν βάρος αὐτοῦ. Ὁ ἀτομικὸς ὄγκος εὑρίσκεται διὰ διαιρέσεως τοῦ ἀτομικοῦ βάρους τοῦ στοιχείου διὰ τοῦ εἰδικοῦ αὐτοῦ βάρους. Οὕτω π. χ. ὁ σίδηρος ἔχει ἀτομικὸν βάρος 55,84 καὶ εἰδικὸν βάρος 7,84, ἄρα θὰ ἔχῃ ἀτομικὸν ὄγκον 55.84 : 7,84, ἤτοι 7,12. Ὁ ἀτομικὸς ὄγκος, ὅπως καὶ γενικῶς ὅλαι αἱ φυσικαὶ ἰδιότητες τῶν στοιχείων, εἶναι περιοδικὴ συνάρτησις τοῦ ἀτομικοῦ βάρους αὐτῶν. Ἐπὶ τοῦ ἀτομικοῦ ὄγκου καὶ τῆς σημασίας του ἐγένοντο διεξοδικώταται ἔρευναι ὑπὸ τοῦ διασήμου φυσικοχημικοῦ Lothar Meyer. Σ. Γ.

— **ὄγκος *γραμμομορίου*** (Mol volumen). Οὕτω καλεῖται ὁ ὄγκος, ὃν περιλαμβάνει ἓν γραμμομόριον ἀερίου ὑπὸ κανονικὰς συνθήκας. Ἐν τῇ σπουδῇ τῶν ἀερίων δεικνύεται ὅτι ἓν γραμμομόριον διαφόρων ἀερίων, π.χ. 32 g ὀξυγόνου, 28 g ἀζώτου, 4 g ἡλίου κ.ο.κ., καταλαμβάνει ὑπὸ κανονικὰς συνθήκας 22,414 cm^3 ἢ 22,414 λίτρα. Κ. Π.

—**ὄγκος *μοριακός***. Καλεῖται οὕτω ὁ ὄγκος ἐκπεφρασμένος εἰς κυβ. ἑκ., τὸν ὁποῖον καταλαμβάνει μᾶζα στοιχείου τινὸς ζυγίζουσα εἰς γραμμάρια τόσον ὅσον τὸ μοριακὸν βάρος αὐτοῦ. Ὁ μοριακὸς ὄγκος ἑπομένως οὐσίας τινὸς εὑρίσκεται διὰ διαιρέσεως τοῦ μοριακοῦ βάρους αὐτῆς διὰ τοῦ εἰδικοῦ βάρους. Ὁ μοριακὸς ὄγκος τῶν ἀερίων ἢ τῶν ἐν ἀερίῳ καταστάσει εὑρισκομένων ὑλῶν εἶναι ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας θερμοκρασίας καὶ πιέσεως σταθερός, τοῦτο δὲ ἀπορρέει ἐκ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Avogadro, καθ' ἣν ἴσος ὄγκος ἀερίων ἢ ἀτμῶν ὑπὸ τὴν αὐτὴν θερμοκρασίαν καὶ πίεσιν περιέχουν τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν μορίων. Ὁ μοριακὸς ὄγκος τῶν ἀερίων εἰς τὴν θερμοκρασίαν τοῦ μηδενὸς καὶ ὑπὸ πίεσιν 760 χλστμ. ὑδραργύρου εἶναι ἴσος πρὸς 22.412 κυβ. ἑκ. Διὰ τὰς ὑγρὰς ὀργανικὰς οὐσίας ἀνεῦρεν ὁ Κὸπ τῷ 1842 ὅτι ὑφίστανται ὡρισμέναι ἀναλογίαι μεταξὺ τῆς χημικῆς συστάσεως καὶ τοῦ μοριακοῦ ὄγκου, οὕτω δὲ εἶναι δυνατὸν δι' ἀθροίσεως τῶν ἀτομικῶν ὄγκων τῶν ἀποτελούντων μίαν ἕνωσιν στοιχείων νὰ εὑρεθῇ ὁ μοριακὸς ὄγκος αὐτῆς. Σ. Γ.

Digitized by Google

ὄγκος (ὁ) (Oncus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *διοσκορεοειδῶν* ἢ *διοσκορειδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἰθαγενῆ τῆς Κοχιγκίνας καὶ τῶν ἀξιολογώτερον εἶναι ὁ *ὄγκος ὁ ἐδώδιμος* (Oncus edulis), καλλιεργούμενος πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης διὰ τοὺς ἐδωδίμους καρπούς του. Δ. Ν. Π.

Ὄγκος, ἢ **Ὄγκιος** *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, ἡγεμὼν τῆς ἐν Ἀρκαδίᾳ πόλεως Ὀγκείου, εἰς τὰ ἱπποφορβεῖα τοῦ ὁποίου καταφυγοῦσα ἡ Δήμητρα μετεμορφώθη εἰς φορβάδα, ἵνα ἀποφύγῃ τὸν διώκοντα αὐτὴν Ποσειδῶνα. Ἀλλὰ καὶ οὗτος, μεταμορφωθεὶς εἰς ἵππον, ἐξηπάτησε τὴν θεάν, ἥτις συνέλαβεν ἐξ αὐτοῦ τὸν ἵππον Ἀρείονα (*Παυσ.* VIII, 25. 5). Α. Θ. Σ.

ὀγκοσίνης (ὁ) (Onkosin) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμάδα τῶν μαρμαρυγιῶν. Ἀποτελεῖ τοπικὴν παραλλαγὴν τοῦ μοσχοβίτου ὑπὸ μορφὴν στιφρὰν σερικιτοειδῆ. Γ. Θ.

Ὀγκοτάϊ. Ἄλλη γραφὴ τοῦ *Ὀγκντάϊ* (βλ. λ.).

Ὄγκουλιν (Ogulin) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν τῷ κροατικῷ διαμερίσματι Πρίμορσκα Κράγινα, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ντόμπρα. Κάτ. (1921) 9.302. Ἔχει παλαιὰ ἱστορικὰ μνημεῖα καὶ διεξάγει ἐμπόριον ξυλείας. Π. Ν. Π.

Ὄγκστον (Ogston), **Ἀλέξανδρος.** Ἄγγλος χειρουργός, γεννηθεὶς τῷ 1844. Διετέλεσε βοηθὸς καθηγητὴς τῆς ἰατροδικαστικῆς (1866—1873) καὶ τῷ 1882 καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς. Ἔγραψε πλείστας ἰατρικὰς πραγματείας. Ἡ ἐγχείρησις τοῦ Ὄγκστον (1884) ἀφορᾷ τὴν τεχνητὴν συνάρθρωσιν τῆς ἀστραγαλο - σκαφοειδοῦς ἀρθρώσεως διὰ τεμαχίου ἐλεφαντοστοῦ. Ο. Ρ.

ὀγκῶ (—όω) αὐξάνω εἰς ὄγκον, ἐξογκῶ· || συνήθ. παθ. *ὀγκοῦμαι* λαμβάνω μεγάλας διαστάσεις, ἐξογκοῦμαι: «τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ ὁλονὲν ἐκ τῶν βροχῶν ὀγκοῦνται».

ὀγκώδη (τὰ) (Obesa) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ζῴων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀμηρυκάστων* ἢ *πολυχήλων*, περιλαμβάνουσα ζῷα μὲ σῶμα ὀγκῶδες, χαμηλόν, κεφαλὴν ἀρκετὰ μεγάλην, ῥύγχος ἀμβλύ, δέρμα σκληρότατον καὶ γυμνόν, πόδας χαμηλούς, εὐρώστους, μὲ τέσσαρας δακτύλους ἕκαστον, ἀπτομένους τοῦ ἐδάφους. Εἰς τὴν οἰκογένειαν ταύτην ἀνάγεται ὁ *ἱπποπόταμος*. Δ. Ν. Π.

ὀγκώδης (ὁ, ἡ), —ες (τό)· ὁ ἔχων μέγαν ὄγκον, παχύς: «βιβλίον εἰς δύο ὀγκώδεις τόμους», «φορτίον ὀγκῶδες».

ὀγκώδης (ὁ) (Oncodus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων διπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀσιλιδῶν*, περιλαμβάνον ἔντομα μὲ σῶμα μικρόν, διογκωμένον, φοειδὲς - ἐπιμήκες, κεφαλὴν μικροτάτην, κεραίας βραχυτάτας, θώρακα ἀπεστρογγυλωμένον, πτέρυγας ἀνεπτυγμένας, διαφανεῖς καὶ πολυνευρώδεις καὶ πόδας μετρίου μεγέθους καὶ ἀρκετὰ λεπτούς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν τοῦ γένους εἶναι ὁ *ὀγκώδης ὁ κυφὸς* (Oncodus gibbosus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὴν κεντρικὴν καὶ δυτικὴν Εὐρώπην, φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους καὶ χρῶμα μελανὸν μὲ ὠδεις ἀποχρώσεις ἐπὶ τῶν πτερύγων του. Ἐνδιαιτᾶται ἐπὶ τῶν φύλλων διαφόρων ἀγροδιαίτων φυτῶν. Δ. Ν. Π.

ὄγκωμα (τό)· ἐξόγκωμα, ἔπαρμα.

—*[Ἀνατομ.]* Ὀγκώματα καλοῦνται ἀπεστρογγυλωμέναι ἢ ὑβώδεις προεξοχαὶ ὀστῶν ἢ ὀργάνων τοῦ σώματος. Ὡς παραδείγματα ἀναφέρομεν τὸ μεῖζον καὶ τὸ ἔλασσον ὄγκωμα τοῦ βραχιονίου ὀστοῦ, ἅτινα προέχουσιν ὡς ἐπάρματα ἐπὶ τοῦ προσθίου καὶ ἔξω μέρους τοῦ ἄνω ἄκρου τοῦ βραχιονίου ὀστοῦ, περαιτέρω τὸ αὐχενικὸν καὶ τὸ σφυϊκὸν ὄγκωμα τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, τὸ ἔσω καὶ τὸ ἔξω ἰνιακὸν ὄγκωμα, τὸ κερκιδικόν, τὸ κοκκυγικὸν καὶ πολλὰ ἄλλα. Θ. Σ.

— ὄγκωμα αὐχενικὸν *[Ἀνατομ.]*. Ἐν ἐκ τῶν ἡμερῶν κυρτωμάτων, ἅτινα σχηματίζει ὁ ἐπιμήκης ἄξων τοῦ ἐμβρύου, ἀναφαινόμενον ἰσοϋψῶς τῇ θέσει, ἐν ᾗ βραδύτερον παράγεται ὁ αὐχήν. Ι. Π.

— ὄγκωμα γενειακὸν *[Ἀνατομ.]*· βλ. λ. *γενειακὸν ὄγκωμα*.

— ὄγκωμα ἐρείσματος *[Πυροβολ.]*· βλ. λ. *ζώνη ῥηνώσεως*.

— ὄγκωμα λαγονοκτενικὸν *[Ἀνατομ.]*. Ἔπαρμα ἀμβλύ, κείμενον ἔνθα τὸ σῶμα τοῦ ἡβικοῦ ὀστοῦ ἑνοῦται πρὸς τὸ λαγόνιον, παριστῶν δὲ τὸ ἴχνος τῆς συνοστεώσεως ἐξαφανισθὲν ὅριον μεταξὺ τοῦ ἡβικοῦ καὶ τοῦ λαγονίου ὀστοῦ. Ι. Π.

— ὄγκωμα ὀμφαλικὸν *[Ἀνατομ.]*. Ζώνη κυκλοτερὴς τοῦ δέρματος προέχουσα, ἥτις περιβάλλει ἐντὸς τῆς κοιλότητος τοῦ ὀμφαλοῦ κείμενον ἔρμα, ἀφορίζουσα τοῦτο ἀπὸ τοῦ λοιποῦ δέρματος. Ι. Π.

— ὀγκώματα βραχιόνια *[Ἀνατομ.]*. Ἐπάρματα δύο, προέχοντα ἐπὶ τοῦ ἄνω ἄκρου τοῦ βραχιονίου ὀστοῦ, ἐγγὺς τοῦ ἀνατομικοῦ αὐχένος, ὧν τὸ μὲν ἔξω μεῖζον, πλατύτερον καὶ προέχον πλειότερον τοῦ ἐλάσσονος πρὸς τὰ ἄνω, καλεῖται *μεῖζον βραχιόνιον ὄγκωμα*, τὸ δ' ἔσω ἔλασσον καὶ προέχον περισσότερον τοῦ μείζονος πρὸς τὰ πρόσω καλεῖται *ἔλασσον βραχιόνιον ὄγκωμα*. Ι. Π.

— ὀγκώματα ἰνιακὰ *[Ἀνατομ.]*. Ἐπάρματα ἀμβλέα δύο, κείμενα τὸ μὲν ἐπὶ τῆς ἔξω ἐπιφανείας τῆς κόγχης τοῦ ἰνιακοῦ ὀστοῦ, τὸ *ἔξω ἰνιακὸν ὄγκωμα*, τὸ δ' ἐπὶ τῆς ἔσω, τὸ *ἔσω ἰνιακὸν ὄγκωμα*, ἀντιστοιχοῦν εἰς τὴν συμβολὴν τοῦ ἐγκαρσίου καὶ τοῦ ὀβελίου κόλπου, ἤτοι εἰς τὸν *ληνὸν τοῦ Ἡροφίλου*. Ι. Π.

ὄγκωσις, —εως (ἡ) (κοιν. *φούσκωμα, πρήξιμον*). Διὰ τῆς λέξεως ταύτης ἐκφράζεται γενικῶς τὸ σύμπτωμα τῆς μεγεθύνσεως ἢ τῆς κατ' ὄγκον αὐξήσεως μέρους τινὸς τοῦ σώματος, χωρὶς νὰ ὑποσημαίνεται ἡ φύσις καὶ αἰτιολογία τῆς διογκώσεως. Θ. Σ.

Ὀγλὰκ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Μικρασιατικὴ νῆσος μικρά, πρὸ τοῦ λιμένος τῆς Φωκαίας (Φώκιες) καὶ μεταξὺ τῆς νήσου Δρέπανο καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Νταβᾶ-μπουρνοῦ (πλάτ. 38° 40′ Β., μῆκ. 26° 44′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Island of Khios and Gulf of Smyrna). Ἔχει φάρον. Σ. Ε. Λ.

Ὄγλασα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὰ νῆσος τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους, κειμένη μεταξὺ τῆς Κορσικῆς καὶ τῆς παραλίας τῆς Ἐτρουρίας, πρὸς Δ. τῆς νήσου Ἰγιλίου (νῦν Isola del Giglio) καὶ 42 χλμ. πρὸς Ν. τῆς νήσου Ἔλβας. Εἶναι ἡ σύγχρονος νησὶς Monte Cristo. Α. Θ. Σ.

ὀγληγορᾶς (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *συνέκιον*.

Ὄγμιος, ἢ **Ὀγὰμ** *[Ἀρχ.]*. Θεὸς τῆς εὐγλωττίας, τῆς ποιήσεως καὶ τῶν τεχνῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Γαλάταις, ταυτιζόμενος πρὸς τὸν Ἡρακλέα. Κατὰ τοὺς νεωτέρους θεωρεῖται ὡς ἡλιακὴ θεότης, ὅπως εἶναι ὁ Μελκάρθ, τοῦ ὁποίου ἡ λατρεία, διαδοθεῖσα ὑπὸ τῶν Φοινίκων, περιωρίσθη εἰς τὰς πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν χώρας. Ἀπεικονίζετο δὲ ὡς γέρων, ὡπλισμένος διὰ ῥοπάλου καὶ τόξου καὶ κρατῶν διὰ χρυσῶν ἀλύσεων ἐξηρτημένων ἀπὸ τοῦ στόματός του τὰ ὦτα πολλῶν ἀκροατῶν του. Α. Θ. Σ.

ὄγμος (ὁ)· ὁ διὰ τοῦ ἀρότρου ἀγόμενος αὖλαξ ἐν τῷ ἀγρῷ· || καθόλου, γραμμή, τροχιά: «ὄγμος τῆς σελήνης,—τοῦ ἡλίου».

Ὀγνιὰρ μαχαλᾶ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Βουλγαρίας ἐν τῷ νομῷ Πετριτσίου, κείμενον πρὸς ΒΑ. τοῦ Σιμιτλί.

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Πρὸς τὸ τέλος τοῦ Ἑλληνοβουλγαρικοῦ πολέμου 1913, περὶ τὸ χωρίον Ὀγνιὰρ Μαχαλᾶ, καθ' ὃ εὑρισκόμενον εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὑψώματος Ἀρισβάνιτσα, τοῦ γνωστοῦ ἔκτοτε ὡς 1378 (ὑψόμετρόν του), διεξήχθησαν σφοδροὶ ἀγῶνες κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 12—13 Ἰουλίου 1913, διαρκούσης τῆς μάχης τοῦ Σιμιτλί (βλ. λ.), ὑπὸ τμημάτων τῆς 6ης ἑλληνικῆς μεραρχίας, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς πλαγιοφυλάξεως τοῦ δεξιοῦ τῆς μεραρχίας ταύτης καὶ τῆς συνδέσεως αὐτῆς μετὰ τῆς δεξιᾶ (ἀνατολικῶς) προελαυνούσης 7ης ἑλληνικῆς μεραρχίας. Ν. Θ. Κ.

Ὤγος *[Βιβλ.]*. Βασιλεὺς τῶν Ἀμορραίων ἐπὶ Μωϋσέως (βλ. λ. *Ὤγ*). Γ. Λ. Α.

Ὀγοτάϊ - Χάν. Τρίτος υἱὸς τοῦ Δζεγκὶζ Χάν, γεννηθεὶς τῷ 1183 καὶ διαδεχθεὶς τὸν πατέρα του τῷ 1229. Ἔχων ὑπουργὸν τὸν Σίνην Γελοῦ-Τσουσάϊ, εἰσήγαγεν εἰς τὸ κράτος του διαφόρους μεταρρυθμίσεις, κυρίως νομοθετικάς, τὸ χαρτονόμισμα καὶ σύστημα δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Νικήσας καὶ ἐξοντώσας τὴν ἐν τῇ Β. Σινικῇ κυβερνῶσαν δυναστείαν τῶν Κίν, ἔγινεν αὐτοκράτωρ τῆς Κίνας. Ἐκστρατεύσας κατόπιν πρὸς Δ. κατέλαβε καὶ ἐπυρπόλησε τὴν Μόσχαν καὶ τὸ Βλαδιμίρ, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Οὐγγαρίαν καὶ Πολωνίαν. Ἀποθανόντος ὅμως αἰφνιδίως τοῦ Ὀγοτάϊ, οἱ ἐπιδρομεῖς Μογγόλοι ἐπέστρεψαν εἰς Ἀσίαν, ἀφοῦ ἐλεηλάτησαν τὴν Βοσνίαν, Σερβίαν καὶ Βουλγαρίαν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὀγοτάϊ τὴν βασιλείαν τοῦ ἀχανοῦς μογγολικοῦ κράτους ἀνέλαβεν ἡ ἕκτη σύζυγός του Τουρακίνα. Ν. Μ.

Ὀγοὺλ-Πασᾶ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Α. Θράκης, ὀνομασθὲν ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς *Δίδυμον* (βλ. λ.).

ὀγούρι (τό)· ἀντὶ *γούρι* (βλ. λ.).

ὀγραδίζω· ἰδιωματ. Κρητ., ἀσθενῶ.

Ὀγρὲκ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ ἐν τῷ νομῷ Θεσσαλονίκης χωρίου *Περιστερώνας* (βλ.λ.).

ὀγρός· ἰδιωματ., ἀντὶ *ὑγρὸς* (βλ. λ.).

Ὀγρύλη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς ΝΑ. παραλίας τῆς νήσου Σαρδηνίας, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου Ὀγρύλου (*Παυσ.* I, 17, 5). Α. Θ. Σ.

Ὀγρύλος *[Μυθολ.]*. Ἀθηναῖος, ὅστις εἰς ἀρχαιοτάτην ἐποχήν, ἐλθὼν μετὰ στόλου εἰς τὴν νῆσον Σαρδηνίαν, ἵδρυσε τὴν πόλιν Ὀγρύλην. Α. Θ. Σ.

Ὄγχης λιμὴν *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. *Ὄγχησμος*.

Ὀγχησμίτης (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Ὁ ἐξ Ἠπείρου πρὸς τὴν Ἰταλίαν πνέων ἄνεμος (*Cic.* ad Att. 7,2), ὀνομασθεὶς ἀπὸ τῆς πόλεως *Ὄγχησμος* τῆς Χαονίας. Σ. Ε. Λ.

Ὄγχησμος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις καὶ λιμὴν τῆς ἐν Ἠπείρῳ Χαονίας, μεταξὺ τῶν λιμένων Πάνορμος καὶ Κασσιόπη (*Πτολεμ.* Γ, ιδ, 2). Ὁ Στράβων (Ζ, ζ, 5) ὁρίζει σαφέστερον τὴν τοποθεσίαν, ἀντικρύζουσαν τὴν Κασσιόπην τὴν κερκυραϊκήν, ἥτις δὲν πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τὴν ἠπειρωτικήν. Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ἀφ' ἑτέρου διασῴζει ἀρχαιοτέραν τοῦ λιμένος ὀνομασίαν «Ἀγχίσου μὲν τότε λεγόμενον, νῦν δὲ ἀσαφεστέραν ἔχοντος ὀνομασίαν» (1, 51), τονίζων καὶ τὴν ἐκεῖ ὕπαρξιν ἱεροῦ τῆς Ἀφροδίτης. Ὁ Κικέρων (ad. Attic. 7, 2, 1) τὸν ὀνομάζει Onchesmites, ἐν δὲ τῷ «Συνεκδήμῳ» τοῦ Ἱεροκλέους φέρεται ὡς *Ἀγχιασμός*· εἶχε δὲ καὶ «ἐπίσκοπον Ἀγχιασμοῦ, Ἠπείρου παλαιᾶς». Εἰς ἄλλους κώδικας τοῦ Πτολεμαίου ἀπαντῶσι καὶ αἱ γραφαὶ *Οὔχησμος*, *Ὄχησμος* καὶ *Ὄγχης λιμήν*. Εἶναι ὁ σύγχρονος ὅρμος καὶ πόλις *Ἅγιοι Σαράντα* (πλάτ. 39° 51′ Β., μῆκ. 20° 01′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 206: Channels of Corfù). Σ. Ε. Λ.

Ὀγχηστὸς *[Μυθολ.]*. —1) Υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἔλαβε τὸ ὄνομά της καὶ ἡ ὁμώνυμος τοῦ ἥρωος βοιωτικὴ πόλις, ὡς κτισθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ. Οὗτος ἀνήγειρε καὶ τὸ ἐν τῇ πόλει Ὀγχηστῷ πρὸς τιμὴν τοῦ πατρός του ἱερὸν τοῦ Ὀγχηστίου Ποσειδῶνος καὶ ἐφύτευσε τὸ περὶ αὐτὸ «ἀγλαόν», ὡς ἀποκαλεῖ τοῦτο ὁ Ὅμηρος, ἄλσος.

—2) Υἱὸς τοῦ Ἀγρίου, ὅστις σωθεὶς διὰ φυγῆς εἰς τὴν Πελοπόννησον μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Θερσίτου, ὅτε ὁ Διομήδης, ἐκστρατεύσας ἐξ Ἄργους, ἐφόνευσε τοὺς τέσσαρας ἄλλους ἀδελφούς του, διότι εἶχον ἀφαιρέσει τὴν βασιλείαν ἀπὸ τοῦ Οἰνέως, ἐδολοφόνησεν ἐν Ἀρκαδίᾳ τὸν γέροντα τοῦτον πορευόμενον μετὰ τοῦ Διομήδους εἰς Ἄργος, μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς δοθείσης εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Διομήδους βασιλείας εἰς τὸν γαμβρόν του Ἀνδραίμονα. ΚΑΨ.

Ὀγχηστὸς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βοιωτίας, μνημονευομένη καὶ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου (Ἰλ. Β, 506). Ἔκειτο ἐπὶ τῆς νοτίου ὄχθης τῆς λίμνης Κωπαΐδος (ἐπὶ χθαμαλοῦ παρὰ τὸ Τηνερικὸν πεδίον λόφου) καὶ περὶ τὰ τρία χιλιόμετρα (15 στάδια) δυτικώτερον τοῦ ὄρους Φικίου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κατῴκει, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἡ Σφίγξ. Ἦτο ἱερὰ τοῦ Ποσειδῶνος πόλις, ὅστις ἀπ' αὐτῆς ἐκαλεῖτο *Ὀγχήστιος*, λατρευόμενος εἰς τὸ ἀγλαὸν ἄλσος του, τὸ ὁποῖον δὲν ὑπῆρχεν ἐπὶ Στράβωνος καὶ διὰ τοῦτο οὗτος καλεῖ τὸν Ὀγχηστὸν «ψιλόν». Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Παυσανίου ἡ πόλις εἶχε μεταβληθῆ εἰς ἐρείπια, ἐσῴζετο δὲ μόνον τὸ ἱερὸν τοῦ Ποσειδῶνος. Ὁ Ὀγχηστός, ὀνομασθεὶς οὕτω κατὰ τὴν παράδοσιν ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου υἱοῦ τοῦ Ποσειδῶνος, ἦτο κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους κέντρον ἀμφικτιονίας πόλεων, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι συνήρχοντο ἐν τῇ Ἁλιαρτίᾳ χώρᾳ, παρὰ τὴν Κωπαΐδα λίμνην, καὶ ἐτέλουν ἑορτὴν καὶ ἀγῶνας ἱππικοὺς πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος. Κατὰ τοὺς ἀγῶνας τούτους ἐφόνευσε διὰ λίθου ὁ Θηβαῖος Περιήρης, ἡνίοχος τοῦ Μενοικέως, τὸν βασιλέα τῶν Μινυῶν Κλύμενον, τοῦ ὁποίου ὁ θάνατος προεκάλεσε τὸν μεταξὺ Ὀρχομενίων καὶ Θηβαίων πόλεμον. Ἐκ τῶν ἀμφικτιονικῶν τούτων πόλεων ἦσαν καὶ τὰ Αἰγόσθενα τῆς Μεγαρίδος, ὡς μαρτυρεῖται ἐξ ἐπιγραφῶν. Καὶ μετ' αὐτῶν δὲ τῶν Μεγάρων φαίνεται ὅτι διετέλει εἰς σχέσεις ἐμπορικὰς ὁ Ὀγχηστός, ὡς ἐμαρτύρει ἡ παρὰ τοῖς Μεγαρεῦσιν ἐπιχωριάζουσα παράδοσις ὅτι ἡ πόλις των, Νίσα πρότερον καλουμένη, ἔλαβε τὸ ὄνομά της ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ποσειδῶνος Μεγαρέως, ὅστις ἐξ Ὀγχηστοῦ ἐλθὼν πρὸς βοήθειαν τοῦ βασιλέως Νίσου, πολεμουμένου ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Κρήτης Μίνωος, ἐφονεύθη κατὰ τὴν μάχην ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Παρὰ τὰ ἐρείπια τοῦ ἀρχαίου Ὀγχηστοῦ κεῖται νῦν τὸ μοναστήριον *Μαζαράκι*. ΚΑΨ.

—Ὀγχηστὸς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ Πελασγιώτιδος, πηγάζων ἐκ τοῦ Πηλίου ὄρους καὶ χυνόμενος εἰς τὴν Νεσσωνίδα λίμνην.

Ὀγχόη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Φωκίδος ἀναφερομένη ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου (483, 10). Τὸ ἐθνικὸν *Ὀγχοαῖος* καὶ *Ὀγχοεύς*. Ταυτότης ἄγνωστος. Σ. Ε. Λ.

Ὀγῶος *[Μυθολ.]*. Θεὸς τῶν Καρῶν (βλ. *Ὀσογῶος*).

ὀδ (θιβετ. Od=φῶς, λάμψις). Ὅρος τὸν ὁποῖον ὁ Αὐστριακὸς χημικὸς βαρῶνος De Reichenbach,

Digitized by Google

περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς θεωρίας τοῦ Μέσμερ περὶ παγκοσμίου ρευστοῦ, ἔδωκεν εἰς φυσικήν τινα δύναμιν, παραπλησίαν πρὸς τὸ φῶς, τὴν θερμότητα, τὸν ἠλεκτρισμὸν καὶ τὸν μαγνητισμόν, ἡ ὁποία κατ' αὐτὸν ἐνυπάρχει εἰς πᾶν ὑλικὸν ὄν, ὀργανικὸν ἢ ἀνόργανον, καὶ εἶναι διάχυτος εἰς ὁλόκληρον τὸ σύμπαν. Τὴν ὕπαρξιν τοῦ ὂδ ὁ Reichenbach ἐστήριξεν ἐπὶ τῆς ὁμοφώνου μαρτυρίας ἀτόμων τινῶν, *εὐαισθήτων* (sensitive) παρ' αὐτοῦ ἀποκληθέντων, τὰ ὁποῖα παρετήρουν λάμψεις ἐξερχομένας ἐκ τῶν δύο πόλων μαγνήτου, ἐκ τῶν ἀξόνων κρυστάλλων καὶ ἐκ τῶν δακτύλων τῆς ἀνθρωπίνης χειρός, διὰ τῶν πειραμάτων του δὲ ἠθέλησε νὰ δώσῃ ἐπιστημονικὴν ἑρμηνείαν εἰς τὰ πνευματιστικὰ φαινόμενα, ἀποδεικνύων τὴν ὕπαρξιν καὶ παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ φυσιολογικῆς τινος καὶ ὁρατῆς ἀκτινοβολίας. Ἡ περὶ ὂδ θεωρία, καίτοι υἱοθετηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μπερζέλιους, ἐγένετο μετὰ περιφρονήσεως δεκτὴ παρὰ τῆς ἐπιστημονικῆς κριτικῆς, ὑποστηριζούσης ὅτι τὰ προβαλλόμενα ὑπὸ τοῦ Reichenbach φαινόμενα πρὸς ἀπόδειξιν τῆς περὶ ὂδ θεωρίας ὠφείλοντο εἰς ὑποβολὴν ἢ παραισθήσεις. Νεώτεροι ὅμως ἐπιστήμονες, ὡς ὁ Baréty, ὁ Kilner κ. ἄ., ἐπανέλαβον τὰς πειραματικὰς ἐργασίας τοῦ Reichenbach καὶ ἐξήνεγκον πρὸς ἑρμηνείαν τῶν πνευματιστικῶν φαινομένων τὰς συγγενεῖς θεωρίας περὶ «ἀνθρωπίνων ἐκπομπῶν» (De Rochas), «νευρικῆς ἀκτινοβόλου δυνάμεως» (Baréty), «ἀκτίνων N» (Blondlot), «ἀνθρωπίνης ἀτμοσφαίρας», παραπλησίας πρὸς τὴν «αὔραν» τῶν ἀποκρυφιστῶν (Kilner) καὶ «ψυχικοῦ ρευστοῦ» (Crawford, Sudre, Schrenck-Notzing). Η. Π. Γ.

ὀδαγωγὸς (ὁ)· ἄλλως *ὁδογέφυρα* (βλ. λ.).

Ὀδαίναθος· βλ. λ. *Ὀδέναθος*.

ὀδάκανθα (ἡ) (Odacantha) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*, περιλαμβάνουσα κανθάρους μικροῦ ἢ μετρίου μεγέθους, ἰθαγενεῖς τῆς Εὐρώπης. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *ὀδάκανθα ἡ μελάνουρος* (Odacantha nigricauda), ἥτις ἔχει μέτριον μέγεθος, σῶμα ἐπίμηκες, κεφαλὴν ἀπολήγουσαν εἰς τριγωνικὰς ἰσχυρὰς χηλὰς καὶ λεπτὰς ἐπιμήκεις κεραίας, κοιλίαν ἐπιμήκη καὶ πόδας ἀρκετὰ ἐπιμήκεις καὶ ἰσχυρούς. Ὁ χρωματισμός της εἶναι πορφυροεπίξανθος κατὰ τὴν κοιλίαν καὶ στιλπνῶς μελανὸς κατὰ τὴν κεφαλήν, τὸν προθώρακα καὶ τὸ ἄκρον τῆς κοιλίας. Δ. Ν. Π.

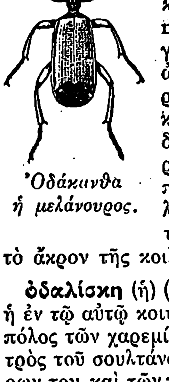

Ὀδάκανθα ἡ μελάνουρος.

ὀδαλίσκη (ἡ) (ἐκ τοῦ τουρκ. *ὀνταλίκ*)· ἡ σύνευνος, ἡ ἐν τῷ αὐτῷ κοιτῶνι κοιμωμένη· || δούλη θαλαμηπόλος τῶν χαρεμίων· || δούλη θαλαμηπόλος τῆς μητρὸς τοῦ σουλτάνου, τῶν ἀδελφῶν του, τῶν θυγατέρων του καὶ τῶν γυναικῶν του· || γυνὴ προωρισμένη διὰ τὰς ἡδονὰς τοῦ σουλτάνου· || χορεύτρια σκηνικῶν χορῶν· || ἐρωμένη ἡ εὐνοουμένη, παλλακή.

— *[Ἐγκυκλ.]* Ἐκαλοῦντο κυρίως *ὀδαλίσκαι* αἱ δοῦλαι, αἵτινες εὑρίσκοντο εἰς ἰδιαιτέρας σχέσεις μετὰ τοῦ σουλτάνου. Ἐὰν ἐκ τῶν σχέσεων τούτων ἐγεννᾶτο τέκνον, τότε αἱ δοῦλαι ἀπέκτων τὴν ἐλευθερίαν των, τὸ δὲ τέκνον ἐνομιμοποιεῖτο. Εἰς τὰ σουλτανικὰ χαρέμια ὑπῆρχον ἑκατοντάδες ὀδα-

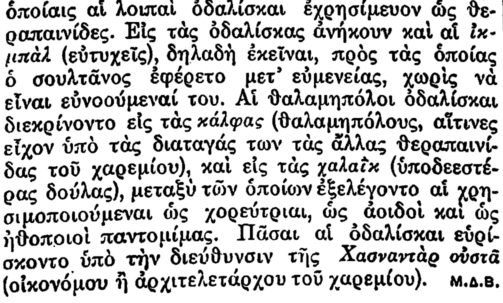

Ἔνγκρ: Ὀδαλίσκη.

λισκῶν, κατὰ τὸ πλεῖστον Καυκασίων ἢ Κιρκασίων, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ σουλτάνος ἐξέλεγε τὰς *καντίνας* (νομίμους συζύγους) του, παρὰ ταῖς ὁποίαις αἱ λοιπαὶ ὀδαλίσκαι ἐχρησίμευον ὡς θεραπαινίδες. Εἰς τὰς ὀδαλίσκας ἀνήκουν καὶ αἱ *ἰκμπάλ* (εὐτυχεῖς), δηλαδὴ ἐκεῖναι, πρὸς τὰς ὁποίας ὁ σουλτᾶνος ἐφέρετο μετ' εὐμενείας, χωρὶς νὰ εἶναι εὐνοούμεναί του. Αἱ θαλαμηπόλοι ὀδαλίσκαι διεκρίνοντο εἰς τὰς *κάλφας* (θαλαμηπόλους, αἵτινες εἶχον ὑπὸ τὰς διαταγάς των τὰς ἄλλας θεραπαινίδας τοῦ χαρεμίου), καὶ εἰς τὰς *χαλαΐκ* (ὑποδεεστέρας δούλας), μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐξελέγοντο αἱ χρησιμοποιούμεναι ὡς χορεύτριαι, ὡς ἀοιδοὶ καὶ ὡς ἠθοποιοὶ παντομίμας. Πᾶσαι αἱ ὀδαλίσκαι εὑρίσκοντο ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς *Χασνανταρ οὐστᾶ* (οἰκονόμου ἢ ἀρχιτελετάρχου τοῦ χαρεμίου). Μ.Δ.Β.

ὀδάξ· ἐπίρρ. ἀρχ., μὲ τὰ δόντια, δαγκωτά.

ὀδαξησμὸς (ὁ) (démangeaison), ἡ *ὀδαγμός*· ἡ δῆξις, τὸ δάγκαμα, ὁ κνησμός, ἡ φαγοῦρα.

— *[Ἰατρ.]* Ὁ *ὀδαξησμὸς* εἶναι αἴσθημα παραγόμενον ἐκ λειτουργικῆς διαταραχῆς τῶν νεύρων τοῦ δέρματος, μὴ ἐξαρτώμενον ἐκ βλάβης δερματικῆς καταφανοῦς. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ δήγματα τῶν διαφόρων ἐντόμων καὶ εἰς διαφόρους νόσους νεφρικάς, ἡπατικάς, δυσκρασικάς, νεφρικὰς κλπ. Μ. Ν. Κ.

ὀδαξητικός, *—ή, —όν*· ὁ φέρων ὀδαγμόν, κνησμόν, δριμύς, δακνώδης: «ὀδαξητικὸς χυμός».

ὅδε, ἥδε, τόδε· ἀντων. δεικτική, ἀναφέρεται εἰς οὐσιαστικόν, τὸ ὁποῖον βλέπομεν καὶ τρόπον τινὰ διὰ τοῦ δακτύλου δεικνύομεν: «ὅδε ὁ ἄνθρωπος», «ἥδε ἡ νῆσος», «τόδε τὸ ὄρος» || ὁ ἑξῆς, αὐτὸς περὶ τοῦ ὁποίου ἀμέσως θὰ εἴπωμεν: «τάδε λέγει κύριος» || μετὰ τοῦ προσχηματισμοῦ *ι*: *ὁδί, ἡδί, τοδί*, πρὸς ἐντονωτέραν δεῖξιν.—Ἐπίρρ. *ὧδε* καὶ *ὡδί*.

Ὀδεμβοῦργον (Oedemburg) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ ὀνομασία τῆς κομιτείας τῆς Οὐγγαρίας *Σόπρον* (βλ. λ.).

Ὀδεμήσιον (τουρκ. Ödemis) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας, ἕδρα τῆς ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως τοῦ νομοῦ Σμύρνης. Κεῖται παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Καΰστρου (Κιουτσοὺκ - Μεντερές), εἰς ἀπόστασιν 5 χιλιομ. Β. τοῦ ποταμοῦ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Τμώλου, 73 χλμ. ΝΑ. τῆς Σμύρνης καὶ 45 χλμ. ΒΑ. τοῦ Ἀϊδινίου, ἐπὶ διακλαδώσεως τοῦ σιδηροδρόμου Σμύρνης - Ἀϊδινίου. Κάτ. (1927) 16.682. Προηγουμένως ἐφέρετο μὲ 7.200, ἐξ ὧν 3.000 ἦσαν Ἕλληνες, ὑπαχθέντες εἰς τὴν ἀνταλλαγήν. Οἱ τέως Ἕλληνες κάτοικοι τοῦ Ὀδεμησίου ἦσαν ἔποικοι ἐκ Πελοποννήσου, τῶν ἑλληνικῶν νήσων καὶ τῆς Καισαρείας. Εἰς ἀπόστασιν 3 χλμ. Β. τῆς πόλεως σῴζονται τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Ὑπαίπας, ἐπὶ μέρους τῶν ὁποίων ἐκτίσθη τὸ τουρκικὸν χωρίον Ταπσέ, τὸ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καλούμενον Ὑπίπα. Ὁ Texier ἀνεκάλυψε πρὸ ἐτῶν εἰς τὴν κλίμακα τῆς τότε ἑλληνικῆς σχολῆς ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης προερχόμενον ἐξ Ὑπαίπας καὶ τινας ἐπιγραφὰς ἐπὶ μαρμάρων ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως.

Ἡ *ὑποδιοίκησις Ὀδεμησίου* ἔχει ἐπιφάνειαν 1.935 τετρ. χιλμ. καὶ 76.122 κατ. (1927), ἐνῷ προηγουμένως εἶχεν 26.700. Παράγει οἶνους, δημητριακά, καπνά, μέταξαν, βάμβακα καὶ σῦκα, ἔχει δὲ παχείας βοσκάς. Ν. Μ.

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Τὸ *Ὀδεμήσιον* κατελήφθη τὴν 19 Μαΐου 1919 ὑπὸ τάγματος τοῦ 1/38 ἑλληνικοῦ συντάγματος εὐζώνων καὶ ὑπὸ τοῦ τάγματος ἀσφαλείας, κατόπιν συμπλοκῆς πρὸς τοὺς Τούρκους ὑπὸ τὸν καϊμακάμην Μπενὶλ βέην, τὸν δικηγόρον Ἐτὲμ βέην καὶ τὸν διοικητὴν τῆς χωροφυλακῆς Ταχὴρ βέην, οἵτινες μετὰ 1.000 Τούρκων κατοίκων καὶ χωροφυλάκων ἀντέστησαν ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῆς στενωποῦ παρὰ τὸ χωρίον Ἅγιος Ἠλίας. Εἶτα κατελήφθησαν καὶ τὰ χωρία Λύγδα καὶ Πυργί. Οἱ κάτοικοι τῆς κοιλάδος τοῦ Καΰστρου καὶ τῶν ὀρεινῶν πέριξ διαμερισμάτων διαρκῶς παρηνώχλουν τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν κατοχῆς τοῦ Ὀδεμησίου δι' ὁμάδων ἀνταρτικῶν (ζεϊμπέκοι), ὁδηγουμένων ὑπὸ Τούρκων ἀξιωματικῶν, ὁτὲ μὲν διακόπτοντες τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμήν, ὁτὲ δὲ ἐπιτιθέμενοι κατὰ ἐφοδιοπομπῶν ἢ κατὰ μεμονωμένων τμημάτων. Τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν κατὰ περιόδους ἐπεχείρησεν ἐπὶ μὲν τῆς Μεσογίδος μικτὸν ἀπόσπασμα τοῦ 1/38 συντάγματος εὐζώνων, ἐπὶ δὲ τοῦ Τμώλου μικτὰ ἀποσπάσματα τῆς ΙΙ καὶ τῆς ΧΙΙΙ μεραρχίας. Βραδύτερον ἡ περιοχὴ κατείχετο ὑπὸ στρατιωτικῆς διοικήσεως μέχρι τῆς 22 Αὐγούστου 1922, ὁπότε ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἐξεκένωσε τὴν περιοχὴν καὶ πᾶσαν τὴν κοιλάδα τοῦ Καΰστρου, ὑποχωρήσας, ἀφοῦ πρότερον ἀπῆλθε σχεδὸν ἅπας ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς πρὸς Σμύρνην. Οἱ ἀπομείναντες ἐν Ὀδεμησίῳ Ἕλληνες κατεσφάγησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ν. Κ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ὀδέναθος (καὶ *Ὀδαίναθος*, καὶ *Ὠδέναθος*). Πρίγκιψ Ἄραψ, σύζυγος τῆς περιφήμου *Ζηνοβίας*, ζήσας κατὰ τὰ μέσα τοῦ Γ' μ. Χ. αἰῶνος. Ἦτο σεΐχης τῶν εἰς τὴν ὄασιν τῆς ἀραβικῆς ἐρήμου Ταδμὼρ (Παλμύραν) κατοικουσῶν ἀραβικῶν φυλῶν καὶ γερουσιαστὴς τῆς πόλεως Παλμύρας, ἥτις εἶχε τὸν τίτλον ρωμαϊκῆς ἀποικίας, ὅτε προσέλαβε καὶ τὸ ὄνομα *Σεπτίμιος*. Βοηθήσας τὰ ὑπὸ τὸν αὐτοκράτορα Βαλλεριανὸν ἐναντίον τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Σαπὼρ πολεμήσαντα ρωμαϊκὰ στρατεύματα, κατέστη τῇ συνδρομῇ τούτων ἡγεμὼν ἀνεξάρτητος, λαβὼν τὸν τίτλον ὑπάτου τῆς Παλμύρας. Ἀπὸ τότε, ἐπί τινα ἔτη, κατὰ τὸ ἴδιον ἑκάστοτε συμφέρον, διετέλεσεν ὁτὲ μὲν φίλος καὶ σύμμαχος τοῦ Σασσανίδου Σαπώρ, ὁτὲ δὲ τῶν Ρωμαίων. Μετὰ τὴν αἰχμαλώτισιν ὅμως τοῦ αὐτοκράτορος Βαλλεριανοῦ ὑπὸ τῶν Περσῶν, ὅτε ἡ ἰσχὺς τοῦ Σαπὼρ ἠπείλει τὴν ἀνεξαρτησίαν του, ἐτάχθη σταθερῶς μετὰ τῶν Ρωμαίων καὶ κηρύξας τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Περσῶν ἐξεδίωξε τούτους ἐκ τῆς Συρίας, ἀνακατέλαβε τὴν Νίσιβιν καὶ ἔφθασε μέχρι τῆς Κτησιφῶντος, τὴν ὁποίαν καὶ ἐπολιόρκησεν. Ὁ τότε αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης Γαλλιηνός, καὶ πρὸς ἀμοιβήν, διότι ἀποκατέστησε τὴν ρωμαϊκὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τῶν χωρῶν τὰς ὁποίας εἶχε καταλάβει πρότερον ὁ Σαπώρ, καὶ ἐξ εὐγνωμοσύνης, διότι εἶχε βοηθήσει αὐτὸν νὰ καταβάλῃ τοὺς ἀνταπαιτητὰς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θρόνου, φονεύσας ἐν Ἐμέσσῃ τὸν ἀμφισβητοῦντα πρὸς τὸν Γαλλιηνὸν τὸν τίτλον τοῦ αὐτοκράτορος υἱὸν τοῦ Μακρίνου Κίητον (Quietus), ὠνόμασεν αὐτὸν στρατηγὸν αὐτοκράτορα τῆς Ἀνατολῆς (263 μ. Χ.). Ὁ Ὀδέναθος ὅμως δὲν εὗρε τὴν ἀμοιβὴν ἀνάλογον πρὸς τὰς ὑπηρεσίας του, κρίνας ἑαυτὸν ἄξιον τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώματος, καὶ περιέβαλεν ἑαυτὸν μὲ τὴν αὐτοκρατορικὴν πορφύραν. Ὁ Γαλλιηνός, μὴ δυνάμενος νὰ ταπεινώσῃ τὴν ἀγερωχίαν τοῦ φιλοδόξου σεΐχου, ἠναγκάσθη ν' ἀποστείλῃ πρὸς αὐτὸν τὸν τίτλον τοῦ αὐγούστου καὶ νὰ τὸν προσλάβῃ συνάρχοντα. Ὡς Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ ἐπολέμησε πολλάκις ἐπιτυχῶς κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας Περσῶν, Σκυθῶν καὶ Γότθων. Ἀπέθανε κατὰ τὸ 267 μ. Χ., ὅτε παρεσκευάζετο νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τῶν εἰσβαλόντων εἰς τὴν Καππαδοκίαν Γότθων, δολοφονηθεὶς μετὰ τοῦ υἱοῦ του Ἡρώδου ἐν Ἐμέσσῃ ὑπὸ τοῦ συγγενοῦς του (ἀνεψιοῦ ἢ ἐξαδέλφου) Μαιονίου, κατόπιν συνεννοήσεώς του, ὡς ἀναφέρει ἡ παράδοσις, πρὸς τὴν δευτέραν σύζυγον τοῦ Ὀδενάθου Ζηνοβίαν, τὴν ὁποίαν εἶχε καταστήσει οὗτος κοινωνὸν τῆς αὐτοκρατορικῆς ἀρχῆς, διότι αὕτη ἐμίσει τὸν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου υἱόν του Ἡρώδην (βλ. καὶ λ. *Ζηνοβία* καὶ *Παλμύρα*). Κ.Ν.

ὀδεόδοξον (τὸ) (Odeodoxum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *φοινικοειδῶν* ἢ *φοινικιδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα ἱκανοῦ ἀναστήματος, ἰθαγενῆ τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι τὸ *ὀδεόδοξον τὸ βασιλικὸν* (Odeodoxum regale), ἰθαγενὲς τῶν Ἀντιλλῶν, ὅπερ φθάνει εἰς ὕψος 50 περίπου μέτρων. Οἱ νεαροὶ βλαστοί του λαχανεύονται, τὰ δὲ σπέρματά του εἶναι ἐδώδιμα. Δ. Ν. Π.

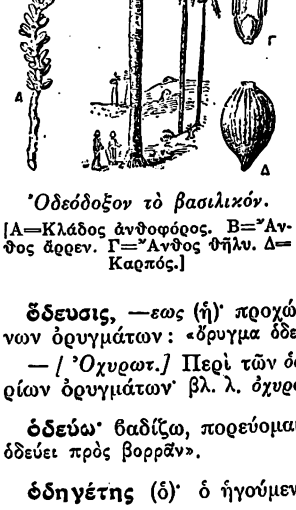

Ὀδεόδοξον τὸ βασιλικόν.
[Α=Κλάδος ἀνθοφόρος. Β=Ἄνθος ἄρρεν. Γ=Ἄνθος θῆλυ. Δ=Καρπός.]

ὅδευμα (τὸ)· ἀρχ. ὁδός, ὁδοιπορία· νεώτ., κεκαλυμμένον ὄρυγμα, δι' οὗ τμῆμα στρατοῦ προσεγγίζει ἐχθρικὴν ὠχυρωμένην τοποθεσίαν.

ὅδευσις, *—εως* (ἡ)· προχώρησις διὰ κεκαλυμμένων ὀρυγμάτων: «ὄρυγμα ὁδεύσεως».

— *[Ὀχυρωτ.]* Περὶ τῶν *ὁδεύσεων* τῶν προσιτορίων ὀρυγμάτων· βλ. λ. *ὀχυρωτική*.

ὁδεύω· βαδίζω, πορεύομαι: «σῶμα στρατιωτικὸν ὁδεύει πρὸς βορρᾶν».

ὁδηγέτης (ὁ)· ὁ ἡγούμενος τῆς ὁδοῦ, ὁδηγός.

ὁδηγετῶ (*—έω*)· ὁδηγῶ.

ὁδηγητὴς (ὁ)· ὁ ὁδηγῶν, καθοδηγητής.

ὁδηγητικός, *—ή, —όν*· ὁ δεξιός, ὁ κατάλληλος εἰς τὸ ὁδηγεῖν, καθοδηγητικός.

ὁδηγήτρια (ἡ)· θηλ. τοῦ *ὁδηγητής*, ἡ ὁδηγοῦσα, καθοδηγήτρια.

Ὁδηγήτρια *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ροδοπόλεως τῆς ἐπαρχίας Σιντικῆς (Σιδηροκάστρου) τοῦ νομοῦ Σερρῶν. Κάτ. (1927) 171. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ραδέλο*.

— **Ὁδηγήτρια** *[Γεωγρ.]*. Μονὴ ἐν Κρήτῃ ὑπαγομένη εἰς τὴν κοινότητα Πηγαϊδακίων τῆς ἐπαρχίας Καινουρίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου. Κάτοικοι (1928) 30 (θήλεις 2). Κειμένη ἐπὶ θέσεως ὀχυρᾶς ἐχρησίμευσεν ὡς ἔρεισμα εἰς τὸν *Ἰωάσαφ Ξεπατέρην* (βλ. λ.) κατὰ τὸ 1828. Ν. Κ.

ὁδηγία (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ ὁδηγοῦ, ἡ ὑπόδειξις τῆς ὁδοῦ: «ἀδύνατον νὰ ἐξέλθωμεν τοῦ δάσους ἄνευ ὁδηγίας» || καθόλου, καθοδήγησις, ποδηγέτησις: «ἐξετέλεσαν τὸ θέμα ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν διδασκόντων» || ὑπόδειξις λεπτομερεστέρα: «κατὰ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἰατροῦ», «ἔντυποι ὁδηγίαι χρήσεως τοῦ φαρμάκου».

—*[Διοικητ.]* *Ὁδηγίαι* καλοῦνται αἱ παρὰ προϊσταμένων διοικητικῶν ἀρχῶν ἐκδιδόμεναι πράξεις, δι' ὧν σκοπεῖται ἡ καθοδήγησις τῶν ὑφισταμένων ὑπαλλήλων ἢ ὑπηρεσιῶν εἰς τὴν ἑρμηνείαν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν νόμων καὶ τῶν διαταγμάτων. Αἱ πράξεις αὗται εἶναι ὁτὲ μὲν εἰδικαί, ἀπευθυνόμεναι πρὸς μίαν μόνην ἀρχήν, συχνότερον ὅμως γε-

Digitized by Google

νικαί, ἀπευθυνόμεναι εἰς ὡρισμένην κατηγορίαν ἢ κύκλον ὑπηρεσιῶν, ὁπότε καλοῦνται *ἐγκύκλιοι*. Τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκδίδειν ὁδηγίας ἀνήκει εἰς πᾶσαν ἀρχήν, προϊσταμένην, λόγῳ τῆς θέσεώς της ἐν τῇ διοικητικῇ ἱεραρχίᾳ, ἄλλων ἀρχῶν, ἀπορρέει δ' ἐξ αὐτοῦ τοῦ δικαιώματος τοῦ ἀσκεῖν διοίκησιν ἐν τῷ οἰκείῳ κλάδῳ. Σκοπὸς τῶν ὁδηγιῶν εἶναι ἡ θέσις κανόνων διοικητικῶν, δεσμευόντων μόνα τὰ ὑφιστάμενα ὄργανα καὶ οὐχὶ κανόνων δικαίου, ἔστω καὶ δευτερευόντων. Διὰ τοῦτο ἡ ἰσχὺς τῶν ὁδηγιῶν περιορίζεται εἰς τὰς ὑφισταμένας ἀρχὰς καὶ δὲν ἀφορᾷ οὐδὲ ὑποχρεοῖ τοὺς πολίτας. Ἐπίσης οὔτε τὰ δικαστήρια ὑποχρεοῦνται νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν αὐτῶν τὴν ὑπό τινος ὁδηγίας διδομένην εἰς τὸν νόμον ἑρμηνείαν. Ὅθεν ἡ ὁδηγία, καθὼς καὶ ἡ ἐγκύκλιος, στερεῖται τοῦ χαρακτῆρος τῆς ἐκτελεστῆς διοικητικῆς πράξεως· διὰ τοῦτο γίνεται δεκτὸν ὅτι δὲν δύναται νὰ προσβληθῇ πρὸς ἀκύρωσιν ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας (ἀποφ. 37, 50 καὶ 296 τοῦ 1930), πλὴν ἐὰν ἡ αἴτησις ἀσκῆται παρ' ὑπαλλήλου, οὗ ἡ θέσις βλάπτεται ἐξ αὐτῶν, ἢ ἐὰν ὑπὸ τὸ ἔνδυμα ὁδηγίας ἢ ἐγκυκλίου ἐλήφθη πράγματι ἀπόφασις ἐκτελεστή, βλάπτουσα συμφέροντα τρίτων. Ἡ παράβασις τῶν γενικῶν ὁδηγιῶν καὶ τῶν ἐγκυκλίων δὲν δύναται νὰ ἀποτελέσῃ παράβασιν νόμου, οὐδὲ ἐν τῇ εὐρείᾳ ἐννοίᾳ, πλὴν ἐὰν δι' αὐτῶν ῥυθμίζωνται τὰ τῆς καταστάσεως ὑπαλλήλων, ὁπότε ἡ ἐκδοῦσα ταύτας ἀρχὴ δὲν δύναται νὰ ἀπομακρυνθῇ τῶν τεθέντων, δι' ἑτέρας πράξεως εἰδικῆς, κατὰ τὸν κανόνα ὅτι ἡ διοίκησις δεσμεύεται ὑπὸ τῶν γενικῆς φύσεως πράξεων αὐτῆς, μὴ δυναμένη νὰ παραβῇ ταύτας δι' εἰδικῆς πράξεως, πρὶν ἢ αὗται καταργηθῶσι καθ' ὃν τρόπον ἐτέθησαν. Αἱ ὁδηγίαι καὶ αἱ ἐγκύκλιοι τῶν ὑπουργείων ἐκτυποῦνται συνήθως ἐν τῷ Ἐθνικῷ Τυπογραφείῳ καὶ ἀποστέλλονται εἰς τὰς ἀρχάς, συλλέγογται δὲ καὶ ἐκδίδονται εἰς ἴδια τεύχη ἢ συνεκδίδονται μετὰ τῶν ἀφορώντων ἕκαστον κλάδον νομοθετημάτων, ἀποτελοῦσι δέ, μετὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ διατάγματα, τὴν πλουσιωτέραν μέν, ἀλλὰ καὶ σκοτεινοτέραν, ὡς ἐλέχθη, πηγὴν τοῦ διοικητικοῦ δικαίου.

Μ. Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

ὁδηγὸς (ὁ, ἡ)· ὁ ἡγούμενος τῆς ὁδοῦ, τῆς πορείας, ὁ δεικνύων τὴν ὁδόν: «ὑπερέβησαν τὸ ὄρος ἔχοντες ὁδηγοὺς αὐτόχθονας»· || εἰς τὴν γυμναστικὴν καὶ τὰς στρατιωτικὰς ἀσκήσεις, ὁ πρῶτος τῆς παρατάξεως, πρὸς τὸν ὁποῖον ῥυθμίζουν τὴν θέσιν των οἱ λοιποὶ ἢ κατευθύνουν τὸ βάδισμά των: παράγγελμα «ὁδηγὸς δεξιά, —ἀριστερά»· || βιβλίον ἢ ἔντυπον, περιέχον ὁδηγίας οἱασδήποτε βιοτικῆς ἀνάγκης: «ὁδηγὸς τῆς οἰκοδεσποίνης», «ὁδηγὸς τῶν Ἀθηνῶν» βιβλίον περιέχον τὰς ὁδούς, τὰς πλατείας, τὰ σπουδαιότερα δημόσια ἢ ἰδιωτικὰ καταστήματα κττ.· ὁμοίως «ὁδηγὸς τῆς Ἑλλάδος»· || ὁ διευθύνων τὴν πορείαν αὐτοκινήτου ὀχήματος, ὁ ἄλλως *σωφφέρ*· «μὴ ὁμιλεῖτε εἰς τὸν ὁδηγόν»· || ὁ διευθύνων τὴν μηχανὴν ἁμαξοστοιχίας, ἄλλως *μηχανοδηγός*· || ὁ ἐποπτεύων τὴν ἐκτέλεσιν ἑνὸς ἔργου, ὁ καὶ *ἐργοδηγός*· || ὁ ἔχων ὡς ἐπάγγελμα τὴν καθοδήγησιν ἐκδρομέων καὶ περιηγητῶν (βλ. κατωτ. *[Τουρισμ.]*)· || ἰδιωματ., ὁ ὁδηγὸς τοῦ ποιμνίου κριός· || ἡ βασίλισσα τῶν μελισσῶν· || ὁ οἰκουρὸς ὄφις, ὁ φύλαξ θησαυροῦ.

—*[Στρατ.]* *Ὁδηγὸς* καλεῖται ὁ ὑπαξιωματικός, ὁ τηρῶν τὴν κατεύθυνσιν καὶ τὸν βηματισμὸν πορευομένης μικρᾶς μονάδος. Ἡ τοιαύτη διάταξις ἦτο ὑψίστης σημασίας εἰς τὸ πεζικὸν κατὰ τὰς παλαιὰς ἐποχάς, καθ' ἃς ἡ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης προσπέλασις καὶ οἱ ἐν γένει ἑλιγμοὶ ἐξετελοῦντο ἐν σχηματισμοῖς πυκνῆς τάξεως. Σήμερον, εἰς ἅπαντα τὰ ὅπλα ὁδηγὸς πάσης μικρᾶς μονάδος εἶναι ὁ διοικητὴς αὐτῆς.

Ὁδηγὸς ἐπίσης καλεῖται ὁ κατὰ τὰς ἐπὶ ἀγνώστου ἐδάφους πορείας προσλαμβανόμενος ἰδιώτης, ἵνα ὑποδεικνύῃ τὸ κατάλληλον δρομολόγιον. Ν.Θ.Κ.

—*[Ναυτ.]* Καλεῖται *ὁδηγός*: —1) Ἐν στολοδρομίᾳ, τὸ πλοῖον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον τὰ ἄλλα πλοῖα ῥυθμίζουν τὴν συσχετικήν των θέσιν κατὰ τοὺς σχηματισμοὺς καὶ τοὺς ἑλιγμοὺς καὶ τὰς μετατάξεις· διὰ τοῦτο δὲ εἰς τὴν τακτικὴν τοῦ ἄλλοτε ναυτικοῦ ὠνομάζετο *ῥυθμιστής*. Δύναται δὲ νὰ ᾖ τοιοῦτον ἢ τὸ πλοῖον, οὗτινος ἐπιβαίνει ὁ προϊστάμενος τῆς ναυτικῆς δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ οἱονδήποτε ἄλλο, τὸ ὁποῖον ἐνδείκνυται ὡς τοιοῦτον διὰ τὸ κατάλληλον τῆς θέσεώς του. Πάντως τοῦτο ἐκλέγεται ὑπὸ τοῦ ἀρχηγεύοντος, ὅστις καὶ τὸ καθορίζει διὰ σήματος. —2) Ἔντροχα ἢ τρόχιλοι ἀγκιστρούμενοι εἰς τὸ κατάστρωμα ἢ τὸν οἴακα, χρησιμεύοντα δὲ ὅπως καθοδηγῶσι τὸ οἰακόσχοινον κατὰ τὰς διαφόρους αὐτοῦ καμπάς. —3) Δύο κατακόρυφοι ῥάβδοι βαίνουσαι παραλλήλως τῆς στήλης τῶν ἀνυψουμένων φανῶν λιμένος καὶ χρησιμεύουσαι διὰ τὴν κανονικὴν ἀνύψωσιν τοῦ φωτιστικοῦ μηχανήματος μέχρι τοῦ ἑστιακοῦ του ἐπιπέδου. Ἀνάλογος ἀλλὰ προχειροτέρα πως διάταξις εἰς τοὺς ἐφιστίους πλοϊκοὺς φανούς. Σ. Ε. Λ.

— *[Βιβλιογρ.]* Διὰ τοῦ ὀνόματος *ὁδηγὸς* δηλοῦται παρ' ἡμῖν ἔκδοσις περιέχουσα πληροφορίας ποικίλης φύσεως. Ἀνάλογοι πρὸς αὐτὸν ἐκδόσεις εἶναι καὶ αἱ γνωσταὶ ὑπὸ τὰ ὀνόματα *ἐπετηρίς*, *ἡμερολόγιον* κ. ἄ. καὶ τὰ παρὰ τοῖς ξένοις *βιβλία περιηγήσεων* (γερμ. Reisenbuch), *διευθυντήρια* (directoria), *ὁδηγίαι* (instructions), *ὑπομνηστικὰ σημειωματάρια* (agenda) κ. ἄ. Οἱ ὁδηγοὶ εἶναι: α) *γενικοί*, ἀπευθυνόμενοι πρὸς πάντα ἀναγνώστην καὶ ἀναφερόμενοι εἰς μίαν χώραν ἢ πόλιν, ἧς ἀναγράφουν τὴν οἰκονομικὴν καὶ καθημερινὴν ζωήν, τὰ ἀξιοθέατα μέρη, τὰς συγκοινωνίας, τὰς ἀρχάς, ἱδρύματα καὶ ὀργανώσεις, τὴν ἱστορίαν κ ἄ., καὶ β) *εἰδικοὶ* (ἀφορῶντες ὡρισμένα ἐπαγγέλματα ἢ ἀσχολίας), ὧν κυριώτεροι οἱ ἀναφερόμενοι εἰς τὴν νομοθεσίαν (*ὁδηγὸς τοῦ φορολογουμένου, στρατολογικὸς ὁδηγός, ὁδηγὸς τῶν δικαστηρίων, τοῦ ἐκλογέως, τῆς κοινοτικῆς νομοθεσίας* κ. ἄ.), τὴν ἐθιμοτυπίαν καὶ τὰ κοινωνικὰ καθήκοντα (*ὁδηγὸς τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς, ὁδηγὸς τῆς μητρός*), τὰ ἐπαγγέλματα (*ὁδηγὸς τοῦ ἰατροῦ, τοῦ καλλιεργητοῦ* κ.ἄ.), οἱ βιογραφικοὶ ὁδηγοὶ τῶν συγχρόνων προσωπικοτήτων κ.τ.λ. Ἐκ τῶν συγχρόνων γενικῶν ὁδηγῶν ἀξιόλογοι εἶναι: ἐν Γερμανίᾳ αἱ ἐκδόσεις τῶν Μάγιερ (βιβλιογραφικὸν ἰνστιτοῦτον Λειψίας), Γκρίμπεν, Μπαίντεκερ καὶ Βαῖρλ, ἐν Ἀγγλίᾳ τῶν Μώρεϋ καὶ Μπλάκ, ἐν Γαλλίᾳ οἱ ὁδηγοὶ Ζοὰν καὶ οἱ «Κυανοῖ ὁδηγοί» (guides bleus), ἐκδιδόμενοι ὑπὸ τοῦ οἴκου Ἁσέτ, ἐν Ἱσπανίᾳ ὁ μνημειώδης «Ἐπίσημος ὁδηγὸς τῆς Ἱσπανίας» καὶ ἐν Ἑλλάδι ὁ «Ὁδηγὸς τῆς Ἑλλάδος» καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ 1931 ἐκδιδομένη ὑπὸ τῆς Γενικῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας «Στατιστικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Ἑλλάδος». Ἐξ αὐτῶν οἱ γαλλικοί, ἀγγλικοὶ καὶ γερμανικοὶ ἀποτελοῦνται ἐκ σειρᾶς ἐκδόσεων εἰδικῶν δι' ἑκάστην χώραν τοῦ κόσμου. Ἐκ τῶν εἰδικῶν ὁδηγῶν μνημονευτέοι: αἱ *ναυτιλιακοὶ* ὁδηγίαι (βλ.λ.) τῶν οἰκείων ὑπηρεσιῶν ἑκάστης χώρας, οἱ στατιστικοὶ καὶ γενεαλογικοὶ ὁδηγοὶ «Almanach de Gotha» (ἱδρυθ. 1763) τοῦ οἴκου Γιούστους Πέρτες ἐν Γκότᾳ καὶ ὁ ἀγγλικὸς «Statesman's Yearbook», ὁ οἰκονομικὸς ὁδηγὸς «Ἐπετηρὶς τοῦ Ἐμπορίου Ντιντὸ-Μποτὲν» ἐν Παρισίοις εἰς 5 ὀγκώδεις τόμους, οἱ σιδηροδρομικοὶ ὁδηγοὶ τῶν διαφόρων χωρῶν, οἱ βιογραφικοὶ ὁδηγοὶ «Who's who?» (ἱδρ. 1920) τοῦ ἐν Λονδίνῳ οἴκου Μπλάκ, «Qui êtes-vous?» (ἱδρ. 1912) τοῦ ἐν Παρισίοις οἴκου Ρυφφύ, «Wer ist's?» (ἱδρ. 1922) τοῦ ἐν Βερολίνῳ οἴκου Ντέγκενερ κ. ἄ.

Οἱ πρῶτοι ὁδηγοὶ ἐξεδόθησαν τὸν ΙΕ' αἰῶνα, ὡς ἀνάγκη ἣν ἐνεφάνισεν ἡ ἀνάπτυξις τῆς συγκοινωνίας καὶ τῆς ἐπικοινωνίας τῶν λαῶν, ἦσαν δὲ συνέχεια τρόπον τινὰ τῶν μεσαιωνικῶν *ὁδοιπορικῶν* (βλ. λ.) καὶ ἀρχικῶς ἀνεφέροντο εἰς τὰ πρὸς τοὺς ἁγίους Τόπους ταξίδια. Ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων πρώτων αὐτῶν ὁδηγῶν ὑπῆρξαν: ὁ «De regimine iter agentium» τοῦ Κραδαρόλου (1561), τὸ «Reisenbüchlein» τοῦ Πικτορίου (γ' ἔκδ. 1565), ἡ «Methodus apodemica» τοῦ Τσβίνγγερ (1577), ὁ «Ὁδηγὸς τῶν ταξιδιωτῶν τῆς Εὐρώπης» τοῦ Ράϊχαρντ (1793), μοναδικὴ ἔκδοσις τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, μεταφρασθεῖσα εἰς πλείστας γλώσσας, καὶ τὸ «Die vornehmsten europäischen Reisenbücher» (1767, ιε' ἔκδ. 1796) κ. ἄ. Ἐκ τῶν ἀνηκόντων εἰς τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους ὁδηγῶν καὶ ἀποτελεσάντων σταθμὸν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ εἴδους αὐτοῦ εἶναι: ἐν Γαλλίᾳ τὸ «Αὐτοκρατορικὸν Ἀλμανάκ», ἐπίσημος ὁδηγὸς τοῦ κράτους (1679), τὸ ὁποῖον ἐμιμήθησαν πλεῖσται εὐρωπαϊκαὶ αὐλαί, τὸ «Ἀλμανὰκ τοῦ ἐμπορίου», ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Ντὲ Λατυννὰ (1797), μετονομασθὲν εἰς «Ἀλμανὰκ Μποττὲν» (1819), «Ἐπετηρὶς τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας» (1857) καὶ τελικῶς (1882) «Ἐπετηρὶς τοῦ ἐμπορίου Ντιντὸ-Μποττέν», ὑφ' ὃν τίτλον ἐκδίδεται μέχρι σήμερον, ἔτι δὲ τὸ «Ὁδοιπορικὸν τῆς Γαλλίας» (1865—1869) εἰς 10 τόμους τοῦ Ἀδόλφου-Λαυρεντίου Ζοάν, ἀποτελέσαν τὸν πυρῆνα τῶν εἶτα «Ὁδηγῶν Ζοάν»· ἐν Ἱσπανίᾳ τὸ «Ἰδιωτικὸν καλενδάριον καὶ ὁδηγὸς τῶν ξένων» (1723), τὸ ἐξελιχθὲν εἰς τὸν σημερινὸν «Ἐπίσημον ὁδηγόν»· ἐν Γερμανίᾳ ὁ «Ὁδηγὸς τοῦ Ρήνου» (Rheinreisenbuch, 1828), οἱ πρῶτοι ὁδηγοὶ *Μπαίντεκερ* (βλ. λ.), ἀρχικῶς ἀναφερόμενοι εἰς τὴν Γερμανίαν (1842) καὶ εἶτα εἰς ὅλας τὰς χώρας (1855), ἔτι δὲ ἡ «Παγκοσμία Ἐμπορικὴ Ἐπετηρὶς» τοῦ Φλάϊσμαν· ἐν Ἀγγλίᾳ τὰ ἡμερολόγια τῆς Ἑταιρείας τῶν χαρτοπωλῶν (Stationer's Company) καὶ ὁ περίφημος εἰς 10 τμήματα μετὰ χαρτῶν καὶ εὑρετηρίων «Ὁδηγὸς τοῦ Λονδίνου καὶ προαστείων» (London Directory)· τέλος δὲ ὁ ἐν Βιέννῃ «Ὁδηγὸς τῶν ταξιδιωτῶν τῆς Εὐρώπης» (1809) τοῦ οἴκου Ντέγκεν.

Ἐκ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐκδοθέντων ὁδηγῶν οἱ μᾶλλον ἀξιόλογοι εἶναι: Ἐκ τῶν γενικῶν ὁδηγῶν: ὁ «Ὁδηγὸς ἐμπορικός, γεωγραφικὸς καὶ ἱστορικὸς τῶν πλείστων κυριωτέρων πόλεων τῆς Ἑλλάδος», ἱδρυθεὶς τῷ 1875 ὑπὸ τοῦ Μιλτιάδου Μπούκα (Ἀθῆναι, σχῆμα 8ον), ὁ ἀπὸ τοῦ 1887 κατὰ περιόδους ἐκδοθεὶς ὑπὸ τοῦ Χ. Μακρίδου «Γενικὸς ἐτήσιος ὁδηγὸς τῆς Ἑλλάδος μετὰ ἡμερολογίου καὶ πλείστων πρακτικῶν γνώσεων» ἢ «Ὁδηγὸς τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας τῆς Ἑλλάδος», ὁ «Ὁδηγὸς Ἀθηνῶν—Πειραιῶς καὶ τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς Ἑλλάδος» τοῦ Σ. Κουσολίνου (1900), ὁ «Ἐμποροβιομηχανικὸς ὁδηγὸς τῆς Ἑλλάδος» ἔκδοσις τῆς «Νομικῆς» (1901), ὁ ἀπὸ τοῦ 1900 κατὰ διακοπὰς ἐκδοθεὶς «Ὁδηγὸς τῆς Ἑλλάδος» τοῦ Ν. Γ. Ἰγγλέση, ὁ «Πανελλήνιος ὁδηγός· τὸ Ἑλληνικὸν Ντιρέκτορ» τῆς Ἀνατολικῆς Ἑταιρείας Διαφημίσεων τοῦ Καΐρου (1915), ὁ «Ἑλληνικὸς Ὁδηγὸς» τῶν Κυριέρη—Γιαννοπούλου (1920) κ. ἄ. Ἐκ τῶν συγκοινωνιακῶν ὁδηγῶν μόνος ὁ «Ὁδηγὸς τῶν σιδηροδρόμων τῆς Ἑλλάδος», ἐπίσημος ἐξαμηνιαία ἔκδοσις, ἄλλοτε τριμηνιαία ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἐπίσημος ὁδηγὸς τῶν σιδηροδρόμων τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους». Ἐκ τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ τουριστικῶν ὁδηγῶν: οἱ ὑπὸ τοῦ Ἀλ. Φιλαδελφέως ἐκπονηθέντες «Ὁδηγὸς τῶν Ἀθηνῶν» (1900), «Ὁδηγὸς τῶν ἀρχαίων, μεσαιωνικῶν καὶ νεωτέρων μνημείων τῶν Ἀθηνῶν» (1924) καὶ «Μνημεῖα τῶν Ἀθηνῶν, ἤτοι ἱστορικός, ἀρχαιολογικὸς ὁδηγὸς» (1926, καὶ γαλλ. β' ἔκδ. 1930), ἔτι δὲ ἡ «Ἑλλάς· ὁδηγὸς ταξιδιώτου» τοῦ οἴκου Ἐλευθερουδάκη (1926, τόμ. 3, β' ἔκδ. 1930, γαλλ. ἔκδ. 1931)· εἰς αὐτοὺς προσθετέοι οἱ ξένοι ὁδηγοί: «Ἑλλὰς» τῆς σειρᾶς Μπαίντεκερ, τὸ πρῶτον ἐκδοθεὶς γερμανιστὶ (συνταχθεὶς ὑπὸ Λόλλινγκ) τῷ 1883, ἀγγλιστὶ τῷ 1889, ἑλληνιστὶ (μετάφρασις Τρύφ. Εὐαγγελίδου) τῷ 1901 καὶ γαλλιστὶ (συνταχθεὶς ὑπὸ Καλὰμ καὶ Λεσὰ) τῷ 1910, ἔτι δὲ ἡ «Ἑλλὰς» τῆς σειρᾶς Ζοὰν (σύνταξις Ὡσσουλιὲ) καὶ αἱ «Ἀθῆναι» τῆς ἰδίας σειρᾶς (σύνταξις Φουζέρ). Ἐκ τῶν διπλωματικῶν ὁδηγῶν: ὁ παλαιὸς «Προξενικὸς ὁδηγὸς» τοῦ 1860, ὁ «Νέος προξενικὸς ὁδηγὸς» τῶν Α. Γ. Ψύλλα, Α. Κομπότη καὶ Α. Κορωναίου (1872), ὁ εἶτα «Ὁδηγὸς τῶν διπλωματικῶν καὶ προξενικῶν ὑπαλλήλων τῆς Ἑλλάδος» τῶν Α. Κομπότη, Σ. Ἀντωνοπούλου καὶ Δ. Στεφάνου καὶ τέλος «Νέος προξενικὸς καὶ διπλωματικὸς ὁδηγὸς» ὑπὸ τῶν ἰδίων καὶ ὁ «Ὁδηγὸς διπλωματικὸς καὶ προξενικὸς» τοῦ Β. Κολοκοτρώνη (1911), ἔκδοσις τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν (βλ. καὶ λ. *ἀλμανὰκ* καὶ *ἐπετηρίς*).

Π. Ν. Π.

— *[Τουρισμ.]* Παραλλήλως πρὸς τὴν κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἀνάπτυξιν τοῦ ἀλπινισμοῦ ἐν Εὐρώπῃ ἤρξατο ἀσκούμενον ὑπὸ τῶν χωρικῶν καὶ τὸ ἐπάγγελμα τῆς καθοδηγήσεως τῶν ξένων ἐπὶ τῶν δυσβάτων καὶ ἐπικινδύνων ὀρέων. Πρῶτος γνωστὸς *ὁδηγὸς* θεωρεῖται ὁ Ἰάκωβος Μπαλμά, ὁ ὁδηγήσας (1787) τὸν Ντὲ Σωσσὺρ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Λευκοῦ Ὄρους. Ἔκτοτε μετὰ ζήλου ἐπεδόθησαν εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο οἱ ὀρεινοὶ πληθυσμοὶ τῆς Ἑλβετίας, μεθ' οὓς οἱ χωρικοὶ τῶν Καρπαθίων καὶ τῶν Πυρηναίων. Σήμερον οἱ ὁδηγοὶ τῶν ὀρειβατῶν (guides alpins) ἐν πάσαις ταῖς προηγμέναις τουριστικῶς χώραις ἐπιδίδονται εἰς ἰδιαιτέρας μελέτας καὶ ἐξάσκησιν, φοιτῶντες εἰς εἰδικὰς σχολὰς καὶ ὠργανωμένοι εἰς ἴδια σωματεῖα. Ἑκάστη ὀρειβατικὴ λέσχη (club alpin) θεωρεῖ ἀπαραίτητον τὴν ὀργάνωσιν ἰδίου αὐτῆς «τμήματος ὁδηγῶν». Οἱ ὁδηγοὶ τῶν πόλεων, ἐξ ἄλλου, ἀνάγονται εἰς παλαιοτέρους χρόνους, ἰδιαιτέρως ἀφθονοῦντες εἰς Ἰταλίαν ὑπὸ τὸ εἰδικὸν ὄνομα *τσιτσερόνε* καὶ πρὸ παντὸς ἐξησκημένοι εἰς τὴν καθοδήγησιν τῶν ξένων ἐν τοῖς μουσείοις καὶ ἱστορικοῖς χώροις. Ἐν Ἑλλάδι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ὁδηγοῦ ἤρξατο ἐπ' ἐσχάτων διαδιδόμενον καὶ συστηματοποιούμενον ἐντατικῶς (βλ. καὶ λ. *Ἑλλὰς [Τουρισμ.]* καὶ *ὀρειβασία*). Π. Ν. Π.

—**ὁδηγὸς *θαλάσσιος*** *[Νομ.]*· βλ. λ. ***θαλάσσιος*** ὁδηγός.

— **ὁδηγοὶ *δοκίδες*** *[Ἀνατομ.]*· βλ. λ. ***δοκίδες*** ὁδηγοί.

—**ὁδηγὸν *πυροβόλον*** ἢ ***πολυβόλον*** *[Βλητ.]*. *Ὁδηγὸν πυροβόλον* ἢ *ὁδηγὸν πολυβόλον* καλεῖται τὸ κατὰ τὴν βολὴν σκοπευόμενον κατὰ διεύθυνσιν ἐπὶ τοῦ στόχου καὶ εἶτα χρησιμεῦον διὰ τὴν κατεύθυνσιν καὶ τῶν λοιπῶν πυροβόλων ἢ πολυβόλων τῆς πυροβολαρχίας ἢ τῆς πολυβολαρχίας. Ν. Θ. Κ.

«Ὁδηγὸς τοῦ διδασκάλου». Μηνιαῖον ἐκπαιδευτικὸν περιοδικὸν ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθὲν τῷ 1914 εἰς σχῆμα 8ον ὑπὸ Ε. Λαχανοκάρδη.

«Ὁδηγὸς τῆς μαγειρικῆς». Μηνιαία εἰκονογραφημένη ἔκδοσις, ἱδρυθεῖσα τῷ 1910 ἐν Ἀθήναις εἰς σχῆμα 4ον ὑπὸ τοῦ Γ. Στάγγελ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ν. Κ. Τσελεμεντέ.

«Ὁδηγὸς τῆς προόδου». Δεκαπενθήμερον περιοδικὸν ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθὲν τῷ 1927 εἰς σχῆμα 4ον ὑπὸ Μαρίας Χωραφᾶ.

ὁδηγῶ (*—έω*), κοιν. *ὁδηγάω*· δεικνύω τὴν ὁδόν, κατευθύνω: «ὁδήγησέ με νὰ βγῶ ἀπὸ τὸ δάσος», παροιμ. «τυφλὸς τυφλὸν ὡδήγαε κι' ηὗραν κι' οἱ δυὸ τὸ λάκκο»· || καθόλου, καθοδηγῶ, ὑποδεικνύω τρόπον, μέθοδον: «τὸν ὡδήγησα πῶς νὰ ἐνεργήσῃ,—πῶς θὰ λύσῃ τὸ πρόβλημα»· || ἄγω, κατευθύνω, φέρω: «ἡ σπατάλη ὁδηγεῖ εἰς τὴν χρεοκοπίαν».

Ὀδησσὸς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Θρᾴκης, ἐν τῇ μετὰ ταῦτα Κάτω Μοισίᾳ, κειμένη ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου πρὸς Β. τοῦ ποταμοῦ Πανύσου (νῦν Καμτσίκ). Ἱδρυθεῖσα ὑπὸ ἀποίκων Μιλησίων κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΣΤ' π. Χ. αἰῶνος, ταχύτατα ἀνεδείχθη πλουσία καὶ ἐμπορικὴ πόλις, ἐπὶ δὲ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων ἀπετέλεσε μετὰ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων: Τόμων, Καλλατίας, Μεσημβρίας καὶ Ἀπολλωνίας

Digitized by Google

ὁμοσπονδίαν, τὴν λεγομένην Πεντάπολιν. Ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους (Συνέκδ. 636, 3) ὡς μία τῶν ἑπτὰ πόλεων τῆς ἐπαρχίας Μοισίας, ὑπὸ δὲ τοῦ Προκοπίου (Περὶ κτισμ. IV, 11) ὡς φρούριον, τὸ ὁποῖον ἐπεσκεύασεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565). Σῴζονται νομίσματα αὐτῆς, χρυσοῖ στατῆρες καὶ τετράδραχμα τῶν τύπων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Λυσιμάχου, καθὼς καὶ τῶν ρωμαϊκῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΟΔΗΣΣΕΙΤΩΝ. Εἶναι ἡ σημερινὴ *Βάρνα* (βλ. λ.), ὅπου ἀνευρέθησαν πολλαὶ ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ καὶ ἄλλαι ἀρχαιότητες. Α. Θ. Σ.

— **Ὀδησσὸς** (ἡ), καὶ ***Ὀρδησσὸς*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς εὐρωπαϊκῆς Σαρματίας μετὰ λαμπροῦ λιμένος, κειμένη κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. III, 5, 4) «ὑπὲρ τὸν Ἀξιάκην ποταμόν», πιθανῶς τὸν νῦν Teligoul, καὶ ἀπέχουσα κατὰ τὸν Ἀρριανὸν (Περίπλ. Εὐξ. Πόντου, 31) 80 στάδια (10 $^2/_8$ μίλλια) ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Βορυσθένους (νῦν Δνεῖπερ), ἀπὸ δὲ τοῦ λιμένος τῶν Ἰστριανῶν 250 (33 $^1/_8$ μίλλια). Καταστραφεῖσα κατὰ τὸν Γ' καὶ Δ' μ. Χ. αἰῶνα δὲν ἀναφέρεται, ἔκτοτε δέ, ἐπὶ δέκα περίπου αἰῶνας, οὐδεμία ἄλλη πόλις μνημονεύεται ἐπὶ τῆς θέσεως αὐτῆς. Κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ἡ περιφέρεια αὐτῆς ἀνῆκεν εἰς τοὺς Λιθουανούς, ὅταν δὲ ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν Ὄλγερδ ἐνίκησε τοὺς Τατάρους, εὗρεν ἐπὶ τῆς θέσεως αὐτῆς φρούριον ὀνόματι Χατζῆ-βέη, ἀπό τινος τῶν Τατάρων ἀρχηγῶν. Μέχρι τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος κατείχετο ὑπὸ τῶν Λιθουανῶν καὶ Πολωνῶν, ὅτε κατελήφθη καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν Τατάρων. Βραδύτερον οἱ Τοῦρκοι ἵδρυσαν, τῷ 1764, τὸ φρούριον Γενῆ-Δουνιᾶ, τὸ ὁποῖον κατελήφθη τῷ 1789 ἐξ ἐφόδου ὑπὸ τῶν Ρώσων. Δύο ἔτη ἀργότερον, ἡ αὐτοκράτειρα Αἰκατερίνη ἡ Β', φιλοδοξοῦσα νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Εὐξείνου Πόντου, διέταξε τὴν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἀρχαίου τουρκικοῦ φρουρίου ἀνίδρυσιν τῆς πόλεως καὶ τὴν κατασκευὴν λιμένος, εἰς τὴν ὁποίαν ἔδωκε τὸ ὄνομα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἀποικίας. Α. Θ. Σ.

— *[Γεωγρ.]* Ἡ σημερινὴ Ὀδησσὸς εἶναι ἡ μεγίστη τῶν πόλεων τῆς μεσημβρινῆς Ρωσίας καὶ ὁ σημαντικώτερος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Μαύρης θαλάσσης. Κειμένη ἐπὶ εὐρέος ὅρμου ἀνατολικῶς τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δνειστέρου καὶ εἰς 46° 29' βορείου πλάτους καὶ 30° 45' ἀνατολικοῦ μήκους, ἀπέχει τῆς Μόσχας 1.415 χλμ. καὶ 1.725 τῆς Πετρουπόλεως καὶ εἶναι πρωτεύουσα ὁμωνύμου διαμερίσματος. Ἔχει πέντε λιμένας, τῶν ὁποίων τὰ ὕδατα πήγνυνται ἐπὶ δέκα πέντε ἕως τριάκοντα ἡμέρας κατ' ἔτος. Ἡ πόλις ἐγείρεται ἐπὶ ὑψώματος ἐδάφους τριάκοντα ἕως τεσσαράκοντα μέτρων, κατερχομένου εἰς τὴν θάλασσαν δι' ἀποκρήμνων βράχων. Ἀπὸ τῆς ξηρᾶς ἐκτείνονται ἀκατοίκητοι στέππαι. Κάτ. 480.000, ὧν οἱ πλεῖστοι εἶναι ξένοι, ἰδίως Ἕλληνες, Γερμανοί, Πολωνοί, Ἀρμένιοι καὶ Ἰσραηλῖται. Τὸ κλίμα τῆς πόλεως κατὰ μὲν τὸν χειμῶνα εἶναι ψυχρόν, κατὰ δὲ τὸ θέρος λίαν θερμόν. Ἡ Ὀδησσὸς ἐντὸς χρονικοῦ διαστήματος ἑνὸς αἰῶνος ἀπὸ ἀσήμου ταταρικοῦ χωρίου μετεβλήθη εἰς μίαν τῶν ὡραιοτέρων καὶ πλουσιωτέρων πόλεων τῆς Εὐρώπης.

Τὸ μέρος ὅπου ἐγείρεται σήμερον μέχρι τοῦ 1789 ἦτο μικρὸν ὀχύρωμα ὀνομαζόμενον *Χατζῆ-βέη*, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα προήρχετο ἔκ τινος Τατάρου βέη τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Τὸ ὀχύρωμα τοῦτο ἡλώθη ὑπὸ τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ τῷ 1789, μετὰ δύο δ' ἔτη, δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ Ἰασίου, τὸ διαμέρισμα ὁλόκληρον ἐξεχωρήθη ὑπὸ τῆς Τουρκίας εἰς τὴν Ρωσίαν. Τῷ 1793 ἠγέρθη ἐπὶ τοῦ Χατζῆβέη φρούριον, τὸ δὲ ἐπόμενον ἔτος διετάχθη ὁ

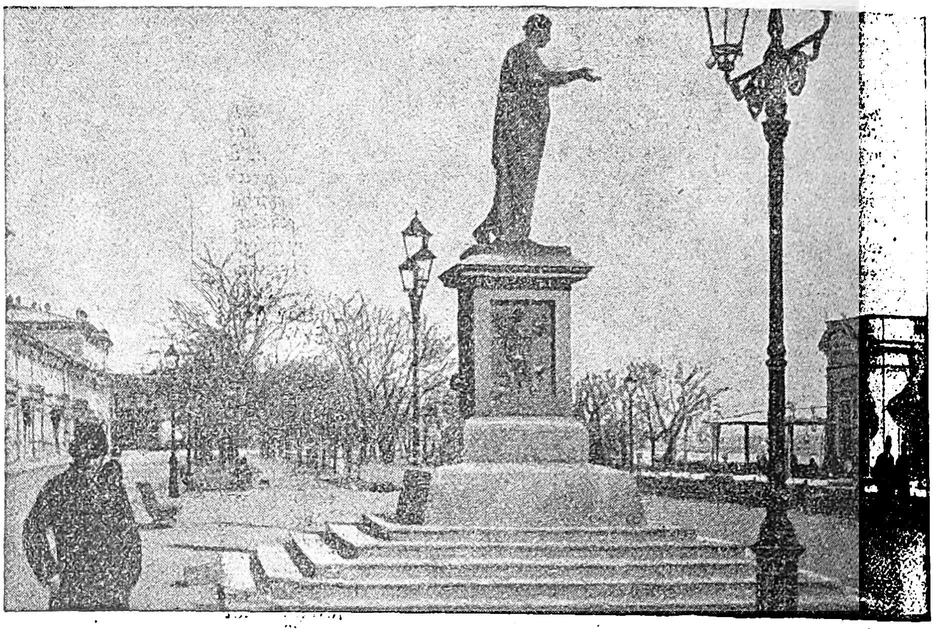

Τὸ μνημεῖον τοῦ Ρισελιὲ ἐν Ὀδησσῷ.

διοικητὴς τοῦ διαμερίσματος, ὅπως διὰ τῶν στρατιωτῶν του οἰκοδομήσῃ πόλιν, ἥτις, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς αὐτοκρατείρας Αἰκατερίνης, θὰ εἶχε τὴν αὐτὴν σημασίαν ἐν τῇ Μαύρῃ θαλάσσῃ, οἵαν ἡ Πετρούπολις ἐν τῇ Βαλτικῇ. Τὴν 22 Αὐγούστου 1794 ὁ μητροπολίτης Χερσῶνος Γαβριὴλ ἐνώπιον τοῦ ναυάρχου ντὲ Ριμπὰς ἔθεσε τὸν πρῶτον θεμέλιον λίθον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης. Ὁ γενικὸς διοικητὴς τῆς Νέας Ρωσίας πρίγκιψ Ζούμποφ ἐπρότεινεν εἰς τὴν αὐτοκράτειραν ν' ἀντικατασταθῇ τὸ ταταρικὸν ὄνομα τῆς πόλεως διὰ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ Ὀδησσός, ὅπερ ἐδέχθη ἡ Αἰκατερίνη Β'.

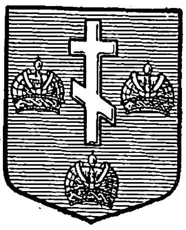

Θυρεὸς τῆς Ὀδησσοῦ.

Εἰς τὰ ἔγγραφα τοῦ 1795 ἀναφέρεται διὰ τοῦ νέου ὀνόματός της ἡ πόλις, ὅπερ ἦτο ἀρχαίας ὁμωνύμου πόλεως, ἀποικίας τῶν Μιλησίων. Ὁ διαδεχθεὶς τὴν Αἰκατερίνην Β' αὐτοκράτωρ Παῦλος διέταξε τὸν ἐξωραϊσμόν της, ἐχορήγησε δὲ εἰς αὐτὴν ὡς ἔμβλημα δικέφαλον ἀετὸν κρατοῦντα ἄγκυραν. Ὁ Ἰταλὸς μηχανικὸς ντὲ Μπολάνα ἐσχεδίασε καὶ κατεσκεύασε τὸν πρῶτον λιμένα της. Τῷ 1796 οἱ κάτοικοι τῆς Ὀδησσοῦ μόλις ἀνήρχοντο εἰς 3.150, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ 2.500 ἦσαν Ἕλληνες, προερχόμενοι ἐκ τοῦ Πόντου. Τὸ παράδειγμα τούτων ἠκολούθησαν πολλοὶ ἐξ ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος, οἵτινες ἔδωκαν τὴν πρώτην ἐμπορικὴν κίνησιν καὶ συνέπηξαν τὴν ἑλληνικὴν κοινότητα τῆς Ὀδησσοῦ. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰσέπλευσαν εἰς τὸν λιμένα τῆς 60 πλοῖα ἑλληνικά, ἰταλικὰ καὶ τουρκικά, δὲν ἐβράδυνε δὲ νὰ λάβῃ ἡ πόλις μεγάλην ἀνάπτυξιν καὶ νὰ καταστῇ εἷς τῶν κυριωτέρων λιμένων τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἰδίως ἀφ' ἧς, τῷ 1803, ὁ δοὺξ ντὲ Ρισελιέ, ἀνεψιὸς τοῦ ὁμωνύμου καρδιναλίου, μεταναστεύσας εἰς Ρωσίαν κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν, διωρίσθη διοικητὴς τοῦ διαμερίσματος τῆς Χερσῶνος καὶ κατέστησε τὴν μικρὰν ταύτην πόλιν πρωτεύουσαν αὐτοῦ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Ὀδησσὸς ἀπετελεῖτο ἐκ 1.200 ξυλίνων οἰκιῶν καὶ οἱ κάτοικοί της ἀνήρχοντο εἰς 9.000. Τὸ φιλοπονηθὲν ὅμως σχέδιον αὐτῆς ἦτο εὐρυτάτων διαστάσεων, καθ' ὅσον ἡ Αἰκατερίνη ἤθελε νὰ καταστήσῃ τὴν Ὀδησσὸν ἀντίζηλον τῶν ὡραιοτέρων πόλεων τῆς Εὐρώπης. Αἱ ὁδοί της ἐχαράχθησαν κανονικαὶ καὶ εὐρύταται, ἐκρατήθησαν δὲ γήπεδα διὰ κήπους καὶ δημόσια κτήρια. Ὁ δοὺξ ντὲ Ρισελιὲ ἀφωσιώθη ὁλοψύχως εἰς τὸν ἐξωραϊσμὸν τῆς πόλεως, ἤγειρεν ἐκκλησίας, σχολεῖα καὶ λύκεια, ἐφύτευσε κήπους καὶ κατεσκεύασε τοὺς πρώτους κυματοθραύστας τῶν λιμένων της. Ἐπὶ πλέον τῆς ἔδωκε μεγίστην ἐμπορικὴν ὤθησιν διὰ τῆς ἐλαττώσεως τῶν δασμῶν καὶ τῆς συστάσεως τραπεζῶν. Μετὰ μικρὸν οἱ κάτοικοι τῆς Ὀδησσοῦ εἶχον ἀνέλθει εἰς 30.000. Προσεκάλεσε τότε τοὺς ἐν Ρωσίᾳ Γερμανοὺς τεχνίτας, ὅπως μεταβῶσιν ἐκεῖ καὶ ἐξασκήσωσι τὸ ἐπάγγελμά των καὶ παρεῖχε πᾶσαν ὑποστήριξιν εἰς τοὺς ἀφικνουμένους Ἕλληνας, εἰς οὓς εἶχε περιέλθει ὁλόκληρον σχεδὸν τὸ ἐμπόριον τῆς πόλεως. Τὰ ἐγερθέντα παρ' αὐτῶν πρὸς προστασίαν τῆς πόλεως ὀχυρώματα διῄρεσαν τὸν ὅρμον εἰς πέντε λιμένας, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ δύο κυριώτεροι εἶναι ὁ ἐμπορικὸς καὶ ὁ πολεμικός, δυνάμενοι νὰ περιλάβωσιν ἀνέτως περὶ τὰ τριακόσια σκάφη.

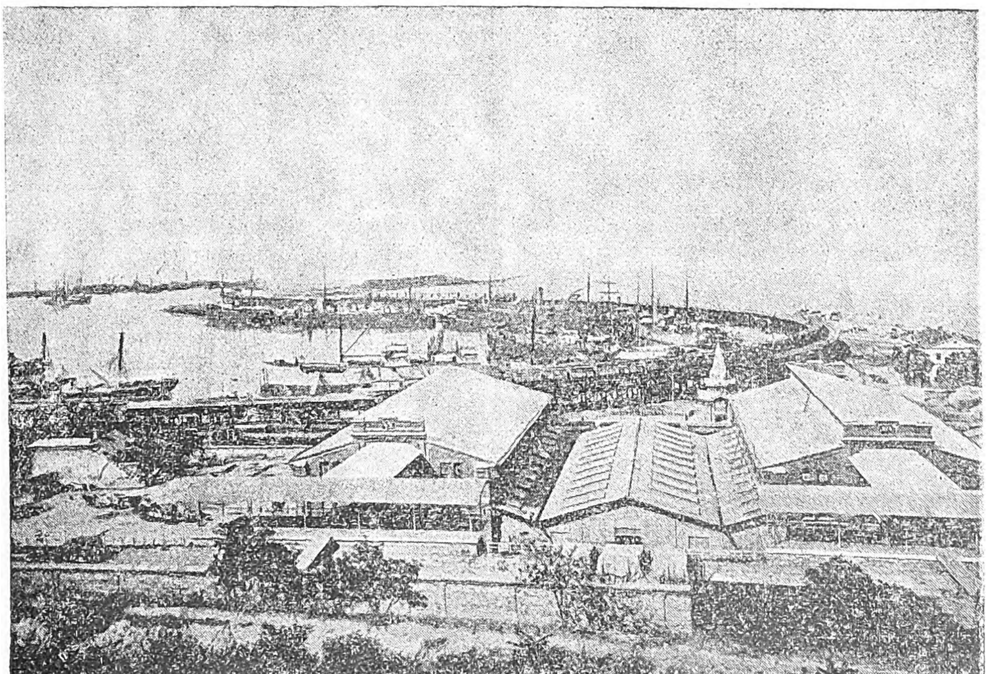

Ὁ λιμὴν τῆς Ὀδησσοῦ.

Ὁ διάδοχος τοῦ ντὲ Ρισελιὲ Γάλλος κόμης Λανζερὸν δὲν ὑπῆρξε κατώτερος αὐτοῦ. Ἀναλαβὼν τῷ 1815 τὴν διοίκησιν τοῦ διαμερίσματος Ὀδησσοῦ, κατέστησε τὴν πόλιν ἐλεύθερον λιμένα διὰ περίοδον τριάκοντα πέντε ἐτῶν, τοῦτο δὲ συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν ταχυτέραν ἀνάπτυξιν αὐτῆς. Ἡ πόλις ἱδρύετο μετὰ μεγάλης ταχύτητος καὶ ἐπιμελείας, αἱ δὲ οἰκίαι της ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔχουσιν ἰταλικὸν ρυθμόν· τοιαύτη δὲ ὑπῆρξεν ἡ πρόοδος αὐτῆς, ὥστε γενικῶς ὠνομάζετο Μασσαλία τῆς Μαύρης θαλάσσης. Αἱ ὁδοὶ τῆς πόλεως εἶναι κανονικαί, εὐρεῖαι καὶ δενδρόφυτοι. Εἷς τῶν περιπάτων αὐτῆς, κοσμούμενος διὰ τῶν ἀγαλμάτων τοῦ δουκὸς Ρισελιὲ καὶ τῆς προτομῆς τοῦ ποιητοῦ Ἀλεξάνδρου Πούσκιν, ὅστις διῆλθεν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐξόριστος ἐν Ὀδησσῷ, εἶναι ἐκ τῶν ὡραιοτέρων τῆς Εὐρώπης. Ἐκτείνεται οὗτος καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς παραλίας, μεθ' ἧς συνδέεται διὰ μνημειώδους κλίμακος ἐκ γρανίτου ἑκατὸν ἑνενήκοντα βαθμίδων. Ἡ πόλις φαίνεται ἀπὸ τῆς θαλάσσης ὡς ἐν ἀμφιθεάτρῳ κειμένη, οἱ δὲ κατάφυτοι καὶ πολυάριθμοι κῆποι τῶν ἐγειρομένων περὶ αὐτὴν ἐπαύλεων προσδίδουσιν ὄχι μόνον γοητευτικὴν ὄψιν, ἀλλ' ἀναχαιτίζουσι καὶ τὴν ὁρμὴν τῶν ἐκ τῶν στεππῶν πνεόντων ἀνέμων. Οἱ κάτοικοι τῆς Ὀδησσοῦ εἶναι μεῖγμα πλείστων φυλῶν καὶ λαλοῦνται εἰς αὐτὴν πολλαὶ γλῶσσαι, ὥστε ἐγεννήθη ἡ ἰδέα τῆς εἰσαγωγῆς κοινῆς τοιαύτης καὶ ἱδρύθη πρὸς τοῦτο ἰνστιτοῦτον τῆς διεθνοῦς γλώσσης ἐσπεράντο.

Τὰ ἐγειρόμενα εἰς τὴν πόλιν πολυάριθμα δημόσια

Digitized by Google

ἱδρύματα καὶ ἰδιωτικὰ μέγαρα προσδίδουσιν εἰς αὐτὴν σπανίαν μεγαλοπρέπειαν. Ἐκ τούτων μᾶλλον ἀξιοσημείωτα εἶναι: ὁ καθεδρικὸς ναός, ἐγερθεὶς τῷ 1794 καὶ ἀνακαινισθεὶς ἐξ ὁλοκλήρου τῷ 1903· τὸ θέατρον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπαίζοντο ἄλλοτε ἐναλλὰξ ρωσικὰ δράματα, ἑλληνικαὶ τραγῳδίαι καὶ ἰταλικὰ μελοδράματα. Τὸ θέατρον τοῦτο ἀπετεφρώθη τῷ 1837, εἰς τὴν θέσιν του δὲ ἀνηγέρθη τὸ θέατρον τοῦ μελοδράματος, ἓν τῶν μεγαλυτέρων τῆς Ρωσίας, ρυθμοῦ τῆς ἰταλικῆς ἀναγεννήσεως· βραδύτερον ἠγέρθη καὶ θέατρον τοῦ ρωσικοῦ δράματος. Ἄλλαι μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομαὶ κοσμοῦσαι τὴν πόλιν εἶναι: τὸ δημαρχεῖον, τὸ χρηματιστήριον, τὸ πανεπιστήμιον, μεταβληθὲν εἰς τεχνικὸν ἰνστιτοῦτον, ἡ βιβλιοθήκη ἀριθμοῦσα ὑπὲρ τοὺς 150.000 τόμων, τὸ ἱστορικὸν καὶ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον, τὸ λύκειον τοῦ Ρισελιέ, τὸ ἀρχεῖον, τὰ λύκεια τῶν ἀσιατικῶν γλωσσῶν, τοῦ ἐμπορίου, τῆς ὑδατογραφίας, τὸ ναυπηγεῖον κλπ., αἱ ὁποῖαι προσδίδουσιν εἰς τὴν Ὀδησσὸν χαρακτῆρα οὐχὶ μόνον μεγάλης ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ σημαντικοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ κέντρου. Ἅπασαι αἱ ὁδοὶ αὐτῆς ἔχουσι τὴν εὐρύτητα λεωφόρων, ἐκ τῶν καλυτέρων δὲ εἶναι ἡ ἑλληνικὴ ὁδός, ἐπὶ τῆς ὁποίας κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἱδρύσεως τῆς πόλεως κατῴκουν οἱ πρῶτοι Ἕλληνες μετανάσται. Πρὸ τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως αἱ λεωφόροι, αἱ πλατεῖαι, οἱ δημόσιοι κῆποι καὶ οἱ παράδεισοι ἔφερον τὰ ὀνόματα τῶν αὐτοκρατόρων καὶ τῶν διοικητῶν, οἵτινες ἐδημιούργησαν τὴν ὡραίαν ταύτην πόλιν. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν ὅμως τοῦ σοβιετικοῦ καθεστῶτος αἱ ὁδοί, αἱ πλατεῖαι κλπ. μετωνομάσθησαν διὰ τῶν ὀνομάτων τῶν ἀρχηγῶν τῶν Μπολσεβίκων Λένιν, Τρότσκι, Στάλιν κλπ.

Ἀπὸ ἐμπορικῆς ἀπόψεως ἡ Ὀδησσὸς κατέχει ἐν Ρωσίᾳ τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον καὶ τὴν τρίτην εἰς τὸ εἰσαγωγικόν. Ὡς ἦτο φυσικόν, εἰς πόλιν τοιαύτας λαβοῦσαν διαστάσεις ἀνεπτύχθη μεγάλη βιομηχανία, ἑλκύσασα πολυαρίθμους γεωργοὺς μεταβληθέντας εἰς ἐργάτας ὡς ἐκ τῆς σφαλερᾶς λύσεως τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος (1862), καὶ καταστάντας ἐπικινδύνους ἐπαναστάτας. Ἡ πόλις ἔχει ὑπὲρ τὰ ἑξακόσια μεγάλα ἐργοστάσια, αἱ δὲ κυριώτεραι βιομηχανίαι της εἶναι αἱ τῆς σακχαροποιίας, σχοινοποιίας, βυρσοδεψίας, νηματουργίας, σαπωνοποιίας, αἵτινες ἐθνικοποιήθησαν ἤδη.

Ἡ Ὀδησσὸς συνδέεται μεγάλως πρὸς τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν ἱστορίαν. Οἱ πρῶτοι οἰκισταὶ αὐτῆς ὑπῆρξαν Ἕλληνες, αὐτοὶ δ' ἐπὶ μακρὸν κατέχοντες εἰς χεῖράς των τὸ ἐμπόριον ἀπέκτησαν μεγάλας περιουσίας. Πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἵδρυσαν ἴδιον ναὸν καὶ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, εἶτα δὲ τὸ ἑλληνικὸν λύκειον, εἰς ὃ ἐδιδάσκοντο ἀνώτερα μαθήματα. Ἐκ τῶν δημοτικῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως πλεῖστοι ὑπῆρξαν Ἕλληνες. Οἱ εὔποροι Ἕλληνες ἵδρυσαν σπουδαιοτάτους ἐμπορικοὺς οἴκους μεγάλης ἀπολαύοντας ὑπολήψεως εἰς τὰ ἐμπορικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης, διατηρήσαντας δὲ τὴν ἀκμήν των μέχρις ἐσχάτων. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὑπερέβαινον οὗτοι τὰς 15.000. Εἰς τὸ μέγα δὲ καὶ εὔπορον τοῦτο ἑλληνικὸν κέντρον ἱδρύθη τῷ 1814 ἡ παρασκευάσασα τὸν ἀγῶνα τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας Φιλικὴ Ἑταιρεία. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως νέον ἑλληνικὸν κῦμα μεταναστεύσεως ἐσημειώθη, ἕνεκα τῶν σφαγῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ καταφεύγοντες εἰς τὴν Ὀδησσὸν Ἕλληνες ἐτύγχανον πάσης προστασίας καὶ περιθάλψεως ὑπὸ τῶν ρωσικῶν ἀρχῶν. Πλεῖστοι τῶν καταφυγόντων ἐκεῖ νέων ἐσπούδασαν εἰς τὸ περίφημον λύκειον Ρισελιὲ καὶ μετὰ τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν ἐπανακάμψαντες εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔδρασαν εἰς διάφορα στάδια, ἰδίως εἰς τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν διοίκησιν τοῦ ἀρτισυστάτου κράτους. Μαθηταὶ τοῦ λυκείου τούτου ὑπῆρξαν ὁ ἱστορικὸς Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος, ὁ Ἀλέξανδρος Ραγκαβῆς, οἱ ἀδελφοὶ Λεβίδαι, ὁ Γρηγόριος Καμπούρογλους καὶ πλεῖστοι ἄλλοι. Εἰς τὴν Ὀδησσὸν μετεφέρθη ὁ νεκρὸς τοῦ ἀπαγχονισθέντος ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Γρηγορίου Ε' καὶ ἐνεταφιάσθη εἰς τὸν ἑλληνικὸν ναόν, ὁπόθεν τῷ 1871 μετεφέρθη εἰς Ἀθήνας. Ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς της μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἡ Ὀδησσὸς ὑπῆρξε τὸ πολυπληθέστερον ἑλληνικὸν κέντρον ἐν Ρωσίᾳ, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως ἡ ἑλληνικὴ κοινότης διελύθη.

Ἡ Ὀδησσός, καίτοι μὴ ἀριθμοῦσα μακρὸν ἱστορικὸν βίον, ἔσχεν ἐν τούτοις πολλὰς δραματικὰς περιπετείας. Κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον 1854 καὶ 1855 οἱ στόλοι τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἐβομβάρδισαν καὶ ἐπυρπόλησαν τὸν πολεμικὸν λιμένα αὐτῆς, ἐφείσθησαν δὲ τῆς πόλεως καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ λιμένος της, καθ' ὅσον τὰ ἐννέα δέκατα τῶν ἰδιοκτησιῶν ἀνῆκον εἰς ξένους. Ἐπὶ τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου (1877) διέτρεξεν ἐπίσης μέγαν κίνδυνον καταστροφῆς ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ στόλου, διέσωσε δὲ αὐτὴν ὁ τότε διοικητής της στρατηγὸς Τοτλέβεν, ὅστις ὠχύρωσε θαυμασίως τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος της καὶ κατέσπειρεν ἔξω αὐτοῦ τορπίλλας.

Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ πολέμου ἐκείνου ἀπεκλείσθη μὲν αὕτη ἀπὸ θαλάσσης, παρέμεινεν ὅμως ἄθικτος. Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς Βερολινίου συνθήκης ἡ πόλις ἀνέλαβε μετὰ μεγάλης δραστηριότητος τὸ διὰ τὴν πρόοδον αὐτῆς προσκαίρως ἀνακοπὲν ἔργον. Οἱ κάτοικοί της, οἵτινες ἠριθμοῦντο τότε εἰς 120.000, ἐπενταπλασιάσθησαν ἐντὸς εἰκοσιπενταετίας. Κατὰ τὰς ταραχὰς τοῦ 1905 οἱ ἐπαναστατήσαντες ἐργάται κατέλαβον τὸν λιμένα καὶ ἀνεπτύχθη ἀντισημιτικὸν ρεῦμα, ὡς ἐκ τούτου δὲ πλείονες τῶν ὀγδοήκοντα χιλιάδων τῶν κατοίκων της ἔφυγον ἐκεῖθεν. Οὗτοι ἀνῆκον εἰς τὰς ἐμπορικὰς καὶ βιομηχανικὰς τάξεις, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἐζημιώθη σημαντικῶς ἡ ἐμπορικὴ αὐτῆς κίνησις. Δεινότεραι ὑπῆρξαν αἱ συμφοραὶ αὐτῆς κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Ἐπὶ ὁλόκληρον τετραετίαν ἐνεκρώθη ἡ ἐμπορικὴ καὶ ναυτιλιακή της κίνησις, μετὰ τὴν πτῶσιν δὲ τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως τοῦ Κερένσκυ, οἱ Οὐκρανοὶ κατέλαβον τὴν Ὀδησσόν· ταχέως ὅμως ἐξεδιώχθησαν καὶ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν αὐτῆς τοπικὸν σοβιέτ, ἐπηκολούθησαν δὲ τότε αἱ σφαγαὶ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ, αἵτινες κατέπαυσαν ὅτε οἱ Αὐστριακοὶ κατέλαβον τὴν πόλιν. Ὅταν ὅμως ἀπῆλθον οὗτοι, οἱ Οὐκρανοὶ ἀνέκτησαν πάλιν αὐτὴν καὶ ἐβομβάρδισαν τὰς ἐργατικὰς συνοικίας, οἱ κάτοικοι τῶν ὁποίων ἐτράπησαν πρὸς τὰς στέππας. Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς ἀνακωχῆς (1918), οἱ σύμμαχοι, κηρυχθέντες ὑπὲρ τῶν ἀντεπαναστατῶν, τῶν ὁποίων ἡγοῦντο οἱ στρατηγοὶ Ντενίκιν καὶ Βράγγελ, ἀπεβίβασαν εἰς Ὀδησσὸν στρατεύματα γαλλικά, πολωνικά, σερβικὰ καὶ ἑλληνικά, συνήφθησαν δὲ περὶ αὐτὴν πολλαὶ μάχαι. Ἀλλ' ἡ κατοχὴ τῆς πόλεως δὲν παρετάθη ἐπὶ μακρὸν καὶ τὴν 25 Μαρτίου 1919 ἐξεκενώθη καὶ κατελήφθη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τῶν ἀντεπαναστατῶν, ἀνεκτήθη δὲ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τῶν ἐπιτρόπων τοῦ λαοῦ τὸν Μάϊον τοῦ 1920, ὅτε καὶ ἐπεστράφη ὁ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Βράγγελ παραδοθεὶς εἰς τοὺς Γάλλους ρωσικὸς στόλος τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐμφυλίων σπαραγμῶν μέγα μέρος τῆς πόλεως παρεδόθη εἰς τὰς φλόγας, ἐμειώθη δὲ σπουδαίως ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς, ἰδίως κατὰ τὸν λιμὸν τοῦ 1922. Ἀπὸ τῆς σταθεροποιήσεως ὅμως τοῦ σοβιετικοῦ καθεστῶτος ἡ κατάστασίς της ἐβελτιώθη μεγάλως, τὰ κενὰ τὰ ὁποῖα ἀφῆκεν ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἤρξαντο πληρούμενα, καὶ ἡ ὡραία πόλις τοῦ Εὐξείνου ἀνέκτησε τὴν παλαιὰν αὐτῆς ζωτικότητα, καταστᾶσα ὁ κυριώτερος λιμὴν τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου τῆς Ρωσίας.

Τὰ κυριώτερα προάστεια τῆς Ὀδησσοῦ εἶναι ἡ *Νόβογια*, τὸ *Πέρεσοπ*, ἡ *Σλομπόντκα*, ἡ *Ρωμόνωφκα*, ἡ *Βορουτζώφκα*, ἡ *Φοντάνα*, τὸ *Ντάλνικ*, ἡ *Μολντοβάνκα*, κοσμούμενα ἀπὸ ὡραίας ἐπαύλεις καὶ καταφύτους κήπους.

Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

ὀδινίτης (ὁ) (Odinit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα πυριγενὲς στιφρὸν τεφροπράσινον. Ἀποτελεῖται ἀπὸ θεμελιώδη μᾶζαν ὁλοκρυσταλλικήν, ἐντὸς τῆς ὁποίας διακρίνονται φαινοκρύσταλλοι λαβραδορίτου καὶ αὐγίτου, σπανίως δὲ καὶ κεροστίλβης, ἐνῷ ἡ θεμελιώδης μᾶζα συνίσταται ἀπὸ πλαγιόκλαστον καὶ κεροστίλβην. Περιέχει ἐνίοτε καὶ χαλαζίαν. Ἀπαντᾷ ἰδίως εἰς τὸ Odenwald καὶ Lausitz, εἰς τὸ Fran-Kenstein, ἔνθα διασχίζει τοὺς γάββρους κ. ἄ. ὑπὸ μορφὴν φλεβοειδῆ. Γ. Β.

Ὀδίος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Μηκιστέως καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἐπιστρόφου, ἡγεμὼν τῶν ἐν Βιθυνίᾳ Ἀλιζώνων, ἐλθὼν «τηλόθεν ἐξ Ἀλύβης, ὅθεν ἀργύρου ἐστὶ γενέθλη» εἰς βοήθειαν τῶν Τρῴων καὶ φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος (Ἰλιάδ. Β, 856, Ε, 39).

— **Ὀδίος.** Κῆρυξ τῶν Ἀχαιῶν ἐν τῷ ἑλληνικῷ στρατοπέδῳ πρὸ τοῦ Ἰλίου (Ἰλιάδ. Ι, 170).

— **Ὀδίος.** Πυθαγόρειός τις φιλόσοφος ἐκ Καρχηδόνος. Α. Θ. Σ.

ὀδίτης (ὁ)· ὁ ὁδεύων, ὁδοιπόρος, δημοτ. *στρατολάτης*.

ὀδμύλιον (τό). Ἐκλήθη οὕτω λόγῳ τῆς ἀπὸ ἀλλυλοσιναπελαίου ὀσμῆς (ὀσμὴ σκορόδου) τὸ προϊὸν τὸ λαμβανόμενον διὰ βρασμοῦ λινοσπόρου μετὰ θείου.

Ὀδόακρος. Ὁ πρῶτος βάρβαρος βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας (476—493 μ.Χ.), καταγόμενος πιθανῶς ἐκ τῆς γερμανικῆς φυλῆς τῶν Σκίρων. Ἦτο υἱὸς ὑπουργοῦ τινος τοῦ Ἀττίλα, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου, διαγαγὼν πλάνητα βίον, κατόπιν προφητείας μαγίσσης τινός, προειπούσης εἰς αὐτὸν μέγα καὶ ἀνέλπιστον μέλλον, ἦλθε τριακονταετὴς περίπου εἰς Ἰταλίαν μετὰ συμμοριῶν τινων, ὅπου κατώρθωσε νὰ προσληφθῇ εἰς τὴν ἐν Ραβέννῃ αὐτοκρατορικὴν φρουρὰν καὶ νὰ γίνῃ ἀρχηγὸς τῶν Ἑρούλων, μισθοφόρων τῆς αὐτοκρατορίας. Ἔν τινι κατὰ τοῦ Ρωμύλου Αὐγουστύλου ἐπαναστάσει, γενόμενος ἀρχηγὸς τῶν ἐπαναστατῶν, ἐξεθρόνισεν αὐτὸν τῷ 476, καταλύσας οὕτω τὸ δυτικὸν ρωμαϊκὸν κράτος. Ὁ Φλάβιος Νέπως ἐζήτησε τότε τὴν βοήθειαν τοῦ Ζήνωνος, αὐτοκράτορος τῆς Ἀνατολῆς, εἰς ἀνάκτησιν τοῦ θρόνου του, συγχρόνως ὅμως ἄλλη πρεσβεία Ρωμαίων, ἐλθοῦσα εἰς Κωνσταντινούπολιν, κατέστησε γνωστὸν εἰς τὸν Ζήνωνα ὅτι δὲν θέλουσιν ἄλλον αὐτοκράτορα παρὰ μόνον τὸν Ὀδοάκρον, τὸν ὁποῖον καὶ παρεκάλεσαν νὰ διορίσῃ διοικητὴν τῆς Ἰταλίας. Ὁ Ζήνων ἀπέκρουσε τὰ αἰτήματα τῆς πρεσβείας ταύτης, οὐχ ἧττον ὅμως δὲν ἐβοήθησε καὶ τὸν Νέπωτα. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ὀδόακρος ἵδρυσε νέον κράτος ἐν Ἰταλίᾳ, ἀναγνωρίζων ὅμως τὴν κυριαρχίαν τοῦ ἐν Ἀνατολῇ αὐτοκράτορος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπέστειλε τὰ αὐτοκρατορικὰ ἐμβλήματα, εἰς ἔνδειξιν ὅτι δὲν ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ὑπερτάτην ἀρχήν. Ἂν ὅμως δὲν ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν βασιλέα τῆς Δύσεως, ἐν τούτοις ἐβασίλευε πράγματι τῶν βαρβάρων φυλῶν, αἵτινες ἠκολούθουν αὐτόν, οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Ἰταλίας ἐθεώρουν αὐτὸν ὡς ἁπλοῦν πατρίκιον καὶ τιτλοῦχον τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος. Διένειμεν εἰς τοὺς ὀπαδούς του τὸ τρίτον τῶν ἰταλικῶν γαιῶν, ἐπανίδρυσε τὴν βουλὴν καὶ ἀνέθηκεν εἰς τοὺς δικαστὰς τῆς Ρώμης τὴν εἴσπραξιν τῶν φόρων. Ἠσπάσθη τὸν ἀρειανισμόν. Ὁ Ὀδόακρος ἀπέκρουσε τὰς ἐπιδρομὰς τῶν ἐκ Γαλατίας καὶ Γερμανίας βαρβάρων, ἐνίκησε τοὺς Ρουγίους ἐν Νωρικῇ τῷ 487 καὶ ὑπέταξε τὴν Δαλματίαν. Ἐπελθὼν ὅμως κατ' αὐτοῦ ὁ Θεοδώριχος, βασιλεὺς τῶν Ὀστρογότθων, κατώρθωσε κατόπιν αἱματηρῶν μαχῶν νὰ καταλύσῃ τὸ κράτος τοῦ Ὀδοάκρου, ὅστις μετὰ τριετῆ γενναίαν καὶ πείσμονα πολιορκίαν ἐν Ραβέννῃ, ἠναγκάσθη τέλος νὰ συνθηκολογήσῃ τῷ 493, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ συμβασιλεύῃ μετὰ τοῦ Θεοδωρίχου. Παραβιάσας ὅμως μετά τινας ἡμέρας τὴν συνθήκην ὁ Θεοδώριχος, διέταξε καὶ ἐδολοφόνησαν αὐτὸν μετὰ τῆς ἀκολουθίας του καὶ τῆς οἰκογενείας του (*Προκ.* Γοτθ. Πόλ. Α'). Ὁ τάφος αὐτοῦ εὑρέθη τῷ 1854 παρὰ τὴν Ραβένναν.

Α. Θ. Σ.

Ὀδογάνα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μεσόγειος πόλις τῆς ἐρήμου Ἀραβίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. V, 18). Ἡ θέσις αὐτῆς ἀκαθόριστος.

Α. Θ. Σ.

ὁδογέφυρα (ἡ)· μεγάλη γέφυρα, κατασκευαζομένη ἄνωθεν ἐδαφικοῦ κοιλώματος οἱουδήποτε, ἄλλως *ὁδαγωγός*.

—*[Ἐγκυκλ.]* *Ὁδογέφυρα* (viaduc) κατασκευάζεται ἄνωθεν βαθείας χαράδρας ἢ γενικῶς κοιλότητος τοῦ ἐδάφους, ὅταν ἡ ἐπιχωμάτωσις εἶναι δαπανηροτέρα. Ἐκ τοῦ κάτωθεν τῆς γεφύρας κενοῦ, μικρὸς μόνον χῶρος διατίθεται διὰ τὴν δίοδον τῶν ὑδάτων καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ διάκρισις μεταξὺ γεφύρας καὶ ὁδογεφύρας δὲν εἶναι σαφής. Ἕνεκα τούτου πολλαὶ γέφυραι, καίτοι ζευγνύουν ποταμούς, καλοῦνται ὁδογέφυραι, ἀρκεῖ νὰ ἔχωσιν ἱκανὸν ὕψος. Ἡ ὁδογέφυρα δύναται νὰ φέρῃ καὶ ὁδὸν καὶ σιδηροδρομικὴν γραμμήν. Παρ' ἡμῖν σπουδαία μεταλλικὴ ὁδογέφυρα εἶναι ἡ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μύλων—Καλαμῶν γέφυρα τοῦ Ἀχλαδοκάμπου. Ν. Φ.

ὁδογράφος (hodographe). Καλεῖται οὕτω ἡ γραμμή, ἣν γράφει τὸ ἄκρον ἀκτῖνος ἀγομένης ἐκ σταθεροῦ τινος σημείου τοῦ χώρου ἴσης καὶ ὁμορρόπου πρὸς τὴν ἑκάστοτε ταχύτητα κινητοῦ τινος, τοῦ διαγράφοντος τὴν τροχιάν, ἧς ἡ γραμμὴ αὕτη λέγεται ὁδογράφος. Δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν (διὰ γεωμετρικῆς κατασκευῆς ἁπλουστάτης) εἰς πᾶσαν θέσιν τοῦ κινητοῦ τὴν ταχύτητα αὐτοῦ ὡς ἑξῆς:

Ἔστω κινητόν τι τὸ Μ, διαγράφον τὴν τροχιὰν ΜΜ'Μ''.... καὶ ἡ ὁδογράφος αὐτῆς ἡ καμπύλη μ μ'μ''... Ἵνα εὕρωμεν τὴν ταχύτητα τοῦ Μ εἰς τὰς θέσεις Μ, Μ' καὶ Μ''..., φέρομεν εἰς τὰ ἀντίστοιχα σημεῖα τῆς ὁδογράφου μ μ' μ''.... τὰς ἀκτῖνας ομ, ομ', ομ'' καὶ εἶτα ἐκ τῶν σημείων Μ, Μ' καὶ Μ''... τμήματα εὐθύγραμμα ΜΤ, Μ'Τ', Μ''Τ''... ἴσα, παράλληλα καὶ ὁμόρροπα πρὸς τὰς ἀκτῖνας· τὰ τμήματα ταῦτα παριστῶσι τὰς ζη-

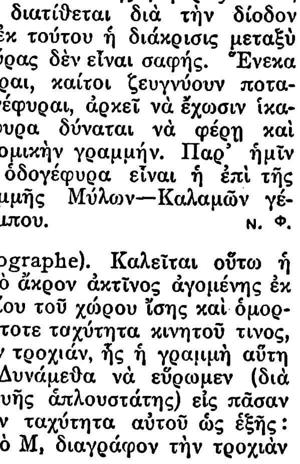

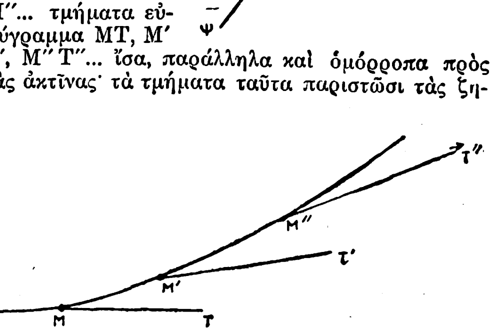

τουμένας ταχύτητας. Ἡ ὁδογράφος ἔχει προσέτι τὴν ἑξῆς ἰδιότητα: Ἡ ταχύτης τῆς ὁδογράφου

Digitized by Google

(δηλαδὴ ἡ ταχύτης τοῦ γράφοντος αὐτὴν ἄκρου τῆς ἀκτῖνος) ἰσοῦται ἐν πάσῃ στιγμῇ πρὸς τὴν ἐπιτάχυνσιν τοῦ κινητοῦ, τῆς τροχιᾶς τοῦ ὁποίου εἶναι ὁδογράφος. Ν. Γ.

ὁδοδείκτης (ὁ)· σῆμα, εἰς ἑκάστην διασταύρωσιν ὁδοῦ, δεικνῦον τὰς κατευθύνσεις τῶν κυριωτέρων κατὰ σειρὰν διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης συγκοινωνουσῶν πόλεων, χωρίων κλπ. μετὰ τῆς ἀποστάσεώς των εἰς χιλιόμετρα.

'Οδοίδοκος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ 'Οποῦντος καὶ σύζυγος τῆς Λαονόμης, ἐκ τῆς ὁποίας ἐγέννησε τὸν 'Οϊλέα καὶ τὸν Καλλίαρον, τυπικὸν ἥρωα τῆς ὁμωνύμου λοκρικῆς πόλεως. Α. Θ. Σ.

ὁδοιπορία (ἡ)· πορεία μακρά, βάδισις πρὸς μετάβασιν εἰς ἕτερον τόπον: «κατάκοπος ἐκ τῆς ὁδοιπορίας».

ὁδοιπορικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὁδοιπορίαν, ὁ τῆς ὁδοιπορίας: «σάκκος ὁδοιπορικός», «ὁδοιπορικὸν βῆμα»· || «ὁδοιπορικὰ ἔξοδα» ἢ ἁπλῶς «ὁδοιπορικὰ» τὰ ἔξοδα τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τόπου εἰς τόπον: «τὰ ὁδοιπορικὰ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων»· || *ὁδοιπορικὸν* (τό)· περιγραφὴ λεπτομερὴς ὁδοιπορίας τινός, περιγραφὴ τῆς ἀκολουθητέας ὁδοῦ· || σημεῖον διὰ σαλπίσματος ἢ τυμπανοκρουσίας, ὅτε οἱ στρατιῶται δύνανται νὰ βαδίσουν ὁδοιπορικῶς.—Ἐπίρρ. *ὁδοιπορικῶς.*

— *['Εγκυκλ.]* 'Ο ὅρος *ὁδοιπορικὸν* (λατιν. itinerarium, γαλλ. itinéraire, ἀγγλ. itinerary), κατὰ παράλειψιν τῆς λέξεως «βιβλίον», σημαίνων παρ' ἀρχαίοις καὶ κατὰ τὸν μεσαίωνα τὸν «ὁδηγὸν» τοῦ ὁδοιπόρου (*Σουητώνιος*), ἀπεδίδετο εἰς συγγραφὰς ἢ πίνακας περιγράφοντας ἢ παριστῶντας τὰς ὁδούς, ἀποστάσεις, σταθμούς, πόλεις κτλ. ἑνὸς ταξιδίου. Κατὰ ταῦτα τὰ ὁδοιπορικὰ ἦσαν οἱ πρόδρομοι τῶν σημερινῶν ταξιδιωτικῶν *ὁδηγῶν* (βλ. λ.), διεκρίνοντο δὲ εἰς *ἀφηγηματικὰ* (itineraria scripta ἢ adnotata) καὶ εἰς *χαρτογραφικὰ* (picta) ὁδοιπορικά. 'Εκ τῶν ἀρχαιοτέρων ὁδοιπορικῶν ἀφηγηματικὰ εἶναι: τὸ «'Οδοιπορικὸν τοῦ 'Αντωνίνου» (Antonini Augusti Itinerarium provinciarum omnium), συνταχθὲν περὶ τὸ 375 μ. Χ. (α' ἔκδ. 1512 ὑπὸ 'Ερρίκου Στεφάνου) καὶ περιέχον κυρίως περιγραφὴν τοῦ ὁδικοῦ δικτύου τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας (Εὐρώπη, 'Ασία, 'Αφρική), τὸ «'Ιεροσολυμιτικὸν ἢ Βουρδιγάλειον ὁδοιπορικὸν» (Itinerarium Hierosolymitanum seu Burdigalense), συνταχθὲν τῷ 333 μ.Χ. (α' ἔκδ. 1589), ἐν ᾧ περιγράφεται ἡ ἀπὸ Βουρδιγάλων διὰ Ρώμης εἰς 'Ηράκλειαν καὶ 'Ιεροσόλυμα πορεία, τὸ «'Οδοιπορικὸν τοῦ 'Αλεξάνδρου» (Itinerarium Alexandri), συνταχθὲν τῷ 340 –345 μ. Χ. ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συγγραφῶν τοῦ 'Αρριανοῦ, ἐν ᾧ περιγράφονται αἱ ὁδοὶ τῆς 'Ασίας πρὸς χρῆσιν τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίου εἰς τὸν κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμον (α' ἔκδ. 1817 ὑπὸ 'Αγγέλου Μάϊ), τέλος δὲ ὡς ὁδοιπορικὸν δύναται νὰ λογισθῇ ἡ «'Ελλάδος περιήγησις» τοῦ Παυσανίου πρὸς τὸ ὁδοιπορικὸν τοῦ 'Αντωνίνου συνάπτονται ὑπό τινων καὶ ἡ «Κοσμογραφία» τοῦ Αἰθίκου καὶ τὸ «Ναυτικὸν 'Οδοιπορικὸν» (Itinerarium maritimum), θεωρούμενον ἐσφαλμένως ὡς δεύτερον μέρος τοῦ ὁδοιπορικοῦ τοῦ 'Αντωνίνου καὶ περιέχον τὰς ναυτικὰς ὁδοὺς τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας.

Χαρτογραφικὸν ὁδοιπορικὸν μοναδικὸν εἶναι ὁ «Πευτιγγεριανὸς πίναξ» ἐκπονηθεὶς τῷ 1264 καὶ θεωρούμενος ἀντίγραφον τοῦ χάρτου τοῦ Καστορίου ἢ τοῦ «Γεωγράφου τῆς Ραβέννης» ἀπάντων τούτων κοιναὶ πηγαὶ θεωροῦνται αἱ παλαιαὶ τοιχανάγλυφοι, μωσαϊκαὶ ἢ ζωγραφικαὶ παραστάσεις ἐν Ρώμῃ (ὡς ὁ Orbis terrarum τοῦ Αὐγούστου), ὧν μικρὸν δεῖγμα παρέχουν τὰ εὑρήματα τῆς λίμνης Μπρατσιάνο. Πάντα τὰ ὁδοιπορικὰ ταῦτα ἐγράφησαν εἰς χρόνους καθ' οὓς μεγάλως προήχθη ἡ συγκοινωνία παρὰ τῶν Ρωμαίων, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ τῶν νεωτέρων ὁδηγῶν παρενεβλήθησαν χρονικῶς τὰ *ὁδοιπορικὰ καὶ αἱ περιγραφαὶ τῶν ἁγίων Τόπων* (itineraria καὶ descriptiones Terrae Sanctae).

Σπουδαίας ἐκδόσεις τῶν ἀρχαίων ὁδοιπορικῶν ἐξεπόνησαν ὁ Wesseling (Vetera Romanorum Itineraria, 'Αμστελλόδαμον 1735), Fortia d' Urlan (Récueil des itinéraires anciens. 1845 μετὰ 10 χαρτῶν) καὶ ὁ R. Miller (Itineraria Romana, Στουτγάρτη 1916). Μεσαιωνικὰ ὁδοιπορικὰ ἐξέδωκαν οἱ Tobler (1869—1874), Molinier (1879), Geyer (1898), E. Müller (1902), ἡ 'Εταιρεία τῆς Λατινικῆς 'Ανατολῆς, κ. ἄ. 'Ανάλογοι πρὸς τὰ ὁδοιπορικὰ συγγραφαὶ ὑπῆρξαν αἱ γνωσταὶ ὡς *περιγραφαί, περιηγήσεις, περίπλοι* καὶ *ταξίδια*. Π. Ν. Π.

— **ὁδοιπορικὰ ἔξοδα**. Καλοῦνται τὰ ὑπὸ δημοσίου ὑπαλλήλου καταβαλλόμενα ἕνεκα μετακινήσεως ἐκ τῆς ἕδρας του διὰ λόγους ὑπηρεσιακούς. 'Επειδὴ ἡ δαπάνη αὕτη γίνεται χάριν τῆς διεξαγωγῆς τῆς ὑπηρεσίας, θεωρεῖται γενομένη διὰ λογαριασμὸν τοῦ δημοσίου, ὅπερ ἀποδίδει μετὰ ταῦτα εἰς τὸν ὑπάλληλον τὰ ἕνεκα ὑπηρεσιακῆς ὁδοιπορίας δαπανηθέντα. Ὥστε, κατ' ἀρχήν, ἡ πρὸς τὸν ὑπάλληλον καταβολὴ τῶν ὁδοιπορικῶν ἐξόδων **σκοπεῖ τὴν ἀπόδοσιν δαπάνης καὶ οὐχὶ τὴν** κεκαλυμμένην αὔξησιν τοῦ μισθοῦ, ὡς συμβαίνει προκειμένου περὶ τῶν ἐξόδων παραστάσεως, θερμάνσεως, γραφικῆς ὕλης κλπ., ἅτινα παρέχονται κατ' ἀποκοπὴν καὶ ἄνευ δικαιολογητικῶν ἀποδείξεων. 'Ο τὸ πρῶτον τοποθετούμενος ὑπάλληλος δὲν δικαιοῦται κατὰ κανόνα ὁδοιπορικῶν ἐξόδων διὰ τὴν εἰς τὴν θέσιν του μετάβασιν, οὔτε ὁ μὴ διατελῶν πλέον ὑπάλληλος διὰ τὴν εἰς τὸν τόπον τῆς ἀτομικῆς του ἐγκαταστάσεως παλινόστησιν. Τοὐναντίον δικαιοῦνται ὁδοιπορικῶν ἐξόδων πάντες οἱ δι' ὑπηρεσίαν ἢ ἕνεκα μεταθέσεως (πλὴν τῆς αἰτήσει τοῦ ὑπαλλήλου μεταθέσεως) μετακινούμενοι ὑπάλληλοι, περιλαμβανομένων καὶ τῶν ἐξόδων ὁδοιπορίας τῆς οἰκογενείας αὐτῶν, ἐὰν τυγχάνωσιν ἔγγαμοι, ὡς καὶ τῶν ἐξόδων μεταφορᾶς τῶν ἀποσκευῶν αὐτῶν, εἰς ὡρισμένας δὲ περιστάσεις καὶ τῶν κατὰ κινδύνων θαλάσσης ἀσφαλίστρων. Οἱ ἔχοντες βαθμὸν ὑπουργικοῦ γραμματέως πρώτης τάξεως καὶ ἄνω δικαιοῦνται εἰς ἀπόληψιν τοῦ ἀντιτίμου εἰσιτηρίου πρώτης θέσεως ἐπί τε τῶν ἀτμοπλοίων καὶ τῶν σιδηροδρόμων, οἱ κατώτερον βαθμοῦ ὑπάλληλοι ἔχουσι δικαίωμα δευτέρας θέσεως, τρίτης δὲ οἱ δημόσιοι ὑπηρέται. Πάντες ὅμως ὑποχρεοῦνται νὰ μὴ παρεκκλίνωσιν ἄνευ ἀνάγκης τῆς συντομωτέρας ὁδοῦ, ἄλλως περικόπτονται ἀναλόγως τὰ ἀποδοτέα αὐτοῖς ἔξοδα κατ' ἐκτίμησιν τοῦ οἰκείου ὑπουργοῦ.

Τὰ ὁδοιπορικὰ ἔξοδα ἀποδίδονται ἐπὶ τῇ βάσει ἀποδείξεων περὶ τῆς καταβολῆς αὐτῶν, ὑποβαλλομένων ἐκ τῶν ὑστέρων ὑπὸ τοῦ ἐνδιαφερομένου ὑπαλλήλου. Δι' ἔξοδα ὅμως μὴ ὑπερβαίνοντα τὰς 20 δραχμὰς καὶ δαπανηθέντα πρὸς ἀποζημίωσιν λεμβούχων, ἀχθοφόρων καὶ ἁμαξηλατῶν, δὲν ἀπαιτεῖται ἀπόδειξις. 'Επιτρέπεται ἐν τούτοις νὰ ἐνεργῶνται προκαταβολαὶ εἰς τοὺς δι' ὑπηρεσίαν μετακινουμένους μέχρι ποσοῦ ἴσου πρὸς τὸ σύνολον τῶν μηνιαίων ἀποδοχῶν των, ἢ τὸ τριπλάσιον αὐτῶν, ἐὰν μετακινῶνται μετὰ τῆς οἰκογενείας των. Γενικῶς ἐρρύθμισε τὰ τῶν ὁδοιπορικῶν ἐξόδων ὁ νόμος ΑΥ'Γ' τοῦ 1887, εἰδικὰς δὲ διατάξεις εἰσήγαγον τὸ διάταγμα τῆς 12 'Ιουλίου 1929, ὁρίζον ὅτι τὰ ὁδοιπορικὰ ἔξοδα τῶν ἀντιπροσώπων τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς καθορίζονται κατ' ἀποκοπὴν δι' ἀποφάσεων τῶν ἐφόρων αὐτῶν καὶ τῶν εἰσαγγελέων τῶν πρωτοδικῶν, τὸ νομοθετικὸν διάταγμα τῆς 26 'Ιουνίου 1923, ὁρίζον ὅτι οἱ δικαστικοὶ κλητῆρες, ἀπομακρυνόμενοι τοῦ τόπου τῆς κατοικίας των, λαμβάνουσιν ὡς ὁδοιπορικὰ ἔξοδα δραχμὰς τέσσαρας καθ' ὥραν ἀποστάσεως, καὶ ὁ νόμος 1795 (1919) περὶ τῶν ὁδοιπορικῶν ἐξόδων τῆς στρατιωτικῆς καὶ τῆς ναυτικῆς ὑπηρεσίας. Μ. Δ. Σ.

'Οδοιπόροι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Δεσίου τῆς ἐπαρχίας Τρικκάλων τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 59.

ὁδοιπόρος (ὁ, ἡ)· ὁ ὁδεύων, ὁ πορευόμενος μακρὰν ὁδόν, ὁ μεταβαίνων εἰς ἄλλον τόπον, δημοτ. *στρατολάτης* ἢ *στρατοκόπος*.

—*[Νομ.]* 'Ο ὅρος *ὁδοιπόρος* ἀπαντᾷ ἐνιαχοῦ τῆς νεωτέρας δικαστικῆς νομοθεσίας ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ ταξιδιώτου. Κατὰ τὴν πολιτικὴν δικονομίαν (ἄρθρ. 490 § ια'): «Αἱ μεταξὺ ὁδοιπόρων καὶ ξενοδόχων κτλ. διαφοραὶ περὶ τῶν κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν καὶ διατροφὴν καὶ ἀγώγια ἀναλωθέντων» ὑπάγονται εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τῶν εἰρηνοδικείων, ἀνεξαρτήτως ποσοῦ. 'Επίσης ἐν τῇ ποινικῇ νομοθεσίᾳ (βιβλ. Γ' κεφ. ΙΔ' ἄρθρα 650—655) φέρεται: «περὶ παραβάσεων ἰδιαιτέρων διατάξεων ὡς πρὸς τοὺς ξένους καὶ ὁδοιπόρους». Μ. Ι. Μ.

ὁδοιπορῶ (—έω)· ὁδεύω, πορεύομαι μακρὰν ὁδόν: «ὁδοιποροῦμεν καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν».

ὁδοκαθαριστὴς (ὁ)· ὁ καθαριστὴς τῶν ὁδῶν, κοιν. *σκουπιδιάρης*.

'Οδολλὰμ *[Βιβλ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Παλαιστίνης (βλ. λ. *'Αδουλλάμ*).

'Οδόμαντες (οἱ) *['Αρχ.]* βλ. λ. *'Οδόμαντοι*.

'Οδομαντικὴ *['Αρχ. Γεωγρ.]*. 'Αρχαῖον ὄνομα χώρας ἐκτεινομένης μεταξὺ Στρυμόνος καὶ Νέστου κατὰ τὰ ΒΑ. σύνορα Μακεδονίας καὶ Θρᾴκης. Περιελάμβανε τὴν πεδιάδα, ἥτις διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Στρυμόνος καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ καὶ περιβάλλεται πανταχόθεν ὑπὸ ὀρέων. 'Η χώρα αὕτη κατείχετο ἀρχικῶς, μέχρι τῶν μηδικῶν πολέμων, ὑπὸ δύο παιονικῶν φύλων, τῶν Σιροπαιόνων καὶ τῶν Παιόπλων, οἵτινες εἶχον ἱδρύσει τὴν πρωτεύουσάν των Σῖριν κατὰ τὰς σημερινὰς Σέρρας. Ὅτε ὅμως, κατὰ διαταγὴν τοῦ Δαρείου, μετηνέχθησαν οἱ λαοὶ οὗτοι εἰς τὴν 'Ασίαν ὑπὸ τοῦ Μεγαβάζου, ἡ χώρα των κατελήφθη ὑπὸ τῶν πρὸς Ν. οἰκούντων 'Οδομάντων ἐκ τούτων καὶ ἐκλήθη *'Οδομαντικὴ* ἢ *'Οδομαντίς*. 'Η μόνη γνωστὴ πόλις τῆς 'Οδομαντικῆς εἶναι ἡ *Σῖρις*. Χ. Ι. Μ.

'Οδομαντὶς *['Αρχ. Γεωγρ.]* 'Αρχαία ὀνομασία μιᾶς ἐπαρχίας τῆς 'Αρμενίας, μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος.

'Οδόμαντοι (οἱ) ἢ *'Οδόμαντες ['Αρχ.]*. Οἱ κάτοικοι τῆς *'Οδομαντικῆς* (βλ. λ.). Οὗτοι, κατὰ μὲν τὸν 'Ηρόδοτον ἦσαν Παίονες, κατὰ δὲ τὸν Θουκυδίδη Θρᾷκες. 'Αρχικῶς κατῴκουν πρὸς Ν. τῆς 'Οδομαντικῆς. Κατὰ τοὺς μηδικοὺς πολέμους ὅμως, ἐπωφεληθέντες τῆς ἐκκενώσεως της χώρας ὑπὸ τοῦ Δαρείου, ἐγκατεστάθησαν εἰς αὐτήν. Μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Φιλίππου τοῦ Β' διῴκουν τὴν χώραν των αὐτονόμως, ἔχοντες ἰδίους βασιλεῖς. 'Επὶ τῆς βασιλείας ὅμως αὐτοῦ ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Μακεδόνας καὶ ἡ χώρα αὐτῶν ἀπετέλει μέρος τοῦ ἑνιαίου κράτους τῶν Μακεδόνων, μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καταλύσεως αὐτοῦ ἐπὶ Περσέως, κατὰ τὸ 168 π. Χ. Κατὰ τὸν 'Ηρόδοτον οἱ 'Οδόμαντες μετὰ τῶν Πιέρων καὶ Σατρῶν ἐξεμεταλλεύοντο τὰ χρυσωρυχεῖα καὶ ἀργυρωχεῖα τοῦ Παγγαίου. Χ. Ι. Μ.

'Οδόμας *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Παίονος. 'Εξ αὐτοῦ ἔλαβε τὸ ὄνομα ὁ λαὸς τῶν *'Οδομάντων*.

ὁδομετρία (ἡ)· ἡ καταμέτρησις τῆς διανυθείσης ὁδοῦ διὰ τοῦ ὁδομέτρου.

ὁδομετρικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὁδομετρίαν ἢ τὸ ὁδόμετρον.

ὁδόμετρον, ἢ ***ὁδογράφος***. Ὄργανον μετροῦν καὶ καταγράφον τὴν ὑπὸ τροχηλάτου ὀχήματος διανυομένην ἀπόστασιν. 'Ο ὁδογράφος μετρεῖ κυρίως τὸν ἀριθμὸν στροφῶν ἑνὸς τῶν τροχῶν τοῦ ὀχήματος, ὃν μετατρέπει εἰς μονάδας μήκους, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς γνωστῆς διαμέτρου τοῦ τροχοῦ. Ἡ καταγραφὴ γίνεται διὰ καταλλήλου συνδυασμοῦ ὀδοντώσεων. Προκειμένου περὶ διαστήματος διανυθέντος ὑπὸ πεζοῦ, γίνεται χρῆσις παραλλαγῆς τοῦ ὁδογράφου, τοῦ *βηματομέτρου*, μετροῦντος τὸν ἀριθμὸν τῶν βημάτων, ἐκ τοῦ ὁποίου, διὰ πολλαπλασιασμοῦ ἐπὶ τὸ μέσον μῆκος τοῦ βήματος, εὑρίσκεται ἡ διανυθεῖσα ἀπόστασις (βλ. καὶ λ. *ταξίμετρον*).

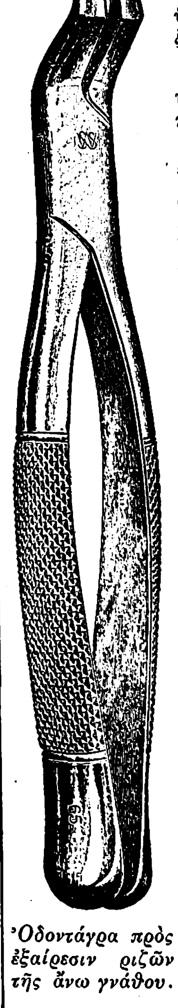

'Οδοντάγρα πρὸς ἐξαίρεσιν ριζῶν τῆς ἄνω γνάθου.

ὁδονομία (ἡ)· ἡ ἐπιμέλεια, ἡ ἐποπτεία πρὸς συντήρησιν καὶ καθαρισμὸν τῶν ὁδῶν.

ὀδοντάγρα (ἡ) (κοιν. *δοντάγρα*). 'Εργαλεῖον ἐν χρήσει εἰς τὴν ὀδοντιατρικὴν καὶ εἰδικῶς πρὸς ἐξαίρεσιν τῶν ὀδόντων ἢ τῶν ριζῶν χρησιμοποιούμενον. 'Οδονταγρῶν ὑπάρχουσι διάφορα εἴδη, ἕκαστον τῶν ὁποίων προσαρμόζεται εἰδικῶς εἰς ἕκαστον ὀδόντα, πρὸς εὐκολωτέραν αὐτοῦ ἐξαίρεσιν. 'Εκτὸς ὅμως τῶν ὀδονταγρῶν ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα τινὰ ἐργαλεῖα διὰ τὴν αὐτὴν χρῆσιν καὶ ἰδίως διὰ τὴν ἐξαίρεσιν τῶν ριζῶν, οἱ *μοχλοί*, τοὺς ὁποίους ὀδοντίατροί τινες χρησιμοποιοῦσι λίαν ἐπιτυχῶς. Ὑπάρχουσιν ὡσαύτως καὶ ἄλλα τινὰ ἐργαλεῖα βοηθητικὰ διὰ τὴν ἐξαίρεσιν τῶν ὀδόντων, τὰ ὁποῖα ὁμοιάζουσι μὲν πρὸς τὰς ὀδοντάγρας, ἔχουσιν ὅμως διάφορον κατά τι σχῆμα. Τὰ ἐργαλεῖα ταῦτα ὀνομάζονται *φατνιοτόμοι* καὶ *ὀστεοτόμοι*· χρησιμοποιοῦνται δὲ τὰ μὲν πρῶτα πρὸς θραῦσιν τοῦ φατνίου πρὸς ἐξαίρεσιν ὀδόντος τινός, ἔχοντος στρεβλὴν τὴν ρίζαν, τὰ δὲ δεύτερα πρὸς θραῦσιν τοῦ ἐμποδίζοντος τὴν ἐξαίρεσιν ὀδόντος τινὸς ὀστοῦ τῆς γνάθου. Ν. Γ. Π.

ὀδοντάδενία (ἡ) (Odontadenia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀποκυανοειδῶν* ἢ *ἀποκυανιδῶν*, περιλαμβάνον πολλὰ ἰθαγενεῖς τῶν νοτίων χωρῶν τῆς 'Αμερικῆς. Δ. Ν. Π.

ὀδονταῖος (ὁ) (Odonteus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *δερματοφαγιδῶν*, περιλαμβάνον τέσσαρα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς χώρας τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου τῆς γῆς. 'Εκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ὀδονταῖος ὁ κινητόκερως* (Odonteus mobilicarnis), ὅστις ἔχει μέτριον μέγεθος, σῶμα σφαιρικόν, διογκωμένον, λεῖον καὶ στιλπνόν, κεφαλὴν τριγωνικήν, ἀπολήγουσαν εἰς εὐρέα καὶ κεκαλυμμένα ὑπὸ σκληρῶν τριχῶν **χείλη, κεραίας βραχείας,** θώρακα

'Οδονταῖος ὁ κινητόκερως.

Digitized by Google

σχεδὸν τριγωνικόν, εὐρύν, μὲ χαρακτηριστικὴν διαυλάκωσιν περὶ τὸ μέσον καὶ κατὰ μῆκος τῆς ράχεώς του, κοιλίαν ἀπεστρογγυλωμένην κατὰ τὴν περιφέρειάν της καὶ πόδας μετρίου μεγέθους, φυλλοειδεῖς καὶ ἀπολήγοντας εἰς ἰσχυρὰς ἀγκιστροειδεῖς ἀποφύσεις. Ὁ χρωματισμὸς τοῦ σώματός του εἶναι φαιός· οἱ πόδες του εἶναι πυρροί. Ἀπαντᾷ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

ὀδονταλγία (ἡ)· ἄλγος τῶν ὀδόντων, κοιν. *πονόδοντος.*

— *[Ὀδοντιατρ.]* Ἡ *ὀδονταλγία* εἶναι σύμπτωμα ὑπαρχούσης νοσηρᾶς καταστάσεως ἔν τινι ὀδόντι. Πρὸ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς καταστάσεως ταύτης ὑπὸ μορφὴν ἄλγους, ὁ πάσχων αἰσθάνεται εὐαισθησίαν, ὅταν πίνῃ ψυχρὸν ἢ θερμὸν ὕδωρ ἢ ὅταν τρώγῃ γλυκύ τι ἀντικείμενον. Τὰ προχειρότερα μέσα πρὸς κατάπαυσιν τῆς ὀδονταλγίας εἶναι ἡ πλήρωσις τῆς κοιλότητος τοῦ στόματος διὰ ψυχροῦ ἢ θερμοῦ ὕδατος, ἡ λῆψις δισκίου ἀσπιρίνης ἢ βεραμόνης. Ἐὰν ὑπάρχῃ τερηδών, καθαρίζομεν αὐτὴν πρῶτον καὶ εἶτα ἐνθέτομεν βῶλον βάμβακος ἐμπεποτισμένον διὰ γαρυφαλελαίου ἢ ἄλλου αἰθερίου ἐλαίου.

ὀδονταλγικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὀδονταλγίαν· «ὀδονταλγικὸν φάρμακον».

ὀδονταλγῶ (*—έω*)· πάσχω ὀδονταλγίαν, ἔχω πονόδοντον.

ὀδόντασπις (ἡ) (Odontaspis) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πλαγιοστόμων* τῆς οἰκογενείας τῶν *λαμνιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θαλάσσας τῆς γῆς. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ὀδόντασπις ὁ ταῦρος* (Odontaspis taurus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν καὶ ἔχει σῶμα ἐπι-

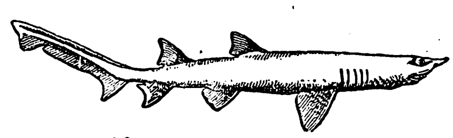

Ὀδόντασπις ὁ ταῦρος.

μηκες, φθάνον τὰ τρία περίπου μέτρα καὶ κεκαλυμμένον ὑπὸ σκληρῶν λεπιδοειδῶν πλακῶν. Ἡ κεφαλή του εἶναι ἐπιμήκης καὶ ἀπολήγει εἰς ὀξὺ ρύγχος. Τὸ στόμα εἶναι εὐρὺ καὶ φέρει κατὰ σταυροειδῆ διάταξιν τριγωνικοὺς ὀξεῖς ὀδόντας. Ὁ χρωματισμός του εἶναι γλαυκομελανός. Μεγαλύτερον εἶδος ἀπαντῶν εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν εἶναι ὁ *ὀδόντασπις ὁ ἄγριος* (Odontaspis ferox), ὅστις φέρει πάντα τὰ γνωρίσματα τοῦ ἀνωτέρω εἴδους. Τὸ μῆκος τοῦ σώματός του φθάνει τὰ τέσσαρα μέτρα. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζῳολ.]* Λείψανα τῶν ζῴων τούτων εὑρίσκονται ἀπολιθωμένα ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς κρητιδικῆς τοῦ μεσοζωϊκοῦ μέχρι σήμερον. Ἰδιαιτέρως τοῦ εἴδους *ὀδόντασπις Hopei Ag.* λείψανα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἠωκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὸ Monte Bolca. Ἐν Ἑλλάδι λείψανα τοῦ εἴδους *ὀδόντασπις contortidens* εὑρέθησαν ἐντὸς τῶν στρωμάτων τῆς ἑλβετίου (ΙΙ μεσογειακῆς) βαθμίδος τῆς μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Μολίτσα ἐν Ἠπείρῳ. Γ. Κ. Γ.

ὀδοντατροφία (ἡ) *[Ὀδοντιατρ.]*. Νοσηρὰ ἐκδήλωσις εἰς τοὺς ὀδόντας, χαρακτηριζομένη διὰ κακῆς τιτανώσεως τῆς ἀδαμαντίνης οὐσίας τῶν ὀδόντων, ἐνίοτε δὲ καὶ τῆς ὀδοντίνης. Ἡ ἀτροφία τῶν ὀδόντων δὲν εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν νόσος τῶν ὀδόντων, ἀλλ' ἐκδήλωσις ἢ σύμπτωμα προϋπαρξάσης νόσου τινὸς τοῦ γενικοῦ ὀργανισμοῦ. Εἶναι δηλαδὴ δυνατὸν νὰ ἔχῃ τις νοσήσει κατὰ τὴν βρεφικὴν ἢ παιδικὴν ἡλικίαν ἔκ τινος τῶν συνήθων παιδικῶν νόσων (π. χ. ὀστρακιᾶς, ἱλαρᾶς, ἐντερίτιδος κλπ.) καὶ ἐκ τῆς νόσου ταύτης νὰ παρεκωλύθη ἡ θρέψις τοῦ ἀτόμου καὶ συνεπῶς ἡ καταβολὴ τιτανούχων ἁλάτων εἰς τοὺς ὀδόντας, συνεπείᾳ δὲ τούτου νὰ ἐμφανίζωνται οἱ μόνιμοι ὀδόντες φέροντες τὰ χαρακτηριστικὰ στίγματα τῆς ἀτροφίας. Εἶναι ὅμως καὶ ἐνδεχόμενον ἄτομόν τι νὰ παρουσιάζῃ ἀτροφικοὺς ὀδόντας, καὶ ἰδίως τοὺς δύο μέσους ἄνω τομεῖς, μετὰ τῆς χαρακτηριστικῆς ἀτροφικῆς ἡμισεληνοειδοῦς ἀνωμαλίας, τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα *ὀδοὺς Χούτσινσον* καὶ νὰ μὴ ἔχῃ ἀσθενήσει εἰς τὴν βρεφικὴν ἢ παιδικὴν του ἡλικίαν. Συνήθως τὸ τοιοῦτον εἶναι τὸ λεγόμενον «στίγμα κληρονομικῆς συφίλιδος». Ἡ ὀδοντατροφία συνεπῶς δὲν εἶναι νόσος, ἀλλ' ἐκδήλωσις συμπτωματικὴ προϋπαρξάσης νόσου καὶ θεραπεύεται μηχανικῶς παρὰ τοῦ ὀδοντιατροῦ, ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως τῆς προξενηθείσης βλάβης εἰς τοὺς σκληροὺς ἱστοὺς τῶν ὀδόντων. Ν. Γ. Π.

ὀδοντίασις, *—εως* (ἡ) *[Ὀδοντιατρ.]*. Ὅρος σημαίνων τὴν ἔκφυσιν τῶν ὀδόντων τοῦ ἀνθρώπου. Συνηθέστερον ὀνομάζεται **ὀδοντοφυΐα** (βλ. λ.).

ὀδοντιατρεῖον (τό)· ἰατρεῖον πρὸς θεραπείαν τῶν πασχόντων ὀδόντων.

ὀδοντιατρική (ἡ). Ἡ ἐπιστήμη καὶ τέχνη, ἥτις ἀσχολεῖται περὶ τὰς νόσους τῶν ὀδόντων καὶ τοῦ στόματος καὶ περὶ τὰ μέσα τῆς θεραπείας ἢ τῆς ἀντικαταστάσεως τῶν ὀδόντων ἢ τῆς θεραπείας τῶν νοσούντων μαλθακῶν ἱστῶν τοῦ στόματος. Ἡ ὀδοντιατρικὴ εἶναι κλάδος τῆς βιολογίας, ὑποδιαιρεῖται δὲ καὶ αὐτὴ εἰς ἄλλους κλάδους, τοὺς ἑξῆς: α΄) *Ὀδοντικὴ χειρουργική*, ἥτις ἀσχολεῖται περὶ πᾶσαν ἐπέμβασιν ἐπὶ τῶν σκληρῶν ἱστῶν τῶν ὀδόντων, ἤτοι τὴν παρασκευὴν τῶν κοιλοτήτων τῶν ὀδόντων πρὸς ἔμφραξιν αὐτῶν, περὶ τὰ διάφορα ἐν χρήσει ὑλικὰ πρὸς ἔμφραξιν τῶν ὀδόντων καὶ τὴν σύστασιν αὐτῶν, ὡς ἐπίσης καὶ τὰς διαφόρους μεθόδους πρὸς ἐπίτευξιν τῶν ἀνωτέρω. β΄) *Ὀδοντικὴ παθολογία καὶ θεραπευτική*, ἥτις ἀσχολεῖται περὶ τὴν ἐπέμβασιν ἐπὶ τῶν μαλθακῶν ἱστῶν τῶν ὀδόντων καὶ τῶν συνεχομένων ἐν αὐτοῖς ἱστῶν. γ΄) *Νοσολογία τοῦ στόματος*, ἥτις ἀσχολεῖται περὶ τὰς νόσους τοῦ κοίλου τοῦ στόματος, ἐκτὸς τῶν ὀδόντων. δ΄) *Ὀρθοδοντική*, ἥτις ἀσχολεῖται περὶ τὴν κατὰ φύσιν τῶν ὀδόντων ἄρθρωσιν, τὴν ἐπαναφορὰν τῶν στρεβλοφυῶν ὀδόντων εἰς τὴν φυσιολογικὴν αὐτῶν θέσιν καὶ περὶ τὰ διάφορα πρὸς τοῦτο μέσα. ε΄) *Στοματικὴ χειρουργική*, ἥτις ἀσχολεῖται περὶ πᾶσαν χειρουργικὴν ἐπέμβασιν ἐν τῷ στόματι σὺν τῇ γενικῇ καὶ τοπικῇ ἀναισθησίᾳ. στ΄) *Ἐξαιρετικὴ τῶν ὀδόντων ἢ ἐξακτική*, ἥτις ἀσχολεῖται περὶ τὴν ἐξαίρεσιν τῶν ὀδόντων καὶ περὶ τὰς μικρὰς χειρουργικὰς ἐπεμβάσεις. ζ΄) *Ὀδοντικὴ ἀκτινογραφία*, ἥτις ἀσχολεῖται περὶ τὴν διὰ τῶν ἀκτίνων Χ διάγνωσιν τῶν διαφόρων νόσων τῶν ὀδόντων καὶ τοῦ στόματος. η΄) *Ὀδοντικὴ προσθετική*, ἥτις ἀσχολεῖται περὶ τὴν ἀναπλήρωσιν ἐν τῷ στόματι τῶν ἀπολεσθέντων ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει ὀργάνων τῆς μασήσεως, περὶ τὰ διάφορα ἐν χρήσει πρὸς τοῦτο ὑλικὰ καὶ γενικῶς περὶ τὴν αἰσθητικὴν τοῦ προσώπου. Ὁ κλάδος οὗτος χωρίζεται εἰς τρεῖς διακεκριμένους ἀλλήλων κλάδους: 1) *Προσθετικὴν στεφανῶν καὶ γεφυρῶν*, ἥτις ἀσχολεῖται περὶ τὴν διὰ χρυσοῦ ἢ ἄλλων εὐγενῶν μετάλλων ἀνασύστασιν τῶν ἐφθαρμένων ὀδόντων ἢ τὴν ἀναπλήρωσιν τῶν ἐλλειπόντων τοιούτων. 2) *Προσθετικὴν μερικῶν ἢ ὁλικῶν ὀδοντοστοιχιῶν*, ἥτις ἀσχολεῖται περὶ τὴν κατασκευὴν μερικῶν ἢ ὁλικῶν ὀδοντοστοιχιῶν, εἴτε διὰ φυτικῶν, εἴτε διὰ μεταλλικῶν ὑλικῶν. 3) *Προσθετικὴν-κεραμεικήν*, ἥτις ἀσχολεῖται περὶ τὴν ἀνασύστασιν τῶν ἐφθαρμένων ὀδόντων ἢ τὴν ἀντικατάστασιν τῶν ἐλλειπόντων τοιούτων δι' ὀπτῆς πορσελλάνης ἢ διὰ μετάλλου καὶ ὀπτῆς πορσελλάνης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Γ. Καλούδη*, Ὀδοντιατρικὴ καὶ στοματολογία.—*Λ. Κόκκορη*, Ἱστορία τῆς ὀδοντιατρικῆς.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Ἐξακτική.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Στοματολογία.—*Ν. Παπαντωνοπούλου*, Ὀδοντικὴ χειρουργική, παθολογία καὶ θεραπευτική.—*Π. Πανταζῆ*, Ἐπιτομὴ εἰδικῆς θεραπευτικῆς.—*Γ. Κονταρίνη*, Ἡ διάγνωσις ἐν τῇ ὀδοντογναθικῇ ὀρθοπεδικῇ (ὀρθοδοντικῇ).—*Σ. Παπαζαφειροπούλου*, Ὀδοντιατρική.

Ν. Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

ὀδοντιατρικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν ὀδοντίατρον: «ὀδοντιατρικὰ μαθήματα»· ‖ ***ὀδοντιατρική*** (βλ. λ.).

— **«Ὀδοντιατρικὴ *Ἐπιθεώρησις*».** Μηνιαῖον ἐπιστημονικὸν περιοδικόν, ἐκδιδόμενον ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τοῦ 1924 ὑπὸ Ν. Παπαντωνοπούλου.

— **«Ὀδοντιατρικὴ *Ἠχώ*».** Δεκαπενθήμερος ἐφημερίς, ἐκδιδομένη ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τοῦ 1928 ὑπὸ Γ. Κονταρίνη.

— **ὀδοντιατρικὸν *σχολεῖον*.** Σχολεῖον ἐν ᾧ διδάσκεται ἡ *ὀδοντιατρική*. Παρ' ἡμῖν τοιοῦτον σχολεῖον λειτουργεῖ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1911. Διέπεται ὑπὸ ἰδίου κανονισμοῦ ἰσχύοντος ἀπὸ τῆς 4 Ἰουλίου 1924 καὶ ὑπὸ τοῦ γενικοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἡ φοίτησις ἐν αὐτῷ εἶναι τετραετής. Ν. Γ. Π.

ὀδοντίατρος (ὁ). Ὁ ἀσχολούμενος περὶ τὴν θεραπείαν τῶν ὀδόντων ἰατρός. Παρ' ἡμῖν ὑπάρχουσι διάφοροι κατηγορίαι ὀδοντιάτρων: α) Οἱ λαβόντες ἄδειαν ἐκ τοῦ τότε ἰσχύοντος βασιλικοῦ ἰατροσυνεδρίου. β) Οἱ πτυχιοῦχοι τοῦ ὀδοντιατρικοῦ σχολείου τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. γ) Οἱ ἀδειοῦχοι τῶν ὀδοντιάτρων, οἱ λαβόντες τὴν ἄδειαν βάσει τῶν εὐεργετικῶν νόμων 2573 τοῦ 1921 καὶ 3038 τοῦ 1922. δ) Οἱ πρόσφυγες πρακτικοὶ ὀδοντίατροι, εἰς οὓς εὐεργετικῶς ἐχορηγήθη ἄδεια. ε) Οἱ ἀδειοῦχοι τῶν νέων χωρῶν. Δύνανται ὅμως καὶ οἱ σπουδάσαντες εἰς ξένα ὀδοντιατρικὰ σχολεῖα, ὁμοταγῆ πρὸς τὸ ἡμέτερον, νὰ τύχωσιν ἀδείας ἀσκήσεως τοῦ ὀδοντιατρικοῦ ἐπαγγέλματος ἐν Ἑλλάδι, ἂν μετὰ πρακτικὰς καὶ θεωρητικὰς ἐξετάσεις, διεξαγομένας ἐνώπιον τοῦ συλλόγου τῶν καθηγητῶν τοῦ ὀδοντιατρικοῦ σχολείου, κριθῶσιν ἱκανοὶ πρὸς τοῦτο.

Τὰ τῶν ὀδοντιάτρων παρ' ἡμῖν ρυθμίζονται διὰ τοῦ νόμου 4740 τῆς 14 Μαΐου 1930. Ἐν ἑκάστῳ νομῷ καὶ ὑποδιοικήσει συνιστᾶται ὀδοντιατρικὸς σύλλογος, ἀποτελῶν νομικὸν πρόσωπον, μέλη τοῦ ὁποίου ὑποχρεωτικῶς εἶναι, ἐπὶ ἐτησίᾳ καταβολῇ 200 δραχμῶν, πάντες οἱ νομίμως ἀσκοῦντες ἐν τῇ περιφερείᾳ τὸ ὀδοντιατρικὸν ἐπάγγελμα. Οἱ σύλλογοι οὗτοι ἀσκοῦσι πειθαρχικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ὀδοντιάτρων καὶ τιμωροῦν τὰς ὑπερβασίας ἢ ἄλλα παραπτώματα αὐτῶν. Οἱ σύλλογοι οὗτοι ἐκλέγουσιν ἀνὰ τριετίαν τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τοῦ «Πανελληνίου Ὀδοντιατρικοῦ Συλλόγου» ἐξ ἕνδεκα ὀδοντιάτρων κατοικούντων ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ καὶ ἀνώτατον πειθαρχικὸν συμβούλιον ἐκ πέντε ὀδοντιάτρων. Τῶν δύο τούτων συμβουλίων ἀνωτέρα ἀρχὴ εἶναι ὁ ὑπουργὸς τῆς Ὑγιεινῆς. Ν. Γ. Π.

— *[Στρατ.—Ναυτ.]* Ἀπὸ τοῦ 1915 ὠργανώθη παρὰ τῷ ἑλληνικῷ στρατῷ ἴδιον σῶμα *ὀδοντιάτρων ἀξιωματικῶν*, προερχομένων, εἴτε διὰ μετατάξεως ὑγειονομικῶν ἀξιωματικῶν, εἴτε διὰ μονιμοποιήσεως ἐφέδρων ὑγειονομικῶν ἀξιωματικῶν, εἴτε ἐκ κληρωτῶν ἐχόντων δίπλωμα τοῦ ὀδοντιατρικοῦ σχολείου τοῦ πανεπιστημίου ἢ ἰσοτίμου τῆς ἀλλοδαπῆς. Οἱ ὀδοντίατροι τοῦ ναυτικοῦ δὲν εἶναι ἀξιωματικοί, ἀλλ' ἢ ἰδιῶται ἢ κληρωτοὶ ἔχοντες τὰ ἀνωτέρω διὰ τὸν στρατὸν μνημονευθέντα προσόντα. Ν. Θ. Κ.

ὀδοντικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς ὀδόντας, ὁ τῶν ὀδόντων: «ὀδοντικὰ νεῦρα», «φατνίον ὀδοντικόν»· ‖ ***ὀδοντικὰ*** (τά)· τὰ σύμφωνα τῶν ὁποίων ἡ ἄρθρωσις γίνεται ὅταν σχηματίζεται φραγμὸς διὰ τῆς ἄκρας γλώσσης καὶ τῶν ὀδόντων ἢ τῶν φατνίων (βλ. λ. *ὀδοντόφωνα*).

— **ὀδοντικὰ *νεῦρα*.** Καλοῦνται οὕτω τὰ νεῦρα ἐκεῖνα τὰ ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου ἀφορμώμενα καὶ νευροῦντα τοὺς ὀδόντας. Τὰ ὀδοντικὰ νεῦρα εἶναι κλάδος τοῦ τριδύμου νεύρου, ὅπερ ἐκφύεται ἐκ τῆς γεφύρας τοῦ ἐγκεφάλου διὰ δύο ριζῶν, ὧν ἡ μὲν μία εἶναι αἰσθητική, ἡ δ' ἑτέρα κινητική. Ἐκ τῆς αἰσθητικῆς τὸ μὲν ἄνω γναθικὸν διὰ κλάδων του νευροῖ τοὺς ὀδόντας τῆς ἄνω γνάθου, τὸ δὲ κάτω γναθικὸν τοὺς τῆς κάτω. Κλάδος τοῦ ἄνω γναθικοῦ, καὶ δὴ τὰ ὀπίσθια, μέσα καὶ πρόσθια ἄνω φατνιακὰ νεῦρα, εἰσερχόμενα δι' εἰδικῶν πόρων εἰς τὸ ἰγμόρειον ἄντρον, σχηματίζουσι τὸ ὀδοντικὸν πλέγμα, ἐξ οὗ κλωνία ἐκφυόμενα νευροῦσιν ὅλους τοὺς ὀδόντας τῆς ἄνω γνάθου. Κλάδος δὲ τοῦ κάτω γναθικοῦ, τὸ *κάτω φατνιακὸν νεῦρον*, εἰσερχόμενον διὰ τοῦ ἔσω γναθιαίου τρήματος τῆς κάτω γνάθου καὶ διελαῦνον τὸν γναθιαῖον πόρον, νευροῖ τοὺς ὀδόντας τῆς κάτω γνάθου. Ν. Γ. Π.

— **ὀδοντικὰ *σωληνάρια*** *[Ἀνατομ.]*. Συστατικὸν τῆς ὀδοντίνης οὐσίας· εἶναι δὲ ταῦτα λεπτότατα σωληνάρια ἢ πόροι, οἵτινες ἄρχονται διὰ μικρῶν τρημάτων ἀπὸ τῆς πολφικῆς κοιλότητος καὶ ἐκτείνονται μέχρι τῶν μεσοσφαιρίων ἀραιωμάτων (χωρία ἰδιάζοντα ἐν τῷ ὁρίῳ μεταξὺ τῆς ὀδοντίνης καὶ ἀδαμαντίνης οὐσίας), ἔνθα ἢ ἐκβάλλουσιν εἰς ταῦτα ἢ ἀνακάμπτουσιν ἀγκυλοειδῶς εἰς ἄλληλα ἢ ἀπολήγουσι τυφλῶς ἐν τῇ ὀδοντίνῃ οὐσίᾳ. Τὸ τοίχωμα αὐτῶν εἶναι συμπαγέστερον τῆς λοιπῆς θεμελίου οὐσίας, ἅτε σφόδρα ἀποτετιτανωμένον. Ι. Π.

— **ὀδοντικὰ *φατνία*** *[Ἀνατομ.]*. Τὰ ἐπὶ τῶν φατνιακῶν ἀποφύσεων τῆς ἄνω καὶ κάτω γνάθου καταλειπόμενα μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ὀδόντων κοιλώματα, ἐν οἷς ἐγγομφοῦνται αἱ ρίζαι τῶν ὀδόντων. Τὰ φατνία χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ τῶν *μεσοφατνίων διαφραγμάτων* καὶ ἔχουσι σχῆμα ἀνάλογον πρὸς τὰς ρίζας τῶν ὀδόντων, ὁ δὲ πυθμὴν αὐτῶν διατιτραίνεται ὑφ' ἑνὸς ἢ πλειόνων τρημάτων, δι' ὧν φέρονται τὰ φατνιακὰ νεῦρα εἰς τὴν ρίζαν τῶν ὀδόντων. Τὸ τοίχωμα τῶν ὀδοντικῶν φατνίων ὑπαλείφεται ἔνδοθεν ὑπὸ περιοστέου (ἐνδοφατνίου), ὅπερ συνάπτεται στενότατα καὶ μετὰ τῆς ὀστεΐνης οὐσίας τοῦ ὀδόντος, παριστῶν θυλακοειδῆ σύνδεσμον, ὅστις συγκρατεῖ τὸν ὀδόντα ἐν τῷ οἰκείῳ φατνίῳ. Ι. Π.

— **ὀδοντικὰ *φύματα*** *[Ἀνατομ.]*.—1) Ἐπαρμάτια ταπεινὰ ἐπὶ τῆς ἔσω ἐπιφανείας τῶν τομέων ὀδόντων ἰσοϋψῶς τῷ αὐχένι αὐτῶν.—2) Ἐπάρματα μείζονα ἢ ἐλάσσονα ἐπὶ τῶν μαστικῶν ἐπιφανειῶν ἢ τραπεζῶν τῶν προγομφίων καὶ τῶν γομφίων ὀδόντων. Ι. Π.

— **ὀδοντικαὶ *γωνίαι*.** Αἱ γωνίαι αἱ σχηματιζόμεναι ὑπὸ δύο ἢ τριῶν ἐπιφανειῶν τῶν ὀδόντων. *Δίεδροι* ὀνομάζονται αἱ σχηματιζόμεναι ὑπὸ δύο ἐπιφανειῶν, *τρίεδροι* δὲ αἱ σχηματιζόμεναι ὑπὸ τριῶν ἐπιφανειῶν, ἑνουμένων εἰς ἓν σημεῖον. Οὕτω, εἰς μὲν τοὺς ἓξ προσθίους ὀδόντας ἔχομεν τέσσαρας διέδρους καὶ δύο τριέδρους, εἰς δὲ τοὺς ὀπισθίους ὀδόντας ἔχομεν ὀκτὼ διέδρους καὶ τέσσαρας τριέδρους γωνίας. Ν. Γ. Π.

— **ὀδοντικαὶ *ἶνες*** *[Ἀνατομ.]*· βλ. λ. *ἶνες ὀδοντικαί*.

— **ὀδοντικὴ *ἀναισθησία*.** Ἡ ἀναισθητοποίησις τοῦ ὀδόντος ἢ τῶν παρακειμένων αὐτῷ ἱστῶν πρὸς ὀδοντιατρικὴν ἐπέμβασιν ἄνευ ἄλγους. Ἡ ὀδοντικὴ ἀναισθησία διακρίνεται εἰς *τμηματικὴν κατὰ χώρας* ἀναισθησίαν καὶ εἰς τὴν *διὰ τῆς διηθήσεως*. Ἡ τμηματικὴ πάλιν ὑποδιαιρεῖται εἰς *ἐνδονευρικὴν* καὶ *περινευρικήν*. Ἡ δὲ περινευρικὴ ὑποδιαιρεῖται εἰς *κατὰ χώρας* ἢ *κυκλικὴν* καὶ εἰς *βαθεῖαν τμηματικήν*. Ἡ διὰ τῆς διηθήσεως

Digitized by Google

ἀναισθησία ὑποδιαιρεῖται εἰς *ὑποβλεννογόνιον*, *ὑποπεριοστεακήν*, *περιοδοντικήν*, διὰ *πιέσεως*, *ὑψηλῆς πιέσεως* καὶ διὰ *διαποτίσεως*.

Τμηματικὴ ἢ κατὰ χώρας ἀναισθησία ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἐνέσεως τοῦ ἀναισθητικοῦ φαρμάκου εἰς τὸν κορμὸν τοῦ νεύρου καὶ μακρὰν τοῦ ἐγχειρητικοῦ πεδίου. Ἀναισθησία διὰ τῆς διηθήσεως ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἐνέσεως τοῦ ἀναισθητικοῦ ὑγροῦ εἰς τοὺς ἀκρέμονας τῶν νεύρων. Αἱ δὲ ἄλλαι ὑποδιαιρέσεις τῶν τοπικῶν ἀναισθησιῶν βασίζονται ἐπὶ τῶν ἄνω δύο ἀρχῶν, διαφέρουσαι κατὰ τὴν τεχνικὴν ἀγωγήν. Τὰ πρὸς ἐπίτευξιν ὀδοντικῆς ἀναισθησίας φάρμακα εἶναι πολλά: π.χ. ἡ ὑδροχλωρικὴ κοκαΐνη, ἡ νοβοκαΐνη, ἡ ὑδροχλωρικὴ τροπα-κοκαΐνη ἡ εὐκαΐνη Α καὶ Β, ἡ ὑδροχλωρικὴ χολοκαΐνη, ἡ ὑδροχλωρικὴ ἀκοΐνη, ἡ νιρβανίνη, ἡ στοβαΐνη, ἡ ἀλλυπίνη, ἡ νερβοσιδίνη κλπ. Ἐκτὸς ὅμως τῶν ἀνωτέρω φαρμάκων, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται δι' ἐνέσεων, ὑπάρχουν καὶ τὰ λεγόμενα ψυκτικά, ἤτοι τὰ προκαλοῦντα τοπικὴν ἀναισθησίαν διὰ ψύξεως, ὡς π.χ. ὁ αἰθήρ, τὸ χλωριοῦχον αἰθύλιον καὶ τὸ χλωριοῦχον μεθύλιον. Τὰ φάρμακα ταῦτα χρησιμοποιοῦνται διὰ μικρὰς ὀδοντοχειρουργικὰς ἐπεμβάσεις. Ἐκτὸς ὅμως τῶν ἀνωτέρω μέσων καὶ μεθόδων πρὸς ὀδοντικὴν ἀναισθησίαν εὐρύτατα χρησιμοποιεῖται, ἰδίως ἐν Ἀμερικῇ, καὶ ἡ γενικὴ ἀναισθησία, ἰδίως διὰ τοῦ ἱλαροῦ ἀερίου. Παρ' ἡμῖν ὅμως δὲν ἔχει εἰσαχθῆ τοῦτο εἰσέτι. Ν. Γ. Π.

— **ὀδοντικὴ *ἕλιξ*** ἢ ***ταινία*** *[Ἀνατομ.]*. Ἕλιξ ἢ ταινία τῆς κεντρικῆς χώρας τοῦ ρινικοῦ ἐγκεφάλου· λεπτὴ οὖσα, ἐγκρύπτεται μεταξὺ τῆς ἱπποκαμπείου ἕλικος καὶ τοῦ ὀπισθίου σκέλους τῆς ψαλίδος, ἐντέμνεται δὲ κατ' ἀμφότερα τὰ χείλη ἐγκαρσίως ὑπὸ ἀλληλοδιαδόχων ἐντομῶν δίκην περισφίγξεων. Ι. Π.

—**ὀδοντικὴ *καμπύλη***. Ὀνομάζεται οὕτως ἡ καμπύλη γραμμὴ τῶν ὀδόντων, ὡς εἶναι οὗτοι προσηρμοσμένοι εἰς τὰς γνάθους. Ἡ ὀδοντικὴ καμπύλη διακρίνεται εἰς: α) Γραμμήν, ἥτις διέρχεται διὰ τοῦ κέντρου τῶν ὀδόντων ἐκ τῆς προσθίας πρὸς τὴν ὀπισθίαν ἐπιφάνειαν τῆς μασητικῆς ἐπιφανείας. β) Εἰς *παρειακὴν* καμπύλην, ἥτις εἶναι ἡ καμπύλη ἡ σχηματιζομένη ἐκ τοῦ κυνόδοντος πρὸς τὸν σωφρονιστῆρα. γ) Εἰς *ἰσοζυγικὴν* καμπύλην, ἥτις ἀφορᾷ τὴν ἀνάταξιν τῶν ὀδόντων εἰς τὰς τεχνητὰς ὀδοντοστοιχίας, ὥστε νὰ ἐπέρχεται ὁ ἰσοζυγισμὸς καὶ ἡ συγκράτησις αὐτῆς ἐν τῷ στόματι κατὰ τὴν μάσησιν. δ) Εἰς *χειλικὴν* καμπύλην, ἥτις εἶναι ἡ σχηματιζομένη ἐκ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον κυνόδοντα· καὶ ε) Εἰς *καμπύλην τοῦ Spee*, ὑποθετικὴν καμπύλην, ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ φύματος τοῦ κάτω κυνόδοντος, ἀκολουθοῦσαν τὰ κάτω παρειακὰ φύματα τῶν προγομφίων καὶ γομφίων καὶ διήκουσαν μέχρι τῆς προσθίας ἐπιφανείας τῆς κεφαλῆς τοῦ κονδύλου κατὰ τὸν Wilson. Ν. Γ. Π.

— **ὀδοντικὴ *νευραλγία*** *[Ὀδοντιατρ.]*· βλ. λ. *νευραλγία ὀδοντική*.

— **ὀδοντικὴ *πλάξ***. Καλεῖται οὕτως ἡ ἐξ ἐναποθέσεως τῶν ὑπολειμμάτων τῶν σιτίων ἐπί τινων ἐπιφανειῶν τῶν ὀδόντων σχηματιζομένη πλάξ, ἥτις θεωρεῖται τὸ σημεῖον, ἐξ οὗ ἄρχεται ἡ τερηδὼν τῶν ὀδόντων. Αὕτη, ἐὰν δὲν γίνῃ ἀφορμὴ τερηδονισμοῦ τοῦ ὀδόντος, μεγεθύνεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ οὕτω σχηματίζεται ἡ τρυγία (ὀδοντόλιθος κατ' ἄλλους) τῶν ὀδόντων, ἥτις συντελεῖ εἰς τὴν φλεγμονὴν τῶν οὔλων κατ' ἀρχὰς καὶ σὺν τῷ χρόνῳ διάσεισιν καὶ ἀπόπτωσιν τελικῶς τῶν ὀδόντων μετὰ πυορροϊκῶν ἢ μὴ φαινομένων. Ν. Γ. Π.

— **ὀδοντικὸν *ἔλυτρον*** ἢ ***ἔλυτρον τοῦ Neumann*** *[Ἀνατομ.]*. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο περιγράφεται ὑπό τινων καὶ διαστέλλεται οὐσία ἰδία, ἐξ ἧς ἀποτελεῖται τὸ σκληρότατον τοίχωμα τῶν ὀδοντικῶν σωληναρίων, ὅπερ κατ' ἄλλους ὑπολαμβάνεται ὡς σφόδρα ἀποτιτανωθεῖσα μοῖρα τῆς θεμελίου οὐσίας τῆς ἀδαμαντίνης, ἧς συστατικὰ εἶναι τὰ ὀδοντικὰ σωληνάρια. Ι. Π.

— **ὀδοντικὸν *νῆμα*** *[Ὀδοντιατρ.]*· βλ. λ. *νῆμα ὀδοντικόν*.

— **ὀδοντικὸν *τόξον***. Οἱ ὀδόντες, ὡς εἶναι ἐν τῷ στόματι ἐλλειπτικῶς ἐνσφηνωμένοι, σχηματίζουσι τόξον, ὅπερ καλεῖται *ὀδοντικόν*. Διακρίνομεν *στρογγύλα* ὀδοντικὰ τόξα, *ἐπιμήκη*, *τετραγωνικά*, ἀναλόγως τοῦ σχήματος πρὸς τὸ ὁποῖον μᾶλλον ὁμοιάζουσι. Δὲν πρέπει νὰ γίνεται σύγχυσις πρὸς τὰ ἄλλα ἐν τῷ στόματι τόξα, ὡς π. χ. τὸ φατνιακόν, ὑπερῴιον, ζυγωματικὸν κτλ. Ν. Γ. Π.

ὀδονταλγία (ἡ). Ἄλγος προερχόμενον ἐκ τῆς ὀδοντίνης οὐσίας τῶν ὀδόντων (βλ. λ. *ὀδοντινῖτις*).

ὀδοντίνη (ἡ), ἢ ***ἐλεφαντίνη*** *[Ὀδοντιατρ.]*. Μία ἐκ τῶν οὐσιῶν τῶν ὀδόντων, κειμένη ἔσω τῆς ἀδαμαντίνης καὶ ὀστεΐνης οὐσίας καὶ δίδουσα τὸ σχῆμα τοῦ ὀδόντος. Ἀποτελεῖται δ' αὕτη ἐκ θεμελίου οὐσίας, ἥτις εἶναι παραπλησία πρὸς τὴν τοῦ ὀστίτου ἱστοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀδοντικῶν σωληναρίων. Τὰ σωληνάρια τῆς ὀδοντίνης πληροῦνται ἐσωτερικῶς ὑπὸ τῶν ὀδοντικῶν ἰνῶν καὶ εἶναι ἐπενδεδυμένα δι' ἀφοριστικοῦ ἐλύτρου τοῦ Neumann. Ἐκτὸς ὅμως τῆς φυσιολογικῆς ὀδοντίνης ὑπάρχει καὶ ἡ *δευτερογενὴς* ὀδοντίνη, ἥτις διαφέρει ἀνατομικῶς καὶ τοπογραφικῶς τῆς φυσιολογικῆς τοιαύτης, ὡς καὶ κατὰ τὸ χρῶμα καὶ τὴν διεύθυνσιν τῶν ὀδοντικῶν σωληναρίων, ἐὰν ὑπάρχωσι τοιαῦτα. Συνήθως δὲ παράγεται αὕτη ἐκ παθολογικῆς τινος αἰτίας τοῦ πολφοῦ ἢ καὶ ἐξ ἀποτριβῆς τῆς ἀδαμαντίνης οὐσίας καὶ κατατίθεται ἐντὸς τοῦ πολφικοῦ θαλάμου τοῦ ὀδόντος ἢ καὶ ἀλλαχοῦ, ἔσω τῆς ἐπιφανείας τῆς ὀδοντίνης. Παρά τινων καταλέγεται εἰς τοὺς ὄγκους τῶν ὀδόντων (ὀδοντώματα). Ν. Γ. Π.

ὀδοντινῖτις,—*ἴδος* (ἡ). Φλεγμονὴ τῆς ὀδοντίνης οὐσίας τῶν ὀδόντων. Ἀπὸ παθολογικῆς ἀπόψεως ὁ ὅρος οὗτος εἶναι ἀκριβής, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ὅμως τῆς περιγραφικῆς ἀνατομικῆς τῶν νόσων τῶν ὀδόντων εἶναι σφαλερός, ἐφαρμοζόμενος μόνον ὁσάκις ἡ τερηδὼν τοῦ ὀδόντος, ἐξικνουμένη μέχρι τῆς ὀδοντίνης οὐσίας, προκαλεῖ φλεγμονὴν αὐτῆς. Ν. Γ. Π.

ὀδόντιον (τό)· ὑποκορ. τοῦ *ὀδούς, —όντος*, δόντι.

ὀδοντίτης (ὁ) (Odontites) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χοιραδιοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἀνεπτυγμένας ἢ θάμνους ἰθαγενεῖς τῶν εὐκράτων καὶ θερμῶν χωρῶν τῆς γῆς. Ἀξιολογώτερος εἶναι ὁ *ὀδοντίτης ὁ θαμνώδης* (Odontites rasemosus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὰς θερμὰς χώρας τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἐνίοτε καλλιεργεῖται καὶ ἐν Εὐρώπῃ πρὸς κόσμον διὰ τὰ ὡραιότατα ἐρυθρὰ ἄνθη του. Δ. Ν. Π.

ὀδοντῖτις, —*ιδος* (ἡ) *[Ὀδοντιατρ.]*. Γενικὸς ὅρος. ὅστις σημαίνει φλεγμονὴν τοῦ ὀδόντος, ἐξ οἱουδήποτε αἰτίου προερχομένην. Ἡ φλεγμονὴ αὕτη εἶναι δυνατὸν νὰ συμβαίνῃ εἴτε ἐντὸς τοῦ πολφοῦ τοῦ ὀδόντος, εἴτε εἰς τοὺς περὶ τὸ ἀκρορρίζιον μαλθακοὺς ἱστούς, εἴτε εἰς τοὺς περιρριζικοὺς ἱστοὺς τοῦ ὀδόντος. Δὲν πρέπει νὰ συγχέεται πρὸς τὴν ὀδοντινίτιδα. Ν. Γ. Π.

ὀδοντοβλάσται (αἱ) *[Ἀνατομ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ περιφερικὰ κύτταρα τοῦ πολφοῦ τοῦ ὀδόντος, ἅτινα ἀπεργάζονται συνεχῆ στιβάδα, τὴν *στιβάδα τῶν ὀδοντοβλαστῶν*, ἥτις ὑπαλείφει σχεδὸν ἅπασαν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ὀδοντίνης οὐσίας, πλὴν κατὰ τὸ πέρας τῆς ῥίζης. Ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν κυττάρων τῶν ὀδοντοβλαστῶν ἐκπεμπομένων ἀποφυάδων αἱ μὲν ἔσω, βραχύτεραι οὖσαι, ἐν μέρει μὲν μεταβαίνουσιν εἰς τὸ πίλημα τοῦ πολφοῦ, ἐν μέρει δ' ἀναστομοῦνται μεθ' ὁμοίων τῶν παρακειμένων ὀδοντοβλαστῶν, αἱ δ' ἔξω εἰσδύονται εἰς τὰ σωληνάρια τῆς ὀδοντίνης οὐσίας, καλούμεναι *ἶνες τῆς ὀδοντίνης οὐσίας* ἢ ἁπλῶς *ὀδοντικαὶ ἶνες*. Ι. Π.

ὀδοντοβοθρίον (τό). Μικρὰ ὀπὴ παρατηρουμένη ἐπί τινος ἐπιφανείας τῶν ὀδόντων. Τὰ βοθρία εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀτελοῦς τιτανώσεως τῆς ἀδαμαντίνης οὐσίας τῶν ὀδόντων καὶ γίνονται πρόξενα τερηδονισμοῦ αὐτῶν ἐκ τῶν σημείων τούτων. Ν. Γ. Π.

ὀδοντογένεσις· βλ. *ὀδοντογονία*.

ὀδοντογλύφανον (τὸ) (Tour d'atelier-Engine). Ἐργαλεῖον χρησιμοποιούμενον παρὰ τῶν ὀδοντιάτρων πρὸς προπαρασκευὴν τῶν ὀδόντων κατὰ τὰς διαφόρους θεραπευτικὰς ἢ τεχνικὰς ἐπεμβάσεις. Τὸ ἐργαλεῖον τοῦτο εἶναι ποδοκίνητον ἢ καὶ ἠλεκτροκίνητον, καταλλήλως δὲ χρησιμοποιούμενον συντελεῖ εἰς τὴν ταχυτέραν, καλυτέραν καὶ ἄνευ ἄλγους διεκπεραίωσιν τῶν ἐπὶ τῶν ὀδόντων ἐπεμβάσεων. Ν. Γ. Π.

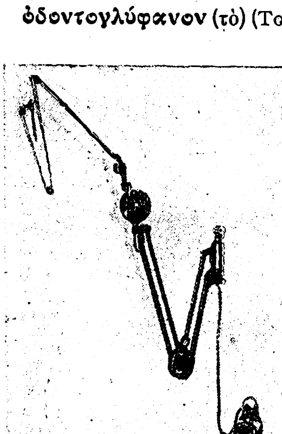

Ἠλεκτρικὸν ὀδοντογλύφανον νεωτάτου τύπου.

ὀδοντογλυφίς, —*ίδος* (ἡ). Ἐπιμηκές τι καὶ λεπτὸν ἐργαλεῖον, συνήθως ἐκ σκληροῦ ξύλου ἢ ἐξ ὀστοῦ ἢ ἐκ μίσχου πτερῶν χηνῶν, ὀρνίθων, ἰνδιάνων κλπ. κατασκευαζόμενον καὶ ἐν χρήσει πρὸς ἀπομάκρυνσιν τῶν σιτίων ἔκ τινος τῶν μεσοδοντίων διαστημάτων τῶν ὀδόντων καὶ ἐκ τῶν κοιλοτήτων τῶν τερηδονισμένων τοιούτων. Ὀδοντογλυφίδες δέον νὰ προτιμῶνται αἱ ἐκ μίσχου πτερῶν, ἡ χρῆσις δ' αὐτῶν δέον νὰ γίνηται μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς πρὸς ἀποφυγὴν τραυματισμοῦ τῶν οὔλων. Αἱ ἐκ μαλθακοῦ ξύλου ἢ ἐκ κοινῶν σπίρτων ὀδοντογλυφίδες ἐγένοντο πολλάκις πρόξενοι πολλῶν κακῶν. Γενικῶς προτιμότερον ν' ἀποφεύγηται ἡ χρῆσις ὀδοντογλυφίδων. Ν. Γ. Π.

ὀδοντόγλωσσα (τὰ) *[Ζῳολ.]*. Κατηγορία μαλακίων, χαρακτηριζομένων ἐκ τῆς παρουσίας ὀδόντων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γλώσσης των. Δ. Ν. Π.

ὀδοντόγλωσσον (τὸ) (Odontoglossum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρχεοειδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ ἑκατὸν εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς. Πλεῖστα τούτων καλλιεργοῦνται πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ἐν θερμοκηπίοις πρὸς κόσμον. Δ. Ν. Π.

Ὀδοντόγλωσσον.

ὀδοντογονία (ἡ). Ἡ φυσιολογικὴ ἐξεργασία τῆς γενέσεως τῶν ὀδόντων. Αὕτη τελεῖται ὡς ἑξῆς: Κατὰ τὸν δεύτερον ἐμβρυϊκὸν μῆνα παράγεται τοξοειδὴς ἐπιθηλιακὴ ταινία, κατὰ τὰ ἐλεύθερα χείλη τῆς καταβολῆς τῶν δύο γνάθων, ὀνομαζομένη ὀδοντικὴ ταινία. Γλωσσικῶς τῆς ταινίας ταύτης παράγονται 20 ἐπάρματα, παριστῶντα τὰς καταβολὰς τῶν ἰσαρίθμων νεογιλῶν ὀδόντων. Κάτωθι τῶν παχύνσεων τούτων ἄρχονται αἱ καταβολαὶ τῶν ὀδοντικῶν θηλῶν ἐκ τοῦ μεσεγχύματος, αἱ ὁποῖαι πιέζουσι τὰ ἐπάρματα τῆς ὀδοντικῆς ταινίας, κοιλαίνουσιν αὐτὰ ἐν εἴδει κώδωνος καὶ πληροῦσι τὸ κοῖλον ὑπὸ μεσεγχύματος. Οἱ κώδωνες οὗτοι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀποχωρίζονται τῆς ὀδοντικῆς ταινίας καὶ συγκρατοῦνται μετ' αὐτῆς δι' ἑνὸς μίσχου ἢ αὐχένος καλουμένου, ὅστις ὀλίγον βραδύτερον ἀποκόπτεται τελείως. Οἱ οὕτω καταβληθέντες νεογιλοὶ ὀδόντες τιτανοῦνται, ὅτε μετατρέπονται ἡ μὲν ἐπιθηλιακὴ οὐσία εἰς τὴν ἀδαμαντίνην καὶ τὸ περιμύλιον, ἡ ὀδοντικὴ θηλή, ἀποτελουμένη ἐκ μεσεγχύματος, εἰς τὴν ὀδοντίνην οὐσίαν καὶ τὸν πολφόν, τὸ δὲ ὀδοντοθυλάκιον εἰς τὴν ὀστεΐνην καὶ τὸ ἐνδοφάτνιον. Ἀκολούθως ἡ ὀδοντικὴ ταινία δίδει τὰς καταβολὰς τῶν πρώτων μονίμων γομφίων καὶ ἀποσύρεται γλωσσικῶς, ὅπως ἐν καιρῷ δώσῃ τὰς καταβολὰς τῶν λοιπῶν μονίμων ὀδόντων, τιτανουμένων καὶ τούτων κατὰ τὸν αὐτὸν ὡς καὶ οἱ νεογιλοὶ τρόπον. Ν. Γ. Π.

ὀδοντογραφία (ἡ)· ἡ περιγραφικὴ ἀνατομικὴ τῶν ὀδόντων (βλ. *ὀδοντικὴ χειρουργική*).

ὀδοντογραφικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὀδοντογραφίαν, εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν περιγραφὴν τῶν ὀδόντων.

ὀδοντογράφος (ὁ). Ἐργαλεῖον ἐφευρεθὲν ὑπὸ τοῦ Percy Williams, δι' οὗ σχεδιάζεται ἐπὶ χάρτου τὸ σχῆμα τῆς μελλούσης νὰ κατασκευασθῇ ἔν τινι στόματι ὀδοντοστοιχίας. Ν. Γ. Π.

ὀδοντοδυνία (ἡ)· βλ. *ὀδονταλγία*.

ὀδοντοειδὴς (ὁ, ἡ), —*ὲς* (τό)· ὁ ἔχων σχῆμα ὀδόντος, ὁ ὅμοιος μὲ ὀδόντα: «ὀδοντοειδὴς ἀπόφυσις, — προεξοχή».

— **ὀδοντοειδὴς *ἀπόφυσις*** ἢ ***ὀδοὺς*** *[Ἀνατομ.]*. Ἀπόφυσις κυλινδροειδὴς ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ 2ου αὐχενικοῦ σπονδύλου ἢ ἄξονος καθέτως πρὸς τὰ ἄνω τείνουσα. Φέρει δὲ ἔμπροσθεν μὲν ἀρθρικὴν ἐπιφάνειαν, συντασσομένην πρὸς τὸ πρόσθιον τόξον τοῦ ἐπιστροφέως, ὄπισθεν δ' ἑτέραν, ἐφ' ἧς ὀλισθαίνει ὁ ἐγκάρσιος σύνδεσμος τοῦ ἐπιστροφέως, ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς αὐτῆς προσφύονται σύνδεσμοι ἐξορμώμενοι ἐκ τοῦ ἰνιακοῦ ὀστοῦ. Οὕτω δὲ πέριξ τοῦ ὀδόντος ὡς περὶ ἄξονα κινεῖται πρὸς τὰ πλάγια ὁ ἐπιστροφεὺς καὶ μετ' αὐτοῦ ἅπασα ἡ κεφαλή. Ι. Π.

ὀδοντοθεραπεία (ἡ)- Πᾶσα ἐπέμβασις ἐπὶ τῶν σκληρῶν ἢ μαλθακῶν ἱστῶν τῶν ὀδόντων, δι' ἧς ἀποκαθίσταται ἡ κατὰ φύσιν λειτουργία τοῦ ὀδόντος. Ν. Γ. Π.

ὀδοντοθεραπευτικὴ (ἡ)· βλ. *ὀδοντοθεραπεία*.

ὀδοντοϊατρεῖον, *ὀδοντοϊατρικὴ* κλπ.· βλ. *ὀδοντιατρεῖον*, *ὀδοντιατρικὴ* κλπ.

ὀδοντοκεραμεικὴ (ἡ), ἢ *ὀδοντικὴ κεραμεική*. Νεώτατος κλάδος τῆς ὀδοντικῆς προσθετικῆς, ἥτις πάλιν εἶναι κλάδος τῆς ὀδοντιατρικῆς· ἀσχολεῖται περὶ τὴν κατασκευὴν διαφόρων προσθετικῶν ἐργασιῶν ἐν τῷ στόματι ἢ ἀνασυστάσεως ἐφθαρμένων ὀδόντων διὰ τῆς ὀπτῆς πορσελάνης. Ν. Γ. Π.

ὀδοντόκερως (ὁ) (Odontocerus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων διπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν βραχυελύτρων τῆς οἰκογενείας τῶν *ἑτερομυζιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὴν Εὐρώπην. Δ. Ν. Π.

Digitized by Google

ὀδοντοκήλη (ἡ), ἡ *ὀδοντικὴ κύστις*. Εἶναι κύστις τοῦ ὀδοντοφατνιακοῦ περιοστέου. Εἶναι δύο εἰδῶν: ἐκείνη ἥτις γεννᾶται κάτωθι τῆς μήτρας ἀνωμάλου τινός, μήπω ἀνατείλαντος ὀδόντος, ὅστις ἔχει προσβληθῆ ὑπὸ ἀπλασίας τῆς ἀδαμαντίνης ἢ τῆς ὀδοντίνης ἢ καὶ ἀμφοτέρων, καὶ ἐκείνη ἥτις γεννᾶται εἰς τοὺς ὑπὲρ τὸν μὴ ἀνατείλαντα ὀδόντα μαλθακοὺς ἱστούς. Ν. Γ. Π.

ὀδοντοκήτη (τὰ) [Ζῳολ.]. Κατηγορία θηλαστικῶν ζῴων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κητῶν*, περιλαμβάνουσα κήτη μὲ ἀσύμμετρον κεφαλήν, σιαγόνας ἀνθεκτικὰς καὶ ὀδόντας κωνικούς, ἰσχυροὺς καὶ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν σιαγόνων διατεταγμένους. Δ. Ν. Π.

ὀδοντόκλασις, —εως (ἡ)· ὅρος ἐν χρήσει ἐν τῇ ὀδοντιατρικῇ, δι' οὗ σημαίνεται ἡ θραῦσις ὀδόντος τινὸς ἐξ ἀτυχήματος. Ν. Γ. Π.

ὀδοντοκλάσται (οἱ). Πολυμορφοπύρηνα κύτταρα, τὰ ὁποῖα βοηθοῦσιν εἰς τὴν ἀπορρόφησιν τῶν ριζῶν τῶν νεογιλῶν ὀδόντων καὶ εἰς τήν, κατ' ἀκολουθίαν, ἀνατολὴν τῶν μονίμων τοιούτων (βλ. *ὀδούς*).

ὀδοντοκοιλία (ἡ), ἡ *ὀδοντοκοίλωμα* [Ἀνατομ.]. Τὸ βοθρίον ἢ φατνίον, ἐν ᾧ ἐγγομφοῦται ἡ ρίζα τοῦ ὀδόντος. Ι. Π.

ὀδοντοκονία (ἡ) [Ἀνατομ.] βλ. *ὀστεΐνη οὐσία*. Ι. Π.

ὀδοντόκονις, —εως (ἡ), ἡ *ὀδοντότριμμα* (τό). Κόνις εἰδικὴ πρὸς καθαρμὸν καὶ στίλβωσιν τῶν ὀδόντων. Αἱ ὀδοντοκόνεις, αἱ ὀδοντόπασται, οἱ ὀδοντοσάπωνες κτλ. ὑπάγονται εἰς μίαν γενικὴν κατηγορίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα *ὀδοντοσκευασίαι* (βλ. λ.). Αἱ ὀδοντοκόνεις δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀπολυμαντικὰ τοῦ στόματος, καθ' ὅσον ἡ ἀντισηπτικὴ αὐτῶν ἱκανότης εἶναι μικρά, λόγῳ τῆς ἐπὶ μικρὸν χρόνον παραμονῆς των ἐν τῷ στόματι. Συντελοῦσιν ὅμως εἰς τὸν καθαρμὸν τοῦ στόματος καὶ τῶν ὀδόντων διὰ τῆς μηχανικῆς ἐπ' αὐτῶν ἐπενεργείας τῆς ψήκτρας μετὰ τῆς ὀδοντοκόνεως. Αἱ ὀδοντοκόνεις δὲν πρέπει νὰ περιέχωσιν οὐσίας σκληρὰς ἢ τοιαύτας, αἱ ὁποῖαι ὑφίστανται ζυμώσεις ἐν τῷ στόματι, ἢ ἄλλας καυστικάς, αἱ ὁποῖαι βλάπτουσι τοὺς ὀδόντας. Πολλαὶ ὀδοντοκόνεις διὰ τῆς συνεχοῦς χρήσεως ἐπιφέρουσιν ἐκτριβὴν τῆς ἀδαμαντίνης ἢ διάβρωσιν τῶν ὀδόντων. Τὰ ὑπὸ τῆς βιομηχανίας χρησιμοποιούμενα ὑλικὰ πρὸς παρασκευὴν ὀδοντοκόνεων ἀποτελοῦνται ἐξ ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου, ἀνθρακικῆς μαγνησίας, φαρμακευτικοῦ σάπωνος ἐλαφρόπετρας (κισήρεως), ὀστοῦ σηπίας, ρίζης ἴριδος, βόρακος, διτρυγικοῦ καλίου, στυπτηρίας, κόνεως φυτικοῦ ἄνθρακος κλπ. Αἱ κατωτέρω συνταγαὶ εἶναι κατάλληλοι δι' ὀντοκόνεις, ἀρκεῖ νὰ παρασκευασθῶσιν ἐξ ὑλικῶν ἀρίστων. 1) Craie préparée 75.0, Carbonate de magnésie 12.0, Sucre de lait 13.0, Camphre 2.0, Éther 3.0. Διαλύομεν τὴν καφουρὰν ἐν τῷ αἰθέρι, ἀναμειγνύομεν αὐτὴν μετ' ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου, ἀποξηραίνομεν εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἀναμειγνύομεν κατόπιν μετὰ τῶν ἄλλων συστατικῶν. 2) Craie préparée 30.0, Carbonate de magnésie 10.0, Poudre d'iris 15.0, Essence de menthe 0.60. 3) Carbonate de chaux 90.0, Bioxyde de strontium 8.0, Poudre de savon 3.0, Essence de Wintergeen 1.0, Essence de Menthe 0.50. Πᾶσαι αἱ ὀδοντοκόνεις δέον νὰ διατηρῶνται ἐπὶ καλῶς πεπωματισμένου δοχείου. Ἡ χρῆσίς των δὲ γίνεται ὡς ἑξῆς: ρίπτομεν ἐπὶ τῆς ψήκτρας ἱκανὴν ποσότητα κόνεως, ὥστε νὰ καλυφθῇ ὑπ' αὐτῆς ὁλόκληρος ἡ ψήκτρα, ἥτις δέον νὰ εἶναι ξηρὰ καὶ οὐχὶ ὑγρά, καὶ δι' αὐτῆς ἐπιτρίβομεν τοὺς ὀδόντας κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ ἰατροῦ. Ν. Γ. Π.

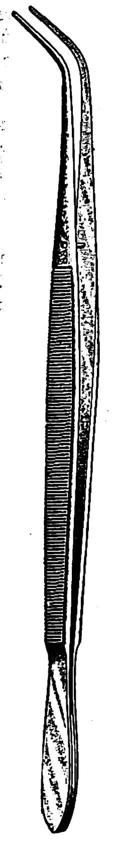

Ὀδοντολαβή.

ὀδοντολαβὴ (ἡ), ἡ *ὀδοντολαβίς*. Μικρὸν ὀδοντιατρικὸν ἐργαλεῖον, δι' οὗ ὁ ὀδοντίατρος τοποθετεῖ ἐντὸς τῆς κοιλότητος τερηδονισμένου ὀδόντος φάρμακον ἢ ἐνεργεῖ ἄλλην παρεμφερῆ ἐργασίαν ἐν τῷ στόματι. Δὲν πρέπει νὰ συγχέεται πρὸς τὴν *ὀδοντάγραν*. Ν. Γ. Π.

ὀδοντολαβὶς (ἡ) (Odontolabis) [Ζῳολ.]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πεταλοκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *λουκανιδῶν*, περιλαμβάνον κανθάρους ἰθαγενεῖς τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῶν Φιλιππίνων νήσων. Ἐκ τῶν 30 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ *ὀδοντολαβὶς ἡ γιγάντειος* (Odontolabis gigantea), ἥτις ἔχει μέγα μέγεθος, σῶμα ἰσχυρόν, εὔρωστον καὶ ἐπιμήκες, κεφαλὴν μεγάλην, ἀπολήγουσαν εἰς δύο κερατοειδεῖς ἰσχυρὰς λαβίδας, κεραίας βραχείας, θώρακα μᾶλλον τετραγωνικόν, ἀνώμαλον κατὰ τὴν περιφέρειάν του, κοιλίαν σχεδὸν τετραγωνικὴν καὶ ἀπεστρογγυλωμένην κατὰ τὸ ἄκρον της. Οἱ πόδες του εἶναι ἀρκετὰ ἐπιμήκεις καὶ ἰσχυρότατοι. Ὁ κυριαρχῶν χρωματισμὸς εἶναι μελανόφαιος. Ἐνδιαιτᾶται ἐπὶ τῶν ὀρεινῶν μερῶν καὶ αἱ κάμπαι του ἀναπτύσσονται ἐντὸς τῶν κορμῶν τῶν δασικῶν δένδρων. Δ.Ν.Π.

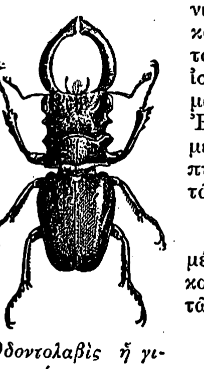

Ὀδοντολαβὶς ἡ γιγάντειος.

ὀδοντόλιθος (ὁ). Ἀπολιθωμένος ὀδοὺς ἢ ὀστοῦν. Οὕτω καλεῖται καὶ ἡ *τρυγία* (βλ. λ.) τῶν ὀδόντων. Γ. Β.

ὀδοντολογία (ἡ). Ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀσχολουμένη περὶ τὰς νόσους τῶν ὀδόντων, ἄλλως *ὀδοντιατρικὴ* (βλ. λ.). Ν. Γ. Π.

ὀδοντολογικός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὀδοντολογίαν, εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἐξέτασιν τῶν ὀδόντων.

ὀδοντολόγος (ὁ, ἡ)· ὁ περὶ τὴν ἐπιστημονικὴν θεραπείαν τῶν ὀδόντων ἀσχολούμενος ἰατρός, ἐπιστήμων ὀδοντιατρός, πρβλ. *γυναικολόγος, ὠτολόγος* κ.τ.τ.

ὀδοντολοξία (ἡ). Ἡ ἔκφυσις τῶν ὀδόντων κατ' ἀνώμαλον τρόπον (βλ. *ὀρθοδοντία*).

ὀδοντομήλη (ἡ). Ἐργαλεῖον ὀδοντιατρικόν, καλούμενον συνηθέστερον *ἀνιχνευτήρ*, διὰ τοῦ ὁποίου

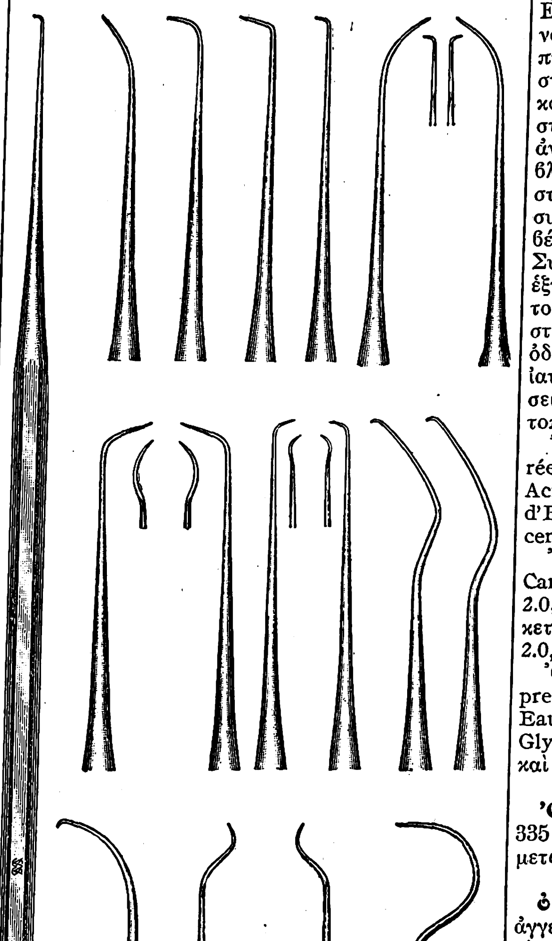

Ὀδοντομῆλαι ἢ ἀνιχνευτῆρες πρὸς χρῆσιν τῶν ὀδοντιάτρων κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν ὀδόντων.

ὁ ὀδοντίατρος ἀνιχνεύει τοὺς ὀδόντας πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν ἐν αὐτοῖς τερηδόνων. Τοιούτων ἀνιχνευτήρων ὑπάρχουσι διάφορα σχήματα, ἕκαστον τῶν ὁποίων χρησιμεύει πρὸς εἰδικὴν ἀνίχνευσιν. Ν. Γ. Π.

ὀδοντόμυια (ἡ) (Odontomyia) [Ζῳολ.]. Γένος ἐντόμων διπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *στρατομυϊδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 20 εἴδη μυιῶν, ἀπανταχοῦ τῆς γῆς διαδεδομένων. Δ. Ν. Π.

ὀδοντονοσολογία. Ὁ κλάδος τῆς βιολογικῆς ἐπιστήμης, ὅστις ἀσχολεῖται περὶ τὰς νόσους τῶν ὀδόντων (βλ. *ὀδοντιατρική*). Ν. Γ. Π.

ὀδοντοξέστης (ὁ). Ὀδοντιατρικὸν ἐργαλεῖον κατάλληλον πρὸς ἀφαίρεσιν τῆς *τρυγίας* τῶν ὀδόντων ἢ καὶ ἄλλων οὐσιῶν ἐκ τῶν τερηδονισμένων ὀδόντων. Ὡς τοιοῦτον δὲ ἔν τινι μέτρῳ δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ ἡ *ὀδοντογλυφίς*. Ν. Γ. Π.

ὀδοντοπάθεια (ἡ). Καλεῖται γενικῶς οἱαδήποτε νόσος τῶν ὀδόντων.

ὀδοντόπαστα (ἡ), ἡ *ὀδοντοφύραμα*. Φαρμακευτικὴ σκευασία, χρήσιμος πρὸς καθαρμὸν τοῦ στόματος καὶ τῶν ὀδόντων. Αἱ ὀδοντόπασται, ἐὰν εἶναι παρεσκευασμέναι ἐκ καθαρῶν καὶ καταλλήλων συστατικῶν, συντελοῦσιν εἰς τὴν διατήρησιν τῶν ὀδόντων εἰς καλὴν κατάστασιν· ἐὰν ὅμως τὰ συστατικὰ αὐτῶν δὲν εἶναι καλῆς ποιότητος, γίνονται πρόξενοι βλάβης τῶν ὀδόντων. Πολλαὶ δ' ἐκ τῶν τελευταίων κυκλοφοροῦσιν ἐν τῷ ἐμπορίῳ, τὰς ὁποίας ἀνυπόπτως ἀγοράζει τὸ κοινόν. Τούτου ἕνεκεν πρέπει, πρὶν ἢ προμηθευθῇ τις ὀδοντόπασταν, νὰ συμβουλεύηται πρὸς τοῦτο τὸν ὀδοντίατρόν του. Ὑπάρχουσιν ὀδοντόπασται, αἱ ὁποῖαι εἶναι συνθέσεως ἀλκαλικῆς, ὀξίνου καὶ οὐδετέρας. Ἐξαρτᾶται δ' ἐκ τῆς καταστάσεως τοῦ στόματος ἑκάστου ἡ χρῆσις τῆς πρώτης ἢ τῆς δευτέρας ἢ τῆς τρίτης. Παρὰ τῷ κοινῷ ἐπικρατεῖ ἡ συνήθεια νὰ ἀγοράζῃ οἱανδήποτε ὀδοντόπασταν. Καὶ ἄλλοι μὲν θεωροῦσι τὴν ἀκριβωτέραν ὡς καλυτέραν, ἄλλοι τὴν ἔχουσαν τὴν γνωστὴν εἰς αὐτοὺς καὶ ἀγαπητὴν γεῦσιν, ἄλλοι τὴν ὡραιότερον συσκευασμένην κ.λ.π. Πάντες οὗτοι πληρώνουσιν ἀκριβὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ὀδόντων αὐτῶν. Καὶ ἕτερος ἀκόμη λόγος συντρέχει νὰ προσέχῃ τις ποίαν ὀδοντόπασταν θὰ μεταχειρισθῇ. Εἶναι δ' οὗτος ὁ ἑξῆς: Αἱ ὀδοντόπασται πρέπει νὰ περιέχωσι διάφορα συστατικά, δηλαδὴ ἐκτριπτικὰς οὐσίας, ἀλκάλια, ἀντισηπτικά, διεγερτικά, στυπτικά, γευστικὰ καὶ μονιμοποιητικὰ τῆς γευστικότητος. Εἶναι συνεπῶς ἐνδεχόμενον ἡ ὀδοντόπαστα τῆς προτιμήσεώς μας νὰ περιέχῃ τινὰ ἐκ τῶν ἀνωτέρω συστατικῶν εἰς ποσότητα ἢ ποιότητα ἐπιβλαβῆ δι' ἡμᾶς, π. χ. σάπωνα ἢ ἀνθρακικὸν ἀσβέστιον ἢ ἄλλο τι ἐκτριπτικὸν ὑλικόν. Τὰς κατωτέρω συνταγὰς δύναταί τις ἀφόβως νὰ μεταχειρισθῇ, βέβαιος περὶ τοῦ ἀβλαβοῦς τῆς συστάσεως των. Συνήθης δὲ τρόπος τῆς χρήσεως αὐτῶν εἶναι ὁ ἑξῆς: Ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ψήκτρας τῶν ὀδόντων θέτομεν ὀδοντόπασταν μήκους περίπου 2 $^{1}/_{2}$ ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου καὶ δι' αὐτῆς ἐκτρίβομεν τοὺς ὀδόντας, συμφώνως πρὸς τὰς εἰδικὰς ὁδηγίας τοῦ ἰατροῦ μας· καὶ τοῦτο, διότι ὑπάρχουσι περιπτώσεις, καθ' ἃς ἡ χρῆσις τῆς ψήκτρας μετὰ τῆς ὀδοντοπάστας πρέπει νὰ εἶναι ἄλλοτ' ἄλλη.

Ἀλκαλικὴ ὀδοντόπαστα Κολυνός: Craie préparée 21.0, Poudre de Savon 25.50, Thymel 0.25, Acide Benjoique 0,30, Saccharine 0.50, Essence d'Eucalyptus 1.75, Essence de menthe 1.90, Glycerine 27.00, Alcool 21.80.

Ὀδοντόπαστα Miller: Craie préparée 100.0, Carbonate de magnésie 5.0, Os de Sepia 4.0, Sucre 2.0, Myrrhe 2.0, καὶ ἐκ τοῦ κατωτέρω ὑγροῦ ἀρκετὸν πρὸς φύραμα Gomme d'adragante pulv. 2.0, Glycerine 50.0, Eau 50.0.

Ὀδοντόπαστα Albodon: Carbonate de calcium precip. 29.41, Poudre de savon médicinal 26.05, Eau distillée 7.0, Essence (κατ' ἀρέσκειαν) 3.74, Glycerine 16.99, Alcool 16.05, Acide Benjoique καὶ Saccharine 0.76. Ν. Γ. Π.

Ὀδοντοπάτης. Δυνάστης τῆς Καρίας περὶ τὰ 335—333 π. Χ., τοῦ ὁποίου σῴζεται τετράδραχμον μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΟΘΟΝΤΟΠΑΤΟ. Α. Θ. Σ.

ὀδοντοπεριόστεον (τό), ἡ *περιοδόντιον*. Ἱστὸς ἀγγειοβριθής, κείμενος μεταξὺ ὀδόντος καὶ φατνίου· ἀποτελεῖται δὲ ἐκ συνδέσμων, οἱ ὁποῖοι ἐξορμώμενοι ἐκ τοῦ ὀδόντος καταφύονται εἰς τὰ οὖλα καὶ τὰς μυελοκυψέλας τοῦ φατνίου καὶ ἀντιστρόφως. Οἱ σύνδεσμοι οὗτοι εἶναι τέσσαρες, ὁ *περιοδοντικός*, ὁ *ριζοφάτνιος*, ὁ *ριζοπεριόστιος* καὶ ὁ *μεσορρίζιος*, διὰ καταλλήλου δὲ διατάξεως πλεκόμενοι σχηματίζουσι δίκτυον, συγκρατοῦν στερρῶς τὸν ὀδόντα εἰς τὸ φατνίον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἔχουσι καὶ τὴν ἐλαστικότητα ὥστε ν' ἀφήνωσιν ἐλαφρὰν κινητικότητα εἰς τὸν ὀδόντα κατὰ τὴν μάσησιν. Τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐτοῖς ἀγγείων συντελεῖ εἰς τὴν θρέψιν τοῦ ὀδόντος, ἔστω καὶ ἂν ὁ πολφὸς τοῦ ὀδόντος εἶναι νεκρός. Ἐπίσης δὲ καὶ πᾶσα μόλυνσις τοῦ πολφοῦ μεταδίδεται διὰ τοῦ ριζικοῦ τρήματος εἰς τὸ ὀδοντοπεριόστεον καὶ τἀνάπαλιν. Ἡ ἀγγειοβρίθεια τῶν συνδέσμων τοῦ περιοδοντίου καὶ ἡ διὰ ταύτης θρέψις τοῦ ἔχοντος νεκρὸν τὸν πολφὸν ὀδόντος ἐξηγεῖ τὴν αἰτίαν τῆς συγκρατήσεως τῶν τοιούτων ὀδόντων ἐν τῷ στόματι, τὰ ὁποῖα ἄλλως ἔπρεπε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πολφοῦ αὐτῶν ν' ἀποπέσωσιν ἐκ τῶν φατνίων των. Συγχρόνως δὲ ἡ διάταξις τῶν συνδέσμων τοῦ περιοδοντίου ἐξηγεῖ καὶ πολλὰς ἄλλας παθολογικὰς καταστάσεις τοῦ τε πολφοῦ καὶ τῶν περιοδοντικῶν μαλθακῶν ἱστῶν, αἵτινες παρέχουσι πολλάκις πράγματα εἰς τοὺς ὀδοντιάτρους καὶ τοὺς πάσχοντας. Ν. Γ. Π.

Digitized by Google

ὀδοντόπλυμα (τό), ἢ *ἐλιξήριον τοῦ στόματος.* Φαρμακικὸν παρασκεύασμα, χρησιμοποιούμενον εἴτε ὡς ἀντισηπτικὸν εἰς ἀσθενικὰς καταστάσεις τοῦ στόματος, εἴτε καὶ πρὸς διατήρησιν τῆς κοιλότητος τοῦ στόματος ἐν ὑγιεινῇ καταστάσει. Τὰ ὀδοντοπλύματα συνήθως χρησιμοποιοῦνται διὰ γαργαρισμοὺς τοῦ στόματος ἢ καὶ ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς ψήκτρας τῶν ὀδόντων. Τούτου ἕνεκεν ἡ ἀναλογία τῶν φαρμάκων κανονίζεται συνήθως, ὥστε κοχλιάριον τοῦ καφὲ ἐκ τοῦ ὀδοντοπλύματος ἐντὸς ἡμίσεος ποτηρίου χλιαροῦ ὕδατος νὰ εἶναι ἀρκούντως ἰσχυρὸν διὰ τὴν χρῆσιν δι' ἣν προώρισται. Οὐδὲν δὲ τῶν πωλουμένων ὀδοντοπλυμάτων πρέπει ν' ἀγοράζῃ τις ἄνευ τῆς ειδικῆς ἐντολῆς τοῦ θεράποντος ὀδοντιάτρου.

Αἱ κατωτέρω παρεχόμεναι συνταγαὶ δι' ὀδοντοπλύματα εἶναι κατάλληλοι διὰ τὰ καλῶς ἔχοντα στόματα, ὡς καὶ δι' ἐλαφρὰς μορφὰς οὐλιτίδων. Thymol 1.0, Acide Benjoique 12.0, Teint. d' Eucalyptus 60.0, Alcool rectifié 400.0, Essence de menthe 3.0. 2) Acide Benjoique 4.0, Teint. de Ratanhia 17.0, Essence de menthe 1.0, Alcool rectifié g. s. pr. 133.0. 3) Thymol 0.50, Menthol 0.50, Saccharine 0.25, Alcool rectifié 70.0, Eau oxygénée 120.0. Ν. Γ. Π.

ὀδοντόπονος (ὁ)· βλ. *ὀδονταλγία.*

ὀδοντόπους (ὁ) (Odontopus) *[Ζῳολ.].* Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἑτεροπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *λυγεΐδῶν*, περιλαμβάνον ἓξ εἴδη, πάντα ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Δ. Ν. Π.

ὀδοντόπρισις, —εως (ἡ). Ὅρος ἐν τῇ ὀδοντιατρικῇ, δι' οὗ σημαίνεται ὁ διὰ τροχολίθων ἢ ἄλλων συναφῶν ἐργαλείων τροχισμὸς τῶν ὀδόντων, προκειμένου νὰ ἐπεμβῶμεν πρὸς παρασκευὴν προσθετικῆς ἐργασίας ἐν αὐτοῖς. Ν. Γ. Π.

ὀδοντοπρόφερτος,—η,—ο· ἄλλως *ὀδοντόφωτος* ἢ *ὀδοντικός* (βλ. λ.).

ὀδοντόπτερις (ἡ) (Odontopteris) *[Παλαιοφυτ.].* Γένος ἐκλειψάντων φυτῶν, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *πτεριδοειδῶν πτεριδοφύτων* ἀγγειοκρυπτογάμων. Ἀπολιθωμένα λείψανά των συναντῶνται ἐντὸς στρωμάτων τῆς λιθανθρακοφόρου καὶ περμίου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

ὀδοντοπτέρυξ (ἡ)(Odontopteryx)*[Παλαιοζῳολ.].* Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν τάξιν τῶν *στεγανοπόδων εὐορνίθων ὀρνιθώδων* πτηνῶν. Τὰ πτηνὰ ταῦτα ἔφερον ὀδοντοειδεῖς προεξοχὰς εἰς τὴν κάτω σιαγόνα. Ἀπολιθωμένα λείψανά των συναντῶνται ἐντὸς στρωμάτων τῆς κατωτέρας ἠωκαίνου σειρᾶς τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὴν Βραζιλίαν. Γ. Κ. Γ.

ὀδοντοπώμασμα (τό). Ὅρος δι' οὗ ἐσημαίνετο ἄλλοτε ἐν τῇ ὀδοντιατρικῇ ἡ ἔμφραξις κοιλότητος ὀδόντος τινὸς διά τινος τῶν ἐν χρήσει ἐμφρακτικῶν τῶν ὀδόντων ὑλικῶν (βλ. *ὀδοντοσφάγισις*). Ν. Γ. Π.

ὀδοντορθωσία (ἡ)· βλ. *ὀρθοδοντική.*

ὀδοντόρθωσις. Ὅρος ἐν τῇ ὀδοντιατρικῇ σημαίνων τὴν ἐπαναφορὰν τῶν στρεβλοφυῶν ὀδόντων εἰς τὴν κανονικὴν αὐτῶν θέσιν (βλ. *ὀρθοδοντία*).

ὀδοντορθωτική (ἡ)· βλ. *ὀρθοδοντική.*

ὀδόντορνις (ἡ) (Odontornis) *[Παλαιοζῳολ.].* Γενικὸν ὄνομα διδόμενον εἰς διαφόρους ἐκλείψαντας τύπους πτηνῶν, φερόντων ὀδόντας. Τούτων κυριώτερα εἶναι ἡ *ἀρχαιοπτέρυξ*, ἡ *ἑσπέρορνις*, ἡ *ἰχθύορνις* κ. ἄ. Γ. Κ. Γ.

ὀδοντορραγία (ἡ). Ὅρος ἐν τῇ ὀδοντιατρικῇ, δι' οὗ σημαίνεται ἡ μετὰ τὴν ἐξαίρεσιν ὀδόντος τινὸς ἐπακολουθοῦσα αἱμορραγία. Ν. Γ. Π.

ὀδοντορραγικός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὀδοντορραγίαν, εἰς τὴν αἱμορραγίαν ἐκ τῆς ἐκριζώσεως ὀδόντος.

ὀδοντορραμφῆ (τά) (Dentirostres) *[Ζῳολ.].* Κατηγορία πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φδικῶν.* Ἔχουσι μέγεθος μέτριον ἢ ἀρκετὰ μέγα καὶ ράμφος ἐφωδιασμένον ὑπὸ ὀδόντος αἰχμηροῦ. Τρέφονται ἐξ ἐντόμων ἢ διαφόρων κόκκων, ἐνδιαιτῶνται δὲ συνήθως ἐπὶ τῶν δένδρων. Ἵπτανται ἐπιτηδείως καὶ ταχέως. Τὰς φωλεάς των κτίζουσι μετὰ μεγάλης τέχνης καὶ καλαισθησίας ἐπὶ τῶν πυκνῶν φυλλωμάτων τῶν δένδρων. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγονται πλεῖσται οἰκογένειαι, ὧν κυριώτεραι εἶναι αἱ ἑξῆς: *ἀηδονίδαι* ἢ *συλβιίδαι* (sylviidae), ἧς κυριώτερος ἀντιπρόσωπος εἶναι ἡ *ἀηδὼν* (sylvia), *αἰγιθαλίδαι* ἢ *παρίδαι* (Paridae), ἧς κυριώτερα γένη ἡ *σίττη* (Sitta), ὁ *αἰγίθαλος* (Parus) καὶ ὁ *ρέγουλος* (Regulus), *κοττυφίδαι* (Turdidae), ἧς κυριώτερος ἀντιπρόσωπος εἶναι ὁ *κόττυφος* (Turdus), *ἀετομαχίδαι* (Laniidae), ἧς κυριώτερος ἀντιπρόσωπος εἶναι ὁ *ἀετομάχος* (Lanius), *μυιοθηρίδαι* (Musicapidae), ἧς κυριώτερος ἀντιπρόσωπος ὁ *μυοθήρας* (Musicapa), *παραδεισιίδαι* (Paradisiidae), ἧς κυριώτερος ἀντιπρόσωπος εἶναι τὸ *παραδείσιον* (Paradisea) καὶ *ψαρίδαι* (Sturnidae), ἧς κυριώτερος ἀντιπρόσωπος ὁ *ψάρ* (Sturnus). Δ. Ν. Π.

ὀδοντοσάπων, —ωνος (ὁ). Μία τῶν *ὀδοντοσκευασιῶν* (βλ. λ.), χρησιμοποιουμένη πρὸς καθαρμὸν τῶν ὀδόντων. Ἡ καταλληλότης τοῦ ὀδοντοσάπωνος πρὸς τοιαύτην χρῆσιν ἐξαρτᾶται τοῦτο μὲν ἐκ τῆς καλῆς ποιότητος τοῦ πρὸς παρασκευὴν αὐτοῦ χρησιμοποιουμένου σάπωνος, τοῦτο δὲ ἐκ τῆς ποσότητος τοῦ ἐν αὐτῷ περιεχομένου σάπωνος. Ὁ καλὸς ὀδοντοσάπων δὲν πρέπει νὰ περιέχῃ πλέον τῶν 5% τοῦ καλυτέρας ποιότητος σάπωνος. Πλεῖστοι ὅμως τῶν κυκλοφορούντων ὀδοντοσαπώνων περιέχουσι πολὺ μεγαλυτέραν ἀναλογίαν σάπωνος, οὐχὶ δὲ τῆς καλυτέρας ποιότητος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καθιστᾷ τοὺς ὀδοντοσάπωνας τούτους ἐπιβλαβεῖς εἰς τοὺς ὀδόντας, ὡς ἐκ τῆς ἐκτριπτικῆς, καυστικῆς καὶ στυπτικῆς ἰδιότητος αὐτῶν. Καὶ αὐτοῦ τοῦ οὐδετέρου σάπωνος, ὅστις ὅμως εἶναι δύσκολον νὰ εὑρεθῇ, ἡ χρῆσις εἰς ἀναλογίαν ἀνωτέραν τῶν 5% ἀλλοιώνει τὰ συστατικὰ τοῦ σιέλου. Ὅθεν συνιστᾶται ἡ ἀποφυγὴ τῆς χρήσεως τῶν ὀδοντοσαπώνων καὶ ἡ ἀντικατάστασις αὐτῶν δι' ὀδοντοπάστας μετὰ συμβουλὴν τοῦ θεράποντος ἰατροῦ. Διὰ τοὺς τυχὸν δὲ προτιμῶντας τὴν χρῆσιν τοῦ ὀδοντοσάπωνος ἀντὶ τῶν ὀδοντοπαστῶν ἢ τῶν ὀδοντοπλυμάτων παραθέτομεν κατωτέρω συνταγὰς ὀδοντοσάπωνος, αἱ ὁποῖαι καταλλήλως καὶ δι' ἀμιγῶν ὑλικῶν ἐκτελούμεναι δύνανται ν' ἀποβῶσιν ἀβλαβεῖς: 1) Carbonate de magnésie 75.0, Poudre d'Iris 75.0, Talcum 75.0, Savon médicinal 12.0, Essence de Wintergreen 4.0. 2) Ὀδοντόκονις 75.0, Poudre de savon medic. 10.0, Glycerine 50.0, Alcool 10.0, Thymol 1.0, Cumarin 0.05, Menthol 1.0, Essence de girofles 0.50. Διαλύομεν τὰ Thymol, Cumarin, Menthol καὶ essence ἐν τῷ οἰνοπνεύματι, προσθέτομεν τὴν γλυκερίνην καὶ τὸν σάπωνα, μετὰ τὴν πλήρη διάλυσιν προσθέτομεν τὴν ὀδοντόκονιν, συμπιέζομεν εἰς τὸν κατάλληλον τύπον καὶ ἐκθέτομεν εἰς τὸν ἀέρα ἐπὶ 24 ὥρας. Κατόπιν χρωματίζομεν διὰ βάμματος βενζόης, ὅπως λάβῃ στίλβουσαν ὄψιν. Ν. Γ. Π.

ὀδοντοσκευασία (ἡ) (Dentifrice) *[Ὀδοντιατρ.].* Γενικὸς ὅρος, δι' οὗ νοεῖται πᾶν ὅ,τι μεταχειριζόμεθα πρὸς καθαρμὸν τῶν ὀδόντων ἢ πρὸς ἀντισηψίαν τοῦ στόματος. Τοιαῦται ὀδοντοσκευασίαι εἶναι αἱ *ὀδοντόπασται*, οἱ *ὀδοντοσάπωνες*, αἱ *ὀδοντοκόνεις* καὶ τὰ *ὀδοντοπλύματα* (βλ. τὰς λ.). Αἱ ὀδοντοσκευασίαι γενικῶς πρέπει νὰ πληρῶσι τοὺς ἑξῆς ὅρους: 1) Νὰ εἶναι ἀβλαβεῖς εἰς τὸν βλεννογόνον τοῦ στόματος, τοὺς ὀδόντας καὶ τὸν ὅλον ὀργανισμόν. 2) Δὲν πρέπει νὰ βλάπτωσι τὴν φυσιολογικῶς ὑπάρχουσαν κατάστασιν ἐν τῷ στόματι, εἴτε διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῆς ἐκκρίσεως τοῦ σιέλου, εἴτε διὰ μεταβολῆς τῆς ἀντιδράσεως καὶ καταστροφῆς τῶν ζυμωμάτων αὐτοῦ. 3) Πρέπει νὰ ἔχωσι καθαρτικὴν τοῦ στόματος καὶ τῶν ὀδόντων ἰδιότητα. 4) Νὰ εἶναι εὔγευστοι καὶ εὔοσμοι. Ἀντιγράφων δέ τις ὀδοντοσκευασίαν ὀφείλει ν' ἀποφεύγῃ τὴν ἀναγραφήν: 1) Φαρμάκων ἀποχωριζόντων καὶ καταλειπόντων τὸ λεύκωμα ἐν εἴδει ἰζήματος ἐν τῷ στόματι, ὡς εἶναι τὸ ἀπόλυτον οἰνόπνευμα, τὰ μεταλλικὰ ὀξέα πλὴν τοῦ βορικοῦ, τὰ μεταλλικὰ ἅλατα, ἡ φαινόλη, τὸ ἰτεϋλικὸν ὀξὺ καὶ πλεῖστα τῶν παραγώγων αὐτῶν. 2) Τῶν καυστικῶν ἀλάτων, ὡς εἶναι τὰ ὑπεροξίδια καλίου καὶ νατρίου κλπ. 3) Τῶν ἰσχυρῶν στυπτικῶν, π. χ. τῶν διαλυμάτων τῆς φορμαλδεΰδης κλπ. 4) Οὐσιῶν σκληρῶν καὶ ἀδρῶν τὴν σύστασιν, ὡς εἶναι ἡ κόνις φυτικοῦ ἄνθρακος, ἡ ἐλαφρόπετρα, ἡ ἄσβεστος κλπ. 5) Οὐσιῶν ὑποκειμένων εἰς ζύμωσιν, π. χ. τοῦ σακχάρου, τοῦ ἀμύλου, τῶν φυτικῶν κόνεων. 6) Χρωστικῶν οὐσιῶν, ὡς εἶναι τὰ ὀργανικὰ καὶ ἀνόργανα χρώματα, ἡ κινοζόλη, τὰ ἅλατα τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ μαγγανησίου. Ἡ βιομηχανία τῶν ὀδοντοσκευασιῶν ἐξειλίχθη κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσιπενταετίαν εἰς μέγαν βαθμόν, καθόσον ἡ ζήτησις αὐτῶν παρὰ τοῦ κοινοῦ, σὺν τῇ προόδῳ τῆς ὑγιεινῆς τοῦ στόματος, ηὐξήθη σημαντικῶς. Παραλλήλως ὅμως ἐνετάθη, ἰδίως κατὰ τὰ μεταπολεμικὰ ἔτη, καὶ ἡ ἐπιδίωξις ὑπό τινων, ἐκ τῶν μικροτέρων ἰδίᾳ, χημικῶν τοῦ εὐκόλου πλουτισμοῦ. Οὕτω δὲ πλημμυροῦσιν αἱ ἀγοραὶ ὀδοντοσκευασιῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι πρόξενοι βλάβης μᾶλλον ἀντὶ ὠφελείας. Τούτου ἕνεκα πρέπει τις ν' ἀκολουθῇ τὴν γνώμην τῶν ἐπιστημόνων ὀδοντιάτρων περὶ τῆς καταλληλότητος ὀδοντοσκευασίας τινὸς πρὸς ἀτομικήν του χρῆσιν. Αἱ ὀδοντοσκευασίαι χορηγοῦνται καὶ χρησιμοποιοῦνται πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ μηχανικοῦ καθαρμοῦ τῶν ὀδόντων διὰ τῆς ψήκτρας. Δὲν πρέπει, ὅμως νὰ ὑποτίθεται ὅτι ἡ ἀντισηπτικὴ αὐτῶν δύναμις εἶναι ἱκανὴ μόνη νὰ ἐπιφέρῃ ἀντισηψίαν τοῦ στόματος, τὸ ὁποῖον εἶναι ἑστία μικροβιοβριθής. Ἕτερον γεγονός, ὅπερ σπουδαίως παρακωλύει τὴν ἐπενέργειαν τῶν ὀδοντοσκευασιῶν πρὸς ὑγιεινὴν συντήρησιν τοῦ στόματος καὶ τῶν ὀδόντων, εἶναι καὶ τὸ συνήθως παρ' ἡμῖν παρατηρούμενον, καθ' ὃ πλεῖστοι νομίζουσιν ὅτι ἀρκεῖ καὶ μόνη ἡ χρῆσις ὀδοντοσκευασίας τινὸς πρὸς διατήρησιν τῆς ὑγιεινῆς τοῦ στόματος. Τὸ τοιοῦτον δὲν εἶναι ἀληθές.

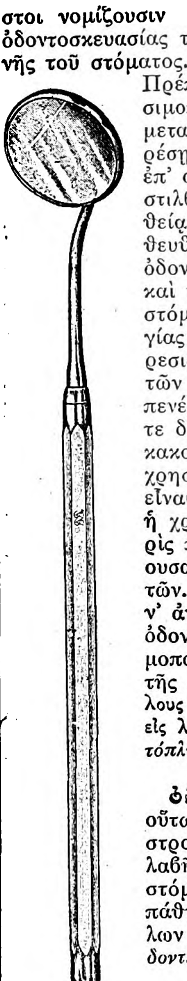

Ὀδοντοσκόπιον.

Πρέπει δέ, πᾶς προτιθέμενος νὰ χρησιμοποιήσῃ ὀδοντοσκευασίαν τ. νά, νὰ μεταβῇ παρὰ τῷ ἰατρῷ του, νὰ ἀφαιρέσῃ ἐκ τῶν ὀδόντων του πᾶν τὸ ἐπ' αὐτῶν ξένον σῶμα (τρυγίαν), νὰ στιλβώσῃ τοὺς ὀδόντας του τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἰατροῦ καὶ εἶτα νὰ προμηθευθῇ τὴν ὑποδειχθησομένην αὐτῷ ὀδοντοψήκτραν καὶ ὀδοντοσκευασίαν καὶ νὰ ἄρξηται τῆς ἐπιμελείας τοῦ στόματός του πάλιν κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ ἰατροῦ. Διότι ἡ μὴ ἀφαίρεσις κατὰ πρῶτον τῆς τρυγίας ἐκ τῶν ὀδόντων θέλει ἐμποδίσει τὴν ἐπενέργειαν τῆς ὀδοντοσκευασίας, ἐνίοτε δὲ δύναται ν' ἀποβῇ καὶ πρόξενος κακοῦ. Παρ' ἡμῖν αἱ συνηθέστερον χρησιμοποιούμεναι ὀδοντοσκευασίαι εἶναι αἱ ὀδοντόπασται, τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις ὁσημέραι ἐξαπλοῦται, χωρὶς παραλλήλως νὰ δίδεται καὶ ἡ δέουσα προσοχὴ περὶ τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν. Ἡ μόνη ἄμυνα, ἣν δυνάμεθα ν' ἀντιτάξωμεν κατὰ τῶν ἐπιβλαβῶν ὀδοντοσκευασιῶν, εἶναι νὰ μὴ χρησιμοποιῶμεν ὀδοντοσκευασίαν τινὰ ἄνευ τῆς συμβουλῆς τοῦ ἰατροῦ (καταλλήλους συνταγὰς δι' ὀδοντοσκευασίας βλ. εἰς λ. *ὀδοντόκονις*, *ὀδοντόπαστα*, *ὀδοντόπλυμα*, *ὀδοντοσάπων*). Ν. Γ. Π.

ὀδοντοσκόπιον (τό). Καλεῖται οὕτω ἐν τῇ ὀδοντιατρικῇ μικρὸν στρογγύλον κάτοπτρον μετὰ μακρᾶς λαβῆς, δι' οὗ παρατηροῦμεν ἐν τῷ στόματι, ὅταν πρόκειται νὰ ἐξετασθῇ πάθησίς τις τῶν ὀδόντων ἢ τῶν οὔλων κλπ. Συνηθέστερον καλεῖται *ὀδοντικὸν κάτοπτρον* ἢ *ὀδοντοκάτοπτρον.* Ν. Γ. Π.

ὀδοντόσμηγμα (τό)· βλ. *ὀδοντοσκευασία.*

ὀδοντοσμηκτικός,—ή,—όν· ὁ κατάλληλος πρὸς σμῆξιν, πρὸς καθαρισμὸν τῶν ὀδόντων: «ὀδοντοσμηκτικὴ κόνις».

ὀδοντόσπερμον (τὸ) (Odontospermum) *[Βοτ.].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰς παρὰ τὴν Μεσόγειον χώρας. Δ. Ν. Π.

ὀδοντοστοιχία (ἡ)· τὸ σύνολον τῶν ὀδόντων κατὰ τὴν φυσικὴν αὐτῶν διάταξιν ἐντὸς τοῦ στό-

Εἰκ. 1. **Ἀποτύπωμα τοῦ στόματος καὶ ἐκ γύψου ὁμοίωμα αὐτοῦ.**

Digitized by Google

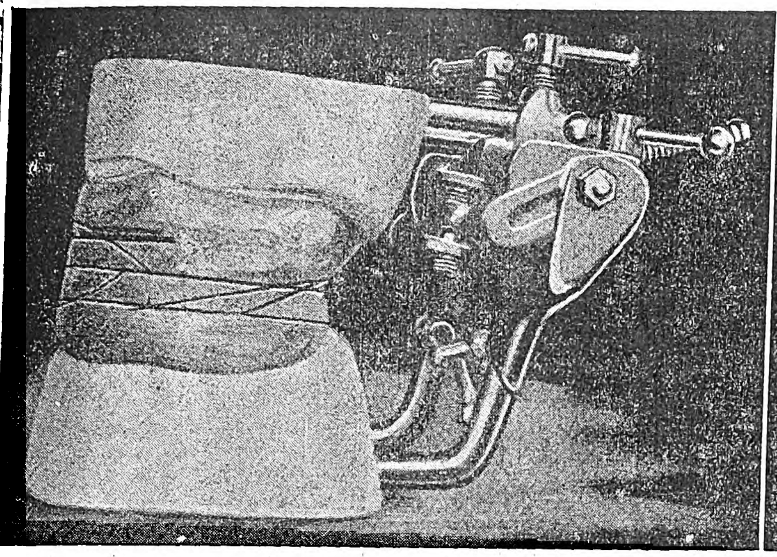

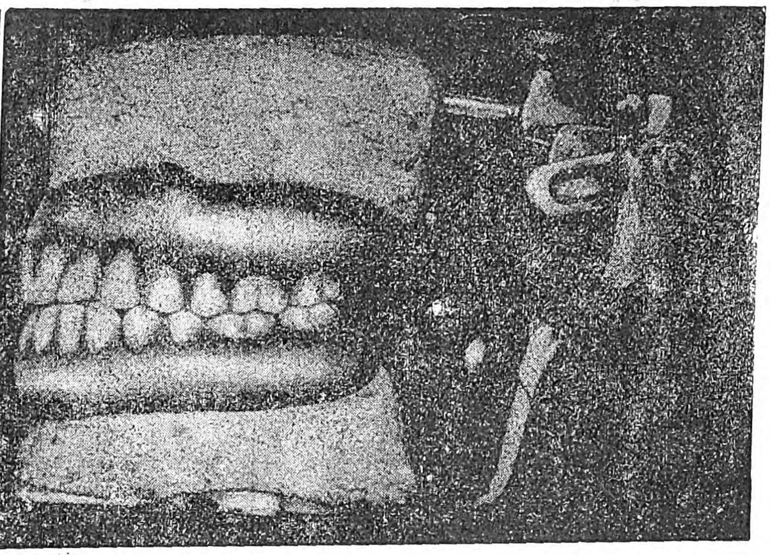

1) Εἰκ. 2. *Ἡ δοκιμαστικὴ ἐκ κηροῦ ὀδοντοστοιχία ἐπὶ τοῦ ἀρθρωτῆρος.* [*Αἱ ἐπὶ τοῦ κηροῦ γραμμαὶ παριστῶσι τὰς διαφόρους τεχνικὰς λεπτομερείας.*]
2) Εἰκ. 3. *Ἡ δοκιμαστικὴ ὀδοντοστοιχία ἐπὶ τοῦ ἀρθρωτῆρος μετὰ τῶν ὀδόντων.*

ματος' || κατ' ἐπέκτ., τὸ πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς ἐλλειπούσης φυσικῆς ὀδοντοστοιχίας ἀπομίμημα ταύτης ἐκ τεχνητῶν ὀδόντων (κοιν. *μασσέλα*).

— [*Ὀδοντιατρ.*] Αἱ τεχνηταὶ *ὀδοντοστοιχίαι* εἶναι *ὁλικαὶ* ἢ *ὁλόκληροι* καὶ *μερικαί*. Καὶ ὁλικαὶ μὲν καλοῦνται, ὅταν δι' αὐτῶν ἀντικαθίστανται πάντες οἱ ὀδόντες τῆς μιᾶς ἢ καὶ ἀμφοτέρων τῶν γνάθων, μερικαὶ δέ, ὅταν δι' αὐτῶν ἀντικαθίστανται τινὲς μόνον ἐλλείποντες ὀδόντες. Αἱ ἐκ μετάλλου ἢ ἄλλων οὐσιῶν ὀδοντοστοιχίαι δέον νὰ πληρῶσι τοὺς ἑξῆς ὅρους: Νὰ δύνανται νὰ ἐξυπηρετήσωσι τὸν φέροντα αὐτάς· νὰ εἶναι ἀπὸ αἰσθητικῆς ἀπόψεως καλαὶ καὶ νὰ εἶναι ἀνεκταὶ ἐν τῷ στόματι τοῦ φέροντος αὐτάς.

Αἱ ὁλικαὶ ὀδοντοστοιχίαι, διὰ νὰ συγκρατῶνται ἐν τῷ στόματι καλῶς, δέον νὰ ἐφάπτωνται τελείως τῶν ἱστῶν τοῦ στόματος. Αἱ μερικαὶ ὅμως πρέπει, ἐκτὸς τῆς τελείας αὐτῶν ἐπαφῆς μετὰ τῶν ἱστῶν τοῦ στόματος, νὰ ἔχωσι καὶ συγκρατήματά τινα ἐκ τῶν ὑπαρχόντων φυσικῶν ὀδόντων. Τὰ συγκρατήματα ὅμως ταῦτα συνήθως προσβάλλουσι τοὺς ὀδόντας ἐφ' ὧν ἐφαρμόζουσι καὶ προκαλοῦσι τὴν φθορὰν αὐτῶν σὺν τῷ χρόνῳ. Διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ τελεία ἐπαφὴ τῆς ὀδοντοστοιχίας μετὰ τῶν ἱστῶν τοῦ στόματος, λαμβάνεται τὸ ἀποτύπωμα («καλοῦπι», «μέτρον») τοῦ στόματος διά τινος ἀποτυπωματικοῦ ὑλικοῦ. Ἡ ἐργασία αὕτη, σπουδαιοτάτη καθ' ἑαυτὴν καὶ ἐν τῷ συνόλῳ, εἶναι κοπιώδης, ἐκ τῆς ἐπιτυχίας δὲ αὐτῆς κατὰ μέγα μέρος ἐξαρτᾶται ἡ ἐπιτυχία τῆς ὅλης ἐπεμβάσεως. Ὡς ἀποτυπωματικὰ ὑλικὰ μεταχειριζόμεθα τὴν γύψον, τὸν κηρὸν τῆς μελίσσης μετὰ παραφίνης, τὴν γουταπέρκην ἢ τὴν «στέντς» ἢ τὴν «γκότιβα». Ἀφοῦ ληφθῇ οὕτω τὸ «θηλυκὸν» (ὡς ὀνομάζουν οἱ χύται) ἀποτύπωμα τοῦ στόματος, παρασκευάζεται τὸ «μοντέλλο» ἢ τὸ «ἀρσενικόν», ἤτοι τὸ ἐκ γύψου ὁμοίωμα τοῦ στόματος, ἐφ' οὗ ἐκτελεῖται ἡ περαιτέρω ἐργασία διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς ὀδοντοστοιχίας. Ἡ λῆψις τοῦ ἀποτυπώματος καὶ ἡ ἐπίτευξις τοῦ ὁμοιώματος ἀποτελοῦσι τὸ πρῶτο στάδιον τῆς ὅλης ἐργασίας (εἰκ. 1), ὅπερ εἶναι ὅμοιον διὰ παντὸς εἴδους ὀδοντοστοιχίαν, εἴτε μεταλλικὴν εἴτε ἐκ φυτικῆς οὐσίας. Ἀπὸ τοῦ σημείου ὅμως τούτου καὶ πέραν ἡ τεχνικὴ ἐξεργασία εἶναι ἀνάλογος τοῦ εἴδους τῆς ὀδοντοστοιχίας, ἣν θέλομεν νὰ κατασκευάσωμεν. Ἐνταῦθα παρέχομεν γενικάς τινας γνώσεις, ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατασκευὴν τῶν ἐκ καουτσοὺκ ὀδοντοστοιχιῶν, αἵτινες παρ' ἡμῖν ἔχουσιν εὐρυτάτην διάδοσιν καὶ χρῆσιν. Μετὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ ὁμοιώματος παρασκευάζεται ἡ δοκιμαστικὴ ὀδοντοστοιχία ἐκ κηροῦ καὶ ἄνευ ὀδόντων. Ἐπὶ τοῦ κηροῦ κανονίζονται ὅλαι αἱ λεπτομέρειαι, ἤτοι τὸ ὕψος τῆς ἀρθρώσεως, τὸ εὖρος τῶν ὀδόντων κλπ., μεθ' ὃ μεταφέρεται ἡ δοκιμαστικὴ αὕτη ὀδοντοστοιχία ἐπὶ τοῦ ἀρθρωτῆρος (εἰκ. 2), καὶ ἄρχεται ἡ τοποθέτησις ἐπ' αὐτῆς τῶν καταλλήλων ὀδόντων ἐκ πορσελλάνης. Μετὰ καὶ τὴν ἐργασίαν ταύτην δοκιμάζεται ἐν τῷ στόματι τοῦ ἀσθενοῦς καὶ ἐπιφέρονται αἱ ἀναγκαῖαι τροποποιήσεις (εἰκ. 3). Ἕπεται τὸ τελευταῖον στάδιον, καθ' ὃ τελεῖται ἡ ἀντικατάστασις τῆς ἐκ κηροῦ δοκιμαστικῆς ὀδοντοστοιχίας διὰ καουτσοὺκ ἢ ἐλαστικοῦ κόμμεως ἢ βουλκανίτου (καουτσούκ), ἡ ὄπτησις αὐτοῦ ἐν εἰδικῷ κλιβάνῳ καὶ ἡ μετέπειτα λείανσις καὶ στίλβωσις τῆς ὀδοντοστοιχίας πρὸς χρῆσιν (εἰκ. 4). Αἱ τεχνηταὶ ὀδοντοστοιχίαι ἔχουσιν ἀνάγκην ποιᾶς τινος περιποιήσεως, ἡ ὁποία εἶναι ἁπλουστάτη. Δέον δηλαδὴ ν' ἀφαιρῶνται ὑπὸ τοῦ φέροντος

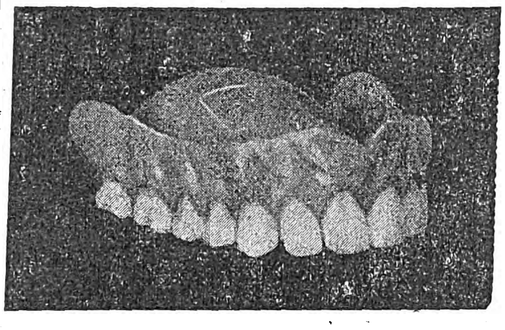

Εἰκ. 4. *Ἡ ὀδοντοστοιχία μετὰ τὴν λείανσιν καὶ στίλβωσιν, ἑτοίμη πρὸς χρῆσιν.*

ταύτας ἀτόμου πρὸ τῆς κατακλίσεως αὐτοῦ καὶ νὰ τοποθετῶνται ἐντὸς δοχείου περιέχοντος καθαρὸν ὕδωρ, τὴν δὲ πρωΐαν, πρὶν ἢ τοποθετηθοῦν ἐκ νέου, νὰ καθαρίζωνται διὰ ψήκτρας εἰδικῆς καὶ σαπωνούχου ὕδατος. Ἡ παράλειψις τῆς καθαριότητος αὐτῶν καθ' ἑκάστην, κατὰ τὸν ἀνωτέρω ἢ ἄλλον παραπλήσιον τρόπον, γίνεται ἀφορμὴ νὰ σχηματίζεται ἐπ' αὐτῶν τρυγία. Αἱ ὀδοντοστοιχίαι γενικῶς ὑπηρετοῦσιν ὄχι μόνον τὴν πέψιν ἀλλὰ καὶ τὴν καλὴν ἀπὸ αἰσθητικῆς ἀπόψεως ἐμφάνισιν τοῦ ἀτόμου (εἰκ. 5). Ἐὰν κατὰ τὴν παρασκευὴν τῆς τεχνητῆς ὀδοντοστοιχίας οἱουδήποτε εἴδους ἐτηρήθησαν ἅπασαι αἱ ἐπιστημονικαὶ καὶ τεχνικαὶ λεπτομέρειαι, ἐξ ἑτέρου δὲ ἐὰν ὁ φέρων τὰς ὀδοντοστοιχίας ἀσκηθῇ μεθ' ὑπομονῆς καὶ ἐπιμονῆς καὶ δὲν ἀπογοητευθῇ εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ συνηθίσῃ ταύτας. Ἐλάχισται εἶναι αἱ περιπτώσεις, καθ' ἃς, καὶ ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω προϋποθέσεις, ὁ ἀσθενὴς ἀδυνατεῖ νὰ φέρῃ αὐτάς, π.χ. ἡ περίπτωσις καθ' ἣν προϋπῆρξε συφιλιδικὴ κατάστασις καθιστῶσα τοὺς ἱστοὺς τοῦ στόματος εὐπαθεῖς καὶ εἰς τὴν ἐλαχίστην πίεσιν ἢ παρουσιάζεται ἀκατάσχετος τάσις πρὸς ἔμετον, προσωπικὴ παράλυσις, νευραλγία τοῦ τριδύμου, γεροντικὴ ἐξασθένησις καθιστῶσα τοὺς μῦς τοῦ προσώπου καὶ τοῦ στόματος ἐν γένει ἀνικάνους νὰ δρῶσι κατὰ φύσιν κλπ.

Εἰκ. 5. *Ἐμφάνισις ἀτόμου μετὰ ὀδοντοστοιχιῶν καὶ ἄνευ.*
[Αἱ δύο ἀριστερὰ ἄνω καὶ κάτω παριστῶσι γυναῖκα ἄνευ ὀδοντοστοιχιῶν, αἱ δὲ δύο δεξιὰ ἄνω καὶ κάτω τὴν αὐτὴν μετὰ τῶν ὀδοντοστοιχιῶν.]

Αἱ ὀδοντοστοιχίαι δέον νὰ κατασκευάζωνται ὅταν αἱ φατνιακαὶ ἀποφύσεις ἔχουσι καλῶς σκληρυνθῆ ἤτοι μετὰ πάροδον ἀρκετῶν μηνῶν ἢ καὶ ἔτους ἀπὸ τῆς ἐξαιρέσεως τῶν ὀδόντων. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ πάσχων δὲν δύναται, εἴτε διὰ λόγους αἰσθητικούς, εἴτε διὰ λόγους θρέψεως, νὰ μείνῃ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἄνευ ὀδόντων, προβαίνομεν εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς καλουμένης προσωρινῆς ὀδοντοστοιχίας. Εἶναι δὲ αὕτη ὁμοία καθ' ὅλα πρὸς τὴν μόνιμον τοιαύτην, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι αὕτη, μετὰ πάροδον ἑνὸς ἢ δύο ἐτῶν, θὰ τεθῇ εἰς ἀχρηστίαν, διότι τότε θὰ ἐπέλθῃ ἡ πλήρης σκλήρυνσις τῶν ὀστῶν, συνεπῶς ἡ συρρίκνωσις τῶν ἱστῶν, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ μὴ καλὴ ἐξυπηρέτησις τοῦ ἀσθενοῦς ὑπὸ τῆς προσωρινῆς ὀδοντοστοιχίας. Τότε ἀντικαθίσταται ὑπὸ μονίμου τοιαύτης. Οὐδέποτε δὲ εἶναι ὀρθὸν νὰ κατασκευάζῃ τις μεταλλικὴν ὀδοντοστοιχίαν πρὸ τῆς παρελεύσεως ἔτους ἀπὸ τῶν ἐξαγωγῶν τῶν ὀδόντων.

Ἐκτὸς τοῦ καουτσούκ, δύναται νὰ κατασκευασθῇ ὀδοντοστοιχία τεχνητὴ καὶ ἐξ ἄλλων φυτικῶν ἢ συνθετικῶν οὐσιῶν. Τοιαῦται δὲ ἐν χρήσει νῦν εἶναι ἡ κυτταρίνη (Celluloid), ὁ ἑκόλιθος (Hecolithe) καὶ ἄλλαι τινὲς παρόμοιαι συνθέσεις. Ἐκ δὲ τῶν μετάλλων πρὸς τοιαύτην χρῆσιν μεταχειριζόμεθα τὴν πλατίνην, τὸν χρυσόν, τὸ ἀλουμίνιον καὶ τὸ μέταλλον κρούπ, τὸ καλούμενον Wippla. Τὸ τελευταῖον μάλιστα, ἐσχάτως τεθὲν ἐν χρήσει, τείνει νὰ ἐξοβελίσῃ ὅλα τὰ ἄλλα μέταλλα, καθόσον εἰς μικρότερον ὄγκον τῶν ἄλλων εἶναι στερεώτερον, ἐλαστικώτερον καὶ καλὸς ἀγωγὸς τῆς θερμότητος.

Ὡς πρὸς τὰς *μερικὰς* ὀδοντοστοιχίας, αὗται εἶναι διαφόρων εἰδῶν· κατὰ τὰ τελευταῖα μάλιστα ἔτη ἐξελίχθη μεγάλως ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ ὁ κλάδος οὗτος τῆς ὀδοντιατρικῆς. Ἐν Ἑλλάδι περιορίζονται εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν γνωστῶν παλαιῶν καὶ συνήθων ἐκ καουτσοὺκ μερικῶν ὀδοντοστοιχιῶν. Ν. Γ. Π.

«Ὀδοντοστοματολογικὴ ἑταιρεία». Ἐπιστημονικὸς ὀδοντιατρικὸς σύλλογος, ἑταῖροι τοῦ ὁποίου ἐγγρά-

Digitized by Google

φονται πάντες οἱ ὀδοντίατροι οἱ γράψαντες μελέτην τινὰ προάγουσαν τὴν ἐπιστήμην.

ὀδοντοστοματολόγος (ὁ). Ὁ εἰδικὸς ἰατρὸς τῶν ἀσθενειῶν τοῦ στόματος καὶ τῶν ὀδόντων.

ὀδοντόστομος (ὁ) (Odontostomus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυσοστόμων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σκοπελιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν εἶδος, τὸν *ὀδοντόστομον τὸν μεσογειακὸν* (Odontostomus mediteraneus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν καὶ ἔχει μῆκος 0,18 μ. περίπου, σῶμα πεπιεσμένον ἐκ τῶν πλαγίων, ἐπίμηκες καὶ κεκαλυμμένον ὑπὸ μικρῶν λεπίων, κεφαλὴν ἀρκετὰ εὐμεγέθη, ἀπολήγουσαν εἰς εὐρὺ στοματικὸν ἄνοιγμα, φέρουσαν ἰσχυρὰς σιαγόνας μετ' ἰσχυρῶν, ἀκανονίστων καὶ αἰχμηρῶν ὀδόντων. Ὁ χρωματισμός του εἶναι κίτρινος μὲ μελανὰς κηλῖδας ἐπὶ τῆς ραχιαίας ἐπιφανείας τοῦ σώματός του. Δ.Ν.Π.

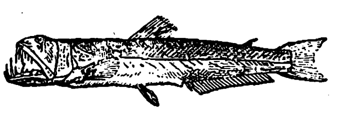

'Οδοντόστομος ὁ μεσογειακός.

ὀδοντοσφράγισις,—*εως* (ἡ). Καλεῖται οὕτω κοινῶς ἡ ἔμφραξις κοιλότητός τινος τῶν ὀδόντων διὰ μεταλλικοῦ ἢ πλαστικοῦ τινος ὑλικοῦ πρὸς διάσωσίν των. Τὰ πρὸς ἔμφραξιν τῶν ὀδόντων ἐν χρήσει νῦν ὑλικὰ εἶναι: α') Τὸ *ἀμάλγαμα*, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἐξ ἀργύρου, κασσιτέρου καὶ χαλκοῦ εἰς ὡρισμένας ἀναλογίας. Εἰς τὸ ἀμάλγαμα ἐνίοτε προστίθενται καὶ ἄλλα τινὰ μέταλλα, εἰς μικροτάτην ὅμως ποσότητα. Ἡ ἐκ τῶν ἀνωτέρω μετάλλων κόνις τοῦ ἀμαλγάματος καθίσταται πλαστικὴ διὰ τῆς προσθήκης ὡρισμένης ποσότητος καθαροῦ ὑδραργύρου εἰδικῆς κατεργασίας. Αἱ ἐμφράξεις τῶν ὀδόντων διὰ τοῦ ἀμαλγάματος διατηροῦνται ἐπὶ μακρὰ ἔτη, ἐὰν ἡ ποιότης τοῦ ἀμαλγάματος εἶναι καλὴ καὶ ἐὰν ἐλήφθησαν παρὰ τοῦ ἰατροῦ ἅπαντα τὰ ὑπὸ τῆς ὀδοντιατρικῆς ἐπιστήμης ὑποδεικνυόμενα μέσα. β') Ὁ *χρυσός*. Εἶναι τὸ καλύτερον, στερεώτερον καὶ μακροτέρας διαρκείας ἐμφρακτικὸν ὑλικόν, ἀπαιτεῖ ὅμως καλῶς ἠσκημένον πρὸς χρῆσιν αὐτοῦ ἰατρόν. γ') Αἱ *κονίαι* (κοιν. *σιμέντα*), ὑλικὰ χρήσιμα δι' ἡμιμονίμους ἐμφράξεις τῶν ὀδόντων, ὡς καὶ δι' ἄλλας τινὰς ὀδοντικὰς ἐπεμβάσεις. δ') Ἡ *γουταπέρκη*, διὰ προσωρινὰς ἢ ἡμιμονίμους ἐμφράξεις. ε') Αἱ συνθετικαὶ *πορσελλάναι* ἢ *κονίαι*, ἐμφρακτικὸν ὑλικόν, τὸ ὁποῖον, ὡς ἐκ τῆς ὁμοιοχρωμίας του πρὸς τοὺς φυσικοὺς ὀδόντας, χρησιμοποιεῖται εὐρύτατα πρὸς ἔμφραξιν τῶν κοιλοτήτων τῶν προσθίων ὀδόντων, ἐνίοτε δὲ καί τινων ἐκ τῶν ὀπισθίων. στ') Ἡ *ὀπτὴ πορσελλάνη*, ἀνώτερον ὅλων ἀπὸ ἀπόψεως αἰσθητικῆς ἐμφρακτικὸν ὑλικόν, χρησιμοποιούμενον διὰ τοῦτο εἰς τοὺς προσθίους κυρίως ὀδόντας. Ν. Γ. Π.

ὀδοντοτεχνία (ἡ)· ἡ τέχνη τῆς κατασκευῆς τεχνητῶν ὀδόντων καὶ ὀδοντοστοιχιῶν.

ὀδοντοτεχνικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὀδοντοτεχνίαν || *ὀδοντοτεχνική* (ἡ)· ὡς οὐσ., ἡ τέχνη τῆς κατασκευῆς τεχνητῶν ὀδόντων, ὀδοντοστοιχιῶν κτλ., ὀδοντοτεχνία (βλ. *ὀδοντιατρική*).

— **ὀδοντοτεχνικὸς** ***κλίβανος***· βλ. λ. *ἀτμολέβης ὀδοντοτεχνικός*.

ὀδοντοτεχνίτης (ὁ), ἢ ***ὀδοντοτέχνης***· ὁ ἀσχολούμενος εἰδικῶς εἰς τὴν κατασκευὴν τεχνητῶν ὀδόντων, μεταλλικῶν στεφανῶν, γεφυρῶν, ὀδοντοστοιχιῶν, ναρθήκων κλπ.

ὀδοντότρησις, —*εως* (ἡ)· ὁ σχηματισμὸς ὀπῆς ἢ κοιλότητός τινος εἴς τινα ὀδόντα, εἴτε συνεπείᾳ νόσου, ὡς π. χ. τερηδόνος, εἴτε καὶ παρὰ τοῦ ἰατροῦ πρὸς θεραπευτικὴν ἐπέμβασιν.

ὀδοντοτριβή· ἡ ἐκτριβὴ ἐπιφανείας τινὸς τῶν ὀδόντων εἴτε συνεπείᾳ ὑπερβολικῆς χρήσεως, εἴτε συνεπείᾳ μηχανικῶν ἢ ἄλλων αἰτίων.

—*[Κτην.]* Ἡ *ὀδοντοτριβὴ* ἀπαντᾷ ἰδίως ἐπὶ τῶν ποοφάγων ζῴων, ἐξ αὐτῆς δὲ ὁδηγούμεθα εἰς τὴν διάγνωσιν τῆς ἡλικίας καὶ ζωοτεχνικῶς εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν ζῴων τούτων. Α. Φ. Π.

ὀδοντότριμμα,—*ατος* (τό)· βλ. *ὀδοντόκονις, ὀδοντοσκευασία*.

ὀδοντοτριπτικός,—*ή*,—*όν*· ὁ κατάλληλος πρὸς ὀδοντοτριψίαν, πρὸς καθαρισμὸν τῶν ὀδόντων διὰ τρίψεως, ὀδοντοσμηκτικός.

ὀδοντότριψις,—*εως* (ἡ)· βλ. *ὀδοντοτριβή*.

ὀδοντοφατνιακός,—*ή*,—*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὰ φατνία τῶν ὀδόντων.

— **ὀδοντοφατνιακὴ** ***κύστις***, ἢ ***ὀδοντοφατνιακὸν κοκκίωμα***· βλ. λ. *κοκκίωμα ὀδοντοφατνιακόν*.

—**ὀδοντοφατνιακὴ** ***λοίμωξις*** *[Ὀδοντ.]*. Πᾶσα ἐκ τῶν μικροργανισμῶν προκαλουμένη διαταραχὴ τῆς κατὰ φύσιν καταστάσεως τῶν ἱστῶν τῶν ὀδόντων ἢ τῶν περιρριζικῶν ἱστῶν. Τὸ ἐνδοφάτνιον τῶν ὀδόντων προσβάλλεται ὑπὸ τῶν μικροργανισμῶν, τῶν ἐντὸς τῶν ριζικῶν σωλήνων εὑρισκομένων καὶ δὴ τοῦ ριζικοῦ τρήματος, ἐπινεμομένων τὴν περιτρηματικὴν ἢ περιρριζικὴν χώραν. Ἐνίοτε ὅμως συμβαίνει οἱ μικροργανισμοὶ νὰ προσβάλλωσι τὴν περιοδοντικὴν μεμβρᾶναν, εἰσδυόμενοι ἐντὸς αὐτῆς ἐκ τοῦ παρὰ τὸν αὐχένα τῶν ὀδόντων μέρους τῶν οὔλων. Ν. Γ. Π.

—**ὀδοντοφατνιακὸν** ***κοίλωμα*** *['Ανατομ.]*. Τὸ φατνιακὸν βοθρίον, ἐν ᾧ ἐγγομφοῦται ἡ ρίζα τοῦ ὀδόντος. Ι. Π.

ὀδοντοφορίδαι (οἱ) (Odontophoridae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀλεκτοριδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα γένη, ὧν γνωστότερον ὁ *ὀδοντοφόρος* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

ὀδοντοφόρος (ὁ, ἡ), —*ον*· (τό)· ὁ φέρων ὀδόντας· || *ὀδοντοφόρον* (τό)· ἡ ἐν τῷ στόματι τῶν μαλακίων μικρὰ ἐξοχή, φέρουσα στοῖχον μικροτάτων ὀδόντων.

ὀδοντοφόρος (ὁ) (Odontophorus) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀδοντοφοριδῶν*, περιλαμβάνον ἐξ εἴδη πτηνῶν παρεμφερῆ πρὸς τὰς πέρδικας, ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ὀδοντοφόρος ὁ διάστικτος* (Odontophorus maculatus), ὅστις ἔχει μέγεθος παραπλήσιον πρὸς τὸ τῆς πέρδικος, σῶμα βραχύ, εὔρωστον καὶ κυρτὸν κατὰ τὴν ράχιν, κεφαλὴν ἀπεστρογγυλωμένην, ἀπολήγουσαν εἰς βραχὺ καὶ κεκαμμένον ἰσχυρὸν ράμφος, πτέρυγας βραχείας ἀλλ' ἀνεπτυγμένας, οὐρὰν βραχυτάτην καὶ στενήν, πόδας ἀρκετὰ ἐπιμήκεις μετὰ μακρῶν δακτύλων καὶ μεγάλων ὀνύχων καὶ χρῶμα μελανὸν κατὰ τὸ μέσον τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς, ἄνωθεν τῶν ὀφθαλμῶν, εἰς τὰ πλάγια τοῦ λαιμοῦ καὶ τὴν οὐράν, φαιὸν βαθὺ κατὰ τὰς πτέρυγας μὲ μελανὰ καὶ λευκὰ στίγματα καὶ φαιότεφρον κατὰ τὴν κοιλίαν μὲ λευκὰ στίγματα. Ἐνδιαιτᾶται εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ φωλεοποιεῖ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ εἰς μικρὰν ἐνσκαφὴν ταύτης. Δ. Ν. Π.

'Οδοντοφόρος ὁ διάστικτος.

ὀδοντοφυΐα (ἡ) *['Ανατομ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ ἐκβολὴ ἢ ἀνατολὴ τῶν ὀδόντων, ἥτις ἐπιτελεῖται ἐν δυσὶ χρόνοις ἢ γενεαῖς· διὸ καὶ διακρίνουσι τὴν *νεογιλὴν ὀδοντοφυΐαν* (=πρώτην) καὶ τὴν *μόνιμον* (=δευτέραν). Πρὸ ἑκατέρας τούτων τελοῦνται ἐν τοῖς γνάθοις διάφοροι προπαρασκευαστικαὶ μεταβολαί, εὐοδοῦσαι τὴν ἀνάδυσιν τῶν ὀδόντων. Ἡ *νεογιλὴ ὀδοντοφυΐα* ἄρχεται κατὰ κανόνα περὶ τὸν 6ον μῆνα μετὰ τὸν τοκετὸν καὶ συμπληροῦται κατὰ τὸ 2ον ἔτος, ἀπαρτιζομένη τότε ἐξ 20 ὀδόντων, 10 ἐν ἑκατέρᾳ γνάθῳ. Φύονται δ' οἱ διάφοροι ὀδόντες κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα καὶ δὴ πρότερον οἱ τῆς κάτω γνάθου καὶ ὀλίγον ὑστερώτερον οἱ ὁμώνυμοι τῆς ἄνω· φύονται δὲ κατὰ ζεύγη οὕτω:

περὶ τὸν	6ον— 8ον μῆνα	οἱ μέσοι τομεῖς	
»	»	8ον—12ον	»	οἱ πλάγιοι τομεῖς
»	»	12ον—16ον	»	οἱ πρόσθιοι γόμφιοι
»	»	16ον—20ὸν	»	οἱ κυνόδοντες
»	»	20ὸν—30ὸν	»	οἱ ὀπίσθιοι γόμφιοι,

ἤτοι τομεῖς 4, κυνόδοντες 2 (εἷς ἑκατέρωθεν) καὶ γόμφιοι ἢ μυλῖται 4 (δύο ἑκατέρωθεν). Οὕτω κατὰ τὸ 2ον ἔτος οἱ νεογιλοὶ ὀδόντες εἶναι πλήρεις καὶ διατηροῦνται μέχρι τοῦ 5ου ἔτους μόνον, διότι ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ἐπιμηκυνθέντες οἱ μόνιμοι ὀδόντες πιέζουσι τοὺς πρὸ αὐτῶν κειμένους νεογιλούς, οἵτινες ἀτροφοῦντες ἄρχονται μετὰ τὸ 5ον ἔτος ἐκπίπτοντες κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα καὶ δὴ καθ' ἣν τάξιν καὶ ἀνέτειλαν.

Ἡ δὲ *δευτέρα ὀδοντοφυΐα* ἢ ἡ *τῶν μονίμων ὀδόντων* ἀποτελεῖται ἐκ 32 ὀδόντων, 16 ἐν ἑκατέρᾳ γνάθῳ, ἤτοι 4 τομέων, 2 κυνοδόντων (ἑνὸς ἑκατέρωθεν), 4 προγομφίων ἢ προμυλιτῶν (δύο ἑκατέρωθεν) καὶ 6 γομφίων ἢ μυλιτῶν (τριῶν ἑκατέρωθεν). Ἐκ τῶν 32 τούτων μονίμων μόνον οἱ 20 πρόσθιοι, ἤτοι οἱ τομεῖς, οἱ κυνόδοντες καὶ οἱ προγόμφιοι, ἔχουσι προδρόμους νεογιλοὺς ὀδόντας, οἱ δὲ λοιποὶ 12, ἤτοι οἱ 6 γόμφιοι ὀδόντες φύονται ἄνευ τοιούτων. Ἄρχεται δ' ἡ ἐκβολὴ τῶν μονίμων ὀδόντων καὶ ἡ πτῶσις τῶν 20 νεογιλῶν κατὰ τὸ 5ον ἢ 6ον ἔτος καὶ περατοῦται (ἐκβολὴ καὶ πτῶσις) κατὰ τὸ 12ον ἢ 13ον ἔτος, πλὴν τοῦ τελευταίου γομφίου τοῦ *σωφρονιστῆρος*, σπανίως φυομένου πρὸ τοῦ 20οῦ ἔτους.

Κατὰ τὸ 5ον—6ον ἔτος, καὶ δὴ πρὶν ἡ ἔκπτωσις ἀρχίσῃ, φύεται ἑκατέρωθεν ὁ 1ος γόμφιος ὀδούς, εἶτα δ' οἱ μέσοι τομεῖς—κατὰ τὸ 9ον ἔτος οἱ πλάγιοι τομεῖς κατὰ τὸ 10ον οἱ πρῶτοι προγόμφιοι, κατὰ τὸ 11ον οἱ δεύτεροι προγόμφιοι, κατὰ τὸ 12ον οἱ κυνόδοντες καὶ κατὰ τὸ 13ον οἱ δεύτεροι γόμφιοι. Ἄρα κατὰ τὸ τέλος τοῦ 13ου ἔτους ἡ δευτέρα ὀδοντοφυΐα ἀποτελεῖται ἐξ 28 μονίμων ὀδόντων, τῶν 4 τελευταίων, τῶν σωφρονιστήρων (δύο ἐν ἑκατέρᾳ γνάθῳ), φυομένων μεταξὺ τοῦ 19ου—30οῦ ἔτους.

Προϊούσης τῆς ἡλικίας οἱ ὀδόντες ἀποτριβόμενοι ἐκ τῆς χρήσεως φθείρονται καὶ τέλος κατὰ τὸ γῆρας ἐκπίπτουσιν. Ἡ τριβὴ αὕτη ἐκδηλοῦται ἐπὶ μὲν τῶν κυνοδόντων διὰ τοῦ ὅτι ἡ κορυφὴ αὐτῶν ἀπαμβλύνεται, ἐπὶ δὲ τῶν προγομφίων καὶ τῶν γομφίων διὰ τοῦ ὅτι τὰ φύματα αὐτῶν ἐξαφανίζονται, οὗ ἕνεκα ἡ τράπεζα αὐτῶν γίνεται ὁμαλὴ ἐπίπεδος, καὶ αὐτὴ δ' ἡ ἀδαμαντίνη οὐσία φθείρεται, ἐξ οὗ ἡ τράπεζα ἐμφανίζει κατὰ τὸ κέντρον ὑποκιτρίνην κηλῖδα. Ι. Π.

—*[Παιδιατρ.]* Ἀπὸ τῆς ἱπποκρατικῆς ἐποχῆς μέχρι πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν ἡ περίοδος τῆς πρώτης ὀδοντοφυΐας ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ μᾶλλον κρίσιμος διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ παιδίου, καὶ τοῦτο, διότι οἱ πλεῖστοι τῶν συγγραφέων ἀπέδιδον εἰς τὴν ὀδοντοφυΐαν τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν παθήσεων, αἵτινες ἦτο δυνατὸν νὰ ἐμφανισθοῦν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην. Κατὰ τοὺς συγγραφεῖς τούτους ἡ ὀδοντοφυΐα ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ μεγάλην ἀνύψωσιν τῆς θερμοκρασίας, σπασμοὺς καὶ μάλιστα ἐνίοτε βαρυτάτης μορφῆς, ρινοφαρυγγίτιδα, λαρυγγίτιδας, βρογχίτιδας, ποικίλας δερματικὰς ἐκδηλώσεις καὶ γαστρεντερικὰς διαταραχάς. Τόση δὲ ἦτο ἡ σχηματισθεῖσα πεποίθησις περὶ τῶν προερχομένων κακῶν ἐκ τῆς ὀδοντοφυΐας, ὥστε, ὅταν ἀπέθανε, κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, τὸ μονογενὲς θυγάτριον τῆς μαρκησίας Πομπαδούρ, ὁ θάνατός του ἀπεδόθη φυσικώτατα εἰς τὴν ὀδοντοφυΐαν καὶ δὲν εὑρέθη κανεὶς εἰς τὸν κύκλον τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ' νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν λεγομένην διάγνωσιν. Τὸ τοιοῦτον βεβαίως δὲν εἶναι παράδοξον, ἀφοῦ καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς τὰς λαϊκὰς τάξεις, ἰδίᾳ παρ' ἡμῖν, πᾶσα νοσηρὰ κατάστασις, ἐμφανιζομένη κατὰ τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν, πρὸ πάντων δὲ ὅταν αὕτη ἐκδηλοῦται μετὰ πυρετοῦ καὶ πεπτικῶν διαταραχῶν, ἀποδίδεται ἄνευ ἐνδοιασμοῦ εἰς τὴν ὀδοντοφυΐαν καὶ οὕτω παραμελεῖται πολλάκις μία ἔγκαιρος θεραπεία.

Κατὰ τῆς πλάνης ταύτης ἐξανέστησαν διάφοροι ἰατροὶ ἀπὸ τὰς ἀρχὰς ἤδη τοῦ ΙΘ' αἰῶνος· ὁ Serres, ὁ Tomes, ὁ Bouchut, ὁ Steiner καὶ ἄλλοι ἐζήτησαν νὰ θέσουν περιορισμούς τινας εἰς τὰς λεγομένας παθήσεις ἐξ ὀδοντοφυΐας. Πρῶτος ὅμως ὁ Politzer, τῷ 1874, ἠρνήθη ἀπολύτως οἱανδήποτε ἐπίδρασιν τῆς ὀδοντοφυΐας ἐπὶ τῶν νόσων τῆς παιδικῆς ἡλικίας καὶ ἐξέφρασε τὴν γνώμην ὅτι θὰ ὑπάρχῃ πάντοτε κίνδυνος διὰ τὴν ὑγείαν τῶν παιδίων, ἐφόσον δὲν ἐκλείψῃ ἀπὸ τὴν παθολογίαν ἡ ἰδέα ὅτι ἡ ὀδοντοφυΐα εἶναι ἐπικίνδυνος. Ἡ γνώμη τοῦ Politzer ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τοῦ Fleischmann τῷ 1877 καὶ τοῦ Johann Stein τῆς Πράγας τῷ 1880. Ταυτοχρόνως δ' ἐν Γαλλίᾳ ὁ Masitot διὰ τῶν ποικίλων ἐργασιῶν αὐτοῦ ἐζήτησε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ὑπῆρχον παθήσεις ἐξ ὀδοντοφυΐας καὶ κατὰ τὸ 1892 προεκάλεσε συζήτησιν ἐν αὐτῇ τῇ ἰατρικῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Παρισίων, ἐκφράζων τὴν εὐχὴν νὰ διαγραφῇ ὁριστικῶς ἐκ τῆς νοσολογίας ἡ ταξινόμησις τῶν λεγομένων νόσων τῆς ὀδοντοφυΐας. Πρόμαχος τῶν ἰδεῶν τούτων ὁ Comby, ἐπιμένει καὶ σήμερον ἀκόμη ὅτι αἱ νόσοι τῆς ὀδοντοφυΐας εἶναι ἀνύπαρκτοι. Εἶναι δὲ πλέον παρ' ὅλων παραδεκτὸν ὅτι δὲν ὑπάρχει λόγος ν' ἀποδίδῃ τις εἰς τὴν ὀδοντοφυΐαν ὅλας τὰς νόσους, αἵτινες ἐμφανίζονται κατὰ τὴν περίοδον αὐτῆς. Ἐν τούτοις συγγραφεῖς τινες φρονοῦν ὅτι αὕτη δύναται νὰ εἶναι ἡ αἰτία παροδικῶν τινων διαταραχῶν εἴς τινας περιπτώσεις. Παρατηρεῖται π. χ. ἐνίοτε στάσις τῆς αὐξήσεως τοῦ βάρους, ἥτις ὑποχωρεῖ μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ὀδόντος (Andérodias)· ἄλλοτε πάλιν ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους ἐμφανίζεται βήξ. Τινὲς μάλιστα παραδέχονται ὅτι ἡ βρογχῖτις τῶν βρεφῶν ἔχει μεγάλην σχέσιν μὲ τὴν ὀδοντοφυΐαν καὶ φρονοῦν ὅτι εἶναι δυνατὸν αἱ παρατηρούμεναι τότε σχετικὴ ἀϋπνία, ἐλαττωματικὴ διατροφή, νευρικὴ διέγερσις καὶ ὑπεραιμία τῶν βλεννογόνων νὰ θέτουν τὸν ὀργανισμὸν τοῦ βρέφους εἰς κατάστασιν ἥσσονος ἀντιστάσεως ἐναντίον τῶν μικροβίων τῶν ἀναπνευστικῶν ὁδῶν (Zuber). Τὰ ἐκζέματα καὶ γενικῶς αἱ δερματικαὶ ἐκδηλώσεις εἶναι πολὺ συζητήσιμον ἂν πραγματικῶς σχετίζωνται μὲ τὴν ὀδοντοφυΐαν, καθόσον συναντῶνται πολὺ περισσότερον κατὰ τοὺς ἓξ πρώτους μῆνας τῆς ζωῆς, κατά τινας ἐσχάτως δημοσιευθείσας παρατηρήσεις (Gallo).

Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐκτὸς τῶν ἐξαιρετικῶν μικρῶν διαταραχῶν, τὰς ὁποίας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐμμέσως δύναται νὰ προκαλέσῃ ἡ ὀδοντοφυΐα, παρατηροῦνται ἐνίοτε πραγματικαὶ τοπικαὶ παθήσεις, οἷαι εἶναι αἱ οὐλίτιδες, αἱ ποικίλαι στοματίτιδες, ἡ μόλυνσις τῆς στεφανιαίας κοιλότητος μὲ ὅλας αὐτῶν τὰς πολλάκις βαρείας συνεπείας. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι αἱ διάφοροι αὗται παθήσεις τοῦ στόματος παρατηροῦνται ἰδίᾳ ἐπὶ κακῶς διατρεφομένων βρεφῶν καὶ ἐπὶ ἐκείνων, ἅτινα πάσχουν ἐκ κληρονομικῶν νόσων.

Ἡ καλυτέρα προφυλακτικὴ κατὰ τῶν τοπικῶν τούτων παθήσεων εἶναι βεβαίως ἡ ὑγιεινὴ τοῦ

Digitized by Google

στόματος. Πρέπει νὰ δίδεται ἰδιαιτέρα προσοχή, ὥστε νὰ μὴ συνηθίζῃ τὸ βρέφος νὰ φέρῃ εἰς τὸ στόμα του πράγματα, τὰ ὁποῖα, ὅταν πέσουν κάτω, δὲν εἶναι δυνατὸν εὐκόλως νὰ καθαρισθοῦν, ἢ καὶ νὰ ἀντικατασταθοῦν. Τὸ ἁπλούστερον εἶναι ἂν τὸ θεωρήσῃ τις ἀναγκαῖον, νὰ χρησιμοποιήσῃ τεμάχιον ρίζης ἀλταίας, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι βλαβερὸν καὶ ἀντικαθίσταται εὐκολώτατα. Καλὸν εἶναι νὰ γίνωνται πλύσεις τοῦ στόματος μὲ ἀλκαλικὸν μεταλλικὸν ὕδωρ, οἷον εἶναι τὸ Vichy. Ἐντριβαὶ οὔλων διά τινος τῶν ποικίλων σιροπίων ὀδοντοφυΐας ἐπιτρέπονται μόνον ἐφ' ὅσον ταῦτα δὲν περιέχουν κοκαΐνην ἢ ὄπιον. Αἱ καλύτεραι σκευασίαι διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον εἶναι αἱ περιέχουσαι ὀξυφοίνικα (ταμαρίνον) καὶ καρτραΐκὸν κρόκον (ζαφοράν), ὡς τὸ γνωστὸν σιρόπιον Delabarre. Τὸ χάραγμα τῶν οὔλων δύναται νὰ ἐπιτραπῇ μόνον εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις. Σ. ΒΕΡΑΣ

— *[Ὀδοντιατρ.]* Οἱ νεογιλοὶ ὀδόντες, ὅσον καὶ οἱ μόνιμοι, εἶναι χρήσιμα ὄργανα τοῦ ἀνθρώπου καὶ διὰ τοῦτο δέον νὰ διατηροῦνται καθαροί, διὰ νὰ μὴ τερηδονισθῶσι καὶ ἀναγκάσουν τὸν ἰατρὸν νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐξαγωγήν των πολὺ πρὸ τῆς κανονικῆς των πτώσεως, ὁπότε οἱ μόνιμοι ὀδόντες θὰ ἀνατείλωσιν ἀκανονίστως καὶ θὰ ἔχωμεν στρεβλοφυΐαν καὶ παραμόρφωσιν τοῦ προσώπου. Ν. Γ. Π.

ὀδοντοφυῶ (*—έω*)· ἐπὶ νηπίων, ἀποκτῶ ὀδόντας, εἶμαι εἰς τὴν περίοδον τῆς ὀδοντοφυΐας, βγάζω τὰ δόντια μου.

ὀδοντόφωνος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ διὰ τῶν ὀδόντων ἐκφωνούμενος, ἀρθρούμενος.

— **ὀδοντόφωνα** (τὰ) *[Γλωσσολογ.]*. Καλοῦμεν οὕτω τοὺς φθόγγους, τοὺς ὁποίους ἐκφωνοῦμεν σχηματίζοντες φραγμὸν διὰ τῆς ἐπαφῆς τοῦ ἄκρου τῆς γλώσσης ἐπὶ τῶν ἄνω ὀδόντων ἢ φατνίων, διὰ τοῦτο δὲ οἱ φθόγγοι οὗτοι καλοῦνται καὶ φατνιακά. Ὀδοντόφωνα ἦσαν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὰ σύμφωνα **τ**, *δ* (=d) καὶ *ϑ* (=th), παρ' ἡμῖν δὲ μόνον τὸ **τ** (διότι τὰ νεοελληνικὰ *δ* καὶ *ϑ*, μετακινηθείσης τῆς ἀρθρώσεώς των, εἶναι—ἀκριβέστερον εἰπεῖν—οὐχὶ ὀδοντόφωνα ἤ, ὅπως ἄλλως καλοῦνται, *ὀδοντικά*, ἀλλὰ *μεσοδοντικά*, καθόσον ἀρθροῦμεν αὐτὰ οὐχὶ κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον, ἀλλὰ σχηματίζοντες φραγμὸν διὰ τοῦ ἄκρου τῆς γλώσσης μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν ὀδοντοστοιχιῶν). Γ. Π. Α.

ὀδοντόχειλον (τὸ) (Odontochilum) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κικινδυλιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 70 εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

ὀδοντοχειρουργικὴ (ἡ), ἡ ***ὀδοντικὴ χειρουργική***. Ὁ κλάδος τῆς ὀδοντιατρικῆς, ὅστις περιλαμβάνει πᾶσαν ἐπέμβασιν ἐπὶ τῶν σκληρῶν ἱστῶν τῶν ὀδόντων (παρασκευὴν τῶν κοιλοτήτων πρὸς ἔμφραξιν αὐτῶν, τῶν διαφόρων ἐν χρήσει ὑλικῶν) καὶ τὰς διαφόρους μεθόδους πρὸς ἐπίτευξιν τῶν ἀνωτέρω (βλ. *ὀδοντιατρική*). Ν. Γ. Π.

ὀδοντοψήκτρα (ἡ). Ὄργανον συγκείμενον ἐκ μικρᾶς ἐπιμήκους ψήκτρας (κοιν. *βούρτσας*) καὶ λαβῆς μακρᾶς, δι' οὗ καθαρίζομεν τοὺς ὀδόντας ἡμῶν. Ἡ χρῆσις τῆς ψήκτρας τῶν ὀδόντων εἶναι ἀπαραίτητος πρὸς διατήρησιν τῆς ὑγείας τῶν ὀδόντων. Πρὸ τῆς χρησιμοποιήσεως οἱασδήποτε ψήκτρας δέον νὰ συμβουλευώμεθα τὸν ὀδοντίατρον περί τε τοῦ εἴδους τῆς καταλλήλου δι' ἡμᾶς ψήκτρας, ὡς καὶ περὶ τοῦ τρόπου τῆς χρήσεως αὐτῆς. Ἐπικρατεῖ παρά τισιν ἡ πρόληψις ὅτι ἡ χρῆσις τῆς ψήκτρας βλάπτει τοὺς ὀδόντας. Τὸ τοιοῦτον δὲν εἶναι ἀληθές, ἀρκεῖ νὰ γίνεται χρῆσις αὐτῆς καθὼς πρέπει. Ἡ ὀδοντοψήκτρα χρησιμοποιεῖται πρὸς καθαρισμὸν τῶν ὀδόντων ἐν συνδυασμῷ μετά τινος ὀδοντοκαλλυντικοῦ (ὀδοντόπαστα, ὀδοντότριμμα κλπ.).
Μεθ' ἑκάστην χρῆσιν ἡ ψήκτρα πρέπει νὰ διατηρῆται καθαρά, ὅπως μὴ μολύνεται. Ὅταν τὰ οὖλα αἱμάσσωσιν, ἐνδείκνυται προσφυγὴ εἰς τὸν ἰατρόν. Ν. Γ. Π.

ὀδοντῶ (*—όω*)· ἑνώνω δύο τεμάχια ξύλου ἢ μετάλλου δι' ὀδόντων, διὰ γόμφων, *γομφῶ*.

ὀδοντῶδες *[Ζωολ.]*. Καλεῖται οὕτω ἡ μασητικὴ συσκευὴ πλείστων μαλακίων καὶ ἰδίως ἐκ τοῦ ἀθροίσματος τῶν γαστεροπόδων. Δ. Ν. Π.

ὀδοντῶδες (τὸ) (Dentalium) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σκαφιπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πελεκιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινά, ὧν γνωστότερον τὸ *ὀδοντῶδες τὸ κοινὸν* (Dentalium vulgare), ὅπερ ἔχει κόγχην προβοσκιδοειδῆ, ἀνοικτὴν κατὰ τὰ δύο αὐτῆς ἄκρα. Ἐκ τοῦ ὀπισθίου ἀνοίγματος, ὅπερ εἶναι εὐρύτερον τοῦ προσθίου, ἐξέρχεται ὁ πούς, τῇ βοηθείᾳ τοῦ ὁποίου τὸ ζῷον διεισδύει εἰς τὴν ἄμμον ἢ τὴν ἰλύν. Ἡ κεφαλή του δὲν εἶναι εὐδιάκριτος. Ὁ μανδύας περιβάλλει τελείως τὸ σῶμα. Δὲν ἔχει οὔτε βράγχια οὔτε καρδίαν, ἀλλὰ νεφροὺς καὶ συμμετρικὸν νευρικὸν σύστημα. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζωολ.]* Ἀπολιθωμένα λείψανα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς ἠωκαίνου τοῦ καινοζωϊκοῦ μέχρι σήμερον.

Ἐν Ἑλλάδι ἀπολιθωμένα λείψανα ὀδοντωδῶν εὑρέθησαν: α') τοῦ εἴδους *ὀδοντῶδες* rubescens ἐντὸς τῶν κογχυλιοπαγῶν ἀσβεστολίθων τῶν λατομείων τοῦ Πειραιῶς, τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν μειόκαινον ὑποδιάπλασιν τοῦ καινοζωϊκοῦ· β') εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Μολίτσα ποταμοῦ ἐν Ἠπείρῳ ἐντὸς τῶν στρωμάτων τῆς ἑλβετίου (II μεσογειακῆς) βαθμῖδος τῆς μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τὰ εἴδη: *ὀδοντῶδες* taurostriata. *ὀδοντῶδες* badensis ποικιλία planicostata καὶ *ὀδοντῶδες* Bouei ποικιλία tauraspera· γ) τοῦ εἴδους *ὀδοντῶδες* haeringerense ἐντὸς μαργῶν τῆς ὀλιγοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ νοτίως τῆς Καλαμπάκας· δ) τῶν εἰδῶν *ὀδοντῶδες* elephantinum, sexangulum καὶ fissura ἐντὸς τῶν νεογενῶν στρωμάτων τοῦ Ληξουρίου τῆς Κεφαλληνίας· ε) τῶν εἰδῶν *ὀδοντῶδες* dentalis, rubescens, fossile καὶ mutabile ἐντὸς τῶν στρωμάτων τῆς κατωτέρας πλειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως εἰς τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου· στ') τοῦ εἴδους *ὀδοντῶδες* dentalis ἐντὸς τῶν πλειοκαινικῶν στρωμάτων τοῦ Χλεμουτζίου· ζ') τοῦ εἴδους *ὀδοντῶδες* sexangulare ἐντὸς τῶν νεογενῶν στρωμάτων τοῦ Μπαλλὶ τῆς δυτικῆς Μεσσηνίας καὶ εἰς τὴν Μεθώνην· η') λείψανα τέλος ὀδοντωδῶν εὑρέθησαν καὶ εἰς ἄλλας θέσεις τῆς Ἑλλάδος, ἰδίᾳ ἐντὸς τῶν νεογενῶν της στρωμάτων. Γ. Κ. Γ.

ὀδόντωμα, *—ατος* (τὸ) (odontoma). Ὄγκος ἀποτελούμενος ἐξ ἱστοῦ ὁμοιάζοντος πρὸς τὸν ὀδόντα ἢ ὄγκος ἐν συνδυασμῷ πρὸς ὀδόντας (Anthony). Κατὰ τὸν Mead, ὀδόντωμα εἶναι ὀδοντικὸς ὄγκος ἀποτελούμενος τελείως ἐξ ὀδοντικοῦ ἱστοῦ ἢ καὶ ἐξ ἀδαμαντίνης, ὀστεΐνης ἢ ὀδοντίνης. Κατὰ τοὺς Bland-Sutton καὶ Mead τὰ ὀδοντώματα ἀφορμῶνται ἐκ τοῦ ὀργάνου τῆς ἀδαμαντίνης, τοῦ θυλακίου, τῆς παπίλλης ἢ καὶ ἐξ ὁλοκλήρου τῆς ὀδοντικῆς καταβολῆς. Κατ' ἄλλους, ἐν οἷς καὶ οἱ Broka καὶ Hopewell-Smith, τὰ ὀδοντώματα γονιμοποιοῦνται ἐκ τοῦ ἐπιθηλίου τῶν ὀδοντικῶν κυττάρων ἢ ἐκ τοῦ ἐπιθηλίου τοῦ βλεννογόνου τοῦ στόματος. Τὰ ὀδοντώματα εἶναι καλοήθεις ὄγκοι, περιλαμβάνουσι δὲ τοὺς μονίμους μόνον ὀδόντας ἢ δύνανται ν' ἀναπτυχθῶσι καὶ ἐκ τοῦ πυρῆνος τῶν νεογιλῶν ἢ καὶ τῶν ὑπεραρίθμων τοιούτων.

Ἐὰν τὰ ὀδοντώματα πιέζουσιν ὀδόντα τινά, εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ ἐκτοπίσωσιν αὐτὸν καὶ νὰ προκαλέσωσι στρεβλοφυΐαν αὐτοῦ. Ἡ ἀσφαλεστέρα διάγνωσις τῶν ὀδοντωμάτων ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἀκτινογραφήσεως, δι' ἧς δυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν ἐπακριβῶς τὴν θέσιν, τὸ μέγεθος, τὸν τύπον τοῦ ὄγκου ὡς καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ. Τὰ ὀδοντώματα δύνανται νὰ διακριθῶσιν εἰς τὰ ἑξῆς εἴδη: α') Ἁπλᾶ ὀδοντώματα, ἤτοι ἰνώδη ὀδοντώματα, ὀδοντώματα τῆς ὀστεΐνης οὐσίας, ὀδοντώματα τῶν ριζῶν. β') Σύνθετα θυλακώδη ὀδοντώματα. γ') Σύνθετα ὀδοντώματα. Τὰ ὀδοντώματα θεραπεύονται διὰ ριζικῆς χειρουργικῆς ἐξαιρέσεως αὐτῶν, ἡ ὁποία πρέπει νὰ ἐκτελεσθῇ ἐντὸς τοῦ στόματος, εἰ δυνατόν, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῆς παρειᾶς, ὁπότε θὰ ἀφήσῃ ἴχνη. Ν. Γ. Π.

—*[Οἰκοδ.]* Καλεῖται *ὀδόντωμα*: 1) ἡ ἐξοχή, ἐν εἴδει ὀδόντος, ἥτις κατασκευάζεται εἰς τὸ ἄκρον τῶν ξύλων, προκειμένου νὰ γίνῃ σύνδεσις αὐτῶν μὲ ἄλλο ξύλον (κοιν. *δόντι*). 2) Ἡ ἐξοχὴ τῶν τοίχων κάτωθι τῶν πατωμάτων πρὸς ἕδρασιν τῶν ξυλίνων δοκῶν αὐτῶν καὶ πρὸς ἐπαύξησιν τοῦ πάχους τῶν τοίχων εἰς τοὺς ὑποκειμένους ὀρόφους (κοιν. *πατοῦρα*). 3) Οἱ γωνιόλιθοι οἵτινες ἀφίνονται ἐξέχοντες εἰς τὰς οἰκοδομὰς πρὸς τὸ μέρος τῆς γειτονικῆς οἰκίας, διὰ νὰ γίνῃ σύνδεσις τῶν κατόπιν κατασκευασθησομένων τοίχων πρὸς τοὺς ὑπάρχοντας τοιούτους (βλ. καὶ *ὀδόντωσις*).

ὀδοντώσεις (γαλλ. rédans) *[Ἀκτογρ.]*. Ἐξοχαὶ ὀξεῖαι πρὸς τὴν θάλασσαν, κύριον γνώρισμα ἀκρωτηριαζούσης ἀκτῆς. Χωρίζονται διὰ διαβρώσεων ἢ ἐγκοπῶν, σχηματιζουσῶν τὰς *πριονώσεις*, μερικὴν τῶν *ὀδοντώσεων* περίπτωσιν. Σ. Ε. Λ.

ὀδόντωσις, *—εως* (ἡ)· ἡ καταβολὴ τῆς ὀδοντικῆς ταινίας καὶ ὁ σχηματισμὸς τῶν ὀδόντων τοῦ ἀνθρώπου (βλ. *ὀδοντοφυΐα*).

— *[Μηχανολ.]* Τὸ σύνολον τῶν προεξοχῶν καὶ ἐντομῶν, αἱ ὁποῖαι χρησιμεύουν διὰ τὴν μεταφορὰν τῆς κινήσεως, εἰς τοὺς ὀδοντωτοὺς τροχούς. Κατ' ἐπέκτασιν, τὸ σύνολον τῶν ὀργάνων, ἅτινα χρησιμεύουν εἰς τὴν δι' ὀδοντωτῶν τροχῶν μεταφορὰν τῆς κινήσεως (βλ. *τροχὸς ὀδοντωτός*).

ὀδοντωτός, *—ή*, *—όν*· ὁ φέρων ὀδόντας, ἤτοι ἐξοχὰς δίκην ὀδόντων: «ἡ ὀδοντωτὴ περιφέρεια τῶν νομισμάτων», «ὀδοντωτὸς τροχὸς» κοιν. *γρανάζι*· || «ὀδοντωτὸς σιδηρόδρομος» σιδηρόδρομος τοῦ ὁποίου ἡ ἕλξις ἐπιτυγχάνεται δι' ὀδοντωτοῦ τροχοῦ (κατὰ τὸ μέσον) καὶ ἀντιστοίχου ὀδοντωτῆς τροχιᾶς.

— **ὀδοντωτὰ** (ἢ ***δαντελωτὰ***) ***νομίσματα*** (λατ. nummi serrati ἢ dentati). Καλοῦνται οὕτω τὰ νομίσματα τὰ ἔχοντα τὸ ἄκρον τῆς κυκλικῆς περιφερείας των κεκομμένον εἰς σχῆμα ὀδόντων πριονίου. Τοιαῦτα νομίσματα ἔκοψαν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ Γ' μέχρι τῶν μέσων τοῦ Α' π. Χ. αἰῶνος οἱ Σελευκίδαι χαλκᾶ, οἱ βασιλεῖς καὶ τὸ κοινὸν τῶν Μακεδόνων, ὀλίγα χρυσᾶ οἱ Καρχηδόνιοι καὶ κυρίως οἱ Ρωμαῖοι εἰς τοὺς χρόνους τῆς ἐλευθέρας πολιτείας δηνάρια.

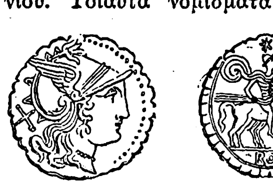

Δυνάριον ὀδοντωτὸν τῆς ρωμαϊκῆς Δημοκρατίας.

— **ὀδοντωταὶ** ***θηλαὶ*** *[Ἀνατομ.]*. Θηλοειδῆ ἐπάρματα, βλαστάνοντα ἐκ τοῦ μεσεγχύματος τῶν γνάθων καὶ παριστῶντα τὰς καταβολὰς τῶν ὀδοντικῶν θηλῶν (=ὀδοντοβλαστημάτων), αἵτινες πιέζουσαι τὰ ἐπιθηλιακὰ ἐπάρματα ἀπὸ τοῦ πρὸς τὰ ἔξω ἐστραμμένου μέρους αὐτῶν ἐμπτύσσουσι καὶ οὕτω κοιλαίνουσιν αὐτά. Ἐντεῦθεν ἡ ὀδοντωτὴ ταινία ἐμφανίζεται δίκην φατνιώδους τόξου, ἐφ' οὗ αἱ καταβολαὶ τῶν ὀδόντων ὁμοιάζουσι πρὸς φατνία ἢ ἐντυπώματα σφραγῖδος. Ι. Π.

— **ὀδοντωταὶ** ***πτυχαὶ*** *[Ἀνατομ.]*. Πτυχαὶ δύο ἑκατέρωθεν τοῦ ἐπὶ τοῦ προσθίου τριτημορίου τῆς κάτω ἐπιφανείας τῆς γλώσσης ἐν τῇ μέσῃ γραμμῇ κειμένου χαλινοῦ τῆς γλώσσης, αἵτινες συγκλίνουσαι ἑνοῦνται εἰς γωνίαν κάτωθεν τῆς κορυφῆς τῆς γλώσσης. Ι. Π.

—**ὀδοντωτὴ** ***γραμμὴ ἑλικοειδὴς*** *[Ἑραλδ.]*· βλ. λ. *ἑλικοειδὴς ὀδοντωτὴ γραμμή*.

— **ὀδοντωτὴ** ***γραμμὴ στομάχου*** *[Ἀνατομ.]*. Γραμμὴ τοῦ βλεννογόνου ὑμένος τοῦ στομάχου κυκλοτερὴς καὶ ὀδοντωτή, παριστῶσα ἔνδοθεν τὸ μεταξὺ στομάχου καὶ οἰσοφάγου ὅριον καὶ καθ' ἣν τὸ πλακῶδες ἐπιθήλιον τοῦ οἰσοφάγου μεταβαίνει εἰς τὸ κυλινδρικὸν τοῦ στομάχου. Ι. Π.

— **ὀδοντωτὴ** (ἢ ***γνησία***) ***ραφὴ*** *[Ἀνατομ.]*. Ραφὴ πριονοειδής, καθ' ἣν αἱ συνδεσμούμεναι ἐπιφάνειαι τῶν ὀστῶν φέρουσιν εἰσοχὰς καὶ ἐξοχὰς (ὀδοντώματα), δι' ὧν ἀντεμβαίνουσιν εἰς ἀλλήλας, ὡς λ.χ. ἡ στεφανιαία ραφή, ἡ ὀβελιαία, ἡ λαβδοειδής. Ι. Π.

— **ὀδοντωτὴ** ***ταινία*** *[Ἀνατομ.]*. Τοξοειδὴς ἐπιθηλιακὴ ταινία, ἥτις περὶ τὰ τέλη τοῦ 2ου ἐμβρυϊκοῦ μυὸς παράγεται διὰ βλαστήσεως τοῦ ἐπιθηλίου τοῦ στόματος καὶ δὴ τοῦ ἀντιστοιχοῦντος εἰς τὰ ἐλεύθερα χείλη τῶν δύο γνάθων. Ἐπὶ τῆς ἔξω ἐπιφανείας (τῆς πρὸς τὰ χείλη ἢ τὰς παρειὰς ἐστραμμένης) τῆς ὀδοντωτῆς ταινίας παράγονται κατὰ διαστήματα 20 παχύνσεις ἢ ἐπάρματα, ἅτινα παριστῶσι τὰς καταβολὰς τῶν 20 νεογιλῶν ὀδόντων. Ι. Π.

— **ὀδοντωτὸς** ***κανὼν*** *[Μηχανολ.]*. Ράβδος μεταλλική, φέρουσα ὀδόντωσιν ἐμπλεκομένην εἰς ἀντίστοιχον ὀδόντωσιν ὀδοντωτοῦ τροχοῦ. Εὐθύγραμμος κίνησις τοῦ ὀδοντωτοῦ κανόνος προκαλεῖ περιστροφικὴν κίνησιν τοῦ τροχοῦ καὶ ἀντιθέτως (βλ. *τροχὸς ὀδοντωτός*).

— **ὀδοντωτοὶ** ***μύες*** *[Ἀνατομ.]*. 1) *Ὀδοντωτοὶ ὀπίσθιοι*· οὗτοι, δύο ὄντες, ὁ ἄνω καὶ ὁ κάτω, ἀνήκουσιν εἰς τοὺς ραχιαίους τοῦ κορμοῦ μῦς, ἐκφυόμενοι ἐκ τῆς νωτιαίας ἀκάνθης· καὶ ὁ μὲν ἄνω φέρεται ἐπὶ τὰ κάτω καὶ ἔξω καὶ καταφύεται εἰς τὴν 2αν, 3ην, 4ην καὶ 5ην πλευράν· ὁ δὲ κάτω διήκει ἐπὶ τὰ ἄνω καὶ ἔξω καὶ καταφύεται εἰς τὰς τέσσαρας τελευταίας πλευράς. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἀναίρει τὰς πλευράς, εὐρύνων τὸν θώρακα (εἰσπνευστικός), ὁ δὲ δεύτερος καθέλκει τὰς πλευράς, στενῶν τὸ κάτω στόμιον τοῦ θώρακος (ἐκπνευστικός). 2) *Ὀδοντωτὸς πρόσθιος*· μῦς τοῦ θώρακος πλατὺς καὶ τετράπλευρος· καταλαμβάνει τὰ πλάγια τοῦ θώρακος ἀπὸ τῆς 1ης μέχρι τῆς 10ης πλευρᾶς, παρεμβαλλόμενος τοῦ θωρακικοῦ τοιχώματος καὶ τῆς ὠμοπλάτης, καταφύεται δὲ εἰς ἅπαν τὸ νωτιαῖον, τὸ πρὸς τὴν ράχιν, χεῖλος τῆς ὠμοπλάτης. Ἕλκει τὴν ὠμοπλάτην καὶ τὸν ὦμον πρὸς τὰ πρόσω, ἔξω καὶ ἄνω, ἢ ἀναίρει τὰς πλευράς, ἐνεργῶν ὡς εἰσπνευστικὸς μῦς. Ι. Π.

— **ὀδοντωτὸς** ***πυρὴν*** *[Ἀνατομ.]*. Εἷς ἐκ τῶν τεσσάρων πυρήνων τῆς παρεγκεφαλίδος, εὐμεγέθης, εὐογκότερος πάντων τῶν λοιπῶν, καταλαμβάνων τὸ ἔσω καὶ κάτω μέρος τοῦ μυελώδους σώματος ἑκατέρου ἡμισφαιρίου τῆς παρεγκεφαλίδος, φέρων δ' ἐπὶ τοῦ ἄνω τοιχώματος αὐτοῦ ὀβελιαίαν ὀπήν, τὰς *πύλας* τοῦ ὀδοντωτοῦ πυρῆνος, δι' ὧν εἰσδύονται αἱ ἶνες τοῦ ἄνω σκέλους τῆς παρεγκεφαλίδος. Ι. Π.

— **ὀδοντωτὸς** ***σιδηρόδρομος***. Σιδηρόδρομος εἰς τὸν ὁποῖον ἡ μετάδοσις τῆς δυνάμεως ἐκ τῶν τροχῶν εἰς τὴν τροχιάν, καὶ ἑπομένως ἡ κίνησις, γίνεται οὐχὶ διὰ τῆς συμφύσεως μεταξὺ στεφάνης τροχοῦ καὶ σιδηροτροχιᾶς, ἀλλὰ δι' ὀδοντώσεως (βλ. λ. *σιδηρόδρομος*). Γ. Θ. Κ.

— **ὀδοντωτὸς** ***σύνδεσμος νωτιαίου μυελοῦ*** *[Ἀνατομ.]*. Σύνδεσμος ἐξ ἰνώδους ὑμένος (δεξιὸς καὶ

Digitized by Google

ἀριστερός), ὅστις στηρίζει ἐν τοῖς πλαγίοις ἑκατέρωθεν τὸν νωτιαῖον μυελόν, φερόμενος κατὰ μῆκος ἀπὸ τοῦ ἄνω ἄκρου αὐτοῦ μέχρι τοῦ τελικοῦ κώνου. Καὶ τὸ μὲν ἓν τῶν χειλέων αὐτοῦ, τὸ ἔσω, προσφύεται εἰς τὴν χοριοειδῆ μήνιγγα ἀντιστοίχως τῷ μέσῳ τῆς πλαγίας δέσμης τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, τὸ δ' ἕτερον, τὸ ἔξω, ὀδοντωτὸν ὄν, φέρει 22—23 ὀδοντώματα, ἅτινα, προωθοῦντα τὴν ἀραχνοειδῆ μήνιγγα, προσφύονται εἰς τὴν σκληρὰν μεταξὺ τῶν νωτιαίων τρημάτων. Ι. Π.

— **ὀδοντωτὸς τροχὸς** [*Μηχανολ.*]. Τροχὸς φέρων κατὰ τὴν περιφέρειάν του, εἰς ἴσα διαστήματα, ἐξοχάς, καλουμένας *ὀδόντας*, ἐμπλεκομένας εἰς ἀντιστοίχους ἐσοχὰς ἑτέρου τροχοῦ, ἢ κανόνος, ἢ κοχλίου, οὕτως ὥστε ἡ κίνησις τοῦ τροχοῦ νὰ μεταδίδεται καὶ εἰς τὸ ἕτερον αὐτὸ σῶμα (βλ. *τροχὸς ὀδοντωτός*). Γ. Θ. Κ.

ὁδοποιία· ἡ τέχνη τοῦ διασκευάζειν τὸ ἔδαφος, ἵνα καταστῇ τοῦτο εὔβατον διὰ τὴν συγκοινωνίαν ἐν τῇ ξηρᾷ (βλ. λ. *ὁδός*).

ὁδοποιὸς (ὁ), ἀρχ. *ὁδοποιοί*· ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, πέντε κληρωτοὶ ἄρχοντες, εἰς τοὺς ὁποίους ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ φροντὶς τῆς ἐπισκευῆς τῶν ὁδῶν διὰ τῶν δημοσίων δούλων· || μηχανικὸς εἰδικὸς διὰ τὴν χάραξιν καὶ κατασκευὴν ὁδῶν· || μεταφ., ὁ τέμνων νέας ὁδούς, ὁ ρηξικέλευθος: «ὁ Κάλβος καὶ ὁ Σολωμὸς ὁδοποιοὶ μεγάλοι...».

ὁδὸς (ἡ)· τὸ πεπατημένον μέρος τοῦ ἐδάφους ἢ τὸ ἐπίτηδες παρεσκευασμένον, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ ἄνθρωποι μεταβαίνουσιν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, κοιν. *δρόμος*: «ὁδὸς στενή, —πλατεῖα, —μακρά, —ἀνωφερής, — κατωφερὴς κττ.» || «ὁδὸς ἡμιονική», δι' ἧς ὑποζύγια μόνον δύνανται νὰ βαδίζουν, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν «ἁμαξιτὸν ὁδὸν» ἢ ἁπλῶς «ἁμαξιτόν», δι' ἧς καὶ ἅμαξαι διέρχονται· || φρ. «καθ' ὁδόν», «ἐν μέσῃ ὁδῷ» || μεταφ., τρόπος ἐνεργείας, βιοτικὴ μέθοδος: «προετίμησε τὴν σκολιὰν ὁδὸν ἀντὶ τῆς εὐθείας» || «μέση ὁδὸς» συμβιβαστικὸς τρόπος.

—[ΕΓΚΥΚΛ.] *Ὁδὸς* καλεῖται μέρος τοῦ ἐδάφους τυχὸν καταλλήλου διασκευῆς, ἵνα καταστῇ βατὸν διὰ τὴν ἐν τῇ ξηρᾷ συγκοινωνίαν, τῶν ἀνθρώπων, τῶν ζῴων καὶ τῶν ὀχημάτων. Ἡ πρώτη ἰδέα τῆς κατασκευῆς ὁδῶν χρονολογεῖται ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Κατ' ἀρχὰς οἱ ἄνθρωποι ἠρκοῦντο νὰ ἀνευρίσκωσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὸν προσφορώτερον πρὸς διάβασιν δρόμον, χωρὶς νὰ ἐπιλαμβάνωνται διασκευῆς τινος τούτου. Αἱ κοιλάδες, αἱ διαβάσεις ὀρέων, οἱ αὐχένες, οἱ πόροι τῶν ποταμῶν, ἡ ἐν γένει μορφὴ τοῦ ἐδάφους, ἡ σύστασίς του, ἡ ὕπαρξις ὕδατος ποσίμου κλπ. ἦσαν τὰ στοιχεῖα, ἅτινα ἐκανόνιζον τὴν ἀκολουθητέαν γραμμήν. Τοῦτο ὅμως ἦτο ἐπαρκὲς μόνον ἐφόσον ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐχρησιμοποίει ὀχήματα διὰ τὰς μεταφοράς· σὺν τῇ ἐξελίξει ὅμως τῶν ἀπαιτήσεων τῆς ζωῆς του καὶ τοῦ πολιτισμοῦ του ἀνεφάνη ἡ ἀνάγκη διασκευῆς καὶ βελτιώσεως τῶν ὁδεύσεων τούτων. Οὕτω ἡ πρώτη διασκευὴ περιωρίζετο εἰς ἐξομάλυνσιν τῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀνωμαλιῶν, πρὸς ἐπιτυχίαν εὐκόλως βατοῦ ἐπιπέδου διὰ τὴν κυκλοφορίαν τῶν τὸ πρῶτον τότε ἀναφαινομένων ὀχημάτων· συγχρόνως ἐξετάθη ἡ χρησιμοποίησις τῶν φορτουμένων ζῴων. Ὡς συνέπεια τούτων πάλιν ἀναφαίνεται κατὰ πρῶτον ἡ προσπάθεια βελτιώσεως τῆς ἀκολουθητέας γραμμῆς, πρὸς καλυτέραν ἐκμετάλλευσιν τῆς ἀποδόσεως τῶν ζῴων, διὰ τὸν αὐτὸν δὲ σκοπὸν ἐπιδιώκεται μετέπειτα καὶ ἡ κατασκευὴ λείας καὶ ἰσχυρᾶς ἐπιφανειακῆς ἐπιστρώσεως ἐπὶ τῶν ὁδῶν πρὸς ἐλάττωσιν τῶν δυσκολιῶν κινήσεως ὀχημάτων καὶ ζῴων καὶ τῶν ἐκ τῆς κυκλοφορίας φθορῶν τῶν ὁδῶν, οὕτω δ' ἔχομεν τὸ πρῶτον *ὁδόστρωμα* (βλ. λ.).

Δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τρεῖς σταθμοὺς εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ὁδοποιίας. Εἰς τὸν πρῶτον, μόνον σημεῖά τινα τῆς ὅλης ἀκολουθητέας ὁδεύσεως παραμένουν σταθερά, τὰ δὲ ὀχήματα δὲν ἀκολουθοῦσιν ὁδὸν ὡρισμένου πλάτους, ἀλλ' ἐκφεύγουσιν, ὅπου ἐφικτόν, ἑκατέρωθεν. Τὸν δεύτερον σταθμὸν χαρακτηρίζει ἡ ἄρσις τῶν ἀνωτέρω καὶ ὁ καθορισμὸς ὡρισμένου πλάτους, ὅπερ ἦτο ἀκόμη πολὺ μεγαλύτερον τοῦ ἀπαιτουμένου διὰ τὴν κυκλοφορίαν. Μόλις, τέλος, κατὰ τὸν τρίτον σταθμὸν δυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν τότε κατασκευαζομένην ὁδὸν ὡς τεχνικήν, δεδομένου ὅτι ἤρχισεν ἤδη νὰ λαμβάνεται πρόνοια διὰ τὴν καλὴν χάραξιν καὶ τὴν κατασκευὴν σκληροῦ ἐπιστρώματος ὡς ὁδοστρώματος ἐπὶ ὁδοῦ καθωρισμένου πλάτους.

Ἂν καὶ ἡ κυρία τεχνικὴ ἐξέλιξις τῶν ὁδῶν ὀφείλεται εἰς τὴν ρωμαϊκὴν τέχνην, ἐν τούτοις παλαιότεροι οἱ Ἀσσύριοι, οἱ Ἕλληνες, οἱ Ἰνδοὶ καὶ οἱ Κινέζοι εἶχον καλὰς καὶ ἀρκετὰ τεχνικῶς κεχαραγμένας ὁδούς. Ἡ ρωμαϊκὴ ὅμως τέχνη δὲν προήγαγε μόνον τὴν κατασκευὴν κατὰ τρόπον ἐκπληκτικῶς πλήρη διὰ τὴν ἐποχήν, ἀλλὰ καὶ ἐφιλοτέχνησεν ὁδικὸν δίκτυον λίαν ἐκτεταμένον, εἰς ὃ μάλιστα ὑπῆρχε καὶ πλήρης διακανονισμὸς πάντων τῶν ἀφορώντων τὴν κυκλοφορίαν. Εἰς 77.000 χιλιόμετρα ὑπολογίζεται τὸ συνολικὸν μῆκος τῶν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων κατασκευασθεισῶν καὶ συντηρηθεισῶν εἶτα ὁδῶν. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ Β' μ. Χ. αἰῶνος κατεσκευάσθησαν τὰ πρῶτα πεζοδρόμια παρὰ τὸ κατάστρωμα.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους τὸ θαυμάσιον τοῦτο ὁδικὸν δίκτυον περιέπεσεν εἰς πλήρη κατάπτωσιν, καὶ μόλις κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ἤρχισε πάλιν, ἰδίᾳ ἐν Γαλλίᾳ καὶ Βελγίῳ, προσπάθεια βελτιώσεως τῆς συγκοινωνίας, διὰ τεχνικῶς διεσκευασμένων ὁδῶν. Ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι αἱ ἐκτὸς τῶν πόλεων ὁδοὶ προηγοῦντο πάντοτε εἰς τὴν ἀπὸ πάσης τεχνικῆς ἀπόψεως ἐξέλιξιν τῶν ἐν ταῖς πόλεσι τοιούτων.

Σημαντικώτατον σταθμὸν ἐν τῇ ὁδοποιίᾳ καὶ τῇ ἐπὶ τῶν ὁδῶν κυκλοφορίᾳ τῶν ὀχημάτων σημειοῖ ἡ ἐν ἔτει 1820 ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Mac Adam εἰσαγωγὴ τοῦ συστήματος κατασκευῆς ὁδοστρώματος σκιρροστρώτου· τὸ σύστημα τοῦτο, καίτοι δὲν ἀποτελεῖ ἐφεύρεσιν αὐτοῦ, ἐν τούτοις φέρει τὸ ὄνομά του. Μεγάλην ἐπίσης ὤθησιν εἰς τὴν πρόοδον τῆς συγκοινωνίας καὶ τῆς ὁδοποιίας ἔδωκεν ἡ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐφεύρεσις τοῦ ἀτμοκινήτου ὁδοστρωτῆρος ὑπὸ τοῦ Γάλλου Lemoine. Κατὰ τὸ 1860 κατεσκευάσθησαν τὰ ἐκ κανονικῶν λίθων λιθόστρωτα, καὶ δὴ ἐπὶ εἰδικοῦ ὑποστρώματος. Ἐν γένει παρατηροῦμεν, ὅτι ἐφ' ὅσον πλησιάζομεν πρὸς τὴν σημερινὴν ἐποχήν, καθ' ἣν αἱ ἀπαιτήσεις τῆς συγκοινωνίας ἐγένοντο μέγισται, βελτιοῦται τὸ κατάστρωμα καὶ ἐπιδιώκεται ἡ ἐλάττωσις τῶν ἀντιστάσεων τῶν κυκλοφορούντων ὀχημάτων δι' οἰκονομίαν δυνάμεων. Εἰς τὰς συγχρόνους ὁδοὺς βλέπει τις πλέον πλήρως πρὸς τὸν σκοπὸν ἀνταποκρινομένην χάραξιν, ἄνευ ἀνωφελῶν κλίσεων, ἔτι δέ, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν καλὴν διατήρησιν λείου καὶ σκληροῦ καταστρώματος, μεγίστην ἐλάττωσιν τῶν ἀντιστάσεων τῶν κυκλοφορούντων ὀχημάτων καὶ πλήρη ἐκμετάλλευσιν τῶν κινητηρίων δυνάμεων, διὰ τὴν οἰκονομικωτέραν μεταφοράν. Γενικῶς δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ πρὸς τοὺς κανόνας τῆς τέχνης ἀνταποκρινομένη καὶ τεχνικῶς ἀρτία ὁδὸς εἶναι ἔργον τῶν νεωτέρων χρόνων.

Σὺν τῇ ἐξελίξει καὶ ἐπεκτάσει τῶν σιδηροδρομικῶν δικτύων ἔπαυσαν μὲν ἐν μέρει αἱ ὁδοὶ νὰ ἔχωσι τὴν ἀποστολὴν ἐξυπηρετήσεως τῆς συγκοινωνίας μεμακρυσμένων τόπων, διετήρησαν ὅμως τὴν ὑψίστην αὐτῶν σημασίαν διὰ τὴν συγκοινωνίαν ἐν γένει, μετεβλήθη δηλαδὴ ἡ ἀποστολή των, δεδομένου ὅτι ἡ ὁδὸς σήμερον, κατὰ τὸ πλεῖστον, καλεῖται νὰ προσφέρῃ ἄλλας ὑπηρεσίας, οἷον τὴν εἰς μικρὰς ἀποστάσεις συγκοινωνίαν, τὴν συγκοινωνίαν τῶν διαφόρων τόπων μὲ τοὺς σιδηροδρομικοὺς σταθμοὺς κλπ., σὺν τῇ ἐξελίξει δὲ τῶν αὐτοκινήτων ὀχημάτων ἀναλαμβάνει πάλιν καὶ τὴν συγκοινωνίαν μεμακρυσμένων τόπων, ἰδίᾳ εἰς μέρη, ὅπου αἱ ἐγκαταστάσεις σιδηροδρομικῶν γραμμῶν δὲν εἶναι συμφέρουσαι.

Ἡ Ἑλλὰς κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἀπελευθερώσεώς της εὑρίσκετο σχεδὸν ἄνευ ὁδῶν. Τὴν συγκοινωνίαν διηυκόλυνον ἡμιονικαὶ ὁδοί, ἔστιν ὅτε δὲ καί, κακῆς χαράξεως καὶ κατασκευῆς, λιθόστρωτοι. Ἡ πρώτη, κατὰ τοὺς κανόνας τῆς τέχνης, κατασκευασθεῖσα ἁμαξιτὸς ὁδὸς ἦτο ἡ μεταξὺ Πύλου καὶ Μεθώνης κατὰ τὸ 1828, κατασκευασθεῖσα ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὸ 1835 εἶτα, ἐπὶ βασιλέως Ὄθωνος, ἄρχεται ἡ κατασκευὴ τῶν κυριωτέρων ὁδῶν τοῦ κράτους καὶ οὕτω μετὰ δυσκολιῶν κατεσκευάσθησαν μέχρι τοῦ 1852 μόνον 145 χλμ. ὁδῶν. Εἶτα, δι' εἰδικῶν νόμων, οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως καὶ προσωπικῆς ἐργασίας, κατεβλήθη προσπάθεια ὅπως προοδεύσῃ ἡ ὁδοποιία, ἄνευ σοβαρῶν ἀποτελεσμάτων, κατορθωθείσης ὅμως τῆς κατασκευῆς μέχρι τοῦ ἔτους 1867 ἑτέρων 298 χλμ. νέων ὁδῶν. Μετὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐφηρμόσθη εἰδικὴ φορολογία ἀποτελεσματικωτέρα, καὶ ἡ ὁδοποιία ἐπροχώρησεν οὕτω ταχύτερον, ἐνισχυθεῖσα καὶ διὰ δανείων καὶ ἄλλων μέσων.

Γενικῶς ἀπὸ τοῦ 1835 μέχρι τοῦ 1888 κατεσκευάσθησαν 2.131 χλμ. ὁδῶν, ἀπὸ δὲ τοῦ 1889 μέχρι τοῦ 1919, 4.685 περίπου. Τὸ μέχρι τοῦ 1928 ὁδικὸν δίκτυον ἐν Ἑλλάδι ἀπετελεῖτο ἀπὸ 10.500 χλμ. περίπου, ὧν τὰ 7.000 περίπου εὑρίσκοντο εἰς τὴν Παλαιάν, τὰ δὲ 3.500 εἰς τὴν Νέαν Ἑλλάδα. Πλείονας πληροφορίας περὶ τούτων, ὡς καὶ περὶ τῆς ἀπὸ τοῦ 1929 κέ. σημειωθείσης, ἐν συνεπείᾳ τῆς *συμβάσεως ὁδοποιΐας*, σημαντικῆς προόδου βλ. ἐν ἄρθρῳ *Ἑλλάς*.

Σημασία τῶν ὁδῶν. Ἡ σημασία τῶν ὁδῶν εἶναι καταφανής, οὐ μόνον δὲ δὲν ἐμειώθη ποσῶς διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν σιδηροδρομικῶν δικτύων, ἀλλά, τοὐναντίον, ὁσημέραι γίνεται μεγαλυτέρα. Οἱ ἄνθρωποι, ἡ βιομηχανία, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ γεωργία ἐξυπηρετοῦνται κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ τούτων καὶ ἐν συνδυασμῷ βεβαίως καὶ μὲ ἑτέρους τρόπους μεταφορᾶς. Γενικῶς ἡ ὕπαρξις πλουσίου δικτύου ὁδῶν φέρει πλεονεκτικώτατα ὠφελήματα εἴς τε τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ἐν γένει συγκοινωνίαν, ἐλαφρύνουσα τὸν βίον ἀνωφελῶν κόπων, ἀπωλείας χρόνου κλπ.

Ἡ στρατιωτικὴ σημασία τῶν ὁδῶν γίνεται καταφανὴς ἐκ τῆς στρατηγικῆς τακτικῆς, δεδομένου ὅτι πᾶσα κίνησις στρατοῦ ἀπαιτεῖ ὁδὸν ἀνάλογον μὲ τὴν σύνθεσίν του καὶ ὁδικὸν δίκτυον ἐξασφαλίζον ἀκώλυτον καὶ εὐχερῆ συγκοινωνίαν τῶν στρατευμάτων μετὰ τοῦ κέντρου ἀφ' ἑνός, ἐπιτρέπον δὲ ἀφ' ἑτέρου τὴν πραγματοποίησιν τῶν διαφόρων κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις ἑλιγμῶν. Αἱ ὁδοὶ ὡσαύτως ἔχουν μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν ἄμυναν καὶ τὴν ὀχυρωτικήν.

Διαίρεσις τῶν ὁδῶν. Αἱ ὁδοί, ἀπὸ ἀπόψεως συγκοινωνιακῆς σπουδαιότητος καὶ κυκλοφορίας, διαιροῦνται, συμφώνως νόμῳ: α') Εἰς *ἐθνικάς*, τουτέστι τὰς συνδεούσας κατ' εὐθεῖαν τὰς πρωτευούσας τῶν ὁμόρων νομῶν, ἢ τὴν πρωτεύουσαν νομοῦ μετὰ τοῦ ἐπινείου της, ἢ μετὰ τοῦ ἀναλόγου ὁμόρου δικτύου, ἢ μετὰ σημείου ὁροθετικῆς γραμμῆς, ἔνθα ὑπάρχει τελωνεῖον γ' τάξεως, ἤ, τέλος, μετὰ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ. β) Εἰς *ἐπαρχιακάς*, τουτέστιν ὁδοὺς ἑνούσας πρωτευούσας ὁμόρων δήμων πρὸς ἀλλήλας, ἢ πρωτευούσας δήμων μὲ ἐθνικὴν ὁδόν, ἢ μὲ λιμένα ὅπου τελωνεῖον γ' τάξεως, ἢ μὲ σιδηροδρομικὴν στάσιν, ἢ ἑνούσας ἐθνικὰς ἢ ἐπαρχιακὰς ὁδοὺς πρὸς ἀλλήλας, ἤ, τέλος, ἐθνικὰς πρὸς ἐπαρχιακάς. γ) Εἰς *δημοτικάς*, ἤτοι ὁδοὺς συνδεούσας τὰ χωρία τοῦ αὐτοῦ δήμου πρὸς ἄλληλα ἢ μὲ τὴν πρωτεύουσαν τοῦ δήμου ἢ μὲ ἐθνικὴν ἢ ἐπαρχιακὴν ὁδόν, ἐφ' ὅσον αὗται διέρχονται διὰ τοῦ αὐτοῦ δήμου.

Ἐκτὸς τῆς ἄνω διαιρέσεως, ἐχούσης μᾶλλον διοικητικὸν χαρακτῆρα, ἔχομεν καὶ ἄλλας διαιρέσεις ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ εἴδους καὶ τῆς συστάσεως τοῦ καταστρώματος· οὕτω διακρίνομεν ταύτας εἰς: α') *ὁδοὺς πλήρεις*, τουτέστι τὰς ἐχούσας γενικῶς ὁδόστρωμα· β') *συντηρουμένας προχείρους* μὲ ἐν γένει ἀτελὲς ὁδόστρωμα· γ') *πεποιημένας* ἢ *καρροποιήτους μὴ συντηρουμένας* (καρρόδρομοι) ἄνευ ὁδοστρώματος· δ') *ἡμιονικὰς* (μονοπάτια).

Ἐπίσης διακρίνομεν τὰς ὁδοὺς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν, αἵτινες κατεσκεύασαν καὶ συντηροῦν ταύτας, εἰς: α') *δημοσίας*· β') *δημοτικάς*· γ') *κοινοτικάς*· δ') *ἰδιωτικάς*.

Τέλος, διακρίνομεν τὰς ὁδοὺς εἰδικῆς χρήσεως, οἷον: α') *αὐτοκινητικάς*· β') *ἀγροτικὰς καὶ δασῶν*· γ') *δι' ἱππεῖς καὶ ποδηλάτας*.

Ὀνοματολογία τῶν μερῶν μιᾶς ὁδοῦ. Τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον γίνεται ἡ κυκλοφορία τῶν ὀχημάτων καὶ τὸ ὁποῖον εἶναι κατεσκευασμένον δι' ἀνθεκτικοῦ σκληροῦ συστήματος, καλεῖται *ὁδόστρωμα* (βλ. σχ. 1, μέχρι δὲ τῶν ἀκμῶν (ακ) *κατάστρωμα*. Τὰ ἑκατέρωθεν μέρη, εἰς ἃ εὑρίσκεται ἐγκιβωτισμένον τὸ κατάστρωμα, καλοῦνται *ἐρείσματα* (ε), ἅτινα διασκευάζονται ἐνίοτε καὶ εἰς πεζοδρόμια. Τὰ ἑκατέρωθεν ὀρύγματα ἀποστραγγίσεως τῶν ὑδάτων κλπ. καλοῦνται *τάφροι* (τ), αἱ δὲ μικραὶ ἐπιθέσεις γαιῶν (χ) *χωμάτια*. Ὁ γεωμετρικὸς τόπος τῶν σημείων τοῦ μέσου τῆς ὁδοῦ ἀποτελεῖ τὸν *ἄξονα* ταύτης (α), ἡ δὲ τομὴ τῆς ἐπιφανείας τῆς παραγομένης διὰ κινήσεως κατακορύφου ἐπὶ τοῦ ἄξονος τούτου μετὰ τοῦ ἐδάφους καλεῖται *γραμμὴ χαράξεως τῆς ὁδοῦ*. *Ἐν ἐκχώσει* λέγεται μία ὁδός, ὅταν τὸ κατάστρωμα ταύτης εὑρίσκεται εἰς ὕψος χαμηλότερον τοῦ ἐφ' οὗ τοῦτο ἐδάφους. Τὸ ἀντίθετον: ἐν *ἐπιχώσει*. Ἐν *μικτῇ καταστάσει*, ὅταν μέρος εὑρίσκεται χαμηλότερον, μέρος δὲ ὑψηλότερον. *Πρανὲς τοῦ ἐκχώματος* εἶναι ἡ ἐπιφάνεια ἀποκοπῆς τοῦ ἐδάφους (π), τοῦ δὲ ἐπιχώματος ἡ ἐπιφάνεια ἐπισωρεύσεως τῶν γαιῶν τούτου (π_1). *Κατὰ μῆκος τομὴ ὁδοῦ* εἶναι ἡ ἐκτύλιξις τῆς ἐπιφανείας τῆς παραγομένης διὰ κινήσεως κατακορύφου ἐπὶ τοῦ ἄξονος τῆς ὁδοῦ καὶ ἰδιαίτατα ὁ γεωμετρικὸς τόπος τῶν σημείων τῆς τομῆς τῆς ἐπιφανείας ταύτης μετὰ τοῦ ὁδοστρώματος. *Κατὰ μῆκος τομὴ ἐδάφους* εἶναι ἡ τομὴ τῆς αὐτῆς ἐπιφανείας μετὰ τοῦ ἐδάφους. Ἐπίπεδον κάθετον τῷ ἄξονι τέμνει τὴν ὁδὸν καὶ τὸ ἔδαφος κατὰ τὴν *κατὰ πλάτος* ἢ *ἐγκαρσίαν διατομὴν* (σχ. 1). Ἡ ὁριζοντία προβολὴ ὁδοῦ ἀποτελεῖ τὴν *ὁριζοντιογραφίαν* ταύτης, τουτέστι τὴν ἀπεικόνισιν ὁδοῦ ἐπὶ χάρτου τινός. Τέλος διακρίνομεν τὴν *ὁριζοντίαν*, τουτέστιν ἐν ὁριζοντίᾳ καταστάσει ὁδόν, καὶ τὴν ἐν *ἀνωφερείᾳ* ἢ *κατωφερείᾳ* τοιαύτην, ἐφόσον εὑρίσκεται ἐν ἀναβάσει ἢ καταβάσει ἀπὸ ἀφετηρίας λαμβανομένης ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως χιλιομετρήσεως.

Ἐπιδράσεις ἐκ τῆς κινήσεως τῶν ὀχημάτων ἐπὶ τῆς ὁδοῦ. Ὁ τροχὸς ὀχήματος ἐπιδρᾷ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ὁδοῦ τινος: διὰ δυνάμεων α) κατακορύφων, β) ὁριζοντίων κατὰ τὸν ἄξονα τοῦ ὀχήματος, γ) ὁριζοντίων καθέτως τῷ ἄξονι τοῦ ὀχήματος. Αἱ κατακορύφως ἐνεργοῦσαι δυνάμεις προέρχονται ἐκ τῆς πιέσεως τῶν τροχῶν λόγῳ τοῦ βάρους τοῦ ὀχήματος. Ἐὰν αὗται ὑπερβαίνωσιν ὡρισμένον ὅριον ἐν σχέσει μὲ τὸ πλάτος ἐπισώτρου καὶ τοῦ εἴδους τοῦ ὁδοστρώματος, ἐπέρχεται καταστροφὴ τοῦ τελευταίου τούτου. Καὶ εἰς μὲν τὰ ζωήλατα ὀχήματα τὸ βάρος εἶναι μικρόν, διανεμόμενον ἐξ ἴσου περίπου εἰς τοὺς τροχούς, ἡ δὲ ὤθησις ἐκ τῶν ποδῶν τῶν ζῴων δὲν φέρει σημαντικῶς ἐπιβλαβῆ ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ὁδοστρώματος· εἰς τὰ αὐτοκίνητα ὅμως, ὅπου ἡ συνήθης διανομὴ τοῦ βάρους ἐμπροσθίων καὶ ὀπισθίων (κινητηρίων) τροχῶν εἶναι κατ' ἀναλογίαν $^2/_3$ ἢ καὶ ἔτι μεγα-

Digitized by Google

λυτέρα ὄπισθεν, πρὸς δὲ τὰ κατʼ ἄξονα ἐν γένει φορτία πολὺ μεγαλύτερα, αἱ ἐπιδράσεις εἶναι σημαντικώτεραι.

Τὸ μέγιστον βάρος ἄξονος αὐτοκινήτων ὀχημάτων ἐθεσπίσθη εἴς τινα κράτη οὐχὶ μεγαλύτερον τῶν 6t διὰ τοὺς ὀπισθίους τροχούς, ἤτοι κατὰ τροχὸν 3t. τὸ βάρος τοῦτο διανέμεται εἰς μὴ ἐφθαρμένα μεταλλικὰ ἐπίσωτρα κατὰ ὀρθογώνιον ἐπαφῆς. Εἰς τὰ ἐλαστικὰ ἐπίσωτρα διʼ ἀεροθαλάμου ἢ συμπαγῆ· ἡ ἐπιφάνεια αὕτη ἐπαφῆς εἶναι πάντοτε ἐλλειψοειδής. Ἡ διανομὴ τῶν βαρῶν ἐπὶ τοῦ ὁδοστρώματος, τουτέστιν ἡ κατὰ μονάδα ἐπιφανείας πίεσις, ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ μεγέθους τῆς ἐλλειψοειδοῦς ταύτης ἐπιφανείας. Ἐφόσον ἄλλα στοιχεῖα δὲν ὑπαγορεύουσι μέτρον τι ἀντίθετον, διὰ μαλακῶν ἐλαστικῶν ἐπισώτρων ἐπιτυγχάνεται διανομὴ τῆς πιέσεως ἐπὶ μεγαλυτέρας ἐπιφανείας καί, συνεπῶς, μικροτέρα πίεσις ἐφʼ ἑκάστης μονάδος ἐπιφανείας ὁδοστρώματος.

Αἱ κατὰ τὸν ἄξονα τοῦ ὀχήματος ὁριζόντιαι δυνάμεις προέρχονται εἰς μὲν τοὺς ἐμπροσθίους τροχοὺς ἄνευ κινητηρίου δυνάμεως ἐκ τῆς προωθήσεως τοῦ ἄξονός των, ἀναγκαζομένων οὕτω τούτων, λόγῳ τῆς ἀντιστάσεως, ἣν εὑρίσκουσιν εἰς τὸ ἔδαφος ἐκ τριβῆς, νὰ στραφῶσι καὶ μὴ ὀλισθήσωσιν. Ἡ τριβὴ αὕτη δὲν εἶναι σημαντική, καὶ δὲν ἐπιδρᾷ βλαβερῶς ἐπὶ τοῦ ὁδοστρώματος. Τὸ ἐναντίον συμβαίνει προκειμένου διὰ τοὺς τροχοὺς μεταδόσεως τῆς κινήσεως, οἵτινες, ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς περιστροφῆς, προσπαθοῦν, οὕτως εἰπεῖν, νὰ ὀλισθήσωσιν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἐμποδιζόμενοι πρὸς τοῦτο, ἐν συνόλῳ ἢ ἐν μέρει, ὑπὸ τῆς τριβῆς· τὴν ὅλην ὅθεν δύναμιν τῆς πρὸς τὰ πρόσω κινήσεως τοῦ ὀχήματος καὶ τὴν ὑπερνίκησιν ὅλων τῶν ἀντιστάσεων ἀναλαμβάνει τμῆμά τι μικρὸν τοῦ ὁδοστρώματος. Ἡ ἐνέργεια αὕτη ἔχει μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς συνοχῆς τοῦ ὁδοστρώματος, ἰδίᾳ εἰς περίπτωσιν μὴ ὑπάρξεως ἱκανῆς τριβῆς κατὰ τὰς ἐκκινήσεις, ὁπότε ὁ τροχὸς ὀλισθαίνει ὀλίγον.

Πρὸς ἐλάττωσιν τῆς ὀλισθήσεως ταύτης κατασκευάζουσι τὰ ἐλαστικὰ ἐπίσωτρα μετʼ ἐκβαθύνσεων κατὰ διάφορα γεωμετρικὰ σχήματα, ὅπερ ἔχει ὑψίστην σημασίαν διὰ τὴν γενικὴν σταθερότητα τοῦ ὀχήματος ἐπὶ τῶν ὁδοστρωμάτων καὶ οὐχὶ μόνον διὰ τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Αἱ καθέτως τῷ ἄξονι τοῦ ὀχήματος δυνάμεις ἀναπτύσσονται ἐκ τῆς ὠθήσεως τοῦ ἀνέμου καὶ τῆς κατὰ τὰς καμπύλας ἀναπτυσσομένης φυγοκέντρου δυνάμεως. Ἡ δύναμις αὕτη τείνει νὰ ἐπιφέρῃ εἰς τὸ ὄχημα πλαγίαν ὀλίσθησιν, ἥτις ἀποσοβεῖται κατὰ τὰς πλείστας τῶν περιστάσεων ἐκ τῆς ἀντιστάσεως ἐκ τριβῆς ὀλισθήσεως τοῦ τροχοῦ ἐπὶ τοῦ ὁδοστρώματος, ὅπερ, ὡς εἰκός, φέρει σοβαρὰν δοκιμασίαν εἰς τὴν συνοχὴν τοῦ ὁδοστρώματος. Παρομοία ἐνέργεια ἐπὶ τοῦ ὁδοστρώματος γίνεται ἐκ τοῦ ἀνέμου πλαγίων δυνάμεων, ἐπὶ βλάβῃ πάλιν τοῦ ὁδοστρώματος.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἔχομεν καὶ ἑτέρας δυνάμεις, προερχομένας ἐκ δευτερευόντων αἰτίων καὶ προκαλούσας ἐπουσιωδεστέρας ἐπιδράσεις ἐπὶ τοῦ ὁδοστρώματος. Οὕτω ἐκ τῆς ἑκατέρωθεν καμπυλότητος τῆς διατομῆς τῆς ὁδοῦ ἢ ἐν γένει τῶν ἐγκαρσίων κλίσεων ταύτης, ἐπαυξάνονται κατὰ περιπτώσεις αἱ ὁριζόντιαι πλάγιαι δυνάμεις (ἢ ἐλαττοῦνται). Ὁμοίως τὸ σχηματιζόμενον ἰσχυρὸν ῥεῦμα ἀέρος κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἄξονος τοῦ ὀχήματος, ἰδίᾳ εἰς τὰ χαμηλὰ τοιαῦτα, ἐπιδρᾷ ἐπιβλαβῶς ἐπὶ τοῦ ὁδοστρώματος, ἰδίᾳ τοῦ σκιρροστρώτου καὶ τῶν παρομοίων τούτῳ, διότι ἀφαιρεῖ τὰ μικρὰ συνδέοντα λιθάρια καὶ συνδετικὴν ὕλην, ἐπὶ μεγίστῃ βλάβῃ τῆς περαιτέρω συνοχῆς τοῦ συστήματος. Τὰ ἐλαστικὰ ἐπίσωτρα ἔχουσιν ἐγκεχαραγμένα, ὡς εἴπομεν, γεωμετρικὰ σχήματα πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐκ τῶν ὀλισθήσεων κινδύνων. Τὰ κενὰ ὅμως τῶν κοιλοτήτων τούτων, συμπιεζόμενα κατʼ ἀρχάς, εἶτα δέ, κατὰ τὴν κύλισιν τοῦ τροχοῦ, ἀποσυμπιεζόμενα, εὑρίσκονται κενὰ ἀέρος, οὕτω

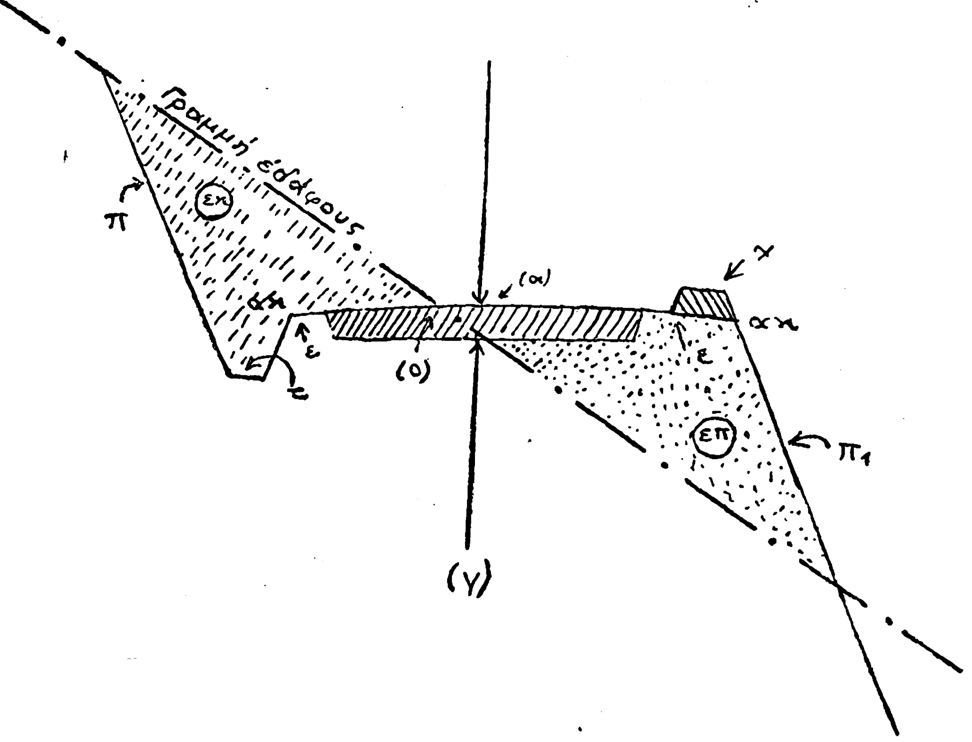

δὲ ἀπορροφῶσιν ἐκ τῆς διαφορᾶς τῆς πιέσεως ἅπαντα τὰ μικρὰ συνδέοντα μέρη τοῦ σκιρροστρώτου, ἐπὶ βλάβῃ πάλιν τῆς συνοχῆς του.

Τὰ ἐλαστικὰ ἐπίσωτρα τῶν αὐτοκινήτων ὀχημάτων ἔχουσιν, ἐκτὸς τῆς προρρηθείσης εὐρυτέρας διανομῆς ἐπὶ τοῦ ὁδοστρώματος τῶν ἐκ τῶν τροχῶν φορτίων, καὶ τὸ πλεονέκτημα τῆς ἐλαττώσεως τῶν δυναμικῶν ἐπιδράσεων ἐκ κρούσεως τοῦ ὀχήματος ἐπὶ τῶν ἀνωμαλιῶν τῆς ὁδοῦ, καὶ τῶν ἐκ ταύτης κραδασμῶν. Διὰ τῆς ἀνομοιομόρφου ὑποχωρήσεως κατὰ τὴν συνάντησιν τῶν ῥηθεισῶν ἀνωμαλιῶν παρουσιάζεται διὰ τὸ ὄχημα ἡ ὁδὸς λεία, οὕτως εἰπεῖν, ἐντὸς ὁρίων πάντοτε ἐξαρτωμένων ἐκ τοῦ εἴδους καὶ μεγέθους τῶν ἀνωμαλιῶν τούτων, ἔτι δὲ καὶ τοῦ βαθμοῦ ἐλαστικότητος τῶν ἐπισώτρων. Αἱ μεγάλαι ταχύτητες ἐν γένει δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπιτευχθῶσιν, ἐὰν δὲν κατωρθοῦτο ἡ ἀνωτέρω ἐλάττωσις τῶν δυναμικῶν ἐπιδράσεων, διότι οἱ κλονισμοὶ καὶ αἱ κρούσεις θὰ ἦσαν τοιαῦται, ὥστε νὰ εἶναι ἀνυπόφοροι εἰς τοὺς ἐποχουμένους καὶ καταστρεπτικαὶ διὰ τὸ ὄχημα. Τὰ συμπαγῆ ἐλαστικὰ ἐπίσωτρα, συμπιεζόμενα μέχρι βαθμοῦ τινος, παρουσιάζουσι μετὰ ταῦτα ἐλαστικότητα τοσαύτην μόνον, ὥστε ὀλίγον νὰ διαφέρωσι τῶν μεταλλικῶν τοιούτων, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἄνετον, ἄνευ κραδασμῶν, πορείαν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ διʼ ἀεροθαλάμου καὶ ἰδίᾳ τὰ χθαμαλῆς πιέσεως, ὅπου ἡ ἐλαστικότης εἶναι ἐξησφαλισμένη εἰς πολὺ ἀνώτερα ὅρια.

Ἀντιστάσεις κατὰ τὴν κίνησιν τῶν ὀχημάτων. Αὗται εἰς ἐπίπεδον εὐθεῖαν ὁδὸν προέρχονται ἐκ τῆς τριβῆς κυλινδήσεως τοῦ ἐπισώτρου τοῦ τροχοῦ καὶ ἐκ τῆς τριβῆς ἄξονος καὶ περιαξονίου, εἰς δὲ τὰ ταχέως κινούμενα ὀχήματα καὶ ἐκ τοῦ ἀέρος. Πολλοὶ ἠσχολήθησαν διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ μεγέθους τῆς ἀντιστάσεως ἐκ τριβῆς κυλίσεως, ἐξαγαγόντες τύπους δίδοντας ταύτην κατὰ μεγίστην προσέγγισιν. Ἡ ἀντίστασις αὕτη προέρχεται κυρίως ἐκ τῆς εἰσδύσεως ὀλίγον τοῦ τροχοῦ εἰς τὸ κατάστρωμα τῆς ὁδοῦ καὶ ἐκ τῆς ἀνάγκης νὰ ἀνέλθῃ εἶτα, κυλιόμενος, τὴν βαθμῖδα τῆς εἰσδύσεως, ἢ νὰ συμπιέσῃ, προχωρῶν, τὸ ἔδαφος, πρὸς διατήρησιν τῆς εἰσχωρήσεως. Πρακτικῶς ἀρκεῖ ἡ παραδοχὴ πλήρους ἀναλογίας μεταξὺ ἀντιστάσεως ἐκ τριβῆς κυλίσεως καὶ βάρους κατὰ τροχὸν D, ἤτοι:

$$A_{\text{κυλ.}} = \mu_{\text{κυλ.}} . D$$

ἔνθα $\mu_{\text{κυλ.}}$ εἶναι συντελεστής τις ἐξαρτώμενος ἐκ πολλῶν, ἰδίᾳ ὅμως ἐκ τῆς διαμέτρου τοῦ τροχοῦ. Ἡ ἀντίστασις $A_{\text{περξ}}$, ἤτοι ἐκ τριβῆς τοῦ περιαξονίου καὶ τοῦ ἄξονος, εἶναι καὶ αὕτη ἀνάλογος τοῦ βάρους D, εἶναι δηλαδὴ πάλιν: $A_{\text{περξ}} = \mu_{\text{περ.}} . D$, ἔνθα $\mu_{\text{περξ}}$ εἶναι συντελεστής τις ἐξαρτώμενος οὐ μόνον ἐκ τῆς κατασκευῆς καὶ καταστάσεως τοῦ περιαξονίου καὶ ἄξονος καὶ τῆς ἐφαρμογῆς μεταξύ των, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς καλῆς λιπάνσεως. Παραλειπομένης τῆς ἀντιστάσεως τοῦ ἀέρος, εὑρίσκομεν ὅτι ἡ γενικὴ ἀντίστασις $= A_{\text{γεν}} = \mu . D$, ἔνθα μ εἶναι συντελεστής τις ἀντιστάσεως, ὅστις ἐμπειρικῶς, καὶ κατὰ προσέγγισιν, εὑρίσκεται ἔχων διαφόρους τιμὰς διὰ τὰς ἑκάστοτε περιστάσεις εἰδῶν ὁδοστρώματος κττ.

Ἀντίστασις ἐκ τῆς κλίσεως. Ἐν περιπτώσει κλίσεως ἔχομεν καὶ τὴν ἐκ ταύτης ἀντίστασιν ἀρνητικὴν ἢ θετικήν, ἐφόσον ἔχομεν κατάβασιν ἢ ἀνάβασιν. Αὕτη εὐχερῶς ἐν τῷ κεκλιμένῳ ἐπιπέδῳ εὑρίσκεται οὖσα μὲ $A_{\text{κλ.}} = B . S$, ἔνθα B τὸ βάρος τοῦ ὀχήματος καὶ S ἡ κλίσις τῆς ὁδοῦ, ὅθεν ἡ γενικὴ ἀντίστασις γίνεται $A_{\text{γεν}} = \mu . B \pm B . S$ ἢ $B(\mu \pm S)$, τοῦ σημείου — λαμβανομένου διὰ τὴν κατάβασιν.

Δύναμις κινήσεως καὶ ἀπόδοσις τῶν συρόντων ζῴων. Ἡ ἑλκτικὴ δύναμις Z, πρὸς ὑπερνίκησιν τῶν ῥηθεισῶν ἀντιστάσεων, δέον νὰ εἶναι, ὡς εἰκός: $Z > B(\mu \pm S)$, διὰ δὲ ὁριζοντίαν ὁδὸν $Z > \mu . B$. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω πηγάζει καὶ ἡ ἰσότης

$$B = \frac{Z - g . S}{\mu \pm S}$$

ἥτις δίδει τὸ δυνατὸν νὰ μεταφερθῇ βάρος B ἐπὶ τῇ βάσει τῆς δοθείσης ἑλκτικῆς δυνάμεως καὶ τῶν ἑτέρων στοιχείων, ἤτοι εἴδους ὁδοστρώματος (μ) καὶ κλίσεως (S).

Ἡ ἀπόδοσις τῶν ζῴων ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ βάρους, καταγωγῆς, εἴδους καὶ ἡλικίας των, διαίτης, τρόπου χρησιμοποιήσεώς των ἐν γένει κλπ., συνεπῶς ποικίλλει ὡς καὶ τὰ ἐκ ταύτης πηγάζοντα. Ὁμοίως ἡ ταχύτης κινήσεως εὑρίσκεται ἐν ἀντιστρόφῳ καταστάσει ἢ ἡ ἀπόδοσις εἰς ἕλξιν, ἢ αὕτη μόνον διὰ μικρὸν διάστημα διατηρεῖται εἰς σχετικῶς ἐφάμιλλον μέγεθος, αὐξανομένης τῆς ταχύτητος. Ἐὰν ζῷόν τι κοπωθῇ διὰ μεγάλης ἀπαιτήσεως ἕλξεως ἢ ταχύτητος ἢ λόγῳ μικρᾶς ἀναπαύσεως, τότε ἡ ἀπόδοσίς του κατέρχεται· πρέπει ὅθεν νὰ εὑρεθῇ κατάλληλός τις ἀναλογία ὅλων τῶν ἀνωτέρω, πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ μεγίστου τῆς ἡμερησίας ἀποδόσεως. Ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου πολλοὶ ἠσχολήθησαν, ἐξάγεται δὲ τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐν τῇ μέσῃ καταστάσει ἐν γένει ταχύτητος καὶ ἐργασίας ἐπιτυγχάνεται τὸ μέγιστον τῆς ἀποδόσεως. Οὕτω διὰ καλῶς συντηρούμενον ἵππον, διʼ ἡμερησίαν ἐργασίαν 8 ὡρῶν καὶ ταχύτητα 1,1 $\mu/_{1}''$, ἔτι δὲ διὰ διανυόμενον διάστημα ἡμερησίως κάτω τῶν 30 χιλιομέτρων, πηγάζει μέση δύναμις ἕλξεως Zμ, ἴση μὲ τὸ $^{1}/_{5}$ περίπου τοῦ βάρους του· ἤτοι, ὡς ἐν τῇ κατωτέρω ἀναγραφομένῃ σχέσει ἐμφαίνεται, ἐν μέσῃ τιμῇ καὶ μέσῳ βάρει ἐπίσης, ἀνέρχεται εἰς 75 Kg.

Πίναξ ἑλκτικῆς δυνάμεως ἵππων, ἄλλων ζῴων καὶ ἀνθρώπων.

Ἀριθμός	Εἶδος ζῴου	Βάρος τούτου	Δύναμις ἕλξεως εἰς Kg.	Ταχύτης κατὰ τὴν ἕλξιν χιλμ./ὥραν
1	Βοῦς	—	102	1,8
2	Ἵππος βαρὺς	450	85	6,0
3	Ἵππος μετρίου βάρους	350	75	6,0
4	Ἵππος ἐλαφρὸς	250	60	6,0
5	Ἡμίονος	—	56	4,0
6	Ὄνος	—	30—35	2,8
7	Ἄνθρωπος	—	15	2,8

Αἱ δυνάμεις αὗται ἕλξεως ἐπιτυγχάνονται διʼ ἑνὸς ζῴου· διὰ τῆς συνενώσεως δύο ἢ πλειοτέρων συρόντων ἓν ὄχημα κατέρχεται ἡ ἀπόδοσις, ὡς κατωτέρω ἀναφέρεται, καὶ τοῦτο λόγῳ τοῦ ἀδυνάτου τοῦ ταυτισμοῦ τῆς ἐνεργείας των.

Πίναξ ἐλαττώσεως τῆς ἀποδόσεως εἰς ἕλξιν ἐκ συνενώσεως πλειοτέρων ἵππων.

Συνένωσις	2	3	4	5	6	7	8	—	ζῴων
εἰς	98	87	80	73	64	55	49	—	τοῖς ἑκατὸν (%)

Ὥστε πέραν τῶν 6 ζῴων δὲν προκύπτει πραγματικὴ σταθερὰ ἐπαύξησις τῆς ἀποδόσεως.

Διὰ τὴν συγκράτησιν τοῦ ὀχήματος κατὰ τὴν κατάβασιν δέον νὰ ληφθῇ ὑπʼ ὄψιν ὅτι ἡ δύναμις, ἣν δύναται νὰ καταβάλλῃ ὁ ἵππος πρὸς τοῦτο, εἶναι διάφορος τῆς ἑλκτικῆς δυνάμεως καὶ μικροτέρα, ποικίλλουσα μεταξὺ τοῦ $^{1}/_{2}$ ἕως $^{1}/_{8}$ ταύτης. Τὸ μειονέκτημα τοῦτο, ἐλαττοῦν τὸ ἐν γένει δυνατὸν νὰ μεταφερθῇ φορτίον κλπ., αἴρεται διὰ χρήσεως τροχοπέδης.

Δύναμις κινήσεως καὶ ἀπόδοσις τῶν μηχανῶν. Ἡ κίνησις αὐτοκινήτου ὀχήματος ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς περιστροφῆς τῶν κινητηρίων τροχῶν, οἵτινες, κυλιόμενοι πρὸς τοῦτο ἐκ τῆς ἀντιστάσεως λόγῳ τῆς τριβῆς ὀλισθήσεως ἐπὶ τοῦ ὁδοστρώματος, ἀναγκάζουσι τὸ ὄχημα εἰς κίνησιν. Ἡ περιστροφὴ τοῦ κινητῆρος μεταδίδεται διὰ τῶν ὀδοντωμάτων εἰς τοὺς τροχοὺς (κατὰ τὸ πλεῖστον τοὺς ὀπισθίους). Ἡ δύναμις κινήσεως, ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς μηχανῆς καὶ ἐκ τῆς ἀντιστάσεως ἐκ τῆς τριβῆς ὀλισθήσεως τῶν τροχῶν ἐπὶ τοῦ ὁδοστρώ-

Digitized by Google

ματος, εἶναι κυρίως ἐξάρτημα τῆς τελευταίας ταύτης μόνον, δεδομένου ὅτι διὰ συστήματος ὀδοντωμάτων ἐπιτυγχάνεται ἐπάρκεια δυνάμεως μηχανῆς κατὰ τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων, ὅθεν καὶ πρὸς τοῦτο οἱ κινητήριοι τροχοὶ δέχονται τὸ πλεῖστον τοῦ βάρους ὀχήματος πρὸς ἐπαύξησιν τῆς λεχθείσης ἀντιστάσεως.

Κατασκευὴ τῆς ὁδοῦ. Χάραξις. Αὕτη εἶναι ἡ ἀναζήτησις ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς καταλληλοτέρας ἀκολουθητέας γραμμῆς ἐπὶ τῇ βάσει στοιχείων τεχνικῆς, οἰκονομικῆς καὶ στρατιωτικῆς φύσεως.

Οἰκονομολογικὴ χάραξις. Ἐπειδὴ αἱ ὁδοὶ σχεδὸν πάντοτε δὲν προορίζονται νὰ ἀποδώσωσιν ἔσοδα εἰς τόκον τοῦ δαπανηθέντος διὰ ταύτας κεφαλαίου, ἀλλ' εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κοινωφελῆ ἔργα, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς συμφερωτέρα κατασκευὴ ἐκείνη, ἥτις θὰ ἀπαιτήσῃ τὰ μικρότερα ἔξοδα κατασκευῆς καὶ μετέπειτα συντηρήσεως, πάντοτε ὅμως ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν τεθεισῶν βάσεων διὰ τὴν μελέτην.

Τεχνικὴ χάραξις. Αὕτη τυγχάνει ἐξαιρετικῆς σημασίας, ἔχει δὲ τὴν ἀποστολὴν νὰ ἀνεύρῃ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὴν πρέπουσαν ἀκολουθητέαν ὁδόν, ἥτις προσαρμόζεται πρὸς τὴν ἐν γένει κατάστασίν του καὶ ἥτις τηρεῖ τὰ ἀνωτέρω οἰκονομολογικὰ ἐπιτάγματα. Κατὰ ταύτην ἀκολουθοῦνται κατὰ τὸ ἐφικτὸν αἱ κάτωθι ἀπόψεις:

α') Ἡ ὁδὸς δέον νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατὸν βραχυτέρα, πρὸς ἐξοικονόμησιν ἐξόδων κατασκευῆς καὶ μετέπειτα ἄλλων συντηρήσεως καὶ καταναλώσεως δυνάμεως ἐν γένει κινήσεως.

β') Δέον νὰ προσαρμόζηται, κατὰ τὸ δυνατόν, καὶ ἐφόσον τὸ εἶδος της ἐπιτρέπει, εἰς τὴν μορφὴν τοῦ ἐδάφους, πρὸς ἐλάττωσιν ἢ ἀποφυγὴν χωματουργικῶν καὶ ἐν γένει τεχνικῶν ἔργων.

γ') Δέον νὰ ἔχῃ ἐλαφροτάτας κλίσεις· ἐπιβάλλεται ὅθεν μεγίστη προσοχὴ εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς διανομῆς τῆς διαφορᾶς ὕψους τῶν πρὸς συνένωσιν σημείων διὰ κεκλιμένης ὁδοῦ.

δ') Ἀποφυγὴ πλήρως, εἰ δυνατόν, ἀπωλειῶν κλίσεων· ἅπαξ ἐπιτευχθεῖσα ἀνάβασις οὐδέποτε δέον ν' ἀπολεσθῇ, ἐκτὸς ἂν σπουδαῖοι τεχνικοὶ λόγοι ὑπηγόρευον τήν τε ἀνάβασιν καὶ τὴν μετέπειτα ἐλάττωσιν τῆς κλίσεως, ὁριζοντίαν κατάστασιν ἢ κατάβασιν καὶ τὰ παρόμοια.

ε') Καθορισμὸς τῶν καμπύλων κλίσεων καὶ ἐν γένει στοιχείων τῆς ὁδοῦ κατὰ τρόπον ἀνταποκρινόμενον εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς νῦν καὶ μελλοντικῆς συγκοινωνίας.

στ') Πρόνοια ἵνα καθίσταται εὔκολος ἡ ἀποστράγγισις τῶν ὀμβρίων ὑδάτων καὶ ἡ ἀποφυγὴ διελεύσεως ξένων τοιούτων διὰ τῆς ὁδοῦ· ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἡ ὁδὸς δέον νὰ γίνῃ κοίτη ῥοῆς ὑδάτων.

ζ') Θέσεις, αἵτινες ἐνέχουσι κινδύνους ὀλισθήσεως μερῶν τῆς κατασκευῆς ἢ καταχώσεως ἐξ ὑπερκειμένων ἐδαφῶν κλπ. πτώσεων λίθων, ἔτι δὲ μὴ παρέχουσαι ἰσχυρὸν ὑπέδαφος διὰ τὴν ὁδόν, δέον ν' ἀποφεύγωνται.

η') Ἐκλογὴ ἡλιολούστων καὶ ὑποκειμένων εἰς ἐπηρείας ἀνέμων θέσεων, διὰ ταχυτέραν ἀποξήρανσιν ἐκ τῶν ὑδάτων πρὸς καλυτέραν συντήρησιν τῆς ὁδοῦ.

Οἱ κανόνες οὗτοι θέλουσιν, ἐννοεῖται, συνδυάζεσθαι κατὰ τὸ ἐφικτὸν καὶ προσαρμόζεσθαι εἰς τὰς συνθήκας ὁδοῦ καὶ ἐδάφους, ὅπερ ἐφικτὸν εὐκολώτερον εἰς ἐπίπεδα καὶ δυσκολώτερον εἰς ὀρεινὰ ἐδάφη.

Δέον ἐπίσης νὰ ἐπιζητηθῇ κατὰ τὸ ἐφικτὸν νὰ ἐξυπηρετηθοῦν καὶ καλλιτεχνικαὶ ἀπόψεις, συμβάλλουσαι οὐχὶ ὀλίγον εἰς τὴν οἰκονομολογικὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν περιοχῶν· οὕτως εἶναι σκόπιμον νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν κατασκευὴν θέαι ἢ σημεῖα ἱστορικὰ καὶ σημαντικά, ἅτινα οἱ διερχόμενοι εὐχαρίστως θὰ βλέπωσι.

Τὰς ὁδοὺς διαιροῦμεν τεχνικῶς, ἀναλόγως τῆς γενικῆς των θέσεως, εἰς *ὀρεινὰς* καὶ *πεδινάς*. Ἐκ τούτων αἱ ὀρειναὶ πάλιν δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς *κυρίως ὀρεινὰς* καὶ εἰς *ἀναβάσεις*. Αἱ κυρίως *ὀρειναὶ* ἀκολουθοῦσιν ἰδίᾳ τὴν γραμμὴν διαχωρίσεως τῶν ὑδάτων καὶ συνεπῶς λόγῳ τοῦ συνήθως μεγάλου ὕψους τῶν ὀρέων σπανίως κατασκευάζονται. Αἱ *ἀναβάσεις* εἶναι τὰ τμήματα τῶν ὁδῶν τὰ συνδέοντα τὰ ὀρεινὰ καὶ τὰ πεδινὰ μέρη, ἑλισσόμεναι εἰς τὰς κλιτῦς. Χαρακτηρίζονται διὰ τὰς μεγάλας των κλίσεις, ἐνίοτε τὰς ἀνωτέρας ἐπιτρεπομένας, καὶ τὰ μεγάλα ἔργα κατασκευῆς. Πεδιναὶ εἶναι αἱ ἑνοῦσαι σημεῖα τοῦ ἐδάφους ἐπὶ τῆς αὐτῆς κοιλάδος εὑρισκόμενα κατὰ μῆκος, παραλλήλως ἢ ἐγκαρσίως τῆς κυρίας μισγαγγείας.

Καμπύλαι. Δι' ὡρισμένον πλάτος ὁδοῦ καὶ διὰ τὸ εἶδος τῶν εἰς τὴν ὁδὸν ταύτην μελλόντων νὰ κυκλοφορήσωσιν ὀχημάτων ἔχομεν ὡρισμένα κατώτερα ὅρια ἀκτίνων καμπύλων. Διὰ τὰ δίτροχα ὀχήματα τὰ ὅρια ταῦτα εἶναι πολὺ μικρά, λόγῳ τοῦ λίαν εὐκάμπτου τῶν ὀχημάτων τούτων· εἰς τὰ τετράτροχα ὅμως, καὶ δὴ τὰ μετὰ μεγάλης ἀποστάσεως ἀξόνων, ὡς καὶ τὰ περιωρισμένης στροφῆς τῶν ἐμπροσθίων τροχῶν, τὰ ὅρια ταῦτα εἶναι πολὺ πλέον περιωρισμένα, ἐξαρτώμενα προφανῶς ἐκ τῶν ἑκάστοτε περιστάσεων.

Ἐν ἀποτελέσματι εὑρίσκομεν ὅτι δι' ὀχήματα ἀποστάσεως ἀξόνων 3 μ. περίπου καὶ γωνίαν καμπῆς 30^0 (συνήθης κατάστασις) δὲν δύνανται νὰ ἐπιτευχθῶσιν ἀκτῖνες μικρότεραι τῶν 5 μ. Δι' ὁδοὺς κάτω τῶν 4 μ. πλάτους ἀπαιτοῦνται κατὰ τὰς καμπύλας διαπλατύνσεις, ἐφόσον ἡ ἐσωτερικὴ ἀκτὶς εἶναι μικροτέρα τῶν 10 μ. Κατὰ σχετικοὺς πρωσσικοὺς κανονισμοὺς ὁρίζεται ἐλαχίστη ἀκτὶς καμπύλης, ἄνευ ἀνάγκης διαπλατύνσεως, ἡ τῶν 75 μ. Κατὰ τὸν Laissle ἡ πρέπουσα ἐλαχίστη ἀκτὶς καμπύλης τοῦ ἄξονος διὰ τὴν ἀκώλυτον κίνησιν δέον νὰ εἶναι:

Διὰ κυρίας ὁδοὺς..........50 μ.
Διὰ δευτερευούσας τοιαύτας..........30 μ.
Δι' ἐμπορικὴν συγκοινωνίαν ζωηλάτων ὀχημάτων τὰ 10 μ.

Ἐὰν πρόκειται ὅθεν περὶ συνήθων περιπτώσεων, δυνάμεθα ἴσως νὰ ὁδηγηθῶμεν ἐκ τῶν ἀνωτέρω μεγεθῶν, εἰς εἰδικὰς ὅμως περιπτώσεις θέλομεν ποιήσει ὑπολογισμὸν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω.

Κατὰ τὴν ταχεῖαν κυκλοφορίαν ἰδίᾳ τῶν αὐτοκινήτων ὀχημάτων, ἐκτὸς τῶν περιορισμῶν τοῦ ἐλαχίστου τῶν ἀκτίνων καμπύλων ἐκ τῶν διαστάσεων τῶν ὀχημάτων, ἔχομεν καὶ τοιοῦτον ἐκ τῆς ἐπηρείας τῆς κατὰ τὰς καμπὰς ἀναπτυσσομένης φυγοκέντρου δυνάμεως. Ἡ δύναμις αὕτη ἐπιφέρει πλαγίαν ὀλίσθησιν εἰς τὸ ὄχημα κατὰ τὴν καμπήν του ἢ τείνει νὰ τὸ ἀνατρέψῃ.

Πρὸς ἀποτροπὴν ἀμφοτέρων τῶν ἀνωτέρω, λαμβάνομεν τὰ ἀκόλουθα μέτρα: 1) Ἀκτῖνα καμπύλων μεγάλην, πρὸς ἐλάττωσιν τῆς δυνάμεως ταύτης. 2) Ἐγκαρσίαν ἐπίκλισιν τῆς ὁδοῦ πρέπουσαν.

Τὸ διεθνὲς ὁδοποιητικὸν συνέδριον τῶν Παρισίων καθώρισε πρὸς τὸ παρὸν ἐλαχίστην ἀκτῖνα, τὴν τῶν 50 μ. Ἡ ταχύτης τῶν 40 km καθ' ὥραν εἶναι ἡ προσαρμοζομένη εἰς τὸ καθορισθὲν τοῦτο ὅριον ἀκτῖνος· ὅθεν τὰ μετὰ μεγαλυτέρας ταχύτητος κυκλοφοροῦντα ὀχήματα, πρὸς ἀποφυγὴν κινδύνου πλαγίας ὀλισθήσεως, δέον νὰ μετριάζωσι τὴν ταχύτητά των μέχρι τοῦ ἀνωτέρω ὁρίου. Αἱ παλαιαὶ ὁδοί, μὲ χάραξιν ἀνταποκρινομένην μόνον εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς τῶν ζωηλάτων ὀχημάτων συγκοινωνίας, ἔχουσιν ἀκτῖνας πολὺ μικροτέρας, καθότι οἱ περιορίζοντες τότε κανονισμοὶ δὲν ἀπῄτουν μεγάλας τοιαύτας, ἐπὶ παραδείγματι τοῦ πρωσσικοῦ κράτους ἐπέτρεπον ἀκτῖνα κάτω τῶν 7,5 μέτρ. ἀκόμη. Ὡς φανερὸν λοιπόν, εἰς τὰς καμπύλας ταύτας τὰ σημερινὰ μακρὰ αὐτοκίνητα, ἐκτὸς τῆς ἀνάγκης εἰς βῆμα πεζοῦ ἐλαττώσεως τῆς ταχύτητός των, ὑποχρεοῦνται καὶ εἰς παλινδρομήσεις λίαν δυσκόλους καὶ λίαν παρακωλυούσας τὴν συγκοινωνίαν, καταφαίνεται δ' ἐπιτακτικὴ ἡ ἀνάγκη βαθμιαίας μετατροπῆς τῶν ὁδῶν τούτων. Λαμβάνεται ἐπίσης πρόνοια ἐλαττώσεως τῆς κλίσεως κατὰ τὰς καμπύλας κάτω τῶν 50 μ. ἀκτῖνος, ὡς καὶ εἰς τὸ περὶ κλίσεων κεφάλαιον θέλομεν ἀναφέρει.

Ἐπὶ τῇ βάσει συντελεστοῦ τριβῆς ὀλισθήσεως ἐλαστικοῦ ἐπισώτρου ἐπὶ ὀλισθηρᾶς ὁδοῦ $f = 0{,}2$ καὶ διαφόρων ἐγκαρσίων κλίσεων, ἔτι δὲ διὰ τὰς διαφόρους ἀκτῖνας, ὑπελογίσθησαν αἱ ἀντιστοιχοῦσαι ἐπιτρεπόμεναι ἀνώτεραι ταχύτητες ὡς κατωτέρω ἐν τῷ πίνακι. Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου γίνεται ἐπίσης δῆλον ὅτι διὰ τὰς συνήθεις ταχύτητας τῶν 54—68 km, ἐπὶ παραδείγματι, ἔχομεν ἀκτῖνας 100 μ. καὶ οὐχὶ τόσον δυσκόλους νὰ χαραχθῶσιν εἰς ὁμαλὰ ἐδάφη.

Πίναξ τῶν ἀνωτέρων ταχυτήτων δι' ὡρισμένην ἀκτῖνα καὶ ἕτερα στοιχεῖα.

f=0,2					
Ἐγκαρσία κλίσις →	2,5 %	5 %	8 %	17 %	*Παρατηρήσεις*
Ἀκτὶς ↓	*Ταχύτης εἰς Km / ὥραν*				
20	24.4	25,2	26,7	30,67	
30	30,0	30,9	32,7	37,4	
40	34,6	35,6	37,8	43,4	
50	38,5	40,3	42,1	48,6	
100	54,7	56,16	59,6	68,6	
150	67,0	69.12	73,1	84,0	
200	77,3	79,6	84,6	96,8	
300	94,7	97,2	103,7	118,8	
400	109,4	112,7	119,2	137,2	
500	122,4	126,0	133,2	153,4	
1000	172,8	178,2	189,6	216,8	

Ἐπίσης τὸ ὁρατὸν τῆς ὁδοῦ, κατὰ μέγα μέρος της, κατὰ τὰς καμπύλας, εἶναι ἀπαραίτητον πρὸς λῆψιν μέτρων διασταυρώσεως τῶν ὀχημάτων κατὰ τὰς κατὰ τὰ μᾶλλον ἢ ἧττον μεγάλας των ταχύτητας, ἢ λόγῳ ἄλλων δυνατὸν νὰ προέλθωσιν ἀπροόπτων, πρὸς πρόληψιν δυστυχημάτων καὶ πρὸς ἀποφυγὴν ἐν γένει ἐκπλήξεων εἰς τὸν ὁδηγόν· ἐλλείψει τούτου θὰ ἦτο ἀπαραίτητος ἐνοχλητικὴ βραδυπορία, παρακωλύουσα τὴν συγκοινωνίαν. Ἐκ τούτου πάλιν προκύπτει ἀπαιτουμένη κατάστασις εἰς ἀκτῖνα καμπύλης ἢ ταχύτητα καθοριζομένην ἐκ τῆς ἑτέρας.

Κλίσεις. Φανερὸν ὅτι ἐκείνη ἡ γραμμή, ἥτις καθ' ὕψος προσαρμόζεται πλειότερον εἰς τὴν μορφὴν τοῦ ἐδάφους, παρακολουθοῦσα τὰς διακυμάνσεις του, παρέχει ὁδόν, ἧστινος ἡ κατασκευὴ ἀπαιτεῖ ἐλάχιστα χωματουργικὰ ἔργα. Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι πάντοτε ἐφικτόν, ἐξαρτώμενον, ἐκτὸς τῆς μορφῆς τοῦ ἐδάφους, καὶ ἐκ τῆς τεθείσης βάσεως ὡς εἴδους καὶ διὰ τὸν σκοπὸν τῆς κατασκευαστέας ὁδοῦ. Ἡ κλίσις τῆς ὁδοῦ ἐκφράζεται εἰς κλάσμα, ὡς $\frac{1}{25}$, $\frac{1}{30}$, $\frac{1}{40}$, ἢ ὡς ἐφαπτομένη τῆς γωνίας κλίσεως, ὡς κλάσμα πάλιν ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ἢ τοῖς χιλίοις, π. χ. 0,025 ἢ 25 ‰ ἢ 2,5 %. Μελετητέαι ἀπόψεις πρὸς καθορισμὸν τῆς εἰς τὰ διάφορα σημεῖα κλίσεως εἶναι: α) ὑδατικαί, β) συγκοινωνιακαὶ ἐν γένει, γ) εὐχεροῦς κινήσεως καὶ ἕλξεως ζῴων κ.λ.π., δ) οἰκονομολογικῆς φύσεως. Κατὰ τὸν Laissle συνιστῶνται αἱ κατωτέρω κλίσεις:

Εἰς κυρίας ὁδοὺς καὶ εἰς ἐπίπεδα ἐδάφη 3 %
» » » » » λοφώδη » 4—5 %
» » » » » ὀρεινὰ » 6 %
Εἰς ὁδοὺς γενικῶς εἰς ὀρεινὰ ἐδάφη μέχρις 7—8 %
Εἰς ὁδοὺς δευτερευούσης συγκοινωνίας τὸ πολὺ μέχρι 12 %

Παρ' ἡμῖν διὰ τὰς θερμὰς κλιματολογικὰς συνθήκας καὶ τὴν μὴ ἰσχυρότητα τῶν συρόντων ζῴων, ἔτι δὲ λόγῳ τῆς ἀκόμη λίαν ἐκτεταμένης χρήσεως τῶν ζωηλάτων ὀχημάτων, τέλος δὲ λόγῳ τῆς μὴ καλῆς συντηρήσεως τῶν ὁδῶν, νομίζομεν ὅτι ὡς ἀνώτερον ὅριον δέον νὰ ἔχωμεν τὸ τῆς κλίσεως 5% διὰ σχετικῶς μεγάλα διαστήματα, 6 % δὲ διὰ διαστήματα λίαν σπάνια καὶ ἐπὶ μήκους τὸ πολὺ 300—400 μ.

Ἀγροτικαὶ καὶ ἄλλαι εἰδικῆς χρήσεως ὁδοί, ὡς δασῶν κλπ., ἀκολουθοῦσιν ἄλλους κανόνας κλίσεων, πάντοτε ἀναλόγως τῶν συνθηκῶν καὶ σκοπῶν, οὓς δέον νὰ ἐξυπηρετήσωσιν, ἰδιαίτατα δὲ ἐν σχέσει μὲ τὰ πρὸς μεταφορὰν φορτία, καὶ τοῦ συχνὰ μαλακοῦ τοῦ καταστρώματός των· παρὰ ταῦτα ὅμως παρατηρεῖται ἡ χρῆσις εἰς τὰς πρώτας τοὐλάχιστον μεγάλων κλίσεων. Ἡμιονικαὶ ὁδοὶ δύνανται νὰ ἔχωσι κλίσιν καὶ μέχρις 20 καὶ ἐνίοτε 25 %· πάντως πέραν τῶν 20 % προτιμῶνται βαθμῖδες μὲ ὕψος 12—18 ἑκ.

Διατομὴ τῆς ὁδοῦ. Ἐπὶ τῇ βάσει ὡρισμένων στοιχείων προϋποθέσεων καὶ περιπτώσεων, ὡς τὸ εἶδος, ἡ ταχύτης τῶν ὀχημάτων, ἡ πυκνότης τῆς κυκλοφορίας καὶ τὸ εἶδος τοῦ ὁδοστρώματος, κανονίζονται τὸ σχῆμα καὶ αἱ διαστάσεις τῆς ἐγκαρσίας διατομῆς τῆς ὁδοῦ. Κατὰ κανόνα δι' ἓν ὄχημα χρειάζεται πλάτος μεγαλύτερον κατά τι τοῦ μεταξοτροχίου. Διὰ δύο ὀχήματα διασταυρούμενα, καὶ πλάτος ὅσον τὸ τῶν δύο ὀχημάτων, σὺν περιθωρίῳ τινὶ μεταξύ των.

Ὅπου τὸ πλάτος τῆς ὁδοῦ δὲν ἐπιτρέπει διασταύρωσιν ὀχημάτων, ἐπιβάλλεται ἡ διάθεσις κατὰ διαστήματα διαπλατύνσεως καὶ εἰς τοιαύτας θέσεις, ὥστε νὰ εἶναι ὁρατὰ μεταξύ των τὰ ἀντιθέτως ἐρχόμενα ὀχήματα. Αἱ διαπλατύνσεις αὗται, καὶ εἰς ἀριθμὸν μεγαλύτερον τοῦ ἀναγκαίου, εἶναι πάντως χρήσιμοι δι' εὐχερεστέραν διασταύρωσιν, ἀλλὰ καὶ δι' ἐναπόθεσιν τῶν ὑλικῶν συντηρήσεως τῆς ὁδοῦ.

Ἐκτὸς τοῦ διὰ τὴν κυκλοφορίαν ἐν γένει πλάτους, διατίθεται ἐνίοτε καὶ ἕτερον δι' ἄλλους σκοπούς· οὕτω διὰ συνήθη δενδροφυτείαν δέον νὰ ὑπολογίζωμεν περίπου 1 μ. ἐπὶ πλέον πλάτος. Αὕτη δὲν ἀποτελεῖ πολυτέλειαν, ἀλλ' εἶναι ἐπὶ καλῷ τῆς στερεότητος τῆς ὑποδομῆς, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς περίπτωσιν ὀπωροφόρων δένδρων συμβάλλει χρηματικῶς εἰς τὴν συντήρησιν τῆς ὁδοῦ (ἐν Γερμανίᾳ, ἰδίᾳ ἐν Πρωσσίᾳ). Διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἀκωλύτου πυκνῆς κυκλοφορίας, τὸ πλάτος θὰ καθορισθῇ πρὸς ἐπιτυχίαν ἀκωλύτου κυκλοφορίας μάλιστα μετὰ περιθωρίου μελλοντικῆς ἐπαυξήσεως, ἤτοι ὅπως ταῦτα κυκλοφορῶσι κατὰ τρεῖς, τέσσαρας καὶ περισσοτέρας σειράς.

Αἱ ὑπάρχουσαι ὁδοὶ γενικῶς δὲν ἀνταπεκρίθησαν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐξελίξεως τῆς συγκοινωνίας καὶ δὴ τῆς αὐτοκινητικῆς τοιαύτης. Αἱ ἀνάγκαι τοῦ βίου ἐν γένει ἀπῄτησαν κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον, ἁπανταχοῦ, ἐξαιρετικὴν ἐπαύξησιν τῆς κυκλοφορίας ἐν γένει, ἀτόμων καὶ ἐμπορευμάτων, τὰ δὲ ἐπὶ πλέον τῶν ἀπαιτουμένων πλάτη κλπ., ἅτινα εἶχον ληφθῆ ἴσως ὑπ' ὄψιν ὡς περιθώριον κατὰ τὰς κατασκευὰς ὁδῶν ἐν γένει, δὲν ἠδυνήθησαν οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον εἰς τὰς πλείστας τῶν ὁδῶν νὰ θεραπεύσωσι τὰς ἐκ τῆς ἐξελίξεως τῆς κυκλοφορίας ἀνάγκας. Ἡ σημερινὴ ἄποψις κατασκευῆς ὁδῶν πυκνῆς κυκλοφορίας τείνει εἰς πλήρη ἀποχωρισμὸν τῶν δύο διευθύνσεων κυκλοφορίας (κατάστρωμα ἀνόδου καὶ καθόδου) δι' εὐχέρειαν κυκλοφορίας καὶ ἀποφυγὴν ἀτυχημάτων (ὁδὸς Κηφισιᾶς μέχρι Θών, λεωφόρος Ἀμαλίας, λεωφόρος Συγγροῦ). Ἐκτὸς ὅμως τούτου, εἰς ὁδοὺς τῶν πρωτίστων κατηγοριῶν ἐπιζητεῖται ὁ πλήρης ἀποχωρισμὸς τῶν καταστρωμάτων κυκλοφορίας τῶν αὐτοκινήτων καὶ ζωηλάτων ὀχημάτων, ὡς καὶ ἡ ἀποφυγὴ ἰσοπέδων διασταυρώσεων μετ' ἄλλων ὁδῶν ἢ σιδηροδρόμων.

Ἀποστράγγισις τῶν ἐπιφανειακῶν ὑδάτων τῆς ὁδοῦ. Διὰ τὴν ἀποφυγὴν παραμονῆς τῶν ἐν γένει ὑδάτων τοῦ καταστρώματος καὶ τὴν διατήρησιν ἐν γένει τούτου ξηροῦ, φροντίζομεν τὴν ταχεῖαν ἀπαγωγὴν ἁπάντων τῶν ὁπωσδήποτε εἰς τὴν ὁδὸν ῥεόντων ἢ πιπτόντων ὑδάτων. Πρὸς τοῦτο δίδομεν εἰς τὸ κατάστρωμα ἀμφικλίνουσαν ἐγκαρσίαν

Digitized by Google

κλίσιν· ἄλλοτε σχεδὸν ἀποκλειστικῶς καὶ νῦν ἀκόμη ἀρκούντως, ἔδιδον σχῆμα καθαρῶς κυλινδρικόν, μὲ βέλος ἴσον μὲ τὸ $^1/_{40}$ — $^1/_{50}$ τοῦ πλάτους τῆς ὁδοῦ, ἡ μορφὴ ὅμως αὕτη ἔχει τὸ μειονέκτημα τῆς διαφόρου κλίσεως εἰς τὰ διάφορα σημεῖα τῆς διατομῆς. Πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς αὐτῆς ροῆς ὕδατος κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἐννοίας καὶ τοῦ αὐτοῦ ὕψους στρώσεως ὕδατος εἰς ἅπαντα τὰ σημεῖα τῆς διατομῆς, δέον νὰ δώσωμεν εἰς ταύτην σχῆμα εἰδικῆς παραβολῆς (κυβικῆς). Τελευταίως, ἀντὶ τοῦ κυκλικοῦ σχήμστος τῆς διατομῆς, δίδομεν κλίσεις ἐπιπέδους κατὰ τὰς δύο ἐννοίας, προσαρμόζοντες ταύτας κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ διὰ τόξου παραβολῆς ἢ ἄλλου. Τὸ μέγεθος τῆς ἐγκαρσίας κλίσεως ἐν γένει ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ εἴδους τοῦ ὁδοστρώματος, ἀλλὰ καὶ τῆς κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ κλίσεως· ὅσον τὸ ὁδόστρωμα εἶναι λειότερον καὶ συμπαγέστερον καὶ ἡ κατὰ μῆκος κλίσις μεγαλυτέρα, ἐπὶ τοσοῦτον ἡ ἐγκαρσία κλίσις δύναται νὰ εἶναι μικροτέρα.

Τὰ ὕδατα, μετὰ τὴν ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῆς ὁδοῦ ἀποστράγγισίν των, πίπτουσιν εἰς τὰς κατὰ κανόνα ἑκατέρωθεν τάφρους, εἶτα δὲ ἀποχετεύονται ταχέως πρὸς τὰ καταντη δι' ὀχετῶν γεφυρίων ἢ ρείθρων.

Ἐκτέλεσις τῆς χαράξεως. Μελέτη. Καθορισθέντων ἁπάντων τῶν στοιχείων τῆς ὁδοῦ καθ' ὁριζοντίαν προβολὴν καθ' ὕψος καὶ πλάτος ταύτης, συμφώνως μὲ τὸν σκοπὸν ὃν ἡ ὁδὸς θέλει ἐξυπηρετήσει, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὰς οἰκονομολογικὰς ἀπόψεις κατασκευῆς, χρήσεως, συντηρήσεως καὶ τεχνικῆς της ἀσφαλείας, προβαίνομεν εἰς τὴν μελέτην χαράξεώς της. Ἐν πρώτοις ὁρίζομεν τὰ ὑποχρεωτικὰ σημεῖα διαβάσεως καὶ τὴν ἐν γένει πορείαν τῆς ὁδοῦ, ἐντὸς τῶν τεθέντων περίπου ὁρίων. Ἡ μελέτη αὕτη θέλει γίνει ἀρχικῶς ἐπὶ ὑπάρχοντος ἴσως χάρτου εἰς σχετικῶς μεγάλην κλίμακα, ἵνα διακρίνωνται ἀπαραίτητοι λεπτομέρειαι, βαρύνουσαι ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων ἡμῶν ἀκολουθητέας πορείας. Ἐλλείψει τῶν ἀνωτέρω χαρτῶν ποιοῦμεν σειρὰν ἀναγνωρίσεων, διατρέχοντες τὸ ἔδαφος πρὸς εὕρεσιν τῆς γενικῆς ἀκολουθητέας πορείας. Μεταξὺ τῶν γενικῶν καθορισθέντων σημείων διαβάσεως ὁρίζομεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, διατρέχοντες ἐπανειλημμένως τοῦτο, τὴν περίπου θέσιν τῆς ὁδοῦ, εἶτα δ' ἐκπονοῦμεν ἀκριβῆ ὑποτύπωσιν, ἑκατέρωθεν τῆς λεχθείσης προχείρου γραμμῆς καὶ ἐπὶ ζώνης πλάτους ἐξαρτωμένου ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους, πιθανότητος μεταπτώσεως τῆς χαράξεως ἑκατέρωθεν κλπ., ποικίλλοντος δὲ ἀπὸ 100—400 μέτρων. Ἡ κλῖμαξ ὑποτυπώσεως τοῦ χάρτου τούτου εἶναι εἰς τὰς ἑκάστοτε περιπτώσεις διάφορος, γενικῶς δὲ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ εἴδους τῆς ἐκτελεστέας ὁδοῦ, συνήθως ἐν μέσῃ καταστάσει 1/5000. Ἡ κλῖμαξ αὕτη ἀρκεῖ διὰ τὴν παράστασιν ὅλων τῶν σημαντικῶν λεπτομερειῶν, ἐνῷ ἀκόμη δύναται νὰ δώσῃ ἡμῖν γενικὴν ἐπισκόπησιν τῆς τε μορφῆς τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς χαράξεως. Ἡ ἰσοδιάστασις εἶναι συνήθως 1 μ. διὰ τὰ ἐπίπεδα ἐδάφη, 2 διὰ τὰ λοφώδη καὶ 3—5 μ. διὰ τὰ ὀρεινά. Εἰς διακεκομμένα ἐδάφη ποιοῦμεν ὑποτύπωσιν διὰ ταχυμέτρου, εἰς δὲ πυκνῶς κεκαλυμμένα τοιαῦτα διὰ τοῦ πολοδείκτου, ἐνῷ εἰς τοιαῦτα πλέον ἀναπεπταμένα μὲ ἱκανὰς ὑποτυπωτέας λεπτομερείας ἐν τῇ ὁριζοντιογραφίᾳ, ἐργαζόμεθα διὰ μετροτραπέζης καὶ γωνιογραφικῶν ὀργάνων. Εἰς δύσβατα ἐδάφη χρησιμοποιοῦμεν τὰς νέας μεθόδους ὑποτυπώσεως, ὡς τῆς φωτογραμμομετρίας.

Ἐν περιπτώσει ὑπάρξεως καταλλήλων χαρτῶν, συμπληροῦμεν τούτους, ἐὰν ἀναγκαῖον, ὑψομετρικῶς ἐντὸς τῆς λεχθείσης ζώνης, διὰ χωροσταθμήσεως ἢ ταχυμετρίας. Ἐπὶ τοῦ λεχθέντος χάρτου ἐπιλαμβανόμεθα τῆς ἐπὶ τοῦ χάρτου χαράξεως, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τεθέντων περιορισμῶν. Ἡ τοιαύτη ἐργασία ἀποτελεῖ τὴν προμελέτην χαράξεως, ἧστινος πάλιν μελετῶμεν παραλλαγὰς εἰς διάφορα σημεῖα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μεγάλης ἐκτάσεως, πρὸς συγκριτικὴν εἶτα τούτων μελέτην.

Καταρτισθέντος τοῦ σχεδίου τούτου ὁρίζομεν τὴν καθ' ὕψος θέσιν τῆς ὁδοῦ, συμφώνως μὲ τὰ γνωστὰ καὶ μὲ τὸ ἐλάχιστον τῶν ἔργων ἐν γένει, ἐπὶ τῇ βάσει ὅμως καὶ ἐνταῦθα τῆς τεθείσης βάσεως ὡς εἴδους τῆς κατασκευαστέας ὁδοῦ. Φροντίζομεν ὡσαύτως τὴν ἐξίσωσιν τῶν ἔργων χωματισμῶν εἰς ἐκχώματα καὶ ἐπιχώματα, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅμως καὶ τὸ εἶδος τῶν γαιῶν, ὅπερ θέλει μᾶς κανονίσει ἐὰν συμφέρῃ ἐξίσωσις, ἤ, ὡς συμβαίνει ἐπὶ παραδείγματι εἰς σκληρὰ ἐδάφη, νὰ ἐπαυξήσωμεν τὸ ἐπίχωμα εἰς ἐλάττωσιν τοῦ ἐκχώματος καὶ νὰ φροντίσωμεν εἰ δυνατὸν προσπορισμὸν ἄλλοθεν τῶν ὑπαιτουμένων γαιῶν διὰ τὴν ἐπίχωσιν, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν μεγάλων δαπανηρῶν ἐκχωμάτων. Μετὰ τὴν ἀποκρυστάλλωσιν τῆς ὁριστικῆς χαράξεως προμελέτης, μεταφέρομεν ταύτην ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πασσαλοῦντες τὰ διάφορα σημαντικὰ σημεῖα ταύτης, ἀλλὰ καὶ ἐν γένει κατὰ ὡρισμένα διαστήματα· τότ' ἐπίσης καταρτίζομεν ἀκριβῆ πλέον κατὰ μῆκος τομὴν τῆς χαράξεως καὶ ἐπαρκῆ ἀριθμὸν κατὰ πλάτος διατομῶν. Αἱ μετρήσεις αὗται, γενόμεναι εἰς κλίμακα μεγάλην, μᾶς δίδουσι τὰς βάσεις διὰ τὸν ἀκριβῆ ὑπολογισμὸν τοῦ ὄγκου τῶν ἐκτελεστέων ἐν γένει χωματισμῶν καὶ τὴν ἐν γένει, καὶ ἰδίᾳ καθ' ὕψος, θέσιν τῶν διαφόρων τεχνικῶν ἔργων, ἔτι δὲ καὶ περίπου τὴν ἔκτασιν τῶν ἀπαλλοτριώσεων κλπ.

Κατὰ τὴν τοποθέτησιν τοῦ ἄξονος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ τὰς μετέπειτα ῥηθείσας μετρήσεις παρουσιάζεται συχνὰ ἡ ἀνάγκη ἐπωφελοῦς μετακινήσεως τοῦ ἄξονος, ἥτις τέλος θὰ μᾶς δώσῃ, ἔν τε τῇ ὁριζοντιογραφίᾳ καὶ κατὰ μῆκος τομῇ, τὴν ὁριστικὴν πλέον θέσιν τῆς ὁδοῦ. Διὰ τὰ τεχνικὰ ἔργα γίνονται ἐνίοτε ἴδιαι λεπτομερεῖς ὑποτυπώσεις εἰς μεγάλην κλίμακα.

Αἱ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μελέται συμπληροῦνται τέλος διὰ διαφόρων διὰ τὴν κατασκευὴν χρησίμων στοιχείων, ὡς ἐπὶ παραδείγματι ἐξετάσεως μερῶν προσφόρου προσπορισμοῦ ὑλικῶν, μέσων ἐργασίας καὶ ἐργατικῶν χειρῶν, προχείρου τιμολογίου τῶν ἀνωτέρω, εὐκολίας μεταφορῶν καὶ τέλος γεωλογικῆς περιγραφῆς τοῦ ἐδάφους.

Σύνταξις τῶν σχεδίων. Ἐν τοῖς σχεδίοις τῆς μελέτης ἐμφαίνονται τὰ ἐκτελεστέα ἔργα, ἐπίσης ἐκ τούτων προκύπτει ὁ ὄγκος τῶν χωματουργικῶν ἔργων, ὡς καὶ τὸ εἶδος τῶν τεχνικῶν τοιούτων, ἐξ ὧν ἡ ἀπαιτηθησομένη δαπάνη καὶ ὁ ἀναγκαῖος χρόνος.

Ὑποδομή. Ὑποδομὴ εἶναι ἡ κατασκευὴ ἐν γένει τῆς ὁδοῦ, ἥτις πρόκειται νὰ δεχθῇ τὸ ὁδόστρωμα, ἤτοι τὴν ἐπιδομήν. Αὕτη περιλαμβάνει καὶ ἐξετάζει ἅπαντα τὰ χωματουργικὰ καὶ ἄλλα ἔργα, ἤτοι ἐπιχώματα, ἐκχώματα καὶ τεχνικὰ ἔργα, ἀνήκοντα κυρίως εἰς τὴν πραγματείαν τῶν χωματουργικῶν ἔργων. Τὰ ἔργα ταῦτα, κατὰ τὴν σιδηροδρομικὴν καὶ ὁδοποιίαν ἐφαρμοζόμενα κυρίως, ἐκτὸς τῆς τεχνικῆς ἔχουσι καὶ οἰκονομολογικὴν σημασίαν διὰ κέρδος χρήματος, ἀλλὰ καὶ χρόνου, ἡ ἐπιτυχία δὲ αὐτῶν ἔγκειται πάντοτε εἰς τὴν καλὴν διάταξιν τῆς ἐν γένει ἐργασίας καὶ τὴν διευθέτησιν καὶ διανομὴν τῶν γηΐνων μαζῶν (βλ. *χωματουργικὰ ἔργα*).

Ἐπιδομή. Εἶναι ἡ κατασκευὴ ἡ κυρίως καὶ ἀμέσως ἀναδεχομένη τὰ ἐκ τῆς κυκλοφορίας φορτία. Γενικῶς ἀποτελοῦνται ἐκ τοῦ ὑποστρώματος καὶ τοῦ ὁδοστρώματος κυκλοφορίας (βλ. *ὁδόστρωμα*)

Ν. Α. ΠΑΠΑΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

— *[Ἀρχ.]* Αἱ πρῶται ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου χρησιμοποιηθεῖσαι ὁδοὶ ἦσαν ἀτραποί, σχηματισθεῖσαι κατὰ φυσικὸν τρόπον διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς βλαστήσεως ὡρισμένων φυσικῶν διόδων τοῦ ἐδάφους ὑπὸ τῶν διερχομένων αὐτὰς ἀνθρώπων, αἱ πρῶται δὲ τεχνηταὶ ὁδοὶ οὐδόλως διέφερον τῶν προηγουμένων, εἰμὴ μόνον κατὰ τὸ ὅτι ἦσαν προϊὸν ἐσκεμμένης διανοίξεως δάσους κτλ. Ἐν *Αἰγύπτῳ* κύριον μέσον συγκοινωνίας ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων ἦτο ὁ Νεῖλος καὶ ἐλάχιστα ἐπισφαλῆ μονοπάτια κατὰ τὰς ἐρήμους, ὅσας δὲν διέβρεχεν ὁ ποταμὸς ἢ αἱ διώρυγές του. Πρῶτος μεγάλην ὁδὸν διανοίξας ἀναφέρεται παρὰ τοῦ Ἡροδότου (Β' 124) ὁ Χέοψ, χρησιμοποιήσας πρὸς τοῦτο ἐπὶ δέκα ἔτη δέκα μυριάδας ἄνδρας καὶ κατασκευάσας αὐτὴν «ἔργον ἐν πολλῷ ἔλασσον τῆς πυραμίδος». Οἱ *Ἰουδαῖοι*, τῶν ὁποίων ἡ τεχνικὴ τῆς ὁδοποιίας ἀγνοεῖται, εἶχον, κατὰ τὴν Βίβλον, ἁμαξιτοὺς ἀνερχομένας καὶ ἐπὶ ὀρέων, ἐκ τοῦ δικτύου των δὲ γνωστοτέρα εἶναι ἡ «βασιλικὴ ὁδὸς» (ντερὲκ χαμμελέκ). Σπουδαιότατον δίκτυον εἶχον οἱ *Χιττῖται*, εἰς οὓς ἀρχικῶς ὀφείλεται ἡ παρ' Ἡροδότῳ (Ε'

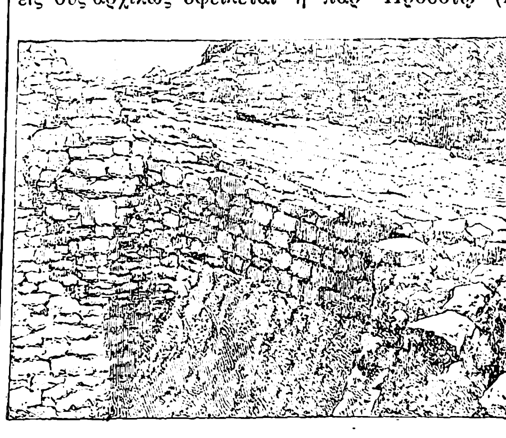

Τμῆμα τῆς ὁδοῦ τοῦ ΝΔ. περιβόλου τῆς Τροίας (πλάτος 8 μέτρων) μετὰ ἰσχυροῦ ἀναλήμματος.

52 κ.ἑ.) ἐκτενῶς περιγραφομένη «βασιλικὴ ὁδὸς» ἀπὸ Σάρδεων εἰς Σοῦσα. Ἑνοῦσα τὴν Ἔφεσον, τοὺς λιμένας τῆς Κιλικίας, τὰ ὑψίπεδα τοῦ Ἀντιταύρου καὶ τὰς πεδιάδας τοῦ Τίγρητος καὶ Εὐφράτου, κατέστη ἡ κατ' ἐξοχὴν ἀρτηρία τῆς Ἀνατολῆς, ἣν εἶτα οἱ *Πέρσαι* ἐπλούτισαν διὰ σταθμῶν, καταλυμάτων, φρουρίων κ. ἄ., εἶχε μῆκος 450 παρασσαγγῶν, 114 σταθμοὺς καὶ ἀπῄτει διαδρομὴν 90 ἡμερῶν. Εἰς τοὺς Πέρσας ὀφείλονται πλεῖσται ὁδοί, ὧν σημαντικὴ ἡ ἀπὸ Βαβυλῶνος εἰς Κασπίας Πύλας. Ἐν *Ἑλλάδι* δείγματα προελληνικῶν λιθοστρώτων ὁδῶν («ὁδός», «δρόμος» καὶ ποιητ. «οἶμος») παρέχουν ἡ Κρήτη (Κνωσός, Γουλᾶς), Πελοπόννησος (Χαρβάτι, Μυκῆναι) κ. ἄ., ἐστρωμένων ἐνίοτε (Σκῦρος) κατὰ τὸν κυκλώπειον τρόπον. Συστηματικὸν ἐν τούτοις δίκτυον ἐν τῇ ὑπαίθρῳ καὶ ἀνωτέραν τεχνικὴν δὲν ἀπέκτησεν ἡ Ἑλλὰς καὶ κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀκμῆς καὶ ἐπὶ τῶν διαδόχων ἔτι, ἐφ' ὧν καὶ τὸ παράκτιον δίκτυον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐτελειώθη καὶ ἡ μεγάλη εὐθεῖα ὁδὸς τῶν Ἰνδιῶν (διερχομένη ἐξ Ἐφέσου, Μαγνησίας, Τράλλεων, Ἀπαμείας κτλ.) κατεσκευάσθη καὶ ἐν Αἰγύπτῳ διηνοίχθη (ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Φιλαδέλφου) ἡ ὁδὸς Κοπτοῦ - Βερενίκης, ἀρτηρία διὰ τὴν κίνησιν τοῦ ἐξ Ἰνδιῶν, Ἀραβίας καὶ Αἰθοπίας ἐμπορίου. Ἡ ἔλλειψις αὕτη λελογισμένου σχεδίου μεγάλων ἀρτηριῶν ἐν τῇ ὑπαίθρῳ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι δέον κατὰ μέγα μέρος νὰ ἀποδοθῇ ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν μικρὰν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου, ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν λόγῳ τῶν ἐδαφικῶν συνθηκῶν εὐρυτάτην διάδοσιν τῆς ναυτιλίας καὶ καθιέρωσιν μεγάλων ναυτικῶν ὁδῶν καὶ τέλος εἰς τὴν ἔλλειψιν πολιτικῆς ἑνότητος παρὰ ταῖς ἀρχαίαις ἑλληνικαῖς πολιτείαις. Μέχρις τῶν κλασσικῶν χρόνων, λόγῳ τῆς ἐλλείψεως μεγάλων καὶ ἐπιτηρουμένων ἀρτηριῶν, εἰς ἐκτεταμένας ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος ἤκμαζεν ἔτι ἡ λῃστεία, τὸ δὲ ἐκ τοῦ Παυσανίου συναγόμενον ὁδικὸν δίκτυον τῶν πρώτων μ. Χ. χρόνων, κατὰ μέγα αὐτοῦ μέρος ἦτο ὑποτυπῶδες, οὐδόλως δυνάμενον νὰ συγκριθῇ καὶ μὲ αὐτὰ τὰ προγενέστερα ἔργα τῶν Ρωμαίων. Τέλος ἀνωτέραν ὁδοποιίαν ἔσχον οἱ *Καρχηδόνιοι* (εἰς οὕς, κατὰ Ἰσίδωρον τὸν ἐκ Σεβίλλης, ὀφείλεται ἡ ἐπινόησις τῆς λιθοστρώσεως τῶν ὁδῶν) καὶ οἱ *Ἐτροῦσκοι*, ἀμφοτέρων δὲ τὰς μεθόδους συνδυάσαντες οἱ *Ρωμαῖοι* ἐδημιούργησαν τὸ κατὰ πάντα θαυμαστὸν σύστημα καὶ δίκτυόν των.

Ἡ τεχνικὴ τῶν Ρωμαίων καὶ Ἐτρούσκων. Περὶ αὐτῆς ἐλάχιστα εἶναι γνωστά. Ἡ διάνοιξις («τέμνειν ὁδὸν») ἐγίνετο συνήθως ἐπὶ βραχωδῶν ἐπιφανειῶν, εἰς τῶν ὁποίων τὰ ἐπικίνδυνα σημεῖα ἐχαράσσοντο αὔλακες μικροῦ βάθους διὰ τοὺς τροχοὺς τῶν ἁμαξῶν, ἐνίοτε διπλαῖ (διὰ τὰ ἀνερχόμενα καὶ κατερχόμενα ὀχήματα), ἄλλοτε δὲ ἁπλαῖ μετὰ διασταυρώσεων ἀναλόγων πρὸς τὰς παρ' ἡμῖν ἐν ταῖς σιδηροτροχιαῖς· τοιαῦται αὔλακες διεσώθησαν παρὰ τὰς λίμνας τῆς Ἱερᾶς Ὁδοῦ ἐν Ἀττικῇ, ἐπὶ τῶν ὁδῶν Σπάρτης—Φαρῶν καὶ Σπάρτης—Ἕλους, παρὰ τὸν Ὀρχομενὸν κ. ἄ. Ἐστρωμένοι («σκυρωταὶ») καὶ καλαὶ ὁδοὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς ἐσπάνιζον ἢ ἦσαν βραχύταται, προωρισμέναι διὰ θρησκευτικὰς τελετάς. Ἡ δι' ὁδογεφυρῶν διαπέρασις τῆς ὁδοῦ ὑπεράνω τῶν κοιλάδων ἢ ἡ διὰ στροφῶν μερικὴ ἀποφυγὴ τῆς μεγάλης κλίσεως τῶν ἀποτόμως ἀνερχομένων ὁδῶν ἠγνοεῖτο, συνήθεις δὲ ἦσαν αἱ κλιμακωταὶ ἐντὸς ἐσκαμμένων βράχων ἢ ἐκ κακοσχήμων βαθμίδων ἐκτισμέναι ὁδοὶ (Μαντίνεια κ. ἄ.). Ἐπὶ τῶν ὁδῶν ὑπῆρχον ποικίλα ἱδρύματα ἐξυπηρετήσεως τῶν διαβατῶν («πανδοχεῖα» «καπηλεῖα», «καταλύσεις», «ἀναπαυτήριοι θῶκοι»), ἔτι δὲ ὁδόσημα («ἑρμαῖ»), ναΐδια κ. ἄ. Μεταξὺ τῆς ἑλληνικῆς καὶ ρωμαϊκῆς ὁδοποιίας ἵσταται τεχνικῶς ἡ τῶν Ἐτρούσκων, ὧν αἱ ὁδοὶ διὰ περιτέχνων στροφῶν ἀνήρχοντο εἰς μεγάλα ὕψη καὶ διὰ πλαγίων τάφρων ἀπέφευγον τὰς ἐκ τῶν ὀμβρίων ὑδάτων διαβρώσεις κτλ. Ἴχνη ἐτρουσκικῶν ὁδῶν διασῴζονται ἄπειρα (Φιέζολε, Σατούρνια, Περουζία κ. ἄ.), ὧν τινα ὑπὸ μεταγενεστέρας ρωμαϊκὰς ὁδούς.

Ἡ τεχνικὴ τῶν Ρωμαίων. Ἡ ρωμαϊκὴ ὁδὸς (via, strata καὶ ποιητ. agger) διεκρίνετο ὡς πρὸς τὸ εὖρος εἰς τρία εἴδη: τὴν via, ὀκτὼ ποδῶν ἐλαχίστου πλάτους εἰς τὸ εὐθὺ (in porrectum) καὶ δεκαὲξ εἰς τὰς στροφὰς (in anfractum), τὴν actus, τεσσάρων ποδῶν ἐλαχίστου πλάτους, καὶ τὴν iter, πλάτους δύο ποδῶν. Διὰ τῆς πρώτης διήρχοντο δύο κατὰ πρόσωπον ὀχήματα, διὰ τῆς δευτέρας μόνον τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο καὶ διὰ τῆς τελευταίας μόνον ἱππεῖς, φορεῖα καὶ πεζοί· τέλος, ἐκτὸς τῶν κοινῶν δρομίσκων (callis, trames, diverticulum), μνημονευτέα ἡ semita (=ἡμίσεια, ἐν σχέσει δηλαδὴ πρὸς τὴν iter, πλάτους ἑνὸς ποδός. Ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν ὑπῆρχον, κατὰ Οὐλπιανόν, τρία εἴδη ὁδῶν: αἱ ἄστρωτοι (viae terrenae), αἱ διὰ χονδρῆς ἄμμου ἐστρωμέναι (viae glarea stratae) καὶ αἱ λιθόστρωτοι (silice stratae). Τῆς κατασκευῆς προηγεῖτο ἡ διάνοιξις δύο παραλλήλων τάφρων (sulci) ὁριζουσῶν τὸ εὖρος τῆς ὁδοῦ, ὧν τὸ μεταξὺ διάστημα ἐσκάπτετο μέχρις εὑρέσεως στερεοῦ ἐδάφους, τὸ ὁποῖον ἰσοπεδοῦτο διὰ κοπάνων.

Ἡ *βάσις* ἀπετελεῖτο ἐκ στρώματος ἄμμου (0,10—0,15 μ. πάχους) καὶ ἀσβεστοκονιάματος (0.025 μ. πάχους), ἐφ' ἧς ἐπετίθετο ἡ *λιθοδομὴ* (1.00—1.50 μ. ὕψους), ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ ὑποστρώματος (statumen), τοῦ χαλικώματος (rudus, ruderatio), τοῦ πυρῆνος (nucleus) καὶ τοῦ κυρίου καταστρώματος (summum dorsum, summa crusta)· τὸ πρῶτον (0.30—0.60 μ.) ἀπετελεῖτο ἐκ σειρῶν πλατέων λίθων συνδεδεμένων διὰ στερεοῦ κονιάματος ἢ ἀργίλλου, τὸ δεύτερον (0,25 μ.) ἐκ στρώματος χαλίκων, λίθων καὶ πλίνθων συμπιεσθέντων, τὸ τρίτον (0,30 μ.) ἐκ σκυροδέματος κατὰ στρώματα κυλινδρωθέντος καὶ τὸ ἀνώτατον (0,20—0,30 μ.) ἐξ ἀργολίθων ἢ μεγάλου πάχους καλῶς ἡρμοσμένων πλακῶν (συνήθης ἐπιφάνεια 0,30×1.00 μ., πάχος 0.30—0,40 μ.). Ἡ τοιαύτη διαρρύθμισις τῶν στρωμάτων τῆς ρωμαϊκῆς ὁδοῦ συνήθως μετετρέπετο κατὰ τὴν συγκοινωνιακὴν σημασίαν τῆς ὁδοῦ ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν σύστασιν ἢ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἐδά-

Digitized by Google

φους. Ἐνίοτε μετὰ τὴν βάσιν ἢ καί, αὐτῆς ἐλλειπούσης, ἀμέσως ἐπὶ τοῦ ἰσοπεδωθέντος ἐδάφους ἐστρώνυτο τὸ ἀνώτατον τμῆμα τῆς λιθοδομῆς (κατάστρωμα)· ἄλλοτε πάλιν παρελείπετο τὸ χαλίκωμα ἢ κατελάμβανε τὴν θέσιν τοῦ πυρῆνος ὅστις ἐτοποθετεῖτο κάτωθεν τοῦ χαλικώματος, κ.οὕ.κ. Τὸ κατάστρωμα περιεβάλλετο ὑπὸ πεζοδρομίων (margines, crepidines), ἀφ' ὧν ἐνίοτε ἐχωρίζετο διὰ λεπτοῦ περιζώματος (umbo)· τέλος τὴν ὅλην ὁδὸν προεφύλασσον ἀπὸ τῶν ὀμβρίων ὑδάτων βαθεῖαι τάφροι (0,60 μ.). Τὸ κατάστρωμα εἶχε σύνηθες εὖρος 4.50 μ. (Ἀππία ὁδός) ἕως 4.80 μ. (Βαλερία ὁδός), ἀνώτατον μέχρι 10—12 μ. (πύλαι Ρώμης) καὶ κατώτατον μέχρι 3 μ., ἐνίοτε περιστελλόμενον καὶ εἰς τὰ 1.75 μ. (ἐπὶ ὀρεινῶν ὁδῶν), ὅτε κατὰ

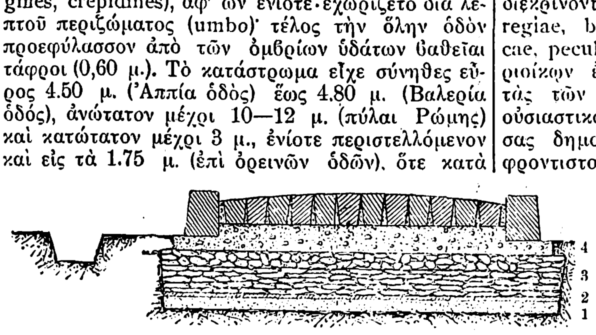

Ἡ κατασκευὴ τῆς ρωμαϊκῆς ὁδοῦ.
[1=Ἀμμόστρωτος βάσις. 2=Ἀσβεστοκονίαμα. 3=Ὑπόστρωμα. 4=Χαλικόστρωμα. 5=Πυρήν. 6=Πεζοδρόμια. 7=Κατάστρωμα.]

διαστήματα διηνοίγοντο πλατεῖαι διὰ τὴν διασταύρωσιν τῶν ὀχημάτων. Στενωτάτη ἡ ὁδὸς καθίστατο ἰδίως κατὰ τὴν ὑπέρβασιν αὐχένων τῶν ὀρέων, ὅτε καὶ τὰ πεζοδρόμια περιωρίζοντο εἰς στενὰ ἀλλὰ στερεώτατα περιζώματα τοῦ καταστρώματος τῆς ὁδοῦ, κατασκευαζόμενα μετὰ περισσῆς ἐπιμελείας. Τὴν καθαυτὸ ὁδοποιίαν συνώδευον σπουδαιότατα σχετικὰ ἔργα, ὡς ἀναλήμματα (σημαντικὸν τὸ παρὰ τὸ Ὀρβῖνον ἐπὶ τῆς Φλαμινίας ὁδοῦ), σήραγγες (cryptae), ὧν σπουδαιότεραι ἡ τοῦ Μόντε Γκρίλλο (μεταξὺ Κύμης καὶ Βαιῶν), μήκους 1.000 μ., ἡ τοῦ Παυσιλύπου (μεταξὺ Νεαπόλεως καὶ Ποπόλων) μήκους 770 μ. (4—6 μ. πλάτος, 4—8 μ. ὕψος), ἡ Crypta Neapolitana (ἐπίσης ἐπὶ τοῦ Παυσιλύπου), μήκους 707 μ. (3—4 μ. πλάτος, 3—5 μ. ὕψος), ἔτι δὲ ἐπιχώσεις εἰς ἑλώδη μέρη, φθάνουσαι τὰ 10—12 μ. πλάτους καὶ 3—4 μ. ὕψους, ὁδογέφυραι ὡς ἡ τῆς Ναρνίας (128 μ. μῆκος), θόλοι καὶ ἁψῖδες ὑποστηρίξεως, περίτεχνοι στροφαί, δι' ὧν ἡ συνήθης κλίσις τῶν ἀνηφόρων ἦτο 10—12 % καὶ σπανίως 15—20 % κ. ἄ. Ἐκ τῶν λοιπῶν ἔργων μνημονευτέοι οἱ σταθμοὶ ἀλλαγῆς ζῴων (mutationes) ἀνὰ 10—12 μίλλια (15—18 χλμ.), οἱ σταθμοὶ διανυκτερεύσεως (mansiones) ἀνὰ 30—40 μίλλια (44—60) χλμ.), τὰ βάθρα διὰ τοὺς ἱππεῖς (ἀνὰ 18—20 μίλλια), τὰ θρανία διὰ τοὺς πεζοὺς (ἀνὰ 5—6 μίλλια) καὶ τέλος τὰ περιώνυμα ἐνεπίγραφα ρωμαϊκὰ ὁδόσημα (milliaria) κατὰ χιλιάδας σῳζόμενα καὶ ἀποτελοῦντα σπουδαιοτάτην καὶ ἀσφαλῆ ἱστορικὴν πηγήν.

Ἀστικαὶ ὁδοὶ («ὁδός», «δρόμος», «ἀγυιά», «ρύμη», «λαύρα» καὶ λατιν. viae urbicae, vici, clivi). Ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων προελληνικῶν μνημείων εἶναι ἡ γ' πόλις τοῦ ἐρειπιῶνος τῆς Φυλακωπῆς, θαυμαστὴ διὰ τὴν συμμετρίαν τοῦ σχεδίου, τὴν ἐλλείπουσαν εἰς μεταγενεστέρας πόλεις, τὰς κατ' ὀρθὴν γωνίαν τεμνομένας ὁδούς, τὸ ἀποχετευτικὸν σύστημα καὶ τὴν κανονικὴν εἰς τμήματα διαίρεσιν τοῦ ἄστεως. Αἱ μεταγενέστεραι πόλεις ἔβριθον πολυδαιδάλων στενωπῶν, ἐν αἷς ἐξεῖχον ἀκανονίστως οἱ ἄνω ὄροφοι καὶ ἦσαν αἱ ὁδοὶ των πλήρεις βορβόρων καὶ κόπρου (Ἀθῆναι, Θῆβαι, Πλαταιαί), ἐξαιρέσει ἐλαχίστων (ὁδὸς Τριπόδων ἐν Ἀθήναις). Σπουδαιόταται ὑπῆρξαν αἱ ρυμοτομικαὶ καὶ ὑγιειναὶ ἐπινοήσεις τοῦ Μιλησίου Ἱπποδάμου (Ἱπποδάμειος τρόπος), εἰς ὃν ὀφείλουν τὰ σχέδιά των οἱ Θούριοι, ἡ Ρόδος καὶ ὁ Πειραιεὺς καὶ εἰς τὴν ἐπίδρασίν του πλεῖσται ἄλλαι πόλεις (Ἀλεξάνδρεια, Ἀντιόχεια κτλ.). Αἱ ὁδοὶ τῆς Ρώμης ἀπετέλουν χάος ἀνοργάνωτον μέχρις ἔτι τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων, παρὰ τὰς οἰκοδομικὰς βελτιώσεις τοῦ Καίσαρος, Αὐγούστου κ.ἄ. καὶ τὰς ἀλλεπαλλήλους πυρκαϊάς. Εἶχον πλάτος 4.50—6.50 μ. καὶ πεζοδρόμια, οὐχὶ δὲ σπανίως ἐκλείοντο, σχηματίζουσαι ἀπομεμονωμένας συνοικίας, ἀναλόγους πρὸς τοὺς ἐν Σμύρνῃ τουρκικοὺς «βιρχανέδες» (φρανκχανέδες=συνοικίαι Φράγκων)· τοιαύτη ἦτο καὶ ἡ Ἀφρικανικὴ ὁδὸς (vicus Africanus), ἐν ᾗ ἔζων οἱ ὅμηροι τῶν Καρχηδονιακῶν πολέμων. Αἱ ὁδοὶ ἄλλων πόλεων (Πομπηΐα) εἶχον θαυμασίαν διαρρύθμισιν καὶ στρῶσιν, οὐδαμοῦ ὅμως ἀναφέρεται ἡ διεσώθη ἴχνος ἀριθμήσεως τῶν οἰκιῶν. Ἡ ὀνοματοθεσία ἐγένετο βάσει τῶν ἐν αὐτῇ κατ' ἐξοχὴν ἀσκουμένων ἐπαγγελμάτων (ἑρμογλύφων, κιβωτοποιῶν κ.ἄ. ἐν Ἀθήναις, ἁλιέων ἐν Ἀρσινόῃ, vicus alliarius, frumentarius κ.τ.λ. ἐν Ρώμῃ, vitrarius ἐν Ποτιόλοις, κ.οὕ.κ.), τοῦ κατ' ἐξοχὴν μαστίζοντος αὐτὰς ἀνέμου, τῆς διευθύνσεώς των, ἐκ τοῦ ὀνόματος μιᾶς θεότητος κτλ.

Διοικητικά. Τῶν ἀστικῶν ὁδῶν τὴν συντήρησιν καὶ ἐπίβλεψιν εἶχον ἐν Ἑλλάδι ποικίλοι ἄρχοντες: οἱ ἀστυνόμοι, ὁδοποιοὶ (Ἀθῆναι), βασιλεῖς (Σπάρτη), τετράρχαι (Θῆβαι), ρυμάρχαι κ. ἄ., ἐν δὲ τῇ Ρώμῃ οἱ ἀγορανόμοι (aediles), ὑφ' οὓς ὑπήγοντο οἱ τέτρανδροι τῆς ἐσωαστικῆς ὁδικῆς ἐπιμελητείας (quattorviri viis in urbe purgandis) κατασκευασθέντες κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος (ἐν οἷς ἴσως καταλεκτέοι καὶ οἱ ὁδικοὶ φροντισταὶ τοῦ Οὐάρρωνος: viocuri) καὶ οἱ δύανδροι τῆς ἐξωαστικῆς ὁδικῆς ἐπιμελητείας (duumviri viis extra urbem purgandis), ἔχοντες δικαιοδοσίαν ἐπὶ ἀκτῖνος ἑνὸς μιλλίου ἔξω τῆς πόλεως. Τῶν μεγάλων συγκοινωνιακῶν ἀρτηριῶν ἐπιμεληταὶ δὲν ἀναφέρονται. Παρὰ Ρωμαίοις αἱ ἀρτηρίαι αὗται διεκρίνοντο εἰς δημοσίας (viae publicae, regales, regiae, basilicae), ἰδιωτικὰς (privatae, domesticae, peculiares), ὧν αἱ πρὸς χρῆσιν πλειόνων περιοίκων ἐκαλοῦντο κοιναὶ (communes), καὶ εἰς τὰς τῶν χωρίων (vicinales, vicinae, paganicae), οὐσιαστικῶς μὴ ἀποτελούσας ἰδίαν τάξιν καὶ οὔσας δημοσίας ἢ ἰδιωτικάς. Τὸ ὑπούργημα τοῦ φροντιστοῦ αὐτῶν (curatores viarum) ἦτο σπουδαιότατον καὶ ἀνετίθετο εἰς ὑπάτους, πραίτορας, κυβερνήτας ἐπαρχιῶν καὶ σπανίως εἰς κατωτέρους ἄρχοντας, ἐνίοτε δὲ εἰς μεταγενεστέρους χρόνους συνηνοῦτο εἰς ἓν πρόσωπον μετὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ φροντιστοῦ τῶν τροφίμων (curator viarum et alimentorum), τῶν κλιμάτων (curator viarum et regionum) κ. ἄ. Βοηθητικαὶ ὁδικαὶ ἀρχαὶ ἦσαν οἱ ὑποφροντισταὶ καὶ οἱ ταβουλάριοι (subcuratores, tabularii), οἱ ἐπιμεληταὶ ἐπὶ τῆς προμηθείας τοῦ ὑλικοῦ τῶν ὁδῶν (procuratores ad silices viarum) κ. ἄ. Οὐχὶ σπανίως οἱ Ρωμαῖοι ἀνέτρεξαν καὶ εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῆς ἐργασίας τῶν στρατιωτῶν καὶ καταδίκων διὰ τὴν κατασκευὴν ὁδῶν, ἐπὶ δὲ Καλιγούλα ἀναφέρονται καὶ καταδίκαι εἰς κατασκευὴν ὁδῶν (ad munitionem viarum). [Περὶ τοῦ ὁδικοῦ δικτύου τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας βλ. ἐν λ. *Ρώμη*.]

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Πολύτιμον συναγωγὴν πηγῶν καὶ βοηθημάτων παρέχουν τὰ ἄρθρα τῶν *Besnier M.*, *Reinach S.* καὶ *Chapot V.* (λ. Via ἐν Dictionn. des antiquités τῶν *Daremberg-Saglio*, τόμ. V, σελ. 777—817 μετὰ 7 χαρτῶν) καὶ *Legendre A.* (λ. Routes ἐν Dict. de la Bible τοῦ *F. Vigouroux*, τόμ. IV 1912, σελ. 1229—1237). Βλ. ἔτι καὶ *Neuberger A.*, Die Technik im Altertum (γ' ἔκδ. 1927).

Π. Ν. ΠΑΠΑΣ

— *[Νομ.]* Καλεῖται ὁδὸς τὸ κοινόχρηστον τμῆμα τοῦ ἐθνικοῦ ἐδάφους, ὅπερ προώρισται διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς κυκλοφορίας καὶ τῆς συγκοινωνίας. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ὁδοῦ περιλαμβάνονται καὶ ἦτα παραρτήματα αὐτῆς (τάφροι, πρανῆ, γέφυραι κλπ.), ἀκολουθοῦντα τῇ νομικῇ φύσει τοῦ κυρίου τῆς ὁδοῦ σώματος. Ἡ ἀνάμειξις τῆς πολιτείας εἰς τὰ τῆς κατασκευῆς, συντηρήσεως καὶ ἀστυνομίας τῶν ὁδῶν στηρίζεται εἰς τὴν ἐκ τῆς διευκολύνσεως τῆς κυκλοφορίας καὶ τῆς συγκοινωνίας προκύπτουσαν δημοσίαν ὠφέλειαν, ἥτις ἀφορᾷ τὸ σύνολον τῶν πολιτῶν, ἔτι καὶ τῶν μὴ κυκλοφορούντων. Δεδομένου δὲ ὅτι ἡ κατασκευὴ καὶ συντήρησις ὁδῶν ἀπαιτεῖ κατ' ἀρχὴν σημαντικὴν δαπάνην, ἡ πολιτεία ἀναλαμβάνει τὴν συντήρησιν τῶν κυριωτέρων ὁδῶν, δὲν ἀποκλείει ὅμως τὴν συνεργασίαν τῶν δευτερευόντων δημοσίων ὀργανισμῶν (νομῶν, δήμων, κοινοτήτων), ἔτι δὲ καὶ τῶν ὁμάδων πολιτῶν (ἀναγκαστικοὶ συνεταιρισμοὶ) διὰ τὴν συντήρησιν τῶν δευτερευουσῶν ὁδῶν. Αἱ ὁδοὶ τοῦ κράτους διαιροῦνται, συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 1 τοῦ νόμου 3406, ἀντικαταστήσαντος τὰς ἀντιστοίχους διατάξεις τοῦ προϊσχύσαντος νόμου ΣΞΓ' τοῦ 1868 «Περὶ ὁδοποιίας», εἰς *ἐθνικάς, ἐπαρχιακάς, δημοτικὰς ἢ κοινοτικὰς* καὶ *ἀγροτικάς*.

Ἐθνικαὶ ὁδοὶ εἶναι: α') Αἱ ἑνοῦσαι τὰς πρωτευούσας τῶν ὁμόρων νομῶν μετ' ἀλλήλων, κατὰ τὴν σκοπιμωτέραν ἢ κατὰ τὸ δυνατὸν συντομωτέραν κατεύθυνσιν. β') Αἱ ἑνοῦσαι μεσογείους πρωτευούσας νομῶν πρὸς τὸν ἐξυπηρετοῦντα αὐτὰς λιμένα ἢ πρὸς λιμένα ναυτικῆς σημασίας, ἢ δύο σπουδαίους λιμένας ὁμόρων νομῶν. γ') Αἱ ἄγουσαι ἐκ πρωτευουσῶν παραμεθορίων νομῶν εἰς σημεῖα τῆς μεθορίου, σημαντικὰ διὰ τὸ ἐμπόριον ἢ διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς χώρας. δ') Αἱ διασχίζουσαι κατὰ μίαν διεύθυνσιν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὰς νήσους, τὰς ἀποτελούσας νομὸν ἢ ἐπαρχίαν ἢ καὶ πλείονας νομούς. ε') Αἱ ἄγουσαι ἀπὸ τῶν κυριωτέρων ἀρχαιολογικῶν ἢ νεωτέρων ἱστορικῶν τόπων εἰς τοὺς πλησιεστέρους σιδηροδρομικοὺς σταθμοὺς ἢ τὸ πλησιέστερον σημεῖον ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ. στ') Αἱ ἄγουσαι ἀπὸ ἁλυκῶν ἢ σανατορίων τοῦ δημοσίου εἰς τὸ πλησιέστερον σημεῖον ἐθνικῆς ὁδοῦ, ἢ ἀπὸ ραδιούχων πηγῶν εἰς τὸν πλησιέστερον σιδηροδρομικὸν σταθμόν, ὡς καὶ αἱ ἄγουσαι εἰς ἀμυντικὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα, ὁριζόμεναι διὰ διατάγματος, μετὰ γνώμην τῶν ἐπιτελείων στρατοῦ καὶ στόλου. Αἱ ἐθνικαὶ ὁδοὶ χαρακτηρίζονται διὰ διατάγματος, καθορίζοντος τὴν ἀφετηρίαν καὶ τὸ τέρμα αὐτῶν, ἐκδιδομένου δὲ μετ' ἀπόφασιν τοῦ συμβουλίου τῶν δημοσίων ἔργων, τῇ συμμετοχῇ τῶν ἁρμοδίων στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν ἀρχῶν, τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας, τῆς ὑπηρεσίας ξένων καὶ ἐκθέσεων καὶ ἑνὸς καθηγητοῦ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ. Τοιοῦτον διάταγμα ἐξεδόθη τῇ 27 Ἰουνίου 1928: «Περὶ χαρακτηρισμοῦ τῶν ἐν τῷ κράτει ἐθνικῶν ὁδῶν», δι' οὗ ἐχαρακτηρίσθησαν 198 ἐν ὅλῳ ὁδοὶ ὡς ἐθνικαί.

Ἐπαρχιακαὶ ὁδοὶ εἶναι: α') Αἱ συνδέουσαι πρωτευούσας νομῶν μετὰ πρωτευουσῶν ἐπαρχιῶν ἢ ὑποδιοικήσεων. β') Αἱ συνδέουσαι πρὸς ἀλλήλας πρωτευούσας ὁμόρων ἐπαρχιῶν ἢ ὑποδιοικήσεων. γ') Αἱ ἄγουσαι ἀπὸ πρωτευούσης νομοῦ ἢ ἐπαρχίας ἢ ὑποδιοικήσεως εἰς σημαντικὰς ἰαματικὰς ἢ ραδιούχους πηγὰς ἢ σανατόρια. δ') Αἱ ἑνοῦσαι πρωτευούσας πρώην δήμων πρὸς ἀλλήλας ἢ πρὸς πρωτευούσας ἐπαρχιῶν. ε') Αἱ συνδέουσαι μεσόγειον πρωτεύουσαν νομοῦ πρὸς ἐξυπηρετοῦντα αὐτὴν δεύτερον λιμένα ἢ μεσόγειον πρωτεύουσαν ἐπαρχίας πρὸς τὸν κύριον αὐτῆς λιμένα. στ') Εἰς νήσους, μὴ ἀποτελούσας νομόν, δύο τὸ πολὺ ὁδοὶ δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς ἐπαρχιακαί, ἐπὶ πλέον τῶν εἰς τὰς ἀνωτέρω κατηγορίας ἀνηκουσῶν, ὡς καὶ μία ἐπὶ πλέον εἰς τὰς νήσους τὰς ἀποτελούσας νομὸν ἢ ἐπαρχίαν. Αἱ ἐπαρχιακαὶ ὁδοὶ χαρακτηρίζονται διὰ διαταγμάτων ἐκδιδομένων μετ' ἀπόφασιν τοπικῆς ἐπιτροπῆς· ἐκ τοῦ νομάρχου, τῶν δημάρχων καὶ προέδρων κοινοτήτων τῶν πρωτευουσῶν ἐπαρχιῶν ἢ ὑποδιοικήσεων, τοῦ οἰκείου ἐπιθεωρητοῦ δημοσίων ἔργων καὶ τοῦ νομομηχανικοῦ καὶ μετὰ γνώμην τοῦ συμβουλίου τῶν δημοσίων ἔργων.

Δημοτικαὶ ἢ κοινοτικαὶ ὁδοὶ εἶναι αἱ ἑνοῦσαι χωρία τοῦ αὐτοῦ δήμου ἢ κοινότητος πρὸς ἄλληλα ἢ πρὸς χωρία ὁμόρων δήμων ἢ κοινοτήτων ἢ πρὸς ἐθνικὰς ἢ ἐπαρχιακὰς ὁδούς.

Ἀγροτικαὶ ὁδοὶ **εἶναι αἱ ἄγουσαι ἀπὸ χωρίων εἰς κτηματικὰς αὐτῶν περεφερείας.**

Κατὰ τὸ ἄρθρον 23 τοῦ κωδικοποιηθέντος νόμου περὶ κατασκευῆς καὶ συντηρήσεως ὁδῶν, ἡ κατασκευὴ τῶν ὁδῶν πάσης κατηγορίας θεωρεῖται ὡς ἔργον δημοσίας ὠφελείας καὶ χαρακτηρίζεται ὡς τοιοῦτο διὰ τῆς περὶ κατασκευῆς αὐτῶν ἀποφάσεως τῆς ἁρμοδίας ἀρχῆς, πάντα δὲ τὰ γήπεδα, τ' ἀναγκαιοῦντα οὐ μόνον διὰ τὴν κατασκευήν, ἀνακαίνισιν καὶ συντήρησιν τῶν ὁδῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν προμήθειαν τῶν διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων τούτων ἀναγκαίων ὑλικῶν, ἀπαλλοτριοῦνται ἀναγκαστικῶς, ἡ δὲ ἀποζημίωσις τῶν ἰδιοκτητῶν βαρύνει διὰ μὲν τὰς ἐθνικὰς ὁδοὺς τὸ δημόσιον, διὰ τὰς ἐπαρχιακὰς τὰ οἰκεῖα εἰδικὰ ταμεῖα ὁδοποιίας, διὰ δὲ τὰς δημοτικὰς ἢ κοινοτικὰς τοὺς οἰκείους δήμους ἢ κοινότητας. Δωρεὰν παραχωροῦνται αἱ ὑπὸ τῶν πάσης κατηγορίας ὁδῶν καταλαμβανόμεναι ἀκίνητοι ἰδιοκτησίαι τοῦ δημοσίου, τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων, τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου καὶ τῶν μονῶν. Τὸ ἄρθρον 22 τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος τῆς 17 Ἰουλίου/16 Αὐγούστου 1923: «Περὶ σχεδίων πόλεων, κωμῶν κλπ.» ὁρίζει ὅτι οἱ ἐν τῷ ἐγκεκριμένῳ σχεδίῳ καθοριζόμενοι χῶροι διὰ πλατείας καὶ ὁδοὺς καθίστανται κοινόχρηστοι ἀμέσως ἀπὸ τῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν ὑπ' αὐτῶν καταλαμβανομένων γηπέδων. Ἀλλ' ἐφόσον τὸ ἄρθρον 19 τοῦ Συντάγματος ὁρίζει ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται κατάληψις τῶν ἀπαλλοτριουμένων κτημάτων πρὸ τῆς καταβολῆς τῆς ἀποζημιώσεως, ἕπεται ὅτι τὸ διάταγμα περὶ ἐγκρίσεως τοῦ σχεδίου τῆς πόλεως δὲν καθιστᾷ ἀμέσως κοινοχρήστους τὰς ἐν τῷ σχεδίῳ προβλεπομένας ὁδούς, πλατείας κ.λ.π., ἀλλ' ἀποτελεῖ ἁπλῶς τὴν ἄμεσον κήρυξιν τῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν δι' αὐτοῦ ρυμοτομουμένων ἰδιοκτησιῶν (ἀπόφασις Συμβουλίου Ἐπικρατείας 650 τοῦ 1930). Τῶν ἰδιοκτησιῶν τούτων ἡ κυριότης μετατίθεται εἰς τὸ δημόσιον μετὰ τὴν τελείωσιν τῆς ἀπαλλοτριώσεως, διὰ τῆς καταβολῆς τῆς ἀποζημιώσεως. Καὶ πάλιν ὅμως τὸ τμῆμα τοῦτο τοῦ ἐδάφους δὲν προσλαμβάνει τὴν ἰδιότητα τοῦ κοινοχρήστου χώρου, ὡς ὀρθῶς διδάσκεται, εἰμὴ μόνον ἀφοῦ συντελεσθῶσιν αἱ ἐργασίαι ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι θὰ προσδώσωσιν εἰς αὐτὸ τὴν προσιδιάζουσαν εἰς τὴν κοινὴν χρῆσιν ὑλικὴν κατάστασιν, ἤτοι ἀφοῦ κατασκευασθῇ ἡ ὁδὸς καὶ παραδοθῇ εἰς τὴν κυκλοφορίαν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἄρχεται ἡ νομικὴ ὕπαρξις τῆς ὁδοῦ.

Συνέπεια τῆς συστάσεως τῆς ὁδοῦ εἶναι ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ ὑπ' αὐτῆς καταληφθέντος τμήματος γῆς ὡς χώρου κοινῆς χρήσεως, ὅστις τοῦ λοιποῦ ἀποτελεῖ κτῆμα δημόσιον, κατὰ τὸ ἄρθρον 15 τοῦ νόμου τοῦ 1837: «Περὶ διακρίσεως κτημάτων», ὑπηρετοῦν τῇ κοινῇ χρήσει καὶ ἀνεπίδεκτον ἰδιωτικῆς κτήσεως. Εἰδικώτερον, ἡ ὁδὸς ἀποτελεῖ τμῆμα τῆς λεγομένης τεχνητῆς δημοσίας κτήσεως (domaine public artificiel), ὡς τοιαύτη δὲ κεῖται ἐκτὸς τῆς συναλλαγῆς. Συνεπῶς, ἐπὶ τοῦ νομικοῦ καθεστῶτος τῶν ὁδῶν, παρατηρητέα τὰ ἑξῆς: α') Εἶναι ἀναπαλλοτρίωτοι, ἤτοι δὲν δύνανται νὰ ὑπαχθῶσιν ὑπὸ τὴν κυριότητα φυσικοῦ ἢ νομικοῦ προσώπου, ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των ἀνήκουσιν εἰς τὴν κοινὴν χρῆσιν ἁπάντων. Συνεπῶς τὸ κράτος δὲν δύναται νὰ ἐκποιήσῃ ταύτας, οὐδὲ νὰ συστήσῃ ἐπ' αὐτῶν ὑποθήκην, ἐφόσον ἡ ὑποθήκη καταλήγει εἰς ἐκποίησιν πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ ἐνυποθήκου δανειστοῦ. β') Εἶναι ἀπαράγραπτοι, ἤτοι δὲν δύνανται νὰ γίνωσιν ἀντικείμενον κυριότητος διὰ χρησικτησίας, ἐφόσον αὕτη στηρίζεται εἰς τὸν νόμιμον τίτλον, οἷος δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ προκειμένου περὶ κτημάτων ἐξῃρημένων τῆς συναλλαγῆς, καὶ εἰς τὴν νομήν, ἥτις ἐπίσης εἶναι ἐπὶ τῶν ὁδῶν ἀδύνατος. γ') Εἶναι ἀκατάσχετοι, ἐφόσον ἡ κατάσχεσις καταλήγει εἰς ἐκποίησιν, ἥτις προκειμένου περὶ ὁδῶν εἶναι νομικῶς ἀνέφικτος.

Digitized by Google

δ') Δὲν ὑπόκεινται εἰς ἀναγκαστικὴν ἀπαλλοτρίωσιν, διότι ἡ ἀπαλλοτρίωσις, ἀποτελοῦσα ἀναγκαστικὴν μεταβίβασιν κυριότητος, δὲν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ κτημάτων ἀνεπιδέκτων κυριότητος. Ἐν τούτοις γίνεται δεκτὸν ὅτι ὁσάκις τμῆμα ὁδοῦ, ἀνηκούσης λ. χ. εἰς δῆμον ἢ κοινότητα, ἀναγκαιοῖ εἰς ἔργον κοινῆς ὠφελείας, ἀπαλλοτριοῦται τοῦτο ἀναγκαστικῶς ὑπὲρ τοῦ κράτους, ἀφοῦ πρῶτον καταργηθῇ ἡ ἀντιστοιχοῦσα εἰς τὸ τμῆμα τοῦτο ὁδὸς καὶ μεταβληθῇ οὕτως εἰς ἰδιωτικὴν κτῆσιν τοῦ δήμου ἢ κοινότητος. ε') Εἶναι ἀνεπίδεκτοι νομῆς καὶ συνεπῶς δὲν ἔχουσιν ἐφαρμογὴν ἐπ' αὐτῶν αἱ ἀγωγαὶ περὶ νομῆς.

Ἡ φύσις τῶν ἐπὶ τῶν ὁδῶν, ὡς τμημάτων τῆς δημοσίας κτήσεως, δικαιωμάτων τῆς πολιτείας ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον μακρῶν συζητήσεων. Ἐπὶ πολὺ ὑπεστηρίχθη ἡ γνώμη ὅτι αὗται εἰς οὐδένα ἀνήκουσιν, οὐδὲ τῇ πολιτείᾳ, ἥτις μόνον δικαίωμα ἐποπτείας καὶ ἀστυνομίας κέκτηται ἐπ' αὐτῶν. Ἤδη γίνεται δεκτὸν ὅτι ἡ πολιτεία κέκτηται ἐπὶ τῶν ὁδῶν κυριότητα ἰδιότυπον, ἥτις ἐκλήθη *δημοσία κυριότης* καὶ ἥτις περιλαμβάνει ἀφ' ἑνὸς μέν τι πλέον τῆς κοινῆς κυριότητος, ἤτοι τὸ ἀπαράγραπτον, ἀφ' ἑτέρου δέ τι ἔλαττον αὐτῆς, ἤτοι τὸ δικαίωμα τοῦ ἀπαλλοτριοῦν (jus alienandi), οὗτινος στερεῖται ἡ πολιτεία, ἕνεκα τοῦ ἀναπαλλοτριώτου τῆς δημοσίας κτήσεως. Ἐκ τούτου ἕπεται ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὴν πολιτείαν τὰ προϊόντα καὶ οἱ πολιτικοὶ καρποὶ τῶν ἀποτελούντων τὰς ὁδοὺς κτημάτων, ὡς καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ἐν αὐτοῖς τυχὸν θησαυροῦ, ὡς καὶ ὅτι ἅμα τῇ καταργήσει τῆς ὁδοῦ, τὸ τέως ὑπ' αὐτῆς κατειλημμένον ἔδαφος ἐπανέρχεται αὐτοδικαίως ἐντὸς τῆς συναλλαγῆς, μεταβαλλόμενον εἰς ἰδιωτικὴν τῆς πολιτείας κτῆσιν (domaine privé de l'état). Τὸ βάρος τῆς κατασκευῆς καὶ τῆς συντηρήσεως τῶν ὁδῶν ἔχει κατανεμηθῇ εἰς ἰδίους δημοσίους ὀργανισμούς, συμφώνως τοῖς νόμοις 3406 καὶ 4098 (ὧν ἡ κωδικοποίησις ἐγένετο διὰ διατάγματος 25/28 Νοεμβρίου 1929) κατὰ τὸ ἑξῆς σύστημα: α') Ἡ κατασκευὴ καὶ συντήρησις τῶν ἐθνικῶν ὁδῶν ἀνήκει εἰς τὸ κράτος, ὅπερ ἐνεργεῖ ταύτην διὰ τοῦ «Ταμείου Ἐθνικῆς Ὁδοποιίας». Τοῦτο ἑδρεύει ἐν Ἀθήναις, ὑπάγεται εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Συγκοινωνίας καὶ διοικεῖται ὑπὸ ἐπιτροπῆς προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ καὶ ἀποτελουμένης ἐξ ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τοῦ ὑπουργείου. Πόροι αὐτοῦ εἶναι κυρίως τὸ ἐκ τῆς φορολογίας τῆς εἰσαγομένης βενζίνης ἔσοδον, ἀρωγὴ τοῦ δημοσίου ἐξ ἑκατὸν τοὐλάχιστον ἑκατομμυρίων ἐτησίως, ἐλαττουμένη ἀπὸ τοῦ 1932 μέχρι διακοπῆς αὐτῆς ἐντὸς δεκαετίας ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ νόμου 3406, φορολογίαι εἰς βάρος τῶν χρησιμοποιούντων τὰς ἐθνικὰς ὁδοὺς καὶ τὰ διὰ φθορὰν τῶν ὁδῶν ἐπιβαλλόμενα πρόστιμα. Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ ὡς ἄνω ταμείου ἀποτελεῖ παράρτημα τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ὑπουργείου τῆς Συγκοινωνίας, ψηφίζεται δ' ὁμοῦ μετὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ ἀπολογισμὸς αὐτοῦ. Ἐντὸς τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους, ἡ ἐπιτροπὴ συντάσσει πίνακα τῶν ἐκτελεστέων ἔργων κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος, κατὰ σειρὰν προτιμήσεως τῶν ὁδῶν, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν. Διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἑνὸς ἑκάστου ἐκ τῶν ἐν τῷ πίνακι τούτῳ προβλεπομένων ἔργων ὁδοποιίας ἀπαιτεῖται νέα εἰδικὴ ἀπόφασις τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ταμείου, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας ἀναλαμβάνεται ἡ πίστωσις. Ἀλλὰ διὰ τὴν συντήρησιν τῶν ἐθνικῶν ὁδῶν ὁρίζεται διὰ πράξεως τῆς ἐπιτροπῆς ἡ δι' ἕκαστον ἢ πλείονας νομοὺς διατεθησομένη πίστωσις συνολικῶς, μὴ ἀπαιτουμένης εἰδικῆς ἑκάστοτε ἀποφάσεως. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πόρων τοῦ ταμείου καὶ τῇ ἐγγυήσει τοῦ κράτους, δύνανται οἱ ὑπουργοὶ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ Συγκοινωνίας νὰ συνομολογήσουν δάνεια διὰ τὴν κατασκευὴν ἐθνικῶν ὁδῶν, ὧν ἡ ὑπηρεσία βαρύνει τὸ ταμεῖον. β') Ἡ κατασκευὴ καὶ συντήρησις τῶν ἐπαρχιακῶν ὁδῶν ἀνήκει εἰς τὰ οἰκεῖα «Εἰδικὰ ταμεῖα ἐπαρχιακῆς ὁδοποιίας», ἅτινα ἑδρεύουν εἰς τὰς πρωτευούσας τῶν νομῶν ἢ πρωτευούσας ἐπαρχιῶν μὲ πληθυσμὸν ἄνω τῶν 40 χιλιάδων, διοικοῦνται δὲ ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἐκ τοῦ νομάρχου καὶ τοῦ νομομηχανικοῦ, τοῦ οἰκονομικοῦ ἐφόρου, τῶν προέδρων τῶν ἐμπορικῶν ὀργανώσεων, τῶν δημάρχων καὶ προέδρων κοινοτήτων τῶν πρωτευουσῶν ἐπαρχιῶν ἢ ὑποδιοικήσεων καὶ δύο μελῶν ὁριζομένων ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ. Εἰς τὰ ταμεῖα ταῦτα ἀνήκει κατ' ἐξαίρεσιν ἡ συντήρησις καὶ τῶν ἰδιαιτέρας συγκοινωνιακῆς σημασίας δημοτικῶν ὁδῶν, ὁσάκις οἱ οἰκεῖοι δῆμοι δὲν δύνανται νὰ συντηρήσωσι ταύτας. Τὰ ταμεῖα ἀποτελοῦσι νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου, ἐκπροσωπούμενα ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς. Ὁ προϋπολογισμὸς αὐτῶν, ἐγκρινόμενος ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Συγκοινωνίας, δημοσιεύεται εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως», ὡς καὶ ὁ ἀπολογισμός. Κατὰ Ἰανουάριον ἑκάστου ἔτους ἡ ἐπιτροπὴ συντάσσει πίνακα τῶν κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐκτελεστέων ἔργων ὁδοποιίας, ὅστις ἐγκρίνεται ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ καὶ ἰσχύει δι' ἓν ἔτος. Ἐπιτρέπεται εἰς τὴν ἐπιτροπὴν νὰ συνομολογῇ δάνεια, ἐγκρίσει τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Συγκοινωνίας, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πόρων τῶν ταμείων, οἵτινες συνίστανται εἰς εἰσφορὰν τοῦ «Ταμείου Ἐθνικῆς ὁδοποιίας» μέχρι δραχμῶν τριῶν χιλιάδων ἀνὰ χιλιόμετρον ἐπαρχιακῆς ὁδοῦ, εἰδικὴν πρόσθετον φορολογίαν ἐπὶ τῶν ἀμέσων φόρων ἀπὸ 2 ἕως 7 τοῖς ἑκατόν, τὰ ἐκ βλαβῶν τῶν ἐπαρχιακῶν ὁδῶν πρόστιμα, κλπ. γ') Ἡ κατασκευὴ καὶ συντήρησις τῶν δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν ὁδῶν βαρύνει τοὺς δήμους καὶ κοινότητας, ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν ὁποίων κεῖνται, καὶ ἐκτελεῖται συμφώνως πρὸς τὰς περὶ ἐκτελέσεως ἔργων διατάξεις τῆς περὶ δήμων καὶ κοινοτήτων νομοθεσίας. Ἐξαιρετικῶς, διὰ τὴν κατασκευὴν μονίμων ἢ ἡμιμονίμων ὁδοστρωμάτων εἰς τὰς δημοσίας ὁδοὺς Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ περιχώρων, συνέστη τὸ «Εἰδικὸν ταμεῖον μονίμων ὁδοστρωμάτων Ἀθηνῶν», ἑδρεῦον ἐν Ἀθήναις καὶ διοικούμενον ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ἐκ τοῦ διευθυντοῦ τῶν δημοσίων ἔργων, τοῦ νομικοῦ συμβούλου τοῦ ὑπουργείου Συγκοινωνίας, τοῦ διευθυντοῦ τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως τοῦ ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν, τῶν δημάρχων Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, τεσσάρων ὑπαλλήλων τῶν δημοσίων ἔργων, ἑνὸς παρέδρου τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου κλπ. Πόροι τοῦ ταμείου τούτου εἶναι: α') Εἰδικὸν τέλος ἐπὶ τῶν εἰσοδημάτων ἐξ οἰκοδομῶν ἐν Ἀθήναις, Πειραιεῖ, Φαλήρῳ καὶ Κηφισιᾷ, ὁριζόμενον εἰς δέκα τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τοῦ δημοσίου φόρου. β') Εἰδικὸν τέλος ἐπὶ ἑκάστου αὐτοκινήτου κυκλοφοροῦντος εἰς τὰς Ἀθήνας, Πειραιᾶ καὶ τὰ περίχωρα, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν τροχηλάτων. γ') Χορηγία τοῦ δημοσίου, ἀναγραφομένη εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ ὑπουργείου Συγκοινωνίας, οὐχὶ μικροτέρα τοῦ ἑνὸς ἑκατομμυρίου ἐτησίως. δ') Εἰδικὴ φορολογία ἐπὶ παντὸς ὀχήματος κυκλοφοροῦντος ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν καὶ τῶν ἐξωτερικῶν τμημάτων τῶν δημοσίων ὁδῶν Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ περιχώρων. Εἰς τὸ ταμεῖον ἐπιτρέπεται ἡ σύναψις δανείων μὴ δυναμένων νὰ ὑπερβῶσι τὰ 150 ἑκατομμύρια, δύναται δὲ τοῦτο ν' ἀναλάβῃ τὴν κατασκευὴν μονίμων ὁδοστρωμάτων καὶ ἐπὶ τῶν δημοτικῶν ὁδῶν Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ περιχώρων, κατόπιν συμβάσεων μετὰ τῶν δήμων καὶ ἐφόσον ὑφίστανται περισσεύματα μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ κυρίου σκοποῦ του. Αἱ διατάξεις περὶ «Ταμείου μονίμων ὁδοστρωμάτων» (κωδικοποιηθεῖσαι διὰ διατάγματος τῆς 9 Δεκεμβρίου 1929) δύνανται νὰ ἐπεκτείνωνται καὶ εἰς ἑτέρας πόλεις τοῦ κράτους διὰ διαταγμάτων, προκαλουμένων τῇ αἰτήσει τῶν οἰκείων δήμων ἢ κοινοτήτων.

Εἰς τὴν πολιτείαν ἀνήκει, ἐκτὸς τῆς κατασκευῆς καὶ συντηρήσεως τῶν ὁδῶν, καὶ ἡ ἄσκησις εἰδικῆς ἐπ' αὐτῶν ἀστυνομίας, ἥτις καλεῖται *ὁδονομία*. Σκοπὸς αὐτῆς εἶναι: α') ἡ διαφύλαξις τῆς ὁδοῦ καὶ β') ἡ ἐξασφάλισις τῆς κυκλοφορίας, μέσα δὲ αὐτῆς οἱ γενικῆς φύσεως περιορισμοί, οἵτινες ἀφ' ἑνὸς μὲν ῥυθμίζουσι τὰ τῆς ἐπὶ τῶν ὁδῶν κινήσεως καὶ κυκλοφορίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ περιορίζουσι, πρὸς τὸ γενικὸν συμφέρον, τὸ κατ' ἀρχὴν εἰς πάντα πολίτην ἀνῆκον δικαίωμα ἐλευθέρας χρήσεως τῆς ὁδοῦ. Ἡ ἐξασφάλισις τῆς ὁμαλῆς κυκλοφορίας ἀνήκει εἰς τὰ ἀστυνομικὰ ὄργανα συμφώνως πρὸς τὰ ἄρθρα 52, 54, 70 καὶ 72 τοῦ διατάγματος τῆς 31 Δεκεμβρίου 1836: «Περὶ δημοτικῆς ἀστυνομίας», ἅτινα ὁρίζουσιν ὅτι τὰ ἀστυνομικὰ ὄργανα «θέλουν ἐμποδίζει τὴν παρενόχλησιν τῆς ἐλευθέρας κοινωνίας.... θέλουν ἐπαγρυπνεῖ εἰς τὴν καθαριότητα καὶ καλὴν κατάστασιν τῶν δημοσίων ὁδῶν.... καθὼς καὶ ὡς πρὸς τὴν λοιπὴν ἀστυνομίαν ἐπὶ τῶν ὁδῶν.....». Τὸ διάταγμα τῆς 1 Δεκεμβρίου 1836: «Περὶ ἐπιτηρήσεως τῶν δημοσίων ὁδῶν», εἶχε συστήσει ἴδιον σῶμα *ὁδοφυλάκων*, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνετίθετο ἡ ἐπὶ τῶν ὁδῶν ἀστυνομία κατὰ τὰ λεπτομερέστερον ἐν αὐτῷ ὁριζόμενα, ὅπερ ὅμως δὲν ὑφίσταται νῦν. Ἡ ἀστυνομία ἡ ἀφορῶσα τὴν διατήρησιν τῶν ὁδῶν εἶναι ἀνατεθειμένη εἰς τοὺς τεχνικοὺς ὑπαλλήλους τῆς ὑπηρεσίας τῶν δημοσίων ἔργων, συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 24 τοῦ κωδικοποιηθέντος νόμου περὶ κατασκευῆς καὶ συντηρήσεως ὁδῶν. Οἱ ὑπάλληλοι οὗτοι βεβαιοῦσι πᾶσαν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως προξενουμένην βλάβην ἐπὶ ὁδοῦ ἢ ἐξαρτημάτων αὐτῆς διὰ πρωτοκόλλου, ἔνθα σημειοῦται ὁ ὑπεύθυνος τῆς ζημίας καὶ ἡ πρὸς ἐπανόρθωσιν αὐτῆς ἀπαιτηθησομένη δαπάνη. Ἀντίγραφον τοῦ πρωτοκόλλου διαβιβάζεται πρὸς τὸν δημόσιον ταμίαν, ἵνα εἰσπράξῃ τὴν ἐν αὐτῷ ἀναγραφομένην ζημίαν, κατὰ τοὺς νόμους περὶ εἰσπράξεως τῶν δημοσίων ἐσόδων, καὶ πρὸς τὸν εἰσαγγελέα τῶν πλημμελειοδικῶν, ἵνα εἰσαγάγῃ τὴν ὑπόθεσιν ἐντὸς μηνὸς τὸ βραδύτερον εἰς τὸ πλημμελειοδικεῖον, ὅπερ ἐπιβάλλει πρόστιμον μέχρι δραχμῶν δέκα χιλιάδων καὶ φυλάκισιν μέχρις ἓξ μηνῶν, ἀναλόγως τοῦ ποσοῦ, εἰς ὃ ἔχει ἐκτιμηθῇ ἡ ἐπενεχθεῖσα εἰς τὴν ὁδὸν βλάβη. Ἡ ἀπόφασις ἐκτελεῖται παραχρῆμα, μὴ ἀναστελλομένη διὰ τῆς ἀσκήσεως ἐφέσεως.

Αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὴν διαφύλαξιν τῶν ὁδῶν ἀστυνομικαὶ διατάξεις (νόμοι 3406, 4098, Ν. Δ. τῆς 17 Αὐγούστου 1923 «Περὶ σχεδίων πόλεων κλπ.») ἀφ' ἑνὸς ἐπιβάλλουσι περιορισμοὺς εἰς τὰ κυκλοφοροῦντα ὀχήματα, κανονίζουσαι τὰ τοῦ πλάτους τῶν ὀχημάτων, τὰ τοῦ φορτίου αὐτῶν, τὰ τῆς κατασκευῆς τῶν τροχῶν κλπ., ἀφ' ἑτέρου δὲ ῥυθμίζουσι τὰ δικαιώματα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τῶν παροδίων. Οἱ πάροδιοι, κατὰ ταῦτα, ἔχουσι δικαίωμα ὄψεως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, δικαίωμα τοῦ διέρχεσθαι πρὸς τὴν ὁδὸν καὶ τοῦ ἐκβάλλειν ὑπόνομον ὑπὸ τὴν ὁδόν. Τὰ δικαιώματα ταῦτα, ἅτινα ὑφιστάμενα τυχὸν ἐπὶ ἰδιωτικοῦ κτήματος θ' ἀπετέλουν δουλείας, ἐνταῦθα δὲν ἀποτελοῦσι τοιαύτας, διότι ἡ ὁδὸς εἶναι ἀνεπίδεκτος ἐμπραγμάτου βάρους, ἀλλ' ἁπλᾶ δικαιώματα, συνδεδεμένα πρὸς τὴν ἰδιότητα τῆς ὁδοῦ ὡς κοινοχρήστου πράγματος, συγγεννώμενα καὶ συνεκλείποντα μετ' αὐτῆς. Συνεπῶς, ἐν περιπτώσει καταργήσεως τῆς ὁδοῦ, τὰ δικαιώματα ταῦτα δὲν ἐπιζῶσι, παρακολουθοῦντα τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ καταργοῦνται αὐτοδικαίως, οἱ δὲ πάροδιοι οὐδεμιᾶς δικαιοῦνται ἀποζημιώσεως διὰ τὴν στέρησιν τῶν δικαιωμάτων τούτων. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως οἱ πάροδιοι ἔχουσιν ὑποχρεώσεις σχετικὰς μὲ τὴν διαφύλαξιν τῶν ὁδῶν, θετικὰς καὶ ἀρνητικὰς (κατασκευὴ καὶ συντήρησις πεζοδρομίου, μὴ ἔμφραξις τάφρων, μὴ ἀνόρυξις φρεάτων παρὰ τὰς ὁδοὺς κλπ.), καθοριζομένας λεπτομερῶς ὑπὸ διαφόρων διοικητικῶν νόμων. Σπουδαιότεροι πάντων εἶναι οἱ περιορισμοὶ οἱ ἀφορῶντες τὴν γραμμὴν ῥυμοτομίας (alignement), ὑποχρεοῦντες τοὺς παροδίους, ὅπως μὴ θίξωσι διὰ τῶν ἑαυτῶν οἰκοδομημάτων τὴν ὑπὸ τοῦ ἐγκεκριμένου σχεδίου κεχαραγμένην γραμμὴν τῆς ὁδοῦ. Ὁ ἔλεγχος εἶναι προληπτικός, ἀσκούμενος διὰ προηγουμένης ἐγκρίσεως τῶν σχεδίων οἰκοδομῶν καὶ χορηγήσεως τῆς οἰκείας ἀδείας, καὶ κατασταλτικός, ἀσκούμενος διὰ τῶν ἀστυνομικῶν ὀργάνων, ἅτινα προβαίνουσιν εἰς τὴν κατεδάφισιν τῶν παραβιαζόντων τὴν οἰκοδομικὴν γραμμὴν οἰκοδομημάτων. Ἡ οἰκοδομικὴ αὕτη γραμμὴ καὶ αἱ συναφεῖς ὑποχρεώσεις καθορίζονται διὰ διαταγμάτων ἐκδιδομένων κατ' ἐξουσιοδότησιν τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος τῆς 17 Αὐγούστου 1923 «Περὶ σχεδίων πόλεων κλπ». Διὰ δὲ τὰς ἐκτὸς τῶν σχεδίων τῶν πόλεων ὁδούς, τὸ ἄρθρον 28 τοῦ νόμου «Περὶ κατασκευῆς καὶ συντηρήσεως ὁδῶν» ὁρίζει ὅτι αἱ πάροδιοι οἰκοδομαὶ δέον νὰ ἀνεγείρωνται ἐπὶ γραμμῆς παραλλήλου τῷ ἄξονι τῆς ὁδοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν οὐχὶ ἐλάσσονα τῶν δύο μέτρων ἀπὸ τῶν ὁρίων τῆς ὁδοῦ, προκειμένου δὲ περὶ χωρίων στερουμένων σχεδίου ῥυμοτομίας, αἱ οἰκοδομαὶ πρέπει πάντως νὰ ἀνεγείρωνται κατὰ τρόπον ἐξασφαλίζοντα τὸ πλάτος τῆς ὁδοῦ καὶ τὰς τάφρους ἢ τὰ ῥεῖθρα αὐτῆς.

Ἐν Ῥώμῃ συμμετεῖχον εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς ἀστυνομίας τῆς κοινῆς χρήσεως τῶν ὁδῶν πάντες οἱ πολῖται, διὰ τῆς καθιερώσεως τοῦ interdictum ne quid in loco publico fiat, ἀποτελοῦντος εἶδος λαϊκῆς ἀγωγῆς (actio popularis), εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς ὁποίας ἐδικαιοῦτο οὐ μόνον ὁ βλαπτόμενος, ἀλλὰ καὶ πᾶς πολίτης, ὅπως ἐπιδιώξῃ ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ τὴν παῦσιν οἱασδήποτε παρενοχλήσεως τῆς κοινῆς χρήσεως τῶν ὁδῶν, πλατειῶν καὶ λοιπῶν κοινοχρήστων χώρων, ἐπικαλούμενος οὐχὶ ἴδιον, ἀλλὰ τὸ εἰς πάντας ἀνῆκον δικαίωμα κοινοχρησίας. Τὰ αὐτὰ ἰσχύουσι κατὰ βάσιν καὶ παρ' ἡμῖν. Κατὰ τὸ ἄρθρον 490 (§ 2, ἐδ. β') τῆς πολιτικῆς δικονομίας, οἱ εἰρηνοδίκαι δικάζουσι «περὶ βλάβης ἢ ἐμποδίσεως ὁδῶν καὶ ἀτραπῶν». Κατὰ τὴν νομολογίαν ἡ διάταξις ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῶν δημοσίων μόνον ὁδῶν καὶ οὐχὶ τῶν ἰδιωτικῶν, ἐφ' ὧν ἔχει ἐφαρμογὴν ἡ περὶ προσωρινῶν μέτρων διαδικασία. Οἱοσδήποτε ἰδιώτης, βλαπτόμενος ἐξ ἔργου τινὸς οἱουδήποτε ἐπὶ ὁδοῦ κοινῆς χρήσεως, δικαιοῦται νὰ ζητήσῃ τὴν παρεμπόδισιν καὶ τὴν ἄρσιν τοῦ κωλύματος. Στοιχεῖον τῆς ἀγωγῆς εἶναι ὅτι ὁ ἐνάγων βλάπτεται ἐν τῇ χρήσει τοῦ κοινοῦ πράγματος, ἡ δὲ λαϊκὴ αὕτη ἀγωγὴ τοῦ ῥωμαϊκοῦ δικαίου δὲν κατηργήθη, κατὰ τὴν γνώμην τῶν διδασκάλων καὶ τῆς νομολογίας, ἐκ τῆς ἀναθέσεως εἰδικῶν καθηκόντων ἐπὶ τῶν ὁδῶν εἰς διοικητικὰς καὶ ἀστυνομικὰς ἀρχάς.

Ἡ ὑποχρέωσις τῆς διοικήσεως ὅπως ἐξασφαλίζῃ τὴν παρὰ πάντων ἐλευθέραν χρῆσιν τῶν ὁδῶν δὲν ἀποκλείει τὸ δικαίωμα αὐτῆς, ὅπως ἐπιτρέψῃ εἰς ὡρισμένους ἰδιώτας τὴν ἰδιαιτέραν καὶ ἔν τινι μέτρῳ ἀποκλειστικὴν χρῆσιν τμήματος ὁδοῦ, ἐφόσον ἡ ἀποκλειστικὴ αὕτη χρῆσις δὲν παρακωλύει τὴν κοινήν. Ἡ τοιαύτη χρῆσις τῶν ὁδῶν, τῶν πρανῶν καὶ τῶν τάφρων, τόσον ὑπὲρ τὸ ἔδαφος, ὅσον καὶ ὑπ' αὐτό, ἐπιτρέπεται, συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 25 τῆς αὐτῆς νομοθεσίας (κωδικοποίησις 1929) μόνον κατόπιν ἀδείας τοῦ ἁρμοδίου δημοσίου μηχανικοῦ, καὶ ἐπὶ τῇ προκαταβολῇ ὑπὲρ τοῦ εὐθυνομένου διὰ τὴν συντήρησιν τῆς ὁδοῦ ὀργανισμοῦ ποσοῦ ἴσου πρὸς τὴν ἀπαιτηθησομένην δαπάνην πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς ἐκ τῆς γενησομένης χρήσεως φθορᾶς τῆς ὁδοῦ, ὡς καὶ ἑτέρου ποσοῦ ἀντιστοιχοῦντος πρὸς ἀντάλλαγμα τῆς ἐκ τῆς χρήσεως ὠφελείας. Πάντως, δεδομένου ὅτι ἡ τοιαύτη χρῆσις γίνεται τῇ ἀνοχῇ τῆς διοικήσεως, ἕπονται τὰ ἑξῆς: α') Ἀπόκειται ἀναμφισβητήτως εἰς τὴν διακριτικὴν αὐτῆς ἐξουσίαν ἡ χορήγησις ἢ μὴ τοιαύτης ἀδείας, ἡ δὲ ἄρνησις αὐτῆς δὲν δύναται νὰ προσβληθῇ ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας εἰμὴ διὰ κατάχρησιν ἐξουσίας. β') Ἡ χορηγουμένη ἄδεια οὐδὲν πραγματικὸν δίκαιον μεταβιβάζει τῷ δικαιούχῳ. γ') Εἶναι πρόσκαιρος καὶ ἐλευθέρως ἀνακλητή, κατὰ τὴν κρίσιν τῆς διοική-

Digitized by Google

σεως, ἐὰν λόγῳ νεωτέρων συνθηκῶν παρενοχλῆται ἡ κυκλοφορία, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως ἡ ἀνάκλησις μὴ γίνῃ κατὰ κατάχρησιν ἐξουσίας. δ') Τὸ ὑπὸ τοῦ ἀδειούχου καταβαλλόμενον ἀντάλλαγμα δὲν ἀποτελεῖ φόρον ἢ τέλος λόγῳ χρήσεως τῆς ὁδοῦ, ἀλλὰ μίσθωμα ἔναντι τῆς ἐκτάκτου καὶ ἰδιαιτέρας ἀπολαύσεως παρ' αὐτοῦ πράγματος, ὅπερ κατ' ἀρχὴν ἀνήκει εἰς τὴν χρῆσιν ἁπάντων. Ἐν τούτοις, προκειμένου περὶ τῶν δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν ὁδῶν, τὸ ἄρθρον 221 τοῦ «Κώδικος Νομοθεσίας περὶ Δήμων καὶ Κοινοτήτων» ὁρίζει ὅτι ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς δήμους καὶ τὰς κοινότητας ἡ ἐπιβολὴ τέλους ἐπὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ὁδῶν, πλατειῶν καὶ πεζοδρομίων, διὰ τῆς ἐπ' αὐτῶν τοποθετήσεως καθισμάτων, τραπεζίων, προθηκῶν ἢ ἐκθεμάτων, ὡς καὶ τῆς προσκαίρου ἢ σταθερᾶς ἀποθέσεως παντὸς εἴδους κινητῶν. Τὸ τέλος ὁρίζεται διὰ πράξεως τοῦ δημοτικοῦ ἢ κοινοτικοῦ συμβουλίου κατὰ τριετίαν, μὴ δυνάμενον νὰ ὑπερβῇ τὰς 500 δραχμὰς κατὰ τετραγωνικὸν μέτρον.

Ἀλλοίωσις τοῦ νομικοῦ καθεστῶτος τῆς ὁδοῦ δύναται νὰ ἐπέλθῃ εἴτε διὰ μετατάξεως, εἴτε διὰ καταργήσεως (déclassement). Μετατάσσεται ἡ ὁδὸς ὅταν ἀπὸ τῆς κατηγορίας εἰς ἣν μέχρι τοῦδε ἀνῆκε μεταπίπτῃ εἰς ἑτέραν, λόγῳ μεταβολῆς τῶν ἰδιοτήτων, εἰς ἃς εἶχε στηριχθῆ ὁ μέχρι τοῦδε χαρακτηρισμὸς αὐτῆς, ὡς λ. χ. ὁδὸς ἑνοῦσα πρωτεύουσαν νομοῦ πρὸς πρωτεύουσαν ἐπαρχίας, οὖσα ἐπαρχιακή, μετατάσσεται εἰς τὰς ἐθνικάς, ἐὰν ἡ πρωτεύουσα ἐπαρχίας, εἰς ἣν ἀπολήγει, κατασταῇ πρωτεύουσα νομοῦ, τἀνάπαλιν δὲ ἐὰν συσταθῇ νέα ὁδὸς ἑνοῦσα κατὰ συντομωτέραν κατεύθυνσιν δύο πρωτευούσας νομῶν, ἡ μέχρι τοῦδε συνδέουσα ταύτας ἐθνικὴ ὁδὸς μεταπίπτει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐπαρχιακῶν. Εἰδικὴ περίπτωσις μετατάξεως ὁδῶν προβλέπεται ἐν ἄρθρῳ 6 τοῦ νόμου 5000 τοῦ 1931, καθ' ὃ τμήματα ἐθνικῶν ὁδῶν, ἐγκαταλειφθέντα λόγῳ διαρρυθμίσεως ἢ μεταβολῆς χαράξεως, δύνανται νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐπαρχιακῶν ὁδῶν, δι' ἐφ' ἅπαξ ἐκδιδομένου διατάγματος, μετὰ γνώμην τοῦ συμβουλίου τῶν δημοσίων ἔργων, τῆς δαπάνης συντηρήσεως τούτων βαρυνούσης τὰ οἰκεῖα ταμεῖα. Ὁλοσχερὴς κατάργησις ὁδοῦ, τουτέστιν ἀφαίρεσις αὐτῆς ἀπὸ τῆς κοινῆς χρήσεως, εἶναι περίπτωσις ἐν τῇ πράξει σπανία καὶ ἄλλωστε λίαν ἀντιοικονομική, ἐφόσον ἡ ὁδὸς ἀντιπροσωπεύει κεφάλαιον δαπανηθὲν καὶ ἐργασίαν καταβληθεῖσαν διὰ τὴν κατασκευήν της. Προκειμένου περὶ ἐθνικῶν ἢ ἐπαρχιακῶν ὁδῶν, ὀρθότερον εἶναι νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἡ ἀχρησία ἢ ἐγκατάλειψις δὲν καταργεῖ τὸ νομικὸν καθεστὼς αὐτῶν, ἀλλὰ χρειάζεται νόμος καταργῶν τὴν ὁδὸν ἐν τῷ συνόλῳ της. Τμηματικαὶ καταργήσεις ἐπέρχονται διὰ μεταβολῆς τῆς χαράξεως ἢ διαρρυθμίσεως τῶν ὁδῶν, ὁπότε τὰ ἐγκαταλειπόμενα τμήματα, ἂν μὴ τύχῃ ἐφαρμογῆς ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα διάταξις τοῦ ἄρθρου 6 τοῦ νόμου 5000, στεροῦνται τῆς ἰδιότητος τοῦ κοινοχρήστου χώρου αὐτοδικαίως.

Προκειμένου περὶ ὁδῶν περιλαμβανομένων ἐντὸς σχεδίων πόλεων ἢ κωμῶν ἢ συνοικισμῶν, μερικὴ ἢ ὁλικὴ κατάργησις ἐπέρχεται διὰ διατάγματος τροποποιοῦντος τὸ ἐγκεκριμένον σχέδιον. Ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει πρόκειται περὶ πράξεως ἀνηκούσης εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐκτίμησιν τῆς διοικήσεως, δὲν δύναται δὲ νὰ θεωρηθῇ ἡ κατάργησις ὁδοῦ ὡς θίγουσα κεκτημένον δικαίωμα τῶν παροδίων, οἵτινες, ἐξαιρουμένης τῆς περιπτώσεως καταχρήσεως ἐξουσίας, δὲν δύνανται νὰ προσφύγωσιν εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, διότι οἱ ὑπαγορεύοντες τὴν τροποποίησιν τοῦ σχεδίου λόγοι δημοσίας ὠφελείας διαφεύγουσι τὸν ἔλεγχον αὐτοῦ, ὑποκείμενοι εἰς τὴν διακριτικὴν ἐξουσίαν τῆς διοικήσεως. Συνέπεια τῆς καταργήσεως τῆς ὁδοῦ εἶναι ἡ ἐντὸς τῆς συναλλαγῆς ἐπάνοδος τοῦ τέως ὑπ' αὐτῆς κατειλημμένου τμήματος τοῦ ἐδάφους, ὅπερ καθίσταται αὐτοδικαίως μέρος τῆς ἰδιωτικῆς περιουσίας τοῦ κράτους ἢ τοῦ οἰκείου δήμου ἢ κοινότητος, ἢ προσκυροῦται κατὰ τὰς σχετικὰς διατάξεις εἰς τοὺς παροδίους.

Διὰ τοῦ νόμου 3404 τοῦ 1927: «Περὶ κατασκευῆς καὶ συντηρήσεως ὁδῶν καὶ συνομολογήσεως τοῦ ἀπαιτουμένου δανείου», ἐπετράπη εἰς τὴν κυβέρνησιν, ὅπως κατόπιν δημοσίου συναγωνισμοῦ συνομολογήσῃ σύμβασιν διὰ τὴν παροχὴν δανείου καθαροῦ προϊόντος ἀπὸ ἑνὸς μέχρις ἓξ ἑκατομμυρίων λιρῶν Ἀγγλίας, διατεθησομένου ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν κατασκευὴν νέων δημοσίων ὁδῶν ἢ τὴν διαρρύθμισιν ὑφισταμένων. Κατὰ τοὺς γενικοὺς ὅρους τῆς συνομολογηθείσης συμβάσεως, ἡ κυβέρνησις ἀνέθεσεν εἰς τὴν ἀναλαβοῦσαν τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων ἑταιρείαν: α) Τὴν κατασκευὴν νέων ὁδῶν ἢ τὴν διαρρύθμισιν ὑφισταμένων, συμφώνως πρὸς τὸν καταρτισθέντα κατὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συμβάσεως πίνακα. β) Τὴν κατασκευὴν μονίμων ἢ ἡμιμονίμων ἢ ἁπλῶν σκυρωτῶν ὁδοστρωμάτων ἐπὶ τῶν νέων ἢ τῶν διαρρυθμισθησομένων ὁδῶν. γ) Τὴν γενικὴν συντήρησιν τῶν ὁδῶν τούτων. δ) Τὴν ἐκπόνησιν τῶν σχετικῶν μελετῶν. Ἀνέλαβε προσέτι τὸ κράτος τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐγκαταστήσῃ τὴν ἀνάδοχον ἑταιρείαν εἰς τὰ γήπεδα, ἐφ' ὧν ἐκτελεσθήσονται τὰ ἔργα, προβαίνουσα εἰς ἀναγκαστικὴν ἀπαλλοτρίωσιν αὐτῶν λόγῳ δημοσίας ὠφελείας. Ἡ σύμβασις ἀφορᾷ καὶ τὴν συντήρησιν τῶν ὁδῶν καὶ τῶν ὁδοστρωμάτων ἐπὶ μίαν δεκαπενταετίαν ἀπὸ τῆς ὁριστικῆς παραλαβῆς ἑκάστου αὐτοτελοῦς τμήματος αὐτῶν. Μ. Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

—*[Τακτ.]* Βλ. λ. *βατότης*.

— **ὁδὸς ἄνω καὶ κάτω** *[Φιλοσ.]*. Οὕτω καλεῖ ὁ Ἡράκλειτος τὴν γένεσιν τοῦ κόσμου ἐκ τοῦ πυρός, ὅπερ μεταβάλλεται εἰς ὕδωρ καὶ εἰς γῆν (*ὁδὸς κάτω*) καὶ ἐκ τῆς γῆς εἰς ὕδωρ πάλιν καὶ εἰς πῦρ (*ὁδὸς ἄνω*).

—**ὁδὸς σιδηροδρομική**· βλ. *σιδηρόδρομος*.

—**ὁδὸς στρατιωτική**· βλ. *στρατιωτικὴ ὁδός*.

ὁδόσημον (τό)· χιλιομετροδείκτης (λιθίνη ἢ ξυλίνη πινακίς), δεικνύων τὰς ἀποστάσεις ἐκ σημείου τινὸς τῆς πρωτευούσης ἢ ἑτέρων σημαντικῶν πόλεων. Ν. ΠΑΠ.

ὁδοστομία (ἡ) (Odostomia) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακίων γαστεροπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *προσθιοβραγχίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πυραμιδελλιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὰς ἀνατολικὰς θαλάσσας τῆς Ἀφρικῆς καὶ τὰς ἀκτὰς τῆς Ὠκεανίας. Δ. Ν. Π.

ὁδόστρωμα, —*ατος* (τό). Τὸ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς ὁδοῦ στρῶμα ὑλῶν καταλλήλων ἵνα ἀντέχωσιν εἰς τὰς ἐπιδράσεις τῶν κυκλοφορούντων ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἀνθρώπων, ζῴων καὶ ὀχημάτων, ὡς καὶ εἰς τὰς καιρικὰς ἐπιδράσεις (ὑδάτων, βροχῆς, χιόνος, παγετοῦ, θερμότητος, ἡλίου, ἀνέμου). Τὸ ὁδόστρωμα περιλαμβάνει δύο μέρη, τὸ *ὑπόστρωμα* καὶ τὸ *ἐπίστρωμα* ἢ *κυρίως ὁδόστρωμα*. Καὶ ἡ μὲν κατὰ μῆκος διαρρύθμισις αὐτοῦ γίνεται συμφώνως πρὸς τὴν χάραξιν (βλ. *ὁδοποιία*), ἡ δὲ κατὰ πλάτος διατομὴ εἶναι κυρτὴ πρὸς τὰ ἄνω, ἵνα ἀπομακρύνωνται τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας πίπτοντα ἢ ῥέοντα ὕδατα πρὸς τὰ πλευρά, ὅπου ὑπάρχουν τὰ ἐρείσματα καὶ χάνδακες μὲν εἰς τὰ ἀναπεπταμένα μέρη, ῥεῖθρα δὲ περιοριζόμενα ὑπὸ κρασπέδων πεζοδρομίων εἰς τοὺς συνοικισμοὺς πόλεων. Σπανιώτερον κατα-

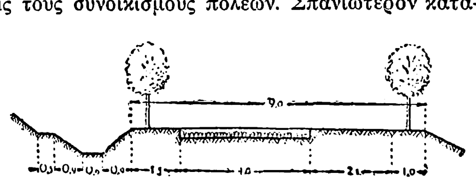

Ὁδὸς μετ' ἐρείσματος.

σκευάζονται ὁδοὶ κοῖλαι μὲ τὸ ῥεῖθρον εἰς τὸ μέσον (π. χ. παλαιαὶ στεναὶ λιθόστρωτοι ὁδοὶ ἰταλικῶν τινων πόλεων). Τὸ ἀπαιτούμενον κύρτωμα πρὸς ἀποχέτευσιν τῶν ὑδάτων ὑπολογίζεται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ὁδοστρώματος εὐκολίας ἀπορροῆς τῶν ὑδάτων. Εἶναι μεγαλύτερον εἰς τὰς σκυροστρώτους (βέλος $^1/_{50}$ τοῦ ὁλικοῦ πλάτους), μικρότερον ($^1/_{60}$ ἕως $^1/_{100}$) εἰς τὰς ξυλοστρώτους, ἀσφαλτοστρώτους καὶ πισσοστρώτους κτλ. ὁδούς. Ἡ μεγάλη κυρτότης τῶν κοινῶν σκυροστρώτων ἐπιβάλλεται ἐκ τοῦ ὅρου, καθ' ὃν πρέπει νὰ εἶναι τοιαύτη, ὥστε σχηματιζόμενον λάκκου τινός, βάθους ἴσου πρὸς τὸ πάχος ἑνὸς σκύρου περὶ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ, νὰ ἀποχετεύεται τὸ περιεχόμενον ὕδωρ. Ἡ μικρὰ κυρτότης ἐπιζητεῖται

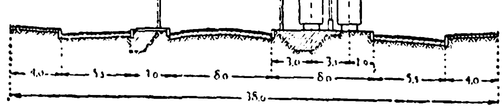

Διατομὴ ὁδοῦ διῃρημένης κυκλοφορίας.

σήμερον πρὸς διευκόλυνσιν τῆς κυκλοφορίας, διότι ἡ μεγάλη γεννᾷ τάσιν, ἵνα τὰ ὀχήματα μένωσιν εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ. Σήμερον εἰς ὑπεραστικὰς ὁδοὺς ἀνακατασκευαζομένας, πολλάκις εἰς τὰς καμπύλας γίνεται ἡ ὁδὸς κεκλιμένη μόνον πρὸς τὰ ἔσω, πρὸς καλυτέραν ἀντιστάθμισιν τῆς κεντρόφυγος δυνάμεως.

Τὸ ὑπόστρωμα ἀποτελεῖ θεμέλιον τοῦ ὁδοστρώματος καὶ ἐρείδεται ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους ἢ ἐπὶ ἐπιχωματώσεως ἢ ἐπὶ ἄλλης ὑποθεμελιώσεως. Τὸ ὑπὸ τὸ ὑπόστρωμα ἔδαφος πρέπει νὰ μὴ ὑποχωρῇ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς κυκλοφορίας. Πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ εἶναι ἀρκούντως προφυλαγμένον ἀπὸ τῶν ἐπιφανειακῶν καὶ ἰδίως τῶν ὑπογείων ὑδάτων διὰ καταλλήλου ἀποστραγγίσεως. Ἰδίως τὰ ἀναβλύζοντα ὑπόγεια ὕδατα εἶναι πολὺ καταστρεπτικὰ τῶν ὁδοστρωμάτων. Ἡ στάθμη τῶν ὑπογείων ὑδάτων πρέπει νὰ τηρῆται κάτω τῆς ζώνης, ἥτις δύναται νὰ ὑποστῇ παγετὸν ὁλικὸν κατὰ τὰς ψυχροτέρας ἡμέρας εἰς ἕκαστον τόπον, διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, κατὰ τὴν περίοδον τῆς τήξεως τοῦ πεπηγμένου ἐδάφους ὑπάρχει κίνδυνος νὰ ὑποχωρήσῃ ὑπὸ μορφὴν μαλακοῦ πολτοῦ ἐκ πηλοῦ καὶ λίθων.

Αἱ ὑποθεμελιώσεις τῶν ῥωμαϊκῶν ὁδῶν ἐκ μεγάλων λίθων ἢ καὶ ἐκ ῥωμαϊκῆς κονίας εἶναι δικαίως διάσημοι, τὰ δὲ ἴχνη αὐτῶν διετηρήθησαν εἰσέτι ὄχι μόνον ἐν Ἰταλίᾳ ἀλλὰ καὶ ἐν Μεγάλῃ Βρεττανίᾳ. Ἐπίσης ἐξαίρετον θεμελίωσιν εἰς νεωτέραν ἐποχὴν παρουσίασαν αἱ βασιλικαὶ ὁδοὶ τῆς Γαλλίας ἀπὸ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἔργον τοῦ περιφήμου σώματος τῶν γεφυροδοποιῶν τῆς Γαλλίας.

Ἡ σημασία τῆς ὑποθεμελιώσεως παρωράθη ἐπί τινα χρόνον, ὅταν διεδόθη ἡ κατὰ τὰ ἄλλα ἐξαίρετος μέθοδος κατασκευῆς σκυροστρώτων τοῦ Σκώτου Μὰκ Ἀδάμ, καθ' ἣν ἀφίετο εἰς τὰ στρώματα σκύρων ἐπαλλήλως ἐπιπροστιθέμενα ἐν ἀνάγκῃ νὰ σχηματίσωσι τὴν θεμελίωσιν. Ἡ μέθοδος αὕτη ἐπεκράτησεν ἐπὶ μακρὸν καὶ παρ' ἡμῖν εἰς τὰ κατὰ τοῦτο πρόσφορα ὀρεινὰ καὶ πετρώδη ἐδάφη τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος. Ἤδη ἐπεκράτησαν ἀντικειμενικώτεραι ἀντιλήψεις καὶ ἡ ἀνάγκη ὑποθεμελιώσεως δὲν παραβλέπεται πλέον ὅπου πρέπη. Ἡ ὑποθεμελίωσις αὕτη ἐκτελεῖται συνήθως διὰ ξηρολιθιῶν ἐκ συνήθων ἀργῶν λίθων, τοποθετουμένων εἰς μίαν ἢ περισσοτέρας ὁριζοντίας διαστρώσεις διὰ τῆς χειρὸς τεχνιτῶν κτιστῶν. Αἱ αὐταὶ παρατηρήσεις ἰσχύουσι καὶ διὰ τὸ καθ' ἑαυτὸ ὑπόστρωμα, τὸ ὁποῖον κατασκευάζεται ἐκ λίθων πάσης διαστάσεως, σκύρων θραυστῶν, ἀμμοχαλίκων, σκυροδέματος.

Ἐπίδρασις τῶν ὀχημάτων ἐπὶ τῶν ὁδοστρωμάτων. Ἡ διάδοσις τοῦ αὐτοκινήτου ἐπέτεινε τὰς δυσχερείας τῆς κατασκευῆς ἀνθεκτικοῦ ὁδοστρώματος, διότι ἐκτὸς τῶν κατακορύφων ἐνεργειῶν τῶν κυκλοφορούντων βαρῶν προσετέθησαν ἰσχυραὶ ἐφαπτόμεναι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ἐπιδράσεις, αἵτινες ἀπαιτοῦσιν ἰσχυρῶς συνεχομένας ἐπιφανείας. Τὰ ἐλαστικὰ διὰ τῆς παραμορφώσεως αὐτῶν προκαλοῦν καὶ πλαγίας ἐνεργείας, αἵτινες ἀντιστοιχοῦν εἰς ἀπορρόφησιν τῶν ὑλικῶν πρὸς τὰ ἄνω. Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν οἱ κανονισμοὶ περιορίζουσι τὸ βάρος τῶν ὀχημάτων καὶ τὴν πίεσιν τῶν τροχῶν ἐπὶ τῶν ὁδῶν, ἥτις τείνει νὰ συντρίψῃ τὰ στοιχεῖα αὐτῆς. Οὕτως ἐν Γαλλίᾳ περιωρίσθη τὸ βάρος τῶν ὀχημάτων διὰ περιορισμοῦ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἵππων, οὓς ἐπιτρέπεται νὰ ζεύξῃ τις εἰς πέντε (1851), ἤδη δὲ ἐπὶ πλέον περιωρίσθη τὸ φορτίον εἰς 150 χγρ. κατὰ ἑκατοστόμετρον πλάτους ἐπισώτρου τροχοῦ. Ἐν Πρωσσίᾳ δὲ ὡρίσθη εἰς 125 χγρ., τὸ δὲ δεύτερον διεθνὲς συνέδριον τῆς ὁδοῦ ὥρισε τύπον, εἰς ὃν εἰσέρχεται καὶ ἡ διάμετρος τοῦ τροχοῦ

$$p = e\sqrt{d}$$

ἔνθα p τὸ φορτίον εἰς χγρ. κατὰ ἑκατοστόμετρον πλάτους ἐπισώτρων·

$$e = 125$$

d ἡ διάμετρος τοῦ τροχοῦ εἰς χιλιοστόμετρα·

διὰ $d = 1000$, $p = 125$ χγρ.

Ὡς πρὸς τὰς ἐφαπτομένας ἐνεργείας τῶν αὐτοκινήτων ὅμως δὲν ὑπάρχει δυνατὸς περιορισμός καὶ ὀφείλει τὸ ὁδόστρωμα νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς αὐτά. Αἱ ἐνέργειαι αὗται εἶναι ἐν ὁμαλῇ κινήσει σχετικῶς μικραὶ (ὀλίγα χιλιόγραμμα κατὰ τροχόν), ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιταχύνσεις, ἐπιβραδύνσεις, τροχοπεδήσεις καὶ ὀλισθήσεις ἰσχυρόταται, πολλάκις πεντηκονταπλάσιαι ἢ ἑκατονταπλάσιαι. Ἐπίσης εἶναι ἰσχυραὶ εἰς τὰς καμπὰς καὶ τείνουσι νὰ ἐκτοξεύσωσι τὰ σκῦρα πρὸς τὰ ὀπίσω ἢ πρὸς τὰ πρόσω (ὡς κατὰ τὰς ἐπιβραδύνσεις, τροχοπεδήσεις). Ἐὰν τὸ ὁδόστρωμα δὲν εἶναι ὁμαλόν, προστίθενται καὶ κατὰ τὴν ὁμαλὴν ἔτι κίνησιν ἰσχυραὶ δράσεις. Ἐὰν πράγματι ὑπάρχῃ ἐξοχή τις ἢ λάκκος ἐπὶ τοῦ ὁδοστρώματος, καθ' ἣν στιγμὴν συναντᾷ αὐτὴν ὁ κινητήριος τροχὸς ὑφίσταται ἀπότομον ἐπιβράδυνσιν (ἢ ἐπιτάχυνσιν, ἐὰν εἶναι λάκκος, διότι δὲν εὑρίσκει ἀντίστασιν), ἥτις προξενεῖ ἐπὶ τοῦ ἐμποδίου κροῦσιν, ἧς ἡ ἐνέργεια μετρεῖται διὰ τῆς διαφορᾶς τῶν τετραγώνων τῶν ταχυτήτων πρὸ καὶ μετὰ τὴν κροῦσιν. Ἡ κροῦσις αὕτη προκαλεῖ δύναμιν ὠθήσεως πρὸς τὰ πρόσω, ἐὰν πρόκειται περὶ ἐξοχῆς, πρὸς τὰ ὀπίσω δὲ ἐν περιπτώσει εἰσοχῆς. Ἀμέσως ὅμως μετὰ τὴν διέλευσιν τοῦ τροχοῦ καὶ τὴν στιγμιαίαν στήριξιν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἐμποδίου προκαλεῖται ἡ κανονικὴ δρᾶσις ἀντιθέτου διευθύνσεως, ἐὰν πρόκειται περὶ ἐξοχῆς, ἥτις οὕτω τινάσσεται κυριολεκτικῶς πρὸς τὰ πρόσω καὶ τὰ ὀπίσω, ἐκριζουμένη τελικῶς. Τὰ ἐλαστικὰ ἐπίσωτρα καὶ δὴ δι' ἀεροθαλάμων «καταπίνουν» ἐν μέρει τὴν ἐνέργειαν ταύτην παραμορφούμενα, ἀλλ' ἐὰν τὸ ἐμπόδιον εἶναι σημαντικόν, δὲν ἀρκεῖ ἡ ἐνέργεια αὕτη. Ἐπὶ πλέον κατὰ τὴν προκαλουμένην ἀναπήδησιν τοῦ τροχοῦ, οὗτος εὑρισκόμενος εἰς τὸν ἀέρα ἐπιταχύνεται ὑπὸ τῆς μηχανῆς καὶ ἐπανακάμπτων ὀλισθαίνει, μέχρις οὗ ἀναλάβῃ τὴν ταχύτητα αὐτοῦ, προκαλῶν νέαν ἐνέργειαν ἐφαπτομένην. Οὕτω δύναται νὰ προκληθῇ μία πρώτη διακοπὴ τῆς συνεχείας τῆς ἐπιφανείας, ἥτις ἄγει ταχέως εἰς τὴν γνωστὴν στρογγύλην κοιλότητα ἢ ὀπὴν ἐκ φθορᾶς κυκλοφορίας αὐτοκινήτων, τελείως διάφορον τῶν συνεχῶν τροχιῶν τῶν ἱππηλάτων ὀχημάτων. Ἑτέρα αἰτία, ἥτις πολ-

Digitized by Google

λαπλασιάζει τὴν ἅπαξ γενομένην φθοράν, εἶναι ἡ ἐπίδρασις τῶν ἐλατηρίων. Ταῦτα καμπτόμενα συντελοῦσι μεγάλως ὄχι μόνον εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ ὀχήματος καὶ τὴν εὐμάρειαν τῶν ἐπιβαινόντων, ἀλλὰ καὶ τῆς ὁδοῦ, καθ' ὅσον αἱ ἀνωμαλίαι τῶν ἐξεχόντων ἢ εἰσεχόντων μεταδίδονται ἀμέσως μόνον εἰς τὰ κάτω τῶν ἐλατηρίων μέρη τοῦ ὀχήματος, ἄξονας καὶ τροχούς. Ἡ κάμψις ὅμως τῶν ἐλατηρίων προκαλεῖ μετά τινα χρόνον ἀναπήδησιν καὶ τὸ πλαίσιον τοῦ ὀχήματος καταπῖπτον πιέζει διὰ τῶν ἐλατηρίων ἐκ τὰς αὐτὰς σχεδὸν διαστάσεις, βάρη καὶ μέσην ταχύτητα πορείας, δύνανται νὰ προκαλέσωσι διὰ τῶν γνωστῶν φαινομένων ἐναρμονίσεως τοιούτων περιοδικῶν φαινομένων, τεινόντων ἄλλοτε εἰς ἀπόσβεσιν καὶ ἄλλοτε εἰς ἐνίσχυσιν, τὸν σχηματισμὸν εἰς σχεδὸν ἰσαπέχοντα διαστήματα ἄλλων ἀσθενῶν σημείων καὶ ὁμοίων ὀπῶν, ὡς παρουσιάζουσι τὰ ἐφθαρμένα ὁδοστρώματα. Ἑτέρα αἰτία περιοδικῆς μεταβολῆς τῆς ἀντιστάσεως τοῦ ὁδοστρώματος εἶναι ἡ ἐκ τῆς κυλινδρώσεως προερχομένη ἀνωμαλία τοῦ ὁδοστρώματος. Κατὰ τὴν κυλίνδρωσιν μετατο-

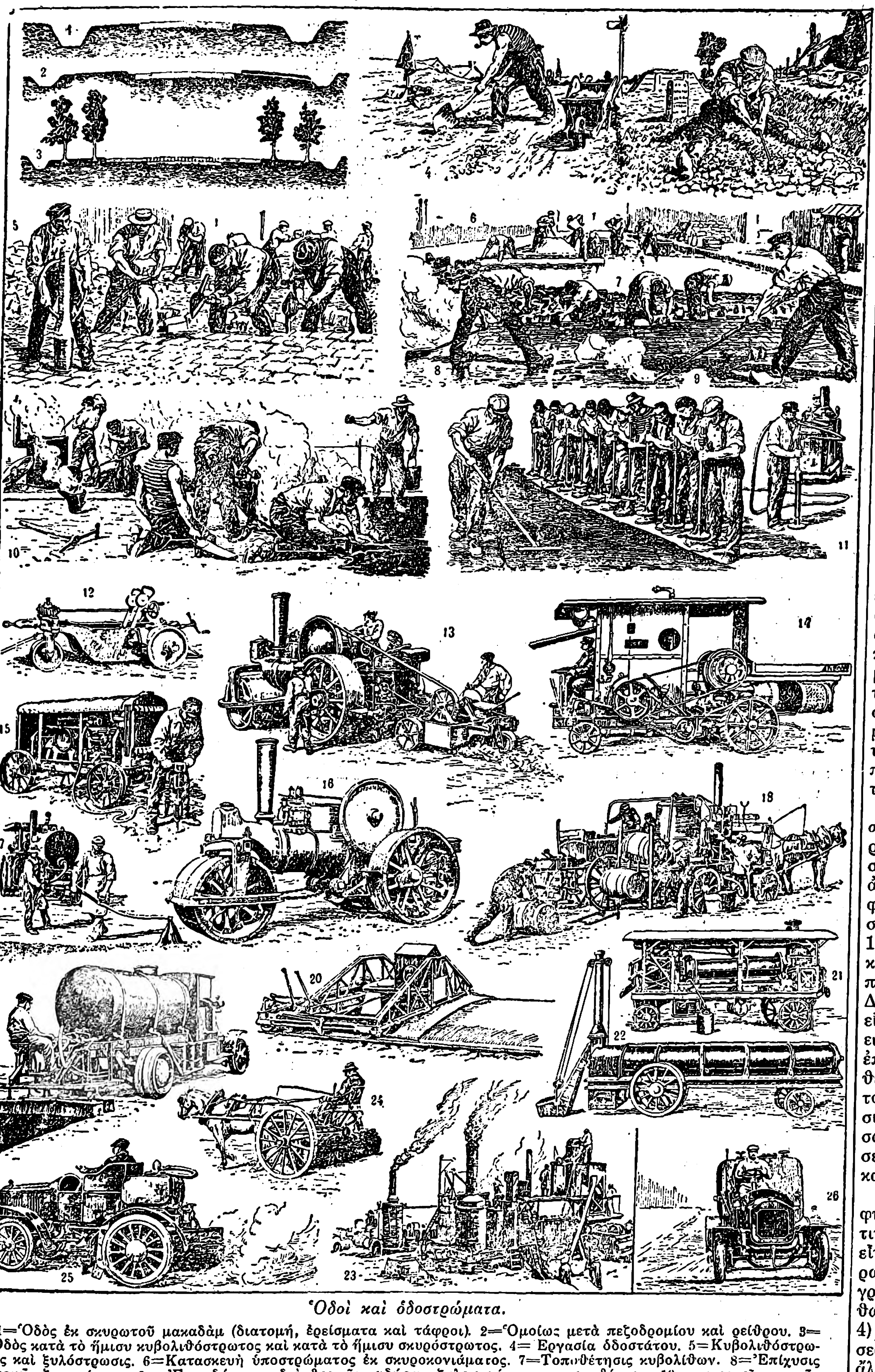

Ὁδοὶ καὶ ὁδοστρώματα.

[1=Ὁδὸς ἐκ σκυρωτοῦ μακαδὰμ (διατομή, ἐρείσματα καὶ τάφροι). 2=Ὁμοίως μετὰ πεζοδρομίου καὶ ρείθρου. 3=Ὁδὸς κατὰ τὸ ἥμισυ κυβολιθόστρωτος καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ σκυρόστρωτος. 4= Εργασία δδοστάτου. 5=Κυβολιθόστρωσις καὶ ξυλόστρωσις. 6=Κατασκευὴ ὑποστρώματος ἐκ σκυροκονιάματος. 7=Τοποθέτησις κυβολίθων. 8=Ἐπίχυσις θερμῆς ξηροπίσσης. 6= Ἐπισιδήρωσις διὰ θερμῶν σιδήρων ξυλοστρώματος πισσωθέντος 10= υνεργεῖον χυτῆς ἀσφάλτου. 11=Κατασκευὴ δδοστρώματος ἐκ πιεστῆς ἀσφαλτου, κοπάνισμα δι' ἐργατῶν καὶ διὰ κοπάνου διὰ πεπιεσμένου ἀέρος. 12=Ἀναμοχλευτὴρ δδῶν (κατασκευῆς Ammann). 3=Ἀναμοχλευτὴρ δδῶν κατασκευῆς Fouler. 14=Θραυστὴρ σκύρων αὐτοκίνητος Ammann. 15=Σκυροκονιαματοθραύστης διὰ πεπιεσμένου ἀέρος. 16=Ὁδοστρωτήρ. 17=Βυτίον ἐπιπισσώσεως. 18=Συνεργεῖον ἐπιπισσώσεως. 19=Πισσωτικὴ μηχανὴ (βυτίον) αὐτοκίνητος. 20=Ἀμερικανικὴ μηχανὴ κατασκευῆς δδοστρωμάτων ἐκ σκυροκονιάματος (Lakewood). 21=Ἀναμικτὴρ ταρμακαδάμ. 22=Συσκευὴ θερμάνσεως καὶ ἀναμείξεως ὑλικῶν μετὰ πίσσης ἢ ἀσφάλτου. 23-Συνεργεῖον κατασκευῆς δδοστρώματος δι' ἀναμείξεως ὑλικῶν (ἀσφαλτικὸν σκυρόδεμα). 24=Ἱπποκίνητον σάρωθρον. 25=Αὐτοκίνητον σάρωθρον. 26=Βυτίον καταβρέγματος αὐτοκίνητον.]

νέου τοὺς τροχοὺς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀρκετὰ ἰσχυρῶς, οὕτως ὥστε προκαλοῦνται ταλαντώσεις, αἵτινες ἀσκοῦσιν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς κινήσεως καὶ τῶν ἐφαπτομένων δράσεων ἐπὶ τοῦ ὁδοστρώματος. Ἡ ἐκ τῶν φύλλων τῶν ἐλατηρίων τριβὴ καὶ ἡ ἐνέργεια τῶν ἀποσβεστήρων (amortisseurs) ἐλαττώνει μεγάλως τὴν ἐνέργειαν ταύτην. Ἐπὶ πλέον τὸ ὄχημα κατὰ τὴν διαδοχικὴν διάβασιν τῶν ἐμπροσθίων καὶ ὀπισθίων τροχῶν ὑφίσταται κίνησιν πολύπλοκον, καλουμένην *καλπασμός*, ἥτις καὶ αὐτὴ ἐπιδρᾷ. Εἶναι φανερὸν ὅτι αἱ περιοδικαὶ αὗται κινήσεις, ἐπειδὴ τὰ πλεῖστα αὐτοκίνητα ἔχουσι πίζονται τὰ ὑλικὰ καὶ σχηματίζεται μικρὰ προεξοχὴ αὐτῶν, ἥτις μετακινεῖται πρὸ τοῦ κυλίνδρου· ὅταν ὅμως καταστῇ ἀρκούντως μεγάλη, ἀκινητοποιεῖται, καὶ ὁ κύλινδρος ὑπερβαίνει αὐτήν, καθιστῶν εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τὸ ὁδόστρωμα πυκνότερον. Τοῦτο εἶναι καὶ ἡ αἰτία τῶν παρατηρουμένων ἐλαφρῶν κυματισμῶν καὶ εἰς τὰ καλύτερα ἀσφαλτικὰ ὁδοστρώματα διὰ κυλινδρώσεως.

Τὰ αὐτοκίνητα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐδημιούργησαν εἰς τὰς σκυροστρώτους ὁδοὺς ἀφόρητον ποσότητα κονιορτοῦ λεπτοτάτου διὰ τῶν ἐφαπτομένων δράσεων αὐτῶν, τῆς ἀπορροφήσεως καὶ τοῦ ὑπ' αὐτὰ ρεύματος ἀέρος, ὅπερ προκαλοῦσι, καὶ ἐκτόπισιν τῆς συνδετικῆς ὕλης, ἀπογύμνωσιν καὶ ἐκρίζωσιν τῶν σκύρων. Τὰ σκυρωτὰ καὶ τὰ ἀνώτερα αὐτῶν ὁδοστρώματα παρουσιάζουσι σειρὰν κανονικῶν λάκκων καὶ τέλος μεταβάλλονται εἰς ἰσχυρῶς κυματοειδῆ ἐπιφάνειαν, ἐφ' ἧς ἡ κίνησις εἶναι ἀδύνατος εἰμὴ μὲ λίαν περιωρισμένην ταχύτητα καὶ ἐπιπονωτάτη.

Τὸ κατάβρεγμα συγκρατεῖ τὰ ὑλικά, ἀλλὰ καὶ τοῦτο εἶναι ἀνεπαρκές, διότι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπαναλαμβάνεται ἀρκούντως συχνά. Ἀπὸ τοῦ 1903 διεδόθη τὸ κατάβρεγμα δι' ὀρυκτελαίου κατωτέρας ποιότητος καὶ ἡ ἀμέσως ἐπακολουθήσασα χρῆσις πίσσης πρὸς ἐπιφανειακὴν ἐπάλειψιν. Πρὸς θεραπείαν τῆς καταστάσεως ταύτης συνεκλήθησαν ἔκτοτε πλεῖστα διεθνῆ συνέδρια (ὧν τὰ τελευταῖα εἶναι τὰ τοῦ Μιλάνου τῷ 1925 καὶ τῆς Βασιγκτῶνος τῷ 1930), ἅτινα προήγαγον μεγάλως τὸ ζήτημα καὶ ἐκωδικοποίησαν τινὰ τῶν περὶ τῶν ὁδῶν ζητημάτων. Συγχρόνως ἡ τέχνη τῆς κατασκευῆς ὁδοστρωμάτων προσέθηκεν εἰς τὰ ἤδη γνωστὰ κοινὰ σκυρωτὰ λιθόστρωτα, ξυλόστρωτα καὶ ἀσφαλτικὰ ὁδοστρώματα τὰς ἐπαλείψεις καὶ ἐμποτισμοὺς τῶν σκυρωτῶν διὰ πίσσης καὶ καθαρᾶς ἀσφάλτου (ἀσφαλτικὰ σκυροστρώματα ἢ μακάσφαλτοι), τὰ ἀσφαλτικὰ σκυροκονιάματα καὶ σκυροδέματα (ἀμμάσφαλτοι, γρανιτάσφαλτοι καὶ ὅμοια), τὰ ἀσφαλτικὰ κυβολιθοστρώματα, τὰ σιμεντόδετα ὁδοστρώματα, τὰ μωσαϊκὰ λιθόστρωτα, τοὺς ἐμποτισμοὺς διὰ πυριτικῶν ἀλάτων (ὑδρύαλος) κτλ.

1) *Πεπατημέναι ἢ καρροποίητοι διαβάσεις ἢ τροχιαί.* Ἀποτελοῦσι τὸ ἀρχαιότατον καὶ τὸ ἁπλούστερον εἶδος ὁδοῦ, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπεξεργασίας πλὴν τῆς διὰ τῆς χειρὸς ἢ τῆς ἐπιδράσεως τῆς κυκλοφορίας ἀφαιρέσεως τῶν φυτῶν καὶ παραμερίσεως τῶν τυχὸν συναντωμένων ὀγκολίθων. Τοιαῦται εἶναι αἱ ἀγροτικαὶ ὁδοὶ (πλεῖσται παρ' ἡμῖν), αἱ τροχιαὶ πλείστων ἀποικιῶν, τῆς Σαχάρας, αἱ πρόχειροι στρατιωτικαὶ ὁδοί, ὅπου οἱ παραμεριζόμενοι ἑκατέρωθεν λίθοι σημειοῦσι τὸν τόπον τῆς διαβάσεως ἄνευ ἄλλων τεχνικῶν ἔργων καὶ καθ' ἃς αἱ κοῖται τῶν ρείθρων διαβαίνουσιν ἐντὸς αὐτῶν.

Ὁδοστρώματα ἐκ στρώματος φυσικῆς γῆς. Ἡ ἐπίστρωσις στρώματος φυσικῆς γῆς μετὰ χονδροειδοῦς διαστρώσεως ἀποτελεῖ μικρὰν βελτίωσιν τῆς ἄνω ὁδοῦ, καταλλήλου διὰ ξηρὰν ἀτμοσφαιρικὴν κατάστασιν, ἐκτὸς ἐὰν τὸ ἔδαφος περιέχῃ καὶ ἄμμον. Εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ἡ κατασκευὴ τοιούτων ὁδοστρωμάτων διηυκολύνθη δι' ἐκδόσεως συστηματικῶν ἐπισήμων ὁδηγιῶν, ὑποδεικνυουσῶν μεταξὺ ἄλλων τὴν χρῆσιν ἀρότρων πρὸς ἀνόρυξιν τοῦ χώματος καὶ ἐπιπέδου βωλοκόπου πρὸς ἰσοπέδωσιν αὐτοῦ, συρομένων συνήθως ὑπὸ αὐτοκινήτων ἑλκυστήρων.

3) *Ὁδοστρώματα ἐξ ἀμμοχαλίκων ἢ χαλίκων καὶ σκύρων.* Τὰ ὁδοστρώματα ταῦτα καὶ ἰδίως τὸ σκυρωτὸν ἀποτελοῦν τὸ κυριώτερον μέσον ὁδοστρωσίας. Τὰ ἀρχαιότατα ταῦτα ὁδρστρώματα ἔλαβον ἀπὸ τοῦ ΙΗ΄ καὶ ΙΘ΄ αἰῶνος τὴν σημερινὴν μορφήν των. Ὁ Γάλλος ἀρχιμηχανικὸς τοῦ βασιλικοῦ σώματος τῶν γεφυρῶν καὶ ὁδῶν Trésaguet τῷ 1775 διεμόρφωσε διὰ τὰ χαλικόστρωτα τοὺς ἑξῆς κανόνας: πλάτος ὁδοστρώματος 18 πόδες (5 μ., 80), πάχος εἰς τὸ μέσον 0,47 μ., εἰς τὰ πλευρὰ 0,32 μ. Διὰ καλυτέρας δὲ ἐκτελέσεως περιώρισε τὸ πάχος εἰς 0,27 μ. Τὸ χαλικόστρωτον ἐκ σκύρων χονδροειδῶν τεθραυσμένων ἐτοποθετεῖτο διὰ τῆς χειρὸς ἐπὶ διαστρώσεως ἀργῶν λίθων ὁριζοντίως διατεθειμένων μεταξὺ κρασπέδων ἐκ λίθων. Ὁ Σκῶτος Mac Adam ἐν Ἀγγλίᾳ εἰσήγαγε τελειοποίησιν τῶν ἐν χρήσει μεθόδων, αἵτινες διεδόθησαν ἀπὸ τοῦ 1820 καὶ εἰς Γαλλίαν, διὰ τῆς χρήσεως θραυστῶν σκύρων ὡρισμένων διαστάσεων, διὸ καὶ τὸ ὄνομά του ἐπεκράτησεν εἰς τὰ νέα σκυρωτά.

Ὁ Mac Adam: 1) ἀπέρριπτε τὴν ἐκσκαφὴν σκάφης διὰ τὴν τοποθέτησιν τῆς χαλικοστρώσεως· ἀντιθέτως συνίστα τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἐδάφους, ἵνα εἶναι ξηρόν· 2) συνίστα τὴν χρῆσιν θραυστῶν σκύρων ὁμοιομόρφων διαστάσεων (6 οὐγγιῶν, 128 γραμμαρίων)· 3) συνίστα τὴν διαλογὴν ὑγιῶν λίθων, ἀπέρριπτε δὲ τὰς ἐστρογγυλωμένας κροκάλας· 4) συνίστα τὴν ἐπίστρωσιν διαδοχικῶν ἐπιστρώσεων ἄνευ συνδετικῆς ὕλης, εἰς πάχος 0,25 μ. ἄνευ ἄλλης θεμελιώσεως· 5) συνίστα νὰ καθίσταται τὸ ὁδόστρωμα ἀδιάβροχον, ἵνα μὴ φθείρεται ὑπὸ τῶν ὑδάτων. Ὁ Telford, Ἄγγλος μηχανικός, μετὰ τὸν Mac Adam ἐβελτίωσε τὴν μέθοδον ὁδοστρωσίας· ἐχρησιμοποίησεν ἐκ νέου τὰς θεμελιώσεις τοῦ Tresaguet, ἔδιδε δὲ εἰς τὸ σκυρόστρωμα κυρτότητα. Οἱ κανόνες οὗτοι διετηρήθησαν πάντες. Κατὰ ταῦτα γίνεται χρῆσις σκάφης καὶ θραυστῶν σκύρων διαστάσεως 0,06 ἕως 0,07 μ. Διαδοχικὰ στρώματα γίνονται μόνον ὅταν τὸ ὁδόστρωμα ὑπερβαίνῃ τὰ 0,12 μ.· ἐπίσης γίνεται χρῆσις ὀλίγης συνδετικῆς ὕλης ἐκ συντριμμάτων λίθων, ἄμμου ἢ πολλάκις καὶ ὀλίγου ἀργιλλομιγοῦς, τὸ δὲ πάχος περιωρίσθη εἰς 0,10 μ. ἕως 0,15 καὶ τὸ πολὺ 0,20. Μέχρι τοῦ 1834 δὲν ἐγίνετο κυλίνδρωσις· ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ὁ Polonceau εἰσήγαγε τὴν κυλίνδρωσιν διὰ κυλίνδρου συρομένου ὑπὸ ὑποζυγίων (ἵππων, βοῶν κτλ.), ἀπὸ δὲ τοῦ 1875 διεδόθησαν οἱ ἀτμοκίνητοι ὁδοστρωτῆρες καὶ τελευταίως οἱ βενζινοκίνητοι καὶ πετρελαιοκίνητοι (μὲ κινητῆρα Ντίζελ), οἰκονομικώτεροι καὶ

Digitized by Google

εὐχρηστότεροι. Ἡ κυλίνδρωσις γίνεται πρῶτον ἐπὶ τῶν σκύρων, ξηρῶν ἢ καταβρεχομένων, κατόπιν γίνεται προσθήκη τῆς ἀναγκαιούσης ὡς ἄνω συνδετικῆς ὕλης, πάντοτε ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγωτέρας μετὰ καταβρέγματος.

Συντήρησις τῶν σκυροστρωμάτων. Αὕτη γίνεται: 1) διὰ τῆς ἐγκαίρου ἐπισκευῆς κατὰ σημεῖα καὶ 2) διὰ τῶν κυλινδρωμένων ἐπισκευῶν καὶ 3) διὰ γενικῶν ἐπισκευῶν. Ἡ πρώτη μέθοδος, γινομένη διὰ τῶν ὁδοστατῶν, συνίσταται εἰς τὴν καθημερινὴν ἐπιθεώρησιν τοῦ ὁδοστρώματος ὑπὸ ὁδοστάτου, ὅστις ἔχει τμῆμα ὀλίγων χιλιομέτρων πρὸς

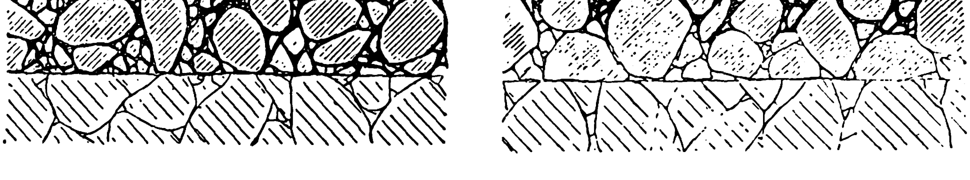

1) Πλήρης ἐμποτισμὸς σκυρωτοῦ ἐκ σκληρῶν σκύρων ἐπὶ ὑποθέματος μαλακωτέρων σκύρων.
2) Ἡμιεμποτισμὸς σκυρωτοῦ ἐκ σκληρῶν σκύρων ὑποθέματος μαλακωτέρων σκύρων.

συντήρησιν καὶ ὅστις ἐφοδιασμένος διὰ χειραμαξίου μετὰ τῶν ἀναγκαιούντων σαρώθρων, ξύστρας, πτύου, σκαπάνης, κοπάνου κλπ. καθαρίζει τὴν ἐπιφάνειαν ἐκ τῆς κόνεως καὶ τοῦ πηλοῦ καὶ ἐξασφαλίζει τὴν ἀποστράγγισιν, καθαρίζει τὰς τάφρους, ἀπομακρύνει μεθοδικῶς τὴν χιόνα καὶ ἐπισκευάζει τὰς παρουσιαζομένας κοιλότητας, προερχομένας ἐκ τῆς κυκλοφορίας ἢ τῶν ὑδάτων τῶν βροχῶν, τροχιάς κτλ. διὰ σκύρων καὶ συνδετικῆς ὕλης ἐκ σωρῶν πρὸς τοῦτο ἐναποτεθειμένων εἰς τὰ ἐρείσματα τῆς ὁδοῦ, ἅτινα κοπανίζει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπιμελῶς. Ἡ δευτέρα μέθοδος συνίσταται εἰς τὴν ἀνακατασκευὴν τῶν ἐφθαρμένων τμημάτων διὰ γενικῆς ἀναμοχλεύσεως, ἐκτελουμένης σήμερον διὰ τοῦ ὁδοστρωτῆρος, ὅστις φέρει τριπλοῦν ὕννιον ἀρότρου πρὸς τοῦτο, ἣν ἐπακολουθεῖ διάστρωσις νέων σκύρων καὶ κυλίνδρωσις αὐτῶν. Ἡ τρίτη, παρομοία πρὸς τὴν δευτέραν, συνίστατο εἰς τὴν συστηματικὴν ἐπὶ τῇ βάσει προγράμματος ἀνακατασκευὴν μετὰ μόνον τῆς ἀπαραιτήτου ἐνδιαμέσου συντηρήσεως διὰ τῶν δύο προηγουμένων. Τὰ ἱπποκίνητα ὀχήματα συνεπλήρωνον τὸ ἔργον τοῦ ὁδοστάτου, συμπιέζοντα τὰς γενομένας ἐπισκευάς. Ἀλλὰ τὰ αὐτοκίνητα, ἕνεκα τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων λόγων, ἀποσπῶσι τὰ ὑλικὰ καὶ ἐκκενοῦσι τὰς συμπληρωθείσας ὀπάς. Διὸ ἐδόθη προτίμησις πρὸς τὰς γενικὰς ἐπισκευάς, περιορισθείσης τῆς ἐργασίας τῶν ὁδοστατῶν μέχρις οὗ ἐλήφθησαν ριζικώτερα μέσα. Ὅθεν εἰς τὰς πλείστας χώρας μετὰ μακρὰς συζητήσεις διετηρήθησαν καὶ αἱ τρεῖς μέθοδοι. Παρ' ἡμῖν οὐδέποτε κατωρθώθη μέχρι σήμερον ἔξω τῶν πόλεων, ὅπου ἐφαρμόζεται κατά τινα τρόπον ὑπὸ τῶν δήμων, νὰ διατηρηθῇ τὸ σύστημα τῶν ὁδοστατῶν, ἀπαιτοῦν ὠργανωμένον καὶ εὐσυνείδητον κατώτερον προσωπικὸν καὶ οἰκονομικὰ μέσα ὀλιγώτερον γλίσχρα καὶ πυκνῶς κατῳκημένην χώραν, ἵνα ἡ ἐπίβλεψις εἶναι εὐκολωτέρα, καὶ ἐπικρατεῖ μόνον ἡ δευτέρα μέθοδος διὰ τῶν γενικῶν ἐργολαβιῶν συντηρήσεως, ἥτις ἐπὶ πλέον, πολλάκις, λόγῳ βραδύτητος ἐγκρίσεως τῶν πιστώσεων ἢ κακῆς θελήσεως τῶν ἐργολάβων, ἐχόντων συμφέρον νὰ ἐκτελέσωσι μεγάλην ἐπισκευὴν ἀντὶ ἐγκαίρου μικρᾶς, γίνεται ἀφοῦ ἡ φθορὰ καταστῇ σημαντική, αἱ τάφροι πληρωθῶσι χωμάτων καὶ ἄμμου κτλ.

4) *Ἐπαλείψεις σκυροστρωμάτων.* Ἤδη, ἀπὸ τριακονταετίας γίνεται χρῆσις ὑδρογονανθράκων (πίσσης καὶ ἀπὸ δεκαετίας καθαρᾶς ἀσφάλτου), ὡς καὶ διαφόρων ἁλάτων καὶ ἐνίοτε πυριτικῶν ἁλάτων (ὑδρυάλου). Ἡ ἐπάλειψις ἀπαιτεῖ σκυρωτὸν ἀπηλλαγμένον πηλοῦ καὶ ὅσον τὸ δυνατὸν πυκνότερον εἰς λίθινα στοιχεῖα, ἔχον δὲ ἐπί τινα χρόνον ὑποστῇ τὴν κυκλοφορίαν. Ἡ ἐπάλειψις γίνεται ἐν θερμῷ ἢ καὶ ἐν ψυχρῷ διὰ διαλύματος ἢ κάλλιον διὰ γαλακτωμάτων. Γίνεται προηγουμένως ἐπιμελὴς σάρωσις τῆς

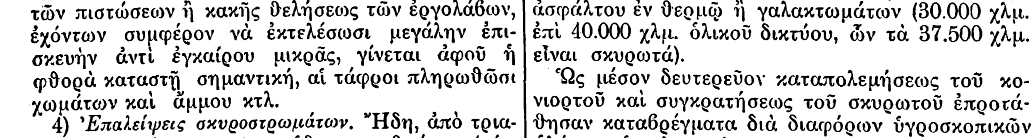

1) Ἐπιφανειακὴ ἐπάλειψις σκυρωτοῦ. 2) Ἐπισκευὴ σκυρωτοῦ διὰ ψυχρᾶς ἀσφάλτου.

ὁδοῦ διὰ φυτικῶν ἢ χαλυβδίνων σαρώθρων καὶ εἰ δυνατὸν πλήρης πλύσις αὐτῆς· ἡ ἐπάλειψις γίνεται εἰς μικρὰν κλίμακα διὰ πλατυστόμων ποτιστηρίων ἢ κινητῶν ψεκαστήρων μετ' ἀντλίας, εἰς μεγαλυτέραν δὲ δι' αὐτοκινήτων βυτίων μετὰ καταλλήλου συσκευῆς θερμάνσεως καὶ ἐξακοντίσεως. Ἐπαναλαμβάνεται συνήθως καὶ δευτέρα διάστρωσις. Ἐπὶ τοῦ ὁδοστρώματος ρίπτονται κατόπιν ψηφῖδες ἄμμου ἢ καὶ κοσκινισθὲν μέρος τῶν σαρωθέντων ὑλικῶν. Ἡ ξηρόπισσα, ἥτις προέρχεται ἐκ τῶν ἐργοστασίων φωταερίου ἢ μεταλλουργικοῦ ὀπτάνθρακος (κὼκ)· ἐν θερμῷ ἀπαιτεῖ θερμοκρασίαν 70° βαθμῶν, ἡ δὲ ἐν χρήσει καθαρὰ ἄσφαλτος ἢ ἄλλως καλουμένη ἀσφαλτικὴ μάλθη, προερχομένη ἐκ τῆς ἀποστάξεως πετρελαίων ἢ φυσικῶν ἀσφαλτολίθων,εἰς θερμοκρασίαν 180°. Ἡ πίσσα, καὶ δὴ ἡ ξηρόπισσα, εἶναι πολὺ εὐθηνοτέρα τῆς καθαρᾶς ἀσφάλτου, συνδέει ἄριστα τὰ σκῦρα, ἀλλ' ἔχει τὸ μειονέκτημα ὅτι μετὰ πάροδον χρόνου τινὸς ξηραίνεται, γίνεται εὔθραυστος καὶ ἀποφλοιοῦται, προκαλοῦσα ἀσθενῆ σημεῖα εἰς τὸ ὁδόστρωμα. Πρὸς τοῦτο εἶναι ἀνάγκη αἱ πισσώσεις νὰ ἐπαναλαμβάνωνται κατ' ἔτος, πάντοτε ὅταν ὁ καιρὸς εἶναι ξηρός, ὁπότε ἐκπληροῦσι τελείως τὸν προορισμόν των. Ἡ καθαρὰ ἄσφαλτος προσφύεται δυσκολώτερόν πως ἐπὶ τοῦ σκυρωτοῦ, ἀπαιτεῖ καιρὸν ἔτι ξηρότερον διὰ τὴν ἐπάλειψιν καὶ μεγαλυτέραν ἐπιμέλειαν ἐκτελέσεως καὶ κυλίνδρωσιν μετὰ τὴν ἐπίρριψιν τῶν ψηφίδων ἢ τῆς ἄμμου. Ἡ ἄσφαλτος ἔχει τὸ πλεονέκτημα μεγαλυτέρας διαρκείας, διότι εἶναι ἀναλλοίωτος εἰς τὰς ἀτμοσφαιρικὰς καὶ μηχανικὰς ἐπηρείας καὶ αἱ ἐκ νέου ἐπαλείψεις δύνανται νὰ γίνωνται εἰς ἀραιότερα διαστήματα. Τὰ ὑδαρῆ γαλακτώματα ἢ ὀρθότερον αἱ αἰωρήσεις πίσσης καὶ ἰδίως ἀσφάλτου (π. χ. ψυχραὶ ἄσφαλτοι Κόλας, Μπίτουμουλς κλπ.) ἐπιτρέπουν τὴν ἐκτέλεσιν τῆς αὐτῆς ἐργασίας ἐν ψυχρῷ μὲ οἱονδήποτε καιρὸν καὶ μὲ οἰκονομίαν ὑλικοῦ καὶ ἄνευ συσκευῶν. Περιέχουσι 40—60 % πίσσαν ἢ ἄσφαλτον ὑπὸ μορφὴν λεπτοτάτων κόκκων ἐν αἰωρήσει ἐντὸς ὕδατος, διατηρούμενα ἐν τοιαύτῃ καταστάσει λόγῳ τῆς παρουσίας ἰχνῶν ἀλκάλεως ἢ καὶ σαπώνων ὀρυκτελαίου, ἀναλόγως τῶν διαφόρων προνομίων εὑρεσιτεχνίας. Ἐπιχυνόμενα ἐπὶ τοῦ ὁδοστρώματος μετ' οὐ πολὺ διασπῶνται, καὶ τὸ μὲν ὕδωρ ἀποχωρίζεται, παραμένει δὲ ἡ πίσσα ἢ ἡ ἄσφαλτος, ἥτις διεισδύει μεταξὺ τῶν κενῶν τῶν σκυρωτῶν καὶ περιβάλλει τὰ στοιχεῖα αὐτῶν διὰ λεπτοτάτης καὶ συνεχοῦς μεμβράνης, ἐξασφαλιζούσης τελείαν πρόσφυσιν με πολὺ ὀλιγωτέραν ποσότητα πίσσης ἢ ἀσφάλτου καὶ ἄνευ περισσείας αὐτῶν, ὡς εἰς τὰς θερμὰς ἐπαλείψεις ἢ ἐμποτισμούς, ἥτις δύναται νὰ προκαλέσῃ βλαβεροὺς κυματισμοὺς τῆς ἐπιφανείας. Αἱ ἐπαλείψεις ἐν θερμῷ ἐφαρμόζονται καὶ παρ' ἡμῖν, διὰ πίσσης μὲν ἰδίως ὑπὸ τῶν Δημοσίων ἔργων εἰς ὁδοὺς ἔξω τῆς πόλεως καὶ πρὸ εἰκοσαετίας καὶ ἐν Ἀθήναις, δι' ἀσφάλτου δὲ ἐν Ἀθήναις, Πειραιεῖ κλπ. ὑπὸ τῶν δήμων, ἐν ψυχρῷ δὲ διὰ γαλακτωμάτων ἐν Ἀθήναις, Πειραιεῖ καὶ εἰς πλεῖστα προάστεια, Κηφισιᾷ, Ἀμαρουσίῳ, Φαλήρῳ κλπ. Ἐν Γαλλίᾳ ἤδη σχεδὸν ὁλόκληρον τὸ δίκτυον τῶν ἐθνικῶν ὁδῶν συντηρεῖται ἄριστα δι' ἐτησίων ἢ καὶ κατ' ἀραιότερα διαστήματα ἐπιφανειακῶν ἐπαλείψεων πίσσης, ἀσφάλτου ἐν θερμῷ ἢ γαλακτωμάτων (30.000 χλμ. ἐπὶ 40.000 χλμ. ὁλικοῦ δικτύου, ὧν τὰ 37.500 χλμ. εἶναι σκυρωτά).

Ὡς μέσον δευτερεῦον καταπολεμήσεως τοῦ κονιορτοῦ καὶ συγκρατήσεως τοῦ σκυρωτοῦ ἐπροτάθησαν καταβρέγματα διὰ διαφόρων ὑγροσκοπικῶν ἁλάτων, ὡς χλωριούχου μαγνησίου ($MgCl_2$), ἅτινα συγκρατοῦσι τὴν ὑγρασίαν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Παρατηρητέον ὅτι τὸ παρ' ἡμῖν, ἐν Ἀθήναις, Πειραιεῖ, Πάτραις κλπ., ἐφαρμοζόμενον καταβρέγμα διὰ θαλασσίου ὕδατος σχηματίζει ξηρὰν μεμβράναν, προστατευτικὴν τοῦ ὁδοστρώματος. Ἡ εἰς τὸ στάδιον πειραματισμοῦ εὑρισκομένη χρῆσις πυριτικοῦ νατρίου καὶ δὴ ὑδρυάλου ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν σκυρωτῶν σκοπεῖ διὰ τῆς ἐπιφανειακῆς ἑνώσεως αὐτῆς μετὰ πορωδῶν ἀσβεστολιθικῶν ἰδίως στοιχείων τῆς ὁδοῦ τὸν σχηματισμὸν μονολιθικοῦ προστατευτικοῦ καλύμματος. Τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα ἐπροτάθη νὰ ἐπιτευχθῇ δι' ἐπιχύσεως ἐπὶ τοῦ σκυρωτοῦ ἀραιοῦ κονιάματος σιμέντου.

4) *Ἐμποτισμοὶ σκυρωτῶν διὰ πίσσης ἢ ἀσφάλτου.* Ἡ χρῆσις τῶν ἐπαλείψεων καὶ ἡ ἐξέτασις τοῦ ἀποτελέσματος ἐπανειλημμένων ἐμποτισμῶν, καθ' ἣν παρατηρεῖται διείσδυσις τῶν οὐσιῶν τούτων ἐντὸς τοῦ σκυρωτοῦ, ἤγαγεν εἰς τὴν ἰδέαν νὰ γίνῃ συστηματικὸς πλήρης ἐμποτισμὸς ὅλου τοῦ πάχους τοῦ ἐπιφανειακοῦ στρώματος τῶν σκύρων ἢ καὶ τοῦ ἡμίσεος αὐτῶν (ἡμιεμποτισμός), πρὸς κατασκευὴν διαρκεστέρων ὁδοστρωμάτων.

Εἷς πρῶτος ἐμποτισμὸς ἐκτελεῖται κατὰ τὴν ἐπίστρωσιν τῶν σκύρων, διαστάσεων μικροτέρων τῶν συνήθων σκυρωτῶν (20 ἕως 40 χλσμ.) καὶ ἰσοπέδωσιν αὐτῶν διὰ τοῦ ὁδοστρωτῆρος, κατόπιν γίνεται ἐπίστρωσις συντριμμάτων λίθων 5—20 χλσμ. κυλίνδρωσις, δεύτερος ἐμποτισμός, ἐπίσις διὰ ψηφίδων ἢ ἄμμου καὶ κυλίνδρωσις καὶ τελικὴ ἐπάλειψις μετὰ νέας διαστρώσεως ψηφίδων ἢ ἄμμου. Κατορθοῦται οὕτω ὅσον τὸ δυνατὸν πληρεστέρα ἡ ἐπικάλυψις τῶν σκύρων καὶ τῶν ἄλλων λιθίνων ὑλικῶν συντριμμάτων καὶ ψηφίδων διὰ πίσσης ἢ ἀσφάλτου. Τὰ ὁδοστρώματα ταῦτα καλοῦνται ἀσφαλτικὰ (ἢ μὲ πίσσαν) σκυροστρώματα ἢ ἀσφαλτικὰ (ἢ μὲ πίσσαν) μακαδάμ, μακάσφαλτοι κτλ. Κατασκευαζόμενα διὰ σκληρῶν σκύρων ἀσβεστολιθικῶν ἢ καὶ ἔτι σκληροτέρων, καὶ δὴ γρανιτικῶν, βασαλτικῶν, διοριτικῶν κτλ. εἶναι μεγάλης ἀντοχῆς. Χρησιμοποιοῦνται ἐν Ἀθήναις εἰς πλείστας ὁδούς, ὡς καὶ ἀρτηρίας συγκοινωνίας, π. χ. ὁδὸς Παλαιοῦ Φαλήρου, Γλυφάδας (μακασφαλτικόν), παραλιακὴ λεωφόρος Παλαιοῦ Φαλήρου ἀπὸ Μπὰρ εἰς Ἐδὲμ (ἐμποτισμὸς διὰ πίσσης) λεωφόρος Ἀλεξάνδρας κτλ. Πολλάκις ἐπὶ πλέον προηγεῖται καὶ ἐμποτισμὸς τοῦ ὁδοστρώματος ἐκ κοινῶν σκύρων, τῆς καλουμένης συνδετικῆς διάστρωσις ἢ binder, ἥτις αὐξάνει τὴν ἐλαστικότητα τοῦ ὑποστρώματος καὶ ἐξαφανίζει τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀνωμαλιῶν τῆς θεμελιώσεως. Πολλάκις ἐπίσης τὸ ὑπόστρωμα ἀποτελεῖται ἐξ ἁπλοῦ σκυρωτοῦ μὴ ἐμπεποτισμένου. Ἡ παρουσία τῆς πίσσης ἢ τῆς ἀσφάλτου μεταξὺ τῶν λιθίνων στοιχείων τῆς ὁδοῦ ἔχει τὸ πλεονέκτημα ὅτι καθιστᾷ τὴν ἐπαφὴν αὐτῶν ἐλαστικὴν ἢ ἐλαφρῶς παραμορφώσιμον καὶ ἐξουδετερώνει σχεδὸν τελείως τὴν ἐσωτερικὴν φθορὰν τῶν σκυρωτῶν διὰ προστριβῆς τῶν σκύρων καὶ τῶν ἄλλων λιθικῶν ὑλικῶν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν βαρῶν καὶ ἐνεργειῶν τῶν κυκλοφορούντων ὀχημάτων. Ἐπαλείψεις τινὲς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διατηροῦσι τελείαν τὴν ἐπιφάνειαν. Ἡ καὶ παρ' ἡμῖν διαδεδομένη χρῆσις γαλακτωμάτων ἀσφάλτου δίδει εἰς ἐμποτισμοὺς ἄριστα ἀποτελέσματα καὶ ἔτι ὁμαλωτέρας ἐπιφανείας λόγῳ τῆς ἀπουσίας περισσείας συνδετικῆς ἀσφάλτου.

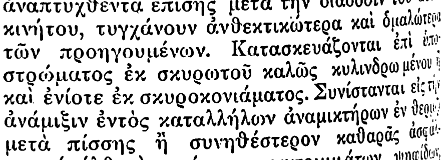

Ὁδόστρωμα μετὰ πλήρους ἐμποτισμοῦ δι' ἀσφάλτου τοῦ τε ὁδοστρώματος καὶ τοῦ συνδετικοῦ στρώματος.

5) *Ὁδοστρώματα διὰ προηγουμένων ἀναμίξεων μετὰ πίσσης ἢ ἀσφάλτου.* Τὰ ὁδοστρώματα ταῦτα ἀναπτυχθέντα ἐπίσης μετὰ τὴν διάδοσιν τοῦ αὐτοκινήτου, τυγχάνουν ἀνθεκτικώτερα καὶ ὁμαλώτερα τῶν προηγουμένων. Κατασκευάζονται ἐπὶ ὑποστρώματος ἐκ σκυρωτοῦ καλῶς κυλινδρωμένου ἢ καὶ ἐνίοτε ἐκ σκυροκονιάματος. Συνίστανται εἰς τὴν ἀνάμιξιν ἐντὸς καταλλήλων ἀναμικτήρων ἐν θερμῷ μετὰ πίσσης ἢ συνηθέστερον καθαρᾶς ἀσφάλτου (μάλθης) σκύρων, συντριμμάτων ψηφίδων, ἄμμου καὶ ὀλίγον ἀλευρώδους οὐσίας (πολλάκις ὀλίγου σιμέντου χρησιμοποιουμένου ὡς συνδετικῆς ὕλης), ἐπιμελῶς κοσκινισμένης καὶ εἰς ἀναλογίας καλῶς προσδιωρισμένας πρὸς ἐπίτευξιν μίγματος ἄνευ περιττῶν κενῶν καὶ ἐλάττωσιν εἰς τὸ δυνατὸν ὅριον τῆς ἀπαιτουμένης ἀσφάλτου ἕως 8 χλγρ. κατὰ κυβικὸν μέτρον). Γίνεται χρῆσις συχνάκις καὶ εἰς αὐτὰ σκληρῶν σκύρων ὡς προηγουμένως, φέρουσι δὲ ταῦτα διάφορα ὀνόματα. Τὸ μῖγμα ἐπιστρώννυται ἐν θερμῷ, κυλινδροῦται καὶ δέχεται μίαν τελικὴν ἐπάλειψιν ὡς ἄνω.

Τὸ ταρμακαδὰμ (tar=πίσσα) ἀποτελεῖ τὴν πρώτην ἐφαρμογὴν τοιούτου συστήματος εἰς τὴν ὁδοποιίαν. Συνίστατο ἐν ἀρχῇ εἰς ἐμποτισμὸν τῶν σκύρων εἰς σωρούς, πρὸ τῆς διαστρώσεως αὐτῶν, δι' ὑγροπίσσης ἢ ξηροπίσσης. Ἤδη γίνεται ἡ ἀνάμιξις τῶν σκύρων ἐντὸς ἀναμικτήρων. Τὸ ταρμακαδὰμ ἔχει τὸ προσὸν ὅτι τὰ ὑλικὰ ἀφοῦ ἀναμιχθῶσι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιστρωθῶσιν ἀμέσως, ἀλλὰ δύνανται νὰ ἐναποθηκευθῶσιν ἕως ὅτου χρειασθῶσι. Εἶναι δὲ σύστημα ἀνθεκτικόν, διότι ἡ πίσσα ἐσωτερικῶς δὲν ἀλλοιοῦται τόσον εὐκόλως.

Ὅταν γίνῃ χρῆσις μόνον ἀμμωδῶν ὑλικῶν καὶ καθαρᾶς ἀσφάλτου (μάλθης), τὸ ὁδόστρωμα καλεῖται ἀμμάσφαλτος ἢ «Sheet asphalt» ἢ «Topeka», εἶναι δὲ ἐν χρήσει ἐν Ἀμερικῇ, ὅπου ἐλλείπουσιν οἱ ἀσβεστολιθικοὶ ἀσφαλτόλιθοι, ἀντὶ τῆς πιεστῆς ἀσφάλτου. Αἱ ἀμμάσφαλτοι τίθενται ἐπίσης ἐπὶ συνδετικοῦ στρώματος (binder) πρὸς καλυτέραν ἑδραίωσιν, πάχους 5 ἕως 6 ἑκατοστομέτρων, καὶ τότε ἔχουσι μικρὸν πάχος, 1 ἕως 2 ἑκατοστομέτρων. Αἱ γρανιτάσφαλτοι διεδόθησαν καὶ παρ' ἡμῖν εἰς ὑπεραστικὰς ἀρτηρίας τῶν περιχώρων τῶν Ἀθηνῶν, π. χ. μέρος τῆς ὁδοῦ Ἀθηνῶν—Πειραιῶς

Digitized by Google

ὁδὸς Ἀθηνῶν—Κηφισιᾶς, ὁδὸς Ἀθηνῶν—Ἐλευσῖνος, Μενιδίου, Ἀθηνῶν—Μεσογείων, παραλίας Φαλήρων κτλ. Ἔχουσι πάχος 5 ἑκατοστομ. ἐπὶ ἁπλοῦ σκυρωτοῦ ὑποστρώματος, συγκρατοῦνται δὲ ἑκατέρωθεν διὰ κρασπέδων ἢ ἐρεισμάτων ἐκ σκυροκονιάματος ἢ λίθων, διατηρούμεναι ἄριστα, συντηρούμεναι διὰ τοπικῶν ἐπισκευῶν καὶ ἐπαλείψεων.

6) *Ὁδοστρώματα ἐκ χυτῆς ἀσφάλτου.* Χρησιμοποιούμενα ἀπὸ τῶν πρώτων ἐφαρμογῶν τῆς ἀσφάλτου εἰς τὴν ὁδοποιίαν τῶν πόλεων (ἐν Παρισίοις, 1855), ἀποτελοῦσι τάξιν στερεωτάτων, ἀλλὰ καὶ ἔτι δαπανηροτέρων ὁδοστρωμάτων πόλεων. Κατασκευάζονται διὰ τήξεως πλακούντων τῆς καλουμένης μαστίχης ἀσφάλτου ἐντὸς φορητῶν λεβήτων μετὰ μικρῶν χροκαλῶν καὶ ἄμμου. Ἡ μαστίχη ἀσφάλτου προέρχεται ἐκ λειοτριβήσεως καὶ θερμάνσεως ἀσφαλτολίθων ὡς προέρχονται ἐκ τῶν λατομείων, μὲ προσθήκην ἐν ἀνάγκῃ ὀλίγης καθαρᾶς ἀσφάλτου ἐξ ἀποστάξεως πετρελαίου ἢ ἀποστάξεως τῶν ἀσφαλτολίθων τῆς Τρινιδάδ. Ἡ μαστίχη χύνεται εἰς πλακοῦντας, ἵνα χρησιμοποιῶνται εὐκολώτερον. Ἐν Ἑλλάδι παρασκευάζεται τοιαύτη μαστίχη ἐκ τοῦ ἀσφαλτολίθου Μαραθουπόλεως παρὰ τὴν Πύλον, προσθήκῃ ὀλίγης καθαρᾶς ἀσφάλτου. Τὰ χυτασφαλτικὰ ὁδοστρώματα κατασκευάζονται εἰς πάχος 0,05 μ., πάντοτε ἐπὶ ἀρίστου ὑποστρώματος ἐκ σκυροκονιάματος, πάχους 0,15 ἕως 0,20 μ. Εἶναι ἀνθεκτικὰ καὶ ὄχι τόσον λεῖα ὅσον τὰ ἐκ πιεστῆς ἀσφάλτου καὶ τὰ ἐξ ἀσφαλτικοῦ σκυροδέματος ἢ ἐξ ἐπαλείψεων. Εἶναι κατάλληλα δι' ἀνωφερεῖς ὁδούς, διὰ τοῦτο εἶναι ἀρκετὰ διαδεδομένα ἐν Ἀθήναις. Χρησιμεύουσιν ἐπίσης δι' ἐπισκευὰς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον προσωρινὰς τῶν ἐκ πιεστῆς ἀσφάλτου ἢ καὶ τῶν προηγουμένων, ὡς καὶ διὰ τὴν ἐπίστρωσιν πεζοδρομίων (εἰς πάχη μόνον 0,015 ἕως 0,002 μ.) εἰς τὰς πλείστας πόλεις τῆς Εὐρώπης (Παρίσιοι κτλ. ἀπὸ τοῦ 1838) ἐπὶ ἁπλοῦ ὑποστρώματος ἐξ ἄμμου, καλῶς μορφουμένης. Τὸ ὁδόστρωμα Καλλία ἔγκειται εἰς τὴν χρῆσιν σκωρίας Λαυρείου ἀντὶ χροκαλῶν καὶ ἄμμου κατὰ τὴν σύντηξιν μετὰ τῆς μαστίχης.

7) *Ὁδοστρώματα ἐκ πιεστῆς ἀσφάλτου.* Ταῦτα ἀποτελοῦσι τὰ ὡραιότερα ἀλλὰ καὶ δαπανηρότερα ἀσφαλτικὰ ὁδοστρώματα τῶν πλείστων μεγαλοπόλεων. Ὡς καὶ εἰς τὸ προηγούμενον σύστημα, χρησιμοποιοῦνται φυσικοὶ ἀσφαλτικοὶ ἀσβεστόλιθοι. Οὗτοι, γνωστοὶ ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς (Αἰγύπτου, Βαβυλωνίας, Ἀσσυρίας), ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς ἐπιστρώσεις δαπέδων ἀδιαβρόχων καὶ ὡς συνδετικὴ κονία. Οἱ Ρωμαῖοι δὲν φαίνεται νὰ τοὺς ἐχρησιμοποίησαν. Κατὰ τὰς νεωτέρας ἐποχὰς ὁ Ἕλλην Eyrini d'Eyrinis ἀνεκάλυψε τὸ κοίτασμα τοῦ Βὰλ δὲ Τραβὲρ παρὰ τὴν Νεσατὲλ τῷ 1710. Τὸ κοίτασμα τοῦ Σεϋσσὲλ ἐν Ἄνω Σαβοΐᾳ ἔτυχε ζωηρᾶς ἐκμεταλλεύσεως ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς πεζοδρομίων ἐκ χυτῆς ἀσφάλτου ἐν Παρισίοις (1838). Ἡ πιεστὴ ἄσφαλτος εἰσήχθη μετὰ τὰς δοκιμὰς (1849) τοῦ Ἑλβετοῦ μηχανικοῦ Μεριὰν ἐν Τραβέρ, ἐπὶ ὁδοστρώματος ἐξ ἀσφαλτολίθων τοποθετημένων ἐπὶ σκυρωτοῦ καὶ κυλινδρωμένου. Ἐν Παρισίοις (1854) μετὰ τὰς δοκιμὰς τοῦ ἐπιθεωρητοῦ γεφυρῶν καὶ ὁδῶν Δαρσὺ (Darsy) διεδόθη ταχέως, ἐκτοπισθεῖσα μόνον ἔν τινι μέτρῳ ἐν Παρισίοις καὶ Λονδίνῳ ὑπὸ τῶν κυβοξυλοστρώτων. Ἐν Ἀθήναις εἰσήχθη μόνον ἀπὸ τοῦ 1905, διαδοθεῖσα εὐρέως εἰς τὰς μεγάλας ἀρτηρίας τῆς πόλεως. Ἡ πιεστὴ ἄσφαλτος παρασκευάζεται διὰ φυσικῶν ἀσφαλτικῶν ἀσφαλτολίθων ἐκ τῶν καλυτέρων λατομείων, οἵτινες ὑφίστανται θραῦσιν διὰ θραυστήρων καὶ κατόπιν λειοτρίβησιν. Ἡ παραγομένη κόνις, προκειμένου νὰ χρησιμοποιηθῇ, θερμαίνεται εἰς εἰδικὰ ἐργοστάσια καὶ μεταφέρεται θερμὴ εἰς τὸν τόπον τῆς χρησιμοποιήσεως. Στρώνυνται πάντοτε ἐπὶ ὑποστρώματος ἐκ σκυροκονιάματος, τελείως ἀπεστραγγισμένου ἀπὸ ὑπογείων ὑδάτων, ὡς καὶ διὰ τὴν χυτὴν ἄσφαλτον. Ἡ θερμὴ κόνις ἐπιστρώννυται, κοπανίζεται ἐπιμελῶς διὰ θερμῶν σιδηρῶν κοπάνων καὶ κυλινδροῦται δι' εἰδικοῦ κυλίνδρου θερμαινομένου ἐσωτερικῶς. Ἡ ἐργασία ἀπαιτεῖ τελείως ξηρὸν καιρόν. Τὸ ὁδόστρωμα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς κυκλοφορίας συμπυκνοῦται βαθμηδὸν καὶ ἀποτελεῖ ἄριστον μονόλιθον ἐλαστικὸν μὲ ἐπιφάνειαν ἀρκούντως σκληρὰν μεγάλης διαρκείας. Ἔχει μόνον τὸ ἐλάττωμα, ὅταν δὲν εἶναι καθαρόν, ἢ τὴν ὑγρασίαν νὰ γίνεται λιπαρὸν καὶ ὀλισθηρόν. Διὸ εἰς κλίσεις ἰσχυρὰς σχετικῶς, ἄνω τῶν 2%, ἀντικαθίσταται διὰ χυτῆς ἀσφάλτου ἢ κυβολίθων. Ἀπαιτεῖ καθαριότητα διὰ τὴν συντήρησιν καὶ ἄμεσον ἐπισκευὴν οἱασδήποτε διακοπῆς τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς, διότι, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ὑπάρχει κίνδυνος διεισδύσεως ὑπ' αὐτὴν ὕδατος, τὸ ὁποῖον ἀνασηκώνει αὐτὴν εὐκόλως ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω, ἐπεκτεῖνον τὴν καταστροφήν της. Ἡ ἐπισκευὴ τῆς πιεστῆς ἀσφάλτου, ὡς καὶ τῶν προηγουμένων συστημάτων, γίνεται εὐκόλως ὑπὸ καταλλήλων καὶ προσεκτικῶν τεχνιτῶν διὰ χυτῆς ἀσφάλτου, ἐνίοτε δι' ἀσφαλτικοῦ σκυροδέματος ἢ διὰ γαλακώματος ἀσφάλτου. Κατὰ τὸ θέρος δὲ συνήθως ἀνακατασκευάζονται διὰ πιεστῆς ἀσφάλτου τὰ μεγαλύτερα τοιαῦτα τμήματα. Ἡ πιεστὴ ἄσφαλτος, ἀπαιτοῦσα μόνιμον ἐργοστάσιον προπαρασκευῆς, δὲν ἐφαρμόζεται εἰς μικροτέρας πόλεις, ἀντικαθίσταται δὲ ἤδη ἐπιτυχῶς ὑπὸ τῶν ὀλιγοδαπανηροτέρων προηγουμένων συστημάτων ἀναμείξεως, ἐμποτισμοῦ καὶ ἐπαλείψεως. Ἐν Ἀμερικῇ, ὅπου ἐλλείπουσιν ἀσφαλτικοὶ ἀσβεστόλιθοι, ἀντικαθίσταται ἐξαίρετα ὑπὸ τῆς ἀμμασφάλτου, ἥτις ἰσοδυναμεῖ πρὸς τεχνητὸν ἀσφαλτικὸν ψαμμίτην.

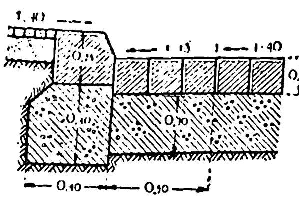

Ὁδόστρωμα ἐκ πιεστῆς ἀσφάλτου.

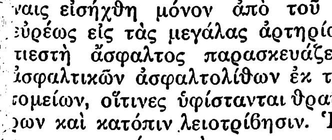

Ὁδόστρωμα σκυροκονιάματος.

8) *Ὁδοστρώματα ἐκ σκυροκονιάματος.* Ἡ χρῆσις τοῦ σκυροκονιάματος ὡς ὑποστρώματος σὺν τῇ ἀναπτύξει τῆς σιμεντοπαραγωγῆς καὶ τῆς ὁσημέραι βελτιώσεως τῶν ὑδραυλικῶν κονιῶν ἐν γένει, ἐγέννησεν εὐνοήτως τὴν ἰδέαν τῆς ἀποκλειστικῆς αὐτοῦ χρησιμοποιήσεως ὡς ὁδοστρώματος, ἐπαλειφομένου διὰ πλουσιωτέρας διαστρώσεως ἐκ σιμεντοκονίας. Ἡ ἐλάττωσις τῆς ἀναλογίας ἱπποκινήτου ἐλάσεως ἔναντι τῆς αὐτοκινήτου κατέστησεν ὀλιγώτερον σημαντικὰ τὰ ἐλαττώματα τῆς σιμεντοκονίας, φθειρομένης εὐκόλως ὑπὸ τῶν σιδηρῶν ἐπισώτρων τῶν ὀχημάτων καὶ τῶν μετάλλων τῶν ἵππων καὶ λίαν σκληρᾶς εἰς τοὺς πόδας αὐτῶν. Τὰ ὁδοστρώματα ταῦτα παράγουσι πάντοτε ὀλίγον κονιορτόν. Τὸ σκυροκονίαμα ὡς ὑπόστρωμα ἄλλων ὁδοστρωμάτων ἐφαρμόζεται ἁπλοῦν, ἢ καὶ ὡπλισμένον, ἰδίως ὅταν εἶναι ἀνάγκη διὰ κατανομῆς τῶν πιέσεων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ ὑποχώρησιν τῆς ὑποδομῆς τῆς ὁδοῦ. Ἡ χρῆσις τοῦ σκυροκονιάματος ὡς ὁδοστρώματος ἀπαιτεῖ ἰδιαιτέραν προσοχὴν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς σχετικῶς μεγάλης θερμικῆς διαστολῆς αὐτοῦ, ἴσης ὡς γνωστὸν πρὸς τὴν τοῦ σιδήρου, διὸ ἡ ἐπίτευξις συνεχῶν μεγάλων ἐπιφανειῶν εἶναι ἀδύνατος ἄνευ διακοπῆς. Κατ' ἀρχὰς ἐπροτάθη νὰ ἀφεθῶσι νὰ σχηματισθῶσιν ἀφ' ἑαυτῶν αἱ ρωγμαί, ἀλλὰ παρουσιάζετο ὄχι μόνον θέαμα δυσάρεστον, ἀλλὰ καὶ ἦσαν ἀφετηρία εὐρυτέρας καταστροφῆς τοῦ ὁδοστρώματος. Διὰ τοῦτο ἤδη προτιμᾶται ἡ ἐγκατάστασις ἁρμῶν διαστολῆς ἐγκαρσίων, πολλάκις καὶ κατὰ μῆκος εἰς τὸ μέσον, πληρουμένων δι' ἀσφάλτου. Αἱ ὁδοὶ ἐκ σκυροκονιάματος διεδόθησαν μεγάλως ἐν Ἀμερικῇ, ἔν τινι βαθμῷ καὶ ἐν Εὐρώπῃ. Κατεσκευάσθησαν δὲ εἰδικαὶ μηχαναὶ πρὸς ἀνάμιξιν καὶ διάστρωσιν τοῦ σκυροκονιάματος εἰς ὁλόκληρον τὸ πλάτος τῆς ὁδοῦ. Γίνονται μία ἢ δύο διαστρώσεις, ὁπότε μόνον ἡ ἀνωτέρα, πάχους 0,05 μ., ἔχει ἀνάγκην πλουσίας ἀναλογίας εἰς σιμέντον. Πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τοῦ κονιορτοῦ καὶ τῆς ἐπιφανειακῆς φθορᾶς καὶ μεγαλυτέραν ἐλαστικότητα γίνονται ἐπαλείψεις διὰ πίσσης, θερμῆς ἀσφάλτου ἢ κάλλιον ἀσφαλτικοῦ γαλακτώματος (πρβλ. πλατεῖα Κάνιγγος ἐν Ἀθήναις, τμῆμα παραλιακῆς λεωφόρου ἐν Πειραιεῖ). Σημειωτέον ὅτι οἱ Ρωμαῖοι ἐχρησιμοποίησαν εἰς τὰς ἐξαιρέτους ὁδούς των πολλάκις ἐπένδυσιν ἐκ τῆς περιφήμου ρωμαϊκῆς κονίας ἐκ ποτιολανῆς.

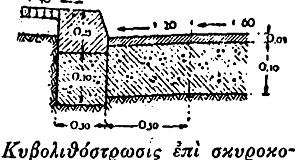

Κυβολιθόστρωσις ἐπὶ σκυροκονιάματος.

9) *Πλακόστρωτα καὶ κυβολιθόστρωτα.* Τὰ πρῶτα ἀποτελοῦνται ἐκ παχειῶν πλακῶν λίαν ἀνθεκτικοῦ λίθου, διαστάσεων ποικίλων καὶ σχήματος ὀρθογωνίου ἢ ἀκανονίστου (opus incertum), τοποθετημένων ἐπὶ θεμελιώσεως ἐξ ἄμμου ἢ κονιάματος. Εἶναι γνωστὰ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων. Οἱ ἀσβεστόλιθοι καὶ τὰ μάρμαρα, ὡς μαλακώτερα τοῦ σιδήρου, δὲν εἶναι ἀρκούντως ἀνθεκτικὰ διὰ τὴν πλακόστρωσιν ὁδῶν, εἰς ἃς διέρχονται ὀχήματα μετὰ σιδηρῶν ἐπισώτρων καὶ πολυάριθμα ὑποζύγια μετὰ βαρέων πετάλων· διὰ τοῦτο προτιμῶνται αἱ πλάκες ἡφαιστειογενῶν πετρωμάτων, λαβῶν, βασάλτου, γρανιτῶν κτλ. Τὰ ὁδοστρώματα ἀποτελοῦνται ἐξ ὀρθογωνίων πλακῶν ἴσων διαστάσεων, κανονικῶς διατεταγμένων εἰς σειρὰς διαγωνίως ἢ ἐγκαρσίως πρὸς τὸν ἄξονα τῆς ὁδοῦ. Εἶναι μεγίστης στερεότητος, ἀλλὰ λίαν θορυβώδη καὶ ἀνώμαλα, προκαλοῦντα δυσχέρειαν εἰς τὴν ἕλξιν (πρβλ. μέρος τῆς παραλίας ἐν Πειραιεῖ ἐστρωμένον διὰ λάβας Βεζουβίου).

Τὰ *κυβολιθόστρωτα* ἐπίσης ἀπὸ πολλῶν αἰώνων ἐν χρήσει, καλούμενα καὶ ἁπλῶς *λιθόστρωτα*, διακρίνονται τῶν προηγουμένων, καθόσον χρησιμοποιοῦνται ἰσομεγέθεις πλάκες πολὺ μικροτέρων πλευρικῶν διαστάσεων, ἀλλ' ἐξ ἴσου παχεῖαι, καλούμεναι κυβόλιθοι, ὧν τὸ σχῆμα δὲν εἶναι ἀκριβῶς κυβικόν. Αἱ διαστάσεις αὐτῶν σήμερον περιωρίσθησαν καὶ δύνανται νὰ εἶναι π. χ. 0,14 μ. ἐπὶ 0,20 μ. καὶ πάχους 0,16 μ. ἢ 0,12 μ. ἐπὶ 0,18 μ. ἢ 0,10 μ. ἐπὶ 0,16 μ. καὶ πάχους πάντοτε 0,16 μ. Χρησιμοποιοῦνται μόνον στερεώτατα ἡφαιστειογενῆ πετρώματα ὡς ἄνω ἢ λίαν σκληροὶ ψαμμῖται, χαλαζῖται κτλ. Τοποθετοῦνται εἰς σειρὰς κανονικὰς ἐγκαρσίας ἢ καὶ ἐνίοτε διαγωνίους πρὸς τὸν ἄξονα τῆς ὁδοῦ ἐπὶ θεμελιώσεως ἐκ στρώματος ἄμμου κανονικῶς τοποθετημένης καὶ μορφωμένης. Πολλάκις, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς διαδόσεως τοῦ σιμέντου, ὑπὸ τὸ στρῶμα τῆς ἄμμου ὑπάρχει θεμελίωσις ἐκ στρώματος σκυροκονιάματος, ὡς εἰς τὰ προηγουμένως ἐξετασθέντα ὁδοστρώματα. Οἱ ἁρμοὶ πληροῦνται διὰ ἄμμου, ἀπὸ τινων ἐτῶν δὲ καὶ μίγματος ἄμμου καὶ πίσσης ἢ ἀσφάλτου ἢ γαλακτώματος, ὅπερ βελτιώνει μεγάλως τὴν ἐλαστικότητα τοῦ ὁδοστρώματος, καταπνίγει τὸν θόρυβον καὶ ἐλαττώνει τὴν συσσώρευσιν ἀκαθαρσιῶν καὶ κονιορτοῦ. Τὰ κυβολιθόστρωτα εἶναι λίαν δαπανηρά, ἀλλὰ λίαν στερεὰ καὶ σχετικῶς εὔκολον ἐπισκευῆς, ἥτις συνίσταται εἰς τὴν δι' ἄμμου ἀνύψωσιν τοῦ ἐκ κυβολίθων σχηματισθέντος λάκκου καὶ τὴν ἀντικατάστασιν τῶν ἐφθαρμένων. Ἀπαιτοῦσιν ἀρίστους τεχνίτας, ἔχουσι δέ, παρὰ τὴν σχετικὴν ἀνωμαλίαν αὐτῶν, πολὺ καλὸν συντελεστὴν ἕλξεως διὰ τὰ ὀχήματα καὶ δὲν εἶναι ὀλισθηρά. Εἶναι δι' αὐτῶν ἐστρωμένον μέγιστον μέρος τῶν ὁδῶν τῶν πόλεων τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν ἄλλων ἠπείρων. Πλεῖσται δὲ ἀρχαῖαι δημόσιοι ὁδοὶ εἶναι οὕτως ἐστρωμέναι, π. χ. ἐν Ἀγγλίᾳ, Βελγίῳ, Φλάνδρᾳ κτλ. (2.080 ἐθνικῶν ὁδῶν τῆς βορείου ἰδίως Γαλλίας). Πρὸ τῆς διαδόσεως τῶν νέων πισσομιγῶν καὶ ἀσφαλτομιγῶν ὁδοστρωμάτων συνεστήθησαν ὑπὸ τῶν συνεδρίων τῶν ὁδῶν (1903) ὡς τὸ ἄριστον ὁδόστρωμα ὄχι μόνον διὰ βαρείας κυκλοφορίας ἱππηλάτων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ αὐτοκίνητα. Ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ οἱ γρανιτικοὶ κυβόλιθοι διεδόθησαν ὀλίγον μόνον εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις. Ἐν Θεσσαλονίκῃ εἶναι πλέον διαδεδομένα (ἐκ γρανίτου ἐπίσης).

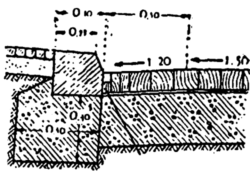

Ὁδὸς φέρουσα ξυλόστρωσιν ἐπὶ σκυροκονιάματος·

Τὸ καλδιρίμι ὡς καὶ τὰ λιθόστρωτα τῶν ἡμιονικῶν ὁδῶν παρ' ἡμῖν ἀποτελοῦσι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον χονδροειδῆ ἐπίστρωσιν τῆς ἐπιφανείας διὰ λίθων ἀκανονίστων πάσης διαστάσεως, ἐμπεπηγμένων εἰς τὸ ἔδαφος. Εἶναι κατάλληλα εἰς ἀνωφερείας λόγῳ τῆς ἀνωμαλίας των μόνον διὰ τὰ μικρόσωμα ὑποζύγια τῶν χωρῶν μας καὶ πρέπει ν' ἀπορριφθῶσιν, ἀντικαθιστάμενα διὰ τελειοτέρων ὁδοστρωμάτων, διότι ὁ καθαρισμός των εἶναι δυσχερέστατος, λόγῳ τῶν μεγάλων καὶ ἀκανονίστων ἁρμῶν των. Ἐπίσης χρησιμοποιοῦνται εἰς ἀρκετὰ μεγάλην κλίμακα εἰς χώρας στερουμένας λίθων πλακοστρώσεις ἐξ ὀπτοπλίνθων, π. χ. εἰς τὰς Κάτω Χώρας ἀπὸ τοῦ 1700 (κρατικαὶ ὁδοὶ 1200 χλμ.). Αἱ ὀπτόπλινθοι τοποθετοῦνται κατὰ μῆκος ὄρθιαι, πρέπει νὰ εἶναι καλῶς ἐψημέναι, ἀνθεκτικαὶ καὶ ἀρίστης ποιότητος, τοποθετοῦνται δ' ἐπὶ στρώσεως ἐξ ἄμμου, ἥτις χρησιμεύει καὶ διὰ τοὺς ἁρμούς. Ὑπάρχει ἐνίοτε ὑπόστρωμα ἐκ σκυροκονιάματος. Εἶναι κατάλληλοι δι' ὄχι πολὺ βαρείας κυκλοφορίας. Ἐν Ἀμερικῇ ὁμοίως γίνεται μεγίστη χρῆσις εἰς τὰς μικρὰς ἰδίως πόλεις ὀπτοπλίνθων κατασκευαζομένων εἰδικῶς διὰ τὴν χρῆσιν αὐτὴν ἐξ ὀπτήσεως σχιστολίθων, ἀργίλλου ἢ σκωρίας ὑψικαμίνου χυνομένης εἰς τύπους. Εἶναι οὕτω κατάλληλοι καὶ δι' ἀρκετὰ βαρείας κυκλοφορίας. Ἐπίσης γίνονται κυβόλιθοι ἐκ κεραμεικῆς γῆς, τετηκότος βασάλτου, ἐκ σκυροκονιάματος (διὰ πεζοδρόμια ἰδίως). Ἐπίσης διαδίδονται καὶ πλακοστρώσεις ἐκ πλακιδίων ἐκ πιεστῆς ἀσφάλτου ἢ ἀσφαλτικοῦ σκυροδέματος πάχους 0,05 μ. καὶ ἐπὶ θεμελιώσεως ἐκ σκύρων ἢ ἐκ σκυροκονιάματος (π. χ. ἐν Ἀθήναις εἴς τινα τμήματα τροχιοδρομικῶν γραμμῶν).

Τὸ *μωσαϊκὸν λιθόστρωτον* (γερμ. Kleinpflaster), ἐφευρεθὲν περὶ τὸ 1895 ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ μηχανικοῦ Gravenhorst, ἀποτελεῖ ἄριστον λιθόστρωτον ἐξ ἔτι μικροτέρων κυβολίθων καὶ σκληροῦ πάντοτε πετρώματος. Ὀλιγοδαπανηρότερον τῶν κανονικῶν κυβολίθων, σύγκειται ἐκ σχεδὸν τελείως κυβικῶν μικρῶν κύβων, ἐγκαρσίων διαστάσεων ὄχι πλέον ὁμοιομόρφων, ἀλλὰ δυναμένων νὰ ποικίλλωσιν ἀπὸ 0,07 μ. ἕως 0,10 μ. Οὕτω καθίσταται εὐκολωτέρα ἡ κατασκευὴ καὶ ἡ προμήθεια αὐτῶν καὶ ἐπιτρέπει τὴν χρησιμοποίησιν δι' ἐκ νέου κοπῆς παλαιῶν κυβολίθων. Τοποθετοῦνται ἐπὶ παλαιὰς βάσεις σκυρωτῆς ἢ ἐπὶ στρώματος ἐκ σκυροκονιάματος μεσολαβοῦντος λεπτοῦ στρώματος ἄμμου 0,02 ἕως 0,03 μ. πάχους, ἁρμολογοῦνται δὲ διὰ πίσσης ἢ ἀσφάλτου. Ἡ τοποθέτησις γίνεται κατὰ δύο τρόπους, εἴτε εἰς ἀνωμάλους ἐγκαρσίας διαστρώσεις (opus incertum) ἢ κάλλιον κατὰ κανονικὰ τεταρτοκύκλια ὀρθογωνίως τεμνόμενα, ὧν τὰ κέντρα, ἀπέχοντα 0,10 μ. ἀπ' ἀλλήλων, κεῖνται ἐπὶ ἀξόνων

Digitized by Google

παραλλήλως πρὸς τὸν ἄξονα τῆς ὁδοῦ. Πράγματι ἡ ἀπόστασις τῶν τόξων τῶν κύκλων, λόγῳ τῶν γνωστῶν ἰδιοτήτων τοῦ κύκλου, ποικίλλει ἀπὸ 0,07 μ. εἰς τὰ ἄκρα εἰς 0,10 μ. εἰς τὸ μέσον καὶ οὕτω δύνανται τακτοποιούμενοι προχείρως νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ἄνισοι κυβόλιθοι, ὧν αἱ διαστάσεις ποικίλλουσι μεταξὺ τῶν ὁρίων τούτων. Οὕτω γίνεται στερεὸν ὁδόστρωμα καλοῦ συντελεστοῦ ἕλξεως ἀρκετὰ ὁμαλόν, ὄχι ὀλισθηρόν, μεγάλης διαρκείας καὶ εὐκόλως συντηρούμενον. Τὸ σύστημα διεδόθη δι' ὁδοὺς μέσης κυκλοφορίας ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἤδη καὶ ἐν Παρισίοις ἐν συνδυασμῷ μὲ ἁρμολόγησιν δι' ἀσφαλτικοῦ γαλακτώματος. Δὲν ἐφηρμόσθη εἰσέτι παρ' ἡμῖν.

10) *Ξυλόστρωτα.* Τὰ ξυλόστρωτα εἶναι εἶδος κυβοστρώτων, καθ' ὃ χρησιμοποιοῦνται κυβόξυλα κανονικώτατα μήκους 0,16 ἕως 0,25 μ., πλάτους 0,12 μ. καὶ πάχους 0,08 μ., διατεθειμένα μὲ τὰς ἶνας κατακορύφως, διεστρωμένα ἀπ' εὐθείας ἐπὶ ὑποστρώματος ἐκ σκυροκονιάματος πάχους 0,15 μ. ἕως 0,40 μ. μετ' ἐπιστρώσεως ἐκ σιμεντοκονίας πάχους 0,01μ. Τὰ κυβόξυλα εἶναι ἐκ ξύλου σκληροῦ ἢ μαλακοῦ καὶ ἐμποτίζονται ἐναντίον τῆς σήψεως διὰ κρεζόλης, πισσελαίου, μικροσόλης κλπ. Οἱ ἁρμοὶ πληροῦνται διὰ σιμεντοκονίας ἢ διὰ ξηροπίσσης. Γίνεται τακτικὴ ἐπάλειψις τοῦ ξυλοστρώτου διὰ πίσσης ἢ ἀσφαλτικοῦ γαλακτώματος μετὰ ψηφίδων πρὸς προφύλαξιν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς φθορᾶς. Τὰ ἐν Παρισίοις καὶ Λονδίνῳ ἀπὸ ἑξηκονταετίας λίαν διαδεδομένα εἰς μεγάλας ἀρτηρίας ξυλόστρωτα εἶναι δαπανηρότατα, ἀλλ' ἀνθεκτικὰ εἰς μεγίστην κυκλοφορίαν, ἀθόρυβα, ὡραῖα, ἐλαστικὰ καὶ ὑγιεινά, εὐκόλου καὶ ταχείας συντηρήσεως. Συντηροῦνται εἴτε ὡς οἱ κυβόλιθοι, διὰ τοπικῶν ἐπισκευῶν, ἢ διὰ συστηματικῆς ἀνακατασκευῆς καὶ ἀναστροφῆς τῶν εἰς καλὴν κατάστασιν εὑρισκομένων, τοποθετουμένων ἀνάποδα, καὶ κατὰ ἰσοπαχῆ τμήματα τῶν ἐξ ἴσου φθαρέντων κυβοξύλων.

Διατάξεις ἀφορῶσαι τὰς τροχιοδρομικὰς γραμμάς. Ἰδιαιτέρας δυσκολίας εἰς τὰ ὁδοστρώματα, πλὴν τῶν κυβολιθοστρώτων καὶ ξυλοστρώτων, παρέχουσιν αἱ τροχιοδρομικαὶ γραμμαί. Ἄλλοτε ἠρκοῦντο νὰ παρατίθεται κυβολιθόστρωσις ἢ ξυλόστρωσις ἢ καὶ πλακόστρωσις ἐξ ἀσφαλτικῶν πλακιδίων μεταξὺ καὶ κατὰ μῆκος τῶν ῥάβδων. Ἡ πιεστὴ ἄσφαλτος θραύεται εἰς τοὺς ἁρμοὺς τῶν ῥάβδων, διότι συνήθως εἰς τὰ σημεῖα αὐτῶν θραύεται ἐκ τῆς κρούσεως τῶν τροχῶν τὸ ὑπόβαθρον ἐκ σκυροκονιάματος, οὕτω δὲ χαλαροῦται ἡ ἐπιφάνεια τῆς ἀσφάλτου, εἰσέρχονται τὰ ὕδατα καὶ ἐπακολουθεῖ εὐρυτέρα καταστροφή. Ἀπὸ τῆς διαδόσεως ὅμως τῆς αὐτογενοῦς συγκολλήσεως τῶν τροχιοδρομικῶν γραμμῶν ἠραιώθησαν μεγάλως οἱ ἁρμοὶ καὶ ἤρθησαν αἱ δυσχέρειαι αὗται. Αἱ μεγάλων διαστάσεων ῥάβδοι ἐγκλείονται μέχρι 0,05 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας των ἐντὸς ἰσχυροῦ στρώματος σκυροκονιάματος, ἀφοῦ συγκολληθῶσι, καὶ τοποθετεῖται κατόπιν ἡ πιεστὴ ἄσφαλτος.

Δαπάνη καὶ σύγκρισις συστημάτων ὁδοστρώσεως. Τὰ κοινὰ σκυρωτὰ τιμῶνται 2 χρ. δραχ. κατὰ τετραγωνικὸν μέτρον. Ἡ ἐπάλειψις διὰ πίσσης 0,20 ἕως 0,40 χρ. δρ.· δι' ἀσφάλτου ἐν θερμῷ ἢ ἐν ψυχρῷ διὰ γαλακτωμάτων εἶναι δαπανηροτέρα (10 ἕως 0,70 —0,90 χρ. δρ. κατὰ τ. μ.), ἀλλ' αἱ διαδοχικαὶ ἐπαλείψεις εἶναι πολὺ εὐθηνότεραι. Ἡμιεμποτισμένα διὰ πίσσης ἢ ἀσφάλτου σκυρωτὰ ἐξ ἀσβεστολιθικῶν σκύρων τιμῶνται 3 ἕως 4 χρ. δραχ. κατὰ τ. μ., τελείως δὲ ἐμποτισμένα δι' ἀσφάλτου ἢ ἀσφαλτικοῦ γαλακτώματος 6 ἕως 8 χρ. δραχ., ἀναλόγως τῆς χρήσεως σκύρων σκληρῶν γρανιτικῶν ἢ ἄλλων καὶ τοῦ ἐμποτισμοῦ τοῦ ὑποστρώματος (μακάσφαλτος). Τὰ ταρμακαντὰμ τιμῶνται ἐξ ἴσου. Τὰ δι' ἀναμίξεως ἀσφαλτικὰ σκυροδέματα, ἀμμάσφαλτοι καὶ γρανιτάσφαλτοι τιμῶνται διὰ πάχος 0,05 μ. 10 ἕως 12 χρ. δρ. καὶ πλέον κατὰ τ. μ. μεθ' ὑποστρώματος ἐκ σκύρων κυλινδρωμένων. Ἡ χυτὴ ἄσφαλτος εἰς πάχος 0,05 μεθ' ὑποστρώματος ἐκ σκυροκονιάματος 16 ἕως 25 χρ. δραχ. κατὰ τ. μ., τὸ αὐτὸ περίπου ἢ ὀλίγον περισσότερον καὶ ἡ πιεστὴ ἄσφαλτος. Τὰ ἐκ σκυροκονιάματος ὁδοστρώματα εἶναι ἀκριβώτερα τῶν ἀσφαλτικῶν σκυροδεματίων. Αἱ κυβολιθοστρώσεις ἐπὶ βάσεως ἐκ σκυροδέματος μεθ' ἁρμολογήσεως δι' ἀσφάλτου τιμῶνται 22 ἕως 35 χρ. δρ. κατὰ τ. μ. Αἱ ξυλοστρώσεις εἶναι ἐπίσης λίαν δαπανηραί, ἔχουσαι τὴν αὐτὴν τιμήν. Τὰ μωσαϊκὰ κυβολιθόστρωτα μεθ' ἁρμολογήσεως δι' ἀσφάλτου εἶναι δαπανηρότερα τῆς γρανιτασφάλτου, πολὺ εὐθηνότερα ὅμως τῶν συνήθων κυβολιθοστρώτων. Ὡς πρὸς τὴν ἀντίστασιν ἕλξεως τῶν διαφόρων ὁδοστρωμάτων ἔχομεν π. χ. ἐπὶ ἀσφάλτου 18 χγρ. κατὰ τόννον, ἐπὶ καλοῦ κυβολιθοστρώτου 22 χγρ., ἐπὶ καλοῦ ἐπιπισσωμένου σκυροστρώτου 29 χγρ., ἐπὶ καθαροῦ ξυλοστρώτου 31 χγρ., ἐπὶ συνήθους σκυρωτοῦ 51 χγρ. Τὰ σιδηρᾶ ἐπίσωτρα, τὰ ὁποῖα ἤδη ἀπηγορεύθησαν δι' αὐτοκίνητα πάσης φύσεως, παρέχουσιν ἀντίστασιν ἴσην πρὸς τὰ ἐλαστικὰ μετ' ἀεροθαλάμων, ἀμφότερα δὲ κατὰ τι μικροτέραν τῶν συμπαγῶν ἐλαστικῶν.

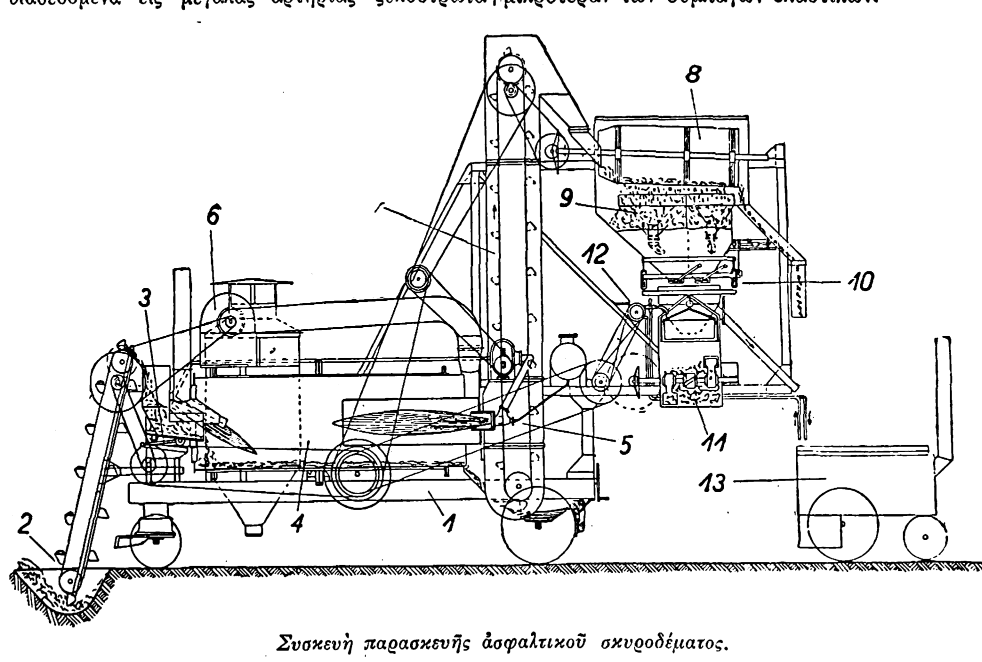

Συσκευὴ παρασκευῆς ἀσφαλτικοῦ σκυροδέματος.

[1=Πλαίσιον ὀχήματος. 2=Ἀνυψωτὴρ πρώτων ὑλῶν. 3=Συσκευὴ τροφοδοτήσεως. 4=Ξηραντὴρ περιστροφικός. 5=Ἑστία. 6=Ἀνεμιστήρ. 7=Ἀνυψωτὴρ θερμανθέντων ὑλικῶν. 8=Κύλινδρος κοσκινίσματος. 9=Χωνίον ἐναποθηκεύσεως. 10—Ζυγὸς ὑλικῶν. 11=Ἀναμίκτης. 12=Ἀντλία ἀσφαλτικῆς μάλθης. 13="Οχημα θερμάνσεως ἀσφαλτικῆς μάλθης.]

Ἡ ἐκλογὴ τοῦ χρησιμοποιητέου ὁδοστρώματος ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς προβλεπομένης κυκλοφορίας, τῆς ὀλισθηρότητος ἐν περιπτώσει ἀνωφερείας, τῆς τιμῆς καὶ τῆς προσδοκωμένης ἐμφανίσεως τῆς ὁδοῦ, ὡς καὶ τοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς ἀναγκαιούσης συντηρήσεως καὶ τῆς εὐχερείας ἀνακατασκευῆς. Οὕτω τὰ σκυρωτὰ ἀπεδείχθη ὅτι καθίστανται πάντοτε δαπανηρότερα τῶν ὑποστάντων ἐπάλειψιν διὰ πίσσης ἢ ἀσφάλτου, ὥστε εἰς τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς τεχνικῆς ἀποτελεῖ παραλογισμὸν ἡ μὴ ἐφαρμογὴ ἐπαλείψεως εἰς πᾶσαν ὁδόν.

Ἡ ἐπάλειψις διὰ πίσσης ἀντέχει εἰς ἀρκετὰ ζωηρὰν (300 ἕως 1500 ὀχημάτων) ἡμερησίως αὐτοκινήτων κυκλοφορίαν, ὀλιγώτερον δὲ εἰς ἱππήλατα φορτηγὰ μετὰ σιδηρῶν ἐπισώτρων, εἰς ἃ ἀντέχουσι καλύτερον αἱ ἀσφαλτικαὶ ἐπαλείψεις, αἵτινες εἶναι καὶ διαρκέστεραι. Εἰς μεγαλυτέραν ἔντασιν κυκλοφορίας ἄνω τῶν 1500 ὀχημάτων ἡμερησίως ἀντέχουσιν αἱ διὰ ταρμακαδὰμ καὶ ἰδίως αἱ δι' ἡμιεμποτισμοῦ ἢ πλήρους ἐμποτισμοῦ δι' ἀσφάλτου ὁδοί· ἀκόμη ἰσχυρότεραι καὶ ἀραιότεραι εἶναι αἱ δι' ἀσφαλτικοῦ σκυροδέματος καὶ αἱ δι' ἐμποτισμοῦ ἀσφαλτικοῦ γαλακτώματος ὁδοί, ὡς καὶ ἐκ μωσαϊκοῦ κυβολιθοστρώτου.

Τὰ ἐκ χυτῆς καὶ ἰδίως πιεστῆς ἀσφάλτου καὶ ξυλοστρώτου ὁδοστρώματα εἶναι ὡραῖα, πολυτελῆ καὶ λίαν ἀνθεκτικὰ διὰ πολὺ μεγάλην κυκλοφορίαν πάσης φύσεως. Τὰ κυβολιθόστρωτα, ὀλιγώτερον ὡραῖα καὶ ἀθόρυβα, εἶναι κατάλληλα διὰ βαρυτάτην κυκλοφορίαν παντὸς εἴδους (λιμένες, ἐμπορικοὶ σταθμοί, ἐργοστάσια).

Ἡ κλίσις καὶ ἡ ὀλισθηρότης ἔχουν ἐπίσης σημασίαν. Τὰ πισσόστρωτα καὶ ἡ πιεστὴ ἄσφαλτος εἶναι τὰ πλέον ὀλισθηρά, ἀκατάλληλα διὰ κλίσεις ἄνω τῶν 6 %, τὰ δὲ ὑπόλοιπα εἶναι κατάλληλα διὰ μεγαλυτέρας κλίσεις, ἐὰν ἰδίως, ὅταν γίνονται τελικαὶ ἀσφαλτικαὶ ἐπαλείψεις, ἐκτελεσθῶσιν αὗται μὲ ἐπίρριψιν γωνιωδῶν ψηφίδων καὶ ἄμμου. Ἡ καλὴ καὶ ἔγκαιρος συντήρησις καὶ ἡ καθαριότης ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν ἐξοικονομήσεως τῆς δαπάνης τῶν ὁδοστρωμάτων. Πρὸς τοῦτο σήμερον χρησιμοποιοῦνται πλεῖσται εἰδικαὶ συσκευαί, αὐτοκίνητα σάρωθρα, καταβρεκτῆρες, κινητὰ συνεργεῖα ἐπισκευῆς, ἐπαλείψεως, ἐπ' αὐτοκινήτων κτλ.

Τὸ πλάτος τῶν ὁδοστρωμάτων ἔχει μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἀντοχῆς αὐτῶν πολὺ μεγαλυτέραν της ἀναλογούσης εἰς αὐτό. Διότι εἰς τὰ στενὰ ὁδοστρώματα τείνει ἡ κυκλοφορία νὰ γίνεται πάντοτε ἐπὶ τῶν αὐτῶν σημείων, ἐνῷ κατασπείρεται εἰς τὰ πλατύτερα. Τὸ πλάτος κανονίζεται σήμερον εἰς πολλαπλάσιον τῶν 3 μ. (ἄλλοτε μόνον 2.50 μ.). ὅσον ἀπαιτεῖται διὰ τὴν ἐλευθέραν κίνησιν ἑνὸς αὐτοκινήτου. Δύναται ὅμως ν' ἀφαιρεθῇ 1 μ. ὑποτιθεμένου ὅτι ἓν τῶν ὀχημάτων σταθμεύει, οὕτω δ' ἔχομεν πλάτος 3 ἐν ἀνάγκῃ ἕως 4.5 μ. διὰ μίαν σειρὰν ὀχημάτων, 5 καὶ 6 μ. διὰ δύο σειρὰς ὀχημάτων, 8 καὶ 9 μ. διὰ τρεῖς, 12 καὶ 11 μ. διὰ τέσσαρας κτλ. Εἰς τὰς καμπύλας συνιστᾶται διαπλάτυνσις ἐπὶ τῇ βάσει εἰδικῶν τύπων. Πολλάκις ἄνω τῶν 16 μ. διαιρεῖται ἡ κυκλοφορία εἰς δύο ἢ περισσότερα ὁδοστρώματα, χωριζόμενα διὰ πεζοδρομίων, πρασιῶν, τροχιῶν διὰ τροχιοδρόμους, ἱππεῖς, ποδηλάτας, διὰ βραδεῖαν καὶ ταχεῖαν κυκλοφορίαν κτλ.

Αἱ δενδροφυτεύσεις, διαδεδομέναι εἰς πλείστας χώρας κατὰ μῆκος τῶν δημοσίων ὁδῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῶν συνοικισμῶν, εἶναι ἀνακουφιστικώταται διὰ τοὺς χρησιμοποιοῦντας τὴν ὁδόν, βοηθοῦσι τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ὁδοῦ (ἐν περιπτώσει χιόνος) ἀλλ' εἶναι ἐπικίνδυνοι ἐν περιπτώσει ἀποκλίσεως εἰς αὐτοκίνητα τρέχοντα μὲ ὑπερβολικὴν ταχύτητα. Πάντως εἰς τὰς διασταυρώσεις πρέπει νὰ λαμβάνεται πρόνοια νὰ καθίστανται φανερὰ τὰ πέριξ τῶν σημείων τούτων.

Ἐπὶ τῶν ὁδῶν ἐγκαθίστανται λίθινοι σταδιοδεῖκται ἀνὰ πᾶν χιλιόμετρον καὶ μικρότερον ἀνὰ πᾶν ἑκατόμετρον. Ἐπὶ πλέον εἰς τὰς διασταυρώσεις στῦλοι μετὰ πινακίδων φερουσῶν χυτοσιδηρᾶ ἐξέχοντα γράμματα καὶ ὑποδηλουσῶν τὰς διευθύνσεις πρὸς τοὺς πλησιεστέρους καὶ ἀπωτέρους κυριωτέρους συνοικισμοὺς μετὰ τῶν χιλιομετρικῶν ἀποστάσεων αὐτῶν. Τέλος τελευταίως εἰσήχθησαν καὶ διάφορα σήματα μόνιμα ἢ μὴ διὰ τοὺς κυκλοφοροῦντας (καμπὴ ἀπότομος, κλίσις, διασταύρωσις ὁδοῦ, σιδηροδρομικῆς γραμμῆς κτλ.). Αἱ ἰσόπεδοι διαβάσεις τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἀποτελοῦσιν ἰδιαιτέρως ἐπικίνδυνα σημεῖα καὶ ζητεῖται ὁ περιορισμὸς καὶ ἡ ἀντικατάστασις δι' ὑπεράνω ἢ ὑποκάτω διαβάσεων.

Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἡ ἀνάπτυξις τῆς κυκλοφορίας ἐπὶ τῶν ὁδῶν ἤγαγε τὸ πρῶτον ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἤδη καὶ ἀλλαχοῦ εἰς τὴν κατασκευὴν εἰδικῶν ὁδῶν ὑπὸ ἑταιρειῶν εἰσπραττουσῶν διόδια, αἵτινες ἑνοῦσαι δι' εἰδικῆς χαράξεως μεγάλα κέντρα, ἐπιτρέπουσι τὴν ταχίστην ἐπ' αὐτῶν κυκλοφορίαν αὐτοκινήτων. Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται διὰ πλήρους περιφράξεως τῶν ὁδῶν, εἰς ἃ μόνον τὰ αὐτοκίνητα ἐπιτρέπεται νὰ κυκλοφορῶσιν, ἀντικαταστάσεως πάσης διασταυρώσεως δι' ὑπεράνω ἢ ὑπὸ κάτω διαβάσεως καὶ ἀποφυγῆς διαβάσεως διὰ τῶν κατῳκημένων τόπων. Αἱ ὁδοὶ αὗται ἐκλήθησαν ἰταλιστὶ Autostrade (αὐτοκινητόδρομοι). Ἤδη καταβάλλεται προσπάθεια νὰ τεθοῦν αἱ βάσεις προγράμματος κατασκευῆς τοιούτου εὐρωπαϊκοῦ δικτύου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *B.E.W James*, Highway Construction Administration and Finance (ἔκδοσις τοῦ Highway Education Board' Βάσσιγκτων).— *L. Limasset*, Cours de Routes (Παρίσιοι, 1918).— *P. Le Gavrian*, Les Chaussées Modernes (Παρίσιοι 1922).— *Neumann*, Neuzeitlicher Strassenbau (Βερολῖνον 1927). — *Otto Blum*, *G. Schimpff*, *H. Schmidt*, St.dteban (Βερολῖνον 1921).

Θ. ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ

ὁδοστρωτήρ, —*ῆρος* (ὁ)· κύλινδρος χρησιμοποιούμενος διὰ τὴν κυλίνδρωσιν τῶν ὁδοστρωμάτων.

— *[Τεχν.]* Διακρίνομεν τοὺς ἱπποκινήτους ἢ ὑπ' ἀνθρώπων συρομένους ἐλαφροὺς κυλίνδρους ἢ *ὁδοστρωτῆρας* καὶ τοὺς αὐτοκινήτους τοιούτους. Οἱ μὲν πρῶτοι, βάρους τὸ πολὺ 2—5 t, κατασκευάζονται ἐκ λίθων ἢ μετάλλου, ὁπότε ἔχουσι τὸ πλεονέκτημα κατὰ βούλησιν ἐπαυξήσεως τοῦ βάρους των, διὰ προσθετῶν βαρέων ἀντικειμένων εἰς τὸ κενὸν τοῦ κυλίνδρου. Τὸ βάρος τοῦ κυλίνδρου δέον νὰ ᾖ ἐν σχέσει μὲ τὸ πάχος τῆς πρὸς κυλίνδρωσιν στρώσεως καὶ τῆς σκληρότητος τῶν σκίρρων. Οὕτω εἰς μαλακὰ σχετικῶς σκίρρα καὶ λεπτὴν στρῶσιν δέον νὰ ᾖ μικρόν, ἀντιθέτως δὲ εἰς σκληρὰ σκίρρα καὶ παχεῖαν στρῶσιν. Εἰ δυνατὸν τὸ βάρος δέον νὰ αὐξάνῃ προϊούσης τῆς κυλινδρώσεως καὶ συνεπῶς τῆς συμπιέσεως τοῦ συστήματος. Ἡ ἀπόδοσις ἱπποκινήτων ὁδοστρωτήρων εἶναι 25—35 $μ^2$ κυλινδρώσεως καθ' ὥραν ἤτοι 1,5—2,0 $μ^3$ σκληρῶν ἢ 2,5—3,5 μαλακῶν σκίρρων. Μειονέκτημα τῶν κυλίνδρων τούτων εἶναι ὅτι, συρόμενοι ὑπὸ τῶν ἵππων, δέον μεθ' ἑκάστην διαδρομὴν νὰ στρέφουν πρὸς τὰ ὀπίσω ἢ νὰ ἀποζευγνύωνται καὶ ἐπαναζευγνύωνται οἱ ἵπποι, ὅπερ δὲν εἶναι εὐχερές. Ἔτι δὲ ἡ στροφὴ εἶναι καὶ ἐπιβλαβὴς διὰ τὴν εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο καλὴν κυλίνδρωσιν τοῦ ὁδοστρώματος.

Digitized by Google

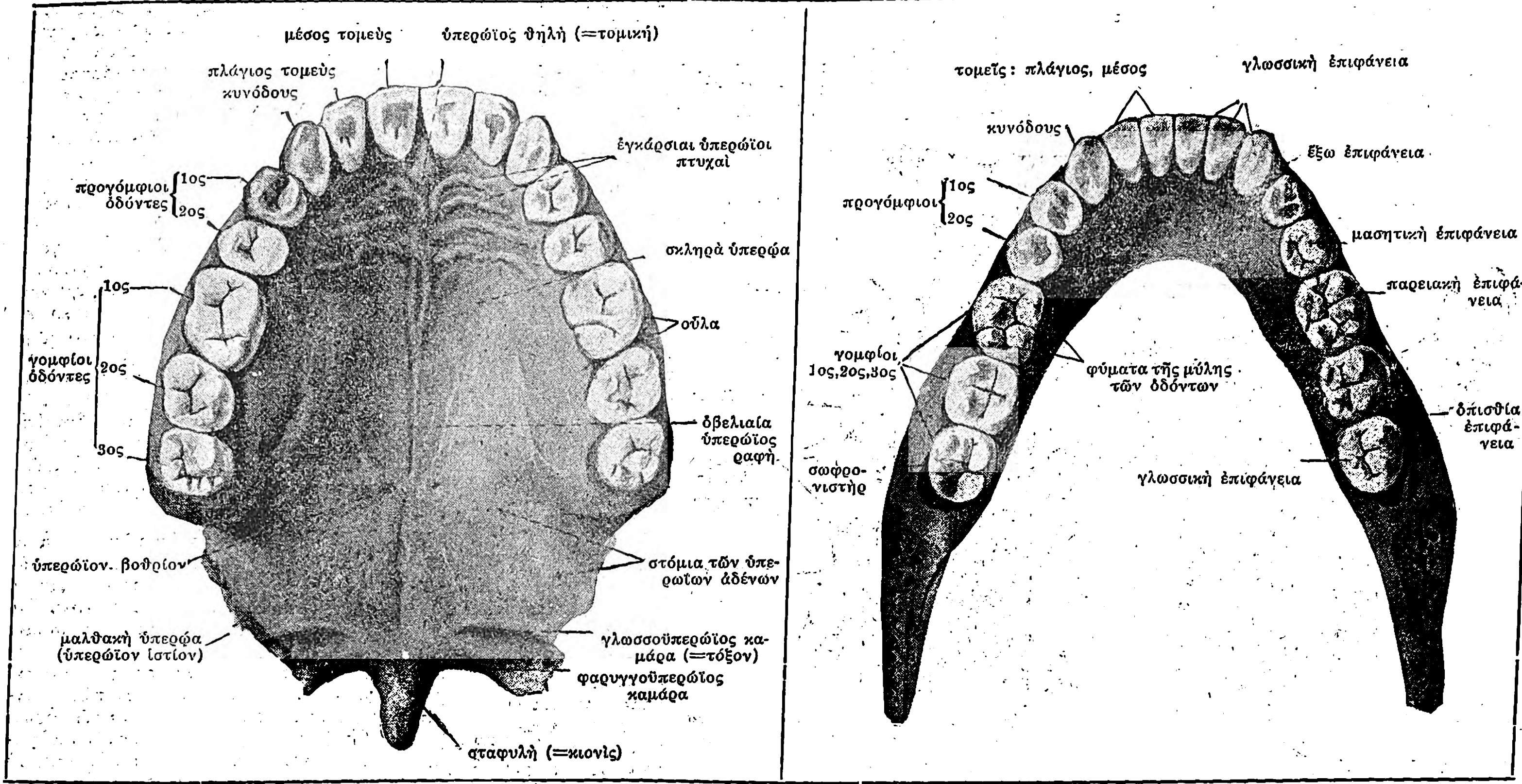

1) Μόνιμος φραγμὸς τῶν ὀδόντων τῆς ἄνω γνάθου μετὰ τοῦ βλεννογόνου τῆς ὑπερῴας, ἐκ τῶν κάτωθεν (Spalteholz). 2) Μόνιμος φραγμὸς τῶν ὀδόντων τῆς κάτω γνάθου, ἐκ τῶν ἄνωθεν (Spalteholz).

Οἱ ἀτμοκίνητοι ἀποτελοῦνται ἐκ συστήματος πλειοτέρων κυλίνδρων, συνδεομένων διὰ πλαισίου τινός, ἐφ᾽ οὗ καὶ ἡ ἀτμομηχανὴ τῆς κινήσεως. Τὸ βάρος των ποικίλλει ἀπὸ 10—30 t, ἡ δὲ δύναμις τῆς μηχανῆς ἀπὸ 10—20 P.S. Ἡ ταχύτης τούτων εἶναι 0,6—1,0 μ/1″, ἡ δὲ ἡμερησία ἀπόδοσις 14 t τοιούτου εἶναι 40—75 μ³ περίπου. Αἱ δι᾽ ἀτμοκινήτου ὁδοστρωτῆρος κυλινδρούμεναι ὁδοὶ παρουσιάζουσι μεγίστην συμπίεσιν καὶ σύνδεσιν τῶν ἀποτελούντων σκίρρων, ἀπαραίτητον διὰ περίπτωσιν κυκλοφορίας βαρέων ὀχημάτων. Ἡ κλίσις τῆς ὁδοῦ οὐδεμίαν δυσκολίαν φέρει κατὰ τὰς κυλινδρώσεις, αἴρεται δὲ τὸ μειονέκτημα τῆς ἐπὶ τόπου στροφῆς ἢ ἀποζεύξεως καὶ ἐπαναζεύξεως τῶν ἵππων, δεδομένου ὅτι εὐχερῶς κινοῦνται καὶ πρὸς τὰ ὀπίσω· τέλος εἶναι καταλληλότατοι διὰ τὴν καλὴν κυλίνδρωσιν παχειῶν στρώσεων ἐπὶ σκληρῶν σκίρρων.

Τελευταίως χρησιμοποιοῦνται καὶ βενζινοκίνητοι ἢ δι᾽ ἀκαθάρτου πετρελαίου κινούμενοι ὁδοστρωτῆρες, 3—10 t, δυνάμενοι διὰ προσθήκης ὕδατος ἢ ἑτέρων βαρέων ἀντικειμένων νὰ μεταβάλλωσι κατὰ βούλησιν καὶ ἐντὸς ὁρίων τὸ βάρος των. Διακρίνονται διὰ τὸ μικρόν των ἴδιον βάρος, ἕνεκα δὲ τούτου δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσι δι᾽ ἐλαφρὰς στρώσεις καὶ μαλακὰ σκίρρα, ἔτι δὲ διὰ συμπίεσιν τῶν ἐδαφῶν πρὸ τῆς ἐπιθέσεως τῆς λιθοστρώσεως ἢ σκίρρων. Δύνανται ἐπίσης ταχέως νὰ τεθῶσιν εἰς κίνησιν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἀτμοκινήτους, τέλος δὲ διακρίνονται, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἀτμοκινήτους, διὰ τὸ μικρὸν τοῦ μηχανισμοῦ κλπ. **Ν. Α. Π.**

ὁδοταχύμετρον (τὸ) *[Ἐγκυκλ.]*. Συσκευὴ δεικνύουσα τὴν ταχύτητα τῶν τροχοφόρων κυρίως ὀχημάτων. Συνηθέστερον γίνεται χρῆσις τῶν συσκευῶν τούτων εἰς τὰ αὐτοκίνητα, ἵνα γνωρίζῃ ὁ ὁδηγὸς εἰς ἑκάστην στιγμὴν τὴν ταχύτητά των. Τὰ ὁδοταχύμετρα εἶναι στρεπτοὶ ὡρολογιακοὶ μηχανισμοί, τιθέμενοι εἰς κίνησιν ὑπὸ τῶν τροχῶν τοῦ αὐτοκινήτου καὶ δεικνύοντες τὴν ταχύτητα εἰς χιλιόμετρα ἀνὰ ὥραν, ἥτις εἶναι συνάρτησις τῶν στροφῶν τῶν τροχῶν τοῦ αὐτοκινήτου ἀνὰ δεύτερον λεπτὸν καὶ τῆς διαμέτρου αὐτῶν. **Ν. Φ.**

Ὀδοῦ *[Γεωγρ.]*. Ὀρεινὸν χωρίον τῆς Κύπρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λάρνακος. Κάτ. 300. **Α. Κ. Α.**

ὀδούς, *—όντος* (ὁ)· ἕκαστον τῶν ἐπὶ ἑκατέρας τῶν σιαγόνων ὀσταρίων, δι᾽ ὧν μασᾶται ἡ τροφή: «ὀδόντες ἀνθρώπου, — πιθήκου, — κυνὸς κλπ.», παροιμ. ἀρχ. «οὐδὲν ἔργον λευκῶν ὀδόντων, ἢν μή τι καὶ μασῶνται» τίποτε δὲν ὠφελοῦν τὰ λευκὰ δόντια, ἂν δὲν μασοῦν καὶ κάτι, «ἕρκος ὀδόντων» ὁ ἐκ τῶν ὀδόντων οἱονεὶ φραγμὸς τοῦ στόματος, ἐκ τοῦ ὁμηρικοῦ στίχου «ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων», «βρυγμὸς τῶν ὀδόντων» τὸ κροτάλισμα τῶν ὀδόντων, «ὡπλισμένος μέχρις ὀδόντων» πάνοπλος· || πᾶσα δίκην ὀδόντος προεξοχή: «οἱ ὀδόντες τοῦ πρίονος, — τοῦ τροχοῦ κττ.».

— *[Ἀνατομ.]* Οἱ *ὀδόντες*, ὄργανα λίαν σκληρά, ὡς τὸ ὀστᾶ, εἶναι ἐγγεγομφωμένοι ἐν τοῖς φατνίοις τῶν γνάθων καὶ ἀπεργάζονται τὸ πρόσθιον τοίχωμα καὶ τὰ πλάγια τῆς κοιλότητος τοῦ στόματος. Φύονται δ᾽ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν θηλαστικῶν ἐν γένει ζῴων δύο γενεαὶ ὀδόντων, ἡ τῶν *νεογιλῶν* καὶ ἡ τῶν *μονίμων* ὀδόντων· ἀμφότεραι δ᾽ εὕρηνται ἤδη ἐπὶ τοῦ νεογνοῦ μᾶλλον ἢ ἧττον διαπεπλασμέναι ἐντὸς τῶν φατνιακῶν ἀποφύσεων τῶν γνάθων, ἀφ᾽ ὧν τελειούμεναι ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐπιφάνειαν (ἀνατέλλουσι) κατὰ διάφορον χρόνον. Καὶ οἱ μὲν νεογιλοὶ ὀδόντες, 20 τὸν ἀριθμόν, 10 ἐν ἑκατέρᾳ γνάθῳ, ἄρχονται φυόμενοι ἀπὸ τοῦ 6ου—7ου μηνὸς μετὰ τὸν τοκετὸν καὶ ἐξακολουθοῦσι μέχρι τοῦ 2ου περίπου ἔτους, διατηροῦνται δὲ μέχρι τοῦ 5ου—6ου ἔτους μόνον, μεθ᾽ ὅ, ἐκπίπτοντες καθ᾽ ὡρισμένην τάξιν, ἀναπληροῦνται ὑπὸ τῶν μονίμων ὀδόντων, οἵτινες, 32 ὄντες, 16 ἐφ᾽ ἑκατέρας γνάθου, φύονται καὶ οὗτοι κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα μέχρι τοῦ 12ου—13ου ἔτους, πλὴν τοῦ τελευταίου, τοῦ σωφρονιστῆρος, φυομένου μετὰ τὸ 20ὸν ἔτος. Ἀποτελοῦσι δ᾽ οἱ ὀδόντες ἐν ἑκατέρᾳ γνάθῳ δύο τοξοειδεῖς στοίχους, τὸν *ἄνω* καὶ τὸν *κάτω φραγμὸν* τῶν ὀδόντων, ὧν ὁ ἄνω εἶναι πλατύτερος τοῦ κάτω. Χωρίζονται δ᾽ ἀπ᾽ ἀλλήλων οἱ ὀδόντες διὰ στενῶν διαφραγματίων, τῶν *ἁρμῶν*. Καὶ ὁ μὲν νεογιλὴς φραγμὸς ἀπαρτίζεται ἐκ 4 τομέων, 2 κυνοδόντων (ἑνὸς ἑκατέρωθεν), 4 γομφίων ἢ μυλιτῶν (δύο ἑκατέρωθεν)· ὁ δὲ μόνιμος φραγμὸς ἐκ 4 τομέων, 2 κυνοδόντων (ἑνὸς ἑκατέρωθεν), 4 προγομφίων ἢ προμυλιτῶν (δύο ἑκατέρωθεν) καὶ 6 γομφίων ἢ μυλιτῶν (τριῶν ἑκατέρωθεν).

Ἐφ᾽ ἑκάστου ὀδόντος διακρίνομεν: 1) τὴν μύλην, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ προέχον μέρος τοῦ ὀδόντος, τὸ μὴ καλυπτόμενον ὑπὸ τῶν οὔλων, καὶ ἧς τὸ ἐλεύθερον πέρας, τὸ τὰ σιτία τέμνον καὶ λειαῖνον, καλεῖται τράπεζα (ἰδίως ἡ πλατεῖα τῶν γομφίων ὀδόντων ἐπιφάνεια)· 2) τὴν ῥίζαν, ἥτις, ἁπλῆ ἢ ἐσχισμένη οὖσα (μονόρριζοι, πολύρριζοι ὀδόντες), ἐγγομφοῦται, λεπτυνομένη βαθμηδόν, ἐν τῷ ἀντιστοίχῳ φατνίῳ τῆς γνάθου· 3) τὸν *αὐχένα*, ἤτοι τὸ μεταξὺ τῆς μύλης καὶ τῆς ῥίζης στενότερον μέρος τοῦ ὀδόντος, τὸ ὑπὸ τῶν οὔλων περιλαμβανόμενον· καὶ 4) τὴν κοιλότητα τοῦ ὀδόντος, ἥτις πληροῦται ὑπὸ μαλθακῆς οὐσίας, τοῦ πολφοῦ ἢ πόλτου, ἐν ᾧ φέρονται τὰ ἀγγεῖα καὶ τὰ νεῦρα τοῦ ὀδόντος.

Τῶν τομέων ὀδόντων αἱ μὲν μύλαι εἶναι πλατεῖαι, παρεμφερεῖς πρὸς σμίλην ἢ πρὸς πτύον, αἱ δὲ ῥίζαι εἶναι ἁπλαῖ, κωνικαί. Τῶν δὲ κυνοδόντων, αἱ μὲν μύλαι εἶναι παχύτεραι ἢ τῶν τομέων, κωνοειδεῖς, εἰς ὀξὺ ἄκρον ἀπολήγουσαι, αἱ δὲ ῥίζαι ἁπλαῖ, αὐλακωταί. Τῶν δὲ προγομφίων ὀδόντων αἱ μὲν μύλαι εἶναι κυλινδροειδεῖς ἢ κυβοειδεῖς, ἔχουσαι τὸ ἐλεύθερον πέρας πεπλατυσμένον, τραπεζοειδὲς μετὰ δύο τριγώνων πρισματικῶν φυμάτων, αἱ δὲ ῥίζαι συνήθως ἁπλαῖ, ἄσχιστοι, πλὴν τῶν τῆς ἄνω γνάθου, αἵτινες ἐνίοτε διχάζονται. Τῶν δὲ γομφίων ὀδόντων αἱ μὲν μασητικαὶ ἐπιφάνειαι ἢ αἱ τράπεζαι εἶναι ἐπὶ μὲν τῆς ἄνω γνάθου ῥομβοειδεῖς, ἐπὶ δὲ τῆς κάτω τετράγωνοι ἢ ὀρθογώνιοι καὶ φέρουσι κατὰ τὰς τέσσαρας γωνίας 4 φύματα· αἱ δὲ ῥίζαι τῶν μὲν ἄνω γομφίων εἶναι τρισχιδεῖς (τριφυεῖς), τῶν δὲ κάτω δισχιδεῖς (διφυεῖς). Ὁ δὲ πολφὸς τοῦ ὀδόντος εἶναι ἀγγειοβριθὴς καὶ νευροβριθὴς καὶ διὰ τοῦτο λίαν εὐαίσθητος. Ἡ δὲ κοιλότης, ἐν ᾗ οὗτος ἐμπεριέχεται, πρὸς μὲν τὴν μύλην ἀπολήγει τυφλῶς, σχηματίζουσα προσεκβολὰς (κέρατα), πρὸς δὲ τὴν ῥίζαν ἐπὶ μὲν τῶν μονορρίζων ὀδόντων ἐκβάλλει δι᾽ ἑνὸς τρήματος, δι᾽ οὗ εἰσέρχονται τὰ ἀγγεῖα καὶ τὰ νεῦρα, ἐπὶ δὲ τῶν πολυρρίζων σχίζεται ἀναλόγως τῶν κλάδων τῆς ῥίζης εἰς δύο ἢ πλείονας σωλῆνας, τοὺς ῥιζικοὺς σωλῆνας, ὧν ἕκαστος ἐκβάλλει δι᾽ ἰδίου τρήματος διὰ τὴν εἴσοδον τῶν ἀγγείων καὶ νεύρων. Σύγκειται δέ: 1) ἐκ πιλήματος ἰνιδίων· 2) ἐκ στρογγύλων καὶ ἀστεροειδῶν κυττάρων συνδετικοῦ ἱστοῦ· καὶ 3) ἐξ ἀγγείων καὶ νεύρων.

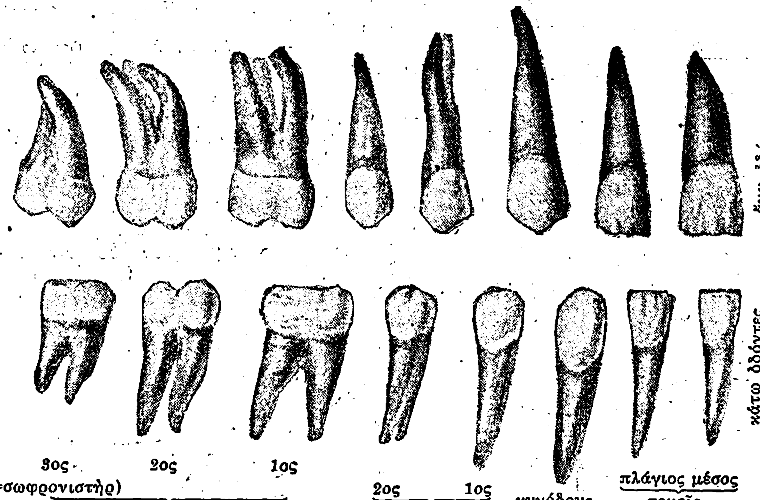

Μόνιμοι ὀδόντες τοῦ δεξ. πλαγίου ἀπὸ τῆς παρειακῆς ἐπιφανείας ὁρώμενοι (Spalt).

Τῶν κυττάρων δὲ τούτων τὰ περιφερικὰ καλοῦνται ὀδοντοβλάσται. Ὁ δ᾽ ἱστὸς τῶν ὀδόντων ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν διαφόρων τὴν σύστασιν οὐσιῶν, αἵτινες, ἐκ τῶν ἔνδον πρὸς τὰ ἔξω, εἶναι ἡ *ὀδοντίνη* (=ἐλεφαντίνη), ἡ *ἀδαμαντίνη* καὶ ἡ *ὀστεΐνη*. Καὶ ἡ μὲν ὀδοντίνη εἶναι μετὰ τὴν ἀδαμαντίνην ἡ σκληροτέρα οὐσία τοῦ ὀδόντος καὶ περιβάλλει τὴν πολφικὴν κοιλότητα πανταχόθεν, πλὴν κατὰ τὸ ῥιζικὸν τρῆμα· ἡ δὲ ἀδαμαντίνη, σκληροτέρα καὶ τοῦ ὀστοῦ, πε-

Digitized by Google

ριβάλλει τὴν μύλην τοῦ ὀδόντος μέχρι τοῦ αὐχένος αὐτοῦ· ἡ δ' ὀστεΐνη περικαλύπτει τὸ πρὸς τὴν ῥίζαν μέρος αὐτῆς οὕτως, ὥστε ἡ ὀδοντίνη οὐσία κεῖται ἐντὸς ἐπιμήκους κάψης, ἧς τὸ μὲν ἓν ἡμιμόριον ἀπεργάζεται ἡ ἀδαμαντίνη, τὸ δ' ἕτερον ἡ ὀστεΐνη οὐσία.

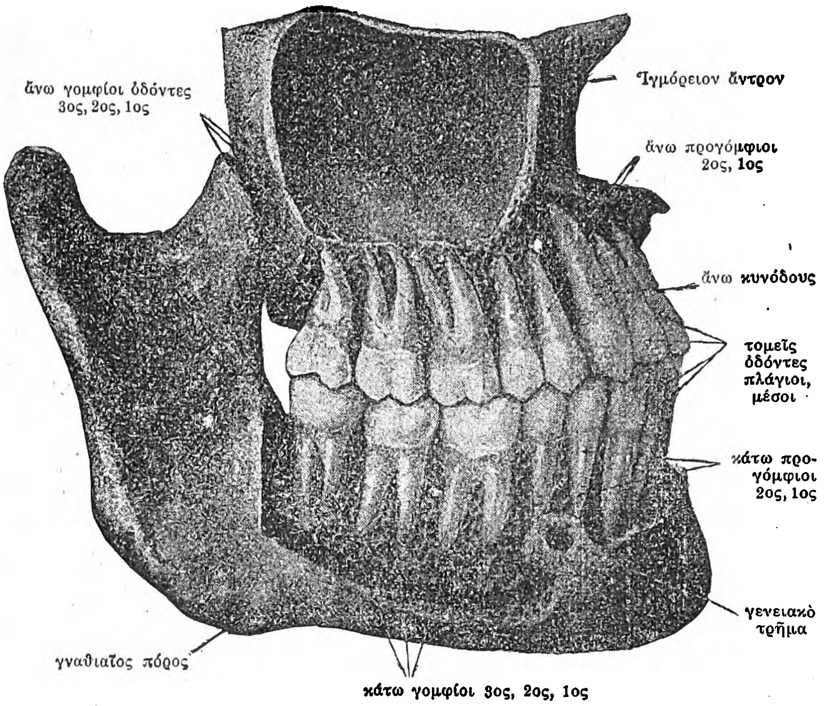

Μόνιμος φραγμὸς τῶν ὀδόντων, ἐκ τῶν δεξιῶν (*Spalteholtz*).

Αἱ ἀρτηρίαι τῶν ὀδόντων εἶναι ἀποβλαστήματα τῆς ἄνω καὶ κάτω φατνιακῆς καὶ τῆς ὑποκογχίου ἀρτηρίας, κλάδων τῆς ἔσω γναθιαίας ἀρτηρίας. Τὰ νεῦρα προέρχονται ἐκ τοῦ τριδύμου νεύρου, καὶ δὴ τὰ μὲν διὰ τοὺς ὀδόντας τῆς ἄνω γνάθου ἀπὸ τοῦ 2ου κλάδου αὐτοῦ (ἄνω φατνιακοῦ), τὰ δὲ διὰ τοὺς τῆς κάτω γνάθου ἐκ τοῦ 3ου κλάδου (κάτω φατνιακοῦ).

Αἱ ἀνωμαλίαι καὶ παραλλαγαὶ τῶν ὀδόντων εἶναι συχναί. Πολλάκις προέχουσιν, ἰδίως οἱ τομεῖς, ἐπὶ τὰ πρόσω· ἄλλοτε οἱ ἁρμοὶ εἶναι εὐρεῖς· ἐνίοτε ἐλλείπει ὁ σωφρονιστὴρ ἢ ὑπολείπεται τὴν διάπλασιν· συχνάκις ἡ ῥίζα ὀδόντων τινῶν ὑφίσταται γωνιώδη κάμψιν ἢ ἀπόκλισιν, ὅτε δυσχερὴς ἡ ἐξαγωγή· ἡ ῥίζα τῶν κυνοδόντων ἐνίοτε ἐμφανίζεται δισχιδής· πολλάκις ὁ ἀριθμὸς τῶν κλάδων τῆς ῥίζης τῶν προγομφίων καὶ γομφίων ὀδόντων παραλλάσσει· ἄλλοτε δύο παρακείμενοι ὀδόντες συμφύονται ἢ εἷς μόνιμος συμφύεται μετὰ νεογιλοῦ. Ἐλάττωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὀδόντων σπανία, συχνοτέρα δ' ἡ ὑπεραριθμία, ἐμφανιζομένη κυρίως ἐν τῇ ἄνω γνάθῳ. Παρετηρήθη δὲ καὶ ἑτεροτοπία ὀδόντων τινῶν, οἵτινες ἐφύησαν ἐν τῇ ὑπερῴᾳ, τῷ κύτει τῆς ῥινός, τῷ Ἰγμορείῳ ἄντρῳ κλπ. Ἐνίοτε ἀπαντῶσιν ὀδόντες τερατώδεις τὸ μέγεθος.

Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

—[*Ὀδοντιατρ.*] Οἱ *ὀδόντες* τοῦ ἀνθρώπου, ἅμα ὡς ἀνατείλωσι, δὲν εἶναι τελείως σχηματισμένοι· ἀπαιτεῖται δὲ χρονική τις περίοδος, $1^1/_2—2/^1{}_2$ ἐτῶν περίπου, μέχρις ὅτου σχηματισθῶσιν. Ἡ ἐξεργασία αὕτη ὀνομάζεται τιτάνωσις τῶν ὀδόντων, εἶναι δὲ αὕτη συνέχεια τῆς ὀδοντογονίας.

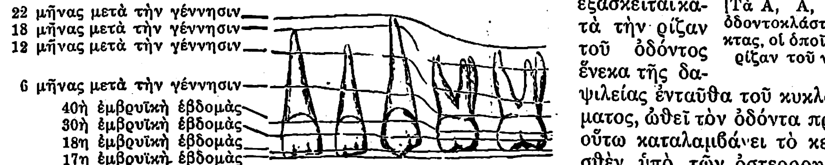

Σχεδιογράφημα δεικνύον τὴν καθ' ὡρισμένας περιόδους τιτάνωσιν τῶν νεογιλῶν ὀδόντων.

Σχεδιογράφημα δεικνύον τὴν τιτάνωσιν τῶν μονίμων ὀδόντων.

[Αἱ γραμμαὶ μετὰ τῶν ἔναντι αὐτῶν ἀριθμῶν δεικνύουσι τὴν κατὰ μέσον ὅρον τιτάνωσιν τῶν ὀδόντων κατὰ τὰ ἀντίστοιχα χρονολογικὰ διαστήματα.]

Προκειμένου περὶ τῆς ἐξηγήσεως τῶν αἰτίων καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀνατολῆς τῶν *νεογιλῶν ὀδόντων* ὑπάρχουσι διάφοροι θεωρίαι. Ἡ παλαιοτέρα πασῶν εἶναι ἐκείνη, καθ' ἣν ἡ ἐξώθησις τοῦ ὀδόντος ἐκ τῆς κρύπτης αὐτοῦ διὰ τῶν οὔλων συντελεῖται διὰ μηχανικῆς πιέσεως, ἥτις παράγεται ὡς ἐκ τῆς ἐπιμηκύνσεως τῆς ῥίζης αὐτοῦ διὰ τῆς καταβολῆς περὶ αὐτὴν τῆς ὀδοντίνης. Κατ' ἄλλην θεωρίαν μηχανικὴ πίεσις ἐξασκεῖται διὰ τῆς μεγεθύνσεως τοῦ παραγωγοῦ ὀργάνου τῆς ὀδοντίνης, τοῦ πολφοῦ. Κατ' ἄλλην, ὁ ὀδοὺς ἐξωθεῖται ἐκ τῆς κρύπτης αὐτοῦ διὰ πιέσεως ἀναλόγου πρὸς τὴν πίεσιν, ἥτις ἐξασκεῖται πρὸς ἐξώθησιν τοῦ ἐμβρύου ἐκ τῆς μήτρας. Κατ' ἄλλην, ἡ ἀνατολὴ τῶν ὀδόντων ἐπιτελεῖται διὰ τῆς περὶ τὰς ῥίζας καταβολῆς τῶν φατνίων τῶν ὀδόντων. Κατ' ἄλλην πάλιν θεωρίαν, ἡ ἀνατολὴ τῶν ὀδόντων εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς δυσαναλόγου μεγεθύνσεως αὐτῶν ἐν σχέσει πρὸς τοὺς περιβάλλοντας αὐτοὺς ἱστούς. Ὁ Constant δέχεται ὅτι ἡ ἀνατολὴ τῶν ὀδόντων εἶναι ἀποτέλεσμα πιέσεως, ἀσκουμένης ὑπὸ τοῦ αἵματος, ὅπερ, ὑπάρχον ἐνταῦθα δαψιλές, ὠθεῖ τὸν ὀδόντα διαρκῶς πρὸς τὰ ἔξω. Πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω θεωρίαι ἐξελέγχονται ἀνακριβεῖς, ἐκτὸς τῆς τελευταίας, ἥτις συμπληρουμένη ὡς ἀκολούθως θὰ ἠδύνατο νὰ δώσῃ σαφῆ τὴν ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου τούτου. Μετὰ τὸν σχηματισμὸν δηλαδὴ τῆς μύλης τοῦ ὀδόντος, οἱ ὀστεορρῆκται, σχηματιζόμενοι μεταξὺ τῆς μύλης τοῦ ὀδόντος καὶ τῆς ὀστεΐνης αὐτοῦ κρύπτης, προάγονται εἰς δρᾶσιν· καὶ οὗτοι μὲν ῥηγνύουσι τὸ ὀστοῦν ἀφήνοντες ἐλευθέραν τὴν δίοδον εἰς τὸν ὀδόντα, ἡ δὲ πίεσις, ἥτις συγχρόνως ἐξασκεῖται κατὰ τὴν ῥίζαν τοῦ ὀδόντος ἕνεκα τῆς δαψιλείας ἐνταῦθα τοῦ κυκλοφορουμένου αἵματος, ὠθεῖ τὸν ὀδόντα πρὸς τὸ ἔξω, ὅστις οὕτω καταλαμβάνει τὸ κενὸν τὸ σχηματισθὲν ὑπὸ τῶν ὀστεορρηκτῶν, ἐπέρχεται δ' οὕτω ἡ ἀνατολὴ τοῦ ὀδόντος.

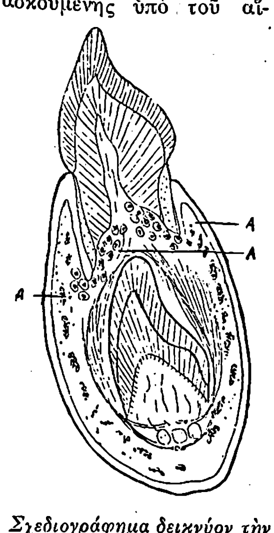

Σχεδιογράφημα δεικνύον τὴν σχέσιν τοῦ ἀνατέλλοντος μονίμου ὀδόντος πρὸς τὸν νεογιλόν.

[Τὰ Α, Α, Α παριστῶσι τοὺς ὀδοντοκλάστας ἢ ὀδοντορρήκτας, οἱ ὁποῖοι ἀπορροφοῦσι τὴν ῥίζαν τοῦ νεογιλοῦ ὀδόντος.]

Ἡ ἀνατολὴ τῶν μονίμων ὀδόντων ἐπιτελεῖται ὡς ἑξῆς περίπου: Οἱ μόνιμοι ὀδόντες, περιλαμβανόμενοι ἐντὸς τῆς ὀστεΐνης κρύπτης καὶ κάτωθι ἢ ὀλίγον ἔσω τῶν ῥιζῶν τῶν νεογιλῶν ὀδόντων, μεγεθύνονται ὁσημέραι καὶ τείνουσι νὰ διαρρήξωσι τὴν ὀστεΐνην αὐτῶν κρύπτην δι' ἐξεργασίας ἀναλόγου πρὸς τὴν ἀνατολὴν τῶν νεογιλῶν ὀδόντων. Μεταξὺ ὅμως τῆς ῥίζης τοῦ νεογιλοῦ ὀδόντος καὶ τῆς μύλης τοῦ μονίμου σχηματίζονται οἱ ὀδοντοκλάσται ἢ ὀδοντορρῆκται, οἵτινες διὰ τοῦ ἐρεθισμοῦ, ὅστις προσγίνεται αὐτοῖς διὰ τῆς πιέσεως τῆς μύλης τοῦ μονίμου ὀδόντος, προάγονται εἰς δρᾶσιν καὶ παράγουσιν ὀξύ τι, ὅπερ ἔχει ὀστεορρηκτικὴν ἢ ὀδοντορρηκτικὴν ἰδιότητα. Ἡ ὀστεΐνη καὶ ἡ ὀδοντίνη τῆς ῥίζης διαρρήγνυνται, ἡ δὲ ῥίζα βαθμηδὸν διαλύεται, τὴν δὲ θέσιν αὐτῆς καταλαμβάνει ἡ μύλη τοῦ μονίμου ὀδόντος, ὅστις ἐν τέλει ἀντικαθιστᾷ τὸν νεογιλόν.

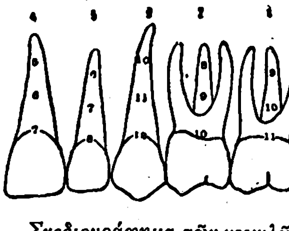

Σχεδιογράφημα τῶν νεογιλῶν ὀδόντων.

[Οἱ ἀριθμοὶ ἄνωθεν τῶν ῥιζικῶν τρημάτων καὶ κατὰ μῆκος τῶν ῥιζῶν δεικνύουσι τὰ ἔτη, καθ' ἃ ἄρχεται καὶ περατοῦται ἡ ἀπορρόφησις τῶν ῥιζῶν.]

Ν. Γ. Π.

—[*Ὑγιεινή*] Μετὰ τὴν ἀνατολὴν τῶν ὀδόντων ἀπαραίτητον καθίσταται ὅπως τηροῦνται οἱ κανόνες τῆς ὑγιεινῆς τοῦ στόματος, ἄλλως ὑπόκεινται οὗτοι εἰς διαφόρους νόσους, ἐξ ὧν ἀπειλεῖται ὄχι μόνον ἡ συντήρησις αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ καθόλου ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου.

Αἱ κυριώτεραι ἐκ τῆς μὴ τηρήσεως τῶν ὅρων τῆς ὑγιεινῆς νόσοι τῶν σκληρῶν ἱστῶν τῶν ὀδόντων εἶναι ἡ τερηδών, ἡ κοινῶς «κουφάλα» τῶν ὀδόντων, ἡ ἀποτριβὴ ἢ ἐκτριβὴ τῶν ὀδόντων, ἡ διάβρωσις κλπ. Αἱ νόσοι δὲ πάλιν, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ προκληθῶσιν ἐξ ἀφορμῆς τῶν τερηδονισμένων ὀδόντων εἶναι πολλαὶ καὶ σχεδὸν περιλαμβάνουσι πάντα τὰ ὄργανα. Οὕτω π.χ. τὸ νευρικὸν σύστημα δύναται νὰ ὑποστῇ κλονισμὸν ἐξ ἀφορμῆς τῶν ὀδόντων, τὸ κυκλοφοριακὸν σύστημα ὡσαύτως, τὸ πεπτικὸν πλειότερον παντὸς ἄλλου, οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ τὰ ὦτα κτλ.

Εὐθὺς ἅμα τῇ γεννήσει τοῦ ἀτόμου ἡ μήτηρ αὐτοῦ ὀφείλει μεθ' ἕκαστον θηλασμὸν νὰ ἐκπλύνῃ τὸ στόμα τοῦ βρέφους διὰ τεμαχίου βάμβακος ἢ γάζης καθαρᾶς. Ταύτην ἑλίσσει περὶ τὸν δείκτην τῆς δεξιᾶς χειρός, ἐμβαπτίζει δ' εἶτα ἐντὸς διαλύματος ἅλατος καὶ ὕδατος (1°/₀), ἐπιτρίβει δὲ δι' αὐτῆς ἐλαφρῶς τὰ οὖλα τοῦ βρέφους. Μεγαλυτέρα ἐπιμέλεια δέον νὰ ἐπιδεικνύεται εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ πρώτου νεογιλοῦ ὀδόντος μέχρις ὅτου ἀνατείλῃ καὶ ὁ τελευταῖος ὀδοὺς τῆς πρώτης ὀδοντοφυΐας. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐγκυμοσύνης ἡ μήτηρ δέον νὰ ἐπιμελῆται τοὺς ἰδίους αὐτῆς ὀδόντας καὶ νὰ τρέφηται ἐπαρκῶς καὶ διὰ καταλλήλων καὶ μεστῶν τιτανούχων ἁλάτων τροφῶν, ὥστε τὰ ὀστᾶ τοῦ ἐμβρύου νὰ ἰσχυροποιῶνται. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς παραμελήσεως τῆς καθαριότητος τοῦ στόματος καὶ τῶν ὀδόντων εἶναι πάντοτε δυσάρεστον, ἄλλοτε μὲν διὰ τοὺς ὀδόντας, ἄλλοτε δὲ δι' ἄλλα ὄργανα ἀπωτέρω τοῦ στόματος κείμενα. Εἰδικώτερον οἱ ὀδόντες προσβάλλονται ὑπὸ τῆς τερηδόνος, ἥτις καὶ εἶναι ἡ συνηθεστέρα νόσος παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ. Διὰ νὰ ἐπέλθῃ δὲ τερηδὼν παρά τινι ὀδόντι πρέπει νὰ σχηματισθῇ εἴς τινα ἐπιφάνειαν αὐτοῦ λεπτὸν στρῶμα ἀκαθαρσίας ἢ νὰ ὑπάρχῃ ἀτέλειά τις τῆς ἀδαμαντίνης οὐσίας αὐτοῦ. Ἡ τερηδὼν αὕτη, βραδέως μὲν ἀλλ' ἀσφαλῶς βαίνουσα ἐκ τῶν ἔξω πρὸς ἔσω τοῦ ὀδόντος, προσβάλλει τὸν πολφὸν τῶν ὀδόντων, ὅτε καὶ ἄρχονται αἱ παθολογικαὶ ἀλλοιώσεις αὐτοῦ, αἱ δυνάμεναι νὰ δημιουργήσωσιν ἐπιπλοκὰς ἐπικινδύνους διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ πάσχοντος. Ἡ πρώτη παθολογικὴ ἀλλοίωσις τοῦ πολφοῦ εἶναι ὑπεραιμία αὐτοῦ. Κατ' αὐτὴν τὰ νεῦρα τοῦ ὀδόντος ἀπόλλυσι τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν καὶ τὰ αἱμοφόρα ἀγγεῖα τοῦ ὀδόντος ἐπάγουσιν εἰς τὸν ὀδόντα πλειότερον αἷμα τοῦ φυσιολογικῶς ἀπαιτουμένου, οὕτω δὲ ὁ ὀδοὺς ἀλγεῖ. Ἡ παθολογικὴ αὕτη κατάστασις τοῦ πολφοῦ τοῦ ὀδόντος, ἐὰν δὲν ληφθῇ ἐγκαίρως πρόνοια, δύναται νὰ καταλήξῃ εἰς φλεγμονὴν ἢ καὶ νέκρωσιν τοῦ πολφοῦ, μεθ' ἣν δύναται νὰ ἐπακολουθήσῃ, τῇ ἐπηρείᾳ τῶν μικροργανισμῶν τοῦ στόματος, γάγγραινα τοῦ πολφοῦ, μέλλουσα νὰ καταλήξῃ εἰς ὀξὺ ἢ χρόνιον ἀπόστημα τῶν ὀδόντων. Πρὶν ἢ ὅμως καταλήξῃ εἰς ἀπόστημα, εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ μολύνῃ, εἴτε διὰ τοῦ αἵματος, εἴτε διὰ τῶν λεμφαγγείων, ὅλον τὸν ὀργανισμὸν ἢ ὡρισμένον ὄργανον αὐτοῦ καὶ νὰ παρουσιασθοῦν ἐπιπλοκαὶ ἐπικίνδυνοι καὶ δι' αὐτὴν τὴν ζωὴν τοῦ πάσχοντος.

Ν. Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

—[*Συγκρ. Ζωολ.*] Οἱ ὀδόντες πολλῶν ζῴων παρουσιάζουσι πλείστας ἀναλογίας μὲ τοὺς ὀδόντας τοῦ ἀνθρώπου. Εἰς τὰ *ἀκτινωτὰ ζῷα* ἀπαντᾷ τις κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς πεπτικῆς συσκευῆς ὄργανά τινα κυκλοτερῶς διατεταγμένα καὶ ὧν ἡ ὑφὴ καὶ ἡ σύστασις εἶναι ἰνώδης ἢ ἀσβεστοτιτανική. Τὰ ὄργανα ταῦτα παίζουσι παρόμοιον ῥόλον πρὸς τὸν τῶν ὀδόντων. Εἰς τὰ *ἀρθρωτὰ ζῷα* οἱ ὑποτυπώδεις ὀδόντες εἶναι τοποθετημένοι κατὰ τὴν εἰσο-

Digitized by Google

δον ἢ ἐντὸς τοῦ ὀδοντικοῦ σωλῆνος, ὡς καλεῖται ὁ οἰσοφάγος, καὶ ἐνίοτε καὶ ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ στομάχου. Οἱ ὀδόντες οὗτοι εἶναι διατεταγμένοι πλαγίως κατὰ ζεύγη, ἀποτελοῦσι τμῆμα τοῦ δέρματος καὶ ἔχουσι κερατοειδῆ σύστασιν ἢ κερατοασβεστολιθικὴν ἢ καὶ ἀσβεστώδη μόνον. Εἰς τὰ *μαλάκια ζῷα* τὰ ὄργανα, τὰ ὁποῖα εἶναι γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα ὀδόντες, ἀποτελοῦσι τμῆμα τοῦ δέρματος, καὶ τοῦτο διότι δὲν ὑπάρχουσι σιαγόνες ἐκ τῶν ὁποίων οὗτοι νὰ ἐκφύωνται. Εὑρίσκονται κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος ἢ καὶ πρὸ τῆς εἰσόδου τούτου ἢ καὶ ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ στομάχου, εἶναι συμμετρικοὶ καὶ συνήθως πλαγίως διατεταγμένοι. Ἡ σύστασίς των εἶναι κερατώδης. Εἰς τὰ *σπονδυλωτὰ ζῷα* οἱ ὀδόντες εἶναι τοποθετημένοι γενικῶς κατὰ τὴν εἴσοδον τῶν πεπτικῶν ὀργάνων καὶ οὐδέποτε πέραν τοῦ φάρυγγος. Εἰς τοὺς *χονδροστέους ἰχθῦς* οἱ ὀδόντες συγκρατοῦνται ὑπὸ τοῦ δέρματος. Εἰς τοὺς *τελεοστέους ἰχθῦς* οἱ ὀδόντες ἐκφύονται ἐκ τῶν ὀστῶν τῶν σιαγόνων. Εἰς τὰ *ἑρπετά*, ἐξαιρέσει τῶν *χελωνωδῶν*, οἱ ὀδόντες ἐκφύονται ἀπὸ τῶν σιαγόνων. Εἰς τὰ *πτηνὰ* καὶ τὰ *χελωνώδη* οἱ ὀδόντες ἀντικαθίστανται ὑπὸ κερατώδους συστάσεως ράμφους. Τέλος, εἰς τὰ *θηλαστικὰ* οἱ ὀδόντες ἐκφύονται ἀπὸ τῶν σιαγόνων. Ἐκ τοῦ ἀθροίσματος τούτου μόνον ὁ *παγολῖνος*, ὁ *μυρμηκοφάγος* καὶ ὁ *ὀρνιθόρρυγχος* στεροῦνται ὀδόντων.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὀδόντων εἰς τὰ *μονώνυχα* ποικίλλει ἀπὸ 36—44. Οἱ ὀδόντες ἐκφύονται ἐκ τῶν κοιλοτήτων τῶν σιαγόνων, μεθ' ὧν σχηματίζουν παραβολικὸν τόξον, τοῦ ὁποίου τὰ δύο πλάγια ἄκρα διακόπτονται καὶ ἀφήνουσι διάστημά τι, ὅπερ καλεῖται *μεσοδοντικὸν διάστημα*. Οἱ κοπτῆρες σχηματίζουν διὰ τῆς συνενώσεώς των κατὰ τὸ ἄκρον ἑκάστης σιαγόνος καὶ κατὰ τὴν ὥριμον ἡλικίαν τῶν ζῴων ἡμικύκλιον ἀρκετὰ κανονικόν. Οἱ κο-

Ὀδόντες διαφόρων ζῴων.

[*1) Ὀδόντες τοῦ ἀνθρώπου* (α=κοπτῆρες, β=κυνόδοντες, γ=προγόμφιοι, δ=γόμφιοι, ε=σωφρονῖται). *2) Αἱ δύο ὀδοντοφυῖαι τοῦ ἀνθρώπου. 3) Ὀδόντες σαρκοφάγων* (γαλῆς). *4) Ὀδόντες μυρυκαστικοῦ* (αἰγός). *5) Γομφίοι ὀδόντες τοῦ ἐλέφαντος. 6) Ὀδόντες τρωκτικοῦ* (κονίκλου). *7) Ὀδόντες νωδῶν* (βραδύποδος). *8) Ὀδόντες ἀπολιθωμένων πτηνῶν* (ἑσπερόρνιθος). *9) Ὀδόντες ἑρπετῶν* (κροταλίου). *10, 11, καὶ 12) Ὀδόντες διαφόρων εἰδῶν καρχαριῶν. 13) Ὀδόντες βατίδος* (ἰχθύς).]

πτῆρες τῆς ἄνω σιαγόνος εἶναι μεγαλύτεροι καὶ κατά τι εὐρύτεροι τῶν κοπτήρων τῆς κάτω σιαγόνος. Εἰς ἕκαστον κοπτῆρα διακρίνονται δύο τμήματα, τὸ ἐλεύθερον καὶ τὸ ἐντὸς τῆς κοιλότητος ἢ φατνίου διεισδῦον, κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ ὁποίου ἀναφαίνεται ἡ ρίζα. Ἡ ἐπιφάνεια τῶν κοπτήρων, ἐξ ἧς ἐμφαίνεται καὶ ἡ ἡλικία τῶν περισσοτέρων ζῴων, παρουσιάζει μεγάλας διαφοράς, ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς τῆς ἐξετάσεώς των.

Ὁ *βοῦς* ἔχει 8 κοπτῆρας, οἱ ὁποῖοι πάντες ἀνήκουσιν εἰς τὴν κάτω σιαγόνα. Ἀντὶ κοπτήρων εἰς τὴν ἄνω σιαγόνα ἔχει χονδρίνην ἐξόγκωσιν, ἥτις ἐπιχρίεται ὑπὸ τῆς μυώδους οὐσίας τοῦ στόματος καὶ ἀποτελεῖ, οὕτως εἰπεῖν, στήριγμα τῶν κοπτήρων τῆς κάτω σιαγόνος, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀρκετὰ εὐκίνητοι, ὥστε νὰ μὴ πληγώνεται ἐκ τῆς τριβῆς ἡ ἐξόγκωσις τῆς ἀντιστοίχου ἄνω σιαγόνος. Μὲ τὴν χρῆσιν οἱ κοπτῆρες ἀμβλύνονται, καὶ παρ' ὅλον ὅτι δὲν ἀλλάσσουσι θέσιν, ἐν τούτοις φαίνονται ὅτι ἀπομακρύνονται ἀλλήλων, καὶ τέλος φθείρονται καὶ δὲν παραμένει παρὰ μόνον ἡ ρίζα των. Οἱ κοπτῆρες τοῦ *προβάτου* καὶ τῆς *αἰγὸς* εἶναι 8, πάντες εἰς τὴν κάτω σιαγόνα. Καὶ οὗτοι ἐπίσης ἁρμόζονται ἐπὶ τῆς χονδρίνης ἐξογκώσεως τῆς ἄνω σιαγόνος. Τινὲς τῶν κοπτήρων τούτων πίπτουσιν, ἕτεροι δὲ πίπτοντες ἀναπληροῦνται ὑπὸ ἄλλων. Οἱ κοπτῆρες τοῦ *κυνὸς* εἶναι 6 εἰς ἑκάστην σιαγόνα. Οἱ τῆς ἄνω σιαγόνος εἶναι μεγαλύτεροι καὶ ἰσχυρότεροι τῶν τῆς κάτω. Ἡ ρίζα τῶν κοπτήρων τοῦ κυνὸς εἶναι ὀγκώδης καὶ πεπλατυμένη. Οἱ κοπτῆρες τοῦ *χοίρου* εἶναι 6 εἰς ἑκάστην σιαγόνα καὶ παρουσιάζουσι μεταξύ των οὐσιώδεις διαφοράς.

Οἱ κυνόδοντες τῶν *μονωνύχων*, 4 εἰς ἑκάστην σιαγόνα, εἶναι ὀλίγον πρὸς τὰ ὄπισθεν τῆς σιαγόνος τοποθετημένοι. Τὸ ἐλεύθερον τμῆμα τοῦ κυνόδοντος εἶναι ἐλαφρῶς κυρτὸν πρὸς τὰ ἔξω, ἰδίως εἰς τὴν κάτω σιαγόνα. Ἡ ρίζα εἶναι περισσότερον κυρτὴ ἀπὸ τὸ ἐλεύθερον τμῆμα. Ὁ *κύων* φέρει 2 κυνόδοντας εἰς ἑκάστην σιαγόνα, οἵτινες εἶναι ἰσχυρότατοι καὶ κωνικοί, κυρτοὶ πρὸς τὸ πρόσθιον αὐτῶν μέρος καὶ πρὸς τὰ πρόσω διευθυνόμενοι. Εἰς τὸν *χοῖρον* οἱ κυνόδοντες χρησιμεύουσι καὶ ὡς ἀμυντήρια ὄργανα, εἰς δὲ τὸν *ἀγριόχοιρον* εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένοι καὶ φοβερὸν ἀμυντικὸν ὅπλον.

Οἱ γομφίοι τῶν *μονωνύχων* εἶναι 6 εἰς ἑκάστην σιαγόνα· ἐνίοτε ὑπάρχουν καὶ συμπληρωματικοὶ γομφίοι, οἵτινες φαίνονται ὡς πραγματικοὶ γομφίοι. Οὗτοι συνήθως πίπτουσι κατὰ τὴν νεαρὰν ἡλικίαν τοῦ ζῴου, διὰ νὰ μὴ ἐπαναφυῶσιν. Τὰ ὑπὸ τῶν γομφίων σχηματιζόμενα τόξα εἶναι περισσότερον ἀπομεμακρυσμένα εἰς τὴν ἄνω σιαγόνα παρὰ εἰς τὴν κάτω. Τὸ ἐλεύθερον τμῆμα τοῦ γομφίου εἶναι τετραγωνικὸν εἰς τοὺς γομφίους τῆς ἄνω σιαγόνος. Ἡ ἐπιφάνειά των εἶναι κατά τι κυρτή.

Ὁ *βοῦς* ἔχει 6 γομφίους εἰς ἑκάστην σιαγόνα, οἵτινες εἶναι ὀλιγώτερον ὀγκώδεις καὶ ὀλιγώτερον κανονικοὶ ἀπὸ τοὺς γομφίους τῶν μονωνύχων. Τὸ *πρόβατον* καὶ ἡ *αἴξ* ἔχουσι παραπλησίους ὀδόντας πρὸς τοὺς τοῦ βοός. Ὁ *κύων* ἔχει 12 γομφίους εἰς τὴν ἄνω σιαγόνα καὶ 14 εἰς τὴν κάτω. Τὸ ἐλεύθερον αὐτῶν τμῆμα τελευτᾷ εἰς αἰχμηροὺς λοβούς, χρησιμοποιουμένους εἰς τὸν τεμαχισμὸν τῆς τροφῆς. Ὁ *χοῖρος* ἔχει 7 γομφίους εἰς ἑκάστην σιαγόνα, οἵτινες ἐφόσον βαίνομεν ἐκ τοῦ πρώτου πρὸς τὸν τελευταῖον γίνονται ἰσχυρότεροι.

Δ. Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

— *[Ἀνθρωπολ.]* Ἐντὸς τῆς πρώτης μοίρας τοῦ πεπτικοῦ (ἢ ἐντερικοῦ) συστήματος τῶν θηλαστικῶν, τῆς κοιλότητος τοῦ στόματος, ἐμφανίζονται οἱ *ὀδόντες*. Ἡ *ὀδοντογονία* ἄρχεται παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ δευτέρου μηνὸς τῆς ἐμβρυϊκῆς περιόδου, διὰ τῆς ἀναπτύξεως, ἐκ τοῦ ἔξω βλαστικοῦ δέρματος τοῦ ἐμβρύου (ἐκτοδέρματος), κατὰ τὰ ἄκρα τῶν καταβολῶν τῶν δύο γνάθων, παχύνσεως τοῦ ἐπιθηλίου τοξοειδῶς, καλουμένης *ὀδοντικῆς ταινίας*, κεχωσμένης ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν. Αὗται ἐμφανίζουν εἶτα εἰς τὴν γλωσσικήν των ἐπιφάνειαν εἴκοσιν ἐπάρματα. Ἐκ τοῦ μεσεγχύματος δὲ βλαστάνουν ἕτερα, αἱ *ὀδοντικαὶ θηλαί*, πιέζοντα τὰ ἐπιθηλιακὰ ἐκ τῶν ἔξω, σχηματιζομένου φατνιώδους τόξου. Ἕκαστον διπλοῦν τοιοῦτον ἔπαρμα, περισφιγγόμενον μισχοειδῶς, ἀποχωρίζεται τῆς ταινίας δίκην κώδωνος. Διὰ τοῦ πλήρους δὲ ἀποχωρισμοῦ αὐτῶν ἔχομεν τὰς καταβολὰς τῶν 20 *νεογιλῶν* ὀδόντων, πέντε εἰς ἕκαστον ἡμιμόριον ἑκάστης γνάθου, τῆς ἄνω καὶ τῆς κάτω. Καὶ αἱ ταινίαι βλαστάνουσαι πρῶτον προσεκβολὰς ὄπισθεν τοῦ πέμπτου (ἑκατέρωθεν) κώδωνος, διὰ τὴν καταβολὴν τοῦ πρώτου μονίμου γομφίου, διαλύονται, πλὴν δύο λωρίδων ἐσωτερικῶς τῶν νεογιλῶν, τῶν *ταινιῶν τῶν μονίμων ὀδόντων*, ἐξ ὧν ἀπὸ τοῦ τρίτου μηνὸς διαπλάσσονται ὁμοίως οἱ *μόνιμοι* ὀδόντες, ἐν ὅλῳ 32, μετὰ τὴν διάπλασιν τῶν ὁποίων ἀπορροφεῖται καὶ τὸ ὑπόλοιπον τῶν ταινιῶν τούτων.

Καὶ οἱ μὲν ἐπιθηλιογενεῖς κώδωνες εἶναι τὰ ὄργανα τῆς *ἀδαμαντίνης* οὐσίας τῶν ὀδόντων (ἐκκρινομένης ἐκ τῆς σχηματιζομένης, πλὴν ἄλλων, στιβάδος τῶν ἀδαμαντινοβλαστῶν), εἶτα δὲ τοῦ *περιμυλίου*, τοῦ ἐπιθηλιακοῦ ἐλύτρου, καὶ ἐξαφανίζονται βαθμηδόν. Αἱ δὲ μεσεγχυματογενεῖς ὀδοντικαὶ θηλαὶ παράγουν τὴν *ὀδοντίνην* οὐσίαν, διὰ τῶν ὀδοντοβλαστῶν, περικλείουσαν τὰ ἀγγεῖα καὶ νεῦρα, τὸν *πολφόν*. Τὸ ὀδοντικὸν δὲ θυλάκιον παράγει τὴν *ὀστεΐνην* οὐσίαν τῆς ρίζης καὶ τὸ *ἐνδοφάτνιον* τῆς γνάθου. Ἑπομένως τὰ ἀρχικῶς δερματικὰ ταῦτα ἐξαρτήματα βραδέως συνδέονται μὲ τὸν σκελετόν.

Ἡ *ὀδοντοφυΐα*, ἤτοι ἡ ἐμφάνισις τῶν ὀδόντων ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ φατνιακοῦ, μετὰ τοπικὴν ἀπορρόφησιν τῆς ὀστεΐνης οὐσίας καὶ ἀπογύμνωσιν βαθμηδὸν ἀπὸ τοῦ περιβάλλοντος βλεννογόνου, τοῦ οὔλου, ἥτις εἰς κατώτερα ζῷα (ἰχθύες) εἶναι διαρκής, εἰς τὰ θηλαστικὰ συνήθως καὶ κυρίως εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι διπλῆ· ὁ ἄνθρωπος, ὡς ἐλέχθη, ἀνήκει εἰς τὰ *διφυόδοντα*, μὲ τὴν πρώτην ὀδοντοφυΐαν, ἢ *νεογιλήν*, καὶ τὴν δευτέραν, ἢ *μόνιμον*. Πολλάκις ὅμως ἐμφανίζονται καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ὑποτυπώδεις ἀνώμαλοι καταβολαὶ καὶ ἄλλων ὀδοντοφυϊῶν, αἵτινες ἐνθυμίζουν τὰς πολλαπλᾶς ὀδοντοφυΐας κατωτέρων τινων θηλαστικῶν.

Ἡ ὀδοντοφυΐα εἶναι κοινὸν χαρακτηριστικὸν τῶν θηλαστικῶν καὶ δὴ ὑπὸ τὸν κλασσικὸν τύπον τῆς ἐμφανίσεως τῶν φραγμῶν τῶν ὀδόντων, ὑπὸ τὴν κλασματικὴν μορφήν:

Γ. Πρ. Κ. Τ.	Τ. Κ. Πρ. Γ.
Γ. Πρ. Κ. Τ.	Τ. Κ. Πρ. Γ.

παρ' ὅλας τὰς ποικιλίας μορφῆς, ἀριθμοῦ, χρώματος κλπ.

Ὁ ἄνθρωπος, ὅπως καὶ τὰ πρωτεύοντα γενικῶς, ὑπαγόμενος εἰς τὰ διφυόδοντα, ἔχει τελείαν ὀδοντοφυΐαν, ἐμφανίζων καὶ τὰ τέσσαρα εἴδη, *τομεῖς, κυνόδοντας, προγομφίους* καὶ *γομφίους*. Ἐπῆλθεν ὅμως ἀναντίρρητος *ὑποπλασία*, μετὰ τῆς ὑποπλασίας τῶν φατνιακῶν ἀποφύσεων τῶν γνάθων, καὶ αὐτῶν τῶν ὀδόντων, ἢ μᾶλλον, αὐτῶν πρῶτον, εἰς ὄγκον καὶ μείωσιν τοῦ ἀριθμοῦ των, ἐφόσον ἀνερχόμεθα τὴν ζῳολογικὴν κλίμακα. Ἤδη δὲ ἀπὸ τῶν προπιθήκων (λεμουριδῶν) ἔχομεν ἀριθμὸν 36 (3 προγόμφιοι), ἀπὸ τῶν ἀρκτοπιθήκων δέ, δηλαδὴ τῶν κατωτάτων πιθήκων τοῦ Νέου Κόσμου, ἔχομεν τὸν ἀριθμὸν 32 (2 προγόμφιοι), ὅν, πλὴν τῶν πλατυρρίνων (36), φέρουν ὅλοι οἱ λοιποὶ κατὰ κανόνα, οἱ κατάρρινοι δηλαδὴ πίθηκοι (σεμνοπίθηκοι, κερκοπίθηκοι, ἀνθρωποειδεῖς) τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Ὁ τύπος εἶναι : $Τ_2$. $Κ_1$. $Πρ_2$. $Γ_3$. Ἐπίσης ἡ ὑποπλασία κατ' ὄγκον βαθμηδὸν αὐξάνει. Ὅλα τὰ πρωτεύοντα ἐμφανίζουσιν ὀδοντοστοιχίαν παμφάγων ζῴων, κατ' ἐξοχὴν δὲ ὁ ἄνθρωπος, εἰς τὸν ὁποῖον εὑρίσκομεν, πλὴν μικροτέρων ἄλλων διαφορῶν, καὶ τὴν ὑποπλασίαν τοῦ κυνόδοντος, ὅστις ἐπὶ τῶν ἀνθρωποειδῶν ὑπερπλάσσεται. Οἱ ὀδόντες εἶναι λίαν χαρακτηριστικοὶ τοῦ τρόπου τῆς μασήσεως, ἑπομένως καὶ τοῦ τρόπου ζωῆς τοῦ ζῴου καὶ τῆς τροφῆς του, ἑπομένως χρησιμεύουν καὶ μόνον οὗτοι διὰ τὴν διάκρισιν τῶν διαφόρων ὁμάδων τῶν θηλαστικῶν. Αἱ συνέπειαι τῆς ὑποπλασίας τῶν ὀδόντων ἐπὶ τῆς ὅλης μορφῆς τοῦ προσωπικοῦ καὶ τοῦ ἐγκεφαλικοῦ ἀκόμη κρανίου εἶναι καταφανεῖς: σμίκρυνσις γνάθων, προβολὴ τοῦ γενείου, ἀπώλεια τῶν ἀκρολοφιῶν καὶ τραχυτήτων τοῦ κρανίου, συνεπείᾳ τῆς ὑποπλασίας τῶν μυῶν κλπ. Τὴν ὀπισθοδρομικὴν ταύτην ἐξέλιξιν τῶν ὀδόντων παρακολουθοῦμεν καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, συγκρίνοντες τὰς συγχρόνους φυλὰς καὶ πρὸς ἀλλήλας, τὰς ὡς κατωτάτας θεωρουμένας, πρὸς τὰς πλέον ἐξειλιγμένας, ὡς καὶ πρὸς τὰς παλαιοντολογικάς.

Ὁ *παλαιὸς ἄνθρωπος* ἐμφανίζει τοὺς μεγαλυτέρους ὀδόντας, δεδομένης τῆς χρησιμοποιήσεως αὐτῶν καὶ ὡς ὅπλου καὶ πρὸς λῆψιν τῆς τροφῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν σκληρότητα τῆς ὠμῆς τροφῆς. Ἐπίσης ἡ κοιλότης τοῦ πολφοῦ εἶναι εὐρυτέρα, λεπτοτέρου ὄντος πως τοῦ τοιχώματος τῶν γομφίων ὀδόντων. Συχνοτέρα πως ἢ ἐπὶ τοῦ *συγχρόνου* εἶναι ἡ συνένωσις τῶν ριζῶν τῶν γομφίων. Ὑπάρχουν ὅμως ἤδη μεγάλαι ἀτομικαὶ καὶ φυλετικαὶ διαφοραί. Καὶ ὡς πρὸς τὰ φύματα τῆς μασητικῆς ἐπιφανείας τῆς μύλης, ὁ παλαιὸς ἢ νεαντερτάλιος ἄνθρωπος ἐμφανίζει τὸν τετραμερῆ τύπον τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἀϊδελβέργιος ἄνθρωπος ἐμφανίζει, πλὴν ἑνὸς ὀδόντος, πανταχοῦ πέντε φύματα (πρόκειται περὶ τῆς κάτω γνάθου). Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἐμφανίζει μεγάλας ἀτομικάς, ἀλλὰ καὶ φυλετικάς τινας ποικιλίας τῶν ὀδόντων.

Τὸ μέγεθος τῶν ὀδόντων εὑρίσκεται ἀκριβέστερον διὰ τῶν διαμέτρων καὶ τῆς ἐξαγωγῆς τῶν δεικτῶν παρὰ διὰ τῆς ἁπλῆς ἐπισκοπήσεως. Λαμβάνομεν, πλὴν τῶν γενικῶν τοῦ καθόλου ὀδοντικοῦ τόξου μετρήσεων, τὸ *ὀδοντικὸν ὕψος* (ἀπὸ τοῦ αὐχένος ἢ τοῦ κρασπέδου τοῦ οὔλου μέχρι τοῦ ἐλευθέρου χείλους ἢ τῆς κορυφῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ φύματος, ἀναλόγως τοῦ ὀδόντος), τὸ *ὀδοντικὸν πλάτος* (μεταξὺ τῶν δύο πλαγίων χειλέων) καὶ τὸ *ὀδοντικὸν πάχος* (μεταξὺ χειλικῆς καὶ γλωσσικῆς ἐπιφανείας) ἑνὸς ἑκάστου ὀδόντος καὶ σημειοῦμεν ταῦτα κατὰ τὸν ἀνωτέρω κλασματικὸν τύπον. Ὑπάρχουν δὲ ὅρια, ἐντὸς τῶν ὁποίων τὸ μέγεθος, καὶ τῶν ὀδόντων καθ' ἕκαστον καὶ τῶν φραγμῶν καθόλου, ποικίλλει. Γενικῶς χρησιμοποιοῦμεν τοὺς ὅρους: *μέγιστος, μέγας, μέτριος, μικρός, μικρότατος*, ἁπλούστερον δὲ λέγομεν: *μεγαλοδοντία, μεσοδοντία* καὶ *μικροδοντία*. Ποικίλλει, ὡς φυσικόν, μὲ τὸν ὄγκον τῶν ὀδόντων καὶ τὸ μέγεθος αὐτῶν τῶν γνάθων, π. χ. μεταξὺ Αὐστραλῶν καὶ λευκῶν, διότι τοὺς μεγαλυτέρους ὀδόντας παρουσιάζουν οἱ Αὐστραλοί, εἶτα οἱ Μελανήσιοι, αἱ νεγρικαὶ φυλαὶ κλπ., τοὺς μικροτέρους δὲ αἱ λευκαὶ καὶ αἱ κίτριναι. Ὁπωσδήποτε, τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο δὲν χρησιμεύει καὶ ὡς φυλετικὸν γνώρισμα. Διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο φύλων, ὡς πρὸς τὸ μέγεθος, ὑπάρχει, τῆς γυναικὸς ἐμφανιζούσης μικροτέρους γενικῶς τοὺς ὀδόντας. Τέλος, ἔχομεν ἀκόμη καὶ μονομερῆ, ἑνὸς ἢ πλειόνων ὀδόντων, σμίκρυνσιν, ἤτοι ὑποπλασίαν, ὅπως τὴν ὑποπλασίαν συνήθως τοῦ $Τ_2$, ἐμφανιζομένου ἐνίοτε δίκην ἁπλοῦ φύματος, πρόδρομον στάδιον τῆς πλήρους ἐξαφανίσεως καὶ τῶν προγομφίων, ἰδίᾳ τοῦ $Πρ_2$. Ἐπίσης μονομερῆ ὑπερανάπτυξιν, ἀταβιστικὸν ἴσως φαινόμενον, ἑνὸς ἢ πλειόνων κυνοδόντων, κατάστασιν, ἣν ὀνομάζομεν *κυνοδοντίαν*, ἢ ὑπέρμετρον ἀνάπτυξιν ἄλλου τινὸς ὀδόντος. Πάντως ὁ ἄνθρωπος γενικῶς διακρίνεται καὶ τῶν ἀμέσως κατωτέρων ἀνθρωποειδῶν πιθήκων διὰ τὴν ἀπουσίαν προβολῆς ὀδόντων, κατὰ κανόνα, ἐκτὸς τοῦ κοινοῦ ἐπιπέδου τῆς μασητικῆς ἐπιφανείας. Ὁ ὄγκος δὲ τῶν ὀδόντων εἶναι καθόλου μικρότερος τοῦ τῶν ὀδόντων τῶν πιθήκων, ἐν ἀναλογίᾳ πρὸς τὸ σῶμα πάντοτε. Ὁ *ὀδοντικὸς δείκτης* (σχέσις τοῦ μήκους προγομφίων καὶ γομφίων ὁμοῦ πρὸς τὴν βάσιν τοῦ κρανίου) εἶναι ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων μικρότερος.

Μὲ τὴν ὑποπλασίαν τοῦ μεγέθους τοῦ ὅλου ὀδόντος συνεβάδισε καὶ ἡ στασιμότης τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὀδοντικῶν φυμάτων τῆς μασητικῆς ἐπιφανείας τῶν προγομφίων καὶ γομφίων ὀδόντων τοῦ ἀνθρώπου. Ἐν τῇ φυλογονίᾳ ἀρχικὴ μορφὴ εἶναι ὁ ἁπλοῦς κῶνος, μὲ τὴν διάκρισιν δὲ τῶν διαφό-

Digitized by Google

ρων μορφῶν ὀδόντων ηὔξησαν αἱ ῥίζαι καὶ οἱ κῶνοι μέχρις 6 εἴς τινα θηλαστικά. Εἰς τὰ πρωτεύοντα ἔχομεν τὸν τετραμερῆ τύπον διὰ τὴν ἄνω καὶ τὸν πενταμερῆ διὰ τὴν κάτω· καὶ ὁ ἄνθρωπος δὲ διετήρησε τοῦτο. Ἔχομεν δύο, τρία καὶ τέσσαρα φύματα, ἐμφανίζεται ὅμως εἰς τοὺς κάτω γομφίους καὶ τὸ πέμπτον φῦμα. Ἐμφανίζονται καὶ μεταβατικαὶ πτυχώσεις, ἐπίσης τὸ ὡς ἀνθρώπινον ἀπόκτημα θεωρούμενον καὶ φυλετικῶς ποικίλλον φῦμα Carabelli τῆς γλωσσικῆς ἐπιφανείας τοῦ α΄ γομφίου. Εἰς τὰς ἀνωτέρας φυλὰς ἐλλείπει συχνότερον τὸ 5ον φῦμα τῶν κάτω γομφίων. Ὅσον μικρότερος ὁ ὀδούς, δηλαδὴ ὑποπλαστικώτερος, τόσον καὶ ὀλιγώτερα φύματα φέρει. Τὰς φυλετικὰς διαφορὰς εὑρίσκομεν μᾶλλον ἐπὶ τῆς κάτω γνάθου. Παρατηροῦμεν δὲ ὅτι ἡ ἑκατοστιαία ἀναλογία τοῦ τετραμεροῦς ἢ πενταμεροῦς τύπου, ἐπὶ ὡρισμένου γομφίου, εἶναι πάντοτε μείζων ἐπὶ τοῦ Αὐστραλοῦ παρὰ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ, διὰ νὰ λάβωμεν τὰ δύο ἄκρα. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὀδόντων δύναται ἐπίσης νὰ ποικίλλῃ, σπανιώτερον, ὑπὲρ ἢ ὑπὸ τὸν κανονικὸν ἀριθμὸν τῶν τριάκοντα δύο ὀδόντων. Δυνάμεθα εἰς τὴν τελευταίαν περίπτωσιν νὰ διακρίνωμεν συγκράτησιν ἢ πλήρη ἀπουσίαν ὀδόντος. Ἀμφότεραι ἀπαντῶσι συχνότερον εἰς τὴν ἄνω γνάθον. Ἔχομεν *ὑπερodοντίαν* καὶ *ὑποδοντίαν*, ἢ κάλλιον *πλειοδοντίαν* καὶ *μειοδοντίαν* (ἢ *ὀλιγοδοντίαν*). Καὶ αὔξησις μὲν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὀδόντων εἶναι σπανιωτέρα καὶ ἔχει ἀταβιστικὴν σημασίαν, ἐνθυμίζουσα τὸν μείζονα ἀριθμὸν ὀδόντων κατωτέρων θηλαστικῶν, ἢ καὶ ἁπλῶς παθολογικήν. Διπλασιασμὸς τοῦ T_2, ἐμφάνισις $Γ_4$ (Αὐστραλοί, Νέγροι κλπ.), κλπ. Ἡ μείωσις δὲ εἶναι συχνοτέρα. Ἀπουσία τοῦ T_2 (ἄνω) εἶναι σπανία εἰς τὰς κατωτέρας φυλάς, μέχρις 6 % εἴς τινας εὐρωπαϊκάς. Κυρίως ὅμως τοῦ ἐν ὑποχωρήσει εὑρισκομένου παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ὀδόντος $Γ_3$ (σωφρονιστῆρος), ὅστις συχνάκις εἶναι εἰς τὰς λευκὰς φυλὰς ὑποπλαστικός, μικρότερος τῶν δύο ἄλλων, ὅπως καὶ εἰς τοὺς ἀνθρωποειδεῖς, μέχρις ἐμφανίσεως ἑνὸς μόνον φύματος, ἢ βραδύνει τὴν ἐμφάνισιν μέχρι καὶ τοῦ 40οῦ ἔτους τῆς ἡλικίας, ἢ καὶ δὲν ἀναδύεται. Ἐλλείπει δὲ κατά τινας καὶ μέχρι 58 % εἰς τὰς Εὐρωπαίας γυναῖκας, σπανίως δὲ εἰς τὰς κατωτέρας φυλάς. Ἡ ἀναφερομένη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων *μονοδοντία*, ἐμφάνισις συνεχοῦς ὀστεΐνης πλακὸς ἀντὶ φραγμοῦ, ἐνθυμίζουσα τὴν ὀδοντικὴν ταινίαν, δὲν παρετηρήθη. Ἡ φορὰ τῶν τομέων ὀδόντων ποικίλλει εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἀναλόγως δὲ τῆς *ὀδοντικῆς γωνίας* διακρίνομεν *προδοντίαν*, *ὀρθοδοντίαν*, *ὀπισθοδοντίαν*, προκειμένου γενικῶς περὶ ἀμφοτέρων τῶν γνάθων. Σημειοῦμεν μόνον ὅτι προδοντίαν ἐμφανίζουν αἱ νεγρικαὶ φυλαί, ὁμοῦ μετὰ τῆς προγναθίας, ὀρθοδοντίαν δὲ αἱ λευκαὶ καὶ κίτριναι. Ὑπάρχουν ὅμως, ὡς πρὸς τὴν φορὰν τῶν ὀδόντων ἰδιαιτέρως, ἀνεξαρτήτως τῶν γνάθων, πλεῖσται ἀτομικαὶ παραλλαγαί, συμβάλλουσαι εἰς τὴν ποικιλίαν τῆς συναντήσεως τῶν δύο φραγμῶν, τῆς ἀρθρώσεως δηλαδὴ τούτων. Ὡς πρὸς τὴν ἄρθρωσιν ἄλλως τε τῶν δύο φραγμῶν τῶν ὀδόντων, διακρίνομεν διαφόρους μορφάς: α΄) *Λαβιδοδοντίαν*, ὅταν τὰ χείλη τῶν τομέων ὀδόντων τοῦ ἄνω καὶ κάτω φραγμοῦ συναντῶνται ἀκριβῶς. Τοῦτο δὲν εἶναι τόσον συχνόν, καθ' ὅτι ὁ ἄνω φραγμὸς κατὰ κανόνα εἶναι πλατύτερος τοῦ κάτω καὶ οἱ μὲν τομεῖς τῆς ἄνω προέχουν τῶν τῆς κάτω, οἱ δὲ γομφίοι συναντῶνται οὕτως, ὥστε τὰ ἔξω φύματα τῶν ἄνω ἐξέχουν, καὶ τὰ ὅμοια τῶν τῆς κάτω νὰ ἁρμόζωνται εἰς τὴν ὀβελιαίαν αὔλακα τῶν ἄνω. β΄) *Ἀνωψαλιδοδοντίαν*, ὅταν οἱ ἄνω τομεῖς προέχουν (*ἄνω προδοντίαν*, ἤ, ὅταν εἶναι εἰς μέγαν βαθμόν, *κάτω ὀπισθοδοντίαν*, τοῦ κυρίου χαρακτηριστικοῦ ὄντος τῆς ἐκσήμου σμικρότητος τῆς κάτω σιαγόνος). γ΄) *Κατωψαλιδοδοντίαν*, ὅταν οἱ κάτω τομεῖς προέχουν (*κάτω προδοντίαν* ἢ καὶ *ἄνω ὀπισθοδοντίαν*, ἐπὶ κολοσσιαίας ἀναπτύξεως τῆς κάτω γνάθου, ἀκρομεγαλικῆς ἢ ἄλλης). δ΄) *Στεγοδοντίαν*, ὅταν οἱ ἄνω τομεῖς κατέρχωνται κατὰ τὴν σύγκλεισιν τοῦ στόματος ἔμπροσθεν τῶν κάτω, προκαλύπτοντες τούτους δίκην στέγης προεχούσης. ε΄) *Χασμοδοντίαν*, ὅταν κατὰ τὴν σύγκλεισιν τῶν δύο φραγμῶν ἡ ἐπαφὴ γίνεται μόνον διὰ τῶν γομφίων ἢ καὶ προγομφίων ὀδόντων, μεταξὺ δὲ τῶν ἄνω καὶ κάτω τομέων παραμένει χάσμα ἐγκαρσίως, ἄλλοτε ἄλλου ἀνοίγματος. Εἶναι δυνατὸν ἄλλως τε νὰ συνυπάρχωσι διάφοροι καταστάσεις ἐκ τῶν ἀνωτέρω, π. χ. λαβιδοδοντία καὶ γενικὴ προδοντία ἢ ψαλιδοδοντία καὶ ὀρθοδοντία κ. ἄ.

Φυλετικῶς, τὴν λαβιδοδοντίαν εὑρίσκομεν εἰς τὰς κατωτέρας φυλάς, Αὐστραλούς, τοὺς αὐτόχθονας Ἀμερικανοϊνδοὺς (μέχρι 94 %), εἶτα τοὺς Παπούας, Νέγρους κλπ., σπανιώτερον εἰς Εὐρωπαίους καὶ ἰδίᾳ τὰς μογγολικὰς φυλὰς (Κινέζοι 11%), ἐφ' ὧν συνήθης τύπος εἶναι ἡ προβολὴ τοῦ ἑνὸς φραγμοῦ, ἤτοι ἡ ψαλιδοδοντία (Γερμανοὶ 79%, Μογγολικαὶ 50% κλπ.) ἐνῷ εἰς τοὺς Ἀμερικανοϊνδοὺς 6%. Εἰς τὰς μογγολικὰς δὲ λίαν συχνὴ σχετικῶς εἶναι καὶ ἡ ὑπέρβασις τῆς τελευταίας, ἡ στεγοδοντία. Αἱ λοιπαὶ καταστάσεις εἶναι σπανιώτεραι.

Ὡς πρὸς τὴν πυκνότητα τῆς ἐκφύσεως τῶν ὀδόντων, δι' ἧς διαφέρει τῶν πιθήκων, αὐξανομένης **ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου μεγάλως**, ἔχομεν ἐπίσης διαφορὰς ἀτομικάς, ἀναλόγως τῆς ὑπάρξεως καὶ εὐρύτητος τῶν μεσοδοντικῶν διαστημάτων. Δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν *πυκνοδοντίαν* καὶ *ἀραιοδοντίαν*.

Ἡ *φθορὰ* τῶν ὀδόντων ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ποιότητος τῆς οὐσίας τοῦ ὀδόντος, ἰδίᾳ ὅμως ἐκ τοῦ εἴδους τῆς τροφῆς, ὅταν αὕτη περιέχῃ κόνιν σκληρῶν πετρωμάτων (πυρίτου κλπ.). Μεγίστη φθορὰ παρατηρεῖται ἐπὶ τῶν κατωτέρων συγχρόνων (καὶ τῶν προϊστορικῶν) λαῶν, τῶν χρησιμοποιούντων χειρομύλους κλπ. Καταστρέφεται συνήθως ἡ ἀδαμαντίνη, ἐνίοτε καὶ ἡ ὀδοντίνη, ἥτις ἀναπλάσσεται, διαρκῶς ὅμως, σπανίως διανοιγομένης καὶ τῆς πολφικῆς κοιλότητος. Ἡ ἐλαφρὰ αὐτόματος λείανσις ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῆς ἐπαφῆς τῶν φραγμῶν (ὁριζοντία, λοξή). Ἔχομεν δὲ καὶ βαθμοὺς φθορᾶς (0—5).

Περὶ τῆς *τερηδόνος* τῶν ὀδόντων, ὄχι μόνον ἰατρικοῦ διαφέροντος, σημειοῦμεν ὅτι εἶναι μάστιξ τῶν ἀνωτέρου βίου φυλῶν τοῦ κόσμου, τῶν λευκῶν, εὐρωπαϊκῶν κατ' ἐξοχὴν καὶ τῶν ἐκγόνων των, ὅπου ἀποτελεῖ τὴν κανονικὴν κατάστασιν. Δίαιτα, τρόπος τοῦ βίου, νόσοι ἐπηρεάζουν τὴν ὑγείαν τῶν ὀδόντων. Σπανία εἶναι εἰς τοὺς φυσικὸν βίον ἄγοντας λαούς. Ἐπίσης καὶ εἰς τοὺς προϊστορικούς. Ἔχομεν ὅμως καὶ λέανσιν τεχνητὴν (λέπτυνσιν, ὄξυνσιν) τῶν τομέων συνήθως, ἀλλὰ καὶ τῶν γομφίων ὀδόντων, ἀσκηθεῖσαν καὶ εἰς τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους, ἐν εὐρείᾳ δὲ κλίμακι συναντωμένην εἰς τοὺς πρωτογόνους τῆς σήμερον. Δι' αὐτὴν δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸν ὅρον *ῥινοδοντία*. Ἡ περιποίησις τῶν ὀδόντων εὕρηται εἰς πολλοὺς κατωτέρους λαοὺς (Ἄραβας, Ἀβησσυνούς, Νέγρους, Ἰνδούς, Ἀμερικανοϊνδοὺς κλπ.) διὰ διαφόρων ὀργάνων, πολλάκις δὲ ἀναγκαστική. Παραμορφώσεις τῶν ὀδόντων ἄλλαι ἀπαντῶσιν ὡς ἔθιμα καὶ αὗται εἰς τὰς κατωτέρας ἀναπτύξεως τούτους λαούς, θραῦσις, ἀπόσπασις, ἔμφραξις, ἐπένδυσις, ἀνάτρησις, στρέβλωσις (προδοντία) καὶ τέλος χρῶσις αὐτῶν (μέλαινα κλπ.).

Ὡς πρὸς τὴν κανονικότητα τῶν ὀδοντοστοιχιῶν μεταχειριζόμεθα τοὺς ὅρους *καλοδοντία* καὶ *κακοδοντία*, ἢ κάλλιον *εὐδοντία* καὶ *δυσδοντία*. *Ἐκτοπία*, ἤτοι ἀνώμαλος ἔκφυσις ὡρισμένου εἴδους ὀδόντος εἰς ἄλλην θέσιν τοῦ φατνιακοῦ χείλους ἢ καὶ τῆς γνάθου καθόλου (ὑπερῴας, ῥινός, ἄντρου), εἶναι ἀτομικὸν φαινόμενον ἀπαντῶν εἰς πάσας τὰς φυλὰς (δὲν ὁμιλοῦμεν περὶ τῆς ἐμφανίσεως ὀδόντων μακρὰν τοῦ προσώπου ἐπὶ δερμοειδῶν κύστεων τοῦ σώματος). Συνήθης εἶναι ἡ τῶν κυνοδόντων ἐλαττωματικὴ θέσις, ἄλλοτε δὲ τοῦ τρίτου γομφίου (περίπτωσις Σκλαβούνου εἰς τὴν κορωνοειδῆ ἀπόφυσιν) κλπ. Πρόωρος ἀνάδυσις ἢ βραδεῖα, πρόωρος ἔκπτωσις, ἡ σταθερότης μέχρι βαθυτάτου γήρατος, εἶναι φαινόμενα ἔχοντα σχέσιν μὲ τὴν ἀτομικὴν κατάστασιν τοῦ ὀργανισμοῦ. Ἀνωμαλίαι τῶν ῥιζῶν, κάμψις, διάσχισις, σύμφυσις κλπ., σύμφυσις παρακειμένων ὀδόντων, καὶ δὴ ἀμφοτέρων τῶν ὀδοντοφυϊῶν κλπ., παρετηρήθησαν ποικίλαι. Ἡ χροιὰ τῶν ὀδόντων ὑπὸ φυσιολογικὴν ἔποψιν παραλλάσσει ἀτομικῶς, ἴσως δὲ καὶ φυλετικῶς. Γνωστὴ εἶναι π. χ. ἡ λευκότης τῶν νεγρικῶν φυλῶν, πιθανῶς ἐξαιρομένη ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ μέλαν χρῶμα τοῦ δέρματος. Συνήθως διακρίνομεν κατὰ τὴν σωματοσκοπίαν: ὑποκυάνους, λευκούς, ὑποκιτρίνους ὀδόντας. Ἡ ὅλη τέλος μορφὴ τῶν *ὀδοντικῶν τόξων* συμφωνεῖ μὲ τὴν τῶν φατνιακῶν τόξων ἢ ἀποφύσεων, ἐλλειπτικὴ μᾶλλον (ἐνῷ εἰς τοὺς πιθήκους εἶναι ὑοειδής) εἰς τὸν ἄνδρα (στρογγυλοτέρα). Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

—**ὀδόντος ἐκτιτάνωσις** [*Παθολ.*]. Καλεῖται οὕτως ἡ ἀποβολὴ τῶν τιτανούχων ἁλάτων (συστατικῶν) τοῦ ὀδόντος διὰ τῆς ἐπενεργείας τῶν ὀξέων ὡς καὶ τῶν ἐκκριμάτων ὡρισμένων τοῦ στόματος μικροργανισμῶν ἐπὶ τῆς ἀδαμαντίνης κατὰ πρῶτον καὶ εἶτα ἐπὶ τῆς ὀδοντίνης. Π. Γ. Π.

— **ὀδόντος ἐξαίρεσις (ἐξαγωγή)**. Ἡ χειρουργικὴ αὕτη πρᾶξις ἦτο γνωστὴ καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους. Κατὰ τὰ ὁμηρικὰ ἔπη, ὁ Ἀσκληπιὸς καὶ ὁ υἱὸς τούτου Μαχάων εἶχον ἐφαρμόσει τὴν τέχνην ταύτην ἐπὶ τῶν ὀδονταλγούντων ἀτόμων. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἱπποκράτους καὶ τοῦ Γαληνοῦ ἡ ἐξαίρεσις ὀδόντος ἐθεωρεῖτο σοβαρὰ καὶ ἐπικίνδυνος ἐπέμβασις. Πρὸς μείωσιν τῶν ἐκ ταύτης κινδύνων ἐφρόντιζον πρότερον ν' ἀποξέωσι καὶ ἀποχωρίζωσι πλήρως τὸν ὀδόντα ἀπὸ τὰ οὖλα διὰ τοῦ περιχαρακτῆρος, ἄχρις οὗ κινηθῇ ὁ ὀδούς, καὶ κατόπιν διὰ τῶν δακτύλων ἀπέσπων αὐτόν. Ἐὰν ὅμως ἡ διὰ τῶν δακτύλων ἀπόσπασις ἦτο ἀδύνατος, τότε ἐχρησιμοποίουν πρὸς τοῦτο λαβίδας ἢ ὀδοντάγρας καὶ ῥιζάγρας ἐκ μολύβδου.

Προϊούσης τῆς ἀναπτύξεως τῆς ὀδοντιατρικῆς τὰ πρὸς ἐξαίρεσιν τῶν ὀδόντων ἐργαλεῖα ἐτελειοποιοῦντο οὕτως, ὥστε σήμερον ὑπάρχουσιν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἰατροῦ τέλεια καὶ ἀκίνδυνα τοιαῦτα δι' ἕνα ἕκαστον ὀδόντα τῆς κάτω καὶ ἄνω γνάθου, διευκολύνοντα τὸν χειρουργὸν εἰς τὸ ἔργον του μεγάλως.

Ἕνεκα τῆς προόδου τῆς θεραπευτικῆς τῶν ὀδόντων, ἡ ἐξαίρεσις αὐτῶν σήμερον θεωρεῖται ἔγκλημα, ἐπιτρεπομένη μόνον: α΄) ὅταν ὁ τερηδονισμένος ὀδοὺς παρουσιάζῃ ἐπιπλοκὰς (ἀποστήματα τῶν γνάθων, τοῦ ἰγμορείου ἄντρου, συρίγγια τοπικὰ ἢ κατ' ἐπέκτασιν γενικὰ ἢ γενικὰς λοιμώξεις), αἵτινες δὲν ὑποχωροῦσι διὰ τῆς φαρμακευτικῆς ἢ χειρουργικῆς ἀγωγῆς· β΄) ὅταν ὁ ὀδοὺς φέρηται πρὸς τὰ χείλη ἢ τὴν παρειὰν (ἐκτόπισις), μὴ ὑποκείμενος εἰς τὴν ὀρθοδοντικὴν καὶ δυνάμενος νὰ διατρυπήσῃ ταῦτα καὶ νὰ προξενήσῃ οὕτω σημαντικὰς βλάβας· γ΄) ὅταν ὁ ὀδοὺς ἐξέφυη μακρὰν τῆς φυσικῆς του θέσεως, λ. χ. ἐπὶ τῆς ὑπερῴας· δ΄) ὅταν ὁ πάσχων ὀδοὺς ἐπιπλακῇ ὑπὸ ὄγκου τοῦ περιοστέου ἢ νεκρώσεως τῶν γνάθων κλπ.· ε΄) ὅταν μία ἢ πλείονες ῥίζαι δὲν δύνανται νὰ θεραπευθῶσι καὶ χρησιμοποιηθῶσιν ὡς ἔρεισμα τεχνητῶν τεμαχίων.

Ἐπὶ αἱμορροφιλίας, σακχαρώδους διαβήτου, λευκωματουρίας, ἐρυσιπέλατος, καρδιοπαθῶν ἀτόμων, ἀπαιτεῖται περίσκεψις καὶ λῆψις τῶν ἐνδεικνυομένων ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης μέτρων πρό, κατὰ καὶ μετὰ τὴν ἐξαίρεσιν τοῦ ὀδόντος, πρὸς ἀποφυγὴν δυσαρέστων συνεπειῶν. Γενικῶς ἐν τῇ ἐξαγωγῇ τοῦ ὀδόντος δέον νὰ ἐφαρμόζωνται οἱ ἑξῆς κανόνες: α΄) ἀσηψία περιβάλλοντος, χειρουργικοῦ πεδίου, τῶν χειρῶν τοῦ χειρουργοῦ· β΄) ἀποστείρωσις πλήρης τῶν πρὸς χρῆσιν ἐργαλείων· γ΄) φροντὶς ὅπως ὁ ὀδοὺς ἐξαχθῇ ἐκ τοῦ φατνίου ὁλόκληρος καὶ τὸ ἐκ τῆς ἐξαγωγῆς προκαλούμενον τραῦμα τῶν ἱστῶν εἶναι ὡς οἷόν τε μικρότερον. Πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἄλγους κατὰ τὴν ἐξαίρεσιν τοῦ ὀδόντος χρησιμοποιεῖται συνήθως ἡ τοπικὴ ἀναισθησία δι' ἐνέσεων ὑπουλικῶν νοβοκαΐνης μετὰ ἐπινεφριδίνης, ἢ διὰ ψεκασμοῦ τῶν πέριξ τοῦ ὀδόντος ἱστῶν διὰ χλωριούχου αἰθυλίου μετὰ μεθυλίου, ὅταν ὁ ὀδοὺς κινῆται, καθότι ἡ διὰ τούτου ἀναισθησία τυγχάνει ἐπιπολαία. Ἐπὶ ἐκτάκτων περιπτώσεων καὶ ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ καταφεύγει τις καὶ εἰς τὴν γενικὴν ἀναισθησίαν. Ἡ ἔνεσις ἐνεργεῖται μεταξὺ τοῦ αὐχένος τοῦ ὀδόντος καὶ τῆς ἀκρορριζικῆς μοίρας, ἢ ἀπὸ τῆς χειλικῆς ἢ παρειακῆς τοιαύτης πρὸς τὸ ἀκρορρίζιον ὀδοντικὸν τρῆμα, ἢ τέλος εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν κλάδων τοῦ τριδύμου νεύρου (τμηματική), ὅταν πρόκειται ταυτοχρόνως νὰ ἐξαχθῶσιν ἐκ τῆς χώρας ταύτης πλείονες ὀδόντες, ἢ ἐπὶ πεφλογισμένων οὔλων, ἢ ὀξείας ἀρθρίτιδος ἢ φατνιακῆς περιοστίτιδος. Ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐξαιρέσεως ὀδόντος ἔγκειται: α΄) εἰς τὴν ἀκριβῆ διάγνωσιν τῆς καταστάσεως τοῦ ὀδόντος καὶ τῆς θέσεως τῆς ῥίζης αὐτοῦ· β΄) εἰς τὴν τοποθέτησιν τῆς ὀδοντάγρας περὶ τὸν ὀδόντα καὶ εἰς τὴν ἔμπηξιν τῶν ὀνύχων αὐτῆς ἐντὸς τῶν ῥιζῶν τοῦ ἐξαιρετέου ὀδόντος· γ΄) εἰς τὴν μεθοδικὴν καὶ περιεσκεμμένην ἐνέργειαν τῆς ἐξαρθρώσεως τοῦ ὀδόντος, τῆς κατευθύνσεως τῆς δυνάμεως τῆς χειρὸς οὔσης συμφώνου πρὸς τὸν ἄξονα τῶν ῥιζῶν καὶ πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ ὀδόντος. Ὁ ἄρρωστος, τοποθετούμενος ἐπὶ τῆς ἕδρας ἐνώπιον ἱκανοῦ φωτός, διευθετεῖ τὴν κεφαλήν του ὡς ἑξῆς: Προκειμένου περὶ ὀδόντος τῆς ἄνω γνάθου δέον ὅπως ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ᾖ τοποθετημένη ὑπτίως, οὕτως ὥστε ἡ γνάθος νὰ εὑρίσκεται εἰς τὸ ὕψος τοῦ στήθους τοῦ χειρουργοῦ. Προκειμένου περὶ τῆς κάτω γνάθου, ὁ ἄρρωστος δέον νὰ ἔχῃ τὴν κεφαλήν του εὐθέως, ἵνα οὕτως ἡ γνάθος εὑρίσκεται εἰς τὸ ὕψος τῆς ὀσφύος τοῦ χειρουργοῦ. Μετὰ τὴν τοποθέτησιν τοῦ ἀρρώστου, τὴν ἀντισηψίαν τοῦ στόματος αὐτοῦ, τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς θέσεως τοῦ ὀδόντος καὶ τὴν ἀναισθησίαν αὐτοῦ, ὁ χειρουργὸς προβαίνει εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ καταλλήλου πρὸς τοῦτο ἐργαλείου. Διὰ τὴν ἐξαίρεσιν ὀδόντων ἀμφοτέρων τῶν γνάθων, συνήθως χρησιμοποιοῦνται 15 ἐν ὅλῳ ἐργαλεῖα, ἤτοι: εἷς συνδεσμοτόμος πρὸς ἀποκόλλησιν τῶν συνδέσμων ἐκ τοῦ ὀδόντος καὶ δεκατέσσαρες διάφοροι εἴδη καὶ ὀδοντάγραι, ῥιζάγραι καὶ μοχλοί, ἀναλόγως τῆς θέσεως καὶ τοῦ σχήματος ἑκάστου ὀδόντος ἢ ῥίζης. Πάντως μετὰ τὴν ἐξαίρεσιν τοῦ ὀδόντος τὸ τραῦμα δέον νὰ διακλύζεται διὰ χλιαροῦ ἀντισηπτικοῦ ὑγροῦ καὶ ἀμέσως καὶ μέχρι τῆς πλήρους ἐπουλώσεως αὐτοῦ. Συμβαίνει ὅμως συχνὰ κατὰ τὴν ἐκρίζωσιν τοῦ ὀδόντος, λόγῳ ἀδεξίου χειρισμοῦ, νὰ προκληθῶσι βλάβαι ἐν τῷ στόματι, ἤτοι: κατάγματα τῶν φατνιακῶν τοιχωμάτων, κάταγμα τῆς γνάθου, ἐξάρθρωσις τῆς κάτω γνάθου, διάρρηξις τοῦ γναθικοῦ κόλπου (ἰγμορείου ἄντρου), διαμελισμὸς τῶν οὔλων, αἱμορραγία κττ., ἅτινα ὁ ἰατρὸς δέον νὰ προλαμβάνῃ καὶ θεραπεύῃ ἐγκαίρως, πρὸς ἀποφυγὴν λοιμώξεων καὶ λοιπῶν ἐπικινδύνων συνεπειῶν. Π. Γ. ΠΑΝΤΑΤΖΗΣ

—**ὀδόντος ἐξάρθρωσις**. Καλεῖται οὕτως ἡ ἐκτόπισις ἢ ἔξοδος τοῦ ὀδόντος ἐκ τοῦ φατνίου, μετὰ τοῦ ὁποίου συναρθροῦται. Αὕτη προέρχεται ἐκ βιαίου τραυματισμοῦ — πλήξεως, πτώσεως, κατὰ τὴν ἀναμόχλευσιν γειτονικοῦ ὀδόντος ἢ ῥίζης καὶ κατὰ τὴν ὀρθοδοντικὴν ἐπέμβασιν. Κατὰ τὴν ἐξάρθρωσιν ὁτὲ μὲν ἐπέρχεται διαμελισμὸς τῶν πε[illegible] ἱστῶν, ὁτὲ δὲ βιαία διαστολὴ τῶν ὀδοντοφατνιακῶν συνδέσμων καὶ ἄλλοτε συνοδεύεται ὑπὸ θλάσεων τῶν φατνιακῶν τοιχωμάτων. Ἡ ἐξάρθρωσις τοῦ ὀδόντος γίνεται ἀντιληπτὴ ὑπὸ τοῦ ἀρρώστου διὰ τῆς γλώσσης ἢ διὰ τῶν ἀνταγωνιστῶν ὀδόντων, ὧν ἡ ἐλαχίστη ἐπαφὴ προξενεῖ ἀλγηδόνας

Digitized by Google

Ἡ κλινικὴ εἰκὼν παρουσιάζει φλεγμονὴν σεσημασμένην τῶν πέριξ τοῦ ὀδόντος ἱστῶν, ἐκτεινομένην κατὰ βάθος μέχρι τῆς ἀκρορριζίου χώρας ἐντὸς τοῦ φατνίου. Πολλάκις ἡ τοιαύτη φλεγμονὴ ἀπολήγει εἰς συμφόρησιν τῆς ὅλης γναθικῆς πλευρᾶς ἢ καὶ εἰς διόγκωσιν τῆς παρειᾶς. Συχνάκις, συνεπείᾳ τῆς διαρρήξεως τῶν ὀδοντοφατνιακῶν συνδέσμων, ἐπάγεται καὶ ὁ διαμελισμὸς τοῦ ὀδοντικοῦ ἀγγειακοῦ πλέγματος κατὰ τὴν ἀκρορριζικὴν αὐτοῦ εἴσοδον, ὁπότε τὰ αὐτόματα ἀλγεινὰ συμπτώματα εἶναι ἐντονώτερα μετὰ παροξυσμῶν, συνοδευόμενα ὑπὸ νευραλγιῶν τοῦ τριδύμου νεύρου. Συνεπείᾳ τοῦ διαμελισμοῦ τούτου τῶν ἀγγείων ὁ πολφὸς τοῦ ὀδόντος, στερούμενος τῶν τροφοφόρων αὐτοῦ ἀγγείων, νεκροῦται ταχέως, ὁ δὲ ὀδοὺς προσλαμβάνει ὡς ἐκ τούτου χροιὰν ὑπόφαιον. Ἐπὶ ἁπλῆς ἢ ἐλαφρᾶς ἐξαρθρώσεως τοῦ ὀδόντος ἀρκοῦσι τὰ ἀντισηπτικὰ χλιαρὰ λουτρὰ τοῦ στόματος καὶ ἡ ἀπόλυτος ἀκινησία τοῦ ὀδόντος. Ἐπὶ βιαίου κλονισμοῦ, ἐξ οὗ ἐπῆλθε βλάβη μόνον τοῦ συνδέσμου τοῦ κακοποιηθέντος ὀδόντος εἰς τὴν κατὰ φύσιν ἐπάνοδον τῆς λειτουργίας ἐπιτυγχάνεται ἐπίσης θεραπεία διὰ τῶν ὡς ἄνω ἀντισηπτικῶν τοῦ στόματος λουτρῶν μείζονος διαρκείας, διὰ τῆς ἀπολύτου αὐτοῦ ἀκινησίας καὶ διὰ τῶν ἐπαλείψεων τῆς περιοδοντικῆς μοίρας διὰ διαλύσεως ἰωδιούχου καλίου μετὰ οὐδετέρας γλυκερίνης καὶ κοκαΐνης, ἢ διαλύσεως χλωριούχου ψευδαργύρου μετὰ κοκαΐνης. Ἐπὶ ὁλικῆς ἐξόδου τοῦ ὀδόντος ἐκ τοῦ φατνίου δύναται, ἀφοῦ ἀφαιρεθῶσι τὰ πεπηγότα αἵματα ἐκ τοῦ φατνίου, νὰ ἐπανατεθῇ οὗτος εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ θέσιν. Μετὰ ταῦτα ὁ ὀδοὺς συγκρατεῖται ἐν τῇ θέσει του μετὰ τῶν παρακειμένων ὀδόντων δι' ἐπιδέσμων, ἤτοι διὰ μεταξίνου νήματος ἢ χρυσοῦ σύρματος. Ἐὰν ὅμως ἡ πλήρης ἐξάρθρωσις συνοδεύηται καὶ ὑπὸ σημαντικῶν τοῦ φατνιακοῦ χείλους ἀλλοιώσεων, τότε προτιμητέα ἡ ἐξαίρεσις τοῦ ὀδόντος. **Π. Γ. Π.**

— **ὀδοὺς *βιδωτὸς* ἢ *ἔνθετος*.** Κοινὴ ὀνομασία τῶν ἐν τῇ ὀδοντιατρικῇ καλουμένων *ὀδόντων Davis*. Εἶναι δ' οὗτοι ὀδόντες ἐκ πορσελλάνης μετὰ μεταλλικῆς μακρᾶς οὐρᾶς, ἡ ὁποία εἰσέρχεται εἰς τὴν ρίζαν τῶν προσθίων μονορρίζων ὀδόντων, ἐνίοτε δὲ καὶ τῶν ὀπισθίων διρρίζων τοιούτων καὶ συγκρατεῖται ἐν αὐτοῖς διὰ συγκολλητικῆς κονίας (σιμέντου). **Ν. Γ. Π.**

— **ὀδοὺς *Γκόσλη*.** Ὀδοὺς ἐκ πορσελλάνης, σχεδιασθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανοῦ ὀδοντιάτρου H. P. Goslee. Χρησιμοποιεῖται εὐρέως εἰς τὴν ὀδοντιατρικὴν κατὰ τὴν κατασκευὴν χυτῶν γεφυρῶν ἐν τῷ στόματι ἢ ὀδοντοστοιχιῶν. **Ν. Γ. Π.**

— **ὀδοὺς *διατορικὸς* ἢ *διάτρητος*.** Τεχνητὸς ὀδοὺς ἐκ πορσελλάνης, χρησιμοποιούμενος κατὰ τὴν κατασκευὴν ὀδοντοστοιχιῶν ἐξ ὀπτοῦ ἐλαστικοῦ κόμμεως καὶ συγκρατούμενος ἐν αὐταῖς διὰ τοῦ ἐλαστικοῦ κόμμεως, τὸ ὁποῖον εἰσχωρεῖ ἐντὸς τῶν ὀπῶν τῆς πορσελλάνης, αἵτινες οὕτω χρησιμεύουν ὡς συγκρατήματα τοῦ ὀδόντος ἐν τῇ ὀδοντοστοιχίᾳ. **Ν. Γ. Π.**

— **ὀδοὺς τῆς *κλειδὸς* [*Τεχν.*].** Τὸ ἐξέχον τμῆμα τῆς κλειδός, τὸ εἰσερχόμενον ἐν τῷ κλείθρῳ, ὅπως μετακινῇ τὴν βάλανον (μάνδαλον) ἢ τὸν σύρτην.

— **ὀδοὺς *Οὔτσινσον*.** Ὅρος δι' οὗ νοεῖται τὸ χαρακτηριστικόν, εἰς τοὺς μέσους ἄνω τομεῖς ὀδόντας, ἡμισεληνοειδὲς στίγμα τῆς κληρονομικῆς συφίλιδος. Ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ Ἄγγλου ἰατροῦ Hutchinson. **Ν. Γ. Π.**

— **ὀδοὺς ἐκ *πορσελλάνης*.** Τεχνητὸς ὀδοὺς κατασκευαζόμενος ἐκ πορσελλάνης, ἥτις εἶναι ἕνωσις μεταλλικῶν οὐσιῶν (Quartz, Kaolin καὶ Feldspar), εἰς τὰς ὁποίας προστίθεται καὶ χρωστική τις οὐσία. **Ν. Γ. Π.**

— **ὀδοὺς *Ρίτσμονδ*.** Σύμπλεγμα τεχνητοῦ ὀδόντος, ἀποτελουμένου εἰς μὲν τὴν προσθίαν ἐπιφάνειαν ἐκ πορσελλάνης, εἰς δὲ τὴν γλωσσικὴν καὶ τὴν βάσιν ἐκ μετάλλου, συνήθως χρυσοῦ ἢ πλατίνης, καὶ ἔχοντος προσηρμοσμένην εἰς τὸ κέντρον τῆς βάσεως βελόνην (κοινῶς βίδαν), ἥτις εἰσέρχεται εἰς τὴν ρίζαν τῶν φυσικῶν ὀδόντων καὶ συγκρατεῖται ἐν αὐτῇ διὰ συγκολλητικῆς κονίας. Ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ Ἀμερικανοῦ ὀδοντιάτρου C. M. Richmond, ὅστις τὸν ἐφεῦρε. **Ν. Γ. Π.**

ὀδόφραγμα (τό)· φράγμα ὁδοῦ· πρόχειρον καὶ αὐτοσχέδιον ὀχυρωματικὸν ἔργον ἐγκαρσίως μιᾶς ὁδοῦ, κατεσκευασμένον ἐξ ἐπίπλων, λίθων καὶ παντὸς ὀγκώδους καὶ ἀνθεκτικοῦ ὁπωσδήποτε ἀντικειμένου, ἵνα ὁ ὄπισθεν αὐτοῦ δύναται νὰ προβολῇ προφυλαγμένος.

— [*Ἐγκυκλ.*] Ἡ χρῆσις ὁδοφραγμάτων φαίνεται ὅτι εἶναι ἀρκετὰ παλαιά. Εἰς τὸ ἀμυντικὸν τοῦτο σύστημα θὰ κατέφυγον οἱ κάτοικοι τῆς πρώτης πόλεως, ἧς ὁ πολιορκῶν αὐτὴν ἐχθρὸς παρεβίασε τὰ τείχη καὶ κατώρθωσε νὰ εἰσέλθῃ ἐντός. Ὅλα τὰ πρόχειρα ὑλικὰ θὰ ἐχρησιμοποιήθησαν τότε ὑπὸ τῶν ἐν ἀπογνώσει τελούντων κατοίκων, ὅπως ἀποφράξουν τὴν προχώρησιν τῶν ἐχθρῶν ἐντὸς τῆς πόλεως. Ἡ ἱστορία τῆς ἀρχαιότητος μᾶς παρέχει ἀρκετὰ παραδείγματα χρήσεως ὁδοφραγμάτων. Ὅταν κατελήφθη τὸ Σάγουντον ὑπὸ τοῦ Ἀννίβα, οἱ κάτοικοι προσεπάθησαν νὰ ἐπιβραδύνουν τὴν νίκην του, χρησιμοποιοῦντες ὁδοφράγματα. Ἐπίσης κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Πύρρου εἰς Λακεδαίμονα, αἱ γυναῖκες ὕψωσαν ἐναντίον του ὁδοφράγματα. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ κατὰ τὴν ἅλωσιν καὶ καταστροφὴν τῆς Καρχηδόνος ὑπὸ τῶν Ρωμαίων.

Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους τὰ ὁδοφράγματα ἐχρησιμοποιήθησαν ἰδίως κατὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐναντίον τῶν ἐνόπλων ὠργανωμένων δυνάμεων τοῦ κράτους. Περίφημος διὰ τὴν χρησιμοποίησιν ὁδοφραγμάτων εἶναι: ἡ ἐπανάστασις τῆς 12 Μαΐου 1588, καθ' ἣν ὁ Ἑρρῖκος Γ' ὑπεχρεώθη νὰ ἐξέλθῃ τῶν Παρισίων, ἡ κατὰ τὴν 27 Αὐγούστου 1648 ἐπανάστασις καθ' ἣν ἡ βασιλομήτωρ Ἄννα ἡ Αὐστριακὴ ὑπεχρεώθη νὰ ἀπελευθερώσῃ τὸν καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Μαζαρίνου φυλακισθέντα βουλευτὴν Μπρουσέλ, ἡ κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1830 ἐπανάστασις τῶν Παρισίων, αἱ ἐπαναστάσεις τοῦ 1848 ἐν Βιέννῃ, Βερολίνῳ, Παλέρμῳ, Μιλάνῳ κλπ., ἡ ρωσικὴ ἐπανάστασις τοῦ Ὀκτωβρίου 1917, ἡ γερμανικὴ σπαρτακιστικὴ τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1919, ἡ οὑγγρικὴ κομμουνιστικὴ ἐπανάστασις κλπ. **Θ. Π.**

ὁδοφύλαξ, —*ακος* (ὁ)· ὁ φύλαξ τῆς ὁδοῦ, ἰδίᾳ τῆς σιδηροδρομικῆς.

Ὀδρίουζο [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἓν τῶν πολλῶν φρουρίων τῆς Ἰλλυρίας, τὰ ὁποῖα ἐπεσκεύασεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανός. **Α. Θ. Σ.**

Ὀδρύσαι (οἱ) [*Ἀρχ.*]. Λαὸς τῆς Θράκης. Κατῴκουν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὴν χώραν τοῦ ἄνω Ἕβρου καὶ παρὰ τοὺς ποταμοὺς Τόνζον καὶ Ἐργινίαν. Κατὰ τὸν Θουκυδίδην, διὰ μέσου τῆς χώρας αὐτῶν ἔρρεεν ὁ παραπόταμος τοῦ Ἕβρου Ἀρτισκός. Ἦσαν ἰσχυρότατοι καὶ πολεμικώτατοι καὶ ἔτρεφον ἀρίστους ἵππους. Ἡ μυθολογία ἀναφέρει ὅτι πρῶτος βασιλεὺς τούτων ἦτο ὁ Ὀρφεύς, σπουδαιότεροι δὲ ἀοιδοὶ καὶ ποιηταὶ ὁ Φιλάμμων καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Θάμυρις. Ἐμφανίζονται εἰς τὴν ἱστορίαν τῷ 513 π.Χ., μὲ πρῶτον βασιλέα τὸν Τήρην. Οὗτος, ἐπωφεληθεὶς ἐκ τῆς ἐξασθενήσεως τῶν ἄλλων θρακικῶν φύλων ὑπὸ τοῦ Δαρείου, ἐκστρατεύοντος τότε κατὰ τῶν Σκυθῶν, ἔγινε κύριος τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τῆς Θράκης. Συνδεθεὶς διὰ συγγενείας μετὰ τοῦ Ἀριαπείθου, βασιλέως τῶν Σκυθῶν, ἐπεξέτεινε τὸ κράτος του καὶ μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Βραδύτερον ὅμως ὑπέστη ἧτταν βαρυτάτην ὑπὸ τῶν Θυνῶν, βαρβάρων πολεμικωτάτων, καὶ εἶδε τὴν δύναμιν τῆς χώρας του συντριβομένην. Ἀποθανὼν εἰς ἡλικίαν 92 ἐτῶν, ἀφῆκε διάδοχον τὸν υἱόν του Σιτάλκην, ὅστις ἐκ νέου ἀνύψωσε τὸ κράτος τῶν Ὀδρυσῶν εἰς μεγάλην ἀκμὴν καὶ δύναμιν. Οἱ Ἀθηναῖοι κατώρθωσαν νὰ ἐπιτύχουν τὴν συμμαχίαν αὐτοῦ κατὰ τὸ 431 π. Χ., τὸν υἱόν του δὲ Σάδοκον ἐτίμησαν καταστήσαντες Ἀθηναῖον πολίτην. Ὁ σκοπός των ἦτο νὰ ἔλθουν εἰς προσέγγισιν μὲ τὸν βασιλέα Περδίκαν τῆς Μακεδονίας τῇ μεσιτείᾳ τοῦ Σιτάλκου, ὡς καὶ ἡ συμμαχία μεθ' ὅλων τῶν θρακικῶν πόλεων. Ὁ Σιτάλκης ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Χαλκιδέων καὶ Βοττιαίων καὶ κατέστρεψε τὴν χώραν αὐτῶν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ στρατός του ἐταλαιπωρεῖτο ἀπὸ τὸν βαρὺν χειμῶνα καὶ ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν σίτου, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα, ἀφήσας ἀνενοχλήτους τοὺς πρὸς νότον οἰκοῦντας Θεσσαλοὺς καὶ Μάγνητας, καθὼς καὶ τοὺς πέραν τοῦ Στρυμόνος Θρᾷκας. Ἀποθανόντος τοῦ Σιτάλκου ἔν τινι μάχῃ κατὰ τῶν Τριβαλλῶν, βασιλεὺς τῶν Ὀδρυσῶν καὶ τῆς λοιπῆς Θράκης ἔγινεν ὁ Σεύθης, υἱὸς τοῦ Σπαραδόκου καὶ ἀνεψιὸς ἐξ ἀδελφοῦ τοῦ Σιτάλκου. Ἐπὶ τῆς βασιλείας του διεσπάσθη τὸ κράτος τῶν Ὀδρυσῶν εἰς μικρὰ κρατίδια ὑπὸ βασιλεῖς Σεύθην τὸν Α', Μήδοκον ἢ Ἀμάδοκον, Ἐβρύζελμιν, Σεύθην τὸν Β', Ἐβρύζελμιν τὸν Β' καὶ Κότυν τὸν Α'. Ὁ τελευταῖος, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου Ἰφικράτους, τὸν ὁποῖον εἶχε γαμβρὸν ἐκ θυγατρός, συνήνωσε τὰ κρατίδια πάλιν ὑπὸ ἓν κράτος. Ἀποθανόντος ὅμως τούτου, πάλιν διεσπάσθη τὸ κράτος τῶν Ὀδρυσῶν, μέχρις ὅτου, ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, ὑπετάγησαν οὗτοι εἰς τοὺς Μακεδόνας. Τὴν ὑποταγὴν εἰς τοὺς Μακεδόνας βαρέως φέροντες, ἐπανεστάτησαν κατὰ τὸ 313 π. Χ., ἀλλ' ἀνεχαιτίσθησαν ὑπὸ τοῦ Λυσιμάχου. Ἐκ δευτέρου ἐπαναστατήσαντες ἡττήθησαν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τοῦ Ε' κατὰ τὸ 184 π.Χ. Τέλος, κατὰ τὸ 168 π.Χ., ἐκστρατεύσαντες μετὰ τοῦ βασιλέως Περσέως κατὰ τῶν Ρωμαίων ἐν Πύδνῃ ἡττήθησαν καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ συνταχθοῦν μετὰ τῶν νικητῶν. Ἔκτοτε οἱ Ὀδρύσαι ἔμειναν ἰσχυροὶ φρουροὶ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Μοισίᾳ ρωμαϊκῶν κτήσεων καὶ ἐπαρχιῶν. Γνωστὴ πόλις τῶν Ὀδρυσῶν εἶναι ἡ *Ὀρέστεια*, πρωτεύουσα τῆς χώρας των κατὰ τὴν σημερινὴν Ἀδριανούπολιν. **Χ. Ι. Μ.**

Ὀδρύσης [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐν Μυσίᾳ, ὅστις «ῥέων διὰ Μυγδονίης πεδίου ἀπὸ δύσιος ἐκ τῆς λίμνης τῆς Δασκυλίτιδος» (*Στράβ.* ΙΒ', 550) ἐκβάλλει εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ρυνδάκου ποταμοῦ, ὀλίγον πρὸ τῶν ἐκβολῶν του. Σήμερον καλεῖται *Οὐλφὲρ* ἢ *Νιλουφὲρ-τσάϊ*. **Α. Θ. Σ.**

Ὀδρυσὶς [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἡ χώρα τῶν Ὀδρυσῶν ἐν Θράκῃ, ἐκτεινομένη κατ' ἀρχὰς ἐν τῇ μέσῃ κοιλάδι τοῦ ποταμοῦ Ἕβρου, κατὰ δὲ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ Ε' π.Χ. αἰῶνος, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Τήρη καὶ τοῦ υἱοῦ του Σιτάλκου, ἀπὸ τοῦ Θρακικοῦ πελάγους μέχρι τοῦ Δουνάβεως. **Α. Θ. Σ.**

ὀδυενδεία (ἡ) (Odyendea) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σιμαρουβιδῶν* ἢ *σιμαρουβιιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ φυόμενα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς γῆς. **Δ. Ν. Π.**

ὀδύνη (ἡ)· ἄλγος, πόνος ἰδίᾳ ψυχικός, λύπη ἰσχυρά: «*δὲν συνῆλθεν ἀκόμη ἐκ τῆς ὀδύνης, ἡ ὁποία κατέχει τὴν ψυχήν του*».

ὀδυνηρός, —*ά*, —*όν*· ὁ προξενῶν ὀδύνας, πλήρης ὀδυνῶν, ἀλγεινός: «*ὀδυνηρὰ ἐγχείρησις*, — *νόσος*» || ὁ προξενῶν λύπην, στενοχωρίαν: «*ὀδυνηρὰ ἐπίπληξις*».—*Ἐπίρρ.* ***ὀδυνηρῶς***.

—**ὀδυνηραὶ *συνολκαί*.** Καλοῦνται οὕτως αἱ ἀπότομοι ὀδυνηραὶ μυϊκαὶ συσπάσεις, αἱ παραγόμεναι εἴς τινα μῦν μεμονωμένως (βλ. λ. ***νευροκαβαλλίκευμα***). **Τ. Α. Ζ.**

ὀδυνηρὸς (ὁ) (Odynerus) [*Ζωολ.*]. Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κεντροφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν ***εὐμενιδῶν***, περιλαμβάνον περὶ τὰ 200 εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς πάσας σχεδὸν τὰς χώρας τῆς γῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ὀδυνηρὸς ὁ ἀκανθόπους* (Odynerus spinipes), ὅστις ἔχει μέτριον μέγεθος, σῶμα στενὸν καὶ ἐπίμηκες, κεφαλὴν ἀρκετὰ μεγάλην καὶ πεπλατυσμένην ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, ὀφθαλμοὺς ἀρκούντως μεγάλους, κεραίας βραχείας, θώρακα σχεδὸν τριγωνικόν, κοιλίαν ᾠοειδῆ, ἀπολήγουσαν εἰς αἰχμηρὸν τέρετρον, πτέρυγας ἀνεπτυγμένας, διαφανεῖς καὶ πολυνευρωτάς, πόδας λεπτούς, ἐπιμήκεις καὶ εἰς ἀκανθώδεις ἀποφύσεις ἀπολήγοντας καὶ χρῶμα μέλανον μὲ ἐρυθράς, πορτοκαλλιώδεις καὶ πυρρὰς ἀποχρώσεις καὶ ποικιλόχρωμα στίγματα καὶ λωρίδας. Ἐνδιαιτᾶται ἐντὸς ρωγμῶν δένδρων ἢ τοίχων ἠρειπωμένων οἰκοδομημάτων. Ἀπαντᾷ εἰς ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν Εὐρώπην. **Δ. Ν. Π.**

Ὀδυνηρὸς ὁ ἀκανθόπους.

ὀδυνῶμαι (—*άομαι*)· αἰσθάνομαι ὀδύνην, λυποῦμαι ἰσχυρῶς, θλίβομαι, στενοχωροῦμαι, *ἀντίθ.* ***ἥδομαι***.

ὀδυρμὸς (ὁ)· τὸ ὀδύρεσθαι, θρῆνος, οἰμωγή, ὀλοφυρμός.

ὀδύρομαι· κλαίω, θρηνῶ: «*θρηνῶ καὶ ὀδύρομαι*».

Ὀδύσσεια (ἡ)· ποίημα ἱστοροῦν τὰς πλάνας τοῦ Ὀδυσσέως, ἀντὶ *ὀδύσσεια ποίησις* (πρβλ. *Ὀρέστεια, Πατρόκλεια, Δολόνεια* κτλ.)· || *μεταφ.* σειρὰ περιπετειῶν, ἐπικινδύνων περιπλανήσεων, ταλαιπωριῶν: «*τὸ ταξίδι μας ἦτο πραγματικὴ ὀδύσσεια*».

—**«Ὀδύσσεια».** Τὸ δεύτερον ἀριστούργημα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἐποποιίας, ἀπὸ τοῦ ἥρωος του Ὀδυσσέως (τῶν περιπετειῶν τοῦ ὁποίου εἶναι ἀφήγησις) ὀνομασθὲν οὕτως. Ἡ Ὀδύσσεια εἶναι διῃρημένη, ὡς καὶ ἡ Ἰλιάς, ἀπὸ τῶν ἀλεξανδρεωτικῶν χρόνων εἰς 24 βιβλία (ραψῳδίας) καὶ ἀπεδίδετο παλαιότερον εἰς τὸν αὐτόν, συνήθως, ποιητήν, τὸν Ὅμηρον. Ἀπὸ τὴν ὅλην σύνθεσίν της ὅμως καὶ τὴν διαγραφὴν τῶν ἠθῶν τῶν προσώπων της ἐπεκράτησεν ἐνωρὶς ἡ γνώμη ὅτι εἶναι ἔργον μεταγενεστέρων τῶν τῆς Ἰλιάδος (κατ' ἀπομίμησιν τῆς ὁποίας συνετέθη) χρόνων καὶ πολιτισμοῦ ἀνωτέρου καὶ μᾶλλον προηγμένου. Διὰ τοῦτο καὶ πιστεύεται νῦν ὅτι Ἰλιὰς καὶ Ὀδύσσεια δὲν εἶναι ἔργα τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ καὶ δὲν ἐδημιουργήθησαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μὲ τὴν σημερινὴν μορφήν των. Ὑπεστήριξαν ὅμως καὶ ἔνιοι ὅτι εἶναι μὲν ὁ αὐτὸς ποιητὴς ὁ δημιουργὸς ἀμφοτέρων, ἀλλὰ τὴν μὲν Ἰλιάδα ἐποίησεν οὗτος κατὰ τὴν νεανικὴν ἢ ἀνδρικὴν ἡλικίαν του, τὴν δὲ Ὀδύσσειαν κατὰ τὸ γῆρας του (βλ. λ. *ὁμηρικὸν ζήτημα*).

Περιεχόμενον τῆς Ὀδυσσείας. Τὸ ἔπος τοῦτο, τῶν γεγονότων τοῦ ὁποίου ἡ ἐκτύλιξις διαρκεῖ 40 μόνον ἡμέρας, ἀρχίζει τὸ ὄγδοον, μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας, ἔτος, ὅτε πάντες οἱ Ἀχαιοὶ ἥρωες τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου εἶχον ἐπανέλθει εἰς τὰς ἰδιαιτέρας πατρίδας των καὶ μόνον ὁ Ὀδυσσεύς, ἀφοῦ ἐπλανήθη εἰς τὸν «ἀτρύγετον πόντον», θῦμα γενόμενος τῆς ὀργῆς τοῦ Ποσειδῶνος, ἐκδικουμένου κατὰ τοῦ ἥρωος διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ τύφλωσιν τοῦ υἱοῦ του Κύκλωπος Πολυφήμου, εὑρίσκετο μακρὰν τῆς πατρίδος του Ἰθάκης, κατακρατούμενος ἑπτὰ ὁλόκληρα ἔτη ὑπὸ τῆς θεᾶς Καλυψοῦς, ἂν καὶ ἐπόθει ν' ἀποθάνῃ καὶ καπνὸν μόνον ὅταν ἴδῃ

Digitized by Google

ν' ἀναβαίνῃ ἀπὸ τὴν πατρικὴν στέγην. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον εἰς τὰ ἐν Ἰθάκῃ ἀνάκτορα τοῦ ἥρωος θρασεῖς μνηστῆρες τῆς πιστῆς συζύγου του Πηνελόπης κατησώτευον τὰ ἀγαθά του, ζῶντες βίον πλήρη ὀργίων (μνηστήρων εὐωχία), καὶ ἐβίαζον ταύτην, πιστεύοντες ὅτι εἶχεν ἀποθάνει ὁ Ὀδυσσεύς, νὰ ἐκλέξῃ ἕνα ἐξ αὐτῶν σύζυγον. Ἡ Πηνελόπη, ἀφοῦ αἱ μετὰ δακρύων ἱκεσίαι της, ὅπως ἐπιτραπῇ εἰς αὐτὴν νὰ μείνῃ πιστὴ εἰς τὸν σύζυγόν της, εἶχον ἀποβῆ μάταιαι, εἶχε κατορθώσει ν' ἀναβάλῃ ἐπὶ μακρὸν τὴν ἐκβιαστικὴν ἐκλογὴν συζύγου, πείσασα τοὺς μνηστῆρας ν' ἀναμείνωσιν ἕως ὅτου ὑφάνῃ τὸ προοριζόμενον διὰ σάβανον τοῦ γέροντος Λαέρτου, πατρὸς τοῦ Ὀδυσσέως, ὕφασμα, τὸ ὁποῖον ὅμως αὐτή, ἀνταξία εἰς σύνεσιν καὶ δόλον τοῦ συζύγου της, δὲν ἐτελείωνεν, ἐξυφαίνουσα τὸν νύκτα ὅσον ὕφαινε τὴν ἡμέραν. Ὁ δόλος ὅμως εἶχεν ἀποκαλυφθῆ καὶ ἡ Πηνελόπη ἦτο ἐξηναγκασμένη νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν ἀπαίτησιν τῶν μνηστήρων.

Κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμὴν ἡ Ἀθηνᾶ, ἡ προστάτις τοῦ πολυτρόπου καὶ πολυπλάγκτου Ὀδυσσέως (τοῦ ὁποίου τὰς περιπετείας δηλοῖ ὅτι θὰ ψάλῃ ὁ ποιητὴς εἰς τὸν πρῶτον στίχον: «ἄνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα, πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ — πλάγχθη....», ἐπικαλούμενος εἰς τοῦτο τὴν Μοῦσαν), λαβοῦσα τὴν μορφὴν τοῦ βασιλέως τῶν Ταφίων Μέντου, παρακινεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἥρωος Τηλέμαχον, μόλις ἐξελθόντα τῆς παιδικῆς ἡλικίας, νὰ ταξιδεύσῃ πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ πατρός του (ραψῳδία α'). Ὁ Τηλέμαχος εὑρίσκει ὀρθὴν τὴν συμβουλὴν τοῦ ξένου του καὶ συγκαλεῖ εἰς τὴν ἀγορὰν τοὺς Ἰθακησίους, διὰ νὰ διαμαρτυρηθῇ κατὰ τῆς διαγωγῆς τῶν μνηστήρων καὶ ζητήσῃ παρ' αὐτῶν νὰ χορηγήσουν τὸ διὰ τὸν πλοῦν κατάλληλον πλοῖον. Ἀλλ' οἱ μνηστῆρες ἐπιτυγχάνουν νὰ διαλυθῇ ἡ ἀγορὰ χωρὶς νὰ λάβῃ ἀπόφασίν τινα. Ἡ Ἀθηνᾶ ὅμως, λαβοῦσα τὴν μορφὴν τοῦ φίλου τοῦ Ὀδυσσέως Μέντορος, προμηθεύει εἰς τὸν Τηλέμαχον τὸ πλοῖον καὶ ἐξευρίσκει τοὺς ἀναγκαιοῦντας δι' αὐτὸ ναύτας (ραψῳδία β, Τηλεμάχου ἀποδημία) Μετὰ πλοῦν μιᾶς νυκτὸς φθάνει τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ὁ Τηλέμαχος, συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς, εἰς τὴν Πύλον, καθ' ἣν ὥραν ἐτέλουν οἱ κάτοικοι αὐτῆς θυσίαν εἰς τὸν Ποσειδῶνα. Γίνεται δεκτὸς ἐκεῖ οὗτος μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης ὑπὸ τοῦ γεραροῦ Νέστορος, ὅστις τὸν ἐνθαρρύνει μὲ τὰς συνετὰς συμβουλάς του εἰς τὸ φιλόστοργον ἔργον του καὶ τὴν ἀκόλουθον πρωΐαν ἑτοιμάζει δι' αὐτὸν ἅμαξαν, ἥτις φέρει αὐτὸν μὲ τὴν συνοδείαν τοῦ υἱοῦ του Πεισιστράτου εἰς τὴν Λακεδαίμονα πρὸς τὸν Μενέλαον (ραψῳδία γ, Τὰ ἐν Πύλῳ). Καὶ ἐκεῖ γίνεται δεκτὸς ὁ Τηλέμαχος μὲ τὴν αὐτὴν στοργὴν καὶ ἀγάπην ἀπὸ τὸν θεῖον Μενέλαον, ὅστις ἐτέλει εἰς τὰ λάμποντα ἐκ πολυτίμων μετάλλων ἀνάκτορά του τοὺς γάμους τοῦ υἱοῦ του Μεγαπένθους καὶ τῆς θυγατρός του Ἑρμιόνης (ραφ. δ', Τὰ ἐν Λακεδαίμονι). Ἡ προστάτις ὅμως τοῦ Ὀδυσσέως Ἀθηνᾶ, ἥτις ἐν τῷ μεταξύ, ἀφοῦ ὡδήγησε τὸν Τηλέμαχον μέχρι τῆς Πύλου, εἶχεν ἀναβῆ εἰς τὸν Ὄλυμπον, ἐμνήσθη καὶ πάλιν τοῦ εὐνοουμένου της ἥρωος καὶ ἐπέτυχε παρὰ τοῦ Διὸς ν' ἀποσταλῇ πρὸς τὴν Καλυψώ, ἥτις κατεκράτει τὸν Ὀδυσσέα, ἄκοντα, ἐν τῇ νήσῳ της, θέλουσα νὰ γίνῃ σύζυγός της, ὁ Ἑρμῆς, μὲ τὴν διαταγὴν πρὸς αὐτὴν ν' ἀφήσῃ τὸν ἥρωα ἐλεύθερον διὰ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του (ραφ. ε', Καλυψοῦς ἄντρον—Τὰ περὶ τὴν σχεδίαν). Ἀφοῦ οὕτως ὁ ποιητὴς ἀπὸ τῆς ἀφηγήσεως τῶν κατὰ τὴν ἀποδημίαν τοῦ Τηλεμάχου μετέβη εἰς τὴν ἀφήγησιν τῶν περιπετειῶν τοῦ ἥρωος τοῦ ἔπους, ἀσχολεῖται εἰς τὰς τρεῖς ἀκολούθους ραψῳδίας (ζ, η, θ), μὲ τὴν ἄφιξιν τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τὴν νῆσον τῶν Φαιάκων, τῆς ὁποίας ἐβασίλευεν ὁ εὐδαίμων Ἀλκίνοος, ὁ πατὴρ τῆς ὡραίας Ναυσικᾶς, μὲ τὴν ὁποίαν, πλύνουσαν τὰ ἐνδύματα τῆς οἰκογενείας της εἰς τὸν ποταμόν, παρὰ τὴν θάλασσαν, συνηντήθη ὁ Ὀδυσσεύς, ναυαγήσας εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς νήσου.

Εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ἀλκινόου ἀκούει ὁ ἥρως τὸν θεῖον ἀοιδὸν Δημόδοκον νὰ ψάλλῃ ἓν ἐπεισόδιον τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου καὶ προδοθεὶς τίς εἶναι ἀπὸ ἓν δάκρυ, τὸ ὁποῖον προεκάλεσεν ἡ ἀνάμνησις τοῦ πολέμου ἐκείνου, ἀφηγεῖται μὲ χάριν πρὸς τοὺς εὐγενεῖς Φαίακας, οἵτινες περιέβαλλον τὸν ἰσόθεον βασιλέα των, καὶ περιγράφει μὲ δραματικὴν δύναμιν τὰς περιπετείας του (Ἀλκίνου ἀπόλογος) εἰς τὰς τέσσαρας ἀκολούθους ραψῳδίας (ι, κ, λ, μ), ἤτοι τὴν περιπλάνησίν του εἰς τὴν χώραν τῶν Λωτοφάγων, τὴν τύφλωσιν τοῦ ἀνόμου Κύκλωπος Πολυφήμου (Κυκλώπεια), ἥτις εἶναι ἡ περιγραφικωτέρα καὶ δραματικωτέρα διήγησις τοῦ ὅλου ποιήματος, τὴν φιλοξενίαν του ὑπὸ τοῦ θεοῦ τῶν ἀνέμων Αἰόλου, τὴν θύελλαν, ἥτις τοὺς ἔρριψεν εἰς τὴν χώραν τῶν ἀγρίων Λαιστρυγόνων, τὴν ἄφιξίν των εἰς τὴν νῆσον τῆς μαγίσσης Κίρκης, τὴν κατάβασίν του εἰς τὸν Ἅδην, ἀπὸ τὰς θελκτικωτέρας διηγήσεις τῆς Ὀδυσσείας, τὸν παρὰ τὴν νῆσον τῶν Σειρήνων πλοῦν του, τὸν μεταξὺ Σκύλλης καὶ Χαρύβδεως διάπλουν, τὴν σφαγὴν τῶν βοῶν τοῦ θεοῦ Ἡλίου, τὸν θάνατον τῶν συντρόφων του, τὴν κατακράτησίν του ὑπὸ τῆς Καλυψοῦς καὶ τὸ εἰς τὴν φιλόξενον νῆσον των ναυάγιόν του. Οἱ Φαίακες, μαγευμένοι ἀπὸ τὸ θέλγητρον τῆς ἀφηγήσεως τῶν περιπετειῶν του, ἑτοιμάζουν πλοῖον, τὸ ὁποῖον φέρει αὐτὸν εἰς τὴν ποθητὴν πατρίδα του Ἰθάκην (ραψ. ν), ἔνθα συναντᾶται μετὰ τοῦ γέροντος χοιροβοσκοῦ του (συβώτου) Εὐμαίου, παρὰ τοῦ ὁποίου μανθάνει ὅ,τι συνέβαινεν εἰς τὰ ἀνάκτορά του (ραψ. ξ). Ἀπὸ τὴν ἀποβίβασιν τοῦ ἥρωος εἰς τὴν Ἰθάκην ὁ ποιητὴς καθιστᾷ καταφανῆ τὴν τελευταίαν σκηνὴν τοῦ δράματος, τὴν ἐκδίκησιν. Εἰς τὴν ἀκόλουθον ραψῳδίαν (ο) ἐπανέρχεται ὁ ποιητὴς εἰς τὴν ἀφήγησιν τῶν κατὰ τὸν Τηλέμαχον, ὅστις, ἀναχωρήσας ἐκ Σπάρτης, μετὰ τὰς δοθείσας πρὸς αὐτὸν περὶ τοῦ πατρός του πληροφορίας τοῦ Μενελάου, ἐπανέρχεται εἰς Ἰθάκην, ἔνθα συναντᾶται μετὰ τοῦ πατρός του παρὰ τῷ Εὐμαίῳ, εἰς τὴν καλύβην τοῦ ὁποίου καὶ γίνεται ἡ ἀναγνώρισις πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἀρχίζει ἡ προετοιμασία διὰ τὴν ἐκδίκησιν (ραψ. π). Εἰς τὴν ἑπομένην ραψῳδίαν (ρ) Τηλέμαχος καὶ Ὀδυσσεύς, μὲ ἐνδύματα ἐπαίτου ὁ δεύτερος, μεταβαίνουν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ ἥρωος, ἔνθα ἐξερεθίζεται οὗτος ἐκ τῆς ὑβριστικῆς καὶ περιφρονητικῆς πρὸς αὐτὸν συμπεριφορᾶς τῶν μνηστήρων (ραψ σ). Εἰς τὴν μετὰ ταῦτα ραψῳδίαν (τ) γίνεται ἡ ἀναγνώρισις τοῦ ἥρωος ὑπὸ τῆς γραίας Εὐρυκλείας ἔκ τινος οὐλῆς τοῦ ποδός του, ἀλλ' οὗτος ἐπιβάλλει εἰς ταύτην νὰ μὴ ἀνακοινώσῃ εἰς οὐδένα τίς εἶναι. Ἡ ὥρα τῆς ἐκδικήσεως εἶναι ἐγγύς. Τὴν ἐξαγγέλλει ὁ Ζεύς, βροντῶν δυνατά, ὅπως ηὐχήθη ὁ Ὀδυσσεύς, ἐπάνω εἰς τὸν οὐρανόν. Θεία οἰκονομία παρασκευάζει ταύτην μὲ τὴν ἀποστολὴν τοῦ βουκόλου Φιλοιτίου, ἀφωσιωμένου ὑπηρέτου εἰς τὴν μνήμην τοῦ κυρίου του (ραψ. υ). Εἰς τὴν ἀκόλουθον ραψῳδίαν (φ), κατ' ἀξίωσιν τῆς Πηνελόπης, ἐξ ἐμπνεύσεως τῆς Ἀθηνᾶς, γίνεται ἀγὼν τοξοβολίας, τοῦ ὁποίου ὁ νικητὴς θὰ ἐλάμβανε ταύτην σύζυγον, μὲ τὸ φυλασσόμενον εἰς τὰ ἀνάκτορα τόξον τοῦ Ὀδυσσέως καὶ ἀνακηρύσσεται οὗτος, ὁ ἐπαίτης, νικητής. Δίδεται τότε τὸ σημεῖον τῆς μνηστηροκτονίας καὶ Ὀδυσσεὺς καὶ Τηλέμαχος, βοηθούμενοι ἀπὸ τὸν Εὔμαιον καὶ τὸν Φιλοίτιον, φονεύουν τοὺς μνηστῆρας (ραψ. χ). Ὁ Ὀδυσσεὺς εἶναι πλέον κύριος τοῦ οἴκου του καὶ τὴν νίκην του ἐπιστέφει ἡ ἀναγνώρισίς του μὲ τὴν πιστήν του Πηνελόπην (ραψ. ψ). Εἰς τὴν τελευταίαν ραψῳδίαν (ω) γίνεται ἡ ἀναγνώρισις τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τοῦ γέροντος πατρός του Λαέρτου, τὴν ὁποίαν ἐπακολουθεῖ ἀγὼν κατὰ τῶν γονέων, συγγενῶν καὶ ὀπαδῶν τῶν φονευθέντων μνηστήρων, οἵτινες ἔδραμον εἰς τὰ ἀνάκτορα ζητοῦντες ἐκδίκησιν. Εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἀθηνᾶς, ἀμφισβητοῦσι τὸ ἔπαθλον τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς πρὸς τὸν ἥρωα Ὀδυσσέα ὁ γέρων πατήρ του Λαέρτης καὶ ὁ νεαρὸς υἱός του Τηλέμαχος. Τὸ ἔπος τελειώνει μὲ τὴν λῆξιν τοῦ πολέμου καὶ τὴν συμφ λίωσιν, κατὰ σύστασιν τῆς Ἀθηνᾶς, τῶν ἀντιπάλων στρατευμάτων.

Σύστασις τῆς Ὀδυσσείας. Ἐνῷ ὅμως ὁ πόθος τοῦ ἥρωος πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὴν πατρίδα του εἶναι ὄχι μόνον ἡ ψυχή, ἀλλὰ καὶ ἡ συνδετικὴ τοῦ ὅλου ἔπους ἅλυσις, ἥτις δίδει εἰς τοῦτο μίαν δραματικὴν συγκέντρωσιν, διότι κατευθύνει τὸ διαφέρον τοῦ ἀναγνώστου εἰς μίαν τοῦ χρόνου στιγμὴν (τὴν στιγμὴν τῆς ἐπανόδου), καὶ ὁ ποιητὴς περὶ μίαν πρᾶξιν τοῦ ἥρωος, ὡς ὀρθότατα παρατηρεῖ ὁ Ἀριστοτέλης (Περὶ ποιητ. 8), συνέστησε τὴν Ὀδύσσειάν του, αἱ λεπτομέρειαι τοῦ ποιήματος ἄγουσιν ἡμᾶς εἰς τὴν κατατομὴν τῆς Ὀδυσσείας εἰς πολλά, ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων ἐν ἀρχῇ, ἔπη (πολλοὶ ὅμως καὶ νεώτεροι ἀποδέχονται ἀρχικὴν ἑνότητα τῆς Ὀδυσσείας), ἅτινα (ἤ τινα τούτων) συνήνωσεν εἰς ἓν ἡ μεγαλοφυΐα ἑνὸς δαιμονίου ποιητοῦ. Καὶ τῷ ὄντι ἡ Ὀδύσσεια κατατέμνεται σήμερον εἰς τὰ ἑξῆς ἔπη: α') Τὸν νόστον τοῦ Ὀδυσσέως (ραψ. ι, κ, μ), ὅστις εἶναι καὶ τὸ ἀρχαιότατον τῶν ἐπῶν τῆς Ὀδυσσείας (οἱ νόστοι ἦσαν οἱ συμπληροῦντες τὸν μῦθον τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου μῦθοι) καὶ ὁ πυρὴν αὐτῆς, ἔπος ποιηθὲν εἰς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους τὰς ἀγνώστους ἀκόμη ἀκτὰς τῆς δυτικῆς Μεσογείου θαλάσσης κατῴκουν, κατὰ τὴν λαϊκὴν φαντασίαν, ὑπερφυσικὰ ὄντα καὶ φανταστικὰ τέρατα (κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἱδρύσεως τῶν πρώτων ἐν Κάτω Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ ἑλληνικῶν ἀποικιῶν). Ὁ ποιητὴς ὁ ἀποσπάσας τὸν νόστον τοῦ Ὀδυσσέως ἀπὸ τῶν νόστων τῶν ἄλλων Ἀχαιῶν ἡρώων εἶναι καὶ ὁ δημιουργὸς τῆς Ὀδυσσείας. β') Τὴν μνηστηροκτονίαν (ραψ. π—ψ), ἤτοι τὴν ἐκδίκησιν τοῦ ἥρωος κατὰ τῶν ὑπερφιάλων τῆς πιστῆς συζύγου του Πηνελόπης μνηστήρων, ἔπος νεώτερον τοῦ νόστου, ἀποτελοῦν τὸ δεύτερον μέρος τοῦ μύθου τοῦ Ὀδυσσέως, ὅπερ συνεδέθη πρὸς τὸ πρῶτον διὰ τοῦ μύθου τῆς Πηνελόπης (ὁ Croiset δέχεται ὅτι ὁ νόστος ηὐξήθη κατὰ πρῶτον μὲ τὴν ἄφιξιν τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τὴν νῆσον τῶν Φαιάκων, ὡς εἰσαγωγὴ εἰς τὸν νόστον, καὶ ἔπειτα μὲ τὰ ἄλλα ᾄσματα). γ') Τὰς προσθήκας τοῦ ποιήματος, αἵτινες ἐντεχνότερον συνῆψαν πρὸς ἄλληλα τὰ δύο προγενέστερα ἔπη, ἤτοι τὴν ἀγορὰν τῶν θεῶν (ραψ. α 1—87), εἰς τὴν ὁποίαν ἐπιτυγχάνει ἡ Ἀθηνᾶ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Διὸς περὶ ἐπιστροφῆς τοῦ ἥρωος εἰς τὴν πατρίδα του (τὸ μέρος τοῦτο ἦτο ἐν ἀρχῇ ἡ εἰσαγωγὴ τῆς ε ραψῳδίας, ἀφ' ἧς ἀπεσπάσθη διὰ νὰ γίνῃ εἰσαγωγὴ τῶν 4 πρώτων ραψῳδιῶν, τῆς ἀποδημίας τοῦ Τηλεμάχου, καὶ τοῦ ὅλου ποιήματος, ὅτε τοῦτο ἔλαβε τὴν σημερινὴν μορφήν του), τὸν ἐκ τῆς νήσου τῆς Καλυψοῦς ἀπόπλουν τοῦ Ὀδυσσέως, ἐπακολούθημα τῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν θεῶν συγκαταθέσεως τοῦ Διός, καὶ τὴν ἄφιξίν του εἰς τὴν νῆσον τῶν Φαιάκων (ραψ. ε—θ), ἔνθα ἀφηγεῖται τὰς περιπλανήσεις του, καὶ τὴν ἄφιξίν του εἰς τὴν Ἰθάκην (ραψ. ν—ξ), προσθήκην διὰ τῆς ὁποίας κυρίως γεφυροποιεῖται τὸ μεταξὺ νόστου καὶ μνηστηροκτονίας χάσμα καὶ ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀρχίζει τὸ β' μέρος τῆς ὑπὸ τὴν σημερινὴν μορφὴν τῆς Ὀδυσσείας. Διὰ τῆς συναφείας πάντων τῶν εἰρημένων ἐπῶν συνεκροτήθη ἡ καθ' αὑτὸ Ὀδύσσεια. Εἰς τὴν οὕτως ὅμως σχηματισθεῖσαν Ὀδύσσειαν προσετέθη βραδύτερον δ') ἡ Τηλεμάχεια (ραψ. α, β, γ, δ, ο), ἀφηγουμένη τὰς εἰς Πύλον καὶ Λακεδαίμονα ἀποδημίας τοῦ Τηλεμάχου, ἔπος νεώτερον, ἀποδιδόμενον εἰς Ὁμηρίδην τινά, ὅστις ἐπενόησε νὰ προσθέσῃ ὡς εἰσαγωγὴν εἰς τὴν Ὀδύσσειαν τὴν ἀποδημίαν τοῦ Τηλεμάχου πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ πατρός του. Ἡ Τηλεμάχεια ὑστερεῖ τῶν λοιπῶν μερῶν τῆς Ὀδυσσείας καὶ εἰς εὔροιαν στίχων καὶ εἰς ἄλλας ποιητικὰς καλλονὰς (κατὰ τὸν Berard ὁ Ἀλκίνου ἀπόλογος, ἡ λυρικὴ αὐτὴ ἀφήγησις τῶν κινδύνων, τοὺς ὁποίους διέτρεχον οἱ διαπλέοντες τὴν μυστηριώδη ἀκόμη δυτικὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου τολμηροὶ ἀρχαῖοι θαλασσοπόροι, τὸ πληρέστερον δραματικὸν ἀριστούργημα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἐποποιίας, εἶναι καὶ τῆς Ὀδυσσείας τὸ ὑπεροχώτερον μέρος, καί, κατ' αὐτόν, τοῦτο εἶναι καὶ ἔργον ἑνὸς μεγαλοφυοῦς τὴν ἔμπνευσιν καὶ καλλιτέχνου τὴν γλῶσσαν καὶ τὸν ρυθμὸν ποιητοῦ καὶ οὐχὶ λαϊκῆς προελεύσεως. Μετὰ τὸν Ἀλκίνου ἀπόλογον, ραψ. ι, κ, λ, μ, τάσσει τὴν Τηλεμάχειαν, ἔπος πνευματῶδες καὶ πλῆρες ζωῆς, ἔργον ἄλλου ποιητοῦ, κατωτέρου, καὶ τρίτον τὴν μνηστηροκτονίαν, ἔπος ὑστεροῦν τῆς Τηλεμαχείας). Ἀλλὰ καὶ τὸ οὕτω συναρμολογηθὲν ἔπος ηὐρύνθη βραδύτερον διὰ νέων προσθηκῶν νεωτέρων ποιητῶν. ε') Τῆς Νεκυίας (κ 490—μ. 3[illegible]), ἤτοι τῆς εἰς τὸν Ἅδην καταβάσεως τοῦ Ὀδυσσέως. στ') Τῆς, κατ' ἀπομίμησιν τῆς προγενεστέρας, νεωτέρας Νεκυίας (ραψ. ψ 297—τέλους τοῦ ω). ζ') Τοῦ καταλόγου τῶν γυναικῶν, ἔργου τῆς ἡσιοδείου σχολῆς, καὶ τῆς περιγραφῆς τοῦ βασιλείου τῶν νεκρῶν, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν εἶχεν εἰσδύσει ὁ Ὀδυσσεὺς (ραψ. λ), καὶ η') Πολλῶν ἐπεισοδίων τοῦ προτέρου ἢ ὑστέρου βίου τοῦ ἥρωος, δεξιῶς συνυφανθέντων, ὡς τῆς ἐν κυνηγίῳ πληγῆς του ἐξ ἀγριοχοίρου, τοῦ δόλου τοῦ Δουρείου ἵππου, τῆς ἔριδος περὶ τῶν ὅπλων τοῦ Ἀχιλλέως, τῆς κατασκοπεύσεως τῆς Τροίας καὶ τοῦ ἡσύχου ἐν προβεβηκυίᾳ ἡλικίᾳ θανάτου του. Αἱ μετὰ ταῦτα γενόμεναι μικροαλλοιώσεις δὲν ἤλλαξαν τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ ποιήματος. Ἐπὶ Πεισιστράτου ἔγινε μόνον ἐκλογὴ μεταξὺ διαφόρων γραφῶν· αὐτὴ ἡ Ὀδύσσεια εἶναι πλουσία εἰς ὑπαινιγμοὺς περὶ προϋπάρξεως αὐτῆς ἐπικῶν ποιημάτων (ε 308—31[illegible], θ 75 καὶ 492, λ 409, ω 36 καὶ 43 κ. ἄ.).

Τὸ κάλλος τῆς Ὀδυσσείας. Πολλαὶ καὶ ποικίλαι εἶναι αἱ ἀρεταὶ τοῦ ἀσυγκρίτου τούτου ἔπους· ὑπερέχει ὅμως μεταξὺ αὐτῶν, ὡς θεμελιώδης, ἡ δεξιοτεχνία τοῦ ποιητοῦ εἰς τὴν πλοκὴν τοῦ μύθου καὶ τὴν ἠθογραφίαν τοῦ ἥρωος τοῦ ἔργου. Θεμελιώσας οὗτος τὴν Ὀδύσσειάν του εἰς τὸν πόθον τοῦ ἥρωος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του (ἐκ τόπου ἔξω τῆς οἰκουμένης κειμένου, τῆς νήσου Ὠγυγίας, ὀμφαλοῦ τῆς θαλάσσης) καὶ νὰ ζήσῃ ἐν εἰρήνῃ, μετὰ μακρὸν πόλεμον καὶ πολυετεῖς ταλαιπωρίας, ἐν τῷ οἴκῳ του, ἀπολαύων τὰ ἀγαθά του, καὶ καταστήσας τὸν πόθον τοῦτον σφοδρότερον μὲ τὰς δυσχερείας αἵτινες ἐπεβράδυναν ἢ ἀνέβαλλον ἑκάστοτε τὴν πραγματοποίησίν του, καὶ ἐντονώτερον μὲ τὴν κρατερὰν θέλησιν καὶ ἐπιμονὴν τοῦ ἥρωός του νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν πόθον τοῦτον, ἐπέτυχεν ὄχι μόνον ἀντὶ βιογραφίας νὰ ἐμφανίσῃ θαυμασίαν σειρὰν διαδοχικῶν εἰκόνων ζωηροῦ καὶ εὐγενοῦς συναισθήματος ἡρωϊκῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ συντάξῃ τὴν ὅλην διήγησιν περὶ τῆς ἐπανόδου τοῦ ἥρωος εἰς τὴν πατρίδα του καὶ νὰ κρατῇ τὸν ἀκροατὴν μετέωρον ἀπὸ τῶν πρώτων μέχρι τῶν τελευταίων στίχων. Πλάσας δὲ τὸν ἥρωά του θαρραλέον καὶ καρτερικόν, καὶ πρὸ πάντων ἀντὶ μυθικοῦ προσώπου ἄνθρωπον, τοῦ ὁποίου ἡ ψυχὴ δὲν ἔχει τι τὸ στωϊκόν, ἀλλὰ βαθύτατα αἰσθάνεται ὅλας τὰς πικρίας, ὅλας τὰς διαψεύσεις τῶν ἐλπίδων του, ὅλας τὰς δοκιμασίας, ἄνθρωπον ὅστις φθάνει ἐνίοτε, ἕνεκα τῆς συρροῆς τῶν ἐμποδίων, μέχρις ἀπελπισίας, ἀλλὰ συγκρατεῖται ἀπὸ μίαν ἀνωτέραν ἠθικὴν δύναμιν, τὴν ὁποίαν ἐνισχύει εἰς τὸν καρτερικὸν ἀγῶνά της ἑτοιμότης πνεύματος, σύνεσις τὴν ὁποίαν οὐδὲν ἀπατᾷ, ὑπεράνθρωπος ἐπινοητικότης καὶ κρυψίνοια, ἐπέτυχε νὰ μᾶς συγκινῇ ὁ ἥρως τοῦ ἔπους καὶ νὰ μᾶς αἰχμαλωτίζῃ ἀπὸ τὴν πρώτην ἐμφάνισίν του, διότι ἀγαπᾷ σφοδρῶς καὶ ὑποφέρει ὑπὲρ ἄνθρωπον. Ὁ δόλος, ἀγαπητὸν κατὰ τῶν ἐχθρῶν ὅπλον του, δικαιολογεῖται ἐκ τῆς ἀνωτέρας βίας τῶν πραγμάτων καὶ ἐξευγενίζεται μὲ τὴν τόλμην, ἥτις τὸν συνοδεύει. Τὴν σύνθεσιν ταύτην καὶ ἑνότητα ἔλαβε τὸ ἔπος ἀφ' ὅτου τὸ δαιμόνιον τοῦ ποιητοῦ πνεῦμα σ[illegible]

Digitized by Google

λαβε τὴν σκέψιν νὰ πραγματευθῇ εἰς μίαν σειρὰν ᾀσμάτων τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ μύθου τοῦ ἥρωος, ἤτοι τὴν ἐπιστροφὴν καὶ ἐκδίκησίν του. Αὕτη ἔδωκε τὴν ἑνότητα, ἥτις ἔλειπεν εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ μύθου, τὸν νόστον· διότι τὸ μέρος τοῦτο (ἡ ἐπάνοδος) ἦτο ἡ τελευταία πρᾶξις τοῦ δράματος, ἥτις προϋπέθετε τὴν ὕπαρξιν προηγουμένων πράξεων καὶ προοιμίου ἢ εἰσαγωγῆς. Πλὴν τῶν θεμελιωδῶν ὅμως τούτων ἀρετῶν, ἄξιαι μνείας εἶναι καί τινες ἄλλαι, οὐσιώδεις ἐπίσης. Ἡ δεξιότης τῆς ἀφηγήσεως, καθιστώσης διαδοχικῶς κρισιμωτέραν τὴν θέσιν τῆς Πηνελόπης, ζωηροτέραν τὴν ὀργὴν καὶ καταθλιπτικώτερον τὸ μαρτύριον τοῦ Ὀδυσσέως καὶ ἐπαυξανούσης βαθμηδὸν τὸ κατὰ τῶν μνηστήρων μῖσός του καὶ τὸν πόθον τῆς ἐκδικήσεώς του, δὲν εἶναι συνήθης ἀρετὴ καὶ εἰς τὰ ἐκλεκτότερα προϊόντα τῶν ἀρχαίων καὶ νέων λογοτεχνιῶν. Ἡ μακροτέρα τοῦ δέοντος καὶ μονότονός πως, κατὰ τὰς νεωτέρας ἀντιλήψεις, διήγησις μὲ τὴν τέχνην τοῦ ποιητοῦ νὰ ἐπαυξάνῃ διαρκῶς τὸ διαφέρον (τῶν ἀκροατῶν εἰς τοὺς ἀρχαϊκοὺς χρόνους) ἦτο ἀρετὴ διὰ τὸ φιλόμυθον κοινὸν τῶν χρόνων ἐκείνων. Δὲν ὑπολείπεται τῆς ἀρετῆς ταύτης ἡ ἔμπνευσις τοῦ ποιητοῦ νὰ ἐμφανίσῃ τὸν ἐπινοητικώτατον ἥρωα τοῦ ἔπους, ἀντὶ ν' ἀφηγηθῇ αὐτός, διηγούμενον εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ἀλκινόου τὰς περιπετείας του, αἵτινες ἀποτελοῦν τὸν πυρῆνα τοῦ μύθου τοῦ ἔπους καὶ τὸ τερατολογικὸν μέρος τῆς ὅλης διηγήσεως. Μεγαλειώδεις εἶναι αἱ εἰκόνες τοῦ ἀπεράντου πελάγους μὲ τὰς τρομερὰς θυέλλας του, τὰ τέρατά του καὶ τὰς σαγηνευούσας μὲ τὴν φωνήν των Σειρῆνάς του, τῶν ἀγνώστων χωρῶν μὲ τοὺς Γίγαντας ἀνθρωποφάγους των, καὶ τῆς μαύρης χώρας τῶν νεκρῶν μὲ τὴν πένθιμον βλάστησίν της (ἀσφοδέλους) καὶ τὰς πλανωμένας εἰς αὐτὴν σκιάς, θελκτικώτατος δὲ ὁ πίναξ μὲ τὸ ἐπίχαρι τῶν Φαιάκων ἄστυ καὶ τὰ φαιδρὰ ᾄσματα καὶ τοὺς χοροὺς τῶν κατοίκων του. Καὶ τοὺς πίνακας τούτους διαδέχονται ἄλλαι εἰκόνες, αἵτινες εἶναι ἀληθιναὶ πνευματικαὶ ἀπολαύσεις, ὡς ἡ συγκίνησις τοῦ ἐπαναβλέποντος τὴν γενέθλιόν του γῆν, ἡ δραματικὴ προσποίησις ἀνθρώπου, ὅστις εἶναι ἠναγκασμένος νὰ μὴ ἀποκαλύπτῃ ἑαυτὸν καὶ εἰς τὰ φίλτατά του πρόσωπα, αἱ ἀπρόοπτοι καὶ συγκινητικαὶ ἀναγνωρίσεις (μαθήματα γενόμεναι βραδύτερον τῶν μεγάλων τραγικῶν), ἡ ἀπότομος ἔκρηξις τῆς ἐκδικήσεως, ἡ πλήμμυρα τῆς αἰθούσης τῶν ἀνακτόρων, ἥτις πρὸ ὀλίγων στιγμῶν ἀντήχει ἀπὸ τὰ φαιδρὰ ᾄσματα, ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μνηστήρων. Καὶ ὑπὲρ ταύτας ἀκόμη τὰς εἰκόνας ἐκείνη, ἕνεκα τῆς ὁποίας τὸ ἔπος τοῦτο εἶναι ἄφθαστον καὶ ἀσύγκριτον μὲ τὰ προϊόντα τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας ἐποποιίας, ἡ εἰκὼν τοῦ ἐπεισοδίου Ναυσικᾶς - Ὀδυσσέως (ζ 128—315), τοῦ χαριεστέρου καὶ ὡραιοτέρου πάντων τῶν ἐπεισοδίων τῆς Ὀδυσσείας. Εἰς τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἡ λευκώλενος βασιλόπαις, μαγευμένη ἀπὸ τὴν εὐγλωττίαν τοῦ ξένου ναυαγοῦ, ὅστις, ἂν καὶ ἐνεφανίσθη ἐνώπιόν της οἰκτρὸς τὴν θέαν ἀπὸ τὰς κακουχίας καὶ τὴν ἅλμην τῆς θαλάσσης καὶ μὲ μόνον κάλυμμα τῆς γυμνότητός του πυκνὸν κλάδον θάμνου, τὴν ἔθελξεν ἐν τούτοις μὲ τὰς κολακευτικὰς ἐκφράσεις του, ἀποκαλέσας αὐτὴν θεάν, καὶ θαμβωμένη ἀπὸ τὸ κάλλος, τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν, μὲ τὴν ὁποίαν τὸν περιέβαλλεν ἡ προστάτις του Ἀθηνᾶ, ὅτε ἐλούσθη εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἐνεδύθη τὰ προσφερθέντα εἰς αὐτὸν ἐξ οἴκτου ἐνδύματα, ἐκφράζει εἰς τὰς ἀκολούθους της τὸν θαυμασμόν της διὰ τὸν Ὀδυσσέα, τὸν ὁποῖον πιστεύει ὡς ἕνα τῶν ἡρώων ἢ τῶν ἀθανάτων καὶ εὔχεται τοιοῦτος νὰ εἶναι καὶ ὁ μέλλων σύζυγός της (ζ 244). Τὸ μοναδικὸν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποποιίαν ἐπεισόδιον χύνει ὅλον τὸ ἄρωμα τῆς ἀφελείας καὶ τῆς ἁπλότητος τῶν χρόνων τῶν πατριαρχικῶν ἐθῶν καὶ ἀποκαλύπτει τὴν ψυχὴν τῆς γυναικὸς κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους. Μᾶς ἐμφανίζει εἰς τοῦτο ὁ ποιητὴς ἓν τρυφερὸν ἐρωτικὸν ὄνειρον, τοῦ ὁποίου τὸ ἴνδαλμα ἐξηφανίσθη μὲ τὴν ἀφύπνισιν, τὴν ὁποίαν προκαλεῖ ὁ ἀπόπλους τοῦ ἥρωος ἐκ τῆς φιλοξένου νήσου τῶν Φαιάκων. Μαρτυρεῖ τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο πόσον βαθεῖαν γνῶσιν τοῦ ψυχικοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων εἶχεν ὁ ποιητής, ὅπως τὸ ἐπεισόδιον τοῦ ἥρωος μὲ τὸν Ἄργον, τὸν πιστὸν γηραλέον σκύλον του, ὅστις πρὸ τῆς Πηνελόπης καὶ τῶν δούλων ἀνεγνώρισε τὸν εἰσελθόντα εἰς τὰ ἀνάκτορα κύριόν του καὶ ἐξέπνευσε σαίνων τὴν οὐράν, ἀφοῦ προεκάλεσε δάκρυ βαθυτάτης συγκινήσεώς του, μαρτυρεῖ καὶ τοῦ ψυχικοῦ βίου τῶν ζῴων τὴν βαθεῖαν γνῶσίν του.

Πλεῖσται εἶναι καὶ αἱ κοιναὶ Ὀδυσσείας καὶ Ἰλιάδος ἀρεταὶ (ἡ εὐγένεια καὶ βαθύτης τῶν αἰσθημάτων τῶν ἡρώων καὶ ἡρωΐδων των, ἡ μελῳδικὴ εὔροια τῶν στίχων των (ἐθνικὸν κτῆμα), ἡ ἐνάργεια τῶν περιγραφῶν των, ἡ ζωηρὰ μεταλλαγὴ τοῦ τρόπου τῆς διηγήσεως, προκαλοῦσα ἀδιάπτωτον τὸ διαφέρον τῶν ἀκροατῶν, αἱ παρομοιώσεις καὶ μεταφορικαὶ ἐκφράσεις κ.ἄ.), τῆς Ἰλιάδος δὲ πλεονεκτεῖ τὸ ἔπος τοῦτο εἰς εὑρετικότητα θαυμαστῶν μύθων, εἰς πλῆθος καὶ ποικιλίαν ἐπεισοδίων, δεξιῶς περὶ τὸ κύριον θέμα πεπλεγμένων—τὴν Ἰλιάδα ἀδικεῖ εἰς τοῦτο ὁ περιορισμός της εἰς τὸν κύκλον τῶν μαχῶν κατὰ τὸ πλεῖστον—, εἰς ἠρεμίαν διηγήσεως καὶ εἰς βαθυτέραν ἀντίληψιν τοῦ ψυχικοῦ βίου ἀνθρώπων καὶ ζῴων, ὅπως ἡ Ἰλιὰς πλεονεκτεῖ τῆς Ὀδυσσείας εἰς πλῆθος παρομοιώσεων καὶ λαμπρῶν εἰκόνων. Ἡ φύσις τῆς ὑποθέσεως τῆς Ὀδυσσείας δὲν ἐπέβαλλε τὴν ἐπίδειξιν τῶν ἀπαστραπτουσῶν περιγραφῶν τῆς Ἰλιάδος. Ἀλλὰ καὶ ἄλλαι οὐσιώδεις διαφοραὶ παρατηροῦνται μεταξὺ τῶν δύο ἐπῶν, ἰδίως εἰς τὰ ἤθη τῶν ἀνθρώπων ἑκατέρου αὐτῶν καὶ τὰς περὶ θρησκείας ἀντιλήψεις των (καὶ εἰς τὴν γλῶσσάν των ἀκόμη). Οἱ ἄνθρωποι τῆς Ὀδυσσείας ζῶσι βίον ἀνετώτερον καὶ χαριέστερον καὶ οἱ θεοὶ ἔχουν ἦθος πρᾳότερον καὶ φιλανθρωπότερον καὶ ὁμονοοῦσι μεταξύ των (πλὴν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος) καὶ βουλεύονται ὄχι πρὸς ὄλεθρον, ἀλλὰ πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων (ἡ διαφορὰ ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν ὑπόθεσιν ἑκατέρου τῶν ἐπῶν). Ὁ Ὄλυμπος τῆς Ὀδυσσείας εἶναι εἰρηνικὸς καὶ ἡ τάσις τῆς θρησκείας της ἠθική. Ἀλλὰ καὶ ἡ μίμησις τοῦ συγχρόνου βίου εἶναι εὐρυτέρα ἐν Ὀδυσσείᾳ καὶ ὁ πολιτισμὸς τῆς κοινωνίας αὐτῆς μᾶλλον προηγμένος. Ὁ ἥρως τοῦ ἔπους εἶναι ἀσύγκριτος μὲ τὰ δευτερεύοντα πρόσωπα αὐτοῦ, ὅπερ δὲν συμβαίνει εἰς τὴν Ἰλιάδα. Ὑστερεῖ ὅμως καὶ εἰς ἑνότητα τῆς κυριάρχου ἰδέας, διότι ταύτης ἡ ἑνότης, ὁ πόθος τῆς ἐπανόδου τοῦ ἥρωος εἰς τὴν πατρίδα του, εἶναι ἔργον τῆς συνεργασίας τῶν ποιητῶν, οἵτινες συνήνωσαν ἀλληλοδιαδόχως εἰς ἓν ποίημα ἔπη κεχωρισμένα ἐν ἀρχῇ ἀλλήλων, ἀποδεχθέντες καὶ ἐνισχύσαντες τὴν ἑνότητα τοῦ πυρῆνος (τοῦ νόστου) τῆς Ὀδυσσείας, ἐνῷ ἡ ἑνότης τῆς Ἰλιάδος εἶναι ἐπινόημα ἑνὸς ποιητοῦ καὶ προέρχεται ἐκ τῆς ψυχικῆς καταστάσεως (τοῦ πάθους) τοῦ ἥρωος τοῦ ἔργου, καὶ εἰς ἑνότητα τοῦ τόπου, διότι ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ ἄπειροι εἶναι οἱ τόποι τῶν διαφόρων συμβάντων. Ἐπίσης ὑστερεῖ εἰς δραματικότητα, διότι ἐν αὐτῇ ἡ διήγησις, κυρίως, καὶ οὐχὶ ἡ δρᾶσις τῶν προσώπων προάγει τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ποιήματος. Καὶ ἐν γένει ἡ μὲν Ὀδύσσεια προκαλεῖ τὸν θαυμασμὸν μὲ τὸ πολυμήχανον πνεῦμα τοῦ ἥρωός της καὶ τέρπει μὲ τὴν χάριν καὶ λεπτότητα τοῦ μύθου καὶ τῶν ἐπεισοδίων της, ἡ δὲ Ἰλιὰς καταπλήσσει μὲ τὴν τόλμην τῶν ἡρώων της καὶ θαμβώνει μὲ τὴν λάμψιν τῶν εἰκόνων της (διὰ τοῦτο καὶ παρέβαλον τὴν μὲν Ἰλιάδα πρὸς τὸν λάμποντα μεσουρανοῦντα ἥλιον, τὴν δὲ Ὀδύσσειαν πρὸς τὸν ἐν ἠρεμίᾳ καὶ γλυκείᾳ μεγαλοπρεπείᾳ δύοντα ἥλιον). Λεπτότερα πνεύματα ἔθεσαν τὴν Ὀδύσσειαν ὑπὲρ τὴν Ἰλιάδα, διότι ἡ φύσις τῆς ὑποθέσεως καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς προσηρμόζοντο πληρέστερον πρὸς τὴν καλαισθησίαν των. Ἡ ἀνάγνωσις τῆς Ὀδυσσείας προεκάλεσε τὸν θαυμασμὸν καὶ ὑπῆρξεν ἡ γλυκυτέρα πνευματικὴ ἀπόλαυσις ὅλων τῶν γενεῶν ὅλων τῶν αἰώνων.

Ἀλλ' ἡ Ὀδύσσεια εἶναι καὶ τὸ ἐθνικὸν τῶν Ἑλλήνων ποίημα, τὸ ᾆσμα τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ τῆς δυτικῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου (850—650 π. Χ.). Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀντιλήψεως ταύτης νεώτεροι τοῦ ποιητοῦ τῆς Ὀδυσσείας ἐπικοὶ ποιηταὶ εἰς τοὺς νόστους των ἀφηγοῦντο τὰ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Μενελάου εἰς τὴν Σπάρτην διὰ τῆς Αἰγύπτου, τὰ τῆς ἱδρύσεως ἀποικιῶν εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος ὑπὸ τοῦ Διομήδους, καὶ ὁ Κυρηναῖος ποιητὴς Εὐγάμμων (560 π. Χ.) ἔπλαττεν εἰς τὴν Τηλεγόνειάν του ἱδρυτὴν τῆς Κυρήνης ἕνα υἱὸν τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τῆς Πηνελόπης, τὸν Ἀρκεσίλαον, μυθικὸν γενάρχην τῶν Βαττιαδῶν. Ὁ ἱδρυτὴς τῆς Σινώπης Αὐτόλυκος φέρει τὸ αὐτὸ μὲ τὸν πάππον τοῦ Ὀδυσσέως ὄνομα καὶ ὁ ταυτισμὸς Μηδείας καὶ Κίρκης εἶναι καταφανής. Εἶναι λοιπὸν ἡ Ὀδύσσεια ἡ πιστὴ ζωγραφία τοῦ βίου καὶ τῆς ἐξαπλώσεως τῶν Ἰώνων θαλασσοπόρων, τῶν ὁποίων ἡ καρδία πάλλει εἰς τὰ ἐπεισόδιά της ἀλληλοδιαδόχως ἐξ ἐλπίδων ἢ τρόμου. Εἶναι ἡ ἐθνικὴ ἐποποιΐα.

Χειρόγραφα, σχόλια, ἐκδόσεις τῆς Ὀδυσσείας. Περὶ πάντων τούτων, ὡς καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐπ' αὐτῆς μελετῶν καὶ λεξικογραφικῶν καὶ ἑρμηνευτικῶν ἐργασιῶν, βλ. λ. *Ὅμηρος καὶ ὁμηρικὸν* ζήτημα.

Μεταφράσεις τῆς Ὀδυσσείας. Μεταξὺ τῶν ἀπειραρίθμων μεταφράσεων τῆς Ὀδυσσείας, εἰς πάσας σχεδὸν τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, προέχει ἡ λατινικὴ τοῦ Λιβίου Ἀνδρονίκου, τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς τραγῳδίας ἐν Ρώμῃ, ὅστις πρῶτος ἐγνώρισεν εἰς τοὺς συμπολίτας του τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἐπικῆς καὶ τραγικῆς τῶν Ἑλλήνων τέχνης. Ἐκ τῆς μεταφράσεως ταύτης λείψανά τινα μόνον διεσώθησαν εἰς σατουρνίους στίχους ἀμφιβόλου ὅμως καὶ ταῦτα αὐθεντικότητος. Εἰς ταῦτα ἀναγνωρίζει τις ἐπαινετήν, καὶ πολλάκις ἐπιτυχῆ, προσπάθειαν τοῦ μεταφραστοῦ ν' ἀνυψωθῇ εἰς τὸ ὕψος τοῦ ποιητοῦ τοῦ πρωτοτύπου καὶ νὰ διαγράψῃ ζωντανὴν τὴν φυσιογνωμίαν τούτου. Ἂν ἐσῴζετο ὁλόκληρος, θὰ ἦτο ἐκ τῶν ἀκριβεστέρων καὶ ποιητικωτέρων μεταφράσεων τοῦ δυσμεταφράστου τούτου ἔπους. Ὁ Κικέρων παρέβαλλε ταύτην πρὸς τὰ ἀρχαϊκὰ ἑλληνικὰ ἀγάλματα, τὰ ὁποῖα ἀπέδιδον εἰς τὸν Δαίδαλον καὶ τὰ ὁποῖα δὲν ἐστεροῦντο χαρακτῆρος καὶ μεγαλείου. Ἐκ των πλείστων γαλλικῶν πιστοτέρα θεωρεῖται ἡ τοῦ Leconte de l'Isle, ἐκ τῶν γερμανικῶν ἡ τοῦ Voss, ὑπεροχωτέρα πασῶν, ἐκ τῶν ἰταλικῶν ἡ τοῦ Pindemonte, καὶ ἐκ τῶν νεοελληνικῶν ἡ τοῦ Ἰακ. Πολυλᾶ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἐκ τῶν ἱστοριῶν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς λογοτεχνίας ἄξιαι ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι διὰ τὴν συμβολήν των πρὸς βαθυτέραν κατανόησιν τῆς Ὀδυσσείας ἡ τῶν *A.* καὶ *M. Croiset* (ἐκδ. δ΄ 1928 Paris) καὶ ἡ τοῦ *W. Christ* (Βιβλ. Μαρασλῆ 1900 Ἀθῆναι).—*Fick*, Die homerische Odyssée.—*Cæchly*, Opuscula philologica t.III.—*V. Berard*, Les Phéniciens et l'Odyssée.—*Otto Seeck*, Die Quellen der Odyssee.—*Conze*, Il Ritorno di Ulisse.—*J. Thomson*, Studies in the Odyssey.—*Rothe*, Die Odyssee als Dichtung κ. ἄ.

Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

Ὀδύσσεια *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Τουρδητανῶν (νῦν Ἀνδαλουσία), ἱδρυθεῖσα κατά τινα παράδοσιν ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Τροίας. Λείψανα καὶ ὑπομνήματα τῆς πλάνης τοῦ Ὀδυσσέως ὑπῆρχον κατὰ τὸν Ἀσκληπιάδην τὸν Μυρλεανὸν (*Στράβ.* III 157) ἐν τῷ ἐν αὐτῇ ἱερῷ τῆς Ἀθηνᾶς ἀνατεθειμέναι ἀσπίδες καὶ ἀκροστόλια.

Α. Θ. Σ.

—**Ὀδύσσεια ἄκρα** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Σικελίας, ἡ ἀμέσως πρὸς δυσμὰς τοῦ Παχύνου ἀκρωτηρίου (*Πτολεμ.* Γ, δ, 7, Nobbe). Σχολιάζων ὁ Τζέτζης τὸν (1030) Λυκόφρονα, προσθέτει «ἀφ' ἑαυτοῦ (Ὀδυσσεὺς) τὸ ἀκρωτήριον Ὀδύσσειαν ἄκραν ἐκάλεσε, Κάκραν λεγομένην πρότερον». Ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος (Ver. 5, 34) ὡς λιμὴν «Odysseae». Καὶ τὸ μὲν ἀκρωτήριον ὀνομάζεται τανῦν Punta Grotta· ἀλλ' ὁ λιμὴν διατηρεῖ εἰς τὴν σύγχρονον ὀνομασίαν του Porto Ulisse (πλάτ. 36°42′ Β′., μῆκ. 15°03′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 187: Palma to Catania. Βλ. διὰ τὸ ὄνομα Mediter. Pilot ἔκδ. 1913: I, 555).

Σ. Ε. Λ.

Ὀδυσσεὺς (λατ. Ulixes, Ulysses). Ὁ μυθικὸς τῆς Ἰθάκης βασιλεὺς καὶ ἐκ τῶν ὑπεροχωτέρων τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου ἡρώων, ἀπαθανατισθεὶς ἰδίως ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ του. Ὑπῆρξεν ὁ δημοτικώτερος ἥρως τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μυθολογίας καὶ τὰ ἐπεισόδια καὶ κατορθώματά του πλημμυροῦν τὸν ἐπικὸν κύκλον τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου (Κύπρια ἔπη, Αἰθιοπίδα, Μικρὰν Ἰλιάδα καὶ Ἰλίου πέρσιν». Ἦτο υἱὸς τοῦ Λαέρτου καὶ τῆς Ἀντικλείας, κατ' ἄλλον δὲ μῦθον τοῦ πανούργου βασιλέως τῆς Κορίνθου Σισύφου, βιάσαντος τὴν μητέρα του Ἀντίκλειαν πρὸ τοῦ μετὰ τοῦ Λαέρτου γάμου της. Ὅτε ἐγεννήθη ὁ ἥρως, ἠρωτήθη ὁ ἐκ μητρὸς πάππος του Αὐτόλυκος ποῖον θὰ δώσῃ εἰς τὸν ἔγγονόν του ὄνομα, οὗτος δὲ ἀπεκρίθη: «Πολλοῖσιν ἔγωγε ὀδυσσάμενος τάδ' ἱκάνω ἀνὰ χθόνα πουλυβότειραν, τῷ Ὀδυσσεὺς ὄνομ' ἔστω ἐπώνυμον», ἤτοι «ὑπῆρξα ὁ τρόμος τῶν ἐχθρῶν μου μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τῆς γῆς· διὰ τοῦτο δίδω εἰς αὐτὸν τὸ ὄνομα Ὀδυσσεύς», τρόμος δηλαδὴ τοῦ κόσμου (ἡ λέξις Ὀδυσσεὺς φαίνεται προελθοῦσα ἐκ ρήματος ὀδύσσομαι ἢ ὀδυ(ί)ομαι=ὀργίζομαι, μισῶ, οὗτινος εὕρηται ὁ ἀόριστος ὠδυσάμην καὶ σημαίνει ὁ ἐξωργισμένος ἢ ὁ μισούμενος. *E. Boisacq*, dict. étymol. de la langue grecque, ἢ τῆς σανσκριτικῆς ρίζης ud, σημαινούσης πληροῦν τὸν ἀέρα οἰμωγῶν). Κατὰ τὴν νεότητά του ἀποσταλεὶς εἰς τὸν πάππον του Αὐτόλυκον, μετέσχεν εἰς κυνήγιον καὶ ἐπληγώθη κατ' αὐτὸ εἰς τὸ γόνυ ὑπὸ ἑνὸς κάπρου, ἡ δὲ πληγὴ ἀφῆκεν οὐλὴν εἰς τὸν πόδα του, ἐκ τῆς ὁποίας ἀνεγνωρίσθη οὗτος κατὰ τὸ λουτρὸν ὑπὸ τῆς τροφοῦ του Εὐρυκλείας, ὅτε, ἐπανελθὼν ἐκ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, εἰσῆλθεν ὡς ἐπαίτης εἰς τὰ ἐν Ἰθάκῃ ἀνάκτορά του. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας διεκρίθη διὰ τὴν τόλμην του καὶ τὴν σύνεσίν του. Ἀποσταλεὶς εἰς Μεσσήνην διὰ νὰ ζητήσῃ ἀποζημίωσιν παρὰ τῶν κατοίκων της, οἵτινες εἶχον κλέψει 300 πρόβατα ἐξ Ἰθάκης, ἔγινε δεκτὸς μὲ πολλὰς περιποιήσεις ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Φερῶν Ὀρσιλόχου, ἐκτιμήσαντος τὰ προρρηθέντα φυσικὰ χαρίσματά του. Εἰς τὰ ἀνάκτορα τούτου συνήντησε καὶ τὸν Ἴφιτον, μὲ τὸν ὁποῖον συνεδέθη διὰ ξενίας, δεχθεὶς παρ' αὐτοῦ ὡς δῶρον τὸ τόξον τοῦ πατρός του Εὐρύτου (μὲ τὸ ὁποῖον ἐνίκησε βραδύτερον ἐν Ἰθάκῃ τοὺς μνηστῆρας τῆς συζύγου του Πηνελόπης) καὶ δωρήσας εἰς τοῦτον εἰς ἀντάλλαγμα ἀκόντιον καὶ ξίφος. Ἐκ τῆς Μεσσήνης ἐπορεύθη ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν Ἐφύραν διὰ νὰ προμηθευθῇ παρὰ τοῦ Ἴλου, υἱοῦ τοῦ Μερμέρου, δηλητήριον, ὅπως καταστήσῃ τὰ βέλη του θανατηφόρα, ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ του, ἐπρομηθεύθη ὅμως βραδύτερον τοῦτο παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Τάφου Ἀγχιάλου. Εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἰθάκης καὶ τοῦ Δουλιχίου ἀνῆλθε ζῶντος ἔτι τοῦ πατρός του, τότε δὲ ἦλθε καὶ εἰς γάμον νυμφευθείς, ἀφοῦ ἐνίκησεν εἰς ἀγῶνα δρόμου τοὺς ἀντιπάλους μνηστῆρας τῆς μελλονύμφου του, τὴν περιώνυμον καταστᾶσαν διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν της Πηνελόπην, θυγατέρα τοῦ Ἰκαρίου, ἥτις κατέστησε τοῦτον πατέρα τοῦ Τηλεμάχου. Κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τῆς οἰκογενειακῆς εὐδαιμονίας του προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος νὰ ἑτοιμασθῇ διὰ τὴν κατὰ τῆς Τροίας ἐκστρατείαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ μετάσχῃ κατόπιν τοῦ ὅρκου τὸν ὁποῖον εἶχε δώσει, ὡς μνηστὴρ καὶ αὐτὸς τῆς Ἑλένης, εἰς τὸν πατέρα της Τυνδάρεων, ὅτι θὰ

Digitized by Google

βοηθήση δηλαδὴ τὸν μέλλοντα νὰ νυμφευθῆ αὐτήν, ἀδικούμενον. Λέγεται ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς διὰ νὰ ἀποφύγη τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνην, ἐκ τρυφεροῦ αἰσθήματος πρὸς τὴν νεαρὰν σύζυγόν του, ἐπενόησε ποικίλα μέσα ἀποφυγῆς καὶ ὅτι προσεποιήθη ἀκόμη καὶ τὸν παράφρονα, ζεύξας εἰς ἄροτρον

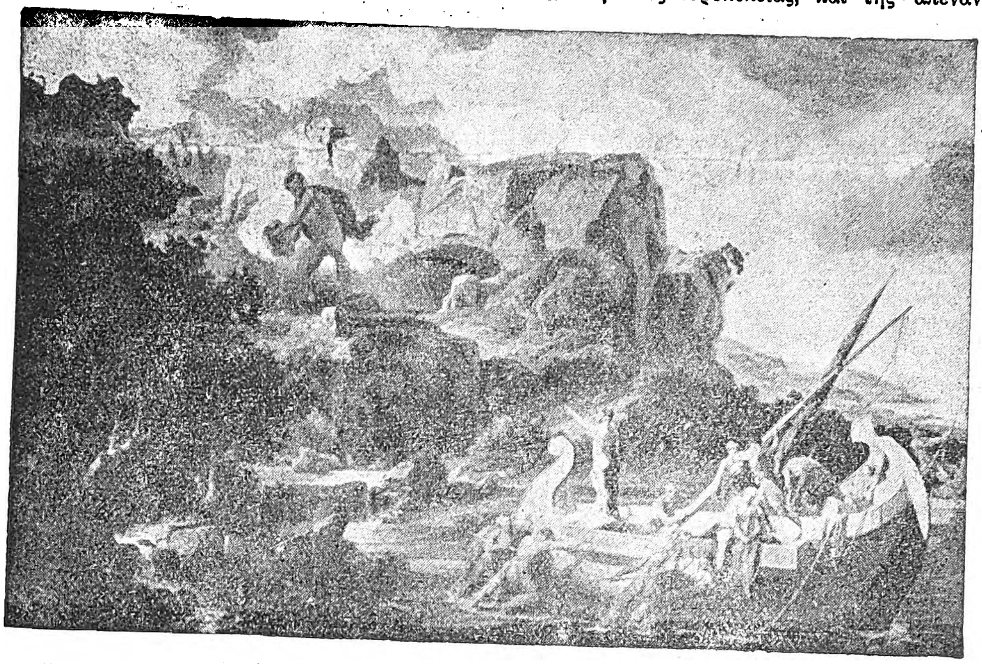

Ὀδυσσεὺς καὶ Πολύφημος.

[Πίναξ τοῦ Φρειδ. Πρέλλερ ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Βαϊμάρης.]

βοῦν καὶ ἵππον καὶ ἀροτριῶν δι' αὐτῶν εἴς τινα παραλίαν ἄμμον, εἰς τὴν ὁποίαν ἔσπειρεν ἅλας. Ἀπεκάλυψεν ὅμως τὴν προσποιητήν του παραφροσύνην ὁ ἥρως Παλαμήδης, θέσας πρὸ τοῦ ὑννίου τοῦ ἀρότρου του τὸν Τηλέμαχον, βρέφος ὄντα, καὶ ἀναγκάσας τὸν πατέρα νὰ στρέψη πρὸς ἄλλην διεύθυνσιν τὸ ἄροτρόν του (Κύπρια ἔπη). Μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ δόλου του κατέστη ἐκ τῶν δραστηριωτέρων ὀργανωτῶν τῆς ἐκστρατείας,

Ὁ Ὀδυσσεὺς φονεύων τοὺς μνηστῆρας.

[Ἀττικ. σκύφος τοῦ Βερολινείου Μουσείου.]

παρὰ τὰς δυσμενεῖς προρρήσεις τοῦ Ἰθακησίου μάντεως Ἁλιθέρσου, καὶ ἀνέλαβε μετὰ τοῦ Μενελάου, πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν, νὰ μεταβῆ εἰς Τροίαν, διὰ ν' ἀπαιτήση παρὰ τοῦ Πριάμου τὴν Ἑλένην καὶ τοὺς ἁρπαγέντας θησαυρούς. Ἡ διπλωματικὴ ὅμως ἐκείνη ἀποστολὴ ἀπέτυχε καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς συνεξεστράτευσε μετὰ τῶν ἄλλων ἡρώων Ἀχαιῶν ἡγούμενος 12 πλοίων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπέβαινον οἱ μεγάθυμοι Κεφαλλῆνες καὶ ἄλλοι πολεμισταὶ ἐξ Ἰθάκης, Δουλιχίου, Ζακύνθου, Σάμου (τῆς σημερινῆς Σάμης, πιθανώτατα), Αἰγίλιπος Κροκυλείας, καὶ τῆς ἀπέναντι τῶν νήσων τούτων ἠπειρωτικῆς χώρας. Εἰς τὸν Ὀδυσσέα ἀπεδίδετο καὶ ἡ πρωτοβουλία διὰ τὴν θυσίαν τῆς Ἰφιγενείας, ὡς καὶ ἡ συμμετοχὴ τοῦ ἥρωος *Ἀχιλλέως* (βλ. λ.) εἰς τὸν πόλεμον. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας καὶ τὰς πρὸ τῶν τειχῶν αὐτῆς μάχας προσέφερεν ὁ Ὀδυσσεὺς τὰς πολυτιμοτέρας ἐκ πάντων τῶν ἡρώων εἰς τὸν στρατὸν τῶν Ἀχαιῶν ὑπηρεσίας διὰ τῆς τόλμης καὶ πανουργίας του καὶ τῆς συνέσεως καὶ εὐγλωττίας του. Αὐτὸς ἐκανόνισε μετὰ τοῦ Ἕκτορος τὰς λεπτομερείας τῆς μονομαχίας Μενελάου καὶ Πάριδος, καὶ ὅτε ὁ γενναῖος Ἕκτωρ προεκάλεσεν εἰς μονομαχίαν τοὺς ἀνδρειοτέρους τῶν Ἀχαιῶν, ἦτο οὗτος μεταξὺ τῶν ἐννέα, οἵτινες ἐδέχθησαν τὴν πρόκλησιν. Προήσπισε τὸν Διομήδη, πληγωθέντα καὶ τῇ βοηθείᾳ τούτου βραδύτερον συνέλαβε τὸν κατάσκοπον Δόλωνα. Κατώρθωσε νὰ εἰσχωρήση κρυφίως ὡς κατάσκοπος εἰς τὴν Τροίαν μετὰ τοῦ Διομήδους καὶ ν' ἁρπάση, τῇ ὑποδείξει τῆς Ἑλένης, τὸ Παλλάδιον (εἴδωλον τῆς πολιούχου Ἀθηνᾶς), διὰ τὴν κυριότητα τοῦ ὁποίου περιῆλθεν εἰς ἔριδας βραδύτερον μὲ τὸν Διομήδη. Τῇ βοηθείᾳ ἐπίσης τοῦ Διομήδους εἰσεχώρησεν ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον καὶ ἀφοῦ ἐφόνευσε τὸν ἀρχηγὸν τῶν Θρᾳκῶν Ῥῆσον, σύμμαχον τῶν Τρώων, ἀπήγαγε τοὺς πεφημισμένους ἵππους του εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν. Εἰς τὸν ἥρωα τοῦτον ἀνετέθη καὶ ἡ ἀρχηγία τῆς πρὸς τὸν Ἀχιλλέα ἀποστολῆς (μετὰ τοῦ Αἴαντος καὶ Φοίνικος), ἥτις θὰ ἐπεδίωκε, διαπραγματευομένη συνοικέσιον τοῦ ἥρωος τούτου μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀγαμέμνονος, τὴν συνδιαλλαγήν του μετὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν Ἀχαιῶν, καὶ οὗτος ἐκάθηρε τὸν ἥρωα Ἀχιλλέα διὰ τὸν φόνον τοῦ Θερσίτου (Αἰθιοπίς). Τέλος, ὅτε μετὰ μακροὺς ἀγόνους ἀγῶνας ἀπεφασίσθη νὰ λύσουν οἱ Ἀχαιοὶ τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, οὗτος συνεκράτησε τούτους ἐν Τροίᾳ καὶ ἐνέπνευσεν εἰς αὐτοὺς θάρρος πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου. Κατόρθωμα ἰδικόν του ἦτο νὰ ὁδηγήση εἰς τὴν Τροίαν τὸν Πύρρον (Νεοπτόλεμον), υἱὸν τοῦ Ἀχιλλέως, καὶ μετὰ τούτου ἐκ τῆς Λήμνου τὸν ἄσπονδον ἐχθρόν του Φιλοκτήτην, κύριον τοῦ τόξου τοῦ Ἡρακλέους, ἄνευ τοῦ ὁποίου, κατ' ἀρχαῖον χρησμόν, δὲν θὰ ἐγίνετο ἡ ἅλωσις τῆς Τροίας (Μ. Ἰλιάς). Κατὰ τοὺς πρὸς τιμὴν τῆς μνήμης τοῦ φονευθέντος Πατρόκλου ἀγῶνας, ὁ Ὀδυσσεὺς ἀνεδείχθη ἰσόπαλος τοῦ Αἴαντος τοῦ Τελαμῶνος ἐν τῇ πάλῃ, καὶ ἐνίκησεν εἰς τὸν δρόμον τὸν Αἴαντα τοῦ Ὀϊλέως. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀχιλλέως τὰ ὅπλα του εἰς τὸν ἥρωα τοῦτον ἐδόθησαν κατὰ προτίμησιν ἀντὶ τοῦ Αἴαντος, ὅστις ηὐτοκτόνησε διὰ τὴν ἀδικίαν, ὡς ἐπίστευε, ταύτην (βλ. λ. *Αἴας*). Ὅ,τι ὅμως ὑπὲρ πᾶν ἄλλο κατόρθωμά του ἐν Τροίᾳ ἀπηθανάτισε τὸ πολυμήχανον καὶ ἐφευρετικὸν πνεῦμά του εἶναι ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἐπινόησις τῆς κατασκευῆς διὰ τοῦ Ἐπειοῦ τοῦ περιβοήτου δουρείου ἵππου, τὸν ὁποῖον οἱ Ἀχαιοί, προσποιηθέντες ὅτι ἔλυσαν τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, ἐγκατέλιπον ὑπὸ τὰ τείχη αὐτῆς ὡς ἀνάθημα εἰς τὴν πολιοῦχον Ἀθηνᾶν. Ἐντὸς τοῦ τεραστίου τὸ μέγεθος ξυλίνου τούτου ἵππου εἶχον κλεισθῆ ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ Μενέλαος καὶ ἄλλοι ἥρωες Ἀχαιοί, οἵτινες ἐξῆλθον ἐν καιρῷ νυκτὸς ἐξ αὐτοῦ, ὅτε οἱ Τρῶες, ἀπατηθέντες ἐκ τοῦ δόλου, εἶχον μεταφέρει τοῦτον ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ εἶχον παραδοθῆ, πανηγυρίζοντες διὰ τὴν λύσιν τῆς πολιορκίας, εἰς εὐωχίας καὶ κραιπάλας, καὶ ἀφοῦ ἔδωσαν τὸ προσυμφωνηθὲν σύνθημα εἰς τὸν ὄπισθεν τῆς νήσου Τενέδου κρυβέντα στόλον τῶν Ἀχαιῶν, κατέλαβον τὴν οἰκίαν τοῦ Δηϊφόβου καὶ ἐτρομοκράτησαν εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτὸς τὴν πόλιν, ἡ ὁποία ἐκυριεύθη καὶ διηρπάγη ὑπὸ τοῦ σπεύσαντος πρὸς κατάληψίν της ἐκ Τενέδου στρατοῦ τῶν Ἀχαιῶν (λέγεται ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἔκλεισε τὸ στόμα τοῦ Μενελάου καὶ τῶν ἄλλων ἐντὸς τῆς κοιλίας τοῦ Δουρείου ἡρώων, ὅτε ἡ Ἑλένη, προσποιουμένη τὴν φωνὴν τῆς συζύγου ἑκάστου αὐτῶν, τοὺς ἐκάλει ὀνομαστὶ πρὸ τῆς μεταφορᾶς τοῦ ἵππου ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς Τροίας καὶ οὕτω δὲν ἀπεκαλύφθη ὁ δόλος του). Εὔγλωττος ὢν καὶ ἐπαγωγός, εὔστροφος τὸν νοῦν καὶ λεπτός, καὶ συνετός, ἐπινοητικὸς καὶ πολυμήχανος (πολύμητις), διεκρίθη ἰδιαιτέρως εἰς τὰ συμβούλια τῶν ἀνάκτων τῶν Ἀχαιῶν ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους ἥρωας τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἀνετίθετο εἰς αὐτὸν ἡ διεξαγωγὴ πάσης δυσχεροῦς ὑποθέσεως. Ἐπηνώρθωνεν ἀδικήματα, συνεβίβαζε διισταμένους (δι' αὐτοῦ ἐπετεύχθη ὁ Ἀγαμέμνων καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς νὰ λησμονήσουν τὴν ἀμοιβαίαν ἐχθροπάθειαν χάριν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος) καὶ κατέστελλεν ἔριδας (καὶ στάσεις ἀκόμη). Αὐτὸς ἡγήθη τῆς ἀποστολῆς, ἥτις ὡδήγησε τὴν Χρυσηΐδα καὶ τὴν ἐξιλαστικὴν ἑκατόμβην εἰς τὸν Χρύσην πρὸς κατευνασμὸν τῆς ὀργῆς τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἕνεκα ὅλων τῶν εἰρημένων ἀρετῶν του συνετέλεσεν ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἥρωα εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας. Μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Ἰλίου ὑπερήσπισε τὴν Ἑλένην ἀπὸ τοὺς ἐπιτεθέντας κατ' αὐτῆς Ἀχαιούς, ἐκρήμνισε τὸν Ἀστυάνακτα ἀπὸ τῶν τειχῶν τῆς Τροίας καὶ ἔσφαξε τὴν Πολυξένην εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἀχιλλέως. Κατὰ τὸν Ὅμηρον ἦτο ἴσος μὲ τὸν Δία κατὰ τὴν σύνεσιν «Διῒ μῆτιν ἀτάλαντος». Ἐνῷ δὲ ἐν τῇ Ἰλιάδι του ἀναγνωρίζει τὸν Ὀδυσσέα ὁ Ὅμηρος ὡς ἕνα τῶν ὑπεροχωτέρων Ἀχαιῶν ἡρώων τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, εἰς τὴν Ὀδύσσειάν του τὰς περιπετείας καὶ τὸ πολυμήχανον τούτου πνεῦμα ἔλαβεν ὡς μόνον θέμα του. Κατὰ τὸ ἔπος τοῦτο ὁ Ὀδυσσεύς, μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας, περιεπλανήθη δέκα ὅλα ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα «πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω», ἀλλὰ καὶ διέτρεξε μυρίους κινδύνους, διαφυγὼν ὡς ἐκ θαύματος, ἕως ὅτου ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του Ἰθάκην. Ἐκ τῆς Τροίας κατέπλευσεν εἰς τὰ παράλια τῆς Θρᾴκης, ἔνθα οἱ Κίκονες ἐφόνευσαν 72 ἑταίρους του, ἔπειτα εἰς τὴν ἐν Λιβύῃ χώραν τῶν Λωτοφάγων,

Digitized by Google

κατόπιν ἀπεβιβάσθη εἰς τὰς νήσους τῶν Κυκλώπων, ἔνθα κατεβρόχθισεν ἓξ ἑταίρους του ὁ τερατώδης τὴν μορφὴν καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος Πολύφημος, ἐκ τοῦ ἄντρου τοῦ ὁποίου ἐξῆλθεν (ἀφοῦ μεθυσθέντα τὸν ἐτύφλωσε) διὰ δόλου ὁ ἥρως. Μετὰ ταῦτα ἔπλευσεν εἰς τὴν νῆσον τοῦ Αἰόλου, ὅστις παρέδωκεν εἰς αὐτόν, διὰ νὰ φθάσῃ ἀσφαλῶς εἰς τὴν Ἰθάκην, ἀσκόν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἶχον κλεισθῆ οἱ ἐναντίοι πρὸς τὴν κατεύθυνσίν του ἄνεμοι. Πρὶν ἢ ὅμως φθάσῃ εἰς τὴν Ἰθάκην, οἱ ἄφρονες ἑταῖροί του ἤνοιξαν τὸν ἀσκὸν καὶ οἱ μανιώδεις ἄνεμοι, ὑπακούοντες εἰς τὸν ἐξωργισμένον κατὰ τοῦ Ὀδυσσέως Ποσειδῶνα διὰ τὴν τύφλωσιν τοῦ υἱοῦ του Πολυφήμου, ἔρριψαν τὰ πλοῖά του εἰς τὴν χώραν τῶν ἀνθρωποφάγων Λαιστρυγόνων, οἵτινες συνέτριψαν τὰ πλοῖά του, μὲ ὀγκώδεις βράχους, πλὴν ἑνός. Μετὰ ταῦτα ἐφέρθη ὑπὸ τῶν κυμάτων εἰς τὴν νῆσον τῆς γοήσσης Κίρκης, ὁπόθεν, διαφυγὼν τὰ μάγια της, κατῆλθεν εἰς τὸν Ἅδην διὰ τῆς ζοφερᾶς χώρας τῶν Κιμμερίων, διὰ νὰ συμβουλευθῇ τὸν μάντιν Τειρεσίαν περὶ τῆς ἐπανόδου του εἰς τὴν Ἰθάκην. Διαφυγὼν μετὰ τὴν ἐκ τοῦ Ἅδου ἀνάβασίν του διὰ τοῦ πολυμηχάνου πνεύματός του τὰς Συμπληγάδας πέτρας καὶ τὰς Σειρῆνας, διέπλευσε τὰ στενὰ τῆς Σκύλλης καὶ Χαρύβδεως, ἀφοῦ ἀπώλεσεν ἓξ κατὰ τὸν διάπλουν ἑταίρους. Τέλος, ἀφοῦ ὁ Ζεὺς κατεκεραύνωσε τοὺς μόνους ἀπομείναντας εἰς αὐτὸν συντρόφους, διότι ἐν τῇ νήσῳ Τρινακρίᾳ εἶχον σφάξει τοὺς ἱεροὺς βοῦς τοῦ Ἡλίου, κατάμονος ἐρρίφθη εἰς τὴν νῆσον Ὠγυγίαν, ἔνθα κατεκράτησεν αὐτὸν ἐπὶ ἑπτὰ ὅλα ἔτη ἡ Νύμφη Καλυψώ, ἐλπίσασα ὅτι θὰ τὸν πείσῃ νὰ γίνῃ σύζυγός της μὲ τὰ θέλγητρά της καὶ τὰς ὑποσχέσεις της ὅτι θὰ τὸν κάμῃ ἀθάνατον.

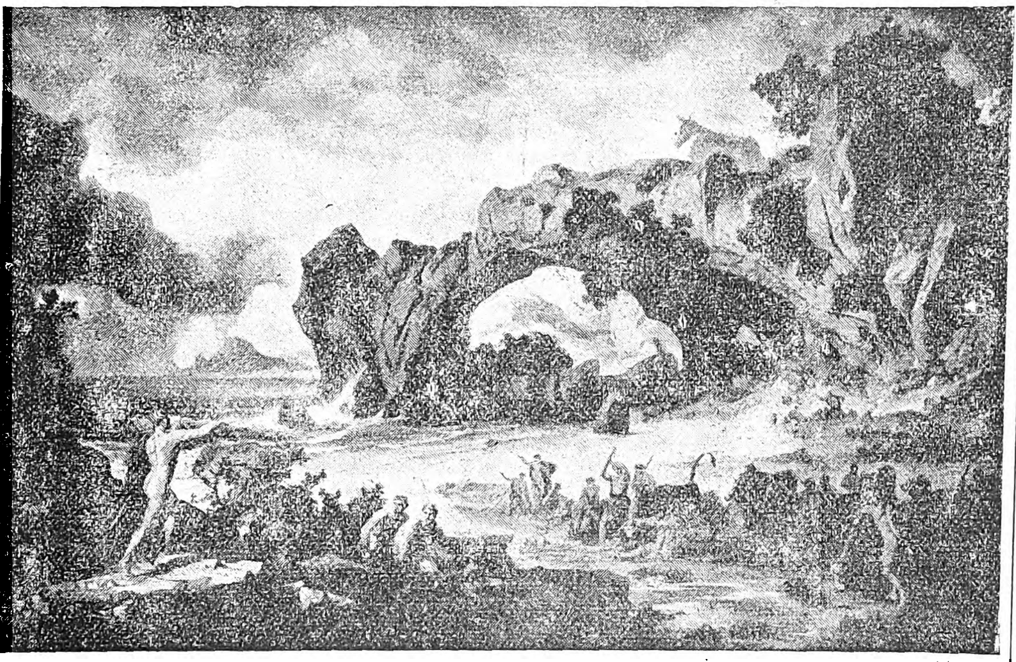

Ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν νῆσον τοῦ Ἡλίου.

[Τοιχογραφία τοῦ Φρ. Πρέλλερ ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Βαϊμάρης.]

Ἐκ τῆς Ὠγυγίας δέ, ἀφεθεὶς ἐλεύθερος ὑπὸ τῆς Καλυψοῦς, κατόπιν διαταγῆς τοῦ Διός, ἔπλευσε διὰ σχεδίας, τὴν ὁποίαν κατεσκεύασεν ὁ ἴδιος, μέχρι τῆς νήσου τῶν Φαιάκων (Σχερίας), πρὸ τῶν ἀκτῶν τῆς ὁποίας ὁ Ποσειδῶν συνέτριψε τὴν σχεδίαν του. Τότε τὸν ἔσωσεν ἡ θεὰ Λευκοθέα, βοηθήσασα αὐτὸν νὰ φθάσῃ κολυμβῶν εἰς τὴν ἀκτήν. Ἀπὸ τῆς νήσου τῶν Φαιάκων, φιλοφρόνως φιλοξενηθεὶς καὶ προπεμφθείς, ὡδηγήθη διὰ πλοίου τῶν φιλοξένων κατοίκων της εἰς τὴν πατρίδα του Ἰθάκην, μετὰ ἀπουσίαν 20 ὅλων ἐτῶν. Ἐκεῖ ἐξεδικήθη τοὺς κατασωτεύοντας τὰ ἀγαθὰ τοῦ οἴκου του μνηστῆρας τῆς πιστῆς συζύγου του Πηνελόπης, τῇ βοηθείᾳ τοῦ νεαροῦ υἱοῦ του Τηλεμάχου καὶ τῶν πιστῶν θεραπόντων του. Ηὐτύχησε δὲ νὰ ἀποθάνῃ εἰς τὴν γενέθλιον πατρίδα του ὡς εἶχε προφητεύσει ὁ Τειρεσίας, ἐν βαθεῖ γήρατι. Κατ' ἄλλον ὅμως μῦθον, μετὰ τὴν μνηστηροκτονίαν, ἀφοῦ προσέφερε θυσίαν διὰ τὴν νίκην του εἰς τὰς Νύμφας, μετέβη εἰς Ἤλιδα πρὸς τὸν φίλον του Πολύξενον. Ἐκεῖθεν μετέβη πρὸς τοὺς Θεσπρωτοὺς καὶ νυμφευθεὶς τὴν βασίλισσάν των Καλλιδίκην ὡδήγησε τούτους κατὰ τῶν Βρυγῶν. Ἐκ τῆς Θεσπρωτίας ἐπανῆλθε, καταλιπὼν βασιλέα αὐτῆς τὸν ἐκ τῆς Καλλιδίκης υἱόν του Πολυποίτην, εἰς τὴν Ἰθάκην, ἔνθα ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ ἐκ τῆς Κίρκης υἱοῦ του Τηλεγόνου (ἐν ἀγνοίᾳ του), ὅστις εἶχε μεταβῆ εἰς τὴν νῆσον ταύτην πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ πατρός του. Τὸν θάνατόν του ἐπηκολούθησε συμφιλίωσις τῶν δύο υἱῶν του Τηλεμάχου καὶ Τηλεγόνου καὶ γάμοι τούτων, τοῦ πρώτου μὲ τὴν Κίρκην καὶ τοῦ δευτέρου μὲ τὴν Πηνελόπην. Ἄλλαι νεώτεραι παραδόσεις ἔφερον αὐτὸν πατέρα τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς Ρώμης Ρωμύλου καὶ τῶν Ἀρδέα καὶ Ἀντέα, ἐπωνύμων ἰταλικῆς πόλεως τοῦ πρώτου καὶ πόλεως τῆς χώρας τῶν Σκυθῶν (ἐν τῇ Ταυρικῇ χερσονήσῳ) τοῦ δευτέρου (κατὰ τὸν Μόμμσεν ἡ παράδοσις παρακολουθεῖ πάντοτε κατὰ πόδα τὰς γεωγραφικὰς γνώσεις καὶ αἱ περιπέτειαι τῶν θαλασσοπόρων μεταμορφώνονται εἰς δραματικὰς περιγραφάς).

Οὗτος εἶναι, ἐν συντομίᾳ, ὁ μῦθος τοῦ ἥρωος τούτου, τοῦ τολμηροῦ θαλασσοπόρου, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ἐνηρμονισμένην εἰς τὴν τόλμην καὶ σύνεσίν του καρτερίαν ἀντιμετωπίζει μετὰ θάρρους τοὺς κινδύνους καὶ ἐξουδετερώνει μετὰ δεξιότητος τὰ κατὰ τὸν πλοῦν του ἐμπόδια. Εἶναι, χαρακτηριστικώτερον, ὁ Ἴων ἥρως, ὁ συνετὸς καὶ ἀγχίνους, ὁ ἀνεξάντλητος εἰς πειστικὴν εὐγλωττίαν καὶ ἐπινοητικότητα ὑπερπηδήσεως ἐμποδίων, ὁ ἄνευ ὀργῆς καὶ πάθους, ὁ ἄνθρωπος τοῦ ὑπολογισμοῦ καὶ τοῦ ὀρθολογισμοῦ, ὁ θαλασσοπόρος μᾶλλον καὶ ὁ ἱδρυτὴς πόλεων ἢ ὁ πολεμιστὴς (*Ad. Reinach,* L'Hellénisation du monde antique p. 77). Εἶναι ὁ ἄνθρωπος μᾶλλον ἢ ὁ ἥρως, καὶ ὁ τύπος τοῦ ἀνθρώπου (κατὰ τὸν Croiset), ὅστις ἔχει ἰσχυρὰν θέλησιν, διότι ποθεῖ σφοδρῶς ὅ,τι θέλει, καὶ ἐπιτυγχάνει ὅ,τι ποθεῖ, διότι τὸ θέλει. Ἡ σύνεσίς του ἔφθανεν ἐνίοτε μέχρι τοῦ δόλου, ἀλλὰ τὸ θάρρος του ἦτο ἀχώριστον πάντοτε ἀπὸ τὴν λογικὴν καὶ τὴν ψυχραιμίαν. Οἱ νεώτεροι τοῦ Ὁμήρου ποιηταί, οἵτινες ἀνέπτυξαν καὶ κατέστησαν πολύπλοκον τὸν μῦθον τοῦ Ὀδυσσέως, ἠλλοίωσαν τὸ ἦθος τοῦ ἥρωος, ἰδίως οἱ τραγικοί, ἐμφανίζοντες αὐτόν, ἀντὶ ἀνθρώπου παλαίοντος κατὰ τῆς δυσμενείας τῆς τύχης μὲ μόνα ἐφόδια τὸ θάρρος καὶ τὴν σύνεσίν του, ἐξυπηρετούμενα ἀπὸ σωματικὴν ρώμην καὶ δεξιότητα, ὡς ἄνθρωπσν δόλιον καὶ πανοῦργον κυρίως. Τὸ ὄνομα τοῦ ἥρωος καὶ τὸ τῆς συζύγου του Πηνελόπης κατέστησαν παροιμιώδη καὶ μὲ τὴν μεταφορικὴν σημασίαν των ἐπλούτισαν τὴν λογοτεχνικὴν γλῶσσαν ὅλων τῶν πεπολιτισμένων λαῶν, (βλ. καὶ λ. «*Ὀδύσσεια*»), τὰ δὲ ποικίλα ἐπεισόδια τοῦ βίου του ἔγιναν θέματα πλείστων λογοτεχνικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν προϊόντων, τῶν τε ἀρχαιοτέρων καὶ νεωτέρων χρόνων. Οὕτως ὁ Σοφοκλῆς ἐποίησεν Ὀδυσσέα μαινόμενον καὶ Ὀδυσσέα ἀκανθοπλῆγα, τραγῳδίας ἀπολεσθείσας, κατέστησε δὲ τὸν ἥρωα ἐκ τῶν κυριωτέρων προσώπων ἄλλων τραγῳδιῶν του (Φιλοκτήτου, Πηνελόπης κ. ἄ.). Ἀλλὰ καὶ ἥρως τοῦ σατυρικοῦ δράματος καὶ τῆς παρῳδίας κατέστη ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ πρόσωπον τῶν θεωριῶν τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας, ὡς καὶ ὁ Ἡρακλῆς, καταστὰς ὁ ἰδεώδης τύπος τοῦ πολλὰ παθόντος καὶ πολλὰ μαθόντος. Οὕτω λοιπὸν ἐποποιία, λυρικὴ ποίησις, τραγῳδία, κωμῳδία, φιλοσοφία ἀκόμη, ἔγιναν κήρυκες τῆς δημοτικότητος τοῦ ἥρωος. Ἐπίσης ὑπῆρξεν ὁ Ὀδυσσεὺς ἐκ τῶν κυριωτέρων προσώπων καὶ τραγῳδιῶν τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοῦ Εὐριπίδου. Ἐκ τῶν ἀρχαίων καλλιτεχνῶν ἀπεικόνισαν τὸν ἥρωα ὁ υἱὸς τοῦ Μύρωνος Λύκιος εἰς ἓν μέγα σύνταγμα ἐκ 13 χαλκίνων ἀγαλμάτων, τὰ ὁποῖα ἀνέθεσαν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν οἱ Ἀπολλωνιᾶται, μαχόμενον ἐναντίον τοῦ Τρωὸς Ἑλένου, ἐφαμίλλου του εἰς σύνεσιν (Παυσ. V 22. 2.). Ὁ Ζεῦξις ἐζωγράφησε τὴν ἔριν Ὀδυσσέως καὶ Αἴαντος περὶ τῶν ὅπλων τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς προσποιητῆς μανίας τοῦ ἥρωος ὑπὸ τοῦ Παλαμήδους, ὁ Τιμάνθης περιέλαβε τοῦτον εἰς τὸν διάσημον πίνακά του «Θυσία τῆς Ἰφιγενείας ἐν Αὐλίδι», ὁ Πάμφυλος ἐζωγράφησε τὸν Ὀδυσσέα ἐν τῇ σχεδίᾳ του, μὲ τὴν ὁποίαν ἀπέπλευσεν ἐκ τῆς νήσου τῆς Καλυψοῦς, ὁ Νικόμαχος ἐζωγράφησε τὸν Ὀδυσσέα καὶ τὴν Σκύλλαν, ὁ Εὐφράνωρ τὸν Ὀδυσσέα μαινόμενον, ὁ Ἀθηναῖος ζωγράφος Νικίας τὴν Νέκυιαν, ἤτοι τὴν κατάβασιν τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τὸν Ἅδην, ὁ Ὀνάτας ἐλάξευσε τὸν ἀνδριάντα του, τὸν ὁποῖον ἀπήγαγεν εἰς Ρώμην ὁ Νέρων (Παυσ. V 25.8) ἐξ Ὀλυμπίας, ὡς καὶ τῶν 8 Ἀχαιῶν ἡρώων, οἵτινες ἀπεδέχθησαν τὴν πρόκλησιν εἰς μονομαχίαν τοῦ Ἕκτορος, ὁ Ἀθηνίων τὸν Ὀδυσσέα μετὰ τοῦ Διομήδους ἀνακαλύπτοντας τὸν ὑπὸ ἐνδύματα γυναικὸς κρυπτόμενον ἐν Σκύρῳ Ἀχιλλέα. Τὸ τελευταῖον ἐπεισόδιον ὑπῆρξε καὶ θέμα μιᾶς ζωγραφίας τοῦ μεγάλου Πολυγνώτου, ὅστις ἐζωγράφησεν ἐπίσης ἐν Πλαταιαῖς μὲν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀρείας Ἀθηνᾶς τὸν Ὀδυσσέα φονεύοντα τοὺς μνηστῆρας, ἐν Δελφοῖς δὲ (ἐν τῇ λέσχῃ τῶν Κνιδίων) τὴν Νέκυιαν.

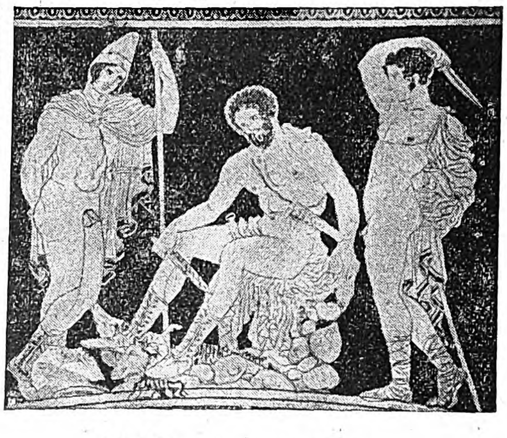

Ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὸν Ἅδην.

[Ἀρχαία ἀγγειογραφία.]

Ἓν ἀγαλμάτιον τοῦ Ὀδυσσέως εὑρίσκεται σήμερον εἰς τὸ μουσεῖον Chiaramonti καὶ ἕτερον εἰς τὸ μουσεῖον Βενετίας. Ὁ Ἀριστοφῶν, ἀδελφὸς τοῦ Πολυγνώτου, ἐζωγράφησε τὸν Ὀδυσσέα ὡς κατάσκοπον ἐντὸς τῆς Τροίας. Τὴν μεγάλην δημοτικότητα τῶν μύθων τοῦ Ὀδυσσέως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καλλιτέχναις μαρτυρεῖ ἀκόμη τὸ πλῆθος τῶν γλυπτῶν παραστάσεων, αἵτινες ἐκόσμουν ἐπιφανῆ μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος, καὶ τῶν ἀγγειογραφιῶν, ἀπομιμήσεων τῶν πλείστων ἔργων μεγάλων καλλιτεχνῶν (ἡ ἀνάγλυπτος παράστασις ἐν τῇ λάρνακι τοῦ Κυψέλου Ὀδυσσέως καὶ Κίρκης, ἡ ἀνάγλυπτος παράστασις τοῦ φόνου τῶν μνηστήρων ἐν τῷ ἡρῴῳ τῆς Τρύσης ἐν Λυκίᾳ, αἱ ἐν Φλωρεντίᾳ τοιχογραφίαι πομπηϊανοῦ ρυθμοῦ, παριστῶσαι τὰς περιπετείας τοῦ Ὀδυσσέως ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀνθρωποφάγων Λαιστρυγόνων, ἡ ἐν τῷ Βρεττανικῷ μουσείῳ τοῦ Λονδίνου ἀγγειογραφία ἑνὸς κρατῆρος, παριστῶσα τὴν ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως καὶ Διομήδους σύλληψιν τοῦ Δόλωνος, καὶ ἡ ἐν τῷ αὐτῷ μουσείῳ παράστασις καβειριακοῦ ἀγγείου μὲ τὸν Ὀδυσσέα καὶ τὴν Κίρκην, ἡ ἐν Βερολίνῳ παράστασις σκύφου μὲ τὸν Ὀδυσσέα φονεύοντα τοὺς μνηστῆρας κ.ο.κ.) καὶ νομισμάτων (τῆς Ἰθάκης) καὶ δακτυλιολίθων. Ὄχι ὀλίγα εἶναι, ὡς προελέχθη, καὶ τὰ λογοτεχνικά, καὶ πρὸ πάντων τὰ καλλιτεχνικὰ προϊόντα τῶν νεωτέρων χρόνων, ἐκ τῶν ὁποίων

Ὁ Ὀδυσσεὺς τυφλώνων τὸν Πολύφημον.

[Ἀγγειογραφία.]

ἄξια ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι, τὰ ἑξῆς: α') Ἐκ τῶν λογοτεχνικῶν· «Ὀδυσσεὺς» (Ulysse) τοῦ Fr. Ponsard, τραγῳδία ἔμμετρος εἰς 3 πράξεις μετὰ προλόγου καὶ χορικῶν ᾀσμάτων, ὑπόθεσιν ἔχουσα τὴν ἄφιξιν τοῦ ἥρωος εἰς τὴν Ἰθάκην, τὴν μνηστηροφονίαν καὶ τὴν ἀναγνώρισιν Ὀδυσσέως

Digitized by Google

καὶ Πηνελόπης. Τὰ χορικὰ ᾄσματα ᾄδουσι χοροὶ ἀποτελούμενοι ἐκ Ναϊάδων, συβωτῶν (χοιροβοσκῶν) καὶ ὑπηρετῶν τῶν ἀνακτόρων τοῦ ἥρωος. Τὸ ἔργον στερεῖται δράσεως καὶ δραματικοῦ διαφέροντος (βλ. καὶ λ. «*Ὀδύσσεια*»). β') Ἐκ τῶν ἀπειραρίθμων καλλιτεχνικῶν: «Ὁ Ὀδυσσεὺς παραδίδων τὴν Χρυσηΐδα εἰς τὸν πατέρα της» τοῦ Λορραίν, φυλασσόμενος ἐν Λούβρῳ, «Ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν νῆσον τῶν Φαιάκων» τοῦ Ρούμπενς, πίναξ φυλασσόμενος εἰς τὰ ἐν Φλωρεντίᾳ ἀνάκτορα Pitti. Τοῦ αὐτοῦ θέματος εἶναι καὶ εἷς πίναξ τοῦ Γκουΐντο Ρένι καὶ πίνακες ἄλλων ζωγράφων, «Ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Λυκομήδους» τοῦ Λορραὶν ἐπίσης. Εἶναι ἐκ τῶν καλλίστων πινάκων τοῦ μουσείου Ermitage τῆς Πετρουπόλεως. Τοῦ αὐτοῦ θέματος

Ἡ ἔρις Ὀδυσσέως καὶ Αἴαντος.

[Ἀρχαία ἀγγειογραφία.]

εἶναι καὶ οἱ πίνακες πολλῶν ἄλλων ζωγράφων (*Πουσσέν, Ρούμπενς, Καρράτσιο κ. ἄ.*), «Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀνεγείρων τὸ πτῶμα τοῦ Ἀχιλλέως» τοῦ Pradier. Τὸ ἐκ πηλοῦ σύμπλεγμα τοῦτο τοῦ μουσείου τῆς Γενεύης δὲν κατωρθώθη νὰ γίνῃ, ὡς προωρίζετο, μαρμάρινον. Πολλοὶ εἶναι καὶ οἱ ἄλλοι γλύπται καὶ οἱ σφραγιδογλύφοι, οἵτινες ἔλαβον ὡς θέματα τῶν ἔργων των διάφορα ἐπεισόδια τοῦ Ὀδυσσέως («Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀναγνωριζόμενος ὑπὸ τοῦ κυνὸς Ἄργου» τῶν γλυπτῶν Espercieux, A. Barre, L. Macdonald καὶ ἄλλων, «Ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν νῆσον τῶν Φαιάκων» Bra, «Ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν νῆσον τοῦ Ἡλίου», «Ὀδυσσεὺς καὶ Λευκοθέα», «Ὀδυσσεὺς καὶ Ναυσικᾶ» τοιχογραφίαι τοῦ Preller ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Βαϊμάρης, «Συνάντησις Ὀδυσσέως καὶ Ναυσικᾶς», «Ἀποβίβασις τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τὴν Ἰθάκην», «Ὀδυσσεὺς καὶ Σειρῆνες» τοῦ αὐτοῦ ζωγράφου Preller ἐν Λειψίᾳ, «Ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς», «Ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Νεοπτόλεμος ἀφαιροῦντες ἀπὸ τὸν Φιλοκτήτην τὸ τόξον τοῦ Ἡρακλέους» κ.ἄ.). Ἀλλ' ὁ ἥρως ὁ μυθικός, ὁ ἀνθρωποποιηθείς, ὁ καταστὰς ὁ ἰδεώδης καὶ ἐν ταὐτῷ καὶ πραγματικὸς τύπος τοῦ Ἕλληνος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐνσαρκοῦντο αἱ ὑπεροχώτεραι ἰδιότητες τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, βαθεῖα εὐσέβεια πρὸς τοὺς θεούς, φιλοστοργία πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ τὰ τέκνα, συζυγικὴ ἀφοσίωσις καὶ θερμὴ φιλοπατρία, ὁ μαρτυρῶν μὲ τὰς παραδόσεις τῶν σχέσεών του πρὸς μυθικοὺς ἥρωας τῆς Δύσεως (Ρωμύλον, Ἀρδέαν καὶ ἄλλους) ὅτι τὸ πρῶτον ἀκτινοβόλημα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν Δύσιν ἀνέρχεται εἰς τοὺς χρόνους τῆς κτίσεως τῆς Ρώμης, φαίνεται ὅτι πρὶν ἢ γίνῃ ἥρως ὑπῆρξε θεότης τις, παρεμφερὴς πρὸς τὸν Ἑρμῆν, ἢ τὸν Ἀχιλλέα, ἢ τὸν Ἀπόλλωνα. Κοιτὶς τῆς θεότητος ταύτης, τῆς ὁποίας τὸ ἀρχικὸν ὄνομα ἦτο, ἴσως, *Ὀλυξεὺς* (ἐκ τούτου θὰ προῆλθε τὸ ἀρχαιότερον λατινικὸν Ulixes καὶ τὸ ἀττικὸν τοῦ ΣΤ' καὶ Ε' αἰῶνος *Ὀλυσ(σ)εὺς* καὶ *Ὀλυτ(τ)εύς*), φαίνεται ὅτι ὑπῆρξεν ἡ Ἀρκαδία (ἐν Μαντινείᾳ ἐδεικνύετο ὁ τάφος τῆς Πηνελόπης, Παυσ. VIII. 12.6, ἐν Φενεῷ ὑπῆρχεν ἱερὸν Ἀρτέμιδος Εὑρίππας, ἱδρυθὲν κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως, εὑρόντος ἐκεῖ τοὺς ἀπολεσθέντας ἵππους του, καὶ ἄγαλμα τοῦ Ποσειδῶνος Ἱππίου, ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀφιερωθέντος, Παυσ. VIII. 14. 5—6 καὶ ἐν Ἀσίᾳ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς Σωτείρας καὶ τοῦ Ποσειδῶνος, κτισθὲν ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως, ἐπανελθόντος ἐκ Τροίας, Παυσ. VIII, 44. 4), ἐκ τῆς ὁποίας μετεδόθη ἡ λατρεία του εἰς τὴν Λακωνικήν, ἔνθα ἔγινε γαμβρὸς τοῦ Ἰκαρίου (ἐν Σπάρτῃ ὑπῆρχεν ἡρῷον του ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ ἐτελοῦντο καὶ θυσίαι). Ἀπὸ τῶν χωρῶν τούτων διεδόθη ἡ λατρεία

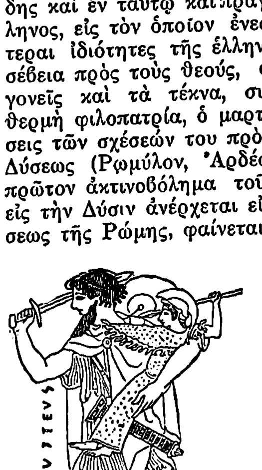

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀπάγων τὸ Παλλάδιον.

[Ἀρχαία παράστασις.]

του εἰς ἄλλας ἑλληνικὰς χώρας (Αἰτωλίαν καὶ Ἤπειρον) καὶ τὰς ἑλληνικὰς ἐν Ἰταλίᾳ (εἰς τὸν Τάραντα) καὶ Σικελίᾳ ἀποικίας (εἰς ἕνα ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐδείκνυον τὴν χλαμύδα καὶ τὸν θώρακά του, εἰς ἄλλον τὰ ὅπλα του, ἀφιέρωμα τοῦ ἰδίου), ἀπὸ τούτων δὲ εἰς τὴν Λυσιτανίαν, Γαλατίαν, Καληδονίαν (Σκωτίαν), τὴν Γερμανίαν ἀκόμη καὶ τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Conze*, «Il ritorno di Ulisse».—*Rüter und Dörpfeld*, «Heimkehr des Odysseus».—*Schmidt*, «Ulixes posthomericus».—*Τοῦ αὐτοῦ*, «Ulixes comicus».—*Séchan*, «Ulysse» (in Diction. des antiqu. grecques et romaines E. Saglio).—*Roscher*, «Odysseus» (Lexikon der griech. und roem. Mythol.). Τὰ ἐν μυθολ. καὶ ἐγκυκλοπαιδικοῖς λεξικοῖς ἑλληνικοῖς καὶ ξένοις ἄρθρα ἐν λέξει Ὀδυσσεὺς (Odysseus-Ulysse κ. ἄ.) (βλ. κ. λ. *Ὀδύσσεια, Πηνελόπη, Τηλέμαχος*).

Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

—*[Λαογραφ.]* Αἱ παραδόσεις τοῦ νεωτέρου ἑλληνικοῦ λαοῦ, αἱ σχετικαὶ μὲ τὰς περιπετείας καὶ τὰ ἐπεισόδια τοῦ βίου τοῦ *Ὀδυσσέως*, οὔτε πολλαὶ εἶναι, οὔτε μεγάλην ὁμοιότητα μεταξύ των ἔχουν. Ἐξαιρετικῶς ὅλως πολλὰ τὰ κοινὰ ἔχουν πρὸς ἀλλήλας ἡ παράδοσις τῆς τυφλώσεως τοῦ Κύκλωπος Πολυφήμου καὶ ἡ νεοελληνικὴ παράδοσις «Ὁ Μονομάτης» (*Ν. Πολίτου*, Παραδόσεις Α' 70 καὶ Β' 752). Εἰς ἄλλην παράδοσιν (ἔνθ' ἀνωτ. Α' 357) διεσώθη καὶ ἡ λεπτομέρεια τοῦ λογοπαιγνίου τῆς τυφλώσεως τοῦ Κύκλωπος. Τὸ ἐπεισόδιον τῆς τυφλώσεως τοῦ Κύκλωπος διεσώθη καὶ εἰς πολλὰ παραμύθια, ἑλληνικὰ καὶ ξένα. Ἄλλο ἐπεισόδιον τοῦ Ὀδυσσέως ἀνέζησεν εἰς μίαν παράδοσιν τοῦ προφήτου Ἠλία (ἔνθ' ἀνωτ. Α' 116 καὶ Β' 801). Ἀλλὰ καὶ ἄλλαι παραδόσεις καὶ ἄλλα παραμύθια τῆς νεοελληνικῆς λαογραφίας ἔχουν κοινὰ γνωρίσματα μὲ ἐπεισόδια τοῦ βίου τοῦ Ὀδυσσέως (μὲ τὴν Καλυψώ, τὴν Κίρκην, τὴν Σκύλλαν καὶ Χάρυβδιν, τοὺς Λαιστρυγόνας κ. ο. κ.). Ταῦτα πάντα ἢ προῆλθον ἀπὸ τὰ ὅμοια ἐπεισόδια τῆς Ὀδυσσείας, διασπαρέντα ἄλλως διὰ πολλαπλῶν κατὰ διαφόρους τόπους καὶ χρόνους ἀλλοιώσεων καὶ διαρρυθμίσεων, ἢ εἶναι πανάρχαιον κοινὸν λαογραφικὸν ὑλικὸν συμβιωσάντων ἢ κοινοὺς προγόνους ἐχόντων ἐθνῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ν. Πολίτου*, «Παραδόσεις» (βλ. Β' 752 καὶ τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν).—*L. Radermacher*, «Die Erzählungen der Odyssee» κ. ἄ.

Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

Ὀδώγα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας ἐν Καππαδοκίᾳ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. V, 6, 11) ἐν τῇ στρατηγίᾳ τῆς Χαμαμηνῆς. Ἄγνωστος ἄλλοθεν καὶ ἀκαθόριστος. Α. Θ. Σ.

ὀδωδώς, —*υῖα*, —*ός*· μετχ. τοῦ παρακ. ὄδωδα τοῦ ρήμ. ὄζω· ὁ ἀποπνέων δυσωδίαν ἐκ σήψεως, κοιν. *βρωμισμένος*: «πτῶμα ὀδωδός», «κρέατα ὀδωδότα».

Ὄδων τοῦ Κλουνὺ (Odon de Clugny). Γάλλος κληρικὸς καὶ μουσικογράφος τοῦ Ι' αἰῶνος, ἀποθανὼν τῷ 942. Μαθητὴς τοῦ Ρεμί, διετέλεσε ψάλτης εἰς Τούρ, ἀββᾶς διαφόρων μονῶν καὶ τέλος ἐν Κλουνύ. Φέρεται ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων θεωρητικῶν τῶν χρησιμοποιησάντων τὴν ἀλφαβητικὴν σημειογραφίαν, τὴν μέχρι σήμερον διατηρηθεῖσαν ἐν Γερμανίᾳ, εἰς αὐτὸν δὲ ἀποδίδεται ὁ «Διάλογος περὶ μουσικῆς», ὁ περιληφθεὶς εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ Γκέρμπερτ. Γ. Σ.

Ὄερστεντ (Oersted), **Ἀνδρέας Σάνδε.** Δανὸς νομομαθὴς καὶ πολιτικὸς (βλ. λ. *Ἔρστεντ*).

Ὀζὰ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ὀζιά*.

ὀζαζόναι, ἡ **φαινυλοζαζόναι** *[Ὀργ. Χημ.]* Καλοῦνται οὕτω τὰ δι' ἐπιδράσεως περισσείας *φαινυλυδραζίνης*, ἐν ἀραιῷ ὀξικῷ διαλύματι καὶ εἰς τὴν θερμοκρασίαν τοῦ ὑδρολούτρου, ἐπὶ σακχάρων λαμβανόμενα προϊόντα. Οὕτως ἐκ τῆς γλυκόζης $CH_2 (OH). [CH (OH)]_3. CH (OH). CHO$ ἢ τῆς φρουκτόζης $CH_2 (OH). [CH (OH)]_3. CO. CH_2 OH$ δι' ἐπιδράσεως φαινυλυδραζίνης ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω συνθήκας, λαμβάνεται ἡ ὀζαζόνη

$$\begin{array}{l} CH_2 (OH). [CH (OH)]_3. C\!-\!CH \\ \qquad\qquad\qquad\quad \| \quad\; \| \\ \qquad\qquad C_6H_5.NH.N \;\; N.NH.C_6H_5 \end{array}$$

Αἱ ὀζαζόναι ἀνεκαλύφθησαν ὑπὸ τοῦ Emil Fischer. Εἶναι κίτρινα κρυσταλλικὰ σώματα, σχεδὸν ἀδιάλυτα εἰς τὸ ὕδωρ, διαλυτὰ εἰς μῖγμα πυριδίνης μετ' ἄλλων διαλυτικῶν μέσων, ἐχρησιμοποιήθησαν δὲ τὰ μέγιστα πρὸς διαχωρισμὸν καὶ χαρακτηρισμὸν τῶν διαφόρων σακχάρων, διότι διακρίνονται σαφῶς ἀπ' ἀλλήλων διὰ τοῦ σημείου τῆς τήξεως, τῆς διαλυτότητος καὶ τῆς ὀπτικῆς αὐτῶν συμπεριφορᾶς. Σ. Γ.

ὄζαινα *[Ἰατρ.]*. Κακοσμία τῆς ρινός, ἀποτελοῦσα σύμπτωμα διαφόρων νόσων αὐτῆς, ὡς συφίλιδος ἢ φυματιάσεως, φλεγμονῆς καὶ διαπυήσεως τῶν παραρρινικῶν κόλπων. Ἐκτὸς ὅμως τούτων, ὄζαινα κλινικῶς καλεῖται κυρίως ἡ ἰδιοπαθὴς νόσος, ἡ χαρακτηριζομένη ὑπὸ κακοσμίας τῆς ρινὸς μετὰ σχηματισμοῦ ἀφθόνων ἐσχαρῶν, ὑποπρασίνου χροιᾶς, ἐντὸς τῶν ρινικῶν κοιλοτήτων, μετὰ ἀτροφίας τῶν ρινικῶν κογχῶν, ἐν ἀρχῇ τῆς κάτω, βραδύτερον καὶ τῆς μέσης, ὡς καὶ μετὰ ἀπωλείας τῆς ὀσφρήσεως, ἀλλὰ ἄνευ ἐξελκώσεων τοῦ βλεννογόνου τῆς ρινός. Ἡ ὄζαινα ἀναπτύσσεται κυρίως κατὰ τὴν παιδικὴν ἢ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν, συνηθέστερον δὲ εἰς μικρὰς κορασίδας παρὰ εἰς παῖδας. Εἶναι νόσος πολλάκις οἰκογενειακὴ ἂν μὴ κληρονομική, λίαν συχνὴ εἰς τὴν πενομένην τάξιν, ἀκίνδυνος καὶ μὴ μεταδόσιμος, ἀλλὰ παρατεινομένη ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Ἡ νόσος ἐν ἀρχῇ πολλάκις ἐπὶ ἔτη, ἀρχίζει διὰ ρινικοῦ κατάρρου μετ' ἀφθόνου πυώδους ἐκκρίσεως, χροιᾶς ὑποκιτρίνης καὶ ἀηδοῦς, δυσαρέστου, ἀλλ' οὐχὶ δυσώδους· ὁ βλεννογόνος τῆς ρινὸς εἶναι ὠχρός, ἄτονος, λεῖος καὶ ἐξῳδηκώς· κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἡ νόσος εἶναι εὔκολον νὰ θεραπευθῇ δι' ἐπαλείψεων καὶ γενικῆς θεραπείας, ἐνῷ βραδύτερον καθίσταται χρόνιον νόσημα καὶ δυσίατον. Οἱ ἀσθενεῖς ἀναδίδουσιν ἐκ τῆς ρινὸς αὐτῶν ἀφόρητον κακοσμίαν λίαν δυσάρεστον καὶ χαρακτηριστικήν, ἥτις ὀφείλεται εἰς τὰς ἀφθόνως σχηματιζομένας ἐντὸς τῶν ρινικῶν κοιλοτήτων ἐσχάρας. Αὗται δυσκόλως ἀποκολλώμεναι παραμένουσιν ἐντὸς τῆς ρινὸς καὶ ἀποφράττουσι πολλάκις καθ' ὁλοκληρίαν τὰς ρινικὰς κοιλότητας, αἵτινες εἶναι λίαν διευρυσμέναι, συνεπείᾳ ἀτελοῦς ἀναπτύξεως ἢ ἀτροφίας τῶν ρινικῶν κογχῶν. Οἱ πάσχοντες ἔχουσι λίαν ἠλαττωμένην τὴν ὄσφρησιν ἢ καὶ τελείως ἐλλείπουσαν, εἰς τρόπον ὥστε οὐδόλως αἰσθάνονται τὴν κακοσμίαν, τὴν ὁποίαν ἀναδίδουσιν εἰς τοὺς περὶ αὐτούς. Ἡ πάθησις δύναται ἐνίοτε νὰ ὑπερβῇ τὰς χοάνας τῆς ρινὸς πρὸς τὰ ὄπισθεν καὶ νὰ ἐπεκταθῇ πρὸς τὸν φάρυγγα καὶ τὸν λάρυγγα, ὅτε παρατηρεῖται καὶ βράγχος τῆς φωνῆς, ἢ νὰ ἐπιφέρῃ δευτεροπαθεῖς μολύνσεις πρὸς τὰς δακρυϊκὰς ὁδοὺς καὶ διὰ τῶν σαλπίγγων πρὸς τὰ ὦτα. Τὸ πραγματικὸν αἴτιον τῆς νόσου, ὅταν δὲν εἶναι ἡ σύφιλις ἢ ἡ φυματίασις, δὲν ἔχει εἰσέτι καθορισθῇ σαφῶς. Ἡ ἀτροφία τῶν ρινικῶν κογχῶν καὶ ἡ εὐρύτης τῶν ρινικῶν κοιλοτήτων ἐθεωρήθη ἐν ἀρχῇ ὡς ἡ κυρία ἀφορμὴ τῆς ὀζαίνης, ἐνῷ παρ' ἄλλων ἀναφέρεται ἡ ἀλλοίωσις τῆς ἱστολογικῆς ὑφῆς τοῦ βλεννογόνου τῆς ρινὸς καὶ ἰδίως τοῦ ἐπιθηλίου τούτου ἢ χοιραδικὴ δυστροφία, ἢ μόλυνσις δευτερογενὴς ἐκ τῶν παραρρινικῶν κόλπων, ἢ ἄλλη λοίμωξις ἄνευ εἰδικοῦ αἰτίου. Τινὲς θεωροῦσι τὴν νόσον ὀφειλομένην εἰς τροφονεύρωσιν, συνεπείᾳ λειτουργικῆς ἀνωμαλίας τῶν ἐνδοκρινικῶν ἀδένων καὶ τοῦ συμπαθητικοῦ συστήματος. Ἓν εἶναι βέβαιον, ὅτι ἡ νόσος εἶναι λίαν ἐπίμονος καὶ ἀπαιτεῖ μακρὰν θεραπείαν· τὸ καλύτερον δὲ τῶν θεραπευτικῶν μέσων εἶναι ἡ γενικὴ τονωτικὴ θεραπεία καὶ αἱ συχναὶ πλύσεις τῆς ρινός, ὡς καὶ ἡ εἰσαγωγὴ καὶ παραμονὴ ἐντὸς τῆς ρινὸς πώματος ἐκ βάμβακος ἐμβεβαπτισμένου ἐντὸς ἀντισηπτικῆς τινος διαλύσεως· αἱ διάφοροι ὀρροθεραπεῖαι καὶ τὰ τελευταῖον ἐφαρμοζόμενα ἐμβόλια ἀποβαίνουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀλυσιτελῆ. Μ. Μ.

ὀζαινικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὄζαιναν, ὁ τῆς ὀζαίνης: «ὀζαινικὴ δυσωδία»· ‖ ὁ πάσχων ἐξ ὀζαίνης.

ὀζαινώδης (ὁ, ἡ), —*ες* (τό)· ὁ ἔχων δυσωδίαν ὀζαίνης, ὁ ἀποπνέων ἰσχυρὰν κακοσμίαν: «ὀζαινώδης πλευρῖτις», τῆς ὁποίας τὸ ἐξίδρωμα εἶναι δυσῶδες.

Ὄζακα (Osaka) *[Γεωγρ.]*. Ἡ πρώτη ἀπὸ ἀπόψεως πληθυσμοῦ πόλις τῆς Ἰαπωνίας καὶ σπουδαιότατον ἐμποροβιομηχανικὸν κέντρον αὐτῆς, κειμένη ἐν τῇ νήσῳ Χονσοῦ, ἐπὶ τοῦ προσχωσιγενοῦς δέλτα τῆς ἐκβολῆς τοῦ ποταμοῦ Γκοντογκάβα καὶ παρὰ τὸν μυχὸν ὁμωνύμου κόλπου. Κάτ. 2.400.800 (1929). Ἡ πόλις διασχίζεται ὑπὸ τῶν βραχιόνων τοῦ ποταμοῦ καὶ πολυαρίθμων τεχνητῶν διωρύγων, προσονομάζεται δ' ὡς ἐκ τούτου «Βενετία τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς». Μεταξὺ τῶν κτισμάτων τῆς πόλεως ἄξια ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι οἱ ναοὶ Χοκόκου καὶ Τέμμα καὶ τὸ εἰς ἀπόστασιν 4 χλμ. κείμενον παλαιὸν φρούριον, κτισθὲν τῷ 1584 διὰ τεραστίων γρανιτολίθων ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Τογυοτόμι Χιντεγυόσι, ὅστις κατέστησε πρωτεύουσαν αὐτοῦ τὴν πόλιν. Ἡ Ὄζακα εἶναι σήμερον μέγας ἐμπορικὸς λιμὴν μετὰ ἀρτιωτάτων ἐγκαταστάσεων καὶ βιομηχανικὸν κέντρον ἀριθμοῦν 7.000 ἐργοστασίων ἀνηκόντων εἰς 60 διαφόρους βιομηχανικοὺς κλάδους, ὧν σπουδαιότεροι εἶναι ἡ σιδηρουργία καὶ γενικῶς ἡ μεταλλουργία καὶ μεταλλοτεχνία, ἡ ὑελουργία, ἡ ναυπηγική, ἡ φαρμακευτική, ἡ βαμβακουργία κλπ. Λειτουργοῦσι τέσσαρα χρηματιστήρια ἐμπορευμάτων (ὀρύζης καὶ σιτηρῶν, βάμβακος, ἐλαίων καὶ ὑφασμάτων) τὰ ὁποῖα παίζουσι σημαίνοντα ρόλον εἰς τὸ διεθνὲς ἐμπόριον. Ὁ λιμὴν τῆς Ὀζακα εἶναι ἀνοικτὸς εἰς τὸ εὐρωπαϊκὸν ἐμπόριον ἀπὸ τοῦ 1868. Χ. Δ.

Digitized by Google

ὀζαμῖναι *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικαὶ ἐνώσεις λαμβανόμεναι δι' ἀναγωγῆς, διὰ ψευδαργύρου καὶ ὀξικοῦ ὀξέος, τῶν *ὀζαζονῶν* (βλ. λ.). Οὕτως ἐκ τῆς ὀζαζόνης τῆς γλυκόζης ἢ φρουκτόζης λαμβάνεται ἡ ὀζαμίνη:

$$CH_2(OH).[CH(OH)]_3.C-CH_2$$
$$\| \quad |$$
$$O \quad NH_2$$

Αἱ ὀζαμῖναι δι' ἐπιδράσεως νιτρώδους ὀξέος μετατρέπονται εἰς κετόζας, ἀντικαθισταμένης τῆς ὁμάδος NH_2 δι' ὑδροξυλίου. Σ. Γ.

Ὄζαν (Osann), ***Φρειδερῖκος-Γκόττελφ***. Γερμανὸς συγγραφεὺς καὶ φιλόλογος (1794—1858). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς φιλολογίας ἐν Βερολίνῳ, Ἰένῃ καὶ Γίσσεν. Ἠσχολήθη κυρίως περὶ τὴν ἐπιγραφικὴν καὶ τὴν γραμματολογίαν τῶν ἀρχαίων καὶ ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «De loco Rufi Ephesii medici...» (1823), «Συλλογὴ ἀρχαίων ἐπιγραφῶν» (10 τεύχη, 1822—1834), «Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς καὶ ρωμαϊκῆς γραμματολογίας (2 τ. 1835—1839), κ. τ. λ. Μ. Δ. Β.

Ὀζανὰμ (Ozanam), ***Ἀντώνιος - Φρειδερῖκος***. Γάλλος συγγραφεὺς (1813—1853). Σπουδάσας τὴν νομικὴν ἐν Παρισίοις, ἠκολούθησε καὶ τὰς παραδόσεις τῆς Σορβόννης καὶ τοῦ Collège de France. Τυχὼν ἐπιμελοῦς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς, ἀνεμίχθη ἐνεργῶς εἰς τὴν ὑπὲρ τοῦ καθολικισμοῦ κίνησιν, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τῆς ἑταιρείας τοῦ Σαὶν-Βενσὰν-ντὲ Πὼλ καὶ διωργάνωσε τὰς ὁμιλίας τῆς Νὸτρ-Ντάμ. Τῷ 1836 ἔγινε διδάκτωρ τῆς νομικῆς καὶ δικηγόρος, τῷ δὲ 1838, ὡς ὑποψήφιος διδάκτωρ τῆς φιλολογίας, ὑπέβαλε τὴν ἐναίσιμον διατριβήν του ἐπὶ τοῦ «Δάντου καὶ τῆς καθολικῆς φιλολογίας». Τῷ 1840 διωρίσθη, κατόπιν διαγωνισμοῦ, ἔκτακτος καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου. Καθηγητὴς εἰς τὸ ἐν Παρισίοις κολλέγιον Στανισλάου, κατόπιν διάδοχος (1845) τοῦ Φωριὲλ εἰς τὴν πανεπιστημιακὴν ἕδραν τῆς φιλολογίας, ἤσκησε μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν μαθητῶν του χάρις εἰς τὴν εὐγλωττίαν του καὶ τὰς ἐνδελεχεῖς φιλολογικὰς ἐρεύνας του. Ἐπανακάμψας ἐξ ἐπιστημονικῆς ἀποστολῆς εἰς Ἰταλίαν, ἐδημοσίευσε τὰς «Études germaniques» (1847—1849), διὰ τὰς ὁποίας ἔτυχεν ἐπὶ δύο συνεχῆ ἔτη τοῦ μεγάλου βραβείου Γκωμπέρ. Ὁ Ὀζανὰμ θεωρεῖται ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων συγγραφέων τοῦ φιλελευθέρου καθολικοῦ κόμματος. Σ. Ν. Φ.

Ὄζαρκ ***ὄρη*** (Ozark Mountains, γαλ. Bois aux arcs) *[Γεωγρ.]*. Δασῶδες ὑψίπεδον τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐκτεινόμενον μεταξὺ τῶν κοιλάδων τῶν ποταμῶν Μισσουρῆ καὶ Ἀρκάνσας, ἐπὶ τῶν συνόρων τῶν πολιτειῶν Ὀκλαχόμα καὶ Κανσάς. Αἱ κορυφαὶ αὐτοῦ ὑψοῦνται μέχρι 500 καὶ 650 μ. Χ. Δ.

Ὄζενμπρουκ (Osenbruck). Φιλέλλην Γερμανός, καταγόμενος ἐκ τοῦ δουκάτου Ἔσσης, κατελθὼν εἰς τὴν μαχομένην Ἑλλάδα ὡς ναυτικός. Ἀποβιβασθεὶς μετὰ τοῦ συμπολίτου του βαρώνου τοῦ Γκίλμαννυ τῇ 3 Ἰουλίου 1824 εἰς Ψαρά, ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ κατεχόμενα, μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν τελευταίως τὸν Ἰούνιον καταστροφὴν ἐφονεύθη μετὰ τοῦ συντρόφου του. Τ. Ε. Ε.

Ὄζερ (Oser), ***Οὖγος***. Ἑλβετὸς νομομαθής, γεννηθεὶς τῷ 1863. Τῷ 1894 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς νομικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Φρειβούργου, τῷ δὲ 1912 ἐπανῆλθεν εἰς τὸν δικαστικὸν κλάδον. Ἔγραψε πολλὰ νομικὰ συγγράμματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: «Τὸ ἑλβετικὸν ἐνοχικὸν δίκαιον» (1912—1915), «Καντονικὰ διατάγματα ἐπὶ τοῦ Ἀστικοῦ Νόμου». Ἐξέδοσεν ἐπίσης εἰς μικρὰν ἔκδοσιν τὸν «Ἑλβετικὸν Ἀστικὸν Νόμον» καὶ τὸν «Νόμον περὶ ἐνοχῶν». Μ. Δ. Β.

Ὀζερὸς *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου Ἅγιος *Στέφανος* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος.

Ὀζερός, ἢ **Ὀζηρὸς** *[Γεωγρ.]*. Μικρὰ λίμνη ἐν τῇ Ἀκαρνανίᾳ (5 τ. χλμ.) καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βονίτσης, καλουμένη καὶ *Γαλίτσα*. Κεῖται κατὰ τὴν Αἰτωλοακαρνανικὴν πεδιάδα, οὐ μακρὰν τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀχελῴου ποταμοῦ. Ἡ πρὸς Δ. ὄχθη αὐτῆς εἶναι ἀπότομος, σχηματιζομένη ὑπὸ τῶν προπόδων τοῦ ὄρους Λιγκοβίτσι, ἐνῷ αἱ λοιπαὶ εἶναι χθαμαλαί, διὰ τοῦτο δ' ἐν καιρῷ πλημμυρῶν ἡ λίμνη ἑνοῦται μετὰ τοῦ Ἀχελῴου. Ἔχει ἀρκετὸν βάθος, ὕδατα διαυγῆ, τρέφει δὲ καὶ πολλοὺς ἰχθῦς. Κατὰ τὸν χειμῶνα ἡ λίμνη καὶ τὰ πέριξ εἶναι πλήρη θηραμάτων. Ι. Σ. Σ.

Ὄζερυ (Osery) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας ἐν τῷ κυβερνείῳ Μόσχας, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ὄκα καὶ συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ Γκολοῦτβιν. Ἔχει ἐργοστάσια γεωργικῶν ἐργαλείων καὶ ἐριουργίαν. Κατ. (1926) 14.050. Χ. Δ.

Ὄζερωφ, ***Βλαδίσλαος Ἀλεξάνδροβιτς***. Ρῶσος δραματικὸς ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Τβὲρ τῷ 1770 καὶ ἀποθανὼν ἐν Μόσχᾳ τῷ 1816. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τῶν εὐγενοπαίδων καὶ ὑπηρέτησεν εἰς τὸν στρατὸν μέχρι τοῦ 1808, ἀνελθὼν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου. Συνέθεσε πέντε τραγῳδίας: «Ὁ θάνατος τοῦ Ὀλέγκ», «Οἰδίπους ἐν Ἀθήναις», «Φιγγάλ», «Δημήτριος Ντονσκόϊ» καὶ «Πολυξένη». Ἀκολουθῶν τὴν νεοκλασσικὴν σχολήν, ἀπεμιμεῖτο τὸν Ρακίναν, τὰ δὲ ἔργα του κατὰ τὴν ἐποχήν του ἔσχον μεγάλην ἐπιτυχίαν, τινὰ δ' ἐξ αὐτῶν μετεφράσθησαν καὶ εἰς τὴν γαλλικήν. Ἐπίσης ἔγραψε πολλὰ λυρικὰ ποιήματα. Θ. Β.

Ὄζεστρυ (Oswestry) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Σρόπσερ, κέντρον γεωργικῆς περιφερείας παρὰ τὰ σύνορα τῆς Οὐαλίας. Ἐκτίσθη εἰς μνήμην τοῦ παρ' αὐτὴν φονευθέντος βασιλέως τῆς Νορθουμβρίας Ὀσβάλδου. Κάτ. 10.000. Χ. Δ.

Ὀζετόνη, 1, 4, 4, 7- ***διοξιδοεπτάνιον*** *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ὀξετόνη*.

—όζη *[Χημ.]*. Κατάληξις χαρακτηριστικὴ τοῦ χημικοῦ ἢ ἐμπειρικοῦ ὀνόματος τῶν διαφόρων σακχάρων. Ὡς πρῶτον συστατικὸν τοῦ ὀνόματος χρησιμεύει ρίζα, δηλοῦσα τὴν προέλευσιν, τὴν φύσιν ἢ τὰς ἰδιότητας, φυσικὰς ἢ χημικάς, τοῦ σχετικοῦ σακχάρου, ὡς λ. χ. *φρουκτόζη, γλυκόζη, μαλτόζη, ἀλδόζη, κετόζη, πεντόζη, ἑξόζη κλπ.* Σ. Γ.

Ὀζήλιος, ***Καῖσαρ***. Ἰσραηλίτης ἰατρὸς ἐκ Κερκύρας, γεννηθεὶς ἐν Βενετίᾳ τῷ 1811 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1844. Μεταβὰς εἰς Κέρκυραν ἀπέκτησε φήμην φιλανθρώπου. Ἐγένετο ἀκαδημαϊκὸς καὶ μέλος πολλῶν Ἑταιρειῶν, συστήσας δὲ ἐκπαιδευτήριον ἐν Κερκύρᾳ κατεπολέμησε πολλὰς προλήψεις παρὰ τὴν ἀντίδρασιν ἐκ μέρους τῶν ραββίνων, οἱ ὁποῖοι καὶ ἀποθανόντα ἠρνήθησαν νὰ ἐνταφιάσωσιν. Ἔγραψεν ἰταλιστὶ διάφορα ἰατρικὰ ποιήματα. Λ. Χ. Ζ.

Ὀζήνη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μεσόγειος πόλις τῶν ἐντὸς τοῦ Γάγγου Ἰνδιῶν, «ἐν ᾗ καὶ τὰ βασίλεια πρότερον ἦν», κειμένη ἐν τῇ Σανδραβάτιδι ἢ Σαυαραβάτιδι χώρᾳ, πρὸς Β. τοῦ ὄρους Βινδίου (νῦν Vindhya). Ἦτο μέγα κέντρον ἐμπορίου, τὰ προϊόντα τοῦ ὁποίου, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἀνώνυμος (Περίπλ. Ἐρυθρ. θαλάσ. 48), «ὀνυχίνη λιθία καὶ μουρρίνη καὶ σινδόνες ἰνδικαὶ καὶ μολόχιναι καὶ ἱκανὸν χυδαῖον ὀθόνιον» ἐξήγοντο διὰ τῶν Βαρυγάζων (νῦν Μπροάτς, Broach). Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει ἡ νῦν πόλις *Οὐτζεΐν* (Oudjein) ἐν τῷ κράτει τοῦ Γουάλιορ (Gwalior) τῶν Κεντρικῶν Ἀγγλικῶν Ἰνδιῶν, κειμένη ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βοπὰλ-Ράτλαμ καὶ ἀριθμοῦσα 40.000 κατοίκους. Α.Θ.Σ.

Ὀζηρὸς *[Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς Ἀκαρνανίας (βλ. λ. *Ὀζερός*).

Ὀζιὰ *[Γεωγρ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἐν Ἀττικῇ ὄρους *Πάρνης* (βλ. λ.).

ὀζίδιον (τό)· μικρὸς ὄζος· ‖ παθολογικὴ σκληρία ὑπὸ τὸ δέρμα ἢ περὶ τὰς ἀρθρώσεις.

— **ὀζίδια** ***γλώσσης*** *[Ἀνατομ.]*. Λεμφοθυλάκια τοῦ βλεννογόνου τῆς ὀπισθίας (=φαρυγγικῆς) μοίρας τῆς γλώσσης, καλούμενα *φακοειδῆ ὀζίδια*. Ι.Π.

— **ὀζίδια** *τοῦ Μπουσὰρ* (nodosités de Bouchard). Οὕτω καλοῦνται παχύνσεις τῶν ὀστῶν τῶν δακτύλων κατὰ τὴν μεταξὺ φάλαγγος καὶ φαλαγγιδίου ἄρθρωσιν, σημειωθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Bouchard παρὰ τοῖς πάσχουσιν ἐξ ἀνευρυσμοῦ τοῦ στομάχου. Μ. Ν. Κ.

— **ὀζίδιον** ***σκώληκος***, ἢ ***θηλοειδὲς λόβιον*** *[Ἀνατομ.]*. Ἓν ἐκ τῶν 4 λοβίων τοῦ κάτω σκώληκος τῆς παρεγκεφαλίδος, τὸ πρόσθιον, ὑποστρόγγυλον, σμικρόν, συνιστάμενον ἐκ 5—6 ὑποτυπωδῶν ἑλίκων, οὗ ἡ μὲν ὀπισθία ἐπιφάνεια πρόσκειται τῇ σταφυλῇ, ἡ δὲ προσθία προσοθεῖ τὸ χοριοειδὲς ἱστίον καὶ τὸ πλέγμα τῆς 4ης κοιλίας, ἑκάτερον δὲ πλάγιον συνάπτεται μετὰ τῆς κροκύδος. Ι. Π.

Ὀζιὲ ὁ Δανὸς (Ogier Le Danois ἢ de Dannemarche, γερμαν. dem Daenen ἐπονομαζόμενος ἐπίσης Ὄζερ, Ἄζερ καὶ Ὠταὶρ ἢ Αὐκτάριος καὶ Αὐτκάριος. Ἱππότης τῆς αὐλῆς τοῦ Καρλομάγνου, καταγόμενος ἐξ Αὐστρασίας, συχνάκις ἀναφερόμενος εἰς τὰ γαλλικὰ ἱπποτικὰ ἔπη τοῦ μεσαίωνος. Διέπρεψεν εἰς πολλὰς μάχας καὶ κατόπιν ἐγένετο μοναχὸς ἐν τῇ μονῇ Σαὶν-Φαρὸν τοῦ Μῶ, κατὰ τὰ τέλη τοῦ Θ' αἰῶνος. Τὸ ἀρχαιότερον σωζόμενον ἔπος, ὅπερ πραγματεύεται περὶ αὐτοῦ, εἶναι τοῦ Ραιμπὲρ ἐκ Παρισίων, ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ Μπαρρουά. Ἀναφέρονται ἐπίσης δύο ἕτερα ἔπη εἰς τὴν γερμανικὴν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος· τὸ πρῶτον πραγματεύεται τὴν νεότητα καὶ τὸ δεύτερον τὸν ὑπόλοιπον βίον τοῦ ἥρωος. Ταυτίζεται πρὸς τὸν Αὐτκάριον, ὁ ὁποῖος ὡδήγησεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ντιντιέ, βασιλέως τῶν Λομβαρδῶν, τὰ τέκνα τοῦ Καρλομάννου τῷ 771 καὶ ἐπολέμησε κατὰ τοῦ Καρλομάγνου. Μ. Δ. Β.

Ὀζιὲ (Hozier), ***Κάρολος-Ρενᾶτος***. Γάλλος γενεαλόγος ἐκ Παρισίων (1640—1732), υἱὸς τοῦ Πέτρου Ὀζιέ, συνεχίσας τὸ ἔργον τοῦ πατρός του καὶ γράψας τὰ ἑξῆς ἔργα: «Ἔρευναι περὶ τῶν εὐγενῶν τῆς Βρετάνης» (1673), «Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Καρόλου Θ'» (1686), «Ἔρευναι περὶ τῶν οἰκοσήμων τῆς Βουργουνδίας» κλπ.

— **Ὀζιὲ** (Hozier), ***Λουδοβῖκος-Πέτρος***. Γάλλος γενεαλόγος ἐκ Παρισίων (1685—1767), ἀνεψιὸς τοῦ *Καρόλου-Ρενάτου Ὀζιέ*, δημοσιεύσας ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ υἱοῦ του *Ἀντωνίου-Μαρία* τὸ ἔργον «Γενικὸν οἰκοσημολόγιον τῆς Γαλλίας ἢ πίναξ τῶν Γάλλων εὐγενῶν» (1736—1768).

— **Ὀζιὲ** (Hozier), ***Πέτρος ντ' —***, *ἄρχων ντὲ λὰ Γκάρντ*. Γάλλος γενεαλόγος ἐκ Μασσαλίας (1592—1660). Ὑπηρετῶν παρὰ τῷ στρατάρχῃ ντὲ Κρεκί, ἐβοήθησεν αὐτὸν εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ γενεαλογικοῦ του δένδρου. Κατόπιν τῆς ἐπιτυχίας ταύτης πλεῖστοι γαλλικοὶ οἶκοι εὐγενῶν ἔσπευσαν νὰ ἀναθέσωσι τὴν μελέτην τῆς γενεαλογίας των εἰς τὸν Ὀζιέ, τοῦ ὁποίου ἡ φήμη ὡς ἐραλδιστοῦ ἔφθασε μέχρι τῆς αὐλῆς καὶ τοῦ βασιλέως, ὅστις ἐτίμησεν αὐτὸν διὰ πολλῶν ἀξιωμάτων. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Συλλογὴ ἐραλδική, περιλαμβάνουσα τὰ οἰκόσημα καὶ ἐμβλήματα τῶν παλαιῶν οἰκογενειῶν τῆς Βρετάνης κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν» (1638), «Ὀνόματα, ἐπώνυμα, οἰκόσημα καὶ ἐμβλήματα ὅλων τῶν ἱπποτῶν τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (1643) καὶ «Γενεαλογίαι τῶν κυριωτέρων οἰκογενειῶν τῆς Γαλλίας» (150 τόμοι χειρόγραφοι, φυλασσόμενοι ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Γαλλίας). Χ. Δ.

ὀζιμῖναι *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικαὶ ἐνώσεις μὴ πλήρως καθωρισμένης συντάξεως, λαμβανόμεναι διὰ μακρᾶς ἐπιδράσεως ἀλκοολικῆς ἀμμωνίας ἐπὶ πολλῶν ἀλδοζῶν. Εἶναι κρυσταλλικὰ σώματα καὶ δι' ὀξέων διασπῶνται εὐκόλως εἰς ἓν μόριον σακχάρου καὶ ἓν μόριον ἀμμωνίας. Σ. Γ.

Ὄζιμο (Osimo, λατιν. Auximum) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀγκῶνος. Ἔχει ρωμαϊκὰ ἐρείπια, καθεδρικὸν ναὸν ρωμαϊκοῦ ρυθμοῦ (1205), ὡραῖον δημαρχεῖον τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, βιβλιοθήκην καὶ ποικίλας βιομηχανίας. Κάτοικοι (1921) 6.416. Χ. Δ.

ὀζογαλῆ (ἡ) *[Ζῳολ.]*· βλ. λ. *μοσχογαλῆ*.

ὀζογαλίδαι (ἡ) *[Ζῳολ.]*· βλ. λ. *μοσχογαλίδαι*.

Ὀζογόβσκα, ἢ ***Ὀσογόβσκα Πλάνινα***, ἢ ***Ὀζίγκοβα Πλάνινα*** *[Στρατ. Γεωγρ.]*. Ὀροσειρὰ ἐν τῇ βορειοανατολικῇ σερβικῇ Μακεδονίᾳ, κειμένη νοτίως τῆς ὁδοῦ Κιουστενδὴλ—Σκοπίων. Τὸ μέγιστον ὕψος ταύτης εἰς τὴν κορυφὴν Ρούζεν φθάνει τὰ 2.225 μ. ἀπὸ θαλάσσης. Ἡ ὀροσειρὰ Ὀζογόβσκα, συνεχομένη πρὸς Β. μετὰ τῆς ὀροσειρᾶς Μόντρα-Γκλάβα καὶ πρὸς Ν. μετὰ τοῦ δυτικοῦ Ὀρβήλου (Males planina), χωρίζει τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ ἄνω Στρυμόνος ἀπὸ τῶν ἐν τῇ ἀριστερᾷ ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ Ἀξιοῦ εἰσρεόντων παραποτάμων αὐτοῦ Πτσίνζα καὶ Μπρεγκάλνικα. Τὴν κοιλάδα τοῦ Μπρεγκάλνικα ἀκολουθεῖ ἐπὶ μέγα διάστημα ἡ ἁμαξιτὸς ὁδὸς Ἰστὶπ-Κοτσάνων-Τσάρεβο Σέλο-Πέτσοβο-Μπρέσνιτσα (παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ μέσου Στρυμόνος), δι' ἧς ἐπικοινωνεῖ τὸ μέσον ρεῦμα τοῦ Ἀξιοῦ μετὰ τοῦ μέσου Στρυμόνος, ὑπερβαίνουσα τὸν δυτικὸν Ὄρβηλον (Μάλες-Πλάνινα). Ἡ στρατηγικὴ σημασία τῆς ἄνω ὁδοῦ εἶναι μεγίστη, διότι αἱ ὀροσειραὶ Ὀζογόβσκα καὶ Ὄρβηλος παρ' οὐδεμιᾶς ἄλλης ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ διασχίζονται. Ἐπὶ τῆς Ὀζογόβσκα Πλάνινα ἔχει χαραχθῆ τμῆμα τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς σερβικῆς Μακεδονίας καὶ Βουλγαρίας παρακολουθοῦσα τὴν γραμμὴν διαχωρίσεως ὑδάτων Στρυμόνος καὶ Ἀξιοῦ. Τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς ἀκολουθεῖ ὀρεινοὺς ὄγκους ὑψ. 2225—1581, ἀποτελοῦντας φράγμα δυσχερεστάτης διαβάσεως κυρίως κατὰ τὸν χειμῶνα. Ν. Ι. ΚΟΚΙΔΗΣ

ὀζοκηρίτης (Ozokerit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν καλούμενον καὶ *νεφτγίλης* ἢ *παραφφίνη ὀρυκτή* (Neftgil, Paraffin). Ἀποτελεῖ στερεὸν ὑδρογονάνθρακα τῆς σειρᾶς τοῦ μεθανίου μὲ ἱστὸν στυφρὸν κηρώδη καὶ ἐνίοτε ἰνώδη. Παρουσιάζει θραυσμὸν κογχώδη ἕως ἀγκιστροειδῆ, εἰδικὸν βάρος 0,9—0,28 καὶ χρῶμα πρασινόφαιον ἕως κιτρινόφαιον, προσέτι δὲ καὶ πράσινον ἢ μαῦρον. Τήκεται εἰς θερμοκρασίαν 50—90°. Ἀπαντᾷ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μετὰ τοῦ πετρελαίου διαποτίζων ἢ πληρῶν τὰ κοιλώματα τῶν ἰζηματογενῶν πετρωμάτων, ἐνίοτε δὲ καὶ ὡς σύνδρομον ὀρυκτὸν τοῦ λιθάνθρακος εἰς τὴν Γαλικίαν, τὸ Slœnik τῆς Ρουμανίας, εἰς τὸ Βακοῦ, τὸ New-Castle κ. ἀ. Ὁ ὀζοκηρίτης, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς γῆς, εἶναι ὀλίγον μαλακώτερος τοῦ συνήθους κηροῦ τῶν μελισσῶν. Διὰ κατεργασίας μετὰ θειικοῦ ὀξέος ἀποκτᾷ αἰσθητῶς ἀνοικτότερον χρῶμα ἕως λευκὸν καὶ καλεῖται *κηρεζίνη*. Χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν παρασκευὴν κηρίων κλπ. Σ. Γ.—Γ. Β.

Ὀζόλαι. Οἱ *Ἑσπέριοι Λοκροί*, οἵτινες ἐχωρίζοντο ἀπὸ τῶν *Ἠοίων*, τῶν *Ὀπουντίων* καὶ *Ἐπικνημιδίων* Λοκρῶν διὰ τοῦ ὄρους Παρνασσοῦ καὶ τῆς δωρικῆς τετραπόλεως, κατῴκουν τὴν ἀπὸ

Digitized by Google

τῆς Κίρρας, ἐπινείου τῶν Δελφῶν, μέχρι Ναυπάκτου ἐκτεινομένην παραλιακὴν χώραν, κειμένην μεταξὺ Φωκίδος πρὸς Λ., Δωρίδος καὶ Οἰταίας πρὸς Β., Αἰτωλίας πρὸς Β. καὶ Δ. καὶ Κορινθιακοῦ κόλπου πρὸς Ν. καὶ καλουμένην *Ἑσπερίαν Λοκρίδα* ἢ *Ὀζολίδα*. Τῆς χώρας ταύτης ὀνομαστοτάτη καὶ μεγίστη πόλις ἦτο ἡ *Ἄμφισσα*, ἄλλαι δέ, ἧττον ὀνομασταί, ἡ παραλία *Οἰάνθεια*, ἡ βορειότερον τῆς Ἀμφίσσης *Μυονία* καὶ ἡ δυτικωτάτη πασῶν *Ναύπακτος*. Σήμερον κατὰ τὸ πλεῖστον ἡ χώρα τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν περιλαμβάνεται εἰς τὴν ἐπαρχίαν Δωρίδος. Περὶ τῆς προελεύσεως τοῦ ὀνόματος Ὀζόλαι, ὅπερ ἐδήλου δυσοσμίαν, ὑπῆρχον πλεῖσται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις παραδόσεις (*Παυσ.* Χ. 38). Ἡ δημοσία σφραγὶς τούτων ἔφερεν ἐγκεχαραγμένον τὸν ἀστέρα Ἕσπερον. Ἄποικοι τῶν Ὀζολῶν ἦσαν οἱ ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ *Ἐπιζεφύριοι Λοκροὶ* (βλ. καὶ λ. *Ἄμφισσα καὶ Λοκροί*). ΚΑΨ.

Ὀζολὶς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ χώρα τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν, ἡ ἄλλως καλουμένη *Δυτικὴ* ἢ *Ἑσπερία Λοκρὶς* (βλ. λ. *Λοκρίς*, τ. ΙΣΤ', 217 β'). Α. Θ. Σ.

Ὄζον *[Χημ.]*. Δραστική, λίαν ἐνεργὸς μορφὴ τοῦ *ὀξυγόνου*, λαμβανομένη ἐξ αὐτοῦ διὰ τῆς ἐπιδράσεως ἠλεκτρικῶν ἐκκενώσεων, ὡς καὶ κατ' ἄλλους τινὰς τρόπους. Διὰ τῶν τοιούτων ἐπιδράσεων τὸ ὀξυγόνον συστέλλεται κατὰ τὸ $^1/_3$ τοῦ ὄγκου καὶ μεταβάλλεται εἰς ἀέριον δριμείας καὶ χαρακτηριστικῆς ὀσμῆς, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα, καὶ ἀποκτᾷ μεγάλην ὀξειδωτικὴν ἐνέργειαν. Ἡ μεταβολὴ αὕτη ἐπιτελεῖται ὑπὸ ἀπορρόφησιν ἐνεργείας, ἥτις ἀποταμιεύεται ἐν αὐτῷ ὑπὸ τὴν μορφὴν χημικῆς ἐνεργείας καὶ ἐκλύεται πάλιν ὑπὸ τὴν μορφὴν θερμότητος, ὅταν τὸ ὄζον μετατραπῇ ἐκ νέου εἰς ὀξυγόνον. Τὸ ὄζον ἀνευρίσκεται εἰς τὸν ἀέρα εἰς ἴχνη, ἰδίως εἰς τὰ ἀνώτερα στρώματα τῆς ἀτμοσφαίρας, ὡς καὶ μετὰ τὰς καταιγίδας. Ὄζον παράγεται πάντοτε κατὰ τὴν ἠλεκτρόλυσιν τοῦ ὕδατος, τὴν συνεχῆ παραγωγὴν ἠλεκτρικῶν σπινθήρων διὰ τοῦ ἀέρος ἢ ὀξυγόνου, κατὰ τὰς σκοτεινὰς ἠλεκτρικὰς ἐκκενώσεις, τὴν ἐπίδρασιν ραδίου ἢ ὑπεριωδῶν ἀκτίνων. Ὁμοίως ἀναπτύσσεται ὄζον κατὰ τὴν βραδεῖαν ὀξείδωσιν τοῦ φωσφόρου, τὴν διὰ θειικοῦ ὀξέος ἀποσύνθεσιν τοῦ ὑπερμαγγανικοῦ καλίου, τὴν ἀθρόαν παραγωγὴν ὀξυγόνου ἐξ ὑπεροξειδίου τοῦ μαγγανίου κτλ. Εἰς τὴν βιομηχανίαν παράγεται δι' ἀποσυνθέσεως τοῦ ὕδατος ὑπὸ φθορίου. Δι' ὅλων τῶν ἀνωτέρω τρόπων μόνον ἓν μέρος τοῦ ὀξυγόνου μετατρέπεται εἰς ὄζον, ἵνα δὲ ληφθῇ τοῦτο καθαρόν, διαβιβάζεται τὸ ὀζονοῦχον ἀέριον μῖγμα δι' ὑγροῦ ἀέρος, ὁπότε τὸ ὄζον ὑγροποιεῖται εἰς τὴν θερμοκρασίαν τῶν —112°,3 καὶ ἀποχωρίζεται ὡς βαθυκύανον ὑγρόν.

Τὸ ὄζον εἰς συνήθη θερμοκρασίαν εἶναι ἀέριον, χρώματος ἀνοικτοῦ κυανοῦ, ἔχει λίαν διαπεραστικὴν ὀσμήν, ὑπενθυμίζουσαν τὴν τοῦ βραδέως καιομένου φωσφόρου, ἔχει εἰδικὸν βάρος 1,658, ἑπομένως μοριακὸν βάρος 48, ἐξ οὗ συνάγεται ἡ σύστασις τοῦ μορίου αὐτοῦ ἐκ τριῶν ἀτόμων ὀξυγόνου καὶ δι' ὃ δίδεται εἰς αὐτὸ ὁ τύπος O_3.

Εἶναι δηλητηριῶδες καὶ ἐνεργεῖ ἐρεθιστικῶς ἐπὶ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων. Κέκτηται ἐντόνους ὀξειδωτικὰς ἰδιότητας. Ἀποσυνθέτει διάλυμα ἰωδιούχου καλίου καὶ ἕνεκα τούτου βάπτει τὸ διάλυμα τούτου μετ' ἀμύλου κυανοῦν. Ἡ ἀντίδρασις αὕτη χρησιμεύει πρὸς ἀνίχνευσιν τοῦ ὄζοντος. Ὡς εἰδικὸν ὅμως ἀντιδραστήριον τοῦ ὄζοντος χρησιμεύει μᾶλλον δοκιμαστικὸς χάρτης ἐμπεποτισμένος διὰ διαλύματος τετραμεθυλοδιαμινοδιφαινυλομεθανίου (Tetramethylbasenpapier). Τὸ ὄζον χρησιμοποιεῖται, ὑπὸ τὴν μορφὴν πάντοτε μίγματος μετ' ὀξυγόνου, πρὸς ἀποστείρωσιν τοῦ ποσίμου ὕδατος, διότι φονεύει τὰ παθογόνα βακτήρια χωρὶς νὰ ἀφήνῃ ἐπιβλαβῆ ὑπολείμματα, πρὸς ἀπολύμανσιν τοῦ ἀέρος ἐπὶ μεγάλων συγκεντρώσεων εἰς κλειστοὺς χώρους, διὰ τὴν διόρθωσιν ἐφθαρμένων οἴνων, διὰ τὴν λεύκανσιν τοῦ ἀμύλου, τῶν μαλλίων, τοῦ βάμβακος, τῆς κυτταρίνης τοῦ ξύλου, τῶν λιπῶν καὶ ἐλαίων, ἀσπρορρούχων κλπ., ὡς καὶ πρὸς ταχεῖαν ἀπορρητίνωσιν λινελαίου κλπ. Σ. Γ.

ὀζόναι *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικαὶ ἑνώσεις λαμβανόμεναι δι' ὀξειδώσεως τῶν μονοσακχαριτῶν δι' ὑπεροξειδίου τοῦ ὑδρογόνου παρουσίᾳ ἀλάτων τοῦ ὑποξειδίου τοῦ σιδήρου. Χημικῶς χαρακτηρίζονται ὡς ὀξυ-1,2-κετοναλδεῦδαι καὶ ἔχουσι τὸν γενικὸν τύπον $CH_2(OH).[CH(OH)]_3.CO.CHO$. Εἶναι ἄμορφα λευκὰ σώματα καὶ ἀνάγουσι τὸ φελίγγειον ὑγρόν. Σ. Γ.

ὀζονίδια *[Ὀργ. Χημ.]*. Προϊόντα λαμβανόμενα δι' ἐπιδράσεως ὄζοντος, ἐν ἀπουσίᾳ ὕδατος, ἐπὶ ἑνώσεων περιεχουσῶν διπλοῦς δεσμούς. Ἀνεκαλύφθησαν τῷ 1904 ὑπὸ τοῦ Κ. Χάρρις, ἡ δὲ σύνταξις αὐτῶν ἀποδίδεται γενικῶς διὰ τῶν τύπων

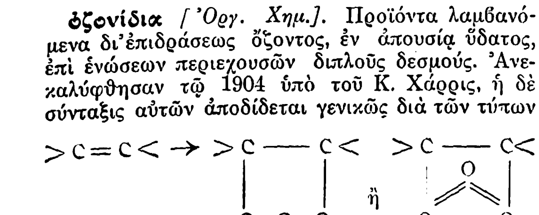

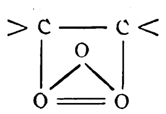

Εἶναι λίαν ἐκρηκτικὰ σώματα, ἐλαιώδους συστάσεως, διασπῶνται δὲ εὐκολώτατα δι' ὕδατος εἰς τὸ σημεῖον ἀκριβῶς ὅπου ὑπῆρχεν ὁ διπλοῦς δεσμός, σχηματιζομένων δύο μορίων καρβονυλικῶν ἑνώσεων καὶ ὑπεροξειδίου τοῦ ὑδρογόνου. Ὁ σχηματισμὸς τῶν ὀζονιδίων, δηλαδὴ ἡ ἐπίδρασις τοῦ ὄζοντος ἐπὶ τῶν ἀκορέστων σωμάτων, χρησιμοποιεῖται πολλαχῶς εἰς τὴν ὀργανικὴν χημείαν πρὸς καθορισμὸν τῆς θέσεως τῶν διπλῶν δεσμῶν. Σ. Γ.

ὀζον(τ)ίζω· μετατρέπω τὸ ὀξυγόνον εἰς ὄζον ἢ ἀπολυμαίνω δι' ὄζοντος.

ὀζον(τ)ισμός· ἡ μετατροπὴ τοῦ ὀξυγόνου εἰς ὄζον ἢ ἡ ἀπολύμανσις δι' ὄζοντος.

ὀζον(τ)ιστήρ· ἡ συσκευὴ ἢ τὸ μηχάνημα δι' οὗ γίνεται ἡ μετατροπὴ τοῦ ὀξυγόνου εἰς ὄζον.

ὀζον(τ)ογόνος· ὁ παράγων ὄζον. Τὸ ὀζοντογόνον μηχάνημα ἢ συσκευὴ καλεῖται ἐπίσης *ὀζον(τ)ιστήρ*.

ὀζον(τ)ομετρία· ἡ μέτρησις (δηλαδὴ ὁ προσδιορισμὸς) τῆς ποσότητος τοῦ ὄζοντος.

ὀζον(τ)ομετρικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὀζον(τ)ομετρίαν.

— **ὀζον(τ)ομετρικὸς** *χάρτης*. Εἶδος δοκιμαστικοῦ χάρτου, χρησιμεύοντος εἰς τὴν ἀνίχνευσιν τοῦ ὄζοντος ἔν τινι ἀερίῳ. Παρουσίᾳ ὄζοντος ἐπέρχεται μεταβολὴ τοῦ χρώματος τοῦ χάρτου.

ὀζον(τ)όμετρον· ὄργανον χρησιμεῦον εἰς τὴν ἀνίχνευσιν καὶ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ὄζοντος.

ὀζον(τ)οσκοπικός· βλ. *ὀζον(τ)ομετρικός*.

ὀζον(τ)οσκόπιον· βλ. *ὀζον(τ)όμετρον*.

Ὀζόρκουβ (Ozorków) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πολωνίας ἐν τῷ βοεβοδάτῳ τοῦ Λόντζ. Εἶναι σιδηροδρομικὸς σταθμὸς καὶ ἔχει βιομηχανίαν ὑφασμάτων. Κάτ. (1921) 12.589. Χ. Δ.

Ὀζορκών. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἔφερον κάτωθι φαραὼ καὶ εἷς πρίγκιπος τῆς Αἰγύπτου: —1) Ὁ νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα τοῦ τελευταίου Τανίτου βασιλέως τῆς ΚΑ' δυναστείας, καλουμένου Χὼρ-Πσιουχανοῦ ὁ γάμος οὗτος ἐξησφάλισε τὸ στέμμα εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Ὀζορκών. Ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν ἠνωσεν ὁλόκληρον τὴν Αἴγυπτον ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν του, τὸν διεδέχθη δὲ ὁ υἱός του *Ὀζορκὼν Α'*, ἀρχιπροφήτης τοῦ Ἄμμωνος καὶ πρίγκιψ τῶν Θηβῶν, ὅστις διὰ διαρκῶν πολέμων συνεκράτησε τὴν ἀκεραιότητα τοῦ κράτους του. —2) Ὁ *Β'*, ἔγγονος τοῦ ἀνωτέρω, διαδεχθεὶς τὸν πατέρα του Τακελεντὶ Α'. —3) Ὁ *Γ'*, ἀνήκων εἰς τὴν ΚΓ' δυναστείαν. —4) Ὁ *Δ'*, ὅστις ἡγεμόνευε τῆς Βουβάστεως, ὅταν ἐπῆλθε κατακτητὴς τῆς Αἰγύπτου ὁ Αἰθίοψ Πιόγχις, τὸν ὁποῖον ἔσπευσε ν' ἀναγνωρίσῃ ὡς κυρίαρχόν του. Γ. Λ. Α.

Ὀζόρμη (ἡ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἓν τῶν πολλῶν φρουρίων τῆς Θράκης, τὰ ὁποῖα ἀνήγειρεν ἐκ θεμελίων ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565). Α. Θ. Σ.

ὄζος (ὁ)· ἐξόγκωμα παρατηρούμενον εἰς διάφορα μέρη τοῦ κορμοῦ καὶ τῶν κλάδων τῶν φυτῶν καὶ δὴ παρὰ τὴν ἔκφυσιν κλάδου. Ἐπίσης δὲ καὶ οἱ ἄγονοι ὀφθαλμοὶ τοῦ φυτοῦ οἱ μὴ ἀναβλαστήσαντες· κοιν. *ρόζος*.

—**ὄζος** *[Ἀνατομ.]*. Κομβοειδεῖς περιγεγραμμένοι καὶ σαφῶς ἀφωρισμένοι ἱστικοὶ σχηματισμοί, οἵτινες ἐν μέρει μὲν εἶναι φυσιολογικὰ μορφώματα (ὅπως ὁ ὄζος τῆς ἐμβολικῆς ἄνω γνάθου, οἱ λεμφαδενικοὶ ὄζοι, τὰ φακοειδῆ ὀζίδια τῆς γλώσσης, τὸ ὀζῶδες γάγγλιον τοῦ πνευμονογαστρικοῦ νεύρου), ἐν μέρει δὲ παθολογικὰ τοιαῦτα (ὅπως οἱ καρκινωματώδεις ὄζοι). Θ. Σ.

— **ὄζοι** *Ἄμπερντεν [Ἰατρ.]*· βλ. λ. *Ἄμπερντεν* Γουλιέλμος.

— **ὄζοι** *τοῦ Μεϋνὲ [Ἰατρ.]*· βλ. λ. *Μεϋνέ*, ὄζοι τοῦ—.

ὀζοτυπία (Ozotypie) *[Φωτογρ.]*. Οὕτω καλεῖται μέθοδος τυπώσεως, βασιζομένη ἐπὶ ἰδιαζόντων φαινομένων ὀξειδώσεως ἀλάτων τοῦ μαγγανίου. Ἡ φωτοπάθεια τῶν ἀλάτων τοῦ μαγγανίου ἀνεκαλύφθη τῷ 1815 ὑπὸ τοῦ Brandenburg. Αἱ πρῶται μέθοδοι τυπώσεως, ἐπεξεργάσθησαν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Lumière, οἵτινες ἐχρησιμοποίησαν τὸ πρῶτον τὸ φωσφορικὸν μαγγάνιον ἐν συνδυασμῷ μετ' ἀναγωγικῶν οὐσιῶν, ὡς τρυγικοῦ ὀξέος. Αἱ νῦν ἐν χρήσει μέθοδοι τῆς ὀζοτυπίας βασίζονται εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ἀλάτων τοῦ χρωμίου, εἰς τὰ ὁποῖα προστίθεται θειικὸν μαγγάνιον, ὡς εὐαισθητοποιὸς οὐσία. Ἡ μέθοδος ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Manly οὕτω, διότι, κατ' αὐτόν, εἰς τὴν ὀζοτυπίαν τὸν κυριώτερον ῥόλον παίζει τὸ ὄζον. Διὰ τὴν πρακτικὴν ἐκτέλεσιν τῆς μεθόδου ἔδωκεν ὁ Manly τὴν ἀκόλουθον συνταγήν: Ἁπλοῦς ἀνθρακοτυπικὸς χάρτης χρίεται διὰ διαλύματος ἀποτελουμένου: ἐξ 100 γρ. ὕδατος, 9 γρ. διχρωμικοῦ καλίου καὶ 14 γρ. θειικοῦ μαγγανίου ἤ, κατὰ νεωτέραν συνταγήν, διὰ διαλύματος ἀποτελουμένου: ἐξ 6 γρ. διχρωμικοῦ καλίου, 3 γρ. θειικοῦ μαγγανίου, 2 γρ. στυπτηρίας καὶ 3 γρ. βορικοῦ ὀξέος, διαλελυμένων εἰς 100 γρ. ὕδατος. Ἐπὶ τοῦ χάρτου τούτου τυποῦται ἡ εἰκὼν ἐπὶ 3' περίπου εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ὅτε ἀναφαίνεται ἡ εἰκὼν φαιά, ἀποτελουμένη ἐξ ὀξειδίου τοῦ χρωμίου καὶ χρωμικοῦ μαγγανίου. Μετὰ τὴν τύπωσιν πλύνεται ἡ εἰκὼν καὶ ἐμβαπτίζεται εἰς ἀσθενὲς διάλυμα ὑδροκινόνης (1000 κ. ὕδατος, 4 κ. ἑκ. ὀξικοῦ ὀξέος, 1,25 γρ. ὑδροκινόνης καὶ 8 κ. ἑκ. γλυκερίνης), ἀφοῦ ἐπιτεθῇ ἐπ' αὐτῆς φύλλον ἀνθρακοτυπικοῦ χάρτου καὶ πιεσθῶσιν ὁμοῦ. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου μεταφέρεται ἡ εἰκὼν ἐπὶ τοῦ ἀνθρακοτυπικοῦ χάρτου (τὸ στρῶμα τοῦ ὁποίου καθίσταται ἀδιάλυτον εἰς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα, εἰς ἃ ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὴν χρωμικὴν εἰκόνα), οὕτω δὲ κατόπιν γίνεται ἡ ἐμφάνισις τῆς εἰκόνος, ὡς συνήθως, εἰς τοὺς ἐμφανοτυπικοὺς χάρτας. Κ. Γ. Μ.

Ὀζοὺμ *[Γεωγρ.]*. Ἀλβανικὴ ὀνομασία τοῦ κυρίως *Ἄγρου* (βλ. λ.) ποταμοῦ.

Ὀζουρλῆ *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Μελανθίου τῆς ἐπαρχίας Λαγκαδᾶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 62. Ἤδη μετωνομάσθη εἰς *Κάτω Χωριό*.

Ὀζοῦται *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λαὸς τῆς Β. Ἀφρικῆς, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου πρὸς Ν. τῆς Βυζακηνῆς (νῦν Νότιος Τύνις). Α. Θ. Σ.

ὄζω· ἀποπνέω δυσοσμίαν, ἀπόζω, κοιν. *βρομῶ*: «τὸ τραῦμα—, τὸ ἕλκος ὄζει»· || μεταφ. «ὄζει σχολαστικότητος» εἶναι ὀλίγον σχολαστικός.

ὀζώδης (ὁ,ἡ),*—ες* (τό)· ὁ ἔχων ὄζους, ἐξογκώματα, ἰδίᾳ ἐπὶ φυτῶν: «ἡ ἐλαία εἶναι δένδρον ὀζῶδες».

— **ὀζῶδες** *γάγγλιον [Ἀνατομ.]*· βλ. λ. *γάγγλιον* σφαγιτιδικὸν ἢ ὀζῶδες.

— **ὀζῶδες** *ἐρύθημα* (érythème noueux). Πάθησις χαρακτηριζομένη ὑπὸ ἐρυθηματώδους διογκώσεως καὶ παρακολουθουμένη ὑπὸ ἀλγεινῶν φαινομένων πρὸς τὰς ἀρθρώσεις, ἐμφανιζομένη κατὰ προτίμησιν ἐπὶ τῶν κνημῶν καὶ ἐπεκτεινομένη εἰς τοὺς μηροὺς καὶ τὰ ἄνω ἄκρα. Ἡ ὅλη πορεία ταύτης διαρκεῖ 2—3 ἑβδομάδας, ὁπότε παρατηροῦνται 2 ἢ 3 διαδοχικαὶ ἀναρριπήσεις. Κατὰ σπανίαν ἐξαίρεσιν ἀπαντᾷ εἰς τὴν πρώτην παιδικὴν ἡλικίαν καὶ εἰς τὴν γεροντικήν· συχνὴ ὅμως εἰς τὴν δευτέραν παιδικὴν καὶ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν, συχνάκις δὲ κατὰ τὸ 25ον ἔτος. Τὸ ὀζῶδες ἐρύθημα προσβάλλει κατὰ προτίμησιν τὸ θῆλυ γένος.

Ἡ νόσος εἶναι σπανία κατὰ τὸ θέρος, συχνὴ κατὰ τὸ ἔαρ καὶ φθινόπωρον, ἰδίως δὲ εἰς τοὺς μῆνας Ἀπρίλιον, Μάϊον, Ὀκτώβριον καὶ Νοέμβριον. Ἐμφανίζει δ' ἡ νόσος τρεῖς περιόδους: τὴν εἰσβολήν, τὴν ἐξάνθησιν καὶ τὴν ἀπολέπισιν. Ἡ περίοδος τῆς εἰσβολῆς δυνατὸν νὰ παρέλθῃ απαρατήρητος· συχνάκις ἐκδηλοῦται δι' ἀνορεξίας, ναυτίας καὶ ἐμέτων· ἡ γλῶσσα εἶναι ἐπίχριστος· παρατηρεῖται κατάπτωσις καὶ αἴσθημα καμάτου. Ἡ κυνάγχη (ἢ ἀμυγδαλῖτις) εἶναι ἡ πρώτη ἐκδήλωσις τῆς νόσου, πιθανώτατα δὲ καὶ ἡ θύρα εἰσόδου τῆς λοιμώξεως. Ὡς τὰ πολλὰ δὲ ἀπὸ τῆς περιόδου ταύτης ἐμφανίζονται ἄλγη εἰς τὴν κνήμην καὶ τὰς ἀρθρώσεις. Ὁ πυρετὸς εἶναι μέτριος, κυμαινόμενος περὶ τοὺς 38°, ἀνέρχεται ὅμως καὶ εἰς 39° καὶ 40°. Ἡ περίοδος αὕτη, διαρκείας ἀπὸ 3 μέχρις 8 ἡμερῶν, δύναται νὰ παραταθῇ καὶ ἐπὶ δύο ἑβδομάδας, καθ' ἃς ἡ διάγνωσις παραμένει ἀμφίβολος, μεταξὺ γρίππης, ἑλονοσίας, τυφοειδοῦς πυρετοῦ ἢ ὀξείας νεφρίτιδος, ἰδίως ὅταν παρατηρηθῇ λευκωματουρία, οὐχὶ σπανία ἄλλωστε. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐξανθήσεως ἐμφανίζονται διογκώσεις ἐνδοδερμικαί, ἐρυθραί, θερμαί, ἀλγειναί, στρογγύλαι ἢ ᾠοειδεῖς, ποικίλαι τὰς διαστάσεις ἀπὸ μεγέθους πίσου μέχρι λεπτοκαρύου· ἐντοπίζονται δὲ εἰς τὴν προσθίαν ἐπιφάνειαν τῶν κνημῶν, ὁπόθεν ἐπεκτείνονται πρὸς τοὺς μηροὺς καὶ τὰ ἄνω ἄκρα, ἰδίως πρὸς τὸν ἀγκῶνα καὶ κατὰ μῆκος τοῦ κερκιδικοῦ χείλους τοῦ πήχεως· ἀπὸ ἐρυθρῶν δὲ τὴν χροιὰν μεταπίπτουσιν εἰς πρασίνας καὶ κιτρίνας, ἀκριβῶς ὥσπερ αἱ ἐκχυμώσεις. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὑπάρχουσι πάντοτε ἄλγη εἰς τοὺς μῦς καὶ κυρίως εἰς τὰς ἀρθρώσεις. Ἐνίοτε δὲν πρόκειται περὶ ἁπλῶν ἀρθραλγιῶν, ἀλλὰ περὶ πραγματικῶν ἀρθριτίδων μεθ' ὑδράρθρου. Ὁ πυρετὸς καὶ τὰ λοιπὰ λοιμώδη φαινόμενα ἐπιμένουσι συνήθως κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἐρυθήματος· σπανίως ὁ πυρετὸς κατέρχεται. Παρετηρήθη δὲ καὶ ὑπερτραφεία τοῦ σπληνός, βαθμοῦ ἀναλόγου πρὸς τὴν βαρύτητα τῆς νόσου καὶ τὴν ἐλάττωσιν τῆς ἀρτηριακῆς πιέσεως. Ἡ περίοδος αὕτη διαρκεῖ συνήθως μίαν ἑβδομάδα· ἡ πορεία ὅμως καὶ ἡ διάρκεια αὐτῆς παραλλάσσουσιν,

Digitized by Google

εἰς τρόπον ὥστε, ἐὰν ἐπέλθωσι διαδοχικαὶ ἀναρριπήσεις, ἡ νόσος δυνατὸν νὰ διαρκέσῃ πλέον τῶν τριῶν ἑβδομάδων. Ἡ περίοδος τῆς ἀπολεπίσεως δὲν εἶναι σταθερά· ἡ ἀπολέπισις εἶναι κυρίως ἔκδηλος εἰς τὰς κνήμας.

Ἡ πρόγνωσις τῆς νόσου εἶναι γενικῶς εὐνοϊκή· ἡ ἀνάρρωσις ὅμως μακρά, παρακολουθουμένη ὑπὸ ἀπισχνάνσεως καὶ γενικῆς ἐξαντλήσεως. Δυνατὸν ὅμως νὰ ἐμφανισθῶσιν ἐπιπλοκαί, μαρτυροῦσαι περὶ τῆς λοιμώδους φύσεως τῆς νόσου, ἤτοι: βρογχῖτις, ὑπεραιμία τοῦ πνεύμονος, σπανίως δὲ καὶ πλευρῖτις· παρατηροῦνται δὲ καὶ ὀφθαλμικαὶ ἐπιπλοκαί, ἤτοι: ἐπιπεφυκῖτις, ὑποεπιπεφυκικὴ ἐκχύμωσις, φλύκταιναι ἐπὶ τοῦ συνήθως ἀκαλύπτου μέρους τοῦ βολβοῦ, ἐπισκληρῖτις συμμετρικὴ ἀμφοτερόπλευρος. Ἐσημειώθησαν ὑπό τινων καρδιακαὶ ἐπιπλοκαί, πάντως σπάνιαι.

Ἀπὸ παθογονικῆς ἀπόψεως διακρίνονται δύο κατηγορίαι τῆς νόσου: α΄) Εἴς τινας περιπτώσεις ἐβεβαιώθη σηψαιμία ἐκ στρεπτοκόκκων ἢ ἐντεροκόκκων ἢ καὶ πνευμονοκόκκων. Εἰς ἄλλας περιπτώσεις εὑρέθη ὡς αἴτιον τοῦ ὀζώδους ἐρυθήματος ἡ γονοκοκκικὴ λοίμωξις, ὁ τυφοειδὴς πυρετός, ἡ ἑλονοσία, ἡ λέπρα, ἡ σύφιλις, ἡ ἑλμινθίασις, ὡς καί τινες τοξικαὶ ἐπιδράσεις, ἰδίως ἐξ ἰωδιούχου καλίου. β΄) Εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων τὸ αἴτιον τῆς νόσου δὲν δύναται νὰ ἐξακριβωθῇ· εἰς ταύτας οἱ μὲν προτείνουσι τὴν θεωρίαν τῆς ρευματικῆς φύσεως τοῦ ἐρυθήματος, οἱ δὲ τὴν τῆς φυματιώδους καὶ ἕτεροι τὴν τῆς εἰδικῆς αὐτοῦ φύσεως. Αἱ δύο πρῶται θεωρίαι κατεπολεμήθησαν ὡς μὴ ἀνταποκρινόμεναι πρὸς τὴν πραγματικότητα· ἡ τρίτη φαίνεται ἡ μᾶλλον ἀληθοφανής. Οὕτω παρετηρήθησαν πολλαὶ περιπτώσεις μεταδόσεως τῆς νόσου· ἐπὶ πλέον ἡ πάθησις φαίνεται παρέχουσα ἀνοσίαν πλὴν σπανίων ἐξαιρέσεων. Ὡς πρὸς τὸ παθογόνον αἴτιον σημειοῦμεν ἁπλῶς ὅτι περιεγράφησαν ἐντὸς τῶν δερματικῶν ὄζων, ὡς καὶ εἰς τὸ κυκλοφορούμενον αἷμα, διάφοροι κόκκοι, ὧν ὅμως ἡ εἰδικὴ φύσις δὲν ἔχει εἰσέτι ἐπιβεβαιωθῇ· ὁ δὲ Masini εὗρε καὶ περιέγραψε μίαν σπειροχαίτην.

Ἀνεξαρτήτως τῆς ὀξύτητος ἢ τῆς φαινομενικῆς ἠπιότητος τῆς νόσου, ὁ πάσχων δέον νὰ παραμείνῃ κλινήρης ἐπὶ μίαν τοὐλάχιστον ἑβδομάδα· ἐπὶ ὑποτροπῶν δὲ ἢ διαδοχικῶν ἀναρριπήσεων παρατείνεται αὕτη ἐπὶ 2—3 ἑβδομάδας. Καλὸν εἶναι νὰ περιτυλίσσωνται τὰ κάτω ἄκρα διὰ θερμῶν περικαλυμμάτων. Εἰς τὰς βαρυτέρας περιπτώσεις, μετὰ λίαν προεχουσῶν διογκώσεων, ἐφαρμόζονται ὑγρὰ ἐπιθέματα ἐξ ὑδροχλωρικῆς ἀμμωνίας, ἐπὶ ἰσχυρῶν δὲ πόνων χορηγεῖται τὸ ἰτεϋλικὸν νάτριον. Κατὰ τὴν ἀνάρρωσιν ὠφελεῖ ἡ ἀλλαγὴ κλίματος, ἡ ἀεροθεραπεία, ἡ ἡλιοθεραπεία, ἡ ὑδροθεραπεία καὶ αἱ ξηραὶ δι' οἰνοπνεύματος ἐντριβαί. Αἱ φωσφοροῦχοι, αἱ ἀρσενικοῦχοι καὶ αἱ σιδηροῦχοι σκευασίαι ὑποβοηθοῦσι τὴν ἀνάρρωσιν. Ὡς ἐκ τῆς πιθανῆς δὲ μεταδοτικότητος τῆς φύσεως τοῦ ὀζώδους ἐρυθήματος ὁ πάσχων δέον νὰ ἀπομονῶται τοὐλάχιστον ἐπὶ 10—15. Μ. Ν. ΚΑΪΡΗΣ

ὀζωτός, *—ή, —όν*· ἄλλως *ὀζώδης* βλ. λ.).

Ὀή, ἢ *Ὄα [Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Δῆμος τῆς Ἀττικῆς (βλ. λ. *Οἴη*).

Ὀθαία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. *Ὀθόκα*.

Ὀθέλλος (Othello). Ἥρως ὁμωνύμου τραγῳδίας τοῦ Σαίξπηρ, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ μέγας Ἄγγλος δραματικὸς ἐπροσωποποίησε τὸν μανιωδῶς ἐρῶντα καὶ συγχρόνως ἀχαλινώτως ζηλοτυποῦντα σύζυγον. Ἡ ὑπόθεσις τῆς τραγῳδίας ἐλήφθη ἐκ διηγήματος τοῦ Ἰταλοῦ συγγραφέως Τζεράλντι Τζίντιο, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει τὸν Ὀθέλλον ὡς ἐξωμότην Σαρακηνὸν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Βενετίας. Ὁ Σαίξπηρ παριστάνει αὐτὸν ὡς στρατηγὸν Ἀφρικανὸν νέγρον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Βενετίας. Μετὰ τὸν Σαίξπηρ ἐδραματοποίησαν αὐτὸν μεταξὺ ἄλλων οἱ Γάλλοι Ντυσὶ καὶ Ἀλφρέδος Ντὲ Βινύ. Ὁ Ὀθέλλος ἐνέπνευσεν ἐπίσης καὶ πολλοὺς ζωγράφους, τινὲς τῶν ὁποίων ἐφιλοτέχνησαν καὶ σειρὰν ὅλην εἰκόνων εἰλημμένων ἐκ τῶν διηγήσεων περὶ τῆς ζωῆς του καὶ ἐκ τῶν κυριωτέρων σκηνῶν τῆς σαιξπηρείου τραγῳδίας. Μ. Δ. Β.

— **«Ὀθέλλος».** Λυρικὸν δρᾶμα εἰς τέσσαρας πράξεις, ποίησις *Ἀρ. Μποΐτο*, μουσικὴ *Βέρδη*, ἀναβιβασθὲν τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς «Σκάλας» τοῦ Μιλάνου τὴν 5 Φεβρουαρίου 1887. Ἀποτελεῖ μετὰ τοῦ «Φάλσταφ» τὸ κορύφωμα τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Ἰταλοῦ μουσουργοῦ. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἔργου, ἂν καὶ ἀκολουθοῦσα ἐν ταῖς γενικαῖς γραμμαῖς τὸ ἀριστούργημα τοῦ Σαίξπηρ, παρουσιάζει πλείστας τροποποιήσεις, ἰδίως εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰάγου, ὅστις πρωτοστατεῖ εἰς τὸ δρᾶμα. Ἄλλως τε ἀρχικῶς τὸ μελόδραμα ἐτιτλοφορεῖτο «Ἰάγος». Μουσικῶς ὁ «Ὀθέλλος» τοῦ Βέρδη παρουσιάζει πλείστας καινοτομίας· εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ ὁ μουσουργὸς ἐγκαταλείπει τὴν παλαιὰν διαίρεσιν εἰς κεχωρισμένα τεμάχια, μονῳδίας, χορῳδίας, σύνολα κτλ., ἀκολουθῶν τὰς θεωρίας τοῦ Βάγνερ, τὸν ὁποῖον ὅμως δὲν μιμεῖται δουλικῶς ὡς πρὸς τὸ λάϊτ μοτίβ, ἀλλὰ χρησιμοποιεῖ τὴν συμφωνικὴν ἐπεξεργασίαν κατ' ἴδιον τρόπον. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐθεωρήθη ἀπὸ ποιητικῆς καὶ μουσικῆς ἀπόψεως ὡς ὁ ἰδεώδης τύπος τοῦ λυρικοῦ δράματος. Τὸν ρόλον τοῦ Μαύρου εἶχεν ὑποδυθῆ κατὰ τὴν πρώτην παράστασιν ὁ Ταμάνιο, ὃν οὐδεὶς ὀξύφωνος ἔκτοτε ὑπερέβαλε. Γ. Σ.

— **«Ὀθέλλος»** (Ottello), ἢ ***«Ὁ Μαῦρος τῆς Βενετίας»***. Μελόδραμα εἰς 3 πράξεις ἐπὶ λιμπρέττου τοῦ μαρκησίου *ντὲ Μπέριο*, μουσικὴ *Ροσσίνι*, ἀναβιβασθὲν τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου «Ντὲλ Φόντο» τῆς Νεαπόλεως τὴν 4 Δεκεμβρίου 1816. Βασίζεται ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου τραγῳδίας τοῦ Σαίξπηρ καὶ θεωρεῖται ἐκ τῶν καλυτέρων ἔργων τοῦ Ἰταλοῦ μουσουργοῦ, ὅστις τὸ ἔγραψεν ἐντὸς 20 μόνον ἡμερῶν. Παρά τινα κατάχρησιν καλλωπιστικῶν φθόγγων, ὁ «Ὀθέλλος» τοῦ Ροσσίνι καὶ ἰδίως ἡ τρίτη αὐτοῦ πρᾶξις εἶναι ἀριστούργημα ἐμπνεύσεως καὶ πρωτοτυπίας. Γ. Σ.

ὅθεν· ἐπίρρ. ἀναφορ. ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ δεικτικὸν *ἐντεῦθεν*, πρὸς τὸ ἐρωτηματ. *πόθεν*, ἐξ οὗ *ὁπόθεν*: «ἀπῆλθεν ὅθεν ἦλθε»· ‖ *ὁθενδήποτε*· ἐξ οἱουδήποτε τόπου, ὁποθενδήποτε· ‖ ὡς συμπερασμ. σύνδεσμος, διὰ ταῦτα, τούτων οὕτως ἐχόντων, λοιπὸν (πάντοτε ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου): «ὅθεν ἀνάγκη προσοχῆς καὶ μελέτης» (ἡ φρ. «διὰ τοῦτο ὅθεν πρέπει κλπ.» εἶναι σόλοικος· τὸ «διὰ τοῦτο» περιττεύει).

Ὀθμάν· βλ. *Ὀσμάν*.

ὀθνεῖος, *—α, —ον*· ὁ τῶν ἀλλογενῶν, τῶν ἀλλοεθνῶν, ὁ μὴ σύμφωνος πρὸς τὰς ἡμετέρας παραδόσεις: «ὀθνεῖα ἤθη καὶ ἔθιμα».

Ὀθόκα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς νήσου Σαρδηνίας, ἡ *Ὀθαία* τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Γ, 3, 2), κειμένη ἐπὶ τοῦ κάτω ροῦ τοῦ ποταμοῦ Θύρσου (νῦν Τίρσο). Εἶναι ἡ σημερινὴ πόλις *Ὀριστάνο* (Oristano), ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κάλιαρι (Cagliari), ἀπέχουσα περὶ τὰ ἓξ χιλιόμετρα ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου. Α. Θ. Σ.

ὀθόνη (ἡ)· ὕφασμα λεπτὸν καὶ λευκὸν βαμβακερὸν ἢ λινόν· ‖ καθόλου, πᾶν λεπτὸν ὕφασμα: «ὀθόναι τραπέζης, —κλίνης»· ‖ κατ' ἐξοχὴν τὸ ὕφασμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου προβάλλονται αἱ εἰκόνες τοῦ κινηματογράφου: «ἡ συνέχεια ἐπὶ τῆς ὀθόνης»· ‖ ἀρχ., τὸ ἱστίον τῶν πλοίων: «ὁ ἄνεμος ἐμπίπτων τῇ ὀθόνῃ» *(Λουκιαν.)*.

— *[Ναυτ.]* *Ὀθόνη* (κοιν. *μουσαμᾶς*) καλεῖται τὸ πρὸς ἱστιοποιίαν ὕφασμα. Τριῶν ποιοτήτων ὀθόνη, κατὰ τὸ ὑλικὸν τῆς κατασκευῆς, χρησιμοποιεῖται πρὸς τοῦτο, ἡ ἐκ καννάβεως ἀρίστης, ἡ ἐκ λίνου μεσαίας, καὶ ἡ ἐκ βάμβακος κατωτάτης ποιότητος. Διακρίνομεν δὲ εἰς τὴν ὀθόνην τοὺς *στήμονας*, ἤτοι τὰ κατὰ μῆκος αὐτῆς διήκοντα νήματα, καὶ τὰ *ὑφάδια*, ἤτοι τὰ κατὰ πλάτος τοιαῦτα. Κατὰ τὴν διεύθυνσιν δὲ τῶν στημόνων καὶ εἰς 1 δακτ. (0,03 περ.) ἀπὸ τῶν ἐξωτάτων τοιούτων ὑπάρχουν τρεῖς στημόνες χρωματιστοί, χρησιμεύοντες ὅπως ὁδηγῶνται οἱ ἱστιοποιοὶ κατὰ τὴν συρραφὴν τῶν *φύλλων*. Ἡ γαλλικὴ ὀθόνη ἔχει πλάτος ὑφαδίου 57 ἑκατοστά, ἐπιτρεπομένης ἀνοχῆς 3 ἑκατοστῶν, μῆκος δὲ στήμονος (μάκρος 'στὸ τόπι) 60 μέτρων, ἐπιτρεπομένης ἀνοχῆς 5 μέτρων. Αἱ αὐταὶ ἀνοχαὶ ἰσχύουν καὶ διὰ τὴν ἀγγλικὴν ὀθόνην, ἣν μεταχειρίζεται τὸ ναυτικόν μας, ἔχουσαν διαστάσεις ἢ 18 δακτύλων ἢ 2 ποδῶν κατὰ πλάτος, μῆκος δὲ 40 γυαρδῶν. Ἡ ὀθόνη ἐπιμηκύνεται αἰσθητῶς σὺν τῇ χρήσει κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῶν στημόνων, οὐδεμίαν ὅμως διάτασιν ὑφίσταται αἰσθητῶς κατὰ τὰ ὑφάδια. Διαιρεῖται δέ, κατὰ τὸ πάχος της, εἰς ὀκτὼ κατηγορίας, ὁριζομένας διὰ τῶν ἀριθμῶν 1 ἕως 8· καὶ διὰ μὲν τοῦ ἀριθμοῦ 1 ὁρίζεται ἡ παχυτάτη, χρησιμοποιουμένη διὰ τὰ ἀκάτια, τὰς μεγίστας καὶ τοὺς κάτω δόλωνας τῶν μεγάλων πλοίων, διὰ δὲ τοῦ ἀριθμοῦ 8 ἡ χρησιμοποιουμένη διὰ τοὺς σιπάρους τῶν μικρῶν πλοίων, τὰ παραφωσώνια, τὰ ἱστία τῶν λέμβων καὶ τὰ παρασκήνια. Ὁ ἀριθμὸς τῶν στημόνων καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑφαδίων κατὰ τρέχον μέτρον ὀθόνης, τὸ μέγιστον τοῦ βάρους αὐτῆς κατὰ τρέχον μέτρον καὶ τὸ ἐλάχιστον τῆς ἀντοχῆς της κατὰ τὴν διὰ δυναμομέτρου δοκιμασίαν τόσον κατὰ τοὺς στήμονας ὅσον καὶ κατὰ τὰ ὑφάδια, ἀποτελοῦντα τοὺς ὅρους, οὓς δέον νὰ πληροῖ ἡ καλῶς κατειργασμένη ὀθόνη παρέχονται εἰς τὸ «Ἐγχειρίδιον χειριστοῦ». Ἐπὶ πλέον τὸ χρῶμά της, ὅπερ δέον νὰ εἶναι μεταξὺ τοῦ ἀλευκάστου καὶ τοῦ λευκοῦ, καταδεικνύει ἐὰν τὰ νήματα ἐπλύθησαν πρεπόντως πρὸ τῆς ὑφάνσεώς των, ὥστε νὰ μειοῦται εἰς τὸ ἐλάχιστον ἡ ἐπὶ τῶν διαστάσεων τῆς ὀθόνης ἐπήρεια τῆς ὑγρασίας.

— **ὀθόνης** ***βεβρεγμένης χρῶμα*** (γαλλ. toile-mouillée). Ἐλαιόχρωμα κατασκευαζόμενον διὰ μίξεως λευκοῦ μετ' ὀλίγου πρασίνου καὶ κιτρίνου καὶ ἐλαχίστου μέλανος καὶ προσλαμβάνον ἐν τέλει κιτρινοτεφρόχρουν χροιάν. Διὰ τοῦ χρώματος τούτου ἐβάφοντο ἐπὶ μακρὰ ἔτη τὰ πλευρὰ τῶν πολεμικῶν, διότι ἐθεωρεῖτο ὡς κατάλληλον διὰ τὰς συνθήκας τῆς ἀτμοσφαιρικῆς διαφανείας τῆς Μεσογείου, ἵνα τὰ τοιούτου χρωματισμοῦ σκάφη ὦσι δυσδιάκριτα ἀπὸ μεγάλων ἀποστάσεων ἐν συννεφώδει καιρῷ ἢ ὅταν αἱ διαγραφαί των ἐπροβάλλοντο οὐχὶ ἐπὶ τοῦ ἐλευθέρου ὁρίζοντος, ἀλλ' ἐπὶ ἀκτῆς. Ἦτο δὲ γνωστὸν εἰς τοὺς ὑπαξιωματικοὺς καὶ τοὺς ναύτας ὡς «χρῶμα ἀρμουργιέ» κατὰ ἀκουστικὴν παρανόησιν τῆς γαλλικῆς του ὀνομασίας. Σ. Ε. Λ.

ὀθόνινος, *—η, —ον*· ὁ ἐξ ὀθόνης κατεσκευασμένος, *πάννινος*.

ὀθόνιον (τό)· μικρὰ ὀθόνη, τεμάχιον ὀθόνης, λευκοῦ ἢ λινοῦ ὑφάσματος· ‖ ὕφασμα πρὸς θεραπευτικὰς χρείας, οἷον πρὸς ἐπίδεσιν, πρὸς ἐπιθέματα κ.τ.τ.

ὀθονίς, *—ίδος* (ἡ) (κοιν. *ρεβεντούκι*). Εἶδος λεπτῆς ὀθόνης διακρινομένης εἰς ἁπλῆν, παχεῖαν καὶ διπλῆν. Διὰ τῆς διπλῆς κατεσκευάζοντο ἄλλοτε οἱ φώσωνες καὶ οἱ ἄνω δόλωνες τῶν παρώνων μικρῶν δρομόνων, καὶ διὰ τῆς παχείας τὰ ἱστία τῶν μικρῶν βρατσερῶν. Σ. Ε. Λ.

ὀθόννα (ἡ) (Othonna) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 100 εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὰς χώρας τῆς νοτίου Ἀφρικῆς. Τὸ γένος περιλαμβάνει πόας, θάμνους ἢ καὶ δενδρύλλια, ὧν τινα λίαν κοσμητικά. Δ. Ν. Π.

ὀθονοφυλάκιον (τό)· ὁ τόπος, τὸ κιβώτιον, ὅπου φυλάττονται αἱ ὀθόναι.

Ὀθρυάδας. Σπαρτιάτης ἥρως, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Ἡρόδοτος (Ι. 82) γράφει τὴν ἑξῆς παράδοσιν: Ὅτε ἐγίνετο ὁ μεταξὺ Λακεδαιμονίων καὶ Ἀργείων πόλεμος περὶ τῆς Θυρεάτιδος τῆς Κυνουρίας (546 π. Χ.) συνεφωνήθη, ἐπειδὴ ὁ ἀγὼν ἦτο ἄκριτος, νὰ πολεμήσωσι κατ' ἀλλήλων 300 ἐπίλεκτοι Σπαρτιᾶται καὶ 300 ἐπίλεκτοι Ἀργεῖοι, ἀφοῦ τὸ ἄλλο πλῆθος ἑκατέρου τῶν στρατῶν ἀποχωρήσῃ εἰς τὴν οἰκίαν χώραν, καὶ ν' ἀνακηρυχθῶσι νικηταὶ καὶ κύριοι τῆς Θυρεάτιδος οἱ ἐπιζήσοντες ἐκ τῆς μάχης καὶ ἡ πατρίς των. Ἡ μάχη ὑπῆρξεν ἰσόπαλος καὶ ἔληξε τὴν ἑσπέραν, ἐπιζησάντων τριῶν μόνον ἐκ τῶν 600, τοῦ Σπαρτιάτου Ὀθρυάδα καὶ τῶν Ἀργείων Ἀλκήνορος καὶ Χρομίου. Κατὰ τὴν νύκτα οἱ μὲν Ἀργεῖοι, ἐγκαταλιπόντες τὸ πεδίον τῆς μάχης, ἔσπευσαν εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα διὰ ν' ἀναγγείλωσι τὴν νίκην των, ὁ δὲ Ὀθρυάδας, μείνας εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης καὶ σκυλεύσας τοὺς νεκροὺς τῶν Ἀργείων, ἔστησε τρόπαιον νίκης. Κατὰ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἑκάτεραι αἱ στρατιαί, σπεύσασαι εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, ἠμφεσβήτουν τὴν νίκην, ἰσχυριζόμεναι, ἡ μὲν τῶν Λακεδαιμονίων ὅτι ἡ νίκη ἀνήκει εἰς αὐτήν, ἀφοῦ ὁ Ὀθρυάδας ἔστησε τὸ τρόπαιον τῆς νίκης, ἡ δὲ τῶν Ἀργείων ὅτι ἰδική της ἦτο ἡ νίκη, ἀφοῦ ἐκ μὲν τῶν Ἀργείων ἐπέζησαν δύο μετὰ τὴν μάχην, ἐκ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων εἷς μόνον. Ἀποτέλεσμα τῆς ἔριδος ταύτης ὑπῆρξεν ἡ ἀνανέωσις τοῦ ἀγῶνος, ὅστις ἔληξεν ὑπὲρ τῶν Σπαρτιατῶν. Κατὰ τὴν αὐτὴν παράδοσιν, ὁ Ὀθρυάδας, αἰσχυνθεὶς νὰ ἐπανέλθῃ μόνος αὐτὸς ἐκ τῶν 300 συμπολεμιστῶν του εἰς τὴν Σπάρτην, ηὐτοκτόνησεν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Κατ' ἄλλην ὅμως παράδοσιν, ἀργείας προελεύσεως, ἐπέζησαν μετὰ τὴν λῆξιν τῆς μάχης ὁ Ὀθρυάδας καὶ ὁ Ἀργεῖος Περίλαος, ὅστις καὶ ἐφόνευσε τὸν Ὀθρυάδαν. Πρὸς ἀπαθανάτισιν μάλιστα τῆς παραδόσεως ταύτης ὑπῆρχεν εἰς τὸ θέατρον τοῦ Ἄργους καὶ παράστασις ἀπεικονίζουσα τὸν νεμεονίκην Περίλαον φονεύοντα τὸν Ὀθρυάδαν (*Παυσ.* 20. 7). ΚΑΨ.

Ὀθρυονεὺς *[Μυθολ.]*. Εἷς τῶν συμμάχων τοῦ Πριάμου κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον. Οὗτος, ἐλθὼν ἐκ τῆς Καβησσοῦ τῆς Θρᾴκης, κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τοῦ πολέμου, ἐζήτει ὡς σύζυγον τὴν ὡραιοτάτην θυγατέρα τοῦ Πριάμου, Κασσάνδραν, ἄνευ προικὸς («ἀνάεδνον»), καυχώμενος ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Ἀχαιοὺς ἐκ τῆς Τροίας. Ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἰδομενέως ἔν τινι συμπλοκῇ (Ἰλιάδ. Ν. 363). Α. Θ. Σ.

Ὄθρυς *[Γεωγρ.]*. Ὀροσειρὰ τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος, ὁρίζουσα τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν καὶ σχηματίζουσα τὸν ὑδροκρίτην τῶν ποταμῶν Σπερχειοῦ καὶ θεσσαλικοῦ Πηνειοῦ. Ἐκτείνεται ἐκ Δ. πρὸς Α., ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ Τυμφρηστοῦ καὶ τελευτῶσα παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου, ὅπου καὶ τὸ ἔσχατον ἀκρωτήριον Ποσείδιον (Σταυρός). Τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα, τὰ ὄρη τῆς *Γαβριανῆς*, ἀνήκουν εἰς τὰ ἀνατολικὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος, ἀπομονωθέντα ἐκ τοῦ Πηλίου διὰ τοῦ καταβυθίσματος τοῦ Παγασιτικοῦ. Εἰς τὴν κρυσταλλοσχιστώδη ταύτην περιοχὴν σχηματίζονται ὁμαλαὶ λοφώδεις χῶραι, ὡς παρὰ τὸ Πτελεόν, τὸ δὲ μάρμαρον διαμορφοῖ ἀποτόμους κορμούς, ὡς τὰ ὄρη *Χλωμὸν* (893 μ.) καὶ *Τραγοβούνι* (642 μ.). Τὸ μέσον τμῆμα τῆς Ὄθρυος (κοινῶς *βουνὰ τῆς Γκούρας*) ἀνήκει εἰς ἀνωτέρας διαμορφώσεις. Ὁ ἄνω ἀσβεστολιθικὸς ὄγκος διαμορφοῖ τὴν κυρίως κορυφογραμμὴν τῆς Ὄθρυος, ἀρχομένην ἀπὸ τῆς *Πύλωρας* καὶ διὰ τοῦ ὑψίστου *Γερακοβουνίου* (ὑψ. 1.726 μ.) διατεινομένην πρὸς τὴν *Πουρσίλιαν*, *Μαυρίκαν* (1.578 μ.) καὶ *Ἅγιον Ἠλίαν* (1.694 μ.). Ταῦτα εἶναι ὄρη μετὰ ἐκτεταμένων δασῶν ἐκ δρυῶν καὶ πλουσίων λειμώνων καὶ διασχίζονται ὑπὸ βαθειῶν χαραδρῶν. Τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς Ὄθρυος ἄρχεται ἐκ τῆς διόδου τῆς *Φούρκας*,

Digitized by Google

καθ᾽ ἣν αἱ γραμμαὶ τῆς συγκοινωνίας Λαμίας—Δομοκοῦ (ὕψ. 800 μ.). Αἱ κορυφογραμμαὶ τούτου εἶναι μόλις 900 μ. ὕψους. Δυτικώτερον αὗται καλύπτονται ὑπὸ τοῦ φλύσχου τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ὄρθυς πρὸ τοῦ 1882 ἀπετέλει τὸ σύνορον Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας. Ι. Σ. Σ.

—*[Γεωλογ.]* Κατὰ τὰς ἐρεύνας τῶν Philippson καὶ Renz, εἰς τὴν γεωλογικὴν κατασκευὴν τῆς ὀροσειρᾶς τῆς *Ὄθρυος* λαμβάνουν μέρος πετρώματα τῶν ἀκολούθων διαπλάσεων καὶ συστημάτων: α´) Κρυσταλλοπαγεῖς σχιστόλιθοι (γνεύσιοι, μαρμαρυγιακοὶ σχιστόλιθοι, φυλλῖται) καὶ μάρμαρα παρουσιάζονται εἰς τὴν ἀνατολικωτάτην προεξοχὴν τῆς Ὄθρυος μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Ἁλμυροῦ καὶ Σταυροῦ καὶ δυτικῶς μέχρι τῆς περιοχῆς τῆς Γαβριανῆς. Ἡ γεωλογικὴ ἡλικία τῶν σχιστολίθων τούτων, ἐλλείψει ἀπολιθωμάτων, δὲν εἶναι καθωρισμένη. Ὁ Neumayr ἀναφέρει ὅτι εὗρεν ἐντὸς μαρμάρου, ἐστρωμένου ἐντὸς φυλλιτῶν, βορείως τῆς Νέας Μιζέλας, ἀπροσδιόριστα λείψανα ἀπολιθωμάτων, πιθανῶς τρηματοκόγχων. Φαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ παλαιοζωϊκῶν κατὰ τὸ πλεῖστον πετρωμάτων, ὑποστάντων δυναμομεταμόρφωσιν.

β´) Ἀσβεστολιθικοὶ σχιστόλιθοι, φέροντες ἀπολιθωμένας φουσουλίνας καὶ κοράλλια (τοῦ γένους κυαθόφυλλον), παρουσιάζονται εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Γαβριανῆς. Τὰ πετρώματα ταῦτα ἀνήκουν εἰς τὴν λιθανθρακοφόρον-πέρμιον διάπλασιν τοῦ παλαιοζωϊκοῦ.

γ´) Μεταξὺ Κέδρου καὶ Μηλιᾶς συναντῶνται ἀσβεστόλιθοι φέροντες τὸ ἀπολίθωμα λοβσενιπόρα (=κλαδοκορόψις), τῆς ἀνωτέρας τριασίου (;)-ἰουρασίου διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ.

δ´) Ἐκτάκτως παχὺ σύστημα ἰζηματογενῶν πετρωμάτων ποικίλων εἰδῶν, συνιστάμενον κυρίως ἐκ σχιστολίθων καὶ κερατολίθων καὶ διασχιζόμενον ὑπὸ ὀφειτῶν καὶ ἄλλων ἐκρηξιγενῶν πετρωμάτων (γάββρων, πορφυριτῶν, τόφφων) συνιστᾷ τὸ μέγιστον τμῆμα τῆς Ὄθρυος, δηλαδὴ μόνον του σχεδὸν τὸ δυτικὸν τμῆμα, ἐνῷ εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἐπικαλύπτεται πολλαχοῦ ὑπὸ ἀσβεστολίθων φερόντων ἀπολιθωμένους ρουδιστάς (τῆς νεοκρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως). Μεταξὺ τῶν σχιστολίθων-κερατολίθων καὶ τῶν ἐπικαθημένων ἀσβεστολίθων συναντῶνται πολλαχοῦ ἐρυθρὰ κροκαλοπαγῆ, φέροντα καὶ θραύσματα ἀπολιθωμένων κοραλλίων τῆς τριασίου διαπλάσεως. Τὰ κροκαλοπαγῆ ταῦτα ἀνήκουν ἐπίσης εἰς τὴν κρητιδικὴν διάπλασιν. Οἱ νεοκρητιδικοὶ ἀσβεστόλιθοι περικλείουν, ἐκτὸς τῶν ρουδιστῶν, καὶ πρωτόζωα (γλοβιγερίνας καὶ μιλιολίθους). Ἐντὸς τῶν σχιστολίθων-κερατολίθων συναντῶνται πολλαχοῦ καὶ ἐμφανίσεις μεταλλευμάτων χαλκοῦ (ἰδίᾳ παρὰ τὸ Λιμογάρδι). Κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἐγένετο ἐκμετάλλευσις καὶ καμινεία χαλκοῦ. Ἔρευναι ἐγένοντο ἐπίσης καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Ἐντὸς τῶν ὀφειτῶν συναντῶνται ὄγκοι χρωμίτου, τῶν ὁποίων γίνεται ἐκμετάλλευσις εἰς θέσιν Ἀλχανὶ Δομοκοῦ. Ἡ παραγωγὴ τοῦ μεταλλείου τούτου εἶχεν ὡς ἀκολούθως κατὰ τὴν πενταετίαν 1926—1930: Τῷ 1926 τόννοι 7.901, τῷ 1927 τόννοι 9.630, τῷ 1928 τόννοι 11.838, τῷ 1929 τόννοι 10.252, τῷ 1930 τόννοι 12.151. Ὁ ἐξαγόμενος χρωμίτης περιέχει 38,5 % ὀξειδίου τοῦ χρωμίου (Cr_2O_3) καὶ 5—6 % διοξειδίου τοῦ πυριτίου (SiO_2).

ε´) Ὑπεράνω τῶν κρητιδικῶν ἀσβεστολίθων ἐπικάθηται ἀσυμφώνως τὸ σύστημα τοῦ φλύσχου (κυρίως τεφροπρασίνος ψαμμίτης), ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς βορείας πλευρᾶς τῆς ὀροσειρᾶς μεταξὺ Δομοκοῦ καὶ Βαρδαλῆς, ὡς καὶ παρὰ τὸ Μπεκριθέρ. Τὸ σύστημα τοῦτο τοῦ φλύσχου ἀνήκει εἰς τὴν ἠώκαινον ὑποδιάπλασιν. στ´) Νεογενεῖς ἄργιλλοι, κροκαλοπαγῆ καὶ λιγνῖται εὑρίσκονται μόνον παρὰ τὴν νοτίαν ἀκτήν, παρὰ τὸ Γαρδίκι. ζ´) Ὁ μέγας, τέλος, κῶνος κορημάτων καὶ προσχωμάτων, ὁ καταλαμβάνων ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν ταπεινὴν χώραν τοῦ Ἁλμυροῦ καὶ κλίνων ἐκ Δ. πρὸς Α., ἀποτελεῖται ἐξ ὁλοκαίνων ἀποθεμάτων.

Κατὰ τὰς ἐρεύνας τοῦ Ρέντς ἡ κεντρικὴ Ὄθρυς, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς φάσεως τῶν ἀνωτέρω διαπλάσεων τῆς ἐξεταζομένη, ἀνήκει εἰς τὴν ὀρεινὴν ζώνην τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος (λοκρικὴ ὑποζώνη), ἡ ὁποία κατὰ τὴν προέκτασίν της πρὸς τὴν Ἀλβανίαν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἐνδοαλβανικὴν ἀσβεστολιθικὴν καὶ ὀφειτικὴν περιοχὴν (βοσνιακὴν-ἐνδοαλβανικὴν ζώνην τοῦ Κόσσματ). Γ. Κ. Γ.

Ὀθρωνός *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία ὀνομασία νήσου. Ἡ κατὰ Λυκόφρονα (1026) μνεία «Μελίτην νῆσον Ὀθρωνοῦ πέλας» ἤγαγε Στέφανον τὸν Βυζάντιον νὰ νομίσῃ πεπλανημένως τὸν Ὀθρωνὸν «νῆσον πρὸς νότον τῆς Σικελίας» (484, 13), ὑπολαβόντα τὴν Μελίτην τοῦ Λυκόφρονος ὡς τὴν σύγχρονον Μάλταν, ἐνῷ ἐκεῖνος ἐνόει τὴν ὁμώνυμον Ἀδριατικὴν νῆσον, τὴν σύγχρονον *Μελέντα*. Τὴν πλάνην δὲ διώρθωσε καὶ ὁ σχολιαστὴς τοῦ Λυκόφρονος, ἐπεξηγήσας «Ὀθρωνός, νῆσος μεταξὺ Ἠπείρου καὶ Ἰταλίας», τοῦθ᾽ ὅπερ ἄλλως τε καὶ ἀπὸ τοῦ Πλινίου (4, 52) προκύπτει. Ὁ κάτοικος *Ὀθρώνιος*. Εἶναι ἡ σύγχρονος νῆσος *Ὀθωνοὶ* (βλ. λ.) ἢ *Φανός*. Σ. Ε. Λ.

Ὀθωμὰν *Καραλὰρ [Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Καραλαρίων Κιερίου (π. Οὐζοὺν Καραλάρ) τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων. Κάτ. (1928) 173.

ὀθωμανικός, *—ή, —όν·* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς Ὀθωμανούς, ὁ τῶν Ὀθωμανῶν: «Ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία».

— **Ὀθωμανικὴ** *αὐτοκρατορία*. Τὸ κράτος τὸ ὁποῖον ἵδρυσεν ἀρχικῶς ὁ Ὀσμὰν Χάν, υἱὸς τοῦ Ἐρτογρούλ, καὶ τὸ ὁποῖον, ἀπὸ ἐπαρχίας τοῦ τουρκικοῦ κράτους τῶν Σελτζουκιδῶν ἀρχικῶς, ἐξελίχθη εἰς αὐτοκρατορίαν ἐκταθεῖσαν μέχρις Οὑγγαρίας πρὸς Β., μέχρι τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ πρὸς Ν., μέχρι Περσίας πρὸς Α. καὶ εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν Β. Ἀφρικήν. Ὡς ἔτος ἱδρύσεως τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας θεωρεῖται τὸ 1299 μ. Χ. (699 τῆς Ἐγίρας), ὅτε, καταστραφέντος ὑπὸ τοῦ Ταττάρου χάνου Μαχμοὺτ Γαζὰν τοῦ τουρκικοῦ κράτους τῶν Σελτζουκιδῶν, τὸ ὁποῖον ἐξετείνετο τότε πρὸς Α. μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ἅλυος, ἱδρύθησαν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων του δώδεκα τουρκικὰ ἀνεξάρτητα κρατίδια, ὧν ἓν ἦτο τὸ ὑπὸ τοῦ Ὀσμὰν ἱδρυθὲν μικρὸν κράτος, περιλαμβάνον τότε τὸ Σουγιοὺτ ὡς πρωτεύουσαν καὶ τὸ Ἐσκὶ-Σεχίρ. Ἑπομένως τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος ἔζησεν ἀκριβῶς 625 ἔτη. Ἀλλ᾽ ἡ κυρίως Ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς ἱδρυθεῖσα ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἑπομένως ὡς κυρίως αὐτοκρατορία ἔζησε 471 ἔτη. Ἐπανειλημμένως διαμελισθεῖσα ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΖ´ αἰῶνος, ἡ αὐτοκρατορία αὕτη κατέρρευσε μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ὁριστικῶς δὲ μετὰ τὴν εἰς Μικρὰν Ἀσίαν ἑλληνικὴν ἐκστρατείαν, μεθ᾽ ἣν τὴν θέσιν αὐτῆς κατέλαβεν ἀπὸ τοῦ 1924 (1 Μαρτίου) ἡ σημερινὴ τουρκικὴ δημοκρατία, περιορισθεῖσα εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὴν Κιλικίαν, τὸ Κουρδιστάν, τὴν Ἀρμενίαν καὶ τμῆμα τῆς Β. Μεσοποταμίας (βλ. λ. *Τουρκία*). Ν. Μ.

ὀθωμανισμός. Σύστημα πολιτικόν, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐπεδιώχθη ὑπὸ πολιτικῶν τινων ἀνδρῶν τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ὁ σχηματισμὸς ἐθνότητος ὀθωμανικῆς, περιλαμβανούσης τὰ ὑπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς σουλτάνους ἐν Τουρκίᾳ ζῶντα διάφορα ἔθνη (Ἄραβας, Ἕλληνας, Ἀλβανούς, Βουλγάρους, Ἀρμενίους, Κούρδους, κ.λ.π.), οἵτινες θὰ διετήρουν τὰ ἴδια αὐτῶν χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα, τὴν γλῶσσαν, τὴν θρησκείαν καὶ τὴν μόρφωσίν των, θὰ συνεδέοντο ὅμως διὰ κοινοῦ πολιτικοῦ συμφέροντος. Ἡ πραγματοποίησις τοῦ ὀθωμανισμοῦ χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ λεγομένου «Τανζιμάτ», δηλαδὴ τοῦ φιρμανίου τοῦ Γκιουλχανὲ (1839) καὶ τοῦ Χὰττ - ἰ - σερὶφ τοῦ 1856, οἱ δὲ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ὠνομάσθησαν κατόπιν τανζιματζῆδες. Ἡ ἰδέα ὅμως τῆς ὀθωμανικῆς ἐθνότητος καὶ τοῦ ὀθωμανισμοῦ ἐν γένει ἀπέτυχε, περιορισθεῖσα ἁπλῶς εἰς τὸ νὰ ὑποδηλοῖ ἁπλῶς ἰθαγένειαν. Οἱ Νεότουρκοι ἀνεκήρυξαν τὴν ἐθνικιστικὴν ἀρχὴν τῆς κρατούσης φυλῆς (μιλλέτι - χακιμέ), δηλαδὴ τὴν ἐπικρατήσεως τῶν Τούρκων ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν τῆς Τουρκίας καὶ ἀνεστήλωσαν τὴν πολιτικὴν ἰδέαν τοῦ τουρκισμοῦ, θριαμβεύσασαν ὁριστικῶς μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ ὑπὸ τὸν Μουσταφὰ Κεμὰλ πασᾶν ἐθνικιστικοῦ κινήματος τῆς Ἀνατολῆς (1922). Ἔκτοτε ἐξέλιπον ἐν τῇ τουρκικῇ γλώσσῃ αἱ λέξεις Ὀθωμανοὶ (Ὀσμανλῆ) καὶ Ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία (μεμαλὲκι-ὀσμανιγέ). Ν.Μ.

Ὀθωμανοὶ (οἱ). Ἡ ὑπὸ τὸν Σουλεϋμὰν Σὰχ ἀρχικῶς καὶ κατόπιν ὑπὸ τὸν υἱὸν τούτου Ἐρτογροὺλ ἐκ τῆς ἀνατολικῆς Περσίας εἰς Μικρὰν Ἀσίαν μεταναστεύσασα τουρκικὴ φυλή, οὕτω κληθεῖσα ἐκ τοῦ Ὀσμὰν (Ὀθμάν), υἱοῦ τοῦ Ἐρτογροὺλ καὶ ἱδρυτοῦ τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Φαίνεται ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ὀσμὰν (β´ ἥμισυ τοῦ ΙΓ´ αἰῶνος) τὸ τρίτον γράμμα τοῦ ἀραβικοῦ ἀλφαβήτου ἐπροφέρετο καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπὶ τὸ ἀραβικώτερον καὶ θρησκευτικώτερον καὶ ὡς θ. Ὁ Λαόνικος Χαλκοκονδύλης λέγει «Ὀτουμάνοι», τὸν δὲ Ὀσμὰν ὀνομάζει «Ὀτουμάνος, Ὀρθογρούλεω παῖς».

Ὡς ἐκ τῆς ἀναπτύξεως, τὴν ὁποίαν ἔλαβε τὸ ὑπὸ τοῦ Ὀσμὰν ἱδρυθὲν κράτος, οἱ Ὀθωμανοὶ (Ὀσμανλῆδες) ἐθεωρήθησαν ἐφ᾽ ἱκανὸν ὡς ἡ κυριωτέρα ἢ μία τῶν κυριωτέρων τουρκικῶν φυλῶν, ἐνῷ ἀρχικῶς οἱ περὶ τὸν Σουλεϋμὰν Σὰχ μόλις ἀνήρχοντο εἰς 400 ἢ κατ᾽ ἄλλους εἰς 2.000 πολεμιστάς. Ὁ ἀριθμὸς ὅμως αὐτῶν ηὔξησε ταχέως χάρις εἰς τὰς ἐξομώσεις καὶ τοὺς ἐξισλαμισμούς, οὕτως ὥστε ἀπετελέσθη ἐθνότης συγκειμένη ἐκ πανσπερμίας φυλῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ κυρίως Τοῦρκοι ἔμειναν ἀσήμαντος πλειοψηφία. Πάντως εἰς τὰς φλέβας τῶν λεγομένων Ὀθωμανῶν ἔρρεε καὶ πολὺ ἑλληνικὸν αἷμα. Εἶναι δὲ ἀναντίρρητον ὅτι οἱ Ὀσμανλῆδες οὐδὲν τὸ κοινὸν ἔχουν μετὰ τῶν Τούρκων, οἵτινες ἐξεχύθησαν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν κυρίως μετὰ τὴν ἧτταν, ἣν ὑπέστη ἐν Μαντσιγκὲρτ ὁ αὐτοκράτωρ Ρωμανὸς ὁ Διογένης, νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ Σελτζουκίδου σουλτάνου Ἀλπ-Ἀρσλὰν (1071), οὔτε μετὰ τῶν εἰς τὰς χώρας τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου ἀκόμη προηγουμένως διαβάντων Τούρκων, ἐξ ὧν οἱ περὶ τὸν Ἀξιὸν ὠνομάζοντο παρ᾽ ἡμῖν *Κονιάροι* (βλ. καὶ λ. *Τουρκία*). Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Ὄθων, *—ωνος* (ὁ)· ἐπώνυμον ρωμαϊκὸν *Otho*: L. Roscius Otho, M. Salvius Otho· ἐντεῦθεν τὸ γερμανικὸν *Otto*.

ΑΥΣΤΡΙΑΣ

— **Ὄθων** (Otto). Ἀρχιδοὺξ τῆς Αὐστρίας, πρωτότοκος υἱὸς τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος τῆς Αὐστροουγγαρίας Καρόλου, γεννηθεὶς τῷ 1912. Μετὰ τὴν κατάρρευσιν τῆς Αὐστροουγγρικῆς μοναρχίας κατέφυγε μετὰ τῶν γονέων του εἰς τὴν Ἑλβετίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν νῆσον Μαδέραν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του καὶ τὴν ἔκπτωσιν ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ οἴκου τῶν Ἀψβούργων, ἐγκατεστάθη μετὰ τῆς μητρός του Ζίτας εἰς τὴν Ἱσπανίαν. Ὑπὸ τῶν βασιλοφρόνων ὅμως τῆς Οὑγγαρίας θεωρεῖται ὡς νόμιμος διάδοχος τοῦ πατρός του, ἀνακηρυχθεὶς βασιλεὺς τῆς Οὑγγαρίας ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ὄθων Β´*, κατὰ τὸ συνέδριον ὅπερ οἱ Οὗγγροι βασιλόφρονες συνεκάλεσαν ἐν Οὑγγαρίᾳ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1922. Τὸ συνέδριον τοῦτο ἀνέθεσε τὴν ἐπίβλεψιν τῆς ἀνατροφῆς τοῦ Ὄθωνος εἰς τὸν κόμητα Ἰωσὴφ Κάρολον, μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεώς του. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην τῶν Οὔγγρων βασιλοφρόνων δὲν ἀνεγνώρισαν αἱ ἑκάστοτε οὑγγρικαὶ κυβερνήσεις, αἵτινες ἐξακολουθοῦν νὰ κυβερνοῦν ἐπ᾽ ὀνόματι τοῦ ὡς ἀντιβασιλέως θεωρουμένου ναυάρχου Χόρτυ. Μ. Δ. Β.

ΒΑΥΑΡΙΑΣ

— **Ὄθων** ***φὸν Νόρτχαϊμ*** (Nordheim). Δοὺξ τῆς Βαυαρίας, καταγόμενος ἐξ εὐγενοῦς σαξωνικῆς οἰκογενείας, ἀπεβίωσε τῷ 1083. Ὑπῆρξε θαυμάσιος στρατηγὸς καὶ ὀξὺ πολιτικὸν πνεῦμα, ἀλλὰ δόλιος, ραδιοῦργος, ἄνευ οὐδενὸς ἠθικοῦ ἕρματος, προχωρῶν διὰ πάσης θυσίας εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν φιλοδόξων σκοπῶν του. Ἀφοῦ συνέπραξε μετὰ τοῦ Ἄννο τῆς Κολωνίας διὰ τὴν ἁρπαγὴν τοῦ νεαροῦ βασιλέως Ἐρρίκου Δ´ (1066), ὑπετάχθη εἰς αὐτὸν τῷ 1070 καὶ κατηγορηθεὶς συγχρόνως ἐπὶ ἀποπείρᾳ βασιλοκτονίας ἐξέπεσε τῶν προνομίων καὶ τοῦ τίτλου του. Τῷ 1074, τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Σαξωνίας, ἠδυνήθη νὰ ἀνακτήσῃ τὰ δικαιώματά του, ἀλλὰ προσκαίρως, διότι ἓν ἔτος βραδύτερον ἡττήθη καὶ ὑπετάχθη καὶ πάλιν εἰς τὸν Ἐρρῖκον Δ´. Προσποιηθεὶς ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν μονάρχην, ἔλαβε παρ᾽ αὐτοῦ τὴν διοίκησιν τῆς Σαξωνίας. Ἀλλ᾽ ἀνακαλυφθεὶς βυσσοδομῶν νέαν ἐπανάστασιν ἀνετράπη καὶ συνέπραξε μετὰ τοῦ Ροδόλφου τῆς Σουηβίας, ἀντιπάλου τοῦ Ἐρρίκου Δ´, ἀνδραγαθῶν μέχρι τοῦ θανάτου του εἰς τὸν μεταξὺ αὐτῶν πόλεμον. Θ. Κ.

— **Ὄθων** *φὸν* ***Βίττελσμπαχ*** (Wittelsbach). Κόμις τοῦ Βίττελσμπαχ, δοὺξ τῆς Βαυαρίας (1120—1183). Τῷ 1154 ἔλαβε μέρος ὑπὸ τὸν Φρειδερῖκον Α´ εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ρώμης, συνετέλεσε δὲ τὰ μέγιστα διὰ τῆς ἀνδρείας του καὶ τῆς δεξιότητός του εἰς τὴν πλεονεκτικὴν διὰ τὴν αὐτοκρατορίαν, συνθήκην τῆς Βερόνας. Ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς τῆς δυναστείας, ἥτις μέχρι τοῦ 1918 ἐβασίλευσεν ἐν Βαυαρίᾳ (βλ καὶ λ. *Βίττελσμπαχ*). Θ. Κ.

— **Ὄθων Α´**. Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας (1848—1916). Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως Μαξιμιλιανοῦ Β´, ἔλαβε μέρος εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Αὐστρίας εἰς τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ πρίγκιπος Καρόλου τῆς Βαυαρίας καὶ εἰς τὸν Γαλλογερμανικὸν (1870), ὑπηρετῶν ἐν τῷ ἐπιτελείῳ τοῦ Γουλιέλμου. Παθὼν διατάραξιν τῶν φρενῶν, ἀπεμονώθη εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Νίμφενμπουργκ (1872) καὶ ἀλλαχοῦ, μέχρι τοῦ θανάτου του. Τῷ 1886, θανόντος τοῦ ἀδελφοῦ του βασιλέως Λουδοβίκου Β´ τῆς Βαυαρίας, ἀνεκηρύχθη βασιλεύς, ἀλλ᾽ οὐδαμῶς ἤσκησε τὴν βασιλκὴν ἐξουσίαν, ἣν διεχειρίζετο ὡς ἀντιβασιλεὺς ὁ θεῖος αὐτοῦ Λουϊτπόλδος μέχρι τοῦ 1912, καὶ μετέπειτα ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ πρίγκιψ Λουδοβῖκος, ὅστις καὶ ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τὸν Νοέμβριον τοῦ 1913. Θ. Κ.

ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

— **Ὄθων Α´ *ὁ Μέγας*** (Otto der Grosse). Βασιλεὺς τῆς Γερμανίας, αὐτοκράτωρ τῆς γερμανορρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας (912—973). Υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Γερμανίας Ἐρρίκου Α´ καὶ τῆς δευτέρας συζύγου του Ματθίλδης, ὑποδειχθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὡς διάδοχος τοῦ θρόνου, ἀνεκηρύχθη μετὰ τὸν θάνατον τούτου βασιλεὺς ὑπὸ τῶν Σαξώνων καὶ τῶν Φράγκων ἐν τῇ συνελεύσει τῆς Μαγεντίας (936). Ἐπὶ μακρὰ ἔτη ὑπεχρεώθη ὅπως διεξαγάγῃ δεινὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν διεκδικούντων τὸν θρόνον δύο ἀδελφῶν αὐτοῦ, τοῦ Τάνκμαρ, ἐκ τῆς πρώτης συζύγου τοῦ Ἐρρίκου Α´, καὶ τοῦ Ἐρρίκου, ἀμφιθαλοῦς ὑστεροτόκου, ὑποστηριζομένων ὑπὸ πριγκίπων τινῶν. Τελικῶς ὁ μὲν Τάνκμαρ ἐφονεύθη κατά τινα μάχην, ὁ δὲ Ἐρρῖκος ἡττηθείς, καὶ μετὰ τὴν δευτέραν κατὰ τοῦ βασιλέως συνωμοσίαν, ὑπετάχθη καὶ παρέμεινεν εἰς αὐτὸν πιστὸς καὶ ἀφωσιωμένος μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του. Ὁ Ὄθων, ἀφοῦ κατέστειλε καὶ τὴν στάσιν τῶν Σλαύων καὶ ἐνίσχυσεν, ἢ μᾶλλον ἐδημιούργ

Digitized by Google

γησεν, ἐντὸς πενταετίας, ἀληθῆ γερμανικὴν ἑνότητα διὰ τῆς διοικήσεως τῶν μεγάλων δουκάτων τῆς Φραγκωνίας, τῆς Βαυαρίας, τῆς Σουηβίας, τῆς Σαξωνίας καὶ τῆς Λοθαριγγίας ὑπὸ πριγκίπων πιστῶν εἰς τὴν γερμανικὴν ἰδέαν, κατηύθυνε δὲ τὰς προσπαθείας αὐτοῦ πρὸς ἑδραίωσιν τῆς ὑπεροχῆς καὶ ἐπέκτασιν τῆς κυριαρχίας τῆς Γερμανίας ἐν Εὐρώπῃ. Οὕτω, παρασχὼν τὴν βοήθειαν αὐτοῦ ἐπ' ἀνταλλάγματι τῆς Λοθαριγγίας εἰς τὸν βασιλέα τῶν Φράγκων Λουδοβῖκον Δ′, ἀγωνιζόμενον κατὰ τοῦ Οὔγου Καπέτου, κατέλαβε τὴν πόλιν Ρὲμς καὶ προήλασε μέχρι τοῦ Ρουάν. Πρὸς βορρᾶν ἀνακατέλαβε τὴν Μαρκίαν καὶ τὸ Σλέβιγκ, ὑπέταξε τοὺς Βένδας καὶ τοὺς ἐκ νέου ἐπαναστατήσαντας Σλαύους, καὶ κατέστησεν ὑποτελῆ τὴν Πολωνίαν. Στερεώσας οὕτω κραταιῶς τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ, ηὐνόησε διὰ παντὸς τρόπου τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ κλήρου ἀπέβλεψε, κατὰ παράδειγμα τοῦ Καρολομάγνου, εἰς τὴν ἵδρυσιν χριστιανικῆς κοσμοκρατορίας. Ὁ ἐν Ἰταλίᾳ ἀγὼν περὶ τοῦ θρόνου μεταξὺ τοῦ Βερεγγαρίου καὶ τῆς Ἀδελαΐδος, χήρας τοῦ βασιλέως Λοθαρίου, παρέσχεν αὐτῷ τὴν ἐπιθυμητὴν ἀφορμὴν πρὸς ἀνάμειξιν. Ἐκστρατεύσας ὁ ἴδιος εἰς Ἰταλίαν τῷ 951, κατόπιν τῆς ζητηθείσης ὑπὸ τῆς Ἀδελαΐδος βοηθείας, εἰσῆλθεν ἀμαχητὶ εἰς Παβίαν, ἐνυμφεύθη τὴν χήραν βασίλισσαν, ἀποθανούσης τῆς πρώτης συζύγου αὐτοῦ Ἔδιθ τῷ 946, καὶ ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας, μεθ' ὃ διορίσας τοποτηρητὴν ἐν τῇ χώρᾳ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Κονράδον, δοῦκα τῆς Λοθαριγγίας, ἐπανῆλθεν εἰς Γερμανίαν. Μετά τινα χρόνον, προτάσει τοῦ Κονράδου, ἐνεργοῦντος ἐξ ἐχθρότητος πρὸς τὴν Ἀδελαΐδα, διότι αὕτη ηὐνόει τὸν δοῦκα τῆς Βαυαρίας, ἀνεγνωρίσθη ὡς βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας ὁ Βερεγγάριος, ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ὑποτελείας αὐτοῦ πρὸς τὸν Ὄθωνα. Βραδύτερον ὁ Κονράδος οὗτος μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὄθωνος πρίγκιπος Λουϊδόλφου, δουκὸς τῆς Σουηβίας, ἐπανεστάτησαν κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἀξιοῦντες ἀνεξαρτησίαν, ἀλλ' ἡττήθησαν εὐχερῶς. Τῶν ἐσωτερικῶν τούτων κρίσεων ἐπωφελούμενοι οἱ Οὖγγροι εἰσέβαλον μετὰ μεγάλων δυνάμεων εἰς Γερμανίαν καὶ προήλασαν νικηφόρως μέχρι τοῦ Ρήνου. Ὁ Ὄθων, ἀρχιστρατηγεύων καὶ προσωπικῶς ἡγηθεὶς πολυαρίθμου ἱππικοῦ, κατενίκησε τοὺς Οὔγγρους εἰς τὴν περίφημον μάχην τοῦ Λὲχ (995) καὶ ἐξεδίωξε τούτους ἐκ Γερμανίας. Τῷ 916 ἐξεστράτευσεν ἐκ νέου εἰς Ἰταλίαν κατὰ τοῦ ἐπαναστατήσαντος Βερεγγαρίου, ὃν κατενίκησε, καὶ ἐστέφθη ἐν Ρώμῃ αὐτοκράτωρ (962). Ἵνα ἐξασφαλίσῃ τὴν διαδοχὴν εἰς τὸν θρόνον τοῦ ἐκ τοῦ δευτέρου γάμου υἱοῦ αὐτοῦ Ὄθωνος τοῦ Β′, ὃν εἶχε στέψει ὡς αὐτοκράτορα τῷ 967, ἐζήτησε δι' αὐτὸν εἰς γάμον τὴν Βυζαντινὴν βασιλόπαιδα Θεοφανώ, κόρην τοῦ αὐτοκράτορος Ρωμανοῦ Β′, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι θὰ παρεχωροῦντο ὡς προὶξ αἱ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν κατεχόμεναι ἰταλικαὶ ἐπαρχίαι τῆς Ἀπουλίας καὶ Καλαυρίας. Ἡ πρότασίς του ὅμως αὕτη ἀπεκρούσθη ὑπὸ τοῦ τότε αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Νικηφόρου Φωκᾶ. Ὁ διάδοχος τούτου Ἰωάννης Τσιμισκῆς συνῄνεσεν εἰς τὸν γάμον, ἀλλ' ἄνευ τῆς παραχωρήσεως τῶν ζητηθεισῶν ἐπαρχιῶν.

θ. κ.

— **Ὄθων Β′ ὁ *Ἐρυθρὸς*** (Otto der Rote). Βασιλεὺς τῆς Γερμανίας, αὐτοκράτωρ τῆς γερμανορρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας (955—983). Υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ὄθωνος Α′ καὶ τῆς Ἀδελαΐδος, φύσις εὐγενὴς καὶ ἱπποτική, ἣν ἐξηυγένισεν ἔτι μᾶλλον ἡ ὑπὸ τῆς συζύγου αὐτοῦ Θεοφανοῦς ἐπιδαψιλευθεῖσα λαμπρὰ ἀγωγή. Στεφθεὶς ἤδη ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ βασιλεὺς τῶν Φράγκων τῷ 961 καὶ αὐτοκράτωρ τῶν Γερμανορρωμαίων τῷ 967, διεδέχθη αὐτὸν τῷ 973, κατὰ τὸν θάνατόν του. Ἵνα ἑδραιώσῃ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ, ἣν ἐνέβαλλεν ἐν κινδύνῳ ἡ αὔξουσα δύναμις τοῦ ἐξαδέλφου του δουκὸς Ἐρρίκου τῆς Βαυαρίας, περιεπλάκη, ἐν συμπράξει μετὰ τῶν δουκῶν τῆς Βοημίας καὶ τῆς Πολωνίας, εἰς μακρὸν αἱματηρὸν κατ' αὐτοῦ ἀγῶνα, εἰς ὃν βραδύτερον συμμετέσχον, ἀντίπαλοι αὐτοῦ, ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας Χάρολδ καὶ ὁ ἐπαναστατήσας λαὸς τῆς Λοθαριγγίας. Τελικῶς ἐπεκράτησε τῷ 977. Ἀλλὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Λοθάριος εἰσέβαλεν εἰς τὴν Λοθαριγγίαν καί, κατανικήσας πανταχοῦ τὰ αὐτοκρατορικὰ στρατεύματα, προήλασε μέχρις Ἄχεν, τοσοῦτον κεραυνοβόλως, ὥστε μόλις ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ τῆς αἰχμαλωσίας ὁ Ὄθων. Ἀνασυντάξας οὐχ ἧττον ταχέως τὰς δυνάμεις του ὁ αὐτοκράτωρ, κατεδίωξε τὸν γαλλικὸν στρατὸν μέχρι τῶν Παρισίων καὶ ἐπέτυχε διὰ τῆς συνομολογηθείσης εἰρήνης τὴν διατήρησιν τῆς Λοθαριγγίας. Δύο ἔτη βραδύτερον ὑπετάσσετο καὶ ἡ Πολωνία. Ἀπερίσπαστος οὕτω ἀπὸ ἄλλων κινδύνων ὁ αὐτοκράτωρ, ἐξεστράτευσεν εἰς Ἰταλίαν καὶ ἀποκατέστησεν εἰς τὴν Ἁγίαν Ἕδραν τὸν ὑπὸ τοῦ Κρεσεντίου ἐκδιωχθέντα πάπαν Βενέδικτον Ζ′. Κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον σύμπασα ἡ Ἰταλία ἠπειλεῖτο ἐκ τῆς εἰσβολῆς τῶν Σαρακηνῶν, οἵτινες, βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος τῆς Καπούης καὶ εὐνοούμενοι ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν, κατεχόντων τὰς ἐπαρχίας τῆς **Ἀπουλίας καὶ τῆς Καλαυρίας,** προήλαυνον ἀκάθεκτοι **πρὸς βορρᾶν.** Ἐπιδραμὼν κατ' αὐτῶν ὁ Ὄθων τοὺς κατεδίωξε μέχρι τῆς Καλαυρίας, φονευθέντος κατὰ τὴν τελευταίαν ἀποφασιστικὴν μάχην καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν σερίφου Ἀμποὺλ Κασίμ. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ ἀραβικὸς στρατὸς ἐφαίνετο ἐντελῶς διαλυθείς, ἀνέκυψεν αἰφνιδίως εἰς σημαντικὴν δύναμιν παρὰ τὸν Κότρωνα καὶ εἰς ἐπιτηδείαν ἐνέδραν κατασυνέτριψε τὰ ἀμερίμνως ἀποχωροῦντα γερμανικὰ στρατεύματα. Ὁ Ὄθων μόλις ἠδυνήθη νὰ διασωθῇ, διαφυγών, σχεδὸν μόνος, ἐπὶ ἑλληνικοῦ πλοίου, εἰς Ροσσάνο. Κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Γερμανίαν (983) ἡ ἐν Βερόνᾳ συνέλευσις ὑπέδειξεν ὡς διάδοχον αὐτοῦ τὸν τριετῆ υἱόν του Ὄθωνα καὶ ἀπεφάσισε νέαν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Σαρακηνῶν. Ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀπέθανεν ὁ Ὄθων ἐν Ρώμῃ καὶ ἐτάφη ἐν τῷ προαυλίῳ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Πέτρου. θ. κ.

— **Ὄθων Γ′.** Βασιλεὺς τῆς Γερμανίας καὶ αὐτοκράτωρ τῶν Γερμανορρωμαίων, ὁ ἐπονομασθεὶς Mirabilia Mundi (=θαῦμα τοῦ κόσμου) (980—1002). Μόνος υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ὄθωνος Β′ καὶ τῆς Θεοφανοῦς, ἐστέφθη αὐτοκράτωρ εἰς ἡλικίαν τριῶν ἐτῶν, κατὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν τῆς μητρός του Θεοφανοῦς καὶ τῆς μάμμης του Ἀδελαΐδος, ἀσκουσῶν τὴν ἀντιβασιλείαν, τῆς πρώτης ἐν Γερμανίᾳ καὶ τῆς δευτέρας ἐν Ἰταλίᾳ. Φύσις προνομιοῦχος, ἣν ἐνίσχυσεν ἔτι μᾶλλον ἡ λαμπρὰ μόρφωσις ὑπὸ σοφῶν διδασκάλων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ περίφημος Γκερμπέρτος, κατέκτησε τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ καὶ προεκάλει τὸν θαυμασμὸν τοῦ κόσμου διὰ τὰ πολλαπλᾶ αὐτοῦ τάλαντα. Δεκαπενταετὴς μετέβη εἰς Ἰταλίαν καὶ ἀνεβίβασεν εἰς τὸν χηρεύοντα παπικὸν θρόνον, ὑπὸ τὸ ὄνομα Γρηγόριος Ε′, τὸν ἐξάδελφόν του Βροῦνον, υἱὸν τοῦ δουκὸς τῆς Καρινθίας Ὄθωνος, μόλις εἰκοσιτριετῆ, ὑφ' οὗ καὶ ἐστέφθη αὐτοκράτωρ τῶν Γερμανορρωμαίων. Οὗτος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος Γερμανὸς πάπας. Ἀλλ' ὁ Κρεσέντιος, οὗτινος ἡ δύναμις διετηρεῖτο ἰσχυρά, ἀνέτρεψε τὸν Βροῦνον, ἀντικαταστήσας αὐτὸν διὰ τοῦ ἐπισκόπου τῆς Πλακεντίας Ἰωάννου, καὶ διήγειρεν ἐπανάστασιν πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ὑπαγωγῆς τῆς Ἰταλίας εἰς τὸ ἀνατολικὸν κράτος. Ὁ Ὄθων ἐκστρατεύει τότε εἰς Ρώμην καὶ ἐπιχειρεῖ ἀγρίαν καταστολήν. Ὁ μὲν Κρεσέντιος ἀποκεφαλίζεται, ὁ δὲ πάπας τυφλοῦται καὶ ἀποκόπτονται ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, ἡ ρὶς καὶ τὰ ὦτα. Ὁ Βροῦνος ἀποκαθίσταται εἰς τὸν παπικὸν θρόνον, ἀλλ' ἀποθνήσκει μετ' ὀλίγον, διαδέχεται δὲ αὐτόν, ὑποδειχθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος, ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Γκερμπέρτος, ὑπὸ τὸ ὄνομα Σίλβεστρος Β′. Οὗτος, χιμαιριστής, συλλαμβάνει τὸ ὄνειρον τῆς ἱδρύσεως χριστιανικῆς κοσμοκρατορίας, διὰ τῆς διαδόσεως τῆς πίστεως καὶ τῆς δυνάμεως τῆς Ἐκκλησίας, καὶ προσελκύει μετὰ θέρμης τὸν Ὄθωνα εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν σχεδίων τούτων. Ἐν τῷ μεταξύ, ἐκραγείσης νέας στάσεως ἐν Ἰταλίᾳ, ὁ αὐτοκράτωρ ἀπεσύρθη εἰς Βενετίαν, ἀφοῦ δὲ ἔλαβεν ἐνισχύσεις ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Ρώμην καὶ κατέβαλε τοὺς στασιαστάς. Ἀποθανόντα εἰς Ρώμην τὸν διεδέχθη ὁ Ἐρρῖκος Β′. θ. κ.

— **Ὄθων Δ′.** Βασιλεὺς τῆς Γερμανίας καὶ αὐτοκράτωρ τῶν Γερμανορρωμαίων (1175—1218). Τρίτος υἱὸς Ἐρρίκου τοῦ Λέοντος, ἀνετράφη ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπὸ τοῦ θείου αὐτοῦ Ριχάρδου τοῦ Λεοντοκάρδου, οὗ ἐνεργείαις ἀνεκηρύχθη τῷ 1198, ὑπὸ τῆς ἐν Κολωνίᾳ συνελεύσεως, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐρρίκου ΣΤ′, αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας. Ἄλλα ὅμως τμήματα τῆς αὐτοκρατορίας ἠρνήθησαν νὰ ἀναγνωρίσωσιν αὐτὸν καὶ ἐξέλεξαν αὐτοκράτορα τὸν Φίλιππον τῆς Σουηβίας. Μεταξὺ τῶν δύο αὐτοκρατόρων ὁ ἀγὼν ὑπῆρξε δεινὸς καὶ αἱματηρός, ὁ θάνατος ὅμως Ριχάρδου τοῦ Λεοντοκάρδου (1199) ἐστέρησε τὸν Ὄθωνα ἰσχυροτάτης προστασίας, οὕτω δὲ ὑπερίσχυσεν ὁ Φίλιππος, καὶ ὁ Ὄθων, παραιτηθεὶς ὁριστικῶς τοῦ ἀγῶνος, ἀπεσύρθη εἰς Βρουνσβίκην (1206). Ἐνῷ ὅμως ὁ Φίλιππος ἔμελλε νὰ στεφθῇ ὑπὸ τοῦ Ἰννοκεντίου τοῦ Γ′ αὐτοκράτωρ, ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος Βίττελσμπαχ. Ὁ Ὄθων ἀνεγνωρίσθη τότε γενικῶς ὑπὸ πάντων, ἐπεκυρώθη δὲ τυπικῶς ἡ ἀναγόρευσις αὐτοῦ εἰς αὐτοκράτορα ὑπὸ τῆς ἐπὶ τούτῳ συνελθούσης ἐν Φραγκφούρτῃ συνελεύσεως (1208). Ἡ πρώτη πρᾶξις τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ ἐξορία τοῦ βασιλοκτόνου καὶ ἡ παροχὴ βασιλικῆς προστασίας εἰς τὴν ἀπορφανισθεῖσαν κόρην τοῦ Φιλίππου, ἣν καὶ ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ νυμφευθῇ, ἅμα τῇ ἐνηλικιώσει της. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐστέφθη αὐτοκράτωρ ἐν Ρώμῃ. Ἐπιτεινομένων τῶν ρήξεων μεταξὺ Ρωμαίων καὶ Γερμανῶν ἐν Ἰταλίᾳ, ὁ Ὄθων ἐπεχείρησεν ἐκστρατείαν πρὸς κατάληψιν τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως. Ὁ πάπας Ἰννοκέντιος, ὀργισθεὶς ἐκ τούτου, ἀφώρισε τὸν αὐτοκράτορα καί, λύσας τοῦ προτέρου ὅρκου των ἐκάλεσε τοὺς ἐν Γερμανίᾳ ἐπισκόπους εἰς ἀγῶνα κατὰ τοῦ Ὄθωνος. Ἡ συνέλευσις τῆς Νυρεμβέργης, εἰσηγήσει τοῦ πανισχύρου ἐν Γερμανίᾳ κλήρου, καθῄρεσε τὸν Ὄθωνα καὶ ἀνεκήρυξε βασιλέα τὸν Φρειδερῖκον Β′, υἱὸν Ἐρρίκου τοῦ Δ′ (1211). Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἐπανήρχισε, τελικῶς δὲ τὰ στρατεύματα τὰ ὑποστηρίζοντα τὸν Ὄθωνα, αὐτοπροσώπως παρ' αὐτοῦ διοικούμενα, ἡττήθησαν ἐν Μπουβὶν ὑπὸ τῶν φίλων τοῦ Φρειδερίκου καὶ τοῦ μετ' αὐτῶν συμπράττοντος γαλλικοῦ στρατοῦ. Ὁ Ὄθων ἀπεσύρθη ἔκτοτε εἰς πλήρη ἀπραξίαν μέχρι τοῦ θανάτου του. θ. κ.

ΕΛΛΑΔΟΣ

— **Ὄθων Α′ (*Φρειδερῖκος-Λουδοβῖκος*).** Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος (1832—1862), δευτερότοκος υἱὸς τοῦ φιλέλληνος βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου Α′ καὶ τῆς βασιλίσσης Θηρεσίας, θυγατρὸς τοῦ δουκὸς τοῦ Σὰξ Ἄλτενμπουργ, γεννηθεὶς τῇ 1ῃ Ἰουνίου 1815 ἐν Σάλσμπουργ. Ἡ ἐκπαίδευσίς του ὑπῆρξεν αὐστηρὰ καὶ ἐπιμεμελημένη ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῆς μητρός, γυναικὸς εὐσεβοῦς, δούσης αὐτῷ θρησκευτικὴν ἀνατροφὴν καὶ αὐστηροτάτην ἠθικὴν διαπαιδαγώγησιν, οὕτως ὥστε, ὅτε ἐξελέγη βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν τριῶν Δυνάμεων, Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσίας (πρωτόκολλον Λονδίνου τῆς 1ης Φεβρουαρίου 1832), ἦτο ἤδη δεκαεπταετής, ἀλλὰ γνώστης, ἀναλόγως τῆς ἡλικίας του, πολλῶν πραγμάτων, ἅπερ ἐδίδαξαν αὐτὸν σοφοὶ καθηγηταί, ὡς ὁ φιλόσοφος Σέλιγγ, ὁ Οἶττελ καὶ ὁ γνωστότατος ἐν Ἑλλάδι Εἰρηναῖος Θείρσιος καὶ αἱ μετὰ τῆς μητρός του περιηγήσεις ἀνά τε τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν. Ἰδίως δ' ἔτρεφεν ἀγάπην ἰδιάζουσαν εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν θεολογίαν, ἡ ἐπίδρασις τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἐμφανὴς καθ' ὅλην τὴν βασιλείαν του ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐθεωρεῖτο θρησκόληπτος. Δὲν ἦτο ὅμως, λόγῳ τῆς ἡλικίας, ὥριμος καὶ δεξιὸς νοῦς, δυνάμενος νὰ φέρῃ τὸ στέμμα τοῦ μικροῦ κράτους, ὅπερ, μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ κυβερνήτου, εἶχε καταστῆ ἕρμαιον τῆς ἐφ' ἱκανὸν λυμηναμένης αὐτὸ ἀναρχίας. Ἡ ἐκλογὴ τῶν Δυνάμεων, μετὰ τὴν ἄρνησιν τοῦ Λεοπόλδου τοῦ Σαξωνικοῦ Κοβούργου, ὅστις παρῃτήθη λόγῳ τῶν στενῶν τῆς Ἑλλάδος ὁρίων, ἔτυχε τῆς ἐγκρίσεως τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τῆς Προνοίας καὶ τὰ κατὰ τὸν Ὄθωνα ἐκανονίσθησαν μεταξὺ τῶν Δυνάμεων καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας (25 Ἀπριλίου). Ἡ ἐθνοσυνέλευσις ὥρισε τρεῖς ἀντιπροσώπους, διὰ μὲν τὰς νήσους τὸν Ἀ. Μιαούλην, διὰ δὲ τὴν Πελοπόννησον τὸν Δ. Πλαπούταν καὶ διὰ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα τὸν Ν. Μπότσαρην, ἐκ τῶν ἐνδόξων ἀγωνιστῶν, οἵτινες ἀπῆλθον εἰς Μόναχον κατ' Ὀκτώβριον. Ἡ ἀντιπροσωπεία ἐγένετο δεκτὴ ἐνθουσιωδῶς καὶ ὡρίσθη «ἑλληνικὴ ἑβδομὰς» καὶ «εὐφρόσυνος» τοιαύτη μεθ' ἑορτῶν καὶ πανηγύρεων ἀνὰ σύμπασαν τὴν Βαυαρίαν. Τέλος ὁμόσασα ὅρκον πίστεως πρὸς τὸν Ὄθωνα παρέμεινε μέχρι τῆς 24 Νοεμβρίου. Ἐκλεγείσης δὲ καὶ τριμελοῦς ἀντιβασιλείας ἐκ τῶν Ἰ. Ἄρμανσμπεργκ, Γ. Λ. Μάουρερ καὶ τοῦ Κ. Γ. Ἔϊδεκ, συνῳδὰ τῷ Λονδινίῳ πρωτοκόλλῳ, ἐξεκίνησεν ὁ Ὄθων μετὰ τῆς ἀντιπροσωπείας καὶ τῆς ἀντιβασιλείας, ἥτις ἔμελλε νὰ κυβερνήσῃ τὴν Ἑλλάδα μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεως τοῦ Ὄθωνος, συμπιπτούσης τῇ 20 Ἰουνίου 1835. Καὶ ὁ μὲν Ὄθων μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Μαξιμιλιανοῦ περιηγήθη τὴν Ἰταλίαν, ἔλαβε δὲ συνέντευξιν καὶ μετὰ τοῦ πάπα Γρηγορίου ΙΣΤ′, ἡ δ' ἀντιπροσωπεία καὶ ἡ ἀντιβασιλεία, εἰς ἣν προσετέθησαν ὡς βοηθοὶ ὁ Λ. Ἄβελ καὶ ὁ Ἰ. Γρένερ, μετὰ τοῦ ἐκ 3.500 ἀνδρῶν βαυαρικοῦ στρατοῦ, διὰ Τεργέστης ἔφθασεν εἰς Κέρκυραν, ὅπου συνηντήθη προερχόμενος ἐκ Βρινδησίου διὰ τοῦ ἀγγλικοῦ πλοίου «Μαδαγασκάρης» καὶ ὁ βασιλεὺς Ὄθων. Ἐκ Κερκύρας ἀποπλεύσαντες πάντες τῇ 10 Ἰανουαρίου 1833 ἔφθασαν εἰς Ναύπλιον τῇ 18 Ἰανουαρίου. Ἀλλ' ὁ Ὄθων παρέμεινε μέχρι τῆς 25 ἐν τῷ πλοίῳ, ἕως οὗ ἀποβιβασθῇ ὁ στρατὸς καὶ στρατωνισθῇ. Τέλος, ἐν μέσῳ κανονοβολισμῶν καὶ ἀμυθήτου χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀπεβιβάσθη ὁ νεαρὸς βασιλεύς, ὁ ὡς ἐχέγγυον τῆς καταπαύσεως τῆς ἀναρχίας καὶ τῆς ἐν Ἄργει αἱματοχυσίας Ἑλλήνων καὶ Γάλλων ἀναμενόμενος.

Α) *Ἀντιβασιλεία.* Μετὰ τὴν πρὸς τὸν λαὸν προκήρυξιν ἡ ἀντιβασιλεία ἐπεδόθη εἰς τὸ ἔργον τῆς συντάξεως τοῦ πολιτεύματος, κυρίως διοικητικοῦ, διαιρέσασα τὸ κράτος εἰς νομούς, ἐπαρχίας καὶ δήμους· τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐκανόνισεν οὕτως, ὥστε, ἀντὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ἐξ οὗ ἐξηρτᾶτο, ἐδημιούργησεν ἱερὰν σύνοδον πενταμελῆ, ὡς ἐν Ρωσίᾳ, τὰ δὲ τῆς παιδείας ὑπήγαγεν ὑπὸ ὑπεύθυνον ὑπουργὸν ἐπιβλέποντα καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν παρημέλησε δὲ καὶ τὰ στρατιωτικά, ναυτικὰ καὶ οἰκονομικά, νομοθετήσασα καταλλήλως σχετικοὺς νόμους, καὶ διωργάνωσε τὰ τοῦ δικαίου. Τὸ ἀκατάλληλον τῆς πρωτευούσης βλέπουσα, μετέθεσεν αὐτὴν εἰς Ἀθήνας τῇ 20 Μαρτίου 1833, ἀλλ' ὁ Ὄθων, ὅστις εἶχεν ἤδη ἐπισκεφθῆ αὐτάς, ἐγκατεστάθη τῇ 12 Δεκεμβρίου 1834 ἐν τῇ νέᾳ πρωτευούσῃ.

Β) *Ἐνηλικίωσις τοῦ βασιλέως καὶ μοναρχία.* Τῇ 20 Μαΐου 1835, ἐνηλικιωθέντος τοῦ Ὄθωνος, ἔληξεν ἡ ἀρχὴ τῆς ἀντιβασιλείας καὶ τὴν διακυβέρνησιν ἀνέλαβε διὰ προκηρύξεώς του πρὸς τὸν λαὸν ὁ Ὄθων ὑπὸ τὴν πρωθυπουργίαν τοῦ Ἄρμανσμπεργκ (ἀρχιγραμματέως) μεθ' ὑπουργῶν Ἑλλήνων πολιτικῶν ἀνδρῶν, γνωστῶν ἐκ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Καποδιστρίου. Ἐπὶ τῇ μετ' εὐνοϊκῶν προσδοκιῶν παρὰ τοῦ λαοῦ ἐνηλικιώσει τοῦ Ὄθωνος, κατῆλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας, Λουδοβῖκος ὁ Α′, γενόμε-

Digitized by Google

νος δεκτὸς ὑπὸ τοῦ ἔθνους ἐνθουσιωδῶς, καὶ παρέμεινεν ἐφ' ἱκανὸν (25 Νοεμβρίου 1835), ὅτε καὶ ἐτέθησαν τὰ θεμέλια τῶν ἀνακτόρων. Τοῦ Λουδοβίκου ἀναχωρήσαντος εἰς τὰ ἴδια τῇ 28 Ἀπριλίου 1836, ἀπῆλθεν εἰς Γερμανίαν ὁ Ὄθων καὶ ἐκεῖ, οὐδενὸς γινώσκοντος, οὐδ' αὐτῆς τῆς κυβερνήσεως, ἥτις προώριζεν αὐτῷ σύζυγον τὴν θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας Νικολάου, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ γίνῃ ὀρθόδοξος, ὅπερ ἀπηγόρευσεν ὁ πάπας Γρηγόριος ΙΣΤ', ἐνυμφεύθη καθολικὸς αὐτὸς τὴν διαμαρτυρομένην Ἀμαλίαν, ἡγεμονίδα τοῦ Ὀλδεμβούργου, καὶ κατῆλθεν εἰς Ἀθήνας τῇ 2 Φεβρουαρίου 1837, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν νέον πρωθυπουργὸν Γ. Ροῦδαρτ, ἀντὶ τοῦ μισητοῦ καταστάντος Ἄρμανσμπεργκ, καθ' οὗ καὶ αὐτὸ τὸ συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας, ὅπερ εἶχεν ἤδη ἱδρυθῇ, κατεξανέστη. Ὁ Ροῦδαρτ ἐσχημάτισε τὴν νέαν κυβέρνησιν (πλὴν τοῦ Βαυαροῦ Σμάλτς) ἐξ Ἑλλήνων πολιτικῶν ἀνδρῶν. Οὕτω δὲ τοὐντεῦθεν ὅλη ἡ κυβερνητικὴ μηχανὴ ἐλάμβανεν ἐθνικὸν χαρακτῆρα, τῆς «Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως» δημοσιευομένης μόνον ἑλληνιστὶ ἀντὶ τῆς γερμανικῆς καὶ ἑλληνικῆς, ὡς μέχρι τοῦδε ἐγίνετο ἀπὸ τοῦ 1833, πλεῖσται δὲ θέσεις ὑπὸ Βαυαρῶν κατεχόμεναι τέως παρείχοντο εἰς Ἕλληνας, ἀλλὰ φειδωλῶς, τοῦθ' ὅπερ παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς τὴν δημιουργίαν σοβαρᾶς ἀντιπολιτεύσεως εἰς τὰς τάξεις τοῦ λαοῦ, ἔχοντος εἰσέτι καθῃμαγμένας τὰς χεῖρας ἐκ τοῦ ὀκταετοῦς ἀγῶνος καὶ οἰκονομικῶς καταστραφέντος, ἐνῷ ἤλπιζεν ὅτι, τῆς βασιλείας ἐγκαθισταμένης, θὰ ἠδύνατο καὶ αὐτὸς νὰ ἀπολαύσῃ τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐλευθερίας, ὑπὲρ ἧς ἐπὶ μακρὸν ἠγωνίσθη. Εἰς τοῦτο δὲ συνετέλεσαν καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν κομμάτων, οἵτινες, πρὸ οὐδενὸς ὀρρωδοῦντες, ἐζήτουν οὐδὲν ἄλλο ἢ τὴν ἐπικράτησιν αὐτῶν ἐν τῇ διακυβερνήσει τῆς χώρας. Ἐντεῦθεν δέ, ὡς αἱ ἐλπίδες των διεψεύσθησαν ἐπὶ Καποδιστρίου καὶ τῆς ἀντιβασιλείας, τὸ αὐτὸ ἤρχισε νὰ συμβαίνῃ καὶ ἐπὶ Ὄθωνος οὐχὶ μετὰ πολὺν χρόνονκαὶ πολλὰς πράξεις, ἀλλ' εὐθὺς ἐκ τῶν πρώτων ἐνεργειῶν τοῦ βασιλέως, ὅστις αὐτὸς μὲν ἦτο καθολικὸς τὸ θρήσκευμα, ἡ δὲ βασίλισσα Ἀμαλία διαμαρτυρομένη, ὁ δὲ λαός, ὁ ὁποῖος πρὸ τοῦ Ἀγῶνος τοῦ 1821 ὑπέκειτο εἰς σουλτᾶνον Μουσουλμᾶνον, ἦτο ὀρθόδοξος. Πάντα ταῦτα βεβαίως ἠδύναντο νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τυχαῖα ἐπεισόδια τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος, ἀλλ' ἐπέδρασαν ὅμως ἐπὶ τῆς ἀγάπης τοῦ λαοῦ, ὃν ὑπεκίνουν οἱ συμφέρον ἔχοντες εἰς τὴν μεταβολὴν τοῦ ἀπολυταρχικοῦ πολιτεύματος. Πρὸς τοῦτο ἐξυφάνθη ἡ ἀπὸ μακροῦ χρόνου μελετωμένη συνωμοσία ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Δ. Καλλέργην, ἀρχηγὸν τοῦ ἱππικοῦ, ἥτις ἀπέληξεν εἰς τὴν ἱστορικὴν διὰ τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα ἡμέραν τῆς 3ης Σεπτεμβρίου 1843, καθ' ἣν ὁ Ὄθων ἐξηναγκάσθη, ἄκων καὶ μὴ βουλόμενος, νὰ ὑπογράψῃ τὸν νέον καταστατικὸν χάρτην, τὸ Σύνταγμα, διὰ τὸ ὁποῖον ὁ μὲν στρατὸς ἀπὸ πολλοῦ ἐκόπτετο, ὁ λαὸς ἠδιαφόρει, αἱ δὲ διαθέσεις τῶν Δυνάμεων, αἵτινες διεδραμάτιζον ἐν Ἀθήναις σπουδαιότατον, ὡς μὴ ὤφελε, πρόσωπον, ἦσαν οὐχὶ εὐχάριστοι.

Γ') *Συνταγματικὴ βασιλεία*. Ἡ ἀναίμακτος σχεδὸν παραχώρησις τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐξύψωσεν αὐτὸν ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ λαοῦ, ὅστις δὲν ὡρμᾶτο ἀπὸ ἀγενῶν ἐλατηρίων καὶ σκληρῶν ἀντεκδικήσεων, ὡς ὑπέθεσαν οἱ τρομοκρατηθέντες Βαυαροὶ κατ' ἀρχάς, ἀλλ' ἐξ ἰδεωδῶν φιλελευθέρων. Ἡ πρώτη ἐν Ἀθήναις συγκληθεῖσα τῇ 8ῃ Νοεμβρίου 1843 ἐθνοσυνέλευσις ἐψήφισε τὸν συνταγματικὸν χάρτην (ἐξ 107 ἄρθρων καὶ 18 ψηφισμάτων), τὴν τήρησιν τοῦ ὁποίου ὤμοσεν ὁ Ὄθων τῇ 18 Μαρτίου 1844 ὅτι θὰ περιέπῃ ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ. Ἐπίσης ἐψηφίσθη καὶ ὁ ἐκ 36 ἄρθρων βουλευτικὸς νόμος. Ἀπεμακρύνθησαν δὲ καὶ οἱ Βαυαροί, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ λαὸς δὲν ἦτο εἰσέτι ὥριμος διὰ συνταγματικὸν πολίτευμα (ὡς διετείνετο ὁ Κολοκοτρώνης), ἡ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ ἦτό τι δυσεπίτευκτον. Ἁπανταχοῦ τοῦ κράτους ἡ ἀναρχία ἦρε κεφαλὴν καὶ ἡ πολιτικὴ διαμάχη κατὰ τὰς βουλευτικὰς ἐκλογὰς ἐλάμβανεν ἔκτασιν ἐμφυλίων σπαραγμῶν, εἰς τοῦτο συντελεσάσης, ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων αἰτίων, καὶ τῆς διαιρέσεως τῶν Ἑλλήνων εἰς αὐτόχθονας καὶ ἑτερόχθονας. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Ὄθων ἐπενέβαινε πολλάκις πρὸς ἀνάδειξιν τῶν σχετικῶς ἠθικωτέρων στοιχείων, ἐξ οὗ αἱ κατ' αὐτοῦ κατακραυγαὶ ὡς μεροληπτοῦντος καὶ ἐπεμβαίνοντος εἰς τὰς ἐκλογὰς ὑπὲρ φίλων αὐτῷ προσώπων. Ὡς δὲ μὴ ἤρκουν αἱ ἐσωτερικαὶ αὗται ἀταξίαι, καὶ αἱ ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος ἀναφανεῖσαι ξενικαὶ ἐπεμβάσεις τῶν Δυνάμεων κατέστησαν ἤδη ἐντονώτεραι, ἑκάστης αὐτῶν ζητούσης τὴν ἐν τῇ χώρᾳ ἐπικράτησιν. Ἐντεῦθεν ἡ θέσις τοῦ πρωθυπουργοῦ Ροῦδαρτ κατέστη ἐπισφαλής, θεωρηθέντος ὡς ὀργάνου τοῦ Αὐστριακοῦ καγκελλαρίου πρίγκιπος Μέττερνιχ, ἐφ' ᾧ καὶ μὴ πληρώσας τὸν ὑπὸ τοῦ συμβολαίου ἀναγραφόμενον τετραετῆ χρόνον ἐν Ἑλλάδι, παρῃτήθη τῷ 1838 καὶ ἀπέθανεν ἐν Τεργέστῃ τῷ 1839, καταλιπὼν ἐν Ἑλλάδι μνήμην ἀγαθήν, ὡς συντελέσας εἰς τὴν ἵδρυσιν τοῦ πανεπιστημίου καὶ ἄλλων ἐπωφελῶν θεσμῶν.

Πρώτη συνταγματικὴ κυβέρνησις ἐχρημάτισεν ἡ ὑπὸ τὸν Ἀνδρέαν Μεταξᾶν (3 Σεπτεμβρίου—29 Μαρτίου 1844), αἱ δὲ κατόπιν κυβερνήσεις βραχὺν βιοῦσαι χρόνον παρῃτοῦντο, πλὴν τῆς μακρᾶς κυβερνήσεως τοῦ Ἰωάννου Κωλέττη (6 Αὐγούστου 1844—1848) καὶ τοῦ Ἀ. Κριεζῆ (12 Δεκεμβρίου 1849—19 Μαΐου 1854). Ὡς δὲ μὴ ἤρκουν αἱ βλαβερῶς ἐπιδρῶσαι ἀλλαξοκυβερνήσεις προσετέθη ἤδη καὶ ἡ λῃστεία, οὐ μόνον ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἀλλὰ καὶ ἔξωθεν τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ ὑπὸ τὸν Κωλέττην κυβέρνησις ἐρειδομένη ἐπὶ τῆς Γαλλίας, παρ' ἧς καὶ χρηματικῶς ὑπεστηρίζετο, ἐδημιούργησεν ἀντιπαθείας εἴς τε τὴν Ρωσίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν, ἥτις ἤρξατο ζητοῦσα τὸ τοκοχρεολύσιον τοῦ ὑπὸ τοῦ οἴκου Ρότσιλδ τοῦ Λονδίνου χορηγηθέντος τῇ Ἑλλάδι δανείου τῶν 60.000.000 (31 Δεκεμβρίου 1832 πρὸς 5 % καὶ εἰς πραγματικὸν χρῆμα 94), ἀλλ' αἱ ἐνέργειαι τῆς τε Ἀγγλίας καὶ τῆς Ρωσίας ἐξουδετεροῦντο διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τῆς Γαλλίας, ἥτις ἀνεπτέρου καὶ παρὰ τῇ κυβερνήσει καὶ τῷ Ὄθωνι τὰς θελκτικὰς εἰκόνας τῆς Μεγάλης Ἰδέας, τοῦθ' ὅπερ μικροῦ δεῖν νὰ διακόψῃ τὰς σχέσεις μετὰ τῆς Τουρκίας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1847, ἐξ ἁπλοῦ ἐπεισοδίου ἐν τῷ ἀνακτορικῷ χορῷ, ἐν ᾧ παρίσταντο καὶ οἱ πρέσβεις τῶν Δυνάμεων. Ὁ πρεσβευτὴς τῆς Τουρκίας Κωστάκης Μουσοῦρος, Κρής, ὅστις ἠρνήθη τὴν ἔκδοσιν διαβατηρίου διὰ Κωνσταντινούπολιν τοῦ ὁπλαρχηγοῦ Τσάμη Καρατάσου, εὑρίσκετο μεταξὺ αὐτῶν καὶ ὁ Ὄθων ἐμέμφθη ἐν τῷ χορῷ (13 Ἰανουαρίου 1847) τὴν τοιαύτην πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Ἑλλάδος ἔλλειψιν σεβασμοῦ. Ὁ Μουσοῦρος προσβληθεὶς ἀπῆλθεν ἀμέσως μετὰ τῆς κυρίας του καὶ ἀνέφερε τὸ πρᾶγμα εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁπόθεν ἀπῃτήθη ἱκανοποίησις ἐπὶ ἀπειλῇ ἐκδιώξεως ἐκ Τουρκίας τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, ἀλλὰ κωλυομένη ὑπὸ τῆς Γαλλίας. Ἐπεμβάντος τοῦ Μέττερνιχ ἡ διαφορὰ ἐλύθη οὐχὶ δι' ἀντικαταστάσεως τοῦ Μουσούρου, ἀλλά, ἐν τῷ μεταξὺ θανόντος τοῦ Κωλέττη, δι' αἰτήσεως συγγνώμης τῆς κυβερνήσεως τῇ 2 Δεκεμβρίου καὶ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Μουσούρου εἰς Ἀθήνας (9 Φεβρουαρίου 1848). Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως φανατικός τις ὑπηρέτης αὐτοῦ ἀπεπειράθη νὰ φονεύσῃ αὐτὸν τῇ 23 Ἀπριλίου καὶ ἠπειλήθη νέα διακοπὴ σχέσεων, ἀλλ' ἐλύθη τὸ ζήτημα διὰ μεταθέσεως τοῦ Μουσούρου εἰς Βιέννην ἐπὶ προαγωγῇ. Ἀλλὰ κατὰ τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν τοῦ 1847 νέον ἐπεισόδιον ἠπείλησε τὴν κυβέρνησιν. Ὁ ὄχλος ἐλεηλάτησε τὴν οἰκίαν Πορτογάλου τινὸς Πατσιφίκου, Ἄγγλου ὑπηκόου, δι' ὃν ἡ Ἀγγλία ἐζήτησεν ἱκανοποίησιν καὶ ἀποζημίωσιν τοῦ παθόντος, ἀλλὰ τοῦ πράγματος θεωρηθέντος ὡς ζητήματος κοινοῦ δικαίου, ἀνεβάλλετο ἡ λύσις ὡς ἐκ τῶν κατὰ τὰ ἔτη 1847 καὶ 1848 λυμαινομένων τὴν Εὐρώπην ἐπαναστατικῶν κινημάτων, πρὸς ἃ οὐχὶ μετὰ λύπης προσέβλεπεν ὁ ἐχθρὸς τοῦ Ὄθωνος Ἄγγλος πρωθυπουργὸς λόρδος Πάλμερστον. Τελευτῶντος ὅμως τοῦ 1849 ὁ Πάλμερστον ἀπῄτησεν ἐκτὸς τῆς ἀποζημιώσεως τοῦ Πατσιφίκου 800.000 δρ., τοῦ ἱστορικοῦ Γ. Φίνλαϊ 40.000 δρ., ἀποζημίωσιν Ἑπτανησίων κακωθέντων καὶ προσάρτησιν εἰς τὰς ἀγγλικὰς Ἰονίους νήσους τῶν νησιδρίων Οἰνουσῶν (Σαπιέντζα) καὶ τῆς Ἐλαφονήσου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κυβέρνησις ἀπέρριψε τὴν τελευταίαν ταύτην ἀξίωσιν, αἴφνης τῇ 30 Δεκεμβρίου 1849 στόλος ἐκ 14 σκαφῶν ὑπὸ τὸν ναύαρχον Πάρκερ καταπλέει εἰς Σαλαμῖνα καὶ ἀποκλείει τὸν Πειραιᾶ καὶ ἄλλους λιμένας τοῦ κράτους, ἀλλὰ τῇ ἐπεμβάσει τῆς Γαλλίας καὶ Ρωσίας καὶ τῇ πληρωμῇ 180.000 δρ. ἤρθη ὁ ἀγγλικὸς ἀποκλεισμός, ὁ κυρίως πρὸς ταπείνωσιν τοῦ Ὄθωνος ἀποβλέπων (παρκερικά).

Ἀλλ' οἱ καιροὶ ἦσαν χαλεποὶ καὶ μετὰ τὴν καταστολὴν τῶν ἐν τῇ Δ. Εὐρώπῃ ἐκραγεισῶν ἐπαναστάσεων τῶν ἐτῶν 1848 — 1850 νέος ἠπειλεῖτο καὶ φοβερὸς πολεμικὸς σάλος καὶ ἀφορμὴ αὐτοῦ ὑπῆρξαν τὰ ἐν Ἱεροσολύμοις συμβάντα μεταξὺ Ἑλλήνων ὀρθοδόξων μοναχῶν καὶ παπικῶν τοιούτων, ἐκ τῶν συνήθων ἐν Παλαιστίνῃ, λόγῳ τῶν λεγομένων προσκυνημάτων (Ἁγίου Τάφου, Γεθσημανῆς, Βηθλεὲμ κτλ.). Ἡ Τουρκία, προστατεύουσα τὰ ἐπὶ τῆς Ἁγίας Γῆς προνόμια τῶν ὀρθοδόξων, ἐγέννησεν ἀνταγωνισμὸν πολιτικὸν καὶ διπλωματικὸν μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ρωσίας, καθ' ὅν, νικησάσης τῆς Ρωσίας, ἐξερράγη ὁ λεγόμενος Κριμαϊκὸς πόλεμος (1853 — 1856) ἐξ ἀφορμῆς ἀπαιτήσεως τοῦ ἀπεσταλμένου τῆς Ρωσίας Μεντζικώφ, ὅπως ἡ Τουρκία ἐκδώσῃ ἐν συμβολαίῳ (σενὲτ) πρὸς τὴν Ρωσίαν τὰς περὶ προστασίας τῶν Ἁγίων Τόπων καὶ τῶν πατριαρχείων διακηρύξεις αὐτῆς. Τῆς Πύλης ἀρνηθείσης ἡ Ρωσία κατέλαβε τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας, ἡ Τουρκία δὲ ἐκήρυξε τὸν πόλεμον, ἔχουσα συμμάχους τοὺς ἐνδιαφερομένους Γάλλους, Ἄγγλους καὶ τὸ Πεδεμόντιον (22 Σεπτεμβρίου 1853).

Ὁ πόλεμος οὗτος συνεκίνησεν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὸν Ἑλληνισμόν, πολλὰς ἐλπίδας γεννήσας ἐκ τῆς πιθανῆς νίκης τῶν ὀρθοδόξων Ρώσων. Τῆς μεγάλης ἰδέας τὸ ὄνειρον διεβουκόλει τὸν Ὄθωνα, ὅστις ἦτο αὐτῆς ἔνθερμος θιασώτης. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ὅρια τοῦ κράτους ἦσαν στενὰ καὶ οὐχὶ ἀντάξια τοῦ μεγάλου ἀγῶνος τοῦ 1821 καὶ δὲν συμπεριελάμβανον πάσας τὰς ἀγωνισθείσας ἑλληνικὰς χώρας, Θεσσαλίαν, Ἤπειρον, Μακεδονίαν, Κρήτην καὶ τὰς ἄλλας νήσους, ἔτρεφε τὸν γλυκὺν πόθον ὅτι ἔπρεπε, κατὰ τὴν μετ' οὐ πολὺ κρίσιν τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος, νὰ προβῇ εἰς κινήματα κατὰ τῆς γείτονος Τουρκίας, τοῦθ' ὅπερ βεβαίως δὲν θὰ ἐπέτρεπον ἥ τε Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία, ἀλλὰ θὰ ὑπεστήριζε μόνον ἡ Ρωσία, ὡς ὁμόδοξος, καὶ θὰ ἔβλεπε ταῦτα εὐχαρίστως. Ἀλλὰ μήπως ὁ Μέττερνιχ δὲν ἔγραφε τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1839 τῷ πρεσβευτῇ Πρόκες-Ὄστεν: «ἡ Κωνσταντινούπολις δέον νὰ γίνῃ ἑλληνικὴ καὶ πᾶσαι αἱ μετὰ ... τῆς καὶ τῆς Ἑλλάδος χῶραι, ὅπου ἐπικρατεῖ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα», καὶ τῇ 12 Μαρτίου 1841: «Εὔχομαι ν' ἀναπτυχθῇ ἡ Ἑλλὰς ὡς κράτος, πρὸς τοῦτο ὅμως πρέπει νὰ διέλθῃ ἐν εἰρήνῃ τὰς περιόδους τῆς ζωῆς ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας πρὸς τὴν νεότητα καὶ ἀπὸ ταύτης πρὸς τὴν ἀνδρικήν». Ἀλλ' ἐκείνου πεσόντος τῆς ἀρχῆς τῇ 13 Μαρτίου τοῦ 1848, ἤλλαξεν ἡ πολιτικὴ τῆς Αὐστρίας, ἥτις ἤδη ὠνειρεύετο τὰς πρὸς Ἀνατολὰς χώρας (Drang nach Osten), προστεθεῖσα εἰς τὸ κόμμα τῶν κατὰ τοῦ Ὄθωνος ἀπεδρώντων. Τὸ ἔθνος ὅμως σύσσωμον κατελήφθη ὑπὸ πολεμικοῦ ὀργασμοῦ, ὡς ἐκ τῶν ἐν Ἀνατολῇ τεκταινομένων, καὶ παλαίμαχοι τοῦ Ἀγῶνος ὁπλαρχηγοὶ ἤρχισαν νὰ κινῶνται πρὸς τὰ ἑλληνοτουρκικὰ σύνορα, πρὸς τὴν Λαμίαν, τὸ ἱστορικὸν Ζητοῦνι. Καὶ ὁ βασιλεὺς δὲ μετὰ τῆς Ἀμαλίας διεκήρυττον ὅτι ἤγγικεν ἡ ὥρα νὰ δράσῃ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ δουλεύοντος ὑπὸ τοὺς Τούρκους Γένους. Ἀλλ' ὡς πάντοτε καὶ τώρα τὸ κίνημα

Ὄθων Α' βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος.

Digitized by Google

ἔμελλε νὰ ἐκραγῇ ἄνευ παρασκευῆς καὶ μελέτης, ὁ ρωσόφιλος ὅμως χαρακτὴρ τοῦ ὑπουργείου Α. Κριεζῆ (1849—1854) προσέδιδε ποιάν τινα αἴγλην εἰς αὐτὸ καὶ ἐνεθάρρυνε τόσον τοὺς ἐλευθέρους ὅσον καὶ τοὺς ὑποδούλους Ἕλληνας, ὧν πολλοὶ κατέχοντες δημοσίας θέσεις ἐν Ἑλλάδι ἤσκουν ἐπιρροὴν εἰς τὰς ὑποδούλους ἐπαρχίας καὶ οἱ προθάλαμοι τῶν ἀνακτόρων ἐπληροῦντο καθ' ἑκάστην ὑπὸ τῶν ὁπλαρχηγῶν, λαμβανόντων διαταγὰς τοῦ Ὄθωνος. Ἀρχομένου δὲ τοῦ 1854 διάφορα ἐπαναστατικὰ σώματα διῆλθον τὰ σύνορα καὶ δὴ ἐν Ἠπείρῳ ὑπὸ τοὺς Γρίβαν καὶ Καραϊσκάκην εἰς 2.000 ἀνερχόμενα, ἐν Θεσσαλίᾳ ὑπὸ τοὺς Τσάμην Καρατάσον, Χατζηπέτρον, Φαρμάκην, Τζαμάλαν καὶ ἄλλους ὁπλαρχηγούς, ἐπετέλεσαν ἔργα ἀνδρείας, ἀλλὰ προὐκάλεσαν τὴν διακοπὴν τῶν σχέσεων Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας τῇ 10 Μαρτίου, ἥτις ἐπέτεινε καὶ τὴν ἐνεργὸν δρᾶσιν τῆς ἐπισήμου Ἑλλάδος, διαταξάσης τὴν κίνησιν πρὸς τὰ σύνορα τῶν ἔν τε Πελοποννήσῳ καὶ Στερεᾷ στρατευμάτων. Μάτην οἱ πρέσβεις Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας προσεπάθουν νὰ περιστείλωσι τὸ πολεμικὸν μένος· ὁ Ὄθων ἦτο ἀμετάπειστος· διὰ τοῦτο ἀπέστειλαν κοινὴν διακοίνωσιν τῇ 8 Ἀπριλίου, ἐν ᾗ ἀπεκάλουν τὴν διαγωγὴν τοῦ Ὄθωνος ἀχαρακτήριστον, ὡς μὴ ἔχουσαν τὸ ἔθνος σύμφωνον εἰς τὰ κινήματα. Ταύτῃ ἐπηκολούθησε καὶ δευτέρα διακοίνωσις τῆς 30 Ἀπριλίου, καὶ τῇ 13 Μαΐου στόλος γαλλικὸς καταπλεύσας εἰς Πειραιᾶ ἀπεβίβασε 2.000 ἄνδρας ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Φορεῦ καὶ κατέσχε καὶ τὸν ἑλληνικὸν στολίσκον, τῇ δὲ 14 αἱ Δυνάμεις ἀπηύθυναν τελεσίγραφον, εἰς ὃ ὁ Ὄθων ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ, κηρύξας οὐδετερότητα ἐν τῷ «ἀνατολικῷ πολέμῳ», ἠναγκάσθη δὲ νὰ ἀναθέσῃ τὸν σχηματισμὸν κυβερνήσεως εἰς τὸν ἀγγλόφιλον Ἀλέξανδρον Μαυροκορδᾶτον τῇ 19 (ὑπουργεῖον Κατοχῆς). Οὕτω οἱ μὲν ἐπαναστατήσαντες ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ ἀφέθησαν εἰς τὸ ἔλεος τῶν Τούρκων, ἐπανελήφθησαν δ' αἱ σχέσεις Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, μεθ' ἧς ὑπεγράφη ἡ περιώνυμος συνθήκη τοῦ Κάνλιτζα (27 Μαΐου 1855).

Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ξενικὴ κατοχὴ ὑπὸ τὸν Τινὰν ἐκ Βουλγαρίας εἶχε μετέλθει βιαιότητας κατὰ τῆς ἐθνικῆς ἀξιοπρεπείας καὶ ἐκτὸς αὐτῶν μετέδωκε καὶ τὴν ἀπαισίαν χολέραν, ἥτις ἐλυμήνατο τὸν τόπον. Μέχρι δὲ καὶ πέραν τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων (18 Μαρτίου 1856) διετηρήθη ἡ κατοχή, θεωρηθεῖσα ὡς ἐπονείδιστος πρᾶξις (Φεβρουάριος 1857).

Ἀλλ' ἡ ἀντιπολίτευσις ἀφορμὴν λαβοῦσα ἐκ τῶν ἀπαισίων τούτων συμβάντων καὶ ὁλονὲν ἐνισχύουσα τὸ κατὰ τοῦ Ὄθωνος ρεῦμα, ἠνάγκασε τὸν βασιλέα νὰ λάβῃ τὰ πρὸς ἀσφάλειαν μέτρα· σχεδὸν κατήργησε τὸ Σύνταγμα, ἀποφεύγων τὰς ἐκλογάς, τοῦθ' ὅπερ τὰ μάλιστα συνετέλεσεν εἰς τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν τῶν πολιτικῶν ἐν Ἑλλάδι πραγμάτων. Ἐνεφανίσθησαν ἤδη νέοι ἄνδρες πολιτικοί, ὁ Ἀ. Κουμουνδοῦρος, ὁ Θ. Ζαΐμης, ὁ Βενιζέλος Ροῦφος, ὁ Ἐ. Δεληγεώργης, οἵτινες πονοῦντες τὸν τόπον ἐπεζήτησαν τὴν ἐκτόπισιν τῶν παλαιῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν, τῶν ἀνηκόντων εἰς ξενικὰ τῶν Δυνάμεων κόμματα, ἅπερ τοσαύτας προσβολὰς προσῆψαν τῇ πατρίδι ἤδη ἀπὸ τοῦ κυβερνήτου Καποδιστρίου. Ἀλλὰ μεθ' ὅλα ταῦτα ἡ κατάστασις, ὡς ἐκ τῆς ματαιώσεως τῶν ἐπαναστατικῶν κινημάτων τοῦ 1854 καὶ τῆς ἐντεῦθεν λαϊκῆς ἀπογοητεύσεως, ἦτο κρίσιμος καὶ ἐξερράγη σειρὰ ὅλη στάσεων ἀνὰ τὰς ἐπαρχίας, ἥτις, καίπερ μὴ στρεφομένη κατὰ τῆς δυναστείας ἀμέσως, ἐδημιούργει πράγματα εἰς τὰς κυβερνήσεις, ἀντανακλῶντα καὶ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ὄθωνος ὅστις ἦτο ἄτεκνος καὶ κατὰ τὸ 40ὸν ἄρθρον τοῦ Συντάγματος ὁ διάδοχος ἔπρεπε νὰ εἶναι ὀρθόδοξος. Τοῦτο ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἀπόρριψις τῆς προτάσεως περὶ σχηματισμοῦ ἐθνοφυλακῆς καὶ ἡ παραβίασις τοῦ Συντάγματος ἐπηύξησαν τὴν δυσαρέσκειαν τῶν πολιτῶν. Ἀντιμετωπίζων ὁ Ὄθων τὸ ὁλονὲν φθειρόμενον γόητρον, προέβαλεν ὡς ἀσπίδα τὴν Μεγάλην Ἰδέαν καὶ προέβη εἰς μυστικὰς συνεννοήσεις πρὸς πατριώτας Ἰταλούς, Ἀλβανοὺς φυλάρχους, Μαυροβουνίους καὶ Σέρβους, καταβάλλων ἐξ ἰδίων τὰς δαπάνας, ἀλλὰ τὰ σχέδιά του ἀνετράπησαν ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς διπλωματίας, ἥτις ἔκτοτε ηὔξησε τὴν ἐχθρότητα κατ' αὐτοῦ, τελοῦντος τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα καθόδου του (15 Ἰανουαρίου 1858). Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἰταλοὶ διὰ τοῦ Γαριβάλδη δὲν παρέσχον τὴν ὑπεσχημένην ἐπικουρίαν εἰς ἄνδρας καὶ ὅπλα. Ἀπὸ τοῦ 1860 μέχρι τοῦ 1862 τὸ στέμμα ἐπάλαιε κατὰ τριῶν ἐπαναστάσεων, τοὺς ἡγέτας τῶν ὁποίων ἐγίνωσκεν, ἀλλὰ δὲν ὑπελόγιζε τὴν ἔκτασιν αὐτῶν, ὧν κινητήριος δύναμις ἦτο ὁ ἐκ Μεσολογγίου πολιτευτὴς Ἐπαμεινώνδας Δεληγεώργης. Ἀπότοκος τῆς τοιαύτης ἐχθρότητος κατά τε τοῦ Ὄθωνος, ὃν ἀπεκάλουν «τύραννον», καὶ τῆς Ἀμαλίας, ἣν ἀπεκάλουν «ὕαιναν» οἱ ἀντίπαλοι καὶ οἱ σύγχρονοι ποιηταὶ καὶ δημοσιογράφοι, ὑπῆρξαν τὰ ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τῆς 10—12 Μαΐου 1859 συμβάντα, τὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Σκιαδικά», ἐκ τοῦ ὃ ἔφερον οἱ φοιτηταὶ σκιαδίου ἐν Σίφνῳ κατασκευαζομένου, ἀντὶ τῶν ἐξ Ἑσπερίας πολυτελῶν ψιαθίνων πίλων, οὓς ἐφόρουν νεαροὶ κύριοι, υἱοὶ κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων, παρισταμένων ἐν τῷ Πολυγώνῳ, ὅπου ἔπαιζεν ἡ μουσική, παρουσίᾳ καὶ τῶν βασιλέων. Μικρὰ πρόκλησις τούτων ἤρκεσε νὰ προαγάγῃ σύγκρουσιν πρὸς τοὺς πρώτους, καθ' ὧν ἐπετέθησαν καὶ τὰ ἀστυνομικὰ ὄργανα, καταδιώκοντα τοὺς φοιτητὰς μέχρι τοῦ πανεπιστημίου, ὅπου συγκεντρωθέντες ἐκάλεσαν καὶ τὸν λαὸν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ συνεκρούσθησαν πρὸς τὴν ἀστυνομίαν μεθ' αἱματηρῶν ἀποτελεσμάτων. Συνεπείᾳ τούτων διεκόπησαν αἱ παραδόσεις ἐπὶ ὀκταήμερον, ἐπαύθη δὲ καὶ ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας Κ. Δημητριάδης. Οὕτω ἀποκατεστάθη ἡ τάξις, ἀλλ' ἐγένετο τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἀφορμὴ πρὸς περαιτέρω ἀντιοθωνικὰς ἐκδηλώσεις, αἵτινες ἐξέσπασαν κατὰ τὴν 6ην Σεπτεμβρίου 1861. Ἀπόντος τοῦ βασιλέως, ἡ βασίλισσα Ἀμαλία ἐξῆλθεν εἰς περίπατον ἔφιππος, ὅτε ὁ φοιτητὴς Ἀριστείδης Δόσιος ἐπυροβόλησεν αὐτὴν παρὰ τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος. Καίπερ δὲ χαρισθείσης τῆς ζωῆς τοῦ νεαροῦ δολοφόνου, ἐδημιουργήθη τοὐντεῦθεν χάσμα μεταξὺ τῆς δυναστείας καὶ τοῦ λαοῦ, διαιρεθέντος εἰς ἀφωσιωμένους καὶ ἐχθρούς, καὶ πολλοὶ συνελήφθησαν, ἐφυλακίσθησαν, ἐφημερίδες ἐπαύθησαν καὶ συνωμοσίαι ἐξυφαίνοντο, καταλήξασαι εἰς τὴν 1ην Φεβρουαρίου 1862. Κατ' αὐτὴν ἐξερράγη στάσις τῆς φρουρᾶς Ναυπλίου, ἥτις ἀπῄτει, κατὰ τὰς ὑποδείξεις τοῦ Δηληγεώργη, τοῦ Θρασυβούλου Ζαΐμη καὶ τοῦ Δημητρίου Βούλγαρη, οὐχὶ πλέον διάλυσιν τῆς βουλῆς καὶ διενέργειαν ἐλευθέρων ἐκλογῶν, ἀλλὰ σύγκλησιν ἐθνοσυνελεύσεως. Ἀλλ' ἥ τε βουλὴ καὶ ἡ γερουσία, ἡ ἱερὰ σύνοδος καὶ αἱ ἄλλαι φρουραὶ ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τοῦ Ὄθωνος, ἡ δὲ κυρίως ὑποστήριξις τῶν ἐπαναστατῶν προήρχετο ἐκ τῶν παροικιῶν. Ὁ Στ. Ξένος ἐκ Λονδίνου διὰ τοῦ «Βρεττανικοῦ Ἀστέρος», οἱ ἐν Γαλαξίῳ ἔμποροι, ὁ Ὀδ. Ἰάλεμος καὶ ἄλλοι δημοσιογράφοι ἐκίνουν πάντα λίθον πρὸς ἔξωσιν τῆς δυναστείας, ἀλλ' ὁ στρατηγὸς Χὰν ἐπιτεθεὶς κατὰ τῆς ἐν Ναυπλίῳ φρουρᾶς ἐνέκλεισεν αὐτὴν ἐν τῷ φρουρίῳ καὶ ἠνάγκασεν εἰς παράδοσιν (8 Ἀπριλίου). Ταυτοχρόνως ὅμως ἐπαναστάτησε καὶ ἡ ἐν Ἑρμουπόλει Σύρου φρουρά, ὑπὸ τοὺς Ν. Λεωτσάκον, Σ. Μωραϊτίνην καὶ Α. Σκαρβέλην, ἥτις ἐπιβᾶσα τῆς «Καρτερίας» ἀπέπλευσεν εἰς τὴν νῆσον Κύθνον, ὅπου πολλοὶ τῶν μὴ ἀφωσιωμένων εἶχον ἐξορισθῇ, οὓς ἐσκέπτετο νὰ ἀπελευθερώσῃ. Ἀλλ' ἐκπλεύσασα ἐκ Πειραιῶς ἡ κορβέττα «Ἀμαλία» μετὰ ἰσχυρᾶς δυνάμεως ὑπὸ τὸν Τσίρον καὶ Χρυσοβέργην, ἀπεδεκάτισε τοὺς ἐπαναστάτας, πολλοὺς αὐτῶν αἰχμαλωτίσασα καὶ τοὺς νεκροὺς σκυλεύσασα, τοῦθ' ὅπερ γνωσθὲν παρώξυνεν ἐπὶ μᾶλλον τὸ ἀντιδυναστικὸν ρεῦμα, ἡ δὲ κυβέρνησις Ἀ. Μιαούλη ὠνομάσθη ὑπουργεῖον αἵματος. Καὶ προσωρινῶς μὲν ἐφαίνετο ἡ κατάστασις ἠρεμήσασα, ἀλλ' ἐκρύπτετο πῦρ καῖον ὑπὸ τὴν αἰθάλην, ὅπερ ὁ Ὄθων δὲν ὑπωψίαζε κἄν, ἀλλὰ σχηματίσας ὑπουργεῖον ὑπὸ τὸν Γενναῖον Κολοκοτρώνην, κατὰ συμβουλὴν αὐτοῦ, ἐπεχείρησε περιοδείαν ὅπως ἀκούσῃ τὰ παράπονα τοῦ λαοῦ, καταλιπὼν τὰς Ἀθήνας εἰς τὰς μηχανορραφίας τῶν συνωμοτῶν. Τῇ 6 Ὀκτωβρίου 1862 εὑρίσκετο ἐν Μεσσηνίᾳ, ὅτε μανθάνει ὅτι ἐπανεστάτησεν ἡ Βόνιτσα καὶ τῇ ἐπαύριον τὸ Μεσολόγγιον καὶ τῇ 8ῃ αἱ Πάτραι καὶ τῇ 10ῃ αἱ Ἀθῆναι, ὅπου ὁ Δεληγιώργης τὴν νύκτα καταλαβὼν τοὺς στρατῶνας ἔγραψεν ἐπὶ πυροβόλου τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὄθωνος.

Ὑποφωσκούσης τῆς 11ης Ὀκτωβρίου ἡ πόλις σχεδὸν ἀναιμάκτως εὑρίσκετο ἐντελῶς εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐπαναστατῶν, σχηματισάντων καὶ προσωρινὴν κυβέρνησιν ὑπὸ τὸν Δ. Βούλγαρην, Κ. Κανάρην καὶ Μπενιζέλον Ροῦφον μετὰ νέου ὀκταμελοῦς ὑπουργείου, οὗ μετέσχε καὶ ὁ Δεληγιώργης.

Ὁ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ὄθωνος ἀποχαιρετισμὸς τῆς οἰκογενείας του ἐν Μονάχῳ.
[Πίναξ τοῦ Philipp Foltz ἐν τῇ Νέᾳ Πινακοθήκῃ τοῦ Μονάχου.]

Digitized by Google

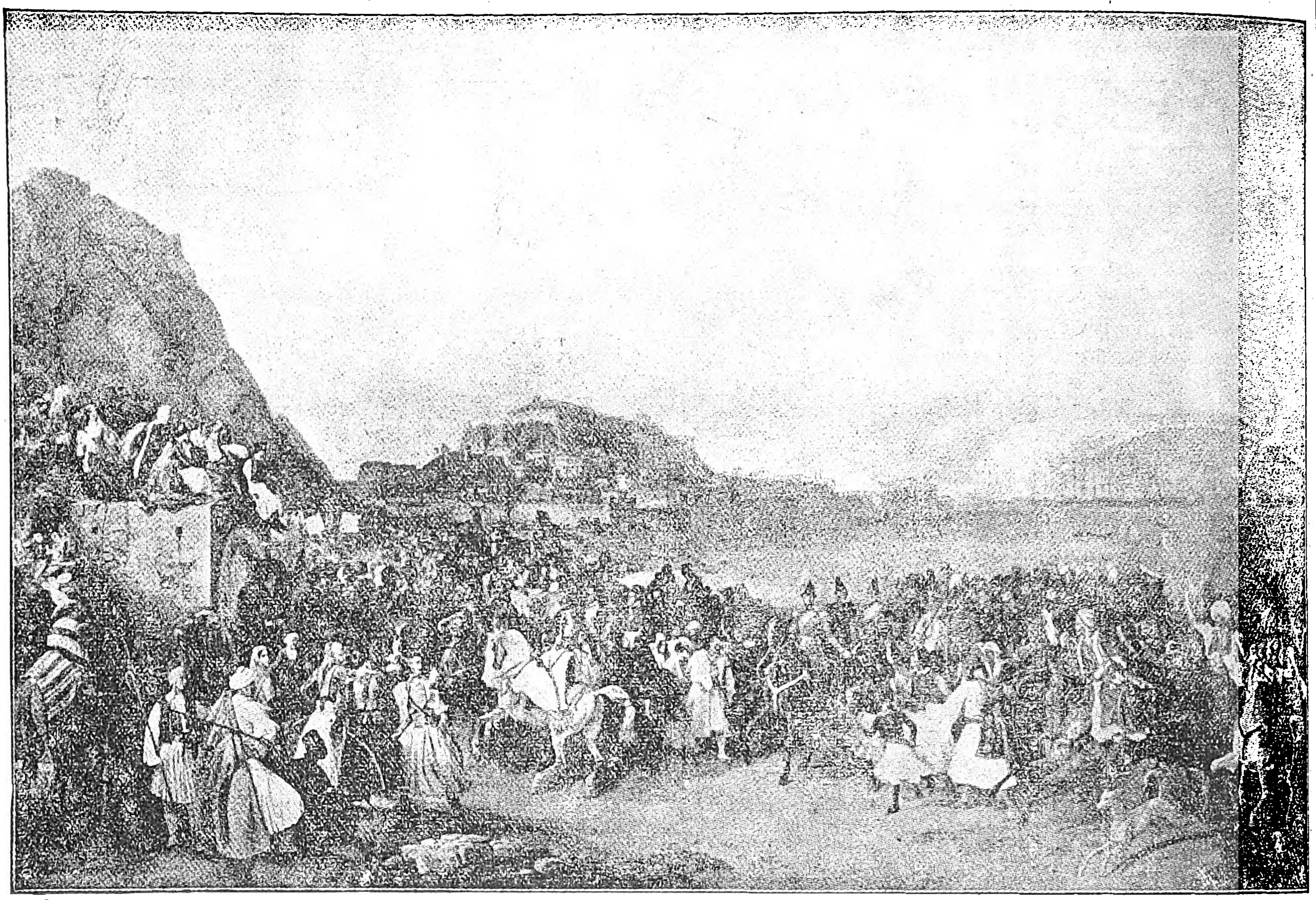

Ἡ ἄφιξις τοῦ βασιλέως Ὄθωνος ἐν Ναυπλίῳ.

[Πίναξ τοῦ Peter Hess ἐν τῇ Νέᾳ Πινακοθήκῃ τοῦ Μονάχου.]

Αὐθημερὸν κατέφθασε καὶ ἡ ἧς ἐπέβαινον οἱ βασιλεῖς κορβέττα «Ἀμαλία», ἀλλ' οἱ ἐν Ἀθήναις πρέσβεις κατελθόντες εἰς Πειραιᾶ συνεβούλευσαν τοὺς βασιλεῖς νὰ μὴ ἐξέλθωσιν, ἵνα μὴ κακόν τι γένηται αὐτοῖς. Ὁ Ἄγγλος μάλιστα πρεσβευτὴς παρεχώρησεν αὐτοῖς τὴν «Σκύλλαν» ἵνα ἀπέλθωσι μετὰ τῶν περὶ αὐτοὺς εἰς τὸ ἐξωτερικόν, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐδέχθησαν οἱ βασιλεῖς μετὰ ὥριμον σκέψιν. Πρὸ δὲ τοῦ ἀπόπλου ὁ Ὄθων ἐξέδωκε πρὸς τὸν λαὸν προκήρυξιν τῇ 12 Ὀκτωβρίου, ἐν ᾗ ηὔχετο εἰς τὸν Θεὸν «νὰ ἀπονέμῃ πάντοτε τὴν χάριν του εἰς τὰς τύχας τῆς Ἑλλάδος» καὶ ἀπέπλευσαν εἰς Τεργέστην. Ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν εἰς Μόναχον, ὅπου διατρίψας συντετριμμένος ἠθικῶς ἐπὶ 8 μῆνας ἀπῆλθεν εἶτα μετὰ τῆς Ἀμαλίας καὶ τῶν περὶ αὐτοὺς πιστῶν ἀπομεινάντων Ἑλλήνων εἰς τὴν πόλιν Βαμβέργην, ὁπόθεν μετ' εὐχαριστήσεως παρηκολούθει τὰ ἐν Ἑλλάδι πράγματα καὶ τὴν κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866, ἐδέχετο δὲ μετὰ τῆς Ἀμαλίας πάντα Ἕλληνα ἐπισκεπτόμενον αὐτόν. Ἐνταῦθα καὶ ἀπέθανε τῇ 14/26 Ἰουλίου 1867 ἄγων τὸ 52 ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ ἐτάφη φέρων τὴν ἑλληνικὴν στολὴν ἐν τοῖς ὑπογείοις τοῦ ἐν Μονάχῳ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γαετανοῦ (Theatiner Kirche), ὅπου μετὰ 8 ἔτη (8/20 Μαΐου 1875) ἀποθανοῦσα καὶ ἡ Ἀμαλία ἐτάφη. Σῴζονται δὲ μαρμάριναι αἱ λάρνακες μεθ' ἑλληνικῆς καὶ γερμανικῆς ἐπιγραφῆς. Ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Μονάχου ἀνάκεινται πάντα τὰ προσφιλῆ ἀντικείμενα ἀμφοτέρων εἰς μνήμην ἀΐδιον τῶν πρώτων τῆς Ἑλλάδος βασιλέων.

Ὁ Ὄθων εἶχε δεξιὸν νοῦν, ἔκτακτον ὀξύνοιαν, μεγάλην φιλοπονίαν. Ἐγίνωσκε τὰς ἀνάγκας τοῦ κράτους καὶ τοὺς χαρακτῆρας τῶν πολιτευομένων. Ἦτο ὁ καλύτερος διπλωμάτης τῆς Ἑλλάδος, ἠγάπα τὸ μεγαλεῖον τῆς θετῆς πατρίδος του, ἀλλ' ὁ νοῦς αὐτοῦ ὁ θεωρητικὸς ἐσκοτίζετο πολλάκις, προσκολλώμενος, ὅσον δὲν ἔπρεπεν, εἰς τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας, τοῦθ' ὅπερ συνέχεε τὰς ἰδέας του καὶ ἐστέρει αὐτὸν τῆς ἀναγκαίας πρωτοβουλίας καὶ ἑτοιμότητος κατὰ τὰς κρισίμους περιστάσεις. Φιλύποπτος εἰς ἄκρον, ἐδημιούργει ἐχθροὺς καὶ ἐντεῦθεν αἱ τριάκοντα δύο ἐπαναστάσεις ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἡ ἀποτυχία τοῦ ἄλλως φιλοδικαίου βασιλέως. Ὑπέστη τὴν κληρονομικότητα τῆς ἀρχαίας δυναστείας τῶν Βιττελσβάχων ἡγεμόνων τῆς Βαυαρίας, ὧν ἡ ἀρχὴ ἀνάγεται εἰς τὸ 1180 ἔτος. Ἡ δυναστεία αὕτη, διὰ τῶν αἰώνων ἐκφυλισθεῖσα, παρουσίαζεν ἑκάστοτε σπέρματα (μάλιστα δὲ κατὰ τὸν ΙΘ΄ αἰῶνα) οὐχὶ ὁμαλῆς διανοητικότητος, τὰς συνεπείας τῆς ὁποίας ὑφίστατο καὶ ὁ πρῶτος τῆς ἐλευθερωθείσης Ἑλλάδος βασιλεύς. Διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ὄθωνος ἐτιμήθη τῷ 1848 ἡ Κάρυστος, ὀνομασθεῖσα Ὀθωνούπολις (ἀναλαβοῦσα τὸ παλαιόν της ὄνομα τῷ 1862) καὶ ἡ νῦν πλατεῖα Ὁμονοίας Ὄθωνος, ὡς καὶ ἡ ἐν Ἑρμουπόλει τοιαύτη (μετονομασθεῖσα εἶτα τῷ 1861 Λεωτσάκου καὶ νῦν Μιαούλη), διὰ δὲ τοῦ ὀνόματος τῆς Ἀμαλίας ὠνομάσθη ἡ κορβέττα «Ἀμαλία», ἡ Ἀμαλιάπολις (νῦν Νέα Μιζέλα ἐν τῷ Παγασιτικῷ κόλπῳ) καὶ ἡ ἐν Ἠλείᾳ Ἀμαλιάς, τὸ ἐν Ἀθήναις Ἀμαλίειον ὀρφανοτροφεῖον καὶ ἡ Λεωφόρος Ἀμαλίας, ἣν κατὰ τὴν ΒΔ. γωνίαν τοῦ Ἐθνικοῦ κήπου συναντᾷ ἡ ὁδὸς Ὄθωνος, τοῦ ὁποίου πλεῖσθ' ὅσα ἀντικείμενα ἀνάκεινται ἐν τῷ ἐνταῦθα Ἱστορικῷ καὶ Ἐθνολογικῷ μουσείῳ καὶ τῷ Νομισματικῷ καὶ ἐν τῷ τοῦ Μονάχου. Ὁ Ὄθων παρίσταται εἰς τὴν ἐπὶ τῆς προσόψεως τοῦ πανεπιστημίου τοιχογραφίαν περιστοιχούμενος ὑπὸ τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ἀναστασίου Γεωργιάδου Λευκία*, Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν Μονάχῳ τῇ 6/18 Νοεμβρίου (1832).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Πανηγυρικὸς λόγος περὶ ἀναβάσεως εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος ἑνὸς πρίγκηπος ἐκ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Βαυαρίας (Βιέννη 1833).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Δημητρίου Μόσχου Λάκωνος Τὰ καθ' Ἑλένην καὶ Ἀλέξανδρον (Βιέννη 1833) σ. 41—43, ἔνθα περὶ τῆς γραφῆς τοῦ ὀνόματος Otto διατριβή.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Ὀθωνιάς. ποιήματα ἡρωϊκὰ κατὰ τὴν γηθόσυνον ἐτήσιον ἡμέραν τῆς εὐτυχοῦς εἰς Ναύπλιον ἀφίξεως τοῦ γαληνοτάτου βασιλέως τῆς Ἑλλάδος Ὄθωνος τοῦ Α΄, ὑφ' οὗ καὶ γερμανιστὶ μετεφράσθη (Ναύπλιον 1834).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Ὄθωνος στέφανος ἐν «Ἀθηνᾶς» ἀριθμ. 328.—*Ἀνωνύμου*, Über die Wahl des Prinzen Otto von Bayern zum König von Griechenland, Nürnberg (1834).—*I. Mährlen*, Geschichte Griechenlands von der Ankuft König Otto's in Nauplia (von 6 Februar 1833 bis 1 Juni 1835).—*G. L. Maurer*, Das Griechische Volk in Offentlicher, Kirchlicher und Privat Rechtlicher Beziehung (Heidelberg 1835) τόμ. 3.—*Σ. Ι. Β.*, Ὁ Γερολιμπέρης ἢ διάλογοι ἐν περιπάτῳ (Ἀθῆναι 1836).—*Π. Ροδίου*, Ἔφορος στρατιωτικὸς σ. 210, Ὄθωνος ἀποβατήριον εἰς Ναύπλιον.—*Giovanni Manara*, Ottone I Re della Grecia (Verona 1836).—*H. Parish*, The diplomatic history of the Monarchy of Greece from the year 1830, (London 1838).—*Α. Παπαδοπούλου Βρετοῦ*, Πολιτικὰ σύμμικτα (Ἀθῆναι 1840): Ὄθων.—*F. Strong*, Greece as a Kingdom (London 1842).—*Ch. A. Brandis*, Mittheilungen über Griechenland (Λιψία 1842) τόμ. 3.—*Γ. Φίνλεϋ*, Ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους (Ἀθῆναι 1841).—*Alex Baillie Cochran*, The State of Greece (London 1847).—*Ι. Α. Σπηλιωτάκη*, «Ἡ κρίσις» (Ἀθῆναι 1847).—*L. Ross*, Reisen des Königs Otto und der Königin Amalia (Halle 1848). —Τὰ κατὰ Μουσοῦρον ἢ ἡ Ἑλληνοτουρκικὴ διαφορὰ (Ἀθῆναι 1848).—«Illustration» τόμ. XII (1849) σ. 229, Othon, le roi de Grèce.—*Édouard Texier*, Les hommes de la guerre d'Orient, le roi Othon (Paris 1854).—Μελέτη ἐν «Jegenwart» περιοδικῷ Λιψίας (1854) τόμ. IX σ. 344—362 περὶ τῶν ἐτῶν 1841—1852.—*G. A. Mavrocordato*, L'ultramontanisme démasqué par lui-même (Athènes 1854).—Ἔγγραφα καὶ ἐπιστολαὶ ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ ὑποστρατήγου Γ. Κολοκοτρώνη (Ἀθῆναι 1855).—*Κ. Ν. Λεβίδου*, ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ καὶ ἡ Δύσις (Ἀθῆναι 1856).—*Gilbert Cassard*, Οἱ Ἕλληνες καὶ ὁ βασιλεὺς Ὄθων (ἐκ τοῦ γαλλικοῦ).—*Π. Καλευρᾶ*, Ἐπιστολαὶ (Ἀθῆναι 1856).—Τὰ κατὰ τὴν τελετὴν τῆς 25 Ἰανουαρίου 1858 ἐπὶ τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι ἀπὸ τῆς εἰς Ἑλλάδα ἀφίξεως τῆς Α.Μ. τοῦ βασιλέως καὶ αἱ ἐν ταύτῃ γενόμεναι πρὸς τὴν Α. Μ. προσφωνήσεις καὶ ἀντιφωνήσεις τῆς Α. Μ. (Ἀθῆναι 1858).—*Ἰωάννου Μαθαρίνου*, Ἡ εἰκοσιπενταετηρὶς τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν βασιλέως (Ἀθῆναι 1858).—*Ἀνωνύμου*, Αἱ περὶ Συντάγματος καὶ περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα Βαυαρῶν πράξεις τῆς συμμαχίας καὶ τῆς αὐλῆς τοῦ Μονάχου.—*Edmond About*, La Grèce contemporaine (Paris 1858).—*G. W. Heinbach*, Griechisch—Römisches Recht in der Neuzeit (1853—1860) ἐν τῷ 87 τόμῳ τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας *Ersch-Gruber*, σ. 1—106. —*G. F. Herzberg*, Geschichte Griechenlands im 19 Jahrhundert, αὐτόθι σ. 108—236.—*Ἄππελ* (ἱππότου), Συμβουλαὶ ἀληθοῦς φίλου τῆς Ἑλλάδος (ἑλλ. καὶ γαλ.) (Ἀθῆναι 1860). —*Π. Καλευρᾶ*, Ἡ Ρωσοφοβία καὶ ὁ Πανσλαυϊσμὸς (Ἀθῆναι 1860).—*G. Ruffe*, Le roi Othon et la Grèce (Paris, 1862).—*Ettore Lombardi*, La Grecia e il Re Ottone (Torino 1862).—*Ἀνωνύμου*, Τὰ συμβάντα τῆς νεοελληνικῆς ἐπαναστάσεως (Ἀθῆναι 1862).—*G. Gervinus*, Das Schicksal Griechenlands in den Heinden der Diplomatie (Leipzig 1862), τόμ. IV σ. 279—590.—*Prokesch - Osten*, Geschichte des Abfalls der Griechen, (Wien 1862 καὶ 1867) (μετεφράσθη καὶ ἑλληνιστί, Ἀθῆναι 1868 εἰς τόμ. 2).—*R. Rundstedt*, Die Griechiche Armée und die Revolution, Athens (1862).—*Α. Κ.*, Ἡ νὺξ τῆς 10—11 Ὀκτωβρίου 1862.—*Ν. Τ. Βούλγαρη*, Τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ὁλομέλεια (1833—1843) (Κέρκυρα 1862).—*Θρασυβούλου Ζ. Ἀργυροπούλου*, Εἷς βασιλεὺς ἐλέῳ Θεοῦ (Κέρκυρα 1862).—*Ναυπλιέως*, Ἡ Ναυπλιακὴ ἐπανάστασις (Ἀθῆναι 1862).—*Φιλίππου Ἰωάννου*, Εἰκοσιπενταετηρίς, ἐν «Φιλίστορος» τόμ. β΄ (Ἀθῆναι 1862) (Ὠδή).—*Στεφάνου Ξένου*, Τὸ ἀτέλεστον μνημόσυνον ἢ δίκη νεκρῶν καὶ ζώντων (Λονδῖνον 1863).—*Κουλουριώτου*, Ἑλλὰς ὑπὸ τὸν βασιλέα Ὄθωνα (Λονδῖνον 1863).—*C. N. Levidis*, Quelques mots sur la Grèce et l'ex-roi Othon (Bruxelles 1863).—*Π. Χαλκιοπούλου*, Σκέψεις περὶ Ἑλλάδος (Ἀθῆναι 1863).—*C. N. Levidis*, Le Gouvernement et l'administration en Grèce (Athènes 1863).—*Π. Γ. Χαλκιοπούλου*, Σκέψεις περὶ Ἑλλάδος, Μέρος β΄ (Πάτραι 1891).—*J. Lemoine*, La révolution grecque de 1862 en «Revue des deux Mondes» (1862 Δεκεμβρίου 15).—*Socratis I. Tsirakopoulos*, Greece, its condition during the Reign of King Otto (Ἀθῆναι 1864).—*Mendelson Bartholdy*, Die Verwaltung König Otto's von Griechenland und sein Sturz ἐν «Preussischer Jahrbüchern» (1864) τόμ. IV σ. 365—392.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Περὶ ἀντιβασιλείας ἐν τῇ τοῦ *H. Sybel* Historische Zeitschrift XXVIII.—*Θ. Γ. Κολοκοτρώνη*, Πῶς καταστρέφεται κλπ. (Ἀθῆναι 1872).—*Π. Καλευρᾶ*, Ἡ ἐν Ἑλλάδι πολυκέφαλος Λερναία ὕδρα (Ἀθῆναι 1866).—*Μ. Π. Βρετοῦ*, Ὄθων, ἐν «Revue moderne» (Paris 1868) καὶ ἐν τῷ Ἐθνικῷ ἡμερολογίῳ (Παρίσιοι 1869).—*Φιλίππου Ἰωάννου*, ἐν «Φιλολογικοῖς παρέργοις», Ὄθωνος ἐλεγεῖα (Ἀθῆναι 1865 καὶ 1874).—*Μένδελσον Βαρθόλδη*, Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1453 μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, μετάφρ. *Α. Βλάχου*, (Ἀθῆναι 1870—1874) (καὶ *Ι. Παπαρρηγοπούλου* ἐξεδόθη μόνον 1 τόμος).—*Α. Ν. Γούδα*, Βίοι παράλληλοι (Ἀθῆναι 1872—1876) τόμ. Ζ΄ σ. 49—124.—*Émile Legrand*, Recueil de chansons populaires grecques (Paris 1874) σ. 166: Ὄθωνος ἐρχομός. - *Π. Σούτσου*, Ἐρχομὸς Ὄθωνος ἐν «Βοσκῷ τῆς Ἀργολίδος» (ἀχρονολόγητον).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Ἡ κιθάρα (Ἀθῆναι 1875) σ. 107, Ὁ Ὄθων ἐπὶ ἑλληνικῆς γῆς, ἐν «Ἑστίᾳ» (1876) τόμ. Β΄ ἀριθ. 37 σ. 585 ἑξ.—*G. Finlay*, History of Greece (Oxford 1877) τόμ. V—VII.—*W. F. Schmeidler*, Geschichte des Königsreichs Griechenlands (Heidelberg 1877).—*G. Herzberg*, Geschichte Griechenlands seit dem Absterben des Antiken Lebens bis zur Gegenwart (Gotha 1878) (μετεφράσθη ὑπὸ *Π. Καρολίδου*, Ἀθῆναι 1906 εἰς τόμ. 3).—*Ι. Α. Βούλγαρη*, Ἀποκαλυφθήτω ἡ ἀλήθεια (Ἀθῆναι 1878).—*Ν. Δραγούμη*, Ἱστορικαὶ ἀναμνήσεις (Ἀθῆναι 1878) τόμ. Β΄.—*Α. Σ. Βυζαντίου*, Ὄθων, ἐν «Ἑστίᾳ» τόμ. ΣΤ΄, 1878, ἀριθμ. 132 σ. 433 ἑξ. (καὶ ἐν «Ἡμέρᾳ» 1897 ἅμα τῷ θανάτῳ).—*H. Houssaye*, La Grèce et sa création, en «Revue des deux mondes» (Paris 1879).—*Φιλίππου Ἰωάννου*, ἐν «Ἑστίᾳ» (1880) τόμ. Ι΄, ἀριθμ. 260 σ. 815.— *Θ. Γ. Κολοκοτρώνη*, Αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος (Ἀθῆναι 1881). —*Ι. Α. Σπηλιωτάκη*. Τὸ πολίτευμα (Ἀθῆναι 1881).—*Δ. Σωφρονιάδου*, Ὄθων καὶ Ἀμαλία (Κωνσταντινούπολις 1882) — *Δ. Παλάσκα*, Τὰ συμβάντα τοῦ Ὀκτωβρίου 1862 ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ ἀτμοδρόμωνος «Ἀμαλίας» (Ἀθῆναι 1882).—*Λεωνίδα Παλάσκα*, Ἡ ἐξ Ἑλλάδος ἀναχώρησις τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, ἐν «Ἑστίᾳ» (1882) τόμ ΙΔ΄ ἀριθμ. 363 σ. 781.—*K. N. Πα*— *J. Sepp*, Die Bayern in Griechenland (1882).

Digitized by Google

παμιχαλοπούλου, Παρὰ τὸν τάφον τοῦ βασιλέως Ὄθωνος (Ἀθῆναι 1883), Ἀττικὸν ἡμερολόγιον *Ἀσωπίου* (1884) 250—25. *Χ. Δ. Μελετοπούλου*, Ἡ εὐρωπαϊκὴ διπλωματία ἐν Ἑλλάδι (Ἀθῆναι 1·88).— *Κωνσταντίνου Παπαρρηγοπούλου*, Αἱ δύο δυναστεῖαι (Ἀθῆναι 18·8).—*Μπάμπη Ἀννίνου*, Χρονικὰ τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος, ἐν «Ἑστίᾳ» (1889) ἀριθμ. 604.—*Γ. Ν. Φιλαρέτου*, Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος (Ἀθῆναι 1889).— *Α. Τσαμαδοῦ*, ἐν «Ἑστίᾳ» ἀριθμ. 708. — *Π. Χαλκιοπούλου*, Βαυαροκρατία καὶ Ἑλλὰς ἐν «Ἑβδομάδι» περίοδος β´ ἔτος Ζ´ φύλ. 17—22. — *Ν. Ἰ. Σαριπόλου*, Ἀπομνημονεύματα (Ἀθῆναι 1889) σ. 117—120. — *Τοῦ αὐτοῦ*, Τὰ μετὰ θάνατον (Ἀθῆναι 1890). — *Édouard Thouvenel*, La Grèce du roi Othon (Paris 1890).— *Π. Καρολίδου*, Ὁ πρίγκιψ Μεττερνῖχος ἐν «Ἑστίᾳ» (1892) σ. 120—123. — *Ε. Κ. Κυριακίδου*, Ἱστορία τοῦ συγχρόνου Ἑλληνισμοῦ (Ἀθῆναι 1892—1893).— *Σπυρ. Πήλικα*, Ἀπομνημονεύματα τῆς ὑπουργίας αὐτοῦ (Ἀθῆναι 1893).— *Α. Πολυζωΐδου - Γ. Κρέμου*, Γενικὴ Ἱστορία (Ἀθῆναι 1890) τόμ. Δ´.— *Α. Βυζαντίου*, Ἔργα (Τεργέστη 1893).— *Τ. Ε. Εὐαγγελίδου*, Ἱστορία τοῦ Ὄθωνος, βασιλέως τῆς Ἑλλάδος (1832—1862) (Ἀθῆναι 1894).— *Τοῦ αὐτοῦ*, Ἱστορία τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας (Ἀθῆναι 1894) σ. 595 ἑξ.— *Ἀνωνύμου*, Ἀμαλία ἡ βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος (Ἀθῆναι 1894).— *Γ. Μήλα*, Ἀπομνημονεύματα (Ἀθῆναι 1894). — *Σωτηρίας Ἀλιμπέρτη*, Ἡ βασίλισσα Ἀμαλία (Ἀθῆναι 1894 — 1916), μέρος Α´ Βιογραφία, μέρος Β´ Ἐπιστολαί.— *Σπυρίδωνος Μαλάκη*, Ἀπομνημονεύματα συγχρόνου ἱστορίας (Ἀθῆναι 1895).— *W.*, Ἡ αὐλὴ τῶν Ἀθηνῶν, ἐντυπώσεις περιηγητρίας, ἐπιστολαὶ γραφεῖσαι τῷ 1853 (Ἀθῆναι 1896). — *Ἀριστείδου Κυριακοῦ*, Ὄθων καὶ ἡ νύφη τῆς Ρούμελης (Ἀθῆναι 1896). — *Γεωργ. Ν. Φιλαρέτου*, Ξενοκρατία καὶ βασιλεία (Ἀθῆναι 1897). — *L. Sergent*, Greece in the Nineteenth century, wilh map and illustrations (London 1897). — *Τοῦ αὐτοῦ*, New Greece with maps specially preparated for this work. — *Τ. Ε. Εὐαγγελίδου*, Ἐπιστολαὶ τοῦ Ὄθωνος (ἐκ τῶν ἐν Βάμβεργ τῷ 1891 ἐκδοθεισῶν ὑπὸ τοῦ ἀρχειοφύλακος *Trost*) (Ἀθῆναι 1898).— *Ἀνωνύμου*, Σελίδες τινὲς τῆς ἱστορίας τοῦ Ὄθωνος (Ἀθῆναι 1898). — *Γ. Κωνσταντινίδου Μακεδόνος*, Εὐρώπη καὶ Ἀνατολὴ (Ἀθῆναι 1898).— *A. Schlosser*, Briefwechsel zwischen Erz. Johann Baptist von Oesterreich und A. Graf von Prokesch-Osten (1898). — *Κ. Παπαρρηγοπούλου*, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἔκδ. Ε´ ὑπὸ *Π. Καρολίδου* (Ἀθῆναι 1925) τόμ. ΣΤ´ σ. 218—312. — *Παύλου Καρολίδου*, Ἱστορία τοῦ ΙΘ´ αἰῶνος (Ἀθῆναι 1892). — *Γ. Τσοκοπούλου*, Ἡ βασίλισσα Ἀμαλία (Ἀθῆναι 1904).— *Π. Καρολίδου*, Ὁ Ὄθων καὶ ἡ Ἀμαλία ὡς μεγαλοϊδεᾶται ἐν «Ἑλληνισμῷ» (Ἀθῆναι 1904) τόμ. Ζ´ σ. 924—929. «Πάτρια» Ὄθων πρὸ τῆς Κρήτης (Ἀθῆναι 1904) ἔτος Γ´ ἀριθ. 22.—*Ἄγιδος Κλεομένους*, Περὶ τῶν πρώτων βασιλέων τῆς Ἑλλάδος, *διάλεξις* (Ἀθῆναι 1904).— *Ι. Βώκου*, Ἡ κατοχή, ἱστορικὸν μυθιστόρημα (Ἀθῆναι 1905).— *Σ. Π. Λάμπρου*, Ἐκ τοῦ γραμματοφυλακείου τοῦ βασιλέως Ὄθωνος ἐν «Μικταῖς σελίσι» (Ἀθῆναι 1905) σ. 665—680. — *Τοῦ αὐτοῦ*, αὐτόθι σ. 681 — 691 ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ βασιλέως Ὄθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας.— *Τοῦ αὐτοῦ*, Λόγοι καὶ ἀναμνήσεις ἐκ τοῦ Βορρᾶ (Ἀθῆναι 1909) σ. 217—225.— *Τοῦ αὐτοῦ*, Ἐπιστολαὶ τοῦ βασιλέως Ὄθωνος ἐν «Νέῳ Ἑλληνομνήμονι» τόμ. Η´ σ. 92. — *Α. Θωμαΐδου*, Ἱστορία Ὄθωνος (1 08). — *Τοῦ αὐτοῦ*, Χέϊδεκ ὑπομνήματα ἐν «Νέῳ Ἑλληνομνήμονι» τόμ. ΙΔ´ σ. 190—καὶ ἐν «Ἁρμονίᾳ» (Ἀθῆναι 1900) τόμ. Α´ σ. 55 ἑξ. — *Ἀλεξ. Ρίζου Ραγκαβῆ*, Ἀπομνημονεύματα (Ἀθῆναι 1907).— *Α. Κυριακοῦ*, Ἡ ἔξωσις τῶν πρώτων βασιλέων τῆς Ἑλλάδος Ὄθωνος καὶ Ἀμαλίας (Ἀθῆναι 1908).— *Τοῦ αὐτοῦ*, Ὁ θάνατος τοῦ Ὄθωνος (Ἀθῆναι 1913). —*Ν. Δημητρακοπούλου*, Πολιτικὰ (Ἀθῆναι 1915) σ. 519.— *Γ. Τσοκοπούλου*, Οἱ Σοῦτσοι καὶ ἡ πολιτικὴ ποίησις ἐπὶ Ὄθωνος (Ἀθῆναι 1916). —*Τιμολέοντος Ἀμπελᾶ*, Ὁ Θεόδωρος Ὀρφανίδης καὶ ἡ ἐποχή του (Ἀθῆναι 1916). — *Πολυβ. Δημητρακοπούλου*, Ζαλοκώστας (Ἀθῆναι 1916).— *Τοῦ αὐτοῦ*, Ἡ Δούκισσα τῆς Πλακεντίας.— *Διονυσ. Στεφάνου*, Γεώργιος Τερτσέτης (Ἀθῆναι 1916).—*Ἰ. Ν. Σιδέρη*, Ὁ βασιλεὺς Ὄθων. Ἱστορικὸν ἐράνισμα ἐπὶ τῇ Πεντηκονταετηρίδι τοῦ θανάτου αὐτοῦ (14 Ἰουλίου 1867) (Ἀθῆναι 1917).— *Χ. Α. Ἡλιοπούλου*, Πρὸς τὰς λάμψεις τῆς ἑλληνικῆς δυναστείας (Ἀθῆναι 1917) σ. 17.—*Costa Kerofila*, La Grecia e l' Italia nal risorgimento Italiano (Firenze 1919). — *Δ. Γ. Καμπούρογλου*, Παλαιαὶ Ἀθῆναι (Ἀθῆναι 19:2). — *Π. Καρολίδου*, Ἱστορία σύγχρονος τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν λοιπῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς (1821—1921) (Ἀθῆναι τόμ. Α´ 1922, τόμ. Β´ 1923).— *Julie von Nordenpfeld*, Ἐπιστολαὶ κυρίας τῆς τιμῆς πρὸς φίλην της (von Sahorst) ἐν Γερμανίᾳ 1837—1842, μεταφρασθεῖσαι ὑπὸ *Κ. Τσαουσοπούλου* ἐν τῷ «Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος» (Ἀθῆναι 1923) τόμ. Η´ σ. 383—555.— *Π. Καρολίδου*, Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος μετ' εἰκόνων ἀπὸ τῆς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἁλώσεως μέχρι τῆς βασιλείας Γεωργίου τοῦ Α´ (Ἀθῆναι 1925). — *Édouard Driault*, Othon et l' héritier (Michel), histoire diplomatique de la Grèce de 1821 à nos jours (Paris 1925), τόμ. Β´ Le regne d' Othon, la grande idée, σ. XV+495.—*N. Jorga*, Histoire des États Balcaniques jusqu' à 1924 (Paris 1925).— *J. Aulneau*, Histoire de l' Europe centrale (Paris 1926).— *Α. Προβελεγγίου*, Ὄθωνος κῆπος ἐν «Ἡμερολογίῳ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος» (Ἀθῆναι 1926) σ. 252. — *W. Miller*, Τὰ πρῶτα ἔτη τῶν νεωτέρων Ἀθηνῶν (Ἀθῆναι 1926).—*Ι. Βλαχογιάννη*, Ἱστορικὴ Ἀνθολογία (Ἀθῆναι 1927) (ἀνέκδοτα, γνωμικά, περίεργα, ἀστεῖα ἐκ τοῦ βίου διασήμων Ἑλλήνων 1820—1864).— *Σ. Ν. Κτεναβέα*, Αἱ ἑλληνικαὶ κυβερνήσεις ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας μέχρι σήμερον (1927) ἐν «Ἑλληνικῷ ἔτει» (1929) σ. 290—307.—*Γ. Ἀσπρέα*, Ἡ ἀντιβασιλεία ἐν Ἑλλάδι (16 Φεβρουαρίου 1833—20 Μαΐου 1835) ἐν «Ἑλληνικῷ ἔτει» (1930) σ. 109 ἑξ. μετ' εἰκόνων.— *Δ. Καμπούρογλου*, Ἡ Δούκισσα τῆς Πλακεντίας (Ἀθῆναι 1930).— *Ν. Λεβίδου*, Ὄθων ἐν Κηφισίᾳ (Ἀθῆναι 1930) (ἐκ τοῦ «Δελτίου τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος», Νέα σειρὰ τόμ. Α´ τεῦχος γ´ σ. 140). — *Μπάμπη Ἀννίνου*, Ἡ χολέρα τοῦ 1854 (Ἀθῆναι 1930). — *Τοῦ αὐτοῦ*, Αἱ Ἀθῆναι κατὰ τὸ 1850 (Ἀθῆναι 1930).— *Τοῦ αὐτοῦ*, Ὁ Παπουλάκης, ἐκστρατεία ἱερέων (Ἀθῆναι 1930).— *Γ. Ἀσπρέα*, Πολιτικὴ ἱστορία τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος (Ἀθῆναι 1923) ἔκδ. β´ 1931. Ἐν τέλει προστεθείσθω ὅτι ὁ *Στέφανος Ξένος* διὰ τοῦ «Βρεττανικοῦ Ἀστέρος» τοῦ Λονδίνου ἀντιπολιτευόμενος τὸν Ὄθωνα παρέχει ἐν τῇ σειρᾷ αὐτοῦ πλείστας πληροφορίας.

Τ. Ε. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

ΑΛΛΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

— **Ὄθων.** Ἅγιος τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας. Καταγόμενος ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Μίστελμπαχ, ἐγεννήθη τῷ 1062. Λίαν ἐνωρὶς ἀπολέσας τὸν πατέρα του καὶ μὴ ἔχων τὰ μέσα πρὸς περαιτέρω σπουδάς, ἦλθεν εἰς τὴν Πολωνίαν, ἔνθα ταχέως μαθὼν τὴν πολωνικὴν γλῶσσαν ἤνοιξε σχολεῖον, εἰς ὃ ἐφοίτων τὰ τέκνα πολλῶν εὐγενῶν οἰκογενειῶν τῆς Πολωνίας. Χειροτονηθεὶς ἔπειτα ἱερεὺς καὶ συνδεθεὶς μετὰ τοῦ δουκὸς Βλαδισλαύου, ἐστάλη ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ κεφαλῆς πρεσβείας, ὅπως ζητήσῃ τὴν ἀδελφὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἑρρίκου Δ´ Σοφίαν ὡς σύζυγον τοῦ ἐν χηρείᾳ διατελοῦντος δουκός. Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἀποστολῆς ταύτης ἔμεινεν ὁ Ὄθων παρὰ τῷ Βλαδισλαύῳ καὶ τῇ Σοφίᾳ, μεγάλως τιμώμενος ὑπ' ἀμφοτέρων. Τῷ 1095 ἦλθεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἑρρίκου. Ὅτε δὲ τῷ 1102 ἦλθε πρὸς τὸν Ἑρρῖκον πρεσβεία ἐκ Μπαμπέργης ζητοῦσα ἐπίσκοπον, οὗτος προέτεινε τὸν Ὄθωνα. Οὕτω τῷ 1103 ἦλθεν εἰς Μπαμπέργην, ὁπόθεν ἔστειλε πρὸς τὸν πάπαν ἐπιστολήν, ὅστις προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς Ρώμην. Ἡ μετάβασίς του ὅμως ἀνεβλήθη, ὅτε δὲ τῷ 1105 ἐξεβλήθη ὁ Ἑρρῖκος τοῦ θρόνου καὶ διεδέχθη αὐτὸν ὁ Ἑρρῖκος Ε´ (1106), ἀπέστειλε τοῦτον ἐπὶ κεφαλῆς πρεσβείας εἰς Ρώμην, ὅπως ἐπιδιώξῃ τὴν εἰρήνευσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ πολιτείας. Ὁ Ὄθων μετὰ μακρὰν διαμονὴν ἐν Ρώμῃ, ἀναγνωρισθεὶς ὑπὸ τοῦ πάπα ὡς ἐπίσκοπος Μπαμπέργης, ἐπέστρεψε τῷ 1107 εἰς αὐτήν. Τῷ 1124, προσκληθεὶς εἰς Πομμερανίαν, ἔνθα ἐπεκράτει ἡ ἐθνικὴ θρησκεία, κατώρθωσε νὰ προσελκύσῃ πολλοὺς εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Μετὰ διαμονὴν ἑνὸς περίπου ἔτους ἐπανῆλθεν εἰς Μπαμπέργην, ὁπόθεν τῷ 1128 (κατ' ἄλλους τῷ 1127) ἦλθε πάλιν εἰς Πομμερανίαν πρὸς στήριξιν καὶ διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἀπέθανε τῷ 1139 καὶ τῷ 1189 ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ πάπα Κλήμεντος Γ´ ἅγιος. Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἑορτάζεται, ἐκτὸς τῆς 30 Ἰουνίου, καὶ τὴν 30 Σεπτεμβρίου, καθ' ἣν ἐγένετο ἡ μετακομιδὴ τῶν λειψάνων του. Κ. Ι. Δ.

— **Ὄθων** (Otto). Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Μιλάνου (βλ. λ. *Βισκόντι*, Ὄθων).

— **Ὄθων *Δελαρός***. Δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν (βλ. λ. *Δελαρός*).

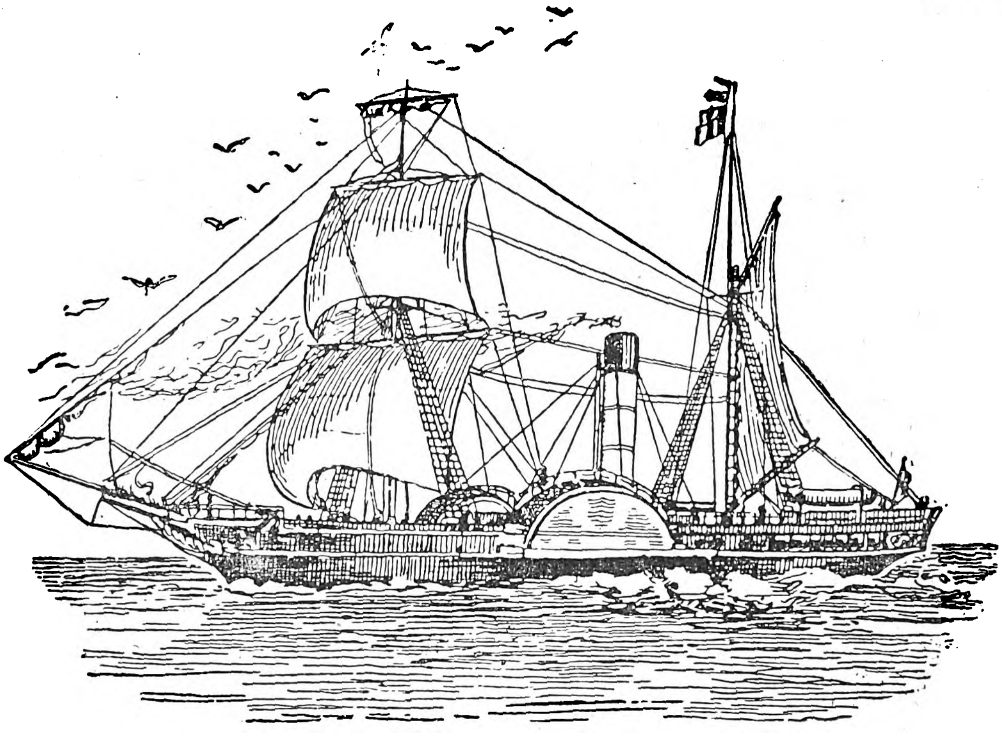

Τὸ πολεμικὸν «Ὄθων».

— **Ὄθων** (Otho), ***Μᾶρκος Σάλβιος***. Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ (69) γεννηθεὶς τῷ 32 καὶ ἀποθανὼν τῷ 69. Ὁ πάππος του, καταγόμενος ἐξ ἀρχαίας ἐτρουσκικῆς οἰκογενείας τοῦ Φερεντίνου, καὶ προστατευόμενος ὑπὸ τῆς Λιβίας, ἐχρημάτισε συγκλητικός. Ὁ πατήρ του *Λούκιος Σάλβιος*, εὐνοούμενος τοῦ Τιβερίου, ὑπῆρξεν ὕπατος τῷ 33 καὶ ἀνθύπατος τῆς Ἀφρικῆς· ὁ πρεσβύτερος ἀδελφός του *Λούκιος Σάλβιος Ὄθων Τιτιανὸς* ὑπῆρξεν ὕπατος τῷ 52 καὶ ἀνθύπατος τῆς Ἀσίας (63). Ὁ Ὄθων ἦτο μέσου ἀναστήματος, ἐκτεθηλυμμένης ἐμφανίσεως, ἔφερε περοῦκαν καὶ εἶχε χρηματίσει σύντροφος τῶν ὀργίων τοῦ Νέρωνος, ὅστις, γενόμενος ἐραστὴς τῆς συζύγου του Ποππαίας, τὸν ἀπέστειλεν εἰς Λουσιτανίαν ὡς κυβερνήτην, ὅπου ἔμεινεν ἐπὶ δέκα ἔτη. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων ἀνακηρυξάντων τὸν Γάλβαν αὐτοκράτορα καὶ ἦλθε μετ' αὐτοῦ εἰς Ρώμην, ἀλλὰ βλέπων ὅτι οὗτος ἡτοίμαζε διάδοχόν του τὸν Πείσωνα, συνωμότησεν ἐναντίον του. Ἀναγορευθεὶς αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν πραιτωριανῶν, διέταξε τὸν φόνον τοῦ Γάλβα καὶ ἀναγνωρισθεὶς ἀμέσως καὶ ὑπὸ τῆς συγκλήτου ὑπῆρξεν ἐπιεικὴς πρὸς τοὺς ἐχθρούς του καὶ ἱκανοποίησε τὸν ρωμαϊκὸν λαὸν φονεύσας τὸν Τιγελλῖνον, εὐνοούμενον τοῦ Νέρωνος. Ἀνεγνωρίσθη ἐπίσης ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Μαυριτανίας, τῆς Ἱσπανίας, τῆς Παννονίας, τῆς Δαλματίας καὶ τῆς Μοισίας, τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Παλαιστίνης καὶ τῆς Συρίας. Τὰ στρατεύματα ὅμως τῆς Γερμανίας, ἐνεργείαις τοῦ Οὐάλεντος, εἶχον ἀνακηρύξει αὐτοκράτορα τὸν στρατηγόν των Βιτέλλιον, πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Γάλβα. Ὑπὲρ τοῦ Βιτελλίου ἐτάχθη καὶ μέρος τῆς Γαλατίας. Ὁ Ὄθων τῷ ἐπρότεινε συμβιβασμόν, μὴ ἐπιτευχθέντος δὲ τούτου, ἐγκατέλειψε τὴν Ρώμην καὶ ἐβάδισε κατὰ τοῦ διεκδικητοῦ τοῦ θρόνου Βιτελλίου. Τὰ δύο στρατεύματα συνηντήθησαν εἰς Βεδρίακον, ὅπου ὁ Ὄθων ἡττηθεὶς ηὐτοκτόνησε. Θ. Π.

— **Ὄθων *φὸν Φράϊσινγκ*** (Freising). Γερμανὸς πρίγκιψ καὶ ἱστορικὸς (1114—1158), τριτότοκος υἱὸς τοῦ μαργράβου Λεοπόλδου τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἀγνῆς, θυγατρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἑρρίκου Δ´. Ἐσπούδασεν ἐν Γαλλίᾳ καὶ περιβληθεὶς τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐγένετο ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ Μοριμὸν καὶ εἶτα ἐπίσκοπος τοῦ Φράϊσινγκ. Συνώδευσε τὸν Κονράδον Β´ κατὰ τὴν σταυροφορίαν αὐτοῦ εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους (1147—1149). Ἔγραψε κατὰ τὸ ἀριστοτέλειον σύστημα τὴν ἱστορικοφιλοσοφικὴν πραγματείαν «De duabus civitatibus», θεωρουμένην καὶ σήμερον ἀρίστην. Ἔγραψεν ἐπίσης «Gesta Friderici imperatoris» (1156). Τελευταία ἔκδοσις τῶν ἔργων του ἡ ὑπὸ Wilmann (εἰς τὸν 20ὸν τόμον τῶν Monumenta, 1867). Θ. Κ.

«Ὄθων». Τροχήλατον πολεμικόν, οὗ τὸ μὲν σκάφος ἐναυπηγήθη ἐν Πόρῳ διὰ ξυλείας, ἥτις εἶχε συγκεντρωθῆ ἐκεῖ προνοίᾳ τοῦ Καποδιστρίου, ἡ δὲ μηχανὴ κατεσκευάσθη ἐν Ἀγγλίᾳ. Στοιχίσαν 495.821,76 δραχ. τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὡπλίσθη διὰ 2 πυροβόλων τῶν 18 λιτρῶν καὶ 4 ὁλμοπυροβόλων τῶν 32 λιτρῶν, παραγγελθέντων εἰς Ἀγγλίαν, ἐγκαταλειφθείσης τῆς σκέψεως τῆς τοποθετήσεως τῶν πυροβόλων τῆς «Καρτερίας» καὶ τῆς πρώτης «Ἑλλάδος». Καθελκυσθὲν τὴν 27 Ὀκτωβρίου 1837 (π. ἡ.), ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς θαλαμηγὸς τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, τῷ 1854 διετέθη πρὸς μεταφορὰν πολλῶν κατοίκων τῶν Ἀθηνῶν, φευγόντων τὸν κίνδυνον τῆς μαστιζούσης τὴν πρωτεύουσαν χολέρας, εἰς τὰς νήσους τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ τοῦ Ἀργολικοῦ, τῷ δὲ 1862 συμμετέσχε τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς καταστολῆς τῆς ναυπλιακῆς στάσεως. Ἅμα τῇ μεταπολιτεύσει μετωνομάσθη «Ἀθῆναι», διελύθη δὲ τῷ 1875. Σ. Ε. Λ.

—**«Ὄθων».** Ἑλληνικὸν ἀτμόπλοιον τροχήλατον, παραγγελθὲν ὑπὸ τοῦ κράτους τῷ 1855 εἰς Ἀγγλίαν, διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς συγκοινωνίας τῶν ἑλληνικῶν λιμένων. Περιελθὸν διὰ παραχωρήσεων πρὸς τὴν ἐν Ἑρμουπόλει νεοσύστατον (1857) «Ἑλληνικὴν Ἀτμοπλοΐαν», ἐχρησιμοποιήθη ἐπὶ μακρὰ ἔτη ὡς ἐπιβατηγόν, λαβὸν ἀπὸ τῆς μεταπολιτεύσεως τὸ ὄνομα «Ἰόνιον». Διελύθη ἐν Ἑρμουπόλει τῷ 1892. Σ. Ε. Λ.

—**Ὄθωνος *ναύσταθμος***. Ὁ ἐσώτατος πρὸς Α. μυχὸς τοῦ λιμένος τοῦ Πώγωνος ἐν Πόρῳ, ἐπικοινωνῶν διὰ διώρυχος πρὸς τὸν δυτικὸν μυχὸν τοῦ κολπίζοντος ὅρμου τοῦ Μοναστηρίου. Ἐν αὐτῷ τὰ κτήρια τοῦ ναυστάθμου, ὃν ὁ Ὄθων ἀνήγειρε τῷ 1854 βορείως τῆς θέσεως τοῦ ναυστάθμου τοῦ Καποδιστρίου. Οἱ ναυτῶνες, ἡ διάταξις τῶν ἀποθηκῶν, οἱ νεώσοικοι τῶν λέμβων καὶ αἱ εὐκολίαι προσορμίσεως καταδεικνύουν τὴν εὐσυνειδησίαν καὶ τὴν ἀρτιότητα, μεθ' ὧν ἐμελετήθησαν αἱ ἀνάγκαι τοῦ τότε ναυτικοῦ. Σ. Ε. Λ.

Ὀθωναῖος, *Ἀλέξανδρος*. Ἀξιωματικὸς τοῦ πεζικοῦ, γεννηθεὶς τῷ 1879 ἐν Γυθείῳ. Προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων, προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντιστρατήγου. Κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους 1912—1913, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ, ὑπηρέτησεν ὡς ὑπασπιστὴς τοῦ 5ου συντάγματος πεζικοῦ. Τῷ 1916, ὢν

Digitized by Google

ταγματάρχης, προσεχώρησεν εἰς τὸ κίνημα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἐτοποθετήθη διοικητὴς τοῦ 7ου συντάγματος Κρητῶν, μεθ' οὗ συμμετέσχε τῶν ἐν Μακεδονίᾳ συμμαχικῶν ἐπιχειρήσεων. Τῷ 1918, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, διωρίσθη προσωπάρχης τοῦ ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, τῷ δὲ 1919 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Οὐκρανίας ὡς ἐπιτελάρχης τοῦ 1ου σώματος στρατοῦ. Κατὰ τὴν μικρασιατικὴν ἐκστρατείαν διετέλεσεν ἀρχικῶς μὲν ἐπιτελάρχης τοῦ εἰς Μικρὰν Ἀσίαν μεταφερθέντος 1ου σώματος στρατοῦ, κατόπιν δέ, προαχθεὶς εἰς ὑποστράτηγον, διοικητὴς τῆς μεραρχίας Κυδωνιῶν, μεθ' ἧς συμμετέσχε τῶν ἐπιχειρήσεων, τραυματισθεὶς τὸν Ἰούλιον 1920. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1921—1922 παρέμεινεν ἐκτὸς τοῦ στρατεύματος, ἀνεκλήθη δ' εἰς τὴν ἐνέργειαν τὸ φθινόπωρον 1922, ὁπότε διωρίσθη πρόεδρος τοῦ συγκροτηθέντος ἐπαναστατικοῦ στρατοδικείου πρὸς ἐκδίκασιν τῶν ἕξ. Τῷ 1923 ὑπηρέτησε παρὰ τῷ στρατῷ τοῦ Ἕβρου ὡς διοικητὴς σώματος στρατοῦ. Τῷ 1925 προήχθη εἰς ἀντιστράτηγον, ὀλίγον δὲ βραδύτερον ἀπεστρατεύθη, παραμείνας ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ μέχρι τοῦ 1929, ὁπότε ἀνεκλήθη εἰς τὴν ἐνέργειαν, δυνάμει εἰδικοῦ νόμου, καὶ ἐτοποθετήθη ἐπιθεωρητὴς τῆς 2ας ἐπιθεωρήσεως τοῦ στρατοῦ καὶ συγχρόνως πρόεδρος τοῦ ἀνωτάτου στρατιωτικοῦ συμβουλίου, εἰς ἃς θέσεις ἐξακολουθεῖ ὑπηρετῶν μέχρι σήμερον (1932). Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

ὀθώνειος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν Ὄθωνα, ὁ τοῦ Ὄθωνος, τοῦ βασιλέως τῆς Ἑλλάδος: «Ὀθώνειον πανεπιστήμιον».

ὀθωνιστής (ὁ)· ὀπαδὸς τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, πρώτου βασιλέως τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

Ὀθωνοί *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Συστὰς νησίων τοῦ Ἰονίου, πρὸ τοῦ στομίου (πορθμοῦ τοῦ Ὀτράντο) Ἀδριατικοῦ, τερματίζουσα τὴν πρὸς Β. ἔκτασιν τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος. Προεκτείνοντα οἱονεὶ τὴν ΒΔ. ἐσχατιὰν τῆς Κερκύρας (Σιδάρι), τὴν μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Δράστι καὶ Κεφάλι, μὲ διεύθυνσιν ΒΔ. καὶ ἐπὶ 12 μιλ., ἀναδύουσι πάντα ἀπὸ τοῦ κερκυραϊκοῦ ὑφαλοπλαισίου, πλὴν τῆς *Μερλέρας* ἀναδυούσης μεμονωμένως. Εἶναι δὲ κατὰ σειρὰν ἀπὸ τῆς Κερκύρας: ἡ βραχονησὶς *Διάπλο*, ἡ νησὶς *Σαμοθράκη* ἢ *Μαλθάκη*, ἡ νῆσος *Φανός*, ἡ μείζων ἐν τῇ συστάδι, ἡ καὶ *Ὀθωνοὶ* ὀνομαζομένη, καὶ ἡ μονήρης *Ἐρίκουσσα* ἢ *Μερλέρα*. Παρὰ τὰς πρώτας τῶν νήσων ὑπάρχουν βραχονησίδες καὶ σκόπελοι. Σ. Ε. Λ.

— **Ὀθωνοί** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ μείζων καὶ βορειοδυτικωτέρα ἐν τῇ φερωνύμῳ συστάδι νῆσος, ἡ ἀρχαία *Ὄθρωνος*. Τὸ ΒΔ. της ἀκρωτήριον *Ρόκα* ἀπέχει ἀπὸ τοῦ ἰταλικοῦ ἀκρωτηρίου Σάντα Μαρία ντὶ Λέουκα 47 μίλ., τὸ δὲ ΝΑ. *Ξύστης* 11½ μιλ. ΒΔ τοῦ κερκυραϊκοῦ Κεφάλι. Μακρὰ (3 μιλ.) καὶ πλατεῖα (2 μιλ.), ἔχει ἐμβαδὸν 9,3 τετρ. χιλμ., δικόρυφος δὲ οὖσα παρουσιάζει ὑψόμετρα 1339 ποδ. ΝΔ. καὶ 1033 ΒΔ. Οὖσα πευκόφυτος μέχρι τῶν κορυφῶν, φαίνεται εἰς τοὺς ἐκ δυσμῶν προσπλέοντας οἱονεὶ ἀκανθωτή. Εἰς τὴν Α.ΒΑ. προβολήν της *Καστρὶ* (ὑψόμ. 328 ποδ.), οὕτω ὀνομαζομένην ἀπὸ βενετικοῦ φρουρίου, οὗ τὰ ἐρείπια σῴζονται, ὑπάρχει εἷς τῶν ἀρίστων ἑλληνικῶν φάρων (πλάτ. 39°51′26″ Β., μῆκ 19° 26′ 23″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 206: Channels of Corfu) ἀνεγερθεὶς τῷ 1872 καὶ μεταρρυθμισθεὶς τῷ 1930, ἐκπέμπων δὲ φῶς λευκὸν σταθερόν, ποικιλλόμενον ὑπὸ ἐρυθρᾶς ἀνὰ πᾶν λεπτὸν ἀναλαμπῆς, φωτοβολίας 25 μιλ. Λόγῳ τοῦ φάρου τούτου ὀνομάζεται ἡ νῆσος καὶ *Φανὸς* ἢ *Φανώ*. Εἶναι δ' αὕτη ἄριστα καλλιεργημένη καὶ ἔχει κλῖμα ὑγιεινόν. Ἀποτελεῖ ὁμώνυμον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Κερκύρας κοινότητα μὲ πληθυσμὸν κατανεμημένον εἰς δύο χωρία (*Χωριὸ* καὶ *Ἄμμος*) καὶ πολλὰς ἀγροικίας, ἀνερχόμενον δὲ εἰς 810 κατ. (1928). Ἕδρα τῆς κοινότητος εἶναι ἡ Ἄμμος, πρωτεύουσα τοῦ πρώην δήμου Διαποντίων, ἔχουσα δὲ πλῆρες δημοτικὸν σχολεῖον, τελωνειακὸν καὶ ἀστυνομικὸν σταθμὸν καὶ ταχυδρομικὸν γραφεῖον. Συγκοινωνία μετὰ τῆς Κερκύρας (36,5 μιλ.) περιστατικὴ διὰ βενζινοπλοίων. Οἱ κάτοικοί της (*Ὀθωνιῶτες*) ἄριστοι ναυτικοί, ἅμα δὲ καὶ ἄριστοι γεωργοί, ὅταν δὲν ταξιδεύουν. Σ. Ε. Λ.

οι. Δίφθογγος τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, τῆς ἀρχαιοτέρας λατινικῆς καὶ πλείστων ἄλλων γλωσσῶν, ἀρχαίων καὶ νεωτέρων. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ ἡ ἐξέλιξις τῆς διφθόγγου ταύτης ὑπῆρξε διάφορος κατὰ τὰς διαφόρους διαλέκτους. Οὕτως εἰς τὴν βοιωτικὴν τὸ ὑποτακτικὸν στοιχεῖόν της, ἤτοι τὸ ἡμίφωνον ι, ἔλαβεν—ἤδη ἀπὸ τοῦ ΣΤ' αἰῶνος π. Χ.—ἀνοικτοτέραν προφοράν, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς γραφῆς τῆς διφθόγγου διὰ τοῦ *οε*: *Μοέριχος* (Μοίριχος), *Χοερῖλος* (Χοιρῖλος), *Κοέρανος* (Κοίρανος), *Ἀριστόθοενος* (Ἀριστόθοινος) κλπ. Περὶ τὰ μέσα τοῦ Γ' αἰῶνος π. Χ. ἡ ἀνωτέρω δίφθογγος ἐξελίχθη ὡσαύτως ἐν Βοιωτίᾳ εἰς ἁπλοῦν φθόγγον, τὸ ü, δι' ὃ καὶ παριστάνετο ἐν τῇ γραφῇ διὰ τοῦ Υ: *Fυκία* (οἰκία), *αὐτῦς* (αὐτοῖς), *τῦς* (τοῖς), *κατάλυπον* (κατάλοιπον) κλ., ἐν Χαιρωνείᾳ ὅμως καὶ Λεβαδείᾳ προέβη ἔτι περαιτέρω, ἤτοι κατέστη φθόγγος μακρὸς καὶ κλειστότερος καὶ ἐγράφετο διὰ τοῦ *ΕΙ* (=Ε κλειστὸν καὶ μακρόν): *ἄλλει* (ἄλλοι), *Δημοθεινὶς* (Δημοθοινὶς) κλ. Εἰς ἄλλας ἐκ τῶν ἀρχαίων διαλέκτων ἡ δίφθογγος ΟΙ ἐξελίχθη εἰς τὸ Υ (=ü) ἀπὸ τοῦ Γ' μ. Χ. αἰῶνος καὶ ἑξῆς, ὅπως γίνεται φανερὸν ἐκ τῆς συγχύσεως τοῦ ΟΙ πρὸς τὸ Υ: *οἰπὸ=ὑπό, λυπὰ=λοιπά, πεπύημαι=πεποίημαι* κλπ., κατὰ δὲ τὸν Θ', καὶ δὴ κατὰ τὸν Ι' μ. Χ. αἰῶνα, εἰς τὰς πλείστας τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν ἐξελίχθη εἰς ἁπλοῦν φωνῆεν Ι, ὡς δηλοῦται καὶ ἐκ τῶν πλείστων νεοελληνικῶν διαλέκτων. Ἐνιαχοῦ ὅμως τῆς Ἑλλάδος—λ. χ. εἰς τὴν Κύμην τῆς Εὐβοίας, εἰς τὰ Μέγαρα, τὴν Αἴγιναν, εἰς τὸ παλαιότερον ἰδίωμα τῶν Ἀθηνῶν, εἰς τὴν Τσακωνιάν, τὴν Μάνην κ. ἀ.—ἡ δίφθογγος ΟΙ διετήρησε τὴν παλαιοτέραν προφοράν της, ἤτοι τὴν ου καὶ ιου, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἀπαντᾷ ἀκόμη καὶ σήμερον: *χιοῦρος* (χοῖρος), *τσιουλιὰ* (κοιλία), *τσιούτη* (κοίτη) κλπ.

Ἡ λατινικὴ δίφθογγος οι ἔλαβε ποικίλην ἐξέλιξιν: κατὰ πρῶτον (ἤτοι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Β' π. Χ. αἰῶνος) ἐτράπη εἰς ΟΕ, ὀλίγον δὲ κατόπιν εἰς U μακρόν, οὕτω δὲ ἐκ τῶν τύπων oinos, oisos κλπ. (οἱ ὁποῖοι ἀναγινώσκονται εἰς ἀρχαϊκωτέρας λατινικὰς ἐπιγραφάς) προῆλθον οἱ τύποι oenus (ὅστις ἀναγινώσκεται παρὰ Πλαύτῳ) καὶ κατόπιν unus, usus κλπ. Εἰς μερικὰς λέξεις ἐτυμολογικῶς συγγενεῖς παρατηροῦμεν ὁτὲ μὲν oe, ὁτὲ δὲ u: (ποινή) poena, ἀλλὰ punire (=τιμωρεῖν), moenia (=τείχη), ἀλλὰ munire, murus (=τοῖχος), Poenus (=Καρχηδόνιος), ἀλλὰ punicus (καρχηδονιακός) κλπ. Ἀλλαχοῦ ὅμως, ὅπως λ. χ. εἰς τὴν λήγουσαν τῶν δευτεροκλίτων ὀνομάτων, ἡ δίφθογγος οι ἐξελίχθη κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς ei (virei, foideratei =viri, foederati) κλπ., κατόπιν δὲ εἰς Ε κλειστότερον καὶ μακρὸν (ploirume=plurimi) καὶ τέλος εἰς Ι μακρόν: lupi=λύκος (ἐκ τοῦ* lupoi—lupei—lupe) κλπ.

Εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ παλαιὰ δίφθογγος ΟΙ ἐξελίχθη, ὡς εἴδομεν, εἰς ἁπλοῦν Ι, ἀνεπτύχθη ἐκ νέου—ἀλλ' εἰς ἐλαχίστας μέχρι τοῦδε λέξεις—δίφθογγος οι: *κορόιδο, βόιδι* (καὶ *βόδι*), *ρόιδο, ρολόι* (ὡρολόγι) κλπ. Γ. Π. Α.

οἱ. Πληθυντικὸς τοῦ ἀρσενικοῦ ἄρθρου *ὁ*. Ὁ ἀρχικὸς τύπος — ὅπως ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς συγκριτικῆς ἐρεύνης τῶν ἰαπετικῶν (ἢ ἄλλως ἰνδοευρωπαϊκῶν λεγομένων) γλωσσῶν ἦτο *τοί* (=ἰνδ. te, ἀβεστ. toi κλπ.), ὅστις καὶ ἐσώθη εἰς διαφόρους διαλέκτους τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς (τὴν βοιωτικήν, τὴν δυτικὴν θεσσαλικήν, ἰδίως δὲ εἰς τὰς πλείστας ἐκ τῶν δωρικῶν διαλέκτων, ἔτι δὲ παρ' Ὁμήρῳ κλπ.): *τοὶ* Σελινούντιοι, *τοὶ* ὅρισταί (=οἱ Σελινούντιοι, οἱ ὅρισταί), *τῶνδρες* (= τοὶ ἄνδρες) κλπ. Ὁ τύπος *οἱ*, ὅπως καὶ ὁ τοῦ θηλυκοῦ *αἱ* (ἀντὶ τοῦ *ταί*, ὅστις ἀπαντᾷ παρ' Ὁμήρῳ καὶ εἰς τὰς ἀνωτέρω μνημονευθείσας διαλέκτους), εἶναι ὑστερογενεῖς, προελθόντες κατ' ἀναλογίαν τῶν τύπων τοῦ ἑνικοῦ *ὁ, ἡ*.

Ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων ὁ τύπος τοῦ ἀρσενικοῦ *οἱ* ἤρχισε ν' ἀντικαθιστᾷ, ἤδη δὲ ἀντικατέστησεν ἐντελῶς, τὸν τοῦ θηλυκοῦ *αἱ*: οἱ γυναῖκες, οἱ κόττες, οἱ ντομάτες κλπ. (=αἱ γυναῖκες κλπ.). Περὶ τῆς ἐννοίας καὶ χρήσεως τοῦ τύπου *οἱ*, ὅπως καὶ τῶν λοιπῶν ἀρθρικῶν τύπων, βλ. λ. *ἄρθρον*. Γ. Π. Α.

Οἴα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἑλληνικὴ γραφὴ τῆς φοινικικῆς λέξεως Oeat (= συνοικισμός). Ἐχησιμοποιήθη εἰς τὴν ἀρχαιότητα ὡς τοπωνυμικόν. Σ. Ε. Λ.

— **Οἴα** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς νήσου Αἰγίνης, εἰς 20 σταδίους ἀπὸ τῆς πόλεως Αἰγίνης (*Ἡροδ.* Ε, 85). Ἐν αὐτῇ οἱ Αἰγινῆται εἶχον διαφυλάξει τὰ ξόανα τῆς Δαμίας καὶ Αὐξησίας (Δήμητρος καὶ Περσεφόνης), ὅτε ἐφοβήθησαν τὴν ὑπὸ τῶν ἐπιδραμόντων Ἐπιδαυρίων ἐπανάκτησίν των. Ταῦτα ἐσῴζοντο ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Παυσανίου, παράστασις δ' αὐτῶν εὑρηται ἐπὶ νομίσματος τῆς νήσου κοπέντος ἐπὶ Σεπτιμίου Σεβήρου. Κατὰ τὴν βυζαντικὴν περίοδον ἡ θέσις ἣν ἐπέσχεν ἡ Οἴα ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὸ ὀχυρὸν αὐτῆς (Γ' αἰών), μεταξὺ τῶν βουνῶν Τσουκαλειὰ (Κοκαλάκι) — Μπασχοῦ — Περλιάγκου — Ψωμὰ Κοτρώνι — Μαδαρόβουνο, ὡς πόλις, ἐν ᾗ συνεκεντρώθησαν οἱ μὴ θελήσαντες νὰ ἐκπατρισθῶσι κάτοικοι τῆς νήσου, ἥτις εἶχε γίνει κοινὸν καταφύγιον πειρατῶν, ὡς τονίζει ὁ Ἀθηνῶν Μιχαὴλ ὁ Ἀκομινάτος· ἔκτοτε δὲ μετωνομάσθη εἰς *Παλαιὰν Χώραν*. Παρὰ τὴν γενικῶς ἐπικρατοῦσαν δόξαν ταύτην ὡς πρὸς τὴν ταυτότητα Οἴα — Παλαιὰ Χώρα, σημειοῦμεν ἐν τούτοις ὅτι ἡ ἀπόστασις Αἰγίνης—Παλαιᾶς Χώρας εἶναι 33 ὀλυμπιακὰ στάδια καὶ οὐχὶ 20, ὡς τονίζει ὁ Ἡρόδοτος· ἡ ἀπόστασις δ' αὕτη ταυτίζει τὴν Οἴαν πρὸς τὴν σύγχρονον κορυφὴν *Δραγονέραν*, ἐφ' ἧς βωμός, πλησίον τοῦ χωρίου Κοκκαλάκι. Σ. Ε. Λ.

— **Οἴα** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ ἑτέρα τῶν δύο πόλεων τῆς ἀρχαίας Θήρας (*Πτολεμ.* Γ, ιε, 10). Ἐξ ἐπιγραφῶν (Bulletino dell'inst. arch. 1856, σελ. 132) προκύπτει ὅτι εἶχε παλαίστραν καὶ γυμνάσιον, ἐπίσης δὲ ὅτι ὠνομάζετο καὶ *Θηραίων πόλις*. Ἡ Οἴα, κατὰ τὸ δυτικὸν τῆς νήσου ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου τοποθετουμένη, εἶναι τὸ κατὰ τὸν μεσαίωνα πρωτεῦον ἐπίνειον τῶν Φράγκων δυναστῶν, ἡ κατὰ τὴν δυτικὴν ἀπορρῶγα ἀκρώρεια τοῦ Μεγάλου Βουνοῦ σύγχρονος *Οἴα* (κοιν. *Ἐπάνω Μεριά*), ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος, εἰς ἣν ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία Θόλος, Περίβολος, Φοινικιά. Κάτ. (1928) 787.

Φάρος Οἴας. Ἐπὶ τῶν ἀπορρώγων τῆς Οἴας (ὑψόμ. 107 μ., πλάτ. 37°27′33″ Β., μῆκ. 25°23′03″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2043: Santorin island) ἐγείρεται φάρος σταθεροῦ ἐρυθροῦ φωτὸς 10 μιλ., τοῦ ὁποίου τὸ νότιον σκέλος τοῦ τόξου ὁρατότητος ἦτο ζυγισμένον ἐπὶ τῆς ὑφάλου Μπάγκος, πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἐπ' αὐτῆς ἀγκυροβολίου, ὑπάρξαντος μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1925, ὁπότε ἡ ὕφαλος ἡνώθη πρὸς τὰς Καϋμένας. Μύλος εὑρισκόμενος πρὸ τοῦ φάρου, εἰς μικρὰν ἀπόστασιν, ἐμφανίζει ὅταν τὰ πτερά του στρέφωνται, τὸ φῶς τοῦ φάρου ὡς σκαρδαμῦσσον. Σ. Ε. Λ.

—**Οἴα** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ Λατίνους ὀνομασία (Oea) πόλεως τῆς Μεγάλης Σύρτεως μεταξὺ Ἀμαραίας τῆς παρὰ τὴν Λέπτιδα καὶ Σαβράθας. Ἀναμφίβολον κτίσμα Φοινίκων, ἀπῳκίσθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων τὸν Α' μ. Χ. αἰῶνα, ἀνελθοῦσα εἰς μεγάλην πρόοδον καὶ ἀκμήν, ὡς μαρτυροῦν τὰ ἐρείπιά της. Περιελθοῦσα εἰς ἔριδας ἐπὶ Βεσπασιανοῦ πρὸς τὴν Λέπτιδα, κατεστράφη ὑπὸ τῶν διαδοχικῶς εἰσβαλόντων Λιβύων τὸν Δ' μ. Χ. αἰῶνα. Παρὰ Πτολεμαίῳ φέρεται ὡς *Ἑώα*, ἐν δὲ τῷ Σταδιασμῷ τῆς Μεγάλης θαλάσσης ὡς *Μακαραία*. Εἶναι ἡ σύγχρονος *Τρίπολις*. Σ. Ε. Λ.

Οἰαγρίδης. Πατρωνυμικὸν τοῦ Ὀρφέως.

Οἴαγρος *[Μυθολ.]*. Μυθικὸς βασιλεὺς τῆς Θράκης, γεννήσας ἐκ τῆς Μούσης Καλλιόπης τὸν Ὀρφέα, ἐξ οὗ καὶ αἱ Μοῦσαι καλοῦνται Οἰαγρίδες. Ἐπίσης φέρεται καὶ ὡς πατὴρ τοῦ Λίνου.

—**Οἴαγρος.** Περίφημος ὑποκριτὴς τραγῳδιῶν, σύγχρονος τοῦ Ἀριστοφάνους. Α. Θ. Σ.

οἰακίζω (κοιν. *βαστῶ τιμόνι, τιμονιάρω, τιμονιάζω*). Χειρίζω τὸν οἴακα, ὅπως τὸ πλοῖον μὴ παύσῃ τηρούμενον (ἐπέχον) εἰς τὴν πρέπουσαν πορείαν· κατὰ δὲ τὴν ἐγγυτάτην ἱστιοδρομίαν, ὅπως πάντα τὰ ἱστία ὦσι πλήρη καὶ οὐδὲν σβεστόν, πλὴν τοῦ φώσωνος κερουλκουμένου ἐπίτηδες, ὅπως ὁ προσήνεμος ποδεὼν του παίζῃ ἐλαφρῶς. Κατ' ἐπέκτασιν σημαίνει χειρίζω τὸν οἴακα πρὸς στροφὴν ἢ πρὸς ἀλλαγὴν πορείας. Τὸ παρεκκλίνειν τῆς πλεύσεως ἑκουσίως, λ. χ. πρὸς προφύλαξιν πλοίου πρὸς ἀποφυγὴν συγκρούσεως, λέγεται *μετοιακίζω*· τὸ ἀκουσίως δὲ ἢ λόγῳ ἀδεξιότητος ἢ ἀπροσεξίας *παροιακίζω*. Σ. Ε. Λ.

οἰάκιον (τό). Ὁ μίκρος *οἴαξ*· διὸ καὶ ἡ μικρὰ *λαγουδέρα*, τῶν λέμβων ἰδίως, λέγεται καὶ *δοιάκι*. Σ. Ε. Λ.

Οἴκιον *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Γενησαίας τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτοικοι (1928) 36. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ντουμενλῆ*.

οἰάκισις, —*εως*. Ἡ μέσῳ τοῦ οἴακος μετακίνησις τοῦ πηδαλίου (κοιν. *τιμονιά*). Ἀλλὰ καὶ τὸ οἰακίζειν (κοιν. *τιμονιάρισμα*) καὶ ὁ τρόπος αὐτοῦ· ὁ δὲ κακὸς τοῦ οἴακος χειρισμὸς καλεῖται *παροιάκισις* (κοιν. *παρατιμονιά*). Ταυτόσημα τὰ *οἰάκισμα* καὶ *οἰακισμός*. Σ. Ε. Λ.

οἰακιστήριον (τό). Διαμέρισμα τοῦ πλοίου (κοιν. *τσάρτς-ρούμ*, κατὰ τὸ ἀγγλ. charts-room=δωμάτιον τῶν χαρτῶν) ὑπὲρ τὸ κατάστρωμα. Καὶ εἰς μὲν τὰ πλοῖα τοῦ ἄλλοτε ναυτικοῦ ἔκειτο πρὸς πρύμναν τοῦ οἰακοστροφίου, ἀμέσως ὑπὸ τὸ ἐπίστεγον (κάσσαρο), ἀπετελεῖτο δὲ ἐκ δύο στενομάκρων θαλαμίσκων, ἑκάστου πρὸς ἑκατέραν πλευράν, εἰς τὸν ἕνα τῶν ὁποίων ὑπῆρχεν ὁ χάρτης τοῦ πλοῦ, ἐφ' οὗ ἐστίζετο τὸ κατ' ἀναμέτρησιν στίγμα, εἰς δὲ τὸν ἕτερον ἐφυλάσσοντο τὰ δρομόμετρα, αἱ πυξίδες, οἱ ἀπὸ ἀγκίστρων τῆς στέγης ἀρτώμενοι φανοὶ κινησημάτων, τὰ ἐν πλευρικοῖς σηματοθεσίοις κυλινδρικῶς ἐπτυγμένα σημεῖα τῶν σημάτων, τὰ τηλεσκόπια κτλ. Εἰς τὰ σύγχρονα ὅμως πλοῖα, τὸ οἰακιστήριον, ἄλλως *πηδαλιουχεῖον* λεγόμενον, εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς γεφύρας πλοῦ καὶ ὑπὸ τὴν γέφυραν τῶν ἀπάρσεων καὶ τῶν ἀγκυροβολιῶν· εἶναι δὲ τοῦτο ὑελόφρακτος θαλαμίσκος, ἐν ᾧ ἡ εὐθυντηρία πυξίς, τὸ οἰακοστρόφιον, θῆκαι τῶν χαρτοφυλάκων, ἡ τράπεζα τῶν χαρτῶν, τηλέγραφοι καὶ φωναγωγοὶ πρὸς τὰς μηχανὰς καὶ φωναγωγὸς ἀπὸ τῆς ἄνω γεφύρας. Εἰς τὰ πλεῖστα τῶν φορτηγῶν, τῶν ἐπιβατηγῶν καὶ τῶν βοηθητικῶν πολεμικῶν τὸ τοιοῦτον οἰακιστήριον εὑρίσκεται πρὸς πρῷραν τοῦ κοιτῶνος τοῦ κυβερνήτου, χωριζόμενον διὰ τοιχίου ἐξ ἐλάσματος φέροντος παραφωτίδας, δι' ὧν δύναται ὁ πλοίαρχος νὰ ἐπιτηρῇ ἀπὸ τοῦ θαλαμίσκου του τὸν πηδαλιοῦχον. Κατὰ διατήρησιν τῆς παραδόσεως, λέγεται οἰακιστήριον καὶ ἡ ἀποθήκη τῶν εἰδῶν πηδαλιουχίας εἰς τὰ σύγχρονα πλοῖα. Σ. Ε. Λ.

Digitized by Google

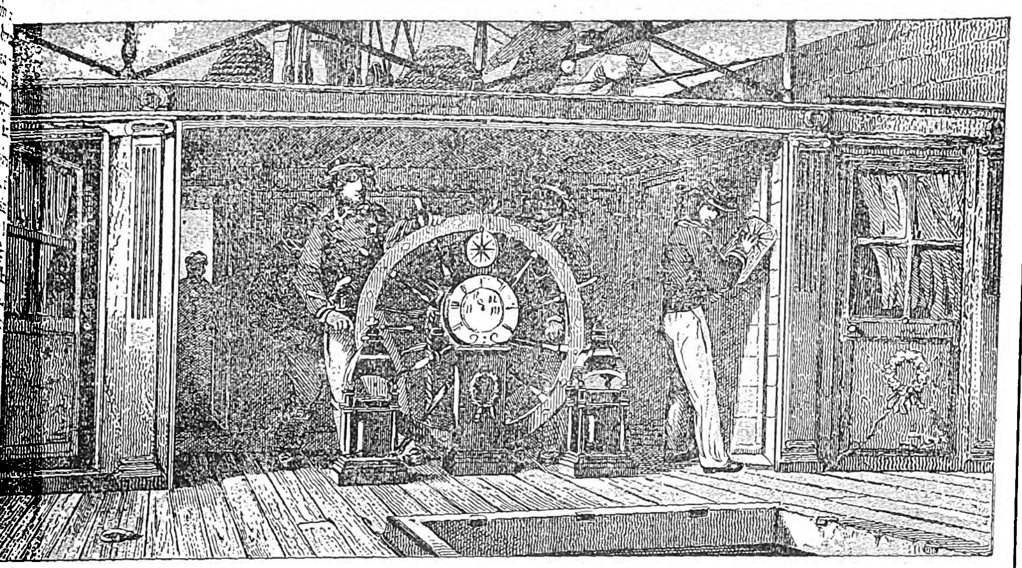

Οἰακιστήριον πλοίου τῆς γραμμῆς τοῦ ἄλλοτε ναυτικοῦ, ὑπὸ τὸ ἐπίστεγον. Πρὸ αὐτοῦ οἰακοστρόφιον μετὰ δύο πηδαλιούχων, ἀριστερᾷ δὲ (δεξιᾷ τῷ βλέποντι) οἰακιστὴς καταρτίζων τὸν δρομομετρικὸν πίνακα.

οἰακιστὴς (ὁ) *[Ναυτ.]*. Ἐκαλεῖτο εἰς τὸ παιὸν ναυτικόν μας ὁ ναύτης ὁ ἐπιφορτισμένος τὸν ειρισμὸν τοῦ οἰακοστροφίου, δι' ὃ καὶ *πηδαλιοῦος*, κοινῶς δὲ *τιμονιέρης* ἐλέγετο. Εἰσαχθέντων ἐν ῷ ἄλλοτε ναυτικῷ μας τῶν γαλλικῶν κανονισμῶν, ὸν μὲν χειρισμὸν τοῦ οἴακος ἐπεφορτίσθησαν οἱ *ρμενισταί*, εἰς δὲ τοὺς οἰακιστάς, ἀπαρτίσαντας διον κλάδον, ἀνετέθη ἡ ὑπηρεσία τῶν σημάτων, ὰ καθήκοντα τοῦ ἀγγελιαφόρου ἐν ἑκάστη τεραωρίᾳ, ὁ χειρισμὸς τῆς βολίδος καὶ τοῦ δρομοέτρου, ἡ συντήρησις τῶν ναυτικῶν ὀργάνων καὶ λλα παραπλήσια καθήκοντα. Κατόπιν τῆς εἰσαωγῆς τῶν ἀγγλικῶν κανονισμῶν εἰς τὸ σύγχρονον αυτικόν μας, ὁ κλάδος τῶν *σηματωρῶν* ἀντικατέτησε τὸν τῶν οἰακιστῶν. Σ. Ε. Λ.

οἰακιστὸς (ὁ). Ὁ δυνάμενος νὰ κυβερνηθῇ διὰ οῦ *οἴακος*. Οὕτως, «οἰακιστὴ ἀντιμονὴ» λέγεται ἡ λεῦσις τοῦ πλοίου, καθ' ὃ τοῦτο ὑφίσταται τὴν ανίαν θυέλλης διατηροῦν ἱστία σειροδετημένα πλήως, πλὴν ἐπιτρέποντα εἰς τὸ πλοῖον νὰ τηρῆαι εἰς τὴν ἐγγυτάτην, ἅμα δὲ καὶ νὰ «ἀκούῃ εἰς τὸ ηδάλιον», ἐνῷ εἰς τὴν βεβιασμένην καὶ τὴν ξυλάρενον ἀντιμονὴν τὸ πλοῖον δὲν δύναται νὰ κυβερηθῇ διὰ τοῦ πηδαλίου. Σ. Ε. Λ.

οἰακοδείκτης (ὁ). Ὄργανον ἐν εἴδει μοιρογνωονίου μετὰ δείκτου λαμβάνοντος τὴν κίνησιν ἀπὸ οῦ οἰακοστροφίου τῆς γεφύρας. Δι' αὐτοῦ δεικνύεαι ὁ ἀριθμὸς τῶν μοιρῶν τῆς γωνίας, ἣν σχηματίζει ὁ οἴαξ, καὶ συνεπῶς τὸ πηδάλιον, πρὸς τὸ ιάμηκες ἐπίπεδον τοῦ πλοίου κατὰ τὰς διαφόρους ετακινήσεις των. Κατόπιν πειραμάτων, παρ' ἑκάτου τῶν πολεμικῶν πλοίων ἐκτελουμένων, καταρτίζεται πινακίδιον δῖδον τὰς διαφόρους διαμέτρους οῦ κύκλου στροφῆς τῶν πλοίων ὑπὸ διαφόρους ωνίας τοῦ οἴακος. Ἐκ τούτου συνάγεται ἡ μεγίτη σημασία τοῦ οἰακοδείκτου κατὰ τοὺς ἑλιγμοὺς τόλου, καθ' οὓς πλοῖα ἔχοντα διαφόρους ἑλικτιὰς ἰδιότητας, πρέπει νὰ καταγράφωσι κύκλους τροφῆς ἴσων διαμέτρων. Σ. Ε. Λ.

οἰακονόμος (ὁ). Παρ' ἀρχαίοις ἐκαλεῖτο ὁ πηαλιοῦχος καὶ μεταφορικῶς ὁ κυβερνήτης. Εἰς τὸ λλοτε ναυτικόν μας, ὁ προϊστάμενος τῶν οἰακιτῶν τοῦ πλοίου ὑπόλογος ὑπαξιωματικός, ὅστις λέγετο ὡσαύτως καὶ *κελευστὴς* ἢ *ἀρχικελευστὴς ῆς πηδαλιουχίας*, ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ του, παρέενε δὲ πλησίον τοῦ κυβερνήτου κατὰ τὴν πολεικὴν ἔγερσιν. Σ. Ε. Λ.

οἰακοστρόφιον (τὸ) (κοιν. *ρόδα τοῦ τιμονιοῦ*, αλλ. la roue du gouvernail, ἀγγλ. the steering-heel). Μηχάνημα χειροκίνητον ἢ ἀτμοκίνητον ἢ αὶ ἠλεκτροκίνητον, διὰ τῆς περιστροφῆς τοῦ ποίου ἕλκεται ὁ οἴαξ, φέρων τὸ πηδάλιον δεξιᾷ ἀριστερᾷ. Ἀπαραίτητον διὰ τὸν χειρισμὸν τοῦ ἴακος τῶν ἀπὸ μετρίου μεγέθους καὶ ἄνω πλοίων, οποθετεῖται καὶ εἰς τὰ μικρά, καὶ δὴ εἰς τὰς τμακάτους καὶ βενζινακάτους, ἅτινα οἰακίζονται πὸ τῆς πρώρας. Καὶ εἰς μὲν τὰ ἀτμόπλοια τοποετεῖται εἰς τὴν γέφυραν, πρὸ τοῦ οἰακιστηρίου, υνήθως δὲ καὶ ἐντὸς αὐτοῦ, εἰς δὲ τὰ ἱστιοφόρα ς τὸ πρυμναῖον μέρος καὶ δὴ ἀμέσως πρὸς πρῶαν τοῦ οἴακος, εἰς ἣν θέσιν τοποθετεῖται καὶ τὸ ἐφερικὸν οἰακοστρόφιον τῶν φορτηγῶν καὶ τῶν ἐπιβαηγῶν ἀτμοπλοίων. Ἀποτελεῖται δὲ τὸ οἰακοστρόιον ἐκ τοῦ *κυλίνδρου*, ξυλίνου εἰς τὰ μικρὰ ἱστιοόρα, συνηθέστατα ὅμως σιδηροῦ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ναχωροῦν αἱ *κνημίαι*, αἱ ἀκτῖνες δηλαδὴ τοῦ τροοῦ, δι' οὗ περιστρέφεται ὁ κύλινδρος τῇ βοηθείᾳ ῶν *χειρολαβῶν*, εἰς ἃς αἱ κνημίαι ἀπολήγουν ἔξω οῦ σώτρου καὶ ἐφ' ὧν ἐνεργεῖ ὁ πηδαλιοῦχος διὰ ῆς μιᾶς χειρὸς (ἢ καὶ τῶν δύο χειρῶν του εἰς τὰ χειροκίνητα οἰακοστρόφια, βοηθῶν καὶ διὰ τοῦ ποδός του ἀκόμη, ἀναλόγως τῆς ἀντιστάσεως, ἣν παρουσιάζει τὸ πηδάλιον). Ἐπὶ δὲ τοῦ κυλίνδρου,

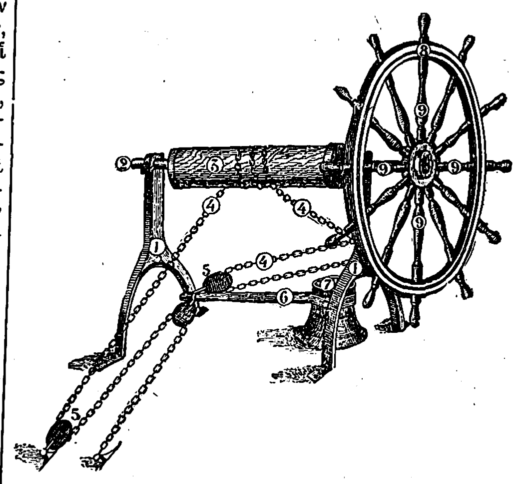

Χειροκίνητον οἰακοστρόφιον συνήθους τύπου.

[1=Στηρίγματα. 2=Ἄξων τοῦ κυλίνδρου 3=Κύλινδρος. 4=Ἅλυσις οἰακοσχοίνου. 5=Τροχαλίαι οἰακοσχοίνου. 6=Οἴαξ προέχων πρύμνηθεν. 7=Πηδόκρανον. 8=Τροχὸς καὶ ἔξω αὐτοῦ αἱ χειρολαβαί. 9=Κνημίαι τοῦ τροχοῦ.]

ἀποτελοῦντος τὸ κυριώτερον μέρος τοῦ οἰακοστροφίου, εἶναι περιειλιγμένον τὸ *οἰακόσχοινον*, ὅπερ καταλλήλως διαπερώμενον διὰ τροχαλιῶν ἐμπορπισμένων εἰς τὸ κατάστρωμα καὶ τὸ ἐλεύθερον ἄκρον

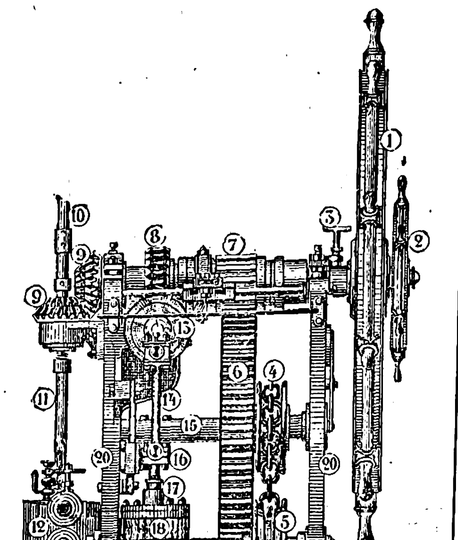

Ἀτμοκίνητον οἰακοστρόφιον μετὰ καθέτου ὑπηρετικοῦ μηχανήματος.

[1= Τροχὸς ἐφεδρικοῦ χειροκινήτου οἰακοστροφίου. 2= Τροχὸς ἀτμοκινήτου οἰακοστροφίου. 3=Πιεστικὸς κοχλίας καὶ ἐποχλεύς. 4= Τροχὸς ἁλυσελίκτρου μετ' ἐγκαθίσεων διὰ τοὺς κρίκους τῆς ἁλύσεως - οἰακοσχοίνου. 5=Ὁδηγὸς - τροχαλία. 6= Κύριος ὀδοντωτός. 7= Ἐμπλεκτικὸς ὀδοντωτός. 8= Ἀτέρμων. 9= Κωνικοὶ τροχοί. 10= Μίσχος τοῦ ἀτμοσύρτου (πρὸς τὴν γέφυραν τοῦ κυβερνήτου). 11= Μίσχος ἀτμοσύρτου. 12= Κιβώτιον συρταρίου ἀτμονομέως. 13= Στροφαλωτὸς δίσκος. 14= Διωστήρ. 15 = Κύριος ἄξων. 6 = Ζύγωμα ἐμβολέως. 17= Στυπειοθλίπτης. 18= Κύλινδρος. 19 =Πλὰξ στερεώσεως. 20 = Ὑπόβαθρα.]

τοῦ οἴακος, ἕλκει τοῦτον δεξιᾷ ἢ ἀριστερᾷ, ἀναλόγως τῆς φορᾶς καθ' ἣν ἐστράφη ὁ τροχὸς τοῦ οἰακοστροφίου· λαμβάνεται ὅμως πρόνοια ὅπως ὁ τρόπος τῆς περιελίξεως τοῦ οἰακοσχοίνου εἶναι τοιοῦτος, ὥστε, ἀνεξαρτήτως τῆς διατάξεως τοῦ οἴακος, τὸ πηδάλιον νὰ στρέφηται πρὸς ἣν πλευρὰν ἐστράφη τοῦ οἰακοστροφίου ὁ τροχός. Εἰς τὰ πλοῖα τῆς γραμμῆς τοῦ ἄλλοτε ναυτικοῦ τὸ οἰακοστρόφιον ἐστρέφετο (ὡς καὶ εἰς τὸν ἀτμοδρόμωνα «Ἑλλὰς») διὰ δύο τροχῶν, οὓς ἐχείριζον τέσσαρες πηδαλιοῦχοι. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ προνομιοῦχα ὑποδείγματα χειροκινήτων οἰακοστροφίων, εἰς ἃ δὲν ὑπάρχει οἰακόσχοινον, τῆς κινήσεως μεταδιδομένης εἰς τὸν οἴακα διὰ συστήματος ἀτέρμονος κοχλίου, εὐθυγράμμως κινουμένων περικοχλίων, ἅτινα ὠθοῦν διωστῆρας μεταδίδοντας τὴν κίνησιν εἰς τὸν οἴακα. Ἤδη ὅμως ἔχει γενικευθῇ ἡ χρῆσις τῶν δι' ἀτμοῦ ἢ ἠλεκτρισμοῦ λειτουργούντων οἰακοστροφίων, ἅτινα ἀκόπως δύναταί τις νὰ χειρίζῃ διὰ μικροῦ τροχοῦ κινοῦντος τὸ «ὑπηρετικὸν μηχάνημα». Πάντως ὅμως τὰ τοιαῦτα οἰακοστρόφια, εἰς τὰ μετρίου τοὐλάχιστον μεγέθους πλοῖα, δύνανται νὰ λειτουργῶσι καὶ ὡς ἀποκλειστικῶς χειροκίνητα, ἐν περιπτώσει βλάβης τοῦ ὑπηρετικοῦ μηχανήματος. Σ. Ε. Λ.

οἰακοστρόφος (ὁ)· ὁ τὸ οἰακοστρόφιον χειριζόμενος (ταυτόσημον τοῦ *πηδαλιοῦχος*)· || μεταφ., ὁ καλῶς χειριζόμενος ὑπόθεσιν ἢ διοίκησιν.

οἰακοστροφῶ (*—έω*)· χειρίζομαι τὸ οἰακοστρόφιον (ταυτόσημον τοῦ *οἰακίζω*)· || μεταφ., κατευθύνω ὑπόθεσιν, κυβερνῶ, διευθύνω.

οἰακόσχοινον (κοιν. *σάγουλα τοῦ τιμονιοῦ*, γαλλ. la drosse du gouvernail, ἀγγλ. the tiller rope). Σχοινίον, μέσῳ τοῦ ὁποίου, εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως, ἕλκεται ὁ οἴαξ πρὸς μετακίνησιν τοῦ πηδαλίου. Εἰς τὰ μεγάλα πλοῖα, εἰς ἃ ἡ ἕλξις τοῦ οἴακος διὰ τοῦ οἰακοσχοίνου τελεῖται ἐμμέσως, περιελίσσεται τοῦτο περὶ τὸν κύλινδρον τοῦ οἰακοστροφίου. Ἀποτελεῖται δὲ τότε οὐχὶ ἐκ κανναβεως, ὡς τὰ συνήθη σχοινία, ἀλλ' ἐκ λεπτοτάτων λωρίδων βύρσης, περιεστραμμένων ὡς τὰ ἔμβολα ἐκείνων. Σπανίως δὲ ἀποτελεῖται ἀπὸ εὔκαμπτον συρματόσχοινον, συνηθέστερον δὲ ἀπὸ ἅλυσιν περιειλιγμένην ὡσαύτως εἰς τὸν κύλινδρον· ἐὰν δὲ τὸ οἰακοστρόφιον εἶναι μακρὰν τοῦ οἴακος, ὡς τὰ ἐπὶ τῶν γεφυρῶν οἰακοστρόφια, τότε τὸ οἰακόσχοινον δὲν ἀπολήγει ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν οἴακα, ἀλλ' ἀφοῦ λάβῃ διαφόρους κατευθύνσεις πρεπούσας τῇ βοηθείᾳ ὁδηγῶν ἐντρόχων, συνδέεται διὰ τῶν ἐλευθέρων ἄκρων του πρὸς σιδηρᾶς ῥάβδους διηκούσας καθ' ἅπαν τὸ μῆκος τῶν ὑδρορροῶν μέχρι τοῦ οἴακος, πρὸς ὃν συνδέονται καταλλήλως. Εἰς τὰς λέμβους ὅμως, εἰς ἃς ὁ οἴαξ τοποθετεῖται ἐπὶ τοῦ πηδοκράνου κατὰ τὸ ἐγκάρσιον, ὁ οἰακίζων ἐνεργεῖ ἐπὶ τοῦ οἰακοσχοίνου ἀμέσως. Εἶναι δὲ τοῦτο τότε διπλοῦν, δύο δηλαδὴ σχοινίδια (κοιν. *σκαντήλια*) εἴτε κοινὰ πλεκτὰ εἴτε περιβεβλημένα διὰ λινοῦ ὑφάσματος καὶ ἀπολήγοντα εἰς καρυόκομβον ἢ εἰς θυσάνους, ὡς εἰς τὰς φαλαινίδας καὶ τοὺς κέλητας. Χειρίζεται δὲ ταῦτα ὁ οἰακίζων καθήμενος εἰς τὸν θάλαμον τῆς λέμβου καὶ ἔχων ἑκατέρωθεν τοῦ κορμοῦ του ἕκαστον τῶν οἰακοσχοίνων· κατὰ τὸν τρόπον ἢ τὴν διάταξιν ταύτην ἡ ἕλξις τοῦ ἑνὸς τῶν οἰακοσχοίνων φέρει καὶ τὸν οἴακα καὶ τὸ πηδάλιον πρὸς τὴν αὐτὴν πλευράν, πρὸς ἣν θὰ στρέψῃ καὶ ἡ λέμβος. Σ. Ε. Λ.

Οἰάνθεια *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Ἡ ἄλλως καλουμένη *Εὐάνθεια* καὶ *Εὐανθία* καὶ *Εὐανθὶς* καὶ *Οἰάνθη* (βλ. λ.). —2) Πόλις ἀσιατική, ἥτις ἔκειτο παρὰ τὸν Καύκασον, ἐλέγετο δὲ καὶ *Οἰανθίς*· ὁ κάτοικος *Οἰάνθιος*. Ταυτότης ἄγνωστος. Σ. Ε. Λ.

Οἰάνθη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις καὶ λιμὴν Λοκρῶν τῶν Ὀζολῶν, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ἑκαταίου (*Στεφ. Βυζ.* 484,15). Ὁ Σκύλαξ τὴν ὀνομάζει *Εὔανθιν*, ὁ δὲ Ἑλλάνικος *Οἰάνθειαν*, τὴν ὀνομασίαν δὲ ταύτην ἀκολουθεῖ καὶ ὁ Στράβων (Θ, 427) καὶ ὁ Πολύβιος (Δ, νζ, 2) θεωρῶν τὸν λιμένα αἰτωλικόν. Κατὰ τὸν Παυσανίαν (Ι', λη', 9) ὑπῆρχεν ἐν τῇ ὁμορούσῃ τῇ Ναυπάκτῳ «Οἰανθείᾳ Ἀφροδίτης τε ἱερὸν καὶ ὀλίγον ὑπὲρ τὴν πόλιν κυπαρίσσου τε ἀναμὶξ καὶ τῆς πίτυός ἐστιν ἄλσος καὶ ναός τε Ἀρτέμιδος καὶ ἄγαλμα ἐν τῷ ἄλσει· γραφαὶ δὲ ἐπὶ τῶν τοίχων ἀνεξίτηλοί τε ἦσαν ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ οὐδὲν ἔτι ἐλείπετο εἰς θέαν αὐτῶν». Ἐκ τῆς παρὰ Στράβωνι εἰδήσεως (ΣΤ, 259), καθ' ἣν ἡ πόλις «Λοκροὶ οἱ Ἐπιζεφύριοι, Λοκρῶν ἄποικοι τῶν ἐν τῷ Κρισσαίῳ κόλπῳ.... ἀποικισθέντες ὑπὸ Εὐάνθους» ἐπιτρέπεται τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐκ τοῦ περὶ οὗ πρόκειται λιμένος ἀπέπλευσαν οἱ πρὸς τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα ἄποικοι ἐκεῖνοι. Τὸ ἐθνικὸν *Οἰανθεύς*. Ἐξ ἐπιγραφῆς εὑρεθείσης ἐν Χαλαιῷ καὶ ἑρμηνευθείσης ὑπὸ τοῦ Ross καὶ τοῦ Ραγκαβῆ προκύπτει ταυτότης τῆς Οἰάνθης πρὸς τὸ *Γαλαξείδιον*. Σ. Ε. Λ.

Οἰανθὶς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Οἰάνθεια*.

Οἴαξ *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ναυπλίου, βασιλέως τῆς Εὐβοίας, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Παλαμήδους, μεθ' οὗ ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον, Φονευθέντος τοῦ

Digitized by Google

ἀδελφοῦ ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, ἀνήγγειλε τὸν θάνατόν του εἰς τὸν πατέρα του δι' ἐνεπιγράφων ξυλίνων κωπῶν, τὰς ὁποίας ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν, ἐκ τῶν ὁποίων μία ἀνευρέθη ὑπὸ τοῦ πατρός του. Φυγὼν κατόπιν ἐκ Τροίας καὶ ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔπεισε τὸν Αἴγισθον καὶ τὴν Κλυταιμνήστραν νὰ φονεύσωσι τὸν Ἀγαμέμνονα. Ἐφονεύθη ὅμως ὑπὸ τοῦ Πυλάδου. Α. Θ. Σ.

οἴαξ, —*ακος* (ὁ) (κοιν. *δοιάκι* ἢ *λαγουδέρα*, γαλλ. la barre du gouvernail, ἀγγλ. the tiller). Μοχλὸς χρησιμεύων διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ πλοίου χείρισιν τοῦ πηδαλίου. Τῶν πλοίων του ναυτικοῦ τῶν ἀρχαίων διακυβερνωμένων οὐχὶ διὰ πηδαλίου, ὡς τὰ σύγχρονα, ἀλλὰ διὰ ζεύγους κωπῶν, ἑκατέρας καθ' ἑκάτερον ἰσχίον, ἐχουσῶν δὲ πλατεῖαν τὴν *πλάτην* των, οἴαξ ὠνομάζετο τὸ ὑπὲρ τὸ ἄσκωμα μ έ ρ ο ς τῆς τοιαύτης κώπης, δηλαδὴ τὸ ἔνδον τοῦ σκαλμοῦ της ἢ τοῦ ἐγκώπου της, ἐφ' οὗ τμήματος ἐφήρμοζε τὴν δύναμίν του, ὁ μοναδικὸς δι' ἑκάστην τοιαύτην κώπην πηδαλιοῦχος περιστρέφων αὐτὴν περὶ τὸν ἄξονά της, ὥστε νὰ παρουσιάσῃ ὅλον τὸ πλάτος τῆς πλάτης της εἰς τὸ ὕδωρ. Συνετελεῖτο δὲ ἡ τοιαύτη περιστροφὴ δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, εἰς μὲν τὰ μικρὰ πλοῖα δραττομένων αὐτῶν τοῦ οἴακος χειροπληθῶς, εἰς δὲ τὰ μεγαλύτερα διὰ τῆς προσθήκης μοχλοῦ κατὰ τὸ μέσον τοῦ οἴακος, καλουμένου *αὐχένος*, καὶ καθέτως (*Πολυαίν*. Γ, ια. Δ, β), ἐφ' οὗ ὤθει διὰ τῆς μιᾶς χειρός, τῆς ἄλλης δραττομένης τοῦ *ἐγχειριδίου*· ὁ μοχλὸς οὗτος τοῦ αὐχένος ὑπῆρξεν ὁ πατὴρ τοῦ οἴακος τῶν συγχρόνων πηδαλίων. Πράγματι, ὁ σύγχρονος οἴαξ εἶναι μοχλὸς ξύλινος ἢ σιδηροῦς, ὅστις τορμούμενος ἐν τῇ τετραγώνῳ ἀνατρήσει τοῦ πηδοκράνου μετακινεῖ τὸ πηδάλιον ἐπὶ τῶν θαιρῶν καὶ τῶν γομφώσεων, τοσοῦτον δὲ ἀκοπώτερον ὅσον μακρότερος εἶναι. Τοποθετεῖται δὲ ὁ οἴαξ εἴτε ὑπὲρ τὸ κατάστρωμα, ὅπως εἰς τὰ μικρὰ πλοῖα καὶ εἰς ἐκεῖνα τῶν μεγάλων εἰς ἃ ἡ διάταξις τῆς πρύμνης καὶ τὸ πλάτος της ἐπιτρέπει τὸ τοιοῦτον, εἴτε κάτωθεν τοῦ καταστρώματος καὶ ὑπὸ τὰ ζυγά. Εἰς τὰ παλαιὰ πολεμικὰ ἐτίθετο εἰς τὸ κάτω πυροβολεῖον τῶν πλοίων τῆς γραμμῆς, καὶ εἰς τὰ ὑποφράγματα τῶν φρεγατῶν καὶ τῶν κατωτέρας τάξεως πλοίων· πάντως, ὅπως καὶ σήμερον, ἐκτὸς τοῦ κυρίου οἴακος ὑπῆρχε καὶ δεύτερος *ἀμοιβὸς* σιδηροῦς, μὴ ὢν τοποθετημένος μονίμως, ἀλλὰ δυνάμενος νὰ χρησιμεύσῃ ἐν περιπτώσει βλάβης ἐκείνου ἢ ἐν ὥρᾳ μάχης, ἐμβαλλόμενος δὲ ἐν ἀνατρήσει κατεσκευασμένῃ εἰς τὴν προέκτασιν τοῦ πηδοκράνου καὶ ἄνωθεν τῆς τοῦ κυρίου οἴακος. Προέχει δὲ ὁ οἴαξ, εἰς ἄλλα μὲν πλοῖα καὶ δὴ τὰ μικρὰ πρὸς πρῶραν τοῦ πηδοκράνου, ὁπότε, φερομένου τοῦ οἴακος δεξιᾷ ἔρχεται τὸ πηδάλιον ἀριστερᾷ καὶ στρέφει τὸ πλοῖον ἀριστερᾷ, εἰς ἄλλα δὲ πρὸς πρύμναν τοῦ πηδοκράνου, ὁπότε, φερομένου τοῦ οἴακος δεξιᾷ, στρέφονται καὶ τὸ πηδάλιον καὶ τὸ πλοῖον ἐπίσης δεξιᾷ. Εἰς τὰ πλοῖα ὅμως τὰ ἐφωδιασμένα δι' οἰακοστροφίου, ἡ περιέλιξις τοῦ οἰακοσχοίνου τοῦ μεταδίδοντος τὰς κινήσεις εἰς τὸν οἴακα εἶναι τοιαύτη, ὥστε, ἀσχέτως τῆς διατάξεως τοῦ οἴακος ὡς πρὸς τὸ πηδόκρανον, τὸ πηδάλιον νὰ ἔρχηται πρὸς τὴν πλευρὰν πρὸς ἣν στρέφεται τοῦ οἰακοστροφίου ὁ τροχός. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἵνα ὁ κυβερνῶν φέρῃ τὸ πλοῖον δεξιᾷ (ἢ ἀριστερᾷ) τῆς πορείας ἣν τοῦτο ἀκολουθεῖ, κελεύει «δεξιᾷ!» (ἢ ἀριστερᾷ), ὁ οἰακίζων στρέφει τὸ οἰακοστρόφιον δεξιᾷ (ἢ ἀριστερᾷ) καὶ τὸ πλοῖον ἀποκλίνει δεξιᾷ (ἢ ἀριστερᾷ), διδομένου τοῦ κελεύματος «αὐτοῦ!» (κοιν. «γραμμή!») διὰ νὰ ἐπαναχθῇ τὸ πηδάλιον εἰς τὴν κανονικήν του θέσιν καὶ τηρηθῇ τὸ πλοῖον εἰς τὴν δοθεῖσαν νέαν πορείαν· ἐὰν δὲ ὁ κυβερνῶν θέλῃ νὰ στραφῇ τὸ πλοῖον ὅσον τὸ δυνατὸν ἀμέσως, κελεύει «ὅλον (δηλαδὴ τὸν οἴακα) δεξιᾷ!» (ἢ «ἀριστερᾷ». Εἰς τοὺς χειρισμοὺς τοῦ οἴακος τῶν πλαγιοδρομούντων ἱστιοφόρων, τῶν ὁποίων, ὡς εἰκός, ἡ προσήνεμος πλευρὰ εἶναι ὑψηλοτέρα τῆς ὑπηνέμου λόγῳ τῆς κλίσεως τοῦ πλοίου ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ ἀνέμου, τὰ σχετικὰ πρὸς τὸν χειρισμὸν τοῦ οἴακος κελεύματα εἶναι καὶ παραστατικώτερα καὶ σαφέστερα· οὕτω δίδεται τὸ κέλευμα «ἄνω τὸν οἴακα!», ἵνα, φερομένου τοῦ πρύμνηθεν τοῦ πηδοκράνου προέχοντος οἴακος πρὸς τὴν προσήνεμον πλευράν, ἀποκλίνῃ τὸ πλοῖον πρὸς τὴν ὑπήνεμον τοιαύτην, καὶ «κάτω τὸν οἴακα!», ὅπως τοῦτο ἀποκλίνῃ ἀντιθέτως, «μέσον τὸν οἴακα», ὅπως ἐπαναχθῇ τὸ πηδάλιον κατὰ τὸ διάμηκες τοῦ σκάφους. Εἰς σκάφη ἔχοντα πολὺ στενὴν τὴν πρύμναν, ὡς τὰ μικρὰ τορπιλλοβόλα, ὁ κυρίως οἴαξ εἶναι διατεθειμένος ἐγκαρσίως καὶ ἑκατέρωθεν τοῦ πηδοκράνου, λαμβάνει δὲ τὴν κίνησιν οὐχὶ ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τῶν οἰακοσχοίνων ἀλλὰ τῇ μεσολαβήσει ἀρθρωτοῦ παραλληλογράμμου, ἄλλοτε δὲ πάλιν ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο τομεῖς ἐγκαρσίως καὶ ἑκατέρωθεν τοῦ πηδοκράνου προέχοντας, τῶν ἁλύσεων τοῦ οἰακοσχοίνου καθαπτομένων εἰς τὰ πρυμναῖα ἄκρα τῶν τομέων· πάντως, εἰς τὰ τοιαῦτα συστήματα, οἴαξ, πλευρὰ καὶ πλοῖον στρέφονται πρὸς ἣν πλευρὰν ἐστράφη καὶ τὸ οἰακοστρόφιον. Οἱ οἴακες τῶν λέμβων εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εὐθεῖς καὶ πρὸς πρύμναν τοῦ πηδοκράνου προέχοντες, ὁπότε, φερομένου τοῦ οἴακος δεξιᾷ, ἡ λέμβος ἀποκλίνει ἀριστερᾷ καὶ τἀνάπαλιν. Ἐξαίρεσιν παρουσιάζουν οἱ οἴακες τῶν φαλαινίδων τῶν κελήτων καὶ τῶν σκαφῶν, ὅταν ἐλαύνωνται διὰ κωπῶν, ὁπότε ἐντορμοῦται εἰς τὸν τόρμον τοῦ πηδοκράνου δισκελὴς οἴαξ, χειριζόμενος διὰ δύο μικρῶν οἰακοσχοίνων, ἅτινα φέρει ἑκατέρωθεν αὐτοῦ ὁ τὸ τοιοῦτον ἐφόλκιον κυβερνῶν· ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς τοιαύτας λέμβους ὁ οἴαξ οὗτος, ὃν τινες ὀνομάζουν *ἱέρακα*, ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ εὐθέος οἴακος ἐν ἱστιοδρομίᾳ.

Τόξον τοῦ οἴακος (γαλλ. la tamisaille). Ἕνεκα τοῦ μεγάλου μήκους, ὅπερ, εἰς τὰ παλαιότερα ἰδίως πλοῖα, εἶχον οἱ οἴακες, χάριν τῆς εὐκολωτέρας χειρίσεως τοῦ πηδαλίου, δὲν ἠδύναντο νὰ μένουν ἐπικρεμασμένοι ἀπὸ τῶν πηδοκράνων, ἄνευ φόβου βλάβης τοῦ πηδαλίου διὰ τὴν ῥοπὴν τοῦ βάρους τοῦ οἴακος· διὰ τοῦτο τὸ ἐλεύθερον αὐτῶν ἄκρων ὑπεβαστάζετο ὑπὸ τόξου προσηρμοσμένου ὑπὸ τὰ ζυγά, ἐφ' οὗ, ὡς ἐπὶ σιδηροτροχιᾶς, ὠλίσθαινεν ἐκεῖνο τῇ βοηθείᾳ τροχίσκων. Συνηθέστερος σήμερον εἶναι ὁ τύπος εὐθυγράμμου τροχιᾶς, ἐφ' ἧς ὀλισθαίνει διὰ τῶν καρυλλίων του κλοιός, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου διέρχεται ἐλευθέρως ὁ οἴαξ. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

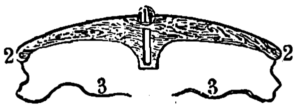

Οἴαξ λέμβου ἐλαυνομένης διὰ κωπῶν.
[1=Ἐγκοπὴ πηδοκράνου. 2=Πτερύγια οἴακος ἢ «ἱέραξ», 3=οἰακόσχοινα.]

Οἴαξ μικροῦ ἱστιοφόρου, ὃν χειρίζει πηδαλιοῦχος ἀπ' εὐθείας, ἄνευ παρεμβολῆς οἰακοστροφίου, ἀφήνων δὲ τὰ οἰακόσχοινα χαλαρά.

— **οἴαξ** *ὄρχεως* [*Ἐμβρ.*]. Σύνδεσμος τοῦ ὄρχεως ἐκ λείων μυϊκῶν ἰνῶν μετὰ συνδετικοῦ ἱστοῦ, ἀντιστοιχῶν εἰς τὸν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐμβρυϊκῆς ζωῆς ἐντὸς πτυχῆς τοῦ περιτοναίου διαπλασσόμενον γεννητικοβουβωνικὸν σύνδεσμον, ὅστις ὀψιαίτερον παριστᾷ, ἀναλόγως τοῦ φύλου, παρὰ μὲν τῷ ἄρρενι τὸν *οἴακα* ἢ τὸν *ὀσχεϊκὸν σύνδεσμον τοῦ ὄρχεως*, παρὰ δὲ τῇ γυναικὶ τὸν *στρογγύλον σύνδεσμον τῆς μήτρας*. Ὁ οἴαξ τοῦ ὄρχεως, συνάπτων κατ' ἀρχὰς τὸ κάτω ἄκρον τοῦ ὄρχεως μετὰ τῆς βουβωνικῆς χώρας, ὑποπλάσσεται ἐφεξῆς καὶ συγκατέρχεται ἐν τέλει μετὰ τοῦ ὄρχεως ἐκ τοῦ κύτους τῆς κοιλίας εἰς τὸ ὄσχεον. Ι. Π.

Οἰασσὼ [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον Ἱσπανίας τῆς Ταρρακωνησίας, ἀπὸ τῆς ἀκτῆς τῆς χώρας τῶν Οὐασκόνων προέχον, ἔνδον δὲ αὐτοῦ πόλις φερώνυμος (*Πτολεμ*. Β, στ, 10). Καὶ τὸ μὲν ἀκρωτήριον, μία τῶν προβολῶν τῶν Πυρηναίων ἣν Μαρκιανὸς ὁ Ἡρακλεώτης (Περίπλ. Ἔξ. θαλ. Β 16) καλεῖ «Οἰάσσω τῆς Πυρήνης ἀκρωτήριον», ὁ Στράβων (Γ, 161) *Οἰασὼν* καὶ *Οἰδάσουνα* καὶ Πομπώνιος ὁ Μέλας (3, 1, 10) Oeaso, εἶναι τὸ 3 μίλλ. νοτίως τοῦ Ἁγίου Σεβαστιανοῦ σύγχρονον ἀκρωτήριον Cabo Higuer (ἀγγλ. Cape Bagur: πλάτ. 41° 56' 52" Β., μῆκ. 3° 26' 20" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1804: Cape San Sebastian to Cette). Ἡ δὲ πόλις, ἣν ὁ Πλίνιος ὀνομάζει Olarso, ὁ Γεωγράφος τῆς Ραβέννης (308, 7) Ossaron καὶ ὁ Στράβων *Οἰδάσουνα*, εἶναι ἡ σύγχρονος *Ὀϋαρθοὺν* ἐν τῷ νομῷ Γκιπουθκόᾳ. Σ.Ε.Λ.

Οἴβαλος [*Μυθολ.*]. Μυθικὸς βασιλεὺς τῆς Σπάρτης, ζήσας κατὰ τοὺς περὶ αὐτοῦ μύθους, πρὸ τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν. Ἐλέγετο υἱὸς τοῦ Περιήρους (ἢ τοῦ Κυνόρτου) καὶ πατήρ, ἐκ τῆς Ναϊάδος Νύμφης Βατείας, τοῦ Τυνδάρεω, τοῦ Ἱπποκόωντος καὶ τοῦ Ἰκαρίου ἢ Ἰκαρίωνος, οἵτινες ὅμως, κατὰ τὸν ποιητὴν Στησίχορον, ἦσαν υἱοὶ τοῦ Κυνόρτου καὶ τῆς Γοργοφόνης, θυγατρὸς τοῦ Περσέως. Ἀπὸ τοῦ Οἰβάλου τούτου ἐλέγετο *Οἰβαλὶς* ἡ ἐγγόνη του (θυγάτηρ τοῦ Τυνδάρεω) Ἑλένη. Ἐλέγετο πρὸς τούτοις ὁ Οἴβαλος, κατ' ἄλλον μῦθον, καὶ πατὴρ τῆς Πειρήνης καὶ Ἀρήνης, ἥτις συνεζεύχθη τὸν Ἀφαρέα, ὁμομήτριον ἀδελφόν της, διότι ἡ Γοργοφόνη, πρὶν ἢ συζευχθῇ, τὸν πατέρα τοῦ Ἀφαρέως, εἶχε συζευχθῆ, κατὰ μεσσηνιακὸν μῦθον, τὸν Οἴβαλον. Τοῦ Οἰβάλου ὑπῆρχε καὶ ἡρῷον ἐν Σπάρτῃ πλησίον τοῦ θεάτρου. ΚΑΡ.

Οἰβάρης. —1) Πέρσης ἱπποκόμος τοῦ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου, «ἀνὴρ σοφός», βοηθήσας αὐτὸν διὰ τεχνάσματος εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ περσικοῦ θρόνου (*Ἡροδ*. ΣΤ, 83).

—2) Υἱὸς τοῦ Μεγαβάζου, σατράπης τῆς ἐν Βιθυνίᾳ Δασκυλίτιδος. Α. Θ. Σ.

Οἰβίλαι (οἱ) [*Ἀρχ.*]. Νομαδικὸς λαὸς τῆς Βορείου Ἀφρικῆς, κατοικῶν κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. Δ, 7, 12) τὰ μεσόγεια τῆς Μαρμαρικῆς πρὸς Α. τῶν Αὐσχιτῶν. Α. Θ. Σ.

Οἰβώνιον [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]· βλ. λ. *Ἱππώνιον*.

Οἰβώτας. Ὀλυμπιονίκης Ἀχαιός, υἱὸς τοῦ Οἰνίου, ἐκ τῆς πόλεως Δύμης, ἥτις παλαιότερον ἐκαλεῖτο Πάλεια, ὡς ἐμαρτύρει τὸ ἐπίγραμμα, τὸ ὁποῖον εἶχε χαραχθῆ ἐπὶ τῆς ἐν Ὀλυμπίᾳ εἰκόνος τοῦ Οἰβώτα. Περὶ αὐτοῦ ὑπῆρχεν ἡ ἑξῆς παράδοσις (*Παυσ*. Ζ, 18, 13)· ἐπειδὴ οἱ Ἀχαιοὶ δὲν εἶχον τιμήσει αὐτόν, νικήσαντα νίκην σταδίου κατὰ τὴν ἕκτην ὀλυμπιάδα, κατηράσθη οὗτος τοὺς συμπολίτας του νὰ μὴ νικήσωσι μηδεμίαν εἰς τὸ ἑξῆς νίκην ἐν Ὀλυμπίᾳ. Βαρέως φέροντες οἱ Ἀχαιοὶ τὴν ἀδοξίαν καὶ ὑποπτεύοντες ὅτι ἐξ ὀργῆς θεοῦ τινος ἡττῶντο εἰς τοὺς ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀγῶνας, συνεβουλεύθησαν τὸν ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνα, ὅστις προσέταξε τούτους ν' ἀνεγείρωσιν ἀνδριάντα εἰς τὸν ὀλυμπιονίκην Οἰβώταν. Οἱ Ἀχαιοὶ ὑπήκουσαν εἰς τὸν θεὸν καὶ ἀνήγειραν τὸν ἀνδριάντα κατὰ τὴν ὀγδοηκοστὴν ὀλυμπιάδα, ἤτοι μετὰ 300 καὶ πλέον ἔτη, ὅτε καὶ ἐνίκησεν εἰς ἀγῶνα σταδίου παίδων ὁ Ἀχαιὸς (Πελληνεὺς) Σώστρατος. Τοῦ Οἰβώτα, ἐκτὸς τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνδριάντος, ὑπῆρχε καὶ τάφος ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ πατρίδι του Δύμῃ τῆς Ἀχαΐας. ΚΑΡ.

Ὁ' Ἴγκινς (O'Higgins), ***Ἀμβρόσιος***, *μαρκήσιος τοῦ Osorio*. Ἱσπανὸς κληρικὸς καὶ πολιτικὸς (1720—1801), πατὴρ τοῦ *Βερνάρδου*, γεννηθεὶς ἐν Ἰρλανδίᾳ. Ἔδρασε κυρίως ὡς ἔμπορος ἐν Μπουένος Ἄϊρες καὶ Λίμᾳ τῆς Ν. Ἀμερικῆς καί, ἀναμειχθεὶς εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς ἐποχῆς του, κατέλαβε πλεῖστα ἀνώτερα στρατιωτικὰ ἀξιώματα καὶ ἐγένετο ἀντιβασιλεὺς τῆς Χιλῆς (1789) καὶ Περοῦ (1794).

— **Ὁ' Ἴγκινς** (O'Higgins), *δὸν Βερνάρδος*. Χιλανὸς στρατηγὸς καὶ πολιτικός, υἱὸς τοῦ *Ἀμβροσίου* (1776—1842). Μετέσχεν ἐνεργῶς τῆς ἐπαναστάσεως τῆς ἀνεξαρτησίας κατὰ τῶν Ἱσπανῶν καὶ διετέλεσεν ἀντιπρόσωπος εἰς τὸ γενικὸν κογκρέσσον (1811). Ἦτο μέλος τοῦ ἐκτελεστικοῦ διευθυντηρίου καὶ ἀρχιστράτηγος τῆς Χιλῆς, ὡς διάδοχος τοῦ Καρρέρα, πρὸς ὃν εἶτα περιῆλθεν εἰς ἐμφυλίους ἀγῶνας. Κατήγαγε περιφανεῖς νίκας κατὰ τῶν Ἱσπανῶν (1814), κατὰ δὲ τὴν ἀνακατάληψιν τῆς Χιλῆς ὑπ' αὐτῶν, ἀπεσύρθη εἰς Μπουένος Ἄϊρες, ὅπου ὠργάνωσεν ἐθνικὸν στράτευμα μετὰ τοῦ Σὰν Μαρτίν. Κατήγαγε νέας νίκας τῷ 1817, ὅτε ὠνομάσθη πρόεδρος τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καὶ ἐπέτυχε τὴν ὁλοκληρωτικὴν ἀποτίναξιν τοῦ ἱσπανικοῦ ζυγοῦ (1818), ἀλλά, λόγῳ τῶν διώξεων κατὰ τῶν δημοκρατικῶν, ἐξεβλήθη τῶν ἀξιωμάτων του κατὰ τὴν λαϊκὴν στάσιν τοῦ 1823 καὶ ἠσχολήθη κατὰ τὸν λοιπὸν βίον του εἰς ῥαδιουργίας πρὸς ἀνακατάληψιν τῆς ἀρχῆς. Π. Ν. Π.

οἰγοψίδαι (οἱ) (Oigopsidae) [*Ζωολ.*]. Οἰκογένεια μαλακίων κεφαλοπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *διβραγχίων*, περιλαμβάνουσα μικροῦ ἢ μετρίου μεγέθους θαλάσσια ζῷα μὲ σῶμα ἐπίμηκες, κυλινδρικόν, ὑπὸ λεπτοῦ ἢ παχέος μανδύου περιβαλλόμενον. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν τῆς οἰκογενείας εἶναι ὁ *ὀμμαστρόφος*, ἡ *ὀνυχοτευθὶς* καὶ ἄλλα. Δ. Ν. Π.

οἶδα· ἀρχ. παρακείμενος μὲ σημασίαν ἐνεστ., γνωρίζω· σύνηθες μόνον εἰς φράσεις τινὰς ἀρχαίας: «ἓν οἶδα ὅτι οὐδὲν οἶδα» (ῥῆσις τοῦ Σωκράτους), «πολλὰ μὲν οἶδε, κακῶς δ' ἠπίστατο πάντα» (περὶ τοῦ Μαργίτου), «Κύριος οἶδε» ἐκ τῆς Γραφῆς· ὁμοίως: «οὐκ οἴδασι τί ποιοῦσι», «ὁ ἄνθρωπος φύσει ὀρέγεται τοῦ εἰδέναι»· || μετχ. «οἱ εἰδότες» οἱ γνωρίζοντες, ἄλλως «οἱ ἐπαΐοντες».

οἰδαῖνον (τὸ) [*Ῥητορ.*]. Ἀντίθετος τοῦ ὕψους κακία κατὰ τὸν Λογγῖνον. Συνίσταται δὲ τὸ οἰδαῖνον ἢ *ὀγκῶδες* εἰς τὸ νὰ ἐκβάλῃ τις κοινόν τι ἢ τετριμμένον, ἀντικείμενον τῆς τάξεως, ἣν κατέχει, ἵνα ὡς ὑψηλὸν ἀναδείξῃ, ἢ ν' ἀγωνίζηται ἵνα ὑψηλόν τι ἀνυψώσῃ ὑπεράνω τῶν ὑπὸ τῆς φύσεως καὶ τοῦ λόγου διαγραφομένων ὁρίων. Ὁ Λογγῖνος παρατηρεῖ εὐστόχως: «κακοὶ δὲ ὄγκοι καὶ ἐπὶ σωμάτων καὶ λόγων οἱ χαῦνοι καὶ ἀναλήθεις, καὶ δήποτε περιιστάντες ἡμᾶς εἰς τοὐναντίον· οὐδὲν γὰρ (φασί) ξηρότερον ὑδρωπικοῦ». Ι. Φ. Δ.

οἰδαίνω· φουσκώνω, κάμνω τι νὰ φουσκωθῇ, *ἐξοιδαίνω*.

Digitized by Google

οἰδαλέος, *—α, —ον*· ὁ οἰδῶν, ἐξωγκωμένος, φουσκωμένος, πρησμένος.

Οἰδάνης *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μέγας ποταμὸς τῶν ἐκτὸς τοῦ Γάγγου Ἰνδιῶν, ὁ *Δυάρδανος* τοῦ Κουρτίου (VIII, 9, 9) ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀρτεμιδώρου (*Στράβ*. XV, 919), ὅστις πηγάζων ἀπὸ τῶν Κεντρικῶν Ἰμαλαΐων, ἐκβάλλει εἰς τὸ δέλτα τοῦ Γάγγου ποταμοῦ. Εἶναι ὁ σημερινὸς *Βραχμαπούτρας*. Α. Θ. Σ.

Οἰδάσουνα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον καὶ πόλις τῆς Ἱσπανίας τῆς Ταρρακωνησίας (βλ. λ. *Οἰασσώ*). Σ. Ε. Λ.

οἴδημα (τό)· ἐξόγκωμα, φούσκωμα, πρήξιμο: «οἴδημα τῶν οὔλων, —τῆς ὑπερῴας».

—[Παθολ.] Οἴδημα καλεῖται ἡ ἄθροισις ὑγροῦ ἐντὸς τῶν ἱστῶν, βεβαιουμένη διὰ τῆς ἐκροῆς ὕδατος κατὰ τὴν διατομὴν αὐτῶν καὶ κλινικῶς ἐκδηλουμένη ὑπὸ τῆς ὠχρότητος καὶ τῆς διογκώσεως τοῦ δέρματος καὶ τοῦ ὑποδορίου συνεκτικοῦ ἱστοῦ, ὡς καὶ διὰ τῆς ἐλαττώσεως τῆς ἐλαστικότητος τοῦ δέρματος, καθόσον πίεσις αὐτοῦ διὰ τοῦ δακτύλου καταλείπει βραδέως ὑποχωροῦν ἐντύπωμα.

Τὰ αἴτια τοῦ οἰδήματος εἶναι πολλά, διὰ τοῦτο καὶ ἡ παθογονία αὐτοῦ δὲν εἶναι ἑνιαία. Τὸ οἴδημα ἀποτελεῖ διαταραχὴν τῆς οἰκονομίας τοῦ ὕδατος τοῦ ὀργανισμοῦ, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται τὸ μὲν στερρῶς συνδεδεμένον πρὸς τὰ κύτταρα, ἀποτελοῦν κύριον στοιχεῖον τούτων, τὸ δὲ εἶναι κινητόν, διαθέσιμον, κινούμενον ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τοῦ ὀργανισμοῦ ἀπὸ τοῦ αἵματος εἰς τοὺς ἱστοὺς καὶ ἀντιθέτως ἀπὸ τούτων εἰς τὸ αἷμα καὶ εἰς τὸν λέμφον. Τὸ κινητόν, οὕτως εἰπεῖν, τοῦτο ὕδωρ ἀποτελεῖ τὸ διαλυτικὸν μέσον τῶν προσαγομένων θρεπτικῶν οὐσιῶν καὶ τῶν ἀπαγομένων ἀπορριμμάτων τῆς ἀνταλλαγῆς τῆς ὕλης. Ἐν τῷ ὀργανισμῷ ὑπάρχει τριπλῆ φορὰ τοῦ ὕδατος, ἤτοι: α′) ἐκ τῶν τριχοειδῶν ἀγγείων τοῦ αἵματος μεταφέρεται τὸ ὕδωρ εἰς τοὺς ἱστοὺς μετὰ τῶν θρεπτικῶν οὐσιῶν τῶν διαλελυμένων ἐν αὐτῷ· β′) ἐκ τῶν ἱστῶν ἀπάγονται πάλιν εἰς τὰ τριχοειδῆ ἀγγεῖα τὰ ἀπορρίμματα τῆς ἀνταλλαγῆς τῆς ὕλης, διαλελυμένα ἐντὸς ὕδατος, ἀλλὰ καὶ ὁρμόναι, ἤτοι τὰ ἐνεργὰ στοιχεῖα τῶν ἀδένων ἐσωτερικῆς ἐκκρίσεως, διὰ τοῦ αἵματος δὲ μεταφέρονται τὰ μὲν ἀπορρίμματα εἰς τὰ ἀποκριτικὰ ὄργανα καὶ δὴ κατὰ πρῶτον λόγον εἰς τοὺς νεφροὺς καὶ κατὰ δεύτερον εἰς τοὺς πνεύμονας, εἰς τὸ δέρμα, εἰς τὸ ἔντερον, αἱ δὲ ὁρμόναι εἰς τὸν τόπον δράσεως αὐτῶν· καὶ γ′) ρεῦμα ὕδατος παρατηρεῖται ἐκ τῶν ἱστῶν εἰς τὰς λεμφικὰς ὁδούς. Διὰ τῶν τριῶν τούτων ὁδῶν ρυθμίζεται ἡ καλουμένη ἰσοτονία τοῦ πλάσματος τοῦ αἵματος, ἡ σταθερὰ δηλονότι περιεκτικότης τοῦ αἵματος εἰς ἰόντα. Οἱαδήποτε διαταραχὴ εἰς τὸν τριπλοῦν τοῦτον ροῦν τοῦ ὕδατος ἀπολήγει εἰς τὴν πρόκλησιν οἰδήματος.

Τὸ *οἴδημα τῶν καρδιοπαθῶν* ἔχει μηχανικὴν τὴν παθογονίαν. Ὅταν, δηλονότι, λόγῳ ἀδυναμίας τοῦ καρδιακοῦ μυός, παύσῃ ἡ καρδία νὰ παραλαμβάνῃ ἐν τῷ δέοντι μέτρῳ καὶ χρόνῳ τὸ αἷμα ἐκ τῶν φλεβῶν καὶ νὰ ἀποστέλλῃ αὐτὸ εἰς ἴσον ποσὸν εἰς τὰς ἀρτηρίας, ἐπέρχεται στάσις τοῦ αἵματος εἰς τὰ περιφερικὰ ἀγγεῖα, τὰ ὁποῖα διατείνονται καὶ διὰ τοῦ τοιχώματος αὐτῶν ἐξέρχεται τὸ ὕδωρ τοῦ αἵματος. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸν ἱστάμενον ἄνθρωπον ἐπιβαρύνεται ἡ παλινδρόμησις τοῦ αἵματος κυρίως ἐκ τῶν κάτω ἄκρων ὑπὸ τῆς στήλης τοῦ αἵματος, τῆς ὁποίας τὸ ὕψος μετρεῖται ἀπὸ τῶν δακτύλων τῶν ποδῶν μέχρι τῆς καρδίας, διὰ τοῦτο ἡ πρώτη ἐκδήλωσις τοῦ οἰδήματος τῶν καρδιοπαθῶν εἶναι κατὰ τὰ σφυρά.

Τὸ οἴδημα τῶν νεφροπαθῶν ἔχει διάφορον παθογονίαν. Ὅταν παραβλάπτεται ἡ ἱκανότης τῶν νεφρῶν πρὸς ἀποβολὴν τοῦ χλωριούχου νατρίου καὶ τοῦ ὕδατος, τὰ στοιχεῖα ταῦτα θὰ ἔδει νὰ ἀθροισθῶσιν ἐν τῷ αἵματι. Ἡ τοιαύτη ὅμως ἄθροισις τοῦ ὕδατος ἐντὸς τοῦ αἵματος θὰ ἀπετέλει κίνδυνον διὰ τὸν πάσχοντα λόγῳ τῆς αὐξήσεως τοῦ ὄγκου τοῦ αἵματος καὶ ἑπομένως τῆς ἐργασίας τῆς καρδίας. Ἀπὸ τῆς ὑδραιμίας ταύτης ἀπαλλάσσεται τὸ αἷμα ὑπὸ τῶν ἱστῶν, οἱ ὁποῖοι συγκρατοῦν τὸ ὕδωρ τὸ μὲν πρὸς διάλυσιν τοῦ ἀποτιθεμένου ἅλατος, τὸ δὲ διὰ τῆς διογκώσεως τῶν κολλοειδῶν, τὰ ὁποῖα προσλαμβάνουν περισσότερον ὕδωρ. Ὅταν ὅμως ἡ βλάβη τῶν νεφρῶν παρατείνεται, τὸ δὲ αἷμα ἐξακολουθῇ νὰ παραλαμβάνῃ μὲν ὕδωρ ἐκ τῶν ἱστῶν, νὰ ἐπαναφέρῃ δὲ τοῦτο πάλιν εἰς τοὺς ἱστούς, διότι οἱ νεφροὶ δὲν ἀποβάλλουν αὐτὸ ἐπαρκῶς, τότε σχηματίζονται ρωγμαὶ καὶ χάσματα ἐντὸς τοῦ ἱστοῦ, περιέχοντα ἐλεύθερον ὑγρόν, τὸ ὁποῖον ἄρχεται συλλεγόμενον καὶ ἐντὸς τῶν ὀρογόνων θυλάκων (ὑπεζωκότος, περιτοναίου κλπ.). Ἐκ τῆς παθογονίας ταύτης τοῦ νεφρικοῦ τούτου οἰδήματος διαιρεῖται τοῦτο εἰς δύο στάδια, τὸ *προοίδημα*, κατὰ τὸ ὁποῖον τὸ ὕδωρ παρακρατεῖται διὰ τῆς διογκώσεως τῶν κολλοειδῶν, καὶ τὸ *κυρίως οἴδημα*, ὅταν δηλαδὴ τὸ ὑγρὸν συλλέγεται ἐντὸς χασμάτων τῶν ἱστῶν καὶ ἐντὸς τῶν ὀρογόνων θυλάκων. Πλὴν τοῦ ἅλατος καὶ τῶν κολλοειδῶν συμβάλλουν εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ οἰδήματος ἡ ἀντίδρασις, ὀξίνη ἢ ἀλκαλική, τῶν ἱστῶν, κατά τινας δὲ καὶ ἡ σχέσις τῶν λιπῶν τοῦ ὀργανισμοῦ πρὸς τὴν χολεστερίνην τοῦ ὀργανισμοῦ (λιποκυτταρικὸς συντελεστής). Ἡ ἀπορρόφησις τοῦ νεφρικοῦ οἰδήματος ἐπιτυγχάνεται, ὅταν, παρερχομένης τῆς βλάβης, ἀποκατασταθῇ ἡ ἱκανότης τῶν νεφρῶν πρὸς ἀποβολὴν τοῦ ὕδατος, ἀρθῇ δὲ ἡ βλάβη τῶν τριχοειδῶν ἀγγείων, ἡ ὁποία καθιστᾷ ταῦτα διαχωρητὰ εἰς τὰ κολλοειδῆ. Κατὰ τὴν ἀπορρόφησιν τοῦ οἰδήματος τὰ κολλοειδῆ τοῦ αἵματος διογκούμενα παραλαμβάνουν ὕδωρ ἐκ τῶν ἱστῶν καὶ ὅταν φθάνουν εἰς τοὺς νεφροὺς ρικνούμενα ἀποβάλλουν τοῦτο πρὸς τὰ ἔξω.

Ὁ καλύτερος τρόπος θεραπείας τοῦ νεφρικοῦ οἰδήματος συνίσταται ἐν ἀρχῇ εἰς τὴν ὑποβολὴν τοῦ πάσχοντος εἰς πεῖναν καὶ δίψαν ὅσῳ τὸ δυνατὸν πλήρη καὶ κατόπιν εἰς ἀποκλεισμὸν τοῦ ἅλατος ἐκ τῆς τροφῆς. Ἡ χορηγία διουρητικῶν φαρμάκων ἐπὶ μὲν τοῦ οἰδήματος τῶν καρδιοπαθῶν ἐπιβάλλεται, ἐπὶ τοῦ οἰδήματος ὅμως τῶν νεφροπαθῶν πρέπει νὰ γίνεται μετὰ πολλῆς περισκέψεως, νὰ διακόπτεται δὲ ἀμέσως, ὅταν δὲν ἐπέλθῃ τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα, ἤτοι ἡ ἄφθονος διούρησις.

Οἴδημα ἐξ ἀζωαμινώσεων ἐπέρχεται ἐπὶ πλημμελοῦς συνθέσεως τῆς τροφῆς, στερουμένης χρησίμων στοιχείων κληθέντων ζωαμινῶν. Εἰς τοιαύτην αἰτίαν ἀποδίδεται ἡ ἐν Γερμανίᾳ ἐν καιρῷ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου περιγραφεῖσα νόσος τοῦ οἰδήματος.

Τύπον οἰδήματος ἐκ βλάβης ἐνδοκρινῶν ἀδένων ἀποτελεῖ τὸ *μυξοίδημα*, κατὰ τὸ ὁποῖον, λόγῳ ἐλλείψεως τῆς ὁρμόνης τοῦ θυρεοειδοῦς ἀδένος, οἱ ἱστοὶ συγκρατοῦν μεγαλύτερον ποσὸν ὕδατος ἢ φυσιολογικῶς.

Διάφορος εἶναι ἡ παθογονία τοῦ *λεμφικοῦ οἰδήματος*, τὸ ὁποῖον εἶναι χρονιώτατον, ὀφείλεται δὲ κατὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ Ἀραβαντινοῦ εἰς συγκράτησιν τῶν κολλοειδῶν στοιχείων τοῦ λέμφου μεταξὺ ἐπιπολῆς καὶ ἐν τῷ βάθει περιτονίας καὶ θεραπεύεται διὰ τῆς εἰδικῆς ἐγχειρίσεως τοῦ Κοντολέοντος.

Ἐντελῶς διάφορον εἶναι τὸ καλούμενον *οἴδημα τοῦ Quincke*. Ἡ νόσος αὕτη συνίσταται, κατὰ τὸν πρῶτον περιγράψαντα αὐτήν, εἰς οἴδημα τοῦ δέρματος καὶ τοῦ ὑποδορίου συνεκτικοῦ ἱστοῦ κατὰ περιγεγραμμένας χώρας διαμέτρου 2—10 ἑκμ., τὸ ὁποῖον διαρκεῖ ὥρας ἢ κατ' ἀνώτατον ὅριον ἡμέρας τινάς. Τὸ αἴτιον καὶ ἡ παθογονία τοῦ οἰδήματος τούτου εἶναι ἄγνωστα· ἐπειδὴ ὅμως συνήθως ἑδράζεται περὶ τὰς ἀρθρώσεις καὶ παρακολουθεῖται ὑπὸ κνησμοῦ, σχετίζεται ὑπὸ πολλῶν πρὸς τὴν ἀφυλαξίαν, διὸ καὶ ἡ θεραπεία αὐτοῦ εἶναι ἡ τῆς ἀφυλακτικῆς προσβολῆς. Θὰ ἐνεργήσωμεν δηλονότι ἐνέσεις ἐνδοφλεβίους χλωριούχου ἀσβεστίου καὶ θὰ χορηγήσωμεν ἐσωτερικῶς γαλακτικὸν ἀσβέστιον.

Τὸ *χρόνιον ἀτροφικὸν οἴδημα* εἶναι σπανία νόσος, συνήθως συγγενής, διὸ καὶ ἐκλήθη *οἰκογενὲς νευρικὸν οἴδημα* ὑπὸ τοῦ Meige. Κατὰ κανόνα προσβάλλονται θήλεα ἄτομα. Ἡ νόσος ἄρχεται ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἑδράζεται δὲ τὸ οἴδημα συχνότερον εἰς τὰ κάτω ἄκρα, συνήθως εἰς τὸ ἕτερον, σπανιώτατα δὲ εἰς τὸ ἄνω ἄκρον καὶ ἔτι σπανιώτερον εἰς τὸ πρόσωπον ἢ ἀλλαχοῦ. Ἐν ἀρχῇ τὸ δέρμα εἶναι μαλακὸν καὶ λευκόν, ἐξ οὗ καὶ *λευκὸν οἴδημα* ἐκλήθη, διὰ τοῦ χρόνου ὅμως τὸ δέρμα σκληρύνεται. Ἡ αἰτιολογία καὶ ἡ παθογονία τοῦ οἰδήματος τούτου εἶναι ἄγνωστοι, ἀλλὰ καὶ ἡ θεραπεία ἀνίσχυρος. Α. Ι. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΣ

— [Κτηνιατρ.] Ἡ αἰτιολογία καὶ ἡ παθογένεια τῶν *οἰδημάτων* εἰς τὰ ζῷα εἶναι πολὺ σκοτεινή. Ἡ κληρονομικότης, δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν κατὰ πρῶτον λόγον· τὸ εἶδος εἶτα τῶν ζῴων εἶναι ἐπίσης σημαντικὸν ὡς πρὸς τὴν παθογένειαν τοῦ οἰδήματος. Τὰ σαρκοφάγα π. χ. καὶ ὁ ἵππος εἶναι ἐπιρρεπέστερα τῶν μηρυκαστικῶν· εἴς τινα μάλιστα εἴδη τὰ θήλεα προσβάλλονται περισσότερον τῶν ἀρρένων. Ἡ ἡλικία εἶναι σπουδαῖον ἐπίσης τεκμήριον (εἰς τὴν μέσην ἡλικίαν τὰ ζῷα προσβάλλονται εὐκολώτερον) Παρατηρεῖται ἐπίσης ποιά τις συγγένεια μεταξὺ τοῦ ἀρθριτισμοῦ καὶ τοῦ καρκινώματος.

Εἰς τὸν ἵππον ὅλα σχεδὸν τὰ νεοπλάσματα, τὰ ἀναφαινόμενα εἰς μέρη τοῦ σώματος ὅπου ἐφαρμόζεται ἡ ἱπποσκευή, ὀφείλονται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς φλεγμονάς. Τὰ οἰδήματα ἀναπτύσσονται ἰδίως ἐπὶ τοῦ δέρματος, τοῦ βλεννογόνου, τῶν ἀδένων καὶ δὴ τῶν μαστῶν. Παρατηροῦνται οὐχ ἧττον οἰδήματα καὶ εἰς τὴν κοιλότητα τοῦ στόματος, τῆς ρινός, τῶν κόλπων (μετωπικῶν καὶ ρινικῶν), ἐπὶ τῆς βαλάνου, τῶν ὀφθαλμῶν, τοῦ θυρεοειδοῦς ἀδένος, τῶν καρωτίδων, τῶν ὀστῶν καὶ ἐσωτερικῶς τῶν ἄκρων. Εἰς τὸν ἐντερικὸν σωλῆνα τῶν ζῴων τὰ οἰδήματα παρουσιάζονται σπανιώτατα. Τὸ καρκίνωμα εἶναι τὸ συχνότερον παρουσιαζόμενον.

Τὰ οἰδήματα διακρίνονται εἰς *καλοήθη* καὶ *κακοήθη*, εἰς *ἁπλᾶ* καὶ *μολυσματικά*. Οἱασδήποτε φύσεως καὶ ἂν εἶναι τὸ οἴδημα, οἱαδήποτε ἡ θέσις αὐτοῦ καὶ ἡ ἡλικία τοῦ ζῴου, γενικῶς πρέπει νὰ ἀφαιρῆται δι' ἐγχειρήσεως, ἢ νὰ ἐξαλείφεται διὰ καυτηριάσεως. Τὰ ἀνώδυνα ὅμως οἰδήματα εἶναι προτιμότερον νὰ μὴ θίγωνται, ἐκτὸς ἐὰν εἶναι πολὺ ἐξωγκωμένα, ὁπότε δυνάμεθα νὰ τὰ ἀφαιρέσωμεν διὰ περιδέσεως, διὰ πεπυρακτωμένου σιδήρου ἢ δι' ἀλοιφῶν διαβρωτικῶν. Ἐσωτερικῶς χορηγοῦμεν τὰ ἀρσενικοῦχα (ὑγρὸν τοῦ Φόβλερ ἢ ἀρσενικόν). Ὅταν εἶναι κακοήθη, ἐνδείκνυται ἡ χειρουργικὴ ἐπέμβασις. Δ. Φ. Π.

— οἴδημα ***ἀνασάρκα*** *['Ιατρ.]*· βλ. λ. *ἐξοίδησις*.

— οἴδημα ***τῆς γλωττίδος*** *['Ιατρ.]*· βλ. λ. *λάρυγγος παθήσεις*.

— οἴδημα ***ἐμβρυοειδὲς*** *['Ιατρ.]*· βλ. λ. *ἐμβρυοειδὲς οἴδημα*.

— οἴδημα ***ὀξυπερίγραπτον*** *['Ιατρ.]*· βλ. λ. *κνίδωσις*.

— οἴδημα ***κακόηθες*** *['Ιατρ.]*· βλ. λ. *ἐμφύσημα* (τ. ΙΑ′, σ. 107β′).

— οἴδημα ***ποδιαῖον.*** Τούτου διακρίνομεν δύο εἴδη: 1) Τὸ *ἐκ πορειῶν ποδιαῖον οἴδημα* (pied forcé), ὅπερ ἀναγνωρίζει ὡς αἰτίαν κάταγμα ἢ ρωγμὴν ἑνὸς ἢ πλειόνων μεταταρσίων, ἰδίως τοῦ 2ου, ἢ περιοστίτιδα αὐτῶν. Παρατηρεῖται δὲ τοῦτο παρὰ στρατιώταις μετὰ ἐπιμόνους καὶ μακρὰς πορείας, ὡς καὶ εἰς ἄτομα, ἅτινα, ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν, εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ ἵστανται ἐπὶ μακρὸν ὄρθια, ὡς π. χ. οἱ ὑπάλληλοι ἑστιατορίων, καφενείων κλπ. Ἀλλὰ καὶ εἰς ἄτομα ὑγιᾶ καὶ μὴ εἰθισμένα εἰς κοπώσεις καὶ πορείας δύναται νὰ παρουσιασθῇ τὸ ποδιαῖον οἴδημα. Εἶναι δὲ τοῦτο πάθησις καλοήθης ὡς τὰ πολλά, ἥτις παρέρχεται μετὰ ἀνάπαυσιν 2—4 ἑβδομάδων τῇ χρήσει ποδολούτρων θερμῶν καὶ μαλάξεων. Δέον νὰ δοθῇ πολὺ προσοχὴ εἰς τὴν θεραπείαν του, διότι ἄλλως ὑπάρχει κίνδυνος νὰ ὑποτροπιάσῃ.

2) Τὸ *ποδιαῖον οἴδημα τῶν χαρακωμάτων* (pied de tranchée) εἶναι παθολογικὴ κατάστασις προκαλουμένη ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ ψύχους, ἥτις ἐντοπίζεται εἰς τὰ μετατάρσια τῶν ποδῶν μέχρι τοῦ ταρσοῦ, σπανίως ὑψηλότερον, καὶ ἐπιπλέκεται συχνὰ ὑπὸ δευτερογενοῦς λοιμώξεως. Διακρίνομεν δὲ τούτου ἀφ' ἑνὸς μὲν τέσσαρα στάδια: α′) τὸ τῆς ἐπωδύνου ἀναισθησίας, β′) τὸ τοῦ οἰδήματος, γ′) τὸ τῶν φλυκταινῶν καὶ δ′) τὸ τῶν ἐσχαρῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τρεῖς μορφάς: τὴν ἐλαφρὰν 80—90%, τὴν μετρίαν 13—14% καὶ τὴν βαρεῖαν 1% τῶν περιπτώσεων.

Τὸ ποδιαῖον οἴδημα ἐπιπλέκεται συχνὰ ὑπὸ τετάνου καὶ ἀεριώδους γαγγραίνης καὶ ὑπόκειται ἐνίοτε εἰς ὑποτροπήν. Παρατηρεῖται δ' ἡ πάθησις αὕτη ἐπὶ στρατιωτῶν, ἰδίως νεοσυλλέκτων, οἵτινες παρέμειναν εἰς τὰ χαρακώματα. Δέον δὲ νὰ μὴ συγχέηται τὸ οἴδημα τοῦτο πρὸς τὰ κρυοπαγήματα τῶν ποδῶν.

Πρὸς πρόληψιν τοῦ ποδιαίου οἰδήματος τῶν χαρακωμάτων συνιστᾶται, ἐκτὸς τῆς ὑγιεινῆς τῶν χαρακωμάτων καὶ τῆς συχνῆς ἀντικαταστάσεως τῶν στρατευμάτων τῆς πρώτης γραμμῆς, καὶ ὁ καθαρισμός, λίπανσις καὶ ἐντριβὴ τῶν ποδῶν, ἡ συχνὴ ἀλλαγὴ καλτσῶν καὶ κυρίως ἡ μὴ ἰσχυρὰ σύσφιγξις τῶν κνημῶν διὰ τῶν ἐξ ἐρέας περικνημίδων.

Θεραπευτικῶς δέον νὰ γίνωνται ἑκάστην 2αν ἢ 3ην ἡμέραν ποδόλουτρα χλιαρὰ καὶ πλύσις τῶν ποδῶν διὰ βορατο-καμφορούχου σάπωνος, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ περιτύλιξις τῶν ποδῶν δι' ὑγροῦ ἐπιδέσμου βορακο-καμφορούχου. Ἡ ἐγχείρησις ἐνταῦθα ἀποτελεῖ τὸ ἔσχατον καταφύγιον καὶ δέον νὰ ἐπιφυλάσσηται διὰ τὰς βαρείας καταστάσεις, καὶ τότε πάλιν μόνον ἐπὶ παρουσίᾳ βαρέων γενικῶν φαινομένων. Α. ΚΟΝΤΑΡΓΥΡΗΣ

οἰδηματώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς οἴδημα: «ἔκφυσις οἰδηματώδης»· || ὁ ἔχων οἴδημα ἢ οἰδήματα: «πνεύμων οἰδηματώδης».

— οἰδηματώδης ***λαρυγγῖτις*** *['Ιατρ.]*· βλ. λ. *λάρυγγος παθήσεις*.

οἰδημηρίδαι (οἱ) (Oedemeridae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων*, περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ γένη κανθάρων μὲ σῶμα μικροῦ μεγέθους, λεπτὸν καὶ ἐπίμηκες. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων γενῶν εἶναι ὁ *οἰδήμηρος* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

οἰδήμηρος (ὁ) (Oedemerus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *οἰδημηριδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους κανθάρους. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *οἰδήμηρος ὁ πράσινος* (Oedemerus viridens), ὅστις ἀπαντᾷ πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

οἰδημία (ἡ) (Oidemia) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *νηκτικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *φουλιγουλιδῶν*, περιλαμβάνον νήσσας ἱκανοῦ μεγέθους. Ἐκ τῶν ἀρκετῶν εἰδῶν τῆς οἰκογενείας γνωστότερον εἶναι ἡ *οἰδημία ἡ μελανὴ* (Oidemia nigra), ἥτις ἔχει ἀρκετὸν μῆκος, ἀνάστημα μετρίως ὑψηλόν, κεφαλὴν πεπλατυσμένην καὶ ἐπιμήκη, ἀπολήγουσαν εἰς πλατὺ καὶ μακρὸν ράμφος, ἐλαφρῶς κεκαμμένον κατὰ τὸ ἄκρον του, οὐρὰν βραχεῖαν καὶ ὀξύληκτον καὶ χρωματισμὸν στιλπνῶς μελανὸν

Digitized by Google

μετὰ ἰωδῶν καὶ πρασινοχρύσων ἀποχρώσεων. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἀκτὰς τῶν χωρῶν τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου καὶ βαδίζει δυσχερῶς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἵπταται κακῶς καὶ νήχεται ἐπιτηδειότατα. Τρέφεται ἐκ διαφόρων θαλασσίων μαλακίων. Δ. Ν. Π.

οἰδίκνημος (ὁ) (Oedicnemus) *[Ζωολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *καλοβατικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *χαραδριιδῶν*, περιλαμβάνον πτηνὰ εὐμεγέθη, ἀπαντῶντα ἐν Εὐρώπῃ, Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ. Ἐκ τῶν 10 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, ἀξιολογώτερον εἶναι ὁ *οἰδίκνημος ὁ κροταλίζων* (Oedicnemus crotalus), ὅστις εἶναι ἀποδημητικὸν πτηνὸν παρ' ἡμῖν, ἀπαντῶν εἰς τὰ παράλια τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, τῆς Πελοποννήσου καὶ τὰς Ἰονίους νήσους, ὅπου καὶ εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *τουρλίδα*.

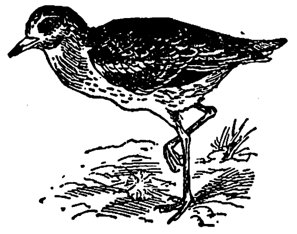
Οἰδίκνημος ὁ κροταλίζων.

Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τοῦ εἴδους τούτου εἶναι τὰ ἑξῆς: μῆκος μέτριον, λαιμὸς ἀρκετὰ χονδρός, κεφαλὴ μετρία καὶ ἀπεστρογγυλωμένη, ράμφος εὐθύ, μετρίου μήκους, πόδες ἀρκούντως ἰσχυροὶ καὶ ὑψηλοί, πτέρυγες μετρίου μεγέθους καὶ ἀρκετὰ ἀνεπτυγμέναι καὶ χρῶμα μελανὸν μετά τινων ὑπολεύκων καὶ λευκῶν κηλίδων κατὰ τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος καὶ τεφροϋπόλευκον κατὰ τὰ κάτω μέρη τοῦ σώματος μετὰ μελανῶν γραμμώσεων καὶ κηλίδων. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν βόρειον Ἀφρικὴν καὶ ἔρχεται εἰς τὰς ἑλληνικὰς ἀκτὰς κατὰ τὸν Ἀπρίλιον, ἵνα ἀπέλθῃ κατὰ τέλη Σεπτεμβρίου. Ἐνδιαιτᾶται εἰς ξηρούς, ἀγόνους καὶ ἀμμώδεις τόπους. Δ. Ν. Π.

οἰδιπόδειος (ὁ, ἡ), —**ον** (τό)· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν Οἰδίποδα, ὁ ἐκ τούτου χαρακτηριζόμενος.

— «**Οἰδιπόδεια**» (τά), καὶ «***Οἰδιπόδια***». —1) Ἔπος τῶν μέσων τῆς Η' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος (βλ. λ. *Οἰδίπους*). —2) Τετραλογία ποιητοῦ Μελήτου, ὅστις διεφημίσθη μᾶλλον ὡς κατήγορος τοῦ Σωκράτους καὶ ἐπεκαλεῖτο «τραγῳδίας φαῦλος ποιητής». ΚΑΨ.

— **οἰδιπόδειον** ***σύμπλεγμα***. Καλεῖται οὕτως ὑπὸ τοῦ Freud ἡ τάσις, ἥτις κατ' αὐτὸν ἐμφανίζεται ἐπὶ παντὸς ἀτόμου κατὰ τὴν παιδικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν, εἰς μὲν τὸ ἄρρεν ὅπως φονεύσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ λάβῃ ὡς σύζυγον τὴν μητέρα, εἰς δὲ τὸ θῆλυ ὅπως φονεύσῃ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ λάβῃ ὡς σύζυγον τὸν πατέρα, ἤτοι ἡ τάσις πρὸς ἐπανάληψιν τοῦ ἐγκλήματος, ὅπερ κατὰ τὴν μυθολογίαν διέπραξεν ὁ Οἰδίπους, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία.

Κατὰ τὸν Freud, ἡ ἐρωτικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ἄρχεται πρωΐμως, ἂν μὴ ἀπὸ τῆς γεννήσεως, ἀναμφιβόλως ὅμως ἀπὸ τοῦ τρίτου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτοῦ. Ἐπιτελεῖται δὲ τότε ἡ ἱκανοποίησις τοῦ ἐρωτικοῦ ἐνστίκτου διὰ τοῦ θηλασμοῦ, τοῦ μαστοῦ συμβολίζοντος τὸ ἀνδρικὸν ὄργανον καὶ τοῦ στόματος τὸ τῆς γυναικός. Ὁ τοιοῦτος συμβολισμὸς καθίσταται σαφής, ἂν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ παιδίον κρατεῖ τὸν μαστὸν ἐπὶ πολύ, ἀκόμη καὶ ὅταν παύσῃ ὁ θηλασμός. Βραδύτερον τὸν μαστὸν ἀντικαθιστᾷ ὁ ἴδιος δάκτυλος (αὐτοερωτισμός), τὸν ὁποῖον πιπιλίζει τὸ παιδίον. Ταῦτα συμβαίνουν ἐπί τε τῶν ἀρρένων καὶ τῶν θηλέων, διότι ἀκόμη τὸ παιδίον εἶναι φυλετικῶς ἀδιάφορον. Μέχρι τοῦ 5ου—6ου ἔτους τῆς ἡλικίας καὶ ἄλλαι χῶραι τοῦ σώματος δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς ἐρωτικῆς τάσεως (libido). Κατὰ τὸ 5ον—6ον ἔτος τελεῖται οὐσιώδης μεταβολή, συνισταμένη ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν γενετησίων λειτουργιῶν εἰς τὸ φυσιολογικὸν αὐτῶν ὄργανον, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν μεταφορὰν τῆς lilido ἐκτὸς ἑαυτοῦ, καὶ δὴ εἰς πρόσωπον, ὅπερ εἶναι ἡ μήτηρ διὰ τὰ ἄρρενα καὶ ὁ πατὴρ διὰ τὰ θήλεα (λῆξις αὐτοερωτικῆς περιόδου καὶ ἔναρξις αἱμομικτικῆς τοιαύτης) καὶ ἥτις παρατείνεται μέχρι τῆς ἥβης. Κατὰ τὸ 6ον—8ον ἔτος δὲ ἐπέρχεται καὶ λήθη τῆς προηγουμένης ἐρωτικῆς ζωῆς, διὸ ἡ περίοδος αὕτη καλεῖται λανθάνουσα. Ἐκ τούτων ἐξηγεῖται ἡ ἀγάπη τοῦ υἱοῦ πρὸς τὴν μητέρα καὶ ἡ ἀποστροφὴ πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἡ ἀγάπη τῆς θυγατρὸς πρὸς τὸν πατέρα μετ' ἀποστροφῆς πρὸς τὴν μητέρα. Αὗται εἶναι αἱ μόναι σαφεῖς ἐκδηλώσεις τοῦ οἰδιποδείου συμπλέγματος, διότι ἡ ἀγωγὴ καὶ ἡ ἐπίδρασις τῆς κοινωνίας καὶ ἠθικῆς, βοηθούσης καὶ τῆς καλουμένης ἐξιδανικεύσεως τῆς libido, δὲν ἐπιτρέπουσι περαιτέρω ἐκδηλώσεις τῆς αἱμομικτικάς, αἵτινες παρατηροῦνται ὅταν δὲν ἐπιδράσῃ ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ ἀγωγή, καὶ ὅταν τὸ ἄτομον εἶναι ἕρμαιον τῶν ἐνστίκτων αὐτοῦ, ὡς συμβαίνει εἰς τοὺς μικρόνοας.

Ὅταν ὑπάρχωσι πλείονα τέκνα, τότε τὸ ἄρρεν μισεῖ τὸν πατέρα καὶ ἀγαπᾷ τὴν μητέρα καὶ τὰς ἀδελφάς, ἐνῷ θεωρεῖ ὡς εἰς βάρος ἑαυτοῦ γενομένην πᾶσαν ἐμφάνισιν νέου ἀδελφοῦ, ὃν καὶ μισεῖ. Ἡ δὲ θυγάτηρ ἀγαπᾷ τὸν πατέρα καὶ τοὺς ἀδελφούς, ἐνῷ μισεῖ τὴν μητέρα καὶ τὰς ἀδελφάς. Τὸ σύνολον τοῦτο τῶν συναισθημάτων ἀποτελεῖ τὸ λεγόμενον οἰκογενειακὸν σύμπλεγμα. Ἡ τοιαύτη κατάστασις ἐξακολουθεῖ μέχρι τῆς ἥβης, ὅτε, ἂν ἐξελίσσεται φυσιολογικῶς ἡ libido, μεταφέρεται αὕτη διὰ μὲν τοὺς ἄρρενας ἀπὸ τῆς μητρὸς εἰς τὴν φίλην ἢ μέλλουσαν σύζυγον, διὰ δὲ τὰς θυγατέρας ἀπὸ τοῦ πατρὸς εἰς τὸν φίλον ἢ μέλλοντα σύζυγον. Ἡ στάσις τῆς ἀναπτύξεως τῆς libido εἴς τινα τῶν προηγουμένων τῆς τελευταίας ταύτης μεταβολῆς, ἄγει εἰς τὰς διαστροφάς. Ἂν δὲ ἡ ἐρωτικὴ τάσις, ἕνεκα τῆς μὴ ἱκανοποιήσεως αὐτῆς, στρέφῃ πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ δὲν δύναται λόγῳ τῆς ἀντιστάσεως τοῦ ἐγὼ νὰ ἱκανοποιηθῇ, ἔστω καὶ διά τινος προηγουμένης περιόδου, εὑρισκομένης εἰς τὸ ὑποσυνείδητον ἤδη λόγῳ τῆς λήθης καὶ ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ ἐγὼ πιεζομένης, γεννᾶται ἡ νόσος, ἥτις δὲν εἶναι ἄλλο τι παρὰ συμβολικὴ παθολογικὴ ἱκανοποίησις τῆς libido. Ἐντεῦθεν καταφαίνεται ἡ μεγάλη σημασία τοῦ οἰδιποδείου συμπλέγματος διὰ τὴν γένεσιν τῶν νευρώσεων, ἀφοῦ τοῦτο εὕρηται εἰς τὴν προτελευταίαν περίοδον ἀναπτύξεως τῆς libido, ἥτις διαρκεῖ ἐφ' ὅλης τῆς δευτέρας παιδικῆς ἡλικίας. Ἂν δὲ δὲν ὑπῆρχε καὶ ἡ καλουμένη ἐξιδανίκευσις τῆς libido, ἤτοι ἡ ἀντικατάστασις τοῦ ἀντικειμένου λατρείας διά τινος τέχνης ἢ ἐπιστήμης, πρὸς ἣν φέρεται τὸ ἐνδιαφέρον, συχνότεραι θὰ ἦσαν αἱ περιπτώσεις νευρώσεων. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν γένεσιν διαστροφῶν καταφαίνεται ἡ σημασία αὐτοῦ, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς θρησκείας καὶ ἠθικῆς, διότι παρέσχε τὴν ἰδέαν τῆς ἐνοχῆς, ἥτις εἶναι ἡ βάσις αὐτῶν. Σχετικὴ εἶναι ἡ αἱμομιξία τῶν φαραὼ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῶν Incas τοῦ Perou, ἥτις ἐθεωρεῖτο μὲν πρᾶξις ἱερά, ἀλλὰ καὶ ἔγκλημα, μὴ ἐπιτρεπόμενον εἰς τοὺς κοινοὺς θνητούς. Τ. Α. Ζ.

Οἰδιποδία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Κρήνη ἐν Θήβαις, ὀνομασθεῖσα οὕτω διότι ἐν αὐτῇ ἔνιψε τὰς αἱματωθείσας ἐκ τοῦ φόνου τοῦ πατρός του χεῖράς του ὁ ἥρως Οἰδίπους. Παρ' αὐτὴν ἔκειντο, κατὰ τὴν ἐπιχώριον ἐν Θήβαις παράδοσιν, ὁ τάφος τοῦ Θηβαίου Ἀσφοδίκου, ὅστις ἐφόνευσε κατὰ τὸν πόλεμον τῶν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας τὸν Ἀργεῖον (Ἀρκάδα μᾶλλον) ἥρωα Παρθενοπαῖον, καὶ ὁ τοῦ Ἕκτορος, τοῦ ὁποίου τὰ ὀστᾶ ἐκομίσθησαν ἐκ Τροίας κατόπιν χρησμοῦ. ΚΑΨ.

Οἰδίπους *[Μυθολ.]*. Ὁ περιλάλητος ἥρως καὶ μυθικὸς τῶν ἀρχαίων Θηβῶν βασιλεύς. Ὁ ἀπόγονος τοῦ Κάδμου καὶ ἔγγονος τοῦ Λαβδάκου. Ὁ μοιραῖος ἥρως, τοῦ ὁποίου οἱ μῦθοι ὑπῆρξαν ὁ γόνιμος διὰ τὴν ζωηρὰν φαντασίαν τῶν ποιητῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος σπόρος, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐφύησαν ἀμάραντα τῆς ἀττικῆς τραγῳδίας, ἰδίως, λογοτεχνικὰ προϊόντα. Καὶ τῶν μύθων τοῦ ἥρωος τούτου, ὡς καὶ τοῦ ὅλου γένους του, τῶν Λαβδακιδῶν, τὰ πρῶτα σπέρματα ἐφύησαν εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη (Ὀδυσ. λ 271—280, Ἰλ. Ψ 679), ἐκ τῶν ὁποίων μετεφυτεύθησαν εἰς τ' ἀποτελοῦντα τὸν θηβαϊκὸν κύκλον ἔπη (τὴν Θηβαΐδα, τὴν Οἰδιπόδειαν καὶ τοὺς Ἐπιγόνους), ἀπὸ τούτων δὲ εἰς τὴν ἀττικὴν τραγῳδίαν (καὶ παρ' Ἡσιόδῳ καὶ Πινδάρῳ καὶ ἄλλοις ποιηταῖς γίνεται μνεία τῶν μύθων τοῦ Οἰδίποδος).

Οἰδίπους καὶ Σφίγξ.
[Ἀγγειογραφία ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Βατικανοῦ.]

Κατὰ τὸν ὑπὸ τῶν ποιητῶν τοῦ κυκλικοῦ ἔπους καὶ τῶν μεγάλων τραγικῶν διαπλασθέντα καὶ ἀναπτυχθέντα μῦθον τοῦ οἴκου τῶν Λαβδακιδῶν, ὁ υἱὸς τοῦ Λαβδάκου καὶ βασιλεὺς τῶν Θηβῶν Λάϊος, ἀπαγαγὼν ἐκ κτηνώδους ἐπιθυμίας ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα τοῦ Πέλοπος τὸ ὡραῖον υἱόν του Χρύσιππον, προεκάλεσε τὴν ἐναντίον του ὀργὴν τῆς θεᾶς Ἥρας, προστάτιδος τοῦ γάμου (Οἰδιπόδεια), διὰ τὴν διατάραξιν τῶν φυσικῶν σχέσεων τῶν φύλων. Διὰ τοῦτο, ὅτε, μετὰ τὸν θάνατον τῶν σφετεριστῶν τοῦ Καδμείου θρόνου Ἀμφίονος καὶ Ζήθου, ἔγινε βασιλεὺς τῶν Θηβῶν καὶ ἐνυμφεύθη οὗτος τὴν ὡραίαν Ἰοκάστην (Ἐπικάστην κατὰ τὸν Ὅμηρον), θυγατέρα τοῦ Θηβαίου Μενοικέως καὶ ἀδελφὴν τοῦ Κρέοντος, καὶ κατέστησε ταύτην ἔγκυον, ἔλαβε, διὰ νὰ διαταραχθῇ ἡ συζυγική του εὐδαιμονία, τὸν χρησμὸν ὅτι τὸ τεχθησόμενον ἐκ τῆς Ἰοκάστης ἄρρεν θὰ γίνῃ φονεὺς τοῦ πατρός του. Φοβηθεὶς ὁ Λάϊος ἐκ τοῦ χρησμοῦ τούτου, παρέδωκε τὸ γεννηθὲν βρέφος εἰς πιστόν του δοῦλον διὰ νὰ ἐκθέσῃ τοῦτο εἰς τὸ ὄρος Κιθαιρῶνα, παραβὰς δευτέραν φορὰν τοὺς φυσικοὺς νόμους διὰ τῆς ἀστοργίας του ταύτης. Ὁ δοῦλος διετρύπησε τοὺς πόδας τοῦ βρέφους (κατ' ἄλλην παράδοσιν ὁ πατήρ του ἢ ἡ μήτηρ του) διὰ νὰ κρεμάσῃ αὐτὸ ἔκ τινος δένδρου, ἡ παρουσία ὅμως ποιμένος τινὸς ἐκ Κορίνθου προεκάλεσε τὴν ἀλλαγὴν τῆς πρώτης σκέψεώς του καὶ ἀντὶ νὰ κρεμάσῃ τὸ βρέφος παρέδωκε τοῦτο εἰς τὸν Κορίνθιον ποιμένα, ὅστις ἐκόμισε τὸ βρέφος εἰς τὸν ἄτεκνον βασιλέα τῆς Κορίνθου Πόλυβον (κατ' ἄλλον μῦθον βασιλέα τῆς Σικυῶνος). Οὗτος υἱοθέτησε τοῦτο καὶ ὠνόμασεν, ἀπὸ τοῦ ἐκ τῆς περιδέσεως οἰδήματος τῶν ποδῶν του, *Οἰδίποδα* (ὑπῆρχον ἀκόμη καὶ δύο ἄλλαι παραδόσεις περὶ τῆς διασώσεως τοῦ Οἰδίποδος κατὰ τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν του. Κατὰ τὴν μίαν ἔσωσε τοῦτον ὁ Ἑρμῆς, παραδώσας αὐτὸν εἰς τὴν Νύμφην Εὔβοιαν καὶ αὕτη εἰς τὴν Περίβοιαν, σύζυγον τοῦ Πολύβου, καὶ κατὰ τὴν ἄλλην ὁ Οἰδίπους ἐσώθη ἐντὸς καλαθίου ριφθέντος εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ὑπὸ τῶν κυμάτων μεταφερθέντος εἰς τὴν παραλίαν τῆς Σικυῶνος, ἔνθα ἐβασίλευεν ὁ Πόλυβος, εἰς τὸν ὁποῖον παρεδόθη). Εἶχε φθάσει εἰς τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν του ὁ Οἰδίπους, μετὰ στοργῆς ἀνατραφεὶς εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν θετῶν γονέων του Πολύβου καὶ τῆς συζύγου του Μερόπης (κατ' ἄλλον μῦθον Περιβοίας), ὅτε ἀνησύχησεν αὐτὸν ἡμέραν τινὰ ὁ ριφθεὶς κατὰ τοῦ προσώπου του, ἐκ φθόνου διὰ τὴν ὑπεροχήν του μεταξὺ ὅλων τῶν ὁμηλίκων του, ὀνειδισμὸς ὑπό τινος τούτων ὅτι δὲν ἦτο γνήσιος υἱὸς τῶν βασιλέων τῆς Κορίνθου, ἀλλ' ὅτι υἱοθέτησαν αὐτὸν οὗτοι ἐκ φιλανθρωπίας, κομισθέντα πρὸς αὐτοὺς βρέφος ἔκθετον. Ἡ ἀνησυχία τοῦ πνεύματός του ἐγέννησεν εἰς τὴν ψυχήν του τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐξακριβώσῃ τὰ τῆς καταγωγῆς του. Ἐτράπη λοιπὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τοὺς Δελφούς. Ὁ Ἀπόλλων ὅμως, ἀντὶ νὰ καθησυχάσῃ τὸ πνεῦμά του, ἀποκαλύπτων τὸ μυστικὸν τῆς γεννήσεώς του, διετάραξεν αὐτὸ περισσότερον, διότι ἔδωκεν εἰς αὐτὸν διὰ τῆς Πυθίας χρησμὸν ὅτι ἔμελλε νὰ γίνῃ φονεὺς τοῦ πατρός του καὶ σύζυγος τῆς μητρός του, ἂν ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πατρίδα του. Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἀνοσίων τούτων ἐγκλημάτων, ἀντὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Κόρινθον, τὴν ὁποίαν ἐνόμιζε πατρίδα του, ἔλαβεν ὁ νεανίας τὴν ἄγουσαν ἐκ Δελφῶν εἰς Φωκίδα καὶ Βοιωτίαν. Ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν καλουμένην Σχιστὴν ὁδόν, συνηντήθη μὲ τὸν πατέρα του Λάϊον, μεταβαίνοντα εἰς Δελφοὺς ἐφ' ἁμάξης, ὁδηγουμένης ὑπό τινος τῶν θεραπόντων του (κατὰ Σοφοκλέα—Οἰδ. Τυρ. 752—οἱ συνοδεύοντες τὸν Λάϊον ἦσαν πέντε). Ὁ θεράπων τοῦ Λαΐου διέταξε μετὰ τραχύτητος τὸν Οἰδίποδα νὰ ἐξέλθῃ τῆς στενωποῦ διὰ νὰ διέλθῃ ἡ ἅμαξα τοῦ βασιλέως, οὗτος ὅμως, ἐξαφθεὶς ἐκ τῆς ὑβριστικῆς τοῦ βασιλικοῦ θεράποντος συμπεριφορᾶς, ὄχι μόνον δὲν ὑπήκουσεν, ἀλλ' ἐπιτεθεὶς κατ' ἀμφοτέρων τοὺς ἐφόνευσε, γενόμενος οὕτως ἐν ἀγνοίᾳ του πατροκτόνος (εἰς τὸν τόπον τοῦτον ἀνήγειρε τάφον εἰς τὸν Λάϊον ὁ κατὰ τύχην εὑρὼν ἐκεῖ τὸ πτῶμά του βασιλεὺς τῶν Πλαταιῶν Δαμασίστρατος, *Παυσ*. Χ. 54. Τοῦ λεγομένου τούτου τάφου τοῦ Οἰδίποδος τὴν ἀνεύρεσιν ἐπεδίωξεν ὁ Γάλλος πολιτικὸς καὶ φιλόλογος Γ. Κλεμανσὼ δι' ἐπιτοπίων ἀνασκαφῶν). Οὕτως ἐπραγματοποιήθη κατὰ τὸ ἥμισυ ὁ χρησμός. Ἐκεῖθεν ἐπορεύθη ὁ Οἰδίπους πρὸς τὰς Θήβας, τῶν ὁποίων τὴν χώραν ἐλυμαίνετο ἐξ ὀργῆς τῆς Ἥρας (διὰ τὴν προρρηθεῖσαν αἰτίαν) ἢ τοῦ Διονύσου (τοῦ ὁποίου τὴν λατρείαν εἶχε περιφρονήσει ὁ Λάβδακος) ἡ Σφίγξ, ἥτις ἦτο τέρας μὲ κεφαλὴν καὶ στῆθος γυναικός, πτέρυγας ὀρνέου καὶ σῶμα καὶ οὐρὰν λέοντος. Αὕτη, καθημένη ἐπὶ τοῦ πρὸ τῶν Θηβῶν ὄρους Φικίου, προέβαλλε πρὸς λύσιν ἓν αἴνιγμα, τὸ ὁποῖον εἶχε μάθει ἀπὸ τὰς Μούσας, καὶ τὸν μὴ δυνάμενον νὰ λύσῃ αὐτὸ τὸν κατεβρόχθιζε. Τὸ αἴνιγμα ἦτο τὸ ἑξῆς: Νὰ εὑρεθῇ τὸ ὄν, ὅπερ τὴν πρωΐαν εἶναι τετράπουν, τὴν μεσημβρίαν δίπουν καὶ τὴν ἑσπέραν τρίπουν καὶ ὅσον περισσοτέρους πόδας ἔχει, τόσον καὶ δυσκολώτερον βαδίζει. Τὴν λύσιν τοῦ αἰνίγματος τούτου ἀπεπειράθησαν πολλοὶ νὰ εὕρουν, διότι εἶχε προκηρυχθῇ ὑπὸ τοῦ Κρέοντος, ὅστις ἐβασίλευεν ἐν Θήβαις, διαδεχθεὶς τὸν φονευθέντα γαμβρόν του Λάϊον, ὅτι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ ἔλυε τὸ αἴνιγμα θὰ ἠμείβετο ὡς σωτὴρ τῆς πόλεως (ἡ Σφίγξ, κατὰ τὸν χρησμόν, θὰ ηὐτοκτόνει μετὰ τὴν λύσιν τοῦ αἰνίγματος) μὲ τὸν θρόνον τῶν Θηβῶν, νυμφευόμενος τὴν ἀδελφήν του Ἰοκάστην, χήραν τοῦ Λαΐου. Ὁ Οἰδίπους ἔλυσε τὸ αἴνιγμα εἰπὼν ὅτι τὸ ζητούμενον ὂν εἶναι ὁ ἄνθρωπος, βαδίζων κατὰ τὴν πρώτην παιδικὴν ἡλικίαν μὲ τέσσαρας πόδας, μὲ δύο ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς σωματικῆς του δυνάμεως, καὶ μὲ τρεῖς ὅταν γηράσῃ, καὶ βαδίζων δυσκολώτερον ὅταν ἔχῃ τέσσαρας πόδας, δυσκόλως ὅταν ἔχῃ τρεῖς, καὶ εὐκόλως ὅταν βαδίζῃ μὲ δύο. Μετὰ τὴν λύσιν τοῦ αἰνίγματος ἡ Σφὶγξ ηὐτοκτόνησε πεσοῦσα ἐκ τοῦ βράχου (κατ' ἄλλην παράδοσιν ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Οἰδίποδος), ὁ δὲ Οἰδίπους ἐνυμφεύθη τὴν μητέρα του καὶ ἔγινε βασιλεὺς τῶν Θηβῶν. Οὕτω δὲ ἐξεπληρώθη καὶ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ χρησμοῦ.

Τὰ κυριώτερα τῶν προρρηθέντων στοιχείων τοῦ μύθου τῶν Λαβδακιδῶν, τὰ ἀφορῶντα ἰδίως τὸν Οἰδίποδα, ἤτοι ἡ γέννησις αὐτοῦ, ἡ ἔκθεσίς του εἰς τὸν Κιθαιρῶνα, ἡ πατροκτονία καὶ ὁ μετὰ τῆς μητρός του ἀνόσιος γάμος του, ἦσαν γνωστὰ καὶ

Digitized by Google

εἰς τὸν Ὅμηρον, ὡς προελέχθη, ὅπερ μαρτυρεῖ τὴν ἀρχαιότητα τοῦ μύθου τούτου (πιθανώτατα προϋπῆρχε τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν καὶ ᾆσμα τοῦ θηβαϊκοῦ κύκλου), οὐχὶ ὅμως καὶ ὁ μετὰ ταῦτα οἰκτρὸς βίος τοῦ ἥρωος, πλασθεὶς ἐκ τῆς ἀλλοιώσεως τοῦ μύθου του ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων τοῦ Ὁμήρου ποιητῶν. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν Ὀδύσσειαν γίνεται λόγος περὶ ἀγώνων ἐν Θήβαις πρὸς τιμὴν τοῦ ἀποθανόντος Οἰδίποδος, ὅπερ μαρτυρεῖ ὅτι, κατὰ τὸν παλαιότατον περὶ αὐτοῦ μῦθον, οὗτος ἐβασίλευεν ἐν πλήρει εὐτυχίᾳ ἐν Θήβαις μέχρι τοῦ ἐκ γήρατος ἐπελθόντος θανάτου του.

Ἐκ τοῦ μετὰ τῆς Ἰοκάστης γάμου του ἀπέκτησεν ὁ Οἰδίπους δύο υἱούς, τὸν Ἐτεοκλέα καὶ τὸν Πολυνείκη, καὶ δύο θυγατέρας, τὴν Ἀντιγόνην καὶ τὴν Ἰσμήνην. Ἔτη τινὰ μετὰ τὸν γάμον Οἰδίποδος καὶ Ἰοκάστης ἐνέσκηψε βαρὺς εἰς τὰς Θήβας λοιμός, ἐκ τοῦ ὁποίου θ' ἀπηλλάσσετο ἡ πόλις, κατὰ τὸν δοθέντα χρησμόν, ἂν ἀνεκαλύπτετο καὶ ἐτιμωρεῖτο ὁ φονεὺς τοῦ Λαΐου. Ὁ φιλόπολις τότε Οἰδίπους μετὰ προθυμίας πολλῆς ἐπεδίωξε ν' ἀνακαλύψῃ τὸν φονέα καὶ μὲ καταπληξίν του ἔμαθεν ὅτι ἦτο αὐτὸς ὁ ἴδιος. Ἡ ἀποκάλυψις τοῦ πρώτου ἐγκλήματος εἶχεν ὡς συνέπειαν καὶ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς στυγερᾶς αἱμομειξίας τοῦ Οἰδίποδος μετὰ τῆς μητρός του, ταύτης δὲ ἡ ἀποκάλυψις τὴν ἑκουσίαν ἀπαγχόνισιν τῆς Ἰοκάστης καὶ τὴν αὐτοτύφλωσιν τοῦ Οἰδίποδος. Κατ' ἄλλην παράδοσιν, ὁ φονεὺς τοῦ Λαΐου ἀπεκαλύφθη διὰ τὴν Ἰοκάστην, ὅτε ὁ Οἰδίπους ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτήν, κατά τινα θυσίαν στης τέκνα τοῦ Οἰδίποδος ἐφονεύθησαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Μινυῶν Ἐργίνου καὶ κατ' ἄλλους ὑπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν. Ἐλέγετο ἀκόμη ὅτι ὁ Οἰδίπους εἶχε συζευχθῆ καὶ τρίτην γυναῖκα, τὴν Ἀστυμέδουσαν.

Ἑρμηνεία τοῦ μύθου. Τὸν μῦθον τοῦτον, ἀπηλλαγμένον τῶν ὑπὸ τῶν τραγικῶν γενομένων προσθηκῶν καὶ διαρρυθμίσεών του καὶ περιωρισμένον εἰς τὰ κύρια συστατικά του, ἤτοι ὅτι μετὰ τὴν γέννησίν του ἐξετέθη εἰς τὸ ὄρος ὁ ἥρως, ὅτι ἐφόνευσε τὸν πατέρα του, ἐνίκησε τὴν Σφίγγα (ἴσως ὁ μῦθος τῆς Σφιγγὸς ἐν ἀρχῇ νὰ ἦτο καὶ ἀνεξάρτητος τοῦ μύθου τῆς γεννήσεως τοῦ Οἰδίποδος), ἐνυμφεύθη τὴν μητέρα του καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου του ἔγινε τυφλός, ἡρμήνευσαν πολλοὶ τῶν σοφῶν ἑρμηνευτῶν τῶν ἀρχαίων μύθων, ἀλλὰ δὲν συνεφώνησαν πάντες μεταξύ των. Ἡ ὁμοιότης τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Οἰδίποδος πρὸς τὴν τοῦ Τηλέφου, ἐκτεθέντος ἐπίσης μετὰ τὴν γέννησίν του ἐπὶ τοῦ Παρθενίου ὄρους, τοῦ Ρωμύλου, ριφθέντος εἰς τὸν Τίβεριν ποταμόν, τοῦ Περσέως, ἐχθαιρομένου ὑπὸ τοῦ πάππου του Ἀκρισίου, εὐθὺς μετὰ τὴν γέννησίν του, διότι ἔμελλε νὰ τὸν φονεύσῃ κατὰ τὸν χρησμόν, ἤγαγε πολλοὺς νὰ ὑποστηρίξουν ὅτι καὶ ὁ ἐκτιθέμενος εἰς τὸν Κιθαιρῶνα Οἰδίπους εἶναι ὁ ἀνατέλλων καὶ φαινόμενος ὅτι ἀναπαύεται ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ἥλιος, τοῦ ὁποίου ἡ πεπλατυσμένη ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος κατὰ τὴν ἀνατολὴν του βάσις δίδει καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ οἰδήματος τῶν ποδῶν τοῦ ἥρωος.

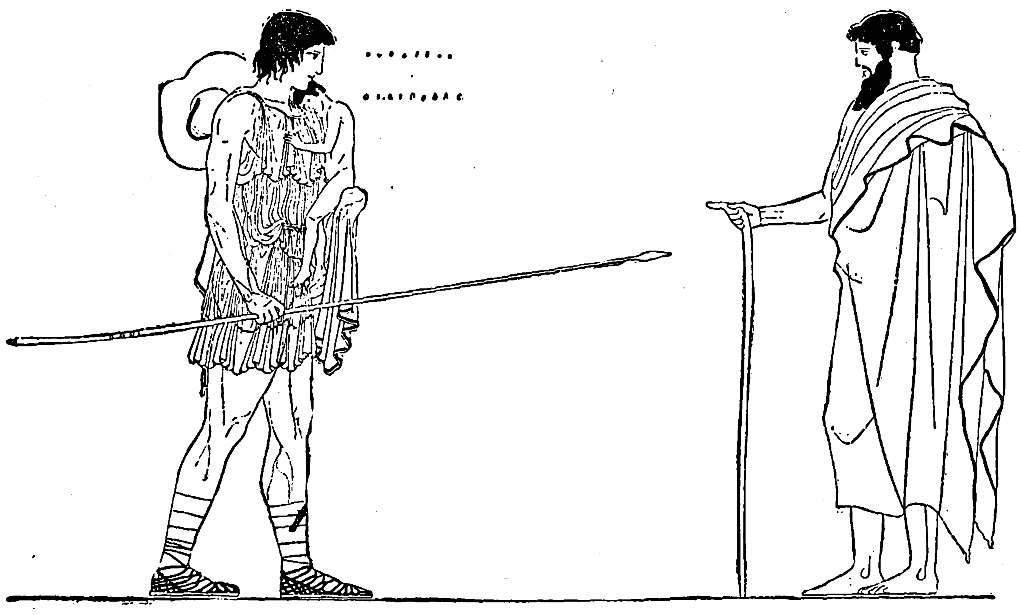

Ὁ Εὔφορβος μετὰ τοῦ μικροῦ Οἰδίποδος πρὸ τοῦ Πολύβου.

[Παράστασις ἐπὶ ἐρυθρομόρφου ἀμφορέως τοῦ Βούλτσι.]

των ἐν τῇ Σχιστῇ ὁδῷ, ὅτι εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην εἶχε φονεύσει ἕνα ἄνθρωπον, τοῦ ὁποίου καὶ τὴν ζώνην ἐπέδειξεν εἰς αὐτήν. Ἡ Ἰοκάστη ὅμως ἀπεσιώπησε τὸ ἔγκλημα καὶ ἀφοῦ τὸ ἔμαθεν, ἕως ὅτου ἀπεκάλυψε τοῦτο βουκόλος ἐκ Σικυῶνος. Μετὰ τὰ τραγικὰ ταῦτα συμβάντα ὁ Οἰδίπους ἐξεδιώχθη τῶν Θηβῶν ὑπὸ τῶν υἱῶν του (ἢ τοῦ Κρέοντος), τοὺς ὁποίους κατηράσθη διὰ τὴν ἀστοργίαν των ταύτην. (Κατ' ἄλλας παραδόσεις τὴν κατάραν του προεκάλεσαν καὶ ἄλλα αἴτια.) Πλανηθεὶς δὲ ὡς τυφλὸς ἐπαίτης μακρὰν τῆς χώρας του, ἔφθασε, χειραγωγούμενος ὑπὸ τῆς φιλοστόργου θυγατρός του Ἀντιγόνης, εἰς Ἀθήνας, ἔνθα καὶ ἐτελεύτησεν ἐν τῷ Ἱππείῳ Κολωνῷ, ἐξαφανισθεὶς μυστηριωδῶς εἰς τὸ ἐκεῖ ἄλσος τῶν Εὐμενίδων, εἰς τὸ ὁποῖον εἰσῆλθε μετὰ τοῦ Θησέως, ἀνακτήσας τὴν ὅρασίν του. Ἐκ τοῦ Οἰδίποδος ἐκαυχῶντο ὅτι κατήγοντο πολλαὶ ἐπιφανεῖς οἰκογένειαι τῶν ἀρχαίων χρόνων, ὡς οἱ Αἰγεῖδαι, ὁ ἱδρυτὴς τῆς ἐν Θήρᾳ ἀποικίας τῶν Λακεδαιμονίων Θήρας καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ βασιλεῖς τῆς Σπάρτης. Τὸν θάνατον τοῦ Οἰδίποδος ἐπηκολούθησαν αἱ ἔριδες καὶ οἱ κατ' ἀλλήλων περὶ κατοχῆς τοῦ βασιλικοῦ ἐν Θήβαις θρόνου ἀγῶνες τῶν υἱῶν του Ἐτεοκλέους καὶ Πολυνείκους (ἐπακολούθημα τῆς βαρείας κατ' αὐτῶν πατρικῆς κατάρας), οἵτινες καὶ ἔγιναν τὸ θέμα ἰδιαιτέρας λογοτεχνικῆς παραγωγῆς κατά τε τοὺς ἀρχαίους καὶ νεωτέρους χρόνους. Τὰ τελευταῖα στοιχεῖα τοῦ μύθου τοῦ Οἰδίποδος ἐξετέθησαν ὡς διεπλάσθησαν ταῦτα ὑπὸ τῶν μεγάλων τραγικῶν τῶν Ἀθηνῶν, διότι ἐπεκράτησαν αἱ ὑπὸ τούτων γενόμεναι διαρρυθμίσεις τοῦ μύθου τῶν ἄλλων περὶ τοῦ ἥρωος παραδόσεων, ἤτοι τῆς παραδόσεως τῆς Οἰδιποδείας (τὴν ὁποίαν ἀπεδέχετο καὶ ὁ ζωγράφος Ὀνασίας) ὅτι μετὰ τὴν ἀπαγχόνισιν τῆς Ἰοκάστης συνεζεύχθη ὁ Οἰδίπους τὴν θυγατέρα τοῦ Ὑπέρφαντος Εὐρυγάνειαν, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ ἀπέκτησε τὰ τέσσαρα προρρηθέντα τέκνα του (ὑπῆρχεν ἀκόμη παράδοσις ὅτι Οἰδίπους καὶ Ἰοκάστη ἀπέθανον μετὰ τὸν θάνατον τῶν υἱῶν του Ἐτεοκλέους καὶ Πολυνείκους). Κατὰ τὸν Φερεκύδην, τὰ ἐκ τῆς Ἰοκά-

Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἑρμηνείας ταύτης ἔρχεται ἐπίκουρος καὶ ἡ ὁμοιότης τοῦ ἀγῶνος τοῦ Οἰδίποδος κατὰ τῆς Σφιγγὸς πρὸς τὴν τοῦ Ἴνδρα κατὰ τοῦ Βρίτρα, τοῦ Διὸς κατὰ τῶν Τιτάνων, τοῦ Ἀπόλλωνος κατὰ τοῦ Πύθωνος, καὶ ἡ ὁμοιότης τῆς Σφιγγὸς πρὸς τὸν Βεδικὸν ὄφιν Ἀχὶ (σφίγγω-ἄγχω) καὶ τὸν Τυφωέα κατὰ τὴν οὐράν, τὴν Ἔχιδναν, τὴν Χίμαιραν, τὰς Ἁρπυίας καὶ ἄλλα μυθολογικὰ τέρατα, ἅτινα εἶναι τὰ σκοτεινὰ νέφη τῆς καταιγίδος. Εἶναι λοιπὸν ἡ Σφὶγξ τὸ διατρυπώμενον ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων σκοτεινὸν νέφος, τοῦ ὁποίου τὰ ἀστραπόβροντα, ἡ φοβερὰ καὶ ἀκατανόητος διὰ τοὺς ἀνθρώπους φωνή, εἶναι τὸ αἴνιγμα τῆς Σφιγγός. Τὴν φωνὴν ταύτην κατανοεῖ ὁ ἔχων τὸ χάρισμα ὑπερανθρώπου σοφίας Οἰδίπους, ὅπως ὁ Ἀπόλλων καὶ ὁ θεὸς Ἥλιος, τῶν ὁποίων εἶναι ἄλλη μορφὴ οὗτος. Τὰ ἀστραπόβροντα ἐσίγησαν, ἤτοι τὸ αἴνιγμα ἐλύθη καὶ τὰ ᾐχμαλωτισμένα ὑπὸ τοῦ νέφους ὕδατα κατέρρευσαν μετὰ πατάγου, ἤτοι ἡ Σφὶγξ ἐκρημνίσθη, εὐθὺς ὡς τὰ ἡλιακὰ βέλη διετρύπησαν τὸ νέφος. Ἄλλωστε καὶ αὐτὸς ὁ ἁρπάσας τὸν Χρύσιππον (τὸ χρυσοῦν οὐράνιον φῶς) Λάϊος καὶ γεννήσας τὸν Οἰδίποδα φαίνεται ὅτι εἶναι τὸ σκότος τῆς νυκτός, τὸ ὁποῖον γεννᾷ τὸν ἥλιον, ἀλλὰ καὶ διαλύεται (φονεύεται) ὑπὸ τούτου. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἑρμηνείαν καὶ ἡ Ἰοκάστη, ἡ ἰόχρους, εἶναι ἡ γεννῶσα τὸν ἥλιον αὐγή, καὶ ἡ μειγνυόμενη μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν δύσιν του ἰόχροα νέφη τοῦ λυκόφωτος. Μετὰ τὴν δύσιν του ὁ τυφλωθεὶς ἥλιος (ὁ Οἰδίπους) περιπλανᾶται εἰς τὰ σκότη τῆς νυκτὸς χειραγωγούμενος ὑπὸ τῆς σελήνης, τῆς ὁποίας, κατὰ τὴν ἀντίληψιν ταύτην, προσωποποίησις εἶναι ἡ Ἀντιγόνη. Οὕτως αἱ ποιητικώταται φράσεις τοῦ ὅλου μύθου εἶναι αἱ ἐντυπώσεις τῶν ἀρχαιοτάτων ἀνθρώπων ἐκ τῆς θέας τῶν συμβαινόντων εἰς τὸν οὐράνιον θόλον κατὰ τὴν πορείαν (ὡς τὴν ἐφαντάζοντο) τοῦ ἡλιακοῦ δίσκου κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους. Κατ' ἄλλας ἑρμηνείας τῶν ἀρχαίων μύθων, ὁ Οἰδίπους ἦτο χθονία θεότης (ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ σχέσις του μὲ τὰς Ἐρινῦς), ἢ ἕτερον ὄνομα τοῦ θεοῦ Ἡφαίστου. Κατὰ δὲ τὸν Al. Maury ὁ μῦθος τοῦ Οἰδίποδος ἀνήκει εἰς τοὺς ἐξ ἱστορικῶν συμβάντων προελθόντας μύθους, ἐκφυλισθέντας καὶ κοσμηθέντας ὑπὸ τῆς λαϊκῆς φαντασίας.

Ὁ ὅλος μῦθος τοῦ ἥρωος ἐμφανίζεται ὡς μῦθος χαρακτῆρος βαθέως θρησκευτικοῦ. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι εἰς αὐτὸν τὸ ἄθυρμα μιᾶς ἀνωτέρας δυνάμεως. Ἡ σοφία του ἀκόμη ἀποδεικνύεται παραφροσύνη, ὅταν οὗτος ἔχῃ ἐπισύρει ἐναντίον του τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν, τῶν ὁποίων τὸ μῖσος ἔχουν προκαλέσει πολλάκις οὐχὶ ἐγκλήματα τοῦ σκληρῶς ὑπ' αὐτῶν τιμωρουμένου, ἀλλ' ἐγκλήματα προπατορικά. Κατὰ τὸν Grote ὅμως, ὁ Οἰδίπους δὲν εἶναι τὸ θῦμα τῶν προπατορικῶν ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ τὸ θῦμα τῶν ἰδίων ἐγκλημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπέπεσεν ὅλως ἀσυνειδήτως, ἀκουσίως τοῦ γενόμενος φονεὺς τοῦ πατρός του, καὶ ὑπαίτιος τῆς αὐτοκτονίας τῆς μητρός του (βλ. καὶ κατωτ. *Οἰδίπους τύραννος*).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Cox*, «Mythol. of the Aryan Nations».— *Bréal*, «Mélanges de Mythologie et de linguistique».—, *D. Comparetti*, «Edipo e la mitologia comparata».— *Iléep* «Die Griechische Sphinx».— *Al. Martin*, Oedipe, in Diction. des antiquités grecq. et romaines, Ed. Saglio).— *Overbeck*, «Bildwerke zum thebischen und troïschen Heldenkreis».— Τὰ ἐν τῇ λέξει Oedipe (Oedipus) ἄρθρα διαφόρων μυθολογικῶν καὶ ἐγκυκλοπαιδικῶν λεξικῶν κ.ἄ. (βλ. καὶ λ. Σφίγξ).— *G. Sotiriadis*, «Au tombeau de Laïus».

— *[Λογοτεχν.]* Οἱ μῦθοι τοῦ *Οἰδίποδος* ἐνέπνευσαν μεγάλους ποιητὰς καὶ καλλιτέχνας τῶν τε ἀρχαιοτέρων καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἐκ τῶν λογοτεχνικῶν προϊόντων, ἅτινα παρήχθησαν ἐκ τούτων, ἄξια ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι τὰ ἑξῆς:

«Οἰδιπόδεια», «Θηβαΐς», Ἐπίγονοι». Ἐπικὰ ποιήματα ἀποτελοῦντα τὸν θηβαϊκὸν κύκλον. Τὸ πρῶτον τούτων, ἐξ 6.000 στίχων ἀποτελούμενον, ἐπραγματεύετο τὰς τύχας τοῦ βασιλέως Οἰδίποδος, μὲ προσθήκην εἰς τὰ παρ' Ὁμήρῳ στοιχεῖα τοῦ μύθου τὴν ἀπαγωγὴν τοῦ Χρυσίππου ὑπὸ τοῦ Λαΐου. Τὸ ἔπος τοῦτο, ἔργον τῶν μέσων τοῦ Η' π. Χ. αἰῶνος, ἀπεδίδετο εἰς τὸν Λακεδαιμόνιον Κιναίθωνα. Ἡ «Θηβαΐς» (βλ. λ. ΙΒ' 642 α) ἐπραγματεύετο τὰς τύχας τοῦ οἴκου τῶν Λαβδακιδῶν, καὶ ἰδίως τὸν πόλεμον Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας. Καὶ οἱ «Ἐπίγονοι» (βλ. λ. ΙΑ' 333 β') τὴν κατάληψιν τῶν Θηβῶν ὑπὸ τῶν ἐπιγόνων τῶν κατὰ τὸν πόλεμον Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας πεσόντων ἡρώων.

«Λάϊος», «Οἰδίπους», «Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας», «Σφίγξ». Τρεῖς τραγῳδίαι ἀποτελοῦσαι μετὰ τοῦ σατυρικοῦ δράματος «Σφὶγξ» μίαν τετραλογίαν τοῦ Αἰσχύλου. Ἐκ τῶν τριῶν τραγῳδιῶν διεσώθη μόνον ἡ «Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας» (βλ. λ. ΙΑ' 484 γ'), τῆς ὁποίας τὸ τραγικώτερον μέρος εἶναι ἡ μονομαχία τῶν δύο ἀδελφῶν Ἐτεοκλέους καὶ Πολυνείκους. Εἰς τὴν τετραλογίαν του ταύτην ὁ Αἰσχύλος δὲν ἠκολούθησε τὴν παράδοσιν τῆς Οἰδιποδείας, ἤτοι ὅτι ὁ Ἐτεοκλῆς, ὁ Πολυνείκης, ἡ Ἀντιγόνη καὶ ἡ Ἰσμήνη ἦσαν τέκνα τοῦ Οἰδίποδος ἐκ τῆς Εὐρυγανείας, ἀλλὰ μετερρύθμισεν ἐπὶ τὸ τραγικώτερον τὸν μῦθον, πλάσας (ἂν δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψιν του ἄλλην τινὰ παράδοσιν, μὴ περισωθεῖσαν) ταῦτα γεννήματα τοῦ ἀνοσίου γάμου τοῦ υἱοῦ μετὰ τῆς μητρός του, ἀνέπτυξε δὲ εἰς τὰς τραγῳδίας του τὴν κρατοῦσαν κατὰ τοὺς χρόνους του ἀντίληψιν περὶ κληρονομίας τῶν ἁμαρτημάτων τῶν προγόνων ὑπὸ τῶν ἀπογόνων των καὶ πρὸ πάντων περὶ τιμωρίας τούτων ὑπὸ τῶν θεῶν διὰ πατρικὰ ἢ προπατορικὰ ἁμαρτήματα. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἥρωές του, ὁ Λάϊος, ὁ Οἰδίπους, ὁ Ἐτεοκλῆς καὶ ὁ Πολυνείκης, εἶναι τὰ ἀθύρματα (παίγνια) τῆς Εἱμαρμένης καὶ οὐχὶ τὰ θύματα τῶν ἰδίων παθῶν καὶ ἁμαρτημάτων.

«Οἰδίπους τύραννος». Τὸ ἀριστούργημα τοῦ Σοφοκλέους καὶ τῆς τραγικῆς ἐν γένει τέχνης. Εἰς τὴν τραγῳδίαν ταύτην ὁ ἥρως δὲν παύει νὰ εἶναι τὸ ἄθυρμα τῆς Εἱμαρμένης καὶ νὰ φέρῃ τὸ στίγμα τοῦ πατρικοῦ (τοῦ τοῦ Λαΐου) καὶ τοῦ προπατορικοῦ (τοῦ τοῦ Λαβδάκου, τοῦ περιφρονήσαντος τὴν λατρείαν τοῦ Διονύσου) ἁμαρτήματος, ἀλλὰ κυρίως εἶναι τὸ θῦμα τῶν ἰδίων παθῶν καὶ φέρει τὴν εὐθύνην τῶν ἐνόχων πράξεών του, διότι πᾶσα ἐνέργειά του, καὶ ἕκαστον τῶν παθῶν του, προέρχεται ἐκ τῆς ἐλευθέρας θελήσεώς του. Ἡ τραγῳδία ἐδιδάχθη ἐν Ἀθήναις κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (ἢ κατὰ τὸ 415 π. Χ.) καὶ μετὰ τὸν ἐσκήψαντα εἰς τὴν πόλιν ταύτην λοιμόν, πρόσωπα δὲ ταύτης εἶναι ὁ Οἰδίπους, ὁ Κρέων, ὁ Τειρεσίας, ἡ Ἰοκάστη, εἷς ἱερεὺς τοῦ Διός, εἷς θεράπων τοῦ Λαΐου, ὁ Ἄγγελος καὶ ὁ Ἐξάγγελος, καὶ οἱ ἀποτελοῦντες τὸν χορὸν γέροντες Θηβαῖοι. Τὸ ἔργον ἀρχίζει, ὅπως καὶ πολλοὶ τῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος, μὲ τὴν προβολὴν εἰς τοὺς θεατὰς μεγαλοπρεποῦς καὶ συγκινητικῆς εἰκόνος, εὐλαβείας πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ φόβου τῶν κατοίκων τῆς φθειρομένης ἐκ τῆς θείας ὀργῆς, τοῦ ἐνσκήψαντος λοιμοῦ, πόλεως, ἀναπλαττούσης εἰς τὴν συνείδησίν των ὁμοίας εἰκόνας τοῦ προσφάτου τρομεροῦ λοιμοῦ. Μὲ φράσεις τρυφερᾶς καὶ στοργικὰς ἐρωτᾷ ὡς πατὴρ τὰ τέκνα του ὁ φιλόπολις τῶν Θηβῶν βασιλεὺς τοὺς νεαροὺς βλαστοὺς τῆς φθειρομένης ἐκ τοῦ λοιμοῦ πόλεως, οἱ ὁποῖοι, κρατοῦντες ἱκετηρίους κλάδους, κάθηνται μετὰ τοῦ γέροντος ἱερέως τοῦ Διὸς παρὰ τοὺς βωμοὺς τῶν θεῶν, τίνα παρ' αὐτοῦ ζητοῦντες συνδρομὴν εἰς τὴν παροῦσαν συμφορὰν προσῆλθον, ὁ δὲ γηραιὸς ἱερεὺς μὲ

Digitized by Google

τόνον συγκινητικὸν ὁμιλεῖ διὰ τὸν ἔχθιστον λοιμόν, ὅστις, φθείρων τοὺς καρποὺς εἰς τοὺς κάλυκας τῶν ἀνθέων καὶ τὰ ἔμβρυα εἰς τὰς κοιλίας τῶν μητέρων των, ἐρημώνει τὴν πόλιν καὶ πλουτίζει τὸν Ἅδην, καὶ ἱκετεύει τὸν ἄνακτα νὰ λυτρώσῃ καὶ τώρα τὴν πόλιν, ὅπως τὴν ἔσωσε καὶ ἄλλοτε ἀπὸ τῆν φοβερὰν Σφίγγα. Ἀπαντῶν εἰς τὰς ἱκεσίας των ὁ προνοητικὸς τῆς χώρας κυβερνήτης παρέχει τὴν πληροφορίαν ὅτι ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας «οὐ γὰρ ὕπνῳ εὕδοντα ἐξήγειραν» ἔχει ζητήσει τὸ φάρμακον τῆς θεραπείας ἀπὸ τὸν ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνα, δηλοῖ δὲ ὅτι θὰ ἐκτελέσῃ προθύμως ὅ,τι διατάξῃ ὁ θεός, σπείρων οὕτως ἀσυνειδήτως τὸν σπόρον, ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ βλαστήσῃ ἡ τραγῳδία. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐμφανίζεται εἰς τὴν σκηνήν, μὲ στέφανον δάφνης εἰς τὴν κεφαλήν, ὁ ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ Οἰδίποδος εἰς Δελφοὺς διὰ νὰ ζητήσῃ χρησμὸν Κρέων καὶ μετά τινος ἐπιφυλακτικότητος ἀναγγέλλει ὅτι ὁ Ἀπόλλων διατάσσει νὰ ἐξαγνίσωσι τὴν πόλιν, ἐξορίζοντες ἢ φονεύοντες τὸν ζῶντα ἐν αὐτῇ φονέα τοῦ Λαΐου. Τραγικωτάτη ἐπακολουθεῖ εἰρωνεία εἰς τὸν ἐκ τοῦ δοθέντος χρησμοῦ προκληθέντα μεταξὺ Οἰδίποδος καὶ Κρέοντος διάλογον, ὅταν ὁ ἥρως λέγῃ ὅτι οὐδέποτε εἶδε τὸν Λάϊον (τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἐφόνευσε) καὶ ὅταν διακηρύττῃ ὅτι αὐτὸς θὰ φανερώσῃ τὸν φονέα. Μετὰ ταῦτα ἀφοῦ διέταξεν ἐν σπουδῇ, ὑποπτεύσας ἐκ τῶν δισταγμῶν τοῦ Κρέοντος ὑφαινομένην ἐναντίον του πολιτικὴν συνωμοσίαν, ν' ἀπέλθωσιν οἱ ἱκέται παῖδες μετὰ τοῦ γέροντος ἱερέως, λαμβάνοντες ἀπὸ τοὺς βωμοὺς τοὺς ἱκετηρίους κλάδους των καὶ νὰ συνέλθωσι ταχέως οἱ πρόκριτοι τῶν Θηβῶν εἰς συμβούλιον, ἐξῆλθε τῆς σκηνῆς. Εἰς τὴν κενωθεῖσαν οὕτω σκηνὴν εἰσέρχονται τότε οἱ προσκληθέντες πρόκριτοι Θηβαῖοι (ὁ χορός), σπεύσαντες νὰ μάθουν τὸν χρησμόν, τὸ τέκνον τῆς Χρυσῆς Ἐλπίδος, ὡς ἀποκαλοῦν αὐτόν, καὶ ἐπικαλοῦνται τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν πρὸς σωτηρίαν τῆς πόλεως, ᾄδοντες τὴν πάροδον τοῦ δράματος, εἰς τὴν ὁποίαν δίδουν ζωηροτάτην τὴν εἰκόνα τῆς φοβερᾶς νόσου. Ἐπανερχόμενος εἰς τὴν σκηνὴν ὁ Οἰδίπους δηλοῖ ὅτι θὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ φονέως, ὡς ἐὰν ἦτο πατήρ του ὁ φονευθεὶς Λάϊος, καὶ τελειώνει τὰς δηλώσεις του μὲ κατάρας κατ' ἐκείνων, οἵτινες, ἐνῷ γνωρίζουν τὸν φονέα, δὲν τὸν ἀποκαλύπτουν, ἐπεύχεται δὲ νὰ πάθῃ καὶ ὁ ἴδιος, ὅσα κατηράσθη, ἐὰν ὁ φονεύς, ἐν γνώσει του, εἶναι «ξυνέστιος». Οὕτως ἡ ἀδυσώπητος μοῖρά του τὸν ὠθεῖ νὰ σπεύδῃ πρὸς ἀποκάλυψιν τῶν ἀνοσίων ἐγκλημάτων του. Εἰς τὸν ἐπακολουθήσαντα τὰς κατάρας διάλογον ὁ χορός, ἀφοῦ διεκήρυξε καὶ οὗτος τὴν ἀθῳότητά του, συνέστησεν εἰς τὸν βασιλέα νὰ ζητήσῃ τὴν συμβουλὴν τοῦ μάντεως Τειρεσίου πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ φονέως. Τὴν σύστασιν ἀναγνωρίζει ὁ Οἰδίπους ὡς ὀρθὴν καὶ καλεῖ ἐν σπουδῇ τὸν μάντιν. Ὁ Τειρεσίας προσέρχεται, ἀλλὰ δὲν εἶναι πρόθυμος ν' ἀνακοινώσῃ, παρὰ τὴν ἐπιμονήν του Οἰδίποδος εἰς τὸν διαμειφθέντα μεταξύ των διάλογον, ὅ,τι γνωρίζει καὶ προκαλεῖ οὕτως ἐναντίον του παρὰ τοῦ Οἰδίποδος τὴν μομφὴν τοῦ ἀχαρίστου πρὸς τὴν ἐκθρέψασαν αὐτὸν πατρίδα καὶ τέλος καὶ τὴν κατηγορίαν τοῦ συνενόχου εἰς τὸν φόνον τοῦ Λαΐου. Ἡ βαρεῖα αὐτὴ κατηγορία ἔφερε τὸ ἀποτέλεσμά της. Ὁ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀρνούμενος νὰ προβῇ εἰς ἀποκαλύψεις μάντις, ἐξ οἴκτου πρὸς τὸν δυστυχῆ ἄνθρωπον, ὅστις ἐν ἀγνοίᾳ του διέπραξε δύο στυγερὰ ἐγκλήματα καὶ ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸν σωτῆρα τῆς πατρίδος του, δὲν ἐκρατήθη πλέον καὶ μὲ δηλητήριον πικρᾶς εἰρωνείας παρατηρεῖ πρὸς τὸν Οἰδίποδα ὅτι πρέπει νὰ παύσῃ ὁμιλῶν πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν χορὸν ὁ κατὰ τὰς ἰδίας του πολιτικὰς δηλώσεις μιάστωρ τῆς θηβαϊκῆς γῆς, ὡς φονεὺς τοῦ Λαΐου. Ἀλλ' ἡ τρομερὰ αὐτὴ ἀποκάλυψις οὐδεμίαν διήγειρεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἥρωος ὑπόνοιαν περὶ τῆς ἐνοχῆς του. Εὑρίσκετο εἰς τοιαύτην ἀψιθυμίαν ἐκ τῆς συγκρούσεώς του πρὸς τὸν θεῖον μάντιν, ὥστε ἀποκαλεῖ τυφλὸν τά τ' ὦτα τόν τε νοῦν τά τ' ὄμματα τὸν διαυγεστάτην ἔχοντα τὴν διάνοιαν καὶ ὑγιεστέρους τοὺς τυφλοὺς ὀφθαλμούς του τῶν ἰδικῶν του ὑγιῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ πάθους τυφλῶν ὀφθαλμῶν. Ἡ ὀργή του, γέννημα τῆς οἰήσεώς του, καὶ ἡ φιλυποψία του, ἐλάττωμα τῆς αὐταρχικῆς φύσεώς του, παρέσυραν τὴν φαντασίαν του νὰ πλάσῃ τὸν Κρέοντα συνωμότην κατὰ τῆς ἐξουσίας του καὶ τὸν Τειρεσίαν ὄργανον τῆς φιλοδοξίας ἐκείνου καὶ ἐκσπᾷ εἰς δριμὺ κατηγορητήριον κατὰ τοῦ ὑπούλου, ὡς τὸν χαρακτηρίζει, Κρέοντος καὶ τοῦ δολίου ἀγύρτου ὀπαδοῦ του, τοῦ ὁποίου διασύρει τὴν μαντικὴν τέχνην, ἡ ὁποία δὲν εἶχε τὴν δύναμιν, ὡς μετά τινος εἰρωνείας προσθέτει, νὰ διασώσῃ τὰς Θήβας ἀπὸ τὴν ῥαψῳδὸν κύνα (τὴν Σφίγγα). Εἰς τὸ δριμὺ κατηγορητήριον τοῦ Οἰδίποδος ἀπαντᾷ μὲ τὴν αὐτὴν ὀξύτητα ὁ Τειρεσίας καὶ φεύγων προλέγει, μὲ ἐκφράσεις προκαλούσας τὴν φρίκην, ὅσα μέλλουν ν' ἀποκαλυφθοῦν καὶ ὅσα θὰ ἐπακολουθήσουν τὴν ἀποκάλυψιν τῶν ἐγκλημάτων του, «Φανήσεται δὲ (ὁ τοῦ Λαΐου φονεὺς) παισὶ τοῖς αὐτοῦ ξυνὼν—ἀδελφὸς αὐτὸς καὶ πατήρ, κἀξ ἧς ἔφυ—γυναικὸς υἱὸς καὶ πόσις, καὶ τοῦ πατρὸς—ὁμοσπόρος τε καὶ φονεύς...». Ἀλλὰ καὶ αἱ ἀποκαλύψεις αὗται δὲν ἀνοίγουν τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἐξωργισμένου Οἰδίποδος. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ χορὸς ἐκφράζει τὴν δυσπιστίαν του πρὸς αὐτὰς εἰς τὸ ἐπακολουθοῦν ᾆσμά του (τὸ πρῶτον στάσιμον), πιστεύων ὅτι ἡ πρόρρησις τοῦ μάντεως ἦτο ὁ ἀφρὸς τῆς ὀργῆς του. Ἐμφανίζεται μετὰ ταῦτα ὁ Κρέων, τεταραγμένος διὰ τὴν ἐναντίον του κατηγορίαν, καὶ ἐν στιχομυθίᾳ μετὰ τοῦ Οἰδίποδος, θελκτικωτάτῃ διὰ τὴν ζωηρὰν ἀντίθεσιν μεταξὺ τῆς ὑβριστικῆς σκαιότητος τοῦ βασιλέως, ἐλέγχοντος τὸν Κρέοντα ὡς συνωμότην, καὶ τῆς ἠρεμίας τούτου, ἀποκρούει τὸν ἔλεγχον μὲ πειστικώτατα ἐπιχειρήματα. Ἀλλ' οὐδὲν δύναται νὰ μαλάξῃ τὴν τραχύτητα τῆς γλώσσης τοῦ Οἰδίποδος, οὐδὲν νὰ πραΰνῃ τὴν σφοδρότητα τῆς ὀργῆς του. Ἄκαμπτος, ἀμείλικτος, καταδικάζει εἰς θάνατον τὸν Κρέοντα. Διὰ τοῦ ἐπεισοδίου τούτου καὶ ἡ ἀποκάλυψις τῆς ἐνοχῆς τοῦ Οἰδίποδος ἀνεβλήθη καὶ ἡ κάθαρσις μὲ τὰς ἀπεικονισθείσας εἰς αὐτὸ ὑπερβολὰς τοῦ ἤθους τοῦ ἥρωος παρεσκευάσθη, ὡς ἀπεδέχετο ταύτην ὁ ποιητής. Τὴν ἔξαψιν τοῦ ἥρωος καταπραΰνει ἡ ἐμφάνισις τῆς Ἰοκάστης, ἥτις ἐν ἀρχῇ μὲν ἐλέγχει ἀμφοτέρους, ἐρίζοντας ἐνῷ ἡ πόλις πάσχει, μετὰ δὲ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Κρέοντος προσπαθεῖ νὰ ἐκριζώσῃ ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ συζύγου της τὸν φόβον του, ὡς ἐπίστευε, περὶ ἐπαληθεύσεως τοῦ χρησμοῦ. Ἐνῷ ὅμως μὲ τὴν διήγησίν της περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Λαΐου ὑπὸ λῃστῶν προσεπάθει ν' ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ἐπηλήθευσεν ὁ δοθεὶς εἰς αὐτὸν χρησμός, ἀνέφερεν ὅλως τυχαίως ὅτι ἐφονεύθη «ἐν τριπλαῖς ἁμαξιτοῖς». Ἡ λεπτομέρεια αὕτη τῆς διηγήσεως ἐφώτισε τὴν διάνοιαν τοῦ ἥρωος μὲ ἀπροσδόκητον φῶς. Ἀνῆλθε τότε εἰς τὴν συνείδησίν του ἡ λησμονημένη παράστασις τοῦ φόνου, τὸν ὁποῖον διέπραξε καὶ αὐτὸς «ἐν τριπλαῖς ἁμαξιτοῖς». Ἤρχισε νὰ ὑποπτεύῃ ὅτι εἶναι ὁ φονεὺς τοῦ Λαΐου. Ἡ θεία πρόνοια ἀπέλυσε τοὺς κεραυνούς της, εὐθὺς ὡς ἡ Ἰοκάστη ἐξεστόμισε τοὺς ἀσεβεῖς περὶ τῶν χρησμῶν τοῦ Ἀπόλλωνος λόγους της. Ἀντὶ γαλήνης θύελλαν ἐξήγειρεν αὕτη εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἥρωος. Ἀρχίζει ἡ φοβερὰ περιπέτεια, ἀπροσδόκητος καὶ καταπληκτικὴ καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς θεατάς. Ὅλαι αἱ ζητηθεῖσαι ἀπὸ τὴν Ἰοκάστην μὲ ἀγωνίαν πληροφορίαι του περὶ τοῦ τρόπου τοῦ θανάτου τοῦ Λαΐου ἐνισχύουν τὴν ὑποψίαν του. Ἑκάστη εἶναι καὶ ἓν πλῆγμα τῆς ἀλγούσης ψυχῆς του. Ἀλλ' ἡ δαιμονία τοῦ ποιητοῦ τέχνη καὶ ἐν τῇ συγκινητικωτάτῃ ταύτῃ σκηνῇ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀρχίζει ἡ λύσις τῆς τραγῳδίας, διὰ νὰ διεγείρῃ σφοδρότερον τὸν οἶκτον τῶν θεατῶν πρὸς τὸν ἥρωα, τὸν ποτίζει μὲ μίαν σταγόνα ἐλπίδος. Ἔζη εἰς τοὺς βασιλικοὺς ἀγροὺς ὁ μόνος διασωθεὶς κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Λαΐου ἐκ τῶν ἀκολούθων του. Τοῦτον ζητεῖ νὰ ἴδῃ ὁ Οἰδίπους μὲ τὴν φρούδην ἐλπίδα ὅτι, ἀφοῦ εἶχε δώσει τὴν πληροφορίαν ὅτι λῃσταὶ ἐφόνευσαν τὸν Λάϊον, θ' ἀποδειχθῇ ὅτι ὁ φονευθεὶς ὑπ' αὐτοῦ δὲν ἦτο ἐκεῖνος. Τὴν μικρὰν ταύτην ἐλπίδα τοῦ Οἰδίποδος, ἐνισχύει καὶ ἡ Ἰοκάστη, προσθέτουσα εἰς τὰς παραμυθίας της ὅτι ἀπεδείχθη ψευδὴς ὁ δοθεὶς εἰς τὸν Λάϊον χρησμὸς ὅτι θὰ φονευθῇ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του, ἐνῷ οὗτος ἀπέθανε πρὸ τοῦ πατρός, βρέφος ἀκόμη. Τὴν βλασφημίαν της ὅμως ἀποδοκιμάζουσιν εἰς τὸ ᾆσμά των (δεύτερον στάσιμον) οἱ γέροντες. Μὲ τὴν λῆξιν τοῦ χορικοῦ ᾄσματος ἐπανέρχεται καὶ πάλιν εἰς τὴν σκηνὴν ἡ Ἰοκάστη μὲ στεφάνους καὶ ἀρώματα, διὰ νὰ ἱκετεύσῃ, ἄστατος καὶ ἀνακόλουθος, τὸν Ἀπόλλωνα, κατὰ τοῦ ὁποίου τοσοῦτον εἶχεν ἀσεβήσει, νὰ χαρίσῃ γαλήνην εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Οἰδίποδος. Καὶ ἡ δέησίς της φαίνεται πρὸς στιγμὴν εἰσακουσθεῖσα. Ἀγγελιαφόρος ἐκ Κορίνθου ἀναγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ Πολύβου, πατρός, ὡς ἐπιστεύετο, τοῦ Οἰδίποδος. Χαρᾶς εὐαγγέλια διὰ τὴν Ἰοκάστην, χαρᾶς εὐαγγέλια διὰ τὸν Οἰδίποδα, ἀπαλλαγέντα τοῦ φόβου νὰ γίνῃ πατροκτόνος. Ἀμφότεροι ὁμιλοῦν μετὰ περιφρονήσεως καὶ πάλιν περὶ τῶν χρησμῶν. Ἡ τιμωρία ὅμως δὲν βραδύνει. Ἡ ἀνησυχία τοῦ Οἰδίποδος μήπως γίνῃ σύζυγος τῆς ζώσης ἐν Κορίνθῳ μητρός του γίνεται ἀφορμὴ νὰ μάθῃ ὁ Οἰδίπους παρὰ τοῦ Κορινθίου ἀγγελιαφόρου ὅτι ἦτο θετὸς υἱὸς τοῦ Πολύβου καὶ τῆς Μερόπης, ὑπ' αὐτοῦ παραδοθεὶς εἰς ἐκείνους. Προκαλεῖται τότε δευτέρα περιπέτεια, ἐξ ἴσου μὲ τὴν πρώτην συγκινητικὴ καὶ ἀπροσδόκητος. Μὲ τὴν συνήθη καὶ πάλιν ὁρμητικότητά του θέλει ὁ ἥρως νὰ μάθῃ τίνες εἶναι οἱ γονεῖς του, ἐνῷ ἡ Ἰοκάστη, εἰς τὴν διάνοιαν τῆς ὁποίας ἔχει γίνει ἡ ἀποκάλυψις τοῦ τρομεροῦ μυστικοῦ, προσπαθεῖ νὰ τὸν ἀποτρέψῃ τῆς ἐρεύνης ἐκείνης. Τὰς πληροφορίας τοῦ Κορινθίου ἀγγελιαφόρου μέλλει νὰ συμπληρώσῃ ὁ ἀναμενόμενος ἐκ τῶν ἀγρῶν ἀκόλουθος τοῦ φονευθέντος Λαΐου, ὅστις ἦτο ὁ παραδώσας αὐτὸν εἰς τὸν Κορίνθιον Θηβαῖος, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς Ἰοκάστης. Τὴν ἄφιξιν τούτου ἀνυπομόνως ἀναμένει ὁ Οἰδίπους, ἐνῷ ἡ Ἰοκάστη ἐξέρχεται τῆς σκηνῆς καὶ ὁ χορὸς ᾄδει (τρίτον στάσιμον) πλήρης ἐλπίδων ὅτι ὁ Οἰδίπους θ' ἀποκαλυφθῇ υἱὸς ἀγροτικοῦ τινος θεοῦ καὶ Νύμφης τοῦ Κιθαιρῶνος. Εἰς τὴν ἀκόλουθον σκηνήν, σκηνὴν τῆς πλήρους ἀναγνωρίσεως τοῦ ἥρωος, ἀποδεικνύεται φρούδη ἡ ἐλπὶς τῶν γερόντων, ἀποκαλύπτεται, ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ Οἰδίποδος (θύματος διπλοῦ, τοῦ πάθους του, τὸ ὁποῖον τὸν σύρει πρὸς τὴν ἀποκάλυψιν, καὶ τῆς Μοίρας του, ἡ ὁποία τὸν ὠθεῖ πρὸς ταύτην) ἐπὶ τοῦ Θηβαίου βοσκοῦ καὶ τοῦ Κορινθίου ἀγγελιαφόρου ἀρνουμένων νὰ προβῶσιν εἰς πλήρη ὁμολογίαν, τὸ μυστήριον τῆς καταγωγῆς του καὶ ἔρχονται εἰς φῶς τὰ ἀνόσια ἐγκλήματά του. Τὸ ἐπεισόδιον τελειώνει μὲ ὀλοφυρμοὺς τοῦ ἥρωος, οἱ ὁποῖοι συνετάραξαν τὴν σκηνὴν καὶ συνεκλόνησαν τὰς ψυχὰς τῶν θεατῶν: «Ἰοὺ ἰού, τὰ πάντ' ἂν ἐξήκοι σαφῆ—ὦ φῶς, τελευταῖόν σε προσβλέψαιμι νῦν,—ὅστις πέφασμαι φύς τ' ἀφ' ὧν οὐ χρῆν, ξὺν οἷς τ'—οὐ χρῆν ὁμιλῶν, οὕς τέ μ' οὐκ ἔδει κτανών».

Εἰς τὴν τραγικωτάτην ταύτην σκηνήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔφθασεν ὁ ποιητὴς διὰ τῆς δεξιᾶς πλοκῆς τῶν νημάτων τοῦ ὑπ' αὐτοῦ διαρρυθμισθέντος μύθου τοῦ ἥρωος, συνεκέντρωσεν οὗτος ὅλην τὴν δύναμίν του. Μετ' αὐτὴν ἡ ὁρμὴ ἀνεκόπη, ἡ ἀγωνία ἔσβησε. Τὸ θῦμα τῆς Μοίρας καὶ τῶν παθῶν του φεύγει πρὸς τὰ ἀνάκτορα μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν ζωήν, νὰ μὴ ἐπανίδῃ πλέον τὸ φῶς. Τὴν φυγήν του ἐπηκολούθησεν ἡ ἀναχώρησις τοῦ ἀγγελιαφόρου διὰ τὴν Κόρινθον καὶ τοῦ θεράποντος διὰ τοὺς ἀγρούς. Εἰς τὴν σκηνὴν τότε ὁ χορός, βαθύτατα συγκεκινημένος, ψάλλει μελαγχολικώτατον ᾆσμα (τὸ τέταρτον στάσιμον) μὲ περιεχόμενον τὴν ματαιότητα τῆς ἀνθρωπίνης εὐτυχίας.

Εἰς τὴν ἔξοδον τῆς τραγῳδίας ὁ Ἐξάγγελος, μὲ σαφήνειαν καὶ ἐνάργειαν καὶ μὲ ἐκφράσεις παλλομένας ἐκ τῆς φρίκης τῆς ψυχῆς του, περιγράφει τὰς νέας συμφορὰς τοῦ οἴκου τῶν Λαβδακιδῶν, τὰς ὁποίας οὔτε ὁ Ἴστρος, ὡς λέγει, οὔτε ὁ Φᾶσις δύνανται ν' ἀποπλύνουν. Ἡ Ἰοκάστη, ἐγκλεισθεῖσα εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον, ἀφοῦ κατηράσθη τὴν κλίνην ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐγέννησεν, ἐκ συζύγου σύζυγον καὶ ἐκ τέκνου της τέκνα, ηὐτοκτόνησε κρεμασθεῖσα, ὁ ταλαίπωρος Οἰδίπους, εὑρεθεὶς πρὸ τοῦ ἀποτροπαίου θεάματος τῆς συζύγου καὶ μητρός, ἐξέβαλεν ἄγριον βρυχηθμὸν καὶ ἐτύφλωσε τοὺς ὀφθαλμούς του μὲ τὰς χρυσᾶς περόνας τῆς Ἰοκάστης, διὰ νὰ μὴ βλέπῃ καὶ ἐν τῷ Ἅδῃ ἐκείνους, τοὺς ὁποίους δὲν ἔπρεπε νὰ βλέπῃ. Αἴφνης ἀνοίγει ἡ θύρα καὶ οἱ γέροντες γίνονται αὐτόπται τοῦ ἀπαισίου θεάματος τῆς μορφῆς τοῦ οἰκτροῦ Οἰδίποδος. Μὲ λόγους πλήρεις εὐσπλαγχνίας παραμυθοῦσιν αὐτὸν καὶ μὲ ἐκφράσεις μαρτυρούσας ἀνέκφραστον ψυχικὴν ὀδύνην καταρᾶται ἐκεῖνος τοὺς σωτῆρας τῆς ζωῆς του καὶ ἐκδηλώνει τὸν πόθον του νὰ ὑπῆρχε καὶ τῆς ἀκοῆς φραγμός. Ὁ διάλογος διακόπτεται μὲ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Κρέοντος, ὅστις λησμονῶν τὴν ὑβριστικὴν πρὸς αὐτὸν συμπεριφορὰν τοῦ Οἰδίποδος, τὸν παραμυθεῖ καὶ ὑπόσχεται εἰς αὐτὸν ὅτι θὰ εἶναι ὁ ἀγαθὸς προστάτης τῶν θυγατέρων του. Τὴν σκηνὴν ταύτην ἐπακολουθεῖ ἡ συγκινητικωτάτη σκηνή, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Οἰδίπους περιπτύσσεται τὰς θυγατέρας του. Εἶναι μεστὴ πικρίας, διότι ὑπενθυμίζει εἰς αὐτὸν ὅλας τὰς μιαρὰς πράξεις του, ἀλλὰ καὶ ἡδονῆς, διότι θωπεύει ὅ,τι ἔμεινε φίλτατον εἰς τὸν κόσμον δι' αὐτόν. Καὶ οἰκτρότατος ὅμως γενόμενος ὁ ἥρως, ἔμεινε κατὰ βάθος ὁ αὐτός. Ὁ δύσκαμπτος καὶ ἰσχυρογνώμων. Ἐπείσθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ ἀνάκτορα ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ἐξορίας του, τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθη ὁ Κρέων, ἂν ἐνέκρινε ταύτην ὁ Ἀπόλλων, τοῦ ὁποίου τοὺς χρησμοὺς τοσοῦτον εἶχον περιφρονήσει Οἰδίπους καὶ Ἰοκάστη. Ἡ τραγῳδία τελειώνει μὲ ἐκφράσεις τοῦ χοροῦ, αἵτινες ἀνακαλοῦν εἰς τὴν μνήμην τὴν περίφημον Σολώνειον ῥῆσιν: «Μηδένα πρὸ τοῦ τέλους του μακάριζε».

Οὕτω, διὰ τῆς ἀριστοτεχνικῆς πλοκῆς τοῦ μύθου τῆς τραγῳδίας καὶ τῆς αἰτιώδους, μεταξύ των, συναφείας τῶν σκηνῶν αὐτῆς, διὰ τῆς ἐπιτυχοῦς διαγραφῆς τοῦ ἤθους τῶν προσώπων, ἐκ τῶν λόγων καὶ ἔργων τούτων γινομένης, διὰ τῆς στενῆς συναφείας τῶν χορικῶν ᾀσμάτων, ἐκδηλούντων τὰ ἑκάστοτε ἐκ τῆς πορείας τῆς ὑποθέσεως προκαλούμενα συναισθήματα τοῦ χοροῦ, μετὰ τοῦ μύθου τῆς τραγῳδίας, διὰ τῶν ἐκ τῶν πραγμάτων προκαλουμένων ἀναγνωρίσεων, αἵτινες ἅμα καὶ περιπέτειαι γίνονται, κατὰ τὴν ὀρθοτάτην παρατήρησιν τοῦ Ἀριστοτέλους, διὰ τῆς μελοποιίας καὶ τῶν ποικίλων ἄλλων ἀρετῶν αὐτῆς συνεκροτήθη ἓν ἁρμονικὸν μεγαλούργημα, ἐφάμιλλον, εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικήν του, πρὸς τὸν σύγχρονόν του Παρθενῶνα. Ἐδημιουργήθη ὁ κανὼν τῆς τραγικῆς τέχνης, ἐφάμιλλος πρὸς τὸν δορυφόρον τοῦ Πολυκλείτου, κανόνα τῆς πλαστικῆς τέχνης. Ἐκ τῆς βαθείας μελέτης τοῦ ἀριστουργήματος τούτου ἐδημιούργησεν ὁ Ἀριστοτέλης τοὺς περὶ τραγικῆς τέχνης ἀφορισμούς του (Περὶ ποιητικῆς, κ. 10–12). Καὶ ὅμως ὁ ποιητὴς τοῦ ἀριστοτεχνήματος τούτου ἡττήθη κατὰ τὴν ἐν τῷ θεάτρῳ διδασκαλίαν του ὑπὸ τοῦ ὁμοτέχνου του Φιλοκλέους. Πιθανωτέρα τῆς κρίσεως ταύτης ἐξήγησις φαίνεται (ὅταν ἀναλογισθῇ τις τὴν ψυχολογικὴν κατάστασιν τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὸν χρόνον τῆς διδασκαλίας τῆς τραγῳδίας ταύτης) ἡ γνώμη ὅτι δὲν ἀπεδοκιμάσθη ἡ τραγῳδία, ἀλλ' ὁ ποιητὴς ταύτης διὰ τοὺς ἐν αὐτῇ πολιτικοὺς ὑπαινιγμούς του. Ἐκ τῆς ὁμοιό-

Digitized by Google

τητος τοῦ Οἰδίποδος πρὸς τὸν Περικλέα (τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ ὁποίου εἶχε στερηθῆ ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους), ὅστις ἐλέγετο καὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ὑπαίτιος, μὴ ἀποδεχθεὶς ἑκουσίως ν' ἀπέλθῃ εἰς ἐξορίαν ὡς ἐναγὴς (ἦτο Ἀλκμεωνίδης ἐκ μητρός), κατὰ τὴν ἀξίωσιν τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ τοῦ ἐνσκήψαντος εἰς Ἀθήνας λοιμοῦ, ἕνεκα τοῦ ἐν τῇ πόλει συνωστισμοῦ ὅλων τῶν κατοίκων τῆς Ἀττικῆς κατὰ διαταγήν του, διεῖδον οἱ Ἀθηναῖοι ὅτι ὁ ποιητὴς διὰ τῆς τιμωρίας τοῦ Οἰδίποδος ἀπεδοκίμασε τὴν πολιτικὴν τοῦ μεγάλου Περικλέους, τοῦ ὁποίου ἡ μνήμη ἦτο ἱερὰ διὰ τοὺς συμπολίτας του, συγκρίνοντας ἐκεῖνον πρὸς τοὺς ἀναξίους διαδόχους του.

«Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῷ» (τραγῳδία Σοφοκλέους). Ὑπόθεσις τῆς τραγῳδίας ταύτης εἶναι ὁ οἰκτρὸς τοῦ ἥρωος βίος κατὰ τὰ τελευταῖα τῆς ζωῆς του ἔτη καὶ ὁ μυστηριώδης θάνατός του, πρόσωπα δὲ αὐτῆς ὁ Οἰδίπους, ἡ Ἀντιγόνη, ἡ Ἰσμήνη, ὁ Θησεύς, ὁ Κρέων, ὁ Πολυνείκης, εἷς Κολωνεὺς (Ξένος), εἷς ἀγγελιαφόρος (ὁ Ἄγγελος) καὶ ὁ χορὸς τῶν γερόντων Ἀθηναίων. Ἡ τραγῳδία ἐδιδάχθη, πιθανώτατα, κατὰ τὸ 401 π. Χ., ἤτοι τέσσαρα ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ποιητοῦ, ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου ἐγγόνου του, ἐγράφη δὲ ὑπὸ τοῦ μεγάλου τραγικοῦ κατὰ τὸ γῆράς του, ὅτε τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς του εἶχε διαταράξει ἡ ἀσεβὴς πρὸς αὐτὸν συμπεριφορὰ τοῦ υἱοῦ του Ἰοφῶντος, ὅστις εἶχεν ἐναγάγει αὐτὸν ἐπὶ παρανοίᾳ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ποιητής, διὰ νὰ στιγματίσῃ τὴν διαγωγὴν τοῦ υἱοῦ του, ἐξυμνεῖ εἰς τὸ ἔργον του τοῦτο, ὡς θείους θεσμούς, τὴν πρὸς τοὺς γονεῖς εὐσέβειαν τῶν τέκνων καὶ τὴν φιλοξενίαν, θεσμὸν ἐκπολιτιστικὸν τῆς ἀρχαίας κοινωνίας, ὁ σεβασμὸς τοῦ ὁποίου κατεδείκνυε πόσον ἀνίερος ἐθεωρεῖτο ἡ ἔλλειψις τῆς υἱικῆς φιλοστοργίας, θεσμοῦ φυσικοῦ καὶ κοινωνικοῦ.

Εἰς ἓν μαγευτικὸν τοπίον, τὸν πολυύμνητον Ἵππειον Κολωνόν, ἔνθα ἐφαίνετο θάλλουσα ἡ εἰρηνικὴ τῆς πολιούχου Παλλάδος ἐλαία, ἡ μαντικὴ τοῦ Μουσαγέτου Ἀπόλλωνος δάφνη καὶ ἡ εὔκαρπος τοῦ θεοῦ τοῦ θεάτρου (τοῦ Διονύσου) ἄμπελος (ὁ Σοφοκλῆς εἶχεν ἐπινοήσει τὴν διακόσμησιν τῆς σκηνῆς διὰ πινάκων γραφικῆς) μὲ τὴν δύσιν τῆς ἡμέρας σταματᾷ κατάκοπος εἷς γέρων τυφλός, χειραγωγούμενος ὑπο νεαρᾶς κόρης, καὶ τὴν ἐρωτᾷ ποῦ εὑρίσκονται. Ἐκ τῶν πρώτων φράσεων τοῦ γέροντος οἱ θεαταὶ πληροφοροῦνται ὅτι εἶναι ὁ περιλάλητος Οἰδίπους καὶ τὸ διαφέρον των προσελκύεται ἀπερίσπαστον εἰς τὴν σκηνήν. Συμπεραίνει ἡ Ἀντιγόνη ἀπὸ τοὺς ἐπιστέφοντας τὴν φαινομένην πλησίον πόλιν πύργους ὅτι εὑρίσκονται εἰς τὰ περίχωρα τῶν Ἀθηνῶν. Τὰς πληροφορίας ὅμως τῆς Ἀντιγόνης συμπληροῖ εἷς Κολωνεύς, τυχαίως διερχόμενος ἐκεῖθεν, ὅστις καὶ παρακινεῖ τὸν γέροντα νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸν ἀπάτητον ἱερὸν χῶρον τοῦ ἄλσους τῶν Εὐμενίδων, μὴ εἰσακουσθεὶς δὲ μεταβαίνει ν' ἀναγγείλῃ τοῦτο εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ προαστείου. Μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του ὁ Οἰδίπους ἀπευθύνει μακρὰν πρὸς τὰς Εὐμενίδας δέησιν, ἐκ τῆς ὁποίας πληροφοροῦνται οἱ θεαταὶ ὅ,τι ὁ Ἀπόλλων εἶχε προείπει περὶ τοῦ τέλους τοῦ βίου του, ὅτι θ' ἀποθάνῃ δηλαδή, ὅταν μετὰ περιπλάνησιν εἰς ξένην χώραν φθάσῃ εἰς χῶρον Σεμνῶν Θεῶν, ὅτι τὸ τέλος τοῦ βίου του θὰ εἶναι ἔνδοξον καὶ ἡ σκιά του πνεῦμα προστατευτικὸν τῆς χώρας εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ταφῇ. Ἡ δέησις διακόπτεται μὲ τὴν ἄφιξιν τῶν γερόντων τοῦ Κολωνοῦ, οἵτινες μὲ φρίκην των εἶχον πληροφορηθῆ τὴν ἀσέβειαν τοῦ γέροντος τυφλοῦ, νὰ εἰσέλθῃ δηλαδὴ εἰς τὸ ἱερὸν ἄλσος, τὸ ὁποῖον παρέρχονται ἐκεῖνοι χωρὶς νὰ στρέψουν πρὸς αὐτὸ τὸ βλέμμα, μὲ φόβον, καὶ χωρὶς νὰ προφέρουν καὶ τὸ ὄνομα ἀκόμη τῶν Σεμνῶν Θεῶν. Ἐνθαρρυνθεὶς ἀπὸ τοὺς οἰκτίρμονας περὶ τῆς ἀθλιότητος τοῦ βίου του λόγους τῶν γερόντων ἐξέρχεται ὁ Οἰδίπους ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἄλσους καὶ τῇ συμβουλῇ τῆς Ἀντιγόνης, ἥτις δὲν εἶναι μόνον ἡ βακτηρία τοῦ γέροντος καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ τυφλοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ εὐοργίστου καὶ ἰσχυρογνώμονος χαρακτῆρός του ὁ ρυθμιστής, πληροφορεῖ τούτους μὲ δισταγμὸν ὅτι εἶναι ὁ Οἰδίπους. Κατάπληξις καὶ δέος καταλαμβάνει τὴν ψυχὴν τῶν γερόντων, καὶ ἐκριζώνεται ἐκ ταύτης ὁ τρυφερὸς βλαστὸς τοῦ φυέντος ἐν αὐτῇ οἴκτου εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ ὀνόματός του. Τὸ ἱκετευτικὸν ὅμως βλέμμα τῆς Ἀντιγόνης μαλάσσει τὴν ψυχὴν τοῦ χοροῦ καὶ ἐπαναφέρει εἰς αὐτὴν καὶ πάλιν τὸν οἶκτον. Τοῦτον ἐπαυξάνει τότε αὐτὸς ὁ Οἰδίπους, κινήσας τὴν εὐαίσθητον χορδὴν τῆς ἐθνικῆς ὑπερηφανείας των, διότι ὑπέμνησεν εἰς αὐτοὺς ὅτι δὲν πρέπει νὰ διαψεύσουν τὴν φήμην των ὡς θεοσεβῶν καὶ φιλοξένων. Ἀπεφασίσθη τέλος ν' ἀναμείνουν τὴν ἄφιξιν τοῦ βασιλέως τῆς χώρας Θησέως. Πρὸ τῆς ἀφίξεως ὅμως τοῦ ἥρωος βασιλέως, ὅλως ἀπροσδοκήτως ἐμφανίζεται ἡ Ἰσμήνη, γινομένη μὲ τὴν ἄφιξίν της ἀφορμὴ νὰ ἐκτυλιχθῇ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν θεατῶν τρυφερωτάτη οἰκογενειακὴ σκηνὴ καὶ νὰ ὑμνηθῇ ὑπὸ τοῦ εὐγνώμονος ταλαιπώρου πατρὸς ἡ ἁγιότης τῆς ἀφωσιωμένης εἰς τὴν δυστυχίαν του Ἀντιγόνης, ἥτις πλάνης μὲ πλάνητα, ἄσιτος μὲ ἄσιτον, γυμνόπους μὲ γυμνόποδα «γεροντανωγεῖ» αὐτὸν εἰς βουνὰ καὶ ἐρήμους, μὲ βροχὴν καὶ μὲ καύσωνα. Μαθὼν ἀπὸ τὴν Ἰσμήνην ὁ Οἰδίπους ὅτι οἱ Θηβαῖοι σκέπτονται ν' ἀπαγάγουν αὐτὸν διὰ τῆς βίας, διότι θέλουν ὁ τάφος του νὰ εἶναι παρὰ τὰ ὅρια τῆς χώρας των, κατὰ τὰ θέσφατα, ἐξοργίζεται καὶ ζητεῖ τὴν συνδρομὴν τοῦ χοροῦ κατὰ τῶν Θηβαίων πρὸς ὄφελος τῶν Ἀθηνῶν. Οἱ Κολωνεῖς ἀκούσαντες τὰ θέσφατα ἐξημενίσθησαν καὶ ἀνακοινώνουν εἰς τὸν ἥρωα διὰ τίνων σπονδῶν θὰ ἐξευμενίσῃ τὰς δεινῶπας θεάς. Καθ' ὃν χρόνον ἡ Ἰσμήνη, ἀπομακρυνθεῖσα, τελεῖ τὰς σπονδάς, οἱ φιλοπερίεργοι γέροντες Κολωνεῖς προκαλοῦσι τὸν Οἰδίποδα ν' ἀνακοινώσῃ εἰς αὐτοὺς λεπτομερείας τῶν στυγερῶν ἐγκλημάτων του. Τῆς δεινῆς ταύτης θέσεως ἀπήλλαξε τὸν ἥρωα ἡ ἄφιξις τοῦ Θησέως, ὅστις μὲ εὐγένειαν ψυχῆς, ἐπαξίαν τοῦ πολιτισμοῦ τῆς χώρας του, παρέχει πρὸς τὸν Οἰδίποδα τὴν φιλοξενίαν του, τὴν ὁποίαν χαρακτηρίζει ὁ ἴδιος ὡς καθῆκον, καὶ ὑπόσχεται τὴν συνδρομήν του, ἂν θελήσουν οἱ Θηβαῖοι νὰ τὸν ἀπαγάγουν ἐκ τῆς χώρας του. Καθ' ἅπασαν τὴν μακρὰν ταύτην σκηνὴν ἀκτινοβολεῖ τὸ ἠθικὸν μεγαλεῖον τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἥρωος βασιλέως των, καὶ διαλάμπει ἡ βαθύνοια τοῦ μεγάλου τραγικοῦ μὲ τὴν ἐκδηλουμένην σοφὴν πεῖραν τοῦ ἥρωος τῆς τραγῳδίας του.

Μετὰ τὰς ὑποσχέσεις του ἀπομακρύνεται ὁ Θησεύς, καὶ ὁ χορός, ὑπερήφανος διὰ τὸν ἥρωά του καὶ τὴν μεγάλην πατρίδα του, ψάλλει εἰς τὸ πρῶτον στάσιμόν του τὸν ὕμνον τοῦ Κολωνοῦ (ἰδιαιτέρας πατρίδος τοῦ Σοφοκλέους), ὅστις εἶναι καὶ μία μαρτυρικὴ ἀπόδειξις τῆς πνευματικῆς ῥώμης τοῦ ἐπὶ παρανοίᾳ κατηγορηθέντος γέροντος τραγικοῦ (κατὰ τὴν παράδοσιν τὸν ὕμνον τοῦτον ἀπαγγείλας πρὸ τῶν δικαστῶν του ὁ ποιητὴς ἀπέδειξεν ὅτι ἡ νόσος τῆς παρανοίας ἐλυμαίνετο οὐχὶ τὴν ἰδικήν του, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἀσεβοῦς υἱοῦ του διάνοιαν).

Τὸν ὕμνον τοῦ Κολωνοῦ, ὅστις χύνει γλυκυτάτην γαλήνην εἰς τὴν ψυχήν, διαδέχεται σειρὰ τραγικῶν σκηνῶν, αἵτινες τὸ μέχρι τοῦδε δραματικὸν εἰδύλλιον μετατρέπουν εἰς τραγῳδίαν. Πρώτη εἶναι ἡ σκηνὴ Κρέοντος — Οἰδίποδος μὲ τὰς μακρηγορίας τούτων ἐν ἀρχῇ καὶ τοὺς διαξιφισμούς των (ἐν στιχομυθίᾳ) μετὰ ταῦτα, ἡ καὶ τραγικωτάτη πασῶν, διότι κατ' αὐτὴν ὁ Κρέων, ἀπορρίψας τὸ προσωπεῖον τοῦ δόλου καὶ τῆς ὑποκρισίας, διὰ τῶν ὁποίων ἐπεδίωξε κατ' ἀρχὰς νὰ πείσῃ τὸν Οἰδίποδα νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, εἰς Θήβας, ὡς ψευδῶς ἔλεγε, μετῆλθε βίαν, διατάξας τοὺς ἀκολούθους του ν' ἀπαγάγουν τὰς θυγατέρας του καὶ ἐπιχειρήσας ν' ἀπαγάγῃ καὶ αὐτὸν τὸν ἥρωα. Ἡ θρασύτης αὕτη τοῦ Κρέοντος προεκάλεσε τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ χοροῦ καὶ τοὺς θρήνους τῶν ἀπαγομένων. Εἰς τὴν κρίσιμον ταύτην στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὴν πλήρη θορύβου, βοῆς καὶ θρήνων σκηνὴν λυμαίνεται θύελλα παθῶν, καταφθάνει ὁ ἥρως Θησεύς, ὅστις ὡς ἥλιος τῆς δικαιοσύνης ἐπιφέρει τὴν γαλήνην εἰς αὐτήν. Ἡ μὲ τὴν ἄφιξίν του ἀρχίσασα σκηνὴ Θησέως—Κρέοντος—Οἰδίποδος εἶναι μία θαυμασία ἠθογραφία τῶν προσώπων τούτων. Ὁ Θησεὺς ἠθογραφεῖται ἐν αὐτῇ ὡς πολιτικώτατος τὸν νοῦν εὐνόμου πολιτείας κυβερνήτης, ὁ Κρέων ὡς ὑποκριτὴς καὶ θρασύδειλος τύραννος, καὶ ὁ Οἰδίπους ὡς ἀκούσιος ἐγκληματίας ἁγνῆς βουλήσεως. Ἡ σκηνὴ τελευτᾷ μὲ τὸν ἐξαναγκασμὸν τοῦ Κρέοντος νὰ γίνῃ αὐτὸς ὁδηγὸς τῶν ἀναλαβόντων τὴν ἀνεύρεσιν τῶν ἀπαχθεισῶν. Μετὰ ταῦτα ἡ δρᾶσις μετατοπίζεται ἐκτὸς τῆς σκηνῆς καὶ ὁ χορὸς εἰς τὸ ᾆσμά του (β΄ στάσιμον) μεταφέρει τὴν φαντασίαν τῶν θεατῶν εἰς τὰ διάφορα πολυθρύλητα τοπία τῆς Ἀττικῆς, εἰς τὰ ὁποῖα θὰ γίνεται, ὡς μαντεύει, ἡ ἀναζήτησις τῶν ἀπαγωγέων τῆς Ἀντιγόνης καὶ Ἰσμήνης. Συγκινητικωτάτη καὶ θελκτικωτάτη εἶναι ἡ διαδεχομένη τὸ ᾆσμα σκηνὴ μὲ τὴν ἀνάβλυσιν τῶν συναισθημάτων τῆς στοργῆς καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Θησέα τοῦ τε Οἰδίποδος καὶ τῆς Ἀντιγόνης. Τὴν σκηνὴν ταύτην διαδέχεται ἡ τοῦ Οἰδίποδος—Πολυνείκους, κατὰ τὴν ὁποίαν, μετὰ σύστασιν τοῦ Θησέως καὶ θερμὴν παράκλησιν τῆς Ἀντιγόνης, ἀποδέχεται ὁ Οἰδίπους ν' ἀκαύσῃ τὴν ἐχθίστην εἰς τὰ ὦτά του φωνήν. Ὁ Πολυνείκης ἦλθε δι' ἣν αἰτίαν καὶ ὁ Κρέων, ἀλλ' οὗτος προσῆλθεν ἄοπλος καὶ ἱκέτης τοῦ θεοῦ Ποσειδῶνος. Εἶναι τώρα καὶ αὐτός, ὁ ἀνεχθεὶς τὴν ἐξορίαν τοῦ πατρός του, ἐξόριστος ἐκ τῶν Θηβῶν. Ὁ Οἰδίπους, ἀσυγκίνητος ἐκ τῶν ἱκεσιῶν τοῦ Πολυνείκους, ἤνοιξε τὸ στόμα του μόνον κατόπιν θερμῆς παρακλήσεως τοῦ χοροῦ, ἀλλὰ μόνον διὰ νὰ ἐπικαλεσθῇ ὡς συμμάχους τὰς Ἀρὰς καὶ τὴν Δίκην, τὸν Τάρταρον καὶ τὸν Ἅδην, πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς κατάρας του κατὰ τῶν ἀσεβῶν υἱῶν του. Μὲ τὴν κατάραν τοῦ πατρὸς προπεμφθεὶς ὁ Πολυνείκης πορεύεται πρὸς τοὺς κατὰ τῶν Θηβῶν ἐπερχομένους συμμάχους του (τοὺς Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας).

Ἀλλ' ἐνῷ ὁ χορός, συγκεκινημένος ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων τραγικῶν ἐπεισοδίων, φιλοσοφεῖ, μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Πολυνείκους, ἀντιπαραβάλλων τὴν ἀστάθειαν τῶν ἀνθρωπίνων βουλευμάτων πρὸς τὴν σταθερότητα τῆς θείας βουλήσεως, ἀκούεται ἐξαφνα βροντή. Εἶναι τὸ προμήνυμα τοῦ θανάτου τοῦ ἥρωος. Ἀστραπαὶ ἔπειτα πυκναί, ἀλλεπάλληλοι, γοργαί, σχίζουν τὸν οὐρανόν, βρονταὶ παρατεταμέναι προκαλοῦν τὴν κατάπληξιν καὶ τὸν τρόμον τῶν δεισιδαιμόνων ἀγροτῶν τοῦ Κολωνοῦ, φοβουμένων ὅτι εἶναι διοσημεῖαι τῆς ὀργῆς τοῦ μεγάλου Διός· γαλήνιος ὅμως ἀκούει τὰς διοσημείας ὁ Οἰδίπους, κατανοῶν ὅτι εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ θεοῦ, καλοῦντος αὐτὸν πλησίον του, καὶ παρακαλεῖ μόνον νὰ καλέσουν μετὰ σπουδῆς τὸν Θησέα, διότι ἐγγίζει τὸ τέλος του. Πλήρης θελγήτρων εἶναι ἡ μικρὰ αὕτη σκηνή, κρᾶμα οὖσα λυρικῶν ᾀσμάτων καὶ διαλόγου, τρόμου καὶ γαλήνης, φόβου καὶ πίστεως πρὸς τὸν θεόν. Μετὰ ταῦτα ὁ Οἰδίπους, ἄνευ οὐδενὸς στηρίγματος, ἡγούμενος, ὁ τυφλὸς αὐτός, τῶν τέκνων του, τοῦ ἀφιχθέντος Θησέως, εἰς τὸν ὁποῖον θ' ἀνεκοίνωνε, μόνος μόνῳ, ὅ,τι θὰ καθίστα τὴν πόλιν ἐς ἀεὶ «ἀδῇον σπαρτῶν ἀπ' ἀνδρῶν» (τῶν Θηβαίων), καὶ τῶν ἀκολούθων του, ἐξέρχεται τῆς σκηνῆς. Ὁ χορὸς ᾄδει τότε τὸ τέταρτον στάσιμον, δεόμενος τῶν Χθονίων θεῶν εὐμενῶς νὰ δεχθῶσι τὸν ἥρωα. Τὸ χορικὸν ᾆσμα ἐπακολουθεῖ ἡ περιγραφὴ τοῦ θανάτου τοῦ Οἰδίποδος ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου (ἑνὸς τῶν ἀκολούθων τοῦ Θησέως). Εἶναι σαφής, ἐναργὴς καὶ γοητευτική. Εἶναι ἀφήγησις ἑνὸς εὐλαβοῦς προσκυνητοῦ, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ὁποίου ἔγινεν ἓν θαῦμα· ὁ ἥρως διὰ τῆς λάμψεως κεραυνοῦ καὶ φωνῶν ἐξερχομένων ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς γῆς «ὦ οὗτος, οὗτος, Οἰδίπους, τί μέλλομεν χωρεῖν;» κληθεὶς ἐξηφανίσθη ἔπειτα κατὰ τρόπον γενόμενον ἀντιληπτὸν μόνον εἰς τὸν Θησέα. Τὴν ἀφήγησιν τοῦ Ἀγγέλου ἐπακολουθοῦν τὰ θρηνητικὰ ᾄσματα τῶν ἐπανελθουσῶν εἰς τὴν σκηνὴν Ἰσμήνης καὶ Ἀντιγόνης, αἱ ὁποῖαι μόνην παραμυθίαν εὑρίσκουν εἰς τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Θησέως ν' ἀποστείλῃ ταύτας εἰς τὴν πατρίδα των. Ἐλπίζει ἡ ταλαίπωρος Ἀντιγόνη ὅτι θὰ προλάβῃ τὴν πραγματοποίησιν τῆς κατάρας τοῦ πατρός της, τὴν ἀλληλοκτονίαν τῶν δύο ἀδελφῶν της. Οὕτως ἡ τραγῳδία τελευτᾷ μὲ τὴν λῆξιν τῶν καθηκόντων τῆς εὐσεβείας πρὸς τὸν πατέρα καὶ τὴν προσδοκίαν τῆς ἐνάρξεως τῶν καθηκόντων πρὸς τοὺς ἀδελφούς. Μὲ τὴν τοιαύτην λῆξιν τῆς τραγῳδίας του κατέστησεν ὁ ποιητὴς τὴν Ἀντιγόνην συνδετικὸν κρίκον τῶν δύο ἀθανάτων δημιουργημάτων του, τοῦ Οἰδίπου ἐπὶ Κολωνῷ καὶ τῆς Ἀντιγόνης.

Ἡ τραγῳδία αὕτη, ὑπολειπομένη τοῦ Οἰδίποδος τυράννου εἰς πλοκὴν μύθου καί πως καὶ τὴν διαγραφὴν τοῦ ἤθους τῶν προσώπων, ἐχαρακτηρίσθη ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος, ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον (διότι δὲν μειονεκτεῖ κατὰ τὴν ἔκθεσιν τῆς ὑποθέσεως καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς τῆς τραγικῆς τέχνης), ὡς μεγαλειώδης ὕμνος, πλήρης γλυκύτητος, τοῦ Κολωνοῦ καὶ τῆς δυνάμεως τῶν Ἀθηνῶν, γραφεὶς εἰς γλῶσσαν ὑψηλὴν καὶ ἁρμονικήν, ἀλλὰ στερούμενος δραματικῆς πλοκῆς.

Ἀπόσπασμα τοῦ ὅλου μύθου τοῦ Οἰδίποδος εἶναι καὶ ἡ ὑπόθεσις τῆς *Ἀντιγόνης* (βλ. λ.), τραγῳδία τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ.

Τὸν μῦθον τοῦ Οἰδίποδος ἀνεβίβασεν εἰς τὴν σκηνὴν καὶ ὁ Εὐριπίδης ἐν τῇ ἀπολεσθείσῃ τραγῳδίᾳ του «Οἰδίπους», ἐν τῇ ὁποίᾳ μετερρύθμισε τὸν γνωστὸν μῦθον τοῦ ἥρωος, ἀκολουθήσας ἄλλην παράδοσιν. Ἡ οὐσιωδεστέρα διαφορὰ ἦτο ὅτι ὁ Οἰδίπους ἐτυφλώθη ὑπὸ τῶν δούλων τοῦ Λαΐου, ὅτε ἀπεκαλύφθη ὅτι οὗτος ἦτο ὁ φονεὺς τοῦ κυρίου των, πρὶν ἢ ἀποκαλυφθῇ ὅτι ἦτο καὶ υἱὸς τοῦ Λαΐου καὶ τῆς μητρός του σύζυγος. Τοὺς διαβοήτους μύθους τοῦ οἴκου τῶν Λαβδακιδῶν εἶχεν ὡς θέμα ὁ Εὐριπίδης καὶ εἰς τὰς «Φοινίσσας» του καὶ εἰς ἓξ ἄλλα ἔργα του. Ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἰδίπους» ἀναφέρονται τραγῳδίαι καὶ ὀκτὼ ἄλλων ἀκόμη Ἑλλήνων τραγικῶν τῶν ἀρχαίων χρόνων. Τὴν παραγωγὴν καὶ ἀναπαραγωγήν, κατά τε τοὺς ἀρχαίους καὶ νεωτέρους χρόνους, διηυκόλυνεν ἡ ποικιλία τῶν παραδόσεων τοῦ αὐτοῦ μύθου.

Ἐκ τῶν Ρωμαίων ἐπραγματεύθη τὸν μῦθον τοῦ Οἰδίποδος ὁ Ἄττιος εἰς τὴν «Θηβαΐδα» του, ἀλλ' εἰς οὐδεμίαν τῶν τριῶν τραγῳδιῶν του εἶχεν ὡς παράδειγμα τὸν Οἰδίποδα (τύραννον) τοῦ Σοφοκλέους. Πρῶτος Ρωμαῖος τολμήσας νὰ γράψῃ Οἰδίποδα, κατὰ τὸν Σοφόκλειον Οἰδίποδα, ἦτο ὁ μέγας δικτάτωρ Καῖσαρ, ἀλλὰ δὲν ἔφερεν εἰς φῶς τὴν τραγῳδίαν του.

«Οἰδίπους» *(Σενέκα)*. Ὁ φιλόσοφος οὗτος διέφθειρε τὸ ἔργον τοῦ Σοφοκλέους δι' αὐθαιρέτων προσθηκῶν καὶ ἀλλοιώσεων. Ἡ τραγῳδία του εἶναι μᾶλλον ῥητορεία ὑπὸ δραματικὴν μορφὴν καὶ τὰ πρόσωπά της διεπλάσθησαν κατὰ πρότυπα τῆς στωϊκῆς φιλοσοφίας. Ἦτο ἔργον πρὸς ἀνάγνωσιν ἢ διὰ διδασκαλίαν ἐν θεάτρῳ.

«Οἰδίπους» *(Κορνηλίου)*. Ἔμμετρος τραγῳδία εἰς πράξεις πέντε. Ὁ Corneille ἠλλοίωσε τὴν ἁπλότητα τοῦ μύθου τῆς τραγῳδίας τοῦ Σοφοκλέους καὶ ἐξηφάνισε τὸ ἐν ἐκείνῃ διαφέρον. Οἰδίποδα ἐποίησε καὶ ὁ Ρακίνας, ἀλλ' ἔχων πλήρη συνείδησιν τῶν ἀτελειῶν του ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν Οἰδίποδα τοῦ μεγάλου ἐν τῇ τέχνῃ διδασκάλου του δὲν ἔφερε τὴν τραγῳδίαν του εἰς φῶς.

«Οἰδίπους» *(Dryden)*. Ὁ τραγικὸς οὗτος κατέστησε τὸν Οἰδίποδά του τραγῳδίαν πολύπλοκον, ἀπομιμηθείς, ἀνεπιτυχῶς, τὸν Σαίξπηρ.

Digitized by Google

«Οἰδίπους» (*de La Motte*). Τραγῳδία ἔμμετρος εἰς πέντε πράξεις. Ἐπιτυχέστερον μὲν τῶν ἄλλων διώρθωσεν ὁ τραγικὸς οὗτος τὰς ἀπιθανότητας τοῦ μύθου, ἀλλ' ἐστέρησεν αὐτὸν τοῦ Ἐλέου καὶ τοῦ Φόβου, τῶν δύο δαιμονίων τῆς ἀρχαίας τραγῳδίας.

«Οἰδίπους» (*Βολταίρου*). Ἔμμετρος τραγῳδία εἰς πράξεις πέντε. Εἶναι ἀπὸ τὰ ἀριστουργήματα τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου. Ἡ μόνη δυναμένη νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸν Οἰδίποδα τοῦ Σοφοκλέους τραγῳδία τοῦ νεωτέρου θεάτρου. Ἡ ἀνάπτυξις τῶν πεπρωμένων τοῦ Οἰδίποδος εἶναι τόσον ἐπιτυχὴς ἐν αὐτῇ, ὥστε ἡ περιέργεια καὶ τὸ διαφέρον αὐξάνεται ἀπὸ σκηνῆς εἰς σκηνήν. Ἐλέχθη ὅμως, λίαν προσφυῶς, καὶ δι' αὐτὴν ὅτι ὁ ποιητής της ὅσον ἐπιτυγχάνει ὅταν τελειοποιῇ τὸ ἔργον τοῦ Σοφοκλέους, μιμούμενος αὐτό, τόσον ἀποτυγχάνει ὅταν ἀπομακρύνεται τοῦ πρωτοτύπου καὶ ὅτι τὸ ἔργον του εἶναι πολὺ ὀλιγώτερον ἁπλοῦν, ἀληθὲς καὶ συγκινητικὸν τοῦ σοφοκλείου ἀριστουργήματος. Ὁ Βολταῖρος ὅμως ἐπίστευεν ὅτι εἶχεν ὑπερβῇ τὸν Σοφοκλέα.

«*Οἰδίπους*» (Ducis). Τραγῳδία ἔμμετρος εἰς 5 πράξεις. Ὁ τραγικὸς οὗτος συνεχώνευσεν εἰς μίαν τραγῳδίαν τὸν Οἰδίποδα ἐπὶ Κολωνῷ τοῦ Σοφοκλέους καὶ τὴν Ἄλκηστιν τοῦ Εὐριπίδου. Ἐκ τῆς συγχωνεύσεως ταύτης προέκυψεν ἔργον ἀλλόκοτον καὶ ξένον πρὸς πάσας τὰς περὶ Οἰδίποδος παραδόσεις. Σκηναί τινες ὅμως τοῦ ἔργου, ὡς ἡ σκηνὴ τῆς κατάρας τοῦ Οἰδίποδος κατὰ τοῦ Πολυνείκους, δὲν στεροῦνται κάλλους. Ἰδίως ἀπέδωκεν ἄριστα τὸν χαρακτῆρα τῆς Ἀλκήστιδος, ὅταν αὕτη πλήρης χαρᾶς προσφέρεται ν' ἀποθάνῃ ἀντὶ τοῦ Ἀδμήτου.

«Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῷ» (*Guillard-Sacchini*). Μελόδραμα εἰς τρεῖς πράξεις, τοῦ ὁποίου οἱ μὲν στίχοι ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ πρώτου, ἡ δὲ μουσικὴ σύνθεσις εἶναι τοῦ δευτέρου, θεωρουμένη ὡς ἡ ἀρίστη τῶν μουσικῶν συνθέσεων τοῦ Sacchini. Ἡ σκηνὴ τῆς ἀφίξεως τοῦ Οἰδίποδος εἰς τὸ ἄλσος τῶν Εὐμενίδων καὶ ἡ ἐπίκλησις τῶν θυγατέρων τούτων τῆς Στυγός, ὡς καὶ ἡ τῆς συναντήσεως τοῦ Πολυνείκους μετὰ τοῦ πατρός του εἶναι ὑπέροχοι ὡς μουσικαὶ συνθέσεις.

«Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῷ» (*Fr. Fritze* καὶ *Mendelson-Bartholdy*). Ἔμμετρος μετάφρασις εἰς τὴν γερμανικὴν ὑπὸ τοῦ πρώτου μὲ μουσικὴν σύνθεσιν τῶν χορικῶν της ὑπὸ τοῦ δευτέρου.

Ἐκ τῶν πολλῶν εἰς ξένας γλώσσας μεταφράσεων, ἰδίως τοῦ Οἰδίποδος τυράννου τοῦ Σοφοκλέους, ὡς ἐπιτυχέστεραι κρίνονται ἡ τοῦ J. Chénier, ἥτις ὅμως, παρὰ τὰς πολλὰς ἀρετάς της, στερεῖται τῶν λεπτῶν ἀποχρώσεων τῶν συναισθημάτων, τῆς ἀμιμήτου ἁπλότητος τοῦ πρωτοτύπου, καὶ ἐν γένει τοῦ πνεύματος τῆς ἑλληνικῆς τραγῳδίας, καὶ ἡ τοῦ Jules Lacroix, ὅστις ἀναπαρήγαγε πιστότατα, μέχρι τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν, τὸ ἀριστούργημα τοῦ Σοφοκλέους.

Ἄπειροι εἶναι καὶ αἱ ἀναπαραστάσεις τῶν διαφόρων ἐπεισοδίων τοῦ μύθου τοῦ Οἰδίποδος, ἰδίως τοῦ τῆς Σφιγγός, κατά τε τοὺς ἀρχαίους καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Ἐκ τῶν νεωτέρων πινάκων ἐπιτυχέστεροι κρίνονται ὁ τοῦ J. Ingres: «Ὁ Οἰδίπους μαντεύων τὸ αἴνιγμα τῆς Σφιγγός», εὑρισκόμενος νῦν ἐν Λούβρῳ, καὶ ὁ τοῦ G. Moreau «Οἰδίπους καὶ Σφίγξ». Ὁ Ingres ἐζωγράφησε τὸν πίνακά του ἐν Ρώμῃ, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ διδασκάλου του Δαβίδ, κατὰ τὸν τρόπον τῶν ἀναγλύφων τῶν ἀρχαίων χρόνων (ὁ Οἰδίπους φαίνεται ὡς ἀρχαῖον ἄγαλμα). Πρὸ σπηλαίου, εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁποίου δὲν δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ τὸ βλέμμα, ἡ Σφὶγξ μὲ πτέρυγας ἱέρακος, κατὰ τὸ ἥμισυ γυνὴ καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ λέαινα, ἔχει ἀνοικτὸν τὸ στόμα καὶ κυλίει τοὺς ὀφθαλμούς της, ἐξωργισμένη βλέπουσα τὸν Οἰδίποδα, ὁ ὁποῖος μὲ τὸν δάκτυλον εἰς τὰ χείλη ζητεῖ νὰ μαντεύσῃ τὴν μοιραίαν λέξιν. Εἶναι ἡ στιγμὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Οἰδίπους εἶναι ἕτοιμος νὰ δώσῃ τὴν ἀπάντησίν του καὶ ἡ Σφίγξ, ἀντιληφθεῖσα τὴν ἧτταν της, ἑτοιμάζεται νὰ κρημνισθῇ. Εἰς τὸν πίνακα τοῦ Μορῶ ὁ Οἰδίπους, ἀναρριχώμενος τὸ ὄρος, ἔχει φθάσει εἰς τὸ στενόν, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ Σφὶγξ ἀνέμενε τοὺς ὁδοιπόρους διὰ νὰ προβάλῃ εἰς αὐτοὺς τὸ αἴνιγμα. Ὄπισθέν της φαίνεται κάθετος ὁ βράχος καὶ πρὸ τῶν ποδῶν της χαίνει ἡ ἄβυσσος. Τὸ τέρας, ἐξωργισμένον, ἔχει καρφώσει τὸ βλέμμα εἰς τὸν Οἰδίποδα, ὁ ὁποῖος δὲν φαίνεται τεταραγμένος. Ἡ Σφὶγξ φέρει διάδημα εἰς τὴν κεφαλήν, περιδέραιον εἰς τὸν λαιμὸν καὶ χονδροὺς ἐρυθροὺς μαργαρίτας εἰς τὰ πλευρά της. Αἱ περὶ τοῦ πίνακος τούτου κρίσεις τῶν τεχνοκριτῶν εἶναι ἀντιφατικαί.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μνημονευομένων καὶ *Saint-Marc Girardin* (μετάφρ. Μαρασλῆ), «Μαθήματα δραματολογίας».—*H. Patin*, «Études sur les tragiques Grecs». —*W. Christ* (μετάφρ. Μαρασλῆ), «Ἱστορ. τῆς ἑλλ. λογοτεχνίας».—*A. et. M. Croiset*, «Hist. de la littérat. grecque».—Τὰ ἐν ἑλλην. καὶ ξένοις μυθολ. καὶ ἐγκυκλοπαιδικοῖς λεξικοῖς ἄρθρα εἰς τὰς λέξεις *Οἰδίπους* (Oedipus—Oedipe καὶ *Σοφοκλῆς* (Sophocles—Sophocle) κ. ἄ.

Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

οἰδίπους (ὁ) (Oedipodus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων ὀρθοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πηδητικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀκριδιδῶν*, περιλαμβάνον ἀκρίδας μετρίου μεγέθους, ἀπαντώσας ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *οἰδίπους ὁ εὐρωπαϊκὸς* (Oedipodus europaeus), ὅστις ἔχει σῶμα κυλινδρικὸν καὶ ἐπίμηκες, κεφαλὴν μικράν, κεραίας λεπτὰς καὶ ἐπιμήκεις, πτέρυγας ἀνεπτυγμένας, ἡμιδιαφανεῖς καὶ πολυνευρώδεις, πόδας ἐπιμήκεις, λεπτοὺς καὶ ἀκανθωτοὺς καὶ χρῶμα φαιόφερον. Ἀπαντᾷ εἰς πάσας τὰς περὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν χώρας.

Δ. Ν. Π.

οἰδογονιοειδῆ (τὰ) (Oedogoniaceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυκῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *χλωροφυκῶν*, περιλαμβάνουσα νηματοειδῆ φύκη. Γνωστότερον γένος εἶναι τὸ *οἰδογόνιον* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

οἰδογόνιον (τὸ) (Oedogonium) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *οἰδογονιοειδῶν*, περιλαμβάνον μικρότατα νηματοειδῆ φύκη, ἐνδιαιτώμενα ἐπὶ διαφόρων στασίμων ἢ ρεόντων ὑδάτων. Γνωστὰ πλεῖστα εἴδη, πολλαπλασιαζόμενα δι' ἀνθηριδίων καὶ φογονίων. Δ. Ν. Π.

οἰδῶ (*—άω*)˙ εἶμαι πρησμένος, φουσκωμένος.

Οἴη, ἢ Ὄα, καὶ Ὀὴ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαῖος δῆμος τῆς Ἀττικῆς. Ἔκειτο ἄνωθεν τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ ἐπιλεγομένου Πυθίου, πρὸς Δ. τοῦ ὄρους Αἰγάλεω καὶ πρὸς Β. τῆς διαβάσεως τοῦ ὄρους Ποικίλου, ἤτοι ἀνατολικῶς τοῦ Ἄστεως κατὰ τὴν διεύθυνσιν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Οἱ κάτοικοι τοῦ δήμου τούτου ἀνῆκον ἀρχικῶς εἰς τὴν Πανδιονίδα φυλήν, ὡς ἀναφέρουσιν αἱ ἐπιγραφαί, βραδύτερον δὲ εἰς τὴν Ἀδριανίδα. Ὁ κάτοικος τῆς Ὄας ὠνομάζετο *Οἐύς*, *Οαεὺς* ἢ *Οαιεύς*. Β. Δ. Θ.

οἰηματίας (ὁ)˙ ὁ πλήρης οἰήματος, ὁ ἔχων περὶ ἑαυτοῦ μεγάλην ἰδέαν, ἐπηρμένος, ἀλαζών.

οἴησις, *—εως* (ἡ)˙ γνώμη, ἰδέα˙ || *συνήθ.*, ἡ μεγάλη ἰδέα τὴν ὁποίαν ἔχει τις περὶ ἑαυτοῦ, ἔπαρσις, ἀλαζονεία, ἄλλως *οἴημα*.

οἴκαδε˙ ἐπίρρ., εἰς τὸν οἶκον, εἰς τὴν πατρίδα: «ἀπῆλθεν οἴκαδε».

οἴκανθος (ὁ) (Oecanthus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων ὀρθοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πηδητικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *γρυλλιδῶν*, περιλαμβάνον γρύλλους ἀπαντῶντας κυρίως εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον τῆς γῆς. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *οἴκανθος ὁ πεποικιλμένος* (Oecanthus variegatus),

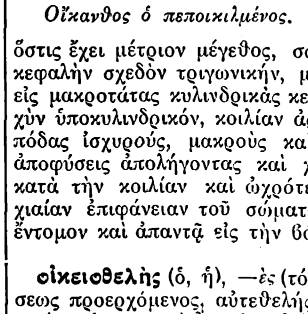

Οἴκανθος ὁ πεποικιλμένος.

ὅστις ἔχει μέτριον μέγεθος, σῶμα πεπλατυσμένον, κεφαλὴν σχεδὸν τριγωνικήν, μικράν, ἀπολήγουσαν εἰς μακροτάτας κυλινδρικὰς κεραίας, θώρακα βραχὺν ὑποκυλινδρικόν, κοιλίαν ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένην, πόδας ἰσχυρούς, μακροὺς καὶ εἰς ἀγκιστροειδεῖς ἀποφύσεις ἀπολήγοντας καὶ χρῶμα ὠχροκίτρινον κατὰ τὴν κοιλίαν καὶ ὠχρότερον κατὰ τὴν ραχιαίαν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος. Εἶναι νυκτόβιον ἔντομον καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὴν βόρειον Εὐρώπην.

Δ. Ν. Π.

οἰκειοθελὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)˙ ὁ ἐξ οἰκείας θελήσεως προερχόμενος, αὐτεθελής, ἑκούσιος, θεληματικός: «ἡ προσφορὰ ἦτο οἰκειοθελής».—Ἐπίρρ. ***οἰκειοθελῶς***˙ οἰκείᾳ θελήσει: «προσῆλθεν οἰκειοθελῶς».

οἰκειοποίησις, *—εως* (ἡ)˙ τὸ νὰ κάμῃ τις ἰδικόν του ἀλλότριον πρᾶγμα, σφετερισμός.

— οἰκειοποίησις *ἐπισκοπικῶν καθηκόντων* *[Κανον. Δίκ.]*. Τοῖς οἰκειοποιουμένοις ἐπισκοπικὰ καθήκοντα κληρικοῖς ἀπειλεῖται καθαίρεσις. Οὕτως ὁ κανὼν ιστ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου ἠπείλησε καθαίρεσιν κατὰ τοῦ σχολάζοντος ἐπισκόπου, ὅστις θὰ ἐτόλμα νὰ καταλάβῃ σχολάζουσαν ἐκκλησίαν καὶ ἄνευ ἀποφάσεως τῆς ἐπαρχιακῆς συνόδου ἤθελεν ὑφαρπάσει τὸν θρόνον αὐτῆς. Ὑπὸ τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου καθῃρέθησαν ὁ Εὐτυχιανὸς καὶ ὁ Μουσαῖος, διότι μὴ ὄντες ἔτι ἐπίσκοποι εἶχον προβῆ εἰς χειροτονίας. Ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνόδου (536) καθῃρέθη ὁ τῆς πόλεως ταύτης ἐπίσκοπος ὡς μοιχικῶς ὑφαρπάσας τὸν ἀρχιερατικὸν ταύτης θρόνον.

Ἐν τῇ Δύσει ὑπὸ τοῦ κανόνος ιθ' τῆς 6' συνόδου Βρακάρων (Braga) τοῦ ἔτους 563, ἠπειλήθη καθαίρεσις κατὰ τῶν πρεσβυτέρων, οἵτινες θὰ ἐτόλμων νὰ ἁγιάζωσι τὸ χρίσμα καὶ νὰ καθιερῶσι ναούς. Παρ' ἡμῖν ὑπὸ τῆς πολιτικῆς νομοθεσίας ἠπειλήθη φυλάκισις τὸ πολὺ δύο ἐτῶν καὶ χρηματικὴ ποινὴ δραχμῶν ἑκατὸν μέχρι πεντακοσίων: α') κατ' ἐκείνου, ὅστις μὴ ὢν νομίμως διωρισμένος εἰς ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα οἰκειοποιεῖται τοιοῦτον, ὡς καὶ κατ' ἐκείνου ὅστις ἐπιχειρεῖ πρᾶξιν ἐπιτρεπομένην μόνον εἰς ἐκκλησιαστικοὺς ὑπαλλήλους˙ 6') κατ' ἐκείνου ὅστις καθῃρέθη καὶ ὑπεχρεώθη νὰ ἀποβάλῃ τὸ σχῆμα καὶ κατὰ τοῦ μοναχοῦ, ὅστις καταδικασθεὶς εἰς ἀποβολὴν τοῦ μοναχικοῦ σχήματος θὰ ἐξηκολούθει νὰ φέρῃ τὸ σχῆμα˙ καὶ γ') κατὰ τοῦ μὴ ὄντος νομίμως διωρισμένου ἀρχιρραβίνου, ἀντιποιουμένου δὲ τὸ τοιοῦτον ἀξίωμα ἢ ἐπιχειροῦντος πρᾶξιν ἐπιτρεπομένην μόνον εἰς ἀρχιρραβῖνον, καὶ κατὰ τοῦ ἀντιποιουμένου ἔργα ραβίνου οἱουδήποτε βαθμοῦ τῆς ἰσραηλιτικῆς θρησκείας, μὴ ὄντος δὲ καθεσταμένου νομίμως τοιούτου ἢ ἀντιποιουμένου τοιαῦτα ἔργα ἐκτὸς τῆς δι' ἣν διωρίσθη περιφερείας.

[*Κ. Μ. Ράλλη* Ποινικὸν δίκαιον τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, σελ. 47, 241 καὶ 375.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Ἐγχειρίδιον Ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου τεῦχ. Α' 1927, σελ. 40—41.]

Κ. Μ. ΡΑΛΛΗΣ

οἰκειοποιοῦμαι (*—έομαι*)˙ κάμνω οἰκεῖον, ἰδικόν μου πρᾶγμά τι ἀλλότριον, σφετερίζομαι, ἄλλως *ἰδιοποιοῦμαι*.

οἰκεῖος, *—α*, *—ον*˙ ὁ τοῦ οἴκου, ὁ ἀνήκων εἰς τὸν οἶκον, εἰς τὴν οἰκογένειαν, οἰκιακός, κοιν. *ἄνθρωπος τοῦ σπιτιοῦ*, εἴτε ὡς συγγενὴς εἴτε ὡς φίλος: «τὸν συνεχάρησαν πάντες οἱ οἰκεῖοι», «οἱ οἰκειότεροι ἐκ τῶν μαθητῶν του»˙ || ὁ ἀνήκων εἰς ἐμέ, ὁ ἰδικός μου, ἀντίθ. *ἀλλότριος*: «οὐδεὶς δύναται νὰ ἀπαλλοτριωθῇ τῆς οἰκείας φύσεως», φρ. «οἰκείᾳ βουλήσει» μὲ τὴν θέλησίν του˙ || ὁ ἁρμόζων εἴς τι, ὁ πρέπων, ὁ κατάλληλος: «ἕκαστον πρᾶγμα εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν».—Ἐπίρρ. ***οἰκείως***.

— *[Ρωμ. Δίκ.] Οἰκεῖοι* (Sui) ἐκαλοῦντο οἱ κατιόντες προσώπου τινός, οἱ τελοῦντες ὑπὸ τὴν ἄμεσον πατρικήν του ἐξουσίαν κατὰ τὸν χρόνον τοῦ θανάτου του καὶ δι' αὐτοῦ αὐτεξούσιοι καθιστάμενοι. Οἰκεῖοι τοῦ ἀποθανόντος ἐθεωροῦντο ἐπίσης καὶ οἱ ὀψιγενεῖς κατιόντες του, οἵτινες γεννώμενοι τυχὸν πρὸ τοῦ θανάτου του θὰ ὑπεβάλλοντο ὑπὸ τὴν πατρικήν του ἐξουσίαν. Ἡ διάκρισις δὲ αὕτη σπουδαιοτάτην ἐκέκτητο σημασίαν ἐν τῇ ρυθμίσει τῶν κληρονομικῶν δικαιωμάτων. Οὕτω κατὰ τὸ ἀρχικὸν jus civile ἐπὶ τῆς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομίας εἰς τὴν πρώτην τάξιν δὲν ἐκαλοῦντο πάντες οἱ κατιόντες τοῦ κληρονομουμένου, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν μόνον οἱ Sui. Ἡ ἀρχὴ αὕτη μετεβλήθη διὰ τοῦ πραιτωρικοῦ δικαίου, καλοῦντος εἰς τὴν α' τάξιν τὰ τέκνα τοῦ ἀποθανόντος, ὑπεξούσια καὶ χειράφετα.

Ἐπίσης οἱ οἰκεῖοι κατά τε τὸ Ρωμαϊκὸν Δίκαιον καὶ τὸ παρ ἡμῖν ἔτι κρατοῦν ἀστικὸν δίκαιον καταλαμβάνονται ὑπὸ τῆς κληρονομίας, ἣν κτῶνται αὐτοδικαίως καὶ ἀγνοοῦντες ἔτι τὴν ἐπαγωγήν, μὴ προαπαιτουμένης δηλώσεώς των, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἄλλους κληρονόμους, οἵτινες δέον καθ' οἱονδήποτε τρόπον νὰ ἐκφράσουν τὴν περὶ ἀποδοχῆς βούλησίν των. Ἀντιθέτως οἱ Sui, διὰ νὰ ἀποστοῦν τῆς αὐτοδικαίως καταλαβούσης αὐτοὺς κληρονομίας, ὑποχρεοῦνται νὰ δηλώσωσι τὴν περὶ τούτου βούλησίν των (N. 12. Π, 28. 7).

Δεδομένης τῆς κατὰ τὸ Ρωμαϊκὸν δίκαιον αὐστηρᾶς ἐννοίας τῆς οἰκογενείας, ἀποτελούσης σύνολον προσώπων κοινὸν ἐχόντων τὸν ἀρχικὸν γεννήτορα, εἰς οὗ τὴν ἀνεξέλεγκτον θέλησιν καὶ ἐξουσίαν πάντα ὑπήγοντο, Sui προσώπου τινὸς ἠδύναντο νὰ εἶναι οὐ μόνον τέκνα, ἀλλὰ καὶ ἀπώτεροι κατιόντες τούτου. Ἀντιθέτως ἐν τῷ κρατοῦντι παρ' ἡμῖν δικαίῳ ἡ ἐξουσίασις ἀπωτέρων κατιόντων ἀποκλείεται, πατρικὴ δὲ ἐξουσία μόνον ἐπὶ τῶν τέκνων ἀναγνωρίζεται (N. ΧΠΘ', ἄρθρ. 9.98). Ἡ νεωτέρα μας νομοθεσία χρησιμοποιεῖ ἐνίοτε τὸν ὅρον οἰκεῖοι ὑπὸ εὐρυτέραν ἔννοιαν, ὅπως π. χ. εἰς τὰς διατάξεις τοῦ ἰσχύοντος ἐνοικιοστασίου, θεωροῦντος οἰκείους πάντας τοὺς ἐξ αἵματος καὶ ἀγχιστείας κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν καὶ ἐκ πλαγίου τοὺς μέχρι τοῦ τρίτου βαθμοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Μομφεράτου*, «Οἰκογενειακὸν δίκαιον» (I). —*Κρασσᾶ*, «Κληρονομικὸν δίκαιον» (190). —*Παπαρρηγοπούλου*, «Κληρονομικὸν δίκαιον» (154, 244). —*Μπαλῆ*, «Κληρονομικὸν δίκαιον» (159, 275). —*Windsheid*, «Κληρονομικὸν δίκαιον» (572 σημ. 2, 595, 596). —*Dernburg-Δυοβουνιώτου*. «Κληρονομικὸν δίκαιον» (129, 366).

Κ.Ε.Π.—Μ.Ι.Μ.

οἰκεῖος, ἢ ***οἰκειακὸς*** (ὁ) *[Βυζαντ.]*. Τίτλος παρὰ Βυζαντινοῖς («οἰκεῖος τῇ βασιλείᾳ», «οἰκεῖος τῆς βασιλείας») ἀποδιδόμενος τιμητικῶς εἰς διαφόρους ἄρχοντας ἢ εὐγενεῖς παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος. Πλεῖστοι εἶναι γνωστοὶ ὡς οἰκεῖοι τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου, ὡς οἱ Γεμιστοὶ πατὴρ καὶ υἱοὶ (Ἀνδρόνικος, Γεώργιος, Δημήτριος), ὁ Γεώργιος Γουδέλης κ. ἄ., ἀναφερόμενοι εἰς αὐτοκρατορικὰ χρυσόβουλλα καὶ ἄλλα ἔγγραφα. Ὁ ὅρος προφανῶς σχετίζεται μετὰ τοῦ *δομέστικος* (domesticus =οἰκεῖος).

Π. Ν. Π.

οἰκειότης, *—ητος* (ἡ)˙ τὸ νὰ εἶναί τις οἰκεῖος˙ στενὴ φιλία, ἄμεσος σχέσις: «ἔχουν μεγάλην οἰκειότητα μὲ τὸν διδάσκαλόν των».

οἰκειῶ (*—όω*)˙ καθιστῶ τι οἰκεῖον˙ || συνήθ. παθ. *οἰκειοῦμαι*˙ κάμνω τι ἰδικόν μου, οἰκειοποιοῦμαι, σφετερίζομαι.

οἰκείωσις, *—εως* (ἡ)˙ τὸ οἰκειοῦσθαί τι, οἰκειοποίησις, σφετερισμός˙ || ἐξοικείωσις.

οἰκέτης (ὁ)˙ ἀρχ., ἰδίᾳ ὁ ἐν τῷ οἴκῳ γεννηθεὶς δοῦλος, ἄλλως *οἰκογενής*, *οἰκεύς*˙ || *καθόλου*, δοῦλος, ὑπηρέτης.

οἴκημα (τό)˙ ὁ ἐστεγασμένος τόπος, ὅπου κατοικεῖ τις, οἰκοδόμημα, σκηνή, σπήλαιον κ.τ.λ.

Digitized by Google

κατοικία· || ἀρχ., οἰκίσκος διὰ τὰ ζῷα, *κουτούνι*· || χαμαιτυπεῖον.

οἰκημαтάριον (τό). Βιβλίον τῆς ἐκκλησιαστικῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, περιέχον τοὺς Οἴκους Θεοτόκου, μελοποιηθέντας κατὰ τὸ ἀρχαῖον στενογραφικὸν σύστημα τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς ὑπὸ τοῦ λαμπαδαρίου τῆς Ἁγίας Σοφίας Ἰωάννου τοῦ Κλαδᾶ καὶ ἐξηγηθέντας εἰς τὴν νῦν ἐν χρήσει παρασημαντικὴν αὐτῆς ὑπὸ Γρηγορίου Πρωτοψάλτου καὶ Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος. Τὸ βιβλίον τοῦτο δὲν ἐξεδόθη τύποις, ἀλλ' ἀπόκειται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἁγιοταφικοῦ μετοχίου. Ν. Α. Χ.

οἰκήσιμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· *κατοικήσιμος* (βλ. λ).

οἴκησις, *—εως* (ἡ)· τὸ νὰ κατοικῇ τις: «οἴκησις ἐν τῇ πόλει, — ἐν τοῖς ἀγροῖς»· || οἴκημα, κατοικία: «ὑπόγειος οἴκησις».

—[Νομ.] Οἴκησις (Habitatio) ἀποκαλεῖται ἡ προσωπικὴ δουλεία κατοικίας ἐν ξένῳ οἴκῳ. Ἡ δουλεία οἰκήσεως ἔλαβε τὴν ἀρχὴν κυρίως ἐκ διατάξεων τελευταίας βουλήσεως, δι' ὧν ἐκληροδοτεῖτο τὸ δικαίωμα τῆς κατοικίας ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ διαθέτου, περὶ τῆς φύσεώς της δ' ὑπῆρξεν ἐν ἀρχῇ ἀμφισβήτησις, ἣν ἔλυσεν ὁ Ἰουστινιανὸς ἀσπασθεὶς τὴν γνώμην τοῦ νομικοῦ Μαρκέλλου, καθ' ἣν ἡ οἴκησις δὲν ταυτίζεται οὔτε πρὸς τὴν ἐπικαρπίαν οὔτε πρὸς τὴν χρῆσιν, ἀλλ' ἀποτελεῖ ἰδιάζον δικαίωμα. Ὁ δικαιοῦχος τῆς δουλείας οἰκήσεως δικαιοῦται καὶ νὰ ἐκμισθώσῃ τὴν δουλεύουσαν οἰκίαν, κατὰ τοῦτο δὲ διαφέρει τῆς δουλείας χρήσεως οἰκίας, δι' ἧς προσωπικὴ τοῦ δεσπόζοντος ἀποκλειστικῶς παρέχεται χρῆσις, πρὸς ἣν κατὰ τὰ λοιπὰ ἀπολύτως ταυτίζεται. Τῆς οἰκήσεως ἀπαγορεύεται καὶ ἡ ἄνευ ἀνταλλάγματος μεταβίβασις, ἐπιτρέπεται ὅμως ἡ δωρεὰν παραχώρησις τῆς χρήσεως αὐτῆς. Ἡ δουλεία οἰκήσεως κτᾶται καὶ ἀπόλλυται ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ προσωπικαὶ δουλεῖαι. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς κανόνας κρίνονται καὶ αἱ μεταξὺ τοῦ κυρίου τοῦ δουλεύοντος κτήματος καὶ τοῦ δικαιούχου τῆς δουλείας σχέσεις. Ἀντιθέτως ἡ οἴκησις δὲν ἀπόλλυται διὰ τῆς ἀχρησίας (Ν. 10 Ρτ. Π., 7.8, Ἐφετ. Ἀθην. 216, 1912 Θ. ΚΔ., 486). Εἰδικῶς τὸ κρατοῦν παρ' ἡμῖν δίκαιον ἀπηγόρευσε τὸν συμβιβασμὸν περὶ δουλείας οἰκήσεως συνιστωμένης διὰ τελευταίας διατάξεως, ἀποδίδον οὕτως αὐτῇ τὸν χαρακτῆρα διατροφῆς (Ν. 8. Π. 2. 15, Πολ. Δικ. ἄρθρ. 107 Α. Π. 8/1917). Ὁ δικαιοῦχος τῆς δουλείας ὑποχρεοῦται εἰς παροχὴν ἀσφαλείας πρὸς τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ δουλεύοντος περὶ τῆς καλῆς χρήσεως καὶ τῆς ἀποδόσεως τοῦ πράγματος μετὰ τὸν χρόνον, δι' ὃν συνέστη ἡ οἴκησις, μὴ χορηγηθείσης δὲ ταύτης ὁ ἰδιοκτήτης δύναται ν' ἀρνηθῇ τὴν παράδοσιν καὶ ν' ἀναζητήσῃ τὸ παραδοθέν. Παρέκκλησις τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐπὶ οἰκήσεως συσταθείσης διὰ διατάξεως τελευταίας βουλήσεως ἐπιτρέπεται μόνον ὡς πρὸς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ δουλεύοντος λήξαντος τοῦ χρόνου τῆς δουλείας. Ἡ οἴκησις κυρίως συνιστᾶται διὰ διατάξεων τελευταίας βουλήσεως, δι' ὧν σκοπεῖται ἡ ἐξασφάλισις τῆς κατοικίας προσώπων στενῶς μετὰ τοῦ διαθέτου συνδεομένων, ἡ δὲ χρησιμότης της καὶ ἡ δι' αὐτῆς ἐξυπηρέτησις πραγματικῆς κοινωνικῆς ἀνάγκης ἀνεγνωρίσθη καὶ ὑπὸ τῶν νεωτέρων νομοθεσιῶν, αἵτινες εἰδικῶς περὶ ταύτης προέβλεψαν, ὡς ὁ γαλλικὸς κῶδιξ ἄρθρα 632—634), ὁ γερμανικὸς (ἀστ. κῶδιξ § 1017 κ. ἑ.), τὸ ἑλληνικὸν νομοσχέδιον 1870 (ἄρθρ. 833—835). Κατὰ τὸ ἑλληνικὸν σχέδιον καὶ τὸν γαλλικὸν κώδικα ἀπαγορεύεται ἡ ἐκμίσθωσις τοῦ δουλεύοντος, πλήρως δ' οὕτω συνεταυτίσθη ἡ οἴκησις πρὸς τὴν δουλείαν χρήσεως οἰκίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Windscheid*, Ἐμπράγματον δίκαιον (§ 208). — *Οἰκονομίδου*, Ἐμπράγματον δίκαιον (§ 144). — *Καλλιγᾶ*, Ἐμπράγματον δίκαιον (§ 255). — *Παπαρρηγοπούλου*, Ἐμπράγματον δίκαιον (§ 377). — *Ζέπου*, Ἀστικὸς κῶδιξ (§ 1434).

Κ. Ε. Π.

οἰκητήριον (τό)· κατοικία, κατοικητήριον.

οἰκητὴς (ὁ)· ὁ οἰκῶν ἔν τινι τόπῳ, κάτοικος.

οἰκήτωρ, *—ορος* (ὁ)· ὁ οἰκῶν ἔν τινι τόπῳ, οἰκητής.

οἰκία (ἡ)· τὸ οἰκοδόμημα ὅπου κατοικεῖ τις, οἴκημα· κοιν. *σπίτι*: «οἰκία νεόκτιστος, — διώροφος, — τριώροφος, — ἀνώγειος, — ἰσόγειος»· || ἀντιδιαστέλλεται πρὸς τὴν καλύβην, ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχαίων: «οἰκιῶν οὐχ ὑπαρχουσῶν, ἀλλ' ἐν καλύβαις πνιγηραῖς διαιτωμένων» (*Θουκυδ.*), καὶ πρὸς τὰ καταστήματα: «ἐνοικιοστάσιον οἰκιῶν καὶ καταστημάτων».

—[*Ἐγκυκλ.*] Βλ. *κατοικία* καὶ *οἰκοδομή*.

—[*Οἰκοσημ.*] Ἔμβλημα εἰκονιζόμενον ἐπὶ τοῦ θυρεοῦ τοῦ οἰκοσήμου κατὰ ποικίλους τρόπους καὶ χρωματισμόν. Τὰ διάφορα αὐτῆς μέρη (θύρα, παράθυρα, στέγη κτλ.) συνήθως εἶναι ὁμοιόχρωμα. Π. Ν. Π.

οἰκιακός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν οἰκίαν, ὁ τῆς οἰκίας: «οἰκιακὰ ἔργα», «οἰκιακὸς βίος»· || ἀντὶ τοῦ *οἰκεῖος*: «οἰκιακὸς φίλος»· || **οἰκιακὰ** (τά)· ὡς οὐσ., αἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐνασχολήσεις: «γυνὴ ἐπαγγελλομένη τὰ οἰκιακά».

—**οἰκιακὰ** ***βιβλία*** (codices rationis domesticae) [*Ἀρχ.*]. Παρὰ Ρωμαίοις βιβλία καταγραφῆς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων παντὸς οἰκογενειάρχου (βλ. λ. *συγγραφὴ* καὶ *χειρόγραφον*).

—**οἰκιακὴ** ***γυμναστική***. Οὕτω καλεῖται τὸ σύνολον τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων, τῶν κατ' οἶκον ἐκτελουμένων καὶ δὴ κατὰ τὴν πρωΐαν, ἅμα τῇ ἐγέρσει. Τοιαύτην γυμναστικὴν ἐκτελοῦν οὐ μόνον ἄνδρες, τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας κατατρίβοντες ἐν τῷ γραφείῳ, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες ἐπιδιώκουσαι τὴν κομψότητα τοῦ σώματος καὶ τὴν εὐρυθμίαν, ὡς καὶ γέροντες ἐπιθυμοῦντες νὰ διατηρήσουν τὸν μυϊκὸν τόνον καὶ τὴν εὐεξίαν τοῦ σώματος. Δεδομένου ὅτι «οὐ πᾶσα κίνησις γυμνάσιόν ἐστι», δέον, διὰ τὸ λυσιτελὲς καὶ ἀνύσιμον, νὰ ἐκλέγωνται πρὸς τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν ἐκεῖναι τῶν κινήσεων, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀνατομικῶς καθωρισμέναι διὰ τὰ διάφορα μυϊκὰ ἀθροίσματα καὶ ἀνάλογοι πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ ἀτόμου, τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ φῦλον. Ἀποκλείεται πᾶσα ἄσκησις παρακωλύουσα τὴν ἐλευθέραν ἀναπνοὴν καὶ τὴν ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν τῆς καρδίας, καὶ ἂν ἔτι οἱ ὅροι τῆς λειτουργίας τῶν μυῶν εἶναι ἐν τάξει ἀπὸ ἀπόψεως ἀνατομικῆς. Στοιχειώδης ἀνάγκη εἶναι ἡ οἰκιακὴ γυμναστικὴ νὰ ἐκτελῆται τακτικῶς καθ' ἑκάστην, εἰ δυνατὸν μάλιστα καὶ δὶς τῆς ἡμέρας, ἐν θαλάμῳ καλῶς ἀεριζομένῳ καὶ μὲ ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερα ἱμάτια ἢ καὶ τελείως γυμνοῦ ὄντος τοῦ σώματος. Σημειωτέον ὅτι δὲν πρέπει ἀποτόμως ν' ἀρχίζωμεν δι' ἐντόνων ἀσκήσεων, ἀλλὰ δι' ἐλαφρῶν, ἵνα προδιατεθῇ καταλλήλως ὁ ὀργανισμός. Τὸ μυϊκὸν σύστημα γυμνάζεται πρῶτον γενικῶς, κατὰ τὰ δύο κύρια ἀθροίσματά του, τὸ ἐκτατικὸν καὶ τὸ καμπτικόν, κατόπιν δ' αἱ ἀσκήσεις καταμερίζονται εἰς μικρότερα ἀθροίσματα (αὐχένος, ὤμων, κοιλίας κ. λ. π.). Τὴν οἰκιακὴν τέλος γυμναστικὴν συμπληροῦσι πεζοπορίαι καὶ ἀναβάσεις κλιμάκων, ἀποφευγομένων ἐπιμελῶς τῶν μεταφορικῶν μέσων, τῶν ἀνελκυστήρων κλπ. ἐν τῇ καθημερινῇ ἐργασίᾳ. Σ. Γ. Σ.

—**οἰκιακὴ** ***οἰκονομία***. Τὸ σύνολον τῶν μεθόδων καὶ κανόνων, δι' ὧν ἐπιτυγχάνεται ἡ καλὴ διοίκησις καὶ ἡ ἐσωτερικὴ λειτουργία τοῦ οἴκου καὶ οἵτινες ἀποτελοῦν τὴν βάσιν τῶν καθηκόντων τῆς οἰκοδεσποίνης.

Ἡ ἔκφρασις οἰκιακὴ οἰκονομία ἀποτελεῖ κατ' οὐσίαν πλεονασμόν, διότι ἡ λέξις οἰκονομία σημαίνει κυρίως τὴν διοίκησιν τῶν τοῦ οἴκου. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἔννοια τῆς λέξεως ταύτης ηὐρύνθη μέχρι τοῦ σημείου νὰ σημαίνῃ, μεταξὺ ἄλλων, καὶ γενικῶς παντὸς εἴδους τακτοποίησιν ἢ λειτουργίαν, ἐθεωρήθη σκόπιμον νὰ γίνῃ διαστολὴ τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας, ὡς ἐπιστήμης ἢ μεθόδου ἀναφερομένης εἰς τὴν διακυβέρνησιν τοῦ οἴκου, ἀπὸ τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν ἐπιστήμην τῶν νόμων, οἵτινες διέπουν τὰς κοινωνικὰς λειτουργίας καὶ συμφέροντα. Ὁ «Οἰκονομικὸς» τοῦ Ξενοφῶντος, ὁ ὁποῖος πραγματεύεται τὴν τέχνην τῆς καλῆς διοικήσεως τοῦ οἴκου, ἀποτελεῖ ἀναμφιβόλως τὴν πρώτην πραγματείαν, ἥτις περιεσώθη μέχρις ἡμῶν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου. Ἐν αὐτῇ παρέχονται πολύτιμοι συμβουλαὶ πρὸς τὰς οἰκοκυρὰς καὶ ἐξαίρονται κυρίως τὰ ἠθικὰ προτερήματα τῆς οἰκοδεσποίνης, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν οὐσιώδη ὅρον τῆς εὐημερίας τοῦ οἴκου, ὡς εἶναι ἡ δραστηριότης, ἡ ἐγκράτεια, ἡ οἰκονομία, ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἐργασίαν, ἡ ἀγάπη τῆς τάξεως κτλ.

Ὁ Ξενοφῶν κατ' ἀρχάς, ὁ Κάτων βραδύτερον ἐν τῷ ἔργῳ του «De re rustica», καθὼς καὶ πάντες γενικῶς οἱ ἀρχαῖοι, οἵτινες ἔγραψαν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, ἔχουν ὑπ' ὄψιν των τὴν ἀγροτικὴν οἰκογένειαν καὶ πραγματεύονται κυρίως περὶ τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, ἤτοι περὶ τῆς γεωργίας καθόλου, ἐν ᾗ περιλαμβάνουν καὶ τὴν διατήρησιν τοῦ οἴκου. Καὶ σήμερον δὲ ἀκόμη, καίτοι ἡ ἐξέλιξις τῆς νέας ζωῆς, ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἐπολλαπλασίασαν, κυρίως εἰς τὰς μεγάλας πόλεις, τὰς ἀστικὰς οἰκογενείας, αἵτινες δὲν εὑρίσκονται εἰς ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὴν γῆν, τὰ πλεῖστα ἐν τούτοις τῶν συγγραμμάτων περὶ οἰκιακῆς οἰκονομίας ἢ οἰκοκυρικῆς πραγματεύονται καὶ περὶ τῶν ἀγροτικῶν κτημάτων ἢ κήπων, μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων των, ἐξ ὧν μία οἰκογένεια δύναται νὰ ἀντλήσῃ τὰς προμηθείας της καὶ ἅτινα ἀπαιτοῦν τὴν ἰδιαιτέραν φροντίδα της.

Ἡ κυρίως οἰκιακὴ οἰκονομία ἐξειλίχθη σήμερον εἰς πλήρη ἐπιστήμην, τὴν ἐπιστήμην τῶν κανόνων, οἵτινες εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα εἴτε τῆς λογικῆς ἢ τῆς συστηματοποιήσεως εἴτε τῆς ἐμπειρίας καὶ οἵτινες συμβάλλουν εἰς τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν εὐτυχίαν τῆς οἰκογενείας. Περιλαμβάνει δὲ ὡς ἐκ τούτου σύνολον γνώσεων ποικιλωτάτης μορφῆς, ἀπὸ τῶν καθαρῶς οἰκιακῶν, ὅπως εἶναι ἡ πλύσις ἢ τὸ σιδέρωμα, μέχρι τῶν ἐπιστημονικῶν, ὅπως εἶναι ἡ ὑγιεινὴ τῆς κατοικίας καὶ τῶν τροφίμων, καθὼς καὶ τῶν καλλιτεχνικῶν, ὅπως εἶναι ἡ καλαισθησία ἐν τῇ ἐκλογῇ καὶ τῇ διαρρυθμίσει τῶν ἐπίπλων καὶ ἡ διακόσμησις.

Ἐπίσης ἡ οἰκονομικὴ διαχείρισις τοῦ οἴκου ἀπαιτεῖ καὶ γνώσεις τινὰς τῆς ἀριθμητικῆς καὶ τῆς λογιστικῆς. Ἐν γένει δὲ ἐν τῇ οἰκιακῇ οἰκονομίᾳ ἐφαρμόζονται πλεῖσται τῶν βασικῶν ἀρχῶν τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, ὅπως εἶναι ἡ κατανομὴ τῆς ἐργασίας καὶ ἡ ὁμαδικὴ κατανάλωσις. Ἄλλοτε ἡ οἰκιακὴ οἰκονομία περιελαμβάνετο μεταξὺ τῶν καθηκόντων οὐχὶ μόνον τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀνδρῶν. Κατὰ τοὺς νεωτέρους ὅμως χρόνους ἀφῃρέθη ἀπ' αὐτῆς πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν ἄνδρα, ἀπετέλεσε δὲ λειτουργίαν ἀναφερομένην ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν οἰκοδέσποιναν, ἥτις, κατὰ τὸν Φενελόν, «εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία καταστρέφει ἢ διατηρεῖ τὸν οἶκον, διὰ τοῦ τρόπου καθ' ὃν τακτοποιεῖ ἢ κανονίζει πάσας τὰς λεπτομερείας τῶν οἰκιακῶν πραγμάτων». Ὅπως δὲ εἶναι ἔργον τοῦ ἀνδρός, ἀπασχολουμένου συνήθως εἰς τὰς ἐξωτερικὰς ἐργασίας, νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν πλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν τῆς οἰκογενείας, οὕτως ἀποτελεῖ ἔργον τῆς γυναικὸς νὰ χρησιμοποιῇ καλῶς τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα τῆς προμηθεύει ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς ἐργασίας του, πραγματοποιοῦσα ἐξ αὐτῶν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερα καὶ μεγαλύτερα ὠφελήματα. Καίτοι δὲ αἱ νεάνιδες συνήθως μανθάνουν τὴν οἰκοκυρικὴν πρακτικῶς παρὰ τῶν μητέρων των, ἐν τούτοις, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, εἰς πάντα τὰ πεπολιτισμένα κράτη ἡ διδασκαλία αὐτῆς εἰσήχθη καὶ εἰς τὰ παρθεναγωγεῖα, συμπληροῦσα καὶ συστηματοποιοῦσα τὰς πολλάκις ἐλλιπεῖς ἢ πλημμελεῖς ἐκ τοῦ οἴκου γνώσεις. Ἐπίσης πανταχοῦ ἐδημιουργήθησαν καὶ εἰδικαὶ σχολαὶ οἰκοκυρικῆς ἢ οἰκιακῆς οἰκονομίας, δημόσιαι ἢ καὶ ἰδιωτικαί, σκοπὸς τῶν ὁποίων εἶναι ἡ συμπλήρωσις τῆς γενικῆς μορφώσεως τῆς γυναικὸς διὰ γνώσεων ἀναγκαίων εἰς τὴν διακυβέρνησιν τοῦ οἴκου καὶ τῆς οἰκογενείας.

Αἱ πρῶται ἀπόπειραι διδαχῆς τῶν οἰκιακῶν καθηκόντων εἰς τὸ σχολεῖον ἔγιναν εἰς τὰ μεγάλα βιομηχανικὰ κέντρα, ὅπου ἡ γυνὴ ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ ἐγκαταλείπῃ τὸν οἶκον, διὰ νὰ ἐργασθῇ ἔξω αὐτοῦ. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος ἐγένετο εἰς τὰ μεγάλα βιομηχανικὰ κέντρα τῆς Γερμανίας ἀπόπειρα ἱδρύσεως εἰδικῶν οἰκοκυρικῶν σχολῶν (Haus haltungs schulen), εἰς τὰς ὁποίας ἐδιδάσκοντο κυρίως ἡ ραπτική, τὸ κέντημα, τὸ μαντάρισμα καὶ ἡ ὑφαντική· ἀλλὰ τὰ σχολεῖα αὐτὰ δὲν ηὐδοκίμησαν. Τῷ 1779 εἰς τὸ Barmen καὶ εἰς τὸ Lübeck ἐδιδάσκετο τὸ μάθημα τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας ἐπὶ τῇ βάσει ἐπιστημονικῶν θεωριῶν, κατὰ τὰ μέσα δὲ τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος παρατηρεῖται ἐν Γερμανίᾳ μεγαλυτέρα κίνησις. Τῷ 1854 ὁ πάστωρ Fliedner ἵδρυσεν ἐν Βερολίνῳ τὴν πρώτην οἰκοκυρικὴν σχολήν, μικρὰν ὅμως καὶ ἀσήμαντον. Τῷ 1865 ἱδρύθη δευτέρα ὑπὸ τοῦ Συνδέσμου Γυναικῶν, μέχρι δὲ τοῦ τέλους τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος εἶχον ἱδρυθῆ ἐν Γερμανίᾳ πολλαὶ οἰκοκυρικαὶ σχολαί, κυρίως ὅμως ἰδιωτικαί. Εἰς τὴν κίνησιν αὐτὴν διὰ τὴν διάδοσιν τῆς οἰκοκυρικῆς συμβαδίζουν τὰ Σκανδιναυικὰ κράτη, ἡ Ἑλβετία καὶ τὸ Βέλγιον. Ἀκολουθοῦν ἡ Ἀγγλία, ἡ Ἀμερικὴ καὶ ἀργότερον ἡ Γαλλία. Τὰ Σκανδιναυικά, ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ἀμερικὴ περὶ τὸ 1910 ἀναγράφουν τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν ὡς ὑποχρεωτικὸν μάθημα εἰς τὰ σχολικὰ προγράμματα τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ἀνάγουν δὲ ταύτην βαθμηδὸν εἰς ἐπιστήμην, ἰδίως ἡ Ἀμερική, ἡ ὁποία εἰσάγει τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν καὶ εἰς τὸ πανεπιστήμιον (Domestic Science, Domestic Economics).

Ἐν *Ἑλλάδι* τὸ μάθημα τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας ἀναφαίνεται εἰς τὰ σχολικὰ προγράμματα περὶ τὸ 1900. Διδάσκεται ὑποχρεωτικῶς εἰς τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν, μόνον θεωρητικῶς, ἀνὰ μίαν ὥραν τὴν ἑβδομάδα. Τῷ 1908 καὶ τῷ 1914 τὸ ἑλληνικὸν κράτος δι' ἰδίων του δαπανῶν ἐξεπαίδευσεν εἰς εὐρωπαϊκὰς καὶ ἀμερικανικὰς οἰκονομικὰς σχολὰς δώδεκα νεάνιδας, αἱ ὁποῖαι ἐδίδαξαν πρῶται τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν μὲ ἐπιστημονικὰς βάσεις. Τῷ 1912 ἡ Φιλεκπαιδευτικὴ Ἑταιρεία ἵδρυσεν εἰδικὰ ἐργαστήρια διὰ τὰς μαθητρίας τοῦ διδασκαλείου, ὅπου ἐδιδάχθησαν προαιρετικῶς μαγειρικήν, διαιτητικήν, κοπτικὴν καὶ ραπτικήν, νοσηλείαν καὶ παιδοκομίαν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς νέας ἐπιστήμης. Μόλις δὲ τῷ 1914 τὸ ἐπίσημον ἐκπαιδευτικὸν πρόγραμμα εἰσήγαγε τὴν οἰκοκυρικὴν ὡς ὑποχρεωτικὸν μάθημα εἰς τὴν τελευταίαν τάξιν τοῦ ἀστικοῦ σχολείου καὶ τὴν 1ην διδασκαλείου θηλέων. Τῷ δὲ 1929 ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ κράτους ἐν Καλλιθέᾳ τῶν Ἀθηνῶν τὸ πρῶτον διδασκαλεῖον οἰκοκυρικῆς ἐκπαιδεύσεως, προικοδοτηθὲν γενναίως ὑπὸ τοῦ Π. Χαροκόπου («Χαροκόπειος»). Τὸ διδασκαλεῖον τοῦτο καταρτίζει εἰδικὰς διδασκαλίσσας διὰ τὸ μάθημα τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας, αἱ ὁποῖαι προορίζονται διὰ τ' ἀστικὰ σχολεῖα καὶ διδασκαλεῖα τοῦ κράτους, ὡς ἐπίσης καὶ διὰ τὰ γυμνάσια θηλέων, εἰς τὰ ὁποῖα τὸ μάθημα ἀπὸ τοῦ 1931 εἰσήχθη προαιρετικῶς.

Ἰδιωτικαὶ οἰκοκυρικαὶ σχολαὶ ἐλειτούργησαν καὶ ἄλλαι ἐν Ἀθήναις, ὧν ἡ παλαιοτέρα εἶναι ἡ «Ἐπαγγελματικὴ καὶ Οἰκοκυρικὴ Σχολή», ἱδρυθεῖσα τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς κυρίας Παρρέν.

Τὰ νεώτερα ἐκπαιδευτικὰ προγράμματα τείνουν διαρκῶς νὰ διαδώσουν τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν, ἀφοῦ διὰ τῶν οἰκοκυρικῶν μαθημάτων αἱ νεάνιδες ἀποκτοῦν σύστημα ἐ[illegible]γασίας καὶ πολυτίμους γνώσεις ἐπὶ τῆς θρέψεως, κατοικίας, ἐνδυμασίας καὶ κατανομῆς τοῦ οἰκιακοῦ πλούτου, ἐπιτυγχάνουν

Digitized by Google

δ' ἀφ' ἑτέρου οἰκονομίαν χρόνου, δυνάμεων καὶ χρήματος.

Ἡ διδασκαλία τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας διαιρεῖται εἰς θεωρητικὴν καὶ πρακτικήν. Ἡ *πρακτικὴ* περιλαμβάνει τὴν μαγειρικήν, τὰς οἰκιακὰς ἐργασίας, τὸ πλύσιμον καὶ σιδέρωμα, τὴν ραπτικὴν καὶ κοπτικὴν φορεμάτων καὶ ἐσωρρούχων, τὴν βρεφοκομίαν, τὴν νοσηλείαν κατ' οἶκον καὶ πρώτας βοηθείας. Ἡ *θεωρητικὴ* περιλαμβάνει τὴν διαιτητικὴν χημείαν καὶ φυσικήν, ὑγιεινὴν καὶ παιδαγωγικήν, λογιστικὴν καὶ διακοσμητικήν.

Ἐπὶ τὸ ἀναλυτικώτερον, ἡ οἰκιακὴ οἰκονομία διδάσκει τὸν ρόλον τῆς γυναικὸς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, τὸ εἰς αὐτὴν ἀναλογοῦν μέρος ἐν τῇ διοικήσει τοῦ οἴκου, τὴν τάξιν, τὴν πρόβλεψιν, τὴν οἰκονομίαν, τὴν καλὴν χρησιμοποίησιν τοῦ χρόνου καὶ τοῦ χώρου, παρέχει πληροφορίας περὶ τῶν ἀγορῶν ἐν γένει (πόθεν προέρχονται τὰ κυριώτερα ἀντικείμενα τῆς κοινῆς καταναλώσεως, τὰς καταλληλοτέρας ἐποχὰς διὰ τὴν ἀγορὰν ἑνὸς ἑκάστου ἐξ αὐτῶν), ὑποδεικνύει τὸν τρόπον τῆς διευθύνσεως τοῦ οἴκου (ἐκλογὴ καὶ ἐπίβλεψις τῶν ὑπηρετῶν καὶ ὑπηρετριῶν, ἐκλογὴ καὶ διεύθυνσις τοῦ προσωπικοῦ τῶν μεγάλων οἰκογενειῶν ἢ μεγάλων οἰκιῶν, περὶ τῆς συμπεριφορᾶς τῆς οἰκοδεσποίνης ἔναντι τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας της καὶ τῶν ὑπηρετῶν), διδάσκει τοὺς κοινωνικοὺς τύπους καὶ ὑποχρεώσεις, ἐπίσης τὸν τρόπον τῆς περιποιήσεως τῶν κατοικιδίων ζῴων ὡς καὶ τῶν κήπων, λαχανοκήπων κλπ.

Ὡς εἶναι φανερόν, πάντες οἱ κανόνες τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθοῦν σήμερον εἰς πάσας τὰς οἰκογενείας, λόγῳ τῶν μεγάλων διαφορῶν, αἵτινες ὑπάρχουν εἰς τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως καὶ τῶν τρόπων τῆς ζωῆς μεταξὺ τῶν ποικίλων κοινωνικῶν τάξεων, τῶν ἀστῶν, τῶν ἀγροτῶν καὶ τῶν ἐργατῶν· πάντως ὅμως ἀπαραίτητοι διὰ τὴν καλὴν διεύθυνσιν τοῦ οἴκου, εἴτε πρόκειται περὶ πολυτελοῦς καὶ πολυανθρώπου μεγάρου, εἴτε πρόκειται περὶ πτωχικῆς καλύβης, εἶναι βασικαί τινες ἀρχαί, δυνάμεναι νὰ συνοψισθοῦν: α') εἰς τὴν καλὴν χρησιμοποίησιν τοῦ χρόνου καὶ τοῦ χώρου, β') εἰς τὸν προϋπολογισμὸν ἐσόδων καὶ ἐξόδων καὶ εἰς τὴν τακτοποίησιν τῶν λογαριασμῶν καθ' ἑκάστην ἑσπέραν καὶ γ') εἰς τὸν καταμερισμὸν τῶν ἐργασιῶν, εἰς τρόπον ὥστε, ἰδίως ὅταν πρόκειται περὶ μεγάλου οἴκου, νὰ μὴ συγκεντρώνωνται ὅλαι κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἐπικρατούσης πολλαχοῦ τῆς ἀκολούθου τάξεως: ἑκάστην Δευτέραν καθαρισμὸς ἐπίπλων, Τρίτην καθαρισμὸς ἱματισμοῦ, Τετάρτην σιδέρωμα, Πέμπτην τακτοποίησις προμηθειῶν, Παρασκευὴν ἐπιδιόρθωσις ἱματισμοῦ, Σάββατον γενικὴ τακτοποίησις τῆς οἰκίας.

Εἰς τὸ Friburg τῆς Ἑλβετίας ἑδρεύει μονίμως εἰδικὴ ὀργάνωσις «Pour l'Enseignement Ménager», ἡ ὁποία συνεκάλεσε τῷ 1908 τὸ πρῶτον Διεθνὲς Οἰκοκυρικὸν Συνέδριον, εἰς ὃ ἀντεπροσωπεύθησαν 44 κράτη. Ἔκτοτε ἔγιναν καὶ ἄλλα διεθνῆ συνέδρια, ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ, κατὰ τὰ ὁποῖα συζητοῦνται καὶ δίδονται κατευθύνσεις εἰς τὴν οἰκοκυρικὴν ἐπιστήμην.

Βιβλία οἰκοκυρικὰ ὑπάρχουν πλεῖστα εἰς πάσας τὰς ξένας γλώσσας, ἑλληνικὰ δὲ ἐλάχιστα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: «Ὁ ὁδηγὸς τῆς οἰκοδεσποίνης», τῆς Helma Poetz, κατὰ μετάφρασιν Εἰ. Λ. (ἔκδοσις τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων), Εἰρ. Πράτσικα «Στοιχεῖα οἰκοκυρικῆς» (1915) καὶ «Οἰκιακαὶ ἐργασίαι», Αἰκατ. Βαρουξάκη «Οἰκιακὴ οἰκονομία» (1928).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Mad. Seignobos,* «Le livre des petits menages».—*Hernestine With,* «Premières leçons d' Économie domestique».—*Ris-Paquet,* «Le livre de la femme interieur».

ΕΙΡ. Κ. ΓΟΥΛΙΜΗ

οἰκίζω· ἱδρύω, κτίζω πόλιν, φέρω ἀποίκους εἴς τινα τόπον, ἀποικίζω.

οἰκίσκος (ὁ)· μικρὰ οἰκία, σπιτάκι.

οἰκισμὸς (ὁ)· ἵδρυσις ἀποικίας, ἀποικισμός.

οἰκιστὴς (ὁ)· ὁ οἰκίζων τόπον, ὁ ἱδρυτὴς ἀποικίας, ὁ μεταβαίνων εἰς ἄλλον τόπον πρὸς ἵδρυσιν πόλεως: «οἰκισταὶ ἐκ Σπάρτης, —ἐκ Κορίνθου».

Οἰκλῆς *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ἀντιφάτου ἢ τοῦ Μαντίου, πατὴρ τοῦ μάντεως Ἀμφιαράου καὶ πάππος τοῦ Ἀλκμέωνος. Συνεκστρατεύσας μετὰ τοῦ Ἡρακλέους κατὰ τῆς Τρῳάδος, ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Λαομέδοντος. Κατ' ἄλλην παράδοσιν ἐπιστρέψας ἐκ Τροίας κατῴκησεν ἐν Ἀρκαδίᾳ, ὅπου παρὰ τὴν Μεγαλόπολιν ἐδεικνύετο ὁ τάφος του. Εἰς αὐτὸν ἀναφέρεται ἡ ὁμώνυμος τραγῳδία «Οἰκλῆς» τοῦ Σοφοκλέους, ἡ τρίτη τῆς τετραλογίας «Ἀλκμεωνείας».

Α. Θ. Σ.

οἰκογένεια (ἡ)· γονεῖς μετὰ τέκνων ἢ καὶ ἐκγόνων ζῶντες εἰς τὸν αὐτὸν οἶκον ἐν κοινότητι συμφερόντων καὶ προσπαθειῶν, κοιν. *φαμίλια*: «οἰκογένεια πολυμελής, —ἔντιμος, —πλουσία, —πτωχή», «χωρίον ἐξ ἑκατὸν οἰκογενειῶν»· || γένος, πατριά: «ἡ οἰκογένεια τῶν Μαυρομιχαλαίων, — τῶν Κολοκοτρωναίων», «ἡ ἰσχυροτέρα οἰκογένεια τοῦ τόπου», «οἰκογενείας πολιτευομένης, —στρατιωτικῆς»· || μεταφ., ὅρος ἐπιστημονικῶς διαιρέσεις ζῴων, φυτῶν, γλωσσῶν κλπ.

—*[Κοινωνιολ.]* Ἐάν, ἀκολουθοῦντες τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ferdinand Tönnies, ὡς συνεπληρώθη αὕτη ὑπὸ τοῦ Herman Schmalenbach, θεωρήσωμεν τὴν συμβίωσιν τῶν ἀνθρώπων ἀναγομένην εἰς τρεῖς θεμελιώδεις τύπους, εἰς τὴν *κοινότητα*, τὴν *κοινωνίαν* (ἐν τῇ εἰδικῇ τῆς λέξεως ἐννοίᾳ) καὶ εἰς τὸν *δεσμόν*, πρέπει νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν οἰκογένειαν ὡς ἀνήκουσαν κατ' ἀρχὴν εἰς τὸν τύπον τῆς κοινότητος. Ἡ κοινότης καὶ ὁ δεσμός, ἀντιθέτως πρὸς τὴν κοινωνίαν, συνιστοῦν συνδέσμους, οἱ ὁποῖοι βασίζονται ἐπὶ τῆς αἰσθηματικῆς ἐσωτερικότητος τῶν ἀνθρώπων, οὐχὶ δὲ ἐπὶ σκέψεων, ὑπολογισμῶν καὶ σκοπιμότητος. Ἡ κοινότης δὲ εἰδικώτερον, ἀντιθέτως πρὸς τὸν δεσμόν, συνιστᾷ τοὺς συνδέσμους ἐκείνους, ὧν τὸ θεμελιωτικὸν αἴσθημα ὑπαγορεύεται ὑπὸ τῆς ἁπλῆς φύσεως (ὑπὸ κοινότητος αἵματος ἢ τόπου) καὶ δὲν ὀφείλεται, ὅπως ὀφείλεται ὁ διακρινόμενος ἀπὸ τῆς κοινότητος δεσμός, εἰς ἄμεσον ψυχικὴν συγκίνησιν, εἰς πνευματικὴν καὶ ψυχικὴν ἀλληλεγγύην. Ἡ οἰκογένεια λοιπόν, τῆς ὁποίας κύριον χαρακτηριστικὸν εἶναι ἡ σχέσις τοῦ αἵματος, ἀποτελεῖ κατὰ λόγον φυσικὸν μίαν τῶν κυριωτέρων ἐκδηλώσεων κοινοτικῆς ζωῆς.

Ἡ οἰκογένεια—τὸ ἄμεσον τοῦτο σημεῖον ἐπαφῆς μεταξὺ φύσεως καὶ ἱστορίας—ἀποτελεῖ τὴν σφαῖραν, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος ἐπεχείρησε τὰ πρῶτα βήματα τῆς ἱστορικῆς του ζωῆς καὶ δράσεως. Ἂν καὶ μετέχει αὕτη ἀμέσως τῆς φύσεως, προσέλαβεν ἐν τούτοις διὰ τῶν ἀνθρώπων νοήματα, τὰ ὁποῖα, γεννηθέντα καθ' ὑπέρβασιν τῶν ἁπλῶς φυσικῶν ἐνστίκτων, ἐνεφάνισαν ταύτην ὡς ἕνα τῶν ὡραιοτέρων καρπῶν τῆς ἱστορικῆς τοῦ ἀνθρώπου δράσεως. Πάντως ὡς βάσις θεμελιοῦσα τὰ νοήματα ταῦτα παραμένει ἀνέκαθεν ἡ φυσικὴ συνοχὴ τοῦ αἵματος, τοῦτο δὲ ὁδηγεῖ ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ χαρακτηρίζωμεν τὴν οἰκογένειαν, παρ' ὅλας τὰς μεταρρυθμίσεις, ἃς ὑπέστη αὕτη διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ὡς συμβολίζουσαν κατ' ἐξοχὴν τὴν κοινοτικὴν ζωήν, ὡς τύπον κοινότητος καὶ οὐχὶ δεσμοῦ, ἔτι δ' ὀλιγώτερον κοινωνίας. Ἡ ἐπίδρασις βεβαίως μεμονωμένων κοινωνικῶν συνθηκῶν ἐμφανίζει ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴν οἰκογένειαν ἀποκλίνουσαν τῆς γραμμῆς, εἰς ἣν ἐτάχθη νὰ ἐξελιχθῇ. Ὑπάρχουν περιπτώσεις, καθ' ἅς, δημιουργουμένης μεταξὺ τῶν μελῶν οἰκογενείας τινὸς καθόδου πνευματικῆς συνοχῆς, ἐμφανίζεται αὕτη κλίνουσα πρὸς τὸν τύπον τοῦ δεσμοῦ. Ὑπάρχουν ἐπίσης ἄλλαι περιπτώσεις, καθ' ἅς, αἰρομένης πλήρως τῆς βάσεως, ἀφ' ἧς ὡρμήθη ἡ οἰκογένεια, διαστρέφεται αὕτη μέχρι τοιούτου σημείου, ὥστε κλίνει πρὸς τὸν τύπον τῆς κοινωνίας, παριστῶσα συγκεκριμένως ἑταιρείαν συνεχομένην μόνον καὶ μόνον ὑπὸ οἰκονομικῶν καὶ συμφεροντολογικῶν ἐν γένει ὑπολογισμῶν. Αἱ περιπτώσεις ὅμως αὗται ἀποτελοῦν ἀποκλίσεις καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν ὡς συνιστῶσαι κανόνα. Ἡ ἐξέλιξις τῆς ἱστορικῆς ζωῆς δίδει βεβαίως ἐκ πρώτης ὄψεως τὴν ἐντύπωσιν ὅτι αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀποκλίσεις μετεβλήθησαν εἰς κανόνας. Ἡ εἰσαγωγὴ π.χ. τοῦ θεσμοῦ τῆς ἐξωγαμίας (ὁ ὅρος ἀνήκει εἰς τὸν ἐθνολόγον Mac Lennan καὶ σημαίνει γενικῶς ὅτι εἰς τὸν γάμον κρατεῖ ἡ ἀρχή, ὅπως ὁ ἀνὴρ λαμβάνῃ τὴν γυναῖκα ἔξωθεν καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους, ἐκ τῆς αὐτῆς τάξεως ἢ τέλος ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου) ἐμφανίζει βεβαίως τὴν οἰκογένειαν βασιζομένην ἐπὶ ζεύγους, εἰς τὰς φλέβας τοῦ ὁποίου δὲν ρέει αἷμα συγγενές, τουτέστιν ἐπὶ ζεύγους, τοῦ ὁποίου ἡ σχέσις θεμελιοῦται κατ' ἀνάγκην ἢ ἐπὶ πνευματικοῦ καὶ ψυχικοῦ συνδέσμου καὶ συνιστᾷ δεσμὸν ἢ ἐπὶ οἰκονομικῶν συμφερόντων καὶ συνιστᾷ κοινωνίαν (ἐν τῇ εἰδικῇ τῆς λέξεως ἐννοίᾳ). Δὲν αἴρεται ὅμως κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ ἰδιότης τῆς οἰκογενείας ὡς τύπου ἀνήκοντος εἰς τὴν μορφὴν τῆς κοινότητος. Τῆς οἰκογενείας ἡ βάσις εἶναι κυρίως τὰ τέκνα, δι' αὐτῶν δὲ—καὶ ἐν περιπτώσει ἀκόμη ἐξωγαμίας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ σήμερον τὸν κανόνα—δημιουργεῖται σύνδεσμος αἵματος καὶ μεταξὺ αὐτῶν τούτων τῶν γονέων. Τὰ τέκνα συμβολίζουν τὴν οἰκογένειαν, δι' αὐτῶν πραγματοῦται ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐμφανίζεται εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἀνθρώπων ὄχι μόνον ὡς θέλησις καὶ θεσμὸς αὐτῶν τούτων τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ὡς θέλημα καὶ νόμος τοῦ Θεοῦ, τῆς φύσεως.

Ἀνέκαθεν—ἄλλοτε μάλιστα περισσότερον ἢ σήμερον—ἴσχυσε τὸ τέκνον ὡς ὁ πυρὴν τῆς οἰκογενείας. Εἰς τοὺς πρωτογόνους ἐπιστοποιήθη τοῦτο ὑπὸ πολλῶν ἐξερευνητῶν καὶ ταξιδιωτῶν. Εἰς τοὺς Ἀνδαμανέζους ἢ Ἀνδαμάνους π.χ. (λαὸν Πυγμαίων), ὅπου πρὸ τοῦ γάμου κρατεῖ μεταξὺ τῶν δύο φύλων σχετικὴ τις ἐλευθερία σχέσεων, ἡ γέννησις τέκνου εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία ὠθεῖ ὁπωσδήποτε εἰς τὴν σύναψιν γάμου. Οἱ πρωτόγονοι, οἱ ὁποῖοι—ὡς ἔχει πλέον ἀποδειχθῆ—γνωρίζουν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αὐστηρὰν μονογαμίαν (καὶ ὁ Spencer ἤδη εἶχεν ἀναγνωρίσει ὑφ' ὡρισμένας συνθήκας πληθυσμοῦ τὴν μονογαμίαν εἰς τοὺς πρωτογόνους), δὲν εὑρίσκονται κἂν πρὸ τοῦ προβλήματος τῶν νόθων τέκνων. Ἡ ἀφοσίωσίς των εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ μόρφωσιν τῶν τέκνων εἶναι μεγίστη. Εἰς ὡρισμένας μάλιστα φυλὰς—ὅπως π.χ. εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Γῆς τοῦ Πυρὸς καὶ τῆς νοτιοανατολικῆς Αὐστραλίας—ὑποβάλλονται τὰ τέκνα κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἥβης εἰς συστηματικὴν μόρφωσιν. Αὕτη συνδυάζεται συνήθως πρὸς ἑορτάσιμον ἐγκαινίασιν τῆς ἥβης, πρὸς πανηγυρισμόν, ὅστις εἰς μὲν τὰς ἀνδροκρατουμένας φυλὰς ἀφορᾷ κυρίως τὰ ἄρρενα τέκνα καὶ ἐκδηλοῦται συμβολικῶς διὰ τῆς περιτομῆς, εἰς δὲ τὰς ὑπὸ μητρικὸν δίκαιον τελούσας φυλὰς ἀφορᾷ κυρίως τὰ θήλεα καὶ ἐκδηλοῦται διὰ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς πρώτης σωματικῆς ἐκδηλώσεως τῆς γυναικείας των ἀκμῆς. Πρὸς τὰ τέκνα εἶναι ἐστραμμένη πάντων ἡ προσοχή, εἰς τὴν σχέσιν του δὲ πρὸς αὐτὰ ἔδωκεν ὁ πρωτόγονος τὰ πρῶτα δείγματα τῆς διαθέσεως, ὅπως, ὑπερνικῶν τὰ δεσμὰ τῆς φύσεως, εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἱστορικὴν ζωήν. Εἰς τὸ ἔνστικτον, τὸ ὁποῖον ὑπηγόρευε τὴν πρὸς τὰ τέκνα στοργήν του, προσετέθησαν τὰ πρῶτα νοήματα, δι' ὧν ἐνεκαινιάσθη ἡ ἱστορική του τάσις: τὸ νόημα τοῦ πρὸς τὸν ἕτερον τῶν συζύγων συνδέσμου (συνδέσμου, τὸν ὁποῖον ἐθεώρησεν ἐξηρτημένον ἐκ τῆς γεννήσεως τέκνου), καὶ τὰ νοήματα, δι' ὧν ἐρρύθμισε τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων του. Τοιουτοτρόπως ἡ οἰκογένεια ἐσήμανε τὸν πρῶτον σταθμὸν τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος. Πρόκειται περὶ σταθμοῦ, ὁ ὁποῖος, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐξηκολούθησε μέχρι σήμερον νὰ σημαίνῃ σταθμὸν εἰς τὴν προσωπικὴν ζωὴν ἑκάστου ἀνθρώπου χωριστά, ἀπετέλεσε καὶ πυρῆνα, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξεπήδησαν διὰ μέσου τῶν αἰώνων πολλοὶ ἄλλοι ὑποβοηθήσαντες τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἱστορίας θεσμοί.

Διὰ νὰ ἐννοήσωμεν τὰς κυριωτέρας φάσεις, τὰς ὁποίας διῆλθεν ὁ θεσμὸς τῆς οἰκογενείας κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην τῆς ἐξελίξεως τῆς ἀνθρωπότητος, καθ' ἣν ἀπετέλει οὗτος τὸν μόνον ἢ ἔστω τὸν κύριον πυρῆνα πάσης ἐν γένει ἀνθρωπίνης ἐνεργείας, πρέπει νὰ λάβωμεν θέσιν ἀπέναντι τῶν θεμελιωδῶν προβλημάτων τῆς περὶ τὴν προϊστορίαν καὶ ἐθνολογίαν ἀσχολουμένης ἐπιστήμης. Ἡ ἐπιστήμη αὕτη, κατὰ τὰς πρώτας δεκαετηρίδας τῆς ἀναπτύξεώς της, προσεκολλήθη εἰς τὴν ἀρχήν, καθ' ἣν ἡ προϊστορία τῆς ἀνθρωπότητος ὑπῆρξεν ὑποτεταγμένη εἰς ἀπολύτους νόμους ἐξελίξεως, νόμους, οἱ ὁποῖοι ἐπέβαλλον εἰς πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς λαούς, ὅπως διέλθωσιν ἀναγκαίως (καὶ δὴ κατ' ἀναγκαίαν ὁμοιόμορφον σειρὰν) ὡρισμένα στάδια ἐξελίξεως. Τὴν ἀρχὴν ταύτην ὑπεστήριξαν, ἰδίᾳ ἐν σχέσει πρὸς τὸν θεσμὸν τῆς οἰκογενείας καὶ τῶν πρὸς ἄλληλα σχέσεων τῶν δύο φύλων, οἱ Bachofen, Morgan, Bastian, Lubbock, Letourneau καὶ πάντες οἱ πρῶτοι ἀντιπρόσωποι τῆς ἐθνολογικῆς ἐπιστήμης, ὡς καὶ οἱ Marx, Engels καὶ Bebel, εἰς οὓς ὀφείλεται καὶ ἡ εὐρυτέρα διάδοσις καὶ ἐκλαΐκευσις τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἀρχῆς.

Αἱ νεώτεραι ἔρευναι τῆς προϊστορίας καὶ ἐθνολογίας διέψευσαν τὴν ἀρχήν, ἀφ' ἧς ὡρμήθησαν οἱ ἀνωτέρω μνημονευθέντες. Διὰ τῶν νεωτέρων ἐρευνῶν ἐξετοπίσθη ἡ ἀρχὴ τῆς ἀναγκαίας καὶ ὁμοιομόρφου ἐξελίξεως, ἀντικατασταθεῖσα ὑπὸ τῆς θεωρίας τῶν κύκλων ἢ σφαιρῶν πρωτογενοῦς πολιτισμοῦ. Αἱ ἔρευναι αὗται, τῶν ὁποίων τὰ πορίσματα υἱοθέτησε καὶ συνεπλήρωσε τελευταίως ὁ κοινωνιολόγος Franz Oppenheimer, ὀφείλονται εἰς τοὺς Frobenius, Graebner καὶ Ankermann, ἰδίᾳ δὲ εἰς τοὺς Wilhelm Schmidt καὶ W. Koppers.

Κατὰ τὴν θεωρίαν τῶν κύκλων πολιτισμοῦ, ἡ ἀνθρωπότης δὲν διῆλθεν ἀναγκαίως ὡρισμένα καὶ ἁπανταχοῦ ὁμοιομόρφως ἐκδηλωθέντα στάδια ἐξελίξεως. Ἡ προϊστορία τῶν ἀνθρώπων ὡρμήθη ἐκ τριῶν διαφόρων πρὸς ἀλλήλους κύκλων πολιτισμοῦ, τῶν ὁποίων οἱ χαρακτῆρες ἀπετέλεσαν ὁρμητήρια καὶ οὐχὶ διαδοχικῶς καὶ κατ' ἀνάγκην φυσικὴν ἀναπτυχθείσας βαθμῖδας ἐξελίξεως. Ἐὰν πιστοποιῆται ὁμοιομορφία τις προϊστορικῆς ἐξελίξεως εἰς διαφόρους λαούς, τοῦτο ὀφείλεται οὐχὶ εἰς τὸ ὅτι πάντες οἱ λαοὶ ὡρμήθησαν ἐκ τῆς αὐτῆς βάσεως, ἀλλ' εἰς τὸ ὅτι μεγάλαι μεταναστεύσεις (μεταναστεύσεις ὄχι μόνον λαῶν, ἀλλὰ καὶ μεμονωμένων ἐθίμων) μετεβίβασαν πολλὰ τῶν χαρακτηριζόντων ἕκαστον τῶν κύκλων πολιτισμοῦ στοιχείων καὶ εἰς τοὺς ἀνήκοντας εἰς ἄλλους κύκλους λαούς. Οἱ τρεῖς πρωτογενεῖς κύκλοι πολιτισμοῦ εἶναι οἱ τῶν κυνηγῶν (τῶν ἀνωτέρων κυνηγῶν, διότι οἱ κατώτεροι ἀνήκουν εἰς τὴν παλαιολιθικὴν ἐποχήν), τῶν γεωργῶν καὶ τῶν κτηνοτρόφων. Ὁ κύκλος τῶν κυνηγῶν χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ ἐξωγάμου πατρικοῦ δικαίου, ὁ τῶν γεωργῶν ὑπὸ τοῦ ἐξωγάμου μητρικοῦ δικαίου, τέλος δὲ ὁ κύκλος τῶν κτηνοτρόφων ἔχει ὡς κύριον χαρακτηριστικὸν τὴν μεγάλην οἰκογένειαν πατρικοῦ δικαίου. Ἐκ τῆς ἀναμείξεως τῶν κύκλων τούτων προκύπτουν ἄλλοι δευτερογενεῖς κύκλοι πολιτισμοῦ.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νεωτέρων τούτων ἐρευνῶν, αἱ ὁποῖαι ὡρμήθησαν ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐκτεθείσης ἀρχῆς τῶν κύκλων πολιτισμοῦ, ὁ θεσμὸς τῆς οἰκογενείας ἐμφανίζεται ὑπὸ τὰς ἑξῆς κυριωτέρας μορφάς: Εἰς τὸν κύκλον τῶν ἀνωτέρων κυνηγῶν, οἱ ὁποῖοι καλοῦνται καὶ τοτεμισταί, δηλαδὴ ἐπὶ

Digitized by Google

στευον εἰς τὴν μυστικὴν σχέσιν ἑκάστου γένους πρὸς ὡρισμένον ζῷον ἢ πρὸς ἀντικείμενόν τι ἐν γένει τῆς φύσεως, ἐμφανίζονται ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ὑπερέχοντες οἱ ἄνδρες, διότι αὐτοί, ἀσκοῦντες τὴν θήραν, εἶχον ὑπὲρ ἑαυτῶν τὸ πλεονέκτημα ὅτι συνετήρουν διὰ τοῦ προϊόντος τῆς ἐργασίας των τὰς γυναῖκας. Ὁ οἰκογενειακὸς σύνδεσμος δὲν εἶναι κατ' ἀρχὴν πολὺ στενὸς εἰς τοὺς κυνηγούς. Αἱ γυναῖκες δὲν ἐμφανίζονται ὡς σύντροφοι τοῦ ἀνδρὸς εἰς τὴν ἐργασίαν. Οὗτος, ἐκτὸς τῆς θήρας, ἀσχολεῖται εἰς χειροτεχνικὰς ἐργασίας, ἐξυπηρετούσας εἰδικῶς αὐτήν, δηλαδὴ ἐργασίας βαρείας, διὰ τὰς ὁποίας αἱ γυναῖκες δὲν εἶναι ἱκαναί. Πάντα ταῦτα ὠθοῦν τοὺς ἄνδρας εἰς τὸ νὰ ἀσχολῶνται ὀλιγώτερον μὲ τὴν οἰκογένειαν καὶ περισσότερον μὲ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ὅλης φυλῆς, ὀργάνωσιν καθαρῶς ἀνδροκρατικήν.

Εἰς τὸν δεύτερον κύκλον πολιτισμοῦ, εἰς τὸν κύκλον τῶν μητριαρχουμένων κατωτέρων γεωργῶν, ἡ οἰκογένεια ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς ὅλης κοινωνικῆς ζωῆς. Αἱ γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι, ἀποτελοῦσαι τὸν κύριον παράγοντα τῆς γεωργικῆς ἐργασίας, ἐμφανίζονται κατέχουσαι θέσιν ἀνωτέραν τῆς τοῦ ἀνδρὸς (εἰς αὐτὰς ὀφείλεται ὁ πρῶτος σταθερὸς σύνδεσμος τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν γῆν), καλλιεργοῦν ἰδιαιτέρως ὄχι μόνον τοὺς ἀγρούς, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκογενειακὴν ἑστίαν. Φύσει συντηρητικαί, εἶναι ὑπὲρ τῆς συγκεντρώσεως, ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ὡραίων καρπῶν τοῦ οἰκιακοῦ πολιτισμοῦ, ὑπὲρ τῆς ὁμονοίας, τῆς συμπαθείας, τῆς συγγενείας. Εἰς τὴν ἰδιαιτέραν καλλιέργειαν τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας παρὰ τοῖς γεωργοῖς συνέβαλεν ἀναμφισβητήτως καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι οὗτοι, θέσαντες πόδα σταθερὸν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐδημιούργησαν τὴν πιθανότητα τῆς ἱδρύσεως μονίμων οἰκογενειακῶν ἑστιῶν. Παράδοξος εἰς τοὺς μητριαρχουμένους γεωργοὺς εἶναι ἁπλῶς ἡ θέσις τοῦ συζύγου ἐν τῇ οἰκογενείᾳ. Οὗτος χρησιμοποιεῖται μόνον ὡς ἁπλοῦν ὄργανον διαιωνίσεως τοῦ εἴδους καὶ κατ' οὐσίαν δὲν ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν, εἰς ἣν ἀνήκει ἡ σύζυγός του, ἀλλ' ἐξακολουθεῖ ἀνήκων εἰς τὴν οἰκογένειαν τῆς μητρός του. Πατρικὴν οὕτως εἰπεῖν, ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν τέκνων του δὲν ἀσκεῖ αὐτός, ἀλλ' ὁ ἀδελφὸς τῆς συζύγου του. Τὰ τέκνα κληρονομοῦν τὸν θεῖον καὶ ὄχι τὸν πατέρα. Τοῦτο μαρτυρεῖ ἴσως περὶ τῆς ἰδιαιτέρας προσοχῆς, ἡ ὁποία ἐδίδετο, ὅπως ὁ οἰκογενειακὸς σύνδεσμος εἶναι ἀκραιφνὴς καὶ ἄμεσος σύνδεσμος αἵματος. Ἡ μόνη κακὴ συνέπεια, τὴν ὁποίαν ἔσχεν ἡ ἄνισος καὶ χαλαρὰ σχέσις τῶν συζύγων πρὸς ἀλλήλους, συνίσταται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν κατ' ἀντίδρασιν πρὸς τὴν ὑπεροχὴν τῆς μητρὸς συμπηχθέντων ἀνδρικῶν συνδέσμων, συνδέσμων ἀμύνης κατὰ τῆς γυναικός. Οἱ σύνδεσμοι οὗτοι διέσπασαν βεβαίως τὴν ἑνότητα τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς, ἐσυνειδητοποίησαν τὰς φύσει δεδομένας ἀντιθέσεις τῶν δύο φύλων καὶ ἀφῆκαν εἰς τὴν ἱστορίαν ἴχνη ἀνεξάλειπτα.

Ὁ Engels χαρακτηρίζει τὴν ἀνατροπὴν τοῦ μητρικοῦ δικαίου, ἥτις προεκλήθη ἐν πολλοῖς καὶ ὑπὸ τῆς δράσεως τῶν ἀνδρικῶν συνδέσμων, ὡς τὴν μεγίστην τῶν ἐπαναστάσεων ἐν τῇ ἀναπτύξει τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας, ὡς «τὴν κοσμοϊστορικὴν ἧτταν τοῦ θήλεος γένους». Ἡ ἄποψις αὕτη, τὴν ὁποίαν ὑπηγόρευσαν εἰς τὸν Engels τὰ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν, ἃς εἶχεν ἐπιχειρήσει ὁ Bachofen εἰς τὴν συγκριτικὴν μυθολογίαν, εἶναι ἐπὶ μέρους μόνον ὀρθή. Συμφώνως πρὸς τὰς νεωτέρας ἐρεύνας, τὸ μητρικὸν δίκαιον δὲν ἀπετέλεσε παγκόσμιον φάσιν ἐξελίξεως τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁλόκληρος ὁ σπουδαιότερος κύκλος πρωτογόνου πολιτισμοῦ, ὁ τῶν νομάδων κτηνοτρόφων, δὲν ἐγνώρισε τὸ μητρικὸν δίκαιον. Ἐπίσης ἡ ἀνατροπὴ τῆς μητριαρχίας ἐκεῖ, ὅπου ἴσχυσεν αὕτη (δηλαδὴ κυρίως εἰς τοὺς κατωτέρους γεωργούς), προῆλθεν οὐχὶ τόσον ἐκ τῆς ἐπιδράσεως αἰτίων ἐνδογενῶν, ὅσον ἐκ τῆς ἐπεμβάσεως τῶν κτηνοτρόφων, τῶν ὁποίων ἡ μετανάστευσις καὶ διείσδυσις εἰς τὰς μητριαρχουμένας χώρας ἐδημιούργησε τὰς προϋποθέσεις, ἐφ' ὧν ἐθεμελιώθησαν οἱ μεγάλοι ἱστορικοὶ πολιτισμοί.

Ὁ κύκλος τῶν κτηνοτρόφων, εἰς οὓς μετεβλήθησαν σὺν τῷ χρόνῳ ὡρισμένοι τῶν κυνηγετικῶν λαῶν, ἐμφανίζει τὴν οἰκογένειαν ὑπὸ αὐστηρῶς λειτουργοῦν πατρικὸν δίκαιον. Ἐν τῷ πλαισίῳ τούτων ἀνεπτύχθη καὶ κατὰ πρῶτον ὁ θεσμὸς τῆς μεγάλης πατριαρχικῆς οἰκογενείας, τῆς πατριᾶς. Αἱ δυνάμεις τῶν μεμονωμένων οἰκογενειῶν δὲν ἦσαν ἱκαναὶ ὅπως ἱκανοποιήσουν τὰς ἀνάγκας τῆς κτηνοτροφίας, τοῦτο δὲ ὡδήγησεν εἰς τὴν σύμπηξιν συνδέσμων οἰκογενειῶν, συνδέσμων μάλιστα, οἱ ὁποῖοι πολλάκις δὲν ἐμφανίζονται κἂν διεπόμενοι ὑπὸ συγγενείας αἵματος. Ὅπου ἐν τῷ κύκλῳ τῶν κτηνοτρόφων δὲν ἐμφανίζεται ἀναπτυχθεῖσα πολυγαμία, ἐκεῖ ἡ θέσις τῆς γυναικός, ἰδίᾳ τῆς μητρὸς πολλῶν τέκνων (πολλῶν ἐργατικῶν χειρῶν), εἶναι σχεδὸν ἰσότιμος πρὸς τὴν θέσιν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς οἰκογενείας. Ἡ ἐλευθερία τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν δύο φύλων πρὸ τοῦ γάμου—ἰδίᾳ ὅσον ἀφορᾷ τὰς θυγατέρας—αἴρεται σχεδὸν πλήρως, ἐκεῖνος δὲ ὁ θεσμός, ὅστις ἐμφανίζεται ἐπικρατῶν, εἶναι ὁ θεσμὸς τῆς ἀγορᾶς γυναικῶν. Ἡ ὕπαρξις τοῦ θεσμοῦ τούτου δὲν ἠμπόδισεν ὅμως καὶ τὴν γένεσιν τοῦ θεσμοῦ τῆς προικός. Πολλάκις μάλιστα δὲν συμψηφίζεται αὕτη ἁπλῶς πρὸς τὸ ἀντίτιμον τῆς ἀγορᾶς, ἀλλ' εἶναι καὶ ἀνωτέρω τῆς ἀξίας τούτου. Εἰς τοὺς προελθόντας ἐκ τῆς ἀναμείξεως τῶν πρωτογενῶν κύκλων πολιτισμοῦ δευτερογενεῖς κύκλους, ἐμφανίζεται ἡ οἰκογένεια ἀκολουθοῦσα τὴν κατεύθυνσιν τοῦ ἐπικρατεστέρου τῶν ἀναμειγνυομένων κύκλων. Ἐκ τῶν τριῶν κυριωτέρων δευτερογενῶν κύκλων—καὶ οὗτοι εἶναι ὁ τοτεμιστικὸς μητριαρχικός, ὁ ἐλεύθερος μητριαρχικὸς καὶ ὁ ἐλεύθερος πατριαρχικὸς—ὁ τρίτος εἶναι ἐκεῖνος, ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ ὁποίου ἐσημειώθη ἡ ἐγκαινίασις τοῦ ἱστοριογραφικῶς παραδοθέντος εἰς ἡμᾶς παρελθόντος. Ἐκ τῶν μεγάλων ἰνδογερμανικῶν λαῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπεχείρησαν τὰς εἰς Εὐρώπην μεταναστεύσεις (δὲν ἀποκλείεται νὰ ἀπετέλεσαν αὗται ἐπιστροφὴν εἰς παλαιότερον ἐγκαταλειφθέντα ὁρμητήρια —τοῦτο ὑποστηρίζεται τελευταίως ἰδιαιτέρως), πάντες σχεδὸν εἶχον ὑποστῆ ἤδη τὴν διασταύρωσιν διαφόρων κύκλων πολιτισμοῦ. Μόνον οἱ Κέλται ὑπῆρξαν ἴσως ἀκραιφνεῖς κτηνοτρόφοι μὲ ἰδιαιτέρως ἀνεπτυγμένην τὴν μεγάλην πατριαρχικὴν οἰκογένειαν. Εἰς τοὺς καθ' αὐτὸ Γερμανοὺς εὕρηνται, παρὰ τὴν ἀνάπτυξιν πατριαρχικῆς ὀργανώσεως, ἴχνη ἰσχυρὰ μητρικοῦ δικαίου. Ἴσως ἐδέχθησαν οἱ Γερμανοί, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν κατ' ἀρχὰς μητριαρχικῶς ὠργανωμένοι γεωργοί, τὴν πατριαρχικὴν ὀργάνωσίν των καὶ τὴν νομαδικήν των ἐν γένει κατεύθυνσιν ἀπὸ τῶν μυστηριώδους προελεύσεως Σκυθῶν, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν κτηνοτρόφοι. Τὰ αὐτὰ περίπου ἰσχύουν καὶ ἐν σχέσει πρὸς ἄλλους εἰς Εὐρώπην μεταναστεύσαντας Ἰνδογερμανούς, ὡς π. χ. οἱ Σλαῦοι. Αὐτοὶ οὗτοι οἱ Θρᾶκες, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν ἐκ τῶν πρώτων ἐπισκεφθέντων τὴν Εὐρώπην ἰνδογερμανικῶν λαῶν, εἶχον ὑποστῆ τὴν διείσδυσιν τῶν Σκυθῶν καὶ εἶχον μεταβληθῆ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἴσως αὐτῶν εἰς κτηνοτρόφους. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει ἴσως καὶ περὶ τῶν ἐκτοπισάντων τοὺς Θρᾶκας Ἑλλήνων. Πάντως, ὅταν εἰσέδυσαν οὗτοι εἰς τὴν χώραν, ἡ ὁποία ἔκτοτε συνεδέθη πρὸς τὸ ὄνομα καὶ τὸν πολιτισμόν των, εὗρον συνθήκας συγγενεῖς πρὸς τὰς ὑπ' αὐτῶν ἐγκαινιασθείσας. Αὐτὸς οὗτος ἤδη ὁ μινωϊκὸς πολιτισμὸς ἐβασίζετο ἐπὶ ἀνδροκρατικῆς ὀργανώσεως τῆς οἰκογενειακῆς καὶ τῆς ὅλης κοινωνικης ζωῆς.

Ἔκτοτε, ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων τούτων χρόνων, οἱ ἄνδρες ἐξηκολούθησαν ἀποτελοῦντες τὸ κέντρον καὶ τὴν κεφαλὴν τῆς οἰκογενείας. Αἱ σχέσεις τῶν δύο φύλων πρὸς ἄλληλα καὶ τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς, ἰδίᾳ πρὸς τὸν πατέρα, ὑπέστησαν βεβαίως διὰ μέσου τῶν αἰώνων μεταβολάς τινας, αὗται ὅμως, ἐπουσιώδεις ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, οὐδέποτε προεκάλεσαν ἀπόκλισιν τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν ὁ πατὴρ ἀποτελεῖ τὴν κεφαλὴν τῆς οἰκογενείας. Εἰς κανόνα μάλιστα ἀνήχθη ὁ θεσμὸς τῆς μικρᾶς οἰκογενείας πατρικοῦ δικαίου. Ἡ μεγάλη πατριαρχικὴ οἰκογένεια, ἧς προΐσταται ὁ γενάρχης, ἐξέλιπε σὺν τῷ χρόνῳ καὶ μόνον ἐλαφρά τινα ἴχνη αὐτῆς διετηρήθησαν. Καὶ αὐτὰ ὅμως μεμονωμένα, ὅπως ἀποδεικνύει τὸ μόνον σχεδὸν ὑπολειπόμενον ἐν Εὐρώπῃ παράδειγμα τῆς φθινούσης ἄλλως τε σήμερον νοτιοσλαυϊκῆς zádruga. Τῆς μεγάλης πατριαρχικῆς οἰκογενείας τὴν ἑνότητα καὶ δύναμιν ἐκλόνησαν κυρίως δύο παράγοντες: ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ πολιτικὴ ἐξουσία, ἡ πολιτεία, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ προφῆται τῶν μεγάλων κοσμοϊστορικῶν θρησκειῶν. Ἡ πολιτεία, ἰδίᾳ ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἐνεφανίσθη γραφειοκρατικῶς ὠργανωμένη, ἐζήτησε νὰ μονοπωλήσῃ εἰς χεῖράς της πᾶσαν ἐν γένει φυσικὴν βίαν καὶ ἑπόμενον ἦτο νὰ στραφῇ κατὰ τῆς μεγάλης πατριαρχικῆς οἰκογενείας. Ἡ δύναμις τοῦ γενάρχου συνηγωνίζετο τὴν δύναμιν τῆς πολιτείας, τοῦ βασιλέως. Εἰς αὐτὴν ἤδη τὴν ἀρχαίαν Αἴγυπτον, ἡ ὁποία ὑπῆρξε κατ' ἐξοχὴν ἡ ἀρχαία χώρα τῆς γραφειοκρατίας, πατριαρχικὴ ὀργάνωσις δὲν ὑπῆρχε. Τὸ κράτος δὲν ἐπέτρεψε τὴν ἀνάπτυξίν της. Ἡ ἐλευθερία τῶν μεταξὺ τῶν δύο φύλων σχέσεων ἦτο ἐπίτηδες μεγάλη (αἱ σχέσεις μάλιστα αὗται ἐρρυθμίζοντο συνήθως συμβατικῶς, αἱ δὲ συμβάσεις ἦσαν περιωρισμένης χρονικῆς ἰσχύος). Τὸ κράτος, διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ μονοπώλιον τῆς ἐξουσίας, ὑπεβοήθει διὰ τῆς νομοθεσίας του τὰς σχέσεις ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι, λόγῳ τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας, ὑφ' ἣν συνήπτοντο, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὁδηγήσουν εἰς ἀνάπτυξιν πατρικῆς ἐξουσίας. Τὸ ἀντίθετον πρὸς τὴν Αἴγυπτον παράδειγμα προσφέρει εἰς ἡμᾶς ἡ Κίνα. Ἡ πολιτικὴ ἐξουσία δὲν εἶχεν ἐκεῖ τὴν δύναμιν νὰ συναγωνισθῇ τὴν πατριαρχικὴν ἐξουσίαν, δι' αὐτὸν δὲ ἀκριβῶς τὸν λόγον ἡ Κίνα ἀνήκει εἰς τὰς ὀλίγας ἐκείνας χώρας, εἰς τὰς ὁποίας ἡ μεγάλη πατριαρχικὴ οἰκογένεια διετηρήθη ἐπὶ χιλιετηρίδας ὁλοκλήρους. Πάντως εἰς τὰς πλείστας τῶν χωρῶν ἐνεφανίσθη κατὰ κανόνα ἡ πολιτεία καταπολεμοῦσα ἐπιτυχῶς τὴν πατριαρχικὴν οἰκογένειαν. Ἡ ἐν τῷ πλαισίῳ αὐτῆς ταύτης τῆς μικρᾶς οἰκογενείας πατρικοῦ δικαίου ἀσκουμένη πατρικὴ ἐξουσία (τὴν ὁποίαν ὁ γερμανικὸς ἀστικὸς νόμος μετωνόμασε μάλιστα τυπικῶς εἰς ἐξουσίαν τῶν γονέων) ἐθεωρήθη ἐξηρτημένη ἐκ τῆς πολιτείας. Ὁ γερμανικὸς μάλιστα νόμος χαρακτηρίζει ταύτην ρητῶς ὡς ἀσκουμένην κατ' ἐντολὴν τῆς πολιτείας καὶ ὡς δυναμένην νὰ ἀνακληθῇ.

Ὁ δεύτερος παράγων, ὅστις ἐκλόνησε τῆς μεγάλης πατριαρχικῆς οἰκογενείας τὴν δύναμιν, εἶναι ἡ προφητεία, συγκεκριμένως οἱ προφῆται τῶν μεγάλων κοσμοϊστορικῶν θρησκειῶν. Ὁ Χριστιανισμὸς π. χ. προσέβαλε τὸ κῦρος τῆς πατρικῆς ἐξουσίας ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ μικρᾷ οἰκογενείᾳ. Ὁ Ἰησοῦς ἐζήτησεν ἀπὸ τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτόν, ὅπως ἐγκαταλείψουν γονεῖς καὶ οἰκογενειακὴν ἑστίαν. Περίφημοι εἶναι ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο δύο περικοπαὶ ἐκ τῶν Εὐαγγελίων, ἡ μία ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον καὶ ἡ ἄλλη ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου. Ὁ Ἰησοῦς ἐμφανίζεται λέγων καὶ κηρύσσων ὅτι ἦλθε διὰ νὰ ἐπαναστατήσῃ τὰ τέκνα κατὰ τῶν γονέων καὶ ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καταστῇ μαθητής του ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔρχεται πλησίον του, χωρὶς προηγουμένως νὰ μισήσῃ πατέρα, μητέρα, σύζυγον, τέκνα, ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφάς. Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Χριστοῦ δίδουν ἔκφρασιν καὶ εἰς ἄλλο πρόβλημα, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ἡ ἀφορμὴ τῆς διασπάσεως τοῦ φυσικοῦ κοινοτικοῦ συνδέσμου τῆς οἰκογενείας: εἰς τὸ πρόβλημα τῆς ἀντιθέσεως καὶ ἐχθρότητος, ἡ ὁποία ὑπάρχει μεταξὺ τῶν διαφόρων γενεῶν.

Τὸ πρόβλημα τοῦτο ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ζωηρόν. Αἱ πρῶται τάξεις, αἱ ὁποῖαι ἐδημιουργήθησαν εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων, εἶναι αἱ τάξεις τῶν ἡλικιῶν. Αὗται σημειοῦνται ἤδη καὶ δὴ κυρίως εἰς τὸν κύκλον πολιτισμοῦ τῶν ἀνωτέρων κυνηγῶν. Τὰ συμφέροντα καὶ πνεύματα τῶν εἰς διαφόρους ἡλικίας ἀνηκόντων ἀνθρώπων οὐδέποτε σχεδὸν συμβιβάζονται πλήρως πρὸς ἄλληλα. Ὁ υἱὸς εἶναι συνήθως ἐπαναστάτης ἐν σχέσει πρὸς τὸν πατέρα. Ὁ Ἰησοῦς ἐγνώριζεν ὅτι θὰ παρέσυρεν εὐκολώτερον τοῦ πατρὸς τὸν υἱόν. Καὶ ὑπεδαύλισε τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἀντίθεσιν τούτου. Τὰ ἐπαναστατικὰ κηρύγματα εὗρον πάντοτε τοὺς προθυμοτέρους ὀπαδοὺς καὶ μαχητὰς εἰς τὰς τάξεις τῶν νέων. Ἡ νεότης ἔχει πάντοτε ἀνάγκην νέων ὁριζόντων. Ἡ πατρικὴ ἑστία καὶ ὁδηγία δὲν τὴν ἱκανοποιεῖ.

Εἶναι φανερὸν ὅτι αἱ ἀντιθέσεις τῶν γενεῶν αἴρουν ἐν πολλοῖς τὴν ὁμόνοιαν ὡς βάσιν, ἐφ' ἧς στηρίζεται ἡ οἰκογενειακὴ κοινότης. Ἡ οἰκογένεια ὡς μορφὴ συμβιώσεως, ἧς τὸ θεμελιωτικὸν αἴσθημα ὑπαγορεύεται ὑπὸ τῆς φύσεως, ὑπὸ τῆς συγγενείας τοῦ αἵματος, καταπολεμεῖται ὑπὸ συνδέσμων, ὡς ἡ φιλία, οἱ πνευματικοί, θρησκευτικοὶ καὶ πολιτικοὶ δεσμοί, καταπολεμεῖται ὑπὸ συνδέσμων, ὧν τὸ θεμελιωτικὸν αἴσθημα ὑπαγορεύεται οὐχὶ ὑπὸ τῆς ἁπλῆς φύσεως, ἀλλ' ὑπὸ ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς ἀλληλεγγύης. Τοῦτο εἶναι μοιραῖον. Σὺν τῇ προόδῳ τῆς ἱστορίας, οἱ τύποι τῆς κοινότητος (ὑφ' ἣν ἔννοιαν ὡρίσθη ἡ λέξις αὕτη ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος ἄρθρου) περιορίζονται ἢ καὶ ἐκτοπίζονται διαρκῶς περισσότερον ὑπὸ τῶν τύπων τοῦ δεσμοῦ. Ὁ δεσμὸς συνιστᾷ ἀκριβῶς συνδέσμους, εἰς τοὺς ὁποίους προσχωροῦμεν ἐλευθέρως, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν ἀνήκομεν φυσικῶς, ὅπως ἀνήκομεν εἰς τὴν οἰκογένειαν. Ὁ ἄνθρωπος, ὅσον περισσότερον ἐξελίσσεται, ἐκδηλοῖ τὴν τάσιν, ὅπως ἀνταλλάσσῃ τοὺς φυσικοὺς πρὸς τοὺς ἐλευθέρους συνδέσμους. Τὸ ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον στερεῖται πολλάκις μεγάλων καὶ ἀνεκτιμήτων ἀγαθῶν—καὶ δὴ ἀγαθῶν, ἅτινα δὲν ἀναπληροῦνται— τοῦτο δὲν συλλαμβάνεται ὑπὸ τῆς συνειδήσεώς του. Καὶ ἐφόσον μὲν ἀνταλλάσσει οὗτος τοὺς φυσικοὺς κοινοτικοὺς συνδέσμους διὰ συνδέσμων πνευματικῶν καὶ γενικῶς συνδέσμων ἀνηκόντων εἰς τὸν κοινωνιολογικὸν τύπον τοῦ δεσμοῦ, ἡ τάσις του αὕτη ἔχει κάπου τὴν δικαίωσίν της. Ὅταν ὅμως ἀνταλλάσσῃ τοὺς κοινοτικοὺς συνδέσμους διὰ συνδέσμων κοινωνικῶν (ἐν τῇ εἰδικῇ τῆς λέξεως ἐννοίᾳ), ὅταν θυσιάζῃ π. χ. τὴν οἰκογένειαν εἰς τὸν ἀμφιβόλου ἱερότητος βωμὸν συμφερόντων οἰκονομικῶν, τότε τὸ κακὸν εἶναι μέγα καὶ λαμβάνει δυσαρέστους καὶ καταστρεπτικὰς διὰ τὴν ὁλότητα τῶν ἀνθρώπων διαστάσεις.

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος κακὸν ἐξεδηλώθη κυρίως καὶ ἔλαβε διαστάσεις ἐπικινδύνους ὑπὸ τὸ οἰκονομικὸν καὶ κοινωνικὸν καθεστὼς τῆς κεφαλαιοκρατίας. Αὕτη δὲν παρεβίασε μόνον ἐν πολλοῖς τὴν μεταξὺ τῶν συζύγων σχέσιν καὶ τὸν κοινοτικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα, προσδώσασα εἰς τὴν σχέσιν ταύτην μορφὴν συγγενῆ πρὸς ἑταιρείαν οἰκονομικῶν συμφερόντων, ἀλλ' ἐστράφη εἰς πολλὰς περιπτώσεις καὶ ἀμέσως κατὰ τῆς οἰκογενείας, καλέσασα τὸν ἄνδρα—ἐν πολλοῖς δὲ καὶ τὴν γυναῖκα—, ὅπως ἀπομακρυνθοῦν ταύτης καὶ ἀφιερωθοῦν εἰς ὑποθέσεις ξένας πρὸς αὐτήν. Ἡ κεφαλαιοκρατία ἐδημιούργησε τὴν περίφημον ἔννοιαν τῆς ὑποθέσεως, ἡ ὁποία ἦτο ἄγνωστος εἰς τὰ προηγηθέντα αὐτῆς κοινωνικὰ καθεστῶτα. Αἱ ὑποθέσεις, τὰς ὁποίας κυνηγεῖ ὁ νεώτερος ἄνθρωπος καὶ αἱ ὁποῖαι κατέληξαν εἰς τὸ νὰ γίνουν τὸ σύμβολον τοῦ ἀμερικανικοῦ ἰδίᾳ πολιτισμοῦ, διασποῦν τὴν ψυχικὴν καὶ πνευματικὴν ἑνότητα τοῦ ἀνθρώπου. Ἄλλοτε ὁ ἄνθρωπος ἦτο ἀφιερωμένος εἰς ὡρισμένην, μίαν καὶ ἀκεραίαν ἀποστολήν. Αὕτη οὐδέποτε ἀπεμά-

Digitized by Google

κρυνε τοῦτον τῆς οἰκογενείας του. Σήμερον ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἀφιερωμένος εἰς ἀποστολήν, ἀλλ' ἀναζητεῖ ὑποθέσεις, ὁπουδήποτε καὶ ἐὰν εὑρίσκωνται αὗται, ὑποθέσεις, αἱ ὁποῖαι, ξέναι πρὸς τὴν ἐσωτερικότητά του, ἀπομακρύνουν πολλάκις τοῦτον ὄχι μόνον ἀπὸ τῆς οἰκογενείας του, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ἑαυτοῦ του. Εἰς τὴν διαλυτικὴν ταύτην τάσιν τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ πνεύματος (τὸ ὁποῖον ἀνήγαγε τὴν οἰκονομίαν ἀπὸ ἁπλοῦ μέσου ἐξυπηρετοῦντος τὴν ζωὴν εἰς τὸν σκοπὸν αὐτῆς ταύτης τῆς ζωῆς) συνέβαλεν ἰδιαιτέρως ἡ πρὸς τὴν γένεσιν καὶ ἀνάπτυξίν του συνδυασθεῖσα πρόοδος τῆς τεχνικῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἤρθη μο ραίως ἡ ἰδιότης τοῦ κέντρου τῆς οἰκογενείας, τοῦ οἴκου, ὡς τῆς κυριωτέρας σφαίρας οἰκονομικῆς δράσεως. Ἡ οἰκογένεια ἔπαυσε νὰ εἶναι ὡς τοιαύτη παραγωγική. Τὴν χειροτεχνίαν καὶ ἐν γένει τὴν βιοτεχνίαν, ἡ ὁποία ἤκμασεν ὡς προϊὸν οἰκιακῆς ἐργασίας καὶ κοινοῦ οἰκογενειακοῦ μόχθου, ἐξετόπισεν ἡ βιομηχανία, μεθ' ἧς μετετέθη ἡ οἰκονομία ἀπὸ τῆς σφαίρας τῆς οἰκογενείας εἰς αὐτοτελῆ καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει ξένην πρὸς τὴν οἰκογένειαν σφαῖραν.

Πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς τεχνικῆς προόδου, τῆς βιομηχανίας, τέλος δὲ πρὸς τὴν ἐπ' αὐτῶν βασισθεῖσαν ἀνάπτυξιν τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος, ἀνταπεκρίθη κατ' ἀνάγκην καὶ ἡ κίνησις ἐκείνη, ἡ ὁποία ἀποβλέπει εἰς τὴν κοινωνικὴν χειραφέτησιν τῆς γυναικός. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι καὶ ἡ κίνησις αὐτὴ διασπᾷ ἐν πολλοῖς τὴν ἑνότητα τῆς οἰκογενείας. Ἐφόσον ὅμως ἡ ἐξέλιξις τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς ἠνάγκασε τὰς γυναῖκας νὰ μεταβληθοῦν καὶ αὗται εἰς ἀναγκαῖα ὄργανα τῆς κοινωνικῆς πλέον οἰκονομίας, ἐφόσον ἡ ἀνάγκη τῶν πραγμάτων ἀπομακρύνει ταύτας τοῦ οἴκου καὶ τὰς ὠθεῖ εἰς τὸ ἐργοστάσιον καὶ εἰς τὸ πεζοδρόμιον, ἡ ἀποτροπὴ τοῦ κινδύνου—διατηρουμένων τῶν συνθηκῶν αὐτῶν—εἶναι ἀδύνατος. Τὸν διὰ τῆς χειραφετήσεως τῶν γυναικῶν ἐκδηλούμενον κίνδυνον τῆς διασπάσεως τῆς οἰκογενειακῆς ἑνότητος προεκάλεσεν οὐχὶ τὸ κίνημα τῶν γυναικῶν, ἀλλ' ἡ οἰκονομικὴ ἀνάγκη. Ὁ φεμινισμὸς ὑπῆρξεν ἁπλοῦν προϊὸν τῆς ἀνάγκης αὐτῆς. Εἰς τὰ βάρη, ἅτινα ἐπέβαλεν εἰς τὴν γυναῖκα ἡ οἰκονομικὴ ἐξέλιξις, φυσικὸν καὶ δίκαιον εἶναι νὰ ἀνταποκριθοῦν καὶ τὰ ἀνάλογα πρὸς τὰ βάρη αὐτὰ δικαιώματα.

Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι αἱ κοινωνικαὶ συνθῆκαι, ὑπὸ τὰς ὁποίας ζῶμεν σήμερον, ἐλάχιστα ἐξυπηρετοῦν τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἑνότητα τῆς οἰκογενείας. Αὕτη ἀπώλεσε τὴν διαρκῆ συγκεντρωτικήν της δύναμιν καὶ σημαίνει συνήθως ἁπλῶς τὸν προσωρινὸν τόπον διαμονῆς ἐκείνου, ὅστις, ὡριμάζων (πολλάκις μάλιστα καὶ πρὸ τῆς ὡριμάνσεώς του), καλεῖται, ὅπως ἀπομακρυνθῇ αὐτῆς, ὅπως ἐγκαταλείψῃ τὴν οἰκογενειακὴν στέγην. Τοῦτο ἰσχύει σήμερον ἐν πολλοῖς καὶ διὰ τὰς γυναῖκας. Τὸ ὅτι ἡ ἀπασχόλησις τῆς γυναικὸς εἰς ἐργασίας ξένας πρὸς τὸν οἶκον ἀπομακρύνει ταύτην καὶ ψυχικῶς τῆς οἰκογενείας, τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ διὰ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἔκθεσις βρεφῶν προσέλαβεν, ἰδίᾳ κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας, ἐπικινδύνους διαστάσεις. Ἡ ἔκθεσις ὑπῆρξε τελείως ἄγνωστος εἰς τοὺς πρωτογόνους καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἄγνωστος εἰς τοὺς ἀγρίους λαούς. Μέχρις αὐτῆς ταύτης τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἐρρίφθησαν καὶ αἱ γυναῖκες εἰς τὴν κοινωνικὴν παραγωγικὴν ἐργασίαν, τὸ φαινόμενον τῆς ἐκθέσεως ἐσημειοῦτο συνήθως μόνον, ἐφόσον δι' αὐτῆς ἐπρόκειτο αἱ γυναῖκες νὰ ἀπαλλαγοῦν τοῦ προϊόντος τῆς «ντροπῆς» των. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἐκτιθεμένων βρεφῶν ἦτο σχετικῶς μικρός. Σήμερον πλέον εἰς τὰς προκαλούσας τὴν ἔκθεσιν ἠθικὰς συνθήκας προσετέθησαν, ἢ μᾶλλον ἐπεκράτησαν, αἱ ἄλλαι: αἱ καθαρῶς οἰκονομικαί. Αἱ ἐργαζόμεναι γυναῖκες θυσιάζουν εὐκόλως—ἰδίᾳ ἐκεῖ, ὅπου δὲν ὑπάρχει ἀσφαλιστικὴ νομοθεσία προστατεύουσα τὴν μητρότητα καὶ τὴν λοχείαν—τὰ νεογέννητα βρέφη των εἰς τὸν βωμὸν τῆς οἰκονομικῆς ἀνάγκης. Αὐτὴ αὕτη ἡ ζωὴ ἀναγκάζει τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐπιδεικνύῃ τὴν μεγίστην δυνατὴν πρὸς αὐτὴν ἀγνωμοσύνην. Τὰ εἰς τὴν ἁγνὴν καὶ ἁπλῆν φύσιν ὀφειλόμενα αἰσθήματα τῆς οἰκογενειακῆς κοινότητος ἐκτοπίζονται ὑπὸ τῶν ξηροτέρων καὶ στυγνοτέρων ὑπολογισμῶν. Τὰ κοινοτικὰ ἰδεώδη ὑπὸ τῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν. Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ στοργὴ ὑπὸ τοῦ συμφέροντος καὶ τῆς σκοπιμότητος. Αἱ βάσεις, ἐφ' ὧν ἐθεμελιοῦτο ἡ οἰκογενειακὴ ἑνότης, ὑπέστησαν κλονισμὸν βαρύτατον, κλονισμόν, τὸν ὁποῖον δυσκόλως εἶναι πλέον δυνατὸν νὰ ἐξουδετερώσῃ μέριμνα τεχνικὴ καὶ νομοθετική. Π. Κ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

—[*Ἀστ. Δίκ.*] Αἱ σχέσεις αἱ ἀναπτυσσόμεναι μεταξὺ διαφόρων προσώπων, δι' ὧν ἀποσκοπεῖται ἡ ἀμοιβαία συμπλήρωσις τῶν ἀνθρωπίνων ἀτελειῶν, ἡ ὑπεράσπισις καὶ ἡ συντήρησις τῆς ἀδυνάτου γυναικός, ἡ ψυχικὴ τόνωσις καὶ ἡ φύλαξις τοῦ οἴκου τοῦ ἐργαζομένου ἀνδρός, ἡ ἐπιμέλεια τῆς ἀνατροφῆς τοῦ παιδός, ἡ συντήρησις καὶ ἡ διαδοχὴ τοῦ ἀνικάνου γέροντος ἀποτελοῦν τὴν *οἰκογένειαν*. Τὴν φυσικὴν καὶ ἠθικὴν ταύτην σχέσιν ἀνεγνώρισε καὶ ἐρρύθμισε διὰ κανόνων ὑποχρεωτικῶν ὁ νόμος.

Ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τῆς οἰκογενείας εἶναι ὁ γάμος, ἀποτελεῖται δ' αὕτη ἐκ τῶν διὰ τοῦ γάμου συναπτομένων δύο ἑτεροφύλων καὶ τῶν ἐκ τῆς ἑνώσεως αὐτῶν γεννωμένων παίδων καὶ ἄλλων περαιτέρω κατιόντων.

Ἡ οἰκογένεια κατὰ τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον ἀποτελεῖ ἑνότητα, τῆς ὁποίας ἀπόλυτος κύριος ἦτο ὁ *πάτερ φαμίλιας* (βλ. λ. *οἰκογενειάρχης*).

Κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ σημερινοῦ μας δικαίου, ἡ οἰκογένεια ἀποτελεῖ ἠθικὴν ἕνωσιν προσώπων βασιζομένων ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ὁποίας πάντα τὰ μέλη ἀναγνωρίζονται ὡς ὑποκείμενα τοῦ δικαίου.

Ἡ οἰκογένεια δημιουργεῖ, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς της, ἀμοιβαῖα καθήκοντα καὶ ὑποχρεώσεις μεταξὺ τῶν μελῶν της, τοῦ νόμου ἀναγνωρίζοντος εἰς ὡρισμένα θέματα ὑπεροχὴν εἰς τὸν σύζυγον ἢ πατέρα, πάντοτε ὅμως τηρουμένης τῆς ἀρχῆς τοῦ σεβασμοῦ τοῦ ἀτόμου, τὸ ὁποῖον καὶ ἐν οἰκογενείᾳ διαβιοῦν ἔπαυσε νὰ εἶναι πρᾶγμα ὑποτεταγμένον εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ πάτερ φαμίλιας (βλ. *πατρικὴ ἐξουσία, γάμος, ἐπιτροπεία*).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Παπαρρηγοπούλου*, Οἰκογενειακὸν δίκαιον. —*Κρασᾶ*, Οἰκογενειακὸν Δίκαιον.—*Μομφερράτου*, Οἰκογενειακὸν Δίκαιον.—*Regelsberger*, Γενικαὶ διδασκαλίαι § 69. Κ.Ε.Π.

— **Οἰκογένεια ἁγία.** Ἑορτὴ τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας, τελουμένη κατὰ τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὰ Φῶτα, ἐκτὸς ἐὰν ἡ Κυριακὴ αὕτη συμπίπτῃ πρὸς τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἀπὸ τῶν Θεοφανίων, ἤτοι πρὸς τὴν ἀπόδοσιν τῆς ἑορτῆς τῶν Θεοφανίων, ὁπότε μετατίθεται ὁ ἑορτασμὸς τῆς ἁγίας Οἰκογενείας εἰς τὸ πρὸ τῆς Κυριακῆς ταύτης Σάββατον. Ἡ ἑορτὴ αὕτη εἶναι μεταγενεστέρα, τοῦ μὲν Λέοντος ΙΓ' παραγγείλαντος πρῶτον ἵνα αἱ χριστιανικαὶ οἰκογένειαι ἀφιερωθῶσιν εἰς τὴν ἁγίαν Οἰκογένειαν, τοῦ δὲ Βενεδίκτου ΙΕ' καθιερώσαντος ἐν τέλει καὶ τὴν ἑορτήν. Κατ' αὐτὴν προβάλλεται τοῖς πιστοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἡ παρθένος Μαρία καὶ ὁ μνήστωρ Ἰωσὴφ ὡς πρότυπον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ συσταθείσης καὶ εἰς πᾶσαν ἀρετὴν ἀνθούσης οἰκογενείας. Καὶ ἡ μὲν Παρθένος προβάλλεται ὡς τύπος τῆς ἀμολύντου ἁγνότητος καὶ αἰδημοσύνης, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ καὶ ὡς πρότυπον μητρικῆς ἀφοσιώσεως καὶ στοργῆς καὶ τελείας πρὸς τὸν Θεὸν πίστεως· ὁ Ἰωσὴφ ὡς παράδειγμα πατρικῆς ἐπαγρυπνήσεως καὶ κηδεμονίας καὶ ὁ Ἰησοῦς ὡς ὑπόδειγμα υἱικῆς ὑποταγῆς. Π. Ν. Τ.

— **οἰκογένεια βασιλική**· βλ. λ. *βασιλικὴ* οἰκογένεια.

— **οἰκογένειαι ἀστεροειδῶν** [*Ἀστρον.*]. Ὁμάδες ἀστεροειδῶν, τῶν ὁποίων αἱ τροχιαὶ παρουσιάζουσι μεγάλην ὁμοιότητα ὡς πρὸς τὴν κλίσιν, τὴν ἐκκεντρότητα καὶ τὴν περίοδον.

Ὡς ἀπεδείχθη ὑπὸ τοῦ K. Hirayama, ὑπάρχουσιν ἀρκεταὶ τοιαῦται οἰκογένειαι ἀστεροειδῶν, ἐξ ὧν ἀνεγνωρίσθησαν σαφῶς πέντε, συγκείμεναι ἀπὸ 15 ἕως 44 μέλη. Αἱ τροχιαὶ τῶν ἀστεροειδῶν τούτων παρουσιάζουσι τοιαύτην ὁμοιότητα, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑποτεθῇ ὅτι πρόκειται περὶ τυχαίας συμπτώσεως. Ἡ πιθανωτέρα ἐξήγησις τοῦ γεγονότος τούτου εἶναι ὅτι οἱ ἀστεροειδεῖς τῶν ὁμάδων τούτων ἀποτελοῦσι τὰ συντρίμματα ἀρχικῆς τινος μάζης, ἡ ὁποία ἐξερράγη. Ἐν περιπτώσει τοιαύτης ἐκρήξεως τὰ ἐκσφενδονισθέντα τεμάχια θὰ διαγράφωσι τροχιάς, αἱ ὁποῖαι ἀρχικῶς ὤφειλον νὰ διέρχωνται διὰ τοῦ σημείου, εἰς ὃ συνέβη ἡ ἔκρηξις, σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἡ ἐπίδρασις τῆς ἕλξεως τῶν πλανητῶν καὶ ἰδίως τοῦ Διὸς ἐπέφερεν εἰς τὰς κινήσεις τῶν συντριμμάτων διαφόρους μεταβολάς, ἐκδηλουμένας ἤδη ὡς παραλλαγὰς τῶν οἰκείων τροχιῶν των. Προφανῶς ἡ ὁμοιότης τῶν τροχιῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ βαθμοῦ ἐντάσεως τῆς ἐκρήξεως, πάντως ὅμως εἶναι δύσκολον νὰ ἐξακριβωθῇ πῶς ἐσχηματίσθησαν ὅλοι οἱ ἀστεροειδεῖς καὶ διατὶ αἱ τροχιαί των ὁμοιάζουσι πρὸς ἀλλήλας καθ' ὁμάδας. Σ. Π.

— **οἰκογένειαι κομητῶν** [*Ἀστρον.*]. Πλῆθος κομητῶν, οἱ ὁποῖοι κινούμενοι ἐπὶ παραβολικῶν τροχιῶν, ὅταν εἰσέλθωσιν εἰς τὸ πλανητικὸν σύστημα, κατὰ τὴν διάβασίν των ἐγγὺς μεγάλου τινὸς πλανήτου, ὡς ὁ Ζεύς, ὁ Κρόνος κτλ., ὑφίστανται ἰσχυρὰς παρέλξεις, συνεπείᾳ τῶν ὁποίων αὐτοὶ μὲν μεταβάλλονται εἰς περιοδικούς, ἡ δὲ τροχιά των εἰς ἐλλειπτικήν.

Οἱ βραχείας περιόδου κομῆται θεωροῦνται ὡς μέλη τῆς οἰκογενείας τοῦ Διός, ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν περιοδικῶν εἷς ἢ δύο ἀνήκουσιν εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Κρόνου ἢ τοῦ Οὐρανοῦ. Ἐκ τῶν ὀκτὼ κομητῶν, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν θεωρίαν τῆς ἄγρας ὑποτίθενται ἀνήκοντες εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Ποσειδῶνος, φαίνεται πιθανώτερον ὅτι οὐδεὶς ᾐχμαλωτίσθη ὑπὸ τοῦ πλανήτου τούτου. Σ. Π.

οἰκογενειακός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν οἰκογένειαν, ὁ τῆς οἰκογενείας: «οἰκογενειακὸν κειμήλιον», «οἰκογενειακαὶ σχέσεις» || «οἰκογενειακὸν δίκαιον» τὸ σύνολον τῶν νομικῶν διατάξεων, αἱ ὁποῖαι κανονίζουν τὰς μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας ὑποχρεώσεις καὶ δικαιώματα.—Ἐπιρρ. ***οἰκογενειακῶς***.

—**οἰκογενειακὰ συναισθήματα.** Γεννῶνται ἐν τῇ ψυχῇ τῶν μελῶν ἑκάστης οἰκογενείας καὶ εἶναι ψυχικὴ διάθεσις ἑκάστου μέλους αὐτῆς πρὸς τὰ ἄλλα. Γενικῶς εἰπεῖν, ἡ ψυχικὴ αὕτη διάθεσις εἶναι ἀγάπη ἢ στοργὴ καὶ διάφορος κατὰ τὴν χροιάν, ἀνάλογος πρὸς τὴν σχέσιν, ἣν ἕκαστον μέλος ἔχει πρὸς τὰ ἄλλα. Ἄλλη π. χ. εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς πρὸς τὰ τέκνα, ἄλλη ἡ τῆς μητρὸς καὶ ἄλλη ἡ ἀγάπη ἀδελφοῦ πρὸς ἀδελφόν. Τὸ πρῶτον οἰκογενειακὸν συναίσθημα εἶναι ἡ ἀμοιβαία ἀγάπη μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ἥτις εἶναι προϊὸν τῆς ὁρμῆς πρὸς διατήρησιν τοῦ γένους καὶ ἔχει κατ' ἀρχὰς τὴν χροιὰν τοῦ ἔρωτος. Ὁ ἔρως οὗτος εἶναι σαρκικῆς μορφῆς δι' ἀνθρώπους πρωτογόνου πολιτισμοῦ καὶ μάλιστα νομάδας. Εὐθὺς ὅμως ὡς ἤρχισεν ὁ ἄνθρωπος νὰ καλλιεργῇ τὴν γῆν καὶ νὰ ἔχῃ ὡς ἐκ τούτου μονίμους κατοικίας, εἰς τὰς ὁποίας ἀνήρ, γυνὴ καὶ τέκνα συνέζων καὶ συνεταύτιζον τὴν τύχην των, ὁ ἔρως οὗτος ἐξαϋλοῦτο κατὰ μικρὸν καὶ ἐξηυγενίζετο, μέχρις οὗ τέλος ἔλαβε τὴν μορφὴν τῆς συζυγικῆς ἀγάπης. Χαρακτηριστικὸν τῆς συζυγικῆς ἀγάπης, καὶ τοῦ ἔρωτος γενικῶς, εἶναι ν' ἀξιοῖ ἑκάτερος τῶν ἀμοιβαίως ἀγαπωμένων, ὅπως ὁ ἕτερος ἀνήκῃ ἐξ ὁλοκλήρου εἰς αὐτόν. Ὅταν δὲ ὁ ἔρως συνοδεύεται ὑπὸ τοῦ φόβου ὅτι τὸ ἀγαπώμενον πρόσωπον δὲν ἀνήκει ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸν ἀγαπῶντα, μεταβάλλεται ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ τελευταίου εἰς ζηλοτυπίαν. Ἡ γυνὴ ἀποβλέπει πρὸς τὸν σύζυγον ὄχι μόνον ὡς ὂν προσφιλές, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς βοηθὸν καὶ προστάτην καὶ ὡς ἐκ τούτου πᾶν ἀτομικὸν αὐτοῦ συναίσθημα χαρᾶς ἢ λύπης ἀντανακλᾶται καὶ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῆς ὡς ἴδιον ἀτομικὸν συναίσθημα. Ὁ ἀνὴρ ἐξ ἄλλου βλέπει ἐν τῷ προσώπῳ τῆς συζύγου ὄχι μόνον τὴν ἀγαπωμένην σύζυγον, ἀλλὰ καὶ τὴν μητέρα τῶν τέκνων του, τὴν δέσποιναν τοῦ οἴκου του καὶ τὴν συμμέτοχον τῆς τύχης του. Οὕτως εἰς τὴν ἀμοιβαίαν ἀγάπην συνάπτεται καὶ ἀμοιβαία εὐγνωμοσύνη καὶ σεβασμὸς καὶ ἄλλα εὐγενῆ συναισθήματα, τῶν ὁποίων θαυμασία ἔκφρασις εἶναι ἡ ἐν τῷ Ζ τῆς Ἰλιάδος Ἕκτορος καὶ Ἀνδρομάχης ὁμιλία.

Ἄλλης χροιᾶς εἶναι ἡ ἀγάπη τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα. Οὕτω διὰ τὴν μητέρα τὸ τέκνον εἶναι μέρος τοῦ ἰδίου της ἐγώ, δι' αὐτὸ συμπάσχει μετ' αὐτοῦ καὶ ρίπτεται καὶ εἰς τὸν θάνατον, ὅπως τὸ σώσῃ ἀπειλούμενον. Ἡ μητρικὴ ἀγάπη εἶναι ἡ ἁγνοτέρα καὶ μᾶλλον ἀνιδιοτελὴς ἀγάπη ἐν τῷ κόσμῳ. Τοῦ πατρὸς ἐξ ἄλλου ἡ ἀγάπη πρὸς τὰ τέκνα εἶναι ὅλως διάφορος. Ὁ πατὴρ ἀποβλέπει πρὸς τὰ τέκνα του ὡς πρὸς ἴδια δημιουργήματα καὶ αἰσθάνεται ἑαυτὸν ὑπεύθυνον διὰ τὰς πράξεις των καὶ τὴν τύχην των, ἐπιθυμῶν δὲ διακαῶς νὰ εὐδοκιμήσουν ταῦτα ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐργάζεται ἀόκνως, ὅπως τοῖς ἐξασφαλίσῃ τὰ πρὸς τοῦτο ἐφόδια. Γενικῶς εἰπεῖν, θεωρῶν τὰ τέκνα του ὡς ἐπέκτασιν τῆς ἰδίας του ζωῆς, ἐπιθυμεῖ νὰ διατηρήσουν ταῦτα καὶ προαγάγουν τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὑπόληψίν του. Τῶν τέκνων ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς γονεῖς χρωματίζεται ὑπὸ τῆς συναισθήσεως αὐτῶν ὅτι ἐξαρτῶνται ἀπολύτως ἀπὸ τοὺς γονεῖς των καὶ προστατεύονται ὑπ' αὐτῶν μὲ ἀνυπόκριτον ἀφοσίωσιν. Διὰ ταῦτα ἡ εὐγνωμοσύνη πρὸς τοὺς γονεῖς εἶναι τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς υἱικῆς στοργῆς. Αἱ ψυχικαὶ διαθέσεις ἀδελφῶν πρὸς ἀδελφοὺς δὲν εἶναι πάντοτε συναισθήματα ἀγάπης. Τοὐναντίον, συμπάθειαι καὶ ἀντιπάθειαι ἀναπτύσσονται καὶ μεταξὺ ἀδελφῶν, ἀναλόγως τῆς ταυτότητος ἢ μὴ τῶν κλίσεων των. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ ἀδελφοὶ εἶναι μέλη ἑνὸς ἑνιαίου ὅλου, τῆς οἰκογενείας, γεννᾶται μεταξὺ αὐτῶν τὸ συναίσθημα τῆς οἰκογενειακῆς ἀλληλεγγύης, τὸ ὁποῖον ἐπαυξάνει μὲν καὶ ἐξευγενίζει τὴν μεταξὺ αὐτῶν συμπάθειαν, μετριάζει δὲ τὴν τυχὸν ὑπάρχουσαν μεταξύ των ἀντιπάθειαν.

[*Χ. Σκαλισιάνου*, Στοιχεῖα γενικῆς ψυχολογίας.] Χ. Σ.

—**«Οἰκογενειακὰ *Χρονικά*».** Περιοδικὸν ἱδρυθὲν ἐν Ἀθήναις τῷ 1927 ὑπὸ Δ. Ι. Καλογεροπούλου εἰς σχῆμα 4ον.

— **οἰκογενειακὴ ψῆφος.** Ἐν τῷ ἐκλογικῷ δικαίῳ, ὑπὸ τὸν ὅρον *οἰκογενειακὴ ψῆφος* (vote familial) νοεῖται τὸ σύστημα κατὰ τὸ ὁποῖον παρέχεται εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς οἰκογενείας τὸ δικαίωμα νὰ διαθέτῃ, κατὰ τὰς ἐκλογάς, τόσας ψήφους ἐπὶ πλέον τῆς ἰδικῆς του, ὅσα εἶναι καὶ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του, τὰ ὁποῖα στεροῦνται, εἴτε λόγῳ τῆς ἡλικίας, εἴτε λόγῳ τοῦ φύλου, τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγειν. Εἰς τὰ κράτη ὅμως εἰς τὰ ὁποῖα καὶ αἱ γυναῖκες δικαιοῦνται νὰ ψηφίζουν, ἀναγνωρίζονται εἰς τοὺς γονεῖς ἐπιπροσθέτως τόσαι ψῆφοι, ὅσα καὶ τὰ ἀνήλικα τέκνα των· καὶ προκειμένου περὶ ἑνὸς τέκνου, ἂν τοῦτο εἶναι ἄρρεν, μίαν ἐπὶ πλέον ψῆφον ἔχει ὁ πατήρ, ἐὰν δὲ εἶναι θῆλυ, τὸ δικαίωμα μιᾶς ἀκόμη ψήφου ἔχει ἡ γυνή· προκειμένου δὲ περὶ περισσοτέρων τοῦ ἑνὸς τέκνων, ἡ διανομὴ τῶν προσθέτων ψήφων μεταξὺ τῶν γονέων γίνεται εἴτε ἀναλόγως τοῦ φύλου τῶν τέκνων, εἴτε καὶ ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν, εἴτε τέλος ἐν συνδυασμῷ καὶ τῶν δύο τούτων στοιχείων, δηλαδὴ φύλου καὶ ἀριθμοῦ. Τὸ σύστη[illegible]ς οἰκογενεια-

Digitized by Google

κῆς ψήφου οὐδαμοῦ μέχρι σήμερον ἐπραγματοποιήθη, ἂν καὶ πρὸς καθιέρωσιν αὐτοῦ ἐσημειώθησαν κατ᾽ ἐπανάληψιν προσπάθειαι, ἰδίως ἐν Γαλλίᾳ. Διὰ τοῦ συστήματος τούτου ἐπιδιώκεται νὰ γενικευθῇ ἡ ψῆφος εἰς ὅλα τὰ ἄτομα τ᾽ ἀποτελοῦντα τὸ πολιτειακὸν συγκρότημα, διὰ νὰ διευκολύνεται ἔστω καὶ ἡ ἔμμεσος ἀνάμιξις αὐτῶν εἰς τὰ πράγματα τοῦ κράτους, ὥστε κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ «ἡ λαϊκὴ ἀντιπροσωπεία» νὰ μὴ ἀντιπροσωπεύῃ πλέον μίαν πολὺ μικρὰν μερίδα (τοὺς «ἐκλογεῖς») τοῦ ὅλου λαοῦ, ἀλλὰ πράγματι τὸ σύνολον αὐτοῦ. Ἀλλ᾽ εἶναι φανερὸν ὅτι οὕτω πρόκειται νὰ καθιερωθῇ, ἐμμέσως τοὐλάχιστον, τὸ σύστημα τῆς *πολλαπλῆς ψήφου* διὰ τὸν ἀρχηγὸν τῆς οἰκογενείας (ἢ διὰ τοὺς γονεῖς), ἡ ψῆφος τοῦ ὁποίου θὰ βαρύνῃ τόσας φορὰς περισσότερον ὅσα εἶναι καὶ τὰ μὴ δικαιούμενα ψήφου μέλη τῆς οἰκογενείας του. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον δυσκόλως θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἀποδεκτὸν τοιοῦτον σύστημα διαφορισμοῦ κατ᾽ ἀξίαν τῶν ἀτόμων, ὅσον καὶ ἂν δι᾽ αὐτοῦ εὐνοῆται ἡ οἰκογένεια καὶ ἐμμέσως αὐτὴ ἡ πολυτεκνία. Διότι διὰ τῆς οἰκογενειακῆς ψήφου ἐπιτυγχάνει εἰς τὸν κόσμον τοῦ δημοσίου δικαίου τὴν πρέπουσαν θέσιν ὁ σημαντικώτερος κοινωνικὸς καὶ οἰκονομικὸς συντελεστής, δηλαδὴ ἡ οἰκογένεια, καὶ ὁ γονεὺς πολλῶν τέκνων ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῶν τυχῶν τῆς χώρας του κατ᾽ ἀναλογίαν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προσώπων (γυναικὸς καὶ τέκνων), τὰ ὁποῖα διατηρεῖ καὶ διὰ τὸ μέλλον τῶν ὁποίων ἐνδιαφέρεται.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Enfière*, Le vote familial, La réforme électorale (1922). *Barthélemy-Duez*, Traité élémentaire de Droit Constitutionnel (σ. 290 ἑπ.).—*Χαριτάκη*, Ἡ ἀναλογικὴ ἐκλογὴ (τ. I σ. 50 ἑπ.).—*Α. Σβώλου*, Τὸ νέον Σύνταγμα καὶ αἱ βάσεις τοῦ πολιτεύματος (σ. 243 ἑπ.).—*Α. Γ. Κυριακοπούλου*, Ἑλληνικὸν Συνταγματικὸν Δίκαιον (τ. I σ. 260 ἑπ.).

Η. Γ. Κ.

— **οἰκογενειακὸν** ***δίκαιον*** *[Νομ.]* Καλεῖται τὸ τμῆμα ἐκεῖνο τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, διὰ τοῦ ὁποίου ρυθμίζεται ἡ σχέσις τοῦ γάμου, ἡ τῶν γονέων καὶ τῶν τέκνων, ἡ συγγένεια καὶ ἡ πρὸς ἀναπλήρωσιν τῆς πατρικῆς ἐπιμελείας κατὰ μίμησιν αὐτῆς διαπλασθεῖσα ἐπιτροπεία καὶ κηδεμονία, ὡς καὶ αἱ μεταξὺ τῶν προσώπων τούτων περιουσιακαὶ σχέσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἐκ τῶν Ἑλλήνων διδασκάλων τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου τὰ μᾶλλον ἄξια προσοχῆς περὶ οἰκογενειακοῦ δικαίου συγγράμματα ἀφῆκαν οἱ Π. Καλλιγᾶς, Α. Κρασσᾶς καὶ Π. Παπαρρηγόπουλος. Πραγματείαν περὶ προικὸς ἔχει γράψει καὶ ὁ καθηγητὴς Κ. Πολυγένης.

Μ. Ι. Μ.

— **οἰκογενειακὸν** ***συμβούλιον*** *[Ἀστικ. Δίκ.]*· βλ. *συγγενικὸν* συμβούλιον.

οἰκογενειάρχης (ὁ)· ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας, ὁ πατήρ, κοιν. *νοικοκύρης*: «καλὸς —, φρόνιμος οἰκογενειάρχης».

—*[Ἀρχ.]* Ἐν Ἑλλάδι, ἀφ᾽ ὅτου τὸ γένος ἀπώλεσε τὴν εὐρεῖαν αὐτοῦ ἔννοιαν, κατατμηθέν, αἱ λέξεις «ἄρχων τοῦ γένους» καὶ «πατήρ» κατέστησαν συνώνυμοι. Ὁ πατὴρ ἐν τῇ οἰκογενείᾳ εἶναι ὁ θρησκευτικὸς ἀρχηγὸς καὶ ὁ διοικητὴς τῆς περιουσίας αὐτῆς. Ἔχει δικαίωμα νὰ ἀποπέμπῃ τὴν σύζυγον· ν᾽ ἀναγνωρίσῃ τὸ τέκνον κατὰ τὴν γέννησίν του ἢ νὰ τὸ ἀποκρούσῃ· νὰ ἐκθέσῃ αὐτό, ἐν Ἀθήναις δὲ μέχρι τοῦ Σόλωνος καὶ νὰ τὸ πωλήσῃ. Ὡς πρὸς τὸ δικαίωμα ζωῆς ἢ θανάτου, ὑπῆρξε κατὰ τὸν θρῦλον περίπτωσις ἀσκήσεώς του (θυσία Ἰφιγενείας). Πάντως, καὶ ἐὰν ἀνεγνωρίζετο θεωρητικῶς, ἠτόνησεν ἐνωρίς, τῆς πατρικῆς ἐξουσίας ἀντικατασταθείσης ὑπὸ τῆς ἐξουσίας τῆς πολιτείας, ἥτις ἀφῆκεν εἰς τὸν πατέρα τὴν κηδεμονίαν («ἐπίτροπος», «κύριος») (βλ. καὶ λ. *πατήρ*, *πατρικὴ* ἐξουσία).

Ἐν Ρώμῃ ὁ *οἰκογενειάρχης*, ὁ pater familias, ἐνεσάρκωνε τὴν ἰδέαν τῆς πατρότητος καὶ ἐν ταὐτῷ τῆς ἰσχύος, δι᾽ ἧς ἐξεπροσωπεῖτο ἡ ἑνότης τῆς gens, τῆς οἰκογενείας («pater familias appellatur qui in domo dominium habet» *Οὐλπιανός*). Ἡ ἰσχὺς αὕτη περιελάμβανε διαφόρους ἐξουσίας: ἐπὶ τῶν θηλέων μελῶν τῆς οἰκογενείας (manus), ἐπὶ τῶν παίδων καὶ ἐγγόνων (patria potestas), ἐπὶ τῶν πραγμάτων (dominium). Ἡ γενικὴ αὕτη ἐξουσία, ἔχουσα τὴν πηγήν της εἰς προϋπάρξαν τῆς κτίσεως τῆς Ρώμης ἔθιμον, ἐνισχύθη ἔτι μᾶλλον διὰ τοῦ jus quiritium. Κύριον γνώρισμα τῆς ἰσχύος τοῦ pater familias εἶναι, ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι συνέβη ἐν Ἑλλάδι, ἡ χρονικὴ διάρκεια αὐτῆς. Ὁ οἰκογενειάρχης ἦτο συνάμα ὁ ἱερεύς, ὁ ἄρχων καὶ ὁ διοικητὴς τῶν τοῦ οἴκου· ἦτο ὁ αὐθέντης ἐν αὐτῷ, ἀπαραβιάστῳ ἀσύλῳ. Ὤφειλε νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν συντήρησιν τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας· νὰ ἐξασφαλίζῃ τὴν διαιώνισιν τοῦ γένους διὰ τοῦ γάμου· νὰ τελῇ τὰς θρησκευτικὰς τελετάς· ν᾽ ἀναγνωρίζῃ τὸ νεογεννηθὲν ἢ νὰ τὸ ἀποκρούῃ· διότι δὲν ἤρκει ἡ ἐκ νομίμου γάμου γέννησις, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ οἰκογενειάρχου ἀναδοχὴ τοῦ τεχθέντος. Τὸ δικαίωμα τοῦτο περιώρισεν ἐνωρὶς ὁ νόμος, ὑποχρεώσας τὸν pater familias νὰ ἀνατρέφῃ πάντα τὰ ἄρρενα τέκνα καὶ τὴν πρεσβυτέραν τῶν θυγατέρων καὶ νὰ μὴ φονεύῃ οὐδὲν πρὸ τῆς συμπληρώσεως τριετίας, ἐκτὸς ἐὰν τοῦτο ἐγεννήθη τέρας ἢ δύσμορφον (ἡ δωδεκάδελτος ὥρισε μόνον τέρας). Δικαίωμα τοῦ οἰκογενειάρχου ἦτο ἐπίσης νὰ συνομολογῇ γάμον τοῦ τέκνου αὐτοῦ, μὴ ἀπαιτουμένης συγκαταθέσεως τοῦ ἐνδιαφερομένου. Εἶχε δὲ καὶ δικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου ἐπὶ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας του· καὶ ἐπὶ μὲν ἐλαφρῶν παραπτωμάτων κατεγίνωσκε μόνος τὴν ποινήν, ἐπὶ δὲ σοβαρῶν ὑπέβαλλε ταῦτα ὑπὸ τὴν κρίσιν συγγενικοῦ δικαστηρίου, αὐτὸς δ᾽ ἀπήγγελλε τὴν ἀπόφασιν καὶ ἐξετέλει αὐτήν· συνήθεις ποιναὶ ἦσαν: ὁ θάνατος, ἡ πώλησις τοῦ πταίσαντος ὡς δούλου, ὁ ραβδισμός, ἡ φυλάκισις, ἡ ἀποπομπὴ τῆς ὑπάνδρου. Ἠδύνατο ἐπίσης ὁ pater familias ν᾽ ἀποβάλῃ τῆς οἰκογενείας τὸ τέκνον, νὰ υἱοθετήσῃ ξένον ἢ νὰ προσφέρῃ εἰς υἱοθεσίαν τὸ ἑαυτοῦ. Ἦτο δὲ ὑπεύθυνος διὰ τὰ ἀδικήματα τῶν οἰκείων, ἔχων τὸ ἐκλεκτικὸν δικαίωμα νὰ παράσχῃ ἀποζημίωσιν ἢ αὐτὸν τοῦτον τὸν πταίσαντα. Ἦτο τέλος ὁ διαχειριστὴς καὶ ὁ κύριος τῶν περιουσιακῶν στοιχείων τῆς οἰκογενείας, εἰς ἃ κατελέγοντο ἡ προὶξ ἢ ἡ περιουσία τῆς ὑπάνδρου καὶ πᾶν ὅ,τι μέλος τι τῆς οἰκογενείας ἢ ὁ δοῦλος ἐκτήσατο.

Α. Ν. Φ.

οἰκογενεῖς ***νόσοι.*** Καλοῦνται αἱ νόσοι, αἵτινες προσβάλλουσι πλείονα μέλη τῆς αὐτῆς οἰκογενείας καὶ τῆς αὐτῆς μάλιστα γενεᾶς συνήθως. Ἐμφανίζονται δὲ ὑπὸ τὴν ἰδίαν κλινικὴν εἰκόνα, παρουσιάζουσαι τὴν αὐτὴν ἐξέλιξιν καὶ ἀρχόμεναι ἐνίοτε εἰς τὴν αὐτὴν ἡλικίαν, διὰ τὴν ἰδίαν οἰκογένειαν (=ὁμόχρονος κληρονομικότης). Ἐνίοτε εἶναι σύμφυτοι, ἄλλαι δ᾽ ἐμφανίζονται βραδύτερον (αἱ πλεῖσται), καί τινες εἰς προβεβηκυῖαν ἡλικίαν. Ὀφείλονται εἰς διαταραχὰς τῆς διαπλάσεως καὶ καταβολῆς, ἀνεξάρτητοι οὖσαι πάσης ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως ἢ παθήσεως κατὰ τὴν ἐνδομήτριον ζωήν. Πάντως ἡ σύφιλις διαδραματίζει σημαίνοντα ρόλον. Αἱ οἰκογενεῖς νόσοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν καλουμένην ὁμοειδῆ κληρονομικότητα, δηλαδὴ καταλέγονται μεταξὺ τῶν παθήσεων ἐκείνων, αἵτινες κληρονομοῦνται οἷαι εἶναι, καὶ πάντοτε αἱ αὐταί, κατ᾽ ἀντίθεσιν πρὸς τὰς τῆς καλουμένης ἀνομοίας κληρονομικότητος, αἵτινες κληρονομοῦνται ὡς προδιαθέσεις πρὸς ἄλλας παθήσεις, ὡς π. χ. ὁ νευροαρθριτισμὸς κληρονομεῖται ὡς προδιάθεσις πρὸς πᾶσαν νευρικὴν νόσον κλπ. Ἡ μεταβίβασις αὐτῶν εἶναι συνεχής, ἢ καὶ διακεκομμένη, ὅτε ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει κληρονομοῦνται ἀπὸ τῶν τέκνων, ἐγγόνων, 4ης γενεᾶς κτλ., ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἀπὸ τῆς 1ης γενεᾶς εἰς 3ην, τῶν τέκνων διαφευγόντων.

Αἱ ἐκ μέρους τοῦ νευρικοῦ συστήματος οἰκογενεῖς νόσοι διακρίνονται εἰς τὰς τυπικὰς καὶ τὰς ἀτύπους οἰκογενεῖς νόσους. Καὶ εἰς μὲν τὰς τυπικὰς περιλαμβάνονται: α΄) Αἱ ψυχικαὶ οἰκογενεῖς νόσοι, οἷαι εἶναι ἡ κληρονομικὴ ψυχοπάθεια, ἡ ψυχοπάθεια τῶν διδύμων, αἱ ψυχοπάθειαι τῶν ἀδελφῶν (ἀδελφικαί), ἡ κληρονομικὴ αὐτοκτονία, αἱ οἰκογενειακαὶ ψυχώσεις (μελαγχολίαι, μανίαι, παραληρήματα κττ.), αἱ οἰκογενειακαὶ ψυχικαὶ παθήσεις αἱ ἔχουσαι ἐνίοτε οἰκογενῆ χαρακτῆρα. β΄) Αἱ νευρικαὶ οἰκογενεῖς νόσοι· καὶ τοιαῦται εἶναι: ἡ οἰκογενειακὴ ἀμαυρωτικὴ ἰδιωτία (ἀνήκουσα ἐν μέρει καὶ εἰς τὰς ψυχικὰς οἰκογενεῖς νόσους), ἥτις παρατηρεῖται ἐπὶ τῶν Πολωνῶν Ἰουδαίων κυρίως, ἡ νόσος τοῦ Wilson, ἥτις δὲν εἶναι κληρονομικὴ καὶ παρατηρεῖται εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἡ κληρονομικὴ παρεγκεφαλιδικὴ ἀταξία, ἡ νόσος τοῦ Friedreich, ἥτις ἀνήκει εἰς τὴν ὁμόχρονον κληρονομικότητα, ἡ οἰκογενειακὴ σπασμωδικὴ παραπληγία, ἡ ἐμφανιζομένη εἰς ὥριμον ἡλικίαν, ἡ μυατροφία Charcot-Marie, ἥτις κατὰ κανόνα προσβάλλει τὸ ἄρρεν γένος (ἀναλογία 5 ἄρρενα πρὸς 1 θῆλυ), ἡ οἰκογενειακὴ ὑπερτροφικὴ νευρῖτις, ἡ προϊοῦσα πρωτόγονος μυοπάθεια, ἡ νόσος τοῦ Thomsen, ἡ οἰκογενειακὴ ἀτροφικὴ μυατονία, ἡ οἰκογενειακὴ περιοδικὴ παράλυσις, ἡ ἀνήκουσα εἰς τὴν μητρικὴν κληρονομικότητα (τὴν μεταβιβαζομένην μόνον διὰ τῆς μητρός), ὁ ἰδιοπαθὴς κληρονομικὸς τρόμος, ἡ χορεία τοῦ Hutington, ἡ οἰκογενειακὴ μυοκλονία, ὀξὺ οἰκογενειακὸν οἴδημα, τὸ τροφοίδημα τοῦ Meige, αἱ διάφοροι οἰκογενειακαὶ παραλύσεις ἐκ μέρους τῶν νεύρων τοῦ ὀφθαλμοῦ, ὡς ἡ ὀφθαλμοπληγία, ὁ στραβισμός, ἡ πτῶσις τῶν βλεφάρων, ὁ νυσταγμὸς ὁ οἰκογενειακός, ἡ οἰκογενειακὴ νευρῖτις τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου, ἡ οἰκογενειακὴ ἀμφιβληστροειδῖτις μετὰ στίξεων, ἡ οἰκογενειακὴ ἡμεραλωπία, ἡ οἰκογενειακὴ δυσχρωματοψία ἢ δαλτωνισμός. Ἐκτὸς τούτων ἔχομεν καί τινας ἄλλας νευρικὰς παθήσεις, αἵτινες ἐξαιρετικῶς καὶ σπανίως δύνανται νὰ εἶναι οἰκογενεῖς. Εἰς ταύτας ὑπάγονται: ἡ ἐγκεφαλικὴ αἱμορραγία, ἡ ἐπιληψία, ἡ νόσος τοῦ Parkinson, ἡ χορεία τοῦ Sydenham, ἡ μογγολικὴ ἰδιωτία, ἡ κωφαλαλία, ἡ νωτιαία φθίσις, ἡ συνδεδυασμένη σκλήρυνσις ἡ καλουμένη οἰκογενειακή, ἡ παιδικὴ παράλυσις, ἡ πλαγία μυατροφικὴ σκλήρυνσις ἢ νόσος τοῦ Charcot, ὁ πολλαπλοῦς παραμυόκλονος ὁ οἰκογενειακός, ἡ ὑδροκεφαλία, ἡ νόσος τοῦ Basedow καὶ ἡ νόσος τοῦ Recklinghausen (νευροϊνωμάτωσις). Εἰς δὲ τὰς ἀτύπους οἰκογενεῖς νόσους περιλαμβάνονται παθήσεις, αἵτινες εἶναι οἰκογενεῖς καὶ καλοῦνται ἄτυποι, διότι ἐμφανίζονται συνδυαζόμεναι μὲ συμπτώματα ξένα πρὸς τὴν εἰδικὴν αὐτῶν συμπτωματολογίαν, διάφορα δὲ διά τινας οἰκογενείας. Οὕτως ἔχομεν τὴν νωτιαίαν σπασμωδικὴν παράλυσιν, ἐμφανιζομένην μετὰ διαταραχῶν ὁράσεως, διά τινας οἰκογενείας, μετὰ διαταραχῶν τοῦ λόγου δι᾽ ἄλλας, ἢ μετὰ τρόμου καὶ ἀτροφίας τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου, ἢ μετὰ ἰδιωτίας, ἢ μετ᾽ ἀταξίας. Ἔπειτα ἔχομεν τὴν μυοκλονίαν μετὰ ἀτροφίας τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου, τὴν νόσον Friedreich μετ᾽ ἰδιωτίας, τὴν παρεγκεφαλιδικὴν ἀταξίαν μετὰ δυστροφίας, τὴν νευρωτικὴν μυϊκὴν ἀτροφίαν μετὰ ἰδιωτίας—ἀμαυρώσεως—διαταραχῶν προμηκικῶν, τὴν δυστροφίαν μετὰ νυσταγμοῦ. Τὴν δυστροφίαν μετὰ ὑπερτονίας, τρόμου, διαταραχῶν τοῦ λόγου καὶ ἐλάττωσιν ὁράσεως. Τὰς παραλύσεις τοῦ κοινοῦ κινητικοῦ μετὰ ἐλλείψεως τῶν ἀνακλάσεων τοῦ γόνατος. Τὸν νυσταγμόν, βουλητικὸν τρόμον μετὰ ἀταξίας παρεγκεφαλιδικῆς, σπασμωδικῶν φαινομένων, συσπάσεων - ἀρτηριοσκληρύνσεως. Νυσταγμὸν μετ᾽ ἀταξίας, βραδυλαλίας, σπασμωδικῆς παραλύσεως τῶν ἄκρων. Τὴν ἀτροφίαν τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου μετὰ παραλύσεων τοῦ ὀφθαλμοῦ. Μικροκεφαλίαν, μετὰ διανοητικῶν διαταραχῶν, σκολιώσεως, ἀπωλείας ἀνακλάσεων ἴριδος, δυστροφίας καὶ σημείου Mabinski. Ἠλιθιότητα μετὰ ἀχονδροπλασίας σκολιώσεως, τὴν περιοδικὴν οἰκογενῆ παράλυσιν μετὰ δυστροφίας. Τὴν νόσον Friedreich μετὰ χορείας Hutington. Δυστροφίαν μετὰ ἰδιωτίας, ὀφθαλμικῶν παραλύσεων καὶ ἀτροφίας τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου. Ἰδιωτίαν μετ᾽ ἀτροφίας τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου, σπασμωδικῶν φαινομένων καὶ ἐπιληψίας. Οἰκογενειακὴν παρεγκεφαλιδικὴν ἀτροφίαν· τὴν ὑπὸ τοῦ Crouzon καὶ Bouttier περιγραφεῖσαν ἐγκεφαλονωτιαίαν πάθησιν, τὴν οἰκογενειακὴν σύνθετον καὶ ἁπλῆν, τὴν προμηκικὴν παράλυσιν, τὴν προϊοῦσαν μυοτονίαν μετὰ οἰκογενειακῆς μυοκλονίας, τὴν οἰκογενῆ ἀμαυρωτικὴν - ἀταξικὴν παραπληγίαν, τὴν παρεγκεφαλοπυραμιδικὴν δυσγενεσίαν, τὴν οἰκογενῆ προμηκονωτιαίαν σπασμωδικὴν πάθησιν, τὴν προϊοῦσαν γλωσσοφαρυγγικὴν παράλυσιν μετὰ πτώσεως τῶν βλεφάρων, τὴν παροδικὴν οἰκογενειακὴν παραπληγίαν καὶ τέλος τὴν οἰκογενῆ μυοκλονίαν-σχιζοφρενίαν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Crouzon*, Maladies Familiales. — *Levandousky*, Handbuch der Neurologie.

Τ. Α. ΖΗΣ

οἰκοδέσποινα (ἡ), θηλ. τοῦ *οἰκοδεσπότης*· ἡ δέσποινα τοῦ οἴκου, ἡ σύζυγος τοῦ οἰκοδεσπότου, νοικοκυρά· ‖ ἡ κυρία, ἡ ἰδιοκτήτρια τοῦ οἴκου, νοικοκυρά.

οἰκοδεσπότης (ὁ), θηλ. *οἰκοδέσποινα*· ὁ κύριος τοῦ οἴκου, ὁ πατήρ, κοιν. *νοικοκύρης*· ‖ συνήθ. ὁ κύριος, ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ οἴκου.

οἰκοδίαιτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἐν τῷ οἴκῳ διαιτώμενος, κατοικίδιος.

— **οἰκοδίαιτα** ***ζῷα***· βλ. λ. *κατοικίδια* ζῷα.

οἰκοδιδάσκαλος (ὁ, ἡ)· ὁ κατ᾽ οἶκον διδάσκων, ὁ ἐκπαιδεύων παιδία εἰς τὸν οἶκόν των.

οἰκοδομὴ (ἡ)· τὸ οἰκοδομούμενον ἢ τὸ οἰκοδομημένον, κτήριον καὶ δὴ τὸ μνημειῶδες: «νέαι καὶ μεγάλαι οἰκοδομαί», «ἐργολάβος οἰκοδομῶν».

— *[Νομ.]* Τὸ δίκαιον, ἀνεξαρτήτως τῶν γενικῶν του ὁρισμῶν περὶ τῶν σχέσεων καὶ τῶν ἐπὶ τῶν πάσης φύσεως ἀκινήτων δικαιωμάτων, εἰδικῶς προέβλεψε διὰ τὰς οἰκοδομάς, αἵτινες ὑπὸ διάφορον ὑπεβλήθησαν νομικὴν ρύθμισιν, περιορίζουσαν ἐν τοῖς πλείστοις σημείοις τὴν κυριότητα καὶ τὰ ἄλλα ἐμπράγματα δικαιώματα. Τὸν νόμον ἐν προκειμένῳ ἐνδιαφέρει ἡ θέσις τῆς οἰκοδομῆς ἐν τῷ ἐγκεκριμένῳ σχεδίῳ παντὸς συνοικισμοῦ, ἡ κατάστασίς της ἀπὸ ἀπόψεως ὑγιεινῆς καὶ κυκλοφορίας τοῦ κοινοῦ ἐν αὐτῇ καὶ ἡ στατικὴ καὶ δομικὴ ἀσφάλειά της. Οὕτως ἀπαγορεύεται ἀπολύτως ἡ ἀνέγερσις οἰκοδομῆς ἐπὶ μὴ ὀρθογωνισθέντων ἢ μὴ ἀρτίων οἰκοπέδων. Ὁμοίως δύναται ν᾽ ἀπαγορευθῇ ἡ ἐντὸς ὡρισμένης ζώνης πόλεως ἢ συνοικισμοῦ δόμησις στάβλων ἢ ἄλλων οἰκοδομῶν. Δι᾽ ὡρισμένας ὁδοὺς ἐπιβάλλεται ἡ τήρησις ὁμοιομορφίας περὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν ἢ ὁρίζεται τὸ ὕψος τῶν οἰκοδομῶν. Σπουδαῖοι ἐπίσης ἐπιβάλλονται περιορισμοὶ ὡς πρὸς τὴν θέσιν τῆς οἰκοδομῆς ἐν τῷ οἰκοπέδῳ, ὁριζομένου ἐλαχίστου ὁρίου τοῦ ὄγκου καὶ τῆς ἀποστάσεως αὐτῶν ἀπὸ τῶν γειτονικῶν οἰκοδομῶν ἢ τῶν κοινοχρήστων χώρων. Ἡ ἀνέγερσις καὶ ἡ ἐπισκευὴ πάσης φύσεως οἰκοδομῆς, κατοικίας, καταστήματος, στάβλου, ἐντὸς τοῦ σχεδίου παντὸς συνοικισμοῦ ἐπιτρέπεται μόνον κατόπιν ἀδείας τῆς ὑπηρεσίας σχεδίου πόλεων, παρ᾽ ἧς ἐλέγχεται προληπτικῶς ἡ τήρησις τῶν ὑπὸ τοῦ οἰκοδομικοῦ κανονισμοῦ ἐπιβαλλομένων ὑποχρεώσεων περὶ τοῦ εἴδους τῶν ὑλικῶν, πάχους τῶν τοίχων, ὕψους τῆς οἰκοδομῆς καὶ θέσεως τῆς οἰκοδομῆς ἐν τῷ οἰκοπέδῳ. Ἐπίσης ἡ διοικητικὴ ἀρχὴ δύναται νὰ διατάξῃ τὴν κατεδάφισιν τῶν παρὰ τὴν οἰκοδομικὴν γραμμὴν οἰκοδομῶν, ὡς καί, ἀνεξαρτήτως τῆς ὑπάρξεως ἢ σχεδίου, ἐκείνων, αἵτινες παρουσιάζονται ἐπικίνδυνοι ἀπὸ δομικῆς, στατικῆς καὶ ὑγιεινῆς ἀπόψεως.

Διὰ τοῦ οἰκοδομικοῦ κανονισμοῦ τῆς 3ης Ἀπρι-

Digitized by Google

λίου 1929 ἀπηγορεύθη ἡ ἐντὸς τοῦ ἐγκεκριμένου σχεδίου κτῆσις ὑπὲρ οἰκοδομῆς τινος δουλείας φωτός, ἀπόψεως καὶ παραθύρων, ὑπό τινας δὲ προϋποθέσεις, ὡρισμένης κατ᾽ ἀνώτατον ὅριον ἀποστάσεως τῆς γειτονικῆς οἰκοδομῆς κτλ., κατηργήθησαν καὶ αἱ ὑφιστάμεναι τοιαῦται ἔναντι ἀποζημιώσεως τοῦ δεσπόζοντος (Οἰκ. Καν. ἄρθρ. 121, Συμβούλ. ἐπικρ. 332/1931).

Τὸ ἀστικὸν δίκαιον ἐπιτρέπει ἀζημίως τὴν ὑπὸ τῆς ἀρχῆς κατεδάφισιν οἰκοδομῶν πρὸς πρόληψιν ἐπεκτάσεως πυρκαϊᾶς. Τὸ αὐτὸ ἐπιτρέπεται καὶ εἰς πάντα ἰδιώτην, ἀφοῦ ὅμως πρῶτον τὸ πῦρ καταλάβῃ τὴν κατεδαφιζομένην οἰκοδομὴν (νόμος 7 παρ. 3 Β (58.23) 2 § 7, 60.20).

Ἡ εἰς ξένον κτῆμα κτισθεῖσα οἰκοδομὴ ἀνήκει εἰς τὸν κύριον τοῦ κτήματος κατ᾽ ἐφαρμογὴν τοῦ κανόνος «τὰ ἐπικείμενα εἴκει τοῖς ὑποκειμένοις» (νόμος 39 προοίμιον. II, 6. 1). Εἰς ταῦτα σπουδαίαν ἐπέφερε μεταβολὴν ὁ νόμος 3741 περὶ ἰδιοκτησίας κατ᾽ ὀρόφους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Οἰκονομίδου*, «Ἐμπράγματον δίκαιον» (§ 117).—*Καλλιγᾶ*, «Ἐμπράγματον δίκαιον» (§ 197).—*Ζέπου*, «Ἀστικὸς Κῶδιξ» (1307, 1315).—*Π. Ζέπου*, «Ἰδιοκτησία κατ᾽ ὀρόφους», «Ἐπιθεώρησις τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως» (τόμ. 10 σ. 110 κ.ἑ.).

Κ. Ε. Π.

— **οἰκοδομὴ** ***ἀντισεισμική***. Καλεῖται οὕτω πᾶσα οἰκοδομή, διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς ὁποίας ἐλήφθησαν ὑπ᾽ ὄψιν κατὰ τοὺς στατικοὺς ὑπολογισμούς, ἐκτὸς τῶν δυνάμεων τῆς βαρύτητος καὶ ἐνδεχομένως τῆς ἐπιρροῆς τῆς θερμοκρασίας καὶ τοῦ ἀνέμου, καὶ αἱ ὑπὸ τῶν σεισμῶν προκαλούμεναι ἐπιβαρύνσεις. Αἱ ἐπιβαρύνσεις, αἵτινες δέον νὰ ληφθῶσιν ὑπ᾽ ὄψιν, ὡς προκαλούμεναι ὑπὸ τῶν σεισμῶν, αἱ ἐλάχισται διαστάσεις τῶν διαφόρων μερῶν τῶν οἰκοδομῶν καὶ ὁ τρόπος κατασκευῆς τῶν οἰκοδομῶν εἰς τὰς σεισμοπλήκτους περιοχάς, καθορίζονται εἰς τὰ διάφορα κράτη διὰ διαταγμάτων. Παρ᾽ ἡμῖν ἰσχύει τὸ ἀπὸ 1—7—11/1928 διάταγμα περὶ ἀντισεισμικοῦ οἰκοδομικοῦ κανονισμοῦ Κορίνθου—Λουτρακίου. Ἐκ τῆς πείρας ἐδείχθησαν ὡς καταλληλότεραι ἀντισεισμικαὶ οἰκοδομαὶ αἱ ξύλιναι τοιαῦται, λόγῳ τῆς ἐλαστικότητος αὐτῶν, καὶ αἱ διὰ σκελετοῦ ἐκ σιδηροπαγοῦς σκυροδέματος, εἰδικῶς ὑπολογιζομένου. Αἱ τελευταῖαι κρίνονται προτιμότεραι, λόγῳ τῆς ἀντοχῆς των εἰς τὸ πῦρ, καὶ ἐφηρμόσθησαν παρ᾽ ἡμῖν διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς Κορίνθου. Πάντως, οἱονδήποτε σύστημα καὶ ἂν προτιμηθῇ, δέον ἡ ἐν γένει κατασκευὴ νὰ γίνῃ λίαν ἐπιμεμελημένως. Α. Α. Κ.

— **οἰκοδομῶν** ***φορολογία***. Ὁ νόμος τοῦ 1836, τροποποιηθεὶς διὰ τοῦ νόμου ΚΣΤ´ τοῦ 1843, καὶ εἶτα ὁ νόμος ΚΒ´ τοῦ 1863 καὶ νεώτεροί τινες νόμοι διεῖπον τὴν φορολογίαν τῶν οἰκοδομῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐτησίας προσόδου αὐτῶν, πλὴν Ἑπτανήσου καὶ Οἰτύλου, εἰς ἃς ἐπαρχίας δὲν ἐφηρμόζετο ἡ ἄμεσος φορολογία. Ὁ νόμος 1640 τοῦ 1919 περὶ φορολογίας τῶν καθαρῶν προσόδων κατήργησε τοὺς προμνησθέντας νόμους τοῦ παλαιοῦ βασιλείου, καθὼς καὶ τὸν ἐν Κρήτῃ ἰσχύοντα φόρον οἰκοδομῶν καὶ ἐνοικίου καὶ τὸν κτηματικὸν (ὀθωμανικὸν) φόρον, τὸν ἰσχύσαντα μέχρι τῆς καταργήσεώς του ἐν ταῖς νέαις χώραις, πλὴν Κρήτης καὶ Σάμου, καὶ ἐπέβαλε τὴν φορολογίαν ταύτην καθ᾽ ὅλον τὸ κράτος. Ὁ νόμος 1640 (ἄρθρ. 3) διήρεσε τὰς προσόδους εἰς ἑπτὰ κατηγορίας, κατατάξας εἰς τὴν α´ τὰ εἰσοδήματα ἐξ οἰκοδομῶν. Ἡ διαίρεσις αὕτη ἀφορᾷ τὸν λεγόμενον «ἀναλυτικὸν» φόρον, καθότι ἡ πρόσοδος ἑκάστης κατηγορίας, ὑπαγομένη εἰς ἴδιον φορολογικὸν συντελεστήν, φορολογεῖται ἰδιαιτέρως, κατ᾽ ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸν «συνθετικὸν συμπληρωματικὸν» φόρον, εἰς ὃν ὑποβάλλονται ἅπασαι ἀθροιστικῶς λαμβανόμεναι αἱ πρόσοδοι τῶν κατηγοριῶν τούτων. Τὸ διάταγμα τῆς 6 Σεπτεμβρίου 1929 «Περὶ κώδικος φορολογίας καθαρῶν προσόδων», ὡς ἐτροποποιήθη διά τινων μεταγενεστέρων νόμων, διέπει σήμερον τὴν φορολογίαν ταύτην (ἄρθρ. 2, 5, 9—11 καὶ 30—31).

Ὑποκείμενον τοῦ φόρου. Εἰς τὸν φόρον τῆς α´ κατηγορίας ὑπόκειται πᾶς ἰδιοκτήτης, νομεύς, ἐπιφανειοῦχος, ἐμφυτευτής, ἐπικαρπωτής, ἢ ὁ εἰς ὃν μετεβιβάσθη ἡ ἐνάσκησις τοῦ δικαιώματος τῆς ἐπικαρπίας, ἢ ὁ ἔχων δικαίωμα χρήσεως ἢ οἰκήσεως, προκειμένου δὲ περὶ ὑπεκμισθώσεως ὁ μισθωτής, οἰκοδομῆς, κειμένης ἐν Ἑλλάδι, εἴτε φυσικόν, εἴτε νομικὸν πρόσωπον εἶναι, εἴτε ἔχων τὴν κατοικίαν του ἢ τὴν διαμονήν του ἢ τὴν ἕδραν του ἐν τῇ ἡμεδαπῇ, εἴτε ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Ἑπομένως, ὁ φόρος οὗτος εἶναι «πραγματικός», ὡς ἀποβλέπων κυρίως εἰς τὸ εἰσόδημα, ὡς φορολογητέαν ὕλην, τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι κειμένης οἰκοδομῆς, ἀδιαφόρως πρὸς τὴν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἢ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ διαμονὴν τοῦ φορολογουμένου καὶ μὴ περιλαμβάνων τὸ εἰσόδημα τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ οἰκοδομῶν του. Ἐπὶ συνιδιοκτησίας, ἕκαστος τῶν συνιδιοκτητῶν οἰκοδομῆς ἀποτελεῖ ἴδιον πρόσωπον φορολογουμένου καὶ ὑποβάλλει ἰδίαν δήλωσιν διὰ τὸ ἐκ τοῦ εἰσοδήματος μερίδιόν του.

Ἀντικείμενον τοῦ φόρου. Εἶναι τὸ καθαρὸν εἰσόδημα, ὅπερ ἐκαρπώθη ὁ εἰσοδηματίας ἐκ πασῶν τῶν ἐν Ἑλλάδι κειμένων οἰκοδομῶν, ὡς τοιαῦται δὲ θεωροῦνται ὄχι μόνον οἱ ἐστεγασμένοι χῶροι, ἀλλὰ καὶ τὰ γήπεδα, τὰ χρησιμοποιούμενα ὡς ἀποθῆκαι, ἐργοστάσια ἢ ἐργαστήρια καὶ τὰ παρόμοια ἢ ὡς περιοχαὶ θερινῶν θεαμάτων, καφενείων, γυμναστηρίων καὶ παρομοίων (ἄρθρ. 9, § 2), τοιαῦτα δὲ εἶναι καὶ τὰ ξύλινα παραπήγματα, περίπτερα κλπ. Τὸ φορολογητέον ἀντικείμενον ὑπολογίζεται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ εἰσοδήματος, τοῦ κτηθέντος κατὰ τὸ ἀμέσως προηγούμενον οἰκονομικὸν ἔτος, δηλαδὴ ἀπὸ 1 Ἀπριλίου μέχρι 31 Μαρτίου. Ὡς κτηθὲν εἰσόδημα λογίζεται πᾶν ἐνοίκιον ὀφειλόμενον καὶ ἀπαιτητὸν κατὰ τὴν 1ην Ἀπριλίου ἑκάστου ἔτους, ἡμέραν καθ᾽ ἣν γεννᾶται ἡ πρὸς δήλωσιν ὑποχρέωσις. Εἰδικαὶ διατάξεις προβλέπουσι περὶ εἰσοδήματος οἰκοδομῆς, ἐκμεμισθωμένης ὁλοκλήρου ἢ ἐν μέρει μετὰ πλήρους ἐπιπλώσεως ἢ μετὰ πλήρους μηχανικῆς ἐξαρτήσεως καὶ περὶ ὑπεκμισθώσεως, περὶ οἰκοδομῆς ἐπὶ ἀλλοτρίου γηπέδου, περὶ ἀπαλλαγῶν τινων ἐκ τοῦ φόρου τῶν οἰκοδομῶν τοῦ δημοσίου, μεγάρων πρεσβειῶν ἀνηκόντων εἰς ἀλλοδαπὰ κράτη, ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ἀμοιβαιότητος, δήμων καὶ κοινοτήτων, φιλανθρωπικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν ἱδρυμάτων, ναῶν καὶ ἱερῶν μονῶν κλπ. Ἐπίσης ἀπαλλάσσονται τοῦ φόρου αἱ ὑπ᾽ αὐτῶν τούτων τῶν φορολογουμένων πρὸς οἴκησιν χρησιμοποιούμεναι οἰκοδομαί, ἐφόσον ἡ τεκμαιρομένη πρόσοδος δὲν ὑπερβαίνει τὰς δρχ. 3.000 ἐτησίως καί τινες ἄλλαι οἰκοδομαί, ὡς ἐκ τοῦ προορισμοῦ των. Δι᾽ εἰδικῶν δὲ νομοθετημάτων τοῦ 1923 καὶ τοῦ 1925 ἀπηλλάγησαν, ἐπὶ ὡρισμένον χρόνον, αἱ νεόδμητοι οἰκοδομαί, διὰ τὴν ταχυτέραν ἐπίλυσιν τοῦ προβλήματος τῆς στέγης. Ὁ νόμος ὁρίζει προσέτι τὰ ἐκπίπτοντα βάρη καὶ τὰς δαπάνας τοῦ ἀκινήτου, πρὸς ἐξεύρεσιν τοῦ φορολογητέου καθαροῦ εἰσοδήματος, καὶ προνοεῖ συνάμα περὶ ἄλλων εἰδικῶν περιπτώσεων.

Ὁ φορολογικὸς συντελεστής, ἤτοι τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου τούτου, ἐν Ἀθήναις μὲν εἶναι (τοῦ κυρίου φόρου) 13 %, ἐξ οὗ γίνεται ἔκπτωσις 20 %, κατὰ τὸν νόμον 4576, καὶ οὕτω περιορίζεται εἰς 10.40 %. Εἰς τὸν κύριον φόρον προστίθενται πρόσθετα ἐπὶ τοῦ κυρίου φόρου τὰ ἑξῆς ποσοστά: 1) ἀναγκαστικοῦ δανείου 30 % ἤτοι 3.12 %, 2) δημοτικοῦ φόρου 20 % ἤτοι 2.08 %, 3) ὁδοποιίας 2 % ἤτοι 0.20 % καὶ 4) ὁδοστρωμάτων 10 % ἤτοι 1.04 %. Τὸ σύνολον προσθέτων φόρων 6.44 % σὺν τῷ κυρίῳ 10 40 % ἀνέρχεται εἰς 16.84 %. Κατὰ τὸ 1931 κατηργήθη ὁ πρόσθετος ἐν Ἀθήναις ἐπιβαλλόμενος φόρος δανείου ὑδρεύσεως (Οὔλεν) 12 %, μετὰ τοῦ ὁποίου πρότερον τὸ σύνολον τῶν φόρων τούτων ἀνήρχετο εἰς 28.84 %. Ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ὁ μὲν κύριος φόρος εἶναι ὁ αὐτὸς τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλ᾽ οἱ πρόσθετοι εἶναι ὁ μὲν δημοτικὸς μέχρις 20 %, ὁ δὲ τῆς ὁδοποιίας κατὰ μέσον ὅρον 5 % ἐπὶ τοῦ κυρίου, ὥστε συνολικῶς ὁ κύριος καὶ οἱ πρόσθετοι ἀνέρχονται εἰς 21.84 % κατὰ μέσον ὅρον, διότι ἐνιαχοῦ ἡ ἐπιβάρυνσις εἶναι μεγαλυτέρα, ὡς ἐκ τῆς ἐν αὐταῖς ὑπάρξεως καὶ ἄλλων τοπικῶν φόρων, ὁδοστρωμάτων, ὑδρεύσεως κτλ.

Αἱ δηλώσεις τῶν φορολογουμένων γίνονται ἐντὸς τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου τοῦ ἔτους τῆς δηλώσεως καί, ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν καὶ τῇ ὑπὸ τοῦ οἰκονομικοῦ ἐφόρου γινομένης ἐπαληθεύσεώς των, συντάσσονται οἱ φορολογικοὶ κατάλογοι, ὧν ἡ ἰσχὺς παρατείνεται συνήθως ἐπὶ πέντε ἔτη, μετὰ τὴν παρέλευσιν τῶν ὁποίων αἱ δηλώσεις ἐπαναλαμβάνονται, κατ᾽ ἔτος δὲ γίνονται αἱ δηλώσεις νέων οἰκοδομῶν ἢ προσθηκῶν εἰς οἰκοδομὰς καὶ ἐν γένει αἱ τροποποιητικαὶ δηλώσεις (βλ. λ. *φορολογία ἄμεσος* καὶ *καταναλώσεως φόρος*). Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ

οἰκοδόμημα (τό)· τὸ οἰκοδομημένον, οἱονδήποτε κτήριον: «οἰκοδόμημα νέον, — πολυτελὲς κλπ.».

οἰκοδομήσιμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ πρὸς οἰκοδομὴν ἁρμόδιος: «οἰκοδομήσιμος ξυλεία».

οἰκοδόμησις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ οἰκοδομεῖν, ἡ ἀνέγερσις οἰκοδομήματος, ἡ δομή, τὸ κτίσιμο: «ἔναρξις τῆς οἰκοδομήσεως τοῦ μεγάρου».

οἰκοδομικὴ (ἡ). Ἡ τέχνη τοῦ δομεῖν (κτίζειν, κατασκευάζειν) οἰκοδομὰς ἐν γένει, συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας τοὺς ἐπιβαλλομένους ἐκ τοῦ προορισμοῦ τῶν οἰκοδομημάτων, κατ᾽ ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν *δομικήν*, ἥτις ἐξετάζει τ᾽ ἀφορῶντα πάσας ἐν γένει τὰς κατασκευάς.

Διὰ τὴν ἐκτέλεσιν μιᾶς κατασκευῆς συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας τῆς συγχρόνου οἰκοδομικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς ἀπαιτοῦνται πλεῖσται γνώσεις παρὰ τοῦ μελετητοῦ καὶ ἐκτελεστοῦ, καθὼς καὶ μεγάλη προσοχὴ καὶ ἐξέτασις τῶν χρησιμοποιουμένων ὑλικῶν καὶ τῶν συνθηκῶν τὰς ὁποίας δέον νὰ πληροῖ ἡ ὑπ᾽ ὄψιν κατασκευή. Διὰ τὴν κατασκευὴν ἑνὸς οἰκοδομικοῦ ἔργου διακρίνομεν τρεῖς περιόδους· κατὰ τὴν πρώτην γίνεται ἡ ἐν τῷ νῷ σύλληψις καὶ μελέτη, κατὰ τὴν ὁποίαν, ἀναλόγως τοῦ σκοποῦ τοῦ οἰκοδομήματος, ἐπιτυγχάνεται συνδυασμὸς τῶν καθ᾽ ἕκαστα μερῶν αὐτοῦ· κατὰ τὴν δευτέραν γίνεται ἡ μόρφωσις τοῦ ὑπὸ κατασκευὴν ἔργου ἐν σχεδίοις, τὰ ὁποῖα θὰ δοθῶσι κατόπιν εἰς τοὺς ἐκτελεστὰς καὶ θὰ χρησιμοποιηθῶσιν ὡς βάσεις κατὰ τὴν τρίτην περίοδον, τὴν τῆς κατασκευῆς.

Βάσεις μελετῶν καὶ ἐκτελέσεως. Τόσον κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν σχεδίων, ὅσον καὶ κατὰ τὴν κατασκευήν, δέον νὰ ἔχωμεν ὑπ᾽ ὄψιν τὴν ἀρτίαν διάταξιν τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ οἰκοδομήματος, τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ, τὴν συμμετρίαν, τὸ εἶδος καὶ τὴν φύσιν τῶν χρησιμοποιουμένων ὑλικῶν, τὴν στερεότητα, τὴν διάρκειαν καὶ τὴν οἰκονομίαν τῆς κατασκευῆς. Ἡ διάταξις τῶν διαφόρων μερῶν καὶ διαμερισμάτων τῆς οἰκοδομῆς, κατὰ τρόπον ἐξυπηρετοῦντα καὶ εὐκολύνοντα τὰς ἀνάγκας τοῦ κατασκευάζοντος χωρὶς νὰ γίνεται σπατάλη τοῦ διατιθεμένου οἰκοπέδου, τηρουμένων καὶ τῶν κανόνων τῆς ὑγιεινῆς καὶ εὐμαρείας ἐν γένει, ἀποτελεῖ θέμα μελέτης ἰδιαιτέρου κλάδου τῆς οἰκοδομικῆς, τῆς *κτηριολογίας*, ἡ ὁποία ἐξετάζει λεπτομερῶς τὰς συνθήκας, αἵτινες δέον νὰ τηρῶνται διὰ τὴν καλὴν διάταξιν τῶν διαφόρων τμημάτων τῆς οἰκοδομῆς. Οὕτω, προκειμένης κατασκευῆς κατοικίας, δέον νὰ καταβληθῇ μέριμνα, ὅπως τὰ δωμάτια ὕπνου καὶ τὰ διαμερίσματα ὁλοημέρου διαμονῆς τοποθετηθῶσι πρὸς τὸ μεσημβρινὸν τμῆμα τῆς οἰκίας, τὰ δὲ ἀποχωρητήρια, κλιμακοστάσια κττ. πρὸς τὸ βόρειον· ἐπίσης, τὸ δωμάτιον λουτροῦ πρέπει νὰ κεῖται παρὰ τὰ δωμάτια ὕπνου καὶ τὸ μαγειρεῖον παρὰ τὴν αἴθουσαν φαγητοῦ, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ συγκοινωνῇ ἀπ᾽ εὐθείας μετὰ ταύτης. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν χαρακτῆρα τοῦ οἰκοδομήματος, δέον ἀναλόγως τοῦ σκοποῦ, δι᾽ ὃν προορίζεται τοῦτο, νὰ προσδώσωμεν εἰς αὐτὸ καὶ τὴν ἀνάλογον ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν αὐτοῦ, καὶ δὴ κατὰ τρόπον δηλοῦντα κατὰ τὸ δυνατὸν τὸν σκοπὸν τοῦ κτηρίου. Ἄλλη π. χ. πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἐμφάνισις ἑνὸς θεάτρου καὶ ἄλλη ἑνὸς σχολείου. Ἡ συμμετρία τοῦ οἰκοδμήματος, ἥτις δέον νὰ ἐπιδιώκεται, ἀποσκοποῦσα εἰς τὴν αἰσθητικὴν ἱκανοποίησιν τοῦ παρατηρητοῦ, δὲν θ᾽ ἀνταποκρίνεται μόνον εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διάταξίν του, ἴσως δὲ πρέπει νὰ ἐφιστᾶται ἡ προσοχὴ μᾶλλον εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο, δεδομένου ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν τῶν οἰκοδομημάτων εἶναι ἐκεῖνο ὅπερ ὑποπίπτει διαρκῶς εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν ἐνοικούντων.

Τὸ εἶδος καὶ ἡ φύσις τῶν χρησιμοποιηθησομένων ὑλικῶν ἀποτελεῖ καὶ τοῦτο στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἐξετάζεται, διότι ἄλλος θὰ εἶναι ὁ τρόπος κατασκευῆς ἑνὸς οἰκοδομήματος μὲ τὸ ἓν ὑλικόν, καὶ ἄλλος μὲ τὸ ἄλλο. Ἡ στερεότης καὶ ἡ διάρκεια τῆς οἰκοδομῆς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀκρίβειαν τῶν στατικῶν ὑπολογισμῶν ἀφ᾽ ἑνὸς καὶ ἀπὸ τὴν καλὴν καὶ ἐπιμεμελημένην ἐκτέλεσιν δι᾽ ἀρίστων ὑλικῶν ἀφ᾽ ἑτέρου. Αἱ μέθοδοι καὶ οἱ τρόποι τοῦ στατικοῦ ὑπολογισμοῦ τῶν διαφόρων μερῶν τῆς κατασκευῆς ἐξετάζονται ἐν λεπτομερείᾳ ὑπὸ τῆς στατικῆς καὶ τῆς ἀντοχῆς τῆς ὕλης. Ἡ οἰκοδομικὴ τῶν κατασκευῶν διὰ λόγους πρακτικῆς ὁρίζει τὰς ἐλαχίστας διαστάσεις, αἵτινες δύνανται νὰ ἐπιτραποῦν εἰς τὰ διάφορα μέρη. Ἡ οἰκονομία τέλος τῆς κατασκευῆς ἐξαρτᾶται κυρίως ἀπὸ τὴν πεῖραν καὶ τὴν ἱκανότητα τοῦ ἐπιβλέποντος μηχανικοῦ, ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ λαμβάνῃ ὑπ᾽ ὄψιν πλείστους ὅσους παράγοντας, ὅπως εἶναι αἱ τρέχουσαι τιμαὶ τῶν ὑλικῶν καὶ ἡμερομισθίων, ἡ ἀπόδοσις τῶν ἐργατῶν κλπ.

Ὑλικά. Ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς οἰκοδομικῆς χρησιμοποιουμένων παμπόλλων ὑλικῶν τὰ σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: Οἱ *λίθοι*, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦσι τὸ πρῶτον χρησιμοποιηθὲν ὑπὸ τῆς οἰκοδομικῆς ὑλικόν, χρησιμοποιοῦνται εἴτε ὡς ἔχουσιν εἴτε ἐπεξειργασμένοι (ἀργοὶ λίθοι, ξεστοί, μάρμαρα)· ὡσαύτως χρησιμοποιοῦνται εἴτε τὰ παράγωγα ἐξ αὐτῶν (πλάκες, χάλικες, ἄμμος, ἄσβεστος, μαρμαρόκονις κλπ.) εἴτε καὶ τεχνητοὶ τοιοῦτοι, φερόμενοι ὑπὸ διάφορα ὀνόματα (πλίνθοι, ὠμόπλινθοι, ὀπτόπλινθοι, σιμεντόπλινθοι, σιμεντόλιθοι κλπ.). Διὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ χρησιμοποίησις τῶν λίθων, δέον οὗτοι νὰ εὑρίσκωνται εἰς μεγάλας ποσότητας καὶ εὐκόλου ἐξαγωγῆς, ἀκόμη δὲ νὰ ἀντέχωσιν εἰς τὰς ἐπιφορτίσεις καὶ τὰς κρούσεις, νὰ μὴ ὑφίστανται ἐπιρροὰς ἐκ τῶν μεταβολῶν τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ νὰ προσφύωνται πρὸς τὰ κονιάματα. Οἱ χρησιμοποιούμενοι λίθοι λαμβάνονται κυρίως ἐκ λατομείων, ἐνίοτε ὅμως χρησιμοποιοῦνται καὶ συλλεκτοὶ τοιοῦτοι. Ἡ *ἄργιλλος*, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ μᾶλλον διαδεδομένον ἐν τῇ φύσει ὑλικόν, ἐχρησιμοποιήθη ἐκ τῶν πρώτων ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκ ταύτης κατασκευάζονται τοῖχοι, πλίνθοι, κέραμοι, σωλῆνες κλπ. Τὸ *ξύλον* χρησιμοποιεῖται ὑπὸ πάσας αὐτοῦ τὰς μορφάς, καὶ τὰς ὑποτυπώδεις ἀκόμη τοιαύτας, ὅπως ἡ τοῦ ἀχύρου, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει πρὸς ἐπαύξησιν τῆς ἀντοχῆς καὶ τῆς διαρκείας τῶν διαφόρων ἐπιχρισμάτων καὶ τῶν ὠμοπλίνθων, καὶ ἡ τῶν καλάμων, οἱ ὁποῖοι χρησιμοποιοῦνται πρὸς κατασκευὴν ἐλαφρῶν διαχωρισμάτων καὶ ὀροφῶν, ἐπιχριομένων συνήθως, ἢ καὶ ὁλοκλήρων ἀγροτικῶν καταφυγίων καὶ οἰκίσκων. Ὁ *σίδηρος*, τὸ ἄριστον βοηθητικὸν μέσον διὰ πᾶσαν κατασκευήν. Σήμερον κατασκευάζονται πλεῖσται ὅσαι οἰκοδομικαὶ κατασκευαὶ μὲ βάσιν ἐξ ὁλοκλήρου τὸν σίδηρον (τὸ πλεῖστον τῶν οὐρανοξυστῶν, στέγαι θεάτρων, ἐργοστασίων κλπ.). Μετὰ τοῦ *σιμέντου* ἀποτελεῖ νῦν ἓν τῶν μᾶλλον ἐν χρήσει οἰκοδομικῶν ὑλικῶν. Τὰ διάφορα *κονιάματα*, κοινὰ ἢ ὑδραυλικά, ἀποτελοῦσι τὰ μέσα συνδέσεως

Digitized by Google

τῶν διαφόρων οἰκοδομικῶν ὑλικῶν, πρὸς ἀποτέλεσιν τῶν διαφόρων μερῶν τῶν κατασκευῶν. Ἡ *γύψος*, ἡ *ὕαλος*, τὰ διάφορα ἄλλα *μέταλλα* (μόλυβδος, ψευδάργυρος, χαλκὸς κλπ.) χρησιμοποιοῦνται διὰ πλείστας ὅσας ἀνάγκας, π. χ. διὰ τὴν κατασκευὴν σωλήνων, συρμάτων, φύλλων ἐπικαλύψεως, χειρολαβῶν κλπ.).

Διάκρισις τῶν στοιχείων κτηρίου. Ἀναλόγως τοῦ προορισμοῦ τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ κτηρίου, διακρίνομεν αὐτὰ εἰς στατικὸν ἢ φέροντα ὀργανισμὸν καὶ εἰς ὀργανισμὸν συμπληρώσεως. Φέρων ὀργανισμὸς ἢ σκελετός, ἢ στατικὸς ὀργανισμὸς ἢ φέρον μέρος τοῦ κτηρίου καλεῖται τὸ μέρος αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον μεταφέρει ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πλὴν τοῦ ἰδίου βάρους καὶ τὰ λοιπὰ μόνιμα ἢ κινητὰ φορτία τῆς οἰκοδομῆς καὶ ἐν γένει τὰ μέρη τῆς οἰκοδομῆς τ' ἀντιδρῶντα κατὰ τῆς ἐπενεργείας τῶν ἐξωτερικῶν δυνάμεων. Τὰ λοιπὰ μέρη τῆς οἰκοδομῆς τ' ἀποσκοποῦντα τὴν ἁπλῆν συμπλήρωσιν αὐτῆς πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ προορισμοῦ της, καλοῦνται ὀργανισμοὶ συμπληρώσεως. Οἱ στατικοὶ ὀργανισμοὶ διακρίνονται εἰς ὁμοιογενεῖς καὶ ἀνομοιογενεῖς. Ὁμοιογενεῖς εἶναι, ὅταν ὅλα τὰ στατικῶς δρῶντα στοιχεῖα ἀποτελοῦνται ἐκ τῆς αὐτῆς δομησίμου ὕλης, τόσον κατ' ὄροφον, ὅσον καὶ καθ' ἅπαν τὸ ὕψος τοῦ κτηρίου. Ἀνομοιογενεῖς στατικοὶ ὀργανισμοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους τὰ δρῶντα μέρη ἀποτελοῦνται ἐξ ὕλης δομησίμου, τῆς ὁποίας ἡ φύσις διαφέρει ἀπὸ ὀρόφου εἰς ὄροφον ἢ καὶ ἀπὸ τμήματος εἰς τμῆμα τοῦ αὐτοῦ ὀρόφου.

Τρόπος κατασκευῆς. Οἱ τρόποι καὶ τὰ μέσα ἐκτελέσεως τῶν διαφόρων οἰκοδομικῶν ἔργων, ὅπως αἱ *θεμελιώσεις*, οἱ *τοῖχοι*, τὰ διάφορα ἀνοίγματα τοίχων, τὰ *πατώματα*, αἱ *κλίμακες*, αἱ *στέγαι*, αἱ *θύραι* (βλ. τὰς λ.), καθὼς καὶ αἱ συνθῆκαι καὶ οἱ ὅροι τῆς κατασκευῆς αὐτῶν ἀποτελοῦσι τὸ κύριον θέμα τῆς οἰκοδομῆς.

Βοηθητικὰ μέσα ἐκτελέσεως. Λόγῳ τῆς μεγάλης ποικιλίας τῶν ὑπὸ τῆς οἰκοδομικῆς ἀπαιτουμένων ἐργασιῶν, τὰ βοηθητικὰ μέσα ἐκτελέσεως τῶν ἔργων εἶναι πολυάριθμα. Τὰ διάφορα ἐργαλεῖα τῶν ἐργατῶν, τῶν κτιστῶν, ξυλουργῶν καὶ λοιπῶν τεχνιτῶν ἀποτελοῦσι τὴν ἀπαρχὴν τῶν βοηθητικῶν τούτων μέσων, τὰ τελευταῖα δὲ ἀνυψωτικὰ μηχανήματα, οἱ θραυστῆρες, οἱ μικτῆρες καὶ τὰ διάφορα ἄλλα ποικιλόμορφα καὶ χρησιμότατα μηχανήματα ἀποτελοῦσι τὴν κατακλεῖδα αὐτῶν. Μεταξὺ τῶν πρώτων καὶ τῶν τελευταίων περιλαμβάνεται σωρεία ὅλη διαφόρων ἐργαλείων καὶ βοηθητικῶν μέσων.

Οἰκοδομικοὶ κανονισμοί. Εἰς τὰ διάφορα κράτη, χάριν ἐξασφαλίσεως τοῦ κοινοῦ ἀπὸ τῶν παντὸς εἴδους κινδύνων, τῆς ὑγιεινῆς τῶν κατοικιῶν, τῆς αἰσθητικῆς τῶν πόλεων καὶ τῶν κωμῶν κτλ., ἔχουσι καταρτισθῆ οἰκοδομικοὶ κανονισμοί, ἐφαρμοζόμενοι ὑποχρεωτικῶς κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν πάσης οἰκοδομῆς. Παρ' ἡμῖν ἰσχύει τὸ ἀπὸ 3 Ἀπριλίου 1929 διάταγμα «Περὶ γενικοῦ οἰκοδομικοῦ κανονισμοῦ τοῦ κράτους», καθὼς καὶ τὸ ἀπὸ 1 Ἰουλίου 1928 «Περὶ ἀντισεισμικοῦ οἰκοδομικοῦ κανονισμοῦ» ἐφαρμοζομένου εἰς σεισμοπλήκτους περιοχάς. Διὰ τῶν κανονισμῶν τούτων καθορίζεται τελείως ὁ τρόπος ἐκπονήσεως τῶν σχεδίων ρυμοτομίας, αἱ ὑποχρεώσεις τῶν δήμων, κοινοτήτων καὶ ἰδιοκτητῶν ὡς πρὸς τὰ κοινῆς χρήσεως ἔργα, τὰ οἰκοδομικὰ συστήματα, τὰ ὅρια οἰκοδομουμένων ἐπιφανειῶν, ὁ τρόπος χρησιμοποιήσεως τῶν ἀκαλύπτων χώρων τῶν οἰκοδομῶν, ἡ διάταξις τοῦ ἐσωτερικοῦ τῶν οἰκοδομῶν ἀπὸ ἀπόψεως φωτισμοῦ καὶ ἀερισμοῦ, ἐξασφαλιστικὰ μέσα ἀπὸ τοῦ πυρὸς κλπ., τὸ ὕψος τῶν οἰκοδομῶν, αἱ ἐλάχισται ἐπιτρεπόμεναι διαστάσεις τῶν τοίχων καὶ πλεῖσται ὅσαι ἄλλαι λεπτομέρειαι.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Magny*, La construction en béton armé. —*Ramée*, L'architecture et la construction pratique.— *Ραπτάκη*, Οἰκοδομική.— *Breymann*, Allgemeine Bankonstruktionslehre mit besonderer Beziehung auf das Hochbauwesen.

Α. Α. ΚΑΖΑΚΟΣ

οἰκοδομικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν οἰκοδομήν, ὁ τῆς οἰκοδομῆς: «οἰκοδομικὰ ἐργαλεῖα»· || «οἰκοδομικαὶ ἑταιρεῖαι» αἱ ἀναλαμβάνουσαι τὴν ἀνέγερσιν οἰκοδομῶν· || ***οἰκοδομικὴ*** (ἡ)· ὡς ουσ. (βλ. λ.).—Ἐπίρρ. ***οἰκοδομικῶς.***

—**οἰκοδομικὴ** *γραμμή.* Ἡ γραμμὴ ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐπιτρέπεται ἡ τοποθέτησις τῶν προόψεων τῶν διαφόρων κτηρίων εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν πόλεων καὶ κωμῶν. Αἱ οἰκοδομικαὶ γραμμαὶ καθορίζονται διὰ τῶν ἐγκεκριμένων ὑπὸ τοῦ κράτους σχεδίων πόλεων, ὅπου ἐμφαίνονται εἴτε αὐταὶ αὗται αἱ ὡς ἄνω ὁρισθεῖσαι γραμμαί, εἴτε ἄλλαι, ἐξώτερον αὐτῶν κείμεναι, ὅταν ἐπιβάλλεται ἡ τήρησις ἀκαλύπτων χώρων (αὐλῶν ἢ πρασιῶν) μεταξὺ τῶν οἰκοδομῶν καὶ τῶν κοινοχρήστων χώρων (ὁδῶν, πλατειῶν, ἀλσῶν κλπ.). Εἶναι δυνατὸν διὰ τῶν σχεδίων πόλεων νὰ ὁρίζωνται οἰκοδομικαὶ γραμμαὶ καὶ ὡς πρὸς τὰ ὀπίσθια ἢ καὶ τὰ πλάγια ὅρια τῶν οἰκοδομῶν. Αἱ οἰκοδομικαὶ γραμμαὶ συνεπάγονται τὴν ἐπ' αὐτῶν ὑποχρεωτικὴν τοποθέτησιν τῶν ὄψεων τῶν κτηρίων, ἐνίοτε ὅμως θεωροῦνται, εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις, ὡς ἁπλῶς ἐνδεικτικαὶ τῶν ἐξωτάτων ὁρίων, πέραν τῶν ὁποίων δὲν ἐπιτρέπεται ἡ τοποθέτησις οἰκοδομῶν. Α. Α. Κ.

—**οἰκοδομικὸν** ***σύστημα.*** Ὁ τρόπος, κατὰ τὸν ὁποῖον διατάσσονται αἱ οἰκοδομαὶ ὡς πρὸς τὰ οἰκόπεδα, ἐφ' ὧν κατασκευάζονται. Διακρίνομεν τρία οἰκοδομικὰ συστήματα, ἀναλόγως τῆς σχετικῆς θέσεως τοῦ κτηρίου, ὡς πρὸς τὰ πλάγια ὅρια τοῦ οἰκοπέδου ἐφ' οὗ κεῖται: 1) Τὸ *συνεχὲς* ἢ *κλειστὸν* σύστημα, κατὰ τὸ ὁποῖον τὰ ἐπὶ τοῦ οἰκοπέδου ἀνεγειρόμενα κτήρια ἐφάπτονται ἀμφοτέρων τῶν πλαγίων αὐτοῦ ὁρίων. Τὸ σύστημα τοῦτο εἶναι τὸ συνηθέστερον ἐφαρμοζόμενον. 2) Τὸ *ἀσυνεχὲς* ἢ *ἀνοικτὸν* σύστημα, κατὰ τὸ ὁποῖον τὰ ἐπὶ τοῦ οἰκοπέδου ἀνεγειρόμενα κτήρια ἀφίστανται ἀμφοτέρων τῶν πλαγίων αὐτοῦ ὁρίων. 3) Τὸ *μεικτὸν* σύστημα, κατὰ τὸ ὁποῖον τὰ ἐπὶ τοῦ οἰκοπέδου ἀνεγειρόμενα κτήρια ἐφάπτονται τῆς μιᾶς τῶν πλαγίων αὐτοῦ πλευρῶν καὶ ἀφίστανται τῆς ἑτέρας. Ἐὰν αἱ οἰκοδομαὶ δὲν ἐφάπτωνται οὐδενὸς τῶν ὁρίων τοῦ οἰκοπέδου ἐφ' οὗ κεῖνται, ἔχομεν τὸ λεγόμενον *ἐλεύθερον* σύστημα ἢ μᾶλλον σύστημα τῶν *ἐλευθέρων οἰκοδομῶν.* Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω κυρίων οἰκοδομικῶν συστημάτων, δύνανται νὰ ὑπάρξωσι καὶ ἄλλα ἀνάλογα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πρὸς ταῦτα. Οἱ οἰκοδομικοὶ κανονισμοὶ καθορίζουσι τὰ ἑκάστοτε ἐφαρμοστέα συστήματα, καθὼς καὶ τὰ ὅρια τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν. Α. Α. Κ.

— **οἰκοδομικὸν** ***τετράγωνον.*** Καλοῦνται οἰκοδομικὰ τετράγωνα οἱ ὑπὸ τῶν σχεδίων πόλεων προβλεπόμενοι οἰκοδομήσιμοι χῶροι. Αἱ ὁρικαὶ γραμμαὶ τῶν ὡς ἄνω χώρων καὶ τῶν ὑπὸ τῶν σχεδίων προβλεπομένων κοινοχρήστων τοιούτων ἀποτελοῦσι τὰς λεγομένας *οἰκοδομικὰς* γραμμὰς (βλ.λ.). Α. Α. Κ.

οἰκοδόμος (ὁ)· ὁ κτίζων οἰκίας, κτίστης· || ὁ περὶ τὰς οἰκοδομὰς ἔμπειρος: «μηχανικὸς οἰκοδόμος».

οἰκοδόμος (ὁ) (Oecodomus) *[Ζῳολ.].* Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κεντροφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *μυρμηκιδῶν*, περιλαμβάνον μύρμηκας ἀπαντῶντας εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικήν. Ἐκ τῶν ἀρκετῶν εἰδῶν τοῦ γένους γνωστότερον εἶναι ὁ *οἰκοδόμος ὁ παράδοξος* (Oecodomus paradoxus), ὅστις ἔχει μέγα μέγεθος καὶ χηλὰς ἰσχυροτάτας, δι' ὧν διατρυπᾷ τοὺς κορμοὺς ἢ τὰς ρίζας τῶν δένδρων καὶ κατατρώγει ταῦτα προξενῶν μεγάλας κατ' ἔτος ζημίας εἰς τὰς καφεοφυτείας τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

οἰκοδομῶ *(—έω)*· συνήθως ἀμεταβ. κτίζω οἰκίαν: «εἶναι ἀπησχολημένος διότι οἰκοδομεῖ»· || παθ. *οἰκοδομοῦμαι*· κτίζομαι: «οἰκοδομεῖται εἰσέτι ὁ ναός».

οἴκοθεν· ἐπίρρ. ἐκ τοῦ οἴκου, ἐκ τῆς πατρίδος· || μεταφ., ἐξ οἰκείας βουλήσεως ἢ προαιρέσεως, ἀφ' ἑαυτοῦ: «τὸ ἔπραξεν—, τὸ εἶπεν οἴκοθεν»· || «ἐννοεῖται οἴκοθεν» ἀφ' ἑαυτοῦ, εἶναι αὐτονόητον.

οἴκοθι· ἐπίρρ. ἐν τῷ οἴκῳ, κατ' οἶκον, ἄλλως *οἴκοι.*

οἰκόθρεπτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἐν τῷ οἴκῳ τραφείς, οἰκόσιτος.

οἴκοι· ἐπίρρ., ἐν τῷ οἴκῳ, ἐν τῇ πατρίδι.

οἰκοκυρικός· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν νοικοκυράν, ἰδίᾳ εἰς τὰ καθήκοντα τῆς νοικοκυρᾶς: «σχολὴ οἰκοκυρική», σχολὴ ὅπου διδάσκονται κοράσια κοπτικήν, ραπτικήν, μαγειρικὴν κτт.

Οἰκολαμπάδιος (Oecolampadius) ***Ἰωάννης.*** Γερμανὸς θεολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1482 ἐν Βάϊνσμπεργ. Τὸ οἰκογενειακόν του ὄνομα ἦτο Hussgen ἢ Heussgen, ὅπερ ἐξηλλήνισεν εἰς *Οἰκολαμπάδιος*, τὸ δὲ ἐνίοτε ἀποδιδόμενον αὐτῷ ὄνομα Hauschein προέρχεται ὀφθαλμοφανῶς ἐκ μεταφράσεως εἰς τὸ γερμανικὸν τοῦ ἐξηλληνισμένου ὀνόματος. Κατ' ἀρχὰς ἐσπούδασε, κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ πατρός του, νομικὰ ἐν Βονωνίᾳ, ἀλλὰ τῷ 1499 μετέβη εἰς Ἀϊδελβέργην, ὅπως σπουδάσῃ θεολογίαν. Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας εἶχε κλίσιν πρὸς τὴν ποίησιν, δεκατεσσάρων δ' ἐτῶν εἶχε συνθέσει μικρὰ ποιήματα, ἔπειτα δὲ καὶ μεγαλύτερα καὶ τραγῳδίας. Τῷ 1503 ἐγένετο παιδαγωγὸς τῶν τέκνων τοῦ ἐκλέκτορος τοῦ Πφάλτς καὶ κατόπιν ἱερεύς, ὡς τοιοῦτος δ' ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα του, ἔνθα καὶ ἐκήρυττε. Τότε (1512) ἐξέδωκε τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἔργον, ὁμιλίας περὶ τοῦ πάθους καὶ τῶν τελευταίων λόγων τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Μετὰ ταῦτα ἦλθεν εἰς τὴν Στουτγάρδην, Τυβίγγην, καὶ Ἀϊδελβέργην, ἔνθα ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ Μελάγχθονος καὶ ἄλλων διαμαρτυρομένων. Τῷ 1513 μετέβη εἰς Βασιλείαν τῆς Ἑλβετίας, ἔνθα διωρίσθη ἱερεὺς ἐν τῷ καθεδρικῷ αὐτῆς ναῷ. Ἐκεῖ ἐγνώρισε τὸν Ἔρασμον, ὃν ἔκτοτε ὑπερετίμα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐξέδωκε τὸ ἔργον «De ritu paschali», ἑλληνικὴν γραμματικήν, καὶ μικρά τινα ἔργα Ἑλλήνων πατέρων. Τῷ 1518 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς θεολογίας, ἔπειτα δ' ἦλθεν εἰς τὸ Ἄουσμπουργ, ἔνθα ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ Λουθήρου καὶ ἄλλων διαμαρτυρομένων. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης κλίνει πρὸς τὴν διαμαρτύρησιν. Τῷ 1520 εἰσῆλθεν εἰς μονὴν ἀπομακρυνθεὶς τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τῷ 1522 ἐγκατέλιπεν αὐτὴν καὶ ἦλθεν εἰς Βασιλείαν, ἔνθα συνῆψε φιλικὰς σχέσεις πρὸς τὸν Ζβίγγλιον. Τότε ἐπετράπη αὐτῷ ὅπως διδάσκῃ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ, ἐδίδαξε δ' ἐπί τινα χρόνον ἑρμηνείαν εἰς τοὺς προφήτας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τὰς ἐπιστολὰς τοῦ ἀποστόλου Παύλου. Τῷ 1523 ἐν δημοσίᾳ συζητήσει ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς δικαιώσεως ἐκ μόνης τῆς πίστεως, τοῦ γάμου τῶν κληρικῶν, νυμφευθεὶς πρὸς τοῦτο ὁ ἴδιος, κατὰ τοῦ μοναχικοῦ βίου, τῶν εἰκόνων καὶ τῆς λειτουργίας, συντάξας ἔπειτα ἰδίαν ἀκολουθίαν τοῦ βαπτίσματος, τῆς εὐχαριστίας καὶ τοῦ εὐχελαίου. Τῷ 1525 διωρίσθη ἱερεὺς ἐν τῷ Ἁγίῳ Μαρτίνῳ, τότε δ' ἐξέδωκεν ἔργον περὶ τῆς θείας εὐχαριστίας, ἐν ᾧ ὑπεστήριζε τὴν γνώμην τοῦ Ζβιγγλίου. Κατὰ τὸν Οἰκολαμπάδιον, οἱ λόγοι τοῦ Χριστοῦ «τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου καὶ τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου» δηλοῦσι: τοῦτο εἶναι εἰκὼν τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος καὶ ἑπομένως ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος εἶναι ἁπλᾶ σύμβολα τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ζβιγγλίου ἐτελεύτησεν ὁ Οἰκολαμπάδιος τῷ 1531. Κατάλογον τῶν ἔργων του παρέχει ὁ Grynäus, συμπληρωθέντα ἔπειτα ὑπὸ τοῦ Herzog καὶ Hagenbach. Τὴν πρώτην βιογραφίαν του ἔγραψεν ὁ Capito καὶ Grynäus τῷ 1536, ἔπειτα δ' ἄλλοι, ὧν ἄξιοι ἰδίας μνείας εἶναι ὁ Hess (1791), ὁ Herzog (1843) καὶ ὁ Hagenbach (1859). Κ. Ι. Δ.

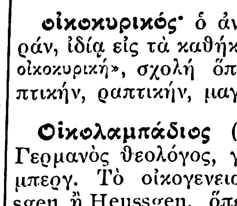

Ἰωάν. Οἰκολαμπάδιος.

οἰκολογικός, *—ή,—όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν οἰκολογίαν, ὁ τῆς οἰκολογίας.

Οἰκονομάκης, ***Μιλτιάδης.*** Ἕλλην νευρολόγος καὶ φρενολόγος, γεννηθεὶς ἐν Γαλαζίῳ τῆς Ρουμανίας καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις (1875—1922). Ἐσπούδασεν ἐν Ἀθήναις καὶ Γερμανίᾳ, κατόπιν δὲ ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἑλλάδα διωρίσθη τῷ 1904 ἐπιμελητὴς τοῦ Αἰγινητείου νοσοκομείου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐδίδαξε μαθήματα διαγνωστικῆς, ἠλεκτροδιαγνωστικῆς καὶ ὑδροθεραπείας καὶ κατήρτισεν ἐπιστημονικὸν ἐργαστήριον. Τῷ 1906 διωρίσθη ὑφηγητὴς τῆς νευρολογίας καὶ φρενολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ καὶ ἀπὸ τοῦ 1907 διηύθυνεν ἰδιωτικὴν νευρολογικὴν κλινικὴν ἐν Ἀθήναις. Διετέλεσε συνεργάτης διαφόρων εὐρωπαϊκῶν περιοδικῶν, ἀντεπροσώπευσε τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν κατὰ τὸ γ' διεθνὲς φρενολογικὸν συνέδριον τῆς Βιέννης (1908) καὶ ἔγραψεν: «Über umschriebene mikrogyrische Verbildungen an der Grosshirnoberfleeche und ihre Beziehung zur Parencephalie» (1905), «Ἐκ τῆς ἐνδομητρίου παθολογίας τοῦ ἐγκεφάλου: Ἡ μικρογυρία» (διατριβὴ ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ, 1905), «Zur Frage der Hysterie» (1909), «Über einige Heilerfolge der Arbeitstherapie», «Über die weibliche progressive Paralyse in Griechenland» (1910), «Über traumatische Lähmungen der peripheren Nerven nach Shussverletzungen» (1914), «Akroasphyxia chronica und Akromegalie» (1915) κ. ἄ. Ο. Ρ.

οἰκονομεῖον (τό)· οἴκημα ἢ διαμέρισμα ἐν μοναστηρίῳ, ὅπου ὁ οἰκονόμος τοποθετεῖ τὰ τῶν μοναχῶν χρειώδη.

Οἰκονομεῖον *[Γεωγρ.].* Μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος βυζαντινὴ κωμόπολις τῆς Θρᾴκης, κειμένη ἐν μέσῳ ἐκτεταμένης πεδιάδος. Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Θεοφίλου (1364—1376) μνημονεύεται ὡς κτῆμα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, δωρηθεῖσα ὑπό τινος τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου, ἀλλ' ἄγνωστον πότε. Ὑπὸ τῶν Τούρκων καλεῖται *Κούμ-Μπουργάζ*, ἤτοι Πύργος ἀμμώδης, ἐπὶ δὲ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς τῆς Ἀ. Θρᾴκης ὑπήγετο εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν τῆς Σηλυβρίας τοῦ νομοῦ Ραιδεστοῦ, μόλις ἀριθμοῦσα 256 κατοίκους. Α. Θ. Σ.

οἰκονομητήρ, *—ῆρος* (ὁ). Προσάρτημα ἐνίων τύπων ὑδραυλωτῶν λεβήτων καὶ δὴ τῶν συστήματος Belleville, ὅμοιον πρὸς τὸν κυρίως λέβητα. Ἀποτελεῖται ἐκ στοιχείων αὐλῶν διαμέτρου 70 χιλ., τοποθετουμένων εἰς ὕψος 1—1,5 μ. ὑπεράνω τῶν αὐλῶν τοῦ κυρίως λέβητος καὶ χρησιμοποιουμένων διὰ τὴν δι' αὐτῶν διέλευσιν καὶ προθέρμανσιν τοῦ τροφοδοτικοῦ ὕδατος. Ἡ προθέρμανσις τοῦ ὕδατος, φθάνουσα τοὺς 75—100 βαθμούς, ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν ἀερίων τῆς καύσεως τῶν πρὸς τὴν καπνοδόχον ὁδευόντων. Σ. Ε. Λ.—Β. Φ.

οἰκονομία (ἡ)· ἡ διοίκησις, ἡ διαχείρισις τῶν τοῦ οἴκου, ἄλλως *οἰκιακὴ οἰκονομία*· || ἡ σκόπιμος διάταξις τῶν μερῶν τοῦ συγγράμματος, τοῦ λόγου, τοῦ δράματος κττ· || κοινων., τὸ σύνολον τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀπόκτησις τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, ἰδίᾳ δὲ *ἰδιωτικὴ οἰκονομία*, ὅταν ἀναφέρεται εἰς ἰδιώτην, εἰς ἑταιρείαν κττ., *ἐθνικὴ* ἢ *κοινωνικὴ οἰκονομία*, ὅταν ἀναφέρεται εἰς ὅλην κοινωνίαν ἢ ἐπικρά-

Digitized by Google

τείαν, ἡ δὲ ἐπιστήμη ἡ ἀσχολουμένη εἰς ταῦτα *πολιτικὴ οἰκονομία* ἢ ὀρθότερον *κοινωνικὴ οἰκονομική*· || *δημοσία οἰκονομία*· τὸ σύνολον τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων τὸ κράτος πορίζεται τὰ ἀναγκαῖα χρήματα πρὸς συντήρησίν του, καὶ ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀσχολουμένη περὶ ταῦτα, ὀρθότερον δὲ *δημοσία οἰκονομική*· || *ἀγροτικὴ* ἢ *γεωργικὴ οἰκονομία*· τὸ σύνολον τῶν γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων, ὁ ὀρθὸς τρόπος τῆς διαχειρίσεως αὐτῶν· || *θεία οἰκονομία*· ὁ τρόπος καθ' ὃν κυβερνᾷ ὁ Θεὸς τὰ τοῦ κόσμου· || ὁ συνετὸς καὶ φειδωλὸς τρόπος τοῦ ζῆν ἐν γένει: «τρώγει —, ἐνδύεται μὲ οἰκονομίαν»· || συνεκδ., τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα ἐξοικονομεῖ τις καὶ ἀποταμιεύει ζῶν μετὰ φειδοῦς: «καταθέτει εἰς τὴν τράπεζαν τὰς μικράς του οἰκονομίας».

— *[Στρατ. - Τακτ.] Οἰκονομία τῶν δυνάμεων* καλεῖται ἡ στρατηγικὴ καὶ τακτικὴ ἀρχή, συμφώνως τῇ ὁποίᾳ ἡ κατανομὴ τῶν δυνάμεων ἐκτελεῖται εἴτε μεταξὺ τῶν διαφόρων θεάτρων πολέμου (στρατηγικὴ) εἴτε ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης (τακτική), κατὰ τρόπον ὥστε νὰ διατίθηται δι' ἕκαστον σκοπὸν ἡ ἀπαραιτήτως μόνον ἀναγκαιοῦσα δύναμις. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐφηρμόζετο ἀνέκαθεν, ἐσυστηματοποιήθη ὅμως καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν πολέμων τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ὁπότε ὁ Καρνὸ καὶ ἰδιαίτατα ὁ στρατηγὸς Ναπολέων Βοναπάρτης ἐθέσπισαν ταύτην. «Ἡ τέχνη τοῦ πολέμου συνίσταται εἰς τὸ διαθέτειν πάντοτε πλείονας δυνάμεις ἢ ὁ ἀντίπαλος, μετ' ὀλιγαριθμοτέρου στρατοῦ τοῦ ἰδικοῦ του, ἐπὶ τοῦ σημείου ἐφ' οὗ προσβάλλομεν ἢ ἐκείνου ἐφ' οὗ προσβαλλόμεθα» (ἀξίωμα τοῦ *Μεγάλου Ναπολέοντος*).

Τακτική. Ἐπειδὴ εἰς πᾶσαν μάχην, ἐν μὲν τῇ ἐπιθετικῇ ἐνεργείᾳ τὸ μέτωπον τοῦ ὁρισθέντος ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ, ἐν δὲ τῇ ἀμυντικῇ τὸ ἀμυντέον μέτωπον δὲν παρουσιάζουσιν ἴσην σημασίαν ἐφ' ὅλου τοῦ μήκους των, ἡ κατανομὴ τῶν δυνάμεων οὐδέποτε πρέπει νὰ γίνηται ὁμοιομόρφως ἐφ' ὅλου τοῦ μετώπου, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ὥστε νὰ διατίθενται μείζονες δυνάμεις, ἐν μὲν τῇ ἐπιθέσει ἀπέναντι τῶν σημείων τοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ, καθ' ὧν ἐπιζητεῖται ἐντονώτερον καὶ ἀποφασιστικώτερον ἀποτέλεσμα, ἐν δὲ τῇ ἀμύνῃ εἰς τὰ μᾶλλον σημαίνοντα σημεῖα τοῦ ἀμυντέου μετώπου, ἐλάσσονες δὲ εἰς τὰ κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις παρουσιάζοντα ἥσσονα σημασίαν σημεῖα. Ἐφ' ὅσον ἡ ἀρχὴ τῆς οἰκονομίας τῶν δυνάμεων ἐφαρμόζεται καλύτερον, ἐπὶ τοσοῦτον καθίσταται δυνατὸν νὰ παραμένωσι πλείονες δυνάμεις ὡς ἐφεδρεία, δηλαδὴ διαθέσιμοι. Σὺν τῇ τελειοποιήσει τοῦ ὁπλισμοῦ. ἡ ἀρχὴ τῆς οἰκονομίας ἀποκτᾷ μείζονα σημασίαν, καθόσον αἱ ἅπαξ κατανεμηθεῖσαι ἔν τινι μετώπῳ δυνάμεις καθίστανται ἔτι μᾶλλον *ὑποχείριοι*, δηλαδὴ μὴ διαθέσιμοι, ἅτε ἰσχύοντος τοῦ ἀξιώματος «πᾶσα πεζικὴ μονάς, ἀναπτυχθεῖσα πρὸς μάχην, παύει πλέον τοῦ νὰ εἶναι διαθέσιμος πρὸς ἄλλην κατεύθυνσιν, ἐκτὸς ἐκείνης πρὸς ἣν ἀρχικῶς ἐξεπέμφθη».

Στρατηγική. Ἡ ἀρχὴ τῆς οἰκονομίας τῶν δυνάμεων εὑρίσκει ἐφαρμογὴν καὶ ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς στρατηγικῆς, ἰδίᾳ προκειμένου περὶ πολέμου πολυμετώπου. Τοιοῦτος πόλεμος παρουσιάσθη τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ἔκτοτε δὲ διεμορφώθη ἡ ἀρχὴ αὕτη καὶ ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως, θεσπισθέντος τοῦ ἀξιώματος «πάντες οἱ στρατοὶ τῆς δημοκρατίας δέον νὰ ἐνεργῶσιν ἐπιθετικῶς, οὐχὶ ὅμως πανταχοῦ μετὰ τῶν αὐτῶν ἐκτεταμένων μέσων». Οἴκοθεν νοεῖται ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη εὑρίσκει ἐξ ἴσου πλήρη τὴν ἐφαρμογήν της προκειμένου καὶ περὶ μονομετώπου πολέμου, ἀλλὰ παρουσιάζοντος στρατηγικὸν μέτωπον εὐρύτατον. Διὰ νὰ δύναται ὅμως ἡ ἀρχὴ τῆς οἰκονομίας ν' ἀποδώσῃ τ' ἀποτελέσματά της, πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ ὑπάρχῃ τέλειος συντονισμὸς τῶν προσπαθειῶν, τοῦθ' ὅπερ δὲν κατορθοῦται εἰμὴ ὑπὸ καλὴν ἀρχιστρατηγίαν καὶ μὲ στρατεύματα καλῶς ἑλισσόμενα καὶ γεγυμνασμένα. Αὐτὸς δ' εἶναι καὶ ὁ λόγος, δι' ὃν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως οὐδὲν τὸ εὐχάριστον ἐπετεύχθη, μεθ' ὅλας τὰς λαμπρὰς ὁδηγίας τοῦ Καρνό, διότι οἱ στρατηγοὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐξηκολούθουν τὰς πολεμικὰς μεθόδους τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος, τῶν τοποθεσιῶν, γραμμῶν, σταθμῶν κτλ., ἐπὶ πλέον δὲ ἦσαν ἀλληλένδετοι μετὰ τῶν ἐγκατεστημένων εἰς διάφορα σημεῖα *ἀποθηκῶν* (βάσεων ἀνεφοδιασμοῦ κατὰ τὰς συγχρόνους ἐκφράσεις). Ὁ Φὸς ἐν τῷ συγγράμματί του «Des principes de la guerre» γράφει: «Ἡ ἀρχὴ τῆς οἰκονομίας τῶν δυνάμεων εἶναι ἡ τέχνη, εἶναι ἡ συρροὴ ὅλων τῶν πηγῶν, εἴς τινα στιγμὴν ἐφ' ἑνὸς σημείου, ἐφαρμοζομένων ἐκεῖ ὅλων τῶν δυνάμεων· καὶ ἵνα καταστῇ τοῦτο δυνατόν, δέον νὰ συνδέωμεν ταύτας μεταξύ των, ἀντὶ ν' ἀποχωρίζωμεν καὶ κατατέμνωμεν ταύτας, καὶ νὰ τὰς κατευθύνωμεν εἰς προορισμὸν ὡρισμένον καὶ ἀμετάβλητον». Τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐφήρμοσε κατὰ γράμμα ὁ Φὸς κατὰ τὴν συμμαχικὴν ἐπίθεσιν τοῦ φθινοπώρου 1918, καταδειχθεὶς τέλειος μαθητὴς τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος. Τοὐναντίον, δὲν ἐφήρμοσε τὴν κατάλληλον οἰκονομίαν ἡ Τουρκία κατὰ τὸν πρῶτον Βαλκανικὸν πόλεμον τοῦ 1912, δηλαδὴ δὲν κατένειμε καταλλήλως τὰς δυνάμεις της μεταξὺ τῶν διαφόρων θεάτρων πολέμου· κατὰ τὴν γνώμην πλείστων συγγραφέων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Τοῦρκος στρατηγὸς Ἰζὲτ Φουὰδ πασᾶς («Paroles de vaincu», 1913), ὤφειλεν ἡ Τουρκία νὰ συγκεντρώσῃ ἐν ἀρχῇ τὸ σύνολον τῶν δυνάμεών της ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Θρᾴκης κατὰ τῶν Βουλγάρων καὶ οὐχὶ νὰ κατανείμῃ τὰς δυνάμεις της ἐφ' ὅλων τῶν θεάτρων, διότι τοῦτο ἐπέφερεν ἀδυναμίαν πανταχοῦ, μολονότι ὑπάρχει καὶ ἡ ἐκδοχὴ καθ' ἣν ἀνέμενε δυνάμεις ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας, αἵτινες ἠμποδίσθησαν νὰ φθάσουν ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου.

Πυροβολικόν. Ἡ ἀρχὴ τῆς οἰκονομίας τῶν δυνάμεων ἐφηρμόζετο εἰς τὸ πυροβολικὸν ὑφ' οἵους ὅρους καὶ εἰς τὸ πεζικόν, καὶ τοῦτο, διότι ἑκάστη μονὰς πυροβολικοῦ ἐτάσσετο ἐντὸς τοῦ σχετικοῦ χώρου (τομέως) τῶν ὑποστηριχθησομένων μονάδων, εἴτε ἐπιθέσεως εἴτε ἀμύνης (τὸ τότε βεληνεκὲς ἦτο μικρόν). Ἀπὸ τῆς προπολεμικῆς ὅμως ἐποχῆς καὶ ἐντεῦθεν ἡ ἀρχὴ τῆς οἰκονομίας τῶν δυνάμεων τοῦ πυροβολικοῦ ρυθμίζεται διαφοροτρόπως, καθόσον, λόγῳ τοῦ συγχρόνου μακροῦ βεληνεκοῦς, δύναται τὸ πυροβολικὸν νὰ παρέχῃ ἀμέριστον τὴν ὑποστήριξίν του ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, χωρὶς νὰ εὑρίσκηται τοῦτο ἐντὸς τοῦ χώρου (τομέως) τῶν ὑποστηριζομένων πεζικῶν στρατευμάτων. Σήμερον μάλιστα ἰσχύει ἡ ἀρχὴ ὅτι ἡ οἰκονομία τοῦ πυροβολικοῦ ἀφορᾷ τροχιὰς καὶ οὐχὶ αὐτὰ ταῦτα τὰ πυροβόλα.

Ἱππικόν. Κατὰ τὰς παλαιοτέρας ἐποχάς, καθ' ἃς τὸ ἱππικὸν ἔδρα ἐφίππως κατὰ μάζας ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, οἰκονομία δυνάμεων ἐφηρμόζετο, ἀλλ' οὐχὶ ὑπὸ τὸ ἴδιον ἀκριβῶς πνεῦμα, ὡς ἐγίνετο ὑπὸ τοῦ πεζικοῦ, καθόσον δὲν ἐπρόκειτο περὶ σημείων προσβολῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος σημασίας, ἀλλ' ἐφηρμόζετο μόνον ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατὰ βάθος κλιμάκωσιν, δηλαδὴ τὴν τήρησιν ἐφεδρείας, ἀπαραιτήτου διὰ τὰς τότε ἐπελάσεις. Διὰ τὴν σήμερον δὲν λέγομεν τίποτε, διότι ἐπελάσεις δὲν ἐκτελοῦνται πλέον διὰ μεγάλων ὄγκων. Τὸ ἱππικὸν εἶναι ὅπλον κατ' ἐξοχὴν κατάλληλον διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς τῆς οἰκονομίας τῶν δυνάμεων, ἰδίᾳ ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς στρατηγικῆς, καθότι εἶναι ἐφεδρεία πυρὸς ταχυκίνητος. Προκειμένου περὶ δράσεως ἱππικοῦ πεζῇ, ἐφαρμόζονται ἐν γενικαῖς γραμμαῖς αἱ ἰσχύουσαι διὰ τὸ πεζικὸν ἀρχαί.

Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

— *[Ρητορ.]* Καλεῖται *οἰκονομία* ἡ κατάλληλος διάταξις τῆς ρητορικῆς ὕλης (βλ. λ. *τάξις*).

— **οἰκονομία *δημοσία*·** βλ. λ. *δημοσία* οἰκονομία.

— **οἰκονομία *ἐθνική*.** Καλεῖται τὸ σύνολον τῆς οἰκονομίας δεδομένου λαοῦ συμβιοῦντος. Κατὰ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν ὅλοι οἱ πολιτισμένοι λαοὶ ζοῦν ὑπὸ τὴν μορφὴν κράτους προηγμένης μορφῆς κοινωνικῆς ὀργανώσεως. Συνεπῶς ἡ ἔννοια τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας περιλαμβάνει τὴν οἰκονομίαν τοῦ κράτους (δημοσίαν οἰκονομίαν), τῶν προσώπων δημοσίου δικαίου (νομῶν, δήμων, κοινοτήτων) ὡς καὶ πάσας τὰς ἰδιωτικὰς οἰκονομίας (ἑταιρειῶν, συνεταιρισμῶν, οἰκογενειῶν, ἀτόμων). Ἐθνικὸν εἰσόδημα εἶναι τὸ εἰσόδημα τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς, λαμβανομένης ὡς μιᾶς μεγάλης οἰκονομικῆς μονάδος.

Γ. ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ

— **οἰκονομία *ἔνσαρκος*** *[Δογμ.]*· βλ. λ. *ἔνσαρκος* οἰκονομία.

— **οἰκονομία *μεθοδικὴ*** (Économie dirigée) *[Πολιτ. Οἰκον.]*· βλ. λ. *μεθοδικὴ* οἰκονομία.

— **οἰκονομία *πολιτική*.** Ἡ λέξις *οἰκονομία*, ἐκ τοῦ *οἶκος* καὶ *νέμω* (νέμω τὰ τοῦ οἴκου), ἐσήμαινε παρὰ ἀρχαίοις τὴν ἐν τῷ οἴκῳ διοίκησιν καὶ ἐπιστασίαν, τὴν διοίκησιν τῶν τοῦ οἴκου καὶ μεταφορικῶς τῶν τῆς πολιτείας. Οἰκονομικὸς δὲ ἐσήμαινε παρὰ ἀρχαίοις ὁ εἰς τὴν οἰκονομίαν ἀνήκων, ὁ τὴν οἰκονομίαν ἐννοῶν. Σήμερον λέγοντες *οἰκονομία* ἢ *πολιτικὴ οἰκονομία* ἐννοοῦμεν τὸ σύνολον τῶν φαινομένων καὶ ἐνεργειῶν ποὺ ἀφοροῦν τὴν συστηματοποιημένην ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν ὁμάδος ἀνθρώπων δι' ἀγαθῶν ἢ ὑπηρεσιῶν, *οἰκονομικὴ* δὲ εἶναι ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀσχολουμένη μὲ τὴν οἰκονομίαν. Πρὸς κατανόησιν τῆς ἐννοίας οἰκονομία πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκας καὶ δὴ ἐπιτακτικάς, τὰς ὁποίας εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἐξυπηρετήσῃ δι' ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν. Τὰ ἀγαθὰ ὅμως αὐτὰ (περὶ αὐτῶν πρωτίστως πρόκειται, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὰς ὑπηρεσίας) εἴτε εὑρίσκονται εἰς περιωρισμένην ποσότητα εἰς τὴν φύσιν, εἴτε διὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν χρήζουν ὡρισμένης κατεργασίας. Καὶ εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἡ ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων-καταναλωτῶν ζήτησις εἶναι μεγαλυτέρα τῆς προσφορᾶς, δηλαδὴ τῶν ἑκάστοτε διαθεσίμων ἀποθεμάτων. Ὡς προσφυῶς καθώρισεν ὁ Κάσσελ, ἡ οἰκονομικὴ τοῦ ἀνθρώπου δρᾶσις διέπεται ὑπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀνεπαρκείας, ἥτις ὑφίσταται πάντοτε, καθόσον αἱ ἀνάγκαι τῆς ἀνθρωπότητος διαρκῶς αὐξάνουν καὶ καθίστανται πολυπλοκώτεραι καὶ ἐπομένως αἱ πρόοδοι τῆς τεχνικῆς δὲν ἐπαρκοῦν ὅπως τὰς ἐξυπηρετήσουν πάσας. Ἡ ἀνεπάρκεια αὐτὴ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἐξυπηρέτησις τῶν ἀναγκῶν τῶν ἀνθρώπων ἔχει νὰ ὑπερνικήσῃ δυσχερείας, συντελεῖται μὲ κόπον καὶ ἐπομένως δὲν δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ εἰκῇ καὶ τυχαίως, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ ὡρισμένον σύστημα. Τὸ σύστημα αὐτό, προϊὸν τῆς ἐνστικτώδους τῶν ἀνθρώπων τάσεως, διέπεται ὑπὸ τῆς λεγομένης *οἰκονομικῆς ἀρχῆς*, δηλαδὴ τῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν μὲ τὴν ἐλαχίστην δυνατὴν προσπάθειαν ἐπιδιώκεται ἡ ἐπίτευξις τοῦ μεγίστου δυνατοῦ ἀποτελέσματος. Τρία λοιπὸν βασικὰ στοιχεῖα ἔχομεν ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς οἰκονομίας, (1) τὰς ἀνάγκας τῶν ἀνθρώπων διαρκῶς πληθυνομένας, αἱ ὁποῖαι (2) πρέπει νὰ ἐξυπηρετηθοῦν δι' ἀγαθῶν ἢ ὑπηρεσιῶν ποσοτικῶς ἀνεπαρκῶν, ἐξ οὗ (3) ἡ ἐξυπηρέτησις πρέπει νὰ γίνῃ μὲ ὡρισμένον σύστημα. Εἰς τὰ τρία αὐτὰ στοιχεῖα πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ τὸ ἑξῆς τέταρτον: ὅτι δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ζῷον κοινωνικόν, ἀποτελεῖ πάντοτε μέρος ὁμάδος (μικρᾶς ἢ μεγάλης, κακῶς ἢ καλῶς ὠργανωμένης), καὶ ὅτι ἐπομένως ἡ «οἰκονομία» δὲν εἶναι ἐνέργεια μεμονωμένων ἀτόμων ἀλλὰ σύνολον ἐνεργείας συνόλου ἀνθρώπων, ἐνεργούντων ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς ὁμάδος εἰς ἣν ἀνήκουν, δι' αὐτὸ ὁμιλοῦντες περὶ «οἰκονομίας» ἐννοοῦμεν πάντοτε τὴν οἰκονομίαν ἐν ὁμάδι διαβιοῦντος λαοῦ, τὴν οἰκονομίαν ὡρισμένης κοινωνίας ἀνθρώπων, τὴν κοινωνικὴν οἰκονομίαν, ὅπως ὀρθότερον ὀνομάζεται. Ὁ ὅρος πολιτικὴ οἰκονομία αὐτὸ ἐπιδιώκει νὰ ὑποδείξῃ, δηλαδὴ ὅτι πρόκειται περὶ τῶν οἰκονομικῶν ἐνεργειῶν λαοῦ συμβιοῦντος ἐν κράτει. Τὸν ὅρον τοῦτον ἐχρησιμοποίησε πρῶτος ὁ Γάλλος οἰκονομολόγος Antoine de Montchrétien εἰς τὸ «Traité de l'Oeconomie Politique» αὐτοῦ, τὸ ἐκδοθὲν κατὰ τὸ ἔτος 1615, διότι οὗτος ἐθεώρει ὅτι σύγγραμμα περὶ οἰκονομίας ἔπρεπε νὰ πραγματεύεται καὶ περὶ τῆς «mesnagerie publique», δηλαδὴ τοῦ δημοσίου νοικοκυριοῦ, ἐχρησιμοποίησε δὲ τὸν ὅρον «politique», εἰλημμένον ἐκ τοῦ ὅρου *πολιτικός*, διότι ὁ ὅρος οὗτος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ ἐδήλου τὸν ἐπιτήδειον εἰς διοίκησιν πολιτείας. Παρ' ἡμῖν ὁ ὅρος *πολιτικὴ οἰκονομία* δίδει λαβὴν εἰς παρεξήγησιν, διότι τὸ ἐπίθετον πολιτικὴ ἔχει ἄλλην σημασίαν (*πολιτικὴ δικονομία*), χρησιμοποιεῖται δὲ ἡ λέξις καὶ ὡς οὐσιαστικὸν (ἡ *οἰκονομικὴ πολιτική*), σαφέστερος ἐπομένως εἶναι ὁ ὅρος *κοινωνικὴ οἰκονομία*, ἀνάλογος πρὸς τοὺς σαφεῖς γερμανικοὺς ὅρους *Volkswirtschaft* ἢ *Sozialøkonomie*. Τὴν οἰκονομικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐνέργειαν (ὡς καὶ πᾶσαν ἐνέργειαν αὐτοῦ) χαρακτηρίζει τὸ *ἐνσυνείδητον*, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἐνεργείας τῶν φυτῶν καὶ ζῴων· ἐπίσης ἔχει αὕτη ἀπώτερον σκοπὸν ὄχι ἁπλῶς τὴν ἐπίτευξιν συγκεκριμένου οἰκονομικοῦ ἀποτελέσματος, ἀλλὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ διατήρησιν πολιτισμοῦ καὶ καλλιεργείας. Ἡ οἰκονομία δὲν ἐξυπηρετεῖ μόνον τὰς ζωϊκὰς τοῦ ἀνθρώπου ἀνάγκας (τὰς πρώτας αὐτοῦ ἀνάγκας), ἀλλὰ καὶ τὰς ἐκπολιτιστικὰς αὐτοῦ ἀνάγκας. Τοῦτο λέγοντες ἐννοοῦμεν ὅτι ἡ οἰκονομικὴ δρᾶσις ἀποτελεῖ ἀναγκαίαν προϋπόθεσιν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πολιτισμοῦ, δὲν ταυτίζεται ὅμως μὲ αὐτόν, ὅπως ἀποδέχεται ἡ ὑλιστικὴ ἀντίληψις τῆς ἱστορίας· ἐξ ἄλλου πολιτισμὸς καὶ οἰκονομία εἶναι πάντοτε στενῶς συνδεδεμένα Πρέπει ἐπίσης νὰ τονισθῇ ὅτι ἡ ἁπλῆ ὑλικὴ ἐνέργεια δὲν ἀποτελεῖ οἰκονομικὴν ἐνέργειαν, καθόσον τοιαύτη ὑφίσταται μόνον ὅταν ἡ ὑλικὴ ἐνέργεια συνδυασθῇ μὲ πνευματικὴν ἐνέργειαν, δηλαδὴ τὸν λογισμὸν ὅτι πρέπει νὰ ἐξυπηρετηθῇ ὡρισμένη ἀνάγκη δι' ὡρισμένης ὑλικῆς ἐνεργείας. Δὲν εἶναι ἐπομένως ὀρθὸν ὅταν θεωρῆται ὅτι ἡ ὑλικὴ ἐργασία, ἡ ἐκτελεστικὴ ἐργασία τῶν ἐργατῶν, ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν τῆς οἰκονομίας, διότι αὕτη εἶναι διφυής, ἀποτελουμένη ἐξ ὑπολογισμοῦ καὶ ἐκτελέσεως· δι' αὐτὸ ὑφίσταται σαφὴς διάκρισις μεταξὺ οἰκονομίας (ὡς γενικωτέρας ἐννοίας) καὶ τεχνικῆς. Ὡσαύτως ἐσφαλμένη εἶναι ἡ ἀντίληψις, καθ' ἣν ἡ ὑλικὴ ἐργασία εἶναι ὁ μόνος δημιουργὸς οἰκονομικῶν ἀξιῶν, καθόσον αὗται δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐργασίας, ἀλλὰ τῆς «κρίσεως» τῶν ἐν κοινωνίᾳ βιούντων ἀνθρώπων περὶ τῶν προϊόντων τῆς οἰκονομικῆς ἐνεργείας.

Προβλήματα τῆς συγχρόνου οἰκονομίας. Ἐρευνῶντες τὴν οἰκονομίαν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν τὴν οἰκονομίαν συγχρόνου πολιτισμένου λαοῦ, διαβιοῦντος ἐν ὠργανωμένῃ ἐν κράτει συμβιώσει. Δὲν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν πρωτογενῶν λαῶν, συγχρόνων ἢ παλαιῶν, οὔτε προγενεστέρας βαθμίδας ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας. Περὶ τούτου ἀσχολεῖται ἡ οἰκονομικὴ (ἐπιστήμη τῆς οἰκονομίας) ἐπιβοηθητικῶς, ἵνα ἡ ἔρευνα αὐτῆς συντελέσῃ εἰς τὴν πληρεστέραν κατανόησιν τῆς συγχρόνου προηγμένης οἰκονομίας. Τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς συγχρόνου κεφαλαιοκρατικῆς οἰκονομίας εἶναι ὅτι εἶναι συναλλακτική, δηλαδὴ παρουσιάζει λίαν ἀνεπτυγμένας συναλλαγάς, καὶ ἐγχρήματος, αἱ συναλλαγαὶ τελοῦνται διὰ τοῦ χρήματος, τὰ δὲ ἐν αὐτῇ ἐμφανιζόμενα προβλήματα εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

1) Τὸ πρόβλημα τῆς *παραγωγῆς*. Διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ ὁ ἄνθρωπος τὸ ἀναγκαῖον ἀπόθεμα ἀγαθῶν πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν του, πρέπει νὰ προβῇ εἰς λελογισμένας καὶ συστηματοποιημένας ἐνεργείας, αἵτινες ἀναλύονται εἰς τὰς ἑξῆς κατηγορίας: α΄) ἐξορυκτικαί, ἐφόσον πρόκειται νὰ

Digitized by Google

ἀποκτηθοῦν ἀγαθὰ εὑρισκόμενα ἐντὸς τῆς γῆς, β') γεωργικαί, προκειμένου περὶ τῆς χρησιμοποιήσεως τῆς γονιμότητος τοῦ ἐδάφους, καὶ γ') βιομηχανικαί, ὅταν λαμβάνῃ χώραν ἐπεξεργασία τῶν πρώτων ὑλῶν καὶ κατεργασία αὐτῶν, ὥστε νὰ εἶναι χρησιμοποιήσιμοι. Ἡ πραγματοποίησις τῶν ὡς ἄνω ἐνεργειῶν καὶ ἡ τεχνικὴ αὐτῶν ἀποτελοῦν τὸ πρόβλημα τῆς παραγωγῆς, ἐν ᾧ ἐμπεριέχεται καὶ τὸ τοῦ *ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ* τῆς παραγωγῆς.

2) Τὸ πρόβλημα τῆς *κυκλοφορίας* τῶν ἀγαθῶν, δηλαδὴ τῆς φροντίδος ὅπως τὰ χρήσιμα διὰ τὸν ἄνθρωπον ἀγαθά, τὰ παρασκευασθέντα διὰ τῆς παραγωγῆς, προσκομίζωνται ἐγκαίρως καὶ εἰς καταλλήλους ποσότητας εἰς τοὺς καταναλωτάς. Ἐδῶ ἀνήκουν ὅλα τὰ προβλήματα τῶν συγκοινωνιῶν καὶ τῆς τεχνικῆς αὐτῶν.

3) Τὸ πρόβλημα τῆς *καταναλώσεως*. Ἐπειδὴ τὰ ἀγαθὰ εἶναι ἀνεπαρκῆ καὶ ἡ ζήτησις τῶν καταναλωτῶν εἶναι μεγαλυτέρα τοῦ ποσοῦ τῶν διαθεσίμων ἀποθεμάτων, ὑπῆρξεν ἀνάγκη νὰ εὑρεθῇ τρόπος ὅπως καθορισθῇ ποῖοι ἐκ τῶν καταναλωτῶν δικαιοῦνται νὰ ἀποκτήσουν ὡρισμένα ἀγαθὰ καὶ ποῖοι ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ θὰ ἀποκλεισθοῦν αὐτῶν. Ὁ καθορισμὸς οὗτος γίνεται διὰ τῶν τιμῶν, καθ᾽ ὅσον μόνον οἱ δυνάμενοι νὰ καταβάλουν τὴν τιμὴν αὐτοῦ ἀποκτοῦν δεδομένον ἀγαθόν, οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι ἀποκλείονται.

4) Τὸ πρόβλημα τῶν *τιμῶν*. Ἐν τῇ συναλλακτικῇ οἰκονομίᾳ πάντα, ἀγαθὰ καὶ ὑπηρεσίαι, ἔχουν τιμήν, δηλαδὴ ἀξίαν ἀποτιμωμένην εἰς νόμιμον χρῆμα. Αἱ τιμαὶ αὗται ἔχουν διττὰ ἀποτελέσματα, ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν ρυθμίζουν τὴν παραγωγήν, ἥτις, ὡς εἶναι ἑπόμενον, στρέφεται πρὸς τὴν παραγωγὴν τῶν ἀγαθῶν τῶν ὁποίων αἱ τιμαὶ αὐξάνουν, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ ρυθμίζουν τὴν κατανάλωσιν, ἀφοῦ ἕκαστος καταναλωτὴς διὰ νὰ ἀποκτήσῃ ἀγαθὰ πρέπει νὰ διαθέτῃ χρήματα, τὰ ὁποῖα δὲν δύναται πάλιν νὰ ἀποκτήσῃ εἰμὴ πωλῶν ἕτερα ἀγαθὰ ἢ ὑπηρεσίας, καὶ ἐπομένως ἡ τιμὴ τῶν ἀγαθῶν τούτων ἢ ὑπηρεσιῶν καθορίζει τὴν ἀγοραστικὴν δύναμιν τοῦ καταναλωτοῦ, ἤ, ὅπερ ταὐτό, τὴν καταναλωτικήν του ἱκανότητα. Τὸ πρόβλημα τῶν εἰσοδημάτων ἐκ τῆς ἐργασίας, τοῦ κεφαλαίου, τοῦ ἐπιχειρηματίου καὶ τῆς γῆς δὲν εἶναι ἄλλο εἰμὴ πρόβλημα τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν τούτων ἢ ὑπηρεσιῶν.

5) Τὸ πρόβλημα τῆς *ἰσορροπίας προσφορᾶς καὶ ζητήσεως*, δηλαδὴ ἰσορροπίας μεταξὺ παραγωγῆς καὶ καταναλώσεως, ἧς ἡ καταστροφὴ ἐπιφέρει τὰς κρίσεις. Τὸ πρόβλημα τοῦτο ἐμφανίζεται ὑπὸ διπλῆν μορφήν. Κατὰ πρῶτον λόγον ἐπιδιώκεται ἡ πραγματοποίησις τῆς ἰσορροπίας ἐντὸς τῶν ὁρίων δεδομένου κράτους. Ἐφόσον ὅμως αἱ συναλλαγαὶ ἔχουν καὶ διεθνῆ χαρακτῆρα καὶ πραγματοποιεῖται ἐξειδίκευσις χωρῶν εἰς ὡρισμένους παραγωγικοὺς ἢ οἰκονομικοὺς κλάδους, ἐπιδιώκεται, κατὰ δεύτερον λόγον, ἡ πραγματοποίησις τῆς ἰσορροπίας ταύτης ἐντὸς τοῦ εὐρυτάτου πλαισίου τῶν διεθνῶν συναλλαγῶν.

6) Τὸ πρόβλημα τῆς *ὀργανώσεως* τῆς οἰκονομίας. Ἐὰν προσατενίσωμεν τὴν οἰκονομίαν ἑνὸς συγχρόνου λαοῦ ἐντὸς τοῦ κρατικοῦ πλαισίου, θὰ ἴδωμεν ὅτι ἡ ὅλη αὕτη οἰκονομικὴ ζωὴ ἀναλύεται εἰς πληθώραν κατὰ μέρος οἰκονομικῶν ἐνεργειῶν, αἱ ὁποῖαι τείνουν νὰ ἐξυπηρετήσουν τὰς ἀνάγκας ἑνὸς ἢ περισσοτέρων ὁμοῦ ἀτόμων. Τὸ σύνολον τῶν ἐνεργειῶν ποῦ τείνουν νὰ ἐξυπηρετήσουν τὰς ἀνάγκας ἑνὸς ἢ περισσοτέρων προσώπων ὀνομάζομεν *πολιτικὰς μονάδας* ἢ *οἰκονομίας*, ἐν στενωτέρᾳ ἐννοίᾳ, τὸ δὲ πρόσωπον ἢ τὰ πρόσωπα τῶν ὁποίων αἱ ἀνάγκαι πρόκειται νὰ ἐξυπηρετηθοῦν ἀποτελοῦν τὰ *ὑποκείμενα τῶν οἰκονομιῶν*. Οὕτως ὁ ἐργαζόμενος ἐν τῷ καταστήματί του μεμονωμένος χειροτέχνης ἢ ἔμπορος ἀποτελεῖ μικρὰν οἰκονομικὴν μονάδα, τῆς ὁποίας ὑποκείμενον εἶναι αὐτὸς οὗτος. Ἡ οἰκογένεια, ἡ ἑταιρεία, ὁ συνεταιρισμός, αἱ οἰκονομικαὶ λειτουργίαι τοῦ δήμου καὶ τοῦ κράτους ἀποτελοῦν οἰκονομικὰς μονάδας, ἄλλας μικροτέρας καὶ ἄλλας μεγίστας, τῶν ὁποίων ὑποκείμενα εἶναι τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας, οἱ ἑταῖροι, οἱ συνεταῖροι, οἱ κάτοικοι τοῦ δήμου καὶ τοῦ κράτους. Αἱ οἰκονομικαὶ μονάδες ἐνεργοῦν πολυτρόπως ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν κρατῶν καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτῶν τελεῖται ἐντὸς ὡρισμένων ὁρίων, οὕτως ὥστε νὰ ἀποφεύγηται ἡ ἀδιέξοδος ἀταξία καὶ σύγκρουσις, ἐνεργοῦν δηλονότι ὑπὸ *ὀργάνωσιν*. Ἡ ὀργάνωσις αὐτὴ ἐκδηλοῦται εἰς τὸν τρόπον καθ᾽ ὃν ἐνεργοῦν οἰκονομικῶς αἱ οἰκονομικαὶ μονάδες, εἰς τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, ἔτι μᾶλλον δὲ συγκεκριμένως εἰς τὰς νομοθεσίας τῶν κρατῶν, ἐφόσον δι᾽ αὐτῶν ρυθμίζονται οἰκονομικὰ ζητήματα, διέπεται δὲ ἡ ὀργάνωσις αὐτὴ γενικώτατα ὑπὸ δύο ἀρχῶν, τὴν τοῦ *ἀτομικισμοῦ* καὶ τὴν τῆς *ὁλότητος*. Δηλαδὴ ἡ ὀργάνωσις πραγματοποιεῖται ἐπηρεαζομένη ὑπὸ τῶν δύο τούτων ἀρχῶν. Ἀρχὴ τοῦ *ἀτομικισμοῦ* εἶναι ἡ θεωροῦσα ὅτι τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος ἐν τῇ ζωῇ ἀποτελοῦν τὰ ἄτομα, ὅτι ταῦτα προοδεύουν καὶ τελειοῦνται διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων καὶ ὅτι ἡ τελειοτάτη ὀργάνωσις ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς μεγίστης δυνατῆς ἐλευθερίας ἐνεργείας τῶν ἀτόμων. Ἰδεῶδες τῆς ἀρχῆς ταύτης εἶναι ἡ *ἐλευθερία*. Ἡ ἀρχὴ τῆς *ὁλότητος*, ἢ τοῦ *συνολικοῦ* ἢ *κοινωνικὴ* ἀρχὴ (ἥτις δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μὲ τὴν κομμουνιστικὴν ἀρχήν), εἶναι ἡ θεωροῦσα ὅτι τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος ἐν τῇ ζωῇ τῶν ἀνθρώπων εὑρίσκεται εἰς τὴν κοινωνικὴν τούτων συμβίωσιν, ὅτι τὰ ἄτομα προοδεύουν καὶ τελειοῦνται χάρις εἰς τὴν συμβίωσιν καὶ ὅτι ἡ τελειοτάτη ὀργάνωσις ἐπιτυγχάνεται διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν χάριν τῶν συμφερόντων καὶ βλέψεων τῆς ὁλότητος. Ἰδεώδη τῆς ἀρχῆς ταύτης εἶναι ἡ *δικαιοσύνη* καὶ ἡ κοινωνικὴ *ἰσορροπία*. Ἐκ τῶν φιλοσόφων καὶ διανοητῶν ἄλλοι ἐτάχθησαν ὑπὲρ τῆς πρώτης, ἄλλοι ὑπὲρ τῆς δευτέρας, ἄλλοι τέλος, ὅπερ φαίνεται τὸ ὀρθότερον, παραδέχονται ὅτι ἡ ἑκάστοτε κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ ὀργάνωσις εἶναι κρᾶμα ἀμφοτέρων τῶν ἀρχῶν μὲ ὑπεροχὴν τῆς δευτέρας. Ὡς εἶναι φυσικὸν κατὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος ἄλλοτε ὑπερισχύει ἡ μία ἀρχή, ἄλλοτε ἡ ἑτέρα· οὕτως ἐν τῇ νέᾳ Εὐρώπῃ ἀπὸ τοῦ 500 μέχρι τοῦ 1800 ἐπικρατεῖ ἡ κοινωνικὴ ἀρχή, ἥτις ἀνατρέπεται ὑπὸ τῆς ἀτομιστικῆς ἀρχῆς, διαμορφωθείσης βαθμιαίως ἀπὸ τοῦ 1500 περίπου (Ἀναγέννησις) καὶ ἐπιβληθείσης κατὰ τὸν ΙΘ´ αἰῶνα καὶ κυρίως κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τούτου. Ἀπὸ τοῦ 1870 περίπου καὶ ἐφεξῆς βλέπομεν πάλιν ἀναζῶσαν τὴν κοινωνικὴν ἀρχήν, ὡς τοῦτο διαπιστοῦται κυριώτατα εἰς τὰ νομοθετικὰ μέτρα, διὰ τῶν ὁποίων τιθενται φραγμοὶ καὶ περιορισμοὶ εἰς τὴν ἐλευθέραν οἰκονομικὴν ἐνέργειαν τῶν ἀτόμων χάριν ἐπιτεύξεως κοινωνικῆς δικαιοσύνης καὶ ἐμπεδώσεως κοινωνικῆς ἰσορροπίας.

Βαθμίδες ἐξελίξεως τῆς οἰκονομίας. Ἐκ τῶν δυσχερεστάτων θεμάτων εἶναι ἡ ἔκθεσις τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τῆς οἰκονομίας ἕνεκα τοῦ πολυσχιδοῦς τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων καὶ τῆς δυσχερείας ποῦ παρουσιάζει ἡ ὑπαγωγὴ αὐτῶν εἰς ἑνιαίας συνθετικὰς καὶ παραστατικὰς ἐννοίας. Πρὸς ὑπερνίκησιν τῶν δυσχερειῶν τούτων οἱ ἐπιδιώξαντες νὰ δώσουν συνθετικὴν εἰκόνα τῆς ἐξελίξεως τῆς οἰκονομίας ἔλαβον ὡς βάσιν ὡρισμένα σπουδαιότατα οἰκονομικὰ φαινόμενα, παρηκολούθησαν τὴν ἐξέλιξιν καὶ τὰς μεταβολὰς τούτων καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μεταβολῶν αὐτῶν διῄρεσαν τὴν ἱστορίαν τῆς οἰκονομίας εἰς τὰς λεγομένας *βαθμίδας ἐξελίξεως τῆς οἰκονομίας*. Παραθέτομεν τὰς κυριωτάτας θεωρίας τῶν βαθμίδων τούτων: 1) Θεωρία Friedrich List (1789—1846). Οὗτος, λαμβάνων ὡς βάσιν τὸν τρόπον καθ᾽ ὃν ἑκάστοτε συντελεῖται ἡ παραγωγή, διακρίνει τὰς ἑξῆς βαθμίδας: α) Περίοδος ἀγριότητος, θήρας καὶ ἁλιείας. β) Περίοδος ποιμενικῆς ζωῆς. γ) Περίοδος γεωργίας, δ) Περίοδος γεωργίας καὶ χειροτεχνίας καὶ ε) Περίοδος γεωργίας, χειροτεχνίας καὶ ἐμπορίου. 2) Θεωρία Bruno Hildebrand (1812—1878), ὅστις λαμβάνων ὡς βάσιν τῆς ἐρεύνης του τὸν τρόπον, καθ᾽ ὃν πραγματοποιεῖται ἡ διανομὴ τῶν ἀγαθῶν, δηλαδὴ τὴν μορφὴν τῶν συναλλαγῶν, διακρίνει τὰς ἑξῆς τρεῖς βαθμῖδας: α) Περίοδος φυσικῆς οἰκονομίας (ἐν Εὐρώπῃ 500—1100 μ. Χ.), καθ᾽ ἣν κύριοι συντελεσταὶ τῆς οἰκονομίας εἶναι ἡ γῆ καὶ ἡ ἐργασία, τῆς κοινωνίας διακρινομένης εἰς τοὺς γαιοκτήμονας καὶ τοὺς ἐργάτας. Συναλλαγαὶ δὲν ὑφίστανται ἢ τελοῦνται εἰς περιωρισμένην μόνον κλίμακα ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ ἀντιπραγματισμοῦ (ἀνταλλαγῆς πράγματος πρὸς πρᾶγμα). β) Περίοδος νομίσματος (ἐν Εὐρώπῃ 1100—1800) ὡς κυρίου μέσου τῶν συναλλαγῶν. Προστίθεται τρίτος συντελεστὴς τῆς παραγωγῆς τὸ κεφάλαιον καὶ κοινωνικὴ τάξις, ἡ τῶν κεφαλαιούχων. Ἀνάπτυξις τῶν συναλλαγῶν. γ) Περίοδος πίστεως (ἐν Εὐρώπῃ 1800 κ.ἑ.), καθ᾽ ἣν ἡ διάδοσις τοῦ θεσμοῦ τῆς πίστεως προκαλεῖ ἀπίστευτον αὔξησιν τῶν συναλλαγῶν καὶ τῆς ὅλης οἰκονομικῆς κινήσεως. 3) Θεωρία Karl Bücher (1847—1929), ἡ καὶ γενικώτερον παραδεκτὴ καὶ ἐπηρεάσασα πάντας τοὺς μεταγενεστέρους ἐρευνητὰς τῆς ἱστορίας τῆς οἰκονομίας (πρβλ. περὶ αὐτῆς Ξενοφ. Ζολώτα, «Ἡ Θεωρία τοῦ Bücher περὶ οἰκονομικῶν σταδίων καὶ ἡ παγκόσμιος οἰκονομία», Θεσσαλ. 1930). Ὁ Bücher ὡς βάσιν τῆς ἐρεύνης του λαμβάνει τὴν σχέσιν ποῦ ὑφίσταται μεταξὺ παραγωγῆς καὶ καταναλώσεως, ἢ ἀκριβέστερον τὴν ἀπόστασιν ποῦ ἔχουν ἑκάστοτε τὰ ἀγαθὰ νὰ διανύσουν διὰ νὰ φθάσουν ἀπὸ τοῦ παραγωγοῦ εἰς τὸν καταναλωτήν. Ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ τοῦ κριτηρίου διακρίνει εἰς τὴν οἰκονομίαν τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν τῆς κεντρικῆς καὶ δυτικῆς Εὐρώπης τὰς ἑξῆς τρεῖς βαθμῖδας ἐξελίξεως: α) Περίοδος τῆς ἀποκεκλεισμένης οἰκιακῆς οἰκονομίας, ἢ τῆς ἰδιοπαραγωγῆς, καθ᾽ ἣν τὰ ἀγαθὰ καταναλίσκονται ἐντὸς τῆς αὐτῆς οἰκονομίας, ἐντὸς τῆς ὁποίας παρήχθησαν. Κέντρον τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς εἶναι ὁ οἶκος, ὃν συγκροτοῦν ἄτομα συνδεόμενα ἐκ τῆς αὐτῆς ἐξ αἵματος καταγωγῆς καὶ ἐν ᾧ τελοῦνται παραγωγὴ καὶ κατανάλωσις. Κάθε οἰκονομικὴ καὶ χειροτεχνικὴ ἐνέργεια ἐμφανίζεται ὡς οἰκοτεχνία. Ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ εἶναι στενῶς συνδεδεμένη μὲ τὴν γῆν. Αἱ συναλλαγαὶ ἢ δὲν ὑφίστανται ἢ ἔχουν στοιχειώδη μορφήν. Ἡ περίοδος αὕτη διήκει ἐν Εὐρώπῃ ἀπὸ τοῦ 500 μέχρι τοῦ 1100 περίπου. β) Περίοδος τῆς οἰκονομίας τῶν πόλεων, ὅπου ἡ παραγωγὴ γίνεται διὰ πελατείαν, αἱ ἀνταλλαγαὶ γίνονται ἀπ᾽ εὐθείας μεταξὺ παραγωγοῦ καὶ καταναλωτοῦ, ἄνευ ἐνδιαμέσων τρίτων. Κέντρον τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς εἶναι ἡ πόλις, συγκροτουμένη ἐκ τῶν συνοικισμένων ἐντὸς τῆς αὐτῆς περιοχῆς ἀτόμων. Αἱ συναλλαγαὶ τελοῦνται διὰ χρήματος. Ἡ οἰκονομία τῆς πόλεως διακρίνεται τῆς τῆς ὑπαίθρου χώρας. Εἰς τὰς πόλεις ἐμφανίζεται καταμερισμὸς τῶν ἔργων. Ἡ περίοδος αὕτη διήκει ἐν Εὐρώπῃ ἀπὸ τοῦ 1100 μέχρι τοῦ 1500 περίπου. γ) Περίοδος τῆς οἰκονομίας τῶν λαῶν, καθ᾽ ἣν τὰ ἀγαθά, ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐμπορευμάτων, διέρχονται περισσοτέρας τῆς μιᾶς οἰκονομίας διὰ νὰ μεταβοῦν ἀπὸ τοῦ παραγωγοῦ εἰς τὸν καταναλωτήν. Ἡ βαθμὶς αὐτὴ ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο: αα) Περίοδος τῆς περιωρισμένης κρατικῆς οἰκονομίας (ἐν Εὐρώπῃ 1500—1800), καθ᾽ ἣν κέντρα τῆς οἰκονομίας εἶναι τὰ δημιουργηθέντα μεγαλύτερα κράτη κυβερνώμενα ὑπὸ μοναρχῶν, οἱ ὁποῖοι ἐφαρμόζουν πολιτικὴν ἐπεμβάσεως εἰς τὰ οἰκονομικὰ φαινόμενα. Κάθε κράτος ἐπιδιώκει αὐτάρκειαν καὶ ἀποτελεῖ ἀποκεκλεισμένην σχετικῶς οἰκονομικὴν μονάδα. ββ) Περίοδος τῆς ἐλευθέρας κεφαλαιοκρατικῆς οἰκονομίας (Εὐρώπῃ 1800 κ. ἑ.), καθ᾽ ἣν αἱ συναλλαγαὶ γίνονται διεθνεῖς, διευκολύνουσαι τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ καὶ προκαλοῦσαι μεγίστην ἐπίτασιν τῆς οἰκονομικῆς δράσεως εἰς ὅλας της τὰς ἐκδηλώσεις. Τὴν θεωρίαν τοῦ Bücher ἐπεξειργάσθησαν οἱ Schmoller καὶ Philippovich. 4) Θεωρία τοῦ Werner Sombart (καθηγ. εἰς τὸ πανεπ. Βερολίνου). Οὗτος εἰς μέγα ἑξάτομον ἔργον περὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ, ἐρευνῶν τὰ οἰκονομικὰ συστήματα ποῦ ἐφηρμόσθησαν εἰς τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τοῦ 800 ἕως τὸ 1900, διακρίνει τὰ ἑξῆς τρία: α') τῆς ἰδιοικονομίας, β') τῆς χειροτεχνίας καὶ γ') τοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ, ὃν διακρίνει εἰς πρώιμον κεφαλαιοκρατισμὸν καὶ εἰς ὑπερκεφαλαιοκρατισμόν.

Ἱστορία τῆς οἰκονομίας. Εἰς τὸ προηγούμενον ἐδάφιον ἐξετέθησαν αἱ θεωρίαι περὶ βαθμίδων ἐξελίξεως τῆς οἰκονομίας, παρέχουσαι γενικωτάτην καὶ συνθετικὴν εἰκόνα ταύτης· ἤδη ἐκτίθενται λεπτομερέστερον αἱ πραγματικαὶ ἐκδηλώσεις τῆς ἐξελίξεως τῆς οἰκονομίας. Ἡ ἔκθεσις περιορίζεται εἰς τὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἀμέσως ἐπηρέασαν τὴν διαμόρφωσιν τῆς συγχρόνου οἰκονομίας.

Α´ Προϊστορία. Τὰ πρῶτα βήματα τῆς ἐξελίξεως τῆς οἰκονομίας. Ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεώς του ὁ ἄνθρωπος προέβη εἰς οἰκονομικὰς πράξεις, προσπαθείας πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν του, αἵτινες καθίστανται πολυπλοκώτεραι καὶ ἐπιπονώτεραι, ἐφόσον αὐξάνει ὁ πληθυσμὸς καὶ αἱ ἀνάγκαι (καθιστάμεναι ἐν ταὐτῷ καὶ λεπτότεραι). Ἡ ἱστορία τῶν πρώτων βημάτων τῆς οἰκονομίας ταυτίζεται μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς *τεχνικῆς* ὑπὸ εὐρυτάτην ἔννοιαν (τῆς σχετικῆς μὲ τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν, χειροτεχνίαν καὶ ναυτιλίαν). Σημαντικὸς σταθμὸς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς οἰκονομίας ὑπῆρξεν ἡ ἀνάπτυξις τῶν *συναλλαγῶν*. Αὗται δὲν ἐμφανίζονται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, διότι, ὡς εἶναι φυσικόν, αἱ πρωτογενεῖς τῶν ἀνθρώπων ὁμάδες προσεπάθουν νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τόπους, οἱ ὁποῖοι νὰ ἐξασφαλίζουν ὁπωσδήποτε καὶ κατὰ στοιχειωδέστατον ἔστω τρόπον τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν πρώτων των ἀναγκῶν. Ὁμιλοῦμεν περὶ *φυσικῆς ἢ κλειστῆς οἰκονομίας*, ὅταν ὡρισμένος λαὸς (ὡρισμένη ὁμὰς ἀνθρώπων, κατοικοῦσα ἐντὸς ὡρισμένης περιοχῆς), πραγματοποιῇ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν του ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως, χωρὶς νὰ προσφεύγῃ εἰς τὰς ὑπηρεσίας ἄλλου λαοῦ ἢ ἄλλων ἀνθρώπων. Ὁ αὐτὸς ὅρος ἰσχύει καὶ ὅταν πρόκειται περὶ λαοῦ ἔχοντος συναλλαγάς, ἐφόσον αἱ συναλλαγαὶ ἐπεκτείνονται εἰς ὀλίγας κατηγορίας ἐμπορευμάτων καὶ κυρίως εἰς εἴδη πολυτελείας. Εἰς τὴν φυσικὴν οἰκονομίαν χρῆμα δὲν ὑπάρχει ἢ εἶναι λίαν περιωρισμένον. *Συναλλακτικὴ οἰκονομία* ἢ *οἰκονομία συναλλαγῶν* εἶναι ἐκείνη, εἰς τὴν ὁποίαν αἱ ἐμπορικαὶ συναλλαγαὶ εἴτε ἐντὸς τῶν ὁρίων ἑνὸς κράτους, εἴτε μετ᾽ ἄλλων λαῶν, εἶναι ἱκανῶς ἀνεπτυγμέναι. Ἡ μετάβασις ἀπὸ τῆς φυσικῆς εἰς τὴν συναλλακτικὴν οἰκονομίαν συνετελέσθη βραδέως, ἡ δὲ διάρκεια τῆς πρώτης ἐν τῇ ὅλῃ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος ὑπῆρξε πολὺ μακροτέρα τῆς δευτέρας. Ἐκ τῶν εὑρημάτων τῆς *παλαιολιθικῆς* ἐποχῆς (ἀρχαίας, ἀρχομένης ἴσως ἀπὸ τοῦ ἔτους 100.000 π. Χ., καὶ νέας) διαπιστοῦται ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔζη τότε ἐν φυσικῇ οἰκονομίᾳ. Καὶ σήμερον ἀκόμη οἱ πρωτογενεῖς λαοὶ τῆς Ἀφρικῆς ζοῦν ἄνευ συναλλαγῆς. Κατὰ τὴν *νεολιθικὴν* ἐποχὴν (ἧς ἡ ἐμφάνισις ποικίλλει κατὰ τόπους ἀπὸ 20.000 μέχρι 5.000 ἐτῶν π. Χ.) ἡ οἰκονομικὴ ἀπομόνωσις τῶν κοινωνικῶν μονάδων ἐλαττοῦται καὶ ἐμφανίζονται αἱ *συναλλαγαί*, ὀφειλόμεναι εἰς τὰς διαφόρους κλιματολογικὰς συνθήκας καὶ εἰς τὰς διαφόρους τῶν λαῶν ἱκανότητας, προκαλούσας τὴν ἐξειδίκευσιν ἑκάστου εἰς διάφορα ἔργα (*διεθνὴς καταμερισμὸς τῶν ἔργων*). Ἀντικείμενα τῶν συναλλαγῶν ἦσαν κατ᾽ ἀρχὰς ὡρισμένα προϊόντα, μὴ παραγόμενα παντοῦ, ὡς χρωστικαὶ ὗλαι, ὀρυκτά, τὸ ἅλας, ναρκωτικά τινα. Κατ᾽ ἀρχὰς αἱ συναλλαγαὶ διεξάγονται ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς *ἁρπαγῆς*, κατόπιν ὑπὸ τὴν μορφὴν ἀνταλλαγῆς *δώρων*, ὁπότε λαμβάνεται φροντὶς τὰ δωρούμενα καὶ ἀντιδωρού-

μενα νὰ ἔχουν περίπου τὴν αὐτὴν μορφήν. Τέλος, βαθμηδὸν γενικεύεται ἡ ἀνταλλαγὴ πράγματος πρὸς πρᾶγμα, ὁ *ἀντιπραγματισμὸς* (troc). Αἱ πρῶται συναλλαγαὶ δὲν ἐνεργοῦνται ὑπὸ τῶν ἀτόμων, ἀλλ' ὑπὸ ὅλης τῆς ὁμάδος, ἐκπροσωπουμένης ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ. Ἐν τῇ ἐξελίξει δὲ οἱ πρῶτοι ἔμποροι ὑπῆρξαν αὐτοὶ οἱ ἡγεμόνες.

Β'. Ἡ οἰκονομία τῶν ἀρχαίων ἀνατολικῶν λαῶν. 1) Αἴγυπτος. Ἡ Αἴγυπτος ἀποτελεῖ, ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχαῖοι παραποτάμιοι, πολιτισμὸν ἀναπτυχθέντα ὑπὸ τὴν μορφὴν ὀάσεως. Ἤδη περὶ τὸ 3000 π. Χ. ἔχει ἀνεπτυγμένην εἰς εὐρεῖαν κλίμακα φυσικὴν οἰκονομίαν, ἐπιτρέπουσαν τὴν ἀνέγερσιν μεγάλων οἰκοδομῶν καὶ μνημείων καὶ τὴν πραγματοποίησιν σπουδαίων δημοσίων ἔργων. Σημειοῦται μεγάλη ἀνάπτυξις τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, βοηθουμένης ὑπὸ ἰσχυροῦ ὑπαλληλικοῦ σώματος. Ὁ πληθυσμὸς διακρίνεται εἰς ἐλευθέρους (μεγαλοκτηματίας καὶ ἱερεῖς, γεωργούς, ἐμπόρους καὶ χειροτέχνας) καὶ ἀνελευθέρους (δούλους καὶ δουλοπαροίκους). Τὸ ἐμπόριον δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένον, περιοριζόμενον εἰς τὴν εἰσαγωγήν, ἐκ τῶν νοτίων χωρῶν, κυρίως ἀντικειμένων πολυτελείας (λιβάνου, ἐλεφαντοστοῦ, ἐβένου, χρυσοῦ, ζώων καὶ δούλων). Αἱ πληρωμαὶ γίνονται εἰς εἶδος. Κατὰ τὴν 3ην π. Χ. χιλιετηρίδα ἡ Αἴγυπτος ἐξελίσσεται εἰς φεουδαρχικὸν κράτος, ἀναπτυσσομένης τῆς ἰσχύος καὶ σημασίας τῶν μεγάλων γαιοκτημόνων. Τὸ ἐμπόριον ἀναπτύσσεται, αἱ συναλλαγαὶ γίνονται διὰ χρήματος κυρίως μεταλλικοῦ. Κατὰ τὴν 2αν π. Χ. χιλιετηρίδα τὴν Αἴγυπτον κατακτοῦν νομάδες λαοί, οἵτινες ἀποδιώκονται κατὰ τὸ 1600, ἱδρυομένης ἰσχυρᾶς μοναρχίας, ἥτις ἐπιδίδεται εἰς κατακτητικὰς ἐπιδρομὰς κυρίως πρὸς τὴν Παλαιστίνην καὶ Συρίαν. Τὸ διεθνὲς ἐμπόριον ἀναπτύσσεται ἔτι περισσότερον.

2) Βαβυλὼν καὶ Ἀσσυρία. Ἀποτελοῦν ἐπίσης πολιτισμὸν ὀάσεως, ὅστις παρουσιάζει πολλὰς ἀναλογίας πρὸς τὸν τῆς Αἰγύπτου. Εἰς τὴν νομοθεσίαν τοῦ βασιλέως τῆς Βαβυλῶνος Χαμουραμπῆ (3η χιλιετηρὶς π. Χ.) συναντῶμεν διατάξεις ἀποδεικνυούσας ἀνεπτυγμένην οἰκονομικὴν ζωὴν (τόκος, πίστις) καὶ τὴν ἐφαρμογὴν πολιτικῆς κοινωνικῆς προνοίας.

3) Περσία. Τὸ πρῶτον μέγα κράτος μὲ ὠργανωμένον διοικητικὸν σύστημα. Κατ' ἀρχὰς αἱ συναλλαγαὶ διεξάγονται εἰς εἶδος, ἔπειτα ὅμως ἀντὶ μεταλλικοῦ χρήματος (ὁ δαρεικὸς ἔχαιρεν ἰδιαιτέρας ἐμπιστοσύνης). Διεξαγωγὴ δημοσίων ἔργων (σύνδεσις τοῦ Νείλου διὰ διώρυγος μὲ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν).

4) Φοινίκη. Ἤδη κατὰ τὸν ΙΣΤ' π. Χ. αἰῶνα ἔχει ἀνεπτυγμένον ἀστικὸν πολιτισμόν. Οἱ Φοίνικες ὑπῆρξαν κυρίως ἔμποροι διευκολύνοντες τὰς μεταξὺ τῶν λοιπῶν λαῶν συναλλαγάς, παρῆγον ὅμως καὶ αὐτοὶ βιοτεχνικὰ προϊόντα (ἀγγεῖα, ὑφάσματα). Ἵδρυσαν καθ' ὅλην τὴν Μεσόγειον ἀποικίας, ἐξ ὧν σπουδαιοτάτη ἡ Καρχηδών. Μὲ τὸ ἐμπόριον συνεδύαζον οἱ «τρῶκται» (πανοῦργοι, Ὀδύσσεια ο 416) Φοίνικες καὶ τὴν πειρατείαν καὶ λῃστείαν, ὡς συμβαίνει κατὰ τὰ πρῶτα ἐκπολιτιστικὰ στάδια.

5) Ἄραβες. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀραβίας ἔσχον καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα μεγάλην σημασίαν ὡς ἔμποροι, κινούμενοι ἀνὰ τὰς ἐρήμους ὑπὸ μορφὴν καραβανίων.

Γ'. Ἡ οἰκονομία τοῦ ἑλληνορρωμαϊκοῦ κόσμου.—1) Αἰγαῖος πολιτισμὸς (3500—1100 π. Χ.). Τὰ λείψανα αὐτοῦ (μεγάλα ἀνάκτορα, ἔλλειψις ὀχυρώσεων, λίαν ἀνεπτυγμένη χειροτεχνία, διακοσμητικὴ μὴ ὑπολειπομένη οὐδεμιᾶς ἄλλης) ἀποδεικνύουν τὴν ὕπαρξιν μεγάλων πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν μονάδων μὲ ἰσχυρὰν ὀργάνωσιν ὑπὸ μοναρχίαν καὶ προωδευμένον καταμερισμὸν τῶν ἔργων. Οἱ Αἰγαῖοι εἶναι κύριοι τῶν θαλασσῶν, ἐπικοινωνοῦντες ἐμπορικῶς μετὰ τῆς δυτικῆς Ἀσίας, καὶ τῆς βορείου Ἀφρικῆς (εἰς τὴν Αἴγυπτον εἶναι γνωστοὶ ὡς Κεφτὶ καὶ Χανεμποῦ). Ἐξ Ἀσίας εἰσάγουν κοσμήματα καὶ μεταλλοτεχνήματα.

2) Ἑλληνικὸς μεσαίων (1100—750). Τὸν αἰγαῖον πολιτισμὸν κατέλυσαν, ὡς φαίνεται, οἱ ἀπὸ βορρᾶ εἰσβαλόντες Ἄριοι Ἕλληνες, οἱ Ἀχαιοί, συνοικισθέντες ὄχι πλέον ὑπὸ ἰσχυρᾶς μοναρχίας, ἀλλ' ὑπὸ πολλοὺς μικροὺς ἡγεμόνας, οἵτινες ἦσαν καὶ κύριοι τῆς γῆς. Ἱδρύονται πόλεις μικραὶ καὶ ἐμφανίζεται καταμερισμὸς τῶν ἔργων μεταξὺ πόλεων καὶ γεωργικῶν περιοχῶν. Ὁ πληθυσμὸς διακρίνεται εἰς τοὺς ἡγεμόνας, τοὺς ἐλευθέρους γεωργοὺς καὶ χειροτέχνας καὶ τοὺς ἐστερημένους τῆς ἐλευθερίας δουλοπαροίκους. Δοῦλοι ὑπῆρχον ὀλίγοι, προϊὸν ἀγορᾶς ἢ κατακτήσεως. Ἐπικρατεῖ φυσικὴ οἰκονομία μὲ κέντρον τὸν «οἶκον» (τῆς πατριαρχικῆς οἰκογενείας, Ἀλκίνοος, Πρίαμος, Ὀδυσσεύς) καὶ στοιχειώδη καταμερισμὸν τῶν ἔργων μεταξὺ πόλεως καὶ ὑπαίθρου. Τὸ ἐμπόριον περιορίζεται εἰς εἴδη πολυτελείας. Ἡ ἐποχὴ αὐτή, ἣν ἀνευρίσκομεν ζῶσαν εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη, παρουσιάζει πολλὰς ἀναλογίας μὲ τὸν εὐρωπαϊκὸν μεσαίωνα.

3) Ἑλληνικὸς ἀποικισμὸς (750—500). Σημειοῦται ποσοτικὴ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ τῶν πόλεων καὶ ἀνάπτυξις τῆς χειροτεχνίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, προκαλέσασαι ἀποικιακὴν κίνησιν κατευθυνθεῖσαν πρὸς τὰς μεσογειακὰς χώρας, αἵτινες παρουσίαζον τὰς αὐτὰς κλιματολογικὰς συνθήκας (παραγωγὴ ἐλαιῶν, σταφυλῶν), ὅπως καὶ αἱ ἑλληνικαὶ μητροπόλεις. Τὸ ἀποικιακὸν ρεῦμα στρέφεται πρὸς τὸν Εὔξεινον Πόντον (Βυζάντιον), τὴν νότιον Γαλλίαν (Μασσαλία, διὰ τῶν ποταμῶν Ροδανοῦ, Σώνης, Σηκουάνα καὶ Λίγηρος φθάνουν μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῆς Ἀγγλίας. Πλοῦς τοῦ Πυθέα), τὴν νότιον Ἰταλίαν καὶ τὴν Σικελίαν (Μεγάλη Ἑλλὰς) καὶ τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν (Κυρήνη). Ἐνίοτε αἱ ἀποικίαι καθίστανται ἰσχυρότεραι τῶν μητροπόλεων. Ὁ διεθνὴς καταμερισμὸς τῶν ἔργων, δηλαδὴ ἡ ἐξειδίκευσις ὡρισμένων χωρῶν εἰς ὡρισμένας οἰκονομικὰς ἐνεργείας, διαμορφοῦται. Αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις (Ἑλλάδος καὶ Μικρασίας) ἐξάγουν προϊόντα χειροτεχνίας (ὑφάσματα, μεταλλοτεχνήματα, κεραμουργήματα), εἰσάγουν δὲ πρώτας ὕλας (κυρίως δημητριακὰ) καὶ τὴν κινητήριον δύναμιν τῆς ἐποχῆς, δηλαδὴ δούλους. Μεταξὺ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων ὡσαύτως διαμορφοῦται καταμερισμὸς τῶν ἔργων. Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις ὑποβοηθεῖται διὰ τῆς πολιτικῆς ἐξελίξεως, ἱδρυθεισῶν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην δημοκρατιῶν (μὲ ἐνδιάμεσον σταθμὸν τὴν τυραννίδα). Τὰ μέσα τῶν συναλλαγῶν προάγονται, κατὰ τὸ μέσον τοῦ Ζ' αἰῶνος ἐμφανίζεται εἰς τὴν Λυδίαν τὸ νόμισμα, ἀναπτύσσεται δὲ ἡ πίστις (δάνεια ἐπὶ τόκῳ), ἥτις ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν στενοχωρίαν τοῦ καταχρεωμένου ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ. Τὸ χρῆμα παρέχει καὶ πολιτικὰ πλεονεκτήματα (διάκρισις εἰς κοινωνικὰς τάξεις ἀναλόγως τῆς περιουσίας), συχνὰ ὅμως λαμβάνονται νομοθετικὰ ἐλαφρυντικὰ μέτρα ὑπὲρ τῶν ὀφειλετῶν (σεισάχθεια Σόλωνος). Ὁ βαθὺς μεταξὺ ἀστικοῦ καὶ γεωργικοῦ πληθυσμοῦ χωρισμὸς παύει, τὸ πατριαρχικὸν κράτος μεταβάλλεται εἰς κράτος δικαίου (γραπτοὶ νόμοι Δράκοντος, Σόλωνος).

4) Ἑλληνικὴ ἀκμὴ (500—300). Πραγματοποιεῖται πλήρης ἀνάπτυξις τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας μὲ κέντρα τὰς Συρακούσας, τὴν Ρόδον, πρὸ πάντων δὲ τὰς Ἀθήνας. Κέντρον τῆς ὅλης ἐκπολιτιστικῆς κινήσεως καὶ τῆς ζωῆς εἶναι αἱ πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἀναπτύσσονται καθ' ὅλας τὰς κατευθύνσεις (πολιτικῶς, οἰκονομικῶς, πνευματικῶς), πολλαὶ δὲ ἐξ αὐτῶν τὰ εἰσοδήματά των χρησιμοποιοῦν εἰς ἐκτέλεσιν μεγάλων δημοσίων ἔργων, ὧν σπουδαιότερα τὰ ἐν Ἀθήναις ἐπὶ Περικλέους, συνδυάζουσαι τὸν ἐξωραϊσμὸν μὲ τὴν κοινωνικὴν πρόνοιαν. Σπουδαῖον πρόβλημα ἦτο ἡ ἐξασφάλισις τῆς χώρας μὲ σῖτον εἰσαγόμενον ἐκ τῶν περὶ τὸν Εὔξεινον πόντον χωρῶν (σημασία Βυζαντίου) καὶ τῆς Αἰγύπτου. Τὸ ἐμπόριον, μὲ κέντρον τὰς Ἀθήνας, λαμβάνει διεθνῆ χαρακτῆρα. Εἰς τὰς Ἀθήνας διαμορφοῦνται δύο τάσεις, ἡ μία ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐπεκτάσεως, ἡ ἑτέρα ὑπὲρ τῆς αὐταρκείας καὶ τῆς περισυλλογῆς ἐντὸς στενωτέρων ὁρίων. Τὴν γνώμην τοῦ K. Bücher, καθ' ἣν ὁ ἀρχαῖος κόσμος κατὰ τὴν περίοδον ταύτην καὶ τὰς ἑπομένας παρέμεινε πάντοτε εἰς τὴν βαθμίδα τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας, ἀντέκρουσαν, ἐπιτυχῶς ὡς φρονῶ, οἱ Ed. Meyer καὶ J. Beloch, καταδείξαντες ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἔχομεν τὴν ἀνάπτυξιν συναλλακτικῆς οἰκονομίας, ἥτις ὅμως, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν σημερινήν, ἔχει πάντοτε τὸ κέντρον τοῦ βάρους αὐτῆς εἰς τὴν ἀκίνητον περιουσίαν καὶ τὴν γεωργίαν (Gelesnoff). Ἡ ἀνάπτυξις τῶν νομισματικῶν συναλλαγῶν ἐδημιούργησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ «τραπεζίτου» (*Δημοσθένους*, Πρὸς Τιμόθεον ὑπὲρ χρέως). Ὁ τόκος ἦτο περίπου 12 %, ὑψούμενος ὅμως σημαντικῶς (25 %—30 %), ἀναλόγως τοῦ κινδύνου («ναυτικὰ» *Δημοσθένους* κατ' Ἀφόβου Α 11, «ναυτικὰ χρήματα»). Ἐλάμβανε χώραν κερδοσκοπία ἐπὶ τῆς τιμῆς τῆς γῆς, τῶν σιτηρῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν δούλων ηὔξησε σημαντικῶς (χωρὶς ὅμως ποτὲ νὰ φθάσῃ τὸν τῶν ἐλευθέρων πολιτῶν) καὶ ηὔξησεν ὁ ἀριθμὸς τῶν δυσπραγούντων δούλων, χρησιμοποιουμένων εἰς τὴν βιοτεχνικὴν παραγωγὴν ἐντὸς ἐργαστηρίων (*Ἰσαῖος* 3. 22). Σημειοῦνται ὡσαύτως φαινόμενα ὑπερπληθυσμοῦ, πρὸς καταπολέμησιν τοῦ ὁποίου πολλοὶ μετέβαινον εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ὡς μισθοφόροι, αἱ πόλεις δὲ διεξῆγον πολιτικὴν ἐποικισμοῦ τῶν πολιτῶν εἰς κατακτηθείσας περιοχὰς (κληρουχίαι). Κατὰ τὴν ἀκμὴν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς οἰκονομίας, ὡς καὶ κατὰ τὰς μετέπειτα ἐποχὰς (μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἑλληνορρωμαϊκοῦ κόσμου), σημειοῦται ἀξιοσημείωτος καταμερισμὸς τῶν ἔργων. Τοῦτο καταδεικνύουν τὰ ὑφιστάμενα πολυάριθμα ἐπαγγέλματα. Ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς ἐκ τῆς χειροτεχνίας: τέκτων, χαλκεύς, σιδηρεύς, ἀργυροκόπος, χρυσοχόος, λυχνοποιός, μαχαιροποιός, ἀσπιδοπηγός, κρανοποιός, θωρακοποιός, δορυξόος, χαλινοποιός, ἡνιοποιός, βαφεύς, γναφεύς, πιλοποιός, κλινοποιός, θρονοποιός, κιβωτοποιός, σοροποιός, ἁμαξοποιός, τροχοποιός, ζυγοποιός, κεραμεύς, χυτρεύς, καδοποιός, κωθωνοποιός, ληκυθοποιός, ἱπνοποιός, πλάστης, κοροπλάστης, ἀγαλματοποιός, ξοανογλύφος, ἑρμογλύφος, σφυρηλάτης, τορευτής, ζωγράφος, σχοινοστρόφος, καλωστρόφος, οἰσυπλόκος, καννητοποιός, πυτινοπλόκος, δικτυοπλόκος, λυροποιός, αὐλοποιός, ὑφάντης, λινουργός, ὀθονοποιός, ποικιλτής, σακχυφάντης, κεκρυφαλοπλόκος, σκυτεύς, νευρορράφος, σκηνορράφος, βυρσεύς, κουρεύς, βαλανεύς, μυρεψός, ἀρτοκόπος, μάγειρος κλπ. Εἰς τὸ ἐμπόριον διεκρίνοντο οἱ κάπηλοι (μικρέμποροι), οἱ ναύκληροι (οἱ ἐμπορευόμενοι δι' ἰδίων πλοίων), οἱ ἔμποροι (οἱ ἐμπορευόμενοι διὰ πλοίων ἀνηκόντων εἰς τρίτους), οἱ μεταβολεῖς (μικροὶ πραγματευταί).

5) Ἑλληνιστικὴ περίοδος. Ἑλλὰς καὶ Ἀνατολὴ (300—150 π. Χ.). Διὰ τῶν κατακτήσεων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, αἵτινες ἔσχον διὰ τὸν ἀρχαῖον πολιτισμὸν τὴν σημασίαν τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς διὰ τὸν νεώτερον, ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἐπεκτείνεται εἰς ὅλην τὴν δυτικὴν Ἀσίαν, προετοιμαζομένης οὕτω τῆς διαμορφώσεως αὐτοῦ εἰς παγκόσμιον πολιτισμὸν (ἐπὶ Ρωμαίων). Αἱ συναλλαγαὶ αὐξάνουν σημαντικῶς, τὰ κέντρα ποῦ παράγουν βιοτεχνήματα ἀποκτοῦν νέους καταναλωτὰς καὶ νέας πηγὰς πρώτων ὑλῶν. Ἡ διαρκὴς αὔξησις τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ προκαλεῖ τὴν διασπορὰν τούτου εἰς τὸ ἐξωτερικόν, κυρίως εἰς τὴν Συρίαν, Μεσοποταμίαν καὶ Αἴγυπτον. Διαμορφοῦνται σπουδαῖαι ἑλληνικαὶ μεγαλοπόλεις, ἡ Ἀλεξάνδρεια, ἡ Ἀντιόχεια, ἡ Πέργαμος, ἡ Ἔφεσος. Ἡ νομισματικὴ κυκλοφορία ἀναπτύσσεται γενικῶς, εἰδικῶς δὲ τῆς Αἰγύπτου ἦτο ἴσως σημαντικωτέρα τῆς εὐρωπαϊκῆς περὶ τὸ 1700· ὁμοίως μεγάλην ἀνάπτυξιν ἐσημείωσεν ἡ κίνησις τῶν ἐμπορευμάτων. Σημασίαν ἀποκτοῦν αἱ ἐπαγγελματικαὶ συντεχνιακαὶ ὀργανώσεις, ὡς καὶ ἡ τάξις τῶν ἡμερομισθίων ἐργατῶν.

6) Ἡ ρωμαϊκὴ παγκόσμιος οἰκονομία (200 π. Χ. ἕως 200 μ. Χ.). Ἡ Ρώμη, ἀποτελέσασα τὸν πυρῆνα κράτους ἄριστα ὠργανωμένου στρατιωτικῶς, διεξήγαγε σειρὰν νικηφόρων πολέμων, οἵτινες, πλὴν τῆς πολιτικῆς εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν οἰκονομικὴν αὐτῆς ἐνίσχυσιν. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς αὐτοκρατορίας ἡ Ρώμη γίνεται κατ' οὐσίαν κοσμοκράτειρα, ἡ δὲ κυριαρχία της ἐπιφέρει (ὡς σήμερον ἡ ἀγγλοσαξωνικὴ ὑπεροχὴ) τὴν γενικὴν διάδοσιν τοῦ ἀρχαίου (ἑλληνορρωμαϊκοῦ) πολιτισμοῦ καὶ προκαλεῖ ὁμοιόμορφον ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ εἰς ὅλον τὸν τότε πεπολιτισμένον κόσμον. Ἡ Μ. Ἀσία, ἡ Θρᾴκη, ἡ Ἰλλυρία, ἡ Β. Ἀφρικὴ ἐξικνοῦνται τότε εἰς τὴν μεγίστην ἐκπολιτιστικὴν ἀκμήν, ἣν ἐγνώρισαν ἐν τῇ ἱστορίᾳ των. Εἰς τὰς περὶ τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου (mare Romanum) χώρας ἡ σκαπάνη τῶν ἀρχαιολόγων φέρει διαρκῶς εἰς φῶς νέα ὑπολείμματα τῶν ἀρχαίων πόλεων τοῦ ἑλληνορρωμαϊκοῦ κόσμου, τὰ ὁποῖα καταπλήσσουν, ἀποδεικνύοντα ὅτι μόλις ὁ ΙΘ' αἰὼν ἔχει νὰ παρουσιάσῃ ἀνάλογα ἀποτελέσματα. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἡ ὅλη οἰκονομικὴ ζωὴ παρουσιάζει σπουδαίαν ἐπίτασιν καὶ ἀνάπτυξιν εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις (νομισματικὰς συναλλαγάς, καταμερισμὸν τῶν ἔργων, συντεχνιακὴν ὀργάνωσιν κλπ.), ἰδίως δὲ εἰς τὰς συγκοινωνίας (δίκτυον ὁδῶν μὲ ξενοδοχεῖα).

7) Τέλος τοῦ ἀρχαίου κόσμου (200—500 μ. Χ.). Ὁ ἑλληνορρωμαϊκὸς κόσμος παρουσιάζει φαινόμενα κοπώσεως, τὰ ὁποῖα προκαλοῦν τὸ τέλος του: ἀποφυγὴ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ στρατολογία βαρβάρων, ἐξασθένησις τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, ἐλάττωσις πλούτου συνεπείᾳ φυγαδεύσεως τοῦ χρυσοῦ πρὸς τὴν Ἀνατολὴν καὶ νοθεύσεως τῶν νομισμάτων, ἐλάττωσις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὑπαίθρου χώρας. Ἡ πόλις, ἥτις ὑπῆρξε κοιτὶς καὶ δημιουργὸς τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, ἀποβαίνει τὸ κέντρον ὅπου ἀναπτύσσονται αἱ ἀποσυνθετικαὶ τούτου δυνάμεις. Ὅ,τι κερδίζει ὁ ἀρχαῖος πολιτισμὸς εἰς ἔκτασιν, τὸ χάνει εἰς βάθος καὶ ἔντασιν. Κλονισμὸς εἰς τὰ παραδεδομένα ἰδανικὰ (ὁ Σεπτίμιος Σεβῆρος ἐπιφέρει ἀνεπανόρθωτον πλῆγμα εἰς τὸ κῦρος τῆς γερουσίας, ἡ ἀρχαία θρησκεία παύει ἐπιβαλλομένη), ἡ δὲ φιλοσοφικὴ σκέψις, ἀνίκανος νὰ παραγάγῃ συστήματα θετικὰ καθοδηγοῦντα τοὺς ἀνθρώπους, τρέπεται τὴν ὁδὸν τῆς ἀμφιβολίας καὶ τῆς ἀπαισιοδοξίας. Ὅλα αὐτά, ἐξασθενοῦντα τὸν ἀρχαῖον πολιτισμὸν ψυχικῶς καὶ ὑλικῶς, τὸν καθιστοῦν ἀνίκανον νὰ ἀντιτάξῃ σοβαρὰν ἄμυναν κατὰ τῆς ἀπὸ βορρᾶ ἐπιδρομῆς ἰσχυρῶν ἀλλὰ πρωτογενῶν λαῶν, ἥτις ἐπιφέρει τὸ ὁριστικὸν αὐτοῦ τέλος.

Δ'. Ἡ οἰκονομία τοῦ Βυζαντίου. Ὡς εἴπομεν, ἀπὸ τοῦ 200 μ. Χ. σημειοῦται ἔναρξις τῆς χαλαρώσεως τοῦ ἀρχαίου ἑλληνορρωμαϊκοῦ κόσμου, κατὰ δὲ τὸν Γ' μ. Χ. αἰῶνα αἱ συναλλαγαὶ γίνονται καὶ πάλιν κυρίως εἰς εἶδος (καίτοι τὰ ἀγαθὰ ἐξακολουθοῦν ἀποτιμώμενα εἰς χρῆμα). Τὰ ἐπαγγέλματα εἶναι συγκεκροτημένα εἰς *συντεχνίας*, αἵτινες ἔχουν προνόμια, ἀλλὰ καὶ ὑποχρεώσεις. Τὸ κράτος ἀναμιγνύεται ἐνεργῶς εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν καὶ ρυθμίζει τὰς συναλλαγὰς καὶ ἐν πολλοῖς τὰς τιμάς. Ἡ κρατικὴ (δημοσία) οἰκονομία ἦτο τὸ κέντρον τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, τὰ δὲ βάρη τῶν δημοσίων δαπανῶν ἔφερε κυρίως ἡ ἀκίνητος ἰδιοκτησία. Οἱ ἐπαγγελματίαι ἦσαν ὠργανωμένοι εἰς συντεχνίας (περὶ ὧν Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, 886, τὸ ἐπαρχιακὸν βιβλίον, ἐκδοθὲν ὑπὸ J. Nicole 1893), διατελοῦσαι ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ praefectus urbi· τὰ τῆς ἀγορᾶς πρώτων ὑλῶν, τῆς κατανομῆς αὐτῶν μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς συντεχνίας, τὰ παρ' ἑκάστου

Digitized by Google

πωλούμενα ἐμπορεύματα καὶ ἡ τιμὴ αὐτῶν ἦσαν λεπτομερῶς καθωρισμένα. Τὰ ἐπαγγέλματα εἶναι ἐνίοτε ὑποχρεωτικῶς κληρονομικά. Ἡ βιομηχανικὴ παραγωγὴ ἐξησκεῖτο ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς χειροτεχνίας, ἀλλ' ὡρισμένοι κλάδοι (ὅπως π. χ. ἡ μεταξουργία καὶ ἄλλοι κλάδοι τῆς ὑφαντουργίας, ἡ ὑαλοποιία) διεξήγοντο δι' ἐργαστηρίων. Ἡ τεχνικὴ παρουσιάζει ἱκανὴν ἐπίδοσιν (μηχαναί, ὑγρὸν πῦρ). Αἱ προωδευμέναι οἰκονομικαὶ ἐκδηλώσεις τῆς ἀκμῆς τοῦ ἑλληνορρωμαϊκοῦ κόσμου ἐξακολουθοῦν ὑφιστάμεναι εἰς ὡρισμένους θεσμοὺς (τραπεζῖται, ἐφοπλισταί, ἐπιμελητεία καὶ ἀνεφοδιασμὸς τοῦ στρατοῦ). Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔχει συσσωρευθῆ ἱκανὸς πλοῦτος, πρὸς αὐτὴν συρρέουν ἐκ τῶν ξένων οἱ θέλοντες νὰ ὑπηρετήσουν ὡς μισθοφόροι, καὶ ἀποτελεῖ τὸν στόχον τῶν κατακτητικῶν πόθων πάντων. Ὁ τὴν πόλιν κατὰ τὸ ἔτος 1170 ἐπισκεφθεὶς Βενιαμὶν ὁ ἐκ Τουδέλης, ὁμιλῶν περὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, λέγει: «Ἡ πόλις παρουσιάζει πολλὴν κίνησιν, καὶ εἰς αὐτὴν συρρέουν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ἔμποροι ἐκ πάσης χώρας, οὐδεμία δὲ ἑτέρα δύναται πρὸς αὐτὴν νὰ συγκριθῇ πλὴν τῆς Βαγδάτης, τῆς μητροπόλεως τῶν Ὀθωμανῶν. Ὁ πλοῦτος, ὅστις ἐκ παντὸς κράτους, τόπου καὶ ὀχυροῦ συρρέει εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν, ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τῆς φαντασίας καὶ τὸν πλοῦτον ὅλου τοῦ λοιποῦ κόσμου. Ἐντὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας ὑπάρχει πλῆθος χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν στηλῶν. Εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ αὐτοκράτορος ὑπάρχουν θησαυροὶ καὶ πολύτιμοι λίθοι ἀνυπολογίστου ἀξίας. Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως εἶναι εὔποροι, φοροῦν μεταξωτὰ ἐνδύματα καὶ χρυσοκέντητα ἐπανωφόρια. Οὕτως ἐνδεδυμένοι κινοῦνται ἔφιπποι καὶ ὁμοιάζουν πρὸς ἡγεμόνας. Ἡ χώρα εἶναι μεγάλη καὶ ἀφθονεῖ σιτηρῶν, κρέατος καὶ οἴνου καὶ πουθενὰ δὲν ὑπάρχουν πλουσιώτεροι ἄνθρωποι». Πλὴν τῆς πρωτευούσης, μεγάλην σημασίαν εἶχον (ἐφόσον ἀνῆκον εἰς τὸ βυζαντινὸν κράτος) ἡ Μικρασία, Συρία καὶ Αἴγυπτος, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ἡ Θρᾴκη καὶ ἡ Μακεδονία (Θεσσαλονίκη). Ὡς πρὸς τὴν γεωργίαν, κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν ἡ ἀκίνητος γεωργικὴ ἰδιοκτησία εἶχεν εἰς τὴν Ἰταλίαν βαθμιαίως συγκεντρωθῆ εἰς τὰς χεῖρας μεγάλων ἰδιοκτητῶν (latifundia), καθόσον ἡ εἰσαγωγὴ ἔξωθεν σιτηρῶν (συχνὰ δωρεὰν διανεμομένων), αἱ ὀφειλαὶ τῶν μικρῶν γεωργῶν, αἱ διοικητικαὶ ὑπερβασίαι ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν κατάπτωσιν τῶν μικρῶν γεωργικῶν αὐτοκαλλιεργουμένων ἰδιοκτησιῶν καὶ τὸν πολλαπλασιασμὸν μεγάλων τοιούτων, καλλιεργουμένων διὰ δούλων ἢ δουλοπαροίκων (ἤδη κατὰ τὸ ἔτος 134 π. Χ. δὲν ὑπῆρχεν οὔτε εἷς ἐλεύθερος γεωργὸς εἰς τὴν Ἐτρουρίαν, Mommsen II 81. Εἰς τὸν Ἀγρίππαν ἀνῆκεν ὁλόκληρος ἡ Θρᾳκικὴ χερσόνησος, ἐμβαδοῦ 45 τετρ. μιλλίων). Αἱ μεγάλαι αὗται ἰδιοκτησίαι ἐμφανίζονται καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους, ἰδίως δὲ εἰς τὸ ἀνατολικὸν αὐτοῦ τμῆμα, τὸ μετέπειτα βυζαντινὸν κράτος, ὅπου ἡ συνέχεια μὲ τὸ παρελθὸν εἶναι ἐντονωτέρα, καθόσον αἱ ἐπιδρομαὶ ξένων λαῶν δὲν ἐπέφερον τόσας μεταβολὰς ὅσας εἰς τὸ δυτικὸν τμῆμα τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους. Ὡρισμένοι μεγαλοκτηματίαι ἦσαν τόσον εὔποροι, ὥστε νὰ συμβάλλουν ἐξ ἰδίων εἰς τὸν ἐξοπλισμὸν τμημάτων στρατοῦ.

Τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἐσόδων τοῦ κράτους συνίσταται εἰς φόρον ἐπὶ τῆς ἀκινήτου ἰδιοκτησίας καὶ δὴ τῆς ἀγροτικῆς, τῆς ὁποίας ἡ καλλιέργεια ἐξησφαλίζετο διὰ τῆς δουλοπαροικίας, καθ' ἣν οἱ προσδεδεμένοι εἰς τὸ κτῆμα (ἐναπόγραφοι) καλλιεργηταὶ ἐξηναγκάζοντο εἰς καλλιέργειαν τούτου. Ὡς ἦτο φυσικόν, οἱ αὐτοκράτορες, φοβούμενοι τὴν ἰσχὺν τῶν μεγάλων ἰδιοκτητῶν, ἐξ ὧν προήρχοντο οἱ ἀνταγωνισταί των, ἐπεχείρησαν νὰ ἐφαρμόσουν ἀγροτικὴν πολιτικὴν προστασίας τῶν μικρῶν ἰδιοκτητῶν καὶ τῶν γεωργῶν. Ἤδη Λέων ὁ Γ' (689—741) διὰ τῆς γεωργικῆς του νομοθεσίας ἀνέστειλεν ἐπ' ὀλίγον τὴν ἰσχὺν τοῦ θεσμοῦ τῆς δουλοπαροικίας, κυρίως δὲ Ρωμανὸς ὁ Α' ὁ Λεκαπηνὸς διὰ νόμων ἐκδοθέντων τῷ 922 καὶ 934 ἐπεχείρησε νὰ θέσῃ φραγμὸν εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῆς μεγαλοϊδιοκτησίας καὶ τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἰσχύος τῶν μεγάλων ἰδιοκτητῶν καὶ νὰ προστατεύσῃ τὴν μικρὰν ἰδιοκτησίαν. Τὴν αὐτὴν πολιτικήν, ἐντονωτέραν, ἐπιδιώκει καὶ τὸ διάταγμα τοῦ 964 τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ, ἀποβλέπον κυρίως τὸν περιορισμὸν τῆς συσσωρεύσεως ἰδιοκτησίας εἰς χεῖρας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν μονῶν. Τὴν πολιτικὴν ταύτην, ἣν δὲν ἠκολούθησεν Ἰωάννης ὁ Τσιμισκῆς, ἐπανέφερεν ἐν ἰσχύϊ Βασίλειος Β' ὁ Βουλγαροκτόνος διὰ τῶν προστατευτικῶν τῆς ἰδιοκτησίας διαταγμάτων τῶν ἐτῶν 988 καὶ 997. Αἱ προσπάθειαι αὗται τῶν Ἰσαύρων καὶ Μακεδόνων αὐτοκρατόρων παροδικὰ μόνον ἔσχον ἀποτελέσματα, ἐξηκολούθησε δὲ ἡ ἀνάπτυξις τῆς μεγάλης ἰδιοκτησίας καὶ ὁ περιορισμὸς τῆς μικρᾶς καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐλευθέρων γεωργῶν. Οἱ μέχρι τοῦδε εἰδικώτερον ἀσχοληθέντες μὲ τὴν οἰκονομίαν τοῦ Βυζαντίου (κυρίως δὲ ὁ Lujo Brentano) παραδέχονται ὅτι ἡ ἐπανειλημμένως διατρανωθεῖσα οἰκονομικὴ εὐρωστία τοῦ Βυζαντίου (μεγάλοι μισθοφορικοὶ στρατοί, ἀποζημιώσεις εἰς τοὺς ἐχθρούς, πολυτέλεια τῆς αὐλῆς) ὀφείλεται κατὰ δεύτερον λόγον εἰς τὴν γεωργίαν, κυρίως δὲ εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν χειροτεχνίαν, τῆς ὁποίας εἷς κλάδος, ἡ μεταξοϋφαντουργία, ἐσημείωσεν ἀπὸ τοῦ ΣΤ' αἰῶνος σπουδαίαν ἀνάπτυξιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, Τύρον καὶ Βηρυττόν, κατόπιν δὲ καὶ εἰς τὰς Θήβας, Κόρινθον καὶ Πάτρας.

Ε'. Ἡ οἰκονομία τοῦ εὐρωπαϊκοῦ μεσαίωνος (500—1500). Ἐνῷ κατὰ τὸ τέλος τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας τὸ δυτικὸν τμῆμα ἦτο ἀραιότερον κατῳκημένον τοῦ ἀνατολικοῦ, διὰ τῆς καθόδου τῶν βορείων γερμανικῶν λαῶν ὁ πληθυσμὸς πυκνοῦται σχετικῶς. Εἰς τὴν Δύσιν κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα ἡ ρωμαϊκὴ παράδοσις παύει πλέον ὑφισταμένη, ἑνιαῖον κράτος δὲν ὑφίσταται (ἡ ἀπόπειρα Καρόλου τοῦ Μεγάλου ὅπως ἱδρύσῃ τοιοῦτον ἔσχεν ὅλως παροδικὴν ἐπιτυχίαν), φορεῖς δὲ τῆς νέας ἐκπολιτιστικῆς ἢ οἰκονομικῆς ἐξελίξεως, ἥτις ἄρχεται ἐκ πρωτογόνου βαθμίδος, εἶναι οἱ *μεγαλοϊδιοκτῆται*. Τοιοῦτοι ἦσαν ἡγεμόνες, ὀφείλοντες τὴν ἰδιοκτησίαν των εἰς τὴν κατάκτησιν, ἀνώτατοι κληρικοὶ καὶ μοναί. Ὁ πύργος (villa, ἀγροικία) τοῦ ἄρχοντος καὶ αἱ μοναί, διεσπαρμέναι ἀνὰ τὴν ὕπαιθρον χώραν, ἀπετέλεσαν κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ εὐρωπαϊκοῦ μεσαίωνος τοὺς πυρῆνας, περὶ τοὺς ὁποίους ἀνεπτύχθη κάθε κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ κίνησις. Ὁ γεωργικὸς καὶ χειροτεχνικὸς πληθυσμὸς συνεσπειροῦτο πέριξ αὐτῶν εἰς μικροὺς συνοικισμούς, εὑρίσκων προστασίαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ (κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ ἀσφάλεια εἶναι ἀνύπαρκτος καὶ ἡ ἁρπαγὴ σύνηθες μέσον πλουτισμοῦ), διοικητικὴν ὀργάνωσιν καὶ καθοδήγησιν καὶ τὴν ἀπαραίτητον διὰ κάθε ἀνθρωπίνην ὁμάδα στοιχειώδη κοινωνικὴν πρόνοιαν καὶ περίθαλψιν. Ὁ πυργοδεσπότης μὲ ἀπόλυτον ἐξουσίαν συνεκέντρου πάντα τὰ προνόμια, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς ἐκ τῆς συμβιώσεως δημιουργουμένας στοιχειωδεστάτας ὑποχρεώσεις. Βαθμηδὸν διαμορφοῦται τὸ *τιμαριωτικὸν* σύστημα, καθ' ὃ ὁ ἡγεμὼν κατακτητὴς διανέμει τὴν γῆν εἰς τοὺς συντρόφους δίδων εἰς αὐτοὺς *τιμάρια* (leoda, fiefs), ὁ λαμβάνων τοῦτο ὀμνύει πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὸν δίδοντα. Ὁμοίως ἡ πρώτη τάξις τῶν τιμαριούχων δίδει γῆν εἰς ἄλλους, καὶ οὕτω δημιουργεῖται ἅλυσις περιουσιακῶν σχέσεων ὁμοῦ μετὰ σχέσεως πίστεως καὶ ἀλληλεγγύης. Κατὰ τὸ σύστημα αὐτὸ διαμορφοῦται μὲ βάσιν τὴν ἀκίνητον ἰδιοκτησίαν σύστημα ἱεραρχίας μὲ στελέχη τοὺς εὐγενεῖς τιμαριούχους, οἵτινες ἦσαν ἐν ταὐτῷ τὰ ὄργανα τῆς διοικήσεως, οἱ μαχηταὶ καὶ τέλος οἱ πυρῆνες πάσης οἰκονομικῆς κινήσεως. Εἰς τὴν κατωτάτην βαθμίδα τοῦ συστήματος εὑρίσκετο ὁ δουλοπάροικος γεωργὸς (κατ' ἀρχὰς ὡς colonus, κληροῦχος), ὅστις ἦτο ἡ κυρία πηγὴ παραγωγῆς. Ἡ μεγάλη ἀκίνητος ἰδιοκτησία δὲν συνεπήγετο καὶ μεγάλην γεωργικὴν ἐκμετάλλευσιν· τοὐναντίον ἡ γῆ ἦτο διῃρημένη εἰς μικρὰς ἐκμεταλλεύσεις, μικρὰς καλλιεργείας τῶν δουλοπαροίκων καλλιεργούντων ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν ἐκπροσώπων τοῦ ἡγεμόνος, μικρὸν δὲ μέρος τῆς ἀκινήτου ἰδιοκτησίας ἐκαλλιέργει ὁ μεγαλοϊδιοκτήτης δι' αὐτεπιστασίας, χρησιμοποιῶν τοὺς εἰς ἀγγαρείας ὑποχρέους μικροὺς γεωργούς. Ὑπῆρχον καὶ ὀλιγάνθρωποι γεωργικοὶ συνοικισμοί, οἵτινες ἀπέκτων ἰδίαν καλλιεργήσιμον γῆν, εἴτε δι' ἐκχωρήσεων εἴτε δι' ἀποζημιώσεων, χαίροντες οἰκονομικῆς ἀνεξαρτησίας, ἀλλὰ ὑπόχρεοι εἰς καταβολὰς καὶ παροχὰς εἰς τὸν ἡγεμόνα των, ὑπὸ τὴν πραγματικὴν ἐξουσίαν τοῦ ὁποίου ἑκάστοτε εὑρίσκοντο. Εἰς τὰ ἀρχαῖα ρωμαϊκὰ χωρία αἱ κατοικίαι εἶναι ἐκτισμέναι ἡ μία πλησίον τῆς ἄλλης (μὲ μεσοτοιχίας), εἰς τὰ γερμανικὰ αἱ κατοικίαι εἶναι ἀτάκτως ἐκτισμέναι ἐν μέσῳ περιοχῶν ἀσκεπῶν, εἰς τὰ σλαυϊκὰ ὡσαύτως, ὄχι ὅμως ἀτάκτως ἀλλὰ εἴτε κυκλικῶς πέριξ πλατείας, εἴτε ἐπιμήκως ἐπὶ ὁδοῦ. Κέντρον τῆς οἰκονομίας, κατὰ τὰς ἀρχὰς ἰδίως τῆς περιόδου ταύτης, ἦτο ἡ γῆ, κρατούσης φυσικῆς οἰκονομίας, ἐμπόριον διεξάγεται ὀλίγων ἀντικειμένων (κυρίως ἅλατος καὶ σιδήρου), τὸ χρῆμα εἶναι σπάνιον, χρησιμεῦον μᾶλλον πρὸς μέτρησιν τῆς ἀξίας τῶν ἀγαθῶν, παρὰ ὡς πραγματικὸν μέσον ἀνταλλαγῆς. Κατ' ἀρχὰς ἔχει ἰδιάζουσαν σημασίαν ἡ θήρα, ἀργότερα διατηρηθεῖσα ὡς παιγνία τῶν εὐγενῶν, ἡ δὲ πρώτη καλλιέργεια τῆς γῆς ἔχει μορφὴν ἐκτατικήν, τοῦ πλείστου μέρους τῆς καλλιεργησίμου ἐκτάσεως ὄντος δάσους ἢ λιβαδίων. Ἡ καλλιεργημένη ἔκτασις καλλιεργεῖται συνεχῶς (ἄνευ ἀγραναπαύσεων) ἐπὶ 2 ἕως 8 συνεχῆ ἔτη μέχρις ἐξαντλήσεως αὐτῆς, ἔπειτα δὲ ἀφίεται νὰ γίνῃ λιβάδιον ἢ δάσος. Ἐπὶ τῶν Καρολιγκῶν ἕνα μέρος τῆς γῆς ὡς δάσος ἢ λιβάδιον ἀποτελεῖ κοινὸν κτῆμα τοῦ συνοικισμοῦ. Ἀργότερον ἀναπτύσσεται τὸ σύστημα τῆς ἀμειψισπορᾶς (ἐναλλαγὴ τῶν καλλιεργουμένων φυτῶν ἐπὶ τρία συνεχῆ ἔτη). Βαθμηδόν, ἐφ' ὅσον ἐμπεδοῦται ἡ ἀσφάλεια, οἱ χωρικοὶ κατανέμονται εἰς μικρὰς ἀγρεπαύλεις (Höfe, fermes) διὰ νὰ εὑρίσκωνται ἐν μέσῳ τῶν παρ' αὐτῶν καλλιεργουμένων ἐκτάσεων, δημιουργεῖται δὲ καὶ τάξις γεωργικῶν ἐργατῶν καὶ χειροτεχνῶν ἐργαζομένων ἔναντι ἡμερομισθίου. Ἐπὶ τῶν παροχῶν τῆς γεωργικῆς τάξεως βασίζεται ὅλη ἡ κρατικὴ καὶ κοινωνικὴ ὀργάνωσις, $^{1}/_{10}$ δὲ τῶν εἰσοδημάτων του ἀνῆκεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Τῆς δεκάτης ταύτης τὸ $^{1}/_{4}$ διετίθετο διὰ τοὺς πτωχούς, τὸ $^{1}/_{4}$ διὰ τὸν ἱερέα, τὸ $^{1}/_{4}$ διὰ τὴν συντήρησιν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὸ $^{1}/_{4}$ διὰ τὸν ἐπίσκοπον. Ἐφόσον ἡ πίεσις τῶν εὐγενῶν δὲν ἦτο ὑπερβολική, ὑφίσταντο ταύτην οἱ γεωργοί, ὁσάκις ὅμως, καὶ ἰδίᾳ περὶ τὸ τέλος τῆς παρούσης περιόδου, ἐγίνετο ἀφόρητος, καὶ ἰδίως ὅταν ὁ κυρίαρχος ἐφρόντιζε μόνον περὶ ἑαυτοῦ, ἐπιλήσμων τῶν καθηκόντων, τότε οἱ γεωργοὶ ἐπεχείρουν νὰ ἀποτινάξουν τὴν πιέζουσαν αὐτοὺς κυριαρχίαν. Τοιαῦτα κινήματα εἶναι ἐν Γαλλίᾳ ἡ Jacquerie (1358 ἐκ τοῦ ἐπωνύμου Jacques Bonhomme, μὲ τὸ ὁποῖον ἐδήλουν οἱ εὐγενεῖς τοὺς χωρικούς), ἥτις ἔσχεν ὡς ἀφορμὴν διαταγὴν τοῦ βασιλέως πρὸς ἐπιδιόρθωσιν τῶν φρουρίων, ἔλαβε χώραν εἰς τὰ περίχωρα τῶν Παρισίων, συγκεντρώσασα 5—6000 ἐπαναστάτας καὶ κατεστάλη μὲ αἱματηρὰ ἀντίποινα. Ἐν Ἀγγλίᾳ σημειοῦται μέγα κίνημα χωρικῶν (1381), συνδεόμενον ἴσως μὲ τὰς μεταρρυθμιστικὰς διδασκαλίας τοῦ θεολόγου John Wycliffe (1324—1384), ὁπότε οἱ χωρικοὶ προέβησαν εἰς βιαιότητας ἐντὸς τοῦ Λονδίνου· καὶ ἡ στάσις αὕτη κατεστάλη μὲ αἱματηρὰ ἀντίποινα. Εἰς τὴν Γερμανίαν λαμβάνει χώραν σοβαρὸν κίνημα τῶν χωρικῶν κατὰ τὸ ἔτος 1525 (Bauernkrieg), ἐπεκταθὲν εἰς ὅλην τὴν χώραν καὶ προκαλέσαν χαώδη εἰς αὐτὴν κατάστασιν, καθόσον εἰς αὐτὸ συμμετέσχον καὶ ἱκανοὶ ἀστοί. Τὸ κίνημα εἶχε κομμουνιστικὸν χαρακτῆρα, ἐπὶ κεφαλῆς δὲ αὐτοῦ μεταξὺ ἄλλων ἦσαν οἱ διάσημοι Götz von Berlichingen καὶ Florian Geyer. Ἐναντίον τοῦ κινήματος ἐξεφράσθη καὶ ὁ Λούθηρος, ἐν τέλει δὲ μετὰ σειρὰν συμπλοκῶν τὸ κίνημα κατεπνίγη ἐξ ἴσου ταχέως ὅπως καὶ ἐξηπλώθη, ἀφοῦ ἐκόστισε περὶ τὰς 100.000 ψυχῶν. Ἐδῶ πρέπει νὰ συγκαταλεχθοῦν καὶ οἱ πόλεμοι κατὰ τῶν Οὐσσιτῶν, κατοίκων τῆς Βοημίας καὶ ὀπαδῶν τοῦ θρησκευτικοῦ μεταρρυθμιστοῦ Ἰωάννου Οὐσσίου (1369, καέντος τῷ 1415), διαρκέσαντες κατὰ τὰ ἔτη 1420 ἕως 1434 καὶ τερματισθέντες ἐν μέρει διὰ τῆς μάχης τῆς 30 Μαΐου 1434. Οἱ πρῶτοι χωρικοί, οἵτινες κατώρθωσαν νὰ ἀποκτήσουν κατὰ τὸ ἔτος 1291 ἐλευθερίαν, ἦσαν οἱ Ἑλβετοὶ τῶν τριῶν καντονίων Uri, Schwyz καὶ Unterwalden. Τὸ ἐμπόριον ἦτο περιωρισμένον καὶ δὲν περιεστρέφετο περὶ οὐσιώδη ἀγαθά, διότι ἑκάστη οἰκονομικὴ μονὰς (οἰκογένεια, χωρία, πυργοδεσπότης) ἐπεδίωκε νὰ εἶναι αὐτάρκης, παράγουσα πάντα ὅσα ἐχρειάζετο ἀπαραιτήτως. Αἱ καταβολαὶ τῶν χωρικῶν ἐγίνοντο εἰς εἶδος. Μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ τῆς οἰκονομίας ἔσχεν ἡ διαμόρφωσις τῶν πόλεων, ἀρχομένη κατὰ τὸν ΙΑ' καὶ ΙΒ' αἰῶνα εἰς Ἰταλίαν, Γαλλίαν, Βέλγιον καὶ Ἀγγλίαν, κατὰ δὲ τὸν ΙΒ' καὶ ΙΓ' αἰῶνα εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἡ δημιουργία πόλεων εἶναι ἀποτέλεσμα προόδου καὶ ἀναπτύξεως τῆς ὅλης ἐκπολιτιστικῆς ἐξελίξεως, ὡς δὲ παρετήρησεν ὁ Sombart, διὰ νὰ σχηματισθῇ ἀστικὸς συνοικισμὸς ἄξιος λόγου, ἔπρεπε νὰ ὑπάρξῃ τάξις, ἥτις νὰ ἔχῃ ἐξασφαλίσει ἄνευ ἰδίας ἐργασίας ἱκανὸν εἰσόδημα ἐκ τῆς ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας, ὥστε νὰ δύναται νὰ ζήσῃ μακρὰν αὐτῆς καὶ νὰ συντηρῇ χάριν ἐξυπηρετήσεως τῶν ἀναγκῶν της καὶ ἄλλας κατηγορίας ἀστῶν. Ἐνῷ ἡ ἀρχαία πόλις ὑπῆρξεν ὁ πυρὴν πάσης κινήσεως καὶ ἀναπτύξεως πολιτικῆς, στρατιωτικῆς, πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς, ἡ πόλις τοῦ εὐρωπαϊκοῦ μεσαίωνος ὀφείλει τὴν δημιουργίαν της εἰς οἰκονομικοὺς κυρίως λόγους καὶ εἰς τὴν οἰκονομίαν κυρίως ἐπιδίδεται (πόλεις μὲ πολιτικὴν σημασίαν ὡς ἡ Βενετία ἀποτελοῦν ἐξαίρεσιν), ἐνῷ ἡ πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ εἶναι ἔργον τῶν τιμαριούχων ἡγεμόνων. Ἐνῷ τὰ χωρία καὶ αἱ ἀγρεπαύλεις ἀριθμοῦν συνήθως 20—150 ψυχάς, αἱ πόλεις ἔχουν 1000 ἕως 5000 κατοίκους, σπανίως δὲ περισσοτέρους· οὕτω περὶ τὸ 1400 ἡ Κολωνία καὶ ἡ Lübeck ἔχουν 30.000, τὸ Λονδῖνον (1377) 35.000, ἡ Βενετία (1422) 190 χιλ., ἡ Φλωρεντία (1338) 90 χιλ., ἀμφιβάλλεται δ' ἐὰν οἱ Παρίσιοι καὶ τὸ Μιλᾶνον εἶχον κατὰ τὸ 1300 πληθυσμὸν ἀνερχόμενον εἰς 200.000 ψυχάς. Βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ Ἀμβέρση εἶχε τῷ 1549 200 χιλ. κατοίκους καὶ τὸ Λονδῖνον τῷ 1580 180 χιλ. Μέχρι τοῦ 1400 ἔχει συνήθως συντελεσθῆ ἡ διαμόρφωσις τῶν πλείστων πόλεων, αἵτινες ἐμφανίζονται ὡς κέντρα ἐμπορίου καὶ χειροτεχνίας, συνοικισμοὶ ἐμπόρων καὶ χειροτεχνῶν. Αἱ πόλεις διετέλουν κατὰ κανόνα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἡγεμόνος, ὅστις καὶ τὰς ἐπροστάτευε κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν καὶ ἐξησφάλιζεν εἰς αὐτὰς τὸ μονοπώλιον τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς χειροτεχνίας, ἐξ οὗ καὶ αἱ πόλεις καὶ ὁ προστάτης των ὠφελοῦντο. Πρὸς ἀπόκτησιν ἀνεξαρτησίας αἱ πόλεις κινοῦν τοὺς ἀντιζήλους ἡγεμόνας ἐναντίον ἀλλήλων. Ἐνίοτε αἱ πόλεις ἐπεκτείνουν τὴν κυριαρχίαν εἰς τὴν πέριξ ἀγροτικὴν περιφέρειαν, διεξάγουν δὲ λυσσώδη ἀνταγωνισμὸν πρὸς τὰς πόλεις ποῦ ἔχουν τὸ αὐτὸ ἐμπόριον καὶ τὰς αὐτὰς παραγωγάς.

Ἐντὸς τοῦ ἠρέμου σχετικῶς πλαισίου τῆς πόλεως, προασπιζομένης δι' ἐπάλξεων καὶ τειχῶν, ἀνεπτύσσετο ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ μὲ κέντρον τὴν ἀγοράν, καὶ ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ περιβάλλοντος ἀνεπτύχθησαν τὰ στοιχεῖα τῆς τεχνικῆς τῶν συναλλαγῶν, ὡς ἡ ἐμπορικὴ διπλογραφία (ἀναπτυχθεῖσα κυρίως εἰς τὰς ἰταλικὰς πόλεις κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα), ἡ συναλλαγματικὴ (ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος). Αἱ

Digitized by Google

πόλεις ἦσαν αἱ διεξάγουσαι τὸ ὑπερπόντιον ἐμπόριον μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς (Βενετία, Γενούη, Πίσα μετὰ τῆς Ἀνατολῆς, ἡ ἐξ 70 πόλεων ἀποτελουμένη Χάνσα τῆς βορείου Γερμανίας διεξάγει ἐμπόριον μὲ τὴν Ρωσίαν καὶ Ἀγγλίαν). Τὰς πόλεις, ἐχούσας ὡρισμένην διοικητικὴν ἀνεξαρτησίαν, διηύθυνε συμβούλιον ἐκ τῶν πατρικίων, τοιοῦτοι δὲ ἦσαν οἱ ἔμποροι οἱ διεξάγοντες ἐμπόριον μετ' ἀπομεμακρυσμένων χωρῶν (κυρίως οἱ ἔμποροι ὑφασμάτων), ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ὑποδεεστέραν ἔχοντας θέσιν μικρεμπόρους. Οἱ ἔμποροι, ἀλλὰ κυρίως οἱ χειροτέχναι, εἶναι ὠργανωμένοι εἰς *συντεχνίας*, αἵτινες ἀποκλείουν τῆς ἐξασκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος ὅσους δὲν ἀνήκουν εἰς αὐτὰς καὶ ρυθμίζουν τὰ τῆς ἐξασκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ ἀποκλείεται ὁ ἀχαλίνωτος ἀνταγωνισμός, χωρὶς ὅμως νὰ πιέζεται ἡ πελατεία. Μεταξὺ τῶν χειροτεχνῶν διαμορφοῦται ἀρκετὰ λεπτομερὴς καταμερισμὸς τῶν ἔργων (κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ὑφίσταντο 73 συντεχνίαι εἰς τὴν Φλωρεντίαν, 80 εἰς τὴν Γενούην καὶ 100 εἰς τοὺς Παρισίους). Εἴς τινας πόλεις ἡ πολιτικὴ ἐξουσία περιέρχεται εἰς τὰς συντεχνίας. Ἐμφανίζεται ἡ μορφὴ τῆς ἑτερορρύθμου ἑταιρείας καὶ συνεταιριστικαὶ ὀργανώσεις ἐπιτρέπουν τὴν ἵδρυσιν μεγαλυτέρων ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὴν μεταλλείαν. Ἡ κίνησις τοῦ χρήματος γίνεται ζωηροτέρα, κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα ἐμφανίζονται τραπεζῖται εἰς τὴν Βενετίαν καὶ Γενούην, αἱ τραπεζιτικαὶ συναλλαγαὶ ἐντείνονται βαθμιαίως καὶ ἱδρύονται σημαντικοὶ τραπεζιτικοὶ οἶκοι (Fugger τῆς Ἀουγσβούργης). Βαθμηδὸν διαμορφοῦται (κυρίως εἰς τὴν Λομβαρδίαν) ἴδιον δίκαιον ἐμπορικῶν συναλλαγῶν. Πρὸς πλήρη κατανόησιν τῆς ἐξελίξεως τῆς οἰκονομίας πρέπει νὰ ἔχῃ τις πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ τὴν διαμόρφωσιν τῶν *ἀγορῶν* καὶ δὴ τῶν *πανηγύρεων*. Ἐφόσον αἱ συναλλαγαὶ ἀναπτύσσονται, διαμορφοῦνται ἀγοραὶ ἄλλοτε μόνιμοι, τοιαῦται δὲ εἶναι τὰ ἐμπορικὰ τμήματα τῶν πόλεων, ἄλλοτε δὲ περιοδικαί, ὧν κυριώταται αἱ ἐτήσιοι πανηγύρεις. Τὰς ἀγορὰς αὐτὰς ἐρρύθμιζον νομικοὶ κανόνες ποῦ καθώριζον τὰς λεπτομερείας καὶ ἐθέσπιζον ὅτι ἔπρεπεν ἐν εἰρήνῃ νὰ διεξάγωνται αἱ συναλλαγαί. Αἱ ἀγοραὶ διετέλουν ὑπὸ τὴν προστασίαν ἡγεμόνος ἢ καὶ (ἀπὸ τοῦ Ι' μέχρι τοῦ ΙΓ' αἰῶνος) τῶν ἑνώσεων τῶν ἐμπόρων. Αἱ παλαιότεραι πανηγύρεις ἦσαν αἱ τῆς Καμπανίας τῆς Γαλλίας, ἀναφερόμεναι ἤδη κατὰ τὸν Ε' μ. Χ. αἰῶνα.

Ζ'. *Ἡ οἰκονομία κατὰ τὴν περίοδον τῶν ἐμποροκρατῶν ἡγεμόνων* (1500—1800). Ἡ ἐπέκτασις τῆς ἰσχύος ὡρισμένων ἐκ τῶν φεουδαρχῶν ἡγεμόνων ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν δημιουργίαν μεγαλυτέρων κρατῶν, τὰ ὁποῖα ἐχρεώστουν τὴν ὑπόστασίν των εἰς τὴν ἐδαφικὴν ἐπέκτασιν τῆς ἰσχύος ὡρισμένου ἡγεμόνος καὶ ὄχι εἰς τὴν ἐθνικὴν ἑνότητα τοῦ λαοῦ, δι' ὃ καὶ τὰ κράτη ταῦτα χαρακτηρίζονται ὡς *ἐδαφικά*. Εἰς τὰ μοναρχικῶς διοικούμενα ταῦτα κράτη (Ἱσπανίαν, Ἀγγλίαν, Γαλλίαν, Αὐστρίαν, Πρωσσίαν) οἱ ἡγεμόνες ἐφαρμόζουν εἰς εὐρυτέραν κλίμακα τὴν οἰκονομικὴν πολιτικήν, ἥτις εἶχεν ὡς τότε ἐφαρμοσθῆ εἰς τὰς πόλεις, δηλαδὴ τῆς ἐντατικῆς ἀναμίξεως εἰς τὰ οἰκονομικὰ φαινόμενα πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Ἡ πολιτικὴ αὕτη ὠνομάσθη ἐμποροκρατικὴ (merkantilismus) καθὸ ἀποβλέπουσα εἰς ἐνίσχυσιν κυρίως τοῦ ἐμπορίου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην διαμορφοῦται νέα ἐκπολιτιστικὴ καὶ οἰκονομικὴ κατάστασις μὲ πολὺ ποικιλωτέραν οἰκονομικὴν δρᾶσιν καὶ ἐντατικωτέρας συναλλαγάς. Ἡ νέα αὕτη κατάστασις διεμορφώθη ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν ἑξῆς γεγονότων. 1) Πραγματοποιοῦνται καὶ διαδίδονται τεχνικαὶ ἐφευρέσεις, αἱ ὁποῖαι σπουδαίως συντελοῦν εἰς τὴν μεταβολήν. Τοιαῦται εἶναι ἡ διάδοσις τῆς χρήσεως τῆς μαγνητικῆς βελόνης εἰς τὰς πυξίδας (1310), ἐπιτρέψασα τοὺς ὑπερποντίους πλόας, ἡ ἐφεύρεσις τῆς πυρίτιδος (1350), ἀνατρέψασα τὰς συνθήκας τῆς πολεμικῆς τέχνης, καταστήσασα ἀχρήστους τοὺς σιδηροφράκτους ἱππότας, καταργήσασα τὸ μονοπώλιον ποῦ ἔχαιρον ὡς πολεμισταὶ καὶ ἐπιτρέψασα τὴν συγκρότησιν μισθοφορικῶν στρατῶν, καὶ τέλος ἡ ἐφεύρεσις τῆς τυπογραφίας. 2) Ἤδη μετὰ τὴν ἀραβικὴν κατάκτησιν τοῦ Ζ' αἰῶνος τὸ μετὰ τῆς Ἀνατολῆς ἐμπόριον κλονίζεται, ὅταν δὲ τὴν Μικρασίαν καὶ Αἴγυπτον κατέκτησαν οἱ Τοῦρκοι, τότε τοῦτο διεκόπη ὁριστικῶς. Οἱ ἔμποροι ἀναζητοῦν νέαν ὁδὸν πρὸς τὰς Ἰνδίας· πρὸς τοῦτο οἱ Πορτογάλοι ἐπιχειροῦν περίπλουν τῆς Ἀφρικῆς (1487 ἀκρωτήριον Καλῆς Ἐλπίδος, 1497 Βάσκος δὲ Γκάμα εἰς τὰς Ἰνδίας), οἱ δὲ Ἱσπανοὶ τὸν διάπλουν τοῦ Ἀτλαντικοῦ (1492 Κολόμβος εἰς τὰς Ἀντίλλας). Ἀποτέλεσμα τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν ὑπῆρξεν ἡ ἀνακάλυψις ὁλοκλήρου νέου κόσμου, προκαλοῦσα μεγίστην ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ εἰσροὴν μεγάλων ποσῶν πολυτίμων μετάλλων εἰς τὴν Εὐρώπην. 3) Ἡ συντελεσθεῖσα ἀναγέννησις τῶν γραμμάτων, ἥτις ὑπεβοηθήθη σπουδαίως ὑπὸ τῆς μεταβάσεως τῶν Ἑλλήνων λογίων ἐκ Κωσταντινουπόλεως εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐδίδαξεν εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης τὴν ἑλληνικὴν σοφίαν καὶ σκέψιν, ἥτις, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν χριστιανικὸν μυστικισμόν, ὠθεῖ πρὸς τὴν ἐλευθέραν τῶν ἀτόμων ἀνάπτυξιν καὶ τὴν ἀγάπην δράσεως ἐν τῇ ζωῇ. 4) Ἡ διαμόρφωσις μεγάλων κρατῶν, πραγματοποιηθεῖσα ὡς ἀνωτέρω ἐξετέθη, παρέσχεν εὐρύτατον πλαίσιον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς. Οἱ ἡγεμόνες, χρησιμοποιοῦντες μισθοφορικοὺς στρατοὺς καὶ ἐμμίσθους ὑπαλλήλους, ταπεινώνουν τοὺς τιμαριούχους εὐγενεῖς καὶ συγκεντρώνουν τὴν ἐξουσίαν εἰς ἑαυτούς.

Αἱ οἰκονομικαὶ συναλλαγαὶ δὲν διεξάγονται ἐλευθέρως. Συνήθως εἰς ὡρισμένην πόλιν δίδεται τὸ μονοπώλιον τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου μὲ ὡρισμένας ἄλλας χώρας. Σημειοῦται ἔναρξις *ἀποικιακῆς πολιτικῆς*, εἰσαγομένων ἐκ τῶν ἀποικιῶν πρώτων ὑλῶν· οὕτως αὗται ἐπέχουν ἐφεξῆς ἔναντι τῶν μητροπόλεων τὴν θέσιν ἣν ἄλλοτε εἶχεν ἡ ὕπαιθρος χώρα ἔναντι τῶν πόλεων. Ἀποικίας εἶχον ἱδρύσει καὶ κατὰ τὴν προηγουμένην περίοδον αἱ ἰταλικαὶ ἐμπορικαὶ πόλεις (ἡ Βενετία εἰς τὴν Δαλματίαν, Κρήτην καὶ Κύπρον, ἡ Γενούη εἰς τὴν Κορσικήν, Χίον, Κύπρον καὶ Κωνσταντινούπολιν), ἤδη τοιαύτας ἀποκτοῦν κατὰ πρῶτον οἱ Πορτογάλοι καὶ οἱ Ἱσπανοί, διεξάγοντες κατ' ἀρχὰς κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Βενετῶν τὸ ἐμπόριον διὰ κρατικῶν πλοίων. Τὴν ἀποικιακὴν πολιτικὴν τούτων συνεχίζουν οἱ Ὁλλανδοὶ καὶ Ἄγγλοι, οἱ τελευταῖοι ἰδίως μετὰ τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1588 καταστροφὴν τοῦ ἱσπανικοῦ στόλου. Τὴν κρατικὴν εἰς τὸ ἀποικιακὸν ἐμπόριον πρωτοβουλίαν ἀντικατέστησε βαθμηδὸν ἡ τῶν ἰδιωτῶν, ἱδρυθείσης κατὰ τὸ 1600 τῆς ἀγγλικῆς ἑταιρείας Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν (East India Company), ἥτις ἐπραγματοποίησε τὴν κατάκτησιν τῶν Ἰνδιῶν καὶ τὸν ἀποικισμὸν αὐτῶν, διοικήσασα αὐτὰς μέχρι τοῦ ἔτους 1858. Εἰς τὴν Ὁλλανδίαν ὡσαύτως ἱδρύθη τῷ 1602 ἑταιρεία πρὸς ἐκμετάλλευσιν τῆς Ἀνατολῆς. Ἀπὸ τοῦ 1617 ἐν μέρει καὶ ἀπὸ τοῦ 1657 σαφῶς ἡ ἀγγλικὴ ἑταιρεία τῶν Ἰνδιῶν ἔλαβε τὴν μορφὴν τῆς μετοχικῆς ἑταιρείας, ἥτις διαρκῶς διαδιδομένη γίνεται ἡ μορφὴ ὑφ' ἣν κατὰ τὴν κεφαλαιοκρατικὴν περίοδον διεξάγονται αἱ ἐπιχειρήσεις. Οἱ ἐμποροκράται ἡγεμόνες πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας παρεῖχον *μονοπώλια*. Τοιοῦτον ἐμπορικὸν μονοπώλιον εἶχεν ἡ προμνησθεῖσα ἀγγλικὴ ἑταιρεία τῶν Ἰνδιῶν, ὡσαύτως ἐν Ἀγγλίᾳ παρεσχέθησαν μονοπώλια εἰς ὡρισμένας βιομηχανίας, τὸ αὐτὸ δὲ ἐφηρμόσθη καὶ ἀλλαχοῦ. Συχνὰ τὸ κράτος ἱδρύει ἐργαστήρια παραγωγῆς ὡρισμένων πολυτελῶν εἰδῶν (ὡς ταπήτων, κεραμουργημάτων, ὑφαντουργημάτων, κεντημάτων, ὑφασμάτων), τὰ ὁποῖα ἀποκτοῦν μεγάλην φήμην παράγοντα ἐκλεκτὰ εἴδη. Ἄξιον ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι τὸ Navigations Act τοῦ Cromwell (1651), τὸ ὁποῖον, παρασχὸν σπουδαῖα πλεονεκτήματα εἰς τὴν ἀγγλικὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν, ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἀναπτύσσεται ἡ κατ' *οἶκον βιομηχανία* ἢ κατ' *ἀποκοπὴν οἰκιακὴ χειροτεχνία*, καθ' ἣν ἡ χειροτεχνικὴ παραγωγὴ τελεῖται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ παραγωγοῦ, ἔχοντος ἕνα μοναδικὸν πελάτην, τὸν ἔμπορον, ὅστις τοῦ παραγγέλλει τὰ ἐμπορεύματα καὶ τοῦ τὰ ἀγοράζει ὅλα διὰ νὰ τὰ μεταπωλήσῃ (εἰς τὸ Languedoc τῆς Γαλλίας ὑπάρχουν κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος 6.800 ἔμποροι καὶ 76.700 χειροτέχναι). Οἱ ἐμποροκράται ἡγεμόνες ὑπέθαλψαν τὴν ὀργάνωσιν ἐπαγγελματικῶν συντεχνιῶν καὶ ὑπήγαγον ταύτας ὑπὸ κρατικὴν ἐποπτείαν (Ἀγγλία Statute of Artificers 1562). Ἡ ὀργάνωσις τῶν συντεχνιῶν παραμένει ἡ παλαιά, προσλαμβάνονται μαθητευόμενοι, οἵτινες βαθμηδὸν γίνονται τεχνῖται. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαστόρων εἶναι περιωρισμένος. Ἡ συνεργασία τῶν ἐπαγγελματιῶν εἰς τὰς συντεχνίας (ἰδίως τὰς ἐμπορικὰς) ἐπέτρεψε τὴν ἀπὸ κοινοῦ ἀνάληψιν μεγαλυτέρων ἐπιχειρήσεων, δημιουργηθέντος *συντεχνιακοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ*. Ὁ ἐμποροκρατισμὸς ἀφ' ἑνὸς ἐπιδιώκει τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ ἰδίου κράτους, τὸ ὁποῖον ἀποκλείεται διὰ δασμῶν, ἀφ' ἑτέρου προσπαθεῖ νὰ ἐπεκτείνῃ διὰ κατακτήσεων τὰ ὅρια τοῦ ἰδίου κράτους. Ἡ δασμολογικὴ πολιτικὴ ἐπιδιώκει νὰ διευκολύνῃ τὴν ἐξαγωγὴν βιομηχανικῶν προϊόντων καὶ τὴν εἰσαγωγὴν πρώτων ὑλῶν, ἀντιθέτως δὲ νὰ δυσχεράνῃ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν πρώτων καὶ τὴν ἐξαγωγὴν τῶν δευτέρων, πρότυπος δὲ τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ τοῦ Κολμπὲρ ἐν Γαλλίᾳ (1664 καὶ 1667), ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ἐξασφάλισιν ἐνεργητικοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ εἰσέρρεον χρυσὸς καὶ ἄργυρος εἰς τὴν χώραν. Τὸ κράτος προσπαθεῖ μὲ κάθε τρόπον τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας, ὑποστηρίζον τὴν ἵδρυσιν νέων βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων. Πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς γεωργίας δεσμεύεται ὁ γεωργὸς μὲ τὴν γῆν διατηρουμένης τῆς δουλοπαροικίας. Ἀναπτύσσεται δὲ εἰς τὴν ὕπαιθρον χώραν, κατ' ἀναλογίαν τοῦ συντεχνιακοῦ τῶν πόλεων, *τιμαριωτικὸς κεφαλαιοκρατισμός*, δηλαδὴ ἐκμετάλλευσις τῆς γῆς μὲ μεγαλυτέρας ἐπιχειρήσεις, ἀλλὰ μὲ περιορισμούς, ὅστις ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὰς ἀποικίας. Εἰς ταύτας (κυρίως εἰς τὴν Ἀμερικὴν) ἀναπτύσσεται ἡ *καλλιέργεια τῶν φυτειῶν* (plantages), διεξαγομένη ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῶν λευκῶν ἀποίκων μὲ ἐκτελεστικὰς δυνάμεις ἐγχρώμους ἐργάτας καὶ κυρίως μαύρους δούλους εἰσαγομένους ἐξ Ἀφρικῆς.

Μεταξὺ τῶν κρατῶν ὑφίσταται ἰσχυρὸς οἰκονομικὸς ἀνταγωνισμός. Αἱ κυβερνήσεις ἔχουν ἀνάγκην πληροφοριῶν περὶ τῆς θέσεως τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ οὕτω κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ἀναπτύσσεται ἡ στατιστικὴ μέθοδος (κυρίως εἰς τὴν Ἰταλίαν). Καταβάλλεται προσπάθεια ἀκριβεστέρας τακτοποιήσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους. Ἡ εἰσροὴ πολυτίμων μετάλλων ἐξ Ἀμερικῆς ἐπέφερεν, ὡς ἦτο ἑπόμενον, μεγάλην αὔξησιν τῶν συναλλαγῶν καὶ τῆς ὅλης οἰκονομικῆς δράσεως. Διαδίδεται ἡ ὀπισθογράφησις ἀξιῶν εἰς διαταγὴν καὶ βαθμηδὸν διαμορφοῦται ὁ θεσμὸς τῆς πίστεως (μεγάλα δάνεια τῶν Fugger πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας). Μεγάλην σημασίαν ἀποκτοῦν αἱ πανηγύρεις τῆς Lyon, τῆς Γενούης, τῆς Φραγκφούρτης καὶ τῆς Λειψίας. Ἀναπτύσσεται σημαντικῶς τὸ τραπεζιτικὸν ἐπάγγελμα (1694 ἵδρυσις τῆς Τραπέζης τῆς Ἀγγλίας), ἡ δὲ λογιστικὴ τῶν ἐπιχειρήσεων γίνεται ὁ καθοδηγητὴς τούτων, λαμβάνουσα τὴν διπλογραφικὴν μορφὴν (περὶ τὰ 1400 εἰς τὴν Ἰταλίαν).

Εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας συνέτεινον πολὺ οἱ Ἑβραῖοι, οἵτινες, ὡς ἀπέδειξεν ὁ Sombart, ἐν αὐτῇ τῇ θρησκείᾳ διδάσκονται τὴν ἀξίαν τῶν περιουσιακῶν στοιχείων, καὶ οἱ πουριτᾶνοι προτεστάνται, οἱ ὁποῖοι ἐπιδίδονται εἰς βίον αὐστηρῶς ἠθικόν, τακτικὸν καὶ ἐργατικὸν (δὲν ρέπουν οὔτε πρὸς τὸν ἡσυχασμόν, οὔτε πρὸς τὸν ρεμβώδη ἀσκητισμόν). Ἡ ἀνάπτυξις τῆς οἰκονομίας καὶ ἡ διάδοσις τοῦ χρήματος ὑπέθαλψαν, ὡς ἦτο φυσικόν, τὸ πνεῦμα τῆς κερδοσκοπίας, τὸ ὁποῖον ὠθεῖ εἰς τὴν ἀνάληψιν τολμηρῶν καὶ ἐπικινδύνων ἐπιχειρήσεων. Χαρακτηριστικὴ δὲ τῆς ἐποχῆς εἶναι ἡ τυχοδιωκτικὴ οἰκονομικὴ περιπέτεια τοῦ Σκώτου John Law, ὅστις ἐπρέσβευσεν ὅτι δύναται νὰ βασίσῃ τὸ χρῆμα κυρίως ἐπὶ τῆς πίστεως τοῦ κράτους καὶ ὅστις ἐφήρμοσεν ἄνευ μέτρου καὶ συνέσεως τὴν ἀρχήν του (ἥτις ἄλλως τε δὲν ἦτο ἄρδην ἐσφαλμένη) εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου τῷ 1716 ἵδρυσε τράπεζαν καὶ τῷ 1717 ἑταιρείαν πρὸς ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἐμπορίου μετὰ τῆς Λουϊζιάνης. Αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ Law ἀπέληξαν (1720) εἰς πολύκροτον πτώχευσιν.

Ὁ οἰκονομικὸς ἀνταγωνισμὸς των κρατῶν προεκάλει καὶ πολεμικὰς προστριβάς, ἐξ ὧν ἐπωφελήθη κυρίως ἡ Ἀγγλία, ἥτις εἰς σειρὰν ἐπιτυχῶν ναυμαχιῶν (1586 κατὰ τῆς ἱσπανικῆς ἀρμάδας, 1797 ὁ Camperdown νικᾷ τὸν ὁλλανδικὸν στόλον, 1801 ὁ Νέλσον τὸν δανικὸν καὶ τῷ 1805 εἰς τὸ Trafalgar τοὺς στόλους τῆς Γαλλίας καὶ Ἱσπανίας) ἐμείωσε τὴν ναυτικὴν πολεμικὴν δύναμιν τῶν ἀντιπάλων κρατῶν, κατέστη θαλασσοκράτειρα, ἡ πρώτη ἀποικιακὴ δύναμις, ὁ μέγας προμηθευτὴς ἐμπορευμάτων, ὁ κύριος μεταφορεὺς διὰ θαλάσσης καὶ τὸ κέντρον τῶν παγκοσμίων χρηματικῶν συναλλαγῶν. Ἡ ἐλευθερία τῶν συναλλαγῶν, ἡ ὁποία θὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὴν ἀκόλουθον περίοδον, ἀπετέλεσε μεγάλην βοήθειαν τῆς οἰκονομικῆς της ἀκμῆς.

Η'. Ἡ οἰκονομία τοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ καὶ τοῦ ὑπερκεφαλαιοκρατισμοῦ (1800 καὶ ἑξῆς). Ἀπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἡ οἰκονομία ὀργανοῦται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐλευθερίας. Αἱ κρατικαὶ ἐπεμβάσεις, οἱ συντεχνιακοὶ περιορισμοί, ἡ δασμολογικὴ προστασία, ἡ ὑποστήριξις ὡρισμένων κλάδων τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας παύουν, ἀντ' αὐτῶν δὲ ἐφαρμόζεται ἀπεριορίστως ἡ ἐλευθερία τοῦ ἐμπορίου καὶ ὁ ἐλεύθερος ἀνταγωνισμός. Τὴν νέαν κατάστασιν δημιουργοῦν οἱ ἀκόλουθοι συντελεσταί. 1) *Ἡ ἐπικράτησις τῆς ἀτομιστικῆς φιλελευθέρας σκέψεως*, ἥτις διαμορφωθεῖσα βαθμηδὸν ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἐκδηλοῦται ἤδη εἰς τὰ συγγράμματα φλογερῶν καὶ ἐνθουσιωδῶν ὑποστηρικτῶν (Ρουσσὼ) καὶ ἐπιβάλλεται εἰς τὴν μεγίστην πλειοψηφίαν τῶν διανοητῶν. 2) *Πολιτικὰ γεγονότα*: Ἡ ἐπικράτησις τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἥτις ἀφ' ἑνὸς χαίρουσα στρατιωτικῆς ὑπεροχῆς καὶ νικήσασα τὸν τελευταῖον ἐμποροκράτην ἡγεμόνα, δηλαδὴ τὸν Μέγαν Ναπολέοντα, ἀφ' ἑτέρου ἔχουσα ἐξησφαλισμένην μεγάλην ὑπεροχὴν ἔναντι τῶν ἀνταγωνιστῶν της εἰς τὴν βιομηχανικὴν παραγωγὴν (ἀντικαταστήσασα τὴν Γαλλίαν, ἥτις εἶχε τὴν ὑπεροχὴν ταύτην ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Κολβέρτου), ἐχρειάζετο ἁπλῶς αἱ συναλλαγαὶ νὰ ἀφεθοῦν ἐλεύθεραι, ὅπως ἐπικρατήσῃ διὰ τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ. 6) Ἐπαναστατικὰ κινήματα ἀπὸ τοῦ 1789 μέχρι τοῦ 1850 ἀνατρέπουν τὰς ἐμποροκρατικὰς μοναρχίας, ἐγκαθιδρύουν τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλευθερίας καὶ προκαλοῦν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας, τῆς δουλοπαροικίας καὶ τῶν συντεχνιακῶν δεσμῶν, ἐμπεδουμένης τῆς οἰκονομικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ἐλευθερίας. 3) Τεχνικαὶ πρόοδοι καὶ ἐφευρέσεις, ἐξ ὧν πολλαὶ ἐπραγματοποιήθησαν μεταξὺ τῶν Ἀγγλοσαξώνων καὶ ἐξ ὧν ἀναφέρονται ἐνδεικτικῶς αἱ ἑξῆς: μηχανὴ κινοῦσα ἀτράκτους (1765), ἀτμομηχανὴ (1769), ἀτμόπλοιον (1804), σιδηρόδρομος (1825), τηλέγραφος (1835), ὑποβρύχιον καλώδιον (1851), τηλέφωνον (1876), ἀσύρματος (1898) καὶ τέλος τὸ ἀεροπλάνον (1903). Ἡ βιομηχανικὴ παραγωγὴ τελεῖται ἐν μεγάλοις ἐργοστασίοις καὶ ἔχει τὴν μορφὴν τῆς πληθοπαραγωγῆς. Αἱ συγκοινωνίαι λαμβάνουν ἀφάνταστον ἐπέκτασιν. Αἱ γεωγραφι-

Digitized by Google

καὶ ἀνακαλύψεις συμπληροῦνται καὶ ἤδη ὅλη ἡ ὑδρόγειος καὶ ἰδίως πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ χρησιμοποιήσιμα διὰ τὸν πολιτισμένον ἄνθρωπον τμήματα αὐτῆς εἶναι γνωστά.

Ὑπὸ τὴν ὤθησιν τῶν ἄνω γεγονότων λαμβάνουν χώραν αἱ ἑξῆς χαρακτηριστικαὶ ἐκδηλώσεις τῆς νεωτέρας οἰκονομίας: 1) *Ἐλευθερία συναλλαγῶν*. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν κυρίως ἐπικρατεῖ ἡ φιλελευθέρα οἰκονομικὴ σχολὴ τοῦ Μάντσεστερ, ἥτις πολεμεῖ κάθε προστατευτικὴν δασμολογικὴν πολιτικὴν καὶ ἐκεῖθεν διαδίδεται πανταχοῦ. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐξικνεῖται εἰς τὸ ἀκρότατον σημεῖον ἐπιβολῆς κατὰ τὸ ἔτος 1860, κατόπιν ὅμως χαλαροῦται ἡ ἐφαρμογή της καὶ ἤδη ἔχομεν ἐπαναβίωσιν τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ κράτους καὶ τοῦ προστατευτισμοῦ. 2) Διαμόρφωσις τοῦ τύπου τοῦ συγχρόνου *ἐπιχειρηματίου*, ὅστις χαρακτηρίζεται διὰ τῆς τόλμης, τῆς ὑπολογιστικότητος καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀπὸ ἐθνικοὺς ἢ καὶ πατριωτικοὺς ἐπηρεασμούς. Ἐπικράτησις τοῦ πνεύματος τῆς ἐπικερδείας· τὴν οἰκονομίαν καὶ ἰδίᾳ τὴν παραγωγὴν κατευθύνει ἡ προσπάθεια ἐπιτεύξεως κερδῶν. Ἀνάπτυξις τοῦ λεγομένου κεφαλαιοκρατικοῦ πνεύματος «πνεύματος ἀνησύχου ἰδιοτελείας καὶ ἀνεξαρτησίας τοῦ ἀτόμου». 3) Μεγίστη ἀνάπτυξις τοῦ *καταμερισμοῦ* τῶν ἔργων, ὀρθολογιστικὴ ὀργάνωσις τῆς παραγωγῆς. Ἡ παραγωγὴ διεξάγεται διὰ παρηγμένων παραγωγικῶν μέσων (μηχανῶν). 4) Χρησιμοποίησις ὑπὸ τῆς παραγωγῆς τῆς ἐργασίας τρίτων εἰς εὐρυτάτην κλίμακα, ποσοτικὴ αὔξησις τῆς τάξεως τῶν ἐργατῶν, οἵτινες συσσωματοῦνται εἰς ἰσχυρὰς ἑνώσεις (συνεργατικάς). 5) Διεξαγωγὴ τῶν οἰκονομικῶν ἐνεργειῶν ὑπὸ τὴν μορφὴν *ἐπιχειρήσεων* μὲ μεγάλα πάγια (στερεὰ) *κεφάλαια*. Τὸ κεφάλαιον γίνεται, ἀντὶ τῆς γῆς, τὸ κέντρον τῆς οἰκονομίας. 6) Παγκόσμιος διάδοσις τῶν *ἐμπορευμάτων*· δυσεύρετα εἴδη εἶναι ὀλίγα. Ἡ ζωὴ τῶν μεγαλυτέρων ἀστικῶν κέντρων τείνει νὰ ἐξομοιωθῇ ἀνὰ τὴν ὑφήλιον. 7) Μεγίστη ἀνάπτυξις τῆς χρήσεως τοῦ *χρήματος* καὶ τῆς *πίστεως*, συμβαδίσασα μὲ τὴν αὔξησιν τῆς παραγωγῆς χρυσοῦ. 8) Ἐμφανίσεις περιοδικῶν αὐξομειώσεων εἰς τὸν ρυθμὸν τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, ὧν αἱ σπουδαιόταται εἶναι αἱ *κρίσεις*.

Ὁ κεφαλαιοκρατισμὸς διεμορφώθη ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς οἰκονομικῆς ἐλευθερίας, ἐν τούτοις, τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ἀποδειχθείσης ἀνισχύρου, ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὴν ἀπαραίτητον κοινωνικὴν ἰσορροπίαν καὶ ἀσφάλειαν, ἀπὸ τοῦ 1870 περίπου διαγράφεται σαφέστατα ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀντιθέτου πολιτικῆς, δηλαδὴ τοῦ *κρατικοῦ ἐπεμβατισμοῦ* εἰς τὰ οἰκονομικὰ φαινόμενα. Ἡ πολιτικὴ αὐτὴ ἐκδηλοῦται ἐντονώτατα ὑπὸ δύο μορφάς. Ἀφ' ἑνὸς εἰς τὰ δασμολογικὰ μέτρα ποῦ ἀποσκοποῦν τὴν προστασίαν ὡρισμένων κλάδων καὶ κυρίως βιομηχανικῶν, τῆς δεδομένης ἐθνικῆς οἰκονομίας. Οὕτως, ἐνῷ πρὸς στιγμὴν θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ πιθανὸν ὅτι ἡ ἀνθρωπότης βαδίζει πρὸς τὴν διαμόρφωσιν *παγκοσμίου οἰκονομίας*, βλέπομεν ἀνακοπτομένην (ἄγνωστον ἂν ὁριστικῶς ἢ ἐπί τι χρονικὸν διάστημα) τὴν τάσιν ταύτην καὶ ἐνισχυομένην τὴν προσπάθειαν διαμορφώσεως αὐτάρκων ἐθνικῶν οἰκονομιῶν, καὶ δὴ ὑπὸ τὴν μορφὴν μεγάλων καὶ παγκοσμίων κρατῶν (τοιαῦται ὑφίστανται ἤδη ἡ Βρεττανικὴ αὐτοκρατορία, αἱ Ἡνωμ. Πολιτεῖαι τῆς Β. Ἀμερικῆς καὶ ἡ Ρωσία, διαμορφοῦται ὡς παγκόσμιον κράτος ἡ Γαλλία, γίνεται διαρκὴς προσπάθεια συμπήξεως τοῦ γερμανικοῦ καὶ ἀσφαλῶς θὰ δημιουργηθοῦν ἐν τῷ προσεχεῖ μέλλοντι μέγιστα κράτη μὲ προηγμένην οἰκονομίαν εἰς τὴν Ν. Ἀμερικὴν καὶ τὴν Ἄπω Ἀνατολήν). Ἡ κρατικὴ ἐπέμβασις ἐκδηλοῦται ἀφ' ἑτέρου εἰς τὰ ποικίλα νομοθετήματα καὶ λοιπὰ μέτρα, διὰ τῶν ὁποίων τὰ κράτη προσπαθοῦν νὰ ρυθμίσουν τὴν ἰδίαν οἰκονομίαν εἴτε πρὸς ἐνίσχυσιν ταύτης, εἴτε πρὸς ἄρσιν τῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν ἀδικιῶν καὶ ἐμπέδωσιν τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἰσορροπίας. Ἡ τάσις αὕτη τῆς ἐπεμβάσεως σημειώνει ἐπ' ἐσχάτων καὶ δὴ κατὰ τὰς τρεῖς πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ Κ' αἰῶνος προϊοῦσαν ἐξέλιξιν, καί, ἐφ' ὅσον δύναταί τις νὰ προμαντεύσῃ τὸ μέλλον, παραμένων ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας, ἡ μέλλουσα ἐξέλιξις θὰ συνεχισθῇ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν, ρυθμιζομένης τῆς οἰκονομικῆς δράσεως ὑπὸ τοῦ κράτους ὡς ἐκπροσώπου τῆς κοινωνικῆς ὁλότητος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. 1) Συγγράμματα γενικοῦ περιεχομένου: *Schmoller*, Volkswirtschaft, Volkswirtschaftslehre und Methode Handw. d. Staatswissenschaften γ' ἔκδ., τόμ. 8ος 1911, σελ. 426—501 μὲ πλουσίαν βιβλιογραφίαν.—*Voigt*, Volkswirtschaft und Volkswirtschaftslehre. Handw. d. Staatswissenchaften, δ' ἔκδ., τόμ. 8ος, 1928, σελ. 786—856 μὲ πλουσίαν βιβλιογραφίαν.—*Sombart W.*, Der moderne Kapitalismus 1924 ἑ., μνημειῶδες σύγγραμμα, μετὰ πλουσιωτάτης βιβλιογραφίας καὶ πλείστων στατιστικῶν πληροφοριῶν, παρέχον πλήρη εἰκόνα τῆς ἱστορίας τῆς εὐρωπαϊκῆς οἰκονομίας ἀπὸ τοῦ 800 μ. Χ. μέχρι σήμερον.—*Schmidt*, Geschichte des Welthandels 4 Aufl. 1922.—*A. Beer*, Allgemeine Geschichte des Welthandels (Wien 1860).—*Engelmann*, Geschichte des Handels und Weltverkehrs. 5 Aufl. Leipzig (1899).—*Friedrich*, Geographie des Welthandels und Weltverkehrs. (1905).—*Andrée-Heiderich-Sieger*. Geographie des Welthandels (Frankfurt 1910).—*v. Below*, Probleme der Wirtschaftsgechichte (1920).—*Häpke*, R. Wirtschaftsgeschichte (1922).—*Wilbrandt*, Geschichte der Volkswirtschaft 1924.—*André*, Histoire économique depuis l'Antiquité jusqu' à nos jours 4e éd. (1930).

2) Συγγράμματα περὶ τῆς οἰκονομίας τῶν ἀρχαίων λαῶν: *Neurath*, Antike Wirtschaftsgeschichte 2e Aufl. (1918).—*Speck*, Handelsgesch. des Altertums 3 Bde (Leipzig 1911).—*R. Richter*, Handel und Verkehr der wichtigsten Völker des Mittelmeeres im Altertum (Leipzig 1886).—*K. Bücher*, Die Entstehung der Volkswirtshaft, 10 Aufl. Tübingen (1917).—*Weber*, Agrarverhältnisse im Altertum, *Wopfner* Agrarverhältnisse im Mittelalter, *Steinbrück*, Agrarverhältnisse der Neuzeit, τὰ τρία ταῦτα σπουδαῖα ἄρθρα εἰς τὸ Handwörterbuch der Staatswissenschaften γ' ἔκδ., τόμ. α' 1909, σελ. 52—206, *Ritter*, ἄρθρον Latifundien Handwörterbuch der Staatswissenschaften 6η ἔκδοσις, τόμ. στ', σελ. 254—255.—*Ed. Meyer*. Die wirtschaftliche Entwicklung des Altertums (Jena 1895).—*Blümmer*, Technologie und Terminologie der Gewerbe und Künste bei Griechen und Römern 4 Bde 2 Aufl. Leipzig (1920).—*A. Neuburger*, Die Technik des Altertums, 2 Aufl. (Leipzig 1921).—*L. Brentano*, Die byzantinische Volkswirtschaft 1917.—*N. Jorga*, Points de vue sur l' histoire du Commerce de l'Orient au Moyen Age (1924).—*W. Heyd*, Geschichte dee Levantehandels im Mittelalter, 2 Bde (Stuttgart 1879).—*A. Schaube*, Handelsgeschichte der romanischen Völker des Mittelmeergebiets bis zum Ende der Kreuzzüge (München 1906).—*Strieder*. Levantinische Handelsfahrten deutcher Kaufleute des 16. Jahrh. (Berlin 1920).—*G. Iacob*, Der nordisch-baltische Handel der Araber (Leipzig 1887).—*G. Jacob*, Waren beim Arabisch-nordischen Verkehr im Mittelalter (Berlin 1891).

3) Συγγράμματα περὶ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ μεσαίωνος καὶ τῆς νεωτέρας ἐποχῆς: *Kötzschke*, Allgemeine Wirtschaftsgechichte des Mittelalters (1924).—*H. Sieveking*, Grundzüge der neueren Wirtschaftsgeschichte vom 17 Jahrhundert bis zur Gegenwart 3e Anfl. (1921).—*Sieveking*, Wirtschaftsgeschichte, vom Ausgang der Antike bis zum Begim des 19 Jahrhunderts (1921).—*Jastrow*, Welthandelsstrassen in der Geschichte des Abendlandes (Berlin 1887).—*W. Sombart*, Der Bourgeois, Zur Geistesgeschichte des Modernen Wirtschaftsmenschen (München 1913).—*Huber*, Geschichtliche Entwicklung des modernen Verkehrs (Tübingen 1893).—*Ehrenberg*, Das Zeitalter der Fugger, 2 Bde. Jena 1896).—*Langenbeck*, Englands Weltmacht und ihre Entwicklung seit dem 17 Jahrh. (Leipzig 1919).—*Salomon*, Der britische Imperialismus (Leipzig 1916).—*Harms*, Deutschlands Auteil am Welthandel und Weltwirtschaft (Stuttgart 1916).

Γ. ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ

— **Οἰκονομίας *Ἐθνικῆς ὑπουργεῖον*·** βλ.λ. *ὑπουργεῖον* Ἐθνικῆς Οἰκονομίας.

Οἰκονομίδης. Ὄνομα οἰκογενείας ἐκ Κύπρου, πολλοὺς παρασχούσης ἄνδρας λογίους καὶ προκρίτους ἐν Λευκωσίᾳ καὶ Λάρνακι. —1) *Πέτρος*. Δημογέρων ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς νήσου, ὅστις καταστὰς ὕποπτος παρὰ τοῖς Τούρκοις ὡς φιλικὸς καὶ συνεννοούμενος μετὰ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ ἀρχηγῶν τῆς Ἐπαναστάσεως συνελήφθη καὶ ἀπεκεφαλίσθη μετὰ τῶν ἄλλων Κυπρίων προὐχόντων καὶ ἱεραρχῶν τῇ 10 Ἰουλίου 1821. —2) *Ἰωάννης*. Ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τῇ 10 Μαρτίου 1812. Ἀπῆλθεν εἶτα μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς Τεργέστην πρὸς σωτηρίαν. Τῷ 1821 ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ αὐτόθι ἑλληνικῇ σχολῇ ὑπὸ τὸν Ἰγνάτιον Σκαλιώραν, μεθ' ὃ ἀπῆλθε μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς τὴν Κέρκυραν τῷ 1825 καὶ διήκουσε μαθημάτων ἐν τῇ Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ. Τῷ 1844 διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ αὐτόθι γυμνασίου. Τῷ 1857 διωρίσθη γραμματεὺς τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας καὶ τῷ 1858 καθηγητὴς τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας καὶ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀνδρέου Μουστοξύδου. Τῷ 1865 ἐπαύθη καὶ τῷ 1870 διωρίσθη γραμματεὺς τοῦ βασιλέως Γεωργίου Α', ἀλλὰ τῷ 1872 ἀπῆλθεν εἰς Βιέννην καὶ Τεργέστην, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1884. Συνέγραψε τὰ ἑξῆς: «Περὶ Κλεάνθους τοῦ Στωϊκοῦ» (Κέρκυρα 1845), «Λοκρικῆς ἐπιγραφῆς διασάφησις» (Κέρκυρα 1850), «Ἐποίκια Λοκρῶν γράμματα» (Κέρκυρα 1859) καὶ διατριβὰς ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Α. Μουστοξύδου, «Delle cose Corciresi», «Νομικῆς ὀνοματολογίας λεξικὸν» (ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Α. Βλαντῆ) καὶ ἄλλας μελέτας. —3) *Γεώργιος*. Ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννου, γεννηθεὶς τῷ 1813. Ἐξεπαιδεύθη ἐπίσης ἐν Τεργέστῃ καὶ ἐν Κερκύρᾳ εἶτα. Ἀποσταλεὶς εἰκοσαετὴς εἰς Παρισίους, ἐσπούδασε τὴν γαλλικὴν φιλολογίαν καὶ ἐπανακάμψας εἰς Ἀθήνας τῷ 1852 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς γαλλικῆς ἐν τῷ πρώτῳ γυμνασίῳ. Ἀπέθανε τῷ 1887. —4) *Δημήτριος*. Ἀδελφὸς τοῦ Γεωργίου. Ἐχρημάτισε διδάσκαλος ἐν Καραβᾶ Κύπρου τῷ 1862 καὶ εἰς Ἑλλάδα κατελθὼν διωρίσθη ἐλεγκτής, καταγινόμενος καὶ εἰς τὴν ποίησιν, ἰδίως τὴν σατιρικὴν ὑπὸ ψευδώνυμον.

Τ. Ε. Ε.

—**Οἰκονομίδης, *Ἀθανάσιος*.** Λόγιος ἐκ Πολίτσανης τῆς Βορείου Ἠπείρου (1843—1903). Ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους σχολῇ καὶ ἐχρημάτισε διευθυντὴς τῆς ἐν Κηστορατίῳ τοῦ Ἀργυροκάστρου Ζωγραφείου σχολῆς, τῆς ἐν Λαμπόβῳ Ζαππείου τοιαύτης καὶ κατόπιν τῶν ἐκπαιδευτηρίων τοῦ Ἀργυροκάστρου, ὑποδιοικητὴς (καϊμακάμης) Χιμάρας καὶ μέλος τοῦ δικαστηρίου Ἀργυροκάστρου. Κατέλιπεν ἀνέκδοτα διάφορα φιλολογικὰ ἔργα.

Χ. Ι. Σ.

—**Οἰκονομίδης, *Ἀλέξανδρος*.** Κατήγετο ἐκ Τυρνάβου τῆς Θεσσαλίας καὶ ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰωάννου Δημητριάδου, τοῦ ἐπονομαζομένου Πεζάρου. Λόγιος καὶ διδάσκαλος (1833—1842) τῆς ἐν Τρίκκῃ σχολῆς καὶ ἀπὸ τοῦ 1857 τῆς ἐν Μηλεαῖς (Πηλίου).

—**Οἰκονομίδης, *Βασίλειος*.** Ἐπιφανὴς νομοδιδάσκαλος τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος καὶ δικαστικὸς ἅμα, γεννηθεὶς ἐν Βυτίνῃ τῆς Γορτυνίας τῷ 1814 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1894. Τὴν στοιχειώδη παίδευσιν ἔλαβεν ἐν τῇ γενετείρᾳ καὶ τῷ σχολείῳ τῆς Αἰγίνης, τὴν δὲ γυμνασιακὴν ἐν Ἀθήναις (1833—1837). Εἰς Γερμανίαν εἶτα ἀπελθὼν δύο μὲν ἔτη διετέλεσε σχολάζων περὶ φιλολογικὰς καὶ φιλοσοφικὰς σπουδάς, ἀκολούθως δ' ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς νομικῆς, ἀναδειχθεὶς τῷ 1843 ἀριστοῦχος διδάκτωρ τοῦ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημίου. Κατελθὼν εἰς Ἑλλάδα τῷ αὐτῷ ἔτει καὶ γενόμενος ὑφηγητὴς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, ἐδίδαξεν εἰσηγήσεις καὶ κληρονομικὸν δίκαιον, εἰσῆλθε δὲ συνάμα καὶ εἰς τὴν δικαστικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κράτους ὡς πρωτοδίκης. Τῷ 1846 διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, κατὰ δὲ Ὀκτώβριον τοῦ ἐπιόντος ἔτους ἐπίτιμος τῆς πολιτικῆς δικονομίας, διδάξας μέχρι τοῦ 1874, ὅτε παρῃτήθη, τηρηθέντος αὐτῷ τιμῆς ἕνεκεν τοῦ τίτλου τοῦ ἐπιτίμου καθηγητοῦ.

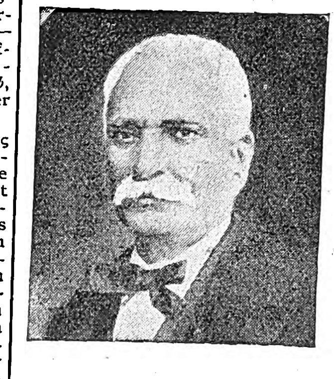

Βασίλειος Οἰκονομίδης.

Ἐν τῇ δικαστικῇ ὑπηρεσίᾳ προήχθη τῷ 1847 εἰς ἐφέτην, τῷ 1851 εἰς ἀρεοπαγίτην καὶ τῷ 1861 εἰς ἀντιπρόεδρον τοῦ Ἀρείου Πάγου. Ἐπικειμένης τῆς προαγωγῆς του εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ προέδρου τοῦ Ἀρείου Πάγου, προέκρινε τὴν ἐκ τοῦ νέου θεσμοῦ τοῦ δικαστικοῦ συμβούλου τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν δημιουργηθεῖσαν τῷ 1867 σπουδαιοτάτην δικαστικὴν θέσιν, ἣν διετήρησε μέχρι τοῦ 1875, ὅτε ὁριστικῶς ἀπεχώρησε τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας. Ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ἐχρημάτισε πρύτανις τῷ 1859—1860, κοσμήτωρ κατὰ τὰς περιόδους 1849—1850, 1857—1858, 1864—1865 καὶ εἰς πέντε ἄλλας ἀκαδημαϊκὰς περιόδους συγκλητικός. Ὁ Βσσ. Οἰκονομίδης καὶ ὡς ὑφηγητὴς καὶ ὡς ἔκτακτος καθηγητὴς ἐδίδαξε ρωμαϊκὸν δίκαιον· καίπερ δ' ἀποτόμως μετατεθεὶς ἀπὸ τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου εἰς τὴν τῆς πολιτικῆς δικονομίας, οὐ μόνον δὲν ἀπεγοητεύθη ἐκ τούτου, ἀλλὰ τοὐναντίον ἡ ἀκουσίως αὐτοῦ γενομένη μετάθεσις αὕτη ἐχρησίμευσεν αὐτῷ ὡς ἰσχυρὸν ἐλατήριον εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς διδασκαλίας τῆς πολιτικῆς δικονομίας, ἧς αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ ἀξιώματα, ἱστορικῶς ἀναπτυχθέντα καὶ εἰς κανόνας ἀκριβεῖς ἐπιτηδείως πρὸς ἀλλήλους συνυφασμένους διατυπωθέντα ὑπ' αὐτοῦ, ἐξήρθησαν εἰς περιωπὴν ἐπιστημονικῆς γενικεύσεως ἐν τῷ περιπύστῳ μετὰ ταῦτα γενομένῳ «Ἐγχειριδίῳ τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας», ὅπερ ἔκτοτε ὑπάρχει τὸ ἀπαραίτητον ἐγκόλπιον φοιτητῶν, δικηγόρων καὶ δικαστῶν, καὶ δὴ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Μ. Λιβαδᾶ γενομένην τὸ ἕκτον ἔκδοσιν αὐτοῦ.

Μετὰ τὴν ἐκ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας ἀποχώρησιν ἤσκησε καὶ τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα, συνέγραψε δέ, πλὴν τοῦ «Ἐγχεριδίου τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας»: «Περὶ τῆς σχέσεως τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας πρὸς τὴν νομοθετικὴν» (Ἀθῆναι 1876), «Στοιχεῖα Ἀστικοῦ Δικαίου» (1877—1886) εἰς τόμους δύο περιέχοντας τὰς «Γενικὰς ἀρχὰς» καὶ τὰ «Ἐμπράγματα Δίκαια» (ἔκδ. β' 1893 εἰς τόμους τρεῖς περιέχοντας πρὸς τοῖς ἀνωτέρω καὶ ἐκ τοῦ «Ἐνοχικοῦ Δικαίου» τὸ μέρος τὸ ἀφορῶν εἰς τὰς ἐνοχικὰς σχέσεις), «Περὶ τῶν παρὰ Ρωμαίοις δικαιοπραξιῶν Nexum καὶ Mancipatio» (Ἀθῆναι 1891). Ἐδημοσίευσε πρὸς τούτοις πλῆθος μέγα ἐπιστημονικῶν διατριβῶν καὶ γνωμοδοτήσεων περὶ διαφόρων νομικῶν ζητημάτων, ἐν οἷς καὶ ὁ «Περὶ εἰσαγγελίας τοῦ ἀττικοῦ δικαίου» λόγος, ὃν ἐξεφώνησεν ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τοῦ πρυτανικοῦ ἀξιώματος.

Δ. Α. Δ.

— **Οἰκονομίδης, *Γεώργιος*.** Ἕλλην μαιευτὴρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, γεννηθεὶς ἐν Πειραιεῖ (1848—1931). Μετὰ σπουδὰς ἰατρικῆς ἐν Γερμανίᾳ, ἐγκατέστη τῷ 1873 ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐξελέγη πρόεδρος τοῦ βιολογικοῦ τμήματος τοῦ Φιλολογικοῦ συλλόγου καὶ διετέλεσε σύμβουλος ἰατρὸς τῶν ἀνακτόρων ἐπὶ σουλτάνου Ἀβδοὺλ-Χαμὶτ Χάν. Μέλος τῆς Ἰατρικῆς ἑταιρείας Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοῦ 1875, παρουσίασεν εἰς ταύτην τῷ 1889 ἐνδιαφέρουσαν ἀτομικὴν στατιστικήν του ἐκ 500 περιπτώσεων τοκετῶν, πλουσίαν εἰς ἀνώμαλα σχήματα καὶ ἐπιπλοκάς, μετὰ διαφόρων ἐπεμβάσεών του, ὡς ἐμβρυουλκιῶν, μετασχηματισμῶν, ἀνατρήσεων κρανίου ὡς καὶ μιᾶς καισαρικῆς τομῆς. Ἡ θνησιμότης τῆς στατιστικῆς ταύτης ἀνήρχετο εἰς 3 %. Τῷ 1891, διατελῶν μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῶν μαιῶν, εἰσηγήθη τὰ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐπιλοχείου λοιμώξεως μέτρα, ὡς καὶ τὴν ἐν γένει μόρφωσιν τῶν μαιῶν, διὰ τῆς συντάξεως εἰδικοῦ ἐγχειριδίου, τῆς ἱδρύσεως μαιευτηρίου πρὸς ἐξάσκησίν των καὶ ἀντισηπτικὴν ἀγωγὴν αὐτῶν.

Ο. Ρ.

—**Οἰκονομίδης, *Λεόντιος*.** Ἕλλην χημικός, γεννηθεὶς ἐν Λειβαρζίῳ (Καλαβρύτων) τῷ 1866 καὶ

Digitized by Google

ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1922. Ἐσπούδασεν ἐν Ἀθήναις, Μονάχῳ καὶ Ζυρίχῃ καὶ διετέλεσε βοηθὸς τοῦ Γερμανοῦ χημικοῦ Lunge. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπεδόθη κυρίως εἰς τὴν χημικὴν βιομηχανίαν καὶ ἰδίως τὴν τῶν χρωστικῶν οὐσιῶν. Ἵδρυσε τὰς βιομηχανίας τῶν τσιμέντων, τῶν ὀξέων καὶ λιπασμάτων, οἰνοπνευματοποιίας κλπ. Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἑλλήνων βιομηχάνων καὶ βιοτεχνῶν.

— **Οἰκονομίδης, *Προκόπιος*.** Καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου καὶ μητροπολίτης Ἀθηνῶν, γεννηθεὶς ἐν Δουμενοῖς τῶν Καλαβρύτων τῷ 1837 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1902. Ἐσπούδασεν ἐν Ναυπλίῳ καὶ εἶτα ἐπὶ τετραετίαν (1864—1867) θεολογίαν καὶ φιλοσοφίαν ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ, τῷ δὲ 1867 εἰς Μόσχαν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του ἐν τῇ αὐτόθι ἀκαδημείᾳ, καταριθμηθεὶς διὰ τὴν χρηστότητα καὶ φιλοπονίαν του εἰς τοὺς ὑποτρόφους τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Β΄. Τυχὼν τοῦ πτυχίου τῆς Ἀκαδημίας μετέβη εἰς Γερμανίαν καὶ Ἑλβετίαν, ἐν αἷς παρέμεινεν ἐπὶ τριετίαν ἀσχολούμενος εἰς θεολογικὰς καὶ φιλοσοφικὰς μελέτας. Ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας ἐδίδαξεν ὡς καθηγητὴς ἐν γυμνασίοις. Τῷ 1880 διωρίσθη ὑφηγητὴς τῆς ἱστορίας τῶν δογμάτων, τῷ 1883 πρῶτος γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῷ 1891, μετὰ πρότασιν τῆς οἰκείας σχολῆς, τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ αὐτοῦ μαθήματος, διδάξας συγχρόνως πατρολογίαν καὶ ἀπολογητικήν. Τῷ 1896 ἐξελέγη μητροπολίτης Ἀθηνῶν, ἀπενεμήθη δ' αὐτῷ ὑπὸ τῆς θεολογικῆς σχολῆς καὶ ὁ τίτλος τοῦ ἐπιτίμου καθηγητοῦ. Μετὰ πέντε ἔτη (3 Νοεμβρίου 1901), παραιτηθεὶς λόγῳ τῶν αἱματηρῶν ταραχῶν, τῶν προκληθεισῶν ἐν Ἀθήναις ἕνεκα τῆς εἰς τὸ κοινὸν γλωσσικὸν ἰδίωμα μεταφράσεως τοῦ Εὐαγγελίου, ἀπεχώρησεν ὅπως ἐφησυχάσῃ εἰς τὴν ἐν Σαλαμῖνι μονὴν τῆς Φανερωμένης. Νοσήσας ἐνταῦθα βαρέως μετηνέχθη εἰς Ἀθήνας πρὸς νοσηλείαν, ἀλλὰ τῇ 4 Ἰουλίου 1902 ὑπέκυψεν εἰς τὸ νόσημα.

Συγγράμματα: Κριτικὴ ἑρμηνεία τῆς εὐαγγελικῆς ρήσεως «ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου» (Ἀθῆναι (1878), λόγοι διάφοροι: εἰσιτήριος εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν δογμάτων (1881 καὶ 1892), ἐπιτάφιοι καὶ ἐπικήδειοι: εἰς Κ. Κοντογόνην (1878), εἰς Δ. Πανταζῆν (1884), ὡσαύτως εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν (1892), ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου (1897—1901). Δ. Α. Δ

—**Οἰκονομίδης, *Σπυρίδων*.** Ἕλλην χημικός, γεννηθεὶς ἐν Λειβαρζίῳ (Καλαβρύτων) τῷ 1854 καὶ ἀποθανὼν ἐν Πειραιεῖ τῷ 1894. Ἐσπούδασε χημείαν ἐν Ἀθήναις, Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ καὶ διετέλεσε βοηθὸς τοῦ Ἀδόλφου Bayer. Τῷ 1883 ἐγένετο ὑφηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τῷ δὲ 1892 ἐξελέγη τακτικὸς καθηγητὴς αὐτοῦ, ἀποθανὼν μετὰ διετίαν. Ὁ Σ. Οἰκονομίδης ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος συνηγορήσας ὑπὲρ τῆς χρήσεως τῶν χημικῶν λιπασμάτων ἐν τῇ γεωργίᾳ.

— **Οἰκονομίδης, *Φιλοκτήτης*.** Ἕλλην μουσικός, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1889. Ἀπεπεράτωσε τὰς νομικάς του σπουδὰς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ, ἐνῷ ἐκ παραλλήλου παρηκολούθει τὰ ἀνώτερα θεωρητικὰ μαθήματα ἐν τῷ Ὠδείῳ Ἀθηνῶν (τάξεις Ἀρ. Μαρσὶκ καὶ Μαν. Καλομοίρη). Ἐν τῷ ἱδρύματι τούτῳ τάχιστα ἀνῆλθε τὰς βαθμῖδας τῆς ἱεραρχίας, ἐπιδείξας ἐξαιρετικὸν παιδαγωγικὸν τάλαντον. Τῷ 1919 ὠνομάσθη καθηγητὴς τῶν ἀνωτέρων θεωρητικῶν ἐν τῷ Ὠδείῳ Ἀθηνῶν, ἀπὸ τοῦ 1924 μέχρι τοῦ 1931 διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ ᾠδείου Πειραιῶς, τέλος δέ, τῷ 1930, μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Κωνσταντίνου Νικολάου, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν. Ὁ Φιλοκτήτης Οἰκονομίδης ἐπέδειξε μεγίστην δραστηριότητα καὶ ζῆλον διὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς Χορῳδίας Ἀθηνῶν. Ὡς διευθυντὴς τῆς Χορῳδίας Ἀθηνῶν παρουσίασεν ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ, ἀπὸ τοῦ 1921, πλεῖστα μουσικὰ ἀριστουργήματα, ὡς τὴν «Καταδίκην τοῦ Φάουστ» καὶ τὴν «Παιδικὴν ἡλικίαν τοῦ Χριστοῦ» τοῦ Μπερλιόζ, τὴν «Δημιουργίαν» τοῦ Χάϋδν, τὸ «Ρέκβιεμ» τοῦ Μόζαρτ, ὡς καὶ τὸ τοῦ Μπράμς, τὴν «Ἀνάστασιν» τοῦ Περόζι, τὸν «Βασιλέα Δαυΐδ» τοῦ Ὀνεγκὲρ κλπ. Μόνος καὶ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Μαν. Καλομοίρη ἐξέδωκε σειρὰν «Μελῳδικῶν ἀσκήσεων» (σολφέζ), ἐν χρήσει ἐν τοῖς ᾠδείοις, ὡς καὶ «Θεωρίαν μουσικῆς». Γ. Σ.

οἰκονομικὰ (τά)· ἡ οἰκονομικὴ κατάστασίς τινος, ἡ σχέσις μεταξὺ πόρων καὶ δαπανῶν: «τὰ οἰκονομικὰ τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους», «σταθερὰ —, ἀσταθῆ οἰκονομικά», «δὲν πάνε καλὰ τὰ οἰκονομικά του»· || «ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν» ἡ ἀνωτάτη διεύθυνσις τῶν οἰκονομικῶν τοῦ κράτους· || ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη: «ἐσπούδασε οἰκονομικά», «ἐντριβὴς περὶ τὰ οἰκονομικά».

—**οἰκονομικὰ *μαθηματικά*·** βλ. λ. *μαθηματικὰ οἰκονομικά*.

οἰκονομικὴ (ἡ), ἡ ***οἰκονομολογία***. Ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀσχολουμένη μὲ τὰ οἰκονομικὰ προβλήματα, μὲ τὴν οἰκονομίαν. Ὀνομάζεται δὲ συνήθως αὕτη *πολιτικὴ οἰκονομία*, προκαλουμένης ἑκάστοτε ἀσαφείας, ἐὰν διὰ τοῦ ὅρου αὐτοῦ νοῆται ἡ οἰκονομικὴ ἐνέργεια ἢ ἡ μελετῶσα αὐτὴν ἐπιστήμη. Δι' αὐτὸ προκριτώτερον εἶναι ἡ μὲν λέξις *οἰκονομία* νὰ χρησιμοποιῆται διὰ τὴν δήλωσιν τῆς οἰκονομικῆς ἐνεργείας, ὁ δὲ ὅρος *οἰκομομικὴ* διὰ τὴν δήλωσιν τῆς ἐπιστήμης περὶ τῆς οἰκονομίας. Διὰ νὰ ἐννοήσωμεν ἀκριβῶς τί εἶναι ἡ ἐπιστήμη τῆς οἰκονομίας, ἡ οἰκονομική, πρέπει νὰ ἀναχωρήσωμεν ἀπὸ τὸν καθορισμὸν τῆς ἐννοίας τῆς ἐπιστήμης. Ἐπιστήμη εἶναι γνῶσις, ἀλλὰ γνῶσις συστηματοποιημένη καὶ μεθοδική, «εἶναι σύνολον γνώσεων στρεφομένων περὶ τὸ αὐτὸ θέμα καὶ αἵτινες συστηματοποιοῦνται εἰς ἓν σύνολον» (*Eisler*), ἢ κατ' ἀναλυτικώτερον ὁρισμὸν «ἐπιστήμη εἶναι ἐποπτεία τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου δι' ἐννοιῶν ποῦ διαμορφοῦνται διὰ τῆς ἀφαιρέσεως ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐμπειρίας· αἱ ἔννοιαι αὗται συσχετίζονται πρὸς ἀλλήλας πρὸς διατύπωσιν νόμων, χάρις εἰς τοὺς ὁποίους ἐπιτρέπεται ἡ συσχέτισις τῶν φαινομένων καὶ ἡ πρόβλεψις τῶν συμβησομένων» (*Picard*). Τὸ περιεχόμενον τῶν ὁρισμῶν τούτων γίνεται πολὺ ζωηρότερον ἀντιληπτόν, ἐὰν ἐρευνήσωμεν πῶς διαμορφοῦται ἐπιστήμη, μὲ ἄλλους λόγους πῶς διεξάγεται ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα. Ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι βάσις κάθε γνώσεως εἶναι ἡ παρατήρησις, σκοπὸς δὲ πάσης ἐπιστήμης εἶναι ἡ ἐξυπηρέτησις κάποιας ἀνάγκης τοῦ ἀνθρώπου (ψυχικῆς ἢ σωματικῆς), καθορίζομεν ὅτι ἡ ἐπιστήμη διέρχεται διαδοχικῶς τὰ ἑξῆς στάδια: 1) Ἐὰν τὰ ἀντικείμενα ποῦ ἔχει ἀνάγκην νὰ γνωρίσῃ ὁ ἄνθρωπος ἦσαν ὀλίγα, τότε θὰ ἠρευνῶντο ὅλα ὑπὸ μιᾶς ἐπιστήμης, ἐπειδὴ ὅμως εἶναι πολλά, παρίσταται ἀνάγκη ὅπως ἑκάστοτε καθορισθῇ γενικῶς καὶ κατὰ προσέγγισιν τὸ εἶδος τῶν φαινομένων ποῦ πρόκειται νὰ ἐρευνηθοῦν. Μὲ τὴν πρόοδον τῶν ἐπιστημῶν ὁ ἀριθμὸς τούτων αὐξάνει, πραγματοποιουμένου κατὰ προϊοῦσαν κλίμακα ἐπιστημονικοῦ καταμερισμοῦ. 2) Ἀφοῦ καθορισθοῦν ὁπωσδήποτε τὰ φαινόμενα ποῦ θὰ μελετηθοῦν, λαμβάνει χώραν διὰ τῆς παρατηρήσεως ἐξακρίβωσις τῶν φαινομένων καθ' ἕκαστον. Ἡ ἐξακρίβωσις αὕτη συμπληροῦται διὰ τῆς ἐρεύνης τῆς προηγουμένης τῶν φαινομένων ἐξελίξεως, τῆς ἱστορίας αὐτῶν. 3) Ἐφόσον προχωροῦμεν εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν φαινομένων, παρατηροῦμεν ὅτι πολλὰ ἐξ αὐτῶν παρουσιάζουν κοινὰ χαρακτηριστικά. Ὁ ἐρευνητὴς συγκεντρώνει τότε τὴν προσοχήν του εἰς τὰ κοινὰ αὐτὰ χαρακτηριστικὰ καὶ διὰ τῆς μεθόδου τῆς ἀφαιρέσεως κατατάσσει τὰ φαινόμενα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐμφανίζονται τὰ κοινὰ χαρακτηριστικὰ εἰς ὁμάδας. Αἱ ὁμάδες αὗται τῶν ὁμοειδῶν φαινομένων ἐκπροσωποῦνται ὑπὸ ἐννοιῶν, ἐν τῇ ὁμιλίᾳ δὲ διὰ λέξεων ἐχουσῶν σαφές, περιωρισμένον καὶ σταθερὸν περιεχόμενον. Οὕτως ἡ πολυσχιδὴς καὶ ἄμορφος ἐκ πρώτης ὄψεως πραγματικότης συμπυκνοῦται εἰς σχετικῶς ὀλιγαρίθμους ἐννοίας. 4) Τὰ ὁμοειδῆ φαινόμενα ὑποβάλλονται εἰς ἔρευναν καὶ ἐξακριβοῦνται αἱ μεταβολαὶ αὐτῶν, ὡς καὶ αἱ σχέσεις, εἰς ἃς εὑρίσκονται εἴτε ἀναμεταξύ των, εἴτε μὲ ἄλλα φαινόμενα. Οὕτως ἐξακριβοῦται ἡ τοπικὴ καὶ χρονικὴ ἀλληλουχία τῶν φαινομένων, ἰδίᾳ δὲ ἡ σχέσις αἰτίας καὶ αἰτιατοῦ. 5) Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ συνόλου τῶν παρατηρήσεων καθορίζονται οἱ τὰ μελετώμενα φαινόμενα διέποντες νόμοι, οἵτινες εἶναι ἡ διατύπωσις γενικῆς καὶ σταθερᾶς σχέσεως τῶν φαινομένων, ἐμφανιζομένης πάντοτε ὑπὸ ὡρισμένας προϋποθέσεις. Αἱ προεκτεθεῖσαι πέντε ἐνέργειαι ἀποτελοῦν τὸ γενικὸν ἢ θεωρητικὸν μέρος κάθε ἐπιστήμης, δι' οὗ ἐπιδιώκεται ἡ γνῶσις τῶν φαινομένων, δηλαδὴ τοῦ «εἶναι»· ἐπειδὴ ὅμως αἱ ἐπιστῆμαι ἐπιδιώκουν τὴν ἐξυπηρέτησιν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου ὑφίσταται καὶ 6) ἐνέργεια, ἥτις συνίσταται εἰς τὴν διατύπωσιν πρακτικῶν συμπερασμάτων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γενικῶν καὶ θεωρητικῶν παρατηρήσεων. Διὰ τῶν διδαγμάτων αὐτῶν ἐπιδιώκεται τὸ μὲν ἡ πρόβλεψις τῆς μελλούσης τῶν φαινομένων διαμορφώσεως, τὸ δὲ ἡ παροχὴ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὁδηγιῶν περὶ τῆς εἰς δεδομένην περίστασιν ἐνδεικνυομένης ἐνεργείας. Δι' αὐτὸ εἰς κάθε θεωρητικὸν ἐπιστημονικὸν κλάδον ἐρευνῶντα τὸ «εἶναι» ἀντιστοιχεῖ καὶ πρακτικὸς κλάδος, εἶδος τέχνης (π. χ. εἰς τὴν φυσιολογίαν τοῦ ἀνθρώπου ἡ ἰατρική· ὑπάρχουν ὅμως καὶ θεωρητικαὶ ἐπιστῆμαι, ὅπως ἡ ἀστρονομία, ἡ μετεωρολογία, ἄνευ ἀντιστοίχου πρακτικοῦ κλάδου). Ταῦτα ἐξετέθησαν ἐν λεπτομερείᾳ, διότι τὰς διαδοχικὰς ταύτας ἐπιστημονικὰς ἐνεργείας συναντῶμεν καὶ εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἢ τὰς οἰκονομικὰς ἐπιστήμας.

Τὸ σύνολον τῶν ἐπιστημῶν διακρίνομεν εἰς δύο κατηγορίας: 1) Τὰς φυσικὰς ἢ κοσμολογικὰς ἐπιστήμας, αἱ ὁποῖαι ἐρευνοῦν τὰ μὴ ἐξαρτώμενα ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον φαινόμενα, ἐκεῖνα ποῦ δύναται μὲν ὁ ἄνθρωπος νὰ γνωρίσῃ, ἀλλὰ τῶν ὁποίων τὴν ἐσωτερικὴν ὑπόστασιν δὲν δύναται νὰ μεταβάλῃ ὁ ἄνθρωπος. Τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας διακρίνομεν ὡς γνωστὸν εἰς δύο κατηγορίας: τὰς μαθηματικὰς (ἀριθμητικήν, γεωμετρίαν, ἄλγεβραν, κ.τ.λ.) καὶ τὰς ἰδίως φυσικὰς (φυσικήν, χημείαν, φυσιολογίαν, καὶ τὰς περιγραφικὰς τῆς φύσεως ἐπιστήμας: ζῳολογίαν, βοτανικήν, ὀρυκτολογίαν, γεωγραφίαν, κοσμογραφίαν). 2) Τὰς ἐπιστήμας τὰς ἐρευνώσας τὰ φαινόμενα τὰ δημιουργούμενα ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, ἤτοι τὰς ἐπιστήμας «ὧν τὸ ὑποκείμενον εἶναι ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰ ἀνθρώπινα συμβάντα». Τὴν δευτέραν ταύτην ὁμάδα ἐπιστημῶν ὠνόμασαν συνήθως νοολογικὰς ἢ πνευματικὰς ἐπιστήμας· ἐπειδὴ ὅμως ἡ δρᾶσις τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι ποτὲ δρᾶσις μεμονωμένου ἀτόμου, ἀλλὰ ἀτόμου ἐπηρεαζομένου ὑπὸ τοῦ περιβάλλοντος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου τοῦτο ζῇ, δεχομένου τὰς ἐπιρροὰς τῶν ζώντων συνανθρώπων καὶ τῶν προγενεστέρων γενεῶν, δηλαδὴ ἀτόμων ὡς μέλους κοινωνίας (ὁμαδικῆς συμβιώσεως), δι' αὐτὸ καλύτερον νομίζομεν νὰ ἀκολουθήσωμεν ἐκείνους, οἵτινες τὰς δευτέρας ταύτας ἐπιστήμας ὠνόμασαν κοινωνικὰς ἐπιστήμας, ἤτοι τὰς ἐχούσας ὡς ἀντικείμενον τῆς ἐρεύνης των «καταστάσεις καὶ συμβεβηκότα, ἐπὶ τῶν ὁποίων δύναται νὰ ἐπενεργήσῃ ὁ ἄνθρωπος, ἐφόσον δὲν πρόκειται περὶ ἁπλῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ φυσικοῦ πλούτου καὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων, τὰς ἐρευνώσας φαινόμενα τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως τῶν ἀνθρώπων, τῆς κοινῆς αὐτῶν δράσεως πρὸς ὡρισμένον σκοπὸν» (Diehl). Ὁ κύκλος τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν ποῦ ἐρευνοῦν ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ἐν κοινωνίᾳ διαβιοῦντος ἀτόμου (ἄτομον διαβιοῦν ἐκτὸς κοινωνίας δὲν ὑφίσταται) εἶναι εὐρύτατος, περιλαμβάνων τὴν γενικὴν κοινωνιολογίαν, τοὺς εἰδικοὺς τῆς κοινωνιολογίας κλάδους, τὴν ἠθικήν, τὴν οἰκονομικὴν (τὰς οἰκονομικὰς ἐπιστήμας), τὴν ἱστορίαν, τὴν φιλολογίαν κτλ. Εἰς τὰς κοινωνικὰς ἐπιστήμας ἀνήκουν καὶ αἱ οἰκονομικαὶ ἐπιστῆμαι ἢ οἰκονομική, ἥτις ἐρευνᾷ ἕνα κλάδον τῶν κοινωνικῶν φαινομένων, ἤτοι τὰ οἰκονομικά, εἰδικώτερον δὲ ἐρευνᾷ τὰς συστηματοποιημένας ἐνεργείας τοῦ ἐν κοινωνίᾳ βιοῦντος ἀνθρώπου πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν του δι' ἀγαθῶν ἢ ὑπηρεσιῶν.

Ἡ οἰκονομικὴ εἰς τὴν ἔρευναν τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων ἀκολουθεῖ τὸ ἄνω διαγραφὲν σύστημα ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης καὶ διακρίνεται ἐπομένως εἰς θεωρητικὴν καὶ ἐφηρμοσμένην. Ἡ *θεωρητικὴ οἰκονομικὴ* (ἢ *θεωρία τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας* ἢ *θεωρία τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας*) διεξάγει τὸ ἔργον αὐτῆς ὡς ἀκολούθως: 1) Ἐρευνᾷ καὶ ἐξακριβώνει τὰ οἰκονομικὰ φαινόμενα. 2) Κατατάσσει τὰ οἰκονομικὰ φαινόμενα σύμφωνα μὲ ὡρισμένον σύστημα, διατυπώνει δηλαδὴ κρίσεις περὶ τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κρίσεων διατυπώνει τὰς ἐννοίας τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων. Τὰς ἐννοίας ταύτας ὑποβάλλει πάλιν εἰς νέας κρίσεις καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τελευταίων τούτων διατυπώνει νέας ἐννοίας καὶ οὕτω καθεξῆς, διατυπουμένων ἐννοιῶν αἵτινες εἶναι ὁλονὲν πλέον ἀφῃρημέναι. Αἱ ἔννοιαι τῆς οἰκονομικῆς δὲν ἀποδίδουν πιστῶς τὴν πραγματικότητα, καθόσον αὐτὴ εἶναι ἐξόχως πολύπλοκος καὶ παρουσιάζει παραλλαγὰς εἰς τὰς λεπτομερείας, αἵτινες εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπαχθοῦν εἰς ὡρισμένας ἐννοίας, ἀλλὰ ἀποτελοῦν ἰδανικοὺς τύπους (Idealtyp) ἢ κανονικοὺς τύπους (Normaltyp) τῶν πραγματικῶν φαινομένων, δηλαδὴ αἱ ἔννοιαι διαμορφοῦνται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γενικωτέρων καὶ βασικωτέρων χαρακτήρων τῶν φαινομένων, παραβλεπομένων τῶν λεπτομερειῶν. 3) Μελετᾷ καὶ ἐξηγεῖ τὰς σχέσεις τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ κοινωνικὰ φαινόμενα, ἐρευνᾷ τὰς αἰτίας καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ὅλης οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς. 4) Ἐπίμαχον ζήτημα εἶναι κατὰ πόσον ἡ οἰκονομικὴ δύναται νὰ διατυπώσῃ νόμους περὶ τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων (περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ζητήματος πραγματεύομαι εἰδικώτερον κατωτέρω). Βοηθητικαὶ ἐπιστῆμαι τῆς θεωρητικῆς οἰκονομικῆς εἶναι αἱ ἀκόλουθοι: 1) Ἡ *ἱστορία τῆς οἰκονομικῆς* ἢ ἱστορία τῶν οἰκονομικῶν θεωριῶν, ποῦ πραγματεύεται τὰς μέχρι τοῦδε περὶ τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων διατυπωθείσας γνώμας καὶ θεωρίας φιλοσόφων, ἠθικολόγων, κοινωνιολόγων, κυρίως δὲ οἰκονομολόγων (σύντομον διάγραμμα τῆς ἱστορίας τῆς οἰκονομικῆς βλ. κατωτ.). 2) Ἡ *ἱστορία τῆς οἰκονομίας* (ἢ *ἱστορία τοῦ οἰκονομικοῦ πολιτισμοῦ*), ἐκθέτουσα τὴν ἐξέλιξιν τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῶν λαῶν τοῦ ἱστορικοῦ κυρίως παρελθόντος, ἀποτελοῦσα δὲ τμῆμα τῆς γενικῆς ἱστορίας τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς καλλιεργείας (σύντομον διάγραμμα τῆς ἱστορίας τῆς οἰκονομίας βλ. λ. *οἰκονομία*). 3) Ἡ *οἰκονομικὴ γεωγραφία*, ποῦ μελετᾷ τὴν γεωγραφικὴν κατανομὴν τοῦ φυσικοῦ πλούτου καὶ ἐρευνᾷ τὰ ἐκ ταύτης γεννώμενα προβλήματα, κυρίως δὲ τὰ ἐκ τῆς ἀποστάσεως δημιουργούμενα προβλήματα μεταφορῶν καὶ ἐπικοινωνίας.

Ἡ *ἐφηρμοσμένη οἰκονομικὴ* (ἢ *ἐφηρμοσμένη κοινωνικὴ οἰκονομική*, ἢ *ἐφηρμοσμένη πολιτικὴ οἰκονομία*) ἔργον ἔχει νὰ διαγράψῃ τὰς κατευθύνσεις καὶ τὰς μεθόδους, συμφώνως πρὸς τὰς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος ἔχει μέχρι τοῦδε ἐπηρεάσει καὶ δύναται εἰς τὸ μέλλον νὰ ἐπηρεάσῃ τὰ οἰκονομικὰ φαινόμενα, μεταχειριζομένη τὰ πορίσματα τῆς ἐμπειρικῆς ἐρεύνης καὶ τῆς θεωρητικῆς οἰκονομικῆς. Ἐνῷ ἡ θεωρητικὴ οἰκονομικὴ μελετᾷ τὰ οἰκονομικὰ φαινόμενα, χωρὶς νὰ δίδῃ συμβουλὰς περὶ τῆς ἐν δεδομένῃ περιπτώσει τηρητέας ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων στάσεως, ἡ ἐφηρμοσμένη οἰκονο-

Digitized by Google

μικὴ προσπαθεῖ, μελετῶσα λεπτομερέστερον τὰς κρατούσας ἐν σχέσει μὲ ὡρισμένον ζήτημα συνθήκας, νὰ διαγράψῃ τὴν τηρητέαν ἀπέναντι δεδομένων οἰκονομικῶν καταστάσεων πορείαν, δι' ὃ καὶ ἡ ἐφηρμοσμένη οἰκονομικὴ δύναται νὰ ὀνομασθῇ καὶ *οἰκονομικὴ πολιτική*, διότι περιέχει διδάγματα περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ πολιτεύεται ὁ ἄνθρωπος πρὸς ἐπίλυσιν ὡρισμένου οἰκονομικοῦ ζητήματος. Ἡ ἐφηρμοσμένη οἰκονομικὴ ὑποδιαιρεῖται εἰς τόσους κλάδους, ὅσοι εἶναι οἱ μεγάλοι κλάδοι τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, ἤτοι: γεωργίαν, μεταλλείαν, βιομηχανίαν καὶ βιοτεχνίαν, ἐργασίαν, ἐμπόριον, συγκοινωνίαν, κοινωνικὴν πρόνοιαν καὶ ἀσφάλισιν. Οὕτως ἔχομεν τοὺς ἐπιστημονικοὺς κλάδους τῆς γεωργικῆς, μεταλλευτικῆς, βιομηχανικῆς, ἐργατικῆς, ἐμπορικῆς, συγκοινωνιακῆς, προνοιακῆς καὶ ἀσφαλιστικῆς οἰκονομικῆς.

Πλὴν τῆς διακρίσεως τῆς οἰκονομικῆς εἰς θεωρητικὴν καὶ ἐφηρμοσμένην, ἔχομεν καὶ ἑτέραν διάκρισιν τῆς οἰκονομικῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν οἰκονομικῶν μονάδων (οἰκονομιῶν), ὧν αἱ οἰκονομικαὶ ἐνέργειαι ἐρευνῶνται. Ἐπειδὴ δηλονότι ὡρισμέναι οἰκονομικαὶ μονάδες (οἰκονομίαι) ἔχουν ἰδιαιτέραν σημασίαν, ἐρευνᾶται ἡ ὅλη οἰκονομικὴ αὐτῶν λειτουργία αὐτοτελῶς καὶ ἐν συνόλῳ. Τοιαῦται οἰκονομικαὶ μονάδες εἶναι δύο: αἱ ἐπιχειρήσεις καὶ τὰ κράτη. Ἡ *οἰκονομικὴ τῶν ἐπιχειρήσεων* (καὶ ἰδιωτικὴ οἰκονομικὴ λεγομένη) εἶναι ἡ διδασκαλία περὶ τῆς λειτουργίας τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἐκμεταλλεύσεων, ἥτις ἐρευνᾷ εἰδικῶς τὰς ἀρχὰς καὶ μεθόδους, συμφώνως πρὸς τὰς ὁποίας πρέπει νὰ διεξάγωνται αἱ ἐπιχειρήσεις, ὡς καὶ τὴν ἐν τῇ πραγματικότητι καὶ εἰς τὰς λεπτομερείας ἐφαρμογὴν τῶν ἀρχῶν τούτων, διαιρουμένη εἰς γενικὸν μέρος καὶ εἰδικόν. Βοηθητικαὶ ἐπιστῆμαι τῆς οἰκονομικῆς τῶν ἐπιχειρήσεων εἶναι ἡ λογιστικὴ καὶ ἡ ἐμπορευματολογία. Ἡ *οἰκονομικὴ τοῦ κράτους*, ἢ *δημοσία οἰκονομική*, ἢ *δημοσιονομία*, ἀσχολεῖται μὲ τὰς οἰκονομικὰς ἐνεργείας τοῦ κράτους, καὶ ἰδίως μὲ τὰ ἔσοδα καὶ ἔξοδα αὐτοῦ. Ἐνδεχόμενον εἶναι νὰ διαμορφωθοῦν καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι ἐπιστημονικοὶ κλάδοι, ὡς ἡ οἰκονομικὴ τῶν δήμων, τῶν νομῶν.

Ἡ οἰκονομικὴ (ἢ αἱ οἰκονομικαὶ ἐν γένει ἐπιστῆμαι) εἶναι ἐπιστήμη τελολογική, δηλαδὴ ἀνήκει εἰς τὰς ἐπιστήμας ποὺ ἐρευνοῦν τὸ τέλος, τὸν σκοπὸν ὡρισμένων τοῦ ἀνθρώπου ἐνεργειῶν, προσπαθοῦν νὰ ἐξακριβώσουν ὄχι μόνον τί εἶναι, ἀλλὰ τί πρέπει νὰ εἶναι. Ὁ χαρακτὴρ οὗτος τῆς οἰκονομικῆς προκύπτει ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀντικειμένου, τὸ ὁποῖον ἐρευνᾷ, δηλαδὴ τῶν οἰκονομικῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀνθρώπου. Τοῦτο ἀποσαφηνίζεται διὰ τῶν ἀκολούθων δύο βασικῶν παρατηρήσεων: 1) Ἐνῷ εἰς τὸν ἄψυχον κόσμον αἱ μεταβολαὶ λαμβάνουν χώραν χωρὶς νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξακριβωθῇ σκοπός τις, εἰς τὸν κόσμον τῶν ζῴων καὶ τῶν φυτῶν αἱ μεταβολαὶ γίνονται χωρὶς ταῦτα νὰ ἔχουν συνείδησιν ἢ πλήρη συνείδησιν τοῦ ἑκάστοτε ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, εἰς τὰ φαινόμενα τῆς ἀνθρωπίνης δράσεως ἔχουν οἱ ἄνθρωποι πλήρη συνείδησιν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ. Οὕτω τὸ σύμπαν διακρίνεται εἰς τὸν ἄψυχον κόσμον, ὅστις δὲν ἐπηρεάζεται ὑπὸ σκοπῶν, καὶ εἰς τὸν λοιπὸν κόσμον, ὅπου ὁ σκοπὸς ἔχει σημασίαν (εἰς τοὺς ἀνθρώπους μεγίστην). 2) Τὰ φαινόμενα λαμβάνουν χώραν ἐν ἀλληλουχίᾳ πρὸς ἄλληλα, ἐμφανίζονται δὲ εἰς τὸν παρατηρητὴν ὄχι μόνον ὅτι τὸ ἓν διαδέχεται τὸ ἕτερον, ἀλλ' ὅτι τὸ ἓν προέρχεται ἐκ τοῦ ἑτέρου, οὕτως ὥστε τὸ προγενέστερον περιέχει ἐν ἑαυτῷ δυναμικῶς τὸ μεταγενέστερον. Ἡ σχέσις αὕτη μεταξὺ τῶν φαινομένων εἰς μὲν τὸν κόσμον τὸν μὴ διεπόμενον ὑπὸ σκοπῶν εἶναι σχέσις αἰτίου πρὸς αἰτιατόν, εἰς δὲ τὸν κόσμον τὸν διεπόμενον ὑπὸ σκοπῶν εἶναι σχέσις τελολογική. Αἱ σχέσεις τῶν φαινομένων ἐξακριβοῦνται πολὺ σαφέστερον εἰς τὸν πρῶτον κόσμον παρὰ εἰς τὸν δεύτερον, τὸν τελολογικόν, διότι εἰς τοῦτον αἱ σχέσεις τῶν φαινομένων ἐπηρεάζονται τόσον ἀπὸ τὴν προγενεστέραν κατάστασιν, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν ἐντύπωσιν ποὺ προξενεῖ ἡ μέλλουσα νὰ προκύψῃ νέα κατάστασις. Ἐνῷ δηλαδὴ εἰς τὸν ἄψυχον κόσμον ὑφίσταται αὐτόματος τρόπον τινὰ ἐφαρμογὴ τῆς σχέσεως αἰτίου πρὸς αἰτιατὸν (ἀποτέλεσμα), εἰς τὸν κόσμον τὸν διεπόμενον ὑπὸ σκοπῶν, καὶ κυριώτατα εἰς τὸν κόσμον τῶν ἀνθρωπίνων ἐνεργειῶν, ἡ διαμόρφωσις τῶν φαινομένων λαμβάνει χώραν ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν δύο στοιχείων, ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς ἑκάστοτε προϋπαρχούσης καταστάσεως, ἀφ' ἑτέρου ἐκ τῆς γνώμης ποὺ ἔχει τὸ ἐνεργοῦν ἄτομον περὶ τῆς καταστάσεως, ἡ ὁποία πρόκειται νὰ δημιουργηθῇ ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ. Ἡ οἰκονομική, ὡς τελολογικὴ ἐπιστήμη, ἀσχολεῖται ἀφ' ἑνὸς μὲ τὰ ὑφιστάμενα οἰκονομικὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα ἐπιχειρεῖ νὰ γνωρίσῃ, ἀφ' ἑτέρου μὲ τὴν οἰκονομικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐνέργειαν, ἣν ἐπιδιώκει νὰ καθοδηγήσῃ. Ἀποτείνεται δηλαδὴ τόσον εἰς τὴν γνῶσιν, ὅσον καὶ εἰς τὴν βούλησιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἄλλοτε συνεζητήθη ἡ σκοπιμότης τῆς οἰκονομικῆς· σήμερον τοιαύτη συζήτησις παρέλκει, καθόσον οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ τὴν χρησιμότητα ἐπιστήμης ἐρευνώσης φαινόμενα τόσον σπουδαῖα καὶ γενικά, ὅπως τὰ οἰκονομικά.

Νόμοι τῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν φαινομένων. Ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων καὶ βασικῶν προβλημάτων εἶναι κατὰ πόσον εἶναι δυνατὸν νὰ διατυπωθοῦν νόμοι τῶν κοινωνικῶν (καὶ ἐπομένως καὶ τῶν οἰκονομικῶν) φαινομένων καὶ ἐπομένως κατὰ πόσον αἱ κοινωνικαὶ (καὶ αἱ οἰκονομικαὶ) ἐπιστῆμαι πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ τείνουν εἰς τὴν διατύπωσιν τοιούτων νόμων καὶ κατὰ πόσον ἡ ἔλλειψις τοιούτων ἀποτελεῖ ῥιζικὴν ἀδυναμίαν διὰ τὰς κοινωνικὰς (καὶ οἰκονομικὰς) ἐπιστήμας. Νόμος εἶναι κανὼν καθορίζων τὰς πράξεις ἢ τὴν στάσιν τῶν ἀνθρώπων. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ ὑπὸ τῆς πολιτείας τεθειμένοι κανόνες δικαίου, οἱ ὁποῖοι κανονίζουν κατὰ τρόπον ἀναγκαστικὸν τὰς πράξεις ἢ τὴν στάσιν τῶν πολιτῶν τῆς πολιτείας. Ὑπάρχουν καὶ οἱ ἠθικοὶ νόμοι, οἵτινες ἀντλοῦν τὴν ἐπιβολήν των ὄχι ἐξ ἐξουσίας τινὸς (ὅπως οἱ νόμοι τῆς πολιτείας), ἀλλ' ἐκ τῆς ἐπιβολῆς τῆς συνειδήσεως τῶν ἀνθρώπων. Οἱ νόμοι οὗτοι πάντες διέπουν τὴν βούλησιν τῶν ἀνθρώπων. Κατ' ἀναλογίαν πρὸς τούτους ὠνομάσθησαν φυσικοὶ νόμοι ἀμετάβλητοι κανόνες διέποντες τὰ φυσικὰ φαινόμενα καὶ βασιζόμενοι ἐπὶ τῆς ἀναγκαστικῆς σχέσεως τῶν φυσικῶν τούτων φαινομένων. Εἶναι δυνατὸν νὰ διατυπωθοῦν τοιοῦτοι ἀμετάβλητοι κανόνες περὶ τῆς πορείας τῶν κοινωνικῶν (καὶ οἰκονομικῶν) φαινομένων; Παρ' ὡρισμένων ἐπιστημόνων ὑπεστηρίχθη ἡ καταφατικὴ εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἀπάντησις, ὑποστηριχθέντος ὅτι δύνανται νὰ διατυπωθοῦν κοινωνικοὶ κατ' ἀναλογίαν τῶν φυσικῶν νόμοι. Ἡ γνώμη αὕτη ἐνισχύθη ὑπὸ τῆς παρατηρήσεως ὅτι ὡρισμένα κοινωνικὰ φαινόμενα, ἐξ ἐκείνων ποὺ παρουσιάζονται συχνὰ (κατὰ πλήθη), ἐμφανίζουν ὡρισμένην ὁμοιομορφίαν, ὡρισμένην μονιμότητα. Ἐγγυτέρα ὅμως τῶν πραγμάτων ἔρευνα πείθει ὅτι ἡ διατύπωσις ἀσφαλῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν νόμων δὲν εἶναι ἐφικτὴ καὶ δὴ διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους: α') Τὰ κοινωνικὰ καὶ οἰκονομικὰ φαινόμενα εἶναι πολύμορφα καὶ πολύπλοκα, ὥστε νὰ μὴ εἶναι πάντοτε δυνατὴ ἡ ἀκριβὴς καὶ πλήρης ἐξακρίβωσις τῆς ἐκδηλώσεως αὐτῶν, ἡ δὲ ἔρευνα αὐτῶν κατ' ἀνάγκην περιορίζεται εἰς τὰς γενικωτάτας αὐτῆς ἐκδηλώσεις, μὴ δυναμένη, μέχρι τοῦδε τοὐλάχιστον, νὰ περιλάβῃ ἐξαντλητικῶς τὰς λεπτομερείας αὐτῆς. β') Εἰς τὰ πλεῖστα κοινωνικὰ καὶ οἰκονομικὰ φαινόμενα δὲν εἶναι δυνατὸς ὁ πειραματισμός, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν μέθοδον, διὰ τῆς ὁποίας αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι ἐπιτυγχάνουν τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν φυσικῶν νόμων. γ') Εἰς τὴν διαμόρφωσιν καὶ ἐξέλιξιν τῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν φαινομένων ἔχει μεγίστην σημασίαν ἡ βούλησις, ἡ πρωτοβουλία τῶν ἀτόμων, ἡ ὁποία δύναται ἑκάστοτε νὰ προσδώσῃ ἀπρόοπτον τροπὴν εἰς τὴν ἐξέλιξιν δεδομένου φαινομένου. Ἡ δὲ πρωτοβουλία τῶν ἀτόμων δὲν ἐπηρεάζεται μόνον ἀπὸ μετρητὰ καὶ σταθερὰ πραγματικὰ γεγονότα, ἀλλὰ κυρίως ἀπὸ τὰς ψυχολογικὰς περὶ τούτων ἐντυπώσεις, αἱ ὁποῖαι οὔτε σταθεραὶ οὔτε μετρηταὶ εἶναι. Ὡς ἐκ τούτου ἡ προμνησθεῖσα κανονικότης ὡρισμένων κοινωνικῶν φαινομένων δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὴν κανονικότητα τῶν φυσικῶν φαινομένων, διότι στερεῖται τῆς ἀναγκαστικῆς (ἐξουσιαστικῆς) μορφῆς ποὺ ἔχει ἡ δευτέρα. Ἡ κανονικότης τῶν κοινωνικῶν φαινομένων δὲν ἀποδεικνύει ὅτι θὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ εἰς τὸ μέλλον ὑφισταμένη· τὸ μόνον ποὺ ἀποδεικνύει εἶναι ὅτι μέχρι τοῦδε αἱ πραγματικαὶ προϋποθέσεις, αἵτινες προκαλοῦν τὰ ἐρευνώμενα κοινωνικὰ φαινόμενα, παρέμειναν ἀμετάβλητοι. Τὸ συμπέρασμα τῶν παρατηρήσεων τούτων εἶναι ὅτι δὲν δύνανται νὰ διατυπωθοῦν κοινωνιολογικοὶ καὶ οἰκονομικοὶ νόμοι, ἀλλὰ τὸ μόνον ποὺ ἠμποροῦν νὰ διαγράψουν εἶναι αἱ *τάσεις*, συμφώνως πρὸς τὰς ὁποίας ἑκάστοτε ἐμφανίζονται καὶ ἐξελίσσονται τὰ κοινωνικὰ καὶ οἰκονομικὰ φαινόμενα, δύναται νὰ διαγραφῇ ὁ ῥυθμὸς αὐτῶν. Τὸ γεγονὸς τοῦτο δὲν καθιστᾷ ματαίας καὶ περιττὰς τὰς κοινωνικὰς καὶ οἰκονομικὰς ἐπιστήμας, καθόσον καὶ ὁ καθορισμὸς τῶν τάσεων καὶ τοῦ ῥυθμοῦ τῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν φαινομένων ἀποτελεῖ σπουδαιοτάτην καὶ χρήσιμον ἐπίτευξιν, ἀφοῦ ἐπιτρέπει τὴν πρόβλεψιν τοῦ μέλλοντος, τοὐλάχιστον κατὰ προσέγγισιν, ἡ δὲ προσέγγισις εἶναι ἐνίοτε τόσον μεγαλυτέρα ὅσον ἁπλούστερα τὰ ἐρευνώμενα φαινόμενα.

Μέθοδος. Πᾶσα ἐπιστήμη διεξάγει τὸ ἔργον της συμφώνως πρὸς ὡρισμένας ἀρχάς, αἵτινες κανονίζουν τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἐρευνῶνται τὰ φαινόμενα (τὰ ἀποτελοῦντα τὸ ἀντικείμενον τῆς δεδομένης ἐπιστήμης), καθὼς καὶ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἐκ τῆς μελέτης τῶν φαινομένων ἐξάγονται γενικαὶ παρατηρήσεις περὶ αὐτῶν καὶ διατυπώνονται οἱ νόμοι ἢ αἱ τάσεις, σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους τὰ μελετηθέντα φαινόμενα ἐξελίσσονται. Αἱ ἀρχαὶ αὐταὶ καλοῦνται *ἐπιστημονικὴ μέθοδος* ἢ ἁπλῶς *μέθοδος*, ἑκάστη δὲ ἐπιστήμη ἔχει ἰδίαν μέθοδον, προσαρμοζομένην εἰς τὸ ἀντικείμενον αὐτῆς, ὡς εἶναι δ' ἑπόμενον αἱ συγγενεῖς ἐπιστῆμαι ἔχουν τὴν αὐτὴν περίπου μέθοδον. Ἐξετάζοντες ἐγγύτερον τὰς ἀρχὰς ταύτας, παρατηροῦμεν ὅτι διακρίνονται εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας: ἀφ' ἑνὸς τὰς γενικὰς μεθοδολογικὰς ἀρχάς, αἵτινες ἀφοροῦν τὰς γενικὰς γραμμὰς τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὰς εἰδικωτέρας μεθοδολογικὰς ἀρχάς, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων πραγματοποιεῖται ἡ συγκεκριμένη ἐξακρίβωσις τῶν μελετωμένων φαινομένων. Τὸν ὅρον μέθοδος χρησιμοποιοῦμεν διὰ τὰς πρώτας, τὰς δὲ ἄλλας καλοῦμεν *μεθόδους ἐξακριβώσεως φαινομένων*. Οὕτως, εἰς τὴν βιολογίαν ἔχομεν τὸν πειραματισμὸν ὡς γενικὴν μεθοδολογικὴν ἀρχὴν (ὡς μέθοδον) καὶ τὴν μικροσκοπικὴν ἔρευναν ὡς μέθοδον ἐξακριβώσεως τῶν φαινομένων. Εἰς τὴν ἱστορίαν ἔχουν ἐφαρμοσθῆ μέχρι τοῦδε διάφοροι γενικαὶ μεθοδολογικαὶ ἀρχαὶ (μέθοδοι), ὡς ἡ θεοκρατική, ἡ διδακτική, ἡ ἐξελικτική, ἡ θεωρία τῶν ἡρώων, ἡ ὑλιστική, αἱ δὲ μέθοδοι ἐξακριβώσεως φαινομένων εἶναι ἡ βιβλιογραφία, ἡ παλαιογραφία, ἡ ἀποδελτίωσις τῶν πηγῶν, ἡ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως κριτικὴ τῶν πηγῶν.

Α') *Μέθοδος τῆς οἰκονομικῆς.* Αἱ γενικαὶ μεθοδολογικαὶ ἀρχαὶ (ἡ μέθοδος), αἱ ἐφαρμοζόμεναι εἰς τὴν οἰκονομικὴν (εἰς ὅλας ἐν γένει τὰς οἰκονομικὰς ἐπιστήμας, σημειωτέον ὅτι τὰ κατωτέρω ἀναφερόμενα δύνανται νὰ ἐφαρμοσθοῦν καὶ εἰς ὅλας τὰς κοινωνικὰς ἐπιστήμας), εἶναι καθ' ἡμᾶς αἱ ἀκόλουθοι: 1) Ἡ οἰκονομικὴ χρησιμοποιεῖ ἐξ ἴσου καὶ ἐν συνδυασμῷ τὴν μέθοδον τὴν *ἐπαγωγικὴν* (inductio) καὶ τὴν *παραγωγικὴν* ἢ *συναγωγικὴν* ἢ *ἀπαγωγικὴν* (deductio). Ἡ ἐπαγωγικὴ μέθοδος (μέθοδος ἐξ ἐπαγωγῆς) εἶναι ἐκείνη, καθ' ἣν ἐξ ἐπανειλημμένων, συνεχῶν καὶ συγκεκριμένων παρατηρήσεων συνάγεται γενική τις ἀρχή, ἐφαρμοζομένη εἰς ὅλα τὰ φαινόμενα τὰ ὁμοειδῆ πρὸς τὰ παρατηρηθέντα. Ἡ παραγωγικὴ μέθοδος εἶναι ἐκείνη, καθ' ἣν ἐπὶ τῇ βάσει γενικῆς ἀντιλήψεως τῶν φαινομένων διατυποῦται ἀξιωματικῶς γενικὴ ἀρχή, ἥτις κατόπιν ἀναλύεται καὶ ἐρευνᾶται, διατυπουμένων τῶν ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης προκυπτόντων κατὰ μέρος συμπερασμάτων. Ἡ οἰκονομικὴ ἔκαμε χρῆσιν τῆς δευτέρας μεθόδου ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ὁπότε ἡ ἐπιστήμη εἶχεν ὡς ἀφετηρίαν τὴν ἔννοιαν τῆς φιλελευθέρας οἰκονομίας καὶ προέβαινεν εἰς ἀνάλυσιν τῆς ἐννοίας ταύτης. Τὴν ἐπαγωγικὴν μέθοδον ἐχρησιμοποίησαν οἱ ὀπαδοὶ τῆς ἱστορικῆς σχολῆς καὶ ἐκεῖνοι οἵτινες ὑπεστήριξαν τὴν ἀρχὴν τῆς κρατικῆς ἐπεμβάσεως εἰς τὴν οἰκονομίαν. Κατὰ τὰ ἔτη 1870 καὶ ἑξῆς διεξήχθη μεταξὺ τῶν Γερμανῶν οἰκονομολόγων σφοδρὰ συζήτησις, εἰς ἣν ἐπρωτοστάτησαν οἱ Karl Menger καὶ Gustav Schmoller, περὶ τῆς μεθόδου τῆς οἰκονομικῆς καὶ εἰδικῶς περὶ τοῦ ποία ἐκ τῶν δύο τούτων μεθόδων προσήκει εἰς τὴν οἰκονομικήν. Ἀνάλογος δὲ συζήτησις ἔλαβε χώραν κατὰ τὰ ἔτη 1900 καὶ ἑξῆς, προκληθεῖσα ἐκ τῶν μεθοδολογικῶν θεωριῶν τοῦ Max Weber. Ἡ κρατοῦσα σήμερον ἀντίληψις εἶναι ὅτι ἀμφότεραι αἱ μέθοδοι αὗται εἶναι χρήσιμοι καὶ ἀπαραίτητοι διὰ τὴν οἰκονομικήν, συμπληροῦσαι ἡ μία τὴν ἄλλην. Χρῆσις μονομερὴς τῆς παραγωγικῆς μεθόδου δύναται νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν διατύπωσιν ἀξιωμάτων μὴ συμφωνούντων πλήρως πρὸς τὴν πραγματικότητα. Ἀφ' ἑτέρου, μονομερὴς χρῆσις τῆς ἐπαγωγικῆς μεθόδου καταλήγει εἰς τὴν διατύπωσιν πολλῶν παρατηρήσεων καὶ ἀξιωμάτων, στερουμένων ὅμως γενικωτέρας συνοχῆς καὶ ἐποπτείας. Εἰς τὴν παραγωγικὴν μέθοδον ἐκδηλοῦται ἡ δύναμις φαντασίας, ἐμπνεύσεως καὶ γενικῆς συλλήψεως τοῦ ἀνθρωπίνου νοός, ἡ δὲ ἐπαγωγικὴ μέθοδος, ἔχουσα στενώτερον μὲ τὴν πραγματικότητα σύνδεσμον, ἐξασφαλίζει θετικωτέραν ἔρευναν τῆς ἀντικειμενικῆς πραγματικότητος. Ἡ παραγωγικὴ μέθοδος ἐν τῇ ἐφαρμογῇ ἐκδηλοῦται ἢ διὰ σειρᾶς συλλογισμῶν ἐκ τοῦ γενικοῦ πρὸς τὰ μερικώτερα (ἀνάλυσις τῆς ἀρχικῆς ἐννοίας) ἢ διὰ σειρᾶς μαθηματικῶν πράξεων. Τὰ μαθηματικὰ (καὶ δὴ τὰ ἀνώτερα τοιαῦτα) ἐφαρμόζονται ἰδίως εἰς τὴν ἔρευναν τῶν φαινομένων τῶν οἰκονομικῶν συναλλαγῶν, εἰς τὰ φαινόμενα τῆς ἀγορᾶς. Παρὰ σπουδαίων οἰκονομολόγων ὑπεστηρίχθη ὅτι ἡ χρῆσις τῶν μαθηματικῶν εἶναι προωρισμένη νὰ πραγματοποιήσῃ σπουδαίαν πρόοδον τῆς οἰκονομικῆς, ἡ γνώμη ὅμως αὕτη δὲν εἶναι γενικώτερον παραδεκτή, καθόσον, ὡς παρετήρησεν ὁ Wieser, τὰ μαθηματικὰ (πρόκειται δὲ κυρίως περὶ τῶν ἀνωτέρων) δὲν εἶναι κατάλληλα πρὸς ἔρευναν οἰκονομικῶν καταστάσεων, αἵτινες μεταβάλλονται ἐξελισσόμεναι, καὶ ὅτι μέχρι τοῦδε οὐδεμία ἐκ τῶν σπουδαίων οἰκονομικῶν θεωριῶν (ὡς π. χ. ἡ τῆς κλασσικῆς σχολῆς καὶ τοῦ μαρξισμοῦ) δὲν διετυπώθη τῇ βοηθείᾳ τῆς μαθηματικῆς μεθόδου. Ἐφόσον ἡ θεωρητικὴ οἰκονομία προσπαθεῖ νὰ ἐπηρεάσῃ ἀκροατὰς καὶ ἀναγνώστας, καθιστῶσα νοητὴν τὴν ἔννοιαν τῆς οἰκονομικῆς ἐνεργείας, ἐὰν ἐπιχειρήσῃ νὰ διατυπώσῃ τὴν ἔννοιαν ταύτην διὰ μαθηματικῶν τύπων, τότε τὰ συμπεράσματά της θὰ γίνουν ὀλιγώτερον ζωηρὰ καὶ θὰ ἀποτύχῃ εἰς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν. 2) Τὰ οἰκονομικὰ φαινόμενα δὲν ἐρευνῶνται μονομερῶς, ἀλλ' ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ λοιπὰ κοινωνικὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα ἐπηρεάζουν καὶ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐπηρεάζονται. Ἡ προσπάθεια ἐρεύνης τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων καθ' ἑαυτά, διὰ τῆς ἀφαιρέσεως, ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν διαμόρφωσιν σφαλερᾶς περὶ τῆς πρα-

Digitized by Google

γματικότητος ἀντιλήψεως, καθόσον ἐν τῇ ζωῇ ὑφίσταται ἀλληλουχία καὶ ἀλληλεπίδρασις τῶν διαφόρων ἐνεργειῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως. 3) Ἡ οἰκονομικὴ ἐρευνᾷ τὰ οἰκονομικὰ φαινόμενα ὄχι μόνον στατικῶς (ὡς ἔχουν εἰς δεδομένην στιγμήν), ἀλλὰ καὶ δυναμικῶς (δηλαδὴ ἐν κινήσει, ἐν ἐξελίξει), ἐρευνᾷ ὄχι μόνον τὸ εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὸ γίγνεσθαι τῆς οἰκονομίας. Ἡ ἀντίληψις αὐτὴ περὶ δυναμικῆς τῆς οἰκονομίας ἐρεύνης ἔσχεν ὡς πρόδρομον τὴν ἱστορικὴν τῆς οἰκονομικῆς σχολῆς. 4) Κάθε οἰκονομικὸν φαινόμενον διέπεται ὑπὸ τῆς βασικῆς ἀντιθέσεως ἀτομικισμοῦ καὶ κοινωνισμοῦ, ἥτις διέπει τὴν οἰκονομίαν, καθόσον ἡ ὀργάνωσις τῆς οἰκονομίας πραγματοποιεῖται διὰ συγκερασμοῦ τῶν δύο τούτων ἀρχῶν. Ὑφίσταται λοιπὸν ἐν τῇ ζωῇ ἀνταγωνισμὸς τῶν δύο ἀρχῶν, ὅστις ἐνίοτε εἶναι καὶ λανθάνων, ἄλλοτε ὅμως ἐμφανέστατος, καὶ τὸν ἀνταγωνισμὸν αὐτὸν πρέπει νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν ὁ ἐρευνητής. 5) Ἡ οἰκονομικὴ διέπεται ὑπὸ τῆς ἐννοίας τῆς σχετικότητος, ἥτις ἐκδηλοῦται εἰς τὴν ἀδυναμίαν διατυπώσεως σταθερῶν καὶ ἀμεταβλήτων νόμων ποῦ νὰ διέπουν τὴν οἰκονομίαν. Ὡς ἐλέχθη ἤδη, ἡ οἰκονομικὴ διαγράφει τὴν τάσιν, ἥτις ἐμφανίζεται εἰς τὴν οἰκονομίαν, οἱ δὲ νόμοι, οἱ παρ' αὐτῆς διατυπούμενοι, ἔχουν σχετικὴν μόνον ἰσχύν, ὑπὸ τὴν αἵρεσιν ὅτι καὶ εἰς τὸ μέλλον θὰ ἐξακολουθήσουν ὑφιστάμεναι αἱ αὐταὶ προϋποθέσεις, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων διετυπώθησαν οἱ νόμοι οὗτοι. 6) Τὴν οἰκονομικὴν διέπει ἡ ἔννοια τῆς σκοπιμότητος, ἐρευνᾷ δηλαδὴ τὴν οἰκονομίαν, ὅπως καταλήξῃ εἰς συμπεράσματα περὶ τοῦ καταλληλοτέρου καὶ προσφορωτέρου τρόπου, καθ' ὃν ὁ ἄνθρωπος θέλει ἐξυπηρετήσει τὰς ἀνάγκας του. 7) Εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἔχομεν ἀλληλεπίδρασιν σκέψεως καὶ πραγματικότητος, καθόσον ὡς τελολογικὴ ἐπιστήμη ἐρευνᾷ ὄχι μόνον τὸ «εἶναι» ἀλλὰ καὶ τὸ «δέον γενέσθαι», περιλαμβάνουσα ἑπομένως *ὀντολογίαν* (ἐξακρίβωσιν τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων) καὶ *δεοντολογίαν* (διδασκαλίαν περὶ τοῦ πῶς δέον οἰκονομικῶς ἐνεργεῖν). Κατὰ ταῦτα, ὄχι μόνον ἡ γνῶσις τῆς οἰκονομικῆς διαμορφοῦται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς οἰκονομίας, ἀλλὰ καὶ ἀντιστρόφως ἡ οἰκονομικὴ ἐπηρεάζει τὴν διαμόρφωσιν τῆς οἰκονομίας (πάντοτε ὅμως ἐν περιωρισμένῳ μέτρῳ), καθόσον αἱ οἰκονομικαὶ τῶν ἀνθρώπων ἐνέργειαι ἐπηρεάζονται ὑπὸ τῆς περὶ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως γνώσεως καὶ κρίσεως. 8) Κατὰ τὴν ἔρευναν τῆς οἰκονομίας πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐμφανίζεται κατὰ τὴν ἐξέλιξιν αὐτῆς προϊὼν διαφορισμὸς ἐν συνδυασμῷ πρὸς προϊοῦσαν ὁμοιομορφίαν. Τοῦτο λέγοντες ἐννοοῦμεν ὅτι μὲ τὴν προϊοῦσαν ἐκπολιτιστικὴν ἐξέλιξιν, ἀφ' ἑνὸς τὰ οἰκονομικὰ φαινόμενα πολλαπλασιάζονται καὶ ἐμφανίζονται λεπτότεραι αὐτῶν διακρίσεις (π. χ. διαρκὴς αὔξησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀναγκῶν καὶ ἀξίωσις ὁλονὲν λεπτοτέρας καὶ πολυπλοκωτέρας ἐξυπηρετήσεως αὐτῶν), ἀφ' ἑτέρου ὅμως λαμβάνει ταυτοχρόνως χώραν σχετικὴ ἰσοπέδωσις καὶ ὁμοιομορφία τῶν ὁμοειδῶν φαινομένων (π. χ. ὁμοιόμορφος ἐξυπηρέτησις τῶν αὐτῶν ἀναγκῶν). 9) Ἡ οἰκονομικὴ τοῦ ἀνθρώπου δρᾶσις δὲν διέπεται μόνον ὑπὸ τῆς οἰκονομικῆς ἀρχῆς, δηλαδὴ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπιδιώξεως τοῦ μεγίστου ἀποτελέσματος διὰ τῆς ἐλαχίστης δυνατῆς θυσίας, ἥτις ἀρχὴ ὠθεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς σκοπίμους πράξεις καὶ ἐκκαίει τὴν εὐφυΐαν καὶ ἐφευρετικότητά του, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀδρανείας, ἥτις συνίσταται εἰς τὴν ἔμφυτον τοῦ ἀνθρώπου τάσιν νὰ μὴ μεταβάλλῃ εὐκόλως κατάστασιν καὶ προκειμένου νὰ δράσῃ νὰ προτιμᾷ τὴν γνωστὴν ὁδόν, ἔστω καὶ ἂν αὐτὴ δὲν εἶναι ἡ σκοπιμωτέρα. Ἀναλόγως τῆς ἰδιοσυγκρασίας λαῶν καὶ ἀτόμων ὑπερτερεῖ ἡ μία ἢ ἡ ἄλλη τῶν ἀρχῶν τούτων. 10) Εἰς τὰς οἰκονομικάς των ἐνεργείας οἱ ἄνθρωποι ἐπηρεάζονται ἄλλοτε μὲν ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς μιμήσεως καὶ ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἀντιλογίας (τῆς ἀντιρρήσεως). Ἀμφότεραι αἱ τάσεις αὗται, καὶ ἰδίως ἡ πρώτη (ὡς ἀπέδειξεν ὁ κοινωνιολόγος Tarde), ἐπηρεάζουν πάσας τὰς πράξεις τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἑπομένως καὶ τὰς ἀφορώσας τὴν οἰκονομίαν. Αἱ προεκτεθεῖσαι γενικαὶ μεθοδολογικαὶ ἀρχαὶ ἀποτελοῦν τὰς κατευθυντηρίους ἀρχὰς διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἔρευναν, ἃς πρέπει νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν πᾶς εἰς αὐτὴν ἀποδυόμενος.

Β') *Μέθοδος ἐξακριβώσεως τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων.* Ἡ ἐξακρίβωσις τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων προσκρούει εἰς δυσχερείας, αἵτινες εἶναι δύο κατηγοριῶν: 1) Δυσχέρειαι ἐνυπάρχουσαι εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἐρευνῶντος ἐπιστήμονος καὶ προερχόμεναι ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι οὗτος ἐπηρεάζεται ὑπὸ τῶν ἰδίων πεποιθήσεων, τῆς ἰδίας ἐμπειρίας καὶ τοῦ περιβάλλοντος αὐτοῦ. 2) Δυσχέρειαι ἐνυπάρχουσαι εἰς τὴν φύσιν τῶν ἐρευνωμένων οἰκονονομικῶν φαινομένων, αἵτινες εἶναι: α') Δυσχέρειαι ἀκριβοῦς καθορισμοῦ τοῦ ἑκάστοτε ἐρευνητέου κύκλου φαινομένων (διότι τὰ οἰκονομικὰ φαινόμενα, ὄντα ἄκρως πολυσχιδῆ καὶ πολύπλοκα, δὲν ἐπιτρέπουν πάντοτε τὴν ἀσφαλῆ κατάταξιν ἑκάστου εἰς ὡρισμένον κύκλον ὁμοειδῶν φαινομένων). β') Ἀναξιοπιστία τῶν παρεχόντων πληροφορίας περὶ τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων, ὅταν ταῦτα ἔχουν σχέσιν μὲ ἀτομικὰ συμφέροντα, ὁπότε ἕκαστος παρέχει πληροφορίας εὐνοϊκὰς πρὸς τὰ ἴδια συμφέροντα. γ') Πολλὰ οἰκονομικὰ φαινόμενα εἶναι, ὡς ἐκ φύσεώς των, κεκρυμμένα (ὡς π. χ. ἡ ἐν τῇ οἰκίᾳ κατανάλωσις, αἱ λεπτομέρειαι ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως). δ') Ὡρισμένα οἰκονομικὰ φαινόμενα (ὡς π. χ. τὸ ἡμερομίσθιον, αἱ συνθῆκαι κατοικίας δεδομένης χώρας) παρουσιάζονται εἰς τόσον εὐρεῖαν κλίμακα, ὥστε εἶναι δυσκολώτατον ἄνευ εἰδικῆς μεθόδου ἐξακριβώσεως νὰ ἀποκτηθῇ γνῶσις αὐτῶν. Πρὸς ὑπερνίκησιν ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς πιθανῆς προκαταλήψεως τοῦ ἐρευνητοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν δυσχερειῶν ποῦ παρουσιάζουν αὐτὰ τὰ φαινόμενα, ἡ οἰκονομικὴ χρησιμοποιεῖ δύο εἰδικὰς μεθόδους ἐξακριβώσεως φαινομένων, τὴν *στατιστικὴν* καὶ τὴν *ἀνάκρισιν*. 1) *Στατιστικὴ* εἶναι ἡ δι' ἐξαντλητικῆς ἀριθμητικῆς καὶ μετρικῆς παρατηρήσεως ἔρευνα τῶν ἀθρόων ἐκδηλώσεων τῶν ἐν κοινωνίᾳ συμβιούντων ἀνθρώπων. Ἡ στατιστικὴ δὲν χρησιμοποιεῖται μόνον εἰς τὴν οἰκονομικήν, ἀλλ' εἰς πᾶσαν ἐπιστήμην, χρησιμοποιεῖται δὲ διὰ τὴν μελέτην φαινομένων ἀθρόως ἐμφανιζομένων καὶ τὰ ὁποῖα θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ μελετηθοῦν ἕκαστον χωριστά. Ἡ στατιστική, ὑπερνικῶσα τὴν ἀδυναμίαν αὐτήν, διευκολύνει τὴν μελέτην τῶν τοιούτων ἀθρόων φαινομένων (ὅπως π. χ. τὰ πληθυσμιακὰ φαινόμενα, ἡ γεωργία, τὸ ἐμπόριον μιᾶς χώρας), τὰ τῆς ἀριθμήσεως καὶ μετρήσεως αὐτῶν καὶ τῆς κατατάξεως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀριθμητικῶν δεδομένων εἰς ὁμοειδεῖς ὁμάδας, παρέχουσα οὕτω ἐποπτικὴν αὐτῶν εἰκόνα. 2) *Ἀνάκρισις* (κατὰ μετάφρασιν τοῦ διεθνοῦς ὅρου enquête) εἶναι μέθοδος ἐξακριβώσεως ἀθρόων φαινομένων, καθ' ἣν ἐκ τούτων ἐρευνῶνται ὡρισμένα μόνον, ἐκλεγόμενα ὑπὸ τοῦ ἐρευνητοῦ, περισυλλέγονται δὲ περὶ τῶν μελετωμένων ἀθρόων φαινομένων γνῶμαι εἰδικῶν προσώπων, ἐκλεγομένων ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ ἐρευνητοῦ. Ἐνῷ μὲ τὴν στατιστικὴν μέθοδον ἐρευνῶνται διὰ τῆς ἀριθμήσεως καὶ τῆς μετρήσεως ὅλα τὰ φαινόμενα ὡρισμένης κατηγορίας, εἰς τὴν ἀνάκρισιν ὁ ἐρευνητὴς περιορίζεται εἰς τὴν ἔρευναν ὡρισμένων ἐκ τῶν φαινομένων, τὰ ὁποῖα ἐκλέγει ὡς ἀντιπροσωπευτικὰ τῶν λοιπῶν, σύμφωνα μὲ ὡρισμένας ἀρχάς, ἐκτὸς δὲ τῆς μελέτης τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν τούτων φαινομένων ὁ ἐρευνητὴς περισυλλέγει καὶ τὰς γνώμας εἰδικῶν προσώπων περὶ τῶν παρ' αὐτοῦ μελετωμένων φαινομένων. Δὲν ἀποτείνεται εἰς ὅλους τοὺς εἰδικούς, ἀλλ' εἰς ὡρισμένους μόνον, τοὺς ὁποίους ἐκλέγει ὡς τοὺς καταλληλοτέρους. Ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν τῶν στοιχείων προβαίνει εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς μελέτης του. Ἡ ἀνάκρισις παρέχει κατὰ ταῦτα ζωηροτέραν καὶ λεπτομερεστέραν εἰκόνα τῆς πραγματικότητος παρὰ ἡ στατιστική, ἥτις ὅμως εἶναι ἀντικειμενικωτέρα. Ἡ ἀνάκρισις ἐφηρμόσθη εἰς εὐρυτάτην κλίμακα εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐρευνῶν διεξαγομένων ὑπὸ κοινοβουλευτικῶν ἰδίᾳ ἐπιτροπῶν, εἰς τὴν Γαλλίαν ὑπὸ τῆς κοινωνιολογικῆς σχολῆς τῶν ὀπαδῶν τοῦ Le Play, εἰς τὴν Γερμανίαν ὑπὸ τοῦ «Συλλόγου Κοινωνικῆς Πολιτικῆς», ὅστις ἐδημοσίευσε καὶ σειρὰν μελετῶν συντεταγμένων μὲ τὴν μέθοδον αὐτήν.

Προβλήματα τῆς θεωρητικῆς οἰκονομικῆς. Νομίζομεν σκόπιμον νὰ παραθέσωμεν ἐν πάσῃ δυνατῇ συντομίᾳ τὰ κυριώτατα τῶν προβλημάτων, ἅτινα ἀπασχολοῦν τὴν θεωρητικὴν οἰκονομικήν, ἥτις πραγματεύεται τὰ γενικώτατα, ἀλλὰ καὶ βασικὰ φαινόμενα τῆς οἰκονομίας. 1) Ἐν σχέσει μὲ τὰς βασικὰς ἐννοίας τῆς οἰκονομικῆς ἐρευνᾶται ὁ σκοπὸς τῆς ἐπιστήμης καὶ καθορίζονται ἐν τῇ λεπτομερείᾳ αὐτῶν αἱ ἔννοιαι τῶν *ἀναγκῶν* καὶ τῶν *ἀγαθῶν*, αἵτινες ἀποτελοῦν τὰ θεμελιώδη στοιχεῖα τῆς οἰκονομίας, διότι εἰς μὲν τὰς ἀνάγκας ἐξετάζονται αἱ ψυχολογικαὶ προϋποθέσεις πάσης οἰκονομικῆς ἐνεργείας, εἰς δὲ τὰ ἀγαθὰ αἱ δυσχέρειαι ἐξυπηρετήσεως τῶν ἀναγκῶν συνεπείᾳ ἀνεπαρκείας τῶν ἀγαθῶν. 2) *Φύσις καὶ οἰκονομία*, ἐρευνωμένης τῆς ἐπιρροῆς τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος ἐπὶ τῆς οἰκονομίας, τινὲς δὲ τῶν οἰκονομολόγων τείνουν νὰ ὑπερβάλουν τὴν σημασίαν τῆς ἐπιρροῆς ταύτης. 3) *Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομία*. Ἐπιρροὴ τῶν πληθυσμιακῶν φαινομένων ἐπὶ τῆς οἰκονομίας, συναφῶς δὲ ἐρευνᾶται καὶ ἡ διάφορος τῶν διαφόρων φυλῶν τοῦ ἀνθρώπου ἱκανότης ἐν σχέσει μὲ τὴν οἰκονομικὴν ἐνέργειαν. 4) *Κράτος καὶ οἰκονομία*, ἐπιρροὴ τοῦ κράτους, ἥτις ἐπ' ἐσχάτων καθίσταται μεγαλυτέρα. 5) *Ἰδιοκτησία καὶ ἐλευθερία*. Κατὰ τὴν κρατοῦσαν ἄποψιν, τόσον ἐν τῇ θεωρίᾳ ὅσον καὶ ἐν τῇ πραγματικότητι ἡ ἰδιοκτησία δὲν γεννᾷ μόνον δικαιώματα ἀλλὰ καὶ ὑποχρεώσεις, εἶναι δὲ ἐπιβεβλημένος ὁ περιορισμὸς ἀμφοτέρων τούτων τῶν δικαιωμάτων χάριν τοῦ συμφέροντος τῆς ὁλότητος. 6) *Καταμερισμὸς καὶ συγκέντρωσις τῶν ἔργων* ἀποτελοῦν ἓν τῶν κεντρικωτάτων προβλημάτων τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, ἡ δὲ οἰκονομικὴ προβαίνει εἰς λεπτομερῆ ἀνάλυσιν τῶν διαφόρων ἐκδηλώσεων αὐτῶν. 7) *Τάξεις καὶ ἐπαγγέλματα*. Ἡ διαμόρφωσις τῶν κοινωνικῶν τάξεων ὀφείλεται ἢ εἰς φυλετικὰς διαφορὰς ἢ εἰς ἄνισον πλοῦτον ἢ εἰς τὴν ἐξάσκησιν διαφόρων ἐπαγγελμάτων. Τὰ διάφορα ἐπαγγέλματα εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ καταμερισμοῦ καὶ τῆς συγκεντρώσεως τῶν ἔργων. 8) *Τεχνική*, ἐρευνωμένης τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς ἐξελίξεως, τῆς παρούσης καταστάσεως καὶ τῆς πιθανῆς ἐν τῷ μέλλοντι ἐξελίξεως. Ἐνδιαφέρον πρόβλημα εἶναι κατὰ πόσον εἶναι δυνατὴ ἡ ἐν τῷ μέλλοντι ἀνάπτυξις τῆς τεχνικῆς εἰς σημεῖον τοιοῦτον, ὥστε νὰ εἶναι ἄκοπος διὰ τὸν ἄνθρωπον ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν ἀναγκῶν του. Τοιαύτη αἰσιοδοξία δὲν βασίζεται ἐπὶ τῶν θετικῶν δεδομένων. 9) *Παραγωγή*. Ἐρευνᾶται πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ μεγίστη δυνατὴ ἀπόδοσις (τὸ optimum) τῶν ἑκάστοτε διαθεσίμων παραγωγικῶν συντελεστῶν, ποῖοι οἱ νόμοι οἱ διέποντες τὴν παραγωγήν, ὧν δύο οἱ βασικοί, ὁ τῆς μὴ ἀναλόγου ἀποδόσεως καὶ ὁ τῆς προϊούσης ἀποδόσεως. Καθορίζονται οἱ συντελεσταὶ τῆς παραγωγῆς συνήθως εἰς τρεῖς: *ἐργασία, κεφάλαιον, ἔδαφος*, ἐρευνῶνται αἱ λεπτομέρειαι ἑκάστου (κυρίως: ἀπόδοσις ἐργασίας, ἔνθα καὶ περὶ μηχανῶν ὁ λόγος, διαμόρφωσις τοῦ κεφαλαίου ὡς παρηγμένου μέσου παραγωγῆς, προβλήματα τοποθετήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ ἀποστάσεων). 10) *Ἐπιχείρησις*, εἰς αὐτὴν πραγματοποιεῖται ὁ συνδυασμὸς τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν καὶ ἐπιδιώκεται ἡ μεγίστη δυνατὴ τούτων ἀπόδοσις. Ὀρθολογιστικὴ ὀργάνωσις τῶν ἐπιχειρήσεων. 11) *Ἐλεύθερος ἀνταγωνισμός*, ἡ τὴν παραγωγὴν διέπουσα σήμερον ἀρχή, ἐναντίον τῆς ὁποίας στρέφεται κυρίως ἡ ἐπίθεσις τῶν σοσιαλιστῶν. 12) *Ἀξία*, ἤτοι ἡ κρίσις περὶ τῆς χρησιμότητος δεδομένου ἀγαθοῦ, κατὰ τοὺς μὲν δέον νὰ βασισθῇ ἐπὶ τῆς ἐντάσεως τῆς ἀνάγκης, τὴν ὁποίαν τὸ δεδομένον ἀγαθὸν ἐξυπηρετεῖ, κατ' ἄλλους δὲ ἐπὶ τῶν θυσιῶν, αἵτινες κατεβλήθησαν πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἀγαθοῦ (θεωρία ἐλαχίστης χρησιμότητος καὶ θεωρία κόστους). Ἡ θεωρία τῆς ἀξίας παραμένει οὐσιῶδες κεφάλαιον τῆς θεωρητικῆς οἰκονομικῆς, τὸ δὲ παράδειγμα τοῦ Κάσσελ, ὅπως διαγράψῃ αὐτὴν ἐκ τοῦ συστήματός του, δὲν εὗρε μιμητάς. 13) *Τιμὴ* εἶναι ἡ ἐν τῇ ζωῇ πρακτικὴ ἐκδήλωσις τῆς ἀξίας, ἀποτιμωμένης εἰς χρῆμα, καὶ ἀποτελοῦσα τὸν ἄξονα τῆς συγχρόνου οἰκονομίας, καθόσον διὰ τῶν τιμῶν καθοδηγεῖται τόσον ἡ παραγωγὴ ὅσον καὶ ἡ κατανάλωσις. Καὶ περὶ τῆς τιμῆς ἐν γένει ὑπάρχουν ὡσαύτως δύο θεωρίαι, ἡ μὲν βασίζουσα τὴν διαμόρφωσιν αὐτῆς ἐπὶ τῶν ἀναγκῶν, ἡ δὲ ἐπὶ τῆς προσφορᾶς καὶ ζητήσεως. Πλὴν τῆς γενικῆς θεωρίας τῶν τιμῶν διατυποῦνται εἰδικαὶ θεωρίαι περὶ τῆς τιμῆς τῆς ἐργασίας (τοῦ *ἡμερομισθίου*), τοῦ κεφαλαίου (τοῦ τόκου), τῆς διακινδυνεύσεως (τοῦ *κέρδους τοῦ ἐπιχειρηματίου*) καὶ τῆς γῆς (τῆς *ἐγγείου προσόδου*). 14) *Χρῆμα καὶ πίστις* ἀποτελοῦν τὰ μέσα, δι' ὧν ἐν τῇ προηγμένῃ οἰκονομίᾳ πραγματοποιοῦνται αἱ συναλλαγαὶ καὶ παρουσιάζουν ἱκανὰ καὶ σπουδαῖα προβλήματα. Ὡς πρὸς τὸ χρῆμα, οἱ μὲν παραδέχονται ὅτι δὲν δύναται τοῦτο νὰ ὑφίσταται ἄνευ μεταλλικῆς βάσεως (*μεταλλισμός*), οἱ δὲ ὅτι αὕτη δὲν εἶναι ἀπαραίτητος (*χαρτινισμός*). Ἡ πίστις κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας ἔλαβεν ἐξαιρετικὴν ἀνάπτυξιν, χάρις δὲ εἰς τὴν ποσοτικὴν τῶν παρὰ τραπέζαις καταθέσεων αὔξησιν καὶ τῆς κινήσεως τούτων δι' ἐπιταγῶν ἢ λογιστικῶν μεταγραφῶν, ἡ πίστις κατέστη συμπλήρωμα τοῦ χρήματος, ὥστε διὰ νὰ ἐκτιμηθοῦν ἑκάστοτε τὰ συναλλακτικὰ μέσα πρέπει εἰς τὸ χρῆμα νὰ προστεθοῦν καὶ αἱ παρὰ τραπέζαις καταθέσεις. Ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ χρήματος ὑποστηρίζονται δύο κυρίως θεωρίαι, ἡ μία παλαιοτέρα ἡ ποσοτική, ἡ ἑτέρα τῆς ἰσοτιμίας τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως. Τρίτη θεωρία, ἡ ψυχολογική, καίτοι βασιμωτάτη, δὲν εὑρίσκει πολλοὺς ὀπαδούς. Ἐντατικώτατα μελετῶνται αἱ συνέπειαι τῆς πέραν τῶν πραγματικῶν ἀναγκῶν δεδομένης οἰκονομίας ποσοτικῆς αὐξήσεως τοῦ κυκλοφοροῦντος χρήματος (πληθωρισμός), ὡς καὶ τὰ μέτρα πρὸς ἐξυγίανσιν νοσούντων νομισματικῶν συστημάτων (π. χ. σταθεροποίησις). Ὀξυτάτην μορφὴν λαμβάνουν τὰ νομισματικὰ προβλήματα ὅταν τὸ ἰσοζύγιον λογαριασμῶν (ὄχι μόνον τὸ ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον, ἀλλὰ τὸ συνολικὸν τῶν συναλλαγῶν μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς) εἶναι παθητικόν, ὅτε ἡ ρύθμισις τῶν νομισματικῶν φαινομένων εἶνα ἄκρως δυσχερής, ἐνῷ ἄλλως (ἐπὶ ἰσορροπήσεως τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν) τὸ ζήτημα δὲν παρουσιάζει δυσχερείας. 15) *Ἐξέλιξις τῆς οἰκονομίας καὶ κρίσεις*. Ἐνῷ παλαιότερον ἐμελετᾶτο κυρίως τὸ φαινόμενον τῶν περιοδικῶν κρίσεων τῆς οἰκονομίας καὶ ἠρευνῶντο τὰ αἴτια αὐτῶν, ἤδη ἐρευνῶνται ἐν τῷ συνόλῳ των αἱ μεταβολαὶ τῆς οἰκονομίας καὶ παρακολουθοῦνται δι' εἰδικῶν μεθόδων καταμετρήσεως (οἰκονομικὰ βαρόμετρα) αἱ παρατηρούμεναι αὐξομειώσεις, τῶν κινήσεων θεωρουμένων ὡς φυσιολογικῶν τρόπον τινὰ ἐκδηλώσεων τῆς οἰκονομίας, ὀφειλομένων εἰς τὴν ὅλην αὐτῆς ὀργάνωσιν καὶ συγκρότησιν. 16) Τελευταῖον, οὐσιῶδες πρόβλημα τῆς θεωρητικῆς οἰκονομίας εἶναι τὸ τῆς *κοινωνικῆς προνοίας καὶ ἀσφαλίσεως*, δι' ὧν ἐπιδιώκεται ἡ ἐνίσχυσις τῶν ἀπορωτέρων καὶ ὁπωσδήποτε δυσπραγούντων.

Ἱστορία τῆς οἰκονομικῆς. Ὡρισμένοι ἱστορικοὶ παραλείποντες τὰς ἀρχαιοτέρας ἐποχάς, ἀρχίζουν τὴν ἱστορίαν τῆς οἰκονομικῆς (ἱστορίαν τῶν οἰκ

Digitized by Google

νομικῶν θεωριῶν) ἀπὸ τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος, ὅτε διεμορφώθη ἡ φιλελευθέρα θεωρία. Ὁ Voigt διαιρεῖ τὴν ἱστορίαν τῆς οἰκονομικῆς εἰς τρεῖς περιόδους: α′) Τὴν τῆς *ἀφελοῦς* οἰκονομικῆς, καθ' ἣν ἡ ἐπιστήμη δὲν ἐξασκεῖ ἐπίκρισιν τῆς πολιτικῆς τῶν κυβερνώντων, κυβερνῶντες δὲ καὶ ἐπιστήμονες ὑπεραμύνονται τῆς ἐντατικῆς ἀναμίξεως τοῦ κράτους εἰς τὰ οἰκονομικὰ φαινόμενα. β′) Τὴν τῆς *κριτικῆς* οἰκονομικῆς, καθ' ἣν ἐξασκεῖται κριτικὴ τῆς πολιτικῆς τῶν κυβερνώντων, διαμορφοῦται ἡ φιλελευθέρα οἰκονομικὴ θεωρία ὡς καὶ αἱ ἀντίθετοι ταύτης θεωρίαι. γ′) Τὴν νεωτάτην περίοδον, καθ' ἣν ἐπιδιώκεται ἡ διαμόρφωσις *ὀρθολογιστικῆς-ἀντικειμενικῆς* οἰκονομικῆς. Κατωτέρω διαιρεῖται ἡ ἱστορία τῆς οἰκονομικῆς εἰς τρεῖς μεγάλας περιόδους: α′) τὴν τῆς προϊστορίας τῆς οἰκονομικῆς, β′) τὴν τῆς διαμορφώσεως τῆς φιλελευθέρας θεωρίας καὶ γ′) τῆς διαμορφώσεως τῶν μεταγενεστέρων σχολῶν οἰκονομικῆς, αἵτινες πᾶσαι ἢ ἐπήγασαν ἀπὸ τὴν φιλελευθέραν σχολὴν ἢ ὑπῆρξαν ἐπικριταὶ καὶ ἀντίπαλοι ταύτης.

Α′) *Προϊστορία τῆς οἰκονομίας* (μέχρι τοῦ 1750). 1) *Ἡ οἰκονομικὴ τῶν ἀρχαίων ἀνατολικῶν λαῶν.* Ἡ ἀρχαιοτάτη περὶ οἰκονομικῆς διδασκαλία εὑρίσκεται εἰς τὴν περισωθεῖσαν τοῦ βασιλέως τῆς Βαβυλῶνος Χαμουραμπῆ (περὶ τὸ 2300 π. Χ.) νομοθεσίαν, ἥτις περιέχει καὶ διατάξεις κοινωνικῆς προνοίας, καθορίζουσα π. χ. ὅτι εἶναι ἄκυρος ἡ ἀγορὰ ἀκινήτου ἀνήκοντος εἰς στρατιωτικόν, ὅτι ἀπαλλάσσονται οἱ γεωργοὶ τῶν ὀφειλῶν των ἐν περιπτώσει θεομηνίας κλπ. Ἐκ τῶν παλαιῶν ἰουδαϊκῶν θρησκευτικῶν βιβλίων, τὸ Λευϊτικὸν (25, 10 καὶ 13) καθορίζει ὅτι ἀνὰ πᾶν 50ὸν ἔτος πρέπει νὰ γίνῃ ἀναδασμὸς (διανομὴ) τῆς γῆς, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἠδύνατο νὰ ἐκχωρηθῇ μόνον τὸ προϊὸν τοῦ ἐδάφους καὶ ὄχι αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔδαφος. Οἱ πένητες δικαιοῦνται νὰ παραλάβουν ἐκ τοῦ ἀγροῦ τόσα προϊόντα, ὅσα ἠδύναντο ἐπὶ τόπου νὰ καταναλώσουν.

2) *Ἡ οἰκονομικὴ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.* Ἡ οἰκονομικὴ δὲν ἀνεπτύχθη ἰδιαιτέρως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, διότι ἡ οἰκονομία ἦτο τότε ἁπλουστέρα, διότι δὲν ἦσαν γνωσταὶ αἱ στατιστικαὶ ἔρευναι, ἐπιπροσθέτως ἡ γνῶσις τῆς οἰκονομικῆς τῶν ἀρχαίων εἶναι δυσχερής, καθόσον τὰ περὶ αὐτῆς εἶναι ἐγκατεσπαρμένα εἰς συγγράμματα περὶ ἠθικῆς, πολιτείας καὶ φιλοσοφίας. Ὁ Ξενοφῶν (452—352 π. Χ.) θεωρεῖ τὴν γεωργίαν ὡς τὴν βάσιν τῆς κοινωνικῆς εὐδαιμονίας καὶ τὴν σημασίαν αὐτῆς ἀναπτύσσει εἰς τὸν «Οἰκονομικόν». Εἰς τοὺς «Πόρους» ἐρευνᾷ τοὺς οἰκονομικοὺς τῶν Ἀθηνῶν πόρους, πραγματεύεται περὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἀττικῆς, περὶ τοῦ τρόπου προσελκύσεως μετοίκων καὶ περὶ ἐκμεταλλεύσεων μεταλλείων. Ὁ Πλάτων (429—347 π. Χ.), δυσηρεστημένος ἐκ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῶν Ἀθηνῶν, καταστρώνει τὸ σχέδιον ἰδανικῆς πολιτείας. Εἰς τὴν «Πολιτεῖαν» διαγράφει τὴν ὀργάνωσιν κράτους ἐπὶ βάσεων κομμουνιστικῆς ἀριστοκρατίας ἄνευ οἰκογενείας καὶ ἰδιωτικῆς ἰδιοκτησίας, εἰς ἣν ἰδιαιτέρα φροντὶς καταβάλλεται διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν μελῶν τῆς ἀνωτάτης τάξεως τῶν ἀρχόντων (αἱ ἄλλαι δύο κατώτεραι τάξεις εἶναι οἱ προπολεμοῦντες καὶ οἱ γεωργοί), οἵτινες θὰ διευθύνουν τὰ κοινὰ καὶ θὰ χρησιμεύουν ὡς ὑπόδειγμα καὶ διὰ τὰς δύο ἄλλας τάξεις. Εἰς τοὺς «Νόμους» ἐπιχειρεῖ δευτέραν περιγραφὴν ἰδανικῆς πολιτείας, εἰς τὴν ὁποίαν παραδέχεται τὴν ὕπαρξιν οἰκογενείας καὶ ἰδιωτικῆς ἰδιοκτησίας, ἀλλ' ὅπου τὰ πάντα διατελοῦν ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτείαν τοῦ κράτους, δικαιουμένου παντοῦ καὶ πάντοτε νὰ ἐπεμβαίνῃ. Ὁ Πλάτων γνωρίζει τὸν καταμερισμὸν τῶν ἔργων καὶ ὡραία εἶναι ἡ εἰς τὴν «Πολιτεῖαν» περιγραφὴ πῶς ἐξ αὐτοῦ δημιουργεῖται ἡ πόλις. Ὁ Ἀριστοτέλης (384 — 322), ὅστις εἶναι καὶ ὁ κράτιστος τῶν ἀσχοληθέντων κατὰ τὴν ἀρχαιότητα μὲ τὴν οἰκονομικήν, καθορίζει ὅτι αἱ ἀνταλλαγαὶ μεταξὺ ἀγαθῶν πραγματοποιοῦνται, διότι ταῦτα ἔχουν κοινὸν στοιχεῖον τὴν ἐξυπηρέτησιν ἀναγκῶν. Διακρίνει ἀξίαν χρήσεως καὶ ἀνταλλαγῆς, τὴν δὲ οἰκονομικὴν καθόλου δρᾶσιν εἰς καθ' ἑαυτὸ οἰκονομικὴν (διοίκησιν τῶν τοῦ οἴκου) καὶ χρηματιστικὴν (ἀνταλλαγή, ἐμπόριον). Τὸ χρῆμα ὑφίσταται νόμῳ, ὄχι φύσει, δὲν δύναται δὲ νὰ ἀποφέρῃ τόκον. Τὰ ἐργαλεῖα διακρίνει εἰς ἄψυχα καὶ ἔμψυχα, τοὺς δούλους, οἵτινες τότε μόνον θὰ καταστοῦν περιττοί, ὅταν ἀντικατασταθοῦν δι' ἀψύχων ἐργαλείων. Ἡ ἀρχαιότης ἐν γένει περιφρονεῖ τὴν ἐργασίαν.

3) *Ἡ οἰκονομικὴ τῶν Ρωμαίων.* Εἰς τὴν Ρώμην δύο ὁμάδες συγγραφέων ἠσχολήθησαν μὲ οἰκονομικὰ ζητήματα, πάντοτε ὅμως μὲ προβλήματα τῆς ἐφηρμοσμένη οἰκονομικῆς. Ἡ πρώτη ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς γράψαντας de re rustica, δηλαδὴ περὶ τῶν γεωργικῶν προβλημάτων (Κάτων ὁ πρεσβύτερος, Βιργίλιος, Κολλουμέλας), ἡ δευτέρα ἐκ τῶν γραψάντων de re agraria, ἀσχοληθέντων μὲ στατιστικὰ προβλήματα τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, φορολογίας τῆς γῆς καὶ σιταρκείας. Εἰς τὸ Corpus juris civilis ἔχομεν σύστημα δικαίου ὑποστηρίζοντος τὴν ἰδιωτικὴν ἰδιοκτησίαν καὶ τὰ συμφέροντα τῶν μικρῶν ἀστῶν (τῆς τρίτης τάξεως). Αἱ ἔννοιαι τῆς ἐργασίας καὶ ἀξίας εἶναι ἄγνωστοι, ἡ δὲ ἐκπολιτιστικὴ πρόοδος θεωρεῖται ἀποτέλεσμα τῆς ἰδιοκτησίας, ἀποκτωμένης διὰ τῆς καταλήψεως.

4) *Ἡ οἰκονομικὴ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ μεσαίωνος* (500—1500). Τὰς οἰκονομικὰς σκέψεις διέπει ὁ Χριστιανισμός, τοῦ ὁποίου αἱ μὲ τὴν οἰκονομικὴν σχετικαὶ διδασκαλίαι εἶναι: α) ἡ διακήρυξις τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ ἀνθρώπου, ἔχουσα ὡς ἀποτέλεσμα ὄχι βέβαια τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας, τὴν ὁποίαν ὁ Χριστιανισμὸς ἠνέχθη, ἀλλὰ τὴν ἀνύψωσιν τῆς θέσεως τοῦ δούλου, ὅστις θεωρεῖται ἴσος πρὸς τὸν ἐλεύθερον· β) ἡ διακήρυξις τῆς ἀδελφότητος τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ καὶ τῆς ἀνίσου τούτων θέσεως· γ) ἡ ἀνύψωσις τῆς ἐργασίας, ἥτις παύει πλέον περιφρονουμένη· δ) ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἰδιωτικῆς ἰδιοκτησίας, ἀλλ' ἐνταὐτῷ ἡ περιφρόνησις τῶν γηΐνων ἀγαθῶν. Οἱ *κανονολόγοι*, ἑρμηνευταὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου, διδάσκουν μῖγμα ἀριστοτελείου καὶ χριστιανικῆς διδασκαλίας, εἶναι δὲ ἀντίθετοι πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς κερδοσκοπίας καὶ τοῦ τόκου. Ἐπιφανέστατος πάντων εἶναι ὁ *Thomas Aquinatus* (1226—1274), ὅστις ὑποστηρίζει μὲν τὴν ἰδιοκτησίαν ἀλλὰ διδάσκει ὅτι οἱ πλούσιοι ὀφείλουν νὰ αἰσθάνωνται ὡς οἱ διαχειρισταὶ καὶ διανεμηταὶ τοῦ πλούτου. Ἀποδέχεται τὴν ἀνισότητα τῶν ἀνθρώπων, ἐκτιμᾷ τὴν ἐργασίαν καὶ τὰς κτητικὰς τέχνας (γεωργίαν), περιφρονῶν τὰς χρηματιστικὰς (ἐμπόριον). Καθορίζει τὴν θεωρίαν τῆς ἀκριβοῦς τιμῆς (justum pretium), ἀπαγορεύει τὸν τόκον, ἀλλ' ἐπιτρέπει τὴν συμμετοχὴν τοῦ δανειστοῦ εἰς τὴν ἐπιχείρησιν καὶ τὴν ἀπολαβὴν μέρους τῶν κερδῶν. Ὁ *Νικόλαος Oresmius* († 1382) πραγματεύεται περὶ νομίσματος, καταδικάζει τὴν ὑποτίμησιν τούτου, εἶναι διμεταλλιστὴς καὶ γνωρίζει τὰς συνεπείας τῆς ταυτοχρόνου κυκλοφορίας καλῶν καὶ κακῶν νομισμάτων.

5) *Ἡ οἰκονομικὴ τῶν ἐμποροκρατῶν* (1500—1800). Ἡ οἰκονομικὴ αὕτη θεωρία δὲν εἶναι προϊὸν ἐπιστημονικῆς δημιουργίας, ἀλλὰ καταγραφὴ τῶν πράξεων τῶν ἡγεμόνων τῆς ἐποχῆς τοῦ πρωΐμου κεφαλαιοκρατισμοῦ, καὶ εἶναι σύστημα ἡγεμονικῆς πολιτικῆς πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς προόδου τῶν ἀστικῶν τάξεων καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ κινητοῦ πλούτου.

Ὁ ἐμποροκρατισμὸς (Mercantilisme) διέπεται ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ὅτι τὰ πολύτιμα μέταλλα (χρυσὸς καὶ ἄργυρος) εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας καὶ ὅτι ἡ ἐνίσχυσις τῆς οἰκονομίας δέον νὰ πραγματοποιηθῇ διὰ τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ κράτους. Ἐν λεπτομερείᾳ αἱ θεωρίαι τῶν ἐμποροκρατῶν εἶναι αἱ ἀκόλουθοι: α′) Δικαίωμα ἐνεργοῦ ἀναμείξεως τοῦ κράτους εἰς τὴν οἰκονομίαν. β′) Ἐπικράτησις τῆς γνώμης ὅτι πρέπει νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ συσσώρευσις πολυτίμων μετάλλων ἐν τῷ κράτει (χρυσοηδονισμὸς) πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς εὐημερίας καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας. γ′) Πρὸς τοῦτο ἐπιδίωξις ἐξασφαλίσεως εὐνοϊκοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου. δ′) Συνέπεια τῆς προηγουμένης ἀρχῆς εἶναι ἡ τόνωσις τῆς ἐξαγωγικῆς παραγωγῆς καὶ ἰδίως τῆς βιομηχανίας. Πρὸς τοῦτο παρέχονται εἰς ταύτην ἐνισχύσεις καὶ μάλιστα ἱδρύονται μεγάλαι κρατικαὶ βιομηχανίαι εἰδῶν πολυτελείας. ε′) Ἐφαρμογὴ μέτρων ἀναπληθυσμοῦ πρὸς ἐξασφάλισιν εὐθηνῆς ἐργασίας. στ′) Διακανονισμὸς τῶν συνθηκῶν τῆς παραγωγῆς (ἰδίως τῆς βιομηχανικῆς). ζ′) Δασμολογικὸς ἀποκλεισμὸς τῆς ἐξωτερικῆς βιομηχανίας, διευκόλυνσις εἰσαγωγῆς πρώτων ὑλῶν. Οἰκονομικὸς μεταξὺ τῶν κρατῶν πόλεμος. Συνήθως αἱ θεωρίαι τῶν ἐμποροκρατῶν χαρακτηρίζονται ὡς ἀφελεῖς, ἐγγυτέρα ὅμως ἔρευνα ἀποδεικνύει ὅτι οὗτοι εἶχον ἀκριβεστάτην τῆς πραγματικότητος ἀντίληψιν, κατὰ δὲ τὴν νεωτάτην ἐποχὴν εἴδομεν ἐκ νέου ἐφαρμοζομένας ὡρισμένας τῶν ἀπόψεων αὐτῶν, τόσον μάλιστα, ὥστε ἡ νέα ἐποχὴ νὰ χαρακτηρίζεται ὡς περίοδος νεοεμποροκρατισμοῦ. Μεταξὺ τῶν ἡγεμόνων, οἵτινες πρὸ πάντων ἐφήρμοσαν τὴν ἐμποροκρατικὴν πολιτικήν, ἀναφέρομεν τοὺς Κάρολον Ε′ τῆς Ἀγγλίας (1516—1555), Ἐλισάβετ (1558 — 1603), Cromwell (1559—1658), Λουδοβῖκον ΙΔ′ (1643—1715) καὶ τὸν ὑπουργὸν αὐτοῦ Colbert (1619—1683), Πέτρον τὸν Α′ (1682—1725), Φρειδερῖκον-Γουλιέλμον τὸν Α′ (1713—1740), Φρειδερῖκον Β′ (1740—1786), Λεοπόλδον Α′ (1658—1705), Ἰωσὴφ Β′ (1765—1790) καὶ τὸν Ναπολέοντα τὸν Α′. Ὁ ἐμποροκρατισμὸς ἐκράτησεν ἐπὶ τρεῖς περίπου αἰῶνας, ἀπὸ τοῦ 1500 μέχρι τοῦ 1800. Οἱ κατωτέρω συγγραφεῖς ἐπραγματεύθησαν τὰ οἰκονομικὰ ζητήματα συμφώνως μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐμποροκρατισμοῦ: *Jean Bodin* (1520—1596), Γάλλος, ὅστις εἰς τὸ ἔργον του «Les six livres de la république» (1577) καθορίζει ὅτι ἡ πρόοδος ἑνὸς κράτους ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος. Ὑπεστήριζε τὴν ἐμποροκρατικὴν οἰκονομικὴν πολιτικήν. Εἰς τὴν «Réponse aux paradoxes de M. de Malestroit touchant l' enchérissement de toutes choses et la monnaie» (1568) ἐρευνᾷ τὰ αἴτια τῆς αὐξήσεως τῶν τιμῶν, ἥτις τότε εἶχε σημειωθῇ, καὶ διακρίνει ὀρθῶς ὅτι πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν εἰσροὴν χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. *William Stafford* (1554—1612). Ἄγγλος, ἐρευνᾷ καὶ αὐτὸς τὸ πρόβλημα τῆς αὐξήσεως τῶν τιμῶν. *Antonio Serra* (1580— ;). Ἰταλός, γράψας (1613) σύγγραμμα περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐξασφαλίσεως ἀφθόνου χρυσοῦ καὶ ἀργύρου εἰς τὰς χώρας ὅπου δὲν ὑφίστανται μεταλλεῖα τούτων. *Giovanni Botero* (1540—1617). Ἰταλός, ἐρευνήσας καὶ τὰ προβλήματα τοῦ πληθυσμοῦ. *Antoine de Montchrétien, sieur de Vateville* (1576—1621). Γάλλος, γράψας τὸ «Traité de l' Oeconomie Politique» (1615), ὅπου διὰ πρώτην φορὰν γίνεται χρῆσις τοῦ ὅρου καὶ ὅπου ἐρευνῶνται ὅλα τὰ οἰκονομικὰ ζητήματα (βιοτεχνία, ἐμπόριον, νόμισμα, ἀποικία, δρᾶσις ἡγεμόνος). *Christoph Besold* (1577—1638). Γερμανός, ὑποστηρίξας τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας καὶ τὴν παραγωγικότητα τῶν κεφαλαίων ἐν ταῖς συναλλαγαῖς. *Maximilien de Béthune, baron de Rosny, duc de Sully* (1559 — 1641). Γάλλος, γράψας «Économies Royales» (1611), ὅπου ὑπερμάχεται τῆς ἀναπτύξεως τῆς γεωργίας. *Thomas Mun* (1571—1641). Ἄγγλος, ἐρευνήσας τὸ πρόβλημα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου. *William Petty* (1623—1687). Ἄγγλος, θεωρούμενος πρόδρομος τῶν στατιστικῶν ἐρευνῶν. *Johann Joachim Becher* (1625—1682), Γερμανός. *Wilhelm Freiherr von Schrôder* (1640—1688). Γερμανός, ὅστις εἰς τὸ ἔργον του «Fürstliche Schatz und Rentkammer» (1686) ἐρευνᾷ τίνι τρόπῳ τὸ κράτος θὰ ἐξασφαλίσῃ χρυσόν. *Veit Ludwig von Seckendorff* (1626 — 1692). Γερμανός, ἐρευνήσας προβλήματα τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας εἰς τὸ ἔργον του «Teutscher Fürsten Stat» (1656), ὅπου πραγματεύεται κυρίως περὶ διοικήσεως. Οἱ Γερμανοὶ οἰκονομολόγοι ὠνομάζοντο τότε Kameralisten ὡς ἀσχολούμενοι μὲ τὰ προβλήματα τῆς ἐνισχύσεως τῆς Kamera, δηλαδὴ τοῦ ἡγεμονικοῦ ταμείου. *Josias Child* (1639—1699). Ἄγγλος, γράψας «Brief observations concerning trade and the intercat of money» (1669). *Charles Davenant* (1656—1714), Ἄγγλος. *Jean Francois Melon* († 1738), Γάλλος, γράψας «Essai politique sur le commerce» (1734). *Girolamo Belloni* († 1761). Ἰταλός, γράψας «Dissertazione sopra il Commercio» (1750). *Antonio Genovesi* (1712—1679). Ἰταλός, οὗτινος τὸ ἔργον «Lezioni di Commercio» (1765) ὑπῆρξε τὸ πρῶτον εἰς τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν γραφὲν συστηματικὸν περὶ οἰκονομικῆς. *Sir James Steuart* (1712—1780). Ἄγγλος, γράψας «Inquiry into the Principles of Political of Economy», ὅπου πιστῶς καὶ μετριοπαθῶς ἐκτίθενται αἱ ἀπόψεις τοῦ ἐμποροκρατισμοῦ. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν καλυτέραν συστηματικὴν ἔκθεσιν τῆς ἐμποροκρατικῆς θεωρίας. *François sieur de Forbonnais* (1722—1800). Γάλλος, γράψας «Éléments du Commerce» (1754) καὶ καταπολεμήσας τὸν φυσιοκρατισμόν.

Ἡ φιλελευθέρα οἰκονομικὴ (1750—1850). *Πρόδρομοι τῆς φιλελευθέρας οἰκονομικῆς.* Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀναπτύξεως τοῦ νέου εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ (δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ 500 περίπου μ. Χ.) μέχρι τοῦ 1800 περίπου, τὴν κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ζωὴν διέπει κυρίως ἡ ἀρχὴ τοῦ κοινωνισμοῦ, δηλαδὴ ἡ ἀρχὴ καθ' ἣν ἀποδίδεται ἰδιαιτέρα σημασία εἰς τὴν κοινωνικὴν ὁλότητα ὡς τοιαύτην καὶ ἐπιβάλλονται περιορισμοὶ εἰς τὰς ἐλευθέρας τῶν ἀνθρώπων ἐνεργείας (πάσης φύσεως, ὡς καὶ οἰκονομικὰς) χάριν τῆς ἐμπεδώσεως τῆς κοινωνικῆς ἰσορροπίας καὶ ἀλληλεγγύης. Ἀλλὰ κάθε ἀρχὴ τότε μόνον δύναται νὰ παραμείνῃ ἐν ἰσχύϊ, ἐὰν οἱ ἐφαρμόζοντες αὐτὴν εὑρίσκωνται εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς των καὶ ἐὰν ἔχῃ ἀρκετὴν ἐλαστικότητα, ὥστε νὰ προσαρμόζεται εἰς τὰς μεταβαλλομένας πραγματικὰς προϋποθέσεις. Ἡ ἀνικανότης τῶν ἡγεμόνων καὶ τῆς διευθυνούσης τάξεως καὶ ἡ ἔλλειψις προσαρμογῆς πρὸς τὰ νέα γεγονότα (αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ, τῶν πολυτίμων μετάλλων, τῶν ἀναγκῶν, τῶν συναλλαγῶν) ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα, ὥστε ἡ ἀρχὴ τοῦ κοινωνισμοῦ, ἡ ρυθμίσασα τὴν ἐκπολιτιστικὴν τῆς Εὐρώπης ἐξέλιξιν ἐπὶ δεκαπέντε αἰῶνας νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀνεπαρκὴς καὶ νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ ὀργάνωσις κοινωνίας καὶ οἰκογενείας κυρίως ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀντιθέτου ἀρχῆς, τῆς τοῦ ἀτομικισμοῦ (λέγομεν κυρίως, διότι οὐδετέρα τῶν ἀρχῶν ἐφαρμόζεται ποτὲ ἀμιγής). Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ἥτις ἐβασίσθη ἐπὶ τῆς διατρανώσεως τῆς ἀρχῆς τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου, ἐπεβλήθη βαθμιαίως ἡ ἰδεολογία ἡ καλουμένη φιλελευθέρα καὶ ἥτις ἐδίδασκεν ὅτι διὰ τῆς ἐλευθερίας τῶν ἀτόμων ὀργανοῦται ὡς ἄριστα κοινωνία καὶ οἰκονομία καὶ ὅτι τὸ κράτος δὲν πρέπει νὰ ἐπεμβαίνῃ εἰς τὴν ρύθμισιν τῶν οἰκονομικῶν ἐνεργειῶν.

Ἡ φιλελευθέρα ἀτομιστικὴ ἰδεολογία διεμορφώθη βραδέως διὰ μέσου τῶν αἰώνων, μέχρις ὅτου διεμορφώθησαν αἱ φιλελεύθεραι οἰκονομικαὶ σχολαί, περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος. Οἱ κυριώτατοι φιλόσοφοι καὶ διανοηταί, οἵτινες συνέτειναν εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς φιλελευθέρας ἀτομιστικῆς σκέψεως, εἶναι οἱ: Hugo Grotius (1583—1645), («De jure pacis ac belli», 1625), ἱδρυτὴς τῆς σχολῆς τοῦ φυσικοῦ δικαίου, Spinoza (1632—1677), Thomas Hobbes (1588—1679), Samuel von Pufendorff (1632—1694), John Locke (1632—1704),

Digitized by Google

Montesquieu (1689—1755), οἱ Γάλλοι ἐγκυκλοπαιδισταὶ Diderot (1713—1784), Condillac (1715—1780), Helvetius (1715—1771), D'Alembert (1717—1783) καὶ ἰδίως ὁ Jean-Jacques Rousseau (1712—1778), ὅστις διὰ τῶν εὐγλώττων καὶ μετὰ πάθους γραμμένων φιλολογικῶν του ἀριστουργημάτων ὑπῆρξε μέγας ἐκλαϊκευτὴς τῆς ἀτομιστικῆς ἰδεολογίας.

Πλὴν τῶν φιλοσόφων, ἀμεσώτεροι πρόδρομοι τῆς φιλελευθέρας οἰκονομικῆς ὑπῆρξαν οἱ ἀκόλουθοι οἰκονομολόγοι, διατυπώσαντες ἐπικρίσεις τοῦ ἐμποροκρατισμοῦ: Dudley North (1641—1691), Ἄγγλος, γράψας «Discourses upon trade» (1691) καὶ ὑποστηρίξας ὅτι τὰ πολύτιμα μέταλλα ἀποτελοῦν μέρος μόνον τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου καὶ συντείνουν κυρίως εἰς τὴν διευκόλυνσιν τῶν συναλλαγῶν, προσέτι δὲ ὅτι πρέπει αἱ συναλλαγαὶ καὶ τὸ ἐμπόριον νὰ ἀφεθοῦν ἐλεύθερα. Sebastien le Prebstre de Vauban (1633—1707), ὁ γνωστὸς Γάλλος στρατάρχης, γράψας «La Dime royale» (1707), ὅπου εἰσηγήθη τὴν ἐπιβολὴν γενικοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος. John Law (1671—1729), Σκῶτος τραπεζίτης, γράψας «Money and Trade» (1705), ὅπου ὑποστηρίζει ὅτι ὁ ἐθνικὸς πλοῦτος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τὰ ἐναποθηκευμένα ἀγαθά. Ἡ ἀπόκτησις τῶν ἀγαθῶν πραγματοποιεῖται διὰ τοῦ ἐμπορίου καὶ τοῦ χρήματος. Ἡ πίστις, ἐφόσον αὕτη κυκλοφορεῖ, ἔχει τὰς αὐτὰς ὅπως καὶ τὸ χρῆμα εὐεργετικὰς συνεπείας. Πίστιν δύναται νὰ δημιουργῇ τράπεζα, ἥτις νὰ ἐκδίδῃ χαρτονόμισμα, τὸ ὁποῖον νὰ παραδίδεται ἔναντι πωλήσεως γῆς ἢ ἐναποθηκεύσεως ταύτης. Pierre le Pezant sieur de Boisguillebert (1646—1714), Γάλλος, γράψας «Le détail de la France sous le règne de Louis XIV» (1699). Richard Cantillon (1680—1734), Σκῶτος ζήσας ἐν Γαλλίᾳ, συγγράψας «Essai sur la nature du commerce» (1755), ἐκ τῶν παλαιοτέρων καλῶν συστηματικῶν πραγματειῶν περὶ οἰκονομικῆς. Διακρίνει τὴν πραγματικὴν ἀξίαν (valeur normale) καὶ τὴν τρέχουσαν τοιαύτην (valeur des marchés).

Οἱ Φυσιοκράται. Ἡ φυσιοκρατικὴ σχολὴ ἀποτελεῖ τὴν πρώτην σοβαρὰν καὶ συστηματικὴν προσπάθειαν μελέτης τῶν οἰκονομικῶν ζητημάτων ὑπὸ ὁμάδος ἐπιστημόνων ἐργαζομένων μὲ ἑνιαῖον πνεῦμα. Ἱδρυτὴς τῆς σχολῆς, ἥτις διεμορφώθη ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸ 1750 καὶ ἀνεπτύχθη κυρίως εἰς τὴν αὐτὴν χώραν, ὑπῆρξεν ὁ ἰατρὸς François Quesnay (1694—1774), ὅστις ἐδημοσίευσε τὸ «Tableau économique» (1758) καὶ τὰς «Maximes Générales du gouvernement d'un royaume agricole» (1760). Ὀπαδοὶ αὐτοῦ ὑπῆρξαν οἱ ἑξῆς: Vincent de Gournay (1712—1759), ὅστις πρῶτος διετύπωσε τὰς φιλελευθέρας ἀρχὰς εἰς τὴν φράσιν «laissez faire, laissez passer», Victor de Riqueti marquis de Mirabeau (1715—1789), πατὴρ τοῦ διασήμου πολιτευτοῦ, γράψας «L'Ami des Hommes» (1756), «Théorie de l'impôt» (1760). Mercier de la Rivière (1720—1794), γράψας «Ordre naturel et essentiel des sociétés politiques» (1767). Nicolas Baudeau (1730—1792), γράψας «Idées d'un citoyen sur l'administration des finances du roi» (1763). Pierre Dupont de Nemours (1739—1817), ὅστις ἐδημοσίευσε τὰ ἔργα τοῦ καθηγητοῦ του Quesnay εἰς δύο τόμους, ἐπιγράψας αὐτὰ «Physiocratie» (1768).

Αἱ κυριώτεραι διδασκαλίαι τῶν φυσιοκρατῶν εἶναι αἱ ἑξῆς: α) Διακήρυξις ὅτι τὰ τῆς οἰκονομίας πρέπει νὰ ἀφεθοῦν ἐλεύθερα ὅπως ρυθμισθοῦν συμφώνως πρὸς τὴν φυσικὴν τῶν πραγμάτων τάξιν. β) Μόνη πραγματικῶς παραγωγικὴ ἐνέργεια εἶναι ἡ τῆς γεωργίας, αἱ λοιπαὶ δὲν παράγουν πλοῦτον ἀλλὰ τὸν ἀθροίζουν. γ) Ὁ πλοῦτος κυκλοφορεῖ ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα, ἀναχωρῶν ἀπὸ τῆς γεωργίας καὶ ἐπανερχόμενος εἰς αὐτήν. δ) Αἱ ἐμπορικαὶ συναλλαγαί, θεωρούμεναι ὡς μὴ παραγωγικαί, πρέπει νὰ ἀφεθοῦν ἐλεύθεραι. ε) Τὸ κράτος δὲν πρέπει νὰ ἐπεμβαίνῃ εἰς τὴν οἰκονομίαν, περιοριζόμενον εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὰ δημόσια ἔργα. ζ) Ἡ φορολογία πρέπει νὰ βαρύνῃ τὴν γεωργικὴν πρόσοδον.

Εἰς τὴν φυσιοκρατικὴν σχολὴν δύνανται νὰ λογισθοῦν ἔν τινι μέτρῳ ἀνήκοντες, καίτοι δὲν ἀκολουθοῦν ὅλας τὰς διδασκαλίας της, καὶ οἱ ἑξῆς δύο Γάλλοι διανοηταί: Etienne Bonnot Abbé de Condillac (1714—1780), κυρίως φιλόσοφος γράψας «Le Commerce et le Gouvernement considérés relativement l'un à l'autre» (1776), ὅστις παραδέχεται ὅτι αἱ ἀνάγκαι ἀποτελοῦν τὴν βάσιν καὶ ἀφορμὴν πάσης οἰκονομικῆς δράσεως καὶ βασίζει τὴν ἀξίαν ἐπὶ τῆς χρησιμότητος. Anne Turgot baron de l'Aulne (1727—1781), γράψας «Réfléxions sur la formation et la distribution des richesses» (1766) καὶ ὅστις ὡς ὑπουργὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' (1774—1776), ἐφήρμοσε τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλευθερίας εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν, καταργήσας τοὺς ὑφισταμένους περιορισμοὺς εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῶν ἐπαγγελμάτων (μετὰ τὴν πτῶσίν του οἱ περιορισμοὶ ἴσχυσαν ἐκ νέου).

Ἡ φιλελευθέρα οἰκονομικὴ σχολή. Ἱδρυτὴς τῆς φιλελευθέρας σχολῆς, λεγομένης καὶ *κλασσικῆς* ἢ *βιομηχανικῆς*, ὑπῆρξεν ὁ Adam Smith. Πρόδρομοι τούτου, ἐκ τῆς διδασκαλίας, τῶν ὁποίων ὠφελήθη ὁ Smith, ὅπως διαμορφώσῃ τὸ οἰκονομικόν του σύστημα ὑπῆρξαν οἱ: Bernard de Mandeville (1670—1733), Ἄγγλος, γράψας «The fable of the bees» (1705), ὅπου ὑποστηρίζει ὅτι εἰς τὴν πρόοδον συντελεῖ ἰδίως ὁ ἐγωϊσμὸς τῶν ἀνθρώπων, ἐνῷ αἱ ἀρεταὶ ἐπιφέρουν ἀδράνειαν. Francis Hutcheson (1694—1747), Ἄγγλος φιλόσοφος, γράψας «System of Moral Philosophy» (1733) καὶ David Hume (1711—1776), ἐπιφανὴς Ἄγγλος φιλόσοφος, γράψας «Political Discourses» (1751), εἰς τὴν δευτέραν ἔκδοσιν τῶν ὁποίων συνειργάσθη ὁ Σμίθ.

Adam Smith (1723—1790). Οὗτος διετύπωσε τὴν οἰκονομικήν του θεωρίαν εἰς τὸ διάσημον αὐτοῦ ἔργον «Inquiry into the nature and causes of the wealth of nations» (1776), τὸ ὁποῖον διεδόθη ταχύτατα, ἀπετέλεσε μέγαν σταθμὸν τῆς ἱστορίας τῆς οἰκονομικῆς καὶ ἐπὶ ἕνα περίπου αἰῶνα ὑπῆρξεν ἡ βάσις τῆς διδασκαλίας τῆς οἰκονομικῆς εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Αἱ κυρίαι διδασκαλίαι τοῦ Σμίθ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι: Ἡ περὶ καταμερισμοῦ τῶν ἔργων, τοῦ ὁποίου ἐξαίρει τὴν μεγίστην σημασίαν, καθιστῶντος δυνατὴν τὴν συνεργασίαν τῶν ἀνθρώπων. Ἀντιθέτως πρὸς τοὺς ἐμποροκράτας, οἵτινες ἀπέδιδον ἰδιάζουσαν σημασίαν εἰς τὸ ἐμπόριον, καὶ τοὺς φυσιοκράτας, οἵτινες ὑπερετίμων μονομερῶς τὴν παραγωγικότητα τῆς γεωργίας, ὁ Σμίθ παραδέχεται ὅτι ὅλαι αἱ τάξεις εἶναι παραγωγικαὶ καὶ δι' αὐτὸ πρέπει ὅλαι νὰ φορολογῶνται. Διατυπώνει βαθυνουστάτην θεωρίαν περὶ φόρων. Ὑποστηρίζει ὅτι τὰ οἰκονομικὰ φαινόμενα διαμορφοῦνται καὶ προάγονται αὐτομάτως, ὅπως συμβαίνει π.χ. εἰς τὸν καταμερισμὸν τῶν ἔργων, τὸ νόμισμα, τὴν συσσώρευσιν τῶν κεφαλαίων, τὴν ἰσορροπίαν τῆς προσφορᾶς καὶ ζητήσεως. Διακρίνει ἀξίαν χρήσεως καὶ ἀξίαν ἀνταλλαγῆς, ἐφιστῶν τὴν προσοχήν του εἰς τὴν δευτέραν καὶ καθορίζων ὅτι αὕτη βασίζεται ἐπὶ τῶν δαπανῶν παραγωγῆς τῶν ἀγαθῶν. Ἡ τιμὴ αὐξομοιοῦται ἀναλόγως τῆς προσφορᾶς καὶ ζητήσεως, τοῦτο δὲ ἐφαρμόζεται καὶ εἰς τὴν τιμὴν τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ κεφαλαίου (δηλαδὴ εἰς τὰ ἡμερομίσθια καὶ τὸν τόκον). Τὸ χρῆμα θεωρεῖ ὡς μέσον διευκολύνσεως καὶ ἀναπτύξεως τῶν συναλλαγῶν. Εἶναι αἰσιόδοξος ὡς πρὸς τὴν διαμόρφωσιν τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, πιστεύων δὲ ὅτι τὸ ἰδιωτικὸν συμφέρον ταυτίζεται πρὸς τὸ κοινόν, διδάσκει ὅτι ἀρκεῖ νὰ ἀφεθοῦν τὰ ἄτομα ἐλεύθερα ὅπως ἐπιδιώκουν τὸ ἴδιον συμφέρον, διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἐν ταυτῷ ἡ εὐημερία τῶν ἀτόμων καὶ τῆς ὁλότητος. Ὁ Σμὶθ ἐμελέτησεν ἰδιαιτέρως τὰ φαινόμενα τῆς παραγωγῆς καὶ κυκλοφορίας.

David Ricardo (1772—1823), Ἄγγλος, γράψας «The Principles of Political Economy» (1817). Εἶναι μὲ πολλὴν πρωτοτυπίαν ὁ βαθυνούστατος συνεχιστὴς τοῦ ἔργου τοῦ Σμίθ, θεωρῶν ὅτι τὸ κύριον πρόβλημα τῆς οἰκονομικῆς εἶναι τὸ τῆς κατανομῆς τῶν ἀγαθῶν. Αἱ κυρίαι θεωρίαι αὐτοῦ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι: Τὴν ἀξίαν καὶ τιμὴν τῶν ἀγαθῶν καθορίζει ὡς βασιζομένην ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τῆς ἐργασίας, ἥτις ἐχρησιμοποιήθη διὰ νὰ παραχθοῦν τὰ ἀγαθὰ ὡς καὶ τὰ χρησιμοποιηθέντα πρὸς τοῦτο μηχανήματα. Ἡ ἔγγειος πρόσοδος ὀφείλεται εἰς τὴν εὐνοϊκὴν θέσιν ὡρισμένων γαιῶν, εἴτε λόγῳ τῆς εὐφορίας των, εἴτε λόγῳ τῆς θέσεώς των. Ὁ νόμος τῆς μὴ ἀναλόγου ἀποδόσεως ἐπηρεάζει κάθε παραγωγήν ἐφόσον αὐξανομένων τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν ὑπάρχει ἐμπόδιον ὅπως εἰς τοῦτον αὐξηθῇ κατὰ τὴν πρέπουσαν ἀναλογίαν, τότε ἡ ἀπόδοσις παύει νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰς καταβληθείσας προσθέτους δαπάνας. Τὸ ἡμερομίσθιον τείνει νὰ διατηρηθῇ εἰς ἐπίπεδον τοιοῦτον, ὥστε νὰ ἐξαρκῇ εἰς τὴν συντήρησιν τοῦ ἐργάτου καὶ τῆς οἰκογενείας του, χωρὶς νὰ αὐξάνῃ οὔτε νὰ ἐλαττοῦται ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν ἐργατῶν. Αἱ διεθνεῖς συναλλαγαὶ ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐξίσωσιν τῶν τιμῶν τῶν αὐτῶν ἀγαθῶν εἰς τὰ διάφορα κράτη, πραγματοποιουμένην δι' ἀναλόγου κινήσεως τοῦ χρήματος ἀπὸ χώρας εἰς χώραν. Θεωρεῖ ὅτι πρέπει αἱ τράπεζαι νὰ ἀφίενται ἐλεύθεραι νὰ ἐκδίδουν χαρτονόμισμα, ἐφόσον προσάγονται ἐμπορικαὶ ἀξίαι εἰς προεξόφλησιν. Φυσικὸς φραγμὸς κατὰ τῆς πληθωρικῆς κυκλοφορίας χαρτονομίσματος εἶναι ἡ δυσπιστία τοῦ κοινοῦ, τὸ ὁποῖον θὰ σπεύσῃ νὰ ζητήσῃ τὴν μετατροπὴν τοῦ χαρτονομίσματος εἰς μεταλλικὸν νόμισμα. Ἑρμηνευταὶ τῆς διδασκαλίας τῶν Σμὶθ καὶ Ricardo ὑπῆρξαν ὁ *James-Mill* (1773—1836) καὶ ὁ *John Ramsay Mac Culloch* (1789—1864), γράψας «Principles of Political Economy» (1825),

Thomas Robert Malthus (1766—1834), Ἄγγλος, γράψας «An Essay on the Principle of Population» (1798) καὶ «Principles of Political Economy» (1820). Ἰδιάζουσαν σημασίαν ἔχει ἡ περὶ πληθυσμοῦ θεωρία του, καθ' ἣν ὁ πληθυσμὸς τείνει νὰ αὐξηθῇ πέραν τῶν διαθεσίμων μέσων διατροφῆς, ἐὰν μὴ ἐμποδισθῇ ἀπὸ ἰσχυρὰ κωλύματα, οἷα εἶναι τὰ πάθη, ἡ πενία καὶ ἡ ἠθικὴ ἀπὸ τοῦ γάμου ἀποχή. Ἡ θεωρία αὕτη ἀπετέλεσε τὴν βάσιν πάσης μεταγενεστέρας πληθυσμιακῆς θεωρίας.

Ὁ *Jean Baptiste Say* (1767—1832), Γάλλος, γράψας «Cours d'Économie Politique» (1828—1829). Εἶναι ὁ μέγας ἐκλαϊκευτὴς τῆς διδασκαλίας τοῦ Σμίθ, διατυπώσας καὶ ἰδίας θεωρίας, ὡς ἡ τῶν ἀγορῶν (τὰ ἀγαθὰ ἀγοράζονται δι' ἀγαθῶν) καὶ περὶ κρίσεων (δὲν εἶναι δυνατὴ γενικὴ ὑπερπαραγωγή, ἀλλὰ μόνον μερικὴ τοιαύτη).

Henry Charles Carey (1793—1879). Ἀμερικανὸς τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν, γράψας «Principles of Political Economy» (1837—1840). Ἀντιπροσωπεύει, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς δύο προηγουμένους, τὴν αἰσιόδοξον ἄποψιν τῆς κλασσικῆς σχολῆς, διατυπώσας ἰδίας θεωρίας περὶ τῆς ἐγγείου προσόδου καὶ τοῦ πληθυσμοῦ.

Frederic Bastiat (1801—1850). Γάλλος, γράψας τὰς «Harmonies Économiques» (1850), καὶ αὐτὸς αἰσιόδοξος καὶ ἐνθουσιώδης κῆρυξ τῆς ἰδέας τῆς ἐλευθερίας ἐν τῇ οἰκονομίᾳ.

Johann Heinrich von Thünen (1783—1850). Ὁ σπουδαιότατος Γερμανὸς ἐκπρόσωπος τῆς κλασσικῆς σχολῆς, γράψας «Der isolierte Staat in Beziehung auf Landwirtschaft und Nationalökonomie» (1826), ἐρευνήσας κυρίως τὸ πρόβλημα τῆς ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν μεταφορικῶν δαπανῶν τοποθετήσεως τῶν διαφόρων μορφῶν καλλιεργείας τῆς γῆς πέριξ ἑνὸς κέντρου καταναλώσεως, μιᾶς πόλεως. Ἄλλοι σημαντικοὶ ὀπαδοὶ τῆς κλασσικῆς σχολῆς ἐν Γερμανίᾳ ὑπῆρξαν οἱ: *Christian Jacob Kraus* (1753—1807), *Fricdrich Benedikt von Hermann* (1795—1868) γράψας «Staatswirtschaftliche Untersuchungen» (1832) καὶ διατυπώσας ἰδίας θεωρίας περὶ ἀγαθῶν καὶ τιμῆς, *Karl Heinrich Rau* (1792—1870), τοῦ ὁποίου τὸ «Lehrbuch der Politischen Oekonomie» (1826—1832) ἔσχε μεγίστην διάδοσιν, μεταφρασθὲν εἰς ὀκτὼ γλώσσας.

William Nassau Senior (1790—1864), Ἄγγλος, γράψας «An outline of Political Economy» (1836) καὶ διαμορφώσας τὴν θεωρίαν τῆς ἐγκρατείας.

John Stuart Mill (1806—1873), Ἄγγλος, γράψας τὰ «Principles of Political Economy» (1848) θεωρούμενα ὡς ἡ τελειοτάτη διατύπωσις τῆς διδασκαλίας τῆς κλασσικῆς σχολῆς. Διετύπωσε πληρέστερον τὴν θεωρίαν τοῦ κεφαλαίου τῶν ἡμερομισθίων, καθ' ἣν τὸ ὕψος τῶν ἡμερομισθίων ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ μεγέθους τοῦ τμήματος τοῦ κεφαλαίου τῶν ἐπιχειρήσεων, ὅπερ διατίθεται διὰ τὴν πληρωμὴν ἐργατῶν.

John Elliot Cairnes (1823—1875), ὁ τελευταῖος τῶν μεγάλων Ἄγγλων οἰκονομολόγων, ὅστις ἠκολούθησε τὴν πλήρη διδασκαλίαν τῆς κλασσικῆς σχολῆς.

Αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ τῆς κλασσικῆς σχολῆς δύνανται νὰ συνοψισθοῦν (κατὰ τοὺς *Gide-Rist*) ὡς ἑξῆς: α) Ἀρχὴ τῶν οἰκονομικῶν νόμων. Ὑφίστανται φυσικοὶ νόμοι διέποντες τὰ οἰκονομικὰ φαινόμενα. β) Ἀρχὴ τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος ἢ ἡδονιστικὴ ἀρχή. Ἕκαστον ἄτομον ἐπιδιώκει τὸ ἴδιον συμφέρον, ἡ σύγκρουσις δὲ τῶν ἀτομικῶν συμφερόντων εἶναι τὸ κίνητρον τῆς ἐκπολιτιστικῆς προόδου. γ) Ἀρχὴ τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ. δ) Νόμος πληθυσμοῦ, συμφώνως πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ Μάλθου. ε') Νόμος προσφορᾶς καὶ ζητήσεως, καθορίζων τὴν τιμὴν τῶν ἀγαθῶν. στ') Νόμος ἡμερομισθίου κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Ricardo. ζ') Νόμος προϊούσης αὐξήσεως τῆς ἀποδόσεως (κυρίως ἐν τῇ βιομηχανίᾳ) καὶ τῆς μὴ ἀναλόγου ἀποδόσεως (κυρίως ἐν τῇ γεωργίᾳ). η') Νόμος ἐγγείου προσόδου κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Ricardo. θ') Νόμος διεθνῶν συναλλαγῶν. Αἱ διεθνεῖς τιμαὶ τῶν ἀγαθῶν βασίζονται ἐπὶ τῆς προσφορᾶς καὶ ζητήσεως.

Ἡ φιλελευθέρα σχολὴ διεδόθη εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην καὶ αἱ ἀρχαὶ αὐτῆς ἐφηρμόσθησαν καθ' ὅλον σχεδὸν τὸν ΙΘ' αἰῶνα, μέχρι τοῦ 1870 περίπου. Τὰς ἀρχὰς αὐτῆς, καὶ κυρίως τὴν διδάσκουσαν ὅτι δὲν πρέπει νὰ τίθενται δασμολογικοὶ φραγμοὶ εἰς τὰς διεθνεῖς συναλλαγάς, ἀπεδέχθησαν οἱ βιομηχανικοὶ κύκλοι τοῦ Manchester, διαμορφώσαντες τὴν ὁμώνυμον σχολὴν (Manchester school), ἥτις ἐπηρέασε τὴν ἀγγλικὴν πολιτικὴν ἀπὸ τοῦ 1845 μέχρι τοῦ 1875. Ἐπίσης ἔνθερμος ὀπαδὸς τῆς φιλελευθέρας διδασκαλίας ὑπῆρξεν ἡ Anti-cornlaw-league (1838 κ.ἑξ.) μὲ ἀρχηγοὺς τοὺς Richard Cobden καὶ John Bright, ἥτις ἐπεδίωξε καὶ ἐπέτυχεν ἐν Ἀγγλίᾳ τὴν κατάργησιν τῶν εἰσαγωγικῶν ἐπὶ τοῦ σίτου δασμῶν.

Περὶ τῆς φιλελευθέρας οἰκονομικῆς σχολῆς πρέπει νὰ γίνῃ ἡ ἀκόλουθος παρατήρησις: Ἡ σχολὴ αὕτη παρουσιάζει σπουδαῖα μειονεκτήματα, ἰδίᾳ δὲ διότι δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὰς ἐπικινδύνους συνεπείας τῆς ἐλευθερίας ἐν τῇ οἰκονομίᾳ καὶ τὰς ἐκ ταύτης προκυπτούσας κοινωνικὰς ἀνωμαλίας, δέον ὅμως νὰ τονισθῇ ὅτι ἀπὸ καθαρῶς οἰκονομικῆς ἀπόψεως εἶναι ἡ διδασκαλία, ἥτις ὑποθάλπουσα καὶ εὐνοοῦσα τὸ πνεῦμα ἐπικερδείας ἐξασφαλίζει τὴν μεγίστην ἐπίδοσιν τῆς οἰκονομικῆς ἐνεργείας. Ὥστε ἡ φιλελευθέρα ὀργάνωσις τῆς οἰκονομίας εἶναι ὁ μέγιστος δυνατὸς συντελεστὴς τῆς οἰκονομικῆς προόδου.

Αἱ μετὰ τὴν φιλελευθέραν σχολὴν νεώτεραι οἰκονομικαὶ σχολαί. Ἡ φιλελευθέρα σχολή, στρέψασα τὴν προσοχήν της εἰς τὴν μελέτην τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων, καὶ δὴ λαμβανομένων αὐ-

Digitized by Google

τοτελῶς, παρεῖδε τὸν κοινωνικὸν ἀντίκτυπον τῆς ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομικῆς ἐνεργείας. Τοῦτο δὲν πρέπει νὰ νοηθῇ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι οἱ μεγάλοι διδάσκαλοι τῆς σχολῆς ταύτης δὲν ἀντελήφθησαν τὴν σημασίαν τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων ποῦ γεννᾷ ἡ οἰκονομία, ἀλλὰ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι εἰς τὰ προβλήματα ταῦτα δὲν ἐδόθη ἡ δέουσα προσοχή. Διαμορφοῦνται λοιπὸν κυρίως ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΘ' αἰῶνος νέαι οἰκονομικαὶ σχολαί, αἱ ὁποῖαι ἐπιδιώκουν νὰ ἀντιμετωπίσουν ἐπιτυχέστερον τὰ κοινωνικὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα τότε ἀκριβῶς ἤρχισαν ἐμφανιζόμενα μετὰ ὀξύτητος, διακρινόμεναι εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας· αἱ μέν, θεωροῦσαι ὅτι ἡ κρατοῦσα ὀργάνωσις τῆς οἰκονομίας, βασιζομένη ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῆς ἐπικερδείας καὶ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, ἐνέχει ἀθεράπευτα μειονεκτήματα, σκληρὰς ἀδικίας καὶ διαρκεῖς κοινωνικοὺς κινδύνους, καὶ πρέπει νὰ ἀνατραπῇ καὶ νὰ ἀντικατασταθῇ ὑπὸ ἄλλης ὀργανώσεως μὴ βασιζομένης ἐπὶ τῶν ἀρχῶν αὐτῶν, τοιαῦται δὲ θεωρίαι εἶναι δύο: ὁ σοσιαλισμὸς καὶ ἡ ἀναρχία· ἄλλαι δέ, παραδεχόμεναι ὅτι ἡ ὀργάνωσις τῆς οἰκονομίας παρουσιάζει ἀδυναμίας, ἐπιδιώκουν τὴν μεταρρύθμισιν τῆς κρατούσης οἰκονομικῆς καταστάσεως, οὕτως ὥστε νὰ διατηρηθοῦν ἀμετάβλητοι αἱ βάσεις τῆς ὀργανώσεως αὐτῆς (ἐπικέρδεια καὶ ἰδιοκτησία), ἀλλὰ νὰ ἀποφευχθοῦν αἱ ἐπικίνδυνοι κοινωνικαὶ συνέπειαι. Ἐνῷ ἡ φιλελευθέρα σχολὴ ἐμελέτησεν ἰδίως τὰ φαινόμενα τῶν συναλλαγῶν, μὲ τὸν ἀπώτερον σκοπὸν τῆς ἀπεριορίστου ἀναπτύξεως καὶ ἐνισχύσεως αὐτῶν, αἱ νεώτεραι σχολαὶ στρέφουν τὴν προσοχήν των καὶ πρὸς τὰ φαινόμενα τῆς κατανομῆς τῶν ἀγαθῶν, ἐπιδιώκουσαι ὅπως διὰ τῆς καλυτέρας διαρρυθμίσεως ταύτης ἀπαμβλύνουν τὰς κοινωνικὰς ἀδικίας τοῦ ἀχαλινώτου οἰκονομικοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν ἀτόμων. Σημειωτέον ὅτι ὅλαι αὐταὶ αἱ σχολαί, τόσον αἱ ἀνατρεπτικαὶ ὅσον καὶ αἱ μεταρρυθμιστικαί, ἔχουν βάσιν καὶ ἀφετηρίαν τὰς διδασκαλίας τῆς κλασσικῆς φιλελευθέρας σχολῆς, αἱ ὁποῖαι ἀπετέλεσαν καὶ ἀποτελοῦν πάντοτε τὴν βάσιν τῆς οἰκονομικῆς σκέψεως καὶ ἐρεύνης.

Ἀνατρεπτικαὶ οἰκονομικαὶ σχολαί. *Σοσιαλισμός.* Σοσιαλισμὸς ἢ κομμουνισμὸς εἶναι ἡ θεωρία ἐκείνη, ἥτις ἐπιδιώκει νὰ ἀντικαταστήσῃ εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς κοινωνίας καὶ τῆς οἰκονομίας τὸ πνεῦμα τοῦ ἀτομικισμοῦ διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ κοινωνισμοῦ, ἐφαρμοζομένου ὑπὸ ἀπόλυτον μορφήν. Τὴν ἀντικατάστασιν ταύτην ἐπιδιώκει νὰ πραγματοποιήσῃ ὁ σοσιαλισμὸς διὰ τῆς καταργήσεως τοῦ δικαιώματος τῆς ἰδιοκτησίας, κυρίως ἐπὶ τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς ἀγαθῶν. Ὁ σοσιαλισμὸς ἐμφανίζεται ἰδίως ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ ἡ σπουδαιοτέρα ἐκδήλωσις αὐτοῦ εἶναι ὁ Μαρξισμός, χάριν ὅμως πληρότητος ἀναφέρονται καὶ αἱ λοιπαὶ ἥσσονος σημασίας ἐκδηλώσεις αὐτοῦ.

Οὐτοπικὸς σοσιαλισμός. Χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῶν ἑξῆς ἀρχῶν: α') Τῆς πεποιθήσεως ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἶναι φύσει καλοί. β') Τῆς πεποιθήσεως εἰς τὴν ἰσχὺν τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ εἰς τὴν ἀσφαλῆ τούτου ἐπικράτησιν· καὶ γ') Τῆς ἐλπίδος ὅτι οἱ κρατοῦντες, πειθόμενοι εἰς τὴν ὀρθότητα τῶν θεωριῶν τῶν σοσιαλιστῶν, θέλουν προθύμως βοηθήσει εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν παρὰ τούτων προτεινομένων ἀνατρεπτικῶν μεταρρυθμίσεων. Ἐκπρόσωποι τοῦ οὐτοπικοῦ ἢ ἀφελοῦς σοσιαλισμοῦ εἶναι οἱ ἑξῆς: Gerard Wistanly. Ἄγγλος, γράψας «The Law of Freedom in a platform» (1651) καὶ προτείνας συνεργασίαν πάντων εἰς τὴν παραγωγὴν καὶ ἵδρυσιν μεγάλων ἀποθηκῶν. John Bellers, Ἄγγλος, γράψας «Proposals for raising a Colledge on Industry» (1795). Jean Meslier (1678—1733), Γάλλος, γράψας «Le testament de Jean Meslier» (1762). Morelly, Γάλλος, γράψας «Le Code dela Nature» (1755—1760). William Godwin (1756—1836), Ἄγγλος, γράψας «The Inquiry concerning Political Justice» (1793), ἔργον ποῦ ἐξήσκησε μεγίστην τότε ἐπιρροήν. François Noel Babeuf (1760—1797), Γάλλος κομμουνιστὴς καὶ ἐπαναστάτης, ἱδρύσας τὴν «Société des égaux». Claude Henry de Rouvroy comte de Saint Simon (1760—1825), Γάλλος, γράψας «Sur la régénération de la Société européenne» (1814) καὶ Système industriel» (1821). Ὑποστηρίζει ὅτι τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν πρέπει νὰ ἀναλάβουν οἱ παραγωγοὶ καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ ἐφαρμογὴ πνεύματος φιλανθρωπίας καὶ ἀδελφότητος. Τὰ συγγράμματά του περιέχουν μεγαλοφυεῖς παρατηρήσεις, ἀλλὰ καὶ πολλὰς ἀφελεῖς τοιαύτας. Ἵδρυσε σχολήν, τοὺς Saint-Simonistes. Ἐκ τῶν ὀπαδῶν του ἀναφέρομεν τοὺς Bazard, Enfantin καὶ Rodriques. Jean Simonde de Sismondi (1773—1842), Ἑλβετός, γράψας Nouveaux Principes d'Économie Politique» (1819). Εἶναι ἱδρυτὴς τῆς συγχρόνου κοινωνικῆς πολιτικῆς, ἐπιζητῶν ἐπέμβασιν τοῦ κράτους ὑπὲρ τῶν ἀπόρων καὶ καταπολεμήσας τὸν ἀτομικισμὸν (δι' ὃ καὶ ἀναφέρεται μεταξὺ τῶν σοσιαλιστῶν, καίτοι δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ τοιοῦτος).

Συγγραφεῖς οὐτοπιῶν. Εἰς τὸν σοσιαλισμὸν ἀναφέρομεν καὶ τοὺς συγγραφεῖς φανταστικῶν ὀργανώσεων τῆς πολιτείας (οὐτοπιῶν), διὰ τῶν ὁποίων νὰ πραγματοποιῆται ἡ ἰδανικὴ τῆς κοινωνίας ὀργάνωσις. Οἱ συγγραφεῖς οὗτοι ἐπιδιώκουν γενικὴν οἰκονομικὴν ἰσότητα καὶ ἀδελφότητα τῶν ἀνθρώπων, εἶναι δὲ οἱ: Πλάτων (εἰς τὸν «Τίμαιον», τὴν «Πολιτεῖαν» καὶ τοὺς «Νόμους»), Sir Thomas More («Utopia» 1516), Bacon («New Atlantis» 1624), Campanella («Civitas Soli» 1623), Harrington («Oceana» 1656), Fénelon («Télémaque» 1699), Cabet («Voyage en Icarie» 1840), Bulwer Lytton («The Coming Race» 1871), Samuel Butler («Erewhon» 1872), Edw. Bellamy («Looking Bakward» 1888), William Morris («News from Nowhere» 1890), Th. Hertzka («Freiland» 1890), H. G. Wells («Anticipations» 1901), («A modern Utopia» 1905).

Συνεταιριστικὸς σοσιαλισμός. Προτείνει τὴν μεταρρύθμισιν τῆς κρατούσης ὀργανώσεως διὰ τῆς ἐφαρμογῆς εἰς τὴν παραγωγὴν τῆς συνεταιριστικῆς ἀρχῆς. Εἰς τὴν τάσιν αὐτὴν ἀνήκουν οἱ ἑξῆς: Robert Owen (1771—1858), Ἄγγλος, γράψας «The New Moral World» (1835), ἀποπειραθεὶς τὴν κατάργησιν τοῦ νομίσματος καὶ ἀγωνισθεὶς ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῆς θέσεως τῶν ἐργατῶν. Charles Fourier (1772—1835), Γάλλος, τοῦ ὁποίου τὰ συγγράμματα εἶναι κρᾶμα σοβαρῶν παρατηρήσεων καὶ ἀσυναρτησιῶν. Philippe Buchez (1796—1865), Theodore Dezamy, Louis Blanc (1811—1882), γράψας «Organisation du travail» (1841) καὶ ἐπιχειρήσας τὴν ἔμπρακτον ἐφαρμογὴν τῶν ἰδεῶν του, Victor Considerant (1808—1893).

Χριστιανικὸς σοσιαλισμός. Ἐπιδιώκει τὴν βελτίωσιν τῶν κρατούντων διὰ τῆς ἐμπεδώσεως τοῦ πραγματικοῦ καὶ ἀληθοῦς πνεύματος τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐδῶ ἀνήκουν ὁ προμνησθεὶς Buchez καὶ οἱ Félicité de Lamennais (1782—1854), Constantin Pecqueur (1801—1887), Pierre Leroux (1797—1871) καὶ ὁ Wilhelm Weitling (1808—1871).

Ἐδαφικὸς ἢ ἀγροτικὸς σοσιαλισμός. Ζητεῖ τὴν κατάργησιν τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ὀπαδοὶ δὲ αὐτοῦ ὑπῆρξαν οἱ Thomas Spence (1750—1814), Charles Hall καὶ Henry George.

Οἱ πρόδρομοι τοῦ Μαρξισμοῦ. Εἰς αὐτοὺς συγκαταλέγουν τοὺς συγγραφεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐπεχείρησαν νὰ βασίσουν τὰς σοσιαλιστικάς των ἀπόψεις ἐπὶ ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης τῆς θεωρίας τῆς ἀξίας, τοιοῦτοι δὲ εἶναι οἱ ἑξῆς: William Thompson (1785—1833), Ἄγγλος, γράψας «An Inquiry into the principles of the distribution of Wealth». Pierre Joseph Proudhon (1809—1865), Γάλλος, ὑποστηρίξας ὅτι ἡ ἰδιοκτησία εἶναι κλοπή, ἀλλὰ ἀντιταχθεὶς καὶ κατὰ τοῦ κομμουνισμοῦ. Ferdinand Lasalle (1825—1864), ἐνθουσιώδης ὑπέρμαχος τῶν ἐργατικῶν ἰδεωδῶν καὶ πρωτοστατήσας εἰς τὴν ταξικὴν ὀργάνωσιν τῶν ἐργατῶν. Karl Johann Rodbertus (1805—1875), ὁ σημαντικώτερος ἐκπρόσωπος τοῦ σοσιαλισμοῦ ἐκτὸς τοῦ Μάρξ, ὑποστηρίξας τὴν κατάργησιν τῆς ἰδιοκτησίας καὶ διατυπώσας θεωρίας περὶ ἡμερομισθίων καὶ κρίσεων.

Μαρξικὸς ἢ ὑλιστικὸς σοσιαλισμός. Ἱδρυτὴς αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ Γερμανὸς Karl Marx (1818—1883), βοηθηθεὶς καὶ ὑπὸ τοῦ φίλου του Friedrich Engels (1820—1895) Τὰ κυριώτερα ἔργα τοῦ Marx εἶναι τὸ «Κεφάλαιον» (1867—1905) ἡ «Κριτικὴ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας» (1859), τὸ «Κομμουνιστικὸν μανιφέστον» (1847, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Engels), τοῦ δὲ Engels τὸ «Σχεδιάγραμμα κριτικῆς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας» (1844), «Ἡ ὑπὸ τοῦ κυρίου Eugen Dühring ἀνατροπὴ τῆς ἐπιστήμης» (1871). Αἱ κύριαι θεωρίαι τοῦ Μὰρξ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι: Ἡ τῆς ὑπεραξίας, καθ' ἣν ἡ ἀξία τῶν ἀγαθῶν καθορίζεται ὑπὸ τῆς ἐργασίας, ὁ δὲ κεφαλαιοῦχος, χρησιμοποιῶν τὸν ἐργάτην, δὲν δίδει εἰς τοῦτον τὴν ὅλην ἀξίαν τῶν ὑπὸ τούτου παραχθέντων ἀγαθῶν ἀλλὰ μέρος μόνον ταύτης, κρατῶν δι' ἑαυτὸν τὸ περιπλέον, τὴν ὑπεραξίαν. Βάσις τῆς κοινωνικῆς ὀργανώσεως εἶναι ἡ οἰκονομικὴ ὀργάνωσις καὶ δὴ αἱ συνθῆκαι ὑφ' ἃς τελεῖται ἡ παραγωγή· πᾶσαι αἱ λοιπαὶ ἐκδηλώσεις ἀνθρωπίνης ἐνεργείας ἀποτελοῦν τὸ ἐπὶ τῆς βάσεως ταύτης ἐποικοδόμημα (ὑλιστικὴ ἀντίληψις τῆς ἱστορίας καὶ κοινωνιολογίας). Εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς οἰκονομίας παρατηρεῖται προϊοῦσα συγκέντρωσις τῶν ἐπιχειρήσεων, προϊοῦσα ἐξαθλίωσις τῶν ἐργατικῶν τάξεων. Ταῦτα θὰ ἔχουν ὡς συνέπειαν τὴν ἐκτράχυνσιν τῆς πάλης τῶν τάξεων, ἥτις θὰ προκαλέσῃ ἐπαναστάσεις ποῦ θὰ ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀνατροπὴν τοῦ κρατοῦντος ἀστικοῦ καθεστῶτος καὶ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ κομμουνισμοῦ.

Οἱ ἐπιφανέστατοι ὀπαδοὶ τοῦ Karl Marx εἶναι οἱ Karl Kautsky, Bernstein, Liebknecht, Rosa Luxemburg, Lensch, Renner, Cunow, Hänisch κλπ., ὡς καὶ οἱ Ρῶσοι Plechanov καὶ Axelrod, πρὸ πάντων δὲ ὁ ἱδρυτὴς τοῦ μπολσεβικισμοῦ Λένιν. Ἐκ μέρους τῶν μὴ μαρξιστῶν διετυπώθη λεπτομερὴς καὶ ἐξαντλητικὴ ἀνασκευὴ τῶν ἀπόψεων τοῦ κομμουνισμοῦ, ἐκ δὲ τῶν ἀναφερομένων ἀντικομμουνιστικῶν ἐπιχειρημάτων τὸ κυριώτατον εἶναι ὅτι ἡ κατάργησις τῆς ἰδιοκτησίας ἐπὶ τῶν μέσων παραγωγῆς καὶ ὁ ὁλοσχερὴς σχεδὸν περιορισμὸς τῆς ἐπιτεύξεως κερδῶν (περιορισμὸς τῆς ἐπικερδείας) θὰ ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν μεγίστην μείωσιν τῆς ἐνεργητικότητος καὶ δράσεως τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν ὁριστικὴν ἀνακοπὴν ὄχι μόνον πάσης οἰκονομικῆς προόδου, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ἐκπολιτιστικῆς. Ἡ ἀντικατάστασις τοῦ κινήτρου τῆς ἐπικερδείας διὰ τῆς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον συγκεκαλυμμένης βίας (ὅπως καθ' ἡμᾶς συμβαίνει εἰς τὴν μπολσεβικικὴν Ρωσίαν) ἀσφαλῶς δὲν ἐξασφαλίζει τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἀναρχία. Εἶναι ἡ θεωρία ἡ ἐπιδιώκουσα τὴν ἀπόλυτον ἐφαρμογὴν τοῦ ἀτομικισμοῦ, τὴν κατάργησιν πάσης ἐξουσίας καὶ τὴν ὀργάνωσιν κοινωνίας καὶ οἰκογενείας ἐπὶ τῆς ἀπολύτου καὶ ἀνεξελέγκτου ἐλευθέρας τοῦ ἀτόμου δράσεως. Κύριοι ἐκπρόσωποι τῆς ἀναρχίας ὑπῆρξαν οἱ Max Stirner (1806—1856), Michael Bakounine (1816—1876), πρίγκιψ Kropotkin († 1920) καὶ ὁ Γάλλος γεωγράφος Elisée Reclus.

Μεταρρυθμιστικαὶ καὶ λοιπαὶ νεώτεραι οἰκονομικαὶ σχολαί. *Ἱστορικὴ σχολή.* Διακρίνεται εἰς τὴν παλαιοτέραν ἱστορικὴν σχολήν, ἣν ἀπετέλουν οἱ Γερμανοὶ Bruno Hildebrand (1812—1878), γράψας «Die Nationalökonomie der Gegenwart und Zukunft» (1848), Wilhelm Roscher (1817—1894), γράψας «System der Wolkswirtschaft» (1854) καὶ Karl Knies (1821—1898), γράψας «Die politische Oekonomie von Standpunkt der geschichtlichen Methode» (1853), καὶ εἰς τὴν νεωτέραν ἱστορικὴν σχολήν, ἧς ἀρχηγὸς καὶ ἐπιφανέστατος ἐκπρόσωπος ὑπῆρξεν ὁ Gustav Schmoller (1838—1917) ὅστις ἔγραψε πλεῖστα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἰδιαιτέραν σημασίαν ἔχει τὸ «Grundriss der allgemeinen Volkswirtschaftslehre», ὅπερ ἀποτελεῖ θησαυρὸν γνώσεων καὶ πληροφοριῶν. Εἰς τὴν ἱστορικὴν σχολὴν ἀνήκουν ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει καὶ οἱ Γερμανοὶ Brentano, Bücher, Sombart, Knapp, Held, Gothein, οἱ Ἄγγλοι Clife Leslie, Rogers, Arnold Toynbee, Cunnigham, Wigram, Ashley, Sidney Webb, οἱ Γάλλοι Gide, Levasseur, d'Avenel, ὡς καὶ ὁ Frederic le Ploy. Αἱ βασικαὶ διδασκαλίαι τῆς ἱστορικῆς σχολῆς εἶναι αἱ ἑξῆς: α) Ἀρχὴ τοῦ ἑνιαίου τῶν κοινωνικῶν φαινομένων, καθ' ἣν ἡ ἔρευνα τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων μεμονωμένων εἶναι ἀνεπαρκής, ἀλλὰ πρέπει νὰ διεξάγεται ἐν συνδυασμῷ μὲ τὰ λοιπὰ κοινωνικὰ φαινόμενα. β) Πρέπει νὰ ἐρευνῶνται αἱ κοινωνικαὶ καὶ ἠθικαὶ συνέπειαι τῶν οἰκονομικῶν ἐνεργειῶν καὶ νὰ ἐπιδιώκεται ἡ ὀργάνωσις τῆς οἰκονομίας, ὥστε αὕτη νὰ μὴ ἔχῃ ἐπικίνδυνα ἠθικὰ καὶ κοινωνικὰ ἀποτελέσματα. γ) Τὰ οἰκονομικὰ φαινόμενα διαρκῶς μεταβάλλονται καὶ ἑπομένως ἔχουν σχετικὴν μόνον ἰσχὺν (ἀρχὴ ἱστορισμοῦ καὶ σχετικότητος). δ) Εἰς τὴν ἔρευναν τῆς οἰκονομίας πρέπει νὰ ἐφαρμόζεται ἡ ἐξ ἐπαγωγῆς μέθοδος.

Κρατικὸς σοσιαλισμός. Ὑποστηρίζει τὴν ἀνάγκην ἐπεμβάσεως τοῦ κράτους εἰς τὰ οἰκονομικὰ φαινόμενα, ἀποβαίνοντος οὕτω ρυθμιστῆρος τῆς οἰκονομίας καὶ ἐπιδιώκοντος τὴν ἐξομάλυνσιν τῶν συγκρούσεων καὶ ἄκρων ἀνισοτήτων, τὰς ὁποίας κατ' ἀνάγκην προκαλεῖ ἡ ἐλευθερία συναλλαγῶν καὶ ἀνταγωνισμοῦ. Ὁ κρατικὸς σοσιαλισμὸς δὲν ἐπιδιώκει τὴν ἐπίτευξιν οἰκονομικῆς ἰσότητος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ προσπαθεῖ νὰ θεραπεύσῃ τὰς μεγάλας ἀδικίας καὶ νὰ γεφυρώσῃ τὰ κοινωνικὰ χάσματα, χωρὶς ὅμως νὰ θέσῃ ἐν κινδύνῳ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον οἰκονομίας καὶ πολιτισμοῦ. Μὲ τὸν κρατικὸν σοσιαλισμὸν παραμένει ἄθικτον κατ' ἀρχὴν τὸ κέντρον τῆς ἐπικερδείας· μόνον τὸ κράτος ἄλλοτε μὲν ἐπεμβαίνει ρυθμίζον ὡρισμένα ζητήματα τῆς οἰκονομίας (ὅλη ἡ ἐργανικὴ νομοθεσία ἡ ἀφορῶσα τὴν ἐνίσχυσιν τῆς παραγωγῆς ἀποτελεῖ ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς ταύτης), ἄλλοτε δὲ ἀναλαμβάνει δι' ἴδιον λογαριασμὸν τὴν διεξαγωγὴν ὡρισμένης ἐπιχειρήσεως. Ὁ Adam Müller (1779——1829), Γερμανός, γράψας «Die Elemente der Staatskunst» (1809), ἐμφορεῖται μὲ τὰς ἀρχὰς τῆς ρωμαντικῆς σχολῆς καὶ ὑποστηρίζει ὅτι ὁ μεσαίων καὶ ἡ ὀργάνωσις αὐτοῦ ἀποτελοῦν ἀξιομίμητα ἰδανικά. Ὁ Jean Simonde de Sismondi (1773—1842), περὶ οὗ ἐγένετο ἀνωτέρω λόγος, ὡς πολέμιος τῆς φιλελευθέρας οἰκονομίας δύναται νὰ λογισθῇ ὡς πρόδρομος τοῦ κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ. Ὁ Dupont White (1807—1878), Γάλλος, γράψας «L'individu et l'état» (1858—1865) ὑπεστήριξεν ὅτι ὁ ἀτομικισμὸς εἶναι ἀρχὴ κακοποιὸς καὶ ὅτι εἶναι ἐπάναγκες τὸ κράτος νὰ ἀναμιγνύεται εἰς τὴν οἰκονομίαν. Ὁ Friedrich List (1789—1846), Γερμανός, γράψας «Das nationale System der Politischen Oekonomie» (1841), ἔστρεψε τὴν προσοχήν του πρὸς τὴν σημασίαν ποῦ ἔχει διὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς οἰκονομίας ὁ χωρισμὸς τῶν λαῶν εἰς χωριστὰ κράτη. Πρέπει ἑπομένως ἡ οἰκονομικὴ νὰ ἔχῃ τοῦτο ὑπ' ὄψιν καὶ νὰ μὴ διαγράφῃ σύστημα διεθνοῦς ὀργανώσεως τῆς οἰκονομίας, τὸ ὁποῖον νὰ παραγνωρίζῃ τὴν πραγματικότητα. Ἐτόνισεν ὅτι ἡ εὐημερία τῶν ἀτόμων ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς εὐημερίας τῶν λαῶν. Ὑποστηρίζει ὅτι τὰ κράτη πρέπει νὰ φροντίσουν νὰ ἀναπτύξουν τὰς ἰδίας παραγωγικὰς δυνάμεις, μὲ τὸν ὅρον αὐτὸν ὑπονοῶν τοὺς θεσμούς, οἱ ὁποῖοι ὑποθάλπουν τὴν δρᾶσιν τῶν ἀτόμων (ὡς ὁ κοινοβουλευτισμός, ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου, τὸ ὁρκωτὸν σύστημα κ. τ. τ.),

Digitized by Google

Ὑπερμαχεῖ τοῦ προστατευτικοῦ δασμολογίου, ἐφόσον δι' αὐτοῦ πρόκειται νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας καὶ νὰ προστατευθῇ κατὰ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν μᾶλλον προηγμένων βιομηχανικῶς χωρῶν. Αἱ ἰδέαι του περὶ προστασίας ἐφηρμόσθησαν εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Ὁ Adolph Wagner (1835—1917), Γερμανός, γράψας «Grundlegung der Politischen Oekonomie» (1892), εἶναι ὁ σημαντικώτερος ἀντιπρόσωπος τοῦ κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ ἢ ἀπὸ καθέδρας σοσιαλισμοῦ, ἱδρύσας μετὰ τῶν Schmoller καὶ Brentano τὸν σύλλογον τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας. Ὁ Wagner διετύπωσε τὴν ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαν διδασκαλίαν περὶ τῆς σκοπιμότητος τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ κράτους εἰς τὴν οἰκονομίαν. Εἰς τὴν πρόσφατον ἱστορίαν διακρίνει τρεῖς περιόδους, τὴν τῆς ἐμποροκρατικῆς πολιτικῆς, καθ' ἣν τὸ ἀπολυταρχικὸν καὶ ἀστυνομικὸν κράτος ρυθμίζει καὶ ἐνισχύει τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν, τὴν ἀτομιστικὴν φιλελευθέραν περίοδον τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, καὶ τὴν σύγχρονον περίοδον τῆς ἐκ νέου ἀναμείξεως τοῦ κράτους, τὴν τοῦ κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἐνῷ τὸ παλαιότερον κράτος ἐμερίμνα κυρίως περὶ τῆς διατηρήσεως τῆς ἰδίας ἰσχύος καὶ περὶ τῆς ὀργανώσεως τοῦ δικαίου, ἤδη τὸ κράτος ἀσχολεῖται, πλὴν τούτων, καὶ μὲ τὴν προαγωγὴν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς εὐημερίας τοῦ λαοῦ. Τὸ σύγχρονον κράτος ἐνεργεῖ κυρίως προληπτικῶς, παρατηρεῖται δὲ προϊοῦσα ἐπέκτασις τῆς δημοσίας δράσεως. Κατὰ τὸν Wagner τὸ κράτος δύναται νὰ ἀναλάβῃ δι' ἴδιον λογαριασμὸν τὴν ἐξυπηρέτησιν ἀναγκῶν τῶν ἀτόμων, ὅταν αὗται δὲν δύνανται νὰ ἐξυπηρετηθοῦν ὑπ' ἄλλου, ἢ δύνανται μὲν ἀλλ' ἧττον ἐπιτυχῶς ἢ ὑπὸ τοῦ κράτους, ἢ τέλος δύνανται νὰ ἐξυπηρετηθοῦν ἀλλὰ μὲ ἐπικινδύνους κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς συνεπείας. Ἰδιαιτέρως σκόπιμος εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ κράτους διεξαγωγὴ οἰκονομικῆς ἐνεργείας, ὅταν αἱ ἀνάγκαι ποὺ πρόκειται νὰ ἐξυπηρετηθοῦν εἶναι μακρᾶς χρονικῆς διαρκείας, μεγάλης χωρικῆς ἐκτάσεως, ἀπαιτοῦν ἑνιαίαν ἐξυπηρέτησιν, εἶναι ἐπιτακτικαὶ καὶ κοιναί. Ἐπεξετάθημεν εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ Wagner, ἥτις εἶναι καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ, διότι ἡ θεωρία αὕτη ἐφαρμόζεται γενικώτατα εἰς ὅλα τὰ πολιτισμένα κράτη κατὰ τὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1900 καὶ ἐφεξῆς. Εἰς τοὺς κρατικοὺς σοσιαλιστὰς ἀνήκουν καὶ ὁ προμνησθεὶς Schmoller, ὁ Lujo Brentano (1844—1931), ὅστις πλὴν ἄλλων πολλῶν ἠρεύνησε καὶ τὰ προβλήματα τοῦ ἡμερομισθίου καὶ τοῦ δασμολογίου, καὶ ὁ Herkner.

Ψυχολογικὴ σχολὴ (καὶ *αὐστριακὴ* λεγομένη). Πρόδρομοι τῆς σχολῆς ταύτης ὑπῆρξαν οἱ Bernouilli, Condillac, Galiani, ἰδίᾳ δὲ ὁ Hermann Heinrich Gossen (1810—1858), Γερμανός, γράψας «Entwicklung der Gesetze des menschlichen Verkehrs» (1854). Οὗτος καθώρισεν ὅτι αἱ ἀνάγκαι εἶναι σχεδὸν ὅλαι διαιρεταί, πᾶσαι δὲ περιωρισμένης ἐντάσεως. Κεντρικὴ θεωρία τῆς ψυχολογικῆς σχολῆς εἶναι ἡ θεωρία τῆς ἐλαχίστης χρησιμότητος, καθ' ἣν ἡ ἀξία ἀποθέματος ἀγαθῶν καθορίζεται ὑπὸ τῆς ἐντάσεως τῆς ὀλιγώτερον ἐντατικῆς ἀνάγκης ἐκ πασῶν τῶν ἀναγκῶν, αἵτινες ἐξυπηρετοῦνται ὑπὸ τοῦ ὅλου ἀποθέματος. Τὴν θεωρίαν ταύτην διετύπωσαν ταυτοχρόνως σχεδὸν τρεῖς ἐπιφανεῖς οἰκονομολόγοι: ὁ Ἄγγλος Stanley Jevons (1835—1882) εἰς τὴν «Theory of Political Economy» (1871), ὁ Ἑλβετὸς M. E. L. Walras (1834—1910) εἰς τὴν «Économie Politique pure» (1874) καὶ ὁ Αὐστρογερμανὸς Karl Menger (1840—1921) εἰς τὰ «Grundsätze der Volkswirtschaftslehre» (1871). Ὁ τελευταῖος ὑπῆρξε καὶ ὁ ἱδρυτὴς σχολῆς, ἧς οἱ ἐπιφανέστεροι ὀπαδοὶ ὑπῆρξαν οἱ Eugen von Böhm Bawerk (1851—1914), γράψας «Kapital und Kapitalzins» (1884—1889), Friedrich von Wieser (1851—1926), γράψας «Theorie der gesellschaftlichen Wirtschaft» (1914), Eugen Philippovich von Philippsberg (1858—1917), γράψας τὸ περίφημον «Grundriss der Politischen Oekonomie» (1893—1907) καὶ Josef Schumpeter. Οἰκονομολόγοι ἀποδεχθέντες τὴν θεωρίαν τῆς ἐλαχίστης χρησιμότητος εἶναι οἱ: Alfred Marshall (1842—1924), ὁ κράτιστος τῶν συγχρόνων οἰκονομολόγων, Robert Zuckerkandl, Lehr, Amonn, Charles Gide, ὁ πρύτανις τῶν συγχρόνων Γάλλων οἰκονομολόγων, Aftalion, Pierson, Ricca Salerno, Pantaleoni, Graziani, Wicksell, Edgeworth, Smart Bonar, Hobbson, Wicksteed, Clark, Seligmann Patten, Clark, Heller. Βάσις τῆς διδασκαλίας τῆς ψυχολογικῆς σχολῆς εἶναι ἡ προεκτεθεῖσα θεωρία τῆς ἐλαχίστης χρησιμότητος. Ἡ ἀξία τῶν ἀγαθῶν καθορίζεται ὑπὸ τῶν ἀναγκῶν, τὰς ὁποίας ταῦτα ἱκανοποιοῦν. Ἡ τιμὴ ἀγαθοῦ καθορίζεται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν περὶ αὐτοῦ ὑποκειμενικῶν κρίσεων ἀγοραστῶν καὶ πωλητῶν, οὕτως ὥστε ἡ τιμὴ νὰ ἀποτελῇ τὸν μέσον ὅρον τῶν κρίσεων τούτων. Εἰς τὰς συναλλαγὰς ἀμφότεροι οἱ συναλλασσόμενοι ἱκανοποιοῦνται καὶ πραγματοποιοῦν κέρδος. Ἡ ἀξία τῶν μέσων παραγωγῆς ρυθμίζεται ὑπὸ τῆς ἀξίας τοῦ προϊόντος τῆς παραγωγικῆς ἐνεργείας. Ἡ τιμὴ τῆς ἐργασίας, τοῦ κεφαλαίου, τῆς χρήσεως τοῦ ἐδάφους, τῆς διακινδυνεύσεως (δηλαδὴ τὸ ἡμερομίσθιον, ὁ τόκος, ἡ ἔγγειος πρόσοδος, τὸ κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου) καθορίζονται ὑπὸ τῆς ἐλαχίστης τούτων ἀποδόσεως ἐν τῇ οἰκονομίᾳ. Ὑπὸ τῆς ψυχολογικῆς σχολῆς ἐδόθη ἰδιαιτέρα σημασία εἰς τὴν ἔρευναν τῶν θεωρητικῶν προβλημάτων τῆς οἰκονομικῆς.

Νεοκλασσικὴ σχολή. Ἀπὸ τοῦ 1900 περίπου διεμορφώθη σπουδαία σχολή, ἥτις ἀκολουθεῖ τὰς ἀρχὰς τῆς κλασσικῆς φιλελευθέρας οἰκονομικῆς, ἐπηρεασθεῖσα ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐφαρμογῆς τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ. Οἱ νεοκλασσικοὶ θεωροῦν ὅτι πᾶσα ρυθμιστικὴ τῆς οἰκονομίας ἐπέμβασις εἶναι προωρισμένη νὰ ἀποτύχῃ καὶ ὅτι ἡ ἀρίστη ὀργάνωσις τῆς οἰκονομίας εἶναι ἡ βασιζομένη ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας. Εἰς τὸν νεοκλασσικισμὸν ἀνήκουν οἱ H. Dietzel, Gustav Cassel, Adolf Weber, Siegfried Budge, Hans Oswalt, καὶ ἔν τινι μέτρῳ ὁ Franz Oppenheimer, διατυπώσας θεωρίαν «φιλελευθέρου σοσιαλισμοῦ».

Μαθηματικὴ σχολή. Εἶναι ἡ ἐπιχειροῦσα τὴν ἔρευναν τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων διὰ τῆς χρήσεως τῶν ἀνωτέρων μαθηματικῶν. Ἱδρυτὴς ταύτης εἶναι ὁ Cournot (1801—1877): «Recherches sur les principes mathématiques de la théorie des richesses» (1877). Ἀνήκουν εἰς αὐτὴν οἱ προμνησθέντες Gossen, Jevons, Walras, Schumpeter, ὡς καὶ οἱ Launhart, Auspitz, Liehen, Pareto, Barone, Irving Fisher.

Εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐπισκόπησιν ἐπεδιώχθη ἡ ἀναγραφὴ τῶν σχολῶν τῆς οἰκονομικῆς καὶ κατ' ἀνάγκην παρελείφθησαν σημαντικοὶ σύγχρονοι οἰκονομολόγοι, ὡς οἱ Robert Liefmann, Othmar Spann, Werner Sombart, Franz Oppenheimer, τῶν ὁποίων ἡ ὑπαγωγὴ εἰς μίαν ἐκ τῶν ἀνωτέρω σχολῶν δὲν εἶναι εὔκολος. Ἡ νεωτέρα οἰκονομικὴ ἐμφανίζει πολλὴν ποικιλίαν θεωριῶν, ὧν πολλαὶ σχετικὴν μόνον σημασίαν ἔχουν καὶ εἶναι αἰσθητὴ ἡ ἀνάγκη συνθετικῆς ἐργασίας, ἥτις νὰ συγκεντρώσῃ τοὺς οἰκονομολόγους περὶ τὰς σπουδαιοτάτας καὶ οὐσιώδεις θεωρίας. Καὶ εἰς τὴν οἰκονομικήν, ὡς καὶ εἰς ὅλην τὴν σύγχρονον σκέψιν, παρατηρεῖται ἔλλειψις ἐναρμονίσεως μεταξὺ σκέψεως καὶ βουλήσεως, ἢ μᾶλλον μεταξὺ τῶν γενικωτάτων ἀρχῶν τῆς πρώτης καὶ τῶν γενικωτάτων κανόνων ποὺ διέπουν τὴν δευτέραν, ἡ δυσαρμονία δὲ αὐτὴ εἶναι ἡ βαθυτάτη αἰτία τῆς συγχρόνου πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς καχεξίας, ἐν συγκρίσει μὲ τὰς ἐποχὰς (ὅπως ἡ κλασσικὴ Ἑλλὰς ἢ ὁ εὐρωπαϊκὸς μεσαίων), καθ' ἃς ὑφίστατο ἁρμονία μεταξὺ γνώσεως καὶ πίστεως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Α'—Ὁ ἐπιθυμῶν νὰ εὕρῃ βιβλιογραφικὰς πληροφορίας περὶ Οἰκονομίας καὶ Οἰκονομικῆς πρέπει νὰ προστρέξῃ εἰς τὸ Handwörterbuch der Staatswissenschaften, τοῦ ὁποίου αἱ δύο τελευταῖαι ἐκδόσεις: 3η (1909—1911, τόμοι 8), 4η (1923—1929, τόμοι 9) εἶναι χρησιμώτατα καὶ ἀπαραίτητα βοηθήματα. Ἐπίσης σπουδαίαν πηγὴν ἀποτελοῦν τὸ Grundriss der Sozialökonomik (ἐκδοθὲν εἰς πολλοὺς τόμους ἀπὸ τοῦ ἔτους 1914), ὡς καὶ τὰ περισσότερα τῶν ἀμέσως κατωτέρω μνημονευομένων συστημάτων Οἰκονομικῆς. Ἡ τρέχουσα βιβλιογραφία εὑρίσκεται εἰς τὰ εἰδικὰ περιοδικά, ὧν ἀναφέρω τὸ Schmollers Jahrbuch καὶ τὴν Revue d' Économie Politique. Β'—Τὰ κυριώτερα ἔργα περὶ Οἰκονομικῆς, ὧν ἡ μελέτη εἶναι ἀπαραίτητος διὰ πάντα εἰδικόν, εἶναι τὰ ἀκόλουθα κατὰ χρονολογικὴν σειράν: —*Smith Adam.* An inquiry in to the nature and causes of the wealth of nations, 1η ἔκδ. 1776. — *Ricardo David*, The principles of political economy and taxation, 1η ἔκδ. 1817.— *List Friedrich*, Das nationale system der Politischen Oekonomie, 1η ἔκδ. 1840.— *Rodbertus - Jagetzow Johann Karl*, Zur Erkenntnis unserer staatswirtschaftlichen Zustände, 1η ἔκδ. 1842. — *Mill John Stuart*, Principles of political economy with some of their applications to social philosophy, 1η ἔκδ. 1848.— *Marx Karl*, Das Kapital 1867 κ. ἑ.— *Roscher Wilhelm*, System der Volkswitschaft, Ergänzt durch Robert Pöhlmann, ἔκδ. 26η 1922. —*Jevons W. Stanley*, Theory of Political Economy, 1η ἔκδ. 1871.—*Menger Carl*, Grundsätze der Volkswirtschaftslehre, ἔκδ. 2α 1923. — *Schmmoller Gustav*, Grundriss der Allgemeinen Yolkswirtschaftslehre, 13.000 καὶ 14.000 ἔκδ. 1920 (περιέχον πολλὰς ἱστορικὰς πληροφορίας καὶ πλουσιωτάτην βιβλιογραφίαν). — *Wagner Adolph*, Grundlegung der politischen Oekonomie. ἔκδοσις 3η 1892 (ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων νεωτέρων θεωρητικῶν ἔργων). — *Leroy-Beaulieu, Paul*, Traité théorique et pratique d' Economie Politique, ἔκδ. 2α 1896 (γλαφυρὰ καὶ λεπτομερὴς ἔκθεσις τῆς φιλελευθέρας οἰκονομικῆς).—*Marshall Alfred*, Principes d'Economie Politique 1904.—*Pierson, N. G.*, Trattato di Economia Politica, μετάφρασις ἐκ τῆς τελευταίας ὀλλανδικῆς ἐκδόσεως 1905.—*Pareto, Vilfredo*, Manuel d'Economie Politique. μετάφρασις ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ 1909.—*Wieser, Friedrich Freiherr von*, Theorie der gesellschaftlichen Wirtschaft 1914. (ἡ σημαντικωτέρα ἔκθεσις τῆς θεωρίας τῆς Ψυχολογικῆς Σχολῆς).—*Conrad J.*, Grundriss zum Studium der Politischen Oekonomie, ἔκδ. 9η 1920.—*Böhm-Bawerk, Eugen von*, Kapital und Kapitalzins, ἔκδ. 4η 1921.—*Weber, Max*, Wirtschaft und Gesellschaft 1922.—*Truchy, Henri*, Cours d'Economie Politique, ἔκδ. 2α 1923.—*Liefmann Robert*, Grundsätze der Volkswirtschaftslehre, ἔκδ. 3η 1923. — *Pesch Heinrich*, Lehrbuch der Nationalökonomie, ἔκδ. 3η καὶ 4η 1924 (ἐκτενὲς πεντάτομον ἔργον μὲ πλείστας πληροφορίας καὶ πλουσίαν βιβλιογραφίαν).—*Clark John Bates*, Essentials of Economic theory 1924. *Knapp, Georg Friedrich*, Einführung in einige Hauptgebiete der Nationalökonomie 1925. —*Napolitano Gaetano*, Corso di Economia Politica, 1928.—*Diehl Karl*, Theoretische Nationalökonomie, 1926.—*Philippovich Dr. Eugen*, Grundriss der Politischen Oekonomie, ἔκδ. 19η 1926 (περιεκτικὸν καὶ εὐσύνοπτον σύγγραμμα τὸ ὁποῖον ἔσχε μεγίστην διάδοσιν).—*Amonn Alfred*, Grundzüge der Volkswohlstandslehre, 1926.—*Seligman Edwin R.—A.*, Principes d'Economique, μετάφρασις ἐκ τῆς 8ης ἀγγλικῆς ἐκδόσεως, 1927.—*Pietri Tonelli Alfonso de*, Traité d'Économie rationnelle, 1927 (ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ).—*Cannan Edwim*, A Review of Economic Theory, 1929.—*Cannan E*, Wealth, 3η ἔκδ., 1930.—*Gide Charles*, Cours d'Economie Politique, ἔκδ. 10η 1930 (γλαφυρὸν σύγγραμμα, οὗ παλαιοτέρα ἔκδοσις μετεφράσθη ἑλληνιστὶ ὑπὸ Σωτ. Γ. Κροκιδᾶ, Ἀθῆναι 1911. Ὁ Ζιδ ἔγραψε καὶ συντομωτέρας Ἀρχὰς Πολιτικῆς Οἰκονομίας μεταφρασθείσας ἑλληνιστὶ ὑπὸ Σπ. Β. Κορώνη, Ἀθῆναι 1923.—*Weber Adolf*, Allgemeine Volkswirtschaftslehre, 4η ἔκδ., 1932. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν (πλὴν τῶν ἄνω μεταφράσεων) οὐδὲν σύγγραμμα παρέχει τὰς νεωτέρας θεωρητικὰς οἰκονομικὰς διδασκαλίας. Εἰς τοὺς θέλοντας νὰ ἔχουν ἓν σύγγραμμα περιλαμβάνον εὐσυνόπτως τὴν σύγχρονον οἰκονομικὴν συνιστῶ τὰ ἔργα τοῦ *Truchy* καὶ τοῦ *Adolf Weber*, τὸ τελευταῖον παρέχει ὄχι μόνον ὅλας τὰς θεωρίας ἀλλά, καὶ πλουσιωτάτην καὶ νεωτάτην βιβλιογραφίαν. Γ.—Συγγράμματα πραγματευόμενα τὴν ἱστορίαν τῆς Οἰκονομικῆς. —*Mombert, Paul*, Geschichte der Nationalökonomie, Jena, 1927, (νεώτατον, ἄρτιον, περιεκτικόν).—*Gonnard René*, Histoire des doctrines économiques, 3 μικροὶ τόμοι, 2α ἔκδ., Παρίσιοι 1924, (εὔληπτον καὶ περιεκτικὸν σύγγραμμα).—*Spann Othmar*, Die Haupttheorien der Volkswirtschaftslehre, 8η ἔκδ., 1920, (εὐνόητον καὶ περιεκτικώτατον).—*Hildbrandt Rob*, Die Entwickelung der Volkswirtschaftslehre, Stuttgart, 1924. (Μὲ πολλὴν ζωηρότητα γραμμένον κινεῖ πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον).—*Schumpeter Jos*, Epochen der Dogmen und Methodengeschichte ἐν Grundriss der Sozialoekonomik τόμ., Α' 1914, σελ. 19—124. (Βαθύνους ἔκθεσις τῶν μεγάλων γραμμῶν τῆς ἐξελίξεως τῆς Οἰκονομικῆς).—*Damaschke Adolf*, Geschichte der Nationalökonomie, 12η ἔκδ., 1920 εἰς 2 τόμους.—*Ingram J*, Geschichte der Volkswirtschaftslehre, μεταφρ. ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ 2α, ἔκδ., 1905 σελ. XIII, 326.—*Rambaud, Jo*, Histoire des doctrines économiques, 3η ἔκδ., 1909, σελ. 816.—*Espinas A*, Histoire des doctrines économiques, Παρίσιοι, α.χρ.—*Blanqui*, Histoire de l'Economie Politique en Europe depuis les anciens jusqu'à nos jours, 5éme ed. F. Alcan, 1882.—*Diehl Karl*, Theoretische Nationaloekonomie, τ. Α', 1916, σελ. 143—430. —*Conrad J*, Nationalökonomie, ἔκδ. 9η, 1920, σελ. 375—469.—*Pesch H*, Lehrbuch der Nationalökonomie, τ. β', ἔκδ. 4η καὶ 5η 1925, σελ. 1—284.— *Onken Aug*, (1844) Geschichte der Nationalökonomie, Ier Teil. Die Zeit vor Adam Smith, 3η ἔκδ., 1922, σελ. X+516 (Κλασσικὸν σύγγραμμα, παρέμεινεν ἡμιτελές).—*Gide Ch. et Ch. Rist*, Histoire des doctrines économiques depuis les physiocrates jusqu' à nos jours. 2α ἔκδ., 1913, σελ. XVIII+786) Ἐπαγωγὸν καὶ εὔληπτον σύγγραμμα. Ἑλληνικὴ μετάφρασις τοῦ ἡμίσεος ὑπὸ Ν. Β. Πατσέλη, Ἀθῆναι 193).—*Denis H.* Histore des systèmes économiques et socialistes Vol. I—II les Fondateurs, μέχρι καὶ τοῦ W. Thomson, Παρ. 1904—1907.—*Honneger Hans*, Volkswirtschaftliche Systeme der Gegenwart 1925, σελ. 139.—*Suranyi-Unger Theo.* Die Entwicklung der theoretischen Volkswirtschaftslehre im erstem Viertel des 20 Jahrhunderts 1926.—*Roscher Wilh.* (1817—1894) Geschichte der National-Oekonomik in Deutschland (1894), σελ. 1089.—*Schultz B.* Der Entwicklungsgang der theoretischen Volkswirtschaftslehre in Deutschland 1928. (Σύντομον καὶ σαφές).—*Weinberger O.* Die Grenznutzenschule 1926. (Εὐσύνοπτος καὶ σαφὴς ἔκθεσις περὶ τῆς σχολῆς τῆς ἐλαχίστης χρησιμότητος).—*Pirou G.* Les doctrines économiques en France depuis 1870—1925. —*Ammon A.*, Ricardo als Begründer der theoretischen Nationalökonomie. Jena 1924.— *Ely R.*, The past and the present of political economy (John Hopkins University Studies) 1883. — *Charles E.*, Théories sociales et politiciens. 1870—1898. — *Keynes J. M.*, Das Ende des laisser faire. München und Leipzig 1926. Δ') Συγγράμματα περὶ Μεθόδου καὶ τῆς Οἰκονομικῆς καὶ περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ ἔργου αὐτῆς. — *Voigt*, Volkswirtschaft und Volkswirtschaftslechre Handw. d Staatswissenchaften, 4η ἔκδοσις τ. 8 1928 σελ. 786—856 μὲ πλουσίαν βιβλιογραφίαν.— *Schmoller*, Volkswirtschaft, Volkswirtschaftslehre und Methode Handw, d. Staatswissenschaften, 3 ἔκδ. τ. 8 1911 σελ. 426 — 501 μὲ πλουσίαν βιβλιογραφίαν.— *Lexis*, Gesetz Handw. d Staatswissenchaften 4η ἔκδ. τ. 4 1927 σελ. 881—887.—*Picard*, de la Science Paris 1910. —*Jevons W. St.* The principles of science 1874. — *Schmoller G.*, Zur Methodologie der Staats-und Sozialwissenschaften Jb. f. G. V 1883. — *Menger C.*, Untersuchungen über die Methode der Sozialwissenschaften und der politischen Oekonomie insbesondere. Leipzig 1883 —*Keynes J. N.*, The scope and method of political economy 1891. — *Cossa L.*, Introduzione allo studio dell' economia politica.— *Windelband W.*, Geshichte und Naturwissenschaft, Strassburg 1894. — *Rickert H.*, Kulturwissenschaft und Naturwisseschaft. Tübingen 1898.—*Levasseur E.*, De la methode dans les sciences économiques 1898.— *Eleutheropoulos A.*, Wirtschaft und Philosophie, Berlin 1900—1901. — *Seignobos Ch.* La methode historique appliquée aux sciences sociales 1901.— *Boven P.*, Les applications mathématiques à l' économie politique 1902. — *Simian F.*, Methode historique et science sociale 1903. — *Pinkus N.*, Das Problem des Normalen in der Nationalökonomie. Leipzig 1906.— *Schumpeter G.*, Ueber die mathematische Methode der theoretischen Oekonomie. Z. f. Volksw. 1906.— *Schumpeter J.*, Das Wesen und der Hauptinhalt der theoretischen Nationalökonomie. Leipzig 1908.— *Weber A.*, Die Aufgaben der Volkswirtschaftslehre als Wissenschaft. Tüb. 1909.—*Harms B.*, Volkswirtschaft und Weltwirtschaft. Jena 1911. —*Amoun A.*, Objekt und Grundbegriffe der theoretischen Nationalökonomie, Wien 1911. — *Becher E.*, Geisteswissenschaften und Naturwissenschaften Untersuchungen zur Theorie und Einteilung der Wissenschaften. München 1921. — *v. Mayr G.*, Begriff und Gliederung der Staatswissenschaften. 4 Aufl. Tüb. 1921.— *Günther A.*, Krisis der Wirtschaft und der Wirtschaftswissenschaft. Dresden 1921.— *Nickel K. E.*, Der Grundbegriff Wirtschaften, Cöthen 1922.— *v. Gottl — Ottlilienfeld*, Die wirtschaftliche Dimension. Jena 1923.— *Kerschagl R.*, Einführung in die Methodenlehre der Nationalökonomie Wien 1925. — *v. Gottl-Ottliliefeld*, Wirtschaft als Leben. Eine Sammlung erkenntniskritischer Arbeiten. Jena 1925. —*Steller R.*, Statik und Dynamik in der theoretischen Nationalökonomie. Leipzig 1926. — *Surànyi-Unger Th.*, Philosophie in der Volkswirtschaftslehre. Jena 1923 u. 1926. — *Weber A.*, Volkswirtschaftslehre, Art. im Staatslexikon der Görres-Gesselschaft, Freiburg 1926.—*Sombart Werner*, die drei Nationalökonomien 1930. — *Brentano*, Περὶ δυσχερειῶν τινων τῆς οἰκονομικῆς ἐρεύνης ἐνυπαρχουσῶν ἐν τῇ φύσει τοῦ ὑπὸ παρατήρησιν ἀντικειμένου. Δελτίον Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας 1914 σελ. 119—151.

Γ. ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ

— οἰκονομικὴ *ἐπιχειρήσεων*, ἢ ***οἰκονομικὴ ἰδιωτικὴ*** (Betriebswirtschaftslehre ἢ Privatwirtschaftslehre). Εἶναι ὁ κλάδος τῶν οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν ὁ ἀσχολούμενος μὲ τὴν οἰκονομίαν τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡ θεωρητικὴ καὶ ἐφηρμοσμένη οἰκονομικὴ ἐρευνᾷ τὰ οἰκονομικὰ φαινόμενα καθ' ἑαυτά, χωρὶς νὰ ἐξετάζῃ εἰδικώτερον ποῖον εἶναι τὸ πρόσωπον (ἡ οἰκονομικὴ μονάς, ἡ οἰκονομία), ἐκ τῆς ἐνεργείας τοῦ ὁποίου δημιουργεῖται τὸ οἰκονομικὸν φαινόμενον. Ὅταν π. χ. εἰς τὰς συναλλαγὰς ἐρευνᾶται ἡ διαμόρφωσις τῶν τιμῶν ὡς ἀποτέλεσμα προσφορᾶς καὶ ζητήσεως, δὲν ἐξετάζονται

Digitized by Google

ποῖοι εἶναι οἱ προσφέροντες καὶ ζητοῦντες. Ἐπειδὴ ὡρισμέναι οἰκονομικαὶ μονάδες (οἰκονομίαι) ἔχουν ἰδιαιτέραν σημασίαν, διεμορφώθησαν εἰδικοὶ ἐπιστημονικοὶ κλάδοι, οἱ ὁποῖοι ἐρευνοῦν τὴν οἰκονομικὴν τούτων δρᾶσιν. Τοιαῦται οἰκονομικαὶ μονάδες εἶναι τὸ κράτος καὶ αἱ ἐπιχειρήσεις, καὶ οὕτω διεμορφώθησαν ἡ *δημοσία οἰκονομικὴ* (ἢ *δημοσιονομία*) καὶ ἡ *οἰκονομικὴ τῶν ἐπιχειρήσεων* ὡς ἐπιστῆμαι ἐρευνῶσαι τὴν δρᾶσιν αὐτῶν. Αἱ ἐπιχειρήσεις, δηλαδὴ οἰκονομικὴ δρᾶσις διεξαγομένη εἰς εὐρυτέραν κλίμακα, ἀποτελοῦν σήμερον τὸν ἄξονα τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς καὶ ἦτο ἐπόμενον ὡς ἐκ τῆς μεγάλης των σπουδαιότητος νὰ δημιουργηθῇ εἰδικὴ ἐπιστήμη ἀσχολουμένη περὶ αὐτῶν, δι᾽ αὐτὸ καὶ θεωροῦμεν ὀρθότερον τὸν ὅρον οἰκονομικὴ τῶν ἐπιχειρήσεων παντὸς ἑτέρου. Κατὰ ταῦτα ἡ οἰκονομικὴ τῶν ἐπιχειρήσεων ἐρευνᾷ τὴν λειτουργίαν καὶ δρᾶσιν ὡρισμένων ἐπιχειρήσεων, ἤτοι τῶν διαφόρων ἰδιωτικῶν οἰκονομιῶν. Ὅταν ἡ ἔρευνα ἐπεκταθῇ ἐπὶ περισσοτέρων κατηγοριῶν ἐπιχειρήσεων ἢ ἰδιωτικῶν οἰκονομιῶν, τότε ἡ ἔρευνα ἀποτελεῖ τμῆμα τῆς θεωρητικῆς ἢ ἐφηρμοσμένης οἰκονομικῆς. Ἡ μελέτη τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς ὡρισμένων ἐπιχειρήσεων ἀνήκει εἰς τὴν οἰκονομικὴν τῶν ἐπιχειρήσεων· ἡ μελέτη ὁλοκλήρου τοῦ κλάδου τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων εἰς τὴν ἐφηρμοσμένην οἰκονομικήν. Ἡ οἰκονομικὴ ἐρευνᾷ τὰ ὁμαδικὰ φαινόμενα τῆς οἰκονομίας· ἡ οἰκονομικὴ τῶν ἐπιχειρήσεων τὰ φαινόμενα τῆς λειτουργίας τῶν ἐπιχειρήσεων ἐξ ὧν αὕτη ἀποτελεῖται, εἰσερχομένη εἰς λεπτομερῆ ταύτης μελέτην.

Ἡ οἰκονομικὴ τῶν ἐπιχειρήσεων διακρίνεται *(Niklisch)* εἰς δύο τμήματα· τὸ πρῶτον, τὸ ὁποῖον ἐρευνᾷ τὰ φαινόμενα τῆς ἐσωτερικῆς λειτουργίας τῶν ἐπιχειρήσεων, καὶ τὸ δεύτερον τὸ ὁποῖον ἐρευνᾷ τὰς συναλλαγὰς τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἕκαστος δὲ τῶν δύο τούτων κλάδων ὑποδιαιρεῖται εἰς γενικὸν μέρος, ὅπου ἐρευνῶνται αἱ ἀρχαὶ αἱ ἀφορῶσαι ὅλας τὰς ἐπιχειρήσεις καὶ αἱ ἀρχαὶ αἱ ἀφορῶσαι ὡρισμένην κατηγορίαν ἐπιχειρήσεων (π. χ. τραπεζιτικῶν, ἐμπορικῶν, βιομηχανικῶν, γεωργικῶν κττ). Γενικῶς δὲ τὰ προβλήματα τῆς οἰκονομικῆς τῶν ἐπιχειρήσεων εἶναι προβλήματα ὀργανώσεως καὶ λογιστικῆς.

Ἡ ἐξέλιξις τῆς οἰκονομικῆς τῶν ἐπιχειρήσεων παρουσιάζει (κατὰ τὸν *Seyffert*) τὰ ἑξῆς στάδια ἐξελίξεως: 1) Περίοδος πρωτογενοῦς ἐρεύνης τῆς ὀργανώσεως τῶν ἐπιχειρήσεων. Πάντοτε ὑπῆρξεν ὡρισμένη λογιστικὴ καὶ καταστιχογραφία, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων διεξήγετο ἡ διεύθυνσις τῶν ἐπιχειρήσεων· καὶ ταῦτα μὲν ἦσαν κοινῶς γνωστά, αἱ πληροφορίαι ὅμως περὶ ὡρισμένου ἐμπορικοῦ κλάδου καὶ τοῦ τρόπου καθ᾽ ὃν ἔπρεπε νὰ διεξαχθοῦν αἱ ἐργασίαι εἰς αὐτὸν παρέμενον, ὡς ἦτο φυσικόν, μυστικαὶ καὶ περιεσώθησαν ἡμῖν μόνον εἰς χειρόγραφα, ὡς τὸ τοῦ Φλωρεντινοῦ F. B. Pegolotti (1335—1345). Ἐκ τῶν πρώτων τυπωθέντων ὁδηγῶν τῶν ἐμπόρων εἶναι τὸ «Handel Buch» τοῦ Lorenz Meder (1558), κατὰ δὲ τὸν ΙΖ′ αἰῶνα ἐδημοσιεύθησαν περισσότερα τοιαῦτα, ἐξ ὧν τὸ σπουδαιότατον εἶναι «Il Negotiante» τοῦ G. D. Peri (1638—1665). 2) Περίοδος ἀναπτύξεως τῆς ἐμπορικῆς οἰκονομικῆς. Βαθμηδὸν διεπλάσθη πληρεστέρα καὶ λεπτομερεστέρα μελέτη τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων. Ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀλλὰ καὶ βασικὸν ἐν ταὐτῷ ἔργον ὑπῆρξε τὸ τοῦ Jacques Savary (1622—1690) «Le parfait negociant» (1675), μεταφρασθὲν εἰς πολλὰς γλώσσας, ὅπερ πραγματεύεται περὶ ἐμπορικοῦ δικαίου, περὶ ἐμπορικῶν συναλλαγῶν καὶ διευθύνσεως τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων. Σπουδαῖον ὑπῆρξεν ὡσαύτως τὸ «Kaufmanns Lexicon» (1752 — 1756) τοῦ Karl Günter Ludovici (1707 — 1778). 3) Περίοδος καταπτώσεως τῆς ἐμπορικῆς οἰκονομικῆς, σημειωθεῖσα κατὰ τὸν ΙΘ′ αἰῶνα. 4) Περίοδος ἐρεύνης τῆς ἐμπορικῆς τέχνης. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΘ′ αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Κ′, ὅτε σημειοῦται ἡ ἀκμὴ τοῦ ὑπερκεφαλαιοκρατισμοῦ καὶ ἱδρύονται καὶ ἀνώταται ἐμπορικαὶ σχολαί, ἐρευνᾶται μετά τινος ἐπιτάσεως ἡ τεχνικὴ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων. 5) Ἐπ᾽ ἐσχάτων μόνον διεμορφώθη ἡ *οἰκονομικὴ τῶν ἐπιχειρήσεων* ὡς αὐτοτελὴς καὶ πλήρης κλάδος τῶν οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν, τὰ δὲ πρῶτα καὶ βασικὰ ἔργα ὑπῆρξαν τὰ τῶν J. Hellauer, «System der Welthandelslehre» (1910), Johann Friedrich Schär, «Allgemeine Handelsbetriebslehre» (1911), Heinrich Nicklisch, «Allgemeine Kaufmännische Betriebslehre» (1912), Leitner «Privatwirtschaftslehre der Unternehmung» (1919), καὶ ἡ μελέτη τοῦ Schmalenbach «Grundlagen dynamischer Bilanzlehre» (1919). Ἡ οἰκονομικὴ τῶν ἐπιχειρήσεων εἶναι εἰσέτι δημιουργουμένη ἐπιστήμη, ἀναπτυχθεῖσα ἐπ᾽ ἐσχάτων καὶ σχεδὸν μόνον εἰς τὴν Γερμανίαν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *F. Terhalle*, «Priwartwirtschaftslehre» (H. W. St. 4η ἔκδ., 6ος τόμος, σ. 1102—1108, μετὰ βιβλιογραφίας).—*R. Seyfert*, «Betriebswirtschaftslehre, ihre Geschichte» (H. d. Bwirtschaft, τ. 1 1926, σ. 1198—1220).—Σπουδαιοτάτη πηγὴ διὰ τὴν οἰκονομικὴν τῶν ἐπιχειρήσεων εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ *Nicklisch* ἐκδοθὲν πεντάτομον «Handwörterbuch der Betriebswirtschaft» (1926—1928), διὰ δὲ τὴν παρακολούθησιν τῆς συγχρόνου κινήσεως τὸ περιοδικὸν «Die Betriebswirtschaft» (1931, 24ον ἔτος) διευθυνόμενον ὑπὸ τῶν *Nicklisch* καὶ *Obst*).

Γ. ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ

—**οἰκονομικὴ** ***ἰδιωτική***· βλ. *οἰκονομικὴ ἐπιχειρήσεων*.

οἰκονομικός,—*ή*,—*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν οἰκονομίαν, εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν πραγμάτων τοῦ οἴκου καὶ καθόλου εἰς τὴν διαχείρισιν χρημάτων ἢ ἄλλων συμφερόντων: «οἰκονομικὸς ἔφορος, — ἀξιωματικός», «οἰκονομικὸς διαχειριστὴς ἐφημερίδος, — νοσοκομείου, —λυκείου κττ.»· ‖ «οἰκονομικοὶ ὅροι» ἢ «οἰκονομικαὶ συνθῆκαι», ἄλλως «τὰ οἰκονομικὰ δεδομένα, ὑφ᾽ ἃ εὑρίσκεταί τις»· ‖ «οἰκονομικὴ γεωγραφία» ἡ περιγράφουσα τὰ οἰκονομικὰ στοιχεῖα ἑκάστης χώρας· ‖ «οἰκονομικὴ αὐτοτέλεια,—ἀνεπάρκεια,—κρίσις»· ‖ ὁ μετὰ οἰκονομίας, φειδωλίας συντελούμενος, ὀλιγοδάπανος, κοιν. *εὐθηνός*: «οἰκονομικὸ σπίτι», «ἐνδύματα οἰκονομικά»· ‖ «οἰκονομικὸν συσσίτιον» ὅπου τις συσσιτεῖ ἀντὶ μικρᾶς δαπάνης· ‖ *οἰκονομικὴ* (ἡ)· ὡς οὐσ. (βλ. λ.)· ‖ *οἰκονομικὰ* (τά)· ὡς οὐσ. (βλ. λ.).

— **οἰκονομικὰ** ***ἐπιμελητήρια*** *[Ἐγκυκλ.]*· βλ. λ. *ἐπιμελητήρια*.

— **«Οἰκονομικὰ** ***χρονικά*»**. Ἑβδομαδιαία (καὶ δεκαπενθήμερος κατὰ διαστήματα) οἰκονομικὴ ἐπιθεώρησις, ἐκδοθεῖσα ἐν Ἀθήναις ὑπὸ Δ. Γ. Μακκᾶ, κατὰ τὰ ἔτη 1900—1921 εἰς σχῆμα 4ον.

Π. Ν. Π.

— **οἰκονομικαὶ** ***διακυμάνσεις***. Ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ παρουσιάζει διαρκῶς μεταβολάς. Ἐὰν λάβῃ κανεὶς ὑπ᾽ ὄψιν ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν ὅτι ἡ οἰκονομικὴ τῶν ἀνθρώπων ἐνέργεια προκαλεῖται ἀπὸ τὰς ἀνάγκας καὶ ἀποβλέπει εἰς τὴν χρησιμοποίησιν ἀγαθῶν πρὸς ἐξυπηρέτησιν, καὶ ἀφ᾽ ἑτέρου ὅτι τόσον εἰς τὰς ἀνάγκας ὅσον καὶ εἰς τὰ ἀγαθὰ ἐπέρχονται διαρκῶς μεταβολαὶ προκαλούμεναι ἐκ ποικιλωτάτων αἰτίων (δημιουργία νέων ἀναγκῶν, μεταβολὴ τῶν παλαιῶν, καταστροφὴ ἀγαθῶν, τεχνικαὶ ἐφευρέσεις), εὐκόλως ἀντιλαμβάνεται ὅτι ἡ οἰκονομία εὑρίσκεται εἰς διαρκῆ κίνησιν. Μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐκ τῶν μεταβολῶν τῆς οἰκονομίας ἐμελετᾶτο μία μόνον ἐκδήλωσις, ἡ τῶν *κρίσεων* (βλ. λ.), ἀπό τινων ὅμως ἐτῶν ἡ ἐπιστήμη εὐρύνασα τὰς μελέτας της ἐρευνᾷ τὴν ὅλην ἐξέλιξιν τῆς οἰκονομίας. τὰς *οἰκονομικὰς διακυμάνσεις* (Konjunktur), μελετῶσα τὰ φαινόμενα τῶν ἀγορῶν καὶ συγκεκριμένως τὰς μεταβολὰς εἰς τὰς τιμὰς καὶ τὰ ποσὰ τῶν ἐμπορευμάτων (ἀγαθῶν προσαγομένων εἰς τὰς ἀγοράς). Εἰς τὴν ἔρευναν αὐτὴν ἐπρωτοστάτησαν οἱ Cassel, Lescure, Mitchell, Pigou καὶ Spiethoff, ἀπὸ δὲ τοῦ 1917 ἡ ἔρευνα ἀνετέθη εἰς εἰδικὰ ἰνστιτοῦτα. Πρῶτον τοιοῦτον ἱδρύθη εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τὸ «Harvard Comittee on Economic Research» ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ W. M. Person, ἕτερα δὲ τοιαῦτα ὑφίστανται αὐτόθι τὸ «National Bureau of Economic Research» (ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Mitchell) καὶ τὸ «Institut of Economics». Ἀπὸ τοῦ 1923 λειτουργεῖ ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ «London and Cambridge Economie Service», ἀπὸ τοῦ 1925 εἰς τὸ Βερολῖνον τὸ «Institut für Konjunkturforschung», διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ E. Wagemann, ἄλλα δὲ τοιαῦτα ἰνστιτοῦτα λειτουργοῦν ἐν Βελγίῳ, Γαλλίᾳ, Αὐστρίᾳ, Ρωσίᾳ καὶ Σουηδίᾳ. Τὰ ἰνστιτοῦτα ταῦτα ἐκδίδουν τὰ ὀνομασθέντα «οἰκονομικὰ βαρόμετρα» (economic ἢ business barometers, Wirtschaftsbarometer), τὰ ὁποῖα καταρτίζονται ἐξ ἑνὸς ἢ περισσοτέρων τιμαρίθμων, καὶ ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν παρέχουν σαφῆ εἰκόνα τῶν οἰκονομικῶν διακυμάνσεων, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ τὴν βάσιν πιθανῆς προγνώσεως τῆς μελλούσης ἐξελίξεως τῆς οἰκονομίας. Αἱ οἰκονομικαὶ διακυμάνσεις ἐκδηλοῦνται σαφέστερον εἰς τὰς βιομηχανίας, αἵτινες παράγουν παραγωγικὰ μέσα καὶ ἀγαθὰ διαρκοῦς χρήσεως (ὄχι ἀγαθὰ καταναλισκόμενα διὰ τῆς ἐφ᾽ ἅπαξ χρήσεως). Διὰ τὴν παρακολούθησιν τῶν διακυμάνσεων δύνανται νὰ μελετηθοῦν αἱ αὐξομειώσεις τῶν ποσοτήτων τῶν ἀγαθῶν, τῶν τιμῶν αὐτῶν, αἱ μεταβολαὶ τῆς ἀγορᾶς τῆς ἐργασίας καὶ τῆς οἰκονομικῆς δράσεως· προτιμότερον νὰ παρακολουθῶνται αἱ αὐξομειώσεις τῶν ποσοτήτων τῶν παραγομένων καὶ καταναλισκομένων ἀγαθῶν παρὰ αἱ αὐξομειώσεις τῶν τιμῶν τούτων. Κατὸ τὸν Spiethoff ὁ καλύτερος διὰ τὴν οἰκονομίαν τῆς Γερμανίας τιμάριθμος εἶναι κατὰ πρῶτον λόγον ὁ τῆς καταναλώσεως τοῦ σιδήρου καὶ κατὰ δεύτερον ὁ τῆς καταναλώσεως τοῦ ἄνθρακος. Οἱ Ἀμερικανοὶ ἐπιστήμονες Mitchell, Fisher, Pearson καὶ Vehlen ἀποδίδουν μεγαλυτέραν σημασίαν εἰς τὰς αὐξομειώσεις τῶν τιμῶν. Πρὸς καθορισμὸν τῆς ἐξελίξεως τῆς ὅλης οἰκονομίας, τὰ διάφορα τιμαριθμικὰ δεδομένα ἀνάγονται εἰς ἑνιαίας καμπύλας δι᾽ εἰδικῶν συσχετικῶν ὑπολογισμῶν (Korrelationsrechnung).

Ὁ τρόπος, καθ᾽ ὃν ἐργάζεται τὸ «Harvard Institut» εἶναι ὁ ἑξῆς. Τὰ στατιστικὰ δεδομένα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἐπιμελῶς ἐκλεγῆ ὡς ἐνδεικτικὰ τῶν οἰκονομικῶν διακυμάνσεων, κατατάσσονται εἰς τρεῖς ὁμάδας, ὧν ἑκάστη ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἀκολούθων τιμαριθμικῶν στοιχείων: *Ὁμὰς Α κερδοσκοπίας* (Speculation), περιλαμβάνουσα τοὺς ἑξῆς τιμαρίθμους: 1) τῆς κινήσεως τοῦ συμψηφιστικοῦ γραφείου τῶν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ τραπεζῶν, 2) τῶν τιμῶν τῶν μετοχῶν εἴκοσι βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, 3) τῶν τιμῶν τῶν μετοχῶν εἴκοσι σιδηροδρομικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ 4) τῶν τιμῶν τῶν ὁμολογιῶν δέκα σιδηροδρομικῶν ἐπιχειρήσεων. *Ὁμὰς Β ἐπιχειρήσεων* (Business), περιλαμβάνουσα τοὺς ἑξῆς τιμαρίθμους: 1) τῆς παραγωγῆς σιδήρου, 2) τῆς κινήσεως τοῦ συμψηφιστικοῦ γραφείου τῶν ἐκτὸς τῆς Νέας Ὑόρκης τραπεζῶν, 3) τῶν χονδρικῶν τιμῶν ἐμπορευμάτων τῆς Broadstreet καὶ 4) τῶν χονδρικῶν τιμῶν ἐμπορευμάτων τοῦ στατιστικοῦ γραφείου ἐργασίας. *Ὁμὰς Γ χρήματος καὶ τραπεζῶν* (Banking) περιλαμβάνουσα τοὺς ἑξῆς τιμαρίθμους: 1) τοῦ τόκου προεξοφλήσεως ἐμπορικῶν ἀξιῶν 60 ἕως 90 ἡμερῶν λήξεως, 2) τοῦ τόκου προεξοφλήσεως ἐμπορικῶν ἀξιῶν 4 ἕως 6 μηνῶν λήξεως, καὶ 3) τῶν τοποθετήσεων καὶ καταθέσεων τῶν τραπεζῶν τῆς Νέας Ὑόρκης, αἱ ὁποῖαι εἶναι μέλη τοῦ συμψηφιστικοῦ γραφείου. Δι᾽ ἑκάστην ὁμάδα καταρτίζεται δι᾽ ὑπολογισμῶν μία καμπύλη, αἱ τρεῖς δὲ καμπύλαι ἀναγράφονται ἐπὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πίνακος. Ἡ παρακολούθησις τούτου καταδεικνύει ὅτι εἰς τὴν ἐξέλιξιν προηγεῖται ἡ καμπύλη Α, ἕπεται ἡ Β καὶ τρίτη ἔρχεται ἡ Γ. Ἀπὸ τοῦ 1923 ἐπῆλθον μεταβολαὶ εἰς τὰ τιμαριθμικὰ στοιχεῖα, ἅτινα χρησιμοποιοῦνται διὰ τὸν καταρτισμὸν τῶν τριῶν καμπύλων, ἤδη δὲ αἱ τρεῖς ὁμάδες συγκροτοῦνται ὡς ἑξῆς: Α: 1) ὀφειλέται τῶν τραπεζῶν Νέας Ὑόρκης, 2) τιμαὶ μετοχῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων. Β: 1) ὀφειλέται τῶν τραπεζῶν 140 πόλεων πλὴν τῆς Νέας Ὑόρκης, 2) τιμαὶ δέκα ἐμπορευμάτων. Γ: 1) καὶ 2) ὡς ἄνω. Σημειωτέον ὅτι ἡ πορεία τῶν τριῶν καμπύλων δὲν ἀκολουθεῖ πάντοτε τὴν ὡς ἄνω πορείαν· οὕτω κατὰ τὸ ἔτος 1925, ἐνῷ ἡ καμπύλη Α ἀνήρχετο, ἡ Β κατήρχετο. Ἡ πρόγνωσις ἐπὶ τῇ βάσει τῶν οἰκονομικῶν βαρομέτρων δὲν δύναται εἰσέτι νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀσφαλής, ἀλλ᾽ εἶναι θεσμὸς ἐπιδεχόμενος εἰσέτι τελειοποίησιν.

Ἐκ της παρακολουθήσεως τῆς ἐξελίξεως τῆς οἰκονομίας κατὰ μακρότερα χρονικὰ διαστήματα, ἐξακριβοῦνται αἱ ἑξῆς κινήσεις τῆς οἰκονομίας: 1) Ἡ *γενικὴ κατεύθυνσις* τῆς ἐξελίξεως τῆς οἰκονομίας, τὸ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων λεγόμενον trend of economics, ἡ ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα ἐξέλιξις ἐξαρτωμένη ἀπὸ τὴν κίνησιν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῆς βιομηχανίας. Ἀπὸ τῶν πρώτων ἀρχῶν τοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ (δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ 1500) ἡ γενικὴ αὕτη κίνησις εἶναι ἀνιοῦσα. 2) Αἱ ἐντὸς τῆς γενικῆς κατευθύνσεως *μακραὶ διακυμάνσεις* τῆς οἰκονομίας. Οὕτω κατὰ τὸν ΙΘ′ αἰῶνα εἰς τὴν Γερμανίαν ἐσημειώθησαν αἱ ἑξῆς μακραὶ διακυμάνσεις: ἀπὸ τοῦ 1822 μέχρι τοῦ 1842 πτῶσις τῶν τιμῶν, 1842—1877 ὕψωσις τῶν τιμῶν, 1877—1894 πτῶσις τῶν τιμῶν, 1894—1914 ὕψωσις τῶν τιμῶν. Ἀνάλογος ὑπῆρξε καὶ ἡ κίνησις εἰς τὰς λοιπὰς πολιτισμένας καὶ βιομηχανικῶς προηγμένας χώρας. Ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ Παγκοσμίου πολέμου σημειοῦται μακρὰ διακύμανσις πτώσεως τῶν τιμῶν, ἥτις ἀρξαμένη ἀπὸ τοῦ 1921 περίπου θὰ κρατήσῃ πιθανῶς 20—30 ἔτη. Ἡ κίνησις αὕτη εἶναι ἀνεξάρτητος τῆς ὀξυτέρας μεταβολῆς, ἣν παρουσιάζει ἡ κρίσις ἀπὸ τοῦ 1929 καὶ ἐντεῦθεν. Πιθανὸν εἶναι ἡ τάσις αὕτη πρὸς πτῶσιν τῶν τιμῶν νὰ δυσχεράνῃ τὴν λύσιν τῆς κρίσεως τοῦ 1929. 3) Τοὺς *κύκλους οἰκονομικῆς* διακυμάνσεως, οἵτινες ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἀνιοῦσαν καὶ κατιοῦσαν κατάστασιν τῆς οἰκονομίας καὶ διαδέχονται ὁ εἷς τὸν ἄλλον, ὥστε νὰ ἔχωμεν περιοδικῶς περιόδους ἀνανήψεως καὶ πτώσεως τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Ἡ κατιοῦσα εἶναι ἡ ὀνομαζομένη *κρίσις* καὶ παρετηρήθη ὅτι ἔχομεν μίαν κρίσιν ἐντὸς ἑκάστης δεκαετίας. 4) Τὰς *ἐποχειακὰς διακυμάνσεις* τῶν διαφόρων κλάδων τῆς παραγωγῆς καὶ τῶν συναλλαγῶν ἐντὸς τοῦ ἔτους ἢ τοῦ μηνός. Πρόκειται ἐπίσης περὶ περιοδικῶν διακυμάνσεων ἀλλὰ περιωρισμένης ἐκτάσεως. 5) Τὰς *ἀπροόπτους διακυμάνσεις* τὰς ὀφειλομένας εἰς ἀπρόοπτα γεγονότα, ὡς πολέμους, ἀπεργίας κττ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *A. Müller*, Konjunkturforschung und Konjunkturpolitik (ἐν H. W. St. 4η ἔκδ., τ. 9, σ. 645—677).—*K. Schmaltz*, Economic Barometers (ἐν Handwörterbuch der Betriebswirtschaft, τ. Β′, 1926, σ. 523—538).—*E. Wagemann*, Einführung in die Konjunkturlehre (1929).

Γ. ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ

— **οἰκονομικαὶ** ***διέξοδοι*** *[Διεθν. Δίκ.]*. Ὁ ἐν τῷ διεθνεῖ δικαίῳ καθιερωθεὶς οὗτος ὅρος, διὰ τοῦ ὁποίου ἀποδίδεται ὅ,τι οἱ Γάλλοι ἐννοοῦσι λέγοντες débouchés économiques, δηλοῖ τὴν δυνάμει συμβάσεων παροχὴν ὡρισμένων οἰκονομικῶν διευκολύνσεων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὡρισμένης πολιτείας εἰς τὸ ἐμπόριον γείτονος ἐπικρατείας. Διὰ τοῦτο αἱ οἰκονομικαὶ διέξοδοι συγκαταλέγονται εἰς τὰς θετικὰς δουλείας, αἵτινες συγχρόνως εἶναι καὶ πραγματικαὶ καὶ προσομοιάζονται πρὸς τὰς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου γνωστὰς δουλείας ὁδοῦ (servitus viae) καὶ δουλείας πόρου (servitus naviganti). Εἰς τὰς μεταπολεμικὰς συνθήκας ἀπαντῶνται πλεῖσται ὅσαι διατάξεις σχετικαὶ μὲ τὰς οἰκονομικὰς διεξόδους. Παραδειγματικῶς ἀναφέρομεν τὴν § 3 τοῦ ἄρθρου 48 τῆς ἐν Νεϊγὺ συνομολογηθείσης συνθήκης εἰρήνης μεταξὺ τῶν συμμάχων καὶ συνησπισμένων δυνάμεων ἀφ᾽ ἑνὸς καὶ τῆς Βουλγαρίας ἀφ᾽ ἑτέρου, τῆς 14/27 Νοεμβρίου 1919, κατὰ

Digitized by Google

τὴν ὁποίαν αἱ προέχουσαι σύμμαχοι καὶ συνησπισμέναι δυνάμεις ἀναλαμβάνουσι νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν ἐλευθέραν οἰκονομικὴν διέξοδον τῆς Βουλγαρίας πρὸς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος. Ἡ διάταξις ὅμως αὕτη, διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὁποίας φαίνεται ὅτι ἐγένοντο ὑπεύθυνοι δηλώσεις παρὰ τῆς ἐν Λωζάννῃ ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας κατὰ τὸ 1923, δὲν ἔτυχεν ἀκόμη πρακτικῆς ἐκδηλώσεως, λόγῳ τῶν ἐκκρεμουσῶν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας διαφορῶν. Διὰ τῆς ἀπὸ 10 Μαΐου 1923 συνομολογηθείσης μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Νοτιοσλαυίας ἐν Βελιγραδίῳ συμβάσεως, ἡ Ἑλλὰς ὑπεχρεώθη νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν Νοτιοσλαυίαν οἰκονομικὴν διέξοδον εἰς τὸ Αἰγαῖον διὰ τῆς Θεσσαλονίκης, ἱδρυομένης ἐν τῇ πόλει ταύτῃ νοτιοσλαυικῆς ζώνης, ἡ χωρικὴ ἔκτασις (9.400 τ. μέτρων) τῆς ὁποίας, καθοριζομένη ἐπακριβῶς ἐν τῇ συμβάσει, ὑπάγεται ὑπὸ τὴν τελωνειακὴν διοίκησιν τῆς Νοτιοσλαυίας, χωρὶς νὰ παύσῃ, ἐν τούτοις, ν' ἀποτελῇ ἀναπόσπαστον τμῆμα τῆς ἑλληνικῆς πολιτείας, ἥτις ἐξακολουθεῖ ἀσκοῦσα τὴν διοίκησιν καὶ ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν καὶ διατηρεῖ τὴν ἐπ' αὐτῆς δικαιοδοσίαν.

Η. Γ. Κ.

— **οἰκονομικὴ** ***ἀποθήκη*** *[Στρατ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ στρατιωτικὸν κατάστημα, τὸ ἔχον ἀποθηκευμένην ἐπαρκῆ ποσότητα ἐξ ὅλων τῶν ὑλικῶν τοῦ στρατοῦ καὶ χρησιμεῦον διὰ τὸν ἐν εἰρήνῃ ἀνεφοδιασμὸν τῶν μονάδων τοῦ σχετικοῦ σώματος στρατοῦ.

Ν. Θ. Κ.

— **οἰκονομικὴ** ***ἀρχή***. Καλεῖται ἡ ἀρχὴ ἡ διέπουσα τὰς οἰκονομικὰς τῶν ἀνθρώπων ἐνεργείας. Δεδομένου ὅτι ἀφ' ἑνὸς ὁ ἄνθρωπος ἔχει πολλὰς καὶ ποικίλας ἀνάγκας καὶ ὅτι ἀφ' ἑτέρου τὰ ἀγαθὰ δι' ὧν αὗται πρόκειται νὰ ἐξυπηρετηθοῦν εἶναι περιωρισμέναι, ἕπεται ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἐνέργεια, ἔχουσα δυσχερείας νὰ ὑπερνικήσῃ πρέπει νὰ διεξάγεται λελογισμένως σύμφωνα μὲ ὡρισμένην ἀρχήν, τοιαύτη δὲ εἶναι ἡ οἰκονομικὴ ἀρχή, συνισταμένη εἰς τὴν *ἐπιδίωξιν τοῦ μεγίστου δυνατοῦ ἀποτελέσματος μὲ τὸν ἐλάχιστον δυνατὸν κόπον*. Ὁ Κ. Bücher ἀναλύων τὴν ἔννοιαν ταύτην καθώρισεν ὅτι ἐν τῇ ζωῇ ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐκδηλοῦται ὑπὸ τριπλῆν μορφήν: α) Ὁ ἄνθρωπος δὲν καταστρέφει ἀγαθὰ εὑρισκόμενα εἰς περιωρισμένην ποσότητα ἐν τῇ φύσει ἄνευ ἐξασφαλίσεως ὠφελείας τινὸς διὰ τὸν ἑαυτόν του. β') Ὁ ἄνθρωπος δὲν ὑποβάλλεται εἰς κόπον, εἰμὴ ἐφόσον πείθεται ὅτι ἡ ἱκανοποίησις ποὺ θὰ προσπορισθῇ ἀπὸ τὸ ἐπιδιωκόμενον ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν δυσαρέσκειαν, ποὺ θὰ τοῦ προξενήσῃ ὁ καταβληθεὶς κόπος. γ') Ὁ ἄνθρωπος ἐπιδιώκει μὲ τὴν δυνατὴν μικροτέραν θυσίαν ζωϊκῆς δυνάμεως νὰ ἐπιτύχῃ ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέραν ἱκανοποίησιν. Ἐνδιαφερούσας ἀναλύσεις τῆς ἐννοίας διετύπωσαν ὡσαύτως οἱ Liefmann καὶ Cassel. Κατὰ τὸν L. Bücher οἱ πρωτογενεῖς ἄνθρωποι ἀγνοοῦν τὴν οἰκονομικὴν ἀρχήν, ἀντίθετον ὅμως περὶ τούτου γνώμην διετύπωσεν ὁ Philippovich.

Γ. ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ

— **οἰκονομικὴ** ***γεωγραφία*** (καὶ ***γεωοικονομία***). Κλάδος τῶν οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν, βοηθητικὸς τῆς θεωρητικῆς ἀλλὰ καὶ τῆς ἐφηρμοσμένης οἰκονομικῆς, ἐρευνῶν τὴν ἐπιρροὴν τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος ἐπὶ τῆς οἰκονομίας. Δεδομένου ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἐνέργεια συνίσταται κυριώτατα εἰς τὴν προσπάθειαν χρησιμοποιήσεως τοῦ φυσικοῦ πλούτου πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου, προφανὴς εἶναι ἡ σημασία τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος ἐπὶ τῆς οἰκονομίας καὶ ἐν γένει ἐπὶ τῆς ὅλης κοινωνικῆς τῶν ἀνθρώπων ζωῆς. Ἤδη ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ἐμελετήθη τὸ πρόβλημα τῆς ἐπιρροῆς τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, τοῦτο δὲ φαίνεται κυρίως εἰς τὰ ἔργα τοῦ Στράβωνος καὶ τοῦ Ἱπποκράτους. Κατὰ τὴν νεωτέραν ἐποχὴν πρῶτος ὁ Montesquieu («Esprit des Lois, ou du rapport que les lois doivent avoir avec la constitution de chaque gouvernement, moeurs, climat, religion, commerce etc.» 1748) ἠσχολήθη μὲ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, μετ' αὐτὸν δὲ οἱ Herder («Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menscheit» 1784—1791), Alexander von Humboldt («Voyage aux regions équinoxiales du Nouveau Continent» 1814—1832), ὁ ἱδρυτὴς τῆς νεωτέρας γεωγραφικῆς ἐπιστήμης Karl Ritter («Die Erdkunde im Verhältnis zur Natur und Geschichte des Menschen» 1817—1818) μετὰ τοῦ προμνησθέντος ἱδρυτὴς τῆς γενικῆς συγκριτικῆς γεωγραφίας. Ἐκ τῶν νεωτέρων ἄξιοι ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι οἱ γεωγράφοι E. Reclus («Nouvelle Geographie Universelle», 1876—1894), F.v.Richthofen(«Vorlesungen über allgemeine Siedlungs- und Verkehrsgeographie», 1908), Fr. Ratzel («Anthropogeographie», 3η ἔκδ. 1909), P. Vidal de la Blache («Principes de géographie humaine», 1908), E.Friedrich («Einführung in die Wirtschaftsgeographie», 1906), K. Dove («Methodische Einführung in die allgemeine Wirtschaftsgeographie», 1914, «Allgemeine Wirtschaftsgeographie», 1921), A. Hettner (Die geogrophischen Bedingungen der menschlichen Wirtschaft», 6' ἔκδ. 1923).

Κατὰ τὰς κρατούσας ἀντιλήψεις ἡ ἐπιρροὴ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος εἶναι συνολικὴ ἐπιρροὴ τοῦ συνόλου αὐτοῦ καὶ ὄχι ὡρισμένων μόνον φυσικῶν φαινομένων, τούτων δὲ ἡ σημασία δὲν εἶναι ποσοτικὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ ποιοτική. Ἡ ἐπιρροὴ τῆς φύσεως ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου σπανιώτερον εἶναι χημικὴ ἢ φυσική, συνηθέστερον δὲ βιολογικὴ (φυσιολογικὴ ἢ παθολογική), ὁπότε λαμβάνει χώραν κατὰ μὲν τὸν Λαμὰρκ φυσικὴ προσαρμογὴ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς ἐπιρροὰς τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, κατὰ δὲ τον Δαρβῖνον φυσικὴ ἐπιλογὴ διὰ τῆς ἐπιβιώσεως τῶν ἰσχυροτέρων. Πασῶν σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ ψυχολογικὴ ἐπιρροὴ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, ἥτις εἶναι ἄμεσος (κόπωσις ἐκ τοῦ θερμοῦ κλίματος) ἢ ἔμμεσος (ἐπιρροὴ τῆς ἀνακαλύψεως κοιτάσματος χρυσοῦ ἐπὶ τῆς μεταναστεύσεως). Τὰ φυσικὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα κυρίως πρέπει νὰ ἐρευνηθοῦν ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως (δηλαδὴ ἀπὸ ἀπόψεως τῆς ἐπιρροῆς των ἐπὶ τῆς οἰκονομίας) εἶναι ἡ κατανομὴ καὶ ἡ μορφὴ τῆς ἐπιφανείας τῆς ξηρᾶς, αἱ παραλίαι, τὰ ἡφαίστεια καὶ οἱ σεισμοί, τὰ πετρώματα καὶ τὰ κοιτάσματα ὀρυκτῶν, ἡ ποιότης τοῦ ἐδάφους, τὰ ὕδατα τῆς ξηρᾶς, αἱ θάλασσαι, τὸ κλῖμα καὶ ὁ φυτικὸς καὶ ὁ ζωϊκὸς κόσμος. Τὸ φυσικὸν περιβάλλον δημιουργεῖ δύο κυρίως προβλήματα, τὸ τῆς ἐξ αὐτοῦ ἀποκτήσεως ἀγαθῶν καὶ τὸ τῆς ἀποστάσεως. Ἑπομένως ἡ οἰκονομικὴ γεωγραφία ἀσχολεῖται μὲ τὰ δύο αὐτὰ γενικώτατα προβλήματα Ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρῶτον, μεγάλην σημασίαν ἔχει ἡ ἀπόκτησις μέσων διατροφῆς καὶ κινητηρίου δυνάμεως. Ἡ γενικὴ οἰκονομικὴ γεωγραφία ἐξετάζει τὴν ἐπιρροὴν τῆς φύσεως ἐπὶ τῆς οἰκονομίας καθ' ὅλην τὴν γῆν, ἡ δὲ εἰδικὴ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος δεδομένης περιοχῆς.

Ἡ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου πραγματοποιεῖται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ὁ πολιτισμὸς ὅμως δὲν ἐξαπλοῦται ἐφ' ὅλης τῆς γῆς, ἀλλὰ ἑκάστοτε φορεῖς τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ὡρισμένοι λαοὶ (ἢ ὡρισμένος λαός)· οὕτω, καθ' ἑκάστην χρονικὴν περίοδον ὑπάρχει ὡρισμένη ἐκπολιτιστικὴ περιοχή, ἡ δὲ ἐπιστήμη ἐρευνᾷ τὴν πορείαν τοῦ πολιτισμοῦ (καὶ δὴ τοῦ οἰκονομικοῦ) ἐπὶ τῆς γῆς. Κατὰ τὴν παλαιολιθικὴν ἐποχὴν ὁ πολιτισμὸς φαίνεται διαδεδομένος ἤδη ἐφ' ὅλης τῆς γῆς, κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν λαμβάνει χώραν ἡ διάδοσις τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἡ διάκρισις αὐτῶν εἰς φυλάς. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διακρίνομεν τέσσαρας μεγάλας περιοχὰς πολιτισμῶν: 1) Τῶν ἀνατολικῶν πολιτισμῶν (Αἰγύπτου, Βαβυλῶνος καὶ τῶν Τουρανικῶν λαῶν), οἵτινες εἶναι πολιτισμοὶ ὀάσεων. 2) Τοῦ ἰνδικοῦ πολιτισμοῦ. 3) Τῶν κιτρίνων λαῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας. 4) Τοῦ ἀρχαίου κλασσικοῦ ἑλληνορρωμαϊκοῦ κόσμου μὲ κέντρον τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Οἱ ἀρχαῖοι ἀμερικανικοὶ πολιτισμοὶ ἀνεπτύχθησαν ἀνεξαρτήτως τούτων. Ὁ μεσαιωνικὸς καὶ νεώτερος εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς διεμορφώθη εἰς τὴν κεντρικὴν καὶ δυτικὴν Εὐρώπην, ὡς καὶ ἐπ' ἐσχάτων εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικήν, μὲ κέντρον τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν διάδοσιν καὶ πορείαν τοῦ πολιτισμοῦ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς: 1) Αἱ συγκεκραμέναι ζῶναι εὐνοοῦν τὴν ἀνάπτυξιν πολιτισμοῦ. 2) Ὁ πολιτισμὸς χωρεῖ ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς (ἐκ τῆς Μεσογείου πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ ἤδη πρὸς τὸν Εἰρηνικόν). 3) Ὁ πολιτισμὸς χωρεῖ ἐκ τοῦ Ἰσημερινοῦ πρὸς τοὺς πόλους. 4) Ὁ πολιτισμὸς κινεῖται ἐκ τῶν μεσογείων πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς θαλάσσης καὶ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν. 5) Μὲ τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ συγκεντροῦται οὗτος εἰς τὰς πόλεις καὶ λαμβάνει χώραν μεγίστη τούτων ἐπέκτασις.

Ἐπὶ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος παρατηροῦμεν γενικῶς τὰ ἑξῆς: 1) Ἡ ἐπιρροὴ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος εἶναι μεγίστη κατὰ τὰ πρῶτα ἐκπολιτιστικὰ στάδια. 2) Μὲ τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ αὐξάνει ἡ ἱκανότης τοῦ ἀνθρώπου ὅπως κυριαρχῇ τῆς φύσεως. 3) Μὲ τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ λαμβάνει χώραν οἰκονομικὴ ἐξομοίωσις τῶν διαφόρων πολιτισμένων χωρῶν. Ἡ ἐξομοίωσις φθάνει μόνον μέχρις ὡρισμένου σημείου. 4) Ἡ ἐπικοινωνία μεταξὺ λαῶν πραγματοποιεῖται μόνον ἐφόσον ἀνταποκρίνεται πρὸς οἰκονομικὰ πλεονεκτήματα. Τέλος πρέπει νὰ τονισθῇ ὅτι, καίτοι τὸ φυσικὸν περιβάλλον ἐπηρεάζει σπουδαίως καὶ βαθέως τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν οἰκονομίαν, ἐν τούτοις τὸ περιβάλλον μόνον δὲν ἀρκεῖ ὅπως ἐξασφαλισθῇ ἡ ἀνάπτυξις πολιτισμοῦ, δι' αὐτὸ καὶ αἱ αὐταὶ χῶραι ἄλλοτε μὲν δημιουργοῦν πολιτισμόν, ἄλλοτε δὲ παύουν νὰ εἶναι κέντρον πολιτισμοῦ. Ὁ πολιτισμὸς εἶναι ἀποτέλεσμα τριῶν συντελεστῶν: τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, τῶν φυλετικῶν χαρακτηριστικῶν καὶ τῆς ὅλης κοινωνικῆς ὀργανώσεως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Karl Sapper*, Allgemeine Wirtschafts und Verkehrsgeographie (1925 μετὰ πλουσίας βιβλιογραφίας).

Γ. ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ

— **οἰκονομικὴ** ***ἐλευθερία*** *[Νομ.]*· βλ. λ. *ἐλευθερία*.

— **«Οἰκονομικὴ** ***Ἑλλάς*»**. Ἑβδομαδιαία οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ ἐπιθεώρησις, ἱδρυθεῖσα ἐν Ἀθήναις τῷ 1902 ὑπὸ Γ. Κατσελίδου εἰς σχῆμα 4ον καὶ συνεχισθεῖσα ὑπὸ Ἰ. Μινέττα μέχρι τοῦ 1914.

Π. Ν. Π.

— **«Οἰκονομικὴ** ***ἐπιθεώρησις*»**. Ἐπιστημονικὸν περιοδικόν, ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀριστείδου Οἰκονόμου ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τοῦ 1873 μέχρι τοῦ 1890.

Θ. Β.

— **«Οἰκονομικὴ** ***καὶ κοινωνικὴ ἐπιθεώρησις τῆς Ἑλλάδος*»**. Ἑλληνικὸν περιοδικὸν (βλ. «*Μηνιαία οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐπιθεώρησις τῆς Ἑλλάδος*»). —Π

— **οἰκονομικὸν** ***ἔτος*** *[Δημοσ. Λογιστ.]*· βλ. λ. ἔτος οἰκονομικόν.

— **οἰκονομικὸν** ***σῶμα*** *[Στρατ.]*. Οἰκονομικὸν σῶμα τοῦ στρατοῦ ἐκαλεῖτο παρ' ἡμῖν τὸ ἐκτελοῦν τὴν οἰκονομικὴν καὶ διαχειριστικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ στρατοῦ κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1882—1914. Ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι τοῦ 1837 οἱ τὴν οἰκονομικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ στρατοῦ ἐκτελοῦντες ἐκαλοῦντο *στρατιωτικοὶ οἰκονομικοὶ ὑπάλληλοι*, μὴ ἔχοντες ὅμως οὐδεμίαν διαβάθμισιν ἐν τῇ στρατιωτικῇ ἱεραρχίᾳ. Τῷ 1837 ἔλαβον οἱ ὑπάλληλοι οὗτοι στρατιωτικὴν ἱεραρχίαν καὶ διαβάθμισιν, ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τοὺς διαφόρους βαθμοὺς τοῦ ἀξιωματικοῦ, χωρὶς ὅμως νὰ εἶναι ἀξιωματικοί, ἡ δὲ κατάστασις αὕτη ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ 1861, ὁπότε οἱ ἕως τότε οἰκονομικοὶ ὑπάλληλοι ἐγένοντο ἀξιωματικοί, ἐξισωθέντες καθ' ὅλα πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ στρατοῦ, καὶ ἀπετέλεσαν τὸ *σῶμα τῶν ἀξιωματικῶν τῆς οἰκονομίας*, ὅπερ ἐλειτούργησε μέχρι τοῦ 1882, ὁπότε, διὰ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ σώματος τούτου καί τινων ἄλλων μεταταγέντων ἐκ τῶν ἑτέρων σωμάτων τοῦ στρατοῦ, συνεκροτήθη τὸ *οἰκονομικὸν σῶμα*, τὸ λειτουργῆσαν μέχρι τοῦ 1914 καὶ οὗτινος οἱ ἀξιωματικοὶ προήρχοντο ἀπὸ τοῦ 1884 ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου ὑπαξιωματικῶν. Ἀπὸ τοῦ 1914 μέχρι σήμερον, τὴν μὲν γενικὴν οἰκονομικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ στρατοῦ ἐκτελοῦσιν οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ τῷ 1914 συγκροτηθέντος *σώματος τῆς ἐπιμελητείας*, τὴν γενικὴν διαχειριστικὴν ὑπηρεσίαν οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ κατὰ τὸ ἴδιον ἔτος συγκροτηθέντος *σώματος τῆς διαχειρίσεως*, τὴν δ' οἰκονομικὴν καὶ διαχειριστικὴν ὑπηρεσίαν τῶν διαφόρων μονάδων τοῦ στρατοῦ (συνταγμάτων ἢ αὐθυπάρκτων ταγμάτων κτλ.) μάχιμοι ἀξιωματικοὶ τοῦ σχετικοῦ ὅπλου, διοριζόμενοι ἐκ περιτροπῆς πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπηρεσίας ταύτης ἐπί τι χρονικὸν διάστημα.

Ν. Θ. Κ.

— **οἰκονομικὸν** ***συμβούλιον*** (*ἀνώτατον*). Γνωμοδοτικὸν συμβούλιον ὑφιστάμενον εἰς πλείστας χώρας καὶ προορισμὸν ἔχον τὴν διαφώτισιν τῶν κυβερνήσεων ἐπὶ τῶν ἐπικαίρων οἰκονομικῶν προβλημάτων. Ἡ σύστασις τοῦ θεσμοῦ τούτου κατέστη ἐπιτακτική, ἀφ' ὅτου, μετὰ τὸν Παγκόσμιον ἰδίᾳ πόλεμον, ἀπέκτησε βαρύνουσαν σημασίαν διὰ τὸν ἐθνικὸν βίον ὁ οἰκονομικὸς συντελεστής. Τὸ κυριώτερον μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐθεωρήθη πανταχοῦ δυνατὴ ἡ προσαρμογὴ πρὸς τὴν σύγχρονον οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν ἐξέλιξιν τῶν κοινοβουλευτικῶν κρατῶν, ἐκρίθη ὅτι εἶναι ἡ ἐγκατάστασις τῶν ἀνωτάτων οἰκονομικῶν συμβουλίων. Τὸν θεσμὸν αὐτὸν υἱοθέτησαν ἡ Γερμανία, ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία καὶ πλεῖστα ἄλλα εὐρωπαϊκὰ κράτη, ὡς καὶ ἡ Ἰαπωνία. Τὸ ἀνώτατον οἰκονομικὸν συμβούλιον εἶναι συνήθως ὀργανισμὸς καθαρῶς γνωμοδοτικὸς τῆς κυβερνήσεως, ἔχει δὲ τὴν ἑξῆς τριπλῆν ἀποστολήν: α) Νὰ παρακολουθῇ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν πολυσχιδῆ κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς χώρας. β) Νὰ ἐναρμονίζῃ τὰ ποικίλα οἰκονομικὰ συμφέροντα, ἅτινα μεταπολεμικῶς ἰδίᾳ ἐμφανίζονται μᾶλλον πολύπλοκα καὶ ἐντονώτερον διιστάμενα πρὸς ἄλληλα. γ) Νὰ καθίσταται ὁ φορεὺς τῶν ἀντιλήψεων τῶν διαφόρων οἰκονομικῶν δυνάμεων καὶ ὀργανώσεων τοῦ τόπου. Δηλαδὴ πρόκειται περὶ τῆς δημιουργίας ἑνὸς οἰκονομικοῦ ἐπιτελείου, ἀποτελοῦντος συγχρόνως κέντρον ἀπηχήσεως τῆς κοινῆς γνώμης ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν ζητημάτων. Ἐὰν ἀναλύσωμεν τοὺς τρεῖς ὡς ἄνω σκοποὺς τοῦ ἀνωτάτου οἰκονομικοῦ συμβουλίου, θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ὁ μὲν πρῶτος— ἡ παρακολούθησις, τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς—ἐπιτελεῖται μὲν καὶ ὑπὸ τῶν ὑφισταμένων ἁρμοδίων δημοσίων ὑπηρεσιῶν, ἀλλ' εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι συχνότατα αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι στεροῦνται συνοχῆς. Ἐκ τῆς ἐλλείψεως δὲ τῆς συνοχῆς ταύτης προκύπτει συχνάκις ἡ μονομέρεια, ἡ διὰ μονοπλεύρου πρίσματος παρακολούθησις κάθε ζητήματος. Ἐκτὸς τούτου ἀπαραίτητος εἶναι καὶ ὁ ἐναρμονισμὸς τῶν ποικίλων οἰκονομικῶν συμφερόντων. Ἐκ τῆς ποικιλίας ταύτης, ἐκ τῆς διαφόρου δυνάμεως μὲ τὴν ὁποίαν τὰ μὲν ἢ τὰ δὲ συμφέροντα ὑποστηρίζονται ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων, ἐκ τῆς ἀνάγκης τέλος εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται τὸ κράτος τὰ ἀντικρουόμενα τυχὸν συμφέροντα νὰ τὰ συμβιβάζῃ ἢ νὰ τὰ συνταυτίζῃ διαιτητικῶς, προκύπτουν καθημερινῶς ἐνώπιον τῆς κυβερνήσεως ἢ καὶ τοῦ κοινοβουλίου ἀνυπέρβλητοι δυσχέρειαι, συχνάκις δὲ ὡρισμένα συμφέροντα, εἴτε ταξικὰ εἴτε γενικά, συσκοτίζονται, παραβλέπονται καὶ θυσιάζονται. Τὸν κίνδυνον τοῦτον ὅμως προλαμβάνει, κατὰ τὸ δυνατόν, τὸ ἀνώτατον οἰκονομικὸν συμβούλιον, κατορθῶνον νὰ ἐξάγῃ γενικὰς κατευθυντηρίους γραμμάς.

Εἴς τινα κράτη ὁ θεσμὸς τοῦ ἀνωτάτου οἰκο-

Digitized by Google

νομικοῦ συμβουλίου ἐθεωρήθη ἀνωφελής, ἐφ' ὅσον γνωμοδοτικὴ μόνον εἶναι ἡ ἐξουσία αὐτοῦ καὶ δυνητικὴ ἡ περίπτωσις τῆς πρὸς αὐτὸ προσφυγῆς τῆς κυβερνήσεως πρὸς αἴτησιν γνώμης, ὁπότε ἐνδέχεται τὸ συμβούλιον νὰ καταδικασθῇ καὶ εἰς ἀχρήστευσιν. Πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀχρηστεύσεως εἰς τὸ γερμανικὸν καὶ τὸ πολωνικὸν οἰκονομικὸν συμβούλιον ὑποχρεωτικῶς δέον ἡ κυβέρνησις νὰ ἀπευθύνεται πρὸς γνωμοδότησιν, ἰδίᾳ διὰ τὰ οἰκονομικὰ νομοσχέδια, καὶ μόνον μετὰ τὴν ἄνευ παροχῆς τῆς γνωμοδοτήσεως πάροδον τῆς ὁριζομένης προθεσμίας ἡ κυβέρνησις εἶναι ἐλευθέρα νὰ καταθέσῃ τὸ νομοσχέδιον εἰς τὰς βουλὰς ἢ νὰ προέλθῃ εἰς τὴν σχετικὴν διοικητικὴν ἐνέργειαν. Ἐν Γερμανίᾳ μάλιστα ἡ δικαιοδοσία τοῦ συμβουλίου εἶναι ἔτι εὐρυτέρα· συνεργάζεται μετὰ τῆς κυβερνήσεως καὶ εἰς τὴν σύνταξιν ἀκόμη τῶν οἰκονομικῶν νομοσχεδίων. Τὰς γνώμας του δὲ δύναται καλούμενον τὸ ἀνώτατον οἰκονομικὸν συμβούλιον νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ ἐνώπιον τῶν νομοθετικῶν σωμάτων καὶ ἐνώπιον τῶν κοινοβουλευτικῶν ἐπιτροπῶν. Δικαιοῦται δὲ τέλος καὶ προτάσεις νόμων νὰ ὑποβάλλῃ εἰς τὸ Ράϊχσταγ καὶ νὰ ὑποστηρίζῃ αὐτὰς ἐνώπιόν του. Ἐξ ἄλλου, ἐν Γαλλίᾳ αἱ συστάσεις τοῦ συμβουλίου διαβιβάζονται εἰς τὸν πρωθυπουργόν, ὅστις ὑποχρεοῦται ἐντὸς μηνὸς ἢ νὰ ἀπαντήσῃ ἀνακοινῶν τὴν τύχην τῆς συστάσεως ἢ νὰ ζητήσῃ ἐπανεξέτασιν τοῦ ζητήματος. Οὕτω ἀσκεῖται μία ἠθικὴ πίεσις ἐπὶ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως ὅπως συμμορφοῦται πρὸς τὰς συστάσεις τοῦ συμβουλίου. Τοῦτ' αὐτὸ ἰσχύει καὶ ἐν Ἰταλίᾳ. Ἐπίσης ἐν Γαλλίᾳ ἡ κυβέρνησις ὑποχρεοῦται νὰ ἀνακοινώνῃ εἰς τὸ συμβούλιον, διὰ τὴν πληροφόρησιν αὐτοῦ, πᾶν νομοσχέδιον κατατιθέμενον πρὸ τῶν βουλῶν καὶ ἔχον οἰκονομικὸν χαρακτῆρα (βλ. καὶ λ. *Ἑλλάς*).

Λ. ΜΑΚΚΑΣ

— **οἰκονομικὸς *ἔλεγχος*·** βλ. λ. *διεθνεῖς* οἰκονομικοὶ ἔλεγχοι.

—**Οἰκονομικὸς *πίναξ*.** Οὕτω καλεῖται τὸ ὑπὸ τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς οἰκονομικῆς σχολῆς τῶν Φυσιοκρατῶν François Quesnay (1694—1774) διατυπωθὲν κατὰ τὸ ἔτος 1758 σύστημα ἑρμηνείας τῆς κυκλοφορίας τῶν ἀγαθῶν ἐν τῇ οἰκονομίᾳ, δημοσιευθὲν τῷ 1760 ὑπὸ τὸν τίτλον «Tableau économique avee ses explications». Τὸ Tableau économique ἐθεωρήθη παρὰ τῶν Φυσιοκρατῶν ὡς μία τῶν σπουδαιοτέρων ἐφευρέσεων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, διότι κατ' αὐτούς, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπέτρεπε τὴν κατανόησιν τῆς κινήσεως ἐν τῇ οἰκονομίᾳ, ἀφ' ἑτέρου διηυκόλυνε τὴν ἐξακρίβωσιν κατὰ πόσον ὡρισμένη οἰκονομία εἶναι ὑγιὴς ἢ ὄχι· ἡ ἐν συντομίᾳ ἔκθεσις τῆς θεωρίας ταύτης ἔχει ὡς ἑξῆς: Ἡ κοινωνία διακρίνεται εἰς τρεῖς τάξεις: τὴν παραγωγικὴν (ἀποτελουμένην ἐκ τῶν γεωργῶν κυρίως), τὴν τῶν ἰδιωτῶν καὶ τὴν ἄγονον τάξιν (περιλαμβάνουσαν τοὺς ἐμπόρους καὶ τοὺς βιομηχάνους). Ἡ παραγωγὴ πραγματοποιεῖται μόνον ὑπὸ τῆς παραγωγικῆς τάξεως, καὶ ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ παραγωγὴ ταύτης ἀνέρχεται εἰς δεδομένον ἔτος εἰς 5 δισεκατομμύρια φράγκων. Ἐκ τῶν 5 τούτων δισεκατομμυρίων τὰ δύο θὰ καταναλώσῃ αὐτὴ αὕτη ἡ παραγωγικὴ τάξις, τὰ δὲ δύο θὰ καταβάλῃ εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας διὰ μίσθωσιν τῆς γῆς καὶ τὸ 1 εἰς τὴν ἄγονον τάξιν πρὸς ἀγορὰν ἐμπορευμάτων καὶ ἐργαλείων. Ἐκ τῶν 2 δισεκατομμυρίων τὰ ὁποῖα λαμβάνουν οἱ ἰδιοκτῆται τὸ 1 ἐπιστρέφεται εἰς τὴν παραγωγικὴν τάξιν καὶ τὸ ἕτερον καταβάλλεται εἰς τὴν ἄγονον τάξιν πρὸς ἀγορὰν ἐμπορευμάτων. Τέλος ἡ ἄγονος τάξις, ἡ ὁποία κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰσέπραξε 2 δισεκατομμύρια, καταβάλλει ἀμφότερα εἰς τὴν παραγωγικὴν τάξιν πρὸς ἀπόκτησιν τῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὴν συντήρησίν της γεωργικῶν προϊόντων καὶ τῶν πρώτων ὑλῶν. Οὕτω, ὁ παραχθεὶς ὑπὸ τῆς παραγωγικῆς τάξεως πλοῦτος εἴτε ἀπ' εὐθείας (2 δισεκατομμύρια) εἴτε ἐμμέσως (3 δισεκατομμύρια) ἀφοῦ κυκλοφορήσῃ εἰς τὴν τάξιν τῶν ἰδιοκτητῶν καὶ τὴν ἄγονον τάξιν ἐπανέρχεται εἰς τὴν παραγωγικὴν τάξιν ἥτις συνεχίζει τὸ ἔργον αὐτῆς. Εἰς τὰ ἀνωτέρω ἀνελύθη τὸ Tableau abrégé· ἡ ἀνάλυσις τοῦ Tableau fondamental παραλείπεται ὡς ἀπαιτοῦσα μακρὰν ἀνάπτυξιν· ταύτην δύναται ὁ ἐνδιαφερόμενος νὰ εὕρῃ εἰς τὴν νεωτάτην μελέτην τοῦ Voelker.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἡ ἀρίστη ἀνάλυσις τοῦ οἰκονομικοῦ πίνακος ἐγένετο ὑπὸ *Oncken*, Geschichte der Nationalökonomie 1922 σελ. 386 ἑ. Βλ. καὶ *Gide-Rist*, Histoire des doctrines économiques 1913 σελ. 21 ἑ. *Gonnard*, Histoire des doctrines économiques τ. Β΄ 1922 σ. 55 ἑ. καὶ *A. Voelker* Der Tableau économiaque Quesnay's und seine Erklärung ἐν Schmollers Jahrbuch 1931 841—854.

Γ. ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ

— **«Οἰκονομικὸς *Ταχυδρόμος*».** Ἑβδομαδιαία οἰκονομικὴ ἔκδοσις τῆς ἐφημερίδος «Ἐλεύθερον Βῆμα». Ἱδρύθη τῷ 1926 ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Β. Ι. Δεληγιάννη (εἶτα ἀποχωρήσαντος) εἰς σχῆμα 2ον καὶ ἀποτελεῖ ἀρχεῖον μελετῶν ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς χώρας.

Π. Ν. Π.

— **οἰκονομικῶν *καὶ ἐμπορικῶν ἐπιστημῶν, Ἀνωτάτη σχολὴ*** —. Αἱ ἀνώταται ἐμπορικαὶ σχολαί, ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει ἀντίστοιχοι πρὸς τὰς πανεπιστημιακὰς σχολάς, σκοποῦσι τὴν μετάδοσιν τῶν ἀναγκαίων γνώσεων διὰ τὴν ἀρτίαν θεωρητικὴν μόρφωσιν, ἀπὸ ἐμπορικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀπόψεως, οὕτως ὥστε οἱ ἀπόφοιτοι τούτων ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ σκέπτωνται ἐπιστημονικῶς, ἀφ' ἑτέρου δὲ μετὰ ὀλιγοχρόνιον πρακτικὴν ἄσκησιν ν' ἀποβαίνωσιν εἰς πάντα ἐμπορικὸν ἢ οἰκονομικὸν κλάδον ἐπιστήμονες ἅμα καὶ πρακτικοί. Αὗται ἢ εἶναι αὐτοτελεῖς ἢ ἀποτελοῦσι σχολὰς πανεπιστημίων, τὰ δὲ προγράμματά των, καίτοι ποικίλλουσι κατὰ τὰς λεπτομερείας, ἔχουσι βάσιν τὰ ἑξῆς μαθήματα: θεωρητικὴν κοινωνικὴν οἰκονομικήν, ἐφηρμοσμένην κοινωνικὴν οἰκονομικήν, οἰκονομικὴν ἐπιχειρήσεων, λογιστικήν, οἰκονομικὰ μαθηματικά, ἐμπορικὸν δίκαιον, οἰκονομικὴν γεωγραφίαν, ἐμπορευματολογίαν καὶ ξένας γλώσσας. Κατὰ τὸ 1768 ἱδρύθη τὸ πρῶτον ἐν Ἀμβούργῳ ἡ Ἀκαδημία ἐμπορίου, μετ' ὀλίγον δὲ τὸ τμῆμα ἐμπορίου ἐν τῷ πολυτεχνείῳ τοῦ Braunschweig. Αὗται δὲν εἶχον πλήρως τὸν πανεπιστημιακὸν χαρακτῆρα, ὃν εἶχεν ἡ τὸ πρῶτον ἐν Βιέννῃ ἱδρυθεῖσα Ἀκαδημία ἐμπορίου τῷ 1873. Ταύτην ἠκολούθησαν ἡ ἐν Λειψίᾳ ἀνωτάτη ἐμπορικὴ σχολή, ἱδρυθεῖσα τῷ 1898, καὶ ἡ ἐν St. Gallen τῷ 1899. Ἔκτοτε ἱδρύθησαν πολλαὶ τοιαῦται εἰς διάφορα κράτη. Ἐν Ἑλλάδι λειτουργεῖ μία τοιαύτη ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν: «Ἀνωτάτη Σχολὴ Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν» μὲ ἕδραν τὰς Ἀθήνας, αὐτοτελής, ἰσότιμος πρὸς τὸ ἐν Ἀθήναις πανεπιστήμιον, συσταθεῖσα κατὰ τὸ 1920 παρὰ τοῦ τότε ὑπουργοῦ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας Κ. Σπυρίδου καὶ λειτουργήσασα τὸ πρῶτον ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νόμου 2191, νῦν δὲ λειτουργοῦσα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Ν. Διατάγματος τοῦ 1926 (ἐκδ. ἐπὶ ὑπ. Γ. Χαριτάκη.

Τ. Κ.

—**Οἰκονομικῶν *ὑπουργεῖον*·** βλ *ὑπουργεῖον* Οἰκονομικῶν.

οἰκονομολογία (ἡ). Ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀσχολουμένη μὲ τὰ οἰκονομικὰ φαινόμενα (βλ. *οἰκονομική*).

οἰκονομολογικός, *—ή, —όν·* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν οἰκονομολογίαν: «σύστημα οἰκονομολογικόν», «οἰκονομολογικὸν περιοδικόν, —ἄρθρον, —σύγγραμμα». —Ἐπίρρ. ***οἰκονομολογικῶς.***

οἰκονομολόγος (ὁ)· ὁ περὶ τὴν οἰκονομίαν καθόλου ἀσχολούμενος, ὁ ἐπιστήμων τῶν οἰκονομικῶν ζητημάτων καὶ σχέσεων, ὑφ' ὧν διέπονται τὰ ἄτομα καὶ αἱ ὁμάδες· || δημοτ., ὁ λίαν φειδωλὸς περὶ τὴν διαχείρισιν τῶν προσόδων του, ἄλλως *οἰκονόμος :* «εἶναι οἰκονομολόγος καὶ ἔκαμε περιουσίαν».

— **«Οἰκονομολόγος».** Οἰκονομικὴ ἐπιθεώρησις, ἱδρυθεῖσα ἐν Ἀθήναις τῷ 1892 καὶ ἐκδοθεῖσα μέχρι τοῦ 1903 εἰς σχῆμα 4ον. Ἀπὸ τοῦ 52ου ἀριθμοῦ ὠνομάζετο «Οἰκονομολόγος τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἀνατολῆς» καὶ ἀπὸ τοῦ 1895 «Οἰκονομολόγος τῆς Ἀνατολῆς» (καὶ γαλλιστὶ «L'Économiste d'Orient»). Ἐξεδίδετο ὁμοῦ γαλλιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ ἀρχικῶς, εἶτα μέχρι τοῦ 1896 εἰς δύο ἐκδόσεις καὶ ἔκτοτε μόνον γαλλιστί.

—**«Οἰκονομολόγος *Ἀθηνῶν*».** Οἰκονομικὴ ἐπιθεώρησις, ἱδρυθεῖσα τῷ 1918 ὑπὸ Β. Χρ. Αἰλιανοῦ εἰς σχῆμα 4ον. Ἀπὸ τοῦ 1923 ἐκδίδεται καὶ γαλλιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον «L'Économiste d'Athènes».

—**«Οἰκονομολόγος *τῆς Ἀνατολῆς*»·** βλ. «*Οἰκονομολόγος*».

—**«Οἰκονομολόγος *τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἀνατολῆς*»·** βλ. «*Οἰκονομολόγος*».

—**«Οἰκονομολόγος *Θεσσαλονίκης*».** Οἰκονομικὴ ἐπιθεώρησις, ἱδρυθεῖσα ἐν Θεσσαλονίκῃ τῷ 1923 ὑπὸ Πατρ. Λεβεντοπούλου εἰς σχῆμα 4ον. Π. Ν. Π.

Οἰκονομόπουλος, *Διονύσιος*. Λόγιος ἰατρός, γεννηθεὶς ἐν Πάτραις τῷ 1830, ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῷ 1855 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1890. Κατ' ἀρχὰς ὑπηρέτησεν ὡς στρατιωτικὸς ἰατρός, ἀργότερον δέ, μεταβὰς εἰς Αἴγυπτον, ἐγκατεστάθη ἐν Καΐρῳ, ἔνθα εἰργάζετο εὐδοκίμως. Ἐν Καΐρῳ ἐξέδιδεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἰατρικὸν περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ ἰατρὸς τοῦ λαοῦ», ἐδημοσίευσε δὲ τῷ 1883 καὶ μελέτην γαλλιστὶ «Περὶ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ χολέρας». Παρὰ τὴν ἰατρικήν, ἠσχολεῖτο καὶ μὲ ἱστορικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς μελέτας, συγγράψας πλείστας ἀξιολόγους πραγματείας, ὧν κυριώτεραι εἶναι: «Λεριακά», ἤτοι ἱστορία καὶ ἀρχαιολογία τῆς νήσου Λέρου, δημοσιευθέντα ἐν Ἀθήναις τῷ 1888, «Οἱ γυμνικοὶ ἀγῶνες τῆς Παντοπόλεως», γαλλιστί, «Ὁ Ἀλεξανδρινὸς διάκοσμος», ἤτοι ἱστορία καὶ ἀρχαιολογία τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Πτολεμαϊκῆς δυναστείας. Τὸ τελευταῖον τοῦτο θεωρεῖται ἓν τῶν σπουδαιοτέρων ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου γραφέντων ἔργων.

ΕΡ. Μ.

— **Οἰκονομόπουλος, *Θεμιστοκλῆς*.** Ἐθελοντὴς ἐκ Σπάρτης, ἀγωνισθεὶς κατὰ τὴν τριετῆ κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866—1869, κατὰ τὴν ὁποίαν καὶ δὶς ἐτραυματίσθη, τὸν Ἰούνιον τοῦ 1868 ἐν Ὁμαλῷ κατὰ τὸ πρῶτον, καὶ εἶτα κατὰ τὴν ἐν Τρυπητῇ μάχην (Ἰούλιον 1868). Ἔλαβεν ἐπίσης μέρος καὶ εἰς τὴν κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1878, διακριθεὶς ἰδίως κατὰ τὴν περὶ τὸ ὑψώματα τοῦ Χοιροσπήλιου μάχην, καθ' ἣν ἀπώλεσε τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ.

ΕΡ. Μ.

— **Οἰκονομόπουλος, *Νικόλαος Β*.** Ἰατρός, γεννηθεὶς τῷ 1886 ἐν Μεσσήνῃ, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς σχολῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου καὶ συγγραφεὺς ἐπιστημονικῶν μελετῶν, ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς φυματιάσεως ἀπό τε ἰατρικῆς ἐπιστημονικῆς καὶ ἀπὸ κοινωνικοϋγιεινῆς ἀπόψεως. Μεταξὺ τούτων σπουδαιότεραι εἶναι αἱ ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Ἡ φθισιογένεσις» (1916), «Παρατηρήσεις καὶ ἔρευνα ἐπὶ ἀποτιτανωθείσης φυματιώδους ἑστίας» (1917», «Ἡ καθίζησις τῶν ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων ἐν τῇ φυματιώσει τῶν πνευμόνων» (1926), «Ὁ τεχνητὸς πνευμοθώραξ» (1915), «Ὁ τεχνητὸς πνευμοθώραξ ἐν τῇ θεραπείᾳ τῆς φυματιώσεως» (1912), «Αἱ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ τεχνητοῦ πνευμοθώρακος ἄμεσοι νευρικαὶ ἐπιπλοκαὶ—ἐμβολὴ —ἐκλαμψία τοῦ ὑπεζωκότος» (ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ *Β. Παπανικολάου*) (1927), «Τὸ μεσοπνευμόνιον κατὰ τὸν αὐτόματον καὶ τεχνητὸν πνευμοθώρακα» (1925), «Τὸ φαινόμενον τῆς ἐκλεκτικῆς συμπτύξεως τῶν νοσουσῶν μοιρῶν τοῦ πνεύμονος ἐν τῷ τεχνητῷ πνευμοθώρακι» (μετὰ τοῦ *Β. Παπανικολάου*) (1926), «Ἡ φρενικοεξαίρεσις ἐν τῇ φυματιώσει τῶν πνευμόνων» (1928), «Ἡ θεραπευτικὴ ἐπίδρασις τῆς φρενικοεξαιρέσεως ἐπὶ τῆς ἐν τῷ ἄνω λοβῷ τῶν πνευμόνων φυματιώδους ἐπεξεργασίας» (1930), «Γρίππη καὶ φυματίωσις» (1921), «Δάγγειος νόσησις καὶ φυματίωσις» (1928), «Ἡ καφουρὰ ἐν τῇ φυματιώσει» (1913), «Ἡ διὰ σανοχρυσίνης χημικοθεραπευτικὴ τῆς φυματιώσεως τῶν πνευμόνων» (1926) κ. ἄ. Πρὸς δέ: «Περὶ ἀποστολῆς τῶν σανατορίων ἔν τε τῇ θεραπευτικῇ καὶ ἀντιφυματικῇ δράσει ἐν Ἑλλάδι» (1916), «Κοινωνικὴ ὑγιεινὴ—κοινωνικὴ πρόνοια— κρατικὴ μέριμνα» (1922), «Ἡ ἐλευθέρα νοσηλεία τῶν φυματικῶν» (1927), «Ἡ ἐνδεικνυομένη κρατικὴ μέριμνα διὰ τὸν κατὰ τῆς φυματιώσεως ἀγῶνα» (1929)» κ. ἄ. Πολλαὶ τούτων ἐδημοσιεύθησαν εἰς γαλλικά, γερμανικὰ καὶ σουηδικὰ περιοδικά. Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας».

—Ω.

— **Οἰκονομόπουλος, *Χρῆστος Α*.** Σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας, γεννηθεὶς τῷ 1878. Εἰσελθὼν ἀπὸ τοῦ 1895 εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, ἐγένετο τῷ 1905 διευθυντὴς αὐτοῦ, ἔνθα παρέμεινε μέχρι τοῦ 1928, ὅτε, συσταθέντος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, διωρίσθη μέλος αὐτοῦ. Διακόψας τὴν δημοσίαν αὐτοῦ ὑπηρεσίαν (1900), ἠσχολήθη ἐπὶ τετραετίαν ἐν Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ εἰς σπουδὰς δημοσίου δικαίου. Μέλος τῆς συσταθείσης ἐν ἔτει 1918 ἐπιτροπείας πρὸς σύνταξιν σχεδίων διοικητικῶν κωδίκων, συνέταξε τὸ προσχέδιον τοῦ νόμου περὶ αὐτοδιοικήσεως τῶν νομῶν. Ἀπὸ τοῦ 1922 μέχρι τοῦ 1928 ἐξέδιδε τὸ τριμηνιαῖον περιοδικὸν «Ἐπιθεώρησις Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως», ἔνθα ἐδημοσιεύθησαν πλεῖσται μελέται αὐτοῦ ἐπὶ σχετικῶν θεμάτων. Ἐξέδωκεν ἐπίσης κώδικα νομοθεσίας περὶ ἐκλογῆς βουλευτῶν (1912) καὶ τὰ πρακτικὰ τῆς νομοπαρασκευαστικῆς ἐπιτροπείας πρὸς σύνταξιν σχεδίων νομοθετικῶν κωδίκων (τόμ. Α΄, προσχέδιον νόμου περὶ καταστάσεως τῶν πολιτικῶν ὑπαλλήλων τῆς διοικήσεως 1919, τόμ. Β΄, προσχέδιον νόμου περὶ διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως 1921).

οἰκονόμος (ὁ, ἡ)· ὁ κυβερνῶν, ὁ διαχειριζόμενος τὰ τοῦ οἴκου, ὁ οἰκοδεσπότης (*ἀρχ.*)· || ὁ φροντιστὴς τῶν καθ' ἡμέραν ἀναγκαίων τοῦ οἴκου καὶ ἰδίᾳ τῶν τροφίμων: «οἰκονόμος τοῦ δεῖνα λυκείου»· || ἐν μοναῖς, ὁ διαχειριζόμενος καὶ διαφυλάττων πάντα τὰ χρειώδη τῆς μονῆς· || τίτλος ἐγγάμου ἱερέως· || δημοτ., ὁ λίαν φειδωλὸς περὶ τὴν διαχείρισιν τῶν προσόδων του, ἄλλως *οἰκονομολόγος*, θηλ. *οἰκονόμα :* «εἶναι οἰκονόμα κι' ἔχει κομπόδεμα».

—*[Ἐκκλησ. Δίκ.]* Ὁ *οἰκονόμος* εἶναι ἀξίωμα (ὀφφίκιον) ἐκκλησιαστικόν, καταλεγόμενον ἐν τῇ πρώτῃ πεντάδι τοῦ δεξιοῦ χοροῦ κατὰ τὴν τάξιν πρῶτον, καθήκοντα δὲ ἔχει: 1) Περιουσιακά. Ἤδη κατὰ τὸν 26 κανόνα τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ΄ Οἰκουμενικῆς συνόδου πᾶσα ἐπισκοπικὴ ἐκκλησία ἔδει νὰ ἔχῃ ἐκ τοῦ ἰδίου κλήρου οἰκονόμον, ὅστις νὰ διοικῇ τὴν περιουσίαν ταύτης κατὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἵνα μὴ ἀμαρτύρου οὔσης τῆς οἰκονομίας τῆς ἐκκλησίας σκορπίζηται ἡ οὐσία αὐτῆς καὶ προστρίβηται λοιδορία τῇ ἱερωσύνῃ. Τὸν κανόνα τοῦτον ἐπανέλαβε καὶ συνεπλήρωσεν ὁ 11 κανὼν τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς συνόδου. Ὁ οἰκονόμος εἰδικώτερον μεριμνᾷ περὶ τῆς συντηρήσεως καὶ αὐξήσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς οὐσίας, ἐξετάζει τοὺς λογαριασμοὺς τῆς ἐπισκοπῆς, εἰσπράττει τὰ εἰσοδήματα τῆς ἐκκλησίας, τακτικά τε καὶ ἔκτακτα, καταβάλλει τὰ ἐκκλησιαστικὰ καθόλου δαπανήματα, παρέχει πᾶσαν δυνατὴν βοήθειαν εἰς τὰ ὀρφανά, τὰς χήρας καὶ καθόλου τοὺς πένητας, ὡς καὶ εἰς τὰ εὐαγῆ ἱδρύματα, λογοδοτεῖ διὰ τὴν διαχείρισιν αὐτοῦ—δι' ἣν ἐνέχεται οὐ μόνον διὰ δόλον, ἀλλὰ καὶ διὰ ῥαθυμίαν—ἅπαξ μὲν τοὐλάχιστον τοῦ ἔτους πρὸς τὸν ἐπίσκοπον, τοὐλάχιστον δ' ἀνὰ πάντα δεύτερον μῆνα πρὸς τὴν πολιτικὴν ἀρχήν. Δὲν δύναται α΄) νὰ ἀποκτήσῃ τὰ ἐκποιούμενα ἐκκλησιαστικὰ πράγματα καὶ διὰ παρενθέτου ἔτι προσώπου, ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος καὶ ἄλλων κατ' αὐτοῦ ποινῶν, τῆς ἀπαγορεύσεως ἰσχυούσης καὶ ὡς πρὸς τοὺς ἐξ ἀγχιστείας ἔτι συγγενεῖς αὐτοῦ, β΄) νὰ ἐκ-

Digitized by Google

ποιῇ πρὸς αἱρετικοὺς κτῆμα ἐκκλησιαστικὸν ἐπὶ ποινῇ ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ὁριζομένῃ· συμπράττει μετὰ τοῦ σκευοφύλακος εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ἀσκουμένην ἀγωγὴν ἐπὶ διεκδικήσει παρανόμως ἐκποιηθέντων ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων.

2) Τὰ τελετουργικὰ καθήκοντα τοῦ οἰκονόμου εἶναι: α') λειτουργοῦντος τοῦ ἐπισκόπου ἵσταται δεξιὰ τῆς ἁγίας Τραπέζης περιβεβλημένος τὸ στιχάριον καὶ ἐν χειρὶ ἔχων τὸ ῥιπίδιον, β') ἀναγινώσκει τὸ Εὐαγγέλιον τῇ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα καὶ γ') προσάγει τῷ ἐπισκόπῳ τὸν χειροτονηθησόμενον ἱερέα, ἂν καὶ τοῦτο προσῆκε κυρίως τῷ πρωτοπρεσβυτέρῳ.

Οἰκονόμος δέον νὰ καθίσταται καὶ ἐν τοῖς μοναστηρίοις κατὰ τὸν 11 κανόνα τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς συνόδου. Ἐν ταῖς τῶν ἀνδρῶν μοναῖς τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, τοῦ μοναστηριακοῦ συμβουλίου τοῦ ἔχοντος τὴν διοίκησιν καὶ διαχείρισιν τῆς περιουσίας αὐτῶν, προΐσταται ὁ οἰκονόμος τῆς μονῆς, τοῦ ἡγουμένου αὐτῆς ἀσκοῦντος πνευματικὴν μόνον δικαιοδοσίαν κατὰ τὸ ἄρθρον 8 τοῦ ἀπὸ 14 Σεπτεμβρίου 1929 νόμου 4567. Κ. Μ. ΡΑΛΛΗΣ

Οἰκονόμος. Μεγάλη ἑλληνικὴ οἰκογένεια τῆς Τεργέστης ἐκ Θεσσαλονίκης, μετοικήσασα περὶ τὸ 1790 καὶ τιμηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἰταλικοῦ ἔθνους διὰ τίτλου εὐγενείας (1830). Σπουδαιότερα μέλη αὐτῆς ὑπῆρξαν: —1) *Δημήτριος*. Πλούσιος γαιοκτήμων ἐν Τεργέστῃ, χρηματίσας πρόεδρος τῆς κοινότητος μετὰ τοῦ βαρώνου Ράλλη, ἱδρυτὴς τοῦ Οἰκονομείου βραβείου, ὅπερ ἀπονέμεται τὴν ἐπέτειον τοῦ θανάτου του (19 Αὐγούστου) εἰς τὸ καλύτερον καλλιτεχνικὸν ἢ φιλολογικὸν ἑλληνικὸν ἔργον. Προσέφερεν εἰς τὸ ἰταλικὸν ἔθνος τὴν πλουσίαν πινακοθήκην του καὶ ἵδρυσεν ἄλλα διάφορα βραβεῖα μικροτέρας ἀξίας. —2) *Ἰωάννης*. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, ὑποκόμις, γαιοκτήμων ἐν Ρουμανίᾳ, πολλὰ δοὺς χάριν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς Ἐμπορικῆς Τραπέζης Τεργέστης. —3) *Ἀνδρέας*. Ἐσπούδασεν ἰατρικὴν εἰς πολλὰ πανεπιστήμια, διακριθεὶς εἰς τὸ στάδιόν του, ἰδίως διὰ τὰς μετὰ τοῦ ἰατροῦ Βορονὼφ ἀνακαλύψεις σχετικῶς μὲ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Αὐστριακὸς ἀξιωματικὸς κατὰ τὸν πόλεμον, ἐπολέμησε κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἂν καὶ Ἕλλην ἐκ καταγωγῆς. Συνέγραψεν: «Ἀνθρώπινα τέρατα», «Μετεμψύχωσις», «Ὁ βίος», «Botanik», «Pflanzenphysiologie als theorie der Gärtnerei», «Die Physiologie des Saftsteigens». Π.Κ.Π.

— Οἰκονόμος, *Ἀριστείδης*. Ἐγεννήθη ἐν Καλαβρύτοις τῷ 1835, μετὰ δὲ τὸ πέρας τῶν ἐγκυκλίων σπουδῶν του, ὑπὸ τὴν χειραγώγησιν τοῦ πεπαιδευμένου θείου του ἀρχιερέως Προκοπίου, ἐνεγράφη εἰς τὴν νομικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου (1853—1857). Κατὰ τὸν χρόνον τῆς φοιτήσεώς του ἐξέδιδεν ἐφημερίδα ὑπὸ τὸν τίτλον «Παλαιὸς Καλαβρυτινός». Εἰκοσαετής, γενόμενος διδάκτωρ καὶ λαβὼν τὴν ἄδειαν τοῦ δικηγορεῖν, διωρίσθη μετ' ὀλίγον πρωτοδίκης ἐν Ναυπλίῳ, Σύρῳ καὶ Πάτραις, ὅπου εὑρεθεὶς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1862 ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ὠνομάσθη ὑπὸ τῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς εἰσαγγελεὺς τοῦ λαοῦ. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἡσυχίας προήχθη εἰς πρόεδρον πρωτοδικῶν ἐν Πάτραις καὶ μετ' ὀλίγον εἰς ἐφέτην ἐν Ἀθήναις (1863). Ὡς τοιοῦτος συνετέλεσε τὰ μέγιστα, καίτοι μειοψηφῶν κατ' ἀρχάς, εἰς τὴν ἀθῴωσιν τοῦ Χαριλάου Τρικούπη, κατηγορουμένου διὰ τὸ ἐν τοῖς «Καιροῖς» δημοσιευθὲν διαβόητον ἄρθρον «Τίς πταίει» (1875). Διὰ τοῦτο ὅμως μετετέθη ὑπὸ τοῦ Βούλγαρη ἐξ Ἀθηνῶν, ἀλλὰ δὲν μετέβη εἰς τὴν νέαν θέσιν του, μέχρις οὗ, μετὰ ὀκτάμηνον, ἡ ὑπὸ τὸν Τρικούπην νέα κυβέρνησις διώρισεν αὐτὸν εἰσαγγελέα τῶν ἐν Ἀθήναις ἐφετῶν (1875—1879). Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐξέδιδε τὴν «Ἐφημερίδα τῶν φυλακῶν», προσπαθῶν νὰ βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν αὐτῶν, ἰδίως διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ἐργασίας τῶν κρατουμένων καὶ τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας αὐτῶν. Ἐχρημάτισε καὶ εἰσαγγελεὺς τοῦ εἰδικοῦ δικαστηρίου, ὅπερ, μετὰ εὔγλωττον ἀγόρευσιν τοῦ Οἰκονόμου, τὴν 31ην Μαρτίου 1876, κατεδίκασε τοὺς σιμωνιακοὺς ἀρχιερεῖς Πατρῶν, Μεσσηνίας καὶ Κεφαλληνίας, ὡς καὶ τοὺς ὑπουργοὺς Βαλασόπουλον καὶ Νικολόπουλον. Τῷ 1877 ἐτιμήθη διὰ παρασήμου, ἀλλὰ δὲν ἀπεδέχθη τοῦτο, φρονῶν ὅτι τὸ ἄρθρον 3 τοῦ Συντάγματος ἀπηγόρευε τὰς τιμητικὰς διακρίσεις. Ἀπὸ τοῦ 1867 ἐξελέγη ὑφηγητὴς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν καὶ ἀπὸ τοῦ 1873 διηύθυνε τὴν «Οἰκονομικὴν Ἐπιθεώρησιν» ἐπὶ 18 ἔτη. Ἀπὸ τοῦ 1879, ὅτε ἀπελύθη, διὰ πολιτικοὺς λόγους, τῆς δικαστικῆς ὑπηρεσίας, εἰς ἣν ἐξαιρέτως διεκρίθη διὰ τὴν ἀκεραιότητα, τὴν μόρφωσιν καὶ τὸ θάρρος του, διωρίσθη δικηγόρος ἐν Ἀθήναις καὶ ἔκτοτε ἤρξατο δημοσιογραφῶν ἰδίως ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ συγγενοῦς του Θρασυβούλου Ἀγγελοπούλου Ἀθανάτου ἐκδιδομένῃ ἐφημερίδι «Νέαι Ἰδέαι» (1879—1885), ὅθεν διεκήρυττε τὰς φιλολαϊκὰς καὶ δημοκρατικάς του ἀρχὰς καὶ κατεπολέμει τοὺς νεοπλούτους, οὓς ἀπεκάλει χρυσοκανθάρους. Ἔμβλημά του ἦτο: «Τὰ πάντα ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ διὰ τοῦ λαοῦ». Ὀλίγους μῆνας βραδύτερον ἀνεμείχθη εἰς τὴν ἐνεργὸν πολιτικὴν καὶ ἐξελέγη τῷ 1879 πανηγυρικῶς βουλευτὴς Καλαβρύτων, ἀποτυχόντος τοῦ Θρασυβούλου Ζαΐμη. Τὴν 7ην Ἀπριλίου 1885 ἐξελέγη, ὡς ἀνεξάρτητος, διὰ μεγάλης πλειοψηφίας βουλευτὴς Ἀττικῆς. Ἐν τῇ βουλῇ, ὁμιλῶν ἐπὶ τῶν πολιτειακῶν ζητημάτων, ἐν καθαρῶς δημοκρατικῷ πνεύματι, ὡς καὶ περὶ τῶν οἰκονομικῶν προβλημάτων, διεκρίνετο διὰ τὴν εὐφράδειάν του, τὴν μόρφωσίν του καὶ τὸ σπινθηροβόλον πνεῦμά του. Πολλοὶ τῶν ἐν τῇ βουλῇ λόγων του ἐδημοσιεύθησαν εἰς τεύχη, ὡς καὶ πραγματεία του σπουδαιοτάτη ἐπὶ τοῦ φλέγοντος τότε λαυρεωτικοῦ ζητήματος, ὑπὸ τὸν τίτλον «Λαύριον». Ἑτοιμολόγος ὤν, ἔδιδε πολλάκις εὐφυεστάτας ἀπαντήσεις. Οὕτω λ. χ., ὁμιλῶν ποτε ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἀντὶ νὰ εἴπῃ δέκα εἶπεν ἓν ἑκατομμύριον· τότε τὸν διέκοψεν εἷς βουλευτής, λέγων «κύριε Οἰκονόμε, ἐλησμονήσατε ἓν μηδενικόν»· ὁ Οἰκονόμος ἀμέσως ἀπήντησε: «Κύριε συνάδελφε, μόλις ἐσηκωθήκατε τὸ ἐνεθυμήθην». Ὅταν ἄλλοτε βουλευτὴς ὁμιλῶν κατὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν, εἶπε «καὶ ἔπρεπε, κύριε ὑπουργέ, νὰ τρίξετε τοὺς ὀδόντας», διακόπτων ὁ Οἰκονόμος προσέθεσε: «καὶ δὴ τοὺς τραπεζίτας». Ὅταν ἄλλοτέ ποτε καθ' ὁδὸν ὁ Παῦλος Καλλιγᾶς εἰρωνικῶς εἶπεν εἰς τὸν Ἀριστείδην Οἰκονόμον «μὴ λησμονεῖτε ὅτι ἐξωστράκισαν τὸν Ἀριστείδην», «Ναί, ἀπήντησεν ὁ Οἰκονόμος, ἀλλὰ καὶ ἐσταύρωσαν τὸν Παῦλον».

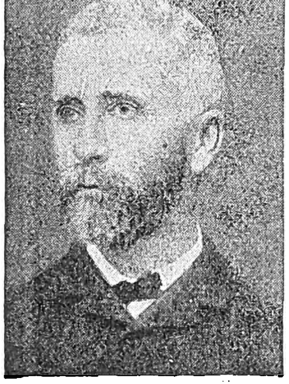
Ἀριστείδης Οἰκονόμος.

Καὶ ἡ κοινωνική του δρᾶσις ἦτο σπουδαία· οὕτω συνέστησεν ἐπιστημονικὸν σύλλογον, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀττικὸς κύκλος»· ἀναγνωρίζων τὰς ἐκ τοῦ συνεταιρισμοῦ ὠφελείας, διωργάνωσε τὰ λαϊκὰ σωματεῖα καὶ τὰς συντεχνίας, αἵτινες ἀνεκήρυξαν αὐτὸν ἐπίτιμον πρόεδρον· ἐπίσης ἵδρυσε συνεταιρισμοὺς ἀλληλοβοηθείας καὶ καταναλώσεως, ὡς καὶ σύλλογον ἱερέων. Ἀπεβίωσε τῷ 1890 ἐν Ἀθήναις καὶ ἡ κηδεία του ἐτελέσθη δημοτελεστάτη.

[Πρβλ. «Θέμις» (1890, σελ. 99—104), «Ποικίλη Στοὰ» (1890) καὶ ἐφημερίδας 12ης καὶ 13ης Ἀπριλίου 1890.]

—Οἰκονόμος, *Γεώργιος Π.* Ἕλλην ἀρχαιολόγος, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1883. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν φιλολογίαν, ἐγένετο δὲ διδάκτωρ τῷ 1903. Ἐπιτυχὼν ἐν διαγωνισμῷ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἀπεστάλη πρὸς σπουδὴν τῆς ἀρχαιολογίας εἰς Γερμανίαν, φοιτήσας εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Βόννης, τοῦ Μονάχου καὶ τοῦ Βερολίνου καὶ μαθητεύσας παρὰ τοῖς διασήμοις ἀρχαιολόγοις καθηγηταῖς Loeschcke, Furtwängler, Kekule, Wilamowitz, Usener, Wölfflin, Lipps, Bissing κ. ἄ. Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐν Γερμανίᾳ σπουδῶν μετέβη εἰς Ἀγγλίαν καὶ εἶτα εἰς Παρισίους, ἔνθα ἐγένετο μαθητὴς τοῦ Collignon, τοῦ Diehl, τοῦ Haussoullier, Foucart, Millet καὶ Pottier. Ἐπισκεφθεὶς μετὰ ταῦτα ἐπὶ μακρότερον τὴν Ἰταλίαν, ἐπέστρεψε τῷ 1918 εἰς Ἑλλάδα καὶ διωρίσθη ἔκτακτος ὑπάλληλος παρὰ τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἑταιρείᾳ μέχρι τοῦ 1910, ὅτε ἐγένετο ἔφορος ἀρχαιοτήτων, ὑπηρετήσας ἔκτοτε ὡς τοιοῦτος ἐν Ἀργολίδι, Κορινθίᾳ, Ἀρκαδίᾳ, Πάτραις, Μακεδονίᾳ καὶ Μικρασίᾳ. Ἀπὸ τοῦ 1923 διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ Νομισματικοῦ μουσείου μέχρι τοῦ 1928, ὅτε, ἐκλεγεὶς ὑπὸ τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς, διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. Τῷ 1926 ἐγένετο τακτικὸν μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἀθηνῶν, ἀπὸ δὲ τοῦ 1930 τυγχάνει καὶ διευθυντὴς τοῦ Ἐθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ μουσείου. Κατὰ τὴν μακρὰν ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ὑπηρεσίᾳ σταδιοδρομίαν αὐτοῦ ὁ Οἰκονόμος διενήργησε πολλὰς ἀνασκαφὰς ἐν Ἀθήναις, Κεφαλληνίᾳ, Μεσσήνῃ, Θισόᾳ, Πέλλῃ τῆς Μακεδονίας, Κλαζομεναῖς τῆς Μικρασίας, ἐδημοσίευσε δὲ πλείστας πραγματείας εἰς αὐτοτελῆ τεύχη καὶ ἐν τῇ «Ἀρχαιολογικῇ ἐφημερίδι», τῷ «Ἀρχαιολογικῷ Δελτίῳ», τοῖς «Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας», τοῖς «Πρακτικοῖς τῆς Ἀκαδημίας», ἐν τῷ γερμανικῷ περιοδικῷ «Mitteilungen des deutsches arch. Instituts in Athen», ἐν τῷ γαλλικῷ περιοδικῷ «Monuments et mémoires Piot» κλπ. Αἱ κυριώτεραι τῶν μελετῶν τούτων εἶναι: «De profusionum receptaculis sepulcralibus», «Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀγορᾶς», «Ἀνασκαφαὶ ἐν Μεσσήνῃ», «Eine neue Bergwerksurkunde aus Athen», «Θισόα», «Aus dem Dipylon», «Ἐκ τῆς βυζαντινῆς Θεσσαλονίκης», «Ἐπιγραφαὶ Μακεδονίας», «Πέλλα, ἐκθέσεις ἀνασκαφῶν», «Κερητίζοντες», «Ἀνασκαφαὶ ἐν Κλαζομεναῖς», «Ναοποιοὶ καὶ ἐσσῆνες» (ζητήματα τῆς διοικήσεως τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἱερῶν), «Χριστιανοὶ στεφανηφόροι», «Ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου τῶν Τράλλεων. Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης», «Μίνθη-Μένδη, ἡ πατρὶς τοῦ Παιωνίου. Ἀρχαιολογικὴ συμβολή», «Ὁ Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλους. Ἱστορικὴ καὶ αἰσθητικὴ ἀνάλυσις», «Bronzen von Pella», «Περὶ τῆς σημασίας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν νομισματικῶν ὑστεροσήμων», «Ἀνάθημα ἱκὸν χράνος τῶν Ὀρχομενίων», «Παρατηρήσεις περὶ τοῦ ἐκ τῆς θαλάσσης τοῦ Ἀρτεμισίου ἀγάλματος», «Ἡ Πέργαμος καὶ ἡ περγαμηνὴ τέχνη», «Τὰ προνόμια τῶν ναῶν», «Le nouveau Zeus du Musée d'Athènes». Ὁ Οἰκονόμος εἶναι ἀπὸ τοῦ 1924 γραμματεὺς τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, τυγχάνει δὲ ἀντεπιστέλλον μέλος τοῦ ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας, ἐπίτιμον μέλος τοῦ ἐν Οὐασιγκτῶνι ἀμερικανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ ἰνστιτούτου, τακτικὸν δὲ μέλος τοῦ τε γερμανικοῦ καὶ τοῦ αὐστριακοῦ ἰνστιτούτου. Β. Δ. Θ.

—Οἰκονόμος, *Μιχαήλ*. Ἕλλην ἐκ Δημητσάνης, γεννηθεὶς τῷ 1798. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ ἐν Δημητσάνῃ ἀκμαζούσῃ σχολῇ, συνεπλήρωσε δὲ τὰς σπουδάς του ἐν Βλαχίᾳ τῷ 1815 καὶ ἐν τῷ περιωνύμῳ γυμνασίῳ Χίου τῷ 1819. Ἐπανακάμψας εἰς τὴν πατρίδα ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς Ἐπαναστάσεως, κατὰ Μάρτιον, διέτριβε περὶ τὴν προετοιμασίαν πολεμεφοδίων μετὰ τῶν ἐξαδέλφων του Σπηλιωτοπούλων, ἰδιοκτητῶν τῶν περιωνύμων πυριτιδοποιείων. Κατ' Ἰανουάριον τοῦ 1822 προσελήφθη ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη ὡς γραμματεὺς καὶ ὡς τοιοῦτος διετέλεσε καθ' ὅλον τὸν Ἀγῶνα, ἐκτὸς μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος, ὅτε ἐχρημάτισε γραμματεὺς ὑπουργείων καὶ ἐθνικῶν συνελεύσεων. Ἐπὶ τοῦ Καποδιστρίου ἐγένετο, ὡς δημογέρων, καὶ πληρεξούσιος τῆς πατρίδος του, μέλος τῆς ἐπαρχιακῆς συνελεύσεως Καρυταίνης καὶ κατόπιν γραμματεὺς τῆς γερουσίας. Ἐκ τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ τούτων ἐπορίσθη ἐπακριβῶς τὰ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν γεγονότα καὶ συνέγραψε τὴν «Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας» καὶ ἰδίως τὰ ἐν Πελοποννήσῳ συμβάντα, ἥτις ἐξεδόθη ἐν Ἀθήναις τῷ 1873, ὅτε ὑπηρετῶν ὡς δικαστικὸς ἀπὸ τοῦ 1835 προήχθη εἰς ἐφέτην. Ἀπέθανε μετὰ τὸ 1873 φέρων τὸν βαθμὸν ταγματάρχου τῆς φάλαγγος. Τὸ ἔργον του εἶναι ἓν ἐκ τῶν θεμελιωδῶν περὶ τοῦ Ἀγῶνος τοῦ 1821. Τ. Ε. Ε.

—Οἰκονόμος, *Μιχαήλ*, ἢ *Δουζίνας*· βλ. *Δουζίνας*, Μιχαήλ.

— Οἰκονόμος, *Νεόφυτος*. Κρὴς κληρικός, γεννηθεὶς ἐν Βενεράτῳ τῆς Κρήτης καὶ ἀποθανὼν τῷ 1833. Τὰ πρῶτα γράμματα ἔμαθεν ἐν Ἡρακλείῳ, νέος δὲ μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου προσέφυγε παρὰ τῷ προϊσταμένῳ τοῦ ἐκεῖ σιναϊτικοῦ μετοχίου, ὅστις ἐκτιμήσας τὸ σπινθηροβόλον αὐτοῦ πνεῦμα ὡς καὶ τὴν περὶ τὸ καλλιγραφεῖν ἱκανότητά του, ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σινᾶ, τῆς ὁποίας ἐπὶ πολλὰ ἔτη διετέλεσε γραμματεύς. Γενόμενος οὕτως ἀδελφὸς τῆς μονῆς, ἀπεστάλη ὀλίγα ἔτη πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 οἰκονόμος τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κυδωνίας Κρήτης σιναϊτικοῦ μετοχίου. Ἐκραγείσης τῆς ἐπαναστάσεως προσῆλθεν οὗτος ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν ἐν Σφακίοις συνάθροισιν τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ἀπεστάλη μετὰ τοῦ Ἀναγνώστου Παναγιώτου ὑπὸ τῆς σχηματισθείσης ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς τὸν ἐν Πελοποννήσῳ Δημήτριον Ὑψηλάντην, ὅπως ζητήσωσι παρ' αὐτοῦ πολεμεφόδια καὶ ἀρχηγὸν διὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἀγῶνος. Ὁ Οἰκονόμος ἐχρημάτισε γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ἐπάρχου Κρήτης Μιχαὴλ Κομνηνοῦ Ἀφεντούλιεφ καὶ μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τούτου ἐκ τῆς ἀρχῆς διωρίσθη τοποτηρητὴς ὑπὸ τῆς ἐν Ἑρμιόνῃ κεντρικῆς διοικήσεως μέχρι τοῦ διορισμοῦ τοῦ Ἐμμ. Τομπάζη ὡς ἁρμοστοῦ τῆς Κρήτης, παρὰ τῷ ὁποίῳ παρέμεινεν ὡς γενικὸς γραμματεύς. Ὠργάνωσε μετ' ἄλλων ἐν Ναυπλίῳ τὴν κατὰ τῆς Γραμβούσης τῷ 1825 ἐκστρατείαν, τῆς ὁποίας ἡ κατάληψις ἀνεζωπύρησε τὴν ἐπανάστασιν ἐν Κρήτῃ. Διετέλεσεν ἀντιπρόσωπος τῆς Κρήτης ἐν τῇ βουλῇ τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ 1826—1828, ὡς καὶ ἐν τῇ ἐθνικῇ συνελεύσει τῆς Τροιζῆνος (1827) καὶ τῆς Προνοίας (1832). Τῷ 1828 ἐξελέγη μέλος τοῦ Κρητικοῦ Συμβουλίου ἐκ τῆς ἐπαρχίας Μαλεβιζίου καὶ τῷ 1829 μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν τῆς νήσου πρὸς ἐπιτήρησιν τῶν πολεμικῶν πραγμάτων. Τῷ 1830 ἐγένετο πρόεδρος τῆς ἐν Μαργαρίταις Μυλοποτάμου συνελεύσεως τῶν Κρητῶν. Ὁ Νεόφυτος Οἰκονόμος διεκρίνετο ἐπὶ ὀξυνοίᾳ καὶ ἐκτάκτῳ διορατικότητι, ἀφιλοκερδείᾳ καὶ εἰλικρινείᾳ, ὑπῆρξε δὲ ἡ ἐνσάρκωσις τῆς φιλελευθέρας καὶ πατριωτικῆς ἰδεολογίας. † Ρ. Α. Τ.

— Οἰκονόμος, *Παναγιώτης Π.* Ἕλλην παιδαγωγός, γεννηθεὶς ἐν Ζυγοβιστίῳ τῆς Γορτυνίας τῷ 1852 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1931. Φοιτητὴς ὢν τῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, ἐστάλη τῷ 1869, κατόπιν διαγωνισμοῦ, προκηρυχθέντος ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, εἰς Γερμανίαν πρὸς σπουδὴν τῆς παιδαγωγικῆς, ἐνδιατρίψας δ' ἐκεῖ ἐπὶ τετραετίαν καὶ μαθητεύσας παρὰ τοῖς διασήμοις παιδαγωγοῖς Ziller καὶ Stoy, ἐπανῆλθεν εἰς Ἑλλάδα τῷ 1875, διορισθεὶς κατ' ἀρχὰς διευθυν-

Digitized by Google

τῆς τοῦ διδασκαλείου Θεσσαλονίκης, καθηγητὴς τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων τοῦ ἐκεῖ γυμνασίου καὶ διευθυντὴς τοῦ προτύπου σχολείου. Τῷ 1878 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς παιδαγωγικῆς ἐν τῷ διδασκαλείῳ Ἀθηνῶν καὶ διευθυντὴς τοῦ προτύπου σχολείου Ἀθηνῶν. Τῷ 1883 ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ νεοϊδρυθέντος διδασκαλείου Θεσσαλίας καὶ καθηγητὴς τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων ἐν τῷ γυμνασίῳ Λαρίσης. Τῷ 1885 διωρίσθη τμηματάρχης τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν δημοτικῶν σχολείων τοῦ κράτους, κατὰ δὲ τὸ 1902, κληθεὶς ὑπὸ τῆς Κρητικῆς πολιτείας, διορίσθη γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐν Κρήτῃ ἐπὶ αὐτονόμου καθεστῶτος, ὅτε καὶ συνέταξε τὸν ὀργανικὸν νόμον τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Κρήτῃ. Ὁ Οἰκονόμος ἐφήρμοσε τὸ συνδιδακτικὸν σύστημα ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις, κατήρτισε δὲ πλήρη σειρὰν βιβλίων ἑνιαίας ὕλης. Πλὴν τῶν καθαρῶς ἀναγνωστικῶν τούτων βιβλίων ὁ Οἰκονόμος ἐδημοσίευσε πλείστας ὅσας παιδαγωγικὰς πραγματείας ἐν διαφόροις ἐπιστημονικοῖς περιοδικοῖς, ὡς ἐν τῷ ὑπὸ τούτου ἐκδιδομένῳ περιοδικῷ ἡ «Ἐκπαίδευσις», τὸ ὁποῖον διηύθυνεν, ὡς καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ Παιδαγωγικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ τοῦ W. Rein. Ἐκ τῶν παιδαγωγικῶν αὐτοῦ ἄρθρων καὶ μελετῶν αἱ σπουδαιότεραι εἶναι: ὀγδοήκοντα πρωτότυποι πραγματεῖαι εἰς τὴν θεωρίαν τῆς παιδαγωγικῆς, Παιδαγωγικὰ ἀναγνώσματα κατὰ Spencer, Ἡ παρ' Ἕλλησιν ἀνατροφὴ τῶν Ἑλλήνων κατὰ Using, Ψυχολογικαὶ πραγματεῖαι, Μεθοδικαὶ προπαρασκευαὶ μαθημάτων.

Ὁ Οἰκονόμος ἐχρημάτισε σύμβουλος τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐπιστημονικῆς ἑταιρείας καὶ εἶτα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἐξελέγη δὲ γενικὸν μέλος τοῦ ἐν Λονδίνῳ Παγκοσμίου συλλόγου πρὸς ἠθικὴν ἀνατροφὴν καὶ πρόεδρος τοῦ τμήματος τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐκπαιδευτικῆς κινήσεως ἐν τῷ ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς Διεθνεῖ συλλόγῳ τῆς νέας ἐκπαιδευτικῆς κινήσεως. Β. Δ. Θ.

—**Οἰκονόμος, *Σπυρίδων*.** Ἕλλην οὐρολόγος ἐξ Ἄρτης, γεννηθεὶς τῷ 1886. Διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς σχολῆς τοῦ Μομπελλιέ, ἐβραβεύθη τρὶς ὑπὸ τῆς ἄνω σχολῆς (βραβεῖα Dubreuil 1910, Swiécicki 1911, Bouisson 1914). Τῷ 1914 ἐγένετο ἐπιμελητὴς τῆς ἰατρικῆς σχολῆς Μομπελλιέ, διδάξας καὶ ἐν τοῖς νοσοκομείοις Suburbain καὶ Général. Ἐγκαταστὰς ἐν Ἀθήναις τῷ 1915, ἵδρυσε καὶ διευθύνει ἔκτοτε τὸ οὐρολογικὸν τμῆμα τῆς Πολυκλινικῆς Ἀθηνῶν, διδάξας ἐν ταύτῃ ἐπὶ τῶν νόσων τοῦ οὐροποιογεννητικοῦ συστήματος καὶ γενόμενος ὑποδιευθυντὴς τῆς ἄνω κλινικῆς. Ἤδη διατελεῖ διευθυντὴς τοῦ οὐρολογικοῦ τμήματος τῆς Ἀστυκλινικῆς καὶ ἀπὸ τοῦ 1926 ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς αὐτοτελοῦς ἕδρας τῶν οὐροποιογεννητικῶν ὀργάνων τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Εἶναι μέλος τῆς ἑταιρείας τῶν ἰατρικῶν ἐπιστημῶν τοῦ Μομπελλιέ, τῆς γαλλικῆς, ἰταλικῆς καὶ ρουμανικῆς Οὐρολογικῆς ἑταιρείας, καὶ πασῶν τῶν ἰατρικῶν ἑταιρειῶν τῶν Ἀθηνῶν, διευθυντὴς καὶ ἀρχισυντάκτης τοῦ ἰατρικοῦ περιοδικοῦ «Ὁ πρακτικὸς ἰατρὸς» καὶ συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας». Ἐκ τῶν πολυπληθῶν αὐτοῦ ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν, ἀνερχομένων εἰς 87, ἀναφέρομεν τὰς κυριωτέρας: «Quelques observations de glycuries gravido-puerperales» (Montpellier-Médical 31 oct. 1911), «Appendicite et annexite» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Rives (Montpellier-Médical 1912), «Cancer de la langue chez une jeune fille de 19 ans» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ καθηγητοῦ Massabuau (1912, Montpellier-Medical), «Les paraplégies radiculaires du plexus brachial» (Gaz. des Hôpit. 1912), «Les blessures opératoires de l'urétère et leur traitement» (thèse de Montpellier 1914), «Περὶ τοῦ οὐριακοῦ συντελεστοῦ τοῦ Ambard καὶ τῆς διαγνωστικῆς καὶ προγνωστικῆς σημασίας αὐτοῦ ἐν τῇ χειρουργικῇ τοῦ οὐροποιητικοῦ συστήματος» («Ἰατρικὴ Πρόοδος» 1917, σελ. 41—45). «Λειτουργικὴ ἐξέτασις τῶν νεφρῶν» («Ἰατρικὴ Πρόοδος» 1920, σελ. 10), «Ἀποφλοιωτικὴ γάγγραινα τῆς κύστεως· αὐτόματος ἔξοδος τοῦ κυστικοῦ βλεννογόνου· κυστεοτομία· θάνατος» (Bull. de la Soc. Franç. d'urologie 12. Dec. 1921), «Περὶ τῆς αὐθαιματοθεραπείας» («Πρακτικὸς Ἰατρὸς» 1924), «De la vaccinothérapie à la protéïnothérapie» (ἀνακοίνωσις γενομένη εἰς τὸ κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1924 διεθνὲς οὐρολογικὸν συνέδριον τῆς Ρώμης), «Ἡ ἠωσινοφιλία τῶν προστατικῶν» («Πρακτικὸς Ἰατρὸς» 1924), «Συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῆς μετεγχειρητικῆς ὑπερουριαιμίας· ὁ μηχανισμὸς αὐτῆς» (διεθνὲς οὐρολογικὸν συνέδριον Βρυξελλῶν 1927), «Ἡ κολοβακτηριδικὴ μόλυνσις τοῦ οὐροποιητικοῦ συστήματος» (εἰσήγησις εἰς τὸ Διεθνὲς οὐρολογικὸν συνέδριον τῆς Μαδρίτης 1930) κτλ. Τέλος ἀναφέρομεν τὸ ἐκ 1100 σελίδων σύγγραμμα αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἀπαραίτητος οὐρολογία διὰ πάντα ἰατρὸν» (Ἀθῆναι 1928). Ο. Ρ.

—**Οἰκονόμος, *ὁ ἐξ Οἰκονόμων*.** Οἰκογένεια ἐπιφανὴς ἐν Ἐλασσόνι καὶ εἶτα ἐν Τσαριτσάνῃ τῆς Θεσσαλίας. Σπουδαιότερα μέλη αὐτῆς ὑπῆρξαν: *Ἀναστάσιος* ὁ μετὰ ταῦτα *Ἀρσένιος*, ἀρχιεπίσκοπος Ἐλασσόνος. Οὗτος παρηκολούθησε τὸν πατριάρχην Ἱερεμίαν μεταβαίνοντα εἰς Μόσχαν, ὅπως ἀνακηρύξῃ τὴν ἐν Ρωσίᾳ Ἐκκλησίαν αὐτοκέφαλον καὶ ἀποκαταστήσῃ τὸ πατριαρχεῖον (1589), μεθ' ὃ παρέμεινεν ἐν Ρωσίᾳ διοικῶν τὴν ἐπαρχίαν τῆς Σουσδαλίας. Ἐτελεύτησε πιθανῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Οὗτος ἔγραψεν ἱστορικὴν διήγησιν περὶ τῆς συστάσεως τοῦ ρωσικοῦ πατριαρχείου καὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν Ρώσων, ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ Passini καὶ μετατυπωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ζαμπελίου τῷ 1859 ἐν Ἀθήναις. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἀναστασίου *Κυριακός*, ἱερεὺς καὶ οἰκονόμος Ἐλασσόνος ἔγραψε «Περὶ τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λαρίσης καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἐλασσῶνος ἀρχιερατευσάντων ἀπὸ τῆς ἁλώσεως μέχρι σήμερον» (1620). Τούτου ἔγγονος ἦτο *Κυριακός*, ἱερεὺς καὶ οἰκονόμος, ὅστις καταδιωχθεὶς ὑπὸ τῆς τουρκικῆς ἀρχῆς κατέφυγεν εἰς τὸν Ὄλυμπον, ὅπου καὶ βραδύτερον ἀπεβίωσεν. Τούτου ὁ υἱὸς *Κωνσταντῖνος* (1703—1769), ὁ πρῶτος μὴ ἱερεύς, μετὰ πολλὰς ὡς ἐκ τοῦ διωγμοῦ περιπλανήσεις καὶ διαμονὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν, Ἱερουσαλήμ, Μολδοβλαχίαν καὶ Ρωσίαν, ἐπέστρεψεν εἰς Τσαριτσάνην, ὅπου ἐγκατεστάθη οἰκογενειακῶς, διαθέσας μέρος τῆς διὰ τοῦ ἐμπορίου κτηθείσης περιουσίας εἰς τὴν ἵδρυσιν ἐκκλησίας καὶ σχολείου τῆς πατρίδος του. Ὁ υἱὸς τούτου *Κυριακός*, ἱερεὺς καὶ οἰκονόμος τῆς ἐπισκοπῆς Ἐλασσόνος (γεννηθεὶς τῷ 1746), ὑπῆρξεν ἀνὴρ εὐρυτάτης παιδείας· τούτου σῴζονται ἐπιστολαὶ καὶ ἰαμβικοὶ στίχοι. Εἶχε τρεῖς υἱούς, *Κωνσταντῖνον*, *Στέφανον* καὶ *Ἰωάννην* (περὶ ὧν βλ. σχετ. ἄρθρα). Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυριακοῦ *Δημήτριος*, ἀφοῦ μετέσχε τῶν ἀγώνων τοῦ Βλαχάβα, ἠγωνίσθη, καίτοι προβεβηκὼς ἤδη τὴν ἡλικίαν, κατὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Κυδωνιῶν καὶ τελευταῖος τῶν ὑπερασπιστῶν ἐπεβιβάσθη εἰς τὰς λέμβους τῶν Ψαριανῶν· ἀπεβίωσε τῷ 1830 ἐν Βιέννῃ.

—**Οἰκονόμος, *Ἰωάννης*.** Ὑστερότοκος ἀδελφὸς τοῦ *Κωνσταντίνου* καὶ *Στεφάνου Οἰκονόμου*, γεννηθεὶς κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐν Τσαριτσάνῃ, ὅπου καὶ ἐχρημάτισεν ἐπί τινα χρόνον διδάσκαλος. Εἶτα μετέβη εἰς Βουκουρέστιον καὶ κατετάγη εἰς τὸν ἱερὸν λόχον. Ἐτραυματίσθη καιρίως κατὰ τὴν ἐν Δραγατσανίῳ μάχην καὶ ἀπέθανε μετ' ὀλίγον ἐκ τῶν πληγῶν (1821).

—**Οἰκονόμος *Κωνσταντῖνος*, ὁ ἐξ *Οἰκονόμων*.** Ἐξέχουσα φυσιογνωμία τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

Α') *Βίος*. Ὁ Οἰκονόμος ἐγεννήθη ἐν Τσαριτσάνῃ τῆς Θεσσαλίας τῇ 27 Αὐγούστου τοῦ 1780. Γόνος διακεκριμένης οἰκογενείας (βλ. *Οἰκονόμος* ὁ ἐξ Οἰκονόμων), ἧς πολλὰ μέλη διεκρίθησαν ὡς κληρικοί, συγγραφεῖς καὶ ἀγωνισταί, ἦτο υἱὸς τοῦ λογίου ἱερέως *Κυριακοῦ*, οἰκονόμου ἐν Τσαριτσάνῃ, καὶ τῆς ἐναρέτου καὶ εὐσεβοῦς *Ἀνθίας*, ἐξ οἰκογενείας Σκουφᾶ. Ὁ Κωνσταντῖνος ἦτο ὁ πρωτότοκος υἱὸς καὶ εἶχε δύο ἔτι ἀδελφούς, τὸν *Στέφανον* καὶ τὸν *Ἰωάννην* (βλ. λ.). Παρὰ τοῦ εὐπαιδεύτου πατρός του ἐδιδάχθη τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν γλῶσσαν, ὡς καὶ τὰ ἱερὰ γράμματα, συνεπλήρωσε δὲ τὰς σπουδάς του ἐν τῇ ἀκμαζούσῃ τότε σχολῇ τῶν Ἀμπελακίων, ὅπου ἐδιδάχθη καὶ τὴν γαλλικὴν παρὰ τοῦ ἰατροῦ Ζήση Κάβουρα· ἀδιακόπως μελετῶν, νεαρώτατος διεκρίθη διὰ τὴν ἐξαίρετον μόρφωσίν του τόσον, ὥστε παῖς ἤδη ἐποίει στίχους ὁμηρικοὺς καὶ δωδεκαετὴς προεχειρίσθη εἰς ἀναγνώστην, ὅτε καὶ ἀπήγγειλεν ἐπ' ἄμβωνος ἰδιοπόνητον λόγον. Εἰκοσαετὴς νυμφευθεὶς τὴν συμπολίτιδά του *Ἑλένην*, ἀπέκτησεν ἐκ τοῦ γάμου του δύο τέκνα, τὸν *Σοφοκλῆ* καὶ τὴν *Ἀνθίαν* (βλ. λ.). Εἰς ἡλικίαν 21 ἐτῶν ἐχειροτονήθη διάκονος καὶ ἔγραψε τὴν πρώτην του πραγματείαν, ὑπὸ τὸν τίτλον «Τόμος τὰ καθήκοντα τοῖς ἱερεῦσι θεσπίζων». Μετ' ὀλίγον προεχειρίσθη εἰς πρεσβύτερον καὶ ὡς τοιοῦτος ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ἐλασσόνος Ἰωαννικίου εἰς Ἀττάλειαν πρὸς τὸν Πισιδίας Κύριλλον καὶ τότε περιῆλθε μετὰ τοῦ θείου του Δημητρίου τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Τῷ 1805, ἀποθανόντος τοῦ πατρός του, ἐγένετο αὐτὸς οἰκονόμος τῆς ἐπισκοπῆς Ἐλασσόνος, ἐξ οὗ καὶ ἔκτοτε ἐκαλεῖτο *Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων* (ἢ καὶ *Οἰκονομίδης*). Ὡς τοιοῦτος ἔδρασεν ἐπωφελέστατα, κηρύττων τακτικώτατα ἐν Τσαριτσάνῃ καὶ ὁλοκλήρῳ τῇ ἐπισκοπῇ Ἐλασσόνος. Τῷ 1806, θεωρηθεὶς ὕποπτος ἐπὶ συμμετοχῇ εἰς τὴν κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀνταρσίαν τοῦ Παπαθύμιου Βλαχάβα, συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη· ἀλλὰ μετὰ μικρὸν ἀφεθεὶς ἐλεύθερος, διὰ καταβολῆς πολλῶν λύτρων, ἐδίδαξεν ἐπί τινα χρόνον ἐν Τσαριτσάνῃ· μὴ αἰσθανόμενος ὅμως ἑαυτὸν ἀσφαλῆ, ἠναγκάσθη ταχέως νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν καὶ καθ' ὑπόδειξιν τοῦ τότε οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Γρηγορίου Ε' κατέφυγε τῷ 1808 εἰς τὴν παρὰ τὰς Σέρρας μονὴν τοῦ Προδρόμου καὶ ἐκεῖθεν εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου διέτριψε περὶ τὸ ἔτος, καταγινόμενος εἰς μελέτας καὶ ἐκπληρῶν καθήκοντα ἐξάρχου καὶ ἀρχιερατικοῦ ἐπιτρόπου τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Γερασίμου, ὅστις διέτριβεν ἐν Βυζαντίῳ. Τῷ 1809 ἐκλήθη μετὰ τοῦ Κούμα εἰς Σμύρνην, ὅπως διδάξῃ ἐν τῇ ἀρτισυστάτῳ σχολῇ, ἥτις ταῖς προτροπαῖς ἰδίως τοῦ σοφοῦ Κοραῆ ἱδρυθεῖσα τῷ 1808, πρὸς τῇ ἀπὸ τοῦ 1733 λειτουργούσῃ Εὐαγγελικῇ Σχολῇ, διωργανώθη ταχέως ὡς φιλολογικὸν γυμνάσιον. Ἐν Σμύρνῃ ὁ Οἰκονόμος ἔδρασεν ἐπιτυχέστατα ἐπὶ δεκαετίαν ὅλην (1809—1819) ὡς διδάσκαλος καὶ μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Κούμα (1814) ὡς σχολάρχης. Ἐδίδασκεν ἑλληνικὴν φιλολογίαν, ρητορικήν, γενικὴν ἱστορίαν, ἀρχαιολογίαν, θρησκευτικὰ καὶ ἄλλα μαθήματα· οὕτω λ. χ. τῷ 1811 ἐδίδαξε καὶ γεωγραφίαν καὶ λατινικά· συγχρόνως ἔδρα ἐπιτυχέστατα ὡς ἱεροκήρυξ καὶ μετὰ ζέσεως εἰργάζετο πρὸς περιφρούρησιν τοῦ ποιμνίου ἀπὸ τῶν ἤδη ἀρξαμένων προπαγανδιστικῶν ἐνεργειῶν τῶν ξένων ἱεραποστόλων. Διαλυθέντος τῷ 1819 τοῦ ἐν Σμύρνῃ φιλολογικοῦ γυμνασίου, κατόπιν διενέξεων καὶ προστριβῶν πρὸς τοὺς ἰθύνοντας τὴν Εὐαγγελικὴν σχολήν, ὁ Οἰκονόμος, μετὰ σύντομον παραμονὴν ἐν Μυτιλήνῃ, προσκληθεὶς δι' ἐπιστολῆς τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Γρηγορίου Ε', ὅστις ἔκπαλαι ἰδιαζόντως ἐτίμα αὐτόν, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν (1819). Ἐκεῖ ἐτιμήθη ἐξαιρετικῶς ὑπὸ τοῦ ἐθνομάρτυρος πατριάρχου, ὅστις ἐνώπιον τῆς ἱερᾶς συνόδου, κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 25ης Μαΐου 1819, ὠνόμασεν αὐτὸν «πατριαρχικὸν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἱεροκήρυκα καὶ διδάσκαλον πασῶν τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν» καὶ «ἰδιαιτέρως ἱεροκήρυκα τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας», βραδύτερον δὲ καὶ «καθολικὸν ἱεροκήρυκα τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ πασῶν τῶν ὀρθοδόξων τοῦ ἑλληνικοῦ γένους Ἐκκλησιῶν». Ἡ περαιτέρω ὅμως παραμονὴ τοῦ Οἰκονόμου ἐν Κωνσταντινουπόλει συνεπήγετο κινδύνους, περὶ ὧν ἐγκαίρως εἰδοποιηθείς, κατώρθωσε νὰ σωθῇ διὰ τῆς φυγῆς, ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν σφαγῶν, συνδρομῇ τοῦ μεγαλεμπόρου Κυριακοῦ Κουμπάρη, ὅστις τὸ πρῶτον ἔκρυψεν αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ εἶτα διὰ τοῦ πλοίου του ὡδήγησεν εἰς Ὀδησσόν.

Ἐν Ὀδησσῷ εὑρισκόμενος, ἐξεφώνησε τῇ 19ῃ Ἰουνίου 1821 τὸν θαυμάσιον λόγον κατὰ τὴν κηδείαν τοῦ ἐθνομάρτυρος πατριάρχου, καὶ ἄλλους λόγους, δι' ὧν ἡδραιώθη ἡ φήμη του. Ὅταν τῷ 1822 μετέβη εἰς Πετρούπολιν, συντροφεύων τὰ τέκνα τῆς οἰκογενείας Μουρούζη, παρουσιάσθη πρὸ τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου Α', πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπηύθυνεν ἱκετήριον ἀναφορὰν τῶν ἐν Ὀδησσῷ σεσωσμένων Γραικῶν, δι' ἧς παρεκάλει αὐτὸν νὰ ἀποβλέψῃ μετὰ οἴκτου εἰς τὰ δεινοπαθήματα τοῦ Γένους. Ὁ αὐτοκράτωρ συνεπάθησε καὶ ἐξετίμησε δεόντως τὸν ἄνδρα. Τόσον διὰ τῆς συγγραφικῆς του δράσεως, ὅσον καὶ διὰ τῶν κηρυγμάτων του, ἐγένετο ταχέως τόσον εὐφήμως γνωστός, ὥστε ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀκαδημία Πετρουπόλεως ἐξέλεξεν αὐτὸν σύνεδρον, ἡ αὐτοκρατορικὴ ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν τῆς Πετρουπόλεως ἑταῖρον καὶ ἡ βερολιναία ἀκαδημία, ἀντεπιστέλλον μέλος· τῷ ὡρίσθη δὲ καὶ ἐπίδομα πεντακισχιλίων ρουβλίων· ἐκεῖ ἐσχετίσθη μετὰ σημαινουσῶν προσωπικοτήτων, ἐν αἷς καὶ μετὰ τοῦ Καποδιστρίου. Τὸ ἔτος 18 1 ἦτο ἔτος πένθους διὰ τὸν Οἰκονόμον, διότι κατ' αὐτὸ ἔμαθε τὸν ἐν Βιέννῃ ἐκ χολέρας σύγχρονον θάνατον τῆς μητρός του Ἀνθίας, τῆς συζύγου του Ἑλένης καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Στεφάνου. Κατ' Αὔγουστον τοῦ 1832 ἀπῆλθεν ἐκ Ρωσίας μετὰ μεγάλων τιμῶν, λαβὼν τὸ παράσημον τῆς Ἁγίας Ἄννης καὶ ἰσόβιον σύνταξιν ἑπτακισχιλίων χαρτίνων ρουβλίων, ὡς ἀποζημίωσιν τῆς καείσης βιβλιοθήκης του. Διελθὼν ἐκ Βερολίνου ἐγένετο ἀντικείμενον μεγάλων τιμῶν καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας Γουλιέλμου Γ', ὅστις ἀπένειμεν αὐτῷ τὸ παράσημον τοῦ Ἐρυθροῦ Ἀετοῦ, καὶ παρὰ τῶν ἐπιστημόνων καὶ σοφῶν. Καὶ ἐν Λειψίᾳ καὶ ἐν Βιέννῃ ἐγένετο εὐμενέστατα δεκτός, ὡς καὶ ἐν Ρώμῃ, ὅπου ἐδέχθη αὐτὸν τιμητικῶς ὁ πάπας Γρηγόριος ΙΣΤ' καὶ ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος. Συν-

Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος.

Digitized by Google

οδευόμενος ὑπὸ τῶν τέκνων του, ἔφθασε κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1834 εἰς τὴν τότε πρωτεύουσαν τῆς Ἑλλάδος, τὸ Ναύπλιον, ἔνθεν τῷ 1837 ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του (1857). Κατὰ τὸ ὑπερεικοσαετὲς τοῦτο διάστημα τῆς ἐν Ἑλλάδι διαμονῆς ἔδρασε ζωηρότατα, μελετῶν, συγγράφων, κηρύττων. Τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς συντηρητικῆς μερίδος, διεξήγαγε σφοδροτάτους ἀγῶνας κατὰ τῆς νέας τάξεως τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ὡς αὐτὴ ἐρρυθμίσθη ὑπὸ τῆς ἀντιβασιλείας καὶ τοῦ Θεοκλήτου Φαρμακίδου, ὅστις εὑρίσκετο ἐπὶ κεφαλῆς τῆς φιλελευθέρας μερίδος, καὶ κατὰ τῶν προσηλυτιστικῶν ἐνεργειῶν τῶν ξένων ἱεραποστόλων. Ἠγωνίσθη ἰδίως, οὐχί, ὡς συνήθως νομίζεται, κατὰ τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ κατὰ τῆς ἄνευ προηγουμένης συνεννοήσεως μετὰ τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἀνακηρύξεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὡς αὐτοκεφάλου. Τὰς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀντιλήψεις του εἶχε διατυπώσει εἰς ψήφισμα συνοδικὸν ἐν δέκα ὅροις, ὅπερ συντάξας ἀπέστειλε πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, τὸ ὁποῖον τοῦτο ἔλαβε κυρίως ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ συνοδικοῦ τόμου, τῷ 1850. Ἡ ἄποψις τοῦ Οἰκονόμου ἦτο ἄκρως ἀντίθετος πρὸς τὴν τοῦ Θεοκλήτου *Φαρμακίδου* (βλ. λ.), ὅστις ὑπεστήριζεν ὅτι, καταστάσης τῆς Ἑλλάδος ἐλευθέρας, ἀφ' ἑαυτῆς καθίσταται καὶ ἡ Ἐκκλησία αὐτῆς αὐτοκέφαλος, συμφώνως πρὸς τὰ ἀνέκαθεν κρατοῦντα, καὶ διέβλεπε κινδύνους ἐν τῇ ἀνακηρύξει τοῦ αὐτοκεφάλου ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου. Ὁ ἀγὼν διεξήχθη ἑκατέρωθεν μετὰ μεγάλης τραχύτητος καὶ ὑπερβολῶν, εἰς ὃ συνετέλεσαν αἱ διάφοροι θεολογικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἀντιλήψεις τῶν δύο ἀνδρῶν. Ὁ Οἰκονόμος διετύπου τὰς γνώμας του ἐν τῇ «Εὐαγγελικῇ Σάλπιγγι», ἥτις ἐξεδίδετο ὑπὸ τοῦ ἱεροκήρυκος Γερμανοῦ ἐν Ναυπλίῳ τὸ πρῶτον (ἀπὸ 10 Νοεμβρίου 1834) καὶ εἶτα ἐν Ἀθήναις (ἀπὸ 23 Αὐγούστου 1835), ἐν τῷ «Αἰῶνι», ἐν τῷ «Θεατῇ» καὶ εἰς διαφόρους μονογραφίας. Ἐκήρυττε δὲ συχνότατα, καὶ μάλιστα ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης.

Ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος, μετὰ ὀλιγοήμερον ἀσθένειαν, ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 77 ἐτῶν, ἐν Ἀθήναις, τῇ 9 Μαρτίου 1857, εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ὁδοῦ Νίκης, ὅπου ἀπὸ ἐτῶν κατῴκει καὶ ἔξωθι τῆς ὁποίας ἔχει ἐντειχισθῆ σχετικὴ πλάξ. Ἡ κηδεία του ἐτελέσθη μεγαλοπρεπεστάτη, ἀποδοθεισῶν εἰς τὸν νεκρόν του τιμῶν ἀντιστρατήγου, καὶ ἐν μεγίστῃ συρροῇ ἐπισήμων καὶ λαοῦ. Κατ' αὐτὴν ἐξεφώνησεν ἐπικήδειον ὁ διατελέσας ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης Μιχαὴλ Σχινᾶς καὶ ἐπιτάφιον ὁ δικηγόρος Ἀνδρέας Ρηγόπουλος. Ἐτάφη εἰς τὴν μονὴν τῶν Ἁγίων Ἀσωμάτων Πετράκη. Ζῶν ὁ Οἰκονόμος δαψιλῶς, προσέφερε τὴν ἀρωγήν του εἰς ἐνδεῆ ἄτομα καὶ ἱδρύματα καὶ διὰ τῆς διαθήκης του κατέλιπεν 25.000 δραχμῶν εἰς τὴν θεολογικὴν σχολὴν τῆς Χάλκης καὶ διάφορα κληροδοτήματα διὰ τὸ Ἀμαλίειον ὀρφανοτροφεῖον, τὴν πανεπιστημιακὴν βιβλιοθήκην, διὰ τὸ σχολεῖον τῆς πατρίδος του καὶ διὰ σύστασιν νοσοκομείου ἐν αὐτῇ.

Β') *Συγγράμματα.* Ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος εἶναι εἷς τῶν διαπρεπεστέρων καὶ πολυγραφωτέρων Ἑλλήνων συγγραφέων. Λαμβανομένων δ' ὑπ' ὄψιν τῶν ἐξαιρετικῶν συνθηκῶν ὑφ' ἃς ἔζησεν, ἀπό τε ἀτομικῆς καὶ ἐθνικῆς ἀπόψεως, εἶναι ὄντως ἀξιοθαύμαστον ὅτι κατώρθωσε νὰ συγγράψῃ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα συγγράμματα. Τὰ ἔργα τοῦ Οἰκονόμου δύνανται νὰ διαιρεθοῦν εἰς ἐκκλησιαστικά, φιλολογικὰ καὶ λόγους. Τὰ πλεῖστα τούτων ἐξέδωκεν ὁ υἱός του Σοφοκλῆς Οἰκονόμος: «Τὰ σωζόμενα ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα Κωνσταντίνου Οἰκονόμου» (τόμοι 3, Ἀθῆναι 1862, 1864 καὶ 1866), «Τὰ σωζόμενα φιλολογικὰ συγγράμματα Κωνσταντίνου Οἰκονόμου» (τόμ. α', Ἀθῆναι 1871).

Ι. *Ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα.* Ταῦτα δύνανται νὰ ὑποδιαιρεθῶσιν: εἰς α) τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, 6) ἑρμηνευτικά, γ) ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν καὶ δ) πρακτικά.

α) *Τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος.* 1) «Σχέδιον ἐκκλησιαστικῆς ἀκαδημίας διὰ τοὺς Ἕλληνας» (ἐν τοῖς «Ἐκκλησιαστικοῖς συγγράμμασι» Α', 133—224), Τὸ σχέδιον περὶ ἱδρύσεως ἐκκλησιαστικῆς ἀκαδημίας, ἤτοι σχολῆς ,πρὸς μόρφωσιν τοῦ κλήρου ἐν Ἑλλάδι, ἐγράφη τῷ 1827, κατ' αἴτησιν τοῦ ἀειμνήστου κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος Καποδιστρίου, εἰς ὃν καὶ ἐστάλη τῷ 1828. Σημειωτέον ὅτι ὁ Οἰκονόμος ἐνέβαλε πρῶτος τὴν ἰδέαν εἰς τὸν Μάνθον Ριζάρην, ὅστις ἐσκέπτετο νὰ ἱδρύσῃ ἐκκλησιαστικὴν σχολὴν ἐν τῇ ἰδίᾳ του πατρίδι, ἐν Μονοδενδρίῳ τοῦ Ζαγορίου, νὰ ἱδρύσῃ τοιαύτην ἐν τῇ μελλούσῃ πρωτευούσῃ τῆς Ἑλλάδος· μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μάνθου Ριζάρη, ὁ ἀδελφός του Γεώργιος συνεβουλεύθη τὸν Οἰκονόμον, ὅστις ἔστειλεν εἰς αὐτὸν σχέδιον διαθήκης (1824), ὅπερ ἐκεῖνος ἀπεδέχθη καὶ οὕτως ἐτέθη ἡ βάσις τῆς ἱδρύσεως τῆς Ριζαρείου σχολῆς. 2) «Περὶ τριῶν ἱερατικῶν τῆς Ἐκκλησίας βαθμῶν ἐπιστολιμαία διατριβή, ἐν ᾗ καὶ περὶ τῆς γνησιότητος τῶν ἀποστολικῶν κανόνων» (Ναύπλιον (1835). Ἐν τῇ ἐκ 360 σελίδων μελέτῃ του ταύτῃ ὁ Οἰκονόμος ὑπεραμύνεται τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος καὶ τῶν τοῦτο στηριζόντων ἀποστολικῶν κανόνων. Ἀφορμὴν εἰς συγγραφὴν τοῦ ἔργου τούτου ἔδωκε διατριβὴ ἐν τῇ Ἀθηνᾷ (φύλ. 268), συνηγοροῦσα ὑπὲρ τῆς προσλήψεως καὶ πρεσβυτέρων ὡς μελῶν τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ μελέτη τοῦ πρωτοσυγκέλλου τῆς ἐπισκοπῆς Ἀργολίδος Εὐγενίου Διογενείδου, καταδεικνύουσα τὸ ψευδεπίγραφον τῶν ἀποστολικῶν κανόνων. Ἐν τῷ ἔργῳ του τούτῳ ὁ Οἰκονόμος ἐπιτίθεται καὶ κατὰ τῶν προσηλυτιστικῶν ἐνεργειῶν τῶν ξένων ἐν Ἑλλάδι ἱεραποστόλων καὶ κατὰ τῆς νέας διαρρυθμίσεως τῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ μάλιστα τῆς κηρύξεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὡς αὐτοκεφάλου, ἄνευ προσυνεννοήσεως μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου. 3) «Σημειώσεις εἰς τὸ περὶ ἀνεξαρτησίας τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας γαλλικὸν ὑπόμνημα» (ἐν τοῖς «Ἐκκλησιαστικοῖς συγγράμμασι» Γ', 455—530). Ὁ Κωνσταντῖνος Σχινᾶς ἐν ὑπομνήματι γαλλιστὶ συντεταγμένῳ τῷ 1837 πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν Ρούδαρτ ἐζήτει νὰ δικαιολογήσῃ τὸ αὐτοκέφαλον, τὴν διάλυσιν τῶν μονῶν καὶ τὴν ὅλην ἐκκλησιαστικὴν πολιτικὴν τῆς ἀντιβασιλείας. Ὁ Οἰκονόμος ἔγραψεν ἀμέσως εἰς ἀπάντησιν τὴν ὡς ἄνω πραγματείαν, ἀποκρούων τὰ ὑπὸ τοῦ Σχινᾶ λεγόμενα καὶ ζητῶν νὰ ἀναιρέσῃ τὸ περιεχόμενόν του, ὑπερεξαίρων τὸ κῦρος τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. 4) «Περὶ βαττολογίας παροδικὸν μελέτημα» (ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ «Εὐαγγελικῇ σάλπιγγι» τῆς 2 Ὀκτωβρίου 1837, σελ. 136—142, καὶ ἀνετυπώθη ἐν τοῖς «Ἐκκλησιαστικοῖς συγγράμμασι» Α', 305—311). Ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ ἐπιτίθεται ὁ Οἰκονόμος κατὰ νεωτεριστῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, οἵτινες «παραχαράττοντες» τοὺς ἐν Ματθαίῳ 6, 7 λόγους τοῦ Σωτῆρος περὶ ἀποφυγῆς τῆς βαττολογίας, «βέβηλοι καὶ φιλόϋλοι ὄντες, δυσαρεστοῦνται πρὸς τὰς ἱερὰς καὶ διαρκεῖς τῆς Ἐκκλησίας προσευχάς» καὶ ἐπιζητοῦσι τὴν σύντμησιν τούτων, ὡς οἱ παλαιοὶ Βογόμιλοι. Καὶ διὰ τῆς πραγματείας του ταύτης ὑπενόει ὁ Οἰκονόμος τὸν Φαρμακίδην, ὅστις ἀπήντησε μετ' ὀλίγον εἰς αὐτήν. 5) «Ἐπίκρισις εἰς τὴν περὶ νεοελληνικῆς Ἐκκλησίας σύντομον ἀπάντησιν τοῦ σοφοῦ διδασκάλου κ. Νεοφύτου Βάμβα» (Ἀθῆναι 1839). Εἰς εἰκοσιτετρασέλιδον πραγματείαν τοῦ Βάμβα περὶ τῆς νεοελληνικῆς Ἐκκλησίας, ἐν ᾗ οὗτος ὑπερημύνετο τῶν εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν μεταφράσεων τῆς ἁγίας Γραφῆς, ἀπαντᾷ ὁ Οἰκονόμος διὰ τῆς ἐκ 368 σελίδων μελέτης του ταύτης, ἵνα καταδείξῃ ὅτι «ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία οὐδέποτε κατένευσεν εἰς χυδαίαν μετάφρασιν τῶν ἑλληνικῶν θείων γραφῶν, οὔτε πρὸς τύπωσιν τῶν τοιούτων μεταφράσεων ἐνέδωκεν, οὔτε, τέλος, τυπωθείσας ἀπεδέξατο, συστήσασα πρὸς ἀνάγνωσιν» καὶ ὅτι οἱ τεκταίνοντες τὴν νεόμορφον ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίαν «ἔχοντες ὡς νέον εὐαγγέλιον τὰ περὶ μεταρρυθμίσεως τῆς Ἐκκλησίας ἀνόσια καὶ κακόδοξα τοῦ Κοραῆ γνωματεύματα», μαθητεύουσι τοὺς ὀρθοδόξους Ἕλληνας τὰ λουθηροκαλβινικὰ φρονήματα. Τόσον ἡ πραγματεία τοῦ Βάμβα, ὅσον καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ Οἰκονόμου, εἶναι πλήρεις προσωπικῶν ὑπαινιγμῶν καὶ ἐμπαθείας. Σημειωτέον ὅτι ὁ Οἰκονόμος εἰς προγενεστέραν ἐποχὴν δὲν ἀπέστεργε τὴν εἰς δόκιμον γλῶσσαν μετάφρασιν τῆς ἁγίας Γραφῆς καὶ ἐν ἐπιστολῇ του πρὸς τὸν Σιναΐτην Ἱλαρίωνα, τῆς 18ης Δεκεμβρίου 1818, ἐπῄνει τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην μετάφρασιν τῆς Καινῆς Διαθήκης εἰς τὴν ἁπλοελληνικήν. 6) «Ἀπάντησις εἰς τὴν αὐτοσχέδιον διατριβὴν περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἐξουσίας τῶν πατριαρχῶν καὶ περὶ τῆς σχέσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν» (ἐν τοῖς «Ἐκκλησιαστικοῖς συγγράμμασι» Γ', 530—544). Πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ νέου ἐν Ἑλλάδι ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος συνέγραψεν ὁ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ καθηγητὴς τῆς θεολογίας Μιχαὴλ Ἀποστολίδης, ἐν ἔτει 1843, διατριβὴν ἀνώνυμος, ὑπὸ τὸν ὡς ἄνω τίτλον. Ὁ Οἰκονόμος ἐθεώρησε καθῆκόν του, γράφων ὑπὸ τὰ στοιχεῖα Σ. Ζ. ἀμέσως νὰ ἀναιρέσῃ τὸ περιεχόμενον τῆς ὡς ἄνω μελέτης, χάριν ἰδίως τῶν πληρεξουσίων τῆς τότε συνεδριαζούσης Γ' ἐθνικῆς συνελεύσεως, ἐν ᾗ ἀνεκινήθη τὸ ζήτημα. 7) «Ἔλεγχος τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰ. Κὶγγ συκοφαντίας τοῦ ἱεροῦ Ἐπιφανίου» («Αἰὼν» 1845 ἀριθ. 594· ἀνετυπώθη ἐν τοῖς «Ἐκκλησιαστικοῖς συγγράμμασι» Α', 546—549). Ὁ Οἰκονόμος, ἀνωνύμως («εἷς τῶν ἐν Ἑλλάδι κληρικῶν»), ἀναιρεῖ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανοῦ ἱεραποστόλου Κὶγγ λεγόμενον ὅτι δῆθεν «φρονεῖ καὶ αὐτὸς (ὁ Κὶγγ) περὶ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ὅ,τι φρονεῖ ὁ Ἐπιφάνιος». 8) «Τριακονταετηρὶς ἐκκλησιαστικὴ ἢ συνταγμάτιον ἱστορικὸν τῶν ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος ἐκκλησιαστικῶν συμβεβηκότων ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1852» (ἐν τοῖς «Ἐκκλησιαστικοῖς συγγράμμασι» τόμ. β' 1864, καὶ γ' 1866). Εἰς τὰς ὑπερχιλίας σελίδας τοῦ ἔργου τούτου περιέχονται ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τὰ ἐν Ἑλλάδι ἐκκλησιαστικὰ συμβάντα ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1852. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ὅπερ ἤρχισε καταγράφων ὁ Οἰκονόμος τῷ 1841 καὶ συνεπλήρωσε τῷ 1852, ἐκθέτει τὰς ἀπόψεις αὐτοῦ ἐπὶ τῶν συντελεσθέντων καὶ καταπολεμεῖ τὸ ἄνευ προσυνεννοήσεως μετὰ τοῦ πατριαρχείου αὐτοκέφαλον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν νομοθεσίαν τῆς ἀντιβασιλείας, καθ' ἧς καὶ ἐπιτίθεται ζωηρῶς, ὡς καὶ κατὰ τοῦ Φαρμακίδου. Ὡς παράρτημα (ἐν τῇ σ. 301—454) ἐπισυνάπτεται ἀπάντησις εἰς τὸ ἐν ἔτει 1852 ἐκδοθὲν σύγγραμμα τοῦ Φαρμακίδου «Ὁ συνοδικὸς τόμος, ἢ περὶ ἀληθείας».

6) *Ἑρμηνευτικά.* Ἑρμηνευτικὰ ἔργα τοῦ Οἰκονόμου, εἰς συγγραφὴν τῶν ὁποίων ἔδωκαν σχεδὸν πάντοτε ἀφορμὴν τὰ σύγχρονα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) «Ἑρμηνευτικὴ παράφρασις τοῦ α' ψαλμοῦ τοῦ προφήτου Δαυΐδ» (ἐδημοσιεύθη τὸ α' ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένῳ περιοδικῷ συγγράμματι ὁ «Θεατής», 1837, φύλλα 11 καὶ 12, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *παπᾶ Εὐστάθιος παπᾶ Κύρου Σκιαθίτης.* Ἀνεδημοσιεύθη ἐν τοῖς «Ἐκκλησιαστικοῖς συγγράμμασι» Α', 279—304). Ὁ Οἰκονόμος, ἑρμηνεύων τὸν ψαλμὸν τοῦτον, ἐπιτίθεται κατὰ τῶν «ἀγυρτῶν καὶ τυχοζητῶν, ὁμοφύλων τε καὶ ἀλλοφύλων», οἵτινες «συρρέουσι πανταχόθεν εἰσάγοντες πᾶν εἴτε ξένον καὶ ἀλλοδαπὲς μίασμα τῶν πατρίων ἠθῶν, ὡς ἂν τάχα δεῖγμα πολιτισμοῦ» καὶ ρίπτει σαφεῖς ὑπαινιγμοὺς κατὰ τοῦ Θ. Φαρμακίδου, τῆς ἀντιβασιλείας καὶ τῆς νομοθεσίας αὐτῆς καὶ κατὰ τῶν ξένων ἱεραποστόλων. Ἀνεξαρτήτως τῶν ὑπαινιγμῶν εἶναι μία ὡραία ἑρμηνεία τοῦ α' ψαλμοῦ. 2) «Ὑπομνηματικὴ ἐπιστολὴ περὶ Ζαχαρίου τοῦ πατρὸς τοῦ Προδρόμου» («Εὐαγγελικὴ Σάλπιγξ» 1837, σελ. 201—227, ἀνετυπώθη ἐν τοῖς «Ἐκκλησιαστικοῖς συγγράμμασι» Α', 326—348). Ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ ζητεῖται νὰ καταδειχθῇ ὅτι ὁ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἀναφερόμενος Ζαχαρίας υἱὸς Βαραχίου εἶναι ὁ πατὴρ τοῦ Προδρόμου. Ἀντίκρουσιν τῆς μελέτης ταύτης ἔγραψεν ὁ Φαρμακίδης, ὑποστηρίζων τὴν ὀρθὴν ἄποψιν, καὶ εἰς τοῦτον ἀπήντησεν ἐν τῇ «Εὐαγγελικῇ Σάλπιγγι» ὁ *Γερμανός*, ὑφ' ὃν ἐκρύπτετο πιθανώτατα ὁ Οἰκονόμος, καθ' οὗ πάλιν ἔγραψεν ὁ Φαρμακίδης, ὑπὸ τὸν τίτλον Ὁ «ψευδώνυμος Γερμανός». 3) «Ἐπιστασίαι τινὲς εἰς τὴν σταύρωσιν καὶ τὰ πάθη καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος» (ἐτυπώθη ἐν «Εὐαγγελικῇ Σάλπιγγι» 1838, 152—160 καὶ 187—190 καὶ ἀνετυπώθη ἐν τοῖς «Ἐκκλ. συγγρ.» Α', 312—326). Ἡ μελέτη αὕτη ἐξετάζει τὰ ἑξῆς ζητήματα: πόσους καὶ ποίους λόγους ἐλάλησεν ὁ Κύριος ἡμῶν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· πόσα τοῦ Κυρίου τὰ πανάχραντα πάθη· πῶς ἀριθμεῖται τριήμερος ἡ ἀνάστασις τοῦ Σωτῆρος· πόσαι καὶ τίνες αἱ μυροφόροι. 4) «Περὶ μάγων» («Ἐκκλησ. συγγρ.» Α', 348—397). Τὴν μελέτην ταύτην ἔγραψεν ὁ Οἰκονόμος τῷ 1838, προορίζων ταύτην διὰ τὴν «Εὐαγγελικὴν Σάλπιγγα», ἧς ὅμως διεκόπη ἡ ἔκδοσις, ἀπαντῶν εἰς ἐρώτησιν τοῦ ἱεροδιακόνου Θεοφάνους, μετέπειτα ἀρχιεπισκόπου Μαντινείας καὶ Κυνουρίας, τίνες οἱ μάγοι, ποῖοί τινες ἦσαν, πότε καὶ πόθεν ἦλθον καὶ ποῖος ὁ τούτους ὁδηγήσας ἀστήρ. 5) «Περὶ τοῦ Ο' ἑρμηνευτῶν τῆς παλαιᾶς θείας Γραφῆς βιβλία τέσσαρα» (Ἀθῆναι 1844 — 1849). Ἐν τῷ ἐκ 1088 σελίδων τετρατόμῳ τούτῳ ἔργῳ ὁ συγγραφεύς, ἵνα ἀντικρούσῃ κυρίως τὰς ἐνεργείας τῶν ξένων ἱεραποστόλων, οἵτινες ἐπεζήτουν τὴν διάδοσιν τῶν μεταφράσεων τῆς ἁγίας Γραφῆς, ζητεῖ νὰ καταδείξῃ τὴν μετάφρασιν τῶν Ο' «ἐκ θείας ἐπιπνοίας ἐνεργηθεῖσαν», «θείαν» καὶ «θεοσδότου αὐθεντίας», πᾶσαν δ' ἀπόπειραν μεταφράσεως τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου ὡς ἀθέσμον, ἀνίερον καὶ τοῖς πατρῴοις διδάγμασιν ἀντιβαίνουσαν Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Οἰκονόμου δεικνύει τὴν ἀκαταπόνητον φιλεργίαν του καὶ τὴν βαθεῖαν του γνῶσιν τῆς πατερικῆς φιλολογίας, στερεῖται ὅμως κριτικῆς βαθύτητος καὶ δι' αὐτοῦ δὲν κατώρθωσε νὰ καταδείξῃ ὡς ἀληθὲς ὅ,τι προετίθετο. Ὁ τσάρος Νικόλαος Α' ἐβράβευσε διὰ τὸ πόνημα τοῦτο τὸν Οἰκονόμον διὰ τοῦ σταυροῦ τοῦ ἁγίου Βλαδιμίρου καὶ χρυσοῦ νομισματοσήμου.

γ) *Ἔργα ἀναγόμενα εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν:* 1) «Κατάλογος ἱστορικὸς τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας καὶ μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας» (Ναύπλιον 1837, β' ἔκδ. Ἀθῆναι 1884). Τὸ ἔργον τοῦτο, ἐκδοθὲν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ζαχαρίου Ν. Μαθᾶ*, ἐπισκόπου Θήρας, συνέταξε κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ἀνεθεώρησεν ὁ Οἰκονόμος, οὗτινος δέον κυρίως νὰ θεωρηθῇ πόνημα. 2) «Κτιτορικὸν ἢ προσκυνητήριον τῆς ἱερᾶς καὶ βασιλικῆς μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου» (Ἀθῆναι 1840). Ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ ὁ Οἰκονόμος ἐξιστορεῖ καὶ διαγράφει τὰ τῆς μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, συνεχίζων καὶ διορθῶν τὸ παλαιόθεν ὑπάρχον κτιτορικὸν αὐτῆς. Καὶ ἐν μὲν τῷ α' μέρει ἐξετάζει τὴν ἱερὰν χωρογραφίαν τῆς μονῆς, ἐν τῷ β' μέρει τὰ τοῦ βίου καὶ πολιτείας τῶν ἱδρυτῶν, μετ' ἐπιμέτρου, ἐν ᾧ καὶ συλλογὴ τῶν κτιτορικῶν γραμμάτων, ἐν δὲ τῷ γ' μέρει τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἱδρυτῶν. Ὁ Φαρμακίδης ἤλεγξε τὴν περιεχομένην ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ φράσιν, καθ' ἣν ἡ Θεοτόκος εἶναι «ἡ ἐξαίρετος κατοικία τῆς ὁμοουσίου καὶ παναιτίου Τριάδος», χαρακτηρίσας ταύτην ὡς αἱρετικὴν (Ἀθηνᾶ» 1840, ἀριθ. 733)· ἡ σύνοδος ὅμως εὗρεν ὅλως ἀσύστατον τὴν καταγγελίαν ταύτην. 3) «Περὶ τῆς τελευταίας ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ συνόδου τῶν ὀρθοδόξων» (Ἐκκλ. Συγγρ. Α', 553). Ἐν τῇ συντόμῳ ταύτῃ ἐπιστολιμαίᾳ διατριβῇ πρὸς Κυριακὸν Λαμπρύλλον, ὁ Οἰκονόμος ζητεῖ νὰ καταδείξῃ ὡς ἀβασίμους τὰς ἀποφάσεις τοῦ Ἀλλατίου καὶ ἄλλων ἑτεροδόξων θεολόγων περὶ ἀνυπαρξίας τῆς συνόδου ταύτης καὶ νοθείας τῶν σωζομένων πρακτικῶν της.

δ) *Πρακτικὰ συγγράμματα*, ἤτοι ἀνήκοντα εἰς τὴν

Digitized by Google

σφαῖραν τῆς πρακτικῆς θεολογίας, εἶναι : 1) «Τόμος τὰ καθήκοντα τοῖς ἱερεῦσι θεσπίζων» («Ἐκκλ. συγγρ.» Γ', 545—553). Εἶναι τὸ ἀρχαιότερον τῶν σῳζομένων συγγραμμάτων τοῦ Οἰκονόμου, ὅπερ ἔγραψε μόλις εἰκοσαετὴς τῷ 1800 ἐν Τσαριτσάνῃ καὶ ὅπερ δεικνύει τὴν ἐξαιρέτως πρόωρον πνευματικὴν ἀνάπτυξιν αὐτοῦ. 2) «Κατήχησις ἢ ὀρθόδοξος διδασκαλία τῆς χριστιανικῆς πίστεως» (ἐγράφη ἐν Σμύρνῃ χάριν μαθητῶν του τῷ 1813 καὶ ἐξεδόθη τὸ αὐτὸ ἔτος καὶ εἰς 6' ἔκδοσιν τὸ 1820 ἐν Βιέννῃ· ἐπανεξεδόθη καὶ εἰς «Ἐκκλ. συγγρ.» Α', 1—129). Τὴν κατήχησιν, ἣν ἀφιεροῖ ὁ Οἰκονόμος τῷ μητροπολίτῃ Ἐφέσου Διονυσίῳ Καλλιάρχῃ, τῷ κατὰ τὸ 1821 μαρτυρήσαντι, διαιρεῖ εἰς τρία μέρη, ὧν τὸ α' περὶ πίστεως, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ συμβόλου, τὸ 6' περὶ τοῦ θείου νόμου, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ δεκαλόγου, τὸ γ' περὶ ἐλπίδος, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Κυριακῆς προσευχῆς. Βάσιν καὶ κανόνα τοῦ ὅλου ἔργου ἔλαβε τὴν κατήχησιν τοῦ Πλάτωνος Μόσχας, ἄνευ ἀπωλείας τῆς αὐτοτελείας καὶ τοῦ ἰδιάζοντος αὐτοῦ. 3) «Τρεῖς ἀπολογητικαὶ ἐπιστολαὶ περὶ τῆς κατηχήσεώς του» («Ἐκκλ. συγγρ.» Α', 573 — 587). Ἐπειδὴ «ἀκριβοδίκαιοί τινες ἀδελφοί», ὡς εἰρωνικῶς λέγει ὁ Οἰκονόμος, ἤλεγξαν μετὰ δριμύτητος ἐκφράσεις τινὰς ἐν τῇ κατηχήσει του, εἰς τὰς ἐπιστολὰς ταύτας ἀπολογεῖται περὶ αὐτῶν. Καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τῶν ἐπιστολῶν τούτων ἀπολογεῖται διὰ τὴν ἐν τῇ κατηχήσει φράσιν του «βυθίζεται τρὶς ὁ βαπτιζόμενος εἰς τὸ ὕδωρ ὑπὸ τοῦ ἱερέως, ἐπιλέγοντος εἰς ἑκάστην κατάδυσιν τὰ λόγια...»· «ὁμολογεῖ ὅτι πρόκειται περὶ παροράματος καὶ διορθοῖ τὸ «εἰς ἑκάστην κατάδυσιν» ἢ «εἰς τὴν κατάδυσιν», λαμβανομένης τῆς λέξεως ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ βαπτίσματος, ἢ πληρέστερον «εἰς τὴν τριτὴν κατάδυσιν καὶ ἀνάδυσιν». Ἐν τῇ 6' τῶν ἐπιστολῶν ἀπολογεῖται διὰ τὴν προσαφθεῖσαν κατηγορίαν ὅτι ἐν τῇ κατηχήσει του διδάσκει ὅτι τὰ ἀποθνῄσκοντα ἀβάπτιστα σῴζονται καὶ δηλοῖ ὅτι δι' αὐτοῦ ἐννοεῖ ὅτι σῴζονται τῆς κολάσεως, οὐχὶ ὅμως ὅτι καὶ ἀξιοῦνται τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Καὶ ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην ἀπολογεῖται διὰ τὰ αὐτὰ ζητήματα. Ὁ Οἰκονόμος κατηγορήθη ὑπὸ «ἀκριβοδικαίων ἀδελφῶν» καὶ δι' ἄλλας πλάνας ἐν τῇ κατηχήσει, περὶ ὧν ἀπαντᾷ ἐν ἐπιστολῇ πρὸς φίλον του («Ἐκκλ. συγγρ.» Α'. κα' — κδ'). 4) «Ἀκολουθία εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τοῦ ἁγίου μεγάλου τῆς Ρωσίας ἡγεμόνος καὶ ἄρχοντος Βλαδιμηρίας Ἀλεξάνδρου τοῦ Νευαίου, τοῦ μετονομασθέντος Ἀλεξίου τοῦ μοναχοῦ» («Ἐκκλ. συγγρ.» Α', 225—274). Τὴν ᾀσματικὴν ταύτην ἀκολουθίαν συντάξας ὁ Οἰκονόμος ἐν Πετρουπόλει τῷ 1823, προσέφερε μετὰ ρωσικῆς μεταφράσεως γενομένης ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Σιγμάτωφ τῷ αὐτοκράτορι Ἀλεξάνδρῳ Α', ὅστις τόσην εὔνοιαν εἶχε δείξει πρὸς τὸν Οἰκονόμον. 5) «Ὑμνῳδῶν ἀνέκδοτα. Ἐκ τῶν ἀπογράφων τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μ. Σπηλαίου» (Ἀθῆναι 1840). Ὁ Οἰκονόμος ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ, ὅπερ ἐξεδόθη εἰς 300 μόνα ἀντίτυπα, δαπάνῃ τῆς ἱερᾶς μονῆς, ἐδημοσίευσεν ἀνεκδότους κανόνας εἰς τὴν Θεοτόκον, ἐκ τῶν ἀπογράφων τῆς βιβλιοθήκης τῆς μονῆς. Τὸν πρόλογον εἰς τὸ ἔργον τοῦτο βλ. ἐν «Ἐκκλ. Συγγρ.» Α', 554—578. 6) Ἐνταῦθα δύνανται νὰ καταταχθῶσι καὶ «Τρεῖς πραγματεῖαι περὶ βαπτίσματος», καίτοι δογματικοῦ κυρίως περιεχομένου (αὐτ. Α' 398—515). Ἀφορμὴν εἰς συγγραφὴν τῶν πραγματειῶν τούτων ἰδίως ἔδωκεν ὁ σοφὸς ἐν Ρωσίᾳ διπλωμάτης Ἀλέξανδρος Στούρζας, ὅστις διὰ τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα ζωηρῶς ἐνδιαφερόμενος ἔγραψεν ἐν ἔτει 1846 πρὸς τὸν Οἰκονόμον, ζητῶν τὴν γνώμην του ἐπὶ τῆς ὑφισταμένης διαφορᾶς ἐν τῇ πράξει μεταξὺ τῆς ρωσικῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ἐδέχετο τοὺς ἑτεροδόξους διὰ χρίσματος, καὶ τῶν ἐκτὸς τῆς Ρωσίας ἱεραρχῶν, οἵτινες ἀπῄτουν ἀναβάπτισιν, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἂν ἱερεῖς Λατῖνοι ζητοῦντες τὴν ἕνωσιν ὑπόκεινται ἢ οὒ εἰς 6' χειροτονίαν. Ὁ Οἰκονόμος, ἀπαντῶν τῷ 1847, μετὰ ἱστορικὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος, ἀποφαίνεται ὅτι ὁ προσερχόμενος εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ ἀναθεματίζων πάσας τὰς πατρίους αὐτῷ κακοδοξίας, δὲν δύναται νὰ κρατῇ ὡς ὀρθὴν «τὴν περὶ τὸ βάπτισμα» (τὴν βάσιν τῆς πίστεως). 7) «Σιωνίτης προσκυνητής» (Ἀθῆναι 1850). Ἐν τῷ τεύχει τούτῳ ὁ Οἰκονόμος ἐξέδωκε τὰς δύο ἐπιστολὰς τοῦ Γρηγορίου Νύσσης, ἐν αἷς γίνεται λόγος περὶ Ἱεροσολύμων καὶ τῶν αὐτόσε ἀποδημιῶν, μετὰ εἰσαγωγῆς καὶ σημειώσεων εἰς αὐτάς, ὡς καὶ τὸ κατὰ ἁγιοκατηγόρων ἀνέκδοτον πονημάτιον Παχωμίου τοῦ Ρουσάνου. Ἀναπτύσσει δὲ ὁ ἴδιος ἱστορικῶς «Περὶ τοῦ δεῖν ἀπιέναι εἰς Ἱεροσόλυμα». Εἶναι προφανὲς ὅτι τὴν πραγματείαν ταύτην ἐξέδωκεν ὁ Οἰκονόμος εἰς ἀντίκρουσιν τὴν μελέτης τοῦ Κοραῆ «Διάλογος περὶ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ἁγίου φωτὸς» (ἐν γ' τόμῳ «Ἀτάκτων», σ. 329—417), ἐν ᾗ οὗτος ἐκφράζεται κατὰ τῶν ἀποδημιῶν εἰς Ἱεροσόλυμα. Ὁ Οἰκονόμος ἔγραψε καὶ ἄλλας τινὰς θρησκευτικῆς ὕλης μελέτας, αἵτινες περιέχονται εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας καὶ ἀναμφιβόλως εἶναι ὁ ἐμπνευστὴς ἢ καὶ ὁ συντάκτης διατριβῶν τινων ἀνωνύμων ἐν τῇ «Εὐαγγελικῇ Σάλπιγγι». Ἐπίσης ἔγραψε μικροτέρας μελέτας, προλόγους, ἐπισημειώσεις, ἐπικρίσεις κ. τ. λ., περιεχομένας ἐν τῷ α' τόμῳ τῶν σῳζομένων ἐκκλησιαστικῶν συγγραμμάτων του.

II. *Φιλολογικὰ συγγράμματα.* Ὁ Οἰκονόμος ἔγραψε καὶ πλεῖστα φιλολογικὰ ἔργα, ὧν τὰ σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) «Τέχνης ρητορικῆς βιβλία τρία» (Σμύρνη 1813). Τὴν ἀξιόλογον ταύτην ἐκ 258 σελίδων ρητορικὴν συνέγραψεν ὁ Οἰκονόμος εἰς χρῆσιν τῶν μαθητῶν του ἐν τῷ φιλολογικῷ γυμνασίῳ Σμύρνης. 2) «Γραμματικῶν ἢ ἐγκυκλίων παιδευμάτων βιβλία τέσσαρα». Ἐξεδόθη τόμος α' περιέχων 6ιβλία δύο (Βιέννη 1817). Ἐν τῷ α' 6ιβλίῳ πραγματεύεται ὁ Οἰκονόμος περὶ τῆς τῶν καλῶν τεχνῶν συγγενείας, καὶ ἐν τῷ 6' περὶ ποιητικῆς. 3) «Αὐτοσχέδιος διατριβὴ περὶ Σμύρνης» (ἐν «Λογίῳ Ἑρμῇ» 1817, σελ. 520— 530 καὶ 549—567· ἀνετυπώθη ἐν τοῖς «Φιλολογικοῖς συγγράμμασι» Α', 1871, σ. 319—355. Μετεφράσθη καὶ γαλλιστὶ ὑπὸ *Σλααρσίου* τῷ 1869). 4) «Δοκίμιον περὶ τῆς πληρεστάτης συγγενείας τῆς σλαβωνο-ρωσσικῆς γλώσσης πρὸς τὴν ἑλληνικὴν» (τόμοι 3, Πετρούπολις 1828). Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ἐν ᾧ ἀναπτύσσεται ἡ ὑπάρχουσα συγγένεια τῆς σλαβονορωσικῆς γλώσσης πρὸς τὴν ἑλληνικὴν καὶ δὴ πρὸς τὸ αἰολοδωρικὸν ἰδίωμα, ἔγραψεν ὁ Οἰκονόμος ἐντολῇ τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου Α', ὅστις ἤκουσε παρ' αὐτοῦ περὶ ταύτης. Τότε ὁ Οἰκονόμος μετέβη καὶ εἰς Βιέννην, ὅπως συμβουλευθῇ συγγράμματα ἀποκείμενα ἐν τῇ ἐκεῖ αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ, συναποκομίζων συστατικὰς ἐπιστολὰς τοῦ τσάρου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας καὶ τὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργὸν Μέττερνιχ, παρ' ὧν καὶ ἔτυχε πάσης διευκολύνσεως. Ὁ α' τόμος περιέχει τὸ γραμματικὸν μέρος, οἱ δὲ 6' καὶ γ' τὸ λεξικολογικόν. 5) «Περὶ τῆς γνησίας προφορᾶς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης» (Πετρούπολις 1830). Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἐκ σελίδων ιη' καὶ 814 ἔγραψεν ὁ Οἰκονόμος πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἐρασμιακῆς προφορᾶς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. 6) «Ἀλέξανδρος ὁ Στούρζας, βιογραφικὸν σχεδίασμα» (Ἀθῆναι 1855). Ἐκτὸς τούτων εἰς τὰ σῳζόμενα φιλολογικὰ συγγράμματά του περιέχονται μεταξὺ ἄλλων διάφορα σχετικὰ πρὸς τὸ ἐν Σμύρνῃ φιλολογικὸν γυμνάσιον (σ. 57—59 καὶ 438—481)· συντακτικὸν (σελ. 60—101)· μετάφρασις καὶ σημειώσεις εἰς Πλουτάρχου «Σόλωνα καὶ Ποπλικόλαν» (σ. 101—201)· ἐλευθέρα μετάφρασις καὶ διασκευὴ πρὸς τὰ καθ' ἡμᾶς τοῦ «Φιλαργύρου» τοῦ Μολιέρου (σ. 202—318· ἐτυπώθη τὸ α' ἐν Βιέννῃ τῷ 1816)· περὶ τῆς ἐν Σμύρνῃ ἐμπορικῆς λέσχης (σ. 355—360)· σπουδαιοτάτης σημασίας ὑπόμνημα ἱστορικὸν περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ὅπερ ἤρξατο συντάττων ἐν Ὀδησσῷ τῷ 1822 (σ. 370—377)· βιογραφίαι τοῦ Γάλλου φιλέλληνος στρατηγοῦ Λανζερὼν (σ. 380—388) καὶ τοῦ φιλοπάτριδος Ἰωάννου Βόζου (σ. 388—395)· φιλολογικὸν ὑπόμνημα περὶ Μεθάνων (σ. 398—406) καὶ ἄλλα τινά. Κατὰ τὸ 1825 ἔγραψε καὶ ποίημα ἐλεγεῖον εἰς τὸν ἀοίδιμον αὐτοκράτορα πασῶν τῶν Ρωσιῶν Ἀλέξανδρον Α', ἐν ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ, ὅπερ μετὰ ρωσικῆς μεταφράσεως προσέφερε τῇ χήρᾳ αὐτοκρατείρᾳ Μαρίᾳ Θεοδωρίδη (ἐτυπώθη ἐν Πετρουπόλει, 1828).

III. *Λόγοι.* Τῆς πλουσίας συγγραφικῆς παραγωγῆς τοῦ Οἰκονόμου τὸ ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι οἱ λόγοι του. Ὁ Οἰκονόμος ἐξεφώνησε πλείστους λόγους ἐν Τσαριτσάνῃ, Θεσσαλονίκῃ, Σμύρνῃ, Κωνσταντινουπόλει, Ὀδησσῷ, Ναυπλίῳ καὶ Ἀθήναις, δι' ὧν ἐπέσπα τὴν πρὸς αὐτὸν ἄμετρον ἐκτίμησιν. Δυστυχῶς τῶν λόγων του τούτων ὀλίγοι διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν. Ἐν τόμῳ ἐξεδόθησαν: «Λόγοι ἐκκλησιαστικοὶ ἐκφωνηθέντες ἐν τῇ γραικικῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ὀδησσοῦ κατὰ τὸ 1821—1822 ἔτος ὑπὸ Ο. Κ. Οἰκονόμου» (Βερολῖνον 1833). Ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ περιλαμβάνονται οἱ ἑξῆς ρητορικώτατοι λόγοι: ἐπιτάφιος εἰς Γρηγόριον Ε', ἐπιμνημόσυνος εἰς τὸν αὐτόν, περὶ φιλογενείας, περὶ συνεισφορᾶς, περὶ προσευχῆς καὶ προτρεπτικὸς πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ἐν τῷ α' τόμῳ τῶν σῳζομένων φιλολογικῶν του συγγραμμάτων περιέχονται τρεῖς λόγοι του ἐκφωνηθέντες ἐν τῷ φιλολογικῷ γυμνασίῳ Σμύρνης, κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν μαθημάτων, ἤτοι περὶ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, προτρεπτικὸς πρὸς τοὺς νέους καὶ περὶ παίδων ἀγωγῆς. Ἐν τῷ αὐτῷ τόμῳ περιλαμβάνεται καὶ ὁ αὐτοσχέδιος προτρεπτικὸς πρὸς τοὺς ἐν Ὀδησσῷ Γραικούς, ὡς καὶ τὸ ὑπ' αὐτοῦ γραφὲν καὶ ὑπὸ τοῦ δημάρχου Ναυπλιέων ἀπαγγελθὲν προσφώνημα εἰς τὸν βασιλέα Ὄθωνα, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἀποβατηρίων ἐν Ναυπλίῳ, τῷ 1835. Ὑπὸ *Θ. Σιατισταίου* ἐξεδόθη τῷ 1819 καὶ «Λόγος κυδωνιακὸς β' περὶ ἀγάπης τῆς πατρίδος». Διεσώθησαν ἐπίσης ὁ ἐπιμνημόσυνος λόγος εἰς τὸ μνημόσυνον τῶν Ζωσιμαδῶν τῷ 1842 (πρβλ. «Ἔκθεσις τῶν κατὰ τὸ ἱερὸν μνημόσυνον τῶν Ζωσιμαδῶν», Ἀθῆναι 1842, σελ. 29—58), ὁ ἐπικήδειος εἰς τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην τῷ 1843 (πρβλ. «Τὰ κατὰ τὴν κηδείαν τοῦ μακαρίτου Θ. Κολοκοτρώνη», ἐκδοθ. ὑπὸ Ν. Παπαδοπούλου, Ἀθῆναι 1843, σελ. 25—61) καὶ ὁ ἐπιτάφιος εἰς τὸν ἐπίσκοπον Σελλασίας Θεοδώρητον (Ἀθῆναι 1843).

Ἀπολεσθέντα ἔργα. Ἐκτὸς τῆς πλουσίας παραγωγῆς τοῦ Οἰκονόμου, ἥτις περιεσώθη μέχρις ἡμῶν, ἀπωλέσθησαν δυστυχῶς πλεῖστα ἔργα του. Οὕτω, κατὰ πυρκαϊὰν συμβᾶσαν ἐν Σμύρνῃ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1818, ἀπωλέσθησαν: παράφρασις τῶν τραγῳδιῶν τοῦ Εὐριπίδου εἰς πολιτικοὺς στίχους, μετάφρασις πολυτίμου γαλλικοῦ λεξικοῦ τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν, εἰς ἡρωϊκοὺς στίχους μετάφρασις τοῦ Φενελωνείου «Τηλεμάχου», μετάφρασις τμήματος τῶν ἠθογραφιῶν τοῦ Δουπουῆ, σύγγραμμά του γενικῆς ἱστορίας, συλλογὴ λόγων του καὶ ἐπιγραμμάτων, σχόλια εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, μεταφράσεις ἐξ παραλλήλων 6ίων τοῦ Πλουτάρχου. Κατὰ δὲ τὸ 1821, κατὰ τὴν αἰφνιδιαστικὴν ἀναχώρησίν του ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, λόγῳ τοῦ ἀρξαμένου διωγμοῦ, ἀπωλέσθη τραγῳδία του «Ὁ τελευταῖος Κωνσταντῖνος», τὸ δ' 6ιβλίον τῶν «Γραμματικῶν» του, μελέτη του περὶ ἱεροκηρύκων, κατὰ τοῦ προσηλυτισμοῦ καὶ ἄλλα. Καὶ τῷ 1831 ἐν Πετρουπόλει ἀπετεφρώθη ὑπὸ θρυαλλίδος καταπεσούσης ἐκτὸς ἄλλων καὶ ἔργον του ὑπὸ τὸν τίτλον «Σύγκρισις τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων πρὸς τοὺς παλαιοὺς καὶ τὰ τωρινὰ τῆς Εὐρώπης ἔθνη». Κατέλιπε δὲ καὶ ἀσυμπλήρωτά τινα ἔργα, ὡς λεξικὸν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ εἶχεν ἐργασθῇ διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν «Ἀμφιλοχίων» τοῦ Φωτίου, ἣν ἐπραγματοποίησεν ὁ υἱός του Σοφοκλῆς.

Ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος εἶναι ὄντως ἐξέχουσα φυσιογνωμία. Εὐσεβής, ἐνάρετος, φιλόπατρις, εὐρυμαθής, κάτοχος, ἐκτὸς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς, τῆς γαλλικῆς, τῆς γερμανικῆς, τῆς ρωσικῆς καί, ὡς φαίνεται, καὶ ἀνατολικῶν τινων γλωσσῶν, μὲ ἐξαιρετικὸν μνημονικὸν καὶ ζωηροτάτην φαντασίαν, εὐγλωττότατος ρήτωρ, ἀκαταπόνητος συγγραφεύς, ἀκούραστος συζητητής, διεδραμάτισε κατὰ τὴν θεμελιωτικὴν ἐποχὴν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος σπουδαιότατον πρόσωπον, ἀναδειχθεὶς ὁ ἡγέτης τῆς συντηρητικῆς μερίδος καὶ ὁ σπουδαιότερος ἐκπρόσωπος αὐτῆς. Τὰ συγγράμματά του σήμερον ἔτι εἶναι μεγίστης σημασίας, καίτοι εἶναι ἀναντίρρητον ὅτι ἡ ὑπερσυντηρητικὴ τάσις τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἡ εὐρυτέρα τοῦ δέοντος ἀντίληψις τῆς ἐννοίας τῆς ἱερᾶς παραδόσεως, ὡς καὶ ἡ ἐκ συστήματος πολεμική του κατὰ τῆς νέας τάξεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἐν Ἑλλάδι ἔφεραν αὐτὸν πολλάκις εἰς ὑποστήριξιν ἀστηρίκτων ἢ τοὐλάχιστον δυσχερῶς στηριζομένων θέσεων (λ. χ. θεοπνευστία Ο' γνησιότης ἀποστολικῶν κανόνων καὶ συγγραμμάτων Ψευδοδιονυσίου Ἀρεοπαγίτου· ἡ ἀντίληψίς του περὶ τῆς θέσεως τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου πρὸς τὰς λοιπὰς ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας κτλ.). Ὡς ἐκ τούτου ἔν τισι τῶν ἔργων του ὑστερεῖ ἀπὸ ἀπόψεως κριτικῆς καὶ ἀντικειμενικότητος, εἰ καὶ πανταχοῦ διαφαίνεται ἡ ἐξαιρετική του πολυμάθεια. Ἀπὸ λογοτεχνικῆς ἀπόψεως ὁ ἀναγνώστης τῶν ἔργων του προσκρούει ἐνιαχοῦ εἰς τὴν αὐστηρότητα τῆς γλώσσης καὶ τὴν δριμύτητα τῆς ἐκφράσεως καὶ τῶν ὑπαινιγμῶν κατὰ τῶν ἀντιπάλων του, οἵτινες δὲν ἦσαν βεβαίως μετριώτεροι εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ πολεμικήν. Ἐπίσης παρατηρεῖται εἰς πολλὰ τῶν ἔργων του πολυλογία, μακρολογία καὶ συχναὶ ἐπαναλήψεις. Πολλοὶ ὅμως τῶν λόγων του εἶναι ὑποδειγματικοὶ ἀπὸ ρητορικῆς ἀπόψεως. Πάντως ὁ Οἰκονόμος εἶναι μία τῶν σπουδαιοτέρων μορφῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος καὶ ἀναντιρρήτως ἀποτελεῖ μετὰ τοῦ ἰσαξίου του ἀντιπάλου Θ. Φαρμακίδου τὴν δυάδα τῶν σπουδαιοτέρων θεολόγων τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *1) Πηγαί :* Αἱ κυριώτεραι πηγαὶ περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τοῦ Οἰκονόμου εἶναι: Τὰ συγγράμματα τοῦ ἰδίου. Τὰ προλεγόμενα τῶν ὑπὸ τοῦ υἱοῦ Σοφοκλέους ἐκδοθέντων σῳζομένων ἐκκλησιαστικῶν καὶ φιλολογικῶν του συγγραμμάτων. Τὰ συγγράμματα τῶν συγχρόνων του, ὁμοφρόνων καὶ ἀντιπάλων, καὶ μάλιστα τοῦ Φαρμακίδου. Αἱ σύγχρονοι ἐφημερίδες καὶ περιοδικά. *2) Βοηθήματα: Κ. Σιβίνη,* Ὑπόμνημα αὐτοσχέδιον περὶ τοῦ... Κωνσταντίνου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων (Τεργέστη 1857) — *Κ. Σάθα,* Νεοελληνικὴ φιλολογία (Ἀθῆναι 1868), σ. 731—736.— *Ἀν. Ἰούδα,* Βίοι παράλληλοι τόμ. α' (Ἀθῆναι 1869), σ. 169 - 206. —*Χρ. Παπαδοπούλου,* Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τόμ. α' (Ἀθῆναι 1920), σ. 145 κ. ἑ. Ἐν σημειώσει 2 τῆς σελ. 145 τῆς ἱστορίας ταύτης ἀναγράφονται καὶ δευτερεύουσαί τινες πηγαί, ὡς καὶ ἐν *Hauck,* Realencyklopaedie für prot. Theologie und Kirche, ἔκδ. γ' τόμ. 14ος (Λειψία 1904), σ. 299.

Δ. Σ. ΜΠΑΛΑΝΟΣ

— Οἰκονόμος, *Σοφοκλῆς*. Υἱὸς *Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων,* γεννηθεὶς ἐν Τσαριτσάνῃ τῆς Θεσσαλίας τῷ 1809. Ἐδόθη αὐτῷ τὸ ὄνομα *Κυριακός,* εἰς μνήμην τοῦ πάππου του, ἔφερεν ὅμως παιδιόθεν τὸ ὄνομα *Σοφοκλῆς.* Τριῶν μηνῶν ὡδηγήθη ὑπὸ τῆς μητρός του εἰς Σμύρνην πρὸς συνάντησιν τοῦ πατρός, ὅπου ἔμαθε καὶ τὰ πρῶτα γράμματα, καὶ ἐν ἔτει 1821 κατέφυγε μετὰ τοῦ θείου του Στεφάνου εἰς Κύθηρα καὶ ἐκεῖθεν διὰ Τεργέστης εἰς Ρωσίαν, ὅπου εὑρίσκετο ὁ πατήρ του· ταχέως ὅμως κατέλιπε τὴν χώραν ταύτην καὶ ἀπῆλθεν εἰς Βιέννην, πρὸς σπουδὴν τῆς ἰατρικῆς, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βερολῖνον, ὅπου ἔλαβε καὶ τὸ διδακτορικὸν δίπλωμα, γράψας ἐμβριθεστάτην διατριβὴν λατινιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον «Specimen Pathologiae generalis veterum Graecorum» (Berolini 1833, 8ον, σελ. 165). Ἐκεῖθεν, μετὰ ἑνὸς ἔτους περαιτέρω παραμονὴν ἐν Γαλλίᾳ, πρὸς συνέχισιν τῶν σπουδῶν του, μετέβη μετὰ τοῦ πατρός του μέσῳ Βιέννης εἰς τὴν τότε πρωτεύουσαν, τὸ Ναύπλιον (1834), ὅπου ἐπὶ τριετίαν ἐξήσκησε τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα, καὶ ἀπὸ τοῦ 1837 ἔζη ἐν Ἀθήναις, θεραπεύων τὴν ἰατρικὴν καὶ τὰς μούσας, βοηθῶν τὸν πατέρα καὶ ὁ ἴδιος συγγράφων. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἔγραψε καὶ τὸν 6ίον τοῦ διασήμου παθολόγου ἰατροῦ τῆς Γερμανίας Οὐφε-

Digitized by Google

λάνδου («Βίος Χριστοφόρου Βιλέλμου Οὐφελάνδου», ἐν «Ἀσκληπιῷ» Β′ 289 καὶ ἰδιαιτ. Ἀθ. 1838, 8ον, σελ. 52, τυπ. Ράλλη). Θεωρούμενος εἰδικώτατος καὶ περὶ τὴν παλαιογραφίαν, προσκληθεὶς εἰργάσθη εἰς τὴν κατάταξιν τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης. Θανόντος τοῦ πατρός του τῷ 1857, παρῄτησε τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἰατρικῆς καὶ ἐπεδόθη ὁλοψύχως εἰς τὰς προσφιλεῖς του μελέτας καὶ εἰς τὴν συγγραφὴν ἀξιολόγων μελετῶν. Ὁ Οἰκονόμος ἦτο φιλοπονώτατος καὶ πολυμαθέστατος καὶ ἐγνώριζεν, ἐκτὸς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς, τὴν ἰταλικήν, τὴν ρωσικήν, τὴν γερμανικὴν καὶ τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν. Ἐξέδωκε τὰ ἑξῆς συγγράμματα: Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Φωτίου τὰ Ἀμφιλόχια (Ἀθῆναι 1858). Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Φωτίου ἐπρόκειτο νὰ ἐκδώσῃ ὁ πατήρ του, ἀλλὰ τούτου θανόντος ἔπραξε τοῦτο ὁ υἱός. Τὰ σῳζόμενα ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα Κωνσταντίνου πρεσβυτέρου καὶ οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων (Ἀθῆναι, τόμ. 3, 1862, 1864 καὶ 1866). Τὰ σῳζόμενα φιλολογικὰ συγγράμματα Κωνσταντίνου πρεσβυτέρου καὶ οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων (Ἀθῆναι, τόμ. α′ 1871). Συνέγραψε δὲ ἱκανὰς πραγματείας, ὧν σπουδαιότεραι εἶναι αἱ ἑξῆς: «Περὶ Μάρκου τοῦ Κυπρίου καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ συγγραφείσης εἰς τὴν κοινὴν διάλεκτον ἑρμηνείας τῶν Ἱπποκράτους ἀφορισμῶν διατριβή, ἐν ᾗ καὶ μία λέξις πρὸς τὸν Φαλμεράϋερον» (Ἀθῆναι 1843), «Γρηγορίου Θεσσαλονίκης τοῦ Παλαμᾶ δεκάλογος τῆς κατὰ Χριστὸν νομοθεσίας, ἤτοι τῆς νέας διαθήκης (Ἀθῆναι 1851), «Βίος Γρηγορίου μητροπολίτου Εἰρηνουπόλεως καὶ Βατοπεδίου» (Ἀθῆναι 1860), «Περὶ Φραγκίσκου Κόκκου ἐπιστολή» (Ἀθῆναι 1863), «Δωροκλείδας ὁ Θηραῖος ἀθλητής, ἤτοι θηραϊκῆς ἀνεκδότου ἐπιγραφῆς διαφώτισις» (Ἀθῆναι 1864), «Περὶ τῆς ἁγίας Ὄλγας» (Ἀθῆναι 1867), «Ἰωάννου μητροπολίτου τῆς Ρωσίας ἐπιστολὴ πρὸς Κλήμεντα πάπαν Ρώμης» (Ἀθῆναι 1868), «Γράμματα δύο συνοδικά, ἀπολυθέντα ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχείας Γρηγορίου Ε′» (Ἀθῆναι 1874), «Νικολάου Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου ψόγος Νικοτιακῆς καὶ ἐπιστολὴ πρὸς Μητροφάνην τὸν διάκονον μετ' εἰσαγωγικῆς ἐπιστολῆς» (Βενετία 1876) καὶ ἄλλας τινὰς μελέτας εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας. Ὁ Σοφοκλῆς Οἰκονόμος ἀπεβίωσε τῷ 1877 παρὰ τὸ Vichy τῆς Γαλλίας καὶ ἐκηδεύθη ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τοῦ μετὰ τῆς Μαργαρίτας θυγατρὸς Ἰω. Παπαρρηγοπούλου γάμου του κατέλιπε δύο θυγατέρας, τὴν *Ἑλένην*, σύζυγον Εὐγενίου Α. Πάλλη, καὶ τὴν *Μαγδαληνήν*, σύζυγον Ἐπαμεινώνδα Πετμεζᾶ (πρβλ. καὶ Λόγοι ἐκφωνηθέντες ἐν τῇ κηδείᾳ Σοφ. Κ. Οἰκονόμου ὑπὸ *Μ. Γεδεὼν* καὶ *Τ. Φιλήμονος*, Ἀθῆναι 1877).

Δ. Σ. Μ.

— **Οἰκονόμος, *Στέφανος*.** Ἦτο ἀδελφὸς τοῦ *Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων*, γεννηθεὶς ἐν Τσαριτσάνῃ τῆς Θεσσαλίας τῷ 1786. Τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη ἐν τῷ σχολείῳ τῆς πατρίδος του, χειραγωγούμενος παρὰ τοῦ πατρός, παρ' οὗ ἐδιδάχθη καὶ στοιχεῖα λατινικῶν. Τῷ 1804 μετέβη μετὰ τοῦ Κούμα εἰς Βιέννην, πρὸς σπουδὴν τῆς ἰατρικῆς, ἧς ἀνηγορεύθη διδάκτωρ ἐν Ἰένῃ τῆς Γερμανίας τῷ 1808. Ἐπανελθὼν εἰς Βιέννην εἰδικεύθη εἰς τὰ ὀφθαλμολογικά, ἅτινα ἐδίδασκε τότε ὁ περίφημος Beer. Τῷ 1809 ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα καὶ μετὰ βραχεῖαν διαμονὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει μετέβη εἰς Σμύρνην, κληθεὶς νὰ διδάξῃ ἐν τῷ ἐκεῖ φιλολογικῷ γυμνασίῳ μετὰ τοῦ Κούμα καὶ τοῦ αὐταδέλφου Κωνσταντίνου, ἀπὸ τοῦ 1810, λατινικά, χημείαν καὶ φυσικὴν ἱστορίαν, ἐξασκῶν συγχρόνως καὶ τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἐσώθη μετὰ τῶν οἰκείων εἰς Κύθηρα καὶ ἐκεῖθεν μεταβὰς εἰς Τεργέστην παρέμεινεν ἐπὶ τετραετίαν, ἐξασκῶν φιλανθρωπότατα τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα εἰς Ἕλληνας καὶ Ρώσους, διὸ τῷ 1824 ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου σύνεδρος τοῦ κολλεγίου. Ἀπὸ τοῦ 1825 ἔζη ἐν Βιέννῃ, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1831. Ὁ Στέφανος Οἰκονόμου ἦτο καὶ πολυγραφώτατος συγγραφεύς. Οὕτω συνειργάσθη μετὰ τοῦ Ἀνθίμου Γαζῆ εἰς τὴν μετάφρασιν καὶ ἔκδοσιν τοῦ λεξικοῦ τοῦ Σνεϊδέρου καὶ μετὰ τοῦ Κούμα εἰς ἀπάνθισιν τῆς ἑπτατόμου σειρᾶς τῶν μαθηματικῶν· μετέφρασε τὴν χημείαν τοῦ Ἀδήτου· ἐξέδωκε «Συλλογὴν τῶν ἐν ἐπιτομῇ τοῖς πάλαι γεωγραφηθέντων» (τόμοι 2, Βιέννη, 1807—1808), «Περὶ τῶν κατὰ τὸ ἐν Σμύρνῃ φιλολογικὸν γυμνάσιον συμβάντων» (ἐκ σελ. 456, Βιέννη 1819)· μετέφρασε καὶ διεσκεύασεν ἐκ τοῦ γερμανικοῦ τὴν γραμματικὴν τοῦ Βουτμάνου (Βιέννη 1812 καὶ εἰς β′ ἔκδοσιν μετὰ προσθηκῶν 1830), ὡς καὶ τὴν τρίτομον ἀρχαιολογίαν τοῦ Ποτέρου (1817), ἧς τὰ χειρόγραφα ἐκάησαν κατὰ τὴν ἐν Σμύρνῃ πυρκαϊὰν τοῦ 1818. Ἐν Βιέννῃ ἤρχισε νὰ συγγράφῃ νοσολογίαν, ἀλλὰ ὁ θάνατος ἐπελθὼν ἀνέκοψε τὸ ἔργον του. [Πρβλ. *Σ. Κ. Ο.* (ἤτοι τοῦ ἀνεψιοῦ του Σοφοκλέους) «Στεφάνου Οἰκονόμου βιογραφικὸν σχεδάριον» ἐν «Ἐθνικῷ Ἡμερολογίῳ» *Βρετοῦ* (1868, σελ. 118—125) καὶ *Κ. Σάθα* «Νεοελ. φιλολογία» σ. 7 7—718. Εἰκών του ἐν *Βρετοῦ* «Ἐθν. ἡμερολ.» 1865 μετὰ τὴν σελ. 200.]

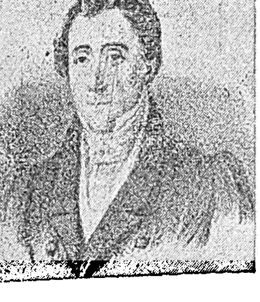

Οἰκονόμος Στέφανος.

—**Οἰκονόμου, *Ἀνθία*.** Λογία Ἑλληνὶς τοῦ ΙΘ′ αἰῶνος, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ὁποίου ἐγεννήθη ἐν Τσαριτσάνῃ τῆς Θεσσαλίας. Θυγάτηρ τοῦ *Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων*, ἐδιδάχθη παρ' αὐτοῦ ἑλληνικὰ καὶ λατινικά. Ἐλθοῦσα μετ' αὐτοῦ εἰς Σμύρνην καὶ Ρωσίαν, φιλομαθεστάτη δὲ οὖσα, ἐσυνέχισε τὰς σπουδάς της, τὰς ὁποίας συνεπλήρωσεν ὅταν μετέβη μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ της ἐν Βιέννῃ, ἔνθα παρέμεινεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον (1831) τῆς μητρός της, μετέβη παρὰ τῷ πατρί της ἐν Ρωσίᾳ, ὃν παρηκολούθησε κατὰ τὸ διὰ Γερμανίας καὶ Ἰταλίας ταξίδιον, παρουσιασθεῖσα καὶ πρὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου ΙΣΤ′ καὶ κινοῦσα τὸν θαυμασμὸν τῶν σοφῶν. Ἐκτὸς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς, ἃς κατεῖχεν εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε νὰ γράφῃ καὶ νὰ συνδιαλέγεται μετὰ σοφῶν εἰς αὐτάς, ἐγνώριζε καὶ ἐχειρίζετο τὴν ρωσικήν, ἀραβικήν, γερμανικήν, ἀγγλικήν, γαλλικὴν καὶ ἰταλικὴν γλῶσσαν, καὶ ἐκαλλιέργει εὐδοκίμως τὴν ποίησιν, τὴν μουσικὴν καὶ τὴν ζωγραφικήν. Ὅταν, τῷ 1834, ἐγκατέστη μετὰ τοῦ πατρός της εἰς Ναύπλιον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀθήνας, ἡ οἰκία της κατέστη φιλολογικὸν κέντρον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐσύχναζον οἱ λόγιοι, ἐν οἷς καὶ ὁ Φίλιππος Ἰωάννου, ὅστις καὶ ἐζήτησεν αὐτὴν εἰς γάμον· ἀλλ' αὕτη ἀπέκρουσε τὴν πρότασιν καὶ ἐνυμφεύθη τὸν ἐκ Καλαμῶν κτηματίαν Μανοσταφίδαν, παρὰ τὴν γνώμην τοῦ πατρός της. Ἀπέθανε περὶ τὸ 1880. Ἔγραψεν ᾠδὴν πρὸς τὸν τσάρον Νικόλαον Α′ εἰς ἀρχαίαν ἑλληνικήν, ἐπικαλουμένη τὴν συμπάθειαν αὐτοῦ πρὸς τὸ χειμαζόμενον Γένος, ποιήματα καὶ ἐπιστολάς. [Πρβλ. *Κρυσταλλίας Χρυσοβέργη* ἐν «Ἐφημερίδι Κυριῶν» ἀριθ. 330 καὶ 331, 5 καὶ 12 Δεκεμβρίου 1893.] Δ. Σ. Μ.

Οἰκονόμου, *Ἀντώνιος*. Ἕλλην πλοίαρχος, γεννηθεὶς ἐν Ὕδρᾳ κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος. Ἦτο ἰδιοκτήτης μικροῦ ἱστιοφόρου, ὅπερ ἀπετέλει τὴν ὅλην περιουσίαν του, μετὰ τὸ ναυάγιον τοῦ ὁποίου, ἔξω τοῦ Γιβραλτάρ, μετέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν πρὸς εὕρεσιν πιστώσεως διὰ νὰ ναυπηγήσῃ νέον πλοῖον. Ἐκεῖ συνηντήθη μετὰ τοῦ Παπαφλέσσα, ὁ ὁποῖος ἐμύησεν αὐτὸν εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας καὶ τοῦ ἀνέθεσε νὰ ἐπαναστατήσῃ τὴν Ὕδραν. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡ Ὕδρα ἐδίσταζε νὰ ἐπαναστατήσῃ. Οἱ Ὑδραῖοι πρόκριτοι ἐζήτουν ἐγγυήσεις διὰ τὴν σοβαρότητα τοῦ παρασκευαζομένου κινήματος. Ὅταν δὲ ὁ Ἀναγνωσταρᾶς μετέβη εἰς Ὕδραν καὶ ἐπεκοινώνησε μὲ τὸν Λάζαρον Κουντουριώτην, τὸν κορυφαῖον ἐκ τῶν προκρίτων τῆς νήσου, οὗτος ἤκουσεν αὐτὸν μὲ συγκίνησιν, ἀλλ' εἰς τὸ τέλος ἐζήτησεν ἔγγραφον τοῦ Καποδίστρια ἢ βεβαίωσιν ἔγκυρον ὅτι ὁ Καποδίστριας ἦτο ἀρχηγὸς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀναγνωσταρᾶς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παράσχῃ τὸ ἔγγραφον τοῦτο, ἀνεχώρησεν ἐξ Ὕδρας ἄπρακτος. Κατόπιν τούτου ὁ Παπαφλέσσας ἀπεφάσισε νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸν Οἰκονόμου, ὅπως ἐξεγείρῃ τοὺς κατοίκους τῆς Ὕδρας καὶ παρασύρῃ τοὺς προκρίτους Ὑδραίους εἰς τὸν Ἀγῶνα. Ἡ συμμετοχὴ τῆς Ὕδρας ἐκρίνετο τότε ἀναγκαιοτάτη, διότι θὰ προσέθετεν εἰς τὴν Ἐπανάστασιν τὸν δεξιὸν αὐτῆς, πρὸς τὴν θάλασσαν, βραχίονα, ἀδρανοῦντα μέχρι τότε ἐκ τῆς χρονοτριβῆς τῶν ἄνευ ἀμέσου ἀποφάσεως συσκέψεων τῶν προκρίτων. Πράγματι δὲ ὁ Ἀντώνιος Οἰκονόμου κατώρθωσε νὰ ἐπαναστατήσῃ τὴν Ὕδραν διὰ πραξικοπήματος καὶ νὰ γράψῃ, διὰ τῆς δράσεώς του, μίαν τῶν σημαντικωτέρων σελίδων τοῦ Ἀγῶνος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία τῆς Ὕδρας εὑρίσκετο εἰς κρίσιν. Ἀπὸ τοῦ 1815, ὁπότε εἰρήνευσεν ἡ Εὐρώπη καὶ αἱ ἀνάγκαι τῶν ἐκτάκτων μεταφορῶν ἔγιναν μικρότεραι καὶ ἤρχισαν νὰ κινοῦνται εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ ἄλλαι ἐμπορικαὶ σημαῖαι, τὰ ταξίδια τῶν ὑδραϊκῶν πλοίων ὠλιγόστευσαν. Κατὰ τὸ 1820 καὶ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ 1821 εὑρίσκοντο εἰς τὴν Ὕδραν πολλοὶ πλοίαρχοι καὶ ναῦται χωρὶς ἐργασίαν. Ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου ἀνήρχετο εἰς εἰκοσιοκτὼ χιλιάδας κατοίκους καὶ ἐκ τούτων δέκα χιλιάδες περίπου ἦσαν ναῦται ἠναγκασμένοι νὰ ζοῦν εἰς τὴν Ὕδραν, λόγῳ τῆς ναυτιλιακῆς ἀδρανείας, περιφερόμενοι πρὸ τῶν δεδεμένων εἰς τὸν λιμένα πλοίων. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κόσμου τούτου εὑρεθεὶς ὁ Ἀντώνιος Οἰκονόμου, ὅταν ἐπέστρεψεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, συνήντησε πλείστους πλοιάρχους καὶ ναύτας προθύμους καὶ ἀποφασισμένους νὰ συμμετάσχουν εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας Ἀγῶνα, μόλις θὰ ἐδίδετο τὸ σύνθημα ἐκ τοῦ ἐπαναστατικοῦ κέντρου. Ὅταν δὲ ἐκυκλοφόρησαν αἱ πρῶται εἰδήσεις περὶ τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Πελοποννήσου, ὁ Οἰκονόμου ἤρχισε νὰ στρατολογῇ ἄνδρας, κοινολογῶν ὅτι θ' ἀπήρχετο μετ' αὐτῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον διὰ νὰ συμμετάσχῃ τοῦ Ἀγῶνος. Κατήρτισε καὶ ἐξώπλισε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον σῶμα ἐκ πεντακοσίων Ὑδραίων. Μετὰ τοῦ Οἰκονόμου συνειργάζοντο ὁ Γκίκας Θ. Γκίκας, υἱὸς τοῦ προκρίτου Θεοδώρου Γκίκα, ἀντιφρονῶν πρὸς τὸν πατέρα του, ὁ Δημήτριος Κριεζῆς καὶ οἱ Πελοποννήσιοι Πέτρος Μαρκέζης, Γεώργιος Μαυρομιχάλης, Γεώργιος Ἀγαλλόπουλος, οἱ ἀδελφοὶ Νικόλαος καὶ Σπυρίδων Σπηλιωτόπουλοι κ. ἄ. Τὰ ἔξοδα τῆς συντηρήσεως τοῦ σώματος κατέβαλον οἱ ἐκ τῶν συνεργατῶν του Πελοποννήσιοι. Ὁ Οἰκονόμου ἐσκόπευε νὰ μεταχειρισθῇ τὸ σῶμα τοῦτο κατὰ πρῶτον διὰ τὴν Ὕδραν, ἀλλ' οἱ πρόκριτοι, πιστεύοντες ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἐκστρατείας καὶ μὲ τὴν σκέψιν ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ὠλιγόστευον οἱ ἄνεργοι ναῦται τῆς Ὕδρας, δὲν ἔφερον δυσκολίας εἰς τὴν στρατολογίαν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Οἰκονόμου, ἔχων ἀνάγκην ἀπὸ ὅλα τὰ πλοῖα καὶ ἀπὸ δίστηλα διὰ νὰ τὰ κινήσῃ καὶ ἐπωφεληθεὶς τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς συγκινήσεως, τὴν ὁποίαν προεκάλεσαν πληροφορίαι, καθ' ἃς οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ Μεγαρεῖς ἀπέκλεισαν τοὺς Τούρκους εἰς τὸν Ἀκροκόρινθον, προέβη, τὴν νύκτα τῆς 28 Μαρτίου 1821, εἰς πραξικόπημα κατὰ τῶν συνεδριαζόντων ἐν τῇ καγκελλαρίᾳ προκρίτων, ἐξεδίωξε τὸν διοικητὴν Νικόλαον Κοκοβίλαν καὶ ἀνέλαβε τὴν πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν διοίκησιν τῆς νήσου, ἐνῷ συγχρόνως οἱ ἔνοπλοί του κατελάμβανον τὰ ἐν τῷ λιμένι πλοῖα. Τὸ πραξικόπημα ἐπέτυχεν ἄνευ αἱματοχυσίας, διότι οἱ πρόκριτοι δὲν ἀντέταξαν ἀντίστασιν. Τοὐναντίον ἐφάνησαν πρόθυμοι νὰ ἀναλάβουν καὶ τὴν συντήρησιν τῶν στρατολογηθέντων ἀνδρῶν, ἀποστείλαντες εἰς τὸν Οἰκονόμου κατ' ἀρχὰς 30.000 τάλληρα καὶ κατόπιν ἑτέρας 130.000. Ὁ Οἰκονόμου κατόπιν ἐζήτησε τὴν σύμπραξιν τῶν προὐχόντων, ἀλλ' οὗτοι, θεωροῦντες ἑαυτοὺς προσβληθέντας εἰς τὴν φιλοτιμίαν των, διότι τὸ κίνημα ἔθεσεν εἰς ἀμφισβήτησιν τὸν πατριωτισμόν των, ἠρνήθησαν, δεχθέντες μόνον νὰ ὑπογράψουν, τὴν 31 Μαρτίου, ἔγγραφον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐνομιμοποιεῖτο ἡ δημιουργηθεῖσα ἐπαναστατικὴ κατάστασις καὶ ἐδίδετο δικτατορικὴ ἐξουσία εἰς τὸν Οἰκονόμου. Οἱ πρόκριτοι εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦτο ὑπεγράφησαν ὡς «κάτοικοι τῆς Ὕδρας». Πρώτην φορὰν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου καὶ ἀπὸ τῆς ἐξελίξεως καὶ τῆς ἀκμῆς τῆς αὐτοδιοικουμένης Ὕδρας οἱ ὑπογράφοντες τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα δὲν ἀνεφέροντο ὡς «πρόκριτοι τῆς Ὕδρας». Ἡ ἀριστοκρατία κατηργήθη καὶ τὴν διεδέχθη δημοκρατικὴ διοίκησις κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀλλὰ πράγματι δικτατορία ὑπὸ τὸν Οἰκονόμου, ἀντλοῦντα τὴν δύναμίν του ἀπὸ τὸν λαόν. Ὁ Οἰκονόμου ὑπῆρξε τότε ὁ μόνος ἀρχηγός, ὁ διαθέτων τὴν μεγαλυτέραν δύναμιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Κατέχων τὴν Ὕδραν διέθετε τὸν στόλον τοῦ Ἀγῶνος, ἀφοῦ αἱ ἄλλαι νῆσοι ἤρχοντο εἰς δευτέραν μοῖραν, καὶ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ὑδραϊκοῦ στόλου ἦτο κατὰ θέσιν καὶ ἀρχηγὸς τοῦ ἑλληνικοῦ. Κύριος δὲ τῆς Ὕδρας, τοῦ στόλου καὶ τοῦ πλούτου της, ἠδύνατο ν' ἀποβῇ καὶ κύριος τῆς καταστάσεως εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλ' ὁ Οἰκονόμου δὲν ἐσκέφθη οὔτε κἂν διὰ τὴν στερέωσιν τῆς προσωπικῆς του ἐπιβολῆς εἰς τὴν Ὕδραν, μὴ ἔχων δὲ οὔτε τὰς φιλοδοξίας, οὔτε τὴν ἰδιοσυγκρασίαν δικτάτορος, ἀλλ' ἀγόμενος ἐξ ἁγνοῦ πατριωτισμοῦ, ἠρνήθη νὰ ἀσκήσῃ βίαν κατὰ τῶν ἀντιπάλων του προκρίτων, ὅταν οὗτοι ἀντέστησαν εἰς τὴν ἀντικατάστασιν τῶν πλοιάρχων δι' ἀνθρώπων τῆς ἐμπιστοσύνης του, καὶ ἀναγνώρισεν εἰς τοὺς πλοιοκτήτας νὰ ἔχουν εἰς τὰ πλοῖά των ἀνθρώπους ἰδικούς των, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐμείωνεν οὐσιωδῶς τὴν δύναμίν του. Ἐν τῷ μεταξὺ κατέφθανον εἰς τὴν Ὕδραν αἱ ἐναγώνιοι ἐκκλήσεις τῶν ἐπαναστατῶν τῆς Πελοποννήσου, τῶν ὁδευόντων πρὸς τὴν Τριπολιτσὰν καὶ τῶν πολιορκητῶν τῶν διαφόρων παρακτίων φρουρίων, οἵτινες εἶχον ἀπόλυτον ἀνάγκην τοῦ στόλου τῆς Ὕδρας. Συνεκάλεσε τότε ὁ Οἰκονόμου τοὺς προκρίτους καὶ κατόπιν ὁμοθύμου συμφωνίας ἀπεφασίσθη ἡ κήρυξις τῆς Ἐπαναστάσεως, τὴν 16 Ἀπριλίου, ἡμέραν καθ' ἥν, ὑπὸ τοὺς κανονιοβολισμοὺς τῶν πλοίων, κατερρίπτετο ἡ τουρκικὴ σημαία ἀπὸ τὸ διοικητήριον καὶ ὑψοῦτο, διὰ χειρῶν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Γερασίμου, ἡ σημαία τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐνῷ συγχρόνως συνετάσσετο τὸ πρῶτον ἐπαναστατικὸν ἔγγραφον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκηρύσσετο ἀρχηγὸς τοῦ ὑδραϊκοῦ στόλου ὁ Ἰάκωβος Τομπάζης. Διὰ τῆς πράξεώς του ταύτης ὁ Ἀντώνιος Οἰκονόμου εἶχε πραγματοποιήσει τὸν σκοπόν του. Συγχρόνως ὅμως, διὰ τῆς γενναίας συμμετοχῆς καὶ παντοιοτρόπου συμβολῆς τῶν προκρίτων εἰς τὴν Ἐπανάστασιν, ἀποκατεστάθη ἡ δημοτικότης αὐτῶν καὶ ἤρχισε νὰ μειώνεται ἡ δύναμις τοῦ Οἰκονόμου, ὁ ὁποῖος τὴν 18 Ἀπριλίου ἀπηύθυνε προκήρυξιν καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καλῶν αὐτὰς εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐλευθερίας καὶ ἄλλην πρὸς τοὺς καθολικοὺς κατοίκους τῶν Κυκλάδων. Ἐκεῖνο ὅμως ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Οἰκονόμου ἦτο καὶ δεξιὸς διπλωμάτης, ἦτο ἡ προσπάθειά του νὰ πολιτευθῇ ἐξωτερικῶς, νομιμοποιῶν τὴν ἐπανάστασιν δι' ἀποδοχῆς τῶν ὅρων τοῦ διεθνοῦς δικαίου, ὥστε ὁ κατὰ θάλασσαν ἀγὼν τῶν Ἑλλήνων νὰ μὴ ἐκτραπῇ εἰς μάστιγα τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου, ὅπως ὑπῆρχε

Digitized by Google

κίνδυνος, καὶ νὰ προκληθῇ ἐκ τούτου ἀντίδρασις εἰς τὴν Εὐρώπην κατὰ τῆς Ἐπαναστάσεως. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπηύθυνε διαταγὴν πρὸς τοὺς πλοιάρχους, ἐπιβάλλων εἰς αὐτοὺς νὰ σέβωνται τὴν σημαίαν τῶν οὐδετέρων. Ἡ ἐνέργεια ὅμως αὕτη τοῦ Οἰκονόμου κατὰ τῆς πειρατείας ἐξησθένησε τὴν θέσιν του ἐν τῇ νήσῳ. Ὅταν δὲ ἠθέλησε νὰ παρεμποδίσῃ τὴν διαρπαγὴν τῶν λειῶν, ὑβρίσθη ὑπὸ τῶν ναυτῶν καὶ ἠπειλήθη ὑπ' αὐτῶν. Τῆς ἐξασθενήσεώς του ταύτης ἐπωφελούμενοι οἱ πρόκριτοι, ὠργάνωσαν συνωμοσίαν ἐναντίον του, μὲ σκοπὸν τὴν θανάτωσίν του, καὶ τὴν 12 Μαΐου ἐπετέθησαν κατ' αὐτοῦ ἐν τῷ διοικητηρίῳ. Ἐπηκολούθησε συμπλοκή, καθ' ἣν ἐφονεύθησαν ἱκανοὶ ἑκατέρωθεν, ὁ δὲ Οἰκονόμου ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ ὑψώματα τῆς νήσου, ὅπου συνελήφθη καὶ ἐπρόκειτο νὰ θανατωθῇ, ἀλλὰ τῇ ἐπεμβάσει συγγενῶν του ἀφέθη ἐλεύθερος καὶ διεπεραιώθη εἰς τὸ Κρανίδιον. Ἐκεῖ συλληφθεὶς καὶ πάλιν ἐνεκλείσθη εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὁπόθεν ἐδραπέτευσεν εἰς Κουτσοπόδι τῆς Ἀργολίδος. Μετά τινα χρόνον ὅμως, μεταβαίνων ἐκ Κουτσοποδίου εἰς Ἄργος, ἐδολοφονήθη καθ' ὁδὸν κατ' ἐπιταγὴν ἐξ Ὕδρας. Ἡ σύζυγός του μαθοῦσα τὰ τοῦ φόνου του ἀπέθανεν ἐκ θλίψεως, οἱ δὲ ἐπιζήσαντες οἰκεῖοί του μετηνάστευσαν, ἐκ φόβου, εἰς Σπέτσας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Α. Λιγνοῦ*, Ἀρχεῖον τῆς κοινότητος Ὕδρας.— *Διον. Α. Κοκκίνου*, Ἡ ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις (τόμ. Α' 1931).—*Γ. Κορδάτου*, Κοινωνικὴ σημασία τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 (1925).

Δ. Α. Κ.—Τ. Ε. Ε.

—Οἰκονόμου, *Ἀντώνιος*. Ἕλλην ἀρχαιολόγος, γεννηθεὶς ἐν Σύμῃ τῆς Δωδεκανήσου καὶ ἀποβιώσας ἐν Ἀθήναις τῷ 1902. Ἐσπούδασε φιλολογίαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν καὶ ἐστάλη ὡς ὑπότροφος τῆς κυβερνήσεως ἐν Γερμανίᾳ, ἔνθα εἰδικῶς διέτριψε περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν, δημοσιεύσας πραγματείαν «Περὶ παραστάσεως ἀγγείου τῆς γλυπτοθήκης τοῦ Μονάχου». Ἐπιστρέψας ἐδίδαξεν ἐν γυμνασίοις καὶ ἐπὶ ἑξαετίαν (1880—1886) ἐχρημάτισε γυμνασιάρχης ἐν Θεσσαλονίκῃ. Τῷ 1893 διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης καὶ ἐπιγραφικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, βραχὺ δὲ μετὰ τὴν προαγωγήν του εἰς τακτικόν, ἀπαλλαγεὶς (1895) τῆς ὑπηρεσίας, ἀναδιωρίσθη αὖθις τῷ 1896. Ἐδημοσίευσε: «Δύο ἀρχαιολογικαὶ διατριβαὶ» (Ἀθῆναι 1887) καὶ «Ἀρχαιολογικὰ πάρεργα» (Ἀθῆναι 1888).

Δ. Α. Δ.

—Οἰκονόμου, *Ἀριστοτέλης Χρήστου*. Ἕλλην μαθηματικός, γεννηθεὶς ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1894, ὅπου καὶ ἐπεράτωσε τὰς ἐγκυκλίους αὐτοῦ σπουδάς. Τῷ 1919 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῶν μαθηματικῶν τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κατόπιν πρωτοτύπου διατριβῆς του «ἐπὶ τῆς γενικεύσεως τῆς ἐννοίας τῆς καμπυλότητος τῶν ἐπιφανειῶν». Τῷ 1924 διωρίσθη ἔκτακτος καὶ τῷ 1929 τακτικὸς καθηγητὴς τῶν ἀνωτέρων μαθηματικῶν ἐν τῷ Μετσοβίῳ πολυτεχνείῳ, διαδεχθεὶς τὸν Γ. Ρεμοῦνδον. Μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν του ἰδιαιτέρως ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ μελέτη του ἐπὶ θεωρήματός τινος τῶν μαθηματικῶν Καραθεοδωρῆ καὶ Féjer («Sur un théorème de M. M. Carathéodory et Féjer»).

Ν. Γ.

—Οἰκονόμου, *Θωμᾶς*. Ἕλλην ἠθοποιὸς καὶ σκηνοθέτης, γεννηθεὶς ἐν Βιέννῃ τῷ 1864 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1927. Πρὶν ἢ μετακληθῇ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α', ἔπαιζεν εὐδοκιμώτατα εἰς διάφορα γερμανικὰ θέατρα ὡς ἠθοποιός. Ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας ἐχρημάτισε πρῶτον καθηγητὴς τῆς Βασιλικῆς δραματικῆς σχολῆς, μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς ὁποίας, ἱδρυθέντος τοῦ Βασιλικοῦ θεάτρου, ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα τοῦ σκηνοθέτου καὶ ἀργότερον τὰ τοῦ διευθυντοῦ. Εἰς τὴν ὑποδειγματικὴν καὶ ἄοκνον ἐργασίαν τοῦ Θ. Οἰκονόμου ὀφείλεται ἡ ἀναβίβασις τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ ἡμετέρου καὶ ξένου θεάτρου, τὰ ὁποῖα παρουσίασεν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Βασιλικοῦ θεάτρου μὲ ὅλην τὴν ἁρμόζουσαν σκηνοθετικὴν καὶ σκηνογραφικὴν τελειότητα. Διὰ πρώτην φορὰν ἡ πρωτεύουσα ἐγνώρισεν ἀρτιώτατα ἐμφανισθέντα τὰ ἔργα: «Ὀρέστειαν» τοῦ Αἰσχύλου, «Ὄνειρον θερινῆς νυκτός», «Χειμωνιάτικο παραμύθι», «Δωδεκάτην νύκτα», «Μέγαιραν» τοῦ Σαίξπηρ, «Ἰφιγένειαν ἐν Ταύροις» καὶ «Φάουστ» τοῦ Γκαῖτε, «Δὸν Κάρλον» τοῦ Σίλλερ, «Στοιχειὸ τοῦ Πύργου» τοῦ Γκριλλπάρτζερ, «Στηρίγματα τῆς κοινωνίας» τοῦ Ἴψεν, «Ἁμαξᾶν Ἐνσελ» καὶ «Βουλιαγμένην καμπάναν» τοῦ Χάουπτμαν, «Ἰσαύρους», «Νικηφόρον Φωκᾶν» καὶ «Φαύσταν» τοῦ Βερναρδάκη κλπ. Μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ Βασιλικοῦ θεάτρου εἰργάσθη εὐδοκίμως ὡς διευθυντὴς σκηνοθέτης τοῦ θεάτρου Ὠδείου Ἀθηνῶν, ἀκολούθως δέ, συγκροτήσας ἴδιον θίασον, περιῆλθε διαφόρους πόλεις ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ. Ὁ Οἰκονόμου ἦτο βαθὺς γνώστης τοῦ θεάτρου καὶ διδάσκαλος ἀπαιτητικός, ἐπιζητῶν τὴν ἀρτίαν τῆς τέχνης ἐμφάνισιν.

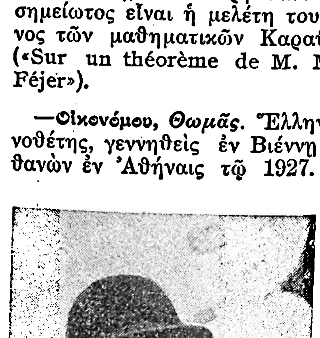

Θωμᾶς Οἰκονόμου.

Π. Α. ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΣ

— Οἰκονόμου, *Κωνσταντῖνος*, *βαρῶνος von Jan Serff.* Ἐπιφανὴς ἐκ Μακεδονίας Ἕλλην νευρολόγος, γεννηθεὶς ἐν Τεργέστῃ ἐξ εὐπόρων καὶ εὐγενῶν Ἑλλήνων γονέων (1877—1931). Διήνυσε τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς εἰς γερμανικὰς σχολὰς τῆς γενετείρας του, ἐκμαθὼν τελείως καὶ τὴν ἑλληνικήν, ὡς καὶ τὰς κυριωτέρας τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, ἐπὶ διετίαν δὲ εἶτα, τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ πατρός του, ἠκολούθησε μαθήματα ἐν τῇ ἀνωτάτῃ πολυτεχνικῇ σχολῇ τῆς Βιέννης, ὑποστὰς ἐπιτυχῶς καὶ τὴν πρώτην δοκιμασίαν εἰς τὴν μηχανολογίαν. Ὡς ἐκ τῶν μηχανικῶν του τούτων γνώσεων ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀεροναυτικήν, μεγάλην παρασχὼν συμβολὴν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἐξέλιξιν τῆς πτήσεως καὶ ἐκτελέσας οὗτος τὰς πρώτας πτήσεις ἐν Βιέννῃ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος. Ἀργότερον δέ, κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὑπηρέτησεν ὡς ἐθελοντὴς ἀεροπόρος. Τῷ 1895 ἐνεγράφη εἰς τὴν ἰατρικὴν σχολὴν Βιέννης, ἧς διδάκτωρ ἀνηγορεύθη τῷ 1901. Ἤδη κατὰ τὰ ἔτη τῶν σπουδῶν του ἐδημοσίευσεν ἐργασίαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Συμβολὴ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὑποφύσεως παρὰ τοῖς πτηνοῖς», ἣν καὶ ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν Ἀκαδημίαν ἐπιστημῶν τῆς Βιέννης. Ἐπὶ τριετίαν ὑπηρέτησεν ὡς βοηθὸς τῆς φυσιολογίας ἐν τῇ σχολῇ Βιέννης (1900—1903), ἐπεσκέφθη εἶτα διάφορα πανεπιστήμια, ὡς τοῦ Μονάχου, τῶν Παρισίων κτλ. (1904, 1905) καὶ ἀπὸ τοῦ 1906—1920 διετέλεσε κατ' ἀρχὰς βοηθός, εἶτα δὲ ἐπιμελητὴς τῆς νευρολογικῆς καὶ ψυχιατρικῆς κλινικῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βιέννης ὑπὸ τὸν Βάγνερ. Τῷ 1920 ἐγένετο ἔκτακτος καθηγητής, παραμείνας ἐν τῇ αὐτῇ κλινικῇ μέχρι τοῦ τέλους του καὶ ἀσχολούμενος εἰς τὰς κλινικὰς καὶ ἐργαστηριακάς του ἐρεύνας. Βαθὺς γνώστης τῆς ἀνατομικῆς, φυσιολογίας, ἀνατομοπαθολογίας καὶ παθολογικῆς φυσιολογίας τοῦ νευρικοῦ συστήματος, καταπληκτικὴν κεκτημένος ἱκανότητα εἰς τὸ μικροσκόπιον, πεπροικισμένος δὲ δι' ἐξαιρετικῆς ὅλως ἰδιοφυΐας περὶ τὰς ἐρεύνας, ἀπέβη μέγας ἐρευνητὴς τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, προαγαγὼν τὴν νευρολογίαν καὶ ψυχιατρικὴν διὰ τῶν ἀνακαλύψεων καὶ σοφῶν ἐργασιῶν του, δι' ὧν κατέκτησε διεθνῆ φήμην ἀνὰ τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον. Συνεπείᾳ τῆς μεγάλης καὶ καρποφόρου ἐπιστημονικῆς του δράσεως, κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ὑπεδείχθη κατ' ἀρχὰς ὡς διάδοχος τοῦ Edinger εἰς τὴν Φραγκφούρτην, εἶτα ἐπιμόνως ἐκλήθη εἰς τὴν νευρολογικὴν κλινικὴν Ζυρίχης ὡς διάδοχος τοῦ περιφήμου ἐρευνητοῦ τοῦ ἐγκεφάλου φὸν Monakow, καὶ ἐξ Ἀθηνῶν διηρωτήθη διὰ τὴν ἀνάληψιν ἕδρας ψυχιατρικῆς κλινικῆς, πλὴν οὐδεμίαν ἐκ τῶν ἄνω θέσεων ἐδέχθη. Τῷ 1928, ἐπὶ τῇ ἀποχωρήσει τοῦ καθηγητοῦ καὶ διδασκάλου αὐτοῦ, διασήμου Wagner Jaurreg, προεκρίθη οὗτος μεταξὺ ἄλλων ἀρίστων ἐπιστημόνων καὶ προὐτάθη ὡς τακτικὸς καθηγητὴς τῆς νευρολογικῆς καὶ ψυχιατρικῆς κλινικῆς τοῦ πανεπιστημίου Βιέννης, ἀλλ' ἀπέκλινε καὶ αὖθις τῆς ὑψηλῆς ταύτης τιμῆς, προτιμήσας τὴν ἵδρυσιν ἐν τῇ ἀνωτέρω κλινικῇ «Ἰνστιτούτου ἐρευνῶν τοῦ ἐγκεφάλου», οὗτινος ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν. Μεταξὺ τῶν πολυπληθῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν, τῶν ἀναγομένων εἰς ἱστολογικάς, φυσιολογικὰς καὶ ἀνατομοπαθολογικὰς ἐρεύνας τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ἐνδεικτικὰς τῆς ὀξείας παρατηρητικότητός του, τῆς ἀκριβείας καὶ τῆς πνευματικῆς του διαυγείας, ἀναφέρομεν ἐν πρώτοις τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀνακάλυψιν τῆς ληθαργικῆς ἐγκεφαλίτιδος ὡς αὐτοτελοῦς νόσου, περὶ τῆς ὁποίας τὴν πρώτην του ἀνακοίνωσιν ἐποιήσατο κατ' Ἰούλιον τοῦ 1917 ἐν τῇ νευρολογικῇ καὶ ψυχιατρικῇ ἑταιρείᾳ τῆς Βιέννης. Αἱ πρῶταί του περὶ ταύτης παρατηρήσεις ἐγένοντο κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1916 καὶ τὸ ἔαρ τοῦ 1917. Τῷ 1929 εἰς μονογραφίαν του περιέλαβεν ἐκτενέστερον τὴν νόσον, ἀλλ' ἄνευ οὐδεμιᾶς βασικῆς μεταλλαγῆς τῆς ἀρχικῶς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης περὶ ταύτης περιγραφῆς. Ἡ ἀνακάλυψίς του αὕτη ἔσχε μεγίστην σημασίαν οὐ μόνον διὰ τὴν νοσολογίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν φυσιολογίαν τοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ τὴν φυσιολογικὴν ψυχολογίαν ἐν γένει. Ἐκ τῶν ἐντοπίσεων αὐτῆς ἐξήχθησαν συμπεράσματα, τὰ πλεῖστα ὑπὸ τοῦ ἰδίου, ἐνδιαφέροντα τοὺς ἄνω κλάδους. Ἐγνώσθη οὕτως ὅτι πλεῖσται ψυχικαὶ λειτουργίαι, ὡς καὶ τὸ κέντρον τῆς ρυθμίσεως τοῦ ὕπνου, ἔχουσι σχέσιν μετὰ ὑποφλοιωδῶν συντελεστῶν (βασικοὶ πυρῆνες, ὀπτικὸς θάλαμος, διάμεσος καὶ μέσος ἐγκέφαλος). Ἡ περιγραφὴ τῆς νόσου ὑπὸ τοῦ Οἰκονόμου ἐπανελήφθη καὶ ἐπεκυρώθη ὑφ' ὁλοκλήρου τοῦ ἰατρικοῦ κόσμου, καὶ ἡ ἐπιδημικὴ ληθαργικὴ ἐγκεφαλῖτις ἀποκαλεῖται ὑπὸ πλείστων σήμερον νόσος τοῦ Οἰκονόμου. Ἀναφέρομεν τὴν πειραματικήν του ἐργασίαν τὴν ἐπέχουσαν θέσιν ἀνακαλύψεως, περὶ τῶν «ὁδῶν τῶν συνδεουσῶν τοὺς πυρῆνας τοῦ τριδύμου μὲ τὸν διεγκέφαλον καὶ τὸν ἐγκέφαλον». Ἐπίσης τὸ ὑφ' ὁλοκλήρου τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου μνημειῶδες χαρακτηρισθὲν ἔργον του ὑπὸ τὸν τίτλον: «Κυτταροαρχιτεκτονικὴ τοῦ φλοιοῦ τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ ἀνθρώπου», διανοῖγον νέους ὁρίζοντας ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ προωρισμένον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βάσις πάσης ἐν τῷ μέλλοντι ἐρεύνης πρὸς ἐπίλυσιν μεγάλων προβλημάτων τῆς φυσιολογίας καὶ παθολογίας τοῦ ἐγκεφάλου. Μετὰ τὰς ἐργασίας τῶν Vicq d' Azyr, Baillarger, Meynert, Betz, Brodmann, Vogt κλπ., ἀσχοληθέντων μὲ ἐρεύνας ἐπὶ τοῦ ἐγκεφαλικοῦ φλοιοῦ, πρῶτος ὁ Οἰκονόμου ἐνέτεινε πάσας τὰς δυνάμεις του πρὸς τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἀτομικότητος τῶν ἐγκεφαλικῶν πεδίων, ἀπεικονίσας καὶ σαφῶς καθορίσας 107 διαφόρου ἱστολογικῆς μορφῆς ἐγκεφαλικὰ πεδία. Τοῦ ἔργου του ἤρξατο τῷ 1912, ἀλλὰ λόγῳ τοῦ θανάτου του δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀγάγῃ τοῦτο εἰς πέρας. Ἀλλ' ὅτε τῷ 1925 συνεπλήρωσε τὸ πρῶτον μέρος τῆς «Κυτταροαρχιτεκτονικῆς» του, ἐδημιούργησε τοιοῦτον μνημειῶδες ἔργον, οἷον σχεδὸν δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ὁλόκληρος ἡ ἰατρικὴ βιβλιογραφία. Συνήνωσε τὸ σύνολον τῶν μελετῶν του τούτων εἰς ἕνα λαμπρὸν ἄτλαντα περιέχοντα 112 εἰκόνας μεγέθους 40×40 ὑφκτμ. τοπογραφικῶν ποικιλιῶν τῆς κυτταροαρχιτεκτονικῆς τοῦ ἐγκεφάλου, μετ' ἰδιαιτέρου κειμένου ἐξ 810 σελίδων μεγάλου σχήματος, ἐν ᾧ οὐ μόνον ἀφορίζονται καὶ περιγράφονται αἱ εἰκόνες, ἀλλὰ καὶ αἱ ἀνατομικαὶ αὐτῶν σχέσεις πρὸς τὴν λειτουργικήν των ἰδιότητα. Ἡ μακρὰ καὶ λεπτεπίλεπτος αὕτη ἐργασία ἐγένετο ἐν τῷ κοινῷ ἐργαστηρίῳ τῆς ψυχιατρικῆς κλινικῆς, ἐκ τοῦ λόγου δὲ τούτου ἔτι μᾶλλον ἀξιοθαύμαστον ἀποβαίνει τὸ γιγάντειον τοῦτο ἔργον, εἰς ὃ ὁλοψύχως συνειργάσθη ἀπὸ τοῦ 1919 καὶ ὁ τότε βοηθὸς αὐτοῦ Ἕλλην νευρολόγος ἰατρὸς Γεώργιος Κοσκινᾶς. Τῷ 1928 εἰς τὸν διεθνῆ σύνδεσμον τῆς νευρολογίας, ἐν τῇ νευρολογικῇ κλινικῇ τῆς Σαλπετριέρης, ὁ Οἰκονόμου ἐποιήσατο διάλεξιν ἐπὶ τῶν προβλημάτων τῶν προκυπτόντων ἐκ τῶν προσφάτων μελετῶν του ἐπὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ ἐγκεφάλου, ἥτις ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Ἕτερον παρεμφερὲς ἔργον του ὑπῆρξε τὸ περὶ τῆς «Διαδρομῆς τῶν ἰνῶν ἐν τῷ φλοιῷ τοῦ ἐγκεφάλου ἢ ἡ μυελοαρχιτεκτονική», ὅπερ ὅμως διεκόπη ὡς ἐκ τοῦ προώρου θανάτου του. Τέλος, ἀναφέρομεν τὰς ὡραίας αὐτοῦ μελέτας ἐπὶ τοῦ ὕπνου καὶ τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ διέποντος τοῦτον ἐν τῷ διεγκεφάλῳ, ἐπὶ τῆς προϊούσης ἐγκεφαλοποιήσεως κλπ. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ κοινωνικὴν ἔποψιν ὑπῆρξε λίαν συμπαθὴς φυσιογνωμία, προσηνὴς καὶ εὐγενὴς πρὸς πάντας καὶ ἐν ταὐτῷ καὶ πνευματώδης. Συνῆψε γάμον μετὰ τῆς πριγκιπίσσης Λιλῆς φὸν Σένμπουργκ Χάρτενσταϊν, θυγατρὸς τοῦ εὐφήμως γνωστοῦ Γερμανοῦ στρατηγοῦ. Αἱ παραδόσεις ὑφ' ἃς ἀνετράφη ἡ σύζυγός του ἐδημιούργησαν ἐν τῇ οἰκογενειακῇ των ἑστίᾳ εὐγενικὸν περιβάλλον, πρὸς ὃ τελείως προσηρμόζετο ἡ ὡραιότης τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς του. Μεγάλως προαπησχολήθη, ἵνα παρευρεθῇ εἰς τὸ κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1931 πρῶτον μεταπολεμικὸν νευρολογικὸν συνέδριον τῆς Βέρνης, εἰς ὃ καὶ μετέβη οὐχὶ καλῶς ἔχων, καὶ ἐποιήσατο ἀνακοίνωσιν λίαν ἐκτιμηθεῖσαν περὶ «Ἰαπωνικῆς ἐγκεφαλίτιδος». Ταχέως ὅμως ἡ ὑγιεινή του κατάστασις ἐπεδεινώθη καὶ ἐπανέκαμψεν οἴκοι, ἔνθα μετ' ὀλίγον ὑπέκυψε συνεπείᾳ ἐγκεφαλικῆς ἐμβολῆς. Διὰ τῶν ἐργασιῶν του ὁ Οἰκονόμου μεγάλως ἐτίμησε τὴν νευρολογικὴν σχολὴν τῆς Βιέννης, ὁ δὲ πρόωρος θάνατός του ὑπῆρξε διὰ τὴν νευρολογικὴν ἐπιστήμην μεγάλη ἀπώλεια. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀπένειμεν αὐτῷ τῷ 1928 τὸ ἀριστεῖον τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν. Τὴν τιμὴν ταύτην ἐθεώρησεν ἡ ἑλληνική του ψυχὴ ὡς τὴν κορωνίδα τῆς ἠθικῆς του ἀμοιβῆς. [Πρβλ. *Gustave Roussy* (Press. med. 28 Oct. 1931, No 86). — *Wagner Jauregg* (Wien. Klin. Wochenschr. 30 Oct. 1931, No 44).— *Κων. Τσιμινάκη* (Ἰατρικὴ Ἑταιρεία Ἀθηνῶν, Συνεδρία 7ης Νοεμβρίου 1931). — *Γ. Κοσκινᾶ* (Ἰατρικὴ Ἑταιρεία Ἀθηνῶν. Συνεδρία 7ης Νοεμβρίου 1931). «Ἰατρικὴ ἐφημερίς» 22 Νοεμβρίου 1931).]

Ο. ΡΑΛΛΙΔΗΣ

—Οἰκονόμου, *Μάνθος*. Ἕλλην ἐκ τῶν περὶ τὸν Ἀλῆ πασᾶν, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1770 εἰς Κουκούλι τῆς Ἠπείρου. Ἦτο ἐκ τῶν πρώτων γραμματέων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, προσληφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς καταλήψεως τοῦ πασαλικίου Ἰωαννίνων. Κατὰ τὸν σφραγιδοφύλακα τοῦ Ἀλῆ Λιδωρίκην, οὗτος μετὰ τῶν Σπ. Κολοβοῦ καὶ Κώστα Γραμματικοῦ ἀπετέλουν ἐν τῇ αὐλῇ αὐτοῦ εἶδος ὑπουργείου. Ἤσκει μεγάλην ἐπιρροὴν πλησίον τοῦ τυράννου, ἥτις ἀπέβη πολλάκις εὐεργετικὴ διὰ τοὺς Χριστιανούς. Τῷ 1807, μὲ κίνδυνον τῆς ἰδίας ζωῆς, διέσωσεν ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τὸν Οἰκονόμον τὸν ἐξ Οἰκονόμων, ἀπαχθέντα δέσμιον εἰς Ἰωάννινα. Ὁ Ἀλῆς ἐνεπιστεύετο εἰς αὐτὸν τὴν διαχείρισιν σπουδαιοτάτων ὑποθέσεων. Εἰς τὰς διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Ἄγγλου ἁρμοστοῦ Μαίτλανδ διὰ τὴν ἐξαγορὰν τῆς Πάργας ὁ Μάνθος Οἰκονόμου ἀπεστάλη ὡς πρῶτος πληρεξού-

Digitized by Google

σιός του. Καίτοι ἠδύνατο, ἐκ τῆς θέσεως τὴν ὁποίαν κατεῖχε, νὰ προσπορίζεται μεγάλα οἰκονομικὰ ὠφέλη, ἦτο πτωχότατος. Λέγεται ὅτι κατὰ τὴν ἐπιβληθεῖσαν ὑπὸ τοῦ τυράννου ἀναγκαστικὴν εἰσφορὰν διὰ τὴν ἐξαγορὰν τῆς Πάργας, μὴ ἐξαιρεθέντων ταύτης καὶ τῶν ἐγγύτατα πρὸς αὐτὸν κειμένων, ὁ Μάνθος Οἰκονόμου ἠδυνάτει νὰ καταβάλῃ τὸ ὁρισθὲν δι' αὐτὸν ποσὸν καὶ κατεβλήθη ὑπὸ φίλων του Χριστιανῶν καὶ Μωαμεθανῶν. Ἀπέλαυε τῆς γενικῆς ἐκτιμήσεως διὰ τὸ ἀκέραιον τοῦ χαρακτῆρός του καὶ τὴν σύνεσίν του. Ἀπὸ τοῦ 1813 εἶχε συνδεθῆ διὰ φιλίας μετὰ τοῦ Ἐμμανουὴλ Ξάνθου, κατελθόντος τότε εἰς Ἰωάννινα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διὰ τὴν ἔκδοσιν ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀδείας ἐξαγωγῆς ἐλαίου ἐκ Πρεβέζης, ἣν ἐπέτυχε διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Μάνθου Οἰκονόμου. Εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ἐμυήθη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Χριστοδούλου Οἰκονόμου, ἀποσταλέντος πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἰς Ἰωάννινα ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει κέντρου τῆς Ἑταιρείας, κατέστη δὲ ἐν Ἰωαννίνοις ὁ κυριώτερος πυρὴν τῆς Ἑταιρείας. Διετέλει εἰς συνεχῆ ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν ἐν Πάτραις καὶ Κερκύρᾳ ἑταιριστῶν καὶ ἐπειράθη μετὰ τῶν Ἀλ. Νούτσου καὶ Γ. Τουρτούρη νὰ προσεταιρισθῇ εἰς τὴν ἰδέαν τῆς Ἑταιρείας καὶ τὸν Ἀλῆ πασᾶν. Ὁ Γ. Οἰκονόμου, ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ Πασόμπεη, ἰσχυρίζεται εἰς περισωθέντα ἀπομνημονεύματά του ὅτι ὁ Μάνθος Οἰκονόμου διετέλει μετὰ τοῦ τελευταίου τούτου εἰς μυστικὴν συνεννόησιν καὶ τὸν παρώρμα εἰς τὰς ἐνεργείας του πρὸς ἐξόντωσιν τοῦ Ἀλῆ. Ἀλλ' ἐκ τινος ἐγγράφου τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ ἐλέγχονται ταῦτα ἀνακριβῆ. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ὑπὸ τῶν σουλτανικῶν στρατευμάτων, ἐξῆλθεν οὗτος ἐκ τοῦ φρουρίου μετὰ τοῦ Κ. Γραμματικοῦ καὶ παρεδόθη εἰς τὸν Πασόμπεην, ὅστις διέταξε τὴν ἀποκεφάλισίν του τῇ 22ᾳ Αὐγούστου 1820.

Β. Ι. ΔΗΜΑΡΑΤΟΣ

— **Οἰκονόμου, *Σοφία***, τὸ γένος *Μύλλερ*. Ἑλληνὶς μαθηματικός, γεννηθεῖσα τῷ 1902. Ἐσπούδασε τὰ μαθηματικὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, ἀναγορευθεῖσα διδάκτωρ αὐτοῦ τῷ 1923, κατόπιν διατριβῆς της ἀναφερομένης εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ἀλγεβροειδῶν συναρτήσεων.

Ν. Γ.

οἰκονομῶ (*—έω*)· διοικῶ, διαχειρίζομαι τὰ τοῦ οἴκου (*ἀρχ.*)· || τακτοποιῶ, διευθετῶ: «νὰ δοῦμε πῶς θὰ τὰ οἰκονομήσωμε», «καλὰ τὰ οἰκονομήσαμε»· || ἐξοικονομῶ, πορίζομαι τὰ ἀναγκαῖα, ἄλλως *πορεύομαι*: «πῶς τὰ οἰκονομᾶς; —πῶς νὰ τὰ οἰκονομήσωμε, στενοχώριες ἔχομε»· || δι' οἰκονομίας ἀποταμιεύω, ἐξευρίσκω: «ὁ θεὸς ξέρει πῶς οἰκονομῶ τὰ ἔξοδα τοῦ παιδιοῦ μου», «θὰ οἰκονομήσω χίλιες δραχμὲς νὰ σοῦ δώσω»· || μεταβ., παρέχω, προμηθεύω τι εἴς τινα οἱονεὶ μετὰ οἰκονομίας, μετὰ δυσκολίας: «ἀπὸ κεῖνα ποὺ ἔχω γιὰ λόγου μου θὰ σὲ οἰκονομήσω καὶ σένα»· || ἐπὶ τέκνων, ἀποκαθιστῶ, ἐξασφαλίζω διὰ γάμου ἢ ἄλλως: «καλὰ οἰκονόμησε τὰ κορίτσα του», «πῆρε μιὰ θεσούλα καὶ ἔτσι οἰκονομήθηκε».

Οἰκόπεδα *[Γεωγρ.]*. Τοποθεσία τῆς ἐπαρχίας Πάλης (Ληξουρίου) ἐν τῷ προφὴν δήμῳ Ἀνωγητῶν τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Ἀπέχει ¼ τῆς ὥρας πρὸς ΒΑ. τοῦ χωρίου Κοντογενάδα καὶ εἶναι μικρά, εὔφορος καὶ ἀνώμαλος κοιλάς, περιβαλλομένη ὑπὸ ὑψωμάτων. Ἐνταῦθα ἀνεκαλύφθησαν λείψανα μυκηναϊκῶν κατοικιῶν καὶ εἷς περίεργος τάφος τῆς αὐτῆς ἐποχῆς, ὅστις φαίνεται ὅτι ἦτο τυμβοειδὲς ὕψωμα περιβαλλόμενον κύκλῳ ὑπὸ σειρᾶς λίθων καὶ φέρον ἐπὶ τῆς κορυφῆς του ὡς σήματα λίθους ἀτελῶς ἢ καὶ οὐδόλως κατειργασμένους. Τοιούτου εἴδους τάφοι εἶναι πρωτοφανεῖς διὰ τὴν μυκηναϊκὴν ἐποχήν, τὰ δὲ πλησιέστερα ὁπωσδήποτε παράλληλα εἶναι οἱ ἐν Λευκάδι ὑπὸ Δαίρπφελδ ἀνακαλυφθέντες «ἀχαϊκοὶ» τάφοι καὶ μεταγενέστεροι ἐτρουσκικοὶ τύμβοι. Δυστυχῶς, ἀκριβέστεραι παρατηρήσεις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γίνουν διὰ τὴν μεγάλην ἀνατροπὴν καὶ ἀναστάτωσιν τῶν χωμάτων λόγῳ καθιζήσεως, ἐξ ἧς καὶ προῆλθον εἰς φῶς τὰ λείψανα ἐκεῖνα. Τὰ εὑρήματα εἶναι συνήθη ὑστερομυκηναϊκὰ ἀντικείμενα, ἤτοι μικρὰ ἀγγεῖα, γραπτὰ καὶ ἄγραφα, ἀντικείμενα ἐκ πηλοῦ, ὑαλομάζης καὶ ἡμιπολυτίμων λίθων, σκεύη καὶ ἐργαλεῖα χαλκᾶ, τέλος δὲ χρυσᾶ τινα κοσμήματα (σφηκωτῆρες). Τὰ εὑρήματα ταῦτα πιστοποιοῦν τὴν ὕπαρξιν πυκνοῦ μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ ἐν τῇ νήσῳ τῆς Κεφαλληνίας, πρᾶγμα ἔχον σπουδαιότητα διὰ τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν ὁμηρικὴν Ἰθάκην συζητήσεις. Ἤδη ἀποδεικνύεται ὅτι καὶ ἡ χερσόνησος Πάλη ἐκέκτητο μυκηναϊκὸν πολιτισμόν. Αὐτὴ ὑπὸ μερικῶν παλαιῶν συγγραφέων ἐταυτίζετο πρὸς τὸ Δουλίχιον τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν.

Σ. Μ.

οἰκόπεδον (τό). Καλεῖται οὕτω τὸ γήπεδον, τὸ μήπω οἰκοδομηθέν, ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς τοποθεσίας του δυνάμενον νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ἀνέγερσιν ἀστικῶν οἰκοδομῶν, ἢ δι' ἄλλας ἀνάγκας τῶν πόλεων, καὶ τὸ ὁποῖον ὁ ἰδιοκτήτης προορίζει διὰ τοὺς σκοποὺς τούτους, αἴρων τὴν προτέραν γεωργικὴν ἢ κηπουρικὴν χρῆσίν του ἐντὸς τῆς περιφερείας τῶν πόλεων, καὶ ἰδίως τῶν μεγαλυτέρων. Ἐνίοτε τὰ οἰκόπεδα κεῖνται ἐν τῷ μέσῳ συνοικιῶν ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐκτισμένων καὶ μεταξὺ κατῳκημένων οἰκιῶν τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως.

— *[Οἰκον.]* Τὰ *οἰκόπεδα* ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀστικὴν κτηματικὴν (ἔγγειον) ἰδιοκτησίαν καὶ ἔχουσιν ἐντελῶς ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν. Ἀποτελοῦσιν ἔδαφος προωρισμένον διὰ τὰς οἰκοδομὰς τῶν πόλεων, ἰδιαιτέρας τεχνικῆς καὶ οἰκονομικῆς σημασίας, ἐντελῶς δ' ἐξαιρετικῆς ἀφ' ὅτου τὸ ῥεῦμα τῆς ἀστυφιλίας καὶ αἱ μεταπολεμικαὶ περιστάσεις ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀθρόαν συρροὴν τοῦ πληθυσμοῦ πρὸς τὴν ἀστικὴν ἐγκατάστασιν ἐντὸς τῶν πόλεων ἢ καὶ εἰς γειτονικοὺς νέους συνοικισμούς.

Ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τῶν οἰκοπέδων εἶναι ὅτι ἀφίενται ἐπίτηδες ἐπὶ μακρόν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, χρόνον ἀνοικοδόμητα, δὲν χρησιμοποιοῦνται παντάπασι καὶ ἑπομένως δὲν ἀποδίδουσι πρόσοδόν τινα, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐπάγονται δαπάνην τινά, ἀφοῦ δὲν διατίθενται ἐπ' αὐτῶν οὔτε κεφάλαια, οὔτε ἐργασία, ἐνίοτε δὲ χρησιμοποιοῦνται διὰ μικροτέρας σημασίας σκοπούς, οἷον ἐργοστάσια, ἀποθήκας ξύλων, ἀνθράκων κτλ., ἀποδίδοντα μικρὰν πρόσοδον. Ἐν τούτοις, σὺν τῷ χρόνῳ, ὁ ἰδιοκτήτης, παραμένων ἐν τῷ μεσοχρόνῳ ἀδρανής, μὴ καλλιεργῶν τὸ γήπεδόν του, πραγματοποιεῖ μέγα κέρδος, λόγῳ τῆς ὑπεραξίας, τὴν ὁποίαν ἀποκτοῦν τὰ οἰκόπεδα συνήθως μετὰ ταχύτητος, ἰδίως εἰς περιόδους οἰκονομικῆς εὐημερίας, ὁπότε αἱ εὐκαιρίαι εὐνοοῦσιν ἀνάπτυξιν τοῦ πληθυσμοῦ, τῆς συγκοινωνίας καὶ ἐν γένει τῆς ἀστικῆς ἐγκαταστάσεως. Ἀναπτύσσεται τότε ζήτησις πρὸς ἀγορὰν οἰκοπέδων, ἐνῷ ἡ προσφορά, ἐκ λόγων κερδοσκοπίας, ἐλαττοῦται εἰς τὸ ἐλάχιστον, καὶ ἡ ἰδιωτικὴ ἰδιοκτησία ἐπωφελεῖται ἐξαιρετικῶς, ἀσκοῦσα εἶδος μονοπωλίου τοῦ ἐδάφους τῶν οἰκοπέδων της. Ἡ ὑπεραξία τῶν οἰκοπέδων ἀνήκει εἰς τὴν ὑπὸ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης λεγομένην ἀκέρδητον πρόσοδον (unearded increment), ἥτις ὀφείλεται οὐχὶ εἰς τὴν συνδρομὴν τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐργασίας, ἀλλ' ἄλλων αἰτίων. Ἐκ τῶν λόγων τούτων εἰσήχθη ἐν Ἑλλάδι διὰ τοῦ νόμου ,ΓΦΛΣΤ' (ὑπ' ἀριθ. 3536) τοῦ 1909 ἡ φορολογία τῶν οἰκοπέδων, ἀλλ' ἀποτυχοῦσα ἐν τῇ ἐκτελέσει, κατηργήθη διὰ τοῦ νόμου 1640 τοῦ 1919 περὶ φορολογίας τῶν καθαρῶν προσόδων. Ἡ διὰ τοῦ νόμου 1642 τοῦ 1919, περὶ φορολογίας τῆς αὐτομάτου ὑπερτιμήσεως τῆς ἀκινήτου ἰδιοκτησίας, ἐπιβληθεῖσα φορολογία περιελάμβανε καὶ τὴν φορολογίαν τῆς ὑπεραυξήσεως τῆς ἀξίας ἢ τοῦ εἰσοδήματος τῶν οἰκοπέδων, ἀλλὰ ἡ μὲν φορολογία τοῦ ὑπερεισοδήματος κατηργήθη διὰ τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος τῆς 8 Σεπτεμβρίου 1923, ἡ δὲ τοῦ ὑπερτιμήματος διὰ τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος τῆς 19 Μαρτίου 1929, ὅπερ ἐπέβαλε τὸν καὶ νῦν ἰσχύοντα φόρον μεταβιβάσεως.

Μεταπολεμικαὶ περιστάσεις, ὅλως ἔκτακτοι, ἐμφανισθεῖσαι μετὰ ἐξαιρετικῆς ἐντάσεως ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἰδίως ἐν ταῖς μεγαλυτέραις πόλεσιν, ἐν Ἀθήναις, Πειραιεῖ καὶ Θεσσαλονίκῃ, ὡς ἐκ τῆς ἀθρόας ἐγκαταστάσεως προσφυγικοῦ πληθυσμοῦ ἐντὸς τῶν πόλεων καὶ ἐν τοῖς περιχώροις αὐτῶν, ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν μετατροπὴν ἐδαφῶν, πρότερον προωρισμένων εἰς γεωργικὴν ἢ κτηνοτροφικὴν ἐκμετάλλευσιν, εἰς χώρους προωρισμένους δι' ἐπέκτασιν τῶν πόλεων, ἢ διὰ νέους συνοικισμούς. Ἕνεκα τῶν λόγων τούτων μεγάλαι ἐκτάσεις ἠγοράσθησαν πρὸς κερδοσκοπικὴν μεταπώλησιν διὰ τεμαχισμοῦ των εἰς μικρὰ οἰκόπεδα. Τὴν ἐπέκτασιν ταύτην ηὐνόησεν, ἕνεκα γενικωτέρας κοινωνικῆς ἀνάγκης, ἡ περὶ συνοικισμῶν νεωτέρα νομοθεσία, εἰδικὰ δὲ νομοθετικὰ μέτρα ἐλήφθησαν περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως οἰκοπέδων πρὸς ἐγκατάστασιν προσφύγων, νέων βιομηχανιῶν κλπ.

— *[Νομ.]* Κυριολεκτικῶς *οἰκόπεδον* ἢ *οἰκότοπος* καλεῖται τὸ γήπεδον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι ἐκτισμένος οἶκος, καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην γίνεται χρῆσις παρὰ Θουκυδίδου (Βιβλ. Δ' 90) τῆς λέξεως οἰκόπεδον (λατιν. area domus). Ἐν τῇ νεωτέρᾳ ὅμως νομοθεσίᾳ γίνεται συνήθως χρῆσις τοῦ ὅρου οἰκόπεδον ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀσκεποῦς γηπέδου, τοῦ προωρισμένου δι' ἀνέγερσιν οἰκοδομῆς, ἐνίοτε δὲ καὶ τοῦ οἰκοπέδου, ἐφ' οὗ ὑπάρχει οἰκοδομή. Τὰ οἰκόπεδα ἀνήκουσιν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐνσωμάτων ἀκινήτων κτημάτων (ἄρθρον 1—3 νόμου τοῦ 1837 περὶ διακρίσεως κτημάτων). Κατὰ γενικὸν κανόνα, ἰσχύουσι περὶ αὐτῶν αἱ γενικαὶ διατάξεις τοῦ Συντάγματος (ἄρθρα 19 καὶ 119) καὶ τῶν νόμων, αἱ προστατεύουσαι τὴν ἀκίνητον ἰδιοκτησίαν. Μεταξὺ τῶν διατάξεων τούτων εἶναι ὅτι ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ ἐδάφους δεσπόζει καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῦ καὶ ὑπ' αὐτὸ εὑρισκομένων, ἔχων, σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ὀρύττειν πρὸς εὕρεσιν ὕδατος. Ἑπομένως, ἐὰν ἡ ἁρμοδία ἀρχὴ ἀρνῆται νὰ ἐκδώσῃ ἄδειαν οἰκοδομήσεως ἐπὶ οἰκοπέδου, ἀσκεῖται τὸ παράγγελμα τῆς διαταράξεως τῆς νομῆς κατὰ τοῦ δημοσίου. Ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ οἰκοπέδου ὡς ἀστικοῦ κινήματος ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ προορισμοῦ, ὃν προσδίδει ὁ ἰδιοκτήτης εἰς αὐτό, τὸ κύριον δὲ χαρακτηριστικὸν τῶν οἰκοπέδων εἶναι ὅτι εἶναι ἀσκεπῆ καὶ δὲν προορίζονται εἰς γεωργικὴν ἐκμετάλλευσιν. Ἡ νομοθεσία ἡ ἀναφερομένη εἰς τὰ οἰκόπεδα συνοψίζεται ὡς ἑξῆς:

1) *Ἰδιοκτησία κατ' ὀρόφους*. Οἱ ἰδιοκτῆται ἑκάστου ὀρόφου ἢ διαμερίσματος εἶναι, ἀναλόγως τῆς ἀξίας αὐτοῦ, ἐξ ἀδιαιρέτου συγκύριοι τοῦ οἰκοπέδου τῆς οἰκίας του, κατὰ τὸ νομοθετικὸν διάταγμα τῆς 19 Μαρτίου 1927 περὶ τῆς κατ' ὀρόφους ἰδιοκτησίας.

2) *Ὅροι οἰκοδομήσεως ἐπὶ οἰκοπέδων κλπ.* Τὸ διάταγμα τῆς 9/21 Ἀπριλίου 1836, περὶ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ σχεδίου τῆς πόλεως Ἀθηνῶν, διαλαμβάνει διατάξεις περὶ ἰσοπεδώσεως καὶ καθαρισμοῦ τοῦ οἰκοπέδου δι' ἐξόδων τοῦ ἰδιοκτήτου, περὶ διαρρυθμίσεως οἰκοπέδων πρὸ οἰκοδομήσεως εἰς σχῆμα ὀρθογώνιον. Κατὰ δὲ τὸ ἄρθρον 3, τὸ οἰκοδομούμενον οἰκόπεδον πρέπει νὰ ἔχῃ 200 τ. πήχεων ἐμβαδὸν τοὐλάχιστον. Εἰδικὰ διατάγματα τῆς 2 Αὐγούστου 1839 καὶ τῆς 20 Νοεμβρίου 1842 ἐξεδόθησαν διὰ τὸ σχέδιον τῆς πόλεως Ἑρμουπόλεως, ἐπηκολούθησεν ὁ γενικὸς νόμος ΣΚΒ' τῆς 20 Ἀπριλίου 1867 καὶ διάφορα ἄλλα διατάγματα, εἰδικὰ διὰ πόλεις τοῦ κράτους. Πλήρης κῶδιξ εἶναι τὸ νομοθετικὸν διάταγμα τῆς 17 Ἰουλίου 1923 περὶ σχεδίου πόλεων καὶ κωμῶν, τροποποιηθὲν διὰ τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος τῆς 26 Φεβρουαρίου 1929. Ἐν αὐτοῖς εὕρηνται καὶ διατάξεις ἀφορῶσαι τὰς ἐπὶ οἰκοπέδων οἰκοδομήσεις. Μεταξὺ τῶν διατάξεων τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος τοῦ 1925 εἶναι καὶ αἱ ἀφορῶσαι ἀπαλλοτρίωσιν ἀκινήτων, πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν ἐγκεκριμένων σχεδίων τῶν πόλεων, κωμῶν κλπ., τὴν τακτοποίησιν οἰκοπέδων πρὸ πάσης οἰκοδομικῆς ἐργασίας, τὴν κατὰ πρασιὰς οἰκοδόμησιν, τὴν τύχην τῶν μὴ οἰκοδομησίμων λόγῳ μικροῦ ἐμβαδοῦ οἰκοπέδων, τὰ ὁποῖα προσκυροῦνται εἰς τὰ γειτονικά, τὴν ἀπαγόρευσιν μεταβιβάσεως οἰκοπέδων, ἐφ' ὧν ἐσχηματίσθησαν ὁδοὶ ἢ πλατεῖαι καθὼς ἐπίσης καὶ τῆς μεταβιβάσεως γηπέδων, κειμένων ἐντὸς ζώνης κειμένης πέριξ τῶν ὁρίων σχεδίων πόλεων, περὶ ἐξυγιάνσεως καὶ περιφράξεως τῶν οἰκοπέδων καὶ ποινῶν τοῦ ἰδιοκτήτου. Ἐν γένει, ἡ περὶ οἰκοπέδων νομοθεσία ἐπιβάλλει περιορισμοὺς τῆς κυριότητος αὐτῶν, ἐκ λόγων δημοσίου συμφέροντος καὶ ἰδίως χάριν τοῦ σχεδίου τῶν πόλεων καὶ τῆς ὑγιεινῆς αὐτῶν.

3) *Ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτρίωσις. Προσφυγικοὶ συνοικισμοί*. Ἡ νεωτέρα νομοθεσία ηὐνόησεν, ἕνεκα κοινωνικῆς ἀνάγκης, τὴν ἀναγκαστικὴν ἀπαλλοτρίωσιν γηπέδων, ἰδίως χάριν ἀστικῆς ἐγκαταστάσεως προσφύγων κλπ. Μεταξὺ τῶν περὶ τούτου νομοθετικῶν μέτρων εἶναι τὸ νομοθετικὸν διάταγμα τῆς 4 Ἰουνίου 1923, περὶ παραχωρήσεως δημοσίων κτημάτων καὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως ἰδιωτικῶν τοιούτων πρὸς ἀστικὴν ἐγκατάστασιν προσφύγων, κατ' ἐξαίρεσιν τοῦ ὁποίου ἐξεδόθη τὸ νομοθετικὸν διάταγμα τῆς 31 Ὀκτωβρίου 1931. Τελευταῖον ἐξεδόθη τὸ νομοθετικὸν διάταγμα τῆς 14 Νοεμβρίου 1931, περὶ διοικήσεως προσφυγικῶν συνοικισμῶν, ἀφορῶν εἰς τὴν διάθεσιν οἰκοπέδων προερχομένων ἐκ τῶν ἀπαλλοτριώσεων τῶν γενομένων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ

οἰκοπεδοφάγος (ὁ)· ὁ σφετεριζόμενος ἢ καταπατῶν ἀλλότρια οἰκόπεδα, ἰδίᾳ ἐπὶ οἰκοπέδων ἀδεσπότων ἢ δημοσίων.

οἶκος (ὁ)· ὁ ἐστεγασμένος τόπος, ὅπου κατοικεῖ τις, οἰκία, κοιν. *σπίτι*: «κατ' οἶκον ἔρευνα»· || «οἶκος Θεοῦ» ναός, ἐκκλησία, «οἶκος τυφλῶν» ἄσυλον, ἐκπαιδευτήριον τυφλῶν· || «στρατιωτικὸς οἶκος τοῦ βασιλέως, —τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας» οἱ ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ ὑπηρεσίᾳ τοῦ βασιλέως ἢ τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας στρατιωτικοὶ (κατ' ἀπόδοσιν τοῦ γαλλ. maison militaire)· || «ἐμπορικὸς—, βιομηχανικὸς—, ἐκδοτικὸς οἶκος» ἐμπορικὴ ἐπιχείρησις ἔχουσα εὐρεῖαν ὀργάνωσιν καὶ ἔκτασιν ἐργασιῶν (κατ' ἀπόδοσιν τοῦ γαλλ. maison de commerce)· || «οἶκος ἀνοχῆς» πορνεῖον (κατὰ μετάφρασιν τοῦ γαλλ. maison de tolérance).

— *[Ὑμνολ.]* Ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ὑμνολογίᾳ οἱ πρὸ τῆς περιόδου τῶν *κανόνων* ὕμνοι, οἵτινες καλοῦνται *κοντάκια*, σύγκεινται συνήθως ἐξ 20 μέχρι 30 ἢ καὶ πλειόνων ἔτι ὁμοίων ἀλλήλαις τὸ μετρικὸν σχῆμα στροφῶν. Αἱ στροφαὶ αὗται ἐκλήθησαν *οἶκοι*, διότι περιέχουσι καὶ οὗτοι ἐν συνόψει ἅπασαν τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἁγίου καὶ τῆς ἑορτῆς, προτάσσεται δὲ τούτων ὡς προοίμιον μία διάφορος τὸ μετρικὸν σχῆμα ἐλάσσων στροφή, σπανιώτερον δύο καὶ σπανιώτατα τρεῖς, τὰ καλούμενα κοντάκια, καταλήγουσι δὲ πᾶσαι αἱ στροφαὶ αὗται εἰς τὸ αὐτὸ ἐφύμνιον, ὅπερ εἶναι κανονικῶς μονόκωλον ἢ δίκωλον. Ἅπαντες οἱ οἶκοι, ὡς καὶ τὰ κοντάκια, δὲν ἀναγινώσκονται ἤδη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καθ' ὅσον καθιερώθη, μετὰ τὴν περίοδον τῶν διαδεχθέντων αὐτοὺς κανόνων, ν' ἀναγινώσκηται, μετὰ τὴν στ' ᾠδὴν τῶν κανόνων, μόνον ἡ πρώτη στροφὴ ἀμφοτέρων, μεθ' ὃ συνάπτεται τὸ συναξάριον τῆς ἡμέρας.

Ἐξαίρεσιν ἀποτελεῖ ὁ λεγόμενος «Ἀκάθιστος Ὕμνος» τῆς Θεοτόκου, ὅστις σύγκειται ἐκ τοῦ προοιμίου, ἤτοι τοῦ κοντακίου «Τῇ ὑπερμάχῳ κλπ.», καὶ ἐξ 24 οἴκων κατὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν τάξιν

Digitized by Google

τῆς ἀλφαβήτου α—ω, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἀκροστοιχίς. Καὶ τὸ μὲν προοίμιον ἔχει ἰδίους ρυθμοὺς μὴ ἀνακυκλουμένους, οἱ δὲ οἶκοι ἀποτελοῦσι δώδεκα δυαδικὰς περικοπάς, ἀποδιδούσας τὸν αὐτὸν ρυθμόν. Οἱ δύο ὅμως οἶκοι ἑκάστης περικοπῆς διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ τὸ ρυθμικὸν σχῆμα. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ὑπὸ μὲν τῶν περιττῶν οἴκων, ἤτοι τῶν ἀπὸ τοῦ α, γ, ε κλπ. ἀρχομένων, ἐπαναλαμβάνονται οἱ αὐτοὶ ρυθμοί, ὑπὸ δὲ τῶν ἀρτίων, τῶν ἀπὸ τοῦ β, δ, ζ κλπ. ἀρχομένων, οἱ αὐτοὶ μὲν πρὸς ἀλλήλους, διάφοροι δὲ τῶν περιττῶν. Ἐφύμνιον ἔχουσιν οἱ μὲν περιττοὶ οἶκοι τὸ «Χαῖρε νύμφη ἀνύμφευτε», οἱ δὲ ἄρτιοι τὸ «Ἀλληλούϊα». Λόγῳ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν αὐτῶν ρυθμῶν, δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἐπανελαμβάνετο καὶ τὸ αὐτὸ μέλος, ἤδη ὅμως ᾄδεται μόνον τὸ προοίμιον «Τῇ ὑπερμάχῳ», οἱ δὲ οἶκοι «Ἄγγελος πρωτοστάτης κλπ.» ψιλῶς ἢ μᾶλλον κεχυμένως (recitativo) ἀπαγγέλλονται· ὅμως οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ᾔδοντο τὸ πάλαι καὶ οἱ οἶκοι, ὡς μαρτυροῦσι τὰ ἔτι καὶ νῦν ἀργῶς εἰς τὸν ἦχον τοῦ κοντακίου ψαλλόμενα μετὰ τὸ τέλος ἑκάστου οἴκου ἐφύμνια «Χαῖρε νύμφη ἀνύμφευτε» καὶ «Ἀλληλούϊα». Ν. Α. Χ.

— *[Ἐγκυκλ.-Ἀρχιτ.]* Βλ. λ. *οἰκία* καὶ *κατοικία*.

— **Οἶκος Μετανοίας** *[Βυζαν.]*· βλ. λ. *Μετανοίας* Οἶκος.

οἰκοσημολογία (ἡ). Κλάδος τῆς *ἐραλδικῆς*, ἀσχολούμενος μὲ τὴν μελέτην τῶν *οἰκοσήμων* (βλ. λ.), ὡς στοιχείων γενεαλογίας καὶ ἱστορίας.

οἰκόσημον (τὸ) *[Ἐραλδ.]*. Εἰκών τις, ζῴου, φυτοῦ, ἐργαλείου, οὐρανίου φαινομένου ἢ ἄλλου ἀντικειμένου, ἣν δικαιοῦνται νὰ φέρωσι πάντα τὰ μέλη εὐγενοῦς οἰκογενείας πρὸς διάκρισιν αὐτῆς καὶ πρὸς καθορισμὸν τοῦ τίτλου εὐγενείας αὐτῆς. Ἡ χρῆσις *οἰκοσήμων* ἢ *ἐμβλημάτων* ἤρξατο κατὰ πρῶτον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν σταυροφοριῶν (βλ. λ. *ἐραλδική*). Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἕκαστος ἱππότης ἐλάμβανε κατ' ἀρέσκειαν καὶ αὐτοβούλως οἱονδήποτε ἤθελεν ἔμβλημα, ἐνθυμίζον συνήθως ἀξιόλογον αὐτοῦ πολεμικὸν κατόρθωμα ἢ σπουδαίαν πρὸς τὸν ἡγεμόνα ὑπηρεσίαν. Ἀλλ' ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος οἱ ἡγεμόνες τῶν διαφόρων κρατῶν ἀνέλαβον μόνοι τὸ δικαίωμα ἀπονομῆς οἰκοσήμων εἰς τοὺς εὐγενεῖς, καταστήσαντες αὐτὰ κληρονομικὰ εἰς τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν, ἐξήσκουν δὲ τὸ δικαίωμα τοῦτο καὶ ἐξασκοῦσιν ἔτι εἰς τὰ βασιλευόμενα κράτη τῆς Εὐρώπης, διὰ τῶν παρ' αὐτῶν διοριζομένων *κηρύκων*, οἷς εἶναι ἀνατεθειμένη ἡ ἐπίβλεψις τῶν ὑπὸ τῶν εὐγενῶν φερομένων οἰκοσήμων, ἡ ἀλλοίωσις αὐτῶν ἕνεκα κληρονομίας ἢ γάμου ἢ καθ' ἡγεμονικὴν ἐπιταγὴν κτλ.

Μέρη τοῦ οἰκοσήμου εἶναι: 1) ὁ *θυρεός*, παριστάνων τὴν ἀσπίδα ἢ μᾶλλον τὸ δέρμα, δι' οὗ ἐκαλύπτετο αὕτη καὶ ἐφ' οὗ ἀπεικονίζοντο τὰ οἰκόσημα· 2) τὰ *καταυχένια* ἢ *παραπετάσματα*, ἑκατέρωθεν τοῦ ἄνωθεν τοῦ θυρεοῦ κράνους· 3) τὸ *κράνος* ἄνωθεν τοῦ θυρεοῦ καὶ διάφορον κατὰ τὸν βαθμὸν εὐγενείας τοῦ φέροντος, οἷον τῶν ἡγεμόνων χρυσοῦν, ἀνοικτὸν καὶ ἐστραμμένον κατὰ μέτωπον, τὸ τῶν πριγκίπων καὶ δουκῶν ὁμοίως, ἀλλ' ἡμίκλειστον, τῶν κομίτων ἐστραμμένον κατὰ ἓν τρίτον δεξιὰ καὶ κλειόμενον διὰ χρυσῶν ἐλασμάτων· 4) τὸ *στέμμα*, ἄνωθεν τοῦ κράνους καὶ διάφορον κατὰ τὸν βαθμὸν τοῦ φέροντος· 5) τὸ *λοφίον*, ἐν εἴδει πτερῶν ἄνωθεν τοῦ κράνους· 6) τὰ *στηρίγματα*, ἤτοι ζῷα, ἄγγελοι κτλ. στηρίζοντες ἑκατέρωθεν τὸν θυρεόν· 7) τὸ *ρητόν*, ἐγγεγραμμένον συνήθως κάτωθι τοῦ θυρεοῦ· 8) ἡ *χλαμύς*, περιβάλλουσα μόνον τὰ οἰκόσημα τῶν ἡγεμόνων καὶ πριγκίπων. Οἱ *χρωματισμοὶ* τοῦ θυρεοῦ σημειοῦνται διὰ στίξεων (χρυσοῦν) ἢ γραμμῶν, ὁριζοντίων διὰ τὸ κυανοῦν, κατακορύφων διὰ τὸ ἐρυθρόν, ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερὰ διὰ τὸ πράσινον, ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ διὰ τὸ πορφυροῦν, διὰ διασταυρουμένων γραμμῶν διὰ τὸ μέλαν, καὶ κενόν, ἄνευ γραμμῶν, διὰ τὸ ἀργυροῦν. Ἐπίσης αἱ μηλωταὶ σημειοῦνται συμβολικῶς διὰ ποικίλων στιγμάτων. Σημειωτέον ὅτι ἡ διὰ τὸν θεατὴν ἀριστερὰ πλευρὰ τοῦ θυρεοῦ καλεῖται δεξιά, καὶ διὰ τὴν δεξιὰν τἀνάπαλιν, ὡς νὰ ἵστατο ὄπισθεν αὐτοῦ ὁ φέρων αὐτὸ ἱππότης. Ὁ θυρεὸς τέμνεται διὰ γραμμῶν εὐθειῶν ἢ τεθλασμένων:

Κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ τμήματος οἰκοσημολογίας τῆς «Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἑταιρείας» τῆς Ἑλλάδος δεκτὸν γενόμενον λεξιλόγιον τῶν ὅρων τῆς ἐραλδικῆς (βλ. *Ε. Ρ. Ραγκαβῆ* καὶ *Γ. Τιπάλδου* «Ἐγχειρίδιον οἰκοσημολογίας», Ἀθῆναι 1926), τὰ κύρια μέρη τοῦ θυρεοῦ ὀνομάζονται ὡς ἑξῆς: *Σημεῖα τοῦ θυρεοῦ*. Α=μέσον τοῦ θυρεοῦ, Β=κέντρον τῆς κορυφῆς, Γ=αἰχμὴ τῆς βάσεως, Δ=δεξιὰ πλευρά, Ε=ἀριστερὰ πλευρά, =ΣΤ δεξιὰ γωνία τῆς κορυφῆς, Ζ=ἀριστερὰ γωνία τῆς κορυφῆς, Η=δεξιὰ γωνία τῆς βάσεως, Θ=ἀριστερὰ γωνία τῆς βάσεως.

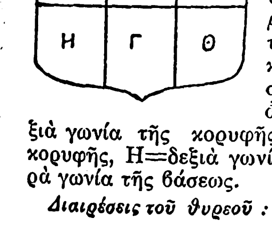

Διαιρέσεις τοῦ θυρεοῦ : αα'. Διὰ τῆς γραμμῆς αα' ὁ θυρεὸς κατατέμνεται εἰς δύο, δ ἀ τῆς ββ' τέμνεται εἰς δύο, διὰ τῆς γγ' διατέμνεται δεξιόθεν εἰς δύο, διὰ τῆς δδ' διατέμνεται ἀριστερόθεν, διὰ τῆς εε' κατατέμνεται ἐπὶ δεξιά, διὰ τῆς στστ' κατατέμνεται ἐπ' ἀριστερά. Δι' ἀμφοτέρων ὁμοῦ τῶν γραμμῶν εε' καὶ στστ' ὁ θυρεὸς κατατέμνεται τριχῇ. Δι' ἀμφοτέρων ὁμοῦ τῶν γραμμῶν αα' καὶ ββ' ὁ θυρεὸς λέγεται *τετραγωνισμένος*.

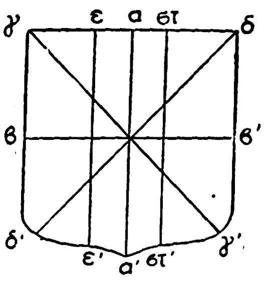

Διὰ τῶν γραμμῶν γγ' καὶ δδ' ὁ θυρεὸς λέγεται *διατετμημένος χιαστί*.

Ἐν τῇ τμήσει ἢ κατατμήσει τοῦ θυρεοῦ διὰ τῶν γραμμῶν αα' καὶ ββ' δυνατὸν ἡ μία τῶν γραμμῶν τούτων νὰ φθάνῃ μόνον μέχρι τοῦ σημείου συναντήσεως τῆς ἑτέρας γραμμῆς, κατὰ τὸ μέσον τοῦ θυρεοῦ. Τότε ὁ θυρεὸς λέγεται *ἡμιτετμημένος* ἢ *ἡμικατατετμημένος* δεξιόθεν ἢ ἀριστερόθεν. *Ανατετραγωνισμὸς* λέγεται ἡ ἐκ νέου εἰς τέσσαρα διαίρεσις ἑκάστου τετάρτου τῶν εἰς τέσσαρα διὰ τῶν γραμμῶν αα' καὶ ββ' διῃρημένων θυρεῶν.

Τιμητικὰ σχήματα. Τὸ ἄνω τρίτον τοῦ θυρεοῦ, ὁριζόμενον κάτωθεν διὰ τῆς γραμμῆς ζζ', εὐθείας ἢ τεθλασμένης, λέγεται *κορυφή*, ἔχουσα ἴδιον χρωματισμόν, ἤτοι ἐκ μετάλλου ἐὰν ὁ λοιπὸς θυρεὸς φέρῃ χρῶμα, καὶ χρώματος ἐὰν ὁ θυρεὸς εἶναι ἐκ μετάλλου. Ἐνίοτε ἡ κορυφὴ εἶναι στενὴ ὅσον τὸ ἓν πέμπτον τοῦ ὕψους τοῦ θυρεοῦ, ἢ στενοτάτη ὅσον τὸ ἥμισυ τῆς στενῆς.

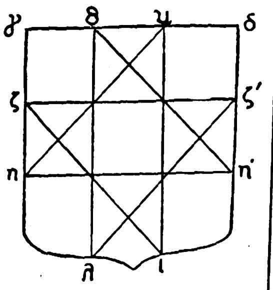

Τὸ μεσαῖον τρίτον τοῦ θυρεοῦ (ζζ'—ηη') λέγεται *ζώνη*. Αἱ ζῶναι δύνανται νὰ εἶναι πλείονες τῆς μιᾶς, μέχρι τῶν δέκα, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θυρεοῦ, συνήθως ἐναλλὰξ χρώματος καὶ μετάλλου. Ἐὰν δὲ συγχρόνως ὁ θυρεὸς εἶναι κατατετμημένος (κατακορύφως διὰ τῆς γραμμῆς αα'), αἱ ζῶναι, αἱ ἑκατέρωθεν τῆς γραμμῆς κατατμήσεως, ἔσονται ἀντίχρωμοι, ἤτοι εἰς τὸ μέταλλον τῆς μιᾶς πλευρᾶς ἀντιστοιχεῖ χρῶμα τῆς ἑτέρας καὶ εἰς τὸ χρῶμα ἀντιστοιχεῖ μέταλλον. *Τελαμὼν* εἶναι γραμμὴ πλάτους ὅσον τὸ τρίτον τοῦ πλάτους τοῦ θυρεοῦ, διήκουσα ἀπὸ τῆς δεξιᾶς γωνίας τῆς κορυφῆς μέχρι τῆς ἀριστερᾶς γωνίας τῆς βάσεως (θη'—ζι).

Δοκὶς λέγεται γραμμὴ πλάτους ὅσον τὸ τρίτον τοῦ θυρεοῦ, διήκουσα ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς γωνίας τῆς κορυφῆς μέχρι τῆς δεξιᾶς γωνίας τῆς βάσεως (κη—ζλ).

Πάλος εἶναι γραμμὴ ὅσον τὸ τρίτον τοῦ πλάτους τοῦ θυρεοῦ (θκ—λι). Ὁ *σταυρὸς* ἀποτελεῖται διὰ τῆς ἑνώσεως τοῦ πάλου καὶ τῆς ζώνης (θκλι+ζζ'ηη'). *Σταυρὸς χιωτὸς* εἶναι ὁ ἐκ τῆς ἑνώσεως τελαμῶνος καὶ δοκίδος (θη'ζι+κηζ'λ) Τὸ *πλαίσιον* περιβάλλει γύρωθεν τὸν θυρεὸν κατὰ πλάτος ποικίλλον, συνήθως ὅσον τὸ ἓν ἕκτον τοῦ θυρεοῦ. Ἐνίοτε τὸ πλαίσιον εἶναι σύνθετον, δηλαδὴ σύγκειται ἐκ σειρᾶς τετραγωνιδίων ἐναλλὰξ χρώματος καὶ μετάλλου, ὡς ἐν τῷ συνημμένῳ παραδείγματι. Ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ θυρεοῦ καλύπτηται ὑπὸ ζωνῶν, ἢ μᾶλλον ἱμάντων τῶν αὐτῶν ἀποχρώσεων, τὰ ἐκ μετάλλου τετραγωνίδια τοῦ πλαισίου δέον ν' ἀντιστοιχῶσι πρὸς τοὺς ἐκ χρώματος ἱμάντας καὶ τἀνάπαλιν.

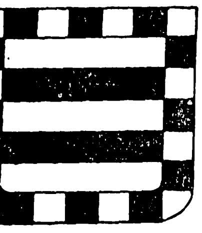

Ἐνίοτε δύο ἀλλεπάλληλα πλαίσια περιβάλλουσι τὸν θυρεὸν καὶ τότε τοῦ ἑνὸς τὰ ἐκ χρώματος τετραγωνίδια δέον ν' ἀντιστοιχῶσι πρὸς τὰ ἐκ μετάλλου τοῦ ἑτέρου καὶ τἀνάπαλιν. Θυρεὸς κεκαλυμμένος ὑπὸ τετραγωνιδίων ἐναλλὰξ χρώματος καὶ μετάλλου λέγεται *ἀβακιωτός*, ἐὰν δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν τετραγωνιδίων εἶναι ἀκριβῶς ἐννέα, λέγεται *ἐννεαμελής*. Τὸ *πρόσθετον τετράγωνον* καταλαμβάνει τὸ $^1/_4$ τοῦ θυρεοῦ, ἢ κατά τι μικρότερον, ἐπιτιθέμενον ἐπὶ μιᾶς τῶν ἄνω γωνιῶν τοῦ θυρεοῦ, ἀνεξαρτήτως τῶν κάτωθι αὐτοῦ σχημάτων, ἤτοι καλύπτον μέρος αὐτῶν, ὡς καὶ τοῦ πλαισίου, ἐὰν ὑπάρχῃ τοιοῦτο (Α'), ἐθεωρεῖτο δ' ὡς ἐξαιρετικὴ τιμὴ ἀπονεμομένη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος.

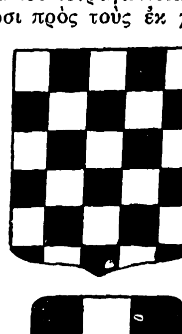

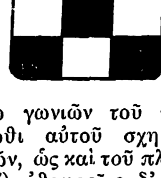

Πρόσθετον τετραγωνίδιον (Β') λέγεται ὅμοιον τετράγωνον κατὰ τὸ ἥμισυ μικρότερον τοῦ προηγουμένου, προστιθέμενον συνήθως κατόπιν κληρονομίας, ἵνα μὴ διαταραχθῇ ἄλλως τὸ οἰκόσημον τῆς οἰκογενείας. *Ἐν μέσῳ θυρεΐσκος* ἢ καὶ *θυρεΐσκος ἀξιώσεως* λέγεται μικρὸς θυρεὸς (Γ'), μετὰ τῶν ἐπ' αὐτοῦ σχημάτων καὶ ἐμβλημάτων, τοποθετημένος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θυρεοῦ, καὶ ἐδήλου συνήθως ἀξιώσεις ἐπὶ κτήματος ἢ τίτλου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, συνεπείᾳ γάμου μετὰ τῆς κληρονόμου αὐτῶν, ἀφῃρεῖτο δὲ ἐὰν ἡ κληρονομία ἐματαιοῦτο, ἄνευ διαταράξεως τοῦ οἰκογενειακοῦ οἰκοσήμου τοῦ ἀξιώσαντος.

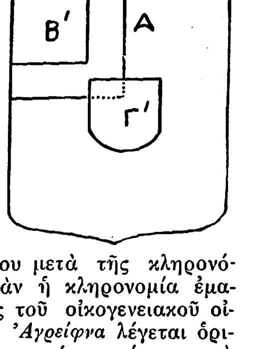

Ἀγρείφνα λέγεται ὁριζόντιος ταινία μετέωρος, μὴ θίγουσα δηλαδὴ τὰς πλευρὰς τοῦ θυρεοῦ καὶ ἔχουσα τρία ἢ ἐνίοτε μέχρι πέντε ἐξ αὐτῆς κάτωθεν κρεμάμενα ἐξαρτήματα. Ἐτίθετο δὲ πρὸς προσωρινὴν ἀλλοίωσιν τοῦ οἰκοσήμου, ἄνευ διαταράξεως τῶν κυρίων αὐτοῦ μερῶν, οἷον εἰς ἔνδειξιν πρωτοτοκίας ἐν ταῖς ἡγεμονικαῖς οἰκογενείαις, ὡς καὶ νῦν φέρει τοιαύτην ὁ πρίγκιψ τῆς Οὐαλλίας.

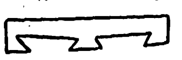

Ἐμβλήματα. Ἐπὶ τῶν θυρεῶν ἢ ἐπὶ τῶν ἐπ' αὐτῶν τιμητικῶν σχημάτων τίθενται παντοῖα ἐμβλήματα, ἤτοι οὐράνια σώματα, μυθολογικὰ ὄντα, ζῷα, φυτά, ὅπλα, κτήρια, ἐργαλεῖα κτλ., τὰ πλεῖστα δὲ τούτων ἔχουσιν ἐν τῇ οἰκοσημολογίᾳ ἀναγκαῖα χαρακτηριστικά, δι' ὧν ὁρίζονται αἱ διάφοροι στάσεις τῶν ζῴων, οἱ ποικίλοι χρωματισμοὶ τῶν διαφόρων αὐτῶν μερῶν· π. χ. λέγεται «μετ' ὀφθαλμῶν ἐρυθρῶν», «μετὰ γλώσσης χρυσῆς» κτλ.

Τῶν ἐμβλημάτων ἡ ἀρχικὴ σημασία ἀπὸ πολλοῦ ἐξέλιπεν ἐντελῶς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ ἐκλέγεται τὸ ἔμβλημα, οὗ ἡ ὀνομασία ὑπενθυμίζει τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας. Τὰ κυριώτερα δὲ τῶν ἐμβλημάτων εἶναι τὰ ἑξῆς: *Ἄγκυρα*, συνήθως δύο τοιοῦται χιαστί. Αἱ θέσεις των ἐν τῷ θυρεῷ δεικνύουσι τὸν βαθμὸν τοῦ φέροντος αὐτὰς ναυάρχου. *Ἀετός*, σύμβολον ἡγεμονίας, ἰσχύος καὶ νίκης. Οἱ ἀετοὶ ἦσαν διαφόρων εἰδῶν καὶ χρωμάτων, μὲ πτέρυγας ἀναπεπταμένας ἢ μή. Οἱ δικέφαλοι ἐλέγοντο καὶ αὐτοκρατορικοί, ἀναφερόμενοι πιθανῶς εἰς τὴν διπλῆν κυριαρχίαν τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ἔν τε Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀσίᾳ. Ἐνίοτε ἀπενέμετο ὡς ἐξαιρετικὴ τιμὴ τὸ δικαίωμα τοῦ φέρειν δικέφαλον ἀετὸν εἰς ἀπογόνους ἡγεμόνων ἢ πιστοτάτους ἀξιωματικοὺς αὐτῶν. *Ἄκανθα*, ἔμβλημα τῶν βασιλέων τῆς Σκωτίας καὶ τῶν ἀπογόνων ἢ πιστῶν ὑπηρετῶν αὐτῶν. *Ἀλέκτωρ*, συνήθως μεθ' ἑνὸς τῶν ποδῶν ἀνυψωμένου. Θεωρεῖται ὡς ἔμβλημα φιλοπολέμου ἀνδρείας καὶ ἀγρύπνου ἑτοιμότητος πρὸς ἐπίθεσιν. *Ἀμνός*, ἐνίοτε μετὰ τοῦ δεξιοῦ προσθίου ποδὸς ἀνυψωμένου καὶ κρατοῦντος λάβαρον. Εἶναι ἔμβλημα ἀφοσιώσεως εἰς τὴν θρησκείαν καὶ προθύμου ὑπὲρ αὐτῆς θυσίας. *Ἀορτήρ*, ἱμὰς διήκων ἀπὸ τῆς δεξιᾶς ἄνω γωνίας τοῦ θυρεοῦ εἰς τὴν ἀριστερὰν κάτω γωνίαν· εἶναι ἔμβλημα μακρᾶς καὶ διακεκριμένης στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας. *Ἅρπυια*, μυθολογικὸν ζῷον, ἔχον κεφαλὴν καὶ στῆθος γυναικός, πτερά, οὐρὰν καὶ πόδας ἀετοῦ· σημαίνει ἁρπακτικότητα καὶ ἀπληστίαν. *Ἀστήρ*, σύμβολον αἴγλης καὶ εὐκλείας τοῦ γένους. *Βακτηρία προσκυνητοῦ*, σύμβολον προσκυνήσεως εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον. *Βάλανος*, ἤτοι ὁ καρπὸς τῆς δρυός, σημαίνει ἀδιάσειστον πίστιν, ἰσχυρὰν θέλησιν καὶ μακροχρόνιον ἀφοσίωσιν. *Βασιλικὴ σφαῖρα*, ἔμβλημα βασιλέων, φέρον συνήθως ζώνην ἐν εἴδει ἰσημερινοῦ καὶ μικρὸν σταυρὸν ἐπὶ τῆς κορυφῆς. *Βέλος*, ἐνίοτε τρία παράλληλα μετὰ τῶν αἰχμῶν πρὸς τὰ ἄνω. Ἐσήμαινον συνήθως ἐπιτυχῆ θήραν ἀγρίων θηρίων, ἀλλὰ καὶ διακεκριμένην στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. *Βορρᾶς*, ἤτοι κεφαλὴ παιδὸς φυσῶντος, προκύπτουσα ἐκ νέφους πληροῦντος μίαν τῶν ἄνω γωνιῶν τοῦ θυρεοῦ· σύμβολον χαρακτῆρος βιαίου, ὁρμητικοῦ καὶ ἀκαθέκτου. *Βοῦς*, σημαίνει ἔργα καὶ κτήσεις ἀγροτικάς. *Βραχίων*, προκύπτων ἐκ μιᾶς τῶν πλευρῶν τοῦ θυρεοῦ μετὰ τῆς παλάμης πρὸς τὰ ἐμπρός, γυμνὸς ἢ χειριδωτὸς ἢ σιδηρόφρακτος ἢ ὁπλοφόρος. Συνήθως σημαίνει μακρὰν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. *Γαλῆ*, συνήθως ἠνωρθωμένη ἐπὶ τῶν ὀπισθίων, εἶναι σύμβολον ἀνεξαρτησίας χαρακτῆρος, εὐστροφίας καὶ ὀξείας ἀντιλήψεως. *Γερανός*, ἱστάμενος ἐπὶ μόνου τοῦ ἀριστεροῦ ποδός, διὰ δὲ τοῦ δεξιοῦ κρατῶν λίθον, οὗ ἡ πτῶσις ἤθελε τὸν ἀφυπνίσει ἐὰν κατελαμβάνετο ὑπὸ τοῦ ὕπνου. Σύμβολον ἀγρύπνου φυλακῆς. *Γέφυρα*, μεθ' ὡρισμένου ἀριθμοῦ τόξων, σημαίνει δικαίωμα διοδίων καὶ φεουδαρχικὰ παραποτάμια κτήματα. *Γλαῦξ*, σημαίνει ἐπιτυχῆ νυκτερινὴν ἐπίθεσιν. *Γρύψ*, τὸ ἄνω ἥμισυ ἀετὸς καὶ τὸ κάτω λέων. Σημαίνει ἄγρυπνον φυλακήν, ταχύτητα ἐπιθέσεως καὶ ἰσχύν. *Γύψ*, εἰς ἔνδειξιν ἀστραπιαίας ἐπιθέσεως καὶ νίκης. *Δάκρυα*, εἰκονιζόμενα ὡς ἀργυρᾶ σφαιρίδια, μετ' ἐλαφρῶς κυμαινομένης πρὸς

Digitized by Google

τ' ἄνω κορυφῆς, καὶ παριστῶντα τὰ δάκρυα τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου. Ἐνίοτε εἶναι σύμβολον πένθους. *Δακτύλιος*, ἐνίοτε δύο ἢ τρεῖς συγκεντρικοί, σημεῖον πλούτου καὶ εὐγενείας. Εἷς κύκλος μεγαλύτερος παριστᾷ τὰς σιδηρᾶς στεφάνας, ἐφ' ὧν προσεδένοντο αἱ μεσαιωνικαὶ τριήρεις ἢ πλοῖα ἐν γένει, καὶ εἶναι σύμβολον ναυαρχίας αὐτῶν. *Δᾷς*, συνήθως μετὰ φλογὸς ἐρυθρᾶς ἢ χρυσῆς, σύμβολον θερμοῦ πάθους ἢ ἔρωτος, ἀλλὰ καὶ φήμης ἀσπίλου. *Δελφίν*, σύμβολον θαλασσοποριῶν, δικαιώματος ἁλιείας καὶ εἰλικρινοῦς προστασίας. Ἐστεμμένος δελφὶν ἦτο τὸ ἔμβλημα τῶν διαδόχων τοῦ θρόνου τῆς Γαλλίας. *Δένδρον* (ἐννοεῖται ἡ *λεύκη*)· ἄλλως ὁρίζεται τὸ εἶδος τοῦ δένδρου, ὁ ἀριθμὸς τῶν κλάδων αὐτοῦ, ἐὰν εἶναι καταφανεῖς αἱ ῥίζαι κλπ. Εἶναι σύμβολον ὑπερόχου ἐπινοήσεως ἐνδόξου ἐγχειρήματος. *Διαβήτης*, ἡμιανοικτὸς μὲ τὰς αἰχμὰς πρὸς τ' ἄνω. Σημαίνει φρόνησιν καὶ πεῖραν. *Δέρας χρυσοῦν*, σύμβολον ἀπονομῆς εἴς τινα τῶν προγόνων τοῦ παρασήμου τοῦ χρυσοῦ δέρατος ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας. *Δοκός*, μία ἕως τρεῖς ὁριζοντίως ἐπὶ τοῦ θυρεοῦ σημαίνει πιθανῶς ἐπιτυχῆ ὑπερπήδησιν ἐμποδίων ἐν ἱπποδρομίᾳ. *Δράκων*, συνήθως κατὰ τὸ πρόσθιον ἥμισυ σῶμα γυπὸς καὶ κατὰ τὸ ὀπίσθιον ἰχθύος. Ὑποτίθεται ὅτι ὁ περὶ ὑπάρξεως αὐτῶν μῦθος προῆλθεν ἐξ ἐσφαλμένων πληροφοριῶν τῶν σταυροφόρων περὶ κροκοδείλων. Ἐθεωρεῖτο ὡς σύμβολον ἀγρύπνου φυλακῆς, ἀφοσιώσεως καὶ προνοίας. *Δρέπανον*, σύμβολον ἀγροτικῶν ἔργων καὶ κτήσεων. *Ἐγκεντρὶς πτερνιστῆρος* εἰκονίζεται ὡς ἀστὴρ ἐξ ἀκτίνων, μὴ κυμαινομένων, μετὰ κεντρικῆς ὀπῆς, δι' ἧς διαφαίνεται ὁ χρωματισμὸς τοῦ θυρεοῦ. Σύμβολον ἀρχαίας εὐγενείας, ὑπενθυμίζον τοὺς χρυσοῦς πτερνιστῆρας τῶν ἱπποτῶν ἢ τοὺς ἀργυροῦς τῶν ἀκολούθων αὐτῶν. *Εἴδωλον*, ἤτοι ὁ ἐν τῷ ὕδατι ἀντικατοπτρισμὸς τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης, ζῴου κλπ., διαφαινομένου τοῦ χρωματισμοῦ τοῦ θυρεοῦ· παριστᾷ ἀφοσίωσιν εἰς τὸν ἡγεμόνα, ὡς ἀντανάκλασιν τῆς δόξης αὐτοῦ. *Ἔλαφος*· ἐνθυμίζει τὰς θήρας τῶν εὐγενῶν, ἀλλ' εἶναι καὶ σύμβολον ἀρχαιοτάτης καὶ μεγαλοπρεποῦς εὐγενείας. *Ἐλέφας*· σύμβολον ἰσχύος καὶ μεγαλοψυχίας. *Ἥλιος*· χρυσοῦς δίσκος περιέχων ὁμοίωμα ἀνθρωπίνου προσώπου καὶ περιβαλλόμενος ὑπὸ 16 ἀκτίνων, ὧν αἱ ἡμίσεις ἐναλλὰξ κυμαινόμεναι. Συμβολίζει μεγαλοπρέπειαν, μεγάλην ἰσχὺν καὶ λαμπρὰν εὐγένειαν. *Ἡμισέληνος*· σημαίνει ἄσπιλον φήμην καὶ αὔξουσαν εὐγένειαν. *Ἱέραξ*· ἔμβλημα θήρας τῶν εὐγενῶν. *Ἵππος*· ἀσαγὴς ἢ ἐπίσακτος, συμβολίζει μεγάλην εὐγένειαν καὶ ἔξοχον ἀνδρείαν. *Ἰχθῦς*· σημαίνει εὐστροφίαν καὶ θαλασσοπορίαν. *Κάμηλος*· σημαίνει ἐγκράτειαν. *Κάπρος*· τόλμην μετὰ θηριωδίας· ἦτο καὶ σύμβολον θήρας. *Καρδία*· πολλάκις φλογοφόρος, σύμβολον ἀφοσιώσεως. *Καρχηδόνιος λίθος*· ἐν εἴδει τροχοῦ μετὰ ὀκτὼ ἀκτίνων, ἔχοντος ἐν κέντρῳ ἐρυθρὸν πολύτιμον λίθον περιβαλλόμενον ὑπὸ χρυσοῦ δακτυλίου· θεωρεῖται ὡς σύμβολον τοῦ παναγίου αἵματος τοῦ Χριστοῦ καὶ σημαίνει ἀρχηγίαν εἰς τὰς σταυροφορίας. *Κέρας κυνηγετικόν*· ἔμβλημα θήρας τῶν εὐγενῶν. *Κεφαλὴ Αἰθίοπος*· σημαίνει τὴν αἰχμαλωσίαν Αἰθιόπων κατὰ τὰς σταυροφορίας ἢ ἐν ταῖς ναυσὶ τῶν ἱπποτῶν τῆς Ῥόδου ἢ τῆς Μελίτης. *Κηρύκιον*· ῥάβδος ἔχουσα ἑκατέρωθεν δύο ἀντιμετώπους καὶ περιελισσομένους ἐπ' αὐτῆς ὄφεις, ἤτοι τὸ ἔμβλημα τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τῶν κηρύκων, ἐθεωρεῖτο δὲ ὡς σημεῖον εἰρήνης καὶ φιλίας. *Κλάδος δένδρου*· κλῶνες κλπ. Ἡ σημασία ποικίλλει κατὰ τὸ εἶδος τοῦ δένδρου, οἷον ἡ *δάφνη* σημαίνει νίκην, ἡ *ἐλαία* εἰρήνην, ἡ *δρῦς* ἰσχύν, ἡ *ἐλάτη* ἀρχαίαν καὶ μεγαλόψυχον εὐγένειαν, ἡ *πεύκη* ὀρθὴν ἀντίληψιν καὶ ἐπιδίωξιν ὑψηλῶν σκοπῶν. *Κλεῖδες*· ἀπεριόριστος δύναμις· εἶναι τὸ ἔμβλημα τῶν παπῶν τῆς Ῥώμης. *Κληματίς*· σημεῖον χαρᾶς καὶ εὐθυμίας, ὡς καὶ γενικῆς ἑνώσεως καὶ φιλίας. *Κογχύλια*· εἰς ἀνάμνησιν τῶν φερομένων ὑπὸ τῶν προσκυνητῶν τοῦ Παναγίου Τάφου, ἵνα ἐν ἀνάγκῃ χρησιμεύωσιν αὐτοῖς ὡς ποτήρια. *Κομήτης*· ἤτοι ἀστὴρ μετὰ ὀκτὼ ἀκτίνων, ὧν ἡ μία, μακροτέρα καὶ κυμαινομένη, ἀποτελεῖ τὴν οὐράν. Σημεῖον αἴγλης καὶ περιωπῆς ὀνόματος. *Κρίνον*· τὸ γνωστὸν ἀρχαῖον ἔμβλημα τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Φλωρεντίας. Θεωρεῖται ὡς τὸ εὐγενέστερον τῶν ἀνθέων καὶ εἶναι σημεῖον ἀρχαίας εὐγενείας. *Κύβος*· σύμβολον τύχης, ἀλλὰ καὶ διαψεύσεως ἐλπίδων ἢ ἀξιώσεως. *Κύκνος*· σύμβολον ἀμίγους ἀγνότητος καὶ χρηστῶν ἠθῶν. *Κύων*· ἔμβλημα πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως. *Κώδων*· σημεῖον εὐκλείας, διασημότητος καὶ δόξης. *Λεοπάρδαλις*· ἤτοι λέων ἄνευ χαίτης, ἔχων τὴν κεφαλὴν ἐστραμμένην πρὸς τὸν θεατὴν καὶ τὴν οὐρὰν ἀνυψωμένην ἄνωθεν τῆς ῥάχεως, ὡς ἐμφαίνεται ἐν τῷ βασιλικῷ οἰκοσήμῳ τῆς Ἀγγλίας, ἔχει τὴν αὐτὴν μὲ τὸν λέοντα σημασίαν. *Λέων*· συνήθως χρυσοῦς ἢ ἐρυθρός, σημαίνει ἰσχύν, μεγαλεῖον, ἀνωτέραν διοίκησιν, ἀνδρείαν καὶ μεγαλοψυχίαν. *Λόγχη*· ἀρχαιοτάτην εὐγένειαν· τεθραυσμένη σημαίνει νίκην ἐν τοῖς ἱππικοῖς ἀγῶσι. *Λύκος*, συνήθως μετ' ἀνοικτοῦ στόματος καὶ προεχούσης ἐρυθρᾶς γλώσσης, ἐλαφρῶς δ' ἀνωρθωμένος ἐπὶ τῶν ὀπισθίων πρὸς ἐπίθεσιν. Σημεῖον γενναίου καὶ ῥιψοκινδύνου ἀρχηγοῦ. *Μέλισσα*· συνήθως χρυσῆ μετὰ τῆς κεφαλῆς πρὸς τ' ἄνω καὶ τὰς πτέρυγας ἀναπεπταμένας. Ἔμβλημα τῆς οἰκογενείας Βοναπάρτου. Σύμβολον οἰκονομίας, φειδοῦς καὶ ἀόκνου ἐργασίας. *Μονόκερως*· ἤτοι ἵππος φέρων ἓν κέρας ἐπὶ τοῦ μετώπου, γενειάδα αἰγὸς καὶ ὄνυχας βοός, ὡς ἐν τῷ ἐθνοσήμῳ τῆς Ἀγγλίας. Προῆλθεν ἐξ ἐσφαλμένων πληροφοριῶν τῶν σταυροφόρων περὶ τοῦ ῥινοκέρωτος. *Ξίφος*· μετὰ τῆς αἰχμῆς πρὸς τὰ ἄνω, εἰς ἔνδειξιν ἀνδρείας καὶ καταγωγῆς ἐκ πολεμιστῶν. Ἡ ἀντίθετος θέσις, ἤτοι μετὰ τῆς αἰχμῆς πρὸς τὰ κάτω, ἐπεβλήθη ἐνίοτε ὡς ποινή, ἕνεκα λιποψυχίας κατὰ τὴν μάχην, μέχρι νέου ἀνδραγαθήματος. *Ὄρος*, ἡ σειρὰ κορυφῶν, σημαίνει ὀρεινὰς κτήσεις. *Οὐράνιον τόξον*, ἐκ 4 χρωμάτων, χρυσοῦ, ἐρυθροῦ, ἀργυροῦ καὶ πρασίνου, κατὰ παραπλεύρους καμπύλας ταινίας. Σημεῖον ἐπιτυχίας καὶ ἐλπίδος κρείττονος μέλλοντος. *Ὄφις*· σημεῖον φρονήσεως. Ἐν τῷ οἰκοσήμῳ τῶν δουκῶν τοῦ Μιλάνου τῆς Ἰταλίας ὁ ὄφις (πύθων) εἰκονίζεται καταβροχθίζων παῖδα, ἴσως εἰς ἔνδειξιν ἀπολύτου κυριαρχίας. *Πελεκάν*· εἰκονίζεται μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων ἐν τῇ φωλεᾷ αὐτοῦ, ἐν ᾗ εὑρίσκονται καὶ τρεῖς νεοσσοί, οὓς τρέφει διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος, ὅπερ λαμβάνει ἐκ τοῦ στήθους διὰ τοῦ ῥάμφους αὐτοῦ. Σημαίνει ἔλεος καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον. *Πέλεκυς*· πολεμικὸν ὅπλον τῶν ἱπποτῶν κατὰ τὸν μεσαίωνα. Δεικνύει ἀνδρείαν, ἰσχὺν καὶ τόλμην. *Πέταλον*, ἀνὰ τρία ἢ τέσσαρα, ὧν ἕκαστον φέρει ἐξ ὀπὰς διὰ τοὺς ἥλους. Σημεῖον στερρᾶς ἀποφάσεως νὰ ἀκολουθήσουν οἱ ἀπόγονοι τὰ ἴχνη τῶν προγόνων. *Πλίνθος*· ἐπίμηκες τετράπλευρον σχῆμα, ὡς τὸ τῶν λελαξευμένων λίθων, δι' ὧν ἐκτίζοντο τὰ φρούρια. Σημεῖον ἀρχαίας εὐγενείας, εὐσταθείας καὶ ἐγκαρτερήσεως. *Πλοῖον* ἱστιοφόρον· σημαίνει ψυχὴν ἰσχυράν, ἀνθισταμένην ἐρρωμένως εἰς τοὺς σοβαρωτέρους κινδύνους τοῦ πολέμου καὶ εἰς τὰς δυσχερείας τοῦ βίου. *Πύργος*· πᾶν φρούριον ἢ μέγαρον ἐν γένει εἰκονίζεται μετὰ δύο στρογγύλων πυργίσκων πρὸς τὰς πλευράς. Σημαίνει ἀρχαίαν καὶ διάσημον εὐγένειαν. *Ῥόδον*· συνήθως ἄνευ στελέχους, μετὰ πέντε πετάλων καὶ ἰσαρίθμων ἀκανθῶν μεταξὺ αὐτῶν, μικροῦ δὲ κάλυκος ἐν τῷ κέντρῳ. Εἶναι σύμβολον καλλονῆς, ἀσπίλου ἐντιμότητος, χρηστῶν ἠθῶν, εὐγενείας καὶ ἀνεγνωρισμένης ἀξίας. *Σαλαμάνδρα*· ζῷον μυθικόν, ὁμοιάζον πρὸς τὴν σαύραν. Εἰκονίζεται ἐν μέσῳ φλογῶν καὶ εἶναι σύμβολον ἐγκαρτερήσεως καὶ δικαιοσύνης. *Σειρήν*· γυνὴ κατὰ τὸ ἄνω ἥμισυ τοῦ σώματος καὶ ἰχθὺς κάτω τῆς μέσης. Σημαίνει ἀπατηλὸν κάλλος. *Σκίουρος*· συνήθως καθήμενος μὲ τοὺς προσθίους πόδας καὶ τὴν οὐρὰν ἀνυψωμένα. Σημαίνει φρόνησιν καὶ πρόνοιαν. *Σταγόνες*, ὡς τὰ δάκρυα, ὧν ὅμως ἡ κορυφὴ δὲν εἶναι κυματοειδής, ὁ δὲ χρωματισμὸς αὐτῶν διαφέρει κατὰ τὸ εἶδος, ἤτοι αἵματος, ἐλαίου, χρυσοῦ κτλ. Σημεῖον πλούτου. *Σταυρός*· τὸ κύριον ἔμβλημα τῶν θυρεῶν τῶν σταυροφόρων. Παρουσιάζει ἄνω τῶν πεντήκοντα παραλλαγῶν, ἀλλὰ πᾶσαι σημαίνουσιν ἀκραιφνῆ πίστιν ἢ καταγωγὴν ἐκ σταυροφόρων. *Στέμμα ἀρχαϊκόν*· ἀπαντᾷ ἰδίως ἐπὶ κεφαλῆς ζῴου ἐστεμμένου καὶ φέρει δώδεκα αἰχμάς, ὧν καταφανεῖς εἶναι αἱ ὀκτώ. Ἐνίοτε ὁ ἀριθμὸς τῶν αἰχμῶν περιορίζεται εἰς πέντε ἢ καὶ τρεῖς χάριν εὐκολίας. *Στέμμα πόλεως*· συνίσταται ἐκ σειρᾶς λιθοδμήτων ἐπάλξεων καὶ ἐπιστέφει τοὺς θυρεοὺς τῶν πόλεων, σπανίως δὲ καὶ εὐγενῶν τινων οἰκογενειῶν. *Στήλη*· φέρουσα συνήθως περιελισσόμενον ὄφιν, σημαίνει καρτερίαν, φρόνησιν καὶ ἰσχύν. *Σφῦρα*· εἰς ἔνδειξιν δραστηρίου ἐργατικότητος. *Ταῦρος*· συνήθως ἠνωρθωμένος ἐπὶ τῶν ὀπισθίων μὲ τὴν κεφαλὴν καταβιβασμένην πρὸς ἐπίθεσιν διὰ τῶν κεράτων. *Ταὼς*· κατὰ μέτωπον, ἔχων τὴν οὐρὰν ῥιπιδοειδῶς διατεθειμένην. Σημαίνει ἐπιδεικτικὴν πολυτέλειαν καὶ ὑπερηφάνειαν. *Τοῖχος*· συνήθως μετ' ἐπάλξεων, ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ πύργου. *Τρίβολος*· σιδηρᾶ σφαῖρα μετὰ 4 αἰχμῶν, δι' ὧν κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐκωλύοντο αἱ ἐπιθέσεις τοῦ ἱππικοῦ. Ἐνθυμίζει νίκην ἐν μάχῃ. *Τρίγωνον*, ἑτέρου χρώματος ἢ τοῦ θυρεοῦ· σημεῖον ἰσότητος ἢ ἐξισώσεως. *Φάλαινα*· νηχομένη ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ ἐκπέμπουσα ὕδωρ ἐκ τῆς κεφαλῆς. Σημεῖον κυριαρχίας ἐπὶ νήσου. *Φλόξ*, ὡς γλῶσσα φωτὸς μὲ τρεῖς κυμαινομένας ἄκρας, κάτωθι δὲ στρογγύλη. Σημεῖον ἁγνότητος, εἰλικρινείας, ἀσπίλου φήμης καὶ αἴγλης γένους. *Χίμαιρα*· κεφαλὴ γυναικός, στῆθος καὶ πρόσθιοι πόδες λέοντος, κορμὸς αἰγός, ὀπίσθιοι πόδες γρυπὸς καὶ οὐρὰ ὄφεως. Ἡ σημασία αὐτῆς ἀποτελεῖ σύνθεσιν τῶν ἐννοιῶν τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν μερῶν. *Ψυχή*· σημαίνει τὴν ὑπὸ σοφοῦ ἀναζήτησιν τῆς ἀληθείας. *Ὀράριον*· τὸ ὑπὸ τοῦ διακόνου κατὰ τὴν λειτουργίαν φερόμενον. Εἶναι σημεῖον ἀφοσιώσεως εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Ε. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ

οἰκοσιτῶ (*—έω*)· ἀρχ., σιτοῦμαι, τρέφομαι ἐν τῷ οἴκῳ.

οἰκοσκευὴ (ἡ)· τὰ οἰκιακὰ σκεύη καὶ ἔπιπλα, κοιν. *νοικοκυριό*, ἀρχ. *κατασκευή*.

οἰκοστολὴ (ἡ)· ἡ διακριτικὴ ἐνδυμασία τὴν ὁποίαν φοροῦν οἱ ὑπηρέται τοῦ ἀνακτόρου, μεγάλων ξενοδοχείων, πλουσίων οἴκων κλπ., ἄλλως *λιβρέα*.

οἰκοτροφεῖον (τό)· οἴκημα, εἰς τὸ ὁποῖον διαμένουν οἰκότροφοι· || διαμέρισμα σχολείου, εἰς τὸ ὁποῖον διαμένουν καὶ τρέφονται μαθηταὶ ἐπὶ μισθῷ.

— *[Ἐγκυκλ.]* Τὸ *οἰκοτροφεῖον* εἶναι ἐκπαιδευτικὸν ἵδρυμα, εἰς τοὺς τροφίμους τοῦ ὁποίου παρέχεται, ἐκτὸς τῆς διδασκαλίας, κατοικία καὶ τροφή. Ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν γίνεται λόγος περὶ *κολλεγίων, παιδαγωγείων, λυκείων* καὶ *νέων σχολείων*. Ὁ ὅρος ἀφορᾷ κυρίως ἱδρύματα μέσης ἐκπαιδεύσεως, οὐχὶ δὲ καὶ πανεπιστήμια, στρατιωτικὰς σχολὰς κ.τ.λ. Τὰ πρῶτα οἰκοτροφεῖα ἐν τῇ Δύσει ἐδημιουργήθησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Μεταρρυθμίσεως, πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἐχρησιμοποιήθησαν τὰ ἐκκενωθέντα κτήρια τῶν μοναστηρίων καὶ τὰ μοναστηριακὰ κτήματα. Κατὰ μίμησιν τῶν διαμαρτυρομένων, οἰκοτροφεῖα ἵδρυσαν καὶ οἱ καθολικοί, ἰδίως τὸ τάγμα τῶν ἰησουϊτῶν. Βραδύτερον ἱδρύθησαν οἰκοτροφεῖα προωρισμένα διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἀνωτέρων κοινωνικῶν στρωμάτων. Εἰς πλεῖστα τῶν οἰκοτροφείων τούτων γίνονται ἀποδεκτοὶ καὶ ἐξωτερικοὶ μαθηταί. Ἐκ τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν ἡ ἔχουσα τὰ περισσότερα οἰκοτροφεῖα εἶναι ἡ Γαλλία καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ἡ Ἑλβετία. Ἐν Ἀγγλίᾳ πλεῖστοι τῶν πλουσίων γονέων τοποθετοῦσι τὰ μακρὰν τῶν οἰκογενειακῶν ἑστιῶν των σπουδάζοντα τέκνα των παρὰ καλαῖς οἰκογενείαις ἢ εἰς τὰς οἰκογενείας καθηγητῶν, οἵτινες διδάσκουσιν εἰς τὰ κολλέγια, εἰς τὰ ὁποῖα φοιτῶσι ταῦτα. Τὸ σύστημα τῶν οἰκοτροφείων ἢ ἰδιωτικῶν λυκείων, ὡς ταῦτα ἀπεκλήθησαν, εἶναι ἐπίσης διαδεδομένον καὶ παρ' ἡμῖν, παραλλήλως ὅμως πρὸς τὰ ἑλληνικὰ εἰς τὰς μεγάλας πόλεις τῆς Ἑλλάδος λειτουργοῦσι καὶ λύκεια ἢ οἰκοτροφεῖα διαφόρων καθολικῶν ταγμάτων.

Ι. Ι. Ι.

οἰκοτροφία (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις οἰκότροφος.

οἰκότροφος (ὁ, ἡ)· ὁ ἐν τῷ οἴκῳ μετὰ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας τρεφόμενος ξένος ἐπὶ μισθῷ || ἰδίᾳ ἐπὶ μαθητῶν, ὁ διαμένων καὶ τρεφόμενος εἰς τὸ σχολεῖον ὅπου φοιτᾷ, ἄλλως *ἐσωτερικὸς μαθητής*.

οἰκουμένη (ἡ)· κατοικουμένη γῆ, τὸ σύνολον τῶν κατοικουμένων τόπων, ὅλος ὁ κόσμος.

— **οἰκουμένης *πέρατα*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Κατὰ τὰς γεωγραφικὰς γνώσεις τοῦ Πτολεμαίου (Ζ, ε, 1) «ὁ ἀφορίζων τὸ νότιον πέρας τῆς οἰκουμένης παράλληλος» ἦτο «ἀντικείμενος τῷ διὰ Μερόης» (δηλαδὴ εἶχε τὸ αὐτὸ μὲ τὴν Μερόην γεωγραφικὸν νότιον πλάτος), «ὁ δὲ ἀφορίζων τὸ βόρειον πέρας παράλληλος ἐγράφετο διὰ Θούλης». Οὕτως ἡ βορείως τοῦ παραλλήλου τοῦ βορείου πέρατος ἁπλουμένη «ἄγνωστος γῆ» περιώριζεν ἀπ' ἄρκτων τὴν «Σαρματίαν τὴν ἐν Ἀσίᾳ», τὰς «Σκυθίας, τήν τε ἐντὸς Ἰμάου ὄρους καὶ τὴν ἐκτὸς αὐτοῦ» καὶ τὴν Σηρικήν. Ἡ δὲ νοτίως τοῦ παραλλήλου τοῦ νοτίου πέρατος ἄγνωστος γῆ ἀφώριζεν ἀπὸ νότου τὴν «Σινῶν θέσιν», περιλαμβάνουσα «τὴν Πρασώδη θάλασσαν μέχρι τοῦ Πρασοῦ ἀκρωτηρίου, ἀφ' οὗ ἄρχεται ὁ τῆς Βατραχείας θαλάσσης κόλπος, συνάπτων τὴν γῆν τῷ τε Ῥαπτῷ ἀκρωτηρίῳ καὶ νοτίοις μέρεσι τῆς Ἀζανίας» (*Πτολ.* Ε, θ, 1 12. 16. ΣΤ, ιδ, 1. 9. ΙΣ, 1). Τὰ δὲ δυτικὰ καὶ ἀνατολικὰ πέρατα ἦσαν ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ ἀπὸ Μακάρων μεσημβρινὸς (συμβατικὸς μεσημβρινός, δι' οὐδενὸς τόπου διερχόμενος, ἀλλὰ παραθέων τὰς Καναρίους), οὗ τὴν ἀπόστασιν ὥρισεν ὁ Πτολεμαῖος (Α, ιβ, 11) εἰς 2$^{1}/_{2}$ δυτικῶς τοῦ Ἱεροῦ ἀκρωτηρίου τῆς Ἱσπανίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ περιορίζων τὴν Σηρικὴν μεσημβρινός, εἰς ὃν ἔδιδε μῆκος 180° (ΣΤ, ιστ, 1. 2, γ, 1. 6. Ζ, ε, 2), λάθος συμβαλὸν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς (βλ. λ. *μῆκος*). Καὶ ὅμως πέραν «τοῦ ὅλου τῆς ἐγνωσμένης γῆς μήκους ἀπὸ τοῦ διὰ Μακάρων μεσημβρινοῦ μέχρι Σηρῶν» (Πτολ. Λ, ιβ), ἐθεώρουν ἐνδεχόμενον τὸ «ἐν τῇ αὐτῇ εὐκράτῳ ζώνῃ καὶ δύο οἰκουμένας εἶναι ἢ καὶ πλείους, καὶ μάλιστα ἐγγὺς τοῦ δι' Ἀθηνῶν (παραλλήλου) κύκλου τοῦ διὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ πελάγους γραφομένου» (*Στράβ.* Α, δ, 6).

Σ. Ε. Λ.

οἰκουμενικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος ἢ ἀνήκων εἰς σύμπασαν τὴν οἰκουμένην γῆν: «οἰκουμενικὸς πατριάρχης», ὁ οἱονεὶ ἄρχων τῆς οἰκουμένης, «οἰκουμενικὴ σύνοδος» σύνοδος τῶν ἐπισκόπων συμπάσης τῆς Ἐκκλησίας || ἐντεῦθεν «οἰκουμενικὴ κυβέρνησις» ἡ ἀποτελουμένη ἐξ ἀντιπροσώπων πάντων τῶν κομμάτων || «οἰκουμενικὸς διδάσκαλος, — θρόνος».

— **οἰκουμενικὴ *κυβέρνησις*** *[Συντ. Δίκ.]* βλ. λ. *κυβέρνησις*.

— **Οἰκουμενικὴ *σύνοδος*** *[Κανον. Δίκ.]* βλ. λ. *σύνοδοι*.

— **Οἰκουμενικὸν *Πατριαρχεῖον*.** Τὸ ἀνώτατον ὀρθόδοξον χριστιανικὸν καθίδρυμα, καλούμενον ἄλλως καὶ *Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία*, *Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως* καὶ *Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως*. Ἡ τελευταία ὀνομασία χρησιμοποιεῖται συνηθέστερον ὑπὸ τῶν ξένων (Église de Constantinople), οἱ ὁποῖοι μεταχειρίζονται καὶ τὸν ὅρον *Ἐκκλησία τοῦ Φαναρίου* (L'église du Phanar ἢ Églice phanariote). Οἱ Τοῦρκοι μετεχειρίζοντο

Digitized by Google

συνήθως τὴν φράσιν· *Ροὺμ πατρικχανεσὶ* ἢ *Ἰσταμπὸλ πατρικχανεσί*. Κατὰ τὸν ΙΗ΄ αἰῶνα καὶ προηγουμένως μετεχειρίζοντο καὶ τὴν λέξιν *κεσισχανὲ* (=οἶκος μοναχῶν) καὶ *Πατρικχανέ*.

—[ΙΣΤΟΡ.] Ι. ***Πρὸ τῆς ἁλώσεως.*** Εὐθὺς ὡς ἐγένετο ἡ Κωνσταντινούπολις πρωτεύουσα τοῦ Ἀνατολικοῦ κράτους, ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ χώραν σειρὰ γεγονότων ἐκκλησιαστικῶν, τὰ ὁποῖα προπαρεσκεύασαν ἔργῳ τὴν ἐξαιρετικὴν θέσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τυπικῶς κυρωθεῖσαν διὰ τῆς Β΄ καὶ τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς συνόδου. Ἤδη πρὸ τῆς Β΄ Οἰκουμενικῆς συνόδου ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Εὐδόξιος (360—370) ἐχειροτόνησεν ἐπίσκοπον Κυζίκου τὸν Εὐνόμιον. Μετὰ δὲ τὴν σύνοδον ταύτην, τῷ 394, ὁ Κωνσταντινουπόλεως Νεκτάριος συνεκρότησεν εἰς τὴν ἕδραν του σύνοδον ἐνδημοῦσαν ἐκ 37 ἐπισκόπων. Τῆς συνόδου ταύτης προήδρευσεν ὁ Νεκτάριος, ἂν καὶ ἦσαν παρόντες καὶ οἱ ἐπίσκοποι Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας Θεόφιλος καὶ Φλαβιανός. Ὁ διάδοχος τοῦ Νεκταρίου Χρυσόστομος ἐμερίμνα ὄχι μόνον περὶ τῆς κυρίας ἐπισκοπῆς του, ἀλλὰ καὶ περὶ «τῆς Θράκης ἁπάσης... καὶ τῆς Ἀσίας ὅλης... καὶ μέντοι καὶ τὴν Ποντικὴν τούτοις κατεκόσμει τοῖς νόμοις», ὡς ἀναφέρει Θεοδώρητος ὁ Κύρου. Τὰ ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν τῶν διοικήσεων Θράκης, Ἀσίας καὶ Πόντου δικαιώματα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπισήμως ἀνεγνωρίσθησαν διὰ τοῦ 28ου κανόνος τῆς Δ΄ ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς συνόδου. Παραλλήλως πρὸς τὴν ἐπέκτασιν τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἤρχισαν νὰ μορφώνωνται καὶ οἱ διάφοροι τίτλοι τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ τίτλος «πατριάρχης» ἀπεδίδετο κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ εἰς ἁπλοῦς ἐπισκόπους. Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ ὀνομασία αὕτη καθιερώθη ὡς ἀποκλειστικὸς τίτλος τῶν πέντε πατριαρχῶν, Ρώμης, Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων. Ἡ οἰκουμενικότης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου δὲν πρέπει νὰ λογισθῇ τοιαύτη, ὥστε νὰ θεωρηθῶσι τὰ ἄλλα πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς ὡς ἀπορροφηθέντα ὑπ' αὐτοῦ. Ἐμφανίζεται οἰκουμενικόν, ὡς ἡ κυριωτέρα καὶ σημαντικωτέρα ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή, εὑρισκομένη εἰς τὸ κράτος ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ὠνομάζοντο «δεσπόται τῆς οἰκουμένης».

Ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως ὡς ἀνωτάτου ἐκκλησιαστικοῦ ἀρχηγοῦ, παρίσταται ἡ ἀνάγκη τῆς ἱδρύσεως καθεδρικοῦ (πατριαρχικοῦ) ναοῦ καὶ πατριαρχικοῦ οἴκου. Πρῶτος πατριαρχικὸς ναὸς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὁ ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ἱδρυθεὶς ναὸς τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας. Ἡ ἐκκλησία αὕτη ἐπυρπολήθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ κατὰ τὴν πρώτην ἐξορίαν τοῦ Χρυσοστόμου. Κτισθεὶς καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Β΄, ἐκάη ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ κατὰ τὴν στάσιν τοῦ Νίκα. Τὸ μεγαλεῖον τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ καὶ τοῦ πατριαρχικοῦ ἀνακτόρου συμπίπτει μὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Μ. Ἰουστινιανοῦ οἰκοδόμησιν τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγου Σοφίας. Ὁ πατριαρχικὸς οἶκος κατ' ἀρχὰς ὠνομάζετο *ἐπισκοπεῖον*, ὅπως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοποι, βραδύτερον ὅμως ἐκλήθη *ἱερὰ ἀνάκτορα*. Τὸ πατριαρχεῖον εἶχε τρικλίνους, δηλαδὴ αἰθούσας πολυτελεῖς, τὰς ὁποίας ἔκτισαν διάφοροι πατριάρχαι καὶ αἱ ὁποῖαι ὠνομάζοντο ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ κτίσαντος. Εἶχε καὶ ἰδιαιτέραν βιβλιοθήκην καὶ δύο σέκρετα (=αἰθούσας διοικητικὰς καὶ δικαστικάς), μέγα καὶ μικρὸν (Tribunalia juridica) κατὰ Δουκάγγιον, καὶ προόδων οἶκοι κατὰ Νικηφόρον), ὅπου συνήρχοντο μικραὶ καὶ μεγάλαι σύνοδοι. Κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν σταυροφόρων ἅλωσιν (1204) τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὰ πατριαρχικὰ οἰκήματα κατεστράφησαν τελείως, καθὼς καὶ ὅλα τὰ ἐξαρτήματα αὐτῶν.

Σχέσις τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν πολιτείαν. Ἐν τῇ Βυζαντινῇ αὐτοκρατορίᾳ, μετὰ τῆς ὁποίας κοινὸν βίον ἔζησε τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐπὶ χίλια καὶ πλέον ἔτη, ὡς πρὸς τὰς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ πολιτείας ἐπεκράτησαν, τοιαῦται ἀντιλήψεις, ὥστε παρὰ τὰς ἐπεμβάσεις εἴτε ἀπὸ μέρους τῆς πολιτείας, εἴτε ἀπὸ μέρους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἑτέρας τῶν δύο τούτων ἀρχῶν, ὑπερίσχυε μᾶλλον τὸ δόγμα «τὰ τοῦ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ». Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐν κοινωνίᾳ, εὑρισκομένῃ ὑπὸ συνθήκας ἐντελῶς διαφόρους παρὰ αἱ σημεριναί, δὲν ἐσήμαινεν ἀποξένωσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς πολιτείας, καὶ τἀνάπαλιν Τοὐναντίον ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν δύο ἀρχῶν ἡ σχέσις τῆς ἀμοιβαίας συναντιλήψεως καὶ συναλληλίας. Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ Χριστιανοὶ αὐτοκράτορες ἐκληρονόμησαν τὰ συστήματα τῶν μὴ Χριστιανῶν αὐτοκρατόρων, συμφώνως πρὸς τὰ ὁποῖα οὗτοι ἦσαν καὶ ἀνώτεροι ποντίφικες, ἐν τούτοις πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ὡς π. χ. ὁ Χρυσόστομος, ἀπέκρουσαν τὴν ἀρχὴν ταύτην. Ὁ ἱερὸς οὗτος πατήρ, ἑρμηνεύων τὸ χωρίον τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς «οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ Θεοῦ» (Ρωμ. ΙΓ΄, 1), σημειώνει τὰ ἑξῆς πολὺ χαρακτηριστικά: «πᾶς οὖν ἄρχων ὑπὸ Θεοῦ χειροτονεῖται; οὐ τοῦτο λέγω, φησίν.... τὸ γὰρ ἀρχὰς εἶναι, καὶ τοὺς μὲν ἄρχειν, τοὺς δὲ ἄρχεσθαι..., τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἔργον ἐστί φησι» (= ὁ ἀπόστολος). Βεβαίως ἐνίοτε οἱ Βυζαντινοὶ βασιλεῖς προσεφωνοῦντο καὶ ὑπὸ συνόδων μάλιστα «ἀρχιερεῖς βασιλεῖς», «ἱερεῖς» κλπ. Τὰ γράμματά των ἐκαλοῦντο «θεῖον γράμμα» «σάκρα», «θεία συλλαβή», «εὐαγὲς γράμμα» καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἀλλ' αἱ ὀνομασίαι αὗται δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῶσι κατὰ γράμμα, προελθοῦσαι ἐκ τῆς ἰδιότητος τὴν ὁποίαν προσέλαβον οἱ αὐτοκράτορες μετὰ τὸν θρίαμβον τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὀνομασθέντες «φύλακες τῆς πίστεως» καὶ «defensores fidei». Ἦσαν ὅμως προστάται ἐξωτερικοὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐξ ἀφορμῆς τῆς Γ΄ ἐν Ἐφέσῳ Οἰκουμενικῆς συνόδου ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος ὁ Β΄ ἔλεγεν εἰς τὸν ἐν τῇ συνόδῳ ἀντιπρόσωπόν του κόμιτα Κανδιδιανὸν νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἐν τῇ συνόδῳ τάξεως, ἀποφεύγων ἐπιμελῶς τὴν ἀνάμιξιν εἰς τὰ δογματικά. «Ἀθέμιτον γὰρ τὸν μὴ τοῦ καταλόγου τῶν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων τυγχάνοντα τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς σκέμμασιν ἐπιμείγνυσθαι». Καὶ ὁ Μαρκιανός, δικαιολογῶν τὴν παρουσίαν του ἐν τῇ Δ΄ Οἰκουμενικῇ συνόδῳ παρέβαλε τὸ ἐν αὐτῇ ἔργον του πρὸς τὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, εἰπόντος ὅτι ἦτο «τῶν ἔξω ἐπίσκοπος». Ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ἄλλοι αὐτοκράτορες ἀνεμείχθησαν εἰς ἔριδας ἐκκλησιαστικάς. Ἔπραξαν τοῦτο οὐχὶ ὡς θεολόγοι ἢ κληρικοί, ἀλλὰ ὡς ἀρχηγοὶ κράτους ἐνδιαφερόμενοι περὶ τῆς ἑνότητος αὐτοῦ. Ἡ ἑνότης τοῦ κράτους ἔκειτο ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ, ἐν τῇ κοινῇ θρησκευ-

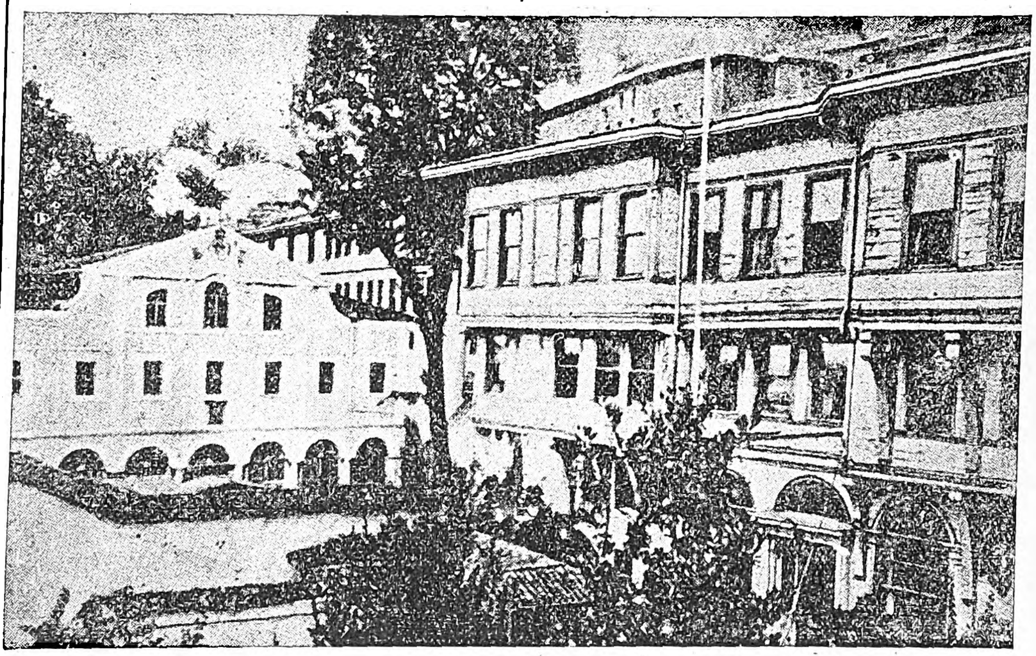

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

τικῇ ὁμολογίᾳ τῶν ὑπηκόων. Αἱ σημεριναὶ περὶ πατρίδος καὶ ἐθνισμοῦ ἰδέαι ἦσαν τότε ἄγνωστοι.

Οἱ αὐτοκράτορες ἐξέδιδον καὶ νόμους ἀφορῶντας εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν (νομοκάνονας), ἀλλὰ κατὰ κανόνα ἐκ συμφώνου μετὰ τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλως τε αὐτοὶ οἱ νομοθέται βασιλεῖς ἔθεσαν τὴν ἀρχήν: οἱ κανόνες ἀνώτεροι τῶν νόμων. Πατριάρχαι ὡς ὁ Γερμανός, Νικόλαος ὁ Μυστικός, ὁ Πολύευκτος καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀπέδειξαν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐζήτει μὲν τὴν ἐξωτερικὴν προστασίαν τῆς πολιτείας, δὲν ἦτο ὅμως δούλη αὐτῆς. Ἐν τῇ ἁρμονικῇ συνεργασίᾳ τῶν δύο ἀρχῶν εὑρίσκετο τότε ἡ εὐτυχία τῆς κοινωνίας. Ἡ κατὰ τὸν Θ΄ αἰῶνα ἐκδοθεῖσα ἐπαναγωγὴ τῶν νόμων ἀναφέρει: «ἡ κατὰ ψυχὴν καὶ σῶμα τῶν ὑπηκόων εἰρήνη καὶ εὐδαιμονία βασιλείας ἐστὶ καὶ ἀρχιερωσύνης ἐν πᾶσιν ὁμοφροσύνη».

Οἱ πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῇ διοικήσει τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦσαν καὶ εἶναι ἀνεξάρτητοι ἐν ᾧ μέτρῳ καὶ οἱ μητροπολῖται ἐν τῇ διακυβερνήσει τῆς ἰδίας μητροπολιτικῆς περιφερείας. Τὸ συμβούλιον τῶν ἐξωκατακέλλων κληρικῶν, τῶν καὶ ὀφφικιαλίων λεγομένων, ἦτο συμβουλευτικὸν σῶμα, ὑποβοηθοῦν τὸν πατριάρχην εἰς τὰς πολλαπλᾶς του ἐργασίας. Μερικὰ τῶν ὀφφικίων, ὡς λ. χ. τὸ τοῦ οἰκονόμου, ὀνομασθέντος μεγάλου οἰκονόμου εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἐθεσπίσθησαν ὑπὸ Οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ τοιουτοτρόπως προσέλαβον ἔστω καὶ κατὰ θεωρίαν ὑποχρεωτικὸν χαρακτῆρα διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν. Ἡ συσσώρευσις μεγάλης ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, ἡ ἵδρυσις πολλῶν μοναστηρίων καὶ ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ εἰς τὰ περίχωρα, ἡ ἵδρυσις καὶ συντήρησις νοσοκομείων, ὀρφανοτροφείων, καὶ ἄλλων εὐαγῶν καθιδρυμάτων, ἡ βαθμιαία ἐπέκτασις τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ εἰς σφαῖραν μὴ καθαρῶς ἐκκλησιαστικήν, ἐδημιούργησαν ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα καὶ ἀναλόγους ὑπηρεσίας. Καὶ ὅσοι μὲν τῶν κληρικῶν τούτων ἔμενον ἐν τοῖς πατριαρχείοις, ὡς ὁ «σύνοικος καὶ ὁμόροφος καὶ ὁμοδίαιτος» σύγκελλος, ὠνομάζοντο *ἐσωκατάκελλοι*· ὅσοι δὲ ἐκτὸς ἐκλήθησαν *ἐξωκατάκελλοι*, οἱ ἐπὶ τοῦ σεκρέτου τοῦ πατριάρχου παπάδες *σεκρετικοὶ παπάδες* καὶ ἄρχοντες τοῦ πατριάρχου. Οἱ ἐξωκατάκελλοι ἢ ἄλλως ἐξωκατάκοιλοι ἔμβαθμοι κληρικοί, οἱ ἀποτελέσαντες τὴν πρώτην λεγομένην πεντάδα, εἰς τὴν ὁποίαν πολὺ βραδύτερον προσετέθη καὶ ὁ μέγας πρωτέκδικος, ἦσαν: μέγας οἰκονόμος, μέγας σακελλάριος, μέγας σακελλίων, μέγας σκευοφύλαξ, μέγας χαρτοφύλαξ (=γραμματεὺς καὶ ἰδιαιτέρως ἐπὶ τῶν νομικῶν ὑποθέσεων) καὶ ὁ μέγας πρωτέκδικος. Τὸ συμβούλιον τοῦτο τῶν ὀφφικιαλίων συστηματικῶς διωργανώθη ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων Ἰουστινιανοῦ, Ἡρακλείου καὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ χάριν «τῆς ἐννόμου τάξεως καὶ τῶν δικαίων κρίσεων ἐπὶ τῶν τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως».

Ἡ ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, ὡς καθέδρα τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ κλίματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἦτο ἡ κεντρικὴ διοικητικὴ ἀρχή. Ὡς πρὸς τὴν διοίκησιν ταύτην σημειωτέον ὅτι ἐγκαίρως ἐμορφώθη σύστημα, τοῦ ὁποίου τὸν πυρῆνα ἀπαντῶμεν εἰς τοὺς κανόνας 37 ἀποστολικὸν καὶ 5ον τῆς Α΄ ἐν Νικαίᾳ συνόδου, κατὰ τοὺς ὁποίους δὶς τοῦ ἔτους ἔδει νὰ συνέρχωνται εἰς σύνοδον οἱ ἐπίσκοποι τῆς ἐπαρχίας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ πρώτου. Μεταγενέστεροι κανόνες ὥρισαν ἐνιαυσίους τὰς συνόδους ταύτας. Τὰ αἴτια τῆς ἐξελίξεως τοῦ εἴδους τούτου τῆς συνόδου εἰς ἐνδημοῦσαν καὶ κατόπιν διαρκῆ ἔγκεινται εἰς τοὺς ἰδιαιτέρους ὅρους, ὑφ' οὓς ἀνεπτύχθη τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, προσλαβὸν σὺν τῷ χρόνῳ τὴν μορφὴν ἀπεράντου ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας, οἰκουμενικῆς δικαιοδοσίας. Ἡ δικαιοδοσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐξηκολούθει παραμένουσα καὶ εἰς τὰς χώρας ἐκείνας, τὰς ὁποίας κατέλαβον οἱ Τοῦρκοι πρὸ τοῦ 1453 καὶ οἱ Ἑνετοὶ πρὸ καὶ μετὰ τὴν χρονολογίαν ταύτην. Ἡ ἐνδημοῦσα σύνοδος ἤδη κατὰ τὸ 451 ἐχαρακτηρίσθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἀνατολίου ὡς «ἔθος ἄνωθεν κρατῆσαν». Τὴν σύνοδον ταύτην κυρίως ἀπετέλουν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ διαφόρους λόγους εὑρισκόμενοι καὶ ἐνδημοῦντες ἀρχιερεῖς, οἱ πλησιόχωροι μητροπολῖται καὶ ἀρχιεπίσκοποι καὶ πολλάκις, ὅταν μάλιστα ἐπρόκειτο περὶ μεγαλυτέρας συνόδου, οἱ ἐπὶ τούτῳ προσκαλούμενοι. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τῆς ἐνδημούσης συνόδου δὲν ἦτο καθωρισμένος. Ἄλλως τε ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως δὲν εἶχε διοικητικὸν σύστημα καὶ σῶμα διοικοῦν ἰδιαιτέρως, τῶν ὁποίων αἱ διατάξεις ὅλαι νὰ ἔχωσι καθορισθῇ ἐκ τῶν προτέρων. Ἡ ἔλλειψις τοιούτων ὀργανωτικῶν διατάξεων ἦτο ἡ αἰτία τῆς παρουσίας εἰς τοιαύτας συνόδους καὶ πατριαρχῶν τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, ἐκτὸς ἂν τὰς τοιαύτας συνόδους ὀνομάσωμεν γενικάς, ἐνῷ αἱ ἱστορικαὶ πηγαὶ καλοῦσιν αὐτὰς ἐνδημούσας. Ἡ ἐνδημοῦσα σύνοδος μετὰ τοῦ πατριάρχου ἠσχολεῖτο μὲ τὰ γενικώτερα θρησκευτικὰ ζητήματα, μὲ τὴν διοίκησιν τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ θρόνου, ἐκλέγουσα τοὺς μητροπολίτας—τρεῖς καὶ ἐκ τῶν τριῶν τὸν ἕνα ὁ πατριάρχης, κατὰ τὸ μέχρι τῆς ἁλώσεως σύστημα—, ἐξέδιδε διαφόρους ἐκκλησιαστικὰς νομοθετικὰς διατάξεις, προῆγεν ἐπαρχιακὰ μοναστήρια εἰς σταυροπηγιακὰ καὶ πλεῖστα ἄλλα ἀπεφάσιζε καὶ ἐξετέλει πρὸς κανονικὴν καὶ ἀρτίαν ὑπόστασιν τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ αὐτὴ σύνοδος, χηρεύοντος τοῦ πατρι-

Digitized by Google

αρχικοῦ θρόνου, ἐξέλεγε τρεῖς ὑποψηφίους (κατήρτιζε τὸ λεγόμενον τριπρόσωπον ψηφοδέλτιον), ἐκ τῶν ὁποίων τὸν ἕνα διώριζεν ὁ αὐτοκράτωρ.

Δικαστικὴ δικαιοδοσία. Ἀπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου διὰ τῶν διαταγμάτων τῶν ἐτῶν 318 καὶ 321 οἱ ἐπίσκοποι ἀπέκτων ἰδιότητα διαιτητοῦ. Τὸ ἐπισκοπικὸν δικαστήριον (episcopale judicium) ἀπεφαίνετο ἐπὶ τῶν διαφορῶν τῶν διαδίκων, ἐφ' ὅσον οὗτοι συγκατετίθεντο ἐκ τῶν προτέρων εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἐπισκοπικῆς ἀποφάνσεως. Ἡ ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους ἐκδιδομένη ἀπόφασις τοῦ ἐπισκοπικοῦ δικαστηρίου ἦτο καὶ πολιτικῶς ἐκτελέσιμος. Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος, προχωρῶν ἔτι περαιτέρω, παρεδέχθη τῷ 331 τὴν αὐτὴν ἰδιότητα εἰς τὰ ἐπισκοπικὰ δικαστήρια καὶ ὅταν εἷς τῶν διαδίκων προετίμα αὐτά. Οἱ αὐτοκράτορες Ὁνώριος καὶ Ἀρκάδιος περιωρίσθησαν μόνον εἰς τὴν πρώτην ἀπόφασιν τοῦ Μ. Κωνσταντίνου. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, συμφώνως πρὸς τὸν ὑπ' αὐτοῦ θεσπισθέντα νόμον, πᾶν πρόσωπον, ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ θρησκεύματος, προκειμένου περὶ ἀστικῶν διαφορῶν, ἠδύνατο νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ διαιτητικὸν δικαστήριον τοῦ ἐπισκόπου καὶ ἐὰν ἔτι προηγουμένως εἶχεν ἐπιληφθῆ τῆς ἰδίας ὑποθέσεως τὸ πολιτικὸν δικαστήριον. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος, τῷ 629, ἐξέδωκε νεαράν, διὰ τῆς ὁποίας παρεχώρει εἰς τοὺς ἐπισκόπους τὸ δικαίωμα τοῦ δικάζειν ἀμέσως ἐπὶ ποινικῶν ἐγκλημάτων τοῦ κλήρου. Οἴκοθεν ἐννοεῖται ὅτι ἡ ποικίλη δικαστικὴ δικαιοδοσία, ὑπὸ οἱανδήποτε μορφὴν ἀσκουμένη προσελάμβανεν ἰδιαιτέραν σημασίαν καὶ σοβαρότητα πρὸ τοῦ δικαστηρίου τοῦ ἐπισκόπου τῆς πρωτευούσης τοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ οἰκογενειακὸν δίκαιον καὶ ἰδιαιτέρως τὰ τῆς συνάψεως καὶ διαλύσεως τοῦ γάμου, ταῦτα κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας νομικῶς ἐθεωροῦντο ὑπαγόμενα εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων. Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ὁ ἐκκλησιαστικὸς γάμος· μαρτυρίαι ἀρχαιόταται μαρτυροῦσι περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐλογίας τοῦ γάμου. Ὁ γάμος ὅμως ὁ θρησκευτικὸς προσέλαβε καὶ νομικὰ στοιχεῖα ἀπὸ τῆς Θ' ἑκατονταετηρίδος καὶ γενικώτερον ἀπὸ τῆς ΙΑ', ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ. Ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος τῷ 1086 ἐξέδωκε χρυσόβουλλον, διὰ τοῦ ὁποίου διέτασσεν ὅπως «τὰ ψυχικὰ καὶ αὐτὰ δὴ τὰ συνοικέσια παρὰ τῶν ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων ὀφείλουσι κρίνεσθαι». Τὰ πολιτικὰ δικαστήρια δὲν ἔπαυσαν δικάζοντα ἐπὶ συζυγικῶν ὑποθέσεων καὶ μετὰ τὸ εἰρημένον χρυσόβουλλον τοῦ Ἀλ. Κομνηνοῦ. Αἱ τοιαῦται ὑποθέσεις περιῆλθον εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὴν ΙΔ' ἑκατονταετηρίδα.

Προκειμένου περὶ τοῦ τρόπου τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον εἶχε τὴν ἐνδημοῦσαν σύνοδον ὡς ἀνώτερον δικαστήριον, καὶ τὸ συμβούλιον τῶν ὀφφικιαλίων, ὑφιστάμενον οὐ μόνον ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ὡς κατώτερον τρόπον τινὰ δικαστήριον. Ὅσον ἀφορᾷ ὅμως τὰς μὴ καθαρῶς πνευματικὰς ὑποθέσεις, ὡς καὶ αὐτὰς πολλάκις τὰς νομικάς, ἐσχηματίζοντο μικτὰ δικαστήρια ἤ, ὡς ἔλεγον οἱ Βυζαντινοί, «συμμειγῆ» πολιτικῶν δικαστῶν καὶ «ἐλλογίμων συγκλητικῶν» συμμετεχόντων τῆς ἱερᾶς ἐνδημούσης συνόδου. Πλὴν τούτου τὸ μεικτὸν τοῦτο ἐνεφανίζετο καὶ ὑπὸ ἄλλην μορφήν. Ἡ νεαρὰ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, ἡ ἐκδοθεῖσα τῷ 1329, ὁρίζει ὅπως τῶν δικαστικῶν ἐπιτροπῶν (καθολικῶν κριτῶν) μέλος ἀποτελῇ καὶ ὁ ἐπίσκοπος. Διὰ τὰ καθαρῶς πνευματικὰ πταίσματα τῶν Χριστιανῶν ἢ τὰ κανονικὰ πλημμελήματα καὶ ἐγκλήματα τῶν κληρικῶν ὑπῆρχον τὰ προειρημένα δύο ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια, δικάζοντα κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας. Ἡ καθαίρεσις κληρικῶν ἐγίνετο πάντοτε ὑπὸ τῆς συνόδου τῶν ἐπισκόπων καὶ βραδύτερον ἐν τῷ οἰκουμενικῷ κλίματι μόνον ὑπὸ τῆς ἐνδημούσης συνόδου. Ἡ δικονομία τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων ὑφίστατο πάντοτε ἐπίδρασιν ἐκ τῆς πολιτικῆς τοιαύτης· ἡ χρῆσις μαρτύρων ἦτο μὲν καὶ ἀποστολικῆς προελεύσεως, ἀλλ' αἱ λεπτομέρειαι τοῦ θεσμοῦ αὐτοῦ ἐκανονίσθησαν συμφώνως πρὸς τὰς σχετικὰς διατάξεις τῆς πολιτικῆς δικονομίας. Ἡ δικαιοδοσία ἢ μᾶλλον ἡ ἁρμοδιότης τῶν δικαστηρίων λόγῳ ὕλης δὲν εἶχε καθορισθῆ, ὡς τοῦτο ἐγένετο πολὺ βραδύτερον καὶ πρὸ πάντων κατὰ τὴν σύγχρονον ἡμῶν ἐποχήν. Συχναὶ ἀπαντῶσι συγκρούσεις ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν δικαστηρίων. Ἐπὶ πατριάρχου Μιχαὴλ τοῦ Κηρουλαρίου οἱ πολιτικοὶ δικασταὶ ἠκύρωσαν ἀπόφασιν τῆς συνόδου, κηρυξάσης γάμον τινὰ ἀθέμιτον. Τὸ αὐτὸ ἔπραξε τὸ λεγόμενον δικαστήριον τοῦ Βήλου ὡς πρὸς ἄλλην συνοδικὴν ἀπόφασιν ἀκυροῦσαν γάμον.

Αἱρέσεις. Αἱ διάφοροι αἱρέσεις, εἴτε εἶχον τὴν ἑστίαν των ἐν Κωνσταντινουπόλει εἴτε ἐν Ἀνατολῇ εἴτε ἀλλαχοῦ, ἐπέδρασαν μεγάλως ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς ζωῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἐν πρώτοις ὁ ἀρειανισμὸς προῆλθε μὲν ἐξ Ἀλεξανδρείας καὶ δὴ πρὸ τῆς εἰς πατριαρχεῖον ἐξελίξεως τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' αἱ συνέπειαι αὐτοῦ, διαρκέσασαι καὶ μετὰ τὴν ἐξ ἀφορμῆς τῆς αἱρέσεως ταύτης συνελθοῦσαν πρώτην (325) Οἰκουμενικὴν σύνοδον, ἀνεστάτωσαν πολλάκις τοὺς Χριστιανοὺς τῆς πρωτευούσης καὶ ὅλου σχεδὸν τοῦ κλίματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Διάσημοι παράγοντες τῆς αἱρέσεως τοῦ Ἀρείου, ὡς ὁ Νικομηδείας Εὐσέβιος καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Μακεδόνιος, κατέλαβον τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως, ὁ μὲν ἀπὸ τοῦ 341—342, ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ 342—348. Αὐτοκράτορες ὡς ὁ Κωνστάντιος καὶ ὁ Οὐάλης καὶ ἄλλοι, παρουσιάσθησαν ὡς προστάται τῆς αἱρέσεως. Ταῦτα πάντα συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ὑπολειφθῶσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει μόνον λείψανά τινα ὀρθοδοξίας. Ἡ θερμὴ ὀρθόδοξος πίστις, ἡ εὐφυΐα, ἡ ῥητορικὴ δεινότης τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου (πατριαρχεύσαντος ἀπὸ τοῦ 379 — 381) ἐπανέφεραν τὴν ὀρθοδοξίαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τὸ ἔργον τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου συνεπλήρωσε Θεοδόσιος ὁ Μέγας, ἀναδειχθεὶς προστάτης τῆς ὀρθοδοξίας. Ἕτερος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως προελθὼν ἐκ Συρίας, ὁ ἀσκητικὸς ἀλλὰ φιλόδοξος Νεστόριος, ἐκλαβὼν τὰς δύο ἐν Χριστῷ φύσεις κεχωρισμένας—ἄνευ ὑποστατικῆς ἑνώσεως—, ἐδημιούργησε τὴν ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ κληθεῖσαν αἵρεσιν. Ἡ αἵρεσις αὕτη προὐκάλεσε τὴν σύγκλησιν τῆς Γ' ἐν Ἐφέσῳ Οἰκουμενικῆς συνόδου. Περισσότερον τῶν λοιπῶν αἱρέσεων ἐτάραξε τὴν Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸ κράτος ἡ τῶν μονοφυσιτῶν. Ἡ αἵρεσις αὕτη, δημιούργημα τοῦ Ἀλεξανδρείας Διοσκούρου καὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχιμανδρίτου Εὐτυχοῦς, ἐξητάσθη κυρίως ἐν τῇ ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμενικῇ συνόδῳ (451). Ἡ πρὸ αὐτῆς ἐν Ἐφέσῳ συνελθοῦσα, ληστρικὴ δὲ λεγομένη (449), ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Διοσκούρου τελοῦσα, καθῄρεσε τὸν ὀρθόδοξον πατριάρχην Φλαβιανὸν καὶ προὐξένησε τὸν ἐκ τῶν κακοποιήσεων θάνατον αὐτοῦ. Ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ σύνοδος ἐχρησίμευσε καὶ ὡς σταθμὸς τῆς ἐπισήμου ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀποσπάσεως τῶν Ἀρμενίων, τῶν Ἰακωβιτῶν καὶ λοιπῶν μονοφυσιτῶν. Ἡ ἀπόσπασις αὕτη ἐγέννησε καὶ τὰς πολιτικὰς χωριστικὰς τάσεις τῶν ὀπαδῶν τῆς προειρημένης αἱρέσεως. Ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ μάλιστα ἡ σύζυγός του Θεοδώρα μᾶλλον ἐκ πολιτικῶν λόγων ἐδείχθησαν εὐμενεῖς πρὸς τοὺς μονοφυσίτας. Αἱ προσπάθειαι καὶ αἱ ὑποχωρήσεις των εἰς οὐδὲν κατέληξαν. Ὄχι ὀλίγον ἠνωχλήθη ὁ θρόνος Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀπὸ τοὺς ὠριγενίζοντας, ἤτοι τοὺς ἀποδεχομένους τὰς πλάνας τοῦ Ὠριγένους. Ταύτας κατεδίκασεν ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελθοῦσα ἐπὶ πατριαρχίας Εὐτυχίου Ε' Οἰκουμενικὴ σύνοδος (553). Ὡς φυσικὴ συνέπεια τῆς αἱρέσεως τῶν μονοφυσιτῶν—ἐὰν δὲν θεωρηθῇ ὡς μέση λύσις εὑρεθεῖσα πρὸς συμβιβασμὸν τῶν δύο μερίδων—ἦτο ἡ αἵρεσις τῶν μονοθελητῶν, ἀρνουμένων τὴν ἀνθρωπίνην ἐν τῷ Χριστῷ θέλησιν. Οἱ πατριάρχαι Σέργιος (610—638), Πύρρος (638—641), Παῦλος ὁ Β' (641—652), Πέτρος (654 — 664) καὶ ἄλλοι ὑπῆρξαν ὀπαδοὶ τῆς αἱρέσεως ταύτης. Πρὸς ἐξέτασιν τῆς αἱρέσεως ταύτης συνῆλθεν ἡ ΣΤ' ἐν Κωνσταντινουπόλει Οἰκουμενικὴ σύνοδος. Ἀπὸ τοῦ Ζ' αἰῶνος ἐμφανίζονται καὶ οἱ λεγόμενοι παυλικιανοί, αἱρετικοὶ μὲ μανιχαϊκὰς δοξασίας, ἀπὸ ἀπόψεως δὲ λατρείας καὶ τύπων προτεστάνται τοῦ μεσαίωνος. Ἡ τῶν παυλικιανῶν ἢ παυλιανῶν αἵρεσις ἀνησύχησε πολλάκις καὶ τὴν Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸ κράτος. Ἦσαν οἱ ὀπαδοὶ αὐτῆς φανατικῶς προσηλωμένοι εἰς τὰς πεπλανημένας ἰδέας των· οἱ αὐτοκράτορες μετετόπιζον αὐτοὺς πρὸς θεραπείαν τῆς νόσου, ἀλλὰ παρ' ὅλα ταῦτα διετηρήθησαν μέχρι ἡμῶν ἱκανοὶ περὶ τὰ χωρία τῆς Φιλιππουπόλεως, ἔχοντες συνείδησιν τῆς προελεύσεώς των, ἀσπασθέντες ὅμως τὴν ὁμολογίαν τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει ἀνεφάνη ἡ αἵρεσις τῆς εἰκονομαχίας, ἐπὶ ἕνα καὶ ἥμισυ περίπου αἰῶνα διαταράξασα τὴν γαλήνην τῆς Ἐκκλησίας. Ἄμεσοι δημιουργοὶ τῆς εἰκονομαχίας ἦσαν οἱ αὐτοκράτορες τῆς δυναστείας τῶν Ἰσαύρων καὶ μάλιστα Λέων ὁ Γ' καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος ὁ Ε'. Ὡς ἔμμεσα αἴτια τῆς εἰκονομαχίας πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν αἱ καταχρήσεις ἐν τῇ προσκυνήσει τῶν εἰκόνων, αἱ παρεκτροπαὶ τῆς μοναχικῆς πολιτείας καὶ ἡ ὑπερβολικὴ αὔξησις τῶν μοναστηρίων. Ἐκ τῶν πατριαρχῶν πρόμαχος τῶν εἰκόνων κυρίως ἀνεδείχθη ὁ ὁμολογητὴς Γερμανὸς ὁ Α' (715 — 730). Κατὰ τῶν εἰκόνων ἐνήργησαν οἱ πατριάρχαι Ἀναστάσιος (730 — 754), Κωνσταντῖνος ὁ ἀπὸ Συλαίου (754—766), Νικήτας ὁ Α' (766—780). Ἡ πρώτη περίοδος τῆς εἰκονομαχίας ἔληξε διὰ τῆς Ζ' ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθείσης Οἰκουμενικῆς συνόδου (787), τῆς ὁποίας προέστη ὁ πατριάρχης Ταράσιος (784—806). Ἡ σύνοδος αὕτη δὲν κατεδίκασε μόνον τοὺς εἰκονομάχους, ἀλλὰ καὶ τὰς καταχρήσεις ἐν τῇ προσκυνήσει τῶν εἰκόνων. Αἱ ἀποφάσεις της περὶ τιμῆς μεταβιβαζομένης εἰς τὸ πρωτότυπον, τὸ παριστανόμενον ὑπὸ τῆς εἰκόνος, κατακρίνουσι τὴν εἰδωλολατρικὴν προσκύνησιν τῶν ξύλων καὶ τῶν ἄλλων ὑλικῶν, ἐκ τῶν ὁποίων κατασκευάζονται αἱ εἰκόνες. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐξηυτελίσθη τὸ πατριαρχικὸν ἀξίωμα καὶ ἐνεπαίχθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα. Ἐκ τῶν μοναχῶν λόγῳ καὶ ἔργῳ ὑποστηρικταὶ τῶν εἰκόνων ἐγένοντο κυρίως ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς καὶ ὁ Θεόδωρος Στουδίτης. Ἡ δευτέρα περίοδος τῆς εἰκονομαχίας ἀρχίζει οὐχὶ πολλὰ ἔτη μετὰ τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴν σύνοδον, εὑρίσκει δὲ προστάτας τῆς αἱρέσεως ταύτης τοὺς πατριάρχας Θεοδόσιον (815—821), Ἀντώνιον Α' (821—832) καὶ Ἰωάννην τὸν Ζ' (832—842). Ἐπὶ τοῦ Μεθοδίου λήγει ἡ δευτέρα περίοδος, ἑορτασθέντος τῇ 11 Μαρτίου τοῦ 843 τοῦ θριάμβου τῆς ὀρθοδοξίας. Αἱ εἰκονομαχικαὶ τάσεις καὶ δοξασίαι ἐξηκολούθησαν καὶ μετὰ τὸ 843. Τούτου ἕνεκα καὶ ὁ Φώτιος ἠσχολήθη μὲ τὴν καταπολέμησιν τῆς αἱρέσεως ταύτης καὶ διὰ συνόδων καὶ διὰ συγγραφῶν. Σημειωτέον ὅτι ἡ αἵρεσις ἤρχισε μὲν ἀπὸ τὸν κατὰ τῶν εἰκόνων πόλεμον, ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ ἀπέρριψε τὴν τιμὴν τῶν ἁγίων καὶ αὐτῆς τῆς Θεοτόκου. Ἐνεφανίσθη ὡς μία μεταρρύθμισις προτεσταντικὴ τοῦ Η' αἰῶνος. Ἡ αἵρεσις τῶν Βογομίλων, ἐμφανισθεῖσα ἐν Βουλγαρίᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τῆς τε Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς πολιτείας. Ὁ Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς προσεπάθησε νὰ μεταπείσῃ τὸν ἀρχηγὸν τῆς αἱρέσεως Βασίλειον· μὴ κατορθώσας τοῦτο, κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς τὸν διὰ πυρὸς θάνατον. Οἱ αἱρετικοὶ οὗτοι σὺν ἄλλοις ἀπέρριπτον τὰς τελετὰς καὶ τὰ μυστήρια, γενόμενοι ἐν τούτῳ πρόδρομοι τῶν ἄλλων προτεσταντῶν ἀρμινιανῶν, σοκινιανῶν καὶ αὐτῶν τῶν κουακέρων. Λείψανα τῆς αἱρέσεως ταύτης ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπαντῶσι μέχρι τῆς πατριαρχείας Γερμανοῦ τοῦ Γ' (1239). Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον προσηνέχθη πρὸς τοὺς αἱρετικοὺς εὐαγγελικῶς. Ἐν τούτῳ ἠκολούθησε τὴν συμβουλὴν τοῦ Χρυσοστόμου, γράψαντος καὶ κηρύξαντος «χεῖρα τοῖς αἱρετικοῖς ὀρέξωμεν μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιεικείας πρὸς αὐτοὺς διαλεγόμενοι... μὴ τοίνυν ναρκήσωμεν πολλὴν τὴν ἐπιείκειαν πρὸς αὐτοὺς ἐπιδεικνύμενοι, ὅπως δυνηθῶμεν αὐτοὺς ἐξαρπάσαι τῆς τοῦ διαβόλου πλάνης».

Κλῆρος, ἐκπαίδευσις καὶ συντήρησις αὐτοῦ κλπ. Ἐκτὸς τῶν ὀφφικιαλίων ἢ ἐμβάθμων μὴ ἐνοριακῶν κληρικῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλοι ἦσαν ἱερωμένοι καὶ ἄλλοι λαϊκοί, ὑπῆρχον καὶ οἱ κυρίως κληρικοὶ ἱερωμένοι, ἐνοριακοὶ ἢ μοναστηριακοί. Τοιοῦτοι ὑπῆρχον ἱκανοὶ καὶ ἐν τῇ πρωτευούσῃ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Ἡ γενικὴ μόρφωσις τοῦ κλήρου ἐλάμβανε χώραν ἐν ταῖς φιλοσοφικαῖς σχολαῖς Ἀθηνῶν (ἐφόσον ὑπῆρχεν αὕτη), Νικομηδείας καὶ Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ εἰδικὴ (θεολογικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ) μόρφωσις ἐδίδετο ἐν τοῖς μοναστηρίοις ἢ ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ. Πολλοὶ προσελαμβάνοντο ὡς μαθητευόμενοι ἐν τῇ ἐπισκοπῇ, ὅπου διερχόμενοι διὰ τῶν κατωτέρων ἱερατικῶν βαθμῶν ἔφθανον πολλάκις μέχρι τοῦ ἐπισκοπικοῦ βαθμοῦ—διαδεχόμενοι ἐνίοτε καὶ αὐτὸν τὸν ἐπίσκοπον—ἐκπαιδευόμενοι κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον τῆς τοιαύτης διακονίας ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ ἐπισκόπου διὰ τῆς ἀναγνώσεως κυρίως τῶν συγγραμμάτων τῶν πατέρων ἢ ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐπισκόπου. Ἡ περίοδος τῶν πατέρων, ἡ λεγομένη χρυσοῦς αἰὼν τῆς Ἐκκλησίας, παρήγαγεν ἄνδρας ἐκκλησιαστικοὺς μὲ πρωτοτυπίαν σκέψεως καὶ ἄριστον ὕφος λόγου. Ὁ Μέγας Βασίλειος, Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἦσαν ἐκ τῶν ἀγλαῶν καρπῶν τῆς σοφῆς ἐκείνης ἐποχῆς. Μετὰ τὴν κατάργησιν τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν ὁ κλῆρος ἐμορφώνετο ἀπὸ γενικῆς ἀπόψεως ἐν ταῖς κρατικαῖς σχολαῖς, ἀπὸ δὲ ἐκκλησιαστικο-θεολογικῆς ἀπόψεως, ἐν τοῖς μοναστηρίοις, τοῖς σχολείοις καὶ φροντιστηρίοις τούτοις τῆς ἀρχαιότητος. Ἐκ τοῦ δευτέρου κανόνος τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς συνόδου καταφαίνεται ὅτι καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν εἰς τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα προαγομένων κληρικῶν πολλοὶ ἢ ὀλίγοι δὲν ἦσαν καλῶς κατηρτισμένοι ἐν τῇ θεολογικῇ ἐπιστήμῃ. Κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα νεαρὰ διάταξις Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, θίγουσα τὸ ζήτημα τῆς μορφώσεως τοῦ κλήρου, ὁμιλεῖ περὶ «χρονίας ῥαθυμίας» αὐτοῦ, περὶ πηγῆς τοῦ ἄμβωνος καὶ περὶ «χάους ἐζοφωμένου καὶ ἀχανοῦς», εἰς τὸ ὁποῖον καταχρημνίζονται κληρικοί, μοναχοὶ καὶ λαϊκοί. Βεβαίως, παρὰ τὴν εἰκόνα ταύτην τὴν ζοφεράν, τὴν ὁποίαν μᾶς παρουσιάζει ἡ νεαρὰ αὕτη, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν μᾶλλον ὡρισμένον εἶδος κληρικῶν, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν τὸν ἔμμεσον ἐπὶ τῆς μορφώσεως τοῦ κλήρου ἀντίκτυπον, τὸν ὁποῖον ἔσχεν ἡ ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Μακεδόνων ἀρξαμένη καὶ ἐπὶ τῶν Κομνηνῶν καὶ τῶν Παλαιολόγων συνεχισθεῖσα ἀναγέννησις τῶν γραμμάτων. Ὁ κλῆρος τοῦ κλίματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἰδιαιτέρως τῆς ἀρχιεπισκοπῆς, ὅ τε πατριαρχικὸς καὶ ὁ λεγόμενος ἐνοριακός, συνετηρεῖτο κυρίως ἐκ τῶν λεγομένων κανονικῶν, συνισταμένων ἢ εἰς χρήματα ἢ εἰς εἴδη, ἀναλόγως τῶν τόπων καὶ τῆς ἐποχῆς. Οἱ λεγόμενοι ἔμβαθμοι ἐλάμβανον τὰς ῥόγας καὶ τὰ σιτηρέσια. Κατ' ἀρχὰς ἀπηγορεύετο ἡ εἴσπραξις δικαιωμάτων ἐκ τῶν ἱεροπραξιῶν τοῦ ἐπιτραχηλίου. Βραδύτερον ὅμως ἐπεκράτησεν ἡ μέχρι σήμερον κρατοῦσα συνήθεια τῆς ἀμοιβῆς τῶν ἱεροπραξιῶν τοῦ κλήρου. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον πρὶν νὰ ἀρχίσῃ ἡ εἰσβολὴ τῶν Τούρκων εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος, εἶχε πολλὰς προσόδους καὶ τοιουτοτρόπως οὐ μόνον ἐπήρκει εἰς τὰς ἑαυτοῦ

Digitized by Google

ἀνάγκας, ἀλλὰ προσέφερεν οὐκ ὀλίγα καὶ «τοῖς ἐνδεῶς ἔχουσιν». Οἱ ἀρχιερεῖς, ὡς ἀναφέρουν πηγαὶ ἐπίσημοι, ἐλάμβανον ὡς κανονικὰ δικαιώματα ἀπὸ τὸ χωρίον τὸ ἔχον τριάκοντα οἰκίας (καπνοὺς) ἓν χρυσοῦν νόμισμα, δύο ἀργυρᾶ, κριὸν ἕνα, κριθῆς μόδια ἓξ καὶ λοιπά. Ὅταν ἀρχιερεῖς τινες δὲν ἠδύναντο νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰς «ἐν τοῖς τῆς Ἀνατολῆς μέρεσι» ἐπαρχίας των, συνεπείᾳ τῶν καιρικῶν περιστάσεων, ἐκράτουν συνήθως καὶ τὰς προηγουμένας θέσεις των, ἡγουμενίας, οἰκονομίας καὶ ἄλλας ὑπηρεσίας ἤ, ὡς λέγει ἡ σχετικὴ νεαρὰ τοῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, «λειτουργίας». Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἢ διὰ τὴν πενίαν εἰς τὴν ὁποίαν κατήντησαν μητροπόλεις τινὲς τὰ εἰσοδήματα τριῶν ἢ καὶ τεσσάρων μητροπολιτικῶν περιφερειῶν ἐδίδοντο εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν μητροπολίτην χάριν τῆς συντηρήσεώς του.

Μοναχοί, μοναστήρια, Ἄθως. Ὁ μοναχικὸς βίος ἐκ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Συρίας ἐνωρὶς μετεδόθη εἰς ὅλην τὴν Ἀνατολήν. Ὁ Μ. Βασίλειος, θιασώτης τοῦ μοναχικοῦ βίου, ἔγραψε τὸν μικρὸν καὶ μέγαν μοναχικὸν κανόνα. Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ἐθαύμαζε «τῶν τοῦ Χριστοῦ στρατιωτῶν (=μοναχῶν) τὰς σκηνὰς» καὶ τὴν «φιλοσοφίαν αὐτῶν τὴν ὑπὲρ ἥλιον λάμψασαν». Ἐν τῷ κλίματι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὑπῆρχον ἀπὸ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν μέσων τοῦ Δ΄ αἰῶνος, καὶ μεταξὺ ἄλλων τὸ τοῦ Μ. Βασιλείου ἐν τῷ Πόντῳ. Ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ὅμως ἀπαντῶσι μοναστήρια ἀπὸ τοῦ ἔτους 382, ὁπότε ἐκτίσθη ἡ τῶν Δαλμάτων (ἐν Ὑψωμαθείοις) μονή, ἔπειτα ἡ τῶν Ἀκοιμήτων (παρὰ τὸ Τσουμπουκλῆ) κ.ἄ. Κατὰ τὸ ἔτος 463 ὁ Ρωμαῖος Στούδιος μετέφερε τοὺς μοναχοὺς τῆς μονῆς τῶν Ἀκοιμήτων εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθὲν μοναστήριον τοῦ Στουδίου ἢ τῶν Στουδιτῶν, ὅπως ἀργότερον ὠνομάσθη τὸ περίφημον τοῦτο μοναστήριον. Διακεκριμένοι τρόφιμοι τοῦ μοναστηρίου τούτου ἦσαν σὺν ἄλλοις ὁ διάσημος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, οἱ οἰκουμενικοὶ πατριάρχαι Ἀντώνιος (974) καὶ ὁ Ἀλέξιος (1025). Ὁ ἀριθμὸς τῶν μοναστηρίων ἐν τῇ πρωτευούσῃ καὶ ταῖς ἐπαρχίαις διαρκῶς ηὔξανεν. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Μεγάλου κατὰ τὸ 536 ἐν Κωνσταντινουπόλει ἠριθμοῦντο μοναστήρια ἀνδρῷα μόνον 68, 40 δὲ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Χαλκηδόνος. Καὶ παρθένοι καὶ γυναῖκες διαφόρου κοινωνικῆς τάξεως, ἀσπαζόμεναι τὸν μοναχικὸν βίον, ἔζων ἢ κατὰ μόνας ἢ ἀπὸ κοινοῦ. Ὡς φαίνεται ἐκ τῆς 59 ἰουστινιανείου νεαρᾶς, αἱ μοναχαὶ «ἀσκήτριαι» ἢ «κανονικαὶ» (=τοῦ κοινοβιακοῦ συστήματος) ἐλάμβανον μέρος εἰς τὰς κηδείας, προπορευόμεναι τοῦ νεκροῦ καὶ ψάλλουσαι διαφόρους ψαλμῳδίας. Τὰ μοναστήρια ηὔξανον καὶ ἐπλουτίζοντο μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Η΄ αἰῶνος. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ τὰ μοναστήρια καὶ οἱ μοναχοὶ ἤρχισαν νὰ ἐλαττοῦνται. Ὁ ζῆλος ὅμως ὑπὲρ τῆς μοναστικῆς πολιτείας δὲν ἐξέλιπε· τοὐναντίον, γεννήσας μάρτυρας κατὰ τὴν περίοδον τῆς εἰκονομαχίας, μετὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ σάλου ἐκείνου τονωθεὶς περισσότερον, ἔδωκε νέαν ὤθησιν εἰς τὸν μοναχικὸν βίον. Οἱ βασιλεῖς τῶν δυναστειῶν Μακεδόνων, Κομνηνῶν καὶ Παλαιολόγων νέα ἔκτισαν μοναστήρια ἢ παλαιὰ σεσαθρωμένα ἀνεκαίνισαν (Περίβλεπτος, Παντοκράτορος (ζεϊρέκ), Μονὴ Χώρας, Παντάνασσα κ.ἄ.). Συμφώνως πρὸς τὰς περιγραφὰς τοῦ Δουκαγγίου καὶ τὰ διάφορα πατριαρχικὰ ἔγγραφα, τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει μοναστήρια, τὰ μνημονευόμενα μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀνέρχονται εἰς 158. Μοναχοὶ ὑπῆρχον καὶ εἰς τὸν Ὄλυμπον τῆς Βιθυνίας (περὶ τὰ ἑκατὸν μοναστήρια), καλούμενον μέχρι σήμερον ὑπὸ τῶν Τούρκων Κεσὶς δὰγ (=βουνὸν τῶν μοναχῶν). Ὁ μοναχὸς Χριστόδουλος ἵδρυσε τῷ 1088 τὴν μονὴν τῆς Πάτμου. Βραδύτερον ἱδρύθη ὑπό τινος μοναχοῦ, Ἀθανασίου λεγομένου, τὸ μοναστήριον τῆς Μεταμορφώσεως ἐν τοῖς Μετεώροις τῆς Θεσσαλίας. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Θ΄ αἰῶνος ἀναχωρηταὶ καὶ ἐρημῖται μοναχοὶ ἤρχισαν καταλαμβάνοντες τὰς κορυφὰς καὶ τὰ ὡραῖα ἐν γένει τοπία τοῦ Ἄθω. Ἐπὶ τοῦ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος Ἰωάννης ὁ Κολοβὸς ἔκτισε τὸ ὁμώνυμόν του μοναστήριον. Ἐπὶ Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ ἱδρύθη ἡ μονὴ τῆς Λαύρας, ἀνακηρυχθεῖσα ἐλευθέρα καὶ «αὐτοδέσποτος». Κατὰ τὸν Α΄ καταστατικὸν χάρτην τῶν μοναστηρίων τοῦ Ἄθω, ὀνομασθέντος Ἁγίου Ὄρους ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, δὲν παρουσιάζεται κυριαρχία τις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπὶ τῶν ἐν λόγῳ μοναστηρίων. Ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἐπετράπη εἰς τὸν πατριάρχην νὰ ἔχῃ τὴν ἐπιτήρησιν καὶ τὴν διόρθωσιν τῶν ψυχικῶν σφαλμάτων τῶν μοναχῶν «κἄντε πατριαρχικὰ κἄντε βασιλικὰ ὦσιν αὐτά». Ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Νήφωνος τοῦ Α΄ (1311—1314) τὸ Ἅγιον Ὄρος, διατελοῦν ἐμμέσως ὑπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἀμέσως ὑπήχθη ὑπὸ τὸν Ἱερισσοῦ. Ὁ αὐτὸς πατριάρχης ἐκανόνισε καὶ τὰς πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον σχέσεις τοῦ «Πρώτου» τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Τὰ προνόμια ταῦτα, κυρωθέντα καὶ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου, κατηργήθησαν ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Ἀντωνίου διὰ σιγιλλιώδους γράμματος. Τὸ Ἅγιον Ὄρος ἐγκαίρως ἀνεδείχθη κέντρον πνευματικῆς ἀναπτύξεως· ἐξ αὐτοῦ δὲ προῆλθον διάσημοι κληρικοί, ὡς οἱ πατριάρχαι Ἰσίδωρος, Κάλλιστος, Φιλόθεος, ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Νικόλαος ὁ Καβάσιλας, Νικηφόρος ὁ Γρηγορᾶς κ. ἄ.

Ἐκκλησιαστικὴ φιλολογία, λατρεία κλπ. Πλεῖστοι συγγραφεῖς ἐκκλησιαστικοὶ ἤκμασαν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, προελθόντες ἐκ τοῦ κλίματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἰδίως ἡ Κωνσταντινούπολις, ἕδρα τῶν πατριαρχῶν, ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ πολλοὺς ἄνδρας διαπρέψαντας εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ γράμματα. Οἱ πατριάρχαι Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, Ἰωάννης ὁ Νηστευτής, Γερμανὸς ὁ Ὁμολογητής, ὁ Φώτιος ὁ Μέγας, Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος, Γεώργιος ὁ Κύπριος, Φιλόθεος καὶ ἄλλοι, οἱ ἱεράρχαι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Βασίλειος ὁ Μέγας, Γρηγόριος ὁ Νύσσης, ὁ Ἰκονίου Ἀμφιλόχιος, Μιχαὴλ ὁ Χωνιάτης, Νικόλαος ὁ Μεθώνης, ὁ Βουλγαρίας Θεοφύλακτος, Εὐστάθιος καὶ Συμεὼν μητροπολῖται Θεσσαλονίκης, Μᾶρκος ὁ Εὐγενικός, ὁ Νικαίας Βησσαρίων καὶ πλεῖστοι ἄλλοι ἐκλεκτοὶ ἱεράρχαι, οἱ μοναχοὶ Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Μιχαὴλ ὁ Ψελλός, Νικήτας ὁ Χωνιάτης, Νικηφόρος ὁ Γρηγορᾶς καὶ πληθὺς ὅλη κληρικῶν λογίων, ἀπέδειξαν ὅτι ὁ θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐτιμήθη καὶ ἐξυμνήθη ὄχι μόνον ἐκκλησιαστικῶς ἀλλὰ καὶ πνευματικῶς.

Ἐν τῷ ζητήματι τῆς θείας λατρείας καὶ εἰδικώτερον τῆς τυπικῆς διατάξεως τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τῶν λειτουργιῶν τῆς Ἀντιοχείας. Ὁ ἀντιοχικὸς τύπος ἐνωρὶς ἐξειλίχθη εἰς καππαδοκοβυζαντινόν. Ὁ τύπος οὗτος, καταστὰς τύπος τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, διεδόθη ἐγκαίρως εἰς τὰς διοικήσεις Ἀσίας, Θρᾴκης καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, μηδ' αὐτῶν τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἐξαιρουμένων. Τοῦ τύπου τούτου εἶναι αἱ λειτουργίαι Μ. Βασιλείου, Χρυσοστόμου καὶ ἡ τῶν προηγιασμένων. Τὸ τοιοῦτον δὲν ἀποκλείει ἐπίδρασίν τινα καὶ τοῦ ἱεροσολυμιτικοῦ λεγομένου τυπικοῦ. Αἱ ἱεραὶ ἀκολουθίαι ἐπλουτίσθησαν διὰ διαφόρων τροπαρίων, ὕμνων καὶ ἄλλων, τὰ ὁποῖα συνέθεσαν ἐκκλησιαστικοὶ ποιηταί, ὡς ὁ διάσημος Ρωμανός, ὁ Δαμασκηνὸς καὶ ἄλλοι καὶ μάλιστα καί τινες τῶν αὐτοκρατόρων. Αἱ ἱεραὶ ἀκολουθίαι καθίστανται πλουσιώτεραι καὶ μακρότεραι ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ.

Συχνὰ ἐτελοῦντο λιτανεῖαι (λιταί), ἔν τε τῇ πρωτευούσῃ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, περιφερομένων εἰκόνων. Τῇ 1 Σεπτεμβρίου, π. χ., ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Ἰνδίκτου ἐτελεῖτο τοιαύτη λιτανεία, καθ' ἣν οἱ ἀρχιερεῖς ἀνεγίνωσκον τὸ Εὐαγγέλιον. Ἡ ἀνάγνωσις τῶν θείων Γραφῶν ἐγίνετο πάντοτε ἐν σχέσει πρὸς τὸ περιεχόμενον ἑκάστης ἑορτῆς. Τοῦτο τοὐλάχιστον ἐξάγεται ἐκ πολλῶν χωρίων τῶν συγγραμμάτων τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ἄλλων πατέρων. Ἡ συστηματικὴ διαίρεσις τῆς Καινῆς Διαθήκης εἰς περικοπὰς συστηματοποιεῖται ἐν τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸν Ζ΄ καὶ Η΄ αἰῶνα.

Ἱεραποστολαί. Ὁ διάδοχος τοῦ Νεκταρίου Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος «καὶ εἰς Φοινίκην ἀπέστειλεν ἀσκητὰς θείῳ ζήλῳ πυρπολουμένους» πρὸς ἐκχριστιάνισιν τῶν ὑπολειφθέντων ἐκεῖ εἰδωλολατρῶν. Τὸ ἔργον τοῦτο ὁ θεῖος πατὴρ ἐπετέλεσεν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ βασιλέως. Πλείστους ἀγλαοὺς καρποὺς παρήγαγεν, ἀπό τε θρησκευτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀπόψεως, ἡ ὡς πρὸς τὰς ἱεραποστολὰς ἁρμονικὴ συνεργασία Ἐκκλησίας καὶ πολιτείας ἐν Βυζαντίῳ. Τὸ αὐτὸ ἔπραξεν ὁ ἱερὸς πατὴρ καὶ ὡς πρὸς τοὺς Σκυθικοὺς ὁμίλους «τοὺς ἐσκηνωμένους» παρὰ τὸν Ἴστρον. Οἱ Ἰμμιρηνοὶ «ἔθνος ὑπὸ Πέρσας τελοῦν», ἀνέκαθεν Ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες, ἐγένοντο εἰδωλολάτραι. «Οἱ αὐτοὶ ἐπὶ Ἀναστασίου ἐχριστιάνισαν καὶ ἐπίσκοπον ἔλαβον». Ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ἡ σύζυγός του Θεοδώρα, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐνήργησαν ὅπως διαδοθῇ ὁ Χριστιανισμὸς παρὰ τοῖς Αὐξουμίταις καὶ παρὰ τοῖς Νουβάδαις.

Οἱ μισθοφόροι Κροᾶται καὶ Σέρβοι διὰ τῆς συγχρωτίσεως μετὰ τῶν Χριστιανῶν στρατιωτῶν τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου καὶ διὰ τῆς κατηχήσεως παρὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τοποθετηθέντων ἱερέων τοῦ στρατοῦ ἐξεχριστιανίσθησαν. Κατ' ἀρχὰς ἡ ἐκκλησιαστικὴ δικαιοδοσία ὡς πρὸς τὰς χώρας τῶν Κροατῶν καὶ τῶν Σέρβων διημφισβητεῖτο μεταξὺ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ρώμης. Ἦτο ἡ λίαν ἐνωρὶς ἀρξαμένη ἔρις περὶ Ἰλλυρικοῦ, ἀπολήξασα ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου εἰς τὴν ὁριστικὴν ὑπαγωγὴν τῆς χώρας ταύτης ὑπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Οἱ Σλαῦοι ὅμως οὗτοι, ἀποσπασθέντες ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ πολιτικῶς ἀπὸ τὸ βυζαντινὸν κράτος, ἀπεσκίρτησαν συγχρόνως καὶ ἀπὸ τὸν Χριστιανισμόν. Βασίλειος ὁ Μακεδών, λύσας τὴν πολιορκίαν τῆς Ραγούσης, συνετέλεσεν ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὸ ν' ἀσπασθοῦν τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν οἱ οὐδέποτε βαπτισθέντες, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὸ νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ Ἰησοῦ οἱ ἀποστάται. Ἀπὸ τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος, ἐπὶ τοῦ βασιλέως τῶν Σέρβων Στεφάνου καὶ Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως, αἱ κανονικαὶ σχέσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μετεβλήθησαν, παραχωρηθείσης εἰς αὐτὴν αὐτονομίας τινὸς διὰ τῆς ἱδρύσεως τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἰπέκ. Οἱ Οὖγγροι (Τοῦρκοι λεγόμενοι ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν χρονογράφων) καθὼς καὶ οἱ Μοραβοὶ ἐδέχθησαν τὸ πρῶτον τὸν Χριστιανισμὸν δι' ἱεραποστολῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Αἱ δημιουργηθεῖσαι ἐν Οὐγγαρίᾳ καὶ Μοραβίᾳ συνθῆκαι συνεπείᾳ τῆς γειτνιάσεως αὐτῶν πρὸς τὸ κέντρον τῆς Εὐρώπης καὶ ἡ διὰ τῆς νίκης τῶν Γερμανῶν ἐν Οὐγγαρίᾳ ἀπώλεια ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τοῦ κύρους τῶν Ἑλληνορρωμαίων αὐτοκρατόρων ἀπέσπασαν τοὺς λαοὺς τούτους ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὑπήγαγον αὐτοὺς ὁριστικῶς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ πάπα. Οἱ Βοημοὶ δὲν ἐλησμόνησαν ἐντελῶς τοὺς πρὸς τὸ πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως δεσμούς των. Δύο περίπου ἔτη πρὸ τῆς ἁλώσεως ἐζήτησαν τὴν μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἕνωσιν. Μεγαλυτέραν σχέσιν πρὸς τὴν ζωὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἔσχεν ἡ εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ἐπιστροφὴ τῶν Βουλγάρων, τῶν Ρώσων καὶ τῶν Ρωμούνων, συνδεθέντων περισσότερον μετὰ τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ. Ἀναμφιβόλως εἰς τὰς χώρας αὐτὰς ὁ Χριστιανισμὸς διεδόθη διὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς πολιτείας Κωνσταντινουπόλεως, τὸ δὲ κῦρος τῆς Ἐκκλησίας ἐν αὐταῖς ἦτο πάντοτε μέγα. Διὰ τῶν Ἑλλήνων ἐμπόρων καὶ ἰδίᾳ διὰ τοῦ γάμου τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ρώσων Βλαδιμίρου μετὰ τῆς Ἄννης, ἀδελφῆς τοῦ Βασιλείου τοῦ Β΄, ἤρχισεν ἡ τελεία χριστιανικὴ ζύμωσις ἐν Ρωσίᾳ, ἡ συνδέσασα καὶ ἐκκλησιαστικῶς τὴν ἀχανῆ ταύτην χώραν ἐπὶ αἰῶνας μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Μόσχας μέχρι τοῦ 1589, ὁπότε ἀνυψώθη εἰς πατριαρχεῖον, ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Τὸ ὑπὸ τοῦ Ὑψηλάντου ἀναφερόμενον γεγονὸς ὅτι ὁ Μ. Πέτρος ἐπὶ Ἱερεμίου τοῦ Γ΄ ἐζήτησε παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὴν ἄδειαν τῆς ἐκ μέρους τοῦ στρατοῦ καταλύσεως τῆς νηστείας ἐν καιρῷ πολέμου μαρτυρεῖ ὄχι μόνον τὸ κῦρος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀλλὰ καὶ τὴν μὴ παντελῆ διοικητικὴν ἀπόσπασιν τῆς ρωσικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Αἱ ἐξ ἀφορμῆς τῆς εὐνοϊκῆς ἀποφάσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου διὰ τὸν στρατὸν τοῦ Μ. Πέτρου σταλεῖσαι εἰκόνες εἰς τὸν Ἱερεμίαν τὸν Γ΄ σῴζονται ἔτι καὶ σήμερον ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς Μεταμορφώσεως τῆς νήσου Πρώτης.

Σχίσμα τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Διαφοραὶ μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν πάντοτε ὑπῆρχον. Ἄλλως τε ὁ ἰδιαίτερος χαρακτὴρ τῶν δύο τούτων μεγάλων τμημάτων τῆς χριστιανωσύνης ἀπέκλειε τὸ ἐν πᾶσιν ὁμοιόμορφον ἐν ταῖς ποικίλαις ἐκδηλώσεσι τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος. Ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Γ΄ αἰῶνος ὁ ἐπίσκοπος Καισαρείας Φιρμιλιανὸς ἔθετε τὴν ἀρχήν, κατὰ τὴν ὁποίαν «πολλὰ μεταβάλλονται συνεπείᾳ τῆς διαφορᾶς τῶν τόπων καὶ τῶν ἀνθρώπων». Ἀλλ' αἱ τοιαῦται διαφοραί, ὡς βραδύτερον παρετήρησε καὶ ὁ Μ. Φώτιος, δὲν ἀνατρέπουν τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν. Σοβαραὶ προστριβαὶ μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἔλαβον χώραν ἐξ ἀφορμῆς τῆς συνεργασίας τοῦ πατριάρχου Ἀκακίου (471—489) μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ζήνωνος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ λεγομένου «Ἑνωτικοῦ», ἐκδοθέντος πρὸς συμβιβασμὸν ὀρθοδόξων καὶ μονοφυσιτῶν. Ἡ διάστασις αὕτη προὐκάλεσε τὸ γνωστὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ «σχίσμα τοῦ Ἀκακίου», διαρκέσαν μέχρι τῆς ἀναρρήσεως εἰς τὸν θρόνον Ἰουστίνου τοῦ Α΄ (519). Τὸ σχίσμα τοῦτο ἤρθη, ἀλλ' αἱ ἀπολυταρχικαὶ τάσεις τῶν παπῶν ἤρχισαν νὰ ἐκδηλώνωνται ὁλονὲν περισσότερον συγκεκριμένως, καίτοι εἰς τοῦτο ἔδωκε κἄπως ὑλικὸν καὶ ἡ ἐν Σαρδικῇ σύνοδος (341), ἀναγνωρίσασα εἰς τὸν πάπαν, διὰ λόγους ὅλως καιρικοὺς καὶ ἑπομένως προσωρινούς, τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκκλήτου. Ἀπὸ τοῦ πάπα Λέοντος τοῦ Μεγάλου (μέσα τοῦ Ε΄ αἰῶνος), τὸ λεγόμενον πρωτεῖον τοῦ πάπα Ρώμης ἤρχισεν ἐξελισσόμενον κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε νὰ θεωρῆται κυριαρχία ἐπὶ ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ μάλιστα κυριαρχία θεόθεν θεσπισθεῖσα (θείου δικαίου). Καὶ ταῦτα ἀπήτουν οἱ πάπαι, ἐνῷ ἐν αὐτῇ τῇ Δύσει, καὶ μάλιστα καὶ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, οἱ ἐπίσκοποι Μεδιολάνων, Ἀκυληΐας, Ραβέννης καί τινες τῆς Γαλλίας καὶ Ἱσπανίας διεξεδίκουν τὸ ἀπ' ἀρχῆς ὑφιστάμενον αὐτοκέφαλον αὐτῶν, ἀφοῦ, ὡς καὶ ὁ Θ. Βαλσαμὼν ἀναφέρει, «κατ' ἀρχὰς πάντες οἱ ἐπίσκοποι ἦσαν αὐτοκέφαλοι». Μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους (475) τὸ κῦρος τοῦ πάπα διαρκῶς ηὔξανε. Πολιτικὰ δὲ γεγονότα, ὡς ἡ ἵδρυσις τοῦ κράτους Καρόλου τοῦ Μεγάλου καὶ ἔπειτα τοῦ γερμανικοῦ, ἀπομακρύναντα τοὺς πάπας ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, ἐνεθάρρυναν αὐτοὺς ἐν ταῖς κυριαρχικαῖς των ἀξιώσεσιν. Ἡ ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς σκηνῆς ἐμφάνισις τῶν Βουλγάρων ὡς Χριστιανῶν, ὡς καὶ ἡ πρὸ τοῦ γεγονότος τούτου ἀπόσπασις τῶν ἐκκλησιαστικῶν περιφερειῶν Καλαβρίας, Σικελίας καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ Ἰλλυρικοῦ ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ πάπα

Digitized by Google

καὶ προσάρτησις αὐτῶν εἰς τὸ κλῖμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἡ καινοτομία ὡς πρὸς τὴν ἐκπόρευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἡ προσθήκη τοῦ «Filioque» ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς πίστεως, ὅλα αὐτὰ καὶ ἄλλαι περιστάσεις ἐδημιούργησαν τοιαύτην ἀτμοσφαῖραν, ὥστε ἐπὶ Φωτίου καὶ τοῦ πάπα Νικολάου τοῦ Α΄ καὶ τοῦ διαδόχου του Ἀδριανοῦ ἐπῆλθεν ἡ ῥῆξις μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν (μετὰ τὰ μέσα τῆς Θ΄ ἑκατονταετηρίδος), ἀποτελειωθεῖσα καὶ ἀποκρυσταλλωθεῖσα εἰς σχίσμα ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Κηρουλαρίου (1054). Αἱ συνέπειαι τοῦ σχίσματος ἦσαν μέγισται· αὗται ἐδείχθησαν ὑπό τινα ἔποψιν ὀλέθριαι διὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἀνατολικὸν κράτος, ὑπὸ ἄλλας δὲ ἀπόψεις σωτήριοι. Κατηγορεῖται ὁ Φώτιος διότι μετετόπισε τὸ ζήτημα τῆς διαστάσεως τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπὶ δογματικοῦ ἐδάφους. Οἱ τοιοῦτοι κρίνουν τὰ πράγματα ὡς ἄνθρωποι μόνον τῆς ἐποχῆς των· λησμονοῦν τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν ἀτμοσφαῖραν τῶν χρόνων τοῦ Φωτίου. Ἄλλως τε ὁ σοφὸς ἐκεῖνος πατριάρχης ἐπολέμει καὶ δικαίως προλήψεις τινὰς τοῦ λαοῦ, ἦτο ὅμως πλήρης πίστεως εἰς Θεὸν καὶ ὡς τοιοῦτος δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποχωρήσῃ ὡς πρὸς τὰ δόγματα τῆς θρησκείας τοῦ Ἰησοῦ. Ἀναντίρρητον γεγονὸς εἶναι ὅτι αἱ ἀπολυταρχικαὶ τάσεις τῶν παπῶν ἐτροφοδοτήθησαν ἀπὸ ὡρισμένα ἱστορικὰ γεγονότα, ἐδημιούργησαν τὸ οὕτως ἢ ἄλλως λυπηρὸν σχίσμα, προὐκάλεσαν δυσαρέστους πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς ἐνεργείας εἰς βάρος τοῦ ἀνατολικοῦ κράτους καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐγέννησαν μῖσος καὶ ἀποστροφὴν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Λατίνων. Ταῦτα πάντα καθίστων ματαίαν καὶ πᾶσαν ἀπόπειραν πρὸς ἕνωσιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

Αἱ δυσχέρειαι τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ἀφ᾽ ἑνός, ὁ διαρκὴς πόθος τῶν παπῶν ὅπως καθυποτάξουν τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ἀφ᾽ ἑτέρου, προὐκάλεσαν διαφόρους συνεντεύξεις καὶ συναθροίσεις ἐπισήμων κληρικῶν ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Μεδιολάνων Πέτρος ὁ Χρυσολᾶνος ἀνέπτυξεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰς δογματικὰς καὶ λοιπὰς καινοτομίας τῆς παπικῆς Ἐκκλησίας. Ἀναίρεσις τῶν καινοτομιῶν τούτων ἐγένετο ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Νικαίας Εὐστρατίου. Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ (1118—1143) προεκλήθη, κατὰ τὸ ἔτος 1135, διάλεξις ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας, πατριαρχεύοντος Λέοντος τοῦ Στυππῆ (1134—1143), μεταξὺ τοῦ παπικοῦ Ἀνσέλμου καὶ τοῦ σοφοῦ μητροπολίτου Νικομηδείας Νικήτα. Ἡ αὐτὴ ἀποτυχία ἐπεφυλάσσετο καὶ εἰς τὰς διαπραγματεύσεις τὰς διεξαχθείσας ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ ὡσαύτως ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐν τῷ μεταξὺ διωργανώθησαν αἱ σταυροφορίαι, αἱ ὁποῖαι, διαρκέσασαι ἐπὶ δύο περίπου αἰῶνας, ἀπέβησαν ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆς ἀπόψεως ὀλέθριαι εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Διὰ τῆς καταλήψεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων (1204) μετετέθη ἡ ἕδρα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς Νίκαιαν καὶ πολλαὶ τῶν ἐπαρχιῶν του ἐξηφανίσθησαν. Ἡ ἀντιπάθεια μεταξὺ τῶν δύο λαῶν ἐνετείνετο περισσότερον. Ἐν μέσῳ ἀτμοσφαίρας πεπληρωμένης παθῶν ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχῃ καὶ ἡ σοβαρὰ πρὸς ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν ἀπόπειρα Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου (1274), ἡ γενομένη ἐν Λυῶν τῆς Γαλλίας (σύνοδος Λυών). Ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος ἐδέχθη διὰ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτοῦ καὶ τοῦ πατριάρχου Ἰωσὴφ τοῦ Α΄ τὰς προτάσεις τῶν Λατίνων, πολλοὺς τῶν ἀντιφρονούντων ἐφυλάκισεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀνεβίβασεν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τὸν λατινόφρονα Ἰωάννην Βέκκον, χαρτοφύλακα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀλλ᾽ οὐδὲν κατωρθώθη. Ἀποστροφὴ τοιαύτη ἐγεννήθη πρὸς τὸν ἑνωτικὸν αὐτοκράτορα, ὥστε ὅταν ἀπέθανε (1282) ἐστερήθη καὶ αὐτῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κηδείας, ὡς ξένος πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν. Αἱ πολιτικαὶ δυσχέρειαι τοῦ κράτους διαρκῶς ηὔξανον. Οἱ αὐτοκράτορες Ἀνδρόνικος ὁ Γ΄ ὁ νεώτερος, Ἰωάννης ὁ Κανταχουζηνός, ὁ Μανουὴλ Παλαιολόγος (1391—1425), Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος (1425—1448) καὶ Κωνσταντῖνος ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους (1448—1453) δὲν ἔπαυσαν νὰ ἐλπίζουν βοήθειαν παρὰ τῆς Δύσεως δι᾽ ὑποχωρήσεων πρὸς τὸν πάπαν πρὸς ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἢ ἔστελλον πρέσβεις ἰδίους εἰς τὴν Δύσιν, ἢ ἐδέχοντο τοιούτους ἀποστελλομένους παρὰ τοῦ πάπα. Ἐντεῦθεν προῆλθεν ἡ ἐν Φερράρᾳ, εἶτα δὲ ἐν Φλωρεντίᾳ συνεχισθεῖσα πολύκροτος πρὸς ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν σύνοδος (1438—1439), ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου καὶ τοῦ πατριάρχου Ἰωσὴφ τοῦ Β΄. Μετὰ πολλοὺς ἐξευτελισμοὺς τῶν ἡμετέρων ὑπεγράφη εἰς τύπος ἑνώσεως, δεκτὸς γενόμενος ὑπὸ τῆς πλειοψηφίας. Ἡ ἀντίστασις τοῦ Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ καὶ ἡ εὐθὺς ἀμέσως ἐκδηλωθεῖσα ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀντίθεσις ἀπέδειξαν μάταιον τὸ πολύμοχθον ἔργον τῆς ψευδοσυνόδου. Ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος, συμμορφούμενος πρὸς τὰς διαθέσεις τοῦ λαοῦ, ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τῶν ἀποκηρυττόντων τὰ ἐν Φλωρεντίᾳ ἀποφασισθέντα καὶ ἐκθρονίσας τὸν ἑνωτικὸν πατριάρχην Γρηγόριον, τὸν τῆς Μαμμῆς λεγόμενον, ἐδέχθη τὸν πατριάρχην Ἀθανάσιον καὶ οὐδὲν ἀντέταξεν εἰς τὰ συζητηθέντα καὶ ἀποφασισθέντα ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας κατὰ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου. Βραδύτερον, προβλέπων τὴν καταστροφὴν τοῦ κράτους, ἐζήτησε βοήθειαν παρὰ τοῦ πάπα, παρέχων ὡς ἀντάλλαγμα τὴν τόσον περιζήτητον παρὰ τῶν παπῶν ἕνωσιν. Ἐτελέσθη καὶ κοινὴ λειτουργία Γραικῶν καὶ Ἑλλήνων ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας (12 Δεκεμβρίου 1452). Ἡ ἀντίστασις ἐξηκολούθει, πρωτοστατοῦντος τοῦ μοναχοῦ Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου — κατόπιν οἰκουμενικοῦ πατριάρχου—, ἡ ἕνωσις δὲν ἐγένετο. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀπέθανεν ἡρωϊκῶς χωρὶς νὰ ἴδῃ ἐκπληρούμενα οὔτε τὰ πολιτικὰ οὔτε τὰ ἐκκλησιαστικὰ σχέδιά του.

Σχέσις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μετὰ τῶν λοιπῶν πατριαρχείων. Ἡ θέσις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἔναντι τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ ἰδίᾳ τῶν τριῶν ἐν Ἀνατολῇ πατριαρχείων, καταφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἐνεργείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἐν αὐτῷ τῷ μεγάλῳ ζητήματι τοῦ σχίσματος. Οἱ οἰκουμενικοὶ πατριάρχαι ἐπρωτοστάτουν ἐν πᾶσι· ἡ δρᾶσις ἰδίᾳ τοῦ Φωτίου ἐν τῷ ἀγῶνι τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἐξαίρει τὴν σπουδαιότητα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν Ἀνατολῇ. Ἄλλως τε τὰ τρία πατριαρχεῖα, συνεπείᾳ τῶν πολιτικῶν γεγονότων (κατοχὴ ὑπὸ τῶν Ἀράβων καὶ τῶν σταυροφόρων) καὶ τῆς μονοφυσιτικῆς αἱρέσεως, εὑρίσκοντο εἰς δυσχερεστάτην θέσιν. Οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῶν οὐ μόνον ἐξελέγοντο ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλὰ καὶ πολλάκις διέμενον ἐν αὐτῇ, ἀδυνατοῦντες νὰ μεταβοῦν εἰς τὰς ἕδρας των. Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον κατήργησε τὸ αὐτοκέφαλον τῶν λοιπῶν πατριαρχείων, ἀλλὰ δι᾽ αὐτοῦ διαπιστοῦται ἡ ἐξαιρετικὴ θέσις βοηθοῦ καὶ προστάτου, τὴν ὁποίαν προσέλαβεν ἔναντι τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν τῆς ὀρθοδοξίας. Αἱ σχέσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς τὴν ἀρμενικὴν Ἐκκλησίαν χρονολογοῦνται ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς διαδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ παρὰ τοῖς Ἀρμενίοις. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ κυρίως ἀπόστολος τῶν Ἀρμενίων Γρηγόριος ὁ Φωτιστὴς ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Καισαρείας Λεοντίου. Ἐκτὸς τούτου ἡ μικρὰ Ἀρμενία, διατελοῦσα μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ΙΑ΄ αἰῶνος ὑπὸ τοὺς Βυζαντινούς, εὑρίσκετο ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν τάσεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Πρὸς ἕνωσιν τῶν ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς συγκροτήσεως τῆς Δ΄ ἐν Χαλκηδόνι συνόδου ἀποσχισθέντων Ἀρμενίων εἰργάσθη ἤδη ὁ ἱερὸς Φώτιος, ἀποστείλας εἰς Ἀρμενίαν ἀντιπρόσωπόν του τὸν Καισαρείας Ἰωάννην. Ἀπὸ τῆς ἐνεργείας ταύτης ἕλκουσιν ἐν μέρει τὴν ἀρχήν των οἱ περὶ τὴν Νικομήδειαν κατοικοῦντες ἄλλοτε ὀρθόδοξοι Ἀρμένιοι καὶ ὀνομαζόμενοι ρωμιαρμένιοι (χαϊχορούμ). Σπουδαῖαι ἐνέργειαι πρὸς ἕνωσιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἐγένοντο ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ. Αἱ διαπραγματεύσεις αὗται ἀπέτυχον κυρίως ἕνεκα τῆς ἀλλαγῆς τῆς πολιτικῆς τῶν Ἀρμενίων, ἀπομακρυνθέντων πλέον ἀπὸ τῶν ὁρίων τοῦ κράτους, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἤδρευεν ὁ θεσμὸς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον μεγάλας κατέβαλε προσπαθείας διὰ τὴν ἔργῳ ἐκδήλωσιν τῆς εὐαγγελικῆς φιλανθρωπίας. Οἱ διευθυνταὶ τῶν εὐαγῶν ἱδρυμάτων, νοσοκομείων, ὀρφανοτροφείων, βρεφοκομείων, γηροκομείων, πτωχοτροφείων καὶ ἄλλων ἦσαν κληρικοί. Ὁ λεγόμενος μέγας ὀρφανοτρόφος ἐξελέγετο μεταξὺ τῶν διασημοτέρων κληρικῶν τῆς Μ. Ἐκκλησίας. Οἱ πατριάρχαι Παῦλος καὶ Μηνᾶς ὑπῆρξαν ξενοδόχοι μὲ τὴν ἀρχαίαν τῆς λέξεως σημασίαν· ὁ πατριάρχης Ἀκάκιος ὀρφανοτρόφος, ὁ Σέργιος πτωχοτρόφος κ.ο.κ. Ἀνδρέας ὁ Κρήτης ἔκτισε γηροκομεῖα. Ὁ πατριάρχης Ἀττικὸς διένεμε χρυσᾶ νομίσματα εἰς τοὺς πτωχοὺς ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ θρησκεύματος. Ὁ πατριάρχης Ταράσιος καταρτίζει κατάλογον πτωχῶν, ὅπως βοηθῇ αὐτοὺς συστηματικῶς. Τὸ καλὸν παράδειγμα τῆς πρωτευούσης μιμοῦνται καὶ αἱ ἐπαρχίαι. Ἑκάστη μεγάλη ἐκκλησία ἔχει γύρω της διάφορα φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα. Ἀλησμόνητος θὰ διαμείνῃ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἡ «Βασιλειὰς» τοῦ Μ. Βασιλείου. Πέτρος ὁ Νικαίας καὶ Θεόκλητος ὁ Νικομηδείας κατὰ τὰ τέλη τοῦ Η΄ αἰῶνος ἱδρύουν εἰς τὰς ἕδρας των ἀξιόλογα φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα. Ὁ Πέτρος κτίζει μὲ ἰδιαίτερον ζῆλον τὸ νοσοκομεῖον Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ. Τὸ ἔργον τοῦτο, συνδυαζόμενον μετὰ τῆς λοιπῆς θρησκευτικῆς καὶ πνευματικῆς δράσεως τῶν πατριαρχῶν καὶ ἱεραρχῶν, συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῆς κοινωνίας. Ἡ διδασκαλία καὶ τὰ ἔργα τῶν μεγάλων ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν κατώρθωσαν «τῆς οἰκουμένης τὴν ἐπιστροφήν, τῶν βαρβάρων τὴν φιλοσοφίαν, τῶν ἀγρίων ἠθῶν τὴν μετάστασιν, τῆς εὐλαβείας τὴν ἐπίτασιν», ἵνα κατὰ Χρυσόστομον εἴπωμεν.

II. Μετὰ τὴν ἅλωσιν. *Ἐσωτερικὸς βίος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.* Ὁ πατριαρχικὸς θρόνος ἦτο κενὸς ἀπὸ τοῦ 1452, τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου παραιτηθέντος ἢ ἀποθανόντος. Ὁ κατακτητὴς Μωάμεθ, μὴ θέλων ἢ φοβούμενος τὴν βιαίαν ὁμαδικὴν καὶ ὁλοσχερῆ ἐξισλάμισιν τῶν Χριστιανῶν, καλῶς δὲ γνωρίζων οὐ μόνον τὰ τῆς διοικήσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀλλὰ καὶ τὰς διαθέσεις τῶν ἐπισημοτέρων κληρικῶν, ἐζήτησε παρὰ τῶν κληρικῶν τῆς Μ. Ἐκκλησίας τὴν ἐκλογὴν νέου πατριάρχου. Οὗτοι συγκροτήσαντες συνέλευσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος οἵ τε πρόκριτοι λαϊκοὶ καὶ οἱ εὑρεθέντες ἀρχιερεῖς, ἐξέλεξαν πρῶτον πατριάρχην μετὰ τὴν ἅλωσιν Γεννάδιον τὸν Σχολάριον. Ὁ πατριάρχης Γεννάδιος ἐπατριάρχευσε τρίς. Ἡ ἐκλογὴ δὲν ἐγένετο ὅπως καὶ ἐπὶ Βυζαντινῶν. Ἄλλως τε τὸ ἐντελῶς διάφορον θρήσκευμα τοῦ νέου πολιτικοῦ ἄρχοντος ἐπέβαλλε μεταβολὴν εἰς τὸν τρόπον τῆς συμμετοχῆς τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς εἰς τὴν ἐκλογὴν ἢ τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἀνωτάτου θρησκευτικοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ὀρθοδόξων. Ὁ Μωάμεθ παρεχώρησεν εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην ἐξουσίαν μεγαλυτέραν ἐκείνης, τὴν ὁποίαν εἶχεν οὗτος ἐπὶ τῶν Χριστιανῶν βασιλέων. Ἄλλως τε καὶ πρὸ τοῦ 1453 πολλαὶ χῶραι, κατοικούμεναι ὑπὸ ὀρθοδόξων Ρωμιῶν, ὑπήγοντο ἐκκλησιαστικῶς ὑπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Οἱ Τοῦρκοι σουλτᾶνοι ἐπέτρεπον τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῶν τῆς λατρείας τῶν Χριστιανῶν καὶ τὴν ὑπαγωγήν των εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Ὁ πατριάρχης Νεῖλος (1380—1388), γράφων πρὸς τὸν πάπαν Οὐρβανὸν τὸν ΣΤ΄, διεβεβαίου αὐτὸν ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον εἰς τὰς εἰρημένας χώρας ἔστελλεν ἀρχιερεῖς καὶ «ἔπραττε γενικῶς ἀκωλύτως τὰ ἐκκλησιαστικά». Ὁ Μωάμεθ λοιπὸν ἀνεγνώρισε καθεστὼς ὑπάρχον ἐν μέρει τοὐλάχιστον καὶ ἐπὶ Βυζαντινῶν καὶ ἰσχῦον ὑπὸ τοιαύτην ἢ τοιαύτην μορφὴν καὶ ἐπὶ τῶν προκατόχων του εἰς χώρας καταληφθείσας ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἡ τοιαύτη ἄλλως τε πολιτικὴ τῶν Τούρκων, ἢ μᾶλλον ἡ τοιαύτη πολιτεία των ἀπέναντι τῶν μὴ Μουσουλμάνων, ὑπηγορεύθη καὶ ὑπ᾽ αὐτῆς τῆς θρησκείας των, κανονιζούσης, συμφώνως πρὸς τὸ θεοκρατικόν των πολίτευμα, ὅλας τὰς σχέσεις καὶ τὰς ὄψεις τοῦ ἀτομικοῦ, κοινωνικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ὠνομάσθη ἀρχηγὸς θρησκευτικῆς ὁμάδος, μιλὲτ μπασῆ, τῆς ἀραβικῆς λέξεως μιλὲτ τοῦτο σημαινούσης.

Ὁ Μωάμεθ ἐζήτησεν ὅπως ἡ πρόσκλησις τοῦ Γενναδίου διεξαχθῇ καθὼς καὶ ἐπὶ Βυζαντινῶν. Ἐγχειρίζων δὲ εἰς τὸν πατριάρχην τὴν πατριαρχικὴν ῥάβδον εἶπε τὰ ἑξῆς λόγια κατὰ τοὺς συγχρόνους χρονογράφους (Φραντζῆς): «πατριάρχευε ἐν εἰρήνῃ καὶ ἔχε τὴν φιλίαν ἡμῶν ἐν οἷς ἂν χρῄζοις καὶ ἐθέλοις, ἔχων πάντα τὰ προνόμια τῶν προκατόχων σου». Ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ σημείῳ ὁ Μωάμεθ δὲν εἶπεν ὅλην τὴν ἀλήθειαν, διότι παρεχώρησε προνόμια περισσότερα τῶν προηγουμένων. Τὰ προνόμια ταῦτα ἠσφαλίσθησαν καὶ δι᾽ αὐτοκρατορικοῦ βερατίου. Ἡ δὲ ἐπέκτασις τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκονομικοῦ Πατριαρχείου, συνεπείᾳ τῆς ἐξαπλώσεως τῶν Τούρκων εἰς ἀχανεῖς χώρας, διαρκῶς ηὔξανεν. Ὅλαι αἱ διαφόρων φυλῶν ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, ἀπολαύουσαι τέως σχετικῆς τινος αὐτονομίας, ὑπήχθησαν αἱ μὲν ἀμέσως, αἱ δὲ βραδύτερον ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἀναμφιβόλως ἐπὶ τουρκοκρατίας αἱ σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας δὲν δύνανται νὰ εἶναι ὁποῖαι καὶ ἐπὶ τῶν Χριστιανῶν βασιλέων. Ἡ συναλληλία Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἡ ὑφισταμένη πρὸ τῆς ἁλώσεως μεταβάλλεται εἰς εἶδός τι ἐξωτερικῆς ἐπικουρίας ἐκ μέρους τῆς σουλτανικῆς κυβερνήσεως καὶ ἔν τισι σημείοις εἰς ὑπαλληλίαν, τοῦ πατριάρχου θεωρουμένου ἀνωτέρου κρατικοῦ ὑπαλλήλου καὶ ὡς τοιούτου ἐφοδιαζομένου δι᾽ αὐτοκρατορικοῦ βερατίου. Ἦσαν μὲν ἀξιοκατάκριτοι καὶ αἱ ἐπεμβάσεις τῶν Χριστιανῶν αὐτοκρατόρων εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῶν σουλτάνων ὅμως αἱ ὑπερβασίαι αὗται προσελάμβανον ἐνίοτε τὸν χαρακτῆρα διωγμοῦ προσώπων καὶ ἁρπαγῆς πραγμάτων. Οἱ σουλτᾶνοι ἔκοπτον γενειάδας πατριαρχῶν, ῥῖνας ἀνωτέρων ἐκκλησιαστικῶν, ὡδήγουν πατριάρχας καὶ πλεῖστα ἄλλα πρόσωπα κληρικὰ καὶ λαϊκὰ εἰς τὴν ἀγχόνην. Πολλάκις ἀνεβίβαζον καὶ κατεβίβαζον πατριάρχας κατὰ τὰς ἰδιοτροπίας καὶ τὸ συμφέρον των. Ἤδη ἀπὸ Συμεὼν τοῦ Τραπεζουντίου (πατριαρχεύσαντος α΄ 1466, β΄ 1471—1474 καὶ γ΄ 1481—1486) καὶ Διονυσίου τοῦ Α΄ τοῦ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως (πατριαρχεύσαντος α΄ 1466—1471 καὶ β΄ 1489—1491) ἤρχισεν ἡ πληρωμὴ φόρου ἐκ μέρους τῶν πατριαρχῶν εἰς τὸ κράτος, εἴτε ἅπαξ (πεσκέσιον) εἴτε ἐτησίως (χαράτζι, μιρί). Οἱ ἀποτελοῦντες τὴν σύνοδον ἢ μᾶλλον τὴν ἐκλογικὴν συνέλευσιν ἀρχιερεῖς καὶ κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ πρὸς ἐκλογὴν πατριάρχου κατεχώρουν ἔστιν ὅτε εἰς τὸ ὑπόμνημα τῆς πατριαρχικῆς ἐκλογῆς τὴν φράσιν «κατόπιν φοβερᾶς διαταγῆς» τοῦ κράτους κλπ. Τοιοῦτόν τι π.χ. συνέβη μετὰ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ε΄, ὁπότε, ἐκλεγέντος τοῦ ἀπὸ Πισιδίας Εὐγενίου, τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς του ὑπεγράφη μόνον ὑπὸ τριῶν ἀρχιερέων. Ἕνεκα τῆς καταστάσεως ταύτης τὸ πατριαρχικὸν ἀξίωμα πολλάκις ἐθεωρεῖτο Γολγοθᾶς. Ἰδίως ὁ ΙΖ΄ αἰὼν ἦτο ἡ ἐποχὴ τῶν συχνοτάτων ἀλλαξοπατριαρχειῶν. Οὐ-

Digitized by Google

δέποτε ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἐγνώρισε παρομοίαν περίοδον.

Κατὰ τὴν ἑκατονταετηρίδα ἐκείνην ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον (1638) ὁ «πολύφημος καὶ πολύσοφος» Κύριλλος ὁ Λούκαρις, πνιγεὶς ἐν τῷ φρουρίῳ Ρούμελη χισαρὶ καὶ ριφθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν. Ὡσαύτως, σὺν ἄλλοις πατριάρχαις, καὶ ὁ Παρθένιος ὁ Γ΄, διαβληθεὶς ὡς μετὰ ἐχθρῶν τοῦ κράτους συνεννοούμενος, ἀπηγχονίσθη ἀνωτέρᾳ διαταγῇ εἰς τὸ Παρμὰκ καπού (1657). Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἔπαυσεν ἡ πρὸ τοῦ σουλτάνου ἐμφάνισις τῶν πατριαρχῶν. Τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐπανελήφθη μόλις κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος. Ἡ αὐθαιρεσία ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν πατριαρχῶν περιωρίσθη περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος, ὁπότε ἐξεδόθη αὐτοκρατορικὸν διάταγμα, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ ἐκλογὴ πατριάρχου θὰ εἶχε κῦρος, ὅταν ἐμαρτύρουν περὶ τῆς ἱκανότητός του ὁ μητροπολίτης Ἐφέσου καὶ οἱ—γειτνιάζοντες πρὸς τὴν βασιλεύουσαν—Ἡρακλείας, Κυζίκου, Νικομηδείας, Νικαίας καὶ Χαλκηδόνος.

Ὁ πατριάρχης Γεννάδιος κατὰ τὴν πρώτην του πατριαρχείαν (1456), ἰδὼν ὅτι περὶ τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων—μεταποιηθέντα ἢ μᾶλλον κρημνισθέντα καὶ ἀνοικοδομηθέντα εἰς τέμενος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πορθητοῦ (Φατὶχ ἢ Σουλτὰν Μεχμὲτ τζαμὶ)—κατῴκησαν πολλοὶ Μουσουλμᾶνοι καὶ ἐκινδύνευεν ὁ πατριαρχικὸς οἶκος καὶ ναὸς ἀπὸ τοὺς περιοίκους Τούρκους, προκαλοῦντας ἐπεισόδια, ἐζήτησε παρὰ τοῦ σουλτάνου τὴν ἄδειαν νὰ μεταφέρῃ τὸν πατριαρχικὸν ναὸν καὶ τὴν κατοικίαν του εἰς τὴν μονὴν τῆς Παμμακαρίστου (Φετιχιὲ τέμενος γενομένην κατόπιν καὶ ταύτην). Τὸ πατριαρχεῖον ἐστεγάσθη ἐνταῦθα μέχρι τοῦ 1587.

Ἀπὸ τοῦ 1576 τὸ πατριαρχεῖον εὑρίσκεται εἰς τὸ λεγόμενον Βλὰχ σεράγιον (ἀνάκτορον τῶν ἡγεμόνων Βλαχίας ἢ τῶν ἀντιπροσώπων των). Εἰς αὐτὸ μετεφέρθησαν ἡ ψηφιδωτὴ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου (Παμμακάριστος) καὶ τὰ ἅγια λείψανα Θεοφανοῦς, Σαλώμης καὶ ἁγίας Εὐφημίας. Ὡσαύτως ἐτοποθετήθη ἐν τῷ αὐτῷ ναΐσκῳ καὶ ὁ πατριαρχικὸς θρόνος, κατασκευασθεὶς ἐπὶ Ἱερεμίου τοῦ Β΄ διὰ μαργάρου (σεντέφι). Τῆς αὐτῆς ἐποχῆς καὶ τῆς ἰδίας κατασκευῆς εἶναι καὶ δύο παλαιαὶ πολυθρόναι εὑρισκόμεναι σήμερον ἐν τῷ λεγομένῳ Μ. Συνοδικῷ, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μεγαλυτέρα χρησιμοποιεῖται κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς ὀρθοδοξίας ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ. Ἐπὶ δεκαετίαν περίπου ἔμεινε τὸ πατριαρχεῖον ἐν τῷ Βλὰχ σεραγίῳ· μετὰ ταῦτα ἐπὶ τριετίαν ἐφιλοξενήθη ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τῆς Ξυλοπόρτης, ὁπόθεν, ἀρχομένου τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος (1600—1602), μετεφέρθη εἰς Φανάριον, ὅπου καὶ μέχρι σήμερον εὑρίσκεται. Ὁ σημερινὸς ναὸς ἐν τῷ συνόλῳ του εἶναι κτίσμα τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ Γ΄. Ἐκτίσθη τῷ 1720, ἀφοῦ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος εἶχε καῇ ὁ παλαιὸς πατριαρχικὸς ναός. Περιγραφὴν τοῦ ἐν Φαναρίῳ ναοῦ καὶ τοῦ πατριαρχικοῦ οἴκου πρὸ τῆς πυρκαϊᾶς μᾶς παρέχει ἡ ἐξιστόρησις τοῦ ταξιδίου τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας (μετὰ τὰ μέσα τῆς ΙΖ΄ ἑκατονταετηρίδος), γραφεῖσα ἀραβιστὶ ὑπὸ τοῦ διακόνου τοῦ πατριάρχου, Παύλου καὶ μεταφρασθεῖσα εἰς τὸ ἀγγλικὸν κατὰ τὸν ΙΘ΄ αἰῶνα.

Διοικητικὸν σύστημα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἡ δικαιοδοσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὁλονὲν ἐξετείνετο ἐπὶ νέων χωρῶν, ὡς μαρτυροῦν οἱ σωζόμενοι κατάλογοι, τακτικὰ κ.ἄ. Πρὸς διοίκησιν τῶν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν περιφερειῶν ὑπῆρχεν ἡ ἐνδημοῦσα σύνοδος, λειτουργοῦσα σχεδὸν διαρκῶς. Ἐν ᾗ περιπτώσει ἀνεφύοντο σοβαρὰ ἐκκλησιαστικὰ ἢ θρησκευτικὰ ζητήματα, συνήρχοντο οἱ πλεῖστοι—ἐὰν ἦτο ἀδύνατον ἡ συνάθροισις ὅλων—ἀρχιερεῖς τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, μητροπολῖται, ἀρχιεπίσκοποι καὶ ἐπίσκοποι, ἐνίοτε καὶ πρῴην τοιοῦτοι καὶ ἀπετέλουν οὕτω τὴν μεγάλην σύνοδον. Τῶν τοιούτων συνόδων ἢ καὶ μικροτέρων, καθὼς καὶ κατὰ τὴν προηγουμένην περίοδον, μετεῖχον ἔστιν ὅτε καὶ οἱ πατριάρχαι τῶν ἄλλων πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι, μὴ ὑπαρχούσης τότε καθωρισμένης καθ' ὅλα διοικητικῆς τάξεως, ἐλάμβανον ἐνίοτε μέρος εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ὑποθέσεις τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Οὕτω π.χ. ὁ Ἱεροσολύμων Δοσίθεος, περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΖ΄ ἑκατονταετηρίδος, πρὸ τῆς συνθήκης τοῦ Καρλοβιτσίου, ἐλθὼν εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπου ἦτο καὶ ὁ σουλτᾶνος, συνεκάλεσε συνέλευσιν τῶν ὀρθοδόξων κατοίκων καὶ κατήρτισε τὸν καταστατικὸν χάρτην τῆς «πολιτείας» Ἀδριανουπόλεως, ὡς ἔγραφεν ὁ ἴδιος εἰς παλαιὸν κώδικα τῆς μητροπόλεως τῆς εἰρημένης πόλεως. Ἐν τῇ αὐτῇ συνελεύσει ἀπεφάσισε καὶ περὶ καταργήσεως ἐθίμων τινῶν τῶν Ἀδριανουπολιτῶν, δαπανηρῶν καὶ μὴ συμβιβαζομένων καθ' ὅλα πρὸς τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα. Ὁπωσδήποτε ἡ περὶ τὸν πατριάρχην σύνοδος ἦτο ἡ ἀνωτάτη διοικοῦσα ἀρχή. Εἰς τὰς συνεδρίας τῆς συνόδου ταύτης ἐλάμβανον μέρος καὶ οἱ κληρικοὶ (ἄρχοντες) ἐξωκατάκελλοι, περὶ τῶν ὁποίων ἤδη ἐγένετο ἱκανὸς λόγος καὶ εἰς τὴν πρὸ τῆς ἁλώσεως περίοδον. Οἱ «ἐντιμότατοι κληρικοὶ» οὗτοι ἦσαν ἀπαραίτητοι ὁσάκις ἐπρόκειτο νὰ συζητηθῶσι σοβαρὰ ζητήματα. Οὕτω π. χ. τῷ 1642, ἐξ ἀφορμῆς τῆς πολυκρότου ὁμολογίας Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως συγκροτηθείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει συνόδου, συμμετέσχον ταύτης σὺν ἄλλοις καὶ οἱ: μέγας λογοθέτης, μέγας οἰκονόμος, μέγας σακελλάριος, μέγας χαρτοφύλαξ, μέγας ἐκκλησιάρχης, νομοφύλαξ, σακέλλιος, πρωτέκδικος, πρωτονοτάριος, δικαιοφύλαξ, μέγας διερμηνεύς, ὁ λογοθέτης (ἀλλαχοῦ λεγόμενος μικρὸς λογοθέτης), ὑπομνηματογράφος, πρωταποστειλάριος, λογοθέτης τοῦ γενικοῦ καὶ ὁ νοτάριος. Οἱ κληρικοὶ οὗτοι, ἤτοι ὁ μέγας οἰκονόμος καὶ οἱ λοιποί, ἀποτελοῦν καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τὸ ἰδιαίτερον συμβούλιον τοῦ πατριάρχου, κυρίως διὰ τὰς ὑποθέσεις τῆς ἀρχιεπισκοπῆς, ἐκτὸς ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐχρησιμοποιοῦντο (νοτάριοι π. χ.) ὡς γραφεῖς ἢ γραμματεῖς διὰ τὰ συνοδικὰ γράμματα (σιγίλλια) καὶ λοιπὰς συνοδικὰς πράξεις. Τὸ κῦρος τῶν κληρικῶν τούτων μετὰ τὴν ἅλωσιν ἦτο μέγιστον, ἰδίως κατὰ τοὺς πρώτους μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως χρόνους. Βραδύτερον ὅμως ἤρχισε νὰ καταπίπτῃ. Ὁ μέγας οἰκονόμος Κωνσταντῖνος, γράφων περὶ τῶν κληρικῶν τούτων κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος, ἐσημείωνε τὰ ἑξῆς: «μέχρι πρὸ 80 ἐτῶν, παρεκτὸς τοῦ μεγάλου οἰκονόμου, τοῦ πρωτοπαπᾶ, τοῦ σακελλαρίου καὶ σακελλίου ἦσαν λαϊκοί», ἀπὸ τὰς προκρίτους οἰκογενείας λαμβανόμενοι. Ὥστε «κληρικὸς ἦτο συνώνυμος μὲ τὸ εὐγενής». Ἐκ τῶν κληρικῶν οἵτινες ὑπεγράφοντο εἰς τὴν συνοδικὴν πρᾶξιν τοῦ 1642, ἱερωμένοι ἦσαν ὁ μέγας οἰκονόμος, ὁ μέγας σακελλάριος, ὁ μέγας χαρτοφύλαξ καὶ ὁ νομοφύλαξ. Οἱ πρωτοπαπάδες ἀπαντῶσι μᾶλλον εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ πρὸ πάντων τὰς ὑπὸ Ἐνετῶν κατεχομένας. Ἡ συμμετοχὴ τῶν λαϊκῶν εἰς τὰ τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως καθίσταται περισσότερον ἐνεργὸς καὶ σημαίνουσα ἀπὸ ἄλλης πλέον ἀπόψεως καὶ ὑπὸ μορφὴν ἀλλοίαν, παρὰ ὅταν εἶχον μεγίστην ἐξουσίαν οἱ «ἐντιμότατοι κληρικοί», ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος. Ἡ πρόσληψις εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ τουρκικοῦ κράτους ἐξόχων προσωπικοτήτων, ὡς ὁ Παναγιώτης Νικούσιος, Ἀλέξανδρος ὁ Μαυροκορδᾶτος καὶ ἄλλοι παρόμοιοι· ἡ ἐμφάνισις τῶν Ὑψηλαντῶν, Σούτσων, Μουρουζῶν καὶ λοιπῶν ὡς διερμηνέων τῆς Πύλης ἢ ὡς ἡγεμόνων Βλαχίας καὶ Μολδαβίας· οἱ διάφοροι καπουκεχαγιᾶδες καὶ λοιποὶ ἀξιωματοῦχοι τῶν ἡγεμόνων τῶν δύο ἐκείνων παραδουναβίων χωρῶν ἐδημιούργησαν μίαν νέαν ἀριστοκρατίαν, φαναριωτικὴν (ἐκ τοῦ Φαναρίου) ἐπονομασθεῖσαν, ἡ ὁποία ἀντικατέστησεν ἐν πολλοῖς, ὡς πρὸς τὴν διοίκησιν τῶν πατριαρχείων, τοὺς ἐντιμοτάτους κληρικοὺς τῆς ΙΕ΄ καὶ ΙΣΤ΄ ἑκατονταετηρίδος. Οἱ Φαναριῶται ὑπηρέτουν ὄχι μόνον τὰ γενικὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους συμφέροντα, ἀλλὰ διαμένοντες πολλάκις ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐλάμβανον μέρος ὡς ἀνώτατοι ἐπόπται ἤ, ὡς ἐλέγοντο τότε, «ναζίρηδες» εἰς τὴν διοίκησιν τῶν ἐνοριακῶν πραγμάτων τῆς ἀρχιεπισκοπῆς. Εἶχον βεβαίως οἱ Φαναριῶται καὶ τὰ ἐλαττώματά των· ὁ πατριάρχης Σαμουὴλ ὁ Χαντζερῆς, μὲ κάποιαν πικρίαν ἐκφραζόμενος, λέγει εἰς τὰς ἐπιστολάς του: «ἄστατα τὰ τῶν Φαναριωτῶν ἤθη, παλινπρόσωπά τε καὶ εὐμετάβολα· ὡς ἀβέβαιον αὐτῶν ἡ φιλία, ὡς ληθεδανὰ τὰ τῶν εὐτυχούντων».

Ὁ Ém. Legrand, μελετήσας καὶ δημοσιεύσας πλεῖστα ὅσα ἔγγραφα τῆς ἐποχῆς τῆς ἀκμῆς τῶν Φαναριωτῶν, κάμνει τὴν ἀπολογίαν των· ἀναγνωρίζει πολλὰ προσόντα των. Ἡ συμμετοχὴ τῶν λαϊκῶν εἰς τὰ οἰκονομικὰ τοῦ πατριαρχείου ἤρχισε πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν Φαναριωτῶν λεγομένων. Ἤδη ἐπὶ Ἰωάσαφ τοῦ Β΄ (1555—1565) ἀπαντᾷ «ἐπιτροπὴ τοῦ κοινοῦ», ἐξελιχθεῖσα κατὰ τὸν ΙΘ΄ αἰῶνα εἰς τὸ Δ. Μ. ἐθνικὸν συμβούλιον. Δύο τάσεις ἐμφανίζονται· τάσις πρὸς διείσδυσιν τῶν λαϊκῶν εἰς τὰ τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀγὼν τῶν ἐγκρίτων ἢ ἄλλως προὐχόντων λεγομένων ἀρχιερέων πρὸς περιορισμὸν τῆς ἀπολυταρχικῶς πολλάκις ἐκδηλουμένης ἐξουσίας τοῦ πατριάρχου. Αἱ τάσεις αὗται παρουσιάζονται μετὰ τὴν κατάπτωσιν τῶν ὀφφικιαλίων κληρικῶν. Ὁ ἀγὼν τῶν ἐγκρίτων ἀρχιερέων, τῶν γερόντων μητροπολιτῶν, ἐγέννησε τὸν γεροντισμόν. Οἱ γέροντες οὗτοι καὶ πολὺ πρὸ τῆς ἐποχῆς Σαμουὴλ τοῦ Χαντζερῆ διηύθυναν σχεδὸν ἐπιτροπικῶς τὴν Ἐκκλησίαν· πρέπει ὅμως νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὑπῆρχον ἐν τῇ συνόδῳ καὶ ἀρχιερεῖς μὴ ἔγκριτοι, μὴ γέροντες, τοὐλάχιστον κατὰ ὡρισμένας περιόδους. Ὁ Κούμας κατηγορεῖ τὸν Γρηγόριον τὸν Ε΄, διότι ἐξεδίωξε τοὺς γέροντας καὶ ἐκυβέρνα τὴν Ἐκκλησίαν μὲ τοὺς «μικροὺς» ἀρχιερεῖς.

Δικαστικὴ δικαιοδοσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἡ δικαστικὴ ἐξουσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπεκτείνεται καὶ ἐπὶ περιπτώσεων ἀσχέτων πρὸς τὰ πνευματικά, φθάνουσα ἐνίοτε καὶ μέχρι τῶν ποινικῶν πράξεων. Ἐκ τοῦ κώδικος 208 τῶν πατριαρχείων, ἐν τῷ ὁποίῳ καταχωροῦνται τὰ πρακτικὰ τοῦ λεγομένου διβανίου, πληροφορούμεθα ὅτι καὶ Ἑβραῖοι καὶ Τοῦρκοι ὁδηγοῦνται ὑπὸ γιασακτσίδων (εἶδος κλητήρων καὶ φυλάκων) εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον δι' ὑποθέσεις ληψοδοσίας. Ὡς πρὸς τοὺς διαφόρους βαθμοὺς τῶν δικαστηρίων σημειωτέον ὅτι δὲν παρατηρεῖται ἀκρίβεια τοιαύτη, ὁποία σήμερον. Ἐκ τῶν κωδίκων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐκ τῆς «Νομικῆς συναγωγῆς» τοῦ Δοσιθέου καὶ ἔκ τινος κώδικος τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος, φυλασσομένου ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἁγιοταφιτικοῦ μετοχίου ἐν Φαναρίῳ—περιέχοντος πλείστας δικαστικὰς πράξεις—καταφαίνεται ὅτι ἡ σύνοδος ἐδίκαζε καὶ πρωτοδίκως. Διὰ τὴν ἐκδίκασιν πρωτοδίκως τῶν ὑποθέσεων ὑπῆρχε τὸ συμβούλιον τῶν ὀφφικιαλίων κληρικῶν, συνερχόμενον ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ πατριάρχου, εἰς χρόνους δὲ μεταγενεστέρους ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ μεγάλου πρωτοσυγκέλλου (διβάνιον πρωτοσυγκελλίας). Ἔκ τινος ὑπομνήματος, συνταχθέντος κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1845 καὶ ὑποβληθέντος πρὸς ἔγκρισιν εἰς τὸν τότε οἰκουμενικὸν πατριάρχην Μελέτιον τὸν Γ΄ τὸν Πάγκαλον, ἐξάγεται ὅτι τὰ δικαστήρια ταῦτα—ἄλλως τε συμβουλευτικὸν μᾶλλον ἔχοντα χαρακτῆρα—δὲν ἐλειτούργουν πάντοτε κανονικῶς καὶ συστηματικῶς. Διὰ νὰ ἀποφευχθῇ ἡ ἀνωμαλία, παλαιὰ οὖσα, συνετάχθη «ὁροθετήριον», δηλαδὴ κανονισμός· «πολλὴ ἐπεπόλαζεν ἐς δεῦρο ἀνωμαλία καὶ ἀκαταστασία δι' ἔλλειψιν βασίμου καὶ ἀσφαλοῦς ὁροθεσίας». Εἰς μίαν ἀγόρευσιν τοῦ 1867 (16 Αὐγούστου), γενομένην ἐνώπιον τοῦ τότε ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου αὐτῆς ὑπὸ τοῦ τότε μητροπολίτου Κρήτης, κατόπιν οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Διονυσίου τοῦ Ε΄, ἐκτίθεται τὸ ἱστορικὸν καὶ αἱ κατὰ καιροὺς ἐπωνυμίαι τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου τῶν ὀφφικιαλίων (κριτήριον, διβάνιον κλπ.).

Οἰκονομικὰ τῶν πατριαρχείων καὶ μόρφωσις. Ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τῶν πατριαρχείων, ὡς πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς βάσεις της, δὲν διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὴν πρὸ τῆς ἁλώσεως οἰκονομικὴν ζωήν. Ἐν τῇ πραγματικότητι προσετέθη μεγαλυτέρα πενία. Τὰ λεγόμενα κανονικὰ καὶ ἄλλα τυχηρὰ ἰσχύουν καὶ τοὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν χρόνους. Ἡ διὰ πολλῶν χρεῶν ἐπιβάρυνσις τοῦ ταμείου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐδημιούργησε διαφόρους πόρους—ἐνίοτε ἐξευτελιστικοὺς—γνωστοὺς ὑπὸ τὸ ὄνομα «ζητεῖαι» καὶ ἄλλα. Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ κοινοῦ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπαναφέρῃ ὁμαλότητα καὶ ὑγείαν εἰς τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου διὰ τῶν αὐλικῶν λεγομένων ὁμολογιῶν. Τὰ διάφορα εἰσοδήματα ἢ μᾶλλον φόροι ἀναλογοῦντες εἰς ἑκάστην ἐπαρχίαν εἰσεπράττοντο εἴτε παρὰ τοῦ ἀρχιερέως τοῦ τόπου εἴτε κατ' εὐθεῖαν παρὰ τῶν Χριστιανῶν. Πολλοὶ ἀρχιερεῖς ἐπαύοντο καὶ καθηροῦντο διὰ τὴν μὴ εἴσπραξιν τοῦ α ἢ τοῦ β κονδυλίου. Ὀλίγοι πατριάρχαι ἐφρόντισαν σοβαρῶς διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνόρθωσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Πλεῖστα ὅσα ἔγγραφα σῴζονται ἐν τοῖς ἀρχείοις τῶν πατριαρχείων, μαρτυροῦντα ὅτι ἡ πενία ἦτο σύμφυτος μὲ τὴν ζωὴν αὐτὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ὑπὸ τοιαύτας οἰκονομικὰς συνθήκας καὶ ὑπὸ ἄλλους δυσμενεῖς ὅρους τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πράξῃ πολλὰ ὑπὲρ τῆς παιδείας καθόλου καὶ ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ κλήρου ἰδιαιτέρως καὶ τῆς θεολογικῆς μορφώσεως. Παρ' ὅλα ταῦτα, ἂν δὲν εἶχον, ὡς ἀπῄτει ὁ Στέφανος Γερλάχιος, «Academias et professores publicos» κατὰ τὸ σύστημα τῆς ἀναγεννηθείσης Εὐρώπης, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ γενικῶς ὁ ἀνώτερος κλῆρος ἐμόρφωσαν ὅσον ἦτο δυνατὸν τὸ δοῦλον Γένος. Ὁ πρῶτος μετὰ τὴν ἅλωσιν πατριάρχης Γεννάδιος ὁ Σχολάριος συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ συνεχισθῇ κατὰ τὸ δυνατὸν ἡ λειτουργία τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς, γνωστῆς πλέον ὑπὸ τὸ ὄνομα πατριαρχικῆς ἀκαδημίας. Αὐτὴ εἶναι ἡ κατόπιν ὀνομασθεῖσα Μεγάλη τοῦ Γένους σχολή. Ὁ πατριάρχης Καλλίνικος ὁ Β΄ ὁ Ἀκαρνὰν ἐπανίδρυσε τὴν σχολὴν ταύτην, διακόψασαν τὴν λειτουργίαν της ἐπί τι χρονικὸν διάστημα. Ἕτερος πατριάρχης, Καλλίνικος ὡσαύτως ὀνομαζόμενος (Ε΄), κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος μετέφερε συνεργείᾳ τῶν Μουρουζῶν τὴν σχολὴν ταύτην εἰς Ξηροκρήνην, ὅπου ὑπῆρχε καὶ θερινὸν πατριαρχεῖον.

Ἤδη ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΖ΄—ἐὰν μὴ καὶ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΣΤ΄ διὰ τῶν σοφῶν Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου καὶ Μελετίου τοῦ Πηγᾶ—ἤρχισε καὶ παρ' ἡμῖν μία ἀναγέννησις τῶν γραμμάτων. Πολλοί, ἐκ τοῦ κλήρου ἰδίως, ἔσπευδον εἰς Εὐρώπην καὶ πρὸ πάντων εἰς τὸ Πατάβιον τῆς Ἰταλίας, ὅπως σπουδάσωσι τὰ κλασσικὰ γράμματα. Πλὴν τῶν μνημονευθέντων καὶ Κύριλλος ὁ Λούκαρις, ἀνεψιὸς τοῦ Πηγᾶ, καὶ ἄλλοι κληρικοί, ὡς καὶ ὁ σοφὸς Ἀλέξανδρος ὁ Μαυροκορδᾶτος, ἐκ τῶν διευθυντῶν τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας, Γεώργιος ὁ Κορέσιος ὁ Χῖος καὶ πλεῖστοι ἕτεροι λαϊκοὶ ἐπεσκέπτοντο τὴν Ἰταλίαν δι' ἀνωτέρας σπουδάς. Τὸ σιγιλλιῶδες γράμμα, πατριαρχικὸν καὶ συνοδικόν, τὸ ἀπολυθὲν κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1709, ἐπὶ πατριάρχου Ἀθανασίου τοῦ Ε΄, φανερώνει εὐγλώττως τὴν ὑψηλὴν περὶ παιδείας ἰδέαν, τὴν ὁποίαν εἶχον οἱ ἀνώτεροι παρ' ἡμῖν κληρικοί. «Ἡ παιδεία, διαλαμβάνει τὸ σιγίλλιον, καὶ ἡ σπουδὴ τῶν γραμμάτων, τῶν παρ' ἡμῖν ἀγαθῶν τὸ πρῶτον... ψυχῆς γάρ ἐστι κόσμος καὶ τελειότης νοός». Ἄλλως τε οἱ πατριάρχαι Κύριλλος ὁ Λούκαρις (1627), Σαμουὴλ ὁ Χαντζερῆς (1767), Γρηγόριος ὁ Ε΄ (1798), Κύριλλος ὁ ΣΤ΄ (1824), ἵδρυσαν πατριαρχικὰ τυπογραφεῖα. Ἑλληνικὰ δὲ βιβλία ἐν Τουρκίᾳ ἤρχισαν ἐκτυπούμενα ὑπὸ τῶν ἑβραϊκῶν τυπογραφείων ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος

Digitized by Google

ἔν τε τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ τῇ Θεσσαλονίκῃ. Διὰ τῶν μορφωμένων κληρικῶν καὶ τῶν ἐγγραμμάτων Φαναριωτῶν τὸ Φανάριον, ὡς γράφει Σέργιος ὁ Μακραῖος, εἶχε μεταβληθῆ εἰς «Ἀθηνόπολιν». Καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας Θεσσαλονίκην, Ἰωάννινα, Μοσχόπολιν, Σμύρνην, Χίον, Πάτμον, Κυδωνίας καὶ ἀλλαχοῦ ἐλειτούργουν σοβαρὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα τῆς μέσης παιδεύσεως. Ἡ ἐφορεία μάλιστα τῆς σχολῆς Πάτμου διέμενεν ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον δὲν εἶχεν ἰδιαιτέρας σχολὰς διὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ κλήρου. Ἄλλως τε ἡ στοιχειώδης τοὐλάχιστον μόρφωσις εἰς τὰ ὑπάρχοντα σχολεῖα ἦτο κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκκλησιαστικο-θρησκευτική. Εἰς τὰς ἀνωτέρας σχολάς, ὡς ἡ πατριαρχικὴ ἀκαδημία, ἐδιδάσκετο καὶ ἡ θεολογία. Ἡ θεολογικὴ παίδευσις παρείχετο ἐν μέρει καὶ εἰς τὰ μοναστήρια, καθὼς τοῦτο καὶ προηγουμένως ἐγίνετο. Ὁ πατριάρχης Χαντζερῆς π. χ. ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ πατριαρχικῇ ἀκαδημίᾳ· τὸ αὐτὸ ἔπραξαν καὶ πολλοὶ ἄλλοι πατριάρχαι, ὡς βραδύτερον καὶ Γρηγόριος ὁ ΣΤ'. Ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσε μέχρι τοῦ 1844, ὁπότε, ἐπὶ τοῦ Γερμανοῦ τοῦ Δ', ἱδρύθη εἰδικὴ θεολογικὴ σχολὴ ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς Ἁγίας Τριάδος τῆς νήσου Χάλκης. Τὰ ὀνόματα πολλῶν θεολόγων συγγραφέων δεικνύουν ὅτι μετὰ τὴν ἅλωσιν οὔτε τὰ γράμματα ἐν γένει ἐσβέσθησαν, οὔτε ἡ θεολογικὴ μόρφωσις ἀπενεκρώθη.

Λατρεία, μοναχικὸς βίος. Ἡ λατρεία κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν χρόνους, ὡς ἦτο πολὺ φυσικόν, ἔχασε τὴν προηγουμένην ἐξωτερικήν της λαμπρότητα. Οἱ ὡραιότεροι ναοὶ μετετράπησαν εἰς τεμένη μουσουλμανικά. Οἱ νέοι ναοὶ ἦσαν μᾶλλον εὐκτήριοι οἶκοι σκοτεινοί, τῶν ὁποίων καὶ τὸ ἀμυδρὸν φῶς καὶ αἱ διαστάσεις καθωρίζοντο ὑπὸ τῶν κρατούντων. Τὰ παράθυρα τῶν ναῶν ἔπρεπε νὰ εἶναι μικρὰ καὶ ἀνοιγμένα πρὸς τὸ ἄνω μέρος τῶν τοίχων, ὅπως καὶ τὰ τῶν οἰκιῶν τῶν Χριστιανῶν. Πολλάκις καθίστατο προβληματικὴ καὶ αὐτὴ ἡ ἔκδοσις φιρμανίου πρὸς ἐπιδιόρθωσιν ναοῦ ἑτοιμορρόπου. Αἱ ἱεραὶ ἀκολουθίαι, αἱ διάφοροι ἐκκλησιαστικαὶ τελεταί, ἡ ὑμνῳδία καὶ λοιπὰ ἔμειναν εἰς ὃ σημεῖον ἀφῆκεν αὐτὰ ἡ ἅλωσις. Ἐξέλιπον οἱ ὅροι τῆς δημιουργίας ποιητῶν, ὑμνογράφων κ. ἄ. Αἱ περιστάσεις ἐδημιούργησαν νέους μάρτυρας.

Ὁ μοναχικὸς βίος ὑφίσταται καὶ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ἀλλ' ἀκολουθεῖ ὡς πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν κοινωνικήν του χρησιμότητα τὰς λοιπὰς ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ διωκομένου Γένους. Πολλὰ μοναστήρια, παρὰ τοὺς διαφόρους κατακλυσμοὺς τοῦ ἔθνους, περιεσώθησαν καὶ μάλιστα εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἐκ τῶν διαφόρων σιγιλλίων τῶν ἀναφερομένων εἰς μοναστηριακὰ ζητήματα καταφαίνεται ὅτι καὶ νέα μοναστήρια ἐκτίσθησαν, πολλὰ δὲ σχεδὸν ἐκ βάθρων ἀνεκαινίσθησαν. Τὰ μοναστήρια καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην διαιροῦνται εἰς ἰδιόρρυθμα καὶ κοινόβια. Ἀπὸ ἀπόψεως διαφυλάξεως τῶν προγονικῶν θησαυρῶν, ἐν μέρει καὶ ἀπὸ ἀπόψεως τῆς παιδείας (Ἀθωνιὰς σχολή), παρουσιάζει σημασίαν τὸ Ἅγιον Ὄρος. Εἰς τὸν τόπον αὐτὸν τῆς ἀσκήσεως ὑπῆρχε διοικητικὸν σύστημα ἰδιαίτερον, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ἀρχηγὸς τῶν μονῶν, ὁ λεγόμενος «Πρῶτος» (ἐντεῦθεν τὸ πρωτᾶτον, ὁ ναὸς τοῦ πρωτάτου), ἦτο ἀνεξάρτητος. Σὺν τῷ χρόνῳ τὸ ἀξίωμα τοῦτο κατηργήθη· ἀντ' αὐτοῦ ἐδημιουργήθη τὸ σύστημα τῆς ἀντιπροσωπείας (συνάξεως) καὶ τὸ τῶν ἐπιτρόπων ἢ ἐπιστατῶν (ἐκτελεστικὴ ἐξουσία). Τὸ Ἅγιον Ὄρος μέχρι σήμερον ὑπάγεται πνευματικῶς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἐξωτερικὸς βίος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἤδη πρὸ τῆς ἁλώσεως εἶχεν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του ὄχι μόνον τοὺς ἐν ταῖς ὑπὸ τῶν Τούρκων καταληφθείσαις χώραις Ρωμιούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς εἰς τὰς κτήσεις τῶν Βενετῶν καὶ Γενουησίων. Ἐξ ἐγγράφου τινος φέροντος χρονολογίαν 1781, τὸ πρῶτον ἤδη ἐν τῷ πρωτοτύπῳ γλώσσῃ (τουρκικῇ) ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ τουρκικοῦ κράτους δημοσιευθέντος ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Ἀχμὲτ Ρεφήκ, καταφαίνεται ὅτι οἱ Τοῦρκοι μετὰ τὴν πρώτην κυρίως ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ἤρχισαν νὰ δίδουν κάποιαν προσοχὴν εἰς τὴν ἐκλογὴν καὶ διορισμὸν ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῶν ἀρχιερέων τῶν βενετικῶν κτήσεων καὶ ἰδίως τοῦ ἐν Βενετίᾳ ἑδρεύοντος πατριαρχικοῦ ἐξάρχου, φέροντος τὸν τίτλον τοῦ Φιλαδελφείας. Ἐκ τῆς στάσεως ταύτης καὶ τῶν ὑπονοιῶν τῶν Τούρκων προέκυψεν ἔρευνα ἐκ μέρους τῶν ἐν τοῖς πατριαρχείοις (= ἔρευνα τῶν ἀρχείων) καὶ ὑποβολὴ ἐξηγήσεων καὶ καταλόγων διαφόρων μητροπολιτῶν ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐκλεγέντων διὰ τὰς εἰρημένας βενετικὰς χώρας. Ἐκ τοῦ ἐγγράφου τούτου καταδεικνύεται ὅτι ἡ ἐκλογὴ τῶν ἀρχιερέων ἐκείνων ἐγίνετο ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ. Κατὰ τὰ τότε εὑρεθέντα ἀρχεῖα, ἀρχαιότερος σημειοῦται ὁ Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου Παχώμιος ἐν ἔτει 1537 Αὐγούστου 18. Ἀναφέρεται ὡσαύτως Γαβριὴλ ὁ Σεβῆρος (Σόπρος λέγει τὸ τουρκικὸν ἔγγραφον), σὺν ἄλλοις δὲ καὶ ὁ προεδρικῶς ἀναλαβὼν τὴν διοίκησιν ἐπαρχίας ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις Νικηφόρος ὁ Μόρμορος, πρώην οἰκουμενικὸς πατριάρχης. Ὡς ἔτος διορισμοῦ του σημειοῦται τὸ 1768. Οἱ ἐκεῖ ὀρθόδοξοι πολλάκις κατεπιέζοντο διὰ τῶν ραδιουργιῶν τοῦ καθολικοῦ κλήρου. Ὁ πάπας Πῖος ὁ Γ', φιλελεύθερος ὤν, ἐδείχθη φιλανθρωπότερος πρὸς τοὺς ἡμετέρους. Οἱ Βενετοί, ἔχοντες ὡς ἀξίωμα τὸ περιλάλητον «siamo venetiani i poi christiani», ἐκανόνιζον συνήθως τὴν ἀπέναντι τῶν ὁμογενῶν μας πολιτικὴν καὶ διαγωγήν των ἀναλόγως τῶν ἐμπορικῶν των συμφερόντων. Πολλάκις δὲν ἐπέτρεπον ὄχι μόνον τὴν μετάβασιν τῶν οἰκείων ἀρχιερέων εἰς τὰς ἐπαρχίας των, ἀλλ' οὐδὲ τοὺς πατριαρχικοὺς ἐξάρχους ἐδέχοντο ἐν Κεφαλληνίᾳ, Πελοποννήσῳ, Κρήτῃ καὶ ἀλλαχοῦ. Δι' αὐτὸ αἱ κοινότητες αὗται διῳκοῦντο οὐχὶ σπανίως ἐπιτροπικῶς διὰ τῶν λεγομένων μεγάλων πρωτοπαπάδων. Οἱ ἑκάστοτε οἰκουμενικοὶ πατριάρχαι ἐπενέβαινον ὅταν ἐπέτρεπον αἱ περιστάσεις παρὰ τοῖς δόγαις τῆς Βενετίας πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ὀρθοδόξων.

Οἱ καθολικοὶ προσεπάθουν ὄχι μόνον διὰ τῶν Βενετῶν, ὅπου καὶ ὁπόταν τοῦτο ἦτο δυνατόν, ἀλλὰ καὶ δι' εἰδικῶν ἀπεσταλμένων εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν νὰ ἐξασθενήσουν καὶ εἰ δυνατὸν νὰ ἐκμηδενίσουν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Οἱ ἰησουῖται, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνος ἀνέλαβον νὰ ἀνακτήσουν τὰς ἀπολεσθείσας ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἐπαρχίας τοῦ πάπα, εἰσώρμησαν καὶ εἰς τὴν Τουρκίαν. Ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τῶν πρεσβευτῶν τῶν καθολικῶν δυνάμεων ἐν Κωνσταντινουπόλει, προὐξένουν πολλὰ δεινὰ εἰς τοὺς πατριάρχας καὶ τὸ πατριαρχεῖον. Κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἐχάλκευσε ἡ ἐναντίον τῆς ὀρθοδοξίας ἐνέργεια τῶν ἰησουϊτῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὄχι μόνον κατὰ τὸ 1628 κατέστρεψαν διὰ τῶν γενιτσάρων τὸ τυπογραφεῖον Νικοδήμου τοῦ Μεταξᾶ, λειτουργοῦν διὰ τῶν ἐνεργειῶν καὶ ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως καὶ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ὀρθοδοξίας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν Κύριλλον ὡδήγησαν εἰς τὸν θάνατον. Διὰ παντὸς μέσου προσεπάθουν οἱ καθολικοὶ μισιονάριοι νὰ παραπλανήσωσι τὸν ὀρθόδοξον λαόν. Ἐφοβοῦντο οἱ τῆς Ρώμης ἀπόστολοι μὴ οἱ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Χριστιανοὶ περιπέσωσιν εἰς τὴν προτεσταντικὴν πλάνην, ὁπότε θὰ ἦσαν ὀλιγώτερον εὐάλωτοι. Ἡ ὁμολογία (καλβινικὴ) Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως τοὺς ἐτάραξεν. Ὅτε δὲ ὁ ἀρχηγὸς τῶν καλβινιστῶν ἐν Γαλλίᾳ Claude διεκήρυττεν ὅτι ἡ καλβινικὴ ὁμολογία εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἰδίᾳ ὅσον ἀφορᾷ τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας, ἔσπευσεν ὁ κατὰ τὸ 1671 πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει μαρκήσιος de Nointel νὰ συλλέξῃ πιστοποιητικὰ ὁμολογίας τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὄχι μόνον ἀπὸ τὸν πατριάρχην καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Πριγκίπου, τῆς μονῆς Μαύρου Μώλου ἐν Βοσπόρῳ καὶ διὰ τῶν προξένων του ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Κεφαλληνίας, Ζακύνθου, Σίφνου, Μυκόνου κ. ἄ. Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτύχουν αἱ πρὸς ἕνωσιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἀπόπειραι. Οἱ πατριάρχαι προσεπάθουν νὰ προφυλάξουν τοὺς ὀρθοδόξους ἀπὸ τὴν πολυποίκιλον ἰσχυρὰν ταύτην προπαγάνδαν. Τοιουτοτρόπως ὁ μὲν Ἱερεμίας ὁ Γ' τῷ 1722 συνεκρότησε σύνοδον κατὰ τῶν Λατίνων, ὁ δὲ Παΐσιος τῷ 1729, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξεδόθη καὶ ἔκθεσις τῆς ὀρθοδόξου χριστιανικῆς πίστεως.

Προτεστάνται ἀποσπασθέντες ἀπὸ τὴν δυτικὴν Ἐκκλησίαν ἐζήτουν νὰ στηριχθῶσιν ἐπὶ τῆς ὀρθοδοξίας ἄνευ θυσιῶν δογματικῶν ἀπὸ μέρους των. Ἡ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἑνώσεως τῶν λουθηρανῶν μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου διεξαχθεῖσα πολύκροτος ἀλληλογραφία τῶν ἐν Τυβίγγῃ θεολόγων μετὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ Β' θὰ μείνῃ σημαντικὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ ταύτῃ καὶ ἐν γένει εἰς τὸ ζήτημα τῆς προσεγγίσεως καὶ τῆς ἑνώσεως ἔτι, ἐὰν ἦτο δυνατόν, σπουδαῖον διεδραμάτισε πρόσωπον ὁ ἐφημέριος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γερμανικῆς πρεσβείας Στέφανος Γερλάχιος. Οἱ σπουδαιότεροι δὲ Γερμανοὶ θεολόγοι τῆς Τυβίγγης, οἱ ἀλληλογραφοῦντες, ἦσαν ὁ Μαρτῖνος Κρούσιος καὶ ὁ Ἰάκωβος Ἀνδρέου. Ἐκ τῶν ἡμετέρων, ὡς ἀξίους πολλοῦ λόγου παράγοντας σχετικοὺς πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν ἐκτὸς τοῦ προμνησθέντος πατριάρχου καὶ τὸν Ἰωάννην καὶ Θεοδόσιον Ζυγομαλᾶν. Εἰς τὸν Ἰ. Ζυγομαλᾶν ἐστάλη ὑπὸ τῶν ἐν Τυβίγγῃ καὶ ἀντίτυπον τῆς «Αὐγουσταίας ὁμολογίας». Ἕνεκα ὅμως τῆς διαθέσεως τῶν λουθηρανῶν πρὸς τὸ νὰ ἐπιστρέψῃ ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία εἰς τὴν νεοφανῆ ὁμολογίαν των, ἡ ἀλληλογραφία καὶ αἱ ἄλλαι προσπάθειαι εἰς οὐδὲν κατέληξαν. Ὁ Ἱερεμίας ὁ Β' ἔκλεισε τὸ ζήτημα διὰ τῶν ἑξῆς: «μηκέτι μὲν περὶ δογμάτων, φιλίας δὲ μόνης ἕνεκεν, εἰ βουλητὸν γράφετε». Εἰς τὸ αὐτὸ κατάντημα κατέληξαν καὶ αἱ μετὰ τῶν προτεσταντῶν κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος διαπραγματεύσεις ἐπὶ Μελετίου τοῦ Πηγᾶ, ἐπιτηρητοῦ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Μελετίου σαφῶς κατέδειξεν ὁπόση δογματικὴ ἄβυσσος χωρίζει τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τοὺς διαμαρτυρομένους, ἀπαρνουμένους τὸ κῦρος τῆς Ἐκκλησίας, τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἱερᾶς ἐν γένει παραδόσεως. Διετύπωνε δὲ τὴν εὐχήν, ὡς γινώσκων καλῶς πρόσωπα καὶ πράγματα, ὑπὲρ τῆς εἰρηνικῆς διαβιώσεως τῶν Χριστιανῶν τῶν διαφόρων ὁμολογιῶν. Οἱ προτεστάνται προσεπάθουν πάντοτε νὰ ἐμφανισθῶσιν ὡς ὁμοφρονοῦντες μὲ τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Τὸ αὐτὸ ἐγένετο καὶ κατὰ τὸ 1671, ὅτε ὁ ἐν Charenton τῆς Γαλλίας Claude ἐπολέμει τοὺς καθολικοὺς ἰανσενιστὰς Arnauld καὶ Nicole.

Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀποστολῆς ἐκ μέρους τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Σαμουὴλ (1712) ἐπιτροπῆς—ἐκ τοῦ μητροπολίτου Θηβαΐδος Ἀρσενίου καὶ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Γενναδίου — εἰς Ἀγγλίαν πρὸς συλλογὴν ἐράνων, ἤρχισεν ἐπαφή τις μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων καὶ τῶν μὴ ἀναγνωριζόντων τὸν δοῦκα τῆς Orange, τὸν κατόπιν Γεώργιον Α', ἐχόντων ἐπὶ κεφαλῆς τὸν διάσημον Cambell. Εἰς τὴν ἐπαφὴν μετὰ τῶν Ἄγγλων τούτων, τῶν ἐπικληθέντων ἀνωμότων (non-jurors), ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Μ. Πέτρος τῆς Ρωσίας. Ἡ ἐπαφὴ αὕτη προεκάλεσε τὴν σύνταξιν παρὰ τοῦ Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου εἴδους ἐκθέσεως τῆς πίστεως (1718), τὴν ὁποίαν υἱοθέτησε καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας ὁ Γ' καὶ ὁ Ἀντιοχείας Ἀθανάσιος. Ἡ ἔκθεσις αὕτη, ὑπογραφεῖσα καὶ ὑπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνδημούντων ἀρχιερέων, ἐστάλη ὡς ἀπάντησις εἰς τοὺς ἀνωμότους. Ὁ θάνατος τοῦ Μ. Πέτρου, ἡ ἐμφάνισις τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κανταουρίας Wake, καταγγέλλοντος ὅτι ὁ Cambell εἶναι ἀπεσχισμένος καὶ ξένος τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ κυρίως ἡ διαπιστωθεῖσα διαφορὰ μεταξὺ τῆς δογματικῆς διδασκαλίας ὀρθοδόξων καὶ ἀνωμότων, κατέστησαν καὶ τὰς προσπαθείας ταύτας ἀκάρπους.

Μετὰ τῶν κυρίως ἀγγλικανῶν συνεννοήσεις σοβαραὶ καὶ πόθοι πρὸς ἕνωσιν παρατηροῦνται κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα. Κατὰ τὸ 1840 ἐνεφανίσθη πρὸ τοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου τοῦ Β' ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κανταουρίας καὶ τοῦ ἐπισκόπου Λονδίνου Τόμπλισον. Μετὰ ἓν ἔτος ἡ ἐπισκοπιανὴ Ἐκκλησία τῆς Ἀμερικῆς γράφει πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἐκδηλοῦσα τὸν βαθὺν πρὸς αὐτὸ σεβασμόν της. Κατὰ τὸ ἔτος 1868, προκειμένου νὰ τελεσθῶσι τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἐν Πέραν ἀγγλικανικοῦ ναοῦ, ἦλθεν ὁ ἐπίσκοπος Γιβραλτὰρ εἰς τὰ πατριαρχεῖα πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ ΣΤ', παρακαλῶν ὅπως ἀποσταλῇ εἰς τὴν τελετὴν τῶν ἐγκαινίων ἀντιπροσωπεία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἐντεῦθεν λαβὼν ἀφορμὴν ὁ Κανταουρίας ἔστειλε μετ' ὀλίγους μῆνας ἐπιστολὴν εἰς τὸν πατριάρχην, ἐσωκλείων καὶ τὰ γνωστὰ 39 ἄρθρα τῆς ἀγγλικανικῆς ὁμολογίας. Ἀποτέλεσμα πρακτικὸν τῆς ἀρξαμένης ἀλληλογραφίας ἦτο ἡ δοθεῖσα ἄδεια ὅπως οἱ ἀγγλικανοὶ ἀποθνῄσκοντες εἰς μέρη ἔνθα δὲν ὑπάρχουν ἀγγλικανοὶ ἱερεῖς, κηδεύωνται ὑπὸ ὀρθοδόξων ἱερέων. Τὰς σχέσεις ταύτας ἐνίσχυσεν ἡ κατὰ τὸ 1870 μετάβασις εἰς Λονδῖνον τοῦ ἐπισκόπου Σύρου Ἀλεξάνδρου Λυκούργου. Βραδύτερον, ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Ε' οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, διωρίσθη ἐπιτροπὴ πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος τῆς προσεγγίσεως καὶ ἑνώσεως τῶν Ἀγγλικανῶν μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Κατὰ τὸ ἔτος 1920 προσεκλήθη ἀντιπροσωπεία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τὸ κατὰ δεκαετίαν συγκροτούμενον ἐν Λάμπεθ συνέδριον τῶν Ἀγγλικανῶν. Ἐστάλησαν ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὁ νῦν Ἡρακλείας Φιλάρετος Βαφείδης καὶ ὁ καθηγητὴς τῆς σχολῆς Χάλκης Π. Κομνηνός. Ἐν τῇ ἐκθέσει της ἡ ἐπιτροπὴ τονίζει τὸ χωρίζον τὰς δύο Ἐκκλησίας δογματικὸν χάσμα. Τῷ 1930 ἐστάλη ὡσαύτως πατριαρχικὴ ἀντιπροσωπεία ὑπὸ τὸν Θυατείρων Γερμανὸν εἰς τὸ Λαμπεθιανὸν συνέδριον. Καρπὸς τῆς συζητήσεως μεταξὺ τῶν ἀγγλικανῶν καὶ τῶν ὀρθοδόξων ἀντιπροσωπειῶν ἦτο ὁ διορισμὸς μικτῆς δογματικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς συζήτησιν ἐπὶ τῶν δογματικῶν διαφορῶν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Ἡ ἐπιτροπὴ συνῆλθεν ἐν Λονδίνῳ τὸν παρελθόντα Ὀκτώβριον. Μετὰ τὸ τέλος τῶν συζητήσεων ἐγένετο ἔκθεσις διαλαμβάνουσα τὰ δογματικὰ σημεῖα, ἐν οἷς συμφωνοῦσιν αἱ δύο ἐκκλησίαι καὶ ἐκεῖνα—πλεῖστα ὅσα—ἐν οἷς διαφωνοῦσι.

Διὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν σχέσεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς τὴν ρωσικὴν Ἐκκλησίαν ἀνάγκη νὰ γίνῃ διάκρισις μεταξὺ νοτίου Ρωσίας, καὶ ἐχούσης πρωτεύουσαν τὸ Κίεβον (Οὐκρανοί), καὶ τῆς βορείου μὲ πρωτεύουσαν τὴν Μόσχαν. Ἡ τῆς Ἐκκλησίας τῆς νοτίου Ρωσίας τελεία ἐξάρτησις ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου διήρκεσε μέχρι τῆς ὑποταγῆς τῆς χώρας ταύτης ὑπὸ τὴν πολιτικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἡγεμόνος τῆς βορείου Ρωσίας, ἤτοι μέχρι τοῦ 1654· ἡ κατάστασις αὕτη τυπικῶς ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μόλις κατὰ τῷ 1687. Τῆς βορείου Ρωσίας ἡ Ἐκκλησία ἐνωρίτερόν πως ἀπέκτησε τὴν ἀνεξαρτησίαν της καὶ δὴ οὐσιαστικώτερον ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ πατριαρχείου τῆς Μόσχας ἐν ἔτει 1589. Ἐν τούτοις ἡ ἀνεξαρτησία αὕτη καὶ πώλ

Digitized by Google

δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ τελεία ὡς αὐτοκεφαλία ὑπὸ τὴν σύγχρονον σημασίαν τῆς λέξεως. Οἱ οἰκουμενικοὶ πατριάρχαι δὲν παρεῖχον εἰς τὰς ἐκκλησίας τὰς εὑρισκομένας εἰς κράτος πολιτικῶς ἀνεξάρτητον τελείαν ἀνεξαρτησίαν, ἀλλὰ μᾶλλον αὐτονομίαν. Οὕτως ἐπολιτεύθησαν καὶ πρὸς τὸν μητροπολίτην Τραπεζοῦντος μετὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ βασιλείου τῆς Τραπεζοῦντος. Ἡ ρωσικὴ Ἐκκλησία καὶ ἐπὶ Μεγάλου Πέτρου ἀπηυθύνετο πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον διὰ ζητήματα τὰ ὁποῖα, ἐξεταζόμενα ὑπὸ τὴν σημερινὴν ἔννοιαν τοῦ αὐτοκεφάλου, ἠδύνατο νὰ λύσῃ μόνη της, ὡς ἐσωτερικὰ ζητήματα. Ἄλλως τε ἡ θέσις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἔναντι τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸ καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν ἦτο τοιαύτη, ὥστε ὁ πρωθιεράρχης Κωνσταντινουπόλεως εἶχε τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκκλήτου ὄχι μόνον ἀπὸ μέρους τῶν ἱεραρχῶν τοῦ κλίματός του ἀλλὰ καὶ ἀπὸ μέρους τῶν ἱεραρχῶν τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων κλιμάτων, αὐτὸς δὲ ἐδικαιοῦτο καὶ δικαιοῦται νὰ κυβερνᾷ τὰς Ἐκκλησίας τὰς κειμένας ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῶν ἀνεγνωρισμένων αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν. Πολλάκις οἱ τῶν ἄλλων θρόνων, ἐπὶ αἰῶνας μετὰ τὴν ἅλωσιν, ἐχειροτονοῦντο πατριάρχαι ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου. Τὰ δικαιώματα τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἦσαν κατωχυρωμένα καὶ διὰ κανόνων καὶ διὰ νόμων. Ἐν τῇ κατὰ τὰ τέλη τοῦ Θ΄ αἰῶνος ἐκδοθείσῃ «Ἐπαναγωγῇ τῶν νόμων» κατεχωρήθη τὸ ἑξῆς ἀξιοσημείωτον: «ὁ Κωνσταντινουπόλεως θρόνος βασιλείᾳ ἐπικοσμηθεὶς ταῖς συνοδικαῖς ψήφοις πρῶτος ἀνηγορεύθη· αἷς οἱ θεῖοι κατακολουθοῦντες νόμοι καὶ τὰς ὑπὸ τοῖς ἑτέροις θρόνοις γινομένας ἀμφισβητήσεις ὑπὸ τὴν ἐκείνου προστάττουσιν ἀναφέρεσθαι διάγνωσιν καὶ κρίσιν». Ὅτε δέ, τῷ 1256 ὁ αὐτοκράτωρ Μανουὴλ ὁ Κομνηνός, κατατροπώσας τοὺς σταυροφόρους, ἀνακατέλαβε τὴν Ἀντιόχειαν καὶ συνῆψε συμφωνίαν μετὰ τοῦ δουκὸς Renaud de Chatillon κατεχώρησεν ἐν τῇ συμφωνίᾳ ταύτῃ, καθὼς ἀναφέρει ὁ Κίνναμος, καὶ τὰ ἑξῆς: «καὶ δὴ καὶ ἀρχιερέα ἐκ Βυζαντίου εἰς Ἀντιόχειαν κατὰ τὸ ἔθος τὸ παλαιὸν πέμπεσθαι». Μετὰ τὴν ἅλωσιν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἑδρεῦον ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῶν σουλτάνων, περιβεβλημένον δὲ μὲ κῦρος μέγα καὶ αἴγλην, τὰ ὁποῖα παρέσχεν εἰς αὐτὸ ἔνδοξον μακρὸν παρελθόν, κατέλαβε τοιαύτην θέσιν ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ τῆς Ἀνατολῆς, ὥστε οἱ σουλτᾶνοι ἐν τοῖς βερατίοις τῶν οἰκουμενικῶν πατριαρχῶν, ὡς ἐν τῷ τοῦ Διονυσίου τοῦ Δ΄, ἐσημείουν: «οἱ πατριάρχαι τῶν ἄλλων χωρῶν διενεργήτωσαν τὰς ὑποθέσεις αὐτῶν διὰ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως». Ἐκτὸς τῆς μεσιτευτικῆς ταύτης καὶ τρόπον τινὰ ἀντιπροσωπευτικῆς του ἰδιότητος, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἕνεκα τῆς ἐπισφαλοῦς θέσεως καὶ τῆς ἐπὶ μακρὸν καιρὸν κινδυνευούσης ὑπάρξεως τῶν ἄλλων πατριαρχείων καὶ αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἐμερίμνα καθηκόντως περὶ τῆς ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς των ζωῆς, ἵνα μὴ καταποθῶσιν αὗται ὑπὸ τῶν διαφόρων ἐχθρῶν. Ὁ λόγος οὗτος προεκάλεσε καὶ τὴν κατάργησιν τῶν ἀρχιεπισκοπῶν Ἰπεκίου καὶ Ἀχριδῶν. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον εἶναι ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐκείνη ἀρχή, ἡ δυναμένη νὰ συγκαλῇ—κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν—συσκέψεις διορθοδόξους, προσυνόδους καὶ οἰκουμενικὰς συνόδους.

Ἡ θέσις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κατὰ τὸν ΙΘ΄ καὶ τὸν Κ΄ αἰῶνα. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς πρώτης ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐν Τουρκίᾳ, πολλοὶ ἀπήλπισαν περὶ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Γένους καὶ ἤρχισαν νὰ θεωροῦν τὴν ὑπὸ τοὺς σουλτάνους ζωὴν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὥς τι «θεόθεν τεταγμένον» καὶ αἰώνιον. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἡ ἀρξαμένη πολιτικὴ χειραφέτησις τμήματος τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ βραδύτερον καὶ ἄλλων βαλκανικῶν λαῶν ἐγέννησαν νέα σοβαρὰ προβλήματα διὰ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Ἔπρεπεν αἱ πολιτικῶς χειραφετούμεναι χῶραι νὰ χειραφετηθῶσι καὶ ἐκκλησιαστικῶς; Τὸ ἐρώτημα αὐτὸ προεκάλεσεν ἔριδας μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων θεολόγων, μεγάλου οἰκονόμου Κωνσταντίνου καὶ Θ. Φαρμακίδου. Τὸ κυρίως ἐνδιαφέρον σημεῖον εἶναι ὅτι προέκυψεν εἰς τὸ μέσον μία ἀντίληψις μὴ σύμφωνος καθ᾽ ὅλα μὲ τὴν ἀντίληψιν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὴν ἐπικρατοῦσαν κατὰ τοὺς προηγουμένους αἰῶνας. Εἶναι γνωστὸν πῶς ἐξειλίχθη τὸ ἄλλως ἐπὶ αἰῶνας ἀτελὲς διατελοῦν αὐτοκέφαλον τῆς ρωσικῆς Ἐκκλησίας. Μία παρεξήγησις γνώμης, ὀρθῆς ἄλλωστε, τοῦ ἱεροῦ Φωτίου καί τινων κανονικῶν διατάξεων ὁμοίων πρὸς τὴν γνώμην τοῦ μεγάλου πατριάρχου, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ διαρρύθμισις τῶν ὁρίων μιᾶς ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας ἐν τῷ αὐτῷ κράτει ἀκολουθεῖ τὴν πολιτικὴν διαίρεσιν, ἐδημιούργησε μίαν θεωρίαν ἐνισχύσασαν τὸν φυλετισμὸν καὶ θρυμματίσασαν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Τὸ παράδειγμα τῆς Ἑλλάδος ἐμιμήθησαν καὶ ἡ Ρουμανία, ἡ Ρουμανία, ἡ Σερβία, τὸ Μαυροβούνιον. Ὁ ἀγὼν περὶ τὸ ζήτημα τοῦτο ἀφύπνισε τοὺς σουλτάνους καὶ τοὺς διέθεσε κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ὅτε, κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1850, ἐχειραφέτει τὴν ἑλλαδικὴν Ἐκκλησίαν, ἠναγκάσθη μυστικῶς νὰ ζητήσῃ ἄδειαν παρὰ τῆς ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως καὶ δι᾽ αὐτὴν τὴν ἀνασύνδεσιν πνευματικῶν δεσμῶν μετὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Τὰ γεγονότα ταῦτα περιώρισαν τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀπὸ ἀπόψεως περιφερειῶν. Κατὰ τὸ «Συνταγμάτιον» τοῦ 1901 ἀναγράφονται μὲν 78 μητροπόλεις τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἀλλ᾽ ὁ ἀριθμὸς οὗτος δὲν ἀντιπροσωπεύει ἐκτάσεις τοιαύτας, οἵας ἀντεπροσώπευεν ὁ ἀριθμὸς τοῦ «Συνταγματίου» τοῦ Χρυσάνθου, ἢ ὁ τοῦ καταλόγου τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, ἢ ὁ τοῦ μετοχίου Κωνσταντινουπόλεως (Παναγίου Τάφου), τῆς Μεγάλης Σχολῆς (Gelzer) κλπ. Σήμερον τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐν Τουρκίᾳ ἔχει τέσσαρας μόνον μητροπόλεις (Χαλκηδόνος, Δέρκων, Πριγκιπονήσων, Ἴμβρου). Τέσσαρας μητροπόλεις ἐν Δωδεκανήσῳ, μίαν ἐν Ἀμερικῇ, μίαν ἐν Αὐστραλίᾳ, δύο ἐν Εὐρώπῃ, μίαν ρωσικὴν τῆς διασπορᾶς (ἐν Εὐρώπῃ), μίαν ἀρχιεπισκοπὴν ἐν Πράγᾳ (Τσέχων), δύο αὐτονόμους ἀρχιεπισκοπὰς Ἐσθονίας καὶ Φινλανδίας καὶ μίαν αὐτόνομον ἐν Κρήτῃ. Τὰς ἐν τῇ νέᾳ Ἑλλάδι μητροπόλεις πρὸ τεσσάρων περίπου ἐτῶν παρεχώρησεν εἰς τὴν σύνοδον τῆς Ἑλλάδος. Ἡ διοίκησις αὕτη παρεχωρήθη ἐπιτροπικῷ τῷ τρόπῳ καὶ ὑπὸ τύπον προσωρινότητος.

Τὰ αὐτοκέφαλα ἐσμίκρυναν πολὺ τὸ κλῖμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Ἕτερα δὲ συμβάντα περιώρισαν τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀπὸ ἀπόψεως ὕλης. Μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ γενομένην συνθήκην τῶν Παρισίων (1856), τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐκλήθη νὰ κανονίσῃ τὴν θέσιν του συμφώνως πρὸς τὴν νέαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων ἐν τῷ κόσμῳ. Ὅσα δικαιώματα εἶχε, μὴ καθαρῶς πνευματικά, ἔδει μέρος μὲν ἐξ αὐτῶν νὰ ἐγκαταλείψῃ, μέρος δὲ νὰ χρησιμοποιῇ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ λαοῦ. Ἄλλως τε αἱ νέαι ἰδέαι τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἐπέδρασαν πανταχοῦ καὶ ἤδη πρὸ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, τῷ 1839, ἡ Τουρκία διὰ χάτι σερὶφ τοῦ Γκιουλχανὲ ἤρχισε νὰ διαρρυθμίζεται ἐπὶ τὸ εὐρωπαϊκώτερον. Συμφώνως λοιπὸν πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης, ἡ Τουρκία ἐζήτησεν ὅπως ὅλαι αἱ μὴ μουσουλμανικαὶ κοινότητες ὀργανωθῶσιν ἐπὶ νέων βάσεων. Ἀποτέλεσμα τῶν τοιούτων ἀποφάσεων ὑπῆρξεν ἡ σύγκλησις ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ ἐθνοσυνελεύσεως καὶ ἡ ἐκπόνησις τῶν λεγομένων ἐθνικῶν κανονισμῶν. Διὰ τῶν κανονισμῶν τούτων ὁ γεροντισμὸς ἐδέχθη τὸ θανάσιμον πλῆγμα. Παρὰ τὰς διαμαρτυρίας καὶ τὰς ἀντενεργείας γερόντων ἀρχιερέων καί τινων πατριαρχῶν, τὸ νέον σύστημα ὑπερίσχυσε. Δι᾽ αὐτοῦ καθωρίσθησαν τὰ καθήκοντα καὶ τὰ δικαιώματα πατριάρχου καὶ συνοδικῶν, ὁ τρόπος τῆς ἐκλογῆς πατριάρχου καὶ ἀρχιερέων, ἡ διοίκησις τῶν μοναστηρίων, ἡ διαχείρισις τῆς ἐθνικῆς περιουσίας, ὁ καθορισμὸς τῆς δικαιοδοσίας συνόδου καὶ μεγάλου συμβουλίου τῶν δύο σωμάτων (ἤτοι συνόδου καὶ μεγάλου συμβουλίου), ὁ τρόπος τῆς συντηρήσεως τῶν μητροπολιτῶν, καταργηθέντων παλαιῶν τινων τυχηρῶν, καὶ ἄλλα. Παρὰ τὰς παραβιάσεις τοῦ καθεστῶτος ἐκ μέρους τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως καὶ τὴν δημιουργίαν προνομιακοῦ ζητήματος (1884, 1890), διετηρήθη ἡ κατάστασις αὕτη μέχρι τοῦ 1908. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ἀνακηρυχθέντος ἐν Τουρκίᾳ τοῦ Συντάγματος ὑπὸ τῶν Νεοτούρκων, νέαι ριζικώτεραι μεταβολαὶ ἔλαβον χώραν ἐν τῇ ζωῇ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Οἱ Νεότουρκοι ἐζήτουν τὴν ἐξασθένησιν καὶ βαθμηδὸν τὴν ἐκμηδένισιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Τεθείσης τῆς βάσεως τῆς δι᾽ ἰδιαιτέρων αἱρετῶν ἀντιπροσώπων ἀντιπροσωπεύσεως τοῦ λαοῦ, ἔχασε τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον μίαν σπουδαίαν ἰδιότητα τῆς παρὰ τῇ κυβερνήσει τοῦ σουλτάνου ἀντιπροσωπεύσεως τοῦ ὁμογενοῦς ἢ μᾶλλον ὁμοδόξου στοιχείου ἐν Τουρκίᾳ. Τὴν ἰδιότητα ταύτην τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐξηκολούθει διεκδικοῦν καὶ μετὰ τὸ Σύνταγμα τῶν Νεοτούρκων. Ἐν τούτοις διαρκῶς ἔχανεν ἔδαφος. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον πολλαχῶς κατεδιώκετο καὶ πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου καὶ διαρκοῦντος τούτου. Πρὸ τῆς τοιαύτης καταστάσεως ὁ πατριάρχης Γερμανὸς ὁ Ε΄ (1913—1918), ὁ ὁποῖος ἄλλοτε (1890) ἡρωϊκῶς ὑπερημύνθη τῶν προνομίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἤλλαξε πολιτικὴν ἔναντι τῶν Νεοτούρκων, ἀφοῦ προηγουμένως ἐδοκίμασε τὸ ἄκαρπον τῆς παλαιᾶς πολιτικῆς (κλείσιμον ἐκκλησιῶν πρὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ γενικοῦ πολέμου). Κατὰ τὴν ἀνακωχήν, καὶ ἰδίᾳ ἅμα τῇ ἐκλογῇ τοῦ Μελετίου τοῦ Δ΄, ἤρχισε νέα ζύμωσις ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ. Νέαι κατευθύνσεις ἐμελετῶντο. Οἱ λαϊκοί, μετέχοντες ἐνεργότερον τῆς διοικήσεως τῶν τοῦ Γένους πραγμάτων ἀπὸ τῆς ἰσχύος τῶν ἐθνικῶν κανονισμῶν, ἐδείκνυον τάσεις περιορισμοῦ τῶν δικαιωμάτων τοῦ κλήρου. Αἱ ὑπὸ τῶν δύο σωμάτων διορισθεῖσαι ἐπιτροπαὶ πρὸς ἐκπόνησιν σχεδίου νέου ὀργανικοῦ χάρτου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου δὲν ἐτερμάτισαν τὸ ἔργον των. Νέαι μεταβολαὶ ἐπῆλθον ἐν Τουρκίᾳ, ἀνατρέψασαι καὶ ἐπιτροπὰς καὶ ὅ,τι ἄλλο. Διὰ τῆς νίκης τοῦ Κεμὰλ ἀνετρέπετο ἡ συνθήκη τῶν Σεβρῶν. Ἐπηκολούθησεν ἡ συνδιάσκεψις τῆς Λωζάνης· κατ᾽ αὐτὴν ἡ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἰσμὲτ πασᾶ τουρκικὴ ἀντιπροσωπεία ἐζήτησε τὴν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀπομάκρυνσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου· κατ᾽ ἀρχὰς ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ριζᾶ Νοὺρ ἐν τῇ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἰταλοῦ ἀντιπροσώπου Μοντάνια ὑποεπιτροπῇ, κατόπιν δὲ (10 Ἰανουαρίου 1923) ἐν τῇ ὁλομελείᾳ τῆς συνδιασκέψεως, θεωρηθέντος τοῦ ζητήματος σοβαροῦ καὶ ἐμποδίζοντος τὴν πρόοδον τῶν λοιπῶν ζητημάτων. Κατὰ τὴν ἱστορικὴν συνεδρίαν προὐτάθησαν λύσεις πολλαί. Ἡ τουρκικὴ ἀντιπροσωπεία ἐπέμενεν ἐν τῇ προτάσει της, ἀλλὰ πανταχόθεν ὑψώθησαν φωναὶ ὑπὲρ τοῦ πατριαρχείου. Κατόπιν τούτου ἐδέχθη ἡ τουρκικὴ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει παραμονὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀλλ᾽ ὑπὸ ὅρους τοὺς ὁποίους ἐπρότεινεν ὁ λόρδος Κῶρζον. Οἱ ὅροι οὗτοι, γενόμενοι δεκτοὶ ὑπὸ πάντων τῶν ἐνδιαφερομένων, εἶναι οἱ ἑξῆς: τὸ πατριαρχεῖον ἀποψιλοῦται τῶν πολιτικῶν καὶ διοικητικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων, περιοριζόμενον εἰς τὰ καθαρῶς ἐκκλησιαστικά, θρησκευτικά, πνευματικά του καθήκοντα. Καίτοι δὲ τὰ τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου τῶν μειονοτήτων θὰ ἐκανονίζοντο κατὰ τὰ ἔθιμά των καὶ ἑπομένως τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον θὰ ἐξηκολούθει νὰ διατηρῇ τὴν ἐπὶ τῆς συνάψεως καὶ λύσεως τοῦ γάμου νομικήν του ἰδιότητα, ἐν τούτοις καὶ τούτου ἐστερήθη, εἰσαχθέντος ἐν Τουρκίᾳ τοῦ πολιτικοῦ γάμου ἀπὸ τῆς 6 Ὀκτωβρίου 1926. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, περιορισθὲν εἰς τὴν ἀρχικήν του ἰδιότητα, τὴν ὁποίαν παρέσχεν εἰς αὐτὸ ἡ φύσις τῆς θρησκείας τοῦ Ἰησοῦ, οὗ ἡ «βασιλεία οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου», ἐκπληροῖ τὴν ὑψηλήν του ἀποστολὴν μὲ ζῆλον ἀποστολικόν. Τὸ κῦρος αὐτοῦ, τό τε διορθόδοξον καὶ διαχριστιανικόν, διαρκῶς αὐξάνει. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἀλληλογραφῆσαν μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Καντα-βριγίας Κόσμο Λάγκο, ἐνήργησεν ὅπως σταλῇ κατὰ τὸ 1930 ὀρθόδοξος ἀντιπροσωπεία εἰς τὴν ἐν Λάμπεθ συνδιάσκεψιν, ἐκ τῆς ὁποίας προῆλθεν ἡ δογματικὴ ἐπιτροπή, συνελθοῦσα ἐν Λονδίνῳ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1931. Ἦλθεν ὡσαύτως εἰς ἐπαφὴν καὶ μετὰ τῶν παλαιοκαθολικῶν καὶ ἐν γένει εἰλικρινῶς εἰργάσθη καὶ ἐργάζεται, ὅπως πληρωθῇ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου «ἵνα πάντες ἓν ὦσιν».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Κρουμπάχερ,* Ἱστορία τῆς βυζαντινῆς λογοτεχνίας.—*Mansi,* Συλλογὴ πλήρης τῶν πρακτικῶν ὅλων τῶς συνόδων (collectio amplissima etc.).—*Hefele,* Ἱστορία τῶν συνόδων (γαλλ. μετ. ὑπὸ Leclercq).—*Ράλλη καὶ Ποτλῆ,* Σύνταγμα ἱερῶν κανόνων (τόμοι 6).—*Νικοδήμου Μίλας,* Ἱστορία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου.—Kirchen-Lexicon τῶν *Freiburg* καὶ *Herrder* εἰς τὰς λέξεις Konstantinopel, Patriarch κ. ἄ.—*Pagi,* Critica ad annales Baronii.—*Φαβρικίου,* Bibliotheca graeca (14 τόμοι).—*M.* et *Micklosich,* Acta (6 τόμοι).—*Κ. Σάθα,* Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη (τόμ. 7).—*Τοῦ αὐτοῦ,* Νεοελληνικὴ φιλολογία.—*Τοῦ αὐτοῦ,* Σχεδίασμα Ἱερεμίου τοῦ Β΄ κ.ἄ.—*Καλλινίκου Δελικάνη,* Ἐπίσημα ἔγγραφα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (τόμ. 3).—*Μελετίου Ἀθηνῶν,* Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία (τόμ. 3, καὶ δ΄ ὑπὸ τοῦ *Βενδότη*).—*Ém. Legrand,* Notices sur Jean et Théodose Zygomala.—*Κρουσίου,* Turcograecia καὶ Germanograecia.—*Κούμα,* Ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων.—*Bandurii,* Imperium orientale.—*Le Quien,* Oriens Christianus.—*Gelzer,* Ungedruckte und ungenügend veröffentlichte Texte der Notitiae episcopatuum.—*G. Parthey,* Hieroclis Synecdimus et Notitiae Graecae episcopatuum.—*F. Fisher,* De patriarcharum constantinopolitanorum catalogis σ. 295—334.—*Μαθᾶ,* Κατάλογος ἱστορικὸς κλ.—*Μ. Γεδεών,* Πατριαρχικοὶ πίνακες.—*Τοῦ αὐτοῦ.* Κανονικαὶ διατάξεις.—*Δυοβουνιώτου,* Καλλίνικος ὁ Δ΄ (1757).—*Ἰ. Ἀνδρέγιεφ,* Οἱ πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου μέχρι τοῦ Φωτίου τοῦ Α΄ (ρωσ.).—*Φιλαρέτου Βαφείδου,* Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία (τόμ. Α. Β. $Γ_1$ $Γ_2$).—*Θεοδ. Βαλλιάνου,* Ἱστορία τῆς ρωσικῆς Ἐκκλησίας.—*Zischman,* Τὸ δίκαιον τοῦ γάμου.—*Α. Κεραμέως Παπαδοπούλου,* Ἱεροσολυμιτικῆς σταχυολογίας ἀνάλεκτα (5 τόμ.).—*Τοῦ αὐτοῦ,* Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη (4 τόμ.).—*Ἀνδρ. Δημητρακοπούλου,* Ὀρθόδοξος Ἑλλάς.—*Τοῦ αὐτοῦ,* Διορθώσεις εἰς τὴν Νεοελληνικὴν φιλολογίαν Σάθα.—*Τοῦ αὐτοῦ,* Ἐπανορθώσεις σφαλμάτων κλπ.—*Ζαβίρα,* Ἑλληνικὸν θέατρον.—*Δοσιθέου,* Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων.—*Κ. Δημητρακοπούλου,* Ἱστορία τοῦ σχίσματος.—*Κ. Καλοζύμη,* Ὁ παπισμὸς καὶ ἡ ὀρθόδοξος ἀνατολικὴ Ἐκκλησία.—*Κ. Βλαστοῦ,* Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τοῦ σχίσματος τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολῆς.—*A. Pichler,* Geschichte der Kirchlichen Trennung zwischen Orient und Occident (τόμ. 2).—*G. Pitzipios,* L'église orientale, exposé historique de sa séparation et de sa réunion avec Rome.—*Z. Bréhier,* Le schisme oriental au XI siècle.—*Α. Διαμαντοπούλου,* Μᾶρκος ὁ Εὐγενικὸς καὶ ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ Σύνοδος.—*Ἰ. Σοκολώφ,* Ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸν ΙΘ΄ αἰῶνα.—*A. Gasquet,* L'autorité impériale en matière religieuse à Byzance.—*Ph. Meyer,* Die theologische Litterature der griechischen Kirche in 16 Jahrhundert.—*L. Bréhier,* La querelle des images.—*Sshwarzlose,* Der Bilderstreit.—*Charles Diehl,* Une vie de saint de l'époque des empéreurs iconoclastes.—*G. Millet,* Les iconoclastes et la croix.—*J. Ebersolt-A. Thiers,* Les églises de Constantinople.—*van Millingen,* Byzantine Churches in Constantinople.—*L. Bréhier,* L'art chrétien.

† ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

Κατάλογος τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως.

Ἀλέξανδρος Α΄		314—337
Παῦλος Α΄	α΄ περίοδος	337—339
	β΄ »	341—342
	γ΄ »	346—351
Εὐσέβιος ὁ Νικομηδείας		339—342
Μακεδόνιος Α΄	α΄ περίοδος	342—346
	β΄ »	351—360
Εὐδόξιος ὁ Ἀντιοχείας		360—370
Δημόφιλος		370—380
Εὐάγριος		370
Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς		379—381
(Μάξιμος ὁ Κυνικὸς)		380
Νεκτάριος		381—397
Ἰωάννης Α΄ ὁ Χρυσόστομος		398—404
Ἀρσάκιος		404—405

Digitized by Google

Ἀττικός		406— 425
Σισίνιος Α΄		426— 427
Νεστόριος		428— 431
Μαξιμιανὸς		431— 434
Πρόκλος		434— 446
Φλαβιανὸς		446— 449
Ἀνατόλιος		449— 458
Γεννάδιος Α΄		458— 471
Ἀκάκιος		471— 489
Φραβίτας		489
Εὐφήμιος		489— 495
Μακεδόνιος Β΄		495— 511
Τιμόθεος Α΄		511— 518
Ἰωάννης Β΄		518— 520
Ἐπιφάνιος		520— 535
Ἄνθιμος Α΄		535— 536
Μηνᾶς		536— 552
Εὐτύχιος	α΄ περίοδος	552— 565
	β΄ »	577— 582
Ἰωάννης Γ΄ Σχολαστικὸς		562— 577
Ἰωάννης Δ΄ Νηστευτὴς		585— 595
Κυριακὸς		595— 606
Θωμᾶς Α΄		607— 620
Σέργιος Α΄		620— 638
Πύρρος	α΄ περίοδος	638— 641
	β΄ »	654
Παῦλος Β΄		641— 653
Πέτρος		654— 666
Θωμᾶς Β΄		667— 669
Ἰωάννης		669— 675
Κωνσταντῖνος Α΄		675— 677
Θεόδωρος Α΄	α΄ περίοδος	677— 679
	β΄ »	686— 687
Γεώργιος Α΄		679— 686
Παῦλος Γ΄		687— 693
Καλλίνικος Α΄		693— 705
Κῦρος		706— 711
Ἰωάννης ΣΤ΄		712— 714
Γερμανὸς Α΄		715— 730
Ἀναστάσιος		730— 753
Κωνσταντῖνος Β΄		754— 766
Νικήτας Α΄		766— 780
Παῦλος Δ΄		780— 784
Ταράσιος		784— 806
Νικηφόρος Α΄		806— 815
Θεόδοτος Α΄ Κασσιτερᾶς		815— 821
Ἀντώνιος Α΄ Κασσιμάτης		821— 836
Ἰωάννης Ζ΄ Γραμματικὸς		836— 842
Μεθόδιος Α΄		842— 846
Ἰγνάτιος Α΄	α΄ περίοδος	846— 858
	β΄ »	867— 877
Φώτιος	α΄ »	858— 867
	β΄ »	877— 886
Στέφανος Α΄		886— 893
Ἀντώνιος Β΄ Καυλέας		893— 901
Νικόλαος Α΄ Μυστικὸς	α΄ περίοδος	901— 907
	β΄ »	912— 925
Εὐθύμιος		907— 912
Στέφανος Β΄		925— 928
Τρύφων		928— 931
Θεοφύλακτος		931— 956
Πολύευκτος		956— 970
Βασίλειος Α΄ Σκαμανδρηνὸς		970— 974
Ἀντώνιος Γ΄ Στουδίτης		974— 980
Νικόλαος Β΄ Χρυσοβέργης		984— 996
Σισίνιος Β΄		996— 998
Σέργιος Β΄		999—1019
Εὐστάθιος		1020—1025
Ἀλέξιος Στουδίτης		1025—1043
Μιχαὴλ Α΄ Κηρουλάρις		1043—1059
Κωνσταντῖνος Γ΄ Λειχούδης		1059—1063
Ἰωάννης Η΄ Ξιφιλῖνος		1063—1075
Κοσμᾶς Α΄ ὁ Ἱεροσολυμίτης		1075—1081
Εὐστράτιος Γαρίδας		1081—1084
Νικόλαος Γ΄ Κυρδινιάτης		1084—1111
Ἰωάννης Θ΄ Ἱερομνήμων		1111—1114
Λέων Στυππῆς		1134—1143
Μιχαὴλ Β΄ Κουρκούας		1143—1146
Κοσμᾶς Β΄ Ἀττικὸς		1146—1147
Νικόλαος Β΄ Μουζάλων		1147—1151
Θεόδοτος Β΄		1151—1153
Νεόφυτος Α΄		1153
Κωνσταντῖνος Δ΄ Χλιαρηνὸς		1154—1156
Λουκᾶς Χρυσοβέργης		1156—1169
Μιχαὴλ Γ΄		1170—1177
Χαρίτων Εὐγενειώτης		1177—1178
Θεοδόσιος Α΄ Βορραδιώτης		1178—1183
Βασίλειος Β΄ Καματηρὸς		1183—1186
Νικήτας Β΄ Μουντάνης		1187—1189
Λεόντιος Θεοτοκίτης		1189—1190
Δοσίθεος		1190—1191
Γεώργιος Β΄ Ξιφιλῖνος		1191—1198
Ἰωάννης Ι΄ Καματηρὸς		1198—1206
Μιχαὴλ Δ΄ Αὐτωρειανὸς		1207—1215
Μάξιμος Β΄		1215
Μανουὴλ Α΄ Χαριτόπουλος		1215—1222
Γερμανὸς Β΄		1222—1240
Μεθόδιος Β΄		1240
Μανουὴλ Β΄		1240—1255
Ἀρσένιος Αὐτωρειανὸς	α΄ περίοδος	1255—1260
	β΄ »	1261—1267
Νικηφόρος Β΄		1260—1261
Γερμανὸς Γ΄		1267
Ἰωσὴφ Α΄	α΄ περίοδος	1267—1275
	β΄ »	1282—1283
Ἰωάννης ΙΑ΄ Βέκκος		1275—1282
Γρηγόριος Β΄		1283—1289
Ἀθανάσιος Α΄	α΄ περίοδος	1289—1293
	β΄ »	1304—1310
Ἰωάννης ΙΒ΄		1294—1304
Νήφων Α΄		1311—1315
Ἰωάννης ΙΓ΄ Γλυκὺς		1316—1320
Γεράσιμος Α΄		1320—1321
Ἠσαΐας		1323—1334
Ἰωάννης ΙΔ΄ Καλέκας		1334—1317
Ἰσίδωρος Α		1347—1349
Κάλλιστος Α΄	α΄ περίοδος	1350—1354
	β΄ »	1355—1363
Φιλόθεος	α΄ »	1354—1355
	β΄ »	1364—1377
Μακάριος	α΄ »	1376—1379
	β΄ »	1390—1391
Νεῖλος		1379—1388
Ἀντώνιος Δ΄	α΄ περίοδος	1389—1390
	β΄ »	1391—1397
Κάλλιστος Β΄ Ξανθόπουλος		1397
Ματθαῖος Α΄		1397—1410
Εὐθύμιος Β΄		1410—1416
Ἰωσὴφ Β΄		1416—1439
Μητροφάνης Β΄		1440—1443
Γρηγόριος Γ (ὁ τῆς Μαμμῆς)		1443—1450
Ἀθανάσιος Β΄		1450—1451
Γεννάδιος Β΄ ὁ Σχολάριος	α΄ περίοδος	1453—1456
	β΄ »	1458
	γ΄ »	1463
Ἰσίδωρος Α΄		1456—1457
Ἰωάσαφ Κόκκας		1459—1463
Σωφρόνιος Συρόπουλος		1464
Μᾶρκος Ξυλοκαράβης		1465—1466
Συμεὼν Τραπεζούντιος	α΄ περίοδος	1466
	β΄ »	1471—1474
	γ΄ »	1481—1486
Διονύσιος Α΄	α΄ περίοδος	1466—1471
	β΄ »	1489—1491
Νήφων Β΄	α΄ »	1486—1489
	β΄ »	1497—1498
Μάξιμος Δ΄		1491—1497
Ἰωακεὶμ Α΄	α΄ περίοδος	1498—1502
	β΄ »	1504
Παχώμιος Α΄	α΄ »	1503—1504
	β΄ »	1504—1513
Θεόληπτος Α΄		1513—1522
Ἱερεμίας Α΄		1522—1545
Ἰωαννίκιος		;
Διονύσιος Β΄		1546—1555
Ἰωάσαφ Β΄ ὁ μεγαλοπρεπὴς		1555—1565
Μητροφάνης Γ΄	α΄ περίοδος	1565—1572
	β΄ »	1579—1580
Ἱερεμίας Β΄	α΄ »	1572—1579
	β΄ »	1580—1584
	γ΄ »	1586—1595
Παχώμιος Β΄		1584—1585
Θεόληπτος Β΄		1585—1586
Ματθαῖος Β΄	α΄ περίοδος	1595
	β΄ »	1598—1602
	γ΄ »	1603
Γαβριὴλ Α΄		1596
Θεοφάνης Α΄ Καρύκης		1596—1597
Μελέτιος Πηγᾶς ἐπιτηρητὴς		1597—1598
Νεόφυτος Β΄	α΄ περίοδος	1602—1603
	β΄ »	1608—1612
Ραφαὴλ Β΄		1603—1608
Τιμόθεος		1612—1620
Κύριλλος Α΄ Λούκαρις	α΄ περίοδος	1620—1623
	β΄ »	1623—1633
	γ΄ »	1633—1634
	δ΄ »	1634—1635
	ε΄ »	1637—1638
Ἄνθιμος Β΄		1623
Κύριλλος Β΄ Κονταρῆς	α΄ περίοδος	1635
	β΄ »	1635—1636
	γ΄ »	1638—1639
Ἀθανάσιος Γ΄ Πατελλάριος	α΄ »	1634
	β΄ »	1652
Νεόφυτος Γ΄		1636—1637
Παρθένιος Α΄		1639—1644
Παρθένιος Β΄	α΄ περίοδος	1644—1646
	β΄ »	1648—1650
Ἰωαννίκιος Β΄	α΄ »	1646—1648
	β΄ »	1650—1651
	γ΄ »	1652—1654
	δ΄ »	1655—1656
Κύριλλος Γ΄	α΄ »	1652
	β΄ »	1654
Παΐσιος Α΄	α΄ »	1651—1652
	β΄ »	1654—1655
Παρθένιος Γ΄		1656—1657
Γαβριὴλ Β΄		1657
Παρθένιος Δ΄	α΄ περίοδος	1657—1662
	β΄ »	1665—1667
	γ΄ »	1672
	δ΄ »	167 —167
	ε΄ »	1684—1685
Διονύσιος Γ΄		1662—1665
Κλήμης		1667—1668
Μεθόδιος Γ΄		1668—1671
Διονύσιος Δ΄ ὁ Μουσελίμης	α΄ περίοδος	1671—1673
	β΄ »	1676—1679
	γ΄ »	1683—1685
	δ΄ »	1686—1687
	ε΄ »	1693—1694
Γεράσιμος Β΄		1673—1674
Ἰάκωβος	α΄ περίοδος	1679—1683
	β΄ »	1685—1686
Καλλίνικος Β΄ ὁ Ἀκαρνὰν	α΄ »	1688
	β΄ »	1689—1693
	γ΄ »	1694—1702
Νεόφυτος Δ΄		1688—1689
Γαβριὴλ Γ΄		1702—1707
Κυπριανὸς	α΄ περίοδος	1708—1709
	β΄ »	1713—1714
Ἀθανάσιος Ε΄		1709—1711
Κύριλλος Δ΄		1711—1713
Κοσμᾶς Γ΄		1714—1716
Ἱερεμίας Γ΄		1716—1726
Κύριλλος ὁ ἀπὸ Προύσης		1720
Παΐσιος Β΄	α΄ περίοδος	1726—1732
	β΄ »	1740—1743
	γ΄ »	1744—1748
	δ΄ »	1751—1752
Σεραφεὶμ Α΄		1733—1734
Νεόφυτος ΣΤ΄	α΄ περίοδος	1734—1740
	β΄ »	1743—1744
Κύριλλος Ε΄	α΄ »	1748—1751
	β΄ »	1752—1757
Καλλίνικος Δ΄		1757
Σεραφεὶμ Β΄		1757—1761
Ἰωαννίκιος Γ΄		1761—1763
Σαμουὴλ ὁ Χαντζερῆς	α΄ περίοδος	1763—1768
	β΄ »	1773—1774
Μελέτιος Β΄		1768—1769
Θεοδόσιος Β΄		1769—1773
Σωφρόνιος Β΄		1774—1780
Γαβριὴλ Δ΄		1780—1785
Προκόπιος		1785—1789
Νεόφυτος Ζ΄	α΄ περίοδος	1789—1794
	β »	1798—1801
Γεράσιμος Γ΄ ὁ ἀπὸ Δέρκων		1794—1797
Γρηγόριος Ε΄	α΄ περίοδος	1797—1798
	β΄ »	1806—1808
	γ΄ »	1818—1821
Καλλίνικος Ε΄	α΄ »	1801—1806
	β΄ »	1808—1809
Ἱερεμίας Δ΄		1809—1813
Κύριλλος ΣΤ΄		1813—1818
Εὐγένιος Β΄		1821—1822
Ἄνθιμος Γ΄		1822—1824
Χρύσανθος		1824—1826
Ἀγαθάγγελος		1826—1830
Κωνστάντιος Α΄		1830—1834
Κωνστάντιος Β΄		1834—1835
Γρηγόριος ΣΤ΄	α΄ περίοδος	1835—1840
	β΄ »	1867—1872
Ἄνθιμος Δ΄	α΄ »	1840—1841
	β΄ »	1848—1852
Ἄνθιμος Ε΄		1841—1842
Γερμανὸς Δ΄	α΄ περίοδος	1842—1845
	β΄ »	1852—1853
Μελέτιος Γ΄		1845
Ἄνθιμος ΣΤ΄	α΄ περίοδος	1845—1848
	β΄ »	1853—1855
	γ΄ »	1871—1873
Κύριλλος Ζ΄		1855—1860
Ἰωακεὶμ Β΄	α΄ περίοδος	1860—1863
	β΄ »	1873—1878
Σωφρόνιος Γ΄		1863—1866
Ἰωακεὶμ Γ΄	α΄ περίοδος	1878—1884
	β΄ »	1901—1912
Ἰωακεὶμ Δ΄		1884—1886
Διονύσιος Ε΄		1887—1891
Νεόφυτος Η΄		1891—1894
Ἄνθιμος Ζ΄		1895—1896
Κωνσταντῖνος Ε΄		1897—1901
Γερμανὸς Ε΄		1913—1918
Μελέτιος Δ΄		1922—1923
Γρηγόριος Ζ΄		1923
Κωνσταντῖνος ΣΤ΄		1924—1925
Βασίλειος Γ΄		1925—1929
Φώτιος Β΄		1929—

Κατάλογος μητροπολιτῶν ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸν Ι΄ αἰῶνα.

1) Καισαρείας	26) Ἀντιοχείας
2) Ἐφέσου	27) Σταυροπόλεως
3) Κανστανέας (Κύπρου)	28) Ἰκονίου
4) Ἡρακλείας (Θράκης)	29) Νικοπόλεως
5) Ἀγκύρων	30) Πέργης
6) Κυζίκου	31) Σεβαστείας
7) Σάρδης	32) Τραϊανουπόλεως
8) Νικομηδείας	33) Ρόδου
9) Γορτύνης	34) Φάσιδος
10) Νικαίας	35) Ἀδριανουπόλεως
11) Σαλονίκης	36) Ἱεραπόλεως
12) Χαλκηδόνος	37) Ἡραπόλεως
13) Σίδης	38) Συρακουσῶν
14) Σαρδηνίας	39) Ρηγίου
15) Δυρραχίου	40) Λαρίσης
16) Τυάνων	41) Φιλιππουπόλεως
17) Ἀμασείας	42) Μαρκιανουπόλεως
18) Μωκησῶν	43) Φιλίππων
19) Γαγγρῶν	44) . . . . .
20) Κλαυδιουπόλεως	45) Μαρκιανουπόλεως
21) Νεοκαισαρείας	46) Κεφαλληνίας
22) Πεσινοῦντος	47) Κορίνθου
23) Μύρων	48) Ἀθηνῶν
24) Λαοδικείας	49) Δαλματίας
25) Συνάδων	

Αὐτοκέφαλοι ἀρχιεπίσκοποι.

50) Πατρῶν	70) Προικονήσου
51) Ἀρκαδίας	71) Σηλυβρίας
52) Βιζύης	72) Ἀγχιάλου
53) Εὐχαΐτων	73) Μεθύμνης
54) Πομπηϊουπόλεως	74) Κίου
55) Σμύρνης	75) Ἄπρου
56) Κατάνης	76) Κυμεμάλων
57) Λεοντουπόλεως	77) Χερσῶνος
58) Μαρωνείας	78) Κοαστορᾶ
59) Ἀπαμείας	79) Σουγδάων
60) Μαξιμιανουπόλεως	80) Κοτράδων
61) Γερμίων	81) Καρπάθου
62) Σελευκείας	82) Αἴνου
63) Ἀρκαδιουπόλεως	83) Χαριουπόλεως
64) Βερωνῆς	84) Νικόψεων
65) Μιτυλήνης	85) Δέρων
66) Νικοπόλεως (Καλαβρίας)	86) Δριζουπάρων
67) Παρίου	87) Μεσημβρίας
68) Μιλήτου	88) Πιδαχθόης
69) Νικοπόλεως τοῦ Βουλέρου	89) Σεβαστοπόλεως

Κατάλογος τῶν παλαιῶν ἐξαρχιῶν (διοικήσεων) τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου.

Α) *Θράκης* μετὰ 6 ἐπαρχιῶν:

Εὐρώπης	Θράκης	Μυσίας
Ροδόπης	Αἱμιμόντου	Σκυθίας

Β) *Πόντου* μετὰ 11 ἐπαρχιῶν:

Βιθυνίας	Γαλατίας Β΄
Ὀνωριάδος	Ἑλλενοπόντου
Παφλαγονίας	Πόντου Πολεμονιακοῦ
Γαλατίας	Ἀρμενίας Α΄
Γαλατίας Σαλουταρίας	Ἀρμενίας Β΄
Καππαδοκίας Α΄	

Γ) *Ἀσίας* μετὰ 11 ἐπαρχιῶν:

Ἑλλησπόντου	Φρυγίας Σαλουταρίας
Γαλατίας	Παμφυλίας
Φρυγίας Πακατιανῆς	Λυκίας
Λυδίας	Καρίας
Πισιδίας	Κυκλάδων
Λυκαονίας	

— **Οἰκουμενικὸς *Θρόνος*.** Διὰ τοῦ ὅρου τούτου δηλοῦται συνήθως ὁ θεσμὸς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τὰ ὅρια τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικητικῆς αὐτοῦ περιφερείας. Εἰς πλεῖστα πατριαρχικὰ ἔγγραφα τίθεται ἡ φράσις «ὁ ἁγιώτατος οἰκουμενικὸς καὶ ἀποστολικὸς θρόνος». Ὁ ὅρος Οἰκουμενικὸς Θρόνος εἶναι ἰδιαιτέρα ὀνομασία τῆς προκαθημένης τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησίας, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς λοιποὺς ὀρθοδόξους θρόνους, οἱ ὁποῖοι γνωρίζονται διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως ἐν τῇ ὁποίᾳ ἦτο ἢ εἶναι ἡ ἕδρα αὐτῶν. Ὁ Οἰκουμενικὸς Θρόνος ὀνομάζεται καὶ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως καὶ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία.

† Ἡλιουπόλεως ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

— **οἰκουμενικὸς *πατριάρχης*.** Τίτλος ἀπονεμόμενος εἰς τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ τίτλος οἰκουμενικὸς (universalis) ἀπεδίδετο ἄλλοτε καὶ εἰς τοὺς πάπας τῆς Ρώμης. Ἀλλ' ἐγκαίρως κατέστη ἡ ὀνομασία αὕτη ἀποκλειστικὴ διὰ τὸν πρωθιεράρχην τὸν ἑδρεύοντα ἐν τῇ βασιλευούσῃ τοῦ βυζαντινοελληνικοῦ κράτους. Καθὼς οἱ αὐτοκράτορες ἐλέγοντο «δεσπόται τῆς οἰκουμένης», τοιουτοτρόπως καὶ οἱ πατριάρχαι τῆς ἕδρας τῶν αὐτοκρατόρων ἐκαλοῦντο πατριάρχαι οἰκουμενικοί. Ἤδη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΣΤ΄ αἰῶνος ὁ πατριάρχης Ἰωάννης ὁ Καππαδόκης (518—520) καὶ ὁ ἴδιος ἐτιτλοφόρει ἑαυτὸν καὶ ὑπὸ ἄλλων προσεφωνεῖτο «οἰκουμενικός». Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ὁ Μέγας οὐ μόνον ὠνόμασε τὴν Ἐκκλησίαν

Digitized by Google

Κωνσταντινουπόλεως «κεφαλὴν πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν», ἀλλὰ καὶ ἐν πολλοῖς τῶν διαταγμάτων καὶ ἔν τισι τῶν νεαρῶν αὐτοῦ διατάξεων ἀποδίδει τὸν τίτλον «οἰκουμενικὸς» εἰς τοὺς πατριάρχας Κωνσταντινουπόλεως Ἐπιφάνιον (520—535), Ἄνθιμον (535—536) καὶ Μηνᾶν (536—552). Ὁ πατριάρχης Ἰωάννης ὁ Νηστευτής, συγκαλέσας ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδον ὅπως δικάσῃ (588) τὸν Ἀντιοχείας Γρηγόριον, ἐτιτλοφορήθη «οἰκουμενικὸς» ἐνώπιον τῶν πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων. Πρὸς δήλωσιν τοῦ μεγαλείου καὶ τοῦ γοήτρου τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, συγγραφεῖς, ἱεράρχαι καὶ ἄλλοι μετεχειρίζοντο τὰς λέξεις «ἀρχιερεὺς μέγιστος» «ὁ τὴν τοῦ σύμπαντος κόσμου τὴν ἐπιστασίαν λαχών» (ὁ ἱερὸς Φώτιος προσφωνεῖται οὕτω ὑπὸ τοῦ Καισαρείας Προκοπίου). Ὁ Στουδίτης Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος ἀποκαλεῖ τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην «ὁ μέγας τῆς οἰκουμένης καὶ ἄκρος ἀρχιερεύς». Οἱ οἰκουμενικοὶ πατριάρχαι προσφωνοῦνται ἀπό τινων αἰώνων διὰ τοῦ ἐπιθέτου «παναγιώτατος». † Ἡλιουπόλεως ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

οἰκουμενικότης,—*ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ οἰκουμενικοῦ· «ἡ οἰκουμενικότης τῆς κυβερνήσεως παρέχει εἰς αὐτὴν δικαιώματα δικτατορικά».

Οἰκουμένιος. Ἐπίσκοπος τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ Τρίκκης, ἀκμάσας κατὰ τὸν Ι΄ αἰῶνα καὶ διακριθεὶς διὰ τὰ ἐξηγητικὰ αὐτοῦ ὑπομνήματα εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννου. Ἡ ἀξία αὐτοῦ δὲν ἔγκειται εἰς τὴν πρωτοτυπίαν, ὅσον εἰς τὴν συλλογικὴν ἐργασίαν τῶν πρὸ αὐτοῦ ἑρμηνευτῶν, διὸ καὶ εἶναι χρησιμώτατος, διασώσας πολλὰ ἐκ τῶν ἀπολεσθέντων συγγραμμάτων. † Η. Φ. Β.

οἰκουρία (ἡ)· τὸ νὰ οἰκουρῇ τις, τὸ νὰ παραμένῃ ἐν τῷ οἴκῳ ἕνεκα νόσου τινός.

οἰκουρῶ (—*έω*)· παραμένω ἐν τῷ οἴκῳ, δὲν ἐξέρχομαι ἕνεκα νόσου.

Οἰκοφέλης (ἢ *Οἰκωφέλης* καὶ *Οἰκοφλῆς*). Ἀγγειοπλάστης καὶ ἀγγειογράφος τῶν μέσων τοῦ ΣΤ΄ π.Χ. αἰῶνος, ἔχων τὸ ἐργαστήριόν του ἐν χωρίῳ τινὶ τῆς Ἀττικοβοιωτίας. Μέτριος τεχνίτης, εἶναι

Μελανόμορφος κύλιξ, φέρουσα τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Οἰκοφέλου.

γνωστὸς μόνον ἐκ μιᾶς μελανομόρφου κύλικος, ἀποκειμένης νῦν ἐν τῷ Ἀσμολαίῳ μουσείῳ τῆς Ὀξφόρδης. Ἐκ τῆς τεχνοτροπίας τῆς κύλικος ὁ Οἰκοφέλης ἐλέγχεται ὡς ὀπισθοδρομικὸς χωρικὸς ἀγγειογράφος. Β. Δ. Θ.

οἰκοφοβία (ἡ) *[Ψυχιατρ.]*. Ὁ φόβος τῶν οἰκιῶν. Ὁ κατεχόμενος ὑπὸ τοῦ φόβου τούτου φοβεῖται νὰ παραμένῃ μόνος ἐν τῇ αὐτοῦ οἰκίᾳ, ὡς καὶ ὅταν βλέπῃ ταύτην, ἢ ἄλλην ξένην οἰκίαν. Ὑπάγεται εἰς τοὺς ἰδεοληπτικοὺς φόβους, ὧν ἔχει ὅλους τοὺς χαρακτῆρας. Παρατηρεῖται ἐπὶ ψυχασθενείας, ὑστερίας, ληθαργικῆς ἐγκεφαλίτιδος καὶ πάσης ἄλλης λοιμώδους καταστάσεως ἢ τοξικῆς, ἢ εἶναι σημεῖον ἐκφυλισμοῦ. Ὀφείλεται δ' ἐνίοτε εἰς κάματον ἢ καὶ εἰς αἴτια ἐν τῷ ὑποσυνειδήτῳ δρῶντα ὡς συμπλέγματα. Ἰᾶται διὰ τῆς ἄρσεως τῆς αἰτίας, ἐπικουρούσης καὶ τῆς ἀγωγῆς διὰ τῆς ἐγκαταστάσεως ἀντιθέτου ἕξεως.
Ἐκτὸς τούτου παρατηρεῖται καὶ ἕτερος φόβος οἰκίας, ἐπὶ διωκομένων ἢ πασχόντων παραλήρημα θρησκευτικὸν ἢ τοιοῦτον σχέσιν ἔχον πρὸς τὸν πνευματισμόν, ὅτε ὁ πάσχων φοβεῖται τὴν ὡρισμένην οἰκίαν, ὡς ἐκ τοῦ ἐμφανιζομένου πνεύματος κ.τ.τ. Τοιοῦτος φόβος καταλαμβάνει καὶ ὑγιᾶ ἄτομα κατὰ τὰ ἄλλα, εἰς τὰ χωρία ἰδίως, δι' οἰκίας ἐν αἷς συνέβη φόνος ἢ αὐτοκτονία, ἀποτέλεσμα ψευδαισθήσεων ἢ παραισθήσεων ἐξ ὑποβολῆς, λόγῳ τῆς ἰδέας ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ θανόντος ἐμφανίζεται. Ὁ φόβος οὗτος παρουσιάζεται κατὰ τὴν νύκτα καὶ καταλαμβάνει ὁλόκληρα χωρία, ἐκδηλοῦται δὲ ὅταν τὸ ἄτομον διέρχεται ἢ πλησιάζῃ τὴν οἰκίαν ἐκείνην μόνον. Τ. Α. Ζ.

οἰκοφύλαξ, —*ακος* (ὁ, ἡ)· ὁ φύλαξ τοῦ οἴκου.

οἰκτίρω, *ἀόρ. ᾤκτιρα*· αἰσθάνομαι οἶκτον πρός τινα, ἐλεεινολογῶ: «σὲ οἰκτίρω διὰ τὸ κατάντημά σου» ‖ συμπαθῶ, εὐσπλαγχνίζομαι.

οἰκτιρμὸς (ὁ)· οἶκτος, συμπάθεια, εὐσπλαγχνία: «διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ».

οἰκτίρμων, —*ονος* (ὁ, ἡ), —*ον*· ὁ μετὰ συμπαθείας πρός τινα διακείμενος, εὐσπλαγχνικός.

οἶκτος (ὁ)· ἡ συγκίνησις τὴν ὁποίαν αἰσθάνεταί τις πρὸς πάσχοντα ἐξ ἰδίας ὑπαιτιότητος, συναίσθημα λύπης μετὰ περιφρονήσεως: «εἶναι ἄξιος οἴκτου» ‖ ἔλεος, εὐσπλαγχνία, συμπάθεια: «ἡ κατάστασίς του κινεῖ τὸν οἶκτον».

οἰκτρός, —*ά*, —*όν*· ὁ ἄξιος οἴκτου, ἀξιολύπητος, θλιβερός: «ἡ κατάστασίς του εἶναι οἰκτρά».—Ἐπίρρ. *οἰκτρῶς*.

οἰκτρότης, —*ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ οἰκτροῦ, ἀθλιότης.

οἰκῶ (—*έω*)· μένω ἐν οἴκῳ, κατοικῶ ‖ *παθ. οἰκοῦμαι*· κατοικοῦμαι ‖ μετχ. *οἰκουμένη* (ἡ)· ὡς οὐσ. (βλ.λ.).

Οἰκωφέλης· βλ. *Οἰκοφέλης*.

Ὄϊλερ (Euler)· βλ. *Εὐλῆρος*.

Ὀϊλεὺς *[Μυθολ.]*. —1) Ὁ μυθικὸς βασιλεὺς τῶν Λοκρῶν. Ἦτο ἔγγονος τοῦ Κύνου (υἱοῦ τοῦ Ὀπούντος), υἱὸς τοῦ Λεωδόκου καὶ τῆς Ἀγριονόμης ἢ Ὀδοιδόκου καὶ Λαονόμης, σύζυγος τῆς Ἐριώπιδος καὶ πατὴρ τοῦ Αἴαντος (τοῦ Λοκροῦ), ὅστις ἀπ' αὐτοῦ καὶ Ὀϊλιάδης ἐπεκαλεῖτο, καὶ τοῦ Μέδοντος. Ἐλέγετο περὶ αὐτοῦ ὅτι μετέσχε τῆς ἀργοναυτικῆς εἰς Κολχίδα ἐκστρατείας καὶ ὅτι ἐφόνευσε μίαν τῶν Στυμφαλίδων ὀρνίθων.
—2) Ὁ Τρώς, ἡνίοχος τοῦ Βιάνορος. Ἐφονεύθη κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ὑπὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος. ΚΑΨ.

Ὄϊλ Σίτυ (Oil City) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας ἐν τῇ κοιμητείᾳ Βενάνγκο τῆς πολιτείας Πεννσυλβανίας. Δεσπόζει τῆς πετρελαιοφόρου περιοχῆς τῆς Πεννσυλβανίας καὶ ἔχει μεγάλας ἐγκαταστάσεις τῆς ἑταιρείας πετρελαίων «Standard Oil Co». Κάτ. 21.300.

Οἴμη *[Μυθολ.]*. Μία τῶν 50 θυγατέρων τοῦ Δαναοῦ, ἐκ τῆς Κρινοῦς, ἥτις ἐφόνευσε τὸν σύζυγόν της Ἄρβηλον, υἱὸν τοῦ Αἰγύπτου. Α. Θ. Σ.

οἴμοι· ἐπιφών. σχετλιαστικόν, ἀλίμονον, δυστυχία μου!

οἰμώζω· φωνάζω οἴμοι-οἴμοι, στενάζω, θρηνῶ, ὀδύρομαι.

οἰναγορὰ (ἡ)· ἀγορὰ οἴνων, οἰνεμπόριον ‖ ὁ τόπος ὅπου δύναταί τις νὰ ἀγοράσῃ οἴνους, οἰνοφόρος τόπος.

Οἰναιώτης, *Γεώργιος*. Βυζαντινὸς λόγιος τοῦ τέλους τοῦ ΙΓ΄ καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος. Μετὰ τοῦ Γεωργίου Γαλησιώτου ἐξεπόνησε παράφρασιν τῆς πραγματείας «Βασιλικὸς ἀνδριὰς» τοῦ Βλεμμύδου, συντεταγμένης ἀσαφῶς καὶ ἐξεζητημένως. Ἡ παράφρασις, ἧς ὁ τίτλος ἔχει «Τοῦ σοφωτάτου κυροῦ Νικηφόρου τοῦ Βλεμμύδου λόγος περὶ βασιλείας μεταφρασθεὶς πρὸς τὸ σαφέστερον παρὰ τοῦ σακελλίου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας κυροῦ Γεωργίου τοῦ Γαληνιώτου καὶ τοῦ Οἰναιώτου κυροῦ Γεωργίου, τῶν λογιωτάτων ἀνδρῶν καὶ ῥητόρων», εὑρῆται ἐκδεδομένη ὑπὸ Mai (ἐν Script. veterum nova collectio Β' 609—670) καὶ παρὰ Migne (Ἑλλην. Πατρολ., τόμ. ΡΜΒ΄ 611—674). Π. Ν. Π.

οἰνανθαιθήρ, —*ῆρος* (ὁ) (Oleum vitis viniferæ) *[Χημ.]*. Τεχνητὸν οἰνέλαιον παρασκευαζόμενον ἐξ ἐκπιεσθείσης οἰνοζύμης, ἥτις πολτοποιεῖται δι' ὕδατος καὶ ὑποβάλλεται εἰς ἀπόσταξιν διὰ ῥεύματος ὑδρατμῶν. Τὸ ἀποσταχθὲν ἔλαιον ὑποβάλλεται εἰς ἐπανειλημμένας κλασματικὰς ἀποστάξεις καὶ ἀποτελεῖ οὕτως ἄχρουν ἢ ὑποκίτρινον ἢ ἐνίοτε λόγῳ περιεχομένου χαλκοῦ πράσινον ὑγρὸν ἰσχυρᾶς καὶ ζαλιζούσης ὀσμῆς οἴνου. Παρέχει εἰς τὸ οἰνόπνευμα καὶ εἰς ἐλαχίστην περιεκτικότητα εὑρισκόμενος τὴν ὀσμὴν καὶ τὸ ἄρωμα τοῦ κονιάκ, διὰ τοῦτο δὲ καὶ χρησιμοποιεῖται πρὸς παρασκευὴν τεχνητοῦ κονιάκ. Χημικῶς ἀποτελεῖται ἀπὸ αἰθυλικοὺς καὶ ἀμυλικοὺς ἐστέρας τῶν ὀξέων βουτυρικοῦ, καπρινικοῦ καὶ καπρυλικοῦ.
Ὁ οἰνανθαιθὴρ οὗτος δέον, λόγῳ τοῦ ὀνόματός του, νὰ μὴ συγχέεται πρὸς τὸν αἰθυλικὸν ἐστέρα τοῦ *οἰνανθυλικοῦ ὀξέος*. Γ. Σ.

Οἰνάνθεια *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις Σαρματίας τῆς Ἀσιατικῆς ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου, μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Βούρκα (Μεζούμτα) καὶ Θεσσυρίου (Τσόριχα). Παρὰ πολλῶν θεωρεῖται ταυτιζομένη πρὸς τὴν *Νιτικὴν* ἢ *Στενιτικὴν* «τὴν ποτὲ Τριγλίτης λεγομένην» τῶν περίπλων τοῦ Εὐξείνου τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀνωνύμου καὶ τοῦ Ἀρριανοῦ, ὁπότε ταυτίζεται μὲ τὴν *Γκάγκρι*. Ὁ Νόννος τὴν ὀνομάζει *Οἰνάνθην* καὶ *Τρυγίαν* (14,227). Προσεκτικὴ διασκόπησις τῆς γεωγραφικῆς σειρᾶς διαδοχῆς τῶν παρὰ Πτολεμαίῳ (Ε, θ, 9) περιγραφῶν καθιστᾷ πιθανωτέραν τὴν ταυτότητα πρὸς τὸ σύγχρονον ἀγκυροβόλιον καὶ πόλιν *Γκουνταοὺτ* (Gudaut: πλάτ. 43° 05′ Β., μῆκ. 40° 39′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2235: Fort Anakria to Kertch Strait). Σ.Ε.Λ.

οἰνάνθη (ἡ) (Oenanthe) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σκιαδιοφόρων* ἢ *σκιαδανθῶν*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς πανταχοῦ σχεδὸν τῆς γῆς ἀπαντώσας. Ἐκ τῶν 30 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερα εἶναι: *Οἰνάνθη ἡ ἀνισοειδὴς* (Oenanthe pimpinelloides), ἥτις ἀπαντᾷ καὶ παρ' ἡμῖν καὶ εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *σγαράντζι*. *Οἰνάνθη ἡ ἔνυδρος* (Oenanthe phellandrium), ἥτις εἶναι γνωστὴ καὶ παρ' ἡμῖν· τὰ σπέρματά της ἔχουσι τοξικὰς ἰδιότητας καὶ χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν φαρμακευτικήν, ὅπου εἶναι γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα *φελλανδρίου* ἢ *φενανδρίου σπέρματα* (Semen phellandrii). *Οἰνάνθη ἡ σηριγγώδης* (Oenanthe fistulosa), φυτὸν δηλητηριῶδες. *Οἰνάνθη ἡ κροκώδης* (Oenanthe crocata), εἶδος ἀπαντῶν εἰς τὴν μέσην καὶ δυτικὴν Εὐρώπην, ἔνεχον ἐπίσης τοξικὰς ἰδιότητας καὶ δηλητηριῶδες. Ὁ Διοσκορίδης μὲ τὸ ὄνομα *οἰνάνθη* ἀναφέρει φυτόν τι ἔνεχον ἰαματικὰς ἰδιότητας. Εἰς τὴν ἀρχαιότητα οἰνάνθη ὠνόμαζετο καὶ τὸ ἄνθος τῆς *ἀγρίας ἀμπέλου* (Vitis vinifera sylvestris). Ἐκ τούτου δὲ καὶ ὁ Διοσκορίδης ὠνόμαζε τὸν ἐκ τοῦ εἴδους τούτου τῆς ἀμπέλου παραγόμενον οἶνον *οἰνάνθινον οἶνον*, ὡς ἐπίσης καὶ εἶδος μύρου, ὅπερ ἐκάλει *οἰνάνθινον συσκευασίαν*. Ἀντιθέτως ὁ Θεόφραστος οἰνάνθινον συσκευασίαν ἐκάλει τὸ μύρον, ὅπερ ἐλαμβάνετο παρά τινος ποώδους φυτοῦ, ὅπερ ἐφύετο εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη τῆς Κρήτης. Πλὴν ταύτης ὁ Θεόφραστος ἀναφέρει καὶ τὴν *ἀγρίαν οἰνάνθην*, *ἀνθώδη οἰνάνθην καὶ σπειρομένην οἰνάνθην*. Ἐπίσης οἰνάνθην ὠνόμαζε καὶ τὸ ἄνθος τῆς *ἀμπέλου τῆς οἰνοφόρου*. Δ. Ν. Π.

Οἰνάνθη.

Οἰνάνθη. Διάσημος πορνοβοσκὸς ἐκ Σάμου, εἰς ἄκρον φιλόδοξος καὶ φιλοκτήμων, μήτηρ τῆς ὡραιοτάτης ἑταίρας καὶ αὐλητρίδος Ἀγαθοκλείας. Ἐλθοῦσα εἰς Ἀλεξάνδρειαν, κατώρθωσε νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὴν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου Δ΄ τοῦ Φιλοπάτορος (222—204 π. Χ.), ὅστις καταληφθεὶς ὑπὸ βιαιοτάτου ἔρωτος πρὸς αὐτήν, κατέστησε παλλακὴν του. Εἰσαγαγοῦσα καὶ τὸν υἱόν της Ἀγαθοκλέα, ἀπέβη πανίσχυρος παρὰ τῷ βασιλεῖ, ὥστε ἡ οἰκογενειακὴ αὐτὴ τριὰς ἐκυβέρνα κατ' οὐσίαν τὴν Αἴγυπτον. Ἐξεγερθέντος ὅμως τοῦ λαοῦ κατ' αὐτῆς, εὗρεν οἰκτρὸν θάνατον μετὰ τοῦ υἱοῦ της. Α. Θ. Σ.

Οἰνάνθη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]* βλ. *Οἰνάνθεια*.

οἰνανθικός, —*ή*, —*όν*· τὰ ἐκ τοῦ οἰνανθικοῦ ὀξέος προερχόμενα, ἢ συγγενεύοντα ὁπωσδήποτε, παράγωγα.

— **οἰνανθικὰ** ἢ *ἑπτανικὰ ὀξέα* *[Ὀργ. Χημ.]*. Κεκορεσμένα μονοκαρβονικὰ ὀξέα τοῦ τύπου: $C_6H_{13}COOH$, ἅτινα ἐκλήθησαν οὕτως ὑπὸ τοῦ Liebig, διότι ὑπέθεσεν ὅτι ἐστέρες τούτων ἐνυπῆρχον εἰς τὸν *οἰνανθαιθέρα*, ἔκτοτε δὲ διετηρήθη, καὶ παρὰ τὴν ἀπόδειξιν ὅτι ὁ οἰνανθαιθὴρ περιέχει ἐστέρας ἄλλων ὀξέων, ἡ ῥίζα τῆς λέξεως οἰνανθικὸς διὰ πολλὰς ἑνώσεις μὲ 7 ἄτομα ἄνθρακος. Τὰ οἰνανθικὰ ὀξέα δύνανται νὰ παραχθῶσιν ὑπὸ πλείονας ἰσομερεῖς μορφάς, ἐξ ὧν ὅμως γνωστὴ εἶναι μόνον μία, καὶ δὴ τὸ *κανονικὸν οἰνανθικὸν ὀξὺ* (ἢ *ἑπτανικὸν ὀξύ*), ἢ ὑπό τινων ἀκόμη καὶ *οἰνανθυλικὸν ὀξὺ* καλούμενον. Τοῦτο λαμβάνεται δι' ὀξειδώσεως τῆς *οἰνανθόλης*, ὡς καὶ τοῦ κικινελαίου. Εἰς ἐλευθέραν κατάστασιν ἀπαντᾷ ὁμοῦ μετὰ τοῦ παλμιτικοῦ ὀξέος εἰς τὸ ἔλαιον τοῦ Rhizoma Calami. Ἄχρουν ἐλαιῶδες σῶμα ὀσμῆς στέατος, βράζον εἰς 22°,4 (ὑπὸ πίεσιν 743 χλστμ.). Οἱ ἐστέρες αὐτοῦ χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν ἀρωματοποιίαν, ὡς λ. χ. ὁ μεθυλικός, ὁ αἰθυλικός, ὁ ἑπτυλικὸς κλπ. Σ. Γ.

—**οἰνανθικὴ ἀλδεΰδη** *[Ὀργ. Χημ.]* βλ. *οἰνανθόλη*.

οἰνανθίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]* βλ. *ἑπτίνη*.

οἰνανθόλη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]* Κεκορεσμένη ἀλδεΰδη τοῦ τύπου $C_6H_{13}CHO$. Καλεῖται καὶ *ἑπτανάλη*, ἢ *ἑπτυλικὴ ἀλδεΰδη*, ἢ *οἰνανθυλικὴ ἀλδεΰδη*, ἢ *οἰνανθικὴ ἀλδεΰδη*. Λαμβάνεται εὐκόλως δι' ἀποστάξεως τοῦ κικινελαίου ὑπὸ ἠλαττωμένην πίεσιν, ὁπότε ὁ εἰς αὐτὸ περιεχόμενος κικινελαϊκὸς ἐστὴρ διασπᾶται εἰς ἑνδεκυλικὸν ὀξὺ καὶ οἰνανθόλην. Τὰ δύο ταῦτα προϊόντα τῆς ἀποστάξεως διαχωρίζον-

Digitized by Google

ται ἀλλήλων εὐκόλως διὰ κλασματικῆς ἀποστάξεως. Μικρὸν ποσὸν οἰνανθόλης σχηματίζεται ἐπίσης κατὰ τὸ τάγγισμα τῶν λιπῶν καὶ ἐλαίων. Ἡ οἰνανθόλη ἀποτελεῖ ἄχρουν ἔλαιον, ἰσχυρῶς φωτοθλαστικόν, διαπεραστικῆς χαρακτηριστικῆς ὀσμῆς, βράζον εἰς 155°. Εἶναι δυσδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ. Χρησιμοποιεῖται ὡς πρώτη ὕλη διὰ τὴν παρασκευὴν πολλῶν ἑνώσεων τῆς ἑβδόμης σειρᾶς, ὡς τῆς ἑπτίνης, τῆς ἑπτιλικῆς ἀλκοόλης, τοῦ οἰνανθικοῦ ὀξέος κλπ. Σ. Γ.

οἰνανθυλιδένιον (τὸ) [*'Οργ. Χημ.*]· βλ. *ἑπτίνη*.

οἰνανθυλικὴ ***ἀλδεΰδη*** [*'Οργ. Χημ.*]· βλ. *οἰνανθόλη*.

οἰνανθυλικός, *—ή, —όν*. Συνώνυμον τοῦ *οἰνανθικὸς* (βλ. λ.).

οἰνανθύλιον (τὸ) [*'Οργ. Χημ.*]. Καλεῖται ἡ ρίζα (ἀκύλιον) τοῦ *οἰνανθικοῦ ὀξέος*.

οἰναποθήκη (ἡ)· ἀποθήκη οἴνων, τόπος, κατάστημα ὅπου ἀποθηκεύεται οἶνος.

Οἰναρία [*'Αρχ. Γεωγρ.*]. Νῆσος τῆς Ἰταλίας (βλ. λ. *"Ισκια*).

Οἰνειάδαι [*'Αρχ. Γεωγρ.*]. Πολίχνη τῆς ἐν τῇ Φθιώτιδι Οἰταίας, ἀγνώστου ταυτότητος. ΚΑΨ.

Οἰνείδης. Πατρωνυμικόν, ἤτοι ὁ υἱὸς τοῦ Οἰνέως, ὁ Τυδεὺς παρ' Ὁμήρῳ (Ἰλιάδ. Ε, 813). Α Θ. Σ.

οἰνεμπόριον (τό)· τὸ ἐμπόριον τοῦ οἴνου, οἰναγορά.

οἰνέμπορος (ὁ, ἡ)· ὁ ἔμπορος οἴνων, ὁ ἀγοράζων μεγάλας ποσότητας οἴνου.

Οἰνεὺς [*Μυθολ.*]. —1) Μυθικὸς τῆς ἐν Αἰτωλίᾳ Καλυδῶνος βασιλεύς. Ἦτο υἱὸς τοῦ Πορθάονος ἢ Πορθέως καὶ τῆς Εὐρύτης καὶ σύζυγος τῆς *'Αλθαίας* (βλ. λ.). Ἦτο πατὴρ τοῦ Τοξέως, τοῦ Θυρέως, τοῦ Κλυμένου, τῆς Γόργης, τοῦ Μελεάγρου καὶ τῆς Δηϊανείρας, τὴν ὁποίαν ἐλέγετο ὅτι ἐγέννησεν ἡ μήτηρ της ἐκ τοῦ Διονύσου. Διὰ τὸν γάμον ταύτης μετὰ τοῦ Ἡρακλέους ὁ Οἰνεὺς ἔλαβεν ὡς γαμήλιον δῶρον (ἕδνον) παρὰ τοῦ ἥρωος τὸ κέρας τοῦ ἀντιζήλου του Ἀχελῴου. Ἦτο φίλος τοῦ ἥρωος Βελλεροφόντου καὶ τοῦ θεοῦ Διονύσου, παρὰ τοῦ ὁποίου καὶ εἶχε διδαχθῆ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου του, ὁ Οἰνεὺς ἐνυμφεύθη τὴν Περίβοιαν, θυγατέρα τοῦ Ἱππονόου, ἐκ τῆς ὁποίας ἐγεννήθη ὁ Τυδεύς, ὅστις, ἀνδρωθεὶς καὶ φονεὺς γενόμενος, ἔφυγεν εἰς Ἄργος, ἔνθα νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα τοῦ

Ἡρακλῆς καὶ Δηϊάνειρα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Οἰνέως καὶ τῆς Ἀθηνᾶς.

['Αρχαία ἀγγειογραφία κατὰ Gerhard.]

Ἀδράστου Δηϊπύλην ἔγινε πατὴρ τοῦ Διομήδους. Μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Τυδέως, οἱ υἱοὶ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Οἰνέως Ἀγρίου ἀφῄρεσαν ἀπὸ τὸν θεῖόν των τὴν βασιλείαν, δώσαντες ταύτην εἰς τὸν πατέρα των Ἄγριον, καὶ τὸν ἔρριψαν εἰς τὴν φυλακήν. Ἐξεδικήθη ὅμως τούτους ὁ ἔγγονος τοῦ Οἰνέως Διομήδης, ὅστις, μεταβὰς κρυφίως εἰς Καλυδῶνα, ἐφόνευσε τὸν ἅρπαγα τοῦ θρόνου Ἄγριον, παρέδωκε τὴν βασιλείαν εἰς τὸν γαμβρὸν τοῦ πάππου του Οἰνέως Ἀνδραίμονα, καὶ τὸν γέροντα πάππον του παρέλαβε μαζί του. Ἐφόνευσαν ὅμως τοῦτον, ἐνεδρεύσαντες, οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀγρίου ἐν Ἀρκαδίᾳ, κατὰ τὴν Τηλέφου ἑστίαν. Τὸ πτῶμα τοῦ Οἰνέως μετεκόμισεν εἰς Ἀργολίδα ὁ φιλόστοργος ἔγγονος (Διομήδης) καὶ ἔθαψε τοῦτο εἰς τὸν τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐκτίσθη ἡ πρὸς τιμήν του ὀνομασθεῖσα Οἰνόη, πόλις τῆς Ἀργολίδος. Κατ' ἄλλον ὅμως μῦθον ὁ Οἰνεὺς ἀπέθανεν ἐν Καλυδῶνι, ἔνθα ἐφιλοξένησε καὶ τὸν Ἀλκμέωνα, μανιώδη καταστάντα μετὰ τὸν φόνον τῆς μητρός του Ἐριφίλης, ἐν βαθεῖ γήρατι.

—2) Νόθος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν Πανδίονος καὶ ἐκ τῶν ἐπωνύμων ἡρώων τῆς Ἀττικῆς, οὗτινος ὁ χαλκοῦς ἀνδριάς, ὡς καὶ τῶν ἄλλων ἐπωνύμων ἡρώων τῶν 10 φυλῶν τῶν Ἀθηναίων, ἵστατο καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐν Δελφοῖς. Ἀπὸ τοῦ Οἰνέως τούτου εἶχε λάβει τὸ ὄνομά της, κατὰ τὴν παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις παράδοσιν, ἡ Οἰνηῒς φυλή.

—3) Υἱὸς τοῦ Αἰγύπτου ἐκ μιᾶς τῶν Γοργόνων. Εἰς τοῦτον ἔλαχεν ἡ Δαναῒς Ποδάρκη, ἥτις καὶ ἀπέκτεινεν αὐτὸν κατὰ τὴν πρώτην νύκτα τοῦ γάμου των. ΚΑΨ.

Οἰνεὼν [*'Αρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις, μικρὰ πιθανῶς, μετὰ λιμένος κατὰ τὴν βορείαν ἀκτὴν τοῦ Κορινθιακοῦ, δυτικῶς τῆς Ναυπάκτου, ἐν Λοκρίδι τῇ Ὀζολῶν. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου δὶς (Γ, 95 καὶ 102) συναφῶς πρὸς τὰς κινήσεις Δημοσθένους καὶ Εὐρυλόχου. Τὸ ἐθνικὸν *Οἰνεωνεὺς* (*Στεφ. Βυζαντ.* 485, 17). Κατὰ τὸν Leake ἔκειτο πρὸς τὴν ἀριστερὰν τοῦ Δαφνοῦντος ὄχθην, κατὰ τὴν θέσιν Μαγούλα (περίπου εἰς πλάτ. 38° 23′ Β., μῆκ. 21°50′½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1600 : Gulf of Corinth). Αἱ ἀπὸ τοῦ Μόρνου ὅμως κυλινδούμεναι ἰλύες, διαρκῶς προσεπιχώνουσαι τὰς ὄχθας τῆς ἐκβολῆς, δὲν ἀφῆκαν εἰς τὴν ἐκεῖ ἀκτογραμμὴν κόλπωσίν τινα ὑπομιμνῄσκουσαν τὸν ἄλλοτε λιμένα. Σ. Ε. Λ.

Οἴνη [*'Αρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ἀργολίδος, ἡ αὐτὴ μὲ τὴν *Οἰνόην* (βλ. λ.).

Οἰνηΐς, *—ίδος* (ἡ) [*'Αρχ.*]. Μία ἐκ τῶν δέκα φυλῶν τῶν Ἀθηναίων, ἐκ τοῦ ἥρωος Οἰνέως ὀνομασθεῖσα οὕτως. Εἰς τὴν φυλὴν ταύτην ἀνῆκον αἱ τριττύες τῶν *Λακιαδῶν*, τῶν *Θριασίων* ἴσως δὲ καὶ τῶν *'Επακρέων*, καὶ οἱ δῆμοι (ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 508 π. Χ. μεταρρυθμίσεως τοῦ Κλεισθένους) *'Αχαρναί, Βουτιάδαι, 'Επικηφισιά, Θρία, 'Ιπποτομάδαι, Κοθωκίδαι, Λακιάδαι, Λουσιά, "Οα, Περιθοῖδαι, Πτελέα, Τυρμεῖδαι καὶ Φυλή.* ΚΑΨ.

Οἰνιάδαι [*'Αρχ. Γεωγρ.*]. Ἀρχαία πόλις τῆς ἐν τῇ Ἀκαρνανίᾳ Παραχελωΐτιδος, πρὸς δυσμὰς τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀχελῴου κειμένη. Ἦτο ἐκτισμένη ἐπὶ ὀχυρωτάτης τοποθεσίας, περιβαλλομένης ὑπὸ ἑλῶν (ἡ παρὰ τὴν πόλιν Μελίτη λίμνη ἦτο 6 χιλιομ. μήκους καὶ 8 χιλιομ. περίπου πλάτους), κατὰ τὴν ἔξοδον γονίμου πεδιάδος. Κατὰ τοὺς περὶ ἐπικρατήσεως εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον ἀγῶνας μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Κορινθίων (περὶ τὰ μέσα τοῦ Ε′ π. Χ. αἰῶνος), ἡ πόλις Οἰνιάδαι, ἐχθρικῶς διακειμένη πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἐπολιορκήθη, ἄνευ ὅμως ἀποτελέσματος, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Περικλέους, ὅστις ἀπήγαγε πλουσιώτατα ἐκ τῆς χώρας των λάφυρα (*Θουκ.* Α′, 111). Ἀλλὰ κατέλαβον ταύτην οἱ Μεσσήνιοι τῆς Ναυπάκτου, ἥτις ἦτο ὁρμητήριον τοῦ στόλου τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ, καὶ οὗτοι ὅμως ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκκενώσωσι τὴν πόλιν ὑπὸ στρατοῦ τῶν περιοίκων φίλων τῆς Ἀκαρνανίας. Κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (428 π. Χ.) ἐπῆλθε κατὰ τῶν Οἰνιαδῶν, τῆς κυριωτάτης ἕδρας τῆς ἐχθρικῆς πρὸς τοὺς Ἀθηναίους φατρίας, ὁ Ἀθηναῖος στρατηγὸς Φορμίων, ὅστις εἶχεν ἐκδιώξει ἐκ τῶν ἄλλων πόλεων τῆς Ἀκαρνανίας τοὺς ἐχθροὺς τῶν Ἀθηναίων πολιτικούς, ἔσωσεν ὅμως τὴν πόλιν τότε ἡ πλήμμυρα τοῦ Ἀχελῴου, καταστήσασα ἀδύνατον τὴν προσβολὴν τῆς πόλεως. Ἐπίσης διέφυγον τὸν κίνδυνον τῆς καταλήψεως οἱ Οἰνιάδαι καὶ ὅτε ἐπῆλθε κατ' αὐτῶν ὁ στρατηγὸς Ἀσώπιος. Κατὰ τὸ 424 π. Χ. οἱ Οἰνιάδαι, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι, μετὰ τὴν ἐν Ὄλπαις νίκην των κατὰ τῶν Ἀμβρακιωτῶν καὶ Πελοποννησίων, εἶχον ἐπικρατήσει εἰς τὸ δυτικὸν τοῦτο μέτωπον τοῦ μεγάλου ἐμφυλίου πολέμου, ἠναγκάσθησαν νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων.

Κατὰ τὸ 331 π. Χ. οἱ Οἰνιάδαι κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν, ἀλλὰ κατὰ τὸ 314 ἀπηλευθερώθησαν, ὅτε καὶ συνησπίσθησαν πᾶσαι αἱ ἀκαρνανικαὶ πόλεις ὑπὸ τὸν Κάσσανδρον κατὰ τῶν Αἰτωλῶν. Κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἔτος (313 π. Χ.), παρὰ τοὺς Οἰνιάδας συνήφθη μάχη, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡττήθησαν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ Κασσάνδρου καὶ τῶν Ἀκαρνάνων οἱ Αἰτωλοὶ καὶ ὁ σύμμαχός των βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου Αἰακίδης, ὅστις καὶ τραυματισθεὶς βαρέως κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἀπέθανε βραδύτερον. Μετά τινα ὅμως ἔτη ἀνέλαβον οἱ Αἰτωλοί, οἵτινες κατὰ τὸ 300 π. Χ. ἔγιναν κύριοι καὶ τῆς πρωτευούσης τῶν Ἀκαρνάνων Στράτου. Κατὰ τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους ἡ τύχη τῶν Οἰνιαδῶν εἶναι κοινὴ μετὰ τῶν ἄλλων Ἀκαρνάνων (βλ. λ. *'Ακαρνανία* τ. Γ′. 66—67), οἵτινες τὴν ἐλευθερίαν των ὤφειλον εἰς τοὺς ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν των Αἰτωλῶν πολέμους τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν Ἀχαιῶν. Κατὰ τὸ 219 οἱ Οἰνιάδαι κατείχοντο ὑπὸ τῶν συμμάχων των Μακεδόνων, κατὰ τὸ 211 κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, συμμαχούντων μετὰ τῶν Αἰτωλῶν, κατὰ τὸ 189 π. Χ. ἀπεδόθησαν καὶ πάλιν εἰς τοὺς Ἀκαρνᾶνας, οἵτινες ἀνεγνώρισαν τὴν ἐπὶ τῆς χώρας των ρωμαϊκὴν κυριαρχίαν, ὡς εἶχον ἀναγνωρίσει αὐτὴν ἐπὶ τῆς ἰδικῆς των καὶ οἱ ἐχθροί των Αἰτωλοί. Τὰ ἐρείπια τῶν τειχῶν τῶν ἀρχαίων Οἰνιαδῶν (νῦν *Τρικαρδόκαστρο*), παρὰ τὴν σημερινὴν κωμόπολιν Κατοχήν, ὄρθια πολλαχοῦ εἰς ὕψος πολλῶν μέτρων καὶ εἰς μεγάλην ἔκτασιν, ἀπὸ μεγάλης ἀποστάσεως φαινόμενα, προκαλοῦσι τὸν θαυμασμόν, ἰδίως ἡ μεγάλη λοξὴ πύλη τοῦ τείχους. Πλὴν τῶν ἐρειπίων τῶν τειχῶν διασῴζονται κατὰ χώραν καὶ ἐρείπια τοῦ θεάτρου καὶ ἄλλων ἀρχαίων κτηρίων. Ὑπὲρ τὴν ἡμίσειαν δὲ ὥραν βορειότερον τῶν προρρηθέντων ἐρειπίων διασῴζονται ἐρείπια καὶ τῆς *Οἰναίας* (νῦν *Παλαιὸ-Μάνι*), ἰδίως ἡ μεγάλη πύλη τοῦ τείχους της, τὴν ὁποίαν, καταστραφεῖσαν, διεδέχθησαν οἱ Οἰνιάδαι. Τῶν Οἰνιαδῶν διεσώθησαν καί τινα χαλκᾶ νομίσματα, κοπέντα μεταξὺ τῶν ἐτῶν 219—212 καὶ φέροντα ἔμπροσθεν μὲν κεφαλὴν Διός, ὄπισθεν τὴν λέξιν ΟΙΝΙΑΔΑΝ, κεφαλὴν ταύρου ἀνθρωπομόρφου (τοῦ Ἀχελῴου) καὶ τὰ γράμματα ΑΚΑΡ ἐν μονογραφήματι. ΚΑΨ.

Οἰνιάδος, ***τέως δῆμος***— [*Γεωγρ.*]. Πρώην δῆμος τῆς ἐπαρχίας Βονίτσης καὶ Ξηρομέρου τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἀποτελούμενος ἐκ τῶν χωρίων *Κατοχή, Παλιοκατούνα, Παλιομάνινα, Ποδολοβίτσα* καὶ *Ρίγανη*. Εἶχε 3.500 κατοίκους καὶ ἕδραν τὸ χωρίον Κατοχή. Ν. Φ.

Οἰνιάτης, ἢ ***Οἰνόης***. Βυζαντινὸς στρατηγός. Διοικητὴς ὢν τοῦ θέματος Ἑλλάδος τῷ 880, ἀπέκρουσε τὴν κατὰ τῆς Χαλκίδος ἐπιδρομὴν τοῦ ἀραβικοῦ στόλου ὑπὸ τὸν ἐμίρην τῆς Ταρσοῦ *'Εσμάν*, καταστρέψας διὰ τοῦ ὑγροῦ πυρὸς τὰ πλεῖστα τῶν πλοίων του καὶ φονεύσας μέγαν ἀριθμὸν ἀνδρῶν, ἐν οἷς καὶ αὐτὸν τὸν ἀρχηγόν των. Τῷ 882 συμμετέσχεν εἰς τὴν νικηφόρον ἐκστρατείαν τοῦ ὑπὸ τὸν ναύαρχον Νάσαρ βυζαντινοῦ στόλου ἐναντίον τῶν ἐν Σικελίᾳ καὶ Κάτω Ἰταλίᾳ ἐγκατασταθέντων Ἀράβων. Ν. ΚΑΣ

οἰνιδίνη (ἡ) [*Χημ.*]. Εἶναι τὸ κυρίως χρωστικὸν συστατικὸν τῆς ἐρυθρᾶς χρωστικῆς τοῦ οἴνου. Ἔχει τὸν τύπον $C_{17}H_{14}O_7$ καὶ ἕνεκα τῆς ὑπάρξεως ἐν τῷ μορίῳ αὐτῆς τετρασθενοῦς ἀτόμου ὀξυγόνου ἐν κινοειδεῖ ἑνώσει παρουσιάζει βασικὴν ἰδιότητα. Κατὰ τὴν ἐναποθήκευσιν τοῦ οἴνου ὑφίσταται βαθμιαίαν διάσπασιν (βλ. καὶ λ. *ἀνθοκυάναι*). Σ. Γ.

οἰνικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν οἶνον, ὁ τοῦ οἴνου : «τὸ οἰνικὸν ζήτημα».

οἰνίνη (ἡ) [*Χημ.*]. Φυσικὴ χρωστική, ἀνήκουσα εἰς τὴν τάξιν τῶν *ἀνθοκυανῶν* (βλ. λ.) καὶ ἀποτελοῦσα τὴν ἐρυθρὰν χρωστικὴν ὕλην τοῦ οἴνου. Χημικῶς χαρακτηρίζεται ὡς γλυκοζίτης, δυνάμενος νὰ διασπασθῇ εἰς *σταφιδοσάκχαρον* καὶ *οἰνιδίνην*. Ἡ τοιαύτη διάσπασις ἐπιτελεῖται καὶ κατὰ τὴν ἁπλῆν ἐναποθήκευσιν τοῦ οἴνου. Εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐπιτρέπεται ἡ χρησιμοποίησις τῆς οἰνίνης πρὸς ἐνίσχυσιν ἢ βελτίωσιν τοῦ χρώματος τῶν ἐρυθρῶν οἴνων, ἔρχεται δὲ διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν εἰς τὸ ἐμπόριον εἴτε ὑπὸ μορφὴν ἀλκοολικοῦ διαλύματος εἴτε ξηρᾶς κόνεως. Σ. Γ.

Οἴνιον [*'Αρχ. Γεωγρ.*]. Λιμὴν καὶ πόλισμα Λοκρῶν τῶν Ὀζολῶν, ἄλλως *Οἰνεὼν* (βλ. λ.).

Οἴνιος [*'Αρχ. Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τοῦ Πόντου ἐκβάλλων εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον, παρὰ τὴν Οἰνόην.

οἰνιστήρια (τὰ) [*'Αρχ.*]. Σπονδαὶ οἴνου, προσφερόμεναι ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων εἰς διαφόρους θεότητας κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Ἀπατουρίων καὶ κατὰ δύο διαφόρους περιστάσεις, κατὰ τὴν ἐγγραφὴν τῶν γεννηθέντων νομίμων τέκνων εἰς τοὺς καταλόγους τῆς φρατρίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνῆκεν ὁ γενάρχης, καὶ κατὰ τὴν ἐνηλικίωσιν τῶν ἐφήβων. Κατὰ τὴν πρώτην περίστασιν, ὁ γονεὺς τοῦ νεογεννηθέντος παιδίου, ἐγγράφων τοῦτο εἰς τὸν κατάλογον τῶν μελῶν τῆς φρατρίας καὶ θυσιάζων πρὸς τοῦτο εἰς τὸν βωμὸν τοῦ Φρατρίου Διὸς καὶ τῆς Φρατρίας Ἀθηνᾶς ἀμνὸν ἢ αἶγα, ἔσπενδε καὶ τὰ οἰνιστήρια, προσφέρων μέρος αὐτῶν εἰς τοὺς παρευρισκομένους φράτορας. Κατὰ τὴν δευτέραν περίστασιν, τὰ οἰνιστήρια προσεφέροντο ἐκ μέρους τῶν ἐφήβων κατὰ τὴν τρίτην ἡμέρας τῆς ἑορτῆς τῶν Ἀπατουρίων, τὴν ἐπιλεγομένην «κουρεώτιδα ἡμέραν», καθ' ἣν οἱ ἐνηλικιωθέντες ἔφηβοι, προκειμένου νὰ κόψωσι πλέον τὴν μακρὰν κόμην, τὴν ὁποίαν ἔφερον ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας, ἔσπενδον εἰς τὸν Ἡρακλέα «οἴνου μέτρον» ἐντὸς εἰδικοῦ ἀγγείου, ὅπερ ὠνομάζετο οἰνιστηρία. Β. Δ. Θ.

Οἰνόανδα [*'Αρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Καβαλίας, χώρας ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, κειμένη πρὸς Ν. τῆς Κιβύρας, παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Λυκίας, ἐπὶ τοῦ ἄνω ροῦ τοῦ Ξάνθου ποταμοῦ (*Πτολ.* Γεωγρ. Ε, 3, 5). Ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τῆς Κιβύρας, μετὰ δὲ τῶν ὁμόρων πόλεων Βουβῶνος καὶ Βαλβούρων ἀπετέλει μετ' αὐτῆς ὁμοσπονδίαν τετραπόλεως, διοικουμένην ὑπὸ τυράννου. Τελευταῖος αὐτῆς τύραννος ὑπῆρξεν ὁ Μοαγέτης, τὸν ὁποῖον καταλύσας ὁ Ρωμαῖος στρατηγὸς Λ. Μουρήνας, τῷ 84 π. Χ., προσήρτησεν αὐτὴν εἰς τὴν Λυκίαν.

Ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους (Συνέκδ. 685, 4) ὡς μία τῶν 34 πόλεων τῆς ἐπαρχίας Λυκίας, εἰς δὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ χρονικὰ ὡς ἕδρα ἐπισκόπου (ὁ Οἰνιάνδων, ἢ

Digitized by Google

Ὀνούνδων) ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Μύρων. Τὰ ἐρείπια αὐτῆς σῴζονται εἰς τὸ σημερινὸν χωρίον *Οὐλουτζᾶ*, ὅπου τῷ 1885 εὑρέθησαν πλεῖσται ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαί, τῶν ὁποίων τινὲς περιέχουσι τὴν διδασκαλίαν τῶν ἐπικουρείων. Α. Θ. Σ.

οἰνοβαρελον (τό)· βαρέλιον πρὸς ἐναποθήκευσιν οἴνου, κοιν. *κρασοβάρελο*.

οἰνοβαρὴς (ὁ, ἡ). —ές (τό)· ὁ ὑπὸ τοῦ οἴνου βεβαρημένος, κοιν. *μεθυσμένος, κρασωμένος*.

οἰνοβαρόμετρον (τό). Πρακτικὸν ὄργανον, δι' οὗ προσδιορίζεται μετ' ἀρκούσης διὰ τὴν πρᾶξιν ἀκριβείας τὸ ποσὸν τοῦ ἐν τῷ οἴνῳ ἐκχυλίσματος (στερεοῦ ὑπολείμματος). Τὸ ὄργανον τοῦτο, ἐφευρεθὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Γάλλου χημικοῦ Οὐντὰρ τῷ 1877, εἶναι κυρίως ἓν ἀραιόμετρον ἀποτελούμενον ἐξ ὑαλίνου πλωτῆρος φέροντος στήλην, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶναι κεχαραγμένοι ἀριθμοὶ δεικνύοντες ἀμέσως τὸ εἰδικὸν βάρος τοῦ οἴνου. Ἐκ τοῦ οὕτως ἀναγιγνωσκομένου εἰδικοῦ βάρους, ἀφοῦ ἐπενεχθῇ ἡ σχετικὴ θερμομετρικὴ διόρθωσις, καὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ ἐν τῷ οἴνῳ περιεχομένου οἰνοπνεύματος, εὑρίσκεται διὰ καταλλήλων πινάκων τὸ εἰς τὸν οἶνον περιεχόμενον ποσὸν ἐκχυλίσματος. Αὐτονόητον τυγχάνει ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη εἶναι ἐφαρμόσιμος μόνον εἰς ξηροὺς καὶ τελείως ζυμωθέντας οἴνους. Σ. Γ.

Οἰνόβιος. Ἀθηναῖος, ὅστις, μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν 30 τυράννων ἐν Ἀθήναις, τῷ 403 π. Χ., ἐπέτυχε δι' ἰδίου ψηφίσματος τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Θουκυδίδου εἰς Ἀθήνας μετὰ εἰκοσαετῆ φυγήν. Ἀπέθανε δολοφονηθείς. Α. Θ. Σ.

οἰνόγαλα (τὸ) *[Βρωμ.]*. Ἕτερον ὄνομα τοῦ ποτοῦ *κουμὶς* (βλ. λ.).

οἰνογεύστης (ὁ). Οὕτω μετεφράσθη ὁ tatevin, λευκοσιδηροῦς σωλήν, ὅστις χρησιμοποιεῖται, ἐμβαπτιζόμενος εἰς βαρέλια ἢ δεξαμενὰς οἴνου, πρὸς παραλαβὴν δείγματος διὰ δοκιμήν. Σ. Γ.

οἰνογραφία (ἡ). Ἡ περιγραφὴ τῶν εἰς τὰς διαφόρους οἰναπαραγωγοὺς περιοχὰς παραγομένων οἴνων. Ἀποτελεῖ εἰδικὸν κλάδον τῆς οἰνολογίας. Σ. Γ.

οἰνοδοχεῖον (τό)· δοχεῖον πρὸς ἐναποθήκευσιν οἴνου, βυτίον, κοιν. *βαρέλι*.

οἰνοειδὴς (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ὁ ὅμοιος μὲ οἶνον.

Οἰνόη *[Μυθολ.]*. —1) Νύμφη τις, ἥτις κατὰ κατὰ τὰς ἀρκαδικὰς παραδόσεις ἀνέθρεψε μετὰ τῆς Ῥέας «ἔτι νήπιον Δία» (*Παυσ.* VIII, 48, 3).

—2) Τροφός τις τοῦ Πανὸς κατὰ τὰς ἀρκαδικὰς παραδόσεις, ὅστις ἀπ' αὐτῆς ἐκαλεῖτο καὶ Οἰνόεις (*Παυσ.* VIII, 30, 3).

—3) Ἡρωΐς, ἐπώνυμος τῶν δύο ὁμωνύμων δήμων τῆς Ἀττικῆς καὶ ἀδελφὴ τοῦ Ἐπόχου, ὅστις ἀπεικονίζετο ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ ἐν Ῥαμνοῦντι ἱεροῦ τῆς Νεμέσεως (*Παυσ.* Α, 33, 8). Α. Θ. Σ.

Οἰνόη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Δῆμος καὶ ὀχυρὸν φρούριον τῆς Ἀττικῆς τῆς Ἱπποθωοντίδος φυλῆς, κείμενος ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Κιθαιρῶνος, παρὰ τὰς Ἐλευθερὰς καὶ τὰ μεθόρια τῆς Βοιωτίας. Ἀναφέρεται ἤδη ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (V, 74), καταληφθὲν ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν (περὶ τὸ 150 π. Χ.). Ἐπίσης μνημονεύεται καὶ κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ὅτε ὁ Ἀρχίδαμος εἰσβαλὼν τῷ 431 π. Χ. εἰς τὴν Ἀττικὴν ἔφθασε μέχρις Οἰνόης, ὅπου διατρίψας ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας ἀνεχώρησεν εἰς Ἐλευσῖνα καὶ τὸ Θριάσιον πεδίον (*Θουκ.* Β, 18). Κατά τινας εἶναι ἡ σημερινὴ θέσις *Μυοπούλι*, μίαν ὥραν περίπου ἀπὸ τοῦ Γυφτοκάστρου.

—2) Δῆμος τῆς Ἀττικῆς τῆς Αἰαντίδος φυλῆς, κείμενος εἰς τὰ ΒΔ. τοῦ Μαραθῶνος ἐπὶ εὐφορωτάτης θέσεως. Μετὰ τῶν δήμων Μαραθῶνος, Προβαλίνθου καὶ Τρικορύθου ἀπετέλει τὴν λεγομένην Ἀττικὴν Τετράπολιν (*Στράβ.* VIII, 383). Ἡ περιοχὴ αὐτοῦ ὀνομάζεται σήμερον κοινῶς *Νοινόη*. Α. Θ. Σ.

—**Οἰνόη** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὀχυρὰ πόλις τῆς Κορινθίας, κειμένη παρὰ τὰ μεγαρικὰ μεθόρια, ἐπὶ τῆς νοτίου παραλίας τῆς Ἀλκυονίδος θαλάσσης ἢ «ἐν τῷ κοιλοτάτῳ τοῦ κόλπου τοῦ Κρισσαίου» κατὰ τὸν Στράβωνα (IX, 409) μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Ὀλμιαὶ καὶ τῆς πόλεως Παγῶν ἢ Πηγῶν. Ὑπὸ τῶν νεωτέρων ταυτίζεται ἡ θέσις αὐτῆς παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Σκῖνος, πρὸς Α. τοῦ ἀκρωτηρίου Ὀλμιαί. Α. Θ. Σ.

— **Οἰνόη** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀργολίδος, λεγομένη καὶ *Οἴνη*, παρὰ τὰ ἀρκαδικὰ μεθόρια, κειμένη ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Ἀρτεμισίου ὄρους καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἰνάχου ποταμοῦ (νῦν Πανίτσα). Κατὰ τὴν παράδοσιν ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ Οἰνέως, βασιλέως τῆς Καλυδῶνος, τὸν ὁποῖον ἀποθανόντα ἔθαψεν ἐκεῖ ὁ ἔγγονός του Διομήδης (*Παυσ.* II, 28, 2). Ἐνταῦθα ὑπῆρχε περίφημος ναὸς Ἀρτέμιδος τῆς Οἰνωάτιδος, κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως Προίτου, καὶ ἐντεῦθεν ὁρμηθεὶς ἐξῆλθεν ὁ Ἡρακλῆς εἰς θήραν τῆς χρυσοκέρου ἐλάφου τῆς θεᾶς (*Ἀπολλοδ.* II, 5, 3). Παρ' αὐτὴν ἐγένετο σπουδαιοτάτη μάχη τῷ 456 π. Χ. μεταξὺ Ἀργείων καὶ Ἀθηναίων κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων, ἀπεικονισθεῖσα ἐν τῇ Ποικίλῃ στοᾷ τῶν Ἀθηνῶν (*Παυσ.* Α, 15, 1). Ἐκ δὲ τῶν πολλῶν λαφύρων οἱ νικηταὶ ἀνέθηκαν εἰς τοὺς Δελφοὺς πολλοὺς ἀνδριάντας, ἔργα τοῦ Ὑπατοδώρου καὶ Ἀριστογείτονος, τῶν ὁποίων τὰ βάθρα ἀνευρέθησαν κατὰ τὰς τελευταίας ἀνασκαφάς. Ἡ θέσις αὐτῆς ἀναγνωρίζεται παρὰ τὸ χωρίον Κάτω Μπέλεσι (Λύρκειαν), ΒΔ. τοῦ Ἄργους. Α. Θ. Σ.

— **Οἰνόη** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἤλιδος, κτισθεῖσα ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς προϊστορικῆς Ἐφύρας, μετονομασθεῖσα βραδύτερον *Βοινώα*. Ἔκειτο ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ἠλειακοῦ Λάδωνος «διέχουσα τῆς Ἠλείων πόλεως» (δηλαδὴ τῆς Πύλου) σταδίους ἑκατὸν εἴκοσι πρὸς νότον», κατὰ τὸν Στράβωνα (VIII, 338). Ἡ θέσις αὐτῆς ἀναγνωρίζεται ἐπὶ λόφου παρὰ τὸ χωρίον Κούλογλι, ὅπου εὑρίσκονται λείψανα ἀρχαίας γεφύρας ἐπὶ τοῦ Λάδωνος. Α. Θ. Σ.

— **Οἰνόη** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς βορείου παραλίας τῆς νήσου Ἰκαρίας, μεταξὺ τοῦ Ταυροπολίου, ἱεροῦ τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ τοῦ Δρακάνου ἀκρωτηρίου (*Στράβ.* XIV, 639), μετασχοῦσα τῆς ναυτικῆς συμμαχίας τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὸν Ε' π. Χ. αἰῶνα. Σῴζονται ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα αὐτῆς τοῦ 300 περίπου π. Χ. μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΟΙΝΑΙ ἢ ΟΙΝΑΙΩΝ. Ὁ L. Bürchner (εἰς «Petermanns Mitteilungen» 1894 τόμ. 40, σελ. 250 καὶ χάρτης τοῦ ἰδίου Insel Nikaria) ἀνεγνώρισεν ἴχνη της κατὰ τὴν βορείως τῆς νήσου παράλιον πεδιάδα, πρὸς δυσμὰς τοῦ Εὐδήλου. Α. Θ. Σ.

— **Οἰνόη** *[Ἀρχ.]*. Πηγή τις ἐν Ἀρκαδίᾳ παρὰ τὸν Ἀροάνιον (νῦν Κάτσανα), παραπόταμον τοῦ Λάδωνος. Πλησίον αὐτῆς ὑπῆρχεν ὁ τάφος τοῦ Χαλκώδοντος, βασιλέως τῶν ἐν Εὐβοίᾳ Χαλκιδέων. Α. Θ. Σ.

— **Οἰνόη** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου μεταξὺ Ἀμισοῦ καὶ Κοτυώρων. Τὸ πρῶτον ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἀρριανοῦ, πιστεύεται δὲ ὅτι ὑπῆρξεν ἀποικία τῆς Οἰνόης τῆς Ἀττικῆς. Εἶναι ἄγνωστον πότε ἱδρύθη ἡ πόλις. Πιθανῶς ἀνήκει καὶ αὐτὴ εἰς τὴν περίοδον τῆς ἀποικιακῆς ἐξαπλώσεως κατὰ τοὺς μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον χρόνους.

Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἡ Οἰνόη αὐξηθεῖσα εἰς πληθυσμὸν ἀπέβη μία τῶν σπουδαιοτέρων πόλεων τοῦ Πόντου. Ἕνεκα τῆς γεωγραφικῆς θέσεώς της κατέστη ἐπίνειον τῆς Νεοκαισαρείας καὶ τῆς ἄλλης περὶ αὐτὴν χώρας. Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Κομνηνῶν τῆς Τραπεζοῦντος ἡ Οἰνόη ἦτο ἡ πρωτεύουσα μιᾶς τῶν καλυτέρων ἐπαρχιῶν τοῦ κράτους των. Ἀξιομνημόνευτα μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος σῴζονται σήμερον ὀλίγα λείψανα τειχῶν παρὰ τὴν ἑλληνικὴν συνοικίαν, ὡς καὶ ἐλάχιστα ἀνάγλυφα τῶν χρόνων τοῦ Χριστοῦ. Ἐκ τῶν μεσαιωνικῶν τὸ μόνον ἄξιον λόγου εἶναι τὸ μίαν ὥραν ἀπέχον φρούριον, τὸ λεγόμενον τῆς Ὡριᾶς τὸ κάστρον, ὅπου εἶχον τὴν ἕδραν των οἱ δοῦκες τῆς Οἰνόης. Τοῦ φρουρίου τούτου σήμερον σῴζονται μόνον ἐρείπια. Ἐπειδὴ ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τῶν τιμαριούχων Τούρκων ὡς καταφύγιον καὶ ἀφετηρία ἀποστασίας κατὰ τῆς κυβερνήσεως, κατεστράφη κατὰ διαταγὴν αὐτῆς.

Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἡ πόλις ἔπαθε πολλά. Οἱ κάτοικοί της ὡς ναυτικοὶ ὑφίσταντο τὰ πάνδεινα εἰς τὰς ναυτικὰς ἀγγαρείας, ἕνεκα δὲ τούτου συνέβη ἀποδεκατισμὸς τοῦ πληθυσμοῦ, καταστραφέντων πολλῶν ἢ καὶ ἀλλαχοῦ καταφυγόντων. Φαίνεται ὅμως ὅτι καὶ ἀπέκτησαν μερικὰ προνόμια χάριν τῆς ναυτικῆς των ἱκανότητος, ἐπειδὴ εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ἔχουν διοικητὴν Χριστιανὸν μόνον αὐτοὶ ἐξ ὅλων τῶν πόλεων τοῦ Πόντου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν τιμαριούχων Τούρκων τοῦ Πόντου, τῶν λεγομένων ντερεμπέηδων, ἡ Οἰνόη καὶ ἡ πέριξ χώρα ὑπέφερον πολλὰ καὶ σχεδὸν κατεστράφησαν. Εἰς τὴν ἐρήμωσιν αὐτῶν συνετέλεσαν καὶ αἱ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ἐπιδρομαὶ τῶν Λαζῶν. Τῷ 1806 ἡ μὲν περίχωρος ἐλεηλατήθη καὶ ἐξηνδραποδίσθη, οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Οἰνόης ἄλλοι μὲν κατέφυγον εἰς τὰς διαφόρους παραλίους πόλεις τῆς Ῥωσίας, ἄλλοι δὲ μαζὶ μὲ τὸν ἀρχιερέα Μελέτιον κατέφυγον εἰς τὴν Σινώπην. Οὗτοι, παραμείναντες ἐνταῦθα ἀρκετὰ ἔτη, ἐπανῆλθον πάλιν εἰς τὴν Οἰνόην μετὰ τὴν ὁπωσδήποτε ἀποκατάστασιν τῆς ἡσυχίας καὶ ἀπετέλεσαν τὸν νέον πυρῆνα τῆς περαιτέρω αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ. Κατώρθωσαν δὲ ἐντὸς ὀλίγου σχετικῶς χρόνου νὰ προοδεύσουν ἕνεκα τῆς ναυτιλίας, εἰς τὴν ὁποίαν διεκρίνοντο ἐξ ὅλων τῶν κατοίκων τοῦ Πόντου, πυρκαϊὰ ὅμως ἐκραγεῖσα τῷ 1838 καὶ κατακαύσασα περὶ τὰς 1700 οἰκίας ἐπροξένησε νέαν κατάπτωσιν τῆς πόλεως. Ἐν τῷ μεταξὺ συνηθίσαντες καὶ οἱ σύνοικοι Τοῦρκοι εἰς τὴν ναυτιλίαν ἐπροξένησαν πολλὴν ζημίαν εἰς τὸ ναυτικὸν τῶν Οἰνοέων. Οὕτως, ἐνῷ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ναυτικῆς ἀκμῆς οἱ Οἰνοεῖς ἦσαν κάτοχοι πολλῶν δεκάδων πλοίων, λήγοντος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἐκ τῶν 80 μεγάλων πλοίων τῶν νηολογημένων ἐν Οἰνόῃ τὰ 60 ἀνῆκον εἰς Τούρκους. Οἱ περισσότεροι Οἰνοεῖς ἦσαν ναύκληροι ἢ ναῦται τῶν τουρκικῶν πλοίων.

Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἡ Οἰνόη ἦτο πρωτεύουσα τῆς ὑποδιοικήσεως Οὔνγια καὶ εἶχε πληθυσμὸν περίπου 9.000, ἐκ τῶν ὁποίων περὶ τοὺς 5.000 Ἕλληνες, οἱ δὲ λοιποὶ Τοῦρκοι. Ἀρμένιοι ὑπῆρχον ἐνταῦθα ἐλάχιστοι. Ἡ ἑλληνικὴ κοινότης κατώρθωσε νὰ προοδεύσῃ ἕνεκα τῆς φιλοπονίας καὶ ἐμπορικῆς ἰδιοφυΐας τῶν κατοίκων. Ἠσχολοῦντο οὗτοι εἰς τὴν ναυπηγικήν, τὴν σχοινοποιίαν, τὴν κεραμευτικὴν καὶ τὴν ἐξαγωγὴν μαλακῶν λευκῶν πετρῶν ὁμοίων πρὸς μάρμαρον.

Εἴδη ἐμπορίου ἦσαν καὶ ἡ ναυπηγήσιμος ξυλεία, ἡ ὁποία εἶναι ἀρίστη ἐκ τῶν πλουσίων δασῶν τῆς περιφερείας, προϊόντα γεωργικὰ (σῖτος, ἀραβόσιτος, ὄρυζα, κριθή, βρόμη, ῥεβίθια, φασόλια, φακή, κουκκιά, λινάρι καὶ κάνναβις), ἔτι δὲ ὀπωρικὰ (μῆλα καὶ ἀπίδια) καὶ προϊόντα κτηνοτροφικὰ (βούτυρον καὶ τυρός). Ὑπῆρχεν ἐνταῦθα καὶ μονοπώλιον καπνοῦ. Ἡ ἑλληνικὴ κοινότης διετήρει τετρατάξιον δημοτικὸν καὶ τριτάξιον ἑλληνικόν, εἰς τὰ ὁποῖα ἐφοίτων ἄνω τῶν 400 μηθητῶν.

Κατὰ τοὺς τελευταίους διωγμοὺς ἡ ἑλληνικὴ κοινότης μετὰ τῶν πέριξ ὀκτὼ ἑλληνικῶν χωρίων ὑπέστησαν ὅσα καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες τοῦ Πόντου. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1917 διετάχθη καὶ τῆς Οἰνόης ἡ ἐκκένωσις, οἱ δὲ κάτοικοι διεσκορπίσθησαν εἰς τὰς περιφερείας Νεοκαισαρείας, Ζήλων καὶ ἀλλαχοῦ. Ὅσοι ἐκ τούτων κατώρθωσαν νὰ ἐπιζήσουν ὑπήχθησαν εἰς τὴν ἀνταλλαγήν.

Α. Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

— **Οἰνόη** *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μεγαρίδος τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 469. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ συνεταιρισμὸν ἀκτημόνων καλλιεργητῶν. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μάζι*. —2) Χωρίον τοῦ νομοῦ Ἀττικοβοιωτίας (βλ. λ. *Σχηματάρι*). —3) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ νομοῦ Ἠλείας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 399. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Κούλουγλη*. —4) Χωρίον τῆς κοινότητος Ὀρεστιάδος τῆς ἐπαρχίας Ὀρεστιάδος τοῦ νομοῦ Ἕβρου. Κάτ. (1928) 737. —5) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ νομοῦ Κοζάνης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 384. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Γαλλιάνα* (πρ. Ραχμανλῆ) καὶ *Φτελιὰ* (πρ. Σαρμουσάρ). Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ γεωργικὸν πιστωτικὸν συνεταιρισμόν. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ἰλεσλῆ*. —6) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καστορίας τοῦ νομοῦ Φλωρίνης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 602. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ὄσιανη*. Ν. Φ.

— **Οἰνόη** *[Γεωγρ.]* Χωρίον τῆς Ἀν. Θρᾴκης ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Ἀδριανουπόλεως τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1920) 4,9. Τουρκιστὶ ἐκαλεῖτο *Ἰνὲὀγλοῦ*.

Οἰνόης. Στρατηγὸς Βυζαντινὸς (βλ. λ. *Οἰνιάτης*).

οἰνοθήρα (ἡ) (Oenothera) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀναγροειδῶν* ἢ *ὀναγριδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Ἀμερικῆς καί τινα τῆς Εὐρώπης, ὧν ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ *οἰνοθήρα ἡ εὐρωπαϊκὴ* (Oenothera europaea), πόα κοσμητική, καλλιεργουμένη ὑπὸ πλείστας ποικιλίας. Δ. Ν. Π.

Οἰνοθήρα ἡ εὐρωπαϊκή.

Οἴνοκλος *[Μυθολ.]*. Μυθικὸς βασιλεὺς τῶν Αἰνιάνων, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ ὁποίου μετῴκησαν οὗτοι εἰς τὴν περὶ τοὺς Δελφοὺς χώραν, καταλαβόντες τὴν Κίρραν. Ἕνεκα ὅμως τῆς μαστιζούσης τὴν χώραν διαρκοῦς ξηρασίας ἐθανατώθη ὑπ' αὐτῶν κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀπόλλωνος διὰ λιθοβολισμοῦ (*Πλουτάρχ.* Αἰτ. Ἑλλην.). Α. Θ. Σ.

οἰνοκυανίνη (ἡ) ἢ **οἰνολίνη**. Ἐκαλεῖτο οὕτω ἄλλοτε ἐν τῇ οἰνολογίᾳ ἡ χρωστικὴ τοῦ οἴνου, δηλαδὴ ἡ *οἰνίνη* (βλ. λ.).

οἰνολάσπη (ἡ), Καλεῖται ἡ στερεὰ ὑποστάθμη, ἥτις συγκεντροῦται ἐπὶ τοῦ πυθμένος τῶν οἰνοδοχείων μετὰ τὸ πέρας τῆς ζυμώσεως καὶ τὴν διαύγασιν τοῦ παραχθέντος οἴνου. Ἡ οἰνολάσπη αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἀκαθαρσιῶν, ἃς εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ τὸ γλεῦκος (στεμφύλων κλπ.), ἐκ κυττάρων νεκρᾶς ζύμης καὶ ἐκ διαφόρων ἁλάτων, ἅτινα διὰ τῆς παραγωγῆς τῆς ἀλκοόλης κατέστησαν ἀδιάλυτα (ὡς λ.χ. τὸ ὄξινον τρυγικὸν κάλιον). Ἐπὶ ῥητινίτου οἴνου εἰς τὴν οἰνολάσπην ἀπαντᾷ καὶ σημαντικὴ ποσότης ῥητίνης. Ἐκ τῆς οἰνολάσπης διὰ καταλλήλου κατεργασίας παραλαμβάνεται ὡς σημαντικώτερον συστατικὸν τὸ τρυγικὸν ὀξύ. Ἐκ δὲ τῶν οἰνολασπῶν τοῦ ῥητινίτου δύνανται νὰ παραληφθοῦν καὶ τὰ συστατικὰ τῆς ῥητίνης, δηλαδὴ τὸ τερεβινθέλαιον καὶ τὸ κολοφώνιον. Ἀποτελεῖ σημαντικὸν εἶδος τοῦ ἐμπορίου. Σ. Γ.

Digitized by Google

οἰνολίνη (ἡ) βλ. *οἰνοκυανίνη*.

οἰνολογία (ἡ). Ἡ ἐπιστήμη ἡ ἔχουσα ὡς σκοπὸν τὴν ἔρευναν καὶ τὴν μελέτην τοῦ οἴνου καὶ τῶν συνθηκῶν τῆς παρασκευῆς καὶ διατηρήσεως αὐτοῦ.

Ἡ ἀποσχόλησις μὲ τὰ ζητήματα τοῦ οἴνου ἔχει παλαιοτάτην ἀρχήν, ἡ ἐπὶ τῇ βάσει ὅμως ἐπιστημονικῶν ἀρχῶν ἀνάπτυξις αὐτῆς ἄρχεται κυρίως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Lavoisier (1789), αἱ θεμελιώδεις δὲ βάσεις τῆς οἰνολογίας ὡς καθαρᾶς ἐπιστήμης πλέον ἐτέθησαν ὑπὸ τοῦ περιφήμου Γάλλου σοφοῦ Pasteur, ὅστις δικαίως θεωρεῖται ὡς ὁ ἱδρυτὴς καὶ θεμελιωτὴς τῆς ἐπιστημονικῆς οἰνολογίας. Ὁ Pasteur ἠσχολήθη τόσον μὲ τοὺς κατὰ τὴν ζύμωσιν τοῦ γλεύκους ἐπιτελουμένους σχηματισμούς, ὅσον καὶ μὲ τὴν αἰτιολογίαν τῆς ζυμώσεως, ὑποδείξας ὡς αἰτίαν αὐτῆς τοὺς ζυθομύκητας. Τὰς ἐρεύνας τοῦ Pasteur ἐπηκολούθησαν ἄλλαι σοφωτάτων ἐρευνητῶν, ὡς οἱ Duclaux, Buchner κλπ. Ἡ ἔρευνα τῶν ζητημάτων τοῦ οἴνου κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἔχει αἰσθητότατα προαχθῆ. Σ. Γ.

οἰνολογικός, *—ή, —όν*. Ὁ ὁπωσδήποτε σχετιζόμενος μὲ τὴν οἰνολογίαν: «οἰνολογικὸν ἐργαστήριον,—περιοδικόν», «οἰνολογικὴ μελέτη», «οἰνολογικὰ προϊόντα, —ὄργανα κλπ.». Σ. Γ.

οἰνολόγος (ὁ). Ὁ εἰδικὸς ἐπιστήμων ἢ ἐμπειροτέχνης ὁ ἀσχολούμενος γενικῶς μὲ τὸν οἶνον, ἤτοι τὴν παρασκευὴν αὐτοῦ, τὴν βελτίωσιν, τὴν θεραπείαν, τὴν διατήρησιν κλπ. Σ. Γ.

οἰνομαγειρεῖον (τό)· κατάστημα ἔνθα παρασκευάζονται φαγητὰ (μαγειρεῖον) καὶ πωλεῖται οἶνος (κοιν. *ταβέρνα*).

οἰνομάγειρος (ὁ)· ὁ διατηρῶν οἰνομαγειρεῖον, ὁ *ταβερνιάρης*.

οἰνομανὴς (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ὁ ἐμμανῶς ἀγαπῶν τὸν οἶνον, οἰνοπότης.

οἰνομανία (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ οἰνομανοῦς, ἐμμανής, ἀκράτητος οἰνοποσία.

Οἰνόμαος *[Μυθολ.]*. —1) Ὁ μυθικὸς τῆς ἐν Ἤλιδι Πίσης βασιλεύς, υἱὸς τοῦ Ἀλξίονος ἤ, ὡς ἐπιστεύετο, μᾶλλον τοῦ Ἄρεως καὶ τῆς Ἁρπίνης, θυγατρὸς τοῦ Ἀσωποῦ, ἤ, κατ' ἄλλον μῦθον, τῆς Στερόπης, μιᾶς τῶν Πληϊάδων. Νυμφευθεὶς τὴν Εὐαρέτην, θυγατέρα τοῦ Ἀκρισίου, ἀπέκτησεν ἐξ αὐτῆς δύο τέκνα, τὴν περιλάλητον Ἱπποδάμειαν καὶ τὸν Λεύκιππον. Ἐπειδὴ εἶχεν ἀνακοινωθῆ εἰς αὐτὸν χρησμὸς ὅτι θὰ ἐφονεύετο ὑπὸ τοῦ συζύγου τῆς θυγατρός του, εἶχε δηλώσει ὅτι θὰ ἐνύμφευε ταύτην μετ' ἐκείνου ἐκ τῶν μνηστήρων της, ὅστις θὰ τὸν ἐνίκα εἰς τὴν ἁρματοδρομίαν. Δέκα τρεῖς μνηστῆρες, ἡττηθέντες ὑπ' αὐτοῦ ἕνεκα τῆς θαυμαστῆς ταχύτητος τῶν ἵππων του, εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ βωμοῦ τοῦ Διὸς μέχρι τοῦ ἐν τῷ Κορινθιακῷ ἰσθμῷ βωμοῦ τοῦ Ποσειδῶνος ἁρματοδρομίαν, εἶχον φονευθῆ διὰ τοῦ δόρατός του, ὅτε ἐνεφανίσθη νὰ διαγωνισθῇ πρὸς αὐτόν, ὡς δέκατος τέταρτος μνηστήρ, ὁ Πέλοψ, υἱὸς τοῦ ἐκ-

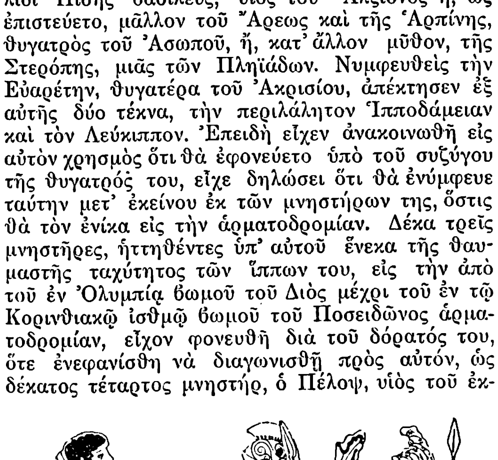

Ἱπποδάμεια, Οἰνόμαος καὶ Πέλοψ περὶ τὸν βωμόν.
[Ἀρχαία ἀγγειογραφία ἐξ Ἀπουλίας.]

διωχθέντος ἐξ Ἀσίας εἰς Ἑλλάδα διὰ τὴν ἀσέβειάν του Ταντάλου. Ὁ Πέλοψ κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς ἁρματοδρομίας κατῆλθεν εἰς τὸν αἰγιαλὸν καὶ ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειαν τοῦ Ποσειδῶνος, ὅστις καὶ τῷ παρέσχε ταύτην, παραδώσας εἰς αὐτὸν χρυσοῦν ἅρμα καὶ πτερωτοὺς ἵππους. Ἐκτὸς τῆς βοηθείας τοῦ Ποσειδῶνος, κατώρθωσεν ὁ Πέλοψ νὰ τύχῃ καὶ τῆς συνδρομῆς τῆς Ἱπποδαμείας, ἥτις, ἐρασθεῖσα αὐτοῦ, ἐξησφάλισε διὰ δόλου εἰς τοῦτον τὴν νίκην, πείσασα τὸν ἡνίοχον τοῦ Οἰνομάου Μυρτίλον ν' ἀφαιρέσῃ τὸν σφηνίσκον τοῦ ἄξονος ἑνὸς τῶν τροχῶν τοῦ ἅρματος τοῦ πατρός της καὶ παρασκευάσασα οὕτω τὴν ἀπὸ τοῦ ἅρματος πτῶσίν του, εὐθὺς ὡς ἐπέβη αὐτοῦ. Μετὰ τὸν ἐκ τῆς πτώσεως ἐπελθόντα θάνατον τοῦ Οἰνομάου, ὁ Πέλοψ ἔφυγε μετὰ τῆς Ἱπποδαμείας καὶ τοῦ Μυρτίλου μακρὰν τῆς Ἤλιδος, φοβηθέντες τὴν ὀργὴν τῶν ὑπηκόων τοῦ Οἰνομάου. Ὅτε δὲ εὑρίσκοντο ἐν Γαιρεστῷ τῆς Εὐβοίας, ὁ Πέλοψ ἐκρήμνισε τὸν Μυρτίλον ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου εἰς τὴν θάλασσαν, διότι καθ' ὁδὸν εἶχεν ἀποπειραθῆ ν' ἀποπλανήσῃ τὴν Ἱπποδάμειαν. Κρημνιζόμενος ὁ Μυρτίλος εἰς τὸ πέλαγος, τὸ ὁποῖον ἀπ' αὐτοῦ, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐπωνομάσθη Μυρτῷον, ἱκέτευσε τὸν πατέρα του Ἑρμῆν νὰ τιμωρήσῃ τὸν φονέα του (*Σοφ*. Ἠλ. 509). Οὕτως ὁ Πέλοψ δὲν ἐκληρονόμησε μόνον τὰς τοῦ πατρός του ἁμαρτίας, ἀλλ' ἐπεβαρύνθη καὶ μὲ τὸ ἔγκλημα τὸ ὁποῖον αὐτὸς διέπραξε. Διὰ τὰ προρρηθέντα ὅμως ἐγκλήματα δὲν ἐτιμωρήθη οὗτος, ἀλλ' οἱ ἀπόγονοί του (βλ. καὶ λ. *Πέλοψ*, *Ἱπποδάμεια*, *Ἀτρεύς*, *Θυέστης*).

Ἡ ἁρματοδρομία Οἰνομάου—Πέλοπος ὑπῆρξε τὸ θέμα τοῦ γλυπτοῦ κόσμου τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναοῦ τοῦ Διός. Ἡ μορφὴ τοῦ Οἰνομάου ἐκόσμει καὶ τὴν λάρνακα τοῦ Κυψέλου, εἰς τὴν ὁποίαν παρίστατο οὗτος διώκων τὸν Πέλοπα καὶ τὴν Ἱπποδάμειαν. Καὶ κίων, τοῦ Οἰνομάου καλούμενος, ἐδεικνύετο ἐν Ὀλυμπίᾳ μὲ ἐπίγραμμα, προερχόμενος, ὡς ἐπιστεύετο, ἐκ τῆς ὑπὸ κεραυνοῦ καταστραφείσης οἰκίας του, καὶ τάφος αὐτοῦ παρὰ τὸν Κλάδεον ποταμόν, ὡς καὶ τάφος τῶν ὑπ' αὐτοῦ φονευθέντων μνηστήρων τῆς Ἱπποδαμείας. Μὲ τὸν μῦθον τοῦ Οἰνομάου εἶχον ἀσχοληθῆ καὶ πολλοὶ ἄλλοι καλλιτέχναι καὶ ποιηταὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους.

— 2) Υἱὸς τοῦ Διονύσου καὶ πατὴρ τοῦ Οἰνοπίωνος.

— 3) Ἀχαιός τις, φονευθεὶς κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας ὑπὸ τοῦ Ἕκτορος (*Ὁμ*. Ἰλ. Ε, 706).

— 4) *Οἰνόμαος ὁ Κοθωκίδης*, παρώνυμον τοῦ Ἀθηναίου ῥήτορος *Αἰσχίνου*, ἀφ' οὗ χρόνου οὗτος εἶχεν ὑποκριθῆ ἐν τῷ θεάτρῳ τὸ πρόσωπον τοῦ Οἰνομάου (*Δημοσθ*. Περὶ τοῦ Στεφ. 288) καὶ ἄλλοι τινές. ΚΑΨ.

οἰνόμελι (τό). Μεῖγμα οἴνου καὶ μέλιτος ἢ μᾶλλον ζυμωθὲν διάλυμα μέλιτος. Ἐχρησιμοποιεῖτο εὐρύτατα μεταξὺ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὡς ἀλκοολοῦχον εὐφραντικόν. Σ. Γ.

οἰνομετρία (ἡ). Ἀντὶ τοῦ πληρεστέρου *οἰνοπνευματομετρία*, δηλοῦσα τὸν προσδιορισμὸν τοῦ εἰς τὸν οἶνον ἢ γενικώτερον τὰ ἀλκοολοῦχα ποτὰ περιεχομένου οἰνοπνεύματος (ἀλκοόλης). Σ. Γ.

οἰνομετρικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν *οἰνομετρίαν* (βλ. λ.).

οἰνόμετρον (τό), ἢ ***οἰνοσκόπιον***. Ἐμπορικὸν ὄργανον πρὸς εὕρεσιν τῆς εἰς οἰνόπνευμα περιεκτικότητος ἑνὸς οἴνου. Βασίζεται ἐπὶ τῶν τριχοειδῶν φαινομένων, ἀλλὰ λόγῳ τοῦ ὄχι ἀκριβοῦς τῶν ἀποτελεσμάτων ἔχει σήμερον σχεδὸν παντελῶς ἐγκαταλειφθῆ. Σ. Γ.

οἰνόμικτος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ ἀνάμικτος μὲ οἶνον.

οἰνοξειδάση (ἡ). Ὀξειδωτικὸν φύραμα ὀξειδοῦν διὰ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ὀξυγόνου τὴν χρωστικὴν τοῦ οἴνου. Προκαλεῖ τὴν καλουμένην ἀμαύρωσιν τοῦ οἴνου, ἥτις θεραπεύεται διὰ παστεριςμοῦ. Σ. Γ.

οἶνοξος (τό). Τὸ ἐξ οἴνου ὄξος (βλ. λ.).

οἰνοπαραγωγὴ (ἡ)· ἡ παραγωγὴ οἴνου ἔν τινι τόπῳ: «ἡ οἰνοπαραγωγὴ Ἀττικῆς».

οἰνοπαραγωγός (ὁ, ἡ)· ὁ παράγων οἶνον, ὁ ἔχων ὡς κατ' ἐξοχὴν εἰσόδημα τὸν ἐκ τοῦ ἀμπέλων του οἶνον, ἀμπελοκτήμων: «οἱ οἰνοπαραγωγοὶ Ἀττικῆς».

Οἰνοπία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιότατον ὄνομα (*Πινδ*. Ἴσθμ. Η, 43) τῆς νήσου *Αἰγίνης*. Σ. Ε. Λ.

Οἰνοπίδης. Πατρωνυμικόν, ἤτοι ὁ υἱὸς τοῦ Οἴνοπος Ἕλενος, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἕκτορος καὶ Ἄρεως (Ἰλιάδ. Ε, 707). Α. Θ. Σ.

Οἰνοπίων *[Μυθολ.]*. Μυθικὸς ἥρως ἐκ Κρήτης, υἱὸς τοῦ Διονύσου (κατ' ἄλλον μῦθον τοῦ Θησέως) καὶ τῆς Ἀριάδνης, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Ραδάμανθυς ἐδώρησε τὴν νῆσον Χίον. Εἰς ταύτην κατέπλευσεν ὁ Οἰνοπίων συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς συζύγου του Ἑλίκης καὶ τῶν τέκνων των Τάλου, Εὐάνθους, Μέλανος, Σαλάγου, Ἀθάμαντος καὶ Μερόπης καὶ ἱκανοῦ ἀριθμοῦ Κρητῶν. Ἡ Χίος ηὐτύχησεν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Οἰνοπίωνος, διότι, διδαχθεὶς οὗτος ὑπὸ τοῦ πατρός του τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου καὶ τὴν κατασκευὴν οἴνου, κατέστησε τὴν νῆσον οἰνοπαραγωγὸν χώραν. Ἐπὶ τῆς βασιλείας του μετῴκησαν εἰς Χίον καὶ Κᾶρες καὶ Ἄβαντες ἐξ Εὐβοίας (*Παυσ*. VII. 4. 8). Τὴν εὐτυχίαν του διετάραξε μόνον ὁ βιασμὸς τῆς θυγατρός του ὑπὸ τοῦ Ὠρίωνος, τὸν ὁποῖον ἐξεδικήθη ὅμως ὁ Οἰνοπίων, τυφλώσας αὐτὸν ἐνῷ ἐκοιμᾶτο, μεθυσθεὶς ὑπ' αὐτοῦ. Τὴν ὀργὴν τοῦ Ὠρίωνος διέφυγεν ὁ Οἰνοπίων κρυβεὶς εἰς ἡφαιστότευκτον ὑπὸ τὴν γῆν οἶκον, κατασκευασθέντα χάριν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος. Ὁ τάφος του, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνεγράφοντο τὰ ἔργα του, ἐδεί-

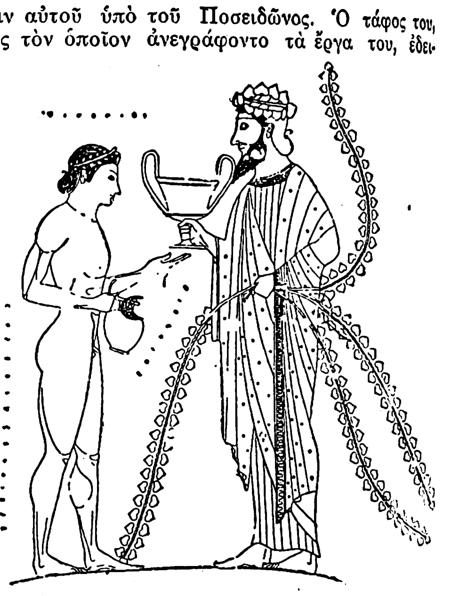

Οἰνοπίων καὶ Διόνυσος.
[Ἀγγειογραφία τοῦ Ἐξηκίου κατὰ τὸν Benndorf.]

κνύετο ἐν Χίῳ μέχρι τῶν χρόνων τοῦ περιηγητοῦ Παυσανίου. ΚΑΨ.

οἰνόπνευμα, *—ατος* (τό). Τὸ πνεῦμα τοῦ οἴνου, τὸ λαμβανόμενον δηλαδὴ προϊὸν δι' ἀποστάξεως τοῦ οἴνου καὶ γενικώτερον διαφόρων δι' ἀλκοολικῆς ζυμώσεως παραχθέντων ἀλκοολούχων ποτῶν (βλ. λ. *ἀλκοόλη*).

— **οἰνοπνεύματος *φορολογία*** *[Δημοσ. Οἰκον.]*· βλ. λ. *καταναλώσεως φόρος* (τ. ΙΔ' σ. 70 β').

οἰνοπνευματίασις (ἡ) *[Ὑγιειν.]*· βλ. λ. *ἀλκοολισμός*.

οἰνοπνευματικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ οἰνόπνευμα: «οἰνοπνευματικὸν θερμόμετρον», θερμόμετρον δι' οἰνοπνεύματος ἀντὶ ὑδραργύρου.

—**οἰνοπνευματικὸς *βαθμός***. Τρόπος ἐκφράσεως τῆς εἰς οἰνόπνευμα περιεκτικότητος ἑνὸς οἰνοπνευματούχου ὑγροῦ, παρέχον τοὺς εἰς 100 ὄγκους οἰνοπνευματούχου ὑγροῦ καὶ ἐν θερμοκρασίᾳ 15° περιεχομένους ὄγκους αἰθυλικῆς ἀλκοόλης. Σ. Γ.

οἰνοπνευματοζύγιον (τό)· βλ. *οἰνοπνευματόμετρον*.

οἰνοπνευματομέτρησις (ἡ)· βλ. *οἰνοπνευματομετρία*.

οἰνοπνευματομετρητὴς (ὁ). Αὐτομάτου λειτουργίας συσκευή, χρησιμεύουσα πρὸς μέτρησιν τοῦ παραγομένου οἰνοπνεύματος. Ἡ συσκευὴ αὕτη προσαρμόζεται εἰς τὴν ἐκροὴν τοῦ ἀποστακτικοῦ μηχανήματος. Οἱ τελειότεροι οἰνοπνευματομετρηταὶ εἶναι τοῦ οἴκου Siemens, οἵτινες καὶ χρησιμοποιοῦνται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τῶν ἐν Ἑλλάδι οἰνοπνευματοποιείων. Σ. Γ.

οἰνοπνευματομετρία (ἡ), ἢ ***οἰνοπνευματομέτρησις***. Καλεῖται ὁ προσδιορισμὸς τῆς εἰς αἰθυλικὴν ἀλκοόλην (οἰνόπνευμα) περιεκτικότητος ἀλκοολούχου τινὸς ὑγροῦ. Ὁ προσδιορισμὸς τῆς περιεκτικότητος εἰς οἰνόπνευμα (τῆς ἰσχύος δηλαδὴ) τῶν ἀλκοολούχων ὑγρῶν ἀπὸ ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς ἀπησχόλει τὴν ἀνθρωπότητα, σήμερον ὅμως, τελειοποιηθέντων τῶν μέσων καὶ συντελούσης τῆς μεγίστης φορολογίας, ἣν ἔχουν θεσπίσει ὅλα σχεδὸν τὰ κράτη, ἔχει ἐξελιχθῆ εἰς ἀκριβέστατον καὶ λίαν ἀπαραίτητον προσδιορισμόν. Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἡ ἀνίχνευσις (ποιοτικὴ καὶ κατὰ προσέγγισιν ποσοτικὴ) ἐγίνετο ῥιπτομένης ποσότητος τοῦ ἐξεταζομένου ὑγροῦ ἐπὶ πυρᾶς, ὁπότε ἐὰν ἀνεφλέγετο ἐσήμαινεν ὅτι περιεῖχε οἰνόπνευμα. Σήμερον ὁ προσδιορισμὸς τῆς εἰς οἰνόπνευμα περιεκτικότητος ἑνὸς ὑγροῦ γίνεται δι' ἀκριβοῦς προσδιορισμοῦ τοῦ εἰδικοῦ βάρους τούτου εἰς 15° Κ. καὶ χρησιμοποιήσεως καταλλήλων πινάκων, ὡς οἱ τοῦ Windisch. Ἐννοεῖται ὅτι τοῦτο δύναται νὰ γίνῃ μόνον ὅταν πρόκειται περὶ ἁπλοῦ μείγματος οἰνοπνεύματος καὶ ὕδατος, ὅταν ὅμως ἔχομεν πρὸς ἐξέτασιν ὑγρά, ὡς ὁ οἶνος, ὁ ζῦθος, ἀποστάγματα, ἡδύποτα κτλ., εἰς τὰ ὁποῖα, πλὴν τοῦ ὕδατος καὶ οἰνοπνεύματος, ὑπάρχουσιν ἐν διαλύσει καὶ ἄλλαι ὗλαι, αἵτινες ὡς εἰκὸς ἐπηρεάζουν τὸ εἰδικὸν βάρος τοῦ ὑγροῦ, τότε ἐνδείκνυται ἡ προηγουμένη ἀπόσταξις τοῦ ὑγροῦ καὶ συμπλήρωσις τοῦ ἀποστάγματος δι' ὕδατος μέχρι τοῦ ἀρχικοῦ ὄγκου· ἐκ τοῦ εἰδικοῦ δὲ βάρους τοῦ ἀποστάγματος τούτου εὑρίσκομεν τότε τὴν εἰς οἰνόπνευμα περιεκτικότητα τοῦ ἀρχικοῦ ὑγροῦ. Ἡ εἰς οἰνόπνευμα περιεκτικότης δύναται νὰ εὑρεθῇ καὶ κατ' ἄλλους τρόπους, ὡς λ. χ. διὰ βρασιμέτρου κτλ., ἀλλ' ἡ ἐπιτυγχανομένη ἀκρίβεια δὲν εἶναι μεγάλη. Σ. Γ.

Digitized by Google

οἰνοπνευματόμετρον (τό). Καλεῖται (*παλαιότερον οἰνοπνευματοζύγιον*) εἰδικῶς κατεσκευασμένον *ἀραιόμετρον* (βλ. λ.) σταθεροῦ βάρους, παρέχον δι' ἀπ' εὐθείας ἀναγνώσεως ἐπὶ τοῦ στελέχους αὐτοῦ τὸν οἰνοπνευματικὸν βαθμὸν ἑνὸς ὑγροῦ (κυρίως ὅμως ἁπλοῦ μείγματος οἰνοπνεύματος καὶ ὕδατος). Σ. Γ.

οἰνοπνευματοποιεῖον (τό). Ἐργοστάσιον παραγωγῆς εἰς μικρὰν ἢ μεγάλην κλίμακα οἰνοπνεύματος ἢ οἰνοπνευματούχων ποτῶν.

οἰνοπνευματοποιήσιμος (ὁ, ἡ), —ον (τό). Ὁ δυνάμενος νὰ μετατραπῇ εἰς οἰνόπνευμα. Λέγεται κυρίως περὶ τῶν ὑλῶν ἐκείνων, αἵτινες διὰ μεγαλυτέρας ἢ μικροτέρας κατεργασίας δύνανται νὰ ὑποστῶσιν οἰνοπνευματικὴν ζύμωσιν, ὡς λ. χ. τὰ σάκχαρα, τὸ ἄμυλον κ.λ.π. Σ. Γ.

οἰνοπνευματοποιία (ἡ)· ἡ βιομηχανία τῆς παραγωγῆς οἰνοπνεύματος καὶ ποτῶν οἰνοπνευματωδῶν (βλ. λ. *ἀλκοόλ*).

— *[Νομοθ.]* Μεταξὺ τῶν φόρων καταναλώσεως, τοὺς ὁποίους ἡ κυβέρνησις τοῦ Χ. Τρικούπη εἰσήγαγε τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι, ἦτο ὁ διὰ τοῦ νόμου ,ΑΡΗ' τοῦ 1883 «περὶ ἐπιβολῆς δικαιώματος καταναλώσεως ἐπὶ τοῦ ζύθου καὶ τῶν πνευματωδῶν ποτῶν» ἐπιβληθείς. Τὸ δικαίωμα ὡρίσθη εἰς δραχμὴν μίαν κατ' ὀκᾶν τοῦ περιεχομένου ἀνύδρου οἰνοπνεύματος ἐπὶ παντὸς πνευματώδους ὑγροῦ. Διὰ τοῦ νόμου ,ΑΦΙΒ' τοῦ 1887 ὡρίσθη ὅτι, ἂν τὸ οἰνόπνευμα παράγηται ἐξ ἐγχωρίων προϊόντων, δηλ. σακχαρωδῶν ὀπωρῶν, οἷον σταφυλῶν, στεμφύλων, σύκων, ὑποβάλλεται εἰς φόρον καταναλώσεως ἐλαφρότερον τοῦ παραγομένου ἐξ ὑλῶν ἀμυλωδῶν, ἔξωθεν εἰσαγομένων· σκοπὸς τοῦ διαφορισμοῦ τούτου ἦτο ἡ ὠφέλεια τῆς ἐγχωρίου πρώτης ὕλης οἰνοπνευματοποιίας, εἰς ἣν ἐδόθη ὡς βραβεῖον ἡ διαφορὰ τοῦ φόρου, ἤτοι 33 τοῖς % τοῦ φόρου, ἵνα κατασταθῇ δυνατὴ ἡ χρησιμοποίησις τῆς ἐγχωρίας πρώτης ὕλης ὑπὸ τῆς οἰνοπνευματοποιίας καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας τῆς πνευματοποιίας ἐκ σακχαρωδῶν ὑλῶν. Ἐπηκολούθησαν οἱ νόμοι ,ΑΧΝΣΤ' τοῦ 1888, ,ΑΨΠ' τοῦ 1889, ,ΒΡΘ' τοῦ 1892 καὶ ,ΒΡϞΓ' τοῦ 1892, ὅστις, προκληθεὶς ἐκ τῆς σταφιδικῆς κρίσεως, κατήργησε τὴν φορολογίαν τῶν οἰνοπνευματοποιῶν α' καὶ β' κατηγορίας, ἵνα ἀφεθῇ ἐλευθέρα ἡ κατεργασία τῆς σταφίδος πρὸς οἰνοπνευματοποιίαν. Διὰ δὲ τῶν νόμων ,ΒΤΘ' τοῦ 1895, ,ΒΥΚΕ' τοῦ 1896, ,ΒΩΜΘ' τοῦ 1898 ἀπηγορεύθη, πρὸς προστασίαν ἰδίως τῆς σταφίδος καὶ κατανάλωσιν τοῦ πλεονάσματος (παρακρατήματος) αὐτῆς ὑπὸ τῆς ἀποσταλακτικῆς βιομηχανίας, ἡ ἐν τῷ κράτει ἀπόσταξις οἰνοπνεύματος ἀπὸ ἄλλας ὕλας, πλὴν τῶν ἐξ ἀμπέλων καὶ σταφιδαμπέλων, καὶ εἶτα τῶν σύκων, κομάρων, συκομόρων, μήλων, κορομήλων καὶ κερατίων, ἡ ἀπαγόρευσις δ' αὐτὴ διατηρεῖται κατ' ἀρχὴν μέχρι σήμερον. Ὁ νόμος ,ΒΧΚΖ' τοῦ 1899 ἐπανέφερεν ἐν ἰσχύϊ τὸ δικαίωμα καταναλώσεως ἐπὶ τῶν οἰνοπνευματούχων ὑγρῶν καὶ ποτῶν· ὁ φορολογικὸς ὅρος ὡρίσθη ἐλαφρός, ἀλλ' ἡ πεῖρα τῆς ἐφαρμογῆς του ἀπέδειξεν ὅτι ἡ φορολογία ὠφέλησε τὴν ἀληθῆ βιομηχανίαν τοῦ οἰνοπνεύματος, διότι τὴν ἀπήλλαξε τοῦ ἀνταγωνισμοῦ νόθων τινῶν βιομηχάνων, οἵτινες, ἐπωφελούμενοι τῆς προϋφισταμένης ἀσυδοσίας, ἐπήγνυον πρόχειρον καὶ ἀσυνείδητον βιομηχανίαν, ἐξευτελίζουσαν τὸ προϊὸν τῆς ἀποστάξεως. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τῆς ἐξασφαλίσεως ἀνωτέρου ἐσόδου καὶ ἐνισχύσεως τῆς ἀποσταλακτικῆς βιομηχανίας ἐν ταὐτῷ, ὁ νόμος ,ΓΖ' τοῦ 1904 ἐπέβαλε βαρύτερον δικαίωμα καταναλώσεως ἐπὶ τῶν οἰνοπνευματοποιῶν καὶ ποτοποιῶν, συμπεριέλαβε δὲ καὶ τοὺς πωλητὰς οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν καὶ ζύθου εἰς τὴν ὑποχρέωσιν πληρωμῆς δικαιώματος δι' εἰδικῆς ἀδείας. Ἀλλὰ τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐπέβαλε «κατ' ἀποκοπὴν» ἐλαφρὰν φορολογίαν ἐπὶ τοῦ παραγομένου οἰνοπνεύματος καὶ ἕνεκα τούτου ἦτο ἐνδεδειγμένη, πρὸς ἱκανοποίησιν ἀναγκῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἡ συστηματικωτέρα διαμόρφωσις τῆς φορολογίας ταύτης, ἀπόπειρα ὅμως γενομένη ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν Δ. Γούναρη, ὑποβαλόντος εἰς τὴν βουλὴν τῇ 17 Νοεμβρίου 1908 περὶ τῆς φορολογίας ταύτης νομοσχέδιον, ἀπέτυχε, μὴ ψηφισθέντος τοῦ νομοσχεδίου.

Ἰσχύουσα νομοθεσία. Κατὰ τὴν φορολογικὴν μεταρρύθμισιν, τὴν ἐπακολουθήσασαν τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Γουδῆ (1909), ἐγένετο ριζικὴ μεταβολὴ τῆς φορολογίας τοῦ οἰνοπνεύματος διὰ τοῦ νόμου ,ΓΦΚΕ' τῆς 13 Ἰανουαρίου 1910, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου διεμορφώθη πληρέστερον τὸ σύστημα τῆς φορολογίας, ὡς ἰσχύει σήμερον, διεπόμενον ὑπὸ τοῦ «περὶ φορολογίας τοῦ οἰνοπνεύματος» νόμου 971 τοῦ 1917, συμπληρωθέντος καὶ τροποποιηθέντος διὰ νεωτέρων νόμων καὶ διαταγμάτων.

Τὸ σύστημα τοῦτο εἶναι δυαδικόν, συνιστάμενον ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὸ «δικαίωμα» ἀσκήσεως ἐπαγγέλματος ποτοποιῶν καὶ οἰνοπνευματοποιῶν α' κατηγορίας (πλὴν τῶν δεκαημέρων, κεφ. 8, ἄρθρ. 3 προϋπολογισμοῦ ἐσόδων), ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὸν φόρον καταναλώσεως (βλ. λ.) ἐπὶ τοῦ οἰνοπνεύματος κεφ. 8, ἄρθρ. 4). Βασίζεται δὲ τὸ σύστημα ἐπὶ διακρίσεως τῶν ἐργαζομένων διὰ μηχανημάτων καταλλήλων πρὸς ἀπόσταξιν οἰνοπνεύματος, ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῶν μηχανημάτων αὐτῶν καὶ τῶν παραγομένων προϊόντων (νόμ. 971, ἄρθρ. 5 ἑπ.): α') εἰς *οἰνοπνευματοποιοὺς α' κατηγορίας*, β') εἰς *ποτοποιοὺς* καὶ γ') εἰς *οἰνοπνευματοποιοὺς β' κατηγορίας*.

Οἰνοπνευματοποιοὶ α' κατηγορίας χαρακτηρίζονται οἱ κατεργαζόμενοι σταφίδα, σταφυλάς, στέμφυλα καὶ οἴνους, παράγοντες ἐξ αὐτῶν στεμφυλόπνευμα (σοῦμαν) δι' ἁπλῶν ἀμβύκων ἐκ τῶν συνήθων ἐν Ἑλλάδι (§ 2 ἄρθρ. 5) καὶ προσέτι οἱ ἑξῆς: α') Οἱ κατεργαζόμενοι ὑπολείμματα οἰνοποιίας νεφτοποιοί, ἀναγκαίως δὲ καὶ παράγοντες σοῦμαν. β') Οἱ ἀποστάζοντες ἄνθη ἢ φύλλα καὶ διαφόρους φυτικὰς ἀρωματικὰς οὐσίας πρὸς παραγωγὴν ἀρωματικῶν ἢ αἰθερίων ἐλαίων, ὡς καὶ οἱ παράγοντες ἀρωματικὰ ὕδατα ἢ ἀπεσταγμένον ὕδωρ. γ') Οἱ φαρμακοποιοί, μυροποιοί, τὰ ἐπιστημονικὰ ἐργαστήρια καὶ ἐν γένει οἱ χρησιμοποιοῦντες ἄμβυκας χωρητικότητος οὐχὶ ἀνωτέρας τῶν 40 χλγρ. εἰς ὕδωρ πρὸς παραγωγὴν ἀρωματικῶν ἀποσταγμάτων ἢ ἀπεσταγμένου ὕδατος ἢ καὶ πρὸς ἀπόσταξιν ἀρωματικῶν οἰνοπνευματωδῶν ὑγρῶν. δ') Τὰ βιομηχανικὰ ἐργοστάσια, τὰ χρησιμοποιοῦντα οἰνόπνευμα καθαρόν, εἴτε ὡς βοηθητικὴν ὕλην διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν προϊόντων αὐτῶν, εἴτε ὡς πρώτην ὕλην πρὸς μετατροπὴν αὐτῶν, εἰς χημικὰ ἢ βιομηχανικὰ προϊόντα. Ποτοποιοὶ χαρακτηρίζονται οἱ κατεργαζόμενοι οἰνοπνευματώδη ποτὰ ἢ ἡδύποτα ἐξ οἰνοπνεύματος καθαροῦ, παραχθέντος παρ' οἰνοπνευματοποιοῦ β' κατηγορίας ἢ ἐξ ἀποστάγματος οἴνου, κατέχοντος δὲ εἰδικὸν ἐργοστάσιον, ἐν ᾧ, ἐκτὸς τῶν ἀπαραιτήτων συσκευῶν ἢ δοχείων, δέον νὰ ἔχωσιν ἐγκατεστημένον καὶ ἄμβυκα ποτοποιίας (ρακοκάζανον διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ποτῶν), ἀπαγορευομένης ὅμως τῆς διὰ τοῦ ἄμβυκος τούτου ἀποστάξεως οἴνων ἢ ἄλλων πρώτων ὑλῶν, ἐξ ὧν παράγεται οἰνόπνευμα. Ἐπίσης, καὶ οἱ ἀποστάζοντες φυσικοὺς οἴνους, παράγοντες δὲ ἀπόσταγμα οἴνου μέχρις 80 βαθμῶν τοῦ ἑκατονταβάθμου οἰνοπνευματομέτρου. Τὸ ἀπόσταγμα οἴνου μόνον μετὰ τριετίαν ἀπὸ τῆς παραγωγῆς του, τοῦ ἔτους τῆς παραγωγῆς λογιζομένου ὡς πλήρους ἔτους, δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς τὴν κατανάλωσιν πρὸς κατασκευὴν κονιὰκ ἢ ἄλλων ποτῶν.

Οἰνοπνευματοποιοὶ β' κατηγορίας χαρακτηρίζονται οἱ παράγοντες οἰνόπνευμα καθαρὸν ἐκ σταφίδος, σταφυλῶν, στεμφύλων καὶ οἴνων, ἢ ἐκ στεμφυλοπνεύματος οἰνοπνευματοποιῶν α' κατηγορίας, διὰ μηχανημάτων συνεχοῦς ἀποστάξεως ἢ δι' ἀνακαθαρτήρων (διυλιστηρίων), δυνάμενοι δὲ νὰ χρησιμοποιῶσι καὶ στήλας ὡς βοηθητικὰ μηχανήματα τῶν ἀνακαθαρτήρων. Ἐπίσης καὶ οἱ χρησιμοποιοῦντες μόνον στήλας ἢ ἄλλα μηχανήματα, τελειότερα τῶν ἁπλῶν ἀμβύκων καὶ οἰνοπνευματοποιῶν α' κατηγορίας καὶ παράγοντες ἐκ τῶν ἐν § 2 τοῦ ἄρθρ. 5 προμνησθεισῶν ὑλῶν στεμφυλόπνευμα (μὴ κεκαθαρμένον οἰνόπνευμα, σοῦμαν), προωρισμένον, εἴτε νὰ ὑποβληθῇ εἰς ἀνακαθαρισμὸν διὰ τῶν ἀνακαθαρτήρων (διυλιστηρίων) ἄλλων ἐργοστασίων, εἴτε νὰ ἐξαχθῇ εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, αὐτούσιον ἢ ἀναμεμειγμένον μετ' οἴνου ἢ γλεύκους καὶ νὰ καταναλωθῇ εἰς τὸ ἐσωτερικόν, κατόπιν μετουσιώσεως καὶ ἐπὶ τῇ καταβολῇ τοῦ φόρου καταναλώσεως, ἀπαγορευομένης τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ οἰνοπνεύματος τούτου πρὸς κατασκευὴν ποτῶν. Ὁ νόμος πρὸς κατανάλωσιν τῆς σταφίδος εἶχεν ἀπαγορεύσει τὴν παραγωγὴν οἰνοπνεύματος ἐξ ἄλλων ὑλῶν, ἐκτὸς τῶν κυρίως ἐπιτρεπομένων, ἤτοι τοῦ οἴνου ἐκ σταφυλῆς ἢ σταφίδος, ἐκ στεμφύλων καί τινων ὀπωρῶν (μόρων, κομάρων, σύκων), ἀλλὰ διὰ νεωτέρων νομοθετικῶν μέτρων, κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ληφθέντων, καθ' ὃν χρόνον ἡ κατανάλωσις τῆς σταφίδος εἰς τὰς ξένας ἀγορὰς ἐδικαιολόγει μετριασμὸν τῆς ἀπαγορεύσεως, ἐπετράπη, ὑπὸ τινας περιορισμοὺς εἰς τοὺς οἰνοπνευματοποιοὺς β' κατηγορίας νὰ κατεργάζωνται καὶ ὑπολείμματα σακχαροποιίας (μέλασσον) καὶ ἐγχώρια κεράτια πρὸς παραγωγὴν οἰνοπνεύματος πρὸς ἀνάμειξιν μετ' οἴνου ἢ γλεύκους ἢ δι' ἐξαγωγὴν αὐτουσίου ἢ ἐν καταστάσει ποτῶν εἰς τὴν ἀλλοδαπήν. Διὰ δὲ τοῦ διατάγματος τῆς 13 Μαρτίου 1928 (Ἐφ. Κυβ. ἀρ. 38) ἐπετράπη ἡ κατεργασία ὑπολειμμάτων σακχαροποιίας (μελάσσης) πρὸς παραγωγὴν οἰνοπνεύματος δυναμένου νὰ διατεθῇ «πρὸς οἱανδήποτε χρῆσιν», ἀλλὰ τὸ μέτρον τοῦτο ὑπῆρξε προσωρινόν. Τελευταῖον, διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 23 Νοεμβρίου 1931, κατηργήθη ἡ ἀτελὴς εἰσαγωγὴ μελάσσης κλπ.

Δήλωσις, λειτουργία οἰνοπνευματοποιείων. Οἱ οἰνοπνευματοποιοὶ α' καὶ β' κατηγορίας καὶ οἱ πρὸς τοὺς πρώτους ἐξομοιούμενοι ἐπιτηδευματίαι, οἱ χρησιμοποιοῦντες μηχανήματα κατάλληλα πρὸς ἀπόσταξιν οἰνοπνεύματος, καὶ οἱ ποτοποιοί, ὀφείλουσι, πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐργασίας αὐτῶν, νὰ ἐπιδώσωσιν εἰς τὸν οἰκονομικὸν ἔφορον δήλωσιν περὶ ἐξασκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς δηλώσεως καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιφύλαξιν τῆς ἐπαληθεύσεως αὐτῆς, ὁ οἰκονομικὸς ἔφορος χορηγεῖ ἄδειαν ἐξασκήσεως ἐπαγγέλματος, τοῦ ἔχοντος πρὸς τὴν χορηγουμένην δυνάμει τοῦ νόμου περὶ ἐπιτηδευμάτων, ἰσχύουσαν δι' ὁλόκληρον τὴν φορολογικὴν περίοδον, δι' ἕκαστον δηλούμενον ἐργοστάσιον. Ἐξαιρετικῶς, ἐπὶ οἰνοπνευματοποιῶν β' κατηγορίας καὶ τῶν παραγόντων ἀπόσταγμα οἴνου ποτοποιῶν, ἡ ἄδεια αὕτη χορηγεῖται μόνον μετὰ τὴν περὶ τούτου ἔγκρισιν τοῦ γενικοῦ χημείου τοῦ κράτους, μετὰ τοποθέτησιν μηχανικῶν μετρητῶν ἢ ἄλλων μέσων μετρήσεως τοῦ παραγομένου οἰνοπνεύματος ἢ ἀποστάγματος, καὶ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἐργοστασιάρχου ἐκτέλεσιν τῶν ὑποδειχθησομένων τροποποιήσεων ἢ βελτιώσεων ἐν τῷ ἐργοστασίῳ διὰ τὴν κανονικὴν λειτουργίαν αὐτοῦ. Κατὰ τὰ ἑπόμενα ἔτη ἡ δήλωσις καὶ ἡ ἔκδοσις τῆς ἀδείας ἐπαναλαμβάνεται.

Διακρίσεις καὶ ὑποχρεώσεις οἰνοπνευματοποιῶν α' κατηγορίας. Ζήτημα καὶ προνόμιον ἀμβύκων. Οἱ οἰνοπνευματοποιοὶ α' κατηγορίας, οἱ ἐργαζόμενοι δι' ἀμβύκων χωρητικότητος μέχρις 130 χιλιογράμμων, ἔτυχον ἐξαιρετικῆς προνοίας δι' ἀλληλοδιαδόχων τροποποιήσεων τοῦ νόμου 971. Οἱ ἄμβυκες οὗτοι, οἱ λειτουργοῦντες καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ὑπελογίσθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1925 εἰς 13.189, μὲ παραγωγὴν στεμφυλοπνεύματος 3.566.539 χιλιογρ. 32—35 βαθμῶν ἑκατονταβάθμου ἢ 13—15 Καρτιέρου, ἤτοι ἀνύδρου 1.188.846. Ἡ τεραστία αὕτη παραγωγὴ καταναλίσκεται ἐξ ὁλοκλήρου σχεδὸν ἐντὸς τῆς χώρας, ὑπὸ μορφὴν ποτῶν (οὔζου, μαστίχας κλπ.). Τὸ παρὰ τῶν οἰνοπνευματοποιῶν τούτων (ἀμπελουργῶν) παραγόμενον ἐκ στεμφύλων οἰνόπνευμα (στεμφυλόπνευμα, σοῦμα, τσίπουρο), βαθμῶν 35°—50°, διατίθεται ἐν μέρει πρὸς ἰδίαν των χρῆσιν ἢ κατὰ τὸ πλεῖστον διατίθεται παρ' αὐτῶν εἰς οἰνοπνευματοποιεῖα β' κατηγορίας πρὸς ἀνακάθαρσιν καὶ παραγωγὴν καθαροῦ οἰνοπνεύματος. Κατεβλήθη πάντοτε προσπάθεια νὰ καθορίζηται ὁ φόρος τοῦ παρ' αὐτῶν παραγομένου οἰνοπνεύματος, ἀνάλογος τοῦ ποσοῦ τῶν ἡμερῶν, καθ' ἃς οὗτοι ἐπιτρέπεται νὰ ἐργάζωνται, καὶ τῆς χωρητικότητος τοῦ χρησιμοποιουμένου παρ' αὐτῶν δι' ἀπόσταξιν τῶν στεμφύλων ἄμβυκος, ἤτοι ἀνάλογος τοῦ ποσοῦ τοῦ ἀνύδρου οἰνοπνεύματος, ὅπερ ἐμπεριέχεται εἰς τὸ παραγόμενον στεμφυλόπνευμα, ἡ ἀναλογία δὲ αὕτη ἐκφράζεται διὰ τοῦ «κατ' ἀποκοπὴν» καθοριζομένου φόρου τῶν οἰνοπνευματοποιῶν τούτων. Ἀλλ' ἡ ἀναλογία αὕτη ἐκανονίζετο πάντοτε διὰ τῶν διαφόρων νόμων κατὰ τρόπον ὥστε οἱ οἰνοπνευματοποιοὶ οὗτοι νὰ ἐπιβαρύνωνται διὰ μικροτέρου τῶν λοιπῶν οἰνοπνευματοποιῶν φόρου. Οὕτω καθιερώθη προνομιακὴ θέσις ἐν τῇ φορολογίᾳ ταύτῃ τῶν ἀμπελουργῶν, τῶν ἀποσταζόντων τὰ στέμφυλά των πρὸς παραγωγὴν στεμφυλοπνεύματος. Τὸ νομοθετικὸν διάταγμα τῆς 3 Ὀκτωβρίου 1931 «περὶ τροποποιήσεως τῶν περὶ οἰνοπνεύματος καὶ στεμφυλοπνεύματος ἰσχυουσῶν διατάξεων», εἰσήγαγε περιορισμούς τινας εἰς τὰ πλεονεκτήματα τὰ παρασχεθέντα διὰ τοῦ νόμου 3416 τοῦ 1927 περὶ φορολογίας τῶν ἀμβύκων καὶ τοῦ τροποποιήσαντος αὐτὸν νόμου 4650 τοῦ 1931. Ἡ χωρητικότης τῶν ἀμβύκων, περὶ ὧν ἡ ἐξαιρετικὴ νομοθεσία, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ᾖ ἀνωτέρα τῶν 130 χιλιογράμμων, ἐπιβάλλεται δὲ εἰς τὸν κάτοχον ἄμβυκος ἢ ἐξαρτήματος (καλύμματος ἢ ψυγείου) αὐτοῦ νὰ ἐφοδιασθῇ δι' ἀδείας κατοχῆς καὶ νὰ προκαλέσῃ τὴν σφράγισιν αὐτοῦ ὑπὸ τῆς ἀρχῆς, ἐφόσον δὲν χρησιμοποιεῖται πρὸς ἀπόσταξιν κατὰ τὸν νόμον. Αἱ πρῶται ὗλαι, τῶν ὁποίων ἐπιτρέπεται ἀπόσταξις, εἶναι μόνον στέμφυλα, οἶνοι, μόρα, κόμαρα, σῦκα, δαμάσκηνα, κεράσια, κορόμηλα, κράνα, ζιζάνια, ζίζυφα καὶ ὑπολείμματα μέλιτος. Τοὺς ἄμβυκας τούτους ἐπιτρέπεται νὰ χρησιμοποιῶσι μόνον οἱ ἀμπελοκτήμονες καὶ οἱ συκοπαραγωγοί, ἕκαστος δ' αὐτῶν δικαιοῦται νὰ ἐργάζεται δι' ἑνὸς μόνον ἄμβυκος, ἐπὶ χρόνον οὐχὶ ἀνώτερον τῶν ἐξ δεκαημέρων συνεχῶς, ἢ κατὰ τμηματικὰ διαστήματα ἑνὸς ἢ καὶ περισσοτέρων δεκαημέρων, μέχρι συμπληρώσεως τοῦ ἀνωτάτου ὁρίου τῶν ἐξ δεκαημέρων ἐργασίας καθ' ἑκάστην φορολογικὴν περίοδον, δηλαδὴ ἀπὸ 1 Αὐγούστου μέχρι 31 Ἰουλίου ἑπιόντος ἔτους. Ὁ νόμος 3416, ἀντὶ τῆς κατὰ τοὺς προηγουμένους νόμους βραχείας, 3 ἢ 4 ἡμερῶν, προθεσμίας, παρεχώρησεν εὐρυτέραν προθεσμίαν λειτουργίας τῶν ἀμβύκων τούτων, ἀλλὰ καθώρισε περιορισμούς τινας περὶ τῆς διαθέσεως τοῦ δι' αὐτῶν παραγομένου στεμφυλοπνεύματος, ὑποχρεώσας τοὺς παράγοντας αὐτὸ νὰ τὸ διαθέτωσιν εἴτε πρὸς οἰκιακὴν χρῆσιν τῆς αὐτῆς πόλεως ἢ χωρίου, ἄνευ μεταφορᾶς εἰς ἄλλην, εἴτε εἰς οἰνοπνευματοποιεῖα β' κατηγορίας πρὸς νέαν ἀπόσταξιν, εἴτε πρὸς ἐξαγωγὴν εἰς τὴν ἀλλοδαπήν. Ἀπηγόρευσε τὴν εἰς τὰ ποτοποιεῖα πώλησιν ἢ κατοχὴν στεμφυλοπνεύματος ἢ ἐξ αὐτοῦ παραχθέντος οὔζου ἢ ποτοῦ, ἵνα μὴ γίνηται καταχρηστικὴ διάθεσις τοῦ στεμφυλοπνεύματος ἢ οὔζου, ἐπὶ ζημίᾳ τοῦ δημοσίου, ἀντὶ τοῦ καθαροῦ οἰνοπνεύματος, τοῦ ὑποβαλλομένου εἰς ἀκέραιον τὸν φόρον καὶ παραγομένου ἐν τοῖς οἰνοπνευματοποιείοις β' κατηγορίας. Διὰ ν' ἀποτρέψῃ δὲ ὁ νόμος 3416 ἀπὸ τῆς καταχρηστικῆς διαθέσεως τοῦ στεμφυλοπνεύματος τοὺς παράγοντας αὐτό, ἐκτὸς τῶν προμνησθέντων περιορισμῶν, καθώρισε προσέτι ὅτι ἡ τιμὴ πωλήσεώς του εἰς τοὺς οἰνοπνευματοποιοὺς β' κατηγορίας ὁρίζεται διὰ διατάγματος, ἀνερχομένη ἤδη εἰς δραχμὰς 10,94

Digitized by Google

κατὰ χιλιόγραμμον ἀνύδρου, καὶ ὅτι, ἐπὶ πλέον, χορηγεῖται ὑπὸ τοῦ δημοσίου ἀμοιβὴ διὰ τὴν παράδοσιν τοῦ στεμφυλοπνεύματος εἰς τοὺς οἰνοπνευματοποιοὺς β' κατηγορίας, ἢ διὰ τὴν ἐξαγωγήν του εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, ἐκ δραχμῶν 15 κατὰ χιλιόγραμμον ἀνύδρου οἰνοπνεύματος. Παρ' ὅλα ὅμως τὰ μέτρα ταῦτα, ἡ λαθραία πώλησις καὶ κατανάλωσις τοῦ στεμφυλοπνεύματος διὰ κατασκευὴς ποτῶν (οὔζου κτλ.) ἀνεπτύχθη ἔτι μᾶλλον, ὡς ἐκ τῆς μεγαλυτέρας παραγωγῆς του, κατόπιν τῆς κατὰ τὸν νόμον 3416 ἐπεκτάσεως τοῦ χρόνου τῆς λειτουργίας τῶν ἀμβύκων. Πρὸς περιστολὴν δὲ τῆς καταχρήσεως, διὰ τοῦ νόμου 4650 ἐπεβλήθη περιορισμὸς τῆς χρονικῆς λειτουργίας τῶν ἀμβύκων τούτων εἰς ἓξ τριήμερα συνεχῆ, ἢ κατὰ τμηματικὰ διαστήματα ἑνὸς ἢ καὶ περισσοτέρων τριημέρων μέχρι συμπληρώσεως ἀνωτάτου ὁρίου ἓξ τριημέρων ἐργασίας καθ' ἑκάστην φορολογικὴν περίοδον, ἀλλ' ὁ περιορισμὸς οὗτος ἐπεβλήθη μόνον εἰς ὡρισμένας περιφερείας (Καρδίτσης, Λαρίσης, Τρικκάλων, Τυρνάβου, Ἁλμυροῦ, Ἐλευσῖνος, Ἀγυιᾶς, Καλαμπάκας, Φαρσάλων, Δομοκοῦ, Ἕβρου, Κερκύρας, Ζακύνθου, Λήμνου, Ἠπείρου, κατὰ τὸ διάταγμα τῆς 30 Σεπτεμβρίου 1930 περὶ ἐκτελέσεως τοῦ νόμου 4650 καὶ σχετικὰ δύο ἕτερα διατάγματα τῆς 12 Ὀκτωβρίου 1930). Ἀλλά, καὶ μετὰ τὸν περιορισμὸν τοῦτον, ἡ κατάχρησις τοῦ προνομίου τῶν ἀμβύκων ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐπαρχίαις, Κρήτῃ κ. ἀ., ζημιοῦσα οὐσιωδῶς τὸ ἐκ τοῦ φόρου τοῦ οἰνοπνεύματος ἔσοδον, ἤγαγεν εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος τῆς 3 Ὀκτωβρίου 1931, διὰ τοῦ ὁποίου ἐτροποποιήθησαν αἱ περὶ οἰνοπνεύματος καὶ στεμφυλοπνεύματος ἰσχύουσαι διατάξεις, πρὸς περιορισμὸν τῶν πλεονεκτημάτων τῶν εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν ἀμβύκων περιεχομένων. Μεταξὺ τῶν περιοριστικῶν διατάξεων τοῦ νομοθετικοῦ τούτου διατάγματος εἶναι αὐστηρὰ μέτρα, ληφθέντα κατὰ τῶν οἰνοπνευματοποιῶν α' κατηγορίας, τῶν ἐργαζομένων δι' ἀμβύκων μεγαλυτέρας τῶν 130 χιλ. χωρητικότητος, ἐπὶ δίμηνον, ἐπὶ ἔτος τῶν νεφτοποιῶν, οἵτινες παρουσίαζον τὸ διὰ μεγάλων ἀμβύκων παραχθὲν οἰνόπνευμα, ὡς προερχόμενον ἐκ μικρῶν, πρὸς ἀπόληψιν τῆς εἰς αὐτοὺς παρεχομένης μείζονος ἀμοιβῆς. Ἐκτὸς δὲ τούτων περιεστάλη τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς λειτουργίας τῶν μικρῶν ἀμβύκων (ἄρθρ. 2 καὶ 3 τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος), ἀφεθέντος νὰ ὁρισθῇ διὰ διατάγματος κατὰ δήμους ἢ κοινότητας χρονικοῦ διαστήματος μέχρι τεσσάρων μηνῶν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου οἱ οἰνοπνευματοποιοὶ οὗτοι δύνανται νὰ ἐνεργῶσι τὴν κατὰ τριήμερα ἀπόσταξιν. Οὕτως ἐξεδόθη τελευταῖον τὸ διάταγμα τῆς 25 Νοεμβρίου 1931, διὰ τοῦ ὁποίου τὸ τετράμηνον τοῦτο διάστημα ὡρίσθη ἀπὸ 1 Ὀκτωβρίου ἑκάστου ἔτους μέχρι 31 Ἰανουαρίου τοῦ ἑπομένου.

Ἕτεραι διακρίσεις τῶν οἰνοπνευματοποιῶν α' κατηγορίας ἀφορῶσι: α) Τοὺς ἐργαζομένους ἐπὶ χρονικὸν διάστημα οὐχὶ ἀνώτερον τῶν δύο μηνῶν ἐντὸς τῆς αὐτῆς φορολογικῆς περιόδου, διὰ δύο ἀμβύκων χωρητικότητος μέχρι 200 χιλ. ἢ δι' ἑνὸς χωρητικότητος ἀνωτέρας, καὶ παράγοντας στεμφυλόπνευμα διὰ κατεργασίας μόνον σταφίδος, στεμφύλων καὶ οἴνων. β') Τοὺς ἐργαζομένους ἐπὶ ὁλόκληρον ἐτησίαν περίοδον καὶ παράγοντας στεμφυλόπνευμα δι' ἑνὸς ἄμβυκος χωρητικότητος ἀνωτέρας τῶν 200 χιλ. Πάντες οὗτοι ὀφείλουσι, πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐργασίας των, νὰ ἐπιδώσωσι δήλωσιν καὶ νὰ λάβωσιν ἄδειαν καὶ νὰ τηρῶσι βιβλίον καὶ τοὺς λοιποὺς ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπομένους ὅρους καὶ διατυπώσεις παραγωγῆς, μεταφορᾶς καὶ διαθέσεως τοῦ προϊόντος των. Εἰς δήλωσιν, τήρησιν βιβλίου καὶ λοιποὺς ὅρους καὶ διατυπώσεις ὑπόκεινται καὶ οἱ ποτοποιοὶ καὶ οἱ οἰνοπνευματοποιοὶ β' κατηγορίας.

Ἀγορὰ στεμφυλοπνεύματος παρ' οἰνοπνευματοποιῶν β' κατηγορίας. Οὗτοι ὑποχρεοῦνται νὰ ἀγοράζωσι τὸ εἰς αὐτοὺς παρὰ τῶν οἰνοπνευματοποιῶν α' καὶ β' κατηγορίας προσφερόμενον στεμφυλόπνευμα, ἐφόσον ὁ βαθμός του δὲν εἶναι κατώτερος τῶν 32° τοῦ ἑκατονταβάθμου οἰνοπνευματομέτρου, εἰς τιμὴν ἀνάλογον τοῦ ἐμπεριεχομένου ἀνύδρου οἰνοπνεύματος, καθοριζομένην ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῆς φορολογίας καὶ ἴσην πρὸς 75 ἑκατοστὰ τῆς τιμῆς, εἰς ἣν πωλεῖται παρ' αὐτῶν χονδρικῶς τὸ δι' ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν πρὸς πόσιν προωρισμένον καθαρὸν οἰνόπνευμα, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἐπιβαρύνοντος αὐτὸ φόρου καταναλώσεως, ὅπερ ἔχει ὁρισθῆ εἰς δρ. 10.94 κατὰ χιλ. ἀνύδρου. Ὀφείλουσι δὲ νὰ χρησιμοποιῶσιν ἀποκλειστικῶς πρὸς ἀπόσταξιν τὸ παρ' οἰνοπνευματοποιῶν α' καὶ β' κατηγορίας παραδιδόμενον στεμφυλόπνευμα. Ἡ ὑποχρέωσις τῶν οἰνοπνευματοποιῶν β' κατηγορίας πρὸς παραλαβὴν στεμφυλοπνεύματος παρ' οἰνοπνευματοποιῶν α' καὶ β' κατηγορίας παύει μετὰ τὴν ἐντὸς τῆς αὐτῆς φορολογικῆς περιόδου συμπλήρωσιν ποσότητος, εἰς ἄνυδρον οἰνόπνευμα, ἴσης πρὸς τὸ 1/10 τῆς δυνατῆς ἐτησίας παραγωγῆς τοῦ ἐργοστασίου. Ἡ τιμὴ πωλήσεως τοῦ ἐντὸς τοῦ κράτους καταναλισκομένου οἰνοπνεύματος καὶ στεμφυλοπνεύματος, τοῦ παραγομένου ὑπὸ τῶν οἰνοπνευματοποιῶν β' κατηγορίας, καὶ διατιθεμένου ὑπὸ τῶν οἰνοπνευματοποιῶν τούτων, ὡς καὶ

Παραγωγή, κατανάλωσις καὶ τιμὴ πωλήσεως οἰνοπνεύματος.

	1927	1928	1929	1930
	Εἰς χιλιόγραμμα ἀνύδρου οἰνοπνεύματος			
Α' Οἰνόπνευμα ἐγχώριον				
Παρήχθη οἰνόπνευμα καθαρὸν ἐγχώριον	12.795.195	11.606.562	12 560.893	11.171.036
Ἐκ τούτου:				
Διετέθη εἰς ποτοποιοὺς	5.679.229	5.686.480	5.368.330	4.649.251
Μετουσιώθη πρὸς φωτισμὸν κλπ	5.749.387	5.999.340	6 881.962	7.097 555
Ἀνεμείχθη μετ' οἴνου ἢ γλεύκους..............	887.005	994 773	210.422	463.356
	24 900.816	24.287 155	25.021.616	23.381.231
Β' Οἰνόπνευμα ἀλλοδαπῆς				
Εἰσήχθησαν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς καὶ διετέθησαν εἰς ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν οἰνοπνευματοῦχα ποτὰ ἢ ἄλλα προϊόντα περιέχοντα οἰνόπνευμα κατὰ προσέγγισιν χλγ. ἀνύδρου..........................	32.358	28.867	31 970	74 000
Εἰσήχθη οἰνόπνευμα καθαρὸν καὶ ἀνεμείχθη μετ' οἴνου ἢ γλεύκους......	6.795.882	5.577 068	6.382.216	2.132 877
	6.828.240	5.605.935	6.414.186	2 206.877
Γ' Καταβληθεὶς κύριος φόρος καταναλώσεως (ἐκτὸς προσθέτων φόρων)				
Δι' οἰνόπνευμα ποτοποιίας ἐγχώριον δραχ.	288.544.287	303.777.938	281.587 020	265.331.611
Δι' οἰνοπνευματοῦχα ποτὰ καὶ προϊόντα ἀλλοδαπῆς	1 617.910	1.443 396	1.598.661	1.769.316
Σύνολον φόρου δι' οἰνόπνευμα καθαρὸν	290. 62.197	305.221.307	283.185.681	267.100.927
Δι' οἰνόπνευμα ἐγχώριον μετουσιωθὲν..	20.341.145	23.580.115	17.161.168	15 0 5.177
Δραχ.........	310.503.342	328.801 422	300 346.849	282.116.104

ὑπὸ τῶν ποτοποιῶν καὶ λοιπῶν δικαιουμένων εἰς τοιαύτην πώλησιν, κανονίζεται ἑκάστοτε διὰ διατιμήσεως καθοριζομένης διὰ διαταγμάτων ἐκδιδομένων προτάσει τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, ἐπὶ τῇ βάσει γνωμοδοτήσεως τοῦ κατὰ τὸ ἄρθρον 20 τοῦ νόμου 971 «Συμβουλίου τῆς φορολογίας τοῦ οἰνοπνεύματος». Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον κανονίζονται οἱ γενικοὶ ὅροι, καθ' οὓς δέον νὰ πωλῆται τὸ οἰνόπνευμα καὶ τὸ στεμφυλόπνευμα, τὸ ἐλάχιστον ποσὸν τῆς χονδρικῆς πωλήσεως αὐτῶν καὶ λοιπαὶ λεπτομέρειαι. Αἱ διατάξεις αὗται ἰσχύουσι καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὸ μετουσιωμένον οἰνόπνευμα, τό τε ἐξ ἐγχωρίου οἰνοπνεύματος καὶ τὸ ἐξ ἀλλοδαπῆς προερχόμενον. Ἡ διατίμησις τοῦ οἰνοπνεύματος ὁρίζεται κατὰ Δεκέμβριον ἑκάστου ἔτους καὶ ἰσχύει διὰ τὸ ἀμέσως ἑπόμενον ἔτος, δύναται ὅμως νὰ μεταβάλληται κατὰ τρίμηνον χρονικὸν διάστημα διὰ διατάγματος ἐκδιδομένου προτάσει τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, μετὰ σύμφωνον γνωμοδότησιν τοῦ συμβουλίου φορολογίας τοῦ οἰνοπνεύματος. Εἰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις ἐπιτρέπεται νὰ μεταβάλληται ἡ ὁρισθεῖσα τιμή, μετὰ παρέλευσιν τοῦ πρώτου μηνὸς τοῦ τριμήνου, δι' ὃ ὡρίσθη, ἡ δὲ οὕτω μεταβαλλομένη τιμὴ νὰ ἰσχύῃ διὰ τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τοῦ τριμήνου. Ἡ τοιαύτη μεταβολὴ δύναται νὰ γίνῃ μόνον ἐφάπαξ κατὰ τρίμηνον καὶ μετὰ γνωμοδότησιν τοῦ εἰρημένου συμβουλίου, προκαλουμένην ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν. Ἐν τῇ διατιμήσει τοῦ οἰνοπνεύματος ὁρίζεται α') τιμὴ τῆς χονδρικῆς πωλήσεως τοῦ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου τούτου διατιθεμένου ἀφορολογήτου οἰνοπνεύματος, τοῦ τε καθαροῦ καὶ τοῦ δι' ἀναμείξεως μετ' οἴνου προωρισμένου στεμφυλοπνεύματος (σούμας), τοῦ παρ' οἰνοπνευματοποιῶν β' κατηγορίας παραγομένου (ἐξαιρουμένου τοῦ δι' ἐξαγωγὴν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν προωρισμένου αὐτουσίου οἰνοπνεύματος). β') Ἡ τιμὴ τῆς χονδρικῆς πωλήσεως τοῦ φορολογημένου καθαροῦ. Εἰς τὴν τιμὴν χονδρικῆς πωλήσεως προστίθεται καὶ ὁ ἐπιβαρύνων τὸ οἰνόπνευμα φόρος καταναλώσεως ἐκ δραχμῶν 2 κατὰ χιλιόγραμμον ἀνύδρου. γ') Ἡ τιμὴ τῆς χονδρικῆς καὶ λιανικῆς πωλήσεως τοῦ μετουσιωμένου καὶ εἰς φόρον καταναλώσεως ὑποβαλλομένου οἰνοπνεύματος, τοῦ τε φωτιστικοῦ καὶ τοῦ πρὸς κίνησιν ἢ ἄλλην χρῆσιν προωρισμένου καὶ ἐκ καθαροῦ οἰνοπνεύματος ἢ ἐκ δευτερευόντων οἰνοπνευμάτων (καμινέτων) προερχομένου. δ') Ἡ τιμή, εἰς ἣν ὑποχρεοῦνται οἱ οἰνοπνευματοποιοὶ β' κατηγορίας ν' ἀγοράζωσι τὸ παρὰ τῶν οἰνοπνευματοποιῶν α' κατηγορίας καὶ τῶν ἐν § 6 τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ νόμου τούτου οἰνοπνευματοποιῶν β' κατηγορίας προσφερόμενον στεμφυλόπνευμα. Ἡ τιμὴ αὕτη λογίζεται κατὰ 100 χιλιόγραμμα ἀνύδρου οἰνοπνεύματος, ἐμπεριεχομένου εἰς τὸ παραδιδόμενον στεμφυλόπνευμα καὶ εἶναι ἴση πρὸς 75 ἑκατοστὰ τῆς τιμῆς, εἰς ἣν πωλεῖται παρ' αὐτῶν χονδρικῶς τὸ δι' ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν πρὸς πόσιν προωρισμένον καθαρὸν οἰνόπνευμα, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἐπιβαρύνοντος αὐτὸ φόρου καταναλώσεως καὶ τοῦ κατὰ μέσον ὅρον καὶ κατ' ἀναλογίαν παραγωγῆς τῶν ἐν λειτουργίᾳ οἰνοπνευματοποιείων προσθέτου φόρου. Ὁμοίως καθορίζεται καὶ ἡ τιμὴ πωλήσεως τοῦ ἐξ ὕλων ἄλλων, παρὰ τὰς κυρίως ἐπιτρεπομένας, παραγομένου οἰνοπνεύματος. Ἡ νομοθεσία περὶ φορολογίας τοῦ οἰνοπνεύματος εἶναι, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς της, λίαν τεχνικὴ καὶ πολύπλοκος, ἐνέχει δὲ σπουδαίαν σημασίαν, διότι τὸ οἰνόπνευμα, ὡς καὶ ὁ καπνός, θεωροῦνται εἴδη κατ' ἐξοχὴν δεκτικὰ φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως, καὶ εὕρηται εἰς τεῦχος ἐκδοθὲν ὑπὸ τὸν τίτλον «Νομοθεσία περὶ φορολογίας τοῦ οἰνοπνεύματος» ἐκ τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου (Ἰανουάριος 1925) καὶ εἰς τὰ συμπληρωματικὰ αὐτοῦ τεύχη ἐγκυκλίων διαταγῶν τοῦ γενικοῦ χημείου τοῦ κράτους, εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ὁποίου ὑπάγεται ἡ ἐκτέλεσις τῆς νομοθεσίας ταύτης.

Ἡ τιμὴ πωλήσεως τοῦ καθαροῦ (ἀνύδρου) 95° οἰνοπνεύματος, ἄνευ φόρων, ἔχει καθορισθῆ εἰς δραχμὰς 14.58 ἀνὰ χιλιόγραμμον ἀνύδρου, ὁ κύριος δὲ καὶ οἱ πρόσθετοι φόροι ἀνέρχονται εἰς δραχμὰς 60.42 ἀνὰ χιλ., ἤτοι ἐν συνόλῳ ἡ τιμὴ εἶναι δραχμαὶ 75. Τοῦ δὲ μετουσιωμένου οἰνοπνεύματος 93° ἡ τιμὴ ἔχει καθορισθῆ πρὸς δραχμὰς 18.40 κατ' ὀκᾶν λιανικῆς πωλήσεως, ἀναβιβαζομένη, σὺν τοῖς φόροις, ἐκ δραχμῶν 2,82, εἰς δραχμὰς 14.72 κατ' ὀκᾶν, παραδοτέαν ἐντὸς τοῦ ἐργοστασίου. Τοῦ μετουσιωμένου οἰνοπνεύματος ἀπαγορεύεται καὶ τιμωρεῖται ἡ ἀπομετουσίωσις ἢ πρὸς ἄλλην χρῆσιν (ποτοποιίαν κλπ.), ἐκτὸς φωτισμοῦ καὶ θερμάνσεως, διάθεσις. Χρησιμοποιούμενον τὸ μετουσιωμένον οἰνόπνευμα εἰς βιομηχανικὰς χρήσεις (κατασκευὴν βερνικίων, ἐκρηκτικῶν ὑλῶν κλπ.) εἶναι ἀφορολόγητον.

Ἡ οἰνοπνευματοποιία, ἔχουσα τὴν πρώτην ὕλη[illegible] ἐκ τοῦ ἐγχωρίου προϊόντος, τῆς ἀμπέλου, προσέλαβε σπουδαίαν ἀνάπτυξιν ἐν Ἑλλάδι. Ἐκτὸς τοῦ οἰνοπνεύματος τοῦ παραγομένου ἐκ μικρῶν ἀμβύκων, διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως κυρίως τῶν στεμφύλων τῶν ἀμπελοκτημόνων, ἡ μεγάλη ἀποσταλακτικὴ βιομηχανία τῆς χώρας περιλαμβάνει τὰ οἰνοπνευματοποιεῖα β' κατηγορίας, ὡς τοιαῦτα δ' ἐλειτούργουν, κατὰ τὸ 1929, ἐργοστάσια 22, τῶν ὁποίων ἡ δυνατὴ παραγωγικότης κατὰ εἰκοσιτετράωρον ἀνέρχεται εἰς 85.000 περίπου χιλιόγραμμα ἀνύδρου οἰνοπνεύματος καὶ τὰ ὁποῖα σήμερον, ἕνεκα τοῦ περιορισμοῦ τῆς καταναλώσεως, προερχομένου ἐκ μείζονος καταναλώσεως τοῦ ἐξ ἀπλῶν ἀμβύκων παραγομένου οἰνοπνεύματος, καὶ τῆς γενικωτέρας οἰκονομικῆς κρίσεως, δὲν ἐργάζονται πάντα ἢ περιώρισαν σημαντικῶς τὴν παραγωγήν των. Ἐκτὸς τῶν ἐργοστασίων τούτων, ὑπάρχουν καὶ ἐργοστάσια παράγοντα ἀπόσταγμα οἴνου (eau-de-vie de vin) δι' ἀποστάξεως οἴνου, περίπου [illegible] οἰνοπνεύματος καὶ ἀποταμιεύοντα αὐτό, καταναλισκόμενον, μετὰ παρέλευσιν τριῶν τοὐλάχιστον ἐτῶν, ὡς κονιὰκ ἢ ἀπόσταγμα οἴνου. Τὰ ἐργοστάσια ταῦτα, ἓξ τὸν ἀριθμόν, ἀνήκουσιν εἰς ποτοποιούς. Ἐκτὸς δ' αὐτῶν ὑπάρχουσι καὶ ποτοποιοί, χρησιμοποιοῦντες τὸ καθαρὸν οἰνόπνευμα τῶν οἰνοπνευματοποιῶν β' κατηγορίας, πρὸς κατασκευὴν ποτῶν. Οὗτοι ἀνήρχοντο κατὰ τὸ 1928 εἰς [illegible], ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἠλαττώθη κατὰ τὸ ἔτος 1930 εἰς 583, ὡς ἐκ τῆς γενικωτέρας καταναλώσεως τοῦ ἀνταγωνιζομένου πρὸς τὰ προϊόντα τούτων οἰνοπνεύματος τῶν μικρῶν ἀμβύκων. Ἕνεκα τοῦ αὐτοῦ λόγου περιωρίσθη καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐργαζομένων οἰνοπνευματοποιῶν α' κατηγορίας εἰς 62 καὶ τῶν νεφτοποιῶν εἰς 16, παρατηρεῖται δὲ καὶ σημαντικὴ μείωσις τοῦ ἐκ τῆς φορολογίας ταύτης ἐσόδου.

Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ

οἰνοπνευματοποιὸς (ὁ)· βιομήχανος ἀσχολούμενος εἰς τὴν παραγωγὴν οἰνοπνεύματος καὶ π[illegible] τῶν οἰνοπνευματωδῶν.

— **οἰνοπνευματοποιῶν** ***φορολογία*** [*Δημοσ. Οἰκον.*] βλ. λ. *καταναλώσεως φόρος* (τ. ΙΔ', σ. 70 α).

οἰνοπνευματοπωλεῖον (τό)· κατάστημα πωλήσεως οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν ἢ καὶ αὐτουσίου οἰνοπνεύματος.

οἰνοπνευματοπώλης (ὁ)· ὁ πωλῶν οἰνοπνευματώδη ποτά.

οἰνοπνευματοστεγῆ ***βακτηρίδια*** [*Μικροβ.*] βλ. λ. *ὀξυάντοχα*.

οἰνοπνευματοῦχος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἐνέχων οἰνόπνευμα, οἰνοπνευματώδης: «ποτὰ οἰνοπνευματοῦχα».

— **οἰνοπνευματοῦχα** ***ποτά***· βλ. *ἀλκοολοῦχα ποτά*.

Digitized by Google

οἰνοπνευματώδης (ὁ, ἡ), —*ες* (τό)˙ ὁ περιέχων οἰνόπνευμα, οἰνοπνευματοῦχος : «ποτὰ οἰνοπνευματώδη».

— **οἰνοπνευματώδη** ***ποτά***˙ βλ. *ἀλκοολοῦχα ποτά*.

οἰνοποιεῖον (τό). Τόπος ἢ μέρος ἔνθα παρασκευάζεται οἶνος. Εἰς τὸ οἰνοποιεῖον ἐκτελοῦνται ὅλαι αἱ σχετικαὶ ἐργασίαι πρὸς μετατροπὴν τῶν σταφυλῶν εἰς ἕτοιμον διὰ τὴν κατανάλωσιν οἶνον, ἤτοι γίνεται ἡ δι' ἐκθλίψεως τῶν σταφυλῶν παραλαβὴ τοῦ γλεύκους, ἡ ζύμωσις αὐτοῦ, ἡ διαύγασις κτλ. Σ. Γ.

οἰνοποίησις, —*εως* (ἡ)˙ ἡ μετατροπὴ τοῦ γλεύκους εἰς οἶνον διὰ τῆς αὐτομάτου ζυμώσεως.

οἰνοποιία (ἡ)˙ ἡ ἐπιστήμη τῆς καλῆς παρασκευῆς καὶ διατηρήσεως οἴνων˙ ‖ καθόλου, ἡ βιομηχανία τοῦ οἴνου.

— *['Εγκυκλ.]* Βλ. λ. *οἶνος*.

οἰνοποιὸς (ὁ)˙ ὁ ἐπιστήμων τῆς καλῆς παρασκευῆς καὶ διατηρήσεως οἴνων˙ ‖ καθόλου, ὁ παρασκευάζων οἴνους.

οἰνοποσία (ἡ)˙ ἡ ὑπέρμετρος, ἡ πέραν τοῦ δέοντος πόσις οἴνου, κοιν. *μπεκριλίκι*.

οἰνοπότης (ὁ)˙ ὁ ὑπερμέτρως, ὁ πέραν τοῦ δέοντος πίνων οἶνον, μέθυσος, κοιν. μπεκρῆς.

οἰνοποτῶ (—*έω*)˙ εἶμαι οἰνοπότης, πίνω οἶνον πέραν τοῦ δέοντος, μεθύσκομαι, κοιν. *μπεκρολογάω*.

οἰνοπωλεῖον (τό)˙ κατάστημα ὅπου πωλεῖται οἶνος ἢ καὶ πίνουν οἱ προσερχόμενοι, κοιν. *ταβέρνα, κρασοπουλειό*.

οἰνοπώλης (ὁ)˙ ὁ πωλητὴς οἴνου, ὁ ἔχων οἰνοπωλεῖον, κοιν. *ταβερνιάρης*.

οἶνος (ὁ). Καλεῖται οὕτω τὸ προϊὸν τῆς τελείας ἢ ἀτελοῦς ζυμώσεως τῶν νωπῶν σταφυλῶν ἢ τοῦ ὀποῦ (γλεύκους) τῶν νωπῶν σταφυλῶν, πᾶν δὲ ἄλλο παρόμοιον προϊόν, ἀλλὰ μὴ ἐπακριβῶς πληροῦν τοὺς ἀνωτέρω ὅρους, χαρακτηρίζεται ὡς τεχνητὸς οἶνος (ὡς λ. χ. ὁ ἐκ ξηρᾶς σταφίδος, ὁ ἐκ μήλων ἢ ἀχλαδίων κλπ.). Ὁ ὁρισμὸς οὗτος, καθιερωθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐν Γενεύῃ συνελθόντος τῷ 1909 διεθνοῦς συνεδρίου τοῦ Λευκοῦ Σταυροῦ διὰ τὴν περιστολὴν τῆς νοθεύσεως τῶν τροφίμων καὶ εὐφραντικῶν, κατέστη διὰ νομοθετικῶν μέτρων ὑποχρεωτικὸς εἰς τὰ πλεῖστα πολιτισμένα κράτη, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Ἑλλάδος.

Διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ οἴνου κέκτηται σπουδαιοτάτην σημασίαν, ὡς ἐκ τῶν πολυαρίθμων εἰδῶν τῆς λίαν διαδεδομένης οἰκογενείας τῶν ἀμπελιδῶν, ἡ *εὐρωπαϊκὴ ἄμπελος* (Vitis vinifera Linné) μὲ τὰς ἀναριθμήτους ποικιλίας της. Ἀπὸ δεκαετηρίδων τινῶν χρησιμοποιοῦνται ὡς ὑποκείμενα πρὸς ἐμβολιασμὸν τῶν ἑκασταχοῦ ἰθαγενῶν εἰδῶν ἀμπέλου ἀμερικανικά τινα εἴδη τῆς οἰκογενείας Vitis, λόγῳ τῆς παρατηρηθείσης ἐξαιρετικῆς αὐτῶν ἀντοχῆς εἰς τὴν φυλλοξήραν.

Ὡς πρὸς δὲ τὸ μέρος ὅπου τὸ πρῶτον παρεσκευάσθη οἶνος, αἱ περισσότεραι ἐνδείξεις παρέχουσιν ὡς τοιοῦτον τὴν πρόσθεν Ἀσίαν, ὁπόθεν, διὰ τῶν θαλασσοπλοούντων Φοινίκων, μετηνέχθη πρῶτον εἰς ἅπασαν τὴν Μεσόγειον, ὁπόθεν πάλιν παρέλαβον αὐτὸν οἱ Ἕλληνες, βραδύτερον δὲ οἱ Ρωμαῖοι, οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Γαλάται ἐν Μασσαλίᾳ καὶ οἱ Ἴβηρες ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ εἶτα, διὰ τῶν νικηφόρων στρατειῶν τῶν Ρωμαίων, ἐπεξετάθη μέχρι τοῦ Ρήνου καὶ Δουνάβεως. Ἀπόδειξιν τῶν ἀνωτέρω εὑρίσκομεν καὶ εἰς τὰς ἱστορικὰς πληροφορίας καὶ εἰς πληθὺν τεχνικῶν καὶ ἄλλων ἐκφράσεων καὶ ὀνομάτων, ἅτινα δεικνύουσι κοινὴν καταγωγήν. Ἐπίσης καὶ ὁ τρόπος παρασκευῆς εἶναι ὁ ἴδιος, ἂν ἐξαιρέσῃ τις μικρὰς διαφοράς, ὀφειλομένας κυρίως εἰς κλιματολογικοὺς λόγους. Πάντως ἡ πλουσία εἰς συνεπείας ἀνακάλυψις τοῦ οἴνου ὑπῆρξεν ἀφορμὴ διὰ τὴν περαιτέρω ἐφ' ὅλης τῆς γῆς ἐξάπλωσιν αὐτοῦ. Εἰς ποῖον δὲ ἀκριβῶς μέρος τῆς πρόσθεν Ἀσίας ἐγένετο ἡ ἀνακάλυψις εἶναι ἄγνωστον. Ὁ χρόνος δ' αὐτῆς εἶναι ἀσφαλῶς πολὺ μακρὰν εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Οὕτως ἡ Βίβλος ἀναφέρει ὅτι τὸν οἶνον ἀνεκάλυψεν ὁ Νῶε μετὰ τὸν μέγαν κατακλυσμόν. Εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη καταλέγεται ὁ οἶνος εἰς τὴν καθημερινὴν τροφήν.

Κατὰ τὸν Victor Hehn, ἡ ἀφετηρία τοῦ οἴνου δέον νὰ ἀναζητηθῇ ἐν περιοχῇ νοτίως τῆς Κασπίας θαλάσσης, ἐν ᾗ ἀκόμη καὶ σήμερον ἐν ἀφθονίᾳ φύεται ἡ ἀγρία ἄμπελος καὶ ἐν ᾗ κατῴκουν σημιτικοὶ λαοί. Ἐκεῖθεν δ' ἐπεξετάθη πρῶτον μὲν εἰς τὰς παρὰ τὸν Εὐφράτην χώρας, εἶτα δὲ περαιτέρω δυτικῶς ὑπὲρ πᾶσαν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔφθασε διὰ πολλῶν ὁδῶν, ὑπερβὰς πρῶτον τὸ θαλάσσιον στενόν, διὰ τῆς Θρᾴκης, ἐν ᾗ σειρὰ ἑλληνικῶν ἐπῶν καὶ θρησκευτικῶν τελετῶν δεικνύουσι τὴν χρῆσιν αὐτοῦ. Οὕτως οἱ Ἕλληνες τὴν λατρείαν τοῦ Διονύσου παρέλαβον ἐκ τῶν Θρᾳκῶν, οἵτινες πάλιν εἶχον λάβει αὐτὴν ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐκ τῆς Θρᾴκης ἐπίσης ἤρχοντο οἰνοφόρα πλοῖα διὰ τὸ πρὸ τῆς Τροίας στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐκ τῆς Θρᾴκης ὁ Ὀδυσσεὺς παρέλαβε τὸν οἶνον, ὃν ἔδωκε νὰ πίῃ ὁ κύκλωψ Πολύφημος. Ἑτέρα πάλιν ὁδὸς εἶναι ἡ θαλασσία, τῇ μεσολαβήσει τῶν Φοινίκων, διὰ τῆς Κρήτης, ἥτις λίαν ἐνωρὶς εἶχε καταστῆ κεντρικὸν σημεῖον τῶν πλόων τῶν Φοινίκων, καὶ ἐκεῖθεν διὰ τῆς Χίου, Νάξου καὶ περαιτέρω πρὸς βορρᾶν. Μέσῳ τῆς Κρήτης ἐπίσης διεδόθη, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, καὶ εἰς τοὺς Ρωμαίους ὁ οἶνος. Οἱ Ρωμαῖοι ἔκαμνον μὲν ἀρκετὴν χρῆσιν τοῦ οἴνου, ἀπηγόρευον ὅμως αὐτὸν ἀπολύτως εἰς τὰς γυναῖκας, κατὰ τὸν Κάτωνα δὲ καὶ ἐφίλουν αὐτὰς οἱ οἰκεῖοι διὰ νὰ βεβαιωθῶσιν ὅτι δὲν ἀπέπνεον οἶνον. Ὁ Πλίνιος ἀναφέρει ὅτι οἱ Ἕλληνες, ὡς καὶ οἱ Ρωμαῖοι, δι' ἐπιχύσεως ὕδατος ἐπὶ τῶν στεμφύλων παρεσκεύαζον ἕνα δεύτερον κατωτέρας ποιότητος οἶνον (δευτερίαν).

Ἡ ἐξ Ἀνατολῶν ἐξάπλωσις τοῦ οἴνου, μετὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Ἰταλίαν, προὐχώρησεν ἐφ' ὅλης τῆς Μεσογείου, ἡ δὲ ἐν Γαλλίᾳ ἐξάπλωσις προήγαγε τὴν περαιτέρω διάδοσιν αὐτοῦ εἰς ἅπασαν τὴν Εὐρώπην.

Ἡ διάδοσις εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐγένετο διὰ τῆς βορείου Συρίας συγχρόνως τῇ διαδόσει τῶν σιτηρῶν καὶ τοῦ λίνου, ἤδη πρὸ τῆς ἐνάρξεως (3.000 π. Χ.) τῆς παλαιᾶς αὐτοκρατορίας.

Παρασκευὴ τοῦ οἴνου. Ὁ τρυγητὸς σταφυλῶν πρέπει νὰ ἀρχίζῃ εὐθὺς μετὰ τὴν πλήρη ὡρίμανσιν αὐτῶν. Ἡ ἐποχὴ αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἐκ διαφόρων αἰτίων, εἶναι δὲ πάντως σκοπιμώτερον νὰ γίνεται οὗτος κατὰ τὰς ἡλιολούστους ἡμέρας καὶ κατὰ τὰς θερμοτέρας ὥρας τῆς ἡμέρας. Ὁ τρυγητός, προκειμένου μάλιστα περὶ παρασκευῆς εὐγενῶν οἴνων, ἀπαιτεῖ μεγάλην προσοχὴν καὶ ἐμπειρίαν.

Οἱ οἶνοι διακρίνονται εἰς τὰς κάτωθι μεγάλας τάξεις. Καὶ πρῶτον, ἀναλόγως τοῦ χρώματος, εἰς *λευκοὺς καὶ ἐρυθροὺς* ἢ *μελανούς*, ἀναλόγως δὲ τῆς ζυμώσεως αὐτῶν εἰς *ξηρούς, γλυκεῖς* ἢ *ἐπιδορπίους* καὶ *ἀφρώδεις*. Ἀναλόγως δὲ τοῦ εἴδους τοῦ οἴνου κανονίζεται διαφόρως πως καὶ ἡ ἐργασία τῆς παρασκευῆς αὐτοῦ. Οὕτω, διὰ τοὺς ἐρυθροὺς ξηροὺς οἴνους χρησιμοποιοῦνται ἐρυθραὶ ἢ μελαναὶ σταφυλαί, τὸ δὲ δι' ἐκθλίψεως αὐτῶν λαμβανόμενον γλεῦκος ἀφίνεται ὅπως ὑποστῇ τὴν κυρίαν αὐτοῦ ζύμωσιν ὁμοῦ μετὰ τῶν στεμφύλων. Ὁ χρόνος τῆς ἀπομακρύνσεως τῶν στεμφύλων ρυθμίζεται ἀναλόγως τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, διότι, ἐὰν παραμείνουν ταῦτα ἐπὶ μακρότερον, ὁ οἶνος καθίσταται σκοτεινότερος κατὰ τὸ χρῶμα καὶ παραλαμβάνει μεγαλύτερον ποσὸν ταννίνης, καθιστάμενος οὕτω λίαν στυφὸς εἰς τὴν γεῦσιν. Οἱ τοιοῦτοι ἐντόνως κεχρωσμένοι καὶ λίαν στυφοὶ οἶνοι δὲν χρησιμοποιοῦνται συνήθως ἀπ' εὐθείας, ἀλλὰ μᾶλλον δι' ἀναμείξεως μετ' ἄλλων πτωχῶν εἰς ταννίνην καὶ χρῶμα οἴνων. Διὰ συνήθεις ἐρυθροὺς οἴνους ἀρκεῖ ἡ ἐπὶ ὀκταήμερον περίπου παραμονὴ τοῦ ζυμουμένου γλεύκους ὁμοῦ μετὰ τῶν στεμφύλων. Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν στεμφύλων, τὰ ζυμούμενα γλεύκη μεταφέρονται εἰς ἄλλα δοχεῖα, συνεχιζομένης ἐκεῖ τῆς ἐπεξεργασίας των.

Ἡ Ἑλλὰς παράγει ἀξιοσημάντους ἐρυθροὺς οἴνους, κυρίως εἰς τὰς νήσους Θήραν, Πάρον, Κέρκυραν, Κεφαλληνίαν, Λευκάδα, Εὔβοιαν (Κύμην), ὡς ἐπίσης καὶ εἰς ἀρκετὰς περιοχὰς τῆς Στερεᾶς, Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας. Οἱ λευκοὶ οἶνοι παρασκευάζονται κανονικῶς ἐκ λευκῶν σταφυλῶν, οἱ δὲ ἐξ αὐτῶν ξηροὶ (ἤτοι οἱ πλήρως ζυμωθέντες) ἔχουσιν, ἀπὸ ἀπόψεως ποσοῦ παραγωγῆς, πολὺ μεγαλυτέραν σημασίαν. Τὸ γλεῦκος ἀποχωρίζεται ἀμέσως τῶν στεμφύλων καὶ φέρεται εἰς δεξαμενὰς πρὸς ζύμωσιν, ἥτις ὑπὸ συνήθεις εὐνοϊκὰς συνθήκας διαρκεῖ περίπου ἕνα μῆνα.

Ἡ Ἑλλὰς παράγει ἀρίστους λευκοὺς ξηροὺς οἴνους, ὡς λ. χ. οἱ τῆς Ἀττικῆς, Μεγάρων, Αἰγίνης, Σαλαμῖνος, Εὐβοίας, Πελοποννήσου κλπ. Ἰδιάζον ἐνδιαφέρον παρουσιάζει κυρίως διὰ τὴν Ἀττικήν, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλας περιφερείας, ὁ *ρητινίτης* οἶνος (βλ. λ.), ὅστις παράγεται διὰ προσθήκης εἰς τὸ γλεῦκος ἀναλόγου ποσότητος ρητίνης.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς πλήρους ζυμώσεως οἴνους, τοὺς συνήθως καλουμένους καὶ *ξηροὺς* οἴνους, διακρίνομεν τοὺς *γλυκεῖς* οἴνους. Καλοῦνται γενικῶς οὕτω οἱ προερχόμενοι ἐκ πλουσιωτάτου εἰς σάκχαρον γλεύκους, ὁπότε δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ πλήρης ζύμωσις τοῦ ἐν αὐτῷ σακχάρου. Οὗτοι λαμβάνονται ἐκ προσεκτικῶς τρυγηθεισῶν ὑπερωρίμων σταφυλῶν, διακρίνονται δὲ σαφῶς ἀπὸ τῶν τελείως ζυμωθέντων ξηρῶν οἴνων, διὰ τῆς γλυκείας αὐτῶν γεύσεως, ὡς καὶ ἀπὸ τῶν κυρίως *ἐπιδορπίων* καλουμένων οἴνων, περὶ ὧν κατωτέρω.

Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν γλυκέων οἴνων ἀνήκουσι :

α') Οἱ λαμβανόμενοι ἐκ φυσικῶς ὑπερωρίμων σταφυλῶν, ἄνευ οἱασδήποτε προσθήκης ἀλκοόλης καὶ σακχάρου. Τὰ τοιαῦτα γλεύκη ζυμοῦνται βραδέως καὶ ἡ τελικὴ περιεκτικότης αὐτῶν εἰς ἀλκοόλην δὲν ὑπερβαίνει τὸ 14 %, κυμαινομένη συνήθως μεταξὺ 8—9 %. β') Οἱ οἶνοι οἱ λαμβανόμενοι ἐκ τεχνητῶς ξηρανθεισῶν σταφυλῶν. Πρὸς παρασκευὴν τοιούτων οἴνων αἱ σταφυλαὶ συλλέγονται ἐπὶ ξηροῦ καιροῦ καὶ κατὰ τὸν χρόνον τῆς πλήρους αὐτῶν ὡριμότητος καὶ ἐξαπλοῦνται εἶτα ἐπὶ μερικοὺς μῆνας ἐπὶ ἀχύρων, ὁπότε δι' ἐξατμίσεως τοῦ ὕδατος ξηραίνονται. Τοιοῦτοι οἶνοι παρασκευάζονται εἰς μικρὰν ποσότητα εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ρήνου, εἰς τὴν Ἀλσατίαν, συχνότερον εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν (Russillon) καὶ περαιτέρω εἰς Malaga, εἰς Ἑλλάδα ἐν μέρει, καὶ εἰς Κύπρον. Οἱ τοιουτοτρόπως παρασκευασθέντες οἶνοι θεωροῦνται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἐκ ξηρᾶς σταφίδος, ὡς γνήσιοι οἶνοι ἐκ νωπῶν σταφυλῶν. *Ἐπιδόρπιοι*, ἢ *νότιοι*, ἢ ἀκόμη καὶ ἁπλῶς *γλυκεῖς* οἶνοι καλοῦνται, γενικῶς ἐν τῷ ἐμπορίῳ οἱ οἶνοι ἐκεῖνοι, εἰς οὕς, πρὸς ἐπίτευξιν μεγαλυτέρας περιεκτικότητος εἰς ἀλκοόλην (μὴ δυναμένης νὰ ἐπιτευχθῇ μόνον διὰ ζυμώσεως τοῦ ὀποῦ νωπῶν σταφυλῶν) ἢ εἰς ἀλκοόλην καὶ σάκχαρον, ἐφαρμόζονται κατὰ κανόνα εἰδικαὶ μέθοδοι παρασκευῆς (ὡς συμπύκνωσις τοῦ γλεύκους κλπ.) καὶ χρησιμοποιοῦνται καὶ εἰδικαὶ προσθῆκαι (οἰνόπνευμα, ξηραὶ σταφυλαὶ κλπ.) καὶ οἱ ὁποῖοι διὰ τοὺς λόγους τούτους ἔχουσιν ἰδιάζουσαν γεῦσιν. Οἱ ἐπιδόρπιοι οἶνοι ἀναλόγως τῆς μεθόδου παρασκευῆς των διακρίνονται εἰς δύο ὁμάδας :

1) Οἶνοι παραγόμενοι διὰ ζυμώσεως ὀποῦ σταφυλῶν ἐξαιρετικῶς μεγάλης συμπυκνώσεως ἢ δι' ἐμπλουτισμοῦ συνήθους οἴνου διὰ συμπεπυκνωμένου γλεύκους (*συμπεπυκνωμένοι γλυκεῖς οἶνοι*).

2) Οἶνοι λαμβανόμενοι διὰ προσθήκης οἰνοπνεύματος εἰς ἀρκούντως προκεχωρημένον εἰς ζύμωσιν γλεῦκος, ἐν ἀνάγκῃ τῇ χρησιμοποιήσει καὶ συμπεπυκνωμένου γλεύκους (οἰνοπνευματωθέντες ἐπιδόρπιοι οἶνοι ἢ οἶνοι ἡδύποτα).

Εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐπιδορπίων οἴνων ἀνήκουσι σπουδαιότατοι οἶνοι τοῦ ἐξωτερικοῦ. ὡς οἱ Porto, Malaga, Marsala, Madeira, Scherry, Tarragona, Moscati, Malvasie κ.λ.π.

Οἱ εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, Πελοπόννησον καὶ τὰς νήσους παραγόμενοι γλυκεῖς οἶνοι εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον οἶνοι ξηρῶν σταφυλῶν καὶ παρασκευάζονται ἐκ γλεύκους, ὅπερ κατὰ τὸ πλεῖστον προέρχεται ἐκ σταφυλῶν μόνον ἐπὶ βραχὺν χρόνον ξηρανθεισῶν εἰς τὸν ἥλιον, τῶν ποικιλιῶν λευκῶν μοσχάτων, μαλβαζίων καὶ ἐρυθροφαίου μαυροδάφνης μὲ 28—33 % σάκχαρον. Ἐπίσης χρησιμοποιοῦνται γλεύκη κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον βρασθέντα. Εἰς τὰς πλείστας περιπτώσεις ἡ ζύμωσις διακόπτεται, ὅταν φθάσῃ εἰς 8—9 % ἀλκοόλην διὰ προσθήκης οἰνοπνεύματος, ὥστε τελικῶς, παρὰ τὴν μικρὰν συμπύκνωσιν, λαμβάνονται σχετικῶς πλούσιοι εἰς σάκχαρον οἶνοι μὲ ἀλκοόλην 12—14 %. Οἱ οἶνοι οὗτοι φέρονται εἰς τὴν κατανάλωσιν συνήθως μετὰ πολυετῆ ἐναποθήκευσιν ὑπὸ τὸν ἥλιον. Ἰδιαιτέρως τιμώμενοι εἶναι ἡ *μαυροδάφνη*, τύπου μεταξὺ Μαλάγας καὶ Πόρτο, ἡ *Ἀχαΐα*, προσομοία πρὸς τὸν Μαδέρα, καὶ ἡ λευκὴ *Μαλβαζία*. Οἱ γλυκεῖς οἶνοι τῆς Σάμου λαμβάνονται διὰ προσθήκης οἰνοπνεύματος ἐκ γλεύκους συνήθως νωπῶν σταφυλῶν πρὸ τοῦ πέρατος τῆς ζυμώσεως. Ἐνίοτε δὲ εἶναι οὗτοι ἁπλᾶ γλεύκη, εἰς ἃ προσετέθη ἀλκοόλη καὶ ἑπομένως ἐλάχιστον μόνον ποσὸν τῆς ἀλκοόλης αὐτῶν ἔχει προέλθει δι' ἀπ' εὐθείας ζυμώσεως. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι εἶναι γνωστοὶ ἐπίσης καὶ ὡς *μιστέλλια* τῆς Σάμου.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω τύπων γλυκέων οἴνων, ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσι καὶ πλεῖστοι ἄλλοι, μικροτέρας ὅμως σημασίας, ὡς τὸ *βισάντο* τῆς Σαντορίνης κλπ.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω εἰδῶν οἴνων, ὑπάρχουσι καί τινες ἄλλοι εἰδικοί, ὡς ὁ *σταφιδίτης*, τὰ *μιστέλλια*, οἱ *δευτερίαι* ἢ *δευτερεύοντες οἶνοι*, ὁ *ρητινίτης* κλπ. (βλ. λ.). Ἰδιάζουσαν τέλος σημασίαν ἔχουσιν οἱ *ἀφρώδεις οἶνοι* ἢ *καμπανῖται* (βλ. λ.).

Τὰ γλεύκη μετὰ τὴν ζύμωσιν αὐτῶν (βλ. *ζύμωσις ἀλκοολική*) δὲν εἶναι ἀκόμη ἕτοιμα πρὸς κατανάλωσιν, καλοῦνται δὲ *νεαροὶ οἶνοι*. Οἱ οἶνοι οὗτοι διὰ νὰ ὡριμάσουν, οὕτως εἰπεῖν, ἤτοι διὰ νὰ καταστοῦν κατάλληλοι διὰ τὴν κατανάλωσιν, πρέπει νὰ ὑποστῶσιν ἐπεξεργασίας τινάς, ὡς μετάγγισιν εἰς ἄλλα δοχεῖα πρὸς ἀπομάκρυνσιν τῆς ὑποστάθμης, διήθησιν, διαύγασιν, παστερισμὸν κλπ. Ἵνα ὁ οἶνος ἀποκτήσῃ τὴν πρέπουσαν γεῦσιν καὶ ἄρωμα, πρέπει νὰ παραμείνῃ τοὐλάχιστον ἐπὶ ἓν ἔτος ἐντὸς ξυλίνου βαρελλίου, διὰ νὰ ὑποστῇ ὅλας τὰς χημικὰς μεταβολὰς τῇ βοηθείᾳ καὶ τοῦ ὀξυγόνου τοῦ ἀέρος, αἵτινες θὰ τοῦ προσδώσουν τὸ κατάλληλον bouquet, ὅσον δὲ μακροτέρα εἶναι ἡ παραμονὴ τόσον καὶ ἀνώτερος καθίσταται οὗτος.

Ἀσθένειαι καὶ ἐλαττώματα τοῦ οἴνου. Αἱ ἀσθένειαι καὶ τὰ ἐλαττώματα τοῦ οἴνου ὀφείλονται εἴτε εἰς ἐλαττωματικὴν καθαριότητα τῶν οἰνοποιείων, εἴτε εἰς ἀμελῆ οἰνοποίησιν, εἴτε τέλος εἰς τὴν τυχαίαν παρουσίαν ἐν τῷ οἴνῳ ξένων ἐπιβλαβῶν ὑλῶν.

Ὡς *ἀσθένειαι* θεωροῦνται αἱ μεταβολαὶ τοῦ οἴνου ὡς πρὸς τὴν ὀσμήν, γεῦσιν, χρῶμα καὶ εὔληπτον, αἱ προκαλούμεναι ὑπὸ ζώντων ὀργανισμῶν, οἵτινες, ἐφόσον δὲν θανατωθοῦν, δύνανται τελικῶς νὰ ἐπιφέρωσι τὴν πλήρη ἀκαταλληλότητα καὶ καταστροφὴν τοῦ οἴνου.

Ὡς *ἐλαττώματα*, ἀντιθέτως, θεωροῦνται ὅλαι αἱ μεταβολαὶ τοῦ χρώματος, τῆς ὀσμῆς καὶ τῆς γεύσεως, αἱ ὁποῖαι ὀφείλονται οὐχὶ εἰς ὀργανισμούς, ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς ἐπαφὴν μετὰ ξένων ὑλῶν, αἱ ὁποῖαι προσδίδουν εἰς τὸν οἶνον δυσαρέστους ἰδιότητας.

Digitized by Google

Αἱ σπουδαιότεραι τῶν ἀλλοιώσεων τοῦ οἴνου εἶναι:

1) Ἡ *ἄνθησις*, ἥτις προκαλεῖται ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ βλαστομύκητος Mycoderma vini ἢ Saccharomyces Mycoderma. Ἀπαντᾶ συνηθέστερον ἐπὶ νεαρῶν πλουσίων εἰς λεύκωμα καὶ πτωχῶν εἰς ἀλκοόλην οἴνων καὶ ἐμφανίζεται κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὴν μορφὴν λευκῆς ἐπιδερμίδος, ἥτις ταχέως αὐξάνεται εἰς πάχος, συρρικνοῦται καὶ συμπυκνοῦται. Ἡ ἄνθησις ἀπαιτεῖ διὰ τὴν ἀνάπτυξίν της ὀξυγόνον τοῦ ἀέρος, διότι ὁ ἀνωτέρω μύκης εἶναι ἀερόβιος, διὸ καὶ προσβάλλονται ὑπὸ ταύτης οἶνοι, ὧν ἡ ἐπιφάνεια εὑρίσκεται εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἀέρος, ὡς λ. χ. ὅταν τὰ δοχεῖα δὲν εἶναι καλῶς πεπληρωμένα ἢ ὅταν ἔχωσι κακὰ ἢ ξηρὰ πώματα κλπ. Ἡ ἄνθησις καταστρέφει τὴν ἀλκοόλην, τὸ ἐκχύλισμα καὶ τὰ ὀξέα τοῦ οἴνου, σχηματιζομένων ἀνθρακικοῦ ὀξέος καὶ ὕδατος καὶ μικρῶν ποσοτήτων πτητικῶν δυσαρέστου ὀσμῆς ὀξέων (βουτυρικόν, βαλεριανικὸν ὀξύ). Καταπολεμεῖται διὰ στεγανῶς κλειόντων, ἐν τῷ οἴνῳ βυθιζομένων, πωμάτων καὶ μεταγγίσεως εἰς προσφάτως θειωμένα βαρέλλια, ἀφοῦ ἀπομακρυνθῇ προηγουμένως καλῶς ἡ ἐπιδερμίς.

2) Ἡ *ὀξίνισις*, ἥτις προκαλεῖται διὰ τῆς ζωϊκῆς δράσεως τῶν μυκήτων τῆς ὀξικῆς ζυμώσεως Mycoderma aceti κλπ. Προσφορώτεροι εἰς τὴν ὀξίνισιν εἶναι οἱ ἐρυθροὶ οἶνοι, λόγῳ τοῦ ὅτι ζυμοῦνται εἰς ἀνοικτὰ δοχεῖα καὶ παρουσίᾳ τῶν στεμφύλων. Περαιτέρω ἀφορμὴν πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς ὀξινίσεως δύνανται νὰ παράσχωσι κακῶς καθαρισμένα δοχεῖα, κακὰ διὰ λινοῦ ὑφάσματος περιβεβλημένα πώματα, ἡ χρησιμοποίησις ἀκαθάρτων στροφίγγων κλπ. Ἡ ὀξίνισις εἶναι καταφανὴς διὰ τῆς γεύσεως ἀκόμη καὶ εἰς περιεκτικότητα εἰς ὀξικὸν ὀξὺ 0,15 %. Ἐφόσον ἡ ὀξίνισις δὲν ἔχει προχωρήσει πολύ, δύνανται νὰ θεραπευθῶσιν οἱ οἶνοι δι' ἀναζυμώσεως διὰ καθαρᾶς ζύμης, ὁπότε δὲν ἐλαττοῦται μὲν ἡ περιεκτικότης εἰς ὀξικὸν ὀξύ, ἀλλὰ καλύπτεται ἡ γεῦσις αὐτοῦ διὰ τοῦ σχηματιζομένου bouquet. Ἐπὶ μεγαλυτέρας περιεκτικότητος εἰς ὀξικὸν ὀξὺ ἐλαττοῦται ἡ ἰσχυρῶς ὀξίνη γεῦσις δι' ἐξουδετερώσεως τῶν συνολικῶν ὀξέων δι' ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου. Ποσότης ὅμως μεγαλυτέρα τοῦ 0,2% δὲν δύναται νὰ ἐξουδετερωθῇ, διότι αὐξάνονται ὑπερβαλλόντως τὰ ἀνόργανα συστατικὰ καὶ ὁ οἶνος προσκτᾶται κακὴν γεῦσιν.

3) *Πάχυνσις*. Αὕτη ὀφείλεται εἰς βλεννώδη ζύμωσιν τοῦ ἐν τῷ οἴνῳ ἐνυπάρχοντος ὑπολοίπου ἀζυμώτου σακχάρου, προκαλεῖται δὲ ὑπὸ τοῦ Bacillus viscosus vini κ. ἄ. Ἡ ἀσθένεια αὕτη ἐμφανίζεται συνήθως εἰς ἀζυμώτους οἴνους, οἵτινες εἶναι πτωχοὶ εἰς ἀλκοόλην, ὀξέα καὶ ταννίνην. Πρὸς διόρθωσιν παχυνθέντος οἴνου, ἐὰν μὲν ὑπάρχῃ ἀκόμη ἀζύμωτον σάκχαρον, προστίθεται καθαρὰ ζύμη πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ζυμώσεως ἢ ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ κατεργάζεται ὁ οἶνος μεθ' ἱσπανικῆς γῆς, ἀερίζεται καλῶς καὶ μεταγγίζεται εἰς νέα ἰσχυρῶς θειωθέντα δοχεῖα.

4) *Μαννιτικὴ ζύμωσις*. Αὕτη εἶναι λίαν διαδεδομένη εἰς τὰς μεσημβρινὰς χώρας ἀσθένεια, προκαλεῖται δὲ ὑπὸ σχιζομυκήτων, οἵτινες διὰ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν ἀπαιτοῦσιν ὑψηλὰς θερμοκρασίας (30° καὶ ἄνω) καὶ οἱ ὁποῖοι μετατρέπουν τὸ σάκχαρον τοῦ ἐν ζυμώσει εὑρισκομένου γλεύκους εἰς μαννίτην, προτιμοῦν δὲ μάλιστα τὴν λαιβουλόζην περισσότερον τῆς δεξτρόζης, διὸ καὶ προκύπτουσιν οὕτω δεξιοστρόφοι οἶνοι. Συγχρόνως σχηματίζονται αἰσθηταὶ ποσότητες πτητικῶν καὶ μὴ πτητικῶν ὀξέων, εἰδικῶς δὲ ὀξικοῦ καὶ γαλακτικοῦ ὀξέος. Ἀποφεύγεται διὰ ψύξεως τοῦ γλεύκους εἰς 15—30° καὶ χρησιμοποιήσεως καθαρᾶς ζύμης ζωηρᾶς δράσεως.

5) *Πίκρανσις*. Αὕτη ἐμφανίζεται κυρίως ἐπὶ ἐρυθρῶν καὶ μελανῶν οἴνων καὶ ὀφείλεται εἰς τὴν δρᾶσιν εὐρωτομυκήτων, οἵτινες δρῶσι παρουσίᾳ ἀτμοσφαιρικοῦ ὀξυγόνου. Ἡ σχηματιζομένη πικρὰ ὕλη εἶναι προϊὸν διασπάσεως τῆς ταννίνης.

6) *Δυσοσμία τοῦ οἴνου* (ὀσμὴ σεσηπότων ᾠῶν). Αὕτη ὀφείλεται εἰς τὸ ἐν τῷ οἴνῳ σχηματιζόμενον ὑδρόθειον. Ἀφορμὴν πρὸς σχηματισμὸν τοῦ ὑδροθείου παρέχει ἡ ὕπαρξις θείου ἐν τῷ ζυμουμένῳ γλεύκει. Τὸ θεῖον δὲ τοῦτο δύναται νὰ προέρχεται εἴτε ἐκ τῶν ἐν τῷ ἐδάφει τυχὸν περιεχομένων θειούχων ἑνώσεων, εἴτε ἐκ σταφυλῶν κατειργασμένων διὰ θείου πρὸς καταπολέμησιν τοῦ ᾠϊδίου τῆς ἀμπέλου, εἴτε ἐκ σταγόνων θείου ἐναπομεινασῶν ἐκ τῆς θειώσεως τῶν δοχείων. Ὁ ζυμούμενος οἶνος διὰ τῆς ἀλκοόλης αὐτοῦ διαλύει καὶ παραλαμβάνει τὸ θεῖον, τὸ ὁποῖον ἐν τῷ πρωτοπλάσματι τῆς ζύμης ἀνάγεται περαιτέρω πρὸς ὑδρόθειον. Ἐπίσης διὰ τῆς σηπτικῆς ἀποσυνθέσεως τῆς ζύμης προκύπτει ἐκ τοῦ θειούχου πλάσματος τοῦ λευκώματος ὑδρόθειον. Ὡς μέσον καταπολεμήσεως συνιστᾶται ἐπανειλημμένη μετάγγισις εἰς νεωστὶ θειωθέντα δοχεῖα.

Γαλακτικὴ ζύμωσις. Αὕτη προκαλεῖται διὰ τῆς δράσεως τῶν βακτηρίων τῆς γαλακτικῆς ζυμώσεως καὶ ἐμφανίζεται ἐπὶ ἠπίων πτωχῶν εἰς ὀξέα οἴνων καὶ εἰδικώτερον ἐπὶ ἰσχυρῶς ὑδατωθέντων οἴνων. Τὰ βακτήρια τῆς γαλακτικῆς ζυμώσεως μετατρέπουσι τὸ σάκχαρον, τὴν ταννίνην καὶ ἄλλα συστατικὰ τοῦ οἴνου εἰς γαλακτικὸν ὀξύ, δι' οὗ ὁ οἶνος προσκτᾶται ἰδιάζουσαν ὀξίνην γεῦσιν. Δι' ἐπιδράσεως ἐν συνεχείᾳ βακτηρίων τῆς βουτυρικῆς ζυμώσεως, δύναται νὰ μετατραπῇ περαιτέρω τὸ γαλακτικὸν ὀξὺ εἰς βουτυρικὸν ὀξὺ καὶ ἄλλα δυσαρέστου ὀσμῆς καὶ γεύσεως λιπαρὰ ὀξέα.

8) *Ἐκτροπή*. Αὕτη χαρακτηρίζεται τόσον ὡς πραγματικὴ ἀσθένεια, ὅσον καὶ ὡς ἐλάττωμα τοῦ οἴνου, δύναται δὲ νὰ ἔχῃ διάφορα αἴτια, ὡς τὴν ἐπανάληψιν τῆς ζυμώσεως εἰς μὴ τελείως ζυμωθέντας οἴνους, τὴν ἀποσύνθεσιν τεθνεώτων κυττάρων τῆς ζύμης, τὴν ἐπίδρασιν διαφόρων βακτηρίων καὶ τὸν ἀποχωρισμὸν ἀνοργάνων καὶ ὀργανικῶν ὑλῶν.

Ἐκτροπῆς διακρίνομεν κυρίως τὰ κάτωθι εἴδη: α') Διὰ τῆς ἐπιδράσεως βακτηρίων θολοῦνται οἱ οἶνοι, προσκτῶνται δυσάρεστον ὀσμὴν καὶ γεῦσιν καὶ ἀλλάσσουν τὸ χρῶμά των οἱ ἐρυθροὶ οἶνοι, καθιστάμενοι φαιοί. Ἡ ἀσθένεια αὕτη παρατηρεῖται συχνὰ ἐπὶ τῶν πτωχῶν εἰς ἀλκοόλην οἴνων, οἵτινες εἶναι παρεσκευασμένοι ἐκ σταφυλῶν, αἵτινες ἐν μέρει ἔχουσι σαπίσει. Εἰς τοὺς ὑποστάντας ἐκτροπὴν οἴνους δι' ἐπιδράσεως μικροργανισμῶν διασπᾶται τὸ τρυγικὸν ὀξύ, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ γλυκερίνη, αἱ χρωστικαὶ ὕλαι, ἡ ταννίνη καὶ αἱ ἀζωτοῦχοι ὕλαι, ἐνῷ ἡ περιεκτικότης εἰς ἀλκοόλην παραμένει σχεδὸν σταθερά. Ὡς προϊόντα τῆς διασπάσεως αὐτῶν ἐμφανίζονται, παρὰ τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, μεγαλύτεραι ποσότητες ἀνωτέρων πτητικῶν ὀξέων. Ἡ διόρθωσις τῶν θολωθέντων δι' ἐκτροπῆς οἴνων ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν μικροσκοπικῶς ἢ χημικῶς καθορισθέντων αἰτίων αὐτῆς.

β') Ἡ *μελάνωσις* τοῦ οἴνου ὀφείλεται εἰς τὸν σχηματισμὸν δεψικοῦ ὀξειδίου τοῦ σιδήρου καὶ ἐμφανίζεται εἰς πλουσίους εἰς δεψικὰς ὕλας, πτωχοὺς δὲ εἰς ὀξέα οἴνους, οἵτινες εὑρίσκονται ἐπὶ μακρότερον χρόνον εἰς ἐπαφὴν μετὰ σιδήρου.

γ') Ἡ *φαίωσις* τοῦ λευκοῦ οἴνου ἐμφανίζεται εἰδικῶς ἐπὶ οἴνων, πρὸς παρασκευὴν τῶν ὁποίων ἔχουσι χρησιμοποιηθῆ ἐν μέρει σεσηπυῖαι σταφυλαί. Τοιοῦτοι οἶνοι χρώννυνται κατὰ τὴν ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἀέρος ἐκ τῶν ἄνω συνεχῶς σκοτεινότερον, τέλος καθίστανται θολοὶ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν σχηματίζεται ἐπιδερμίς. Οἱ οἶνοι οὗτοι καθίστανται ἀποκρουστικοὶ τὴν ὄψιν καὶ χάνουν εἰς συστατικά. Πρὸς καταπολέμησιν συνιστᾶται μετάγγισις τοῦ οἴνου ἄνευ αἰσθητῆς ἐπαφῆς μετὰ τοῦ ἀέρος εἰς ἰσχυρῶς θειωθέντα δοχεῖα. Φαίωσις ἐπέρχεται ἐπίσης καὶ ἐπὶ ἐρυθρῶν οἴνων.

δ') *Λευκὴ ἐκτροπή*. Ὀπαλίζουσα θόλωσις προκαλουμένη ἐκ τοῦ ἀποχωρισμοῦ φωσφορικοῦ ὀξειδίου τοῦ σιδήρου, ἥτις ἐξαφανίζεται εἰς τὸ ἀπ' εὐθείας ἡλιακὸν φῶς, ἐπανεμφανιζομένη πάλιν ἐν τῷ σκότει. Διὰ τοῦ φωτισμοῦ τὸ φωσφορικὸν ὀξείδιον τοῦ σιδήρου ἀνάγεται εἰς τὸ εὐδιάλυτον φωσφορικὸν ὀξειδύλιον τοῦ σιδήρου. Διορθοῦται διὰ διαυγάσεως διὰ σιδηροκυανιούχου καλίου.

ε') Ἡ *κυανῆ* καὶ *κιτρίνη ἐκτροπὴ* τῶν ἐρυθρῶν οἴνων, ὀφειλομένη εἰς τὴν ὑπὸ μικροργανισμῶν διάσπασιν τῆς χρωστικῆς ὕλης.

στ') Ὡς περαιτέρω ἐλαττώματα θεωροῦνται ὁ ἀποχωρισμὸς τῆς τρυγὸς λόγῳ τῆς ἐν λίαν ψυχρῷ χώρῳ ἐναποθηκεύσεως ἢ ἀποστολῆς, τὰ ἐλαττώματα τῆς γεύσεως καὶ ὀσμῆς τὰ ὀφειλόμενα εἰς πρόσληψιν τῶν προϊόντων τῆς διασπάσεως τῆς ζύμης (γεῦσις ποντικῶν) ἢ εἰς ἐπαφὴν μετ' εὐρωτιώντων δοχείων κλπ. (γεῦσις εὐρῶτος) ἢ εἰς λίαν ἰσχυρὰν θείωσιν (γεῦσις θειώδους ὀξέος) κλπ.

Πᾶσαι αἱ νόσοι τοῦ οἴνου προλαμβάνονται διὰ τῆς παστεριάσεως, ἤτοι διὰ τῆς ἀποστειρώσεως αὐτῶν δι' ἐπανειλημμένης θερμάνσεως εἰς 70° περίπου. Ἡ μέθοδος αὕτη καθιστᾷ τὸν οἶνον οὐ μόνον ἀπρόσβλητον ὑπὸ τῶν διαφόρων μικροργανισμῶν, ἀλλὰ καὶ ἀνθεκτικώτερον εἰς τὰς μετακινήσεις.

Νοθεῖαι τοῦ οἴνου. Αὗται εἶναι πλεῖσται, προερχόμεναι ἐκ τῆς προσθήκης χρωστικῶν, ἀρωμάτων, ὀξέων κτλ. Ἐπειδὴ δέ τινες τῶν προστιθεμένων οὐσιῶν εἶναι λίαν ἐπιβλαβεῖς διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τοῦτο ὑπὸ πάντων τῶν κρατῶν ἀπαγορεύονται δι' αὐστηροτάτων νόμων.

Χημικὴ σύστασις τοῦ οἴνου. Ὁ οἶνος χημικῶς ἐξεταζόμενος εἶναι λίαν πολύπλοκον μεῖγμα διαφόρων σωματων, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα μὲν προέρχονται ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς σταφυλῆς, ἄλλα δὲ παράγονται κατὰ τὴν ζύμωσιν καὶ ἄλλα τέλος σχηματίζονται κατὰ τὴν παλαίωσιν αὐτοῦ. Τὸ σπουδαιότερον, ἀπὸ ἀπόψεως ποσοῦ, συστατικὸν εἶναι τὸ ὕδωρ, εἶτα ἔρχεται τὸ οἰνόπνευμα, κυμαινόμενον αἰσθητῶς μεταξὺ τῶν διαφόρων εἰδῶν οἴνου (κυρίως μεταξὺ 10 καὶ 17%) καὶ διάφορα ὀξέα (τρυγικόν, κιτρικόν, μηλικόν, ἠλεκτρικόν, ἀνθρακικὸν κλπ.). Περαιτέρω εἰς τοὺς οἴνους ἀπαντῶσι γλυκερίνη, διάφοροι αἰθέρες, ἐστέρες, ἀλδεϋδαι, ἀκετάλαι, λευκωματοειδεῖς ὕλαι, χρωστικαὶ ὕλαι καὶ διάφορα ἀνόργανα ἅλατα. Ἡ ποσοτικὴ ἀναλογία τῶν συστατικῶν αὐτῶν κυμαίνεται μεταξὺ λίαν εὐρέων ὁρίων εἰς τὰ διάφορα εἴδη τοῦ οἴνου, τὰς διαφόρους περιοχὰς καὶ διαφόρους ἐσοδείας.

Ἡ χημικὴ σύνθεσις τοῦ οἴνου δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ εἰς ὅλα τὰ εἴδη τούτου. Κατὰ τὸν Gautier ἓν λίτρον μέλανος οἴνου περιέχει: ὕδατος 800—900 γρ., οἰνοπνεύματος 90—170 γρ., γλυκερίνης 2—8 γρ., σακχάρου καὶ λευκωματοειδῶν 16 γρ., δεψίνης 0,2—2 γρ., ἀνθρακικοῦ ὀξέος 0,02—0,7 γρ., ἐλευθέρων ὀργανικῶν ὀξέων 3 γρ., ἁλάτων τρυγικοῦ καλίου, φωσφορικοῦ ἀσβεστίου, νατρίου, μαγνησίου κτλ. 4,5—6,5 γρ.

Στατιστική. Ὁ οἶνος διὰ τὴν Ἑλλάδα ἀποτελεῖ σημαντικώτατον ἐθνικὸν προϊόν, διότι παράγονται ἐτησίως ἐν Ἑλλάδι περὶ τὰ τρία ἑκατομμύρια ἑκατόλιτρα, ἀξίας κατὰ μέσον ὅρον ἑνὸς καὶ ἡμίσεος δισεκατομμυρίου δραχμῶν περίπου. Ἑλληνικοὶ οἶνοι ἐξάγονται εἰς σημαντικὰς ποσότητας εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ κυρίως εἰς Γαλλίαν, Γερμανίαν, Αἴγυπτον, Ἀγγλίαν κτλ.

Σ. ΓΑΛΑΝΟΣ

—*[Ὑγιειν.]* Ὁ καλὸς *οἶνος* πρέπει νὰ εἶναι διαυγής, νὰ μὴ εἶναι οὔτε ὄξινος, οὔτε ὑπόπικρος καὶ ἡ ὀσμὴ αὐτοῦ νὰ μὴ εἶναι πτητική. Σταγόνες καλοῦ οἴνου ἐπιτριβόμεναι ἐπὶ τῶν παλαμῶν δὲν πρέπει νὰ δίδωσιν ὀσμὴν οἰνοπνεύματος.

Ὁ καλὸς οἶνος, ὡς ἐκ τῶν οὐσιῶν ἃς περιέχει, δὲν στερεῖται ὠφελίμων ἰδιοτήτων διὰ τὸν ἄνθρωπον. Αἱ ἰδιότητες αὗται φαίνεται ὅτι ἦσαν γνωσταὶ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Οὕτω, κατὰ τὸν Ἀθήναιον, «ὁ μὲν μέλας οἶνος θρεπτικώτατος, ὁ δὲ λευκὸς λεπτότατος καὶ ὁ κιρρὸς ξηρὸς καὶ τῶν σιτίων πεπτικώτερος». Κατ' ἄλλους δὲ συγγραφεῖς «ὁ παλαιὸς οἶνος οὐ μόνον πρὸς ἡδονήν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὑγείαν προσφορώτατός ἐστι», καὶ ὅτι «ὁ μέλας οἶνος δυναμικώτατός ἐστι καὶ ἐπὶ πλεῖστον χρόνον εὐάρεστος εἰς τοὺς πίνοντας».

Ὁ οἶνος, ὡς ἐκ τῶν θρεπτικῶν οὐσιῶν ἃς περιέχει, δύναται νὰ καταταχθῇ εἰς τὰς πτωχὰς τροφάς. Τοῦτο δέ, διότι εἰς ἓν λίτρον οἴνου περιέχονται περὶ τὰ 40 γρ. μόνον ἄνθρακος. Ἐπίσης, λόγῳ τοῦ οἰνοπνεύματος, τῆς δεψίνης, τῶν χρωστικῶν καὶ τῶν ἀρωματικῶν οὐσιῶν, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς τονωτικὸν καὶ διεγερτικόν. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἰδιοτήτων, ὁ οἶνος, κατὰ τὰς ἐρεύνας τῶν Sabrazès καὶ Mercandier, κέκτηται καὶ μικροβιοκτόνους ἰδιότητας, δυνάμενος νὰ φονεύσῃ τὸ βακτηρίδιον τοῦ κοιλιακοῦ τύφου ἐντὸς 10'—15'. Ἡ μικροβιοκτόνος ἰδιότης τοῦ οἴνου φαίνεται ὅτι ἦτο γνωστὴ καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους, δεδομένου ὅτι ἔπλυνον τὰς πληγὰς αὐτῶν δι' οἴνου, ὡς γίνεται καὶ σήμερον ἔτι εἰς τὰ χωρία. Ἂν καὶ ἀπὸ ὑγιεινῆς ἀπόψεως ὁ οἶνος δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖος διὰ τὸν ἄνθρωπον, μάλιστα δὲ δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι καὶ βλαβερὸς διὰ τὰ κάτω τῶν 12 ἐτῶν παιδία, ἐν τούτοις διὰ τοὺς ἐνηλίκους μετρία χρῆσις τούτου, οὐ μόνον δὲν εἶναι βλαβερά, ἀλλὰ καὶ λίαν χρήσιμος πολλάκις.

Ὁ ἰσχυρισμὸς ἐνίων συγγραφέων ὅτι ὁ οἶνος ὁδηγεῖ εἰς τὸν ἀλκοολισμὸν δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀληθής, τῆς πείρας ἀποδειξάσης ὅτι ὅπου ὑπάρχει καλὸς καὶ εὐθηνὸς οἶνος, ἐκεῖ καὶ ὁ ἀλκοολισμὸς εἶναι σπανιώτερος· ὅτι ἐπίσης ὅταν ὁ οἶνος εἶναι ἀκριβός, ἡ κατανάλωσις τοῦ οἰνοπνεύματος εἶναι μεγαλυτέρα.

Αἱ νεωτέραι ἔρευναι, αἱ στηριζόμεναι ἐπὶ τῶν ἰδιοτήτων τῶν διαφόρων οἴνων, ἀπέδειξαν ὅτι οἱ ἐρυθροὶ οἶνοι, ὡς περιέχοντες ἅπαντα τὰ συστατικὰ τῆς σταφυλῆς, εἶναι τονωτικώτεροι, καὶ ὅτι δρῶσι βραδέως καὶ δραστικώτερον εἰς τὸ μυϊκὸν σύστημα. Διὸ καὶ χορηγοῦνται εἰς τὰ μυϊκῶς ἐξησθενημένα ἄτομα καὶ εἰς τοὺς πάσχοντας ἐκ τοῦ πεπτικοῦ αὐτῶν συστήματος. Τοὐναντίον, οἱ λευκοὶ οἶνοι, λόγῳ τῆς μεγαλυτέρας περιεκτικότητος αὐτῶν εἰς τρυγικὰ ἅλατα καὶ ὄντες διουρητικώτεροι, δίδονται εἰς τοὺς ἀρθριτικοὺς καὶ δυσπεπτικούς. Οἱ παλαιοὶ οἶνοι, στερηθέντες μέρους τῶν χρωστικῶν καὶ τοῦ ἐκχυλίσματος αὐτῶν καὶ καταστάντες ὡς ἐκ τούτου εὐπεπτότεροι, χορηγοῦνται εἰς τοὺς ἀναρρωννύοντας καὶ τοὺς ἀναιμικούς, ὧν τὸ γαστρικὸν ὑγρὸν εἶναι ἐξησθενημένον. Οἱ ἀφρώδεις οἶνοι, ὡς ἐκ τῆς μεγαλυτέρας περιεκτικότητος αὐτῶν εἰς ἀνθρακικὸν ὀξύ, χορηγοῦνται πρὸς θεραπείαν τῶν ἐμέτων καὶ πρὸς πρόκλησιν ἐντονωτέρων ἀντιδράσεων εἰς περιπτώσεις γενικῆς ἐξασθενήσεως.

Ὡς θρεπτικὴ οὐσία ὁ οἶνος δύναται νὰ χορηγηθῇ μόνον εἰς ἐλλιπῶς τρεφομένους, εἰς μυϊκῶς ἐργαζομένους καὶ εἰς ἀρρώστους, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ λάβωσι θρεπτικὰς τροφὰς (βαρεῖς διαβῆται, σηπτικοὶ πυρετοὶ κτλ.). Ἡ ἐπὶ τῆς ψυχικῆς διαθέσεως εὐνοϊκὴ ἐπίδρασις τοῦ οἴνου εἶναι ἐπίσης γνωστὴ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, ὡς ἄλλως τε ἐξάγεται καὶ ἐκ τῆς κατωτέρω περικοπῆς τοῦ Ξενοφῶντος: «Τῷ γὰρ ὄντι ὁ οἶνος ἄρδων τὰς ψυχὰς τὰς μὲν λύπας ὥσπερ ὁ μανδραγόρας τοὺς ἀνθρώπους κοιμίζει, τὰς δὲ φιλοφροσύνας ὥσπερ ἔλαιον φλόγα ἐγείρει».

Ἀλλ' ἂν ἡ πόσις μικρᾶς ποσότητος οἴνου εἶναι ὠφέλιμος, προκαλοῦσα καὶ εὐχάριστον αἴσθημα εἰς τοὺς πίνοντας, ἡ πόσις μεγάλης ποσότητος τούτου, ὡς ἐκ τοῦ οἰνοπνεύματος ὅπερ περιέχει, οὐ μόνον εἶναι βλαβερά, ἀλλὰ καὶ ἐνίοτε λίαν ἐπικίνδυνος, δυναμένη νὰ ἐπιφέρῃ καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον.

Ν. Α. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

—*[Ἐθιμοτ.]* Κοινὸς καὶ συνήθης *οἶνος* τοποθετεῖται ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ γεύματος ἐντὸς

Digitized by Google

εἰδικῶν κρυσταλλίνων φιαλῶν (carafe). Οἶνοι ἐκλεκτοὶ προσκομίζονται εἰς γεύματα ἐντὸς τῶν κοινῶν φιαλῶν των. Ὁ λευκὸς συνοδεύει τὸ ψάρι. Ὁ μαῦρος τὸ κρέας. Ὁ γλυκὺς τὰ ὀπωρικά. Ὁ καμπανίτης ἐν γένει τὰ ἐπιδόρπια. Ἀποπωματιζομένης φιάλης ὀλίγαι πρῶται σταγόνες χύνονται εἰς τὸ ποτήρι μας· ἔπειτα ἔρχονται τὰ τῶν ξένων μας καὶ τελευταῖον πάλιν τὸ ἰδικόν μας. Τὰ ποτήρια δὲν πληροῦνται μέχρι στεφάνης, τὸ δὲ περιεχόμενον αὐτῶν πίνεται ἀπνευστὶ ἢ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, πλὴν ἀποτιθεμένου μετὰ ἑκάστην ὀλίγην πόσιν τοῦ ποτηριοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης. Τὸ νὰ κρατῇ κανεὶς ἐπὶ μακρὸν τὸ ποτήρι ἀνὰ χεῖρας καὶ νὰ σιγοπίνῃ δὲν θεωρεῖται εὐπρεπές. Ἀπρεπὲς ἐπίσης εἶναι νὰ θέλωμεν νὰ πίωμεν ἀπὸ τὸ ποτήρι μιᾶς κυρίας ἢ νὰ θραύσωμεν τὸ ποτήρι μας, ἀφοῦ πίωμεν, εἰς ἐκδήλωσιν δῆθεν τιμῆς πρὸς αὐτήν. Πρέπει νὰ εἶναι κανεὶς πολὺ πρόστυχος, διὰ νὰ μὴ ἀπομάσσῃ τὰ χείλη πρὸ τῆς πόσεως, νὰ πίνῃ ἔχων πλῆρες φαγητοῦ τὸ στόμα ἢ νὰ κάμνῃ γαργαρισμοὺς διὰ τοῦ οἴνου. Εἰς τὰ λαϊκὰ γλέντια ἡ ἑκουσία θραῦσις ποτηρίου κατὰ γῆς ἀποτελεῖ προσβολήν. Τ. Δ.

— *[Λειτουργ.]* Ὁ *οἶνος* ἀποτελεῖ μετὰ τοῦ ἄρτου τὴν ὕλην τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας. Κατὰ παράδοσιν ἀρχαιοτάτην καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰουστίνου μαρτυρουμένην (Ἀπολογία Α', κεφ. 65) ὁ οἶνος ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς Εὐχαριστίας ἀναμιγνύεται μεθ' ὕδατος, ἐντεῦθεν δὲ καὶ «κεκραμένον ποτήριον» καλεῖται ὑπὸ τοῦ Εἰρηναίου (Κατὰ αἱρεσ. V, 2). Ἡ τρίτη ἐν Καρχηδόνι σύνοδος ἐν τῷ 24ῳ κανόνι αὐτῆς παραγγέλλει, ἵνα ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς Εὐχαριστίας μὴ προσφέρηται ἄλλο τι παρ' ὅ,τι ὁ Κύριος παρήγγειλεν, ἤτοι ἄρτος καὶ οἶνος μεμιγμένος μεθ' ὕδατος. Πᾶσαι δὲ αἱ ἀρχαῖαι λειτουργίαι ὑποδηλοῦσι καὶ ὑπεμφαίνουσι τὴν ἀνάμιξιν ταύτην, τόσον ἡ ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς διαταγαῖς (Η, 12) λειτουργία, ὅσον καὶ αἱ τοῦ Ἰακώβου, τοῦ Μάρκου, τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ τοῦ Χρυσοστόμου, καθὼς καὶ αἱ τῆς Ρώμης καὶ τῶν γαλλικανικῶν ἐκκλησιῶν μετὰ τῆς ἀμβροσιανῆς τοιαύτης. Εἰς τὸν βυζαντινὸν τύπον τῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου προσιδιάζει καὶ ἡ ὀλίγον πρὸ τῆς θείας μεταλήψεως ἀνάμιξις ζέοντος ὕδατος μετὰ τοῦ καθηγιασμένου ποτηρίου.

Τῆς τοιαύτης ἀναμίξεως τοῦ οἴνου μεθ' ὕδατος ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς Εὐχαριστίας ἐδόθησαν ἄλλαι ὑπ' ἄλλων ἀλληγορικαὶ ἑρμηνεῖαι. Οὕτως, ὁ μὲν Κυπριανὸς (Epist. 63 ad Caecilium c. 13) ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἀνάμιξις αὕτη ὑποσημαίνει τὴν ἕνωσιν ἡμῶν μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ἐντεῦθεν δὲ οὔτε ὁ οἶνος, οὔτε τὸ ὕδωρ δύναται μόνον νὰ προσφερθῇ. «Διότι, ἐὰν ὁ οἶνος προσεφέρετο μόνος, τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ θὰ ἐχωρίζετο ἀπὸ ἡμᾶς· καὶ ἐὰν τὸ ὕδωρ προσεφέρετο μόνον, ὁ λαὸς θὰ ἔμενεν ἄνευ τοῦ Χριστοῦ». Ἄλλοι, καὶ ἐπικρατέστερον αἱ λειτουργίαι, σχετίζουσι τὴν ἀνάμιξιν ταύτην πρὸς τὸ ἐκ τῆς νυχθείσης πλευρᾶς τοῦ Κυρίου ἐκρεῦσαν αἷμα καὶ ὕδωρ. Ἐν τῷ εἰς τὸν Ἱερώνυμον ἀποδιδομένῳ ὑπομνήματι εἰς τὸν Μᾶρκον (XIV) παρέχεται ἡ ἐξήγησις ὅτι διὰ μὲν τοῦ ἑνὸς καθαριζόμεθα ἐκ τῆς ἁμαρτίας, διὰ δὲ τοῦ ἄλλου ἀπαλλασσόμεθα ἐκ τῆς τιμωρίας.

Ἐκ τῆς τοιαύτης ἀρχαίας ἐκκλησιαστικῆς πράξεως ἐξέκλιναν τοῦτο μὲν οἱ λεγόμενοι ὑδροπαραστάται, οἵτινες ἀπέχοντες τοῦ οἴνου, ὡς κακοῦ τινὸς καὶ ἀποβλήτου μολύνοντος τὸν γευόμενον, δὲν ἐχρησιμοποίουν οἶνον ἀλλὰ μόνον ὕδωρ ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ (*Ἐπιφαν.* Κατὰ αἱρεσ. 30, 16· 46, 2· 47, 1)· τοῦτο δὲ οἱ Ἀρμένιοι, οἵτινες ἀντιθέτως ἀπέφευγον ν' ἀναμείξωσιν ὕδωρ εἰς τὸν ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ χρησιμοποιούμενον οἶνον. Ἐξ ἀφορμῆς τῆς συνηθείας τῶν τελευταίων τούτων ἡ ἐν Τρούλλῳ σύνοδος διὰ τοῦ 32 κανόνος αὐτῆς ἀπεκήρυξεν ἀμφοτέρας τὰς παρεκκλίσεις ταύτας. Τέλος, ἄλλοι χρησιμοποιοῦντες ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις τὴν ἑσπέραν οἶνον, ἀπέφευγον τὴν πρωΐαν νὰ πίωσιν ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ τοιοῦτον, περιοριζόμενοι μόνον εἰς ὕδωρ, ἵνα μή ποτε ἐκ τῆς ἀναδιδομένης ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν ὀσμῆς τοῦ οἴνου προδοθῶσιν εἰς τοὺς ἐθνικοὺς (*Cyprian.* Epist. 63 c. 16). Κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους προσεφέρετο ἐνιαχοῦ μέλι ἀντὶ οἴνου ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς Εὐχαριστίας. Τοῦτο πιθανῶς προῆλθεν ἐκ παραποιήσεως συνηθείας τινὸς καὶ ἐν Ρώμῃ καὶ ἐν Ἀφρικῇ κρατησάσης, ἵνα εἰς τοὺς νεοφωτίστους κατὰ τὴν πρώτην κοινωνίαν αὐτῶν προσφέρηται μετὰ τὸ ποτήριον τῆς Εὐχαριστίας καὶ ἕτερον ποτήριον ἐμπεριέχον γάλα μετὰ μέλιτος, ἐκδήλωσιν τῆς ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, τῆς ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον γλυκυτέρας, πνευματικῆς διαπαιδαγωγήσεως αὐτῶν (Canones Hippolyti 146—147). Ὡς πρὸς τὸν χρωματισμὸν τοῦ ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ χρησιμοποιουμένου οἴνου ἀνέκαθεν προετιμᾶτο ὁ οἶνος νὰ εἶναι ἐρυθρός, προσομοιάζων καὶ ἐν τούτῳ πρὸς τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου (*Cyprian.* Epist. 63 c. 7. *Χρυσοστόμου* Ὁμιλία 82 εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον ΚΣΤ' 34, 35).

Ποτήριον οἴνου προσφέρεται καὶ κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου εἰς τοὺς νεονύμφους, τὸ ὁποῖον ἀλληγοροῦσι μὲν οἱ νεώτεροι ὡς δηλωτικὸν τῆς κοινότητος τῶν τε λυπηρῶν καὶ φαιδρῶν, ἐν τῇ ὁποίᾳ καθ' ἅπαντα τὸν βίον θὰ διατελῶσι συνδεδεμένοι οἱ νεόνυμφοι, ἀλλὰ μᾶλλον φαίνεται ὅτι ἀντικατέστησε τοῦτο τὸ εἰς παλαιοτέρας ἐποχὰς κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην προσφερόμενον ποτήριον τῆς Εὐχαριστίας, ὅπερ σήμερον λαμβάνουσιν οἱ μελλόνυμφοι κατὰ μίαν ἐκ τῶν προηγουμένων ἡμερῶν τοῦ γάμου των.

Δοχεῖον οἴνου συμπαρατίθεται καὶ ἐν τῇ εὐλογίᾳ τῶν ἄρτων τῆς λεγομένης ἀρτοκλασίας. Ὀφείλεται δὲ τοῦτο, διότι ἐν ὥραις ἀγρυπνίας ἄλλοτε ἐλάμβανε χώραν ἡ ἀρτοκλασία καὶ διενέμετο εἰς τοὺς ἀγρυπνοῦντας ἀδελφοὺς πρὸς ἐνίσχυσιν ἐν τοῖς κόποις τῆς ἀγρυπνίας τεμάχιον ἄρτου ὡς πρόχειρος τροφή, ἔτι δὲ καὶ κρασοβόλιον οἴνου ἐκ τοῦ περιεχομένου εἰς τὸ εὐλογηθὲν δοχεῖον, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε ἦτο οὐχὶ φιάλη τις μικρά, ἀλλ' ὑδρία εὐρυχωροτέρα.

Τέλος, οἶνος χρησιμοποιεῖται καὶ ἐν τοῖς ἐγκαινίοις πρὸς ἀπόπλυσιν τῆς ἱερᾶς τραπέζης ὡς ὕλη εὐώδης καὶ ὡς ἀρωματικὸν πρόχειρον. Π. Ν. Τ.

—**οἶνοι ἰατρικοὶ** (vina medicata) *[Φαρμακοτεχν.]*. Σκευάσματα ἔχοντα ὡς βάσιν οἴνους, καλούμενα δὲ καὶ *οἰνόλυτα*, ὡς περιέχοντα ἐν διαλύσει ἓν ἢ περισσότερα φάρμακα. Οἱ οἶνοι χρησιμοποιοῦνται ὡς ἔκδοχα φαρμακευτικῶν οὐσιῶν, διότι ἡ μικρὰ ποσότης οἰνοπνεύματος, τὴν ὁποίαν περιέχουν, ἐνισχύει τὴν διάλυσιν τῶν διαφόρων διαλυτῶν συστατικῶν τῶν δρογῶν, μεθ' ὧν οἱ οἶνοι κατεργάζονται. Πρὸς παρασκευὴν τῶν ἰατρικῶν οἴνων χρησιμεύουν οἱ λευκοὶ καὶ οἱ ἐρυθροὶ ξηροὶ ἐπιτραπέζιοι οἶνοι (vina siccata), ὡς καὶ οἱ γλυκεῖς οἶνοι. Ἑλληνικοὶ ξηροὶ ἐπιτραπέζιοι οἶνοι λευκοὶ καὶ ἐρυθροὶ κατάλληλοι διὰ τὴν παρασκευὴν ἰατρικῶν οἴνων εἶναι οἱ τῆς Θήρας (vino di notte), τῆς Κεφαλληνίας (ρομπόλα) τῆς Ἀττικῆς (Δεκελείας, Σόλωνος, Πύργου βασιλίσσης, Καμπᾶ, Μαρκοπούλου κλπ.), Πατρῶν (Δεμέστιχα). Ξένοι δὲ οἱ Madera, Bordeaux, Bourgogne κλπ. Ἑλληνικοὶ ἐπιδόρπιοι οἶνοι κατάλληλοι δι' οἴνους ἰατρικοὺς εἶναι: τῆς Θήρας (vino Santo), Σάμου (ἀνθοσμίας, μοσχᾶτος), Κεφαλληνίας (μοσχᾶτος), Ἀχαΐας (μαυροδάφνη, μαλβαζία), Κύπρου (κουμανταρία), Πάρου, Μονεμβασίας, οἱ δὲ τῶν ξένων Malaga, Xeres (Ἱσπανίας), Porto (Πορτογαλίας), Marsala (Σικελίας) κλπ. Τὰ δραστικὰ συστατικὰ τῶν δρογῶν καθίστανται διαλυτὰ εἰς τοὺς οἴνους διὰ τῆς ἐμβροχῆς, σπανιώτερον δὲ διὰ τῆς ἐξικμάσεως. Τὰ φάρμακα λαμβάνονται ὑπὸ μορφὴν λεπτῆς κόνεως καὶ ἐμβρέχονται προηγουμένως μετὰ ποσοῦ οἰνοπνεύματος 60 %. Ἡ ἐμβροχὴ αὕτη ἀποφεύγεται, ἐὰν ὁ οἶνος εἶναι πλούσιος εἰς οἰνόπνευμα. Ἐπίσης ἰατρικοὶ οἶνοι παρασκευάζονται διὰ διαλύσεως φαρμάκων εἰς οἴνους ἢ καὶ δι' ἁπλῆς μείξεως. Τὸ εἶδος τοῦ χρησιμοποιητέου ἑκάστοτε οἴνου ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν φαρμακευτικῶν οὐσιῶν, αἵτινες πρέπει νὰ κατεργασθῶσιν ἐν αὐτῷ.

Οἱ ἰατρικοὶ οἶνοι διακρίνονται εἰς ἁπλοῦς καὶ συνθέτους, ἀναλόγως τοῦ ἂν παρεσκευάσθησαν ἐκ μιᾶς μόνον δρόγης ἢ ἐκ πλειόνων τοιούτων. Τὸ χρῶμα αὐτῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ εἴδους τῶν φαρμακευτικῶν οὐσιῶν, αἵτινες κατειργάσθησαν μετ' αὐτῶν, ὡς καὶ ἡ ὀσμὴ καὶ ἡ γεῦσίς των, ἀπαραιτήτως ὅμως δέον νὰ εἶναι διαυγεῖς, ἐκτὸς τοῦ καφουρούχου οἴνου. Συμφώνως πρὸς τὴν ἑλληνικὴν φαρμακοποιίαν προτιμῶνται διὰ τὴν παρασκευὴν ἰατρικῶν οἴνων οἱ γλυκεῖς οἶνοι λευκοὶ καὶ ἐρυθροί, ὡς εἶναι οἱ καλούμενοι ἡλιαστοί, βραστοὶ κλπ. Οἱ βαθέως κεχρωσμένοι ἐρυθροὶ οἶνοι εἶναι ἀκατάλληλοι διὰ τὴν παρασκευὴν ἰατρικῶν οἴνων, διότι αἱ χρωστικαὶ καὶ δεψικαὶ οὐσίαι αὐτῶν σχηματίζουν ἰζήματα μετὰ τῶν μεταλλικῶν οὐσιῶν, ἀλκαλοειδῶν, γλυκοζιτῶν, τῶν χρησιμοποιουμένων εἰς τὴν παρασκευὴν τῶν ἰατρικῶν οἴνων. Οἶνοι περιέχοντες μέγα ποσὸν δεψικῶν οὐσιῶν δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ἐὰν ἀποταννινωθῶσι. Διὰ τὴν παρασκευὴν ἰατρικῶν οἴνων δὲν δύναται ἐπίσης νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὁ ρητινίτης. Κατὰ τὴν ἑλληνικὴν φαρμακοποιίαν οἱ πρὸς παρασκευὴν ἰατρικῶν οἴνων χρησιμοποιούμενοι οἶνοι δέον νὰ πληρῶσι τοὺς ἑξῆς ὅρους: οἰνόπνευμα 10—15 % κατὰ βάρος, ἐκχύλισμα ἀμιγὲς σακχάρου τοὐλάχιστον 2 %, πτητικὰ ὀξέα (εἰς ὀξικὸν ὀξὺ) μέχρι 0,25 %, μὴ πτητικὰ ὀξέα τοὐλάχιστον 0,25 %, θειικὸν ὀξὺ (ὡς SO_3) μέχρι 0,092 %, θειῶδες ὀξὺ ἐλεύθερον καὶ ἡνωμένον ἕως 0,2 %. Οἱ κυριώτεροι τῶν ἐν χρήσει ἰατρικῶν οἴνων εἶναι οἱ ἀκόλουθοι: καφουροῦχος οἶνος, οἶνος κόλας, κόκας καὶ κίνας.

Οἶνος κινίνης ἢ *οἶνος Κίνας* (Vinum Chinae). Παρασκευάζεται ἐξ 20 μ. ἁδρομεροῦς κόνεως φλοιοῦ κίνας, 20 μ. οἰνοπνεύματος 60 %, 1 μ. ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος, 500 μ. οἴνου γλυκέος. Μείγνυται τὸ οἰνόπνευμα μετὰ τοῦ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος καὶ διὰ τοῦ ὑγροῦ κατεργάζεται ἡ κόνις τῶν φλοιῶν τῆς κίνας, παρατεινομένης τῆς κατεργασίας ἐπὶ εἰκοσιτετράωρον. Μετὰ τὴν κατεργασίαν ταύτην προστίθεται ὁ οἶνος καὶ τὸ ὅλον ἀφίνεται ἐπὶ ὀκταήμερον, ἀνακινούμενον κατὰ διαστήματα, ἀκολούθως δὲ σειροῦται τὸ ὑγρὸν (φαρμακοποιία γερμανική). Προχείρως ὁ οἶνος τῆς κίνας δύναται νὰ παρασκευασθῇ διὰ μείξεως: 40 μ. ρωώδους ἐκχυλίσματος φλοιῶν κίνας μὲ 960 μ. γλυκέος οἴνου. Σημειωτέον ὅτι αἱ διάφοροι φαρμακοποιίαι παραλλάσσουν κατά τι ὡς πρὸς τὰ ποσὰ τὰ λαμβανόμενα διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ οἴνου τῆς κινίνης, ἀναλόγως δὲ κατὰ τὴν σύστασιν καὶ τὰς ἰδιότητας διαφέρει καὶ ὁ λαμβανόμενος οἶνος. Οἱ οἶνοι κίνας οἱ λαμβανόμενοι διὰ λευκῶν οἴνων, περιεχόντων ἐλαχίστην χρωστικήν, καὶ ἐκ κόνεως ξανθῶν φλοιῶν κίνας, περιέχουν μεγάλην ποσότητα ἀλκαλοειδῶν καὶ θεωροῦνται ὡς ἀντιπυρετικοί, ἐνῷ οἱ λαμβανόμενοι ἐκ κεχρωσμένων οἴνων πλουσίων εἰς δεψικὰς οὐσίας δὲν ἔχουν μὲν ἀντιπυρετικὰς ἰδιότητας, ἀλλ' εἶναι τονωτικοί. Ὡσαύτως οἱ παρασκευαζόμενοι διὰ γλυκέων οἴνων περιεχόντων πολὺ σάκχαρον καὶ ὀλίγην χρωστικήν, μετρίαν δὲ ὀξύτητα, εἶναι τονωτικοί. Οἱ τονωτικοὶ οἶνοι πίνονται πρὸ τοῦ φαγητοῦ εἰς δόσιν 50—120 γρ.

Οἶνος κόκας (Vinum Cocae). Λαμβάνεται διὰ κατεργασίας κατατμηθέντων φύλλων κόκας 6 μ. μὲ 100 μ. γλυκέος οἴνου, παρατεινομένης τῆς κατεργασίας ἐπὶ 10ήμερον. Προχείρως παρασκευάζεται ἐκ 5 μ. ρωώδους ἐκχυλίσματος κόκας καὶ 95 μ. ἰσχυροῦ οἴνου.

Οἶνος κόλας (Vinum Colae). Λαμβάνεται διὰ κατεργασίας 6 μ. ἁδρομεροῦς κόνεως καρύων κόλας μὲ 100 μ. γλυκέος οἴνου. Προχείρως παρασκευάζεται ἐκ 5 μ. ρωώδους ἐκχυλίσματος κόλας, 1 μ. βάμματος φλοιοῦ νερατζιῶν καὶ 95 μ. γλυκέος οἴνου.

Οἶνος καφουροῦχος (Vinum Camphoratum). Λαμβάνεται διὰ διαλύσεως 1 μ. καφουρᾶς καὶ 1 μ. οἰνοπνεύματος, γαλακτωματοποιήσεως τοῦ διαλύματος τούτου μετὰ 3 μ. γλισχράσματος κόμμεως καὶ ἀραιώσεως εἶτα τούτου διὰ 45 μ. λευκοῦ οἴνου. Κατὰ τὴν ἑλβετικὴν φαρμακοποιίαν ὁ καφουροῦχος οἶνος εἶναι γαλάκτωμα 2 μ. καφουρᾶς διαλυθείσης εἰς 3 μ. οἰνοπνεύματος καὶ ἀκολούθως γαλακτωματοποιήσεως εἰς 2 μ. ἀραβικοῦ κόμμεως καὶ 93 μ. λευκοῦ οἴνου. Ἐσωτερικῶς δίδεται ὁ καφουροῦχος οἶνος εἰς 1—2 κοχλιάρια τοῦ φαγητοῦ πλειστάκις τῆς ἡμέρας. Ἐξωτερικῶς χρησιμοποιεῖται πρὸς πλύσιν ἀτόνων ἑλκῶν, τῆς ἐκ κατακλίσεως γαγγραίνης κλπ. Κ. Γ. Μ.

— **οἶνος *μοσχᾶτος*·** βλ. λ. *μοσχᾶτος οἶνος*.

Οἰνὸς *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τοῦ Αἰγαίου (πλάτ. 39° 48' Β., μῆκ. 26° 05' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1599: Cape Eski Stamboul to Cum Calè), ἡ ἀνατολικὴ τῆς Τενέδου ἐσχατιά. Σ. Ε. Λ.

οἰνοσκόπιον (τό)· βλ. *οἰνόμετρον*.

Οἰνοτρόποι, ἢ ***Οἰνότροφοι*** *[Μυθολ.]*. Οὕτως ἐκαλοῦντο αἱ τρεῖς θυγατέρες τοῦ Ἀνίου, βασιλέως τῆς Δήλου καὶ τῆς Δωρίππης, ἡ Οἰνώ, Σπερμὼ καὶ Ἐλαΐς, ἀπόγονοι τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Διονύσου, διότι «ἐχαρίσατο Διόνυσος ποιεῖν ἐκ γῆς ἔλαιον, σῖτον, οἶνον» (*Ἀπολλοδ.* Ἐπιτ. III, 10). Κατὰ τὴν μυθολογίαν, ὁ πατὴρ αὐτῶν προεῖπεν εἰς τοὺς ὑπὸ τὸν Ἀγαμέμνονα προσεγγίσαντας εἰς τὴν χώραν του Ἀχαιοὺς ὅτι μόνον κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τοῦ πολέμου θὰ ἐκυρίευον τὴν Τροίαν καὶ συνεβούλευσεν αὐτοὺς νὰ παραμείνωσιν ἐν Δήλῳ τὰ ἐννέα πρῶτα ἔτη τοῦ πολέμου. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ἀγαμέμνων δὲν ἐπείθετο καὶ ἠθέλησε νὰ ἁρπάσῃ ταύτας, ὁ Διόνυσος μετεμόρφωσεν αὐτὰς εἰς περιστερὰς ἢ κλήματα ἀμπέλου (*Ὀβιδ.* Μεταμορφ. XIII, 650). Α. Θ. Σ.

Οἰνοῦς *[Γεωγρ.]*. Ὁ σημαντικώτερος τῶν παραποτάμων τοῦ ποταμοῦ Εὐρώτα τῆς Λακωνίας, νῦν *Κελεφίνα* καλούμενος. Ὁ ἀνώτερος αὐτοῦ ροῦς εἶναι χειμαρρώδης, ἀποτελεῖται δ' ἐξ ἑνώσεως δύο βραχιόνων κατερχομένων ἐκ τοῦ Πάρνωνος, καὶ δὴ ἐκ τῶν χωρίων Ἀράχωβα καὶ Βαμβακοῦ. Ἡ κυρία αὐτοῦ πηγὴ κεῖται βορείως τῆς ἀρχαίας Σελλασίας, καλεῖται δὲ νῦν Ἀμπούλους. Τὸν ποταμὸν διέρχεται διὰ γεφυρῶν δὶς ἡ ἐκ Τριπόλεως εἰς τὴν Σπάρτην ὁδός. Ι. Σ. Σ.

— **Οἰνοῦς** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πολίχνιον Λακωνικῆς, ἀναφερόμενον ὑπὸ τῶν Ἀνδροτίωνος καὶ Διδύμου (*Στεφ. Βυζ.* 486,9). Σ. Ε. Λ.

Οἰνοῦσα *[Γεωγρ.]*. Νέα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Δερβέσιανη* (βλ. λ.) τῆς ἐπαρχίας Σερρῶν.

Οἰνοῦσαι *[Γεωγρ.]*. Ἀρχαία καὶ σύγχρονος ὀνομασία δύο συστάδων ἑλληνικῶν νήσων, τῆς μὲν ἐν τῷ Ἰονίῳ, τῆς δὲ ἐν τῷ Αἰγαίῳ. 1) Ἡ πρώτη, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ἑκαταίου (ἀποσπ. 100), τοῦ Παυσανίου (Δ, λδ, 12) καὶ τῶν Λατίνων (*Pomp. Mel.* 2, 110. *Plin.* 4, 55), ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν νήσων, τῆς *Σαπιέντζα* ἢ *Σακιότσα*, *Ἅγια Μαριανή*, *Καμπρέρα* ἢ *Σχίζα* καὶ τῆς βραχονησῖδος *Ἀρνάτσι*, τινῶν περιλαμβανόντων εἰς τὴν συστάδα, οὐχὶ ὀρθῶς ἴσως, καὶ τὰς *Βενέτικο* (ἀρχ. *Θηγανοῦσα*) καὶ *Πετροκάραβο* ἢ *Αὐγό*. Εἶναι πετρώδεις, ἄγονοι καὶ ἀλίμενοι, μόνης τῆς Σαπιέντζας ἐχούσης καλὰς βοσκὰς καὶ μικρὸν ἀλλ' ὡραῖον λιμένα, τὸ Πόρτο Λογγό, ἀναπαυτήριον τῶν στόλων τῶν γαλερῶν, τῆς δὲ Σχίζας μικρὸν ὕφορμον οἰκεῖον εἰς τοὺς

Digitized by Google

ἁλιεῖς. Ὑπὸ τῶν ναυτικῶν ὀνομάζονται *Σαπιέντζες* καὶ ἀποτελοῦσαι οἱονεὶ τὴν ΝΔ. τῆς Πελοποννήσου ἐσχατιάν, εἶναι ἡ τελευταία ἑλληνικὴ ξηρά, ἣν ἀφίνει ὁ πρὸς δύσιν πλέων καὶ ἡ πρώτη ἣν ἀναγνωρίζει ὁ ἐκεῖθεν καταπλέων. Εἰς τὴν ΝΔ. ἄκραν τῆς Σαπιέντζας ἐγείρεται φάρος α' τάξεως, ἐκ τῶν ἀρίστων τοῦ δικτύου μας καὶ τῆς Μεσογείου (πλάτ. 36° 44' 36'' Β., μῆκ. 21° 42' 00'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 207: Castro Tornese to Venetico), ἀνεγερθεὶς τῷ 1885, μεταρρυθμισθεὶς τῷ 1930 καὶ ἐκπέμπων μίαν λευκὴν ἀναλαμπὴν φωτοβολίας μηχανήματος πέραν τῶν 35 μιλ. ἀνὰ πᾶν λεπτόν. 2) Ἡ δευτέρα συστάς, μεταξὺ ΒΑ. ἄκρας τῆς Χίου, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ τοῦ διαύλου Σπαλματόρι, καὶ τῆς ΝΔ. ἐσχατιᾶς τῆς χερσονήσου Καράμπουρνα (Ἐρυθρῶν), ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ τοῦ διαύλου Ἐγριλιμάν, περιλαμβάνει νησῖδας καὶ νησία ἐννέα ἐν συνόλῳ. Ἡ ὀνομασία τῆς συστάδος εἶναι ἀρχαιοτάτη, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ἑκαταίου (παρὰ *Στεφ. Βυζ.* 486, 11) καὶ τοῦ Ἡροδότου, ὀνομάζοντος αὐτὰς *Οἰνουσσέας* (Α 165) καὶ τοῦ Θουκυδίδου (Η, 24) ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς φερωνύμου αὐτῆς ναυμαχίας. Νῦν ἡ ὅλη συστὰς ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν ναυτικῶν *Ἀγνοῦσες*, διαστελλόντων τὰς πρὸς δυσμὰς νήσους της ὡς *Σπαλματόρια* καὶ τὰς πρὸς ἀνατολὰς ὡς *Ὄρσες*. Κατ' ὄνομα δὲ εἶναι *Οἰνοῦσα* ἢ *Ἀγνοῦσα* ἡ πρώτη εἰς μέγεθος, *Πρασσονήσι* ἢ *Κύο*, *Ἀπήγανος*, *Φαρμακερό*, *Γαβάθι*, *Ἀρχοντόνησο*, *Αὐλῶνι*, *Ποντικόνησο* ἡ τρίτη εἰς μέγεθος, *Βάτος* καὶ *Πασᾶ* ἡ δευτέρα εἰς μέγεθος. Ἡ μείζων *Ἀγνοῦσα* (ἐμβ. 14 τ. χλμ., ὑψόμ. 17 μ.) ἔχει πληθυσμὸν 2.450 κατοίκων, συγκεντρωμένων εἰς τὴν ἐν τῇ ΝΑ. ἀκτῇ της ὁμώνυμον πολίχνην. Ἔρημος πρότερον, ἀπῳκίσθη ὑπὸ Καρδαμυλίων Χίων περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἀπελθόντων κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν εἰς Ἄνδρον, Εὔβοιαν καὶ Πελοπόννησον καὶ παλινοστησάντων μετέπειτα. Ἡ κώμη της, ἐπικοινωνοῦσα διὰ βενζινοπλοίων πρὸς τὴν Χίον, ἔχει τελωνειακὸν καὶ ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ πλῆρες δημοτικὸν σχολεῖον. Ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἄκρας τῆς νήσου Πασᾶ (πλάτ. 38° 30' 20'' Β., μῆκ. 26° 18' 45'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Khios island and Gulf of Smyrna) φάρος δ' τάξεως λευκῶν ἀναλαμπῶν 18 μιλ. ἀνὰ πᾶν λεπτόν, ἀνεγερθεὶς ὑπὸ τῆς γαλλικῆς ἑταιρείας τῶν φάρων τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας καὶ περιληφθεὶς εἰς τὸ φωτιστικόν μας δίκτυον τῷ 1915.
Σ. Ε. Λ.

— *[Ἱστορ. Ἀγων.]* Κατὰ τὴν 28 ἢ 29 Ἀπριλίου 1821, πλεύσαντος τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου εἰς τοῦ Πασᾶ τὴν Βρύσι, λιμένα τῆς Χίου, ἐξῆλθε τῶν Δαρδανελλίων μία τουρκικὴ νηοπομπή, μεταφέρουσα Μουσουλμάνους προσκυνητὰς τῆς Μέκκας. Ἐν ἐκ τῶν πλοίων τούτων συνελήφθη ὑπὸ τῶν Ψαριανῶν, οἵτινες τὸ ἐκράτησαν, ἀφοῦ ἀπεβίβασαν, ἄνευ τῶν ἀποσκευῶν των, τοὺς ἐπιβάτας εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Μαγνησίας. Τὸ ἕτερον ὅμως, συλληφθὲν ὑπὸ τῶν πλοιάρχων Πινότση καὶ Σαχτούρη, οἵτινες ἐξετέλουν περιπολίαν, δὲν ἔσχε παρομοίαν τύχην. Ἐπὶ τοῦ τουρκικοῦ ἐκείνου πάρωνος ἐταξίδευε σημαῖνον πρόσωπον τοῦ μουσουλμανικοῦ ἱερατείου, κατ' ἄλλους μὲν ὁ Μισίρ-μολασσῆ, δηλαδὴ ὁ διὰ τῆς Αἰγύπτου πεμπόμενος εἰς Μέκκαν μὲ τὰ ἐτήσια σουλτανικὰ δῶρα μολλᾶς, κατ' ἄλλους δέ, χάριν ἁπλῆς προσκυνήσεως, ὁ ἐκπεσὼν τοῦ ἀξιώματός του τελευταῖος σεϊχουλισλάμης. Τὸν ἐπίσημον τοῦτον ταξιδιώτην συνώδευεν ὁλόκληρον τὸ χαρέμιόν του, οἱ παῖδες αὐτοῦ καὶ πλῆθος ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν τῆς ὑπηρεσίας του, ὡς καὶ ἄλλοι τινὲς συνεπιβάται, ἐμίραι ἐπίσημοι, μεταβαίνοντες εἰς Μέκκαν νὰ προσκυνήσουν τὸν τάφον τοῦ Μωάμεθ. Κατὰ τὴν γενομένην νηοψίαν ἀνευρέθησαν πολύτιμα ἀντικείμενα εἰς μέγα πλῆθος, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία ὑπελογίσθη εἰς ἓξ ἑκατομμύρια γροσίων. Πολλὰ τούτων ἐλέγοντο δῶρα στελλόμενα πρὸς τὸν Μωχάμμετ-Ἄλη τῆς Αἰγύπτου, ἄλλα δὲ προωρίζοντο διὰ τὴν ἐν Μέκκα Κάαμπαν. Ἐν τούτοις τὸ τουρκικὸν τοῦτο πλοῖον, ἀμέσως διηρπάγη ὑπὸ τῶν δύο ὑδραϊκῶν, ἅπαντες δὲ οἱ ἐπιβάται ἐσφάγησαν, μηδὲ τοῦ μολλᾶ ἐξαιρουμένου καὶ τῆς δεκαπενταέτιδος θυγατρός του, κόρης ἐξαισίας καλλονῆς, τοὺς ὁποίους εἶχον κρατήσει τελευταίους οἱ συλλαβόντες.

Τὸ δρᾶμα τοῦτο ἔμεινε σκοτεινόν, διότι, προκαλέσαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μέγιστον θόρυβον, διὰ ποικίλους λόγους εἰς ἀμφότερα τὰ διαμαχόμενα στρατόπεδα, ἐστρεβλώθη ἐπίτηδες καὶ συνυφάνθη πρὸς δικαιολογίαν μὲ διαφόρους θρύλους, μέσα εἰς τοὺς ὁποίους δύσκολον ἀποβαίνει νὰ ἐξευρεθῇ ἡ καθαρὰ ἀλήθεια. Διάφοροι Εὐρωπαῖοι, τελοῦντες εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Πύλης, ἄλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβειῶν, ἅμα ὡς ἐπληροφορήθησαν τὸ γεγονός, τὸ ἐξεμεταλλεύθησαν κατὰ τρόπον ἀνίερον, καὶ ἀφοῦ ἀνέτρεψαν τὰς χρονολογίας, διέστρεψαν δὲ ἐπίτηδες τὰ ὑπογήματα, διέσπειραν τὴν φήμην ὅτι ἐστάθη ἡ πραγματικὴ ἀφορμή, ἥτις ἐξηρέθισε μέχρι μανίας τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς καὶ ἠνάγκασε, λόγῳ ἀντιποίνων, νὰ προβοῦν εἰς τὰς τόσας ἐν Κωνσταντινουπόλει σφαγὰς καὶ τὰ μαρτύρια τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ. Ἐλέχθη δηλαδή, καὶ ἐπὶ ἔτη μακρὰ ἐπιστεύετο, ἀναγραφόμενον μάλιστα εἰς ὅλας τὰς ξενογλώσσους τῆς ἐποχῆς ἱστορίας ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν γεγονότων, ὅτι ὁ ἀρνηθεὶς τὴν συγκατάθεσίν του διὰ τὴν σφαγὴν τῶν Χριστιανῶν σεϊχουλισλάμης, παυθεὶς διὰ τοῦτο καὶ ἀσθενήσας, μετὰ τρεῖς μῆνας δὲ ἀπερχόμενος εἰς προσκύνησιν, ἐσφάγη μετὰ τοῦ χαρεμίου του καὶ πολλῶν ἄλλων ἐγκύων γυναικῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν τοῦ Αἰγαίου, καὶ ὅτι μόνον ὅταν τὸ ἀνοσιούργημα τοῦτο ἐγνώσθη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ σουλτᾶνος Μαχμοὺτ καὶ ὁ μέγας βεζύρης Μπεντερλῆ Ἀλῆ πασᾶς προέβησαν εἰς δεδικαιολογημένα πλέον ἀντίποινα. Ἀλλὰ ὁ μὲν πατριάρχης Γρηγόριος ἀπηγχονίσθη τὴν 10/22 Ἀπριλίου 1821, ὁ δὲ μολλᾶς τῆς Μέκκας συνελήφθη τὴν 29 Ἀπριλίου / 10 Μαΐου 1821, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐφονεύθη τὸ ὀλιγώτερον εἴκοσιν ἡμέρας μετὰ τὸ μαρτύριον τοῦ πατριάρχου.

Δὲν παρέμεινεν ὅμως ἐκ ταύτης μόνον τῆς αἰτίας σκοτεινὸν τὸ δρᾶμα τῶν Οἰνουσῶν. Καὶ ἄλλη αἰτία, ἄλλης φύσεως, ἐδημιούργησε πολλὴν τὴν σύγχυσιν περὶ τὸ γεγονός, διὰ νὰ ἐξαλειφθοῦν, διὰ πολλοὺς λόγους, τὰ ἴχνη τοῦ ἀνοσιουργήματος. Ἡ σύλληψις τοῦ τουρκικοῦ πλοίου ἐγένετο νομίμως, τοῦτο δέ, κατὰ τὰ ἀποφασισμένα, ἐπρόκειτο νὰ κατασχεθῇ, ὡς λεία πολέμου, μετὰ τοῦ φορτίου του, ν' ἀποβιβασθοῦν δὲ οἱ ἐπιβάται, οἱοιδήποτε καὶ ἂν ἦσαν, εἰς τὴν ἐγγυτέραν ἀσιατικὴν ἀκτήν, ὅπως συνέβη τὴν ἰδίαν ἡμέραν, εἰς τὰς Οἰνούσας ἐπίσης, μὲ τὴν ὑπὸ ψαριανοῦ πλοίου αἰχμαλωσίαν ἑτέρου τουρκικοῦ, ἐπίσης προσκυνητὰς τῆς Μέκκας μεταφέροντος. Φαίνεται ὅμως ὅτι, γενομένης νηοψίας καὶ ἀνευρεθέντων τόσων θησαυρῶν, τὰ πληρώματα τῶν ὑδραϊκῶν πλοίων τοῦ Πινότση καὶ Σαχτούρη, ἔδειξαν σημεῖα ἀπειθείας. Διότι, γνωσθέντος τοῦ γεγονότος εἰς τὸν ἐν Πασᾶ Βρύσι ἑλληνικὸν στόλον, ἐστάλη πρὸς αὐτὰ διαταγὴ ἀμέσου ἐπανόδου, τὰ δὲ ὑδραϊκὰ δὲν ὑπήκουσαν, ἀλλ' ἠγκυροβόλησαν, ἀπειθοῦντα ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς, εἰς τὸν ὅρμον τῶν Θυμιανῶν, μακρὰν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου. Προφανὲς εἶναι ὅτι ἐγένετο ἡ διανομὴ τῆς λείας καὶ ἡ ἀπόκρυψις αὐτῆς, ὅπως ἐμφαίνεται ἀπὸ τὰ κατόπιν γενόμενα ἐν Ὕδρᾳ καὶ Σπέτσαις, ἔνθα πολλαὶ διαμαρτυρίαι ἠγέρθησαν καὶ προσωπικὰ παράπονα, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ταμείου προσπάθειαι εἰσκομίσεως τῆς σπουδαίας λείας ἔμειναν ἀκαρποφόρητοι.

Εἰς τὴν ἐπικρατοῦσαν ταύτην σύγχυσιν τῶν πληροφοριῶν, ἡ σφαγὴ τῶν ἐπιβατῶν τοῦ τουρκικοῦ τούτου πλοίου εἰς πολλὰς αἰτίας ἀποδίδεται. Πιθανωτάτη εἶναι ἡ παρεχομένη ὑπὸ τοῦ Ἰ. Φιλήμονος, καθ' ἣν, μετὰ τὴν λαφυραγωγίαν καὶ διὰ νὰ μὴ ὑπάρχουν οἱ μαρτυρήσοντες περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἁρπαγέντων, ἐγένετο ἡ σφαγή. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τὴν θηριώδη αὐτὴν ἀπόφασιν ὑπηγόρευσε τῆς εὐθύνης τῶν διαπραχθέντων ἡ ἀντίληψις, ἰδίᾳ μετὰ τὴν ἀπείθειαν εἰς τὰ κελεύσματα τοῦ ναυάρχου Τομπάζη, ὀλίγας ἡμέρας πρότερον δώσαντος καὶ λαβόντος τὸν ὅρκον τῆς πρὸς τὴν ἀναγεννωμένην πατρίδα ὑπηρεσίας. Καὶ μέχρι ποίου μὲν σημείου εὐθύνονται εἰς τὰ τελεσθέντα οἱ πλοίαρχοι Πινότσης καὶ Σαχτούρης, δὲν ἐξηκριβώθη. Προφανὲς ὅμως εἶναι ὅτι, εἰς τὴν ἀπείθειαν τῶν πληρωμάτων κατέστησαν ἀνίσχυροι, διότι καὶ μεταγενεστέρως ἀνώτεροι τοιαύτης μομφῆς ἀπεδείχθησαν, καὶ ὑπὸ τῶν συγχρόνων των δὲν ἐλογίσθησαν καταχριτέοι. Πρέπει ὅμως νὰ ληφθῇ καὶ ὡς σπουδαῖος τῆς κρατησάσης θηριωδίας παράγων ἡ ἀνάγκη τῶν ἀντιποίνων τοῦ πατριάρχου, πολὺ μᾶλλον ἢ ἡ ἐπιθυμία τῆς ἐξαλείψεως τῶν μαρτύρων τοῦ ποσοῦ καὶ τοῦ ποιοῦ τῆς λείας. Τὸ τελευταῖον τοῦτο κάλλιστα θὰ ἠδύνατο νὰ πραγματοποιηθῇ διὰ τῆς εἰς τὴν Μικρασιατικὴν παραλίαν ἀποβάσεως τῶν πληρωμάτων. Ἄλλωστε, σκληρότητες ἐκ μέρους Ἑλλήνων ἐγένοντο πράγματι, ἀλλὰ μόνον κατὰ ἐντοπίων Τούρκων ὑπὸ ἐντοπίων Ἑλλήνων, ἐπὶ ἔτη μακρὰ τυραννηθέντων προσωπικῶς ὑπ' ἐκείνων καὶ καταστάντων ἀγαλινώτων, καθ' ἣν στιγμὴν ἐγένοντο κύριοι τῆς τύχης τῶν πρῴην προσωπικῶν τυράννων. Οὐδαμοῦ δὲ παρουσιάζεται περίπτωσις βαρβαρότητος, τῶν μὲν ἀπολυομένων ὁπωσδήποτε, τῶν δὲ ἄλλων παραλαμβανομένων εἰς καλλιέργειαν τῶν ἀνακτηθέντων κτημάτων.

Συνεπῶς τὸ σπάνιον φαινόμενον τῆς θηριώδους συμπεριφορᾶς τῶν Ὑδραίων εἰς τὰς Οἰνούσας δέον ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν ὁρμὴν τῆς ἀγανακτήσεως μόλις ἐκοινολογήθη ὅ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἄγριος διωγμὸς καὶ ἰδιαίτατα ἡ τόσην ἐμποιήσασα ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς ἐντύπωσιν φρικτὴν ἀπαγχόνισις τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου.
Γ. Δ. Κ.

— **Οἰνουσῶν φρέαρ** *[Ὠκεανογρ.]*. Οὕτω καλεῖται τὸ μέγιστον βάθος (4404 μ.) ὑφαλοχαράδρας μήκους 3 μιλ. καὶ εὑρισκομένης 6 μιλ. ΝΔ. τῆς νήσου Σαπιέντζας τῶν Οἰνουσῶν τοῦ Ἰονίου, ὅπερ καὶ τὸ μέγιστον γνωστὸν ἕως τοῦδε (1932) βάθος τῆς Μεσογείου. Αἱ ἰσοβαθεῖς ἔνδον τῶν χειλέων τῆς ὑφαλοχαράδρας καταντᾶ νὰ ἀπέχουσιν ὁριζοντιογραφικῶς ὅσον καὶ αἱ διαφοραὶ τῶν ὑψομέτρων των, τοῦθ' ὅπερ ἀποδεικνύει κλίσιν ἡμισείας ὀρθῆς καὶ τι ἔλαττον, ἕως 41° περίπου. Παρομοία ὀρθότης κλίσεως τοῦ ὑφαλοπρηνοῦς, οἷον τὸ προμνησθὲν τῶν ὑφαλοκλιτύων της, οὐδαμοῦ, ἕως τοῦδε, ἀλλαχοῦ τῆς σφαίρας ἔχει παρατηρηθῆ. Ἐὰν αἱ παλαιαὶ βυθομετρήσεις ἦσαν ἀκριβεῖς, ἡ ὑφαλοχαράδρα αὕτη δὲν φαίνεται νὰ ὑφίστατο τόσον βαθεῖα τοὐλάχιστον παλαιότατα, ἀλλ' ἀντιθέτως ὅτι προέκυψε κατὰ τοὺς νεωτάτους γεωλογικοὺς χρόνους, ραγέντος τοῦ ἐδάφους τοῦ βυθοῦ βαθέως καὶ δὴ κατὰ τοὺς σεισμούς, ἐξ ὧν ἐβλάβη ἡ Ζάκυνθος (1886). Ἐξακολουθοῦν δὲ μεταβολαὶ ἐν τῇ διαμορφώσει της, ἐκδηλούμεναι διὰ σεισμικῶν δονήσεων.
Σ. Ε. Λ.

οἰνόφιλος (ὁ)· ὁ ἀγαπῶν τὸν οἶνον, οἰνοπότης. κοιν. *κρασόφιλος*.

οἰνοφλυγία (ἡ)· ἡ κατάστασις τοῦ οἰνόφλυγος· ὑπερβολικὴ μέθη· || οἰνοποσία, *μπεκριλίκι*.

οἰνόφλυξ, —*υγος* (ὁ, ἡ)· ὁ γέμων οἴνου, ὁ ὑπερβολικὰ μεθυσμένος· || οἰνοπότης, μέθυσος.

οἰνοφόρος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ φέρων, ὁ παράγων οἶνον: «οἰνοφόρος χώρα»· || ἐπὶ ἀγγείου, ὁ περιέχων οἶνον: «οἰνοφόρα βυτία», «σκεῦος οἰνοφόρον»· || «οἰνοφόρος ἄμπελος» τῆς ὁποίας αἱ σταφυλαὶ χρησιμοποιοῦνται πρὸς παραγωγὴν οἴνου κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν *σταφιδοφόρον ἄμπελον*.

Οἰνόφυτα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς ἀρχαίας Βοιωτίας, παρὰ τὰ ὅρια αὐτῆς πρὸς τὴν Ἀττικήν. Ἔκειτο παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Ἀσωποῦ, μεταξὺ Τανάγρας καὶ Ὠρωποῦ, καὶ εἶχεν ὀνομασθῆ Οἰνόφυτα ἐκ τῶν μεγάλης ἐκτάσεως περὶ αὐτὴν ἀμπελώνων.

Εἶναι γνωστὴ ἰδίως ἐκ τῆς μεγάλης παρ' αὐτὴν νίκης τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν Θηβαίων κατὰ τὸ 456 π. Χ. (*Θουκ.* Ι. 108 καὶ IV. 95). Ἡ μάχη αὕτη, γενομένη 62 ἡμέρας μετὰ τὴν ἐν Τανάγρᾳ ἧτταν τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν κατεδάφισιν τῶν τειχῶν τῆς Τανάγρας ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου στρατηγοῦ Μυρωνίδου, νικητοῦ τῆς ἐν Οἰνοφύτοις μάχης, τὴν προσχώρησιν τῶν βοιωτικῶν πόλεων, αἵτινες παρὰ τὴν θέλησίν των εἶχον συνενωθῆ μετὰ τῶν Θηβῶν, εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων, τὴν ἐκ τούτου τελείαν ἀπομόνωσιν τῶν Θηβῶν καὶ τὴν τιμωρίαν τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν, οἵτινες εἶχον ἐπιδείξει ἐχθρικὰς κατὰ τῶν Ἀθηναίων διαθέσεις.
ΚΑΨ.

— **Οἰνόφυτα** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Θηβῶν τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 403. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ γεωργικὸν συνεταιρισμὸν ἀκτημόνων καλλιεργητῶν. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Στανιᾶτες*.
Ν. Φ.

οἰνοχαρὴς (ὁ, ἡ), —ἐς (τό)· ὁ χαίρων ἐπὶ τῷ οἴνῳ, ὁ ἀγαπῶν τὸν οἶνον, οἰνοπότης.

οἰνοχόη (ἡ) *[Ἀρχ.]*. Ἀγγεῖον ἀρχαῖον μὲ μίαν λαβήν, ὅπερ ἐπλήρουν οἴνου ἐκ τοῦ κρατῆρος. Ἡ πλήρωσις τῆς οἰνοχόης ἐγίνετο δι' ἄλλου ἀγγείου μικροῦ μὲ ἐπιμήκη λαβήν, «οἰνήρυσις» καλουμένου, διὰ τοῦ ὁποίου ἤντλουν ἀπὸ τοῦ κρατῆρος. Ἀπὸ τὴν οἰνοχόην κατόπιν ἔχυνον εἰς τὰ ποτήρια τῶν δαιτυμόνων (κύλικας καὶ φιάλας). Αἱ οἰνοχόαι ἦσαν ἐκ πηλοῦ ἢ καὶ ἐξ ὀρειχάλκου, οὐχὶ σπανίως δὲ

Οἰνοχόη ἐκ Κύπρου. *Οἰνοχόη Νικοσθένους.*

καὶ ἐξ ἀργύρου. Πήλιναι οἰνοχόαι διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν καὶ ὑπάρχουν εἰς τὰ μουσεῖα ἄφθονοι, εὑρεθεῖσαι ἰδίως εἰς τάφους ἀρχαίους. Τὸ σχῆμα τούτων ποικίλλει ἀναλόγως τῶν ἐποχῶν. Κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους ἡ οἰνοχόη εἶναι ἀγγεῖον μᾶλλον βαρύ, μὲ εὐρεῖαν κοιλίαν καὶ βάσιν μεγάλην. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἐξελίσσεται καὶ παρακολουθεῖ τὸν γενικὸν ρυθμὸν τῆς τέχνης. Τὸ σῶμα τῆς οἰνοχόης γίνεται ραδινώτερον, καταντᾷ ᾠοειδές, ἡ λαβὴ λεπτύνεται καὶ μὲ ὡραίαν καμπύλην ἀνεγείρεται πολὺ ὑπὲρ τὸ στόμιον, γενικῶς δὲ παρέχει τὴν ἐντύπωσιν τοῦ κομψοῦ καὶ ἐλαφροῦ. Πολλάκις τὸ στόμιον ἀπολήγει εἰς χεῖλη σχήματος τριφυλλοειδοῦς, σπανίως δὲ καὶ εἰς κεφαλὴν γρυπὸς ἢ ἄλλου ζῴου. Ὡς πρὸς τὴν διακόσμησιν αἱ οἰνοχόαι ἠκολούθουν τὸν ρυθμὸν τῶν

Digitized by Google

ἄλλων ἀγγείων, δηλαδὴ ἠκολούθουν τὸν μελανόμορφον ρυθμόν, μέχρις ὅτου ἐπεκράτει οὗτος, μέχρι δηλαδὴ τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων τοῦ ΣΤ' αἰῶνος, ἔπειτα δὲ τὸν ἐρυθρόμορφον. Χ. Ι. Μ.

οἰνοχόος (ὁ, ἡ)· ὁ ἐγχέων οἶνον εἰς τὰ ποτήρια πρὸς πόσιν, ὁ ἐντεταλμένος τοῦτο τὸ ἔργον κατὰ τὰ συμπόσια, κεραστής.

οἰνοχοῶ (*—έω*)· ἐγχέω οἶνον πρὸς πόσιν, ἐκτελῶ καθήκοντα οἰνοχόου.

οἰνόχρους (ὁ, ἡ), *—ουν* (τό)· ὁ ἔχων τὸ χρῶμα τοῦ ἐρυθροῦ οἴνου, κοκκινωπός.

Οἰνοχώριον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀποστολιᾶς (τέως Κάτω Κάνιανης) τῆς ἐπαρχίας Παρνασσίδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Κάτ. (1928) 192. Πρότερον ὠνομάζετο *Ἄνω Κάνιανη*. Ν. Φ.

Οἶνοψ *[Μυθολ.]*. Πατὴρ τοῦ ἥρωος τῶν Θηβῶν Ὑπερβίου, ὅστις ἐφόνευσε κατὰ τὸν θρυλικὸν πόλεμον τῶν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας τὸν γίγαντα Ἱππομέδοντα (*Αἰσχ.* Πέρσ. 505). Α. Θ. Σ.

Οἰνὼ *[Μυθολ.]*. Μία τῶν τριῶν θυγατέρων τοῦ Ἀνίου βασιλέως τῆς Δήλου καὶ τῆς Δωρίππης, αἱ ὁποῖαι ἐκαλοῦντο *Οἰνοτρόποι* ἢ *Οἰνότροφοι* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

Οἰνῶτις *[Ἀρχ.]*. Ἐπίθετον τῆς Ἀρτέμιδος, τιμωμένης ἐν Οἰνόῃ τῆς Ἀργολίδος, ὅπου ὑπῆρχε ναός, κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Προίτου, βασιλέως τοῦ Ἄργους. Α. Θ. Σ.

οἰνώδης (ὁ, ἡ), *—ες*· ὁ πλήρης οἴνου: «οἰνώδης σταφυλή»· || ὁ ὅμοιος μὲ οἶνον κατὰ τὸ χρῶμα ἢ τὴν γεῦσιν.

οἰνών, *—ῶνος* (ὁ) (τό)· ἀποθήκη οἴνου, τὸ κατάστημα ὅπου τοποθετοῦνται τὰ οἰνοφόρα βυτία.

Οἰνώνη *[Μυθολ.]*. Νύμφη τοῦ ὄρους Ἴδης ἐν Τρωάδι, θυγάτηρ τοῦ ποταμίου θεοῦ Κεβρῆνος, ἐρωμένη τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ πρώτη σύζυγος τοῦ Πάριδος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐγέννησε τὸν Κόρυθον. Ἔχουσα τὸ δῶρον τὴν μαντικῆς παρὰ τῆς Ῥέας, προεῖπεν εἰς τὸν ἐγκαταλείψαντα αὐτὴν Πάριν χάριν τῆς Ἑλένης ὅτι θέλει μεταμεληθῇ. Ἐν τούτοις, ἂν ποτε τρωθῇ, «παραγενέσθαι πρὸς αὐτήν· μόνην γὰρ θεραπεῦσαι δύνασθαι» (*Ἀπολλόδ.* II, 12, 6). Πληγωθεὶς βραδύτερον ὁ Πάρις ὑπὸ ἰοβόλου βέλους τοῦ Ἡρακλέους, ἐνεθυμήθη τὴν Οἰνώνην καὶ διέταξε νὰ μεταφέρωσιν αὐτὸν πρὸς αὐτήν. Ἀλλ' ἡ ἀδικηθεῖσα μνησικακοῦσα ἠρνήθη νὰ θεραπεύσῃ αὐτόν. Ὅταν ὅμως ἀπέθανεν οὗτος καὶ εἶδε τὸν νεκρόν του, μετανοήσασα ἀπηγχονίσθη. Α. Θ. Σ.

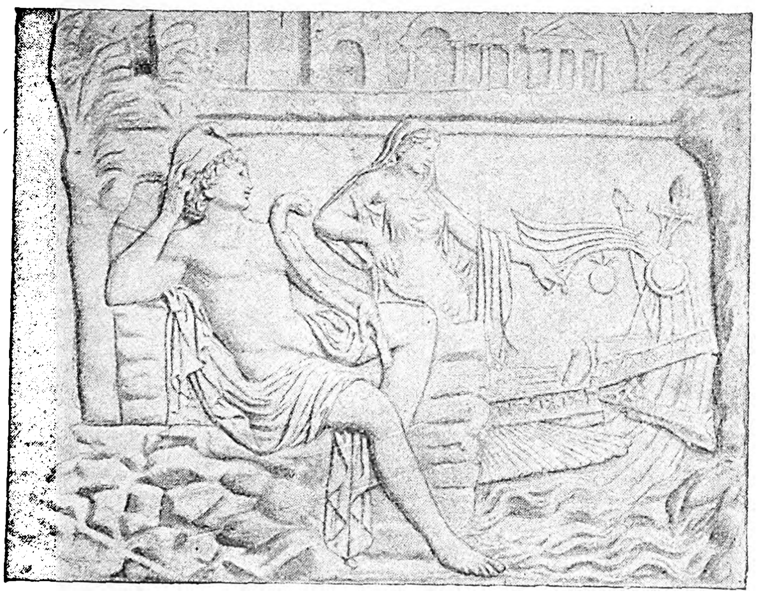

Πάρις καὶ Οἰνώνη.

[Ἀνάγλυφον τοῦ Βίλλα Λουντοβίζι.]

Οἰνώνη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιότατον ὄνομα τῆς Αἰγίνης.

οἰνωπός, *—ή, —όν*· ὁ ἔχων χρῶμα ἐρυθροῦ οἴνου, οἰνόχρους.

οἴνωσις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἐκ τῆς πόσεως οἴνου ἐπήρεια, ἐλαφρὰ μέθη.

Οἰνωτρία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὄνομα δοθὲν κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων εἰς τὴν ΝΔ. μόνον ἄκραν τῆς Ἰταλίας, τὴν ἐκτεινομένην κατὰ τὸν Στράβωνα (V, 219) «ἀπὸ τοῦ Σικελικοῦ πορθμοῦ μέχρι τοῦ Ταραντίνου κόλπου καὶ τοῦ Ποσειδωνιάτου», εἴτε ἀπὸ τοῦ Ἀρκάδος Οἰνώτρου εἴτε διὰ τὸν περίφημον αὐτῆς οἶνον, ἀργότερον δὲ ἐπὶ ὅλης τῆς Ἰταλικῆς χερσονήσου. Α. Θ. Σ.

Οἰνωτρίδες *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Δύο μικραὶ νῆσοι τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης, ἀπέναντι τῶν ἀκτῶν τῆς Λευκανίας, ἀντικρὺ τῆς πόλεως Ἐλαίας ἢ Οὐελίας (νῦν Castellamare della Brucca) καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἄλεντος ποταμοῦ (νῦν Ἀλέντο), λαβοῦσαι τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ Ἀρκάδος Οἰνώτρου. Ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων ἐχρησίμευον ὡς τόπος ἐξορίας. Α. Θ. Σ.

Οἰνωτροὶ (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Οἱ παλαιότεροι κάτοικοι τῶν ΝΔ. παραλίων τῆς Κάτω Ἰταλίας κατὰ τὴν Δ. πλευρὰν τοῦ κόλπου τοῦ Τάραντος, τῆς βραδύτερον Λευκανίας, καὶ τῆς χώρας τῶν Βρουττίων, τῶν ὁποίων κλάδος ἦσαν οἱ Χῶνες (*Στράβ.* VI, 255). Ἦσαν ἄποικοι Ἀρκάδες, Μάγνητες Θεσσαλοὶ καὶ Αἰτωλοί, ἐκ τῶν ὁποίων ἀναφέρονται ὡς οἰκισταὶ πόλεων, ὅπως ὁ Φιλοκτήτης τῆς Πετηλίας, Κριμίσσης καὶ Χώνης, ὁ Θόας τῆς Τεμέσης καὶ ἄλλοι. Ὠνομάσθησαν Οἰνωτροὶ καὶ ἡ χώρα Οἰνωτρία ἀπὸ τοῦ πρώτου καὶ παλαιοτάτου βασιλέως αὐτῶν Οἰνωτροῦ, υἱοῦ τοῦ Λυκάονος καὶ ἐγγόνου τοῦ Πελασγοῦ, ἐκυβερνῶντο δὲ ὑπὸ βασιλέων μέχρι τῶν πρώτων περίπου Ὀλυμπιάδων, ἔχοντες πρωτεύουσαν τὴν Πανδοσίαν (*Στράβ.* VIII, 256). Ἐκδιωχθέντες ὑπὸ τῶν Σαυνιτῶν, ἦλθον εἰς τὴν Σικελίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Σικελοί*. Α. Θ. Σ.

Οἴνωτρος *[Μυθολ.]*. Ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος, βασιλέως τῆς Ἀρκαδίας, ἐκ τῆς νύμφης Κυλλήνης, καὶ ἔγγονος τοῦ Πελασγοῦ, θεωρούμενος ὁ πρῶτος ἐκ πάντων τῶν Ἑλλήνων, ὅστις ὡδήγησεν ἀποικίαν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν (*Παυσ.* VIII, 3, 5). Ἐλθὼν μετὰ τῶν ἀδελφῶν του Πευκετίου καὶ Ἰτάλου εἰς Ἰταλίαν, ἐπὶ κεφαλῆς Ἀρκάδων ἀποίκων, ἢ κατὰ Παυσανίαν μετὰ τοῦ Νυκτίμου, ἀπῴκισε τὴν κατὰ τὰ δυτικὰ παράλια τοῦ κόλπου τοῦ Τάραντος χώραν καὶ ἐγένετο βασιλεὺς τῶν τότε βαρβάρων Σαβίνων. Ἀπ' αὐτοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν του ἐπωνομάσθη καὶ ὁλόκληρος ἡ χερσόνησος Οἰνωτρία καὶ Ἰταλία, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς Οἰνωτροί, Ἰταλοὶ καὶ Πευκέτιοι. Α. Θ. Σ.

Οἰόβαζος. —1) Ὕπαρχος τοῦ Ξέρξου τῆς ἐπὶ τῆς Θρακικῆς χερσονήσου πόλεως Καρδίας, ὅστις μαθὼν τὴν ἄφιξιν τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τὸν Ξάνθιππον, μετὰ τὴν ἐν Μυκάλῃ ἧτταν τῶν Περσῶν τῷ 479 π. Χ., ἀπέδρασεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Θράκης μετά τινων ἐμπίστων. Συλληφθέντες ὅμως ὑπὸ τῶν Ἀψινθίων, αὐτὸς μὲν ἐθυσιάσθη εἰς τὸν Πλείστωρον, ἐπιχώριον θεόν, κατὰ τὰ θρᾳκικὰ ἤθη, οἱ δὲ λοιποὶ ἐφονεύθησαν (*Ἡροδ.* IX, 119). —2) Πατὴρ τοῦ Σιρομίτρου, στρατηγοῦ τῶν Παρικάνων, ἐπὶ Ξ έ ρ ξ ο υ (*Ἡροδ.* VII, 68). —3) Εὐγενὴς Πέρσης, ὅστις ἔχων τρεῖς υἱοὺς στρατευσίμους, παρεκάλεσε τὸν Δαρεῖον νὰ ἐξαιρέσῃ τὸν ἕνα τοὐλάχιστον. Ἀλλ' ὁ Δαρεῖος, παρὰ τὴν ὑπόσχεσίν του, διέταξε τὸν θάνατον καὶ τῶν τριῶν (*Ἡροδ.* V, 85). Α. Θ. Σ.

οἰόκερως (ὁ) (Oioceros) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν ὑποοικογένειαν τῶν *αἰγοδοντίων κοιλοκέρων σειληνοδοντίων ὁπληφόρων* θηλαστικῶν. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον κρανίον ἰσχυρῶς θολωτόν, μὲ κεκαμμένον κρανιακὸν ἄξονα καὶ κέρατα σπειροειδῆ, τροπιδοφόρα. Λείψανα τούτων ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν εἰς στρώματα τῆς κατωτέρας πλειοκαίνου σειρᾶς τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὴν Μαράγαν, Πικέρμι Ἀττικῆς (τὸ εἶδος *οἰόκερως* Rothi) καὶ εἰς τὴν Σάμον (τὸ εἶδος *οἰόκερως* proaries). Γ. Κ. Γ.

Οἴοκλος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς νύμφης Ἄσκρης, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐπωνόμασε τὴν ὑπ' αὐτοῦ κτισθεῖσαν ἐν Βοιωτίᾳ πόλιν Ἄσκρην (*Παυσ.* IX, 29, 1). Α. Θ. Σ.

Οἰόλυκος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Θήρα τοῦ Αὐτεσίωνος, ἀπόγονος τοῦ Κάδμου καὶ ἀρχηγέτης τῶν Αἰγειδῶν ἐν Σπάρτῃ, ἐγκαταλειφθεὶς ἔκθετος ὑπὸ τοῦ πατρός του εἰς τοὺς λύκους, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐπωνυμία αὐτοῦ (*Ἡροδ.* IV, 149). Τὸ ἡρῷον αὐτοῦ, ἔργον τῶν ἀδελφῶν Μαίσιος, Λαίαντος καὶ Εὐρώπα, υἱῶν τοῦ Ὑραίου, ἐσῴζετο ἐπὶ Παυσανίου ἐν τῇ ἐν Σπάρτῃ Ποικίλῃ λέσχῃ (III, 15, 8). Α. Θ. Σ.

Οἶον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Τὸ *Δεκελεικόν*. Ἀρχαῖος δῆμος τῆς Ἀττικῆς, παρὰ τὴν Δεκέλειαν, ἀνήκων εἰς τὴν Ἱπποθοωντίδα φυλὴν (πιθανώτατα κατὰ τὴν ἀγροικίαν Κεραμίδι). —2) Τὸ *Κεραμεικόν*. Ἀρχαῖος καὶ οὗτος δῆμος τῆς Ἀττικῆς, μὲ φρούριον ΒΔ. τοῦ Θριασίου πεδίου, ἀνήκων εἰς τὴν Λεοντίδα φυλὴν καὶ ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου μνημονευόμενος. —3) Ὀρεινή τις κώμη τῶν Ἐπικνημιδίων Λοκρῶν. —4) Τὸ *Ὑακινθικὸν* ἢ *Ἰακινθικόν*. Φυλή τις τῆς νήσου Τήνου ἐξ ἐπιγραφῆς τινος γνωσθεῖσα. —5) Φρούριον τῆς Λακωνικῆς, κτισθὲν ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν ἐν τῇ ὀρεινῇ χώρᾳ των Σκιρίτιδι, πρὸς ἀσφάλειάν των ἀπὸ πάσης ἐξ Ἀρκαδίας ἐπιδρομῆς. ΚΑΨ.

— **Οἶον** *[Γεωγρ.]*. Οὕτω μετωνομάσθη τὸ χωρίον *Μπογιάτι* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Ἀττικοβοιωτίας.

οἱονεὶ· ἐπίρρ., ὡσάν, τρόπον τινά, κοιν. *σὰν νὰ λέμε*: «ἡ χελιδὼν εἶναι οἱονεὶ ἄγγελος τῆς ἀνοίξεως».

— *[Νομ.]* Ὁ ὅρος *οἱονεί*, κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ λατινικοῦ quasi, χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ ὁρολογίᾳ τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου πρὸς δήλωσιν τοῦ παρεμφεροῦς ἢ τοῦ κατὰ πλάσμα νομοθετικὸν ὑπαγομένου ὑπὸ ὡρισμένους κανόνας. Ἤτοι: *Οἱονεὶ ἀδίκημα*. Αἱ ἐνοχαὶ ἐξ οἱονεὶ ἀδικήματος, κατὰ τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον, ἐξομοιοῦνται κατὰ τοῦτο πρὸς τὰς ἐξ ἀδικήματος, ὅτι, ἐκτὸς τῆς ἀποζημιώσεως, σκοποῦσιν, ὡς ἐκεῖναι, καὶ ἰδιωτικὴν ποινήν. Βάσις τῶν ἐξ οἱονεὶ ἀδικήματος ἐνοχῶν εἶναι πάντοτε ἀθέμιτοι πράξεις, αἱ ὁποῖαι ὅμως δὲν χαρακτηρίζονται ὡς ἀδικήματα. Τοιαῦται ἀγωγαὶ ἐξ οἱονεὶ ἀδικήματος εἶναι ἡ τῶν ριφθέντων καὶ ἐκχυθέντων —effusum et dejectum—, ἡ ἕνεκα τῶν ἐκτεθειμένων ἢ ἀνηρτημένων πραγμάτων — positum aut suspensum—, ἐπίσης ἡ ἀγωγὴ κακοδικίου, περὶ ἀποδοκιμάσεως κλπ. *Οἱονεὶ ἀγχιστεία*. Ἡ ὑφισταμένη καὶ μετὰ τὸ διαζύγιον σχέσις ἀγχιστείας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ κώλυμα γάμου μεταξὺ τοῦ ἑνὸς τῶν διεζευγμένων καὶ τῶν τέκνων τοῦ ἑτέρου, διὰ τὸ εὐπρεπές, ὡς λέγει ὁ Ἰουλιανός. Μ. Ι. Μ.

—**οἱονεὶ *νομὴ*** *[Νομ.]*. 1) Ἡ φυσικὴ ἐξουσία τοῦ οἱονεὶ νομέως ἐκτείνεται ἐπὶ τῆς ὡρισμένης σχέσεως ἢ ἀναφορᾶς τοῦ ἐνσωμάτου πράγματος, οὕτως ὥστε ἐπὶ τῶν ὑπολοίπων σκοπῶν, οὓς τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἐξυπηρετεῖ, δυνατὸν νὰ ὑφίσταται ἑτέρα οἱονεὶ νομή. Ἡ βούλησις ἰδιοποιήσεως δέον νὰ ἔχῃ τὴν αὐτὴν ἔκτασιν, ἣν καὶ ἡ φυσικὴ ἐξουσία. 2) Ἐκ τῆς ἐννοίας τῆς οἱονεὶ νομῆς προκύπτει ὅτι αὕτη χωρεῖ μόνον ἐπὶ ἐμπραγμάτων δικαίων ἐπὶ ἀλλοτρίου πράγματος, καὶ δὴ τῶν δουλειῶν, ἐμφυτεύσεως καὶ ἐπιφανείας, καίτοι ἐπὶ τῶν δύο τελευταίων τούτων ὑπάρχει καὶ ἡ γνώμη ὅτι ἡ ὑπ' αὐτῶν νομὴ εἶναι ἀνώμαλος καὶ οὐχὶ οἱονεὶ τοιαύτη, ἧς διαφωνίας θεωρητικὴ μᾶλλον ἡ σημασία. Ἐπὶ ὑποθήκης οἱονεὶ νομὴ δὲν χωρεῖ, ἡ δὲ τοιαύτη τοῦ ἐνεχυρούχου πιστωτοῦ εἶναι ἀνώμαλος. Τέλος, ἐπὶ ἄλλων δικαιωμάτων, οἰκογενειακῶν, ἐνοχικῶν, πολιτικῶν κλπ., νομὴ οἱονεὶ ἢ μὴ δὲν χωρεῖ παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, ἀντιθέτως πρὸς τ' ἀλλαχοῦ κρατοῦντα. 3) Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς κτήσεως τοῦ corpus ἐννοοῦμεν ὅτι ἀπαιτεῖται, ἐὰν μὲν ἡ κτῆσις γίνεται θελήσει τοῦ τέως νομέως, ἡ ἀπόκτησις τῆς δυνατότητος τῆς ἐνασκήσεως τῆς ἐξουσίας, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ περιεχόμενον τῆς οἱονεὶ νομῆς καὶ ἥτις ἀντιστοιχεῖ πρὸς ὡρισμένον δικαίωμα ἐπὶ ἀλλοτρίου πράγματος, ἄλλως τὴν ἄσκησιν τῆς ἐξουσίας ταύτης, ἥτις ἐκδηλοῦται ἐπὶ μὲν θετικῶν δουλειῶν διὰ τῆς πράγματι ἐκτελέσεως τῆς σχετικῆς πράξεως, ἐπὶ δὲ ἀρνητικῶν διὰ τῆς παρεμποδίσεως τῆς ἐκτελέσεως ἀντιθέτου πράξεως, μεταβαλλούσης τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. 4) Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ἀπωλείας τοῦ corpus νοεῖται ἡ ἀδυναμία τῆς ἀσκήσεως τῆς φυσικῆς ἐξουσίας, ἥτις ἀδυναμία ἐκδηλοῦται ἐπὶ μὲν δουλειῶν, ἀσκουμένων διὰ τῆς κατοχῆς τοῦ δουλεύοντος κτήματος, ὡς π. χ. ἐπὶ τῶν προσωπικῶν δουλειῶν διὰ τῆς ἀπωλείας τῆς κατοχῆς ταύτης, ἐπὶ τῶν θετικῶν δουλειῶν διὰ τῆς καταστροφης τοῦ μέσου τῆς ἀσκήσεως αὐτῶν ἢ διὰ τῆς ἐμπράκτου παρεμποδίσεως ἢ καὶ τῆς δημιουργίας ἀνυπερβλήτου κωλύματος πρὸς ἄσκησιν αὐτῶν, ἐπὶ δὲ τῶν ἀρνητικῶν, ἐὰν ἐκτελεσθῇ ἡ μεταβάλλουσα τὴν κατάστασιν ἀντίθετος πρᾶξις. 5) Ἡ οἱονεὶ νομή, ἧς τὸ περιεχόμενον ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰς προσωπικὰς δουλείας, τὴν ἐμφύτευσιν καὶ τὴν ἐπιφάνειαν, ὡς καὶ ἡ τοιαύτη ἡ ἀσκουμένη δι' ἔργου ἐπὶ τοῦ δουλεύοντος πράγματος, προστατεύεται δι' ὧν καὶ ἡ κυρία νομὴ παραγγελμάτων. Πᾶσα ἄλλη οἱονεὶ νομή, ἀντιστοιχοῦσα πρὸς ἕτερα ἐμπράγματα δικαιώματα, προστατεύεται δι' εἰδικῶν ἀγωγῶν, ἔνθα ὁ νόμος χορηγεῖ τοιαύτας, ὡς ἐπὶ τῶν ὁδικῶν δουλειῶν (iter, actus, via) τὸ interdictum de itinere actuque privato, ἐὰν ὁ ἐνάγων ἢ οἱ προκάτοχοί του ἤσκησαν τὴν δουλείαν ἀνεπιλήπτως ἐπὶ 30 τοὐλάχισιον ἡμέρας κατὰ τὸ τελευταῖον ἀπὸ τῆς ἐγέρσεως τοῦ interdictum ἔτος, ἐπὶ τῶν ὑδατικῶν δουλειῶν τὸ interdictum de aqua quotidiana et aestiva, τὸ interdictum de rivis καὶ τὸ interdictum de fonte, ἐὰν ὁ ἐνάγων, ἀνεπίληπτον νομὴν κεκτημένος καὶ διατελῶν ἐν καλῇ πίστει, ἐνήσκησε ταύτην τοὐλάχιστον ἅπαξ κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος, ἐπὶ τῆς δου-

Digitized by Google

λείας ἐπισκευῆς ἢ καθαρισμοῦ ὑπονόμων τὸ interdictum de cloacis (βλ. καὶ λ. *νομή*). Δ. Φ. Π.

οἷος, —α, —ον· ἀντων. ἀναφορ., ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν δεικτικὴν τοιοῦτος, ὁποῖος: «*οἵα ἡ μορφὴ τοιαύτη καὶ ἡ ψυχή*»· || «*ἀπέβη τοιοῦτος, οἷον πάντες ηὐχόμεθα*»· || *οἷον*· ἀντὶ *παραδείγματος χάριν*: «*ἄνθη τινά, οἷον τὸ ῥόδον*», «*λαοί τινες, οἷος ὁ ἑλληνικός*».

οἱοσδήποτε, *οἱαδήποτε, οἱονδήποτε*· ἀντων. ἀναφορ., ὁποιασδήποτε λογῆς: «ἀντιμετωπίζει οἱονδήποτε κίνδυνον», «θεραπεύει οἱανδήποτε νόσον»· || ὁστισδήποτε, ὅποιος κι' ἂν εἶναι: «ἂς ἔλθῃ οἱοσδήποτε θέλει».

Ὀϊρατσκάγια (Oiratskaia), ἡ *Αὐτόνομον διαμέρισμα τῶν Ὀϊρατίων [Γεωγρ.]*. Αὐτόνομος περιοχὴ τῆς Σοβιετικῆς ὁμοσπονδίας ἐν Σιβηρίᾳ, ὑπαγομένη διοικητικῶς εἰς τὴν ὁμάδα τῶν δημοκρατιῶν τῆς κυρίως Ρωσίας. Ἐκτείνεται ἐπὶ τῶν ΒΔ. κλιτύων τῶν Ἀλταΐων ὀρέων καὶ ἔχει κτηνοτροφίαν, γεωργίαν καὶ ἀκμάζουσαν θήραν, διενεργουμένην εἰς τὰ ἐν αὐτῇ ἐκτεταμένα δάση. Ἐπίσης τὸ ὑπέδαφος ἐγκλείει μεταλλεύματα καὶ χρυσοφόρα κοιτάσματα, παραμένοντα ἀνεκμετάλλευτα ἐλλείψει καλῶν συγκοινωνιῶν. Ἡ αὐτόνομος περιοχὴ τῆς Ὀϊρατσκάγια, ἱδρυθεῖσα τῷ 1922, ἔχει ἔκτασιν 90.358 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν (1926) 99.800 κατ., ἐξ ὧν τὰ 42 % ἀνήκουσιν εἰς τὸν σιβηρικὸν λαὸν τῶν Ὀϊρατίων, τὰ 52 % εἶναι Ρῶσοι, οἱ δὲ λοιποὶ Κοζάκοι καὶ διάφοροι Ἀσιανοί. Πρωτεύουσα *Οὐλάλα* (κάτ. 5.691). Χ. Δ.

οἰρστεδτίτης (ὁ) (Oerstedtit) [*Ὀρυκτολ.*]. Ὀρυκτὸν ἀποτελοῦν τοπικὴν παραλλαγὴν τοῦ ζιρκονίου, προερχομένην ἐξ ἀποσαθρώσεως αὐτοῦ, ἡ ὁποία διὰ προσλήψεως ὕδατος καθίσταται μαλακωτέρα. Ἀπαντᾷ εἰς τὸ Arendal. Γ. Β.

οἶς, γεν. *οἰὸς* (ἡ)· ἀρχ., πρόβατον.

Οἶσκος [*Ἀρχ. Γεωγρ.*] Πόλις τῆς Δακίας (Κάτω Μυσίας) παρὰ τὴν δεξιὰν τοῦ Δουνάβεως ὄχθην μεταξὺ Ρηγιανοῦ καὶ Διακοῦ (*Πτολεμ.* Γ, ι' 10). Κατὰ Προκόπιον (Κτισμ. 291, 6) ἀναφέροντα ἀνακαίνισίν της ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ τὸν Ἱεροκλῆ (655) *Ἴσκος*. Κατὰ τὸν Πεουτιγγεριανὸν χάρτην παρέρρεεν αὐτὴν ποτάμιον *Ἔσκους* (Escus), παραπόταμος τοῦ Δουνάβεως, ὁ τανῦν *Ἴσκερ* (βλ. λ.). Κατὰ τὸν Γεωγράφον τῆς Ραβέννης, Oesco, ἕδρα τῆς 5ης μακεδονικῆς λεγεῶνος. Ταυτίζεται πρὸς τὴν σύγχρονον Gigen, ὅπου εὑρέθησαν ἐρείπια καὶ ἐπιγραφαὶ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν Colonia Ulpia Œscus. Σ. Ε. Λ.

οἰσὸς (ὁ) [*Βοτ.*]. Ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων τὸ φυτὸν ἄγνος. Ὁ Ὅμηρος τὸ ὀνομάζει *οἰσυΐα*, ὑπ' ἄλλων δὲ ἀρχαίων συγγραφέων ὀνομάζεται *οἶσαξ, οἰσυΐς, οἶσις, οἶσος, οἰσύα, οἰσία* καὶ *οἰσύς*. Δ. Ν. Π.

οἰσοφαγικὸν *τρῆμα* [*Ἀνατομ.*]. Ἓν ἐκ τῶν 3 τρημάτων τοῦ διαφράγματος, ἄνωθεν καὶ ἔμπροσθεν τοῦ ἀορτικοῦ τρήματος κείμενον, δι' οὗ διέρχονται ὁ οἰσοφάγος καὶ τὰ δύο πνευμονογαστρικὰ νεῦρα. Ι. Π.

οἰσοφαγισμὸς (ὁ). Σπασμὸς τοῦ οἰσοφάγου, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἐπέρχεται μερικὴ ἢ ὁλικὴ ἀπόφραξις αὐτοῦ, διαρκείας ἄλλοτε ἄλλης, εἰς τρόπον ὥστε προκαλεῖται δυσκολία μᾶλλον ἢ ἧττον ἔντονος εἰς τὴν δίοδον καὶ συνεπῶς τὴν κατάποσιν ὄχι μόνον τῶν στερεῶν ἀλλὰ καὶ τῶν ρευστῶν τροφῶν. Συνηθέστερον αἴτιον εἶναι νευρικὸν ἢ ἀνακλαστικόν, ἄλλοτε δὲ ὀργανικῆς παθήσεως τοῦ οἰσοφάγου. Ἡ διάγνωσις εὐκολύνεται πολὺ καὶ ἐπιβεβαιοῦται διὰ τῆς ἐξετάσεως τοῦ οἰσοφάγου δι' ἐλαστικοῦ καθετῆρος καὶ κυρίως διὰ τοῦ οἰσοφαγοσκοπίου καὶ τῆς ἀκτινοσκοπήσεως. Μ. Μ.

οἰσοφαγῖτις, *—ιδος* (ἡ). Φλεγμονὴ τοῦ οἰσοφάγου, ὀξεῖα ἢ χρονία, σπανίως ἀναπτυσσομένη ὡς ἰδία νόσος, ἥτις παρίσταται συνήθως ὡς σύμπτωμα ἄλλης ὑπαρχούσης νόσου, π.χ. ἐπὶ λοιμώδους τινὸς νοσήματος, τύφου, εὐλογίας, ὡς καὶ ἐπὶ καρδιακῆς ἀνεπαρκείας· συνηθέστατα ἐπίσης, κατόπιν τραυματισμοῦ τοῦ οἰσοφάγου ἢ ἄλλου ἐρεθισμοῦ μηχανικῆς ἀφορμῆς, ὡς ἐπὶ καταπόσεως ἀλλοτρίων σωμάτων (τεμάχια ὀστῶν, δίοδος σκληροῦ καθετῆρος καὶ τὰ παρόμοια), ἢ συνεπείᾳ τοξικῆς ἀφορμῆς, ὡς μετὰ λῆψιν διαβρωτικῶν καὶ καυτηριωδῶν οὐσιῶν ἢ φαρμάκων, εἴτε δρῶσι χημικῶς, μηχανικῶς ἢ ἐρεθιστικῶς ἐπὶ τοῦ οἰσοφάγου. Εἰς πᾶσαν οἰσοφαγῖτιδα ὑπάρχει ἰσχυρὸς πόνος κατὰ τὴν διαδρομὴν τοῦ οἰσοφάγου, ὅστις γίνεται ἰσχυρότερος καὶ εἰς τὸ αὐτὸ πάντοτε σημεῖον κατὰ τὴν δίοδον τῆς τροφῆς, τὸ ὁποῖον μετὰ τὸ ἀναμνηστικὸν τῆς νόσου ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον σύμπτωμα πρὸς διάγνωσιν αὐτῆς. Μ. Μ.

οἰσοφαγογαστροτομία (ἡ). Ἀναστόμωσις τοῦ κατωτέρου μέρους τοῦ οἰσοφάγου πρὸς τὸν στόμαχον· ἐγχείρησις ἐνεργουμένη ὅταν συνεπείᾳ σπασμοῦ καὶ διευρύνσεως τοῦ οἰσοφάγου κατὰ τὴν καρδιακὴν μοῖραν αὐτοῦ σχηματισθῇ εὐρὺς τοῦ οἰσοφάγου θύλακος. Μ. Μ.

οἰσοφαγομαλακία (ἡ). Τῆξις καὶ ἐκφυλιστικὴ μαλάκυνσις τῶν τοιχωμάτων τοῦ οἰσοφάγου. Μ. Μ.

οἰσοφαγορραγία (ἡ). Αἱμορραγία τοῦ οἰσοφάγου, ἐπερχομένη εἴτε συνεπείᾳ τραυματισμοῦ αὐτοῦ ἐξ ἀλλοτρίου σώματος, εἴτε συνεπείᾳ νεοπλάσματος ἢ καὶ ἁπλοῦ ἕλκους. Μ. Μ.

οἰσοφάγος (ὁ) [*Ἀνατομ.*]. Σωλὴν ἢ ὀχετὸς μυώδης, ἄγων ἐκ τοῦ φάρυγγος εἰς τὸν στόμαχον, ἔχων δὲ μῆκος μὲν περὶ τὰ 25 ἑκμ., διάμετρον δὲ 1,5—2, αὐξανομένην ἐν τῇ καταπόσει. Τὸ ἄνω ἄκρον τοῦ οἰσοφάγου ἀντιστοιχεῖ ἔμπροσθεν μὲν εἰς τὸ κάτω χεῖλος τοῦ κρικοειδοῦς χόνδρου τοῦ λάρυγγος, ὄπισθεν δ' εἰς τὸν 6ον αὐχενικὸν σπόνδυλον, καὶ ἀπέχει ἀπὸ τῶν τομέων ὀδόντων 15 ἑκμ. Φέρεται δ' ἐπὶ τὰ κάτω πρὸ τῆς σπονδυλικῆς στήλης οὐχὶ καθέτως, ἀλλὰ ποιεῖται δύο καμπάς, τὴν ἄνω, ἐκτεινομένην ἀπὸ τοῦ κρικοειδοῦς χόνδρου μέχρι τοῦ 4ου θωρακικοῦ σπονδύλου καὶ ἔχουσαν τὸ κυρτὸν πρὸς τ' ἀριστερά, κειμένην δ' ὄπισθεν τῆς τραχείας, καὶ τὴν κάτω, μακροτέραν τῆς ἄνω, ἔχουσαν τὸ κυρτὸν πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ φερομένην ἀπὸ τοῦ 4ου θωρακικοῦ σπονδύλου ὄπισθεν τοῦ περικαρδίου καὶ δεξιόθεν τῆς θωρακικῆς ἀορτῆς μέχρι τοῦ οἰσοφαγικοῦ τρήματος τοῦ διαφράγματος, ὑφ' ὃ ἰσοϋψῶς τῷ 11ῳ θωρακικῷ σπονδύλῳ ἐκβάλλει εἰς τὸν στόμαχον.

Ὁ αὐλὸς τοῦ οἰσοφάγου ἐμφανίζει τέσσαρα στενώματα· 1) τὸ *κρικοειδές*, ἐπὶ τοῦ ἄνω ἄκρου τοῦ οἰσοφάγου· 2) τὸ *ἀορτικόν*, ἰσοϋψῶς τῷ 4ῳ θωρακικῷ σπονδύλῳ, παραγόμενον ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ πλαγίου τοῦ οἰσοφάγου πιέσεως τοῦ ἀορτικοῦ τόξου· 3) τὸ *βρογχικόν*, ἰσοϋψῶς τῷ 5ῳ θωρακικῷ σπονδύλῳ, ἔκγονον πιέσεως τοῦ ἀριστεροῦ βρόγχου· καὶ 4) τὸ *ὑπερφρενικόν*, κείμενον ἀμέσως ἄνωθεν τοῦ οἰσοφαγικοῦ τρήματος τοῦ διαφράγματος. Μεταξὺ δὲ τῶν στενωμάτων περιλαμβάνονται ἰσάριθμα ἀτρακτοειδῆ ἀνευρύσματα. Τὸ τοίχωμα τοῦ οἰσοφάγου, ἔχον πάχος 3—4 χλμ., καλύπτεται ἐπιπολῆς ὑπὸ ἰνώδους καὶ ἐλαστικῆς στιβάδος, τοῦ *προσθέτου χιτῶνος*, καὶ σύγκειται ἐκ τῶν ἔξω πρὸς τὰ ἔσω ἐκ τοῦ μυϊκοῦ χιτῶνος, τοῦ ὑποβλεννογονίου καὶ τοῦ βλεννογόνου. Καὶ ὁ μὲν μυϊκὸς χιτὼν ἀποτελεῖται ἐκ δύο στιβάδων, τῆς ἔξω, συγκειμένης ἐξ ἐπιμήκων ἰνῶν, καὶ τῆς ἔσω, ἐκ κυκλοτερῶν ἰνῶν. Ἐν δὲ τῷ ὑποβλεννογονίῳ χιτῶνι καὶ τῷ βλεννογόνῳ κατασκηνοῦσιν οἱ *ἀδένες τοῦ οἰσοφάγου*, οἵτινες εἶναι διττοί, ἤτοι βλεννογόνοι καὶ μεικτοὶ ἢ σύνθετοι· καὶ οἱ μὲν βλεννογόνοι, συγκείμενοι ἐκ βλεννωδῶν κυττάρων, σκηνοῦσι κατὰ κανόνα ἐν τῷ ὑποβλεννογονίῳ, οἱ δὲ μεικτοί, ὧν ἡ κατασκευὴ εἶναι ὁμοία πρὸς τοὺς ἀδένας τῆς καρδίας τοῦ στομάχου, παριστῶσι συνθέτους σωληνοειδοῦς ἀδένας καὶ κεῖνται ἐν τῷ χορίῳ τοῦ βλεννογόνου.

Αἱ ἀρτηρίαι τοῦ οἰσοφάγου, τῆς μὲν ἄνω μοίρας αὐτοῦ εἶναι ἀποβλαστήματα τῆς κάτω θυρεοειδοῦς ἀρτηρίας (κλάδου τῆς ὑποκλειδίου), τῆς δὲ μέσης μοίρας προέρχονται ἐκ τῆς θωρακικῆς ἀορτῆς, ἐκ τῶν βρογχικῶν καὶ ἐκ τῶν μεσοπλευρίων ἀρτηριῶν, τῆς δὲ κατωτέρας ἐκ τῆς ἀριστερᾶς γαστρικῆς καὶ ἐκ τῶν κάτω φρενικῶν (διαφραγματικῶν) ἀρτηριῶν. Αἱ φλέβες σχηματίζουσι τὸ βλεννογόνιον καὶ τὸ περιοισοφαγικὸν φλεβῶδες δίκτυον καὶ ἐκβάλλουσιν εἰς τὰς περὶ τὸν οἰσοφάγον φλέβας. Τὰ λεμφαγγεῖα ἐκβάλλουσιν εἰς τὰ κάτωθεν τοῦ στερνοκλειδομαστοειδοῦς γάγγλια καὶ εἰς τὰ ὀπίσθια μεσοπνευμόνια ἢ περιοισοφαγικὰ γάγγλια. Τὰ δὲ νεῦρα εἶναι ἀποβλαστήματα τοῦ συμπαθητικοῦ καὶ τῶν πνευμονογαστρικῶν. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Οἰσοφάγος καὶ τραχεῖα ἀρτηρία μετὰ τῶν πέριξ ἐκ τῶν ἔμπροσθεν.

—[*Παθολ.*] Τὰ κυριώτερα τῶν νοσημάτων τοῦ οἰσοφάγου εἶναι: 1) *Ἐγκαύματα*, ἐπερχόμενα ἐκ καταπόσεως τροφῶν ἢ ὑγρῶν πολὺ θερμῶν, εἴτε καυστικῶν οὐσιῶν, ὡς εἶναι τὰ ὀξέα καὶ ἀλκάλεα, κατὰ λάθος λαμβανόμενα ἢ πρὸς αὐτοκτονίαν. Ὡς ἀποτέλεσμα τῶν ἐγκαυμάτων τούτων σχηματίζονται οὐλαὶ καὶ στενώσεις, μᾶλλον ἢ ἧττον ἐκτενεῖς, τοῦ οἰσοφάγου, δυσχεραίνουσαι τὴν κατάποσιν πάσης τροφῆς. 2) *Ἀλλότρια σώματα*, καταποθέντα ἐξ ἀπροσεξίας καὶ ἐνσφηνούμενα ἐντὸς τοῦ οἰσοφάγου (ὀστᾶ, διάφοροι πυρῆνες, τεχνητοὶ ὀδόντες κτλ.)· ταῦτα δύνανται νὰ ἐπιφέρωσι σοβαρὸν πολλάκις τραυματισμὸν τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ οἰσοφάγου, μόλυνσιν, ἐξέλκωσιν ἢ καὶ διάτρησιν αὐτοῦ, συνεπείᾳ τῶν ὁποίων ἐπέρχονται οὐλαὶ καὶ στενώσεις αὐτοῦ. 3) *Στένωσις*, συνεπείᾳ οὐλῆς ἐπερχομένης κατόπιν ἐγκαύματος ἐκ καταπόσεως πολὺ θερμοῦ ἢ καυτηριώδους ὑγροῦ, εἴτε κατόπιν τραυματισμοῦ τοῦ οἰσοφάγου δι' ἀλλοτρίου τινὸς σώματος, ἢ καὶ συνεπείᾳ συφιλιδικῆς ἢ φυματιώδους παθήσεως τοῦ οἰσοφάγου. Αἱ τοιαῦται στενώσεις ἐπιφέρουσι προϊοῦσαν δυσκολίαν τῆς καταπόσεως, ἐν ἀρχῇ τῶν στερεῶν τροφῶν, εἶτα δὲ βαθμηδὸν καὶ τῶν ρευστῶν· αἱ στενώσεις αὗται θεραπεύονται δι' εἰδικῶν καθετήρων, ἐνεργούντων βαθμιαίαν διαστολήν. 4) *Διεύρυνσις* (διαστολή), ὁλική, ἥτις εἶναι πολὺ σπανία, εἴτε μερικὴ τμήματός τινος τούτου, σχήματος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀτρακτοειδοῦς, ἐπερχομένη συνεπείᾳ στενώματος τοῦ οἰσοφάγου καὶ ἀκριβῶς ἄνωθεν τοῦ στενώματος, ὀφειλομένου εἰς οὐλὴν ἢ ὄγκον τούτου. 5) *Ἐκκολπώματα*, ἤτοι ἀνευρύνσεις ἐν εἴδει θυλάκων, σχήματος ἀκανονίστου καὶ μεγέθους ἄλλοτε ἄλλου. Τόσον τὰ ἐκκολπώματα ταῦτα, ὅσον καὶ αἱ ἁπλαῖ διευρύνσεις τοῦ οἰσοφάγου, διαγινωσκόμεναι θεραπεύονται δι' ἐγχειρήσεως. 6) *Νεοπλάσματα* κακοήθη (καρκίνος) ἢ καλοήθη (πολύποδες). 7) *Ἕλκος ἁπλοῦν*, σχηματιζόμενον συνηθέστερον πρὸς τὸ κατώτερον μέρος τοῦ οἰσοφάγου, παρὰ τὸ στόμιον τοῦ στομάχου· τοῦτο θεραπευόμενον ἐπιφέρει πολλάκις, συνεπείᾳ τῆς σχηματιζομένης οὐλῆς, στένωσιν τοῦ οἰσοφάγου. 8) *Παράλυσις*, ὡς ἐπὶ ἐγκεφαλικῶν παθήσεων. 9) *Διάτρησις*, συνηθέστερον ἐπὶ καρκινωμάτων ἢ σοβαρῶν τραυματισμῶν τοῦ οἰσοφάγου, συνεπείᾳ καταπόσεως ἀλλοτρίου τινὸς σώματος.

Ἐξέτασις τοῦ οἰσοφάγου. Αὕτη γίνεται διαφοροτρόπως: α) διὰ καταλλήλου ψηλαφήσεως κατὰ τὴν τραχηλικὴν χώραν· β) διὰ καθετηρισμοῦ τοῦ οἰσοφάγου δι' εἰδικῶν καθετήρων· γ) διὰ τοῦ οἰσοφαγοσκοπίου, εἰδικοῦ ἐργαλείου πρὸς ἄμεσον διὰ τεχνητοῦ φωτὸς ἐνδοσκόπησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ οἰσοφάγου, καὶ δ) δι' ἀκτινοσκοπήσεως, ἥτις καὶ πρέπει νὰ προηγῆται πάσης ἄλλης ἐξετάσεως, καθόσον αὕτη παρέχει σαφῆ ἀποτελέσματα, τόσον

Digitized by Google

ἐπὶ ὑπάρξεως ξένων σωμάτων ἐν τῷ οἰσοφάγῳ, μεταλλικῶν ἢ ὀστεωδῶν, ὅσον καὶ ἐπὶ στενώσεων αὐτοῦ.
Μ. Μ.

οἰσοφαγοσκοπία (ἡ). Ἡ ἀπ' εὐθείας ἐπισκόπησις τοῦ αὐλοῦ τοῦ οἰσοφάγου, ἐνεργουμένη διὰ τοῦ εἰσαγομένου ἐντὸς αὐτοῦ εἰδικοῦ ἐργαλείου, καλουμένου *οἰσοφαγοσκοπίου*· διὰ ταύτης κατορθοῦται σήμερον εὐχερέστερον ἡ ἀκριβὴς διάγνωσις τῶν διαφόρων νόσων τοῦ οἰσοφάγου. Μ. Μ.

οἰσοφαγοσκόπιον (τό). Εἰδικὸν ἐργαλεῖον, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ὁποίου ἐντὸς τοῦ οἰσοφάγου γίνεται ἡ ἐνδοσκόπησις, ἤτοι ἡ κατ' εὐθεῖαν διὰ τεχνητοῦ φωτὸς ἐξέτασις τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ οἰσοφάγου καὶ ἡ ἀσφαλεστέρα διάγνωσις τῶν νοσημάτων αὐτοῦ· τῇ βοηθείᾳ τούτου διευκολύνεται ἐπίσης καὶ ἡ ἐξαγωγὴ τῶν εἰς τὸν οἰσοφάγον τυχὸν ἐνεσφηνωμένων ξένων σωμάτων. Ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ φωτιστικοῦ ἠλεκτρικοῦ μηχανήματος, ἐκ τῶν ἐξεταστικῶν σωλήνων διαφόρων μεγεθῶν καὶ ἐκ διαφόρων ἄλλων ἐπικουρικῶν ἐργαλείων (πολυπάγρας καὶ διαφόρων εἰδικῶν λαβίδων). Ἡ εἰς τὸν οἰσοφάγον εἰσαγωγὴ τοῦ οἰσοφαγοσκοπίου γίνεται εἰς ὡρισμένην θέσιν τοῦ ἐξεταζομένου, μὲ τὴν κεφαλὴν ἀνεστραμμένην πολὺ πρὸς τὰ ὀπίσω, εἰς τρόπον ὥστε τὸ στόμα καὶ ὁ φάρυγξ εὑρίσκονται εἰς εὐθεῖαν γραμμὴν μὲ τὸν οἰσοφάγον. Μ. Μ.

οἰσοφαγοστομία (ἡ). Τομὴ τοῦ οἰσοφάγου ἐκ τῶν ἔξω καὶ ἀναστόμωσις αὐτοῦ πρὸς τὸ δέρμα. Αὕτη γίνεται ἐπὶ μεγάλης στενώσεως τοῦ οἰσοφάγου πρὸς εἰσαγωγὴν τῆς τροφῆς ἐντὸς τοῦ στομάχου διὰ τοῦ οὕτω ἀνοιχθέντος στομίου, ὅταν ἡ διὰ τοῦ στόματος εἰσαγωγὴ τῶν τροφῶν εἶναι ἀδύνατος.
Μ. Μ

οἰσοφαγοτομία (ἡ). Τομὴ τοῦ οἰσοφάγου, ἐνεργουμένη εἴτε ἐξωτερικῶς κατὰ τὴν τραχηλικὴν χώραν πρὸς ἐξαγωγὴν ξένων σωμάτων ἐνσφηνωθέντων ἐντὸς τοῦ οἰσοφάγου, ὁπότε λέγεται *ἐξωτερική*· εἴτε ἐσωτερικῶς ἐκ τοῦ αὐλοῦ τοῦ οἰσοφάγου, γινομένη πρὸς διαίρεσιν ὑπάρχοντος στενώματος τοῦ οἰσοφάγου, ὁπότε λέγεται *ἐσωτερική*.
Μ. Μ.

οἰσοφαγοτόμος (ὁ). Ἐργαλεῖον χειρουργικόν, αἰχμηρὸν καὶ μακρόν, χρήσιμον διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς οἰσοφαγοτομίας, πρὸς διατομὴν τοῦ ἐστενωμένου μέρους τοῦ οἰσοφάγου, ὅταν ἐμποδίζεται ἡ ἐλευθέρα δίοδος τῶν τροφῶν πρὸς τὸν στόμαχον. Μ. Μ.

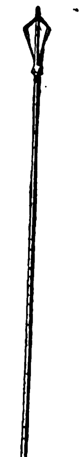

Οἰσοφαγοτόμος.

οἰστὸς (ὁ), καὶ ***ὀϊστός***· ἀρχ., βέλος.

οἰστρηλασία (ἡ)· ἡ κατάστασις τοῦ οἰστρηλάτου, ἡ ἐκ τοῦ νύγματος τοῦ οἴστρου προξενουμένη διέγερσις, παρόρμησις· || παραφορά, ἐρεθισμός, ἔξαψις.

οἰστρήλατος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ὑπὸ τοῦ οἴστρου ἐλαυνόμενος, ὁ ὑπὸ τοῦ οἴστρου πληγεὶς (ὡς ὁ βοῦς) καὶ οὕτω παραφόρως τρέχων· || μεταφ., ὁ ὑπὸ μανίας ἢ σφοδρῶν παθῶν παραφερόμενος.

οἰστρηλατῶ (*—έω*)· βλ. *οἰστρηλατοῦμαι*.

οἰστρηλατοῦμαι (*—έομαι*)· ἐλαύνομαι ὑπὸ οἴστρου, πλήττομαι ὑπὸ οἴστρου καὶ οὕτω τρέχω παραφόρως· || μεταφ., κινοῦμαι μανιωδῶς : «ὑπ' Ἐρινύων οἰστρηλατηθείς»· || ἐντεῦθεν ἐνεργ. *οἰστρηλατῶ*· κάμνω τινὰ νὰ κινηθῇ μανιωδῶς, ταράττω, ἀγριαίνω, ἐξαγριῶ.

οἰστρίδαι (οἱ) (Oestridae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων διπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυκέρων*, περιλαμβάνουσα μυίας, ὧν τὸ σῶμα καλύπτεται ὑπὸ τριχῶν, ἡ κεφαλὴ εἶναι ἀρκετὰ μεγάλη, ἀπολήγουσα εἰς προβοσκιδοειδῆ ἀπόφυσιν, αἱ κεραῖαι βραχύταται καὶ ἡ κοιλία ἀπολήγει, εἰς τὰς θηλείας, εἰς αἰχμηρὸν τέρετρον, διὰ τοῦ ὁποίου κατασκευάζουν ὀπὰς ἐπὶ τοῦ δέρματος τῶν διαφόρων ζῴων, εἰς ἃς τοποθετοῦν τὰ ᾠά των. Μόνον αἱ κάμπαι τῶν ἐντόμων τούτων εἶναι ἐπιβλαβεῖς. Κυριώτερον γένος τῆς οἰκογενείας εἶναι ὁ *οἴστρος* (βλ. λ.)
Δ. Ν. Π.

Οἰστρόβλης *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους ἐκ τῆς Ἡσυχίας, μιᾶς τῶν θυγατέρων τοῦ Θεσπίου (*Ἀπολλόδ.* II, 7, 8).
Α. Θ. Σ.

οἰστρομανία. (ἡ). Ἐκαλεῖτο οὕτω παρὰ τῶν ἀρχαίων πᾶσα μανία, ἤτοι ἔμμονος ἰδέα, ἀπασχόλησις, ἐπιθυμία, παρόρμησις, ἔντονον πάθος εἰσέτι· ἐπομένως περιελάμβανε τὰ σφοδρὰ πάθη καὶ παρορμήσεις· εἰδικώτερον· οἰστρομανία ἐκαλεῖτο παρ' Ἱπποκράτει πᾶσα γενετήσιος παρόρμησις, ἔτι δὲ καὶ ὁ ἔντονος γενετήσιος ὀργασμός. Σήμερον δὲν χρησιμοποιεῖται ὡς ὅρος.

οἶστρος (ὁ)· ἔντομον τὸ ὁποῖον διὰ τοῦ κεντήματός του κάμνει τοὺς βοῦς νὰ ἐξαγριοῦνται καὶ νὰ τρέχουν μανιωδῶς, κοιν. *βοϊδόμυιγα*· || ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο νοοῦνται καὶ ἄλλα ἔντομα ἐνοχλητικὰ τῶν ζῴων, οἷον ἡ *ἀλογόμυιγα*· || μεταφ., ἔκστασις, μανία, ἐνθουσιασμός : «κατελήφθη ὑπὸ οἴστρου».

— *[Ζωολ.]* Ὁ *οἶστρος* (Oestrus) εἶναι γένος ἐντόμων διπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *οἰστριδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη, παρασιτικὰ διαφόρων ζῴων καὶ ἐντόμων. Γνωστότερα εἴδη εἶναι τὰ ἑξῆς:

Οἶστρος ὁ ἵππειος (Oestrus equi). Οὗτος ἔχει μῆκος 12—14 χλστμ. Ὁ χρωματισμός του εἶναι ὑποκίτρινος μὲ φαιὰς κηλῖδας· αἱ πτέρυγες εἶναι διαφανεῖς καὶ διακόπτονται περὶ τὸ μέσον των ὑπὸ φαιᾶς λωρίδος. Ἀναφαίνεται ἐπὶ τῶν βοσκησίμων γαιῶν κατὰ τὸ θέρος καὶ ἰδίως ἀφθονεῖ κατὰ τὸν Αὔγουστον. Ἡ θήλεια τοῦ ἐντόμου τούτου ἐπικάθηται ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ ἵππου καὶ ἐναποθέτει τὰ ᾠά της ἐπὶ τοῦ δέρματος τούτου. Τὰ ᾠὰ τοῦ οἴστρου ἔχουσι χρῶμα ὑπόλευκον, σχῆμα κωνικὸν καὶ μῆκος ἑνὸς περίπου χλστμ. Ἑκάστη θήλεια γεννᾷ 400—500 ᾠά. Αἱ ἐκκολαπτόμεναι κάμπαι ἔχουσι λευκὸν χρωματισμὸν καὶ σῶμα ἀτρακτοειδές, ἐπίμηκες καὶ κεκαλυμμένον ὑπὸ σκληρῶν τριχῶν, αἵτινες καὶ ἐρεθίζουσι τὸ δέρμα τοῦ ζῴου. Τὸν ἐκ τοῦ ἐρεθισμοῦ προκαλούμενον κνησμὸν κατευνάζει ὁ ἵππος λείχων διὰ τῆς γλώσσης, οὕτω δὲ δι' αὐτῆς μεταφέρονται αἱ κάμπαι εἰς τὸ στόμα καὶ ἐκεῖθεν εἰσέρχονται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος, φθάνουσαι μέχρι τοῦ στομάχου, ὅπου καὶ προσκολλῶνται διὰ τῆς κεφαλῆς των ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν μυκωδῶν τοιχωμάτων τούτου καὶ προκαλοῦσι φλεγμονήν. Αἱ προνύμφαι ἀναπτύσσονται ἐκεῖ καὶ παραμένουσιν ἐπὶ 11 περίπου μῆνας, ὅτε καὶ ὑφίστανται τὴν τελικὴν μεταμόρφωσιν. Ἐν τῇ τελείᾳ αὐτῶν ἀναπτύξει ἔχουσι μῆκος 2 περίπου ἑκατοστομέτρων καὶ χρῶμα ἐρυθρωπόν, ἀποκολλῶνται δὲ τότε ἐκ τῶν τοιχωμάτων τοῦ στομάχου, ἐξέρχονται μετὰ τῶν περιττωμάτων τοῦ ἵππου καὶ διεισδύουσιν ἐντὸς τῆς γῆς, ὅπου μεταμορφοῦνται εἰς νύμφας ἐντὸς ἰδιορρύθμου βομβυκίου, ὅπερ ἔχει χρῶμα στιλπνῶς μελανόν, μῆκος 17 περίπου χλστ. καὶ πλάτος 7. Παρὰ τὴν φλεγμονήν, ἣν προκαλοῦσιν εἰς τὸν στόμαχον τοῦ ἵππου, δὲν εἶναι ἐπικίνδυνοι.

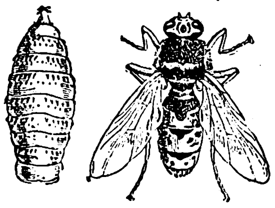

Οἶστρος τοῦ ἵππου μετὰ τῆς κάμπης του.

Οἶστρος ὁ αἱμορροϊδικὸς (Oestrus haemorhoidalis). Τὸ μῆκός του δὲν ὑπερβαίνει τὸ ἓν χιλιοστόμετρον. Ὁ χρωματισμός του εἶναι φαιομελανός, ὁ θώραξ τεφρός, διακοπτόμενος ὑπὸ πλαγίας μελανῆς λωρίδος, ἡ κοιλία εἶναι λευκὴ κατὰ τὸ πρόσθιον αὐτῆς τμῆμα, μελανὴ κατὰ τὸ μέσον της καὶ πυρρὰ κατὰ τὸ ὀπίσθιον αὐτῆς τμῆμα. Αἱ πτέρυγες δὲ φέρουσι κηλῖδας ἢ ἕτερα ποικίλματα, ὅπως αἱ τοῦ προηγουμένου εἴδους. Αἱ κάμπαι τοῦ εἴδους τούτου προσκολλῶνται ἐντὸς τοῦ στομάχου ἢ τοῦ ἀπευθυσμένου ἐντέρου, ὅπου προκαλοῦσι φλεγμονὰς αἱμορροούσας. Αἱ προνύμφαι ἔχουσι χρῶμα ἐρυθρὸν καὶ μῆκος 13—16 χλστμ. Ἡ ἀνάπτυξίς των εἶναι ταχυτέρα τῆς τῶν προνυμφῶν τοῦ οἴστρου τοῦ ἱππείου. Πολλάκις, ἐξερχόμεναι μετὰ τῶν περιττωμάτων τοῦ ζῴου, προσκολλῶνται ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν παρειῶν τῆς ἕδρας αὐτοῦ, ὁπότε εἶναι εὔκολος ἡ καταστροφή των.

Οἶστρος ὁ προβάτειος (Oestrus ovinus). Οὗτος ἔχει μῆκος 10—12 χλστμ. καὶ γενικὸν χρωματισμὸν φαιοϋποκίτρινον. Ὁ θώραξ φέρει μικρὰ μελανὰ στίγματα καὶ ἡ κοιλία μελανὰς κηλῖδας. Αἱ πτέρυγες εἶναι διαφανεῖς καὶ φέρουσι τρία στίγματα ὑπομελανὰ κατὰ τὴν βάσιν των. Τὸ εἶδος τοῦτο ἀναφαίνεται ἀπὸ τοῦ Μαΐου μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου εἰς τὰς βοσκάς. Ἡ θήλεια ἐναποθέτει τὰ ᾠά της εἰς τὰ ἐξωτερικὰ τοιχώματα τῶν ῥινικῶν κοιλοτήτων τῶν προβάτων. Αἱ κάμπαι ἐκκολαπτόμεναι διεισδύουσιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ῥινὸς καὶ φθάνουσι μέχρι τῶν μετωπικῶν κοιλοτήτων, ὅπου παραμένουσι δέκα ἕως ἕνδεκα μῆνας, χρονικὸν διάστημα, ὅπερ ἐξαρκεῖ διὰ τὴν τελείαν αὐτῶν ἀνάπτυξιν. Ὁ χρωματισμός των εἶναι λευκοϋποκίτρινος μὲ πλείστας ἐγκαρσίας ῥαβδώσεις φαιοῦ χρώματος. Κατὰ τὸν Ἰούνιον ἀποτελειοῦται ἡ μεταμόρφωσίς των, ὁπότε κατέρχονται πρὸς τὰς ῥινικὰς κοιλότητας καὶ ἐκεῖθεν πίπτουσι καὶ διεισδύουσιν εἰς τὸ ἔδαφος, διὰ νὰ μεταμορφωθῶσιν εἰς νύμφας. Μετὰ ἕνα περίπου μῆνα ἀπὸ τὴν εἰς νύμφας μεταμόρφωσίν των γίνονται τέλεια ἔντομα καὶ ἵπτανται. Αἱ κάμπαι προκαλοῦσιν εἰς τὰς ῥινικὰς καὶ μετέπειτα ες τὰς μετωπικὰς κοιλότητας σοβαρὰς φλεγμονάς, ἰδίως ὅταν ἐπικάθηνται πολυπληθεῖς ἐπ' αὐτῶν, λόγῳ τῆς ὑπ' αὐτῶν προκλήσεως ἀφθόνου ἐκροῆς μυκώδους οὐσίας, ἐξ ἧς τρέφονται. Πολλάκις, ἰδίως κατὰ τὸ θέρος, προκαλοῦσι καὶ σπασμωδικὰς κινήσεις εἰς τὸ ξενίζον ταύτας ζῷον. Προληπτικῶς, κατὰ τῆς ἐναποθέσεως τῶν ᾠῶν τοῦ οἴστρου ἐπὶ τῶν ῥινικῶν κοιλοτήτων τοῦ προβάτου ἐπαλείφουσι ταύτας ἐξωτερικῶς καὶ ἐσωτερικῶς δι' ἐλαφροῦ στρώματος ἰχθυελαίου.
Δ. Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Οἰστρυμνίδες ***νῆσοι*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Οἰστρυμνικὸς κόλπος*.

Οἰστρυμνικὸς ***κόλπος*** (Oestrymnicus sinus) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἔκτασις θαλάσσης τοῦ Βρεττανικοῦ ὠκεανοῦ (Μάγχης), κατὰ τὴν παράλιον τῆς χώρας τῶν Δουμνονίων καὶ ἀνατολικῶς τοῦ ἀκρωτηρίου Ὄρκυνον (ταν. Καίηπ Λιζάρ). Ἐν αὐτῇ ὑπῆρχον φερώνυμοι νῆσοι ἐξάγουσαι πολὺν μόλυβδον καὶ κασσίτερον (insulae Oestrymnides), αἵτινες προφανῶς εἶναι αἱ αὐταὶ πρὸς τὰς *Κασσιτερίδας* τῶν Ἑλλήνων καὶ τὰς Silurum insulae τῶν Λατίνων γεωγράφων. Πρόκειται περὶ τοῦ κόλπου τοῦ *Πλύμουθ*, θεωρουμένου ἐν παρεκτάσει μέχρι τῆς συστάδος Scilly islands. Σ. Ε. Λ.

Οἰσύμη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἠδωνίδος (βλ. λ. *Αἰσύμη*).

οἰσύπη (ἡ)· ὁ ῥύπος τῶν ἀπλύτων ἐρίων τῶν προβάτων.

οἰσυπίνη (ἡ)· ἕτερον ὄνομα τῆς *λανολίνης* (βλ.λ.).

—οἰσυπίνη ***ἔνθειος*** *[Χημ.]*· βλ. *θειολανολίνη*.

οἰσυπίς, *—ίδος* (ἡ)· ἄπλυτον ἔριον προβάτου.

Ὄϊτα, ἢ ***Ὄκιτα*** (Oita ἢ Okita) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ διοικητικὴ περιφέρεια τῆς Ἰαπωνίας, ἐπὶ τῆς νήσου Κίου-Σίου. Ἡ διοικητικὴ περιφέρεια ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ νομοῦ Μποῦνγκο καὶ τῶν δύο διαμερισμάτων Μποῦζεν καὶ ἔχει περὶ τὰς 900.000 κατ. Ἡ πόλις εἶναι πρωτεύουσα τῆς διοικητικῆς ταύτης περιφερείας καὶ τοῦ νομοῦ τοῦ Μποῦνγκο. Κάτ. 53.352. Κεῖται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης καὶ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Ὀνογκάβα, εἶναι σημαντικὸς σιδηροδρομικὸς κόμβος καὶ κέντρον ἐξαγωγῆς ὀρύζης, ἰχθύων καὶ εἰδῶν ψαθοπλεκτικῆς. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Φουνάϊ*. Μ.Δ.Β.

Οἰταῖοι (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Ἐκαλεῖτο οὕτω κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὁ παρὰ τὸ ὄρος Οἴτη τῆς νοτίου Θεσσαλίας κατοικῶν λαός, ὅστις ἀπετέλει καὶ ἰδίαν πολιτικὴν ὀργάνωσιν—κοινὸν καὶ ἀνέπτυξε καὶ πολιτισμόν τινα. Γείτονές του ἦσαν οἱ Μαλιεῖς καὶ Αἰνιᾶνες. Γνωστὰ καὶ ἀξιόλογα ἐπίσης εἶναι τὰ χαλκᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα τῶν Οἰταίων, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸ 371 π. Χ. εἶχον περιέλθει εἰς οἰκονομικὴν καὶ πολιτικὴν ἀκμήν, ὥστε νὰ καταλάβουν τὴν Ἡράκλειαν. Κατόπιν ὅμως, σὺν τῷ χρόνῳ, ἤρχισαν νὰ παρακμάζουν. Τῷ 280—162 ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Αἰτωλοὺς καὶ ἀπὸ τοῦ 162 εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς μέχρι τοῦ 146 π. Χ., ὁπότε ἀνέκτησαν τὴν ἐλευθερίαν των, διὰ μικρὸν ὅμως χρονικὸν διάστημα, διότι μετ' ὀλίγον προσηρτήθησαν εἰς τὸ Κοινὸν τῶν Θεσσαλῶν. Κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν κοινωνικοπολιτικὸν δίκαιον τῶν Οἰταίων, τὴν διοίκησιν εἶχον οἱ βούλαρχοι καὶ οἱ ἱεροθέται. Γ. Κ. ΚΟΡ.

Οἰταῖος ***κόλπος*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἐλάσσων κόλπος τοῦ Εὐβοϊκοῦ, ἀναφερόμενος ὑπὸ Πτολεμαίου (Ἀχαΐας θέσις Γ, ιε, 9, Nobbe). Ἀπετέλει σύνορον μεταξὺ Βοιωτίας καὶ Ὀπουντίων, εἶναι δὲ ὁ *Ὀπούντιος κόλπος*.
Σ. Ε. Λ.

Οἴτη *[Γεωγρ.]*. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὁλόκληρος ἡ ὀρεινὴ ζώνη ἡ ὁποία διατείνεται ἐκ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου πρὸς τὸν Μαλιακὸν καὶ τέμνει τὴν Πίνδον κατ' ὀρθὴν γωνίαν (*Στράβων* Θ 428). Τούτου τὸ ἄνωθεν τῶν Θερμοπυλῶν καὶ τοῦ Μαλιακοῦ τμῆμα, τὸ καὶ στρατηγικὴν σημασίαν ἐνέχον, ἐκαλεῖτο ἰδιαιτέρως *Καλλίδρομον*, ὄνομα τὸ ὁποῖον τινὲς ἀπέδιδον καὶ εἰς ὅλην τὴν μακρὰν γραμμὴν τῆς Οἴτης. Σήμερον ὅμως *Οἴτη* καλεῖται τὸ πρὸς Δ. τοῦ Καλλιδρόμου τμῆμα, ἀπὸ τοῦ Μπράλλου μέχρι τοῦ παραποτάμου τοῦ Σπερχειοῦ Ἰνάχου (Βιστρίτσα). Ἐπὶ τραπεζοειδοῦς ψαμμολίθου ἐπικάθηται ὀγκώδης ἀσβεστόλιθος. Ἄνωθεν τῆς ζώνης τῶν ἐλατῶν ἀκολουθοῦν λιβάδια. Ἡ κορυφὴ *Γρεβενὸν* (ὕψ. 2116 μ.) ὑψοῦται ἀποτόμως ἐκ τῆς χαμηλῆς πεδιάδος τοῦ Σπερχειοῦ, ἐνῷ ἡ ὑψίστη κορυφή, ὁ *Πύργος* (2182 μ.), εὑρίσκεται εἰς τὴν ἐσωτερικὴν κορυφογραμμὴν τοῦ ὄρους, χωριζομένην ἀπὸ τοῦ Γρεβενοῦ διὰ τῆς κοιλάδος Βαλόρημα. Αὕτη εἶναι εὐρεῖα ὑψηλὴ λεκάνη ἐκ φλύσχου, τῆς ὁποίας τὰ ὕδατα ἀφανίζονται εἰς μεγάλας καταβόθρας, ἐξ οὗ καὶ ἡ κοινὴ ὀνομασία τοῦ ὄρους *Καταβόθρες*. Τὸ νοτιοανατολικὸν τμῆμα τοῦ ὄρους ἀποτελεῖ τὸ ῥηξιγενὲς *Ξεροβούνι τῆς Παύλιανης*. Ἀποτελεῖται τοῦτο ἐκ φαιοῦ ἰουρασίου ἀσβεστολίθου ἔχοντος διεύθυνσιν ἐκ Β. πρὸς Ν. Ἐπ' αὐτοῦ ἔκειτο ἡ ἀρχαία Πυρά, ἔνθα, κατὰ τὸν μῦθον, ὁ Ἡρακλῆς ῥιφθεὶς εἰς τὰς φλόγας κατεκάη, ἐξ αὐτοῦ δὲ πηγάζει ὁ Δύρας (κοιν. Γοργοπόταμος).

Ἡ Οἴτη συνέχεται πρὸς Ν. μετὰ τοῦ Κόρακος καὶ τῆς Γκιώνας.
Ι. Σ. Σ.

Ὄϊτοζ (Ojtoz ἢ Oitoz) *[Γεωγρ.]*. Δίοδος τῶν Καρπαθίων ἐν Ρουμανίᾳ. Περιλαμβάνεται ἐν τῷ διαμερίσματι Χάρομσεκ τῆς Τρανσυλβανίας καὶ

Digitized by Google

ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Μπερέτσκ εἰς ὕψος 846 μ. μέχρι τῆς Μολδαυΐας ἐν τῇ κοιλάδι Τρότους. Κατὰ τὸ 1849 ἔλαβον χώραν ἐν αὐτῷ σφοδροὶ ἀγῶνες μεταξὺ Ρώσων καὶ Οὔγγρων. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἀπετέλεσε κέντρον πολλῶν μαχῶν, ἀπὸ δὲ τῆς 23 Δεκεμβρίου 1916 μέχρι 7 Ἰανουαρίου 1917 ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ 24ου ἐφεδρικοῦ γερμανικοῦ σώματος πρὸς ἐνέργειαν ἐπιθέσεως. Τὴν 31 Ἰουλίου 1917 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ρουμάνων, οἵτινες ὅμως ἐγκατέλειψαν αὐτὴν κατὰ τὴν ὑποχώρησίν των. Μ. Δ. Β.

Οἰτόσυρος (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Ἐπίθετον τοῦ Ἀπόλλωνος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Σκύθαις (*Ἡροδ.* IV, 59). Α. Θ. Σ.

Οἴτυλον (*Οἴτυλος*, κοιν. ***Βοίτυλο***) *[Γεωγρ.]*. Ἕδρα τῆς ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου (δυτικῆς Μάνης) τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτ. (1928) 974. Τὸ κοινὸν ὄνομα κωμοπόλεως, κοινότητος καὶ ἐπαρχίας προῆλθεν ἐκ τῆς ἀρχαίας λακωνικῆς πολίχνης *Οἴτυλον*, ἐπὶ τοῦ χώρου τῆς ὁποίας ἔχει κτισθῆ ἡ σημερινὴ κωμόπολις. Τὸ Οἴτυλον κεῖται εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τῆς θαλάσσης (Μεσσηνιακοῦ κόλπου), εἰς ὕψος 256 μέτρων, ἐπὶ τοῦ χείλους βαθυτάτης φάραγγος, ἥτις χωρίζει τοῦτο ἀπὸ τοῦ ἀπέναντι του κάστρου τοῦ Κελεφᾶ. Εἶναι ἕδρα ἡμιγυμνασίου. Ἡ κωμόπολις περιβάλλεται ὑπὸ καταφύτων ἐξ ἐλαιῶν ἀγρῶν, ἔχει ἐπαρκὲς πόσιμον ὕδωρ ἐκ πέντε πηγῶν, αἵτινες καθιστῶσι ταύτην προνομιοῦχον τοποθεσίαν τῆς ἀνύδρου Μάνης, κλῖμα ὑγιεινότατον καὶ ἐξαισίαν πρὸς τὸ ἀνοικτὸν Λιβυκὸν πέλαγος ἄποψιν. Εἰς τὴν κοινότητα Οἰτύλου ἀνήκουν καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Νομπρεβίτσα*, *Χοτάσια*, *Μονὴ Τσίγκου* καὶ *Καραβοστάσι*, τὸ ἐπίνειον τῆς κωμοπόλεως, γνωστὸν εἰς τοὺς ξένους ναυτικοὺς ἄλλοτε μὲ τὸ ὄνομα *Πόρτο Βίτουλο*.

Ἱστορία τοῦ Οἰτύλου. Τὸ πρῶτον γίνεται μνεία τῆς ἀρχαιοτάτης λακωνικῆς πόλεως Οἰτύλου ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου (Ἰλ. Β 585) (ἀνῆκε καὶ αὕτη εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Μενελάου), μετὰ ταῦτα δὲ καὶ ὑπὸ συγγραφέων τῶν ἱστορικῶν χρόνων, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Στράβων (C. 360) παρέχει καὶ τὴν πληροφορίαν ὅτι ὑπό τινων ἐκαλεῖτο *Βοίτυλος*. Ἀπὸ τὸν Παυσανίαν (III. 25, 10) μανθάνομεν ὅτι ἐν τῇ λακωνικῇ ταύτῃ πολίχνῃ ὑπῆρχεν ἱερὸν τοῦ θεοῦ Σαράπιδος καὶ ξόανον τῆς μεγάλης δωρικῆς θεότητος, τοῦ Καρνείου Ἀπόλλωνος, ἐν τῇ ἀγορᾷ της, ὅπερ μαρτυρεῖ ὅτι ἡ πολίχνη Οἴτυλος ἐξηκολούθει ὑπάρχουσα καὶ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους. Κατὰ τοὺς τελευταίους μάλιστα π. Χ. αἰῶνας καὶ τοὺς πρώτους μ. Χ. ἡ πολίχνη ἦτο ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων πόλεων τοῦ Κοινοῦ τῶν Λακεδαιμονίων, μετονομασθέντος κατὰ τὴν ἐπὶ Αὐγούστου ἀνασύνταξιν Κοινοῦ τῶν Ἐλευθερολακώνων. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἡ πόλις Οἴτυλος διῳκεῖτο κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς ἀρχαίας Σπάρτης. Μεγαλυτέραν δὲ ἀκόμη σημασίαν ἀπέκτησεν ἡ πόλις Οἴτυλος κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους, ἐκχριστιανισθεῖσα πρὸ τῆς Μάνης, καὶ κυρίως ἐπὶ τουρκοκρατίας, ὅτε ὑπῆρξεν ἐπὶ τρεῖς ὅλους αἰῶνας τὸ κέντρον τῆς ὅλης Μάνης, ἕνεκα τῆς ἰσχύος τῶν ἐν αὐτῷ ἐγκατασταθέντων εὐπατριδῶν, Ἑλλήνων καὶ ξένων, καὶ ἰδίως τῶν Κομνηνῶν, προγόνων τῶν Στεφανοπούλων, τῶν Μεδίκων (τοῦ οἴκου τῶν ἐκ Φλωρεντίας μεγάλων δουκῶν τῆς Τοσκάνης), προγόνων τῶν Γιατριάνων καὶ τῶν Κοσμάδων.

Ὑπὸ τοσούτων ἰσχυρῶν οἰκογενειῶν κατοικούμενον τὸ Οἴτυλον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας καὶ ὂν τὸ πολυανθρωπότερον χωρίον τῆς ὅλης Μάνης, ὑπῆρξε μὲν καὶ ἑστία ἐμφυλίων σπαραγμῶν ἐξ ἀλληλοσυγκρούσεως τῶν ἰσχυρῶν οἰκογενειῶν του καὶ ὁρμητήριον καὶ φωλεὰ τῶν φοβερωτέρων πειρατῶν τῶν ἑλληνικῶν θαλασσῶν (ἀπὸ τὴν τόλμην τῶν δεινῶν πειρατῶν τοῦ Οἰτύλου ἐνεπνεύσθη ὁ Ἰούλιος Βὲρν τὸ μυθιστόρημά του «Οἱ πειραταὶ τοῦ Αἰγαίου»), ἀλλὰ καὶ τὸ κέντρον πάσης ἐθνικῆς κατὰ τῶν Τούρκων ἐξεγέρσεως. Οἱ ἄρχοντές του ἦσαν πάντοτε οἱ πρωτοστατοῦντες (μέχρι τοῦ 1780) εἰς πᾶσαν μετὰ τῶν χριστιανικῶν κρατῶν κατὰ τῶν Τούρκων συνεννόησιν. Οὕτω, μετὰ τὰ ἡρωϊκὰ κατορθώματα τῶν Μανιατῶν κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ὑπὸ τὸν Κορκόδειλον Κλαδᾶν (βλ. λ. *Μάνη* ΙΣΤ' 607—608), εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ Οἰτύλου ἀπεκρούσθησαν οἱ Τοῦρκοι ὑπὸ τοῦ Στεφάνου Κομνηνοῦ καὶ ἐσώθη ἡ Μάνη ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς των κατὰ τὸ 1537. Ἡ δύναμις ὅμως τῆς κωμοπόλεως Οἰτύλου ἠλαττώθη πολὺ μετὰ τὴν ἀφαίμαξιν τοῦ πληθυσμοῦ της διὰ τῶν ἀποικιῶν (τῶν Γιατριάνων καὶ τῶν Στεφανοπούλων) καὶ πολὺ περισσότερον ἀκόμη ἀφ' ὅτου, ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Λυμπεράκη Γερακάρη, ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Καζῆ-Ἀλῆ πασᾶ τὸ κάστρον τοῦ Κελεφᾶ, τὸ ὁποῖον ἐδέσποζε καὶ τοῦ Οἰτύλου καὶ τοῦ λιμένος αὐτοῦ. Κατὰ τὸ 1685 ὅμως, τῇ κοινῇ συνεργασίᾳ Μανιατῶν καὶ Βενετῶν, οἵτινες ἀπὸ τοῦ 1684 εὑρίσκοντο πάλιν εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Τούρκους, οἱ σύμμαχοι ἔγιναν κύριοι καὶ τῶν τριῶν κάστρων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐκυμάτιζεν ἡ ἡμισέληνος (Οἰτύλου, Ζαρνάτας καὶ Πασσαβᾶ). Καὶ ἐπῆλθε μὲν κατὰ τὸν Μάρτιον 1686 ἐναντίον τοῦ Οἰτύλου καὶ τοῦ κάστρου τοῦ Κελεφᾶ ὁ σερασκέρης τῆς Πελοποννήσου μετὰ 10 χιλ. πεζῶν καὶ 2.500 ἱππέων, ἀλλ' ἡττηθεὶς παρὰ τὸ Οἴτυλον ὑπὸ τῶν συμπρατ τόντων Μανιατῶν καὶ Βενετῶν κατεδιώχθη μέχρι τῆς Μπαρδούνιας. Κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα δὲν ἔπαυσε μὲν τὸ Οἴτυλον νὰ εἶναι ἀκόμη τὸ πολυανθρωπότερον χωρίον τῆς Μάνης, ὑπερηυδοκίμησεν ὅμως ὁ Κελεφᾶς, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὠνομάζετο καὶ ὅλη ἡ περιφέρεια Κελεφᾶ. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1770 εἰς τὸ Οἴτυλον συνῆλθον οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Μανιατῶν καὶ ἐκεῖ ὠργανώθησαν τὰ δύο σώματα, ἡ ἀνατολικὴ καὶ ἡ δυτικὴ λεγεὼν τῆς Σπάρτης, ἅτινα θὰ ἀπηλευθέρουν τοὺς ἐν δουλείᾳ ἐλληνικοὺς πληθυσμοὺς τῆς Λακεδαίμονος καὶ Μεσσηνίας, καὶ εἰς τὸν λιμένα τοῦ Οἰτύλου κατέπλευσε κατὰ τὸν Φεβρουάριον ἡ ὑπὸ τὸν Θεόδωρον Ὀρλὼφ μικρὰ ρωσικὴ μοῖρα.

Κατὰ τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους τὰ κυριώτερα κέτρα τῆς Μάνης ἔγιναν τὸ Λιμένι, τὸ Γύθειον (Μαραθονήσι) καὶ ἡ Καρδαμύλη. Ἐξ Οἰτύλου δὲ εἵλκε τὴν ἀπωτέραν καταγωγὴν ὁ Κορσικανὸς Δῆμος Στεφανόπουλος, ἴλαρχος τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, ὅστις ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος κατὰ τὸ 1798 εἰς Μάνην, διὰ νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ Τζανῆ μπέη περὶ ἐξεγέρσεως τῶν Μανιατῶν τῇ βοηθείᾳ τῶν Γάλλων.

Ἐκ τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ἔκειτο ἐν τῇ πεδινῇ παραλίᾳ μεταξὺ Νέου Οἰτύλου (πρῴην Τσίπας) καὶ Καραβοστασίου ἐκτάσει, διεσώθησαν μόνον τεμάχια σπονδύλων κιόνων καὶ κιονοκράνων, προερχομένων ἴσως ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ Σαράπιος, τὰ ὁποῖα εἶχον χρησιμοποιηθῆ διὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Νίκωνος, καὶ ἐρείπια ναοῦ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς πολίχνης ἀπόστασιν. Ἐκ τῶν μνημείων τῶν μεταβυζαντινῶν χρόνων, ἐκτὸς τῶν ἐρειπίων τοῦ Ἁγίου Νίκωνος, διασῴζονται ὁ ναὸς τοῦ Σωτῆρος, μικρὸς ναὸς καλοῦ βυζαντινοῦ ρυθμοῦ μετὰ νάρθηκος, ἀνήκων εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Γιατριάνων, ἡ Παναγίτσα ἡ Σπηλαιώτισσα ἢ Ραζελιάνικη, ὁ ναὸς τῆς μονῆς Ντεκούλου μὲ πλούσιον διάκοσμον τοῦ θόλου καὶ ὡραίας τοιχογραφίας. Εἰς τὴν μονὴν ταύτην ἤδρευε συνήθως ὁ ἐπίσκοπος Μάνης. Ἡ Παναγίτσα ἡ Σπηλαιώτισσα, πολυσύχναστος διὰ τὸ ἁγίασμά της, τὸ ἐκ τοῦ βράχου κατὰ σταγόνας καταρρέον καὶ εἰς δύο λεκάνας συγκεντρούμενον ἰαματικὸν ὕδωρ, εἶναι ἡ κατὰ τὴν παράδοσιν κτισθεῖσα ἀπὸ τὸν Ἀλέξιον Κομνηνόν, ὅστις μοναχὸς γενόμενος κατέστη θαυματουργὸς ἅγιος μετὰ θάνατον καὶ προστάτης τοῦ Οἰτύλου. Περὶ τοῦ ἁγίου τούτου ὑπάρχει ἡ παράδοσις ὅτι, ὁσάκις ἐνσκήπτει ἐπιδημία τις εἰς Οἴτυλον, ἐμφανίζεται ὁ καλόγηρος εἰς τὸν οὐρανὸν μὲ δᾶδα εἰς τὴν χεῖρα καὶ ἐκδιώκει τὸν λοιμόν. Κατὰ τὸν Ἀγῶνα τοῦ 1821 τὸ Οἴτυλον προσέφερε γενναίαν τὴν συμβολήν του εἰς ἄνδρας ὑπὸ τὸν Ἠλίαν Τσαλαφατῖνον. Οἱ κάτοικοι τοῦ Οἰτύλου φημίζονται σήμερον ὡς οἱ ἐμμονώτεροι ἐκ πάντων τῶν Μανιατῶν εἰς τὰ πατροπαράδοτα ἤθη καὶ ἔθιμά των (τὸ περιεργότερον τῶν ἐθίμων εἶναι ἡ ἀνακοίνωσις ἑνὸς μυστικοῦ τῆς οἰκογενείας τῶν Γιατριάνων ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου τῶν μελῶν ταύτης εἰς τὰ λοιπὰ ἐνήλικα ἄρρενα μέλη κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων, ὅτε συγκαλοῦνται ταῦτα εἰς συνέλευσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ του).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *E. Yéméniz*, «Le Magne et les Mainotes» (ἐν Revue des deux Mondes 1865).—*Α. Μουστοξύδου*, «Ἑλληνομνήμων».—*Σπ. Λάμπρου*, «Νέος Ἑλληνομνήμων» (ἰδίως τ. Β').—*Buchon*, «Nouvelles recherches».—*Λαμπρινίδου*, «Οἱ Μέδικοι ἐν Ἑλλάδι» (ἐν ἡμερ. Σκόκου 1900).—*Μ. Βρετοῦ*, «Ἐθνικὸν ἡμερολόγιον» (1866).—*Ἱερέως Στεφανοπούλου*, «Χρονογραφία» (ἔκδ. Γ. Παπαδοπούλου).—*Ἀπ. Δασκαλάκη*, «Ἡ Μάνη».—*Ἱερ. Καψάλη*, «Μάνη» (Μ.Ε.Ε. τ. ΙΣΤ' 605— 11) κ. ἄ.

Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

— **Οἴτυλον *νέον*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 178. ΚΑΨ.

— **Οἰτύλου *ἐπαρχία*** *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τοῦ νομοῦ Λακωνίας, περιλαμβάνουσα τὴν δυτικὴν Μάνην καὶ διαβρεχομένη ἐκ δυσμῶν ὑπὸ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου. Κάτ. (1928) 25.842. Ἡ διασχίζουσα τὴν Μάνην ἐπιμήκης ὀροσειρὰ τοῦ Ταϋγέτου μεταξὺ Οἰτύλου - Ἀρεοπόλεως χωρίζεται διὰ βαθυτάτης χαράδρας εἰς δύο, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ νοτιώτερα φέρει τὸ ὄνομα *Κακοβούνια*, ἔχουσα εἰς τὰς ἀποκρήμνους κλιτῦς τὰς κοινότητας καὶ τοὺς συνοικισμοὺς τοῦ καλουμένου *Ἔξω Μάνη* τμήματος τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Ἀπὸ τοῦ Ταϋγέτου κατέρχονται πρὸς τὴν θάλασσαν πολυάριθμοι χείμαρροι καὶ κατὰ τὰς ἀκτὰς τῆς ὀρεινῆς ταύτης ἐπαρχίας ὑψοῦνται ἀπόκρημνοι βράχοι μὲ πολυάριθμα σπήλαια, ἀφίνοντες νὰ σχηματίζωνται διάφοροι ὅρμοι (*Γερολιμένος*, *Λιμενίου*, *Σελινίτσης*, *Καρδαμύλης*, *Κυτριῶν*) κ.ἄ., καταφύγια τῶν ἱστιοφόρων ἰδίως πλοίων. Ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἀκρωτηρίων της ὀνομαστὰ ἰδίως εἶναι τὸ *Ταίναρον* (*Κάβο Ματαπᾶς*) καὶ *Θυρίδες* (*Κάβο - Γρόσσο*). Τὰ φυσικὰ προϊόντα τῆς ὀρεινῆς καὶ ἀγόνου Μάνης εἶναι μὲν ἐκλεκτὰ τὴν ποιότητα (ἰδίως τὸ πεφημισμένον ἔλαιόν της), ἀλλ' ὀλίγα καὶ ἀνεπαρκῆ διὰ τὴν διατροφὴν τῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας. Ἡ ἐπαρχία Οἰτύλου συγκοινωνεῖ διὰ ξηρᾶς μὲν διὰ τῆς ἁμαξιτοῦ Ἀρεοπόλεως - Γυθείου - Σπάρτης - Τριπόλεως (ὑπὸ κατασκευὴν εἶναι ἡ Καλαμῶν - Κάμπου Ἀβίας - Ἀρεοπόλεως), διὰ θαλάσσης δὲ δι' ἀτμοπλοίων, βενζινακάτων καὶ ἱστιοφόρων μὲ τοὺς λιμένας Καλαμῶν καὶ Γυθείου καὶ ἄλλων παραλιακῶν πόλεων.

Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ κωμόπολις *Ἀρεόπολις*, μεγαλύτερα δὲ χωρία αὐτῆς τὸ *Οἴτυλον*, ἡ *Κίτα*, ἡ *Πλάτσα*, ἡ *Μηλέα*, ἡ *Καρδαμύλη* καὶ ὁ *Κάμπος* καὶ ἱστορικοὶ συνοικισμοὶ καὶ τοποθεσίαι, ὁ *Δηρὸς* καὶ ἡ *Βέργα*, διὰ τὴν ἀπόκρουσιν τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἰμπραὴμ (1826), τὸ *Λιμένι*, κοιτὶς τῶν Μαυρομιχαλῶν, οἱ *Κυτριές*, ἕδρα τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μάνης ἐπὶ τουρκοκρατίας. Ἄξια ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι ὡσαύτως καὶ τὰ δύο κάστρα της, τὸ τοῦ *Κελεφᾶ* καὶ τὸ τῆς *Ζαρνάτας*. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ λειτουργοῦσιν ἓν γυμνάσιον (ἐν Ἀρεοπόλει), ἓξ ἡμιγυμνάσια (ἐν Κίτῃ, Πύργῳ Οἰτύλου, Οἰτύλῳ, Πλάτσῃ, Καρδαμύλῃ καὶ Κάμπῳ Ἀβίας) καὶ ἱκανὰ δημοτικὰ σχολεῖα, τέσσαρα εἰρηνοδικεῖα, ἓν ἐν Ἀρεοπόλει, ὅπερ ὑπάγεται εἰς τὸ πρωτοδικεῖον Γυθείου, καὶ ἀνὰ ἓν εἰς τὰ χωρία Κάμπον, Καρδαμύλην καὶ Πλάτσαν, ἅτινα ὑπάγονται εἰς τὸ πρωτοδικεῖον Καλαμῶν. Διοικητικῶς ἡ ἐπαρχία Οἰτύλου εἶναι διῃρημένη εἰς 46 κοινότητας, περιλαμβανούσας 154 συνοικισμούς, οἵτινες ἀπετέλουν πέντε μεγαλυτέρας τοπικὰς περιοχὰς ἄλλοτε, τοὺς πέντε δήμους τῆς ἐπαρχίας (*Οἰτύλου*, *Μέσσης*, *Λεύκτρου*, *Καρδαμύλης*, *Ἀβίας*). (βλ. καὶ λ. *Λακωνία* καὶ *Μάνη*). ΚΑΨ.

Οἴτυλος *[Μυθολ.]*. Μυθικὸς ἥρως, ἐπώνυμος τῆς ὁμωνύμου του ἐν Λακωνικῇ πόλεως. Ἐλέγετο Ἀργεῖος τὴν καταγωγήν, υἱὸς τοῦ Ἀμφιάνακτος, υἱοῦ τοῦ Ἀντιμάχου. ΚΑΨ.

Οἰχαλία *[Μυθολ.]*. Σύζυγος τοῦ Μελανέως, υἱοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐπωνομάσθη ἡ ἐν Μεσσηνίᾳ ὁμώνυμος πόλις. Α. Θ. Σ.

Οἰχαλία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὄνομα διαφόρων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, αἵτινες ἠξίουν ὅτι ἦσαν ἡ ἀρχικὴ καθέδρα τοῦ βασιλέως Εὐρύτου:

— 1) Πόλις τῆς Θεσσαλίας, κειμένη ἐπὶ τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ, ἕδρα τοῦ βασιλέως Εὐρύτου, καταδαφισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, διότι δὲν ἠθέλησε νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν θυγατέρα του Ἰόλην εἰς γάμον. Πιθανῶς εἶναι ἡ μετέπειτα ὀνομασθεῖσα *Εὐρύτιον*, μεταξὺ τῆς Τρίκκης καὶ Πελλίνης, ἐπὶ τῆς νῦν ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ Λαρίσης—Τρικκάλων. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Παυσανίου (170 μ. Χ.) ἦτο ἔρημος.

— 2) Πόλις τῆς Μεσσηνίας παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Ἀρκαδίας, κτίσμα τοῦ Μελανέως, υἱοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὀνομασθεῖσα οὕτως ἀπὸ τῆς συζύγου αὐτοῦ Οἰχαλίας. Εἶναι ἡ παρ' αὐτὴν κατὰ τὸ 369 π. Χ. ἀνιδρυθεῖσα πόλις *Ἀνδανία*, τὴν ὁποίαν ὁ Στράβων (Η' 350) ἐκλαμβάνει ὡς τὴν ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου μνημονευομένην. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Παυσανίου, τὰ ἐρείπια αὐτῆς ἐδεικνύοντο περὶ τὰ ὀκτὼ στάδια ἀριστερὰ τοῦ Χαράδρου ποταμοῦ.

— 3) Πόλις τῆς Αἰτωλίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Εὐρυτάνων, κειμένη ἐπὶ τοῦ ἄνω ροῦ τοῦ Καμπύλου ποταμοῦ (νῦν Μέγδοβας) καὶ εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Τυμφρηστοῦ.

— 4) Πόλις τῆς Εὐβοίας παρὰ τὴν Ἐρέτριαν θεωρουμένη ὑπὸ τῶν ποιητῶν ὡς ἡ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους καταστραφεῖσα. Ἡ θέσις της εἶναι ἀνεξακρίβωτος.

— 5) Πόλις ἐν Τραχινίᾳ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (Ι, 448).

Ἐκ τῶν σχετικῶν περὶ τοῦ Ἡρακλέους παραδόσεων ἐποιήθη ἓν τῶν ἀρχαιοτέρων ἑλληνικῶν ποιημάτων, ἡ «Οἰχαλίας ἅλωσις», ἀνάλογον πρὸς τὴν Φωκαΐδα ἢ τὴν Δαναΐδα, τῆς ὁποίας ποιητὴς φέρεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὁ Σάμιος Κρεώφυλος ἢ καὶ αὐτὸς ὁ Ὅμηρος. Α. Θ. Σ.

— **Οἰχαλία** *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς ἐπαρχίας Μεσσήνης τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 1.201. Ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεγραφικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον, τέσσαρας σταφιδικοὺς συνεταιρισμούς, ἐμπορικὸν καὶ ἀγροτικὸν σύλλογον. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ἀλήτσελεμπῆ*. Ν. Θ.

οἴχομαι· ἀρχ. ἐνεστὼς μὲ σημασίαν παρακ., ἔφυγα, ἀπέλθει, παρατ. *ᾠχόμην* μὲ σημασίαν ἀορίστου, ἀπῆλθον· || μετὰ κατηγορηματικῆς μετοχῆς σημαίνει τὴν ταχεῖαν ἀπομάκρυνσιν: ᾤχετο ἀπιὼν = ἔφυγε καὶ πάει, ᾤχετο θανὼν = ἀπέθανε καὶ πάει.

οἰωνίζομαι· παρατηρῶν τοὺς οἰωνοὺς προλέγω τι, προφητεύω· || ἁπλῶς, προλέγω, προμαντεύω.

οἰωνισμὸς (ὁ)· ἡ ἐκ τῶν οἰωνῶν προφητεία.

Οἰωνὸς *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Λικυμνίου καὶ ἐξάδελφος τοῦ Ἡρακλέους ἐκ τῆς ἀργολικῆς πόλεως Μιδέας. Μειράκιον ἔτι, συνεκστρατεύσας μετὰ τοῦ Ἡρακλέους κατὰ τῆς Σπάρτης, ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Ἱπποκόωντος, ὁ δὲ τάφος του ἦτο ἐν Σπάρτῃ παρὰ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἡρακλέους ἐν Σπάρτῃ. Α. Θ. Σ.

οἰωνὸς (ὁ)· πτηνὸν τὸ ὁποῖον πετᾷ μόνον, οὐχὶ κατ' ἀγέλας· || ἡ ἐκ τῆς πτήσεως ἢ τῆς κραυγῆς

Digitized by Google

τῶν τοιούτων πτηνῶν μαντεία, προφητεία· || καθόλου, σημεῖον δηλοῦν μέλλουσαν ἐνέργειαν ἢ κατάστασιν, μαντικὸν σημεῖον, προμήνυμα: «καλὸς —, κακὸς οἰωνός»· || «εἷς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης», ὅτι τὸ ὑπὲρ πατρίδος μάχεσθαι εἶναι αὐτὸ τοῦτο ἄριστος οἰωνός, ὁ ὑπὲρ πατρίδος μαχόμενος δὲν πρέπει νὰ ἀναζητῇ μαντικὰ σημεῖα (Ἰλ. Μ 243).

—*[Ἀρχ.-Λαογρ.]* Γενικώτερον *οἰωνοὶ* καλοῦνται τὰ διάφορα σημεῖα, τὰ ὁποῖα ἐκλαμβάνονται ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὡς προγνωστικὰ τοῦ μέλλοντος, εἰδικώτερον δὲ τὰ ἐκ τῶν πτηνῶν ἰδίᾳ σημεῖα. Ἡ πίστις ὅτι εἶναι δυνατὸν κατάλληλος ἑρμηνεία τῶν ἀπροσδοκήτως προσφερομένων σημείων (ἀστραπῶν, ἐμφανίσεων κομητῶν, παραδόξων ἐμφανίσεων τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, ἰδιορρύθμων σχημάτων καὶ χρωματισμῶν νεφῶν, πτήσεων ἢ φωνῶν τῶν πτηνῶν, ἀσυνήθων σωματικῶν ἐκδηλώσεων, ὡς πταρνισμάτων, παλμῶν τῶν ὀφθαλμῶν, συναντήσεων ἀπροόπτων κλπ.) νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν πρόγνωσιν τοῦ μέλλοντος εἶναι παλαιοτάτη καὶ ἀπαντᾷ εἰς ὅλους τοὺς κατὰ φύσιν ζῶντας λαούς, ὡς προϊὸν τοῦ ἐσφαλμένου συλλογισμοῦ, καθ᾽ ὃν πᾶν ὅ,τι ἀκολουθεῖ τι εἶναι ἀποτέλεσμα τούτου. Ἡ μελέτη καὶ ἡ προσπάθεια ἑρμηνείας πάντων τούτων τῶν σημείων, εἴς τινας λαοὺς ἐξῆλθε τὰ ὅρια τῆς ἐπ᾽ εὐκαιρίας ἑρμηνείας καὶ ἀνυψώθη εἰς ἰδίαν τέχνην, τὴν *οἰωνοσκοπίαν*, μὲ ἰδίους ἐξ ἐπαγγέλματος ἐκπροσώπους, τοὺς *οἰωνοσκόπους* (βλ. λ.).

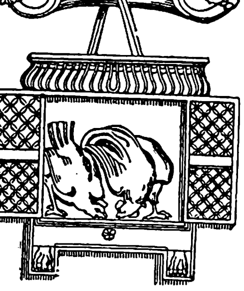

Κλωβοὶ ἱερῶν ὀρνίθων.

Παρ᾽ *Ἕλλησιν* ἡ οἰωνοσκοπία ἦτο μὲν συνήθης ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων, ἀλλὰ δὲν ἔλαβε μεγάλην, συστηματικὴν καὶ αὐτοτελῆ ἀνάπτυξιν. Συνήθως περιωρίζετο εἰς τὴν παρατήρησιν τῶν πτηνῶν (ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα: *οἰωνὸς*=πτηνόν), ἠσχολεῖτο ὅμως καὶ μὲ τὰ ἐκ μετεωρολογικῶν φαινομένων σημείων (τέρατα) καὶ μὲ ἄλλης προελεύσεως σημεῖα, ἡ ἑρμηνεία τῶν ὁποίων, γνωστὴ εἰς ὅλους, δὲν ἀπησχόλει ἰδίαν κατηγορίαν ἀνθρώπων. Ὁ λαός, παρ᾽ ᾧ ἡ οἰωνοσκοπία ἔλαβε συστηματικὸν χαρακτῆρα καὶ ἀπετέλεσε δημοσίαν λειτουργίαν, βάσιν τοῦ κύρους καὶ τῆς αὐθεντίας τῆς πολιτείας, εἶναι ὁ *ρωμαϊκὸς* λαός.

Οἱ οἰωνοὶ (auspicia) ἐν Ρώμῃ ὑπήγοντο ὑφ᾽ ὡρισμένους κανόνας, τὸ σύνολον τῶν ὁποίων ἀπετέλει τὸ οἰωνοσκοπικὸν δίκαιον (jus augurum), εἶδος ἐπιστήμης τελούσης ὑπὸ τὴν φύλαξιν τοῦ συλλόγου τῶν οἰωνοσκόπων, «ἑρμηνευτῶν τοῦ Διός». Οἱ οἰωνοσκόποι διῄρουν τοὺς οἰωνοὺς εἰς τέσσαρας κατηγορίας: 1) οὐρανίους οἰωνοὺς (caelestia auspicia ἢ auguria), περιλαμβάνοντας τὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα, δι᾽ ὧν ἡ θεότης ἐξεδήλου τὴν βούλησίν της καὶ ἰδίᾳ τὴν ἀστραπὴν καὶ τὴν βροντήν, αἵτινες εἶναι οἱονεὶ λόγοι ἀπαντητικοὶ τοῦ Διός. Ἂν ἡ ἀστραπὴ κατηυθύνετο ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά, τοῦτο ἀπετέλει κακὸν οἰωνόν, ἂν ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ καλόν. Ἀστραπὴ εἰς ἀνέφελον οὐρανὸν ἀπετέλει τὸν κατ᾽ ἐξοχὴν καλὸν οἰωνὸν τοῦ Διός. 2) Οἰωνοὺς ἐκ πτηνῶν (auspicia ex avibus), τοὺς παλαιοτέρους προφανῶς ἐξ ὅλων, δόντας τὸ ὄνομά των εἰς τὴν οἰωνοσκοπικὴν ἐπιστήμην (ἐκ τοῦ avis=πτηνὸν καὶ spicere=παρατηρεῖν). Ὅλα τὰ πτηνὰ δὲν ἠδύναντο ν᾽ ἀποτελέσουν ἀντικείμενον οἰωνισμοῦ, καὶ ὅλα τὰ οἰωνοσκοπικὰ πτηνὰ δὲν ἔπρεπε νὰ παρατηρῶνται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον· εἰς τὸν γῦπα καὶ τὸν ἀετὸν παρετήρουν μόνον τὴν πτῆσιν (alites), εἰς τὰ ἄλλα πτηνὰ μόνον τὸν κρωγμόν, ὅπως εἰς τὸν κόρακα, τὴν γλαῦκα κλπ. (oscines). Ἄλλων πτηνῶν τέλος παρετήρουν ταυτοχρόνως τὴν πτῆσιν καὶ τὸν κρωγμόν, ὅπως τοῦ δρυκολάπτου. 3) Οἰωνοὺς ἐκ τῆς ὀρέξεως ἱερῶν ὀρνίθων (auspicia ex tripudiis). Ὁ οἰωνισμὸς οὗτος εἶχε τὸ πλεονέκτημα ὅτι ἠδύνατο νὰ γίνῃ εἰς κάθε ἐποχὴν καὶ εἰς κάθε στιγμήν. Ἐχρησιμοποιεῖτο κυρίως κατὰ τὰς ἐκστρατείας, διὸ καὶ κάθε στρατιὰ ἦτο ἐφωδιασμένη μὲ τὰς ἱερὰς ὄρνιθάς της. Ἀναλόγως τοῦ τρόπου καθ᾽ ὃν ἡ ὄρνις ἐλάμβανε τὴν τροφήν της, συνῆγον καὶ τὰς ἀναμενομένας ἀπαντήσεις. Ταχεῖα λῆψις τῆς τροφῆς, τόσον ταχεῖα ὥστε τμήματα αὐτῆς νὰ πίπτουν ἐκ τοῦ ράμφους, ἦτο αἴσιος οἰωνός. 4) Τυχαίους οἰωνοὺς (dirae), πάντοτε κακῆς σημασίας, ὡς π.χ. ὁ γρυσμὸς ποντικοῦ, ὁ τριγμὸς ἐπίπλου, ἡ σβέσις ἱερᾶς λυχνίας κλπ. Ἡ οἰωνοσκοπία εἶχε τεραστίαν σημασίαν διὰ τὸ δημόσιον ρωμαϊκὸν δίκαιον. Οἱ Ρωμαῖοι οὐδὲν ἐπεχείρουν χωρὶς νὰ συμβουλευθοῦν τοὺς θεούς, δηλαδὴ νὰ οἰωνισθοῦν. Ἡ τύχη τοῦ κράτους ἐξηρτᾶτο πολλάκις ἐκ τοῦ τρόπου, καθ᾽ ὃν ἡρμήνευον τὰ σημεῖα τῶν θεῶν, καὶ εὑρίσκετο ἐπομένως εἰς χεῖρας τῶν οἰωνοσκόπων. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον οἱ Ρωμαῖοι εἶχον κανονίσει μὲ μεγάλην φροντίδα, τὸν τρόπον τοῦ οἰωνισμοῦ καὶ εἶχον καθορίσει τίνες ἄρχοντες εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ συμβουλεύωνται τοὺς οἰωνούς, ν᾽ ἀντιπροσωπεύουν δηλαδὴ παρὰ τοῖς θεοῖς τὸν ρωμαϊκὸν λαόν. Ὑπὸ τὸ μοναρχικὸν καθεστώς, ὁ βασιλεὺς ἦτο ὁ μοναδικὸς κάτοχος τοῦ δικαιώματος τῶν οἰωνῶν, ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ πληρότητι, δυνάμενος νὰ τὸ μεταβιβάζῃ ἐν ἀνάγκῃ. Ἀλλὰ τὸ σύστημα τῆς ἐλευθέρας πολιτείας περιέπλεξε τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πρακτικὴν τῶν οἰωνῶν. Κατ᾽ ἀρχὰς ἐνεπιστεύθησαν τοὺς οἰωνοὺς εἰς δύο ἄρχοντας ἐπὶ ἴσῳ δικαιώματι. Ὅταν οἱ ὕπατοι ἔχασαν τὸν ἱερατικόν των χαρακτῆρα, τὸ δικαίωμα τοῦ ἐγκαινιάζειν δι᾽ οἰωνῶν τοὺς λειτουργοὺς τῆς δημοσίας λατρείας ἀπενεμήθη εἰς τὸν pontifex maximus. Ὅταν δὲ οἱ πληβεῖοι, στερηθέντες ἰδιωτικῶν οἰωνῶν, διεξεδίκησαν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐκλέγωνται ὕπατοι καὶ τοῖς ἀντιπροεβλήθησαν θεολογικοὶ λόγοι, πρέπει, κατὰ τὴν συνδιαλλαγήν, ἥτις ἐδημιούργησε διὰ χρονικόν τι διάστημα (444—367) χιλιάρχους μὲ ὑπατικὴν ἐξουσίαν, νὰ εἰσήχθη διαφορά τις μεταξὺ τῶν οἰωνῶν τῶν ἐκ πατρικίων χιλιάρχων καὶ τῶν οἰωνῶν τῶν ἐκ πληβείων. Ἡ μεταμόρφωσις τῆς ταμιείας εἰς ἀρχὴν cum imperio (447), ἡ θέσπισις τῆς τιμητείας (443), τῆς στρατηγίας καὶ τῆς ἐπιδιφρίου ἀγορανομίας (366), ἡ δημιουργία ἐκτάκτων ἀρχῶν, ἡ παράτασις τῶν τακτικῶν ἀρχῶν διὰ διανομῆς τοῦ οἰωνιστικοῦ δικαιώματος εἰς περισσοτέρους, κατέστησαν ἀπαραίτητον μίαν ἀναθεώρησιν τῆς θεωρίας. Παρέστη ἀνάγκη, ἐπὶ τῇ προόψει ἀναποφεύκτων συγκρούσεων, νὰ καθορισθῇ ἡ σχετικὴ ἀξία τῶν εἰς χεῖρας τῶν διαφόρων ἀρχόντων οἰωνῶν. Διῄρεσαν τότε τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς οἰωνούς των εἰς μείζονας (auspicia maxima) καὶ εἰς ἐλάσσονας (auspicia minora). Οἱ *μείζονες οἰωνοὶ* ὑπῆρχον ἐκεῖ ὅπου ὑπῆρχεν imperium, ἐδόθησαν δηλαδή: εἰς τοὺς ὑπάτους (ἢ ὑπατικοὺς χιλιάρχους) καὶ τοὺς στρατηγοὺς (praetores), ἐκ τῶν ἐκτάκτων δὲ καὶ τῶν διανεμημένων ἀρχῶν εἰς τοὺς δικτάτωρας, τοὺς ἀνθυπάτους καὶ τοὺς προπραίτωρας, ἴσως δὲ καὶ τοὺς ἱππάρχους. Οἱ τιμηταί, στερούμενοι imperium, εἶχον τιμητικῶς μόνον μείζονας οἰωνούς. Οἱ ἐπιδίφριοι ἀγορανόμοι καὶ οἱ ταμίαι ἔλαβον *ἐλάσσονας οἰωνούς*. Ὁσάκις οἱ ἐλάσσονες ἄρχοντες ἐξῆγον δυσμενῆ οἰωνὸν ἐπὶ ἑνὸς θέματος, ἐνῷ οἱ μείζονες εὐμενῆ, τότε ἐλάμβανε χώραν ἡ obnuntiatio, δηλαδὴ ἀπαγόρευσις δράσεως κατὰ τὰ πορίσματα τοῦ οἰωνισμοῦ τῶν μειζόνων ἀρχόντων.

Οἰωνοὶ ἐλαμβάνοντο εἰς ὅλας τὰς σημαντικὰς περιστάσεις τῆς δημοσίας ζωῆς, πρὸ τῆς ἐκλογῆς ἑνὸς ἄρχοντος, πρὸ τῆς συγκλήσεως ἐκκλησίας, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀναλήψεως τῶν καθηκόντων ὑπὸ ἄρχοντός τινος, πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως στρατιᾶς κλπ. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σύλλα ἄρχεται ἡ παρακμὴ τῆς οἰωνοσκοπίας, ὡς ἀποτέλεσμα τῆς μειώσεως τῶν δικαιωμάτων καὶ τῆς σημασίας τῶν διαφόρων ἀρχόντων, πρὸς οὓς ἦτο στενὰ συνδεδεμένη. Ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου καὶ ἐντεῦθεν, μὲ τὴν ἐπαναφορὰν τῆς βασιλείας, οἱ οἰωνοὶ ἔχασαν τὴν σημασίαν των καὶ παρέμειναν ἁπλῶς ὡς εἷς νεκρὸς θρησκευτικὸς τύπος, κληρονομηθεὶς ὑπὸ τοῦ παρελθόντος.

Παραλλήλως πρὸς τοὺς δημοσίους οἰωνοὺς ὑπῆρχον καὶ οἱ *ἰδιωτικοὶ οἰωνοὶ* (auspicia privata), οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐλάχιστα γνωστοὶ καὶ περιέπεσαν ἐνωρὶς εἰς ἀχρηστίαν. Μεταξὺ τῶν ἰδιωτικῶν οἰωνῶν καὶ τῶν δημοσίων οἰωνῶν ὑπάρχει διαφορὰ ἀξίας καὶ ὄχι χαρακτῆρος. Ἡ οἰκογένεια, κύτταρον τῆς πολιτείας, εἶχεν ὡς μεσάζοντα μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ Διὸς τὸν ἀρχηγόν της, τὸν pater familias. Οἱ ἰδιωτικοὶ οἰωνοὶ ἐξηγοῦντο, ἐν ἀνάγκῃ, ὑπὸ ἰδιωτῶν οἰωνοσκόπων, ὅπως οἱ δημόσιοι ὑπὸ δημοσίων. Οἱ ἰδιῶται οἰωνοσκόποι ἀπέλαυον κατ᾽ ἀρχὰς μεγάλης τιμῆς ἐν τῇ κοινωνικῇ ὀργανώσει, διότι ἀπετέλουν ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν τοῦ δικαιώματος τῶν δημοσίων οἰωνοσκόπων.

Συστημταικὴν σπουδὴν τῶν οἰωνῶν ἀνευρίσκομεν καὶ εἰς τὰς «Βέδας» τῶν *Ἰνδιῶν* καὶ παρὰ τοῖς *Ἀσσυροβαβυλωνίοις*, παρ᾽ οἷς τὰ τῶν οἰωνῶν ἦσαν γεγραμμένα εἰς μέγα συστηματικὸν ἔργον (οὗ πινακίδες τινὲς διεσώθησαν), οἱ δὲ οἰωνοσκόποι ἀπετέλουν μέρος τοῦ ἱερατείου.

Κατὰ τοὺς ἑλληνορρωμαϊκοὺς καὶ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους, οἱ ὁποῖοι διακρίνονται διὰ τὴν ἐξ ἐπιδράσεως τῆς Ἀνατολῆς μεγάλην δεισιδαιμονίαν των, ἡ οἰωνοσκοπία ἀνεπτύχθη εἰς ποικίλα συστήματα, ἐξ ὧν προέρχονται καὶ τὰ λίαν διαδεδομένα οἰωνοσκοπικὰ βιβλία (βροντολόγια, σεισμολόγια, περὶ διοσημειῶν κλπ.). Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἡ πίστις ἐπὶ τοὺς οἰωνοὺς ἦτο κραταιοτάτη, καὶ κατεβάλλετο μεγάλη προσοχὴ διὰ τὴν συναγωγὴν οἰωνῶν κατὰ κρισίμους στιγμὰς τοῦ βίου, γεννήσεις, βαπτίσεις, γάμους κ.λ.π. Καὶ σήμερον ἀκόμη παραμένουν ἱκανὰ λείψανα τῆς πίστεως εἰς τοὺς οἰωνούς, οὐ μόνον παρὰ τῷ ἑλληνικῷ ἀλλὰ καὶ παρ᾽ ἄλλοις λαοῖς. Οὕτω π. χ. ἡ συνάντησις ἱερέως κατὰ τὴν πρωΐαν, ἡ φωνὴ γλαυκός, ὁ τριγμὸς ἐπίπλων, τὸ πτάρνισμα, ὁ λόξυγγας, ἡ ἐμφάνισις λαγωοῦ, ὁ παλμὸς τῶν ὀφθαλμῶν, ὁ βόμβος τῶν ὤτων κλπ. εἶναι ἐκ τῶν συνηθεστέρων οἰωνῶν, οἵτινες ἑρμηνεύονται σήμερον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Mascov*, De jure auspicii apud Romanos (Leipzig 1721).—*Bouché-Leclercq*, Histoire de la divination dans l'antiquité (Paris 1879—1882) τ. Δ'. — *Lenormant*, La divination chez les Chaldéens (Paris 1875). — *Regell*, De augurum publicorum libris (Breslau 1878). — *G. Wissowa*, Religion und Kultus der Römer (β' ἐκδ. Munich 1912), ἔνθα καὶ πλουσιωτάτη βιβλιογραφία. — *W. Warde Fowler*, The religious experience of the Roman people (London 1911).

Θ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

οἰωνοσκοπία (ἡ)· ἡ ἐξέτασις τῶν οἰωνῶν, ἡ ἀναζήτησις τῆς θελήσεως τῶν θεῶν ἐκ μαντικῶν σημείων, ἡ μάντευσις τοῦ μέλλοντος (βλ. λ. *οἰωνὸς* καὶ *οἰωνοσκόπος*).

οἰωνοσκόπος (ὁ)· ὁ ἐξετάζων τοὺς οἰωνούς, ὁ ἀναζητῶν τὴν θέλησιν τῶν θεῶν ἐκ μαντικῶν σημείων, μάντις.

— *[Ἀρχ.]* Οἱ *οἰωνοσκόποι* (augures), ὅπως καὶ τὸ ὄνομά των μαρτυρεῖ ἔν τε τῇ ἑλληνικῇ καὶ τῇ λατινικῇ γλώσσῃ, ἦσαν κατ᾽ ἀρχὰς μάντεις ἀσκοῦντες τὴν ὀρνιθομαντείαν. Ἀλλ᾽ ἤδη ἀπὸ τῶν Ἐτρούσκων προσέθεσαν εἰς τὴν εἰδικότητά των (ἡ ὁποία συνίστατο εἰς τὴν παρατήρησιν τῆς πτήσεως τῶν πτηνῶν) καὶ τὴν παρατήρησιν τῶν παντὸς εἴδους σημείων, τὰ ὁποῖα ἐνεφανίζοντο ἐντὸς τοῦ τεμένους (templum), τοῦ νοητοῦ δηλαδὴ τετραγώνου, ὅπερ ἐχάρασσον ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ. Ἐπειδὴ δὲ τόσον ἡ πολιτεία ὅσον καὶ οἱ ἰδιῶται εἶχον ἀνάγκην νὰ συμβουλεύωνται τοὺς θεούς, ἱδρύθη εἰδικὸς σύλλογος ἐν Ρώμῃ μὲ τὴν εἰδικὴν ἐντολὴν τῆς ἑρμηνείας τῶν δημοσίων οἰωνῶν, δηλαδὴ τῶν σημείων, τὰ ὁποῖα ἀπέστελλον οἱ θεοὶ ὡς ἀπάντησιν εἰς τὰ τιθέμενα ἐρωτήματα. Ὁ σύλλογος τῶν οἰωνοσκόπων (augures publici populi Romani Quiritium) εἶναι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ ἀρχαιότερος τῶν ἱερατικῶν συλλόγων ἐν Ρώμῃ. Οἱ οἰωνοσκόποι ἐβοήθουν τοὺς ἄρχοντας, ὅταν οὗτοι ἐλάμβανον τοὺς οἰωνούς. Ἐχάρασσον τὸ τέμενος καὶ ἀνήγγελλον τὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα παρετήρουν (nuntiatio). Κυρίως τρεῖς πηγὰς ἐχρησιμοποίουν οἱ οἰωνοσκόποι διὰ τὸ ἔργον των: τὴν πτῆσιν ἢ κραυγὴν τῶν πτηνῶν, τὴν ὄρεξιν τῶν ἱερῶν ὀρνίθων καὶ τὰς ἀστραπάς. Τὸ οἰωνοσκοπικὸν δίκαιον ἀνεπτύχθη ἐν Ρώμῃ εἰς ὑπέρτατον βαθμόν· οἱ οἰωνοσκόποι ἦσαν περιπτωσιολόγοι, ὄχι ἱερεῖς, καὶ εἶχον λεπτομερῆ καταγραφὴν τοῦ τρόπου, καθ᾽ ὃν ἔδει νὰ γίνεται ἡ παρατήρησις, τῶν τύπων, καθ᾽ οὓς ἔπρεπε νὰ ὑποβάλλωνται τὰ ἐρωτήματα κλπ. Τὸ ἀρχεῖον τοῦ συλλόγου τῶν οἰωνοσκόπων ἐδημιούργησε καὶ ἰδιαιτέραν φιλολογίαν, ἥτις δυστυχῶς ἀπωλέσθη. Ἡ μεγάλη πολιτικὴ σημασία τῶν οἰωνῶν ἐξηγεῖ τὴν σημασίαν τῶν περιπτωσιολογικῶν προβλημάτων τῆς οἰωνοσκοπίας. Ὁ σύλλογος τῶν οἰωνοσκόπων φαίνεται ὅτι κατ᾽ ἀρχὰς ἀπετελέσθη ἐκ τριῶν μελῶν, τὰ ὁποῖα κατόπιν ἔγιναν τέσσαρα ἢ πέντε. Τῷ 300 π. Χ. ὁ ὀγούλνιος νόμος ὑπεχρέωσε τοὺς τέσσαρας πατρικίους οἰωνοσκόπους νὰ προσλάβουν εἰς τὸν σύλλογόν των καὶ ἄλλους πέντε πληβείους. Ὁ Σύλλας ἀνεβίβασε τὸν ἀριθμὸν τῶν οἰωνοσκόπων εἰς δεκαπέντε. Ἴσοι πρὸς ἀλλήλους οἱ οἰωνοσκόποι, συνήρχοντο ἅπαξ τοῦ μηνὸς εἰς τὴν ἀκρόπολιν (arx) τοῦ Καπιτωλίου. Εἶχον ὑπὸ τὰς διαταγάς των ἕνα ἀγγελιαφόρον καί τινας ὀρνιθοτρόφους, ἐτέλουν δὲ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ κράτους καὶ τῶν διαφόρων ἀρχόντων καὶ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ μεγάλου ποντίφικος.

Θ. Π.

ὀκᾶ (ἡ)· ἡ κατ᾽ ἐξοχὴν μονὰς βάρους, τῆς ὁποίας πολλαπλάσια καὶ ὑποπολλαπλάσια ἀποτελοῦν ἄλλαι μονάδες: «τὰ πορτοκάλια τὰ πωλοῦν ἀλλοῦ μὲ τὸ μέτρο κι᾽ ἀλλοῦ μὲ τὴν ὀκᾶ», «ψάρια πέντε ᾽ς τὴν ὀκᾶ» (ἡ λ. καὶ τὸ πρᾶγμα τουρκ.).

— *[Ἐγκυκλ.]* Μονὰς βάρους ἐν χρήσει εἰς τὴν Τουρκίαν, τὰ Βαλκανικὰ κράτη, τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Οὐγγαρίαν, διαφέρουσα κατά τι εἰς ἑκάστην χώραν. Ὑποδιαιρεῖται εἰς τετρακόσια δράμια καὶ ἀντιστοιχεῖ ἡ μὲν τουρκικὴ ὀκᾶ πρὸς 1,282 γραμμάρια, ἡ ἑλληνικὴ πρὸς 1,280 καὶ ἡ αἰγυπτιακὴ πρὸς 1,237. Κατὰ ταῦτα τὸ χιλιόγραμμον ἰσοῦται πρὸς 312,5 δράμια, τὸ δὲ δράμιον πρὸς 3,2 γραμμάρια. Ὡς μέτρον χωρητικότητος ἐπὶ τῶν ὑγρῶν, ἡ ὀκᾶ ὀφείλει νὰ περιέχῃ ὑγρὸν βάρους μιᾶς ὀκᾶς, συνεπῶς τὸ μέγεθος τοῦ ἐπὶ τούτῳ δοχείου ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ εἰδικοῦ βάρους τοῦ μετρουμένου ὑγροῦ. Πρόχειρος καὶ διὰ μικρὰ ποσὰ μετατροπὴ τῶν ὀκάδων εἰς χιλιόγραμμα γίνεται διὰ πολλαπλασιασμοῦ των ἐπὶ 1,28, τῶν δὲ χιλιογράμμων εἰς ὀκάδας ἐπὶ 0,78.

Ὀκὰ (Oka) *[Γεωγρ.]*. —1) Παταμὸς τῆς Κεντρικῆς Ρωσίας, δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Βόλγα, πηγάζων ἐκ τοῦ κυβερνείου Ὀριὲλ εἰς ὕψος 226 μ., διαρρέων μὲ ἐναλλασσομένην διεύθυνσιν πρὸς Β. καὶ Δ. τὰ κυβερνεῖα τῆς κεντρικῆς βιομηχανικῆς περιφερείας τῆς Ρωσίας καὶ χυνόμενος εἰς τὸν Βόλγαν παρὰ τὴν πόλιν Νίζνι Νόβγοροντ. Ἔχει μῆκος 1.547 χλμ. καὶ εἶναι πλωτὸς εἰς μῆκος 1.340 χλμ. Ἔχει πολλοὺς παραποτάμους. —2) Ποταμὸς τῆς Ρωσίας ἐν Σιβηρίᾳ, ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Ἄγκαρα. Πηγάζει ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τῶν ὀρέων Σαγιὰν εἰς ὕψος 1900 μ. καὶ χύ-

Digitized by Google

νεται εἰς τὸν Ἄγκαρα παρὰ τὸ Μπράτσκιγ Ὄστρογκ. Ἔχει μῆκος 854 χλμ. Γ. Ι. Β.

Ὀκαβάνγκο (Okawango) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς ΝΔ. Ἀφρικῆς, ἄλλως *Κουμπάνγκο*, *Ὀκαμπάνγκο*, *Ὀκομπάνγκο*, *Ὀκουμπάνγκο* ἢ *Τιογκέ*. Πηγάζει ἐκ τοῦ ὁμωνύμου διαμερίσματος τῆς Ἀγγόλας (ὑψίπεδα Μπιχέ), ἐπὶ μακρὸν ἀποτελεῖ τὸ Α. τμῆμα τῶν Β. συνόρων Ἀγγόλας καὶ Νοτιοδυτικῆς Γερμανικῆς Ἀφρικῆς καὶ ἐκβάλλει ἐν Μπετσουναλάνδῃ εἰς τὴν λίμνην Νγκάμι, παρ' ἣν σχηματίζει τὰ κολοσσιαίας ἐκτάσεως ὁμώνυμα αὐτοῦ τέλματα. Ἔχει μῆκος 1.250 περίπου χλμ., κατεύθυνσιν ΒΔ.—ΝΔ. καὶ κυρίους παραποτάμους τοὺς *Κουέμπε*, *Κουέϊο*, *Κουατίρ*, *Ὀμποῦνγκο*, *Ὀμουράμπα* κ. ἄ. Ἔχει ὄχθας γονιμωτάτας, παρ' ἃς πλεῖσται ἰθαγενεῖς κῶμαι, βρίθει ἱπποποτάμων καὶ ἐξηρευνήθη ὑπὸ τῶν Πορτογάλων.

— **Ὀκαβάνγκο** (Okawango) *[Γεωγρ.]*. Τὸ νοτιοανατολικώτατον διαμέρισμα τῆς πορτογαλικῆς Ἀγγόλας ἐν Ἀφρικῇ, ἄριστα ἀρδευόμενον ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ. Π. Ν. Π.

Ὀκαγιάμα *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰαπωνίας καὶ πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κεῖται εἰς τὰ Δ. τῆς νήσου Χοντό. Κάτ. 125.000. Εἶναι κόμβος σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν, ἔχει ἀρχαῖον ἀνάκτορον, ἰατρικὴν σχολὴν καὶ ποικίλην μικρὰν βιομηχανίαν. Γ. Ι. Β.

ὀκαδιάρικος, *—η*, *—ο*· δημοτ., ὁ ἔχων βάρος μιᾶς ὀκᾶς : «ὀκαδιάρικο ψωμί».

Ὀκαζοῦκι *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰαπωνίας. Κεῖται εἰς τὰ ΒΔ. τῆς νήσου Χοντό, ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ νομοῦ Ἀϊχί. Κάτ. 44.500. Ἔχει σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν καὶ ὑφαντουργεῖα βαμβακερῶν εἰδῶν. Γ. Ι. Β.

Ὀκαμπάνγκο *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἀφρικῆς (βλ. *Ὀκαβάνγκο*).

Ὀκάνι (Ocagne), ***Μαυρίκιος ντ'*** —. Σύγχρονος Γάλλος μαθηματικός, γεννηθεὶς τῷ 1862. Μηχανικός, καθηγητὴς τῆς πολυτεχνικῆς σχολῆς τῶν Παρισίων καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, ἔχει δημοσιεύσει πληθὺν ἐνδιαφερόντων ἐπιστημονικῶν ἄρθρων καὶ θεωρεῖται ὡς κυρίως δημιουργὸς τῆς νομογραφίας. Ν. Γ.

Ὀκάνια (Ocaña) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Τολέδου. Κάτ. 6.593. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἀρανχουὲθ-Κουένκα καὶ ἔχει ἐρείπια ἀρχαίων τειχῶν. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουν πολλαὶ παλαιαὶ οἰκίαι μετὰ περιστυλίων, δουκικὸν ἀνάκτορον, ἐνδιαφέρουσαι παλαιαὶ ἐκκλησίαι καὶ δημαρχεῖον, μετὰ τοῦ μοναστηρίου τοῦ Ἁγίου Δομινίκου, ἱδρυθέντος τῷ 1527. Ἔχει ἐργοστάσια σάπωνος καὶ λινῶν ὑφασμάτων. Εἶναι ὀνομαστὴ διὰ τὴν σημαντικὴν νίκην τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων τοῦ Ἰωσὴφ Βοναπάρτου, διοικουμένων ὑπὸ τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Μαρτιέ, κατὰ τῶν Ἱσπανῶν ὑπὸ τὸν Ἀρεϊθάγκα. Μ. Δ. Β.

ὀκαπία (ἡ) (Okapia) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν ἀρτιοδακτύλων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μηρυκαστικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *καμηλοπαρδαλιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος, τὴν *ὀκαπίαν τὴν τοῦ Τζόνστον* (Okapia Johnstonii), ἥτις εἶναι ὁ ἐνδιάμεσος τύπος μεταξὺ καμηλοπαρδάλεως καὶ ἀντιλόπης. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τοῦ εἴδους τούτου εἶναι τὰ ἑξῆς : ἀνάστημα φθάνον εἰς τὸν ἄρρενα τὸ 1.50 μ., σῶμα εὔρωστον, ράχις ἐπικλινής, λαιμὸς εὐρὺς καὶ ἀρκετὰ ἐπιμήκης, κεφαλὴ ἐπιμήκης ὀξύληκτος, παραπλησία πρὸς τὴν τῆς καμηλοπαρδάλεως, ρύγχος λεπτόν, περιβαλλόμενον ὑπὸ κρεμαμένου δέρματος, πόδες ἰσχυροί, μᾶλλον λεπτοὶ καὶ ὑψηλοί, οὐρὰ βραχεῖα, κυλινδρική, εἰς θύσανον ἀπολήγουσα, δέρμα λεῖον καὶ στιλπνόν, καλυπτόμενον ὑπὸ βραχειῶν, μαλακῶν καὶ στιλπνῶν τριχῶν χρώματος πυρροῦ, λευκαινομένου κατὰ τοὺς γλουτούς. Ἡ ὀκαπία προσομοιάζει πρὸς νοθογενῆ τύπον, ἀνάμικτον ἰδιορρύθμων χαρακτηριστικῶν, μὲ χρωματισμὸν μεταξὺ ζέβρου, καμηλοπαρδάλεως καὶ ἀντιλόπης. Τὰ ζῷα ταῦτα ἐνδιαιτῶνται κατὰ πολυπληθεῖς ὁμάδας εἰς τὰ παρθένα δάση τοῦ Κονγκὸ καὶ καταδιώκονται διὰ τὴν εὔγευστον καὶ τρυφερὰν σάρκα των καὶ τὸ πολύτιμον δέρμα των. Εἶναι ζῷα δειλότατα καὶ τρέπονται εἰς φυγὴν ὅταν προαισθανθῶσι τὴν παρουσίαν ἀνθρώπων ἀπὸ μακροτάτης ἀποστάσεως, διὸ καὶ σπανιώτατα συναντῶσι ταῦτα οἱ κυνηγοὶ καὶ οἱ διάφοροι ἐξερευνηταί. Δ. Ν. Π.

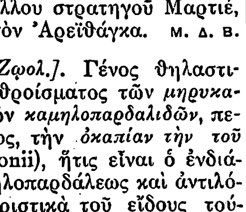

Ὀκαπία ἡ τοῦ Τζόνστον.

ὀκαρίνα (ἡ). Εἶδος αὐλοῦ ἐξ ἀργίλλου, ἔχοντος τὸ σχῆμα κορμοῦ πτηνοῦ καὶ φέροντος πλείστας ὀπὰς πρὸς ἀπόδοσιν πλήρους μουσικῆς κλίμακος. Χρησιμοποιεῖται εὐρύτατα ἐν Τυρόλῳ. Γ. Σ.

Ὀ'Καρόλαν (O' Carolan), ***Τόρλοου***. Ἰρλανδὸς βάρδος (1670—1738), τυφλὸς ἀπὸ τῆς ἐφηβικῆς του ἡλικίας. Τὰ ᾄσματά του, καθαρῶς ἐθνικοῦ χαρακτῆρος, ἐξεδόθησαν παρ' ἑνὸς ἐκ τῶν υἱῶν του. Γ. Σ.

Ὀκελεμὲζ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Φαράγγι* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Κοζάνης.

Ὀκελέϋ (Oakeley), *σὲρ* ***Ἐρβέρτος Στάνλεϋ***. Ἄγγλος μουσικὸς (1830—1903). Ἀπόφοιτος τῶν ᾠδείων τῆς Δρέσδης καὶ τῆς Λειψίας, διετέλεσε καθηγητὴς τῆς μουσικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ἐδιμβούργου. Ἦτο ἐπίσης μέλος τῶν ἀκαδημιῶν τῆς Ρώμης Φλωρεντίας, Βολωνίας, ἐπίτιμος διδάκτωρ πλείστων ἀγγλικῶν πανεπιστημίων κλπ. Ἔγραψε σειρὰν ἔργων δι' ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον, μελῳδίας, χορῳδίας, φοιτητικὰ τραγούδια, ἓν «Πανηγυρικὸν» καὶ ἓν «Πένθιμον ἐμβατήριον» δι' ὀρχήστραν, ἀνθέμια καὶ ἄλλας θρησκευτικὰς συνθέσεις. Γ. Σ.

Ὄκελλος ὁ ***Λευκανός***. Πυθαγόρειος φιλόσοφος, φερόμενος ὡς συγγραφεὺς τῶν ἔργων : «Περὶ νόμου», «Περὶ βασιλείας καὶ ὁσιότητος» καὶ «Περὶ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως». Τὰ ἔργα ταῦτα μνημονεύονται κατὰ πρῶτον ἔν τινι μὴ γνησίᾳ ἐπιστολῇ τοῦ Ἀρχύτα πρὸς τὸν Πλάτωνα, ἀναφέρεται δ' ἐν αὐτῇ ὅτι ὁ Ἀρχύτας παρέλαβε ταῦτα παρὰ τῶν ἐγγόνων τοῦ Ὀκέλλου. Ἐκ τῆς συγγραφῆς «Περὶ νόμου» εὑρίσκεται ἀπόσπασμά τι ἐν δωρικῇ διαλέκτῳ εἰς τὰς «Φυσικὰς ἐκλογὰς» τοῦ Στοβαίου (I, 16 p. 32), ἐκ δὲ τοῦ ἔργου «Περὶ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως» πλείονα ἀποσπάσματα καὶ ἐν τῇ αὐτῇ διαλέκτῳ ἐν τῷ ἰδίῳ ἔργῳ τοῦ Στοβαίου, ὡς καὶ παρὰ Φίλωνι («Περὶ ἀφθαρσίας κόσμου» p. 728). Τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν φέρει καὶ ἓν μέχρις ἡμῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ὀκέλλου διασωθὲν ἔργον, γεγραμμένον ὅμως οὐχὶ εἰς τὴν δωρικήν, ἀλλ' εἰς τὴν κοινὴν διάλεκτον. Ἡ πιθανωτέρα ἐκδοχὴ εἶναι ὅτι τὸ ἔργον ἐγράφη κατὰ τὸν Α' π.Χ. αἰῶνα εἰς τὴν δωρικήν, ἡ δὲ μετάφρασις αὐτοῦ εἰς τὴν κοινὴν διάλεκτον ἐγένετο αἰῶνάς τινας μετὰ ταῦτα. Κυρίως πραγματεύεται τὸ ἔργον περὶ τῆς αἰωνιότητος τοῦ κόσμου. Καλλίστη ἔκδοσις ὑπὸ Mullach (Βερολῖνον 1846) καὶ ἐν «Fragmenta Philosophorum Graecorum» (Παρίσιοι 1860). Τελευταία καὶ τελειοτέρα ἔκδοσις εἶναι ἡ ὑπὸ Harder ἐν «Neue Philosophische Untersuchungen» (Heft. 1, 1926). Σ. Ν. Λ.

Ὀ Κέλλυ (O'Kelly), ***Μιχαήλ***. Ἄγγλος μουσουργὸς (βλ. λ. *Κέλλυ* Μιχαήλ).

Ὀκέλου ***ἄκρον*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς Ἀλουΐωνος νήσου Πρεττανικῆς ἐπὶ τοῦ Γερμανικοῦ ὠκεανοῦ (Βορείου θαλάσσης), σχηματίζον πρὸς νότον του τὴν στομαλίμνην τοῦ Ἄβου (River Humber). Ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης τοῦ Πτολεμαίου (B, γ, 6) προκύπτει σαφῶς ταυτότης πρὸς τὸ ἀκρωτήριον Spurn head, τὸ δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν κόλπον τῆς *Χοὺλλ* κέρας. Σ. Ε. Λ.

Ὄκεν (Oken), ***Λαυρέντιος***. Γερμανὸς φιλόσοφος (1779—1851), καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας ἱστορίας καὶ μετὰ ταῦτα τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς φυσικῆς ἱστορίας κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν Ἰένῃ, μετὰ ταῦτα δ' ἐν Μονάχῳ καὶ ἐν τέλει ἐν Ζυρίχῃ, ἐκδότης τοῦ ἐγκυκλοπαιδικοῦ περιοδικοῦ «Ἶσις» (1817 κ. ἑξ.), ὁ πρῶτος διοργανωτὴς ἐνιαυσίων συνεδρίων ἰατρῶν καὶ φυσικῶν ἐπιστημόνων, συγγραφεὺς δὲ τῶν ἔργων : «Περὶ τοῦ σύμπαντος» (1808), «Μαθήματα τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας» (3 τόμ. γ' ἔκδοσις, Ζυρίχη 1843), «Μαθήματα φυσικῆς ἱστορίας» (3 τόμ. 1813—1827) καὶ ἄλλων. Εἶχε βαθύτατα ἐπηρεασθῆ ἐκ τῆς πανθεϊστικῆς φιλοσοφίας τοῦ Schelling καὶ ἐζήτησε νὰ συνεχίσῃ καὶ νὰ προαγάγῃ αὐτήν, ἀλλ' οὐχὶ ἐν ἰδεαλιστικῇ, ἀλλ' ἐν φυσιοκρατικῇ ἐννοίᾳ. Χαρακτηριστικὸν τῶν φυσιοκρατικῶν αὐτοῦ τάσεων εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι τὴν φιλοσοφίαν ἐθεώρει κυρίως ὡς φιλοσοφίαν τῆς φύσεως. Βεβαίως περιελάμβανεν εἰς τὸ σύστημα αὐτοῦ καὶ διδασκαλίαν περὶ πολιτείας, ἐπιστήμης καὶ τέχνης, ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἐθεωροῦντο ὑπ' αὐτοῦ ὡς φυσικὰ φαινόμενα. Ἡ περὶ φύσεως ὅμως διδασκαλία αὐτοῦ δὲν ἐστηρίζετο εἰς παρατηρήσεις καὶ πειράματα, ἀλλ' ἦτο καθαρῶς θεωρητική. Οὐχ ἧττον προησθάνθη τὴν σήμερον ἐπικρατοῦσαν θεωρίαν περὶ κυττάρων ὡς πρώτων καὶ βασικῶν στοιχείων τοῦ ὀργανισμοῦ, διετύπωσε δὲ καὶ θεωρίαν περὶ ἐξελίξεως ἀνάλογον πρὸς τὴν τοῦ Haeckel. Ἐκ τῶν περὶ φύσεως καὶ ζωῆς θεωριῶν αὐτοῦ ἄξιαι μνείας εἶναι αἱ ἑξῆς : Ὁ σχηματισμὸς τοῦ σπέρματος σημαίνει διάλυσιν τοῦ ὀργανισμοῦ εἰς ἐγχυματικὰ ζωΰφια, ἡ δὲ μετάδοσις τῆς ζωῆς φυγὴν τοῦ κατοίκου ἐκ τῆς καταρρεούσης καλύβης. Στοιχεῖα τοῦ ὀργανικοῦ σώματος εἶναι φλυκταινίδια (φυσαλίδες), τὰ ὁποῖα εἰς μὲν τὸ ὕδωρ εἶναι προωρισμένα νὰ μεταβάλλωνται εἰς ζῷα, εἰς δὲ τὸν ἀέρα εἰς φυτά. Μεγάλης σημασίας ἦτο καὶ ἡ ἀντίληψις αὐτοῦ περὶ τοῦ κρανίου ὡς ἑνώσεως καταλλήλως μεταβεβλημένων καὶ πρὸς ἀλλήλους προσηρμοσμένων σπονδύλων. Ἐδίδασκεν ὡσαύτως καὶ τὴν διὰ βαθμιαίας μεταβολῆς ἐξέλιξιν πάντων τῶν ὀργανισμῶν ἔκ τινος ἀρχεγόνου καὶ ὀργανικῆς βλέννης. Ὁ ἄνθρωπος ὡς θηλαστικὸν ζῷον περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῷ πάσας τὰς αἰσθήσεις, αἵτινες διεμορφώθησαν ἤδη μεμονωμένως εἰς κατωτέρας μορφάς, τὸ μὲν συναίσθημα εἰς τὸν σκώληκα, ἡ αἴσθησις τῆς ὁράσεως εἰς τὸ ἔντομον, ἡ τῆς ἁφῆς εἰς τὸν κοχλίαν, τῆς ἀκοῆς εἰς τὸ πτηνόν, τῆς ὀσμῆς εἰς τὸν ἰχθὺν καὶ τῆς γεύσεως εἰς τὸ ἀμφίβιον. Χαρακτηριστικαὶ τῶν πανθεϊστικῶν καὶ φυσιοκρατικῶν αὐτοῦ ροπῶν εἶναι αἱ ἑξῆς ἀρχαὶ αὐτοῦ : Τὸ πᾶν εἶναι θεὸς καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ οὐδὲν ὑπάρχει. Ὁ θεὸς μεταβάλλεται αἰωνίως εἰς κόσμον. Πᾶν τὸ ὑπάρχον εἶναι ὑλικῆς φύσεως. Τὸ μὲν πνεῦμα εἶναι ἡ πνευματικὴ φύσις, ἡ δὲ φύσις τὸ βαρὺ πνεῦμα. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ τελειότατον τῶν ζῴων, ἡ δὲ νόησις αὐτοῦ θεία νόησις. Σ. Ν. Λ.

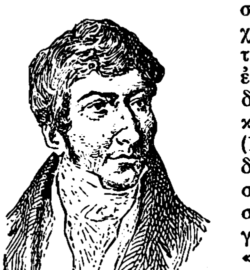

Λαυρέντιος Ὄκεν.

ὀκενίτης (ὁ) (Okenit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν τῆς ὁμάδος τῶν ζεολίθων. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $Ca\ Si_2\ O_5 .\ 2H_2O$, ἤτοι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν τύπον τοῦ ἀποφυλλίτου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὅμως διαφέρει ὁ ὀκενίτης, διότι δὲν περιέχει καὶ φθόριον. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ρομβικὸν σύστημα, ἀπαντᾷ δὲ συνήθως εἰς ἰνώδη συσσωματώματα. Παρουσιάζει σκληρότητα 5, εἰδικὸν βάρος 2,28—2,36, λάμψιν μαργαριτώδη καὶ χρῶμα κιτρινόλευκον. Ἐμφανίζεται εἰς τὴν νῆσον Disko, εἰς τὴν Ἰσλανδίαν κ.ἄ. Γ. Β.

ὀκέτους (λατ. ochetus, ἢ hoquetus, γαλλ. hoquet). Μία ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων μορφῶν τῆς πολυφωνικῆς μουσικῆς, συνισταμένη εἰς τὸ ἑξῆς : Δοθείσης διφώνου μελῳδίας, ἡ πρώτη φωνὴ ἐξετέλει τὸν ἕνα φθόγγον, ἡ δευτέρα τὸν ἑπόμενον, κατόπιν ἡ πρώτη πάλιν τὸν τρίτον φθόγγον, ἡ δευτέρα τὸν τέταρτον καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἦτο δηλαδὴ ἓν εἶδος μουσικοῦ παιγνίου δυσκολωτάτου εἰς τὴν ἐκτέλεσιν, τὸ ὁποῖον δὲν ἤργησε νὰ ἐγκαταλειφθῇ. Αἱ ἀρχαὶ τῆς μουσικῆς ταύτης μορφῆς χάνονται εἰς τὰ βάθη τοῦ μεσαίωνος. Πρῶτος ὁμιλεῖ περὶ τοῦ ὀκέτους ὁ Βάλτερ Ὄντιγκτον (1928). Γ. Σ.

Ὄκεχεμ (Okeghem, Ockenheim, ἢ Okehem), ***Ἰωάννης ντ'*** —. Φλαμανδὸς μουσικὸς τῆς πολυφωνικῆς σχολῆς (1430—1495). Ὑπῆρξεν ἀρχηγὸς τῆς βελγο-φλαμανδικῆς σχολῆς, ἐξ ἧς ἐξῆλθον ὁ Ζοσκὲν Ντεπρέ, ὁ Πέτρος ντὲ λὰ Ρύ, ὁ Μπρουμέλ, ὁ Λοαζὲ Κομπὲρ κ.ἄ. Ἡ δεξιότης του εἰς τὴν ἀντιστικτικὴν τεχνοτροπίαν ἦτο καταπληκτική. Τὰ ἔργα τοῦ Ὄκεχεμ, εἰς τὰ ὁποῖα δεσπόζει γενικῶς τὸ ὕφος τῆς μιμήσεως, εἶναι τὰ ἑξῆς : 15 λειτουργίαι, 7 μοτέττα, 4 κανόνες, 19 τραγούδια. Ἀποσπάσματα ἔργων του, ἐν συγχρόνῳ σημειογραφίᾳ, εὑρίσκονται εἰς τὰ ἱστορικὰ συγγράμματα τῶν Κιζεβέττερ, Φόρκελ, Ἄμπρος, Μπίλλιρμαν, Ρίμαν κ.ἄ. Γ. Σ.

Ὄκηλις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἐμπορικὸς σταθμὸς κατὰ τὴν ΝΔ. ἐσχατιὰν τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας, ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς χώρας τῶν Ἐλισάρων μεταξὺ τῆς Ψευδοκήλιδος καὶ τῆς Παλινδρόμου ἄκρας (*Πτολ.* ΣΤ, ζ, 7) καθ' ὃ σημεῖον τὸ ἀσιατικὸν σύνορον τοῦ Ἀραβίου κόλπου (Ἐρυθρᾶς θαλάσσης) πρὸς τὸν Αὐαλίτην (κόλπον τοῦ Ἄδεν), σημαντικὸς διὰ τοῦτο σταθμὸς τοῦ μεταξὺ Αἰγύπτου καὶ Ἰνδιῶν ἐμπορίου. Ἀλλὰ καὶ λιμὴν ἐξαγωγῆς τῶν πλουσίων τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας προϊόντων, ὅπως καὶ εἰσαγωγῆς. Εἶναι τὸ σύγχρονον ἀκρωτήριον Βὰβ-ἐλ-Μανδὲβ (πλάτ. 12° 40' 30'' Β., μήκ. 43° 27' 40'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3180: Straits of Bab-el-Mandeb and approaches). Σ. Ε. Λ.

Ὄκητις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Νῆσος τοῦ Ὑπερβορείου ὠκεανοῦ, παρακειμένη τῇ «Ἀλουΐωνος ἀκτῇ τῇ κατὰ τὴν Ὀρκάδα ἄκραν» (δηλαδὴ τῇ ἀκτῇ τῆς Καληδονίας), «ὑπὲρ ἣν αἱ Ὀρκάδες νῆσοι, περὶ τριάκοντα τὸν ἀριθμὸν» (*Πτολεμ.* Β, γ, 31). Ὀνομαζομένη, κατ' ἄλλους κώδικας, καὶ *Σκητὶς* καὶ *Ὄκιτις*, εἶναι ὡς ἐκ τῶν συντεταγμένων της παρὰ Πτολεμαίῳ (ὡς πρὸς τὰς τοῦ κέντρου τῆς συστάδος καὶ τὰς τῆς βορειοτάτης ἐν αὐτῇ νήσου Δούμνας) προκύπτει, ἡ νοτιοανατολικωτάτη ἐν τῇ συγχρόνῳ συστάδι Orkney islands ἢ îles Orcades, δηλαδὴ ἡ South Ronaldsha. Σ. Ε. Λ.

Ὀκητσόμπη (Okeechobee) *[Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς Βορείου Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Φλορίντα, ἔχουσα μῆκος 70 χλμ. καὶ καλύπτουσα ἔκτασιν 2.600 τ. χλμ. Ἔχει βάθος μὴ ὑπερβαῖνον τὰ τρία μέτρα, ἐκρέει δὲ εἰς τὸν Μεξικανικὸν κόλπον διὰ τοῦ ποταμοῦ Καλουζαχάτση. Χ. Δ.

Digitized by Google

ὀκιμένιον (τὸ) *['Οργ. Χημ.]* (ἀντὶ *ὠκιμένιον*, ἐκ τοῦ *ὤκιμον*). Τερπένιον τῆς ἀλειφατικῆς σειρᾶς, τοῦ τύπου

$$CH_3.\underset{\displaystyle CH_3}{\underset{|}{C}}:CH.\,CH_2,\,CH:\underset{\displaystyle CH_3}{\underset{|}{C}}.CH:CH_2$$

Ἀπαντᾷ εἰς τὸ ἔλαιον τοῦ βασιλικοῦ. Σ. Γ.

Ὀκινάβα *[Γεωγρ.]*. Ἡ κυριωτέρα τῶν ἰαπωνικῶν νήσων *Λιοὺ-Κιοὺ* (βλ. λ.).

Ὀκίνο (Ochino), ***Βερναρδῖνος***. Ἐγεννήθη τῷ 1487 ἐν Σιένᾳ τῆς Ἰταλίας. Ἐνωρὶς εἰσῆλθεν εἰς τὸ τάγμα τῶν φραγκισκανῶν, ἀλλ' ὅτε οἱ καπουτσῖνοι ἵδρυσαν μονὴν ἐν Σιένᾳ, εἰσῆλθεν εἰς τὸ τάγμα τῶν καπουτσίνων (1534), ἐν τῷ ὁποίῳ κατέλαβεν ὑψηλὰ ἀξιώματα, τιμώμενος μεγάλως διὰ τὸν ἀσκητικὸν αὐτοῦ βίον καὶ τὴν θερμότητα τῶν κηρυγμάτων του. Τῷ 1536, γνωρίσας ἐν Νεαπόλει Λουθηρανοὺς θεολόγους, εἱλκύσθη εἰς τὸν Λουθηρανισμόν, τὸν ὁποῖον ὅμως κατ' ἀρχὰς δὲν ἐκήρυσσεν ἐπισήμως. Τῷ 1539 ἤρχισεν ἐν τοῖς κηρύγμασιν αὐτοῦ νὰ ἀρνῆται τὴν συνεργασίαν τῆς ἀνθρωπίνης βουλήσεως ἐν τῇ σωτηρίᾳ, τῷ δὲ 1541 ἐν Βενετίᾳ νὰ κηρύττῃ ἀναφανδὸν προτεσταντικὰς διδασκαλίας. Τοῦτο μαθὼν ὁ πάπας Παῦλος Γ' προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς Ρώμην τῷ 1542. Ὁ Ὀκίνο ἀπεφάσισε νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ρώμην, ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἐν Φλωρεντίᾳ μετανοήσας ἦλθεν εἰς τὴν Γενεύην, ἔνθα ὑπεδέχθη αὐτὸν ὁ Καλβῖνος. Ἔκτοτε ἄρχεται ἡ συγγραφικὴ δρᾶσις αὐτοῦ. Μετὰ τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἔργον («Διάλογοι ἑπτὰ» ἐν Βενετίᾳ 1540—1542) ἐξέδωκε (1542—1544) ἐν Γενεύῃ ἓξ τόμους κηρυγμάτων, τῷ 1544 «Ἀπολογίαν», ἐν ᾗ περιελάμβανε σατιρικὰ ἀνέκδοτα περὶ τοῦ πάπα καὶ τοῦ δυτικοῦ κλήρου, καὶ τῷ 1545 «Ἑρμηνείαν εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν». Τῷ 1545, φυγὼν ἐκ Γενεύης ἦλθεν εἰς Ἄουσμπουργ, ἔνθα τῷ 1546 ἐξέδωκεν «Ἑρμηνείαν εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολήν». Ἐκεῖθεν ἐλθὼν εἰς Λονδῖνον, ὡς ἱεροκήρυξ τῶν ἐκεῖ Ἰταλῶν, ἐξέδωκε τὸ ἔργον αὐτοῦ «Τραγῳδία», ἐν ᾗ ἐπιτίθεται πάλιν κατὰ τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας. Τῷ 1553 ἦλθεν εἰς τὴν Γενεύην, ἔπειτα εἰς τὴν Βασιλείαν καὶ τέλος εἰς τὴν Ζυρίχην, ἔνθα ἐξέδωκε «Διάλογον περὶ καθαρτηρίου πυρὸς» καί τινας πραγματείας περὶ εὐχαριστίας, ἐν αἷς ὑποστηρίζει τὰς γνώμας περὶ εὐχαριστίας τοῦ Καλβίνου. ἀποκλίνων ἑνιαχοῦ πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ζβιγγλίου. Τῷ 1561 ἐξέδωκε τὴν «Κατήχησιν», τῷ 1562 τὸν «Λαβύρινθον» καὶ τῷ 1563 τοὺς «30 διαλόγους», ἐν τῷ εἰκοστῷ πρώτῳ τῶν ὁποίων ὑπερασπίζει τὴν πολυγαμίαν. Καταδικασθεὶς τούτου ἕνεκα ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκ τῆς Ζυρίχης τῷ 1563. Ἀπέθανε τῷ 1564. Πλήρης κατάλογος τῶν ἔργων του εὕρηται ἐν τῷ βιβλιογραφικῷ λεξικῷ τοῦ Ebert (τόμ. 2, 221 ἑ.), ἐκ δὲ τῶν πολλῶν βιογραφιῶν αὐτοῦ ἀξία ἰδίας μνείας εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Benrath ἐκδοθεῖσα τῷ 1875 ἐν Λειψίᾳ καὶ ἔπειτα τῷ 1892 εἰς δευτέραν ἔκδοσιν ἐν Βρουνσβίκῃ. Κ. Ι. Δ.

ὄκιο (τὸ) *[Ναυτ.]*. Καλεῖται οὕτω ὑπὸ τῶν ναυτικῶν ὁ *ὀφθαλμός*, δι' οὗ διέρχεται ἡ ἀγκύριος ἅλυσις: «ἡ θάλασσα ἔμπαινε ἀπὸ τὰ ὄκια», δηλαδὴ ἡ θάλασσα κατέκλυζε τὸ κατάστρωμα, εἰσερχομένη διὰ τῶν ὀφθαλμῶν κατὰ τὸν προνευστασμὸν τοῦ πλοίου. Σ. Ε. Λ.

Ὀκιοὺζ-Ὀβᾶ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Σκάφη* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Κοζάνης.

Ὄκκαμ (Ockham ἢ Ochamus), ***Γουλιέλμος***. Ἄγγλος σχολαστικὸς φιλόσοφος, γεννηθεὶς ἐν Ockham, ἐξ ἧς καὶ ἐκλήθη τῷ 1270. Ὑπὸ τῶν συγχρόνων αὐτοῦ ἐπωνομάσθη «Doctor singularis», «Doctor invincibilis» καὶ «Venerabilis inceptor». Εἰσελθὼν ἐνωρὶς εἰς τὸ τάγμα τῶν Φραγκισκανῶν μοναχῶν, ἐσπούδασεν ἐξ Ὀξφόρδῃ (1312—1318) καὶ ἐδίδαξεν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει (1318—1320), ἑρμηνεύων τὰ «γνωμικὰ» τοῦ Πέτρου τοῦ Λομβάρδου. Περὶ τὸ τέλος τοῦ 1320 ἐκλήθη εἰς Ἀβινιόν, ἵνα ἀπολογηθῇ κατὰ τῆς κατηγορίας περὶ αἱρετικῶν διδασκαλιῶν περιεχομένων εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ. Παραμείνας ἐκεῖ ἐγκάθειρκτος ἐπὶ τετραετίαν καὶ διὰ τὴν ἐπὶ αἱρέσει κατηγορίαν καὶ ὡς ἀνήκων εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ πάπα Ἰωάννου ΚΒ' (1316—1364) ἀποκηρυχθεῖσαν ὁμάδα τῶν Φραγκισκανῶν ἀδελφῶν, τῶν κληθέντων ἀκτημόνων ἢ πνευματικῶν ἀδελφῶν, κατώρθωσε τέλος νὰ δραπετεύσῃ καὶ κατέφυγε πρὸς τὸν ἐν Πίζῃ εὑρισκόμενον τότε Γερμανὸν αὐτοκράτορα Λουδοβῖκον τὸν Βαυαρὸν (1314—1347), ἐναντίον τοῦ ὁποίου ὁ Ἰωάννης ΚΒ' εἶχεν ἐπιβάλει τὴν ποινὴν τοῦ ἀναθέματος. Ἐκ Πίζης κατέφυγε μετὰ τοῦ Λουδοβίκου εἰς Μόναχον, ἀπέθανε δ' ἐν τῇ πόλει ταύτῃ περὶ τὸ 1350. Ἐκτὸς πολλῶν φιλοσοφικῶν ἔργων ἔγραψε καὶ συγγράμματα, ἐν οἷς ἐκθέτει τὰς γνώμας αὐτοῦ περὶ ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν πραγμάτων καὶ ἰδίᾳ τὸν πολυθρύλητον «Διάλογον μεταξὺ μαθητοῦ καὶ διδασκάλου περὶ τῆς ἐξουσίας τῶν παπῶν καὶ τῶν αὐτοκρατόρων». Ἐγκαινιάζων ὁ Ὄκκαμ τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς σχολαστικῆς φιλοσοφίας, τὴν περίοδον τῆς διαλύσεως καὶ ἀποσυνθέσεως αὐτῆς, δὲν χαριστῇ ἁπλῶς ὡς χαλαρὰν τὴν μεταξὺ πίστεως καὶ γνώσεως σχέσιν, ὡς ὁ Ντοὺνς Σκῶτος, ἀλλὰ τεκμηριοῖ ριζικὴν διαφορὰν μεταξὺ αὐτῶν. Οὐ μόνον τὴν θείαν οὐσίαν καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ βάθος δὲν δύναται νὰ νοήσῃ ὁ ἄνθρωπος, ὡς εἶχεν ὁ Σκῶτος δισχυρισθῆ, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ κἂν δύναται ν' ἀποδείξῃ. Αἱ φερόμεναι ὡς ἀποδείξεις περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ εἶναι συλλογισμοὶ στερούμενοι ἀποδεικτικῆς δυνάμεως, δύνανται δὲ μόνον ὡς πιθανὴν νὰ καταδείξουν τὴν ὕπαρξιν τοῦ Θεοῦ. Ὡσαύτως, οὐ μόνον ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς δὲν δύναται ν' ἀποδειχθῇ, ἀλλ' οὐδ' αὐτὴ ἡ ὑποστατικότης καὶ τὸ ἄϋλον αὐτῆς. Πᾶσαι αἱ ἀλήθειαι αὗται δὲν γιγνώσκονται διὰ τῆς νοήσεως, ἀλλ' ἐμμένει τις εἰς αὐτάς, στηριζόμενος ἐπὶ μόνης τῆς πίστεως.

Ὁ τρόπος, καθ' ὃν ὁ Ὄκκαμ καθορίζει τὴν μεταξὺ πίστεως καὶ γνώσεως σχέσιν στηρίζεται ἐπὶ τῶν γνωσιολογικῶν αὐτοῦ ἀρχῶν. Ὁ Ὄκκαμ εἶναι ὁ ἀνακαινιστὴς τῆς ὀνοματοκρατίας τῆς πρώτης περιόδου τῆς σχολαστικῆς φιλοσοφίας. Ἀρνεῖται τὴν πραγματοκρατίαν ἐν οἱαδήποτε μορφῇ καὶ ἀσκεῖ αὐστηρὰν κριτικὴν καὶ ἐπὶ τῆς θυμιστικῆς καὶ ἐπὶ τῆς Σκωτικῆς διδασκαλίας περὶ γενικῶν ἐννοιῶν. Ἡ γνώμη περὶ γενικῶν ἐννοιῶν ὡς πραγματικοτήτων εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς «οἰκονομίας», καθ' ἣν πρὸς ἐξήγησιν πράγματός τινος δὲν ἐπιτρέπεται νὰ προβάλῃ τις πλείονας ἐκδοχὰς ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖαι.

Δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος καθ' ἑαυτόν· τοῦτο θ' ἀπετέλει ἀνωφελῆ πολλαπλασιασμὸν τῆς πραγματικότητος. Ἡ φράσις: «ὁ ἄνθρωπος εἶναι θνητὸς» οὐδὲν ἄλλο σημαίνει εἰμὴ ὅτι οἱ καθ' ἕκαστον ἄνθρωποι εἶναι θνητοί. Αἱ γενικαὶ λοιπὸν ἔννοιαι δὲν ὑπάρχουσιν εἰς τὴν ἀντικειμενικὴν πραγματικότητα, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν ὑποκειμενικὴν νόησιν. Τὸ «εἶναι» αὐτῶν δὲν εἶναί τι τὸ ἀντικειμενικῶς δεδομένον, ἀλλὰ γέννημα τῆς νοήσεως, καθαρὰ ἰδανικότης. Ἀλλ' εἰ καὶ στεροῦνται αἱ γενικαὶ ἔννοιαι πραγματικῆς βάσεως, ἔχουσιν ὅμως ἀντικειμενικὸν στήριγμα εἰς τὴν ὁμοιότητα τῶν πραγμάτων, εἰς τὰς κοινὰς ἰδιότητας τῶν μερικῶν ὄντων. Διὰ τοῦτο ἀποτελοῦσιν αὗται «σημεῖα» ἢ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα, δυνάμενα ν' ἀποδοθῶσιν εἰς πλείονα πράγματα. Τὰ σημεῖα ταῦτα ἐκφράζονται διὰ λέξεων ἢ ὅρων, οἵτινες οὕτως ἀποτελοῦσι τὰ κατὰ συνθήκην σημεῖα διὰ πλῆθος πραγμάτων. Μόνον περὶ τοὺς ὅρους τούτους στρέφεται ἀμέσως ἡ ἐπιστήμη, περὶ δὲ τὰ πράγματα ἐμμέσως, διὰ τῶν παριστανουσῶν δηλαδὴ τὴν ἔννοιαν αὐτῶν λέξεων. Διὰ τοῦτο ἡ ἄποψις τοῦ Ὄκκαμ καλεῖται συνήθως «ὁροκρατία» (Terminismus), οἱ δ' ὀπαδοὶ αὐτοῦ ὁροκρατικοί.

Εἶναι προφανὲς ὅτι ἀφορμώμενος ἀπὸ τοιούτων προϋποθέσεων ὁ Ὄκκαμ ἔπρεπε νὰ καταλήξῃ εἰς οὐσιωδῶς ἀποκλίνουσαν ἀπὸ τῶν γνωμῶν τοῦ Θωμᾶ καὶ τοῦ Σκώτου θεωρίαν περὶ τοῦ τρόπου τῆς συντελέσεως τοῦ φαινομένου τῆς γνώσεως. Ἀφοῦ αἱ γενικαὶ ἔννοιαι δὲν ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς πράγμασιν, ἐλλείπει πλέον ἡ προϋπόθεσις διὰ τὴν Ἀριστοτελικὴν καὶ Θωμιστικὴν διδασκαλίαν περὶ ἀφαιρέσεως. Δὲν ὑπάρχουσι νοητικαὶ εἰκόνες (species intelligibiles), αἵτινες ἐκ τῶν πραγμάτων μεταβιβάζονται εἰς τὸ πνεῦμα ἡμῶν. Διὰ τοῦτο ἀποκρούεται ἡ διδασκαλία περὶ ἐνεργοῦ νοήσεως (Intellectus agens). Ἡ γνῶσις τῆς πραγματικότητος συντελεῖται διὰ τῆς ἐνορατικῆς ἀντιλήψεως ἑκάστου πράγματος. Διὰ τῆς ἐνοράσεως ταύτης καθίστανται ὑφ' ἡμῶν ἀντιληπτὰ οὐ μόνον τ' ἀντικείμενα τῆς ἐξωτερικῆς ἐμπειρίας, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς ἐσωτερικῆς ἐμπειρίας, τὰ φαινόμενα τῆς συνειδήσεως. Οὕτω διανοίγεται τοὐλάχιστον ἡ ὁδὸς διὰ τὴν ἔρευναν τῆς ἐξωτερικῆς φύσεως καὶ τῶν ψυχικῶν καταστάσεων, στηριζομένων ἐπὶ τῆς ἐπαγωγικῆς μεθόδου. Ἐν γένει, εἰς τὴν ἔξαρσιν τῆς ὑψίστης σημασίας τῆς ἐνοράσεως διὰ τὴν συντέλεσιν τοῦ φαινομένου τῆς γνώσεως ἔγκειται ἡ ἀξία τῆς Ὀκκαμιστικῆς θεωρίας περὶ γνώσεως, ἥτις ὁμοιάζει πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Αὐγουστίνου περὶ «θείου φωτισμοῦ», καθ' ἣν τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα φωτίζεται, ὅταν συντελῆται τὸ φαινόμενον τῆς γνώσεως, μυστηριωδῶς ὑπό τινος θείου φωτός, οὕτως ὥστε βλέπει ἐν αὐτῷ τὰς ἀληθείας.

Ἐν τῇ διδασκαλίᾳ περὶ βουλήσεως καὶ τῇ ψυχολογίᾳ, ἡ ἄποψις τοῦ Ὄκκαμ δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἐμπειροκρατικὴ καὶ ἀμιγῶς ἀγγλική. Βούλησις καὶ νόησις εἶναι μόνον διάφοροι τρόποι τῆς ἐνεργείας, τῆς μὴ δυναμένης νὰ γνωσθῇ κατὰ τὴν ἐσωτάτην αὐτῆς οὐσίαν ψυχῆς. Ἀλλ' ἡ βούλησις εἶναι ἐκείνη, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν οὐσίαν τῆς ψυχῆς. Καὶ εἰς αὐτὰ τὰ φαινόμενα τῆς νοήσεως συνεργεῖ ἡ βούλησις. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ ζήτημα περὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως, ἐξαίρει ὁ Ὄκκαμ ἀποφασιστικώτερον τοῦ Σκώτου τὸν ἀπόλυτον αὐτῆς αὐτοκαθαρισμόν, μὴ δεχόμενος οὐδεμίαν ἐξάρτησιν αὐτῆς ἐξ ἐξωτερικῶν περιστάσεων.

Ἡ ἠθικὴ αὐτοῦ ἔχει οἰκοδομηθῆ ἐπὶ ἐπισφαλῶν βάσεων, διότι στηρίζεται εἰς τὴν διδασκαλίαν περὶ ἀπολύτου αὐθαιρεσίας τοῦ Θεοῦ. Δὲν ὑπάρχει καθ' ἑαυτὸ ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἀλλ' ἀγαθὸν ἢ κακὸν εἶναι ὅ,τι ὁ Θεὸς καθορίζει ὡς τοιοῦτον. Ὁ Θεὸς δύναται νὰ συγχωρήσῃ τὴν ἁμαρτίαν ἄνευ ἐξωτερικῆς ἢ ἐσωτερικῆς μετανοίας, ὡς δύναται καὶ νὰ κολάσῃ ἕνα. ὅστις δὲν ἡμάρτησε. Συχνάκις ἀπαντᾷ παρ' αὐτῷ ἡ φράσις «Aliter tamen potuit deus ordinare», ὁ Θεὸς δηλαδὴ θὰ ἠδύνατο νὰ καθορίσῃ καὶ ἄλλην (ἠθικὴν) τάξιν τῶν πραγμάτων. Καὶ ἁμαρτωλὴ πρᾶξις δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἁμαρτία, ὅταν φαίνεται ἐπιβεβλημένη διὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅμως εἰς τὴν συνταράξασαν τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ ἔριδα μεταξὺ πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας, ἐτάχθη ὁ Ὄκκαμ ἀποφασιστικῶς πρὸς τὸ μέρος τῆς πολιτείας. Ἡ δημιουργία τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ (bonum commune) εἶναι καθαρῶς ἔργον τῆς πολιτείας. Ἐὰν ὁ ἡγεμὼν παραβαίνῃ τὸ καθῆκόν του τοῦτο, ὁ λαὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐκθρονίσῃ αὐτὸν καὶ νὰ φονεύσῃ τὸν τύραννον. Καὶ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ἡ ὁλότης τῶν πιστῶν ἵσταται ὑπὲρ τὸν πάπαν, τὰς συνόδους καὶ τὸν κλῆρον. Ὡσαύτως ἐκφράζεται ὁ Ὄκκαμ κατὰ τοῦ πλούτου καὶ τῆς δι' αὐτοῦ προκληθείσης τροπῆς τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τὰ κοσμικὰ καὶ τὰ ἐπίγεια. Ὡς ἰδανικὸν παραμένει διὰ τὸν Ὄκκαμ ἡ πλήρης ἀκτημοσύνη, ἥτις παρίσταται ὡς ἡ τελειοτάτη κατάστασις (status perfectissimus).

Τὸ σύστημα τοῦ Ὄκκαμ ἔσχε πολλοὺς ὀπαδοὺς κατὰ τὸν ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνα, οὐ μόνον μεταξὺ τῶν φραγκισκανῶν, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν δομινικανῶν καὶ αὐγουστινιανῶν μοναχῶν. Μεταξὺ τούτων κατέχει ἐξέχουσαν θέσιν ὁ καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῶν Παρισίων Nicolaus Autrecourt († μετὰ τὸ 1350). Ὡσαύτως Ὀκκαμισταὶ ὑπῆρξαν ὁ Ἰωάννης Βουριδανὸς († 1360), ὁ Pierre d'Ailly († 1425) καὶ ἄλλοι. Ἀντίπαλος τοῦ Ὀκκαμισμοῦ καὶ ὑπερασπιστὴς τοῦ Θωμισμοῦ ὑπῆρξεν ὁ δομινικανὸς Johannes Capreolus († 1444). Περιληπτικὴν τέλος ἔκθεσιν τοῦ Ὀκκαμισμοῦ, ἐξ ἧς ἤντλησε καὶ ὁ Λούθηρος, ἔγραψε κατὰ τὰ τέλη τοῦ μεσαίωνος ὁ καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης Gabriel Biel, ὁ ἔσχατος τῶν σχολαστικῶν. [Πρβλ. *Ueberweg*, «Geschichte der Philosophie» (2er Teil), «Die patristische und scholastische Philosophie» (Berlin 1928 σελ. 572—583).] Σ. Ν. ΛΑΓΟΠΑΤΗΣ

Ὀκκιάλι. Τοῦρκος ναυτικὸς (βλ. λ. *Ἀλῆ* πασᾶς, Κιλίτς).

Ὄκκινα *[Γεωγρ.]*. Ἓν τῶν ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Ὄφ, νομοῦ Τραπεζοῦντος (ἐν τῷ Πόντῳ), τῆς Τουρκίας, 54 χωρίων, ἅτινα, φέροντα μέχρι τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν ἑλληνοτουρκικῶν πληθυσμῶν (1923) ἑλληνικὰ ὀνόματα, κατοικοῦνται ὑπὸ τῶν Ὀφλήδων (Ὀφιτῶν), Μουσουλμάνων τὸ θρήσκευμα, οἵτινες θεωροῦνται ἀπόγονοι τῶν Ἑλλήνων τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Τραπεζοῦντος, ἐξισλαμισθέντες κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ν. Μ.

ὀκλαδίας (ὁ) *['Αρχ.]*. Θρονίον ἢ δίφρος παρ' ἀρχαίοις, ἀποτελούμενος ἀπὸ κινητὰς διαρθρώσεις καὶ συνδεδεμένος δι' ἱμάντων κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ δύναται νὰ συμπτύσσηται καὶ ἀναπτύσσηται κατὰ βούλησιν. Τοὺς ὀκλαδίας τούτους ἰδίως ἐχρησιμοποίουν οἱ πλούσιοι Ἀθηναῖοι εἰς τὴν ἀγορὰν ἢ κατὰ τὰς τελετάς, ἐκόμιζον δὲ αὐτοῖς ἀκολουθοῦντες δοῦλοι. Τὸν ὀκλαδίαν λέγεται ὅτι ἐπενόησεν ὁ μυθικὸς Δαίδαλος, ὁ καὶ ἄλλων πολλῶν ἐργαλείων ἐφευρέτης.

ὀκλαδόν· ἐπίρρ., μὲ κεκαμμένα τὰ γόνατα, κοιν. *γονατιστά*· || μὲ τοὺς πόδας σταυρωτά, κοιν. *σταυροπόδι*: «κάθεται—, τρώγει ὀκλαδόν».

ὀκλάζω· κάμπτω τὰ γόνατα, γονατίζω, καταπίπτω εἰς τὰ γόνατα.

ὄκλασις (ἡ). Γυμναστικὸς ὅρος, σημαίνων τὴν θέσιν ἐκείνην τοῦ σώματος, καθ' ἣν κάμπτονται τὰ γόνατα μέχρις ἐπαφῆς τοῦ μηροῦ πρὸς τὴν κνήμην, ἀφοῦ προηγουμένως ἐκτελεσθῇ ἀκροστασία, ἤτοι ἀνόρθωσις τοῦ σώματος ἐπὶ τῶν δακτύλων τῶν ποδῶν. Σ. Γ. Σ.

Ὀκλαχόμα (Oklahoma, συντετμ. γραφὴ Okla) *[Γεωγρ.]*. Πολιτεία τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας, μεταξὺ τῶν βορείων παραλλήλων 33°75' καὶ 37° καὶ τῶν δυτικῶν μεσημβρινῶν 94°29' καὶ 103°. Ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῶν πολιτειῶν Κολοράδο καὶ τοῦ Κάνσας, πρὸς Α. ὑπὸ τῶν πολιτειῶν Μισσουρὶ καὶ Ἀρκάνσας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς πολιτείας Τέξας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Νέου Μεξικοῦ. Ἔχει ἔκτασιν 181.440 τ. χλμ, καὶ 2.384.000 κατ. Τὸ ἔδαφος κατὰ τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς πολιτείας εἶναι ὀρεινὸν καὶ δασῶδες, εἰς τὸ τμῆμα δὲ τοῦτο τῆς πολιτείας ἐκτείνονται αἱ διακλαδώσεις τῶν ὀρέων Ὄζακ. Τὰ λοιπὰ τμήματα τῆς Ὀκλαχόμα ἀποτελοῦνται ἀπὸ καλλιεργησίμους πεδιάδας ἢ ἀπὸ ὀροπέδια, ὡς εἶναι τὰ ἐν τῷ νοτίῳ τμήματι, τὰ καλούμενα *Ὄρη Ἄρμπωκλ*. Κυριώτεροι τῶν ποταμῶν τῆς πολιτείας εἶναι ὁ *Ἀρκάνσας*, ὁ *Καναδικὸς* καὶ ὁ *Ἐρυθρὸς ποταμός*. Ἡ μέση θερμοκρασία τῆς χώρας κυμαίνεται περὶ τοὺς 14,8° (τὸν Ἰούλιον περὶ τοὺς 26,7°), ἡ δ' ἀνωτάτη φθάνει περὶ τοὺς 40°. Παράγει δημητριακά, γεώμηλα καὶ ἰδίως βάμβακα καὶ ἔχει ἀνεπτυγμένην κτηνοτροφίαν καὶ πτηνοτροφίαν. Εἶναι ἡ πρώτη πετρελαιοπαραγωγὸς χώρα τοῦ κόσμου, ἐκ τῶν ἄλλων

Digitized by Google

δὲ ὀρυκτῶν της κυριώτερα εἶναι οἱ γαιάνθρακες, ὁ μόλυβδος, ὁ ψευδάργυρος καὶ ἡ φυσικὴ ἄσφαλτος.

Ἡ σημερινὴ πολιτεία, ἐξαιρέσει στενῆς λωρίδος γῆς τοῦ βορείου τμήματος αὐτῆς, ἀπετέλει ἄλλοτε περιφέρειαν, τὴν ὁποίαν τὸ Κογκρέσσον, ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἰνδικὴ περιοχή*, εἶχε παραχωρήσει εἰς πέντε μεσημβρινὰς φυλὰς Ἰνδῶν, τοὺς Τσεροκέζους, Κρῆκς, Σεμινόλους, Τσόκταου καὶ Τσικασάνους. Ἔκτοτε ἐγένοντο διάφοροι ἐποικισμοὶ Ἰνδῶν καὶ εἶτα λευκῶν καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1906, ὅτε πλέον ἡ ἐγκατάστασις τῶν λευκῶν εἶχε συμπληρωθῆ ἐφ' ὅλων τῶν μὴ κατεχομένων γαιῶν, τὸ Κογκρέσσον ἐψήφισε τὴν ἀποδοχὴν τῶν περιοχῶν Ἰνδικῆς καὶ Ὀκλαχόμα (ὡς ὠνομάσθη ἰδιαιτέρως τῷ 1850 τμῆμα τῆς Ἰνδικῆς περιοχῆς) εἰς τὴν Βορειοαμερικανικὴν ὁμοσπονδίαν. Ἀμφότεραι αἱ περιοχαὶ ἐνέκριναν τὸ ψήφισμα καὶ συνεκροτήθησαν εἰς πολιτείαν, ἥτις ἀπὸ τῆς 16 Νοεμβρίου 1907 ἀποτελεῖ μέλος τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας. Πρωτεύουσα τῆς πολιτείας εἶναι ἡ ὁμώνυμος πόλις (*Ὀκλαχόμα Σίτυ*). Γ. Ι. Β.

—**Ὀκλαχόμα Σίτυ** (Oklahoma City) *[Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου πολιτείας τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας. Κεῖται ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ βορείου Καναδικοῦ ποταμοῦ, σχεδὸν ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πολιτείας. Κάτ. (1928) 163.000. Ἔχει πανεπιστήμιον καὶ εἶναι κέντρον ἐμπορίου τῶν γεωργικῶν, ὀρυκτολογικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων τῆς πολιτείας. Γ. Ι. Β.

Ὄκμαλγκη (Okmulgee) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας, ἕδρα ὁμωνύμου κομιτείας ἐν τῇ πολιτείᾳ Ὀκλαχόμας. Δεσπόζει μιᾶς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων πετρελαιοφόρων περιοχῶν τοῦ κόσμου, ἀποδιδούσης τὰ 16% τῆς ὅλης παραγωγῆς τοῦ προϊόντος τούτου ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις καὶ ἔχει μεγάλα διυλιστήρια μὲ νεωτάτας ἐγκαταστάσεις. Ἱδρύθη τῷ 1900, ἀριθμεῖ δὲ σήμερον πλέον τῶν 30.000 κατ. Χ. Δ.

Ὄκνα-ντὲ-Φιέρ, ἢ *Ἀϊζενστάϊν*, ἢ *Μπάσκαι* (ρουμ. Ocna-de-Fier, γερμαν. Eisenstein, οὑγγρ. Bascŏ) *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς Ρουμανίας (ἀπὸ τοῦ 1921) ἐν τῷ Βανάτῳ, ἔχουσα ὀρυχεῖα χρυσοῦ καὶ σιδήρου. Κάτ. (1921) 1.201. Χ. Δ.

Ὄκνα Σιμπιούλουι, ἢ *Βίζακνα*, ἢ *Σάλτσμπουργκ* (ρουμαν. Ocna Sibiului, οὑγγρ. Vizakna, γερμαν. Salzburg) *[Γεωγρ.]*. Λουτρόπολις τῆς Ρουμανίας ἐν Τρανσυλβανίᾳ, ἐπὶ τοῦ σιδηροδρόμου Κλάϊν-Κόπις—Ἕρμανσταντ. Κάτ. (1921) 4.142. Ἔχει ρωμανικὸν ναὸν τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ἁλατωρυχεῖα καὶ ἁλατούχους θερμοπηγὰς (ἅλατα 26%, θερμοκρασία 23°—36°Κ.), γνωστὰς ἀπὸ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων. Π. Ν. Π.

Ὄκνα Σούγκεταγκ, ἢ *Ἄκνα Σούγκαταγκ* (ρουμαν. Ocna Sugatag, οὑγγ. Akna Sugatag) *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς Ρουμανίας ἐν τῷ διαμερίσματι Μαραμουρὲς. Κάτ. 1.958, ἅπαντες Οὗγγροι. Ἔχει ἁλατωρυχεῖα (1926: 9.862 τόννοι) καὶ παρ' αὐτὴν κεῖται ἡ θειοῦχος θερμοπηγὴ *Μπρέμπου* (Brebu, Breeb). -Π. Ν. Π.

ὀκνεύω· ἰδιωματ. ὑπὸ τὸν τύπον *κνεύομαι*· εἶμαι ὀκνός, βαρύνομαι: «εἶναι τεμπέλης, κνεύεται ἀκόμα καὶ νὰ φάῃ».

ὀκνηρία (ἡ)· νωθρότης, ἀποφυγὴ ἐργασίας, κοιν. *τεμπελιά*.

ὀκνηρία (Ocneria) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κεντροφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *βομβυκιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετοῦ μεγέθους ψυχάς, ὧν αἱ θήλειαι εἶναι μεγαλύτεραι τῶν ἀρρένων, φθάνουσαι εἰς μῆκος 7 περίπου ἑκατοστομέτρων. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, ἀπαντῶντα ἐν Εὐρώπῃ καὶ ὧν ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ *ὀκνηρία ἡ ἀνόμοιος* (Ocneria dispar). Τὸ ἔντομον τοῦτο ἀπαντᾷ εἰς ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν Εὐρώπην καὶ ἀναφαίνεται κατὰ τὸν Αὔγουστον ἐπὶ τῶν διαφόρων ὀπωροφόρων δένδρων. Ἡ θήλεια ἐναποθέτει τὰ ᾠά της ἐπὶ τῶν μασχαλῶν τῶν κλάδων. Ἡ ὑπομελανὴ κάμπη της, ἥτις φέρει ἓξ ζεύγη κυανῶν σωματικῶν προσαρτηματικῶν ὀργάνων καὶ πέντε ζεύγη ἐρυθρῶν, πάντα κεκαλυμμένα ὑπὸ βραχειῶν σκληρῶν τριχῶν, κατατρώγει τὰ φύλλα τῶν ὀπωροφόρων δένδρων τῶν κήπων καὶ τῶν δενδροστοιχιῶν καὶ ἐπιφέρει μεγίστας καταστροφάς. Ἐκ τῶν ἐπανειλημμένων πειραμάτων πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἐπιβλαβεστάτης ταύτης κάμπης μεγαλυτέρας ἐπιτυχίας ἐπήνεγκεν ὁ διὰ πετρελαίου ψεκασμὸς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐμφανίσεως τῶν ἐντόμων ἐπὶ τῶν μασχαλῶν τῶν κλάδων ἢ καὶ ἀμέσως μετὰ τὴν ἐναπόθεσιν τῶν ᾠῶν των ἐπ' αὐτῶν. Δ. Ν. Π.

ὀκνηρός, —*ά*, —*όν*· ὁ ἀποφεύγων τὴν ἐργασίαν, νωθρός, κοιν. *τεμπέλης, ἀκαμάτης*.

ὀκνὸν (τὸ) *[Ναυτ.]*. Ὅρος πρὸς χαρακτηρισμὸν ἱστιοφόρου πλοίου, ὅλως ἄσχετος πρὸς τὴν ταχύτητα αὐτοῦ, σημαῖνον ὅτι τὸ πλοῖον στερεῖται τάσεως πρὸς τὸ *προσάγεσθαι*, ἔχει δὲ διαρκῆ τοιαύτην πρὸς τὸ *ἐπιδίδειν*. Συνήθως τὰ ἱστιοφόρα καθίστανται *ὀκνά*, ὅταν τὸ κέντρον τοῦ βάρους των εὑρίσκεται πολὺ πρὸ πρύμναν, ὁπότε τὸ ἄτοπον θεραπεύεται μεταφερομένου μέρους τοῦ φορτίου ἢ τοῦ ἕρματος πρὸς πρῷραν. Συνήθως ὅμως τὸ ὀκνὸν τοῦ πλοίου ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι τὸ κέντρον τῆς ἱστιοφορίας εἶναι πρῴραθεν τῆς πρεπούσης θέσεως, τοῦθ' ὅπερ, ἀποτελοῦν μειονέκτημα, ἀναγκάζει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸν πηδαλιοῦχον νὰ κρατῇ, πρὸς τήρησιν τῆς πλεύσεως ἐν πλαγιοδρομίᾳ, τὸ πηδάλιον οὐχὶ μέσον ἀλλὰ πρὸς τὴν προσήνεμον πλευράν, ἐπὶ βλάβῃ τῆς ταχύτητος τοῦ σκάφους καὶ κοπώσει τῶν *θαιρῶν* καὶ τῶν *γομφώσεων* τοῦ πηδαλίου. Ἀντίθετον: *ὁρμητικόν*. Σ. Ε. Λ.

Ὄκνος *[Μυθολ.]*. —1) Υἱὸς τοῦ Τιβέρου καὶ τῆς Μαντοῦς, θυγατρὸς τοῦ μάντεως Τειρεσίου ἢ μάντιδός τινος, θυγατρὸς τοῦ Ἡρακλέους. Κατὰ τὸν Βιργίλιον ἦτο ὁ κτίστης τῆς ἰταλικῆς πόλεως *Μαντούης* καὶ ἀδελφὸς τοῦ Αὐλήτου, τοῦ κτίστου τῆς Περουγίας.

—2) Συμβολικὸν πρόσωπον τῆς ὀκνηρίας ἢ μᾶλλον τῆς ματαιοπονίας. Εἶχε δηλαδὴ καταδικασθῆ καὶ οὗτος εἰς παρεμφερῆ πρὸς τὰς Δαναΐδας τιμωρίαν. Ἔπλεκεν ἐκ χόρτου ἀδιακόπως σχοινίον, τὸ ὁποῖον δὲν ἐτελείωνε ποτέ, διότι τὸ πλεκόμενον μέρος αὐτοῦ κατέτρωγεν ὄπισθεν αὐτοῦ ἱστάμενος ὄνος, χωρὶς ὁ Ὄκνος ν' ἀντιλαμβάνεται τοῦτο. Ἡ συμβολικὴ αὕτη ἔννοια ὑπῆρξε θέμα τῆς τε γλυπτικῆς καὶ ζωγραφικῆς κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Ἐφημίζοντο δὲ ὡς καλύτεραι συμβολικαὶ παραστάσεις τοῦ Ὄκνου ἡ ἐν τῇ Λέσχῃ τῶν Κνιδίων ἐν Δελφοῖς τοῦ Πολυγνώτου ἐν τῇ τοιχογραφίᾳ τῆς Νεκυίας καὶ ἡ τοῦ μαθητοῦ τοῦ Πανσίου Νικοφάνους, πρὸς τὴν ὁποίαν ὁμοία εἶναι ἡ ἔν τινι ἀναγλύφῳ τοῦ Βατικανοῦ διασωθεῖσα παράστασις τοῦ Ὄκνου ὡς ἀνδρὸς καθεστηκυίας ἡλικίας, καθημένου ἐπὶ βράχου ἐν τῷ Ἅδη καὶ πλέκοντος ἀδιακόπως σχοινίον, τὸ ὁποῖον κατατρώγει ὁ ὄπισθέν του ἱστάμενος ὄνος. ΚΑΨ.

ὀκνός, —*ή*, —*όν*· ὀκνηρός, νωθρός· || ἰδίᾳ ὁ βραδὺς εἰς τὴν ἐργασίαν του, ἀργοκίνητος: «καλὸς τεχνίτης, ἀλλὰ ὀκνός».

Ὀκομπάνγκο *[Γεωγρ.]*· βλ. *Ὀκαβάνγκο*.

Ὀκόννελ (O'Connell), ***Δανιήλ***. Ἰρλανδὸς πολιτικὸς (1775—1847). Καταγόμενος ἐξ οἰκογενείας καθολικῶν, ἥτις εἶχεν ὑποστῇ πολλὰς καταδιώξεις ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ εἶχεν ἀναγκασθῆ νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐσπούδασε κατόπιν πολλῶν δυσχερειῶν εἰς διάφορα κολλέγια ἰησουϊτῶν. Κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἀσπασθῆ τὸ ἱερατικὸν σχῆμα καὶ ἐγένετο ἀββᾶς. Βραδύτερον ὅμως ἐπεδόθη εἰς νομικὰς σπουδὰς καὶ ἐγένετο τῷ 1797 δικηγόρος ἐν Δουβλίνῳ, ὅπου διεκρίθη διὰ τὴν εὐγλωττίαν του. Ἀποκτήσας ἐν τῷ μεταξὺ μεγάλην δημοτικότητα, ἀνεμείχθη εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς χειραφετήσεως τῶν Ἰρλανδῶν καθολικῶν.

Δανιὴλ Ὀκόννελ.

Τῷ 1823 ἵδρυσε τὴν «Μεγάλην Καθολικὴν Ἑταιρείαν», ἥτις ἐντὸς μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος ἀπέκτησεν 7.000.000 μέλη. Τῷ 1828 ἐξελέγη βουλευτὴς ἐν τῇ Κάτω ἀγγλικῇ βουλῇ, ὅπου διεκρίθη διὰ τοὺς ἀγῶνάς του ὑπὲρ τῶν ἰδεῶν του, ἀποκληθεὶς ὑπὸ τῶν ὁμοδόξων του «ὁ Ἐλευθερωτής». Συγχρόνως εἰργάσθη καὶ διὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ νόμου τοῦ ρυθμίζοντος τὴν νομοθετικὴν ἑνότητα τῆς Ἰρλανδίας μετὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ ἵδρυσε τὴν «Ἑταιρείαν τῆς ἀνακλήσεως» («Repeal association»). Ἀπὸ τοῦ 1832 ἐξελέγετο βουλευτὴς Δουβλίνου καὶ ἐκ τῶν 100 Ἰρλανδῶν βουλευτῶν ὑπὲρ τοὺς ἡμίσεις ἠσπάζοντο τὰς ἰδέας του. Χάρις εἰς τὴν κοινοβουλευτικὴν ταύτην δύναμίν του καὶ εἰς τὴν ὑποστήριξιν, τὴν ὁποίαν παρεῖχεν ἀπὸ τοῦ 1835 μέχρι τοῦ 1841 εἰς τὴν κυβέρνησιν Μέλμπουρν, ἐπέτυχε πλείστας παραχωρήσεις ὑπὲρ τῶν Ἰρλανδῶν καθολικῶν. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν Οὐΐγων, τὸν Αὔγουστον τοῦ 1841, καὶ τὴν ἐπανάληψιν τῶν καταδιώξεων κατὰ τῶν Ἰρλανδῶν καθολικῶν, διωργάνωσε τεραστίας ἐπαναστατικὰς διαδηλώσεις καθ' ἅπασαν τὴν Ἰρλανδίαν, συνεπείᾳ τῶν ὁποίων συνήφθη καὶ κατεδικάσθη εἰς φυλάκισιν, ἀφεθεὶς κατόπιν ἐλεύθερος συνεπείᾳ ἀποφάσεως τῆς βουλῆς τῶν Λόρδων. Βραδύτερον ὑπέβαλε σχέδιον ἱδρυθείσης ὁμοσπονδίας μεταξὺ Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, ὅπερ ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς βουλῆς. Συνεπείᾳ ὅμως αὐτοῦ ἀπεξενώθη τῶν συμπαθειῶν τῶν Ἰρλανδῶν τῶν ἄκρων, τῶν ἐπικληθέντων Νεοϊρλανδῶν, καὶ ἔχασε μέγα μέρος τῆς δημοτικότητός του. Τῷ 1840 εἶχεν ἐκλεγῇ καὶ δήμαρχος τοῦ Δουβλίνου. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Ἱστορικὰ σημειώματα περὶ Ἰρλανδίας, Ἰρλανδῶν, ἰθαγενῶν καὶ Σαξώνων» (1843). Οἱ πολιτικοί του λόγοι, θεωρούμενοι κλασσικὰ ὑποδείγματα εὐγλωττίας, ἐδημοσιεύθησαν τῷ 1846 ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ βίος καὶ οἱ λόγοι τοῦ Δανιὴλ Ὀκόννελ» (1846). Τῷ 1888 ἐδημοσιεύθη «Ἡ πολιτικὴ καὶ ἰδιωτικὴ ἀλληλογραφία τοῦ Δανιὴλ Ὀκόννελ». Μ. Δ. Β.

Ὀ'Κόννορ (O'Connor), ***Ἐδουάρδος***. Ἰρλανδὸς ἐργατικὸς ἀρχηγὸς (1794—1855), υἱὸς τοῦ Ἰρλανδοῦ ἐθνικιστοῦ πολιτικοῦ Ρογήρου Ὀ'Κόννορ. Τῷ 1832 ἐξελέγη βουλευτὴς ὡς ὀπαδὸς τοῦ Ὀκόννελ καὶ ἔδρασε μετ' αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ χωρισμοῦ τῆς Ἰρλανδίας ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1836 προσεχώρησεν εἰς τοὺς ἐργατικοὺς τῆς Ἀγγλίας. Ἤρχισε τότε διατρέχων τὴν χώραν, δίδων διαλέξεις καὶ διοργανῶν συνελεύσεις. Τῷ 1837 ἐξέδωκε τὸν «Βόρειον Ἀστέρα», ἐν ᾧ ἐκήρυσσε τὰς ριζοσπαστικὰς ἀρχάς του. Τῷ 1838 ἵδρυσε τὸ λεγόμενον κόμμα τῶν «Χαρτιστῶν». Ἐγένετο πρόεδρος τοῦ κόμματος τούτου καὶ ἀρχηγὸς τῆς «Μεγάλης Βορείας Ἑνώσεως», ἥτις ἀπέβη τὸ κέντρον τῆς ὀργανώσεως τῶν ἐργατῶν τῆς Βορείου Ἀγγλίας. Ὁ Ὀ'Κόννορ ἐκήρυττε τὸ δικαίωμα τῆς ἀντιστάσεως καὶ κατ' αὐτῆς τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Μετὰ τὴν ἐργατικὴν στάσιν τοῦ 1839 κατεδικάσθη εἰς φυλάκισιν 18 μηνῶν. Τῷ 1841 ἐτόνωσε τὴν ἐργατικὴν κίνησιν διὰ τῆς ἱδρύσεως τοῦ «Ἐθνικοῦ Χαρτιστικοῦ Συλλόγου», δι' οὗ ἐπεβλήθη ἐπὶ τῶν ἐργατικῶν καὶ ἀπέκλεισεν ἐξ αὐτῶν τοὺς ὑποστηρίξαντας συμβιβασμὸν μετὰ τῆς μεσαίας τάξεως. Ἄφησε νὰ κηρυχθῇ ἡ γενικὴ ἀπεργία τοῦ 1842, ἀλλὰ κατόπιν, καταληφθεὶς ὑπὸ φόβου, κατεδίκασεν αὐτήν. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν δὲ τῆς ἱδρύσεως ἐργατικῶν συνοικισμῶν καὶ τῆς ἐπαναστατικῆς ἐργατικῆς κινήσεως τοῦ 1848 ὑπέστη διανοητικὸν κλονισμόν. Ἀπέθανε παράφρων, τὴν δὲ κηδείαν του παρηκολούθησαν 50.000 ἄνθρωποι. Γ. Ι. Β.

— **Ὀ'Κόννορ** (O'Connor), ***Θωμᾶς-Πάουερ***. Ἰρλανδὸς δημοσιογράφος καὶ πολιτικὸς (1848—1929). Ἐδημοσιογράφησεν ἐν Δουβλίνῳ καὶ ἀναμειχθεὶς εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξελέγη ἐπανειλημμένως βουλευτής. Ἵδρυσε τὰ περιοδικά: «Ἀστήρ», «Ἥλιος», «Ἑβδομαδιαῖος ἥλιος», «Περιοδικὸν τοῦ Π. Θ.» (ἀρχικῶν γραμμάτων τοῦ ὀνόματός του). Ὑπῆρξε θερμὸς συνήγορος τῶν ἑλληνικῶν δικαίων, πολλάκις δ' ἐπέκρινε τὴν πολιτικὴν τῆς χώρας του ἐν τῷ κυπριακῷ ζητήματι. Γ. Ι. Β.

Ὄκου (Oku), ***Ὑασουκάτα***. Ἰάπων στρατηγὸς (1846—1930). Τῷ 1874 διεκρίθη κατὰ τὴν καταστολὴν τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τοῦ διαμερίσματος Σάγκα. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς νήσου Φορμόζης πρὸς τιμωρίαν τῶν πειρατῶν, οἵτινες ὁρμώμενοι ἐκ ταύτης ἐδῄουν τὰ ἰαπωνικὰ παράλια. Τῷ 1877, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Σατσούμα, διέσπασε τὰς γραμμὰς τῶν πολιορκούντων τὴν Κουμαμότο καὶ ἐπέτρεψεν οὕτω τὴν παροχὴν ἐνισχύσεων εἰς τοὺς πολιορκουμένους. Προαχθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ εἰς ὑποστράτηγον, ἀπεστάλη τῷ 1894 εἰς Εὐρώπην ἐπὶ διπλωματικῇ ἀποστολῇ, μετὰ δὲ τὴν ἐπιστροφήν του προήχθη εἰς στρατηγὸν καὶ τῷ 1895 ἔλαβε μέρος εἰς τὸν πόλεμον τῆς Κίνας ὡς διοικητὴς μεραρχίας, διακριθεὶς μεγάλως καὶ τιμηθεὶς ἕνεκα τούτου διὰ τοῦ τίτλου τοῦ βαρώνου καὶ τοῦ διοικητοῦ τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς. Τῷ 1903 διωρίσθη μέλος τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου τοῦ πολέμου τοῦ 1904—1905, ἔλαβε μέρος ὡς διοικητὴς τῆς δευτέρας στρατιᾶς, ἀποβιβασθεὶς εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Λιάου-Τοὺνγκ, καὶ προήλασεν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, καταγαγὼν σειρὰν ὅλην νικῶν. Ἔλαβεν ἐπίσης σημαντικὸν μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Λάου Γιὰνγκ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχιστρατήγου Ὀγιάμα καὶ συνέβαλεν ὡσαύτως εἰς τὴν νίκην τοῦ Μοῦκδεν, ἥτις ἔκρινε τὴν τύχην τοῦ πολέμου. Ἀπὸ τοῦ 1906 μέχρι τοῦ 1912 διετέλεσεν ἀρχηγὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου, τῷ δὲ 1911 προήχθη εἰς στρατάρχην. Ἀπὸ τοῦ 1914—1916 διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. Τῷ 1907 εἶχεν ὀνομασθῆ κόμις. Ν. Θ. Κ.

Ὀκούμα (Okuma), ***Οὐγιχίρο***. Ἰάπων γλύπτης, γεννηθεὶς τῷ 1856. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ καλλιτεχνικῷ τμήματι τοῦ πολυτεχνείου τοῦ Τόκιο καὶ κατόπιν ἐτελειοποιήθη ἐν Ἰταλίᾳ ἀπὸ τοῦ 1895 μέχρι τοῦ 1899. Ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς ἐκθέσεις ἐν Ἰαπωνίᾳ καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, τυχὼν πολλῶν χρυσῶν μεταλλίων. Μεταξὺ τῶν ἔργων του εἶναι τὸ χαλκοῦν ἄγαλμα τοῦ Ὀμούρα ἐν τῷ πάρκῳ Κούνταν, τὰ ἀγάλματα τῶν πριγκίπων Κιτασιρακάβα, Ἀρισουγκάβα, Ἴτο καὶ Γιαμαγάτα, τοῦ μαρκησίου Ἰνονύε κ. ἄ. Μ. Δ. Β.

— **Ὀκούμα**, *μαρκήσιος* ***Σιγκενομπού***. Ἰάπων πολιτικὸς καὶ λόγιος (1838—1922). Διωρίσθη ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῷ 1869, ἀνέλαβε τὰ ἡνωμένα τότε ὑπουργεῖα τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ Οἰκονομικῶν, τῷ 1870 ἐγένετο σύμβουλος τοῦ κράτους καὶ μετ' ὀλίγον ἀρχηγὸς τῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις ἀντεπροσώπευσε τὴν Ἰαπωνίαν κατὰ τὴν ἔκθεσιν τῆς Βιέννης. Τῷ 1872 ἦτο ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, ἀπὸ δὲ τοῦ 1896—1897 μέλος τῆς κυβερνήσεως Ματσουκάτα. Συνεπείᾳ ἀποπείρας δολοφονίας του, καθ' ἣν ἐτραυματίσθη, ἔχασε τὸν ἕνα πόδα του. Τῷ 1898 ἐγένετο πρωθυπουργὸς καὶ

Digitized by Google

ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, ἀποσυρθεὶς μετά τινας μῆνας τῆς πολιτικῆς. Τῷ 1914 ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πολιτικὴν ζωήν, γενόμενος πρωθυπουργός, ἀποσυρθεὶς ὁριστικῶς πλέον τῷ 1916. Ὁ Ὀκούμα ἵδρυσε δι' ἰδίων χρημάτων ἰδιωτικὸν πανεπιστήμιον ἐν Τόκιο. Γ. Ι. Β.

Ὀκουμπάνγκο *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἀφρικῆς (βλ. *Ὀκαβάνγκο*).

Ὄκουμπο Τοσιμίτσου. Ἰάπων πολιτικὸς (1830—1878). Ἦτο εἷς τῶν πέντε εὐγενῶν, οἱ ὁποῖοι διηύθυνον τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1868 κατὰ τοῦ σογκουνάτου. Ἐγένετο ὑπουργὸς καὶ κατὰ τὰς ταραχὰς τοῦ Σατσούμα ὑπῆρξεν ὁ κυριώτερος ἀντίπαλος τοῦ Σαϊγκὸ Τακαμόρι. Διὰ τῆς καταστολῆς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Σατσούμα ἐξήγειρε τὸν φανατισμὸν ἓξ ὀπαδῶν τοῦ Σαϊγκό, ὑπὸ τῶν ὁποίων καὶ ἐδολοφονήθη. Γ. Ι. Β.

Ὄκρα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Φόκρα*.

ὀκρίβας (ὁ). Τὸ ξύλινον βῆμα τῶν ὑποκριτῶν ἐν τῷ παλαιοτάτῳ ἑλληνικῷ θεάτρῳ, τὸ ἄλλως *βῆμα* καὶ *λογεῖον* (pulpitum), σχήματος ἀναλόγου πρὸς τὴν εἶτα θυμέλην· || ξύλινον τρισκελὲς ὑπόβαθρον τῶν ζωγράφων καὶ γλυπτῶν διὰ τὴν στήριξιν τοῦ πίνακος ἢ τοῦ ἀναγλύφου κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν (ὁ ὅρος καὶ παρ' ἀρχαίοις), ὁ *καβάλλος* ἢ *καβαλλέτο*· || τὸ ἑδώλιον, τὸ κάθισμα τοῦ ἡνιόχου ἐν τοῖς ἅρμασιν, ἔτι δὲ εἶδος ὄνου ἢ ἀγρίου κριοῦ· || ξύλινος τρίπους ὑποστηρίξεως τοῦ ὅπλου κατὰ τὴν σκόπευσιν (βλ. κατωτ.)· || κατὰ τὸν μεσαίωνα βασανιστικὸς τρίπους (chevalet), ἐφ' οὗ ξυλίνη πυραμίς· ἐπὶ τῆς ὀξείας αὐτῆς κορυφῆς ἐκαθίζετο ὁ βασανιζόμενος, ἔχων βάρη κρεμάμενα ἀπὸ ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν.

Βασανιστικὸς ὀκρίβας τοῦ μεσαίωνος.

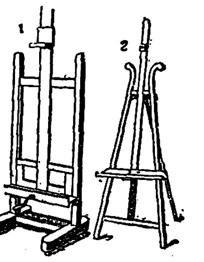

Σύγχρονοι ὀκρίβαντες ζωγράφων.
[1=Μηχανικός. 2=Μετὰ κρεμαστῆρος.]

— *[Στρατ.]* *Ὀκρίβας* καλεῖται τρίπους φέρων εἰς τὴν κορυφὴν αὐτοῦ ἡμικυλινδρικὴν θήκην διὰ τὴν ἐν αὐτῇ τοποθέτησιν τοῦ τυφεκίου καὶ χρησιμεύων δι' ἄσκησιν εἰς τὴν σκόπευσιν τοῦ τυφεκίου. Ἐὰν ὁ ὀκρίβας πρόκειται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν βολῆς, τότε φέρει ὑπὸ τὴν ἡμικυλινδρικὴν θήκην μικρὸν χαλινωτήριον ἐλατηριωτὸν διὰ τὴν ἀπορρόφησιν τῆς ὀπισθοχωρήσεως, καὶ συνεπῶς τὴν ἀποφυγὴν τοῦ λακτίσματος. Ν. Θ. Κ.

Ὀκρίβας ἀρχαίου ζωγράφου.
[Κατὰ παράστασιν ἀρχαίου ἐπιτυμβίου ἀναγλύφου, εὑρεθέντος παρὰ τὴν Ρώμην.]

Ὄκριον ἄκρον *[Ἀρχ. Γεωγραφ.]*. Ἡ κατὰ Μαρκιανὸν τὸν Ἡρακλεώτην (Περίπλ. Ἔξ. Θαλ. Β, 45) ὀνομασία τοῦ *Δαμνονίου ἄκρου*, τοῦ συγχρόνου ἀκρωτηρίου Cape Lizard τῆς Ἰρλανδικῆς θαλάσσης. Σ. Ε. Λ.

Ὄκς (Ochs), ***Ἀδόλφος.*** Ἀμερικανὸς δημοσιογράφος (βλ. λ. *Ὄξ* Ἀδόλφος).

ὀκτα—· πρῶτον συνθετικὸν τοῦ ἀριθμητικοῦ *ὀκτώ*: *ὀκτάγλωσσος*, *ὀκταδάκτυλος*, *ὀκτάδιπλος* (ὀκτὼ φορὲς διπλωμένος), *ὀκτάμηνος*, *ὀκτάστηλος*, *ὀκτάστιχος* κλπ.

Ὀκταβία ***γενεὰ*** (Octavia gens). Ρωμαϊκὴ οἰκογένεια πληβείας προελεύσεως, καταγομένη ἐκ τῆς οὐολσκικῆς πόλεως Βελίτραι καὶ ἱστορικῶς γνωστὴ ἀπὸ τοῦ *Γναίου Ὀκταβίου Ρούφου*, ταμίου κατὰ τὸ 230 π. Χ. Βραδύτερον ἐδημιούργησαν περὶ αὐτῆς γενεαλογικὸν θρῦλον, καθ' ὃν ἀνεγνωρίσθη ρωμαϊκὴ ὑπὸ Ταρκυνίου τοῦ πρεσβυτέρου καὶ ἐτάχθη μεταξὺ τῶν πατρικίων ὑπὸ τοῦ Σερβίου Τυλλίου. Ὁ ταμίας Γναῖος Ὀκτάβιος ἔσχε δύο υἱούς, τὸν *Γναῖον* καὶ τὸν *Γάϊον*, ἐξ ὧν ἐδημιουργήθησαν δύο κλάδοι.

Ὁ *Γναῖος*, στρατηγὸς τῷ 205, ἐστράτευσεν εἰς Σαρδηνίαν, ἀναδιωργάνωσε τὸν στρατὸν τῆς Ἀφρικῆς (203), ἐπολέμησεν ἐν Ζάμᾳ καὶ ἀπεστάλη εἰς Ἀφρικὴν (200) καὶ Ἑλλάδα (192). Ὁ υἱός του *Γναῖος* ὑπῆρξε στρατηγὸς τῷ 168, διηύθυνε τὸν στόλον, ὅστις ἠχμαλώτισε τὸν Περσέα ἐν Σαμοθρᾴκῃ, ἤγαγε ναυτικὸν θρίαμβον καὶ προσεκόμισε μεγάλα πλούτη εἰς τὴν Ρώμην. Παρὰ τὸν Φλαμινιανὸν ἱππόδρομον ἔκτισεν ὡραίαν στοὰν μὲ διπλῆν σειρὰν κορινθιακῶν κιόνων, τῷ δὲ 165 ἐξελέγη ὕπατος. Ἐδολοφονήθη ἐν Λαοδικείᾳ ὡς ἀπεσταλμένος τῆς Ρώμης εἰς Συρίαν. Ὁ υἱός του *Γναῖος* ὑπῆρξεν ὕπατος τῷ 128. Ἀγνοεῖται ὁ βαθμὸς συγγενείας του πρὸς τὸν σύγχρονόν του δήμαρχον *Μᾶρκον Ὀκτάβιον*, τὸν ὁποῖον ὁ Τιβέριος Γράκχος ἠνάγκασε νὰ παραιτηθῇ τῷ 133, διὰ ν' ἀπαλλαγῇ τῆς ἀρνησικυρίας του (veto) κατὰ τοῦ ἀγροτικοῦ νόμου. *Γναῖος* υἱὸς τοῦ Γναίου, ὕπατος τῷ 87 τοῦ ὀλιγαρχικοῦ κόμματος, ἐλθὼν εἰς σύγκρουσιν μὲ τὸν συνάρχοντά του Κίνναν τοῦ κόμματος τοῦ Μαρίου καὶ ἐκδιώξας αὐτὸν ἐκ Ρώμης. Ὅταν ὁ Μάριος καὶ ὁ Κίννας ἀνακατέλαβον τὴν Ρώμην, ἐφονεύθη ἐπὶ τοῦ ἀγορανομικοῦ δίφρου του. Υἱός του ὑπῆρξεν ὁ *Λούκιος*, ὕπατος τῷ 75 καὶ ἀνθύπατος τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐν Κιλικίᾳ, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Ἀδελφὸς τοῦ Γναίου, ὑπάτου κατὰ τὸ 87, ὑπῆρξεν ὁ *Μᾶρκος*, προστάτης τῶν πληβείων, πατὴρ τοῦ Γναίου, ὑπάτου τῷ 76. Ὁ υἱὸς τούτου *Μᾶρκος*, ἐπιδίφριος ἀγορανόμος τῷ 50, φίλος τοῦ Κικέρωνος, ἠγωνίσθη ὑπὲρ τοῦ Πομπηΐου, διηύθυνε στόλον ἰσχυρὸν ἐν τῇ Ἀδριατικῇ, ἐπολέμησεν ἐν Ἰλλυρίᾳ παρὰ τὰ Φάρσαλα, διεπεραιώθη εἰς τὴν Ἀφρικήν, ὅπου διεξεδίκησε τὴν ἀρχηγίαν πρὸς τὸν Κάτωνα παρὰ τὴν Θάψον καὶ μετέσχε τῆς ναυμαχίας τοῦ Ἀκτίου ὡς ἀρχηγὸς τοῦ κέντρου τοῦ στόλου τοῦ Ἀντωνίου.

Ὁ δεύτερος κλάδος τῆς Ὀκταβίας γενεᾶς, καταγόμενος ἐκ τοῦ *Γαΐου*, ἀπετελεῖτο ἐκ μελῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν τάξιν τῶν ἱππέων. Μετὰ τὸν πρῶτον Γάϊον ἔρχεται ὁ υἱός του, ὁ δεύτερος *Γάϊος*, χιλίαρχος. Ὁ τρίτος *Γάϊος*, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ἔζησεν ἐν τῇ γενετείρᾳ του (Βελίτραις), ὅπου ἐπλούτησε διὰ τῆς τοκογλυφίας. Ὁ υἱός του, τέταρτος *Γάϊος*, πατὴρ τοῦ Αὐγούστου, ὑπῆρξε χιλίαρχος, ταμίας, ἀγορανόμος τῶν πληβείων, δικαστὴς καὶ στρατηγὸς (61). Ὁ πλοῦτός του τὸν διηυκόλυνε μεγάλως διὰ τὴν κατάκτησιν τῶν ἀξιωμάτων, καθὼς καὶ ὁ γάμος του μετὰ τῆς Ἀτίας, θυγατρὸς τῆς Ἰουλίας, ἀδελφῆς τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος. Ἐχρημάτισε κυβερνήτης τῆς Μακεδονίας μὲ βαθμὸν ἀνθυπάτου, ἐνίκησε τοὺς Θρᾷκας, ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ (imperator) ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν του καὶ ἀπέθανε τῷ 58. Ἐκ τῆς πρώτης συζύγου του Ἀγχαρίας ἀπέκτησε μίαν κόρην· ἐκ τῆς δευτέρας του, Ἀτίας, μίαν κόρην καὶ ἕνα υἱόν. Ὁ υἱὸς οὗτος, δι' υἱοθεσίας εἰσήχθη εἰς τὴν Ἰουλίαν γενεὰν καὶ κληρονομῶν τὸν θεῖόν του Ἰούλιον Καίσαρα ἐγένετο αὐτοκράτωρ (βλ. *Αὔγουστος*).

Ἡ δευτέρα κόρη, *Ὀκταβία* (ἀποθανοῦσα τῷ 11 π. Χ.), συνεζεύχθη πρὸ τοῦ 54 τὸν Γάϊον Μάρκελλον (ὕπατον τῷ 50)· ὁ θεῖός της Ἰούλιος Καῖσαρ ἐπεδίωξε νὰ τὴν διαζεύξῃ, διὰ νὰ τὴν καταστήσῃ σύζυγον τοῦ Πομπηΐου, ἀλλ' αὕτη δὲν τὸ ἐδέχθη. Ἔχασε τῷ 41 π. Χ. τὸν σύζυγόν της, καὶ ὁ ἀδελφός της Ὀκτάβιος (Ὀκταβιανός), ὅστις εἶχε συμφιλιωθῆ μετὰ τοῦ Ἀντωνίου, τὴν συνέζευξε μετ' αὐτοῦ. Ἡ Ὀκταβία ἦτο τελεία γυνή, ἧς ἐπῄνουν τὴν ὡραιότητα καὶ τὴν ἀρετήν. Ὁ Ἀντώνιος ὅμως τὴν ἐγκατέλιπε διὰ νὰ πέσῃ εἰς τὰ δίκτυα τῆς Κλεοπάτρας καὶ μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι μετέβαινε νὰ πολεμήσῃ ἐναντίον τῶν Πάρθων τὴν ἀπέστειλεν εἰς τὸν ἀδελφόν της (36). Ἡ Ὀκταβία ἐπεχείρησε νὰ ἐπανασυνδεθῇ μετ' αὐτοῦ καὶ ἀνέθρεψε στοργικῶς τὸν ἐκ τῆς Φουλβίας, τῆς πρώτης συζύγου τοῦ Ἀντωνίου, υἱόν, ἠναγκάσθη δὲ νὰ τὸν διαζευχθῇ μόνον ὅταν ἐξερράγη ὁ μεταξὺ τοῦ Ὀκταβίου, τοῦ ἀδελφοῦ της, καὶ τοῦ Ἀντωνίου, τοῦ συζύγου της, πόλεμος (32). Βραδύτερον ἐφρόντισε διὰ τὴν τύχην τῶν τέκνων τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῆς Κλεοπάτρας. Ἡ κηδεία της ἐγένετο δημοσίᾳ δαπάνῃ. Ἔσχε πέντε τέκνα: *Μᾶρκον Μάρκελλον*, διάδοχον τοῦ Αὐγούστου, ἀποθανόντος τῷ 23 π. Χ. *Μαρκέλλαν* τὴν πρεσβυτέραν, συζευχθεῖσαν τὸν Ἀγρίππαν, κατόπιν τὸν Ἴουλον Ἀντώνιον, ὅστις κατεδικάσθη εἰς θάνατον ἐπὶ μοιχείᾳ μετὰ τῆς Ἰουλίας, θυγατρὸς τοῦ Αὐγούστου, καὶ τέλος τὸν Σέξτον Ἀπουλήϊον, ὕπατον τῷ 14 μ. Χ. Ἑτέραν *Μαρκέλλαν*, *Ἀντωνίαν* τὴν πρεσβυτέραν, σύζυγον τοῦ Λ. Δομιτίου Αἰνοβάρβου, ἐξ οὗ ἀπέκτησε τρία τέκνα: Γναῖον Δομίτιον, σύζυγον τῆς Ἀγριππίνης καὶ πατέρα τοῦ Νέρωνος· Δομιτίαν, σύζυγον τοῦ Κρίσπου Πασσιηνοῦ, καὶ Δομιτίαν Λεπίδαν, σύζυγον τοῦ Μ. Βαλερίου Μεσσάλα καὶ μητέρα τῆς Μεσσαλίνας. *Ἀντωνίαν* τὴν νεωτέραν, σύζυγον τοῦ Δρούσου, ἀδελφοῦ τοῦ Τιβερίου, ἐξ οὗ ἀπέκτησε τρία τέκνα: τὸν Γερμανικόν, συζευχθέντα τὴν Ἀγριππίναν (θυγατέρα τῆς Ἰουλίας, θυγατρὸς τοῦ Αὐγούστου), πατέρα τοῦ Καλιγούλα ἐκ τῆς δευτέρας Ἀγριππίνης κλπ., τὴν Λιβίαν, σύζυγον τοῦ Γαΐου Καίσαρος καὶ κατόπιν τοῦ Δρούσου υἱοῦ τοῦ Τιβερίου, καὶ τὸν αὐτοκράτορα Κλαύδιον. Οὗτος, ἐκ τῆς τρίτης συζύγου του Μεσσαλίνας, ἀπέκτησεν, ἐκτὸς τοῦ Βρεττανικοῦ, μίαν κόρην, τὴν δευτέραν Ὀκταβίαν.

Ἡ δευτέρα *Ὀκταβία*, γεννηθεῖσα τῷ 42 καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 62 μ. Χ., ἐμνηστεύθη τῷ 48 τὸν Σιλανόν· ἀλλ' ἡ Ἀγριππῖνα ὑπεχρέωσε τοῦτον ν' αὐτοκτονήσῃ καὶ συνέζευξε τὴν Ὀκταβίαν μὲ τὸν υἱόν της, τὸν κατόπιν αὐτοκράτορα Νέρωνα (49). Οὗτος οὐδέποτε τὴν ἠγάπησε, τὴν διεζεύχθη δὲ τῷ 62 μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι ἦτο στεῖρα, διὰ νὰ συζευχθῇ τὴν Ποππαίαν. Ἐξορισθεῖσα εἰς Καμπανίαν, ἐπανήχθη εἰς Ρώμην χάρις εἰς τὰ δυσμενῆ σχόλια τοῦ λαοῦ. Τότε ἐσκευωρήθη ἐναντίον της κατηγορία ἐπὶ μοιχείᾳ καὶ μετὰ μίαν εἰκονικὴν δίκην ἐξωρίσθη εἰς τὴν νῆσον Πανδαταρίαν, ὅπου καὶ ἐθανατώθη. Εἶναι ἡρωῒς τραγῳδίας ἀποδιδομένης εἰς τὸν Σενέκαν, ἀλλὰ γραφείσης πιθανῶς ὑπὸ τοῦ Κουριατίου Ματέρνου. —Ω.

Ὀκταβιανός, ἢ ***Ὀκτάβιος Γάϊος*** (Octavianus). Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ, ὁ μετέπειτα *Αὔγουστος* (βλ. λ.) ἐπικληθείς.

ὀκταγωνικός,*—ή, —όν*· ὁ ἔχων σχῆμα ὀκταγώνου: «ὀκταγωνικὸν οἰκοδόμημα».

ὀκτάγωνος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων ὀκτὼ γωνίας· || ***ὀκτάγωνον***(τό)· γεωμετρικὸν σχῆμα ἔχον ὀκτὼ γωνίας καὶ ὀκτὼ πλευράς.

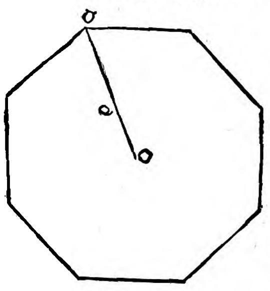

Σχ. 1.

— *[Γεωμετρ.]* Καλεῖται ἐν τῇ γεωμετρίᾳ *ὀκτάγωνον* τὸ πολύγωνον τὸ ἔχον ὀκτὼ πλευρὰς καὶ ὀκτὼ κορυφάς. Ἐν τῇ προβολικῇ ὅμως γεωμετρίᾳ γίνεται διάκρισις μεταξὺ *ὀκταπλεύρου* καὶ *ὀκτακορύφου*. Τοῦ *κυρτοῦ* κανονικοῦ ὀκταγώνου (σχ. 1) ἑκάστη τῶν γωνιῶν ἰσοῦται πρὸς 135^0, ἤτοι $1\,^1/_2$ ὀρθῆς γωνίας, ἑκάστη δὲ πλευρὰ α δίδεται ὑπὸ τοῦ τύπου

$$α = ρ\sqrt{2 - \sqrt{2}}$$

ρ οὔσης τῆς ἀκτῖνος τοῦ περιγεγραμμένου κύκλου.

Ἵνα κατασκευάσωμεν κυρτὸν κανονικὸν ὀκτάγωνον, λαμβάνομεν εἰς κύκλον τινὰ (σχ. 2). Κ δύο διαμέτρους καθέτους, τὰς ΑΒ καὶ ΓΔ. Αὗται τέμνουσι τὴν περιφέρειαν εἰς τὰ τέσσαρα σημεῖα Α, Β, Γ καὶ Δ, κατόπιν λαμβάνομεν τὰ μέσα τῶν τεσσάρων τόξων, ἤτοι τὰ σημεῖα Ε, Ζ, Η καὶ Θ. Οὕτω ἔχομεν ἐν ὅλῳ ὀκτὼ σημεῖα ἐπὶ τῆς περιφερείας, ἅτινα εἶναι κορυφαὶ κανονικοῦ κυρτοῦ ὀκταγώνου.

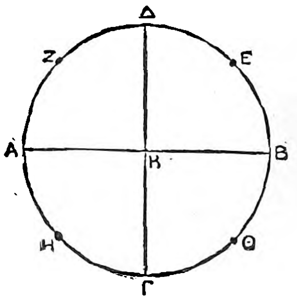

Σχ. 2.

Ἐὰν θέλωμεν τὸ κατασκευασθησόμενον ὀκτάγωνον νὰ ἔχῃ πλευρὰν ὡρισμένου μήκους, π. χ. νὰ εἶναι ἴση πρὸς τὴν δοθεῖσαν εὐθεῖαν α, τότε ἐπὶ τῆς τυχούσης γωνίας Σ (σχ. 3) λαμβάνομεν μῆκος ΣΑ′ (ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς) ἴσον πρὸς τὸ μῆκος τῆς πλευρᾶς τοῦ τυχαίως γραφέντος πολυγώνου ἐν τῷ σχ. 2, ἤτοι ἔστω ΣΑ′=ΑΖ· εἶτα λαμβάνομεν (ἐπὶ τῆς αὐτῆς πλευρᾶς τῆς γωνίας) ΣΑ″ = α καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλης πλευρᾶς τῆς γωνίας ΣΒ=ΚΔ (σχ. 2 ἡ ἀκτίς), ἑνώνομεν κατόπιν τὸ σημεῖον Α′ μὲ τὸ Β καὶ ἐκ τοῦ σημείου Α″ φέρομεν παράλληλον πρὸς τὴν Α′Β, τὴν Α″Γ. Ἐὰν γράψωμεν κύκλον μὲ ἀκτῖνα τὴν ΣΓ, τὸ ἐντὸς αὐτοῦ ἐγγεγραμμένον ὀκτάγωνον θὰ ἔχῃ πλευρὰν ἴσην τῇ α.

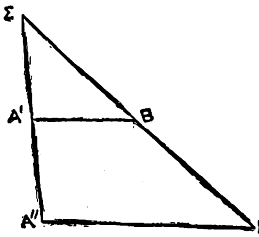

Σχ. 3.

Ἐκτὸς τοῦ κυρτοῦ κανονικοῦ ὀκταγώνου ὑπάρχει καὶ τὸ μὴ κυρτόν, τὸ λεγόμενον *ἀστεροειδές*. Σχηματίζεται δὲ τοῦτο ἂν ἑνώσωμεν ἀνὰ δύο τὰς κορυφὰς τοῦ κυρτοῦ κανονικοῦ κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον (σχ. 4). Ἑνώνομεν τὴν κορυφὴν 1 μὲ τὴν 4, τὴν 4 μὲ τὴν 7, τὴν 7 μὲ τὴν 2, τὴν 2 μὲ τὴν 5, τὴν 5 μὲ τὴν 8, τὴν 8 μὲ τὴν 3, τὴν 3 μὲ τὴν 6 καὶ τέλος τὴν 6 μὲ τὴν 1. Ἓν δὲ μόνον ἀστεροειδὲς ὀκτάγωνον ὑπάρχει, δηλαδὴ τὸ προκύπτον μόνον κατὰ τὸν ἄνω ἐκτεθέντα τρόπον συνδέσεως τῶν κορυφῶν ἀνὰ τρεῖς. Ἑκάστη γωνία τούτου ἰσοῦται πρὸς $^1/_2$ ὀρθῆς. Ἑκάστη δὲ

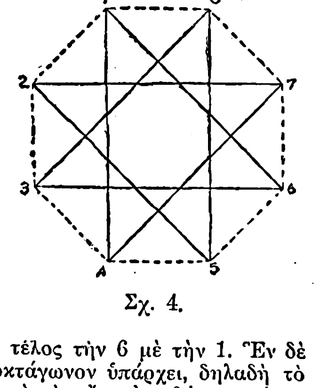

Σχ. 4.

Digitized by Google

πλευρὰ αὐτοῦ (ὡς ἡ 3,8) εὑρίσκεται κατὰ τὸν τύπον:

$$6=4\varrho\sqrt{1-\frac{1}{2}\sqrt{2}}$$

ἔνθα 6 εἶναι ἡ πλευρὰ καὶ ρ ἡ ἀκτὶς τοῦ περιγεγραμμένου κύκλου. Ν. Γ.

—**Ὀκτάγωνον κουβουκλεῖον.** Ἐκαλεῖτο οὕτω μία τῶν αἰθουσῶν τῶν ἀρχαιοτέρων βασιλικῶν παλατίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως (βλ. λ. *κουβίκουλον*). Κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς αὐτοκρατορίας κατῳκεῖτο ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων, βραδύτερον ὅμως, ὅτε ἀνηγέρθησαν νέα μεγαλοπρεπέστερα παλάτια, ἐχρησίμευεν ὡς βασιλικὸν ἱματιοφυλάκιον, ὅπου ὁ αὐτοκράτωρ κατὰ τὰς διαφόρους τελετὰς περιεβάλλετο τὴν μεγάλην αὐτοῦ στολὴν καὶ τὸ βασιλικὸν στέμμα καὶ εἶτα ἐνεφανίζετο πρὸ τῶν συνηγμένων ἀρχόντων. Ν. ΚΛΣ

ὀκταδακτυλία (ἡ) (octodactylie). Οὕτω καλεῖται ἡ ὕπαρξις ὀκτὼ δακτύλων εἴς τινα ἄτομα· ἕκαστον τῶν τεσσάρων ἄκρων φέρει ἀνὰ ὀκτὼ δακτύλους. Ἡ ὀκταδακτυλία εἶναι μορφὴ τῆς πολυδακτυλίας, ἀναγομένη εἰς τὴν τερατογονίαν. Μ.Ν.Κ.

ὀκταδεκάνιον (τὸ) *['Οργ. Χημ.]* Κεκορεσμένος ἄκυκλος ὑδρογονάνθραξ τοῦ τύπου $C_{18}H_{38}$. Διακρίνομεν πλείονα ἰσομερῆ. Τινὰ ἐξ αὐτῶν παρεσκευάσθησαν συνθετικῶς, ἓν δέ, πιθανῶς τὸ κανονικόν, ἀνευρέθη εἰς τὸ πενσυλβανικὸν πετρέλαιον καὶ εἶναι ὑγρὸν βράζον εἰς 300°. Σ. Γ.

ὀκταδεκινικὸν-(6)-ὀξὺ-(1) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *ταριρικὸν ὀξύ*.

—**ὀκταδεκινικὸν-(9)-ὀξὺ-(1)** *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *στεαρολικὸν ὀξύ*.

ὀκταεδρίτης (ὁ) (Oktaëdrit) *['Ορυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν διοξείδιον τοῦ τιτανίου TiO_2. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ τετραγωνικὸν σύστημα εἰς κρυστάλλους μικροὺς πυραμιδικούς, ἐνίοτε δὲ καὶ πρισματικούς, ἐμφανίζεται δὲ καὶ εἰς ψευδομορφώσεις κατὰ τιτανίτην ἢ καὶ παραμορφωμένος εἰς ρουτίλιον. Παρουσιάζει σκληρότητα 5 ½—6, εἰδικὸν βάρος 3,83—3,93, λάμψιν ἀδαμαντοειδῆ καὶ χρῶμα κυανόμαυρον ἕως μαῦρον, ἀλλὰ καὶ ὑποκίτρινον, φαιὸν ἢ ἐρυθρωπόν. Ἀπαντᾷ ἐπὶ ρωγμῶν πυριτικῶν πετρωμάτων, ἢ ὡς ὀρυκτολογικὸν συστατικὸν εἰς μερικοὺς ἀποσεσαθρωμένους πορφύρας, προσέτι δὲ καὶ ἐντὸς ψαμμιτῶν εἰς τὸν Ἅγιον Γοτθάρδον κ.ἄ. Γ. Β.

ὀκτάεδρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων ὀκτὼ ἕδρας, ὀκτὼ ἐπιπέδους πλευράς· ‖ ***ὀκτάεδρον*** (τό)· ὡς οὐσ., σχῆμα στερεὸν ἔχον ὀκτὼ ἕδρας.

— *[Στερεόμετρ.]* Καλεῖται *ὀκτάεδρον* τὸ στερεὸν σχῆμα τὸ περατούμενον εἰς ὀκτὼ ἐπίπεδα σχήματα (ἕδρας αὐτοῦ). Ἐὰν αἱ ἕδραι εἶναι τρίγωνα, τὸ στερεὸν εἶναι ἓν ἐκ τῶν πέντε ὁμοιομερῶν σχημάτων (βλ. *πολύεδρον*)· ἡ ἐπιφάνεια αὐτοῦ σύγκειται ἐξ ὀκτὼ τριγώνων, τῶν ΑΒΓ, ΑΓΔ, ΑΔΕ, ΑΕΒ, ΖΕΒ, ΖΒΓ, ΖΓΔ καὶ ΖΔΕ. Ἔχει 12 ἀκμὰς καὶ 6 κορυφάς. Ν. Γ.

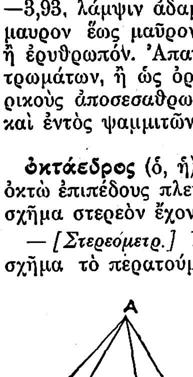

— *['Ορυκτολ.]* Τὸ *ὀκτάεδρον* εἶναι κρυσταλλικὴ μορφή, ἀνήκουσα εἰς τὸ κυβικὸν κρυσταλλικὸν σύστημα. Συνίσταται ἀπὸ ὀκτὼ ἕδρας, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἔχει σχῆμα ἰσοπλεύρου τριγώνου, δώδεκα ἀκμὰς καὶ ἓξ κορυφάς. Εἰς τὸ ὀκτάεδρον οἱ κρυσταλλογραφικοὶ ἄξονες καταλήγουν εἰς τὰς κορυφὰς αὐτοῦ, ὡς συνάγεται δὲ ἐκ τοῦ σχήματος τῶν ἑδρῶν εἶναι οὗτοι κάθετοι πρὸς ἀλλήλους καὶ ἴσοι. Μεταξὺ τῶν ὀρυκτῶν, τὰ ὁποῖα κρυσταλλοῦμενα λαμβάνουν μορφὴν ὀκταεδρικήν, συνηθέστατα εἶναι ὁ μαγνητίτης καὶ ὁ χρωμίτης. Γ. Β.

ὀκταετὴς (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ ἔχων ὀκτὼ ἐτῶν ἡλικίαν: «ὀκταετὴς παῖς»· ‖ ὁ διαρκῶν ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη: «ὀκταετὴς φοίτησις, — διαμονή».

ὀκταετηρίς, *—ίδος* (ἡ)· περίοδος ὀκτὼ ἐτῶν· ‖ ἡ ὀγδόη ἐπέτειος.

ὀκταήμερος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ διαρκῶν ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας: «ὀκταήμερος νηστεία, — προθεσμία, — ἀναβολή»· ‖ ***ὀκταήμερον*** (τό)· ὡς οὐσ., χρονικὸν διάστημα ὀκτὼ ἡμερῶν: «ἦτο κλινήρης ἐπὶ ὀκταήμερον».

Ὄκτας. Μογγόλος ἡγεμὼν (βλ. λ. *Ὀγκνταΐ*).

ὀκτάηχος (ὁ)· βλ. λ. *ὀκτώηχος*.

ὀκτάκις· ἐπίρρ. ἀριθμητ., ὀκτὼ φοράς: «ἠσθένησεν ὀκτάκις», «ὀκτάκις χίλιοι ἄνδρες» ἢ «ὀκτακισχίλιοι ἄνδρες».

ὀκτακοράλλια (τὰ) *[Ζωολ.]*. Κατηγορία τῶν κοραλλίων, ἥτις ὑπό τινων καλεῖται *ἀλκυονάρια*.

ὀκτακόρυφον πλῆρες *[Μαθημ.]*. Καλεῖται οὕτω ἐν τῇ προβολικῇ γεωμετρίᾳ τὸ σχῆμα τὸ ἀπαρτιζόμενον ἀπὸ ὀκτὼ σημεῖα ἐν ἐπιπέδῳ μὴ κείμενα, ἀνὰ 3, ἐπ' εὐθείας καὶ ἀπὸ τὰς 28 εὐθείας (πλευράς), αἵτινες συνδέουσι ταῦτα ἀνὰ δύο. Ν. Γ.

ὀκτακοσαριὰ (ἡ)· δημοτ., ὀκτακόσιαι μονάδες ὡς ἓν ὅλον θεωρούμεναι, συνήθως μετὰ τοῦ *καμμιὰ* πρὸς δήλωσιν τοῦ ὡς ἔγγιστα: «καμμιὰ ὀκτακοσαριὰ ἄνθρωποι, — πρόβατα, — δένδρα».

ὀκτακόσιοι, *—αι, —α*· ὀκτὼ ἑκατοντάδες μονάδων: «ὀκτακόσιοι ἄνδρες».

ὀκτακοσιοστός, *—ή, —όν*· ὁ κατ' ἀριθμητικὴν σειρὰν καὶ τάξιν φέρων τὸν ἀριθμὸν ὀκτακόσια.

Ὀκταμασάδης. Σκύθης βασιλεύς, σύγχρονος τοῦ Σιτάλκου. Κατέλαβε τὴν ἀρχὴν ἐκδιώξας τὸν ἀδελφόν του Σκύλην, ὃν εἶτα ἐφόνευσε, παραδοθέντα ὑπὸ τοῦ Σιτάλκου, πρὸς ὃν εἶχε καταφύγει (*Ἡρόδ.* Δ' 80). Π. Ν. Π.

ὀκτανάλη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *καπρυλικὴ ἀλδεΰδη*.

ὀκτανδρία (ἡ) *[Βοτ.]*. Κατηγορία φυτῶν, περιλαμβάνουσα τὰ ἑρμαφρόδιτα καὶ ὀκταστήμονα φυτά.

ὀκτάνδρον (τὸ) *[Βοτ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ ἑρμαφρόδιτον ἄνθος, ὅπερ φέρει ὀκτὼ στήμονας.

ὀκτανικὸν *διοξὺ* *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *φελλικὸν* ἢ *σουβερικὸν ὀξύ*.

ὀκτανικὸν *ὀξὺ* *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *καπρυλικὸν* ὀξύ.

ὀκτάνιον (τὸ) *['Οργ. Χημ.]*. Περιληπτικὸν ὄνομα διὰ τοὺς κεκορεσμένους λιπαροὺς ὑδρογονάνθρακας μὲ 8 ἄτομα ἄνθρακος. Ἔχουσι τὸν γενικὸν τύπον C_8H_{18} καὶ δύνανται νὰ σχηματισθῶσιν εἰς πλείονας ἰσομερεῖς μορφάς. Ἐξ αὐτῶν ἐν τῇ φύσει ἀνευρέθησαν τὸ κανονικὸν ὀκτάνιον, βράζον εἰς 125°, ὡς συστατικὸν διαφόρων πετρελαίων, καὶ ἕτερον βράζον εἰς 121—122° εἰς τὴν πίσσαν τῶν λιθανθράκων. Ἕτερα περαιτέρω ἰσομερῆ ὀκτάνια παρεσκευάσθησαν συνθετικῶς. Σ. Γ.

ὀκτανοδιόνη-(2, 7) (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *διακετυλοβουτάνιον*.

ὀκτανόλη-1 (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *ὀκτυλικαὶ ἀλκοόλαι*.

— **ὀκτανόλη-2** (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *καπρυλικὴ ἀλκοόλη* καὶ *ὀκτυλικαὶ ἀλκοόλαι*.

ὀκτανόνη (ἡ), ἢ *μεθυλεξυλοκετόνη* *['Οργ. Χημ.]*. Κεκορεσμένη κετόνη τοῦ τύπου

$$CH_3 . [CH_2]_5 . CO . CH_3$$

παραγομένη δι' ὀξειδώσεως τῆς καπρυλικῆς ἀλκοόλης. Ἀποτελεῖ ἄχρουν ὑγρὸν βράζον εἰς 171°. Δι' ἐπιδράσεως πενταχλωριοφωσφόρου ἀντικαθίσταται τὸ ὀξυγόνον διὰ δύο ἀτόμων χλωρίου καὶ ἂν ἐπὶ τοῦ χλωριοπαραγώγου τούτου ἐπιδράσουν ἀλκάλια σχηματίζεται ὁ ἀκόρεστος ὑδρογονάνθραξ *ὀκτίνη* (βλ. λ.). Σ. Γ.

Ὀκτάπους ὁ γίγας.

Ὀκταπίταρον *ἄκρον* *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Ἀλουΐωνος νήσου Πρεττανικῆς, ἐν τῷ Οὐεργιονίῳ ὠκεανῷ (St George channel), ἀντικρύζον τὸ ἀκρωτήριον Ἱερὸν (Cape Carnsore) τῆς Ἰουερνίας καὶ σχηματίζον τὸ ΒΔ. κέρας τῆς Σαβρίνας εἰσχύσεως (Bristol channel). Εἶναι τὸ σύγχρονον ἀκρωτήριον St David's cape (Schrader Atl. Geogr. Mod. χάρτ. 20, F, j). Σ. Ε. Λ.

ὀκταπλασιάζω· πολλαπλασιάζω ποσόν τι ἐπὶ ὀκτώ, κάμνω τι ὀκτὼ φορὰς μεγαλύτερον ἢ περισσότερον.

ὀκταπλάσιος, *—α, —ον*· ὁ ὀκτὼ φορὰς μεγαλύτερος ἢ περισσότερος ὡρισμένου τινός: «κτῆμά τι εἶναι ὀκταπλάσιον ἄλλου κτήματος». — Ἐπίρρ. *ὀκταπλασίως*.

ὀκτάπλευρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων ὀκτὼ πλευράς· ‖ *ὀκτάπλευρον* (τό)· ὀκτάγωνον.

— *[Γεωμετρ.]* *Ὀκτάπλευρον* καλεῖται ἐν τῇ προβολικῇ γεωμετρίᾳ τὸ σχῆμα τὸ ἀπαρτιζόμενον ἀπὸ ὀκτὼ εὐθείας (πλευράς), κειμένας ἐν τῷ αὐτῷ ἐπιπέδῳ καὶ μὴ διερχομένας διὰ τοῦ αὐτοῦ σημείου, ἀνὰ τρεῖς, καὶ ἀπὸ τὰ 28 σημεῖα (κορυφάς), εἰς ἃ τέμνονται αἱ εὐθεῖαι αὗται. Ν. Γ.

ὀκταπλοῦς (ὁ, ἡ), *—οῦν* (τό)· ὁ ἀποτελούμενος ἐξ ὀκτὼ ἀλλεπαλλήλων στρωμάτων· ‖ συνήθ. *ὀκταπλάσιος* (βλ. λ.).

— **«Ὀκταπλᾶ»** *[Παλ. Διαθ.]*. Οὕτως ὀνομάζεται παρὰ τῷ Ἐπιφανίῳ καὶ ἔν τισι χειρογράφοις ἡ γνωστὴ ἀναθεώρησις τοῦ κειμένου τῶν Ο' ὑπὸ τοῦ Ὠριγένους (ἡ λεγομένη συνήθως «*Ἑξαπλᾶ*») ἐν τοῖς βιβλίοις ἐκείνοις, ἐν οἷς ὁ Ὠριγένης προσέθεσε καὶ δύο στήλας ἔτι, περιεχούσας τὸ κείμενον τῆς πέμπτης καὶ ἕκτης ἑλληνικῆς μεταφράσεως, ἐκτὸς δηλαδὴ τῶν γνωστῶν τεσσάρων, Ἀκύλα, Συμμάχου, Θεοδοτίωνος καὶ Ο'). Π. Ι. Μ.

ὀκτάποδα (τὰ) (Oktopoda) *[Ζωολ.]*. Κατηγορία μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *διβραγχίων*, περιλαμβάνουσα ἀρκετοῦ μεγέθους κεφαλόποδα, φέροντα ὀκτὼ πλοκάμους ἡνωμένους κατὰ τὴν βάσιν των ὑπὸ δερματοπτυχῆς, ἥτις χρησιμεύει διὰ τὴν νῆξιν τῶν ζῴων τούτων. Τὸ σῶμά των εἶναι βραχὺ καὶ ἀπεστρογγυλωμένον. Αἱ κοτυληδόνες τῶν πλοκάμων εἶναι ἄμισχοι. Ὁλόκληρον τὸ σῶμα περιβάλλεται ὑπὸ χιτῶνος ἢ μανδύου. Κυριωτέρα οἰκογένεια τῆς κατηγορίας ταύτης εἶναι οἱ *ὀκταποδίδαι* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζ.]* Ἀπολιθωμένα λείψανα τῶν ζῴων τούτων συναντῶνται ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς κρητιδικῆς τοῦ μεσοζωϊκοῦ ἄχρι σήμερον. Γ. Κ. Γ.

ὀκταποδίδαι (οἱ) (Octopodidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια μαλακίων κεφαλοπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *διβραγχίων* καὶ τῆς κατηγορίας τῶν *ὀκταπόδων*, περιλαμβάνουσα θαλάσσια ζῷα μὲ ἀπεστρογγυλωμένον σῶμα καὶ μακροτάτους πλοκάμους. Ὁ βραγχιακὸς ἀσκὸς δὲν φέρει δικλεῖδα, ἥτις νὰ καλύπτῃ τοῦτον. Τὰ ζῷα τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν οἰκογένειαν ταύτην ἐνδιαιτῶνται παρὰ τὰς ἀκτὰς πασῶν σχεδὸν τῶν θαλασσῶν τῆς γῆς. Γνωστότερον γένος εἶναι ὁ *ὀκτάπους* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

ὀκτάπους (ὁ) (Octopus) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακίων κεφαλοπόδων τῆς οἰκογενείας τῶν ὀκταποδίδων, περιλαμβάνον μαλάκια εἰς πάσας τὰς θαλάσσας ἀπαντῶντα. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν ζῴων τοῦ γένους τούτου εἶναι τὰ ἑξῆς: Σῶμα παρόμοιον πρὸς δερμάτινον χονδροειδῆ σάκκον, ᾠοειδές, λεῖον καὶ ὑπὸ γλοιώδους οὐσίας περιβαλλόμενον· κεφαλὴ ἀπεστρογγυλωμένη καὶ

Digitized by Google

ἀρκετὰ ὀγκώδης· οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι πλαγίως τοποθετημένοι καὶ μεγάλοι, πεπλατυσμένοι. Κατὰ τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς φέρει κερατώδη ραμφοειδῆ ἀπόφυσιν, αἰχμηρὰν καὶ παρομοίαν πρὸς τὸ ράμφος τοῦ ψιττακοῦ. Πέριξ τῆς ἀποφύσεως ταύτης, ἥτις εἶναι τὸ στόμα τοῦ ζῴου, ἐκφύονται ὀκτὼ ἰσχυρότατοι βραχίονες ἢ πόδες, ἐξ ὧν καὶ ἡ ὀνομασία τοῦ μαλακίου. Οἱ ὀκτάποδες ἀπαντῶσι κυρίως ἐν Εὐρώπῃ εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ ἐνδιαιτῶνται συνήθως ἐντὸς τῶν ρωγμῶν τῶν βράχων. Τρέφονται ἐκ διαφόρων κογχυλίων, καρκίνων καὶ μικρῶν ἰχθύων. Ἀπὸ τῶν βράχων συγκρατοῦνται τῇ βοηθείᾳ τῶν ἐπιμηκεστέρων των πλοκάμων καὶ ἐν τῇ στάσει ταύτῃ ἐνεδρεύουν τὴν λείαν των, τὴν ὁποίαν ἀφοῦ συλλάβουν κατασχίζουν διὰ τοῦ στόματός των. Εἶναι ἀδηφάγα ζῷα, ὥστε πολλάκις κατασχίζουσι τὴν λείαν των, χωρὶς νὰ φάγωσι ταύτην. Ἡ ἕδρα τοῦ ὀκτάποδος εὑρίσκεται εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἐντέρου καὶ διανοίγεται εἰς τὸν λαιμὸν καὶ παρὰ τὸ στόμα. Τὰ βράγχια εἶναι τοποθετημένα ἐντὸς τοῦ ἀσκοῦ τοῦ σώματος καὶ ὁμοιάζουσι πρὸς φύλλα πτέριδος. Ἡ καρδία εἶναι διῃρημένη εἰς τρία μέρη. Γενικῶς οἱ ὀκτάποδες εἶναι ζῷα νυκτόβια. Κατὰ τὰς τρικυμίας ἀναρριχῶνται ἐπὶ τῶν βράχων. Ἕκαστος βραχίων εἶναι ὡπλισμένος μὲ δύο ἢ τρεῖς σειρὰς ἀπομυζητικῶν ὀργάνων ἐν εἴδει σικυῶν, φερουσῶν κατὰ τὸ μέσον των μικρὰς ἀπεστρογγυλωμένας ὀπάς, αἱ ὁποῖαι συγκοινωνοῦσι πρὸς κοιλότητα ἐσωτερικήν. Αἱ σικύαι αὗται ἢ μυζητῆρες, διαφόρου ἀριθμοῦ, προσκολλῶνται μετὰ μεγάλης δυνάμεως ἐπὶ τῶν διαφόρων ὑδροβίων ζῴων. Οἱ ὀφθαλμοὶ των λάμπουσι κατὰ τὴν νύκτα, ὅπως οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς γαλῆς. Οἱ ὀκτάποδες γεννῶσιν ᾠά, τὰ ὁποῖα περιβάλλονται ὑπὸ γλοιώδους πλεγματώδους μάζης καὶ εἶναι γνωστὰ εἰς τοὺς ἁλιεῖς ὑπὸ τὸ ὄνομα *σταφύλια τῆς θαλάσσης*. Τὰ ᾠὰ ἔχουσι σχῆμα ᾠοειδές, εἶναι σχετικῶς μαλακὰ καὶ διαφανῆ. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν τοῦ γένους εἶναι ὁ *ὀκτάπους ὁ κοινὸς* (Octapus vulgaris), κοινῶς *ὀκταπόδι, ἢ χταπόδι*. Οὗτος ἔχει σῶμα σφαιρικόν, μετρίου μεγέθους, ὀκτὼ πλοκάμους ἀρκετὰ εὐμεγέθεις, ὧν οἱ δύο εἶναι ἰσχυρότεροι καὶ ἐπιμηκέστεροι τῶν λοιπῶν. Τὸ μῆκος του κυμαίνεται μεταξὺ 30 ἑκατοστομέτρων μέχρις ἑνὸς μέτρου. Ὁ χρωματισμός του εἶναι σκοτεινῶς ἐρυθρόφαιος ἢ τεφρόλευκος. Ἀπαντᾷ πολλάκις κατὰ πολυπληθεῖς ὁμάδας εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Εὐρώπης καὶ παρ' ἡμῖν. Ἁλιεύεται ἀπλήστως διὰ τὴν εὔγευστον σάρκα του. Ὁ ὀκτάπους εἶναι γνωστὸς ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους καλούμενος *πολύπους*.

Πολλάκις ἀνευρίσκονται καὶ ὀκτάποδες μεγάλων διαστάσεων, μήκους 7 καὶ 8 μέτρων, μὲ τεραστίους, ἰσχυροτάτους πλοκάμους καὶ παμμεγίστους ὀφθαλμούς, τὸ βάρος τῶν ὁποίων κυμαίνεται μεταξὺ 1000—1200 ὀκάδων. Τοιοῦτος ὀκτάπους ἀνευρέθη κατὰ τὸ 1861 μεταξὺ τῶν Μαδερῶν καὶ τῶν Καναρίων νήσων.

Ὁ ὀκτάπους ἀποτελεῖ εὔγευστον τροφήν. Τὸ κρέας του εἶναι ἀρκετὰ τρυφερὸν καὶ παραπλήσιον πρὸς τὸ τοῦ ἀστακοῦ. Ἀποξηραινόμενος καταναλίσκεται μεγάλως εἰς τὴν Ἀνατολήν, ὅπου εἶναι γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα ξηρὸ χταπόδι, ὡς καὶ εἰς τὴν Τύνιδα. Τοὺς ὀκτάποδας διατηροῦσι καὶ εἰς τὸ ὄξος. Ἅμα τῇ ἁλιείᾳ του κτυπᾶται ἰσχυρῶς ἐπὶ λίθων διὰ νὰ μαλακώσῃ τὸ κρέας του, συνήθως δὲ μέχρις ὅτου τὸ σῶμα του λευκανθῇ. Δ. Ν. Π.

—*[Μαγειρ.]* Ὁ *ὀκτάπους* (κοινῶς χταπόδι) μαγειρεύεται κατὰ διαφόρους τρόπους, εἴτε νωπὸς εἶναι, εἴτε ἀπεξηραμμένος, πάντοτε δὲ χωρὶς ἅλας. Εἶναι τροφὴ ἀρκετὰ εὔγευστος, ἀλλὰ δύσπεπτος. Τρωγόμενος ὅμως ἐν συνοδείᾳ ὀλίγου οἴνου γίνεται εὐπεπτότερος. Ὁ ὀκτάπους εἶναι μαλακώτερος, πρῶτον ὅταν εἶναι καλὰ κτυπημένος καὶ τριμμένος ἐπὶ πλακὸς καὶ δεύτερον ὅταν εἶναι πολὺ μεγάλος. Οἱ καλύτεροι καὶ νοστιμώτεροι ὀκτάποδες ἐν Ἑλλάδι εἶναι τοῦ Κρανιδίου. Ὁ ξηρὸς ὀκτάπους πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ πλύνεται καὶ νὰ τρίβεται καλῶς ἕως ὅπου φύγῃ ἡ ἄμμος ἡ εὑρισκομένη ἐπὶ τοῦ δέρματος καὶ νὰ τίθεται ἀφ' ἑσπέρας εἰς τὸ ὕδωρ, ὅπερ νὰ τὸν σκεπάζῃ καλῶς, προκειμένου νὰ μαγειρευθῇ τὴν ἐπομένην. Τὸ ὕδωρ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου μουσκεύεται, χρησιμοποιεῖται διὰ τὸ μαγείρευμά του. Οἱ κυριώτεροι τρόποι καθ' οὓς μαγειρεύεται εἶναι βραστός, κρασάτος, μὲ μάραθον, μὲ πατάτες γιαχνί, πιλάφι, μὲ σπανάκι, στιφάδο, τηγανητός, τουρσί, στὴ σχάρα κλπ. *Βραστὸς* γίνεται ὁ ξηρὸς ὀκτάπους, τὸν ὁποῖον ἀφοῦ πλύνωμεν ἀφ' ἑσπέρας πολὺ καὶ τὸν τρίψωμεν ἕως ὅτου φύγῃ ἡ ἄμμος, τοποθετοῦμεν, χωρὶς νὰ τὸν κόψωμεν, εἰς κατσαρόλαν μὲ τόσον ὕδωρ, ὥστε νὰ τὸν σκεπάσῃ. Τὴν ἐπομένην τὸν βράζομεν καλῶς μὲ τὸ ἴδιο τὸ νερό του. Ὅταν βράσῃ, χύνομεν τὸν ζωμὸν εἰς τὰ πιάτα, τὸν δὲ ὀκτάποδα τὸν κόπτομεν εἰς τεμάχια καὶ τὸν σερβίρομεν. Ὁ *κρασᾶτος* ὀκτάπους μαγειρεύεται ὡς ἑξῆς: διὰ μίαν ὀκᾶν ὀκτάποδα φρέσκον χρειάζονται 200 δράμια κρεμμύδια, ἕνα ποτήρι μαῦρο κρασί, ὀλίγη τομάτα μπελτὲ λειωμένη, ἀνάλογο πιπέρι καὶ 100 δράμια λάδι. Κόπτομεν τὸν ὀκτάποδα εἰς μικρὰ τεμάχια, τὸν πλύνομεν καὶ τὸν θέτομεν εἰς κατσαρόλαν ἐπὶ τῆς πυρᾶς διὰ νὰ πίῃ τὸ νερό του, ἀνακατώνοντες αὐτὸν διὰ νὰ κοκκινίσῃ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη. Κατόπιν κόπτομεν τὰ κρεμμύδια πολὺ ψιλὰ καὶ τὰ ρίπτομεν καὶ αὐτὰ εἰς τὴν κατσαρόλαν μὲ τὸν ὀκτάποδα νὰ γιαχνισθοῦν. Μετὰ τὸ γιάχνισμα σβήνομεν τὸν ὀκτάποδα μὲ τὸ κρασὶ καὶ τὴν τομάτα καὶ κατόπιν ρίπτομεν τὸ λάδι καὶ τὸ πιπέρι. Ἡ ποσότης τοῦ λαδιοῦ δύναται ν' αὐξηθῇ, ἐὰν θέλωμεν. Ὅταν γίνουν ὅλα αὐτά, ἀνακατώνομεν μὲ ξύλινον κοχλιάριον τὸ φαγητὸν καὶ ἐξακολουθοῦμεν τὸ μαγείρευμά του μέχρις ὅτου ψηθῇ καλά. Κατόπιν τὸ σερβίρομεν εἰς πιατέλαν. Καὶ ὁ ξηρὸς ὀκτάπους γίνεται κρασᾶτος, ἀφοῦ ὅμως ἀφ' ἑσπέρας τεθῇ εἰς τὸ νερόν, ὅπως εἰς τὸν βραστόν. Διὰ ἡμίσειαν ὀκᾶν ὀκτάποδα *πιλάφι* ἀπαιτοῦνται τρία κρεμμύδια μέτρια, 2 φλυτζανάκια τοῦ τσαγιοῦ ρύζι, 4 νερὸ καὶ ἀνάλογο λάδι καὶ πιπέρι. Κόπτομεν τὸν ὀκτάποδα εἰς μικρὰ τεμάχια καὶ κατόπιν τὰ κρεμμύδια εἰς πολὺ λεπτὰ τεμάχια καὶ τὰ γιαχνίζομεν ἕως ὅτου βράσῃ καλῶς ὁ ὀκτάπους. Ἀκολούθως ρίπτομεν τὸ νερό, τὸ ρύζι (ἀφοῦ προηγουμένως τὸ ἀφήσωμεν ἡμίσειαν ὥραν εἰς χλιαρὸν ὕδωρ) καὶ σκεπάζομεν τὴν κατσαρόλαν. Ἐξακολουθοῦμεν τὸ βράσιμον, ἕως ὅτου ἑτοιμασθῇ τὸ πιλάφι. Ὅταν ὅλα εἶναι ἕτοιμα, ζεματίζομεν ἀνάλογον λάδι καὶ ὅταν κάψῃ καλὰ περιχύνομεν μὲ αὐτὸ ὅλον τὸ φαγητόν. Μετὰ ταῦτα τὸ ἀνακατώνομεν μὲ ξύλινον κοχλιάριον καὶ τὸ σερβίρομεν εἰς πιατέλαν. Ὁ ὀκτάπους *μὲ μάραθον* ἢ *μὲ σπανάκι* γίνεται ὅπως καὶ τὸ πιλάφι, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἀντὶ ὀρύζης θέτομεν μάραθον ἢ σπανάκι. Διὰ ἡμίσειαν ὀκᾶν ὀκτάποδα *στιφάδο* ἀπαιτοῦνται 100 δράμια μικρὰ κρεμμυδάκια, 4—5 δόντια σκόρδο, 2—3 φύλλα δάφνης, ὀλίγο πιπέρι, 50 δράμια λάδι, καὶ 50 δράμια καλὸ ξίδι. Ἀφοῦ κόψωμεν εἰς μικρὰ τεμάχια τὸν ὀκτάποδα καὶ τὸν πλύνωμεν καλῶς, τὸν βάζομεν εἰς μίαν κατσαρόλαν. Κατόπιν καθαρίζομεν τὰ κρεμμυδάκια καὶ τὰ σκόρδα καὶ τὰ ρίπτομεν ὁλόκληρα εἰς τὴν κατσαρόλαν, καθὼς καὶ τὸ λάδι, τὸ ξίδι, τὸ πιπέρι καὶ τὴν δάφνην. Τοποθετοῦμεν τότε τὴν κατσαρόλαν ἐπὶ τῆς φωτιᾶς καὶ τὰ ἀφίνομεν νὰ βράσουν, ἕως ὅτου ψηθῇ ὁ ὀκτάπους καλῶς, ἀνακατώνοντες αὐτὸν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν. Ἐν ἀνάγκῃ ρίπτομεν ἀκόμη ὀλίγον λάδι. Ἀφοῦ ψηθοῦν τὰ σερβίρομεν εἰς πιατέλαν. *Τηγανητὸς* γίνεται ὁ ξηρὸς ὀκτάπους, ἀφοῦ πρῶτον ὄχι μόνον μουσκευθῇ καλῶς εἰς τὸ νερόν, ἀλλὰ καὶ πάρῃ ὀλίγας βράσεις πρὶν θέσωμεν αὐτὸν εἰς τὸ τηγάνι, ἐντὸς τοῦ ὁποίου προηγουμένως βράζομεν πολὺ ἀλεύρου μὲ ψιλοκομμένον σκόρδον. Διὰ μίαν ὀκᾶν ὀκτάποδα *τουρσὶ* χρειάζεται ἡμίσεια ὀκᾶ ξίδι καὶ ἀνάλογον ὕδωρ. Θέτομεν εἰς μίαν κατσαρόλαν τὸ ὕδωρ, τὸ ξίδι καὶ τὸν ὀκτάποδα ὁλόκληρον νὰ βράσουν. Ἀφοῦ βράσουν καὶ ψηθῇ ὁ ὀκτάπους, τότε καταβιβάζομεν τὴν κατσαρόλαν τῆς φωτιᾶς, σερβίρομεν τὸν ὀκτάποδα εἰς μίαν πιατέλαν, τὸν κόπτομεν καὶ τὸν προσφέρομεν μὲ τὴν σάλτσαν του. Ὁ ξηρὸς ὀκτάπους ψήνεται καὶ *στὴ σχάρα*, ἀφοῦ πρῶτον μουσκευθῇ ὅπως κατὰ τὸ μαγείρευμα τοῦ βραστοῦ καὶ χρησιμοποιεῖται κυρίως ὡς μεζές. —Ω.

Ὀκτᾶς *[Ἀστρον.]*. Ἀστερισμὸς τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου, ὀνομασθεὶς οὕτως ἐκ τοῦ ὁμωνύμου ὀργάνου. Ἐκτείνεται πέριξ τοῦ νοτίου πόλου τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀμυδροὺς ἀστέρας

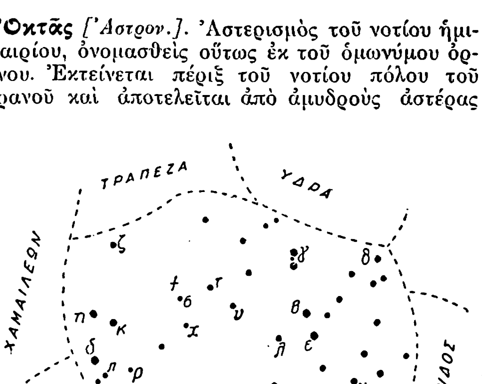

Ὁ ἀστερισμὸς τοῦ Ὀκτᾶντος.

[Ὁ σταυρὸς (+) δεικνύει τὴν θέσιν τοῦ Νοτίου Πόλου.]

μεγέθους οὐχὶ ἀνωτέρου τοῦ τετάρτου περίπου. Ὡς ἐκ τούτου δὲν ὑπάρχει ἀστὴρ ἀρκετὰ λαμπρὸς ἐγγὺς τοῦ νοτίου πόλου, ὅστις νὰ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς δείκτης αὐτοῦ, ὅπως συμβαίνει μὲ τὸν α Μικρᾶς Ἄρκτου διὰ τὸν βόρειον πόλον. Σ. Π.

ὀκτάς, —άδος (ἡ)· ἀριθμ. οὐσ., τὸ σύνολον ὀκτὼ μονάδων ὡς ἓν ὅλον θεωρούμενον.

—*[Ἀστρον.]* Καλεῖται *ὀκτὰς* (κοιν. *ὀττάντε*) τὸ πρῶτον δικάτοπτρον ἀστρονομικὸν ὄργανον, ἐπινοηθὲν ὑπὸ τοῦ Χάντλεϋ περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, εἶχεν ἴτυν ἐξ ἐλεφαντοστοῦ, εὔρους 45° καὶ διῃρημένην εἰς 90°, ἥτις καθίστα τὸ ὄργανον ἐπαρκὲς διὰ τὴν μέτρησιν μεσημβρινῶν ὕψων. Ὁ κανὼν τοῦ μεγάλου κατόπτρου ἐφωδιάσθη κατόπιν διὰ βερνιέρου παρέχοντος προσέγγισιν ἑνὸς εἰκοστοῦ τῆς μοίρας, ἐπαρκεστάτης καὶ ταύτης δι' ἐποχήν, καθ' ἣν ἡ λεύγα καὶ οὐχὶ τὸ μίλλιον ἀπετέλει τὴν μετρικὴν μονάδα. Ἀνεπαρκὲς καταδειχθὲν πρὸς παρακολούθησιν τῶν ὑπὸ τῆς ναυτικῆς ἀστρονομίας προόδων, καὶ δὴ ὡς πρὸς τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ μήκους διὰ σεληνιακῶν ἀποστάσεων, παρέδωσε τὴν θέσιν του εἰς τὸν δικάτοπτρον κύκλον Μπορντᾶ. Σ. Ε. Λ.

ὀκτάσημος (ὁ, ἡ), *—ον* (τὸ) *[Μετρ.]*. Ὁ ἐξ ὀκτὼ πρώτων χρόνων ἀποτελούμενος. Ποὺς ὀκτάσημος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ, δύναται ὅμως οὕτω νὰ χαρακτηρισθῇ μία δακτυλικὴ π. χ. διποδία: —◡◡—◡◡.

ὀκτάστιχον (τὸ) *[Μετρ.]*. Στροφὴ ἀποτελουμένη ἐξ ὀκτὼ στίχων. Ὀκτάστιχα δύνανται νὰ σχηματισθοῦν κατὰ διαφόρους τρόπους συνδέσεως τῶν ὁμοιοκαταληξιῶν: *αβαβγδγδ* ἢ *αββαγδδγ*, δὲν ἀποτελοῦν ὅμως οὗτω εἰμὴ συμπλοκὴν δύο τετραστίχων (παραδείγματα: μετάφρασις Ἀφιερώσεως τοῦ «Φάουστ» ὑπὸ Α. Προβελεγγίου, Α. Πάλλη «Βέρθερος» κ. ἄ.). Ἡ πραγματικὴ μορφὴ τῆς ὀκταστίχου στροφῆς εἶναι ἡ τῆς *ὀκτάβας* (ἰταλ. ottava rima ἢ ἁπλῶς ottava). Ἔχουσα τρεῖς μόνον ἀντὶ τεσσάρων ὁμοιοκαταληξιῶν, συμπλεκομένων αὐστηρῶς κατὰ τὸ σχῆμα *αβαβαβγγ*:

Καθαρώτατον ἥλιο ἐπρομηνοῦσε α
τῆς αὐγῆς τὸ δροσᾶτο ὕστερο ἀστέρι. β
Σύγνεφο, καταχνιά, δὲν ἀπερνοῦσε α
τ' οὐρανοῦ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ μέρη· β
καὶ ἀπὸ κεῖ κινημένο ἀργοφυσοῦσε α
τόσο γλυκὸ στὸ πρόσωπο τ' ἀέρι, β
ποὺ λὲς καὶ λέει μὲς στῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα γ
γλυκειὰ ἡ ζωὴ κι' ὁ θάνατος μαυρίλα. γ

(Σολωμός)

Ἡ ὀκτάβα εἶναι δημιούργημα τῆς ἰταλικῆς στιχουργίας, καὶ μάλιστα ὄχι τῆς ἐντέχνου, ἀλλὰ τῆς δημοτικῆς. Ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν ἰδιότυπον (χορευτικὴν) μορφὴν τοῦ τετραστίχου: ααββ, διὰ τῆς ἀναπτύξεως νέων ὁμοιοτελεύτων ἐν τῷ μέσῳ τῶν στίχων. Ἡ μορφὴ αὐτὴ ὀνομάζεται εἰδικώτερον *ὀκτάβα τοσκανική*, πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἀπὸ τῆς *σικελικῆς*, τῆς ἀποτελουμένης ἐκ τεσσάρων ὁμοιοκαταληκτούντων διστίχων κατὰ τὸ σχῆμα αβαβαβαβ, ἥτις δὲν εἶναι ἀσυνήθης εἰς τὰ δημοτικὰ ᾄσματα κυρίως τῆς Νοτίου Ἰταλίας. Ἡ κυρίως (τοσκανική) ὀκτάβα ἦτο ἤδη ἐν χρήσει παρὰ τῷ λαῷ ἀπὸ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Εἰς τὴν ἔντεχνον ποίησιν εἰσήχθη τὸ πρῶτον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπὸ τοῦ Βοκκακίου (κακῶς λεγομένου συνήθως ὡς ἐφευρέτου αὐτῆς), ἀνεπτύχθη τὸν ἑπόμενον αἰῶνα ὑπὸ τοῦ Πολιτιανοῦ καὶ ἄλλων, ἐτελειοποιήθη δὲ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ὑπὸ τοῦ Ἀριόστου («Orlando Furioso») καὶ τοῦ Τορκουάτου Τάσσου («Gerusaleme liberata»), ἔκτοτε δὲ χρησιμοποιεῖται συχνότατα, ἰδίως εἰς ἐπικὰ καὶ ἀφηγηματικὰ ποιήματα.

Εἰς τὴν ἑλληνικὴν στιχουργίαν ἡ ξενικὴ ὀκτάβα ἐμφανίζεται τὸ πρῶτον εἰς τὰ καλούμενα κυπριακὰ ἐρωτικὰ ᾄσματα τοῦ ΙΕ'—ΙΣΤ' αἰῶνος (*Legrand*, Bibliothèque grecque vulgaire, τ. β') κατὰ μίμησιν ἰταλικὴν (ἐκεῖ πρωτοεμφανίζεται καὶ τὸ σονέττον). Διὰ δευτέραν φορὰν εἰσάγει τὴν ὀκτάβαν εἰς τὴν νεοελληνικὴν ποίησιν ὁ Σολωμὸς (κυρίως εἰς τὸν «Λάμπρον»), τὸ δὲ παράδειγμά του μιμοῦνται κατὰ πρῶτον οἱ ποιηταὶ τῆς ἑπτανησιακῆς σχολῆς, ὕστερον δὲ καὶ ἄλλοι, χωρὶς ὅμως νὰ κατορθωθῇ νὰ ἐπιβληθῇ ἡ μορφὴ τῆς ὀκτάβας, ὡς ἐπεβλήθη τὸ ἐπίσης ξενικὸν σονέττον. Εἰς ἄρρυθμον μορφὴν ὀκτάβας, τόσον τῆς κλασσικῆς, ὅσον καὶ τῆς ἀνωτέρω κληθείσης σικελικῆς, ἔχουν στιχουργηθῆ δημώδη ᾄσματα τῶν ἑλληνικῶν διαλέκτων τῆς Κάτω Ἰταλίας (βλ. *Ν. Γ. Πολίτου*, Ἐκλογαί, ἐπίμετρον ἀρ. 9—12). [Πρβλ. καὶ *Fr. Flamini*, Notizia storica dei versi e metri italiani (Livorno 1919) καὶ *P. E. Guarnerio*, Manuale di versificazione italiana (Milano 1913).] Λ. Ν. Π.

ὀκτασύλλαβος *στίχος*. Ὁ ἀποτελούμενος ἐξ ὀκτὼ συλλαβῶν. Συνήθης ἐν τῇ νεοελληνικῇ μετρικῇ εἶναι ἡ ἰαμβικὴ καὶ ἡ τροχαϊκὴ μορφὴ αὐτοῦ. 1) *Ἰαμβικός*:

◡—◡—◡—◡—

Καράβι ἔρχεται ἀπὸ τὴ Χιὸ
τὴ μέση μέση τὸ γιαλό

(δημοτικόν)

Κατὰ τὸ σύνηθες εἰς τὴν δημοτικὴν ποίησιν φαινόμενον, δύναται νὰ εἶναι καὶ προπαροξύτονος:

Δικό μου ἤταν τὸ φταίξιμο
νὰ χάσω τόσο τρέξιμο.

Σπανίως χρησιμοποιεῖται εἰς ὁλόκληρον ποίημα, δημοτικὸν ἢ τῆς ἐντέχνου ποιήσεως, ἐνῷ τοὐναντίον συχνότατα παρεμβάλλεται εἰς ποιήματα μεγαλυτέρων στίχων, εἰς μὲν τὰ δημοτικὰ ὑπὸ τὴν

Digitized by Google

μορφὴν τῶν λεγομένων τσακισμάτων, εἰς δὲ τὰ λοιπὰ χάριν μείζονος ποικιλίας. 2) *Τροχαϊκός :*

—◡—◡—◡—◡

Ὡς τὰ τώρα τὴν καρδιά μου
τὴν κρατοῦσα κλειδωμένη
σιδερομανταλωμένη
(δημοτικὸν)

Καὶ οὗτος, ὡς καὶ ὁ ἰαμβικός, σπανίως ἀποτελεῖ ὁλόκληρον ποίημα. Ἐναλλασσόμενον μετὰ ἑπτασυλλάβου ἐχρησιμοποίησεν ὁ Σολωμός :

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερὴ

Ἄλλων μορφῶν ὀκτασύλλαβοι στίχοι (ἀναπαιστικοί, δακτυλικοί, ἀμφιβραχικοὶ) εἶναι σπανιώτερον ἐν χρήσει, καὶ πάντοτε ἐν συνδυασμῷ μετ' ἄλλων. Λ. Ν. Π.

ὀκτάτευχος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἀποτελούμενος ἐξ ὀκτὼ τευχῶν.

—**Ὀκτάτευχος** (ἡ). Καλοῦνται οὕτως ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ αἱ ἐκδόσεις ἐκεῖναι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, αἵτινες περιλαμβάνουσι τὰ ὀκτὼ πρῶτα βιβλία αὐτῆς, δηλαδὴ ἀπὸ τῆς «Γενέσεως» μέχρι τῆς «Ρούθ». Π. Ι. Μ.

ὀκταφωνία (ἡ) (octuor). Μουσικὴ σύνθεσις δι' ὀκτὼ φωνάς, ἥτις δὲν πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τὸ *ὀκτέττο* (βλ. λ.), τὸ ὁποῖον προϋποθέτει τεμάχιον δι' ὀκτὼ ὄργανα. Ἡ ὀκταφωνία δὲν πρέπει νὰ συγχέηται ἐπίσης πρὸς τὸν διπλοῦν τετράφωνον χορόν, ὅστις ἀκολουθεῖ εἰδικοὺς κανόνας ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν. Γ. Σ.

ὀκτάφωνος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ἐπὶ μουσικῆς κλίμακος κττ., ὁ ἔχων ὀκτὼ φωνάς.

ὀκταχλωρακετυλακετόνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου

$$CCl_3.CO.CCl_2.CO.CCl_3$$

Τήκεται εἰς 42°. Σ. Γ.

ὀκτάχορδος (ὁ,ἡ), *—ον* (τό)· ἐπὶ μουσικῶν ὀργάνων, ὁ ἔχων ὀκτὼ χορδάς.

—***ὀκτάχορδον σύστημα*** *[Ἀρχ. Μουσ.]*. Οὕτως ἐκαλεῖτο ἡ ἐξ ὀκτὼ χορδῶν (φθόγγων) κλῖμαξ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς, ἤτοι ἡ τελεία διαπασῶν. Τὸ ὀκτάχορδον σύστημα, ὅπερ διεμορφώθη ὑπὸ τοῦ Πυθαγόρου ἐκ τοῦ ἑπταχόρδου, διαζευχθέντων τῶν συνημμένων τετραχόρδων του διὰ τῆς προσθήκης ἑνὸς ἔτι φθόγγου, τῆς παραμέσης (Ζω τῆς μέσης· Si_2), ἐλαμβάνετο ὡς βάσις τῶν θεωρητικῶν παρατηρήσεων τῶν ἀρχαίων, αἱ ὀνομασίαι δὲ τῶν τονιαίων θέσεων τοῦ συστήματος τούτου, κληθεῖσαι ἀπὸ τῶν χορδῶν οὕτως: ὑπάτη, παρυπάτη, λιχανός, μέση, παραμέση, τρίτη, παρανήτη, νήτη, δὲν ὥριζον τὸ ἀπόλυτον ὕψος τῶν τόνων, ἀλλὰ τὴν ἐν τῷ ὀργάνῳ θέσιν αὐτῶν.

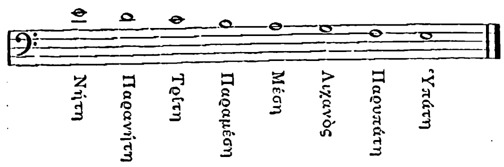

Ν. Α. Χ.

— *[Βυζαντ. Μουσ.]* Βλ. λ. *ἑπταφωνία*.

ὀκτάωρον (τό)· χρονικὸν διάστημα ὀκτὼ ὡρῶν : «τὸ ὀκτάωρον τῆς ἡμερησίας ἐργασίας».

— *[Ἐργ. Δίκ.]* Ὁ καθορισμὸς τοῦ ἀνωτάτου ὁρίου διαρκείας τῆς καθημερινῆς ἐργασίας ἀποτελεῖ ἓν τῶν σπουδαιοτέρων κεφαλαίων τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας. Ἐκ τῆς διαρκείας τῆς ἐργασίας ἐξαρτᾶται ἡ ἠθική, πνευματικὴ καὶ σωματικὴ ὑγεία τοῦ ἐργάτου. Ἡ ὑπερβολικὴ ἐργασία ἐξαντλεῖ τὸν ἀνθρώπινον ὀργανισμόν, κλονίζει τὴν ὑγείαν τοῦ ἐργαζομένου, τὸν ὁποῖον ἐπὶ πλέον στερεῖ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ συντελεῖ εἰς τὴν διάλυσιν τῆς ἐργατικῆς οἰκογενείας. Ἡ πρωτοφανὴς ἐκμετάλλευσις τῶν ἐργατῶν ἐκ μέρους τῶν ἐργοδοτῶν ὡς πρὸς τὸν χρόνον ἐργασίας, ἥτις ἐλάμβανε χώραν πρὸ ἑνὸς περίπου αἰῶνος, ὑπῆρξε μία τῶν κυρίων αἰτιῶν, αἵτινες ἤγαγον εἰς τὸν νομικὸν διακανονισμὸν τῆς ἐργατικῆς σχέσεως. Ἡ ἡμερησία ἐργασία ἦτο τότε ἀπεριόριστος. Ἡ πραγματικὴ ἐργασία οὐδέποτε κατήρχετο κάτω τῶν 13 ἢ 14 ὡρῶν ἡμερησίως. Ἀναφέρονται μάλιστα ἐργοστάσια (μετάξης), τὰ ὁποῖα ἀπησχόλουν τοὺς ἐργάτας ἐπὶ 16—18 ὥρας ἡμερησίως, ὡς καὶ ἄλλα, ἅτινα ἀνὰ 2—3 ἡμέρας ἠξίουν ἀπὸ τοὺς ἐργάτας των συνεχῆ εἰκοσιτετράωρον ἐργασίαν! Ἡ τοιαύτη ἐκμετάλλευσις τοῦ ἐργάτου, ἡ ὁποία ἀπέβαινεν ἀπάνθρωπος προκειμένου περὶ ἐργασίας ἀνηλίκων καὶ γυναικῶν, προεκάλεσε τὴν ἐπιβολὴν εἰς τοὺς ἐργοδότας νομικῶν περιορισμῶν, συμφώνως πρὸς τοὺς ὁποίους δὲν εἶχον οὗτοι δικαίωμα νὰ ἀπασχολῶσι τὸν ἐργάτην πέραν ἑνὸς ὡρισμένου χρονικοῦ διαστήματος ἡμερησίως (Γαλλία τῷ 1848, καὶ βραδύτερον Ἑλβετία, Αὐστρία, Ρωσία, Σερβία κλπ.). Ἀλλὰ τὰ τεθέντα ἀρχικῶς ἀνώτατα ὅρια διαρκείας τῆς ἡμερησίας ἐργασίας παρὰ τῶν νομοθεσιῶν διαφόρων κρατῶν ἦσαν εἰσέτι μακρά. Ἕνεκα τούτου ἡ παραλλήλως πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας καὶ τὴν πλήθυνσιν τῆς ἐργατικῆς τάξεως ἀναπτυχθεῖσα συνδικαλιστικὴ δρᾶσις τῶν ἐργατῶν υἱοθέτησεν ὡς μίαν ἐκ τῶν πρώτων ἐπαγγελματικῶν διεκδικήσεων τῆς ἐργατικῆς τάξεως καὶ τὸν περιορισμὸν τῶν ὡρῶν ἐργασίας. Πολὺ πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου αἱ ἐργατικαὶ ὀργανώσεις τῶν βιομηχανικῶν κρατῶν εἶχον ἤδη διατυπώσει ὡς κυριωτέραν αὐτῶν διεκδίκησιν τὴν καθιέρωσιν τῆς ὀκταώρου ἡμερησίας ἐργασίας, τὸ αἴτημα τοῦ ὀκταώρου.

Τὸ ὀκτάωρον, τὸ ὁποῖον περιέλαβον μεταξὺ τῶν προγραμμάτων των καὶ τὰ διάφορα σοσιαλιστικὰ κόμματα, ἀπετέλει πρὸ τοῦ πολέμου τὸν διακαέστερον πόθον τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Ἡ ἐργατικὴ τάξις εἶχεν ὡς σύνθημα τῶν ἀγώνων της τὸ ἀποκληθὲν *σύστημα τῶν τριῶν ὀκτώ*. Ἤτοι: ὀκτὼ ὧραι ἐργασίας, ὀκτὼ ὧραι ὕπνου καὶ ὀκτὼ ὧραι προσωπικῆς, οἰκογενειακῆς καὶ κοινωνικῆς ἀπασχολήσεως. Οἱ πολέμιοι τοῦ ὀκταώρου ὑπεστήριζον κυρίως ὅτι ὁ περιορισμὸς τῶν ὡρῶν ἐργασίας θὰ ἐπέφερε μείωσιν τῆς παραγωγῆς, αὔξησιν τοῦ ἀλκοολισμοῦ καὶ διαφθορὰν τῆς ἐργατικῆς τάξεως, λόγῳ τοῦ ὅτι αὕτη θὰ ἔκαμνε κακὴν χρῆσιν τοῦ διαθεσίμου χρόνου της. Ἀλλὰ αἱ ἐπικρίσεις αὗται δὲν ἠδυνήθησαν νὰ εὐσταθήσουν, ἡ δὲ σοβαρὰ ἐκπολιτιστικὴ ἐπίδρασις ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ὀκταώρου δὲν ἀμφισβητεῖται πλέον σήμερον.

Ὁ περιορισμὸς τῶν ὡρῶν ἐργασίας οὐ μόνον δὲν ἠλάττωσε τὴν παραγωγήν, ἀλλ' ἀπεναντίας ὁμολογεῖται ὅτι ἤσκησεν ἀνακαινιστικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς τεχνικῆς προόδου τῆς βιομηχανίας. Τὸ ὀκτάωρον ὑπῆρξεν ἀκριβῶς τὸ κίνητρον πρὸς καλυτέραν συστηματοποίησιν καὶ ὀργάνωσιν τῆς ἐργασίας, διὰ τῆς χρήσεως διαρκῶς τελειοποιουμένων μηχανῶν καὶ διὰ τῆς οἰκονομικωτέρας χρησιμοποιήσεως τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων.

Εἶναι ἐπίσης ἀναμφισβήτητον ὅτι ὁ περιορισμὸς τῶν ὡρῶν ἐργασίας ἐπιδρᾷ εὐμενῶς ἐπὶ τῆς ὑγείας τοῦ ἐργάτου, συντελεῖ δὲ καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ τόνωσιν. Ἡ ψυχολογία τοῦ ἐργαζομένου μεταβάλλεται οὐσιωδῶς, ἡ ἐκπαίδευσις αὐτοῦ διευκολύνεται, εἶναι δὲ ἀναντίρρητον ὅτι τὸ ὀκτάωρον ὑπεβοήθησε σημαντικῶς εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν διαπαιδαγώγησιν τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Σήμερον ἔπαυσαν σχεδὸν διατυπούμεναι ἀντιρρήσεις ἐναντίον τοῦ ὀκταώρου. Ἀπεναντίας μάλιστα, ἕνεκα διαφόρων οἰκονομικῶν καὶ ἄλλων αἰτίων (ἀνεργία κλπ.), συζητεῖται ἤδη καὶ ἡ ἄποψις μεγαλυτέρας ἔτι ἐλαττώσεως τῶν ὡρῶν τῆς ἡμερησίας ἐργασίας.

Ἡ ἀρχὴ τοῦ ὀκταώρου, παρουσιασθεῖσα κατὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου ὡς βασικὴ διεκδίκησις τῆς ἐργατικῆς τάξεως ὑπὸ τῶν διεθνῶν ἐργατικῶν συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων, περιελήφθη εἰς τὸ XIII μέρος τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης, ἥτις ἐν ἄρθρῳ 427 ἀνέγραψε, μεταξὺ τῶν κυρίων ἐπιδιώξεων τῆς διεθνοῦς ὀργανώσεως ἐργασίας, καὶ «τὴν καθιέρωσιν ὀκταώρου ἡμερησίας ἐργασίας ἢ τεσσαρακονταοκταώρου ἑβδομαδιαίας εἰς ὅσας χώρας δὲν εἶχεν εἰσέτι θεσπισθῆ τοῦτο». Εἰς ἐκτέλεσιν τῆς διατάξεως ταύτης ἀνεγράφη ὡς πρῶτον θέμα τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῆς πρώτης διεθνοῦς συνδιασκέψεως ἐργασίας, τῆς συνελθούσης ἐν Οὐασιγκτῶνι τῷ 1919, «ἡ υἱοθέτησις τῆς ἀρχῆς τῆς ὀκταώρου ἡμερησίας ἐργασίας καὶ τῆς τεσσαρακονταώρου ἑβδομαδιαίας».

Ἡ συνδιάσκεψις τῆς Οὐασιγκτῶνος ἐψήφισε μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ διὰ ψήφων 82 ἔναντι 2 σχέδιον διεθνοῦς συμβάσεως «περὶ περιορισμοῦ τῶν ὡρῶν ἐργασίας ἐν ταῖς βιομηχανικαῖς ἐπιχειρήσεσιν εἰς ὀκτὼ καθ' ἡμέραν καὶ 48 καθ' ἑβδομάδα». Ἡ σύμβασις τῆς Οὐασιγκτῶνος, ἀφορῶσα τοὺς μισθωτοὺς βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, μεταλλείων καὶ σιδηροδρόμων, καθώρισεν ἐν ἄρθρῳ 2 ὅτι «εἰς πάσας τὰς οἱουδήποτε εἴδους βιομηχανικὰς ἐργασίας, δημοσίας ἢ ἰδιωτικάς, ὡς καὶ εἰς τὰ παραρτήματα αὐτῶν, ἐξαιρέσει ἐκείνων, εἰς ἃς ἀπασχολοῦνται μέλη μόνον μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, ἡ διάρκεια τῆς ἐργασίας τοῦ προσωπικοῦ δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίνῃ 8 ὥρας ἡμερησίως καὶ 48 ὥρας καθ' ἑβδομάδα». Τὴν σύμβασιν τῆς Οὐασιγκτῶνος «περὶ ὀκταώρου» ἐκύρωσαν μέχρι σήμερον 15 κράτη. Δέον ὅμως νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἀρχὴ τοῦ ὀκταώρου ἦτο ἤδη καὶ πρὸ τοῦ 1919 καθιερωμένη εἰς ἀρκετὰς νομοθεσίας, ὡς ἐπίσης καὶ ὅτι (πλὴν τῶν ὡς ἄνω 15 κυρώσεων) καί τινα ἐκ τῶν βιομηχανικῶν κρατῶν (Γαλλία, Ἰταλία, Αὐστρία Ἱσπανία κλπ) ἐκύρωσαν τὴν σύμβασιν ταύτην ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι θὰ τεθῇ ἐν ἰσχύϊ ἀφ' ἧς ἤθελεν ἐφαρμοσθῆ καὶ παρ' ὡρισμένων ἄλλων βιομηχανικῶν κρατῶν, ἀνταγωνιστῶν των.

Κατὰ τὴν 14ην σύνοδον τῆς διεθνοῦς συνδιασκέψεως ἐργασίας, συνελθοῦσαν ἐν Γενεύῃ τῷ 1930, ἐψηφίσθη σχέδιον διεθνοῦς συμβάσεως, δι' ἧς περιορίζεται εἰς 8 ὥρας ἡμερησίως καὶ 48 καθ' ἑβδομάδα ἡ διάρκεια ἐργασίας ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς ἐπιχειρήσεσι καὶ τοῖς γραφείοις. Οὕτω τὸ ὀκτάωρον πρόκειται διὰ διεθνοῦς μέτρου νὰ καθιερωθῇ καὶ εἰς μίαν μεγάλην κατηγορίαν ἰδιωτικῶν ὑπαλλήλων. Τέλος τὸν Ἰούνιον τοῦ 1931 ἐψηφίσθη παρὰ τῆς διεθνοῦς συνδιασκέψεως ἐργασίας σύμβασις περιορίζουσα τὰς ὥρας ἐργασίας ἐν τοῖς μεταλλείοις ἄνθρακος εἰς 7 καὶ 45′ ἡμερησίως.

Ἐν Ἑλλάδι διάταξις περὶ κανονισμοῦ ὡρῶν ἐργασίας περιελήφθη τὸ πρῶτον εἰς τὸν νόμον ΓϠΛΔ' τοῦ 1911: «Περὶ ὑγιεινῆς καὶ ἀσφαλείας τῶν ἐργατῶν καὶ ὡρῶν ἐργασίας». Τὸ ἄρθρον 2 τοῦ νόμου τούτου προέβλεψε τὸν καθορισμὸν τῆς διαρκείας τῆς ἐργασίας εἰς ἕκαστον κλάδον διὰ διατάγματος. Βραδύτερον, τῷ 1920, ἡ Ἑλλὰς ἐκύρωσε μεταξὺ τῶν πρώτων τὴν σύμβασιν τῆς Οὐασιγκτῶνος «περὶ ὀκταώρου» διὰ τοῦ νόμου 2269.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δύο τούτων νόμων ἐπεβλήθη τὸ ὀκτάωρον διὰ διαταγμάτων εἰς τὰς κάτωθι ἐργασίας. Α′) Εἰς τὰ μεταλλεῖα, λατομεῖα καὶ πάσης φύσεως ὑπογείους ἐξορυκτικὰς ἐργασίας καὶ εἰς τὰς ὑπαιθρίους μεταλλευτικὰς καὶ μεταλλουργικὰς ἐργασίας Λαυρίου. Β′) Ἐκ τῶν μηχανολογικῶν βιομηχανιῶν εἰς τὰ ἐργοστάσια μολυβδοσωλήνων καὶ σκαγίων. Γ′) Ἐκ τῶν οἰκοδομικῶν βιομηχανιῶν, εἰς τὰ πλινθοποιεῖα, κεραμοποιεῖα, ἀγγειοπλαστεῖα, μαρμαρογλυφεῖα, πριονιστήρια μαρμάρων, τὰ διὰ χειροκινήτου πιεστηρίου πλακοποιεῖα, εἰς τὰς ἐργασίας ἐκσκαφῆς, κατασκευῆς, οἰκοδομήσεως, συντηρήσεως, ἐπισκευῆς, τροποποιήσεως ἢ κατεδαφίσεως παντὸς οἰκοδομήματος καὶ κτίσματος, εἰς τὰς ἐργασίας ἐπισκευῆς ἢ κατασκευῆς σιδηροδρομικῶν ἢ τροχιοδρομικῶν γραμμῶν, εἰς τὰς ἐργασίας κατασκευῆς ἢ τροποποιήσεως λιμένων, δεξαμενῶν, προβλήτων, διωρύγων, ἐγκαταστάσεων ἐσωτερικῆς συγκοινωνίας δι' ὕδατος ὁδῶν, σηράγγων, γεφυρῶν, ὁδογεφυρῶν, συλλεκτήρων ὑπονόμων, ἀποξηραντικῶν ἔργων, ἐγκαταστάσεων διανομῆς ὕδατος, κοινῶν φρεάτων, τηλεγραφικῶν καὶ τηλεφωνικῶν ἐγκαταστάσεων, ὡς καὶ εἰς πάσας τὰς προπαρασκευαστικὰς ἐργασίας τὰς συνδεομένας πρὸς τὰς ἐν τῇ παραγράφῳ ταύτῃ ἀναφερομένας ἐργασίας καὶ εἰς τὰ τμήματα συνεχοῦς λειτουργίας ἢ συνεχοῦς πυρὸς τῶν στοκοποιείων, τσιμεντοποιείων, γυψοποιείων καὶ ἀσβεστοποιείων. Δ′) Ἐκ τῶν κλωστικῶν καὶ ὑφαντικῶν βιομηχανιῶν μόνον εἰς τὰ βαφεῖα τῶν σχετικῶν ἐργοστασίων. Ε′) Ἐκ τῶν βιομηχανιῶν διατροφῆς, εἰς τοὺς κυλινδρομύλους ἡμερησίας παραγωγῆς ἄνω τῶν δέκα τόννων, εἰς τὰ κουλουροποιεῖα, εἰς τὰ ἐργοστάσια μπισκότων, εἰς τὰ ζαχαροπλαστεῖα, ἐργοστάσια σοκολάτας, εἰς τὰ ἀλλαντοποιεῖα, εἰς τὰς ἐργασίας σφαγῆς καὶ ἐκδορᾶς ζῴων, ὡς καὶ εἰς τὰ τμήματα συνεχοῦς λειτουργίας καὶ συνεχοῦς πυρὸς τῶν ἀλευρομύλων, παγοποιείων, ψυγείων διατηρήσεως τροφίμων, οἰνοπνευματοποιείων, ζυθοποιείων, παρασκευῆς μαγειρικοῦ ἅλατος. ΣΤ′) Ἐκ τῶν χημικῶν βιομηχανιῶν εἰς τὰ χαρτοποιεῖα, ἀποθήκας παλαιοῦ χάρτου καὶ ρακῶν καὶ τὰ τμήματα συνεχοῦς λειτουργίας καὶ συνεχοῦς πυρός, ἐργοστασίων παρασκευῆς ὀξέων ἢ λιπασμάτων, ὑελουργεῖα, ἐργοστάσια φωταερίου, ἐργοστάσια ὀξυγόνου καὶ πεπιεσμένου ἀνθρακασβεστίου, ὀστεοκόλλας, τερεβινθελαίου, τρυγικῶν ἁλάτων καὶ χρωματουργείων. Ζ′) Ἐκ τῶν βιομηχανιῶν δέρματος εἰς τὰ ἐργοστάσια οἱασδήποτε προετοιμασίας ἢ κατεργασίας δέρματος πλὴν τῶν ὑποδηματοποιείων. Η′) Ἐκ τῶν βιομηχανιῶν χάρτου καὶ ἐκτυπώσεως εἰς τὰ ἐργοστάσια φακέλων, καταστίχων, βιβλιοδετεῖα, κυτιοποιεῖα, τυπογραφεῖα, σακκουλοποιεῖα, λιθογραφεῖα, τσιγκογραφεῖα, καθὼς καὶ πάσας τὰς βιομηχανίας τὰς ἀποσκοπούσας τὴν ἐπεξεργασίαν χάρτου πρὸς κατασκευὴν παντὸς εἴδους ἀντικειμένων. Θ′) Ἐκ τῶν βιομηχανιῶν εἰδῶν ἱματισμοῦ εἰς τὰ ἐφαπλωματοποιεῖα, πλυντήρια, βαφεῖα καὶ καθαριστήρια. Ι′) Ἐκ τῶν βιομηχανιῶν ἐπεξεργασίας ξύλου εἰς τὰ κιβωτοποιεῖα. ΙΑ′) Ἐκ τῶν βιομηχανιῶν ἠλεκτρισμοῦ εἰς τὰ ἐργοστάσια παραγωγῆς καὶ διανομῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, φωτισμοῦ καὶ κινήσεως (τμήματα συνεχοῦς λειτουργίας καὶ συνεχοῦς πυρός).

Ι. Λ. ΖΑΡΡΑΣ

ὀκτάωρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ διαρκῶν ὀκτὼ ὥρας : || «ὀκτάωρος ἐργασία, — ἀνάπαυσις, — ὕπνος»· || *ὀκτάωρον* (τὸ) ὡς οὐσ. (βλ. λ.).

ὀκτέττο (τὸ) (ἰταλ. ottetto, γαλλ. octette). Μουσικὴ σύνθεσις δι' ὀκτὼ ὄργανα, ἔγχορδα, πνευστὰ ἢ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ὁμάδων. Ἡ αὐτὴ ὀνομασία δίδεται ἐπίσης καὶ εἰς σύνθεσιν δι' ὀκτὼ φωνάς, μολονότι τὰ τοιούτου εἴδους τεμάχια εἶναι προτιμότερον νὰ ἀποκαλοῦνται *ὀκταφωνίαι* (γαλλ. octuor). Τέλος τὸ ὀκτέττο δὲν πρέπει νὰ συγχέηται μὲ τὸ διπλοῦν κουαρτέττο, ὅπερ ἀποτελεῖται ἐκ δύο κουαρτέττων, ἀκολουθούντων μορφικῶς τοὺς ἀρχιτεκτονικοὺς κανόνας τοῦ διπλοῦ χοροῦ. Ἐκ τῶν ὡραιοτέρων ὑποδειγμάτων ὀκτέττων εἶναι τὸ τοῦ Σοῦμπερτ καὶ τοῦ Μένδελσων. Γ. Σ.

ὀκτινανθρακικὸν ***ὀξὺ*** *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις, λαμβανομένη διὰ διοχετεύσεως διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος εἰς τὴν μετὰ νατρίου ἕνωσιν τῆς *ὀκτίνης*. Εἶναι ὑγρὸν βράζον ὑπὸ πίεσιν 18 χλστμ. εἰς 155°. Οἱ ἐστέρες αὐτοῦ χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν ἀρωματοποιίαν, διότι ἔχουσι τὴν ἰδιότητα νὰ προσδίδωσιν εἰς τὰ τεχνητὰ ἀρώματα φυσικότητα ὑπενθυμίζουσαν τὰ ἀντίστοιχα φυσικὰ ἀρώματα. Οἱ ἐστέρες οὗτοι παρασκευάζονται εἴτε δι' ἀπ' εὐθείας ἐστεροποιήσεως τοῦ ὀξέος μετὰ τῶν ἀντι-

Digitized by Google

στοίχων ἀλκοολῶν, εἴτε διʼ ἐπιδράσεως τῆς μετὰ νατρίου ἑνώσεως τῆς ὀκτίνης ἐπὶ τοῦ ἀντιστοίχου χλωριομυρμηκικοῦ ἐστέρος. Ἐκ τῶν ἐστέρων τούτων χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν ἀρωματοποιίαν κυρίως ὁ *μεθυλικὸς* καὶ ὁ *αἰθυλικός*. Σ. Γ.

ὀκτίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ἀκόρεστος ὑδρογονάνθραξ τοῦ τύπου: $CH_3 . [CH_2]_5 . C : CH$ παρασκευαζόμενος ἐκ τῆς καπρυλικῆς ἀλκοόλης διὰ τοῦ ἐνδιαμέσου σχηματισμοῦ *ὀκτανόνης*. Λεπτόρρευστον, ἄχρουν ὑγρόν, βράζον εἰς 131—132°. Χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν σύνθεσιν τῶν εἰς τὴν ἀρωματοποιίαν χρησιμευόντων ἐστέρων τοῦ *ὀκτινανθρακικοῦ ὀξέος*. Σ. Γ.

Ὀκτονιά, ἢ *Ἀχτονιά [Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καρυστίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας, κείμενον 3 ½ ὥρας ΝΑ. τῆς Κύμης καὶ 1 ½ ὥραν ἀπὸ τοῦ Αὐλωναρίου. Εὑρίσκεται εἰς ὕψος 430 μ. ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου ὄρους ἐν καταρρύτῳ χοάνῃ, ἀλλὰ μὲ θαυμασίαν ἄποψιν τῆς ΒΑ. ἀκτῆς τῆς νήσου. Τὸ κλῖμα αὐτῆς εἶναι ὑγιεινότατον. Μετὰ τῶν παρακειμένων συνοικισμῶν *Ἀλώνια* καὶ *Κατωχώρι* ἀποτελεῖ μίαν κοινότητα, ἔχουσαν 1.256 κατ. (1928) καὶ ταχυδρομικὸν γραφεῖον. Παράγει ἔλαιον, κρόμμυα, καρύδια, σῦκα, φασόλια, καὶ ἔχει ἀκμαίαν κτηνοτροφίαν. Ἡ κοινότης ἔχει ἀλευρόμυλον, ὑδραυλικὸν ἐλαιοπιεστήριον καὶ πολλὰ ἐλαιοτριβεῖα. Εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας πρὸς Β., ἐν τῇ θέσει Καταράκτης, διασῴζεται ἀξιόλογος βυζαντινὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Τὸ ὁμώνυμον αὐτῆς ὄρος (*τῆς Ὀκτονιᾶς*) ὑψοῦται ὑπεράνω τοῦ χωρίου εἰς ὕψος 763 μ. Τοῦτο προεκτείνεται εἰς τὴν θάλασσαν, σχηματίζον τὸ ὁμώνυμον ἀπότομον ἀκρωτήριον. Ι. Σ. Σ.

— **Ὀκτονιὰ** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον ἐπίσημον τῆς Ἀν. ἀκτῆς τῆς Εὐβοίας (πλάτ. 38° 31′ Β., μῆκ. 24° 14′ ½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 426: Doro channel to gulf of Saloniki), ἀπόληξις χερσονησώδης φερωνύμου ὄρους (2.380 ποδ.) εἰς 5 χιλιομ. ὁριζοντιογραφικῶς ἔνδον. Ἀποτελεῖ δὲ ἡ προβολὴ αὕτη, ἣν ὁ Πτολεμαῖος (Γ, ιε, 26, Nobbe) ὀνομάζει Χερσόνησον, τὸ ΝΑ. κέρας τοῦ κόλπου τῆς Κύμης. Σχηματίζει δὲ μετὰ τοῦ Καφηρέως, ἀπέχοντος 28 μίλ. Ν. ΝΑ., τὸν εὐρὺν καὶ ἐπικίνδυνον κόλπον τῆς *Ὀκτονιᾶς*, τὰ πραγματικὰ «Κοῖλα τῆς Εὐβοίας» (*Πτολεμ. αὐτόθι*), ὧν τὴν θέσιν εἶχε συγχύσει ὁ Στράβων (Ι, α, 2 Teubner). Ἀπαντᾷ καὶ *Ὀχθονιὰ* καὶ *Ὀχτωνιά*. Σ. Ε. Λ.

— **Ὀκτονιὰ** *[Γεωγρ.]*. Νησὶς παρὰ τὴν ΝΔ. ἀκτὴν τῆς Ρόδου (πλάτ. 35° 59′ Α., μῆκ. 27° 44′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1667: Rhodos island), ἐγγὺς τοῦ ἀκρωτηρίου Καράβολος. Λέγεται καὶ *Ὀχθονιὰ* καὶ *Ὀχτωνιά*. Σ. Ε. Λ.

Ὀκτονιανήσι *[Γεωγρ.]*. Νησὶς δωδεκανησιακὴ ἐν τῷ Καρπαθίῳ πελάγει (πλάτ. 35° 59′ Β., μῆκ. 27° 44′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1667: Rhodos island), 3 μίλ. βορείως τοῦ ἀκρωτηρίου Καράβολος τῆς Ρόδου. Σ. Ε. Λ.

ὀκτρακένιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Τετραϋδροανθρακένιον ὑδρογονωμένον εἰς τοὺς ἀκραίους δακτυλίους. Παρασκευάζεται διʼ ἐπιδράσεως ἀργιλοχλωριδίου ἐπὶ *τετραλίνης*. Σ. Γ.

Ὀκτσιλὰρ *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Πολυμύλου τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Κοζάνης. Κάτ. (1928) 48. Ἤδη μετωνομάσθη εἰς *Ἅγιον Θεόδωρον*.

ὀκτυλικαὶ ἀλκοόλαι *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλοῦνται αἱ μὲ ὀκτὼ ἄτομα ἄνθρακος κεκορεσμέναι μονοσθενεῖς ἀλκοόλαι. Ἔχουσι τὸν γενικὸν τύπον $C_8 H_{18} O$ καὶ παρουσιάζονται ὑπὸ πλείονας ἰσομερεῖς μορφάς, ἐξ ὧν σπουδαιότεραι εἶναι: 1) Ἡ κανονικὴ πρωτοταγὴς ὀκτυλικὴ ἀλκοόλη (ὀκτανόλη - 1) $CH_3 . (CH_2)_5 . CH_2 OH$, ἥτις ἀπαντᾷ ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐστέρων μετὰ τῶν λιπαρῶν ὀξέων (καπρινικοῦ, καπρονικοῦ κλπ.) εἰς τὸ ἔλαιον τῶν καρπῶν τοῦ Heracleum giganteum, H. sphondylium καὶ τῆς Partinaka sativa. 2) Ἡ κανονικὴ δευτεροταγὴς ὀκτυλικὴ ἀλκοόλη—2), (ὀκτανόλη - 2), ἥτις εἶναι μᾶλλον γνωστὴ ὑπὸ τὸ ἐμπειρικὸν ὄνομα *καπρυλικὴ ἀλκοόλη*. Σ. Γ.

ὀκτύλιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλεῖται ἡ ἐκ τοῦ *ὀκτανίου* προερχομένη μονοσθενὴς ῥίζα C_8H_{17}. Σ. Γ.

ὀκτώ· ἀριθμ. ἀπόλυτον, ἄκλιτον, κοιν. *ὀχτώ*· ἐκφράζει τὴν ἔννοιαν τῆς ποσότητος, ἥτις ἀποτελεῖται ἂν προσθέσωμεν εἰς ἑπτὰ μονάδας μίαν ἀκόμη: «*πρὸ ὀκτὼ ἡμερῶν*» τὴν ὀγδόην ἡμέραν πρὸ τῆς σημερινῆς, «*σήμερα ὀκτὼ*» τὸ διάστημα μιᾶς ἑβδομάδος, δηλούμενον ἀπὸ ἡμέρας τινὸς τῆς πρώτης ἑβδομάδος μέχρι τῆς αὐτῆς ἡμέρας τῆς δευτέρας ἑβδομάδος, «*ἔφυγε τὴν περασμένη Πέμπτη, σήμερα ὀκτώ*» ‖ «*ς τὶς ὀκτὼ τοῦ Μάρτι*» τὴν ὀγδόην Μαρτίου ‖ «*τὸ ὀκτὼ*» τὸ ἠριθμημένον διὰ τοῦ ἀριθμοῦ 8: «*τὸ ὀκτὼ δωμάτιον, —τραπέζι, — σπίτι*» ‖ ἐκ τῶν παιγνιοχάρτων τὸ ἠριθμημένον μὲ ὀκτὼ ὅμοια σχήματα, ἄλλως *ὀκτάρι*: «*τὸ ὀκτὼ σπαθί*».

—*[Ἀριθμ.]* Τὸ ὀκτὼ εἶναι ἀριθμὸς ἀκέραιος ἄρτιος τριπλῶς ἄρτιος: δηλαδὴ καὶ αὐτὸς καὶ τὸ ἥμισυ καὶ τὸ τέταρτον αὐτοῦ ἄρτιον. Τὸ ἀραβικὸν σύμβολον αὐτοῦ εἶναι *8*· τὸ ἑλληνικὸν *Η′* ἢ *η′*· καὶ τὸ λατινικὸν *VIII*. Διὰ τοῦ 8 διαιρεῖται ἀκριβῶς ἡ χιλιάς· διὰ τοῦτο, ἐὰν πολυψήφιος ἀριθμὸς ἔχῃ τὰς ἑκατοντάδας, δεκάδας καὶ μονάδας του διαιρετὰς διὰ τοῦ 8 θὰ εἶναι ὁλόκληρος διαιρετὸς διʼ αὐτοῦ. Π. χ. ὁ ἀριθμός: 1270589632 εἶναι διαιρετὸς διʼ 8, διότι τὸ τελευταῖον τριψήφιον τμῆμά του 632 εἶναι διαιρετὸν διὰ τοῦ 8. Ὁ ὀκτὼ ἔχει καὶ τὴν ἑξῆς χαρακτηριστικὴν ἰδιότητα: Εἶναι ἡ μόνη δύναμις ἀκεραίου ἀριθμοῦ, ἥτις εἶναι μικροτέρα τῆς δυνάμεως, ἣν εὑρίσκομεν ἂν ἀντιστρέφοντες θέσωμεν ὡς βάσιν τὸν ἐκθέτην της καὶ ὡς ἐκθέτην τὴν βάσιν της, ἤτοι εἶναι: $8=2^3<3^2$. Ν. Γ.

— *[Ἀποκρυφ.]* Ἐν τῇ ἀριθμοσοφίᾳ ὁ ἀριθμὸς *ὀκτὼ* ἀντιπροσωπεύει τὴν κατάστασιν ἀναπαύσεως, ἡ ὁποία εἶναι τὸ τέρμα πάσης δημιουργικῆς ἐξελίξεως. Ἐνῷ ὁ προηγούμενος αὐτοῦ ἀριθμὸς ἑπτὰ εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῆς δημιουργίας, τῆς παραγωγῆς, τῆς συναρμολογήσεως καὶ τῆς ἁρμονικῆς ὀργανώσεως, ὁ ὀκτὼ στερεώνει, διατηρεῖ, διαφυλάττει, κατανέμει τὴν κοσμικὴν τάξιν καὶ συντηρεῖ τὴν ἁρμονίαν τῶν κόσμων. Εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῆς σταθερότητος, ὅστις ἐπαναφέρει εἰς τὴν στατικὴν κατάστασιν ὅ,τι πηγάζει ἐκ τοῦ ἑπτὰ ἐν καταστάσει δυναμικότητος. Ὁ ἑπτὰ δημιουργεῖ τάξιν ἐκ τοῦ χάους καὶ διαπλάσσει τὸν κόσμον, τόν τε Μακρόκοσμον καὶ Μικρόκοσμον, τοῦ ὁποίου ὁ ὀκτὼ κανονίζει τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἁρμονικὴν λειτουργίαν. Τὸ ὀκτὼ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν Ἀφροδίτην ♀ τὴν ὑγρότητα, ἡ ὁποία συντηρεῖ τὴν ζωήν, τὴν γονιμοποιηθεῖσαν θήλειαν οὐσίαν, τὴν Μεγάλην Θεὰν Ἶσιδα, σύζυγον τοῦ Ὀσίριδος, ἤτοι τὴν γόνιμον Φύσιν. Η. Π. Γ.

ὀκτωβόθριον (τὸ) (Octobothrium) *[Ζῳολ.]*. Γένος σκωλήκων πλατελμίνθων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τρηματωδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *πολυστομιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ παρασιτικῶς ἐνδιαιτώμενα ἐπὶ τῶν βραγχίων εἰδῶν τινων θαλασσίων ἰχθύων. Δ. Ν. Π.

ὀκτωβριανός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν Ὀκτώβριον μῆνα, ὁ τοῦ Ὀκτωβρίου: «*ὀκτωβριαναὶ βροχαί*».

Ὀκτώβριος *[Μετεωρολ.]*. Ὁ δέκατος μὴν τοῦ ἔτους, ἔχων 31 ἡμέρας καὶ ἀνήκων μετὰ τοῦ Σεπτεμβρίου καὶ Νοεμβρίου εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ φθινοπώρου. Κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον ἐξακολουθοῦν πίπτουσαι αἱ ἀπὸ τῶν μέσων Σεπτεμβρίου ἀρξάμεναι βροχαὶ (κοιν. *πρωτοβρόχια*). Εἶναι σπανιώτατον φαινόμενον νὰ παρέλθῃ Ὀκτώβριος ὅλως ξηρός. Κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τὸ κανονικὸν ὕψος τῆς βροχῆς ἀνέρχεται εἰς 55,5 χλστμ. Θ. Θ. Φ.

—*[Γεωργ.]* Ὁ *Ὀκτώβριος* εἶναι ὁ καταλληλότερος μὴν διὰ τὴν σποράν τῶν δημητριακῶν καρπῶν γενικῶς. Περὶ τὰ μέσα Ὀκτωβρίου ἐκριζοῦνται τὰ γεώμηλα, τὰ καρρότα καὶ τὰ πρὸς ζαχαροποίησιν προοριζόμενα τεῦτλα. Εἰς τὰς ἀγροικίας ἐξακολουθεῖ ὁ καθαρισμὸς τῶν διαφόρων σπόρων, τῶν προοριζομένων διὰ τὴν διατροφὴν τῶν κτηνῶν, ὡς καὶ τῶν χόρτων, καὶ ἡ ἐναποθήκευσις τούτων. Κατʼ αὐτὴν ἐπίσης τὴν ἐποχὴν ἄρχεται ἡ πάχυνσις τῶν μεγάλων ζῴων, εἴτε ἐντὸς τῶν ἐνδιαιτημάτων εἰς ἃ σταβλίζονται, εἴτε εἰς τοὺς λειμῶνας, ὅπου τὸ χόρτον εἶναι ἄφθονον. Αἱ ἐνήλικοι ὄρνιθες ἄρχονται τῆς φωτοκίας. Ὁ τρυγητὸς τῶν ἀμπέλων ἀποτελειοῦται ἢ ἐξακολουθεῖ. Κατὰ τὸν Ὀκτώβριον φυτεύονται πολλὰ δασικὰ καὶ ῥητινοφόρα δένδρα εἰς λεπτόγαια ἐδάφη· ἐξακολουθεῖ ἡ συγκομιδή, ἡ ἀποθήκευσις, ὡς καὶ ἡ εἰδικὴ συσκευασία τῶν πρὸς διαμετακόμισιν προοριζομένων καρπῶν· ἡ συλλογὴ τῶν παντοειδῶν λαχανικῶν καὶ τῶν διαφόρων ποωδῶν φυτῶν ὡς καὶ τῶν σπόρων ἄλλων, ὡς θριδάκων, πετροσελίνων κλπ. Τὰ διακοσμητικὰ φυτὰ χάνουσι τελείως τὴν πρώτην ζωηρὰν καὶ χαρίεσσαν ἐμφάνισίν των, ἄρχεται δὲ ἡ φύτευσις τῶν πρώιμων ἐαρινῶν εἰδῶν, ὡς τῆς τολύπης, τῆς ὑακίνθου, τῆς ἴριδος, τοῦ ναρκίσσου, τῆς ἀνεμώνης, τῆς μυοσωτίδος, τοῦ κρόκου καὶ πλείστων ἄλλων κοσμητικῶν φυτῶν. Εἰς τὰ μελισσοκομεῖα δὲν ἔχει ἔτι συντελεσθῆ ἡ συγκομιδὴ τοῦ μέλιτος. Ἡ ἁλιεία δὲν διενεργεῖται πλέον εἰς τὰς ἀκτάς, ἀλλὰ εἰς τὰ βάθη, ὅπου τὰ διάφορα εἴδη τῶν ἰχθύων ἀποσύρονται, ὅπως προφυλαχθῶσιν ἀπὸ τοῦ ψύχους. Δ. Ν. Π.

— **Ὀκτώβριος ἵππος** (October equus) *[Ἀρχ.]*. Ἐξιλαστήριος ἵππος, ὁ θυσιαζόμενος ἐτησίως ἐν Ρώμῃ εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως κατὰ τοὺς καθαρμοὺς τῶν εἰδῶν τοῦ Ὀκτωβρίου (=15η Ὀκτωβρίου). Θυσία ἵππου ἐγίνετο εἰς σπανιωτάτας περιστάσεις καὶ εἰς ἐλαχίστας θεότητας, διʼ ὃ καὶ τὸ αἷμα τοῦ Ὀκτωβρίου ἵππου μειγνυόμενον ὑπὸ τῶν Ἑστιάδων μετὰ τῆς τέφρας τῶν νεκρογενῶν μόσχων τῆς τελετῆς τῶν Βουφονίων (Fordicidia), ἀπετέλει τὴν κατʼ ἐξοχὴν καθαρτήριον προσφορὰν (februa casta) κατὰ τὰ Παλήλια. Π. Ν. Π.

Ὀκτωβρισταὶ (οἱ). Ρωσικὸν κόμμα, ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Γκούσκωφ καὶ καταπολεμῆσαν ἀποφασιστικῶς τὴν ῥωσικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1905. Ἠκολούθησεν εἶτα συντηρητικὰς ἀρχὰς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ χορηγηθέντος τὴν 17 Ὀκτωβρίου 1905 συνταγματικοῦ πολιτεύματος εἰς τὸν ῥωσικὸν λαόν, διὸ καὶ οἱ ὀπαδοί του ἐκλήθησαν *Ὀκτωβρισταί*. Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, καὶ ἰδίως μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ 1915, ἐζήτησε ῥιζικὰς μεταρρυθμίσεις, κυβέρνησιν ὑπεύθυνον ἐνώπιον τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν κίνησιν τῶν φιλελευθέρων κομμάτων, διεκήρυξε δὲ ὡς ἀπαραίτητον τὴν παραίτησιν τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου Β′ καὶ τὴν κατάλυσιν τοῦ παλαιοῦ καθεστῶτος. Ἐνεκολπώθη τὰς δημοκρατικὰς ἰδέας, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Λένιν καὶ τὸ κόμμα τοῦτο ὑπέστη τὴν τύχην τῶν λοιπῶν ἀστικῶν κομμάτων τῆς Ρωσίας. Θ. Β.

ὀκτωδοντίδαι (οἱ) (Octodontidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τρωκτικῶν*, περιλαμβάνουσα γένη τινά, ὧν γνωστότερον εἶναι ὁ *ὀκτώδους* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

ὀκτώδους (ὁ) (Octodus) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀκτωδοντιδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ ἢ μετρίου μεγέθους τρωκτικά, παραπλήσια πρὸς τοὺς μῦς καὶ ἀπαντῶντα εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικήν. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ὀκτώδους ὁ καπρόμυς* (Octodus capromys). Ἔχει οὗτος σῶμα βραχύ, κυρτὸν κατὰ τὴν ῥάχιν, κεφαλὴν ἀπολήγουσαν εἰς ἀμβλὺ ῥύγχος, ὅπερ φέρει σκληρὰς τρίχας ἐν εἴδει μύστακος. Τὰ ὦτά του εἶναι βραχέα καὶ διίστανται ἀλλήλων κατὰ τὴν βάσιν των. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι μικροὶ καὶ λοξοί, οἱ πόδες ἰσχυροὶ καὶ βραχεῖς, ἡ οὐρὰ μακρὰ καὶ κυλινδρικὴ καὶ ὁ χρωματισμὸς φαιότεφρος κατὰ τὴν ῥάχιν καὶ τὰς πλευρὰς καὶ ὑπότεφρος κατὰ τὴν κοιλίαν. Ἐνδιαιτᾶται ἐντὸς ὑπογείων στοῶν, ἃς οὗτος ἀνορύσσει διὰ τῶν γαμψῶν του ὀνύχων. Τρέφεται ἐκ διαφόρων καρπῶν. Δ. Ν. Π.

Ὀκτώδους ὁ καπρόμυς.

ὀκτωετηρίς,—*ίδος* (ἡ)· *ὀκταετηρίς* (βλ. λ.).

Ὀκτώηχος (ὁ). Καλεῖται οὕτω ἡ ὑμνολογικὴ συλλογὴ ἡ περιλαμβάνουσα τὴν κατὰ τοὺς ἑσπερινοὺς καὶ τοὺς ὄρθρους τῶν Κυριακῶν τοῦ ἔτους ψαλλομένην ἀναστάσιμον ἀκολουθίαν. Εἰς ὀκτὼ ἤχους συντεταγμένη ἡ ἀκολουθία αὕτη, ἀποτελεῖται ἐξ ὀκτὼ ἐπὶ μέρους ἀκολουθιῶν, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἔχει τὰ ἴδια αὐτῆς στιχηρὰ καὶ ἀπόστιχα διὰ τὸν ἑσπερινόν, τὸ ἴδιον ἀναστάσιμον ἀπολυτίκιον καὶ θεοτοκίον, τὸν ἴδιον τριαδικὸν κανόνα διὰ τὸ μεσονυκτικόν, τοὺς ἰδίους ἀναστασίμους κανόνας διὰ τὸν ὄρθρον, καθὼς καὶ τὰ ἴδια στιχηρὰ διὰ τοὺς Αἴνους. Ἐκ τῶν ὀκτὼ δὲ ἤχων, εἰς οὓς εἶναι συντεθειμένη, φέρουσα τὸ ὄνομα αὐτῆς ἡ Ὀκτώηχος, ἀνακυκλοῦται διʼ ὅλου τοῦ ἔτους, καθʼ ἑκάστην Κυριακὴν ψαλλομένου ἑνὸς ἤχου, συμπίπτοντος δὲ τῇ Κυριακῇ τοῦ Ἀντίπασχα ἢ τοῦ Θωμᾶ νὰ ψάλλεται ὁ πρῶτος ἦχος καὶ κατὰ διαδοχὴν ψαλλομένων κατὰ σειρὰν πάντων τῶν ἤχων μέχρι τοῦ πλαγίου τετάρτου, καὶ πάλιν τῆς ἀρχῆς γινομένης ἀπὸ τοῦ πρώτου. Σύνθεσις κατὰ τὸ πλεῖστον Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ ἡ ὀκτάηχος, ἀποτελεῖ θαυμάσιον ἔργον ἰσχυρᾶς ἐμπνεύσεως, ἐν πλείστοις τῶν τροπαρίων αὐτῆς καὶ μάλιστα τοῖς δοξαστικοῖς τοῦ ἑσπερινοῦ ἐπιτυγχανομένου, ἵνα ἐν συντόμοις στίχοις, εὐμνημονεύτοις καὶ οὐχὶ ἀκατανοήτοις, παρέχωνται μαθήματα ὑψηλῆς θεολογίας.

Ἡ Ὀκτώηχος μετέπειτα συνεπληρώθη, προστεθέντων εἰς αὐτὴν καὶ ἄλλων τροπαρίων, οὐ μόνον διὰ τὰς Κυριακάς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ἀκολουθίας τῶν ἄλλων ἡμερῶν τῆς ἑβδομάδος, συντεθέντων δὲ ὑπὸ Ἀνατολίου πατριάρχου, Μητροφάνους Σμύρνης, Θεοφάνους Νικαίας καὶ Ἰωσὴφ τοῦ Ὑμνογράφου. Οὕτω προῆλθεν ἡ Παρακλητική, ἥτις δέον νὰ διακρίνηται τῆς Ὀκτωήχου ὡς πολὺ ἐκτενεστέρα ταύτης καὶ ὡς περιλαμβάνουσα πρὸς τῇ Ὀκτωήχῳ καὶ τὰς εἰς τοὺς ὀκτὼ πάλιν ἤχους συντεθειμένας ἀκολουθίας καὶ τῶν λοιπῶν ἡμερῶν τῆς ἑβδομάδος. Π. Ν. ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ

— *[Βυζαντ. Μουσ.]*· βλ. λ. *ἦχος* καὶ *Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός*.

ὀκτωκαιδεκάσημον (τὸ) *[Ἀρχ. Μουσ.]*. Ρυθμικὸν μέγεθος συγκείμενον ἐκ 18 πρώτων χρόνων. Τὸ μέγεθος τοῦτο εἶναι δύο ποδῶν κοινῶν, ἀμφοτέρων ἰαμβικῶν, τῆς τε ἰωνικῆς τριποδίας

— — ◡◡ | — — ◡◡ | — — ◡◡

καὶ τῆς τροχαϊκῆς ἑξαποδίας

— ◡ — ◡ | — ◡ — ◡ | — ◡ — ◡.

Ἀμφοτέρων τούτων καὶ τὰ τρία σημεῖα εἶναι ἐξάσημα, ὑποδιαιρούμενα διαφοροτρόπως, Ν. Α. Χ.

ὀκτωκαιδεκάχορδον *σύστημα* *[Ἀρχ. Μουσ.]*. Οὕτως ἡ *μικτὸν* ἐκαλεῖτο ἡ ἐκ δέκα ὀκτὼ χορδῶν (φθόγγων) κλῖμαξ, ἀπαρτισθεῖσα διὰ τῆς συνενώ-

Digitized by Google

σεως τῶν συνημμένων τετραχόρδων ἀνὰ δύο ἢ τρία καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ δύο τόνοι ἐπανελαμβάνοντο. Εἰς τὸ σύστημα ἐγένετο παραδεκτὸς ὁ χρωματικὸς τόνος τῆς τρίτης συνημμένων, διὸ ἐκαλεῖτο καὶ *μετάβολον*, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἐστερημένον τῶν συνημμένων, ὅπερ ἐκαλεῖτο *ἀμετάβολον*.

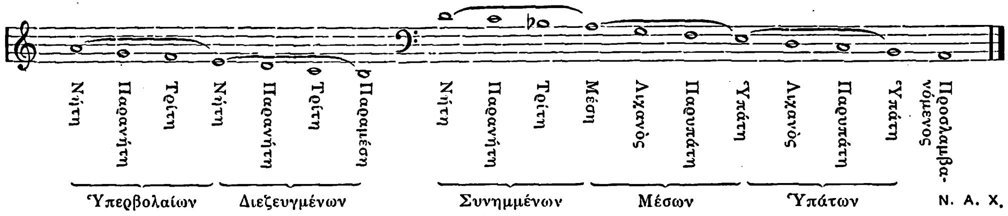

Κλῖμαξ τοῦ ὀκτωκαιδεκαχόρδου συστήματος.

ὀκτώποδα, *ὀκτωποδίδαι, ὀκτώπους [Ζῳολ.]*· βλ. λ. *ὀκτάποδα, ὀκταποδίδαι, ὀκτάπους.*

Ὄκυο (Okyo), ***Μαρουγιάμα***. Ἰάπων ζωγράφος, ἱδρυτὴς τῶν σχολῶν Μαρουγιάμα καὶ Σίγιο (1735—1795). Ἦτο μαθητὴς τοῦ Ἰσίντα Ὑουτέϊ, μελετήσας καὶ τοὺς Κινέζους ζωγράφους. Ἀπὸ τοῦ 1766 μέχρι τοῦ 1772 εἰργάσθη ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ αὐλῇ, ζωγραφήσας συγχρόνως καὶ διαφόρους πίνακας μὲ ἐρωτικὰς ὑποθέσεις, οἵτινες προσεπόρισαν εἰς αὐτὸν μεγάλην φήμην. Κατὰ τὰ ἔτη 1781—1788 διεκόσμησε πολλοὺς ναούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων τοῦ Κιουνίν, τοῦ Κιότο (νῦν μουσεῖον Καβασάκι), τοῦ Μεϊγκενὶν (νῦν μουσεῖον Μασούντα), τοῦ Κονγκόγι κτλ. Ἔργον αὐτοῦ ὑπῆρξε καὶ ἡ διακόσμησις τοῦ βασιλικοῦ ἀνακτόρου (1790), ὅπερ κατεστράφη βραδύτερον. Μ. Δ. Β.

Ὀλᾶ *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Δράμας χωρίου *Πλατανόβρυσις* (βλ. λ.).

ὁλάκανθος (ὁ) (Holacanthus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων ἀκανθοπτερυγίων τῆς οἰκογενείας τῶν *λεπιδοπτερυγιδῶν*, περιλαμβάνον ἰχθῦς μετρίου μεγέθους, μὲ σῶμα εὔρωστον, πεπιεσμένον ἐκ τῶν πλαγίων καὶ ὑπὸ μικροτάτων λεπίων καλυμμένον. Ἡ κεφαλή του εἶναι ἀρκούντως μικρὰ καὶ ἀπολήγει εἰς ὀξὺ καὶ ἰσχυρὸν ῥύγχος. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς Ἰνδικὰς θαλάσσας. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *ὁλάκανθος ὁ δακτυλιωτὸς* (Holacanthus anulatus), ὅστις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους καὶ χρῶμα κυανέρυθρον. Δ. Ν. Π.

ὁλάκερος, —η, —ο· ὁλόκληρος, ἀκέραιος: «ἔφαγε ἕνα ὁλάκερο ψωμί»· || σωστός, μεγάλος: «ὁλάκερος ἄντρας ἔγινε ὁ γυιός σου» (ἐκ τοῦ ὅλος καὶ ἀκέραιος).

ὀλακοειδῆ (τὰ) (Olacaceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα θάμνους ἢ δένδρα μετρίου μεγέθους, μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα καὶ ἄνθη ἑρμαφρόδιτα, ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς γῆς. Γνωστότερον γένος τῆς οἰκογενείας εἶναι ὁ *ὄλαξ* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

ὄλαξ (ὁ) (Olax) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀλακοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἰθαγενεῖς τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

Ὀλάους, ἢ **Ὀλάφ**. Ὄνομα βασιλέων τῆς Σουηδίας καὶ τῆς Νορβηγίας (βλ. λ. *Ὀλάφ*).

Ὄλασσα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ Πόντου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Τραπεζοῦντος τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, κατοικούμενον ἄλλοτε ὑπὸ 120 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες μετηνάστευσαν εἰς Ἑλλάδα κατὰ τὸ 1923. Ε. Ι. Χ.

Ὀλάτζικ *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Καβάλλας χωρίου *Πλαταμῶνα* (βλ. λ.).

Ὄλαφ (Olaf). Ὄνομα βασιλέων τῆς Νορβηγίας: — 1) *Ὁ Α΄, Τρύγβεσσωιν* (Trygvessön), ἀπόγονος τοῦ Χαράλδου Χάρφαγκρ (969—1000). Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ πατρός του ἔζησεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, καὶ κατὰ μὲν τὴν παιδικὴν ἡλικίαν του ἐν Νόβγκοροντ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ βασιλέως Βλαδιμήρου, μετὰ ταῦτα δὲ ὡς πολεμιστὴς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Βένδου βασιλέως Βουρισλαύου, οὗτινος τὴν θυγατέρα συνεζεύχθη. Μετὰ τὸν θάνατον ταύτης ἐπεχείρησεν ἐπιδρομὰς εἰς τὰς γαλλικὰς καὶ βρεταννικὰς ἀκτάς, ἐβαπτίσθη ἐν Ἀγγλίᾳ Χριστιανός, συνεζεύχθη τὴν ἀδελφὴν τοῦ βασιλέως τοῦ Δουβλίνου Γκάϊντα καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χάκωνος ἀνεγνωρίσθη βασιλεὺς τῆς Νορβηγίας (995). Ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον εἰργάσθη πρὸς διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν χώραν του. Φιλοδοξήσας νὰ βασιλεύσῃ μιᾶς Σκανδιναυΐας ἡνωμένης καὶ χριστιανικῆς, ἀπηύθυνε προτάσεις γάμου εἰς τὴν βασίλισσαν τῆς Σουηδίας Σιγφρίδην. Ὁ Ὄλαφ οὐ μόνον τὴν ἄρνησιν ταύτης ἔλαβεν, ἀλλὰ καὶ ἐπέσυρεν ἐπὶ πλέον τὴν ἐχθρότητα αὐτῆς. Βραδύτερον, συζευχθεὶς τὴν ἀδελφὴν τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Θαΰραν, ἥτις ἐγκατέλειψε τὸν εἰδωλολάτρην σύζυγόν της Βουρισλαῦον, περιῆλθεν εἰς διάστασιν καὶ πρὸς τὴν Δανίαν. Εἴς τινα δὲ ἐκστρατείαν, ἣν ἐπεχείρησε διὰ νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοῦ Βουρισλαύου τὰς κτήσεις τῆς Θαΰρας, ὑπέστη ἐπίθεσιν τῶν ἡνωμένων δανικῶν καὶ σουηδικῶν στόλων καὶ μετὰ τὴν πανωλεθρίαν τῶν Νορβηγῶν κατέφυγεν εἰς τὴν νορβηγικὴν ναυαρχίδα «Μακρὸν Ὄφιν», ἔνθα μαχόμενος ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπνίγη. Ὁ Ὄλαφ καὶ ἐν ζωῇ καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του ὑπῆρξε τὸ εἴδωλον καὶ ὁ ἥρως τοῦ λαοῦ, ὅστις δὲν ἔπαυσε νὰ περιμένῃ τὴν ἐπάνοδόν του.

—2) *Ὁ Β΄, Χάραλντσεν* (Haraldssön), ὁ ἐπιλεγόμενος *Παχὺς* ἢ *Ἅγιος* (995—1030). Μετὰ ἀπουσίαν ἐτῶν τινων, καθ' ἃ ἐπολέμει τοὺς Δανούς, ἐπανῆλθε τῷ 1015 εἰς Νορβηγίαν καὶ κατορθώσας νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ὑποστήριξιν πέντε μικρῶν βασιλέων τῆς Οὐψάλας, ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν βασιλέα. Τῷ 1016 ἐνίκησε τὸν Σβάϋν, τὸν πραγματικὸν κυβερνήτην τῆς Σουηδίας, εἶτα ἐξεμηδένισε τοὺς μικροὺς βασιλεῖς τῆς μεσημβρινῆς Νορβηγίας καὶ τοὺς εὐγενεῖς, ἐταπείνωσε τὸν βασιλέα τῆς Σουηδίας, λαβὼν τὴν θυγατέρα τούτου ὡς σύζυγον, καὶ ἐνήργησεν ἐπιτυχεῖς ἐπιδρομὰς κατὰ τῆς Δανίας. Τῷ 1029 οἱ Νορβηγοὶ εὐγενεῖς, εὑρόντες εὐκαιρίαν ἐκδικήσεως ἐν τῇ ἐπιδρομῇ Κανούτου τοῦ Μεγάλου, συνετάχθησαν μετ' αὐτοῦ. Ὁ Ὄλαφ κατέφυγε τότε εἰς Ρωσίαν. Ἐπανελθὼν μετὰ ἓν ἔτος ἔπεσε κατὰ τὴν μάχην τοῦ Στίκλεσταντ. Μετὰ τὸν θάνατόν του οἱ Νορβηγοί, ἐνθυμούμενοι τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας τὰς ὁποίας προσέφερεν εἰς τὸν Χριστιανισμόν, ἀνεκήρυξαν αὐτὸν προστάτην ἅγιον τῆς Νορβηγίας. Εἰς τιμὴν τῆς μνήμης αὐτοῦ πολλαὶ ἐκκλησίαι ἠγέρθησαν καὶ τῷ 1847 ἱδρύθη ὑπὸ Ὀσκὰρ τοῦ Α΄, βασιλέως τῆς Σουηδίας καὶ Νορβηγίας, τὸ τάγμα καὶ τὸ παράσημον τοῦ ἁγίου Ὄλαφ.

— 3) *Ὁ Γ΄*, ὁ ἐπιλεγόμενος *Εἰρηνικὸς* (Kyrre). Ἦτο υἱὸς τοῦ Χαράλδου Χάρντραντε, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἐβασίλευσεν, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1066, μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Μάγνου καὶ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1069 μόνος. Ἵδρυσε τὸ Μπέργκεν καὶ ἔδωκεν ὤθησιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἀπέθανε τῷ 1093.

—4) *Ὁ Δ΄*, βασιλεὺς τῆς Νορβηγίας (1098—1116). Ἦτο υἱὸς Μάγνου τοῦ Γ΄, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἀνηγορεύθη βασιλεύς, ἀλλ' οὐδέποτε ἐν τοῖς πράγμασιν ἤσκησε τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν, καθὸ ἀποθανὼν ἀνήλικος. Ἡ χώρα διῳκεῖτο ὑπὸ τῶν δύο του ἀδελφῶν Σιγούρδου καὶ Ἄϋστιμ.

— 5) *Ὁ Ε΄*, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Νορβηγίας Χάκωνος τοῦ Ζ΄ καὶ τῆς Μαργαρίτας τῆς Δανίας (1370—1387). Τῷ 1376 ἐξελέγη βασιλεὺς τῆς Δανίας καὶ τῷ 1380 καὶ τῆς Νορβηγίας, ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν τῆς μητρός του. Γ. Ι. Β.

Ὀλαφία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας ἐν τῷ βασιλείῳ Ράβανα (*Πτολεμ.* ΣΤ, ζ, 34). Ταυτότης ἀνεξακρίβωτος. Σ. Ε. Λ.

ὀλαφίτης (Olafit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν πολυπυριτικὸν ἅλας τῆς ὁμάδος τῶν τρικλινῶν ἀστρίων. Ἀποτελεῖ τοπικὴν ἐμφάνισιν ἀλβίτου, ἀπαντῶσαν εἰς τὸ Snarum ἐν Νορβηγίᾳ. Γ. Β.

Ὀλάχας *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐν Βιθυνίᾳ, παραρρέων τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ Βρυάζου, τοῦ ὁποίου τὰ ὕδατα, ὡς ἀναφέρει ὁ Πλίνιος (XXXI, 18, 2), ἐπιστεύετο ὅτι εἶχον τὴν θαυματουργὸν ἰδιότητα νὰ ἀνακαλύπτωσι τοὺς ἐπιόρκους, οἱ ὁποῖοι κατεκαίοντο ὡς διὰ πυρός, μὴ δυνάμενοι νὰ ἀνεχθῶσιν αὐτά. Α. Θ. Σ.

Ὄλβα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. *Ὀλβία*.

Ὀλβέρα (Olvera) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Κάδιξ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σαλάντο. Κάτ. 9.881. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχει βραχώδης λόφος, ὅπου σῴζονται ἐρείπια φρουρίου καθὼς καὶ ἰαματικαὶ θειοῦχοι πηγαὶ καλούμεναι *Λὰ Σάρνα* καὶ συγκεντρώνουσαι σημαντικὸν ἀριθμὸν λουομένων. Παράγει ἔλαιον, σιτηρά, λαχανικά, οἶνον καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Ἔχει βιομηχανίαν οἰνοπνευμάτων, σοκολάτας καὶ ἀλευρομύλους. Εἰς τὰ πέριξ αὐτῆς ὑπάρχουν λατομεῖα ἰασπούχου μαρμάρου. Μ. Δ. Β.

Ὄλβη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις ἀρχαία τῆς Τραχείας Κιλικίας, εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Ταύρου καὶ ἐπὶ βραχίονος τοῦ Καλυκάδνου κειμένη. Εἶχε κτισθῆ, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὑπὸ τοῦ Αἴαντος, τοῦ υἱοῦ τοῦ Τεύκρου, ὅστις εἶχεν ἀνεγείρει ἐν αὐτῇ καὶ διάσημον ναὸν τοῦ Διός, τοῦ ὁποίου ὁ ἀρχιερεὺς ἔφερε τὸν τίτλον δυνάστου τῆς Ὄλβης καὶ τοπάρχου Κεινάτιδος καὶ Λαλασσίδος. Οἱ ἀπόγονοι τούτων, φέροντες συνήθως τὸ ὄνομα Αἴας ἢ Τεῦκρος, διετήρησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν των καὶ ὅτε ἡ λοιπὴ Κιλικία ὠργανώθη εἰς ρωμαϊκὴν ἐπαρχίαν. Μόνον ἡ θυγάτηρ τοῦ τυράννου Ζηνοφάνους, κατ' ἐπιγαμίαν εἰσελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον τῶν Τευκριδῶν, ἐκυριάρχησεν ἐπί τινα χρόνον τῆς πόλεως, διὰ τῆς εὐνοίας τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῆς Κλεοπάτρας (*Στρ.* C. 672). Μετὰ τὴν κατάλυσιν ὅμως τῆς τυραννίδος ταύτης περιῆλθεν ἡ διοίκησις τῆς πόλεως καὶ πάλιν εἰς τοὺς Τευκρίδας. Ἡ πόλις ἤκμασε καὶ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, ὅτε ἦτο καὶ ἕδρα ἐπισκόπου. Ἐκ τῶν γενομένων ἐπὶ τῶν ἐρειπίων της ἀνασκαφῶν κατὰ τὸ 1907 ὑπὸ τοῦ Χίρσφελδ ἦλθον εἰς φῶς τοῖχοι καὶ κίονες (κορινθιακοῦ ρυθμοῦ) τοῦ ναοῦ τοῦ Διός, τὸ θέατρον, καὶ μνημεῖα (χριστιανικοὶ ναοί, ὑδραγωγεῖα κ. ἄ.,) καὶ οἰκίαι τῶν μεταγενεστέρων χρόνων (βυζαντινῶν). Τῆς πόλεως ταύτης διεσώθησαν καὶ νομίσματα χαλκᾶ τῶν Πολέμωνος Α΄, ὅστις τιτλοφορεῖται ἀρχιερεὺς δυνάστης Ὀλβέων, τῆς ἱερᾶς Κεινατῶν καὶ Λαλασσέων (39—29 π. Χ.), Αἴαντος, Τεύκρου (11 π. Χ.—15 μ. Χ.), ὅστις τιτλοφορεῖται ἀρχιερεὺς καὶ τοπάρχης Κεινατῶν καὶ Λαλασσέων καὶ Πολέμωνος Β΄, ὅστις τιτλοφορεῖται βασιλεύς, αὐτόνομα, φέροντα ἔμπροσθεν θρόνον καὶ ὄπισθεν κεραυνόν, καὶ αὐτοκρατορικὰ (ἀπὸ Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς—Καρακάλλα) μὲ ἐπιγραφὴν ΟΛΒΕΩΝ ἢ ΑΔ[ΡΙΑΝΩΝ] ΑΝΤΩΝΙΑΝΩΝ ΟΛΒΕΩΝ. Παρὰ Πτολεμαίῳ ἡ πόλις αὕτη καλεῖται Ὄλβασα. ΚΑΨ.

Ὀλβία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἔφερον πολλαὶ ἑλληνικαὶ ἀποικίαι κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Ἐκ τούτων ὀνομαστότεραι ὑπῆρξαν αἱ ἑξῆς: —1) Ἡ κατὰ τὰ ΒΑ. παράλια τῆς νήσου Σαρδηνίας κειμένη, κτισθεῖσα ὑπὸ ἀποίκων Ἀθηναίων καὶ Θεσπιέων, τοὺς ὁποίους ὡδήγησεν ἐκεῖ, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὁ Ἰόλαος (*Παυσ.* X. 17. 5). Ἐλέγετο μάλιστα ὅτι τότε εἶχε κτισθῆ καὶ ἡ παρ' αὐτὴν μικροτέρα ἀποικία Ὀγρύλη, κατοικηθεῖσα ὑπὸ Ἀθηναίων μόνον, οἵτινες εἶχον δώσει εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομα ἑνὸς τῶν δήμων Ἀττικῆς. Ἡ Ὀλβία τῆς Σαρδηνίας, ἕνεκα τῆς ἀσφαλείας τοῦ λιμένος της καὶ τοῦ ἐπικαίρου τῆς τοποθεσίας της, εἶχε φθάσει εἰς μεγάλην ἐμπορικὴν ἀκμήν, καὶ ὅτε ἐκυριάρχουν τῆς νήσου οἱ Καρχηδόνιοι καὶ κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους, ὅτε, μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν Καρχηδονίων (238 π. Χ.), εἶχεν ὑποταχθῆ εἰς τὴν Ρώμην. Τὰ ἐρείπια τῶν διαφόρων μνημείων τῆς πόλεως μετὰ πολλῶν ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν ἦλθον εἰς φῶς διὰ τῶν γενομένων ἀνασκαφῶν παρὰ τὴν σημερινὴν πολίχνην Τερρανόβα (Terra nova).

— 2) Ἡ ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ Σκυθίᾳ (τῇ Σαρματίᾳ) Ὀλβία, ἥτις ἦτο σημαντικωτάτη ἑλληνικὴ ἀποικία κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Ταύτην εἶχον κτίσει οὐχὶ πολὺ μακρὰν τῆς θαλάσσης καὶ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ὑπάνιος καὶ Βορυσθένους ἐν ἔτει 650 π. Χ. οἱ Μιλήσιοι· διὰ τοῦτο καὶ *Μιλητόπολις* καὶ *Βορυσθενὶς* ἐκαλεῖτο. Ἡ πόλις αὕτη, κτισθεῖσα εἰς τὴν εὐφορωτάτην ἐκείνην σιτοπαραγωγὸν χώραν καὶ γενομένη τὸ ἐμπορικὸν κέντρον αὐτῆς, ὑπερέβη εἰς πλοῦτον πάσας τὰς ἐπὶ τῆς αὐτῆς παραλίας πόλεις (*Ἡροδ.* IV. 17. 53) καὶ ἔγινε τὸ κέντρον τῆς διαδόσεως τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν χώραν τῶν Σκυθῶν, οἵτινες καὶ Ἕλληνες Σκύθαι ἐκλήθησαν, ἦτο δὲ ἐν ἐμπορικῇ ἀκμῇ μέχρι τοῦ 200 π.Χ., ἐπιτυχῶς ἀγωνισθεῖσα κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν κελτικῶν φύλων, ἰδίως μεταξὺ τῶν ἐτῶν 218—201 π. Χ., ὑπὸ τὸν Ὀλβιοπολίτην Πρωτογένη, τοῦ ὁποίου ἐξυμνεῖ τὰ κατορθώματα μία ἀνευρεθεῖσα ἐπιγραφή. Κατὰ τὸν Β΄ π. Χ. αἰῶνα προσηρτήθη εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Μιθραδάτου καὶ κατὰ τὸ 50 π. Χ. ἠρημώθη, κατεδαφισθεῖσα ὑπὸ τῶν Γετῶν. Ἀνοικοδομηθεῖσα καὶ πάλιν κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους, ἀνεκηρύχθη μετὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς Δακίας εἰς ρωμαϊκὴν ἐπαρχίαν, ἐλευθέρα πόλις ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Ρωμαίων ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ καὶ ἔφθασε καὶ πάλιν εἰς ἐμπορικὴν ἀκμήν. Τὸ πολίτευμα, ἡ γλῶσσα καὶ τὰ ἤθη τῶν κατοίκων της ἐμαρτύρουν τὴν ἰωνικὴν καταγωγήν των καὶ οἱ ναοὶ καὶ οἱ τελούμενοι μεγαλοπρεπεῖς ἐν αὐτῇ ἀγῶνες, ὡς καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους, ἐμαρτύρουν τὸν πλοῦτόν των. Ἐκ τῶν ἡρώων ἐξαιρετικῶς ἐτιμᾶτο ὁ Ἀχιλλεύς, ὅστις ἐπικαλεῖται εἰς τὰς ἀνευρεθείσας ἐπιγραφὰς Ποντάρχης. Κατὰ τὸ 250 μ. Χ. ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Γότθων καὶ κατεστράφη καὶ πάλιν ἐκ θεμελίων. Ἐρείπια τῆς πόλεως ταύτης εἰς μεγάλην ἔκτασιν σῴζονται παρὰ τὴν σημερινὴν πόλιν Νικολάϊεφ. Μάρτυρες τῆς ἐμπορικῆς ἀκμῆς τῆς Ὀλβίας εἶναι, ἐκτὸς τῶν ἐρειπίων της, καὶ τὰ ἐκ πολυτίμων μετάλλων (χρυσοῦ καὶ ἀργύρου) νομίσματα αὐτῆς τοῦ Αἰγινητικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος, κοπέντα μετὰ τὰ μέσα τοῦ Δ΄ π. Χ. αἰῶνος. Ὁ κυριώτερος τύπος τῶν νομισμάτων τούτων εἶναι ἔμπροσθεν μὲν κεφαλὴ Δήμητρος, ὄπισθεν δὲ ἡ παράστασις ἁλιαέτου ἱπταμένου μετὰ ἰχθύος εἰς τοὺς ὄνυχας καὶ τὰ γράμματα ΟΛΒΙΟ (τὰ χαλκᾶ φέρουσιν ἔμπροσθεν μὲν κεφαλὴν τοῦ ποταμοῦ Βορυσθένους μετὰ πώγωνος καὶ κεράτων, ὄπισθεν δὲ τόξον ἐν γωρυτῷ καὶ πολεμικὸν πέλεκυν). Τῶν χαλκῶν τινα εἶναι μεγάλα χυτὰ (βαρύσταθμα), ἄλλα δὲ περίεργα, ὄντα ἰχθυόμορφα καὶ φέροντα τὰ γράμματα ΘΥ ἢ

Digitized by Google

ΑΡΙΧΟ. Τὰ φέροντα τὰ γράμματα ΘΥ, κατὰ τὴν δοθεῖσαν προσφυᾶ ἑρμηνείαν, ἦσαν ἰσότιμα μὲ ἕνα θύννον (πηλαμύδα), τὰ δὲ φέροντα τὰ γράμματα ΑΡΙΧΟ (ἄρριχος ἢ ἄριχος=κάλαθος) ἦσαν ἰσότιμα μὲ κάλαθον πλήρη θύννων. Ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Ὀλβίας ἔγιναν ἐπανειλημμέναι ὑπὸ τῶν Ρώσων (Φαρμακόβσκη) ἀνασκαφαί, αἵτινες ἔφερον εἰς φῶς πλεῖστα μνημεῖα διαφόρων ἐποχῶν ἐπὶ ἐννέα διαδοχικῶν στρωμάτων. Τὰ ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ μιᾶς οἰκίας τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων.

—3) Ἡ ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Βιθυνίας, κτισθεῖσα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἀστάκου, ἀπὸ τῆς ὁποίας καὶ ὁ κόλπος, παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ὁποίου εἶχε κτισθῆ, εἶχεν ὀνομασθῆ Ἀστακηνός, μετονομασθεὶς ἀπὸ τῆς Ὀλβίας Ὀλβιανός. Ἡ Ὀλβία, παρακμάσασα, μετωνομάσθη βραδύτερον *Νικομήδεια*, ἀπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Βιθυνίας Νικομήδους, καὶ ἔγινε πρωτεύουσα τοῦ κράτους καὶ ἕδρα τῶν βασιλέων τῆς Βιθυνίας.

—4) Ἡ παρὰ τὰ πρὸς τὴν Λυκίαν ὅρια τῆς Παμφυλίας κειμένη Ὀλβία, ἐκτισμένη μεταξὺ τῶν πόλεων Φασήλιδος καὶ Ἀτταλείας, παρὰ τὸν χειμαρρώδη καὶ ἀφ' ὑψηλοῦ βράχου καταπίπτοντα ποταμὸν Καταρράκτην. Ἦτο πόλις ὀχυρωτάτη.

—5) Ἡ ἐπὶ τῆς Ναρβωνικῆς (Ναρβωνίτιδος) Γαλατίας κτισθεῖσα ὑπὸ ἀποίκων ἐκ Μασσαλίας ἑλληνικὴ ἀποικία, κειμένη μεταξὺ Μασσαλίας καὶ τῆς ρωμαϊκῆς ἀποικίας Φόρου Ἰουλίου (Forum Julii) καὶ ἀπέναντι τῶν νήσων Στοιχάδων. Ἡ Ὀλβία, ὡς καὶ αἱ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀκτῆς ἀποικίαι τῶν Μασσαλιωτῶν, Ταυροέντιον, Ἀντίπολις, Μόνοικον (Μονακὸ) εἶχον ὀχυρωθῆ πρὸς ἀσφαλῆ κατοχὴν τῶν πεδινῶν περιοχῶν αὐτῶν ἀπὸ τῶν Σαλύων καὶ Λιγύων, οἵτινες κατώκουν τὰς Ἄλπεις (*Στρ.* C. 180). Ἡ ξυλεία τῶν Ἄλπεων καὶ τὰ γεωργικὰ καὶ πλούσια κτηνοτροφικὰ προϊόντα τῆς παραλίας ἐκείνης εἶχον καταστήσει πλουσίους καὶ εὐδαίμονας τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων τούτων. Ἀλλὰ καὶ ἄλλων χωρῶν πόλεις μνημονεύονται ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο, ὡς ἡ *Ὀλβία* τῆς Ἰβηρίας, ἡ *Ὀλβία* τῆς Ἰλλυρίας, ἡ *Ὀλβία* τῆς Μεσοποταμίας κ.ο.κ., ὡς καὶ μία Νύμφη, ἡ μήτηρ τοῦ ἐπωνύμου ἥρωος τῆς πόλεως Ἀστακοῦ.

Γ. Δ. Κ.

Ὀλβιάδης *['Ιστορ.]*. Διάσημος ζωγράφος ἐν Ἀθήναις, τοῦ ὁποίου ἔργον ἀναφέρει ὁ Παυσανίας (Α, 3, 5) τὸν Κάλλιππον υἱὸν τοῦ Μοιροκλέους, «ὃς Ἀθηναίους εἰς Θερμοπύλας ἤγαγε φυλάξοντας τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα Γαλατῶν εἰσβολήν».

Α. Θ. Σ.

Ὀλβιανός. Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Μιχαὴλ Β' τοῦ Τραυλοῦ (820—829). Διατελῶν διοικητὴς τοῦ θέματος Ἀρμενιακῶν (περιφέρεια Σαμψοῦντος—Ἀμασείας τοῦ Πόντου) τῷ 822, ὅτε ὁ στασιάσας στρατηγὸς Θωμᾶς, παρασύρας εἰς τὴν ἀνταρσίαν τὰ ἐν Μ. Ἀσίᾳ στρατεύματα, ἠπείλει νὰ καταλάβῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁ Ὀλβιανὸς παρέμεινε πιστὸς εἰς τὸν βασιλέα καὶ ἐπελθὼν κατὰ τῶν στασιαστῶν ἐνίκησεν ἰσχυρὰν μοῖραν αὐτῶν παρὰ τὴν Νικομήδειαν, φονεύσας καὶ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν Κωνσταντῖνον (θετὸν υἱὸν τοῦ Θωμᾶ), οὗτινος τὴν κεφαλὴν ἔπεμψε πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει βασιλέα Μιχαὴλ Β' (θέρος 822). Κατὰ τὸν ἐπιόντα χειμῶνα (822—823), εἰσελθὼν μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, συμμετέσχεν εἰς τὴν ἄμυναν αὐτῆς καὶ τέλος εἰς τὴν ὁλοσχερῆ, κατὰ τὸ θέρος 823, κατατρόπωσιν τῶν στασιαστῶν καὶ τὴν αἰχμαλώτισιν τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Θωμᾶ.

Ν. ΚΛΣ

Ὀλβιανὸς ***λιμὴν*** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς Σαρδοῦς, νοτίως τοῦ Κολυμβαρίου ἄκρου (Figari) καὶ βορείως τῆς *Ὀλβίας* πόλεως. Εἶναι ὁ νοτίως τοῦ ἀκρωτηρίου Φίγαρι ὅρμος Ἀράντσι (Baia degli Aranci: πλάτ. 41°00' Β., μῆκ. 9°37' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 163: Capo Ferro to Brandinchi). Πλεῖσται ἀρχαιότητες καὶ ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαί.

Σ. Ε. Λ.

Ὄλβιον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον καὶ προσφυγικὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Εὐλάλου τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτ. (1928) τοῦ μὲν χωρίου 259, τοῦ δὲ προσφυγικοῦ συνοικισμοῦ 301.

Χ. Δ.

Ὀλβιοπολῖται *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Γεωργικὸς λαὸς σκυθικὸς τῆς εὐρωπαϊκῆς Σαρματίας, κατοικῶν περὶ τὸν Βορυσθένην ποταμὸν (νῦν Δνεῖπερ) πρὸς Β. τῆς Ὑλαίας χώρας. Τούτους οἱ περὶ τὸν Ὕπανιν ποταμὸν (νῦν Μποὺγκ) Ἕλληνες ἐκάλουν *Βορυσθενεῖτας* (*Ἡροδ.* IV, 18).

Α. Θ. Σ.

ὄλβιος, *—α, —ον*· ὁ οὐδενὸς στερούμενος τῶν πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς, εὐτυχής, μακάριος: «ὄλβιος θνητός»· || «ὄλβιος βίος» βίος εὐτυχής.

Ὄλβιος *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἀρκαδίας (βλ. λ. *Ἀροάνιος*).

ὀλβιότης, *—ητος* (ἡ)· εὐτυχία, εὐδαιμονία.

Ὄλβουσα, ἢ ***Παλαιόπολις*** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Λυκίας (βλ. λ. *Γάγαι*).

Ὄλγα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Τραγανοῦ τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Ἠλείας. Κάτοικοι (1928) 162.

Χ. Δ.

Ὄλγα (ἡ)· κύριον ὄνομα γυναικὸς ρωσικόν, διαδοθὲν ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τῆς βασιλίσσης Ὄλγας· ἄλλος τύπος αὐτοῦ *Ὄλιγκα*.

Ὄλγα, ***ἁγία.*** Σύζυγος τοῦ μεγάλου ἡγεμόνος τοῦ Κιέβου Ἰγκόρ, γεννηθεῖσα ἐν τῇ κώμῃ Βίβουτσκ τοῦ Πσκὸβ τῷ 895 καὶ ἀποθανοῦσα ἐν Κιέβῳ τῷ 968. Ἁπλῆ χωρική, ἀλλὰ διαπρέπουσα εἰς κάλλος καὶ εὐφυΐαν, ἐγοήτευσε τὸν νεαρὸν

Ὄλγα, βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος.

ἡγεμόνα, ὅστις συνήντησεν αὐτὴν εἴς τινα ἐκδρομὴν κυνηγίου καὶ τὴν ἐνυμφεύθη. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ συζύγου της, τῷ 945, ἀνέλαβεν αὐτὴ τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας, κηδεμονεύουσα τὸν ἔφηβον υἱόν της Σβιατοσλὰβ Ἰγκόριτς, ἐπέδειξε δὲ μεγάλην διοικητικὴν φρόνησιν. Πρώτη τῶν φροντίδων της ὑπῆρξεν ἡ τιμωρία τῶν φονέων τοῦ συζύγου της, ἐκόρεσε δὲ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς φονεύσασα πολυαρίθμους ἐκ τούτων ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ. Ἐκστρατεύσασα κατὰ τῶν Δρεβλιανῶν ἐκυρίευσε τὴν χώραν αὐτῶν καὶ τοῖς ἐπέβαλε βαρυτάτους φόρους. Τὸ ἑπόμενον ἔτος περιῆλθε τὴν βόρειον Ρωσίαν καὶ ἀφοῦ ἀποκατέστησε τὴν ἐσωτερικὴν τάξιν, ἐπέστρεψεν εἰς Κίεβον παρὰ τῷ υἱῷ της ἀπολαύουσα τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτοῦ καὶ τοῦ λαοῦ. Καὶ ἐνταῦθα μὲν περατοῦνται τὰ κυβερνητικὰ ἔργα τῆς ἡγεμονίδος ταύτης, ἄρχεται δὲ νέα ἐποχὴ αὐτῆς εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῶν Ρώσων.

Προβᾶσα εἰς ἡλικίαν ἡ Ὄλγα ἀνεγνώριζε τὴν ματαιότητα τῶν μεγαλείων τοῦ κόσμου τούτου καὶ ἐζήτει τὴν παραμυθίαν τῆς θρησκείας. Διετέλει ἀκόμη εἰδωλολάτρις, ἀλλ' ἐν Κιέβῳ ἀντήχουν τὰ ᾄσματα πρὸς τὸν Παντοδύναμον καὶ ἐγένετο αὐτόπτης τῶν χριστιανικῶν τελετῶν καὶ ἔθελγε τὴν περιέργειάν της συνδιαλεγομένη μετὰ τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας. Πεισθεῖσα περὶ τῆς ἁγιότητος τῆς διδασκαλίας αὐτῶν, ἀπεφάσισε νὰ βαπτισθῇ Χριστιανή. Πρὸς τοῦτο ἀπῆλθεν εἰς Βυζάντιον, ὅπου ὁ ἴδιος πατριάρχης κατήχησεν αὐτήν, Κωνσταντῖνος δὲ ὁ Πορφυρογέννητος τὴν ἀνεδέχθη ἐκ τῆς κολυμβήθρας. Φιλοξενήσας αὐτὴν μεγαλοπρεπῶς ὁ αὐτοκράτωρ, ἔγραψεν ἰδιοχείρως τὰ καθέκαστα τῆς σπουδαίας καὶ περιέργου ταύτης τελετῆς. Ἀναχωροῦσαν δὲ προέπεμψεν αὐτὴν ὁ αὐτοκράτωρ, προσενεγκὼν πολυτελῆ δῶρα καὶ καλέσας αὐτὴν θυγατέρα. Ἡ Ὄλγα, φλεγομένη ὑπὸ ἱεροῦ ζήλου ὑπὲρ τῆς νέας θρησκείας, ἔσπευσε ν' ἀποκαλύψῃ εἰς τὸν υἱόν της τὰς πλάνας τῆς εἰδωλολατρείας. Οὗτος οὐδέποτε ἔστερξε ν' ἀκούσῃ τὰς ἱκεσίας τῆς μητρός του, ὅπως παρακινήσῃ τὸν λαὸν νὰ χριστιανίσῃ, ἀλλ' οὐδένα ἐκώλυε νὰ βαπτισθῇ, οὕτω δὲ τῇ ἐνεργείᾳ τῆς Ὄλγας πολυάριθμοι προσῆλθον εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Καὶ ἡ μὲν παράδοσις ἀπεκάλεσε τὴν Ὄλγαν πολυμήχανον, ἡ δὲ Ἐκκλησία τιμᾷ αὐτὴν ὡς ἁγίαν καὶ ἡ ἱστορία ὡς σοφήν.

Θ. Β.

—**Ὄλγα** ***Κωνσταντίνοβνα.*** Βασίλισσα τῶν Ἑλλήνων, γεννηθεῖσα ἐν Παῦλοβσκ, πλησίον τῆς Πετρουπόλεως, τὴν 22 Αὐγούστου 1851 καὶ ἀποθανοῦσα ἐν Ρώμῃ τὴν 19 Ἰουλίου 1926. Θυγάτηρ τοῦ μεγάλου δουκὸς Κωνσταντίνου Νικολάγεβιτς, υἱοῦ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας Νικολάου Α' καὶ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου Β', καὶ τῆς μεγάλης δουκίσσης Ἀλεξάνδρας Ἰωσήφεβνας, πριγκιπίσσης τοῦ Σὰξ-Ἄλτενμπουργκ, ἀνετράφη ὑπὸ τῆς ἰδίας μητρός της, μὴ στερξάσης νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν μόρφωσιν τῆς θυγατρός της εἰς οὐδεμίαν ξένην. Τὴν 15 Ὀκτωβρίου 1867, μόλις συμπληρώσασα τὸ δέκατον ἕκτον τῆς ἡλικίας της, ὑπανδρεύθη ἐν Πετρουπόλει τὸν βασιλέα τῶν Ἑλλήνων Γεώργιον Α'. Ὁ γάμος οὗτος, τελεσθεὶς ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, προεκάλεσε τὴν μῆνιν τοῦ αὐτοκράτορος Ναπολέοντος Γ', παύσαντος νὰ ὑποστηρίζῃ τὸν κρητικὸν ἀγῶνα, ἐπέφερε δὲ μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν ἡγεμόνων εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν παραίτησιν τῆς κυβερνήσεως Κουμουνδούρου. Παρὰ τὰς πολιτικὰς δυσχερείας, τὰς γεννηθείσας ἐκ τοῦ ζητήματος τούτου, ἡ ἀπόκτησις ὀρθοδόξου βασιλίσσης ἐνέπνευσε γενικὸν ἐνθουσιασμὸν πανταχοῦ τοῦ ἑλληνισμοῦ.

Τὴν 12 Νοεμβρίου 1867 ἀφίκοντο οἱ βασιλεῖς εἰς Ἀθήνας, γενόμενοι δεκτοὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τοῦ λαοῦ, πανταχόθεν δὲ τῆς Ἑλλάδος ἔφθανον ἐπιτροπαί, ὑποβάλλουσαι τὰς εὐχὰς τῶν ἐπαρχιῶν πρὸς τὴν νέαν βασίλισσαν. Προικισμένη αὕτη δι' ἐκτάκτου κάλλους, ἀγαθότητος καὶ βαθείας θεοσεβείας, κατέκτησεν ἀμέσως τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ της, ἥτις ἔφθασεν εἰς τὸ κατακόρυφον, ὅτε, τὴν 21 Ἰουλίου 1868, ἔφερεν εἰς τὸν κόσμον τὸν διάδοχον τοῦ θρόνου Κωνσταντῖνον. Τὸ ζήτημα τῆς διαδοχῆς τοῦ θρόνου εἶχε περιαγάγει πρὸ ὀλίγων χρόνων τὴν Ἑλλάδα, ἕνεκα τῆς ἀτεκνίας τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας, εἰς μεγάλας ταραχάς, ἡ δὲ ἀπόκτησις ὀρθοδόξου διαδόχου ἔλυε περίπλοκον ζήτημα καὶ ἀνεπτέρου τὰς ἐλπίδας τῶν Ἑλλήνων. Ἡ Ὄλγα ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ἀφίξεώς της εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀφωσιώθη εἰς τὴν εὐποιίαν. Κατὰ τὸ ἔτος ἀκριβῶς ἐκεῖνο ἡ κρητικὴ ἐπανάστασις εὑρίσκετο εἰς ὅλην αὐτῆς τὴν ἔντασιν, ἀπειράριθμα δὲ ἦσαν τὰ ριφθέντα ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν ἀκτῶν γυναικόπαιδα τῶν μαχομένων Κρητῶν, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀνάγκην περιθάλψεως. Τεθεῖσα ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ φιλανθρωπικοῦ τούτου ἔργου, ἐπεκαλέσθη τὴν συνδρομὴν τῶν ἐν Ρωσίᾳ συγγενῶν της καὶ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πλουσίων Ἑλλήνων, ἠδυνήθη δ' οὕτω νὰ προστατεύσῃ τὰ θύματα τοῦ σκληροτάτου ἐκείνου ἀγῶνος. Ἐπὶ πλέον ἐπεκαλέσθη τὴν ἐπέμβασιν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας Ἀλεξάνδρου Β' ὑπὲρ τῆς τύχης τῆς μεγαλονήσου. Ἀλλ' αἱ παρακλήσεις αὗται τῆς νεαρᾶς ἡγεμονίδος δὲν ἠδύναντο νὰ μετατρέψωσι τὴν χαραχθεῖσαν πολιτικὴν ὑπὸ τῶν μεγάλων Δυνάμεων, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἐκαλλιέργει ἴδια συμφέροντα ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐθήρευε τὴν φιλίαν τοῦ σουλτάνου. Οὕτως ἀπέβη ματαία ἡ διπλωματικὴ ἐνέργεια τῆς αὐλῆς τῆς Πετρουπόλεως, ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῶν Κρητῶν. Ἡ βασίλισσα Ὄλγα περιωρίσθη ἔκτοτε εἰς τὴν φιλανθρωπικὴν αὐτῆς δρᾶσιν, παραταθεῖσαν μέχρι τῶν τελευταίων αὐτῆς ἡμερῶν. Κατὰ πρῶτον τὸ ἐνδιαφέρον της ἐστράφη εἰς τὰ λειτουργοῦντα ἐν Ἀθήναις ἱδρύματα τῆς κοινῆς ὠφελείας καὶ ἀνέλαβεν ὑπὸ τὴν ὑψηλήν της προστασίαν τὴν «Φιλεκπαιδευτικὴν Ἑταιρείαν» καὶ τὸ «Ἀμαλίειον ὀρφανοτροφεῖον τῶν κορασίων», εἶτα δὲ ἐξέτεινε τὸ φιλάνθρωπον ἔργον της ἐφ' ὅλων σχεδὸν τῶν εὐαγῶν ἱδρυμάτων, πρὸς δὲ προέβη εἰς τὴν ἵδρυσιν πλείστων νέων τοιούτων, τῶν ὁποίων εἶχεν ἀπόλυτον ἀνάγκην ἡ ἀναπτυσσομένη πόλις. Αὕτη συνέστησε τὴν «Σχολὴν τῶν νοσοκόμων» καὶ

Digitized by Google

ἔθεσε τὰς βάσεις τοῦ νοσοκομείου «Εὐαγγελισμός», συγκεντρώσασα εἰσφορὰς παρὰ διαφόρων ἐκ Ρωσίας συγγενῶν της καὶ ἄλλων πλουσίων Ἑλλήνων. Ἐπίσης εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τῆς βασιλίσσης Ὄλγας ὀφείλεται ἡ σύστασις τῆς «Ἐν Χριστῷ ἀδελφότητος» πρὸς βελτίωσιν τῆς θέσεως τῶν φυλακισμένων, ἡ ἵδρυσις τοῦ «Ἐφηβείου Γεωργίου Ἀβέρωφ», ἐκ τῆς δωρεᾶς, ἣν ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσίν της ὁ ἐθνικὸς εὐεργέτης. Εἰς αὐτὸ ἐνεκλείσθησαν οἱ εἰς τὰς κοινὰς φυλακὰς διαφθειρόμενοι ἔφηβοι ἐγκληματίαι. Ἐπίσης ἔργον αὐτῆς εἶναι ἡ ἵδρυσις τῶν «Γυναικείων φυλακῶν», δι' ὧν ἐβελτιώθη ἡ ζωὴ τῶν εἰς αὐτὰς κρατουμένων, ἔπεισε δὲ καὶ τὸν Ἀνδρέαν Συγγρὸν νὰ καταβάλῃ τὰς δαπάνας τῆς οἰκοδομῆς καὶ συντηρήσεως τοῦ ἐν Ἀθήναις «Πτωχοκομείου». Εἰς τὰς ἐνεργείας αὐτῆς ὀφείλεται καὶ ἡ ἵδρυσις τοῦ ἐν Πειραιεῖ «Ρωσικοῦ νοσοκομείου», δαπάναις τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου Β'. Ἐπιζητοῦσα ν' ἀναψώσῃ τὰ φιλόθρησκα αἰσθήματα τῶν Ἑλλήνων διὰ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Εὐαγγελίου, ἀντελήφθη ὅτι τὸ κείμενον αὐτοῦ ἦτο ἀκατάληπτον εἰς τὸν λαὸν καὶ ἀνέθεσε τὴν μετάφρασιν αὐτοῦ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν καὶ ἐξετύπωσεν ἀντίτυπα αὐτῆς, τὰ ὁποῖα διένειμεν εἰς τὰ σχολεῖα, τὰ νοσοκομεῖα καὶ τὰς φυλακάς. Ἡ πρᾶξις αὕτη προεκάλεσε θόρυβόν τινα, ἀλλὰ δὲν ἔλαβεν ὀξὺν χαρακτῆρα. Τῷ 1902 ὅμως, ἐκ νέας τινὸς μεταφράσεως τοῦ Εὐαγγελίου, δημοσιευομένης εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἀκρόπολιν», προεκλήθησαν αἱ αἱματηραὶ σκηναὶ τῆς 8 Νοεμβρίου, αἱ γνωσταὶ ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν «Εὐαγγελιακά» (βλ. λ. *Ἀθῆναι* τ. Β', σ. 162), καθ' ἃς ἀνεμίχθη τὸ ὄνομα τῆς βασιλίσσης καὶ ἐπλάσθησαν διάφοροι μῦθοι. Κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν περίθαλψιν τῶν τραυματιῶν καὶ μετέβη εἰς Ἤπειρον, ἐκεῖθεν δ' ἐπιστρέψασα τὴν 5 Μαρτίου 1913 ἐπληροφορήθη τὴν δολοφονίαν τοῦ βασιλέως Γεωργίου Α' εἰς Θεσσαλονίκην.

Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου εὑρίσκετο ἐν Πετρουπόλει, παρέστη δὲ μάρτυς τῶν δραματικῶν περιπετειῶν τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως. Διέμενεν ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Παύλοβσκ καὶ εὑρέθη ἐν τῷ κέντρῳ τῶν διεξαγομένων μαχῶν μεταξὺ τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως τοῦ Κερένσκυ καὶ τῶν μπολσεβίκων τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1917. Τῇ ἐπεμβάσει τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας τὸ συμβούλιον τῶν ἐπιτρόπων τοῦ λαοῦ ἀφῆκεν αὐτὴν ἐλευθέραν ν' ἀπέλθῃ πρὸς θεραπείαν τῆς πασχούσης ὁράσεώς της. Κατὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου Α' ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα παρέμεινε καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ.

Μετὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς 1 Νοεμβρίου 1920, ὅτε ἡττήθη τὸ κόμμα τῶν φιλελευθέρων, ἡ κυβέρνησις Δημητρίου Ράλλη ἀνέθεσεν αὐτῇ τὴν ἀντιβασιλείαν μέχρι τῆς διεξαγωγῆς τοῦ δημοψηφίσματος καὶ τῆς ἐπανόδου τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου. Ὀλίγον βραδύτερον ἡ βασίλισσα Ὄλγα ἀπῆλθεν εἰς Ἰταλίαν, μετὰ δὲ τὰ συμβάντα ἐν Ἑλλάδι ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς εἰς τὴν ἐν Ρώμῃ ἔπαυλιν «Ἀναστασία» τοῦ πρίγκιπος Χριστοφόρου, διάγουσα λίαν περιωρισμένην ζωήν. Προσβληθεῖσα ὑπὸ ὀξείας ἐντερίτιδος ἐξέπνευσεν ἐνταῦθα. Ἡ ἐπίσημος νεκρώσιμος ἀκολουθία ἐψάλη εἰς τὴν ρωσικὴν ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης, εἶτα δὲ ὁ νεκρὸς της μετεφέρθη εἰς Φλωρεντίαν, ὅπου εἰς τὴν κρύπτην τῆς ρωσικῆς ἐκκλησίας ἐναπετέθη οὗτος πλησίον τοῦ νεκροῦ τοῦ υἱοῦ της βασιλέως Κωνσταντίνου.

Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

— **Ὄλγα.** Πριγκίπισσα τῆς Ἑλλάδος, θυγάτηρ τοῦ πρίγκιπος Νικολάου καὶ τῆς πριγκιπίσσης Ἑλένης, γεννηθεῖσα ἐν Τατοΐῳ τὴν 29 Μαΐου 1903 καὶ ὑπανδρευθεῖσα ἐν Βελιγραδίῳ τὴν 22 Ὀκτωβρίου 1922 τὸν πρίγκιπα τῆς Νοτιοσλαυΐας Παῦλον. Θ. Β.

Ὄλγασσυς, ἢ *Ὄλγασσος* (τουρκ. *Ἰλγὰς-ντὰγ* ἢ *Ἰλκὰζ-ντὰγ*) *[Γεωγρ.]*. Ὀροσειρὰ διασχίζουσα ὁλόκληρον τὸν σημερινὸν νομὸν Κασταμονῆς (Τουρκία), ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ, μὲ διεύθυνσιν ἐκ τῶν ΝΔ. πρὸς τὰ ΒΑ., ἀποτελοῦσα προέκτασιν τῶν ὀρέων τῆς Βιθυνίας καὶ συνδεομένη πρὸς τὰ βουνὰ τοῦ Τσετσές, πρὸς τὸ μέρος τῆς Τραπεζοῦντος. Ὁ κυρίως Ὄλγασσος κεῖται Ν. τῆς πόλεως Κασταμονῆς, μέχρι τῆς ὁποίας ἐκτείνονται αἱ Β. ὑπώρειαί του, ἐνῷ αἱ Ν. χωροῦσι μέχρι τῆς πόλεως Τόσια. Ἡ ὀροσειρὰ εἶναι κατὰ μέγα μέρος δασώδης, αἱ δὲ κορυφαὶ αὐτῆς ἔχουσι μέσον ὕψος 1.000 μ. Εἶναι δέ, ἐκ Δ. πρὸς Α., αἱ ἑξῆς: τὸ *Χουμὰλ-ντάγ*, ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Γκιοϊνούκ, τὸ *Μπουλοῦ-ντὰγ* (880 μ.) καὶ τὸ *Σεμὶν-ντάγ*, μεταξὺ τῶν ὁποίων ῥέει πρὸς τὸν Εὔξεινον ὁ Βιλλαῖος (Φιλιὰς-τσάϊ), διὰ τῆς πεδιάδος, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας κεῖται ἡ πόλις Μπολοῦ, εἰς ὕψος 650 μ., τὸ *Ἐρὲν-ντὰγ* (1.300 μ.), δεσπόζον πεδιάδος, ἥτις κλείεται πρὸς Ν. διὰ τοῦ *Ἀλὰ-ντὰγ* (2.500 μ.), τὸ *Γκιοϊνοὺκ-ντὰγ* καὶ τὸ *Ὀβὰ-ντάγ*, εἰς τὰ κράσπεδα τῆς πεδιάδος τῆς Ποντοηρακλείας. Τὸ Ἐρὲν-ντὰγ καὶ τὸ Ἀλὰ-ντὰγ εἰσχωροῦσιν εἰς τὸν νομὸν Τσάγγρι (Τσανκίρι) διὰ τῆς ὑποδιοικήσεως Τσερκές. Ἡ πρὸς Β. προέκτασις τοῦ πρώτου ἀποτελεῖ τὴν κορυφὴν τοῦ *Κουρὰν-ντάγ*, πρὸς Ν. δὲ τὸ *Ἰσὶκ-ντὰγ* (1.120 μ.), τὸ *Κανταρ-ντάγ*, τὸ *Ἐλμαλὶ-ντὰγ* (2.000 μ.) τὸ *Κισσὲ-ντὰγ* (2.200 μ.), τὸ *Ἰλγκισὰς-ντὰγ* (1.600 μ.). Ἐκεῖθεν ἡ ὀροσειρὰ διχάζεται, εἰσερχομένη ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Μπογὶ-Ἀμπὰτ διὰ τοῦ *Κιρὰζ-ντὰγ* καὶ φθάνει πρὸς τὰ σύνορα τοῦ νομοῦ Τραπεζοῦντος διὰ τοῦ *Κατρὰν-ντάγ*, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς τὰ ΒΔ., σχηματίζουσα τὸ *Γιαραλᾶ-γκιὸζ-ντὰγ* (1.400 μ.), τὸ *Κουρτ-ντὰγ* καὶ τὸ *Γκερὲν-ντὰγ* (870 μ.). Ν. Μ.

ὀλδαμίνα (ἡ) (Oldhamina) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *θηκιδεϊδῶν στροφομενακειοειδῶν ἀρτικουλάτων βραχιοπόδων* μαλακιοειδῶν. Τὸ κέλυφος τῶν ζῴων τούτων ἦτο κοιλόκυρτον, πολὺ ἀνισόθυρον, κατὰ μὲν τὴν νεανικὴν ἡλικίαν προσκεκολλημένον μὲ τὸν σπόνδυλον τῆς κοιλιακῆς θύρας, ἐλεύθερον δὲ κατὰ τὴν προβεβηκυῖαν ἡλικίαν. Ἡ ἐξωτερικὴ πλευρὰ τῆς ραχιαίας θύρας ἔφερε κοκκώδεις προεξοχάς, ἐνῷ ἡ τῆς κοιλιακῆς ἦτο λεία. Ἀπολιθωμένα λείψανα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς περμίου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ εἰς τὰς Ἰνδίας ὡς καὶ εἰς τὴν νῆσον Ὕδραν. Γ. Κ. Γ.

ὀλδελανδία (ἡ) (Oldelandia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ρουβιδοειδῶν*, περιλαμβάνον ἀνεπτυγμένας πολυετεῖς πόας ἢ καὶ δενδρύλλια μὲ φύλλα ἀντίθετα καὶ ἄνθη μεμονωμένα ἢ κατὰ κῦμα διατεταγμένα. Γνωστὰ περὶ τὰ 100 εἴδη, πάντα ἰθαγενῆ τῶν θερμῶν χωρῶν τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

Ὀλδεμβοῦργον (Oldenburg) *[Γεωγρ.]*. Μέγα δουκᾶτον μέχρι τοῦ 1918 καὶ ἤδη ἐλεύθερον ὁμόσπονδον κράτος τῆς Γερμανικῆς δημοκρατίας. Ἔχει ἔκτασιν 6.424 τ. χλμ. καὶ 545.172 κατ. (1926) καὶ ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν κεχωρισμένων ἀπ' ἀλλήλων περιοχῶν, ἤτοι τοῦ κυρίως Ὀλδεμβούργου, ἐν τῇ βορειοδυτικῇ Γερμανίᾳ, τῆς περιοχῆς *Λυβέκης*, ἐν τῷ ὁμωνύμῳ κόλπῳ, καὶ τῆς περιοχῆς *Μπίρκενφελντ*, ἐν τῇ Ρηνανίᾳ. Ἐκ τῶν περιοχῶν τούτων ἡ τοῦ Ὀλδεμβούργου ἀποτελεῖ τὸ μέγιστον τμῆμα τοῦ κράτους (ἐμβαδὸν 5.379 τ. χλμ., κάτ. 442.029) καὶ ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Βορείου θαλάσσης καὶ ἐκ τῶν ἄλλων πλευρῶν περιβάλλεται ὑπὸ τοῦ Ἀννοβέρου, ὡς καὶ τοῦ ἐλευθέρου κράτους τῆς Βρέμης, κατὰ τὸ κέντρον, πρὸς Α. Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τούτου κεῖται καὶ ἡ πόλις καὶ ὁ λιμὴν Βιλελμσχάφεν, ὅστις μετὰ τῆς ἐνδοχώρας του ἀνήκει εἰς τὴν Πρωσσίαν. Ἐξ ἄλλου ἐκ τῶν πρωσσικῶν νήσων, τῶν καλουμένων ἀνατολικῶν Φρεισίων, ἡ ἀνατολικωτέρα Βάνγκερογκ ἀνήκει εἰς τὸ Ὀλδεμβοῦργον. Τὸ ἔδαφος τῆς περιοχῆς ταύτης εἶναι χθαμαλὸν καὶ ἐπίπεδον, μὲ ὑψηλότερον σημεῖον πρὸς Ν. τὸ ὄρος Ντύμμερ (ὑψ. 146 μ.).

Τὸ ἔδαφος εἰς διάφορα σημεῖα, πλησίον τῆς παραλίας, κεῖται χαμηλότερον τῆς θαλάσσης καὶ προστατεύεται κατὰ τῆς πλημμυρίδος διὰ προχωμάτων. Εἰς τὰ ὑψηλότερα μέρη εἶναι ξηρόν, πρόσφορον εἰς γεωργικὴν καλλιέργειαν, εἰς δὲ τὰ βαθύτερα ὑγρὸν καὶ λίαν εὔφορον μετὰ πλουσίων ἐκτεταμένων λειμώνων. Ἐκ τῶν ποταμῶν κυριώτερος ὁ πλωτὸς *Κάτω Βέζερ*, ἀποτελῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ τὰ ὅρια τοῦ Ἀννοβέρου καὶ τῆς Βρέμης. Ἀριστερὸς παραπόταμος αὐτοῦ εἶναι ὁ *Χοῦντε*, μικρότεροι δὲ ποταμίσκοι οἱ *Χάζε, Μπέχτα, Λέντα*. Ἐκ τῶν λιμνῶν σημαντικώτεραι αἱ *Ντύμερζε, Τσβισενάμερ Μέρ*. Ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ ἐκτεταμένα τενάγη ἐν τῷ κέντρῳ καὶ ΒΔ. Τὴν ὑδρογραφίαν συμπληροῖ σύστημα διωρύγων, ἐξ ὧν κύριαι αἱ συνδέουσαι τοὺς ποταμοὺς Χοῦντε—Ἔμς, ἐν τῷ κέντρῳ, Ἔμς—Γιάντε πρὸς ΒΔ. καὶ ἡ ἄγουσα ἐκ τοῦ ποταμοῦ Βέζερ πρὸς τὴν θάλασσαν. Πολλαὶ μικρότεραι διώρυγες ἐξυπηρετοῦσι τὴν τεχνητὴν ἄρδευσιν. Τὸ κλῖμα εἶναι ὠκεάνιον, ὑγρόν, μετὰ σφοδρῶν ἀνέμων, ἀλλὰ μᾶλλον ἤπιον (μέση ἐτησία θερμοκρασία 8°.3 Κ.). Ὁ δασικὸς πλοῦτος τῆς χώρας εἶναι μᾶλλον πτωχός, ἀποτελεῖται δὲ κυρίως ἐκ δρυῶν, ὀξυῶν, ἰτεῶν καὶ λευκῶν (βλ. καὶ λ. *Λυβέκκη* καὶ *Μπίρκενφελντ*).

Ἐκ τῶν 545.172 κατοίκων τοῦ κράτους εἶναι διαμαρτυρόμενοι 415.872 (76 %), καθολικοὶ 123.982 καὶ Ἰουδαῖοι 1.513. Ὑπάρχουν ἐν Ὀλδεμβούργῳ 663 δημοτικὰ σχολεῖα, ἀνάλογοι μέσαι καὶ ἀνώτεραι σχολαί, ἓν διδασκαλεῖον, μία Ἀκαδημία, μία ναυτικὴ σχολή, ἀνωτέρα γεωργική, ἐπαγγελματικὴ καὶ τεχνικὴ σχολαί, πολυτεχνεῖον, σχολὴ κωφαλάλων, μουσεῖα, συλλογαὶ καλλιτεχνικῶν θησαυρῶν, νοσοκομεῖα καὶ φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα. Οἱ κάτοικοι ἐπιδίδονται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν δασῶν (46,3 %). Ὁ ἐπαγγελματικὸς βιοπορισμὸς ἀπασχολεῖ 26,6 % καὶ τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ συγκοινωνία 13,5 %. Τὸν κύριον πλοῦτον τῆς χώρας ἀποδίδει ἡ γεωργία (σῖτος, σίκαλις, κριθή, βρώμη, σακχαροκάλαμον), ἡ κτηνοτροφία, μὲ ἀκμαιότατον κλάδον ἱπποτροφίας, καὶ ἡ ἁλιεία λιμνῶν καὶ δὴ τῆς Βορείου θαλάσσης. Ἡ βιομηχανία ἀντεπροσωπεύετο τῷ 1925 διὰ 15.800 ἐργοστασίων, χρησιμοποιούντων προσωπικὸν ἐξ 69.578 ἀνθρώπων. Κύρια βιομηχανικὰ κέντρα εἶναι αἱ πόλεις *Νόρντενχαμ* (καλώδια, μεταλλικὰ εἴδη, ἁλίπαστοι καὶ καπνιστοὶ ἰχθύες), *Μπάρελ, Ρούστινγκεν* καὶ *Ὀλδεμβοῦργον* (ὑφαντουργία, σιδηροβιομηχανία, ναυπηγεῖα). Εἰς τὸ Μπίρκενφελντ ἀκμάζει ἰδιαιτέρως ἡ λεπτουργία δι' ἀχάτου καὶ ἄλλων σκληρῶν λίθων καὶ ἡ κοσμηματοποιία ἐκ πολυτίμων μετάλλων. Λουτροπόλεις ὑπάρχουν καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς ἀκτῆς τῆς Βορείου θαλάσσης, μᾶλλον δὲ πολυσύχναστοι εἶναι αἱ Βάνγκερογκ, Ντάνγκαστ, Τόσσενς, Σαρμπόϋτς, Τίμμεντορφ καὶ Ρίεντορφ. Ἐν Λυβέκκῃ ὑπάρχει καὶ ἡ ἰαματικὴ λουτρόπολις Σβαρτάου, ἁλατούχων ὑδάτων καὶ ἰλυολούτρων. Ἡ συγκοινωνία ἐξυπηρετεῖται (1926) διὰ 1.026 χλμ. σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, ἐξ ὧν 41 χλμ. ἰδιωτικαί, καὶ διὰ δικτύου ὁδικοῦ 3.464 χλμ. Ἐπίσης δὲ διὰ τῆς ναυσιπλοΐας (ποτάμιοι καὶ θαλάσσιαι ὁδοί), διεξαγομένης κυρίως διὰ τῶν λιμένων Νόρντενχαμ, Μπράκε, Ἔλσφλετ, καὶ Ὀλδεμβούργου, καὶ κατὰ μέγα μέρος διὰ τοῦ ἐθνικοῦ στόλου τοῦ Ὀλδεμβούργου, ἀποτελουμένου ἐξ 191 ποταμοπλοίων καὶ ἀτμοπλοίων.

Κατὰ τὸ Σύνταγμα τῆς 17 Ἰουνίου 1919 τὸ Ὀλδεμβοῦργον εἶναι ἐλεύθερον κράτος. Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἀσκεῖται ὑπὸ τῆς τοπικῆς βουλῆς (διαίτης), ἀποτελουμένης ἐκ 40 βουλευτῶν (ἐξ ὧν 4 ἐκ Λυβέκκης καὶ 5 ἐκ Μπίρκενφελντ), ἐκλεγομένων δι' ἀμέσου καθολικῆς ψηφοφορίας ἀνὰ τριετίαν. Ἡ βουλὴ διαλύεται δι' ἑαυτῆς, ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως καὶ διὰ δημοψηφίσματος ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ἀσκεῖ κυβέρνησις ἐξ ἑνὸς προέδρου καὶ δύο ὑπουργῶν. Αἱ περιοχαὶ Λυβέκκης καὶ Μπίρκενφελντ ἐκλέγουσιν ἰδιαίτερα ἀντιπροσωπευτικὰ σώματα ἐκ 18 καὶ 25 μελῶν, διοικοῦνται δὲ ἑκατέρα ὑφ' ἑνὸς πρωθυπουργοῦ. Τὸ κράτος ἀντιπροσωπεύεται ἐν τῷ ὁμοσπονδιακῷ συμβουλίῳ τῆς Γερμανίας διὰ μιᾶς ψήφου. Τὰ ἐθνικὰ χρώματα εἶναι κυανοῦν καὶ ἐρυθρόν.

—*[Ἱστορ.]* Τὸ Ὀλδεμβοῦργον ἀναφέρεται τὸ πρῶτον τῷ 1088 ὡς κομιτεία, ἀρχικῶς ὑποτελὴς τοῦ Ἑρρίκου τοῦ Λέοντος καὶ βραδύτερον ἀνεξάρτητον ὑπὸ τὸν κόμιτα Ἐλιμὰρ τὸν Α'. Τῷ 1242 προέκυψε καὶ δεύτερος κλάδος, ὁ τῶν κομίτων τοῦ Ντέλμενχορστ, ἀλλ' ἀμφότεροι οἱ κλάδοι ἡνώθησαν τῷ 1440 εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ κόμιτος Ντίτριχ τοῦ Εὐτυχοῦς. Ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τούτου Χριστιανός, γενόμενος βασιλεὺς τῆς Δανίας τῷ 1448, ἐγκατέλιπε τὴν πολιτείαν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, τούτων δὲ οἱ ἀπόγονοι ἡγεμόνευσαν μέχρι τοῦ 1676, ὅτε ἡ χώρα περιῆλθεν εἰς τὴν Δανίαν. Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ 1773 ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας Χριστιανὸς Ζ' παρεχώρησε τὰς κομιτείας Ὀλδεμβούργου καὶ Ντέλμενχορστ εἰς τὸν μέγαν δοῦκα Παῦλον τῆς Ρωσίας, τὸν μετέπειτα αὐτοκράτορα Παῦλον Α', οὗτος δὲ τῷ 1777 εἰς τὸν πρίγκιπα Φρειδερῖκον Αὔγουστον, ἐπίσκοπον τῆς Λυβέκκης, ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ ὁποίου αἱ δύο κομιτεῖαι ἑνωθεῖσαι ἀπετέλεσαν τὸ δουκᾶτον Ὁλστάϊν-Ὀλδεμβούργου. Τοῦτον διεδέχθη τῷ 1785 ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Φρειδερῖκος, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ γενάρχης τῶν μετέπειτα μέχρι τοῦ 1918 δουκῶν. Τῷ 1810 τὸ δουκᾶτον προσηρτήθη ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὴν Γαλλίαν, μέχρι τοῦ 1813, ὅτε ἐπανέκτησε τὴν ἐλευθερίαν του. Τῷ 1815 προήχθη εἰς μέγα δουκᾶτον, τῷ 1817 δὲ ηὐξήθη διὰ τῆς προσκτήσεως τοῦ Μπίρκενφελντ. Τὸ πρῶτον Σύνταγμα παρεχωρήθη τῷ 1848, ἀλλὰ πλήρης πολιτικὴ ἐλευθερία ἐδόθη εἰς τὸν λαὸν ἐπὶ τοῦ μεγάλου δουκὸς Νικολάου Φρειδερίκου Πέτρου (1853—1900), ὅστις καὶ ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς Πρωσσίας εἰς τὸν κατὰ τῆς Αὐστρίας πόλεμον (1866). Τῷ 1870 τὸ μέγα δουκᾶτον προσετέθη εἰς τὴν γερμανικὴν ὁμοσπονδίαν. Ὁ τελευταῖος μέγας δοὺξ Φρειδερῖκος Αὔγουστος παρῃτήθη τῷ 1918, κατὰ τὴν δημοκρατικὴν ἐπανάστασιν, τὸ ἑπόμενον δὲ ἔτος ἐψηφίσθη τὸ νέον Σύνταγμα. Θ. Κ.

— **Ὀλδεμβοῦργον** (Oldemburg) *[Γεωγρ.]*. Πόλις, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου ἐλευθέρου κράτους τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, κειμένη ἐπὶ τοῦ πλωτοῦ ποταμοῦ Χοῦντε, τῆς διώρυγος Χοῦντε-Ἔμς, καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βρέμη-Ἔμντεν. Κάτ. 52.723 (1925). Ἡ παλαιὰ πόλις, περιβαλλομένη ὑπὸ τάφρων καὶ λεωφόρων, περικλείει τὴν ἀγορὰν μετὰ τοῦ δημαρχείου, ἑνοῦται δὲ πρὸς Ν. μετὰ τῆς νέας πόλεως. Ἔχει ναοὺς τοῦ μεσαίωνος, ἀνάκτορον τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ὡς καὶ τὸ νεώτερον τῆς Ἐλισάβετ-Ἄννας (1896), τὸ πρῴην δουκικὸν ἀνάκτορον, τὸ λαμπρὸν μέγαρον Αὐγουσταῖον, χρησιμοποιούμενον διὰ καλλιτεχνικὰς ἐκθέσεις, πολυτεχνεῖον, βιβλιοθήκην (140.000 τ.), μουσεῖον ἀρχαιολογικὸν καὶ φυσικῆς ἱστορίας, πινακοθήκην καὶ συλλογὰς καλλιτεχνικῶν θησαυρῶν, θέατρον, φρενοκομεῖον, νοσοκομεῖα καὶ φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα. Εἶναι σημαντικὸν βιομηχανικὸν κέντρον, ἰδίᾳ κλωστοϋφαντουργίας, ὑαλουργίας καὶ βυρσοδεψίας. Ἔχει ἐπίσης καὶ ἀξιόλογα ναυπηγεῖα. Θ. Κ.

ὀλδφηλδία (ἡ) (Oldfildia). Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *εὐφορβιοειδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Δ. Ν. Π.

ὄλε (el Ole). Ἱσπανικὸς χορός, ἐκτελούμενος ὑφ' ἑνὸς προσώπου. Χορεύεται εἰς μετρίαν ἀγωγὴν καὶ ἐπὶ ρυθμοῦ:

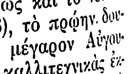

'Ολέαστρον *['Αρχ. Γεωγρ.]*. —1) 'Ακρωτήριον Μαυριτανίας τῆς Τιγγιτανῆς μεταξὺ Θαμούδα ἐκβολῶν (νῦν Οὐάντ-ἐλ-Ζουλοὺ) καὶ 'Ακρὰθ (νῦν (Ρὰς Κάα-'Ασράς). Εἶναι τὸ ἀκρωτήριον *Ματζάρι* τοῦ Τετουὰν (πλάτ. 35° 33′ Β., μῆκ. 5° 14′ Δυτ., χάρτ. ἀγγλ. 183 : Tetuan bay). —2) Πόλις 'Ισπανίας τῆς Βαιτικῆς (*Πτολ.* Β, δ, 14, Nobbe). Πρόκειται περὶ τοποθεσίας ἐγγὺς τῆς *Ταρίφας*, ἂν μὴ περὶ αὐτῆς ταύτης (πλάτ. 36° 00′ Β , μῆκ. 5° 37′ Δυτ., χάρτ. ἀγγλ. 142 : Strait of Gibraltar). Σ. Ε. Λ.

'Ολέβανο Ρομάνο (Olevano Romano) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ κλιματολογικὸς σταθμὸς τῆς 'Ιταλίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ρώμης. Κεῖται εἰς ὕψος 571 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ρώμης—Φροζινόνε. Κάτ. 5.700. Παράγει οἶνον καὶ ἔλαιον. Παρὰ τὴν πόλιν κεῖται τὸ ἐκ δρυῶν ἄλσος Σερπεντάρα, ἔνθα ὁ ἀνδριὰς τοῦ Γερμανοῦ ποιητοῦ Σέφφελ. Τὸ ἄλσος πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἀνῆκεν εἰς τὸ γερμανικὸν κράτος, νῦν δὲ εἰς τὸν ἐν Ρώμῃ γερμανικὸν Καλλιτεχνικὸν σύλλογον. Γ. Ι. Β.

'Ολέγ. Ρῶσος ἡγεμών, γεννηθεὶς περὶ τὸ ἔτος 845 καὶ ἀποθανὼν τῷ 912. Συγγενὴς τοῦ Ρούρικ, ἱδρυτοῦ τοῦ ρωσικοῦ κράτους, ἀνέλαβε τὴν κυβέρνησιν τῆς Ρωσίας μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ (879), γενόμενος κηδεμὼν τοῦ ἀνηλίκου πρίγκιπος 'Ιγόρ, κατέστη δὲ διάσημος διὰ τὴν βαθεῖάν του φρόνησιν καὶ τὴν μεγάλην του τόλμην. Θελήσας νὰ ἐπεκτείνῃ τὰ ὅρια τῆς ἡγεμονίας του, διεξήγαγε λαμπρὰς ἐκστρατείας, ὑπέταξε τοὺς Κριβίτσας, εἰσέβαλεν εἰς τὴν χώραν τοῦ Βορυσθένους, κατέκτησε τὸ Κίεβον, ὅπερ ὠνόμασε «μητέρα πασῶν τῶν ρωσικῶν πόλεων», ἥνωσε τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Κιέβου μετὰ τοῦ Νοβογκόροντ καὶ ἐκυρίευσε τὴν Ποδολίαν, τὴν Βολυνίαν καὶ μέρος τῆς Χερσῶνος. Τῷ 904, ἐκστρατεύσας κατὰ τοῦ Βυζαντίου μετὰ δισχιλίων σκαφῶν καὶ 80.000 ἀνδρῶν, ἐλεηλάτησε τὰ προάστεια αὐτοῦ, πυρπολῶν τὰς κώμας καὶ τὰς ἐπαύλεις τῶν μεγιστάνων. 'Ο τότε αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Λέων ὁ Σοφὸς προσεπάθησε διὰ παντοίων μέσων νὰ παρακωλύσῃ τὴν εἴσοδον τοῦ ρωσικοῦ στόλου εἰς τὸν Βόσπορον, ἀλλ' ὁ 'Ολὲγ μετέφερε διὰ ξηρᾶς ἐπὶ τροχῶν τὰ σκάφη αὐτοῦ, ὑπ' αὐτὰ τὰ τείχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως. 'Ο αὐτοκράτωρ Λέων ἠναγκάσθη νὰ συνθηκολογήσῃ, καταβαλὼν τεραστίαν ποσότητα λύτρων καὶ συγχρόνως συνωμολόγησε μετ' αὐτοῦ συνθήκην, διὰ τῆς ὁποίας ἐκανονίσθησαν αἱ μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν σχέσεις. 'Ο 'Ολὲγ οὗτος, ἑνώσας τὰς πλουσιωτέρας χώρας τῆς Ρωσίας, ἐγένετο ὁ θεμελιωτὴς τοῦ μεγαλείου αὐτῆς. 'Ο νεκρός του ἐτάφη ἐπὶ τοῦ ὄρους Στσεκόβιτσα, ὅπερ οἱ κάτοικοι τοῦ Κιέβου μετωνόμασαν *τάφον τοῦ 'Ολέγ*. Θ. Β.—Ν. ΚΛΣ

—**'Ολέγ, 'Ιατοσλάβιτς.** Ρῶσος ἡγεμὼν (940—977). 'Ο πατήρ του παρεχώρησεν εἰς αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν τῆς χώρας τῶν Δεβρελιανῶν, μετὰ δὲ τὸν θάνατόν του ἡ ρωσικὴ ἐπικράτεια διενεμήθη μεταξὺ τῶν τριῶν ἀδελφῶν 'Ιαροπόλκ, Βλαδιμίρου καὶ 'Ολέγ. 'Η μοναρχικὴ δύναμις ἐξέλιπε, τοῦ πρεσβυτέρου τῶν ἀδελφῶν οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἔχοντος ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν του, ταχέως δ' ἐφάνησαν αἱ ὀλέθριαι συνέπειαι τοῦ διαμελισμοῦ τοῦ μεγάλου κράτους. 'Ο 'Ιαροπόλκ, ὠθούμενος ὑπὸ τοῦ βοεβόδα Σβενάλντ, οὗτινος ὁ 'Ολὲγ εἶχε φονεύσει τὸν υἱόν, ἐκήρυξε κατ' αὐτοῦ πόλεμον. 'Ηττηθεὶς οὗτος (977) εἰς Οὐβρούτς τῆς Βολυνίας, ἐτράπη εἰς φυγήν, ἀλλ' ἐνῷ διήρχετο μετὰ τοῦ στρατοῦ του γέφυράν τινα, κατέπεσεν αὕτη καὶ ἐπνίγη ἐν τῷ ποταμῷ μετὰ πλείστων ἐκ τῶν ὀπαδῶν του. Θ. Β.—Ν. ΚΛΣ

—**'Ολέγ, Σβιατοσλάβιτς.** Ρῶσος ἡγεμὼν τοῦ Βλαδιμὶρ καὶ ἔγγονος 'Ιατοσλὰβ Α′, γεννηθεὶς τῷ 1052 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1124. 'Επὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ 'Ισιασλὰβ κατεῖχε τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Βλαδιμίρ, ἀποστερηθεὶς ὅμως τῶν χωρῶν αὐτοῦ ἐνεκλείσθη ὑπὸ τῶν θείων του ἔν τινι φρουρίῳ. Δραπετεύσας μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα κατέφευγον πάντες οἱ ἐκπίπτοντες Ρῶσοι ἡγεμόνες. 'Εκεῖθεν μετέβη εἰς Ρόδον, ὅπου διέμεινεν ἐπὶ δύο ἔτη. 'Επιστρέψας εἰς Ρωσίαν ἐγένετο τῇ βοηθείᾳ τῶν 'Ελλήνων ἡγεμὼν τοῦ Τμουταρακὰν καὶ συναθροίσας στίφη μαχητῶν ἐνίκησε τὸν Σβιατοσλὰβ Β′ τῷ 1078, ἐκυρίευσε τὸ Τσέρνικοβ, τὸ Ρεζὰν καὶ τὸ Μουρὼμ καὶ ἐπολιόρκησε τὸ Κίεβον. Εἰς ἄκρον ὠμός, ἐνέσπειρε τὴν καταστροφὴν εἰς τὴν Μεσημβρινὴν Ρωσίαν, ὡς δὲ λέγει ὁ χρονογράφος Νέστωρ : «Αἱ πόλεις ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἦσαν ἔρημοι, ἐπυρπολοῦντο οἱ ναοί, αἱ οἰκίαι καὶ αἱ σιταποθῆκαι, πάντες οἱ κάτοικοι κατεσφάζοντο, τὰ δὲ ἄγρια θηρία ἐνέμοντο ὅσους τόπους κατῴκουν πρὸ μικροῦ Χριστιανοί». Θ. Β.

ὀλέθριος, —*α*, —*ον*· ὁ φέρων ὄλεθρον, φθοροποιός, καταστρεπτικός: «ὀλέθριος πόλεμος, — ἄνθρωπος».—'Επίρρ. ***ὀλεθρίως***.

ὄλεθρος (ὁ)· φθορά, καταστροφή, ἀφανισμός: «βαίνει πρὸς τὸν ὄλεθρον».

'Ολεῖαι *[Μυθολ.]*. Αἱ μυθικαὶ θυγατέρες τοῦ μυθικοῦ ἐπίσης βασιλέως τοῦ 'Ορχομενοῦ τῆς Βοιωτίας Μινύα, αἵτινες ἀπ' αὐτοῦ καὶ *Μινυάδες* ἐκαλοῦντο. 'Ησαν τρεῖς τὸν ἀριθμὸν καὶ ὠνομάζοντο *'Αλκαθόη, 'Αρσίππη* καὶ *Λευκίππη*. Αἱ Μινυάδες κατά τινα ὀργιαστικὴν πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου τελετήν, ἀντὶ νὰ μετάσχουν ταύτης, ἔμειναν εἰς τὴν οἰκίαν των καὶ ἠσχολήθησαν μὲ τὰς οἰκιακάς των ἐργασίας. 'Η ἀσέβειά των ὅμως αὕτη προεκάλεσε τὴν ὀργὴν τοῦ Διονύσου, ὅστις καὶ μετέβαλε τοὺς μὲν ἱστοὺς εἰς κλήματα ἀμπέλου, τὰ νήματα εἰς κισσὸν καὶ τὴν στέγην τοῦ οἴκου των εἰς πίθον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἔρρεε τὸ θεῖον δῶρόν του, ὁ οἶνος, ἐνέβαλε δὲ καὶ εἰς τὰς ψυχάς των σφοδρὰν ἐπιθυμίαν νὰ γευθῶσιν ἀνθρωπίνου κρέατος. 'Υπὸ τῆς μανίας ταύτης τῆς ἀνθρωποφαγίας κατεχόμεναι αἱ Μινυάδες, πλὴν τῆς 'Αλκαθόης, ἔβαλον κλήρους ἐπὶ τῶν τέκνων των καὶ τὸν κληρωθέντα υἱὸν τῆς Λευκίππης, Ἵππασον, κατατεμαχισθέντα κατέφαγον. Μετὰ τὴν κακοῦργον ταύτην πρᾶξίν των αἱ δύο ἀδελφαὶ ὥρμησαν εἰς τὰ ὄρη πρὸς συνάντησιν τῶν Βακχίδων, αὗται ὅμως δὲν τὰς ἐδέχθησαν καὶ αἱ Μινυάδες, ἐπονομασθεῖσαι «'Ολεῖαι», ἤτοι ὀλοαί, ἐπικατάρατοι, ἐπανῆλθον εἰς τὸν 'Ορχομενὸν καὶ προσῆλθον εἰς τὸν ναὸν τοῦ Διονύσου, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐξεδιώχθησαν ὑπὸ τοῦ ἱερέως τοῦ ναοῦ, ὅστις ξιφήρης κατεδίωξε ταύτας. Εἰς ἀνάμνησιν τῆς παραδόσεως ταύτης, μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Πλουτάρχου κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν 'Αγριωνίων ἐγίνετο προσποιητὴ καταδίωξις τῶν ἀπογόνων τῶν 'Ολείων (τῶν ἐπικαταράτων Μινυάδων) ὑπὸ τοῦ ἱερέως τοῦ Διονύσου, φέροντος ξίφος γυμνὸν εἰς τὴν δεξιάν του χεῖρα. 'Ο τύπος οὗτος τῆς τελετῆς ἦτο λείψανον παλαιοτέρας ἀνθρωποθυσίας κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν 'Αγριωνίων. Προσετίθετο μάλιστα ὅτι καὶ τὸ ἔθιμον νὰ σφάζῃ ὁ ἱερεὺς τὴν καταλαμβανομένην ἐκ τῶν διωκομένων 'Ολείων ἔπαυσεν ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Πλουτάρχου, ὅτε ὁ ἱερεὺς Ζώϊλος, ὅστις εἶχε σφάξει μίαν τῶν 'Ολείων, ἀπέθανεν ἐξ αἰφνιδίας νόσου καὶ τὸν θάνατόν του ἐπηκολούθησαν πολλὰ καὶ ἀσυνήθη δυστυχήματα εἰς τὸν 'Ορχομενόν, ὅπερ ἡρμηνεύθη ὡς θέλησις τοῦ θεοῦ νὰ παύσῃ ἡ ἀνθρωποθυσία.

'Η καταδίωξις τῶν 'Ολείων ὑπὸ τοῦ ἱερέως τοῦ Διονύσου φαίνεται ὅτι ὑπῆρξε προσφιλὲς θέμα τῶν ἀρχαίων ἀγγειογράφων, ὡς μαρτυροῦσι διασωθεῖσαι ἐπὶ ἀγγείων παραστάσεις διώξεως τούτων. ΚΑΨ.

'Ολεκμὰ *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς σοβιετικῆς δημοκρατίας τῶν 'Ιακούτων καὶ δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Λένα. Πηγάζει ἀπὸ τῶν βορείων κλιτύων τῶν ὀρέων Γιαμπλονόβιι Χρέμπετ καὶ χύνεται εἰς τὸν Λέναν κάτωθεν τῆς πόλεως 'Ολέκμινισκ. Ἔχει μῆκος 1.600 χλμ., εἶναι πλωτὸς κατὰ τὰ 640 χλμ., τὸ δὲ λεκανοπέδιον αὐτοῦ εἶναι πλούσιον εἰς ψήγματα χρυσοῦ. Γ. Ι. Β.

ὀλεκτυπίδαι (οἱ) (Holectypidae) *[Παλαιοζ.]*. Οἰκογένεια *γναθοστόμων ἀκανονίστων ἐχινοειδῶν ἐχινοδέρμων* ζῴων, ἡ ὁποία σήμερον ἀντιπροσωπεύεται ὑφ' ἑνὸς καὶ μόνου —ἀμφιβόλου ὅμως— γένους, τοῦ *πυγαστρίδου*, ζῶντος εἰς τὴν Καρίβιον θάλασσαν.

Τὰ ζῷα ταῦτα ἔφερον κέλυφος, εἰς τὸ ὁποῖον τὰ ὑδροφόρα πεδία ἦσαν ἁπλᾶ, ταινιωτά, στενότερα τῶν μεσοϋδροφόρων, καὶ συνίσταντο ἐκ μικρῶν, ἁπλῶν πορωδῶν πινακιδίων καὶ παρεμβεβλημένων ἡμιπινακιδίων. 'Η ἕδρα των κατὰ κανόνα εἶναι μεγάλη. 'Ο σιαγονικὸς σκελετὸς ἦτο ἀντιστρόφως κωνικός, αἱ δὲ θηλαὶ τῶν ἀκανθῶν μικραί. Κυριώτερα γένη τῆς οἰκογενείας εἶναι ὁ *ὀλέκτυπος*, ἡ *δισκοειδής*, ὁ *κώνουλος*, ὁ *πυγαστήρ*, ὁ *πιλεὺς* κτλ.

Λείψανα ἀπολιθωμένα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἰουρασίου καὶ κρητιδικῆς διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ καὶ τῆς τριτογενοῦς τοῦ καινοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

ὀλέκτυπος (ὁ) (Holectypus Desor) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ὀλεκτυπιδῶν γναθοστόμων ἀκανονίστων ἐχινοειδῶν* ἐχινοδέρμων. 'Απολιθωμένα λείψανα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἄφθονα ἐντὸς στρωμάτων τῆς δογγερίου καὶ μαλμίου ὑποδιαπλάσεως τῆς ἰουρασίου διαπλάσεως ἐπὶ τῆς κατωτέρας κρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

'Ολενὲκ (ἢ ***'Ολενιὸκ***) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς ἐν τῇ σοβιετικῇ δημοκρατίᾳ τῶν 'Ιακούτων. Πηγάζει ἀπὸ τῶν ὀρέων Γιανγκκὰν καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Βόρειον Παγωμένον ὠκεανόν. Ἔχει μῆκος 2.400 χλμ. Κατὰ τὰς ἐκβολὰς ὁ ποταμὸς ἔχει πλάτος 10 χλμ. καὶ βάθος 6—8 μέτρων. Γ. Ι. Β.

ὀλενίδαι (οἱ) (Olenidae Burmeister) *[Παλαιοζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνήκουσα εἰς τὴν τάξιν τῶν *τριλοβιτῶν ἀρθροπόδων*. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον κεφαλικὸν ἀσπίδιον μεγαλύτερον τοῦ μικροῦ των πυγιδίου. Οἱ ὀφθαλμοί των ἦσαν μικροὶ καὶ ὁ θώραξ των συνίστατο ἐκ 12—22 ἄρθρων. Τὰ κυριώτερα γένη τῆς οἰκογενείας ταύτης ἦσαν ὁ *ὤλενος* (ἢ *ὤλενος*), ἡ *εὐρυκάρη*, ἡ *πτυχοπαρειά*, ὁ *σάω*, ἡ *ἄγραυλος*, ὁ *τρίαθρος*, ὁ *ἐλλειψοκέφαλος*, ἡ *πελτούρα* κλπ.

Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς καμβρίου καὶ τῆς κατωτέρας σιλουρίου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

'Ολερὸν (Oleron) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Γαλλίας, κειμένη εἰς τὰ δυτικὰ παράλια αὐτῆς καὶ ἔναντι τῶν ἐκβολῶν τῶν ποταμῶν Σαράντ (5 μίλ.) καὶ Σέντρ. Ἔχει μῆκος 18 μιλλίων, μέγιστον πλάτος 7 μιλλίων καὶ ἔκτασιν 172 τ. χλμ. Κάτ. 15.363. Παράγει οἶνον καὶ λαχανικά. 'Η νῆσος, ὑπὸ τοῦ Πλινίου ὀνομαζομένη Uliarus insula, ἀνῆκε τὸ πάλαι εἰς τὴν 'Ακουϊτάνιαν καὶ τῷ 1370 περιῆλθεν εἰς τὴν Γαλλίαν.

'Εκ τοῦ ὀνόματος τῆς νήσου ταύτης ὠνομάσθη καὶ ἡ ἰδιωτικὴ συλλογὴ τῶν ἀποφάσεων τοῦ ΙΒ′ αἰῶνος τῶν ναυτοεμποροδικείων τῆς νήσου *ὀλερανικὸν δίκαιον* (Charte d'Oléroum ἢ Lois d'Oléroum, ἢ Rôles d'Oléroum). Νεωτέρα ἐπεξεργασία τῆς συλλογῆς ταύτης ἀνεγνωρίσθη τῷ 1364 εἰς ὁλόκληρον τὴν Γαλλίαν καὶ εἶχεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον διεθνῆ σχεδὸν ἰσχὺν εἰς τὴν Δυτικὴν καὶ Βόρειον Εὐρώπην. 'Εκδόσεις τῆς συλλογῆς ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ σὲρ Τράβερς Τοὒϊς (ἐν τοῖς Monumenta Juridica 1871—1876) καὶ ὑπὸ τοῦ Τσέλλερ (Zeller 1886 καὶ 1907). Γ. Ι. Β.

'Ολὲτ (Olette) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ 'Ανατολικῶν Πυρηναίων ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τέτ. Κάτ. (1921) 808. Γνωστὸν ἐκ τῶν παρ' αὐτὸ θειούχων θερμοπηγῶν (27°—28° Κ), τῆς σήραγγος τῆς ὁδοῦ Περπινιὰν - Πουσερντά, τῶν καταρρακτῶν μεγάλης ὑδραυλικῆς δυνάμεως καὶ διαφόρων ρωμαϊκῶν καὶ μεσαιωνικῶν μνημείων. 'Αξιόλογον κέντρον τουρισμοῦ. Π. Ν. Π.

ὀλετήρ, —*ῆρος* (ὁ)· ὁ ἐπιφέρων ὄλεθρον, καταστροφεύς: «ὀλετὴρ τῆς πατρίδος του».

ὀλεφῖναι (οἱ) *['Οργ. Χημ.]*. Καλοῦνται οἱ ἀκόρεστοι ὑδρογονάνθρακες. Οἱ ἄλλως *ἀλκυλένια* ἢ *ἐλαιογόνα* καλούμενοι.

ὀλημέρα· ἐπίρρ. δημοτ., καὶ κατὰ διάστασιν *ὅλη μέρα*, καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, ἀπὸ πρωΐας μέχρι ἑσπέρας: «ἔλειπε ὀλημέρα»· || καθ' ἑκάστην, κάθε μέρα: «ὅλη μέρα παράπονα μᾶς κάμνει».

Ὄλην (Olean) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Cattaraugus τῆς πολιτείας Νέας 'Υόρκης. Εἶναι ἐκτισμένη ἐν μέσῳ πετρελαιοφόρου περιοχῆς καὶ ἔχει διυλιστήρια πετρελαίου καὶ ποικίλας βιομηχανίας. Κάτ. (1928) 25.500. Χ. Δ.

'Ολιάουν (Olhâo) *[Γεωγρ.]*. Παράλιος πόλις τῆς Πορτογαλίας ἐν τῷ νομῷ 'Αλγάρβης καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς 'Ολιάουν - Λισσαβῶνος. Κάτ. 11.050. Ἔχει καλὸν λιμένα καὶ ἐξάγει ἰχθῦς, οἶνον, ὀπώρας, σχοινία, εἴδη κεραμεικῆς κλπ. Γ. Ι. Β.

'Ολιάστρα (Ogliastra) *[Γεωγρ.]*. Νησὶς Σαρδικὴ (πλάτ. 39° 58′ Β., μῆκ. 9° 42′ 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 161 b : Sardinia northern portion) κατὰ τὴν ἀνατολικὴν τῆς μεγαλονήσου πλευράν, ἐγγὺς δὲ τῷ κόλπῳ Τόρτολι (ἀρχ. Σουλπικίου λιμήν). Εἶναι ἡ *'Ερμαία* τοῦ Πτολεμαίου (Γ, γ, 8 Nobbe). Σ. Ε. Λ.

'Ολίατος. Υἱὸς τοῦ 'Ιβανώλλιος, τύραννος τῶν ἐν Καρίᾳ Μυλάσων, συλληφθεὶς διὰ δόλου μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἐν Μυοῦντι ὁρμοῦντος περσικοῦ στόλου ὑπὸ τοῦ 'Ιητραγόρα, φίλου καὶ ὀπαδοῦ τοῦ 'Αρισταγόρα, κατὰ τὴν ἀποστασίαν τῶν ἑλληνίδων πόλεων τῆς 'Ιωνίας, τῷ 504 π. Χ. (*'Ηρόδ.* V, 37). Α. Θ. Σ.

'Ολίβα (Oliva), ***'Ερνάνης-Περὲθ ντὲ —***. 'Ισπανὸς φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1492 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1533. 'Εσπούδασεν εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Σαλαμάγκας, τοῦ 'Αλκαλὰ καὶ τῶν Παρισίων, διέμεινεν ἐπὶ μακρὸν ἐν Ρώμῃ, ἐδίδαξεν ἐν Παρισίοις καὶ τέλος ἐγκατεστάθη ἐν Σαλαμάγκᾳ, ὅπου ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ἠθικῆς καὶ κατόπιν πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου. 'Ο πρόωρος θάνατός του ἐθεωρήθη ὡς ἐθνικὴ ἀπώλεια. Διεδραμάτισεν εὐεργετικὸν ρόλον εἰς τὴν ἱσπανικὴν λογοτεχνίαν διὰ τῆς πολεμικῆς, τὴν ὁποίαν διεξήγαγε κατὰ τῆς χρησιμοποιήσεως τῆς λατινικῆς γλώσσης. Διὰ νὰ δώσῃ ὁ ἴδιος τὸ παράδειγμα, συνέγραψεν εἰς καστιλλιανὴν διάλεκτον τὸν διδακτικὸν διάλογον «De la dignidad del hombre» καὶ ἄλλα ἔργα ἐπὶ τῶν ἰδιοτήτων τῆς ψυχῆς κλπ., εἰς ὕφος συχνὰ πομπῶδες, ἀλλὰ καθαρὸν καὶ ζωηρόν, ἀποδείξας οὕτω τὸν πλοῦτον καὶ τὴν εὐκαμψίαν τῆς μητρικῆς του γλώσσης. 'Ο ἀνωτέρω διάλογος παρέμεινεν ἡμιτελής, ἐτελειώθη δὲ ὑπὸ τοῦ Φραγκίσκου Θερβαντὲς ντὲ Θαλαβὰρ καὶ ἐδημοσιεύθη κατὰ πρῶτον τῷ 1546. 'Ο 'Ολίβα μετέφρασεν ἐλευθέρως τὴν «'Ηλέκτραν» τοῦ Σοφοκλέους, τὸν «'Ηρακλῆ» τοῦ Εὐριπίδου καὶ τὸν «'Αμφιτρύωνα» τοῦ Πλαύτου. Τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ του 'Αμπρόζιο ντὲ Μοραλὲς ἐν Κορδούῃ τῷ 1585, ἐπανεξεδόθησαν δὲ ἐν Μαδρίτῃ τῷ 1787 εἰς δύο τόμους. Θ. Π.

ὀλίβα (ἡ) (Oliva) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακίων γαστεροπόδων τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀλιβιδῶν*, πε-

Digitized by Google

ριλαμβάνον περὶ τὰ 60 εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θαλάσσας. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *ὀλίβα ἡ πορφυρᾶ* (Oliva purpurea), ἰθαγενὴς τῶν ἀκτῶν τῆς Βραζιλίας, ἥτις ἔχει κόγχην ἐπιμήκη, κωνικὴν κατὰ τὴν κορυφήν της καὶ ὀδοντοειδῆ κατὰ τὸ ἄνοιγμά της, ὅπερ εἶναι εὐρὺ καὶ ἐπιμηκέστατον. Ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τῆς κόγχης εἶναι λεία, στιλπνὴ καὶ χρυσέρυθρος καὶ ἡ ἐξωτερικὴ ἐλαφρῶς ἀνώμαλος, πορφυρᾶ, μὲ γραμμώσεις καὶ ποικίλματα ἰωδομελανά. Ὁ πους τοῦ ζῴου εἶναι εὐρύς, αἰχμηρὸς κατὰ τὸ ἄκρον του καὶ δύναται εὐκόλως νὰ ἀναδιπλωθῇ ἐντὸς τῆς κόγχης. Εἶναι σαρκοφάγον μαλάκιον καὶ ἐνδιαιτᾶται ἐντὸς τῶν ἀμμωδῶν πυθμένων καὶ παρὰ τὰς ἀκτάς. Δ. Ν. Π.

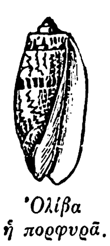
Ὀλίβα ἡ πορφυρᾶ.

Ὀλίβα (Oliva) *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ πόλει τοῦ Δάντσιγ, ὑπαχθεὶς ἀπὸ τοῦ 1920 εἰς τὴν δημαρχιακὴν περιοχὴν τῆς πόλεως. Ἡ Ὄλιβα ἀνεπτύχθη ἐκ τοῦ ὁμωνύμου ἐκεῖ ὑπάρχοντος ἀββαείου τῶν Κιστερσιανῶν. Ἔγινε δὲ γνωστή, διότι ἐν αὐτῇ ὑπεγράφη τῷ 1660 ἡ μεταξὺ Πολωνίας καὶ Σουηδίας, τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας καὶ τοῦ ἐκλέκτορος τοῦ Βρανδεμβούργου συνθήκη εἰρήνης, καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης Καζίμηρος παρῃτήθη τῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Σουηδίας ἀξιώσεών του καὶ παρεχώρει εἰς αὐτὴν τὴν Λιβονίαν, Ἐσθονίαν καὶ τὸ Αἴζελ, ἡ δὲ Σουηδία παρῃτεῖτο τῆς Κουρλανδίας, ἀνεγνωρίζετο δὲ ἡ Πρωσσία ὡς ἀνεξάρτητον καὶ κυρίαρχον κράτος. Γ. Ι. Β.

— **Ὀλίβα** (Oliva) *[Γεωγρ.]* Πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν τῷ νομῷ Βαλεντίας. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Καρκαχέντε-Ντένια. Κάτ. 9.800. Ἐξάγει μέταξαν, οἶνον, ἔλαιον, πορτοκάλια καὶ ὄρυζαν. Γ. Ι. Β.

—**Ὀλίβα** (Oliva) *[Παραλ. Γεωγρ.]*.—1) Πόλις Σαρδινῆς ἐπὶ τῆς νήσου Ἀζινάρα (ἀρχ. Ἡρακλέους νῆσος), 3 μίλλια νοτίως τοῦ ἀκρωτηρίου Σκόρνο (Scorno: πλάτ. 41°07′ Β., μῆκ. 8°19′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 161 b: Sardinia North. Port.). —2) Ὅρμος τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Σικελίας, ἐπίνειον τῆς πόλεως Τερρανόβα (ἀρχ. Γέλα) κατὰ τὴν ἐκβολὴν φερωνύμου ποταμίου (Fiume Oliba: πλάτ. 37°04′ Β., μῆκ. 14°15′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 187: Palma to Catania), ὅπερ ταυτίζεται πρὸς τὸν ποταμὸν Γέλας τοῦ Θουκυδίδου, τοῦ Διοδώρου καὶ τοῦ Στεφάνου. Σ. Ε. Λ.

— **Ὀλίβα ντὲ Χερέθ** (Oliva de Jerez) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν τῷ νομῷ Μπανταχός, παρὰ τὰ πορτογαλικὰ σύνορα. Κάτ. 10.000. Παράγει δημητριακὰ καὶ ἔχει ὑφαντουργεῖα. Γ. Ι. Β.

ὀλίβανον (τό)· βλ. *λιβανωτός*.

Ὀλιβάρεθ (Olivarez), ***Γάσπαρος ντὲ Γκούθμαν, κόμης ντὲ —, δοὺξ τοῦ Σὰν Λούκαρ ντὲ Μπαρραμέντα.*** Ἱσπανὸς πολιτικὸς (1587—1645). Ὁ βασιλεὺς Φίλιππος Γ′ διώρισεν αὐτὸν ὑπασπιστὴν τοῦ υἱοῦ του, ὁ ὁποῖος, γενόμενος κατόπιν βασιλεὺς ὑπὸ τὸ ὄνομα Φίλιππος Δ′ εἰς ἡλικίαν 16 ἐτῶν, διώρισεν αὐτὸν πρωθυπουργόν. Ὁ Ὀλιβάρεθ, κατάστας ὁ εὐνοούμενος τοῦ νεαροῦ βασιλέως, ἀπέβη παντοδύναμος καὶ ἐχρησιμοποίησε τὴν ἰσχύν του πρὸς βελτίωσιν τῆς ἐσωτερικῆς καταστάσεως τῆς Ἱσπανίας. Ὠθούμενος ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν κύκλων παρέσυρε τὴν Ἱσπανίαν εἰς τὸν κατὰ τῆς Γαλλίας τριακονταετῆ πόλεμον, ὅστις κατέστρεψε τὰ οἰκονομικὰ τῆς Ἱσπανίας. Αἱ ἐπακολουθήσασαι ἀποτυχίαι τῶν ἱσπανικῶν στρατευμάτων καὶ τοῦ ἱσπανικοῦ στόλου, καθὼς καὶ τὰ ἐκραγέντα ἐπαναστατικὰ κινήματα ἐν τῇ χερσονήσῳ, ἰδίως δὲ ἡ ἐπανάστασις τῆς Πορτογαλίας, ἥτις ἐπέτυχε ν' ἀνακηρυχθῇ εἰς ἰδιαίτερον βασίλειον, καθὼς καὶ ἡ αὐστηρότης τοῦ Ὀλιβάρεθ ἀπέναντι τῶν εὐγενῶν, προεκάλεσαν τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῷ 1643 καὶ τὴν ἀντικατάστασίν του ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ του Λουδοβίκου ντὲ Ἄρο. Ὁ Ὀλιβάρεθ συνέταξε τότε ὑπόμνημα πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πολιτικῆς του, ἐν τῷ ὁποίῳ ἔθιγε διαφόρους προσωπικότητας τῆς αὐλῆς καὶ μέλη τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, ἕνεκα δὲ τούτου ἐξωρίσθη εἰς Τόρο, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Μ. Δ. Β.

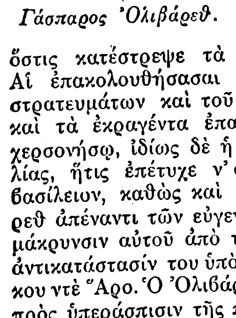
Γάσπαρος Ὀλιβάρεθ.

Ὀλιβέϊρα *Μάρτινς* (Oliveira Martins), ***Ἰωακεὶμ-Πέτρος ντὲ—***. Πορτογάλος ἱστορικὸς συγγραφεὺς καὶ πολιτικὸς (1845—1894). Πρὸ τῆς εἰς Ἱσπανίαν μεταβάσεώς του εἶχε γράψει τὸ ἱστορικὸν διήγημα «Φοῖβος Μονίθ» (1866) καὶ μίαν τριλογίαν εἰς πεζὸν καὶ εἰς στίχους ὑπὸ τὸν τίτλον «Μποτάλα», «Μπέλεμ» καὶ «Μάφρου» (1869).

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς εἰς Ἱσπανίαν διαμονῆς του ἔγραψε τὸ «Περὶ σοσιαλισμοῦ» ἔργον του, τὸ ὁποῖον τὸν κατέστησε γνωστὸν εἰς εὐρύτερον κύκλον. Τῷ 1874 ἐπανῆλθεν εἰς Πορτογαλίαν, διωρίσθη διοικητὴς τῶν σιδηροδρόμων Ὀπόρτο—Πόβοα, τῷ 1886 ἐξελέγη βουλευτής, μετὰ ἓξ ἔτη ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν καὶ βραδύτερον ἀντιπρόεδρος τοῦ γραφείου δημοσίας πίστεως. Ὑπῆρξε καλὸς ψυχολόγος καὶ βαθὺς μελετητὴς τῶν κοινωνικῶν ζητημάτων, αὐστηρὸς ἠθικολόγος καὶ ἐνθουσιώδης πατριώτης. Τὸ ἔργον του «Ἡ Βιβλιοθήκη τῶν Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν», περιλαμβάνει φιλολογικὰς κριτικάς, σοσιαλιστικὰς μελέτας, οἰκονομικά, ἀνθρωπολογίαν, ἱστορίας τοῦ ἰβηρικοῦ πολιτισμοῦ, τῆς ρωμαϊκῆς δημοκρατίας, τῆς Πορτογαλίας καὶ τῆς Βραζιλίας. Ἐκ τῶν ἐπὶ μέρους πραγματειῶν ἐνδιαφέρουσαι εἶναι αἱ ἑξῆς: «Ἑλληνισμὸς καὶ χριστιανικὸς πολιτισμὸς» καὶ τὸ «Σύστημα τῶν θρησκευτικῶν μύθων». Περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου του κατέγινεν εἰδικῶς εἰς τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας τοῦ ΙΕ′ αἰῶνος, συνέγραψε δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην «Τοὺς υἱοὺς τοῦ Δὸν Ἰωάννου τοῦ Α′» (1891), «Τὸν βίον τοῦ Νοὺν Ἀλβαρὲς» καὶ τὴν ἀτελῆ παραμείνασαν μελέτην του περὶ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Β′, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ τέλειος πρίγκιψ» (1896). Γ. Ι. Β.

Ὀλιβεκροῦνα (Olivecrona), ***Κνοὺτ φὸν—***. Σουηδὸς νομομαθὴς (1817—1905). Τῷ 1852 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς νομικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Οὐψάλας καὶ ἀπὸ τοῦ 1868—1889 διετέλεσε μέλος τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου τῆς Στοκχόλμης. Κατὰ τὰς ἐθνοσυνελεύσεις τῶν ἐτῶν 1859—1860 καὶ 1862—1863 συνετέλεσεν ἀποτελεσματικῶς νὰ εἰσαχθῶσιν εἰς τὸν ποινικὸν κώδικα ἀνθρωπιστικαὶ μεταρρυθμίσεις. Κηρυχθεὶς κατὰ τῆς ἀναθεωρήσεις τοῦ Συντάγματος τοῦ 1866, ἔπαυσεν ἔκτοτε ἀναμιγνυόμενος εἰς τὴν πολιτικήν. Μεταξὺ τῶν ἔργων του ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Περὶ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου» (γαλλιστὶ 1868, 2α ἐκδ. 1892, σουηδιστὶ 2α ἐκδ. 1891), «Περὶ τῶν περιπτώσεων τῆς ὑποτροπῆς» (1873) κ. ἄ. Γ. Ι. Β.

Ὀλιβένθα (Olivenza) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν τῷ νομῷ Μπανταχός, παρὰ τὰ πορτογαλικὰ σύνορα. Κάτ. 11.700. Ἔχει μεσαιωνικὰ τείχη καὶ πύργον. Τῷ 1709 ἐπολιορκήθη ὑπὸ τῶν Γάλλων καὶ Ἱσπανῶν καὶ τῷ 1811 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γάλλων. Γ. Ι. Β.

ὀλιβενίτης (ὁ) (Olivenit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν ἀρσενικικὸν ἅλας τοῦ χαλκοῦ. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι [Cu OH] Cu AsO_4. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ρομβικὸν σύστημα εἰς κρυστάλλους μικρoὺς πρισματικοὺς ἢ βελονοειδεῖς, προσέτι δὲ καὶ εἰς βοτρυοειδῆ ἢ νεφροειδῆ συσσωματώματα μὲ ἱστὸν ἰνώδη ἀκτινωτὸν ἢ γεώδη. Παρουσιάζει θραυσμὸν κογχώδη ἕως ἀνώμαλον, σκληρότητα 3, εἰδικὸν βάρος 4,2—4,6, λάμψιν ὑαλώδη καὶ ἐπὶ θραυσιγενοῦς ἐπιφανείας στεατώδη, καὶ χρῶμα πρασινόμαυρον, ἐνίοτε δὲ καὶ φαιόν, κίτρινον ἢ τεφρόν. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Κορνουαλίαν καὶ τὸ Tavistock ἐν Devonshire, εἰς τὴν Cumberland κ. ἀ. Γ. Β.

Ὄλιβερ *σημεῖον* (signe d' Oliver). Καλεῖται καὶ *σημεῖον τραχειακόν*, περιγραφὲν κατὰ πρῶτον τῷ 1878 ὑπὸ τοῦ Oliver. Εἶναι σημεῖον ἀπαντῶν ἐπὶ τῶν ἀνευρυσμάτων τοῦ ἀορτικοῦ τόξου καὶ συνιστάμενον εἰς ἀπότομον τιναγμὸν ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω τοῦ λαρυγγο-τραχειακοῦ σωλῆνος ὑπὸ τοῦ ἀνευρυσματικοῦ ὄγκου τῆς ἀορτῆς ἐν ἑκάστῃ καρδιακῇ συστολῇ. Συνώνυμον τούτῳ εἶναι τὸ καλούμενον σημεῖον τοῦ Mac Donnel. Μ. Ν. Κ.

Ὀλιβέρι (Baia Oliveri) *[Γεωγρ.]*. Κολπίσκων ὅρμος τῆς Β. ἀκτῆς τῆς Σικελίας (πλάτ. 38°08′ Β., μῆκ. 15°04′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 188: Catania to Cefalù), προστατευόμενος ὑπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Capo Tindaro (ἀρχ. Τυνδάριον). Σωτήριον ἀγκυροβόλιον, καὶ αὐτοῦ ὑπὸ ἀπὸ Β. κλύδωνος ἀνακοπτομένου πως ὑπὸ τῶν Αἰολίων νήσων. Εἰς τὸν μυχόν του ποτάμιον, αἱ «Ἑλικῶνος ποταμοῦ ἐκβολαὶ» τοῦ Πτολεμαίου (Γ, δ, 2 Nobbe). Σ. Ε. Λ.

Ὀλιβετανοί (οἱ). Τάγμα μοναχικὸν κληθὲν οὕτω ἐκ τοῦ κυρίου μοναστηρίου αὐτοῦ, τοῦ κειμένου ἐπὶ τοῦ παρὰ τὴν Σιέναν ὄρους Oliveto (τῶν ἐλαιῶν). Ὁ ἱδρυτὴς αὐτοῦ Ἰωάννης, γεννηθεὶς τῷ 1272, μετωνομάσθη Βερνάρδος. Τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθὲν τάγμα εἶχε τοὺς κανόνας τῶν βενεδικτίνων ἐπὶ τὸ αὐστηρότερον, τῷ δὲ 1319 ἔκτισε τὴν πρώτην αὐτοῦ μονὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους Oliveto. Τῷ 1344 ὁ Κλήμης ΣΤ′ ἐπέτρεψε νὰ ἀνεγείρωσι καὶ ἄλλα μοναστήρια, οὕτως ὥστε τὸ τάγμα ἐν τῇ μεγαλυτέρᾳ αὐτοῦ ἀκμῇ ἠρίθμει 83 μοναστήρια, ἐκ τῶν ὁποίων τινὰ ἦσαν πολὺ μεγάλα. Καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἱδρυτοῦ (1348) διεκρίνετο τὸ τάγμα τοῦτο διὰ τὴν αὐστηρὰν τήρησιν τῶν κανόνων του, οἱ δὲ πάπαι Πῖος Β′ (διὰ τῆς βούλλας του 1462), Ἰούλιος Β′ (διὰ τῆς βούλλας του 1505 καὶ 1507) καὶ ὁ Πῖος Δ′ (διὰ τῆς βούλλας του 1560) ἰδιαζόντως ἐπαινοῦσιν αὐτό. Σήμερον ἀριθμεῖ περὶ τὰ δέκα μοναστήρια, ἐν οἷς ὑπάρχουν ὀλίγοι μοναχοί. Κ. Ι. Δ.

Ὀλιβετανὸς (Olivetan), ***Πέτρος-Ροβέρτος***. Ἐγεννήθη ἐν Νοαγιὸν τῆς Πικαρδίας, τῇ πατρίδι τοῦ Καλβίνου, μετὰ τοῦ ὁποίου συνεδέετο διὰ συγγενείας, ὀλίγα ἔτη πρὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ. Ἐλθὼν εἰς Παρισίους καὶ ἔπειτα εἰς Ὀρλεάνην (1526—1527), ὅπως σπουδάσῃ νομικά, συνεδέθη ἐκεῖ μετὰ ὀπαδῶν τῆς μεταρρυθμίσεως καὶ ἐγένετο διαμαρτυρόμενος, δείξας μέγαν ζῆλον πρὸς διάδοσιν τῆς διαμαρτυρήσεως. Γενόμενος ὕποπτος ἔφυγεν ἐξ Ὀρλεάνης καὶ ἦλθεν εἰς Στρασβοῦργον, ὅπου ἠσχολήθη εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἑβραϊκῆς καὶ ἑλληνικῆς γλώσσης, προτιθέμενος νὰ μεταφράσῃ τὴν ἁγίαν Γραφήν. Τῷ 1531 ἦλθεν εἰς τὴν Γενεύην, ἔνθα ἔμεινεν ἐπὶ δύο ἔτη καὶ ἔπειτα εἰς Νευσατέλην, ἔνθα ἐγνωρίσθη μετὰ τῶν Βαλδίων. Τῷ 1538 ἐταξίδευσεν εἰς Ἰταλίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Τὸ σπουδαιότερον αὐτοῦ ἔργον εἶναι ἡ μετάφρασις τῆς ἁγίας Γραφῆς εἰς τὸ γαλλικόν, τῆς μὲν Παλαιᾶς Διαθήκης ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου, τῆς δὲ Καινῆς ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ. Ἡ μετάφρασις αὕτη ἐξεδόθη τῷ 1535 μετὰ δύο προλόγων τοῦ Καλβίνου, ὧν ὁ μὲν προτάσσεται τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, γεγραμμένος λατινιστί, ὁ δὲ τῆς Καινῆς γεγραμμένης γαλλιστί. Τῷ 1537 ἐξέδωκε μετάφρασιν τῶν ψαλμῶν τοῦ Δαυῒδ ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ εἰς τὸ γαλλικόν. Ἡ μετάφρασις τῆς Γραφῆς τοῦ Ὀλιβετανοῦ ἐγένετο ἡ βάσις τῶν μεταφράσεων τῆς ἁγίας Γραφῆς εἰς τὸ γαλλικόν. Κ. Ι. Δ.

Ὀλιβέτο (Oliveto) *[Γεωγρ.]*. Ἀδριατικοὶ λιμένες: —1) Ἐν τῇ νοτίᾳ πλευρᾷ τῆς νήσου Μπράτζα (πλάτ. 43°18′ Β., μῆκ. 16°26′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2712: Curzola to Cattaro). —2) Τῆς βορείας ἀκτῆς τῆς νήσου Σόλτα (πλάτ. 45°24′ Β., μῆκ. 16°12′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2712). Εἶναι ἡ *Ὀλύντα* τοῦ Σκύλακος («Περίπλους» § 23). —3) Ἐν τῇ ΒΔ. ἀκτῇ τῆς νήσου Τόρκολλα (πλάτ. 43°05′ Β., μῆκ. 16°39′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2712: Curzola to Catarro). Σ. Ε. Λ.

—**Ὀλιβέτο** *[Γεωγρ.]*. Λόφος δεσπόζων τοῦ Μαντουκίου τῆς Κερκύρας. Σ. Ε. Λ.

Ὀλίβι (Olivi) *[Γεωγρ.]*. Νησίον ἀδριατικὸν (πλάτ. 44° 52′ Β., μῆκ. 13° 50 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 202: Pola) τῆς Ἰστρίας, ἐν τῷ ἔσω λιμένι τῆς Πόλας. Ἐν αὐτῇ ἦσαν τὰ κυριώτερα τῶν κτισμάτων τοῦ ἄλλοτε αὐτοκρατορικοῦ αὐστριακοῦ ναυστάθμου, ἐν οἷς δύο μεγάλαι λιθόδμητοι καὶ ὑπόστεγοι ναυπηγικαὶ κλῖναι, δύο μόνιμοι δεξαμεναὶ διὰ μικρὰ ντρέντνωτς (τύπου «Viribus Ʊnitis») καὶ μία πλωτή. Σ. Ε. Λ.

ὀλιβίδαι (Olividæ) (οἱ) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια μαλακίων γαστεροπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *προσθιοβραγχίων*, περιλαμβάνουσα γένη τινά, ὧν γνωστότερον ἡ *ὀλίβα* (βλ. λ.) Δ. Ν. Π.

Ὀλιβιὲ (Olivier), ***Γουλιέλμος-Ἀντώνιος***. Γάλλος ἐντομολόγος καὶ περιηγητὴς (1756—1814). Τῷ 1792 ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως πρὸς τὸν σάχην τῆς Περσίας, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ταύτῃ ἐπεσκέφθη καὶ τὴν Αἴγυπτον, τὴν Ἀραβίαν, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν Κρήτην (1794) καὶ ἄλλας ἑλληνικὰς χώρας. Μετὰ ἑξαετίαν ἐπιστρέψας εἰς Παρισίους ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν καὶ κατόπιν καθηγητὴς τῆς ζῳολογίας. Ἔργα αὐτοῦ εἶναι: «Histoire naturelle des Coléoptères» (1789—1808 εἰς 6 τόμ.), «Dictionnaire de l'histoire naturelle des insectes» (1789—1825 εἰς 9 τόμ.) ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν Μωντουΐ, Λατρέϊγ καὶ Γκοντάρτ, «Voyages dans l'Empire Ottoman, l'Égypte, la Perse» (1802—1807), ἀξιολογώτατον ἔργον περιέχον, πλὴν τῶν κυρίως ἐπιστημονικῶν πληροφοριῶν περὶ τῶν ζῴων, τῶν ἐντόμων καὶ τῆς βλαστήσεως τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν, καὶ πλείστας εἰδήσεις περὶ τῶν συνθηκῶν, ὑφ' ἃς διεβίουν οἱ ὑπὸ τοὺς Τούρκους χριστιανικοὶ πληθυσμοὶ μετὰ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ 1770. ΕΡ. Μ.

— **Ὀλιβιὲ** (Olivier), ***Ἰοῦσοτς-Δανιήλ***. Ἑλβετὸς ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1807 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1887. Σπουδάσας φιλολογίαν διωρίσθη κατόπιν καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Λωζάννης. Ἀναγκασθεὶς ἕνεκα τῶν πολιτικῶν ταραχῶν νὰ ἐκπατρισθῇ, ἐγκατεστάθη ἀπὸ τοῦ 1843 ἐν Παρισίοις ὁριστικῶς. Τῷ 1825 ἐστέφθη ἐν ποιητικῷ διαγωνισμῷ τὸ ποιημά του «Μᾶρκος Βότσαρης», περιληφθὲν εἶτα εἰς τὰ ἐκδοθέντα τῷ 1830 «Ἑλβετικὰ ποιήματα» αὐτοῦ. Τῷ 1832 ἐδημοσίευσε τὴν συλλογήν του «Τὸ μέλλον», τῷ 1833 «Τὴν ἐπίκλησιν» καὶ τῷ 1857 «Τὰ μακρινὰ τραγούδια». Συνέγραψεν ὡσαύτως πλεῖστα ἱστορικὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Τὸ καντόνιον τῆς Βὼδ», «Μελέται ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας», «Ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις τῆς Ἑλβετίας», «Τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα ἐν Ἑλβετίᾳ» κ. ἄ. Ἀπὸ τοῦ 1843 διετέλεσε συνεργάτης τῆς «Ἑλβετικῆς ἐπιθεωρήσεως», ὅπου κατεχώρισε πολυαρίθμους ἱστορικὰς πραγματείας καὶ κριτικὰς μελέτας. Θ. Β.

— **Ὀλιβιὲ** (Olivier), ***Λουδοβῖκος-Ἐρρῖκος-Φερδινάνδος***. Ἑλβετὸς παιδαγωγὸς (1759—1815). Ἐσπούδασεν ἐν Λωζάννῃ καὶ διετέλεσεν οἰκοδιδάσκαλος εὐγενῶν ἐν Ρίγᾳ (1778) καὶ καθηγητὴς τῆς γαλλικῆς ἐν Ντεσσάου, κατόπιν δὲ ἵδρυσεν ἰδιωτικὸν

Digitized by Google

ἐκπαιδευτήριον ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, ὅπου ἐπενόησεν ἴδιον σύστημα διδασκαλίας τῆς ἀναγνώσεως. Τῷ 1806 μετὰ τοῦ Τίλλιχ ὠργάνωσε τὸ ἐκπαιδευτικὸν κέντρον τῆς Λειψίας, διδάξας ἐνώπιον πολυπληθεστάτου ἀκροατηρίου. Περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου του εἶδεν ἀποτυγχάνον τὸ σύστημά του διὰ τὸ πολύπλοκον αὐτοῦ. Ἔγραψεν: «*Ἡ τέχνη τοῦ ὀρθῶς ἀναγιγνώσκειν καὶ γράφειν*» (1801), «*Περὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ἀξίας τῆς φυσικῆς μεθόδου διδασκαλίας*» (1802), «*Στοιχεῖα ὀρθοεπείας καὶ ὀρθογραφίας*» (1804) κ. ἄ.

— **Ὀλιβιὲ** (Olivier), ***Οὐρβανός.*** Ἑλβετὸς λογοτέχνης (1810—1888). Ἔγραψε: «*Διηγήσεις κυνηγίων καὶ φυσικῆς ἱστορίας*» (1857), «*Φθινοπωρινὰ πρωϊνά*» (1857), «*Ἡ κόρη τοῦ δασοφύλακος*» (1865), «*Ὁ θεῖος Ματθίας*» (1868), «*Ὁ λιθοκόπος*» (1874) κ. ἄ.

— **Ὀλιβιὲ** (Olivier), ***Φραγκῖσκος.*** Γάλλος πολιτικὸς (1487—1560). Διετέλεσε σύμβουλος τοῦ Παρλαμέντου (1523) καὶ πρόεδρος αὐτοῦ (1536), σύμβουλος τοῦ δουκὸς τοῦ Ἀλανζὸν καὶ εὐνοούμενος τῆς Μαργαρίτας τῆς Ἀγγουλέμης, τῷ δὲ 1545 καγκελλάριος τῆς Γαλλίας, διαδεχθεὶς τὸν Πουαγιὲ καὶ διακριθεὶς ὡς πολέμιος τοῦ σπατάλου βίου Ἐρρίκου Β΄. Ἀποσυρθεὶς τῆς ἐξουσίας τῷ 1551 ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῷ 1559, ὑπογράψας τὸ ἑπόμενον ἔτος τὸ διάταγμα τῆς ἀνεξιθρησκείας καὶ θεωρηθεὶς ὡς εὐνοήσας τοὺς Οὐγενότους. Π. Ν. Π.

Ὀλιβιέρι (Olivieri), ***Δομίνικος - Φραγκῖσκος.*** Ἱδρυτὴς τῆς ἀδελφότητος τῶν *Βαπτιστίνων* (βλ. λ.).

— **Ὀλιβιέρι** (Olivieri), ***Πέτρος-Παῦλος.*** Ἰταλὸς ἀρχιτέκτων καὶ γλύπτης (1551—1599). Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἀρχιτεκτονικῶν δημιουργιῶν τάσσονται ἡ μεγαλοπρεπὴς ἁγία Τράπεζα τῆς ἐν Ρώμῃ βασιλικῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Λατερανοῦ καὶ τὰ διαγράμματα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου della Valle. Ὡς γλύπτης ἐξειργάσθη προτομάς, ἐπιτύμβια μνημεῖα καὶ διακοσμητικὰ ἀνάγλυφα. Ἐξ αὐτῶν διακρίνονται τὸ κολοσσιαῖον ἄγαλμα Γρηγορίου τοῦ ΙΑ΄ εἰς τὸ Καπιτώλιον, ἡ «Φιλία» (Μουσεῖον Λούβρου), τὸ ἐπιτάφιον μνημεῖον Γρηγορίου τοῦ ΙΑ΄ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Φραγκίσκης τῆς Ρωμαίας, ὁ «*Ἅγιος Ἀντώνιος*» ἐπὶ τοῦ τάφου Σίξτου τοῦ Ε΄, ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Μαρίας τῆς Μείζονος, ἀνάγλυφον εἰκονίζον τὴν «*Προσκύνησιν τῶν ποιμένων*» ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Προυδεντιανῆς, ἅπαντα ἐν Ρώμῃ. Ι. Μ. Π.

Ὀλιβιέρι ***Πόρτο*** — (Porto Olivieri) [*Γεωγρ.*]. Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ κόλπου τῆς *Γέρας* (βλ. λ.) παρὰ τοῖς περιηγηταῖς τοῦ μεσαίωνος.

Ὀλιβιέρος (Olivier). Μυθικὸς ἥρως τοῦ Καρολιγγείου κύκλου, σύντροφος ἐν ὅπλοις τοῦ Ρολάνδου. Ἀναφέρεται ἐν τῷ «*Ἄσματι τοῦ Ρολάνδου*» καὶ εἰς τὸν «*Μαινόμενον Ὀρλάνδον*» τοῦ Ἀριόστου, ὁ ὁποῖος ἐμφανίζει αὐτὸν ὡς ἀκόλουθον τοῦ Καρλομάγνου. Κατὰ τὸ «*Ἆσμα τοῦ Ρολάνδου*», ὁ Ὀλιβιέρος ἐμονομάχησε μετὰ τοῦ Ρολάνδου ἐν Βιέννῃ. Μετὰ τὴν μονομαχίαν ἐπηκολούθησεν ἡ συμφιλίωσις τοῦ Ρολάνδου μετὰ τοῦ Ὀλιβιέρου, τοῦ ὁποίου τὴν ἀδελφήν, τὴν ὡραίαν Ὤντ, ἐνυμφεύθη ὁ Ρολάνδος. Κατὰ τὸ ᾆσμα ὁ Ὀλιβιέρος ἀπέθανεν ἐν Ρονσεβὼ μετὰ τοῦ Ρολάνδου. Μ. Δ. Β.

ὀλιβίνης (ὁ) (Olivin) [*Ὀρυκτολ.*]. Ὀρυκτὸν ὀρθοπυριτικὸν ἅλας τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ μαγνησίου. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $(MgFe)_2 SiO_4$, ἤτοι ἀποτελεῖ ὁ ὀλιβίνης ἕνωσιν ἐκ τῶν μορίων τοῦ φορστερίτου Mg_2SiO_4 καὶ τοῦ φαϋαλίτου Fe_2SiO_4. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ρομβικὸν σύστημα μὲ μορφὴν συνήθως πρισματικήν, παρουσιάζει δὲ θραυσμὸν κογχώδη, σκληρότητα 6 ½—7, εἰδικὸν βάρος 3,3, λάμψιν ὑαλώδη καὶ χρῶμα ἐλαιοπράσινον, ὑποκίτρινον ἢ φαιόν. Ἀπαντᾷ εἰς βασικὰ πυριγενῆ πετρώματα ὡς ὀρυκτολογικὸν συστατικὸν αὐτῶν, ἤτοι γάββρους, διαβάσας, μελαφύρας καὶ βασάλτας, ἐπίσης εἰς τοὺς περιδοτίτας, καθὼς καὶ εἰς κρυσταλλοπαγεῖς σχιστολίθους τῆς Σουηδίας κ.ἄ. Γ. Β.

ὀλιβινικὸς ***γάββρος*** (Olivingabbro) [*Πετρογρ.*]. Πέτρωμα πυριγενὲς πλουτώνιον. Ἐμφανίζεται κοκκῶδες μὲ βαθὺ πράσινον χρῶμα, ἀποτελεῖται δὲ κυρίως ἀπὸ βασικὸν πλαγιόκλαστον, διαλλαγὴ καὶ ὀλιβίνην. Ὡς ἐπουσιώδη ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ περιέχει πολλάκις ἀπατίτην, μαγνητίτην καὶ ὀλμενίτην, σπανίως ζιρκόνιον, ἐνίοτε δὲ καὶ σπινελλίους. Διαφέρει ἀπὸ τὸν ἁπλοῦν γάββρον, διότι ἐκεῖνος στερεῖται ὀλιβίνου, ἡ περιέχει τοιοῦτον εἰς μικρὰν ἀναλογίαν. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς Ἄλπεις, τὴν Νορβηγίαν, τὸν Καναδᾶν κ. ἄ. Γ. Β.

— **ὀλιβινικὸς** ***διαβάσης*** (Olivindiabas) [*Πετρογρ.*]. Πέτρωμα ἡφαιστειογενές. Ἐμφανίζεται κοκκῶδες, σπανίως στιφρόν, καὶ ἔχει συνήθως πράσινον χρῶμα. Συνίσταται ἀπὸ βασικὸν ἀσβεστονατριοῦχον ἄστριον καὶ αὐγίτην μὲ ὀλιβίνην, πολλάκις δὲ καὶ μὲ βιοτίτην καὶ ἀμφίβολον. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Σουηδίαν ἐντὸς στρωμάτων τοῦ παλαιοζωϊκοῦ, εἰς τὴν Γερμανίαν, τὴν Ἀγγλίαν κ. ἄ. Γ. Β.

— **ὀλιβινικὸς** ***κερσαντίτης*** (Olivinkersantit) [*Πετρογρ.*]. Πέτρωμα πυριγενὲς τῆς οἰκογενείας τῶν γρανιτοδιοριτικῶν μαγμάτων. Παρουσιάζει ἱστὸν κοκκώδη ἢ πορφυριτικόν, συνίσταται δὲ ἀπὸ πλαγιόκλαστα, ἰδίως ὀλιγόκλαστον ἢ λαβραδορίτην καὶ βιοτίτην, καὶ χαρακτηρίζεται ἐκ τῆς παρουσίας ὀλιβίνου. Περιέχει συγχρόνως καὶ διοψίδιον καὶ σπανιώτερον κεροστίλβην, καθὼς καὶ σιδηροξείδια, ἀπατίτην καὶ ζιρκόνιον, ὡς ἐπουσιώδη ὀρυκτολογικὰ συστατικά. Ἀπαντᾷ ὑπὸ μορφὴν φλεβῶν εἰς τὰ Βόσγια, τὴν Βρετάνην κ. ἄ. Γ. Β.

— **ὀλιβινικὸς** ***μινέττης*** (Olivinminette) [*Πετρογρ.*]. Πέτρωμα πυριγενές, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν γρανιτοδιοριτικῶν μαγμάτων. Τὰ οὐσιώδη ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ αὐτοῦ εἶναι ὀρθόκλαστον καὶ βιοτίτης μὲ ὀλιβίνην, τὸ τελευταῖον ὡς χαρακτηριστικὸν πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς ἄνευ ὀλιβίνου παραλλαγῆς αὐτοῦ. Περιέχει συγχρόνως καὶ διοψίδιον ἢ αὐγίτην καὶ κεροστίλβην, περαιτέρω δὲ σιδηροξείδια, ἀπατίτην καὶ ζιρκόνιον. Παρουσιάζει ἱστὸν κοκκώδη ἢ πορφυριτικὸν καὶ ἀπαντᾷ ὑπὸ μορφὴν φλεβῶν εἰς τὰ Βόσγια, τὸν Μέλανα Δρυμὸν κ. ἄ. Γ. Β.

— **ὀλιβινικὸς** ***νορίτης*** (Olivinnorit) [*Πετρογρ.*]. Πέτρωμα πυριγενὲς πλουτώνιον τῆς οἰκογενείας τῶν γάββρων. Ἀποτελεῖται ἀπὸ βασικὸν πλαγιόκλαστον καὶ ρομβικὸν πυρόξενον καὶ ὀλιβίνην, περιέχει δὲ πολλάκις καὶ διαλλαγή, ἀμφίβολον ἢ βιοτίτην, καθὼς καὶ σπινελλίους καὶ ἀπατίτην. Παρουσιάζει ἱστὸν κοκκώδη, χρῶμα βαθὺ πράσινον συνήθως καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὴν Νορβηγίαν, Σουηδίαν, τὴν Γερμανίαν κ. ἄ. Γ. Β.

ὄλιβρος (ὁ) (Olibrus) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κοιλοκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *φαλακριδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ πεντήκοντα εἴδη κανθάρων πανταχοῦ τῆς γῆς ἀπαντώντων. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ὄλιβρος ὁ ραβδωτὸς* (Olibrus striatus), ὅστις ἔχει μικρὸν μέγεθος, σῶμα εὔρωστον, κεφαλὴν μικρὰν ἡμισφαιρικὴν καὶ πλατεῖαν, κεραίας μετρίου μεγέθους, λεπτὰς καὶ εἰς ροπαλοειδεῖς ἀποφύσεις ἀπολυγούσας, θώρακα ἀνεπτυγμένον, κοιλίαν εὐμεγέθη, πόδας ἰσχυροὺς καὶ μετρίου μήκους καὶ χρῶμα μελανοπυρρὸν μὲ τρεῖς ἐπιμήκεις ραβδώσεις ὑπολεύκους ἐπὶ τῆς ράχεως. Ἀπαντᾷ ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐνδιαιτᾶται ἐπὶ φυλλωμάτων διαφόρων δασικῶν δένδρων. Δ. Ν. Π.

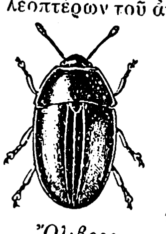

Ὄλιβρος ὁ ραβδωτός.

ὀλιγ—, καὶ **ὀλιγο—**· θέμα τοῦ ἐπιθ. *ὀλίγος* ὡς πρῶτον συνθετικόν: *ὀλιγ-άνθρωπος, ὀλιγ-αρχής, ὀλιγόζωος* κτλ.

Ὀλιγαιθίδαι. Εὐγενὴς οἰκογένεια ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Κορίνθῳ, ὀνομασθεῖσα οὕτως ἀπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς Ὀλιγαίθου, τοῦ ὁποίου οἱ ἀπόγονοι ἦσαν γνωστοὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο (*Πινδ.* Ὀλυμπ. ΙΙ΄΄ 137). Α. Θ. Σ.

ὀλιγαιμία (ἡ) (olighaimie). Οὕτω καλεῖται ἡ ἔλλειψις ἐπαρκείας τοῦ αἵματος, καθορίζουσα τὸ ἐκ ποσοτικῆς ἐλαττώσεως εἶδος τῆς ἀναιμίας καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς ποιοτικῆς ἀλλοιώσεως τοῦ αἵματος· λέγεται δὲ καὶ *λειψαιμία*. Μ. Ν. Κ.

ὀλίγαιμος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων ὀλίγον αἷμα, λιγόαιμος.

ὀλιγάκις· ἐπίρρ., ὀλίγας φοράς, σπανίως.

ὀλιγανδρία (ἡ)· ἡ ὕπαρξις ὀλίγων σχετικῶς ἀνδρῶν, ἔλλειψις ἀνδρῶν.

ὀλιγάνθρωπος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων ὀλίγους σχετικῶς ἀνθρώπους, ὀλίγον πληθυσμόν: «*ὀλιγάνθρωπος χώρα*».

ὀλιγάριθμος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ὀλίγος κατ' ἀριθμόν, ἀντίθ. *πολυάριθμος*: «*ὀλιγάριθμον ἀκροατήριον*».

ὀλιγάρκεια (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις ὀλιγαρκής, τὸ νὰ μὴ εἶναι ἄπληστος, ἀντίθ. *ἀπληστία, πλεονεξία*.

ὀλιγαρκὴς (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ ἀρκούμενος εἰς τὰ ὀλίγα, ὁ μὴ ἐπιζητῶν πολλά, ἀντίθ. *ἄπληστος, πλεονέκτης*.

ὀλιγαρχία (ἡ)· πολιτεία καθ' ἣν ἄρχουσι τῶν πολλῶν οἱ ὀλίγοι πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον· ἀντιδιαστέλλεται τῆς *ἀριστοκρατίας* (βλ. λ.), ἀντίθ. *ὀχλοκρατία*.

— [*Πολιτ.*] Καλεῖται *ὀλιγαρχία* ἡ ὑπὸ ὀλίγων ἄσκησις τῆς ἐξουσίας ἐν ὁμαδικῇ ὀργανώσει, καὶ ἰδιαιτέρως ἐν ὠργανωμένῃ κοινωνίᾳ ἢ πολιτείᾳ. Ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου συγχέεται μὲ τὴν ἀριστοκρατίαν, ἀποτελεῖ δὲ κατ' αὐτὸν τὸ πολίτευμα, καθ' ὃ ἡ πολιτικὴ ἐξουσία ἀνήκει εἰς τοὺς ἐπιλέκτους (Γ΄, 80—83). Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ἡ ὀλιγαρχία εἶναι παρέκβασις ἢ παρέκκλισις τῆς ἀριστοκρατίας (Πολιτ. Γ΄, ε΄). Κατὰ τὸν Μοντεσκιὲ («*Τὸ πνεῦμα τῶν νόμων*» βιβλ. Η΄, κεφ. ε΄), ἡ ἀριστοκρατία φθειρομένη μεταπίπτει εἰς ὀλιγαρχίαν, ὅταν ἡ εὐγένεια καθίσταται κληρονομική, ὅταν δηλαδὴ τὰ προνόμια παύουν πλέον νὰ ἀποτελοῦν τὴν ἀμοιβὴν τῆς προσωπικῆς ἀξίας. Ὁπωσδήποτε ἡ σημασία τῆς λέξεως περιέχει, κατὰ τοὺς νεωτέρους ἰδίως χρόνους, σαφῆ τὸν ὑπαινιγμὸν τῆς πολιτειακῆς διαφθορᾶς, δὲν θὰ ἦτο δ' ὑπερβολὴ νὰ λεχθῇ ὅτι ἅπαντα τὰ πολιτεύματα—καὶ τὸ μοναρχικόν, καὶ τὸ ἀριστοκρατικόν, καὶ τὸ δημοκρατικόν— ἐξαρθρούμενα καὶ νοθευόμενα, καταλήγουν εἰς τὴν ὀλιγαρχίαν, εἴτε τῶν μυστικοσυμβούλων τοῦ μονάρχου, εἴτε τῶν ἐπιτηδειοτέρων ἀριστοκρατῶν, εἴτε τῶν πλέον δημαγωγῶν ἐκ τῶν πολιτῶν.

Ἱστορικῶς ἡ ἐξέλιξις τῆς ὀλιγαρχίας, συμπίπτουσα τὸ πλεῖστον μὲ τὴν τῆς ἀριστοκρατίας, διῆλθε διὰ τῶν ἑξῆς σταθμῶν. Κατ' ἀρχὰς ἡ ὀλιγαρχία ὑπῆρξε πολεμική, κυροῦσα τὴν ὑπεροχὴν τῶν σωματικῶς ἰσχυροτέρων καὶ τῶν ἐν πολέμῳ νικώντων. Εἶτα, ἢ καὶ παραλλήλως, ὠρθώθη ἡ ἱερατικὴ ὀλιγαρχία τῶν ἐν τῇ πολιτειακῇ ὀργανώσει ἐκπροσώπων τοῦ Θεοῦ, ἐπιβαλλομένων διὰ τῆς ἀσκήσεως τῆς θεοφοβίας καὶ διὰ τῆς μονοπωλήσεως τῆς πνευματικῆς μορφώσεως. Ἀναπτυχθέντος ἔκτοτε τοῦ αἰσθήματος τῆς ἰδιοκτησίας, ἡ δύναμις, ἡ ἐξουσία, ἄρα καὶ ἡ ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ πολιτείᾳ ἐπικράτησις, περιῆλθεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν κατεχόντων τὰ περισσότερα πλούτη, δηλαδὴ διεμορφώθη εἰς ὀλιγαρχίαν τῶν γαιοκτημόνων (φεουδαρχίαν), εἰς ὀλιγαρχίαν τῶν μεγαλεμπόρων (ΙΣΤ΄, ΙΖ΄ καὶ ΙΗ΄ αἰών), καὶ τέλος εἰς ὀλιγαρχίαν τῶν μεγαλοτραπεζιτῶν καὶ μεγαλοβιομηχάνων, ὡς τῆς Schwerindustrie ἐν Γερμανίᾳ (ΙΘ΄ καὶ Κ΄ αἰών). Ἡ πλουτοκρατία δ' αὐτή, κατὰ τὴν φεουδαρχικὴν ἐποχήν, παρεικάζετο καὶ κληρονομικῷ δικαιώματι, διὰ τῆς δημιουργίας καὶ διὰ τῆς μεταβιβάσεως εἰς τοὺς ἀπογόνους τοῦ μεγάλου γαιοκτήμονος, συνήθως τοὺς πρωτοτόκους, τίτλων εὐγενείας, νομιμοποιούντων τὴν ἀριστοκρατικὴν ἰδιότητα καὶ τὰ παντοειδῆ προνόμια τῶν εὐπατριδῶν. Καὶ μὲν ἀπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1789 αἱ διάφοροι αὐται ἀριστοκρατικαὶ ἐκδηλώσεις, αἱ ἀποκρυσταλλούμεναι εἰς τὴν ὀλιγαρχίαν τῶν στρατηγῶν, τοῦ ἀνωτέρου κλήρου καὶ τῶν γαιοκτημόνων, ἤρχισαν ἀποτελεσματικῶς καταπολεμούμεναι. Εἰς τὰς πλείστας μάλιστα χώρας ἐξερριζώθησαν, ἐπεκράτησε δὲ τὸ ἀσυμβίβαστον μὲ τὴν ὀλιγαρχίαν δημοκρατικὸν σύστημα, τὸ βασιζόμενον ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας, τῆς ἰσότητος ὅλων τῶν πολιτῶν καὶ τῆς ἐν τῇ κυβερνήσει ἐπικρατήσεως τῆς πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ ἰδεώδους τούτου διετηρήθη πολλαχοῦ ἡ πλουτοκρατικὴ ὀλιγαρχία, ἰδίως τῶν μεγαλοβιομηχάνων καὶ τῶν μεγαλοτραπεζιτῶν (Ἀμερική, Ἀγγλία, Γερμανία, Γαλλία), ἢ ἡ στρατιωτικὴ ὀλιγαρχία, ἥτις καὶ ἀπεκλήθη μιλιταρισμὸς (ὡς ἐν Γερμανίᾳ μέχρι τοῦ 1918 ἰδίως), ἀνεζωογονήθη δὲ συγχρόνως ὁ ἐν τῇ παλαιοτέρᾳ Κίνᾳ μανδαρινισμός, δηλαδὴ ἡ γραφειοκρατικὴ ὀλιγαρχία τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων (ὡς ὑφίστατο ἐν Πρωσσίᾳ, ἐν Αὐστροουγγαρίᾳ, ἐν τῇ τσαρικῇ Ρωσίᾳ), ἀλλ' ἐμορφώθη καὶ ἡ καθαρῶς πολιτικὴ ὀλιγαρχία, ἥτις ἐξεδηλώθη καὶ ἐν Ἑλλάδι μὲ τοὺς κοτζαμπάσηδες, τὰ «τζάκια» καὶ τοὺς κομματάρχας, καὶ ἥτις ἀπετέλεσε τὴν χειροτέραν νόσον τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ. Ἐπωφελούμεναι τέλος τῆς κρίσεως, τὴν ὁποίαν ἀπὸ τινος χρόνου διέρχεται ὁ κοινοβουλευτισμός, διεμορφώθησαν καὶ ἄλλαι ὀλιγαρχικαὶ τάσεις, ἀποκρυσταλλωθεῖσαι καὶ εἰς ἐπίσημα πολιτειακὰ συστήματα, ὡς ὁ φασισμὸς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ὁ σοβιετισμὸς ἐν Ρωσίᾳ, μὲ κοινὸν χαρακτηριστικὸν τὴν σωματειακὴν ἰδίως τῆς κοινωνίας καὶ πολιτείας ὀργάνωσιν καὶ τὸν σφετερισμὸν τῆς ἐξουσίας ὑπὸ μιᾶς πειθαρχικῶς συγκεκροτημένης καὶ τυραννικῶς κυβερνώσης μειοψηφίας (ἐν Ρωσίᾳ, τοῦ δικτατοροῦντος προλεταριάτου). Ἀνέκαθεν, ἄλλως τε, αἱ σχέσεις ὀλιγαρχίας καὶ δικτατορίας ἦσαν στεναί, εἴτε διότι, πρὸς περιορισμὸν τῆς αὐθαιρεσίας τῶν ὀλιγαρχούντων, ἐπεβάλλετο ἡ ἀντίρροπος δύναμις μιᾶς δικτατωρίας (τῆς ἐφορείας ἐν Σπάρτῃ, τῆς μεγάλων ἐξεταστῶν ἐν Βενετίᾳ), εἴτε διότι πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τοῦ δικτάτορος ἀπητεῖτο ἡ δημιουργία μιᾶς ὀλιγαρχούσης ὑπαλληλίας (συχνάκις δ' ἁπλῶς καμαρίλλας ἢ κλίκας).

Ὑπὸ ὡρισμένας προϋποθέσεις καὶ ὑπὸ τὰς παλαιοτέρας συνθήκας διασώσεως τῶν λαῶν, ὀλιγαρχικά τινα πολιτεύματα σημειοῦνται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς ἐπιτυχόντα. Αἱ προϋποθέσεις αὗται ἦσαν: 1) ἡ εὐρύτης τοῦ κύκλου τῶν προνομιούχων (ἥτις καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν δημοκρατίαν τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων ἐξωμοίωσε πρὸς οὐσιαστικὴν ὀλιγαρχίαν)· 2) ἡ αὐτοπειθαρχησις τῶν ὀλιγαρχούντων, ἀντιλαμβανομένων ὅτι τὰ προνόμιά των συνδέονται μὲ τὸ ἀξίωμά των καὶ ὄχι μὲ τὸ πρόσωπόν των (ὡς τὸ ἀντελαμβάνοντο οἱ Ρωμαῖοι συγκλητικοί)· 3) ἡ ἀμοιβαία ἀλληλεγγύη τῶν συγκροτούντων τὴν ὀλιγαρχίαν, τῶν ὁποίων αἱ διχόνοιαι κατέληξαν συχνάκις εἰς τὸν ἀκρωτηριασμὸν ἢ καὶ εἰς αὐτὴν τοῦ κράτους των τὴν διάλυσιν (ὡς ἐπὶ Μακεδόνων στρατηγῶν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, καὶ ἐπὶ τῆς ὀλιγαρχίας τῶν βαρώνων ἐν τῇ φεουδαρχικῇ ἐποχῇ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης). Θὰ ἐπετύγχανεν ἐπίσης, εἰς παλαιοτέρας ἐποχάς, ὀλιγαρχικὸν σύστημα στηριζόμενον ἐπὶ τῆς τότε περιωρισμένης πνευματικῆς ἀριστοκρα-

Digitized by Google

τίας, ἢ τοὐλάχιστον ἐπὶ τῆς ἐνηρμονισμένης καὶ ἰδεώδους συνεργασίας τῶν ἐπιλέκτων τάξεων, ὡς ἐζήτει ὁ Πλάτων. Ἤδη ὅμως, μὲ τὴν προϊοῦσαν ἀνάπτυξιν τῶν λαῶν, τὰ ὀλιγαρχικὰ συστήματα ἐλέγχονται ἀπαράδεκτα, αἱ ὀλιγαρχικαὶ ὀργανώσεις ἀμοιβαίως ἐξουδετεροῦνται, ὁσάκις δὲν δικτατωροῦν (ὡς π. χ. ὁ χιτλερισμὸς καὶ ὁ κομμουνισμὸς ἐν Γερμανίᾳ), καὶ ἡ ὀλιγαρχία παραμένει ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὡς μία φαινομενικὴ ἁπλῶς κατάστασις, διότι ὀλίγοι μὲν εἶναι οἱ νομοθετοῦντες ἢ οἱ ἄρχοντες, ἀλλ' ἀντιπροσωπεύουν τὴν πλειονότητα τοῦ λαοῦ, ἐκ ταύτης δὲ ἔχουν προκύψει, κατὰ τεκμήριον τοὐλάχιστον, ἐξ ἐπιλογῆς καὶ ὡς οἱ ἱκανώτεροι πάντων. Λ. ΜΑΚΚΑΣ

ὀλιγαρχικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὀλιγαρχίαν, ὁ τῆς ὀλιγαρχίας: «ὀλιγαρχικὸν πολίτευμα»· || ὁ ἀσπαζόμενος τὴν ὀλιγαρχίαν, ὁ ὀπαδὸς τῆς ὀλιγαρχίας. — Ἐπίρρ. ***ὀλιγαρχικῶς***.

ὀλιγαρχοῦμαι *(—έομαι)*· διοικοῦμαι ὀλιγαρχικῶς, ἐξουσιάζομαι ὑπὸ τῶν ὀλίγων: «λαὸς ὀλιγαρχούμενος».

ὀλιγεγκεφαλία (ἡ) *[Ἀνθρωπολογ.]*. Μία τῶν διαιρέσεων καθορισμοῦ τῆς χωρητικότητος τοῦ κρανίου. Ἡ ὀλιγεγκεφαλία (Χ—1300 κέμ.) λέγεται καὶ *ὀλιγοκεφαλία* κατ' ἄλλην τινὰ διαίρεσιν (βλ. λ. *χωρητικότης*). Ι. Γ. Κ.

ὀλίγιστος, *—η, —ον*· ὑπερθετ. τοῦ *ὀλίγος*, πολὺ ὀλίγος, ὀλιγαριθμότατος: «ὀλίγιστοι ἄνθρωποι»· || πολὺ μικρός, ἐλάχιστος: «ὀλιγίστη δαπάνη».

Ὄλιγκς (Ohligs) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας, ἐν Ρηνανίᾳ, ἐν τῷ νομῷ Ντούσελντορφ. Κάτ. (1925) 29.804. Ἔχει ἀκμαιοτάτην βιομηχανίαν, ἰδίᾳ εἰδῶν ἐκ σιδήρου καὶ χάλυβος, μὲ ἐξειδικευμένον κλάδον κατασκευῆς ψαλίδων, μαχαιρίων, ξυραφίων καὶ χειρουργικῶν ἐργαλείων, ὑφαντουργίαν καὶ ἐπιπλοποιΐαν. Ἡ πόλις ἀνήκει εἰς τὴν Πρωσσίαν ἀπὸ τοῦ 1815, ἐκαλεῖτο δὲ μέχρι τοῦ 1891 *Μερσάϊντ*. Θ. Κ.

ὀλιγοάμνιος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό). Διὰ τοῦ ὅρου τούτου καθορίζονται αἱ περιπτώσεις, ἐν αἷς τὸ ἐν τῇ κυοφορούσῃ μήτρᾳ ἀμνιοτικὸν ὑγρὸν εὑρηται ἐν μικρᾷ ποσότητι· δυνατὸν νὰ κατέλθῃ καὶ κάτω τῶν 200 γραμμαρίων εἰς τὸν ἔνατον μῆνα τῆς κυήσεως· ἐνίοτε δὲ καὶ ἐλλείπει ἐντελῶς. Ἡ ἀνωμαλία αὕτη, σπανιωτάτη ἄλλως τε, παρέχει ἐλαχίστας διαταραχάς, ὥστε παρέρχεται ἀπαρατήρητος. Ἐντύπωσιν μόνον προξενεῖ τὸ ὅτι ἡ μήτρα εἶναι τελείως προσηρμοσμένη ἐπὶ τοῦ ἐμβρύου καὶ ὅτι φαίνεται αὕτη ἧττον ἀνεπτυγμένη τοῦ δέοντος, ἐν ἀναλογίᾳ πρὸς τὸν χρόνον τῆς κυήσεως. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑφίσταται οὐδεμία ἀντιτυπία, μετὰ δυσχερείας διαγιγνώσκεται ἡ κεφαλὴ ἢ τὰ ἰσχία τοῦ ἐμβρύου. Ὁ τοκετὸς εἶναι ἐνίοτε παρατεταμένος, μακρότερος τοῦ συνήθους, ἀκανόνιστος, αἱ δὲ συστολαὶ τῆς μήτρας περισσότερον ὀδυνηραί. Τὸ ἔμβρυον ἀναπτύσσει ἐνίοτε ὀροαιματώδη ὕδον πρὸ τῆς ῥήξεως τῶν ὑμένων· οὐχὶ σπανίως δὲ εὑρίσκονται παραμορφώσεις τῶν ἄκρων καὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου ἕνεκα συμπτύξεως τούτου κατὰ τὴν κύησιν, ἤτοι: ὁ ῥαιβόπους, ἡ διαπλάτυνσις τῆς κεφαλῆς, ἡ ἀπόκλισις τοῦ προσώπου, ἡ σύνθλιψις ἢ ἡ ἔλλειψις τοῦ λοβίου τοῦ ὠτός, ὁ ῥαιβόκρανος, ὡς καὶ κατάγματα ὀστῶν· ταῦτα δὲ πάντα προέρχονται ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως τοῦ ἀμνιοτικοῦ ὑγροῦ, ὁπότε τὸ ἔμβρυον δὲν προστατεύεται κατὰ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἀσκουμένης ὑπὸ τῆς μήτρας πιέσεως· λέγεται δὲ καὶ *ὀλιγυδράμνιος*. Μ. Ν. Κ.

ὀλιγοβαρὴς (ὁ, ἡ),*—ές* (τό)· ὁ ἔχων ὀλίγον βάρος, ἐλαφρός.

ὀλιγοβλαστικὸς (ὁ, ἡ), *—ὸν* (τό). Ὁ ὅρος οὗτος ἀναφέρεται ἐπὶ ᾠοῦ ἢ ἐπὶ κυήματος, ὁπότε καὶ ἡ βλαστικὴ καὶ ἡ θρεπτικὴ μοῖρα τῆς λεκίθου εὑρίσκονται συγκεχυμέναι καὶ μεμειγμέναι τελείως καὶ εἰς τελείαν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ μεροβλαστικὸν ᾠόν. Μ. Ν. Κ.

ὀλιγοδάπανος (ὁ, ἡ),*—ον* (τό)· ὁ ἀπαιτῶν μικρὰν δαπάνην, ὁ διὰ μικρᾶς δαπάνης ἐπιτυγχανόμενος: «ὀλιγοδάπανος ἐκδρομή»· || ὁ ὀλίγα δαπανῶν, φειδωλός, ἄλλως *ὀλιγοέξοδος*.

ὀλιγόδενδρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων ὀλίγα δένδρα.

ὀλιγοδιψία (ἡ). Διὰ τοῦ ὅρου τούτου δηλοῦται ἡ ἐλάττωσις ἢ σχεδὸν τελεία ἔλλειψις τοῦ αἰσθήματος τῆς δίψης· ἡ κατάστασις αὕτη παρατηρεῖται εἴς τινα ἄτομα, τῶν ὁποίων ἐν τούτοις ἡ ὑγεία δὲν φαίνεται ποσῶς διαταρασσομένη ἐκ τούτου. Μ. Ν. Κ.

ὀλιγόδους (ὁ) (Oligodon) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἑρπετῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὀφιδίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κολουβριδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 20 εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὰς περὶ τὰς Ἰνδίας νήσους. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ὀλιγόδους ὁ τεφρὸς* (Oligodon cinereus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὴν Κεϋλάνην καὶ ἔχει μέτριον μέγεθος, σῶμα ἐπίμηκες, κυλινδρικὸν καὶ χρῶμα φαιότεφρον, σκοτεινότερον κατὰ τὴν ῥάχιν καὶ ἀνοικτότερον κατὰ τὴν κοιλίαν, μὲ ἐπιμήκεις μελανὰς ῥαβδώσεις εἰς τὰς πλευράς. Δ. Ν. Π.

ὀλιγοδύναμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων ὀλίγην, μικρὰν δύναμιν.

ὀλιγοέξοδος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ὀλίγα δαπανῶν, ὀλιγοδάπανος.

ὀλιγοετὴς (ὁ, ἡ), *—ὲς* (τό)· ὁ ὀλίγα ἔτη διαρκῶν, *ἀντίθ. πολυετής*: «ὀλιγοετὴς ἐνοικίασις».

ὀλιγοζωΐα (ἡ)· τὸ νὰ ζῇ τις ὀλίγον χρόνον, *ἀντίθ. μακροζωΐα*.

ὀλιγόζωος (ὁ, ἡ),*—ον* (τό)· ὁ ὀλίγον χρόνον ζῶν ἢ ζήσας, βραχύβιος, δημοτ. *λιγοζώητος*.

ὀλιγοήμερος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ὀλίγας ἡμέρας διαρκῶν: «ὀλιγοήμερος ἀναβολή, — προθεσμία».

ὀλιγόθερμος (ὁ,ἡ),*—ον* (τό)· ὁ ἔχων ὀλίγην θερμότητα, οἷον τὰ ψυχραιμα ζῷα.

ὀλιγόθριξ, *—τριχος* (ὁ, ἡ)· ὁ ἔχων ὀλίγας, ἀραιὰς τρίχας.

ὀλιγόκαινος *ὑποδιάπλασις* (ἡ) (Oligozän) *[Γεωλογ.]*. Ἡ τρίτη (κατὰ σειρὰν ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων πρὸς τὰς νεωτέρας) ἐκ τῶν πέντε ὑποδιαπλάσεων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ τριτογενὴς διάπλασις τοῦ καινοζωϊκοῦ ἀθροίσματος στρωμάτων τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς. Ἡ ὑποδιάπλασις αὕτη ὀνομάζεται καὶ *τόγκριος* (ἢ ὑπὸ τοῦ Γάλλου γεωλόγου Haug καὶ *νεονουμμουλιτική*), ὑποδιαιρεῖται δ' ὡς ἀκολούθως εἰς σειρὰς καὶ βαθμίδας:

	Σειραὶ		*Βαθμίδες*
Ὀλιγόκαινος (τόγκριος)	Ἀνωτέρα ὀλιγόκαινος		Σάττιος
	Μέση »	Στάμπιος	Ρουπέλιος
	Κατωτέρα »		Λαττόρφιος

Τὰ πετρώματα τῆς ὑποδιαπλάσεως ταύτης περιλαμβάνουν κυρίως *ἀργίλλους, ἄμμους, ψαμμίτας, πισσολιθικά, σιδηρομεταλλεύματα* κλπ. Τὰ ὀλιγοκαινικὰ πετρώματα εἶναι καὶ χερσαίας καὶ θαλασσίας ὄψεως.

Στρώματα τῆς ὀλιγοκαίνου διαπλάσεως ἐμφανίζονται εἰς πλεῖστα σημεῖα τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Ἐν Εὐρώπῃ ἀναπτύσσονται εἰς τὴν Βόρειον καὶ Νότιον Γερμανίαν, εἰς τὴν Ρωσίαν, τὸ Βέλγιον, τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν μέχρι τῶν Πυρηναίων καὶ τῆς Ἱσπανίας, ἔχουσι δὲ λεπτομερέστατα ἐρευνηθῆ καὶ μελετηθῆ εἰς τὴν Ἀλσατίαν καὶ εἰς τὴν λεκάνην τοῦ Μαϊντς καὶ τῶν Παρισίων. Συναντῶνται περαιτέρω εἰς τὰς Ἄλπεις, τὰ Ἀπέννινα καὶ εἰς τὰ Καρπάθια, καθὼς ἐπίσης καὶ εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον, ὑπὸ μορφὴν φλύσχου, συστήματος δηλαδὴ πετρωμάτων ἀποτελουμένων ἐξ ἐναλλασσομένων στρωμάτων ἀργίλλων, ἀργιλλικῶν σχιστολίθων καὶ ψαμμιτῶν μετὰ κροκαλοπαγῶν καὶ ἀσβεστολιθικῶν ἐνστρώσεων. Ὑπὸ τὴν αὐτὴν δὲ πετρογραφικὴν σύστασιν ἐμφανίζονται καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα (ὀροσειραὶ τῶν ὀρεινῶν ζωνῶν τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος). Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὀλιγοκαινικὰ στρώματα παρουσιάζονται ἐπίσης εἰς τὴν Λῆμνον, Ἴμβρον, Μακεδονίαν κ. ἀ. (βλ. καὶ λ. *Ἑλλὰς [Γεωλογ.]*). Γ. Κ. Γ.

— **ὀλιγόκαινος** ***ὑποπερίοδος*** *[Γεωλογ.]*. Ἡ τρίτη (κατὰ σειρὰν ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων πρὸς τὰς νεωτέρας) ἐκ τῶν πέντε ὑποπεριόδων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ τριτογενὴς περίοδος τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος τῆς προϊστορίας τῆς γῆς.

Ἡ ὀλιγόκαινος ὑποπερίοδος, ἀποτελοῦσα καὶ τὴν νεωτέραν ἐκ τῶν τριῶν ὑποπεριόδων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ παλαιογενὴς ἢ παλαιοτριτογενὴς περίοδος τῆς τριτογενοῦς, καλεῖται καὶ *τόγκριος*. Ὑπὸ τοῦ Γάλλου γεωλόγου Haug ἐκλήθη καὶ *νεονουμμουλιτικὴ* (βλ. *νουμμουλίτης*). Ἡ ὑποπερίοδος αὕτη ὑποδιαιρεῖται εἰς ἐποχὰς καὶ ἡλικίας ὡς ἀκολούθως:

	Ἐποχαὶ		*Ἡλικίαι*
Ὀλιγόκαινος (τόγκριος)	Ἀνωτ. ὀλιγόκαινος		Σάττιος
	Μέση »	Στάμπιος	Ρουπέλιος
	Κατωτέρα »		Λαττόρφιος

Κατὰ τὴν ὑποπερίοδον ταύτην ἐσημειώθησαν πολλαχοῦ τῆς τότε Εὐρώπης σημαντικαὶ προελάσεις τῆς θαλάσσης καὶ ἐπικλύσεις ξηρῶν. Οὕτω π.χ., ἐνῷ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς προηγουμένης ἠωκαίνου ὑποπεριόδου ἡ Γερμανία ἦτο (ἐξαιρέσει τοῦ εἰς τὰς Ἄλπεις ἀνήκοντος τμήματός της καὶ στενῆς τινος παρακτίου ταινίας εἰς τὰ βόρεια) ξηρά, εὐθὺς ὡς ἤρχισεν ἡ ὀλιγόκαινος ὑποπερίοδος, ἡ Βόρειος θάλασσα διεισέδυσεν εὐρέως πρὸς Ν. καὶ κατέκλυσε τὸ μέγιστον τμῆμα τῆς Βορείου Γερμανίας. Πρὸς Δ. ἡ θάλασσα αὕτη συνεχίζετο πρὸς τὰς Κάτω Χώρας καὶ τὸ Βέλγιον καὶ συνηνοῦτο ἐκεῖ μὲ τὴν Παρισινὴν-Λονδίνειον θαλασσίαν λεκάνην. Πρὸς Α. τοὐναντίον ἐξετείνετο ὑπὲρ τὴν Πολωνίαν καὶ τὴν Νότιον Ρωσίαν πρὸς τὴν ἀραλοκασπικὴν περιοχὴν καὶ ἐντεῦθεν συνεκοινώνει μὲ τὴν Πολικὴν θάλασσαν μὲ εὐρὺν θαλάσσιον βραχίονα, διήκοντα ἀνατολικῶς τῆς ὀροσειρᾶς τῶν Οὐραλίων ὀρέων.

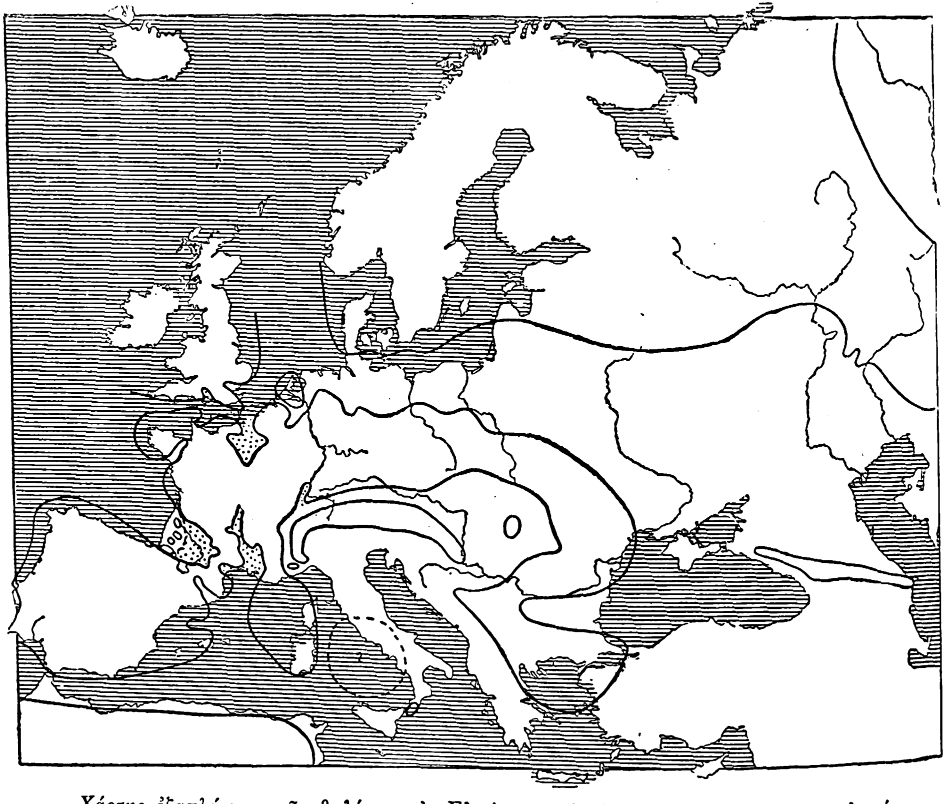

Χάρτης ἐξαπλώσεως τῆς θαλάσσης ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὴν κατωτέραν ὀλιγόκαινον ἐποχήν.
[Αἱ ἐστιγμέναι ἐπιφάνειαι εἶναι λεκάναι ὑφαλμύρων ἢ γλυκέων ὑδάτων.]

Σημαντικὴ παρομοία ἐπέκτασις θαλάσσης καὶ ἐπίκλυσις ξηρῶν ἐξεδηλώθη ἐπίσης καὶ εἰς τὴν Νότιον Εὐρώπην κατὰ τὴν ὀλιγόκαινον ὑποπερίοδον. Ἡ θάλασσα διεισέδυσεν ἐκ τῆς βορείου Ἐλβετίας εἰς τὸ τότε προεσχηματισμένον βαθύπεδον τοῦ μέσου Ρήνου καὶ ἐκάλυψεν αὐτὸ διὰ τῶν ὑδάτων της ἀπὸ τῆς Βασιλείας μέχρι τῆς Φραγκφούρτης καὶ τοῦ Βὶζ-Βάντεν. Κατὰ τὴν ρουπέλιον δ' ἡλικίαν, ὅτε ἐσημειώθη ἡ μεγαλυτέρα ἐξάπλωσις θαλάσσης τῆς ὀλιγοκαίνου ὑποπεριόδου, ὑφίστατο ἀμέσως σύνδεσμος καὶ ἐπικοινωνία μεταξὺ τῆς μεγάλης Νοτίου καὶ Βορείου θαλάσσης.

Ὀλιγώτερον σημαντικαὶ φαίνονται ὅτι ὑπῆρξαν αἱ μεταβολαὶ εἰς τὰς ἄλλας ἠπείρους. Ἀκόμη ἡ τὴν ὑδρόγειον περιβάλλουσα Μεσόγειος θάλασσα *Τηθὺς* ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὸν τμῆμα τῶν ὀλιγοκαίνων ὠκεανῶν καὶ θαλασσῶν. Χωρίζει ὡς πλατεῖα ταινία τὴν Βόρειον ἀπὸ τὴν Νότιον Ἀμερικὴν καὶ τὰς Ἰνδίας ἀπὸ τῆς περιοχῆς τῶν μετέπειτα διαμορφωθέντων Ἱμαλαΐων καὶ μόλις περὶ τὸ τέλος τῆς ὀλιγοκαίνου ὑποπεριόδου κατατεμαχίζεται εἰς μεμονωμένας θαλασσίας λεκάνας, καθόσον ἀρχίζουν αἱ μεγάλαι ὀρογενετικαὶ κινήσεις τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, αἱ ὁποῖαι εἶναι γων-

Digitized by Google

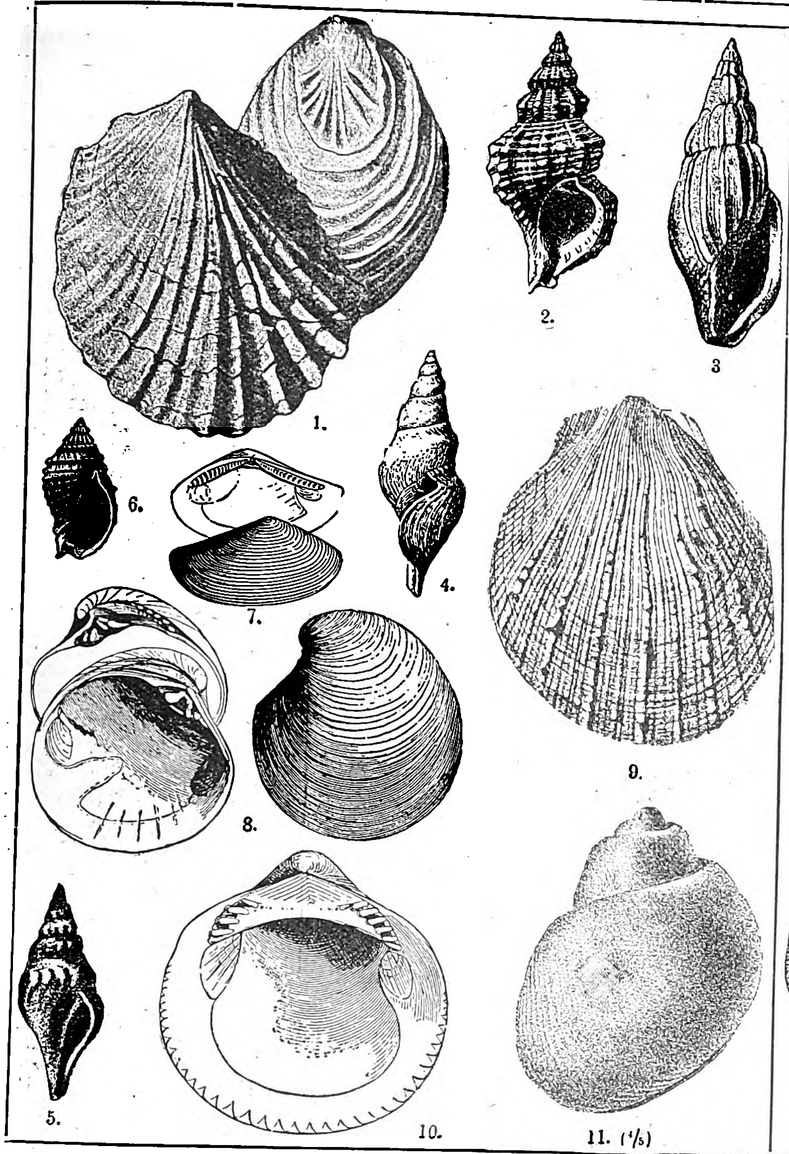

Χαρακτηριστικὰ μαλάκια τῆς ὀλιγοκαίνου ὑποπεριόδου.

[1=Ὀστραία ventilabrum. 2=Ὁ τρίτων flandricus. 3=Ὁ βολουτίλιθος decora. 4=Ἡ σουρκούλα belgica. 5=Ἡ πλευροτόμα selysi. 6=Ἡ καμινέλλα cassidaria. 7=Ἡ λήδα (νουκουλάνη) Deschayesiana. 8=Ἡ πιταρία incrassata. 9=Ὁ σπόνδυλος tenuispina. 10=Ἡ ἀξινέα obovata. 11=Ἡ νατίκη crassina.]

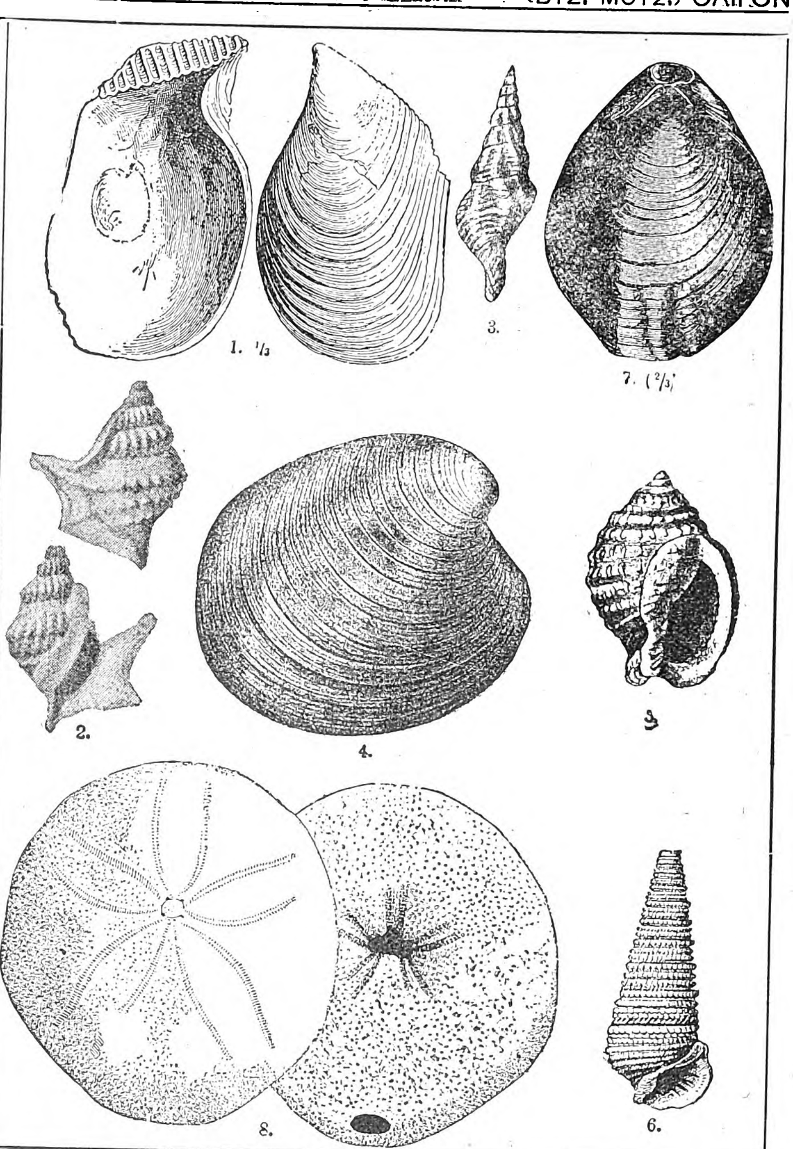

Χαρακτηριστικὰ ἀπολιθωμένα ζῷα τῆς ὀλιγοκαίνου ὑποπεριόδου.

[1=Ἡ πέρνη maxillata Soldani. 2=Ἡ ἀπορραΐς ἢ τριδάκτυλος. 3=Ὁ φοῦζος elongatus. 4=Ἡ κυπρίνα rotundata. 5=Ἡ κάσσις Rondeleti. 6=Ὁ τυμπανοτόμος margaritacens. 7=Ἡ τερεβράτουλα grandis. 8=Ἡ ἐχινολαμπὰς Kleini.]

σται ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἀλπικαὶ πτυχώσεις* (βλ. λ.). Ἡ Ἑλλὰς κατὰ τὸ πλεῖστον εὑρίσκεται ὑπὸ τὰ ὕδατα τῆς Τηθύος θαλάσσης καὶ μόλις διὰ τῶν ἀλπικῶν πτυχώσεων ἀναδύεται καὶ αὐτὴ ὡς ἑνιαία ἄμορφος μᾶζα, ἀποτελέσασα τμῆμα τοῦ σχηματισθέντος Δειναροταυρικοῦ τόξου. Ἡ ἐκ ξηρᾶς γέφυρα, ἡ ὁποία ἥνωνεν εἰς παλαιοτέρας περιόδους τὴν Νότιον Ἀμερικὴν καὶ τὴν Ἀφρικὴν καὶ ἡ ὁποία ἤδη κατὰ τὴν προηγουμένην ἠώκαινον ὑποπερίοδον εἶχε κατακερματισθῆ, παραμένει ὡς σειρὰ ὁμάδων νήσων.

Κατὰ τὴν ὀλιγόκαινον περίοδον τὸ κλῖμα ἦτο ἀκόμη ὑποτροπικὸν ἐν Εὐρώπῃ. Φοινικοειδῆ ἔζων εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἐν τούτοις αἱ ἀφρικανικαὶ καὶ ἰνδικαὶ μορφαὶ φυτῶν ἀρχίζουν ἤδη νὰ ἀποσύρωνται πρὸς Ν.

Ἐκ τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου χαρακτηριστικὰ ζῷα εἶναι οἱ *νουμμουλῖται* (θαλασσόβια τρηματόκογχα πρωτόζῳα) καὶ ἐκ τῶν θηλαστικῶν τὸ *παλαιοθήριον*, τὸ *ἀνοπλοθήριον*, τὸ *ἀνθρακοθήριον* κ. τ. λ. (βλ. καὶ λ. *παλαιογενής*).

Κατὰ τὴν ὀλιγόκαινον ὑποπερίοδον ἐσχηματίσθη καὶ ἡ *ὀλιγόκαινος* (ἢ *τόγκριος* ἢ *νεονουμμουλιτική*) ὑποδιάπλασις στρωμάτων. Γ. Κ. Γ.

ὀλιγόκαρδος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων ὀλίγην καρδίαν, μικρὰν ψυχήν, μικρόψυχος, ἀνυπόμονος, ἀντίθ. *μεγαλόκαρδος*.

ὀλιγόκαρπος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ὀλίγους καρποὺς παράγων, ἀντίθ. *πολύκαρπος*.

ὀλιγόκλαδος (ὁ) (Oligocladus) *[Ζωολ.]*. Γένος σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πλατελμίνθων* τῆς οἰκογενείας τῶν *στροβιλιστιδῶν*, περιλαμβάνον μικροτάτους θαλασσίους σκώληκας. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ὀλιγόκλαδος ὁ αἱματέρυθρος* (Oligocladus hematerythrus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ ἔχει σῶμα ἐπίμηκες, διαφανὲς καὶ ζωηρῶς ἐρυθρόν. Δ. Ν. Π.

ὀλιγοκλασίτης (ὁ) (Oligoklasit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα πυριγενὲς πλουτώνιον. Ἀποτελεῖται ἀπὸ ὀλιγόκλαστον μὲ καλιοῦχον ἄστριον, κεροστίλβην καὶ γρανάτην καὶ ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν ἀνορθοσιτῶν. Ἔχει ἱστὸν κοκκώδη, ἀπαντᾷ δὲ εἰς τὸ Presten καὶ Lofoten τῆς Νορβηγίας. Γ. Β.

ὀλιγοκτήμων, *—ονος* (ὁ, ἡ)· ὁ ἔχων ὀλίγα κτήματα, κοιν. *μικροκτηματίας*.

ὀλιγοκυτταραιμία (ἡ). Κατάστασις ἀναιμίας, καθ' ἣν τὸ αἷμα περιέχει ὀλιγώτερα τοῦ φυσιολογικοῦ ὁρίου αἱμοσφαίρια. Καλεῖται δὲ καὶ *αἱματοβλαστική*, καθ' ὅσον ἐν αὐτῇ ἀπαντᾷ ἐλάττωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν αἱματοβλαστῶν· τὴν μορφὴν ταύτην εὑρίσκομεν εἴς τινας πυρετοὺς παρατεταμένους καὶ εἰς μεγίστην ἀναιμίαν. Μ. Ν. Κ.

ὀλιγοκύτταρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων ὀλίγα κύτταρα, ὁ ἀποτελούμενος ἐξ ὀλίγων κυττάρων.

ὀλιγόλαλος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ὀλίγα λαλῶν, ὀλιγόλογος.

ὀλιγολογία (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις ὀλιγόλογος, νὰ λέγῃ ὀλίγα, ἀντίθ. *πολυλογία*.

ὀλίγον· ἐπίρρ., κοιν. *λίγο*, εἰς μικρὸν βαθμόν, εἰς μικρὰν ποσότητα ἢ ποιότητα: «βοήθησέ τον ὀλίγον νὰ σηκωθῇ», «ὀλίγον ἀνωτέρω, — κατωτέρω», «ὀλίγον ἄρρωστος», «τρώγει λίγο-λίγο».

—ὀλίγον *[Βυζ. Μουσ.]*. Εἷς τῶν δέκα χαρακτήρων τῆς ποσότητος, δι' ὧν ἐνεργεῖται ἡ νῦν ἐν χρήσει σημειογραφία τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς. Ἀνῆκον εἰς τοὺς ἀνιόντας ποσοτικοὺς χαρακτῆρας, ἀνερχομένους εἰς πέντε, δηλοῖ ἔντονον καὶ κεχωρισμένην ἀνάβασιν ἑνὸς φθόγγου, ἐν ἀρχῇ μὲν ἀπὸ τοῦ φθόγγου τῆς μαρτυρίας, ἐν μέσῳ δὲ τοῦ μέλους ἀπὸ τοῦ προηγουμένου φθόγγου. Τὸ ὀλίγον (σχ. 1) χρησιμοποιεῖται, ὅταν ἀπαιτῆται συνεχὴς ἀνάβασις πολλῶν φθόγγων ἐπιδεχομένων συλλαβὰς λέξεων (σχ. 2). Ὅταν ὅμως ἡ συνεχὴς αὕτη ἀνάβασις ἐκτείνεται εἰς μίαν συλλαβήν, τότε κάτωθεν τοῦ ὀλίγου τίθενται κεντήματα, ἅτινα δύνανται νὰ τεθῶσι καὶ ἔξωθεν ἢ ἄνωθεν τοῦ ὀλίγου, συμφώνως πρὸς τοὺς μουσικοὺς ὀρθογραφικοὺς κανόνας (σχ. 3).

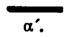

Σχ. 1.

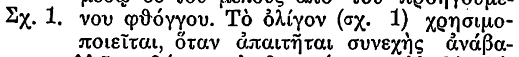

Σχ. 2.

Ταυτόσημος καὶ ἰσοδύναμος τῷ ὀλίγῳ κατιὼν ποσοτικὸς χαρακτὴρ εἶναι ἡ ἀπόστροφος. Ἀμφότεροι οἱ χαρακτῆρες οὗτοι μετὰ τοῦ ἴσου εἰσὶν οἱ τρεῖς θεμελιώδεις χαρακτῆρες τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς. Τὸ ὀλίγον τίθεται ἢ ἁπλοῦν ἢ ἐν συνθέσει παραθετικῇ, παραπληρωματικῇ καὶ ἐνεργητικῇ μετ' ἄλλων ποσοτικῶν χαρακτήρων ἀνιόντων, κατιόντων καὶ τοῦ ἴσου (σχ. 4, 5, 6). Καὶ ἐν μὲν ταῖς παραθετικαῖς συνθέσεσιν οἱ φθόγγοι τῶν συντιθεμένων χαρακτήρων ἐκφωνοῦνται ὁ μὲν μετὰ τὸν δέ, ἐν δὲ ταῖς παραπληρωματικαῖς τὸ ὀλίγον, ὑποτασσόμενον ὑπὸ τῶν ἐπ' αὐτοῦ, πλὴν τῶν κεντημάτων, χαρακτήρων, ἀπόλλυσι τὴν ποσότητα αὐτοῦ καὶ ἐν ταῖς ἐνεργητικαῖς λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ ποσότης ἁπάντων τῶν συντιθεμένων χαρακτήρων.

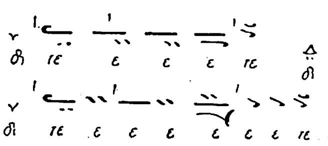

Σχ. 3.

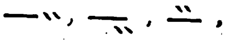

Σχ. 4.

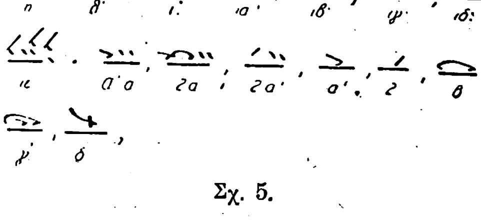

Σχ. 5.

Τὸ ὀλίγον δέχεται πάντας τοὺς χαρακτῆρας τοῦ χρόνου πλὴν τῆς ἁπλῆς, ἥτις οὐδέποτε τίθεται μόνη, ἀλλὰ πάντοτε μετ' ἀντικενώματος, ὁπότε ἕπεται κατιὼν χαρακτὴρ φέρων γοργὸν (σχ. 7), ἀδια-

Digitized by Google

κρίτως δὲ πρὸς τὸν προηγούμενον χαρακτῆρα, ὅστις δύναται νὰ εἶναι ἀνιών, εἴτε κατιών, εἴτε ἴσον. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ φθόγγος οὗτος προφέρεται ἀχωρίστως

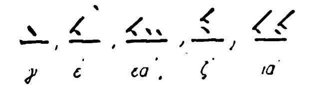

Σχ. 6.

ἀπὸ τοῦ προηγουμένου, δηλαδὴ ἄνευ διακοπῆς τῆς ἀναπνοῆς καὶ οἱονεὶ κρεμάμενος. Ἀντιθέτως ὅμως τὸ ὀλίγον δέχεται τὴν διπλῆν καὶ τριπλῆν, πάντοτε ὅμως μεθ' ἑτέρου προτασσομένης βαρείας καὶ ἐν τῇ αὐτῇ συλλαβῇ (σχ. 8), ἵνα κρατῇ ἀχωρίστως ἐν αὐτῇ τοὺς δαπανωμένους τοῦ φθόγγου χρόνους.

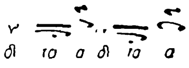

Σχ. 7.

Ἐκ τῶν λοιπῶν χαρακτήρων τοῦ χρόνου τὸ κλάσμα καὶ τὸ γοργὸν τίθενται καὶ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν τοῦ ὀλίγου ἀδιακρίτως, τὸ δὲ ἀργὸν πάντοτε ἄνωθεν αὐτοῦ.

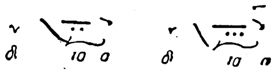

Σχ. 8.

Αἱ ἄχρονοι υποστάσεις τίθενται πᾶσαι κάτωθεν τοῦ ὀλίγου, πλὴν τῆς βαρείας, ἥτις προγράφεται αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἐνδοφώνου, ὅπερ οὐδέποτε τίθεται εἰς αὐτό. Ἐπίσης αἱ φθοραὶ τῶν ἤχων τίθενται καὶ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν τοῦ ὀλίγου ἄνευ διακρίσεώς τινος.

Περὶ τῆς ἐνεργείας τῶν παραθετικῶν συνθέσεων τοῦ ὀλίγου μετὰ κεντημάτων ἐχόντων ἢ οὐ γοργόν, βλ. λ. *κεντήματα [Βυζ. Μουσ.]*.

Ἐν τῷ ἀρχαίῳ στενογραφικῷ συστήματι τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς τὸ ὀλίγον, ἔχον τὴν ἣν καὶ σήμερον γραφήν, ἄξίαν καὶ ὀνομασίαν, ἀνῆκεν εἰς τὰ ἀνιόντα φωνητικὰ σημάδια καὶ δὴ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν *σημάτων*. Ν. Α. Χ.

ὀλιγόνευρος (ὁ) (Oligoneurus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων ὀρθοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ψευδονευροπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐφημεριδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα ἐφ' ὁλοκλήρου σχεδὸν τῆς γῆς. Ἐκ τῶν εὐρωπαϊκῶν εἰδῶν γνωστότερον εἶναι ὁ *ὀλιγόνευρος ὁ ρενάνιος* (Oligoneurus Rhenanii), ὅστις ἔχει μικρὸν μέγεθος, πτέρυγας διατρεχομένας ὑπὸ ἀραιῶν νευρώσεων καὶ χρῶμα ἐρυθρόφαιον. Δ. Ν. Π.

ὀλιγονιτρόφιλος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό). Ὅρος διά τινα βακτήρια τοῦ ἐδάφους, τὰ ὁποῖα διὰ τὴν θρέψιν των ἔχουσι μικρὰς ἀπαιτήσεις εἰς νιτρικὰ ἅλατα.

ὀλιγόνοια (ἡ)· τὸ νὰ ἔχῃ τις ὀλίγον νοῦν, *μικρόνοια*.

ὀλιγόνους (ὁ, ἡ), *—ουν* (τό)· ὁ ἔχων ὀλίγον νοῦν, μικρὰν διανοητικότητα, ἀντιθ. *πολύνους*.

ὀλιγοπαθής (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ ὀλίγα παθών· || ὡς γραμματ. ὅρος «ὀλιγοπαθῆ συνηρημένα» τὰ συναιρούμενα εἴς τινας μόνον πτώσεις, ἀντιθ. *ὁλοπαθῆ*.

ὀλιγοπιστία (ἡ)· τὸ νὰ ἔχῃ τις ὀλίγην, μικρὰν πίστιν, ἔλλειψις πίστεως.

ὀλιγόπιστος (ὁ, ἡ), *—ον*· ὁ ἔχων ὀλίγην, μικρὰν πίστιν, ὁ ἔχων ἔλλειψιν πίστεως.

ὀλιγόπλευρος (ὁ) (Oligopleurus Thiollière) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ὀλιγοπλευριδῶν ἀμιοειδῶν γανοειδῶν ἰχθύων*. Τὰ λέπιά των ἦσαν μεγάλα, λεπτά, κυκλοειδῆ. Λείψανα ἀπολιθωμένα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας (λευκῆς) ἰουρασίου ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

ὀλιγοποσία (ἡ)· τὸ νὰ πίνῃ τις ὀλίγον, ἰδίᾳ οἶνον, ἐγκράτεια περὶ τὴν πόσιν, ἀντιθ. *πολυποσία*.

ὀλιγοπότης (ὁ)· ὁ πίνων ὀλίγον, ἰδίᾳ οἶνον, ὁ ἐγκρατὴς περὶ τὴν πόσιν.

ὀλιγοποτῶ *(—έω)*· εἶμαι ὀλιγοπότης, πίνω ὀλίγον οἶνον, ἀρκοῦμαι εἰς ὀλίγην πόσιν: «οἱ ὀλιγοποτοῦντες τῶν συνδαιτυμόνων».

ὀλιγοπραγμοσύνη (ἡ)· ἡ ἐνασχόλησις εἰς ὀλίγα πράγματα, ἀντιθ. *πολυπραγμοσύνη*.

ὀλιγοπράγμων, *—ονος* (ὁ)· ὁ ἀσχολούμενος εἰς ὀλίγα πράγματα, ἀντιθ. *πολυπράγμων*.

ὀλίγος, *—η*, *—ον*· δημοτ. *λίγος*· ἐπὶ ποσοῦ διακεκριμένου, μικρᾶς ποσότητος, μικροῦ πλήθους, ἀντιθ. *πολύς*: «ὀλίγοι ἄνθρωποι», «ὀλίγαι οἰκίαι», «ὀλίγα δένδρα, — χρήματα», «ὀλίγος σῖτος»· || ἐπὶ χώρου μικρᾶς ἐκτάσεως: «εἶναι λίγος ὁ τόπος καὶ δὲν μᾶς χωρεῖ», «κάνε μου λίγο τόπο νὰ καθίσω»· || ἐπὶ χρόνου, «ἐπέρασε ὀλίγος καιρός, — ὀλίγη ὥρα»· || ἐπὶ σωματικοῦ μεγέθους: «λίγος εἶναι αὐτός·—ἄντρας ὀλάκερος»· || ἐπὶ ποσοῦ συνεχοῦς: «ἀγόρασα ὀλίγο κρέας,—ὀλίγο ψωμί»· || φρ. «ὀλίγον κατ' ὀλίγον» κοιν. «λίγο λίγο», «πρὸ ὀλίγου» καὶ «ἐντὸς ὀλίγου» ἐννοεῖται *χρόνου*: «πρὸ ὀλίγου ἔφυγε», «θὰ ἔλθῃ ἐντὸς ὀλίγου»· || ὁμοίως «ἐπ' ὀλίγον» ἐννοεῖται *χρόνον*: «θὰ μείνῃ ἐπ' ὀλίγον ἐν Ἀθήναις»· || «ἐν ὀλίγοις» ἢ «δι' ὀλίγων», κοιν. «μὲ λίγα λόγια», ἄλλως «διὰ βραχέων», «διηγήθη τὴν ἱστορίαν του ἐν ὀλίγοις»· || «οἱ ὀλίγοι» ἐννοεῖται ἐκ τῶν πολιτῶν, οἱ ἔχοντες τὴν ἀρχήν, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τοὺς *πολλούς*, ἤτοι τοὺς ἀρχομένους. —Ἐπίρρ. *ὀλίγον* (βλ. λ.).

ὀλιγοσαρκία (ἡ)· τὸ νὰ ἔχῃ τις ὀλίγας σάρκας, ἰσχνότης, ἀντιθ. *πολυσαρκία*.

ὀλιγόσαρκος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων ὀλίγας σάρκας, ἰσχνός, ἀντιθ. *πολύσαρκος*.

ὀλιγοσιδηραιμία (ἡ). Πάθησις προσβάλλουσα τοὺς ὀργανισμοὺς τῶν μεταξὺ 13 καὶ 30 μηνῶν ἡλικίας παιδίων· χαρακτηρίζεται δ' αὐτὴ ὑπὸ ἀναιμίας προκυπτούσης κυρίως, ὥσπερ καὶ ἡ χλωρίασις τῶν νεανίδων, ἐκ τοῦ ὑποβιβασμοῦ τῆς αἱμοσφαιρινικῆς ἀξίας, τουτέστιν ἐκ τῆς ἐλαττώσεως ἢ τῆς ἐλλείψεως ἐπαρκοῦς σιδήρου ἐν τῷ αἵματι· ἐπακολουθοῦσιν ὡς ἐκ τούτου ἅπαντα τὰ φαινόμενα βαρείας ἀναιμίας. Μ. Ν. Κ.

ὀλιγοσιδηρίτης (ὁ) (Oligonspat) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, ὅπερ ἀποτελεῖ ἰσόμορφον παράμιξιν τοῦ ροδοχρωσίτου, ἤτοι ἀνθρακικοῦ μαγγανίου, μετὰ τοῦ σιδηρίτου, ἤτοι τοῦ ἀνθρακικοῦ σιδήρου. Κατ' ἀκολουθίαν ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $(Mn.Fe)CO_3$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ τριγωνικὸν σύστημα. Γ. Β.

ὀλιγοσιτία (ἡ)· ὀλιγοφαγία.

ὀλιγόσιτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὀλιγοφάγος.

ὀλιγόσπερμα (τὰ) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται τὰ φυτά, ἅτινα ἐγκλείουν ἢ παράγουν ὀλίγα σπέρματα. Δ. Ν. Π.

ὀλιγόστευμα (τό), κοιν. *λιγόστεμα*· ἐλάττωσις, μείωσις: «τὸ λιγόστεμα τοῦ ψωμιοῦ, — τοῦ λαδιοῦ».

ὀλιγοστεύω, κοιν. *λιγοστεύω*· γίνομαι ὀλιγώτερος, ἐλαττοῦμαι, μειοῦμαι, ἀντιθ. *πληθαίνω, αὐξάνω*: «λιγοστεύει τὸ ψωμί, — τὸ λάδι», «λιγοστέψαν τὰ λεφτά»· || μεταβ., κάμνω τι ὀλιγώτερον, ἐλαττῶ, μειῶ: «μὴ λιγοστεύῃς τὴν ταγὴ τοῦ ζωντανοῦ».

ὀλιγοστήμονα (τὰ) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ ἄνθη τὰ ἔχοντα ὀλίγους στήμονας.

ὀλιγόστιχος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἀποτελούμενος ἐξ ὀλίγων στίχων: «ὀλιγόστιχον ποίημα, — ἄρθρον».

ὀλιγοστός, *—ή*, *—όν*, κοιν. *λιγοστός*· ὀλίγος, ὀλιγάριθμος: «ἦρθαν λιγοστοὶ ἄνθρωποι», «τὰ χρήματα εἶναι λιγοστά».

ὀλιγόσχιστον (τό), ἢ *ὀλιγόκλαστον* (Oligoklas) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν πολυπυριτικὸν ἅλας τῆς ὁμάδος τῶν ἀστρίων. Ἀνήκει εἰς τοὺς τρικλινεῖς ἀστρίους, ἡ δὲ χημικὴ σύστασις αὐτοῦ, ἀποτελουμένου ἀπὸ μόρια ἀλβίτου Ab καὶ ἀνορθίτου An, ἤτοι τῶν δύο ἄκρων μελῶν εἰς τὴν σειρὰν τῶν τρικλινῶν ἀστρίων, δίδεται ὑπὸ τοῦ τύπου $Ab_6\ An_1—Ab_2\ An_1$. Ἔχει σκληρότητα 6, εἰδικὸν βάρος 2,64 καὶ εἶναι ἄχρουν, λευκὸν ἢ ὑποπράσινον. Ἀποτελεῖ ὀρυκτολογικὸν συστατικὸν πολλῶν πυριγενῶν πετρωμάτων, ὡς τοῦ γρανίτου, τοῦ γαλαζιακοῦ πορφύρου, τοῦ χαλαζιακοῦ τραχείτου, καθὼς καὶ τοῦ συηνίτου, διορίτου καὶ τοῦ ἀνδεσίτου, ἀπαντᾷ δὲ ἐπίσης καὶ ἐντὸς γνευσίων. Γ. Β.

ὀλιγοτεκνία (ἡ)· τὸ νὰ ἔχῃ τις ὀλίγα τέκνα.

ὀλιγότεκνος (ὁ, ἡ)· ὁ ἔχων ὀλίγα τέκνα, ἀντιθ. *πολύτεκνος*.

ὀλιγότης, *—ητος* (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τι ὀλίγον, τὸ ὀλιγάριθμον: «ἡ ὀλιγότης τοῦ πληθυσμοῦ».

ὀλιγοτοκία (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ ὀλιγοτόκου, τὸ νὰ γεννᾷ τις ὀλίγα τέκνα, ἀντιθ. *πολυτοκία*.

ὀλιγοτόκος (ὁ, ἡ)· ὁ ὀλίγα τέκνα γεννῶν, ἀντιθ. *πολυτόκος*.

ὀλιγοτόμος (ὁ) (Oligotomus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων ὀρθοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ψευδονευροπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐμβιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἐνδιαιτώμενα εἰς τὰς θερμὰς χώρας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

ὀλιγοτριχία (ἡ)· τὸ νὰ ἔχῃ τις ὀλίγας τρίχας. Ὁ ὅρος οὗτος ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀτελῆ ἀνάπτυξιν τοῦ τριχωτοῦ ἐν γένει συστήματος, ὅπερ ὑφίσταται μόνον ἐν καταστάσει ἁπλοῦ χνοός, λεπτοῦ καὶ ἰσχνοῦ. Μ. Ν. Κ.

ὀλιγότριχος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων ὀλίγας τρίχας, ὀλιγόθριξ.

ὀλιγουρία (ἡ). Ἡ ἐλάττωσις τῆς κατὰ τὸ εἰκοσιτετράωρον ἐκκρινομένης ποσότητος τῶν οὔρων. Φυσιολογικῶς ἡ ποσότης τῶν οὔρων εἶναι 1.200—1.500 κ. ἑκατοστ., τῶν ὁποίων ἡ ἔκκρισις κατανέμεται κατὰ ἴσα σχεδὸν μέρη εἰς τὸ εἰκοσιτετράωρον. Ἡ φυσιολογικὴ ὅμως αὕτη ποσότης δὲν εἶναι πάντοτε ἡ αὐτή, ἀλλὰ ποικίλλει ἀναλόγως τῆς ἡλικίας τοῦ ἀτόμου, τοῦ φύλου, τοῦ βάρους καὶ τοῦ τρόπου τῆς διατροφῆς αὐτοῦ. Εἰς τὸν ὑγιᾶ ἄνθρωπον ἡ μικροτέρα ποσότης τῶν οὔρων, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς διὰ τούτων καθάρσεως τοῦ ὀργανισμοῦ, εἶναι 600 κ. ἑκτ. Πρέπει ὅμως ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὰ οὖρα νὰ περιέχουν οὐρίαν εἰς ἀναλογίαν 50 ‰. Ἑπομένως θὰ ὀνομάσωμεν *ὀλιγουρίαν*, ὅταν ἡ ποσότης τῶν οὔρων εἶναι μικροτέρα τῶν 1.200 κ. ἑκτ., περιέχῃ δὲ ταυτοχρόνως οὐρίαν 15 ‰, ἢ ὅταν ἡ ποσότης εἶναι μικροτέρα τῶν 600 κ. ἑκτ., περιέχῃ δὲ ταυτοχρόνως οὐρίαν εἰς ἀναλογίαν 50 ‰, Ἐκ τούτων λοιπὸν ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς ὀλιγουρίας πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ ποσότης τῶν οὔρων ἐν σχέσει μὲ τὴν πυκνότητα αὐτῶν εἰς οὐρίαν. Εἰς τὴν ὀλιγουρίαν ἡ ποσότης ποικίλλει ἀναλόγως τῆς ἐντάσεως καὶ δύναται νὰ φθάσῃ εἰς 50—60 κ. ἑκτ. κατὰ τὸ εἰκοσιτετράωρον, ὁπότε κλινικῶς καὶ καταχρηστικῶς ὀνομάζεται *ἀνουρία*. Τὰ οὖρα τῶν ὀλιγουρικῶν ἀσθενῶν εἶναι συνήθως κεραμοειδῆ καὶ ἐρυθρωπά, τὸ δὲ εἰδικὸν βάρος, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ηὐξημένον, 1018—1020. Ὅταν ἡ ὀλιγουρία εἶναι ἔντονος, συνοδεύεται ὑπὸ οὐραιμικῶν φαινομένων: ἐμέτων, κεφαλαλγίας, κοπώσεως, γενικῆς ἀδυναμίας, ἀϋπνίας ἢ ὑπνηλίας, σπασμῶν κλπ.

Ἡ ὀλιγουρία ὀφείλεται ἄλλοτε μὲν εἰς βλάβην τῶν ἐκκριτικῶν στοιχείων τοῦ νεφροῦ (*ὀξεῖα νεφρῖτις*), ἄλλοτε δὲ εἰς βλάβην τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ἄλλοτε τέλος εἰς μεταβολὴν τῆς συστάσεως ἢ τῆς πιέσεως τοῦ αἵματος (*ἀσυστολία*). Ἡ θεραπεία τῆς ὀλιγουρίας εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸ προκαλοῦν αὐτὴν αἴτιον (βλ. λ. *ἀνουρία*). Σ. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ὀλιγοφαγία (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ ὀλιγοφάγου, τὸ νὰ λαμβάνῃ τις ὀλίγην τροφήν, ὀλιγοσιτία, ἀντιθ. *πολυφαγία*.

ὀλιγοφάγος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ τρώγων ὀλίγον, ὁ λαμβάνων ὀλίγην τροφήν, ἀντιθ. *πολυφάγος*.

ὀλιγόφυλλος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων ὀλίγα φύλλα, ἀντιθ. *πολύφυλλος*.

ὀλιγοχαῖται (οἱ) (Oligochaetae) *[Ζωολ.]*. Κατηγορία σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ζωνοσκωλήκων*, περιλαμβάνουσα σκώληκας γηΐνους ἢ τῶν γλυκέων ὑδάτων. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν σκωλήκων τῆς κατηγορίας ταύτης εἶναι τὰ ἑξῆς: Κεφαλὴ οὐχὶ εὐδιάκριτος τοῦ λοιποῦ σώματος, καὶ συνήθως ἀμοιροῦσα προσακτρίδων, ἄλλων προσαρτηματικῶν φυματίων καὶ ὀφθαλμῶν. Αἱ ἀρθρώσεις αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ σῶμα δὲν φέρουσι παράποδας, οὔτε ἕτερα προσαρτηματικὰ ὄργανα. Τὸ σύστημα τῶν κινητηρίων νεύρων εὑρίσκεται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τὸ δέρμα καὶ σχηματίζει δύο σειράς, τὴν ραχιαίαν καὶ τὴν κοιλιακήν. Ἑκάστη ἄρθρωσις φέρει τέσσαρα ζεύγη θυσανοειδῶν σμηρίγγων. Γενικῶς ἀμοιροῦσι βραγχίων, ἡ δ' ἀναπνοὴ διενεργεῖται ἀπ' εὐθείας δι' ὁλοκλήρου τῆς ἐπιφανείας τοῦ δέρματος. Κατὰ τὴν μέσην κοιλότητα τοῦ σώματος εὑρίσκεται, κατὰ τὴν ὡρίμανσιν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, διόγκωσίς τις, ἐν ᾗ λαμβάνει χώραν τὸ φαινόμενον τῆς ὀχείας. Κατὰ γενικὸν κανόνα οἱ ὀλιγοχαῖται σκώληκες εἶναι ἑρμαφρόδιτοι, εἰς οὓς οἱ ἄρρενες γεννητικοὶ ἀδένες καὶ οἱ θήλεις τοιοῦτοι ἀναπτύσσονται ἐπὶ διαφόρων ἀρθρώσεων τοῦ σώματος. Εἰς τὸν *γαιοσκώληκα* π. χ. ἀπαντῶσι δύο ζεύγη ὄρχεων ἐπὶ τῆς δεκάτης καὶ ἑνδεκάτης ἀρθρώσεως καὶ ζεῦγος ᾠοθηκῶν τοποθετημένων ἐπὶ τῆς δεκάτης τρίτης. Οἱ ὄρχεις τοῦ αὐτοῦ ζεύγους εἶναι τοποθετημένοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀσκοῦ, ὅστις καλεῖται *γεννητικὸς ἀσκὸς* ἢ *θύλακος* καὶ παρουσιάζει χαρακτηριστικὴν διόγκωσιν ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ ζῴου. Τὰ σπερματοζωΐδια πίπτουσιν ἐκ τῶν ὄρχεων ἐντὸς τοῦ γεννητικοῦ θύλακος διὰ τῶν γεννητικῶν ἀγωγῶν, διανοιγομένων διὰ κινητῆς δικλεῖδος, ἥτις καλεῖται *γεννητικὴ βαλβίς*. Οἱ ὀλιγοχαῖται τρέφονται ἐκ φυτικῶν οὐσιῶν καὶ ἀπαντῶσι πανταχοῦ σχεδὸν τῆς γῆς. Ἡ κατηγορία αὕτη ὑποδιαιρεῖται εἰς πλείστας οἰκογενείας καὶ πολυπληθῆ γένη. Δ. Ν. Π.

ὀλιγοχλωροφυλλικὸν (τὸ) *[Βοτ.]*. Καλεῖται τὸ φυτόν, τοῦ ὁποίου τὰ φύλλα ἔχουσιν ὀλίγους μόνον χλωροφυλλοκόκκους. Δ. Ν. Π.

ὀλιγοχρόνιος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ διαρκῶν ἢ ὁ ζῶν ὀλίγον χρόνον, ἀντιθ. *μακροχρόνιος*: «ὀλιγοχρόνιος διαμονή».

ὀλιγόχρονος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὀλιγοχρόνιος.

ὀλιγοχρωματαιμία (ἡ). Ὅρος ἐκσημαίνων τὴν ἐλάττωσιν τοῦ χρωματισμοῦ ἢ χροιᾶς τοῦ αἵματος καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὴν ἐλάττωσιν τῆς αἱμοσφαιρίνης (βλ. *ἀναιμία, αἱμοσφαιρίνη*). Μ. Ν. Κ.

ὀλιγοχυλία (ἡ). Ὅρος καθορίζων τὴν ἐν τῷ πεπτικῷ συστήματι παρουσίαν ὀλιγωτέρας τοῦ δέον-

Digitized by Google

τος ποσότητος χυλοῦ· ἀπαντᾷ δὲ εἴς τινας γαστροεντερικὰς παθήσεις κυρίως. Μ. Ν. Κ.

ὀλιγοχυμία (ἡ). Ὅρος ἐκσημαίνων τὴν ἐλάττωσιν ἢ μικρὰν ποσότητα χυλῶν ἐν τῷ ὀργανισμῷ· ἐκ τούτου ἐπέρχεται ἐξάντλησις καὶ ἐξασθένησις τοῦ ὀλιγοχυμιῶντος ἀτόμου· ἀπαντᾷ δὲ ἰδίως εἰς τὰ θερμὰ κλίματα καὶ δὴ εἴς τινας νόσους τῶν τροπικῶν ἢ θερμῶν χωρῶν. Μ. Ν. Κ.

ὀλιγοψυχία (ἡ)· ὀλίγη ψυχικὴ δύναμις, ἔλλειψις θάρρους, ἀτολμία, δειλία· || κοιν. *λιγοψυχιά*· τάσις πρὸς λιποθυμίαν: «μοῦ ’ρχεται λιγοψυχιά».

— *[Ἰατρ.]* Ὁ ὅρος *ὀλιγοψυχία* (κοιν. *λιγοψύχι, ἢ λιγοψυχιὰ*) δὲν εἶναι ἐπιστημονικῆς χρήσεως. Περιλαμβάνει διαφόρους καταστάσεις, χαρακτηριζομένας δι’ ἐλαττώσεως μεγάλως τοῦ νευροψυχικοῦ τόνου, τῆς βουλήσεως, αὐτεπιβολῆς καὶ αὐτοσυγκεντρώσεως, μετὰ μυϊκῆς χαλαρότητος καὶ τάσεως πρὸς καταληψίαν, ἥτις ὅμως οὐδέποτε ἐπέρχεται. Κατ’ αὐτὴν παρατηρεῖται καὶ βραδύτης ἐπιτελέσεως τῶν διαφόρων λειτουργιῶν, ψυχικῶν καὶ σωματικῶν, ἐνῷ ὁ ἀσθενὴς ἔχει τὸ συναίσθημα ὅτι σβήνει, ὅτι τὸν ἐγκαταλείπουσιν αἱ δυνάμεις αὐτοῦ. Παρατηρεῖται ἐπὶ κεκμηκότων, ἰδίᾳ δ’ ἐπὶ ἐξηντλημένων ἐκ χρονίων νόσων (ἀναιμίας, φυματιάσεως κλπ.), ἐπὶ ὑστερίας κ.ἄ. Πολλαὶ τῶν ὡς τοιούτων ἀναφερομένων περιπτώσεων ἀνήκουσι πιθανῶς εἰς διαφόρους νευρικὰς καταστάσεις, ἄλλαι δὲ προσομοιάζουσι πρὸς λιποθυμικὰς τοιαύτας, ἰδίᾳ δὲ πρὸς τὸ προδρομικὸν αὐτῶν στάδιον, ἐνῷ αἱ λοιπαὶ εἶναι ἐκδήλωσις πάσης ἐξαντλήσεως ἐντόνου. Τ. Α. Ζ.

ὀλιγόψυχος (ὁ, ἡ), κοιν. *λιγόψυχος*· ὁ ἔχων ὀλίγην ψυχικὴν δύναμιν, ἄτολμος, δειλός.

ὀλιγοψυχῶ (—*έω*), κοιν. *λιγοψυχάω*· εἶμαι ὀλιγόψυχος, ἔχων τάσιν πρὸς λιποθυμίαν, λιποθυμῶ: «ὅταν τὸν βλέπω, λιγοψυχάω», ἢ «—λιγοψυχάει ἡ καρδιά μου».

Ὀλίγυρτος *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Πελοποννήσου, ὑψούμενον πρὸς Ν. τῆς Κυλλήνης, τὸ ὕψιστον τῶν Ἀργολιδοαρκαδικῶν ὀρέων (1930 μ. ὑψ.). Εἶναι ἀπότομον, γυμνὸν πρὸς νότον, ἀλλὰ μὲ πυκνὸν δάσος ἐξ ἐλατῶν πρὸς Β. Ἀποτελεῖ ὅριον μεταξὺ τῶν νομῶν Ἀρκαδίας καὶ Ἀργολιδοκορινθίας (κ. *Σκίπεζα*), ἔχον εἰς τοὺς πρόποδας τὸ χωρίον τῆς Κορινθίας Λαύκα, πάλαι δὲ ὥριζε τὰς ἀρκαδικὰς περιοχὰς Ὀρχομενίαν καὶ Στυμφαλίαν. Μεταξὺ τοῦ Ὀλιγύρτου καὶ τοῦ ἀνατολικῶς τούτου ὄρους Ἀπελαύρου διήρχετο ἀτραπὸς (μέχρις ὑψ. 1300 μ.) ἑνώνουσα τὰς περιοχὰς ταύτας κατὰ τὴν νῦν λεγομένην κοιλάδα Λυκόρρεμα. Ἄνωθεν ταύτης ὑπῆρχεν ὠχυρωμένη θέσις, ὁμώνυμος τῷ ὄρει (νῦν Κάστρο), τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται ὅτι κατέλαβεν ὁ Κλεομένης τῆς Σπάρτης ὁδεύων ἐκ Φλιοῦντος εἰς Ὀρχομενόν. Ι. Σ. Σ.

ὀλιγωρία (ἡ)· ἀμέλεια, ἀφροντισία, ἔλλειψις ἐνδιαφέροντος, ἀκηδία.

ὀλίγωρος (ὁ, ἡ),—*ον* (τό)· ὁ ἀμελῶν, ὁ ἀφροντιστῶν, ἀμελής, ἀδιάφορος. — Ἐπίρρ. **ὀλιγώρως**.

ὀλιγωρῶ (—*έω*)· εἶμαι ὀλίγωρος, ἀφροντιστῶ.

ὀλιγωτὸς (ὁ) (Oligotus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σταφυλινιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ τριάκοντα εἴδη κανθάρων, ἀπαντώντων εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ὀλιγωτὸς ὁ φαιὸς* (Oligotus cinereus), ὅστις ἔχει μικρὸν μέγεθος, σῶμα ἀτρακτοειδές, κεφαλὴν μικράν, ἀπολήγουσαν εἰς τριγωνικὸν ῥύγχος, κεραίας βραχείας εἰς ῥοπαλοειδεῖς ἀποφύσεις ἀπολήγουσας, θώρακα μετρίου μεγέθους, πόδας μακροὺς καὶ ἰσχυροὺς καὶ χρῶμα τεφρόφαιον μὲ πυρρέρυθρα ἔλυτρα. Ἐνδιαιτᾶται ἐπὶ διαφόρων ἐν ἀποσυνθέσει φυτικῶν οὐσιῶν. Δ. Ν. Π.

Ὀλιὲ (Olier), *Ἰωάννης-Ἰάκωβος*. Γάλλος κληρικὸς (1608—1657). Ἐσπούδασε θεολογίαν ἐν τῷ κολλεγίῳ Ἀρκοὺρ καὶ ἐν Σορβόννῃ καὶ τῷ 1633 ἐγένετο ἱερεύς. Τῷ 1642 ἵδρυσε τὸ τάγμα τοῦ ἁγίου Σουλπικίου, ὅπερ πολλάκις περιῆλθεν εἰς συναγωνισμὸν πρὸς τὸ τάγμα τῶν Ἰησουϊτῶν, οἵτινες, μετὰ τὸν θάνατόν του, ἀντέστησαν εἰς τὴν προταθεῖσαν ἁγιοποίησίν του. Τῷ 1651 εἶχεν ἡγηθῆ κινήσεως κατὰ τῆς μονομαχίας. Μεταξὺ τῶν ἔργων του ἀναφέρονται: «Πνευματικαὶ ἐπιστολαί», «Ἡ χριστιανικὴ ἡμέρα», «Ἡ χριστιανικὴ κατήχησις» κτλ. Μ. Δ. Β.

Ὀλιέγ· βλ. λ. *Ὀλέγ*.

Ὀλιέγιτς Βσεβολδ. Μέγας ἡγεμὼν τῆς Ρωσίας (βλ. λ. *Βσεβολδ Β΄*, Ὀλιέγιτς).

Ὀλιζὼν *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Θετταλομαγνησίας, ἀναφερομένη ἐν τῷ «καταλόγῳ τῶν νεῶν» (Ἰλιὰς Β, 717), καθὼς καὶ ὑπὸ τοῦ Ἑκαταίου (*Στεφ. Βυζαντ.* 489, 20). Ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ Σκύλακος (Περίπλ. σελ. 60) προκύπτει ὅτι δὲν ἔκειτο πρὸς τὸ πέλαγος ἀλλὰ πρὸς τὸν κόλπον, ἐκ δὲ τῆς τοῦ Στράβωνος (Θ΄ 436, Teubner) ὅτι Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς τὴν ὑπήγαγε μετ’ ἄλλων παραλίων χωρίων τοῦ Παγασιτικοῦ εἰς τὴν Δημητριάδα (294—289 π.Χ.). Κατὰ τὸν Ἀπίωνα καὶ τὸν Ἡρόδωρον τὸν Ἡρακλεώτην εἶχέ ποτε κατοικηθῆ ἡ Ὀλιζὼν ὑπὸ λαοῦ τῆς Αἰολίδος φυλῆς καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ὀνομασία της μαρτυρεῖ τὴν σμικρότητά της. Τὸ ἐθνικὸν *Ὀλιζώνιος*. Κατὰ Μελέτιον (Γεωγρ. Παλ. καὶ Νέα, ἐκδ. 1807: Β 451) ἡ τοποθεσία, ἐφ’ ἧς ποτε ἡ Ὀλιζών, ἐκαλεῖτο τότε *Χόρτος*, ἦτο δὲ ἐγγὺς τῆς Μηλιᾶς καὶ τοῦ Βαλτούδι, δι’ ὃ καὶ ὁ Γεωργιάδης («Θεσσαλία» 1880, σελ. 170), βασιζόμενος καὶ εἰς εἴδησιν τοῦ Πλουτάρχου (Βίος Θεμιστοκλ.), τοποθετεῖ τὴν «Ὀλιζῶνα τρηχεῖαν» εἰς τὴν θέσιν *Μαυρόπετρα* (πλάτ. 39°09΄00΄΄ Β., μήκ. 23° 17΄05΄΄ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1556: Gulf of Volos, Oreos and Talanta Channels), ὑφ’ ἣν παρατηροῦνται λείψανα ἀρχαίου λιμένος (νῦν Βαθούδι). Σ. Ε. Λ.

ὁλικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ ὅλον, ὁ τοῦ ὅλου, γενικός, ἀντίθ. *μερικός*: «τὸ ὁλικὸν ποσὸν τῶν δαπανῶν», «ὁλικὴ ἔκλειψις τῆς σελήνης». — Ἐπίρρ. **ὁλικῶς**.

— **ὁλικὴ ἔκλειψις** *[Ἀστρον.]*. Ἡ ἔκλειψις τοῦ Ἡλίου ἢ τῆς Σελήνης, καθ’ ἣν ὁλόκληρος ὁ δίσκος τῶν ἄστρων τούτων χάνει τὴν ἀρχικήν του λαμπρότητα (βλ. *ἔκλειψις*). Σ. Π.

Ὄλιμ (Olim). Λατινικὴ λέξις σημαίνουσα «ἄλλοτε», ἥτις χρησιμοποιεῖται πρὸς ὑποδήλωσιν τῶν παλαιῶν βιβλίων, εἰς τὰ ὁποῖα κατεγράφοντο αἱ ἀποφάσεις τοῦ Παρλαμέντου τῶν Παρισίων ἀπὸ τοῦ 1254 μέχρι τοῦ 1318. Ἡ ὀνομασία προῆλθεν ἐκ τοῦ πρώτου τοιούτου βιβλίου, ὅπερ ἤρχιζε διὰ τῆς λέξεως «Olim». Μ. Δ. Β.

ὀλινία (ἡ) (Olinia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*, περιλαμβάνον πόας ἀνεπτυγμένας ἢ καὶ θάμνους μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα, ἄνθη ἑρμαφρόδιτα καὶ καρπὸν δρύπην, ἰθαγενῆ τῶν ἀφρικανικῶν χωρῶν. Δ. Ν. Π.

Ὄλινκα (Olinka) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Συστὰς νήσων χθαμαλῶν, σχηματιζομένων (πλάτ. 44° 53΄ Β., μήκ. 29° 37΄ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2835: Delta of the Danube) κατὰ τὸ στόμιον τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τοῦ Δέλτα τοῦ Δουνάβεως. Ἐπὶ τῆς νοτιωτάτης ἰσχυρὸς φάρος ἐκπέμπων καὶ σήματα ὁμίχλης καὶ ναυαγοσωστικὸς σταθμός. Σ. Ε. Λ.

Ὄλιο (Oglio) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς βορείου Ἰταλίας, ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Πάδου. Τὰς πηγάς του ἔχει παρὰ τὸ Κόρνο ντὲ Τρὲ Σινιόρι, εἰς τὰς Ὀρτλερείους Ἄλπεις. Ἔχει μῆκος 280 χλμ. καὶ εἶναι πλωτὸς εἰς μῆκος 67 χλμ. Γ. Ι. Β.

Ὀλισίππων *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ Πτολεμαῖον (Β, ε, 3 Nobbe) ὀνομασία τῆς *Λισσαβῶνος* (βλ. λ. *Ὀλυσιπών*). Σ. Ε. Λ.

Ὄλιπα (Olipa) *[Γεωγρ.]*. Δαλματικὴ νῆσος (πλάτ. 42° 45΄ Β., μήκ. 17° 47΄ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2713: Gulf of Cattaro to Corfu), ἡ πελαγιωτέρα ἐν τῇ συστάδι τῶν νήσων τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ διέκπλου τῆς Καλαμίτα. Ἔχει φάρον. Σ. Ε. Λ.

ὀλισθάνω, ἀόρ. *ὤλισθον*, κοιν. *ὠλίσθησα*· γλιστρῶ: «ὠλίσθησεν ἐπὶ τοῦ πάγου καὶ κατέπεσε».

ὀλίσθημα (τό)· γλίστρημα, πτῶσις δι’ ὀλισθήματος· || μεταφ., ἁμάρτημα, σφάλμα.

ὀλισθηρὶς (ἡ) *[Βοτ.]*· βλ. *ἀνδράχνη*.

ὀλισθηρός, —*ά*, —*όν*· γλιστερός: «ἔδαφος ὀλισθηρὸν» ἐφ’ οὗ δύναταί τις νὰ ὀλισθήσῃ.

ὀλισθηρότης, —*ητος* (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τι ὀλισθηρόν: «ἡ ὀλισθηρότης τοῦ ἐδάφους».

ὀλίσθησις (γαλλ. glissement, ἀγγλ. slip). Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς θεωρητικῆς προχωρήσεως τοῦ πλοίου ὑπὸ τὴν ἐνέργειαν οἱουδήποτε προωστῆρος, καὶ τῆς πραγματικῆς τοιαύτης. *Συντελεστὴς* δὲ *ὀλισθήσεως* καλεῖται ὁ λόγος τῆς ὀλισθήσεως πρὸς τὴν θεωρητικὴν προχώρησιν, ἐκπεφρασμένος ἐπὶ τοῖς ἑκατόν. Οὕτω, ὁ συντελεστὴς ὀλισθήσεως ἰσοῦται πρός:

$$\frac{\text{θεωρητικὴν — πραγματικῆς ταχύτητος}}{\text{θεωρητικῆς ταχύτητος}} \text{ ἢ πρὸς}$$

$$\frac{\text{θεωρητικὸν διαρμα—πραγματικῶς διανυθέντος}}{\text{θεωρητικοῦ διάρματος}}$$

Ἐὰν ὁ προωστὴρ εἶναι ἕλιξ, τότε ἡ μὲν ὀλίσθησις εἶναι διαφορὰ τῆς πραγματικῆς προχωρήσεως κατὰ μίαν στροφήν της, ἀπὸ τοῦ θεωρητικοῦ βήματός της, ὁ δὲ συντελεστὴς ὀλισθήσεως εἶναι ἴσος πρὸς

$$\frac{\text{θεωρητικὸν—πραγματικοῦ βήματος}}{\text{θεωρητικοῦ βήματος}}.$$

Αὐξάνει δὲ ἡ ὀλίσθησις, διὰ τὸ αὐτὸ πλοῖον θεωρουμένη, σὺν τῇ ἀντιστάσει τοῦ σκάφους, σὺν τῷ ἀριθμῷ τῶν στροφῶν καὶ σὺν τῷ βήματι τῆς ἕλικος. Ἐλαττοῦται δὲ αὐξανομένων τῆς πρυμναίας ἐπιφανείας τῶν πτερυγίων τῆς ἕλικος, ἢ τοῦ βάθους, εἰς ὃ εὑρίσκεται ὁ ἄξων τῆς ἀτράκτου της, ἢ τῆς ἀποστάσεως ἀπὸ τοῦ ἑλικοστήματος, εἰς ἣν ἐργάζεται ἡ ἕλιξ. Εἶναι δὲ ὁ συντελεστὴς ὀλισθήσεως 5—10 % διὰ τὰ φορτηγά, 10—15 % διὰ τὰ ἐπιβατηγά, 20 % διὰ τὰ δι’ ἀτμοστροβόλων προωθούμενα πλοῖα. Πάντως ἡ γνῶσις τοῦ συντελεστοῦ ὀλισθήσεως εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τῆς ταχύτητος τοῦ πλοίου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν στροφῶν τῆς μηχανῆς (*Β. Φραγκούλη* Ναυτ. Τεχν. Γνώσεις 1931, σελ. 114). Ἐπὶ παραδείγματι, ἡ ταχύτης πλοίου εἰς μίλλια καθ’ ὥραν, ἔχοντος ἕλικα βήματος 62 δεκατομέτρων, στροφὰς μηχανῆς 70 κατὰ 1΄ καὶ συντελεστὴν ὀλισθήσεως 10 %, θὰ ἰσοῦται πρός:

$$\frac{70 \times 6{,}2 \times (1-0{,}01) \times 60}{1852} = 12{,}7 \text{ μίλ.}$$

Ἡ ὡς ἀνωτέρω ὁρισθεῖσα ὀλίσθησις καλεῖται καὶ *φαινομένη ὀλίσθησις*, καθόσον διά τε τὸν ὁρισμόν της καὶ τὸν ὑπολογισμόν της ἡ προωστικὴ ταχύτης τῆς ἕλικος πρὸς τὴν ταχύτητα τοῦ πλοίου, ἤ, ὅπερ τὸ αὐτό, πρὸς τὴν ταχύτητα μεθ’ ἧς φαίνεται ἀντιθέτως φεῦγον τὸ ὕδωρ. Ἡ ὕπαρξις ὅμως τοῦ φαινομένου τοῦ ὁμόρρου ἐμφανίζει τὴν *πραγματικὴν ὀλίσθησιν* (real slip), ἧς ἡ τιμὴ οὐδέποτε μηδενίζεται, ἅτε τῆς συγκρίσεως γενομένης πρὸς τὴν ταχύτητα τοῦ ὕδατος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἡ ἕλιξ πάντοτε ὀλισθαίνει. Ἀντιθέτως, ἡ φαινομένη ὀλίσθησις, ἰδίως διὰ πλοῖα ἅτινα ἔχουν εὐρεῖαν πρύμναν καὶ προωθοῦνται ἐντὸς ῥεύματος ὁμορρόπου, δύναται ὄχι μόνον νὰ μηδενισθῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ μεταβληθῇ λόγῳ τοῦ ὁμόρρου εἰς *ἀρνητικὴν ὀλίσθησιν* (negative slip), ὁπότε τὸ πλοῖον πλέει ταχύτερον ἀφ’ ὅ,τι ὑπελογίσθη συνεκθέσει τοῦ θεωρητικοῦ βήματος τοῦ προωστῆρός του. Σ. Ε. Λ.

ὀλισθητήρ,—*ῆρος* (ὁ) *[Πυροβολ.]*. Μεταλλικὸν τεμάχιον ἢ οἱοσδήποτε καταρτισμός, ἐφ’ οὗ ὀλισθαίνει, καὶ καθοδηγεῖται συγχρόνως κατὰ τὴν κίνησίν του, ἕτερον τεμάχιον τῆς σκευῆς τῶν πυροβόλων, ὡς τὸ *κλεῖστρον*, τὸ *ἑλκυθρον* κτλ. Εἰς τοὺς μετ’ ἐσχάρας κιλλίβαντας, ὡς διὰ τὸ παλαιὸν πυροβόλον τῶν 17 ἑκ. Κρούπ, διὰ τὴν κατὰ τὴν βολὴν ὀπισθοδρόμησιν καὶ ἐπαναταξιν τοῦ κιλλίβαντος, αἱ ἀνώτεραι κεκλιμέναι ἐπιφάνειαι τῶν ἑκατέρωθεν τοίχων τῆς ἐσχάρας, διαμορφοῦται εἰς ὀλισθητῆρας· εἰς τὸ ἐν ὑπηρεσίᾳ πεδινὸν ταχυβόλον τῶν 7,5 ἑκ. Σνάϊντερ, οἱ ὀλισθητῆρες διὰ τὴν παλινδρομικὴν κίνησιν τοῦ ἑλκύθρου ἐπὶ τῆς κοιτίδος ἀποτελοῦνται ἐκ δύο ἑκατέρωθεν, ἐπὶ τῶν χειλέων ταύτης, προσηλωμένων ῥάβδων, ἐπενδεδυμένων διὰ κρατερώματος. Κ. ΔΙΓΕΝΗΣ

ὀλισθητικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ποιῶν τι ὀλισθηρόν

ὀλισθόπους (ὁ) (Olisthopus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 15 εἴδη κανθάρων, ἀπαντώντων ἐπὶ τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ὀλισθόπους ὁ γραμμωτὸς* (Olisthopus lineatus), ὅστις ἔχει μέτριον μέγεθος, κεφαλὴν σφαιρικήν, ἀπολήγουσαν εἰς κλαδώδεις προσακτρίδας, κεραίας λεπτάς, μακρὰς καὶ πολυαρθρωτάς, θώρακα καλυκοειδῆ, κοιλίαν ᾠοειδῆ, πόδας ἱκανοῦ μεγέθους καὶ ἰσχυροὺς καὶ χρῶμα χαλκοῦν μετὰ κυανοϊωδῶν ἀποχρώσεων. Ἐνδιαιτᾶται ὑπὸ τὰς πέτρας ἢ εἰς ἀργιλλοασβεστώδη ἐδάφη. Δ.Ν.Π.

Ὀλισθόπους ὁ γραμμωτός.

Ὀλίτα (Olita, λιθουαν. Alytus) *[Γεωγρ.]*. Ὠχυρωμένη ἄλλοτε πόλις τῆς Λιθουανίας, ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Μέμελ. Κάτ. 6.332. Διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν. Κατελήφθη τὸν Αὔγουστον τοῦ 1915 ὑπὸ τῶν Γερμανῶν κατὰ τὸ διάστημα τῆς μάχης τῆς Νιέμεν. Γ. Ι. Β.

Ὄλιφαντ (Oliphant), *Μαργαρίτα*. Ἀγγλὶς μυθιστοριογράφος (1828—1897). Ὑπῆρξεν ἐπὶ μακρὸν συνεργάτις εἰς τὸ «Μπλάκγουντ», γράψασα διάφορα διηγήματα. Τῷ 1852 συνεζεύχθη τὸν ἐξάδελφον της καλλιτέχνην Φρὰνκ Οὐΐλσωνα Ὄλιφαντ. Ἡ Ὄλιφαντ ἦτο ἡ δημοφιλεστέρα τῶν συγγραφέων τῆς ἐποχῆς της. Ἔγραψεν ὑπὲρ τὰ 120 ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων γνωστότερα εἶναι τὰ μυθιστορήματα «Ἀδὰμ Γραῖμ» (1852), «Μὶς Μάρτζοριμπανκς» (1866) καὶ αἱ σύντομοι ἱστορίαι της, συλλεγεῖσαι ἐν τοῖς «Χρονικοῖς τοῦ Ἔρλινγκφορντ» (1862—1866). Γ. Ι. Β.

Ὄλιφεντ ῥίβερ (Olifant river) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Ἐλέφαντος ποταμός*.

ὁλκαῖος, —*α*, —*ον*· ὁ ἑλκόμενος, ὁ συρόμενος ὁ ἕρπων, οἷον ἐπὶ ὄφεως, ἐπὶ ὀχήματος.

Digitized by Google

ὁλκάς, —*άδος* (ἡ) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ὀγκῶδες καὶ πλατὺ πλοῖον τοῦ ναυτικοῦ τῶν ἀρχαίων, ὡς ἐπὶ τὸ

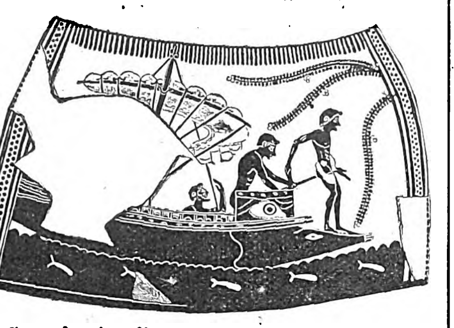

Θραῦσμα ἀγγείου ἑλληνικοῦ (550 π. Χ.), εἰκονίζον ὁλκάδα κοίλην, ἄνευ καταστρώματος.

πολὺ φορτηγόν. Ἔπλεε δι' ἱστίων καὶ ρυμουλκίας. Σ. Ε. Λ.

Ὀλκαχίτης ***κόλπος*** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Κόλπος τῆς ρωμαϊκῆς ἐπαρχίας Ἀφρικῆς (*Πτολεμ.* Δ, γ, 4, Nobbe), ἀπαντῶν καὶ ὡς *Κολλοπίτης* καὶ ὡς *Χουλλουκίτης*. Διανοιγόμενος μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Τρητοῦ ἄκρου (ταν. Bugaroni) καὶ Κόλλοπος μικροῦ (ταν. Cap de Fer ἢ Ras El Hadid: πλάτ. 37°05' Β), μῆκ. 7°10' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 252: Cape Bougaroni to Fratelli rocks). Ἐν αὐτῷ πόλεις παράλιοι: Ρουσικάδα (ταν. Philippeville), Οὐζικὰθ (ταν. Mersa Akmes) καὶ ἡ νῆσος Ὕδρα (ταν. Tejirat Srigina). Εἶναι ὁ σύγχρονος κόλπος τῆς Ἀλγερίας *Φιλιππβὶλλ* ἢ *Στόρα* (Gulf of Stora). Σ.Ε.Λ.

ὁλκεῖον (τό), ἢ *ὅλκιον* [*Ἀρχ.*]. Ἀρχαῖον ἀγγεῖον, χρησιμεῦον διὰ τὴν τοποθέτησιν ξηρῶν ἢ ὑγρῶν πραγμάτων. Κατὰ τὸ σχῆμα φαίνεται ὅτι ὡμοίαζε πρὸς κρατῆρα ἢ λέβητα ἢ δῖνον. Τὸ μέγεθος τῶν ὁλκείων ἦτο ποικίλον. Ἀναφέρεται ὅτι ὁ Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ἔν τινι πομπικῇ ἑορτῇ ἐχρησιμοποίησε δύο χρυσᾶ ὁλκεῖα χωρητικότητος δέκα ἀμφορέων. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος μετὰ τὴν ἐν Ἰσσῷ μάχην εὗρεν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Δαρείου ὁλκεῖα χρυσᾶ.

ὁλκὴ (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ ἕλκειν, τὸ σύρσιμο, τὸ τράβηγμα: «ἡ ὁλκὴ τοῦ ἀρότρου» || ἐπὶ τῆς πλάστιγγος, ἡ φορά, ἡ ροπή, τὸ βάρος· || τὸ βάρος τῆς σφαίρας πυροβόλου, τὸ μέγεθος τῆς σφαίρας καὶ συνεκδοχικῶς τὸ διαμέτρημα τοῦ πυροβόλου: «πυροβόλον μεγάλης ὁλκῆς» (βλ. *διαμέτρημα*).

— [*Μεταλλοτ.*] *Ὁλκὴ* ἢ *ὅλκησις* καλεῖται μηχανικὴ κατεργασία τῶν μετάλλων (ἢ ἄλλων ὁλκίμων σωμάτων) δι' ὁλκοῦ πρὸς κατασκευὴν συρμάτων ἢ διορθώσεων τῆς ἐπιφανείας ἐλασθέντων τεμαχίων. Ὁ *ὁλκὸς* κατασκευάζεται ἐκ σκληροτάτου βεβαμμένου χάλυβος καὶ ἄλλοτε μὲν παρουσιάζει ὀπὴν δυναμένην νὰ συσφιγχθῇ διὰ κοχλιῶν (ὅταν π. χ. πρόκειται περὶ ὀρθογωνίου ἢ τετραγώνου διατομῆς), ἄλλοτε δὲ περισσοτέρας ὀπὰς στρογγύλας ἢ ἄλλου σχήματος κατὰ σμικρυνομένην σειράν, δι' ὧν διαδοχικῶς ἀναγκάζεται νὰ διέλθῃ δι' ἕλξεων ἡ πρὸς ὅλκησιν ράβδος. Λόγῳ τῆς ἐπερχομένης σκληρώσεως γίνεται μετά τινας διελεύσεις ἀνόπτησις.

Δι' ὁλκῆς ὄχι μόνον κατασκευάζονται πάντα τὰ σύρματα (*συρματοποίησις*) διαμέτρου κάτω τῶν 0,005 μ., καὶ διορθοῦται ἡ ἐπιφάνεια ἠλασμένων τεμαχίων δι' ἐλάστρων, ἀλλὰ καὶ σωλῆνες. Σωλῆνες δι' ὁλκῆς κατασκευάζονται, ἀφοῦ προηγουμένως γίνῃ κοίλανσις τοῦ τεμαχίου, ἐξ οὗ μέλλουσι νὰ προκύψωσιν. Ὁ διὰ κοιλάνσεως κατασκευασθεὶς σωλήν, μικροῦ μήκους καὶ βραχύς, κλειστὸς κατὰ τὸ ἓν ἄκρον, ὑφίσταται ὁλκὴν ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ ράβδου πλήρους, ἀλλ' ἐσωτερικῶς τοποθετεῖται ἐμβόλιον, δι' οὗ διαμορφώνεται τὸ ἐσωτερικὸν σχῆμα. Οἱ δι' ὁλκῆς σωλῆνες εἶναι ἀνωτέρας ποιότητος τῶν κατὰ μῆκος κεκολλημένων. Θ. Χ.

ὅλκιμος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ δυνάμενος νὰ ἑλκυσθῇ, νὰ τραβηχθῇ, ἐπὶ οὐσίας ἰξώδους, οἷον τὸ μέλι· || ὁ δυνάμενος νὰ μεταβληθῇ εἰς σύρμα ἢ νὰ ἐπιμηκυνθῇ, ἐλατός.

ὁλκιμότης, ἡ *ὅλκιμον*. Ἰδιότης, ἣν ἔχουσι σώματά τινα, καὶ ἰδίως τὰ μέταλλα, νὰ δύνανται νὰ ὑποστῶσι μόνιμον ἐπιμήκυνσιν δι' ἁπλῆς ἕλξεως ἢ διερχομένη δι' ὁλκοῦ. Ὁ ὁλκὸς εἶναι συσκευή, ἥτις φέρει ὀπὴν ὡρισμένου σχήματος, δι' ἧς τὸ μέταλλον ἀναγκάζεται νὰ διέλθῃ δι' ἕλξεως, λαμβάνον τὸ σχῆμα τῆς ὀπῆς. Ἡ ὁλκιμότης ἀνάγεται εἰς τὴν ἰδιότητα τοῦ ἐκτατοῦ τῶν μετάλλων καὶ συνδέεται στενῶς πρὸς ἄλλην ἰδιότητα αὐτῶν, τὸ ἐλατόν, δύναται δὲ νὰ ἐφαρμόζεται ἐν ψυχρῷ ἢ ἐν θερμῷ. Τὰ μᾶλλον ὅλκιμα τῶν κυριωτέρων μετάλλων εἶναι κατὰ σειρὰν ὁ χρυσός, ὁ ἄργυρος, ὁ λευκόχρυσος, τὸ ἀργίλλιον, ὁ σίδηρος, τὸ νικέλιον, ὁ χαλκός, ὁ ψευδάργυρος, ὁ κασσίτερος καὶ ὁ μόλυβδος. Πλεῖστα κράματα μεταλλικὰ εἶναι ἐπίσης ὅλκιμα. Διὰ νὰ εἶναι σῶμα ὅλκιμον, δὲν ἀρκεῖ νὰ εἶναι ἐκτατὸν ἢ ἐλατόν, ἀλλὰ πρέπει προσέτι νὰ ἔχῃ ἀντοχήν, ἵνα δύναται νὰ ὑφίσταται τὴν ἕλξιν χωρὶς νὰ θραύηται. Οὕτω ὁ μόλυβδος, ὅστις εἶναι λίαν μαλακὸς καὶ ἐλατός, ἔχει περιωρισμένην ὁλκιμότητα λόγῳ τῆς μικρᾶς αὐτοῦ ἀντοχῆς, μὴ δυνάμενος νὰ μεταβληθῇ δι' ὁλκῆς εἰς πολὺ λεπτὰ νήματα. Τὰ μέταλλα καὶ τὰ κράματα διακρίνονται ὡς πρὸς τὴν ὁλκιμότητα αὐτῶν ἐν θερμῷ καὶ ἐν ψυχρῷ. Οὕτω ὁ σίδηρος εἶναι ὅλκιμος ἐν ψυχρῷ, ὁ μαλακὸς χάλυψ ἐν θερμῷ κτλ. Μετὰ τὴν ὅλκησιν παρουσιάζεται πολλάκις σκλήρωσις, ὡς συνέπεια μηχανικῆς κατεργασίας, καθιστῶσα τὸ μέταλλον σκληρὸν καὶ εὔθραυστον. Ἡ ἀνόπτησις ἐπαναφέρει τὰς προτέρας ἰδιότητας αὐτοῦ. Θ. Χ.

Ὀλκίνιον (Olchinium) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]· βλ. λ. *Ντουλτσῖνο* καὶ *Κολχῶν* κτίσμα.

Ὄλκιον [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῶν Ἐτρούσκων (βλ. λ. *Βόλκοι*).

ὁλκόμετρον. Ἐργαλεῖον τῶν ἐφαρμοστῶν, τορνευτῶν, ξυλουργῶν κτλ., δι' οὗ μετρεῖται ἡ ἐξωτερικὴ ἢ ἐσωτερικὴ διάμετρος σώματός τινος. Ὁ συνηθέστερος τύπος ὁλκομέτρου εἶναι τὸ κοινὸν *κομπάσσο*, ἐν εἴδει διαβήτου, τοῦ ὁποίου τὸ ἄνοιγμα κανονίζεται, ἐπὶ τοῦ ὑπὸ μέτρησιν τεμαχίου, ἴσον πρὸς τὴν μετρητέαν διάστασιν αὐτοῦ, μεταφέρεται δὲ κατόπιν ἐπὶ κοινοῦ μέτρου, ὅπου γίνεται ἡ ἀνάγνωσις. Ὑπὸ τὴν μορφὴν ταύτην τὸ ὁλκόμετρον μετρεῖ ὄχι μόνον διαμέτρους, ἀλλὰ καὶ ἄλλας διαστάσεις, πάχη κτλ.

ὁλκοξόος. Ἐργαλεῖον κατασκευῆς *ὁλκῶν*, πρισματικῶν ἐντομῶν κτλ. Προκειμένου περὶ σιδηρῶν τεμαχίων, χρησιμοποιεῖται ὡς ὁλκοξόος ἡ κοινὴ σιδηροπλάνη, ἐφωδιασμένη διὰ κοπτῆρος κατατομῆς ἀντιστοίχου πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ κατασκευαστέου ὁλκοῦ. Εἰς τὴν ξυλουργικὴν ὁ ὁλκοξόος εἶναι εἰδικὴ ρυκάνη, τῆς ὁποίας ὁ κοπτὴρ προεξέχει τῆς βάσεως τῆς ρυκάνης καὶ ἔχει τὸ σχῆμα τῆς διατομῆς τοῦ ὑπὸ κατασκευὴν ὁλκοῦ.

ὁλκὸς (ὁ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ ἕλκειν, *ὁλκή* (βλ. λ.)· || ὁ διὰ τῆς ὁλκῆς σχηματιζόμενος αὔλαξ, οἷον τοῦ ἀρότρου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, τῆς σμίλης ἐπὶ σανίδος κττ· || ἀρχ. «ὁλκοὶ τῶν νεῶν» αὔλακες ἐν εἴδει τροχῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἐσύροντο τὰ πλοῖα εἰς τὴν ξηράν, ἰδίᾳ εἰς τὸν Ἰσθμὸν ἀπὸ τῆς μιᾶς θαλάσσης εἰς τὴν ἄλλην· || μηχανολ., πρισματικὴ ἐντομή, ἐκτεινομένη εἰς μῆκος, ἐντὸς τῆς ὁποίας μετακινεῖται ἢ ὀλισθαίνει ἢ καὶ στερεοῦται εἰς διαφόρους κατὰ μῆκος θέσεις ἕτερον τεμάχιον μηχανῆς· κοιν. *λούκι*.

—[*Μεταλλοτ.*] Βλ. *ὁλκή*.

—[*Ὁπλ. Πυροτεχν.*] *Ὁλκὸς* καλεῖται ἡ ἐπὶ τῆς θήκης τοῦ οὐραίου τῶν ἐπαναληπτικῶν ὅπλων κατακόρυφος ἐγκάθισις, χρησιμεύουσα διὰ τὴν ἐντὸς τῆς ἀποθήκης ὁμαλὴν ὤθησιν τοῦ γεμιστῆρος. *Ὁλκὸς* ἐκαλεῖτο, κατὰ τὰς παλαιὰς ἐποχάς, λεπτὴ γραμμὴ ἐκ πυρίτιδος χυνομένης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, χρησιμεύουσα δὲ διὰ τὴν μετάδοσιν τοῦ πυρὸς εἰς τὰς ὑπονόμους. Ὁ τοιοῦτος ὅμως τρόπος μεταδόσεως πυρὸς ἐγκατελείφθη σήμερον, ἅτε ἀντικατασταθεὶς δι' ἄπτρας, ἠλεκτρικῶν καψυλλίων κτλ. Ν. Θ. Κ.

— [*Ναυτ.*] *Ὁλκοὶ* (κοιν. *βάζια*, γαλλ. couètes courantes, ἀγγλ. the drags) καλοῦνται τὰ κύρια τεμάχια τῆς κοιτίδος, μεθ' ἧς καθέλκεται τὸ ναυπηγηθὲν σκάφος ἅμα τῇ καθολκῇ του. Εἶναι δὲ ταῦτα δύο τὸν ἀριθμόν, παράλληλα τῇ τρόπιδι καὶ

Γαλλικὸν δίκροτον, ἔχον τὰς κεραίας του εἰς ἰσασμὸν ἐγκάρσια διὰ τῶν ὁλκῶν.

[Α=Ὁλκοὶ ἀκατίου. Β=δολωνίου. Γ=Ἀρχὴ τοῦ ὁλκοῦ δολωνίου, Δ=φωσωνίου, Ε=σιπαρίου, Ζ=μεγίστης. Η=Ἀντίτονοι ὁλκοὶ μεγίστης, Θ=δόλωνος. Ι=Ἀρχὴ τοῦ ὁλκοῦ δόλωνος, Κ=φώσωνος, Λ=σιπάρου, Μ=ἐπικρίου, Ν=δολωνίδος, Ο=φωσωνίδος.]

ἐν ἴσῃ ἀπ' αὐτῆς ἀποστάσει, ὅσον τὸ τριτημόριον τοῦ πλάτους τοῦ πλοίου. Ἐκλήθησαν καὶ *χαμουλκοί*. *Ὁλκοὶ* ἐπίσης ἢ *κερουλκοὶ* (κοιν. *μπράτσα*, γαλ. bras, ἀγγλ. the braces) εἶναι ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων ἀγομένων τῶν μετὰ τετραγώνων ἱστίων πλοίων. Χρησιμεύουν πρὸς ὁριζοντίαν στροφήν, περὶ τὴν ἀγκοίνην των, τῶν σταυρωτῶν κεραιῶν, ἵνα αὗται λαμβάνωσι τὴν ἑκάστοτε πρέπουσαν θέσιν, ἐγκάρσια ἢ λοξῶς ὡς πρὸς τὸ διάμηκες τοῦ σκάφους, εἰς τρόπον ὥστε τὰ ἀπὸ τῶν κεραιῶν ἀρτώμενα ἱστία νὰ δέχωνται τὸν ἄνεμον ὑπὸ κλίσιν παρέχουσαν τὴν μεγίστην εἰς πρόωσιν τοῦ πλοίου ἀπόδοσιν ἔργου. Ἑκάστη κεραία ἔχει δύο ὁλκούς, ἀνὰ ἕνα ἀπολήγοντα εἰς ἑκάτερον ἀκροκέραιον, διακρίνονται δὲ οἱ ὁλκοὶ εἰς δεξιοὺς καὶ ἀριστερούς, ἰδίᾳ ἐν ὅρμῳ καὶ οὐριοδρομίᾳ, ἀλλὰ καὶ εἰς προσηνέμους καὶ ὑπηνέμους εἴς τινας περιστάσεις πλαγιοδρομίας· ἡ μεγίστη κατ' ἐξαίρεσιν ἔχει τέσσαρας ὁλκούς, τοὺς *ἀντιτόνους* (βλ. λ.), στηρίζοντας τὴν κεραίαν της ἀπὸ πρώρας καὶ βοηθοῦντας τοὺς κυρίους ὁλκούς, ἕλκοντας ἀπὸ τοῦ *ὁλκωτῆρος* (βλ. λ.. Πάντως ὁ χειρισμὸς τῶν ὁλκῶν, διερχομένων διὰ τροχίλων, οἵτινες εἶναι ἠγκυρισμένοι ἐπὶ ἄλλου ἱστοῦ, καὶ ἀποληγόντων εἰς τὴν σκαλμοδόκην, γίνεται ἀπὸ τοῦ καταστρώματος· πρὸς τοῦτο, ἐνῷ ἕλκεται ὁ εἷς παρεᾶται ἐξ ἀπολαβῆς ὁ σύστοιχός του καὶ ὅταν τὸ πέτασμα λάβῃ τὴν πρέπουσαν θέσιν, ἐντείνονται ἀμφότεροι. Σ. Ε. Λ.

—**ὁλκοὶ** ***λεμβούχου*** (κοιν. *μπουταφόρες*). Καλοῦνται οὕτω δύο ἀγόμενα συνδέοντα τὴν πλευρὰν τοῦ πλοίου πρὸς τὸ ἀκροκέραιον τοῦ λεμβούχου, τὸ μὲν ἐκ πρώρας, τὸ δὲ πρύμνηθεν τῆς τοιαύτης κεραίας, ἣν συγκρατοῦσι κατακαθέτως πρὸς τὴν πλευρὰν τοῦ πλοίου. Ἀνάλογοι εἶναι καὶ οἱ ὁλκοὶ τῶν ἐπωτίδων τῶν λέμβων, ὄντες ὅμως ἁπλοῖ, καὶ δὴ πρὸς πρῶραν ὁ τῆς πρωραίας καὶ πρὸς πρύμναν ὁ τῆς πρυμναίας· διὰ τούτων στρέφονται αἱ ἐπωτίδες καταλλήλως, πρὸς ἔνθεσιν τῶν λέμβων, ἢ στερεοῦνται πρεπόντως, ὅταν αἱ λέμβοι δέον νὰ μένωσιν ἀνακρεμασμέναι. Σ. Ε. Λ.

ὁλκὸς (ὁ) (Holcus) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστοειδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 10 εἴδη, φυόμενα πολλαχοῦ τῆς γῆς. Οἱ ὁλκοὶ εἶναι πόαι ἐτήσιαι ἢ πολυετεῖς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν, ὅπερ ἀπαντᾷ καὶ παρ' ἡμῖν, εἶναι ὁ *ὁλκὸς ὁ μαλλωτὸς* (Holcus lanatus), πόα πολυετής, ἥτις καλλιεργεῖται πρὸς κόσμον καὶ ὡς κτηνοτροφικὸν χόρτον. Δ. Ν. Π.

ὁλκοστέφανος (ὁ) (Holcostephanus Neumayr) [*Παλαιοζῳολ.*]. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *στεφανοκερατιδῶν ἐξωσιφωνικῶν ἀμμωνοειδῶν κεφαλοπόδων* μαλακίων. Τὸ ὄστρακον τῶν ζῴων τούτων ἦτο κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εὐρυόμφαλον, μὲ γύρους ἀνεπτυγμένους περισσότερον κατὰ πλάτος ἢ καθ' ὕψος καὶ μὲ πλευρὰς ἀρχομένας κατὰ δέσμας ὑπὲρ τὸν ὀμφαλόν, πρὸς τὰ ἔξω συχνὰ διχοτομουμένας ἐκ νέου καὶ ἐπεκτεινομένας ἄνευ διακοπῆς ὑπὲρ τὸ εὐρὺ ἀπεστρογγυλωμένον ἐξωτερικὸν τμῆμα τοῦ ὀστράκου. Τὸ στόμα ἦτο περιεσφιγμένον καὶ ἐνίοτε ἔφερε πλευρικὰς ὠτοειδεῖς προεξοχάς. Εἰς τὸ γένος τοῦτο ὑπάγονται πολλὰ ὑπογένη, ὡς ὁ *κρασπεδίτης, πολυπτυχίτης, σιμπιρσκίτης, ἀστιερία, σπιτίκερας, προνίκερας, ἱμαλαΐτης, ρασσενία* κτλ. Λείψανα ἀπολιθωμένα ὁλκοστεφάνων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας ἰουρασίου καὶ κατωτέρας κρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

Ὄλκοττ (Olcott), *Ἐρρῖκος Στ.* Συνταγματάρχης τοῦ ἀμερικανικοῦ στρατοῦ, ἱδρύσας μετὰ τῆς Ἑλένης Μπλαβάτσκυ τὴν «Θεοσοφικὴν ἑταιρείαν» τῷ 1875. Ἐνδιεφέρετο ἀρχικῶς διὰ τὸν πνευματισμόν, κατόπιν δὲ διὰ τὸν ἀποκρυφισμόν. Ἡ ἀγάπη του διὰ τὸ ἔργον τῆς «Θεοσοφικῆς ἑταιρείας» ἦτο τόση, ὥστε παρῃτήθη τῆς θέσεώς του καὶ ἀφιέρωσεν ὅλην τὴν ὑπόλοιπον ζωήν του εἰς αὐτό. Ὑπῆρξεν ὁ πρῶτός της ὀργανωτὴς καὶ πρόεδρός της μέχρι τοῦ θανάτου του, καὶ ἔγραψε τὴν λεπτομερῆ ἱστορίαν τῆς πρώτης αὐτῆς περιόδου («Histoire authentique de la Société Théosophique»). Π.Π.Χ.

ὁλκωτὴρ [*Ναυτ.*]. Ὁ ἀπὸ τῆς πρύμνης ἱστιοφόρου καὶ κατὰ τὴν προέκτασιν τῆς κορώνης ἐγκαρσίως ἐξέχων, ἑκατέρωθεν δὲ αὐτῆς, μικρὸς ἀπωστης, ὁ ὁποῖος, ἐφωδιασμένος διὰ τῶν καταλλήλων τροχίλων καὶ πορπῶν, χρησιμεύει πρὸς δέσιν τῆς ἀρχῆς τῶν ὁλκῶν τῆς μεγίστης, τῶν κεροπόδων καὶ τῶν κερούχων συσπάστων τοῦ ἐπιδρόμου. Ὁ ὅρος, μὴ περιλαμβανόμενος εἰς τὸ «Ναυτικὸν ὀνοματολόγιον», ὀφείλεται εἰς τὸν Ἠλ. Κανελλόπουλον. Σ. Ε. Λ.

ὁλκωτός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἔχων ὁλκόν, ὁ ἐντὸς ὁλκῶν κινούμενος, οἷον τὸ κάλυμμα τῶν κιβωτιδίων τῶν κονδυλοφόρων κττ., ἐπίσυρτος.

Ὁλλανδία. Κράτος τῆς Εὐρώπης, καλούμενον ἐπισήμως *βασίλειον τῶν Κάτω Χωρῶν* (Koningrijk der Nederlanden) ἐπὶ τὸ συντομώτερον δὲ *Κάτω Χῶραι* (Nederlanden) καὶ γερμανιστὶ Niederland, ἀγγλιστὶ Netherlands καὶ Holland, γαλλιστὶ Pays-Bas ἢ Néerlande καὶ Hollande. Τὸ ὄνομα Ὁλλανδία προέρχεται ἐκ τοῦ ὀνόματος παλαιᾶς κομητείας, ἥτις κατελάμβανε τὸ νοτιοδυτικὸν τμῆμα τῆς χώρας καὶ ἀπετέλεσε τὴν κοιτίδα τοῦ κράτους. Ἡ παλαιὰ αὕτη κομιτεία ἀποτελεῖ σήμερον δύο νομούς, τὸν τῆς *Βορείου Ὁλλανδίας* καὶ τὸν τῆς *Νοτίου Ὁλλανδίας*. Τὸ ὄνομα τοῦτο προῆλθεν ἐκ τοῦ Houtland καὶ Holtland (=χώρα τῶν δασῶν), λόγῳ τῆς ἀφθονίας τῶν δασῶν, τὰ ὁποῖα εὑρί-

Digitized by Google

σκοντο ἄλλοτε εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην, ἥτις ἤρχισε νὰ ὀνομάζεται οὕτω ἀπὸ τοῦ Ι΄ αἰῶνος. Τὸ ὄνομα δὲ τῶν Κάτω Χωρῶν ὀφείλεται εἰς τὴν παντελῆ ἔλλειψιν ὀρέων καὶ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους, ἥτις συχνάκις εὑρίσκεται κάτω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

— [ΦΥΣ. ΓΕΩΓΡ.] *Θέσις καὶ ἐμβαδόν.* Ἡ Ὁλλανδία καταλαμβάνει τὸ βορειοδυτικὸν τμῆμα τοῦ μεγάλου βορείου βαθυπεδίου τῆς Εὐρώπης καὶ κεῖται μεταξὺ τῶν παραλλήλων 50° 45′ 49″ καὶ 53° 32′ 21″ Β. πλάτ. καὶ μεταξὺ τῶν μεσημβρινῶν 3° 23′ 27″ καὶ 7° 12′ 20″ Α. μήκ. ἀπὸ Γκρήνουϊτς. Ὁρίζεται πρὸς Α. ὑπὸ τῶν πρωσσικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Γερμανίας, Ἀννοβέρου, Βεστφαλίας καὶ Ρηνανίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Βελγίου καὶ πρὸς Δ. καὶ Β. ὑπὸ τῆς Βορείου θαλάσσης. Τὰ ὅρια ταῦτα εἶναι καθαρῶς συμβατικὰ καὶ πολιτικά, μόνον δὲ τὰ παρὰ τὸν ποταμὸν Ἔμς, πρὸς τὸ ΒΑ. τμῆμα τῆς χώρας, σχηματιζόμενα ἕλη Μπουρτάνγκερ Μοὺρ δύνανται νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς καθαρῶς φυσικὰ σύνορα. Τὸ ἐμβαδὸν τῆς χώρας ὑφίσταται συνεχεῖς διακυμάνσεις, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐλαττούμενον, λόγῳ τῆς διαβρώσεως τῆς παραλίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ αὐξανόμενον, λόγῳ τῶν συντελουμένων ἀποξηραντικῶν ἔργων καὶ τῆς ἀρξαμένης ἐπιχώσεως τῶν μεγαλυτέρων τμημάτων τῆς ἐσωτερικῆς θαλάσσης *Ζοϊντερζὲ* (βλ. λ.). Τῷ 1926 ὑπελογίζετο εἰς 32.601 τ. χλμ., μετὰ δὲ τῶν ὑδατίνων χώρων εἰς 34.223 τ. χλμ. καὶ μετὰ τῆς Ζοϊντερζὲ καὶ τῶν θινῶν εἰς 39.474 τ. χλμ.

Ἀκτογραφία. Αἱ ἀκταὶ τῆς Ὁλλανδίας παρουσιάζουν ἐντελῶς ἐξαιρετικὴν καὶ ἰδιότυπον μορφήν. Τὸ βόρειον αὐτῶν τμῆμα σχηματίζει εἶδος καμπύλης, ἡ ὁποία κατερχομένη πρὸς νότον μεταβάλλεται εἰς ἐλαφρὰν κοιλότητα· καὶ ἡ μὲν καμπύλη διακόπτεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ ἀνοίγματος τοῦ κόλπου ἢ λιμνοθαλάσσης Ζοϊντερζέ, ἡ δὲ κοιλότης πρὸς νότον ὑπὸ τῶν ποταμῶν *Σκάλδιος, Μώσα* καὶ *Ρήνου.* Τοιουτοτρόπως αἱ ὁλλανδικαὶ ἀκταὶ χωρίζονται εἰς τρία σαφῶς ἀπ' ἀλλήλων διακρινόμενα τμήματα: τὴν *Ζηλανδίαν,* τὴν *Ὁλλανδίαν* καὶ τὴν *Φρεισίαν.*

Οἱ κυριώτεροι κόλποι τῆς Ὁλλανδίας εἶναι ἀπὸ Β. πρὸς Ν., ὁ *Ντόλλαρτ,* σχηματιζόμενος ὑπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ *Ἔμς,* μεταξὺ τοῦ νομοῦ Χρόνινγκεν καὶ τῆς γερμανικῆς Φρεισίας· ὁ *Λάουερζε,* μεταξὺ Χρόνινγκεν καὶ δυτικῆς Φρεισίας· καὶ ὁ *Ζοϊντερζέ,* τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιφάνεια ἀνέρχεται εἰς 5.000 τ. χλμ. περίπου καὶ περιβρέχει τοὺς νομοὺς τῆς βορείου Ὁλλανδίας, τῆς Οὐτρέχτης, τῆς Χέλντερ, τῆς Ὀβεράϊσσελ καὶ τῆς Φρεισίας καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται κατ' αὐτὰς ὑπὸ ἐπίχωσιν. Αἱ ἀκταὶ τῆς Ὁλλανδίας σχηματίζουν καὶ πολυαρίθμους νήσους, ὧν κυριώτεραι εἶναι, πρὸς Β. μὲν αἱ διατεταγμέναι ἐν ἡμικυκλίῳ ἀπὸ τῆς ἄκρας τοῦ Χέλντερ μέχρι τοῦ κόλπου τοῦ Ντόλλαρτ καὶ εὑρισκόμεναι εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου Ζοϊντερζὲ καὶ πρὸς Β. τῶν ἀκτῶν τῆς Φρεισίας καὶ τῆς Χρόνινγκεν: *Τέξελ, Φλίλαντ, Τέρσχελλινγκ, Ἄμελαντ,* ἥτις ἡνώθη μετὰ τῆς ξηρᾶς διὰ γεφύρας σχηματισθείσης δι' ἐπιχώσεως, *Σχιέρμοννικοχ, Μπόσχελατ* καὶ *Ρόττουμεροχ,* καλούμεναι *Δυτικαὶ Φρείσιαι νῆσοι*· πρὸς Ν. δὲ αἱ σχηματιζόμεναι ὑπὸ τῶν ἐκβολῶν καὶ τοῦ δέλτα τοῦ ποταμοῦ Σκάλδιος: *Βάλχερεν, Νὸρντ Μπέφελαντ, Ζόϊδ Μπέφελαντ, Σχάουβεν, Ντόϊφελαντ, Φίλιπσλαντ* καὶ *Τόλεν,* τοῦ ποταμοῦ Μώσα: *Ὑσσελμοντ, Φόρνε, Πύττεν, Ρόζενμπουργκ, Μπέϊγιερλαντ, Χοῦρε, Ὄφερ Φλάκκε, Ντόρντρεχτ, Τίεν-Χεμέτεν* καὶ *Μπίσμπος*· καθὼς καὶ αἱ νῆσοι αἱ εὑρισκόμεναι ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ζοϊντερζέ: *Φίριννχεν, Μάρκεν, Ὑρκ, Σόκλαντ* κτλ. Ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τῆς ἀκτῆς εἶναι αἱ θῖνες, ἀμμώδεις ἐκτάσεις ἐκτεινόμεναι ἰδίως παρὰ τὰς πρὸς Β. κειμένας νήσους, ἔχουσαι μῆκος 320 χλμ. καὶ πλάτος ἀπὸ 4 χλμ. ἕως 10 μ. μόνον καὶ ἀποτελοῦσαι τμῆμα τῆς ἀπὸ τοῦ Καλαὶ μέχρι τοῦ Σκαγεράκη σχηματιζομένης ἀμμώδους παραλιακῆς γραμμῆς.

Μορφολογία τῆς ξηρᾶς. Ὀρεογραφία. Τὸ ἔδαφος τῆς Ὁλλανδίας εἶναι χθαμαλὸν καὶ ἐπίπεδον. Τὸ μεγαλύτερον τμῆμα αὐτῆς εἶναι δέλτα σχηματισθὲν ἐκ τῶν προσχώσεων τῶν μεγάλων ποταμῶν Ρήνου, Μώσα, Σκάλδιος καὶ Ἔϋσσελ, οἵτινες ρέουν διὰ μέσου τῆς χώρας καὶ ἐκβάλλουν εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν. Τὸ ἓν τρίτον τοῦ ἐδάφους, καὶ ἰδίως ἡ περιοχὴ τοῦ Χρόνινγκεν, τμῆμα τῆς Φρεισίας, μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν νήσων, καὶ ὁλόκληρος ἡ Βόρειος Ὁλλανδία, ἡ Νότιος Ὁλλανδία καὶ ἡ Ζέλαντ εὑρίσκονται χαμηλότερον τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ὑδάτων τῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς χώρας ποταμῶν καὶ διωρύγων.

Κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς ἡ ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης φθάνει εἰς ὕψος ἑπτὰ καὶ ἐνίοτε καὶ περισσοτέρων μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους. Μόνον ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Χέντερλαντ καὶ ἐν Λίμπουργκ εὑρίσκονται λόφοι τινές, ὧν τὸ μέσον ὕψος δὲν ὑπερβαίνει τὰ 200 μ. Τὸ μέσον ὕψος ὁλοκλήρου τῆς χώρας εἶναι 45 μ., οἱ ὑψηλότεροι δὲ λόφοι εἶναι ὁ *Ὑμπαχσμπεργκ,* λεγόμενος ἐπίσης καὶ *Μπέϊσχελμπεργκ* ἢ *Κρίκελενμπεργκ* (ὕψ. 210 μ.) παρὰ τὰ βελγικὰ σύνορα ἐν Λίμπουργκ, ὁ *Σίμπερμπεργκ* παρὰ τὸ Φωκεμὸν (150 μ.), ὁ *Φάσελμπεργκ* παρὰ τὸ Αἲξ-λὰ-Σαπὲλ (199 μ.), τὸ *Ὄρος τοῦ Ἁγίου Πέτρου* (123 μ.) παρὰ τὸ Μάστριχτ, ὅπου ὑπάρχουν τὰ μεγαλύτερα ἐν τῷ κόσμῳ λατομεῖα, ὀρυχθέντα πιθανῶς ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων παρὰ τὸ Ναϊμέγκεν, μεταξὺ Μώσα καὶ Ρήνου ὑπάρχει ὁ λόφος τοῦ *Μέρβυκ* (97 μ.) καὶ μεταξὺ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἔϊσσελ καὶ τοῦ κάτω Ρήνου τὰ ὑψώματα τοῦ *Φελοῦβε,* ὧν τὸ μεγαλύτερον ὕψος ἀνέρχεται εἰς 1 0 μ.

Τὰ προχώματα. Τὸ χαμηλότερον τῆς ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων ἔδαφος προστατεύεται ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν ὑδάτων ὑπὸ τῶν θινῶν καὶ ὑπὸ τεχνητῶν προχωμάτων, ὧν ἡ κατασκευὴ καὶ ἡ συντήρησις εἶναι ἀνατεθειμένη εἰς εἰδικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κράτους, ὅπερ διαθέτει πρὸς τοῦτο μέγα μέρος τοῦ ἐτησίου προϋπολογισμοῦ του. Ὁ ἀγὼν ἐναντίον τῆς εἰσβολῆς τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης ἐντὸς τοῦ ἐδάφους ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν μία τῶν σημαντικωτέρων ἀνησυχιῶν καὶ ἀπασχολήσεων τῶν κατοίκων τῆς Ὁλλανδίας ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων. Εἰς παλαιοτέρας ἐποχὰς τὸ ἐμβαδὸν τῆς σημερινῆς Ὁλλανδίας ἦτο κατὰ πολὺ μεγαλύτερον. Κατὰ τὸν Α΄ μ. Χ. αἰῶνα ὁ κόλπος τοῦ Ζοϊντερζὲ ἦτο μικρὰ λίμνη καλουμένη *Φλέμο,* αἱ δὲ δυτικαὶ Φρείσιαι νῆσοι, καθὼς καὶ αἱ νῆσοι, αἵτινες σήμερον ἀποτελοῦν τὴν Νέλαντ, ἦσαν ἡνωμέναι μετὰ τῆς ξηρᾶς. Βραδύτερον διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν θινῶν καὶ τῶν τεχνητῶν προχωμάτων, τὰ ὁποῖα κατώρθωναν νὰ κατασκευάζουν μὲ τὰ πρωτόγονα τότε ἐν χρήσει μέσα οἱ κάτοικοι, τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης εἰσέδυσαν εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς χώρας καὶ ἐσχημάτισαν τοὺς μεγάλους κόλπους, τὰς παρακτίους νήσους, καθὼς καὶ τὰς νήσους τοῦ δέλτα τῶν μεγάλων ποταμῶν. Ἡ εἰσροὴ αὕτη τῶν θαλασσίων ὑδάτων, καθὼς καὶ ἡ ὑπερεκχείλισις τῶν ποταμῶν, ἐδημιούργουν ἀπεράντους ἐκτάσεις ἑλῶν καὶ μεγάλας πλημμύρας, κατὰ τὰς ὁποίας πολλάκις κατεστράφησαν ὄχι μόνον καλλιεργημένοι ἀγροί, ἀλλὰ καὶ πολυάριθμα χωρία καὶ πόλεις καὶ ὁλόκληροι περιοχαί. Τοιαῦται καταστροφαὶ ἀναφέρονται πλεῖσται ὅσαι ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Κατὰ τὸν Θ΄ αἰῶνα ἡ κάτω Φρεισία κατεποντίσθη, ὁ δὲ Ρῆνος ἐδημιούργησε νέον στόμιον. Τῷ 1177 ἡ λίμνη Φλέβο ἡνώθη μετὰ τῆς Βορείου θαλάσσης καὶ ἐσχημάτισε τὸν κόλπον τοῦ Ζοϊντερζέ. Κατὰ τὸν ΙΓ΄ αἰῶνα ἐσημειώθησαν ὑπὲρ τὰς τριάκοντα μεγάλαι πλήμμυραι, αἵτινες ἐκάλυψαν μεγάλας ἐκτάσεις γῆς καὶ κατέπνιξαν ἑκατοντάδας χιλιάδων κατοίκων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην αἱ διαρρήξεις ὑπὸ τῶν κυμάτων τῶν προχωμάτων τῶν θινῶν ἐπολλαπλασιάσθησαν, ἐκ τοῦ κορμοῦ δὲ τοῦ ἰσθμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐχώριζε τὴν λίμνην Φλέβο ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἐσχηματίσθησαν αἱ νῆσοι *Τέξελ, Φλίλαντ, Τέρσχελλινγκ* καὶ *Ἄμαλαντ.* Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐπίσης ἐξηφανίσθησαν ὑπὸ τὰ ὕδατα ἡ πόλις *Τόρουμ* καὶ ὑπὲρ τὰ 50 χωρία, κείμενα παρὰ τὸν Ἔμς, καὶ ἐσχηματίσθησαν οἱ κόλποι *Ντόλλαρτ* καὶ *Λάουβερζε.* Κατὰ τὸν ἀκόλουθον αἰῶνα αἱ πλήμμυραι ἔπληξαν περισσότερον τὸ νοτιοδυτικὸν τμῆμα τῆς χώρας· τῷ 1377 ἐξηφανίσθησαν 19 χωρία τῆς Ζήλαντ. Τὴν 18 Νοεμβρίου 1421 ἡ περίφημος παλίρροια τῆς Ἁγίας Ἐλισάβετ ἐδημιούργησε τὰς ἀναριθμήτους νησῖδας *Μπίσμπος,* μεταξὺ τοῦ κάτω βραχίονος τοῦ Μῶσα καὶ τοῦ Ρήνου, καὶ ἐξηφάνισεν 72 χωρία· βραδύτερον κατέστη δυνατὸν νὰ περιφραχθῇ διὰ προχωμάτων καὶ νὰ ἀποξηρανθῇ τὸ ἔδαφος 38 ἐξ αὐτῶν. Κατὰ τοὺς ἑπομένους αἰῶνας ἐξαιρετικαὶ ὑπῆρξαν αἱ πλήμμυραι τοῦ 1570, 1665, 1717 καὶ 1774. Κατὰ τὸν ΙΘ΄ αἰῶνα, καίτοι τὰ μηχανικὰ μέσα εἶχον τελειοποιηθῆ μεγάλως, ἐν τούτοις δὲν

Χάρτης τῆς Ὁλλανδίας ἐμφαίνων τὰ χαμηλότερα τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ἐδάφη, τὰ ὑπὸ ἀποξήρανσιν τοιαῦτα καὶ τὰς ἀμμώδεις ἐκτάσεις.

Digitized by Google

κατέστη δυνατὸν νὰ παρεμποδίσουν τῷ 1826 τὴν καταστροφὴν 40 θαυμασίων χωρίων τοῦ Βάτερλαντ, κειμένων μεταξὺ τοῦ Ἄλκμαρ καὶ τοῦ Ζάνταμ, ἐν τῇ Βορείῳ Ὁλλανδίᾳ.

Πλὴν τῶν καταστροφῶν τούτων, αἵτινες ὑπῆρξαν τὸ ἀποτέλεσμα ἐξαιρετικῶν πλημμυρῶν καὶ διαρρήξεως ὑπὸ τῶν κυμάτων τῶν θινῶν, ὑπάρχει καὶ ὁ διαρκὴς κίνδυνος τῆς βραδείας διαβρώσεως τῆς ἀκτῆς ὑπὸ τῶν ρευμάτων τῶν παλιρροιῶν. Παρὰ τὰ τεράστια δημόσια ἔργα, τὰ ὁποῖα συνεχῶς ἐκτελοῦνται κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν, ἡ δυτικὴ ἀκτὴ τῆς Ὁλλανδίας διαβιβρώσκεται καὶ ὑποχωρεῖ κατὰ ἓν καὶ πλέον μέτρον καθ' ἕκαστον ἔτος. Αἱ θῖνες εἰς πλεῖστα σημεῖα καλύπτονται δι' εἰδικῆς φυτείας, ἐχούσης μακρὰς ρίζας, πρὸς συγκράτησιν τῶν ὑψηλῶν σωρῶν τῆς ἄμμου. Πολλάκις οἱ σωροὶ τῆς ἄμμου, ἐξ ὧν ἀποτελοῦνται αἱ θῖνες αὗται, φθάνουν εἰς μέγα ὕψος· ἡ παρὰ τὸ Ἄρλεμ Μπλίνκερτ-Ντόϊν ἔχει ὕψος 60 μ., ἡ Σχὸρλ 59, ἡ Μπέργκεν 49, ἡ Φέλσεν 48 κτλ. Αἱ θῖνες ἐνισχύονται εἰς πλεῖστα σημεῖα ὑπὸ τεραστίων ὑδροφρακτῶν, οἱ σημαντικώτεροι τῶν ὁποίων κατεσκευάσθησαν ἐν Ἄμστερνταμ καὶ Κατβάϊκ, καὶ διὰ προχωμάτων, εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν ὁποίων οἱ Ὁλλανδοὶ ἀπέκτησαν μοναδικὴν εἰδικότητα. Τὰ προχώματα ταῦτα, ἀποτελούμενα ἀπὸ τεραστίους πασσάλους, συνδεδεμένους διὰ χονδρῶν καὶ στερεῶν σανίδων, εἰς δύο παραλλήλους γραμμάς, ὁ μεταξὺ τῶν ὁποίων χῶρος πληροῦται ἀπὸ φρύγανα, ἄμμον κτλ., ἅτινα συγκρατοῦνται ἀπὸ σωροὺς γρανίτου, ἔχουν μέσον ὕψος 10 μ. καὶ πλάτος ποικίλλον ἀπὸ 50 μέχρι 100 μ. Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια τῶν προχωμάτων τούτων εἶναι ἐπίπεδος καὶ χρησιμοποιεῖται συγχρόνως ὡς ἁμαξιτὸς ὁδὸς ἢ ὡς μέσον συγκοινωνίας διὰ τοὺς πεζούς. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας τὰ εἰς τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν καὶ τῶν διωρύγων προχώματα ἔχουν εἰς πλεῖστα σημεῖα κλίμακας καὶ εἰς τὰς δύο πλευρὰς αὐτῶν, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τὴν ἄνοδον εἰς αὐτὰ ἐκ τῆς χαμηλοτέρας ξηρᾶς καὶ διὰ τὴν κάθοδον, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὴν ἐπιβίβασιν καὶ ἀποβίβασιν τῶν κατοίκων εἰς τὰς λέμβους καὶ τὰ πλοῖα. Τὰ μᾶλλον γιγαντιαῖα προχώματα εἶναι τοῦ Χέλντερ, τὰ παρὰ τὸ Πέττεν ἐν τῇ Βορείῳ Ὁλλανδίᾳ καὶ τὰ τοῦ Βεστκαπέλλε ἐν τῇ δυτικῇ ἀκτῇ τῆς νήσου Βάλχερεν.

Αἱ ἀποξηράνσεις. Ὑπολογίζεται εἰς 6.000 τ.χιλ.μ. ἡ ἔκτασις τῆς ξηρᾶς, τὴν ὁποίαν κατέφαγεν ἢ κατέπνιξεν ἡ θάλασσα ἐν Ὁλλανδίᾳ ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος μέχρι σήμερον. Οἱ Ὁλλανδοὶ ὅμως, ἰδίως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἤρχισαν ν' ἀντεπιτίθενται ἐπιτυχῶς κατὰ τοῦ εἰσβολέως, καίτοι δὲ δὲν κατώρθωσαν εἰσέτι ν' ἀνακτήσουν ἀνάλογον πρὸς τὸ ἀπολεσθὲν ἔδαφος, ἐπέτυχον ἐν τούτοις θαυμαστὰ ἀποτελέσματα, ἅτινα δικαιολογοῦν τὴν φήμην τῆς φυλῆς, θεωρουμένης ὡς μιᾶς τῶν ἐργατικωτάτων καὶ μᾶλλον ἐπιμόνων τῆς Εὐρώπης. Βεβαιοῦται ὅτι οἱ Νορμανδοί, ἤδη ἀπὸ τοῦ Θ' αἰῶνος, εἶχον ἀρχίσει νὰ κατασκευάζουν προχώματα ἐν Ζέλαντ, ὁ ἀληθὴς ὅμως ἀγὼν κατὰ τῶν κυμά-

Digitized by Google

των δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ἤρχισε κατὰ τὸν ΙΣΤ΄ αἰῶνα καὶ ἰδίως ἀφ' ἧς ἐποχῆς αἱ Κάτω Χῶραι ἤρχισαν τὸν ἀγῶνα τῆς ἀποτινάξεως τοῦ ἱσπανικοῦ ζυγοῦ. Τῷ 1553 ἀπεξήραναν 5.600 ἑκτάρια τῆς λίμνης Ζέϊπε, παρὰ τὸ Ἄλκμαρ, ἐν τῇ Βορείῳ Ὁλλανδίᾳ, ἔκτοτε δὲ τὰ ἔργα τῆς ἀποξηράνσεως ἐξηκολούθησαν ἄνευ διακοπῆς μέχρι σήμερον. Χάριν τῆς ἀποξηράνσεως ἐδημιουργήθη εἰδικὸν σῶμα μηχανικῶν, τὸ *Βάτερστατ* (Waterstaat), σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ μεθοδικὴ ἀποξήρανσις τῶν ἐσωτερικῶν ἑλῶν καὶ ἡ προφύλαξις ἀπὸ τῶν πλημμυρῶν τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ποταμῶν. Κατὰ τὸν ΙΖ΄ αἰῶνα ἀπεξηράνθησαν αἱ λίμναι Μπέμστερ, Πύρερ καὶ Σχέρμερ. Κατὰ τὸν ΙΗ΄ αἰῶνα τὰ ἀποξηραντικὰ ἔργα ἐμειώθησαν σημαντικῶς, ἀλλὰ κατὰ τὸν ΙΘ΄, κατὰ τὰ ἔτη 1840—1843, κατωρθώθη τὸ γιγάντειον ἔργον τῆς ἀποξηράνσεως τῆς λίμνης Ἄρλεμ, ἀληθοῦς ἐσωτερικῆς θαλάσσης 1ε0 τ. χλμ. ἐκτάσεως καὶ βάθους 4 μ., ἀποξηρανθείσης ἐντὸς τριάκοντα ἐννέα μηνῶν ὑπὸ τοῦ μηχανικοῦ Λεχβαῖτερ, διὰ δαπάνης 12.000.000 φιορινίων. Ἤδη (1932) ἐκτελεῖται ἡ ἀποξήρανσις τοῦ κόλπου τοῦ Ζοϊντερζέ, μέσου βάθους 4,5 μ., ἥτις ὑπολογίζεται ν' ἀποδώσῃ εἰς τὴν καλλιέργειαν 211.839 ἑκτάρια εὐφορωτάτης γῆς. Αἱ ἐργασίαι ἤρχισαν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1924, διὰ τῆς ἀποξηράνσεως τοῦ τμήματος τοῦ κειμένου μεταξὺ τῆς ἀκτῆς καὶ τῆς νήσου Φίρινχεν. Κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἀποφασισθῇ ἡ ἀποξήρανσις ὁλοκλήρου τοῦ κόλπου, βραδύτερον ὅμως τὸ σχέδιον τοῦτο μετεβλήθη καὶ ἀντὶ νὰ δημιουργηθῇ μία νέα ἐπαρχία συνεχοῦς ξηρᾶς, ἀπεφασίσθη ἡ κατασκευὴ τεσσάρων «πόλντερ», εἰς τὸ μέσον τῶν ὁποίων θὰ ὑπάρχῃ ἡ λίμνη *Ἔϊσσελ*, δεχομένη τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ Ἔϊσσελ, βραχίονος τοῦ Ρήνου. Διὰ τῆς λέξεως «πόλντερ» ὀνομάζουν οἱ Ὁλλανδοὶ τὰς μεγάλας ἐπιφανείας τῆς ξηρᾶς, αἵτινες ἔχουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εὐθείας πλευρὰς ἢ εἶναι τετράγωνοι καὶ περιβάλλονται ὑπὸ προχωμάτων, διασχιζόμεναι συγχρόνως ὑπὸ πολυαρίθμων τάφρων πρὸς ἀποχέτευσιν τῶν ὑδάτων ἐκ τῶν ἑλῶν ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐδημιουργήθησαν. Δι' εἰδικοῦ ὑδροφράκτου θὰ δύνανται νὰ εἰσέρχωνται τὰ πλοῖα εἰς τὴν λίμνην καὶ νὰ φθάνουν μέχρι τῆς Ἄμστερνταμ καὶ τῶν ἄλλων νῦν παραλιακῶν ἐπὶ τοῦ Ζοϊντερζὲ πόλεων, χρησιμοποιοῦντα στενὴν λωρίδα ὕδατος, ἥτις θ' ἀφεθῇ ἐλευθέρα γύρωθεν τῶν «πόλντερ». Ὑπολογίζεται ὅτι εἰς τὰ νέα ταῦτα «πόλντερ» θὰ δύνανται νὰ ἐγκατασταθῶσιν ὑπὲρ τὰς 250.000 κατοίκων. Ἡ πραγματοποίησις τοῦ σχεδίου προϋπελογίσθη διὰ 33 ἔτη, ἡ κατοίκησις ὅμως τοῦ μεγαλυτέρου τμήματος αὐτοῦ θὰ καταστῇ δυνατὴ εὐθὺς ἀπὸ τοῦ 17ου ἔτους. Τὰ ἔξοδα τοῦ ὅλου ἔργου προϋπελογίσθησαν εἰς 234.000.000 φιορίνια. Ἕνεκα τῶν θαυμασίων μηχανικῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα ἐπραγματοποίησαν οἱ Ὁλλανδοὶ πρὸς ἀνάκτησιν μέρους τοῦ ἐξαφανισθέντος ἐδάφους των, ἐδημιουργήθη παρὰ τῷ λαῷ ἡ παροιμιώδης φράσις: «ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὴν θάλασσαν καὶ ἡμεῖς τὰς ἀκτάς». Ἄλλοτε ἐν Ὁλλανδίᾳ ὑπῆρχον πολυάριθμοι ἀνεμόμυλοι, οἵτινες προσέδιδον εἰς τὴν χώραν ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τόνον· οἱ ἀνεμόμυλοι οὗτοι ἐχρησίμευον διὰ τὴν ἀπορρόφησιν καὶ ἀποστράγγισιν τῶν ὑδάτων καὶ τὴν ἀποχέτευσιν αὐτῶν, δι' εἰδικῶν ὀχετῶν, πρὸ τὴν θάλασσαν καὶ τοὺς ποταμούς. Ἤδη τὸ ἔργον τοῦτο ἐκτελεῖται διὰ μεγάλων ἀντλιῶν, ἀτμοκινήτων, πετρελαιοκινήτων ἢ ἠλεκτροκινήτων, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν γραφικῶν ἀνεμομύλων ἐμειώθη σημαντικῶς.

Ποταμοί. Ἀπὸ ἀπόψεως ὑδρογραφίας ἡ Ὁλλανδία ἀνήκει ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸ λεκανοπέδιον τῆς Βορείου θαλάσσης, ἐν τῇ ὁποίᾳ χύνονται πάντες οἱ διαρρέοντες αὐτὴν ποταμοί. Οἱ κυριώτεροι τούτων εἶναι: 1) Ὁ *Σκάλδις* (ὀλλανδ. Schelde, γαλλ. Escault)· τούτου κυρίως μόνον αἱ ἐκβολαὶ ἀνήκουν εἰς τὴν Ὁλλανδίαν. Προέρχεται ἐκ τοῦ Βελγίου καὶ διανοίγεται, κατὰ τὰ ὀλλανδικὰ σύνορα, εἰς πλάτος 1.200 μ., μόλις δὲ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ὁλλανδίαν διαχωρίζεται εἰς δύο μεγάλους βραχίονας, τὸν *Ἀνατολικὸν Σκάλδιν* καὶ τὸν *Δυτικὸν Σκάλδιν* ἢ *Χόντ*, οἵτινες περιβάλλουν τὰς νήσους Βάλχερεν, Νὸρντ Μπέφελαν καὶ Ζόϊντ Μπέφελαντ καὶ συγκοινωνοῦν μεταξύ των διὰ τοῦ Φέρσχεγκατ, τοῦ Σλόν, τοῦ Ζοϊντφλιτ καὶ Ζὰντ Κρέκ· ὁ Ἀνατολικὸς Σκάλδις συγκοινωνεῖ μὲ τὰ στόμια τοῦ Μώσα διὰ τοῦ Ἔντραχτ, τοῦ Κέτεμαστγκατ καὶ τοῦ Ντυκβάτερ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1867 ἐκλείσθη διὰ προχώματος μήκους 3.640 μ., κατασκευασθένος χάριν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἥτις ἀπὸ τὸ Φλέσσινγκεν διευθύνεται πρὸς τὴν Γερμανίαν διὰ τοῦ Μπέρκεν-ὀπ-Ζὸμ καὶ Ρόζενταλ. Ὁ ροῦς τοῦ Σκάλδιος ἐν Ὁλλανδίᾳ φθάνει τὰ 90 χλμ. 2) Ὁ *Μώσας*, ἢ *Μόζας* καὶ *Μεῦσις* (ὀλλανδ. Maas, γαλλ. Meuse) προέρχεται ἐπίσης ἐκ τοῦ Βελγίου, εἰσερχόμενος εἰς τὴν Ὁλλανδίαν διὰ τῆς νοτιωτάτης αὐτῆς ἐπαρχίας, τοῦ Λίμπουργκ, καὶ διερχόμενος κατὰ πρῶτον ἐκ τῆς Ὁλλανδικῆς πόλεως Ἔϊσντεν, διαρρέει κατόπιν τὴν Μάστριχτ καὶ ἐπὶ μήκους 40 περίπου χλμ. ἀποτελεῖ τὸ ὅριον μεταξὺ Βελγίου καὶ Ὁλλανδίας· ἐκεῖθεν διερχόμενος διὰ τῶν πόλεων Ροῦρμοντ, Φένλο, Χέννεπ, Χράφε, Γκόρινχεν, Ντύρντρεχτ, Ρύττερνταμ, Ντελφσχάφεν, Σχίνταμ, Λὰ Μπριέλ, χύνεται εἰς τὴν θάλασσαν, μετὰ ροῦν, ἐντὸς τοῦ ὀλλανδικοῦ ἐδάφους, 239 χλμ. Κυριώτεροι παραπόταμοι αὐτοῦ εἶναι ὁ *Ρούρ*, ὁ *Βάλ*, ὁ *Λὲκ* κ. ἄ. 3) Ὁ *Ρῆνος* εἰσέρχεται εἰς τὴν Ὁλλανδίαν ἐκ τῆς Γερμανίας παρὰ τὸ Σπύκ, ἐκεῖθεν τοῦ ὁποίου, εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων χιλιομέτρων, διαχωρίζεται εἰς δύο βραχίονας: τὸν *Βὰλ* πρὸς Ν., ὁ ὁποῖος δέχεται τὰ δύο τρίτα τῶν ὑδάτων του καὶ μετὰ ροῦν 80 χλμ. χύνεται εἰς τὸν Μώσαν παρὰ τὸ φρούριον Λούβενστεϊν, ἔχων πλάτος 265—760 μ., καὶ τὸν *Κάτω Ρῆνον* πρὸς Β., ὁ ὁποῖος, ὀλίγον πρὸ τῆς Ἄρνχεμ, διαχωρίζεται εἰς δύο καὶ σχηματίζει πρὸς τὰ δεξιὰ τὸν ποταμὸν *Ἔϊσσελ*, ὅστις κατευθυνόμενος πρὸς Β. χύνεται εἰς τὸν κόλπον Ζοϊντερζέ· ὁ ἕτερος βραχίων τοῦ Κάτω Ρήνου, ρέων πρὸς τὰ ΒΔ., ὑφίσταται νέον διαχωρισμὸν παρὰ τὴν Οὐτρέχτην, ὁπόθεν ἡ πρὸς τὰ δεξιὰ διακλάδωσις λαμβάνει τὸ ὄνομα τῆς *Φὲχτ* καὶ ρέουσα πρὸς Β. χύνεται εἰς τὸν Ζοϊντερζέ, ἡ δὲ ἄλλη, ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ *Παλαιοῦ Ρήνου*, κατευθύνεται πρὸς Δ. καὶ διερχομένη διὰ τοῦ Λέϋντεν χύνεται εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν ἐν Κάτβυκ. Ὁ ροῦς τοῦ Ρήνου καθὼς καὶ αἱ ἐκβολαὶ αὐτοῦ ὑπέστησαν ἀνὰ τοὺς αἰῶνας ἐν Ὁλλανδίᾳ μεγάλας μεταβολάς. Πλὴν τῶν τριῶν τούτων μεγάλων ποταμῶν καὶ τῶν παραποτάμων αὐτῶν ὑπάρχουν ἐπίσης ἐν Ὁλλανδίᾳ καὶ ἄλλοι μικρότεροι, οἱ κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ *Φέχτ*, ὁ ὁποῖος προερχόμενος ἐκ Γερμανίας χύνεται εἰς τὸν Ζοϊντερζέ, ὁ *Ντρέντσχε Ἄ*, ὁ ὁποῖος χύνεται εἰς τὸν κόλπον Λάουβερζε, ὁ *Μοῦσσελ Ἄ*, ὁ ὁποῖος χύνεται εἰς τὸν κόλπον Ντόλλαρτ, ὁ *Ἔμ*, ὁ ὁποῖος χύνεται εἰς τὸν Ζοϊντερζὲ κτλ. Πάντες οὗτοι οἱ ποταμοὶ χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων διὰ τὴν ἄρδευσιν τῆς χώρας καὶ ὡς μέσα συγκοινωνίας, καθότι σχεδὸν πάντες εἰς ὅλα αὐτῶν τὰ σημεῖα εἶναι φυσικῶς πλωτοὶ ἢ ἔχουν καταστῇ τεχνητῶς τοιοῦτοι.

Λίμναι. Αὗται ἦσαν ἄλλοτε πολλαί, ἰδίως ἐν τοῖς νομοῖς τῆς Βορείου καὶ τῆς Νοτίου Ὁλλανδίας καὶ ἐν Φρεισίᾳ. Χάρις ὅμως εἰς τὰ συνεχῶς ἐκτελούμενα ἀποξηραντικὰ ἔργα αἱ πλεῖσται τούτων ἀπεξηράνθησαν καὶ μετεβλήθησαν εἰς ἀγρούς. Ἐν τούτοις παραμένει εἰσέτι ἱκανὸς ἀριθμός, καταλαμβάνων συνολικὴν ἐπιφάνειαν 429 τ. χλμ. Αἱ κυριώτεραι τούτων εἶναι ἡ *Σχίλντ*, ἡ *Ζοϊντλάντερ* καὶ ἡ *Λέκστερμερ* ἐν τῷ νομῷ τῆς Χρόνινγκεν, ἡ *Μπέρχουμερ*, ἡ *Σλότερ*, ἡ *Τχαῖκε*, ἡ *Χέγερ*, ἡ *Φλίσσεν* καὶ ἡ *Μόρρα* ἐν Φρεισίᾳ. Πᾶσαι αἱ λίμναι αὗται εἶναι πλήρεις ἰχθύων.

Διώρυγες. Οὐδεμία ἄλλη χώρα ἐν τῷ κόσμῳ ἔχει τόσας πολλὰς διώρυγας, ὅσας ἡ Ὁλλανδία. Αἱ διώρυγες αὗται χρησιμεύουν διὰ τὴν συγκοινωνίαν διὰ πλοιαρίων καὶ διὰ τὴν ἄρδευσιν τοῦ ἐδάφους, πλεῖσται δὲ ἐξ αὐτῶν χρησιμοποιοῦνται καὶ ὡς ὅρια κτημάτων. Αἱ κυριώτεραι τούτων εἶναι: ἡ *Μεγάλη Βορειολλανδικὴ διῶρυξ*, ἀπὸ Ἄμστερνταμ εἰς Χέλντερ, κατασκευασθεῖσα ἀπὸ τοῦ 1819 μέχρι τοῦ 1825, μήκους 94 χλμ., ἡ *Διῶρυξ τῆς Βορείου θαλάσσης*, κατασκευασθεῖσα ἀπὸ τοῦ 1865 μέχρι τοῦ 1876, μήκους 24 χλμ., καὶ ἑνοῦσα τὸ Ἄμστερνταμ μετὰ τῆς Βορείου θαλάσσης, ἡ διῶρυξ *Μερβέντε*, ἑνοῦσα τὸ Ἄμστερνταμ μετὰ τοῦ Ρήνου, ἡ διῶρυξ *Φοῦρνε* πρὸς Ν. τῆς Ὁλλανδίας, κατασκευασθεῖσα ἀπὸ τοῦ 1827—1829, καθὼς καὶ ἡ *Χοὺκ φὰν Χόλλαντ*, ἑνοῦσαι τὸ Ρόττερνταμ μετὰ τῆς Βορείου θαλάσσης, ἡ *Νότιος διῶρυξ Γουλιέλμου*, ἡ *Ντέντεμσφαρτ*, ἡ *Ντάμστερ-Ντίπ*, ἡ *Βινσχότερ Ντὶπ* ἀπὸ Χρόνιγκεν εἰς Σχόττεν, ἡ *Βόρειος διῶρυξ Γουλιέλμου*, ἡ *Ντρέντχερ Ζέ*, ἡ *Τὲρ Νόϊζεν* ἐν Ζέλαντ, ἥτις ἑνώνει τὴν ὁμώνυμον αὐτῇ πόλιν μετὰ τῆς Γάνδης ἐν Βελγίῳ, ἡ διῶρυξ *Ζοϊντμπέφελαντ*, καὶ ἄλλαι. Πολλαὶ διώρυγες συνδέουν πρὸς ἀλλήλους τοὺς ποταμούς, ἄλλαι δὲ ἐσχηματίσθησαν διὰ τῆς διαρρυθμίσεως καὶ διευρύνσεως τῆς κοίτης τῶν ποταμῶν, οὕτως ὥστε καθίσταται σήμερον δυνατὸν νὰ περιέλθῃ τις τὴν Ὁλλανδίαν ὁλόκληρον διὰ πλοιαρίου. Πρὸς ρύθμισιν τῆς ροῆς τῶν ὑδάτων τῶν διωρύγων καὶ τῶν ποταμῶν καὶ τῆς διαφορᾶς τῆς ἐπιφανείας ἔχουν κατασκευασθῇ εἰς πλεῖστα σημεῖα κατάλληλοι ὑδροφράκται, μετὰ θυρῶν ἀνοιγοκλειουσῶν κατὰ βούλησιν.

Κλῖμα. Τὸ κλῖμα τῆς Ὁλλανδίας εἶναι γλυκύτερον ἢ ὅσον θὰ ὑπέθετέ τις, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν γεωγραφικήν της θέσιν· ὁ χειμὼν εἶναι ὀλιγώτερον δριμὺς τοῦ τῆς Βορείου Γερμανίας, ἕνεκα τῆς γειτνιάσεως τοῦ ὠκεανοῦ, χάρις εἰς τὸν ὁποῖον, καὶ συνεπείᾳ τῆς μεγάλης ὑγρασίας, ἥτις ἐκτείνεται εἰς τὸ μεγαλύτερον τμῆμα τῆς χώρας, τὸ κλῖμα αὐτῆς ἐξομοιοῦται σχεδὸν πρὸς τὸ ὠκεάνιον. Εἰς τὴν ἠπιάτητα τοῦ κλίματος συμβάλλει ἐπίσης τὰ μέγιστα καὶ διακλάδωσις τοῦ Κολπείου Ρεύματος, ἥτις διέρχεται παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Ὁλλανδίας. Τὸ ψῦχος εἶναι ἐντονώτερον ἐν Φρεισίᾳ καὶ εἰς τὰς βορείους ἐπαρχίας. Ἡ μέση ἐτησία θερμοκρασία εἶναι 9°—11°, ἡ τοῦ Ἰανουαρίου 1° καὶ ἡ τοῦ Ἰουλίου 19°. Ἡ ἀνωτάτη θερμοκρασία κατὰ τὸν χειμῶνα εἶναι —12°, κατὰ δὲ τὸ θέρος 31°. Ἡ ὑγρασία εἶναι μεγίστη, ὀφειλομένη οὐχὶ μόνον εἰς τὴν διαρρύθμισιν τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν ὕπαρξιν ἀφθόνων ὑδάτων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Κολπείου Ρεύματος, τὸ ὁποῖον, ἐνῷ ἐλαττώνει τὸ ψῦχος, αὐξάνει τὴν ὑγρότητα τῆς ἀτμοσφαίρας. Ὁ οὐρανὸς καλύπτεται συχνότατα ὑπὸ νεφῶν, αἱ δὲ βροχαὶ εἶναι συνηθέσταται, ἰδίως κατὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν πνέουν οἱ δυτικοὶ ἄνεμοι, οἵτινες εἶναι καὶ οἱ ἐπικρατέστεροι. Αἱ βροχαὶ ὑπολογίζονται ἀπὸ 650—710 χλστμ. ἐτησίως καὶ εἶναι ἀφθονώτεραι κατὰ τὸ θέρος καὶ τὸ φθινόπωρον. Ἡ ὁμίχλη εἶναι συχνοτάτη ἄνω τῶν τελμάτων καὶ τῶν κεκαλυμμένων ὑπὸ ὑδάτων μερῶν, ἰδίως κατὰ τὰς θερμὰς καὶ ξηρὰς ἡμέρας τοῦ θέρους, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ ἐξάτμισις τῶν πολυαρίθμων διωρύγων, ποταμῶν καὶ ἑλῶν εἶναι ἐντονωτέρα. Ἡ ὁμίχλη αὕτη καὶ ἡ μεγάλη ὑγρασία εἶναι λίαν ἐπιβλαβεῖς εἰς τὴν ὑγείαν, ἰδίως εἰς τὰς ἑλώδεις ἐκτάσεις τῆς Ζέλαντ, τῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ὁλλανδίας καὶ τῆς Φρεισίας. Τὸ κλῖμα τῆς χώρας εἶναι ὑγιεινότερον εἰς τὰς ἐπαρχίας τοῦ ἐσωτερικοῦ.

Χλωρὶς καὶ πανίς. Ἡ χλωρὶς τῆς Ὁλλανδίας περιλαμβάνεται μεταξὺ τῆς χλωρίδος τῆς Βορειοδυτικῆς Γερμανίας καὶ τοῦ Βελγίου. Ἀφθονοῦσιν ἰδίως τὰ ὑδροχαρῆ φυτά, τὰ φυτὰ τῶν ἑλῶν καὶ τὰ λιμναῖα. Ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τῆς ὀλλανδικῆς χλωρίδος εἶναι ἡ χλωρὶς τῶν θινῶν. Τὰ δάση καλύπτουν τὰ 16 % τοῦ ἐδάφους, τὸ ἥμισυ δὲ τούτων ὀφείλεται εἰς τὴν ἀναδάσωσιν, ἥτις ἐξακολουθεῖ ἐντατικῶς. Τὰ μεγαλύτερα καὶ τὰ πυκνότερα τῶν δασῶν εὑρίσκονται ἐν Χέλκερλαντ καὶ ἐν Λίμπουργκ. Ἡ πανὶς ἐν Ὁλλανδίᾳ οὐδὲν τὸ ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν παρουσιάζει. Εἰς τὰ δάση ὑπάρχουν ἐλάχιστα ἄγρια ζῷα. Ἀφθονοῦν ὅμως ἐν τῇ χώρᾳ αἱ ἀγελάδες, οἱ χοῖροι, τὰ πρόβατα· ἄφθονα ἐπίσης εἶναι καὶ τὰ ὑδρόβια καὶ τὰ ἀμφίβια πτηνά. Κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, καὶ μάλιστα παρὰ τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν, ἀπαντῶνται φῶκαι καὶ δελφῖνες. Οἱ ἰχθύες εἶναι ἐξαιρετικῶς ἄφθονοι ἐντὸς τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν, ἰδίως οἱ σολωμοί, οἱ γαλεοί, οἱ κυπρῖνοι. Ἐπίσης ἀφθονοῦν οἱ ἀστακοὶ καὶ τὰ ὄστρακα.

— [ΠΟΛΙΤ. ΓΕΩΓΡ.] *Πληθυσμός.* Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ὁλλανδίας τὴν 1 Ἰανουαρίου 1928 ἀνήρχετο εἰς 7.626.000. Ὁ πληθυσμὸς τῶν κτήσεων αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 52.090.000, ὧν 51.883.000 ἐν Ἀσίᾳ καὶ 207.000 ἐν Ἀμερικῇ. Οὕτω ὁ πληθυσμὸς τῆς Ὁλλανδίας μετὰ τῶν κτήσεων αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 59.716.000 κατ. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ὁλλανδίας κατανέμεται κατὰ νομοὺς ὡς ἑξῆς:

Νομοὶ	*τ. χλμ.*	*κάτοικοι*	*ἀνὰ τ. χλμ*	*πρωτεύουσαι*	
Βόρειος Βραβάντη	5099	837.158	144	Μπουὰ-λὲ-Ντύκ	41 632
Χέλντερλαντ	5091	805.662	155	Ἄρνχεμ	76.619
Νότιος Ὁλλανδία	3136	1.872.316	535	Χάγη	416.179
Βόρειος Ὁλλανδία	2796	1.440.599	464	Χάρλεμ	113.304
Ζέλαντ	2731	249.463	90	Μίντελμπουργκ	18.776
Οὐτρέχτη	1386	338.788	247	Οὐτρέχτη	151.660
Φρεισία	3333	402.788	115	Λέαιβάρντεν	47.298
Ὀφεράϋσσελ	3412	493.770	129	Ζβόλλε	39.844
Χρόνινγκεν	2368	390.946	154	Χρόνινγκεν	101.3 0
Ντρέντε	2666	222.786	79	Ἄσσεν	17 710
Λίμπουργκ	2205	526.662	200	Μαστρὶχ	59.353
	34223	7.625.938	201		

Ἐκ τῶν κατοίκων τούτων 3.760.419 εἶναι ἄρρενες καὶ 3.865.519 θήλεις. Ὁ πληθυσμὸς τὴν 1 Ἰανουαρίου 1929 ἀνῆλθε, κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν κοινοτικῶν ληξιαρχικῶν βιβλίων, εἰς 7.730.577 κατ. Τῷ 1829 ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἦτο 2.613.487, τῷ 1849 ἀνῆλθεν εἰς 3.056.879, τῷ 1889 ἀνῆλθεν εἰς 4.511.415 καὶ τῷ 1909 εἰς 5.858.175. Ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι συνεχὴς καὶ ὑπολογίζεται εἰς 106.000 ἐτησίως, ὀφείλεται δὲ οὐχὶ τόσον εἰς τὴν αὔξησιν τῶν γεννήσεων, ἥτις μᾶλλον βαίνει ἐλαττουμένη, ἀλλὰ κυρίως εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν ὑγιεινῶν συνθηκῶν τῆς χώρας καὶ εἰς τὴν συνεπείᾳ ταύτης μεγίστην ἐλάττωσιν τῶν θανάτων. Ἡ μετανάστευσις εἶναι σχετικῶς ἀσήμαντος, μὴ ὑπερβαίνουσα τὰ 0.5 ἐπὶ τοῖς χιλίοις καὶ ὁλονὲν περιοριζομένη. Ἀπὸ ἀπόψεως πυκνότητος τοῦ πληθυσμοῦ της, ἡ Ὁλλανδία εἶναι ἡ δευτέρα ἐκ τῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης, ἐρχομένη εὐθὺς μετὰ τὸ Βέλγιον, οἱ νομοὶ ὅμως τῆς Νοτίου Ὁλλανδίας (535 κάτ. κατὰ τ. χλμ.) καὶ τῆς Βορείου Ὁλλανδίας (464 κάτ. κατὰ τ. χλμ.) εἶναι οἱ πυκνότερον κατῳκημένοι τῆς Εὐρώπης, ἐξαιρουμένων τῶν περιλαμβανόντων τὰς μεγάλας πόλεις. Ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Ὁλλανδίας 7.553.225 εἶναι Ὁλλανδοί, 15.635 Γερμανοί, 40.268 Βέλγοι, 4.335 Αὐστροοῦγγροι, 2.563 Γάλλοι, 2.324 Ἄγγλοι, οἱ δὲ

Digitized by Google

λοιποὶ ἀνήκουν εἰς ἄλλας ἐθνότητας. Ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἦτο κατὰ μεγάλην πλειοψηφίαν ἀγροτικός. Τῷ 1889 ἐκ τοῦ ἐργαζομένου πληθυσμοῦ τὰ 62,89 % ἦσαν ἀγρόται, τὰ δὲ 37,11 % ἀστοί. Ἔκτοτε ἡ ἀναλογία αὕτη ἤρχισεν ἐλαττουμένη· τῷ 1909 οἱ ἀγρόται ἦσαν 57,27 %, οἱ δὲ ἀστοὶ 43,73 %, τῷ 1920 οἱ ἀγρόται ἀνήρχοντο εἰς 54,37 % καὶ οἱ ἀστοὶ εἰς 45,63% καὶ τῷ 1929 οἱ ἀγρόται ἦσαν 52,86% καὶ οἱ ἀστοὶ 47,14 %. Κατὰ ἐπαγγέλματα 767.035 Ὁλλανδοὶ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν βιομηχανίαν, 618.121 εἰς τὴν γεωργίαν, 242,628 εἰς τὸ ἐμπόριον, 214.096 εἰς τὰς μεταφορὰς καὶ οἱ λοιποί, κατὰ μικροτέρας ἀναλογίας, εἰς ἄλλα ἐπαγγέλματα. Πρωτεύουσα τῆς Ὁλλανδίας εἶναι ἡ *Χάγη*, μεγαλύτεραι δὲ πόλεις ἡ *Ἄμστερνταμ*, ἡ *Ρόττερνταμ*, ἡ *Ὕτρεχτ (Οὐτρέχτη)*, ἡ *Χάρλεμ*, ἡ *Χρόνινγκεν*, ἡ *Νοϊμέχεν (Νιμέγη)*, ἡ *Ἄρνχεμ*, ἡ *Λεΰντεν* κτλ.

Θρησκεύματα. Συμφώνως πρὸς τὸν ἰσχύοντα νόμον τοῦ 1815, ἀναγνωρίζεται πλήρης ἐλευθερία συνειδήσεως, ὅσον ἀφορᾷ τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις. Ἐπίσημος θρησκεία τοῦ κράτους δὲν ὑπάρχει, ἐνώπιον δὲ τῶν ἀρχῶν πάντα τὰ θρησκεύματα εἶναι ἴσα. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1920, 2.826.633 ἀνήκουν εἰς τὴν ὁλλανδικὴν μεταρρυθμισμένην Ἐκκλησίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει καὶ ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια, 832.164 εἰς ἄλλας προτεσταντικὰς Ἐκκλησίας, 2.444.583 ἦσαν καθολικοί, 10.461 ἰανσενισταί, 115.223 Ἰουδαῖοι, οἱ δὲ λοιποὶ ἀνῆκον εἰς ἄλλας Ἐκκλησίας. Οἱ καθολικοὶ ἐπικρατοῦν εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Βορείου Βραβάντης καὶ τῆς Λίμπουργκ, οἱ Ἰσραηλῖται ζοῦν κυρίως εἰς τὰς μεγάλας πόλεις καὶ μάλιστα εἰς τὸ Ρόττερνταμ καὶ τὸ Ἄμστερνταμ. Ὁ κλῆρος τῶν καθολικῶν, προτεσταντῶν καὶ Ἰσραηλιτῶν ἐπιχορηγεῖται ὑπὸ τοῦ κράτους.

Πολίτευμα. Τὸ πολίτευμα τῆς Ὁλλανδίας εἶναι συνταγματικὴ μοναρχία κληρονομικὴ ὑπὸ τὸν οἶκον Ὀράγγης - Νάσσαου, τοῦ θρόνου δυναμένου νὰ περιέλθῃ καὶ εἰς τὰς θήλεις, ἐλλείψει ἀρρένων ἀμέσων ἀπογόνων. Νῦν βασιλεύει ἡ *Βιλλελμίνα*, θυγάτηρ τοῦ Γουλιέλμου Γ', ἔχουσα ὡς διάδοχον τὴν θυγατέρα αὐτῆς *Ζουλιάνα*. Ὁ καταστατικὸς χάρτης τῆς χώρας, ψηφισθεὶς τὴν 14 Ὀκτωβρίου 1848 καὶ ἀναθεωρηθεὶς διὰ τελευταίαν φορὰν τῷ 1922, καθορίζει ὅτι ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἀνήκει εἰς τὴν βασίλισσαν, ἥτις ἐν τῇ ἐνασκήσει αὐτῆς βοηθεῖται ὑπὸ ὑπευθύνων ὑπουργῶν, διορίζει καὶ παύει τοὺς ὑπουργοὺς καὶ τοὺς προέδρους τῶν δύο βουλῶν καὶ ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς ἀπορρίψεως ψηφισθέντων νόμων καὶ τῆς διαλύσεως τῶν βουλῶν. Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἀνήκει εἰς τὴν βασίλισσαν καὶ τὰς δύο βουλὰς (Staten Generaal). Ἡ πρώτη βουλὴ (Cerste Kamer) ἀποτελεῖται ἀπὸ 50 μέλη, ἡλικίας τοὐλάχιστον 30 ἐτῶν, ἐκλεγόμενα δι' 6 ἔτη ὑπὸ τῶν νομαρχιακῶν συμβουλίων ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀναλογικῆς ψηφοφορίας καὶ ἀνανεούμενα ἀνὰ τριετίαν. Ἡ δευτέρα βουλὴ (Tweede Kamer) ἀποτελεῖται ἀπὸ 100 μέλη, ἡλικίας τοὐλάχιστον 30 ἐτῶν, ἐκλεγόμενα διὰ 4 ἔτη, διὰ γενικῆς μυστικῆς ψηφοφορίας, κατὰ τὸ ἀναλογικὸν σύστημα. Δικαίωμα ψήφου ἔχουν ἅπαντες οἱ Ὁλλανδοὶ ὑπήκοοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἡλικίας ἄνω τῶν 25 ἐτῶν. Ὑπάρχει καὶ συμβούλιον ἐπικρατείας (Raad van State) ἐκ 14 μελῶν, διοριζομένων ὑπὸ τῆς βασιλίσσης, σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶναι κυρίως ἡ προετοιμασία τῶν νομοσχεδίων καὶ ἡ γνωμοδότησις ἐπὶ ζητημάτων, ἐπὶ τῶν ὁποίων συμβουλεύεται αὐτὸ ἡ βασίλισσα.

Διοίκησις. Ἡ Ὁλλανδία διαιρεῖται εἰς ἕνδεκα νομοὺς καὶ 1.083 δήμους. Αἱ κεντρικαὶ ἀρχαὶ ἑδρεύουν ἐν τῇ πρωτευούσῃ αὐτῆς Χάγῃ. Οἱ νομοὶ διοικοῦνται ὑπὸ νομάρχου διοριζομένου ὑπὸ τῆς βασιλίσσης καὶ ὑπὸ νομαρχιακοῦ συμβουλίου, τοῦ ὁποίου τὰ μέλη ἐκλέγονται ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ λαοῦ διὰ 4 ἔτη, μεταξὺ τῶν πολιτῶν τῶν ἀγόντων ἄνω τῶν 25 ἐτῶν καὶ διαμενόντων ἐν τῷ νομῷ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τούτων ποικίλλει ἀπὸ 82 ἐν τῇ Νοτίῳ Ὁλλανδίᾳ μέχρι 35 ἐν τῷ Ντρέντε. Τὰ νομαρχιακὰ συμβούλια ἐξασκοῦν ἔλεγχον ἐπὶ τῶν δήμων καὶ ἐκλέγουν τὰ μέλη τῆς Πρώτης ἢ Ἄνω Βουλῆς, δύνανται ἐπίσης νὰ λάβουν διάφορα μέτρα ὑπὲρ τοῦ νομοῦ καὶ νὰ ἐπιβάλουν φόρους, μὴ ἀντιστρατευομένους πρὸς τοὺς γενικοὺς νόμους τοῦ κράτους. Πᾶσαι αἱ ἀποφάσεις τῶν νομαρχιακῶν συμβουλίων ὑποβάλλονται ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τοῦ στέμματος. Ἐπιτροπὴ ἐκ 4 ἢ 6 ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ ἀσκεῖ τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ἐν τῷ νομῷ καὶ ἔχει τὴν καθημερινὴν διεύθυνσιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ συμβουλίου. Πρόεδρος τῆς μονίμου ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ νομαρχιακοῦ συμβουλίου εἶναι ὁ νομάρχης, ὁ ὁποῖος ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἔχει ψῆφον, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ μόνον συμβουλευτικὴν γνώμην. Οἱ δήμαρχοι διορίζονται ὑπὸ τῆς βασιλίσσης δι' ἓξ ἔτη, τὰ δὲ δημοτικὰ συμβούλια ἐκλέγονται ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀνὰ τετραετίαν. Ἐν Ὁλλανδίᾳ ὑπάρχει καὶ εἰδικὸν σῶμα τῶν *Βάτερσχαππεν* (Waterschappen), ἔργον τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ ἐπίβλεψις τῶν προχωμάτων τῶν ὑδροφρακτῶν, τῶν διωρύγων, τῶν ὑδραυλικῶν καὶ ἀποξηραντικῶν ἔργων, τῶν πόλντερ κλ.

Ἔμβλημα, σημαία, ὕμνος καὶ παράσημα. Τὸ ἔμβλημα τῆς Ὁλλανδίας εἶναι κυανοῦν πεδίον, πεποικιλμένον διὰ χρυσῶν ὀρθογωνίων καὶ φέρον τὸν λέοντα τοῦ Νάσσαου, ἤτοι λέοντα χρυσοῦν ὀρθιον καὶ ἐστεμμένον, κρατοῦντα διὰ τοῦ δεξιοῦ ἐμπροσθίου ποδὸς ξίφος καὶ διὰ τοῦ ἑτέρου δέσμην ἑπτὰ βελῶν. Τὸ πεδίον τοῦτο ὑποβαστάζουν δύο ἐστεμμένοι λέοντες, ἐπὶ δὲ κυανῆς ταινίας εἶναι γεγραμμέναι αἱ λέξεις «Je maintiendrai». Ἡ σημαία, τόσον ἡ πολεμική, ὅσον καὶ ἡ ἐμπορική, ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν ταινιῶν, ὁριζοντίως διατεθειμένων, ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω ἐρυθρᾶς, λευκῆς καὶ κυανῆς. Τὰ ὁλλανδικὰ παράσημα εἶναι: τοῦ Γουλιέλμου, ἱδρυθὲν τὴν 30 Ἀπριλίου 1815, ὑποδιαιρούμενον εἰς τέσσαρας τάξεις, τῆς Ἀξίας τοῦ Λέοντος τοῦ Νάσσαου, ἱδρυθὲν τὴν 29 Σεπτεμβρίου 1815 εἰς τρεῖς τάξεις, τῆς Ὀράγγης -Νάσσαου, ἱδρυθὲν τὴν 4 Ἀπριλίου 1892 εἰς πέντε τάξεις, καὶ τοῦ Οἴκου τῆς Ὀράγγης ἱδρυθὲν τῷ 1905. Ὁ ἐθνικὸς ὕμνος ἄρχεται διὰ τῶν λέξεων «Wien Neerlandsch bloed...». Πολλάκις ὅμως χρησιμοποιεῖται ὡς τοιοῦτος καὶ ἕτερον ᾆσμα τῷ 1570, ἀρχόμενον διὰ τῶν λέξεων «Wilhelmus von Nassouwen ben ik van diutschen bloed...».

Δικαιοσύνη. Ἡ δικαιοσύνη ἀπονέμεται ὑπὸ ἑνὸς ἀνωτάτου δικαστηρίου ἑδρεύοντος ἐν Χάγῃ, τοῦ ὁποίου ὁ πρόεδρος καὶ ὁ ἀντιπρόεδρος διορίζονται ὑπὸ τῆς βασιλίσσης, ἐνῷ τὰ μέλη ἐκλέγονται ὑπὸ τῆς βασιλίσσης κατ' ἀναλογίαν ἑνὸς μεταξὺ τριῶν μελῶν, τὰ ὁποῖα ἐκλέγει ἡ δευτέρα βουλὴ ἐκ πίνακος ἓξ μελῶν, ὃν καταρτίζει αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀνώτατον δικαστήριον. Πάντες οἱ λοιποὶ δικασταὶ τῶν ἄλλων δικαστηρίων διορίζονται ὑπὸ τῆς βασιλίσσης. Πλὴν τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου ὑπάρχουν πέντε ἐφετεῖα, εἴκοσιν ἓν πρωτοδικεῖα καὶ ἑκατὸν ἓν εἰρηνοδικεῖα. Λειτουργοῦν ἐπίσης καὶ μονομελῆ δικαστήρια διὰ τοὺς ἀνηλίκους παῖδας. Ὁρκωτὰ δικαστήρια δὲν ὑπάρχουν. Αἱ κοιναὶ φυλακαὶ εἶναι ἐκτισμέναι κατὰ τὸ πλεῖστον συμφώνως πρὸς τὰ νέα ἀπομονωτικὰ συστήματα. Πλὴν τούτων ὑπάρχουν καὶ ἐπανορθωτικαὶ φυλακαὶ ἀνηλίκων ἐγκληματιῶν καὶ πειθαρχικὰ σχολεῖα δι' ἀνηλίκους ἐγκληματίας καὶ διὰ παιδιὰ ἐγκλειόμενα τῇ αἰτήσει τῶν γονέων ἢ κηδεμόνων των. Ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ πέντε φυλακαὶ μετ' ἐργαστηρίων. Ἡ ἀστυνομία εἶναι κρατικὴ καὶ δημοτική. Ἡ κρατικὴ διαιρεῖται εἰς τὴν ἔφιππον, ἥτις φυλάσσει τὰ σύνορα τῆς χώρας, καὶ τὴν ἀγροτικήν. Ἡ δημοτικὴ διαιρεῖται εἰς τὴν ἀστικὴν καὶ τὴν ἀγροτικήν.

Ἐκπαίδευσις. Ἀπὸ ἀπόψεως παιδείας ἡ Ὁλλανδία εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον προηγμένων κρατῶν τοῦ κόσμου. Ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις, ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου ἔτους μέχρι τοῦ 13ου, κατέστη ὑποχρεωτικὴ διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1900. Εἰς πάσας τὰς σχολὰς εἶναι σεβασταὶ αἱ θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις τῶν μαθητῶν. Ἀπὸ τοῦ 1806 μερικῶς καὶ ἀπὸ τοῦ 1848 ὁριστικῶς ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις ἐχωρίσθη ἀπὸ τῆς θρησκευτικῆς. Ὑπάρχουν τέσσαρα πανεπιστήμια (ἐν Ἄμστερνταμ, Λεΰντεν, Οὐτρέχτῃ καὶ Χρόνινγκεν) μὲ 354 καθηγητὰς καὶ 5.462 φοιτητάς, ἐξ ὧν 1.208 θήλεις, δύο ἰδιωτικὰ ἢ ἐλεύθερα πανεπιστήμια (ἐν Ἄμστερνταμ καὶ Νοϊμέγκεν), ἓν ἀνώτερον πολυτεχνεῖον (ἐν Ντέλφτ), 2 ἀνώταται ἐμπορικαὶ σχολαί, ὧν ἡ μία ἰδιωτική, 1 ἀνωτάτη γεωπονικὴ σχολή. Ὑπάρχουν ἐπίσης 246 δημόσιαι καὶ ἰδιωτικαὶ σχολαὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως, ἤτοι γυμνάσια, λύκεια, πρακτικὰ λύκεια, ἐμπορικαὶ σχολαί, κατώτεραι πολυτεχνικαὶ σχολαί, μὲ 12.300 μαθητὰς καὶ 38.216 σχολεῖα τῆς κατωτάτης ἐκπαιδεύσεως, κοινοτικὰ καὶ ἰδιωτικά, ὑποστηριζόμενα ὑπὸ τοῦ κράτους, μὲ 597.981 μαθητάς, καθὼς καὶ 603 σχολεῖα δι' ἐργαζομένους, μὲ 50.425 μαθητάς, καὶ 12 ναυτικαὶ σχολαί. Τῷ 1918 ἡ κτηνιατρικὴ σχολὴ τῆς Οὐτρέχτης καὶ ἡ γεωργικὴ σχολὴ τῆς Βαχένιγκεν μετεβλήθησαν εἰς πανεπιστήμια. Τῷ 1908 ἱδρύθη καὶ σχολὴ ἀνωτέρων δημοσίων ὑπαλλήλων τῶν ἀποικιῶν. Ὑπάρχουν ἐπίσης στρατιωτικὴ ἀκαδημία ἐν Μπρέντᾳ καὶ ναυτικὴ τοιαύτη ἐν Φίλλελμσφορντ. Ἐν Ἄμστερνταμ ὑπάρχουν πολλαὶ ἐμπορικαὶ καὶ βιομηχανικαὶ σχολαί, διὰ δὲ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν Καλῶν Τεχνῶν ὑπάρχουν ἀκαδημίαι καλῶν τεχνῶν ἐν Ἄμστερνταμ, Ρόττερνταμ καὶ Χρόνινγκεν, ὠδεῖα ἐν Χάγῃ, Ἄμστερνταμ, Ρόττερνταμ, Λεΰντεν καὶ Μάστριχτ. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ὑπάρχουν καὶ τρία ἱδρύματα κωφαλάλων ἐν Χρόνινγκεν, Μίχελσχεστελ καὶ Ρόττερνταμ, δύο ἰνστιτοῦτα τυφλῶν ἐν Ἄμστερνταμ καὶ Χράφε καὶ μία σχολὴ διὰ πνευματικῶς ἐνδεεῖς ἐν Χάγῃ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀναλφαβήτων εἶναι ἐλάχιστος. Τῷ 1913 μεταξὺ τῶν νεοσυλλέκτων ἐν τῷ στρατῷ, μόνον τὰ 0,6 ἐπὶ τοῖς 100 δὲν ἐγνώριζαν γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν, μεταξὺ δὲ τῶν νυμφευθέντων τῷ 1918 μόνον τὰ 0,22 ἐπὶ τοῖς 100 μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν καὶ τὰ 0,41 μεταξὺ τῶν γυναικῶν δὲν ἐγνώριζον νὰ ὑπογράψουν τὸ πιστοποιητικὸν τοῦ γάμου των. Ἐπίσης τῷ 1928 μεταξὺ τῶν νεοσυλλέκτων ἐν τῷ στρατῷ μόνον 25 μεταξὺ 10.000 ἠγνόουν γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν.

Ἄμυνα τῆς χώρας. Στρατὸς καὶ στόλος. Ἡ ἄμυνα τῆς χώρας βασίζεται κυρίως ἐπὶ τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν ὑδάτων πρὸς πρόκλησιν πλημμυρῶν. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἀμύνης ἐχρησιμοποιήθη ἤδη κατὰ τοὺς πολέμους τοῦ ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνος, χωρὶς ὅμως τότε νὰ πραγματοποιηθοῦν αἱ ἐπ' αὐτῶν στηριχθεῖσαι ἐλπίδες. Τὰ ὁλλανδικὰ σύνορα, πεδινὰ καὶ χθαμαλά, οὐδεμίαν φυσικὴν ἀσφάλειαν παρέχουν. Ἕνεκα δὲ τούτου, πλὴν ὀλίγων φρουρίων, τὰ ὁποῖα κατεσκευάσθησαν παρὰ τὰ βελγικὰ καὶ τὰ γερμανικὰ σύνορα, ἐγένετο παραδεκτὸν τῷ 1874 σχέδιον ἀμύνης βασιζόμενον ἐπὶ τῆς συγκεντρώσεως τῶν ἀμυντικῶν δυνάμεων εἰς μικρὰν περιοχήν, ἐπικληθεῖσαν «Ὁλλανδικὸν φρούριον», ἥτις περιλαμβάνει τοὺς νομοὺς τῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ὁλλανδίας, τοῦ Ζέλαντ καὶ τῆς Οὐτρέχτης. Τὰ δύο τρίτα τῆς περιοχῆς ταύτης περιβρέχονται ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ δυτικὸν τμῆμα, συνορεῦον πρὸς τὴν λοιπὴν ξηράν, περιβάλλεται ὑπὸ σειρὰν ἀμυντικῶν ἔργων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον διαρκῶν, τὰ ὁποῖα, διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν πλημμυρῶν, καθίσταται δυσχερέστατον νὰ προσβληθοῦν. Ὑπάρχουν ἐπίσης ἰσχυρὰ φρούρια ἐπὶ τῶν ἀκτῶν, ὡς εἶναι ἡ ὁμὰς τῶν ἀμυντικῶν ἔργων τοῦ Χέλντερ πρὸς Β., ἅτινα προστατεύουν τὴν εἴσοδον τοῦ Ζοϊντερζὲ καὶ τὰ Ὁλλαντσχ Ντὶπ καὶ Φόλκεραχ, παρὰ τὴν εἴσοδον τῶν διωρύγων τῶν πόλεων Ἄμστερνταμ καὶ Ρόττερνταμ. Ἀκρόπολις τῆς ὅλης περιοχῆς εἶναι ἡ Ἄμστερνταμ, ἥτις εἶναι καλῶς ὠχυρωμένη καὶ δύναται διὰ πλημμυρῶν νὰ ἀποκρούσῃ πᾶσαν ἐπίθεσιν. Αἱ ὀχυρώσεις τῶν ἀκτῶν εὑρίσκονται κατ' αὐτὰς ὑπὸ ἐνίσχυσιν, καθότι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἶχον σχεδὸν τελείως παραμεληθῇ. Πλὴν τῶν ἀμυντικῶν ἔργων τοῦ «Ὁλλανδικοῦ φρουρίου», εἶναι ἀξιομνημόνευτα τὰ ἀμυντικὰ ἔργα τοῦ Δυτικοῦ Σκάλδιος καὶ τὰ πρὸς προστασίαν τοῦ στομίου αὐτοῦ ἔργα τῆς νήσου Φλέσσινχεν. Ὁ ἐν ἐνεργείᾳ στρατὸς ἀποτελεῖται κατὰ τὸ ἓν τρίτον ἐξ ἐθελοντῶν καὶ κατὰ τὰ δύο τρίτα ἐκ κληρωτῶν. Οἱ ἐθελονταὶ προσλαμβάνονται διὰ συμβουλίου, ἡ δὲ θητεία αὐτῶν ποικίλλει ἀπὸ 6 μέχρις 8 ἐτῶν. Ὁ ἐν ἐνεργείᾳ στρατὸς ἀνέρχεται εἰς 19.500 ἄνδρας, ὧν οἱ 18.500 προορίζονται διὰ τὸν στρατὸν τῆς ξηρᾶς, οἱ δὲ 1.000 διὰ τὸ ναυτικόν. Οἱ ὑποκείμενοι εἰς ὑποχρεωτικὴν στρατιωτικὴν θητείαν καλοῦνται διὰ κληρώσεως μεταξὺ τῶν συμπληρωσάντων τὸ 19 ἔτος τῆς ἡλικίας των. Ἡ στρατιωτικὴ θητεία τῶν κληρωτῶν εἶναι 20 ἔτη διὰ τοὺς στρατιώτας καὶ 25 διὰ τοὺς ὑπαξιωματικοὺς καὶ τοὺς ἐφέδρους ἀξιωματικούς. Ἡ διάρκεια τῆς πρώτης ἐκγυμνάσεως εἶναι διὰ μὲν τὸ ναυτικὸν 8 μῆνες, διὰ δὲ τὸν στρατὸν τῆς ξηρᾶς: 1) $5^1/_2$ μῆνες διὰ τοὺς ὑπηρετοῦντας εἰς τὰ πεζικὰ σώματα· 2) 9 μῆνες διὰ τοὺς πεζοὺς— ἐξαιρέσει τῶν νοσοκόμων καὶ τῶν ἀεροναυτῶν — οἵτινες, μετὰ τὴν κατάταξίν των, πρόκειται νὰ ἐκπαιδευθοῦν ἰδιαιτέρως καὶ νὰ γίνουν ὑπαξιωματικοί· 3) 12 μῆνες διὰ τοὺς πεζούς, οἵτινες μετὰ τὴν κατάταξίν των πρόκειται νὰ ἐκπαιδευθοῦν ὡς ἔφεδροι ἀξιωματικοί, καθὼς καὶ διὰ τοὺς νοσοκόμους, τοὺς ἀεροναύτας καὶ τοὺς ἐφίππους ἢ ἐποχουμένους πυροβολητάς· 4) 15 μῆνες διὰ τοὺς κατατασσομένους εἰς τὸ ἱππικόν. Εἰς τὸν στρατὸν τῆς ξηρᾶς ἡ πρώτη ἐκπαίδευσις ἐλαττοῦται κατὰ 4 μῆνας δι' ὅσους ἀπέκτησαν πιστοποιητικὸν στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως. Οἱ ἐκγυμνασθέντες καὶ ἀπολυθέντες καλοῦνται βραδύτερον εἰς δύο περιόδους, ἐξ 20 ἡμερῶν ἑκάστην, πρὸς ἐκτέλεσιν ἐπαναληπτικῶν ἀσκήσεων. Ὁ ἐν ἐνεργείᾳ στρατὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ 4 μεραρχίας καὶ μίαν ἐλαφρὰν ταξιαρχίαν. Ἐν καιρῷ εἰρήνης ὑφίστανται μόνον τὰ στελέχη τοῦ στρατοῦ, διαρκῆ ἢ ἐθελοντικά, ἀνερχόμενα εἰς 1.471 ἀξιωματικοὺς καὶ 3.439 ὑπαξιωματικούς, χρησιμοποιούμενα διὰ τὴν ἐκγύμνασιν τῶν κληρωτῶν καὶ διὰ τὸν σχηματισμὸν ἐμπολέμων μονάδων. Κατ' ἔτος ἐκγυμνάζονται περὶ τὰς 20.000 ἀνδρῶν. Εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν ἀνήκει καὶ ἡ στρατιωτικὴ ἀστυνομία καὶ ἡ ἰσοδύναμος πρὸς αὐτὴν χωροφυλακή, ἀποτελουμένη ἐκ 4 ταγμάτων καὶ 1 ἐμπέδου λόχου. Ἐν καιρῷ ἐπιστρατεύσεως σχηματίζονται 4 ὁμάδες μεραρχιῶν, ὧν ἑκάστη ἀποτελεῖται ἐκ 2 μεραρχιῶν καὶ μιᾶς ταξιαρχίας ἱππικοῦ, ὁλικῆς δυνάμεως περίπου 142.435 ἀνδρῶν, καθὼς καὶ 34 ἐφεδρικὰ συντάγματα πεζικοῦ καὶ ἔμπεδα σώματα συνολικῆς δυνάμεως 120.000 περίπου ἀνδρῶν. Ἡ ἐθνοφρουρὰ περιλαμβάνει 200.000 ἄνδρας μὴ γεγυμνασμένους. Ὁ **στρατὸς** τῶν ἀποικιῶν ἀποτελεῖται ἐκ 2 μεραρχιῶν μὲ 1.241 ἀξιωματικοὺς καὶ 35.084 ὁπλίτας. **Τὸ πεζικὸν** τῆς Ὁλλανδίας εἶναι ὑπλισμένον διὰ **τυφεκίου** τύπου Μάνλιχερ, ὑποδείγματος 1895, τὸ ἱππικὸν καὶ τὸ μηχανικὸν δι' ἀραβίδος Μάνλιχερ καὶ τὸ πεδινὸν πυροβολικόν, καθὼς καὶ αἱ δύο ἔφιπποι πυρβολαρχίαι, διὰ πυροβόλων Κρούπ τῶν 75 χλστμ. Ὑπάρχει ἐπίσης καὶ σῶμα ἀεροπόρων, **ἀποτελούμενον** ἐκ δύο λόχων καὶ 70 ἀεροπλάνων. Ὁ στόλος τῆς Ὁλλανδίας προορίζεται ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τὴν ἄμυναν τῶν ἀκτῶν τῆς Ὁλλανδίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὴν προστασίαν τῶν κτήσεών της ἐν ταῖς Ἀνατολικαῖς Ἰνδίαις. Αἱ κτήσεις αὗται καταβάλλουν μέρος τῶν δαπανῶν, **αἵτινες** ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ **καλουμένου** «στόλου τῶν Ἰνδιῶν». Ὁ στόλος οὗτος **ἀποτελεῖται** ἐξ 11 θωρηκτῶν συνολικῆς **χωρητικότητος** 41.000 τόννων, 8 ἀντιτορπιλλικῶν 8.590 **τόννων**, 11 τορπιλλοβόλων 3.000 τόννων, 4 **κανονιοφόρων** 1.100 τόννων, 18 τορ-

Digitized by Google

πιλλοθετῶν 9.650 τόννων καὶ 24 ὑποβρυχίων 10.400 τόννων. Τὰ πλοῖα ταῦτα φέρουν 330 τηλεβόλα διαφόρου διαμετρήματος καὶ ἔχουν συνολικὸν πλήρωμα 5.733 ἀνδρῶν.

Ὀλλανδικὸν ἀποικιακὸν κράτος. Ἡ Ὀλλανδία ἔχει, ὑπὸ ἔποψιν πληθυσμοῦ καὶ πλούτου, τὸ δεύτερον ἀποικιακὸν κράτος ἐν τῷ κόσμῳ, ὑπολειπόμενον μόνον τοῦ ἀγγλικοῦ καὶ ὑπερέχον τοῦ γαλλικοῦ. Κατ' ἔκτασιν εἶναι τὸ τρίτον ἀποικιακὸν κράτος ἐν τῷ κόσμῳ, ἐρχόμενον εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὸ ἀγγλικὸν καὶ τὸ γαλλικόν. Αἱ ὀλλανδικαὶ ἀποικίαι χωρίζονται εἰς τὰς *Ἀνατολικὰς Ἰνδίας* καὶ εἰς τὰς *Δυτικὰς Ἰνδίας*. Αἱ πρῶται περιλαμβάνουν τὰς μεγάλας νήσους τῆς Σόνδης *Ἰάβαν* καὶ *Μαδούραν*, *Σουμάτραν*, *Βόρνεο* καὶ *Κελέβην*, τὰς μικρὰς νήσους τῆς *Σόνδης Μπάλι*, *Λόμποκ*, *Σουμπάβα*, *Φλόρες*, *Τίμορ* καὶ *Σούμπα* καὶ τὰς *Μολούκας*. Αἱ ὀλλανδικαὶ κτήσεις ἐν Ἀσίᾳ, καλούμεναι ἐπισήμως *Ὀλλανδικαὶ Ἀνατολικαὶ Ἰνδίαι* (Nederlandsch Oost India) κεῖνται μεταξὺ τῶν 6° Β. πλάτους καὶ 11° Ν. πλάτους καὶ μεταξὺ τῶν 95° καὶ 141° Α. μήκους ἀπὸ Γκρήνουϊτς. Πολιτικῶς τὰ ἐδάφη τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται ὑπὸ τὴν ὀλλανδικὴν ἐπικυριαρχίαν διαιροῦνται εἰς χώρας διοικουμένας ἀπ' εὐθείας καὶ εἰς ἰθαγενῆ ὑποτελῆ κράτη. Ἡ ἀνωτάτη διοίκησις καὶ ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἀσκοῦνται ὑπὸ τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ, βοηθουμένου ὑπὸ συμβουλίου ἀποτελουμένου ἐκ πέντε μελῶν, διοριζομένων, μετὰ τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ, ὑπὸ τῆς βασιλίσσης. Τῷ 1917 ἱδρύθη εἶδος βουλῆς, τὸ «Volksraad», πρὸς συζήτησιν καὶ σύνταξιν τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ πρὸς γνωμάτευσιν ἐπὶ σημαντικῶν ζητημάτων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τὴν αὐτονομίαν τῆς ἀποικίας. Τινὰ τῶν μελῶν τοῦ σώματος τούτου διορίζονται ὑπὸ τῆς βασιλίσσης, τὰ δὲ ἄλλα ὑπὸ τῶν τοπικῶν συμβουλίων καὶ ἀποτελοῦνται ἀπὸ Ὀλλανδούς, ἰθαγενεῖς, Σίνας καὶ Ἄραβας. Ὁ γενικὸς διοικητὴς δύναται νὰ ἀσκήσῃ καὶ νομοθετικὰ δικαιώματα ἐπὶ ζητημάτων, ἐπὶ τῶν ὁποίων δὲν ἔχει ἀποφασίσει ἄλλως ἡ ὀλλανδικὴ βουλή.

Αἱ Ὀλλανδικαὶ Δυτικαὶ Ἰνδίαι (Nederlandsch West India) περιλαμβάνουν τὴν *Ὀλλανδικὴν Γουϊάνην*, τὸ *Κουρασάο* καὶ τὰς *Δυτικὰς Ὑπηνέμους νήσους*. Διοικοῦνται ὑπὸ γενικοῦ διοικητοῦ βοηθουμένου ὑπὸ ἰδιωτικοῦ συμβουλίου ἐκ 4 μελῶν, διοριζομένων ὑπὸ τῆς βασιλίσσης, καὶ ὑπὸ ἀποικιακοῦ συμβουλίου ἐκ 13 μελῶν, ἐκλεγομένων διὰ 6 ἔτη.

Ὁ ἀκόλουθος πίναξ δεικνύει τὴν ἔκτασιν καὶ τὸν πληθυσμὸν τοῦ ὀλλανδικοῦ ἀποικιακοῦ κράτους.

Ἀποικίαι	*Ἐπιφάνεια εἰς τ. χλμ.*	*Πληθυσμὸς*	
		ἀπογρ. 1920	*ὑπολογ. 1930*
Ἐν Ἀσίᾳ:			
Ὀλλανδικαὶ Ἀνατολικαὶ Ἰνδίαι:			
Ἰάβα καὶ Μαδούρα	131.441	34.984.171	36.998.850
Αἱ ἄλλαι νῆσοι	1.768 711	14.366 663	15.901.984
	1.900.152	49.350.834	52.900.834
Ἐν Ἀμερικῇ:			
Ὀλλανδικαὶ δυτικαὶ Ἰνδίαι:			
Ὀλλανδικὴ Γουϊάνη	129.200	140 000	148.000
Κουρασάο καὶ Δυτικαὶ Ὑπήνεμοι νῆσοι	1.043	55.000	61.000
	2.030.395	49.545.834	53.109.834

Μ. Δ. ΒΑΤΑΛΑΣ

—*[Νομισματ.]* Ἀπὸ τοῦ 1925 νομισματικὸν σύστημα τῆς Ὀλλανδίας εἶναι ὁ μονομεταλλισμὸς χρυσοῦ. Νομισματικὴ μονὰς τὸ χρυσοῦν florin ἢ gulden, περιέχον 0,6048 γρ. καθαροῦ χρυσοῦ, οὕτως ὥστε 1 χιλιόγραμμον καθαροῦ χρυσοῦ ἰσοδυναμεῖ πρὸς 1653,4675 florin. Ὑπάρχουσι χρυσᾶ νομίσματα τῶν 10 florin (gulden willem) βάρους 6,72 γρ. καὶ τίτλου 0,900. Ἐπίσης κέρματα ἀργυρᾶ τῶν 1/2, 1 καὶ 2 1/2 florin (rijksdaalder) τίτλου 0,945. Ἰσοτιμία: 1 $=2,4878 florin. 1 £=12,107 florin. 1 florin=30,973 δραχμαί. Τ. Κ.

— [ΟΙΚΟΝ. ΓΕΩΓΡ.] *Γεωργία.* Ἡ Ὀλλανδία εἶναι χώρα κατ' ἐξοχὴν γεωργική, τὰ 73 δὲ ἐπὶ τοῖς 100 τοῦ ἐδάφους της ἀποτελοῦνται ἀπὸ καλλιεργησίμους γαίας, ἐξ ὧν 38 % εἶναι λειμῶνες, χρησιμοποιούμενοι διὰ τὴν κτηνοτροφίαν, 27 % εἶναι ἀγροί, λαχανόκηποι καὶ κῆποι ὀπωροφόρων δένδρων, καὶ τὰ 7.6 % εἶναι ἀναδασωθεῖσαι ἐκτάσεις. Τὰ κυριώτερα γεωργικὰ προϊόντα αὐτῆς εἶναι ἡ σίκαλις, ἡ κριθή, τὰ γεώμηλα, τὰ τεῦτλα, ὁ σῖτος, ἡ βρόμη, ὁ καπνός, τὸ λίνον, τὸ κιχόριον κ.τ.λ. Ἐπίσης παράγει σημαντικὰς ποσότητας ἐλαίου. Οἱ λειμῶνες κατέχουν ἔκτασιν 1.189.222 ἐκταρίων, οἱ σημαντικώτεροι δὲ τούτων εὑρίσκονται ἐν Φρεισίᾳ, ἐν τοῖς νομοῖς τῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ὀλλανδίας καὶ ἐν τῷ νομῷ τῆς Χέλντερλαντ. Ἐξέχουσαν καὶ ἐντελῶς ἐξαιρετικὴν σημασίαν ἀπέκτησε κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας ἐν Ὀλλανδίᾳ ἡ ἀνθοκομία. Αὕτη ἤρχισε νὰ ἀναφαίνεται ἐν τῇ χώρᾳ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ὁπότε εἰσήχθησαν ἐξ Ἀνατολῆς διὰ πρώτην φορὰν αἱ τολίπαι καὶ οἱ ὑάκινθοι. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ὑπῆρχον ἤδη ἐν Ὀλλανδίᾳ πολλοὶ φανατικοὶ συλλογεῖς, οἵτινες ἐπλήρωνον μυθώδεις τιμὰς διὰ τὴν ἀπόκτησιν σπανίων ἀνθέων. Τῷ 1637 αἱ τιμαὶ τῶν ἀνθέων εἶχον φθάσει εἰς τοιαῦτα ὕψη, ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπέμβουν αἱ ἀρχαὶ πρὸς ρύθμισιν αὐτῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ χρησιμοποίησις τῶν ἀνθέων προσέλαβε μεγάλας διαστάσεις, ὥστε ἀνεπτύχθη ἐξ αὐτῆς ἀκμαιοτάτη βιομηχανία καὶ ζωηρότατον ἐμπόριον ἐξαγωγῆς. Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ ἀνθοκομία ἐν Ὀλλανδίᾳ ὠργανώθη θαυμασίως, εἰς τρόπον ὥστε σήμερον ν' ἀποτελῇ μίαν τῶν σημαντικωτέρων πηγῶν πλούτου τῆς χώρας. Πρὸς διατήρησιν τῆς καλῆς φήμης τῶν ὀλλανδικῶν ἀνθέων, φυτῶν καὶ σπόρων, ἅτινα ἐξάγονται εἰς τὰς διεθνεῖς ἀγοράς, ἡ κυβέρνησις ὑποβάλλει εἰς αὐστηρὸν ἔλεγχον πάντα τὰ ἐξαγόμενα ἀνθοκομικὰ εἴδη. Αἱ ὀπῶραι, καὶ ἰδίως τὰ κεράσια, τὰ ἄπια καὶ αἱ φράουλαι, εἶναι ἐπίσης σημαντικὴ πηγὴ πλούτου τῆς χώρας. Ὁ ἀκόλουθος πίναξ ἐμφαίνει τὴν γεωργικὴν παραγωγὴν τῆς χώρας κατὰ τὴν ἐπίσημον στατιστικὴν τοῦ 1929:

Εἶδος	*Καλλιεργηθ. ἐκτάσ. εἰς χιλιάδ. ἐκταρ.*	*Παραγωγὴ εἰς χιλιάδας κινταλίων*
Γεώμηλα	143,2	32.944
Κριθὴ	159,3	7.948
Σίκαλις	196,4	4.752
Σῖτος	46,1	1.670
Τεῦτλα	54,0	1.640

Κτηνοτροφία. Μία τῶν σημαντικωτέρων ἐπίσης πηγῶν πλούτου τῆς Ὀλλανδίας εἶναι ἡ κτηνοτροφία της, ἥτις ἔχει ἀναπτυχθῆ τὰ μέγιστα. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1921 ἡ Ὀλλανδία εἶχε τότε 2.067.771 βοῦς, 1.519.245 χοίρους, 668.211 πρόβατα καὶ 363.668 ἵππους. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Κ' αἰῶνος ἡ ἱπποκομία προώδευσε μεγάλως. Οἱ καλύτεροι ἵπποι ἕλξεως τρέφονται ἐν Φρεισίᾳ, οἱ δὲ καταλληλότεροι διὰ τὰς γεωργικὰς ἐργασίας ἐν Ζέλαντ. Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ηὔξησε καὶ ἡ παραγωγὴ βοῶν, ὧν γίνεται μεγάλη ἐξαγωγὴ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Γαλλίαν. Μεγάλην ἀνάπτυξιν παρουσιάζουν ὡσαύτως ἡ ὀρνιθοκομία καὶ ἡ μελισσοκομία. Ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τῆς κτηνοτροφίας ἐν Ὀλλανδίᾳ εἶναι αἱ ἀγελάδες, ὧν ἐκτρέφεται ἴδιον εἶδος, καλούμενον «ὀλλανδικὴ ἀγελάς», περίφημον διὰ τὴν παραγωγὴν ἀφθόνου καὶ καλῆς ποιότητος γάλακτος. Αἱ ὀλλανδικαὶ ἀγελάδες εἶναι περιζήτητοι εἰς τὸ ἐξωτερικόν, παράγουσι κατὰ μέσον ὅρον 3.500 λίτρας γάλακτος, ἐνίοτε δὲ καὶ 6.000 λίτρας. Χάρις δὲ εἰς τὸ ἄφθονον γάλα τῶν ἀγελάδων τούτων εἶναι τὰ μέγιστα ἀνεπτυγμένη καὶ ἡ γαλακτοκομία, ἡ τυροκομία καὶ ἡ βουτυροκομία, παραγομένων καὶ ἰδιαιτέρων τύπων γάλακτος, τυροῦ καὶ βουτύρου, οἵτινες εἶναι γνωστοὶ εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπὸ τὰ ὀνόματα: «ὀλλανδικὸν γάλα», «ὀλλανδικὸς τυρός», «ὀλλανδικὸν βούτυρον» κλπ.

Ἁλιεία. Ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων ἡ ἁλιεία ἀπετέλεσεν ἐν Ὀλλανδίᾳ μίαν τῶν σημαντικωτέρων ἀσχολιῶν τῶν κατοίκων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς της ἡ ἁλιεία ἀπησχόλει 100.000 ἄνδρας. Σήμερον, παρὰ τὸν συναγωνισμὸν ἄλλων κρατῶν, αἱ ὀλλανδικαὶ ρέγγαι ἐξακολουθοῦν νὰ κατέχουν τὰ σκῆπτρα εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν ἀγοράν. Ἡ ἁλιεία ἐν Ὀλλανδίᾳ ἄρχεται κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ἰουνίου καὶ τελειώνει τὸν Νοέμβριον ἢ Δεκέμβριον. Ἐν τῇ Βορείῳ θαλάσσῃ ἁλιεύονται ἰδίως ρέγγαι καὶ σαρδέλλαι, εἰς δὲ τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς λίμνας οἱ σολωμοί, οἱ ἐγχέλεις, αἱ γλῶσσαι, οἱ γωβιοὶ κλπ. Ὁ κυριώτερος ἁλιευτικὸς λιμὴν εἶναι τὸ *Ἰμόϊντεν*. Κατὰ τὸ 1930 ἠσχολοῦντο εἰς τὴν ἁλιείαν 5.469 πλοιάρια παντὸς εἴδους καὶ μεγέθους, μὲ 18.000 ἄνδρας. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἡ ἁλιεία τῶν ρεγγῶν ἐν τῇ Βορείῳ θαλάσσῃ ἀπέφερε 14.000.000 φιορινίων, ἡ δὲ ποσότης τῶν ἁλιευθέντων ὀστρέων ἀνῆλθεν εἰς 1.875.010 χιλιόγραμμα. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἰχθύων καὶ ὀστρέων ἐξάγεται εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Γερμανίαν καὶ τὸ Βέλγιον.

Βιομηχανία. Ἡ βιομηχανία τῆς Ὀλλανδίας ἀνεπτύχθη καὶ ἐξακολουθεῖ ἀναπτυσσομένη κατ' εὐθὺν λόγον πρὸς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ναυτιλίαν, ἀπὸ τὰς ὁποίας κατὰ μέγα μέρος ἐξαρτᾶται. Ἐν Ὀλλανδίᾳ ὑπάρχουν 700 ἐργοστάσια, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 150 ἀσχολοῦνται μὲ ναυπηγικὰς ἐργασίας, ἰδίως εἰς Ρόττερνταμ, Κούντερντοϊκ, Ἄμστερνταμ, Χίλντερ, Φλίσσινχεν, Χάρλινχεν καὶ Φένταμ. Ἡ εἰσαγωγὴ τῶν μηχανῶν εἰς τὰ πλοῖα ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ ἱδρυθοῦν καὶ πολλὰ ἐργοστάσια μηχανημάτων ἐν Ἄμστερνταμ, Χάγῃ, Ρόττερνταμ, Λεύντεν καὶ ἀλλαχοῦ. Ἡ βιομηχανία τῆς χώρας εἶναι ἀγροτική, ἀσχολουμένη εἰς τὴν παραγωγὴν κατὰ μέγα μέρος βουτύρου, τυροῦ, συμπεπυκνωμένου γάλακτος, χάρτου ἐξ ἀχύρου, ζαχάρεως, ἀλεύρου γεωμήλων. Ἀκμάζει ἐπίσης καὶ ἡ βιομηχανία καπνῶν καὶ σιγαρέττων, οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, κονσερβῶν, κακάου, σοκολάτας, τροφίμων, σάπωνος κτλ. Ὑπάρχουν ἐπίσης σημαντικὰ ἐργοστάσια ἀγγειοπλαστικῆς, πλινθοποιεῖα, κεραμοποιεῖα, ὑφαντουργεῖα, ἐργοστάσια τεχνητῆς μετάξης, χημικῶν καὶ ἠλεκτροτεχνικῶν προϊόντων, ὅπλων, πυροβόλων, εἰδῶν ἐκ καουτσούκ, ξυλουργικῆς, ὑποδημάτων, εἰδῶν πολυτελείας, ταπήτων κατ' ἀπομίμησιν τῶν τῆς Σμύρνης κτλ. Τὰ ἐργοστάσια ὑδραυλικῶν μηχανημάτων καὶ ἐγκαταστάσεων εἶναι ἐκ τῶν διασημοτέρων καὶ τελειοτέρων τοῦ κόσμου. Ἡ παραγωγὴ ζαχάρεως φθάνει τὰ 200.000.000 χιλιόγραμμα ἐτησίως καὶ τοῦ τυροῦ τὰ 100.000.000, διὰ δὲ τὴν παραγωγὴν τοῦ βουτύρου χρησιμοποιοῦνται 2.440.000.000 λίτρα γάλακτος ἐτησίως καὶ τοῦ τυροῦ 740.000.000. Ἡ βιομηχανία τῶν ἀδαμάντων εἶναι ἐπίσης ἀνεπτυγμένη τὰ μέγιστα καὶ ἀπασχολεῖ 8.000 εἰδικοὺς ἐργάτας, ἐργαζομένους εἰς 283 ἐργαστήρια. Οἱ περίφημοι ἀδάμαντες Κουλλινάν, Κὸχ-ἰ-νοὺρ καὶ Βικτωρία ἔχουν κατεργασθῆ εἰς Ἄμστερνταμ. Ἐν Λεύντεν ὑπάρχουν πολυάριθμα ἐργοστάσια κονσερβῶν τροφίμων, αἵτινες ἐξάγονται εἰς μεγάλας ποσότητας.

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Ἡ Ὀλλανδία εἶναι πτωχὴ εἰς ὀρυκτά. Γαιάνθρακες ἀπαντῶνται μόνον ἐν Λίμπουργκ, ὁπόθεν ἐξάγονται περὶ τὰ 5.000.000 τόννοι ἐτησίως, ἀξίας 75.000.000 φιορινίων. Ἐν Βούκελο ὑπάρχει ὀρυχεῖον ἅλατος, παρὰ δὲ τὰς πόλεις Ούλφτ, Κάσσελ, Βίσχ καὶ Ντεβέντερ ὑπάρχουν μεταλλεῖα σιδήρου. Ἐν Χέλεντορν ὑπάρχει ἐπίσης μεταλλεῖον σιδήρου, οὗ τὸ προϊὸν ἐξάγεται εἰς τὰ χυτήρια τῆς Βεστφαλίας.

Ἐμπόριον. Παρὰ τὴν παραγωγικότητα τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν ἐργατικότητα τῶν κατοίκων, τὸ ἰσοζύγιον τῆς Ὀλλανδίας ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν παθητικόν. Ὁ ἀκόλουθος στατιστικὸς πίναξ δεικνύει τὴν διακύμανσιν τῶν ἐξαγωγῶν καὶ εἰσαγωγῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη:

	1925	*1926*	*1927*	*1928*	*1929*	*1930*
Εἰσαγωγὴ	2378,1	2535,4	2470,8	2576,0	2726,3	2782,2
Ἐξαγωγὴ	1802,2	1914,6	1765,6	1942,3	1994,3	2047,6

Τὰ κυριώτερα εἴδη τοῦ ἐμπορίου, τῷ 1930, εἰς ἑκατομμύρια φιορινίων, μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν ὑπὸ διαμετακόμισιν, ἦσαν:

Εἴδη	*Εἰσαγωγὴ*	*Ἐξαγωγὴ*	*Εἴδη*	*Εἰσαγωγὴ*	*Ἐξαγωγὴ*
Ζῷα καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα	90,63	499,74	Ξυλεία καὶ κατειργασμένη ξυλεία	176,92	15,90
Γεωργικὰ προϊόντα	672,78	270,86	Δέρματα	71,71	56,05
Ἄλευρα	40,51	52,06	Ὑφάσματα, νήματα, ἐνδύματα κτλ.	319,96	228'76
Ἄλλα τρόφιμα	154,09	105,54	Εἴδη κεραμεικῆς καὶ πορσελάνης.	23,45	13,36
Ὀρυκτὰ καὶ μέταλλα	538,98	201,69	Ὕαλος	19,24	8,89
Ἔλαιον	162,92	165,39	Χάρτης	45,23	49,15
Χημικὰ προϊόντα	68,85	56,57	Ἅμαξαι, πλοῖα, ἀεροπλάνα	86,80	57,12
Πολύτιμα μέταλλα	29,9	58,2	Ἄλλα ἐμπορεύματα	279,54	208,33

Αἱ κυριώτεραι χῶραι εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς, μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν πολυτίμων μετάλλων, εἶναι αἱ ἑξῆς εἰς χιλιάδας ἑκατομμυρίων:

Χῶραι	*Εἰσαγωγὴ*	*Ἐξαγωγὴ*
Γερμανία	842,0	455,5
Μεγάλη Βρεττανία	257,6	407,5
Βέλγιον	282,9	204,3
Ἡν. Πολιτεῖαι Βορ. Ἀμερικῆς	272,1	71,1
Ἀν. Ὀλλανδικαὶ Ἰνδίαι	137,9	172,2
Γαλλία	113,0	117,1
Ἀργεντινὴ	176,6	33,7
Βρεττανικαὶ Ἰνδίαι	54,1	32,7
Σουηδία	43,9	33,5
Καναδᾶς	39,8	20,2
Ρωσία	37,6	2,5
Φινλανδία	31,9	15,8

Δημόσια οἰκονομικά. Τὸ δημόσιον χρέος τῆς Ὀλλανδίας τὴν 1ην Ἰουλίου 1929 ἀνήρχετο εἰς 2.763.000.000 φιορίνια, τὸ δὲ κυμαινόμενον εἰς 293.000.000. Τῷ 1930 ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ κράτους προέβλεπε τὰ ἑξῆς ἔσοδα καὶ ἔξοδα εἰς χιλιάδας φιορινίων:

	Ἔσοδα	*Ἔξοδα*
Βασιλικὸς οἶκος	—	1.850
Κυβέρνησις καὶ ἀνώτεραι ἀρχαὶ	57	2 036
Ὑπουργ. Ἐξωτερικῶν	269	4.139
» Δικαιοσύνης	5.630	29.317
» Ἐσωτερικῶν καὶ Γεωργίας	4.086	22.286
» Παιδείας	45.579	83.262
» Οἰκονομικῶν	502.524	68.947
» Στρατιωτικῶν καὶ Ναυτικῶν	13.079	100.229
Ὑπηρεσία ὑδάτων	29.597	57.63)
Ὑπουργ. Ἐργασίας καὶ Βιομηχανίας	5.536	76.186
» Ἀποικιῶν	1.470	6 179
Ἀπρόοπτα	—	50
Σύνολον	621 122	611.982

Ἐμπορικὸς στόλος. Ἡ Ὀλλανδία εἶναι ἡ ἑβδόμη ναυτικὴ δύναμις τοῦ κόσμου. Τῷ 1919 ὁ ἐμπορικὸς αὐτῆς στόλος ἀπετελεῖτο ἀπὸ 41 ἱστιοφόρα, χωρητικότητος 8.700 τόννων, καὶ ἀπὸ 861 ἀτμόπλοια, καθαρᾶς χωρητικότητος 3.155.029 τόννων. Ἀπὸ τοῦ 1914 μέχρι τοῦ 1929 ὁ ἐμπορικὸς στόλος τῆς Ὀλλανδίας ὑπερεδιπλασιάσθη, ἐμφανίσας

Digitized by Google

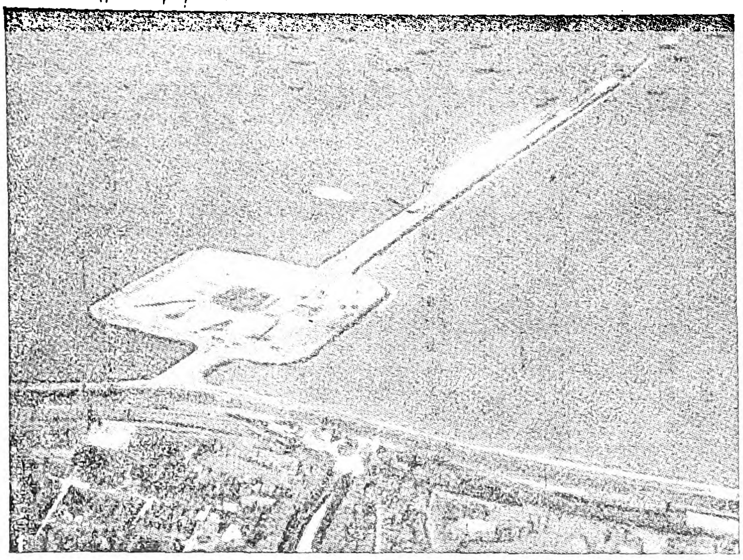

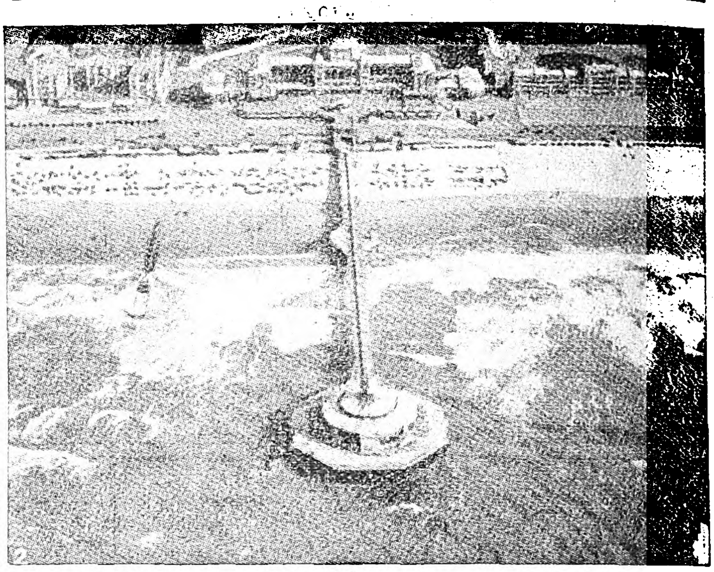

1) Ἄποψις ἐξ ἀεροπλάνου ἑνὸς τῶν μεγάλων προχωμάτων, ὅπερ κατεσκευάσθη εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἀποξηραντικῶν ἔργων τοῦ ΒΔ πόλντερ τοῦ Ζοΐντερζέ.
2) Ἄποψις ἐξ ἀεροπλάνου τῆς λουτροπόλεως Σχέφενινχεν, μετὰ τοῦ ἐν τῇ θαλάσσῃ καζίνου.

κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἐτῶν τούτων αὔξησιν 1.460.000 τόννων. Ἡ αὔξησις αὕτη εἶναι κατ' ἀναλογίαν μεγαλυτέρα πάσης ἄλλης χώρας, πλὴν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Ἀπολύτως ἐξεταζομένη τάσσει τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῆς Ὁλλανδίας τέταρτον κατὰ σειρὰν εἰς τὴν αὔξησιν, μετὰ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, τὴν Ἰαπωνίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν. Τῷ 1929 ἡ Ὁλλανδία ἤρχετο εὐθὺς μετὰ τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γερμανίαν εἰς ἀριθμὸν ὑπὸ ναυπήγησιν πλοίων καὶ γενικῶς κατεῖχε τὴν ἑβδόμην θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐρχομένη μετὰ τὴν Γαλλίαν καὶ πρὸ τῆς Σουηδίας. Κατὰ τὸ 1928 εἰσῆλθον εἰς τοὺς ὁλλανδικοὺς λιμένας 24.610 πλοῖα, χωρητικότητος 33.766.000 τόννων, καὶ ἐξῆλθον 24.890 πλοῖα χωρητικότητος 33.679.000 τόννων. Τὴν 1 Ἰανουαρίου 1930 τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῆς Ὁλλανδίας περιελάμβανεν 902 πλοῖα.

Κυριώτερος λιμὴν τῆς Ὁλλανδίας σήμερον εἶναι τὸ *Ρόττερνταμ*. Τὰ 61/100 τῆς ὁλικῆς κινήσεως τῆς Ὁλλανδίας ἀναλογοῦν εἰς τὴν πόλιν ταύτην. Μετὰ τὸν λιμένα τοῦτον ἔρχεται ὁ τοῦ *Ἄμστερνταμ*, εἰς ὃν ἀναλογοῦν τὰ 16/100 τῆς ὁλικῆς κινήσεως. Κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα τὸ Ἄμστερνταμ εἶχεν ἀνακηρυχθῆ ἡ βασίλισσα τῶν θαλασσῶν καὶ ἔχαιρε παγκοσμίου φήμης ὡς κέντρον βιομηχανικὸν καὶ συγχρόνως τῶν γραμμάτων, τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. Καίτοι ὡς λιμὴν διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου ὑπεσκελίσθη νῦν ὑπὸ τοῦ Ρόττερνταμ, διατηρεῖ ἐν τούτοις τὰ πρωτεῖα ἐν τῷ ἐμπορίῳ τοῦ χρήματος, αἱ δὲ τράπεζαι αὐτοῦ θεωροῦνται ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων τῆς διεθνοῦς ἀγορᾶς.

Συγκοινωνίαι. Αἱ συγκοινωνίαι ἐν Ὁλλανδίᾳ εἶναι εἰς μέγιστον βαθμὸν ἀνεπτυγμέναι, ἐξυπηρετοῦνται δὲ διὰ σιδηροδρόμων, ἠλεκτρικῶν τροχιοδρόμων, ὁδῶν, διωρύγων καὶ ἀεροπλάνων. Τὸ δίκτυον τῶν σιδηροδρόμων τὴν 1 Ἰανουαρίου 1929 εἶχε μῆκος 3.665 χλμ. Οἱ σημαντικώτεροι σιδηρόδρομοι τῶν δυτικῶν νομῶν εἶναι ἠλεκτροκίνητοι. Τὸ μῆκος τῶν τροχιοδρόμων ἔχει μῆκος 2.983 χλμ., τῶν ὁδῶν 4.800, τῶν διωρύγων 3.566. Ἡ συγκοινωνία μὲ τὰς περὶ αὐτὴν χώρας εἶναι πυκνοτάτη. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ δικτύου τῶν ὁλλανδικῶν σιδηροδρόμων εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς ἑταιρείας τῶν σιδηροδρόμων τοῦ κράτους. Τὰ ταχυδρομικὰ γραφεῖα ἀνήρχοντο τῷ 1928 εἰς 1.355 καὶ διεμοίρασαν ἐν ὅλῳ 915.092.409 ἀντικείμενα, ἐξ ὧν 711.911.000 ἦσαν ἐπιστολαί, 116.688.000 ἐπιστολικὰ δελτάρια καὶ 9.686.000 ταχυδρομικὰ δέματα. Τὸ τηλεγραφικὸν δίκτυον ἀνήκει κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸ κράτος καὶ ἔχει (1928) 32.520 χλμ. σύρματος καὶ 1.926 τηλεγραφικὰ γραφεῖα, διαμοιράσαντα 8.029.800 τηλεγραφήματα. Τῷ 1927 ὑπῆρχον 8 ραδιογραφικοὶ σταθμοὶ ἐπὶ τῆς παραλίας καὶ 444 ἐπὶ πλοίων, διαβιβάσαντες 44.828 ραδιοτηλεγραφήματα. Ἡ τηλεφωνικὴ ὑπηρεσία ἀνήκει ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸ κράτος καὶ διαθέτει (1928) 1.702 γραφεῖα καὶ 136.958 τηλέφωνα. Αἱ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος πραγματοποιηθεῖσαι τηλεφωνικαὶ συνομιλίαι ἀνήρχοντο εἰς 162.091.120. Ἡ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία εἶναι λίαν πυκνή, ἐκτελουμένη δι' ἀεροπλάνων τῆς «Ἑταιρείας ἀεροπορίας». Καθημερινῶς τὰ ἀεροπλάνα αὐτῆς μεταφέρουν ταξιδιώτας καὶ ἐμπορεύματα, ταχυδρομεῖον καὶ ἐφημερίδας εἰς τὸ Λονδῖνον, τὰς Βρυξέλλας καὶ τοὺς Παρισίους. Τὰ κυριώτερα τῶν ἀεροδρομίων εἶναι τὸ Σχίπχολ, παρὰ τὸ Ἄμστερνταμ, καὶ τὸ Φαλχάφεν, παρὰ τὸ Ρόττερνταμ. Πλὴν τῶν γραμμῶν τοῦ Λονδίνου, τῶν Παρισίων καὶ τῶν Βρυξελλῶν, ἐκτελοῦνται καὶ αἱ γραμμαὶ ἀπὸ Ἄμστερνταμ εἰς Ἁμβοῦργον, ἀπὸ Ἄμστερνταμ εἰς Βασιλείαν τῆς Ἑλβετίας καὶ ἀπὸ Ρόττερνταμ εἰς Μάλμε (Malmö) τῆς Σουηδίας.

Μ. Δ. Β.

—[ΙΣΤΟΡ.] Ἡ ἱστορία τῆς *Ὁλλανδίας*, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ρωμαϊκῆς κατακτήσεως μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τοῦ χωρισμοῦ τοῦ Βελγίου ὡς ἀνεξαρτήτου κράτους, ὑπάγεται εἰς τὴν τῶν *Κάτω Χωρῶν* (βλ. λ.), ὡς ἐκαλεῖτο μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὸ κράτος, ὅπερ περιελάμβανε τὸ Βέλγιον, τὴν Ὁλλανδίαν καὶ τὸ Λουξεμβοῦργον. Ἔκτοτε (1830) τὸ κράτος τῶν Κάτω Χωρῶν περιωρίσθη εἰς τὰ ὅρια τῆς σημερινῆς Ὁλλανδίας. Ὁ βασιλεὺς αὐτῆς Γουλιέλμος ὁ Α' ἠρνήθη ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Βελγίου καὶ εἰσέβαλεν εἰς αὐτὸ τῷ 1831, νικήσας τοὺς ἐπαναστάτας Βέλγους ἐν Χάσσελτ καὶ ἐν Λουβαίν. Αἱ Δυνάμεις ὅμως, διὰ τῆς συνθήκης τῆς 15 Νοεμβρίου 1831, ἀνεγνώρισαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Βελγίου καὶ ὑπεχρέωσαν τὴν Ὁλλανδίαν, διὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν παραλίων της ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου καὶ διὰ τῆς καταλήψεως τῆς Ἀμβέρσης ὑπὸ τῶν Γάλλων, νὰ ἐκκενώσῃ τὸ Βέλγιον. Ὁ Γουλιέλμος Α' ἠρνήθη νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου, μόνον δὲ τῷ 1839, δι' ἰδιαιτέρας συνθήκης μεταξὺ Βελγίου καὶ Ὁλλανδίας, ἐπείσθη ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν βελγικὴν ἀνεξαρτησίαν, λαβὼν ὡς ἀντάλλαγμα διαρρύθμισιν τῶν συνόρων, τὰ ὁποῖα εἶχε καθορίσει ἡ συνθήκη τοῦ Λονδίνου τοῦ 1831 καὶ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ ἀνατολικοῦ Λίμπουργκ, καθὼς καὶ τὴν προσωπικὴν ἀπ' αὐτοῦ ἐξάρτησιν τοῦ Λουξεμβούργου. Ἡ ἀπώλεια ὅμως τοῦ Βελγίου, ἡ οἰκονομικὴ ἐξάντλησις τοῦ λαοῦ, τὴν ὁποίαν ἐπέφερεν ἡ ἐπὶ ὀκταετίαν διατήρησις μεγάλου τμήματος τοῦ στρατοῦ ἐπὶ ποδὸς πολέμου, διὰ τὸ ἐκκρεμοῦν ζήτημα τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Βελγίου καὶ ἡ ἄρνησις τοῦ βασιλέως Γουλιέλμου νὰ δεχθῇ διαφόρους προτεινομένας συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις, ἐδημιούργησαν μέγαν ἀναβρασμὸν ἐναντίον του, συνεπείᾳ τοῦ ὁποίου ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ του Γουλιέλμου Β' (1840). Οὗτος παρεδέχθη τὰς ὑπὸ τῶν φιλελευθέρων προταθείσας συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις καὶ ἐβασίλευσεν ἐν εἰρήνῃ μέχρι τοῦ 1849, ὁπότε τὸν διεδέχθη, μετὰ τὸν θάνατόν του, ὁ υἱός του Γουλιέλμος Γ'. Ἐπ' αὐτοῦ ἐψηφίσθη, τῷ 1854, καὶ ἐφηρμόσθη, τῷ 1868, ὁ νόμος περὶ χειραφετήσεως τῶν δούλων καὶ καταργήσεως τῆς δουλείας, ἐν τῇ μητροπόλει καὶ ταῖς ἀποικίαις. Τῷ 1873 ἐξερράγη ἐπανάστασις ἐν τῇ ὁλλανδικῇ ἀποικίᾳ τῆς νήσου Σουμάτρας, ἥτις κατεπνίγη μετὰ πολλῶν ἀπωλειῶν, εἰς ἄνδρας καὶ εἰς χρῆμα, ἐκ μέρους τῶν Ὁλλανδῶν. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἐκ ταύτης δύο υἱῶν του καὶ τὴν ἐκ τῆς δευτέρας συζύγου του γέννησιν ἑνὸς τέκνου, τῆς *Βιλλελμίνας*, ἠγέρθη ζήτημα διαδοχῆς τοῦ θρόνου, ὅπερ ἐλύθη τῷ 1887 διὰ τροποποιήσεως τοῦ Συντάγματος, καθ' ἣν ἡ διαδοχὴ τοῦ θρόνου δύναται νὰ περιέλθῃ καὶ εἰς τὰς θήλεις ἀπογόνους τοῦ βασιλέως, ἐλλείψει ἀρρένων. Οὕτω δέ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γουλιέλμου Γ', ἠδυνήθη ν' ἀνέλθῃ εἰς τὸν θρόνον ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Βιλλελμίνα, εἰς ἡλικίαν τότε (1890) δέκα μόλις ἐτῶν, ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρός της Ἔμμας. Κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Ἀγγλίας ἐναντίον τοῦ Μπόερς, ἡ Ὁλλανδία, παρὰ τὴν ἐξέγερσιν τῶν κατοίκων της, συμπαθούντων πρὸς τοὺς ὁλλανδικῆς καταγωγῆς κατοίκους τῶν Νοτιοαφρικανικῶν ἀποικιῶν, ἐκρατήθη οὐδετέρα, περιορισθεῖσα μόνον νὰ θέσῃ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ προέδρου Κροῦγερ ὁλλανδικὸν πολεμικόν, ὅπως οὗτος καταφύγῃ εἰς τὴν Εὐρώπην. Τῷ 1899 αἱ Δυνάμεις ἐξέλεξαν τὴν Ὁλλανδίαν ὡς τόπον συγκλήσεως τῆς διεθνοῦς διασκέψεως τῆς εἰρήνης καὶ ὥρισαν ὡς ἕδραν αὐτῆς τὴν Χάγην. Τῷ 1908, συνεπείᾳ βλέψεων τῆς Βενεζουέλας ἐπὶ τῆς ὁλλανδικῆς ἀποικίας τῆς νήσου Κιουρασάο, ὁ ὁλλανδικὸς στόλος προέβη εἰς ναυτικὴν ἐπίδειξιν εἰς τὰ βενεζουελικὰ παράλια, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ὁ πρόεδρος τῆς Βενεζουέλας παρῃτήθη, ἡ δὲ διαφορὰ ἐλύθη διὰ τῆς ἐκλογῆς νέου προέδρου καὶ τῆς μεταβάσεως εἰς Χάγην τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Βενεζουέλας. Κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἡ ἱστορία τῆς Ὁλλανδίας ἀπὸ ἐσωτερικῆς ἀπόψεως περιορίζεται εἰς συνεχῆ ἀγῶνα μεταξὺ συντηρητικῶν καὶ φιλελευθέρων, οἵτινες μετὰ πολλοῦ κόπου κατώρθωνον ν' ἀποσποῦν ἑκάστοτε διαφόρους προοδευτικὰς μεταρρυθμίσεις, φθάσαντες ἐνίοτε καὶ μέχρι τῆς ὀργανώσεως ἐπαναστατικῶν κινήσεων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἅπασαι αἱ κυβερνήσεις τῆς Ὁλλανδίας εἶχον στρέψει ἐπίσης τὴν προσοχήν των καὶ εἰς τὴν πραγματοποίησιν μεγάλων δημοσίων ἔργων καὶ ἰδίως ὑδραυλικῶν καὶ ἀποξηραντικῶν, ἅτινα ηὔξησαν ἱκανῶς τὸ ἐμβαδὸν τῆς χώρας καὶ τὰς καλλιεργησίμους γαίας, προκαλέσασαι συγχρόνως καὶ τὸν θαυμασμὸν ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, τῷ 1914, ἡ Ὁλλανδία ἐτήρησεν ἀπόλυτον οὐδετερότητα. Λόγῳ ὅμως τῆς γειτνιάσεως αὐτῆς πρὸς τοὺς ἐμπολέμους, τόσον ἀπὸ ξηρᾶς, ὅσον καὶ ἀπὸ θαλάσσης, ἡ διατήρησις τῆς οὐδετερότητος ταύτης ἐτέθη πλειστάκις ὑπὸ δοκιμασίαν καὶ ἐστοίχισεν εἰς τὴν χώραν μεγάλας ζημίας. Ἐπίσης, ἕνεκα τῶν συνόρων αὐτῆς πρὸς τὴν Γερμανίαν, ἔπαιξε σπουδαιότατον ρόλον εἰς τὸν οἰκονομικὸν πόλεμον μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων, συνεπείᾳ τοῦ εὐκόλου, διὰ μέσου ταύτης, ἀνεφοδιασμοῦ τῆς Γερμανίας. Πρὸς παρεμπόδισιν τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ τούτου καὶ τοῦ λαθρεμπορίου, ὁ ὁλλανδικὸς ἐμπορικὸς στόλος ὑπέστη αὐστηρότατον ἔλεγχον, οἱ δὲ Ἄγγλοι εἶχον προαγοράσει τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς πλεοναζούσης, κατ' αὐτούς, παραγωγῆς τροφίμων τῆς Ὁλλανδίας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐδημιούργησε πολλάκις ἔλλειψιν τροφίμων εἰς τὴν χώραν καὶ ταραχὰς ἐν Ἄμστερνταμ καὶ ἀλλαχοῦ. Εἰς τὴν Ὁλλανδίαν εἶχον καταφύγει 50.000 Βέλγοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων 22.000 στρατιῶται καὶ 1.560 Ἄγγλοι ναῦται, τοὺς ὁποίους αἱ ὁλλανδικαὶ ἀρχαὶ εἶχον ἀναγκασθῆ νὰ ἀφοπλίσουν καὶ νὰ συντηροῦν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ἡ Ὁλλανδία ἦτο ἠναγκασμένη νὰ παραμένῃ ἐν ἐπιστρατεύσει, καθότι ὁ φόβος τῆς ἀγγλικῆς εἰσβολῆς διὰ τῶν παραλίων της, πρὸς ἐπίθεσιν ἐκ τῶν νώτων κατὰ τῶν ἐν Βελγίῳ Γερμανῶν, ἦτο διαρκής. Τῷ 1819, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ συνεδρίου τῆς εἰρήνης τῶν Παρισίων, τὸ Βέλγιον ἐζήτησε τὴν προσάρτησιν εἰς αὐτὸ τῶν ὁλλανδικῶν νομῶν τοῦ Λίμπουργκ, τῆς Ζέλαντ καὶ μέρους τῆς Φλάντερεν, ἀλλ' ἡ αἴτησις αὕτη ἀπερρίφθη. Μετὰ τὴν γερμανικὴν ἐπανάστασιν, κατέφυγεν εἰς τὴν Ὁλλανδίαν ὁ Καῖζερ Γουλιέλμος Β', τοῦ ὁποίου τὴν ἔκδοσιν εἰς τοὺς συμμάχους πρὸς εἰσαγωγὴν εἰς δίκην ἠρνήθησαν αἱ ὁλλανδικαὶ ἀρχαί, ἀναλαβοῦσαι τὴν ὑποχρέωσιν τῆς ἐπιτηρήσεως αὐτοῦ ἐν τῷ ὁρισθέντι εἰς αὐτὸν τόπῳ διαμονῆς τοῦ Ντόρν. Κατὰ τὰ ἐπακολουθήσαντα ἔτη τὰ κόμματα τῆς ἀριστερᾶς ἐνισχύθησαν μεγάλως καὶ ἐπέτυχον πολλὰς μεταρρυθμίσεις ἐπὶ τὸ δημοκρατικώτερον, διὰ τῆς ἀφαιρέσεως πολλῶν ἐκ τῶν δικαιωμάτων, τὰ ὁποῖα πρότερον εἶχε τὸ στέμμα, ἢ διὰ τῆς ἀχρηστεύσεως ἄλλων μὴ τυπικῶς καταργηθέντων. Παρὰ τὴν ἐνίσχυσιν ὅμως ταύτην τῶν ἀριστερῶν, κατωρθώθη ἡ ψήφισις διαφόρων νόμων σχετικῶν πρὸς τὴν ἄμυναν τῆς χώρας καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν στρατιωτικῶν παρασκευῶν, ἐκ φόβου ἰδίως πραξικοπηματικῶν ἐνεργειῶν τοῦ Βελγίου.

Μ. Δ. Β.

—[ΕΘΝΟΛΟΓ.] Ὁ ὁλλανδικὸς λαὸς εἶναι τευτονικῆς καταγωγῆς, αἱ πρῶται δὲ πληροφορίαι περὶ αὐτοῦ ἀνάγονται εἰς τὸν Β' π. Χ. αἰῶνα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην κατῴκουν τὴν χώραν οἱ *Βαταυοί*, τευτονικὸς λαὸς μετοικήσας ἐξ Ἔσση-

Digitized by Google

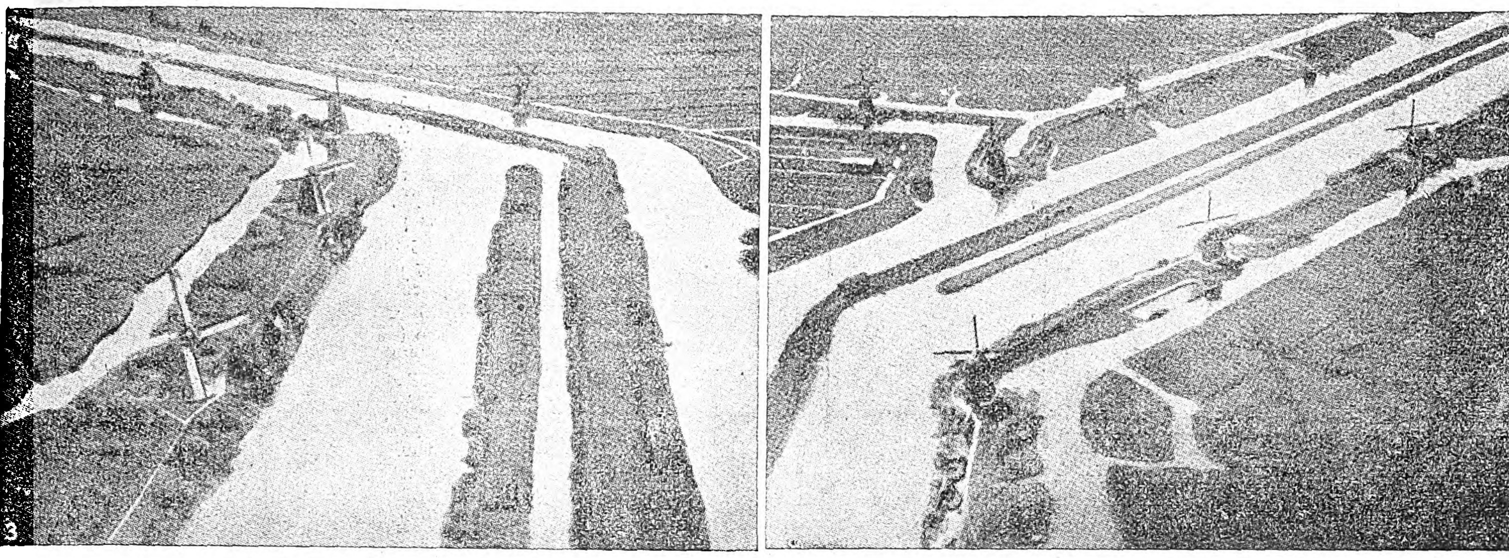

Πόλντερ τοῦ ἐσωτερικοῦ μετὰ διωρύγων καὶ ἀπορροφητικῶν ἀερομύλων, δι' ὧν αἱ ἑλώδεις ἐκτάσεις μεταβάλλονται εἰς καλλιεργησίμους ἀγρούς.

Οὗτοι περὶ τὸ 150 π. Χ. εἶχον καταλάβει τὸ κέντρον περίπου τῆς σημερινῆς Ὀλλανδίας καὶ συγκεκριμένως τὸ ΝΔ. τμῆμα τοῦ νομοῦ Χέλντερλαντ, πρὸς Ν. τοῦ Ρήνου. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχήν, τὸ πρὸς Β. τοῦ Ρήνου τμῆμα, μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ἔλβα πρὸς Α., κατείχετο ὑπὸ τῶν *Φρεισίων*, ἑτέρου τευτονικοῦ λαοῦ, συγγενοῦς πρὸς τοὺς Βαταυούς, πρὸς τοὺς ὁποίους εἶχον κοινὴν τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ αὐτὰ ἤθη καὶ ἔθιμα. Οἱ δύο οὗτοι λαοὶ ἦσαν ποιμενικοὶ καὶ σὺν τῷ χρόνῳ ἡνώθησαν πρὸς ἀλλήλους, ὑπὸ τὸ ἐπικρατέστερον ὄνομα τῶν Βαταυῶν. Ἐκυβερνῶντο ὑπὸ ἀρχηγῶν, τοὺς ὁποίους ἐξέλεγον μεταξὺ τῶν γενναιοτέρων ἀνδρῶν τῶν δύο φυλῶν, ἐλάτρευον τὴν Σελήνην καὶ τὸν Ἥλιον καὶ ἦσαν πολεμικώτατοι. Βραδύτερον ἐγένοντο φόρου ὑποτελεῖς εἰς τοὺς Ρωμαίους, μετὰ δὲ τὴν εἰσβολὴν εἰς τὰς ὀλλανδικὰς χώρας τῶν Φράγκων καὶ κατόπιν τῶν Σαξώνων, οἵτινες ὑπέταξαν τοὺς Βαταυούς, τὸ ὄνομα τούτων ἄρχεται ἐκλεῖπον. Ἡ συγχώνευσις τῶν Φράγκων καὶ Σαξώνων μετὰ τῶν Βαταυῶν καὶ Φρεισίων ἐπῆλθε ταχέως λόγῳ τῆς μεγάλης συγγενείας, ἥτις ὑπῆρχε μεταξὺ αὐτῶν, τῆς ἑνιαίας διοικήσεως, μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας ὑπὸ Καρλομάγνου καὶ ἕνεκα τῆς διαδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐκ τῆς συγχωνεύσεως ταύτης προῆλθον οἱ σημερινοὶ Ὀλλανδοί, οἵτινες μετὰ πολλὰς περιπετείας, κατατμήσεις εἰς διάφορα κρατίδια καὶ ὑποταγὴν εἰς ξένους λαούς, κατώρθωσαν ν' ἀποτελέσουν ἀνεξάρτητον ἐθνότητα, σαφῶς ἀπὸ τὰς περὶ αὐτὴν διακρινομένην, καὶ νὰ συμπηχθοῦν εἰς κράτος θεωρούμενον ὡς ἓν τῶν ἐχόντων τὴν μεγαλυτέραν ἐθνικὴν συνοχήν. Μ. Δ. Β.

— [ΓΛΩΣΣΑ] Ἡ γλῶσσα τῶν συγχρόνων Ὀλλανδῶν εἶναι μία ἐκ τῶν γλωσσῶν τῆς λεγομένης γερμανικῆς γλωσσικῆς ὁμοφυλίας, ἡ ὁποία—ἐκτὸς τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος γλώσσης—περιλαμβάνει τὴν Νορβηγικήν, τὴν Σουηδικήν, τὴν Δανικήν, τὴν κυρίως Γερμανικήν, τὴν Φλαμανδικήν, τὴν Ἀγγλικὴν κ. ἄ. Ἡ *Ὀλλανδικὴ*—ἁπλῆ κατ' ἀρχὰς διάλεκτος τῆς λεγομένης Κάτω ἢ Πεδινῆς Γερμανικῆς (Niederdeutsch), ὅπως καὶ ἡ συγγενεστάτη πρὸς αὐτὴν Φλαμανδική, ἤτοι ἡ γλῶσσα τῶν ἐν Βελγίῳ γερμανικῆς καταγωγῆς Φλαμανδῶν—ἐξειλίχθη βαθμηδόν, δι' εὐνοήτους πολιτικοὺς καὶ ἱστορικοὺς ἐν γένει λόγους, εἰς χωριστὴν καὶ ἀνεξάρτητον γλῶσσαν. Ἡ γραπτὴ παράδοσίς της ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ ΙΓ' μ. Χ αἰῶνος, ἀλλ' ἡ ἀκμὴ τῆς ὀλλανδικῆς γλώσσης χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος μ. Χ., ἤτοι ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ ἀγῶνος κατὰ τῆς ἱσπανικῆς τυραννίας. Ἡ γραπτὴ μορφή της καθωρίσθη διὰ τῆς εἰς αὐτὴν μεταφράσεως τῆς ἁγίας Γραφῆς κατὰ τὸ 1619—1639 μ. Χ. Ἡ Ὀλλανδικὴ ὁμιλεῖται σήμερον ὑπὸ ἑπτὰ περίπου ἑκατομμυρίων κατοίκων, καὶ δὴ οὐχὶ μόνον ἐν Ὀλλανδίᾳ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ὀλλανδικὰς ἀποικίας, ἤτοι τὰς μεγαλονήσους τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ Ἰάβαν, Σουμάτραν, Βόρνεον κλ., εἰς τὸ ἐν Ν. Ἀφρικῇ Τράνσβααλ κ. ἄ. Πρέπει νὰ προστεθῇ ὅτι ἐν τῇ κυρίως Ὀλλανδίᾳ ὁμιλεῖται, ἐκτὸς τῆς Ὀλλανδικῆς, καὶ ἡ ὡσαύτως γερμανικῆς καταγωγῆς *Φρεισικὴ* ὑπὸ 320.000 κατοίκων περίπου, κατὰ τὴν στατιστικὴν τῆς 31ης Δεκεμβρίου 1920.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Grundriss der germanischen Philologie, ἐκδιδόμενον ὑπὸ *H. Paul*, τόμ. Α' (1891), σελ. 634 κ. ἑξ.—*Ahn*, Holländische Sprachlehre (21η ἔκδ. ἐν Λειψίᾳ 1896)—*H. Meyer*, Die Sprache der Buren, Göttingen 1901 (ὅπερ πραγματεύεται περὶ τῆς ὑπὸ τῶν ἐν Ν. Ἀφρικῇ Βούρων ὁμιλουμένης ὀλλανδικῆς).—*Th. Siebs*, Geschichte der friesischen Sprache (=Grundriss d. germ. Philologie σελ. 723 κ.ἑξ).—Σύντομον ἱστορίαν τῆς ὀλλανδικῆς γλώσσης ἐδημοσίευσεν ὁ *A. Apey* (ὀλλανδιστὶ) ὑπὸ τὸν τίτλον: Beknopte geschiedenis der nederlandsche Taal in hoofdrekken (ἐν Dordrecht 1902), ἀξιόλογον δὲ ἐτυμολογικὸν λεξικὸν ὁ *Frank*, Etymologisch woordenboek der nederlandsche taal (β' ἔκδ., ἐν Χάγῃ ἀπὸ τοῦ 1910 κ.ἑξ.). Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

— [ΛΟΓΟΤΕΧΝ.] Ἀξία λόγου ὁπωσδήποτε λογοτεχνικὴ κίνησις ἐνεφανίσθη κατ' ἀρχὰς ἐν τῇ *βορείῳ Ὀλλανδίᾳ*, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ξενικοῦ ζυγοῦ. Ἀναμφιβόλως καὶ πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ὑπῆρχον Ὀλλανδοὶ συγγραφεῖς, οὗτοι ὅμως ἔγραφον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν λατινικὴν ἢ φλαμανδικὴν γλῶσσαν. Ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἀρχίζουν ν' ἀναφαίνωνται καὶ λαϊκοὶ ποιηταί, ἀλλὰ κατὰ τὸ μεγαλύτερον τμῆμα τοῦ μεσαίωνος ἡ πνευματικὴ κίνησις τῆς Ὀλλανδίας συγχέεται πρὸς τὴν τῆς Γερμανίας. Ὁ πρῶτος Ὀλλανδὸς συγγραφεύς, ὁ ὁποῖος ἐνεφάνισεν ἰδίαν προσωπικότητα καὶ ὑπῆρξεν ὁ ἀληθὴς ἱδρυτὴς τῆς ὀλλανδικῆς λογοτεχνίας, ὀνομασθεὶς «πατὴρ πάντων τῶν Ὀλλανδῶν ποιητῶν», εἶναι ὁ Ἰάκωβος φὸν Μαίρλαν. Τὸ ἔργον του «Naturen Bloeme» ἀποτελεῖ σταθμὸν ἐν τῇ ὀλλανδικῇ λογοτεχνίᾳ. Πρόκειται περὶ ἔργου ἔχοντος χαρακτῆρα σατιρικὸν καὶ ἠθοπλαστικόν. Τὸ κυριώτερον ἔργον αὐτοῦ εἶναι «Ὁ καθρέπτης τῆς ἱστορίας». Ἔσχε πολυαρίθμους μαθητάς, ὁ σημαντικώτερος τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ὁ Ἰωάννης φὸν Μπούνταλε (1280—1365), κοινῶς γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰωάννης ντὲ Κλέρκ, γράψας ἔργα ἱστορικά, ἠθικά, διδακτικά, ποιήματα κτλ. Ἕτεροι μαθηταὶ τοῦ Μαίρλαντ εἶναι ὁ Ἰωάννης Βὲρτ ἐξ Ὕπρ, γράψας «Νέας θεωρίας» (1351) καὶ ὁ Μέλις Στόκε, γράψας ἔμμετρον «Ἱστορίαν τῆς Ὀλλανδίας», διακρινομένην διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῶν πληροφοριῶν καὶ τὴν ἀμεροληψίαν. Ἡ ἀναβίωσις τοῦ φεουδαρχικοῦ πνεύματος ἐν Ὀλλανδίᾳ, ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ἐπέφερεν ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ καὶ τὴν ἀναβίωσιν τῶν ἱπποτικῶν ποιημάτων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην μεταφράζονται πολλὰ γαλλικὰ τοιαῦτα καὶ γράφονται ἐπίσης ἄλλα πρωτότυπα. Μεταξὺ τῶν ποιητῶν τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶναι ὁ Ἰωάννης φὰν Χέλν, ὁ Χὲν φὰν Ἄκεν, ὁ Αὐγουστῖνος φὰν Ντόρτ, κτλ. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΔ' αἰῶνος διέπρεψεν ὁ Ντὶρκ Πόττερ φὰν ντὲρ Λὸ (1365—1428), ὁ ὁποῖος ἔγραψεν ὀνομαστὰ ἐρωτικὰ ποιήματα, κατ' ἀπομίμησιν τοῦ Βοκκακίου, ὃν ἀνέγνωσε κατὰ τὴν ἀποστολήν του εἰς Ρώμην ὡς πρεσβευτοῦ παρὰ τῷ πάπᾳ. Ὡς παλαιότερα μνημεῖα τοῦ πεζοῦ λόγου ἀναφέρονται ἔγγραφα τῶν πόλεων τῆς Φλάνδρας καὶ τῆς Ζέλαντ, περιλαμβανόμενα μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1249 καὶ 1254. Τῷ 1300 ὑπάρχει μετάφρασις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τῆς αὐτῆς δὲ περιόδου εἶναι καὶ ὁ «Βίος τοῦ Ἰησοῦ». Κυριώτερος ὀπαδὸς τῆς μυστικοπαθοῦς λογοτεχνίας εἶναι ὁ ἐκ Βρυξελλῶν μοναχὸς Ἰωάννης φὰν Ρόϋσμπρουκ, ὁ ἐπιλεγόμενος «Θαυμαστὸς» (1294—1381). Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ διέπρεψαν τὰ θρησκευτικὰ παίγνια, τὰ μυστήρια καὶ τὰ θαύματα, ἐξ ὧν προῆλθε τὸ δρᾶμα. Τὸ ἀρχαιότερον τῶν θρησκευτικῶν δραμάτων εἶναι τὸ «Πασχαλινὸν δρᾶμα τοῦ Μάστριχτ», ἐκ δὲ τῶν τελευταίων «Τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας», ἔργον ἑνὸς Σενάκεν, ὅπερ παρεστάθη ἐν Μπρέντα κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῷ 1500.

Κατὰ τοὺς αἰῶνας ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' ἡ λογοτεχνικὴ κίνησις συνεκεντρώθη εἰς τὰς περιφήμους «Στοὰς ρητορικῶν», αἵτινες ἐδημιουργήθησαν ἐκ τῶν θιάσων, οἵτινες παρίστανον τὰ δραματικὰ ἔργα. Πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς λογοτεχνίας αἱ στοαὶ αὗται διοργάνουν διαγωνισμοὺς καὶ ἀπένεμον βραβεῖα. Τοιαῦται στοαὶ ὑπῆρχον εἰς πάσας τὰς σημαντικὰς ὁπωσδήποτε πόλεις, φέρουσαι ἑκάστη ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν ὄνομα. Ἡ ὀνομαστοτέρα τούτων ὑπῆρξεν ἡ «Ἐνγκλαντίνα» τοῦ Ἄμστερνταμ, ἱδρυθεῖσα τῷ 1496. Ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος οἱ ρητορικοὶ ἤρχισαν νὰ μιμοῦνται τοὺς κλασσικοὺς Ἕλληνας καὶ Λατίνους συγγραφεῖς, γράψαντες ἀξιόλογα ἔργα. Ὁ σημαντικώτερος τῶν ρητορικῶν τούτων εἶναι ὁ Ἰωάννης Χουβάερτ (1533—1599), ὁ ὁποῖος ἔλαβε σημαντικὸν μέρος εἰς τὴν ἐξέγερσιν τῶν Κάτω Χωρῶν κατὰ τῆς Ἱσπανίας καὶ ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν συγχρόνων του «Ὁ Ὅμηρος τῆς Βραβάντης». Τὸ κυριώτερον τῶν ἔργων του εἶναι τὸ «Pegasides Pleyn», διδακτικὸν ποίημα εἰς 16 βιβλία, ἐν τῷ ὁποίῳ περιγράφει τὴν Ὀλλανδίαν καὶ ἐξαίρει τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πάτριον γῆν. Ἡ ἐπελθοῦσα Ἀναγέννησις καὶ Μεταρρύθμισις ἐπέδρασαν μεγάλως καὶ ἐπὶ τῆς λογοτεχνίας τῆς Ὀλλανδίας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀνεφάνη ἡ Ἄννα Μπόϊνς, μεγαλόπνευστος ποιήτρια, ἡ ὁποία μετὰ πάθους ὑπεστήριξε τὴν ἀπειλουμένην καθολικὴν Ἐκκλησίαν, γράψασα, πλὴν ἄλλων, καὶ σατίρας καὶ ποιήματα καὶ ἀποκληθεῖσα «ἡ Σαπφὼ τῆς Βραβάντης». Ἡ Μπόϊνς συνέβαλεν ἐπίσης τὰ μέγιστα καὶ εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς γλώσσης ἀπὸ διάφορα ξένα στοιχεῖα καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς νεωτέρας ὀλλανδικῆς γλώσσης. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἤκμασε καὶ ὁ Φίλιππος φὰν Μάρνιξ, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὁ μεγαλύτερος Ὀλλανδὸς συγγραφεὺς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Οὗτος ὑπεστήριξε τὴν μεταρρύθμισιν καὶ ἔγραψε κυρίως πατριωτικὰ ποιήματα, ἐξ ὧν τὸ «Ἆσμα τοῦ Γουλιέλμου», ἐν τῷ ὁποίῳ ψάλλει τὰ κατορθώματα τοῦ Γουλιέλμου τῆς Ὀράγγης, ἐθεωρήθη ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν ᾆσμα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς Μεταρρυθμίσεως. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡ μεγαλυτέρα λογοτεχνικὴ κίνησις εἶχε συγκεντρωθῇ κυρίως εἰς τὰς νοτίους ἐπαρχίας, ὅπου ἤκμαζον αἱ διάφοροι «Στοαὶ τῶν ρητορικῶν». Ἤδη, διὰ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ εἰς τὰς πόλεις τῶν βορείων ἐπαρχιῶν, παρατηρεῖται καὶ νέα πνευματικὴ ἀκμὴ εἰς ταύτας. Ἡ περίοδος αὕτη τῆς ὀλλανδικῆς λογοτεχνίας καλεῖται κλασσική, διότι κατ' αὐτὴν διέπρεψαν οἱ πλεῖστοι τῶν μεγαλυτέρων Ὀλλανδῶν συγγραφέων, ἰδίως δὲ ἐκεῖνοι, οἵτινες περισσότερον προσήγγισαν τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ κλασσικὰ παραδείγματα καὶ συνέβαλον εἰς τὸν ἐξευγενισμὸν τῆς ὀλλανδικῆς γλώσσης καὶ τὴν δημιουργίαν τῶν καλυτέρων αὐτῆς ὑποδειγμάτων. Οἱ κυριώτεροι ἀντιπρόσωποι τῆς περιόδου ταύτης εἶναι ὁ Κόρνχερ (1522—1590), ὁ Ροῦμερ Φίσχερ (1548—1630), ὁ Σπίγκελ (1549—1612), ὁ Πέτρος Χὸφ (1581—1647), γράψας τὸ βουκολικὸν ἔπος «Χρανίντα», τραγῳδίας «Ἱστορίαν τῆς Ὀλλανδίας» καὶ «Ἱστορίαν Ἐρρίκου τοῦ Μεγάλου», ὁ Φόντελ (1587—1679), γράψας λυρικὰ καὶ δραματικὰ ἔργα, ὁ Ἰάκωβος Κὰτς (1577—1660), ἐπιλεγόμενος «Ὁ πατὴρ Κάτς», ὁ δημοφιλέστατος Ὀλλανδὸς συγγραφεὺς τοῦ αἰῶνος, γράψας πολυάριθμα ποιήματα καὶ ἰδίως «Τὸ βιβλίον τῆς νεότητος» καὶ «Τὸ βιβλίων τῶν χωρικῶν», ὁ Κωνσταντῖνος Χόϊχενς (1596—1687) κτλ. Μετὰ τὸν Φόντελ τὸ ὀλλανδικὸν θέατρον περιωρίσθη εἰς γαλλικὰς μεταφράσεις. Ἐξαίρεσιν μεταξὺ τῶν συγχρόνων του ἀπετέλεσεν ὁ Μπρέντερο, ὁ ὁποῖος ἔγραψε φάρσας καὶ κωμῳδίας πρωτοτύπους, λίαν ἐπιτυχεῖς, καὶ θεωρεῖται ὁ πατὴρ τῆς ἐθνικῆς ὀλλανδικῆς κωμῳδίας.

Κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἡ ὀλλανδικὴ λογοτεχνία, οἱονεὶ ἀκολουθοῦσα τὰς πολιτικὰς διακυμάνσεις, ἄρχεται φθίνουσα. Ὁ ΙΗ' αἰὼν εἶναι ὁ αἰὼν τῶν μιμητῶν—συχνάκις ἀδεξίων—τῶν Γάλλων συγγραφέων. Μεταξὺ τῶν Ὀλλανδῶν συγγραφέων, ἀξίων μνήμης κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, εἶναι ὁ λυρικὸς Πὼτ, ὁ κωμῳδιογράφος Πέτρος Λάνχενντόϊκ, ὁ Ἰοῦστος φὰν Ἔσσεν, ἐκδότης τὸ πρῶτον ἑβδομαδιαίου ὀλλανδικοῦ περιοδικοῦ, οἱ ἀδελφοὶ Σβὶρ φὰν Χάρεν, ἡ Ἐλισάβετ Βόλφ, ἡ Ἀγάθη Ντέκεν, ὁ Ἰωάννης Βάχεναρ κτλ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν νέων πολιτικῶν περιπετειῶν τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ', ἥτις ἀποτελεῖ τὴν μεταβατικὴν περίοδον πρὸς τὴν ρωμαντικὴν ἐποχήν, ἀνεφάνισαν ὁ Γουλιέλμος Μπίλντερντόϊκ (1756

Digitized by Google

—1831), τοῦ ὁποίου τὸ ἀριστούργημα εἶναι «Ἡ καταστροφὴ τοῦ πρωταρχικοῦ κόσμου», ὁ Τόλλενς (1780—1856), συγγραφεὺς τοῦ ὀλλανδικοῦ ἐθνικοῦ ὕμνου «Wien Neerlandsch bloed», ὁ Ἰσαὰκ Ντάκοστα (1798—1860), ὁ Στάριγγκ, ὁ Σχίμμελ κ. ἄ. Ἡ ρωμαντικὴ κίνησις ἔσχε μεγάλην ἐπίδρασιν ἐν Ὀλλανδίᾳ, ὅπου ἐκυριάρχησε τῆς λογοτεχνίας καθ' ὅλον τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Τὴν κίνησιν ταύτην ἠκολούθησε κατ' ἀρχὰς καὶ διηύθυνε κατόπιν τὸ λογοτεχνικὸν περιοδικὸν «Ὁδηγὸς» (De Gids) τοῦ Ἰωάννου τὲν Μπρίνκ, ὁ ὁποῖος ἀνεδείχθη ἐκ τῶν μεγαλυτέρων κριτικῶν τῆς νεωτέρας Ὀλλανδίας, καὶ τοῦ Πότχιτερ. Οἱ κυριώτεροι ἀντιπρόσωποι τῆς περιόδου ταύτης εἶναι ὁ Πότχιτερ, ὁ Μποῦσκεν Χοῦετ, ὁ Νικόλαος Μπέτς, ὁ Χάσεμπρουκ, ὁ Ἰάκωβος φὰν Λέννεπ, ὁ Ντοῦμπες Ντέκκερ, ὁ Χένεστετ, ὁ Χάαρ, ὁ Τὲν Κάτε κτλ. Τῷ 1860 ἱδρύθη νέον περιοδικόν, «Ὁ Ὀλλανδὸς Θεατής», πέριξ τοῦ ὁποίου συνεκεντρώθησαν διάφοροι νέοι συγγραφεῖς, οἵτινες ἔδωσαν νέαν ὤθησιν εἰς τὴν ὀλλανδικὴν λογοτεχνίαν. Τῷ 1880 ἤρξατο ἡ κίνησις τῶν «νεωτέρων», οἵτινες ἵδρυσαν τὸν «Νέον ὁδηγὸν» εἰς ἀντίρροπον τοῦ «Ὁδηγοῦ» καὶ συνεκέντρωσαν πολλοὺς ἐκ τῶν σημαντικωτέρων συγχρόνων Ὀλλανδῶν συγγραφέων, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Μάρκελλος Ἔμαντς, ὁ Πέρκ, ἡ σημαντικωτέρα ποιήτρια τῆς Ὀλλανδίας Ἑλένη Λάπιντοτ-Σβάρτ, ὁ Γουλιέλμος Κλό, ὁ Χόρτερ, ὁ Φρειδερῖκος φὰν Ἔντεν, ὁ Ἀλμπερντιγκ-Τάϊμ κτλ. Κατὰ τὸν Κ' αἰῶνα αἱ ὁμαδικαὶ φιλολογικαὶ ἐκδηλώσεις κατέπαυσαν, οἱ δὲ νεώτεροι Ὀλλανδοὶ συγγραφεῖς ἀκολουθοῦν ἕκαστος ἰδίαν τεχνοτροπίαν. Οἱ σημαντικώτεροι τούτων εἶναι ὁ μυθιστοριογράφος Λουδοβῖκος Κόϋπερους, οἱ δραματικοὶ συγγραφεῖς Χάϊγερμανς καὶ Φαμπρίτσιους, ἡ Ἐρριέττη Ρόλαντ, ὁ Κερίντο, ὁ Στέϊν Στρέφφελς, ὁ Φρὰνκ Λατὲρ κτλ.

—[ΕΠΙΣΤΗΜ.] Κατὰ τὴν περίοδον τῆς πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς αὐτῆς ἀκμῆς καὶ μετ' αὐτὴν ἡ *Ὀλλανδία* ἐνεφάνισε πολλοὺς ἐπιστήμονας ἀξίους λόγου. Ἰδίως ὅμως ἡ Ὀλλανδία ἔχει νὰ παρουσιάσῃ πολλοὺς διαπρεπεῖς μηχανικοὺς καὶ ὑδραυλικούς, χάρις εἰς τοὺς ὁποίους ἡ χώρα, ἀπὸ ἑλώδους καὶ δυσκόλως καλλιεργουμένης, κατέστη μία τῶν εὐφορωτέρων περιοχῶν τῆς Εὐρώπης. Μεταξὺ τῶν νομομαθῶν καὶ φιλοσόφων διέπρεψαν ὁ Γρότιος (1583—1645), ὁ Σπινόζα (1632—1677), ὁ Χεμστερχόϊς Ὄπλομερ, ὁ Ἰούσιος Λίψιους, ὁ λατινιστὴς Χρονόβιος κτλ. Μεταξὺ τῶν θεολόγων εἶναι ὁ φὸν Μπόρστ, ὁ Χένγκελ, ὁ Τιέλε, ὁ Ράνβενχοφ καὶ οἱ νεώτεροι Κόϋπερ, Χούννινγκ καὶ Μπάντινεκ. Μεταξὺ τῶν ἱστορικῶν διέπρεψαν ὁ φὰν Πρίνστερερ, ὁ ντὲν Μπρίνκ, ὁ Φρόϋν κτλ. Εἰς τὰς ἄλλας ἐπιστήμας διεκρίθησαν ὁ μαθηματικός, φυσικὸς καὶ ἀστρονόμος Χόϋγκενς, ὁ βοτανικὸς Λίνσχουτεν κ. ἄ. Πάντες οὗτοι οἱ ἐπιστήμονες προέρχονται ἐκ τῶν πανεπιστημίων τῆς Ὀλλανδίας, τὰ ὁποῖα ἀπὸ πολλῶν αἰώνων εἶχον καταστῆ ὀνομαστὰ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ὡς εἶναι τὰ πανεπιστήμια τοῦ Λέϋντεν, τῆς Οὐτρέχτης, τοῦ Χρόνινγκεν, τοῦ Χάρλεμ, τοῦ Ἄμστερνταμ. Μ. Δ. Β.

—[ΤΕΧΝΗ] Αἱ ἀρχαὶ τῆς ὀλλανδικῆς τέχνης συνάπτονται στενῶς μετὰ τῆς παλαιᾶς φλαμανδικῆς τέχνης, ἕνεκα ἰδίᾳ τῶν κοινῶν πεπρωμένων, ἅτινα ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα ἔσχον αἱ δύο αὗται χῶραι, τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Ὀλλανδία. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος βαθεῖα ἐπέρχεται μεταβολὴ εἰς τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τῆς Ὀλλανδίας, ἥτις ἀκολουθεῖ ἰδίαν ὁδόν, καθισταμένη σὺν τῷ χρόνῳ διαμαρτυρομένη κατὰ τὸ θρήσκευμα καὶ πολιτικῶς ἐλευθέρα, ἐνῷ τὸ Βέλγιον παραμένει ὑποτεταγμένον εἰς τοὺς ξένους καὶ καθολικόν. Ὑπὸ τοιούτους ὅρους εἶναι φυσικὸν ὅτι ἡ ὀλλανδικὴ τέχνη ἠκολούθησεν ἰδίαν κατεύθυνσιν, παρουσιάσασα πολυπληθῆ αὐτοτελῆ καὶ ἄκρως ἐνδιαφέροντα χαρακτηριστικά. Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι ἐξ ὅλων τῶν καλῶν τεχνῶν ἐκαλλιεργήθησαν ἰδίᾳ ἐν Ὀλλανδίᾳ ἡ ζωγραφικὴ καὶ ἡ χαρακτική. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ δὲν ἠδυνήθη νὰ παρουσιάσῃ εὐρεῖαν ἀνάπτυξιν, διότι ἡ διάδοσις τοῦ προτεσταντισμοῦ ἀφήρεσεν ἀπὸ τὴν τέλεσιν τῆς λατρείας πᾶσαν τάσιν μεγαλοπρεπείας καὶ ἐπιδείξεως καὶ ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τοὺς ναοὺς πᾶσαν διακοσμητικὴν προσπάθειαν. Αἱ οἰκίαι τῶν ἰδιωτῶν ἦσαν ὑψηλαί, στεναὶ καὶ σκοτειναί, ᾠκοδομημέναι ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀρχιτεκτονικῆς φροντίδος. Ἔμειναν σχεδὸν μόνον τὰ δημαρχιακὰ καταστήματα ὡς πεδίον ἀρχιτεκτονικῆς τινος δράσεως, συμφώνως ἄλλως τε πρὸς τὴν δημιουργηθεῖσαν κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἀστικὴν συνείδησιν. Παρὰ τὰ δημαρχιακὰ ταῦτα καταστήματα, ἀρχιτεκτονικὸν ἐνδιαφέρον ἠδύναντο νὰ παρουσιάσουν καὶ τὰ μέγαρα, ἔνθα ἥδρευον αἱ διάφοροι συντεχνίαι· τὰ μέγαρα ταῦτα διεκοσμοῦντο ἐσωτερικῶς διὰ πολυπροσώπων πινάκων εἰκονιζόντων τὰ μέλη ἑκάστης συντεχνίας· ἐξ αὐτοῦ ἐξηγεῖται ἡ θαυμαστὴ ἄνθησις τῆς προσωπογραφίας εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, ἐνῷ ἡ ἐσωτερικὴ διάταξις τῶν ἰδιωτικῶν οἰκιῶν, αἵτινες προσέφερον στενὰς ἐπιφανείας πρὸς διακόσμησιν διὰ φορητῶν πινάκων, ἐξηγεῖ ἐπαρκῶς τὴν ἀγάπην τῆς ὀλλανδικῆς ζωγραφικῆς πρὸς τοὺς μικροδιαστάτους πίνακας καὶ τὰς σκηνὰς τοῦ ἐσωτερικοῦ. Ὑπάρχουν ἐν τούτοις ἐν Ὀλλανδίᾳ ἀρχιτεκτονικαί τινες ἐκδηλώσεις ἄξιαι ἰδιαζούσης προσοχῆς. Εἶναι δ' αὗται ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ ἔργα, ἅτινα οἱ Ὀλλανδοὶ ἐπενόησαν καὶ κατεσκεύασαν πρὸς προφύλαξιν τῆς χώρας των ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν ὑδάτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ναοί τινες, γοτθικοῦ ἰδίᾳ ρυθμοῦ, ἐξαίρετοι καὶ τὰ δημαρχιακὰ καταστήματα τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς χώρας, ἅτινα, μέχρι τοῦ νῦν διασῳζόμενα, διηγοῦνται διὰ τοῦ σκυθρωποῦ μεγαλείου των τὴν δόξαν τῶν παρελθουσῶν γενεῶν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων ἐν Ὀλλανδίᾳ ναῶν τάσσονται οἱ ἐν Μαῖστριχτ ναοὶ τοῦ Ἁγίου Σερβὰν (Ι' αἰὼν) καὶ τῆς Παναγίας (ΙΒ' αἰών), ἡ μητρόπολις τῆς Οὐτρέχτης (ΙΓ' αἰών), ἧς, καταστραφείσης ὑπὸ θυέλλης τῷ 1674, σῴζεται σήμερον μικρὸν τμῆμα καὶ ἥτις ἀπετέλει τὸ κάλλιστον ὑπόδειγμα τῆς ἐν Ὀλλανδίᾳ καλλιεργηθείσης γοτθικῆς τέχνης, ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Στεφάνου τῆς Νιμέγης καὶ ὁ μέγας ναὸς τῆς Δορδρέχτης, ἀμφότεροι τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ὁ Μέγας Ναὸς τῆς Χάγης, ὁ Νέος Ναὸς τοῦ Ἄμστερνταμ καὶ αἱ μητροπόλεις τοῦ Ρόττερνταμ, τοῦ Ἀρνχάϊμ, τοῦ Χάαρλεμ καὶ τῆς Κρονίγκης. Ἐκ τῶν δημαρχιακῶν καταστημάτων ἄκρως ἀξιοσημείωτα εἶναι τὰ τοῦ Ἄμστερνταμ, τοῦ Μπουᾶ-Λὲ-Ντύκ, τῆς Μπρέντας, τοῦ Λεΰντε, τοῦ Ρόττερνταμ καὶ τοῦ Ντέλφτ. Ἡ γλυπτικὴ δὲν ἐκαλλιεργήθη ἐπαρκῶς ἐν Ὀλλανδίᾳ, τὰ δὲ πλεῖστα τῶν σῳζομένων παλαιῶν ἀγαλμάτων καὶ ἀναγλύφων ἀνήκουν εἰς τὴν φλαμανδικὴν τέχνην. Ἡ χαρακτική, ἀντιθέτως, ἀναπτυχθεῖσα ὡς ξυλογραφία καὶ χαλκογραφία, παρουσίασε, παραλλήλως πρὸς τὴν ζωγραφικήν, μεγίστην ἄνθησιν. Χαράκται ὑπῆρξαν οἱ πλεῖστοι τῶν μεγάλων ζωγράφων τῆς Ὀλλανδίας. Καὶ ἕτεροι δέ, πλὴν τούτων, πολυπληθέστατοι χαράκται ἀναφέρονται. Μέγας Ὀλλανδὸς χαράκτης κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἀναφέρεται ὁ Βάλτερ βὰν Ἄσσεν, μετ' αὐτὸν δὲ ὁ ἐκ Λεΰντε Λουκᾶς, ὁ Ἄλαερτ Κλάας, ὁ Μαρτῖνος βὰν Χέεμσκερκ, ὁ Κρισπῖνος ντὲ Πάς, ὁ Κορνήλιος Κόρτ, οἱ Βῆριξ, ὁ Γκόλτσιους, ὁ Μπλαίμαιρτ, ὁ Π. Λάστμαν κλπ. Κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα διὰ καλλιτεχνῶν, οἷοι ὁ Βίσσερ, ὁ Βὰν Ντάλεν καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ μεγάλοι ζωγράφοι τῆς ἐποχῆς, ἡ ὀλλανδικὴ χαρακτικὴ ἔφθασεν εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς ἀνθήσεώς της. Ἡ παρακμή της ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὸν ἐκαλλιέργησαν τὴν τέχνην ταύτην καλλιτέχναι οἷοι ὁ Exshaw, Κόκλερς, Πλόος, βὰν Ἄμστελ, Χονμπράκεν, βὰν Χαῖκεν, Τσέγκερς. Ἡ ὀλλανδικὴ χαρακτικὴ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἐκπροσωπεῖται ἀπὸ τὸν Κόμπελλ, Μπίσσοπ, Φόρσελ, Λάνγκεντυκ, Κάϋζερ καὶ Μπάουερ. Ἐν τῷ συνόλῳ της δὲ κρινομένη ἡ ὀλλανδικὴ χαρακτικὴ θαυμάζεται διὰ τὴν ἐντέλειαν τῆς ἐξεργασίας, τὴν τελειότητα τοῦ σχεδίου, τὴν δύναμιν τῆς ἐκφράσεως, τὴν πλήρη τοπικοῦ χρώματος χάριν, ἀρετὰς τὰς ὁποίας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παρουσιάζει εἰς ἀπαράμιλλον ὕψος. Ἀλλ' ἡ περιοχή, ἔνθα καρποφορώτερον καὶ εὐρύτερον ἤσκησαν τὸ τάλαντόν των οἱ Ὀλλανδοὶ καλλιτέχναι, ὑπῆρξεν ἡ ζωγραφική. Παρουσιάζει δ' ἡ τέχνη αὕτη ἐν Ὀλλανδίᾳ, ἀπὸ γενικῆς ἀπόψεως ἐξεταζομένη, χαρακτηριστικὰ ἄκρως ἰδιότυπα, ἀντανακλῶντα τὸ περιβάλλον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀνεπτύχθη, καὶ τὴν διάθεσιν τοῦ λαοῦ, ὅστις τὴν ἐκαλλιέργησεν. Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡ ὀλλανδικὴ ζωγραφικὴ εἰργάσθη ἐπὶ μικροδιαστάτων πινάκων καὶ ἐπὶ θεμάτων εἰλημμένων ἐκ τῶν ποικιλωτάτων ἐκφάνσεων τοῦ καθημερινοῦ βίου. Ἡ γενική της κατεύθυνσις εἶναι ρεαλιστική, συνδυάζεται δὲ μὲ θαυμαστὴν σπουδὴν τῆς φύσεως καὶ μὲ βαθύτερον ψυχογραφικὸν νόημα. Τοῦτο φαίνεται καλύτερον καὶ εἰς ἕνα κλάδον τῆς ζωγραφικῆς, πλὴν τῆς ρωπογραφίας, ἐξαιρέτως ἐν Ὀλλανδίᾳ ἀναπτυχθέντα, τὴν προσωπογραφίαν. Ἡ ἐντέλεια τοῦ σχεδίου, ἡ ἄκρα προσοχὴ εἰς τὰς λεπτομερείας, ἡ δύναμις ἐν τῇ ἀποδόσει τῆς ψυχῆς τοῦ τοπίου εἴτε τοῦ θέλγοντος τοπικοῦ χρώματος μιᾶς σκηνῆς τοῦ καθημερινοῦ βίου, ἡ εὐφυὴς ἐπιλογὴ τῶν θεμάτων καὶ ἐπὶ πᾶσι μία δυσκόλως περιγραφομένη χάρις, παρέχουν εἰς τὴν καθόλου ὀλλανδικὴν ζωγραφικὴν τὸν χαρακτῆρα μιᾶς, οὕτως εἰπεῖν, ἐξωτικῆς τέχνης, μιᾶς ἀπομεμονωμένης νησῖδος μέσα εἰς τὸ πολυτάραχον πέλαγος τῆς ὅλης εὐρωπαϊκῆς τέχνης. Ἡ Ὀλλανδία παρήγαγε μεγάλους προσωπογράφους, μεγάλους ζωγράφους «ἐσωτερικῶν», μεγάλους θαλασσογράφους, μεγάλους ζωγράφους τοῦ ὑπαίθρου, μεγάλους ζωογράφους καὶ ἐλάχιστα καθολικὰ πνεύματα δυνάμενα νὰ δημιουργήσουν ἀριστουργήματα ἐν πάσῃ ζωγραφικῇ ἐκδηλώσει. Ἡ πρώτη περίοδος τῆς ὀλλανδικῆς ζωγραφικῆς εἶναι καθαρῶς φλαμανδικοῦ τύπου. Κατ' αὐτὴν εἰργάσθησαν καλλιτέχναι ὡς ὁ Ἀλβέρτος βὰν Ἀουβάτερ, τοῦ ὁποίου οὐδὲν ἔργον ἐσώθη, ὁ Δὶρκ Μπάουτς, ὅστις διήγαγεν, ὡς καὶ ὁ προηγούμενος, ἐν Χάρλεμ, ὁ Ἰάκωβος βὰν Ὀστζάνεν, ὁ Ἰωάννης Μούγιαιρτ καὶ ὁ Λουκᾶς βὰν Λεΰντεν, ὅστις κλείει τὴν σειρὰν ταύτην τῶν Ὀλλανδο-φλαμανδῶν καλλιτεχνῶν.

Μετ' αὐτὸν ἡ ὀλλανδικὴ τέχνη ὑφίσταται βαθεῖαν τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἰταλικῆς Ἀναγεννήσεως, μάλιστα δὲ τοῦ Ραφαὴλ κατ' ἀρχὰς καὶ τοῦ Καραβάτζιο βραδύτερον. Ἀλλ' ὁ πραγματισμός, ὁ τόσον ἔμφυτος εἰς τοὺς Ὀλλανδοὺς καλλιτέχνας κατανικᾷ ὀλίγῳ βραδύτερον τὸν «ἰταλιανισμὸν» καὶ ἀνοίγει τὴν ὑπέροχον σειρὰν τῶν μεγάλων Ὀλλανδῶν διδασκάλων, εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ὁποίας τίθεται ὁ Φράντς Χάλς, ὅστις διήγαγεν ἐν Χάρλεμ, ὅπου ἀπέθανε τῷ 1666 καὶ ὅστις θεωρεῖται ὡς ὁ μεγαλύτερος προσωπογράφος τῆς Ὀλλανδίας μετὰ τὸν Ρέμπραντ. Ὁ Φράντς Χάλς ὑπῆρξε κυρίως ὁ μέγας ζωγράφος τοῦ γέλωτος, τὸν ὁποῖον ἐξεικόνισε μετὰ μοναδικῆς ἐπιτυχίας εἰς ὅλας του τὰς φάσεις καὶ τὰς ἀποχρώσεις. Σπουδαῖοι ἐκπρόσωποι τῆς σχολῆς τοῦ Χάρλεμ, τὴν ὁποίαν καταυγάζει μὲ τὸ λαμπρόν της φῶς ἡ ἐξαιρετικὴ ἰδιοφυΐα τοῦ Φράντς Χάλς, ὑπῆρξαν ὁ Ἀδριανὸς Μπράουερ (1606—1638), ὁ Ἀδριανὸς βὰν Ὀστάντε (1610—1685), εἰς τὸν ὁποῖον ἀποδίδεται ὁ θαυμάσιος «Διευθυντὴς σχολείου» τοῦ μουσείου τοῦ Λούβρου, ὁ Βὰν ντὲρ Χέλστ (1613—1670), ὅστις ἠκολούθησε μετ' ἐπιτυχίας τὸ παράδειγμα τοῦ διδασκάλου του Φράντς Χάλς, ὁ Ντίρης Χάλς, ὁ θαυμάσιος τοπιογράφος Ἐβερντίγκεν (1621—1675) καὶ οἱ δύο Ρόϋσνταλ, ὁ Σολομὼν καὶ ὁ Ἰάκωβος, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ δεύτερος, ἀποθανὼν τῷ 1682, θεωρεῖται ὡς ὁ μεγαλύτερος τοπιογράφος τῆς Ὀλλανδίας καὶ εἷς τῶν ἐκπληκτικωτέρων τοπιογράφων τοῦ κόσμου διὰ τὴν δύναμιν καὶ τὸ ἰδιότυπον θέλγητρον, μὲ τὸ ὁποῖον ἀπέδωκε τὴν σιωπηλὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὴν ὁμιχλώδη νάρκην τῆς ὀλλανδικῆς φύσεως. Οἱ πίνακες τοῦ Ἰακώβου Ρόϋσνταλ ὁμοιάζουν μὲ ἐκθαμβωτικὰς ἀποκαλύψεις μιᾶς ψυχῆς, ἡ ὁποία ἠδυνήθη νὰ περιλάβῃ ὁλόκληρον τὴν κυμαινομένην γοητείαν τῆς φύσεως, καὶ ἑνὸς πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἠδυνήθη μὲ ἐξαίρετον διαύγειαν νὰ ἐννοήσῃ τὴν φύσιν. Τελευταῖοι εἰς τὴν σειρὰν ταύτην τῶν Ὀλλανδῶν διδασκάλων ἔρχονται οἱ ἐξαίρετοι ζωγράφοι σκηνῶν τοῦ χωρικοῦ βίου καὶ ἐσωτερικῶν Τέρμπορχ (1617—1689), Γαβριὴλ Μετσοὺ (1630—1667), καὶ Φίλιππος Βούβερμανν (1619—1668), ὅστις παραμένει πάντοτε μέγας εἰς τὴν ἀπεικόνισιν ἱππικῶν καὶ κυνηγετικῶν σκηνῶν. Μετὰ τὸ Χάαρλεμ ἀπέβη τὸ Ἄμστερνταμ κοιτὶς τῆς ὀλλανδικῆς ζωγραφικῆς, ἀπὸ τοῦ 1631, ὁπότε ὁ μέγας Ρέμπραντ ἐγκατεστάθη ἐκεῖ ὁριστικῶς, καὶ ἐντεῦθεν. Πρόδρομοι τοῦ Ρέμπραντ ὑπῆρξαν ὁ Μιχαὴλ βὰν Μίρεβελτ, ὁ Θωμᾶς Κάϋζερ καὶ ὁ Ἰωάννης βὰν Ραβενστάϊν. Ἀλλ' ὁ Ρέμπραντ (1606 — 1669) ὑπερέβη πάντας ὄχι μόνον εἰς τὴν ἐξαίρετον τέχνην τοῦ σκιοφωτισμοῦ, δι' ἣν κοινῶς θαυμάζεται τὸ ἔργον του, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ψυχικότητα, τὴν πολύεδρον ὑπόστασιν καὶ τὴν καθολικότητα τῆς μεγαλοφυΐας του. Ὁλόκληρος ἡ ὀλλανδικὴ τέχνη ἀπεκορυφώθη ἐν τῷ προσώπῳ του. Διὰ τοῦτο δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ Ὀλλανδία ἔχει ἕνα μόνον ἀληθῶς μεγαλοφυᾶ καλλιτέχνην, τὸν Ρέμπραντ, καὶ πολλοὺς μεγάλους διδασκάλους. Τὴν παράδοσιν τοῦ καλλιτέχνου τούτου ἐξηκολούθησαν ὁ Πιέτερ ντὲ Χὸχ (1630—1677), ὁ ζωγράφος τῶν ἠρέμων, ἐντεχνότατα φωτιζομένων «ἐσωτερικῶν», ὁ Γιὰν Βερμέερ ντὲ Ντέλφτ (1632—1675), ὅστις ὑπῆρξεν ὁ μέγας πρόδρομος τῆς ζωγραφικῆς τοῦ ὑπαίθρου, ὁ Φερδ. Μπόλ, ὁ Φλὶνκ καὶ ὁ Φαβρίτσιους. Μέγιστοι τοπιογράφοι ἐν Ὀλλανδίᾳ ὑπῆρξαν, πλὴν τοῦ Ἰακώβου Ρόϋσνταλ, καὶ ὁ Βὰν Γκόγεν (1596—1639) καὶ ὁ Ἄαρτ βὰν ντὲρ Νέερ καὶ ὁ ὑπέροχος Χομπέμμα, ὁ ἀντίπαλος τοῦ Ρόϋσνταλ. Τὴν θαλασσογραφίαν ἐκπροσωποῦν ἰδίᾳ οἱ Βὰν ντὲρ Βέλντε. Θελκτικοὶ καλλιτέχναι ὑπῆρξαν ὁ Γεράρδος Ντὸβ καὶ ὁ Μιέρις, οἱ δὲ Πόττερ καὶ Κούυπ ἀνεδείχθησαν μέγιστοι ζῳογράφοι. Κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα ἡ ὀλλανδικὴ ζωγραφικὴ ἤρχισε νὰ παρακμάζῃ. Ἀπομακρυνθεῖσα ἀπὸ τὴν σπουδὴν τῆς φύσεως καὶ ριφθεῖσα εἰς θέματα βιβλικὰ καὶ μυθολογικά, ἀπώλεσε τὴν πρωτοτυπίαν της, τὴν ἰδιάζουσαν χάριν καὶ δροσερότητά της. Δυνάμεθα ὅμως νὰ σημειώσωμεν καὶ κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον τὴν ὕπαρξιν ἐξαιρέτων τινῶν ζωγράφων, ὡς οἱ: Γεράρδος ντὲ Λαιρές, Ἀδριανὸς καὶ Πέτρος βὰν ντὲρ Βέρφ, Ἰωάννης Φίλιππος βὰν Σίχτεν, Φίλιππος βὰν Ντάϊκ, ὁ ἐπιλεγόμενος «Μικρὸς βὰν Ντάϊκ», Νέτσερ καὶ Κορνήλιος Τρόοστ. Καὶ κατὰ τὸν ΙΘ' δὲ αἰῶνα ἀνεφάνησαν σημαίνοντες Ὀλλανδοὶ καλλιτέχναι, ἐν οἷς ἐξαίρετον κατέχουσι θέσιν οἱ: Ι.—Α. καὶ Κ. Κρούζεμαν, Ντάβιντσον, Πίνεμαν, Πόρτμαν, Π. βὰν Σέντελ, Ἄλμα - Ταντέμα (ὅστις ἀπὸ τοῦ 1870 ἔζησεν ἐν Ἀγγλίᾳ), Μέσνταγ, Γιάνσεν, Λώϋτεν, Μπαχόϊζεν, Οὐμβέρτος Βός, Μπόκ, Μπλόμμερς, Μπρίτ, Πίτερς, Ἰωσὴφ Ἰσραὲλς κλπ. Κατὰ τὸν τελευταῖον τοῦτον αἰῶνα ἀνεφάνησαν καί τινες σημαντικώτατοι γλύπται, μεταξὺ τῶν ὁποίων μνημονεύομεν τούς: Παῦλον Γκαμπριέλ, L. Royer (ἀγάλματα τοῦ Ρέμπραντ, Γουλιέλμου τοῦ Σιωπηλοῦ κλπ.), Φ. Λέενχοφ, Σίμωνα βὰν ντὲρ Βέν, Βὰν ντὲρ Μπούργκ, Βὰν Χόβε, Φ. Στράκε καὶ Ἰ. Στράκε.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *E. Fromentin*, Les Maîtres d'autrefois (Paris 1876· ἐπανεξεδόθη καὶ μετεφράσθη πολλάκις).—*H. Haward*, La peinture hollandaise (Paris, 1881).—*L. Rosenthal*, La Gravure (Paris, 1909).—*A. M. Hind*, History of engraving (London, 1908). Μ. Ι. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

—**Ὀλλανδία** (Nederland) *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα παλαιᾶς κομιτείας τῶν Κάτω Χωρῶν, ἡ ὁποία κα-

Digitized by Google

τελάμβανε τὸ ΒΔ. τμῆμα αὐτῆς. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς κομιτείας ταύτης, ἡ ὁποία εἶναι ἡ πολυανθρωποτέρα καὶ ἡ πλουσιωτέρα, ὠνομάσθη βραδύτερον καὶ ἡ ὅλη χώρα. Σήμερον ἀποτελεῖ δύο νομούς, τῆς *Βορείου Ὁλλανδίας* καὶ τῆς *Νοτίου Ὁλλανδίας*. Ὁ πρῶτος ἔχει ἔκτασιν 2.796 τ. χλμ. καὶ 1.298.051 κατ. μὲ πρωτεύουσαν τὸ *Χάρλεμ*. Ὁ δεύτερος ἔχει ἔκτασιν 3.136 τ. χλμ. καὶ 1.678.670 κατ., μὲ πρωτεύουσαν τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους *Χάγην*. Εἰς τοὺς νομοὺς τούτους εὑρίσκονται αἱ μεγαλύτεραι πόλεις τῆς Ὁλλανδίας, *Ἄμστερνταμ, Ρόττερνταμ* καὶ *Χάγη*. Μ. Δ. Β.

— **Ὁλλανδία *Νέα*.** Παλαιότερον ὄνομα τῆς *Αὐστραλίας* (βλ. λ.), ἥτις ὠνομάσθη οὕτω ὑπὸ τοῦ Τάσμαν τῷ 1644.

ὁλλανδικός,—*ή,—όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν Ὁλλανδίαν, ὁ τῆς Ὁλλανδίας: «ὁλλανδικὸς τυρός».

—**ὁλλανδικὴ *διόπτρα*,** ἢ ***διόπτρα τοῦ Γαλιλαίου*** *[Ὀπτ.]* βλ. λ. *διόπτρα*.

— **Ὁλλανδικοὶ *πόλεμοι*.** Καλοῦνται οἱ μεταξὺ Ὁλλανδίας καὶ Ἀγγλίας γενόμενοι τρεῖς πόλεμοι περὶ θαλασσίας ἐπικρατήσεως (1652—1678), εἰς οὓς ἀφορμὴν ἔδωκε τὸ ἐπὶ Κρόμβελ ἐκδοθὲν ναυτικὸν θέσπισμα, τὸ ἀπεργασθὲν τὴν ναυτικὴν τῆς Ἀγγλίας ὑπεροχήν. Κατὰ τὸ θέσπισμα τοῦτο ὡρίζετο ὅτι οὐδὲν ἐμπόρευμα ἐξ Ἀσίας, Ἀφρικῆς ἢ Ἀμερικῆς προερχόμενον ἠδύνατο νὰ διακομισθῇ εἰς Ἀγγλίαν εἰμὴ μόνον ἐπὶ πλοίων ἀγγλικῶν, κυβερνωμένων ὑπὸ Ἄγγλων καὶ ἐχόντων τὰ τρία τέταρτα τῶν πληρωμάτων των ἀγγλικά. Τὸ αὐτὸ ἴσχυε καὶ περὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν προϊόντων μετ' ἐξαιρέσεων ὑπὲρ τῶν πλοίων τῆς χώρας ἐξ ἧς προήρχετο τὸ προϊόν. Εἰς τὰ ξένα σκάφη γενικῶς ἀπηγορεύετο ἡ ἀκτοπλοΐα καὶ ἡ ἁλιεία. Οἱ Ἄγγλοι ἐφοπλισταὶ ὑπεχρεοῦντο νὰ ναυτολογῶσιν Ἄγγλους μόνον καὶ νὰ μεταχειρίζωνται πλοῖα ἐν Ἀγγλίᾳ ναυπηγηθέντα. Πλὴν τούτων, τὰ πλοῖα πάντων τῶν κρατῶν ἐκαλοῦντο νὰ χαιρετῶσι πρῶτα τὴν ἀγγλικὴν σημαίαν. Ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν μέτρων τούτων ἐβλάπτετο κυρίως τὸ ὁλλανδικὸν κράτος, οὗτινος ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία, σπουδαίως ἀναπτυχθεῖσα, ἐχρησιμοποιεῖτο κυρίως εἰς τὴν μεταφορὰν ξένων προϊόντων· δὲν ἦτο ὅθεν δυνατὸν ἡ Ὁλλανδία νὰ στερηθῇ ἄνευ πολέμου τῆς ἡγεμονίας τῶν θαλασσῶν καὶ νὰ ταπεινώσῃ τὴν σημαίαν αὐτῆς. Ὡς ἐκ τούτου ἐξερράγη ὁ πρῶτος Ὁλλανδικὸς πόλεμος (1652). Ἀφορμὴν πρὸς τοῦτο ἔδωκεν ὁ Ἄγγλος πλοίαρχος Young, ὅστις ἐξηνάγκασε διὰ κανονιοβολισμῶν ὁλλανδικὴν νηοπομπὴν νὰ χαιρετίσῃ τὴν ἀγγλικὴν σημαίαν συμφώνως τῷ θεσπίσματι τοῦ Κρόμβελ. Τὸ ἀπόγευμα τῆς 19 Μαΐου 1652 ὁ Ὁλλανδὸς ναύαρχος Tromp, ἡγούμενος ὁλλανδικῆς μοίρας, ἐπετέθη ἐν τῷ στενῷ τοῦ Calais κατὰ τῶν ὑπὸ τοὺς Ἄγγλους ναυάρχους Blake καὶ Bourne μοιρῶν· κατὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην τὰ πλοῖα τῶν ἐμπολέμων συνεμίγησαν ἀλληλοπυροβολούμενα εἰς ἄτακτον μᾶζαν, διελύθησαν δὲ ἀρχομένης τῆς νυκτός, ἀφοῦ ὑπέστησαν ἑκατέρωθεν ἱκανὰς ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ πυροβολικοῦ ζημίας. Μετὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην ἐπηκολούθησαν καὶ πλεῖσαι ἄλλαι συγκρούσεις μεταξὺ τῶν Ὁλλανδῶν ναυάρχων Tromp, de Ruyter καὶ de With, καὶ τῶν Ἄγγλων Blake καὶ Penn, πρὸς προστασίαν τῶν διὰ τῆς Μάγχης διερχομένων οἰκείων νηοπομπῶν, ἀλλ' οὐδεμία ἀποφασιστικὴ νίκη ἐπετεύχθη ἑκατέρωθεν. Κατ' Αὔγουστον τοῦ 1652 ὁ Blake κατώρθωσε νὰ καταστρέψῃ ὁλόκληρον στολίσκον ὁλλανδικῶν ἁλιευτικῶν, πρὶν ἢ ὁ Ὁλλανδὸς ναύαρχος Tromp προφθάσῃ νὰ τὰ προστατεύσῃ, δι' ὃ καὶ ἀντικατεστάθη οὗτος ἐν τῇ ἀρχηγίᾳ. Βραδύτερον ὅμως ἀνεκλήθη καὶ ἀνασυγκροτήσας τὸν στόλον του ἀπέκτησε προσωρινῶς τὴν κυριαρχίαν τῆς Μάγχης περιπολῶν ἐν αὐτῇ τὸν χειμῶνα τοῦ 1652—1653 καὶ ἔχων ἐπηρμένον ἐπὶ τοῦ ἐπιμήλου τοῦ μεγάλου ἱστοῦ τῆς ναυαρχίδος του ἀντὶ τοῦ ναυαρχικοῦ σήματος μέγα σάρωθρον, ὡς ἔμβλημα τῆς θαλασσοκρατορίας τῶν Ὁλλανδῶν καὶ τοῦ σαρώματος ἐκ τῆς Μάγχης τῶν Ἄγγλων.

Τὴν 18 Φεβρουαρίου τοῦ 1653 συνήφθη ἡ ὑπὸ τὸ ὄνομα «τριήμερος ναυμαχία» μάχη μεταξὺ Ὁλλανδῶν καὶ Ἄγγλων. Ὁ Tromp, ἄγων 76 πολεμικὰ σκάφη καὶ παραπέμπων νηοπομπὴν ἐκ 200 ἐμπορικῶν, ἔπλεε πρὸς τὸ στενὸν τῆς Μάγχης, συναντηθεὶς ἔξωθεν τοῦ Πόρτλαντ πρὸς τὸν ὑπὸ τὸν Blake ἐξ 70 σκαφῶν στόλον. Ὁ Tromp ἐπωφελούμενος τῆς διασπορᾶς τῶν Ἄγγλων ἐπετέθη κατ' αὐτῶν, προξενήσας πολλὰς εἰς αὐτοὺς ζημίας, κατώρθωσεν ὅμως ὁ Blake νὰ συγκεντρώσῃ τὸν στόλον του καὶ ἐνισχυθεὶς κατὰ τὴν νύκτα διὰ 16 εἰσέτι σκαφῶν ἔμεινεν ἐν ὄψει τῶν φώτων τοῦ ὁλλανδικοῦ στόλου. Τὴν ἐπαύριον οἱ δύο στόλοι εὑρέθησαν πρὸ τῆς νήσου Οὐάϊτ, ὁ δὲ Tromp, ἐπειδὴ ὁ ἄνεμος μετεστράφη εὐνοϊκῶς ὑπὲρ τῶν Ἄγγλων, ὅπως προστατεύσῃ τὴν πολυάριθμον νηοπομπήν του συνεκρότησε τὸν στόλον του εἰς μηνοειδῆ παράταξιν καὶ τάξας ἐν τῷ μέσῳ τὴν ἐμπορικὴν συνοδείαν ὑπεχώρησεν οὐριοδρομῶν καὶ καταπυροβολῶν ἑκατέρωθεν τοὺς πλησιάζοντας Ἄγγλους. Ἡ δυσκόλως τηρουμένη αὕτη γραμμὴ καὶ ἡ κακὴ διαγωγὴ Ὁλλανδῶν τινων πλοιάρχων ἐπέτρεψε μικράς τινας ἐπιτυχίας εἰς τοὺς Ἄγγλους. Τὴν τρίτην ἡμέραν παρὰ τὸν δίαυλον τοῦ Dover ἐξηκολούθησεν ἡ σκληροτέρα φάσις τῆς μάχης, καθ' ἥν, κατόπιν ἀπεγνωσμένων προσπαθειῶν, κατώρθωσαν οἱ Ἄγγλοι νὰ διασπάσωσι τὴν ὁλλανδικὴν παράταξιν καὶ νὰ συλλάβωσι περὶ τὰ 50 ἐμπορικὰ σκάφη, τοῦ Blake καὶ τοῦ ὑπ' αὐτὸν ναυάρχου Deane τραυματισθέντων· αἱ ζημίαι τῶν Ἄγγλων εἰς κυβερνήτας καὶ πληρώματα ἦσαν βαρύταται. Ὁ Tromp, παρὰ τὴν ἧττάν του, κατώρθωσε νὰ ὁδηγήσῃ τὴν πλουσίαν συνοδείαν εἰς ὁλλανδικοὺς λιμένας. Ἀναδιοργανώσας τὸν στόλον του ἐξέπλευσε περὶ τὰ τέλη Μαΐου 1653 ἄγων 120 σκάφη, ὧν 9 πυρπολικὰ καὶ 12 γαλιῶται, καὶ προσέβαλεν ἔξωθεν τοῦ Dover τὴν 2 Ἰουνίου τὸν ἐξ 80 πλοίων καὶ 40 πλοιαρίων ἀγγλικὸν στόλον· μετὰ διήμερον ὅμως σκληρὰν συμπλοκήν, καθ' ἣν ἐφονεύθη ὁ Ἄγγλος ναύαρχος Deane, ὁ ὁλλανδικὸς στόλος ὑπεχώρησεν. Ἔκτοτε ἤρξατο ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν ὁλλανδικῶν παραλίων ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου, καταλήξας εἰς τὴν σκληροτέραν ναυμαχίαν τοῦ πολέμου τούτου ἔξωθεν τοῦ Texel, ὑπὸ τὰς ἀκολούθους περιστάσεις. Περὶ τὰ τέλη Ἰουλίου ὁ Monk, ἡγούμενος τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου καὶ ἔχων ὑπαρχηγὸν τὸν Penn, περιεπόλει πρὸ τῆς νήσου Texel εἰς τὴν κυριωτέραν εἴσοδον τῆς Zuyder Zee. Τριάκοντα ὁλλανδικὰ πλοῖα τῆς μοίρας τοῦ Amsterdam εὑρίσκοντο ἐπ' ἀγκύρᾳ, ὁ δὲ Tromp μὲ 80 πλοῖα εὑρίσκετο εἰς Flushing, μεταξὺ Walcheren καὶ ξηρᾶς. Σκοπὸς τοῦ Tromp ἦτο ἡ συνένωσις τῶν δύο τούτων στόλων, ἵνα ἐπιτύχῃ ὑπεροπλίαν τινὰ ἀπέναντι τῶν Ἄγγλων, τοῦ δὲ Monk νὰ ἐμποδίσῃ τὴν συνένωσιν. Ἡ ναυμαχία ἤρξατο δι' ἐπιδεξίων χειρισμῶν ἀμφοτέρων τῶν ἀντιπάλων· κατὰ τὰς πρώτας κινήσεις ἡ ἐπιβολὴ καὶ ἡ μεγάλη περὶ τοὺς χειρισμοὺς ἱκανότης τοῦ Tromp ἔσχεν ἐπιτυχίας τινάς, κατορθωθέντος νὰ φθάσωσι τὰ ὁλλανδικὰ πλοῖα πρὸ τοῦ Texel. Τὴν 26 Ἰουλίου ὁ πρὸ αὐτοῦ περιπολῶν Monk ἀνεκάλυψε πρὸς νότον τὸν ἐχθρόν, τὴν δὲ 28 ἐπετέθη. Οἱ Ὁλλανδοὶ ὑπεχώρησαν πρὸς Ν. καὶ τὴν ἑπομένην τὰ ἐλαφρὰ πλοῖα τῶν Ἄγγλων συνεπλάκησαν πρὸς τὴν ὁλλανδικὴν οὐραγίαν, ὅπερ ἠνάγκασε τὸν Tromp ν' ἀναστρέψῃ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν πιεζομένων πλοίων του. Ἐπελθούσης τῆς νυκτὸς ἀμφότεροι οἱ στόλοι ἠγκυροβόλησαν εἰς Camperdown. Τὴν νύκτα καὶ ὅλην τὴν ἑπομένην ἡμέραν ὁ πνέων σκληρὸς ΣΖ παρημπόδισε πᾶσαν πολεμικὴν δρᾶσιν, ἡ μοῖρα ὅμως τοῦ Amsterdam ἐπέτυχε τὴν μετὰ τοῦ Tromp συνένωσίν της. Τὴν πρωΐαν τῆς 31ης οἱ δύο ἀντίπαλοι στόλοι συνεπλάκησαν ἐν λυσσωδεστάτῃ μάχῃ, ἀντιπαρερχόμενοι δι' ἐπιδεξίων ἑλιγμῶν ἐγγύτατα ἀλλήλων καὶ σφοδρότατα ἀντιπυροβολούμενοι. Μεγίστη ὑπῆρξεν ἡ ἑκατέρωθεν εἰς ἄνδρας φθορά, ἐκ δὲ τῶν Ὁλλανδῶν ἐφονεύθη καὶ αὐτὸς ὁ ἀρχηγός των, ὁ ἡρωϊκὸς καὶ ἱκανώτατος Tromp. Περὶ τὴν 15ην ὥραν παρὰ τὰς βαρείας τῶν Ἄγγλων ἀπωλείας (εἶχον ἤδη ἀπολέσει 14 πλοῖα τῆς γραμμῆς), ἡ νίκη ἔκλινεν ὑπὲρ τῶν Ἄγγλων, τῶν Ὁλλανδῶν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Tromp ἀποχωρησάντων εἰς Texel. Ἡ ἀποτυχία αὕτη τῶν Ὁλλανδῶν, καίτοι ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στόλου των ἦτο ὁ ἔνδοξος Tromp, ὠφείλετο εἰς ἀνεπάρκειαν τῆς κεντρικῆς διοικήσεως τοῦ ναυτικοῦ, εἰς ἀλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν τοῦ ὁλλανδικοῦ κράτους καὶ τὴν ἀπειθαρχίαν τῶν ὑποτεταγμένων κυβερνητῶν, ὡς ἀναφέρει καὶ εἰς τὴν μετὰ τὴν ναυμαχίαν ἔκθεσίν του ὁ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Tromp ἀναλαβὼν τὴν ἀρχηγίαν De Witt. Μετά τινας μῆνας ὑπεγράφη ἡ εἰρήνη ἐν Λονδίνῳ.

Τῷ 1664, βασιλεύοντος ἐν Ἀγγλίᾳ τοῦ Καρόλου Β', ἐξερράγη ὁ δεύτερος μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ὁλλανδίας πόλεμος, οὗτινος αἰτία ὑπῆρξε καὶ πάλιν ἡ μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν ἐμπορικὴ ἀντιζηλία. Ἡ πρώτη μεγάλη ναυμαχία τοῦ πολέμου τούτου συνήφθη 39 — 40 μίλλια πρὸς Ε. τοῦ Lowestoft τὴν 3 Ἰουνίου 1665. Τοῦ ἐξ 98 πλοίων τῆς γραμμῆς ἀγγλικοῦ στόλου ἡγεῖτο ὁ πρίγκιψ Ἰάκωβος δοὺξ τῆς Ὑόρκης, ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως καὶ λόρδος μέγας ναύαρχος, ἔχων ὡς ὑπαρχηγοὺς τὸν πρίγκιπα Rupert καὶ τὸν λόρδον Sandwich. Ὁ δοὺξ τῆς Ὑόρκης, ἀφ' ἧς ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου, ἐπεδείξατο οὐ μόνον τόλμην καὶ δεξιότητα, ἀλλὰ καὶ πνεῦμα ἐκτάκτως ὀργανωτικόν· ἀπεμάκρυνεν οὕτω τοῦ στόλου πάντας τοὺς μεγιστᾶνας τοὺς ἀγνοοῦντας τὰ ναυτικὰ καὶ ἀφῆκεν ἐλευθέραν τὴν εἴσοδον εἰς τοὺς δημοκρατικοὺς ἀξιωματικοὺς τοὺς ἐπὶ Κρόμβελ εὐκλεῶς κατὰ τῆς Ὁλλανδίας πολεμήσαντας· εἰσαγαγὼν δ' εἰς τοὺς στόλους τὴν τάξιν καὶ τὴν πειθαρχίαν, ὑπῆρξεν ὁ ἀναμορφωτὴς τῆς τακτικῆς καὶ τῆς διὰ σημάτων συνεννοήσεως. Τοῦ ὁλλανδικοῦ στόλου, συγκειμένου ἐξ 113 πλοίων τῆς γραμμῆς, ἡγεῖτο ὁ γενναῖος ναύαρχος βαρῶνος Opdam, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ὁποίου ἐτέλουν οἱ διάσημοι ναυτικοὶ Κορτενέρ, Ἔβερτζεν καὶ ὁ Κορνήλιος Tromp, υἱὸς τοῦ ἐν Texel φονευθέντος. Ἡ σύρραξις ὑπῆρξε σφοδρά. Ἐπὶ τέσσαρας ὥρας ἡ μάχη ἐξηκολούθει λυσσώδης, ἀλλ' ἀμφίρροπος, μὲ τρομερὰς εἰς ἄνδρας ἀπωλείας ἑκατέρωθεν. Τέλος, ἡ ὁλλανδικὴ ναυαρχὶς ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα μετὰ τοῦ Opdam καὶ 500 ἀνδρῶν, καθ' ἣν στιγμὴν δὲ ὁ Κορτενὲρ ὕψωνε τὸ σῆμα τῆς ἀρχηγίας, ἐφονεύετο ἐπὶ τοῦ ἐπιστέγου τῆς ναυαρχίδος του. Τὸ διπλοῦν τοῦτο δυστύχημα ἀπεθάρρυνε τοὺς Ὁλλανδούς οἵτινες ἤδη, ἀπολέσαντες 19 δίκροτα, ὑπεχώρησαν, τοῦ Κορνηλίου Tromp καλύψαντος δεξιώτατα τὴν ὑποχώρησιν. Μετὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην οἱ Ὁλλανδοὶ ἔλαβον δραστήρια μέτρα διὰ τὴν ἐξύψωσιν τοῦ ἠθικοῦ τοῦ στόλου των· οὕτω τέσσαρες κυβερνῆται ἐτυφεκίσθησαν ἐπὶ δειλίᾳ, πλεῖστοι ἄλλοι ἀντικατεστάθησαν, ἡ δ' ἀρχηγία τοῦ στόλου ἀνετέθη εἰς τὸν De Ruyter, ὅστις διὰ καταδρομικῶν ἐπέφερε μεγίστας καταστροφὰς εἰς τὸ ἀγγλικὸν ἐμπόριον, ἀποφεύγων τὴν μετὰ τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου σύρραξιν πρὸ τῆς ἐνισχύσεως καὶ ἀναδιοργανώσεως τοῦ ὁλλανδικοῦ στόλου. Οἱ Ἄγγλοι τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στόλου των ἀνέθεσαν καὶ πάλιν εἰς τὸν Monk, θεωρηθέντα ὁρμητικώτερον. Κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος οἱ Ὁλλανδοὶ συνεμάχησαν μετὰ τῶν Γάλλων καὶ περὶ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Μαΐου 1666 ὁ de Ruyter, ἡγούμενος ὑπερογδοήκοντα πλοίων, ἐξέπλευσε πρὸς τὴν Μάγχην, ὅπως συνενωθῇ μετὰ τοῦ γαλλικοῦ στόλου. Ὁ Monk ἀπέστειλε τὸν Rupert μετὰ 20 πλοίων ἐναντίον τῶν Γάλλων, αὐτὸς δὲ μετὰ 57 πλοίων ἔπλευσε κατὰ τῶν Ὁλλανδῶν. Ἡ πρώτη συνάντησις τῆς μεγάλης ταύτης ναυμαχίας, τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Τετραήμερος ναυμαχία», ἔλαβε χώραν παρὰ τὰς φλαμανδικὰς ἀκτὰς τὴν 1 Ἰουνίου. Ὁ Monk ἐπετέθη ὁρμητικῶς κατὰ τῆς πρώτης μοίρας τῶν Ὁλλανδῶν, ὅπως συντρίψῃ ταύτην πρὶν ἢ ἀφιχθῶσιν αἱ δύο ἄλλαι, ἀλλ' ὁ ἀρχηγὸς τῆς μοίρας ταύτης Κορνήλιος Tromp γενναίως ἀντιστὰς ἔδωκε καιρὸν εἰς τὸν de Ruyter νὰ ἑνωθῇ μετ' αὐτοῦ, νὰ προσβάλωσι τὸν Monk καὶ νὰ προξενήσωσι σοβαρὰς ζημίας εἰς τὸν στόλον του. Τὸ λυκόφως ἐπέφερε τὸν διαχωρισμὸν τῶν συμπλεκομένων. Τὴν ἑπομένην καὶ μεθεπομένην ἡ ναυμαχία ἐσυνεχίσθη, ἀλλ' ὁ Monk, ἕνεκα τῶν ζημιῶν ἃς ὑπέστη, ἀπεφάσισε νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς τὸν Τάμεσιν ἐν ἀναμονῇ τοῦ Rupert. Οὕτω πρὸς τὴν ἑσπέραν τῆς 3 Ἰουνίου ἑνωθέντος τοῦ Rupert μετὰ τοῦ Monk, οἱ ἀντίπαλοι στόλοι ἠγκυροβόλησαν εἰς μικρὰν ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν παρὰ τὴν ἀγγλικὴν ἀκτήν. Τὴν ἑπομένην οἱ ἀντίπαλοι ἀναχθέντες εἰς τὸ πέλαγος συνεκρούσθησαν λυσσωδῶς. Ἡ ναυμαχία ἔληξεν ἅμα τῇ ἐπελεύσει τοῦ νυκτερινοῦ σκότους, τῶν Ἄγγλων ἀποσυρθέντων ἐντὸς τοῦ Ταμέσεως. Ἡ τετραήμερος αὕτη ναυμαχία ἀπέβη κατὰ τῶν Ἄγγλων, ἀπολεσάντων 20 πλοῖα καὶ ὑπερεξακισχιλίους νεκροὺς καὶ τραυματίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἕνα ναύαρχον καὶ δωδεκάδα κυβερνητῶν. Οἱ Ὁλλανδοὶ ἀπώλεσαν 4 πλοῖα καὶ 2.000 ἄνδρας. Μετὰ δύο μῆνας, τὴν 4 Αὐγούστου, ὁ ἀγγλικὸς στόλος, ἀποτελούμενος ἐξ 92 πλοίων τῆς γραμμῆς καὶ 7 πυρπολικῶν, καὶ ὁ ὁλλανδικός, ἐξ 73 πλοίων τῆς γραμμῆς, 26 φρεγατῶν καὶ 20 πυρπολικῶν, συνηντήθησαν βορείως τοῦ Φόρελανδ· μετὰ πεντάωρον δὲ σκληρὰν ναυμαχίαν ἀπεχωρίσθησαν, συμπλακέντες τὴν ἑπομένην καὶ μεθεπομένην. Οἱ Ὁλλανδοὶ ἐν τέλει ὑπεχώρησαν, οἱ δὲ Ἄγγλοι ἀνέκτησαν καὶ πάλιν προσκαίρως τὴν κυριαρχίαν ἐν τῇ Μάγχῃ. Εἰς τὴν νῆσον Terschelling βορείως τοῦ Texel μοῖρα ἀγγλικοῦ στόλου ὑπὸ τὸν ὑποναύααρχον Sir Robert Holmes τὴν 8 καὶ 9 Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους κατέστρεψεν 160 ὁλλανδικὰ ἐμπορικὰ πλοῖα καὶ τὴν 10 Αὐγούστου, ἐνεργήσασα ἀπόβασιν εἰς τὴν νῆσον, ἐπυρπόλησε μίαν πόλιν καὶ πολλὰς ἐμπορικὰς ἀποθήκας. Τὴν πειρατικὴν ταύτην πρᾶξιν τῶν Ἄγγλων ἐξεδικήθη τὸν Ἰούνιον τοῦ ἑπομένου ἔτους ὁ de Ruyter. Ἐπειδὴ λόγῳ κυβερνητικῆς ἀμελείας μέγα μέρος τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου εἶχε παροπλισθῇ, ὁ de Ruyter ἐκπλεύσας ἐπὶ κεφαλῆς 70 πλοίων κατέλαβε τὸ Chatam καὶ ἀπέστειλε μίαν μοῖραν, ἥτις ἀναπλεύσασα ἔτι περαιτέρω κατέκαυσε πλοῖα, ᾐχμαλώτισεν ἄλλα, διήρπασεν ἀποθήκας εἰς Sheerness, καὶ γενικῶς εἰπεῖν κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν ἐκείνην ὁ ὁλλανδικὸς στόλος προὐξένησε τοιαύτας καταστροφὰς εἰς τὸ ἀγγλικὸν ἐμπόριον, ὥστε τὸ ἀγγλικὸν ἔθνος οὐδέποτε ἐλησμόνησε τὸ τρομερὸν μάθημα, ὅπερ ἔλαβεν ἐκ τῆς ἐπὶ 6 ἑβδομάδας ἀπολύτου κυριαρχίας τῶν Ὁλλανδῶν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ταμέσεως καὶ τὰς ΝΑ. ἀκτὰς τῆς Ἀγγλίας. Μόνον δὲ ἡ ὑπογραφὴ τῆς εἰρήνης μετὰ τῆς Ὁλλανδίας, περὶ τὸ τέλος Ἰουλίου τοῦ 1667, ἀπεμάκρυνε τὸν ἐφιάλτην, ὅστις ἐπίεζε τὰ στήθη ὅλων τῶν Ἄγγλων ἐκ τοῦ ναυτικοῦ τῶν Ὁλλανδῶν ἀποκλεισμοῦ.

Τῷ 1672 ἐξερράγη ἐκ νέου πόλεμος μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ὁλλανδίας, εἰς ὃν ἔλαβον μέρος καὶ ἄλλα κράτη τῆς Εὐρώπης. Οὕτως οἱ Γάλλοι συνεμάχησαν μετὰ τῶν Ἄγγλων καὶ γαλλικὰ στρατεύματα εἰσέβαλον εἰς τὴν Ὁλλανδίαν, ὁλλανδικὸς δὲ στόλος ὑπὸ τὸν de Ruyter προσέβαλε τὴν 7 Ἰουνίου 1672 τὸν ἀγγλογαλλικὸν στόλον ἐν Solebay καὶ μετὰ αἱματηρὰν ναυμαχίαν ἔτρεψε τοῦτον εἰς φυγήν. Ἐπειδὴ ὁ γαλλικὸς στρατὸς προήλαυνεν, ὁ Γουλιέλμος τῆς Ὀράγγης, ὁ στατχοῦδερ τῆς Ὁλλανδίας, ἤνοιξε τοὺς ὑδροφράκτας τοὺς ἀπὸ τῆς θαλάσσης προασπίζοντας, λόγῳ τοῦ κατωτέρου ὕψους των, τὰς ἀκτὰς καὶ κατέκλυσε τὴν Ὁλλαν-

Digitized by Google

δίαν· οὕτως αἱ πόλεις κατέστησαν ἀπρόσβλητοι ἀπὸ ξηρᾶς, ἡ δὲ προσέλασις τῶν Γάλλων ἀνεκόπη. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ de Ruyter κατώρθωνε νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ τὴν προσέγγισιν ἀγγλογαλλικοῦ στόλου εἰς τὰς ὀλλανδικὰς ἀκτὰς πρὸς ἀπόβασιν στρατοῦ, τρὶς συγκρουσθεὶς πρὸς τὸν συμμαχικὸν στόλον, τὴν 7 Ἰουνίου 1673, τὴν 14 ἰδίου ἔξωθεν τοῦ Shonevell, καὶ τὴν 21 Αὐγούστου ἔξωθεν τοῦ Texel. Χάρις εἰς τὴν ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν τοῦ de Ruyter, ὅστις ἀνεδείχθη εἷς τῶν μεγαλυτέρων ναυτικῶν ἀρχηγῶν τοῦ αἰῶνός του, ὁ Γουλιέλμος τῆς Ὀράγγης κατώρθωσε νὰ συνάψῃ λίαν εὐνοϊκὴν εἰρήνην μετὰ τῆς Ἀγγλίας, νὰ ἐξωθήσῃ δὲ κατὰ τῆς Γαλλίας τὴν Ἱσπανίαν, Αὐστρίαν, Δανίαν καὶ διαφόρους ἡγεμόνας τῆς Γερμανίας. Βραδύτερον ἡ Ἱσπανία ἐζήτησε τὴν ναυτικὴν σύμπραξιν τῆς Ὁλλανδίας κατὰ τῆς Γαλλίας ἐν τῇ Μεσογείῳ, πρὸς ἐκδίωξιν τῶν Γάλλων ἐκ τῆς Μεσσήνης (Σικελίας), οἱ δὲ Ὁλλανδοὶ ἀπέστειλαν εἰς Μεσόγειον τὸν de Ruyter ἐπὶ κεφαλῆς 18 πλοίων τῆς γραμμῆς καὶ 4 πυρπολικῶν. Ἔξωθι τοῦ Στρόμπολι συνεκρούσθη ὁ de Ruyter πρὸς τὸν ὑπὸ τὸν Ντυκὲν γαλλικὸν στόλον, μετ' ἀμφίρροπον δὲ ναυμαχίαν ἀπεχωρίσθησαν οἱ δύο στόλοι μὲ ἀσημάντους ζημίας. Βραδύτερον (Ἀπρίλιος 1676) 18 ὀλλανδικὰ πλοῖα ὑπὸ τὸν de Ruyter καὶ 10 ἱσπανικὰ ἐναυμάχησαν πρὸς 29 γαλλικὰ ὑπὸ τὸν Ντυκέν, ἀλλὰ παρ' ὅλην τὴν ἀνδρείαν καὶ ἱκανότητα τῶν Ὁλλανδῶν οἱ Γάλλοι, λόγῳ τῆς πλήρους ἀνικανότητος τῶν Ἱσπανῶν, ἐνίκησαν, βαρέως τραυματισθέντος τοῦ de Ruyter, ὅστις μεταφερθεὶς εἰς Συρακούσας ἀπέθανεν. Ἕνα μῆνα βραδύτερον ὁ ὀλλανδοϊσπανικὸς στόλος, ἠγκυροβολημένος ἐν Παλέρμῳ, προσεβλήθη ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ καὶ ἀπώλεσε πλεῖστα πλοῖα. Ἀλλ' ἡ αὔξουσα κατὰ θάλασσαν δύναμις τῶν Γάλλων ἤγαγε τὴν Ἀγγλίαν εἰς συμμαχίαν πρὸς τοὺς Ὁλλανδοὺς τὸν Ἰανουάριον 1678. Ἡ συμμαχία δ' αὕτη ἐξηνάγκασε τὴν Γαλλίαν εἰς συνθήκην εἰρήνης μετὰ τῶν Ὁλλανδῶν. Γ. Ν. ΝΙΚΟΤΣΑΡΑΣ

Ὁλλανδὸς (ὁ)· ὁ κάτοικος τῆς Ὁλλανδίας, ὁ ἐξ Ὁλλανδίας καταγόμενος.

—«**Ὁλλανδὸς ἱπτάμενος**»· βλ. λ. «*Ἱπτάμενος Ὁλλανδός*».

—**Ὁλλανδῶν τεσσάρων ἔλαιον**. Ἐκλήθη τὸ πρῶτον τὸ *αἰθυλενοχλωρίδιον* (βλ. λ.), ὡς παρασκευασθὲν ὑπὸ τεσσάρων Ὁλλανδῶν χημικῶν. Σ. Γ.

Ὀλλιβιὲ (Ollivier), ***Αἰμίλιος***. Γάλλος πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Μασσαλίᾳ τῷ 1825 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1913. Δικηγόρος ἐν Παρισίοις τῷ 1848, διωρίσθη τὸ αὐτὸ ἔτος γενικὸς ἐπίτροπος τῆς δημοκρατίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Μασσαλίας (Bouches du Rhône), καὶ εἶτα νομάρχης. Ἀπὸ τοῦ 1849 μέχρι τοῦ 1857 ἐξήσκησε τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα. Τῷ 1857 ἐξελέγη βουλευτὴς Σηκουάνα καὶ ἐπεβλήθη ἐν τῇ ἀντιπολιτεύσει, ἰδίως διὰ τῆς ῥητορικῆς του, μετ' ὀλίγους δὲ μῆνας, διὰ τῆς ἐκλογῆς ὡς βουλευτῶν καὶ τῶν Ἰουλίου Φάβρ καὶ Ἐρνέστου Πικάρ, συνεπήχθη, περὶ τὸν Ὀλλιβιέ, ἡ περίφημος «ὁμὰς τῶν πέντε».

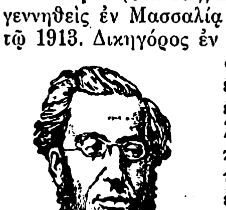

Αἰμίλιος Ὀλλιβιέ.

Διεκρίθη τότε διὰ τὴν ἐπίθεσίν του ἐναντίον τῶν αὐθαιρεσιῶν Ναπολέοντος τοῦ Γ', ἀλλὰ συντόμως ἐξειλίχθη καὶ πρὸς τὴν συντηρητικότητα καὶ πρὸς ἐπιδέξιόν τινα συμβιβασμὸν μὲ τὸ ἰσχῦον καθεστώς. Τῷ 1860 εἰς πολύκροτον ἀγόρευσίν του ἱκέτευσε τὸν αὐτοκράτορα νὰ μυήσῃ τὸν λαὸν εἰς τὴν ἐλευθερίαν, ὁπότε θὰ ἀπέβαινε «θρυλικὸς ἥρως». Ἔκτοτε, ἐπηρεαζόμενος καὶ ὑπὸ τῆς εὐημερίας, ἧς ἀπέλαυεν ἡ Γαλλία κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα, καὶ ὑπὸ τῆς φιλοδοξίας του, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς ἐμφύτου νομιμοφροσύνης του, ἣν συνεδύαζε μὲ τὰ μετριοπαθῆ δημοκρατικά του αἰσθήματα, ὁ Ὀλλιβιὲ δὲν ἔπαυσε φερόμενος πρὸς τὴν κυβερνητικὴν παράταξιν. Τῷ 1864 διεφώνησε πρὸς τὸν Φάβρ. Μετ' οὐ πολὺ διωρίζετο νομικὸς σύμβουλος τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Σουέζ. Τῷ 1866 προσεχώρει εἰς τὸ τρίτον κόμμα. Τῷ 1867 τῷ προσεφέρθη τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας. Τῷ 1869, τέλος, ἀνελάμβανε τὴν διεύθυνσιν τοῦ τρίτου κόμματος καὶ ἤρχισεν ἐπικοινωνῶν τακτικὰ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος, μὲ πρόγραμμα τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἰδέας τῆς «φιλελευθέρας αὐτοκρατορίας», εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῆς ὁποίας ἀφιέρωσε (1894—1898) τρίτομον ἔργον ἀπολογητικῶν ἀπομνημονευμάτων. Ἀλλ' ἤδη ἡ κατὰ τοῦ Ναπολέοντος λαϊκὴ καὶ πολιτικὴ ἀντίδρασις ὠγκοῦτο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον. Εἰς τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1869 ἡ ἀντιπολίτευσις εἶχε συγκεντρώσει 3.500.000 ψήφων, ἀπέναντι 4.500.000 κυβερνητικῶν καὶ εἶχε κερδίσει 90 βουλευτικὰς ἕδρας. Ἵνα ἀνακόψῃ τὸ ῥεῦμα ὁ Ναπολέων, ὅστις ἤδη ἐδείκνυε τάσεις καὶ σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ἐξασθενήσεως, ἀνέθεσε τὴν κυβέρνησιν εἰς τὸν Ὀλλιβιέ, τοῦ ὁποίου τὸ κόμμα ἠρίθμει 116 βουλευτὰς (2 Ἰανουαρίου 1870). Ἀλλ' ἡ θέσις τῆς κυβερνήσεως κατέστη ἀμέσως δυσχερής, ἕνεκα τοῦ φόνου τοῦ δημοκράτου Βίκτωρος Νουὰρ ἀπὸ τὸν πρίγκιπα Πέτρον Βοναπάρτην, ὅστις ἠθῳώθη, καὶ ἕνεκα τῆς συλλήψεως τοῦ περιφήμου Ῥοσσεφόρ. Ἡ ἀντιπολίτευσις, ὑπὸ τοὺς Φάβρ, Φερρύ, Πικὰρ καὶ Πελλετάν, καθίστατο ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ μαχητικωτέρα. Ἡ πρὸς τὴν κυβέρνησιν δυσπιστία ἐγενικεύθη. Ἡ θέσις της ἐξησθένησεν ἔτι μᾶλλον, διὰ τῆς ἀποχωρήσεως δύο ἐκ τῶν ὑπουργῶν, συνεπείᾳ διαφωνίας ὡς πρὸς τὴν διενέργειαν δημοψηφίσματος διὰ τὴν λαϊκὴν ἐπικύρωσιν τῆς «φιλελευθέρας αὐτοκρατορίας». Τὸ δημοψήφισμα ἐπεκύρωσεν ἓν ἰδιόρρυθμον Σύνταγμα, παρουσιάζον περίεργον μῖγμα κοινοβουλευτισμοῦ καὶ καισαρισμοῦ (8 Μαΐου 1870). Ἀλλ' αἱ 7.358.000 ψῆφοι, αἵτινες τὸ ἐπεκύρωσαν, ἐναντίον τῶν 1.571.000 τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἦσαν μόνον φαινομενικαί. Ὁ Ὀλλιβιὲ ἔχανε διαρκῶς ἔδαφος, καθιστάμενος ἤδη ὄργανον τῆς προσωπικῆς πολιτικῆς τοῦ αὐτοκράτορος, τοῦ ὁποίου ἡ ὑγεία ἐπεδεινοῦτο, καὶ παρασυρόμενος ὑπὸ τῶν γεγονότων, μέχρι τοῦ νὰ καταστῇ εἷς τῶν ὑπευθύνων διὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου (15 Ἰουλίου 1870). Ἀπὸ ἀρχομανίαν, ἀπὸ ἔλλειψιν χαρακτῆρος, δὲν εἶχε τὸ θάρρος νὰ παραιτηθῇ ὅταν ἐξερράγη ὁ πόλεμος, μοιραίως δὲ μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας ἤχθη εἰς παραίτησιν (9 Αὐγούστου 1870), συντριβεὶς ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν ἀπολυταρχικῶν. Ἐγκαταλείψας τότε τὴν πολιτικήν, ἀπεσύρθη ἐν Ἰταλίᾳ, ἐπανελθὼν δ' ἐν Γαλλίᾳ τῷ 1873 ἀπέτυχεν ἐπανειλημμένως εἰς τὰς ἐκλογάς, δὲν ἠδυνήθη οὔτε καὶ τὸν ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ εἰσιτήριόν του λόγον νὰ ἐκφωνήσῃ, συνήντησε δὲ ἐπὶ 40 ἔτη μίαν ἀμείωτον ἀντιδημοτικότητα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἰς μάτην προσεπάθησε νὰ παρηγορηθῇ, ἀφοσιούμενος εἰς νομικὰς καὶ ἱστορικὰς μελέτας. Ἐκτὸς τοῦ προμνησθέντος ἔργου του, συνέγραψε καὶ πλεῖστα ἄλλα πολιτικά: «Δημοκρατία καὶ ἐλευθερία» (1867), «Τὸ ὑπουργεῖον τῆς 2ας Ἰανουαρίου» (1875), «Ὁ Θιέρσος ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ καὶ τῇ ἱστορίᾳ» (1879), «Πολιτικαὶ καὶ κοινωνικαὶ λύσεις» (1894), τεχνοκριτικὰ καὶ φιλολογικά: «Μία ἐπίσκεψις εἰς τὸ παρεκκλήσιον τῶν Μεδίκων» (1872), «Λαμαρτῖνος» (1874), «Μιχαὴλ Ἄγγελος» (1892), ὡς καὶ μονογραφίας νομικῆς φύσεως καὶ μελέτας περὶ τῶν σχέσεων Γαλλίας καὶ Βατικανοῦ. Ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του ἡ «Ἐπιθεώρησις τῶν Δύο Κόσμων» ἐδημοσίευσε σειρὰν ἄρθρων του περὶ τοῦ πολέμου τοῦ 1870, διὰ τῶν ὁποίων ἀποπειρᾶται ἰδίως νὰ ἐξαγνίσῃ τὸν στρατηγὸν Μπαζαὶν καὶ νὰ ἐπιβαρύνῃ τὴν εὐθύνην τοῦ συνεργάτου καὶ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν στρατηγοῦ Λεμπέφ. Διὰ τῆς 40ετοῦς μολαταῦτα ἀπολογητικῆς δράσεώς του, ὁ Ὀλλιβιὲ δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν κατ' αὐτοῦ καταδικαστικὴν ἐτυμηγορίαν τῆς ἱστορίας, ὡς ἑνὸς τῶν κυρίων ὑπευθύνων καὶ τῆς πτώσεως τῆς δευτέρας γαλλικῆς αὐτοκρατορίας καὶ τῆς γαλλικῆς καταστροφῆς τοῦ 1870. Λ. Μ.

Ὀλλιὲ (Ollier), ***Λουδοβῖκος-Ξαβιέρος-Ἐδουάρδος-Λεοπόλδος***. Γάλλος χειρουργός, γεννηθεὶς τῷ 1825 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1900. Διδάκτωρ τῆς σχολῆς τῶν Παρισίων τῷ 1857 μὲ τὴν ἐναίσιμον διατριβὴν «Des plaies des veines» ἐγκατεστάθη ἐν Λυῶνι, γενόμενος τῷ 1860 ἀρχιχειρουργὸς τοῦ νοσοκομείου Hôtel-Dieu καὶ τῷ 1877 καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς σχολῆς. Ἀπὸ τοῦ 1874 διετέλεσεν ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Αἱ πλεῖσται τῶν ἐργασιῶν του ἀναφέρονται εἰς ὀστεοεκτομάς, ὡς καὶ εἰς τὴν διὰ τοῦ περιοστέου ἀναπαραγωγὴν τῶν ὀστῶν, καὶ ἐδημοσιεύθησαν εἰς περιοδικά, ὡς καὶ μονογραφίας.

Λουδοβῖκος Ὀλλιέ.

Σπουδαιότεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι: «Des moyens chirurgicaux de favoriser la reproduction des os après les resections etc.» (1895), «Recherches expérimentales sur la production artificielle des os au moyen de la transplantation du périoste, et sur la régénération des os après les resections et les ablations complètes» (1859), «Traité expérimental et clinique de la régénération des os et de la production artificielle du tissu osseux» (1867, τιμηθὲν διὰ τοῦ μεγάλου βραβείου τῆς χειρουργικῆς), «Des resections des grandes articulations des membres» (1870), «Traité des resections et des opérations conservatrices qu' on peut pratiquer sur le système osseux» (1885—1891) κλπ. Ο. Ρ.

Ὀλλιοὺλ (Ollioules) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Βάρ, ἀπέχουσα 7 χλμ. τῆς Τουλῶνος. Ἐγγὺς αὐτῆς ἡ περίφημος ὁμώνυμος στενωπὸς μήκους 4 χλμ. Κάτ. 4 060. Χ. Δ.

Ὀλλὸν (Ollone), ***Μὰξ ντ'***—. Γάλλος μουσουργός, γεννηθεὶς τῷ 1875. Πρῶτον μέγα βραβεῖον τῆς Ῥώμης, τοῦ Ὠδείου τῶν Παρισίων, ἔτυχεν ἐπίσης τῶν βραβείων Ῥοσσίνι, Μονμπὶν καὶ Σαρτιέ. Ἐντὸς ὀλίγου σχετικῶς χρόνου ἔδωκεν ἀπὸ σκηνῆς τόσον ἐν Παρισίοις, ὅσον καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τὸ μπαλλέττο «Βάκχος καὶ Σειληνός» καὶ τὰ μελοδράματα, ὧν αὐτὸς οὗτος ἔγραψε τὰ λιμπρέττα: «Ἡ Ξένη», «Οἱ ἐρασταὶ τοῦ Ρίμινι», «Ἰωάννης», «Ἡ ἐπάνοδος», «Οἱ μὲν καὶ οἱ δέ», «Ὁ Ἀρλεκῖνος» κ. λ. π. Ὁ Ὀλλὸν ἔγραψεν ἐπίσης τὴν καντάταν «Φρεδεγόνδη», τὴν λυρικὴν σκηνήν: «Ἡ Ζὰν ντ' Ἄρκ εἰς Ντομρεμύ», μίαν «Φαντασίαν» διὰ κλειδοκύμβαλον καὶ ὀρχήστραν, τὰ συμφωνικὰ ἔργα: «Ἡ ὀπτασία τοῦ Δάντου», «Αἱ κατηραμέναι πόλεις», «Εἰς τὸν καθεδρικὸν ναόν», «Εἰς τὸ κοιμητήριον», «Lamento» «Ὁ ῥαψῳδός», «Ἡ κηδεία τοῦ ποιητοῦ» κ. λ. π. Γ. Σ.

ὄλλυμι· ἀρχ., συνήθως *ἀπόλλυμι* (βλ. λ.).

ὀλμειὸς (ὁ) (γαλλ. le saucier, ἀγγλ. saucier) *[Ναυτ.]*. Ἔγκοιλος στεφάνη κυκλική, ὁμόκεντρος πρὸς τὸν ἐργάτην κατὰ τὸν ἄξονά του. Τὰ τοιχώματά της προέχουν ὑπὲρ τὴν χυτοσιδηρᾶν βάσιν τοῦ ἐργάτου, διακόπτονται δὲ δι' ἰσαπεχόντων χυτοσιδηρῶν ἐπίσης ἀνασταλμάτων, ἐφ' ὧν προσερείδουσιν αἱ κατακλεῖδες, ὅταν κρατῆται ὁ ἐργάτης, καὶ ἐμποδίζουσιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νὰ στραφῇ ἀντιθέτως καθ' ὃν χρόνον ἀναπαύονται ἐπὶ μικρὸν οἱ στρέφοντες τὸν ἐργάτην ἄνδρες. Εἰς τὰ παλαιὰ μεγάλα πλοῖα, μετὰ διπλοῦ ἐργάτου, ὁ ὀλμειὸς τοῦ ἐργάτου τοῦ κάτω πυροβολείου ἦτο ἐπὶ τοῦ ἐργάτου, μεθ' οὗ καὶ συμπεριεστρέφετο, τῶν κατακλείδων οὐσῶν ἐπὶ τῆς κάτω ἐπιφανείας τοῦ καταστρώματος, καὶ πιπτουσῶν διὰ τοῦ βάρους των ἐντὸς τοῦ περιστρεφομένου ὀλμειοῦ. Σ. Ε. Λ.

Ὀλμειὸς *[Γεωγρ.]*. Ποτάμιον τῆς Βοιωτίας, ἔχον τὰς πηγάς του ὑπὸ τὴν ἀνατολικὴν κορυφὴν τοῦ Ἑλικῶνος καὶ σχηματίζον τὸν ἄνω ῥοῦν τοῦ ποταμοῦ Λόφεως. Ταυτίζεται πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ἀναφερόμενον Λάμον. Ἡ ἀπωτέρα πηγὴ τούτου λέγεται σήμερον *Μέσα νερό*, ὁ δὲ ῥοῦς του διὰ μέσου μακρᾶς καὶ ὡραίας κοιλάδος ὀνομάζεται ἐκ τοῦ κατὰ ταύτην χωρίου *Ζαγαρᾶ* (μετονομασθέντος εἰς Εὐαγγελίστριαν). Ι. Σ. Σ.

Ὀλμὲς (Holmès), ***Αὐγούστα***. Γαλλὶς συνθέτις, γνωστὴ ἐπίσης καὶ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Hermann Zeuta (1847—1903). Ἰρλανδικῆς καταγωγῆς, ἔδειξε πρωϊμώτατα καταπληκτικὸν τάλαντον εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν, ἣν ἐδιδάχθη παρὰ τῷ Καίσαρι Φράνκ. Διεκρίθη κυρίως ὡς συνθέτις μελῳδιῶν, ὧν αὐτὴ αὕτη ἔγραφε τὴν ποίησιν. Ἐκ τῶν πολλῶν της μελῳδιῶν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ἵστανται: «Ἡ ἀνοιξιάτικη σερενάτα» καὶ ἡ συλλογὴ «Ἑπτὰ μέθαι», ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν της ἔργων: «Ἡρὼ καὶ Λέανδρος», ὁ ψαλμός: «In exitu», αἱ συμφωνικαὶ συνθέσεις: «Ὀρλάνδος μαινόμενος», «Λουτηκία» (3ον βραβεῖον τῆς πόλεως τῶν Παρισίων), «Οἱ Ἀργοναῦται», «Ἰρλανδία καὶ Πολωνία», «Ludus pro patria», διὰ χορὸν καὶ ὀρχήστραν, ὡς καὶ τὰ ἔργα: «Θριαμβευτικὴ ᾠδή», «Ὕμνος εἰς τὴν εἰρήνην». Ἓν δεύτερον μελόδραμα τῆς Ὀλμές, «Τὸ μαῦρο βουνό», ἀνεβιβάσθη ἀπὸ τῆς σκηνῆς τῆς Ὀπερὰ τῶν Παρισίων τῷ 1895. Γ. Σ.

Ὄλμι (Olmi) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον Ἀδριατικὸν καὶ φρούριον ἀνεγερθὲν ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν (πλάτ. 45° 36′ Β., μῆκ. 13° 43′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1434: Gulf of Trieste) μεταξὺ τῶν Ἰστριακῶν ὅρμων Μούτζια καὶ Κάπο ντ' Ἴστρια. Σ.Ε.Λ.

Ὄλμια *[Παλ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ τοὺς παλαιοὺς γεωγράφους ὀνομασία τῆς *Στοκχόλμης*. Σ. Ε. Λ.

Ὀλμιαὶ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου (*Στράβ.* Η, 380. Θ, 409 Teubner) κατὰ τὴν νοτίαν ἀκτὴν τῆς *Ἀλκυωνίδος θαλάσσης* (βλ. λ. καὶ χάρτην) μεταξὺ «τοῦ τῆς Ἀκραίας Ἥρας μαντείου», τοῦ συγχρόνου ἀκρωτηρίου Μαλαγκάβι καὶ τῶν Παγῶν (παρὰ τὸ Ἀλεποχώρι). Εἶναι εἰς τοὺς ναυτικοὺς γνωστὸν ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα, διότι ὡς τοιοῦτον ἐσημειώθη εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην (Cape Olmiae: πλάτ. 38° 04′ 30″ Β., μῆκ. 22° 56′ 50″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1600: Gulf of Corinth). Εὑρίσκεται Ν.ΝΔ. τῆς συστάδος τῶν Καλῶν Νησιῶν καὶ εἰς 6 μίλ. ΒΑ. τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀγριλιός. Σ. Ε. Λ.

ὀλμίσκος (ὁ)· μικρὸς ὅλμος, μικρὸ γουδί.

Ὄλμο (Olmo) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀδριατικὸς λιμὴν ἐν τῇ Ἰστρίᾳ (πλάτ. 44° 49′ Β., μῆκ. 13° 52′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 201: Gulfs of Venice and Trieste) νοτίως τοῦ ποτὲ αὐστριακοῦ ναυστάθμου τῆς Πόλας. Ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τὴν ἐν θέρει ἀγκυροβολίαν τῶν αὐστριακῶν τορπιλλικῶν. Σ. Ε. Λ.

Ὄλμοι (οἱ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς Τραχείας Κιλικίας, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Καλυκάδνου ποταμοῦ (νῦν Γκιὸκ-σοὺ ἢ Σελέφκε-σού), τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι μετῴκησαν εἰς τὴν ὑπὸ Σελεύκου Α' τοῦ Νικάτορος

Digitized by Google

ρος (312—280 π.Χ. ἱδρυθεῖσαν Σελεύκειαν ἐπὶ τῷ Καλυκάδνῳ (*Στράβ.* XIV, 670). Τὰ ἐρείπια αὐτῆς σῴζονται σήμερον εἰς τὸ βάθος ὡραίου κολπίσκου, τοῦ Ἀγᾶ - λιμάν, παρὰ τὸ χωρίον Τάζ-Οὐτζού. —2) Πόλις τῆς ΝΔ. Φρυγίας, παρὰ τὰ Καρικὰ μεθόρια, ἀπέχουσα κατὰ τὸν Στράβωνα 920 σταδίους ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν Καρούρων (νῦν Σαρί-κιοϊ). Α. Θ. Σ.

ὁλμοβόλον (τό)· τὸ βάλλον *ὅλμους* (βλ. λ.).

ὅλμος (ὁ)· ἀρχ., λίθος στρογγύλος· || ὁ κορμὸς τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἀπὸ τοῦ αὐχένος μέχρι τῶν ἰσχίων· || ἰγδίον: «ἐσβάλλοντες εἰς ὅλμον καὶ λεήναντες ὑπέροισιν» (*Ἡρόδ.*)· || συνεκδ. νεώτ., πυροβόλον (βλ. κατωτ.).

— *[Πυροβολ.]* Εἰδικὴ κατηγορία πυροβόλων, προωρισμένων ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν ἐπισκηπτικὴν βολήν, μεγάλου διαμετρήματος καὶ μικροῦ μήκους κοίλου, 5 μέχρι 10 διαμετρημάτων (βλ. λ. *πυροβόλον*). Κ. Φ. Δ.

—***ὅλμος δοκιμαστικός***, ἢ ***δοκιμαστὴρ*** *[Βλητικ.]*. Τὸ ἀρχαιότερον καί, ἐπὶ μακρόν, τὸ μοναδικὸν ὄργανον διὰ τὴν δοκιμὴν κατὰ τὴν παραλαβὴν καὶ διὰ τὸν ἔλεγχον τῆς συντηρήσεως τῆς μελαίνης πυρίτιδος. Ἀπετελεῖτο ἐκ μικροῦ ὅλμου, μετὰ βάσεως, εἰς ἓν σῶμα, ὑπὸ σταθερὰν κλίσιν 45°. Αἱ διαστάσεις τοῦ ὅλμου, τὸ βάρος τῶν ὑπ' αὐτοῦ βαλλομένων σφαιρῶν, τὸ βάρος τοῦ γεμίσματος, ὡς καὶ τὸ ἀπολαμβανόμενον ὁριζόντιον βεληνεκές, ἦσαν κανονικῶς καθωρισμένα. Ὁ δοκιμαστικὸς ὅλμος συνεπληρώθη, ὡς βλητικὸν ὄργανον, ὑπὸ τοῦ *βλητικοῦ ἐκκρεμοῦς* καὶ ἐξέλιπεν ἐντελῶς ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν *χρονογράφων*. Κ. ΔΙΓΕΝΗΣ

Ὄλμος, ἢ ***Ἄλμος*** *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Σισύφου, πατὴρ τῆς Χρυσογενείας, μάμμης τοῦ Μινύου, ὅστις ἐλθὼν εἰς τὸν Ἐτεοκλέα, υἱὸν τοῦ Ἀνδρέως καὶ βασιλέα τοῦ Βοιωτικοῦ Ὀρχομενοῦ, ἔλαβε μέρος τῆς Ἀνδρηΐδος χώρας, ὅπου ἔκτισε παρὰ τὴν Κωπαΐδα πόλιν, ἀπ' αὐτοῦ κληθεῖσαν *Ἄλμωνες* καὶ βραδύτερον *Ὄλμωνες*, μὴ σῳζομένην ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Παυσανίου (περὶ τὸ 170 μ. Χ.). Α. Θ. Σ.

Ὄλμος *[Γεωγρ.]*. Τοποθεσία παλαιὰ τῶν περιχώρων τῆς Κερκύρας, κάπως ὑπερέχουσα εἰς ὕψος, κατὰ τὴν ἀπὸ τὴν ποτὲ πύλην Πόρτα-Ρεάλε πρὸς Σὰ-Ρόκκο ὁδόν. Ὠνομάσθη ἀπὸ ὅλμου, ὅστις ἔκειτό ποτε ἐκεῖ, ὑπόλειμμα πολιορκίας τινὸς τῆς πόλεως, δι' ὃ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὠνομάζετο *Μπόμπα* ἡ θέσις. Σ. Ε. Λ.

ὁλμοστάσιον *[Πυροβολ.]*. Ὁλμοστάσιον ἐκαλεῖτο κατὰ τὰς παλαιοτέρας ἐποχὰς τὸ πυροβολεῖον, τὸ ὡπλισμένον δι' ὅλμων. Ν. Θ. Κ.

ὁλμοστοιχία *[Πυροβολ.]*. Ἐκαλεῖτο οὕτω κατὰ τὰς παλαιοτέρας ἐποχὰς ἡ πυρβολαρχία, ἡ ἀποτελουμένη ἐξ ὅλμων. Ν. Θ. Κ.

ὁλμοφόρος (ἡ) *[Ναυτ.]* (γαλλ. bombarde, ἀγγλ. bomb vessel). Πλοῖον τοῦ παλαιοῦ ἱστιοφόρου πολεμικοῦ ναυτικοῦ, τὸ ὁποῖον, ἀσχέτως κατασκευῆς ἢ ἐξαρτισμοῦ, ἐξωπλίζετο δι' ὅλμων καὶ ὀβουζιοβόλων πρὸς βομβαρδισμὸν ἐπακτίων πυροβολείων. Εἰς τοιαῦτα πλοῖα ὠφείλετο ἡ πυρκαϊὰ τῆς Κοπεγχάγης κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Νέλσωνος βομβαρδισμόν της. Οὐδεμία σχέσις τῆς *ὁλμοφόρου* πρὸς τὴν *βομβάρδαν*. Σ. Ε. Λ.

Ὀλμπὰκ (Holbach), ***Παῦλος, Ἑρρῖκος Ντίτριχ, βαρῶνος ντ'—***. Γάλλος φιλόσοφος καὶ συγγραφεύς, γερμανικῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς ἐν Χάϊντελσχαϊμ τῆς Βάδης τῷ 1723 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1789. Ἐγκατασταθεὶς ἐνωρὶς ἐν Παρισίοις, δὲν ἤργησε νὰ καταλάβῃ ἐξέχουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν φιλοσόφων τῆς γαλλικῆς πρωτευούσης. Πνεῦμα κάπως βαρὺ καὶ κακῶς προητοιμασμένον διὰ τὰς λεπτότητας τῆς γαλλικῆς γλώσσης, ἐβοηθεῖτο εἰς τὴν διόρθωσιν τῶν γραπτῶν του ὑπὸ τοῦ Λαγκρὰνζ καὶ τοῦ Ντιντερό, τὰς θεωρίας τοῦ ὁποίου ὡδήγησε μέχρι τῶν ἄκρων συνεπειῶν των. Ἡ εὐρυμάθειά του ἰδίως εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, τὰς ὁποίας εἶχε σπουδάσει ἐν Γερμανίᾳ, τὸν ἔφερεν, ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ, εἰς καθαρῶς μηχανοκρατικὰς θεωρίας, ἀναπόφευκτον συμπλήρωμα τῶν ὁποίων ἦτο ἡ ἀθεΐα. Ἄνευ περιστροφῶν καὶ ἐπιφυλάξεων ἐπετέθη δριμέως κατὰ τῆς θρησκείας διὰ τῶν ἔργων του «Le christianisme dévoilé» (1767, ὅπερ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Μπουλανζέ), «L'esprit du clergé, ou le christianisme primitif vengé des entreprises et des excès de nos prêtres modernes» (1767), «De l'imposture sacerdotale, ou récueil des pièces sur le clergé» (1767), «La théologie portative ou Dictionnaire abrégé de la religion chrétienne» (1768, ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἀββᾶ Μπερζιέ), «Essai sur les préjugés, ou de l'influence des opinions sur les moeurs et le bonheur des hommes» (1770). Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξεδόθη τὸ «Système de la nature ou des lois du monde physique et moral», ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν σημαντικωτέραν προσπάθειαν τοῦ Ὀλμπὰκ καὶ ἐπροκάλεσε μέγιστον σκάνδαλον. Κατόπιν ἐξέδωκεν ἀρκετὰ ἄλλα ἐκλαϊκευτικὰ τῆς θεωρίας ἀλλ' ἔτι βιαιότερα ἔργα, ὡς: «Le Bon Sens du curé Meslier ou Idées naturelles opposées aux idées surnaturelles» (London 1772), «Le système sociale ou principes naturels de la morale et de la politique» (London 1773), «La morale universelle, ou les devoirs de l'homme fondés sur la nature» (Amsterdam 1776) κλπ. Ὁ Ὀλμπὰκ μετέφρασεν ἐπίσης εἰς τὴν γαλλικὴν τὸν Hobbes, τὸν Gordon, τὸν Collins κλπ. Ἐξ ὅλων τῶν ἔργων του τὸ ἀξιολογώτερον εἶναι τὸ «Système de la nature». Κατ' αὐτὸ τὸ πᾶν περιλαμβάνεται ἐν τῇ φύσει. Τὰ πέραν καὶ ὑπεράνω αὐτῆς διατελοῦντα ὄντα δὲν εἶναι ἢ δημιουργήματα τῆς φαντασίας. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἔργον τῆς φύσεως, φυσικὸν ὂν ὑποκείμενον εἰς τοὺς νόμους αὐτῆς, ἀνίκανον νὰ ὑπερβῇ καὶ διὰ τῆς φαντασίας ἀκόμη τὰ ὅρια τὰ ἐπιβληθέντα αὐτῷ ὑπὸ τῆς φύσεως. Αἱ ἠθικαὶ αὐτοῦ ἰδιότητες εἶναι ἁπλῶς μέρος τῆς φυσικῆς αὐτοῦ ὑποστάσεως. Ὁ κόσμος εἶναι ὕλη καὶ κίνησις καὶ ἀπεριόριστος ἐπαλληλία αἰτιῶν καὶ αἰτιατῶν. Ἡ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς θεωρία καὶ ἀνόητος εἶναι καὶ ἐπιβλαβής, διότι δὲν συγκρατεῖ τοὺς κακοὺς ἀπὸ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ κακοῦ, ἐνῷ ὁ μὴ προσδοκῶν δευτέραν ζωὴν τείνει νὰ καταστήσῃ εὐτυχῆ τὴν παροῦσαν καὶ δὲν κατορθώνει νὰ εὕρῃ τὴν εὐτυχίαν ταύτην ἢ προσπαθῶν νὰ γίνῃ ἄξιος τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον του. Θ. Π.

Ὀλμπερνχάου (Olbernhau) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας, ἐν τῷ σαξωνικῷ νομῷ Καῖμνιτς, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Φλαία καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Φλαία—Νοϋχάουζεν. Κάτ. 10.004 (1925). Ἔχει σιδηρουργίαν, βιομηχανίαν πεπιεσμένου χάρτου καὶ ἰδίως ἀθυρμάτων καὶ ξυλουργίαν. Ἐγγὺς τὰ θειοῦχα λουτρὰ Κούπφερχαμ—Γκρύνταλ. Θ. Κ.

Ὄλμπερς (Olbers), ***Ἑρρῖκος-Γουλιέλμος-Ματθίας***. Γερμανὸς ἰατρὸς καὶ ἀστρονόμος, γεννηθεὶς τῷ 1758 ἐν Arbergen καὶ ἀποθανὼν τῷ 1840. Τῷ 1781 ἐξήσκει τὴν ἰατρικήν, ἀπὸ νεαρωτάτης ὅμως ἡλικίας, αἰσθανόμενος ζωηρὰν κλίσιν πρὸς τὴν ἀστρονομίαν, ἐπεδόθη εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐπιστήμης ταύτης. Λέγεται μάλιστα περὶ αὐτοῦ ὅτι κατὰ τὸ 1779, νοσηλεύων ἀσθενῆ ἐν Γοττίγγῃ καὶ ὢν ὑποχρεωμένος νὰ ἀγρυπνήσῃ παρ' αὐτῷ, ἐπωφελήθη τῆς ἀγρυπνίας διὰ νὰ ὑπολογίσῃ τὴν τροχιὰν ἑνὸς κομήτου, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀνακαλύψει ὁ Bode καὶ τοῦ ὁποίου εἶχεν ὁ ἴδιος προσδιορίσει τὰς θέσεις.

Ἑρρῖκος Ὄλμπερς.

Ὁ Ὄλμπερς ᾐσθάνετο ἰδιαιτέραν κλίσιν εἰς τὴν σπουδὴν τῶν πλανωμένων ἄστρων. Τῷ 1787 ἀπέδειξεν ὅτι ὁ κατὰ τὸ 1789 ἀναμενόμενος κομήτης δὲν θὰ ἐνεφανίζετο. Τῷ 1796 ἀνεκάλυψεν ἕνα κομήτην ἐν τῷ ἀστερισμῷ τῆς Παρθένου καὶ μετὰ ἓν ἔτος ἐδημοσίευσεν ἐν Βαϊμάρῃ τὸ περίφημον σύγγραμμά του «Methode die Bahn eines Cometen aus einigen Beobactungen zu berechnen», ἐν τῷ ὁποίῳ ὑποδεικνύει τὴν καὶ μέχρι σήμερον ἐν χρήσει μέθοδον ὑπολογισμοῦ παραβολικῆς τροχιᾶς. Τῷ 1802, παρακολουθῶν τὴν Δήμητρα, ἀνεκάλυψεν ἐν τῷ ἀστερισμῷ τῆς Παρθένου νέον ἀστεροειδῆ, ὅστις βραδύτερον ὠνομάσθη Παλλάς. Τῷ 1807 ἀνεκάλυψε καὶ ἄλλον μικρὸν πλανήτην, ὅστις ὠνομάσθη Ἑστία. Περὶ τὸ 1810 ἐξελέγη ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, μετὰ δεκαετίαν δέ, ἐγκαταλείψας τελείως τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἰατρικῆς, ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἀστρονομίαν καὶ τῷ 1829 ἐξελέγη ξένος ἑταῖρος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Πλὴν τοῦ ἀνωτέρω συγγράμματος αὐτοῦ, ὁ Ὄλμπερς ἐδημοσίευσε καὶ πολλὰς πραγματείας εἰς διάφορα περιοδικά. Παρεδέχετο ὅτι ἡ οὐρὰ τῶν κομητῶν ὀφείλεται εἰς ἠλεκτρικὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἡλίου, περὶ δὲ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης ἐπὶ τῆς Γῆς ἐπρέσβευεν ὅτι αὕτη ἐπιφέρει μεταβολὴν εἰς τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας. Χάρις εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Ὄλμπερς ἀνεδείχθησαν ὁ Γκάους καὶ ὁ Μπέσσελ. Σ. ΠΛΑΚΙΔΗΣ

Ὄλμποργκ (Aalborg) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Δανίας (βλ. *Ἄαλβοργ*).

Ὄλμπριχ (Olbrich), ***Ἰωσήφ***. Γερμανὸς ἀρχιτέκτων (1867—1908). Τῷ 1899 ἐγένετο καθηγητὴς ἐν Δαρμστάτῃ, ἔνθα ἔκτισε τὸ περισσότερον τῶν οἰκοδομημάτων τοῦ συνοικισμοῦ τῶν Καλλιτεχνῶν. Ἔκτισεν ἐπίσης (1906—1907) τὸ Μέγαρον τῆς Ἐκθέσεως, τὸν Πύργον τῆς Δαρμστάτης κλπ. Ἔγραψεν: «Ἰδέαι» (1898, 2α ἔκδ. 1904), «Ἀρχιτεκτονική» (ἐκδοθεῖσα εἰς τρεῖς τόμους), «Νέοι Κῆποι» (1905) κ. ἄ. Γ. Ι. Β.

Ὄλμυτς (Olmütz) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας (βλ. *Ὄλομουτς*).

Ὄλμωνες *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βοιωτίας παρὰ τὴν Κωπαΐδα λίμνην, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ *Ὄλμου* (βλ. λ.) ἢ *Ἄλμου*, υἱοῦ τοῦ Σισύφου. Α.Θ.Σ.

Ὄλνεϋ (Olney) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Βούκιγχαμ. Κάτ. 2.700. Εἶναι γνωστὴ ὡς τόπος διαμονῆς τοῦ ποιητοῦ Γουλιέλμου Κάουπερ, ὅστις συνέθεσεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ μετὰ τοῦ Ἰωάννου Νιοῦτον τοὺς λεγομένους «Ὕμνους Ὄλνεϋ». Ἄλλοτε ἦτο κέντρον βιομηχανίας δαντελλῶν κλπ. Γ. Ι. Β.

Ὄλνταμ (Oldham) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Λάγκαστερ, ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου διώρυγος. Κάτ. 144.983. Εἶναι ἓν τῶν σπουδαιοτέρων κέντρων βαμβακοβιομηχανίας. Ἔχει ἐπίσης ἐργοστάσια μηχανῶν καὶ ἐργαλείων, βιβλιοθήκην, ἀστεροσκοπεῖον κλπ. Γ. Ι. Β.

Ὄλνταχ (Oldach), ***Ἰούλιος***. Γερμανὸς ζωγράφος (1804—1830). Ἐφιλοτέχνησεν ἰδίως χαρακτηριστικὰς προσωπογραφίας. Μεγαλυτέρας ἀξίας θεωροῦνται τὰ διὰ μολυβδίδος σχεδιασθέντα ὑπ' αὐτοῦ τοπία καὶ πρόσωπα. Τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του, ἅτινα διακρίνει ζωηρότης τῆς ἐκφράσεως καὶ ἔλλειψις πάσης ἐπιτηδεύσεως, εὑρίσκονται εἰς τὴν πινακοθήκην τοῦ Ἀμβούργου. Γ. Ι. Β.

Ὄλντε (Olde), ***Χάνς***. Γερμανὸς ζωγράφος (1855—1917). Τῷ 1902 ἐγκατεστάθη εἰς Βαϊμάρην, ἔνθα ἦτο διευθυντὴς τῆς Σχολῆς τῶν Καλῶν τεχνῶν μέχρι τοῦ 1910. Τὸ ἑπόμενον ἔτος μετέβη εἰς Κάσσελ, ἔνθα παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του ὡς διευθυντὴς τῆς Ἀκαδημίας τῆς Τέχνης. Ἐφιλοτέχνησε κυρίως προσωπογραφίας καὶ τοπία, εἰς τὰ ὁποῖα διακρίνεται διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐκλογὴν τοῦ φωτὸς καὶ τῆς ἀτμοσφαίρας. Ἔργα αὐτοῦ, πλεῖστα τῶν ὁποίων εὑρίσκονται εἰς τὰς πινακοθήκας τοῦ Ἀμβούργου, Κιέλου, Δρέσδης, Βρέμης κλπ. εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ὁ Κλαύδιος Κρὸθ καὶ ἡ κυρία Ἄβερμπικ», «Ἀγέλη ἀγελάδων» (πινακοθήκη Κιέλου), «Εἰς τὸν κῆπον» (μουσεῖον Λυβέκκης), «Τὰ πρόβατα στὸ χιόνι», «Ὁ πύργος καὶ ἡ συγκομιδή» (ἀμφότερα εἰς τὸ μουσεῖον Βαϊμάρης) κ. ἄ. Γ. Ι. Β.

Ὀλντενμπεργκ (Oldenberg), ***Ἔρμανν***. Γερμανὸς ἰνδολόγος (1854—1920). Διετέλεσε καθηγητὴς πανεπιστημίου ἐν Κιέλῳ καὶ Γοττίγγῃ, ἐπιδοθεὶς κυρίως εἰς ἐρεύνας ἐπὶ τῶν Βεδῶν, τοῦ Βουδισμοῦ καὶ τῶν πρὸς ἄλληλα σχέσεων τούτων. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι τὰ ἑξῆς: «Rigveda» (1909—1912, 2 τ.), «Ἡ θρησκεία τῶν Βεδῶν» (1894, 2α ἔκδ. 1917), «Βούδας» (1881, 12η ἔκδ. 1923), «Ἡ διδασκαλία τῶν Οὐπανισὰδ καὶ αἱ ἀρχαὶ τοῦ Βουδισμοῦ» (1915), «Ἡ ἐπιστήμη κατὰ τοὺς προεπιστημονικοὺς χρόνους» (1919). Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐδημοσιεύθησαν: «Προεπιστημονικὴ ἐπιστήμη» «Μαχαβαράτα» (1922), «Λόγοι τοῦ Βούδα» (1922). Ἐκ τῶν ἐκδόσεών του ἀναφέρομεν: «The Vinayapitakam» (1879—1883, 5 τ.), μεταφρασθὲν ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐν: «Sacred Books of the East», (τ. 13, 17, 20, 1891—1895), ἐν τῷ ὁποίῳ μετέφρασε πρὸς τούτοις: «The Grihya - Sûtras» (1886—1892) καὶ «Vedic Hymns» (1897). Γ. Ε. Κ.

Ὄλντενμπουργ (Oldenburg) *[Γεωγρ.]*. Κράτος Γερμανίας (βλ. *Ὀλδεμβοῦργον*).

Ὄλντμπωρυ (Oldbury) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Βόρστερ Κάτ. 16.600. Ἔχει ἐργοστάσια χημικῶν προϊόντων καὶ εἰς τὴν περιφέρειαν αὐτῆς εὑρίσκονται ὀρυχεῖα γαιάνθρακος, σιδήρου καὶ ἀσβεστολίθου. Γ. Ι. Β.

Ὀλντοβάϊ, ***κρανίον —***. Καλεῖται οὕτω κρανίον, ἤ, ἀκριβέστερον, σκελετός, ἀποκαλυφθεὶς τῷ 1913 εἰς τὴν παλαιοντολογικὴν χαράδραν Oldoway παρὰ τὴν στέππην Seregenti, τῆς ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς (γερμανικῆς τότε ἀποικίας), καὶ δὴ ὑπὸ τοῦ Reck, μέσῳ ὀστῶν ζῴων, ἐν ἡφαιστειογενεῖ στρώματι σκληροτάτῳ. Ἐκ τῆς γεωλογικῆς καὶ παλαιοντολογικῆς ἐρεύνης τῶν σκελετῶν τῶν ζῴων, ὁμοίων ἐν πολλοῖς πρὸς τὰ σύγχρονα τῆς Ἀφρικῆς, ἀλλὰ καὶ ξένων καὶ ἐξαφανισθέντων τύπων καὶ ἐκ τῆς τοῦ σκελετοῦ αὐτοῦ, δὲν εἴχομεν μέχρι πρό τινος ἀκριβῆ συμπεράσματα. Ὑπὸ τοῦ Reck ὑπεστηρίχθη ἡ διλούβιος χρονολογία, πάντως πρὸ τῆς συγχρόνου γεωλογικῆς περιόδου. Πρόκειται πιθανῶς περὶ καταχωσθέντος (ὄχι ἐν τάξει ταφέντος) ἀτόμου ἄρρενος, ὡρίμου, ἐν συνεσταλμένῃ θέσει (ὀκλάζοντος) καὶ περιδεδεμένου ἴσως, ὡς ἐκ τῆς μεγάλης κάμψεως τῶν γονάτων καὶ ἄλλων ἐμφαίνεται. Ἡ κερκὶς εἶναι εὐθεῖα (ἀντιθέτως τῆς τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου), τὸ ἀνάστημα (ἐκ τῆς κερκίδος καὶ ὠλένης ὑπολογισθέν), εἶναι 1,803—1,812 χιλ. καὶ γενικῶς 1,79—1,80 ἑκ., δηλαδὴ ὅμοιον τῷ τῶν συγχρόνων Μασσάϊ, τῶν ζώντων εἰς τὰς χώρας ἐκείνας, ἂν καὶ διαφερόντων κατ' ἄλλα χαρακτηριστικά. Ἡ κνήμη ἐμφανίζει σαφῆ πλατυκνημίαν καὶ ὁ μηρὸς εἶναι πεπλατυσμένος, χαρακτηρίζοντα τὴν μεγάλην μυϊκὴν ἀνάπτυξιν. Τὸ κρανίον ἐμφανίζει τὴν ὀβελιαίαν, στεφανιαίαν καὶ λαβδοειδῆ ῥαφὴν συνωστεωμένας. Παρὰ τὴν βλάβην τοῦ ἀριστεροῦ ἡμιμορίου, εἶναι καταφανὴς ἡ ὑπερδολιχοκεφαλία (δείκτης 66;) καὶ παρὰ τὸ (βασιοβρεγματικὸν) ὕψος 139 χμ. τὸ κρανίον εἶναι χαμαίκρανον. Πλὴν τοῦ στενοῦ κρανίου, ἐμφανίζει καὶ ὑπερλεπτοπροσωπίαν καὶ μακροπροσωπίαν, μετὰ προέ-

Digitized by Google

χοντος καλῶς μετώπου καὶ προβάλλοντος ἰσχυρῶς ἰνίου μὲ ἰσχυρὰς καταφύσεις μυῶν. Τὸ μεσόφρυον μέτριον, ἀπουσία καταφανῶν ὁπωσδήποτε ὑπεροφρύων τόξων, ἡ μετωπορρινικὴ εἰσοχὴ ἐλαφρά, μέτριος προγναθισμὸς (γωνία κατατομῆς 80°) πλὴν τοῦ φατνιακοῦ ἐντονωτέρου (67°). Κάτω γνάθος ἰσχυρά, γένειον προβάλλον, ρὶς λεπτή, προβάλλουσα, ὀφθαλμικοὶ κόγχοι ὑψηλοὶ (δ. 90) καὶ μεγάλοι ὑπερβολικά. Χαρακτηριστικὴ ἡ ἰσχυρὰ περίσφιγξις μεταξὺ κρανίου καὶ προσώπου (κοίλανσις κροτάφων). Ὑπερῴα ὑψηλὴ καὶ στενή. Ὀδόντες χαρακτηριστικοὶ (κοιλότης πολφοῦ) τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. Οἱ κάτω τομεῖς ὀδόντες ἐμφανίζουν ρινοδοντίαν, ἀλλὰ διάφορον τῆς τῶν συγχρόνων ἀφρικανικῶν νέγρων καὶ κατὰ τὸν τύπον τῆς ὑπὸ τῶν Μαλαίων ἀσκουμένης.

Ἅπαντα τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα διακρίνουν μὲν τὸν σκελετὸν τῶν τῶν συγχρόνων αὐτοχθόνων, κατατάσσουν ὅμως πάντοτε τοῦτον μεταξὺ τοῦ Homo sapiens, τοῦ «νέου» ἀνθρώπου (παλαιοντολογικοῦ ἢ συγχρόνου, δὲν γνωρίζομεν). Καὶ τοῦτο, διότι ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν ἀποκλείεται καὶ ἡ νεαντερταλοειδὴς μορφολογία. Ἡ μικρὰ περιεκτικότης τῶν ὀστῶν εἰς ὀργανικὰς οὐσίας, τὸ στρῶμα, εἰς ὃ ἔκειτο μετὰ τῶν παλαιοντολογικῶν ὀστῶν ζῴων κλπ., δύνανται νὰ κάμουν πιθανὴν τὴν παλαιολιθικήν του προέλευσιν (τέλος τοῦ πλειστοκαίνου). Δὲν εἶναι ἀπίθανον τέλος νὰ πρόκειται περὶ πρωτογενοῦς Μασσάϊ, ἢ παλαιοχαμιτικοῦ τύπου. Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

Ὀλντογουαΐι· βλ. *Ὀλντοβάϊ.*

ὁλο—· θέμα τοῦ *ὅλος* ὡς πρώτου συνθετικοῦ πρὸς δήλωσιν τῆς ἐννοίας τοῦ *καθολοκληρίαν.*

ὁλοαρκτικὴ ***περιοχὴ*** (ἡ) *[Ζῳογεωγρ.].* Καλεῖται οὕτως ἡ ζῳολογικὴ ζώνη ἡ περιλαμβάνουσα τὰς ἐν τῇ παλαιοαρκτικῇ καὶ νεοαρκτικῇ περιοχῇ ζωϊκοὺς καὶ φυτικοὺς ὀργανισμοὺς (βλ. λ. *νεοαρκτικὴ καὶ παλαιοαρκτική*). Δ. Ν. Π.

ὁλοαστήρ, ἢ ***ὁλαστὴρ*** (Holaster Ag.) *[Παλαιοζῳολ.].* Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ὁλαστεριαδῶν ἀτελοστόμων ἀκανονίστων ἐχινοειδῶν* ἐχινοδέρμων. Τὸ ὄστρακον τῶν ζῴων τούτων ἦτο ᾠοειδὲς καρδιοειδές. Τὰ ὑδροφόρα των πεδία ἦσαν ἀρκούντως εὐρέα, μὲ τὸ ἐμπρόσθιον ἐν ἀβαθεῖ αὔλακι. Ἄφθονα λείψανα τῶν ζῴων τούτων εὑρίσκονται ἀπολιθωμένα ἐντὸς στρωμάτων τῆς κρητιδικῆς διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Ἐπίσης ὀλιγώτερα καὶ ἐντὸς στρωμάτων τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

ὁλοβάπτισμα. Οὕτω καλεῖται, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ διὰ ραντισμοῦ ἢ ἐπιχύσεως βάπτισμα, τὸ διὰ καταδύσεως τοιοῦτον ὡς ἐν αὐτῷ καταδυομένου ἐν τῷ ὕδατι ὅλου τοῦ σώματος.

ὁλοβλαστικὸς (ὁ) *[Βιολ.].* Καλεῖται τὸ ᾠὸν ἢ τὸ ἔμβρυον, εἰς ὃ ἡ θρεπτικὴ καὶ ἡ βλαστικὴ δύναμις τῆς λεκίθου ἀποτελοῦσι κοινόν τι ὅλον. Ὁ ὅρος εἶναι ἀντίθετος τοῦ *μεροβλαστικός.* Δ. Ν. Π.

Ὁλόβολος, *Μανουήλ.* Βυζαντινὸς συγγραφεὺς καὶ ποιητής, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1240. Νεώτατος ἔτι εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Η' τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ ὁποίου ἦτο γραμματεὺς τῷ 1261. Συμπαθῶς διατεθειμένος πρὸς τὴν νόμιμον δυναστείαν τῶν Λασκάρεων, ἐξεδήλωσε τὴν λύπην του διὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν ἐκ τοῦ θρόνου καὶ τὴν ἐκτύφλωσιν τοῦ διαδόχου Ἰωάννου, υἱοῦ τοῦ Θεοδώρου τοῦ Β'. Διὰ τοῦτο ὁ αὐτοκράτωρ ἐτιμώρησε τὸν Ὁλόβολον, διατάξας νὰ τοῦ ἀποκόψουν τὴν ρῖνα καὶ τὰ χείλη. Τότε ὁ Μανουὴλ ἀπεσύρθη εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει μοναστήριον Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου καὶ ἐγένετο μοναχὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μάξιμος.* Βραδύτερον ὅμως, μετὰ τὸ 1267, ἐκλήθη νὰ διδάξῃ τὴν λογικὴν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῇ ἱδρυθείσῃ ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου. Μετ' ὀλίγα ὅμως ἔτη ὁ Ὁλόβολος, ἐξοργίσας ἐκ νέου τὸν αὐτοκράτορα λόγῳ τῆς στάσεως, τὴν ὁποίαν ἐτήρησε κατὰ τὰς περὶ τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν συζητήσεις (1273), ἐξωρίσθη εἰς μονήν τινα ἐν Νικαίᾳ, ἀκολούθως δὲ μετηνέχθη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Μεγάλου Ἀγροῦ. Περὶ τῆς περαιτέρω δράσεώς του καὶ περὶ τοῦ ἔτους τοῦ θανάτου του δὲν ἔχομεν πολλὰς πληροφορίας. Τοῦτο μόνον εἶναι γνωστόν, ὅτι ἔζη ἀκόμη ἐπὶ Ἀνδρονίκου τοῦ Β' καὶ ὅτι ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ 1284 ἐκηρύχθη κατὰ τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν.

Τὸ ἔργον τοῦ Μανουὴλ Ὁλοβόλου περιλαμβάνει ἑρμηνευτικὰς πραγματείας εἰς ἀρχαίους συγγραφεῖς, ἐγκωμιαστικοὺς λόγους, ὕμνους καὶ ἄλλα βραχύτερα ἰαμβικὰ ποιήματα. Οἱ εἴκοσιν ὕμνοι ἀναφέρονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ καὶ τὸν διάδοχον αὐτοῦ Ἀνδρόνικον τὸν Β', ἐποιήθησαν δέ, πιθανώτατα, ὅπως χρησιμεύσωσιν ὡς προσφωνήσεις ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ὅπου ὁ Μανουὴλ ἦτο μέγας ρήτωρ. Τὰ βραχύτερα ἰαμβικὰ ποιήματα ἔχουν κυρίως θρησκευτικὸν χαρακτῆρα· μεταξὺ τούτων σημειωτέα καὶ δύο ἐπιτύμβια εἰς Κωνσταντῖνον Μαλιασηνὸν καὶ Ἀνδρόνικον Τορνίκην. Ἐκ τῶν πεζῶν συγγραμμάτων τοῦ Ὁλοβόλου μνημονευτέον ἐν πρώτοις τὸ ἐπ' ἐσχάτων ἐκδοθὲν ἐγκώμιον εἰς τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγον, τὸ ὁποῖον περιέχει καί τινας ἱστορικὰς εἰδήσεις. Πλὴν τούτου διεσώθησαν σχόλια εἰς τὴν σύριγγα τοῦ Θεοκρίτου, εἰς τὸν πέλεκυν τοῦ Σιμμίου, ἑρμηνευτικὰ εἰς τὸ Α' βιβλίον τῶν πρώτων ἀναλυτικῶν τοῦ Ἀριστοτέλους, μετάφρασις τῶν συγγραμμάτων τοῦ Βοηθίου καὶ ἀνέκδοτος «Παρακλητικὴ παραίνεσις» περὶ τῆς νηστείας τῆς μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Τὰ πεζὰ συγγράμματα τοῦ Ὁλοβόλου δεικνύουν ἐπαρκῶς τὴν ἰδιαιτέραν μόρφωσιν τοῦ ἀνδρὸς εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν λατινικὴν γραμματείαν. [Πρβλ. *Max Treu,* «Manuel Holobolos» (ἐν Byz. Zeitschrift, τόμ. 5 (1896), σελ. 538—559).—*Krumbacher,* «Ἱστορία τῆς Βυζαντηνῆς Λογοτεχνίας» (τόμ. Β', σελ. 742—746).—*Ξ. Σιδερίδου,* «Μανουὴλ Ὁλοβώλου, Ἐγκώμιον εἰς τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ Η' τὸν Παλαιολόγον» (Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν», τόμ. 3 (1926), σελ. 168—191). Δ. Α. Ζ.

ὁλογάλανος, *—η, —ο·* ὁ καθολοκληρίαν γαλανός, καταγάλανος.

Ὀλόγασος. Ὄνομα ἓξ βασιλέων τῶν Πάρθων ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Ἀρσακιδῶν: —1) Τοῦ *Α'* (51—53 μ. Χ.). —2) Τοῦ *Β'* (62—67 μ. Χ.).—3) Τοῦ *Γ'* (77—78 καὶ 119—138 μ. Χ.).—4) Τοῦ *Δ'* (147—190 μ. Χ.).—5) Τοῦ *Ε'* (190—208 μ. Χ.).—6) Τοῦ *ΣΤ'* (208—227 μ. Χ.). Τούτων σῴζονται νομίσματα, τῶν ὁποίων ἄλλα φέρουσιν ἑλληνικὴν ἐπιγραφήν: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΟΛΟΓΑΣΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ, ἄλλα δὲ πελβικὴν συγκεχυμένην μετὰ ἑλληνικῆς. Α. Θ. Σ.

ὁλογένεσις (ἡ), ***ὁλογένεσις τοῦ ἀνθρώπου,*** ἢ ***ὁλογενισμός.*** Νέα θεωρία τῆς ἐμφανίσεως τῆς ζωῆς, καὶ κατ' ἐξοχὴν τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνθρώπου, ὑποστηριχθεῖσα ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ Georges Montandon. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς θεωρίας τῆς *ὁλογενέσεως* (τῆς ζωῆς) γενικῶς, περικλείει ἡ θεωρία τῆς *ὁλογενέσεως τοῦ ἀνθρώπου* μεγάλην πιθανοφάνειαν.

Εἶναι παλαιοτάτη ἡ ἔρις καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ γενικῶς τῆς ζωῆς, μεταξὺ μονογενιστῶν καὶ πολυγενιστῶν, ἰδίᾳ μεταξὺ τῶν βιολόγων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

Τῷ 1917 ὁ Ἰταλὸς βιολόγος Daniel Rosa ὑπεστήριξε νέαν θεωρίαν, ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς *ὁλογενέσεως* («Ologenesi nuova teoria dell' evoluzione e della distribuzione geografica dei viventi»). Ὅπως, κατά τινα στιγμὴν τῶν τῆς διαπλάσεως χρόνων, τὰ ἐν ἀερώδει καταστάσει στοιχεῖα συνεκεντρώθησαν εἰς ὑγρὰ καὶ στερεά, οὕτως εἰς ὡρισμένην ἐποχὴν καί τινα ἀνόργανα μετεβλήθησαν εἰς ἡμιοργανικὰ καὶ τέλος ὀργανικὰ καὶ τοῦτο οὐχὶ εἰς ἓν ἤ τινα τυχὸν μόνον, ἀλλὰ εἰς ἄπειρα, εἰς μυριάδας δισεκατομμυρίων σημεῖα τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ὅπου ἡ ἐμφάνισις ζωῆς ἦτο δυνατή. Διότι οἱ πρόσφοροι ἄγνωστοι ὅροι, ὡρισμένης χρονολογικῆς περιόδου τῆς γῆς, εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλεται ὁ διὰ χημικῶν ἑνώσεων, τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἢ ἄλλων δυνάμεων, σχηματισμὸς τῶν ἀμινοξέων καὶ εἶτα τῆς πρώτης ἀληθοῦς ζώσης ὕλης, τοῦ λευκώματος, δὲν εἶναι λογικὸν νὰ ἐνεφανίσθησαν προνομιακῶς ἐφ' ἑνὸς μόνον ἤ τινων σημείων τῆς γῆς, ἀλλὰ συγχρόνως εἰς ἅπασαν τὴν ἐπιφάνειαν ἢ κυριολεκτικῶς εἰς ἀπειρίαν ὡρισμένων σημείων. Οἱ ἀτμοσφαιρικοὶ καὶ κοσμικοὶ καθόλου ὅροι, κατά τινα ὡρισμένην περίοδον τῆς ψύξεως τῆς γῆς, περίοδον ἀνεπιστρεπτὶ παρελθοῦσαν, ηὐνόησαν τὴν ἐμφάνισιν τῆς ζωῆς. Ὁ ἥλιος ἦτο θερμότερος, ὀγκωδέστερος, αἱ ἀκτῖνές του ἰσχυρότεραι καὶ ἀλλοίας ἐνεργείας, ἡ σύνθεσις τῶν στοιχείων τοῦ ὡρισμένου περιβάλλοντος εἰς ὃ ἐγεννήθη, ἦτο ἄλλη κλπ. Οὔτε ἐν τῇ φύσει, οὔτε ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ, πιθανῶς, δύναται νὰ ἀναπαραχθῇ σήμερον ζωή. Διότι, οἱ πρόσφοροι ὅροι ἅπαξ μόνον ἐνεφανίσθησαν ἐν τῇ αὐγῇ τῆς διαπλάσεως τῆς γῆς, ἐπὶ σειρὰν βεβαίως κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μακρὰν χρόνων, καὶ εἰς ὡρισμένα ἔστω ἀλλὰ ἄπειρα τμήματα ἐκ τῆς ὅλης ἐπιφανείας. Καὶ ἡ ὁλογένεσις δηλαδὴ δέχεται τὴν εἰς ὡρισμένας πάντως περιοχὰς καταλλήλους ἐμφάνισιν τῆς ζωῆς, ἐντὸς τῶν βυθῶν, ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπὶ τῶν παρακτίων ζωνῶν, οὐχὶ δὲ κυριολεκτικῶς ἐφ' ὅλης ἀνεξαιρέτως τῆς γῆς.

Κοιτὶς τῆς ζωῆς λοιπὸν εἶναι ὁλόκληρος ἡ γῆ, ὅπου αὐτομάτως ἐγεννήθη ἡ ζωή, ὑπὸ ὡρισμένους ὅρους καὶ εἰς ὡρισμένον σχετικῶς χρόνον, μεθ' ὃν ἔπαυσεν ἡ παραγωγὴ αὕτη, παρελθόντων ἀνεπιστρεπτὶ τῶν ὅρων (καὶ ταῦτα, δεκτοῦ γενομένου ὅτι δὲν ἦλθεν ἡ ζωὴ ἑτοίμη ἔξωθεν, ἐξ ἄλλου τυχὸν πλανήτου τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος, θεωρία ἥτις μεταθέτει ἄλλως τε ἁπλῶς τὸ ζήτημα, δεδομένου ὅτι δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ἐσχηματίσθη αὕτη ἀλλαχοῦ καὶ νὰ ἀποκλεισθῇ ἡ γῆ, ἀφοῦ πρόκειται περὶ τῆς αὐτῆς ὕλης εἰς ὅλα ταῦτα τὰ ἡλιακὰ σώματα). Γνωρίζομεν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ὅτι ἤδη ἐντὸς τοῦ ὑγροῦ καλύμματος, ὅπερ ἐκάλυψέ ποτε ὁλόκληρον τὴν σφαῖραν, τοῦ ἀρχεγόνου ὠκεανοῦ, ἢ εἰς ἄπειρα σημεῖα πορώδους μάζης καὶ ὑγρᾶς, μετὰ τὴν ὡρισμένην κατάπτωσιν τῆς θερμοκρασίας κάτω τῶν 70° (ὅπου παύει πᾶσα ζωή, πηγνυμένου τοῦ λευκώματος) ἐγεννήθη ἡ ζωή, ὑπὸ τὴν ἁπλουστάτην μορφήν της, ἑνωθέντων διαφοροτρόπως τῶν πρώτων μορίων, τῶν κληθέντων «βιοφόρων», ἅτινα δὲν εἶναι πραγματικὰ ζῶντα μόρια, ἀλλ' ἀποτελοῦνται ἀπὸ τοιαῦτα, ἅτινα δύνανται ἁπλῶς νὰ παραγάγωσι ζωήν. Διὰ τῆς ἐξελίξεως εἶτα (ἑνώσεων καὶ μεταπλάσεων) τῶν ζωοφόρων τούτων στοιχείων γεννῶνται τὰ ἄπειρα ἄτομα, τοῦ αὐτοῦ εἴδους (πολυγένεσις ἀτόμων, μονογένεσις τύπου), ἅπαντα τὰ κατεσπαρμένα εἰς ἄπειρα σημεῖα τῆς γῆς, κατὰ τὴν θεωρίαν τῆς ὁλογενέσεως καὶ τελείως ὅμοια κατ' ἀρχὰς πανταχοῦ, ἄτομα ζῶντα, ἐγκλείοντα τὴν δυνατότητα τῆς ἐξελίξεως εἰς πᾶν φυτὸν ἢ ζῷον.

Διὰ τῆς διακρίσεως τῶν ὅρων ζωῆς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ τῆς ὡριμάνσεως καὶ ἀναπαραγωγῆς προσηρμόζοντο ταῦτα εἰς ἰδιαιτέρας περιοχὰς καὶ εἰς στενοτέρας ὁμάδας, τελειοποιούμενα. Πράγματι, ἐνῷ βλέπει κανεὶς εἰς τὰ ἀρχικὰ στάδια τῆς διαπλάσεως τῆς γῆς, καὶ ὑπὸ τὴν ἁπλουστάτην μορφήν της, σφύζουσαν καὶ πανταχοῦ ἐμφαινομένην τὴν ζωήν, ὅσον τὰ ἔμβια ὄντα εἶτα ἐτελειοποιοῦντο, τόσον βλέπομεν νὰ διακρίνωνται ταῦτα εἰς ὁλονὲν πλέον συγκεντρωμένας ὁμάδας. Κατὰ τὴν θεωρίαν τῆς ὁλογενέσεως, δὲν κατῳκήθη ἡ γῆ δι' ἐπεκτάσεως ἐξ ἑνὸς ἢ πλειόνων κέντρων ὑπὸ τῶν ἐμβίων ὄντων, ζῴων καὶ φυτῶν, ἀλλὰ τοὐναντίον διὰ τῆς συγκεντρώσεως. Θὰ ἠδυνάμεθα δὲ νὰ συμπληρώσωμεν ὅτι αἱ ὑφ' ἡμῶν παρατηρούμεναι νεώτεραι ἐπεκτάσεις (ὅπως αἱ μεταναστεύσεις) εἶναι φαινόμενον δευτερογενές. Ἡ ἄποψις αὕτη τοῦ Rosa ἔμενε σχεδὸν ἀγνοουμένη, ὅτε ὁ Γάλλος Georges Montandon ἐδημοσίευσε, τῷ 1928, μονογραφίαν περὶ τῆς ὁλογενέσεως τοῦ ἀνθρώπου («L' Ologénèse humaine, Ologénisme»), ἐν τῇ ὁποίᾳ ὄχι μόνον ὑποστηρίζει οὗτος τὴν κενοφανῆ ἐκείνην θεωρίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐφαρμόζει ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης οἰκογενείας, δι' ἣν περίπτωσιν μάλιστα δέχεται ὡς εἰδικοὺς ὅρους, *ὁλογενισμόν,* καὶ ἀντιθέτως *μονογενισμὸν* καὶ *πολυγενισμόν,* πρὸς διάκρισιν. Ἐὰν ἀφήσωμεν ἀπυχεῖς τινας διακρίσεις ὅρων καὶ ἰδίας πεποιθήσεις ὡς πρὸς τὴν θέσιν τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ ζωϊκῷ κόσμῳ καὶ τὴν κατάταξιν τῶν μορφῶν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ πιθηκανθρώπου μέχρι τοῦ συγχρόνου νέου ἀνθρώπου, βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ ἐπιστήμη κατέχει σήμερον εὐαρίθμους τινὰς τύπους ἀνθρωπίνης περίπου μορφολογίας (ἀδιάφορον ἐὰν θὰ ὀνομάσωμεν τούτους: εἴδη, γένη, οἰκογενείας κλπ.), παριστῶντας διάφορα στάδια ἐξελίξεως (πιθηκάνθρωπος, αὐστραλοπίθηκος, κινάνθρωπος, αϊδελβέργιος, νεαντερτάλιος, ροδεσιανὸς κλπ. καὶ παλαιοντολογικὸς νέος, σύγχρονος νέος), ἀποκαθιστῶντα μίαν μορφολογικὴν τοὐλάχιστον, ἂν ὄχι γενεαλογικήν, σύνδεσιν πρὸς τὰ λοιπὰ πρωτεύοντα καὶ δὴ τοὺς ἀνωτάτους ἀνθρωποειδεῖς πιθήκους, συγχρόνους καὶ παλαιοντολογικούς. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ γεγονότος τούτου, τοῦ ἀναντιρρήτου διὰ τὴν ἐπιστήμην, καὶ τῆς ἀνευρέσεως τῶν ἐξ αὐτῶν παλαιῶν ἰχνῶν ἐπὶ τῶν διαφορωτάτων καὶ πλέον ἀπομεμακρυσμένων σημείων τῆς γῆς (Εὐρώπης, Ἀσίας, Ἀφρικῆς), ὁ Montandon ὑποστηρίζει τὴν ἐφ' ὅλης τῆς γῆς σύγχρονον ἐμφάνισιν καὶ ἐξέλιξιν καὶ τοῦ ἀνωτάτου τούτου, οἷον θεωροῦμεν τὸν ἄνθρωπον, ὄντος, ὅπως καὶ τῆς ὅλης ζωῆς. Ὁ Montandon ἔδωσε νέαν ὤθησιν εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ὁλογενέσεως.

Συνοψίζοντες τὴν θεωρίαν Rosa - Montandon, σημειοῦμεν τὰς κατὰ τὸν τελευταῖον τοῦτον κυρίας βάσεις ταύτης: 1) Παγγήϊνος ἐμφάνισις τῆς ζωῆς, ὅπου τοῦτο ἦτο δυνατόν. Δὲν ὑπάρχει κοιτὶς τῆς ζωῆς ἢ τοῦ ἀνθρώπου. 2) Ἐκ τῆς πρώτης ζώσης χημικῆς ἑνώσεως ἐγεννήθησαν ἄπειρα ἄτομα τοῦ αὐτοῦ εἴδους. 3) Ἐντὸς τῶν πρώτων ζώντων ὀργανισμῶν (ὑπερμικροσκοπικῶν) περιείχοντο ἅπασαι αἱ δυνατότητες ἐξελίξεως. 4) Χάρις εἰς τὸ περιβάλλον, τὴν ἀνάγκην, τὴν ἐπιλογήν, ἐνεφανίσθησαν αἱ μεταβολαί. Ἕκαστον εἶδος, ὡριμάσαν, ἔθνησκε, παράγον δύο εἴδη διάφορα τῷ πρώτῳ, 5) καὶ διάφορα μεταξύ των, τὸ ἕν, πρώορον, ταχέως τελειοποιούμενον, τὸ ἄλλο, ὄψιμον, φθάνον βραδύτερον εἰς τελειότερον στάδιον. 6) Βαθμιαίως ἐξαντλεῖται ἡ διχοτομικὴ δύναμις καὶ τέλος ἓν εἶδος παραμένει εἰς τὴν τελικήν του μορφήν. 7) Ἡ πλήρωσις τῆς γῆς ὑπὸ τοῦ ἐμβίου κόσμου, καὶ ἑπομένως καὶ τῶν ἀνθρώπων, δὲν ἐγένετο διὰ μεταναστεύσεων, ἐκ κέντρων κοιτίδων, ἀλλὰ τοὐναντίον διὰ συγκεντρώσεως ἐκ τῆς ἀρχικῆς διασπορᾶς. Οἱ σύγχρονοι λοιπὸν τύποι ἐμφανίζουν τὴν περιοχὴν τῆς γεννήσεως καὶ εἰδικοποιήσεως αὐτῶν στενοτέραν ἢ αἱ παλαιότεραι μορφαί, πληθυνομένων τῶν εἰδικῶν χαρακτηριστικῶν καὶ ἐντεινομένων μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ τὴν διχοτόμησιν. Ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου συμβαίνει τὸ αὐτό. Ὅσον παλαιοτέρα ἡ ἀνθρωπίνη ἢ προανθρωπίνη μορφή, τόσον πλέον εἶναι διαδεδομένη. Ἡ νεωτέρα ὅμως μορφὴ αὐτοῦ φαίνεται ὅτι εἶχε πλέον ἐκτεταμένας τὰς ἑστίας της ἢ ὅσον ἐκ τῶν νόμων τῆς ὁλογενέσεως ἀνεμένετο, διότι ναὶ μὲν αὕτη ἔχει πλέον περιωρισμένην τὴν περιοχὴν ἐμφανίσεώς της, ἐν σχέσει πρὸς τὰς πα-

Digitized by Google

λαιοτέρας, πάντως ὅμως ἀπείρως πλέον ἐκτεταμένη παρ' ὅσον θὰ ἦτο ἡ ὑποθετικὴ κοιτὶς τῶν μονογενιστῶν ἢ αἱ τῶν πολυγενιστῶν. Ἐὰν δὲ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν ἔμφυτον δύναμιν ἐπεκτάσεως τῆς ἀνθρωπίνης ὁμάδος, ἀπὸ τῶν παλαιοτέρων πιθανῶς ἀντιπροσώπων της, δεδομένου ὅτι εἶναι τὸ μόνον ἔμβιον ὂν τὸ συναντώμενον ἐφ' ὅλης τῆς γῆς, ἐξηγοῦμεν τὴν ἐν μέρει ἐξουδετέρωσιν ὑπὸ τῆς δυνάμεως ταύτης τῆς τάσεως πρὸς συγκέντρωσιν. Χωρὶς νὰ εἶναι ἀνάγκη πλέον παραδοχῆς ὅλων ἐκείνων τῶν μυθολογικῶν μεταναστεύσεων τῶν λαῶν, κατὰ τὰς παλαιὰς θεωρίας, δεχόμεθα μόνον ὡρισμένας τοιαύτας ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀνακουφίσεως ἐκ τοῦ ὑπερπληθυσμοῦ τῶν νεωτέρων φυλῶν, οὐχὶ ὅμως ἐπὶ ἐρήμων χώρων, ἀλλὰ ἐπὶ τοιούτων ὅπου πάντοτε ὑπῆρξαν ἄνθρωποι, διότι ὅλοι οἱ τύποι (ὁ Montandon ὀνομάζει: εἴδη), οὓς ἐνεφάνισεν ἐν τῇ γενεαλογικῇ του ἐξελίξει ὁ ἄνθρωπος, ὑπῆρξαν παγγήϊνοι ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς ζωῆς. Ὅπως δὲ δὲν ὑπάρχει κοιτὶς τῆς ἀνθρωπότητος, δὲν ὑπάρχει καὶ κοιτὶς τῶν φυλῶν ταύτης.

Αἱ ζωολογικαὶ δ' ὁμάδες προέρχονται οὐχὶ ἡ μία ἐκ τῆς ἄλλης, ἀλλ' ἅπασαι ἐκ κοινοῦ παγγηΐνου κορμοῦ, διαχωρισθεῖσαι εἰς διαφόρους ἐποχὰς καὶ εἰδικευόμεναι διαρκῶς. Ἑπομένως, καὶ ὁ πίθηκος καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὅπως καὶ πᾶσα ζωϊκὴ μορφή, ὁ ἵππος ἢ ἡ μέλισσα, ἀλλὰ καὶ πᾶσα μεγάλη φυλετικὴ διάκρισις, ὁ νέγρος π. χ., γίνονται διαρκῶς περισσότερον ἄνθρωπος, περισσότερον πίθηκος, περισσότερον ἵππος, μέλισσα κλπ., περισσότερον νέγρος ἢ πυγμαῖος κλπ., καταγόμενοι καὶ οὗτοι ἀπὸ ὀλιγώτερον μέλανας ἢ βραχυσώμους ἀνθρώπους.

Καὶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους ἡ βάσις πάσης φυλετικῆς διαιρέσεως δὲν δύναται νὰ εἶναι πλέον ξηρῶς συστηματική, τῇ βοηθείᾳ χαρακτηριστικῶν τινων τῶν μεγάλων φυλῶν, ἀλλὰ γενεαλογική, τῇ βοηθείᾳ τῆς ἐρεύνης: 1) τῆς ἀρχῆς ἀπὸ ὅλης περίπου τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς· 2) τῶν διχοτομήσεων, ἀπὸ τῆς ρίζης τοῦ ὅλου γένους· 3) τῆς ἐξελίξεως τοῦ προώρου καὶ τοῦ ὀψίμου κλάδου· 4) τῆς παραμονῆς τέλος ἑνὸς τελικοῦ κλάδου ἀναλλοιώτου μέχρι τῆς ἐξαφανίσεως αὐτοῦ.

Αἱ οὕτω σχηματιζόμεναι μεγάλαι πρῶτον φυλαὶ ἐμφανίζουν ἐνδοφυλετικῶς εἶτα μικροτέρας, συνεπείᾳ μεταλλαγῶν δευτερευουσῶν ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ περιβάλλοντος, τῆς αὐτο-εξημερώσεως (self-domestication), τῶν μείξεων κλπ. Ἡ ὁλογενετικὴ καταγωγὴ τῶν ἀνθρώπων ἐμφανίζει, κατὰ τὸν Montandon, στάδια: λεμουροειδές, πιθηκοειδές, πιθηκανθρωποειδές, μητρικὸν - ἀνθρώπινον. Ἀπὸ τοῦ τελευταίου διακρίνει δύο κλάδους, τὸν ἕνα πρόωρον (ἀϊδελβέργιος, νεαντερτάλιος, ροδεσιανός), ἐξαφανισθέντα, καὶ τὸν ἄλλον ὄψιμον, τὸ ὅλον δηλαδὴ τῶν ἀνθρώπων γένος, διελθόντα διὰ τοῦ ἠωανθρώπου (Piltdown), οὗτινος τὰ λείψανα παραδέχεται φυσικὰ ὡς ἀνήκοντα εἰς ἓν ἄτομον.

Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς θεωρίας τῆς διχοτομήσεως καὶ τῶν προώρων καὶ ὀψίμων κλάδων προβαίνει ὁ ὁλογενισμὸς εἰς τὴν διαίρεσιν τοῦ ἀνθρώπου εἰς φυλὰς βασικὰς καὶ μή, προερχομένας ἐκ τῶν μητρικῶν φυλῶν:

1) Μεγάλη φυλὴ *πυγμοειδής*: α') φυλὴ στεατοπυγής (self-domestication) καὶ β') φυλὴ πυγμαία (ἀπόγονος κατ' εὐθεῖαν).

2) Μεγάλη φυλὴ *τασμανοειδής*: γ') φυλὴ *τασμανία* (κατ' εὐθεῖαν) καὶ δ') φυλὴ *παπούα* (ἐκ μείξεων).

3) Μεγάλη φυλὴ *νεγροειδής*: ε') φυλὴ νεγριτικὴ ἢ νέγρος (ἀπ' εὐθείας), στ') φυλὴ παναιθιοπικὴ καὶ ζ') φυλὴ δραβιδικὴ (ἐκ μείξεων μετὰ τῶν βορείων).

4) Μεγάλη φυλὴ *βεδδο-αὐστραλοειδής*: η') φυλὴ βεδδικὴ (ἀπ' εὐθείας) καὶ θ') φυλὴ αὐστραλιανὴ (ἐκ μείξεως πρὸς τασμανίαν).

5) Μεγάλη φυλὴ *ἀμερικανο-ινδοειδής*: ι') φυλὴ παλαιο-ἀμερ. ἰνδ. (μεμονωμένα ἄτομα) καὶ ια') φυλὴ νεο-ἀμερ. ἰνδ. (ἐκ μείξεων).

6) Μεγάλη φυλὴ *ἐσκιμωοειδής*: ιβ') φυλὴ ἐσκιμώα (ἀπ' εὐθείας).

7) Μεγάλη φυλὴ *μογγολοειδής*: ιγ') φυλὴ παλαιοσιβηρικὴ (ἐκ μείξεων), ιδ') φυλὴ παμμογγολικὴ (ἀπ' εὐθείας), ιε') φυλὴ τουρανικὴ (ἐκ μείξεως μετὰ τῆς ἀλπινο-αρμενικῆς) καὶ ιστ') φυλὴ σαμικὴ (;) (ἐκ τῶν Σαμογεττῶν καὶ Λαπώνων).

8) Μεγάλη φυλὴ *εὐρωπαιοειδής*: ιζ') φυλὴ αἴνου (ἀπ' εὐθείας), ιη') φυλὴ ξανθὴ (δι' αὐτο-εξημερώσεως), ιθ') φυλὴ ἀλπινο-ἀρμενικὴ (ὁμοίως) καὶ κ') φυλὴ ὀρφνὴ ἢ μεσογειακὴ (ἀπὸ Ἰβηρίας-Πολυνησίας, διὰ μείξεων βορείων (ξανθῶν καὶ κιτρίνων) μετὰ μεσημβρινῶν πρωτομόρφων).

Ἐπὶ χάρτου, ὃν παρουσιάζει ὁ Montandon, δεικνύει τὸν τρόπον τῆς ἐξαπλώσεως τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς «ἐξ ἀρχικῆς πανεπιφανειακῆς σχεδὸν προελεύσεως, εἶτα ἐκ δευτερουσῶν περιοχῶν στενοτέρων, μεταγενεστέρων, συνεπείᾳ τῶν νέων διχοτομήσεων, περιοχῶν στενουμένων βαθμηδόν, καθοριζομένου βαθμηδὸν σαφέστερον τοῦ φυλετικοῦ τύπου», διὰ συγκεντρώσεως δηλαδὴ τῶν ὁμοίων, διὰ κεντρομόλου κινήσεως ἑκάστης φυλῆς.

Ἐννοεῖται ὅτι ὁ ὁλογενισμὸς δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν, ἐν τῇ συνθετικῇ ταύτῃ ἑρμηνείᾳ τοῦ σχηματισμοῦ καὶ τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, παρὰ τὴν σωματικὴν ἄποψιν, δηλαδὴ τῆς φυσικῆς ἀνθρωπολογίας, μὴ ἀπασχολούμενος τυχὸν μὲ τὰς γλωσσολογικὰς ἢ ἐθνολογικὰς διακρίσεις τῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν ἐν τῷ νεωτάτῃ ταύτῃ θεωρίᾳ ὑπάρχουν πολλαὶ ἐξεζητημέναι καὶ τολμηραὶ σκέψεις, ὧν τὰ ὀνομαζόμενα ἐρείσματα δὲν εἶναι ἀποδεδειγμένα, καὶ τὰ συμπεράσματα προτρέχουν πολλάκις τῶν δεδομένων, ἡ βάσις ὅμως τῆς ὁλογενέσεως θὰ ἀποτελέσῃ ἀναντιρρήτως νέον σταθμὸν διὰ τὴν μελέτην τοῦ αἰωνίου προβλήματος τοῦ ἀνθρώπου.

Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

ὁλόγερος (ὁ)· ὁ καθολοκληρίαν γερός, ὑγιής, ἄρτιος, ἀκέραιος.

ὁλόγλυφος (ὁ). Νεωτεριστικὸς ὅρος, ἀντὶ τοῦ ἀρχαιοτέρου *περίοπτος*, πρὸς δήλωσιν ἔργων γλυπτικῆς εἰργασμένων πανταχόθεν, ἤτοι καθ' ὅλα τὰ σημεῖα, καὶ πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν *ἀναγλύφων*.

Β. Δ. Θ.

ὁλόγναθα (τὰ) *[Ζωολ.]*. Κατηγορία γαστεροπόδων, ὧν τὸ κυριώτερον χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι ἑκατέρα τῶν γνάθων ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς μόνον ὀστοῦ.

ὁλογραφικός, *—ή, —όν*· *ὁλόγραφος* (βλ. λ.).

ὁλόγραφος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ὅλος γεγραμμένος, οὐχὶ συντετμημένος ἢ ἀριθμητικῶς· || ***ὁλόγραφον*** (τό)· αὐτόγραφον, ἰδιόχειρος διαθήκη. — Ἐπίρρ. ***ὁλογράφως***.

ὁλόγυμνος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ καθολοκληρίαν γυμνός, ἄνευ οὐδενὸς ἐνδύματος.

ὁλόγυρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ καθ' ὅλην τὴν περίμετρον· || συνήθ. τὸ ἐπίρρ. ***ὁλόγυρα***· ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, γύρω-γύρω: «ὁ κῆπος ἔχει ὁλόγυρα κυπαρίσσια, — τοῖχο κτλ.».

ὁλόδροσος, *—η, —ο*· ὁ λίαν δροσερός· || ὁ πλήρης δρόσου.

ὁλοεδρία *[Κρυσταλλογρ.]*. Καλεῖται *ὁλοεδρία* ἡ κρυσταλλικὴ τάξις, ἡ ὁποία παρουσιάζει ὅλα τὰ χαρακτηρίζοντα ἕκαστον κρυσταλλικὸν σύστημα στοιχεῖα συμμετρίας. Ὁ κρύσταλλος, ὁ ὁποῖος κρυσταλλοῦται εἰς τοιαύτην κρυσταλλικὴν τάξιν, καλεῖται *ὁλοεδρικός*. Μεταξὺ τῶν διαφόρων κρυσταλλικῶν τάξεων, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ ἀναχθοῦν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ κρυσταλλικὸν σύστημα, ἡ ὁλοεδρία παρουσιάζει, ὡς εἶναι ἑπόμενον, τὴν ἀνωτέραν κρυσταλλικὴν συμμετρίαν. Αἱ ἄλλαι κρυσταλλικαὶ τάξεις τοῦ συστήματος ἐμφανίζουν ὀλιγώτερα στοιχεῖα συμμετρίας, ἀναλόγως δὲ τοῦ εἴδους τῶν στοιχείων τούτων ὀνομάζονται *ἡμιεδρία*, *ἡμιμορφία* ἢ *τεταρτοεδρία*.

Γ. Β.

ὁλοεδρικός, *—ή, —όν*· καὶ ***ὁλόεδρος***, *—ον*· ἐπὶ πολυεδρικῶν σχημάτων, τὸ ἔχον *ὁλοεδρίαν*· || ***ὁλόεδρον*** (τό)· ὡς οὐσ., τὸ ὁλοεδρικὸν σχῆμα.

ὁλοέν· ἐπίρρ., δῆθεν ἀποκατάστασις τοῦ δημοτ. *ὁλοένα*, διαρκῶς, ἀδιαλείπτως, πάντοτε: «ὁλοένα ταξιδεύει».

ὁλοζωϊκὸς (ὁ) *[Βιολ.]*. Καλεῖται τὸ φυτόν, ὅπερ τρέφεται ἐξ ὀργανικῶν οὐσιῶν, ὅπως ἀκριβῶς καὶ τὰ ζῷα.

ὁλοζώντανος, *—η, —ο*· δημοτ., ἐντελῶς ζωντανός· || «ψάρια ὁλοζώντανα» νωπά, προσφάτως ἁλιευθέντα.

ὁλοήμερος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν διαρκῶν: «ὁλοήμερος ἐργασία».

ὁλόθεν, δημοτ. *ὁλοῦθε*· ἐπίρρ., εἰς ὅλα τὰ μέρη, πανταχοῦ: «ἐπῆγε ὁλοῦθε».

ὁλοθουρίδαι (οἱ) (Holothuridae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἐχινοδέρμων τῆς κατηγορίας τῶν *ὁλοθουριοειδῶν*, περιλαμβάνουσα ζῷα διακρινόμενα ἐκ τοῦ μαλακοῦ μανδύου των, ὅστις δὲν φέρει εὐρείας ἀσβεστολιθικὰς πλάκας, ὅπως τὰ λοιπὰ ἐκ τῶν ἐχινοδέρμων ζῷα. Ἐνίοτε ὁ μανδύας οὗτος φέρει μικρὰς μεμονωμένας διατρήτους ἐπάρσεις, ἐν εἴδει πλακιδίων, αἵτινες πολλάκις διὰ τοῦ μικροσκοπίου μόνον εἶναι ὁραταὶ καὶ ἔχουσι διάφορα σχήματα, σταυροειδῆ, ἀγκιστροειδῆ, τροχοειδῆ κλπ. Ἐκ τῶν διαφόρων τούτων σχημάτων τῶν πλακιδίων διακρίνονται τὰ διάφορα γένη τῆς οἰκογενείας. Τὸ σῶμα συνήθως ἐπιμηκύνεται καὶ λαμβάνει κυλινδρικὸν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον σχῆμα. Τὸ στόμα περιβάλλεται ὑπὸ κλαδωδῶν προσακτρίδων ἢ κομβοειδῶν τοιούτων καὶ εὑρίσκεται ἀκριβῶς εἰς τὸ ἀντίθετον ἄκρον τῆς ἕδρας. Τὸ δέρμα ἐπιστρώνεται ὑπὸ παχείας μυώδους ἐπιστρώσεως, ἥτις ἐπιτρέπει εἰς τὸ ζῷον νὰ ἐκτελῇ συσταλτικὰς καὶ διασταλτικὰς κινήσεις. Ἡ τοιαύτη σωματικὴ κατασκευὴ τῶν ὁλοθουριδῶν προσδίδει εἰς αὐτοὺς παρεμφερῆ πρὸς τοὺς σκώληκας ὄψιν, δι' ὃ καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὑπῆγον τούτους εἰς τὸ ἄθροισμα τῶν σκωλήκων, ὧν ἀπομακρύνονται ἐκ τῆς παρουσίας τῶν ἑρπυστικῶν ποδῶν των, οἵτινες ἔχουσι σχῆμα ἐπιμήκων ταινιοειδῶν ἀποφύσεων καὶ καθιστῶσιν ἔκδηλον τὴν ἀκτινωτὴν αὐτῶν συμμετρίαν. Εἰς πλεῖστα γένη γίνεται κατάδηλος ἡ ἀμφίπλευρος αὐτῶν συμμετρία, διότι ἡ κοιλιακὴ εἶναι τελείως διακεκριμένη ἀπὸ τῆς ραχιαίας ἐπιφανείας τοῦ σώματός των. Ἡ πεπτικὴ συσκευὴ τῶν ἐχινοδέρμων τούτων παρουσιάζει τρεῖς ἐπιπτυχώσεις. Μασητικὴ συσκευὴ ἐλλείπει, διότι καταβροχθίζουσιν ἄμμον καὶ ἰλύν. Πέριξ τοῦ φάρυγγος εὑρίσκεται εἶδος στεφάνης, σχηματιζομένης ὑπὸ δέκα ἀσβεστώδους συστάσεως σωματικῶν προσαρτημάτων, ἅτινα συνδέονται μὲ πέντε εὐρεῖς καὶ ἐπιμήκεις μῦς, διήκοντας δι' ὅλου τοῦ σώματος καὶ οἵτινες χρησιμεύουσιν εἰς τὸ νὰ συστέλλωσι τὸ σῶμα καὶ νὰ διαστέλλωσι τὸν φάρυγγα. Παρὰ τὴν ἕδραν διανοίγονται δύο ἐπιμήκεις κλαδώδεις ἀσκοί, τὰ *δενδρώδη ὄργανα*, οἵτινες καὶ ἐπεκτείνονται μέχρι τῆς γενικῆς κοιλότητος τοῦ σώματος, ἀλλὰ δὲν συγκοινωνοῦσι μετ' αὐτῆς, ἀναστομούμενοι κατὰ τὸ ἄκρον των. Οἱ ἐν λόγῳ ἀσκοὶ ἐπὶ ἀρκετὸν χρόνον ἐθεωροῦντο ὡς ἀναπνευστικὰ ὄργανα καὶ ἐκαλοῦντο *πνεύμονες*, ἀλλ' αἱ τελευταίως γενόμεναι παρατηρήσεις κατέδειξαν ὅτι οὗτοι χρησιμεύουσι διὰ τὴν ἔκκρισιν τῶν περιττωμάτων τοῦ ζῴου.

Ὁ ὑδροφόρος ὀχετὸς τελευτᾷ εἰς μικρὰν ἀσβεστώδους συστάσεως διάτρητον πλάκα, ἧς τὰ τρήματα διανοίγονται ἐντὸς ἰδίας κοιλότητος. Τὸ κινητικὸν σύστημα ὡς κυριώτερον ὄργανον ἔχει τὸν καλούμενον ***κινητικὸν δακτύλιον*** καὶ πέντε ἀκτινοειδεῖς σωληνίσκους, οἵτινες ἀπολήγουσιν εἰς τοὺς ἑρπυστικοὺς πόδας καὶ τὰς στοματικὰς προσακτρίδας. Ὑπάρχει εἷς καὶ μόνον γεννητικὸς ἀδήν, ὅστις ἀποτελεῖται ἐκ δύο θυσανοειδῶν σωλήνων, οἵτινες περαιτέρω συνενοῦνται εἰς ἕνα μόνον ἀγωγόν, ὅστις διανοίγεται εἴς τινα ραχιαίαν κοιλότητα. Πλεῖστοι ὁλοθουρίδαι κέκτηνται τὴν εὐκολίαν, ὅταν ἐνοχλῶνται, νὰ ἀπορρίπτωσι πρὸς τὰ ἐκτὸς τὰ περισσότερα ὄργανα τοῦ σπλαγχνικοῦ των συστήματος, ὡς πεπτικὸν σωλῆνα κτλ., ἅτινα μετὰ πάροδον μικροῦ ἢ μεγάλου χρονικοῦ διαστήματος ἀντικαθιστῶνται διὰ νέων τοιούτων.

Γενικῶς οἱ ὁλοθουρίδαι εἶναι ζῷα ἀποκλειστικῶς θαλάσσια καὶ ἐνδιαιτῶνται ἐντὸς τῆς ἄμμου ἢ τῆς ἰλύος τῶν παρακτίων μερῶν. Ζῶσι μονήρως καὶ σπανιώτατα σχηματίζουσιν ἀποικίας. Εἶναι νυκτόβια καὶ τρέφονται ἐξ ἄμμου ἢ ἰλύος, μεθ' ὧν εἶναι ἀναμεμιγμένα διάφορα μικρότατα θαλάσσια ζῷα. Εἴδη τινὰ ὁλοθουριδῶν ἔχουσι κεχωρισμένα τὰ γένη των, ἄρρεν δηλαδὴ καὶ θῆλυ, ἄλλα δὲ εἶναι ἑρμαφρόδιτα. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων γενῶν τῆς οἰκογενείας εἶναι ὁ *ὁλοθούριος* (βλ. λ.).

Δ. Ν. Π.

ὁλοθουριοειδῆ (τὰ) (Holothurideæ) *[Ζωολ.]*. Κατηγορία ζῴων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἐχινοδέρμων*, περιλαμβάνουσα ζῷα μὲ σῶμα κυλινδρικόν, σκωληκοειδές. Τὸ στόμα περιβάλλεται ὑπὸ στεφάνου κεραιῶν ἀκτινοειδῶς διατεταγμένων, τὸ δὲ δέρμα, πλῆρες τιτανωδῶν τεμαχίων, ἀποτελεῖται ἐκ πέντε μυϊκῶν σειρῶν. Μοναδικὴ οἰκογένεια εἶναι οἱ *ὁλοθουρίδαι* (βλ. λ.). Ἡ κατηγορία αὕτη ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο μικροτέρας, τὰ *εὔποδα ὁλοθούρια* καὶ τὰ *ἄποδα*.

Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζωολ.]* Τὰ *ὁλοθουριοειδῆ* εἶναι ὀλίγον κατάλληλα πρὸς ἀπολίθωσιν. Μόνον τὰ μικρά, μεμονωμένα, ἀσβεστολιθικὰ σωματίδια, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται διεσκορπισμένα ἐντὸς τοῦ δέρματός των, διετηρήθησαν μὲν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ὅπου ὑπῆρξαν ἰδιαιτέρως εὐνοϊκαὶ συνθῆκαι, δὲν ἐπιτρέπουν ὅμως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον προσδιορισμὸν γένους τινός. Μεμονωμένα τροχίδια ἢ σταυρόμορφα ἀσβεστολιθικὰ σωματίδια, λείψανα δηλαδὴ ὁλοθουριοειδῆ, εὑρέθησαν εἰς τὸν ἀσβεστόλιθον τῆς λιθανθρακοφόρου διαπλάσεως ἐν Ἀγγλίᾳ, εἰς τὰ στρώματα τῆς σειρᾶς τοῦ λίθου τῶν Τσέχων ἐν Γερμανίᾳ κ. ἀλ.

Ὁ Ch. Walcott περιγράφει ἀριθμόν τινα λειψάνων ὁλοθουριοειδῶν ἐκ τῆς μέσης καμβρίου ὑποδιαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ τῆς Βρεττανικῆς Κολομβίας. Ἐκ τῶν ἐρευνῶν τούτων συνάγεται ὅτι τότε ἔζων ἤδη συγχρόνως *παρακτινόποδα ὁλοθουριοειδῆ* (*συναπτίδαι, μακενζία*) καὶ *ἀκτινόποδα* τοιαῦτα (*ὁλοθουρίδαι*), εἰς τὰ ὁποῖα ὑπῆρχε καὶ ὁ τύπος νέας τινός, ἐλευθέρως κινουμένης ἐν τῷ ὕδατι, μορφῆς, τῆς *ἐλδονίας*.

Γ. Κ. Γ.

ὁλοθούριος (ὁ) (Holothurius) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐχινοδέρμων τῆς οἰκογενείας τῶν *ὁλοθουριδῶν*, περιλαμβάνον πολυπληθῆ εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς πάσας τὰς θαλάσσας τῆς γῆς. Οἱ μεγαλυτέρου ἀναστήματος ὁλοθούριοι ἀπαντῶσιν εἰς τὰς θερμὰς θαλάσσας. Οἱ ὁλοθούριοι ζῶσιν ἐπὶ τῶν βράχων ἢ ἐντὸς τῆς ἄμμου τῶν παρακτίων μερῶν καὶ μετακινοῦνται τῇ βοηθείᾳ τῶν

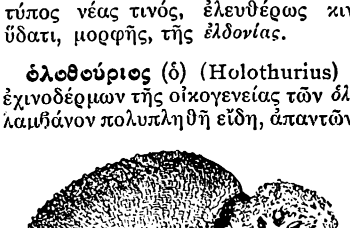

Ὁλοθούριος ὁ ψωλός.

Digitized by Google

κυαθοειδῶν ἀποφύσεων τοῦ κάτω μέρους τοῦ σώματός των. Τρέφονται ἐκ διαφόρων μικρῶν ὑδροβίων ζῴων, κατατρώγοντα μετ' αὐτῶν καὶ ἀρκετὴν ποσότητα ἄμμου. Οἱ ἰθαγενεῖς πλείστων μερῶν τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς τρέφονται ἐξ ὁλοθουρίων. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν ζῴων τοῦ γένους τούτου εἶναι τὰ ἑξῆς: Σῶμα ἐπίμηκες, κυλινδρικόν, μαλακὸν καὶ καλυπτόμενον ὑπὸ χονδροῦ, λίαν συσταλτοῦ δέρματος καὶ ὑπὸ παχέος μυκώδους στρώματος. Κατὰ τὸ ἕτερον ἄκρον τοῦ σώματος εὑρίσκεται εἶδος χοανοειδοῦς ἀποφύσεως, εἰς τὸ βάθος τῆς ὁποίας ὑπάρχει τὸ στόμα, ὅπερ κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν αὐτοῦ τμῆμα περιβάλλεται ὑπὸ κύκλου ἀποτελουμένου ἐκ διακεκλαδισμένων προσαρτημάτων. Ὁ ἐντερικὸς σωλὴν εἶναι ἐπιμηκέστατος καὶ ἰσοδιάμετρος, αἱ ἀναδιπλώσεις τοῦ ὁποίου σχηματίζουσιν εἶδος ὑαλώδους, λεπτοτάτας μεμβράνης. Ὁ στόμαχος σχηματίζει διόγκωσιν τελευτῶσαν πρὸς τὸ ὄπισθεν αὐτοῦ τμῆμα εἰς ἀπεστρογγυλωμένην ὀπήν, ἥτις ἀπολήγει εἰς τὸ ἀπευθυσμένον ἔντερον, ὅπερ εἶναι φοειδὴς κύστις μὲ παρειὰς μειώδεις, παχείας καὶ συσταλτάς. Ἐνίοτε ὁ ἐντερικὸς σωλὴν προσβάλλεται ὑπὸ διαφόρων παρασίτων, χωρὶς ὅμως οὐδὲν νὰ πάσχῃ τὸ ζῷον. Τὰ ὄργανα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ εὑρίσκονται τοποθετημένα παρὰ τὸ στόμα. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ὁλοθούριος ὁ ψῶλος* (Holothurius psolus), ὅστις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ γένους, ἔχει χρῶμα μελανότεφρον καὶ ἀπαντᾷ εἰς πάσας τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Δ. Ν. Π.

ὀλόθρευσις,—*εως* (ἡ)· φθορά, ἀφανισμός, συνήθ. *ἐξολόθρευσις* (βλ. λ.).

ὀλοθρευτὴς (ὁ)· ὁ φθείρων, ὁ ἀφανίζων, συνήθ. *ἐξολοθρευτής* (βλ. λ.).

ὀλοθρευτικός, *—ή, —όν*· ὁ φέρων ὄλεθρον, καταστρεπτικός, συνήθ. *ἐξολοθρευτικός* (βλ. λ.).

ὀλοθρεύω· φθείρω, καταστρέφω, συνήθ. *ἐξολοθρεύω* (βλ. λ.).

ὀλόθυμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, πρόθυμος· || συνήθ. Ἐπίρρ. ***ὁλοθύμως.***

ὀλόϊσος, *—η, —ο*· ἴσος, εὐθύς. —Ἐπίρρ. ***ὁλόϊσα***· κατ' εὐθεῖαν.

ὀλοκαΐνη (ἡ) (Holocainum) *[Φαρμ. Χημ.]*. Ἐκλήθη οὕτως ἡ π-διαιθοξυαιθυλινοδιφαινυλαμιδίνη:

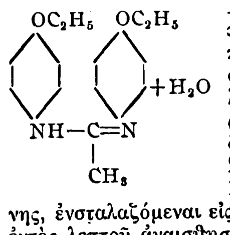

Εὔχρηστον εἰς τὴν θεραπευτικὴν εἶναι ἀποκλειστικῶς τὸ μεθ' ὑδροχλωρίου ἅλας αὐτῆς. Εἶναι κρυσταλλικὴ κόνις, ἀποτελουμένη ἐκ ρομβικῶν σκελῶν, διαλυτὴ δὲ εἰς 50 μ. ψυχροῦ ὕδατος, 2—3 σταγόνες διαλύματος 1% ὑδροχλωρικῆς ὀλοκαΐνης, ἐνσταλαζόμεναι εἰς τὸν ὀφθαλμόν, ἐπιφέρουν ἐντὸς λεπτοῦ ἀναισθησίαν. Ἐὰν ἡ ἐνστάλαξις αὕτη ἐπαναληφθῇ δὶς ἢ τρὶς μὲ διακοπὴν 5', ἡ ἀναισθησία διατηρεῖται ἐπὶ 40'. Πλεονέκτημα τῆς ὀλοκαΐνης, ἕνεκα τῆς κοκαΐνης, εἶναι ὅτι ἐπιφέρει ταχύτερον ἀναισθησίαν καὶ ὅτι δὲν δρᾷ ἀποξηραντικῶς ἐπὶ τοῦ ἐπιθηλίου τοῦ κερατοειδοῦς. Ὑποδορίως δὲν χρησιμοποιεῖται λόγῳ τῆς τοξικότητός της, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας μάλιστα ἔχει περιωρισμένην ἐφαρμογὴν εἰς τὴν ὀφθαλμιατρικήν. Κ. Γ. Μ.

ὀλόκαινος *ὑποδιάπλασις* (Alluvium) *[Γεωλογ.]*. Ἡ νεωτάτη καὶ τελευταία τῶν τριῶν ὑποδιαπλάσεων στρωμάτων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ τεταρτογενὴς διάπλασις τοῦ καινοζωϊκοῦ ἀθροίσματος στρωμάτων τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς. Ὀνομάζεται καὶ *ἀλλούβιος*, ἐσχηματίσθη δὲ κατὰ τὴν ὁμώνυμον ὑποπερίοδον. Σαφῆ ὅρια τῶν στρωμάτων τῆς ὑποδιαπλάσεως ταύτης πρὸς τὴν προηγουμένην πλειστόκαινον δὲν ὑπάρχουν.

Εἰς τὴν ὀλόκαινον ὑποδιάπλασιν στρωμάτων ἀνήκουσι στρώματα σχηματισθέντα ἐντὸς θαλασσῶν ἢ ὑπὸ ρεόντων γλυκέων ὑδάτων, ἢ ἐντὸς συναγωγῶν γλυκέων ὑδάτων ἢ ἐπὶ τῆς χέρσου, κυρίως ὑπὸ πετρογενετικὰς συνθήκας ὁμοίας πρὸς τὰς σημερινάς. Εἰς τὴν ὑποδιάπλασιν ταύτην ἀνήκουσι τὰ ἀποθέματα τῶν λιθαρίων, χαλίκων, ἄμμων, πηλῶν, τὰ συναντώμενα εἰς τὰς κοιλάδας, εἰς τὰ δέλτα τῶν ποταμῶν καὶ εἰς τοὺς κώνους προσχωμάτων, ἡ μεγάλη μᾶζα τῶν ἀποθεμάτων τύρφης καὶ ἀσβεστολιθικοῦ ἰζήματος, οἱ διάφοροι σχηματισμοὶ τῶν ἀκτῶν, αἱ θῖνες καὶ ἄλλα. Ἐπίσης αἱ κοραλλιογενεῖς κατασκευαὶ τῶν τροπικῶν χωρῶν, τὰ ἀποθέματα τῶν ἐρήμων καὶ στεππῶν, τὰ ἀποθέματα τῶν παγετώνων καὶ τὸ σύνολον τῶν ἐν ταῖς λίμναις καὶ θαλάσσαις ἀποτιθεμένων διαφόρων ἰζημάτων, ὡς καὶ αἱ σποδοί, οἱ τόφφοι καὶ αἱ λάβαι τῶν σημερινῶν ἡφαιστείων. Τῶν ἀποθεμάτων τούτων ἡ γένεσις συνεχίζεται εἰσέτι καὶ σήμερον.

Στρώματα τῆς ὀλοκαίνου διαπλάσεως συναντῶνται πολλαχοῦ τῆς γῆς, ὡς καὶ ἐν Ἑλλάδι (βλ. λ. *Ἑλλὰς* [Γεωλογ.]). Γ. Κ. Γ.

— ὀλόκαινος *ὑποπερίοδος* *[Γεωλογ.]*. Ἡ νεωτέρα καὶ τελευταία τῶν τριῶν ὑποπεριόδων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ τεταρτογενὴς περίοδος τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος τῆς ἱστορίας τῆς γῆς. Ὀνομάζεται καὶ *ἀλλούβιος*, συνεχίζεται δ' εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχήν. Τὰ κατὰ τὴν ὑποπερίοδον ταύτην γενόμενα κυριώτερα γεωλογικὰ φαινόμενα ἐπὶ τῆς γῆς εἶναι τὰ ἑξῆς: Ἡ ἔναρξις τῆς ὑποπεριόδου ταύτης συνωδεύθη εἰς τὴν Βόρειον καὶ Μέσην Εὐρώπην μὲ ἄνισον ἔξαρσιν τῆς χέρσου, πρὸς Β. ἐντατικωτέραν, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἀποθέματα, ἀποτεθέντα ἐντὸς τῆς θαλάσσης Ὑολδίας μέχρι βάθους 200 μ., ἐξήρθησαν καὶ ἐπέφερον τὴν ἕνωσιν τῆς Ἰουτλάνδης μετὰ τοῦ Schonen τῆς Σκανδιναυϊκῆς χερσονήσου καὶ ἀπέκοψαν τὴν Βαλτικὴν ἀπὸ τῆς Λευκῆς θαλάσσης. Συνεπείᾳ τούτου τὸ ἀπομεῖναν ὑπόλειμμα τῆς λεκάνης τῆς Βαλτικῆς ἀπεγλυκάνθη βαθμηδὸν καὶ κατῳκήθη ὑπὸ πανίσκης γλυκέων ὑδάτων, ἡ ὁποία χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν σημαντικὴν ἐξάπλωσιν τοῦ μαλακίου *ἀγκύλος fluviatilis*, ἐκ τοῦ ὁποίου καὶ ὁλόκληρος ἡ ἐποχὴ αὕτη, ὡς καὶ ἡ θάλασσα, ἐχαρακτηρίσθησαν μὲ τὰ ὀνόματα *ἐποχὴ* καὶ *θάλασσα τοῦ Ἀγκύλου* (Ancylus Zeit, Ancylus See). Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἰς τὴν χέρσον ἐπεκράτει ξηρὰ περίοδος, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐσχηματίσθη τὸ μέγιστον τμῆμα τῶν θινῶν τῆς βορείου Γερμανίας, εἰς εὐρείας δὲ περιοχὰς τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης ἐκυριάρχησε στεππῶδες κλῖμα, ὅμοιον πρὸς τὸ τῆς σημερινῆς νοτίου Ρωσίας. Κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἐγεννήθησαν καὶ αἱ ἐν Εὐρώπῃ καὶ Σιβηρίᾳ εὑρέως ἐξηπλωμέναι μέλαιναι γαῖαι.

Ἐπηκολούθησε κατόπιν νέα συνίζησις τῆς χέρσου, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ἡ περιοχὴ τῆς θαλάσσης τοῦ ἀγκύλου ἡνώθη πάλιν μὲ τὴν Βόρειον θάλασσαν καὶ κατέστη πάλιν ἁλμυρά. Εἰς αὐτὴν τὴν θάλασσαν κατῴκησε νῦν πανίσκη, τῆς ὁποίας τύπος ἄφθονος εἶναι ὁ κοχλίας *λιτορίνα litorea*, ἐκ τοῦ ὁποίου ἡ ἐποχὴ καὶ ἡ θάλασσα ἐκλήθησαν *ἐποχὴ—, θάλασσα τῆς λιτορίνας*.

Μετὰ τὴν *ἐποχὴν τῆς λιτορίνας* ἐπηκολούθησε νέα ἔξαρσις, ἡ ὁποία μετέβαλεν εἰς ξηρὰν τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης τῆς λιτορίνας καὶ τὴν Σκανδιναυΐαν, Φινλανδίαν καὶ βόρειον Ρωσίαν. Ἡ ἐποχὴ αὐτὴ ὀνομάζεται *ἐποχὴ τῆς μύας* (Mya-Zeit), λόγῳ τοῦ ὅτι τὸ μαλάκιον *μύα arenaria* μετηνάστευσεν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης. Ἡ *ἐποχὴ τῆς μύας* ἐξικνεῖται μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, μεγάλαι δὲ μεταβολαὶ ἀκτῶν ἐγένοντο εἰς τὴν Βόρειον καὶ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν κατ' αὐτήν.

Κατὰ τὴν ὀλόκαινον ὑποπερίοδον ἔπαυσαν ὑφιστάμεναι αἱ ἀρκτικαὶ κλιματικαὶ συνθῆκαι ἐπὶ τῆς βορείου Εὐρώπης καὶ ἐτελείωσεν ἡ ἐποχὴ τῶν παγετώνων (ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν της ἔννοιαν).

Γενικῶς ἡ χλωρὶς καὶ ἡ πανίσκη τῆς ὀλοκαίνου ὑποπεριόδου εἰς τοὺς διαφόρους τόπους δὲν δεικνύει οὐσιώδεις διαφορὰς ἀπὸ τὴν σημερινὴν χλωρίδα καὶ τὴν πανίσκην τῶν τόπων τούτων. Ἐν τούτοις κατὰ τὴν ἀρχαιοτέραν ὀλόκαινον ἐποχὴν ἐξηκολούθησαν νὰ ζῶσιν ἀκόμη ἐν Εὐρώπῃ ζῷα, ὡς ἡ ἄλκη, ὁ κάστωρ κλπ., τὰ ὁποῖα κατόπιν ἐξηφανίσθησαν ἢ περιωρίσθησαν εἰς νοτιώτερα κλίματα.

Ἡ ὀλόκαινος πανίσκη διαφέρει ἀπὸ τὴν τῆς προηγουμένης πλειστοκαίνου ὑποπεριόδου, καθόσον ἐλλείπει ἀριθμὸς σημαντικὸς ζῴων, τὰ ὁποῖα ἢ ἐντελῶς ἐξέλιπον, ὡς π. χ. ὁ μαμμούθ, ὁ πλειστόκαινος ρινόκερως, ἡ σπηλαία ἄρκτος κ. ἄ., ἢ ἀπεσύρθησαν πρὸς τὰς βορειοτέρας περιοχὰς ἢ εἰς τὰ ὑψηλότερα τμήματα τῶν ὑψηλῶν ὀρέων, ὅπως π. χ. ὁ ρέννος ἢ τάρανδος, ὁ αἴγαγρος, ὁ ἀρκτόμυς κ. ἄ.

Κατὰ τὴν ὀλόκαινον ὑποπερίοδον καὶ ὁ προϊστορικὸς ἄνθρωπος ἐπιτελεῖ σημαντικὰς προόδους εἰς τὴν βιομηχανίαν του καὶ τὸν ἐκπολιτισμόν. Ἀπὸ τὴν παλαιολιθικὴν ἐποχὴν μεταπίπτει εἰς τὴν νεολιθικήν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ ὅπλα του καὶ ἐργαλεῖά του τελειοποιοῦνται πολύ. Κατασκευάζονται κατὰ μέγιστον μέρος ἐκ λελεασμένου λίθου καὶ συχνὰ μετὰ διακοσμήσεων, οἱ δὲ πελέκεις καὶ τὰ σφυρία ἐφοδιάζονται συχνὰ μὲ ὀπὴν διὰ τὴν προσαρμογὴν των ἐπὶ στειλεῶν. Συγχρόνως ὁ νεολιθικὸς ἄνθρωπος ἀρχίζει καὶ τὴν ἀνατροφὴν τῶν νεολιθικῶν οἰκιακῶν ζῴων. Δὲν ἀποζῇ μόνον ἐκ τοῦ κυνηγίου, ἀλλὰ κυρίως ἐκ τῆς κτηνοτροφίας καὶ τῆς γεωργίας, χρησιμοποιεῖ δ' ἤδη ἀγγεῖα καὶ σκεύη πήλινα.

Μετὰ τὴν νεολιθικὴν ἐποχὴν ἀρχίζει ἡ ἐποχὴ τῶν μετάλλων, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος χρησιμοποιεῖ πρῶτον τὸν χαλκὸν καὶ τὸν ὀρείχαλκον καὶ τέλος τὸν σίδηρον, μεταπίπτων οὕτω εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχήν. Γ. Κ. Γ.

ὀλοκαίνουργος, *—η, —ο*· δημοτ., ἐντελῶς καινούργιος, *κατακαίνουργος*.

ὀλοκάρπωσις, *—εως* (ἡ)· μεταγν., ἡ προσφορὰ ὅλων τῶν καρπῶν ὡς θυσίας.

ὀλοκαύτωμα (τό)· θῦμα ἐξ ὁλοκλήρου καιόμενον ἐπὶ τῆς πυρᾶς· || θυσία σκληρά, ὀδυνηρά: «προσέφερεν ἑαυτὸν ὁλοκαύτωμα εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος».

ὀλοκαύτωσις,— *εως* (ἡ)· προσφορὰ θύματος καθ' ὁλοκληρίαν καιομένου ἐπὶ τοῦ βωμοῦ.

ὀλόκεντρος (ὁ) (Holocentrus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἰχθύων ἀκανθοπτερυγίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τελεοστέων* τῆς οἰκογενείας τῶν *βερυκιδῶν*, περιλαμβάνει ἰχθῦς μετρίου μεγέθους ἀπαντῶντας εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θαλάσσας τῆς γῆς. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ὀλόκεντρος ὁ ἐρυθρὸς* (Holocentrus roseus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν καὶ ἔχει σῶμα ὑψηλόν, λίαν πεπιεσμένον ἐκ τῶν πλαγίων, κεφαλὴν μεγάλην, εὐρεῖαν, ἀπολήγουσαν εἰς εὐρὺ καὶ μᾶλλον ἀμβλὺ ρύγχος μετὰ μικροῦ στοματικοῦ ἀνοίγματος, βραγχιακὰ ἐπιπτύγματα βραχέα καὶ ὀφθαλμοὺς μεγάλους. Ὁ χρωματισμός του εἶναι ἐρυθρὸς μὲ χρυσᾶς καὶ ἀργυρᾶς ἀποχρώσεις. Τὸ κρέας του εἶναι εὔγευστον. Δ. Ν. Π.

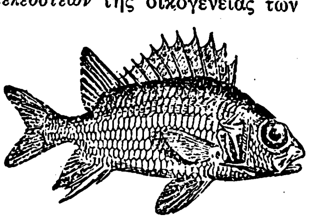

Ὀλόκεντρος ὁ ἐρυθρός.

ὀλοκέφαλοι (οἱ) (Holocephali) *[Ζωολ.]*. Κατηγορία ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἐλασμοβραγχίων*, περιλαμβάνουσα ἀρκετοῦ μεγέθους ἰχθῦς διακρινομένους κυρίως ἐκ τῆς παρουσίας μεμβρανωδῶν βραγχιακῶν ἐπιπτυγμάτων, ἐκ τῆς ἀπουσίας φυσητηρίων ὀργάνων καὶ τῆς ἰδιορρύθμου κατασκευῆς τοῦ κρανίου των, ὅπερ εἶναι παραπλήσιον πρὸς τὰ ἀνωτέρου ὀργανισμοῦ ζῷα. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγεται μία καὶ μόνη οἰκογένεια, οἱ *χιμαιρίδαι* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

ὀλοκληρία (ἡ)· τὸ ὅλον, τὸ σύνολον, ἡ ὁλότης, εὔχρηστον μόνον μετὰ τῆς προθ. *κατά: καθ' ὁλοκληρίαν* ἢ *καθολοκληρίαν*· ἐντελῶς, ἐξ ὁλοκλήρου, ὁλοσχερῶς.

ὀλοκληρογράφος (ὁ). Ὄργανον ἐπινοηθὲν πρὸς κατασκευὴν τῆς ὁλοκληρωματικῆς δοθείσης καμπύλης. Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ὀργάνου τούτου γίνεται ὡς ἑξῆς. Τὸ ὄργανον φέρει δύο ἀκίδας, ὧν τὴν μίαν θέτομεν ἐπὶ τῆς δοθείσης καμπύλης διαγράφοντες ταύτην διὰ τῆς ἀκίδος· συνεπείᾳ τῆς κινήσεως ταύτης ἡ ἑτέρα ἀκὶς γράφει ἑτέραν καμπύλην, ἥτις εἶναι ἡ ὁλοκληρωματικὴ τῆς δοθείσης. Ν. Γ.

ὀλόκληρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· πλήρης, ὁ ἔχων πάντα τὰ μέρη του ἐντελῆ, ἀκέραιος, ἄρτιος, ἄλλως *ὁλάκερος*, παρ' ἀρχαίοις συνεκφέρεται μετὰ τοῦ *ὑγιής, ἀπαθής*: «ὁλόκληροι καὶ ἀπαθεῖς κακῶν» (*Πλάτ.*): «ἔφαγε ἕνα ὁλόκληρο ἀρνί», «ἔμεινε δύο ὁλόκληρα ἔτη»· || μέγας, σημαντικός, ἀξιόλογος: «ἡ βιβλιοθήκη του ἀποτελεῖ ὁλόκληρον περιουσίαν»· || φρ. «ἐξ ὁλοκλήρου» ἐντελῶς, ἄλλως *καθολοκληρίαν*.

ὀλοκλήρωμα, *—ατος* (τὸ) *[Μαθημ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ ὅριον, πρὸς ὃ τείνει τὸ ἄθροισμα ὅρων, ὧν ἕκαστος τείνει πρὸς τὸ μηδέν, ὅταν τὸ πλῆθος αὐτῶν αὐξάνῃ ἐπ' ἄπειρον. Ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι πρόκειται νὰ εὕρωμεν τὸ ἐμβαδὸν τοῦ καμπυλογράμμου χωρίου ΟΑΒ τοῦ περικλειομένου ὑπὸ τμημάτων εὐθυγράμμων ΟΑ καὶ ΑΒ καὶ ὑπὸ καμπύλης τινὸς ΟΒ. Πρὸς εὕρεσιν τοῦ ἐμβαδοῦ τούτου χωρίζομεν τὸ χωρίον εἰς μικρὰς λωρίδας (διὰ καθέτων εὐθειῶν ἐπὶ τὴν ΟΑ) E_1, E_2, E_3.. Ἐν ἑκάστῃ τῶν λωρίδων τούτων δύναται μὲ προσέγγισιν νὰ ἐκληφθῇ ὡς ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον καὶ ἑπομένως τὸ ἐμβαδόν της ἰσοῦται μὲ τὸ γινόμενον τῆς βάσεώς της ἐπὶ τὸ ὕψος. Ἤτοι ἂν E_k εἶναι ἡ τυχοῦσα λωρὶς καὶ ε_k ἡ βάσις της (ἐπὶ τῆς εὐθείας ΟΑ) καὶ y_k τὸ ὕψος της (μία τῶν καθέτων πλευρῶν της), τότε θὰ ἔχωμεν:

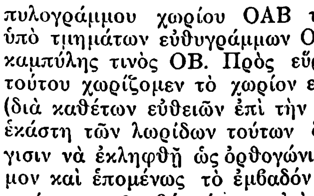

$$E_k = y_k \cdot \varepsilon_k$$

καὶ ἑπομένως τὸ ὅλον ἐμβαδὸν E τοῦ καμπυλογράμμου χωρίου θὰ δίδεται ὡς ἄθροισμα:

$$E = E_1 + E_2 + E_3 + ... + E_\nu$$
$$= y_1\varepsilon_1 + y_2\varepsilon_2 + ... + y_\nu\,\varepsilon_\nu \qquad (1)$$

Εἶναι προφανὲς ὅτι ὅσον μικροτέρας (καὶ ἑπομένως περισσοτέρας) λωρίδας λάβωμεν, τοσοῦτον μεγαλυτέρα εἶναι ἡ προσέγγισις πρὸς τὸ ἐμβαδὸν E. Ἀποδεικνύεται δὲ ὅτι τὸ ἄθροισμα (1), τὸ ὁποῖον εἶναι μεταβλητὸν ὅταν ὁ ἀριθμὸς ν, τοῦ πλήθους τῶν ὅρων, μεταβάλλεται, ἔχει ὅριον μοναδικόν, ἐὰν ἡ γραμμὴ ΟΒ εἶναι συνεχής. Τὸ ὅριον τοῦτο καλεῖται *ὡρισμένον ὁλοκλήρωμα* ἀπὸ 0 ἕως α (ἐὰν α εἶναι τὸ μῆκος τῆς ΑΟ) τῆς συναρτήσεως $y=\sigma(x)$, τῆς ἐξισώσεως ταύτης παριστανούσης τὴν γραμμὴν ΟΒ. Συμβολίζεται δὲ ὡς ἑξῆς:

$$(2) \qquad \int_0^{\alpha} \sigma(x)dx$$

Digitized by Google

Τὸ σύμβολον ∫ ἐλήφθη ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ γράμματος τῆς λέξεως somme (ἄθροισμα)· οἱ ἀριθμοὶ 0 καὶ α οἱ γεγραμμένοι κάτω καὶ ἄνω εἰς τὸ σύμβολον λέγονται ὁ μὲν «κάτω ὅριον», ὁ δὲ «ἄνω ὅριον» τοῦ ὡρισμένου ὁλοκληρώματος, δεικνύουσι δὲ ποῦ ἐκτείνεται ἡ ὁλοκλήρωσις (ἄθροισις ἀπειροστῶν) ἀπὸ μηδενὸς ἕως τοῦ α· τῆς ἀνεξαρτήτου μεταβλητῆς x, ἧς ἡ συνάρτησις σ(x) ἢ y πολλαπλασιάζεται ἑκάστοτε (δηλαδὴ εἰς ἑκάστην μικρὰν λωρίδα) ἐπὶ μικράν τινα ποσότητα dx.

Ὥστε, ἐὰν y=σ(x) εἶναι ἡ ἐξίσωσις τῆς καμπύλης ΟΒ, τὸ ἐμβαδὸν τοῦ καμπυλογράμμου χωρίου τοῦ σχήματος δίδεται ὑπὸ τοῦ τύπου:

$$E=\int_0^a \sigma(x)\,dx$$

Πλὴν τοῦ *ὡρισμένου* (2) ἔχομεν καὶ τὸ *ἀόριστον* ὁλοκλήρωμα

$$\int \sigma(x)\,dx$$

εἰς ὃ δηλαδὴ δὲν γράφονται ὅρια· τὸ τοιοῦτον ὁλοκλήρωμα λέγεται καὶ *παράγουσα* τῆς συναρτήσεως σ(x).

Ἡ διάκρισις τῶν ἐννοιῶν ὡρισμένου ὁλοκληρώματος καὶ ἀορίστου τοιούτου προέρχεται ἐκ δύο διαφόρων ἀπόψεων τῆς ἐννοίας τοῦ ὁλοκληρώματος. Ἀρχικὴ ἄποψις αὐτοῦ ἦτο ὡς αὐτὴ ἐξετέθη, δηλαδὴ τὸ ὅριον τοῦ ἀθροίσματος (1). Τοιαῦτα ἀθροίσματα πρὸς εὕρεσιν ἐμβαδῶν καὶ ὄγκων ἦσαν γνωστὰ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι (*Ἀρχιμήδης*). Ἐπειδὴ δὲ ἡ εὕρεσις τῶν ὁρίων τῶν ἀθροισμάτων τούτων ἀνήχθη εἰς τὴν εὕρεσιν τῆς παραγούσης, ὠνομάσθη καὶ ἡ παράγουσα ὁλοκλήρωμα ἀόριστον. Τὸ σύμβολον ∫ μετεχειρίσθη ὁ Λεϊβνίτιος, ἔκτοτε δὲ καθιερώθη ὡς σύμβολον τοῦ ὁλοκληρώματος. Τὰ ὡρισμένα ὁλοκληρώματα εἶναι ἁπλᾶ ἢ πολλαπλᾶ (διπλᾶ, τριπλᾶ κλπ.).

Ἐὰν εἰς τὸ ἄθροισμα, οὗτινος τὸ ὅριον λέγεται ὁλοκλήρωμα, οἱ ὅροι ἐξαρτῶνται ἐκ μιᾶς ἀνεξαρτήτου μεταβλητῆς, τὸ ὁλοκλήρωμα λέγεται *ἁπλοῦν* (ὡς τοῦ καμπυλογράμμου χωρίου, ὅπερ ἀνωτέρω ἐλέχθη). Ἐὰν εἰς τὸ ἄθροισμα οἱ ὅροι ἐξαρτῶνται ἐκ δύο, τριῶν ἢ περισσοτέρων ἀνεξαρτήτων μεταβλητῶν, τὸ ὁλοκλήρωμα λέγεται *διπλοῦν, τριπλοῦν* ἢ *πολλαπλοῦν*, σημειοῦται δὲ δι' ἰσαρίθμων συμβόλων ὁλοκληρώσεως· π. χ.:

$$(3)\qquad \iiint_T \varphi(x,y,z)\,dx.\,dy.\,dz$$

συμβολίζει τριπλοῦν ὁλοκλήρωμα τῆς συναρτήσεως φ, τῶν τριῶν ἀνεξαρτήτων μεταβλητῶν x, y καὶ z μεταβαλλομένων ἔν τινι τόπῳ Τ.

Ἐν τῷ ὁλοκληρωτικῷ λογισμῷ δίδεται ὁ ὁρισμὸς τοῦ ὁλοκληρώματος (3) ὡς ἑξῆς: Ἐὰν συνάρτησίς τις φ τῶν τριῶν ἀνεξαρτήτων μεταβλητῶν x, y, z εἶναι συνεχὴς καὶ ἔχῃ εἰς ἕκαστον σημεῖον τόπου τινὸς Τ (π. χ. ἑνὸς κύβου), τῶν τριῶν διαστάσεων, μίαν ὡρισμένην τιμήν· τότε, ἐὰν διαιρέσωμεν εἰς μέρη πολλὰ τὸν τόπον τοῦτον καὶ σχηματίσωμεν γινόμενα τῆς τιμῆς τῆς συναρτήσεως φ εἰς ἕκαστον τῶν μερῶν τούτων (εἰς ἓν σημεῖον οἱονδήποτε ἑκάστου μέρους) ἐπὶ τὸν ὄγκον ἑκάστου μέρους, τὸ ἄθροισμα τῶν γινομένων τούτων, ὅταν τὸ πλῆθος τῶν μερῶν αὐξάνῃ ἐπ' ἄπειρον, ἔχει ὡρισμένον ὅριον. Τὸ ὅριον τοῦτο καλεῖται *τριπλοῦν ὁλοκλήρωμα τῆς συναρτήσεως φ ἐν τῷ τόπῳ Τ.*

Τὰ πολλαπλᾶ ὁλοκληρώματα ὑπολογίζονται δι' ἀλλεπαλλήλων ὁλοκληρώσεων ἁπλῶν. Π. χ. τὸ τριπλοῦν ὁλοκλήρωμα (3) εὑρίσκεται διὰ τριῶν ἀλλεπαλλήλων ὁλοκληρώσεων ἁπλῶν, πρῶτον ὡς πρὸς x, εἶτα ὡς πρὸς y καὶ τέλος ὡς πρὸς z. Ἀποδεικνύεται δὲ ὅτι ἡ τάξις τῶν γινομένων ἁπλῶν ὁλοκληρώσεων εἶναι ἀδιάφορος, τουτέστι καθ' οἱανδήποτε τάξιν καὶ ἂν ἐνεργηθῶσιν αἱ ἁπλαῖ ὁλοκληρώσεις τὸ ὁλοκλήρωμα δὲν ἀλλάσσει (ὑπὸ ὡρισμένας ὅμως προϋποθέσεις, ἃς πρέπει νὰ πληροῖ ἡ συνάρτησις φ). Ν. Γ.

—**ὁλοκληρώματα εὐληριανὰ** *[Μαθημ.]*· βλ. λ. *εὐληριανὰ ὁλοκληρώματα.*

—**ὁλοκληρώματα ἐλλειπτικὰ** *[Μαθημ.]*· βλ. λ. *ἐλλειπτικὰ ὁλοκληρώματα.*

ὁλοκληρωματικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ ὁλοκλήρωμα.

—**ὁλοκληρωματικὴ** ***καμπύλη.*** Καλεῖται οὕτως ἡ καμπύλη, ἥτις εὑρίσκεται ἐκ δοθείσης ἄλλης καμπύλης δι' ὁλοκληρώσεως. Ἡ ὁλοκλήρωσις αὐτὴ γίνεται ὡς ἑξῆς: Ἔστω y=σ(x) ἡ ἐξίσωσις τῆς δοθείσης καμπύλης· ἐὰν λάβωμεν νῦν τὴν ἐξίσωσιν: y=∫σ(x)dx, αὐτὴ παριστᾷ νέαν γραμμήν, ἥτις λέγεται *ὁλοκληρωματικὴ* τῆς πρώτης.

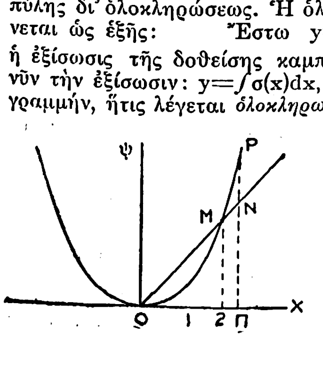

Ἔστω ἡ εὐθεῖα ΟΜ διχοτόμος τῆς γωνίας τῶν ἀξόνων Χ καὶ Ψ καὶ ζητήσωμεν νὰ εὕρωμεν τὴν ὁλοκληρωματικὴν τῆς εὐθείας ταύτης. Ἡ ἐξίσωσίς της εἶναι:

$$y=x$$

ἑπομένως ἡ ἐξίσωσις τῆς ὁλοκληρωματικῆς της θὰ εἶναι:

$$y=\int x dx=\frac{1}{2}x^2$$

(παραλειπομένης τῆς αὐθαιρέτου σταθερᾶς), ἤτοι ἡ ὁλοκληρωματικὴ καμπύλη εἶναι παραβολὴ ἔχουσα κορυφὴν τὴν ἀρχὴν τῶν συντεταγμένων καὶ ἄξονα τὸν ἄξονα τῶν y. Ἡ παραβολὴ αὕτη τέμνει τὴν δοθεῖσαν εὐθεῖαν ἐκτὸς τῆς ἀρχῆς καὶ εἰς τὸ σημεῖον Μ, δι' ὃ εἶναι x=2· ἔχει δὲ τὴν ἰδιότητα ἡ ὁλοκληρωματικὴ αὕτη νὰ δίδῃ τὸ ἐμβαδὸν τοῦ τριγώνου ΟΠΝ (Ν τυχὸν σημεῖον τῆς εὐθείας) ἴσον τῇ τεταγμένῃ ΠΡ τῆς καμπύλης.

Ἔστω νῦν περιφέρεια κύκλου· πρὸς εὕρεσιν τῆς ὁλοκληρωτικῆς αὐτῆς λαμβάνομεν τὴν ἐξίσωσίν της

$$x^2+y^2=a^2$$

καὶ ἐπιλύοντες ὡς πρὸς y ἔχομεν

$$y=\pm\sqrt{a^2-x^2}$$

ἡ ἐξίσωσις, ὅθεν, τῆς ὁλοκληρωτικῆς θὰ εἶναι

$$y=\pm\int\sqrt{a^2-x^2}dx$$

$$\text{ἤτοι } y=\pm\frac{1}{2}\left[x\sqrt{\alpha^2-x^2}+\alpha^2\,\text{τοξημ}\frac{x}{\alpha}\right]$$

ἡ καμπύλη αὕτη εἶναι ὑπερβατικὴ (τεμνομένη εἰς ἄπειρα σημεῖα ὑπ' εὐθείας), ἔχει δὲ τὸ κατωτέρω σχῆμα:

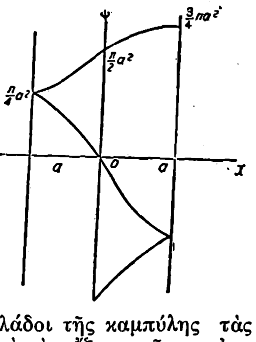

Ἐὰν ΟΧ, ΟΨ εἶναι ὀρθογώνιοι ἄξονες, πρὸς οὓς ἀναφέρεται ἡ ἐξίσωσίς της, οἱ ἄπειροι κλάδοι τῆς καμπύλης εὑρίσκονται μεταξὺ τῶν δύο παραλλήλων ἑκατέρωθεν τοῦ ἄξονος τῶν y εἰς ἀπόστασιν α, α οὔσης τῆς ἀκτῖνος τῆς περιφερείας, ἧς ἡ καμπύλη αὕτη εἶναι ὁλοκληρωτική. Τέμνουσι δ' οἱ κλάδοι τῆς καμπύλης τὰς ῥηθείσας παραλλήλους καὶ τὸν ἄξονα τῶν y εἰς σημεῖα ἔχοντα τεταγμένας πολλαπλάσια τοῦ $\frac{\pi}{4}\alpha^2$, ἤτοι τοῦ $\frac{1}{4}$ τοῦ ἐμβαδοῦ τοῦ κύκλου. Ν. Γ.

ὁλοκληρώσιμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ δυνάμενος νὰ ὁλοκληρωθῇ: «ὁλοκληρώσιμος συνάρτησις».

— **ὁλοκληρώσιμος** ***συνάρτησις.*** Καλεῖται οὕτως ἡ συνάρτησις, ἥτις δύναται νὰ ὁλοκληρωθῇ, τουτέστιν ἔχει παράγουσαν, ἀδιάφορον ἂν ἡ παράγουσά της συγκαταλέγηται μεταξὺ τῶν γνωστῶν καὶ συνήθων συναρτήσεων ἢ εἶναι πολυπλοκωτέρα τούτων καὶ ἐν πολλοῖς ἄγνωστος μέχρι σήμερον ἡμῖν· ἀρκεῖ ὅτι ἀποδεικνύεται ἡ ὕπαρξις παραγούσης καίτοι ἀγνώστου, διά τινα συνάρτησιν, διὰ νὰ κληθῇ ὁλοκληρώσιμος. Ἀποδεικνύεται, πράγματι, ὅτι πᾶσα συνεχὴς συνάρτησις ἔχει ὁλοκλήρωμα (ἐνῷ δὲν συμβαίνει τὸ αὐτὸ διὰ παράγωγον, εἰς τὴν διαφόρισιν). Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον αἱ συνεχεῖς συναρτήσεις ὁλοκληρώσιμοι· ὑπάρχει εὐρυτέρα κατηγορία ὁλοκληρωσίμων, μὴ συνεχῶν, συναρτήσεων, ὡς πρῶτος ὁ Γερμανὸς Riemann κατεῖδεν. Ἐννοεῖται ὅτι ὑπάρχει ἄγνωστος ἀπειρία συναρτήσεων μὴ ὁλοκληρωσίμων. Ν. Γ.

ὁλοκλήρωσις, *—εως* (ἡ)· συμπλήρωσίς τινος ὥστε νὰ ἀποβῇ ἐντελές, ἄρτιον· «ὁλοκλήρωσις τοῦ πολιτεύματος».

— *[Μαθημ.]* *Ὁλοκλήρωσις* καλεῖται ἡ πρᾶξις, δι' ἧς εὑρίσκομεν τὰ ὁλοκληρώματα ἢ λύσεις διαφορικῶν ἐξισώσεων. *Ἄμεσος* λέγεται ἡ ὁλοκλήρωσις ἢ καὶ *τετραγωνισμὸς* (διότι διὰ τὸν τετραγωνισμὸν τῶν ἐπιπέδων ἐμβαδῶν τοιαύτας ἀμέσους ὁλοκληρώσεις μεταχειριζόμεθα), ὅταν εὑρίσκωμεν ἐκ τῆς συναρτήσεως τῆς μιᾶς ἀνεξαρτήτου μεταβλητῆς τὴν παράγουσάν της.

Παραδείγματα ἀμέσου ὁλοκληρώσεως ἔστωσαν:

$$\int x^\mu dx=\frac{x^{\mu+1}}{\mu+1}\qquad \mu+1\neq 0$$

$$\int\frac{dx}{x}=lx$$

$$\int \eta\mu x dx=-\sigma\upsilon\nu x$$

Πρὸς ἄμεσον ὁλοκλήρωσιν ὑπάρχουσιν αἱ ἑξῆς μέθοδοι:

1) *Ὁλοκλήρωσις κατὰ μέρη*· ὅταν ἡ ὁλοκληρωτέα συνάρτησις ἀποσυντίθεται εἰς ἄθροισμα ἄλλων συναρτήσεων.

2) *Ὁλοκλήρωσις κατὰ παράγοντας*, ἥτις δίδεται ὑπὸ τοῦ τύπου:

$$\int \omega.\varphi.d\varphi=\omega\int\varphi d\varphi-\int\Phi d\omega$$

ἔνθα ω, φ καὶ Φ συναρτήσεις τῆς αὐτῆς ἀνεξαρτήτου μεταβλητῆς x καὶ Φ ἡ παράγουσα τῆς φ.

3) *Ὁλοκλήρωσις δι' ἀντικαταστάσεως.* Κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην ἀντικαθιστῶμεν τὴν ἀνεξάρτητον μεταβλητὴν τῆς ὁλοκληρωτέας συναρτήσεως δι' ἑτέρας συνδεομένης πρὸς ταύτην διὰ σχέσεως τοιαύτης, ὥστε νὰ καθιστᾷ εὐχερεστάτην τὴν ἄμεσον ὁλοκλήρωσιν.

4) *Ὁλοκλήρωσις διὰ διαφορίσεως πρὸς παράμετρον.* Κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην, εὑρίσκομεν τὴν παράγουσαν ἀρκετὰ πολυπλόκων συναρτήσεων, ὅταν γνωρίζωμεν τὴν παράγουσαν μιᾶς ἄλλης ἁπλουστέρας περιεχούσης παράμετρόν τινα, στηρίζεται δ' αὕτη εἰς τὴν ἰδιότητα τῆς ἐναλλαγῆς τῶν πράξεων διαφορίσεως καὶ ὁλοκληρώσεως. Ἀποδεικνύεται δηλονότι ἡ ἰσότης:

$$\frac{\vartheta\int\sigma(x,a)\,dx}{\vartheta a}=\int\frac{\vartheta\sigma(x,a)}{\vartheta a}dx$$

σ οὔσης συναρτήσεως τοῦ x περιεχούσης καὶ τὴν παράμετρον α.

Κατὰ ταῦτα ἐκ τοῦ ὁλοκληρώματος:

$$\int\frac{dx}{x^2+a}=\frac{1}{\sqrt{a}}\,\text{τοξεφ}\,\frac{x}{\sqrt{a}}$$

διὰ τῆς διαφορίσεως πρὸ a ν φορὰς εὑρίσκομεν:

$$\int\frac{dx}{(x^2+a)^{\nu+1}}=(-1)^\nu\frac{1}{1.2.3..\nu}\frac{\vartheta^\nu\left(\frac{1}{\sqrt{a}}\,\text{τοξεφ}\,\frac{x}{\sqrt{a}}\right)}{\vartheta a}$$

5) *Ὁλοκλήρωσις πρὸς παράμετρον*, σπουδαιοτάτη διὰ τὰ ἐξαγόμενά της. Αὕτη στηρίζεται εἰς τὴν ἰδιότητα τῶν διπλῶν ὁλοκληρωμάτων, καθ' ἣν (ὑπὸ ὡρισμένας συνθήκας) τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διπλῆς ὁλοκληρώσεως εἶναι τὸ αὐτὸ καθ' οἱανδήποτε τάξιν ἐκτελεσθῶσιν αἱ δύο ὁλοκληρώσεις. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης εὑρίσκομεν πολλάκις τὴν τιμὴν ὡρισμένων ὁλοκληρωμάτων, ὧν τὸ ἀόριστον ὁλοκλήρωμα (ἡ παράγουσα) εἶναι ἄγνωστος. Ν. Γ.

ὁλοκληρωτικοδιαφορικαὶ ***ἐξισώσεις*** *[Μαθημ.]*· βλ. λ. *ἐξίσωσις.*

ὁλοκληρωτικός, *—ή, —όν*· ὁ συντελῶν εἰς τὴν ὁλοκλήρωσιν, εἰς τὴν ἀπεργασίαν τοῦ ὅλου: «ὁλοκληρωτικὸν μέρος» τὸ ἀναγκαῖον μέρος πρὸς καταρτισμὸν τοῦ ὅλου.—Ἐπίρρ. **ὁλοκληρωτικῶς**· ἐξ ὁλοκλήρου: «τὸ κτῆμα κατέχεται ὁλοκληρωτικῶς ὑπὸ τοῦ δεῖνος».

— **ὁλοκληρωτικαὶ** ***ἐξισώσεις*** *[Μαθημ.]*· βλ. λ. *ἐξίσωσις.*

— **ὁλοκληρωτικαὶ** ***μηχαναί.*** Μηχανικαὶ συσκευαί, δι' ὧν κατορθοῦται αὐτομάτως ἡ λύσις μαθηματικῶν προβλημάτων συνδεομένων πρὸς τὸν ὑπολογισμὸν ὡρισμένων ἢ ἀορίστων ὁλοκληρωμάτων, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι τὰ διαφορικὰ δεδομένα

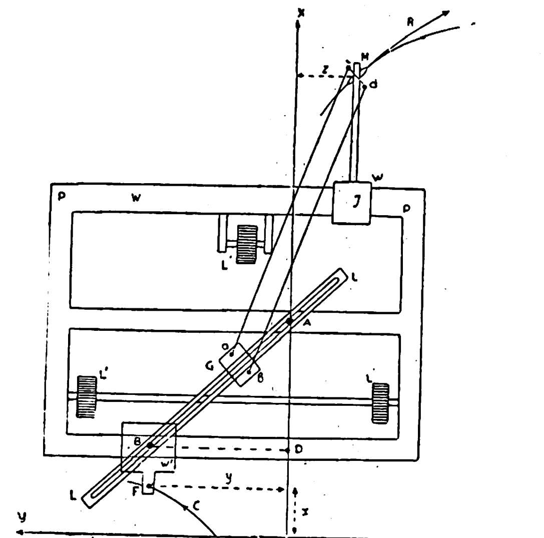

Ὁλοκληρωτικὴ μηχανὴ Abdanh-Abakanowicz.

τῶν προβλημάτων αὐτῶν δίδονται γραφικῶς, ὑπὸ μορφὴν καμπύλων. Αἱ ὁλοκληρωτικαὶ μηχαναί, ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῶν πρὸς ὑπολογισμὸν ὁλοκληρωμάτων, διαιροῦνται εἰς *ὁλοκληρωτικὰς μηχανὰς ὡρισμένων ὁλοκληρωμάτων* καὶ *ὁλοκληρωτικὰς μηχανὰς ἀορίστων τοιούτων*. Εἰς τὰς πρώτας ἀνήκουν κυρίως τὸ *ἐμβαδόμετρον* (βλ. λ.) καὶ ὁ *ἀναπτύκτης*. Ὁλοκληρωτικαὶ μηχαναὶ ἀορίστων ὁλοκληρωμάτων εἶναι οἱ *ὁλοκληρογράφοι* (integraph), δίδοντες, ἐπίσης γραφικῶς, τὴν ὁλοκληρωτικὴν συνάρτησιν δεδομένης συναρτήσεως y=f(x), ἤτοι τὸ

$$z=\varphi(x')=\int_a^{x'}y\,dx.=\int_a^{x'}f(x)dx.$$

•***Ἀναπτύκται.*** Οὗτοι χρησιμοποιοῦνται πρὸς μέτρησιν τοῦ μήκους τόξου καμπύλης τινός, ἀποτελοῦνται δὲ ἀπὸ μικρὸν τροχίσκον, στεφάνης αἰχμηρᾶς, ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖται πρὸς κύλισιν ἐπὶ τῆς δοθείσης καμπύλης, ἧς πρόκειται νὰ μετρηθῇ τὸ

Digitized by Google

μῆκος τοῦ τόξου. Κατὰ τὸν ὁρισμὸν τῆς κυλίσεως, τὸ σημεῖον τῆς ἐπαφῆς διαγράφει ἴσους δρόμους ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν γραμμῶν κυλίσεως, οὕτως ὥστε μία πλήρης περιστροφὴ τοῦ τροχίσκου ν' ἀντιστοιχῇ εἰς μῆκος τόξου ἴσον πρὸς τὸ ἀνάπτυγμα τῆς περιφερείας τοῦ τροχίσκου. Διὰ καταλλήλου συνδυασμοῦ ὀδοντωτῶν τροχῶν, ἀναγιγνώσκεται ἐπὶ τοῦ ἀναπτύκτου ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς (ἀκέραιος ἢ δεκαδικὸς) τῶν περιστροφῶν τοῦ τροχίσκου, ὁ ὁποῖος, πολλαπλασιαζόμενος ἐπὶ τὸ γνωστὸν ἀνάπτυγμα τῆς περιφερείας τοῦ τροχίσκου, δίδει τὸ μῆκος τοῦ ἐπὶ τῆς καμπύλης διανυθέντος τόξου. Ἡ καταγραφικὴ συσκευὴ δύναται, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ γνωστοῦ ἀναπτύγματος τοῦ τροχίσκου, νὰ βαθμολογηθῇ καὶ ἀπ' εὐθείας εἰς ἑκατοστόμετρα ἢ χιλιοστόμετρα.

'Ολοκληρωγράφοι. Σαφεῖς προτάσεις καὶ ὁδηγίας πρὸς κατασκευὴν ὁλοκληρωγράφων ἔδωσεν, ἤδη τῷ 1864, ὁ Zmurko, συμπληρωθείσας μεταγενέστερον ὑπὸ τῶν J. Thomson καὶ A. Cayley. Τὸ παρατιθέμενον σχῆμα παριστᾷ ὁλοκληρωγράφον συστήματος Abdank-Abakanowicz, ὡς οὗτος κατεσκευάσθη ὑπὸ τῶν ἐν Ζυρίχῃ ἐργοστασίων μαθηματικῶν ἐργαλείων καὶ ὀργάνων G. Coradi. Ἀποτελεῖται δὲ οὗτος ἀπὸ φορεῖον W, στηριζόμενον ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου σχεδιάσεως διὰ τῶν τροχῶν L', καὶ μετακινούμενον ἐπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν διεύθυνσιν X. Ἐπὶ τῆς κάτω πλευρᾶς τοῦ φορείου W ὑπάρχει σύρτης W', δυνάμενος νὰ μετακινηθῇ ἐπ' αὐτῆς κατὰ τὴν εὐθεῖαν BD, ἐπὶ προεξοχῆς δὲ τοῦ W' στερεοῦται ἡ ἀκὶς F, ἥτις κατὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ ὀργάνου σύρεται ἐπὶ τῆς πρὸς ὁλοκλήρωσιν καμπύλης C (y=f (X)). Διὰ τοῦ σημείου B τοῦ σύρτου W' καὶ τοῦ σταθεροῦ σημείου A τοῦ φορείου W διέρχεται ῥάβδος LL φέρουσα σχισμήν, ἐντὸς τῆς ὁποίας μετακινοῦνται κάθετοι ἀξονίσκοι διὰ τῶν σημείων B καὶ A, οὕτως ὥστε ἡ ῥάβδος LL νὰ διέρχεται ἀναγκαστικῶς πάντοτε διὰ τῶν σημείων B καὶ A. Ἐπὶ τῆς ἄνω πλευρᾶς PP' τοῦ φορείου W εὑρίσκεται δεύτερος σύρτης W'' δυνάμενος νὰ μετακινηθῇ κατὰ διεύθυνσιν PP', ἐπὶ προεξοχῆς δὲ αὐτοῦ, εἰς τὸ σημεῖον M, εὑρίσκεται τροχίσκος, οὗ ἡ π ριφέρεια ἀπολήγει εἰς ὀξεῖαν αἰχμὴν καὶ τοῦ ὁποίου ὁ ἄξων cd εἶναι στρεπτὸς περὶ τὸ σημεῖον M. Τέλος, ἐπὶ τῆς ῥάβδου LL ὑπάρχει τρίτος σύρτης G, μετακινητὸς κατὰ μῆκος αὐτῆς, ἐπὶ τοῦ G δὲ εὑρίσκονται δύο σταθερὰ σημεῖα a καὶ b, ἀπέχοντα ἀλλήλων ἀκριβῶς ὅσον τὸ c ἀπὸ τοῦ d, καὶ συνδεόμενα μετ' αὐτῶν διὰ τῶν ῥάβδων ac καὶ bd, οὕτως ὥστε νὰ σχηματίζεται ἀρθρωτὸν παραλληλόγραμμον acdb.

Τῆς ἀκίδος F διαγραφούσης τὴν πρὸς ὁλοκλήρωσιν καμπύλην C, ὁ τροχίσκος M καταγράφει ἐπὶ τοῦ χάρτου τὴν καμπύλην z=f (x), ἥτις εἶναι ἡ εἰς τὴν C ἀντιστοιχοῦσα ὁλοκληρωτικὴ καμπύλη. Πράγματι, ἐπειδὴ ὁ τροχίσκος M, λόγῳ τῆς αἰχμηρᾶς περιφερείας του, μόνον κατὰ τὴν διεύθυνσιν R (κάθετον ἐπὶ τὴν ἑκάστοτε διεύθυνσιν cd) δύναται νὰ κινηθῇ, εἶναι

$$\frac{dz}{dX} = \frac{y}{AD}$$

λόγῳ τῆς παραλληλίας τῆς R καὶ τῆς LL. Ἐκ τούτου δὲ ἕπεται ὅτι

$$z = \frac{I}{AD} \int y\,dX + \text{σταθερά},$$

ἤτοι ὅτι πράγματι ἡ ὑπὸ τοῦ τροχίσκου M καταγραφομένη καμπύλη c' εἶναι ἡ ὁλοκληρωτικὴ τῆς δοθείσης καμπύλης C.

Εἰς τὸν ὁμάδα τῶν ὁλοκληρωγράφων ἀνήκουν καὶ οἱ *ἁρμονικοὶ ἀναλύται*, κατασκευάζοντες γραφικῶς τοὺς συντελεστὰς τῆς ἁρμονικῆς ἀναλύσεως τοῦ Fourier. Ἁρμονικὸν ἀναλύτην κατασκεύασε πρῶτος ὁ W. Thomson (λόρδος Kelvin). Γ. Θ. Κ.

— **ὁλοκληρωτικὸς *λογισμός*.** Εἷς ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων κλάδων τῶν μαθηματικῶν, σκοπὸν ἔχων τὴν εὕρεσιν τῶν παραγουσῶν, τὴν σπουδὴν τῶν ἐν γένει ὁλοκληρωμάτων, τὴν λύσιν διαφορικῶν ἐξισώσεων καὶ τὴν σπουδὴν τῶν συναρτήσεων. Ὁ *ὁλοκληρωτικὸς* μετὰ τοῦ *διαφορικοῦ* ἀποτελοῦσι τὸν *ἀπειροστικὸν λογισμὸν* ἢ τὴν λεγομένην *μαθηματικὴν ἀνάλυσιν*. Ἐκ τῶν πολυπληθῶν συγγραμμάτων τῆς ἀναλύσεως καλύτερον, ἐπιστημονικῶς ἀλάθητον, θεωρεῖται τὸ «Cours d'Analyse C. Jordan». Τὸ σύγγραμμα τοῦτο περιέχει τὰ ἀσφαλέστερα θεμέλια τῆς σημερινῆς ἀναλύσεως, εἶναι δὲ τόσον βαθέως λεπτολόγον εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν προτάσεων, ὥστε παρέχει σπουδαιοτάτας βοηθείας εἰς τὴν σὺν τῷ χρόνῳ ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιστήμης ταύτης. Ν. Γ.

ὁλοκόκκινος, *—η, —ο*· δημοτ., ἐντελῶς κόκκινος, *κατακόκκινος, κατέρυθρος*.

ὁλοκόμματος, *—η, —ον*· δημοτ., ὅλος ἕνα κομμάτι, ὁ μὴ κομματιαστός, μονοκόμματος, ἄλλως *ἀτόφυος*.

ὁλοκρατία (Universalisme). Θεωρία μεταφυσικὴ καὶ ἠθική. Ἀπὸ μεταφυσικῆς ἀπόψεως ἄλλοι μὲν τὴν ταυτίζουν πρὸς τὸν πανθεϊσμόν, ἄλλοι δὲ τῆς ἀποδίδουν ἰδιάζουσαν θέσιν εἰς τὴν μεταξὺ μονισμοῦ καὶ πολυαρχίας (pluralisme) ἀμφισβήτησιν. Ἡ θεωρία αὕτη θεωρεῖ τὴν πραγματικότητα ὡς μοναδικόν τι ὅλον, ὅπου τὰ ἄτομα μόνον δι' ἀφαιρέσεως δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς μεμονωμένα, καὶ ἀντιτίθεται πρὸς τὸν παντὸς εἴδους ἀτομισμόν, καθ' ὃν τὰ ἄτομα εἶναι αὐθύπαρκτα καὶ ἄνευ οὐσιαστικῆς μεταξύ των σχέσεως. Ἀπὸ ἠθικῆς ἀπόψεως ἡ ὁλοκρατία θεωρεῖ ὅτι τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀνθρωπίνης ἠθικῆς ἐνεργείας δὲν δύναται νὰ εἶναι τὸ ἄτομον, ἀλλ' ὁμάδες φυσικαί, αἵτινες καὶ προϋπάρχουν τοῦ ἀτόμου, ὡς ἡ οἰκογένεια, τὸ ἔθνος, ἡ φυλή, ἡ ἀνθρωπότης· τὸ ἄτομον δὲν εἶναι εἰμὴ μέσον πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τοῦ συνόλου, ἢ τὸ πολὺ τὸ ἁπλούστατον στοιχεῖον τῆς παγκοσμίου πνευματικῆς κοινωνίας, ἧς αἱ προρρηθεῖσαι ὁμάδες δὲν ἀποτελοῦν εἰμὴ διαφόρους ἐπὶ μέρους ὄψεις. Τῆς ἠθικῆς ταύτης θεωρίας ὑπέρμαχοι εἶναι ὁ Βάκων, ὁ Λόκ, ὁ Ἕγελος ἐπὶ τὸ μεταφυσικώτερον, ὁ Κὸντ ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὸν κοινωνιολογικὸν μυστικισμόν του, ὁ Βοῦντ κ. ἄ. Ε. Λ.

ὁλοκρινεῖς (οἱ). Οὕτως ὀνομάζομεν τοὺς ἀδένας ἐκείνους, οἵτινες κατὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ εἰδικοῦ αὐτῶν ἐκκρίματος θυσιάζουσιν ὁλόκληρα τὰ κύτταρα αὐτῶν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς *μεροκρινεῖς* ἀδένας, οἵτινες μόνον μέρη τινὰ τοῦ πρωτοπλάσματος τῶν ἀδενικῶν κυττάρων χρησιμοποιοῦσι πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἐκκρίματος, ἐνῷ ὁ πυρὴν τῶν κυττάρων δὲν καταστρέφεται, ἀλλὰ μόνον ἐμμέσως συμμετέχει εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἐκκρίματος. Εἰς τοὺς ὁλοκρινεῖς ἀνήκουσι λ. χ. οἱ σμηγματογόνοι ἀδένες τοῦ δέρματος, εἰς δὲ τοὺς μεροκρινεῖς οἱ σιελογόνοι ἀδένες. Θ. Σ.

ὁλολαμπὴς (ὁ, ἡ), *—ὲς* (τό)· ὁ καθολοκληρίαν φωτεινός, κατάφωτος.

ὁλόλευκος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἐντελῶς λευκός, κατάλευκος, κοιν. *κάτασπρος*.

ὁλόλιθος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἐντελῶς λίθινος: «οἰκία ὁλόλιθος».

ὁλολυγὴ (ἡ) ἡ ἐνέργεια τοῦ ὀλολύζειν, κραυγὴ γυναικῶν ἰσχυρά, συνήθως θρηνώδης.

ὁλολυγμὸς (ὁ)· *ὀλολυγὴ* (βλ. λ.).

ὀλολύζω· κραυγάζω ἰσχυρῶς ἕνεκα ἐκπλήξεως ἢ λύπης, φωνάζω θρηνωδῶς, θρηνῶ, ὀλοφύρομαι.

ὁλομάλλινος (ὁ, ἡ), *—ον*· δημοτ., ἐντελῶς μάλλινος, καθολοκληρίαν ἐκ μαλλίου, ἄλλως *ὁλόμαλλος*: «ὁλομάλλινον ὕφασμα».

ὁλόμαλλος, *—η, —ο*· δημοτ., ἐντελῶς ἐκ μαλλίου, ἄλλως *ὁλομάλλινος* (βλ. λ.).

ὁλόμαυρος, *—η, —ο*· δημοτ., ἐντελῶς μαῦρος, *κατάμαυρος*.

ὁλομέλεια (ἡ)· τὸ σύνολον τῶν μελῶν συναρχίας τινός: «ἡ ὁλομέλεια τοῦ Ἀρείου Πάγου».

ὁλομελὴς (ὁ, ἡ), *—ὲς* (τό)· ἀρχ., ὁ ἔχων ἀκέραια πάντα τὰ μέλη, ἄρτιος.

ὁλομέρεια (ἡ)· συνύπαρξις ὅλων τῶν μερῶν, ἀκεραιότης.

ὁλομερὴς (ὁ, ἡ), *—ὲς* (τό)· ἀρχ., ὁ συνιστάμενος ἐξ ἀκεραίων μερῶν, πλήρης, ἐντελής.—Ἐπίρρ. ***ὁλομερῶς***· ἐντελῶς, καθολοκληρίαν.

—*[Πυροβολ.]* *Ὁλομερὲς βλῆμα* καλεῖται ἐκεῖνο, εἰς ὃ ἡ ὀβὶς εἶναι προσηρμοσμένη ἐπὶ τῆς φυσίγγης, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν βλημάτων τῶν ἐχόντων τὴν ὀβίδα κεχωρισμένην ἀπὸ τῆς φυσίγγης. Ν. Θ. Κ.

ὁλομετάβολα (τὰ) *[Ζῳολ.]*. Καλοῦνται οὕτως ἐν τῇ ἐντομολογίᾳ τὰ ἔντομα ἐκεῖνα, ἅτινα ὑφίστανται πάσας τὰς μεταμορφώσεις, δηλαδὴ ἐκ τοῦ ᾠοῦ μεταμορφοῦνται εἰς κάμπην, προνύμφην, νύμφην καὶ χρυσαλλίδα. Εἰς τὰ ὁλομετάβολα ἔντομα ὑπάγονται τὰ *κολεόπτερα*, τὰ *λεπιδόπτερα*, τὰ *ὑμενόπτερα*, τὰ *νευρόπτερα* καὶ τὰ *δίπτερα*. Δ. Ν. Π.

ὁλομέταξος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ἐντελῶς ἐκ μετάξης, μεταξωτός: «ὁλομέταξον ὕφασμα».

ὁλομόναχος, *—η, —ο*· δημοτ., ἐντελῶς μόνος, ἄνευ ἄλλου, *καταμόναχος* ἢ *κατάμονος*.

ὁλομορφισμὸς (ὁ). ἢ ***ὁλομορφία*** (ἡ) *[Κρυσταλλογρ.]*. Ὀνομάζεται οὕτως ἡ ἰδιότης τῆς κρυσταλλικῆς ὕλης, κατὰ τὴν ὁποίαν αὕτη ἀναπτύσσεται συμμετρικῶς πρὸς τὸν κυριώδη ἄξονα. Ἡ ἀντίθετος περίπτωσις καλεῖται *ἡμιμορφισμὸς* ἢ *ἡμιμορφία*. Ἀντὶ τοῦ ὁλομορφισμοῦ ἢ τῆς ὁλομορφίας συνηθέστερος εἶναι ὁ γενικώτερος ὅρος *ὁλοεδρία*. Γ. Β.

ὁλόμορφος *συνάρτησις*· βλ. *συνάρτησις*.

Ὄλομουτς (Olomouc) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας, ἡ ἄλλοτε πρωτεύουσα καὶ φρούριον τῆς Μοραβίας. Κεῖται κατὰ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Βίτριτσα καὶ Μοραύα, καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Πράγας—Πρέραου. Κάτ. 57.206. Ἀπέβη κέντρον ἐμπορίου δημητριακῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων, καθὼς καὶ ἡμιβιομηχανικῶν εἰδῶν (ζύθου, σακχάρεως, οἰνοπνευμάτων κλπ.). Ἀρχικῶς ὀχυρωθεῖσα ὑπὸ τῆς Μαρίας Θηρεσίας, ἦτο μέχρι τοῦ 1886 τὸ ἰσχυρότερον φρούριον τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, ἀντιστὰν ἐπὶ ἑπτὰ ἑβδομάδας εἰς τὰς ἐπιθέσεις τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου κατὰ τὸ 1758. Σήμερον ἐπὶ τῆς θέσεως ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑπῆρχον αἱ ὀχυρώσεις ἐκτείνεται δημόσιος κῆπος. Ἀξιολογώτερα κτήρια σῴζονται ἐν Ὄλομουτς ὁ καθεδρικὸς ναός, γοτθικοῦ ῥυθμοῦ, ἔχων κωδωνοστάσιον ὕψους 98 μέτρων, ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Μαυρικίου (ΙΕ'), τὸ δημαρχεῖον μὲ τὸ περίφημον ἀστρονομικὸν ὡρολόγιόν του καὶ τὸ μουσεῖον. Ἡ πόλις ἔχει βιβλιοθήκην (150.000 τόμ.), θέατρον καὶ διάφορα φιλανθρωπικὰ ἄσυλα. Γ. Ι. Β.

ὅλον (τό)· ἡ ὁλότης, τὸ σύνολον: «τὸ ὅλον μᾶς κάμνει δραχμὰς χιλίας», «τὸ ὅλον τῆς ὑποθέσεως» ἡ ὅλη ὑπόθεσις.

Ὀλὸν (Olonne) *[Γεωγρ.]*. Λιμὴν γαλλικὸς ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ ἐν τῷ νομῷ τῆς Βανδέας, κλασσικὸς δὲ τύπος θινώδους ψαμαθῶνος (Sables d'Olonne: πλάτ. 46° 30' Β., μῆκ. 1° 47' Δυτ., χάρτ. ἀγγλ. 1104: Bay of Biscay). Ἄλλοτε ὑπῆρξε, κατὰ τοὺς ἀγγλογαλλικοὺς πολέμους, ὁρμητήριον τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου ἀποκλεισμοῦ τοῦ Λοριὰν καὶ τοῦ ναυστάθμου τοῦ Ροσφόρτ, ἰδίως δὲ κατὰ τὴν παλινόρθωσιν τῶν Βουρβώνων πρὸς ἀποτροπὴν τῆς δραπετεύσεως Ναπολέοντος τοῦ Μεγάλου πρὸς Ἀμερικήν. Ἤδη ὁ ἄριστος τῶν δευτερευόντων ἐμπορικῶν λιμένων τῆς Γαλλίας. Σ. Ε. Λ.

ὁλονέν(α)· *ὁλοέν* (βλ. λ.).

Ὀλόνετς *[Γεωγρ.]*. Πρῴην κυβερνεῖον τῆς βορείου Ρωσίας, κείμενον ΝΔ. τοῦ Ἀρχαγγέλου καὶ ΒΑ. τῆς Πετρουπόλεως καὶ τὸ ὁποῖον εἶχεν ἔκτασιν 148.763 τ. χλμ. καὶ 465 000 κατ. Ἡ περιφέρεια αὕτη κατενεμήθη τῷ 1922 μεταξὺ τοῦ ὁμοσπόνδου σοβιετικοῦ κράτους τῆς *Καρελίας* καὶ τοῦ κυβερνείου τῆς *Πετρουπόλεως*. Γ. Ι. Β.

ὁλονυκτία (ἡ)· ἀγρυπνία καθ' ὅλην τὴν νύκτα, διανυκτέρευσις, παννυχίς· || ἐκκλ., ἡ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἱερὰ ἀκολουθία, ἡ διαρκοῦσα καθ' ὅλην τὴν νύκτα· τοιαῦται ὁλονυκτίαι προηγοῦνται ἐνίοτε μεγάλων ἑορτῶν καὶ δὴ ἐν ἱεραῖς μοναῖς.

ὁλονύκτιος, *—α, —ον*· ὁ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς διαρκῶν, παννύχιος.

ὁλονυκτίς· ἐπίρρ., καθ' ὅλην τὴν νύκτα: «περπατοῦσε —, ἐταξίδευε ὁλονυκτίς».

Ὀλοοσσὼν / *Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ παρ' Ὁμήρῳ ὀνομασία τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ *Ἐλασσόνος* (βλ. λ. *Ὀλοοσσών*).

ὁλοπαγὴς (ὁ, ἡ), *—ὲς* (τό)· συμπαγής.

ὁλοπάθεια (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ ὁλοπαθοῦς· ἀντίθ. *ὀλιγοπάθεια*· || γενικὴ νόσος.

ὁλοπαθὴς (ὁ, ἡ), *—ὲς* (τό)· ὁ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν πάσχων, ἀντίθ. *ὀλιγοπαθής*: «ὁλοπαθῆ συνηρημένα»· || ὁ πάσχων γενικὴν νόσον, ἄλλως *ὁλοπαθητικός*.

ὁλοπελάγιος (ὁ) *[Ζῳολ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ ζῷον, ὅπερ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς του νήχεται ἐλευθέρως ἐν τῇ θαλάσσῃ. Δ. Ν. Π.

ὁλοπέλλα (ἡ) (Holopella M' Coy) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *σκαλαριειδῶν κτενοβραγχίων προσοβραγχίων γαστεροπόδων* μαλακίων.

Τὸ ὄστρακον τῶν ζῴων τούτων ἦτο μακρὸν καὶ λιγνόν, πυργοειδές. Οἱ γῦροί του ἦσαν θολωτοί, φέροντες λεπτὰς ἐγκαρσίους ῥαβδώσεις, ἐνίοτε ἐν εἴδει κιγκλιδώματος. Τὸ στόμα στρογγύλον μὲ συνεξαρτώμενα στοματικὰ κράσπεδα. Λείψανα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἀπολιθωμένα ἐντὸς στρωμάτων τῆς σιλουρίου, δεβονίου καὶ λιθανθρακοφόρου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ. Ἐν Ἑλλάδι λείψανα τοῦ εἴδους *ὁλοπέλλα gracilior Schaur*, εὑρέθησαν ἐντὸς τῶν ἀσβεστολιθικῶν στρωμάτων καὶ τῶν ἐρυθρῶν μαρμαρυγιακῶν ἀργιλλωδῶν ψαμμιτῶν τῆς κατωτέρας τριασίου ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα (τῆς κορυφῆς Βελέτσι τῆς Πάρνηθος). Γ. Κ. Γ.

ὁλόπλευρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ καθ' ὅλον τὸ πλευρόν.

— **ὁλόπλευρον *πῦρ*** (κοιν. *μονοφιτιλιὰ τῆς μπαταρίας*, γαλλ. feu de bordée, ἀγγλ. broadside firing). Ἡ ταυτόχρονος πυροδότησις πάντων τῶν πυροβόλων τῶν δυναμένων νὰ βάλλωσιν ἀπὸ τῆς αὐτῆς τοῦ πλοίου πλευρᾶς. Δὲν πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τὸ *ὁλότοιχον πῦρ* (κοιν. *μονοφιτιλιὰ τῆς μπαταρίας*), σημαίνουσα τὴν συμπυροκρότησιν τῶν πυ-

Digitized by Google

ροβόλων τῆς αὐτῆς πλευρᾶς, ἀλλὰ μόνον ὡρισμένου πυροβολείου· τὸ ὁλότοιχον πῦρ ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τῶν πλοίων τοῦ ἄλλοτε ναυτικοῦ καὶ πρὸς χαιρετισμὸν μονάρχου ἐπισκεπτομένου τὸ πλοῖον. Σ. Ε. Λ.

ὁλοπόνη (ἡ) (Holoponum) *[Φαρμ. Χημ.]*. Εἶναι ἐκχύλισμα τοῦ ὀπίου, περιέχον τὰ ἀλκαλοειδῆ ἐν φυσικῷ μείγματι καὶ εἰς τὰς φυσικὰς ἀναλογίας. 1 κ. ἑκ. τοῦ ἐκχυλίσματος αὐτοῦ ἰσοδυναμεῖ πρὸς 0,1 γρ. ὄπιον καὶ πρὸς 0,01 γρ. μορφίνης + 0,01 γρ. τῶν δευτερευόντων ἀλκαλοειδῶν τοῦ ὀπίου. Φέρεται ὡς ἀναπλήρωμα τῆς μορφίνης εἰς δισκία, φύσιγγας καὶ ὑπόθετα. Χορηγεῖται ἐσωτερικῶς ὑποδορίως καὶ ἐνδομυϊκῶς. Κ. Γ. Μ.

ὁλοπρόθυμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὅλως πρόθυμος, λίαν πρόθυμος.

ὁλοπτελέα (ἡ) (Holoptelea) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *πτελεοειδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα ἰθαγενῆ τῶν Ἰνδιῶν. Μοναδικὸν γνωστὸν εἶδος εἶναι ἡ *ὁλοπτελέα ἡ ἰνδική* (Holoptelea indica), καλλιεργουμένη διὰ τὸ εὐέργαστον, σκληρόν, κίτρινον ξύλον της, ποικίλως χρήσιμον ἐν τῇ γενικῇ βιομηχανίᾳ. Δ. Ν. Π.

ὁλόπτερα (τά) (Holoptera) *[Ζῳολ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ ἔντομα, ἅτινα ἔχουσιν ἀκεραίας τὰς πτέρυγάς των, ὅπως αἱ μέλισσαι, αἱ σφῆκες κ.ἄ. Ἀντίθετον *σχιζόπτερα*. Δ. Ν. Π.

Ὀλόπυξος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις ἐν Κρήτῃ (;). Ὁ Πλίνιος ἀναφέρων ταύτην τοποθετεῖ μεταξὺ τῶν μεσογείων πόλεων, ὁ δὲ Πομπώνιος Μέλας μεταξὺ τῶν σημαντικωτέρων. Οἱ Διόδωρος, Πολύβιος, Στράβων, Παυσανίας καὶ ἄλλοι δὲν ἀναφέρουσι παντάπασιν αὐτήν. Ἐκ τῶν νεωτέρων καὶ τῶν συγχρόνων ὁ Βουρσιανὸς μὲ εἰκασίαν τοποθετεῖ αὐτὴν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μονοφατσίου παρὰ τὸ χωρίον Ροτάσι. Ὁ Ψυλάκις θεωρεῖ ταύτην ἐξαρτωμένην, ὡς μικράν, ἀπὸ τῆς Γόρτυνος (ἢ τῆς Λύκτου, ἢ τῆς Κνωσοῦ). Ὁ Λαμπρινάκις τοποθετεῖ αὐτὴν παρὰ τὸ χωρίον Πατσὸν τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου, ἀναφέρων καὶ Πυξόν, παρὰ τὴν Ὀλόπυξον καὶ ἐκλαμβάνων τὸ Πατσὸ παραφθορὰν τοῦ Πυξός. Ὁ Σταυράκις ἀναφέρει ἁπλῶς τὸ ὄνομα. Ε. Γ.

ὁλόρθος, *—η*, *—ο*· δημοτ., ὄρθιος, ὀρθός, ἀντίθ. *καθιστός*, *καθήμενος*.

Ὀλορόν, ἢ *Γκάβντ' Ὀλορὸν* (Gaved' Oloron) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Γαλλίας, παραπόταμος τοῦ Γκὰβ ντὲ Πώ. Ἔχει μῆκος 140 χλμ. καὶ εἶναι πλωτὸς ἐπὶ 73 χλμ. (ἀπὸ τῆς πόλεως Ὀλορὸν-Σαὶντ Μαρί). Π. Ν. Π.

Ὀλορὸν Σαὶντ-Μαρί (Oloron-Saint Marie) *[Γεωγραφ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Κάτω Πυρηναίων. Κάτ. (1921) 9.584. Ἔχει δύο ρωμανικοὺς ναοὺς (ΙΑ' αἰῶνος), ὑφαντουργίαν, ἐριουργίαν, βυρσοδεψίαν καὶ εἶναι κέντρον ἐμπορίου ξυλείας μετὰ τῆς Ἱσπανίας. Εἶναι ἡ ρωμαϊκὴ Iluro. Π. Ν. Π.

Ὄλορος. Βασιλεὺς τῆς Θρᾴκης, τοῦ ὁποίου τὴν θυγατέρα Ἡγησιπύλην ἔλαβε σύζυγον Μιλτιάδης ὁ μαραθωνομάχος.

— **Ὄλορος**. Θρᾷξ, συγγενὴς τοῦ ὁμωνύμου βασιλέως τῆς Θρᾴκης καὶ πατὴρ τοῦ ἱστορικοῦ Θουκυδίδου ἐκ τῆς Ἡγησιπύλης, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως Ὀλόρου, πιθανῶς νυμφευθεὶς αὐτὴν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μιλτιάδου. Πολιτογραφηθεὶς πολίτης Ἀθηναῖος εἰς τὸν δῆμον Ἁλιμουσίων τῆς Λεοντίδος φυλῆς, κατεῖχε πλουσιώτατα κτήματα καὶ μεταλλεῖα χρυσοῦ ἐν Σκαπτῇ Ὕλῃ τῆς Θρᾴκης, ἀπέναντι τῆς Θάσου, τὰ ὁποῖα ἐκληροδότησεν εἰς τὸν υἱόν του Θουκυδίδην. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις, ὁ δὲ οἰκογενειακὸς αὐτοῦ τάφος ἀναγνωρίζεται ὑπὸ τοῦ Α. Σ. Ἀρβανιτοπούλου κείμενος κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὑπὲρ τὸν χείμαρρον μεταξὺ τοῦ νῦν συνοικισμοῦ «Δικηγορικῶν» (ἢ Εὐρυάλης) τῆς Γλυφάδας καὶ τοῦ συνοικισμοῦ «Ἑλληνικό». Α. Θ. Σ.

ὁλόρριζος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ μεθ' ὅλης τῆς ῥίζης.

ὁλόρρινα (τά) *[Ζῳολ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ πτηνὰ τὰ ἔχοντα τὸ ἄκρον τοῦ ρινικοῦ ὀστοῦ οὐχὶ ἐσχισμένον. Ἀντίθετον *σχιζόρρινα*. Δ. Ν. Π.

ὅλος, *—η*, *—ον*· ἐπὶ ποσοῦ συνεχοῦς, ὁλόκληρος: «ὅλος ὁ δρόμος», «ὅλη ἡ θάλασσα», «ὅλο τὸ σπίτι, — τὸ βιβλίο», «ἐργάζεται ὅλην τὴν ἡμέρα» ‖ ἐπὶ ποσοῦ διακεκριμένου, ἅπας: «ὅλος ὁ κόσμος», «ὅλοι οἱ ἄνθρωποι», «ἔχασε ὅλα τὰ χρήματά του, — ὅλα τὰ πλούτη του» ‖ ὡς ἔναρθρος προσδιορισμὸς μετὰ τοῦ προσδιοριζομένου ἀνάρθρου σημαίνει τὸ σύνολον: «ἡ ὅλη περιουσία ἀνέρχεται εἰς τὸ ἑκατομμύριον», «οἱ ὅλοι θεαταὶ δὲν ἦσαν περισσότεροι τῶν ἑκατόν» ‖ συνεκφέρεται μετὰ τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμίας *μας, σας, των* (ἢ *τους*) χάριν ἐπιτάσεως τῆς ἐννοίας τοῦ προσώπου: «ἤρθαμε ὅλοι μας», «νὰ φύγετε ὅλοι σας», «ὅλοι τους νὰ πάνε» ‖ ἀναδιπλοῦται χάριν ἐπιτάσεως τῆς ἐννοίας τοῦ ὅλου: «ὅλοι ὅλοι ἦσαν ἑκατό», «αὐτὰ εἶναι ὅλα ὅλα» αὐτὰ καὶ ὄχι ἄλλα· ‖ φρ. «ὅλα κι' ὅλα» ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ ἔντονος ἐξαίρεσις: «ὅλα κι' ὅλα σοῦ τὰ συγχωρῶ, τὴν ἀσέβειαν ὅμως ὄχι» ‖ μετὰ προθέσεων πρὸς δήλωσιν ἐπιρρηματικῶν σχέσεων: «δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, — τῆς νυκτός, — τῆς ἑβδομάδος» ἄλλως «καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, — τὴν νύκτα, — τὴν ἑβδομάδα κτλ.» ‖ «ἐξ ὅλης καρδίας» ἄλλως «ἐγκαρδίως» ‖ «καθ' ὅλα» ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν: «εἶναι καθ' ὅλα καλός» ‖ «ἐν ὅλῳ» ἄλλως «ἐν συνόλῳ»: «ἐν ὅλῳ δραχμαὶ ἑκατόν» ‖ «μ' ὅλον ὅτι» ἢ ὑφὲν «μολονότι» ὡς σύνδεσμος ἐναντιωματικός, εἰ καί: «μολονότι παρεκλήθη, δὲν ἐδέχθη» ‖ «μ' ὅλα ταῦτα» ἢ ὑφὲν «μολαταῦτα» ὡς ἀπόδοσις ἐναντιωματικῆς προτάσεως, ἐν τούτοις: «μ' ὅλον ὅτι παρεκλήθη, μολαταῦτα δὲν ἐδέχθη» ‖ *ὅλο*· ἐπιρρηματικῶς, διαρκῶς: «ὅλο αὐτὸ θὰ γίνεται;», «ὅλο τὰ ἴδια μᾶς λέει» ‖ **ὅλον** (τό)· ὡς οὐσ. (βλ. λ.). —Ἐπίρρ. *ὅλως* (βλ. λ.).

ὁλόσειρον (τό) (κοιν. *μπάσσο-μοῦδα*, γαλλ. tous les ris pris, ἀγγλ. all-reefed sail). Ἱστίον (μέγας δόλων, ἐπίδρομος ἢ ἡμιόλια), τοῦ ὁποίου ἔχουν δεθῇ πᾶσαι αἱ σειραί, πρὸς ἐλάττωσιν τῆς ἐπιφανείας του ἐν κακοκαιρίᾳ. Ἰδίως ἐπὶ δολώνων ἁπλῶν, δεδομένου ὅτι δόλων ὁλόσειρος εἰς τοὺς διπλοῦς τοιούτους δὲν ὑπάρχει, ὑποκατασταθεὶς διὰ τοῦ κάτω δόλωνος. Σ. Ε. Λ.

ὁλοσηρικός, *—ή*, *—όν*· ὁλομέταξος: «ὁλοσηρικὸν ὕφασμα» ‖ **ὁλοσηρικὸν** (τό)· ὡς οὐσ., μεταξωτόν: «ἱμάτιον ἐξ ὁλοσηρικοῦ».

ὁλοσιδηρίτης (ὁ)· ὀνομάζεται ὁ μετεωρίτης ἢ μετεωρόλιθος, ὁ ὁποῖος συνίσταται ἐκ μεταλλικοῦ σιδήρου. Ὁ ὁλοσιδηρίτης στερεῖται γεωδῶν ἢ ἄλλων προσμείξεων. Γ. Β.

Ὀλοσσών *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Β. Θεσσαλίας ἐν Περραιβίᾳ, κειμένη ἐπὶ τοῦ Εὐρώπου ποταμοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Ὀλύμπου, ἐπὶ λόφου δεσπόζοντος τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν. Ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου καλεῖται Ὀλοοσσὼν λευκὴ «προσαγορευθεῖσα ἀπὸ τοῦ λευκάργιλλος εἶναι» κατὰ τὸν Στράβωνα (ΙΧ, 440). Ἡγεμὼν αὐτῆς καὶ τῶν γειτονικῶν πόλεων Ἀργίσσης, Γυρτώνης καὶ ἄλλων μνημονευεται ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ὁ Πολυποίτης, υἱὸς τοῦ Πειρίθου, ἐλθὼν εἰς Τροίαν ἐπὶ κεφαλῆς 40 πλοίων (Ἰλιάδ. Β 749).

Ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Προκοπίου (Περὶ Κτισμ. 4, 4) ὡς φρούριον ἐπισκευασθὲν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ (527—565), εἰς δὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ χρονικὰ μνημονεύεται ὡς ἕδρα ἐπισκόπου ἀπὸ τοῦ 867.

Κυριευθεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα, ὠνομάσθη *Ἀλασσόνα*. Τὰ ἐρείπια αὐτῆς (μέρος τειχῶν, ἐνεπίγραφοι στῆλαι, ψηφιδωτὰ καὶ ἄλλα) σῴζονται ἐν τῇ νῦν *Ἐλασσόνι* (βλ. λ.). Α.Θ.Σ.

ὁλόστεοι (οἱ) *[Ζῳολ.]*. Καλοῦνται οὕτως οἱ γαιοειδεῖς ἰχθύες, οἱ ἔχοντες τελείως ἀνεπτυγμένον τὸ ὀστεΐνον σύστημά των. Καλύτερος εἶναι ὁ ὅρος *τελεόστεοι* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

ὁλόστεον (τό) (Holosteum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *καρυοφυλλοειδῶν* ἢ *καρυοφυλλιδῶν*. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι τὸ *ὁλόστεον τὸ σκιαδωτὸν* (Holosteum umbellatum), ἐτήσιον ζιζάνιον πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἱσπανίας ἁπαντῶν. Δ. Ν. Π.

ὁλοστόλιστος (ὁ, ἡ) καὶ *—η*, *—ον*· ἐντελῶς, λίαν ἐστολισμένος: «ἔχει ἕνα σαλόνι ὁλοστόλιστο».

ὁλόστομος (ὁ) (Holostomus) *[Ζῳολ.]*. Γένος σκωλήκων τρηματωδῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πλατελμίνθων* τῆς οἰκογενείας τῶν *μονοστομιδῶν*, περιλαμβάνον πλεῖστα εἴδη διακοινόμενα διὰ τὸ μικροσκοπικὸν σῶμά των καὶ ἐνδιαιτώμενα παρασιτικῶς εἰς τὸν πεπτικὸν σωλῆνα πτηνῶν τινων. Δ. Ν. Π.

ὁλοστρόγγυλος, *—η*, *—ο*· δημοτ., ἐντελῶς στρογγύλος, καταστρόγγυλος.

ὁλοσχερής (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ἐντελῶς πλήρης, τέλειος, ὁλόκληρος: «ὁλοσχερὴς κατάκτησις, — ἧττα». —Ἐπίρρ. **ὁλοσχερῶς**· ἐντελῶς, καθολοκληρίαν.

ὁλόσχοινος (ὁ) (Holoschoenus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κυπεροειδῶν*. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ὁλόσχοινος ὁ κοινὸς* (Holoschoenus vulgaris), πόα πολυετής, ριζωματική, ἁπαντῶσα καὶ παρ' ἡμῖν καὶ γνωστὴ ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *κουφόβουρλος*. Δ. Ν. Π.

ὅλοσχος (ὁ), ἢ *ὄσχη* (ἡ). Διὰ τῆς ὀνομασίας ταύτης ἐσημαίνοντο ἄλλοτε τὰ ἐγκεφαλικὰ σκέλη καὶ ἰδίως τὸ ὄσχεον. Ι. Π.

ὁλόσωμα (τά) *[Ζῳολ.]*. Καλοῦνται οὕτω μικροσκοπικοὶ ζῳϊκοὶ ὀργανισμοί, ὧν τὸ σῶμα οὐδεμίαν ὑποδιαίρεσιν οὔτε εἰδικόν τι ὄργανον φέρει. Δ.Ν.Π.

ὁλόσωμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων πλῆρες, ὁλόκληρον τὸ σῶμα: «ὁλόσωμος φωτογραφία, —ἀνδριάς» ‖ «ὁλόσωμον λείψανον» τὸ διατηρούμενον ἄλυτον.

— *[Πυροβολ.]* Τοῦ ὅρου *ὁλόσωμον* γίνεται χρῆσις πρὸς ἔνδειξιν τοῦ ὅτι βλῆμά τι ἔπληξε τὸν στόχον (ἔμψυχον ἢ ἄψυχον) δι' ὁλοκλήρου τῆς μάζης του, καὶ οὐχὶ διὰ τῶν βολίδων του ἢ διὰ τῶν ἐκ διαρρήξεως προελθόντων τεμαχίων. Ν. Θ. Κ.

Ὀλότ (Olot) *[Γεωγρ.]* Πόλις τῆς βορειοανατολικῆς Ἱσπανίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Χερόνα, ἀκραῖος σταθμὸς τῆς ἀπὸ τῆς πόλεως Χερόνα σιδηροδρομικῆς διακλαδώσεως. Κάτ. 9.000. Πέριξ αὐτοῦ ὑπάρχουσιν ἐσβεσμένα ἡφαίστεια. Ἔχει ἡφαιστειολογικὸν μουσεῖον καὶ βιομηχανίας χάρτου, ὑφασμάτων δέρματος καὶ τραπεζομαχαιρίων. Γ. Ι. Β.

ὁλοταχής (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ δι' ὅλης τῆς δυνατῆς ταχύτητος: «ὁλοταχὴς κίνησις».—Ἐπίρρ. **ὁλοταχῶς**.

—«**ὁλοταχῶς !**» (κοιν. *φοὺλ-σπήτ !*, γαλλ. en route! ἀγγλ. full-speed !). Κέλευμα ἀπὸ τῆς γεφύρας (ἢ τοῦ καταστρώματος) πρὸς τὴν μηχανήν, σημαινόμενον διὰ τοῦ τηλεγράφου τῆς μηχανῆς, ἢ διὰ φωναγωγοῦ σωλῆνος, ὅπως δοθῇ εἰς τὸ πλοῖον ἡ ταχύτης ἣν ὁ κυβερνήτης ὥρισε, διὰ τοῦ ἀριθμοῦ στροφῶν τοῦ προωστῆρος, ὡς μεγίστην διὰ τὸν ἐκτελούμενον πλοῦν. Ὑπάρχει ὅθεν περιθώριον πρὸς αὔξησιν τῆς ταχύτητος μέχρι τοῦ ὁρίου, ἐκτελουμένη διὰ τοῦ κελεύματος «πάσῃ δυνάμει». Σ. Ε. Λ.

ὁλοτελής (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ἐντελής, πλήρης. —Ἐπίρρ. **ὁλοτελῶς**, κοιν. *ὁλότελα*· ἐντελῶς, καθολοκληρίαν: «εἶναι ὁλότελα ἀνόητος».

ὁλότης, *—ητος* (ἡ)· τὸ σύνολον, ἡ ὅλη ὁμάς, τάξις κ.τ.τ.: «ἡ ὁλότης τῆς κοινωνίας».

ὁλότοιχον πῦρ· βλ. λ. *ὁλόπλευρον πῦρ*.

ὁλοτονικός, *—ή*, *—όν*. Ὁ ὅρος οὗτος καθωρίσθη ὑπὸ τοῦ Sauvages, ὅπως ἐκσημάνῃ τὸν τέτανον, ὅταν οὗτος προσβάλλῃ ὁλόκληρον τὸ σῶμα διὰ καθολικῆς τετανικῆς συσπάσεως. Μ. Ν. Κ.

ὁλότριχα (τά) *[Ζῳολ.]*. Κατηγορία ζῴων ἐγχυματικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πρωτοζῴων*, περιλαμβάνουσα ἐγχυματικά, ὧν τὸ σῶμα καλύπτεται ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ βλεφαρίδων λεπτοτάτων, ἐν εἴδει τριχῶν. Δ. Ν. Π.

ὁλοῦθε· *ὁλόθεν* (βλ. λ.).

Ὄλουλις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὀνόματα δύο παραλίων πόλεων παρὰ Πτολεμαίῳ: —1) Τῆς ΒΑ. πλευρᾶς τῆς Κρήτης μεταξὺ Καμάρας καὶ Χερσονήσου (Γ, ιζ, 5, Nobbe). Κατὰ τὸν «Περίπλουν» τοῦ Σκύλακος καὶ τὰ «Κρητικὰ» τοῦ Ξενίωνος (παρὰ *Στεφ. Βυζ.* εἰς λ.) καὶ τὸν Παυσανίαν (ΣΤ, μ, 3) *Ὀλοῦς*, κατὰ δὲ τὸν «Σταδιασμὸν τῆς Μεγάλης Θαλάσσης» *Σολοῦς*, τοῦ Ἱεροκλέους παραφθείραντος τὴν ὀνομασίαν (650) εἰς *Ἄλυγγος*. Ὁ Spratt ἀνεγνώρισεν ἐρείπιά τινα εἰς τήν, πρὸς τὴν κυρίως στερεάν, βορείαν μασχάλην τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ συνδέοντος τὴν Κρήτην πρὸς τὴν χερσόνησον τῆς Σπιναλόγκας, εἰς θέσιν δὲ διατηρήσασάν πως τὴν ἀρχαίαν ὀνομασίαν, ὡς *Κάτω-Ἐλοῦντα* (βλ. *Ν. Κολομενοπούλου* Χάρτην Κρήτης). —2) Ὁμοίως τῆς Β. πλευρᾶς τῆς Σικελίας (Γ, δ, 3, Nobbe) μεταξὺ πόλεως Θερμαὶ Ἱμέραι (νῦν Termini Imerese) καὶ ἐκβολῆς Ἐλευθέρου ποταμοῦ (νῦν Fiume Oreto). Πολλὰς παραλλαγὰς παρουσιάζει ἡ ὀνομασία τῆς φοινικικῆς προελεύσεως οὖσα: *Σολοῦς* κατὰ Ἑκαταῖον (παρὰ *Στεφ. Βυζ.* εἰς λ.) καὶ Πλίνιον (3, 90), *Σολόεις* κατὰ Θουκυδίδην (ΣΤ, 2), *Σόλοι* κατὰ Σουΐδαν (εἰς λ.), *Soluntο* κατὰ τὸν Πευτιγγεριανὸν χάρτην καὶ *Solanto* κατὰ τὸν Γεωγράφον Ραβέννης. Εἶναι τὸ σύγχρονον *Castello di Solanto* (πλάτ. 38°00' Β., μήκ. 13°40' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 170: Cefalù to Mazzara). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Ὀλοῦ-ντερὲ *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Βουλγαρίας, παραπόταμος τοῦ Ἕβρου. Πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Καρὰ-τεπὲ χύνεται εἰς τὸν Ἕβρον παρὰ τὴν πολίχνην Χαρμανλῆ. Τὸ μεγαλύτερον πλάτος αὐτοῦ εἶναι 30 μ. Τ. Β.

Ὄλουρα, ἢ *Ὄλουρις* (ἡ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Β. Μεσσηνίας, «ἐν τῷ καλουμένῳ αὐλῶνι τῆς Μεσσηνίας», κειμένη κατὰ τὸν Στράβωνα ὅπου προηγουμένως ἔκειτο ἡ ὁμηρικὴ πόλις Δώριον. Παρ' αὐτὴν ἔκειτο ἡ παλαιοτάτη πόλις Οἰχαλία, ἥτις ἐπὶ Στράβωνος ἐκαλεῖτο Ἀνδανία. Ἡ θέσις αὐτῆς ἀναγνωρίζεται ὑπὸ τῶν νεωτέρων παρὰ τὴν Κλεισοῦραν. Α. Θ. Σ.

Ὄλουρος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὀχυρὰ πόλις τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὰ ΒΑ. τῆς Ἀχαΐας παρὰ τὴν Πελλήνην (νῦν Ζούγρα), κειμένη ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Σύθα διαρρεομένῃ μικρᾷ πεδιάδι, παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Σικυωνίας, ἀνήκουσα εἰς τοὺς Πελληνεῖς (*Ξενοφ.* Ἑλλην. VII. 4, 17—18). Ἡ θέσις αὐτῆς ἀναγνωρίζεται ὑπὸ τῶν νεωτέρων παρὰ τὸ χωρίον Ξυλόκαστρον τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας. Α. Θ. Σ.

ὁλοΰστερος, *—η*, *—ο*· δημοτ., καὶ *—στερνος*· ὁ ἐντελῶς ὕστερος, τελευταῖος, ὁ ἔσχατος.

Digitized by Google

Ὄλτου: Ἡ συνάθροισις τῶν θεῶν παρατηρούντων τὴν εἴσοδον τοῦ Διονύσου εἰς Ὄλυμπον.

Ὀλουτζὰκ *[Γεωγρ.]*· βλ. *Οὐλουτζάκ.*

ὁλοφάνερος, *—η, —ο*· δημοτ., ὁ ἐντελῶς φανερός, προφανής, πρόδηλος, ἀναμφισβήτητος.—Ἐπίρρ. **ὁλοφάνερα.**

ὁλοφανὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό). Χαρακτηρισμὸς τῶν φωτιστικῶν συσκευῶν, εἰς ἃς ἡ ἀπὸ τῆς φωτεινῆς πηγῆς ἀκτινοβολία ἐκπέμπεται ὁμοιομόρφως πρὸς ὡρισμένας κατευθύνσεις, τῇ βοηθείᾳ εἰδικῶν κωδώνων, δι' ὧν αἱ φωτειναὶ ἀκτῖνες διαθλῶνται, ἀνακλῶνται καὶ σκεδάννυνται. Οἱ κώδωνες ἀποτελοῦνται εἴτε ἐκ γαλακτοχρόου ἡμιδιαφανοῦς ὑάλου, ὁπότε συνεπάγονται σημαντικὴν ἀπώλειαν φωτὸς ἐξ ἀπορροφήσεως, εἴτε ἐκ διαφανοῦς ὑάλου, ἐσωτερικῶς μὲν λείας, ἐξωτερικῶς δὲ λίαν ἀνωμάλου ἐπιφανείας (μετὰ σφαιρικῶν πρισμάτων), οὕτω διαμεμορφωμένης, ὅπως ἡ σκέδασις τοῦ φωτὸς γίνεται ὑπὸ τὰς μικροτέρας ἀπωλείας. Ε. Γ. Α.

—[Φάροι] Εἶδος ἑτεροφώτου ναυτικῆς ἐπισημάνσεως ἐν νυκτί, ἐπινοηθείσης ὑπὸ τοῦ ἐν Βίρμιγχαμ κατασκευαστοῦ φάρων οἴκου «Chance Brothers Lighthouses works Smethwick». Εἶναι κρυσταλλικαὶ ἐπιφάνειαι κυλινδρικαὶ ἢ κωνικαί, μετὰ πρισματικῶν ἐξοχῶν ἔξωθεν ὡρισμένας ὁριζοντίους τομὰς ἐχουσῶν, ὥστε φωτειναὶ ἀκτῖνες, ἀπὸ προβολέως μικρᾶς ἐντάσεως, προσπίπτουσαι ἐπ' αὐτῶν νὰ ὑφίστανται διάθλασιν ἢ ὁλικὴν ἀνάκλασιν ἢ καὶ ἀμφότερα, πρὸς τὸ μέρος, καθ' ὃ εὑρίσκεται τὸ ἔχον τὸν προβολέα πλοῖον. Τοιαῦται ἐπισημάνσεις γίνονται εἰς ἀβαθῆ, εἰς ἃ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τοποθετοῦνται φωτοβόλοι σημαντῆρες ἢ ὀβελίσκοι, λόγῳ τοῦ ὅτι θὰ ἦσαν ἐγγὺς ἀλλήλων καὶ θὰ ἐπέφερον σύγχυσιν αἱ πυκναὶ καὶ συχναὶ ἐκλάμψεις των· ὅταν λοιπὸν πλησιάσῃ τὸ πλοῖον εἰς τὰ οὕτωσὶ ἐπισεσημασμένα ἀβαθῆ καὶ ἀνάψῃ τὸν προβολέα του, ἡ δέσμη θὰ φωτίσῃ μὲν τὸ ὅλον πεδίον, ἀλλ' ἐν αὐτῷ θὰ λάμπουν πολὺ ζωηρότερον αἱ ὁλοφανεῖς συσκευαί, ἀποδίδουσαι ἐντονώτερα φωτισμένα σημεῖα ἐπισημάνσεως, εἴτε λευκὰ εἴτε ἐρυθρὰ εἴτε πράσινα, κατὰ τὸ χρῶμα τοῦ κρυστάλλου τῆς συσκευῆς, πάντως δὲ σταθερὰ καὶ διαρκοῦντα ἐφ' ὅσον ὁ προβολεὺς τηρεῖται ἀνημμένος. Σ. Ε. Λ.

Ὀλοφέρνης. Περσικῆς καταγωγῆς, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ὀνόματος, Ἀσσύριος στρατηγός, ὅστις μετὰ τὴν καθυπόταξιν καὶ ἄλλων λαῶν ἐπέμφθη καὶ ἐναντίον τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἀλλ' ἐδολοφονήθη πολιορκῶν τὴν Βετιλούαν ὑπὸ τῆς *Ἰουδεὶθ* (βλ. λ.). Ἐκτὸς τοῦ βιβλίου τῆς Ἰουδεὶθ οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ γίνεται μνεία τοῦ ἀνδρὸς τούτου. Ἡ σημασία τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ παραμένει ἀνεξακρίβωτος. Π. Ι. Μ.

— Ὀλοφέρνης. Βασιλεὺς τῆς Καππαδοκίας (βλ. *Ὀροφέρνης*).

ὁλοφραστικός, *—ή, —όν* «ὁλοφραστικὸς τρόπος» ἡ διὰ μιᾶς λέξεως πολυσυνθέτου ἔκφρασις ὁλοκλήρου διανοήματος.

Ὀλόφυξις, ἢ **Ὀλόφυξος** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μία τῶν πέντε τοῦ Ἄθωνος πόλεων, κτίσμα Πελασγῶν ἀπὸ τῆς Λήμνου (*Στράβ.* Ζ, 331, ἀποσπ. 32 καὶ 35 Teubner), ἥτις κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Θουκυδίδου κατῳκεῖτο ὑπὸ βαρβάρων πάσης προελεύσεως, δι' ὃ καὶ ἡ γλῶσσα τῶν *Ὀλοφυξίων* ἦτο σύμμικτος Χαλκιδικὴ καὶ Πελασγικὴ καὶ Βισαλτικὴ καὶ Κρηστωνικὴ (Δ, 109). Νοτίως τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Ξέρξου ὑπάρξασα, ἐβοήθησε δι' ἀγγαρείας τῶν κατοίκων της εἰς τὴν τομὴν τῆς διώρυγός του (*Ἡροδ.* Ζ, 22). Κατὰ Γεράσιμον Σμυρνάκην τὸν Ἐσφιγμενίτην («Τὸ Ἅγ. Ὄρος» 1903). ὁ Ὀλόφυξος εὑρίσκετο 3 χιλ. Α.ΝΑ. τῆς μονῆς Ἐσφιγμένου, τὴν δὲ θέσιν του ἐπέσχεν ἡ κοινοβιακὴ ἑλληνικὴ σκήτη *Παλαιόχωρα.* Σ. Ε. Λ.

ὁλοφυρμὸς (ὁ)· τὸ νὰ ὀλοφύρεταί τις, κλαυθμηρὰ κραυγή, κλαυθμός, θρῆνος.

ὀλοφύρομαι· κλαίω, θρηνῶ, κραυγάζω θρηνωδῶς, ὀλολύζω, οἷον κατὰ τὴν ταφὴν νεκροῦ.

ὁλοφυτικός, *—ή, —όν*· ὁ ἐξ ὁλοκλήρου φυτικός, ἐπὶ φυτικοῦ ὀργανισμοῦ ἐπιτυγχάνοντος τὴν ἀφομοίωσιν διὰ τῆς χλωροφύλλης καὶ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός.

ὁλόφωτον (τό). Φωτιστικὴ συσκευή, διὰ τῆς ὁποίας ὁλόκληρον τὸ ἀπὸ τῆς φωτιστικῆς πηγῆς φῶς ἐκπέμπεται καθ' ὡρισμένην δέσμην ἀκτίνων. Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται δι' εἰδικῆς διατάξεως ἐν τῇ φωτιστικῇ πηγῇ (τῆς ἰνὸς προκειμένου περὶ ἠλεκτρικῶν λυχνιῶν πυρώσεως, τῶν ῥάβδων προκειμένου περὶ λυχνιῶν τόξου) καὶ χρήσεως βοηθητικῶν φακῶν καὶ ἀνακλαστικῶν ἐπιφανειῶν. Ε. Γ. Α.

ὁλόφωτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ πλήρης φωτός, κατάφωτος.

ὁλόχαλκος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὅλος ἐκ χαλκοῦ.

ὁλοχρονὴς· ἐπίρρ. καὶ **ὁλοχρονίς·** καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους.

ὁλοχρόνιος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ καθ' ὅλον τὸν χρόνον διαρκῶν, διηνεκής, συνεχής.

ὁλόχρυσος (ὁ, ἡ), καὶ *—η, —ον*· ὁ ἐντελῶς χρυσοῦς, ὅλος ἐκ χρυσοῦ, ἀντίθ. *ἐπίχρυσος.*

ὁλόχρωμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ὅλος τὸ αὐτὸ χρῶμα, μονόχρωμος.

ὁλόψυχος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὅλος ἐκ τῆς ψυχῆς, ὁ ἐξ ὅλης ψυχῆς, ἐγκάρδιος. — Ἐπίρρ. **ὁλοψύχως.**

Ὀλπαι, ἢ *Ὄλπη [Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὀχυρὸν πόλισμα τῶν Ἀκαρνάνων, ἀπέχον 25 σταδίους ἀπὸ τὸ Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπου, κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ στενοῦ τοῦ Μακρυνόρους (πιθανῶς ἐπὶ τοῦ σημερινοῦ λόφου Ἀγριλοβούνι). Ἦτο ἕδρα τοῦ κοινοῦ δικαστηρίου τῶν Ἀκαρνάνων καὶ κατόπιν, ὅτε οὗτοι συνεμάχησαν πρὸς τοὺς Ἀμφιλόχους (ὁπότε καὶ ὠχυρώθησαν αἱ Ὄλπαι διὰ τείχους πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης), κατέστη καὶ ἕδρα τοῦ συμβουλίου, ὅπερ διερρύθμιζε τὰ τῆς συμμαχίας των. Εἰς τὴν ἱστορίαν αἱ Ὄλπαι εἶναι γνωσταὶ διὰ τὴν μάχην, ἡ ὁποία συνήφθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς πρώτης περιόδου τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην (426 π. Χ.) οἱ Ἀμπρακιῶται εἶχον ἐπιτεθῆ κατὰ τῶν Ἀμφιλόχων καὶ εἶχον καταλάβει κατὰ πρῶτον τὰς Ὄλπας. Οἱ Ἀμφίλοχοι καὶ οἱ σύμμαχοί των Ἀκαρνᾶνες ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων. Πρὸς αὐτοὺς σπεύδει ὁ στρατηγὸς Δημοσθένης, βοηθούμενος ὑπὸ Μεσσηνίων ὁπλιτῶν καὶ ὑπὸ τοῦ παραπλέοντος στόλου τῶν Ἀθηναίων, καὶ προσβάλλει τοὺς Ἀμπρακιώτας, βοηθουμένους ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων, παρὰ τὰς Ὄλπας. Ἐκεῖ συνάπτεται μάχη, καθ' ἣν κατετροπώθησαν οἱ Πελοποννήσιοι καὶ Ἀμπρακιῶται, καὶ οἱ μὲν ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὰ ἴδια, οἱ δὲ νὰ συνομολογήσουν συνθήκας ἐπωφελεστάτας διὰ τοὺς Ἀκαρνᾶνας. Χ. Ι. Μ.

ὄλπη (ἡ), ἢ **ὄλπις,** *—ιδος [Ἀρχ.]*. Ἀγγεῖον ἀκαθορίστου προορισμοῦ. Κατὰ τὸν Θεόκριτον, τὸν σχολιαστὴν αὐτοῦ, τὸν Ἡσύχιον καὶ τὸ Μ. Ἐτυμολογικόν, ἦτο δοχεῖον ἐλαίου ἢ ἀρωματικῶν ὑγρῶν, ἄρα εἶδος ληκύθου. Κατ' ἄλλους ὅμως συγγραφεῖς ἦτο δοχεῖον οἴνου, εἶδος, δηλαδή, οἰνοχόης. Ὁ Ἀθήναιος ῥητῶς ἀναφέρει ὅτι διὰ μὲν τοὺς κατοίκους τῆς Κορίνθου, τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Κύπρου ἡ ὄλπις ἦτο λήκυθός τις, διὰ δὲ τοὺς κα-

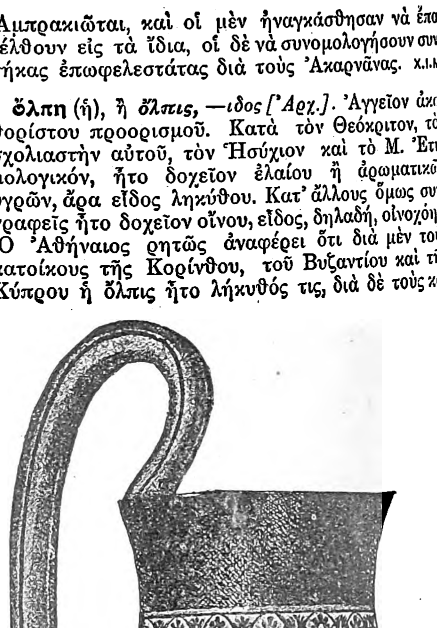

Ὄλπη τοῦ Ἀμάσιος.

τοίκους τῆς Θεσσαλίας πρόχους. Τὸ ἀκαθόριστον τοῦτο ἔχουσα ὑπ' ὄψει ἡ Ἀνθολογία, προσδιορίζει τὴν ὄλπην ἁπλῶς δοχεῖον, ἡ δὲ σημερινὴ ἀρχαιολογία θεωρεῖ αὐτὴν ὡς οἰνοχόην μετὰ στρογγύλου στομίου καὶ ὑψηλῆς λαβῆς. Ἡ ὄλπη κατεσκευάζετο ἐκ πηλοῦ, μετάλλου, ἔτι δὲ καὶ ἐκ δέρματος, ὡς ἀναφέρει ὁ σχολιαστὴς τοῦ Θεοκρίτου. Β. Δ. Θ.

ὀλπίδιον (Olpidium) *[Φυτοπαθ.]*. Γένος φυκομυκήτων τῆς οἰκογενείας τῶν ὀλπιδιιδῶν, περιλαμβάνον μύκητας στερουμένους μυκηλίου καὶ ἀποτελουμένους ἀπὸ ζωοσποράγγειον καταλῆγον εἰς

Digitized by Google

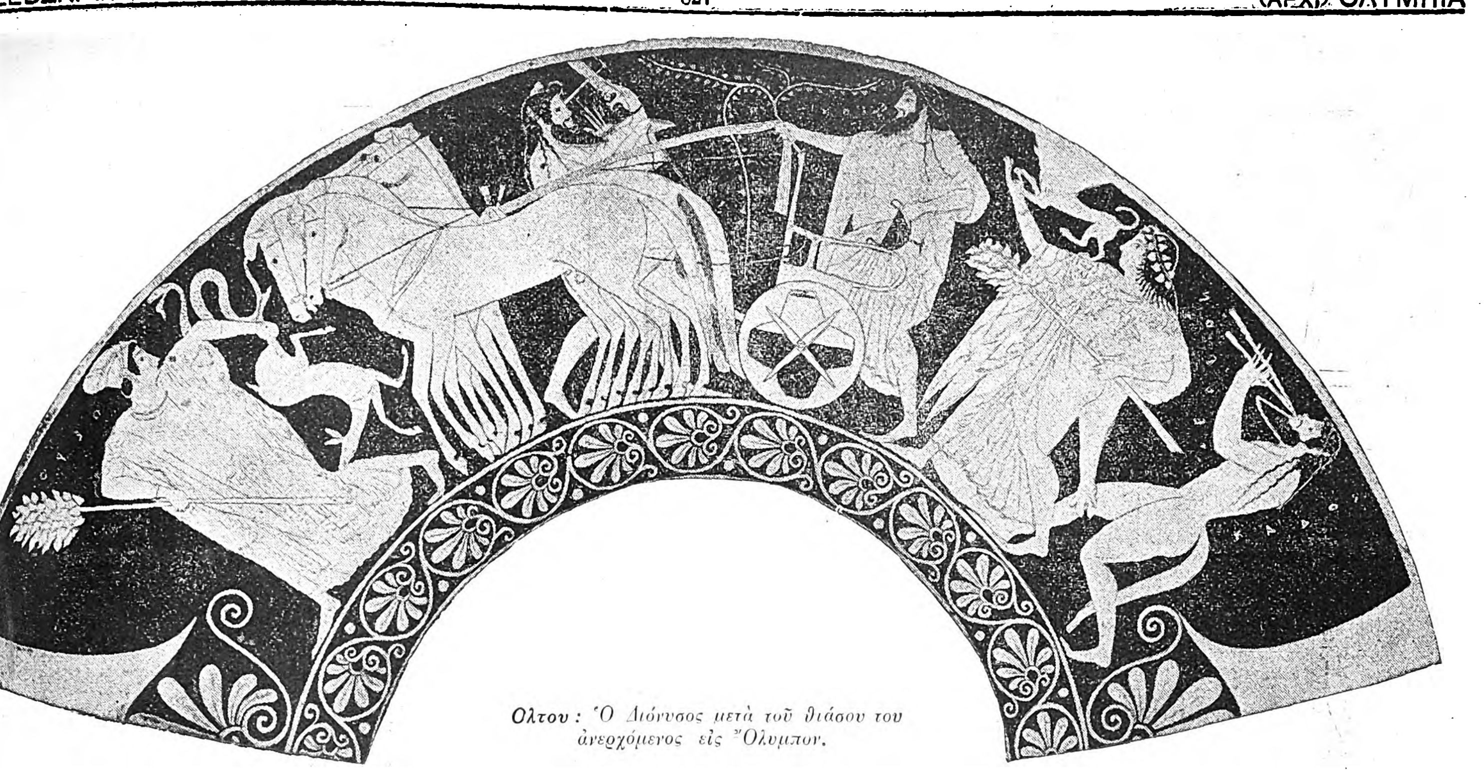

Ολτου: Ὁ Διόνυσος μετὰ τοῦ θιάσου του ἀνερχόμενος εἰς Ὄλυμπον.

ἐπιμήκη λαιμόν. Τὸ εἶδος ὀλπίδιον brassicae προκαλεῖ τὴν σῆψιν τῶν μικρῶν φυτῶν λαχάνου, ἰδίως εἰς τὰ σπορεῖα καὶ εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἐκφύσεως τῶν φύλλων. Ἐνδείκνυεαι ἡ ἐκρίζωσις καὶ καῦσις τῶν προσβεβλημένων φυτῶν καὶ ἡ ἀραίωσις τοῦ φυτωρίου. Τὸ εἶδος ὀλπίδιον trifolii προκαλεῖ εἰς τὰ φύλλα τοῦ τριφυλλίου τὴν ἀνάπτυξιν κιτρινωπῶν ὑπερτροφιῶν. Ε. Τ. Ε.

Ὀλσέβσκι (Olszewski), ***Κάρολος.*** Πολωνὸς χημικὸς (1846—1915). Διετέλεσε καθηγητὴς (1876) καὶ διευθυντὴς (1891) τοῦ πρώτου χημικοῦ ἰνστιτούτου τῆς Κρακοβίας. Ἐπενόησε πλεῖστα μηχανήματα ὑγροποιήσεως ἀερίων, ἐπιτυχὼν ἀνάπτυξιν θερμοκρασίας — 271°Κ. —Π.

Ὀλσταΐν (Holstein) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Χόλσταϊν.*

Ὀλσχάουζεν (Olshausen), ***Θεόδωρος.*** Γερμανὸς πολιτικὸς καὶ συγγραφεὺς (1802—1869). Διετέλεσε (1848) ἐπίλεκτον μέλος τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως τοῦ Σλέσβιγκ-Χολσταΐν καὶ ἔγραψεν: «Αἱ Ἡνωμέναι πολιτεῖαι» (1853—1855, 3 τ., ἡμιτελές), «Ἱστορία τῶν Μορμόνων» (1856) κλπ. Γ. Ε. Κ.

— **Ὀλσχάουζεν** (Olshausen), ***Ἰοῦστος.*** Γερμανὸς ἀνατολιστὴς (1800—1882), γεννηθεὶς ἐν Χολσταΐν. Διετέλεσε καθηγητὴς πανεπιστημίου ἐν Κιέλῳ καὶ Καίνιγκσμπεργκ. Ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς: «Διορθώσεις ἐπὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης» (1826), «Ἐξηγήσεις ἐπὶ τῶν Ψαλμῶν» (1853), «Ἐγχειρίδιον τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης» (1861) κλπ. Γ. Ε. Κ.

— **Ὀλσχάουζεν** (Olshausen), ***Ἰοῦστος.*** Γερμανὸς ἐγκληματολόγος (1844—1924). Κατέλαβεν ἀνωτάτας δικαστικὰς θέσεις καὶ ἔγραψε: «Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ Γερμανικοῦ ποινικοῦ νόμου» (1879—1883, τ. 2), ἔργον, τὸ ὁποῖον, ἐπεξεργασθὲν ὑπὸ νομομαθῶν, ἐξεδόθη εἰς 11ην ἔκδοσιν τῷ 1927. Γ. Ε. Κ.

— **Ὀλσχάουζεν** (Olshausen), ***Ροβέρτος - Μιχαήλ.*** Γερμανὸς γυναικολόγος - μαιευτήρ, γεννηθεὶς ἐν Κιέλῳ τῷ 1835. Τῷ 1862 ἐγένετο ὑφηγητὴς τῆς μαιευτικῆς ἐν Χάλλῃ καὶ τῷ 1863 ἔκτακτος καὶ μετὰ ἓν ἔτος τακτικὸς καθηγητὴς τῆς γυναικολογίας καὶ μαιευτικῆς. Τῷ 1887 ἐγένετο καθηγητὴς ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ Βερολίνου, ἀναλαβὼν ἐν αὐτῷ καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς πανεπιστημιακῆς γυναικολογικῆς κλινικῆς. Ἐδημοσίευσε διαφόρους πραγματείας καὶ ἐξέδωκεν, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Veit, σύγγραμμα γυναικολογίας καὶ μαιευτικῆς. Ἀπὸ τοῦ 1887 διετέλει συντάκτης τοῦ γυναικολογικοῦ καὶ μαιευτικοῦ περιοδικοῦ. Ο. Ρ.

Ὄλτεν (Olten) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἑλβετίας ἐν τῷ καντονίῳ Σόλοτουρν. Κάτ. (1920) 11.560. Εἶναι σταθμὸς τοῦ σιδηροδρόμου Βασιλείας—Λουκέρνης καὶ ἔχει σιδηροχυτήρια, μηχανουργίαν, ἐργοστάσια σιδηροδρομικῶν ὀχημάτων καὶ παραγωγὴν μεγάλης ὑδραυλικῆς δυνάμεως ἐκ τῶν παρακειμένων ἔργων Ὄλτεν-Γκαΐζγκεν (ἵδρ. 1917). Κέκτηται μουσεῖον, βιβλιοθήκην κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ὀλτένιτσα (Oltenita) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ ποτάμιος λιμὴν τῆς Ρουμανίας. Κεῖται ΝΔ. τοῦ Βουκουρεστίου καὶ ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν Ἄργκες καὶ Δουνάβεως. Κάτ. 6.400. Διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν. Ἐν αὐτῷ οἱ Τοῦρκοι ἐνίκησαν τῷ 1853 καὶ 1854 τοὺς Ρώσους. Γ. Ι. Β.

Ὄλτμαννς (Oltmanns), ***Φρειδερῖκος.*** Γερμανὸς βοτανικός, γεννηθεὶς τῷ 1860. Καθηγητὴς ἀπὸ τοῦ 1883 ἐν Φράϊμπουργκ, ἠσχολήθη πρὸ πάντων ἐπὶ τῆς βιολογίας τῶν φυκῶν. Κύρια αὐτοῦ ἔργα: «Μορφολογία καὶ βιολογία τῶν φυκῶν» (1904, 2α ἔκδ. 1923), «Ἐγχειρίδιον φαρμακογνωσίας» (μετὰ τοῦ *G. Kasten* (1902), «Φυτολογία τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ» (1922). Συνειργάσθη εἰς τὸ λεξικὸν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἐκδίδει δὲ ἀπὸ τοῦ 1909 μετὰ τοῦ Η. Kniep τὴν «Βοτανικὴν ἐπιθεώρησιν». Θ. Κ.

Ὄλτος. Ἕλλην ἀγγειογράφος, ἀκμάσας ἀπὸ τῶν μέσων μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ΣΤ´ π. Χ. αἰῶνος. Ὁ Ὄλτος εἰργάζετο ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τοῦ Εὐξιθέου, Σικανοῦ, Καχρυλίωνος, Χέλιος, Νικοσθένους καὶ Παμφαίου, ἠρέσκετο δὲ νὰ ζωγραφίζῃ ἐπὶ ἀμφορέων, κρατήρων, φιαλῶν καὶ ἰδίως κυλίκων μυθολογικὰς εἰκόνας, ἱστορικοποιητικὰς σκηνὰς καὶ πρόσωπα. Ἰδιάζον γνώρισμα τῆς τεχνοτροπίας τοῦ Ὄλτου εἶναι ὅτι ζωγραφίζει ἐν μὲν τῷ

Ἐσωτερικὸν κύλικος τοῦ Corneto μὲ παράστασιν νεαροῦ πολεμιστοῦ.

ἐσωτερικῷ τοῦ ἀγγείου ἀπομεμονωμένην τινὰ εἰκόνα, ἐπὶ δὲ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ μεγάλας συνθέσεις μὲ πολλὰ πρόσωπα, συμμετρικῶς καὶ ἁρμονικῶς διατεταγμένα κατὰ τὴν ἔκτασιν τοῦ ἐδάφους. Χαρακτηριστικὸν παράδειγμα εἶναι ἡ φέρουσα τὴν ὑπογραφήν του κύλιξ τοῦ Corneto, ἡ ἀποκειμένη νῦν ἐν τῷ Museo-Nationale (Tarquinia). Ἐν τῷ πυθμένι τοῦ ἀγγείου παρίσταται νεαρὸς πολεμιστής, τὴν δ᾽ ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν κοσμοῦσι δύο μεγάλαι συνθέσεις, ἡ εἴσοδος τοῦ Διονύσου εἰς τὸν Ὄλυμπον καὶ ἡ συνάθροισις τῶν θεῶν. Τὴν ἀξίαν τῆς συνθέσεως καὶ τὸ ὀρθὸν καὶ εἰλικρινὲς τοῦ περιγράμματος τῶν μορφῶν μειώνει κατά τι ἡ ἔλλειψις πάσης συνιζήσεως ἢ ἐπιβραχύνσεως (raccourcis) καὶ ἡ ἐλαττωματικότης τῆς ἀνατομικῆς ἀκριβείας. Τῆς αὐτῆς καλλιτεχνικῆς ἀξίας δημιούργημα του Ὄλτου εἶναι καὶ ἡ παράστασις τῆς ὁμηρικῆς σκηνῆς τοῦ Αἴαντος καὶ τοῦ Αἰνείου περὶ τὸ πτῶμα τοῦ Πατρόκλου ἐπὶ ἑτέρας κύλικος φερούσης τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ζωγράφου καὶ ἀποκειμένης νῦν ἐν τῷ μουσείῳ Βερολίνου. Τὰ λοιπὰ διασωθέντα ἔργα αὐτοῦ, καίπερ μὴ φέροντα τὴν ὑπογραφήν του, ἀναγνωρίζονται ὡς γνήσια ἔργα αὐτοῦ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἰδιαζούσης τέχνης του καὶ τῶν ἐργαστηρίων, ἐξ ὧν προέρχονται. Β. Δ. ΘΕΟΦΑΝΕΙΔΗΣ

Ὀλτραμάρε (Oltramare), ***Γαβριήλ.*** Ἑλβετὸς μαθηματικός, ἰταλικῆς καταγωγῆς (1816—1899). Τῷ 1848 διωρίσθη καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Γενεύης, ὅπου αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἀναλύσεως καὶ τῆς θεωρίας τῶν ἀριθμῶν τὸν κατέστησαν λίαν ὀνομαστὸν εἰς τοὺς ἐπιστημονικοὺς κύκλους. Μ. Δ. Β.

Ὄλτρε (Oltre) *[Γεωγρ.]*. Ἐπίσημον ἀκρωτήριον τοῦ κόλπου τοῦ Κουαρνέρο (πλάτ. 44° 06´ Β., μῆκ. 15° 10´ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2711: Gulf of Quarnero), δυτ. ἐσχατιὰ τῆς νήσου Οὔλιαν. Σ. Ε. Λ.

Ὀλύβριος (Olybrius), ***Ἀνίκιος.*** Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ, ἀποθανὼν τῷ 472. Ὅταν ὁ Γενσέριχος, βασιλεὺς τῶν Βανδήλων, ἐγκατεστημένος ἐν Καρχηδόνι, ἦλθε κατὰ τὸ 455 νὰ λεηλατήσῃ τὴν Ρώμην, ἀπήγαγεν αἰχμάλωτον τὴν Εὐδοξίαν, σύζυγον τοῦ Μαξίμου καὶ χήραν τοῦ Οὐαλεντιανοῦ τοῦ Γ´ καὶ τὰς δύο θυγατέρας της, Εὐδοξίαν καὶ Πλακιδίαν, καὶ συνέζευξε τὴν πρεσβυτέραν ἐξ αὐτῶν πρὸς τὸν υἱόν του Οὐνέριχον, ἐνῷ μὲ τὴν ἑτέραν, τὴν Πλακιδίαν, ἦτο μεμνηστευμένος ὁ Ὀλύβριος. Οὗτος μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Ρώμης, ἀντὶ νὰ ὑπερασπισθῇ τὴν μνηστήν του, ἔφυγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐκεῖ δὲ ἐχρησίμευσεν ὡς πρέσβυς τοῦ Γενσερίχου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τοῦ βυζαντινοῦ κράτους Λέοντα. Συζευχθεὶς κατόπιν, τῇ συγκαταθέσει τοῦ Γενσερίχου, τὴν Πλακιδίαν, ὑπεδείχθη ὑπ᾽ αὐτοῦ εἰς τὸν Λέοντα ὡς κατάλληλος διὰ τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον τῆς Δύσεως. Ἀλλ᾽ ἡ ὑπόδειξις αὕτη δὲν εἰσηκούσθη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν, δι᾽ ὃ καὶ ὁ Γενσέριχος ἐπεδόθη εἰς λεηλασίαν τῆς Ἰταλίας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μαξίμου, αὐτοκράτωρ τῆς Δύσεως ἐγένετο ὁ Ἀνθέμιος (466), τὴν θυγατέρα τοῦ ὁποίου εἶχε συζευχθῆ ὁ Γότθος Ρικίμιρος. Οὗτος, συμμαχήσας μετὰ τοῦ Ὀλυβρίου, ἐξεδίωξε τὸν Ἀνθέμιον καὶ ἀνεβίβασεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν Ὀλύβριον (472), ἀποθανόντα μετ᾽ ὀλίγον ἐκ φυσικοῦ θανάτου. Θ. Π.

Ὀλυμπᾶς. Χριστιανὸς διαμένων ἐν Ρώμῃ, πρὸς ὃν πέμπει ἀσπασμοὺς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ρωμαίοις ἐπιστολῇ (ΙΣΤ´ 15). Ὑπὸ τοῦ Ψευδοϊππολύτου (Περὶ τῶν Ο´ μαθητῶν 42) συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν 70 ἀποστόλων καὶ φέρεται ὡς μαρτυρήσας ἐν Ρώμῃ. Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἑορτάζεται ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῇ 10 Νοεμβρίου. Π. Ι. Μ.

Ὀλυμπηνὴ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Οὕτως ἐκαλεῖτο μικρὸν τμῆμα τῆς ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ Μυσίας, ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῇ ὄρους Ὀλύμπου. Ταύτης οἱ κάτοικοι, *Ὀλυμπηνοὶ* καλούμενοι καὶ *Ὀλυμπηνοὶ Μυσοί*, ἐθεωροῦντο Λυδοὶ ἄποικοι καὶ ἐδυσφημοῦντο ὡς λησταί, ἐπωφελούμενοι τῶν ἐξαισίων δρυμῶν τοῦ ὄρους (*Στράβ.* Γ, 574). Κατὰ τοὺς χρόνους μάλιστα τοῦ Καίσαρος καὶ Ἀντωνίου, εἷς τούτων, ὁ Ὀλυμπηνὸς Κλέων, καταστὰς κύριος τῆς Ἀβρεττηνῆς καὶ μέρους τῆς Μωρηνῆς Μυσίας, διὰ τῶν πρὸς αὐτὸν παραχωρήσεων τοῦ Ἀντωνίου ἐν ἀρχῇ, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου εἶχε ταχθῆ, καὶ τοῦ Καίσαρος βραδύτερον, ὅτε ἐτάχθη ὑπὲρ τούτου, ἐγκαταλιπὼν τὸν Ἀντώνιον, κατώρθωσεν ἀπὸ ληστοῦ νὰ γίνῃ δυνάστης καὶ ἱερεὺς τοῦ Ἀβρεττηνοῦ Διός, Μυσίου θεοῦ. ΚΑΨ.

Ὀλύμπια *[Ἀρχ.]*. Οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ παρ᾽ ὅλων τῶν Ἑλλήνων κοινῶς πανηγυριζόμενοι κατὰ τὴν

Digitized by Google

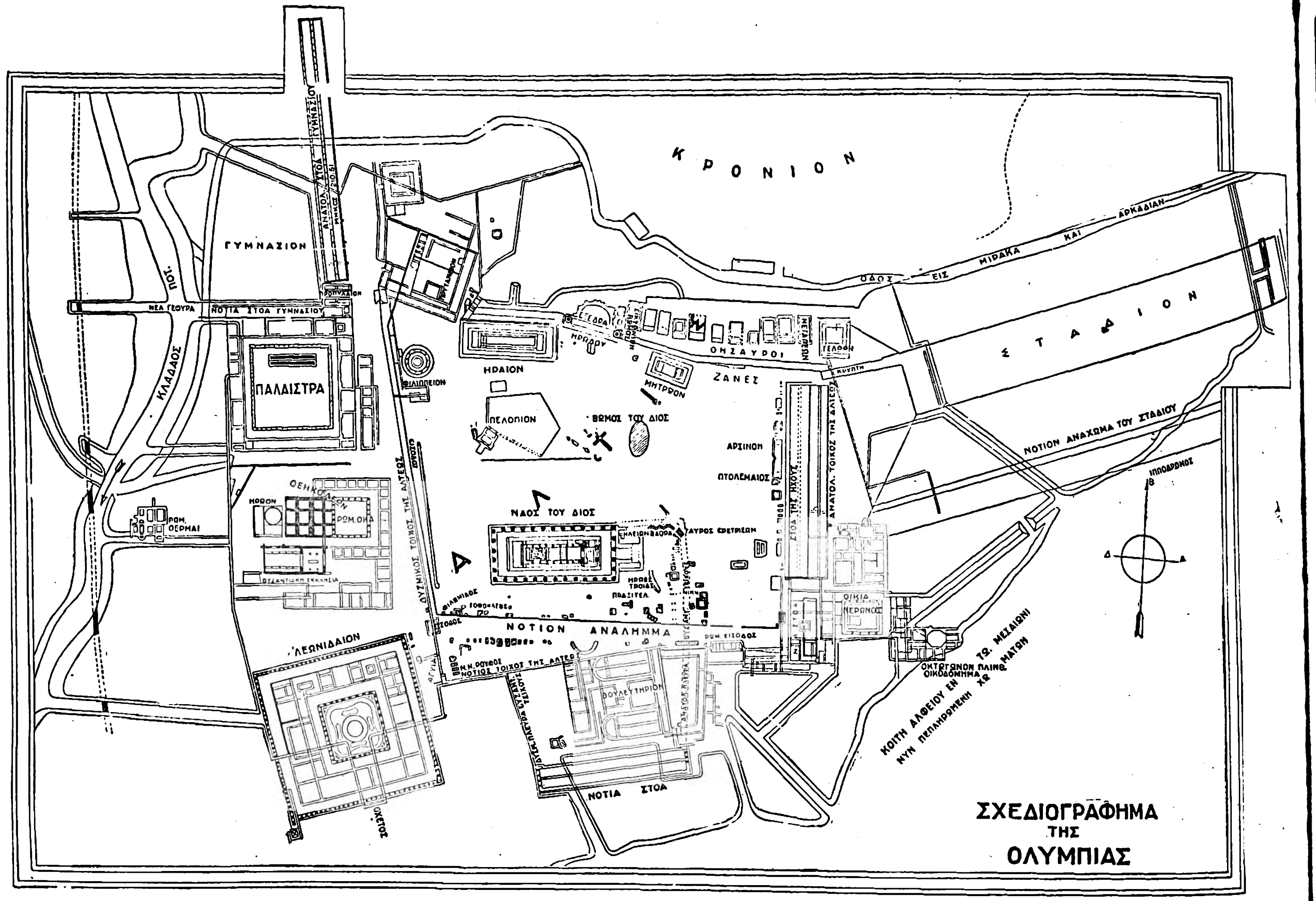

ΣΧΕΔΙΟΓΡΑΦΗΜΑ ΤΗΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ

ἀρχαιότητα ἀγῶνες πρὸς τιμὴν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἐν Ὀλυμπίᾳ τῆς Πελοποννήσου, γνωστότεροι ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες*. Τελούμενοι κατὰ τετραετίαν, ἀπετέλουν τὰς καλουμένας ὀλυμπιακὰς τετραετηρίδας καὶ ἐχρησίμευον ὡς χρονολογικὴ μονὰς καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα (βλ. λ. *Ὀλυμπία*). Κατ' ἀπομίμησιν τῆς πανελληνίου ταύτης ἑορτῆς, ἀπὸ μὲν τῆς 30 Ὀλυμπιάδος (556 π. Χ.) καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἀπὸ δὲ τῆς 40 (516 π. Χ.) ὑφ' ὅλων τῶν Ἑλλήνων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος καὶ τῆς Σικελίας, ἑωρτάζοντο κατὰ τόπους, καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ὀλύμπια*, μεγαλοπρεπεῖς ἑορταί, τῶν ὁποίων ἐπισημότεραι ἦσαν αἱ ἑξῆς: 1) Ἐν Ἀθήναις, ἀναφερόμεναι ἤδη ὑπὸ τοῦ Πινδάρου («Ὀλύμπια, ὁ Ἀθήνησιν ἀγών»), ἱδρυθεῖσαι πιθανῶς ὑπὸ Κύλωνος τοῦ Ἀθηναίου, ὀλυμπιονίκου ἐν Ὀλυμπίᾳ κατὰ τὴν 35, α' Ὀλυμπιάδα (640 π. Χ.), ὅστις καταλαβὼν τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν τῷ 612 (ἢ κατ' ἄλλους τῷ 600 π. Χ.), ἐπὶ ἄρχοντος τοῦ Ἀλκμεωνίδου Μεγακλέους, ἐπανηγύρισε τὰ Ὀλύμπια (*Ἡροδ.* Ε' 71. *Θουκ.* Α' 126). Νέαν ὅμως ἀκμὴν καὶ αἴγλην ἔλαβον ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ, ὅστις περατώσας τὸ Ὀλυμπιεῖον ἐκλήθη Ὀλύμπιος. Ἀπ' αὐτῶν ἤρχιζον καὶ αἱ ἀττικαὶ Ὀλυμπιάδες, ἀρχόμεναι ἀπὸ τοῦ 131 μ. Χ. 2) Ἐν Δίῳ τῆς Μακεδονίας, καθιερωθεῖσαι ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀρχελάου (413—399 π. Χ.), καὶ διαρκοῦσαι ἐπὶ ἐννέα ἡμέρας (*Διοδ. Σικελ.* ΙΖ', 16). Τῷ 348 π. Χ. Φίλιππος ὁ Β', μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Ὀλύνθου, ἐτέλεσε μεγαλοπρεπεῖς ἀγῶνας, 13 δὲ ἔτη μετὰ ταῦτα, τῷ 334, ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἀκόμη μεγαλοπρεπέστερον «τῷ τε Διὶ τῷ Ὀλυμπίῳ τὴν θυσίαν τὴν ἀπ' Ἀρχελάου ἔτι καθεστῶσαν ἔθυσε καὶ τὸν ἀγῶνα ἐν Αἰγαῖς διέθηκε τὰ Ὀλύμπια» (*Ἀρρ.* Ἀνάβ. Α' 11). 3) Ἐν Αἰγαῖς τῆς Μακεδονίας, καθιερωθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἀρχελάου ἐπίσης καὶ συνεχισθεῖσαι ἔτι μεγαλοπρεπέστερον ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. 4) Ἐν Ἀντιοχείᾳ, τελούμεναι εἰς τὸ προάστειον αὐτῆς Δάφνην, περίφημον διὰ τὸν ναὸν Ἀπόλλωνος τοῦ Δαφναίου, ὅπου κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐτελέσθη ὁ περίφημος θρίαμβος Ἀντιόχου Η' τοῦ Ἐπιφανοῦς, βασιλέως τῆς Συρίας (123—97 π. Χ.). Πλὴν τῶν ἀνωτέρω, ἀναφέρονται εἰς ἐπιγραφὰς καὶ νομίσματα Ὀλύμπια, τελούμενα εἰς Ἀλεξάνδρειαν, Δαμασκόν, Ἔφεσον, Κύζικον, Μαγνησίαν, Νίκαιαν, Ταρσόν, Θυάτειρα, Τράλλεις, Τύρον, Πέργαμον, Τεγέαν, Θεσσαλονίκην, Νεάπολιν τῆς Ἰταλίας καὶ ἀλλαχοῦ. Α. Θ. Σ.

Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἀπεκλήθησαν *Ὀλύμπια* καὶ οἱ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἀθήναις τελεσθέντες ἀγῶνες τὸ πρῶτον τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1859 ἐν τῇ τότε πλατείᾳ Λουδοβίκου, χορηγοῦντος τοῦ Εὐαγγέλου Ζάππα. Κατὰ τοὺς ἀγῶνας ἐκείνους ἐτελέσθησαν τὰ ἀγωνίσματα ἅλματος, δρόμου, δίσκου, ἀκοντίου καὶ ἀναρριχήσεως ἱστοῦ. Εἶχον δὲ ὀργανωθῆ ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῶν Ὀλυμπίων ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν εἶχεν ἀνατεθῆ ἡ ὀργάνωσις αὐτῶν, ὡς καὶ τῆς μετ' αὐτῶν προκηρυχθείσης ἐκθέσεως προϊόντων γεωργίας, βιομηχανίας καὶ κτηνοτροφίας καὶ ἥτις, συσταθεῖσα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1837 ὡς ἐπιτροπὴ ὑπὲρ τῆς ἐμψυχώσεως τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας, ἔλαβε, μετὰ τὴν πλουσίαν προικοδότησιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Εὐαγγέλου Ζάππα, τὴν ὀνομασίαν ταύτην. Τὰ Ὀλύμπια ταῦτα ἐπανελήφθησαν τὸν Νοέμβριον τοῦ 1870 ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ σταδίῳ μὲ ἀγωνίσματα ἅλματος, δισκοβολίας, ἀκοντισμοῦ, ἀναρριχήσεως ἐπὶ κάλω, πάλης καὶ ἀγῶνος διελκυστίνδα, ἐκ τρίτου δὲ ἐτελέσθησαν τὸν Μάϊον τοῦ 1875 ἐν τῷ αὐτῷ σταδίῳ μὲ τὰ αὐτὰ ἀγωνίσματα καὶ προσέτι μὲ γυμναστικάς τινας ἀσκήσεις. Μ. Ι. Μ.

— **Ὀλύμπια.** Γενικὴ ἔκθεσις καὶ ἐπίσημος κατάλογος τῆς ἐπὶ τῶν Ὀλυμπίων καὶ τῶν κληροδοτημάτων ἐπιτροπῆς, ἐκδοθεῖσα ἐν Ἀθήναις κατὰ τὰ ἔτη 1859, 1870 καὶ 1875. Π. Ν. Π.

— **«Ὀλύμπια».** —1) Ἐφημερὶς ἐν Πύργῳ, ἱδρυθεῖσα τὴν 4ην Σεπτεμβρίου 1874. —2) Δεκαπενθήμερον φιλολογικὸν περιοδικὸν ἐν Πύργῳ εἰς σχῆμα 4ον, ἐκδοθὲν κατὰ τὰ ἔτη 1891—1892.

— **«Ὀλύμπια».** Ἑβδομαδιαία εἰκονογραφημένη ἐπιθεώρησις, ἐκδοθεῖσα ἐν Ἀθήναις εἰς σχῆμα 2ον ὑπὸ Χ. Ἀννίνου, Ν. Λάσκαρη καὶ Ν. Ἰγγλέση ἀπὸ 11ης Νοεμβρίου 1895. Π. Ν. Π.

Ὀλύμπια (Olympia) [*Γεωγρ.*]. Πρωτεύουσα τῆς Βορειοαμερικανικῆς πολιτείας τῆς Οὐασιγκτῶνος. Κεῖται εἰς 47° Β. πλ. καὶ 122° Δ. μήκους, ἐπὶ τῆς νοτίας ἄκρας τῆς θαλασσίας εἰσοχῆς Πύτζετ, καὶ 80 χλμ. Ν.ΔΝ. τοῦ Σῆτλ. Κάτ. 14.500. Ἔχει ἀεροπορικὸν λιμένα ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ καὶ ξυλουργικὰ ἐργοστάσια. Γ. Ι. Β.

Ὀλύμπια ὄρη (Olympic mountains, ἢ Olympic range) [*Γεωγρ.*]. Πολυκόρυφος ὀροσειρὰ τῆς δυτικῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ἐν τῇ βορειοαμερικανικῇ πολιτείᾳ Οὐασιγκτῶνος. Ὑψίστη κορυφὴ αὐτῆς εἶναι ὁ Ὄλυμπος (2.485 μ.). Λόγῳ τοῦ ψυχροῦ καὶ ὑγροῦ κλίματος καὶ τοῦ ἀδιαπεράστου ἀγρίου δάσους της, ἡ ὀροσειρὰ αὕτη εἶναι μία ἀπὸ τὰς ἀπροσίτους καὶ ἀγνώστους ἐκτάσεις τῆς Β. Ἀμερικῆς. Γ. Ι. Β.

Ὀλυμπία [*Γεωγρ.*] Οὕτως ἐκαλεῖτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, καλεῖται δὲ καὶ σήμερον, τὸ μέγιστον καὶ ἐπισημότατον ἐκ τῶν ἀρχαίων ἱερῶν τῆς Πελοποννήσου, ἰσότιμον πρὸς τὸ ἱερὸν τῶν Δελφῶν, παγκοίνως γνωστὸν διὰ τὴν ἐν αὐτῷ τέλεσιν τῶν περιφήμων Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. Ἡ Ὀλυμπία οὐδέποτε ὑπῆρξε πόλις, οὐδέποτε δηλαδὴ κατῳκήθη ὑπὸ μονίμου πληθυσμοῦ, καὶ δὲν ὑπῆρξεν αὐτοδιοίκητος οὐδὲ πολιτικῶς συγκεκροτημένη, ἀλλ' ἦτο ἱερὸς τόπος μεστὸς λατρευτικῶν ἢ ἀναθηματικῶν οἰκοδομημάτων καὶ ἔργων τέχνης, μετὰ ἱδρυμάτων προωρισμένων διὰ τὴν τέλεσιν τῶν ἀγώνων καὶ τὴν παραμονὴν τοῦ μονίμου προσωπικοῦ τῶν ἱερέων καὶ τοῦ ἄλλου προσωπικοῦ, τοῦ ἐπιφορτισμένου μὲ τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ ἱεροῦ. Διοικητικῶς ἐξηρτᾶτο πάντοτε ἀπὸ μίαν τῶν ἰσχυρῶν γειτονικῶν πόλεων, τὴν *Πῖσαν* παλαιότατα καὶ τὴν *Ἦλιδα* κυρίως κατόπιν, ἥτις εἶχε καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς τελέσεως τῶν ἀγώνων καὶ τὴν διαχείρισιν τοῦ ἱεροῦ. Τὸ ἐνδιαφέρον ὅμως διὰ τὸ ἱερὸν τοῦτο ἦτο πάντοτε πανελλήνιον, ἐντελῶς ἰδιαιτέρως ἐπιδεικνυόμενον ἑκάστοτε ὑπὸ τῶν δωρικῶν πελοποννησιακῶν φύλων. Κατέχει δὲ ἡ Ὀλυμπία μικρὰν γωνίαν ἐπὶ τῆς κοιλάδος τῆς εὑρισκομένης ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀλφειοῦ ποταμοῦ, ἐκεῖ ὅπου ἑνοῦται μετ' αὐτοῦ μικρὸς παραπόταμος, ὁ ἐκ Β. ἐκ τῆς Φολόης σχεδὸν καθέτως κατερχόμενος *Κλάδαος* ἢ *Κλάδεος*. Οὕτως ἡ Ὀλυμπία, κειμένη ἐπὶ τόπου, ὅστις διὰ τὴν πέριξ χλωρίδα καὶ τὴν ποικίλην διαμόρφωσιν τοῦ ἐδάφους, ἐφημίζετο ἤδη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὡς ἐκ τῶν καλλίστων τῆς Ἑλλάδος (*Λυσίου* Ὀλυμπ. ΑΓ" 2), ἔχει πρὸς Ν. μὲν τὸν Ἀλφειὸν καὶ πρὸς Δ. τὸν Κλάδεον, πρὸς Β. δὲ καὶ Α. μικροὺς λόφους καταφύτους καὶ δὴ τὸ *Κρόνιον*.

Ἱστορία. Αἱ ὑπὸ τοῦ Δαϊρπφελδ γενόμεναι συμπληρωματικαὶ ἀνασκαφαὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀπέδειξαν καταφανῶς τὴν ἀρχαιότητα τοῦ ἱεροῦ, ἀνερχομένην μέχρις αὐτῶν τῶν γεωμετρικῶν χρόνων καὶ ἴσως καὶ πέραν αὐτῶν. Ἐν τούτοις, ἱστορικῶς ἡ πρώτη ἵδρυσις τοῦ ἱεροῦ εἶναι ἄγνωστον ὑπὸ ποίας συνθήκας ἔλαβε χώραν, ποικίλαι δὲ εἶναι αἱ παραδόσεις, αἱ καὶ μεταξὺ τῶν ἀρχαίων διαδεδομέναι καὶ μέχρις ἡμῶν περιελθοῦσαι. Οὕτω λέγεται ὅτι ἐν τῷ καλουμένῳ *Γαίῳ*, ἐν Ὀλυμπίᾳ, ὑπῆρχεν ἐκ τέφρας βωμὸς ἀρχαιότατος καὶ μαντεῖον τῆς Γῆς (ὅπως καὶ ἐν Δελφοῖς), ἔτι δὲ καὶ μαντεῖον τοῦ Διός, ὅστις κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἦτο ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐν Ὀλυμπίᾳ λατρευόμενος θεός. Ἐκ τῶν εὑρεθέντων δὲ κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς παρὰ τὸ Μητρῷον ἀρχαιοτάτων εἰδωλίων καὶ κυμβάλων διαπιστώνεται ἐπαρκῶς καὶ ἡ παραδιδομένη παλαιοτάτη λατρεία τῆς συζύγου τοῦ Κρόνου καὶ μητρὸς τῶν θεῶν, τῆς Ῥέας. Ἡ δὲ καθίδρυσις τῆς ἑορτῆς τῶν «*Ὀλυμπίων*» μετὰ τῶν συναφῶν ἀγώνων ἀνάγεται, κατά τινα παράδοσιν, εἰς τοὺς ἐκ Κρήτης ἐλθόντας Ἰδαίους Δακτύλους ἢ Κουρῆτας, ὧν πρεσβύτερος ὁ Ἡρακλῆς (ὄχι ὁ γνωστὸς ἥρως), κατ' ἄλλην ὅμως παράδοσιν εἰς τὸν Ἀέθλιον, υἱὸν τοῦ Διὸς καὶ τῆς Πρωτογενείας, θυγατρὸς τοῦ Δευκαλίωνος, πρῶτον μυθολογούμενον βασιλέα τῆς Ἤλιδος, ἐξ οὗ καὶ οἱ ἀγωνισταὶ *ἀθληταὶ* ἐκλήθησαν. Ἐν τούτοις εὐρυτάτην διάδοσιν ἔσχε μεταξὺ τῶν ἀρχαίων, κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους, ἡ παράδοσις, καθ' ἣν τοὺς ἀγῶνας ἵδρυσεν, ἢ τουλάχιστον

Digitized by Google

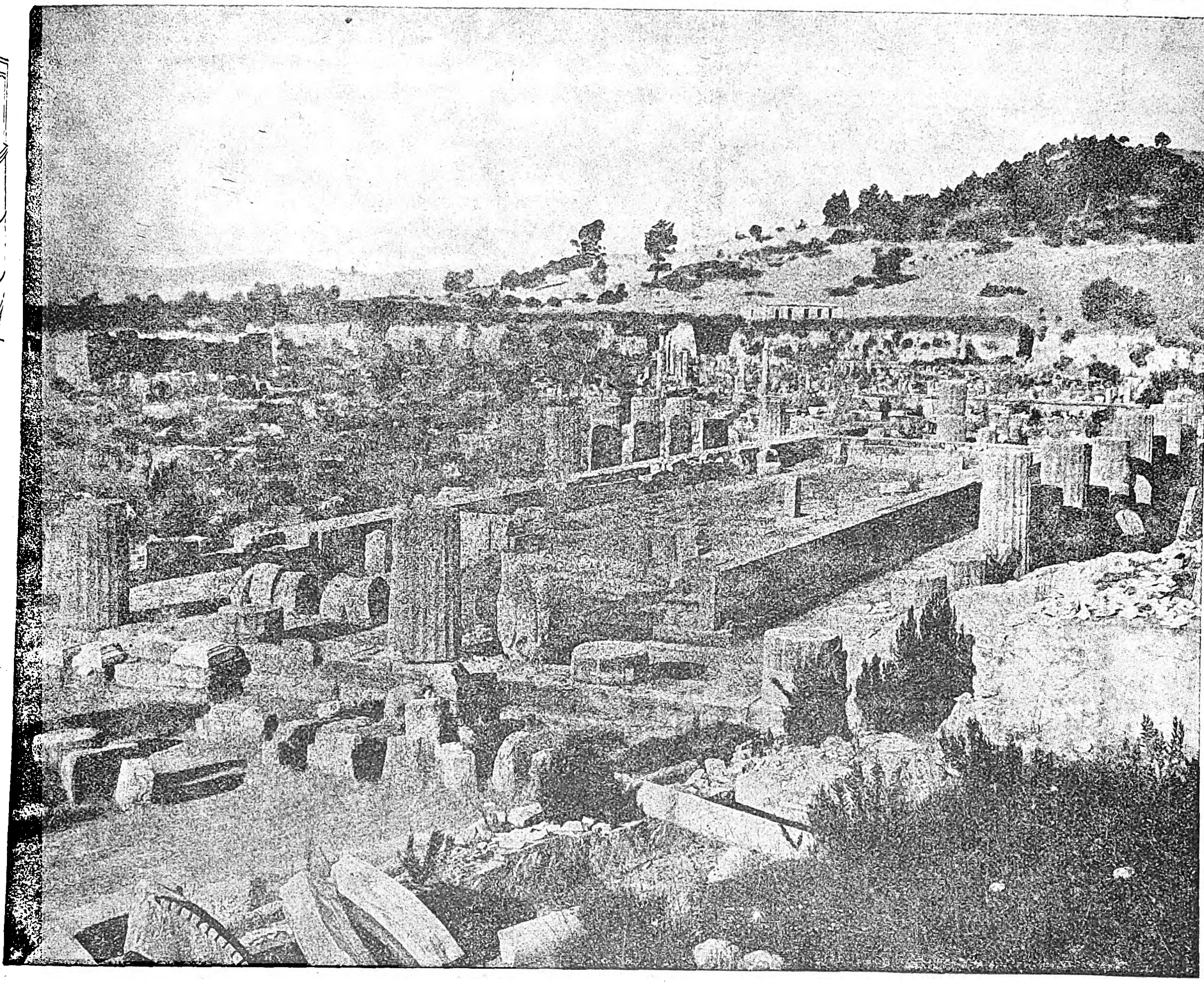

Ἄποψις τῶν ἐρειπίων τοῦ Ἡραίου.

ριζικῶς ἀνεκαίνισεν, ὁ Πέλοψ ἐλθὼν ἐκ Φρυγίας, ἀφοῦ ἐνίκησεν εἰς ἀγῶνα ἁρματοδρομίας τὸν βασιλέα τῆς Πίσης Οἰνόμαον, λαβὼν τὴν βασιλείαν καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἱπποδάμειαν ὡς ἔπαθλον. Κατὰ τὴν αὐτὴν παράδοσιν ἡ Ἱπποδάμεια, ἐπὶ τῷ γάμῳ της μετὰ τοῦ Πέλοπος, ἵδρυσε πρὸς τιμὴν τῆς Ἥρας ἀγῶνα δρόμου παρθένων. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο τῆς ἁρματοδρομίας, τὸ ὁποῖον ἔσχεν ἀπήχησιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν τέχνην, βλέπομεν ἀπεικονισθὲν μεταγενεστέρως, κατὰ τὸν Ε′ αἰῶνα π. Χ., ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς ἐν Ὀλυμπίᾳ, εἰς ἀναγνώρισιν, τρόπον τινά, τῆς παραδόσεως. Τὸ πρῶτον ὅμως ἱστορικὸν γεγονός, τὸ ὁποῖον ἀφορᾷ τὴν Ὀλυμπίαν, εἶναι ἡ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Θ′ αἰῶνος (884 π. Χ.) μεταξὺ τοῦ Ἡρακλείδου Ἰφίτου, ἡγεμόνος τῆς Ἤλιδος, καὶ τοῦ ἐπίσης Ἡρακλείδου Λυκούργου τῆς Σπάρτης καὶ τοῦ Κλεοσθένους τῆς Πίσης συναφθεῖσα σύμβασις, δι᾽ ἧς ἡ Ἦλις ἀνεγνωρίζετο ὡς ἱερὰ καὶ ἀπρόσβλητος χώρα καὶ ἐθεσπίζετο ἡ ἐκεχειρία κατὰ τὴν ἱερομηνίαν, κατὰ τὸν χρόνον δηλαδὴ τῆς τελέσεως τῶν ἀγώνων. Ἡ σύμβασις αὕτη περὶ ἐκεχειρίας ἐχαράχθη κυκληδὸν ἐπὶ χαλκοῦ δίσκου καί, κατὰ τὸν Παυσανίαν, ἐσῴζετο ἀκόμη μέχρι τῶν ἡμερῶν του (Β′ αἰὼν μ. Χ.) ἐν τῷ Ἡραίῳ τῆς Ὀλυμπίας. Ἔκτοτε οἱ ἀγῶνες ἐγίνοντο τακτικῶς κατὰ πᾶν πέμπτον ἔτος, δηλαδὴ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τεσσάρων ἐτῶν (ἀγὼν πεντετηρικός), τοῦ τετραετοῦς τούτου διαστήματος κληθέντος *Ὀλυμπιάδος*. Αἱ Ὀλυμπιάδες ἀπέβησαν ἡ σταθερωτέρα βάσις διὰ τὴν ἀρχαίαν χρονολογίαν, ἀπὸ δὲ τοῦ 776 π. Χ. καὶ κατεγράφοντο ὑπὸ τῶν Ἠλείων μετὰ τῶν ὀλυμπιονικῶν, *Κοροίβου* τοῦ Ἠλείου, νικήσαντος στάδιον, πρώτου ἀναγραφέντος.

Καίτοι εἶναι ἐλλιπεῖς αἱ μαρτυρίαι τὰς ὁποίας ἔχομεν, ἐν τούτοις φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἡ ἀπὸ μέρους τῶν Ἠλείων κατοχὴ τῆς Ὀλυμπίας, εἰς ἀντικατάστασιν τῶν Πισατῶν, ἀνταπεκρίνετο πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν ὅλων τῶν δωρικῶν πελοποννησιακῶν φύλων. Ἀλλὰ καὶ οἱ Πισᾶται διαρκῶς ὑπέβλεπον τοὺς Ἠλείους καὶ δὲν παρέλειπον εὐκαιρίαν νὰ ἐπεμβαίνωσιν εἰς τὰ τοῦ ἱεροῦ καὶ ἔστιν ὅτε νὰ ἐμφανίζωνται ὡς διευθύνοντες τὰ τῶν ἀγώνων. Οὕτω, κατὰ τὸ 748 π. Χ. οἱ ἀγῶνες διεξήχθησαν ὑπὸ τῶν Πισατῶν, βοηθοῦντος καὶ τοῦ Φείδωνος, τυράννου τῶν Ἀργείων (8η Ὀλυμπιάς). Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ 668 π. Χ., ὅτε οἱ Ἠλεῖοι ἐπολέμουν πρὸς τοὺς Δυμαίους, οἱ Πισᾶται ἦσαν οἱ διευθύναντες τοὺς ἀγῶνας, καὶ κατὰ τὸ 660 π. Χ. ἀναφέρονται πάλιν, ἴσως ὅμως τότε ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν Ἠλείων, ὡς ἀγωνοθετήσαντες. Αἱ προστριβαὶ διὰ τὴν κατοχὴν τῆς Ὀλυμπίας ἀπέληξαν εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Ἠλείων καταστροφὴν τῆς Πίσης, πιθανῶς κατὰ τὸ 572 π. Χ., δι᾽ ἧς οἱ νικηταὶ ἀπέμειναν ἀπερίσπαστοι κύριοι τοῦ ἱεροῦ. Ἐν τούτοις, δύο αἰῶνας ἀργότερον, κατὰ τὸ 364 π. Χ., οἱ Ἀρκάδες, νικήσαντες τοὺς Ἠλείους, προέστησαν τῆς πανηγύρεως, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας οἱ Ἠλεῖοι ἀντεπετέθησαν ἐν αὐτῇ τῇ Ὀλυμπίᾳ, ἄνευ ἀποτελέσματος ὅμως τότε. Ἐξακολουθητικῶς ὅμως καὶ πάλιν οἱ Ἠλεῖοι κατέστησαν κύριοι τοῦ ἱεροῦ. Τοιαῦται Ὀλυμπιάδες ἑορτασθεῖσαι ὑπὸ προσωρινῶν κατόχων τῆς Ὀλυμπίας (8η, 34, 104η) ἐθεωρήθησαν ἄκυροι καὶ κληθεῖσαι *ἀνολυμπιάδες* δὲν ἀνεγράφησαν ὑπὸ τῶν Ἠλείων εἰς τοὺς ὑπ᾽ αὐτῶν τηρουμένους ἐπισήμους καταλόγους. Καθ᾽ ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν κλασσικῶν χρόνων οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἦσαν οἱ ἐνδοξότεροι πάντων καὶ τὸ ἱερὸν ἤκμαζεν ὡς πανελλήνιον καὶ παγκόσμιον κέντρον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἀφ᾽ ἧς οἱ *σπονδοφόροι*, εὐπατρίδαι Ἠλεῖοι, μετ᾽ ἀκολουθίας πορευόμενοι ἀνὰ τὰς ἑλληνικὰς πόλεις ἐκήρυττον τὴν ἐκεχειρίαν καὶ ἐκάλουν εἰς Ὀλυμπίαν τοὺς θεατάς, τοὺς ἀθλητὰς καὶ τοὺς θεωρούς, τοὺς ἐπισήμους δηλαδὴ ἀντιπροσώπους τῶν πόλεων, ἡ προπαρασκευὴ διὰ τὴν ἀξιολογωτέραν ἐκεῖ ἐκπροσώπησίν των ἦτο γενικὴ δι᾽ ὅλας τὰς πόλεις, καθόσον οἱ ἀγῶνες παρεῖχον ἐξαίρετον εὐκαιρίαν ἐπιδείξεως ἀνὰ τὸ πανελλήνιον τῆς ἀκμῆς καὶ τοῦ πλούτου αὐτῶν.

Αἱ νῖκαι τῶν Ὀλυμπιονικῶν, ὡς ἡ πολυθρύλητος ἐκείνη ἁρματοδρομικὴ νίκη τοῦ Ἀλκιβιάδου κατὰ τὸ 416 π. Χ. καὶ ἡ ἐκπληκτικὴ ἐν γένει κάθοδός του εἰς τοὺς ἀγῶνας δὲ ἑπτὰ τεθρίππων, ἐθεωροῦντο ὡς ἐθνικαὶ ἐπιτυχίαι ἀξιομνημόνευτοι. Ἐκεῖ ἐδίδετο εὐκαιρία ἐπικοινωνίας τοῦ πανελληνίου κοινοῦ μετὰ τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς, πολιτικῶν, στρατηγῶν ἢ διανοουμένων, καὶ ἡ ἀπονομὴ τῶν προσηκουσῶν τιμῶν. Πολλάκις καὶ αὐτῶν τῶν ἀγώνων ὑπερεῖχον κατὰ τὸ ἐνδιαφέρον αἱ ἐπιδείξεις τῶν καλλιτεχνῶν, σοφιστῶν καὶ ἱστορικῶν· παραδίδεται δὲ ὅτι πρῶτος ὁ Ἡρόδοτος ἀνέγνωσεν ἀπὸ τοῦ ὀπισθοδόμου τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς μέρος τῆς ἱστορίας του καὶ ἔσχε μεταξὺ τοῦ ἀκροατηρίου του καὶ τὸν νεαρὸν ἔτι Θουκυδίδην. Κατὰ τοὺς χρόνους ὅμως τῆς ρωμαϊκῆς κατακτήσεως οἱ ἀγῶνες ἀπέβαλλον ὁσημέραι τὴν ἀρχαίαν των αἴγλην, ἀλλεπάλληλοι δὲ ἐσημειοῦντο αἱ ἐπεμβάσεις τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων εἰς τὰ πράγματα τοῦ ἱεροῦ. Ὁ Σύλλας τῷ 80 π. Χ. ἐκάλεσε τοὺς ἀθλητάς, πλὴν τῶν παίδων, εἰς Ρώμην, διὰ νὰ κοσμήσῃ τὸν θρίαμβόν του. Ὁ Τιβέριος, νικήσας διὰ τεθρίππου πρότερον, γενόμενος αὐτοκράτωρ ἀνασυνέστησε τὸν ἱππικὸν ἀγῶνα, εἰς ὃν καὶ ἐνίκησε διὰ τεθρίππου τῷ 17 μ. Χ. ὁ θετὸς υἱός του Γερμανικός. Ὁ Καλιγούλας διέταξε τὴν μεταφορὰν εἰς Ρώμην τοῦ χρυσελεφαντίνου ἀγάλματος τοῦ Διός, ἐπιθυμῶν ν᾽ ἀντικαταστήσῃ τὴν θείαν κεφαλὴν διὰ τῆς μορφῆς του· Ἀλλ᾽ ἡ ἀσεβὴς αὕτη πρᾶξις ἀπεσοβήθη τότε, διότι, κατά τινα παράδοσιν, τὸ ἄγαλμα ἀνεκάγχασε, τρέψαν εἰς ἔντρομον φυγὴν τοὺς ἐντεταλμένους τὴν μεταφοράν του. Ὁ Νέρων ἠγωνίσθη ὁ ἴδιος ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐλαύνων δεκάπωλον ἅρμα, ἀλλ᾽ ἐξέπεσε καὶ κινδυνεύσας νὰ συντριβῇ δὲν ἐτερμάτισεν. Ἐν τούτοις ἐστεφανώθη ὡς νικητὴς τεθρίππου τελείων ἵππων καὶ πώλων καὶ ὡς κῆρυξ, ἔτι δὲ ὡς τραγῳδὸς καὶ κιθαρῳδός, καίπερ δὲν ἐπετρέποντο ἐν Ὀλυμπίᾳ μουσικοὶ ἀγῶνες. Ἡ πανήγυρις ὅμως αὕτη ἐκρίθη ἀνολυμπιὰς (211η), διότι ἀντὶ τοῦ κανονικοῦ πρώτου ἔτους ἐγένετο, κατὰ διαταγὴν τοῦ Νέρωνος, κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τῆς ὀλυμπιάδος (67 μ. Χ.). Ἐπὶ Ἰουλιανοῦ καὶ Οὐάλεντος ὑπεστηρίχθησαν οἱ ἀγῶνες, ἀλλὰ κατὰ τὸ 393 μ. Χ. ἑωρτάσθησαν διὰ τελευταίαν φορὰν τὰ Ὀλύμπια, καταλυθέντα διὰ παντὸς ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ Α′. Τότε πιθανῶς μετεφέρθη καὶ τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τοῦ Διὸς εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἔκτοτε ἄρχεται τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς ὑπὸ τοῦ χρό-

Digitized by Google

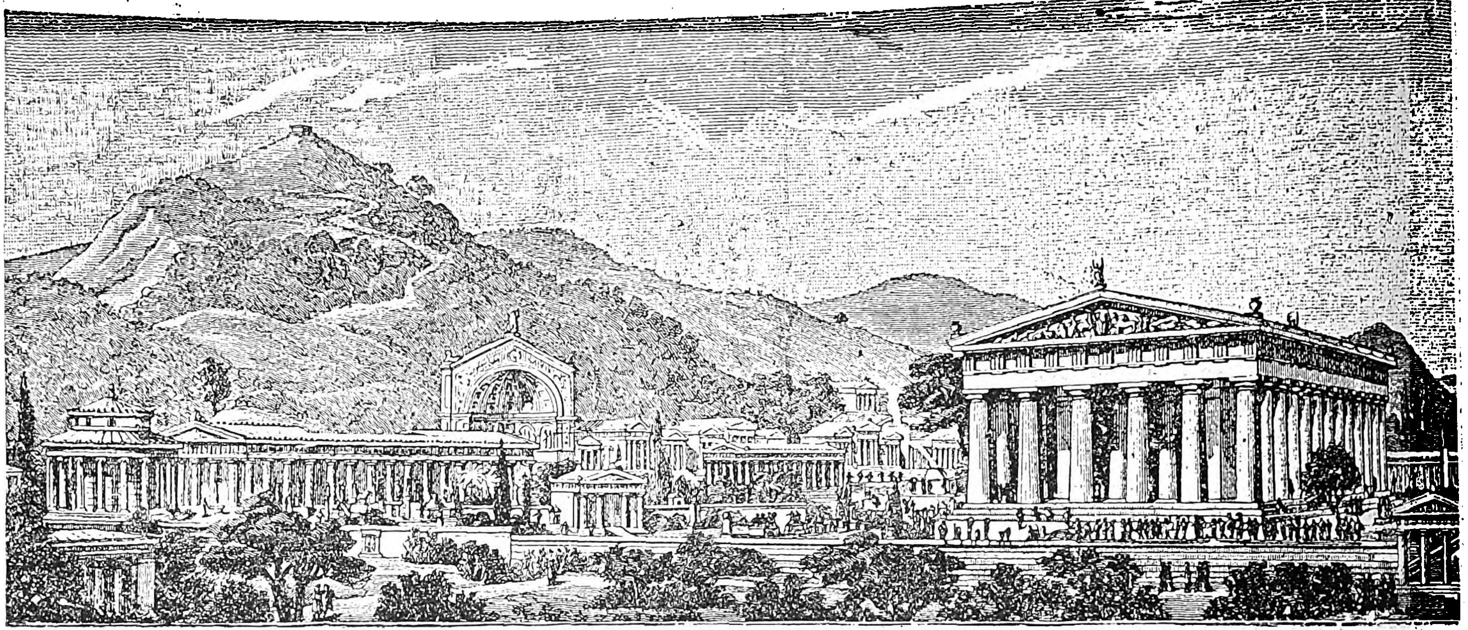

Φιλίππειον Κρόνιον Ἡραῖον Ἐξέδρα Ἡρώδου Πελόπιον Κρηπὶς ἐφ' ἧς οἱ θησαυροὶ Μητρῷον Ναὸς τοῦ Διὸς Νοτιοδυτικὸν πρόπυλον

Ἀναπαράστασις τῆς Ἄλτεως κατὰ τὸν Bohn.

νου καὶ τῶν ἀνθρώπων. Δύο ἔτη μόλις μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν Ὀλυμπίων εἰσέβαλον κατὰ τὸ 395 μ. Χ. εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Ὀλυμπίαν τὰ ὑπὸ τὸν Ἀλάριχον στίφη τῶν Γότθων, συλήσαντα πᾶν τὸ πολύτιμον. Αἱ καταστροφαὶ ἀκολουθοῦν ἀλλεπάλληλοι. Τῷ 426 μ. Χ., κατά τινας μαρτυρίας, ἐνεπρήσθη ὁ ναὸς κατ' αὐτοκρατορικὴν ἴσως ἐντολήν. Ἀλλὰ κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα συνέβησαν καταστρεπτικοὶ σεισμοί, ἐξ ὧν ὀλεθριώτατοι οἱ τῶν ἐτῶν 522 καὶ 551, οἵτινες ἐσώρευσαν κατὰ γῆς τὰ λαμπρὰ οἰκοδομήματα, ἐνῷ σύγχρονος περίπου πλήμμυρα τοῦ Κλαδέου ἐπέχωσε δι' ἄμμου μέγα μέρος τῶν ἐρειπίων. Ἐπὶ πλέον ὁ Ἀλφειὸς παρέσυρε σὺν τῷ χρόνῳ ὁλόκληρον τὸν ἱππόδρομον καὶ τμῆμα τοῦ σταδίου. Ἐπὶ τοῦ χώρου τοῦ ἀρχαίου ἱεροῦ ἤδη κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα ᾠκοδομήθη ἡ πρώτη χριστιανικὴ ἐκκλησία καὶ συνοικισμὸς Χριστιανῶν, οἵτινες πρὸς προφύλαξίν των ἀπὸ τῶν βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν ἤγειραν διὰ τῶν ἀρχαίων λειψάνων τεῖχος πάχους 3 μ., τοῦ ὁποίου μέρος κατελύθη κατὰ τὰς ἀνασκαφάς. Κατὰ τὸν μεσαίωνα εἶχε λησμονηθῆ καὶ αὐτὸ τὸ ἔνδοξον ὄνομα τῆς Ὀλυμπίας, τὸ δ' ἐπ' αὐτῆς χωρίον ὠνομάζετο *Σέρβια* ἢ *Σερβιανὰ* (ΙΔ' αἰών), ἀργότερον (ΙΣΤ' αἰὼν) *Ἀντίλαλος* καὶ μόνον πρὸς τὸ τέλος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἀναγνωρίζεται πάλιν ἡ θέσις τῆς ἀρχαίας Ὀλυμπίας, κοινῶς καὶ τότε ὡς Langanico (ἴσως *Λαγγάδιον*) φερομένη εἰς τὴν «Topographia Italiae» τοῦ 1688.

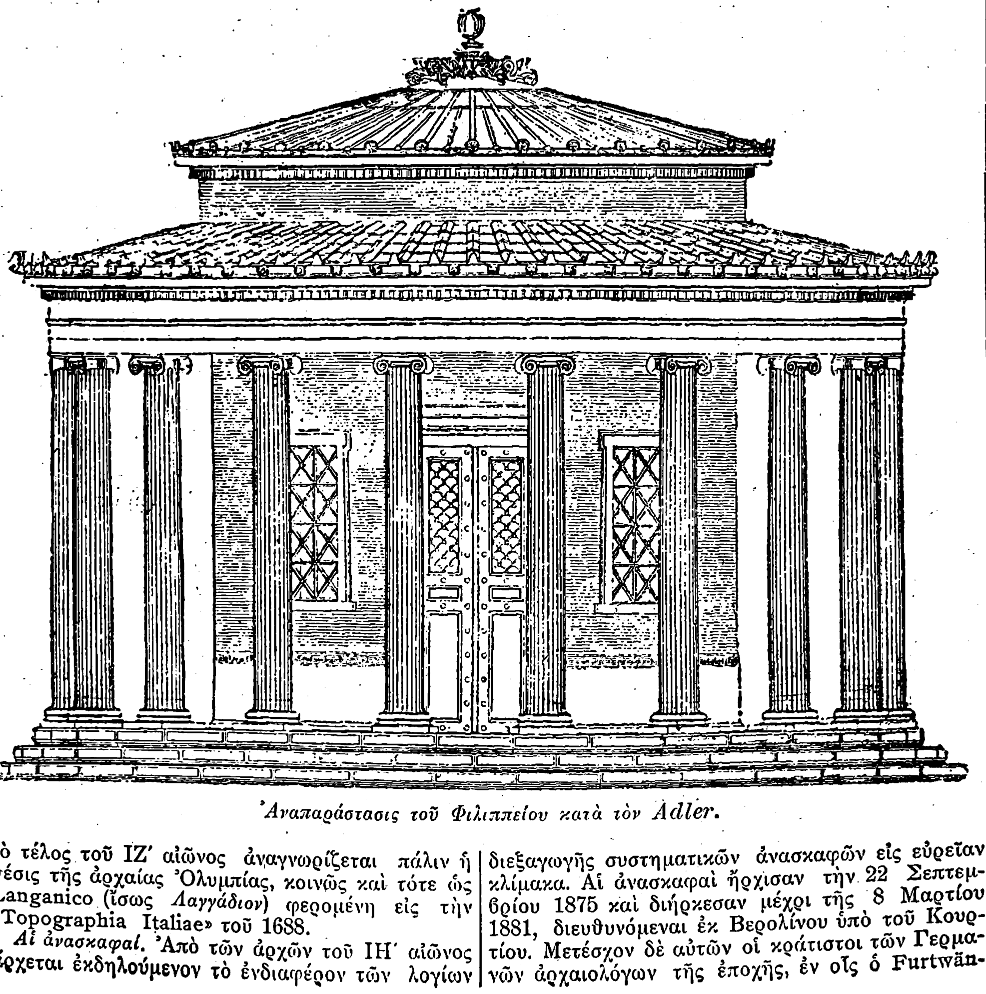

Ἀναπαράστασις τοῦ Φιλιππείου κατὰ τὸν Adler.

Αἱ ἀνασκαφαί. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἄρχεται ἐκδηλούμενον τὸ ἐνδιαφέρον τῶν λογίων τῆς Δύσεως ὑπὲρ τῆς ἀνασκαφικῆς ἐρεύνης τοῦ χώρου τῆς ἀρχαίας Ὀλυμπίας. Πρῶτος ὁ Γάλλος Bernard de Montfaucon κατὰ τὸ 1723 προτρέπει εἰς τοιαύτην ἐργασίαν τὸν φιλάρχαιον Quirini, διορισθέντα ἐπίσκοπον Κερκύρας. Ἀργότερον ὁ Winckelmann, ὁ πατὴρ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας, προετοιμάζει τὴν ἀνασκαφήν, ἣν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκτελέσῃ, δολοφονηθεὶς τῷ 1768. Ἡ πρώτη ἀνασκαφικὴ ἔρευνα γίνεται κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1892 ὑπὸ τῶν ἀκολουθησάντων εἰς Πελοπόννησον τὸν στρατηγὸν Maison ἐπιστημόνων καὶ καλλιτεχνῶν. Ἡ ἀνασκαφὴ αὕτη, μόλις ἓξ ἑβδομάδας διαρκέσασα, ἀνεστάλη διὰ διατάγματος τοῦ κυβερνήτου Καποδιστρίου, ἐπρόφθασεν ὅμως ν' ἀποκαλύψῃ τὸν ναὸν τοῦ Διός. Τρεῖς ἐκ τῶν μετοπῶν τοῦ ναοῦ, ἀνακαλυφθεῖσαι τότε, μετεκομίσθησαν εἰς Παρισίους (νῦν ἀπόκεινται εἰς τὸ Λοῦβρον). Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν παρέχονται ἡμῖν αἱ πρῶται εἰδήσεις περὶ Ὀλυμπίας ὑπὸ διαφόρων περιηγητῶν καὶ ἱστορικῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ γνωστότατοι Leake, Dodwell, Pouqueville κ. ἄ.

Ἀλλ' εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ ἱστορικοῦ Ἐρνέστου Κουρτίου ὀφείλεται κυρίως ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1874 ὑπογραφεῖσα σύμβασις, δι' ἧς παρεχωρεῖτο ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Γερμανίαν τὸ δικαίωμα τῆς διεξαγωγῆς συστηματικῶν ἀνασκαφῶν εἰς εὐρεῖαν κλίμακα. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἤρχισαν τὴν 22 Σεπτεμβρίου 1875 καὶ διήρκεσαν μέχρι τῆς 8 Μαρτίου 1881, διευθυνόμεναι ἐκ Βερολίνου ὑπὸ τοῦ Κουρτίου. Μετέσχον δὲ αὐτῶν οἱ κράτιστοι τῶν Γερμανῶν ἀρχαιολόγων τῆς ἐποχῆς, ἐν οἷς ὁ Furtwängler, Adler, Bötticher, Treu, Dörpfeld κ. ἄ. Ἀσχέτως πρὸς τ' ἀποτελέσματα, ἡ σημασία τῆς μεγάλης ταύτης ἀνασκαφῆς ἦτο μεγίστη διὰ τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιστήμην καὶ ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως, διότι ἦτο ἡ πρώτη συστηματικὴ ἐπιστημονικὴ ἀνασκαφὴ ἀρχαίου ἱεροῦ καὶ κατ' αὐτὴν ἐδοκιμάσθησαν αἱ κράτισται τῶν μεθόδων, δι' ὧν ἀνεπτύχθη σημαντικῶς ἡ ἀνασκαφική. Ἀλλὰ καὶ τὰ εὑρήματα ἦσαν ἐκπληκτικά. Τὸ πλῆθος τῶν ἐνδόξων ἐρειπίων ἐμελετήθη ἐμβριθῶς, ὥστε ν' ἀναπαρασταθῇ ἐνώπιον ἡμῶν διὰ πρώτην φορὰν ἡ μορφὴ ἑνὸς ἀρχαίου ἱεροῦ. Πλῆθος ἐπιγραφῶν συνέβαλεν εἰς τὴν λύσιν πολλῶν προβλημάτων, σπουδαῖα δ' ἔργα ὅλων τῶν περιόδων τῆς ἀρχαίας τέχνης, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ περίφημα ἀετώματα τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς καὶ ὁ περιλάλητος Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλους, διεφώτισαν τὴν ἐξέλιξιν αὐτῆς καὶ ἀπήρτισαν πολύτιμον μουσεῖον, ἱδρυθὲν ἐπὶ τόπου δαπάναις τοῦ Ἀνδρέου Συγγροῦ. Ἔκτοτε κατὰ ἀραιὰς περιόδους ἠρεύνησεν εἴς τινα σημεῖα τὸ ἔδαφος τῆς Ὀλυμπίας μὲ λαμπρὰ ἀποτελέσματα ὁ πολὺς Dörpfeld, πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς παλαιοτάτης περιόδου τοῦ ἱεροῦ.

Οἱ ἀγῶνες. Τὰ Ὀλύμπια ἐτελοῦντο μετὰ τὰς θερινὰς τροπὰς τοῦ ἡλίου ἐν καιρῷ πανσελήνου. Οἱ θεαταί, παρακολουθοῦντες ἀσκεπεῖς δι' ὅλης τῆς ἡμέρας τοὺς ἀγῶνας, ὑπέφερον πολὺ ἀπὸ τὸν ἥλιον, εἰς μεταγενεστέρους δὲ ἀρχαίους συγγραφεῖς βλέπομεν ὅτι ἡ παρακολούθησις τῶν ἀγώνων ἐθεωρεῖτο ἴση πρὸς τιμωρίαν (*Αἰλιανοῦ* Ποικ. Ἱστ. ΙΔ', 18). Ἴσως, ὁ χρόνος τῆς τελέσεως τῶν ἀγώνων νὰ ἐτηρεῖτο πιστῶς λόγῳ παραδόσεως ἢ διὰ τὴν σταθερότητα τοῦ καιροῦ καὶ τὸ μῆκος τῆς ἡμέρας. Ἴσως ὅμως καὶ νὰ ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι συμφέρον ἦτο ἡ ἑορτὴ νὰ διεξάγηται κατὰ τὸν χρόνον τῆς συγκομιδῆς. Κατ' ἀρχάς, ἄλλωστε, οἱ ἀγῶνες διήρκουν μίαν ἡμέραν, πιθανῶς μέχρι τοῦ 472 π.Χ., ὁπότε ηὐξήθησαν εἰς τρεῖς, ἀπὸ δὲ τοῦ 468 π. Χ. εἰς πέντε. Τοῦτο δὲ συνέβη, διότι, ἐνῷ ἀρχικῶς ὁ ἀγὼν ἦτο μόνον δρόμος σταδίου, σὺν τῷ χρόνῳ προσετέθησαν καὶ πλεῖστα ἄλλα ἀγωνίσματα. Οὕτω κατὰ τὸ 724 προσετέθη ὁ δίαυλος, τῷ 720 ὁ δόλιχος, τῷ 708 τὸ πένταθλον καὶ ἡ πάλη, τῷ 688 ἡ πυγμή, τῷ 680 τὸ τέθριππον τελείων ἵππων, τῷ 648 τὸ παγκράτιον καὶ ἵππος κέλης, τῷ 632 παίδων δρόμος καὶ πάλη, τῷ 628 παίδων πένταθλον, τῷ 616 παίδων πυγμή, τῷ 520 ὁπλιτῶν δρόμος, τῷ 500 ἀπήνη, τῷ 496 κάλπη, τῷ 408 συνωρίς, τῷ 396 ἀγὼν κηρύκων καὶ σαλπιγκτῶν, τῷ 384 τέθριππον πώλων, τῷ 268 συνωρὶς πώλων, τῷ 256 πῶλος κέλης, τῷ 200 παίδων παγκράτιον. Μετεῖχον δὲ τῶν ἀγώνων μόνον Ἕλληνες καὶ δὴ ἐλεύθεροι. Ἀλέξανδρος ὁ Α', ὁ ἐπὶ τῶν Μηδικῶν βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, ἐδέησε ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἦτο ἑλληνικῆς καταγωγῆς διὰ νὰ τύχῃ δικαιώματος συμμετοχῆς. Ἀργότερον παρεχωρήθη καὶ εἰς τοὺς Ρωμαίους τὸ δικαίωμα, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς κατοχῆς, ὡς ἐξ Ἑλλήνων καταγομένους. Πολὺ βραδύτερον καί τινες βάρβαροι ἐστεφανώθησαν. Οἱ δοῦλοι ἀπεκλείοντο τῆς συμμετοχῆς, ἐπετρέπετο ὅμως εἰς αὐτοὺς ἡ παρακολούθησις τῶν ἀγώνων, ἥτις αὐστηρῶς ἀπηγορεύετο εἰς τὰς γυναῖκας, τὰς ἐγγάμους τοὐλάχιστον, πλὴν τῆς ἱερείας τῆς Δήμητρος Χαμύνης. Ὡρίζετο μάλιστα ὅτι αἱ παραβαίνουσαι τὸν κανόνα ἔπρεπε νὰ ῥίπτωνται ἀπὸ τοῦ Τυπαίου ὄρους, μεταξὺ Σκιλλοῦντος καὶ Ὀλυμπίας, κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ. Φαίνεται ὅμως ὅτι οὐδέποτε ἐφηρμόσθη τὸ μέτρον τοῦτο, μὴ δοθείσης ἀφορμῆς,

Digitized by Google

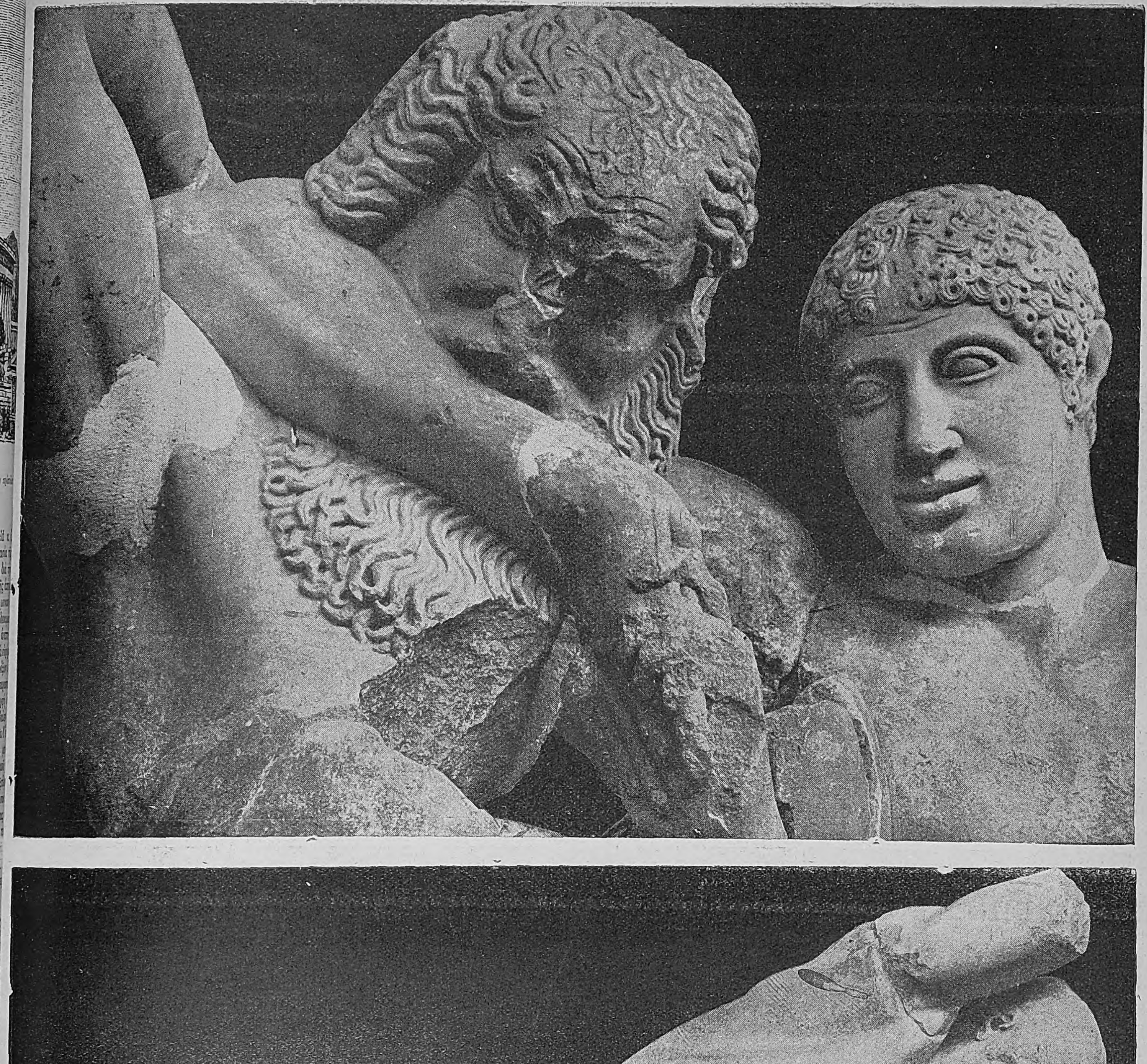

Γλυπτὰ τοῦ δυτικοῦ ἀετώματος τοῦ ναοῦ τοῦ Διός.

Digitized by Google

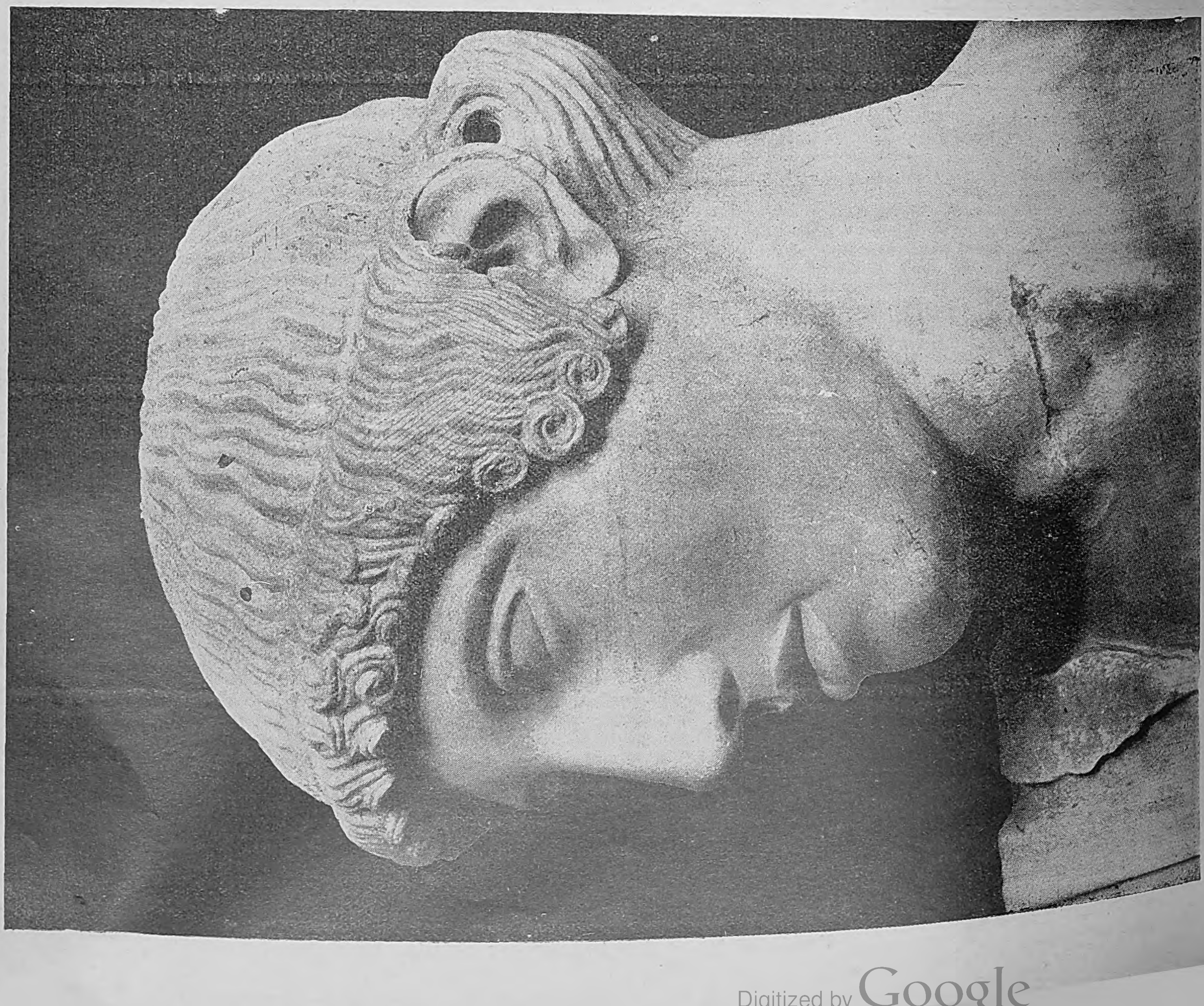

Κεφαλαὶ γλυπτῶν τοῦ δυτικοῦ ἀετώματος τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς (1. κεφαλὴ τοῦ Ἀπόλλωνος).

Digitized by Google

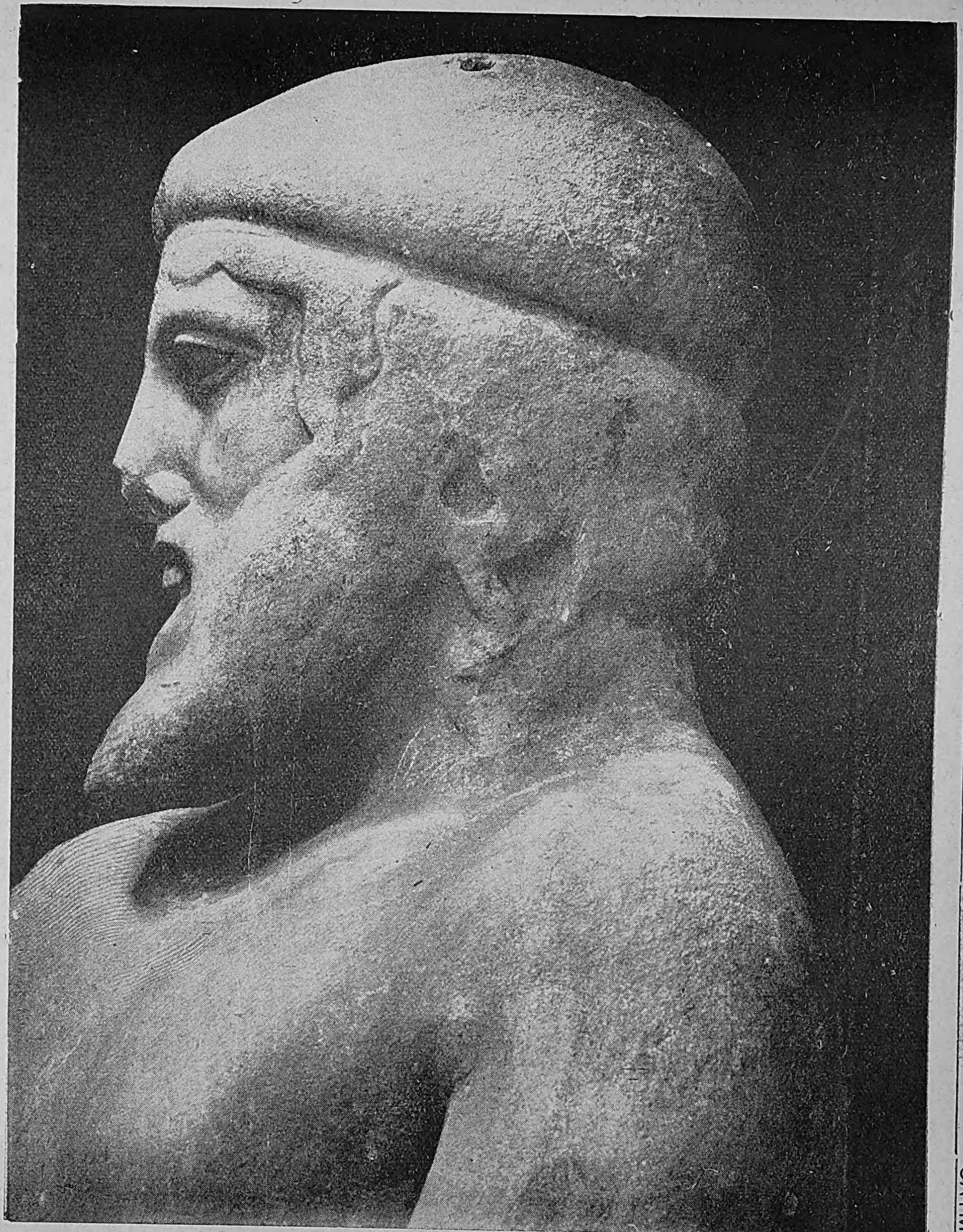

1) Κεφαλὴ γλυπτοῦ τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος τοῦ ναοῦ τοῦ Διός. 2) Κεφαλὴ γλυπτοῦ μετόπης τοῦ ναοῦ τοῦ Διός.

Digitized by Google

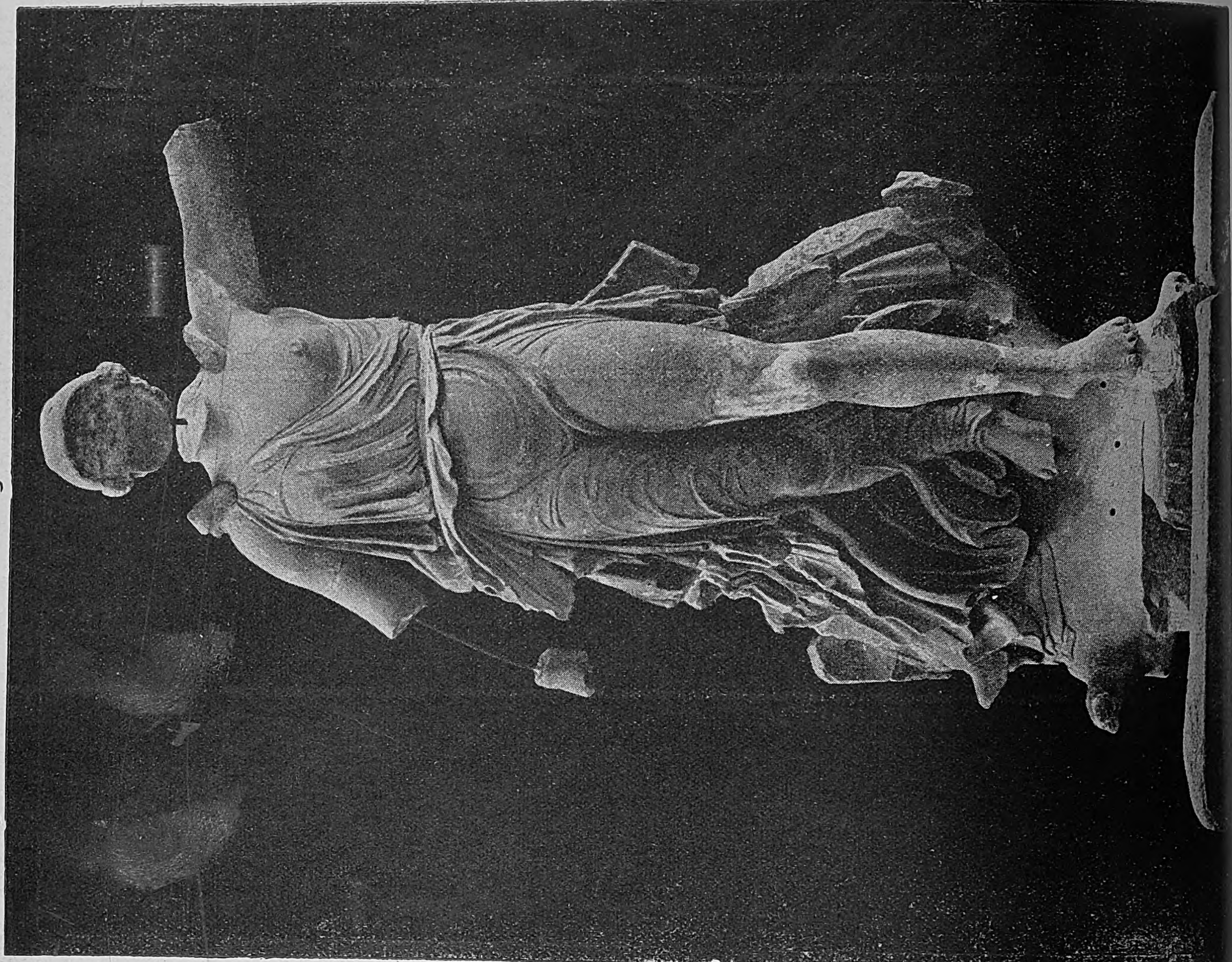

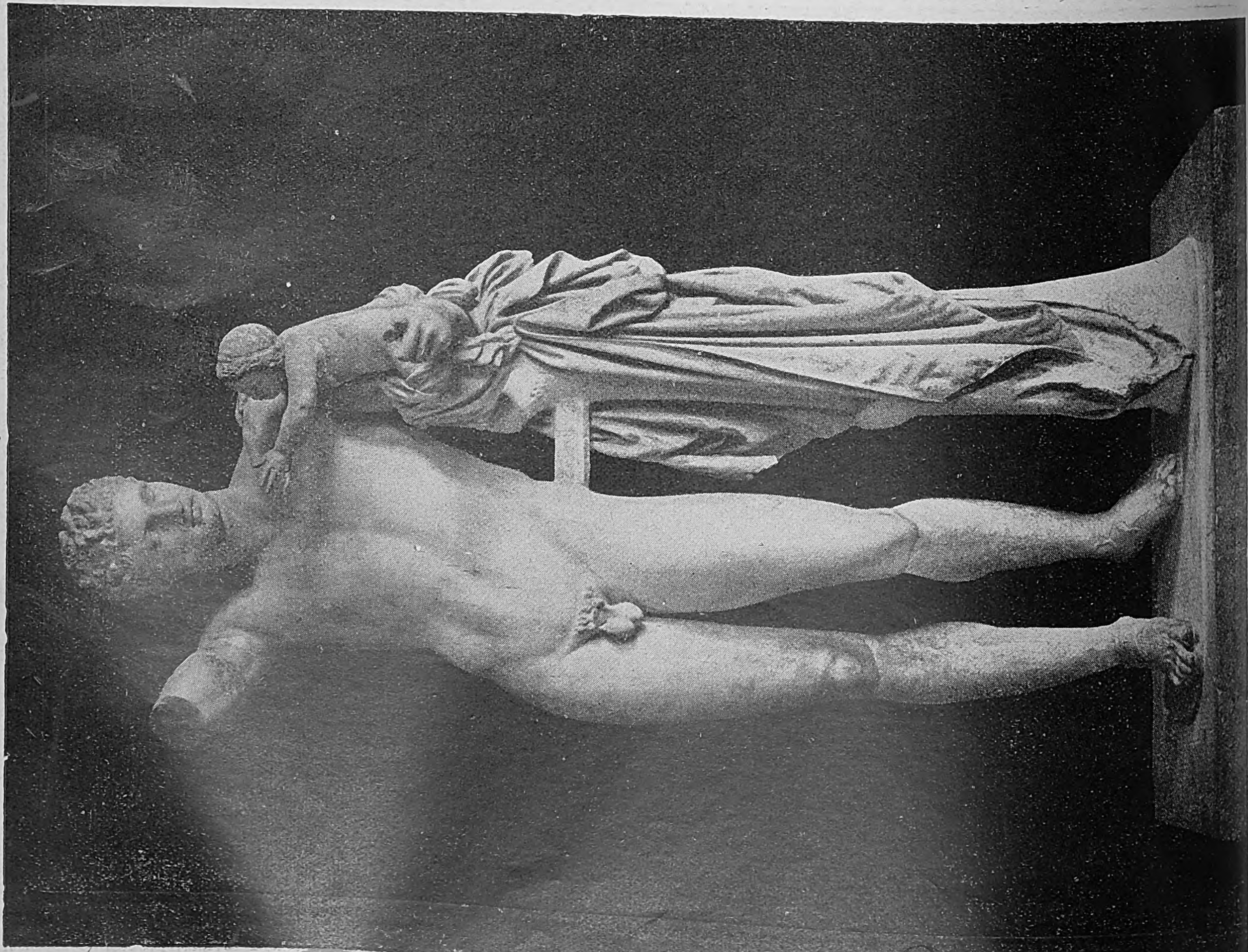

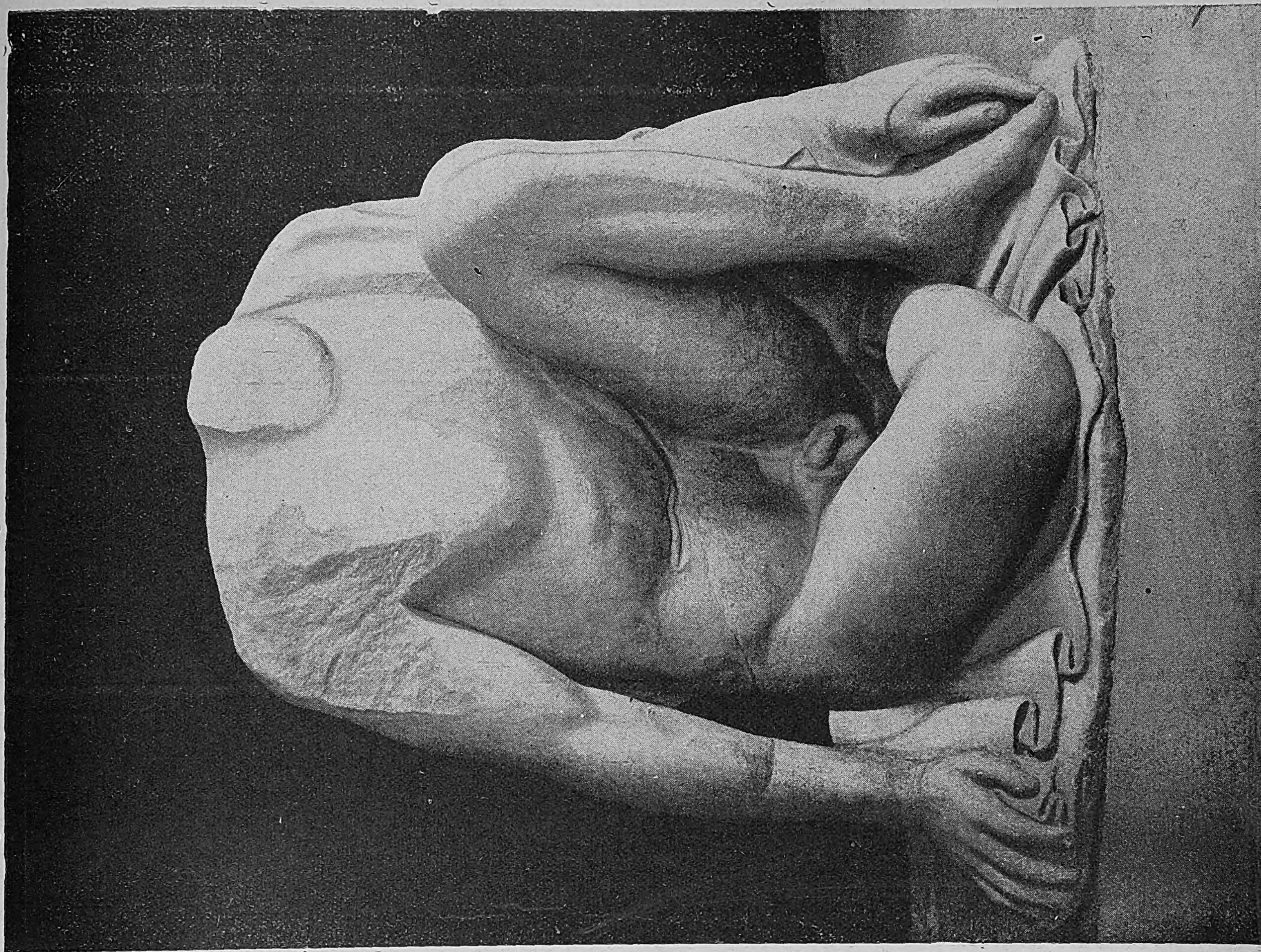

Γλυπτὰ τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς (Ι, Οἰνόμαος).

Digitized by Google

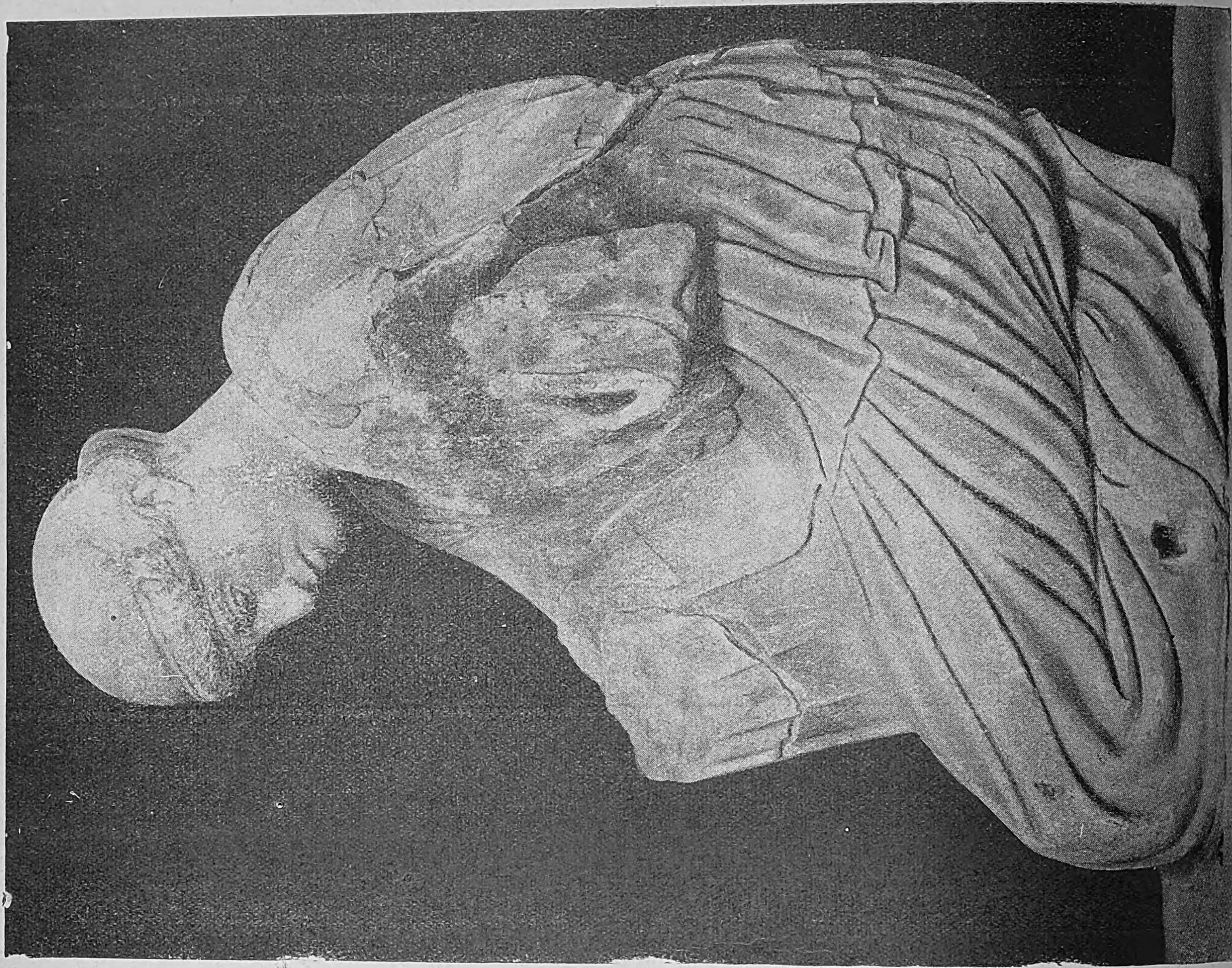

1) Γλυπτὸν τοῦ Δυτικοῦ ἀετώματος. 2) Γλυπτὸν τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος τοῦ ναοῦ τοῦ Διός.

Digitized by Google

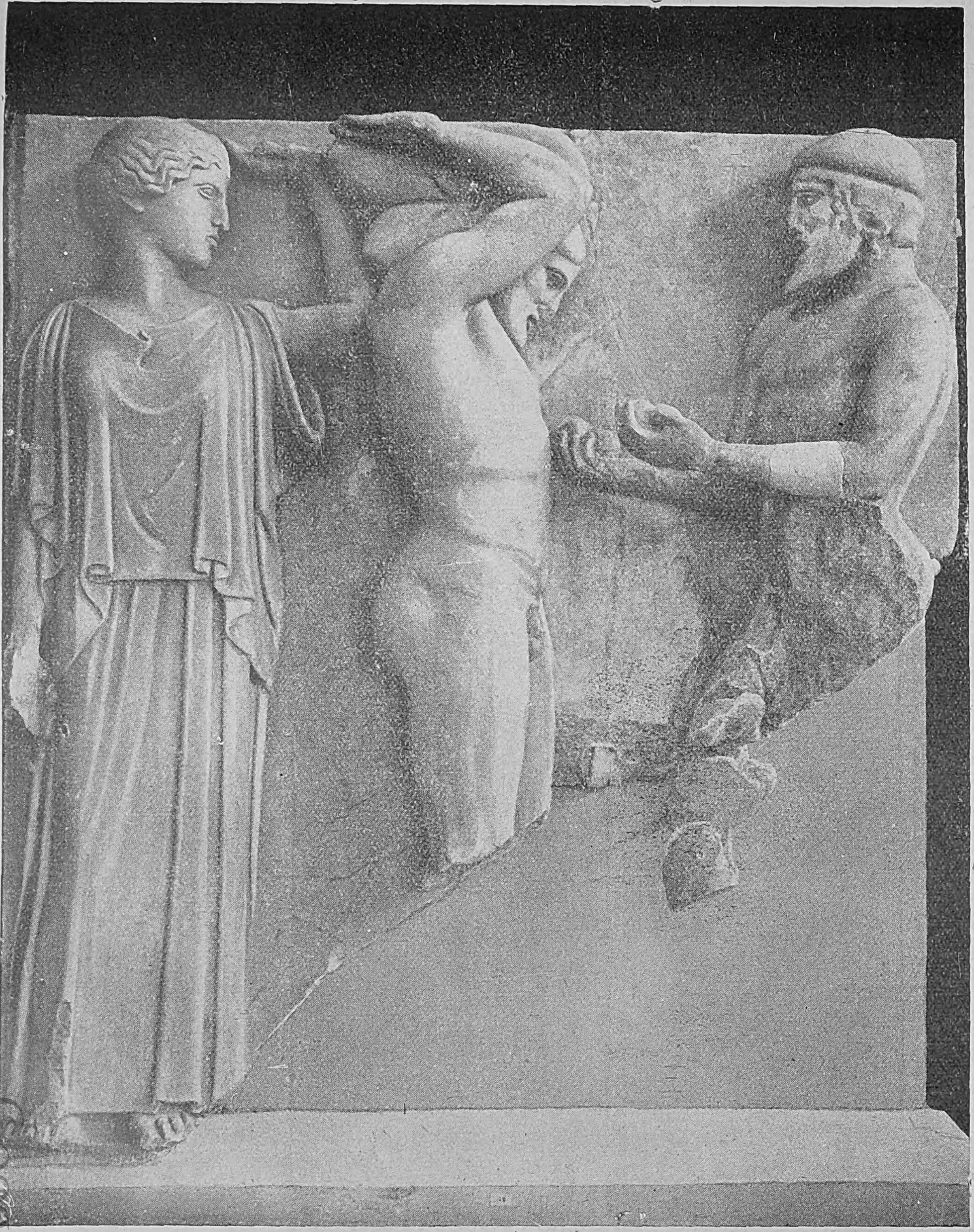

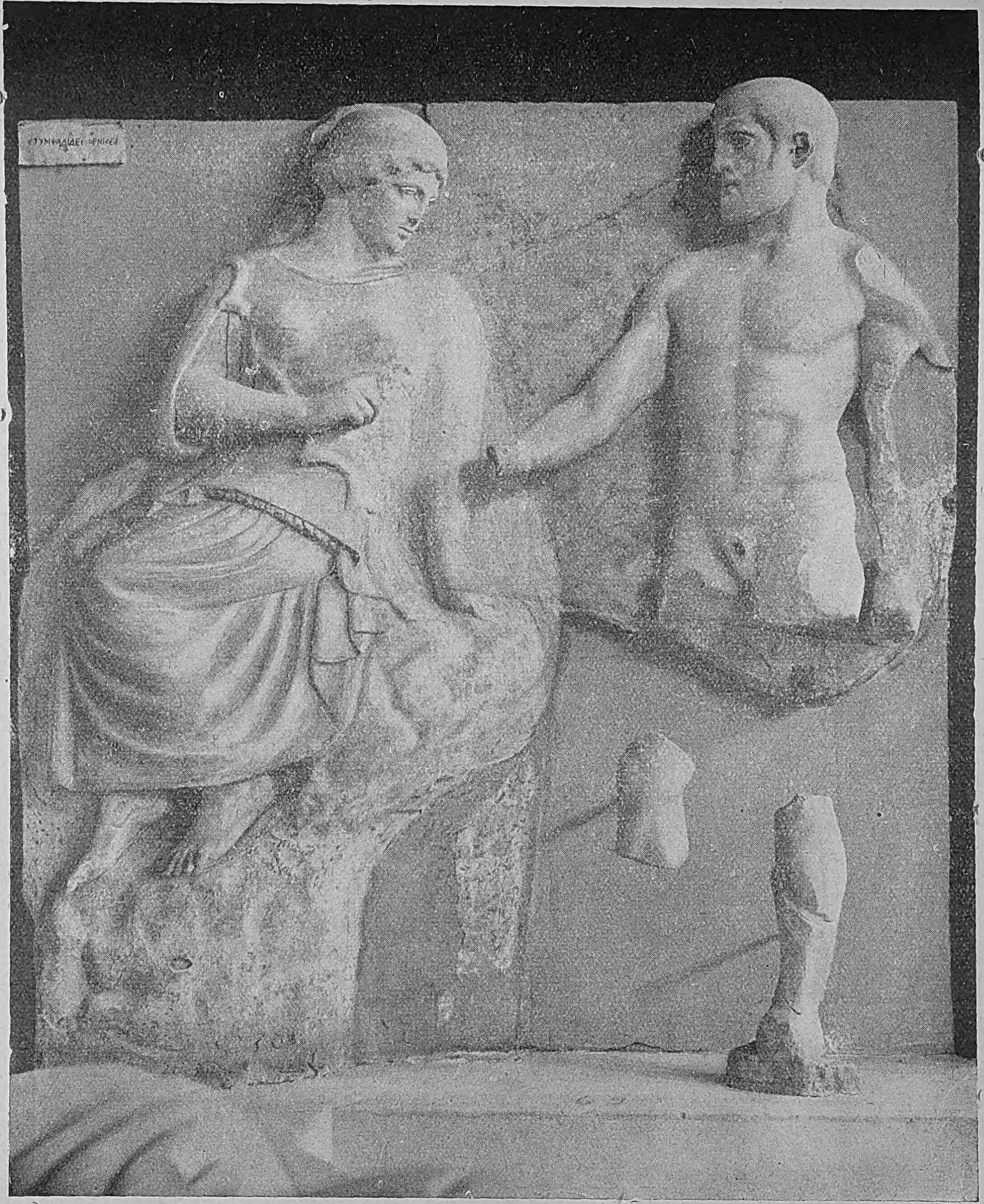

Μετόπαι τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός: 1) Ὁ Ἄτλας προσφέρει τὰ μῆλα τῶν Ἑσπερίδων εἰς τὸν Ἡρακλέα φέροντα ἐπὶ τῶν ὤμων τὸν οὐρανόν, ἐνῷ ἡ Ἀθηνᾶ ὑποβοηθεῖ ὄπισθεν τὸν ἥρωα. 2) Ὁ Ἡρακλῆς παραδίδει εἰς τὴν Ἀθηνᾶν τὰς Στυμφαλίδας ὄρνιθας.

Digitized by Google

Digitized by Google

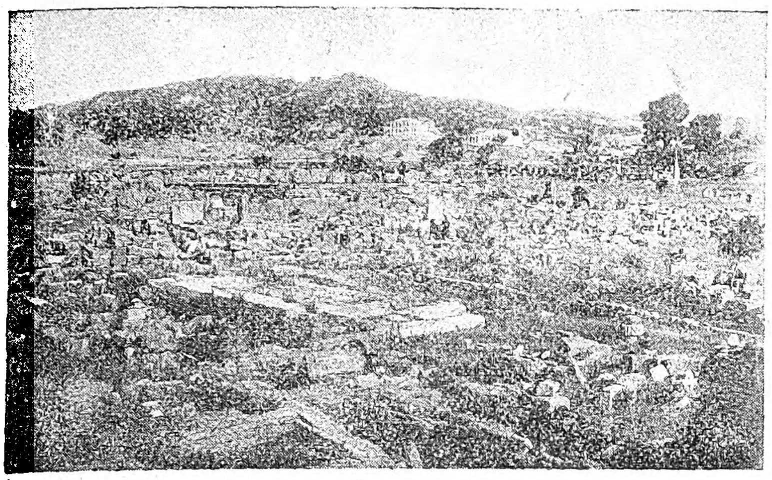

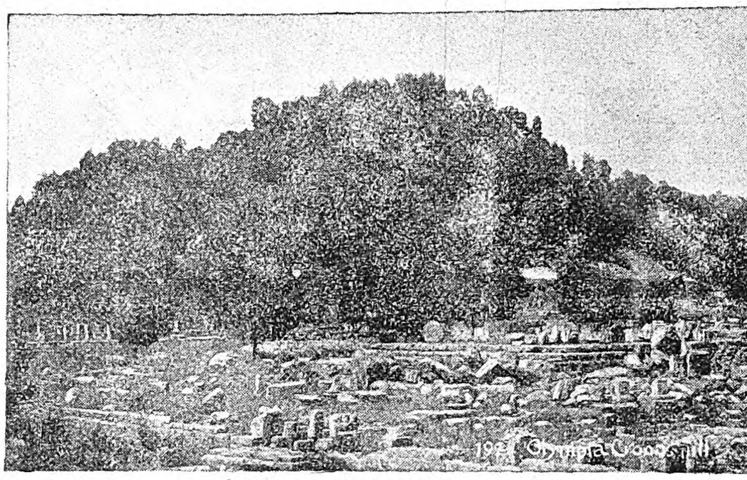

1) Ἐρείπια τῆς Ἄλτεως. 2) Τὸ Κρόνιον ὄρος.

ἀφοῦ καὶ εἰς τὴν μόνην ἀναφερομένην ὡς παραβᾶσαν τὴν διάταξιν Ροδίαν Φερενίκην, θυγατέρα τοῦ Διαγόρου, παρακολουθήσασαν ἐν τῷ σταδίῳ τὴν νίκην τοῦ υἱοῦ της Πεισιρρόδου, ἐχαρίσθη ἡ ζωή, ὡς θυγατρός, μητρὸς καὶ ἀδελφῆς ὀλυμπιονικῶν. Κατ' ἄλλους, ἡ ἐν λόγῳ γυνὴ ἦτο ἡ Καλλιπάτειρα, ἐπίσης ἐκ τοῦ γένους τοῦ Διαγόρου καὶ πιθανῶς ἀδελφὴ τῆς Φερενίκης καὶ μήτηρ τοῦ ὀλυμπιονίκου πύκτου Εὐκλέους. Τοὺς ἀγῶνας διεῖπον καὶ ἔκρινον οἱ *ἑλλανοδίκαι*, περιβεβλημένοι πορφύραν καὶ ἐστεμμένοι διὰ δάφνης. Οὗτοι ἀπετέλουν μίαν τῶν ἀνωτάτων ἀρχῶν τῆς Ἤλιδος, κληρούμενοι ἀρκετοὺς μῆνας πρὸ τῆς τελέσεως τῶν Ὀλυμπίων. Ἀρχικῶς ἦτο εἷς ὁ ἑλλανοδίκης, κατόπιν ὅμως προσετέθησαν κατὰ καιροὺς καὶ ἄλλοι, μέχρι τῶν δώδεκα. Πιθανὸν εἶναι ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς ἐκληροῦντο εἷς ἐξ ἑκάστης φυλῆς τῶν Ἠλείων. Οἱ ἑλλανοδίκαι ἐπὶ δέκα μῆνας, οἰκοῦντες ἐν τῷ λεγομένῳ *ἑλλανοδικεῶνι* τῆς Ἤλιδος, ἐδιδάσκοντο τὰ καθήκοντα αὐτῶν παρὰ τῶν *νομοφυλάκων* ἢ *θεσμοφυλάκων*, ἐπετήρουν δὲ τὰς προασκήσεις τῶν ἀθλητῶν καὶ ἐν Ἤλιδι καὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ, ὅπου τριάκοντα ἡμέρας πρὸ τῶν ἑορτῶν ἔπρεπε νὰ ἔχωσι προσέλθει οἱ ἀθληταί. Ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς πανηγύρεως, ὅτε οἱ ἀγῶνες διήρκουν πενθήμερον, ἦτο ἀφιερωμένη εἰς τοὺς θεούς. Κατὰ ταύτην ἐτελεῖτο ἡ θυσία τῆς ἑκατόμβης εἰς τὸν Δία καὶ ἄλλαι θυσίαι εἰς τοὺς ἄλλους θεούς, ὡρκίζοντο δὲ οἱ ἑλλανοδίκαι καὶ οἱ γυμνασταὶ καὶ οἱ ἀθληταὶ ὅτι οὐδὲν παράνομον θὰ διαπραχθῇ κατὰ τοὺς ἀγῶνας. Ἐπὶ πλέον οἱ ἀθληταὶ ὤμνυον ὅτι ἐξεπλήρωσαν τὰ νόμιμα, σχετικῶς μὲ τὴν προάσκησιν αὐτῶν καὶ ὅτι ἦσαν Ἕλληνες καὶ ἐλεύθεροι, μὴ στερούμενοι τῶν πολιτικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων. Ἀντὶ τῶν παίδων ἀθλητῶν ὡρκίζοντο οἱ πατέρες ἢ ἀδελφοὶ ἢ οἰκεῖοι. Ἡ ὁρκωμοσία ἐτελεῖτο θυσιαζομένου κάπρου εἰς τὸ βουλευτήριον, πρὸ τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ὁρκίου Διός. Οἱ δὲ παραβαίνοντες τοὺς κανονισμοὺς τῶν ἀγώνων, καὶ ἰδίως οἱ ἀποκαλυπτόμενοι ὅτι διὰ χρημάτων προσεπάθουν νὰ διαφθείρουν τοὺς ἀντιπάλους των, ὥστε νὰ κερδίσουν ἀκόπως τὴν νίκην, ἐτιμωροῦντο καὶ διὰ χρηματικῆς ζημίας. Ἐκ τῆς εἰσπράξεως τοιούτων προστίμων ἀνετίθεντο εἰς τὸ ἱερὸν χαλκᾶ ἀγάλματα τοῦ Διός, *Ζᾶνες* καλούμενα.

Μετὰ τὴν πρώτην, αἱ τρεῖς ἑπόμεναι ἡμέραι ἦσαν ἀφιερωμέναι εἰς τοὺς ἀγῶνας. Ἡ τάξις τῶν ἀγωνισμάτων δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστὴ καὶ θὰ ἦτο κατὰ ἐποχὰς ἄλλη. Πιθανῶς προηγοῦντο οἱ ἀγῶνες δρόμου καὶ εἵποντο ἡ πυγμή, τὸ παγκράτιον καὶ ἡ πάλη, τὴν τρίτην δὲ ἡμέραν ἐγίνοντο οἱ ἀγῶνες τῶν παίδων. Οἱ ἐν τῷ σταδίῳ ἀγῶνες ἦσαν γυμνικοὶ ἀπὸ τοῦ 720 π. Χ., ὅτε, κατὰ τὴν παράδοσιν, πρῶτος ὁ ἐκ Μεγάρων δρομεὺς Ὄρσιππος ἀπέβαλε χάριν εὐκολίας τὸ πρότερον φερόμενον περίζωμα. Οἱ νικηταὶ ἐκαλοῦντο *ὀλυμπιονῖκαι*, μεταξὺ δ' αὐτῶν ὁ κυριώτερος ἦτο ὁ νικητὴς τοῦ δρόμου σταδίου Ἐνίοτε ὅμως συνέβαινε ν' ἀνακηρυχθῇ τις ὀλυμπιονίκης ἄνευ ἀγῶνος, ὅτε οἱ ἀντίπαλοι ἢ προσήρχοντο ἐκπροθέσμως ἢ δὲν προσήρχοντο οὐδόλως, φοβούμενοι ν' ἀντιμετωπίσουν ἐπικίνδυνον συναγωνιστήν, ἢ διότι ἀγωνισθέντες τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἄλλον ἀγῶνα ἦσαν κατάπονοι. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐλέγετο τὸ νικᾶν *ἀκονιτί*. Ἐπίζηλον θέσιν μεταξὺ τῶν ἀγωνιστῶν εἶχεν ὁ τυχὼν τῆς *ἐφεδρείας*. Ὅτε δηλαδὴ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγωνιστῶν ἦτο περιττός, μετὰ τὴν κλήρωσιν τῶν ζευγῶν ἀπέμενεν ὁ *ἔφεδρος*, ἄνευ συναγωνιστοῦ, ἀναμένων μὲ ἀκμαίας δυνάμεις ν' ἀγωνισθῇ μετ' ἐκείνου, ὅστις κατόπιν ἀλλεπαλλήλων ἀγώνων θὰ ἐνίκα τοὺς ἀρίστους ἐκ τῶν ζευγῶν. Οἱ δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν νικῶντες παγκράτιον καὶ πάλην ἐκαλοῦντο *παράδοξοι* ἢ *παραδοξονῖκαι*, ἀριθμούμενοι ἀφ' Ἡρακλέους, ὅστις φέρεται ὡς πρῶτος νικήσας. Ἐν ἀμφιρρόπῳ καὶ ἄνευ ἀποτελέσματος ἀγῶνι, φαίνεται ὅτι ἡ νίκη ἐκρίνετο ἱερά, ὁ δὲ στέφανος ἀνετίθετο τῷ Διί.

Πρὸ βωμοῦ εὑρισκομένου κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Σταδίου ἐγίνετο κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῶν ἀγώνων ὁ περίεργος ἀγὼν τῶν κηρύκων καὶ τῶν σαλπιγκτῶν, βραβευομένου ἐκείνου, ὅστις θὰ ἠκούετο εἰς μεγαλυτέραν ἀπόστασιν. Εἰς τὸν νικητὴν κήρυκα παρείχετο καὶ ἡ τιμὴ νὰ ἐκφωνῇ τὰ ὀνόματα τῶν ὀλυμπιονικῶν κατὰ τὴν ἀπονομὴν τῶν

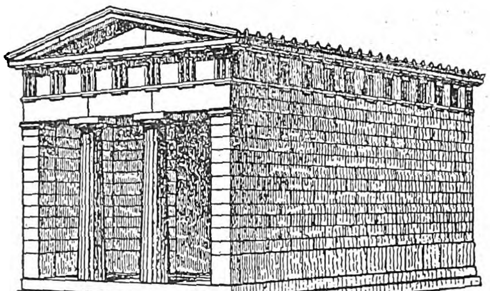

Ἀναπαράστασις τοῦ θησαυροῦ τῶν Σικυωνίων.

ἄθλων. Οἱ ἱππικοὶ ἀγῶνες καὶ αἱ ἁρματοδρομίαι ἐγίνοντο εἰς τὸν *ἱππόδρομον*, ὅστις ἔκειτο ΝΑ. τοῦ σταδίου μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Ἀλφειοῦ. Οὐδὲν σῴζεται σήμερον ἐξ αὐτοῦ, καθόσον παρεσύρθη ὑπὸ τοῦ ρεύματος τοῦ ποταμοῦ. Κατὰ τοὺς ἀγῶνας αὐτοὺς ἡ νίκη ἀπενέμετο οὐχὶ εἰς τὸν ἱππέα ἢ τὸν ἡνίοχον, ἀλλὰ εἰς τὸν ἀποστείλαντα τὸν ἵππον ἢ τὸ ἅρμα. Παροδόξως δὲ ἐπετρέπετο καὶ εἰς τὰς γυναῖκας νὰ συμμετέχωσι τῶν ἱππικῶν ἀγώνων δι' ἀποστολῆς ἵππων ἢ ἁρμάτων, ἐνῷ ἀπηγορεύετο εἰς αὐτὰς ἡ παρακολούθησις. Κυνίσκα, ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Ἀρχιδάμου τοῦ Α' καὶ ἀδελφὴ τοῦ Ἄγιδος καὶ τοῦ Ἀγησιλάου, φέρεται δὶς νικήσασα δι' ἅρματος ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἀνεκαλύφθη δὲ καὶ βάθρον ἀναθήματος τῆς ἰδίας μὲ ἐνεπίγραφον ὑπερήφανον ἐπίγραμμα ὅτι μόνη ἐκ τῶν Ἑλληνίδων ἔτυχε τοῦ στεφάνου τῆς νίκης. Κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῶν Ὀλυμπίων ἐτελεῖτο ἡ στεφάνωσις τῶν νικητῶν, ὑπὸ τῶν ὁποίων καὶ προσεφέροντο θυσίαι εἰς τὸν Δία καὶ τοὺς ἄλλους θεούς. Θυσίας ἐπίσης ἐτέλουν οἱ θεωροὶ τῶν πόλεων, μεθ' ὃ οἱ Ἠλεῖοι παρελάμβανον τοὺς νικητὰς πρὸς κοινὴν ἑστίασιν ἐν τῷ πρυτανείῳ. Ἡ στεφάνωσις τῶν νικητῶν ἐτελεῖτο ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου τῶν ἑλλανοδικῶν διὰ στεφάνου *κοτίνου*, θαλλοῦ δηλαδὴ ἀγρίας ἐλαίας συνδεδεμένου διὰ ξανθοῦ ἐρίου. Τοῦτο ἐλέγετο ὅτι ἐγίνετο κατόπιν χρησμοῦ τῆς Πυθίας ἀπὸ τοῦ 752 π. Χ., ἀφ' ὅτου καὶ ὁ ἀγὼν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἦτο ἀποκλειστικῶς *στεφανίτης*. Ὁ κότινος προήρχετο ἐξ ὡρισμένης ἐλαίας, *καλλιστεφάνου* καλουμένης, ἥτις ὑπῆρχε κατὰ τὸν ὀπισθόδομον τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς καὶ παρὰ τὸν βωμὸν τῶν καλλιστεφάνων Νυμφῶν, ἀπεκόπτετο δὲ διὰ χρυσοῦ μαχαιρίου ὑπὸ παιδὸς ἀμφιθαλοῦς. Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ἐδίδετο, πλὴν τοῦ στεφάνου, εὐθὺς μετὰ τὴν νίκην καὶ σπάδιξ (= κλάδος) φοίνικος. Τὰ *νικητήρια ἆθλα* (= ἔπαθλα), δηλαδὴ οἱ στέφανοι, προετίθεντο παλαιότατα μὲν ἐπὶ τρίποδος, ὅστις καὶ διετηρεῖτο ἐν τῷ ναῷ τοῦ Διὸς καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Παυσανίου, ἀπὸ τοῦ Ε' δὲ αἰῶνος π.Χ. ἐπὶ πολυτίμου χρυσελεφαντίνης τραπέζης, ἔργου τοῦ Κωλώτου, μαθητοῦ τοῦ Φειδίου. Ἡ τράπεζα αὕτη ἀπέκειτο εἰς τὸ Ἡραῖον. Τὰ ὀνόματα τῶν νικητῶν ἀνεγράφοντο ἐπὶ λίθων καὶ ἀπηθανατίζοντο ὑπὸ μεγάλων ποιητῶν καὶ καλλιτεχνῶν. Ἐπὶ πλέον ὁ ὀλυμπιονίκης εἶχε τὸ δικαίωμα, μετὰ τὴν τρίτην πιθανῶς νίκην του, νὰ ἱδρύσῃ ἐν Ὀλυμπίᾳ τὸ ἄγαλμά του, ὄχι ὅμως μεγαλύτερον τοῦ φυσικοῦ. Γνωσταὶ νῖκαι ἐν Ὀλυμπίᾳ εἶναι περὶ τὰς 850. Ἐκ τῶν γνωστῶν δὲ ὀλυμπιονικῶν τελευταῖος ἀναγράφεται ὁ Ἀρμένιος Ἀρτάβασδος, ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἀρσακιδῶν, νικήσας πυγμὴν τῷ 385 μ. Χ. Ἐν τῷ σταδίῳ τῆς Ὀλυμπίας, οὐχὶ ὅμως κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Ὀλυμπίων, ἀλλὰ τῶν Ἡραίων, ἐτελεῖτο κατὰ τετραετίαν καὶ ἀγὼν δρόμου Ἠλείων παρθένων. Μουσικοὶ δὲ ἀγῶνες δὲν ἐτελοῦντο ἐν Ὀλυμπίᾳ (ἐκτὸς τῶν ἐπὶ Νέρωνος

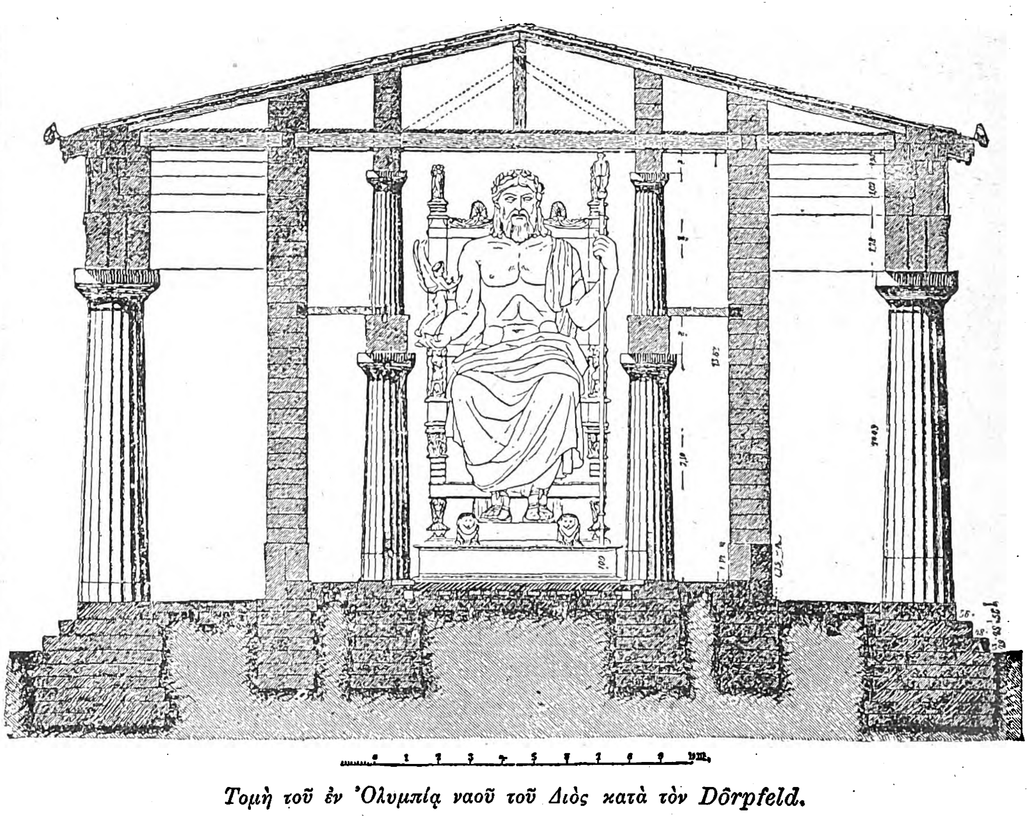

Τομὴ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναοῦ τοῦ Διὸς κατὰ τὸν Dörpfeld.

Digitized by Google

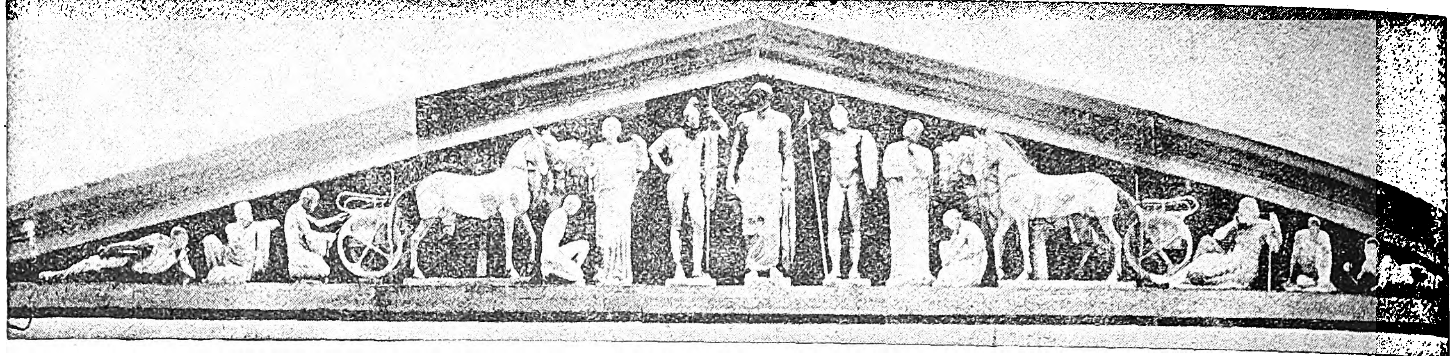

Ἀνατολικὸν ἀέτωμα τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς κατ' ἀναπαράστασιν.

[Ἁρματοδρομία τοῦ Πέλοπος καὶ Οἰνομάου.]

ἀναγκαστικῶς τελεσθέντων), ὅπου καὶ δὲν ἀνεκαλύφθη, οὔτε φαίνεται νὰ ὑπῆρξέ ποτε θέατρον.

Μνημειακὴ τοπογραφία. Ἔργα τέχνης. Ὁ κυρίως ἱερὸς χῶρος τῆς Ὀλυμπίας, ὁ περιλαμβάνων τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν καὶ τὰ τεμένη, τὰ διὰ τῶν παραδόσεων συνδεόμενα πρὸς τοὺς παλαιοὺς τοπικοὺς ἥρωας, ἐκαλεῖτο *Ἄλτις* (=ἄλσος) καὶ ἦτο περικεκλεισμένος διὰ περιβόλου. Κατὰ καιροὺς ὅμως ἱδρύθησαν ἔξω τοῦ περιβόλου διάφορα οἰκοδομήματα, σχετικὰ πάντως μὲ τὸ ἱερὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ τελούμενα. Διερχόμενοι τὴν σημερινὴν ξυλίνην γέφυραν τοῦ Κλαδέου, συναντῶμεν κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς Ἄλτεως καὶ ἐκτὸς αὐτῆς δύο ἀγωνιστικὰ ἱδρύματα, τὸ *Γυμνάσιον* (ἀριστερὰ) καὶ τὴν *Παλαίστραν* (δεξιά). Ἐκ τοῦ Γυμνασίου ἀνεσκάφη μόνον τὸ προπύλαιον, ὅπερ ἦτο μεταγενεστέρα προσθήκη εἰς τὸ ὅλον κτήριον, κοσμούμενον ἄλλοτε διὰ κορινθιακῶν κιόνων, καὶ μέγα μέρος τῆς ἀνατολικῆς στοᾶς, ἥτις ἐξετείνετο εἰς μῆκος 210,51 μ. Ἡ δὲ Παλαίστρα, ἐξ ὁλοκλήρου σχεδὸν ἀνασκαφεῖσα, εἶναι μέγα τετράπλευρον οἰκοδόμημα, ἔχον εἰς τὸ μέσον ὕπαιθρον αὐλὴν περιμέτρου 192 μ., ἑνὸς δηλαδὴ ὀλυμπιακοῦ σταδίου, πέριξ δὲ ταύτης στοὰς καὶ ὄπισθεν αὐτῶν δωμάτια. Αἱ στοαὶ ἦσαν δωρικοῦ ῥυθμοῦ, οἱ δὲ τοῖχοι τῶν ὄπισθεν δωματίων σῴζονται εἰς ὕψος ἑνὸς μέτρου, τοῦ ἀνωτέρου μέρους ὄντος ποτὲ πλινθοκτίστου. Φαίνεται οἰκοδόμημα τοῦ τέλους τοῦ Δ' αἰῶνος π. Χ. Νοτίως τῆς Παλαίστρας ὑπάρχει ἕτερον μέγα οἰκοδόμημα, ὁ *Θεοκολεών*, οὕτως ὀνομασθὲν ἐκ τῶν *θεοκόλων* ἢ *θεηκόλων*, τῶν ἐν αὐτῷ δηλαδὴ διαμενόντων ἱερέων. Κατὰ πρῶτον τὸ οἰκοδόμημα ἐκτίσθη τὸν Δ' αἰῶνα π. Χ., ἀλλὰ κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους ἐπεξετάθη κατὰ πολὺ καὶ ἐτροποποιήθη κατὰ τὸ σχέδιον. Πρὸς Δ. αὐτοῦ κεῖται τὸ μικρὸν ἱερόν, τὸ καλούμενον *Ἡρῷον*, πρὸς τιμὴν ἑνὸς τῶν ὑπὸ τῶν Ἠλείων ἐν Ὀλυμπίᾳ λατρευομένων ἡρώων. Τὸ Ἡρῷον ἦτο τετράγωνον; περικλεῖον κυκλικὸν κτήριον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀνεκαλύφθη βωμὸς ἐκ κοινοῦ πηλοῦ μὲ ἐπάλληλα ἐπιχρίσματα φέροντα γραπτὴν τὴν ἐπιγραφὴν ΗΡΩΟΣ. Ὁ βωμὸς μετεφέρθη εἰς τὸ μουσεῖον. Νοτίως δὲ τοῦ Θεοκολεῶνος ὑπάρχει πλινθόκτιστος κατὰ τὰ ἄνω μέρη παλαιοχριστιανικὴ ἐκκλησία, κτισθεῖσα κατὰ τὸν Ε' ἢ ΣΤ' αἰῶνα μ. Χ. ἐπὶ τῆς βάσεως ἀρχαίου ὀρθογωνίου οἰκοδομήματος, τοῦ ὁποίου αἱ διαστάσεις εἶναι ἴσαι πρὸς τὸν σηκὸν τοῦ μεγάλου ναοῦ τοῦ Διός, δι' ὃ καὶ ὑπό τινων θεωρεῖται ὡς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Φειδίου, τὸ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ἀναφερόμενον, εἰς τὸ ὁποῖον κατὰ πρῶτον ἐστήθη τὸ πρόπλασμα τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Ἐν τούτοις, ἄλλοι, μὴ παραδεχόμενοι τὴν ἐκδοχὴν ταύτην, τοποθετοῦν τὸ ἐργαστήριον εἰς τὸ νοτίως κείμενον στενόμακρον οἰκοδόμημα, τὸ μεταγενεστέρως διαιρεθὲν εἰς δωμάτια. Τοῦτο ὅμως δὲν ἀποκλείεται νὰ εἶναι καὶ κατοικία τῶν *Φαιδυντῶν*, τῶν ὑπηρετῶν τοῦ ἱεροῦ, τῶν συντηρούντων καὶ καθαριζόντων τὰ ἀγάλματα. Ἔτι νοτιώτερον καὶ ὀλίγον λοξῶς ἀνεκαλύφθη τὸ μεγαλύτερον ἐκ τῶν οἰκοδομημάτων τῆς Ὀλυμπίας, διαστάσεων 73.51×80.18 μ., κτισθὲν ἐπὶ τῶν μακεδονικῶν χρόνων καὶ μετατραπὲν ἐπὶ τῶν ῥωμαϊκῶν. Τοῦτο εἶναι τὸ *Λεωνίδαιον*, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ κτίσαντος Λεωνίδου, υἱοῦ τοῦ Λεώτου ἐκ Νάξου, καθ' εὑρεθεῖσαν ἐπὶ τῶν ἐπιστυλίων ἐπιγραφὴν καὶ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Παυσανίου. Ἡ χρησιμοποίησίς του εἶναι ἄγνωστος, πιθανῶς ὅμως ἦτο μέγας ξενών, ἐν ᾧ κατέλυον μεταγενεστέρως καὶ Ῥωμαῖοι μεγιστᾶνες, κατὰ τὸν Παυσανίαν. Εἰς τὸ κέντρον τοῦ οἰκοδομήματος ὑπάρχει μεγάλη δεξαμενή, σχεδὸν κυκλική, μὲ μικρὸν ὕψωμα, ἐν εἴδει νησῖδος, εἰς τὸ μέσον, εἰς τὸ ὁποῖον προσήρχοντο διὰ μικρῶν ξυλίνων γεφυρῶν. Ἡ στέγη ἦτο ξυλίνη, τὰ δὲ γεῖσα πήλινα μετὰ γραφῶν. Ἀνατολικῶς τοῦ Λεωνιδαίου, ἐφαπτόμενον τοῦ νοτίου περιβόλου τῆς Ἄλτεως, κεῖται τὸ *Βουλευτήριον*, σύνθετον οἰκοδόμημα τοῦ Ε' αἰῶνος π. Χ., ἀποτελούμενον ἐκ τριῶν παραπλεύρων μερῶν, ἐξ ὧν τὰ δύο ἄκρα ἀπολήγουν δυτικῶς εἰς ἡμικύκλιον. Τὰ τρία ἀνεξάρτητα ταῦτα μέρη ἥνωνε κατὰ τὴν πρόσοψιν πρὸς Α. κοινὴ ἰωνικὴ στοά, μεταγενεστέρα ὅμως. Ἐνταῦθα συνεδρίαζεν ἡ Ὀλυμπικὴ βουλή, ἀποτελουμένη ἐκ πολιτῶν τῆς Ἤλιδος, ἔχουσα τὴν διεύθυνσιν τῶν χρημάτων τῆς Ὀλυμπίας καὶ τὴν γενικὴν ἐπίβλεψιν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ. Εἰκάζεται ὅτι διὰ τὰς συνεδριάσεις τῆς βουλῆς ἐχρησιμοποιοῦντο αἱ ἡμικυκλικαὶ αἴθουσαι, ἐνῷ εἰς τὴν κεντρικὴν ὡρκίζοντο οἱ ἀθληταὶ πρὸ τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ὁρκίου Διός, δι' ὃ καὶ πιθανῶς ὁ χῶρος οὗτος δὲν ἐστεγάζετο. Νοτίως αὐτοῦ κεῖται ἡ *Νοτία Στοὰ* λεγομένη. Κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους ἐπὶ τοῦ βουλευτηρίου ἐκτίσθη τὸ *Βυζαντινὸν τεῖχος*, τὸ ὁποῖον, ἐκτεινόμενον πρὸς Β., περιελάμβανε καὶ τὸν ναὸν τοῦ Διός.

Ὑπερμεγέθης ἀρχαϊκὴ κεφαλὴ τῆς Ἥρας ἐκ μαλακοῦ τιτανολίθου εὑρεθεῖσα ἐν τῷ Ἡραίῳ.

Ἡ Ἄλτις. Ὁ ἐπίπεδος σχεδὸν χῶρος τῆς Ἄλτεως, ἔχων σχῆμα τετραπλεύρου τραπεζίου, τοῦ ὁποίου ἡ βορεία πλευρὰ εἶναι κατὰ τὴν παρυφὴν τοῦ Κρονίου, περιβάλλεται ὑπὸ περιβόλου, ὅστις εἰς τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους ἀνεγερθεὶς ἀντικατέστησε τὸν παλαιόν, κείμενον ὀλίγον ἐσώτερον. Ὁ ῥωμαϊκὸς περίβολος διατηρεῖται καλύτερον κατὰ τὴν δυτικὴν αὐτοῦ πλευράν, εἰς ἣν ἀνοίγονται καὶ δύο εἴσοδοι. Ἡ μία, πρὸς Β. κειμένη, ἀντικρύζει τὸ πρόπυλον τοῦ Γυμνασίου, ἡ δὲ ἄλλη, πρὸς Ν., ἔναντι τῆς ΒΑ. γωνίας τοῦ Λεωνιδαίου, ἦτο ἡ *πομπικὴ εἴσοδος*, ἥτις διὰ δύο ἡμικιόνων διῃρεῖτο εἰς τρεῖς διόδους ὧν ἔμπροσθεν ὑπῆρχε τετράστυλος πρόστασις. Ἐκεῖθεν ἄρχεται ἡ ἱερὰ ὁδός, ἥτις ἔφερε πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Διός. Κατὰ τὴν εἴσοδον ὑπάρχουν διάφορα ἐνεπίγραφα βάθρα, ἅτινα

Digitized by Google

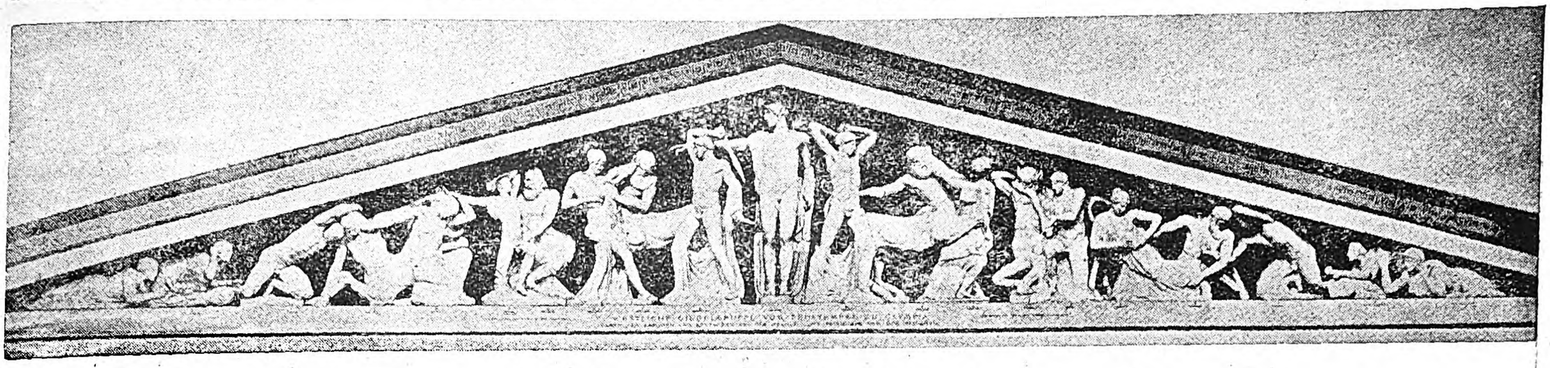

Δυτικὸν ἀέτωμα τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς κατ᾽ ἀναπαράστασιν.

[Μάχη Λαπιθῶν καὶ Κενταύρων.]

ἔφερον ἄλλοτε ἐφίππους ἀνδριάντας, ἀριστερὰ δὲ τῷ εἰσερχομένῳ ἐκτείνεται ἀπὸ Δ. πρὸς Α. τὸ *νότιον ἀνάλημμα*, τὸ συγκρατοῦν τὸ ἐπίπεδον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται καὶ ὁ ναός, καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπίσης ὑπάρχουν βάθρα. Ὄπισθεν τῶν νοτίων βάθρων, πλησίον τοῦ ἡμικυκλικοῦ, τοποθετεῖται ὑπό τινων τὸ *Ἱπποδάμειον*. Τὸ πρὸς Α. ὅριον τῆς Ἄλτεως ἀπετέλουν δύο στοαί, ἐκ τῶν ὁποίων τὴν πρὸς Ν. κατέστρεψαν ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων διὰ ν᾽ ἀνεγείρουν ἐπ᾽ αὐτῆς οἰκίαν, τῆς ὁποίας τὰ ἐρείπια σῴζονται. Ἐξ ἀνευρεθέντος σωλῆνος, φέροντος τὴν ἐπιγραφὴν Neronis Aug [usti], ὑποτίθεται ὅτι αὕτη εἶναι ἡ *οἰκία τοῦ Νέρωνος*, πρὸς τὴν ὁποίαν εἶναι συνημμένα πλινθόκτιστα δωμάτια λουτρῶν. Ἐν συνεχείᾳ τῆς κατεδαφισθείσης στοᾶς ἐκτείνεται εἰς μῆκος 97,50 μ. ἡ *Στοὰ τῆς Ἠχοῦς*, περὶ ἧς ἐλέγετο ὅτι ἑπτάκις ἀνταπέδιδε τὴν φωνήν. Ἡ αὐτὴ ἐλέγετο καὶ *Ποικίλη*, διότι ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ βάθους ὑπῆρχον ζωγραφίαι. Ἡ στοὰ ἔφερε κατὰ μέτωπον 44 δωρικοὺς πωρίνους κίονας, πρὸ αὐτῆς δὲ ὑπῆρχε σειρὰ βάθρων, ὧν τὰ πλεῖστα ἔφερον ἐφίππους ἀνδριάντας. Μεταξὺ τῶν βάθρων ἀνεκαλύφθησαν τὰ θεμέλια μικροῦ οἰκοδομήματος, ὅπου ἴσως νὰ ἐγίνοντο οἱ ἀγῶνες τῶν σαλπιγκτῶν καὶ κηρύκων. Δύο ὅμως ἐπ᾽ αὐτοῦ ἱστάμενοι ἰωνικοὶ κίονες ἔφερον ἀγάλματα, ὁ μὲν τοῦ Πτολεμαίου Φιλαδέλφου, ὁ δὲ τῆς συζύγου καὶ ἀδελφῆς αὐτοῦ Ἀρσινόης. Κατὰ τὸ βόρειον ἄκρον τῆς Στοᾶς ὑπάρχει ἐπιμήκης κτιστὴ δίοδος, ἐν μέρει καλυπτομένη διὰ καμάρας, δι᾽ ἧς εἰσήρχοντο ἐκ τῆς Ἄλτεως οἱ ἀθληταὶ εἰς τὸ *Στάδιον*. Ἡ δίοδος καλεῖται *Κρυπτή*. Τοῦ δὲ Σταδίου, τὸ ὁποῖον ἐξετείνετο πρὸς Α., μικρὸν μόνον μέρος ἀνεσκάφη, ἀποκαλυφθείσης τῆς ἀφέσεως τῶν δρομέων. Κατὰ τὴν βορείαν πλευρὰν τῆς Ἄλτεως, πρὸ τῆς Κρυπτῆς, ὑπάρχει σειρὰ βάθρων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑπῆρχον οἱ χαλκοῖ *Ζᾶνες* (διαλεκτικὸς πληθυντικὸς τοῦ Ζεύς), τὰ ἀγάλματα δηλαδὴ τὰ ἱδρυόμενα ἐκ τῶν προστίμων τῶν παρανομούντων ἀθλητῶν. Ὄπισθεν αὐτῶν, εἰς ὑψηλότερον ἐπίπεδον, ἐσώθησαν τὰ κρηπιδώματα τῶν *δώδεκα θησαυρῶν*, τοὺς ὁποίους κατὰ καιροὺς εἶχον ἱδρύσει ἐν Ὀλυμπίᾳ διάφοροι ἑλληνικαὶ πόλεις, δωρικαὶ κυρίως. Ἐξ αὐτῶν, ὁ πρῶτος ἐξ ἀνατολῶν, ὁ καὶ μεγαλύτερος, ἀνεγνωρίσθη ὡς ὁ θησαυρὸς τῶν Γελῴων, καὶ ὁ δεύτερος τῶν Μεγαρέων. Ἀμφότεροι οἱ θησαυροὶ οὗτοι εἶναι τοῦ ΣΤ´ αἰῶνος π. Χ., εὑρέθησαν δὲ μέρη ἐκ τῆς διακοσμήσεως τῶν ἀετωμάτων αὐτῶν. Ὁ τελευταῖος πρὸς Δ. θησαυρὸς εἶναι τῶν Σικυωνίων, τῶν ἀρχῶν τοῦ Ε´ αἰῶνος π. Χ. Πλησίον αὐτοῦ ἀνεκαλύφθη μικρὸς ναὸς ἀγνώστου θεοῦ καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ *βωμὸς τοῦ Ἡρακλέους*. Δυτικώτερον ὑπάρχουν τὰ ρωμαϊκὰ ἐρείπια τῆς *Ἐξέδρας τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ*, ὑψηλῆς πλινθοκτίστου ἁψῖδος πολυτελῶς κεκοσμημένης διὰ κορινθιακῶν παραστάδων καὶ κογχῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ Ἡρώδης μὲν ἀνέθεσεν ἀγάλματα Ρωμαίων αὐτοκρατόρων, οἱ Ἠλεῖοι δὲ ὕστερον ἀγάλματα τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἡρώδου, ἐξ εὐγνωμοσύνης διὰ τὸ ὑπ᾽ αὐτοῦ κατασκευασθὲν ὑδραγωγεῖον, ὅπερ μετέφερεν εἰς τὴν ἄνυδρον Ἄλτιν ἐξ ἀρκετῆς ἀποστάσεως πόσιμον ὕδωρ. Τὸ ὑδραγωγεῖον ἀπέληγεν εἰς δεξαμενὴν πρὸ τῆς ἐξέδρας, ἐκόσμει δὲ αὐτὴν μαρμάρινος ταῦρος ἀνακαλυφθείς. Ἔμπροσθεν τῶν τελευταίων θησαυρῶν, εἰς χαμηλότερον ἐπίπεδον, ἀνεκαλύφθησαν τὰ θεμέλια τοῦ *Μητρῴου*, δωρικοῦ ναοῦ ἀφιερωμένου εἰς τὴν Κυβέλην, τὴν μητέρα τῶν θεῶν. Πρὸς Δ. τῆς ἐξέδρας τοῦ Ἡρώδου ἐκτείνονται τὰ ἐρείπια τοῦ δευτέρου κατὰ τὸ μέγεθος ναοῦ τοῦ ἱεροῦ, τοῦ περιφήμου *Ἡραίου* τῆς Ὀλυμπίας. Ὁ ναὸς ἦτο περίπτερος δωρικὸς καὶ εἷς τῶν ἀρχαιοτάτων σῳζομένων ἑλληνικῶν ναῶν, κτισθείς, κατὰ τὸν Παυσανίαν, ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ Σκιλλοῦντος, ὀκτὼ ἔτη μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν. Τὴν ἀρχαϊκότητα τοῦ κτηρίου ἀποδεικνύει ἐξ ἀρχῆς τὸ ἐπίμηκες σχῆμα αὐτοῦ. Ἀρχικῶς οἱ κίονες τῆς περιστάσεως ἦσαν ξύλινοι, ἀντικατασταθέντες κατὰ καιρούς, ἅμα ἐφθείροντο, ὑπὸ πωρίνων, ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ κιονόκρανα διαφόρων ἐποχῶν, ἀνακαλυφθέντα, διεφώτισαν σπουδαίως τὴν ἐξέλιξιν τοῦ δωρικοῦ κιονοκράνου. Ὁ ναός, χωριζόμενος εἰς τρία μέρη, πρόναον, σηκὸν καὶ ὀπισθόδομον, εἶχε μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων τὰ ἀνώτερα μέρη τῶν τοίχων του ἐκ πηλίνων πλίνθων ἐπικεχρισμένων. Εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ σηκοῦ ὑπάρχουν δύο βάθρα, εἰς τὸ ἓν ἐκ τῶν ὁποίων ἵστατο τὸ πρὸ αὐτοῦ ἀνακαλυφθὲν ἄγαλμα, ὁ περιλάλητος *Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλους*. Εἰς τὸ βάθος τοῦ σηκοῦ ὑπάρχει ἐπίμηκες βάθρον, ὅπου, κατὰ τὸν Παυσανίαν, ἵσταντο τὰ λατρευτικὰ ἀγάλματα τῆς Ἥρας καὶ τοῦ Διός. Ἀρχαϊκὴ κεφαλή, ἐκ τοῦ αὐτοῦ καὶ τὸ βάθρον λίθου, εὑρεθεῖσα κατὰ τὰς ἀνασκαφάς, εἰκάζεται ὅτι εἶναι αὐτὴ αὕτη ἡ κεφαλὴ τοῦ λατρευτικοῦ ἀγάλματος τῆς Ἥρας. Ἐνεργήσας ἀνασκαφὴν ὑπὸ τὰ φαινόμενα ἐρείπια τοῦ Ἡραίου ὁ Dörpfeld κατώρθωσε νὰ διαπιστώσῃ ὅτι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόπου προϋπῆρχε παλαιότερον ἱερόν, ἀναγόμενον, ὡς ἐκ τῶν γενομένων μικρῶν ἀλλὰ χαρακτηριστικῶν εὑρημάτων, μέχρι τῶν μυκηναϊκῶν χρόνων.

Ἔναντι τῆς ΝΔ. γωνίας τοῦ Ἡραίου ἀνεκαλύφθη τὸ κυκλικὸν κρηπίδωμα τοῦ *Φιλιππείου*. Τὸ οἰκοδόμημα ἦτο κυκλικόν, περιβαλλόμενον ὑπὸ ἰωνικῆς κιονοστοιχίας, ἐντὸς δὲ τοῦ σηκοῦ, κοσμουμένου διὰ κορινθιακῶν ἡμικιονίων, ἦσαν τὰ χρυσελεφάντινα ἀγάλματα τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, ἔργα τοῦ μεγάλου καλλιτέχνου Λεωχάρους. Πρὸς Β. τοῦ Φιλιππείου καὶ ΒΔ. τοῦ Ἡραίου ἀπεκαλύφθησαν ὑστερώτεροι τοῖχοι ἐπὶ τοῦ καταστραφέντος *Πρυτανείου*, ὅπου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπῆρχον διάφοροι βωμοὶ καὶ ἡ ἑστία μὲ τὸ ἄσβεστον πῦρ. Μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων ναῶν τῆς Ἥρας καὶ τοῦ Διός, εἰς τὸ κέντρον σχεδὸν τῆς Ἄλτεως, κεῖται τὸ *Πελόπειον*, τέμενος μετὰ μεγάλων ἄλλοτε δένδρων, ἰδίως λευκῶν, ἀφιερωμένον εἰς τὸν Πέλοπα, τὸν μέγαν τοπικὸν ἥρωα. Σήμερον φαίνεται φαλακρὸς ταπεινὸς γήλοφος ὕψους 2 μ. καὶ διαστάσεων 40×30, ὁριζόμενος διὰ λιθίνου πενταγώνου περιβόλου. Ἡ εἴσοδος εἰς τὸ τέμενος, κειμένη κατὰ τὴν ΝΔ. γωνίαν, ξυλίνη ἀρχαιότερον, ἀντικατεστάθη κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ε´ αἰῶνος π. Χ. διὰ λιθίνου δωρικοῦ προπύλου μετὰ τριῶν θυρωμάτων. Ἀνατολικῶς τοῦ Πελοπείου ἔκειτο ὁ *Μέγας βωμὸς τοῦ Διός*, τοῦ ὁποίου τὴν θέσιν ρητῶς ὁρίζει ὁ Παυσανίας. Ὁ βωμὸς οὗτος, ἀναγόμενος εἰς παμπαλαίους χρόνους, φέρεται ἱδρυθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰδαίου Ἡρακλέους καὶ μεγαλυνθεὶς ὑπὸ τῆς τέφρας τῶν μηρῶν τῶν θυομένων εἰς τὸν Δία ἱερείων. Ἦτο δὲ τυμβοειδὲς ὕψωμα, ἔχον ἐπὶ Παυσανίου ὕψος 22 ποδῶν (7.05 μ.). Τὰ ἀποκαλυφθέντα θεμέλια ἔχουν ἐλλειψοειδὲς σχῆμα περιμέτρου 45 μ. Μέχρι τῆς προθύσεως, τοῦ κατωτέρου δηλαδὴ μέρους τοῦ βωμοῦ, ἐπετρέπετο ἡ προσέλευσις καὶ εἰς γυναῖκας, εἰς τὸ ἀνώτερον ὅμως τμῆμα μόνον ἄνδρες ἀνήρχοντο. Κατὰ τὰς θυσίας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Διὸς ἐχρησιμοποιοῦντο μόνον ξύλα λεύκης.

Ἀρχαϊκὴ κεφαλὴ τοῦ Διὸς ἐκ χαλκοῦ, εὑρεθεῖσα εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διός.

Ὁ μέγας ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Τὸ σπουδαιότερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον ἐκ τῶν οἰκοδομημάτων τῆς Ἄλτεως ἦτο ὁ ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ἀνεγερθεὶς κατὰ τὸ νότιον μέρος αὐτῆς ἐπὶ τεχνητῆς ἐπιχώσεως, συγκρατουμένης πρὸς Ν. δι᾽ ἀναλήμματος. Ὁ χρόνος τῆς ἱδρύσεως δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστός. Πάντως κατὰ τὸ 445 π. Χ. ἀναφέρει ὡς ὑπάρχοντα τὸν ναὸν ὁ Ἡρόδοτος, ὁ δὲ Παυσανίας μαρτυρεῖ ὅτι ἐκτίσθη ἐκ τῶν λαφύρων, ἅτινα ἔλαβον οἱ Ἠλεῖοι νικήσαντες τοὺς Πισάτας, δηλαδὴ εἰς τοὺς περὶ τὸ 455 π. Χ. χρόνους τοῦ τρίτου Μεσσηνιακοῦ πολέμου. Κατ᾽ ἄλλην μαρτυρίαν, κατὰ τὸ 457 π. Χ. οἱ Λακεδαιμόνιοι, εἰς ἀνάμνησιν τῆς τότε νίκης των ἐν Τανάγρᾳ κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ἀφιέρωσαν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος ἄγαλμα Νίκης καὶ χρυσῆν ἀσπίδα μετ᾽ ἐπιγραφῆς εἰς τὴν βάσιν αὐτῆς, ἧς καὶ εὑρέθησαν τεμάχια τινά. Ὅθεν κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ ἔπρεπε νὰ εἶχεν ἱδρυθῆ ὁ ναός, ἐκτὸς ἂν δεχθῶμεν ὅτι τὸ ἀνάθημα ἐγένετο ἔτη τινὰ μετὰ τὴν νίκην, ὅπερ πιθανόν. Πάντως καὶ ἐκ καθαρῶς ἀρχαιολογικῶν λόγων διαπιστοῦται ὅτι ὁ ναὸς δὲν δύναται νὰ εἶναι ἀρχαιότερος τῶν μέσων χρόνων τοῦ Ε´ αἰῶνος π. Χ., αἱ δὲ ἀνασκαφαὶ δὲν διεπίστωσαν τὴν ὕπαρξιν παλαιοτέρου ναοῦ εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν. Πιθανὸν εἶναι ὅτι παλαιότερον ὁ Ζεὺς συνελατρεύετο μετὰ τῆς Ἥρας εἰς τὸ Ἡραῖον. Ὑψοῦτο δὲ ὁ ναὸς (δωρικὸς περίπτερος) ἐπὶ κρηπιδώματος φέροντος τρεῖς βαθμῖδας καὶ ἐπικλινῆ πρόσβασιν ἐξ ἀνατολῶν, εἰς ὕψος εἴκοσι περίπου μέτρων, ἐν διαστάσεσι 64,12 μ. ×27,66 καὶ ἔχων ἓξ κίονας κατὰ τὰς στενὰς πλευρὰς καὶ δέκα τρεῖς κατὰ τὰς μακράς Διὰ τὸν ναὸν ἐχρησιμοποιήθη ἐπιχώριος πῶρος μετὰ κονιάματος, πλὴν τοῦ πλαστικοῦ διακόσμου τῶν ἀετωμάτων καὶ τῶν μετοπῶν, ὅστις ἦτο ἐκ παρίου μαρμάρου καὶ τῶν κεραμίδων ἐκ νησιωτικοῦ. Τὸ δάπεδον τῆς περιστάσεως ἦτο ἐστρωμένον διὰ χαλίκων, ὁ δὲ κυρίως ναὸς ἐχωρίζετο εἰς πρόναον, σηκὸν καὶ ὀπισθόδομον. Τὸ δάπεδον τοῦ προνάου ἐκαλύπτετο ὑπὸ ψηφιδωτοῦ—τοῦ ἀρχαιοτάτου σῳζομένου—παριστάνοντος Τρίτωνας, τοῦ ὁποίου τμήματά τινα σῴζονται, ἐφυλάσσοντο δὲ ἐν αὐτῷ διάφορα ἀναθήματα καὶ ὑπῆρχον προσέτι, κατὰ τὰς περιγραφάς, σύμπλεγμα τῆς Ἐκεχειρίας καὶ τοῦ Ἰφίτου καὶ χαλκοῖ ἵπποι τῆς νικησάσης Κυνίσκας. Εἰς δὲ τὸν ὀπισθόδομον ἐγίνοντο, φαίνεται, ὑπὸ τῶν σοφῶν τῆς ἀρχαιότητος αἱ ἀναγνώσεις τῶν ἔργων των. Ὁ σηκὸς ἐχωρίζετο εἰς τρία μέρη κατὰ μῆκος διὰ σειρᾶς ἐπαλλήλων δωρικῶν κιόνων, τὸ πρὸς τὸ βάθος δὲ μέρος τοῦ μεσαίου κλίτους κατεῖχε τὸ βάθρον τὸ φέρον τὸ χρυσελεφάντινον λατρευτικὸν ἄγαλμα τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ἔργον τοῦ Φειδίου. Τὸ ἔργον περιεκλείετο κύκλῳ ἐντὸς τοιχαρίου μετὰ γραφῶν τοῦ Παναίνου, ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατὸν εἰς πάντας νὰ πλησιάσουν πολὺ εἰς αὐτό. Μὴ διασωθέντος τοῦ ἀγάλματος, οὔτε πιστοῦ ἀντιγράφου αὐτοῦ, σχηματίζομεν ἰδέαν τινὰ στηριζόμενοι μόνον εἰς περιγραφὰς καὶ δὴ τὴν τοῦ Παυσανίου. Κατὰ ταύτην ὁ Θεὸς ἐκάθητο ἐπὶ μεγαλοπρεποῦς, πολυτελεστάτου καταποικίλτου θρόνου, κρατῶν ἐν τῇ δεξιᾷ νίκην καὶ ἐν τῇ ἀριστερᾷ σκῆπτρον μετ᾽ ἀετοῦ, ἦτο δὲ περιβεβλημένος κατὰ τὴν κεφαλὴν χρυσοῦν στέφανον ἐλαίας. Ἀνάγλυφοι παραστάσεις καὶ ὁλόγλυφοι μορφαὶ ἐστόλιζον καὶ ὑπεστήριζον τὸν θρόνον καὶ τὸ βάθρον, προσδίδουσαι εἰς τὸ ὅλον λίαν ἐντυπωτικὸν μνημειακὸν χαρακτῆρα. Ἡ φήμη τοῦ ἔργου καθ᾽ ὅλην τὴν ἀρχαιότητα ἦτο μεγίστη. Ἐθεωρεῖτο ἓν ἐκ τῶν θαυμάτων τοῦ ἀρχαίου κόσμου, πλεῖσται δὲ μαρτυρίαι καὶ ἀρκετὰ ἐπιγράμματα ἀπηχοῦν μέχρις ἡμῶν τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ψυχικὴν ἀνάτασιν, τὴν ὁποίαν προεκάλει εἰς τοὺς θεατάς. Ἐν τούτοις τεχνικὴ ἀνάλυσις τοῦ ἔργου δὲν περιεσώθη δυστυχῶς εἰς ἡμᾶς σήμερον. Εἰς τὴν ἀρχαιότητα εἶχεν εὕρει εὐρυτάτην διάδοσιν ἡ φήμη ὅτι ὁ Φειδίας διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἔργου του ἐνεπνεύσθη ἀπὸ τοὺς γνωστοὺς ὁμηρικοὺς στίχους (Ἰλιάδ. Α 528—530):

Digitized by Google

Ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων
ἀμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτος
κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο· μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὄλυμπον.

Ἐν τούτοις σήμερον δὲν φαίνεται πιθανὴ ἡ παράδοσις αὐτη. Μία τοιαύτη ἀπεικόνισις τοῦ θεοῦ ἐν πλήρει ἐκφράσει τῆς τιτανικῆς ζωϊκῆς δυνάμεως τοῦ ὑπερτάτου ὄντος, ἁρμόζει πολὺ περισσότερον εἰς μεταγενεστέρας θυμοειδεῖς κεφαλὰς τοῦ Διός, τὰς ὁποίας ἔχομεν, καὶ οὐχὶ εἰς τὸν χαρακτῆρα τῆς τέχνης τοῦ Ε' αἰῶνος π. Χ. Τὸ μοναδικὸν μνημειακὸν στήριγμα τὸ ὁποῖον ἔχομεν, ἡ κατὰ κρόταφον παράστασις τῆς κεφαλῆς τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἠλειακῶν νομισμάτων, ἥτις ἀσφαλῶς ἀπηχεῖ τὸ λαμπρὸν ἄγαλμα, παρουσιάζει τὴν θείαν κεφαλὴν ἐντελῶς ἠρεμοῦσαν, ἐν ἐπιγνώσει τῆς ὑπερανθρώπου δυνάμεως, ἥτις δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐξωτερικῆς ἐκδηλώσεως καὶ ἐν πλήρει μεγαλείῳ τοῦ ἠθικοῦ κύρους τοῦ ἀνωτάτου πνευματικοῦ ὄν-

Νομίσματα τῶν Ἠλείων φέροντα τὴν εἰκόνα τοῦ χρυσελεφαντίνου Διὸς τοῦ Φειδίου.
[Μουσεῖον Βερολίνου.]

τος. Ἡ ἠθικὴ ἔκφρασις τοῦ ἔργου, ἡ τόσον ἁρμόζουσα πρὸς τὸν ἰδανισμὸν τῆς ἐποχῆς, αὐτὴ πρέπει νὰ ἦτο ἡ κυρίως θαυμαζομένη εἰς τὸ δημιούργημα τοῦ Φειδίου. Τὸ ἄγαλμα τοῦ Διὸς φαίνεται ὅτι εἶναι ἔργον μεταγενέστερον τῆς ἐν τῷ Παρθενῶνι Ἀθηνᾶς, ἤτοι νεώτερον τοῦ 438 π. Χ.

Αἱ μετόπαι τοῦ περιστυλίου τοῦ ναοῦ δὲν ἔφερον γλυπτικὰς διακοσμήσεις. Ἐπὶ τοῦ κυρίως ὅμως ναοῦ, κατὰ τὰς στενὰς πλευράς, ὑπῆρχον ἀνὰ ἓξ μετόπαι εἰκονίζουσαι τοὺς δώδεκα ἄθλους τοῦ Ἡρακλέους. Εὑρέθησαν ἱκανὰ τμήματα, ἀξιολογώτατα διὰ τὴν τέχνην αὐτῶν. Ἡ καλύτερον σῳζομένη μετόπη εἶναι ἡ εἰκονίζουσα ἐν τῷ μέσῳ τὸν Ἡρακλέα φέροντα τὸν οὐρανόν, ἐπικαθήμενον ἐπὶ μαξιλαρίου ἐπὶ τοῦ αὐχένος αὐτοῦ, ἐνῷ ἐνώπιόν του ὁ Ἄτλας τοῦ προσκομίζει τὰ μῆλα τῶν Ἑσπερίδων καὶ ὄπισθεν ἡ Ἀθηνᾶ ὑποβαστάζει τὸ βάρος του. Καὶ ὡς σύνθεσις καὶ ὡς ἐκτέλεσις ἡ μετόπη αὐτη εἶναι ἀρίστη. Ἐντελῶς ὅμως ἐξαιρετικὴν σημασίαν, καὶ καθ' ἑαυτὰ καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης, ἔχουν αἱ δύο συνθέσεις τῶν ἀετωμάτων τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἀέτωμα εἰκονίζεται ἡ προετοιμασία διὰ τὴν μοιραίαν ἁρματοδρομίαν μεταξὺ τοῦ Οἰνομάου καὶ τοῦ Πέλοπος καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἡ στιγμὴ καθ' ἣν πρὸ μικροῦ ἐγένοντο αἱ σπονδαὶ καὶ ἐδόθησαν οἱ ὅρκοι πρὸς τὸν Δία, ὅστις εἰκονίζεται ἐν τῷ μέσῳ ὑπερέχων ὅλων καὶ ἀθέατος. Ἑκατέρωθεν εἰκονίζονται δύο ζεύγη ὀρθίων μορφῶν, ὁ Οἰνόμαος καὶ ἡ σύζυγός του Στερόπη καὶ ὁ Πέλοψ μετὰ τῆς νύμφης Ἱπποδαμείας. Ἀκολουθοῦν τὰ τέθριππα ἅρματα καὶ ἄλλαι μορφαὶ καθημένων ἢ ὀκλαζόντων ἢ ἐξηπλωμένων ἐκ τοῦ ὑπηρετικοῦ προσωπικοῦ. Ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἠρεμίαν ἥτις ἐπικρατεῖ εἰς τὴν παράστασιν ταύτην, εἰς τὸ δυτικὸν ἀέτωμα, ὅπου εἰκονίζεται ἡ διαμάχη τῶν Λαπιθῶν πρὸς τοὺς ἀσελγεῖς ἅρπαγας Κενταύρους, παρατηροῦμεν ζωηρὰν κίνησιν καὶ ἔκφρασιν πάθους. Ἐν τῷ μέσῳ εἰκονίζεται ὁ Ἀπόλλων ἀθέατος, στρέφων τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ δεξιά του καὶ ἐκτείνων τὴν χεῖρα διὰ νὰ ἐπιβάλῃ τὴν δίκην ἐπὶ τῶν ἀνομούντων Κενταύρων, οἵτινες ἁρπάζουν τὰς γυναῖκας. Παρ' αὐτὸν πρέπει νὰ τοποθετηθοῦν οἱ δύο κύριοι ἥρωες, ὁ Πειρίθους καὶ ὁ Θησεύς, καὶ ἀκολούθως πρὸς ἑκατέραν τῶν πλευρῶν Κένταυροι μετὰ γυναικῶν ἐν συμπλέγμασι καὶ ἐπιτιθέμενοι Λαπίθαι, ἐνῷ εἰς τὰς γωνίας τοῦ ἀετώματος ἀποσύρονται ἔντρομοι γραῖαι καὶ νεάνιδες. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατάταξιν τῶν μορφῶν καὶ εἰς τὰ δύο ἀετώματα, ὑπάρχει σφοδρὰ ἀντιλογία μεταξὺ τῶν ἀρχαιολόγων ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως αὐτῶν. Ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Ὀλυμπίας ἔχουν καταταχθῆ κατὰ τὴν ὑπόδειξιν τοῦ Κουρτίου, ἥτις ὅμως εἰς πλεῖστα εἶναι βεβαίως ἐσφαλμένη. Ἐκ τῶν προτεινομένων νέων κατατάξεων ἀναφέρομεν ὡς μᾶλλον ἀξιολόγους τὰς ὑπὸ τοῦ Treu καὶ τοῦ Buschor προταθείσας, οὐδεμία ὅμως ἐπεκράτησε γενικῶς. Ἐπίσης σκοτεινὸν ἀπομένει τὸ ζήτημα τοῦ καλλιτέχνου τῶν ἀετωμάτων καὶ ἂν οὗτοι ἦσαν δύο ἢ εἷς, ὅπως ἰσχυρῶς ὑποστηρίζουν τινές. Πάντως οὐδεὶς σήμερον θεωρεῖ ἀξιόπιστον τὴν μαρτυρίαν τοῦ Παυσανίου, ὅτι τὸ μὲν ἀνατολικὸν ἀέτωμα εἶναι ἔργον τοῦ Παιωνίου, τὸ δὲ δυτικὸν τοῦ μαθητοῦ τοῦ Φειδίου Ἀλκαμένους. Πάντως δὲν συμφωνοῦν ὅλοι ὡς πρὸς τὴν μεγάλην ἀξίαν τῶν ἔργων, ἅτινα βεβαίως ἀνάγονται εἰς τὰ μέσα τοῦ Γ' αἰῶνος π. Χ. Αἱ στάσεις τῶν διαφόρων μορφῶν, πλὴν τῶν κεντρικῶν, εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἀέτωμα, εἶναι πρωτότυποι εἰς τὴν μεγαλότεχνον ἑλληνικὴν πλαστικὴν τῶν χρόνων τούτων καὶ ὁ ἔντονος νατουραλισμός, ὅστις διαπνέει τὸν καλλιτέχνην, ἄγεται μέχρι τοῦ σημείου τῆς ἐκφραστικῆς διαβαθμίσεως καὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῶν μορφῶν κατὰ τὸ ἦθος αὐτῶν, ἐνῷ εἰς τὰ πρόσωπα τῶν μορφῶν τοῦ δυτικοῦ ἰδίως ἀετώματος, τὸ ὁποῖον φαίνεται προοδευτικώτερον, ἀποτυπώνονται ἔντονα πάθη καὶ πόνος. Ἐπίσης ἐντελῶς νέα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας τέχνης εἶναι ἡ πτυχολογία τῶν ἔργων, καθόσον διὰ πρώτην φορὰν τὰ ἐνδύματα παριστάνονται μὲ νατουραλιστικὸν τρόπον, ἐν ἐπιγνώσει τοῦ ὄγκου καὶ τῶν κοιλοτήτων. Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ λεχθῇ καὶ διὰ τὰ συμπλέγματα τοῦ δυτικοῦ ἀετώματος. Ἐν τούτοις δὲν λείπουν ἀκόμη ἀρχαϊσμοὶ εἰς τὰς λεπτομερείας. Ἡ δὲ κεντρικὴ μορφὴ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐντελῶς κατ' ἐνώπιον, πλὴν τῆς στρεφομένης βιαίως κεφαλῆς, εἰς αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἀρχαϊκότητά της, τὴν ἐνθυμίζουσαν τὴν ἀνδροπρεπῆ αὐστηρότητα τῶν *κούρων*, ὀφείλει τὴν ἐξαίρετον ἐντυπωτικότητά της. Μεταξὺ ἀρχαϊσμοῦ καὶ κλασσικισμοῦ τοποθετούμενα τὰ ὑπέροχα ταῦτα ἔργα ἐνέχουν ἐντελῶς ἰδιαίτερον θέλγητρον καὶ μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς τέχνης. Ἡ πρὸ τοῦ ναοῦ πλατεῖα ἦτο πλήρης ἀγαλμάτων, τῶν ὁποίων πολλὰ βάθρα ἀνευρέθησαν κατὰ χώραν. Μεταξὺ αὐτῶν σημαντικὸν εἶναι τὸ ὑψηλὸν τριγωνικὸν βάθρον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἵστατο τὸ λαμπρὸν ἄγαλμα τῆς *Νίκης τοῦ Παιωνίου,* τὸ ἀνιδρυθὲν ἤδη ἐν τῷ μουσείῳ, ἀφιέρωμα τῶν Μεσσηνίων, ὅμοιον πρὸς τὸ ἐν Δελφοῖς. Μνημονευτέον δὲ καὶ τὸ ἡμικυκλικὸν βάθρον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου, κατὰ τὸν Παυσανίαν, ἵσταντο οἱ ἐννέα ὁμηρικοὶ ἥρωες, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπὸ τοῦ Νέστορος ἐκληρώθη ὁ μέλλων νὰ μονομαχήσῃ μετὰ τοῦ Ἕκτορος. Τὰ ἀγάλματα ταῦτα ἦσαν ἔργα τοῦ ὀνομαστοῦ Αἰγινήτου γλύπτου Ὀνάτα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. «Die Ausgrabungen zu Olympia» (1875—1881), πέντε μεγάλοι τόμοι ἐκδιδόμενοι διαρκουσῶν τῶν ἀνασκαφῶν τῇ συνεργασίᾳ τῶν μετεχόντων Γερμανῶν ἀρχαιολόγων.—«Die Ergebnisse der von dem Deutschen Reich-veranstalteten Ausgrabung» (1890—1897), πέντε ὡσαύτως μεγάλοι τόμοι περιέχοντες συστηματοποιημένα τὰ πορίσματα τῶν ἀνασκαφῶν, τῇ συνεργασίᾳ πολλῶν Γερμανῶν ἀρχαιολόγων. — *Curtius und Adler*, Olympia und Umgegend (1882).—*Bötticher*, Olympia (1886).—*Laloux et Monceaux*, Restauration d'Olympie (1889).—*B. Λεονάρδου*, Ὀλυμπία (1901).—*Κ. Κουρουνιώτη*, Ὁδηγὸς τῆς Ὀλυμπίας (1904). —*Dörpfeld*, ἐν At. Mit. 1906, 1907. — *Buschor-Hamann*, Die Skulpturen des Zeustempels zu Olympia (1924). — *Buschor* καὶ *Schweitzer*, ἐν At. Mit. 1922. — *Winter*, ἐν At. Mit. 1925.—*Rondenwaldt*, ἐν Jahr. d. Deuts. Arch. Inst. 1926.—*Gardner*, Olympia (1926).
Γ. ΜΗΛΙΑΔΗΣ

— **Ὀλυμπία** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Σταγείρων τῆς ἐπαρχίας Ἀρναίας (Λιαριγκόβης) τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς. Κάτ. (1928) 272.

— **Ὀλυμπία, ἀρχαία** — *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἤλιδος τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα κοινότητος. Κάτ. (1928) 427. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Δρούβα* (κατ. 134). Κεῖται ἐντὸς τῆς ἱερᾶς Ἄλτεως, κοιλάδος διαρρεομένης ὑπὸ τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ τοῦ Κλαδέου παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρου Κρονίου. Περιβάλλεται ὑπὸ χαμηλῶν λόφων, ἐφ' ἑνὸς τῶν ὁποίων, ἰσοπεδωθέντος, ἀνηγέρθη δαπάναις Ἀνδρέου Συγγροῦ τὸ μουσεῖον τῆς Ὀλυμπίας (βλ. λ. *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*). Ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεγραφικὸν γραφεῖον, ἀστυνομικὸν σταθμόν, ἡμιγυμνάσιον, δημοτικὸν σχολεῖον, γεωργικὸν πιστωτικὸν συνεταιρισμὸν καὶ τρία ξενοδοχεῖα διὰ τὴν διαμονὴν τῶν περιηγητῶν.

—**Ὀλυμπίας, ἐπαρχία** — *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐσφαλμένως εἰς τὸ βόρειον τμῆμα τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀπὸ τῆς πλησίον κειμένης ἀρχαίας Ὀλυμπίας. Ἐπέχει τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας ἠλειακῆς Τριφυλίας καὶ των ἀρκαδικῶν πόλεων Φιγαλίας, Ἀλιφείρας, Θεισόας καὶ Παρρασίων. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐκαλεῖτο *ἐπαρχία Φαναρίου* ἀπὸ τῆς πρωτευούσης Φανάριον. Ἤδη πρωτεύουσα τῆς περιοχῆς εἶναι ἡ *Ἀνδρίτσαινα*. Ὄρη ἔχει τὸν Λαπίθην (Καϊάφαν), Μίνθην (Ἄλβαιναν καὶ Σμέρναν) καὶ τὸ Λύκαιον (Διαφόρτι), ποταμοὺς δὲ τὸν τῆς Νέδας, ὅστις καὶ ὁρίζει τὴν ἐπαρχίαν πρὸς νότον καὶ τὸν Ἀλφειόν, ὅστις τὴν ὁρίζει ἀπὸ βορρᾶ. Κύρια προϊόντα τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ σταφυλή, τὰ σῦκα καὶ τὰ ἑσπεριδοειδῆ. Κάτ. (1928) 44.419. Περιλαμβάνει 65 κοινότητας. Πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ΔΝΖ' περιελάμβανε τοὺς τέως δήμους Ἀλιφείρας, Ἀνδριτσαίνης, Ἀρήνης, Βώλακος, Σκιλλοῦντος καὶ Φιγαλίας.
Ν. Φ.

«Ὀλυμπία» («Olympia»). Ἐλαφρὸν εὔδρομον τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ναυπηγηθὲν τῷ 1802, 5.800 τόν., 22 μιλ. μεγίστης ταχύτητος, ὡπλισμένον μὲ 4 πυροβόλα τῶν 203 χιλ. καὶ 10 τῶν 127 χιλ. ταχυβόλα. Τὸ ὡραῖον τοῦτο σκάφος, ναυαρχὶς τοῦ Ντίουη κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Καβίτε τῶν Φιλιππινῶν (Hist. de la Mar des États Unies, μετάφρ. *Cogniet* 1930, σελ. 416 καὶ ἑξ.), ἠδυνήθη, κυβερνώμενον ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Gridley, νὰ ὁδηγήσῃ ἐν νυκτὶ τὴν Ἀμερικανικὴν μοῖραν διὰ τοῦ δυσκόλου κόλπου τῆς Μανίλλης καὶ ἀνοῖγον αἰφνιδιαστικὸν πῦρ κατὰ τῆς ἱσπανικῆς ναυαρχίδος «Reina Cristina» νὰ τὴν καταστρέψῃ διὰ δύο ὁμοβροντιῶν ὁλοτοίχου πυρός. Ἐχρησίμευσεν ὡς τύπος, βαθμηδὸν τελειοποιούμενος, τῶν ἀμερικανικῶν εὐδρόμων (*Balincourt,* Flottes de combat 1907, σελ. 337).
Σ. Ε. Λ.

ὀλυμπιακός, *—ή,—όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἢ τὰ Ὀλύμπια: «ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες», «ὀλυμπιακὴ πανήγυρις»· || «ὀλυμπιακὴ ἐκεχειρία» ἡ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὀλυμπιακῶν ἀγώνων τηρουμένη.

— **Ὀλυμπιακοὶ** ***ἀγῶνες*** (βλ. λ. *ἀθλητισμός*).

— **«Ὀλυμπιακός»**. Ἀθλητικὸν σωματεῖον τοῦ Πειραιῶς, τοῦ ὁποίου ὁ πλήρης τίτλος εἶναι «Ὀλυμπιακὸς Σύνδεσμος Φιλάθλων Πειραιῶς». Ἱδρύθη τῷ 1922 καὶ περιλαμβάνει ἀθλητικὰ τμήματα ποδοσφαιρικόν, ναυτικόν, κλασικοῦ ἀθλητισμοῦ, καὶ ἀθλητικῶν παιδιῶν. Ἰδιαιτέραν ὅλως ἐπίδοσιν σημειοῖ ὁ «Ὀλυμπιακὸς» εἰς τὸ ποδόσφαιρον, ἀναδείξας τὴν πρωταθλήτριαν ποδοσφαιρικὴν ὁμάδα τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ ἔτος 1931.
--Ω.

Ὀλυμπιανός. Δέκατος πέμπτος ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως ἐπίσκοπος Βυζαντίου, ἔχων τὴν καθέδραν ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ προκατόχου του Περτίνακος ἐν Εἰρήνῃ (παρὰ τὸν σημερινὸν Γαλατᾶν) οἰκοδομηθέντι μεγάρῳ. Ἐπισκοπεύοντος τοῦ Ὀλυμπιανοῦ (187—198) ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Ρωμαίων Σέπτιμος Σεβῆρος, καταλαβὼν τὸ Βυζάντιον τῷ 196, ὑπέταξεν αὐτὸ ὑπὸ τὸν θρόνον τῆς Ἡρακλείας ἐπὶ Προποντίδι, ἧς ἐπὶ ὅλην ἑκατονταετηρίδα διετέλεσεν ἐπισκοπή, ἀφαιρεθέντος ἀπ' αὐτῆς τοῦ δικαίου μητροπόλεως (*Μ. Γεδεών*, Πατριαρχικοὶ πίνακες σ. 95).
Τ. Ε. Ε.

ὀλυμπίας *[Μετεωρολ.]*. Τοπικὴ ὀνομασία, ἐν Λέσβῳ καὶ Εὐβοίᾳ, ἀνέμου πνέοντος πρὸ καὶ μετὰ τὸ χειμερινὸν ἡλιοστάσιον, ἀπὸ τῆς διευθύνσεως τοῦ Ὀλύμπου καὶ γενικῶς ἀπὸ τήν, ἐντόνως ψυχρὰν κατὰ τὴν τοιαύτην περίοδον, θεσσαλικὴν πεδιάδα. Ἐθεωρεῖτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὡς τοπικὸς ἄνεμος καταστρεπτικὸς διὰ τὴν γεωργίαν, καίων διὰ τοῦ ψύχους του τὴν βλάστησιν καὶ κατ' αὐτὴν ἔτι τὴν ἠπιωτάτου κλίματος Εὐβοΐδα παράλιον. Ὁ Ἀγαθήμερος τοποθετεῖ, ἀπὸ ἀπόψεως διευθύνσεως, τὸν Ὀλυμπίαν μεταξὺ τῶν Ἀργεστῶν (ΒΔ.) καὶ ἡ τοιαύτη ἔνδειξις προσαρμόζει καλύτερον διὰ τὴν Λέσβον (Géogr. de Strabon, Παρίσιοι 1805, τ. I, σελ. CXIII).
Σ. Ε. Λ.

ὀλυμπιάς, *—άδος* (ἡ). Μεταξὺ τῶν ἐποχῶν, ἤτοι χρονολογικῶν ἀφετηριῶν, αἵτινες ἐχρησιμοποιήθησαν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἐξέχουσαν θέσιν κατέχει ἡ τῶν ὀλυμπιάδων. Ἀρχή της θεωρεῖται ὄχι τὸ ἔτος, καθ' ὃ διὰ πρώτην φορὰν ἐτελέσθησαν οἱ ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, τὸ ὁποῖον ἄλλωστε καὶ μένει ἄγνωστον, ἀλλὰ τὸ καθ' ὃ ἐγκαινιάσθη ἡ συνήθεια νὰ ἐγείρωνται ἀνδριάντες εἰς τοὺς ἱερονίκας, πρώτου ἀπολαύσαντος τῆς τιμῆς ταύτης τοῦ Κοροίβου, τῷ 776 π. Χ. Κατὰ τὸν Πολύβιον, πρῶτος ἱστορικὸς χρησιμοποιήσας τὴν ἐποχὴν ταύτην ὑπῆρξεν ὁ Σικελιώτης Τίμαιος (περὶ τὰ 2?0 π. Χ.). Τὸ σύστημα ἦτο τετραετηρίς, ὥστε ἡ πρώτη ἀπετελέσθη ἀπὸ τὰ ἔτη 775, 774, 774, 773 π. Χ., τὸ δὲ 772 πρέπει νὰ λογισθῇ α' ἔτος τῆς 2ας ὀλυμπιάδος. Ἐντεῦθεν καὶ τὸ 1 μ. Χ. εἶναι τὸ α' ἔτος τῆς 195 ὀλυμπιάδος. Λαμβανομένου ὅμως ὑπ' ὄψιν ὅτι τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ ἔτη ἤρχιζον ἀπὸ τὴν πανσέληνον τὴν μετὰ τὸ θερινὸν ἡλιοστάσιον, ἤτοι τὴν 1 Ἰουλίου σχεδόν, ἐνῷ τὰ ἰδικά μας ἔτη ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν 1 Ἰανουαρίου, συνάγεται ὅτι τὸ Ὀλυμπιακὸν ἔτος κατεῖχε τὰ δύο κατὰ συνέχειαν ἡμίση δύο διαδοχικῶν μας ἐτῶν. Κατὰ ταῦτα ἵνα ἔτος μὲν κατὰ Χριστὸν τραπῇ εἰς ὀλυμπιάδας, θὰ ἐφαρμοσθῇ ὁ τύπος $\frac{776 \pm A}{4}$, ὅπου Α τὸ κατὰ Χριστὸν ἔτος, θετικὸν ἂν εἶναι μ. Χ.· καὶ τὸ μὲν πηλίκον θὰ δώσῃ τὴν ὀλυμπιάδα, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τὸ ἔτος τῆς οὔπω συμπληρωθείσης· ἵνα δὲ ἔτος κατ' ὀλυμπιάδας τραπῇ εἰς κατὰ Χριστὸν θὰ ἐφαρμοσθῇ ὁ τύπος $(A-194)4 \pm \delta$, ὅπου Α ἡ τάξις τῆς ὀλυμπιάδος καὶ δ τὸ ἔτος τῆς οὔπω συμπληρωθείσης, ἀφαιρούμενον ἂν τὸ γινόμενον εἶναι ἀρνητικόν, ὅτε καὶ τὸ ἔτος θὰ εἶναι π Χ. Ὥστε τὸ 1932 μ Χ. εἶναι τὸ α' ἔτος τῆς 678ης ὀλυμπιάδος. Εἰς ἀκριβέστερον λογισμὸν θὰ ληφθῇ ἀρχὴ τῆς ἐποχῆς ἡ 1 Ἰουλίου τοῦ 776 μ. Χ.

Οἱ ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἐπανηγυρίσθησαν ἐπὶ 293 περιόδους, ἤτοι μέχρι τοῦ 396 μ.Χ. Τὸ πλεῖστον τῶν χρονογράφων τοῦ μέσου αἰῶνος, Εὐσέβιος, Σωκράτης, Ἰούλιος ὁ Ἀφρικανός, Γεώργιος ὁ Σύγκελλος καὶ ἄλλοι, μετεχειρίσθησαν διαφόρως τὰς ὀλυμπιάδας, συγχέοντες τὰ ὀλυμπιακὰ ἔτη πρὸς ἄλλα ἔτη ἑλληνικὰ καὶ θεωροῦντες πάντων ἀρχὴν τὴν 1 Σεπτεμβρίου.
Γ. Λ. Α.

Ὀλυμπιὰς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Οὕτω μετωνομάσθη ἐπὶ Φιλίππου τὸ ἀρχαῖον φρούριον *Γοννοκονδυλῶν* (βλ. λ.), πρὸς τιμὴν τῆς συζύγου του Ὀλυμπιάδος. Πρὸς τιμὴν ταύτης εἶχεν ὀνομασθῆ *Ὀλυμπιὰς* καὶ μία πηγὴ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας παρὰ τὸν ποταμὸν Ὀρόνταν. Ὡσαύτως *Ὀλυμπιὰς* ἐκαλεῖτο καὶ μία πηγὴ τῆς Ἀρκαδίας ἐν θέσει Βάθος (παρὰ τὸν Ἀλφειόν), ἥτις ἐστείρευεν ἀνὰ πᾶν δεύτερον ἔτος.
ΚΑΥ.

Digitized by Google

— **'Ολυμπιὰς** *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας 'Ελασσόνος τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 477. Ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεγραφικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον, γεωργικὸν προμηθευτικὸν συνεταιρισμὸν καὶ σύλλογον ἐθνικῆς φυσικῆς ἀγωγῆς. —2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 796. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ρακίτα*. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. —3) Συνοικισμὸς τοῦ νομοῦ Λακωνίας (βλ. λ. *'Ελυμπιές*).

'Ολυμπιάς. Ἡ μητηρ τοῦ Μ. 'Αλεξάνδρου. Ἦτο θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῶν Μολοσσῶν Νεοπτολέμου καὶ ἐλέγετο κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν της *Μυρτάλη*. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός της ἐπεμελήθη τῆς ἀνατροφῆς της ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ βασιλεὺς τῶν Μολοσσῶν 'Αρύββας, ὅστις καὶ ἔδωκεν αὐτὴν εἰς γάμον πρὸς τὸν νεαρὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Φίλιππον Β', ἐμμανῶς ἐρασθέντα αὐτῆς κατὰ τὴν πρώτην μεταξύ των γνωριμίαν εἰς τὰ ἐν Σαμοθρᾴκῃ μυστήρια. Ἡ 'Ολυμπιὰς ἦτο ὡραία καὶ ἔκδοτος εἰς τὴν μυστηριώδη λατρείαν τοῦ 'Ορφέως καὶ τοῦ Βάκχου. 'Ελέγετο ὅτι κατὰ τὰ νυκτερινὰ ὄργια ἔβλεπον αὐτήν, ὅτε ἦτο ἀκόμη κόρη, πρώτην νὰ ὁρμᾷ ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ νὰ πάλλῃ μὲ ἄγριον ἐνθουσιασμὸν τὸν θύρσον καὶ τὸν ὄφιν. 'Εντεῦθεν καὶ ἡ παράδοσις περὶ τῶν πολλῶν ἐπιφανέντων σημείων, καθ' ἣν νύκτα ἐγεννήθη ὁ Μ. 'Αλέξανδρος (356 π. Χ.). Εἴκοσιν ἔτη μετὰ τὸν μετὰ τοῦ Φιλίππου γάμον της, ἐξ οὗ ἀπέκτησε πλὴν τοῦ 'Αλεξάνδρου καὶ τὴν Κλεοπάτραν, ἡ 'Ολυμπιὰς ἦλθεν εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὸν Φίλιππον, ἐλθόντα εἰς γάμον μετὰ τῆς ἀνεψιᾶς τοῦ εὐγενοῦς Μακεδόνος 'Αττάλου Κλεοπάτρας καὶ ἔφυγε μετὰ τοῦ Μ. 'Αλεξάνδρου ἐκ τῆς μακεδονικῆς αὐλῆς, ἐκείνη μὲν εἰς Ἤπειρον διὰ νὰ παροτρύνῃ τὸν ἀδελφόν της 'Αλέξανδρον εἰς πόλεμον κατὰ τοῦ συζύγου της, ὁ δὲ υἱός της 'Αλέξανδρος εἰς 'Ιλλυρίαν. Εἰς τὴν Μακεδονίαν ἐπανῆλθεν ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ Φιλίππου, τοῦ ὁποίου ἡ δολοφονία μάλιστα ἐλέγετο ὅτι ἦτο ἔργον της, καὶ ἐτέλεσε τὴν κηδείαν του ἐν Αἰγαῖς. Μετὰ ταῦτα, ἐπωφεληθεῖσα τῆς ἀπουσίας τοῦ Μ. 'Αλεξάνδρου εἰς νότιον 'Ελλάδα πρὸς καταστολὴν τῶν ἐν αὐτῇ στασιαστικῶν κινημάτων, ἐφόνευσε τὸν ἐκ τοῦ Φιλίππου υἱὸν τῆς ἀντιζήλου της Κλεοπάτρας καὶ ἠνάγκασε ταύτην ν' ἀπαγχονισθῇ διὰ τῆς ζώνης της. Ἡ ἀγριότης αὐτη τῆς 'Ολυμπιάδος προεκάλεσε μὲν τὴν ὀργὴν τοῦ υἱοῦ της 'Αλεξάνδρου, ἀλλὰ πέραν αὐτοῦ οὐδὲν οὗτος ἠδύνατο νὰ πράξῃ. Κατὰ τὴν εἰς τὴν 'Ασίαν ἐκστρατείαν τοῦ Μ. 'Αλεξάνδρου ἡ 'Ολυμπιάς, ἕνεκα τῆς ἐμπαθείας, τοῦ δεσποτικοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς φιλοδοξίας της, δὲν ἔπαυε, παρὰ τὰς ῥητὰς πρὸς αὐτὴν ἐντολὰς τοῦ υἱοῦ της νὰ μὴ ἀναμειγνύεται εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ κράτους, νὰ ἐνοχλῇ τὸν ἐν Μακεδονίᾳ ἐπίτροπον τοῦ Μ. 'Αλεξάνδρου 'Αντίπατρον. Ἡ ἀκόρεστος μάλιστα φιλοδοξία της τὴν ἐξώθησε νὰ διεκδικῇ τὸν θρόνον τῆς Μολοσσίδος μετὰ τὸν ἐν 'Ιταλίᾳ φόνον τοῦ ἀδελφοῦ της 'Αλεξάνδρου ἀπὸ τὴν χήραν του Κλεοπάτραν, θυγατέρα της. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μ. 'Αλεξάνδρου ἡ 'Ολυμπιὰς ἀνεμείχθη ἐνεργότερον εἰς τὰ τῆς διοικήσεως τῆς Μακεδονίας, ἐπιτυχοῦσα νὰ διαζεύξῃ τὸν ἐπιμελητὴν τοῦ κράτους Περδίκκαν ἀπὸ τῆς θυγατρὸς τοῦ 'Αντιπάτρου Νικαίας καὶ νὰ συζεύξῃ τοῦτον μετὰ τῆς θυγατρός της Κλεοπάτρας, χήρας βασιλίσσης τῶν Μολοσσῶν. Ἡ εὐτυχία ὅμως τῆς 'Ολυμπιάδος δὲν διήρκεσε πολὺν χρόνον, διότι ἡ δολοφονία τοῦ Περδίκκα ἀνύψωσεν εἰς μεγάλην ἰσχὺν τὸν μισητὸν εἰς αὐτὴν 'Αντίπατρον καὶ ἀνίσχυρος καὶ ἀπογοητευμένη ἔφυγεν εἰς Ἤπειρον. 'Απεφάσισεν ὅμως νὰ ἐπανέλθῃ ἐκεῖθεν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ 'Αντιπάτρου, κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Πολυσπέρχοντος, ἀλλ' ἐπῆλθε κατ' αὐτῆς ἡ σύζυγος τοῦ βασιλέως 'Αρριδαίου Φιλίππου Εὐρυδίκη, συμπράττουσα μετὰ τοῦ Κασσάνδρου. Ὁ ἀκολουθῶν ὅμως αὐτὴν στρατὸς τῶν Μακεδόνων ἠρνήθη νὰ ἐγείρῃ τὰ ὅπλα κατὰ τῆς μητρὸς τοῦ Μ. 'Αλεξάνδρου καὶ ηὐτομόλησε πρὸς αὐτήν. Κυρία τότε τῆς καταστάσεως γενομένη ἡ 'Ολυμπιάς, ἐξεδικήθη ἀγρίως τοὺς ἐχθρούς της. Ὁ 'Αρριδαῖος Φίλιππος ἐφονεύθη, ἡ δὲ Εὐρυδίκη ἠναγκάσθη ν' αὐτοκτονήσῃ. Ὁμοίως ἐφονεύθη ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κασσάνδρου Νικάνωρ καὶ ἑκατοντάδες φίλοι του ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων Μακεδόνων. Τὸν θάνατον πάντων τούτων ὅμως ἐξεδικήθη ὁ Κάσσανδρος, σπεύσας ἐκ Πελοποννήσου, ἔνθα ἐπολιόρκει τὴν Τεγέαν, κατὰ τῆς 'Ολυμπιάδος, τὴν ὁποίαν, πολιορκηθεῖσαν ἐν τῇ ὀχυρᾷ Πύδνῃ, ἐξηνάγκασεν εἰς παράδοσιν καὶ ἐφόνευσε (316 π.) Χ. διὰ λιθοβολισμοῦ, ἐνεργηθέντος ὑπὸ τῶν συγγενῶν τῶν ὑπ' αὐτῆς ἀγρίως φονευθέντων Μακεδόνων. Ἡ μορφὴ τῆς 'Ολυμπιάδος διεσώθη εἰς ἓν χρυσοῦν νόμισμα τῶν χρόνων τοῦ Καρακάλλα. ΚΑΨ.

—**'Ολυμπιάς.** Θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τοῦ 'Ηπείρου Πύρρου καὶ ἀδελφὴ καὶ σύζυγος τοῦ βασιλέως τῆς 'Ηπείρου 'Αλεξάνδρου, τὸν ὁποῖον διεδέχθη, μετὰ τὴν δηλητηρίασίν του, εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ βασιλείου τῆς 'Ηπείρου ὡς ἐπίτροπος τῶν ἀνηλίκων υἱῶν της Πύρρου καὶ Πτολεμαίου. 'Απέθανε δηλητηριασθεῖσα ὑπὸ τοῦ υἱοῦ της Πύρρου, ἐκδικουμένου, διότι αὐτη ἐδηλητηρίασε τὴν φίλην του ἑταίραν Τίγριν τὴν Λευκαδίαν. Κατ' ἄλλην ὅμως πηγήν, αὐτη ἀπέθανεν ἐκ λύπης μετὰ τὸν θάνατον καὶ τῶν δύο υἱῶν της. Οἱ 'Ηπειρῶται, μετὰ τὸν θάνατον τῆς 'Ολυμπιάδος καὶ τῶν υἱῶν της, ἀγανακτήσαντες διὰ τὴν ἀθλιότητα τῶν μελῶν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας των, ἐφόνευσαν καὶ τὴν μόνην ζῶσαν ἐξ αὐτῆς θυγατέρα τοῦ Πύρρου Δηϊδάμειαν καὶ ἵδρυσαν τὴν ἐλευθέραν ὁμοσπονδίαν τῶν 'Ηπειρωτῶν 238—235 π. Χ. ΚΑΨ.

—**'Ολυμπιάς.** Θυγάτηρ τοῦ εὐγενοῦς Λαρισαίου Πολυκλείτου, σύζυγος τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Δημητρίου τοῦ Καλοῦ καὶ μήτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας 'Αντιγόνου Δώσωνος. ΚΑΨ.

— **'Ολυμπιάς.** 'Ελληνὶς ζωγράφος, ἀναφερομένη παρὰ Πλινίῳ ὡς δευτερευούσης σημασίας καὶ ὡς διδάσκαλος τοῦ ζωγράφου Αὐτοβούλου. Παρὰ πολλῶν ἀρχαιολόγων, ὡς τοῦ Brunn καὶ Pfuhl, χρόνος τῆς ἀκμῆς τῆς ζωγράφου ταύτης ὑπολογίζεται ἡ περίοδος τῶν Διαδόχων. Β. Δ. Θ.

— **'Ολυμπιὰς *ἡ διάκονος*.** Ἔζησε κατὰ τὸν Δ' μ. Χ. αἰῶνα ἐπὶ τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἐν Κωνσταντινουπόλει. Πλουσία εἰς σωματικὰ καὶ πνευματικὰ χαρίσματα, ἐνυμφεύθη τὸν ἔπαρχον Κωνσταντινουπόλεως Νευρίδιον, ἐνωρὶς δὲ χηρεύσασα ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀνωτέρων ἰδανικῶν τῆς χριστιανικῆς ζωῆς. 'Εσελάγιζε τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ 'Ιωάννης ὁ Χρυσόστομος, τοῦ ὁποίου τὰ κηρύγματα καὶ ἡ ἄλλη ἀποστολικὴ δρᾶσις καὶ ἀρετὴ ἐξῆψαν ἔτι μᾶλλον τὸν ζῆλον τῆς 'Ολυμπιάδος. Διὸ καὶ ἀφωσιώθη ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν 'Εκκλησίαν, λαβοῦσα καὶ τὸν συνήθη τότε βαθμὸν τῆς διακόνου. 'Ενίσχυσε τὸν Χρυσόστομον εἰς τὴν φιλανθρωπικήν του προσπάθειαν, δωρήσασα τὸ μέγιστον μέρος τῆς μεγάλης περιουσίας της, διὰ δὲ τοῦ ἐναπομείναντος ἵδρυσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει γυναικεῖον κοινόβιον, ἐν ᾧ μετ' ἄλλων εὐσεβῶν καὶ λογίων γυναικῶν ἐγκατεβίωσεν. 'Αφωσιωμένη ὀπαδὸς τοῦ Χρυσοστόμου, δὲν ἔπαυσε νὰ ἐργάζεται ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὲρ τῆς ἐπανόδου του. Ὅθεν καὶ ἡ αὐτοκράτειρα Εὐδοξία ἐξώρισεν αὐτὴν κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς Κύζικον, κατόπιν δ' εἰς Νικομήδειαν, ἔνθα καὶ ἐτελεύτησε, μικρὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χρυσοστόμου. Σῴζονται 17 ἐπιστολαὶ τοῦ Χρυσοστόμου πρὸς τὴν 'Ολυμπιάδα.

Δ. Ι. ΚΟΥΓΙΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

'Ολυμπιεῖον (ἢ ***'Ολύμπιον***) *['Αρχ.]*. Ὁ ἐν 'Αθήναις ναὸς τοῦ 'Ολυμπίου Διός, ὁ κείμενος πρὸς νότον τοῦ Ζαππείου καὶ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ 'Ιλισοῦ ποταμοῦ, ὁ κοινῶς γνωστὸς σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα «αἱ στῆλαι τοῦ 'Ολυμπίου Διός», ἕνεκα τῶν σῳζομένων εἰσέτι δέκα πέντε γιγαντιαίων κορινθιακῶν κιόνων αὐτοῦ. Κατὰ τὸν Βιτρούβιον, ὁ ναὸς οὗτος ἦτο ὄχι μόνον ὁ μέγιστος τῶν ἐν 'Αθήναις ἀρχαίων ναῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ μέγιστος τῶν εἰς τὸν ὕπατον τῶν θεῶν ἀφιερωθέντων ναῶν, εἷς δὲ τῶν πλέον πεφημισμένων τεσσάρων μαρμαρίνων ναῶν, ἐν οἷς ὁ τῆς 'Εφεσίας 'Αρτέμιδος, ὁ τῶν Βραγχιδῶν καὶ ὁ τῆς 'Ελευσῖνος. Ὁ παμμέγιστος οὗτος ναὸς ἤρχισεν ἐγειρόμενος ἐπὶ Πεισιστράτου, ἐπερατώθη δὲ ἐπὶ 'Αδριανοῦ, κατόπιν πολλῶν ἀναβολῶν καὶ διακοπῶν ἐπὶ 700 σχεδὸν ἔτη. Διὸ καὶ ὁ Φιλόστρατος καλεῖ τὸν ναὸν τοῦτον «χρόνου μέγα ἀγώνισμα». Κατὰ τὸν Παυσανίαν, ἀρχικὸς ἱδρυτὴς τοῦ ἱεροῦ τούτου ὑπῆρξεν ὁ Δευκαλίων, ὁ τάφος τοῦ ὁποίου εὑρίσκετο οὐχὶ μακρὰν αὐτοῦ, τὸ κτίσμα ὅμως ἤρχισεν ἐγειρόμενον ἐπὶ Πεισιστράτου, περὶ τὸ 530 π. Χ. 'Αποθανόντος τοῦ Πεισιστράτου, ὁ ναὸς ἐξηκολούθει οἰκοδομούμενος καὶ ἐπὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, τῶν Πεισιστρατιδῶν, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐξορίαν ἐκείνων ἐξ 'Αθηνῶν ὁ ναός, ἡμιτελὴς ὤν, παρέμεινεν ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ἐπὶ τετρακόσια σχεδὸν ἔτη.

Κατὰ πολλοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, τὸ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Πεισιστράτου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, 'Ιππίου καὶ 'Ιππάρχου, ἐγερθὲν 'Ολυμπιεῖον, καίπερ ἡμιτελές, ἐφημίζετο οὐχ ἧττον ὡς ἀξιοθαύμαστον ἔργον διά τε τὴν ἔκτασιν καὶ τὸ μέγεθος αὐτοῦ, φαίνεται δὲ ὅτι παρέμεινε καὶ ἄθικτον ἐκ τῆς περσικῆς εἰσβολῆς. Οὕτως ὁ Δικαίαρχος (320 π. Χ.), ἐπισκεφθεὶς τὰς 'Αθήνας πρὸ πάσης ἀνανεώσεως τοῦ κτίσματος, περιγράφει τοῦτο ὡς ἀξιόλογον ἔργον διὰ τὸ σχέδιον αὐτοῦ, καίπερ ἦτο ἡμιτελές, λέγων: «'Ολύμπιον, ἡμιτελὲς μέν, κατάπληξιν δ' ἔχον τὴν τῆς οἰκοδομίας ὑπογραφήν, γενόμενον δ' ἂν βέλτιστον εἴπερ συνετελέσθη». Παρομοίως ἐκφράζεται περὶ αὐτοῦ καὶ ὁ 'Αριστοτέλης, ἀναφέρων αὐτὸ ὡς ἓν τῶν κολοσσιαίων ἔργων τῆς τυραννίας καὶ θέτων αὐτὸ ἐν τῇ αὐτῇ κατηγορίᾳ μὲ τὰς πυραμίδας τῆς Αἰγύπτου. Κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε πορίσματα ἐκ τῶν γενομένων ἀνασκαφῶν ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου ἀρχιτέκτονος Penrose τῷ 1883 καὶ 1886 καὶ τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρείας τῷ 1886 κ. ἑξ., ὡς καὶ τῶν παρατηρήσεων τοῦ Ρουσσοπούλου, τοῦ Dörpfeld καὶ τοῦ Stuart, τὸ πεισιστράτειον 'Ολυμπιεῖον εἶχε σχῆμα παραλληλογράμμου, ἦτο δωρικοῦ ῥυθμοῦ καὶ ἦτο κατεσκευασμένον διὰ πωρίνου ὑλικοῦ. 'Αρχιτέκτονες τούτου ἦσαν, κατὰ Βιτρούβιον, ὁ 'Αντιστάτης, ὁ Κάλλαισχρος, ὁ 'Αντιμαχίδης καὶ ὁ Πωρῖνος. Τὸ κτίσμα τοῦτο ἀνενεώθη τὸ πρῶτον μεταξὺ τῶν ἐτῶν 174—164 π.Χ. ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας 'Αντιόχου Δ' τοῦ 'Επιφανοῦς ἰδίαις δαπάναις αὐτοῦ καὶ ἐπιστασίᾳ τοῦ Ρωμαίου ἀρχιτέκτονος Δεκίμου Κουσσυτίου, ὅστις μετέβαλε τὸν δωρικὸν ῥυθμὸν τοῦ ναοῦ εἰς κορινθιακὸν καὶ ἐσχεδίασεν αὐτὸν ὀκτάστυλον ὡς ἀναφέρει ὁ Βιτρούβιος καὶ ὡς ἐπεβεβαίωσαν τὴν μαρτυρίαν ἐκείνου αἱ γενόμεναι ἀνασκαφαί, ἀποδείξασαι καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ ὑφιστάμενοι κίονες προέρχονται ἐκ τῆς ἀνανεώσεως ἐκείνης. 'Αποθανόντος τοῦ 'Αντιόχου τῷ 164 π. Χ., τὸ 'Ολυμπιεῖον ἀπέμεινε καὶ πάλιν ἀτελές, λεηλατηθὲν δι' ἀποσπάσεως ἐνίων κιόνων του, οἵτινες τῇ διαταγῇ τοῦ δικτάτωρος Σύλλα μετεκομίσθησαν εἰς Ρώμην καὶ ἐκόσμησαν τὸν ἐπὶ τοῦ Καπιτωλίου ναὸν τοῦ Διός, ὡς μνημονεύει ὁ Πλίνιος. Τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ 'Ολυμπιείου ἀνέλαβεν ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 31 π. Χ. ἕως 14 μ. Χ., ἑταιρεία τις φίλων καὶ συμμάχων τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ὡς ἀναφέρει ὁ Σουετώνιος, ἀλλὰ καὶ ἡ συνεργασία αὐτη εἰς οὐδὲν ὠφέλησε, διότι τὸ κτίσμα ἀφέθη καὶ πάλιν ἡμιτελές. Τέλος ἡ τιμὴ τῆς συμπληρώσεως τοῦ ἔργου ἐπεφυλάχθη εἰς τὸν Ρωμαῖον αὐτοκράτορα 'Αδριανόν, ὡς μνημεῖον ἀΐδιον τῆς πρὸς τὰς 'Αθήνας ἀγάπης αὐτοῦ. 'Αποπερατωθὲν πλέον καὶ τέλειον τὸ 'Ολυμπιεῖον, ἔκειτο ἐντὸς ὀρθογωνίου περιβόλου μήκους 206.5 καὶ πλάτους 130 μ. Οἱ τοῖχοι τοῦ περιβόλου τούτου, λείψανα τῶν ὁποίων σῴζονται κατὰ τὴν Δ., Ν. καὶ ΝΔ. πλευρὰν αὐτοῦ, ἐκτίσθησαν ἐκ λίθου κογχυλιάτου. Κατὰ τὴν ΒΑ. πλευρὰν ὁ περίβολος εἶχε πρόπυλον ἐκ 4 κιόνων κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ, δι' οὗ εἰσήρχοντο εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ναοῦ. Ὁ κυρίως ναὸς ἡδράζετο ἐπὶ κρηπιδώματος ἐκ τριῶν ἀναβαθμῶν καὶ εἶχε μῆκος μὲν 107,75, πλάτος δὲ 41 μ., ἦτο δὲ δίπτερος κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ μὲ ὀκτὼ κίονας εἰς τὰς στενὰς πλευρὰς καὶ εἴκοσιν εἰς τὰς μακράς, τέσσαρας δὲ ἄλλους πρὸ τοῦ προνάου καὶ τοῦ ὀπισθοδόμου, ἤτοι ἐν ὅλῳ εἶχε πέριξ 104 κίονας, τὸ ὕψος τῶν ὁποίων ἦτο 17,25 μ. Τὸ 'Ολυμπιεῖον, οὕτω κατασκευασθέν, ἐστοίχισεν 7.080 τάλαντα, οἱ δὲ Ἕλληνες τοσοῦτον ἐχάρησαν ἐκ τῆς ἀποπερατώσεως ταύτης, ὥστε ἀπεθέωσαν σχεδὸν τὸν 'Αδριανὸν καὶ πᾶσαι μὲν αἱ πόλεις ἵδρυσαν ἀνδριάντα, αἱ δὲ 'Αθῆναι κολοσσὸν αὐτῷ ὄπισθεν τοῦ ναοῦ. Κατὰ τὸν Παυσανίαν ἀνὰ δύο μαρμάριναι εἰκόνες τοῦ 'Αδριανοῦ ἵσταντο καὶ πρὸ τῶν μετώπων τοῦ ναοῦ, αἱ μὲν ἐκ θασίου, αἱ δὲ ἐξ αἰγυπτίου μαρμάρου πεποιημέναι. 'Εν τῷ σηκῷ ὑπῆρχε τὸ λατρευτικὸν ἄγαλμα, κολοσσιαῖον χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τοῦ Διός, ἱδρυμένον ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ 'Αδριανοῦ.

Τὰ ἀετώματα ἦσαν πλήρη ἀγαλμάτων, ἐξ ὧν χάλκινον ἄγαλμα τοῦ Διός. Τὸν ναὸν ἐκόσμουν ἐπίσης καὶ πολλὰ ἄλλα ἔργα τέχνης, ἐν οἷς ὁ ἐπὶ κίονος ἀνδριὰς τοῦ ῥήτορος 'Ισοκράτους καὶ τὸ ἐκ φρυγίου λίθου σύμπλεγμα Περσῶν ἀνεχόντων χάλκινον τρίποδα. 'Αλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ περιβόλου πλεῖστα ἦσαν ἱδρυμένα ἀξιόλογα ἔργα τέχνης, ἐν οἷς πέντε ἀνδριάντες τοῦ 'Αδριανοῦ καὶ πλεῖστοι ὅσοι ἀνδριάντες καὶ προτομαὶ πεφημισμένων ἀνδρῶν διαφόρων χρόνων, ὡς βεβαιοῦσι τοῦτο αἱ πολλαὶ ἐνεπίγραφοι βάσεις αὐτῶν, αἵτινες εὑρέθησαν κατὰ τὰς διαφόρους ἀνασκαφάς. Πότε κατεστράφη τὸ 'Ολυμπιεῖον καὶ ἐκ τίνος αἰτίας, παραμένει ἀνεξακρίβωτον, ἀλλὰ καὶ μυστηριῶδες, δεδομένου ὅτι κτίσματα οἷα ὁ Παρθενὼν καὶ τὸ λεγόμενον Θησεῖον, σῴζονται σχετικῶς τελείως. 'Εσώθησαν μόνον μέχρι μὲν τοῦ 1753 17 κίονες, μετὰ δὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Τούρκου διοικητοῦ τοῦ ἔτους ἐκείνου κατάρριψιν καὶ ἀσβεστοποίησιν ἑνὸς μεμονωμένου κατὰ τὴν Δ. πλευρὰν κίονος, διατηροῦνται μέχρι σήμερον 15 κίονες, ἐξ ὧν 12 κατὰ τὴν ΝΑ. γωνίαν καὶ οἱ ὑπόλοιποι τρεῖς, ἐν οἷς ὁ συνεπείᾳ ἀνέμου χαμαὶ κείμενος (οἵτινες ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν σειρὰν τῆς νοτίας πλευρᾶς), οὐχὶ μακρὰν τῆς ΝΔ. γωνίας. Περὶ τοῦ 'Ολυμπιείου τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων εὐφήμως ὁμιλοῦσι, πλὴν τῶν ἀνωτέρω Λατίνων συγγραφέων, καὶ οἱ Ἕλληνες Πλούταρχος καὶ Λουκιανός.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Denkmäler*, «Des klassischen Altertums» (τόμ. 1 σελ. 177). —*Καββαδία καὶ Τσούντα*, «Ἱστορία τῆς τέχνης. —*Penrose*, «Athenian Architecture» (καὶ ἐν Journal of Hell. Stud. 1887, σελ. 273). —*Dörpfeld* (ἐν «Am. J. of Archaeology» 1893 σελ. 61 καὶ «Ath. Mitt.» XI, σελ 332). —Πρακτικὰ 'Αρχ. 'Εταιρείας τῶν ἐτῶν 1846—1886, 1887 1889, 1897, 1898, 1901.

Β. Δ. ΘΕΟΦΑΝΕΙΔΗΣ

ὀλυμπιοδρόμος (ὁ)· ὁ ἐν 'Ολυμπίᾳ ἀγωνισθεὶς ἢ νικήσας ἀγῶνα δρόμου.

'Ολυμπιόδωρος. 'Αθηναῖος στρατηγός, υἱὸς τοῦ Λάμπωνος. 'Ολίγον πρὸ τῆς μάχης τῶν Πλαταιῶν (478 π. Χ.), ἀποσταλεὶς ἐπὶ κεφαλῆς 300 λογάδων εἰς βοήθειαν τῶν Μεγαρέων, κατὰ τῶν ὁποίων ἐπετέθησαν οἱ Πέρσαι ὑπὸ τὸν Μασίστιον, κατώρθωσε νὰ συγκρατήσῃ αὐτοὺς εἰς τὰς 'Ελευθερὰς τῆς Βοιωτίας, ὅπου παρ' ὀλίγον ὁ ἀγὼν νὰ ἀποβῇ ὑπὲρ τῶν Περσῶν, ἂν μὴ πεσὼν ἀπὸ τοῦ ἵππου δὲν ἐφονεύετο ὁ Μασίστιος (*'Ηροδ.* IX, 21—22).

Α. Θ. Σ.

Digitized by Google

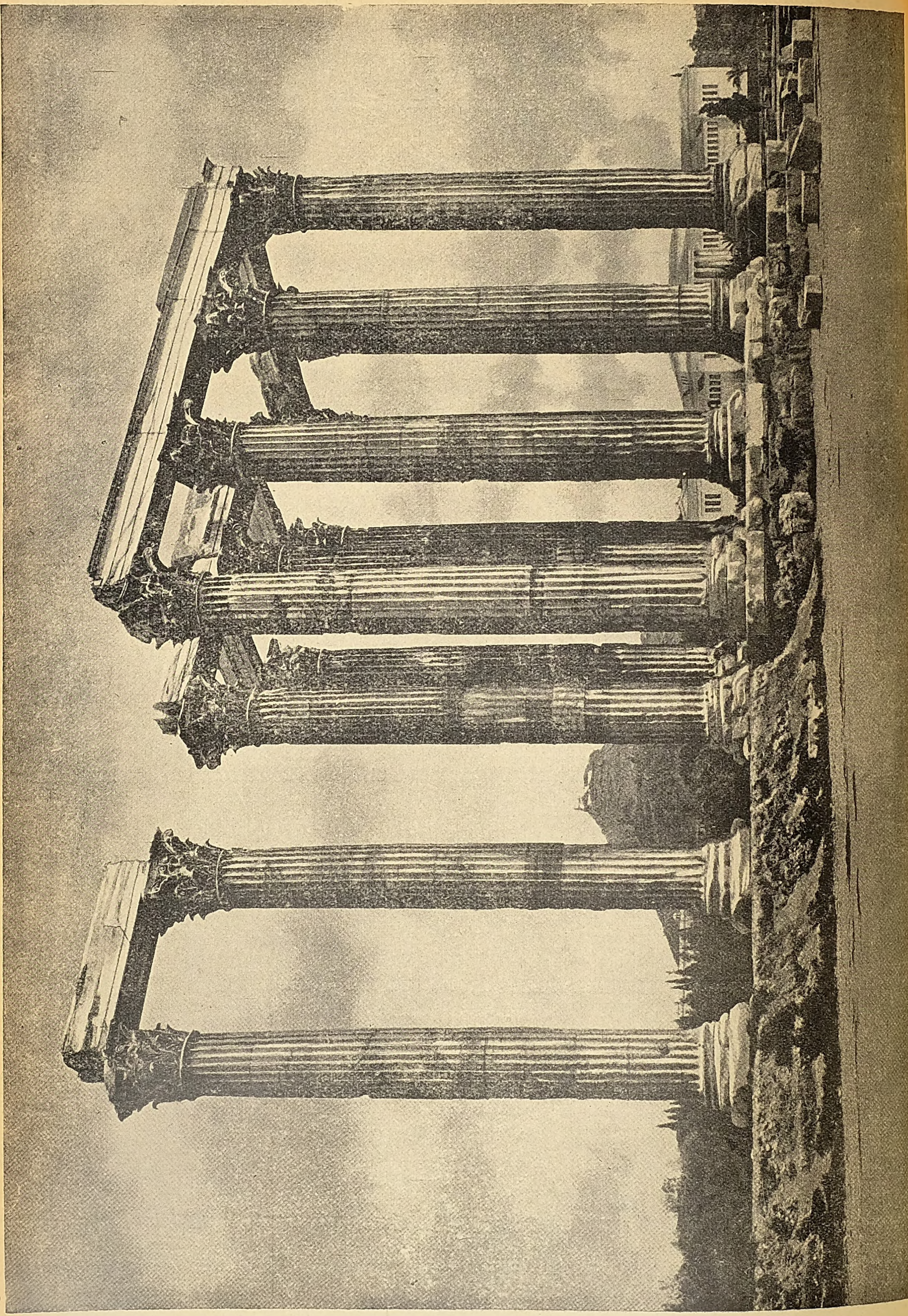

Digitized by Google

—**Ὀλυμπιόδωρος.** Ἀθηναῖος στρατηγός, ὅστις ἀποσταλεὶς εἰς βοήθειαν τῶν Φωκέων, πολιορκουμένων ἐν Ἐλατείᾳ τῷ 304 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου, βασιλέως τῆς Μακεδονίας, ἐξηνάγκασεν αὐτὸν νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ ἀπέλθῃ ἄπρακτος (*Παυσ.* X, 34, 3). Ἐπίσης ἀπεστάλη καὶ κατὰ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ τῷ 287 π. Χ. καὶ ἐχρημάτισεν ἐπώνυμος ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν τιμηθεὶς δι' ἀνδριάντος (*Παυσ.* Α, 25, 2). Α. Θ. Σ.

— **Ὀλυμπιόδωρος.** Διάσημος αὐλητής, διδάξας εἰς τὸν Ἐπαμεινώνδαν τὴν τέχνην τοῦ αὐλεῖν (*Κορν. Νεπ.* Ἐπαμ. 2). Α. Θ. Σ.

— **Ὀλυμπιόδωρος.** Ἑρμηνευτὴς ἀνήκων εἰς τὴν τάξιν τῶν γραψάντων ἐπιτομὰς ἑρμηνειῶν καὶ ἐξηγήσεις ἐκ τῶν πατέρων. Ἤκμασε περὶ τὸ 650 ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὅπου ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ μονοφυσίτου πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Νικαιώτου, εἰς αὐτὸν δ' ἀποδίδονται διάφορα ὑπομνήματα τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης. † Η.Φ.Β.

ὀλυμπιονίκης (ὁ)· ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ νικήσας οἱονδήποτε ἀγῶνα, ὁ νικητὴς εἰς τοὺς ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας· || πινδαρικὸν ποίημα ἀναφερόμενον εἰς ὀλυμπιονίκην, ἄλλως *ὀλυμπιόνικος*.

— **«Ὀλυμπιονίκης τοῦ *Ἀμαρουσίου*».** Μηνιαία ἀθλητικὴ εἰκονογραφημένη ἔκδοσις, ἱδρυθεῖσα ἐν Ἀμαρουσίῳ τῷ 1924 εἰς σχῆμα 4ον ὑπὸ Λεων. Ε. Πτέρη. Π. Ν. Π.

ὀλύμπιος, *—α, —ον*· ὁ τοῦ Ὀλύμπου (τοῦ οὐρανοῦ), οὐράνιος, θεῖος· || «*ὀλύμπια δώματα*» αἱ ἐν Ὀλύμπῳ κατοικίαι τῶν θεῶν· || «*ὀλύμπιοι θεοί*», μάλιστα δὲ «*ὀλύμπιος Ζεύς*»· || *ὀλύμπιος* προσαγορεύεται καὶ ὁ Ἀπόλλων καὶ ὁ Ἑρμῆς καὶ ὁ Βάκχος, *ὀλυμπία* δὲ ἡ Ἀθηνᾶ, ἡ Ἀφροδίτη· || καὶ ὁ Περικλῆς προσηγορεύθη *ὀλύμπιος* ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους.

—**ὀλύμπιον *μέτωπον*.** Καλεῖται οὕτω ἐν τῇ ἰατρικῇ τὸ προέχον καὶ ἀνωμάλως ἀνεπτυγμένον μέτωπον κατά τε τὸ ὕψος καὶ τὸ πλάτος αὐτοῦ· θεωρεῖται δὲ ὡς στίγμα τῆς κληρονομικῆς συφίλιδος. Μ.Ν.Κ.

Ὀλύμπιος. Βυζαντινὸς ἄρχων ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἡρακλείου (610—641). Διετέλει «ἔπαρχος τῶν πραιτωρέων» τῷ 616, ὅτε ὁ Πέρσης στρατηγὸς Σαὴτ ἐπέδραμε μετὰ ἰσχυροῦ στρατοῦ μέχρι τῆς Χαλκηδόνος (νῦν Καντίκιοϊ). Οὗτος ἀφοῦ κατέλαβε τὴν πόλιν, προέτεινε τῷ Ἡρακλείῳ νὰ πέμψῃ πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν Χοσρόην, ἵνα προτείνωσιν αὐτῷ εἰρήνην. Ὁ Ἡράκλειος, πεισθεὶς ὑπὸ τοῦ Σαήτ, ἀπέστειλεν εἰς Περσίαν τὸν Ὀλύμπιον μετὰ τοῦ ἐπάρχου τῆς πόλεως Λεοντίου καὶ τοῦ συγκέλλου τῆς Ἁγίας Σοφίας Ἀναστασίου, συνοδευομένους ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Σαήτ. Ὁ Χοσρόης, ἐξαγριωθεὶς διὰ τὴν ἐνέργειαν ταύτην τοῦ στρατηγοῦ του, τοῦτον μὲν διέταξε νὰ ἐκδάρωσι ζῶντα, τοὺς δὲ Βυζαντινοὺς πρέσβεις νὰ ρίψωσιν εἰς τὰς φυλακὰς ἐντὸς σκοτεινῶν ἀπομονωτηρίων. Ἐκεῖ παρέμειναν οὗτοι μέχρι τοῦ 622, ὅτε ὁ Χοσρόης, πληροφορηθεὶς τὴν εἰς Περσίαν εἰσβολὴν τοῦ Ἡρακλείου, διέταξε τὴν διὰ δαρμοῦ θανάτωσιν τοῦ τε Ὀλυμπίου καὶ τοῦ Ἀναστασίου, διότι ὁ Λεόντιος εἶχεν ἀποθάνει προηγουμένως ἐκ τῶν κακουχιῶν τῆς φυλακῆς. Ν. ΚΛΣ

— **Ὀλύμπιος** (*Ὀλυμπιώτης*), ***Γεώργιος.*** Ἐγεννήθη ἐν Λιβαδίῳ (Βλαχολίβαδον ἢ Μεγαλολίβαδον) τῇ 4 Μαρτίου 1772. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ πατρίδι του ὑπὸ τοὺς Ἰωάννην Πεζάρον τῷ 1782 καὶ Ἰωνᾶν Σπαρμιώτην μέχρι τοῦ 1790. Ἀποπερατώσας τὰς σπουδάς του ἐπεδόθη εἰς τὴν γεωργίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν σύναψιν σχέσεων πρὸς τοὺς κλέφτας καὶ ἁρματολοὺς καὶ ἰδίως τοὺς συγγενεῖς του Λαζαίους, τῶν ὁποίων καὶ τὸ ἁρματολίκι τοῦ Ὀλύμπου ἐκληρονόμησε καὶ ἐδόξασεν ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Μὴ δυνάμενος ὅμως νὰ ὑποφέρῃ τὰς παραλόγους ἀξιώσεις ἐκείνου, προσηταιρίσθη τοὺς ἄλλους δυσηρεστημένους καὶ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν τεθεὶς τῷ 1799 ἀπῆλθε μετ' αὐτῶν εἰς τὴν τῷ 1803 ἐπαναστατήσασαν κατὰ τῶν Τούρκων Σερβίαν ὑπὸ τὸν Καραγεώργην, ὑφ' ὃν πλειστάκις ἐνίκησαν τὸν ἐχθρόν, συμπολεμοῦντων καὶ τῶν ὑπὸ τὸν Ὀλύμπιον Ἑλλήνων. Ἐνταῦθα μεῖνας ὁ Ὀλύμπιος ἐνυμφεύθη τὴν χήραν Σέρβου ἐπαναστάτου (Χαϊδοῦτ) Βέλκου, μεθ' οὗ εἶχε συμπολεμήσει, καὶ ἐντεῦθεν ἐκτήσατο μεγάλην ἐν Σερβίᾳ ἐπιρροήν. Τῷ 1804 ἀπῆλθεν εἰς τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας, ὅπου ἤκμαζεν ὁ ἑλληνισμός.

Ἐν Βουκουρεστίῳ ἡγεμόνευεν ὁ Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης, πρὸς ὃν παρουσιασθεὶς ἀνέπτυξεν αὐτῷ σχέδιον πρὸς σχηματισμὸν στρατοῦ ἀξιόμαχου. Ἐπωφεληθεὶς τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ ὑπὸ τὸν Ρῶσον στρατηγὸν Κουτούζωφ στρατὸς εἶχεν εἰσβάλει, κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1806, εἰς Βλαχίαν, ἑνοῦται μετὰ τοῦ σώματός του πρὸς τοὺς Ρώσους καὶ οἱ ὑπ' αὐτὸν Ἕλληνες ἀνδρείως ἠγωνίσθησαν κατὰ τῶν Τούρκων, ὥστε, ὡς ἀναφέρεται, ἐκ τῶν 20.000 ἐχθρῶν οἱ 3.200 ᾐχμαλωτίσθησαν ὑπ' αὐτῶν, ὅτε καὶ ὁ Ὀλύμπιος προήχθη εἰς συνταγματάρχην τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ. Μετὰ τὴν καθαίρεσιν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Κ. Ὑψηλάντου καὶ τῆς Μολδαβίας Δ. Μουρούζη, ὁ Ὀλύμπιος, βλέπων ὅτι ὁ Ὑψηλάντης ἵνα σώσῃ τὴν κεφαλὴν ἐδραπέτευσεν εἰς Ρωσίαν, ἐγκαταλείπει τὴν Βλαχίαν καὶ ἀπέρχεται πάλιν εἰς τὴν προσφιλῆ Σερβίαν, ἥτις ἐν τῷ μεταξὺ στρατιωτικῶς ἐνισχυθεῖσα διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Καραγεώργη καὶ τοῦ Ὀλυμπίου ἐζήτει νὰ ἐπαναστατήσῃ· ἀλλ' ἡ τῷ 1812 συναφθεῖσα συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου ὑπεχρέου αὐτὴν νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν Τουρκίαν, ὁ δὲ Καραγεώργης κατέφυγεν εἰς Αὐστρίαν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ὀλύμπιος, γενόμενος μέλος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ἀπῆλθεν εἰς Βουκουρέστιον, ὅπου ἡγεμόνευεν ὁ Α. Σοῦτσος, ἔχων μικρὸν σῶμα ὑπ' αὐτόν. Δραστήριος, φιλόπατρις, συνετὸς καὶ ἀνδρεῖος ὤν, προσελήφθη ὑπὸ τοῦ Σούτσου ὡς ἀρχηγὸς τοῦ πυροβολικοῦ (κιουλὲρ ἀγασή). Θιασώτης τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Γένους, ἀνέλαβε νὰ κατηχήσῃ τὸν ἰσχυρὸν ὁπλαρχηγὸν Θεόδωρον Βλαδιμιρέσκον, ἄλλοτε ἀξιωματικὸν ἐν Ρωσίᾳ καὶ τότε ἰσχύοντα ἐν τῇ Μικρᾷ Βλαχίᾳ. Πρὸς αὐτὸν ὁ Ὀλύμπιος ἀνεκοίνωσεν ὅτι σκοπὸς τῆς ἑταιρείας εἶναι νὰ ἐπαναστατήσῃ καὶ ἐλευθερώσῃ ὅλους τοὺς ὑπὸ τὴν Τουρκίαν διατελοῦντας λαοὺς ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ θρησκείας, καὶ συνεβούλευσεν αὐτὸν νὰ κινήσῃ τὸν λαὸν εἰς τὰ ὅπλα ἐν Μικρᾷ Βλαχίᾳ, ὑποσχόμενος αὐτῷ ὅτι πρόκειται νὰ ἐκδιωχθῶσιν οἱ Φαναριῶται καὶ νὰ ἀνακτήσωσιν οἱ αὐτόχθονες βογιάροι τὰ ἀρχαῖά των προνόμια ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ σουλτάνου. Πράγματι ὁ Βλαδιμιρέσκος, λαβὼν χρήματα καὶ 30 ἄνδρας, ἔσπευσε πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ὑπὸ τοῦ κατηχητοῦ του, ὃν ἐσέβετο, διαταχθέντων καὶ συλλέξας ἄνδρας πλείστους, Πανδούρους καλουμένους, ἐβάδιζε κατὰ τοῦ Βουκουρεστίου, ἵνα ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, εἰσβαλόντος ἤδη εἰς τὰς ἡγεμονίας καὶ κηρύξαντος τὴν κατὰ τῆς Τουρκίας ἐπανάστασιν τῇ 22 Φεβρουαρίου 1821, ἀναλάβωσι κοινὸν ἀγῶνα. Ἀλλ' ὁ Βλαδιμιρέσκος, τοῦ Ὑψηλάντου ἐν Βουκουρεστίῳ διατρίβοντος, δὲν προσῆλθεν εἰς συνάντησιν, ἐφ' ᾧ καὶ διετάχθη ὁ Ὀλύμπιος νὰ προβῇ εἰς τὴν σύλληψιν καὶ τὸν φόνον ἐκείνου, ὡς ἐπαμφοτερίζοντος. Ὁ Ὑψηλάντης διώρισεν ἀρχιστράτηγον τὸν Ὀλύμπιον, ὅστις καὶ διεκρίθη πολλα-

Γεώργιος Ὀλύμπιος.

χοῦ πολεμῶν καὶ ἰδίως κατὰ τὴν μάχην τοῦ Δραγατσανίου, ὅπου κατασυνετρίβη ὁ ἐξ εὐγενῶν νέων Ἑλλήνων συγκροτούμενος ἱερὸς λόχος (7 Ἰουνίου 1821), ὁπότε ὁ Ὑψηλάντης, ἰδὼν ὅτι ὁ πόλεμος ἐγένετο ἐν χώρᾳ οὐχὶ φιλίᾳ, διότι οἱ ἐντόπιοι ἐπρόδιδον τὸν ἀγῶνα, ὡς ὁ Βλαδιμιρέσκος, ὁ Σάββας καὶ οἱ ἄλλοι ὁπλαρχηγοί, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Αὐστρίαν. Οἱ ἄλλοι Ἕλληνες μετ' ἀτυχεῖς μάχας διελύθησαν καὶ μόνος ὁ Ὀλύμπιος ἐξηκολούθησε τὸν ἀγῶνα. Οὗτος κλεισθείς, κατὰ Σεπτέμβριον, ἐν τῇ μονῇ τοῦ Σέκου ἐν Μολδαβίᾳ, μετὰ τοῦ Ἰωάννου Φαρμάκη καὶ 450 ἀνδρῶν, ἠδυνήθη ἐφ' ἱκανὸν νὰ ἀντιστῇ, ἀλλὰ τῇ 5 Σεπτεμβρίου, τῶν Τούρκων καταστρεψάντων τὸ ὑδραγωγεῖον, τῇ προδοσίᾳ τοῦ ἡγουμένου, καὶ σφοδρῶς ἐπιτεθέντων κατ' αὐτῶν, ὁ μὲν Ὀλύμπιος κατέλαβε τὸ κωδωνοστάσιον μεθ' 11 ἀνδρῶν καὶ ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα ἀνάψας τὴν πυριτιδαποθήκην, ὁ δὲ Φαρμάκης παρεδόθη διὰ συνθήκης, ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι τούς μὲν περὶ αὐτὸν ἐφόνευσαν, αὐτὸν δὲ κακῶς ἔχοντα ἀπέστειλαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐξεδάρη ζῶν. Τ. Ε. Ε.

— **Ὀλύμπιος, *Ἰωάννης.*** Καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς, γεννηθεὶς ἐν Λιτοχωρίῳ τοῦ Ὀλύμπου τῷ 1802 καὶ ἀποβιώσας ἐν Ἀθήναις τῷ 1869. Τὸ ἐπώνυμον προσέλαβε, κατὰ τὸ ἔθος τῶν ἐκ τῆς περιοχῆς τοῦ Ὀλύμπου ἐκπατριζομένων εἰς τοὺς τότε χρόνους. Ἐμαθήτευσε τὸ πρῶτον παρά τινι λογίῳ μοναχῷ συγγενεῖ του, τὰ δ' ἐγκύκλια γράμματα ἐδιδάχθη παρὰ τῷ Νεοφύτῳ Δούκᾳ ἐν Βουκουρεστίῳ. Τὴν ἰατρικὴν ἐσπούδασεν ἐν τοῖς πανεπιστημίοις Ἀϊδελβέργης καὶ Βερολίνου, ὅπου ἔτυχε καὶ τοῦ διδακτορικοῦ διπλώματος. Κατελθὼν εἰς Ἑλλάδα προτοῦ λήξῃ ὁ Ἀγών, ὑπηρέτησε παρὰ τῷ Ὑψηλάντῃ ὡς ἰατρὸς τοῦ στρατοῦ, ὡς καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν μέχρι τοῦ 1837, ὅτε, συστάντος τοῦ πανεπιστημίου, διωρίσθη ἔκτακτος τῆς χειρουργικῆς παθολογίας, διδάξας μέχρι τοῦ 1846. Τῷ 1848 ἀναδιωρίσθη ὡς τακτικὸς καθηγητὴς τῆς τε χειρουργικῆς παθολογίας, τῆς ὀφθαλμολογίας καὶ τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς. Πρύτανις ἐχρημάτισε κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1855—1856, κοσμήτωρ τῷ 1844—1845, παρέστη δὲ καὶ ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ πανεπιστημίου εἰς τὸ ἐν Ἐρλάγγῃ τῆς Γερμανίας συγκροτηθὲν τῷ 1841 συνέδριον τῶν Γερμανῶν φυσιοδιφῶν. Τῷ 1856 ἀπενεμήθη αὐτῷ ὁ τίτλος τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος ὑπὸ τοῦ ἐν Newark τῆς Ἀμερικῆς πανεπιστημίου. Ἐνέκυψεν εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς, ἐπιτυχὼν νὰ δημιουργήσῃ ἑλληνικὴν ὀνοματολογίαν ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ γλαφυρῶς μεταφρασθείσῃ χειρουργικῇ τοῦ Χελίου. Συνέγραψεν: «Ἐγχειρίδιον περὶ σωματικῆς ἀνατροφῆς τῶν παίδων» (Ἀθ. 1837, 1866), «Μαξιμιλιανοῦ Ἰωσὴφ Χελίου, Ἐγχειρίδιον χειρουργικῆς», μεταγλωττισθὲν ἐκ τοῦ γερμανικοῦ (Ἀθ. τόμ. Α—Δ 1853—1857). Πλὴν τούτων ὁ Ὀλύμπιος ἐδημοσίευσε διαφόρους πραγματείας ἐν τῇ «Ἰατρικῇ Μελίσσῃ», ὡς δ' οἱ πλεῖστοι τῶν συγχρόνων αὐτῷ ἐπιστημόνων, οἰκείως εἶχε καὶ περὶ τὸ στιχουργεῖν.

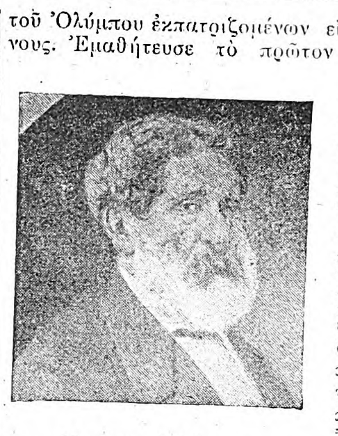

Ἰωάννης Ὀλύμπιος.

Ὀλυμπιοσθένης. Ἕλλην γλύπτης τῶν ἀρχῶν τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος. Κατὰ τὸν Παυσανίαν, ἔργα τοῦ καλλιτέχνου τούτου ἦσαν τρία ἀγάλματα Μουσῶν ἐκ τοῦ συμπλέγματος τῶν ἐννέα Μουσῶν (ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ Ἑλικῶνος), τὸ ὁποῖον συνετελέσθη τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Κηφισοδότου τοῦ ἀρχαιοτέρου, τοῦ Στρογγυλίωνος καὶ τοῦ Ὀλυμπιοσθένους. Ἐπὶ τῆς μνείας ταύτης τοῦ Παυσανίου στηριζόμενος ὁ Brunn φρονεῖ ὅτι ὁ Ὀλυμπιοσθένης ἦτο Ἀθηναῖος, ὅπως καὶ οἱ συνεργάται του. Β. Δ. Θ.

Ὀλυμπίων, *τέως δῆμος*—. Εἷς τῶν ἀποτελούντων τὴν ἐπαρχίαν Ἠλείας, πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ΔΝΖ', δήμων, ἀποτελούμενος ἐκ τῶν χωρίων Ἀρχαία Ὀλυμπία, Ἄσπρα Σπίτια, Βολίζα ἢ Βελίτσα, Δαρδίζα, Δούκα, Ἡράκλεια, Καυκανιά, Κοσκινᾶς, Κριεκούκιον, Λάλα, Λοῦβρον, Λυκορέσιον, Μηλιές, Μιράκια, Μουργιά, Νεμούτα, Ξηρόκαμπος, Πλάτανος, Πουρνάριον, Σμύλα, Στραβοκέφαλον, Στρέφι καὶ Φλώκα. Παράγει σιτηρά, οἶνον, ἔλαιον καὶ ἑσπεριδοειδῆ. Ἡ ὀνομασία του ἀπὸ τῆς ἀρχαίας Ὀλυμπίας. Ν. Φ.

Ὀλυμπιώτης, *Μεθόδιος.* Λόγιος ἱερομόναχος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐξ Ἀγυιᾶς, διατελέσας ἐφημέριος τῶν ἐν Βρατισλαύᾳ ὀρθοδόξων. Μετέφρασεν εἰς τὴν νεοελληνικὴν τὴν κατήχησιν Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, ἐκδοθεῖσαν ἐν Λειψίᾳ τῷ 1776 μετά τινων ὑποσημειώσεων καὶ μικρᾶς ἑρμηνείας τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως. ΕΡ. Μ.

Ὄλυμποι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Χίου τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 697. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ γεωργικὸν πιστωτικὸν συνεταιρισμόν.

Ὄλυμπος *[Γεωγρ.—Γεωλογ.]*. Τὸ ὑψηλότερον (2.917,2 μ. κατὰ τὴν καταμέτρησιν τῆς Γεωγραφικῆς ὑπηρεσίας στρατοῦ, καὶ 2917,9 μ. κατὰ τὸν Μ. Κοὺρτζ) ὄρος τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, τὸ ἀποτελοῦν τὸν ΝΑ. ὄγκον τοῦ ὀρεινοῦ συγκροτήματος τοῦ διαιροῦντος τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας.

1) *Γεωγραφικὴ θέσις, ὅρια καὶ διαστάσεις τοῦ Ὀλύμπου.* Ὁ Ὄλυμπος διήκει ἀπὸ ΒΔ. πρὸς ΝΑ. παραλλήλως πρὸς τὴν Πίνδον καὶ ἀνυψοῦται ἐκ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ὡς ἰσχυρὸν ὀγκῶδες παραπέτασμα, τὸ ὁποῖον καθίσταται ὑψηλότερον, καθ' ὅσον προχωρεῖ τις πρὸς Β. Αἱ γεωγραφικαὶ συντεταγμέναι τῆς ὑψίστης κορυφῆς *Πάνθεον* (2.917,2 μ.) τοῦ Ὀλύμπου εἶναι: Ἀνατολικὸν μῆκος 40°01'05'' (ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ τῆς νήσου Φέρου) ἢ δυτικὸν μῆκος ἀπ' Ἀθηνῶν —1°21'38''8 καὶ βόρειον πλάτος 40°05'06''. Τῆς δὲ κορυφῆς *Σκολιὸν* (ὅπου τὸ τριγωνομετρικὸν σημεῖον Ιης τάξεως) αἱ γεωγραφικαὶ συντεταγμέναι εἶναι: δυ-

Digitized by Google

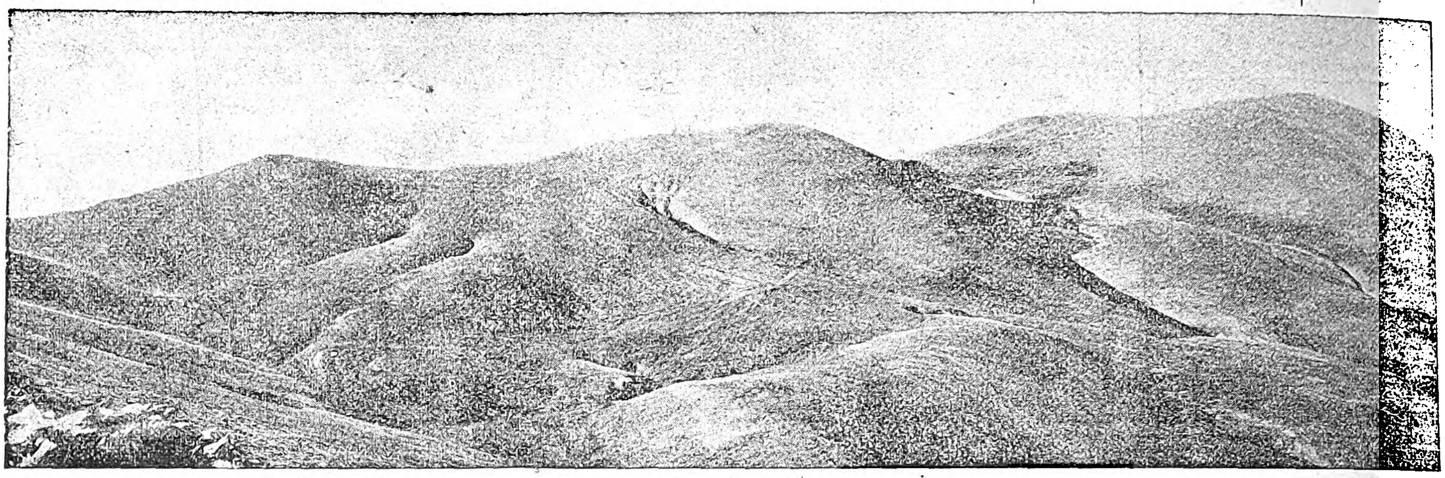

Λάκκα Ὀντᾶς — Αἱ νότιαι κλιτὺς τοῦ Ὀλύμ-

τικὸν μῆκος ἀπ' Ἀθηνῶν —$1^{\circ}22'07''$,212, βόρειον πλάτος $40^{\circ}04'52''$,793.

Τὰ ἀπ' ἀνατολῶν ὅρια τοῦ Ὀλύμπου ἀποτελεῖ ὁ Θερμαϊκὸς κόλπος. Μεταξὺ ὅμως τῆς θαλάσσης ταύτης καὶ τοῦ καθ' αὐτὸ ὄγκου τοῦ ὄρους ἐκτείνεται ἐκταταμένη χώρα, ἡ ἀρχαία Πιερία, μακεδονικὴ ἐπαρχία, ἐξ ὁλοκαίνων κατὰ τὸ πλεῖστον προσχωμάτων ἀποτελουμένη καὶ ἔχουσα μορφὴν τριγώνου, τοῦ ὁποίου ἡ βάσις εὑρίσκεται πρὸς Β. καὶ ἔχει μῆκος 14 χλμ., ἡ δὲ κορυφή του κεῖται παρὰ τὸν Πλαταμῶνα, τὴν μοναδικὴν θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν αἱ κλιτύες τοῦ Ὀλύμπου πλησιάζουν μέχρι τῶν ἀκτῶν τοῦ Θερμαϊκοῦ.

Πρὸς Ν. αἱ παραφυάδες τοῦ Ὀλύμπου, ἐλαττούμεναι βαθμηδὸν καὶ συνεχῶς καθ' ὕψος, τελειώνουν εἰς τὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν, οὕτως ὥστε ὁ Πηνειὸς ἀποτελεῖ τὸ νότιον ὅριον τοῦ Ὀλύμπου μέχρις 1 χλμ. περίπου κατωτέρω τῆς συμβολῆς του μὲ τὸν ποταμίσκον Μάτι. Ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης τὰ νότια ὅρια τοῦ Ὀλύμπου διήκουν πρὸς Δ. περίπου διὰ τῶν χωρίων Καρατζόλι καὶ Λυγαριᾶς. Τὰ πρὸς Δ. ὅρια τοῦ Ὀλύμπου ἀποτελοῦν τὰ στενὰ τῆς Πέτρας μέχρις Ἐλασσόνος καὶ ἐκεῖθεν ὁ αὐχὴν ἢ ἡ δίοδος τῆς Μελούνας, διὰ τῆς ὁποίας διέρχεται ἡ νεωτέρα ἀπὸ Λαρίσης εἰς Ἐλασσόνα ὁδός. Αἱ πρὸς Β. ἐπιμήκεις παραφυάδες τοῦ Ὀλύμπου ἀποτελοῦσι τὰ *Πιέρια ὄρη*, ἀπὸ τῶν ὁποίων χωρίζεται ὁ καθ' αὐτὸ Ὄλυμπος πάλιν διὰ τῶν στενῶν τῆς Πέτρας. Διὰ τῶν στενῶν τούτων, διὰ τῶν ὁποίων τόσοι κατακτηταὶ διῆλθον, διέρχεται καὶ ἡ ἀπὸ Αἰκατερίνης εἰς Ἐλασσόνα ὁδός.

Ἡ οὕτω πως ὑπὸ τῶν στενῶν τῆς Πέτρας, τοῦ αὐχένος τῆς Μελούνας, τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν καὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου περιοριζομένη μᾶζα τοῦ Ὀλύμπου, τῆς ὁποίας τὸ βορειότερον σημεῖον εἶναι τὸ χάνι Μηλιᾶς, παρουσιάζει μῆκος ἀπὸ Β. πρὸς Ν. 50 χλμ. περίπου, πλάτος ἐκ Δ. πρὸς Α. 41 χλμ. περίπου καὶ ἐμβαδὸν 1.272 τ. χλμ. περίπου. (Κατὰ τὸν μηχανικὸν Ρίχτερ ἐν τούτοις δέον νὰ συμπεριλαμβάνεται εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ὀλύμπου καὶ ἡ νοτιοδυτικῶς τῆς διόδου τῆς Μελούνας, προσαρθρουμένη πρὸς τὸν Ὄλυμπον βουνώδης περιοχή, ἡ ἔχουσα μέγιστον ὕψος 842 μ., καὶ ἡ ὁποία περιρρέεται ἀπὸ τὸν Τιταρήσιον ἢ Ξηριᾶν ποταμόν, ὁπότε αἱ διαστάσεις τῆς περιοχῆς τοῦ Ὀλύμπου μεταβάλλονται ὡς ἑξῆς: μῆκος ἀπὸ Β. πρὸς Ν. 62 χλμ., πλάτος ἀπὸ Δ. πρὸς Α. 50 χλμ., ἐμβαδὸν 1.549 τ. χλμ.).

2) *Τὰ δύο τμήματα τοῦ Ὀλύμπου: Κάτω Ὄλυμπος καὶ Ὑψηλὸς—ἢ καθ' αὐτὸ Ὄλυμπος.* Ὁ ὅλος θολοειδῶς ἀνυψούμενος ὀρεινὸς ὄγκος τοῦ Ὀλύμπου διαιρεῖται εἰς δύο ζώνας ἢ τμήματα, καλῶς διακρινόμενα ἀλλήλων, διὰ βαθείας αὔλακος, ἡ ὁποία εἶναι ὀλιγώτερον τῶν ἄλλων χαρακτηριστικὴ καὶ διὰ τῶν δύο κοιλάδων τῆς *Καρυᾶς* ἀφ' ἑνὸς (διαρρεομένης ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ *Διάβα*, συμβάλλοντος εἰς τὸν Τιταρήσιον) καὶ τῆς *Ζιλιάνας* ἀφ' ἑτέρου, διὰ τῆς ὁποίας τὰ ὕδατα τοῦ ὁμωνύμου χειμάρρου (Ζῆς) ἀπορρέουν πρὸς Α. καὶ χύνονται εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον.

Ἐκ τῶν δύο τούτων τμημάτων τὸ πολὺ χαμηλότερον (1.590 μ. εἶναι τὸ ὕψος τῆς Μεταμορφώσεως Νεζεροῦ) νότιον ἐκτείνεται ὡς ὀρεινὴ χώρα καὶ ἀποτελεῖ τὸν *Κάτω Ὄλυμπον*, τὸ δὲ βόρειον τὸν *καθ' αὐτὸ ἢ Ὑψηλὸν Ὄλυμπον.*

Ὁ *Κάτω Ὄλυμπος* εἶναι περιοχὴ συνισταμένη ἐκ βουνῶν, ἐν μέρει δασωμένων, τῶν ὁποίων τὸ ὕψος ποικίλλει μεταξὺ 1.200 καὶ 1.500 μ. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν βουνῶν τούτων διανοίγεται, ὡς σκοτεινόχρους ὀφθαλμός, ἡ καρστικὴ λίμνη *Ἀσκυρὶς* (ἢ *λίμνη τοῦ Νεζεροῦ*), τροφοδοτουμένη κυρίως ὑπὸ τοῦ ρεύματος *Χοχλοῦ*, τὸ ὁποῖον ἐκπηγάζει ὡς καρστικὴ πηγὴ εἰς τὴν θέσιν *Κόκα-Λιβάδι.* Ὁ Κάτω Ὄλυμπος διασχίζεται ὑπὸ πολλῶν χαραδρῶν καὶ καλύπτεται ὑπὸ ἀρκετῆς δασικῆς φυτείας καὶ θαμνωδῶν δασῶν.

Ὁ *Ὑψηλὸς Ὄλυμπος* ἀνυψοῦται ἀμέσως σχεδὸν ἐκ τῶν ἀκτῶν τοῦ Αἰγαίου πελάγους ὡς ἔγγιστα μέχρι 3.000 μ. ὕψους καὶ προκαλεῖ ἕνεκα τούτου, ὡς καὶ ἕνεκα τοῦ γιγαντιαίου ὄγκου του, ἐπιβλητικωτάτην ἐντύπωσιν. Αἱ πρὸς τὸ Αἰγαῖον κλιτύες τοῦ Ὀλύμπου διασχίζονται ὑπὸ ὁμάδος βαθειῶν φαράγγων, αἱ ὁποῖαι ἀπέχουσιν ἀλλήλων κατ' ἴσας ὡς ἔγγιστα ἀποστάσεις καὶ ἔχουν ἐκτάκτως μεγάλην κλίσιν. Δύο ἐκ τῶν φαράγγων τούτων διαμελίζουσιν ἰδιαιτέρως τὸν καθ' αὐτὸ Ὄλυμπον: ἡ τοῦ *Ἐνιπέως* ὑπεράνω τοῦ Λιτοχωρίου καὶ ἡ τοῦ *Βροντοῦ* (*Παπᾶ Ἀλώνι Ρέμα*), ὑπεράνω τῆς ὁμωνύμου κώμης. Ἡ φάραγξ τοῦ Ἐνιπέως, βαθεῖα καὶ μακρὰ ἐντομὴ τοῦ Ὀλύμπου, διαχωρίζει αὐτὸν εἰς δύο ὄγκους, τὸν ὑψηλότερον καὶ μεγαλύτερον τοῦ *Προφήτου Ἠλία*, καὶ τὸν μικρότερον τῶν *Μαγοῦλες*. Γίνεται ἐπίσης διάκρισις εἰς τὸ ὄρος τῶν δύο πλευρῶν του, τῆς Β.ΒΑ. δηλαδὴ ἢ Πιερικῆς (Μακεδονικῆς), κληθείσης οὕτω ἐκ τῆς ἐκεῖ ἐγκατασταθείσης θρᾳκικῆς φυλῆς τῶν Πιέρων, καὶ τῆς Ν.ΝΔ. ἢ Περραιβικῆς (Θεσσαλικῆς), κληθείσης οὕτω ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῇ οἰκούσης πελασγικῆς φυλῆς τῶν Περραιβῶν.

3) *Γεωλογικὴ κατασκευὴ καὶ γεωλογικὴ προϊστορία τοῦ Ὀλύμπου.* Εἰς τὴν γεωλογικὴν κατασκευὴν τοῦ Ὀλύμπου συμμετέχουν κυρίως, κατὰ τὰς ἐρεύνας τοῦ Σβιγίτς: α) *Κρυσταλλοπαγεῖς σχιστόλιθοι.* Ἐκ τοιούτων πετρωμάτων *γνευσίων*, δηλαδὴ *μαρμαρυγιακῶν σχιστολίθων*, καὶ *ἀμφιβολιτῶν* μετὰ *φακῶν μαρμάρου*, συνίστανται αἱ μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Μαυρονερίου καὶ τοῦ Ἰτάμου κορυφαὶ καὶ ἀκρώρειαι. Σημαντικόν τι τμῆμα τοῦ Κάτω Ὀλύμπου ἀποτελεῖται ἐπίσης ἐκ νεωτέρων *πρασίνων κρυσταλλοπαγῶν σχιστολίθων* μετὰ μεμονωμένων *φακῶν μαρμάρου.* β) *Μεσοζωϊκὰ πετρώματα.* Κατὰ τὸ ἀνατολικὸν κράσπεδον τοῦ Ὀλύμπου εὑρίσκεται στενὴ ζώνη ἐξ ἀσβεστολίθων, σχιστωδῶν ἀργιλλικῶν σχιστολίθων μετ' ὀφειτῶν (Πλαταμών, Λεπτοκαρυά, Λιτόχωρον). Εἰς τὰ πετρώματα ταῦτα ἀνήκουν ἴσως καὶ οἱ παρὰ τὴν Βροντοῦν μεταμορφωμένοι σχιστόλιθοι. Τὰ πετρώματα ταῦτα ἀσφαλῶς ἀνήκουν εἰς τὸν κρητιδικὸν φλύσχην, συναντώμενα περαιτέρω πρὸς Β. καὶ Β.ΒΔ., κατὰ τὰς τελευταίας ἐρεύνας τοῦ γεωλόγου Γ. Κ. Γεωργαλᾶ, εἰς τὰ Πιέρια ὄρη καὶ τὸ Βέρμιον. Ὑπεράνω τῶν πετρωμάτων τούτων ὑπέρκεινται μέχρι τῶν ὑψίστων ὀρεινῶν ράχεων τοῦ Ὀλύμπου σειρὰ μεταμορφωμένων, ἡμικρυσταλλικῶν καὶ δολομιτικῶν ἀσβεστολίθων, τῶν ὁποίων τὸ πάχος ὁ Neumayr ἀναβιβάζει εἰς 3.000 μ. Εἰς τὴν βάσιν τῶν ἀσβεστολίθων τούτων, μεταξὺ τῆς πηγῆς Σταυρὸς καὶ τῆς μονῆς Ἁγίου Διονυσίου, ὁ γεωλόγος Γ. Κ. Γεωργαλᾶς ἀνεῦρε κατὰ τὸ ἔτος 1927 ἕνα ἀμμωνίτην καὶ κοράλλια ἀπολιθωμένα, μὴ δυνάμενα, ἀτυχῶς, νὰ προσδιορισθῶσι λεπτομερέστερον, μεταξὺ δὲ τῆς μονῆς Ἁγίου Διονυσίου καὶ τῆς θέσεως Πριόνι ἀνεῦρεν ἐπίσης ἀπολιθωμένα γαστερόποδα, μὴ προσδιοριστά. Ὅλα ταῦτα ὅμως συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς ὅτι ἡ παχεῖα αὕτη μᾶζα τῶν ἀσβεστολίθων-δολομιτῶν ἀνήκει εἰς τὸ μεσοζωϊκόν. Τὰ ὅρια μεταξὺ τῶν ὑποπρασίνων κρυσταλλοπαγῶν σχιστολίθων καὶ τῶν μεσοζωϊκῶν πετρωμάτων τοῦ Ὀλύμπου διήκουν ἀπὸ τοῦ Κοκκινοπλοῦ κατ' ἀρχὰς κατ' εὐθεῖαν πρὸς Ν. καὶ κατόπιν κυματοειδῶς πρὸς Α. μέχρι τῆς κώμης Σκαμνιᾶς καὶ ἐντεῦθεν πρὸς τὴν Καρυὰν ἐγκαρσίως ὑπὲρ τὸν Νεζερόν, πρὸς τὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν, τὴν ὁποίαν διαπερῶσι παρὰ τὴν κώμην Μπαμπᾶ. Βορείως τῆς γραμμῆς αὐτῆς εὑρίσκονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμοιοι ἀσβεστόλιθοι, ὅπως παρὰ τὸν Κοκκινοπλόν. Πρὸς Β. τοῦ Κοκκινοπλοῦ ἡ κοιλὰς τοῦ Ἰτάμου ἀποτελεῖ—κατὰ τὸν Σβιγίτς—τὰ ὅρια μεταξὺ τῶν κρυσταλλοπαγῶν σχιστολίθων καὶ τῶν μεσοζωϊκῶν πετρωμάτων. γ) *Πετρώματα τῆς σαρματίου βαθμῖδος τῆς μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως* ὡς καὶ *νεογενῆ πετρώματα* γλυκέων ὑδάτων, κατὰ προτίμησιν λεπταὶ ἄμμοι, πηλοὶ καὶ ἀσβεστόλιθος γλυκέων ὑδάτων. Ἐκ τῶν πετρωμάτων τούτων συνίστανται αἱ παρὰ τὸ Μαυρονέρι καὶ περαιτέρω πρὸς Β. πλάκες. δ) *Κροκαλοπαγῆ πλειστοκαινικὰ* σχηματίζοντα τὴν ζώνην κροκαλοπαγείου τοῦ Λιτοχώρου μετ' ἄμμου. Τὰ κροκαλοπαγῆ ταῦτα εἶναι οἱ παλαιοὶ κῶνοι προσχωμάτων τοῦ Ὀλύμπου. Τὴν αὐτὴν γεωλογικὴν ἡλικίαν ἔχουν τὰ *κορήματα* τῆς Μηλιᾶς καὶ ὁ νοτίως τοῦ Πλαταμῶνος κῶνος προσχωμάτων, ὡς καὶ αἱ κροκάλαι ὑπεράνω τῆς Μηλιᾶς εἰς τὴν Δραβίτσαν καὶ παρὰ τὴν Σαλαμάταν. ε') *Ὁλόκαινα ἀποθέματα* παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Αἰγαίου, ἰδίως παρὰ τὸ Παπούλι καὶ ἐντὸς μικρῶν λεκανῶν τῆς Καρυᾶς.

Ἡ διεύθυνσις τῶν στρωμάτων τοῦ Ὀλύμπου εἶναι μεταξὺ Λιτοχώρου καὶ Ἁγίου Διονυσίου Β—Ν καὶ ΒΔ—ΝΑ, παρὰ δὲ τὴν Βροντοῦν Δ.ΒΔ—Α.ΝΑ. Εἰς τὰ μεσοζωϊκὰ στρώματα καὶ τοὺς πρασίνους σχιστολίθους τοῦ Κάτω Ὀλύμπου παρετηρήθησαν διευθύνσεις Α—Δ καὶ Α.ΒΑ—Δ.ΝΔ. Ἐκ τούτων κύριαι διευθύνσεις εἶναι αἱ Α—Δ καὶ Α.ΒΑ—Δ.ΝΔ, ἐνῷ αἱ Β—Ν καὶ ΒΔ—ΝΑ φαίνονται ὅτι εἶναι τοπικαὶ ἀποκλίσεις.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων στρωματογραφικῶν, γεωτεκτονικῶν καὶ γεωμορφολογικῶν ἐρευνῶν συνάγεται ἡ ἀκόλουθος προϊστορικὴ ἐξελικτικὴ ἱστορία τῆς διαμορφώσεως τοῦ Ὀλύμπου:

Ἡ κυρία γένεσις τοῦ ὄρους ἐγένετο—συνεπείᾳ πτυχώσεων—κατὰ τὴν προ-ολιγοκαινικὴν γεωλογικὴν περίοδον. Μετὰ τὴν γένεσιν τοῦ Ὀλύμπου ἐπηκολούθησεν ἡ ἐπ' αὐτοῦ ἀποκομιστικὴ ἐνέργεια τῶν καταπιπτόντων καὶ ἀπορρεόντων ὑδάτων τῶν βροχῶν κ.τ.λ. καὶ ἐσχηματίσθη συνεπείᾳ αὐτῆς ἡ παλαιὰ προολιγοκαινικὴ κορμο-επιφάνεια (Rumpffläche) τοῦ Ὀλύμπου. Ἐπηκολούθησαν μετὰ ταῦτα κατὰ τὰς γεωλογικὰς περιόδους ὀλιγόκαινον καὶ μειόκαινον διαρρήξεις τοῦ ὀρεινοῦ ὄγκου, μεταπτώσεις τεμαχῶν καὶ συνιζήσεις, καὶ ἐγεννήθη νέα τότε μορφὴ τοῦ Ὀλύμπου, ἀνεξάρτητος τῆς κατασκευῆς του καὶ τῆς πτυχώσεώς του. Ἐγεννήθησαν καταβυθισιγενῆ τινα πεδία καὶ λεκάναι (ὡς π. χ. ἡ λεκάνη τῆς Θεσσαλονίκης, ἡ Θεσσαλική, κ. λ. π.) καὶ κόλπος τις τῆς τότε ὑφισταμένης σαρματίου θαλάσσης διεισέδυσεν ἐντὸς αὐτῶν. Ἔπειτα ἐσχηματίσθησαν μεγάλαι λίμναι ὑφαλμύρων καὶ γλυκέων ὑδάτων, ὡς ἡ λίμνη τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἄλλαι. Ἐπηκολούθησε μετὰ ταῦτα τεκτονικὴ ἠρεμία, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ὁ Ὄλυμπος ὑπέστη σημαντικὴν ἐλάττωσιν τοῦ ὕψους του συνεπείᾳ ὑπαερίου ἀποκομίσεως καὶ ἐσχηματίσθη ἕνεκα τούτου, κυρίως δὲ κατὰ τὴν πλειόκαινον ὑποπερίοδον, νέα κορμο-επιφάνεια αὐτοῦ καὶ ἡ ὁποία εἶναι καταφανὴς καὶ σήμερον, ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν Δ καὶ ΝΔ. κλιτύων αὐτοῦ. Περὶ τὸ τέλος τῆς πλειοκαίνου ὑποπεριόδου καὶ κατὰ τὴν πλειστόκαινον ἀρχίζουν πάλιν νὰ συμβαίνουν τεκτονικὰ φαινόμενα, μεταπτώσεις δηλαδὴ συνοδευόμεναι ἀπὸ συνιζήσεις, ἐξάρσεις καὶ ἀναθολώσεις τῆς παλαιᾶς κορμο-επιφανείας τοῦ Ὀλύμπου.

Ἀμφότερα τὰ φαινόμενα ταῦτα σταματῶσιν εἰς τὰς παλαιοτέρας μεταπτώσεις τοῦ Ὀλύμπου, οὕτως ὥστε ἡ ὅλη μορφὴ τῆς ὀροσειρᾶς δὲν ὑφίσταται σημαντικὴν μεταβολὴν κατὰ τὴν ὁριζόντιον. Ἡ κορμο-επιφάνειά του μόνον ὑπέστη ἔντονον ἔξαρσιν καὶ ἔλαβε θολοειδῆ μορφήν. Πρὸς τούτοις διὰ τῶν τεκτονικῶν τούτων μετακινήσεων ἐσχηματίσθησαν τὰ γειτονικὰ πρὸς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος τμήματα καὶ ἐξηφανίσθη ἡ μεγάλη λίμνη τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὁ Ὄλυμπος ἔλαβε τὸ τελειωτικὸν ὕψος του. Συνεπείᾳ ὅμως ὅλων τῶν τελευταίων τούτων φαινομένων ἀρχίζει κατόπιν νέος κύκλος διαβρώσεως ὑπὸ τῶν ἐπὶ τοῦ ὄγκου τοῦ Ὀλύμπου καταπιπτόντων ἀτμοσφαιρικῶν κατακρημνισμάτων.

Digitized by Google

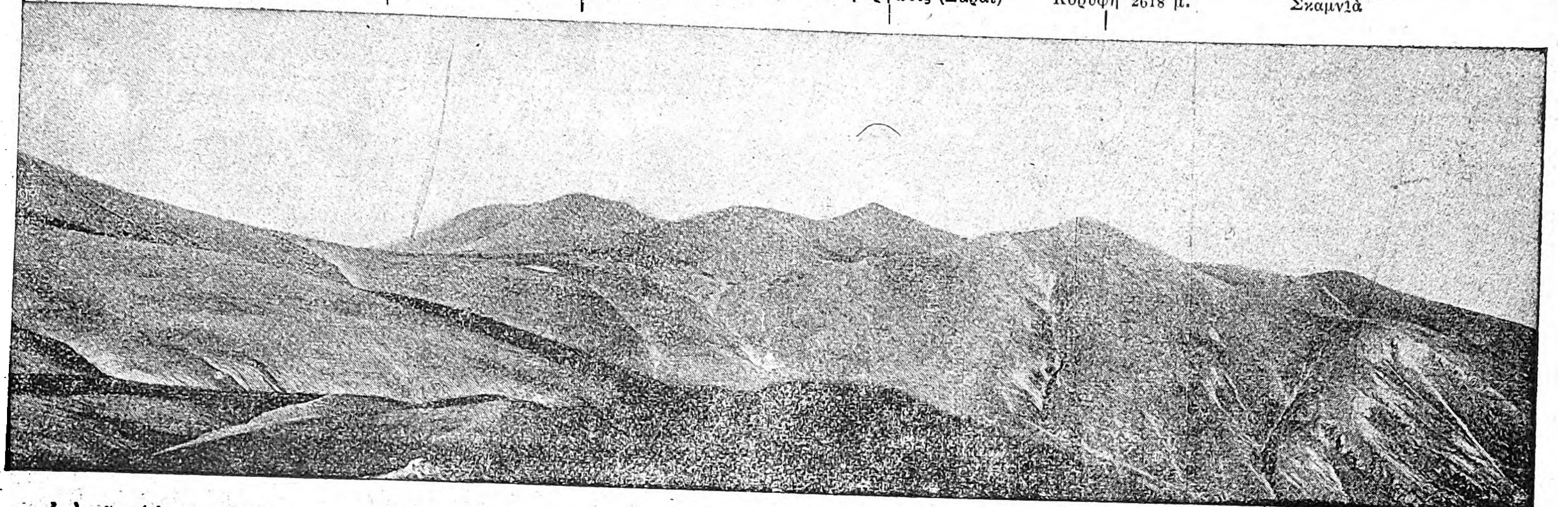

που ἀπὸ τῆς Λάκκας Ὀντᾶς.

Κοιλὰς τῆς Δρίμας.

Γεννῶνται διὰ τῆς διαβρώσεως καὶ ἀποκομίσεως αἱ φάραγγες εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τοῦ Ὀλύμπου, διαμορφοῦται ἡ κοιλὰς τῶν Τεμπῶν εἰς τὴν σημερινήν της μορφὴν καὶ τὸ σημερινόν της βάθος, γίνεται ἡ συσσώρευσις τῶν κροκαλῶν καὶ κορημάτων τοῦ Λιτοχώρου, σχηματίζονται οἱ διάφοροι κῶνοι προσχωμάτων, πολλαὶ κοιλάδες ποταμῶν ἀπεκεφαλίσθησαν καὶ ἐσχηματίσθησαν νέα συστήματα κοιλάδων, διαφέροντα ἐκείνων τῆς πλειοκαίνου ὑποπεριόδου.

Κατὰ τὴν παγετώδη τέλος ἐποχὴν τῆς γῆς, τὴν ἐπισυμβᾶσαν κατὰ τὴν πλειστόκαινον ὑποπερίοδον, μόνιμοι παγετῶνες ἐπεκάλυψαν καὶ τὸν κεντρικὸν κορυφαῖον ὄγκον τοῦ Ὀλύμπου. Οἱ παγετῶνες οὗτοι ἐκινοῦντο ἀπὸ τῶν κορυφῶν πρὸς τὰ κάτω καὶ τὸ ἄκρον των ἔφθανε μέχρι σημερινοῦ ὕψους 2.200—2.300 μ. Συνεπείᾳ τῆς ἀποσαθρωτικῆς καὶ διαβρωτικῆς ἐνεργείας τῶν παγετώνων τούτων ἐγεννήθησαν ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ κορυφαίου ὄγκου αἱ σήμερον παρατηρούμεναι ἐπ' αὐτοῦ κόγχαι, ὡς καὶ τὰ ὑψηλὰ σκαφοειδῆ κοιλώματα, αἱ κτενιοειδεῖς ῥάχεις καὶ αἱ λοιπαὶ μορφαί, αἱ χαρακτηριστικαὶ τῶν τοπίων, ὅπου ὑπῆρξαν προϊστορικοὶ παγετῶνες, λιθῶνες ὅμως, ἀποθέματα δηλαδὴ τῶν προϊστορικῶν τούτων παγετώνων, δὲν ἀνευρέθησαν. Ὑπὸ τοῦ Σέρβου γεωγράφου Σβιγίτς ἀναφέρονται μόνον ἀποθέματά τινα, ὅμοια πρὸς λιθῶνας, παρατηρηθέντα ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Γαβρολάκκου, ἀριστεροῦ παραποτάμου τοῦ Μαυρονερίου, εἰς τὰς βορείους κλιτῦς τοῦ Ὀλύμπου.

4) *Μορφολογία τοῦ Ὀλύμπου.* Ἡ σημερινὴ γεωμορφολογικὴ εἰκών, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει ὁ ὄγκος τοῦ Ὀλύμπου, εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀνωτέρω, κατὰ χρονολογικὴν σειράν, ἐκτεθείσης δράσεως τῶν διαφόρων γεωλογικῶν δυνάμεων. Εἰς τὸν θολοειδῆ ὑψηλὸν Ὄλυμπον τὸ κορυφαῖόν του παρουσιάζει μορφὴν ὀγκώδους ὀρεινῆς ῥάχεως, ἀσθενῶς διαμεμελισμένης καὶ συνισταμένης ἐκ κυανωπῶν, σχεδὸν ὑπομελάνων, λεπτοστρωματοειδῶν ἀσβεστολίθων, κατακερματισμένων εἰς λεπτὰς πλάκας. Κορυφαὶ ἐπιπεδωμέναι ἐπικρατοῦν εἰς αὐτὴν μόνον εἰς ὡρισμένας θέσεις, ὑπεράνω δὲ κογχῶν τινων ἀνυψοῦνται αἰχμηραὶ πυραμιδόμορφοι κορυφαί. Τοιαύτη εἶναι ἡ κορυφὴ *τοῦ Προφήτου Ἠλία* (ὕψ. 2786, 1 μ.), ἡ ὁποία συνίσταται ἐξ ὁμάδος πυραμίδων, ὑποκάτω δ' αὐτῆς καὶ εἰς τὴν βορείαν της κλιτὺν εὑρίσκεται ἡ κόγχη τῆς *Βροντοῦς*. Πρὸς Ν. αὐτῆς ἀνυψοῦνται αἱ δύο κορυφαὶ *Θρόνος τοῦ Διὸς* (ἢ *Στεφάνι*, ὕψ. 2.909,9 μ.) καὶ *Πάνθεον* (ἢ *Μύτικας*, ἡ ὑψηλοτέρα κορυφή, ὕψ. 2.917,2 μ.). Μεταξὺ τῶν κορυφῶν Προφήτου Ἠλία καὶ Θρόνου Διὸς εὑρίσκεται ἡ ἀβαθὴς κόγχη *Γοῦρνα Ἠλία*, ἡ θολοειδὴς κορυφὴ *Τοῦμπα* (2.785 μ.) καὶ τὸ *Ἴσωμα Ἠλία*. Εἰς τὴν νοτιοδυτικὴν πλευρὰν τῶν δύο ὑψηλοτέρων κορυφῶν εὑρίσκεται ἡ μεγάλη κόγχη *Μεγάλη Καζανιά*, πρὸς Β. δὲ τοῦ Θρόνου τοῦ Διὸς ἡ βαθεῖα ἐντομή, ἡ ὀνομαζομένη *Πόρτα*, διευκολύνει τὴν πρὸς τὴν κορυφὴν Προφήτης Ἠλίας πρόσβασιν. Περαιτέρω, πρὸς ΝΔ., ὑψοῦται ἡ στρογγύλη κορυφὴ *Σκολιὸν* (ὕψ. 2.910,87) καὶ πρὸς τὰ ΝΔ. ταύτης ἡ κορυφὴ *Χρισταίνη* (ὕψ. 2.704 μ.) μεταξὺ δ' ἀμφοτέρων τούτων ἐκτείνεται ἡ βαθυτάτη κόγχη *Μικρὴ Καζανιά*. Διὰ τῶν μνημονευθεισῶν κορυφῶν καὶ κογχῶν ἡ ὀγκώδης ὀρεινὴ ῥάχις εἶναι ἀσημάντως μόνον διαμεμελισμένη. Τμῆμα τῶν στρωμάτων διεβρώθη καὶ ὑπέστη τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν διαβρωτικῶν καὶ γεωμορφολογικῶν δυνάμεων, ἐγένοντο αἱ κόγχαι καὶ αἱ βαθεῖαι ἐντομαὶ καὶ μεταξὺ τούτων ἀπέμειναν εὐρεῖαι ῥάχεις. Αἱ κόγχαι κεῖνται περίπου εἰς ὕψη 2.200—2500 μ.

Κάτωθεν τῶν δύο κογχῶν, τῆς Μεγάλης καὶ τῆς Μικρῆς Καζανιᾶς, εὑρίσκεται ἡ εὐθεῖα κοιλὰς τοῦ ῥεύματος *Ξερολάκκι*, ἡ ὁποία ἔχει διατομὴν σχήματος V. Ὁ ποταμίσκος οὗτος, διερχόμενος περαιτέρω διὰ βαθείας φάραγγος, ἑνοῦται μὲ τὸν *Ἴταμον*, ἡ κοιλὰς τοῦ ὁποίου εἶναι ὡς ἔγγιστα εὐθύγραμμος, ὁμοία πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ ῥεύματος Ξερολάκκι. Εὑρίσκεται ἐντὸς τῶν μεσοζωϊκῶν πετρωμάτων καὶ ἔχει ἀποκρήμνους κλιτῦς, καλυπτομένας ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μὲ δάφνας, ἀρκεύθους καὶ κωνοφόρα. Κάτωθεν τῆς κόγχης τοῦ Προφήτου Ἠλία ἀρχίζει ὁ *ποταμὸς τῆς Βροντοῦς*, ὅστις διὰ φαραγγοειδῶν καὶ ὁμοίων πρὸς κανιὸν στενῶν κατέρχεται πρὸς τὸ πεδινὸν τμῆμα Αἰκατερίνης—Λιτοχώρου καὶ χύνεται εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Ν. ΝΔ. τῆς κορυφῆς τοῦ Πανθέου καὶ εἰς ὁριζοντίαν ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν 400 μ. περίπου εὑρίσκεται, χωριζομένη ἀπ' αὐτῆς δι' ἐντομῆς τοῦ ἐδάφους, ἡ θέσις *Σκάλα* (ὕψ. 2.866 μ.), ἀνατολικῶς δὲ καὶ κάτωθεν τῶν κορυφῶν Θρόνου Διός, Πανθέου καὶ τῆς Σκάλας διανοίγεται πρὸς Α. ἡ κόγχη *Ζωνάρια*. Ἐξ αὐτῆς ἐκπηγάζει διὰ δύο βραχιόνων, τῶν κοιλάδων *Μαυρόλογγος* καὶ *Βῖσος*, καὶ ὁ *Ἐνιπεὺς* ποταμός. Οὗτος ἐντέμνει βαθύτατα τὴν ἐξ ἀσβεστολίθων καὶ δολομιτῶν ἀνατολικὴν κλιτὺν τοῦ Ὀλύμπου. Ὀλίγον ἄνωθεν τῆς μονῆς Ἁγίου Διονυσίου, ὡς καὶ κάτωθεν αὐτῆς, ἡ χαράδρα τοῦ Ἐνιπέως καθίσταται στενή, μὲ ἀποκρήμνους τοίχους καὶ μὲ κοίτην 3—5 μ. μόνον πλάτους, φέρουσαν πλῆθος καταρρακτῶν, ταχέων ῥευμάτων καὶ διαβρωσιγενῶν χυτρῶν γιγάντων. Πυκνὴ βλάστησις καλύπτει τὰς πλευρὰς τῆς μεγαλοπρεποῦς χαράδρας. Ἐξερχόμενος ὁ Ἐνιπεὺς τῆς καθ' αὐτὸ μάζης τοῦ Ὀλύμπου διασχίζει τὴν ζώνην τῶν κροκαλοπαγῶν τοῦ Λιτοχώρου καὶ χύνεται εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Ἐντὸς τῆς κοιλάδος τοῦ Ἐνιπέως ὁ Σέρβος γεωγράφος Σβιγίτς παρετήρησε τρεῖς παλαιὰς κοίτας του εἰς ὑψόμετρα κατὰ 200, 130 καὶ 30 μέτρα ὑψηλότερα τῆς σημερινῆς κοίτης, εἰς τὰς ὁποίας ἔρρεεν εἰς παλαιοτέρας ἐποχὰς διαδοχικῶς ὁ Ἐνιπεύς.

Πρὸς τὰ Ν. καὶ ΝΔ. τῶν δύο κορυφῶν Σκολιοῦ καὶ Χρηστάκι ἐκτείνεται τὸ κοίλωμα *Μεγάλη Γοῦρνα*, εἰς τὸ ΝΔ. ἄκρον τῆς ὁποίας προσαρθροῦται ἡ *Μικρὴ Γοῦρνα*. Τοῦ νοτιωτάτου ἄκρου τῆς Μικρᾶς Γούρνας ὑπέρκειται ἡ κορυφὴ *Χότζα-Διακόπτης* ἢ *Καφενεῖον* (2.580 μ.), Δ. ΔΒ. δ' αὐτῆς καὶ εἰς ἀπόστασιν περίπου 2.300 μ. εὑρίσκεται ἡ χαμηλοτέρα κορυφὴ *Πύργος* ἢ *Γρίβα* (2.319,9 μ.). Νοτίως τῆς κορυφῆς Σκολιοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν 1.700 μ. περίπου εὑρίσκεται ἡ κορυφὴ *Ἅγιος Ἀντώνιος* ἢ *Παλιμανάστρι* (2.813,4 μ.), ἀνατολικῶς δ' αὐτῆς καὶ εἰς ἀπόστασιν 950 μ. περίπου ἡ κορυφὴ *Σταυροϊτιὰ* (2.616 μ.). Μεταξὺ τῶν κορυφῶν Καφενείου ἢ Παλιμανάστρι, νοτιοανατολικῶς δηλαδὴ τῆς Μικρῆς καὶ Μεγάλης Γούρνας, ἐκτείνεται ἡ πολὺ ἀβαθὴς *Λάκκα Ὀντᾶς*. Πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς ὑψίστης κορυφῆς τοῦ Πανθέου καὶ εἰς ἀπόστασιν ἀπ' αὐτῆς περίπου 5.000 μ. καὶ 5.200 μ. εὑρίσκονται ἀντιστοίχως αἱ δύο κορυφαὶ *Καλόγηρος* (2.691 μ.) καὶ *Πάγος* (2.575,1 μ.), κάτωθεν καὶ ΒΔ. τῶν ὁποίων ὑπάρχει ἡ μικρὰ κόγχη *Κάβος*, πρὸς ΒΑ. ἀνοικτή. Ν. ΝΑ. τῆς Σταυροϊτιᾶς καὶ Δ. τοῦ Καλογήρου ἐκτείνεται ἡ ὁμαλωτέρα ἔκτασις *Μπάρα*. Νοτίως τῆς Μπάρας καὶ τοῦ Καλογήρου ὑψοῦνται αἱ κορυφαὶ *Μεταμόρφωσις* ἢ *Σαράϊ* (2.700,5 μ.) καὶ *Μπάρα* (*Κρόντζ* εἰς τὸν χάρτην τοῦ Κούρτς 2.678,42 μ.). Μεταξὺ δὲ τῶν κορυφῶν τούτων καὶ τῆς Μπάρας ἐκτείνονται ἡ κόγχη *Γοῦρνες* καὶ ἡ *Μεγάλη Γοῦρνα*.

Τὰ νότια ὑψηλὰ τμήματα τοῦ Ὑψηλοῦ Ὀλύμπου, *Ἐννέα Πύργοι* ἢ *Κακαβρᾶκος* (2447 μ.), *Μαγοῦλες* (1847 μ.), *Μπεχτὲς* κλπ., συνίστανται κυρίως ἐξ ἀποκαρστωμένων ἀσβεστολίθων. Αἱ νότιαι κλιτύες των εἶναι ἀπόκρημνοι καὶ φέρουν ὀλίγας ἀβαθεῖς κοιλάδας, οὕτως ὥστε ὁμοιάζουν πρὸς μανδύαν, καλύπτοντα εἰς τὰ νότιά του τὸν Ὄλυμπον. Μόνον εἰς τοὺς πρόποδάς των εἶναι κατειλημμένα ὑπὸ μεσογειακοῦ θαμνώδους δάσους. Τὰ ἀνώτερα μέρη των εἶναι ψιλὰ καὶ βραχώδη. Κάτωθεν τῶν ἀποκρήμνων αὐτῶν ἀσβεστολιθικῶν κλιτύων, περίπου 400—1000 μ. χαμηλότερον, ἀρχίζει περιοχὴ ἐκ πρασίνων κρυσταλλοπαγῶν σχιστολίθων, ἐντόνως διαμεμελισμένη ὑπὸ κοιλάδων, ὑπὸ δασῶν ἐκ θάμνων, δρυῶν καὶ ὀξυῶν ἢ καὶ μεγάλων συστάδων ἐλαιῶν κεκαλυμμένη καὶ φέρουσα πολυαρίθμους πηγάς. Ἐπίσης κάτωθι τῶν μεταξὺ Κοκκινοπλοῦ καὶ Γκόλνας ἀσβεστολιθικῶν κλιτύων ἀρχίζουν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς μεγάλης λεκάνης τῶν Τριπολιανῶν βουνὰ διατεταγμένα ὑπὸ μορφὴν νήσων, μεταξὺ δ' αὐτῶν ἐκτείνονται κοιλάδες καὶ βαθέα κοιλώματα.

Αἱ μεταξὺ Βροντοῦς καὶ Πλαταμῶνος ἀνατολικαὶ κλιτύες τοῦ Ὀλύμπου εἶναι ἐπίσης ἀπόκρημνοι, διασχιζόμεναι ὑπὸ νέων φαράγγων, αἱ ὁποῖαι ἀπέχουσιν ἀλλήλων κατ' ἴσας περίπου ἀποστάσεις, διαρρέονται ὑφ' ὑδατοβριθῶν ποταμίσκων καὶ ἐκτείνονται μέχρι τῆς ὑψίστης ὀρεινῆς ῥάχεως καὶ τῶν κογχῶν. Αἱ κυριώτεραι τῶν φαράγγων τούτων εἶναι ἡ τῆς *Ζιλιάνας* μεταξὺ Πλαταμῶνος καὶ Λεπτοκαρυᾶς, ὁ *Μέγας Λάκκος* ἢ *ῥέμμα Λάζι-Γρίβε* παρὰ τὴν Λεπτοκαρυάν, ὁ *Βαθύλακκος*, τὸ *Παλιοπήγαδο*, τὰ ῥεύματα *Τοπολίων* καὶ *Παναγιᾶς* μεταξὺ Λεπτοκαρυᾶς καὶ Λιτοχώρου. Πρὸς Β. τοῦ Λιτοχώρου μέχρι τῆς Βροντοῦς αἱ μεγαλύτεραι φάραγγες εἶναι ὁ *Λάκκος Ξόδια*, ὁ *Ἀράπη λάκκος* καὶ ἡ τοῦ ῥεύματος *Ἀραπλάκου*. Αἱ ὁμαλώτεραι κάπως βόρειαι κλιτύες τοῦ Ὀλύμπου ἀφυδατοῦνται διὰ τῶν ῥευμάτων τῆς *Βροντοῦς* (*παπᾶ-Ἁλώνι*, ῥεύματος χυνομένου ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος) καὶ τῶν δύο ῥευμάτων *Ξερολάκκι* καὶ *Ἰτάμου*, τὰ ὁποῖα χύνονται εἰς τὸν ποταμὸν *Μαυρονέρι*. Οὗτος πηγάζων μεταξὺ τῶν δύο χωρίων Κοκκινοπλοῦ καὶ Λιβαδίου (Βλαχολίβαδο) παραρρέει μὲ βορειοανατολικὴν κατεύθυνσιν ἀνατολικῶς τοῦ χωρίου Ἅγιος Δημήτριος. Ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης μέχρι τῆς διευρύνσεως τῆς Μηλιᾶς ὁ ποταμὸς ῥέει ἐντὸς φαραγγοειδοῦς κοιλάδος, σχηματίζων ἀρκετοὺς καταρράκτας καὶ ταχέα ῥεύματα. Ἀνωτέρω τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἡ κοιλὰς εὐρύνεται, καταρράκται δὲν ὑπάρχουν καὶ ὁ ποταμὸς ῥέει ἠρέμα.

Τὸν ὑδροκρίκτην μεταξὺ Μαυρονερίου καὶ τοῦ Ἰτάμου ἀποτελοῦν τὰ ὄρη *Βουλγάρα* (1690,2 μ.) καὶ τὸ δασοβριθὲς *Σούρδανι* (1527,2 μ.). Ἀνατολικῶς δὲ τοῦ Ἰτάμου, μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Ξερολάκκι, ἀνυψοῦνται αἱ ῥάχεις *Οὑρτζὶν* καὶ *Στενὴ Σαλατοῦρα*, μεταξὺ τῶν ὁποίων ῥέει πρὸς Β., συμβάλλον πρὸς τὸν Ἴταμον, τὸ ῥεῦμα *Πόρος*. Ἀμφότεραι αἱ ῥάχεις δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς δύο κλάδοι τοῦ κορμοῦ τοῦ ὄρους *Φλάμπουρον* (2473 μ.), διχαζόμενοι εἰς τὴν θέσιν *Νάνα* (2411 μ.).

Τὸ νοτιοδυτικὸν τέλος τμῆμα τοῦ ὑψηλοῦ Ὀλύμπου ἀποτελοῦν αἱ κορυφαὶ *Σμέος* (2084 μ.), *Πύργος* ἢ *Γρίβα* (2319,9) καὶ *Χότζα Διακόπτης* ἢ *Καφενεῖον* (2580 μ.). Αἱ ΝΔ. κλιτύες τοῦ Ὑψηλοῦ Ὀλύμπου αἱ ὑπερκείμεναι τοῦ Σαρανταπόρου, εἶναι ξηραί, ὀλίγον ἀνώμαλοι καὶ κατέρχονται κανονικῶς πρὸς τὰ ΝΔ. πρὸς τὰς πεδιάδας τῆς ἀρχαίας Τριπολίτιδος (Περραιβικῆς), ὅπου διέρχεται ἡ ἀπὸ Ἐλασσόνος εἰς Πέτραν ὁδός. Μεταξὺ τέλος τῶν νοτιοδυτικῶν κλιτύων καὶ τῶν νοτίων τμημάτων Μαγοῦλες καὶ Ἐννέα Πύργοι τοῦ Ὑψηλοῦ Ὀλύμπου μία μόνον βαθεῖα φάραγξ διακόπτει τὸ ὁμοιόμορφον τῶν κλιτύων. Τὰ δι' αὐτῆς καταρρέοντα ὕδατα ἑνοῦνται πρὸς τὸν ποταμὸν τῆς Διάβας, ἐντὸς δὲ τῶν μεγάλων δασῶν τῶν ὀχθῶν της κρύπτονται τὸ χωρίον Σπαρμὸς καὶ τὸ μοναστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος.

5) *Χλωρὶς τοῦ Ὀλύμπου.* Ἀπὸ ἀπόψεως βλαστήσεως ὁ συμπαγὴς ὄγκος τοῦ Ὀλύμπου δύναται νὰ διακριθῇ εἰς δύο ζώνας: τὴν ἀλπικὴν καὶ τὴν δασικήν. Ἡ πρώτη εἶναι ἐντελῶς ἀκάλυπτος ἀπὸ δασικῆς βλαστήσεως, ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ὑψομέτρου τῶν 2 000 μ. καὶ ἄνω καὶ ποῦ μὲν εἶναι ἐντελῶς φαλακρὰ καὶ γυμνή, ποῦ δὲ καλύπτεται ὑπὸ πωῶν καὶ σποραδικῆς ἀλπικῆς χλωρίδος. Ἡ

Digitized by Google

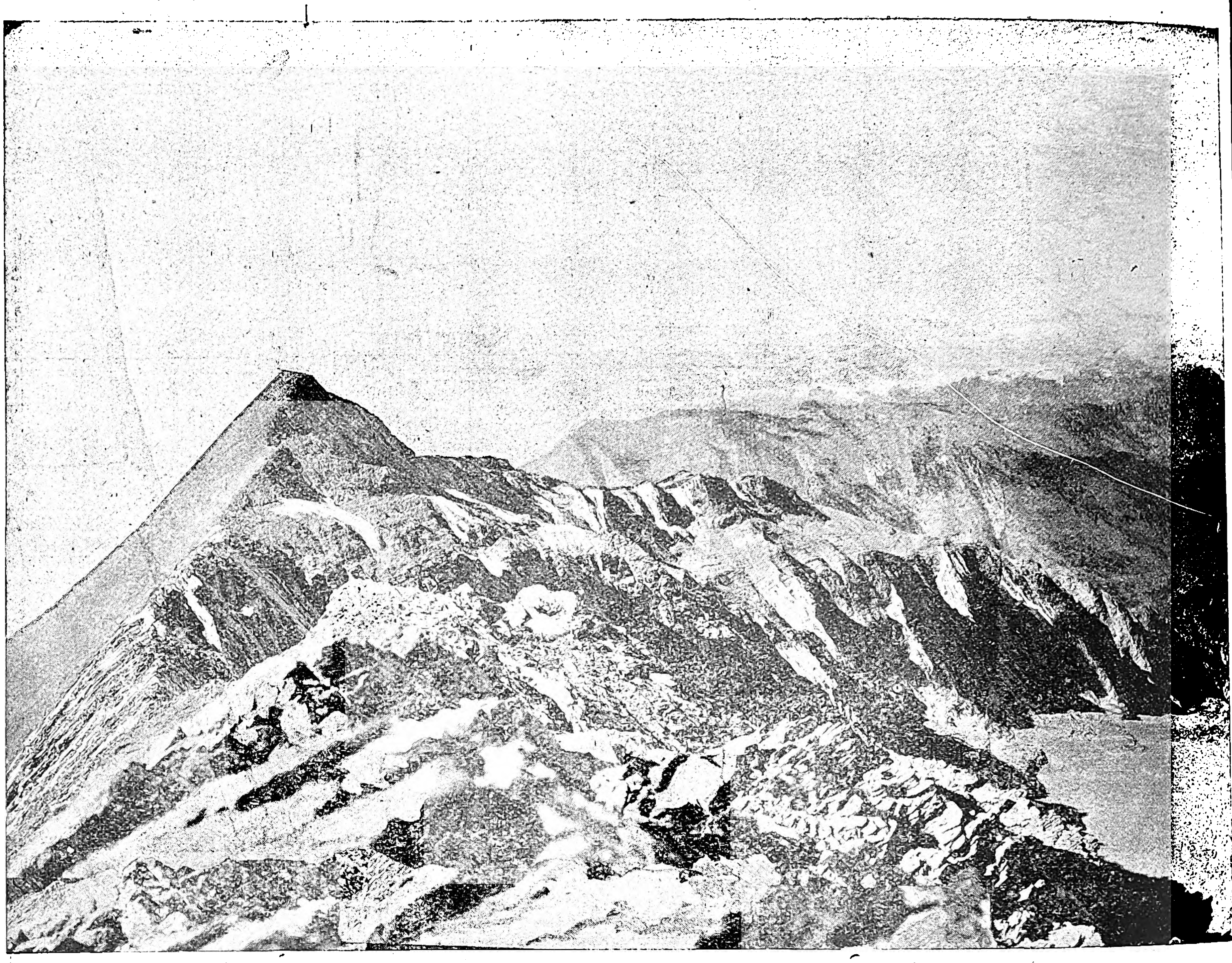

Αἱ ἀνατολικαὶ κλιτύες τοῦ Ὀλύμ

Digitized by Google

ζανιὰ ἐκ τῆς Σκάλας

[Φωτογραφία ἀνέκδοτος Γ. Κ. Γεωργαλᾶ.]

που ἐκ τοῦ Πάγου.

[Κατὰ Μ. Kurz.]

Digitized by Google

Δίοδος Πόρτας

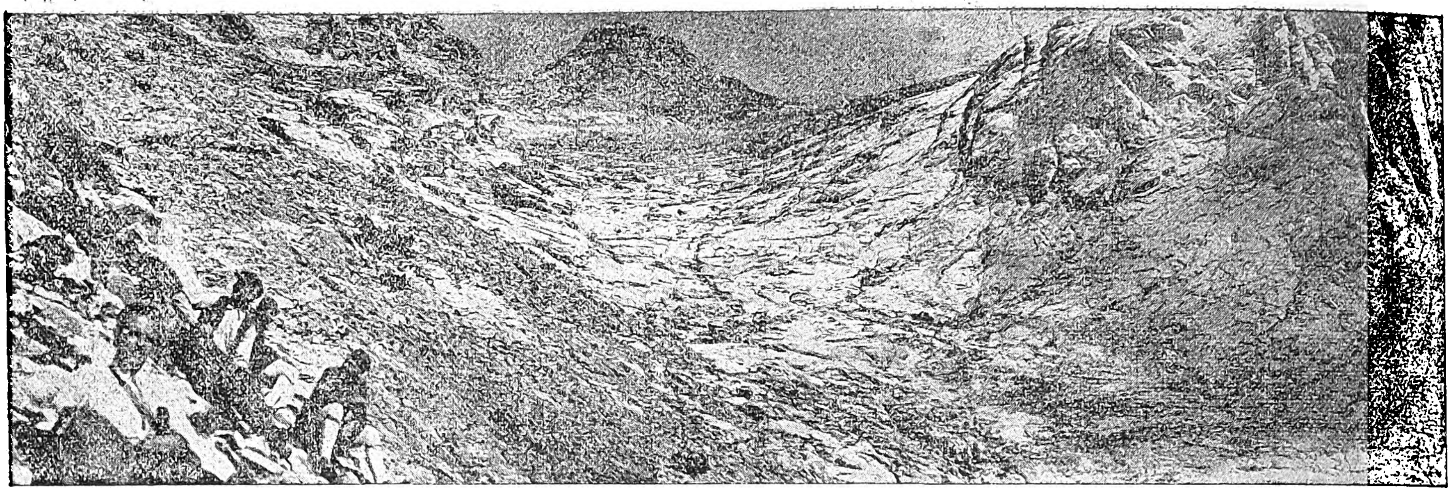

Ἡ δίοδος τῆς Πόρτας, διὰ τῆς ὁποίας γίνεται ἡ διάβασις ἀπὸ τῆς Καλύβας εἰς τὴν κορυφὴν Προφ. Ἠλίας.

[Φωτογραφία ἀνέκδοτος κ. Γ. Κ. Γεωργαλᾶ.]

δασικὴ ζώνη καλύπτεται ὑπὸ διαφόρων δασικῶν εἰδῶν. Καὶ κατὰ μὲν τὴν βορείαν καὶ ἀνατολικὴν πλευρὰν ἡ δασικὴ ζώνη ἐξελίσσεται κατὰ τὰ ἀνώτερα σημεῖα ὡς ζώνη ἐλάτης καὶ πεύκης ὀρεινῆς μετὰ ὀξυῶν καὶ εἰς τὰ κατώτερα ὡς ζώνη ἀειθαλῶν πλατυφύλλων μετὰ δρυὸς φυλλοβόλου. Κατὰ τὴν περιφέρειαν Πλαταμῶνος—Σκοτίνης παρουσιάζονται μεταξὺ τῶν ἀειθαλῶν καὶ τῆς ὀξυᾶς συστάδες καστανεῶν (πολλή, ἄφθονος ἡ καστανέα ἡ κοινή, σχηματίζουσα σημαντικὰ ἄλση) καὶ κομάρων (ἄρβουτος ἡ γνησία ἢ κόμαρος καὶ ἄρβουτος ἡ ἀνδράχνη, κοιν. ἀγριοκουμαριά). Κατὰ τὴν νοτίαν καὶ νοτιοδυτικὴν πλευρὰν ἐπικρατοῦν εἰς τὴν δασικὴν ζώνην κατὰ μὲν τὰ ὑψηλότερα τμήματα ἡ ὀρεινὴ πεύκη κυρίως, κατόπιν δ᾽ ἡ ζώνη τῆς ὀξυᾶς (ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ Λιβαδίου μέχρι τοῦ Νεζεροῦ), κατὰ δὲ τὰ κατώτερα βοσκότοποι μὲ ἀειθαλῆ πλατύφυλλα καὶ θαμνώδη δάση ἐκ πρίνων, κέδρων, κρανειῶν (κράνεια ἡ ἄρρην, κοιν. κρανιά) κτλ.

Οἱ κατὰ μῆκος καὶ πρὸ τῶν ἀνατολικῶν ποδῶν τοῦ Ὀλύμπου ἐκτεινόμενοι κῶνοι προσχωμάτων εἶναι ἐν μέρει καλλιεργημένοι καὶ ἐν μέρει κεκαλυμμένοι ἀπὸ θαμνώδη βλάστησιν καὶ ἐν μέρει ἀπὸ πρασίνους λειμῶνας μὲ χορτάρια. Τὸ βορείως τοῦ Ἐνιπέως τμῆμα τοῦ παρακτίου πεδίου φέρει λειμῶνας βοσκοτόπους μὲ πρασίνους κατὰ τὸ θέρος θάμνους καὶ δένδρα.

Ἀδιάβατα τέλος θαμνώδη δάση μὲ πολλὰς σφενδάμνους καλύπτουν τὰ μεταξὺ Λεπτοκαρυᾶς καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πηνειοῦ χαμηλὰ τμήματα τοῦ Ὀλύμπου καὶ τοὺς πρὸ αὐτῶν κώνους προσχωμάτων. Περὶ τὴν Σκοτίναν ὑπάρχουν ἐπίσης πολλαὶ συστάδες ἐλαιῶν καὶ μορεῶν.

6) *Πανὶς τοῦ Ὀλύμπου.* Αὐτὴ περιλαμβάνει ἐν ἀφθονίᾳ λύκους, θῶας, ἀγριοχοίρους, ἀλώπεκας κ. τ. λ., ἐπίσης δορκάδας, λαγωοὺς καὶ ἐλάχιστα ἄτομα αἰγάγρων (τῶν ὁποίων ἀρκετὸς ἀριθμὸς ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ξένων περιηγητῶν ὅτι εὑρίσκετο εἰς τὰ ὑψηλὰ τμήματα). Αἱ ἔλαφοι ἐξηφανίσθησαν ἴσως, ἡ δ᾽ ἄρκτος φαίνεται ὅτι ἀπεσύρθη ἀλλαχοῦ πρὸς τὴν Πίνδον, σπανιώτατα δ᾽ ἄτομα αὐτῆς συναντῶνται εἰς τὰς ἀπροσίτους δασωμένας περιοχὰς τοῦ Κάτω Ὀλύμπου. Σχετικῶς δέον νὰ σημειωθῇ καὶ ἡ λαϊκὴ ἐγχωρία παράδοσις ὅτι ἡ ἄρκτος ἀπεσύρθη ἀφ᾽ ὅτου ὁ ἅγιος Διονύσιος, καταλαβὼν μίαν ἄρκτον κατασπαράσσουσαν τὴν ἡμίονόν του, ἵππευσεν ἐπ᾽ αὐτῆς καὶ τὴν ὡδήγησεν εἰς τὴν ὑπ᾽ αὐτοῦ ἱδρυμένην ἐνταῦθα μονήν.

7) *Κλιματικαὶ συνθῆκαι.* Συστηματικαὶ παρατηρήσεις τῶν κλιματικῶν συνθηκῶν δὲν ἔχουν ἐκτελεσθῆ ἢ τοὐλάχιστον δὲν ἔχουν δημοσιευθῆ ἄχρι τοῦδε. Αἰωνία χιὼν διατηρεῖται ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου μόνον εἰς μικροὺς ὄγκους ἐντὸς τῶν κογχῶν ὡς καὶ ἐντὸς τῶν βαθειῶν καὶ ἀποσκίων φαράγγων. Κατὰ τὸ μέγιστον ὅμως τμῆμα τοῦ ἔτους ὁ Ὄλυμπος φέρει, ἐπὶ τοῦ κορυφαίου του —ἰδίᾳ— ὄγκου, τόσῳ σημαντικὰς μάζας χιόνος, ὥστε διάβασις δι᾽ αὐτοῦ ἐν καιρῷ χειμῶνος ἐγκλείει πολλοὺς κινδύνους. Τὸ θέρος καὶ αἱ ἀρχαὶ τοῦ φθινοπώρου εἶναι αἱ καταλληλότεραι ἐποχαὶ δι᾽ ἐκδρομὰς καὶ ταξίδια εἰς τὸ ὄρος τοῦτο.

8) *Ἀνθρωπογεωγραφικαὶ σημειώσεις.* Λόγῳ τῶν δυσμενῶν χειμερινῶν κλιματικῶν συνθηκῶν, τῆς ἐλλείψεως πηγῶν καὶ τῆς ἐλλείψεως ἀσφαλείας, τὰ ὑψηλὰ τμήματα τοῦ Ὀλύμπου εἶναι ἀκατοίκητα. Περισσότερον κατῳκημένος εἶναι ὁ Κάτω Ὄλυμπος. Ὁ ὑψηλότερος συνοικισμὸς εἶναι τὸ χωρίον *Κοκκινοπλὸς* (1160—1200 μ.). Ἄλλοι σημαντικοὶ συνοικισμοί, εἰς τὰς κλιτῦς ἢ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους τοποθετημένοι, εἶναι εἰς τὸν ὑψηλὸν Ὄλυμπον αἱ κῶμαι *Ἅγιος Δημήτριος* (ἐπὶ τῶν ΒΔ. κλιτύων, ὑψόμ. 750 μ.), *Βροντοῦ* (ἐπὶ τῶν ΒΑ. προπόδων, ὑψόμ. 374 μ.), ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν προπόδων τὸ *Λιτόχωρον* (238,7) καὶ ἡ *Λεπτοκαρυά*, εἰς τοὺς δυτικοὺς πόδας ὁ *Σέλος* (720—760 μ.) καὶ εἰς τὰς νοτίους κλιτῦς ἡ *Σκαμνιά*, ἡ *Καρυά*, ἡ *Πολιάνα* κλπ.

Εἰς τὸν Κάτω Ὄλυμπον οἱ κυριώτεροι συνοικισμοὶ εἶναι ὁ *Νεζερός*, ἡ *Σκοτίνα*, ὁ *Ἅγιος Παντελεήμων*, ἡ *Αἴγανη*, ἡ *Κρανιά*, ὁ *Πυργετός*, ἡ κώμη *Ραψάνη*, τὸ *Δερελῆ*, ἡ *Τσαριτσάνη* καὶ ἄλλοι τινὲς μικρότεροι.

8) *Ἐξερευνήσεις τοῦ Ὀλύμπου.* Ἐνῷ τόσα ἄλλα ἱστορικὰ καὶ μυθικὰ ὄρη ἐδέχθησαν ἐνωρὶς τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἐξερευνητῶν καὶ ἐξηρευνήθησαν ὑπ᾽ αὐτῶν, τινὰ μάλιστα τούτων καὶ ἐχαρτογραφήθησαν, ὁ Ὄλυμπος διετήρησε μέχρι τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος τὰ μυστήρια τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν του. Ὁ λόγος, ὁ ὁποῖος μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ αἰῶνος τούτου παρεκώλυσε τὴν μελέτην καὶ τὴν ἀνάβασιν τῶν κορυφῶν τοῦ Ὀλύμπου, ἦτο ἡ ἔλλειψις ἀσφαλείας ζωῆς εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην, κειμένην παρὰ τὰ ἑλληνοτουρκικὰ σύνορα. Ὁ πρῶτος ἐπισκέπτης τῶν ὑψηλοτέρων τμημάτων τοῦ Ὀλύμπου, περὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἱστορικὴ ἀφήγησις, εἶναι ὁ σουλτᾶνος Μεχμὲτ ὁ Δ΄ (1641—1693). Περὶ αὐτοῦ ὁ Ἄγγλος περιηγητὴς καὶ ἰατρὸς Ἐδουάρδος Brown εἰς βιβλίον του, ἐκδοθὲν ἐν Λονδίνῳ τῷ 1673, ἀναγράφει ὅτι κατὰ τὸ θέρος τοῦ ἔτους 1669 ἐπεχείρησεν ἀνάβασιν εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Ὀλύμπου, φονεύσας μάλιστα καὶ ἕνα ἐκ τῶν καλυτέρων του ἵππων, τὸν ὁποῖον ἐβίαζε διὰ νὰ τὸν ἀναβιβάσῃ εἰς τὴν κορυφὴν Pythagon (;) ἢ Kiszagon (;). Μετὰ τοῦτο προσπάθεια πρὸς ἀνάβασιν εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Ὀλύμπου ἀναφέρεται εἰς τὸ ἔργον «Ταξίδιον εἰς Ἑλλάδα καὶ Τουρκίαν» τοῦ ἀρχαίου ἀξιωματικοῦ τοῦ γαλλικοῦ ναυτικοῦ Σοννινί, γενομένη ὑπ᾽ αὐτοῦ κατὰ τὰ μέσα Ἰουλίου τοῦ 1780. Ὁ Σοννινὶ ἔφθασεν ὀλίγον τι ὑψηλότερον τῆς μονῆς Ἁγίου Διονυσίου καὶ παρῃτήθη τῆς περαιτέρω προσπαθείας του. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1806 ὁ Leake περιηγήθη τὸν Κάτω Ὄλυμπον ἀπὸ τὴν Τσαρίτσανην μέχρι Πλαταμῶνος. Εἰς τὸν τρίτον τόμον δὲ τοῦ βιβλίου του «Travels in Northern Greece» (Λονδῖνον 1835) περιγράφει τὰ τρία πεδία τοῦ Κάτω Ὀλύμπου. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1830 ὁ Ὄλυμπος ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ἄγγλου διπλωμάτου Δαυὶδ Urquhart, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ δίτομον ἐκδοθὲν ἔργον του «The spirit of the East» (Λονδῖνον 1839) ἀναγράφει ὅτι κατώρθωσε νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς κορυφῆς St. Stephano. Ποίαν ἐκ τῶν κορυφῶν ὁ Urquhart ἀποκαλεῖ St. Stephano εἶναι ἀδύνατον νὰ καθορισθῇ ἀκριβῶς· πάντως κατὰ τὸν M. Kurz δὲν ἔφθασεν οὗτος εἰς τὴν κορυφὴν Στεφάνι ἢ Θρόνον τοῦ Διός.

Κατὰ τὸ 1840 ἀνῆλθε—πιθανῶς μέχρι τῆς κορυφῆς Σκολιὸν— ὁ C. v. Eckenbrecher, καὶ κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1851 ὁ διευθυντὴς τοῦ βοτανικοῦ κήπου Χελδράϊχ—πρῶτος αὐτὸς—ἐξηρεύνησε τὸν Ὄλυμπον καὶ τὴν περιοχὴν τῶν κορυφῶν του βοτανολογικῶς. Κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1855 ὁ Γάλλος ἀρχαιολόγος Heuzey ἐπεσκέφθη τὸν Κάτω Ὄλυμπον, ἔφθασεν εἰς τὴν μονὴν Ἁγίου Διονυσίου καὶ ἐπεχείρησεν ἐξ αὐτῆς ἀνάβασιν, φθάσας, κατὰ τὸν Kurz, μόνον μέχρι τῆς κορυφῆς τῆς ὑπερκειμένης τοῦ Μαυρολόγγου. Ὀλίγον τι ὑψηλότερον τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Διονυσίου ἀνῆλθε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος καὶ ὁ καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Κοπεγχάγης J. L. Ussing.

Ἀρκούντως σπουδαία εἶναι ἡ μετὰ ταῦτα κατὰ τὰ ἔτη 1857 καὶ 1862 γενομένη βοτανικὴ ἐξερεύνησις τοῦ Ὀλύμπου ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς βοτανικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν Ὀρφανίδου. Εἰς τὸν ἐρευνητὴν τοῦτον ὀφείλονται σημαντικὰ εὑρήματα σχετικὰ μὲ τὴν χλωρίδα τοῦ Ὀλύμπου. Κατὰ τὸ ἔτος 1862 ἐπίσης ὁ Γερμανὸς γεωγράφος Heinrich Barth ἐπεχείρησεν ἐξερεύνησιν τοῦ Ὀλύμπου, δυναμένην νὰ θεωρηθῇ ὡς μία τῶν σπουδαιοτάτων ἐξερευνήσεων τοῦ ὄρους. Ἀπὸ τῆς Ἐλασσόνος διὰ τοῦ Κοκκινοπλοῦ ἔφθασεν εἰς κορυφήν τινα ὀλίγον νοτιώτερον τῆς κορυφῆς τοῦ Σκολιοῦ καὶ ἐκεῖθεν διὰ τῆς Σκάλας καὶ τῆς μεταξὺ τοῦ θρόνου τοῦ Διὸς καὶ τῆς Τούμπας διόδου Πόρτας ἔφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν Προφήτης Ἠλίας. Εἰς τὴν αὐτὴν κορυφὴν ἔφθασε, τρία ἔτη βραδύτερον (19ην Αὐγούστου τοῦ 1865), καὶ ὁ Tozer. Κατὰ τὰ ἔτη τὰ ὁποῖα ἐπηκολούθησαν μετὰ τὴν ἀνάβασιν τοῦ Tozer, εἶναι πιθανὸν ὅτι ἡ κορυφὴ Προφήτης Ἠλίας ἐπατήθη πλειστάκις ἀπὸ περιηγητὰς καὶ καλογήρους. Ὁ Heuzey εἰς τὸ ἔργον του «Mission archéologique du Macédoine» (Παρίσιοι 1876) καὶ ὁ Joanne εἰς τὴν δευτέραν ἔκδοσιν τοῦ Ὁδηγοῦ του τῆς Ἑλλάδος (Παρίσιοι 1891) μνημονεύουν μίαν ἀνάβασιν τοῦ Γάλλου φυσιοδίφου Gorceix μέχρι τῆς κορυφῆς Καλόγηρος, γενομένην τῷ 1869. Ἡ κορυφὴ αὐτὴ φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ σημερινὴ Ἅγιος Ἀντώνιος ἢ Παλιομοναστήρι (2813,4 μ.). Τῷ 1873 ἐξεδόθη τὸ βιβλίον «Ὁδοιπορικὸν τῆς Ἀνατολῆς» («Itinéraire d'Orient»), ὅπου τὸ πρῶτον ἀναγράφονται πληροφορίαι καὶ ὁδηγίαι διὰ τὴν εἰς τὸν Ὄλυμπον ἀνάβασιν.

Κατὰ τὸ ἔτος 1875 οἱ γεωλόγοι M. Neumayr καὶ Burgerstein ἐπεσκέφθησαν τὸν Ὄλυμπον διὰ γεωλογικὰς ἐπ᾽ αὐτοῦ μελέτας. Ἔφθασαν μέχρι τῆς μονῆς Ἁγίου Διονυσίου καὶ ἐκεῖθεν ἀνῆλθον μέχρις ὕψους 1827 μ. περίπου. Ἀνεῦρον ἀπολιθώματά τινα μὴ προσδιοριστὰ καὶ εἰς τὴν μελέτην των «Geologische Beobachtungen im Gebiete des Thessalischen Olymp» («Denkschs. d. Wien. Akad. d. Wissens. Mathem. naturw. klasse», τόμ. XL, Βιέννη 1880) ἐδημοσίευσαν καὶ γενικώτατον γεωλογικὸν χάρτην τῆς περιοχῆς τοῦ Ὀλύμπου.

Νέαν βοτανολογικὴν ἐξερεύνησιν ἐπεχείρησεν ὁ ἐκ Σιλεσίας βοτανικὸς P. Sintenis κατὰ τὸ ἔτος 1889, καταρτίσας πολυτίμους συλλογὰς εἰδῶν τῆς χλωρίδος τοῦ Ὀλύμπου. Ἡ «Oesterreichische Botanische Zeitschrift» (ἔτ. 1890, ἀρ. 2) περιέχει κατάλογον σπουδαίων εὑρημάτων τοῦ ἐρευνητοῦ τούτου. Δύο ἔτη βραδύτερον—κατὰ τὸ 1891—ὁ αὐτὸς βοτανικὸς μετὰ τοῦ καθηγητοῦ Bornmüller ἐξετέλεσαν νέας βοτανολογικὰς μελέτας ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου μὲ τὸν κύριον σκοπὸν νὰ ἀνεύρωσι καὶ πάλιν τὸ ὑπὸ τοῦ Χελδράϊχ ἀνευρεθὲν τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου τῷ 1851 φυτὸν Jankaea Helderichii καὶ νὰ τὸ μεταφυτεύσωσιν εἰς τὸν βοτανικὸν κῆπον τῆς Βεϊμάρης. Τὰ ἐπιστημονικὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐξερευνήσεως ταύτης συμπεριελήφθησαν εἰς τὸ ἐν ἔτει 1904 ἐκδοθὲν τρίτομον ἔργον τοῦ v. Halácsy «Conspectus Florae Graecae».

Ἀναβάσεις εἰς τὸν Ὄλυμπον ἀναφέρουν κατόπιν ὅτι ἐξετέλεσαν κατὰ τὸ ἔτος 1852 (;) ὁ J. S. Glennie, κατὰ Μάϊον τοῦ 1894 ὁ Colmar, ὁ Freiherr von der Goltz καὶ κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1899 ὁ ταγματάρχης J. Baumann, οἱ ὁποῖοι ὅμως δὲν ἔφθασαν εἰς τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τοῦ ὄρους.

Λίαν ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ ἐξερεύνησις, τὴν ὁποίαν, κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1904 καὶ κατὰ τὸ 1905, διεξήγαγεν ὁ Σέρβος γεωλόγος Σβιγίτς, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βελιγραδίου, ὅστις ἀνῆλθεν ἀπὸ τὴν Κατερίνην διὰ Κοκκινοπλοῦ εἰς τὰς κορυφὰς Σάλα - Τούρα καὶ Zigos. Ὁ Σβιγίτς εἰς τὸ ἔργον του «Grundlinien der Geographie und Geologie von Mazedonien und Altserbien» («Peterm. Mitt. Erg.» Heft 162, Gotha 1908) δίδει πολλὰς γεωλογικὰς παρατηρήσεις σχετικὰς μὲ τὸν ὄγκον τοῦ Ὀλύμπου καὶ τὸν πρῶτον ἀκριβέστερον γενικὸν γεωλογικὸν χάρτην τῆς περιοχῆς αὐ-

Digitized by Google

τοῦ. Κατὰ τὰ ἔτη 1909 καὶ 1910 ὁ Γερμανὸς μηχανικὸς Edwart Ρίχτερ, πρὶν περιπέσῃ εἰς τὰς χεῖρας ληστῶν, κατώρθωσε δὶς νὰ διαπεράσῃ τὸν ὄγκον τοῦ Ὀλύμπου.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ καὶ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ Ὀλύμπου εἰς τὴν Ἑλλάδα δύο Ἑλβετοὶ φιλέλληνες, ὁ Φρειδερῖκος Μπουασσονὰ καὶ ὁ Δανιὴλ Μπὼντ-Μπωζόν, μετὰ τοῦ ἐκ τοῦ Λιτοχώρου Ἕλληνος κυνηγοῦ Χρ. Κακάλου ἔφθασαν τέλος—πρῶτοι αὐτοὶ—τὴν 2αν Αὐγούστου τοῦ 1913 εἰς τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν τοῦ Ὀλύμπου, τὸ Πάνθεον (Μύτικα). Τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1914 (30 Ἀπριλίου) οἱ Francis P. Farquhar, Ἀμερικανὸς καθηγητής, καὶ ὁ ἐν Ἀμερικῇ ἐγκαιεστημένος Ἕλλην Ἀριστ. Ε. Φουτρίδης ἀνῆλθον εἰς τὰς κορυφὰς Σκολιὸν καὶ Ἅγιον Ἀντώνιον (Παλιμανάστρι).

Κατὰ τὸ 1918 οἱ Ἄγγλοι ἀλπινισταὶ τῆς στρατιᾶς τῆς Ἀνατολῆς ταγματάρχαι Wood, R. E. καὶ Todd, R. A. F. ἐξηρεύνησαν δι' ἀεροπλάνου τὸν Ὄλυμπον, λαβόντες μάλιστα καὶ πολλὰς φωτογραφίας. Τὸν Ἰούνιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους οἱ M. Meade καὶ Sir W. Rycroft ἀνῆλθον ἐπίσης εἰς τὴν κορυφὴν Ἅγιος Ἠλίας.

Μετὰ ταῦτα, τὸν Ἰούλιον 1919, οἱ Φρ. Μπουασσονά, Μπὼντ-Μπωβὺ καὶ Ἐρ. Μπουασσονὰ ἀνῆλθον πάλιν εἰς τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν καὶ ἐξηρεύνησαν συστηματικώτερον κάπως τὸν κορυφαῖον ὄγκον τοῦ Ὀλύμπου. Κατὰ τὰ ἔτη 1919—1920 ἐκτελουμένου τοῦ τριγωνισμοῦ I—III τάξεως ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θεσσαλίᾳ ὑπὸ τῆς γεωγραφικῆς ὑπηρεσίας στρατοῦ, ἐτοποθετήθησαν ἐπὶ τῶν κορυφῶν τοῦ Ὀλύμπου ἓν τριγωνομετρικὸν σημεῖον πρώτης τάξεως ἐπὶ τῆς κορυφῆς Σκολιὸν καὶ δωδεκὰς τοιούτων τρίτης τάξεως εἰς τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ὀρεινοῦ ὄγκου.

Ἡ σπουδαιοτέρα ὅμως ἀναμφισβητήτως ἐξ ὅλων τῶν ἐξευρευνητικῶν ἀναβάσεων εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ μηχανικοῦ Μαρκέλλου Κούρτζ, τῇ συνεργασίᾳ καὶ τοῦ μηχανικοῦ Χὰνς Μπῆκελ (ἀμφοτέρων μελῶν τῆς ἑλβετικῆς ἀποστολῆς εἰς Ἑλλάδα πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν στερεοφωτογραμμομετρικῶν μεθόδων τοπογραφήσεως), ἀνάβασις καὶ χαρτογράφησις τοῦ κεντρικοῦ κορυφαίου ὄγκου τοῦ Ὀλύμπου, ἐκτελεσθεῖσα κατ' Αὔγουστον τοῦ 1921. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς σπουδαιοτάτης ταύτης ἐργασίας ἐδημοσίευσεν ὁ Κούρτζ εἰς τὴν περισπούδαστον καὶ θαυμασίαν ὄντως μονογραφίαν του «Τὸ ὄρος Ὄλυμπος (Θεσσαλίας)» (Παρίσιοι-Neuchatel 1923), τῆς ὁποίας μεγάλως ἐπαυξάνει τὴν σημασίαν ὁ συνοδεύων αὐτὴν τοπογραφικὸς χάρτης τοῦ κεντρικοῦ κορυφαίου ὄγκου τοῦ Ὀλύμπου ὑπὸ κλίμακα 1:20.000. Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1927 ὁμὰς ξένων ἀλπινιστῶν ὑπὸ τοὺς Φρ. Μπουασσονὰ καὶ Μπὼντ-Μπωβὺ καὶ Ἑλλήνων ὀρειβατῶν ἀνῆλθε καὶ πάλιν εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Ὀλύμπου Πάνθεον, Θρόνον Διός, Σκολιὸν καὶ Προφήτην Ἠλίαν.

Σπουδαία ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ ἐξερεύνησις ἡ γενομένη κατὰ τὸ 1927 ὑπὸ τοῦ Αὐστριακοῦ φυσιολόγου Ἐρ. Χάνδελ Ματσέττι, ἐφόρου τοῦ βοτανικοῦ τμήματος τοῦ φυσιογραφικοῦ μουσείου τῆς Βιέννης, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ φυσιοδίφης οὗτος ἀνεῦρε σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ διάφορα εἴδη φυτῶν, ἄγνωστα ἄχρι τοῦδε εἰς τὴν ἐπιστήμην.

Μετὰ τὸ 1927, ὀργανωθέντων καὶ ἐν Ἑλλάδι πολλῶν ὀρειβατικῶν σωματείων, ἐπανειλημμένως ἐπατήθησαν αἱ κορυφαὶ τοῦ Ὀλύμπου ὑπὸ Ἑλλήνων ὀρειβατῶν. Φροντίδι τέλος τοῦ Ὀργανισμοῦ Τουρισμοῦ καὶ τῆς ὑπηρεσίας Ξένων καὶ Ἐκθέσεων τοῦ ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, ἐκτίσθη κατὰ τὸ 1931 καὶ καταφύγιον εἰς τὴν τοποθεσίαν Μπαλκόνι (Ἐξώστης) ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου τῆς Μπάρας, εἰς ὕψος 2.100 μ.

9) *Χαρτογραφήσεις καὶ καταμετρήσεις ὑψῶν τοῦ Ὀλύμπου.* Πρῶτος μετρήσας τὸ ὕψος τοῦ Ὀλύμπου, σύμφωνα μὲ τὰς ἱστορικὰς παραδόσεις, εἶναι—κατὰ τὴν εἰς τὸν βίον τοῦ Παύλου Αἰμιλίου (κεφ. XV) ἀφήγησιν τοῦ Πλουτάρχου—ὁ Ξεναγόρας, Ἕλλην φιλόσοφος, ζήσας κατὰ τὸν Β' π. Χ. αἰῶνα. Οὗτος εὗρε τὸ ὕψος τοῦ ὄρους ἴσον πρὸς 10 στάδια καὶ 1 πλέθρον (μεῖον 4 πόδας), ἤτοι 6.096 πόδας ἢ 1.877 μέτρα. Σχετικῶς εἰς τὸ ἀρχαῖον Πύθιον, πόλιν κειμένην ἄλλοτε νοτίως τῆς σημερινῆς κώμης Σέλος, εὗρον εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφήν:

Οὐλύμπου κορυφῆς ἔπι Πυθίου Ἀπόλλωνος ἱερὸν ὕψος ἔχει (πρὸς τὴν κάθετον δ' ἐμετρήθη) πλήρη μὲν δεκάδα σταδίων μίαν, αὐτὰρ ἐπ' αὐτῇ πλέθρον τετραπέδῳ λειπόμενον μεγέθει.
Εὐμήλου δέ μιν υἱὸς ἐθήκατο μέτρα κελεύθου Ξειναγόρης' σὺ δ' ἄναξ, χαῖρε καὶ ἐσθλὰ δίδου.

Κατὰ τὸν Κούρτζ, ἂν εἰς τὸ ὕψος 1.877 μ. προστεθῇ καὶ τὸ ὕψος τοῦ Πυθίου, 700 μ. περίπου, ἐκ τοῦ ὁποίου ὁ Ξεναγόρας ἔκαμε τὴν μέτρησιν, προκύπτει ὁλικὸν ὕψος τῆς ὑπὸ τοῦ Ξεναγόρου μετρηθείσης κορυφῆς 2.577 μ., τὸ ὁποῖον ἀντιστοιχεῖ ἀρκετὰ καλὰ εἰς τὸ ὕψος τῆς ὑψηλοτέρας κορυφῆς, τὴν ὁποίαν ὁ Ξεναγόρας ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ ἐκ τῆς περιοχῆς τοῦ Πυθίου. Ἡ κορυφὴ αὐτὴ πρέπει νὰ εἶναι ἢ τὸ Φλάμπουρον (2.421 μ.), ἢ τὸ σημεῖον 2.618 μ. τῶν κορυφῶν τῆς Σκαμνιᾶς. Ἡ μέτρησις αὕτη, ἂν καὶ κατὰ πολὺ μεγάλην προσέγγισιν, γενομένη εἰς πολὺ μεμακρυσμένην ἐποχήν, εἶναι γεγονὸς ἀξιοσημείωτον κατὰ τοσούτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον αἱ κατόπιν γενόμεναι ὑπὸ τῶν διαφόρων ἐξερευνητῶν καταμετρήσεις ὕψους ἀπομακρύνονται χονδροειδῶς τῆς πραγματικότητος.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΣΤ' μ. Χ. αἰῶνος ὁ Ὄλυμπος ἀναφέρεται εἰς τὴν «Κοσμογραφίαν» τοῦ Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου καὶ κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα εἰς τὸν χάρτην τοῦ Castorius (ἕβδομος πίναξ τοῦ Peutinger). Ἔκτοτε ἀπεικονίζεται ἐφ' ὅλων σχεδὸν τῶν χαρτῶν, οἱ ὁποῖοι ὑπελείφθησαν ἀπὸ τῆς ρωμαϊκῆς καὶ βυζαντινῆς ἐποχῆς, μὲ διαφόρους μάλιστα ὀνομασίας, ἐνίοτε ἀρκετὰ περιέργους. Ἐκ τῶν χαρτῶν τούτων εἶναι ἄξιοι μνείας ὁ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1707 ἐμφανισθεὶς «Χάρτης τῆς Ἑλλάδος» τοῦ Guillaume de l'Isle (κλῖμ. 1:2500000), ὅπου ὁ Ὄλυμπος εἰκονίζεται διὰ πρώτην φορὰν μὲ τὸ ὄνομα ὄρος Lacha καὶ ὁ «Χάρτης τῆς Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας» ὁ συνοδεύων τὸ ἐν Παρισίοις ἐκδοθὲν τῷ 1859 ἔργον τοῦ ἀξιωματικοῦ Β. Νικολαΐδου, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Ὄλυμπος φαίνεται ὡς ἡφαίστειον μὲ μέγαν κρατῆρα, τοῦ ὁποίου ὁ πυθμὴν καταλαμβάνεται ὑπὸ λίμνης. Οἱ κατὰ καιροὺς ἀνελθόντες εἰς τὰς διαφόρους κορυφὰς ἐξερευνηταὶ Heuzey, Barth κλπ. ἐξετέλεσαν καὶ ὑψομετρήσεις καὶ ἐξέδωκαν χάρτας τοῦ Ὀλύμπου. Ἀρκεταὶ μετὰ ταῦτα χαρτογραφήσεις καὶ μετρήσεις τοῦ ὕψους τῶν κορυφῶν τοῦ Ὀλύμπου ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ Kiepert κλπ. Αἱ τελειότεραι ὅμως χαρτογραφήσεις ἐξετελέσθησαν ὑπὸ τοῦ Μ. Κούρτζ, τοῦ κεντρικοῦ μόνον κορυφαίου ὄγκου τοῦ Ὀλύμπου, καὶ τελευταίως ὑπὸ τῆς γεωγραφικῆς ὑπηρεσίας στρατοῦ ὅλου τοῦ ὄγκου τοῦ ὄρους καὶ τῆς περιοχῆς του εἰς κλίμακα 1:50.000. Ἡ ὑπηρεσία αὕτη ἐδημοσίευσε τὴν ἐργασίαν ταύτην εἰς τὸ φύλλον Κατερίνη τοῦ ἐπιτελικοῦ χάρτου τῆς Ἑλλάδος (προσωρινὴ ἔκδοσις) ὑπὸ κλίμακα 1:100.000.

10) *Δρομολόγια τῶν καλυτέρων προσβάσεων εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Ὀλύμπου.* Τὰ κυριώτερα σημεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων δέον νὰ ἀναχωρήσῃ ὁ θέλων νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸν Ὄλυμπον, εἶναι οἱ σταθμοὶ Λάρισα, Λιτόχωρον καὶ Αἰκατερίνη, τοῦ σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν—Θεσσαλονίκης. Ἀπαραιτήτως εἶναι ἀνάγκη ὁδηγοῦ, ἰδίᾳ διὰ τὴν εἰς τὰς ὑψηλοτέρας κορυφὰς ἀνάβασιν.

α) *Διὰ Λαρίσης.* Ἀπὸ Λαρίσης ἐπ' αὐτοκινήτου διὰ Τυρνάβου καὶ διόδου Μελούνας εἰς Ἐλασσόνα (2 ½ ὧραι περίπου) καὶ ἐκεῖθεν ἡμιονικῶς εἰς Κοκκινοπλὸν (7—8 ὥρ.). Ἐκ τῆς κώμης ταύτης ἀκολουθεῖ τις ἀτραπόν, ἡ ὁποία ἀνέρχεται ὑπεράνω αὐτῆς καὶ ὁδηγεῖ εἰς τὴν Λάκκαν τῆς Σταλαματιᾶς (45') καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὰς θέσεις Σμέος (1 ὥρ. 45', ἐνταῦθα εὑρίσκει τις ὀλίγον ὕδωρ), Λάκκαν Ὀντᾶς (1 ὥρ. 45'), ὀροπέδιον Μπάρας (2 ὥρ.), ὅπου τὸ καταφύγιον. Ἐκ τῆς Μπάρας ἀνέρχεταί τις εἰς Σταυροΐτιὰν (2.616 μ.) καὶ ἐξ αὐτῆς στρέφων πρὸς Β. εἰς Σκάλαν (1 ὥρ. 15'). Ἐκ τῆς Σκάλας γίνεται ἡ ἀνάβασις εἰς τὸ Πάνθεον (1 ὥρ. 40'). Ἐκ τοῦ Πανθέου κατέρχεταί τις εἰς τοὺς πόδας τῆς κορυφῆς Θρόνος Διὸς καὶ εἴτε δύναται νὰ ἀνέλθῃ πρὸς τὴν κορυφὴν ταύτην εἴτε βαδίζει πρὸς τὴν Πόρταν (½ ὥρ.) καὶ ἐξ αὐτῆς, κατὰ μῆκος τῆς βάσεως τῆς Τούμπας, φθάνει εἰς τὴν κορυφὴν Προφήτης Ἠλίας (½—1 ὥρ.), ὅπου ὑπάρχει μικρὸν ἐκκλησίδιον, κατεσκευασμένον μὲ πλάκας. Ἐὰν ἐκ τοῦ Κοκκινοπλοῦ θέλῃ τις νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν κορυφὴν Σκολιόν, εἶναι ἀνωφελὲς νὰ διέλθῃ διὰ τῆς Μπάρας. Ἀφίνει τὴν ἀτραπὸν εἰς τὴν ράχιν τὴν μεταξὺ Καρδαρᾶ καὶ τῆς κορυφῆς Χότζα Διακόπτης ἢ Καφενεῖον (3 ½ ὥρ. ἀπὸ Κοκκινοπλοῦ) καὶ κατέρχεται εἰς τὴν Μικρὴν Γούρναν, εἶτα εἰς τὴν Μεγάλην Γούρναν καὶ ἐκεῖθεν ἀναβαίνει εἰς Σκολιὸν (7 ὥρ. περίπου ἀπὸ Κοκκινοπλοῦ). Τὸ μεγαλύτερον τμῆμα τῆς διαδρομῆς αὐτῆς δύναται νὰ γίνῃ ἡμιονικῶς. Ἐκ τῆς Ἐλασσόνος δύναταί τις ἐπίσης νὰ ἀνέλθῃ ἡμιονικῶς διὰ τῆς κοιλάδος τῆς Διάβας, λάκκας τοῦ ποταμοῦ Δρίμα, εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος (5—6 ὥρ.) καὶ ἐκεῖθεν εἰς Μπάραν (4 ὥρ., ἀπαραίτητος ὁ ὁδηγός). Ἐκ Λαρίσης ἐπίσης δύναταί τις νὰ φθάσῃ διὰ τῆς κοιλάδος τῶν Δύο Δένδρων εἰς Καρυὰν (1 ἡμέρα) καὶ ἐκ Καρυᾶς εἰς Μπάραν (6—7 ὥρ.).

β') *Διὰ Λιτοχώρου.* Ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ τοῦ Λιτοχώρου δι' αὐτοκινήτων εἰς Λιτόχωρον καὶ ἐκεῖθεν ἡμιονικῶς εἰς τὴν θέσιν Σταυρὸς (ὑψόμ. 900 μ. περίπου), ὅπου ὑπάρχει καὶ πηγὴ ὕδατος. Ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτῆς ὁ ὀρειβάτης εἴτε ἐξακολουθεῖ τὴν ἀνάβασιν μέχρι τοῦ ὑψομέτρου 1700 μ., ὅπου διανυκτερεύει εἰς τὴν Σπηλιὰν ἢ Ἄσυλον τῶν Μουσῶν, εἴτε προχωρεῖ καὶ ἀφοῦ διέλθῃ διὰ τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Διονυσίου (3 ὧραι ἀπὸ Λιτοχώρου) διανυκτερεύει εἰς τὴν θέσιν Πριόνια, εἰς τὰς πηγὰς τοῦ Ἐνιπέως. Τόσον ἡ πρώτη, ὅσον καὶ ἡ δευτέρα πορεία διαρκεῖ 5 ὥρας περίπου ἀπὸ τοῦ Λιτοχώρου. Ἀπὸ τῶν θέσεων τούτων ἀναβαίνει τις εἰς τὴν θέσιν Καλύβα τοῦ Μαυρολόγγου (1962 μ.) καὶ ἐξ αὐτῆς ἀνέρχεται εἴτε διὰ τῆς Σκάλας εἰς τὰς κορυφὰς Σκολιόν, Πάνθεον (4—5 ὧραι ἀπὸ τῆς Καλύβας) καὶ Θρόνον Διός, εἴτε διὰ τῆς Πόρτας εἰς Προφήτην Ἠλίαν.

Ἀπὸ τῆς μονῆς ἐπίσης τοῦ Ἁγίου Διονυσίου (ὅπου καὶ θὰ διανυκτερεύσῃ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει) δύναταί τις νὰ φθάσῃ εἰς τὴν κορυφὴν Προφήτης Ἠλίας ἐντὸς 7 ὡρῶν περίπου, εἴτε διὰ τῆς Πετροστρούγγας (3 ὥρ.), Κοκκινοβράχου (2 ὥρ.), Πόρτας ἢ Ζυγοῦ (ὄχι τῆς μεταξὺ Τούμπας καὶ Θρόνου Διὸς) καὶ Ἰσώματος Ἠλία (2 ὥρ.), εἴτε ἐντὸς 8—8 ½ ὡρῶν διὰ τῶν Πριονίων (1 ½ ὥρ.), Καλύβας Μαυρολόγγου (3 ὥρ. περίπου) καὶ τῆς μεταξὺ Τούμπας καὶ Θρόνου Διὸς Πόρτας.

Ἄνετος ἀνάβασις διὰ τοῦ Λιτοχώρου ἀπαιτεῖ μίαν ἡμέραν δι' ἀνάβασιν καὶ διανυκτέρευσιν εἰς μονὴν Ἁγίου Διονυσίου, δευτέραν ἡμέραν πορείας καὶ κατασκήνωσιν εἰς τὴν θέσιν Καλύβα Μαυρολόγγου. Ἀπὸ τῆς Καλύβας δὲ εἰς τὴν τρίτην ἡμέραν δύναται νὰ γίνῃ ἀνάβασις εἰς Προφήτην Ἠλίαν καὶ Θρόνον Διὸς καὶ εἰς τὴν τετάρτην ἡμέραν ἢ εἰς Σκολιόν, Σκάλαν καὶ Πάνθεον. Τὴν πέμπτην ἡμέραν θὰ γίνῃ ἡ κατάβασις εἰς Λιτόχωρον. Οἱ καλοὶ ὀρειβάται καὶ οἱ ἀντέχοντες εἰς τὸ ψῦχος τῆς νυκτὸς διὰ νὰ κερδίσωσι χρόνον διανυκτερεύουν τὴν πρώτην νύκτα εἰς τὸ Ἄσυλον τῶν Μουσῶν, τὴν δευτέραν

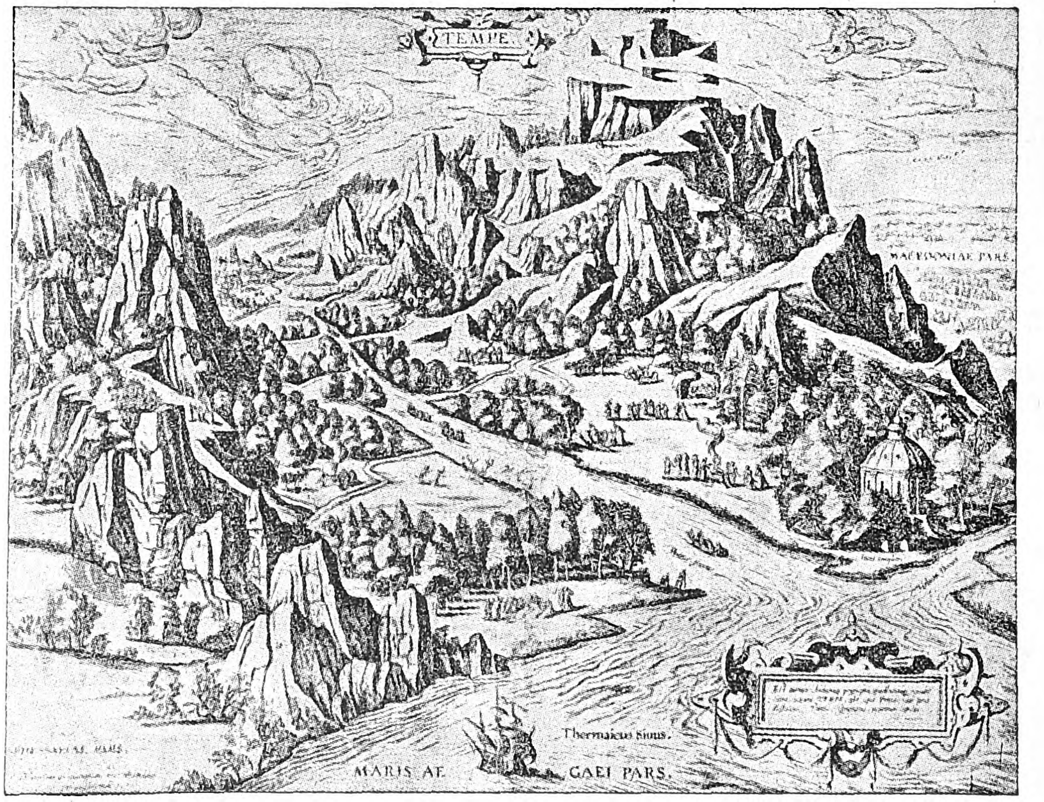

Ὁ Ὄλυμπος καὶ ἡ κοιλὰς τῶν Τεμπῶν ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους.
[Σχέδιον τοῦ Ἀβραὰμ Ὀρτέλιους, 1590.]

Digitized by Google

Αἱ δυτικαὶ κλιτύες τοῦ Ὀλύμ

Ἡ Κορυφὴ Θρόνος Διὸς (Στεφάνι)

Digitized by Google

Σκολιὸν Χριστάκη Καφενεῖον

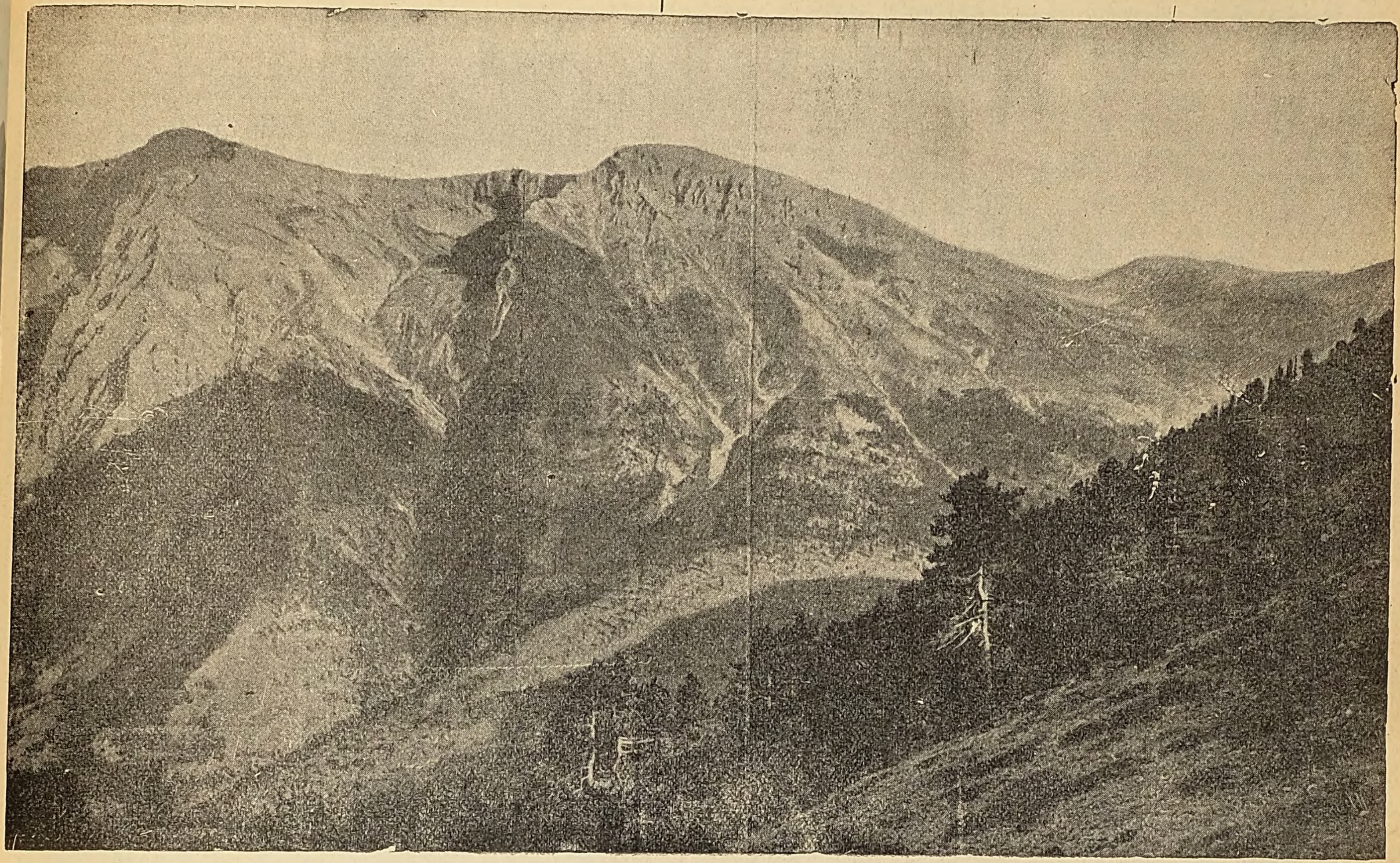

που ἀπὸ τοῦ Ραδομίρ. [Κατὰ Μ. Kurz.]

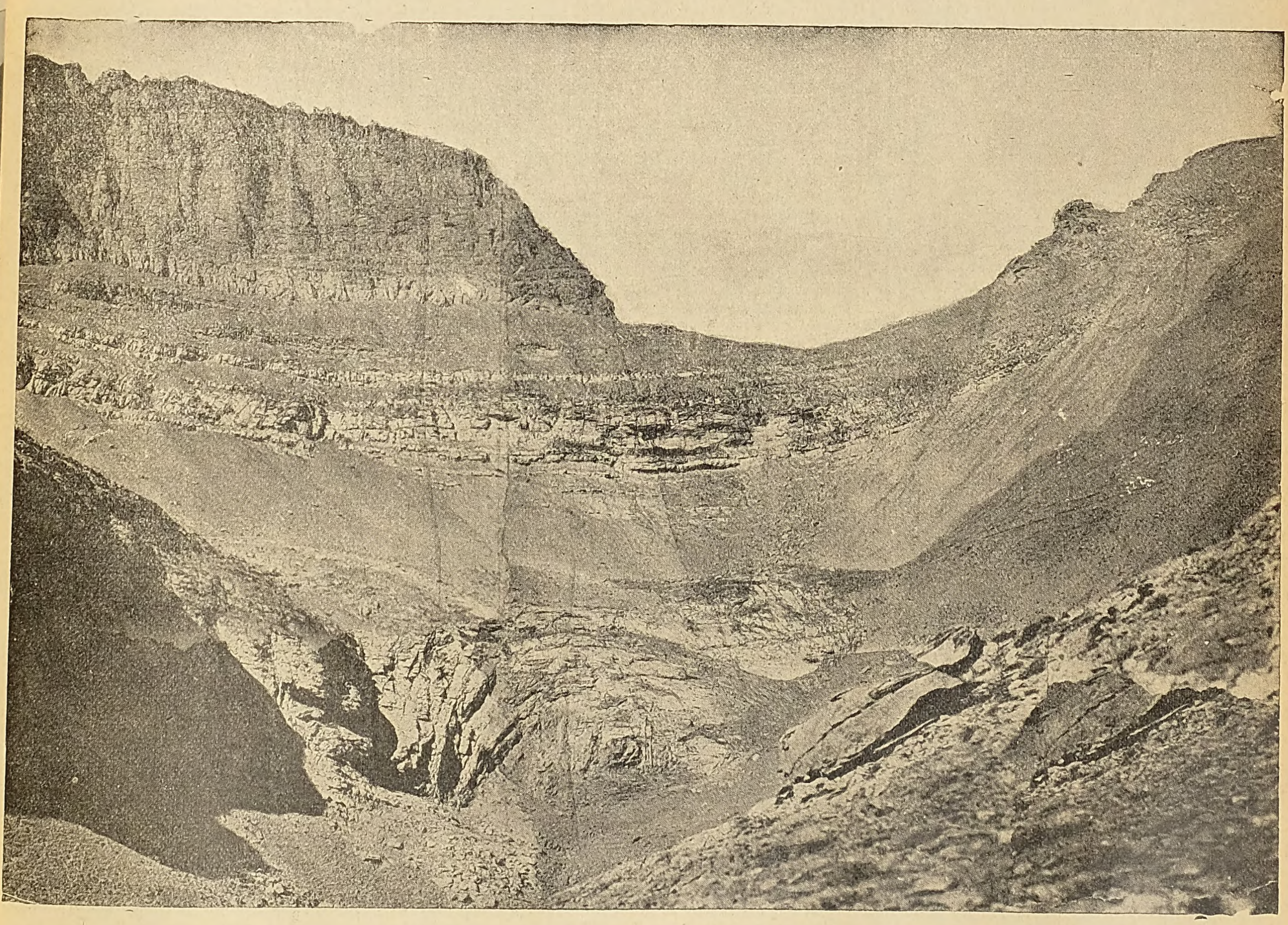

Γοῦρνα Ἠλία

ἀπὸ τῆς βάσεως τῆς Τούμπας. [Φωτογραφία ἀνέκδοτος Γ. Κ. Γεωργαλᾶ.]

Digitized by Google

νύκτα εἰς τὸ πρὸ τῶν ποδῶν τῶν κορυφῶν Θρόνου Διὸς καὶ Προφήτου Ἠλία ὀροπέδιον (ὕψ. 2500 μ.), τὴν τρίτην ἡμέραν ἀνέρχονται εἰς τὰς κορυφὰς προφήτην Ἠλίαν, Θρόνον Διός, Πάνθεον καὶ Σχολιόν. Αἱ δύο τελευταῖαι κορυφαί, Θρόνος Διὸς καὶ Πάνθεον, εἶναι πολὺ ἀπότομοι. Δέον ἐπὶ 300 περίπου μέτρα νὰ ἀναρριχᾶται ὁ ἀναβαίνων μετὰ μεγίστης προσοχῆς, καθ' ὅσον τὰ πετρώματα εἶναι πολὺ ἀποσαθρωμένα καὶ ὑποχωροῦν ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ ἀναβαίνοντος.

Ἂν ὁ ὀρειβάτης δὲν θέλῃ νὰ κατέλθῃ εἰς Λιτόχωρον, ἐξακολουθεῖ τὴν πορείαν του πρὸς νότον· θὰ διανυκτερεύσῃ τότε εἰς τὸ καταφύγιον τῆς Μπάρας, τὴν ἐπομένην θὰ ἀναβῇ καὶ εἰς τὰς ἄλλας πέριξ κορυφάς, Καλόγηρος, Πύργος κτλ., καὶ τὴν ἑσπέραν θὰ κατέλθῃ εἰς Καρυὰν καὶ ἀπ' αὐτῆς διὰ Νεζεροῦ καὶ Ραψάνης εἰς τὰ Τέμπη, διερχόμενος οὕτω καὶ τὸν Κάτω Ὄλυμπον.

Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι ἀπὸ τοῦ Λιτοχώρου δύναται νὰ γίνῃ ἀνάβασις διὰ ζῴου καλῶς μέχρι τοῦ Ἀσύλου τῶν Μουσῶν καὶ περαιτέρω μετὰ κόπου μέχρι τῆς Καλύβης Μαυρολόγγου καὶ τοῦ καταφυγίου Μπάρας (διὰ τῆς προσφάτως κατασκευασθείσης ἡμιονικῆς ἀτραποῦ), ἐνῷ ἀπὸ τῆς Καρυᾶς ἀνέρχεταί τις ἐπὶ ζῴου μέχρι τῆς κορυφῆς Σχολιόν.

γ) *Δι' Αἰκατερίνης*. Ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης εἰς Κοκκινοπλὸν (10 ὥρ. περίπου) καὶ ἀπ' αὐτοῦ ὡς τὸ διὰ Λαρίσης δρομολόγιον. Γ. Κ. ΓΕΩΡΓΑΛΑΣ

— *[Μυθολ.—Ἱστορ.]* Ἡ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ χερσονήσῳ προνομιοῦχος ἐκ φύσεως θέσις τοῦ Ὀλύμπου κατέστησε τοῦτον τὸ περιδοξότερον ἑλληνικὸν ὄρος, διότι ἔσχε σπουδαιοτάτην ἐπίδρασιν εἴς τε τὴν διαμόρφωσιν τῆς θρησκείας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τὴν ποίησιν, καλλιτεχνίαν καὶ ἱστορίαν αὐτῶν.

1) Ὁ *Ὄλυμπος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ, ποιήσει καὶ καλλιτεχνίᾳ*. Ὁ Ὄλυμπος εἶναι τὸ ἱερὸν ὄρος, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ ἑλληνικοὶ θεοὶ ἔλαβον τὴν μορφήν, τὴν ὁποίαν ὕμνησαν οἱ ποιηταὶ καὶ ἀπηθανάτισαν οἱ καλλιτέχναι τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Παρ' αὐτὸν συνήφθη ἡ τρομερὰ Τιτανομαχία, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ μέγας Ζεύς, ὡπλισμένος μὲ τὴν ἀστραπήν, τὴν βροντὴν καὶ τὸν κεραυνόν, ἐθριάμβευσε κατὰ τῶν Τιτάνων, θεῶν τῶν ἀτάκτων δυνάμεων τῆς φύσεως καὶ τοῦ σκότους. Ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου τούτου ὠνομάσθησαν Ὀλύμπιοι καὶ ὁ Ζεύς, ὁ κατ' ἐξοχὴν Ὀλύμπιος θεός, καὶ οἱ ἕνδεκα ἄλλοι μεγάλοι θεοὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, οἱ θεοὶ τοῦ φωτός. Ἐν τῷ Ὀλύμπῳ ὁ Πέλωρ (ἢ Πέλωρος), θεὸς τῶν Πελασγῶν, μετεμορφώθη εἰς τὸν ἑλληνικὸν Δία, καὶ ἐν αὐτῷ συζευχθεὶς οὗτος, μετὰ τὴν κατὰ τῶν Τιτάνων νίκην του, τὰς Τιτανίδας Θέμιν καὶ Μνημοσύνην ἔγινεν ὁ δημιουργὸς τῆς ἐν τῇ φύσει καὶ τῇ κοινωνίᾳ τάξεως καὶ ἁρμονίας διὰ τοῦ γάμου του μὲ τὴν πρώτην, γεννήσασαν ἐξ αὐτοῦ τὴν Δίκην, καὶ ὁ πατὴρ τῶν Μουσῶν, θεοτήτων τῆς ποιητικῆς ἐμπνεύσεως, ἐκ τοῦ γάμου του μὲ τὴν δευτέραν. Εἰς τὸν αἰγλήεντα Ὄλυμπον (ἐτυμολογεῖται ἐκ τοῦ θέματος *λαμπ* τοῦ λάμπειν, τῇ προσλήψει τοῦ εὐφωνικοῦ ἢ ἐπιτατικοῦ (ο)=παλλαμπὴς καὶ τοῦ αἰολικοῦ (υ) Οὔλυμπος) ἀνῆλθον οἱ θεοὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἀφοῦ ἀπεδύθησαν τὴν ἀρχαίαν (ἐξ ἄλλων λαῶν, κατὰ τὸ πλεῖστον, κληρονομηθεῖσαν) μορφήν των, γενόμενοι ἀνθρωπόμορφοι ἀπὸ τεράτων. Εἰς τὴν ἀκροτάτην κορυφὴν τοῦ πολυδειράδος Ὀλύμπου, κέντρου τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου καὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, ὡς ἐπίστευον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ἀνήγειρε μὲ τὴν ζωηρὰν φαντασίαν του ὁ Ὅμηρος τὸ ἀνάκτορον τοῦ Διός, τοῦ ὁποίου ὀροφὴ ἦτο ὁ ἐκ χαλκοῦ οὐράνιος θόλος, στηριζόμενος εἰς τοὺς ὑψουμένους εἰς ἑκάστην κορυφήν του κίονας καὶ ἐπεκτεινόμενος ὑπεράνω πάσης τῆς γῆς. Ἐκεῖθεν ὁ ὑψιβρεμέτης Ζεὺς ἐξηκόντιζεν εἰς τὴν γῆν τὰς ἀστραπὰς καὶ τοὺς κεραυνούς του, καὶ ἐκεῖ εἶχε στήσει τὸν θρόνον του καὶ ἐκάλει εἰς συμβούλιον ἢ εὐωχίαν τοὺς ἄλλους θεούς, κατοικοῦντας εἰς τὰς ἄλλας τοῦ Ὀλύμπου κορυφάς, αἵτινες ὑπερεῖχον, κατὰ τὴν πίστιν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, τῶν νεφελῶν. Εἰς τὴν ὑψηλοτάτην τοῦ Ὀλύμπου κορυφήν, τὴν ὁποίαν ἐπιστέφει σήμερον πενιχρὸς ναΐσκος τοῦ προφήτου Ἠλία (ὑψηλοτέρα κυρίως εἶναι ὁ ὀξὺς Μύτικας) εἶχον ἱδρύσει κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους οἱ Ἕλληνες βωμὸν τοῦ Διός, εἰς τὸν ὁποῖον προσέφερον πανηγυρικὴν θυσίαν δὶς τοῦ ἔτους εὐλαβεῖς προσκυνηταί, μεταβαίνοντες ἐκ τῆς ἱερᾶς τοῦ Διὸς ἐν τῇ Πιερίᾳ πόλεως, τοῦ Δίου, ἀπὸ τοῦ μεγάλου Διὸς λαβόντος τὸ ὄνομά του. Ἐκεῖ ἐπανεύρισκον οὗτοι, ὡς ἔλεγον, ἄθικτα τὰ ἀφιερώματα τῶν προγενεστέρων εἰς τὸν ἱερὸν βωμὸν προσφορῶν των, διότι οὔτε ἄνεμοι ἀνήρπαζον αὐτά, οὔτε βροχαὶ ἔφθειρον. Ὁ ἀὴρ ἦτο τόσον ἤρεμος εἰς τὴν ἱερὰν ἐκείνην κορυφήν, ὥστε καὶ αὐτὰ τὰ γραφόμενα εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τέφραν γράμματα δὲν ἐξηλείφοντο.

Εἰς τὰς βαθείας τοῦ ἀγαννίφου Ὀλύμπου χαράδρας καὶ τὰ βαθύσκια δάση του ἠκούσθησαν τὰ πρῶτα ἑλληνικὰ ᾄσματα, οἱ μελῳδικοὶ τοῦ ἔθνους θρησκευτικοὶ ὕμνοι, κρᾶμα ἀπλοϊκοῦ θαυμασμοῦ καὶ φόβου καὶ πρῶτον ξύπνημα τοῦ ποιητικοῦ πνεύματος τῆς φυλῆς. Εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ πολυπτύχου τούτου ὄρους εἶχεν ἱδρυθῇ τὸ Δῖον, ἡ ἱερὰ τοῦ Διὸς πόλις, εἰς τὸ τέμενος τοῦ ὁποίου σωροὶ ἔκειντο τὰ ἀφιερώματα (*Πολυβ.* IV, 62—*Tit. Liv.* XLIV, 6—*Διοδ.* XXX, 11) καὶ ἄλση πυκνὰ ἐσχημάτιζον τὰ ἀγάλματα καὶ οἱ ἀνδριάντες, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ὁ φιλόμουσος τῆς Μακεδονίας βασιλεὺς Ἀρχέλαος, ἁνθαμιλλώμενος πρὸς τοὺς ὁμοφύλους του Ἕλληνας, ἵδρυσεν ἑορτὰς μετὰ ποικίλων ἀγώνων, διαρκείας ἐννέα ἡμερῶν, καταστήσας οὕτω τὴν πόλιν ταύτην ἑλληνικὴν Ὀλυμπίαν τῆς Βορείου Ἑλλάδος, πρὸς διάψευσιν τῆς κατὰ τῶν Μακεδόνων μομφῆς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὅτι ἦσαν λαὸς βάρβαρος. Εἰς τὰς κλιτῦς τοῦ βαθυσκοπέλου Ὀλύμπου εἶχε κτισθῇ τὸ Λείβηθρον, τὸ ὀνομαστὸν διὰ τὸ ἄντρον τῶν Λειβηθρίδων Νυμφῶν (τῶν Μουσῶν) καὶ τὰς ἀγρίας χαράδρας του, τὰς διαρρεομένας ὑπὸ ὁρμητικῶν χειμάρρων καὶ σκιαζομένας ὑπὸ πυκνῶν δασῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἐδιδάχθη ὁ Ὀρφεὺς τὴν λατρείαν τοῦ Διονύσου. Παρ' αὐτὸ δὲ ἔκειτο ἡ ἐπίσης ἱερὰ εἰς τὰς Μούσας, καὶ προσφιλὴς εἰς τὸν Ὀρφέα διατριβή, πόλις Πίμπλεια. Τὸν Ὄλυμπον εἶχον πατρίδα οἱ μεγάλοι ἐκπολιτισταὶ τοῦ ἀρχαιοτάτου ἑλληνικοῦ κόσμου μουσόληπτοι Ὀρφεύς, Μουσαῖος, Θάμυρις, Εὔμολπος, οἱ Θρᾶκες ἐπικαλούμενοι ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, πλανηθέντων ἐκ τῆς κοινῆς ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῇ Θρᾴκῃ λατρείας τοῦ Διονύσου. Ἄποικοι δὲ τῶν πόλεων τῆς Πιερίας (τοῦ Ὀλύμπου) ἦσαν οἱ μετενεγκόντες τὴν λατρείαν τῶν Μουσῶν εἰς τὸν Ἑλικῶνα (ἀπὸ τοῦ ὁποίου καὶ Ἑλικωνιάδες—Ὀλυμπιάδες πρότερον καὶ Πιερίδες καλούμεναι—ὠνομάσθησαν αὗται) τῆς Βοιωτίας καὶ ἱδρύσαντες τὴν πόλιν αὐτῆς Λειβήθριον. Τοὺς περὶ τὸν Ὄλυμπον γεννηθέντας τούτους θαυμασίους μύθους τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐσυστηματοποίησεν εἰς τὴν «Θεογονίαν» του ὁ Ἡσίοδος καὶ διεκόσμησε καὶ ἐξιδανίκευσεν ὁ Ὅμηρος, διαπλάσας τοὺς ἀρχαίους θεοὺς κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἐπιλέκτων τύπων τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Ἀπὸ τῶν ὑπερανθρώπων δὲ τούτων τύπων θεῶν καὶ ἡρώων τοῦ Ὁμήρου ὡραματίσθησαν ὁ Φειδίας τὸν Ὀλύμπιον Δία του, ὁ Πολύκλειτος τὴν Ἀργείαν Ἥραν του, ὁ Πραξιτέλης τὴν Κνιδίαν Ἀφροδίτην του καὶ τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ Ἑρμῆν του, ὁ Σκόπας τοὺς Ἀπόλλωνάς του καὶ ὁ Λύσιππος τοὺς Ἀλεξάνδρους του.

2) Ὁ *Ὄλυμπος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους*. α') Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Ἡ ἐκ τριῶν διαφόρων συμπαγῶν ὄγκων, διαδεχομένων ἀλλήλους, ἅλυσις τοῦ Ὀλύμπου (Κάτω Ὄλυμπος—κυρίως Ὄλυμπος—Πίερος), ἔχουσα διεύθυνσιν ἐκ ΝΑ. πρὸς ΒΔ., ἦτο τὸ πρῶτον φυσικὸν ὀχύρωμα τῆς νοτίου Ἑλλάδος (δεύτερον ἦτο ἡ ἅλυσις Οἴτης—Καλλιδρόμου) κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Διὰ τῶν τριῶν στενοχώρων καὶ δυσβάτων πόρων αὐτοῦ, τοῦ τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν, διανοιχθέντος ὑπὸ τοῦ μεταξὺ Ὀλύμπου καὶ Ὄσσης ῥέοντος Πηνειοῦ (τούτου φρουρὸς κατὰ μὲν τὴν εἴσοδον—τὴν ἀπὸ Θεσσαλίας—ἦτο ἡ πόλις Γόννος, κατὰ δὲ τὴν ἔξοδον ἡ πόλις Φίλα), τοῦ τῆς Πέτρας, διαχωρίζοντος τὸν κυρίως Ὄλυμπον ἀπὸ τοῦ Πιέρου καὶ φρουρουμένου ἀπὸ μὲν τοῦ πρὸς τὴν Θεσσαλίαν (Περραιβίαν) στομίου ὑπὸ τῆς πόλεως Πυθίου, ἀπὸ δὲ τοῦ πρὸς τὴν Μακεδονίαν (Πιερίαν) ὑπὸ τῆς ὀχυρᾶς Πέτρας, καὶ τοῦ Σαρανταπόρου σήμερον καλουμένου, διαχωρίζοντος τὸν Πίερον ἀπὸ τῶν Καμβουνίων καὶ φρουρουμένου κατὰ μὲν τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους ὑπὸ ὀχυρωμάτων φυλασσομένων ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως Φυλακῶν, κατὰ δὲ τὸν μεσαίωνα ὑπὸ τῶν Σερβίων, διῆλθον οἱ ἀπὸ ΒΑ. κατελθόντες ἑκάστοτε ἐπιδρομεῖς τῆς νοτίου Ἑλληνικῆς χερσονήσου. Εἰς τὰς στενοπόρους διαβάσεις του συνήφθησαν οἱ πρῶτοι ἀγῶνες τῶν φύλων, ἅτινα συναπετέλεσαν βραδύτερον τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, πρὸς τὸ πελασγικὸν φῦλον τῶν Περραιβῶν, κύριον τῶν διαβάσεων τοῦ Ὀλύμπου κατὰ τοὺς πρωτοϊστορικοὺς χρόνους. Ἐκεῖ ἐνίκησε τὴν πρώτην νίκην του τὸ αἰολικὸν φῦλον τῶν Λαπιθῶν καὶ ἀπώθησε τοὺς Περραιβοὺς ἐκ τῆς θεσσαλικῆς πεδιάδος πρὸς τὸν Κάτω Ὄλυμπον καὶ τὴν πέραν τῶν ὑπερκειμένων τῆς Ἐλασσόνος λόφων λοφώδη μεταξὺ κυρίως Ὀλύμπου, Πιέρου καὶ Καμβουνίων πεδιάδα, τὴν διαρρεομένην ὑπὸ τοῦ Τιταρησίου ποταμοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ἔκτισαν τὰς ἀποτελούσας τὴν περραιβικὴν Τριπολίτιδα πόλεις Πύθιον, Δολίχην καὶ Ἄζωρον, διὰ τῶν ὁποίων ἦσαν κύριοι τῆς πρὸς τὴν Μακεδονίαν εἰσόδου καὶ διὰ τοῦ στενοῦ τῆς Πέτρας καὶ διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Σαρανταπόρου. Τὴν ἀνάμνησιν τῆς διὰ τῆς Ὀλύμπου διαβάσεως των διετήρησαν ζωηρὰν καὶ εὐάρεστον τὰ αἰολικὰ ἑλληνικὰ φῦλα καὶ ὅτε ἐγκατέστησαν εἰς ἄλλας χώρας τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου ἢ ἀπῴκησαν τὰς μικρασιατικὰς ἀκτάς, ὡς μαρτυρεῖ ἡ μετονομασία ὀρέων ἢ βουνῶν τούτων διὰ τοῦ προσφιλοῦς των ὀνόματος Ὄλυμπος (ἐν Λέσβῳ, ἐν Μυσίᾳ, ἐν Βιθυνίᾳ, ἐν τῇ αἰολικῇ ἐν ἀρχῇ ἀποικίᾳ Σμύρνῃ, ἐν Κύπρῳ, ἐν Λυκίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ). Παρὰ τὸν Ὄλυμπον διεμορφώθη, συγχωνευθεῖσα μετὰ τῆς τῶν Πελασγῶν, ἡ θρησκεία των. Ἐκεῖ ἔμαθον νὰ σέβωνται ὑπὲρ πάντα ἄλλον θεὸν τὸν πελασγικὸν Δία, τὸν κυρίαρχον τοῦ Ὀλύμπου καὶ κατοικοῦντα εἰς τὴν ἀκροτάτην κορυφὴν αὐτοῦ, ὅστις ἐφιλοξένησε καὶ τοὺς ἰδικούς των θεούς, ἐγκατασταθέντας εἰς τὰς χαμηλοτέρας κορυφάς του (ὑπῆρχε καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ, ὡς ἐν Ἠπείρῳ, Δωδώνῃ, καὶ ἐν τῇ Πελασγιώτιδι Θεσσαλίᾳ—ἐν τῇ πόλει Σκοτούσῃ—ἱερὰ φηγὸς καὶ μαντεῖον). Διὰ τῶν αὐτῶν διόδων τοῦ Ὀλύμπου διῆλθον καὶ τὰ δωρικὰ ἑλληνικὰ φῦλα, ἀκολουθήσαντα τοὺς πρωτοπόρους ὁμοφύλους των καὶ κατὰ τὴν διαμονήν των παρὰ τὸν Ὄλυμπον διεμορφώθη ἡ λατρεία τῆς φυλετικῆς τῶν Δωριέων θεότητος, τοῦ Ἀπόλλωνος. Τὰς ἀνατολικὰς ὑπωρείας τοῦ Ὀλύμπου κατῴκουν οἱ Πίερες (Πιερίαν οἱ πολλοὶ ἐκάλουν πᾶσαν τὴν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πηνειοῦ μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἁλιάκμονος παραλίαν χώραν τῆς Μακεδονίας· τινὲς δὲ περιώριζον αὐτὴν εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ Δίου μέχρις Ἁλιάκμονος ἐκτεινομένην), οἱ πρῶτοι διδάσκαλοι τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Ὅτε ὁ χείμαρρος τῆς περσικῆς στρατιᾶς τοῦ Ξέρξου ἠπείλησε νὰ κατακλύσῃ τὴν κατανενεμημένην εἰς ἐλευθέρας πολιτείας, προηγμένας εἰς πολιτισμόν, Ἑλλάδα, εἰς τὸν Ὄλυμπον ἔσπευσαν οἱ Ἕλληνες ν' ἀνακόψουν τὴν ὁρμήν του, εἰς τὰ στενὰ τῶν Τεμπῶν· ὅτε ὅμως ἔμαθον παρὰ τοῦ φιλέλληνος βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀλεξάνδρου ὅτι ὁ Ξέρξης ἐξεβίασε τὴν δίοδον τῆς Πέτρας, ἀφοῦ τὸ ἓν τρίτον τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεών του, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (VII, 131), ἠσχολήθη ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας νὰ κόψῃ τὰ πυκνὰ δάση, τὰ ὁποῖα ἐκάλυπτον τὰς ἑκατέρωθεν τοῦ στενοῦ ὀρεινὰς ἐκτάσεις τῆς Πιερίας, ἐγκατέλιπον τὴν φύλαξιν τῶν Τεμπῶν. Διὰ τοῦ στενοῦ τῆς Πέτρας διῆλθε κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον (424 π. Χ.) ὁ Σπαρτιάτης Βρασίδας, ὅτε ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἀποικιῶν τῶν Ἀθηναίων (*Θουκ.* IV. 78), ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Ἀγησίλαος (394 π. Χ.), ἐπανερχόμενος ἐκ τῆς εἰς Μ. Ἀσίαν ἐκστρατείας του (*Διοδ.* XIV. 83) καὶ βραδύτερον (317 π. Χ.) ὁ Κάσσανδρος ἐπελθὼν ἐκ Θεσσαλίας κατὰ τῆς ἐν Πύδνῃ ὠχυρωμένης μητρὸς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (*Διόδ.* XIX. 36). Ὅτε δὲ πάλιν βραδύτερον ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος Β' ἤρχισε νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν πραγματοποίησιν τῶν μεγάλων φιλοδόξων σχεδίων του, τῆς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του συνενώσεως ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τοῦ ἐθνικοῦ ἐχθροῦ, τῶν Περσῶν, ὁ Ὄλυμπος ὑπῆρξεν ὁ φυσικὸς προμαχὼν τῶν ἀποστεργουσῶν τὴν συνένωσιν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν του ἀνεξαρτήτων ἑλληνικῶν πολιτειῶν, καὶ ὅτε οὗτος ἔγινε κύριος τῶν δυσβάτων τοῦ Ὀλύμπου στενῶν, τότε καὶ τῆς Θεσσαλίας ἐπέβη (*Δημοσθ.* Ὀλυνθ. Α'. 12) καὶ τὴν ἐξουσίαν του ἐπεξέτεινε μέχρι τῶν Θερμοπυλῶν.

Τὴν αὐτὴν σημασίαν εἶχεν ἡ κατοχὴ τῶν διόδων τοῦ Ὀλύμπου καὶ κατὰ τοὺς μεταξὺ Ρωμαίων καὶ Περσέως, βασιλέως τῆς Μακεδονίας, πολέμους. Ἐφόσον ὁ Περσεὺς ἦτο κύριος τῶν διόδων τοῦ Ὀλύμπου, τὸ φυσικὸν τοῦτο ὀχύρωμα τῆς Μακεδονίας κατὰ τῶν ἐπερχομένων ἀπὸ νότου ἐναντίον της πολεμίων, ἐξησφάλιζε ταύτην· ὅτε ὅμως ὁ Αἰμίλιος Παῦλος, ἀφοῦ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξαναγκάσῃ εἰς ὑποχώρησιν τὸν ἀντιταχθέντα παρὰ τὸν Ἐνιπέα ποταμὸν (τὴν παρὰ τὸ Λιτόχωρον χαράδραν) μακεδονικὸν στρατόν, ἐπέτυχε διὰ παρατόλμου στρατηγήματος νὰ ἐκβιάσῃ τὴν δίοδον τῆς Πέτρας (ἀπέστειλε διὰ τοῦ Κάτω Ὀλύμπου κρυφίως μέρος τοῦ στρατοῦ του, τὸ ὁποῖον διὰ συντόνου πορείας ἐν ἀρχῇ καὶ κρατερᾶς μάχης ἔπειτα κατὰ τῶν φρουρούντων τὸ στενὸν Μακεδόνων, διῆλθε τὸ στενόν), ἡ Μακεδονία, ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ, εἶχεν ὑποταχθῇ εἰς τὴν Ρώμην καὶ πρὸ τῆς μάχης τῆς Πύδνης (158 π. Χ.), συναφθείσης μετὰ τὴν ἐκ τοῦ Ἐνιπέως ὑποχώρησιν τοῦ Περσέως, φοβηθέντος περικύκλωσιν. Οὕτως ὁ κύριος τῶν διόδων τοῦ Ὀλύμπου ἐγίνετο εὐχερῶς καὶ κύριος τῶν νοτίως, ὁσάκις ἐπήρχετο ἀπὸ βορρᾶ, ἢ βορείως αὐτοῦ, ὁσάκις ἐπήρχετο ἀπὸ νότου, κειμένων ἑλληνικῶν χωρῶν.

β') Κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους. Τὴν σπουδαιότητα τῶν διόδων τοῦ Ὀλύμπου διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν εἶχον κατανοήσει οἱ αὐτοκράτορες τῆς μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, ἐκ τῶν δι' αὐτῶν γενομένων ἐπιδρομῶν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον τῶν Γότθων καὶ ἄλλων βαρβαρικῶν φυλῶν κατὰ τοὺς πρώτους μ. Χ. αἰῶνας, ὅσον καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ βυζαντιναὶ ὀχυρώσεις πόλεων καὶ τοποθεσιῶν εἰς ἐπίκαιρα σημεῖα καὶ τῶν τριῶν στενῶν τοῦ ὄρους διαβάσεων. Ἰδιαιτέραν σημασίαν κατὰ τοὺς χρόνους τούτους εἶχε τὸ στενὸν τοῦ Σαρανταπόρου (οἱ Πόρτες) καὶ ἡ παρ' αὐτὸ κτισθεῖσα πόλις Σέρβια (ὠνομάσθη οὕτως ἀπὸ τῶν ἐγκατασταθέντων ἐν αὐτῇ ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου, τῇ θελήσει του, ἀλλ' ἐγκαταλιπόντων ταύτην βραδύτερον, Σέρβων). Καθ' ἑκάστην σχεδὸν ἡμέραν ἠμύνοντο εἰς τὴν ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἁλιάκμονος εἴσοδον τοῦ στενοῦ τούτου τὰ βυζαντινὰ στρατεύματα ἐναντίον τῶν ἐπερχομένων ἀπὸ τῶν κοιλάδων τῆς Ἄνω Μακεδονίας. Δὲν ἠδυνήθησαν ὅμως πάντοτε ν' ἀναχαιτίσωσι τοὺς ἐπιδρομεῖς. Κατὰ τὸ ἔτος 986 μ. Χ., ἔτος ἁλώσεως καὶ τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ Λαρίσης, τὰ Σέρβια κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἀλλὰ μετά τινα ἔτη (1012) ἀνακατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου Β' τοῦ

Digitized by Google

Βουλγαροκτόνου, παρὰ τὴν ἐπίμονον ἀντίστασιν τῆς ὑπὸ τὸν Νικολιτζᾶν ἢ Νικολίτσην βουλγαρικῆς φρουρᾶς. Κατὰ τὸ 1259, ὅτε εἶχε λήξει ἡ κατάκτησις τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν, τὸ στενὸν ἐκεῖνο ἐφρούρει φραγκικὸν κάστρον, κτισθὲν ὑπὸ τοῦ φεουδάρχου, εἰς ὃν ἔλαχεν ἡ περὶ τὰ Σέρβια χώρα. Μετὰ ταῦτα (κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα) περιῆλθεν εἰς τὸν κράλην τῆς Σερβίας Στέφανον Δουσάν. Ἀλλὰ καὶ Βλάχοι καὶ Ἀλβανοὶ ἐξεβίασαν τὴν διάβασιν τοῦ στενοῦ τοῦ Σαρανταπόρου. Τελευταῖοι ὠχύρωσαν τὰ Σέρβια οἱ Τοῦρκοι, ὅτε ὁ διερχόμενος διὰ τοῦ στενοῦ θὰ εἰσήρχετο εἰς αὐτὸ δι' ὠχυρωμένης πύλης, ἀπὸ τῆς ὁποίας καὶ ὠνομάσθη Πόρτες.

γ') Ἐπὶ τουρκοκρατίας. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας εἰς τὰ κορφοβούνια τοῦ Ὀλύμπου ἀνήρχοντο ὅλα τὰ ἀνυπότακτα εἰς τὸν τουρκικὸν ζυγὸν τέκνα τῆς θεσσαλικῆς καὶ μακεδονικῆς γῆς. Καὶ ἦσαν τόσον πολλὰ ταῦτα, ὥστε κατήντησε, κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴν τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ ἔκφρασιν, «κάθε κορφὴ καὶ φλάμπουρο, κάθε κλαδὶ καὶ κλέφτης». Τὸ ἁρματολίκι τοῦ Ὀλύμπου, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἐλασσόνα καὶ περιοχὴν ὅλα τὰ χωρία τοῦ ὄρους τούτου, ἔγινε καὶ αὐτό, ὅπως καὶ ἡ Μάνη, τὸ Σοῦλι, τὰ Σφακιά, ἐργαστήριον ἐνόπλου δυνάμεως τοῦ δούλου ἔθνους. Ἡ Κρανιὰ (πατρὶς τοῦ Νικοτσάρα), ἡ Καρυά, ἡ Πολιάνα, ὁ Νεζερός, τὸ Λιβάδι (πατρὶς τοῦ Γεωργάκη Ὀλύμπιου), ἡ Ραψάνη καὶ ἄλλα χωρία τοῦ Ὀλύμπου ἡμιλλῶντο μεταξύ των εἰς τὴν δημιουργίαν ἡρώων. Τινὲς ἐξ αὐτῶν ἐθεοποιήθησαν. Δὲν τοὺς ἐγέννησαν ἄνθρωποι. Ὁ Εὐθύμιος Βλαχάβας εἶχε, κατὰ τὴν νεοελληνικὴν παράδοσιν, πατέρα τὸν Ὄλυμπον καὶ μητέρα «τὴν ὄμορφη τὴν Ὄσσα». Ἀλλὰ καὶ τὴν πνευματικὴν ἑστίαν του εἶχεν ὁ Ὄλυμπος εἰς τὸν Πλαταμῶνα (ὅπως ἡ Ὄσσα εἰς τὰ Ἀμπελάκια καὶ τὸ Πήλιον εἰς τὴν Ζαγοράν), καὶ τὰς τέχνας ἐκαλλιέργησαν τὰ τέκνα του (κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἤνθησεν εἰς τὰ χωρία τοῦ Ὀλύμπου ἡ ζωγραφική) καὶ τῆς δημοτικῆς Μούσης ὑπῆρξαν οἱ ἐμπνευσμένοι δημιουργοὶ καὶ ψάλται. Τὴν συνδρομὴν τῶν σταυραετῶν τοῦ Ὀλύμπου ἐζήτησε πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος του Σερβίας ὁ ἡρωϊκὸς Καραγεώργης κατὰ τὸ 1807, ὅτε ὁ Νικοτσάρας διέσχισε τὴν Μακεδονίαν μέχρι τοῦ ὄρους Ρίλου· ἐξ ἁρματολῶν τοῦ Ὀλύμπου κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος συνεκροτήθη ὁ ὑπὸ τὸν Γιάννην Σταθᾶν πειρατικὸς στόλος, ὅστις ἀνεπέτασε σημαίαν μὲ χρώματα κυανοῦν καὶ λευκόν, ἅτινα ἔγιναν τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν χρώματα. Ὁ ἁρματολὸς τοῦ Ὀλύμπου Βλαχάβας ἐμελέτησε κατὰ τὸ 1808 τὴν κοινὴν τοῦ ἔθνους ἐξέγερσιν, ὅτε συνεκάλεσεν εἰς συνέλευσιν τοὺς κλέφτας τοῦ Ὀλύμπου, καὶ ἡρωϊκὸν τοῦ Ὀλύμπου τέκνον ἦτο ὁ Γεωργάκης Ὀλύμπιος, ὅστις διεπραγματεύθη τὴν μεταξὺ φιλικῶν καὶ Καραγεώργη συνεννόησιν πρὸς κοινὴν Ἑλλήνων καὶ Σέρβων ἐξέγερσιν. Τὸ πολεμικὸν ὅμως τοῦτο στρατόπεδον δὲν ἠδυνήθη νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν ἱερὸν Ἀγῶνα τοῦ 1821 ὅ,τι παρ' αὐτοῦ εἶχεν ἐλπίσει τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, νὰ καταστήσῃ δηλαδὴ ἀδιαβάτους εἰς τὰ τουρκικὰ στρατεύματα τὰς διόδους τοῦ Ὀλύμπου. Ὁ Ἀλῆ πασᾶς, ἀφ' ὅτου καὶ ἡ ἑλληνικὴ αὕτη γωνία εἶχε περιέλθει εἰς τὸ κράτος του, εἶχεν ἐξοντώσει τοὺς τρομεροὺς εἰς τοὺς Τούρκους σταυραετοὺς τοῦ Ὀλύμπου καὶ εἶχε μεταβάλει εἰς τσιφλίκιά του ὅλα τὰ κεφαλοχώρια τοῦ Ὀλύμπου. Ἐπέζησεν ὅμως ὁ ἡρωϊκὸς Γεωργάκης Ὀλύμπιος, ἡ ἡρωϊκωτέρα τοῦ ἐν ταῖς ἡγεμονίαις (Μολδαυΐᾳ καὶ Βλαχίᾳ) ὑπὸ τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην ἐπαναστατικοῦ κινήματος φυσιογνωμία. Καὶ κατὰ τὸν Βαλκανικὸν (Ἑλληνοτουρκικὸν) πόλεμον τοῦ 1912—1913 ἡ ἐκβίασις τοῦ στενοῦ τῆς Πέτρας, καὶ κυρίως τοῦ στενοῦ τοῦ Σαρανταπόρου, μετὰ ἡρωϊκὴν ἔφοδον καὶ ἐπιτυχῆ κυκλωτικὴν κίνησιν, κατέστησε τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν κύριον τῆς νοτιοδυτικῆς Μακεδονίας. Καὶ αὗται ἀκόμη αἱ νεοελληνικαὶ περὶ τοῦ Ὀλύμπου παραδόσεις (*Ν. Πολίτου*, Παραδόσεις Α' 97) συνδέουν διὰ τοῦ Ὀλύμπου τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας μὲ τοὺς ἀπωτάτους προγόνους των.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *P. Descharme* (μετάφρ. *Ἀδαμαντίου*), Μυθολογία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. — *Leake*, Northern Greece. —*L. Heuzey*, Le mont Olympe et l'Acarnanie. — *Lebas*, Voyage archéologique.— La Grèce immortelle (Γενεύη 1919) Τὰ κυριώτερα συγγράμματα τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἡμεδαπῶν καὶ ξένων ἱστορικῶν (ἰδίως *Ε. Κουρτίου, Γ. Χέρτσβεργ* καὶ *Κ. Παπαρρηγοπούλου*).— Συλλογαὶ δημοτικῶν τραγουδιῶν Φωριέλ, Πάσσωβ, Λεγκράν, Περνώ, Πολίτου καὶ ἄλλων.
Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

—**Ὄλυμπος *Βιθυνιακὸς*** (τουρκ. *Γιὸκ* ἢ *Γκεοὺκ ντὰγ*) *[Γεωγρ.]*. Ὄρος ἐν τῇ Βιθυνίᾳ τῆς δυτικῆς Μ. Ἀσίας, κείμενον μεταξὺ τῆς λίμνης Σαμπάντζας (πρὸς Β.) καὶ τῆς Ἀσκανίας ἢ λίμνης τῆς Νικαίας (πρὸς τὰ ΝΔ.). Ἔχει μέγιστον ὕψος 1625 μ. καὶ ἀποτελεῖ βορείαν προέκτασιν τοῦ Ὀλύμπου τῆς Μυσίας (Κεσὶς ντάγ). Τὰ χαμηλὰ ὑψώματα περὶ τὰ Οὐμενταλὰκ—Τίμπος—Μεντεσὲ—Παμπουτζάκ, τὰ διαχωρίζοντα τὸ πεδίον τῆς Προύσης (πρὸς Δ.) καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ Γάλλου ποταμοῦ ἢ πεδίον Ἴνεγκιολ (πρὸς Α.), ἀποτελοῦσι τὴν συνδετικὴν ὀρεινὴν ἅλυσιν τῶν δύο Ὀλύμπων. Διὰ τῆς χαμηλῆς αὐτῆς βουνοσειρᾶς διέρχονται πᾶσαι αἱ καλαὶ ὁδεύσεις, αἱ συνδέουσαι τὴν παραλίαν τῆς Προποντίδος (Μουδανιὰ—Κίος) καὶ τὸ πεδίον τῆς Προύσης μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἤτοι: αἱ ἁμαξιτοί: 1) Προύσης—Ἴνεγκιολ—Δορυλαίου (Ἐσκὶ - Σεχίρ)· 2) Προύσης—Τίμπος—Μπιλετζὶκ (Ἀγριλίου)· 3) Κίου—Μεντεσὲ—Μπιλετζίκ· 4) Γιάλοβας — Νικαίας—Παμπουτζὰκ—Μπίλετζικ, καὶ 5) Νικαίας—Γκέϊβε (Ταταίου). Ἡ βουνοσειρὰ αὕτη, ἡ συνδετικὴ τοῦ Ὀλύμπου τῆς Μυσίας μετὰ τοῦ τῆς Βιθυνίας, κατὰ τὸ 1920 καὶ 1921 ἐχρησίμευσεν ὡς μετωπικὴ γραμμὴ τοῦ ἑλληνικοῦ σώματος στρατοῦ Σμύρνης (μετονομασθέντος βραδύτερον εἰς Γ' σῶμα στρατοῦ), ἐνῷ αἱ νότιαι δειράδες τοῦ Ὀλύμπου τῆς Βιθυνίας ὀχυρωθεῖσαι ἀπετέλεσαν τὸ μέτωπον τῆς XI ἑλληνικῆς μεραρχίας (ὑποστράτηγος Ν. Κλαδᾶς) ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου 1921 μέχρι τοῦ Αὐγούστου 1922. Διὰ τῆς στενωποῦ τῆς Σαμπάντζας, τῆς σχηματιζομένης μεταξὺ τῆς ὁμωνύμου λίμνης (πρὸς Β.) καὶ τοῦ Γιὸκ ντὰγ (Ὀλύμπου Βιθυνίας), πρὸς Ν., διέρχονται: ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ καὶ ἡ ἁμαξιτὸς Νικομηδείας — Δορυλαίου, παρ' αὐτὴν δὲ συνῆψε, κατ' Ἰούλιον 1921, αἱματηρὰς μάχας ἡ ἀποχωροῦσα τότε ἐκεῖθεν XI ἑλληνικὴ μεραρχία πρὸς τοὺς Τούρκους. Ὁ Βιθυνιακὸς Ὄλυμπος (πρὸς Δ.) σχηματίζει μετὰ τοῦ Ἄλπ Σαφὶ ντὰγ (πρὸς Α.) τὴν ὀνομαστὴν στενωπὸν τοῦ Γκέϊβε, δι' ἧς ῥέει ὁ Σαγγάριος καὶ διέρχονται αἱ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Νικομηδείας ὁδεύσεις (σιδηρόδρομος καὶ ἁμαξιτὸς) πρὸς Δορύλαιον.
Ν. ΣΣ

—**Ὄλυμπος *Εὐβοίας*** *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Κεντρικῆς Εὐβοίας, ὑψούμενον ΒΑ. τῆς Ἐρετρίας. Τρεῖς συνεχόμεναι κορυφαὶ αὐτοῦ ὑψοῦνται ὑπὲρ τὰ 1000 μ., ἡ δὲ βορειοτάτη καὶ ὑψίστη εἰς 1175 μ.

—**Ὄλυμπος *Ἰωνίας*** *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Ἰωνίας (Μικρᾶς Ἀσίας), ὑψούμενον πρὸς Α. τῆς Σμύρνης (τουρκ. *Ταχταλὶ ντὰγ*) εἰς ὕψ. 1500 μ.

—**Ὄλυμπος *Κύπρου*** *[Γεωγρ.]*. Ἡ νοτία ἐκ τῶν δύο παραλλήλων ὀροσειρῶν τῆς νήσου Κύπρου, ἡ καὶ ὑψηλοτέρα, ἐκτεινομένη ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας Πάφου μέχρι τῆς ἐπαρχίας Λάρνακος. Ὑψηλοτέρα κορυφὴ τοῦ ὄρους καὶ ὅλης τῆς νήσου εἶναι ἡ *Χιονίστρα* (6.106 πόδες), ἄλλαι δὲ ὑψηλαὶ κορυφαὶ εἶναι τὸ *Τρόοδος* (5.192 π.), ἐξ ἧς καὶ ἡ κοινὴ ὀνομασία τοῦ ὄρους, ἡ *Παπούτσα* (5.124 πόδ.), τὰ *Κιόνια* (ἢ τοῦ *Μαχαιρᾶ* 4.674 πόδ., ἐκ τῆς ὁμωνύμου μονῆς), οἱ *Ἀδελφοὶ* (5.305 πόδ.), ὁ *Κύκκος* (4.349 πόδ.) καὶ *Σταυροβούνι* εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὀροσειρᾶς, ἐφ' ἧς ἡ μονὴ τοῦ Σταυροῦ.
—Ω.

—**Ὄλυμπος *Λακωνικὸς*** *[Γεωγρ.]*. Πρόβουνος τοῦ Πάρνωνος (νῦν *Τουρλοβούνι*), ὑψούμενος ΒΑ. τῆς ἀρχαίας Σελλασίας καὶ ἄνωθεν τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Οἰνοῦντος. Κατὰ τοὺς πρόποδας αὐτοῦ ἐγένετο ἡ ἐν Σελλασίᾳ μάχη. Τὸ ὄνομα τοῦτο φαίνεται ὅτι ἐξετείνετο καθ' ὅλην τὴν ἄνωθεν τοῦ χωρίου Βρέσθενα κορυφογραμμὴν τοῦ ὄρους Πάρνωνος, μέχρι τοῦ χωρίου Ἅγιος Βασίλειος (Κυνουρίας). Τὸ παρὰ τὸ χωρίον τοῦτο ἀρχαῖον ὀχυρὸν καλεῖται νῦν ἔτι Λυμπιάδα, τὰ δὲ πρὸς δυσμὰς τοῦ τμήματος τούτου χωρία καλοῦνται νῦν Ὀλυμποχώρια.

— **Ὄλυμπος *Λαυρεωτικὸς*** *[Γεωγρ.]*. Χαμηλὸν ὄρος (486 μ. ὕψ.) καὶ μικρὰ ἀγροικία ἀνήκουσα εἰς τὴν κοινότητα Κερατέας (τῆς ἐπαρχίας Ἀττικῆς). Τὸ ἄνωθεν ταύτης καὶ τῆς Ἀναβύσσου ὑψούμενον κωνοειδὲς ὄρος (καλούμενον καὶ *Σκόδρι*) φέρει ὀλίγας πεύκας καὶ ἀραιὰν λόχμην ἐκ πρίνων καὶ ἀγριελαιῶν.

— **Ὄλυμπος *Λέσβου*** *[Γεωγρ.]*. Τὸ ὕψιστον ὄρος τῆς νήσου Λέσβου (Μυτιλήνης), ὑψούμενον εἰς τὸ νότιον μέρος ταύτης, ἄνωθεν τοῦ χωρίου Ἁγιάσου (ὕψ. 940 μ.).

— **Ὄλυμπος *Λυκίας*** *[Γεωγρ.]*. Ὑψηλὸν ὄρος τῆς νοτιοανατολικῆς Λυκίας, νοτία προέκτασις τοῦ ὄρους τῶν Σολύμων (ὕψ. 2400 μ.) καὶ οὐ μακρὰν τοῦ Παμφυλίου κόλπου. Πρὸς Ν. ὁ Ὄλυμπος καταλήγει εἰς τὴν Ἱερὰν ἢ Χελιδονίαν ἄκραν. Κατὰ τὸν Παμφύλιον κόλπον ἔκειτο πάλαι καὶ ὁμώνυμος πόλις.
Ι. Σ. Σ.

— **Ὄλυμπος *Μυσίας*** (τουρκ. *Κεσὶς ντὰγ*) *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Μυσίας ἐν τῇ δυτικῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, κείμενον μεταξὺ τῆς Προύσης (πρὸς Β.), τῆς Κιουταχείας (πρὸς τὰ ΝΑ.) καὶ τοῦ Ἐσκὶ Σεχὶρ ἢ Δορυλαίου (πρὸς Α.). Ἔχει μέγιστον ὕψος 2550 μ. καὶ ἐμφανίζει σημαντικώτατον μετὰ τοῦ Δούμανιτς (ἀνατολικῆς προεκτάσεως τῆς ὀροσειρᾶς αὐτοῦ) ὀρεινὸν ὄγκον, διαχωρίζοντα τὰς περιοχὰς Προύσης—Μπιλετζὶκ (πρὸς Β.) ἀπὸ τῆς περιοχῆς Κιουταχείας—κοιλάδος Ἀδρανοῦ (πρὸς Ν.). Αἱ μόναι ὁδεύσεις, αἵτινες ὑπερβαίνουσι τὴν εἰρημένην ὀροσειράν, εἶναι: 1) ἡ ἁμαξιτὸς Προύσης - Ἀδρανοῦ-Κιουταχείας, ἣν ὁδόν, ὡς κύριον ἄξονα τῆς ζώνης ἐνεργείας αὐτοῦ, ἠκολούθησε τὸν Ἰούνιον καὶ Ἰούλιον 1921 τὸ ἑλληνικὸν Γ' σῶμα στρατοῦ, προελάσαν ἀπὸ Προύσης εἰς Κιουτάχειαν, καὶ ἥτις ὑπερβαίνει τὸν αὐχένα Χουσεΐν Ἀλὰν κατὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τοῦ Ὀλύμπου (Ν. τῆς Προύσης)· 2) ἡ ἁμαξιτὸς Ἴνεγκιολ-Δούμανιτς-Κιουταχείας, ὑπερβαίνουσα αὐχένα 1440 μ. ὕψους· καὶ 3) ἡ ἁμαξιτὸς Ἴν Ἐϋνοῦ-Κιουταχείας, ὑπερβαίνουσα τὸν αὐχένα Καλὲ-Τεπὲ 1122 (Ν. τοῦ Ἴν Ἐϋνοῦ) καὶ ἣν ἠκολούθησαν τουρκικαὶ μεραρχίαι κατὰ τὸ τελευταῖον δεκαήμερον τοῦ Μαρτίου 1921, ἀπὸ Κοβαλίτσης καὶ Ἀβγκίν, κατ' ἐσωτερικὴν γραμμὴν κινηθεῖσαι, πρὸς Τουμλοῦ Μπουνάρ, ὅπως ἀνακόψωσι τὴν πρὸς Σμύρνην ὑποχώρησιν τοῦ μέχρις Ἀφιὸν Καρὰ Χισὰρ προχωρήσαντος τότε ἀκωλύτως Α' σώματος στρατοῦ. Τὴν ὁδὸν ταύτην ἠκολούθησε καὶ ἡ VII ἑλληνικὴ μεραρχία, ἀνήκουσα εἰς τὸ Γ' σῶμα στρατοῦ, κατ' Ἰούλιον 1921, ὅτε τὸ σῶμα στρατοῦ τοῦτο προήλαυνε νικηφόρον ἀπὸ Κιουταχείας πρὸς Ἐσκὶ Σεχήρ. Ἡ ὀροσειρὰ τοῦ Ὀλύμπου-Δούμανιτς διὰ χαμηλοτέρας ὀρεινῆς ἁλύσεως (Γκουμοὺς ντὰγ-Ἀρὰμπ ντεντὲ τεπὲ - Ἐρεγκλὶ τεπὲ) συνδέεται πρὸς νότον μετὰ τοῦ κυρίου ὀρεινοῦ κόμβου τῆς δυτικῆς Μ. Ἀσίας, ὃν ἀποτελεῖ τὸ Μουρὰτ ντὰγ ἢ Δίδυμον ὄρος.
Ν. Κ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

— *[Ἱστορ.]* Ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὁ Ὄλυμπος ἔπαιξε σπουδαῖον πρόσωπον καὶ ἰδίως μετὰ τὴν κτίσιν τῆς ὀχυρᾶς Προύσης ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Βιθυνῶν Προυσίου Α'. Ἐπὶ τῶν Ρωμαίων ἐχρησίμευσεν ὡς πολεμικὸν ἔρεισμα, ἐπὶ δὲ τῶν Βυζαντινῶν, ὅτε ἡ Προῦσα προήχθη εἰς μητρόπολιν καὶ ὁ ἐπίσκοπος Πατρίκιος, ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Νικομηδείας ὑπαγόμενος, ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα, ὁ Χριστιανισμὸς διεδόθη ἀνὰ τὴν Βιθυνίαν καὶ Μυσίαν καὶ πλεῖστα πολισμάτια συνῳκίσθησαν, πολλοὶ δὲ τῶν Χριστιανῶν ἀποστρεφόμενοι τὴν τύρβην τῶν πόλεων κατέφευγον ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου, ὅστις οὕτω κατέστη, ὡς τὸ Λάτρος (Λάτμος) ὄρος καὶ τὸ Γαλλήσιον, κέντρα σπουδαῖα μοναχικὰ ἐν τῇ παρὰ τὸν Μαίανδρον χώρᾳ, κυψέλη μοναχῶν, ἱδρυσάντων πλείστας μονὰς ὑπ' αὐτῶν τῶν αὐτοκρατόρων προστατευομένας καὶ παντοιοτρόπως ὑποστηριζομένας διὰ τῆς οἰκοδομῆς τριῶν φρουρίων: τοῦ Ἀκρόνου, τῆς Καλογραίας καὶ τῶν Πυθικῶν, ὡς ἀναφέρει Ἄννα ἡ Κομνηνὴ ἐν τῇ «Ἀλεξιάδι». Τῶν ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου μονῶν ἐπισημότεραι εἶναι ἡ τοῦ *Ἀθηνογένους*, ἡ τοῦ *Συγκέλλου*, ἡ *Λαύρα τῶν Μεγάλων Κελλίων*, ἡ τῶν *Καθαρῶν*, ἡ τῶν *Ἀγαύρων*. Ἐν τοῖς πέριξ δὲ τοῦ Ὀλύμπου ἀναγράφονται παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς συγγραφεῦσιν αἱ ἑξῆς μοναί: *Μηδικίου* (Πατέρων), *Ἁγίου Στεφάνου, Χηνολάκκου, Τριγλείας, Ταξιαρχῶν, Θεσβίτου, Ἐλεγμῶν, Πελεκητῆς* (Ἁγίου Ἰωάννου), *Ἁγίου Ἑρμολάου, Συκαμιᾶς, Σιγριανῆς* (Μεγάλου Ἀγροῦ), *Ἁγίου Γεωργίου* κτλ.

Ἐν ταῖς μοναῖς τοῦ Ὀλύμπου ὑπῆρξαν μοναχοὶ ἄξιοι λόγου ἀπὸ τοῦ Θ' αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς καὶ διὰ τοῦτο οἱ Χριστιανοὶ συχνάκις μετέβαινον πρὸς προσκύνησιν αὐτῶν· οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ αὐτοκράτορες, μὴ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τοὺς κόπους τῆς ἀνόδου εἰς αὐτάς, ἀπήρχοντο ἐκ Βυζαντίου, ἵνα προσκυνήσωσι καὶ λάβωσι τὰς εὐχὰς τῶν σεβασμίων πατέρων, ὡς ὁ Λέων ΣΤ' ὁ Σοφὸς (866—911) καὶ ὁ τούτου διάδοχος Κωνσταντῖνος Ζ' ὁ Πορφυρογέννητος (912—959) πλείστας δωρεὰς παρασχόντες, ὁ Ρωμανὸς Α' ὁ Λεκαπηνὸς ἐπίσης, «ἵνα εὔξωνται ὑπὲρ τῆς ψυχῆς αὐτῶν». Ὁ δὲ Ἰωάννης Α' ὁ Τσιμισκῆς (969—976) ἐπεσκέφθη ἰδιαιτέρως τὸν μοναχὸν Βασίλειον τὸν Σκαμανδρηνόν, ὃν καί, θανόντος τοῦ πατριάρχου Πολυεύκτου τῇ 5 Φεβρουαρίου 970, ἀνεβίβασεν ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου (970—974). Ὁσημέραι δὲ προσήρχοντο εἰς τὰς μονὰς τοῦ Ὀλύμπου καὶ γένει καὶ ἀξιώματι διαπρέποντες ἄνδρες, φεύγοντες τὴν κοινωνίαν ὡς ὁ Συμεὼν πρωτοβεστιάριος τῷ 1036, ὁ Ἰωάννης Ξιφιλῖνος, ἀνὴρ Τραπεζούντιος, ὁ εἶτα ἐπίσης πατριάρχης προχειρισθεὶς (1064—1075), ὁ Μιχαὴλ Ψελλός, ὁ ὕπατος τῶν φιλοσόφων, καὶ πλεῖστοι ἄλλοι. Ἐκ δὲ τῶν ἐν τοῖς μοναστηρίοις τούτοις καθαγιασθέντων μοναχῶν οἱ κυριώτεροι εἶναι: ὁ Πέτρος, ἑορταζόμενος τῇ 9 Ὀκτωβρίου. ἡ Ἄννα (Εὐφημιανὸς γνωριζόμενος) τῇ 29 Ὀκτωβρίου, ὁ Ἰωαννίκιος ὁ Μέγας τῆς μονῆς Ἀγαύρων 4 Νοεμβρίου, ὁ Λουκᾶς ὁ Στυλίτης τῇ 11 Δεκεμβρίου, ὁ θαυματουργὸς Εὐστράτιος μετὰ τοῦ Βασιλείου καὶ Γρηγορίου τῆς αὐτῆς μονῆς τῇ 9 Ἰανουαρίου, ὁ Νεόφυτος τῇ 21 Ἰανουαρίου, ὁ Διονύσιος τῇ 24 τοῦ αὐτοῦ καὶ ὁ Πέτρος τῇ 1 Ἰουλίου. Ἀλλὰ μετὰ τὴν τῶν Ὀσμανιδῶν εἰσβολὴν εἰς Μ. Ἀσίαν καὶ τὴν τῆς Προύσης, ἣν ὥρισαν πρωτεύουσαν τῷ 1326 τοῦ κράτους αὐτῶν, κατάληψιν, τὰ μοναστήρια τοῦ Ὀλύμπου κατεστράφησαν, εἰς ἀνάμνησιν ὅμως τοῦ ἐπ' αὐτοῦ μοναστικοῦ βίου ἐκάλεσαν τὸν Ὄλυμπον *Κεσὶς ντὰγ* (Βουνὸν Καλογήρων).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Βασιλείου Κάνδη*, Ἡ Προῦσα (Ἀθῆναι 1883).—*Van den Gehyn*, Βίος τοῦ ἁγίου Ἰωαννικίου τῶν μοναχῶν Πέτρου καὶ Σάββα μετὰ προλεγομένων περὶ τῶν μονῶν καὶ τῶν μοναχῶν (Βρυξέλλαι 1894).—*Τ. Ε. Εὐαγγελίδου*, Βίοι Ἁγίων (Ἀθῆναι 1895).—*Τοῦ αὐτοῦ* ἐν «Σωτῆρι» τόμ. ΙΒ' σ. 93 ἑξῆς ἐν πολλοῖς τεύχεσι.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Ἡ μονὴ τῆς Σιγριανῆς (Ἀθῆναι 1895).
Τ. Ε. Ε.

— **Ὄλυμπος** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Καλυβίων Θορικοῦ τῆς ἐπαρχίας Ἀττικῆς τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Κάτ. (1928) 162.

—**Ὀλύμπου, τέως δῆμος** — *[Γεωγρ.]*. Εἷς τῶν ἀποτελούντων τὴν ἐπαρχίαν Τυρνάβου, πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ΔΝΖ', δήμων, περιλαμβάνων τὰ χωρία *Αἰγάνη*, *Κρανιά*, *Νεζερός*, *Νυκτερέμ*, *Πυργετὸς* καὶ *Ραψάνη*, ἣν εἶχε πρωτεύουσαν. Παρά-

Digitized by Google

γει σιτηρά, οἶνον καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ ὑπερκειμένου ὄρους Ὄλυμπος.

«Ὄλυμπος». Τίτλος ἑλληνικῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν: —1) Πολιτικὴ ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1861. —2) Πολιτικὴ ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα τὴν 5ην Μαρτίου 1881 καὶ ἐκδοθεῖσα μέχρι τοῦ 1896. Ἀπὸ τοῦ 203ου ἀριθμοῦ (1883) ἔφερε τὸν τίτλον «Ἐλευθερία» καὶ ἀπὸ τοῦ 731ου (1887) τὸν τίτλον «Ἡμέρα». —3) Ἑβδομαδιαία πολιτικὴ ἐφημερὶς ἐν Λαρίσῃ, ἐκδοθεῖσα κατὰ τὰ ἔτη 1892—1896. —π.

Ὄλυμπος *[Μυθολ.]*. —1) Δεύτερος σύζυγος τῆς Κυβέλης, ἓν τῶν πλείστων ὁμωνύμων τοῦ αὐλητοῦ Ὀλύμπου μυθικῶν προσώπων τῶν σχετιζομένων μὲ τὴν περὶ Ὀλύμπου μουσικὴν παράδοσιν. Εἰς αὐτὸν ἀποδίδεται ἡ διάδοσις τῶν μυστηρίων τῆς θεᾶς Κυβέλης (*Διόδ. Σικ.* Ε' 45). —2) Μυσός, πατὴρ τοῦ Κίου καὶ ἐπώνυμος τοῦ ἐν Μυσίᾳ Ὀλύμπου. —3) Βασιλεὺς τῆς Μυσίας καὶ σύζυγος τῆς Νηπείας. —4) Υἱὸς τοῦ Μαρσύου. —5) Υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους ἐκ τῆς Θεσπιάδος Εὐβοίας. —6) Παιδαγωγὸς τοῦ Διὸς ἐν Αἰγύπτῳ. —7) Τροφὸς καὶ διδάσκαλος τοῦ Διονύσου, διδάξας αὐτὸν πᾶσαν ἐπιστήμην καὶ ἀρετὴν (*Διόδ.* Γ', 75). —8) Φιλόσοφος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Ε. Γ.

—Ὄλυμπος. Ὄνομα παλαιοτάτων αὐλητῶν, συγχεομένων παρὰ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων. Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς διακρίνει δύο Ὀλύμπους, *Μυσὸν* καὶ *Φρύγιον* (οἵτινες ἐν τοῖς ἀρχαίοις σχολίοις τοῦ Πλάτωνος ἑνοῦνται εἰς ἓν πρόσωπον), ὁ δὲ Πλούταρχος ἀλλαχοῦ ὁμιλεῖ περὶ δύο Ὀλύμπων, τοῦ πρώτου καὶ τοῦ ἀπογόνου αὐτοῦ καὶ συνεχιστοῦ ἐν τῇ τέχνῃ νεωτέρου Ὀλύμπου καὶ ἀλλαχοῦ περὶ Ὀλύμπου ἐν γένει. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος (μαθητής, υἱὸς ἢ πατὴρ τοῦ Ὑάγνιδος ἢ τοῦ Μαρσύου), ἀκμάσας πρὸ τῶν τρωϊκῶν, φαίνεται ὅτι εἶναι καθαρῶς μυθικὸν πρόσωπον, ὁ δὲ νεώτερος (διδάσκαλος τοῦ Κράτητος καὶ Ἱέρακος τοῦ Ἀργείου) ἤκμασεν ἐπὶ Μίδου τοῦ Β' (734—695 π. Χ.) ἀνήκων εἰς τοὺς πρωΐμους χρόνους τῆς ἐξ Ἀσίας εἰς Ἑλλάδα διαδόσεως τῆς μουσικῆς. Διὰ μακρῶν ὁμιλεῖ περὶ αὐτοῦ ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ «Περὶ μουσικῆς», ἀποδίδων εἰς αὐτὸν τὴν ἀρχὴν «τῆς ἑλληνικῆς τε καὶ νομικῆς μούσης» καὶ ἀποφαινόμενος ὅτι οὗτος «φαίνεται αὐξήσας τὴν μουσικὴν καὶ ἀρχηγὸς γενέσθαι τῆς ἑλληνικῆς καὶ καλῆς μουσικῆς». Ἀποδίδονται εἰς τὸν Ὄλυμπον πλεῖσται μουσικαὶ ἐπινοήσεις καὶ θεωρεῖται ὅτι ἡ ἐπίδοσις τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς ὡρμήθη ἀπὸ τῶν νόμων αὐτοῦ. Ἐπενόησε τὴν ἁρμονίαν («τοῦ ἐναρμονίου γένους εὑρέτης»: Πλούταρχος) διὰ τῆς παραλείψεως ὡρισμένων τόνων τῆς διατονικῆς κλίμακος καὶ διέδωσεν αὐτὴν ἐν Ἑλλάδι· πρῶτος ἐπενόησε τὴν συναυλίαν («εὗρε τὸ συναυλεῖν») εἰδικώτερον δὲ διέπρεψεν ὡς αὐλητής, μόλις θεωρούμενος κατώτερος τῶν μυθικῶν αὐλητῶν Ὑάγνιδος καὶ Μαρσύου. Οἱ αὐλητικοὶ νόμοι πολυκέφαλος καὶ ἁρμάτιος ἀποδίδονται εἰς αὐτόν, πλὴν δὲ τούτων ἐτόνισε νόμους εἰς Ἀπόλλωνα, Ἀθηνᾶν, Ἄρην, Κυβέλην κ. ἄ. καὶ φαίνεται ὅτι ἴσως ἠσχολήθη καὶ μὲ τὴν ἐλεγείαν, ὡς καταδεικνύεται ἐκ ῥητῆς μνείας τοῦ Σουΐδα, ἐκ τοῦ Ἀριστοξένου («πρῶτος ἐπικήδειον ηὔλησε λυδιστί») καὶ τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Ἀριστοφάνους («ἔγραψεν αὐλητικοὺς καὶ θρηνητικοὺς νόμους»). Ἔτι πλέον ἐπενόησε τοὺς ῥυθμοὺς βακχεῖον, προσοδιακὸν καὶ χορεῖον, ἴσως δὲ ἔγραψε καὶ κιθαριστικὰ μέλη. Ὁ Ὄλυμπος ἐδημιούργησε μεγάλην μουσικὴν παράδοσιν καὶ σχολήν. Οἱ περὶ αὐτὸν μῦθοι ἰδιαιτέρως διεσῴζοντο ἐν Ἀπαμείᾳ (*Στράβ.* 578), τὰ μέλη του δέ, τὰ ὁποῖα φαίνεται ὅτι διεσῴθησαν ἄγραφα διὰ τῶν μαθητῶν του, ἐθεωροῦντο ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους (Πολιτικ. Η', ε', 5) ὡς «ὁμολογουμένως τὰς ψυχὰς ἐνθουσιαστικὰς» ποιοῦντα. Τούτου τοῦ Ὀλύμπου ἢ τοῦ παλαιοῦ μυθικοῦ αὐλητοῦ διεσώθησαν ἄπειροι παραστάσεις ἀνάγλυφοι,

Ὄλυμπος δεόμενος.

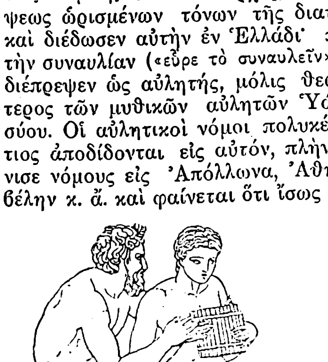

Ὁ Ὄλυμπος διδασκόμενος παρὰ τοῦ Πανός.

ἐπὶ ἀγγείων, ἐν πομπηϊαναῖς τοιχογραφίαις κ. ἄ., περίφημος δὲ ἦτο ἡ ὑπὸ Πολυγνώτου γενομένη εἰκὼν καὶ περιγραφομένη ὑπὸ τοῦ Παυσανίου. Εἰκονίζεται ὁ Ὄλυμπος ὡς νέος ὡραιότατος, διδασκόμενος τὴν αὐλητικὴν παρὰ τοῦ Μαρσύου ἢ τοῦ Πανός, παριστάμενος εἰς τὸν ἀγῶνα Ἀπόλλωνος καὶ Μαρσύου ἢ εἰς τὴν θανάτωσιν τοῦ τελευταίου κ. ἄ. Ὡραιότατα τέλος γλυπτὰ (ἀποκείμενα ἐν Ῥώμῃ, Φλωρεντίᾳ, Βερολίνῳ κ. ἄ.) εἰκονίζουν τὸν Ὄλυμπον μόνον. Π. Ν. Π.

—Ὄλυμπος. Ἰδιαίτερος ἰατρὸς τῆς τελευταίας Κλεοπάτρας, ὅστις παρέστη κατὰ τὰ ὕστατα τοῦ βίου καὶ ἔγραψεν ἀπομνημονεύματα μὴ διασωθέντα, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ὁποίων ἤντλησαν ἄλλοι καὶ ἰδίως ὁ Πλούταρχος. Γ. Λ. Α.

Ὀλυμποῦσα *[Μυθολ.]*. Μία τῶν θυγατέρων τοῦ Θεσπίου, γεννήσασα ἐκ τοῦ Ἡρακλέους τὸν Ἀλοκράτην (*Ἀπολλόδ.* ΙΙ, 7, 8). Α. Θ. Σ.

ὀλυνθιακός, *—ή, —όν·* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν Ὄλυνθον, ὁ τῆς Ὀλύνθου: «Οἱ ὀλυνθιακοὶ (λόγοι) τοῦ Δημοσθένους».

— «Ὀλυνθιακοί». Τρεῖς λόγοι τοῦ ῥήτορος *Δημοσθένους*, ὧν ὁ τελευταῖος ἀπηγγέλθη τῷ 349 ἢ 348. Ἐν αὐτοῖς παροτρύνει τοὺς Ἀθηναίους εἰς σύντονον βοήθειαν τῆς *Ὀλύνθου*, τῆς ἰσχυροτάτης τῶν ἐν τῇ Χαλκιδικῇ πόλεων, προσβληθείσης ὑπὸ τοῦ Φιλίππου. Οἱ Ἀθηναῖοι κατανοοῦντες ὅτι ἐκινδύνευον ἐν Ὀλύνθῳ ζωτικώτατα συμφέροντα αὐτῶν, εἶχον πέμψει ἐκεῖ τρεῖς στρατιὰς πρὸς βοήθειαν τῆς πόλεως. Ἀλλ' ἡ θέσις τῶν πραγμάτων παρέμεινεν ἡ αὐτή. Οἱ λόγοι οὗτοι εἶναι ἐκ τῶν ἀρίστων τῆς ῥητορικῆς προϊόντων. Ὁ Δημοσθένης συνιστᾷ εἰς τοὺς Ἀθηναίους ν' ἀποστείλωσι σπουδαίαν βοήθειαν, καταβαλὼν πρὸς τοῦτο ὅλην τὴν δύναμιν τοῦ λόγου του καὶ μεταχειρισθεὶς νευρώδη λόγον. Δὲν ἔσχεν ὅμως τὸ ἐπιδιωκόμενον ἀποτέλεσμα, καὶ ἡ Ὄλυνθος, πρὶν ἢ οἱ Ἀθηναῖοι ἀποφασίσωσι νὰ προβῶσιν εἰς βοήθειάν τινα, περιῆλθεν εἰς χεῖρας τοῦ Φιλίππου, προδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ Λασθένους καὶ Εὐθυκράτους, τῶν δύο ἱππάρχων. —π.

Ὄλυνθος *[Μυθολ.]*. —1) Υἱὸς τοῦ Στρυμόνος βασιλέως τῆς Θράκης, σπαραχθεὶς ὑπὸ λέοντος ἐνῷ ἐθήρευεν. —2) Υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Βολίας, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὠνομάσθη ὁ παρὰ τὴν ὁμώνυμον πόλιν τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου ἐκβάλλων ποταμὸς (νῦν ῥεῦμα Βατόνια). —3) Ἄλλος υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐπωνομάσθη ἡ πόλις Ὄλυνθος. Α. Θ. Σ.

Ὄλυνθος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις ἑλληνικὴ ἐν Χαλκιδικῇ, κειμένη κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ Τορωναίου κόλπου (τῆς Κασσάνδρας), μεταξὺ τῶν χερσονήσων Παλλήνης καὶ Σιθωνίας, πλησίον τοῦ σημερινοῦ χωρίου Μυριόφυτον. Τόσον αἱ γενόμεναι ἀνασκαφαί, ὅσον καὶ ἡ χαρακτηριστικὴ κατάληξις τοῦ ὀνόματος (*—νθος*) διδάσκουν ὅτι ἡ Ὄλυνθος ὑπῆρχεν ὡς μικρὸς συνοικισμὸς ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους παίζει σπουδαῖον ῥόλον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Χαλκιδικῆς καὶ γενικὰ τῆς Μακεδονίας. Κατὰ τὴν περσικὴν ἐπιδρομήν, κυριευθεῖσα τῷ 479 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Ἀρταβάζου, συνῳκίσθη μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν Περσῶν ὑπὸ τῶν Χαλκιδέων. Ἔκτοτε ἀναπτύσσεται ῥαγδαίως καὶ καθίσταται ἡ σπουδαιοτέρα πόλις τῆς Χαλκιδικῆς. Ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου τῇ προτροπῇ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Περδίκκα, ὅστις ἐπεθύμει ν' ἀποτρέψῃ τοὺς Ἀθηναίους ἐκ Χαλκιδικῆς, ἱδρύθη ἡ Χαλκιδικὴ ὁμοσπονδία μὲ πρωτεύουσαν καὶ ἕδραν τὴν Ὄλυνθον. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀμύντου ἡ ὁμοσπονδία ἐνισχύθη τοσοῦτον, ὥστε νὰ συνταχθῇ μετ' αὐτῆς καὶ ἡ Πέλλα, αὐτὴ ἡ πρωτεύουσα τοῦ μακεδονικοῦ κράτους. Ὁ τύπος τῆς ὁμοσπονδίας ἦτο ἀξιοσημείωτος. Ἦτο μὲν ἡ Ὄλυνθος πρωτεύουσα, ἀλλ' οὐχὶ ὅπως αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Σπάρτη κυρίαρχος πόλις. Οἱ πολῖται τῶν ἄλλων πόλεων δὲν ἦσαν ὑπήκοοι, ἀλλ' ἰσονομία καὶ ἰσοπολιτεία ἐπεκράτει πανταχοῦ. Μ' ὅλα ταῦτα δύο πόλεις, ἡ Ἄκανθος καὶ ἡ Ἀπολλωνία, ἠρνήθησαν νὰ συνταχθοῦν εἰς τὴν ὁμοσπονδίαν. Ἀντεστάθησαν εἰς τὴν Ὄλυνθον καὶ ἀργότερον ἐζήτησαν τὴν συνδρομὴν τῆς Σπάρτης. Τοῦτ' αὐτὸ ἔπραξε καὶ ὁ Ἀμύντας ὁ Β', βλέπων κολοβούμενον τὸ κράτος του ὑπὸ τῶν Ὀλυνθίων. Οἱ Σπαρτιᾶται ὠργάνωσαν κατ' ἀρχὰς δύο ἐκστρατείας ὑπὸ τοὺς ἀδελφοὺς Εὐδαμίδαν καὶ Φοιβίδαν, ἄνευ ἀποτελέσματος. Ὁ δεύτερος μάλιστα δὲν ἔφθασε κἂν εἰς τὸν προορισμόν του, ἐκτραπεὶς εἰς ἄλλα ἔργα ἐν Θήβαις. Ἐν τούτοις ἡ Σπάρτη ἀπέστειλεν ἄλλον στρατὸν ἐκ 10.000 ὑπὸ τὸν Τελευτίαν, ἀδελφὸν τοῦ Ἀγησιλάου. Οἱ Ὀλύνθιοι ὅμως κατετρόπωσαν αὐτοὺς ὁλοσχερῶς ἔν τινι μάχῃ, καθ' ἣν μάλιστα ἐφονεύθη καὶ ὁ Τελευτίας. Οἱ Σπαρτιᾶται, οἱ ὁποῖοι τότε εὑρίσκοντο ἐν τῇ ἀκμῇ των, ἀπέστειλαν ἄλλον πολυαριθμότερον στρατὸν ὑπὸ τὸν ἕνα ἐκ τῶν δύο βασιλέων, τὸν Ἀγησίπολιν. Κατ' ἀρχὰς οἱ Σπαρτιᾶται ἀπέτυχον καὶ ἐφονεύθη ὁ Ἀγησίπολις. Ὁ διαδεχθεὶς ὅμως τοῦτον Πολυβιάδης κατὰ τὸ 379 ἐνίκησε τοὺς Ὀλυνθίους καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ διαλύσουν τὴν ὁμοσπονδίαν καὶ νὰ συνταχθοῦν εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῶν Λακεδαιμονίων. Ἀργότερον οἱ Ὀλύνθιοι ἀνέλαβον πάλιν, ἐνισχύθησαν καὶ ὠργάνωσαν νέαν ὁμοσπονδίαν. Ὁ Φίλιππος ὁ Β', φοβούμενος, ἵνα μὴ οὗτοι προβάλλουν ἀντιπερισπασμοὺς εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις του, παρέδωσε τὴν Ποτίδαιαν καὶ ἄλλας πόλεις τὰς ὁποίας ἐπὶ τούτῳ εἶχε κυριεύσει. Ἡ Ὄλυνθος παρέμεινεν ἐπί τινα χρόνον φίλη τῶν Μακεδόνων, ἀλλ' ἀργότερον ἠναγκάσθη νὰ περιέλθῃ εἰς ἐχθροπραξίας μὲ τὸν Φίλιππον, συμμαχήσασα μετὰ τῶν Ἀθηναίων. Δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὴν ὀγκωθεῖσαν δύναμιν τοῦ Μακεδόνος. Οἱ Ἀθηναῖοι, παρὰ τὰς ἀπεγνωσμένας προτροπὰς τοῦ Δημοσθένους, παρὰ τοὺς περιφήμους του «Ὀλυνθιακούς», δὲν ἠδυνήθησαν νὰ παράσχουν ἐπαρκῆ βοήθειαν. Ἡ Ὄλυνθος ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τῷ 348 π. Χ., τὰ τείχη της ἐκρημνίσθησαν, τὰ κτήματά της διενεμήθησαν εἰς τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ Φιλίππου καὶ οἱ κάτοικοί της ἐξηνδραποδίσθησαν. Ἔκτοτε δὲν ἀναφαίνεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

Νόμισμα τῆς Ὀλύνθου.

Εἰς τὴν Ὄλυνθον ἐνηργήθησαν εὐρύταται ἀρχαιολογικαὶ ἀνασκαφαὶ ὑπὸ ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βαλτιμόρης Ρόμπινσον (David Robinson) δίς, κατὰ τὰ ἔτη 1928 καὶ 1931. Ἡ πόλις ἀνευρέθη ἐπί τινος λόφου, Μεγάλη Τούμπα καλουμένου, ἐγγὺς καὶ πρὸς Ν. τοῦ σημερινοῦ χωρίου Μυριόφυτον. Ἂν καὶ δὲν εὑρέθησαν δημόσια κτήρια καὶ ἱερά, ὅμως τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν εἶναι σημαντικώτατα καὶ διδακτικώτατα. Ἀπεκαλύφθη μέγα μέρος τῆς ἀρχαίας πόλεως μετὰ τῶν ὁδῶν, οἰκιῶν καὶ καταστημάτων. Τὸ σχέδιον τῆς πόλεως, ἥτις ἔφθασε νὰ ἔχῃ περὶ τοὺς 40.000 κατοίκους, εἶναι ἄρτιον, μὲ εὐθείας ὁδοὺς καὶ κανονικὰ τετράγωνα. Αἱ οἰκίαι καὶ ἐπαύλεις ἦσαν μεγάλαι καὶ πολυτελεῖς. Εἰς πολλὰς ἐξ αὐτῶν εὑρέθησαν ψηφιδωτὰ δάπεδα μὲ διαφόρους παραστάσεις. Αἱ οἰκίαι εἶναι ἀπὸ τὰς ἀρχαιοτέρας ποὺ ἔχουν ἀνακαλυφθῆ. Ὁμοίως καὶ τὰ ψηφιδωτά, ἅτινα δὲν εἶναι κατεσκευασμένα κατὰ τὸν ῥωμαϊκὸν τεχνικὸν τρόπον, δηλαδὴ διὰ τεχνητῶν ψηφίδων, ἀλλὰ διὰ φυσικῶς ὑπὸ τῆς θαλάσσης λελεασμένων πετραδίων. Μοναδικὸν διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης εἶναι ἀποκαλυφθὲν ψηφιδωτὸν δάπεδον μὲ τὴν μυθολογικὴν παράστασιν τοῦ Βελλεροφόντου ἐφίππου καὶ τῆς Χιμαίρας. Κινητὰ εὑρήματα εὑρέθησαν ἀρκετά, ἰδίως ἀγγεῖα, πήλινα εἰδώλια, χάλκινα ἐργαλεῖα καὶ μικροτεχνήματα. Ἐκ τούτων ἐξέχει πηλίνη μήτρα εἰδωλίου τῆς θεᾶς Κυβέλης ἐστεμμένης, κρατούσης τύμπανον καὶ φερούσης περιδέραιον καὶ ἐνώτια, ἀρίστης τέχνης. Νομίσματα ἐπίσης ἀνευρέθησαν ἀρκετά, ἀναγόμενα εἰς ὑπερτριάκοντα πόλεις καὶ βασιλεῖς. Ἐξέχουν διὰ τὴν ἀρίστην τέχνην τὰ ἀργυρᾶ τετράδραχμα τῆς Χαλκιδικῆς ἑνώσεως. Εἰς ταῦτα ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως παρίσταται ὡραιοτάτη κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, ἐπὶ τῆς ἑτέρας δὲ λύρα μὲ τὴν ἐπιγραφήν: ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ. [Πρβλ. *D. M. Robinson*, Excavations at Olynthus (Baltimore 1929 κ. ἑ.)· *Γ. Μυλωνᾶς*, Παράρτ. Ἀρχαιολ. Δελτ. 1930, σ. 41.] Χ. Ι. Ν.

ὄλυνθος (ὁ) (Olynthus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων ὀρθοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ψευδονευροπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐμβιιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ μικροῦ μεγέθους ἐντόμων, ἀπαντῶντα κυρίως εἰς τὰς εὐκράτους καὶ θερμὰς χώρας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

Ὀλύντα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Νῆσος καὶ πόλις αὐτῆς ἀδριατικαί, ἀναφερόμεναι ὑπὸ τοῦ Σκύλακος (Περίπλ. § 23). Ἐν τῷ Πευτιγγεριανῷ χάρτῃ σημειοῦται ὡς Solentii, ἐν δὲ τῷ γεωγράφῳ Ραβένης ὡς Solenta. Καὶ ἡ μὲν νῆσος εἶναι ἡ σύγχρονος *Σόλτα*, ἡ δὲ πόλις της ὁ λιμὴν *Ὀλιβέτο*. Σ. Ε. Λ.

ὄλυρα (ἡ) *[Βοτ.]*. Παράσιτον τῶν ἀγρωστωδῶν φυτῶν.

Ὀλυσιπὼν *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις Ἰσπανίας τῆς Λουσιτανίας (Πορτογαλίας) ἐν τῇ στομαλίμνῃ τοῦ Τάγου· ἡ σύγχρονος *Λισσαβών*. Ἡ κατὰ Πτολεμαῖον ὀνομασία *Ὀλιοσίππων* προδίδει, διὰ τοῦ δευτέρου τῆς λέξεως συνθετικοῦ ἱππώ, τὴν φοινικὴν τῆς πόλεως καταγωγήν. Κατὰ τοὺς Λατίνους γεωγράφους Ulissipo καὶ Olissipo, μετὰ παραλλαγῶν τινων ὀρθογραφικῶν. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Ὀλύτσικα. Ὄρος ἐν Ἠπείρῳ κείμενον ΝΔ τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ αὐτοῦ ἔχει ὕψος 1816 μ. Αἱ πρὸς τὸ ὑψ-

Digitized by Google

πεδὸν τῶν Ἰωαννίνων κλιτύες αὐτοῦ εἶναι βραχώδεις καὶ ἀπότομοι μέχρι τοῦ ὀροπεδίου τοῦ Ἀλποχωρίου, ἔνθα ὑπάρχουσι τὰ ἐρείπια τοῦ μαντείου τῆς Δωδώνης. Τὸ ὄρος Ὀλύτσικα πρὸς βορρᾶν ἐκτείνεται δι' ἀντιστηρίγματος χωρίζοντος τὰ ὕδατα τῶν παραποτάμων τοῦ Θυάμιδος (Καλαμᾶ), τοῦ ἀνατολικωτέρου Μολίκου καὶ τοῦ δυτικώτερον κειμένου Τίρια, περιβαλλόντων ἀμφοτέρων τὴν περιοχὴν τοῦ χωρίου Κούρεντα. Διὰ νοτίου ἀντιστηρίγματος παρακολουθεῖ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Λούρου μέχρι τοῦ χωρίου Κεράσοβο. Τὸ ἀντιστήριγμα τοῦτο χωρίζει τὰ ὕδατα τοῦ Λούρου ἀπὸ τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ Λέλοβα. Διὰ δυτικωτέρου ἀντιστηρίγματος, ἔχοντος τὰς κορυφὰς Τούσακα (ὑψ. 830 μ.) καὶ Μπαγδάνες (ὑψ. 903) χωρίζει τὰ ὕδατα τοῦ προλεχθέντος Λέλοβα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Λαλιώτικου, ὅστις τελευταῖος ῥίπτει τὰ ὕδατα αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀχέροντα, ἀφοῦ προηγουμένως διέλθῃ τὴν ὀρεινοτάτην καὶ ἀποτομωτάτην κοιλάδα τὴν πρὸς νότον τοῦ ὄρους Κακοσοῦλι (ὑψ. 1553 μ.) κειμένην. Ν. Ι. ΚΟΚΙΔΗΣ

Ὄλυφαντ (Olyphant) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας ἐν τῇ πολιτείᾳ Πενσυλβανίας, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Lackewanna, 10 χλμ. πρὸς Β.ΒΑ. τοῦ Σκρέϊντον. Ἔχει μεγάλα ὀρυχεῖα ἀνθρακίτου. Κάτ. (1920) 10.236. Χ. Δ.

Ὄλφερς (Olfers), ***Μαρία φὸν*** —. Γερμανὶς ποιήτρια καὶ ζωγράφος (1826—1924). Ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς: «Διηγήματα» (1872), «Νέα διηγήματα» (1876), «Ὁ ἐξ ὑπολογισμοῦ γάμος» (1887), «Κοριτσόπουλα καὶ γεροντοκόρες» (1897), κλπ., καθὼς ἐπίσης καὶ βιβλία διὰ τοὺς νέους, κοσμηθέντα δι' εἰκόνων ὑπὸ τῆς ἰδίας. Αἱ σπουδαιόταται διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Παλαιοῦ Βερολίνου «Ἐπιστολαὶ καὶ ἡμερολόγια» ἐξεδόθησαν ὑπὸ τῆς Μαργαρίτας φὸν Ὄλφερς τῷ 1928. Γ. Ε. Κ.

ὅλως· ἐπίρρ., ἐντελῶς, καθολοκληρίαν: «τοῦτο εἶναι ὅλως διάφορον ἐκείνου»· ‖ «ὅλως δι' ὅλου» ἢ «ὅλως διόλου» ἢ «ὁλωσδιόλου» ἐντονώτερον τοῦ ὅλως: «δὲν ἔχει ὁλωσδιόλου δουλειά».

Ὄμ (Ohm)· βλ. *Ὤμ*.

Ὀμάγκο (Omago) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀδριατικὸς λιμὴν τοῦ κόλπου τοῦ Κουαρνέρο (πλάτ. 44°41', Β., μήκ. 14°51' Ἀν., χάρτ ἀγγλ. 2711: Gulf of Quarnero) κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν τῆς νήσου *Ἄρμπε*. Σ. Ε. Λ.

Ὁμαγύριος (ὁ) *[Ἀρχ.]* Ἐπίθετον τοῦ Διὸς ἐν Αἰγίῳ τῆς Ἀχαΐας, ὅπου ὑπῆρχε ναὸς αὐτοῦ, ἱδρυθεὶς κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὅτε συνεκάλεσεν ἐκεῖ τοὺς Ἀχαιοὺς ἵνα ἀποφασίσωσι «καθ' ὄντινα χρὴ τρόπον ἐπ' ἀρχὴν τοῦ Πριάμου στρατεύεσθαι». (*Παυσ.* VII, 24, 2). Κατὰ τὸν Στράβωνα (VIII, 387) ἡ θέσις αὐτή, ὅπου «συνήεσαν οἱ Ἀχαιοὶ βουλευσόμενοι περὶ τῶν κοινῶν», ἦτο ἄλσος τι ἀφιερωμένον εἰς τὸν Δία, καλούμενον Ἀμάριον. Α. Θ. Σ.

ὁμαδικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὁμάδα, ὁ τῆς ὁμάδος: «ὁμαδικὴ ἐνέργεια».—Ἐπίρρ. ***ὁμαδικῶς***· ὅλοι μαζί.

— **ὁμαδικὴ** ***θήρα*** *[Γεωγρ.]*· βλ. *παγάνα*.

ὁμαδὸν· ἐπίρρ., ὁμοῦ, συγχρόνως, μαζὶ ὅλοι: «πυρὰ ὁμαδὸν» τὰ βαλλόμενα συγχρόνως καὶ ὑφ' ἁπάντων.

— *[Τακτ.]* Ὁμαδὸν πῦρ ἐκαλεῖτο ὁ ὑπὸ τοῦ Γουσταύου Ἀδόλφου εἰσαχθεὶς τρόπος ἐκτελέσεως πυρὸς καὶ διατηρηθεὶς μέχρι τῆς προπολεμικῆς ἐποχῆς, ὅστις συνίστατο εἰς τὴν σύγχρονον συμπυροβόλησιν ὑπὸ πεζικῆς τινος μονάδος, τόσον μείζονος δυνάμεως ἐφ' ὅσον ἐπρόκειτο περὶ παλαιοτέρας ἐποχῆς. Μέχρι τοῦ 1860 ἐξετελεῖτο ὑπὸ διλοχίας ἢ τάγματος ἢ συντάγματος, τεταγμένων ἐν ἀνεπτυγμένῃ παρατάξει ἐπὶ δύο ἢ τριῶν ζυγῶν, κατὰ τὰς κατόπιν ἐποχὰς ὑπὸ διμοιρίας ἢ ἡμιδιμοιρίας, καίτοι καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ ἑλληνικὸς κανονισμὸς πεζικοῦ 1905 παρεδέχετο τὸ δυνατὸν τῆς ἔν τισιν ἐξαιρετικαῖς περιπτώσεσιν ἐκτελέσεως κατ' οὐλαμόν. Σήμερον, τὸ τοιοῦτον εἶδος πυρὸς κατηργήθη, καθορισθέντος ὅτι ἓν μόνον εἶδος τυφεκίου ὑπάρχει, τὸ *πῦρ κατὰ θέλησιν* (βλ. λ. *πυρά*). Ν. Θ. Κ.

Ὅμαδος *[Μυθολ.]*. Ὁμηρικὴ λέξις σημαίνουσα πλῆθος ἀνθρώπων θορυβούντων, ταραχήν, ὀχλοβοήν, σύριγμα θυέλλης. Προσωποποίησις τῆς κραυγῆς τῶν μαχῶν κατὰ τὰς ἐφόδους, τῆς ὁποίας παράστασις ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τοῦ Ἡρακλέους (*Ἡσιοδ.* Ἀσπίς, 257). Α. Θ. Σ.

Ὀμαϊάδαι. Ἀραβικὴ δυναστεία (βλ. λ. *Ὀμμεϋάδαι*).

ὅμαιμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό), καὶ *ὁμαίμων,—ονος* (ὁ, ἡ) *—ον* (τό)· ὁ τοῦ αὐτοῦ αἵματος, συγγενής.

Ὁμάλα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Γαράζου τῆς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης. Κάτ. (1928) 126. ΕΡ. Μ.

Ὁμαλὰ (κοιν. *Μαλὰ*) (τὰ) *[Γεωγρ.]*. Κοιλὰς τῆς Κεφαλληνίας ὑψηλή, ἀποτελοῦσα ἴδιον λεκανοπέδιον ὑπὸ τὰς δυτικὰς μεσορείας τοῦ Αἴνου, κλειομένη γύρω ὑπὸ βουνῶν. Κατάφυτος ἐκ σταφιδαμπέλων καὶ ἐλαιῶν (ὑψ. 390 μ.) καὶ πλήρης λιμναζόντων ὑδάτων. Εἰς τὴν κοιλάδα ταύτην ὑπάρχει ἡ μονὴ τοῦ Ἁγίου Γερασίμου, πολιούχου τῆς νήσου, ἔνθα φυλάσσεται καὶ τὸ λείψανον αὐτοῦ. Γ. Δ.

ὁμάλανθον (τὸ) (Homalanthum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *εὐφορβιοειδῶν*, περιλαμβάνον δενδρύλλια ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Αὐστραλίας. Δ. Ν. Π.

Ὁμαλὴ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀνασελίτσης τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 315 καὶ μετὰ τοῦ εἰς τὴν κοινότητα ὑπαγομένου συνοικισμοῦ *Γλυκοκερασιὰ* (πρῴην *Τσαραπιανή*) 377. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Πλάζουμη*.

ὁμαλίζω· καθιστῶ τι ὁμαλόν, λεῖον, ἐπίπεδον, ἐξομαλίζω.

ὁμαλιίδαι (οἱ) (Homaliidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μαλακοδέρμων*, περιλαμβάνουσα μικροῦ μεγέθους κανθάρους, πανταχοῦ τῶν εὐκράτων χωρῶν ἀπαντῶντας. Γνωστότερον γένος εἶναι τὸ *ὁμάλιον* (βλ.λ). Δ. Ν. Π.

ὁμάλιον (τὸ) (Homalium) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *ὁμαλιιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 100 εἴδη κανθάρων, ἰθαγενῶν τῶν εὐκράτων χωρῶν τῆς γῆς. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι τὸ *ὁμάλιον τὸ πυρόπουν* (Homalium rufipes), ὅπερ ἔχει μικρὸν μέγεθος, σῶμα εὐρύ, πεπλατυσμένον, ἔλυτρα ἀρκετὰ μακρά, κεφαλὴν σχεδὸν τριγωνικήν, ἀπολήγουσαν εἰς ὀξὺ ῥύγχος ἐφωδιασμένον ὑπὸ βραχειῶν προσακτρίδων, κεραίας μετρίου μεγέθους εἰς κορυνοειδεῖς ἀποφύσεις ἀπολήγουσας, θώρακα τετραγωνικόν, διωγκωμένον, κοιλίαν σχεδὸν τετραγωνικὴν εἰς τέρετρον παρὰ ταῖς θηλείαις ἀπολήγουσαν, πόδας μετρίως μακρούς, ἰσχυρούς, πολυακανθωτοὺς καὶ εἰς ἀγκιστροειδεῖς ἀποφύσεις ἀπολήγοντας καὶ χρῶμα σώματος φαιοῦπέρυθρον καὶ ποδῶν πυρρόν. Τὸ ὁλικὸν μῆκος του δὲν ὑπερβαίνει τὰ 3 χιλιοστόμετρα. Ἐνδιαιτᾶται ἐπὶ τῆς κόπρου καὶ τρέφεται ἐκ τῶν ἐντὸς ταύτης ὑπαρχουσῶν ἀποσυντεθειμένων οὐσιῶν. Δ. Ν. Π.

ὁμάλισις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ ὁμαλίζειν, ὁμαλισμός, ἐξομάλισις.

ὁμάλισος (ὁ) (Homalisus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μαλακοπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *λυκινιδῶν*, περιλαμβάνον ἓξ εἴδη ἁπαντῶντα εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι ὁ *ὁμάλισος ὁ πεποικιλμένος* (Homalisus variegatus), ὅστις ἔχει μῆκος 7 περίπου χιλιοστομέτρων, κεφαλὴν μικράν, κεραίας λεπτάς, μακρὰς καὶ πολυαρθρωτάς, θώρακα ἀπεστρογγυλωμένον καὶ βραχύν, κοιλίαν ἐπιμήκη, πεπλατυσμένην, πόδας μετρίου μεγέθους καὶ χρῶμα μελανὸν μὲ ποικιλόχρωμα ποικιλματα ἐπὶ τῆς ῥάχεως. Ἵπταται βραδέως καὶ ἐνδιαιτᾶται ἐπὶ τῶν δενδρυλλίων καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθέων. Δ. Ν. Π.

ὁμαλιστήρ, *—ῆρος* (ὁ)· τὸ ὄργανον δι' οὗ ὁμαλίζεταί τι, λεαίνεται, ἰσοπεδοῦται.

ὁμάλιστρον (τό). Βαρὺς κύλινδρος, ὅστις ὠθούμενος ἢ ἑλκόμενος μέσῳ ἀκτηρίδος κυλινδεῖται περὶ τὸν ἄξονά του ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἰσοπεδῶν αὐτό. Ζεῦγος κυλίνδρων περιστρεφομένων περὶ τοὺς ἄξονάς των κατ' ἀντίθετον φορὰν καὶ πιεζόντων κατὰ τὰς γενετείρας των φύλλον ὑφάσματος, κεφαλὴν μήκος τῶν στημόνων του, πρὸς ὁμάλισιν τῶν ἐπιφανειῶν του καὶ ἐξαφανισμὸν τῶν ἐλαττωμάτων, τὰ ὁποῖα ἄφηκεν ἡ ὑφανσίς του. Ὡσαύτως πᾶν μηχάνημα γενικῶς χρησιμεῦον πρὸς λείανσιν ἐπιπέδου ἐπιφανείας. Σ. Ε. Λ.

ὁμαλόγαστρος (ὁ) (Homalogastrus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων διπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *δεξιαδιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἰθαγενῆ τῆς Εὐρώπης. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *ὁμαλόγαστρος ὁ κομψὸς* (Homalogastrus elegans). Οὗτος εἶναι μυῖα μὲ σῶμα εὐρύ, πεπλατυσμένον, κεφαλὴν ἀρκετὰ μεγάλην, τελευτῶσαν εἰς ἀμβλὺ ῥύγχος μετὰ λεπτῶν λαβιδοειδῶν κεραιῶν, θώρακα φοειδῆ, κοιλίαν σφαιρικὴν εἰς τριγωνικὴν ἀπόφυσιν τελευτῶσαν, πόδας ἐπιμηκεστάτους καὶ λεπτοτάτους, πτέρυγας ἀνεπτυγμένας καὶ διαφανεῖς, πολυνευρωτὰς καὶ χρῶμα φαιομελανόν. Ἀπαντᾷ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης καὶ ἐνδιαιτᾶται ἐπὶ διαφόρων ἀνθέων, ἐκ τοῦ νέκταρος τῶν ὁποίων καὶ τρέφεται. Δ. Ν. Π.

ὁμαλογραφὶκ (ἡ). Εἶδος γεωγραφικῆς προβολῆς τῆς γηίνης ἐπιφανείας, καθ' ἣν οἱ μὲν μεσημβρινοὶ παρίστανται διὰ τόξων ἐλλείψεως κυρτουμένων ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον σὺν τῇ ἀποστάσει των ἀπὸ τοῦ ἄξονος, οἱ δὲ παράλληλοι δι' εὐθειῶν καθέτων εἰς τὸν μεσημβρινὸν τοῦ ἄξονος, ὅστις ἐξαιρετικῶς εἶναι εὐθύγραμμος.

ὁμαλογραφικὴ ***προβολή***. Ἡ καθ' ὁμαλογραφίαν παράστασις τμήματός τινος τῆς γηΐνης ἐπιφανείας, μεγάλας δὲ διαστάσεις ἔχοντος. Συνήθως ἐπὶ παραστάσεως, κατὰ τὴν τοιαύτην ἐπιπεδογράφησιν, τῶν ἡμισφαιρίων.

ὁμαλογράφος (ὁ). Ὄργανον τοπογραφικόν, εἶδος ταχυμέτρου, προσδιορίζον τὴν ἀπόστασιν σημείου τινὸς ἀπὸ ἄλλου γνωστοῦ σημείου, ταυτοχρόνως δὲ καὶ τὴν διαφορὰν τῶν ὑψομέτρων τῶν δύο σημείων.

Ὁμαλοὶ *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Σγουράδων τῆς ἐπαρχίας Κερκύρας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 46.

ὁμαλὸν (τὸ) *[Βυζ. Μουσ.]*. Ἓν τῶν ἓξ σημείων τῆς ποιότητος τῆς νῦν ἐν χρήσει παρασημαντικῆς τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, ἅτινα καὶ χαρακτῆρες ἐκφράσεως ἢ ἄχρονοι ὑποστάσεις καλοῦνται. Τὸ ὁμαλὸν (σχ. 1) ἀπαιτεῖ ὁμαλόν τινα κυματισμὸν τῆς φωνῆς ἐπὶ τὸ ὀξύ, οὕτως ὥστε ἡ φωνὴ νὰ ἅπτηται λίαν ταχέως τοῦ ἀμέσως ὀξέος φθόγγου. Τιθέμενον ὑπὸ τὸ ἴσον ἢ τὸ ὀλίγον, ἐχόντων ἄνωθεν κλάσμα (σχ. 2) καὶ ἐπομένης ἀποστρόφου ἐχούσης ἐπίσης κλάσμα (σχ. 3), συντελεῖ εἰς μίαν τρομώδη ἀπαγγελίαν τῆς φωνῆς καὶ ἀναλύεται ὡς ἐμφαίνεται εἰς τὸ σχῆμα 4. Ὅταν ἑνώνῃ δύο χαρακτῆρας, ὧν ὁ δεύτερος ἀπαραιτήτως δέον νὰ εἶναι ἴσον, τότε προτάσσεται ἡ βαρεῖα (σχ. 5), ὅταν δὲ πάλιν τίθηται ὑπὸ τρεῖς χαρακτῆρας, τότε ὁ λαρυγγισμὸς διαρκεῖ καὶ εἰς τὸν τρίτον χαρακτῆρα, τίθεται δὲ καὶ γοργὸν ἐπὶ τοῦ δευτέρου χαρακτῆρος (σχ. 6), ἀναλύεται δὲ τότε ὡς ἐν τῷ σχήματι 7 ἐμφαίνεται. Τὸ ὁμαλὸν τίθεται κάτωθεν πάντων τῶν ποσοτικῶν χαρακτήρων, πλὴν τῶν κεντημάτων, τῆς πεταστῆς καὶ τῆς ὑπορροῆς. Ἐν τῷ ἀρχαίῳ στενογραφικῷ συστήματι τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς τὸ ὁμαλόν, γραφόμενον πάντοτε διὰ κοκκίνης μελάνης, ὑπενόει διαφόρους γραμμάς, μνημονικῶς ψαλλομένας, ἀναλόγως τοῦ ἤχου καὶ τοῦ φθόγγου ἐφ' οὗ ἐτίθετο, ἦτο δὲ ἓν τῶν 40 ἀφώνων μεγάλων σημαδίων τοῦ συστήματος τούτου. Ν. Α. Χ.

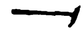

Σχ. 1.

Σχ. 2.

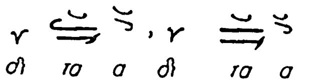

Σχ. 3.

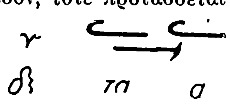

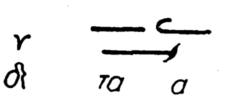

Σχ. 4.

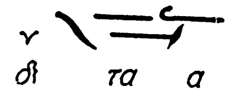

Σχ. 5.

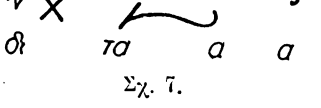

Σχ. 6.

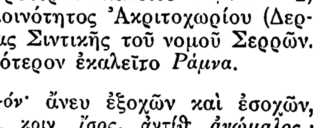

Σχ. 7.

Ὁμαλὸν *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς κοινότητος Πενταλόφου (πρῴην Πέτγας) τῆς ἐπαρχίας Παιονίας τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 145. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ράμνα*. —2) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἀκριτοχωρίου (Δερβεντίου) τῆς ἐπαρχίας Σιντικῆς τοῦ νομοῦ Σερρῶν. Κάτ. (1928) 44. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ράμνα*.

ὁμαλός, *—ή, —όν*· ἄνευ ἐξοχῶν καὶ ἐσοχῶν, ἰσόπεδος, ἐπίπεδος, κοιν. *ἴσος*, ἀντιθ. *ἀνώμαλος*: «ὁμαλὴ ὁδός, — ἐπιφάνεια», «ὁμαλὸν ἔδαφος»· ‖ μεταφ. κανονικός: «ὁμαλὸς βίος». ἤρεμος, ἄνευ συγκινήσεων ἢ περιπετειῶν, «ὁμαλὴ κατάστασις τῶν πραγμάτων»· ‖ γραμματ. «ὁμαλὴ κλίσις» ἡ κατὰ τὸν κανόνα κλίσις, «ὁμαλὸν ὄνομα, — ῥῆμα» τὸ κλινόμενον κατὰ τὸν κανόνα εἰς ὃν ἀνήκει. — Ἐπίρρ. *ὁμαλῶς*.

— **ὁμαλὰ** ***σημεῖα*** *[Μαθηματ.]*. Ὁμαλὰ σημεῖα καμπύλης ἢ ἐπιφανείας τινὸς καλοῦνται τὰ σημεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ μία τῶν μεταβλητῶν συντεταγμένων τῆς γραμμῆς ἢ ἐπιφανείας, ὡς συνάρτησις θεωρουμένη τῶν ἄλλων μεταβλητῶν, εἶναι ὁμαλὴ συνάρτησις αὐτῶν. Ν. Γ.

—**ὁμαλὴ** ***συνάρτησις*** (βλ. *συνάρτησις*).

—**ὁμαλός.** Μνημοτεχνικὸς τύπος ἑνὸς ἐκ τῶν τρόπων τοῦ τριτοσχήμονος συλλογισμοῦ, εἰς ὃν ἡ μείζων εἶναι ἐπὶ μέρους ἀποφατική, ἡ ἐλάσσων γε-

Digitized by Google

νικὴ καταφατικὴ καὶ τὸ συμπέρασμα ἐπὶ μέρους ἀποφατικόν: Π. χ. Τινὲς τῶν ἐπὶ γοητείᾳ κατηγορηθέντων δὲν ἐθεώρησαν ἑαυτοὺς ἐλευθέρους τοῦ ἐγκλήματος, διὰ τὸ ὁποῖον κατηγοροῦντο· πάντες οἱ ἐπὶ γοητείᾳ κατηγορηθέντες κατηγορήθησαν διὰ φαντασιῶδες ἔγκλημα· τινὲς ἄρα τῶν ἐπὶ φαντασιώδει ἐγκλήματι κατηγορηθέντων δὲν ἐθεώρησαν ἑαυτοὺς ἐλευθέρους τοῦ ἐγκλήματος, δι' ὃ κατηγοροῦντο. Ἀντίστοιχον τῷ *ὁμαλὸς* ἐν τῇ λατινικῇ ὁρολογίᾳ: bocardo. Διὰ γραμμάτων ὁ τύπος οὗτος τοῦ τρίτου συλλογιστικοῦ σχήματος παρίσταται ὡς ἑξῆς:

M o K
M α Y
———
Y o K.

Θ. Π.

Ὁμαλὸς *[Γεωγρ.]*. Ὑψηλὸν ὀροπέδιον σχηματιζόμενον ὑπὸ τοῦ δυτικοῦ ἄκρου τοῦ ὄγκου τῶν Λευκῶν ὀρέων τῆς Κρήτης. Ἀποτελεῖται ἐκ μιᾶς εὐρείας καὶ ὁμαλωτάτης πεδιάδος (ὕψ. 1050 μ.), ἐχούσης σχῆμα ἀκανονίστου κύκλου, διαμέτρου 4 χλμ. περίπου καὶ περιβαλλομένης πανταχόθεν ὑπὸ ὀρέων, μὲ μόνην ἔξοδον τῶν ὑδάτων ὀπήν τινά, *Χῶνον* καλουμένην ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων καὶ κειμένην ἐπὶ τοῦ ΒΔ. ἄκρου τοῦ ὀροπεδίου. Τὸ πλεῖστον μέρος τῆς πεδιάδος τοῦ ὀροπεδίου, οὔσης εὐφορωτάτης, καλλιεργεῖται καὶ παράγει ἀρίστης ποιότητος σῖτον καὶ κριθήν, συνάμα δὲ παρέχει ἐκτεταμένας καὶ παχείας νομὰς εἰς τὰ ἀπὸ τῶν παρακειμένων ἐπαρχιῶν Σελίνου καὶ Κυδωνίας ἀνερχόμενα κατὰ τὸ θέρος παμπληθῆ ποίμνια. Ὑδρεύεται ὑπὸ φρεάτων. Ἅμα τῇ ἐπελεύσει τοῦ χειμῶνος τὸ ὀροπέδιον τοῦτο καλύπτεται ὑπὸ χιόνων πολλῶν μέτρων ὕψους, οὕτως ὥστε ἡ ἐν χειμῶνι εἰς αὐτὸ διαμονὴ ἀνθρώπων καὶ ζῴων καθίσταται ἀδύνατος. Κατοικεῖται μόνον ἀπὸ τοῦ ἔαρος μέχρι τοῦ φθινοπώρου ὑπὸ τῶν ἀπὸ Σελίνου καὶ Κυδωνίας ἀνερχομένων γεωργῶν καὶ ποιμένων, ὧν οἱ οἰκίσκοι εἶναι ἐκτισμένοι κατὰ μῆκος τοῦ ἀρκτικοῦ καὶ τοῦ μεσημβρινοῦ αὐτοῦ χείλους.

Τὸ ὀροπέδιον τοῦτο συγκοινωνεῖ διὰ δυσβατωτάτων ἀτραπῶν πρὸς Β. μὲν μετὰ τοῦ λεκανοπεδίου Ἀλικιανοῦ τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας, πρὸς Δ. δὲ μετὰ τῶν τῆς ὀρεινῆς κοιλάδος τῆς Ἁγίας Εἰρήνης (Σελίνου) καὶ πρὸς Ν. μετὰ τῆς μακρᾶς καὶ βαθείας φάραγγος τῆς Σαμαριᾶς—Ἁγίας Ρουμέλης τῆς ἐπαρχίας Σφακίων.

Τὸ ὀροπέδιον τοῦ Ὁμαλοῦ, κείμενον εἰς τὸ μεταίχμιον τῶν ἐπαρχιῶν Κυδωνίας, Σελίνου καὶ Σφακίων (τὰς ὁποίας συνδέει διὰ δυσβατωτάτων ἀτραπῶν), ἀφ' ἑτέρου δὲ ὂν δυσπροσιτώτατον, ὑπῆρξε κατὰ τοὺς μακροὺς ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνας τῶν Κρητῶν τὸ καταφύγιον τῶν πέριξ πληθυσμῶν καὶ τὸ ὁρμητήριον τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐνετικῆς δουλείας (1205—1669) καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκικῆς (1669—1897). Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1770 οἱ Τοῦρκοι ἀνῆλθον εἰς Ὁμαλὸν καὶ ἀπεπειράθησαν νὰ εἰσβάλωσιν ἐκεῖθεν εἰς Σφακιά, προσβληθέντες ὅμως ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν ὑπεχώρησαν δρομαίως εἰς Σέλινον. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821—1830 οἱ Τοῦρκοι οὐδέποτε ἠδυνήθησαν νὰ πατήσωσι τὸν πόδα ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου τούτου, κατὰ δὲ τὴν τοῦ 1866—1869 ἀνῆλθον μὲν πρὸς στιγμὴν εἰς αὐτό, ἀλλ' ἀμέσως τὸ ἐξεκένωσαν ἐκ φόβου ἀποκλεισμοῦ των ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν, οἵτινες ἀποσυρόμενοι εἰς τὰς ὑψηλοτέρας κορυφὰς τῶν Λευκῶν ὀρέων ἐπανήρχοντο ὁρμητικώτεροι κατὰ τῶν ἐπιδρομέων.

Ν. ΚΛΣ

—**Ὁμαλὸς** *[Γεωγρ.]*. Ὀροπέδιον σχηματιζόμενον ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν κλιτύων τοῦ ὄρους Δίκτης ἢ Λασηθιωτικῶν ὀρέων (Κρήτης). Ἔχει ὕψος 1100 μ. καὶ εἶναι μικρότερον τοῦ ὁμωνύμου του ὀροπεδίου τῶν Λευκῶν ὀρέων, ὅπως δὲ καὶ ἐκεῖνο, περιβάλλεται πανταχόθεν ὑπὸ ὀρέων, ὥστε τὰ ὕδατα αὐτοῦ ἐκρέουσι διὰ χώνου ἢ καταβόθρας κειμένης εἰς τὴν μεσημβρινὴν αὐτοῦ πλευράν. Καλλιεργεῖται ἐν μέρει καὶ παράγει δημητριακοὺς καρπούς, κυρίως ὅμως χρησιμεύει ὡς ἐνδιαίτημα θερινὸν τῶν ποιμνίων. Ὑπάρχουσιν ἐπ' αὐτοῦ οἰκίσκοι τινὲς καὶ ναΐδιον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, παρὰ τῷ ὁποίῳ πηγὴ ὕδατος. Συγκοινωνεῖ διὰ δυσβατωτάτων ἀτραπῶν πρὸς Α. μὲν μετὰ τῆς κοιλάδος τῆς Σύμης, πρὸς Ν. μετὰ τῆς τοῦ Κρυποτάμου καὶ τῆς Βιάννου, πρὸς Δ. μετὰ τῆς τοῦ Ἐμπάρου καὶ πρὸς Β. μετὰ τοῦ μεγάλου ὀροπεδίου τοῦ Λασηθίου. Καὶ τὸ ὀροπέδιον τοῦτο, ὡς καὶ τὸ παρακείμενον τοῦ Λασηθίου, ἐχρησίμευε κατὰ τὰς διαφόρους κρητικὰς ἐπαναστάσεις ὡς καταφύγιον τῶν ἐπαναστατῶν ἐναντίον τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων.

Ν. ΚΛΣ

ὁμαλότης, —*ητος* (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τι ὁμαλόν, ἰσοπεδότης, λειότης· || μεταφ., ὁμαλὴ κατάστασις πραγμάτων, ἔλλειψις περιπετειῶν.

ὁμαλοφίδαι (οἱ) (Homalopsidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἑρπετῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὀφιδίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κολουβριδῶν*, περιλαμβάνουσα ἀρκετοῦ μεγέθους ὄφεις μὲ σῶμα εὔρωστον, κυλινδρικόν, κεφαλὴν εὐρεῖαν καὶ εὐμεγέθη, οὐρὰν χρησιμεύουσαν καὶ ὡς συλληπτήριον ὄργανον. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει ἀρκετὰ γένη, ἀπαντῶντα εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὰς Ἰνδίας. Πλεῖστοι ὄφεις τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶναι ζῳοτόκοι. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων γενῶν εἶναι ἡ *ὁμάλοψις* (βλ. λ.).

Δ. Ν. Π.

ὁμάλυνσις, —*εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ ὁμαλύνειν, ἐξομάλυνσις.

ὁμαλύνω· ἄλλως *ὁμαλίζω* (βλ. λ.).

Ὁμαλῶν, ***τέως δῆμος*** — *[Γεωγρ.]*. Εἷς τῶν ἀποτελούντων τὴν ἐπαρχίαν Κραναίας τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας δήμων, πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ΔΝΖ'. Ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν χωρίων *Βαλσαμᾶτα*, *Ἐπανοχώριον*, *Τρωϊανᾶτα* καὶ *Φραγκᾶτα*, μὲ πρωτεύουσαν τὰ *Βαλσαμᾶτα*. Ἤδη κατενεμήθη εἰς τὰς ἀνωτέρω κοινότητας.

Ὅμαν (Oman), *σὲρ* ***Κάρολος-Γουλιέλμος-Τσάντουϊκ*** (Chadwick). Ἄγγλος ἱστορικός. Ἐγεννήθη τῷ 1860, ἐσπούδασεν ἐν Ὀξφόρδῃ, ἔνθα τῷ 1905 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἱστορίας. Τῷ 1917 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς βασιλικῆς ἱστορικῆς ἑταιρείας, τῷ 1919 βουλευτὴς τοῦ πανεπιστημίου Ὀξφόρδης καὶ τῷ 1920 ἐτιμήθη διὰ τίτλου εὐγενείας. Ἔργα αὐτοῦ εἶναι: «Ἱστορία τῆς πολεμικῆς τέχνης κατὰ τὸν μεσαίωνα» (1898, νέα ἔκδοσις 1924), «Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος» (1890), «Ἐπίτομος ἱστορία τῆς Ἀγγλίας» (1825, νέα ἔκδοσις 1920) καὶ «Ἱστορία τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ 1807—1813» (τόμ. 6, 1902—1922).

Γ. Ι. Β.

Ὀμάν, ἢ ***Ὀμμὰν*** *[Γεωγρ.]*. Ἀνεξάρτητον ἢ μᾶλλον ἡμιανεξάρτητον κράτος τῆς Α. Ἀραβίας, τελοῦν σήμερον ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν ἐπιρροήν. Κατέχει τὰς ΝΑ. περιοχὰς τῆς Ἀραβικῆς χερσονήσου. Τὰ πρὸς Ν. σύνορά του εὑρίσκονται ὀλίγον δυτικώτερον τῆς 55° Α. μήκους (Γκρήνουϊτς), τὰ δὲ βόρεια συμπίπτουσι πρὸς τὰ Ν. σύνορα τῆς χώρας Ἐλ-χάσσα.

Τὸ Ὀμὰν εἶναι χώρα ὀρεινή. Δεσπόζον ὄρος εἶναι ἡ ὀροσειρὰ τοῦ Δζεμπέλι-Ἄχνταρ (Πράσινον ὄρος), τὸ ὁποῖον ἐξικνεῖται εἰς ὕψος 3.300 μ. Μεταξὺ τῆς κυρίας ὀροσειρᾶς καὶ τῶν διακλαδώσεων, αἵτινες διήκουσι παραλλήλως πρὸς τὴν παραλίαν, ὑπάρχουσιν εὐφορώταται κοιλάδες. Οἱ ποταμοὶ (οὐάδι) εἶναι χείμαρροι, ξηροὶ κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἔτους. Ὕδωρ διὰ τὰς καλλιεργείας λαμβάνεται ἐκ φρεάτων καὶ πηγῶν. Ὁ μόνος καλὸς λιμὴν τῆς χώρας εἶναι ὁ τῆς Μασκάτ, ὅπου καὶ ἡ πρωτεύουσα. Ἀλλ' ἐκ τοῦ λιμένος τούτου δὲν ὑπάρχει ὁδὸς πρὸς τὸ ἐσωτερικόν. Τοιαύτη φέρει ἐκ τοῦ γειτονικοῦ λιμένος τῆς Ματράχ, ἐπίσης δὲ καὶ ἐκ τοῦ 50 μίλλια Ν. τῆς Μασκὰτ κειμένου λιμένος τῆς Καργιάτ. Ἡ ἐπιφάνεια ὁλοκλήρου τῆς χώρας τοῦ Ὀμὰν ἀνέρχεται εἰς 21.451 τ. χλμ., οἱ δὲ κάτοικοι ὑπολογίζονται εἰς 1.608.000, οἰκοῦντες εἰς 365 πόλεις, χωρία καὶ συνοικισμούς. Διαιροῦνται δὲ εἰς τοὺς νομάδας καὶ σκηνίτας, οἵτινες εἶναι καθαυτὸ Ἄραβες, καταγόμενοι, ὡς νομίζεται, ἐκ τοῦ Ἰσμαήλ, υἱοῦ τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τῆς Ἄγαρ, καὶ εἰς τοὺς μονίμως ἐγκατεστημένους, οἵτινες εἶναι ἀπόγονοι τῆς εἰς τὸν Καχτὰν τὴν καταγωγὴν ἀναγούσης φυλῆς. Οὗτοι ἀνεμείχθησαν μὲ ἐποίκους ἐξ Ἰνδιῶν καὶ ἄλλων χωρῶν, διαφέροντες κάπως κατὰ τὴν φυσιογνωμίαν ἀπὸ τῶν κυρίως Ἀράβων καὶ ὁμιλοῦντες ἰδίαν ἀραβικὴν διάλεκτον. Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχουσι καὶ μαῦροι μεταφερθέντες ὡς δοῦλοι ἐκ Ζανζιβάρης καὶ ἐν γένει ἐκ τῆς Ἀφρικῆς. Οὗτοι ἀποτελοῦσι τὸ τέταρτον τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ. Οἱ κυρίως Ὀμάνιοι εἶναι καθάριοι τὴν περιβολὴν καὶ τὸ σῶμα, φιλόξενοι καὶ εὐγενεῖς τοὺς τρόπους, κατοικοῦσι δὲ εἰς τριωρόφους καὶ τετραωρόφους οἰκίας καθαρὰς καὶ εὐπρεπεῖς.

—*[Ἱστορ.]* Ὁ πληθυσμὸς τοῦ Ὀμὰν ἠσπάσθη τὸν ἰσλαμισμὸν ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς διαδόσεώς του. Ἐπειδὴ ὅμως ἀπεῖχε πολὺ τόσον ἀπὸ τῆς πρώτης πρωτευούσης τοῦ ἀραβικοῦ κράτους τῶν Ὀμεϊαδῶν χαλιφῶν τῆς Δαμασκοῦ, ὅσον καὶ ἐκ τῆς καθέδρας τῶν Ἀβασιδῶν τῆς Βαγδάτης, ἡ χώρα τοῦ Ὀμὰν δὲν ἀναφέρεται πολὺ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἰσλαμισμοῦ. Ἂν καὶ ὑπαγομένη εἰς τοὺς χαλίφας, ἦτο σχεδὸν ἀνεξάρτητος. Καὶ ἀπὸ ξηρᾶς μὲν δὲν εἶχε πολλὴν ἐπικοινωνίαν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς θαλάσσης διεξῆγε σπουδαιότατον ἐμπόριον καὶ οἱ θαλασσοπόροι αὐτῆς διέδωκαν ἀθορύβως κατὰ τὸν μεσαίωνα τὸν ἰσλαμισμὸν εἰς Ἰάβαν, Σουμάτραν καὶ εἰς ἄλλας νήσους τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, ὡς καὶ εἰς τὰ ἀνατολικὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς.

Ὅταν ἤρχισαν τὰ πρῶτα μεγάλα ταξίδιά των οἱ Πορτογάλοι ἐξερευνηταὶ (Ἀλμπουκέρκος), ἀπεβιβάσθησαν καὶ εἰς παράλια τοῦ Ὀμάν. Τότε (τέλη τοῦ ΙΕ' καὶ ἀρχαὶ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος) ἐγκαθιδρύθη ἡ πορτογαλικὴ κυριαρχία εἰς Μασκὰτ καὶ εἰς ἄλλους λιμένας. Τοὺς Πορτογάλους ἐνίκησε καὶ ἐξεδίωξεν ἐκ τῶν παραλίων ἐκείνων ὁ τουρκικὸς στόλος ἐπὶ σουλτάνου Σουλεϋμὰν τοῦ Νομοθέτου (1520—1566). Ὁ Τοῦρκος ναύαρχος Πιρὶ-ρεῒζ κατέλαβε τὴν Μασκάτ, ἀλλὰ νικηθεὶς κατόπιν ὑπὸ τῶν Πορτογάλων διέφυγεν εἰς Αἴγυπτον, ὅπου ἐθανατώθη. Ὅταν βραδύτερον ἀπεχώρησαν οἱ Πορτογάλοι, ἡ χώρα τοῦ Ὀμὰν δὲν ὑπετάγη εἰς τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ διετήρησε τὴν ἀνεξαρτησίαν της ὑπὸ ἐντοπίους σεΐχας καὶ ἰμάμας, ἰσχυρότερος τῶν ὁποίων ἦτο ὁ ἰμάμης τῆς Μασκάτ.

Τῷ 1750 ἀρχίζει περίοδος προόδου καὶ εὐημερίας διὰ τὸ Ὀμάν, ὅτε ὁ ἰμάμης τῆς Μασκὰτ Σαῒτ Ἄχμετ μπὲν Σαῒτ, καταγόμενος ἐξ Ὑεμένης, ἐπεξέτεινε τὴν κυριαρχίαν του μέχρι τοῦ Περσικοῦ κόλπου πρὸς Β. καὶ μέχρι τοῦ Χαδραμοὺτ πρὸς Ν., καταλαβὼν τὴν χερσόνησον τοῦ Κουτούρ, τὰς νήσους Μπαχρεῒν (Βαχρεῒν), διασήμους διὰ τὴν ἁλιείαν τῶν μαργαριτῶν. Τῷ 1806 ὁ ἔγγονος αὐτοῦ Σεγὶτ Σαῒτ ἐναυπήγησε στόλον ἐκ 30 φρεγατῶν εὐρωπαϊκοῦ συστήματος καὶ ὁπλίσας αὐτὰς διὰ πυροβόλων κατέλαβε τὰς νήσους τοῦ Περσικοῦ κόλπου καὶ μέρος τῶν παραλίων τῆς Περσίας καὶ τοῦ Βελουχιστάν, ἐπίσης δὲ τὴν νῆσον Σοκότραν καὶ τὴν Ζανζιβάρην, ἐπικρατήσας οὕτω καθ' ὅλον τὸ τμῆμα τοῦτο τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ καὶ ἀπαλλάξας τὸ κράτος του ἀπὸ τοῦ πρὸς τοὺς Βαχαβίτας φόρου ὑποτελείας. Ἡ Μασκὰτ ἀπέβη τότε κέντρον ἐκτεταμένου ἐμπορίου μετὰ τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν καὶ μετὰ τῆς Α. Ἀφρικῆς.

Ὀλίγον ὅμως πρὸ τοῦ θανάτου του ὁ ἰμάμης ἢ σουλτᾶνος Σαῒτ κατέστρεψε μόνος τὸ ἰσχυρὸν κράτος του, διανείμας αὐτὸ μεταξὺ τῶν τριῶν υἱῶν του, ἐξ ὧν ὁ εἷς, λαβὼν τὴν Ζανζιβάρην, ἵδρυσεν ἐκεῖ σουλτανᾶτον διατηρηθὲν μέχρι τοῦ 1890, οἱ δὲ δύο ἄλλοι διεξήγαγον ἐμφύλιον πόλεμον, ὁ μὲν ἐκ Β., ὁ δὲ ἐκ Ν. Οὕτω τὸ κράτος τοῦ Ὀμὰν ἐξησθένησεν, ἔγινε πάλιν φόρου ὑποτελὲς εἰς τοὺς Βαχαβίτας καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐκποιήσῃ τὸν στόλον του.

Ἔκτοτε χρονολογεῖται ἡ ἀγγλικὴ ἐπιρροὴ καὶ ἐν τῷ τμήματι τούτῳ τῆς Ἀραβίας. Τῷ 1912 ἡ Μασκὰτ ἐτέθη ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς Ἀγγλίας. Τῷ 1913—1914 ἐξερράγη ἐπανάστασις τῶν φυλῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας βρεττανικαὶ δυνάμεις ἐξ Ἰνδιῶν κατέλαβον τὰς παρὰ τὴν Μασκὰτ θέσεις Μπάϊτ καὶ Φάλτζ καὶ ἔμειναν ἐκεῖ καθ' ὅλον τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Τὸ 1920—1921 ἐπενέβη πάλιν ἡ Ἀγγλία πρὸς ἐπίτευξιν συνεννοήσεως μεταξὺ τοῦ σουλτάνου τῆς Μασκὰτ καὶ τοῦ ἰμάμου τῶν φυλῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ (Ἰμπαντῆ). Ἔκτοτε ὁ σουλτᾶνος ἐγκατέστησε συμβούλιον ἀντιβασιλείας, μὴ ἀναμιγνυόμενος εἰς τὰ τῆς διοικήσεως, ἑδρεύει δὲ ἐνίοτε εἰς Ἰνδοστάν. Ἡ κυρίως διοίκησις τελεῖ ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς κυβερνήσεως τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν.

Ν. Μ.

—**Ὀμάν,** ***θάλασσα τοῦ*** —, ἢ ***Ἀραβικὴ θάλασσα*** *[Γεωγρ.]*. Μεγίστη θάλασσα τοῦ ΒΔ. Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, οἱονεὶ πρόκολπος τοῦ πολὺ μικροτέρου της *Περσικοῦ κόλπου*. Τὸ πλάτος του μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Ras el Hadd (ἀρχ. Κορόδαβον ἄκρον) καὶ Ras Fasta (ἀρχ. Βυγία ἢ Βασσία ἄκρα) εἶναι 180 περίπου μιλ., ἡ εἴσδυσίς του ΒΔ. 275 μιλ., τὸ δὲ εὖρος τοῦ πορθμοῦ, δι' οὗ ἐπικοινωνεῖ πρὸς τὸν Περσικὸν κόλπον, 36 ½ μιλ. μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Ρὰς Μουσαντὰμ (ἀρχ. Ἀσαβῶν ἄκρον) τῆς φερωνύμου νήσου καὶ τῆς νήσου Κὶσμ ἢ Ζεζιρὰτ Ταουϊλὰ (ἀρχ. Οὐορόχθα). Περιβρέχων, πρὸς βορρᾶν, τὰς ἀκτὰς Μαλαῒρ-Τουρσικὰν καὶ Μακρὰν τῆς Περσίας, τὰς τοῦ Βελουχιστὰν καὶ ἐν μέρει τὰς ΒΔ. τοῦ Ἰνδοστάν, πρὸς νότον δὲ τὰς ἀκτὰς Ἄλ Μπατινὰ τοῦ κράτους τοῦ Ὀμάν, οὗτινος εἶναι φερώνυμος, εἶναι τὸ ***Ἰνδικὸν πέλαγος*** τοῦ Πτολεμαίου (Στ, η 16), ἡ *Περσικὴ θάλασσα* (*Ἀνων.* Περίπλ. Ἐρυθρ. θαλ. § 34), ὁ πρόκολπος τοῦ Περσικοῦ κόλπου, ἡ βρέχουσα πρὸς βορρᾶν μὲν τὴν Καρμανίαν, τὴν Γεδρωσίαν καὶ ἐν μέρει τὴν Ἰνδικήν, ἐκ νότου δὲ τὸ ΒΑ. τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας. Οἱ ἀπὸ Λιβὸς μουσῶνες σπανίως εἰσδύουν ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ὀμάν, ἐνῷ οἱ ἀπὸ Μέση τοιοῦτοι εἶναι αἰσθητοί, τότε δὲ ἐπικρατοῦν ἐν τῷ κόλπῳ δύο τοπικοὶ ἄνεμοι, ὁ Σιαμὰλ (Shamal), σφοδρὸς ΒΔ., ὁ Νασὶ (Nashi) ΒΑ., συνοδευόμενος ἀπὸ μελανίαν καὶ λαίλαπας, λίαν ἐπικύνδυνος δὲ διὰ τὴν ἀκτοπλοΐαν, μὴ ὑπαρχόντων ἀγκυροβολίων καταφυγῆς εἰς τὴν νοτίαν ἀκτὴν τοῦ κόλπου, καὶ ὁ Σουχαϋλὶ (Suhaili) ΝΔ., λίαν ἐπικίνδυνος καὶ οὗτος ὡς προσβάλλων ὅλα τὰ ἀγκυροβόλια τοῦ κόλπου, ἔχοντα τὸ στόμιον πρὸς τὴν διεύθυνσίν του.

Σ. Ε. Λ.

Ὄμανα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Περσίας, κατὰ τὴν ὀμανιτικὴν χώραν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξήγετο πρὸς τὴν ἀραβικὴν ἀκτὴν «διὰ ῥαπτῶν πλοιαρίων, τῶν λεγομένων μαδάρων» πιννικὸν (μαργαρῖται) κατώτερον ὅμως τοῦ Ἰνδικοῦ, «καὶ πορφύρα, καὶ ἱματισμὸς ἐντόπιος, καὶ οἶνος, καὶ φοῖνιξ καὶ χρυσός, καὶ σώματα» (ἀνδράποδα). Θεωρεῖται δὲ ὁ ἐν τῷ «Περίπλῳ τῆς Ἐρυθρᾶς» τοῦ Ἀνωνύμου (§ 36) ἀναφερόμενος λιμὴν οὗτος ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν *Τσαχμπὰρ* (πλάτ. 25° 17' Β., μῆκ. 60° 37' Ἀν. χάρτ. ἀγγλ. 38: Chahbar bay), ὅστις ἀνήκων ποτὲ εἰς τοὺς Ἄραβας κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βελουχίων κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, περιελθὼν εἰς τὴν Περσίαν τῷ 1872.

Σ. Ε. Λ.

Ὀμὰρ (καὶ κατὰ τὴν τουρκικὴν προφορὰν *Ὀμέρ*). Κύριον ὄνομα ἀραβικόν, παραγόμενον πιθανῶς ἐκ τῆς λέξεως *ὅμρ*, ἥτις σημαίνει ζωή.

—**Ὀμὰρ Α'** ***Ἴμπν-ἐλ-Χατάπ.*** Δεύτερος χαλίφης, ἐπονομασθεὶς ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ καὶ *Φαρούκ*, ἤτοι

Digitized by Google

ὁ δίκαιος, ἐπιλεγόμενος δὲ καὶ *Μέγας*. Διαδεχθεὶς τὸν Ἄμπου-Μπὲκρ τῷ 634 (13ον τῆς Ἑγίρας), ἐβασίλευσεν ἐπὶ δέκα ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα συνετελέσθησαν αἱ πρῶται μεγάλαι νῖκαι καὶ κατακτήσεις τοῦ ἀραβικοῦ μουσουλμανικοῦ κράτους, ἐκταθέντος ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ Κεντρῴα Ἀσίᾳ ποταμοῦ Ὤξου μέχρι τῆς Τύνιδος. Ἐγεννήθη τῷ 583 μ.Χ., ἀνῆκε δὲ εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Κουρεῒς (Κορεϊσιτῶν), ἔχων μακρινὴν συγγένειαν πρὸς τὸν Μωάμεθ. Τοῦτον ἐπολέμησεν ὁ Ὀμὰρ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ θρησκευτικοῦ του κηρύγματος, κατόπιν ὅμως προσεχώρησε πρὸς τὸ νέον θρήσκευμα, γενόμενος εἷς τῶν φανατικωτέρων ἀγωνιστῶν του. Κατὰ τὴν εἰς Μεδίναν φυγὴν τοῦ Μωάμεθ προηγήθη τούτου καὶ συμμετέσχεν εἰς ὅλας τὰς μάχας τῶν ὀπαδῶν τοῦ νέου προφήτου. Ὅτε δὲ ὁ Ἄμπου-Μπέκρ, ὁ πρῶτος χαλίφης, ἀπέθνῃσκεν, ὑπέδειξεν ὡς διάδοχον του τὸν Ὀμάρ, ὡς τὸν ἱκανώτερον. Λαβὼν τὸν τίτλον *Ἀμὶρ-ἀλ-μουμινὶν* (=ἀρχηγοῦ τῶν πιστῶν, τὸ ὁποῖον οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς μετέγραψαν εἰς *Ἀμερουμνῆς*), ὁ νέος χαλίφης διέταξεν ἀμέσως τὸν ἐν Μεσοποταμίᾳ ἀραβικὸν στρατὸν νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Περσίας, ἐνῷ συγχρόνως ἐξηκολούθουν καὶ ἐν Συρίᾳ αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις κατὰ τῶν Βυζαντινῶν. Μετὰ τὰς πρώτας ἄνευ ἀποτελέσματος μάχας, ὁ ἀραβικὸς στρατὸς ἐνίκησε τοὺς Πέρσας εἰς τὴν Πεδιάδα τῆς Καδεσίας (637 μ.Χ.), ἀφοῦ ἔπεσε κατὰ τὴν μάχην καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος αὐτῶν Ρουστέμ. Μετὰ τὴν νίκην ταύτην ὁ ἀραβικὸς στρατὸς κατέλαβεν ὁλόκληρον τὴν Περσίαν, νικήσας διὰ τελευταίαν φορὰν κατὰ κράτος τοὺς Πέρσας εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Νεχαβὲς (643 μ.Χ.), νοτίως τοῦ Χαμαντὰν (τῶν Ἐκβατάνων). Συγχρόνως ὁ ἀραβικὸς στρατὸς ἐνίκα τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ ἐν Συρίᾳ. Ἡ ἀποφασιστικὴ μάχη ἐδόθη παρὰ τὸν ποταμὸν Παρμοὺκ (636), κατ' αὐτὴν δὲ ὁ βυζαντινὸς στρατὸς ὑπέστη ἀληθῆ πανωλεθρίαν, μεθ' ἣν παρεδόθη εἰς τοὺς Ἄραβας καὶ ἡ Δαμασκός, ἀμέσως δὲ κατόπιν καὶ ἡ Ἱερουσαλήμ, εἰς τὴν ὁποίαν εἰσῆλθεν ὁ Ὀμὰρ (638) μὲ πολλὴν ἁπλότητα ἐπιβαίνων καμήλου. Ἐδέχθη μετριοφρόνως τὸν πατριάρχην Σωφρόνιον καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὸ ἱστορικὸν ἔγγραφον τοῦ *ἀχτναμέ*, διὰ τοῦ ὁποίου ἀνεγνωρίζετο εἰς τὸ «βασίλειον γένος» τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων (Ρωμαίων) ἡ κυριότης καὶ ἡ κατοχὴ τῶν ἱερῶν προσκυνημάτων καὶ ἄλλα προνόμια, ἐπίσης δὲ καὶ σπουδαῖα προνόμια εἰς τὸν ὀρθόδοξον πατριάρχην. Ἐν Ἱεροσολύμοις ὁ Ὀμὰρ ἐπεσκέφθη τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, ἐτέλεσεν ὅμως τὴν προσευχήν του ἐκτὸς αὐτοῦ, ὅπως μὴ εὑρεθῇ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τὸν παραδώσῃ εἰς τοὺς Μουσουλμάνους. Καθ' ὑπόδειξιν τότε τοῦ πατριάρχου Σωφρονίου ἐθεμελιώθη τὸ πρῶτον μουσουλμανικὸν τζαμίον εἰς τὴν Ἁγίαν Πόλιν, τὸ τέμενος τοῦ Ὀμάρ, εἰς θέσιν ὅπου ἠγείρετο ἄλλοτε ὁ ναὸς τοῦ Σολομῶντος, κατὰ δὲ τοὺς Ἑβραίους καὶ ὁ λίθος, ἐφ' οὗ ὁ Ἀβραὰμ θὰ ἐθυσίαζε τὸν υἱόν του Ἰσαάκ, καὶ κατὰ τοὺς Μουσουλμάνους ὁ βράχος, ἐξ οὗ ὁ Μωάμεθ ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανούς. Ἀφοῦ δὲ ἐπεσκέφθη καὶ τὴν Βηθλεὲμ ἐπέστρεψεν εἰς Μεδίναν. Ἀμέσως κατόπιν ὁ Ἄραψ στρατηγὸς Ἄμρ-ἔμπν ἐλ-Ἂς συνεπλήρωσε τὴν κατάκτησιν τῆς Αἰγύπτου (639—646), μεθ' ὃ ὁ ἀραβικὸς στρατὸς προὐχώρησε μέχρι Τύνιδος. Ὁ Ὀμὰρ ἐδολοφονήθη τῷ 644 ἐντὸς τοῦ τζαμίου κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς ὑπὸ Πέρσου Χριστιανοῦ δούλου, τοῦ Φιροὺζ Ἄμπου-Λουλουᾶ, ἐλθόντος εἰς Μεδίναν μετὰ τοῦ αὐθέντου του, τοῦ διοικητοῦ τῆς Κούφας Μογκόρα-μπὲν-Σάμπα.

— **Ὀμὰρ Β'** (ὁ κατὰ Θεοφάνη *Οὔμαρος*). Ὄγδοος Ὀμεϊάδης χαλίφης, υἱὸς τοῦ Ἄμπντ-ἐλ-Ἀζίζ, υἱοῦ τοῦ Μερουάν, διαδεχθεὶς τὸν Σουλεϋμὰν τῷ 717. Ἐμιμήθη εἰς ὅλα τὸν ὁμώνυμον πρόπαππόν του, προσπαθήσας νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀρχικὴν ἁπλότητα τῶν μουσουλμανικῶν ἠθῶν. Ἀσκητικὸς καὶ αὐστηρὸς εἰς τὸν ἰδιωτικόν του βίον, ἀπῄτει τὸ ἴδιον καὶ ἀπὸ τοὺς περὶ αὐτόν, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἐδημιούργησεν ὁλόκληρον τάξιν δυσηρεστημένων. Ἐβελτίωσε τὴν θέσιν τῶν Χριστιανῶν καὶ τῶν ἐξισλαμισθέντων Χριστιανῶν ὑπηκόων του, ἀνεκούφισε τὴν θέσιν τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν καὶ ἐπεχείρησε νὰ συμφιλιώσῃ τοὺς Σιίτας μὲ τοὺς Σουννίτας. Ἀκολουθῶν ἐν γένει εἰρηνικὴν πολιτικήν, διέταξε τὸν στρατηγὸν Μασλαμᾶν, ὅστις ἐπολιόρκει τὴν Κωνσταντινούπολιν, νὰ διακόψῃ τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰς ἀραβικὰς χώρας. Ὁ Μασλαμᾶς, συμμορφούμενος πρὸς τὴν διαταγὴν ταύτην, συνῆψεν εἰρήνην μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, εἷς τῶν ὅρων τῆς ὁποίας ἦτο ἡ ἀνέγερσις μουσουλμανικοῦ τεμένους (*μαστζὶτ* ἢ *μασγκίτ*, *μαγισδίου* κατὰ τὸν Πορφυρογέννητον) ἐν Κωνσταντινουπόλει (717). Ἐν Ἱσπανίᾳ ὅμως αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις τῶν Ἀράβων ἐξηκολούθουν, παρὰ τὰς διαταγὰς τοῦ Ὀμάρ, καὶ τὰ ἀραβικὰ στρατεύματα εἰσελάσαντα εἰς Γαλλίαν κατέλαβον τὴν Narbonne. Ὁ Ὀμὰρ ἀπέθανε τῷ 720, ἀφήσας τὸ κράτος του τακτοποιημένον καὶ ἐσωτερικῶς ἥσυχον. N. M.

— **Ὀμάρ.** Ὄνομα δύο Ἀράβων ἐμιρῶν τῆς Κρήτης. —1) *Ὀμὰρ Α' Ἀμποῦ Χάφς, ἴμπν-Σοεΐπ, ἴμπν-ἀλ-Γαλίτ*, ὁ κατακτητὴς τῆς Κρήτης καὶ πρῶτος ἐμίρης αὐτῆς. —2) *Ὀμὰρ Β'*, ὁ προτελευταῖος Ἄραψ ἐμίρης Κρήτης.

— **Ὀμάρ.** Τοῦρκος στρατηγὸς τῶν μέσων τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Ἦτο υἱὸς τοῦ διασήμου στρατηγοῦ Τουραχάν, ὃν καὶ συνώδευσεν εἰς τὴν νικηφόρον κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἐκστρατείαν. Τῷ 1454 ἐστάλη ἐκ Θεσσαλίας ἵνα καταστείλῃ τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ ἀποστατήσαντας Ἀλβανούς, πολιορκήσαντας τὸν Μυστρᾶν, ἕδραν τῶν Παλαιολόγων. Μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν τῆς Κορίνθου ὑπὸ Μωάμεθ Β' (1458) ὁ Ὀμὰρ διωρίσθη διοικητὴς τῆς νέας κτήσεως, ὁπόθεν ἐπιπεσὼν ἐκυρίευσε τὰς Ἀθήνας ἄνευ ἀντιστάσεως, διότι οἱ κάτοικοι ἤθελον νὰ ἀπαλλαγῶσι τοῦ δουκὸς Ἀτζαγιώλη· ἀλλ' ἡ Ἀκρόπολις ἀντέστη καὶ κατελήφθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Μωάμεθ. T. E. E.

— **Ὀμὰρ *ἴμπν-ἐλ-Φαριντί*.** Ἄραψ ποιητής, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Καΐρῳ (1181—1235). Ὁ τάφος του, ἐφ' οὗ ἀνηγέρθη καὶ τζαμίον, εἶναι προσκύνημα τῶν Μωαμεθανῶν. Εἰς τὰ ποιήματά του ψάλλει ὑπὸ τὴν ἀλληγορίαν τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἔρωτος τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν. Ἰδιαιτέρως ἐπαινεῖται ἓν βακχικόν του (χαμριγιᾶ) καὶ ἓν ἄλλο ἐκδοθὲν ἐν πρωτοτύπῳ τῷ 1854 μετὰ μεταφράσεως εἰς τὴν γερμανικὴν ὑπὸ τοῦ Χάμμερ μὲ τὸν τίτλον: «Das arabische Hohe Lied de Liebe» (=τὸ ἀραβικὸν ὑψηλὸν ᾆσμα τοῦ ἔρωτος) τῷ 1854. Τὸ «Διβὰν» τοῦ Ὀμὰρ ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις τῷ 1855 μὲ σχόλια, κατόπιν δὲ ἐν Βηρυτῷ (1860) καὶ Καΐρῳ (1884).

— **Ὀμὰρ-*μπὲν-Γιουνούς*.** Διάσημος Ἄραψ ἰατρὸς τῆς Ἀνδαλουσίας, ἀκμάσας κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα. Ἐσπούδασεν ἐν Βαγδάτῃ, ὅπου καὶ ἐμελέτησε τὰς μεταφράσεις τῶν συγγραμμάτων τοῦ Γαληνοῦ. Ἠσχολήθη ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ὀφθαλμολογίαν, τῷ δὲ 914 ἐπανῆλθεν εἰς Ἀνδαλουσίαν, ὅπου ἀπέκτησε φήμην ὡς ὀφθαλμολόγος. N. M.

— **Ὀμὰρ *Χαγιὰμ*** (*Γαγιαθουντὶν Ἀμπντουλφὰθ Ὀμὰρ μπὶν-Ἰμπραχὶμ ἀλ-Χαγιαμί*). Εἷς τῶν μεγαλυτέρων ποιητῶν τῆς Περσίας, συνάμα δὲ καὶ διάσημος μαθηματικός, ἀστρονόμος καὶ ἐλευθερόφρων, λαβὼν τὸ ἀραβικὸν ὄνομα *Χαγιὰμ* ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ πατρός του, ὅστις ἦτο σκηνοποιὸς (*χαγιὰμ* ἐκ τοῦ *χαϊμὲ*=σκηνή). Ἐγεννήθη ἐν τῷ χωρίῳ Ντεχὲκ τῆς ἐπαρχίας Ἀσταραμπὰτ καὶ διῆλθε τὸν βίον του ἐν Μπάλχ καὶ Νισαπούρ, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1121 ἢ 1123 μ. Χ. Ἔσχε τὴν τύχην νὰ εἶναι συσπουδαστὴς τοῦ Νιζὰμ-οὐλ-μούλκ, τοῦ κατόπιν πανισχύρου βεζύρου τῶν Σελτζουκιδῶν σουλτάνων Ἄλπ-Ἀρσλὰν καὶ Μαλὶκ-Σάχ, ἐπίσης δὲ καὶ τοῦ Χασὰν-μπὲν-Σαμπάχ, τοῦ κατόπιν ἱδρυτοῦ τῆς αἱρέσεως τῶν Ἰσμαηλιτῶν (Ἀσασίνων). Ὅταν ὁ Νιζὰμ-οὐλ-μούλκ ἔγινε πρωθυπουργός, τὸν μὲν Χασὰν-μπὲν-Σαμπὰχ διώρισε γενικὸν διοικητὴν Χαμαντὰν (Ἐκβατάνων), εἰς δὲ τὸν Χαγιὰμ προσέφερεν ἀνώτερον αὐλικὸν ἀξίωμα. Οὗτος ὅμως ἠρνήθη, ἀρκεσθεὶς εἰς μικρὸν ἐτήσιον ἐπίδομα, ἱκανὸν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰς μελέτας, εἰς τὰς ὁποίας ἐπεδόθη καθ' ὅλον τὸν βίον του, μηδέποτε νυμφευθείς, τιμώμενος δὲ ὑπὸ τῶν Σελτζούκων σουλτάνων, ἐξ ὧν ὁ Σιντζὰρ εἶχε στήσει παρὰ τὸν θρόνον του ἄλλον μικρότερον διὰ τὸν ποιητήν, μετὰ τοῦ ὁποίου ἠγάπα νὰ συνδιαλέγεται.

Ὁ Χαγιὰμ ἦτο ὁ διασημότερος μαθηματικὸς τῆς ἐποχῆς του, συγγράψας «Ἄλγεβραν» καὶ μελέτας ἐπὶ διαφόρων μαθηματικῶν θεμάτων, ὡς π. χ. περὶ κυβικῶν ῥιζῶν καὶ περὶ δυσκόλων τινῶν χωρίων τῆς «Γεωμετρίας» τοῦ Εὐκλείδου. Τῷ 1074 τῷ ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Μαλὶκ-Σὰχ ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀστεροσκοπείου τῆς Βαγδάτης, κατ' ἐντολὴν δὲ αὐτοῦ ἐπεδόθη εἰς ἀστρονομικὰς μελέτας, ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἡ ἀναθεώρησις τῶν τότε ἀστρονομικῶν πινάκων καὶ ἡ μεταρρύθμισις τοῦ μουσουλμανικοῦ ἡμερολογίου ἀνάλογος πρὸς τὴν γρηγοριανήν, ἀποκληθεῖσα Μαλικσαχὶ ἢ Δζελαλὶ (δζελαλική) καὶ λαβοῦσα ὡς ἀφετηρίαν τὴν 15ην Μαρτίου 1079 (471 τῆς Ἑγίρας). Κατήρτισεν ὀνομαστοὺς ἀστρονομικοὺς πίνακας, οἵτινες φέρουσι τὸ ὄνομά του. Ἡ «Ἄλγεβρά» του διαιρεῖται εἰς πέντε μέρη, ἐξ ὧν τὸ α' πραγματεύεται ἐν προλόγῳ τὰς θεμελιώδεις προτάσεις αὐτῆς· εἰς τὸ β' ἔχει τὰς λύσεις πρωτοβαθμίων καὶ δευτεροβαθμίων ἐξισώσεων· εἰς τὸ γ' πραγματεύεται ἐξισώσεις τρίτου βαθμοῦ· εἰς τὸ δ' ἔχει διερεύνησιν διαφόρων ἐξισώσεων, ἐν αἷς ὑπάρχουσιν ἄγνωστοι εἰς παρονομαστὰς μὲ διαφόρους δυνάμεις, καὶ εἰς τὸ ε' ἔχει διαφόρους παρατηρήσεις. Ἐξ ὅλων τούτων ὡς πρωτότυπον ἔργον δύναται ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸν Ὀμὰρ ἡ σπουδὴ τῆς ἐξισώσεως τοῦ 3ου βαθμοῦ.

Ἀλλ' ἡ φήμη τοῦ Χαγιὰμ ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «ρουμπαγιὰτ» (τὸ ὁποῖον σημαίνει ἀραβιστὶ τετράστιχα) ποιητικὴν συλλογὴν 500 τετραστίχων εἰς περσικὴν γλῶσσαν, ὧν ὁ πρῶτος, ὁ δεύτερος καὶ ὁ τελευταῖος εἶναι ὁμοιοκατάληκτοι, ἐνῷ ὁ τρίτος δὲν ἔχει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν αὐτὴν κατάληξιν μὲ τοὺς ἄλλους. Τὰ τετράστιχα ταῦτα ἀποτελοῦσιν ἀποφθέγματα μυστικοπαθοῦς καὶ πανθεϊστικῆς (σουφιστικῆς), κυρίως ὅμως ἀθεϊστικῆς καὶ εἰς ἄκρον ἐλευθερόφρονος ἰδεολογίας, καυτηριαζούσης τὴν ὑποκρισίαν τῶν λειτουργῶν καὶ τῶν διδασκάλων τῆς θρησκείας. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ὁ Χαγιὰμ ὁμοιάζει πρὸς τὸν ἐπίσης μέγαν Πέρσην ποιητὴν Χαφίζ, ὑπερέχει ὅμως τούτου. Καὶ ἀπεκλήθη μὲν ὁ Ὀμὰρ Χαγιὰμ ὁ Βολταῖρος τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλ' εἶναι εἴς τινα σημεῖα πολὺ ἀνώτερος καὶ τοῦ Βολταίρου, ὅταν διὰ μαγευτικῆς στιχουργίας ὑμνῇ ὡς λυρικὸς τὸν ἔρωτα, τὸν οἶνον καὶ τὰς ἡδονὰς τοῦ βίου. Ἐνίοτε ὅμως οἱ στίχοι του ἐνέχουσι καὶ πολλὴν ἀπαισιοδοξίαν, ἀξίαν ἑνὸς Schopenhauer.

Ἐκ τῶν μαθηματικῶν ἔργων τοῦ Ὀμὰρ Χαγιὰμ ἡ «Ἄλγεβρα» ἐδημοσιεύθη ἐν περιλήψει εἰς τὴν ἀγγλικὴν τῷ 1742. Πλήρης ἔκδοσις τοῦ ἀραβικοῦ κειμένου μετὰ γαλλικῆς μεταφράσεως ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις ὑπὸ τοῦ F. Woepcke ὑπὸ τὸν τίτλον «L'Algèbre d'Omar Alkhayami» (1851). Μελέται δὲ περὶ τοῦ ποιητικοῦ ἔργου τοῦ Χαγιὰμ ἐδημοσιεύθησαν εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, μεταξὺ δὲ ἄλλων ὑπὸ τοῦ A. Christensen «Recherches sur les Ruba'iyat de Omar Hayyam» (1857), τοῦ V. Zhukovski («Umar Khayyam and the «Wandering» Quatrains») κτλ. Τὰ τετράστιχα ἐξεδόθησαν εἰς τὸ πρωτότυπον ἐν Καλκούττᾳ (1836) καὶ ἐν Τεχεράνῃ (1857). Μέρος αὐτῶν μετέφερεν εἰς τὴν ἀγγλικὴν ὁ Fitz Gerald, κατόπιν δὲ μετὰ κριτικῶν σημειώσεων ὁ E. H. Whinfield (1882) καὶ βραδύτερον πλεῖστοι ἄλλοι Ἄγγλοι.

Τὰ «Ρουμπαγιὰτ» μετέφρασαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν οἱ Κατσίμπαλης, Σ. Σκίπης, Κ. Τρικογλίδης, Π. Γνευτὸς κ. ἄ. N. M.—N. Γ.

—**Ὀμὰρ *τέμενος*** (ἀραβ. *Κούββετ-ἐς-Σάχρα*). Τζαμίον ἐν Ἱερουσαλήμ, ἀνεγερθὲν ὑπὸ τοῦ χαλίφου *Ὀμάρ*. Ἔχει σχῆμα ὀκτάγωνον, ἐγγράφεται εἰς κύκλον 177 ποδῶν διαμέτρου καὶ φωτίζεται ὑπὸ 7 μεγάλων παραθύρων. Ἡ διάμετρος τοῦ οἰκοδομήματος εἶναι 53 μ καὶ ἡ τοῦ τρούλλου 18 καὶ κοσμεῖται ἐσωτερικῶς ὑπὸ ὡραίων μωσαϊκῶν καὶ ἐπιγραφῶν του Κορανίου. Ἔχει 4 πύλας καὶ ἀποτελεῖται ἐκ δύο ὀκταγώνων ὁμοκέντρων περιβόλων. Ὁ δεύτερος συνίσταται ἐκ πινσῶν καὶ 16 μονολίθων μαρμαρίνων κιόνων. Τὸ κέντρον τοῦ τεμένους κυκλοῦσι 4 πινσοὶ καὶ 12 μονόλιθοι κίονες μετὰ βυζαντινῶν κιονοκράνων. Ἐν τῷ μέσῳ ὑψοῦται ὁ περιώνυμος βράχος *ἐς-Σάχρα*, ὅστις εἶναι ἡ ἅλως τοῦ Ὀρνᾶ καὶ μεθ' οὗ συνδέονται πλεῖσται ἰουδαϊκαί, μωαμεθανικαὶ καὶ χριστιανικαὶ παραδόσεις. Τὸ πρῶτον τοῦτο θρησκευτικὸν οἰκοδόμημα τοῦ Ἰσλὰμ ἀνηγέρθη μὲν ὑπὸ τοῦ Ὀμάρ, ἀλλ' ἡ μεγαλοπρεπὴς ἀνοικοδόμησις αὐτοῦ ὀφείλεται εἰς τὸν σουλτᾶνον Ἀβδοὺλ Μέλεκ, ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ ὁποίου καὶ ἐξηκολούθησεν ὁ ἐξωραϊσμός. Κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ἐκτίσθησαν χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ, αἵτινες κατὰ παρεξήγησιν λέγονται ἐκκλησίαι τοῦ Ἁγίου Τάφου. Τὸ οἰκοδόμημα ἐν τῷ συνόλῳ ἔχει βυζαντινὸν χαρακτῆρα καὶ κοσμεῖται δι' ὑέλων μωσαϊκοῦ βυζαντινοῦ ρυθμοῦ, ἀλλ' ἐξωτερικῶς διαπρέπει τὸ περσικὸν σύστημα· εἰργάσθησαν δὲ κατὰ τὴν ἀνέγερσιν αὐτοῦ Ἕλληνες, Ἀρμένιοι, Ἄραβες, Πέρσαι, Τοῦρκοι καὶ Φράγκοι τεχνῖται. † ΙΟΡΔΑΝΟΥ ΤΙΜΟΘΕΟΣ

ὁμάς, —*άδος* (ἡ)· πολλοί τινες ὁμοῦ ὡς ἓν ὅλον: «ὁμὰς ἀνθρώπων», «προσῆλθον καθ' ὁμάδας», «ἀθλητικὴ ὁμάς».

—*[Μαθημ.]* *Ὁμὰς* (groupe) καλεῖται σύνολον στοιχείων $A_1, A_2, A_3 \ldots A_\nu$ οἱωνδήποτε (ἀριθμῶν, κινήσεων, μεταθέσεων κλπ.) καὶ ὁσωνδήποτε τὸ πλῆθος (καὶ ἀπείρων), ἐὰν τὰ στοιχεῖα ταῦτα ἔχωσι τὰς ἑξῆς ἰδιότητας:

1) $$A_\kappa A_\lambda = A_\mu$$

δηλαδὴ δύο στοιχεῖα τοῦ πλήθους αὐτοῦ, οἱαδήποτε, παράγουσιν ἓν ἄλλο στοιχεῖον τοῦ ἰδίου συνόλου, κατὰ ὡρισμένην πρᾶξιν συνθέσεως αὐτῶν (πρόσθεσιν, πολλαπλασιασμόν, μετάθεσιν κλπ.)

2) $$A_\kappa (A_\lambda A_\mu) = (A_\kappa A_\lambda) A_\mu$$

δηλαδὴ προκειμένου νὰ ἐκτελέσωμεν πρᾶξιν συνθέσεως τῶν στοιχείων A_λ καὶ A_μ καὶ εἶτα τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πράξεως ταύτης νὰ συνθέσωμεν μὲ τὸ στοιχεῖον A_κ, θὰ ἔχωμεν τὸ αὐτὸ ἐξαγόμενον, ἐὰν συνθέσωμεν τὰ στοιχεῖα A_κ καὶ A_λ πρῶτον καὶ ἔπειτα τὸ ἐξαγόμενον αὐτὸ μὲ τὸ στοιχεῖον A_μ. Ἡ ἰδιότης αὕτη (ἥτις ὑφίσταται ὡς γνωστὸν εἰς τὴν πρόσθεσιν καὶ τὸν πολλαπλασιασμὸν) καλεῖται «νόμος διαλυτικός».

3) Ἐκ τῶν ἰσοτήτων:

$$A_\kappa A_\lambda = A'_\kappa A_\lambda, \text{ ἕπεται } A_\kappa = A'_\kappa$$
$$A_\lambda A_\kappa = A_\lambda A'_\kappa \quad \text{»} \quad A_\kappa = A'_\kappa$$

καὶ 4) Ὑπάρχει ἓν στοιχεῖον Χ τοῦ συνόλου τοιοῦτον, ὥστε δοθέντος οἱουδήποτε στοιχείου A_κ καὶ A_λ νὰ εἶναι

$$A_\kappa . X = A_\lambda$$

καὶ ὁμοίως ἕτερον στοιχεῖον Υ, ὥστε νὰ εἶναι

$$Y . A_\kappa = A_\lambda$$

Ἐὰν ἡ ὁμὰς (ἐκτὸς τῶν ῥηθεισῶν 4 ἰδιοτήτων) ἔχῃ καὶ τὴν ἰδιότητα τῆς «ἀντιμεταθέσεως», δηλαδὴ ἂν εἶναι:

$$A_\kappa A_\lambda = A_\lambda A_\kappa$$

τότε λέγεται «Ἀβελιανὴ ὁμάς».

Digitized by Google

Ἡ ὁμὰς εἶναι ὡρισμένη, ὅταν ὁρισθῶσι τὰ στοιχεῖα αὐτῆς, καθὼς καὶ ἡ πρᾶξις ὡς πρὸς τὴν ὁποίαν ταῦτα ἀποτελοῦσι τὴν ὁμάδα. Ὡς πρὸς τὴν πρᾶξιν τῆς προσθέσεως τὸ σύνολον τῶν ἀκεραίων ἀριθμῶν (θετικῶν καὶ ἀρνητικῶν) ἀποτελεῖ ὁμάδα καὶ δὴ ἀβελιανήν. Διότι δύο ἀριθμοὶ ἀκέραιοι (προστιθέμενοι) κάμνουν πάλιν ἄλλον ἀκέραιον καὶ πληροῦσι τὰς ἐκτεθείσας ἰδιότητας. Ἐνῷ ὡς πρὸς τὴν πρᾶξιν τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τὸ αὐτὸ σύνολον, τῶν ἀκεραίων, δὲν ἀποτελεῖ ὁμάδα· διότι δὲν πληροῦται ἡ 4η ἰδιότης· δηλαδὴ ἂν μᾶς δοθοῦν οἱ ἀριθμοὶ 5 καὶ 11 δὲν εὑρίσκεται τρίτος ἀκέραιος, ὥστε νὰ παράγῃ μετὰ τοῦ 5 (διὰ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ) τὸν 11. Ἡ θεωρία τῶν ὁμάδων εἶναι εἷς ἐκ τῶν σπουδαίων κλάδων τῆς μαθηματικῆς καὶ γόνιμος διὰ τὴν ἐπίλυσιν δυσχερεστάτων προβλημάτων. Ν. Γ.

— *[Νομ.]* Ὁ ὅρος *ὁμὰς πραγμάτων* ἀπαντᾷ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀθροίσματος πολλῶν πραγμάτων σωματικῶς αὐθυποστάτων, ἐχόντων καθ' ἑαυτὰ ἰδίαν ἀξίαν καὶ συνδεομένων ἁπλῶς διὰ περιληπτικοῦ ὀνόματος. Αἱ ὁμάδες αὗται πραγμάτων διαφόρων μὲν ὑλικῶς, ἡνωμένων δὲ κατ' ἔννοιαν διὰ τοῦ κοινοῦ προορισμοῦ αὐτῶν, δὲν ἀναγνωρίζονται ἐν τῷ δικαίῳ ὡς μονάδες αὐθύπαρκτοι, διότι οὐδέποτε θεωροῦνται καθ' ἑαυτὰς ἀντικείμενον τῶν ἐννόμων σχέσεων, ἀλλὰ τὰ κατ' ἰδίαν πράγματα, ἐξ ὧν ἀποτελοῦνται.

Εἰδικώτερον, ὑπὸ τὸν ὅρον *ὁμὰς πραγμάτων* νοεῖται κατὰ πλάσμα τοῦ νόμου ἓν πρᾶγμα: 1) Ἕνωσις πολλῶν ἐνσωμάτων πραγμάτων. Ὡς ἐκ τῆς διακρίσεως τῶν πραγμάτων εἰς ἐνσώματα καὶ ἀσώματα, ὑπήχθησαν ἐνταῦθα καὶ αἱ ὁμάδες δικαιωμάτων ἢ περιουσίας ὑπὸ τῶν νεωτέρων universitates juris (κληρονομία, χρημάτιον, προίξ). 2) Ἕνωσις πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἐξωτερικῶς παρίστανται ἀνεξάρτητα, ἤτοι μὴ ἀποτελοῦντα ἓν σωματικὸν σύνολον. Οὕτω δὲν ἀποτελοῦσιν ὁμάδα τὰ ὑλικὰ οἰκοδομῆς, ἢ τὰ ἐξαρτήματα τοῦ πλοίου. 3) Ἕνωσις πλειόνων πραγμάτων ὡς ἐκ τοῦ προορισμοῦ αὐτῶν, καθ' ὃν ὁ κύριος αὐτῶν θεωρεῖ, διαχειρίζεται καὶ διαθέτει ταῦτα ὡς ἓν πρᾶγμα. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης δὲν ἀποτελοῦσιν ὁμάδα τὰ ἔν τινι οἰκίᾳ εὑρισκόμενα πράγματα, ἀποτελοῦσιν ὅμως τοιαύτην τὸ ποίμνιον, ἐκτὸς ἐὰν πλείονες ἰδιοκτῆται βόσκωσι διὰ τοῦ αὐτοῦ ποιμένος τὰ ποίμνια αὐτῶν, ὅτε ταῦτα δὲν ἀποτελοῦσιν ὁμάδα κατὰ τὴν νομικὴν ἔννοιαν. 4) Αὐτοτελὴς ὕπαρξις τῆς ὁμάδος, ὅπερ ἀποκλείει νὰ εἶναι αὕτη μέρος ἄλλου πράγματος. Οὕτω δὲν ἀποτελοῦσιν ὁμάδα τὰ ἄρμενα καὶ ἐξάρτια τοῦ πλοίου, ὁ ἐξοπλισμὸς τοῦ ἀγροῦ. 5) Ἡ ὁμὰς λογίζεται πρᾶγμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι δυνατὴ ἡ κτῆσις δικαιωμάτων, κυριότητος, ἐνεχύρου καὶ ἐπικαρπίας ἡ δὲ μεταβολὴ τῶν κατ' ἰδίαν πραγμάτων οὐδόλως μεταβάλλει τὸ ἐπὶ τοῦ ὅλου δικαίωμα. 6) Ἡ ἰδιότης τῆς ὁμάδος δὲν ὑπάρχει πάντοτε, ἰδίως προκειμένου περὶ τῆς νομῆς καὶ τῆς χρησικτησίας· ὑπερισχύει ἡ φυσικὴ κατάστασις τῶν πραγμάτων, διότι φυσικὴ ἐξουσία δὲν εἶναι δυνατὴ ἐπὶ ἰδανικοῦ ὄντος. Πρὸς τὰς ὁμάδας τῶν πραγμάτων συναντῶνται διάφοροι ἰδιωτισμοὶ τῶν νόμων. Οὕτως ἡ κληροδοσία ὁμάδος, π. χ. ποιμνίου, ἑρμηνεύεται ὡς ἀφορῶσα τὰ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ διαθέτου ὑπάρχοντα ζῷα ὅσον ὀλίγα καὶ ἂν εἶναι, κληροδοσία ὅμως ἐπικαρπίας ὁμάδος ἑρμηνεύεται ὡς ἀφορῶσα ὁμάδα ὑπάρχουσαν ὡς τοιαύτην κατὰ τὸν θάνατον τοῦ διαθέτου. Συμβάσεις ἀντικείμενον ἔχουσαι ὁμάδα περιλαμβάνουσι τὰ κατὰ τὸν χρόνον τῆς συνομολογήσεως αὐτῆς ἀπαρτίζοντα τὴν ὁμάδα καὶ μόνον ταῦτα, ὁ πωλητὴς ὅμως ἐνέχεται διὰ τὰ ἐλαττώματα ὄχι ὅλων τῶν πραγμάτων τῆς ὁμάδος, ἀλλὰ μόνον διὰ τὰ ἐλαττώματα τῶν πραγμάτων ὅσα ἀρκοῦσιν ἵνα μένῃ ὡς ὁμάς. Σ. Κ.

— *[Ἐμπορ.—Ναυτ. Δίκ.]* Τοῦ ὅρου *ὁμὰς* γίνεται χρῆσις ἐν τῷ πτωχευτικῷ δικαίῳ πρὸς ὑποδήλωσιν τοῦ συνόλου τῶν πτωχευτικῶν δανειστῶν (ἄρθ. 533, 536, 537 κτλ. Ἐμπ. Ν.). Ὁ νόμος, ἐκτὸς τοῦ ὅρου «ὁμάς», ὁμιλεῖ ὅμως καὶ περὶ «ὁμάδος πιστωτῶν» ἢ «ὁμάδος δανειστῶν». Ἐνίοτε ἡ ὁμάς, χαρακτηριζομένη ὡς «ἀνέγγυος» ἢ «ἐγχειρόγραφος» (καθ' ὃ περιλαμβάνουσα τοὺς ἐγχειρογράφους ἢ ἀνεγγύους πιστωτάς), διακρίνεται ἀπὸ τοὺς «προνομιούχους» ἢ «ἐνυποθήκους δανειστὰς» (ἄρθρ. 652 ἐπ. Ἐμ. Ν.), δηλαδὴ τοὺς πιστωτὰς ἐκείνους, τῶν ὁποίων αἱ ἀπαιτήσεις εἶναι ἐξησφαλισμέναι δι' ὑποθήκης ἢ ἄλλου τινὸς προνομίου καὶ μὴ ὑπαγομένους ὡς ἐκ τούτου εἰς τὴν ὁμάδα.

Ἐν τῷ πτωχευτικῷ δικαίῳ ὑποστηρίζεται ὑπὸ πλειόνων ἡ ἄποψις ὅτι ἡ πτωχευτικὴ ὁμὰς ἀποτελεῖ νομικὸν πρόσωπον.

Περὶ *ὁμάδος* γίνεται ἐπίσης λόγος ἐν τῷ ναυτικῷ δικαίῳ, προκειμένου περὶ ἀβαριῶν. Γίνεται μάλιστα ἐκεῖ διάκρισις μεταξὺ «ἐνεργητικῆς» ἢ «συνεισφερούσης ὁμάδος» καὶ «παθητικῆς ὁμάδος». Τὰ ἐκ τῶν διασωθέντων πραγμάτων (πλοῖον, ναῦλος, φορτίον) ὑπόχρεα πρὸς συνεισφοράν, ἀποτελοῦν τὴν ἐνεργητικὴν ἢ συνεισφέρουσαν ὁμάδα. Τὰ δὲ ποσά, τὰ ὁποῖα ἀντιπροσωπεύουν τὴν ἀξίαν τῶν χάριν τῆς γενικῆς σωτηρίας συσταθέντων πραγμάτων, ἐν γένει τὰς ζημίας καὶ τὰ γενόμενα ἔξοδα κατὰ τὴν ἀβαρίαν, ἀποτελοῦν τὴν παθητικὴν ὁμάδα. Κ. ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

— *[Στρατ.]* Ἀπὸ τῶν παλαιῶν ἐποχῶν μέχρι τῆς πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, *ὁμὰς* ἐκαλεῖτο ἐν μὲν τῇ Γερμανίᾳ ὑποδιαίρεσις τῆς διμοιρίας ἐξ 8 πάντοτε ἀνδρῶν, ἐχόντων ἐπὶ κεφαλῆς ἡγήτορα, ἐν δὲ τῇ Γαλλίᾳ καὶ τῇ Ἑλλάδι ἄθροισμα πεζῶν διαφόρου πάντοτε ἀριθμητικῆς δυνάμεως, μὴ ἀποτελοῦσα ὑποδιαίρεσίν τινα, ἀλλὰ προερχομένη ἑκάστοτε ἐκ τῆς κατὰ τὴν μάχην συγκεντρώσεως ἐπὶ διαφόρων σημείων ἀριθμοῦ τινος πεζῶν, δηλαδὴ ἀποτελοῦσα συμπτωματικὴν συγκέντρωσιν πεζῶν τινων.

Ὁμὰς μάχης. Ὁμὰς μάχης καλεῖται ἡ στοιχειώδης μονὰς τοῦ συγχρόνου πεζικοῦ. Διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου κατεδείχθη ὅτι ὄχι μόνον ἡ διμοιρία, ἀλλὰ καὶ ἡ ἡμιδιμοιρία, ἡ ἀποτελέσασα κατὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου τούτου, καὶ κατὰ τὴν ἑλληνικὴν μικρασιατικὴν ἐκστρατείαν, τὴν στοιχειώδη μονάδα τοῦ πεζικοῦ, ἐθεωρήθησαν ἀμέσως μετὰ τὸν πόλεμον ὡς μονάδες βαρεῖαι καὶ δυσέλικτοι, πρὸς δ' ἔχουσαι τὸ μέγα μειονέκτημα τοῦ νὰ μὴ γίνηται ἐπωφελὴς χρῆσις τοῦ πυρὸς τῶν αὐτομάτων ὅπλων (ὁπλοπολυβόλου, πολυβόλου), διότι ἐξηκολούθει ἀσυναισθήτως ἐνυπάρχουσα ἡ προπολεμικὴ ἀντίληψις ὅτι τὸ πῦρ τῶν αὐτομάτων ὅπλων ἦτο ἐπιβοηθητικὸν τοῦ τῶν τυφεκίων. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ λοιπὸν τῆς ὀργανώσεως, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐλαφροτάτης καὶ λίαν εὐελίκτου μονάδος, ἀφ' ἑτέρου δὲ μονάδος ἐχούσης ὡς βασικὸν πῦρ τὸ τῶν αὐτομάτων ὅπλων, ἐντελῶς δ' ἐπιβοηθητικὸν τὸ τῶν τυφεκίων, συνεκροτήθη μετὰ τὸν πόλεμον, ἐν Γαλλίᾳ διὰ τοῦ κανονισμοῦ πεζικοῦ 1920, ἐν Ἑλλάδι διὰ τοῦ κανονισμοῦ πεζικοῦ 1924, μονὰς ἔχουσα τὸ ὁπλοπολυβόλον ὡς πυρῆνα, ἅτε παρέχον τὸ βασικὸν πῦρ τῆς μονάδος ταύτης, καὶ περὶ αὐτὸ ἀριθμόν τινα ἀνδρῶν (10—12), χρησιμευόντων διὰ τὴν ὑπηρέτησιν καὶ ἀνεφοδιασμὸν τοῦ ὁπλοπολυβόλου, συγχρόνως δὲ διὰ τὴν προστασίαν τοῦ αὐτομάτου τούτου ὅπλου, δηλαδὴ διὰ τὴν πλαισίωσιν αὐτοῦ (κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ γαλλικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ κανονισμοῦ), λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ πῦρ τοῦ τυφεκίου τίθεται σήμερον ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ (βλ. λ. *πυρὰ [Τακτ.]*), ἥτις μονὰς ἀπεκλήθη *ὁμὰς μάχης*. Διὰ τὴν ἱστορικὴν ὅμως ἀξίαν, σημειοῦμεν ὅτι ἡ ὁμὰς μάχης δὲν εἶναι ἀποκύημα θεωρητικῆς μελέτης, καθόσον ἐγεννήθη τρόπον τινὰ ἀφ' ἑαυτῆς κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν μαχῶν, καθόσον τὸ πρῶτον ἐμορφώθη ὑπὸ Γάλλων πεζῶν, συγκροτησάντων αὐτοβούλως τοιαύτην τινὰ περίπου μονάδα κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Βερντὲν τοῦ φθινοπώρου 1916. Τοιουτοτρόπως, ἀπὸ τοῦ 1920 ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ τοῦ 1924 ἐν Ἑλλάδι, κατηργήθησαν αἱ παλαιαὶ μονάδες ἡμιδιμοιρία καὶ ἐνωμοτία, καὶ ὠργανώθη ὡς στοιχειώδης μονὰς τοῦ πεζικοῦ ἡ ὁμὰς μάχης, ἡ ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ ὁπλοπολυβόλου καὶ 12 ἀνδρῶν, ἡ χωριζομένη δ' εἰς δύο στοιχεῖα, τὸ τῶν ὁπλοπολυβολητῶν (σκοπευτὴς καὶ προμηθευταί, ἐν ὅλῳ 6 ἄνδρες), προωρισμένον διὰ τὴν παροχὴν πυρός, καὶ τὸ τῶν ἀκροβολιστῶν (χειροβομβιστής, ὁπλοβομβιστής, ἀκροβολισταί, ἐν ὅλῳ 6 ἄνδρες), προωρισμένον διὰ τὴν ὑποστήριξιν τῆς κινήσεως καὶ τὴν προστασίαν τοῦ ἑτέρου στοιχείου. Τὸ οὐσιῶδες πλεονέκτημα τῆς τοιαύτης ὀργανώσεως εἶναι ὅτι «ἕκαστος στρατιώτης δρᾷ οὐχὶ ἀνεξαρτήτως, ἀλλ' ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ὁμάδος του, καὶ ἐκπληροῖ τὸ ὡρισμένον αὐτῷ καθῆκον ἔναντι τοῦ αὐτομάτου ὅπλου. ὅπερ ἀποτελεῖ τὸν πυρῆνα τῆς ὁμάδος, καὶ ἐξ οὗ ἀπορρέει κυρίως ἡ ἰσχὺς αὐτῆς» (Ἑλλ. καν. πεζ. 1924, τεῦχ. Α', σελ. 9).

Τρεῖς ὁμάδες μάχης ἀποτελοῦσι τὴν διμοιρίαν. Ἄμεσος συνέπεια τῆς ὀργανώσεως τῆς ὁμάδος μάχης, δηλαδὴ τοῦ ὅτι τὸ πῦρ τοῦ αὐτομάτου ὅπλου ἀποτελεῖ τὸ βασικὸν πῦρ τοῦ συγχρόνου πεζικοῦ, εἶναι ὅτι: 1) Ὁ σύγχρονος λόχος πεζικοῦ, δὲν ὑπολογίζεται πλέον εἰς ἀριθμὸν τυφεκίων, ἀλλ' εἰς ἀριθμὸν αὐτομάτων ὅπλων (ὁμάδων μάχης). 2) Ἡ σύγχρονος διμοιρία δὲν ὑποδιαιρεῖται εἰς ὑποδεεστέρας μονάδας, ἀλλ' ἄθροισμα ὁμάδων μάχης ἀποτελεῖ τὴν διμοιρίαν.

Ὅ,τι ἐγένετο ἐν Γαλλίᾳ, τὸ αὐτὸ ἐπεζητήθη καὶ ἐν τῇ συγχρόνῳ Γερμανίᾳ, ἀλλ' ἡ συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν ἀπαγορεύει εἰς τὴν μεταπολεμικὴν Γερμανίαν τὴν χρησιμοποίησιν ὡρισμένων πολεμικῶν ὅπλων, διὸ δὲν καθίσταται ἐφικτὴ ἐν τῇ συγχρόνῳ Γερμανίᾳ ἡ ὀργάνωσις στοιχειώδους μονάδος πεζικοῦ, ἐχούσης τὰ ἴδια πλεονεκτήματα πρὸς τὴν γαλλικήν, καὶ τοῦτο διότι τὸ ὡς πυρὴν χρησιμεῦον ἐν Γερμανίᾳ αὐτόματον ὅπλον στερεῖται τῆς ταχυκινησίας καὶ εὐκινησίας τοῦ γαλλικοῦ, πρὸς δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιτρεπομένων ὅπλων εἶναι λίαν περιωρισμένος. Ἡ σύγχρονος γερμανικὴ ὁμὰς εἶναι δύο εἰδῶν· ἡ ὁμὰς ἀκροβολιστῶν, ἤτοι ἄθροισμα 15 περίπου πεζῶν ὡπλισμένων διὰ τυφεκίου, χειροβομβίδος, ὁπλοβομβίδος, καὶ προωρισμένων διὰ τὴν κίνησιν καὶ τὴν προστασίαν τῆς ἑτέρας ὁμάδος, ἡ ὁμὰς πολυβολητῶν, ὑπηρετοῦσα ἓν ἐλαφρὸν πολυβόλον καὶ προωρισμένη διὰ τὴν παροχὴν πυρός. Ἂν θέλωμεν νὰ παραλληλίσωμεν, θὰ ἠδυνάμεθα ἴσως νὰ εἴπωμεν ὅτι ἓν ἕκαστον εἶδος γερμανικῆς ὁμάδος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ σχετικὸν *στοιχεῖον* τῆς γαλλικῆς ὁμάδος, σὺν τῇ οὐσιώδει διαφορᾷ ὅτι ἡ πρὸς τὸ γαλλικὸν στοιχεῖον ἀντιστοιχοῦσα γερμανικὴ ὁμὰς εἶναι ἀσυγκρίτως βαρυτέρα τοῦ στοιχείου, καθ' ὅσον τὸ γερμανικὸν πολυβόλον εἶναι μὲν ἐλαφρόν, ἀλλὰ δὲν παύει τοῦ νὰ ἐνέχῃ τὰ μειονεκτήματα παντὸς πολυβόλου, ὡς ὀργάνου κινήσεως ἐκλαμβανομένου. Τέσσαρες ὁμάδες (δύο ἀκροβολιστῶν καὶ δύο πολυβολητῶν) ἀποτελοῦσι τὴν γερμανικὴν διμοιρίαν.

Ὁμὰς πολυβόλων. Ἀμέσως μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον συνεκροτήθη ἐν Γαλλίᾳ ἡ *ὁμὰς τῶν πολυβόλων*, ἥτις εἶναι ἄθροισμα δύο πολυβόλων. Δύο ὁμάδες ἀποτελοῦσι τὴν διμοιρίαν τῶν πολυβόλων. Τοιαύτη ὀργάνωσις ὑφίσταται σήμερον καὶ ἐν Ἑλλάδι. Ἐν τῇ συγχρόνῳ Γερμανίᾳ ὁμὰς πολυβόλων δὲν ὑπάρχει, καθ' ὅσον παρὰ τοῖς λόχοις πολυβόλων ἡ διμοιρία ἀποτελεῖται ἀπ' εὐθείας ἐκ τριῶν βαρέων πολυβόλων.

Ὁμὰς διοικήσεως. Καλεῖται οὕτω τὸ προσωπικὸν τῶν δρομέων, παρατηρητῶν, τηλεφωνητῶν κλπ., ὅπερ προσκολλᾶται ἀναποσπάστως παρ' ἑνὶ ἑκάστῳ διοικητῇ μικρᾶς μονάδος (συντάγματος, τάγματος, μοίρας πυροβολικοῦ κτλ.), ἵνα βοηθῇ τοῦτον εἰς τὴν παρατήρησιν καὶ τὴν μεταβίβασιν τῶν διαταγῶν. Ἡ ἀνάγκη αὕτη κατεδείχθη, διαρκοῦντός τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, καθ' ὅσον ἡ διοίκησις καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν μικρῶν μονάδων (τάγματος, συντάγματος) δὲν ἐκτελεῖται ὡς μέχρι τῆς προπολεμικῆς ἐποχῆς, δηλαδὴ διὰ τῆς τάξεως τοῦ σχετικοῦ διοικητοῦ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς μονάδος του, ἀλλ' ἀπὸ σταθμοῦ διοικήσεως πάντοτε.

Ὁμὰς πυροβολικοῦ. Καλεῖται οὕτω τὸ ἄθροισμα μοιρῶν τινων πυροβολικοῦ (συνήθως 3 ἢ 4), τιθεμένων προσωρινῶς ὑπὸ ἑνιαίαν διοίκησιν καὶ λαμβανουσῶν κοινὴν ἐντολήν. Δεδομένου ὅτι ὁ γαλλικὸς ὅρος εἶναι groupement, δι' αὐτὸ ἀπεδόθη μὲν ἐπισήμως παρ' ἡμῖν διὰ τοῦ ὅρου *ὁμὰς* (Ἑλλ. Καν. μεγάλ. μονάδ. 1926 § 21), ἐνίοτε ὅμως φέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα *συγκρότημα*. Ἡ ὁμὰς πυροβολικοῦ δυνατὸν ν' ἀποτελῆται ἐκ διαφόρων εἰδῶν πυροβολικοῦ, π.χ. ἐκ μοίρας πεδινοῦ πυροβολικοῦ, ἐκ μοίρας βαρέος πυροβολικοῦ, ἐκ μοίρας αὐτοκινήτου ἕλξεως κτλ., ἀρκεῖ νὰ πρόκειται νὰ συνδράσωσιν αὗται δι' ὡρισμένον σκοπόν. Ἡ ὁμὰς πυροβολικοῦ οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ σύνταγμα πυροβολικοῦ, καθ' ὅσον ἡ μὲν ὁμὰς εἶναι προσωρινὴ συνένωσις διαφόρων μοιρῶν, καὶ ἴσως διαφόρου εἴδους, ἐνῷ τὸ σύνταγμα εἶναι ὀργανικὴ μονὰς τοῦ πυροβολικοῦ.

Ὁμὰς ἀναγνωρίσεως. Καλεῖται οὕτω τό, ἀπὸ τοῦ 1923 ἐν Γαλλίᾳ, συγκροτούμενον ἐν καιρῷ πολέμου ἀπόσπασμα, παρὰ μὲν τῷ σώματι στρατοῦ ἐκ δύο ἰλῶν, ἑνὸς λόχου ποδηλατῶν καὶ ἑνὸς οὐλαμοῦ αὐτοκινητοπολυβόλων, παρὰ δὲ τῇ μεραρχίᾳ ἐκ μιᾶς ἴλης, ἑνὸς λόχου ποδηλάτων καὶ ἑνὸς οὐλαμοῦ αὐτοκινητοπολυβόλων, καὶ ἀντικατεστῆσαν τὰ παλαιὰ ἱππικὰ σώματος στρατοῦ καὶ μεραρχίας. Αἱ ἐν Ἑλλάδι ὀργανωθεῖσαι τοιαῦται *ὁμάδες ἀναγνωρίσεως* ἀποτελοῦνται ἐκ τῶν αὐτῶν ὡς ἐν Γαλλίᾳ στοιχείων, σὺν τῇ διαφορᾷ ὅτι οἱ ποδηλάται ἀντικατεστάθησαν δι' ἀποσπασμάτων ἐφίππου πεζικοῦ.

Ὁμὰς μεραρχιῶν. Καλεῖται οὕτω τὸ ἄθροισμα μεραρχιῶν τινων, τιθεμένων προσωρινῶς ὑπὸ ἑνιαίαν διοίκησιν καὶ λαμβανουσῶν κοινὸν ἀντικειμενικὸν σκοπόν. Ἡ ὁμὰς μεραρχιῶν οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὸ σῶμα στρατοῦ, καθ' ὅσον ἡ μὲν ὁμὰς εἶναι προσωρινὴ συνένωσις διαφόρων μεραρχιῶν, καὶ συνεπῶς στερουμένη μὴ μεραρχιακῶν στοιχείων, ἐνῷ τὸ σῶμα στρατοῦ εἶναι ὀργανικὴ μονάς. Διαφέρει ἐπίσης τῆς στρατιᾶς (στρατιᾶς ἐξ ἀριθμοῦ τινος μεραρχιῶν, ὡς π.χ. τῆς ἰαπωνικῆς τῷ 1904—1905, τῆς σερβικῆς καὶ τῆς βουλγαρικῆς τῷ 1912—1913 κτλ.), διότι αὕτη εἶναι μόνιμος ἐμπόλεμος μονάς, ἐνῷ ἡ ὁμὰς εἶναι προσωρινὴ δι' ὡρισμένην ἀποστολήν.

Ὁμὰς στρατιῶν. Καλεῖται οὕτω τὸ ἄθροισμα ἀριθμοῦ τινος στρατιῶν, τασσομένων ὑπὸ ἑνιαίαν διοίκησιν. Τοιούτου εἴδους συγκρότησις ἐγένετο διὰ πρώτην φορὰν διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, καθ' ὅσον, διὰ τῆς μεγάλης αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στρατιῶν, καθίστατο δύσκολος ἡ ἀπ' εὐθείας διοίκησις ὑπὸ τοῦ ἀρχιστρατήγου. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

— *[Ναυτ.]* Καλεῖται *ὁμὰς* προσωρινὴ σύνταξις πλοίων πρὸς εἰδικὸν σκοπὸν καὶ διὰ κοινῆς ἐνεργείας προωρισμένων· ἀποτελεῖ δὲ ἡ ὁμὰς τὴν μικροτέραν ὁμάδα συντάξεως, ἰδίως τορπιλλικῶν, ἀντιτορπιλλικῶν καὶ ὑποβρυχίων. *Ὁμὰς ἀνεφοδιασμοῦ* δέ, τὸ σύνολον τῶν ὁμοίας κατὰ τὸ δυνατὸν ἐχόντων τὰς τακτικάς των ἰδιότητας πλοίων, ἅτινα δύνανται ἐπὶ σκοπῷ ἀνεφοδιασμοῦ νὰ καταλίπωσι τὸ πεδίον ἐνεργείας, ἄνευ κινδύνου διαταράξεως τῆς τακτικῆς ἐπαρκείας τῶν ἐν αὐτῷ παραμενουσῶν ναυτικῶν μονάδων. Σ. Ε. Λ.

— **ὁμὰς *ἠλεκτροπαραγωγός*.** Σύμπλεγμα κινητηρίου μηχανῆς καὶ ἠλεκτρικῆς γεννητρίας, συνδεομένων οὕτως, ὥστε ἡ περιστροφὴ τῆς πρώτης νὰ θέτῃ εἰς περιστροφὴν καὶ τὴν γεννήτριαν, μετατρεπομένης οὕτω τῆς κινητικῆς ἐνεργείας τῆς

Digitized by Google

κινητηρίου μηχανῆς εἰς ἠλεκτρικὴν ἐνέργειαν. Ἡ μετάδοσις δύναται νὰ γίνεται ἢ ἀπ' εὐθείας, διὰ σφηνώσεως ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἄξονος, ἢ δι' ὀδοντωτῶν τροχῶν, ἢ τέλος διὰ τροχαλίας καὶ ἱμάντος. Γ. Θ. Κ.

— **ὁμὰς κομητῶν** *['Ἀστρον.]*. Σύνολον ἐκ δύο ἢ πλειόνων κομητῶν, οἱ ὁποῖοι κινοῦνται ἐπὶ τῆς αὐτῆς σχεδὸν τροχιᾶς, ἀκολουθοῦντες ὁ εἷς τὸν ἄλλον εἰς διαστήματα ποικίλλοντα ἀπὸ ὀλίγων μηνῶν μέχρις ἀρκετῶν ἐτῶν. Τὴν ὕπαρξιν τοιούτων ὁμάδων κομητῶν ἀπέδειξε πρῶτος ὁ ἀστρονόμος Hoek τῷ 1865.

Αἱ ὁμάδες κομητῶν δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται πρὸς τὰς οἰκογενείας αὐτῶν, διότι, ἐὰν μὲν πρόκειται περὶ κομητῶν τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, αἱ τροχιαὶ αὐτῶν ὁμοιάζουσι μόνον λόγῳ τῆς προσεγγίσεως αὐτῶν πρὸς τὴν τροχιὰν τοῦ ἀγρεύσαντος αὐτοὺς πλανήτου, ἐὰν δὲ πρόκειται περὶ κομητῶν τῆς αὐτῆς ὁμάδος, αἱ τροχιαὶ αὐτῶν εἶναι σχεδὸν αἱ αὐταί, τοὐλάχιστον κατὰ τὸ περιήλιον τμῆμά των.

Ἡ μᾶλλον ἀξιοσημείωτος ὁμὰς εἶναι ἡ συγκειμένη ἐκ τῶν μεγάλων κομητῶν τῶν ἐμφανισθέντων κατὰ τὰ ἔτη 1668, 1843, 1880, 1882 καὶ 1887. Ἅπαντες οἱ κομῆται οὗτοι διακρίνονται διὰ τὴν ἐξαιρετικῶς μικρὰν περιηλιακὴν ἀπόστασίν των καὶ διὰ τὴν μεγάλην ἐκκεντρότητα τῆς τροχιᾶς των. Κατὰ τοὺς γενομένους ὑπολογισμοὺς διῆλθον εἰς ἀπόστασιν περίπου 480.000 χλμτρ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Ἡλίου ἤτοι διέσχισαν τὸ ἡλιακὸν στέμμα μετὰ ταχύτητος 500 χλμτ. κατὰ 1″. Λόγῳ τῆς μεγάλης ἐκκεντρότητος τῆς τροχιᾶς των οἱ κομῆται οὗτοι φαίνονται προερχόμενοι ἐκ τοῦ αὐτοῦ περίπου σημείου τοῦ διαστήματος καὶ εἰσερχόμενοι εἰς τὸ ἡλιακὸν σύστημα διὰ κινήσεως ἐπὶ σχεδὸν εὐθυγράμμου τροχιᾶς. Μολονότι τὰ στοιχεῖα τῶν τροχιῶν τῶν προαναφερθέντων κομητῶν εἶναι σχεδὸν τὰ αὐτά, ἐν τούτοις δὲν δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι πρόκειται περὶ ἀλληλοδιαδόχων ἐμφανίσεων τοῦ αὐτοῦ σώματος. Οἱ κομῆται τοῦ 1843 καὶ τοῦ 1882 ἦσαν πολὺ λαμπροί, παρετηρήθησαν δὲ μετὰ πάσης ἀκριβείας. Ἀμφότεροι ἔχουσι τροχιὰς ἐλλειπτικάς, ἀλλ' αἱ περίοδοί των εἶναι μακρόταται, ἤτοι τοῦ μὲν πρώτου μεταξὺ 400 καὶ 800 ἐτῶν, τοῦ δὲ δευτέρου μεταξὺ 800 καὶ 1.000 ἐτῶν. Οἱ κομῆται τοῦ 1880 καὶ 1887 ἦσαν πολὺ ἀμυδρότεροι καὶ μετὰ τεραστίων οὐρῶν, ἀλλὰ μικρᾶς κεφαλῆς. Οὐδεὶς ἐκ τῶν τεσσάρων τούτων κομητῶν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν τοῦ 1668. Πρὸς τούτοις κατὰ τὰς ἐρεύνας τοῦ Kreutz, εἰς τὴν αὐτὴν ὁμάδα ἀνήκει λαμπρός τις κομήτης, ἐμφανισθεὶς τῷ 1702, τοῦ ὁποίου ὅμως δὲν ὑπάρχουσιν ἀκριβεῖς παρατηρήσεις. Ὑπὸ τοῦ ἰδίου κατατάσσεται εἰς τὴν αὐτὴν ὁμάδα καὶ ὁ μικρὸς κομήτης, ὅστις ἐφωτογραφήθη κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁλικῆς ἐκλείψεως τοῦ Ἡλίου τὴν 16 Μαΐου 1882 καὶ ὅστις δὲν παρετηρήθη πλέον.

Ὁ λαμπρότατος τῶν κομητῶν τῆς ὁμάδος ταύτης, ἤτοι ὁ τοῦ ἔτους 1882, πρὸ τῆς διαβάσεώς του διὰ τοῦ περιηλίου παρουσίαζεν ἕνα πυρῆνα, ὅστις ἀκολούθως διῃρέθη εἰς τέσσαρα τεμάχια, τὰ ὁποῖα βαθμιαίως ἀπεμακρύνθησαν ἀλλήλων ἐπὶ τῆς ἀρχικῆς τροχιᾶς. Κατὰ τὰς ἐρεύνας τοῦ Kreutz τὰ τέσσαρα ταῦτα τεμάχια τοῦ ἀρχικοῦ κομήτου ἔχουσιν ἀντιστοίχως περιόδους 664, 769, 875 καὶ 959 ἐτῶν. Ἐντεῦθεν συνάγεται ὅτι ὅλοι οἱ κομῆται τῆς ὁμάδος ταύτης προῆλθον ἐκ τῆς διασπάσεως ἑνὸς παμμεγίστου κομήτου πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων, ὅπως ἐκ τῆς διασπάσεως τοῦ κομήτου τοῦ 1882 ἐσχηματίσθησαν τέσσαρες ἄλλοι μικρότεροι.

Πλὴν τῆς ὅλως ἐξαιρετικῆς ταύτης ὁμάδος, ὑπάρχουσι καὶ πολλαὶ ἄλλαι ὁμάδες κομητῶν, ὧν αἱ τροχιαὶ ἔχουσι στοιχεῖα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τὰ αὐτά. Ἐξ ὅλων τῶν ὁμάδων τούτων ὑπάρχουσιν 8—10, ἐν ταῖς ὁποίαις ἡ ὁμοιότης τῶν στοιχείων τῶν τροχιῶν εἶναι ὄντως καταπληκτική.

Κατὰ τὰς ὑπαρχούσας ἐνδείξεις, οἱ κομῆται τῆς αὐτῆς ὁμάδος ἔχουσι κοινὴν καταγωγήν, ἤτοι προέρχονται ἐκ τῆς διασπάσεως ἑνὸς ἀρχικοῦ κομήτου διὰ τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἕλξεως τοῦ Ἡλίου ἤ τινος ἐκ τῶν μεγάλων πλανητῶν. Σ. ΠΛΑΚΙΔΗΣ

ὁμασέος (ὁ) (Omaseus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*, περιλαμβάνον μικροὺς κανθάρους ἀπαντῶντας εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Σιβηρίαν. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *ὁμασέος ὁ μελάνουρος* (Omaseus nigricaudis), ὅστις ἔχει χρῶμα μελανόν. Δ. Ν. Π.

ὁματροπίνη (ἡ) *[Χημ.]*. Συνθετικῶς παρασκευασθὲν ἀλκαλοειδὲς τοῦ τύπου:

$$NC_8H_{14}.O.CO.CH(OH).C_6H_5$$

(ἤτοι φαινυλογλυκολυλοτροπεΐνη), συνιστάμενον δηλονότι ἐξ ἀμυγδαλικοῦ ὀξέος καὶ τροπίνης. Ἀποτελεῖ ὠχροκίτρινα πρίσματα τηκόμενα εἰς 27°. Εἶναι ὀλιγώτερον δηλητηριῶδες τῆς ἀτροπίνης καὶ ἐνεργεῖ ἐπίσης μυδριαστικῶς. Σ. Γ.

—*[Φαρμ.]* Ἡ *ὁματροπίνη* ἀνεγράφη ἀντὶ τῆς **ἀτροπίνης ὡς** μυδριατικὸν φάρμακον ὑπὸ τὴν μορφὴν τῶν ἀλάτων της, ἅτινα χρησιμοποιοῦνται ὡς διαλύματα ἐνσταλαζόμενα εἰς τὸν ὀφθαλμὸν ἀνὰ 5—10′. Τὸ εὐχρηστότερον τῶν ἀλάτων τῆς ὁματροπίνης εἶναι τὸ μεθ' ὑδροβρωμίου: $C_{16}H_{21}NO_3HBr$. Κ. Γ. Μ.

Ὄμαχα (Omaha) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βορειοαμερικανικῆς πολιτείας Νεβράσκα. Κάτ. 219.200. Ἔχει 30 δημοσίους καὶ 17 παιδικοὺς κήπους, 58 κατώτερα σχολεῖα καὶ 5 ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια, σχολὴν κωφαλάλων, ἰατρικὴν σχολήν, πανεπιστήμιον, θεολογικὸν σεμινάριον πρεσβυτεριανῶν, 21 νοσοκομεῖα, πολλὰ τῶν ὁποίων χρησιμεύουσι πρὸς πρακτικὴν μόρφωσιν νοσοκόμων γυναικῶν, ἀστεροσκοπεῖον, βιβλιοθήκην (170.000 τόμ.) καὶ ἄλλα πολλὰ δημόσια ἱδρύματα καὶ ἄσυλα. Ἡ Ὄμαχα εἶναι κέντρον ἀεροπορικοῦ ταχυδρομικοῦ σταθμοῦ, εἷς τῶν κυριωτέρων σιδηροδρομικῶν κόμβων τῆς χώρας καὶ κέντρον ποικίλων βιομηχανιῶν καὶ ἰδίως τῆς βιομηχανίας βουτύρου καὶ χοιρομηρίων. Τὸ ὄνομα ἔλαβεν ἐκ τῆς ὁμωνύμου ἰνδικῆς φυλῆς, ἥτις ἔζη ἄλλοτε εἰς τὴν περιφέρειαν αὐτῆς. Γ. Ι. Β.

Ὄμαχα. Ἰνδικὴ φυλὴ τῆς Νεβράσκα, συγγενὴς τῆς φυλῆς τῶν Πόνκα. Οἱ Ὄμαχα ἔζων εἰς σπήλαια ἢ σκηνὰς καὶ ἦσαν γεωργοὶ καὶ κυνηγοί. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀνήρχετο εἰς 1200—1500 ἄτομα καὶ ἦσαν ὠργανωμένοι κατὰ πατριάς. Γ. Ι. Β.

Ὀμβίτης ***νομὸς*** *['Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Νομὸς ἐν Αἰγύπτῳ περὶ τὴν πόλιν *Ὄμβος* (βλ. λ.).

Ὄμβος, ***Ὄμβοι***, ἢ ***Ὄμβροι*** *['Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἄνω Αἰγύπτου, πρωτεύουσα τοῦ ἀπ' αὐτῆς ἀποκληθέντος νομοῦ *Ὄμβου* ἢ *Ὀμβίτου* (Ombites praefectura). Ἔκειτο ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Νείλου, 30 μίλλια Β. τῆς Συήνης, κατὰ τὸν νῦν ἐρειπιῶνα *Κοὺμ - Ὀμποὺ* (λόφος - Ὄμβου) καὶ ἤκμασε μεγάλως ἐπὶ Πτολεμαίων καὶ κατὰ τοὺς πρώτους βυζαντινοὺς χρόνους, ὅτε ἦτο μία τῶν ἕνδεκα πόλεων τῆς Ἄνω Θηβαΐδος. Ἦτο ἀντίζηλος τῆς Τεντύρας, ἔχουσα περίφημον στρατηγικὴν θέσιν καὶ δεσπόζουσα τῶν εἰς Νουβίαν ὁδῶν καὶ ἐκτεταμένης πεδινῆς περιοχῆς, ἐν αὐτῇ δὲ ἠσκεῖτο περιώνυμος κροκοδειλολατρεία· ὑπῆρχον εἰδικαὶ λίμναι κροκοδείλων, εἰς οὓς προσεφέροντο κατὰ κανόνα αἱ κεφαλαὶ τῶν θυσιαζομένων ζῴων, ὅτε δὲ οἱ ἄπειροι διαιτώμενοι αὐτόθι κροκόδειλοι κατεσπάραζον τὰ τυχὸν παρ' αὐτὰς παίζοντα παιδία, αἱ μητέρες των ἔχαιρον ὡς «τεκοῦσαι θεῷ βορὰν καὶ δεῖπνον» *(Αἰλιανοῦ*, Ζῴων Φυσ. Ι′ 21.24). Τῆς πόλεως διεσώθησαν περίφημα ἐρείπια περιβόλου, πυλῶνος, δύο σχεδὸν ἀνέπαφοι καὶ μεγαλοπρεπεῖς ναοὶ τῶν πτολεμαϊκῶν χρόνων εἰς τὸν Ὧρον καὶ τὸν κροκοδειλόμορφον θεὸν Σοῦχον καὶ ναΐσκος τῆς Ἀθὼρ κτισθεὶς ὑπὸ Δομιτιανοῦ. Τὰ νομίσματα τοῦ νομοῦ, ἐπιγραφόμενα ΟΜΒΙΤΗΣ, ἐξεικόνιζον τὸν Ὧρον ἢ Ἀρούηριν καὶ εἶχον ὡς τύπον τὸν κροκόδειλον. Π. Ν. Π.

— **Ὄμβος** *['Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Αἰγύπτου, ὕπερθεν τῆς Κοπτοῦ καὶ παρὰ τὸ Λοῦξορ. Γνωστὴ ἀπὸ τῆς παναρχαίας νεκροπόλεως, ἐν ᾗ σπουδαιότατα εὑρήματα, καὶ ἀπὸ τοῦ ναοῦ πρὸς τὸν θεὸν Σήθ, ἀνασκαφέντος τῷ 1896 παρὰ τοῦ Flinders Petrie. Π. Ν. Π.

ὄμβρα (ἡ), ἢ ***ὀμβρικὴ γῆ***. Ἀνόργανον χρῶμα, χρησιμοποιούμενον δι' ὑδροχρωματισμοὺς καὶ ἐλαιοχρώματα. Εἶναι συγγενὲς πρὸς τὴν *ὤχραν* καὶ ἀποτελεῖται χημικῶς ἐξ ὀξειδίου τοῦ σιδήρου καὶ ὑπεροξειδίου τοῦ μαγγανίου, εἰς τὸ δεύτερον δὲ τοῦτο συστατικὸν ὀφείλεται καὶ τὸ ὅτι εἶναι σκοτεινότερον ὡς χρῶμα ἀπὸ τὴν ὤχραν. Εἶναι χρώματος φαιομελανοῦ, εἰδικώτερον δὲ εἰς τὸ ἐμπόριον διακρίνονται δύο εἴδη ὄμβρας, ἡ ὄμβρα τῆς Κύπρου ἢ Σικελίας, ἥτις εἶναι μᾶλλον καστανόχρους, καὶ ἡ τῆς Κολωνίας, ἥτις εἶναι φαιομέλαινα. Ἡ διαφορὰ αὕτη τοῦ χρώματος ὀφείλεται εἰς τὴν διάφορον χημικὴν σύστασιν, ἤτοι τὴν διάφορον πρὸς ἄλληλα σχέσιν τῶν δύο κυρίως ἀναφερθέντων συστατικῶν. Σ. Γ.

ὀμβρέλλα (ἡ)· ἀντὶ *ὀμπρέλλα* (βλ. λ.).

ὀμβρελλοθήκη (ἡ)· βλ. *ὀμπρελλοθήκη*.

ὀμβριὰ (τά), ἰδιωματ. Κρήτ., αἱ βροχαί.

Ὀμβριακὴ *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Δομοκοῦ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 1.155 καὶ μετὰ τῶν εἰς τὴν κοινότητα ὑπαγομένων χωρίων *Μεταλλεῖον, Παναγιὰ* καὶ μονὴ *Ἁγίου Ἀθανασίου* 1.426. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεγραφικὸν γραφεῖον, δημοτικὰ σχολεῖα, γεωργικὸν πιστωτικὸν συνεταιρισμὸν καὶ ἀκτημόνων καλλιεργητῶν.

Ὀμβρικὴ (λατ. Umbria) *['Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ ὑπὸ τῶν *Ὀμβρικῶν* (βλ. λ.) ἐν τῇ Ἰταλικῇ χερσονήσῳ κατοικηθεῖσα κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους χώρα. ΚΑΨ.

Ὀμβρικοὶ (οἱ), ἢ ***Ὄμβροι*** (λατ. Umbri) *['Ἀρχ.]*. Ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἐγκατασταθέντων εἰς τὴν Ἰταλικὴν χερσόνησον φύλων. Ἦσαν συγγενεῖς τῶν Λατίνων, βραδύτερον τῶν ὁποίων κατῆλθον εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ τῶν Ὄσκων ἢ Ὀπικῶν. Κατῴκουν τὴν ἀπ' αὐτῶν κληθεῖσαν Ὀμβρικὴν (Umbria) ἰταλικὴν χώραν, ἥτις παλαιότατα μὲν ἐξετείνετο ἀπὸ τῆς μιᾶς μέχρι τῆς ἄλλης θαλάσσης (ἀπὸ τοῦ Τυρρηνικοῦ μέχρι τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους) καὶ ἀπὸ τῶν ὄχθῶν τοῦ Πάδου μέχρι τοῦ κατωτέρου ροῦ τοῦ Τιβέρεως, βραδύτερον δὲ περιωρίσθη, ὑπὸ τῶν μετ' αὐτοὺς ἐλθόντων εἰς τὴν Ἰταλικὴν χερσόνησον Ἐτρούσκων (Τυρρηνῶν), καὶ τῶν κελτικῶν φύλων Λιγγόνων καὶ Σενόνων (Γαλατῶν), μεταξὺ τῶν πηγῶν τοῦ Ἄρνου καὶ Τιβέρεως ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Νὰρ (τῆς Ναρνίας) ἀφ' ἑτέρου (Στρ. C. 227), ἤτοι ὡρίζετο ἀπὸ Δ. ὑπὸ τῆς Ἐτρουρίας, ἀπὸ Ν. ὑπὸ τῆς χώρας τῶν Σαβίνων (Σαβίνης), ἀπὸ Ν. καὶ ΝΑ. ὑπὸ τῆς Πικεντίνης, ἀπ' Α. ὑπὸ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους καὶ ἀπὸ Β. ὑπὸ τῆς ἐντεῦθεν τῶν Ἄλπεων Γαλατίας (Gallia Cisalpina). Καὶ τὰ ὅρια ὅμως ταῦτα δὲν ἦσαν πάντοτε σταθερά, διότι ἡ παραλία χώρα αὐτῆς, ἡ καὶ εὐφορωτέρα, εἶχε περιέλθει εἰς τὸ γαλατικὸν φῦλον τῶν Σενόνων (διὰ τοῦτο καὶ ἐκαλεῖτο ager Gallicus ὑπὸ τῶν Ρωμαίων). Οἱ Ὄμβροι, ἀφοῦ ἠμφεσβήτησαν ἐπὶ μακρὸν χρόνον πρὸς τοὺς Ἐτρούσκους τὴν κυριαρχίαν τῆς κεντρικῆς Ἰταλίας, περιῆλθον βραδύτερον (κατὰ τὸ τέλος τοῦ Δ′ π. Χ. αἰῶνος) εἰς πόλεμον καὶ πρὸς τοὺς Ρωμαίους, ἀντιταχθέντες, ἐν συμμαχίᾳ μετὰ τῶν Σαμνιτῶν καὶ τῶν Ἐτρούσκων, μετὰ πείσματος κατὰ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς κυριαρχίας των (311—307 π.Χ.). Καὶ βραδύτερον δέ, ὅτε ἐκηρύχθη ὁ γ′ Σαμνιτικὸς πόλεμος (298—290 π.Χ.), οἱ Ὀμβρικοὶ παρέσχον τὴν βοήθειάν των πρὸς τοὺς Σαμνίτας, καὶ εἰς τὴν χώραν των, ἐν τῇ πόλει Σεντίνῳ, συνῆψαν οὗτοι μετὰ τῶν Σαμνιτῶν, τῶν Ἐτρούσκων καὶ Γαλατῶν τὴν μάχην (295 π.Χ.), διὰ τῆς ὁποίας ἐκρίθη ἡ τύχη τῆς κεντρικῆς Ἰταλίας, διότι ταύτην ἐπηκολούθησε μετά τινα ἔτη ἡ ὁλοσχερὴς ὑποταγὴ τῶν Σαμνιτῶν ἐν ἀρχῇ, μετὰ ταῦτα δὲ τῶν Ὄμβρων. Κατὰ τὸν β′ Καρχηδονικὸν πόλεμον διῆλθε διὰ τῆς Ὀμβρικῆς ὁ Ἀννίβας μετὰ τὴν ἐν Τρασιμένῃ λίμνῃ νίκην του καὶ ἐλεηλάτησε τὴν Πικεντίνην. Κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους ἡ Ὀμβρικὴ ἀπετέλει τὸ ἕκτον διαμέρισμα τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ ρωμαϊκοῦ κράτους καὶ ὑποδιῃρεῖτο εἰς τὸ δυτικὸν ὀρεινὸν τμῆμα, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι ἔζων ἐκ τῶν κτηνοτροφικῶν προϊόντων των, καὶ τὸ ἀνατολικὸν πεδινὸν τμῆμα, τὸ περιλαμβανόμενον μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ρουβίκωνος πρὸς Β. καὶ τοῦ Αἴσιος πρὸς Ν. (ager Gallicus). Βραδύτερον τὸ μὲν δυτικὸν τμῆμα τῆς Ὀμβρικῆς προσηρτήθη εἰς τὴν Ἐτρουρίαν, τὸ δὲ ἀνατολικὸν εἰς τὴν Πικεντίνην καὶ οὕτως ἐξέλιπε καὶ τὸ ὄνομα τῆς χώρας ταύτης, ταφὲν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Φλαμινία*, ὡς ὠνομάσθη ἡ ρωμαϊκὴ αὕτη ἐπαρχία.

Ἐκ τῶν πόλεων τῆς Ὀμβρικῆς κατὰ μὲν τοὺς πρὸ τῆς ὑποταγῆς της εἰς τὴν Ρώμην χρόνους ἐπισημότεραι ἦσαν τὸ Σεντῖνον, τὸ Ἰγούβιον, ὀνομαστότερον γενόμενον ἐπὶ τῆς ρωμαϊκῆς κυριαρχίας, τὸ ὀχυρώτατον φρούριον Νεκόϊνον, τὸ ὁποῖον οἱ Ρωμαῖοι μετωνόμασαν Ναρνίαν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Νάρ, τὰ Τύδερτα, παρὰ τὰ ὅρια τῆς Ἐτρουρίας, καὶ ἄλλαι. Ἐπὶ τῆς ρωμαϊκῆς δὲ κυριαρχίας καὶ κατὰ τοὺς ἐπακολουθήσαντας χρόνους τὸ Ἀρίμινον, πολὺ συνδεδεμένον μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς Ρώμης κατὰ τὸν β′ Καρχηδονικὸν πόλεμον καὶ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους, τὸ Πίσαυρον, ρωμαϊκή, ἀνθηροτάτη πόλις κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους, ἡ Σήνα κτισθεῖσα ὑπὸ Γαλατῶν καὶ σήμερον ρωμαϊκὴ παροικία, ἡ Ράβεννα, προκεχωρημένον φυλάκιον τῶν Ὄμβρων εἰς τὴν ἐντεῦθεν τῶν Ἄλπεων Γαλατίαν, ἀκμάσασα ἰδίως ἀπὸ τοῦ Ε′—Η′ μ. Χ. αἰῶνος ὡς πρωτεύουσα τῆς δυτικῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, τῶν Ὀστρογότθων μετὰ ταῦτα, καὶ ἡ ἕδρα τῶν ἐξάρχων τῆς μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, τὸ Καμερῖνον, καὶ ἄλλαι. Τριῶν ἐκ τῶν εἰρημένων πόλεων, τοῦ Ἀριμίνου (νῦν Rimini), τοῦ Ἰγουβίου (Iguvium, νῦν Gubbio) καὶ τῶν Τυδέρτων (νῦν Todi) διεσώθησαν καὶ νομίσματα, κοπέντα κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐπ' αὐτῶν ρωμαϊκῆς κυριαρχίας καὶ ἀνήκοντα εἰς τὴν σειρὰν τοῦ βαρυστάθμου χαλκοῦ (aes grave). ΚΑΨ.

ὀμβρικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς Ὄμβρους καὶ τὴν Ὀμβρικήν.

— **ὀμβρικὴ** ***γῆ***· βλ. *ὄμβρα*.

— ***ὀμβρικὴ διάλεκτος***. Αὕτη (ὅπως ἡ Λατινική, ἡ Ὀσκικὴ κλπ.) ἦτο διάλεκτος τῆς ἀρχαίας ἰταλικῆς γλώσσης, ὡμιλεῖτο δὲ ἐν τῇ ὁμωνύμῳ χώρᾳ τῆς κεντρικῆς Ἰταλίας. Ἡ ὀμβρικὴ διάλεκτος μᾶς εἶναι γνωστὴ ἐξ ἐπιγραφικῶν μόνον κειμένων καὶ δὴ σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἐκ τῶν λεγομένων «Πινάκων τοῦ Ἰγουβίου» (Tabulae iguvinae), ἀνευρεθέντων ἐν τῇ πολίχνῃ τοῦ Ἰγουβίου (Iguvium, νῦν Gubbio) τῷ 1444 μ. Χ. Τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικά της εἶναι: 1) Ἡ (ὡς καὶ ἐν τῇ Ὀσκικῇ) τροπὴ τῶν συμπλεγμάτων ct καὶ pt εἰς ht, ft: ὀμβρ. rehte=λατ. recte κλπ. 2) Ἡ τροπὴ τῶν παλαιῶν ἰαπετικῶν ὑπερωϊκῶν εἰς p καὶ b. **Τοῦτο παρατηρεῖται καὶ ἐν τῇ Ὀσκικῇ, ἐν τῇ Λατινικῇ**

Digitized by Google

ὅμως ἀπαντῶμεν ἀντ' αὐτῶν qu καὶ (g)u: ὀμβρ. pis—λατ. quis, ὀμβρ. pisipumpe—λατ. quicumque, ὀμβρ. pampei—λατ. quandoque, ὀμβρ. bivus—λατ. vivus ἐκ τοῦ ἰαπετ. *gvivos κλπ. 3) Ἡ διάσωσις (ὅπως ὡσαύτως καὶ ἐν τῇ Ὀσκικῇ) καὶ ἐντὸς λέξεως τῶν ἐκ τῆς παλαιᾶς ἰταλικῆς κοινῆς (ἤ, ἄλλως, Πανιταλικῆς) κληρονομηθέντων δασέων (ὁμοίων πως πρὸς τὰ νεοελληνικά), τὰ ὁποῖα ἐν τῇ Λατινικῇ ἐτράπησαν εἰς μέσα: ὀμβρ. ὀσκ. alfu, mefiu=λατ. albus, medius, ὀμβρ. prufe=λατ. probe κλπ. 4) Διάσωσις τοῦ s πρὸ τῶν ὑγρῶν καὶ ἐνρίνων ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν μέσῳ λέξεως, ὅπερ ἀπεβλήθη ἐν τῇ Λατινικῇ: ὀμβρ. ὀσκ. slaagi, snata, fesna, prismu κλπ.=λατ. locus, nare, fanum, primus. 5) Τὸ —f ἀντὶ τῆς καταλήξεως —ns τῆς αἰτ. πληθ., πρβλ. vitluf=λατ. vitulos (ἐκ τοῦ vitulons) κλπ. 6) Ὁ (ὡς καὶ ἐν τῇ Ὀσκικῇ) σχηματισμὸς τῆς ὀνομ. πληθ. τῶν δευτεροκλίτων εἰς —us ἀντὶ τῆς ἐν τῇ Λατινικῇ καταλήξεως —i καὶ τῆς γεν. πληθ. εἰς —um ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς Λατίνοις —orum: Ikuvinus=Iguvini κλπ. 7) Σχηματισμὸς τῆς ἑν. γεν. καὶ τῆς πληθ. ὀνομ. πρωτοκλίτων ὀνομάτων εἰς —as ἀντὶ τοῦ τῆς Λατινικῆς —ae καὶ τῆς ἑν. γεν. δευτεροκλίτων καὶ τριτοκλίτων εἰς —eis ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς Λατίνοις —i καὶ —is (ἀρχ. —es). Τοῦτο ἀπαντᾷ ὡσαύτως καὶ ἐν τῇ Ὀσκικῇ. 8) Διάσωσις τῆς ἑν. τοπικῆς τῶν δευτεροκλίτων: thesaurei=in thesauro κ. οὕ. κ. Πλὴν τούτων ἡ Ὀμβρικὴ παρουσιάζει καὶ ἄλλας ποικίλας μορφολογικὰς διαφορὰς ἀπὸ τῆς Λατινικῆς, τὰς ὁποίας ἐλλείψει χώρου παραλείπομεν. Ἐλάχιστα παραδείγματα ἀρκοῦν νὰ δώσουν εἰκόνα τινὰ τῆς μεγάλης ταύτης μορφολογικῆς διαφορᾶς τῆς Ὀμβρικῆς ἀπὸ τῆς Λατινικῆς: ὀμβρ. eru, afero, benust, fakust, fust, feitu, deitu, poi κλπ.=λατ. esse, af(f)erre, venerit, fecerit, erit, facito, dicito, qui (ἀρχ. quoi) κλπ. κλπ.

Ἡ Ὀμβρικὴ (συγγενεστέρα πρὸς τὴν ὁποίαν ἦτο ἡ Οὐολσκικὴ) ἐξέλιπεν ἐντελῶς ἤδη κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Αὐγούστου, ἀντικατασταθεῖσα ὑπὸ τῆς Λατινικῆς, ἡ ὁποία, ἐξαπλουμένη ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ κράτος τῆς Ρώμης, ἐξῆλθεν ἐνωρὶς τῶν στενῶν ὁρίων τοῦ Λατίου καὶ διεδόθη βαθμηδὸν οὐχὶ μόνον καθ' ὅλην τὴν Ἰταλίαν καὶ τὰς παρ' αὐτὴν μεγαλυτέρας καὶ μικροτέρας νήσους, ἀλλὰ καὶ πέραν τῶν Ἄλπεων: ἐν τῇ Γαλατίᾳ (Gallia Transalpina), Ἰβηρικῇ χερσονήσῳ κ. ἄ. Διὰ νὰ λάβῃ τις ἰδέαν τινὰ σαφεστέραν τῆς ὀμβρικῆς διαλέκτου καὶ τῆς διαφορᾶς της ἀπὸ τῆς Λατινικῆς (διαφορᾶς πολὺ μεγαλυτέρας ἢ ἡ μεταξὺ οἱωνδήποτε διαλέκτων τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς) παραθέτομεν μικρὸν ἀπόσπασμα ἐκ τῶν ῥηθέντων πινάκων τοῦ Ἰγουβίου: Esek frater Atiieriur eitipcs plenasier urnasier uhtretie ..... pisipumpe fust eikvasese Atiierier, ere si esume kuraia (=λατ. ita fratres Atiedii decreverunt plenariis ordinariis (?) auctura (?) ..... quicumque erit collegiis Atiediis, is rem sacram curet) κλπ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *R. von Planta*, «Grammatik der oskisch-umbrischen Dialekte» (I-II Strassburg 1892—1897).—*R. S. Conway*, «The Italic dialects» (I-II. Cambridge 1897).—*C. Buck*, «A grammar of Oskan and Umbrian» (Boston 1904).—*E. Prokosch*, «Elementarbuch der oskisch-umbrischen Dialekte», Heidelberg 1905, κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ).—*Th. Mommsen*, «Unterital. Dialekte» «Leipzig 1850».—*Th. Aufrecht-A. Kirchoff*, «Die umbrische Sprachdenkmäler» (I-II. Berlin 1849—1851).—*F. Bücheler*, «Umbrica» (Bonn 1883).—Ἱκανὰ εὑρίσκει τις περὶ τῆς ὀμβρικῆς διαλέκτου καὶ εἰς γενικώτερα ἔργα, ὡς λ. χ. *Γ. Χατζιδάκι*, «Ἀκαδημεικὰ Ἀναγνώσματα» κλπ. (Α'. Ἀθῆναι 1902).—*F. Stolz-A. Debrunner*, «Geschichte der lateinischen Sprache» (Berlin—Leipzig (Sammlung—Göschen) 1922) καὶ *A. Meillet*, «Esquisse d'une histoire de la langue latine (Paris 1928). Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

ὄμβριος, *—α, —ον*· ὁ τοῦ ὄμβρου, τῆς βροχῆς, βρόχινος: «ὄμβριον ὕδωρ».

Ὄμβριος (ὁ) *['Αρχ.]*. Ἐπίθετον τοῦ Διός, ὡς προκαλοῦντος τὰς βροχάς. Βωμὸς αὐτοῦ ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ὑμηττοῦ, ὅπου ὑπῆρχε καὶ ἄγαλμα τοῦ «Ὑμηττίου Διός», καθὼς καὶ ἀρχαιότατος ναὸς ἐν Ἀθήναις, τοῦ ὁποίου ἡ ἵδρυσις ἀποδίδεται εἰς τὸν Δευκαλίωνα. Ἐπίσης βωμὸς αὐτοῦ ὑπῆρχε καὶ ἐπὶ τῆς Πάρνηθος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου προσέφερον θυσίας «τοτὲ μὲν Ὄμβριον, τοτὲ δὲ Ἀπήμιον καλοῦντες τὸν Δία» (*Παυσ.* Α. 32, 2). Α.Θ.Σ.

ὀμβρογράφος (ὁ) *[Μετεωρολ.]*. Ἄλλη ὀνομασία τοῦ *βροχογράφου*. Θ. Θ. Φ.

ὀμβροδέκτης (ὁ)· ὁ δεχόμενος τὸ ὄμβριον ὕδωρ, δεξαμενή, ἰδιωματ. *μπρουδέχτης*.

Ὄμβροι (οἱ) (λατιν. Umbri) *['Αρχ.]*. Λαὸς τῆς Ἰταλίας (βλ. *Ὀμβρικοί*).

Ὄμβροι (οἱ) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Αἰγύπτου, ὀρθότερον *Ὄμβος* (βλ. λ.).

ὀμβρόμετρον (τό)· ἄλλη ὀνομασία τοῦ *βροχομέτρου*. Θ. Θ. Φ.

ὄμβρος (ὁ)· βροχή, ἄλλως *ὑετός*, ἰδιωματ. *ἔμπρος*.
— *[Μετεωρολ.]* Ὁ ὅρος *ὄμβρος* ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τὴν ἀπόδοσιν ἐν τῇ ἑλληνικῇ τοῦ ὅρου précipitation ἢ Niederschläge, ὃν πολλοί, ἰδίᾳ οἱ ναυτικοί, ἀποδίδουν διὰ τοῦ ὅρου *ἐξυδάτωσις*. Ἄλλοι διὰ τῆς λέξεως *ὄμβρος* ἐννοοῦσι πᾶσαν σύντομον ῥαγδαίαν βροχὴν *(Αἰγινήτης)*, ἥτις παρ' ἄλλων ἀποδίδεται διὰ τοῦ ὅρου *ὑετός*, διὰ τοῦ *ὄμβρου* ἐννοούντων πᾶσαν ἀπόθεσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους ὕδατος ὑπὸ ὑγρὰν ἢ στερεὰν μορφήν, βροχῆς, χιόνος, βροχῆς καὶ χιόνος, χαλάζης, χιονοχαλάζης, πάχνης, δρόσου κτλ. Ἡ τελευταία τείνει πρὸς ἐπικράτησιν. Θ. Θ. Φ.

ὀμβρόφιλος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἀγαπῶν τὴν βροχήν, ὁ εὐδοκιμῶν μὲ πολλὰς βροχάς, ἄλλως *ὀμβροχαρής*: «ὀμβρόφιλα φυτά».

ὀμβρόφοβος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ φοβούμενος τὰς βροχάς, ἀντίθ. *ὀμβρόφιλος*.

ὀμβροφόρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ φέρων βροχήν: «ὀμβροφόροι ἄνεμοι».

ὀμβροχαρὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ χαίρων διὰ τὴν βροχήν, ἄλλως *ὀμβρόφιλος* (βλ. λ.).

Ο' Μεάρα (O' Meara), ***Μπάρρυ-Ἐδουάρδος***. Ἄγγλος ἰατρός, γεννηθεὶς ἐν Ἰρλανδίᾳ (1786—1836). Ὑπηρέτησε κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ στρατῷ, εἶτα δὲ εἰσῆλθεν ἐν τῷ ἀγγλικῷ ναυτικῷ. Τῷ 1815, ὑπηρετῶν ἐπὶ τοῦ πλοίου «Βελλεροφόντης», ὅπερ ἔμελλε νὰ ὁδηγήσῃ τὸν Ναπολέοντα εἰς Ἁγίαν Ἑλένην, συνώδευσε τοῦτον εἰς τὴν ἐξορίαν περιβαλὼν αὐτὸν διὰ πολλῆς συμπαθείας. Συνέλεξε σημειώσεις τῶν ἑκάστοτε ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος ἀναφερομένων σχετικῶς πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς ζωῆς του, ἃς καὶ ἐδημοσίευσεν ὑπὸ διαφόρους τίτλους. Ο.Ρ.

Ὀμεϊάδαι· βλ. λ. *Ὀμμεϋάδαι*.

Ὀμελγκαρανὶ *[Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς Κυρηναϊκῆς (πλάτ. 30°26' Β., μῆκ. 23°10' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 244: Derna to Mersa Matrouh) ἐν τῇ δυτικῇ ἀκτῇ τοῦ κόλπου τῆς Βόμβας (Μπόμπας), $9^1/_2$ μίλλ. νοτ. τοῦ ἀκρωτηρίου Ρὰς-ἐτ-Τὶν (ἀρχ. Χερρόνησος). Σ. Ε. Λ.

ὀμελέττα (ἡ). Ἔδεσμα παρασκευαζόμενον ὡς ἑξῆς: Ἐντὸς πινακίου ταράσσομεν (χτυπᾶμε) ἀριθμόν τινα ᾠῶν μέχρις οὗ κρόκοι καὶ λεύκωμα ἀποτελέσουν ἓν σῶμα. Τὸ παρασκεύασμα τοῦτο τηγανίζομεν μετὰ βουτύρου, ἐξακολουθοῦντες ἐπί τι διάστημα νὰ ἀναταράσσωμεν τοῦτο ἠπίως διὰ τῆς περόνης μέχρις οὗ ἀρχίσῃ νὰ πήγνυται, μεθ' ὃ καταβιβάζομεν ἀπὸ τῆς πυρᾶς, ἀφοῦ πρότερον ἀναστρέψωμεν τὴν ὀμελέτταν ἐντὸς τοῦ τηγανίου, ὥστε νὰ ῥοδίσῃ καὶ ἡ ἄνω ἐπιφάνεια. Ἡ συνήθης ὀμελέττα (ἓν κοχλιάριον βουτύρου καὶ ἓν κοχλιάριον ὕδατος ἢ γάλακτος κατὰ ᾠὸν) οὐδὲν ἄλλο περιέχει πλὴν ὀλίγου ἅλατος καὶ πεπέρεως. Δύναται ὅμως νὰ παρασκευασθῇ καὶ μετὰ λαρδίου, γεωμήλων, ἀλλάντων, ὀρύζης, τομάτας, τυροῦ, μυκήτων κ. ἄ., ἔτι δὲ καὶ ὡς γλύκισμα, διπλουμένη μετὰ τὸ μαγείρευμα καὶ περικλείουσα μαρμελάδας κ. ἄ. Ἐπίσης παρασκευάζεται καὶ μετὰ ῥουμίου καὶ σακχάρεως. —Ω.

Ὀμὲν (Homem), ***Διέγος***. Πορτογάλος χαρτογράφος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Εἰργάσθη ὡς κοσμογράφος ἐν Ἑνετίᾳ περὶ τὸ 1550, διασῴζονται δὲ τοῦ ἔργου του ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης μνημειώδης παγκόσμιος χάρτης εἰς 14 φύλλα, κεκοσμημένος διὰ ὡραίων εἰκονογραφιῶν, ἐκτελεσθεὶς τῷ 1561· ἐν Λειψίᾳ ἄτλας ἐξ 27 χαρτῶν ἐκτελεσθέντων τῷ 1568 καὶ ἕτεροι 20 χάρται ἐν τοῖς μουσείοις Ἑνετίας, Λονδίνου, Παρισίων κ. ἄ. Ἐξ αὐτῶν 13 εἰς τὸ πρωτότυπον μέγεθος ἐξέδωκαν τῷ 1903 οἱ Hantzsch καὶ L. Schmidt. Π. Ν. Π.

Ὀμέρ. Τουρκικὸς τύπος τοῦ ἀραβικοῦ ὀνόματος *Ὀμὰρ* (βλ. λ.).

— **Ὀμὲρ *Βρυώνης***· βλ. λ. *Βρυώνης* Ὀμέρ.

— **Ὀμὲρ *ἐφένδης***. Τουρκοκρὴς ὁπλαρχηγός, καταγόμενος ἐκ Βαβέλων. Ἦτο ἀρχηγὸς τῶν ἐν Ἡρακλείῳ Γιρλήδων, δηλαδὴ τῶν ἐντοπίων Τούρκων, κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Τὸν Ἰούλιον 1821, παραλαβὼν 400 Τουρκοκρῆτας, ἔσπευσεν εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ κατὰ τῶν Σφακίων ἐκστρατεύσαντος Καούνη πασᾶ τοῦ Ἡρακλείου καὶ κατώρθωσε νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς Σφακιὰ μέχρι τῆς παρὰ τὸ Ἄσκυλον θέσεως «Ἄμπελος», καθ' ὃν χρόνον ὁ Καούνης εἶχε κατατροπωθῆ ὑπὸ τῶν Σφακιανῶν. Κυκλωθεὶς εἰς Ἄμπελον ὁ Ὀμὲρ ἐφένδης ἀπώλεσε τοὺς πλείστους τῶν ἀνδρῶν του, ἐν τέλει δέ, αἰχμαλωτισθείς, ἐφονεύθη ὑπό τινος νέου, ἐκδικουμένου τὸν ὑπὸ τῶν Τούρκων φόνον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ (βλ. λ. *Ἄμπελος* καὶ *Καούνης*). Ν. ΚΛΣ

— **Ὀμὲρ *πασᾶς***. Διοικητὴς τῆς ἐν Εὐβοίᾳ Καρύστου κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν. Διεδραμάτισε σπουδαῖον πρόσωπον, κατορθώσας νὰ πείσῃ τὸν ἐν Βοιωτίᾳ πολεμοῦντα Ὀμὲρ Βρυώνην νὰ συνδράμωσιν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει Ἀθηνῶν πολιορκουμένων ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου Τούρκων. Πράγματι, διακόψαντες τὴν τροφοδοσίαν τῶν πολιορκητῶν, ἐπέτυχον τὴν λύσιν τῆς πολιορκίας τῆς Ἀκροπόλεως, ἣν ὅμως τῇ 4 Ἰουλίου 1822 καταλαμβάνει ὁ Ἀνδροῦτσος καὶ ἐξασφαλίζει τὴν Κλεψύδραν διὰ προμαχῶνος. Ὁ Ὀμὲρ ἐπιστρέψας εἰς Εὔβοιαν προσβάλλει τὴν Κύμην, ἣν καταστρέφει καὶ εἶτα λαμβάνει ἐνεργὸν μέρος πρὸς πάσας τὰς διευθύνσεις τῆς Εὐβοίας. Τῷ 1824 ἐπιχειρεῖ εἰσβολὴν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ τῷ 1826, γενομένης τῆς περὶ Κάρυστον ναυμαχίας, καθ' ἣν κατεστράφη ὁ τουρκικὸς στόλος καὶ οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τὸν Φαβιέρον ἐπολιόρκησαν τὴν Κάρυστον, σπεύσας διαλύει τὴν πολιορκίαν καὶ κατ' Αὔγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰσβάλλει ἐκ νέου εἰς Ἀττικήν, ἵνα βοηθήσῃ τὸν πολιορκοῦντα τὴν Ἀκρόπολιν Κιουταχῆν. Ἐπανελθὼν εἰς Εὔβοιαν ἐπεδείξατο μεγάλην δραστηριότητα, ἠπείλησε μάλιστα καὶ αὐτὴν τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα. Ἡ Εὔβοια ἐστάθη ἡ τελευταία ἐλευθερωθεῖσα νῆσος, ἣν παρέδωκεν ὁ Ὀμὲρ εἰς τοὺς Ἕλληνας δι' εἰδικοῦ φιρμανίου, δι' οὗ ἀντηλλάσσετο ἡ νῆσος ἀντὶ τῆς Σάμου, ἀνακηρυχθείσης ἡγεμονίας. Τ. Ε. Ε.

— **Ὀμὲρ *πασᾶς***. Τοῦρκος στρατηγός, γεννηθεὶς ἐν Πλάσκι τῆς Κροατίας (1806—1871). Ὠνομάζετο *Μιχαὴλ Λάττας*, τὸ θρήσκευμα ὢν Χριστιανὸς ὀρθόδοξος. Ἐκπαιδευθεὶς εἰς τὴν ἐν Thurn ἀνωτέραν σχολὴν ὁδοποιῶν, κατετάγη εἰς τὸν αὐστριακὸν στρατὸν καὶ ἀφυπηρετήσας εἶτα διωρίσθη μηχανικὸς καὶ εἶτα ὑποεπιθεωρητὴς τῶν δημοσίων ἔργων ἐν Δαλματίᾳ, μεθ' ὅ, παραιτηθεὶς τῆς θέσεως ταύτης, ἀπῆλθεν εἰς Βοσνίαν (οὖσαν τότε τουρκικὴν ἐπαρχίαν), ἔνθα προσελήφθη ὡς γραμματεὺς ἰσχυροῦ τινος Τούρκου. Διιδὼν ὅτι ἐν Τουρκίᾳ διηνοίγετο αὐτῷ μέλλον εὐρύτερον, ἔκρινε σκόπιμον νὰ ἀσπασθῇ τὸν Ἰσλαμισμόν, καὶ γενόμενος Μουσουλμᾶνος μετωνομάσθη *Ὀμέρ*. Τοῦτο καὶ ἡ εὐφυΐα του καὶ ἡ δραστηριότης του ἤνοιξαν εἰς αὐτὸν τὰς πύλας τῶν διαφόρων «κονακίων».

Ὀμὲρ πασᾶς.

Ὁ πασᾶς τοῦ Βιδδινίου Χουσεῒν πασᾶς προσέλαβεν αὐτὸν παιδαγωγὸν τῶν τέκνων του, κατόπιν δὲ (1834) ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τῶν θερμοτέρων συστάσεων πρὸς τοὺς ἐκεῖ ἰσχύοντας.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει διωρίσθη τὸ πρῶτον καθηγητὴς τῆς καλλιγραφίας ἔν τινι στρατιωτικῇ σχολῇ, ἔνθα ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρισθῇ μετὰ τοῦ πολλὰ ἰσχύοντος Χοσρὲφ πασᾶ, παρὰ τοῦ ὁποίου εὐνοηθεὶς παρουσιάσθη εἰς τὸν τότε σουλτᾶνον Μαχμοὺτ Β' (1808—1839), ὅστις προσέλαβεν αὐτὸν ὡς καθηγητὴν τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου του Ἀβδοὺλ-Μετζίτ, μετ' ὀλίγον δὲ κατέταξεν αὐτὸν εἰς τὸν στρατὸν μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ, ἐνῷ συγχρόνως τῷ ἔδιδεν ὡς σύζυγον πλουσιωτάτην Μωαμεθανίδα καὶ τὸν διώριζεν ἀξιωματικὸν τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου. Τῷ 1839 ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ τέως μαθητής του σουλτᾶνος Ἀβδοὺλ-Μετζίτ, ὅστις προήγαγεν αὐτὸν εἰς συνταγματάρχην καὶ τὸν ἀπέστειλεν εἰς Συρίαν, ἔνθα διεξήγετο ἡ κατὰ τοῦ Μωχάμμετ Ἀλῆ τῆς Αἰγύπτου ἐκστρατεία, διαρκούσης τῆς ὁποίας προήγαγεν αὐτὸν εἰς ὑποστράτηγον.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου ἐκείνου διωρίσθη (1842) διοικητὴς τοῦ Λιβάνου, τῷ 1843 συμμετέσχεν εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ρεσὶτ πασᾶ κατὰ τῶν στασιασάντων Ἀλβανῶν, τῷ δὲ 1846 ἐπεφορτίσθη τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Κούρδων, καὶ τέλος, τῷ 1848, διωρίσθη διοικητὴς τοῦ στρατοῦ κατοχῆς Μολδοβλαχίας. Ἡ ἐκεῖ διοίκησίς του ἀφῆκεν ἐποχὴν εἰς τὰ χρονικὰ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ διὰ τὴν τάξιν καὶ τὴν αὐστηρὰν πειθαρχίαν, ἣν ἐπέβαλεν εἰς τὰ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματα. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἐπανάστασις τῆς Βοσνίας καὶ ἡ μετ' αὐτὴν ὕποπτος στάσις τοῦ ἐν Ἐρζεγοβίνῃ παντοδυνάμου? — νισχύρου Ἀλῆ πασᾶ Ριδβανβέγοβιτς ἐπέβαλον εἰς τὴν Πύλην τὴν λῆψιν αὐστηρῶν μέτρων πρὸς παγίωσιν τῆς τάξεως εἰς τὰς ἐπαρχίας ἐκείνας, καὶ πρὸς τοῦτο ἀπεστάλη ἐκεῖ μετὰ τοῦ σώματός του ὁ Ὀμὲρ πασᾶς, ὅστις ἐνεργήσας δραστηρίως καὶ ἐντέχνως κατετρόπωσε τοὺς στασιαστάς, ᾐχμαλώτισε τὸν Ἀλῆν καὶ ἀφώπλισε τοὺς φιλοταράχους πληθυσμοὺς τῆς χώρας (1851). Τὸ ἐπιὸν ἔτος ἐπεφορτίσθη τὴν καταστολὴν τῆς ἐν Μαυροβουνίῳ ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως, τὸ δὲ μεθεπόμενον ἔτος, ὅτε ἐκηρύχθη ὑπὸ τῆς Τουρκίας ὁ κατὰ τῆς Ρωσίας πόλεμος (26 Σεπτεμβρίου 1853), διωρίσθη ἀρχιστράτηγος τοῦ στρατοῦ τοῦ Δουνάβεως καὶ κατ' ἐπανάληψιν ἤρατο λαμπρὰς κατὰ τῶν Ρώσων νίκας (μάχη Ὀλτενίτσας τῇ 4 Νοεμβρίου 1853, κτλ.), ἀναγκάσας αὐτοὺς νὰ λύσωσι τὴν πολιορκίαν τῆς Σιλυστρίας καὶ νὰ ὑποχωρήσωσι πέραν τοῦ Προύθου (θέρος 1854). Συμμετέσχε κατόπιν εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῶν συμμάχων (Τούρκων, Ἄγγλων, Γάλλων καὶ Πεδεμοντίων) κατὰ τῆς Κριμαίας, καθ' ἣν ἐτιμήθη διὰ τὴν ἐπιτυχῆ δρᾶσίν του ὑπὸ τῆς γαλ-

Digitized by Google

λικῆς κυβερνήσεως διὰ τοῦ μεγαλοσταύρου τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς. Ἀρχομένου τοῦ φθινοπώρου 1855 ἀπεστάλη εἰς Καύκασον πρὸς βοήθειαν τοῦ ὑπὸ τῶν Ρώσων πολιορκουμένου ἰσχυροῦ φρουρίου τοῦ Κάρς. Ἡ κακὴ κατάστασις τῶν ὁδῶν καὶ αἱ ραγδαῖαι βροχαὶ τοῦ φθινοπώρου δὲν ἐπέτρεψαν εἰς τὸν Ὀμὲρ νὰ φθάσῃ ἐγκαίρως πρὸ τοῦ ἀπειλουμένου φρουρίου, τὸ ὁποῖον ἠναγκάσθη οὕτω νὰ συνθηκολογήσῃ (27 Νοεμβρίου 1855). Τοῦτο ἠμαύρωσε τὴν δόξαν τοῦ Ὀμέρ, ὅστις ἔπεσεν ὑπὸ τὴν δυσμένειαν τοῦ διβανίου καὶ μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου ἐξωρίσθη ἐκ Κωσταντινουπόλεως. Ἀνακληθεὶς κατόπιν διωρίσθη διοικητὴς τοῦ σώματος στρατοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, τὸν δὲ Μάρτιον 1861 διωρίσθη ὑπουργὸς ἄνευ χαρτοφυλακίου καὶ ἀπεστάλη πάλιν εἰς Ἑρζεγοβίνην καὶ Μαυροβούνιον καὶ κατέστειλε τὴν νέαν ἐκεῖ ἐπανάστασιν. Ἔκτοτε παρέμεινεν ἐκεῖ μέχρι τοῦ 1867, ὅτε ἀπεστάλη εἰς Κρήτην πρὸς καταστολὴν τῆς ἀπὸ ἑνὸς ἤδη ἔτους ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως. Ἀποβιβασθεὶς ὁ Ὀμὲρ πασᾶς εἰς Σούδαν τὴν 7 Ἀπριλίου 1867 μετὰ λαμπροῦ ἐπιτελείου καὶ ἰσχυρῶν ἐνισχύσεων, ἐξέδωκε προκήρυξιν, δι' ἧς ἐκάλει τοὺς Κρῆτας εἰς ὑποταγήν, ἄλλως ἠπείλει αὐστηροτάτην καταπίεσιν. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἤρξατο τῶν πολεμικῶν αὐτοῦ ἐπιχειρήσεων καὶ ἐπὶ κεφαλῆς 25 χιλ. τακτικοῦ στρατοῦ καὶ 7 χιλ. ἀτάκτων ἐβάδισε κατὰ τῶν Σφακίων, ἐνῷ ὁ ἐκ 30 πολεμικῶν πλοίων τουρκικὸς στόλος περιέπλεε τὰς ἀκτὰς τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Τὴν 23 Ἀπριλίου 1867 ἤρξαντο αἱ λυσσώδεις τῶν Τούρκων ἐπιθέσεις, ὅπως ἐκβιάσωσιν ἀπὸ μὲν τῆς ἐπαρχίας Ρεθύμνης τὴν εἰς Καλλικράτην ἄνοδον, ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας Ἀποκορώνου τὴν εἰς Ἄσκυλον. Ἀποκρουσθεὶς ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν ἐτράπη πρὸς τὰς ἀνατολικὰς τῆς νήσου ἐπαρχίας καὶ ἀδιαλείπτως μαχόμενος, σφάζων καὶ πυρπολῶν, διῆλθε διὰ τῶν ἐπαρχιῶν Ρεθύμνης, Μυλοποτάμου, Μαλεβυζίου καὶ Πεδιάδος καὶ φθίνοντος τοῦ Μαΐου 1867 προσέβαλε τοὺς ἐν Λασηθίῳ ἐπαναστάτας. Καὶ ἠδυνήθη μὲν νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ ἐκείνου ὀροπεδίου, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, ἀπειλούμενος νὰ κυκλωθῇ ἐκεῖ, ἠναγκάσθη νὰ τὸ ἐκκενώσῃ, ἵνα τραπῇ πάλιν κατὰ τῶν Σφακίων. Μετὰ μακροὺς ἀγῶνας ἠδυνήθη νὰ ἀνέλθῃ καὶ ἐκεῖ (Ἰούλιος 1867), ἀλλὰ καὶ πάλιν τὸ ἐξεκένωσε καὶ ἐπανῆλθε μετὰ τοῦ συντετριμμένου στρατοῦ του εἰς Χανιά. Ἐξαγριωθεὶς τότε ἐκ τῶν ἀποτυχιῶν του, προσεπάθησε διὰ τῶν σφαγῶν καὶ τῶν δηώσεων νὰ καταπτοήσῃ τοὺς ἐπαναστάτας, ἵνα οὕτως ἐπιτύχῃ τὴν ὑποταγήν των. Ἡ ἐπανάστασις ὅμως ἐμαίνετο καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον καὶ τέλος ἡ Πύλη ἀνεκάλεσεν αὐτόν, κατ' Αὔγουστον 1867, καὶ τὸν διώρισε διοικητὴν τῶν παρὰ τὰ σερβικὰ καὶ μαυροβουνιωτικὰ σύνορα στρατευμάτων, μετά τινας δὲ μῆνας (1868) καὶ ἀρχιστράτηγον τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

— **Ὀμὲρ** ***Σεῖχ Μααζεντίν.*** Τριτότοκος υἱὸς τοῦ Ταμερλάνου, διορισθεὶς ὑπὸ τούτου διοικητὴς Ἰσπαχάν. Ἐφονεύθη τῷ 1397 ἐν Κουρδιστάν.

— **Ὀμὲρ** ***Σεῖχ Μιρζᾶ*** *μπὲν-σουλτάν.* Ἔγγονος τοῦ Ταμερλάνου, υἱὸς τοῦ Ἐμιρὰν - Σάχ, πατὴρ τοῦ Μπαμπέρ, ἱδρυτοῦ τοῦ ἐν Ἰνδοστὰν κράτους τῶν Τιμουριδῶν. Ἐγεννήθη τῷ 1456 ἐν Σαμαρκάνδῃ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του (1469) ἐκυβέρνησεν ἐπὶ 26 ἔτη, ἀποθανὼν τῷ 1494. Ν. Μ.

Ὀμὲρ Ἐφένδη *[Γεωγρ.].* Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου Καστράκι (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος.

Ὀμέρ-κιοϊ *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς περιχώρου τοῦ Μπαλικεσὶρ (Τουρκία), ἐν τῷ ὁμωνύμῳ νομῷ. Εἰς τὰ πέριξ ὑπάρχουν ὀρυχεῖα βόρακος.

Ὀμερλοῦ, ἢ ***Ὀμουρλοῦ*** *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς Μ. Ἀσίας ἐν τῷ νομῷ Ἀϊδινίου (κοιλὰς τοῦ Μαιάνδρου), Α. τῆς πόλεως τοῦ Ἀϊδινίου. Διέρχεται δι' αὐτοῦ ἡ ἁμαξιτὸς καὶ ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Σμύρνης - Ἀϊδινίου - Ἐγκεοντίρ. Κατελήφθη τῇ 19 Μαΐου 1920 ὑπὸ τοῦ III τάγματος τοῦ 4ου πεζικοῦ συντάγματος, προχωρήσαντος μέχρι Ναζλῆ. Ἀλλ' ἀποσυρθέντος ἐκεῖθεν τὴν 7 Ἰουνίου 1920, λόγῳ τῆς τουρκικῆς πιέσεως, καὶ ἐκκενωθέντος καὶ τοῦ Ἀϊδινίου τὴν 16 ἰδίου μηνὸς ὑπὸ τοῦ 4ου πεζικοῦ συντάγματος, ἐπηκολούθησαν μάχαι μεταξὺ τῶν Τούρκων, ἐκ τακτικοῦ στρατοῦ καὶ ἀνταρτῶν, ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου πρῶτον μὲν τῶν πρὸς ἀνακατάληψιν τῆς περιοχῆς Ἀϊδινίου ἀποσταλέντων 4ου καὶ 5ου συντάγματος πεζικοῦ περὶ τὸ Ὀμερλοῦ, διαδοχικῶς τῇ 22, τῇ 29 καὶ 30 Ἰουνίου 1920, εἶτα δὲ τοῦ 34ου πεζικοῦ συντάγματος τῇ 3 καὶ 4 Ἰουλίου 1920. Τῇ 9 Ἰουλίου 1920 τὸν τομέα Ὀμερλοῦ κατέλαβε τὸ 1/38 σύνταγμα Εὐζώνων μετὰ πυροβολικοῦ, μετὰ δὲ τοῦ 4ου πεζικοῦ συντάγματος προσέβαλε τὰς ἔναντι τουρκικὰς δυνάμεις κατὰ τὴν 10 καὶ 11 Ἰουλίου 1920 καὶ διεσκόρπισεν αὐτάς, καταλαβὸν δύο πυροβόλα τῶν Τούρκων, δέκα πολυβόλα, πολλὰ ὅπλα, ἕνα συρμὸν ἐκ 15 ὀχημάτων, πολλὰ τρόφιμα καὶ τὴν σημαίαν τοῦ 135ου τουρκικοῦ συντάγματος Μαιάνδρου, πρὸς δὲ 6 ἀξιωματικοὺς καὶ 230 ὁπλίτας αἰχμαλώτους. Ἀλλὰ καὶ βραδύτερον διαρκῶς οἱ Τοῦρκοι ἀντάρται (ζεϊμπέκοι) παρηνώχλουν τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν κατοχῆς τοῦ Ὀμερλοῦ, ὁρμώμενοι εἴτε ἀπὸ τῆς ἰταλικῆς ζώνης, νοτίως τοῦ Μαιάνδρου, εἴτε ἀπὸ τῆς ὀρεινῆς χώρας. Τῇ 23 Μαΐου 1922 ἀνακατελήφθη τὸ Ὀμουρλοῦ ὑπὸ τῆς 3ης τουρκικῆς μεραρχίας ἱππικοῦ, ἐγκαταλειφθὲν ὑπὸ τοῦ ἀποχωρήσαντος ἐκ Μ. Ἀσίας ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ν. Κ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ὀμὲρ Μπαμπᾶ ***ντὰγ*** *[Γεωγρ.].* Ὄρος τῆς Λυδίας ἐν τῇ δυτικῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, κείμενον Α. τῆς Φιλαδελφείας (Ἀλὰ - σεχίρ.) Συνιστᾷ εὐρὺ ὀροπέδιον, διαχωρίζον τὰ πρὸς τὸν Ἀλὰ - σεχὶρ τσάϊ πρὸς Δ. ῥέοντα ὕδατα, ἀπὸ τῶν ὑδάτων ἃ ὑποδέχεται διὰ τοῦ Ἐσμὲ τσάϊ πρὸς Α. ὁ Μαίανδρος, ἐνῷ τὰ πρὸς Β. τοῦ εἰρημένου ὄρους διευθυνόμενα ὕδατα χύνονται εἰς τὸν Τζεντὶς τσάϊ (Ἕρμον). Διὰ τοῦ αὐχένος τοῦ Ὀμὲρ Μπαμπᾶ ντὰγ παρὰ τὸ Γκιουνεῖ-κιοϊ διέρχονται: 1) ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Σμύρνης-Φιλαδελφείας-Ἀφιὸν Καρὰ Χισάρ, ἔχουσα σπουδαιότατα κατὰ τὴν διὰ τῶν νοτίως τοῦ ὄρους τούτου κλιτύων διέλευσιν αὐτῆς τεχνικὰ ἔργα (σήραγγας, γεφύρας, ἐν αἷς καὶ τὴν τοῦ Ἐλβανλὰρ κλπ.) καὶ 2) ἡ ὁδὸς Τακμὰκ-Φιλαδελφείας. Δι' ἑτέρου αὐχένος τοῦ ὀροπεδίου παρὰ τὸ Ἐλεχὲν διέρχεται ἡ ἁμαξιτὸς Οὐσὰκ-Φιλαδελφείας. Ὡσαύτως διὰ τῆς ἰδίας κορυφογραμμῆς βορειότερον διέρχονται αἱ καρροποίητοι: Κιράνκιοϊ - Φιλαδελφείας καὶ Γκιουνεῖ - κιοϊ πρὸς Κοῦλα. Ἀποτελεῖ ἄρα σημαντικὸν στρατηγικὸν σημεῖον, δι' οὗ διέρχονται πᾶσαι αἱ ὁδεύσεις ἀπὸ τῆς Φιλαδελφείας καὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἕρμου πρὸς τὸ ὑψίπεδον τοῦ Οὐσὰκ καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ Μαιάνδρου. Κατελήφθη τὸ ὑψίπεδον τοῦ Ὀμὲρ Μπαμπᾶ ντὰγ τῇ 16 Ἰουνίου 1920 ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς II μεραρχίας, πρὸς κάλυψιν ἀπ' ἀνατολῶν τῆς προελάσεως ἀπὸ Μαγνησίας πρὸς Μπαλούκεσὲρ τοῦ σώματος στρατοῦ Σμύρνης. Ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς δὲ γραμμῆς ταύτης, ὀργανωθείσης ἀμυντικῶς, ἐξώρμησαν κατ' Αὔγουστον 1920 πρὸς τὸ ὑψίπεδον Οὐσὰκ ἡ II καὶ XIII ἑλληνικαὶ μεραρχίαι καὶ κατέλαβον αὐτό. Εἰς τὴν ἰσχυρὰν γραμμὴν ταύτην τοῦ Ὀμὲρ Μπαμπᾶ ντὰγ (Α. τῆς Φιλαδελφείας) προὐτίθετο νὰ συμπτύξῃ ἀπὸ τῆς περὶ τὸ Ἀφιὸν Καρὰ Χισὰρ τοιαύτης τὴν ἑλληνικὴν στρατιὰν ὁ Ἕλλην ἀρχιστράτηγος καὶ ἐπὶ τῆς γραμμῆς αὐτῆς εἶχε διαταχθῇ νὰ κρατηθῇ πάσῃ θυσίᾳ, κατ' Αὔγουστον 1922, τὸ τμῆμα στρατιᾶς Φράγκου (I, II, VII μεραρχίαι, μικτὰ ἀποσπάσματα IV καὶ XIII μεραρχίας καὶ μεραρχία ἱππικοῦ), ὅπερ ὅμως δὲν ἐπετεύχθη ὑπὸ τὴν πίεσιν τουρκικοῦ ἱππικοῦ καὶ ἀτάκτοτ τινὸς ἐφίππου σώματος τῶν Τούρκων ὑπὸ τὸν Μπεχλιβὰν (21 Αὐγούστου 1922). Ν. Κ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ὀμὲρ-τσαούση *[Γεωγρ.].* —1) Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀχουρίων τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Κάτ. (1928) 97. Ἤδη μετωνομάσθη εἰς *Ἄκραν.* —2) Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Σπαθοβούνι* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας.

ὁμήγυρις, *—εως* (ἡ)· συνάθροισις, σύνοδος, συνέλευσις: «ὁμήγυρις ἀνδρῶν, — γυναικῶν».

ὁμῆλιξ, *—ικος* (ὁ, ἡ), ἢ ***ὁμήλικος***· ὁ ἔχων τὴν αὐτὴν ἡλικίαν, ἄλλως *συνηλικιώτης.*

— *[Δασολ.]* *Ὁμήλικος* ὀνομάζεται ἡ δασικὴ συστὰς ἡ ἀποτελουμένη ἐξ ὁμηλίκων ἢ περίπου ὁμηλίκων δένδρων, δημιουργεῖται δὲ διὰ σπορᾶς ἢ φυτείας ταυτοχρόνων. Διὰ φυσικῆς δὲ ὁδοῦ δημιουργεῖται μετὰ ἀποψιλωτικὴν ὑλοτομίαν, ὁπότε εἴτε τὰ πεσόντα σπέρματα βλαστάνοντα εἴτε τὰ ἀναβλαστήματα τῶν ὑπολειφθέντων πρέμνων διαδέχονται τὴν παλαιὰν (ἔστω καὶ ἀνομήλικον πρότερον) συστάδα. Μετὰ πυρκαϊὰν δάσους δημιουργεῖται ὁμήλικος συστάς. Σχεδὸν ὁμήλικοι εἶναι καὶ λαμβάνονται διαχωριστικῶς αἱ μετὰ σκιερὰς ἢ διαδοχικὰς ὑλοτομίας, ἰδίᾳ εἰς τὴν ὀξυάν, δημιουργούμεναι συστάδες, ἔστω καὶ ἂν ἔχουν διαφορὰς 15—20 ἐτῶν τὰ ἀπαρτίζοντα ταύτας δένδρα. Ὁμήλικος συστὰς εὐκολύνει τὴν διαχείρισιν, μὴ ἀπαιτουμένων λεπτῶν δασοκομικῶν ἐργασιῶν διὰ τὴν ἀνανέωσιν καὶ ἐκμετάλλευσίν της. Α. Ε. Κ.

Ὁμήρεια. Ἑορτὴ ἐν Σμύρνῃ, ἀγομένη ὑπὸ τοῦ συλλόγου «*Ὅμηρος*» (βλ. λ.).

Ὁμήρειον *[Ἀρχ.].* Ναὸς τοῦ Ὁμήρου ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Σμύρνῃ, ὅπου ὑπῆρχε καὶ ξόανον τοῦ ποιητοῦ. Ἐπίσης, ὡς ἀναφέρει ὁ Στράβων (XIV, 646), *ὁμήρειον* ἐκαλεῖτο καὶ χαλκοῦν τι νόμισμα ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Σμυρναίοις. Α. Θ. Σ.

«Ὁμήρειον Παρθεναγωγεῖον». Ἱδρύθη ἐν Σμύρνῃ ὑπὸ τοῦ συλλόγου «*Ὅμηρος*» (βλ. λ.).

ὁμήρειος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ τοῦ Ὁμήρου, ἄλλως *ὁμηρικὸς* (βλ. λ.).

Ὁμηρίδαι (οἱ). Οὕτω πιθανῶς ἐκαλοῦντο κατ' ἀρχάς, παρ' ἀρχαίοις, ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι, ἕλκοντες τὸ γένος ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου, ἔσχον ἔργον νὰ μεταδίδωσι ῥαψῳδοῦντες τὰ ποιήματα τοῦ γενάρχου. Δι' αὐτῶν μετεδίδοντο τὰ ἔργα τοῦ Ὁμήρου καὶ καθίσταντο γνωστὰ ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα. «Ὁμηρίδας ἔλεγον τὸ μὲν ἀρχαῖον τοὺς ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου γένους· οἳ καὶ τὴν ποίησιν αὐτοῦ ἐκ διαδοχῆς ᾖδον». Βραδύτερον τὸ ὄνομα τοῦτο ἔλαβον καὶ πάντες ὅσοι ἐποίουν κατὰ τὸ πρότυπον τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν ἄλλα ἔπη καὶ ἀπήγγελλον ὡς ῥαψῳδοὶ δημοσίᾳ τὰ τοῦ Ὁμήρου: «μετὰ δὲ ταῦτα καὶ οἱ ῥαψῳδοὶ οὐκέτι τὸ γένος εἰς Ὅμηρον ἀνάγοντες». Σπουδαιότερος ἐξ αὐτῶν ἀναφέρεται Κύναιθος ὁ Χῖος, πολλὰ ποιήματα τοῦ ὁποίου ἐνεβλήθησαν εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη, κατὰ τὴν παράδοσιν. Οἱ Ὁμηρίδαι ἐκαλοῦντο ἄλλως καὶ *Ὁμηρισταί.*

Ὁμηρικὸν *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς κοινότητος Γρατινῆς τῆς ἐπαρχίας Κομοτινῆς τοῦ νομοῦ Ροδόπης (Δ. Θρᾴκης). Κάτ. 148. Πρώην ἐκαλεῖτο *Ἐμοὺρ-κιόϊ.* Α. Θ. Σ.

ὁμηρικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν Ὅμηρον, ὁ τοῦ Ὁμήρου: «ὁμηρικοὶ χρόνοι», «ὁμηρικὰ ἔπη»· || «ὁμηρικὸν ζήτημα» ἡ ἀμφισβήτησις περὶ τῆς προσωπικῆς ὑπάρξεως τοῦ Ὁμήρου ὡς ποιητοῦ τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσείας· || «ὁμηρικοὶ ὕμνοι» 34 ποιήματα μεθ' Ὅμηρον, ποιηθέντα εἰς γλῶσσαν ὁμηρικὴν καὶ δακτυλικὸν μέτρον, ἀναφερόμενα δὲ εἰς τοὺς θεοὺς Ἀπόλλωνα, Ἑρμῆν, Ἀφροδίτην, Δήμητρα κ. ἄ.

—**ὁμηρικοὶ** ***ὕμνοι*** *καὶ* ***παίγνια.*** Μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ὁμήρου περιῆλθον εἰς ἡμᾶς, πλὴν τῆς «Ἰλιάδος» καὶ «Ὀδυσσείας», καὶ διάφοροι ὕμνοι καὶ παίγνια. Οἱ ὕμνοι ἀποτελοῦν ὁλόκληρον συλλογήν, ἀνερχόμενοι εἰς 34, ἐξ ὧν οἱ πέντε εἶναι ἀρκετὰ ἐκτενεῖς, ὠνομάζοντο δὲ καὶ *προοίμια*, διότι προηγοῦντο τῆς ῥαψῳδίας τῶν ὁμηρικῶν ποιημάτων. Ἕνεκα τούτου πολλοὶ τελειώνουν ὡς ἑξῆς: «αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς», ὁ δὲ ὕμνος πρὸς τὸν Ἥλιον παρομοίαν ἔχει κατακλεῖδα: «ἐκ σέο ἀρξάμενος κλήσω μερόπων γένος ἀνδρῶν». Οἱ ὕμνοι δηλαδὴ εὑρίσκονται ἐν σχέσει τινὶ πρὸς τὰς ἑορτὰς τῶν θεῶν καὶ τὴν μεθομηρικὴν συνήθειαν, καθ' ἣν τὰ ἡρωϊκὰ ᾄσματα ᾔδοντο οὐχὶ πλέον ἐν τοῖς μεγάροις τῶν βασιλέων, ἀλλ' ἐν ταῖς δημοσίαις ἀγοραῖς κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν θεῶν, ἐν αἷς τὸ πρῶτον ᾆσμα ἀφιεροῦτο εἰς τὸν θεόν, τοῦ ὁποίου ἤγετο ἡ ἑορτή. Οὕτω οἱ μὲν ὕμνοι εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ἦσαν προωρισμένοι νὰ ψάλλωνται ἐν Δήλῳ καὶ Δελφοῖς, ὁ εἰς τὴν Δήμητραν ἐν Ἀθήναις κατὰ τὰ Παναθήναια, ὁ εἰς τὴν Ἄρτεμιν ἐν τῷ ἐν Κλάρῳ τῆς Κολοφῶνος ναῷ τῆς Ἀρτέμιδος, οἱ εἰς τὴν Ἀφροδίτην ἐν τῷ ἐν Κύπρῳ Σαλαμῖνι κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀφροδίτης, οἱ εἰς τοὺς Διοσκούρους κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Διοσκούρων ἐν Λακεδαίμονι ἢ Σικελίᾳ. Ὅπως δὲ εἰς διαφόρους τόπους ᾔδοντο, οὕτω καὶ εἰς διαφόρους χρόνους ἐποιήθησαν. Διότι, ἐνῷ οἱ παλαιότεροι ἀνάγονται εἰς τὸν Ζ′ περίπου αἰῶνα καὶ ἀναφέρονται εἰς τοὺς παλαιοὺς θεοὺς Ἀπόλλωνα, Δία, Ἑρμῆν, Ἀφροδίτην, ἄλλοι ἀποτείνονται εἰς ἡμιθέους: τὸν Ἡρακλέα, τὸν Ἀσκληπιόν, τοὺς Διοσκούρους, καὶ ἐποιήθησαν εἰς χρόνους πολὺ νεωτέρους. Οὕτω ὁ ΙΘ′ ὕμνος εἰς τὸν Πᾶνα ἐποιήθη μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην, ἄλλοι δέ, ὅπως ὁ Η′ εἰς τὸν Ἄρην, φαίνονται ἀναγόμενοι εἰς τοὺς νεωτέρους ὀρφικούς. Γενικῶς οἱ ἐν δακτυλικῷ μέτρῳ ποιηθέντες ὕμνοι συνάπτονται πρὸς τὴν ἐμπέδωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος, ὅπερ κατέλαβε τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ζ′ αἰῶνος.

Ὁ παλαιότατος καὶ κάλλιστος τῶν ὕμνων εἶναι ὁ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα τὸν Δήλιον, ὅστις ἄλλοτε ἡνωμένος ὢν ἐν τοῖς χειρογράφοις καὶ ταῖς ἐκδόσεσι μετὰ τοῦ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα τὸν Πύθιον, ἐφαίνετο ἀποτελῶν μετ' αὐτοῦ ἕνα ὕμνον. Ἀλλ' οἱ δύο οὗτοι ὕμνοι διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ τὸν χαρακτῆρα, διότι διάφορον προορισμὸν εἶχον. Ὁ μὲν εἰς Ἀπόλλωνα τὸν Πύθιον ἦτο τῆς ἡσιοδείου σχολῆς καὶ πραγματεύεται τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος μετὰ τὸν φόνον τοῦ Πύθωνος ἀνέγερσιν τοῦ ἐν Δελφοῖς ἱεροῦ καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἐκ Κρήτης ξένων ἱερέων τοῦ Πυθίου θεοῦ, ὁ δὲ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα τὸν Δήλιον αὐτοχαρακτηρίζεται ὡς χιακῆς προελεύσεως καὶ εἶναι τῆς ὁμηρείου σχολῆς, πραγματεύεται δὲ τὰς ὠδῖνας τῆς πλανωμένης Λητοῦς καὶ τὴν γέννησιν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος ἐπὶ τῆς νήσου Δήλου. Ὁ εἰς τὸν Δήλιον Ἀπόλλωνα ὕμνος ἀπεδίδετο ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου (Γ, 104, 4) καὶ τοῦ Ἀριστοφάνους (Ὀρνιθ. 575) εἰς τὸν Ὅμηρον, ὑπ' ἄλλων δὲ εἰς τὸν Ὁμηρίδην Κύναιθον, ὅστις εἰσήγαγε τὴν ὁμηρικὴν ποίησιν εἰς τὰς Συρακούσας. Ἐκτενὴς καὶ παλαιὸς εἶναι καὶ ὁ εἰς τὸν Ἑρμῆν ὕμνος, ἐν ᾧ ἱστοροῦνται τὰ τῆς γεννήσεως καὶ τῶν πανουργιῶν τοῦ θεοῦ, ἡ κατασκευὴ φόρμιγγος ἐκ τοῦ ὀστράκου τῆς χελώνης καὶ ἡ κλοπὴ τῶν βοῶν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὁ ὕμνος οὗτος, καίτοι ἀποδιδόμενος εἰς τὸν Ὅμηρον, ἀνήκει προφανῶς εἰς τοὺς μετὰ τὸν Τέρπανδρον χρόνους, διότι μνημονεύει τὴν ἑπτάχορδον κιθάραν. Ἐντελῶς ὁμηρικὸς εἶναι καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ εἰς τὴν Ἀφροδίτην ὕμνου, παραλαβὼν πολλοὺς στίχους καὶ ἡμιστίχια καὶ φράσεις ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου καὶ ἀφηγούμενος μετὰ χάριτος τὰ τοῦ ἔρωτος τῆς θεᾶς πρὸς τὸν Ἀγχίσην. Ὁ μέ-

Digitized by Google

γας εἰς τὴν Δήμητρα ὕμνος ἀνεκαλύφθη κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα ἔκ τινος ἐν Μόσχᾳ εὑρισκομένου χειρογράφου καὶ διασαφεῖ ποιητικῶς τὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων, παριστῶν πῶς ὁ θεὸς τοῦ Ἅδου Πλούτων ἀπήγαγε τὴν Περσεφόνην, πῶς ἡ Δήμητρ ἐπὶ μακρὸν ἐπλανᾶτο ἀναζητοῦσα τὴν θυγατέρα, ἕως οὗ ἐγκατέστη ἐν Ἐλευσῖνι, ἔνθα, ζῶσα τὰ δύο τρίτα τοῦ ἔτους μετὰ τῆς ἀνευρεθείσης θυγατρός, εἰσηγεῖται τὰ ἱερὰ μυστήρια. Ὁ ὕμνος οὗτος ἐποιήθη ἐν Ἀττικῇ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σόλωνος. Ἀλλὰ δυστυχῶς τὸ μοναδικὸν χειρόγραφον ἐν ᾧ σῴζεται, ἔχει πολλὰ χάσματα, καθιστῶντα δυσχερῆ τὴν κατανόησιν τοῦ ὕμνου. Ἀττικὸς πιθανῶς εἶναι καὶ ὁ ὕμνος εἰς τὸν Διόνυσον (Ζ'), ἐν ᾧ ἱστορεῖται ἡ περιπέτεια τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ θεοῦ ὑπὸ τυρρηνικῶν πειρατῶν καὶ ἡ μεταμόρφωσις αὐτῶν εἰς δελφῖνας.

Πότε κατηρτίσθη ἡ συλλογὴ τῶν ὕμνων καὶ ὑπὸ τίνος, ἀγνοεῖται. Τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι ἡ σήμερον σῳζομένη συλλογὴ κατηρτίσθη κατὰ μικρὸν διὰ τῆς συνενώσεως παλαιοτέρων, διότι ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται πῶς ὕμνοι εἰς τὸν αὐτὸν θεὸν ἀναφερόμενοι εὑρίσκονται τεταγμένοι μακρὰν ἀλλήλων, χωρὶς νὰ εἶναι οὔτε μικρότεροι οὔτε νεώτεροι.

Τὰ εἰς τὸν Ὅμηρον, ἀφ' ἑτέρου, ἀποδιδόμενα ποιητικά τινα παίγνια ἀναφέρονται εἰς παλαιοτέρας ἐκδόσεις τῆς «Ὀδυσσείας» ὡς ἐπιγράμματα Ὁμήρου. Ἐκ τούτων ἓν ἀναφέρεται εἰς τοὺς Νεοτειχεῖς, ἄλλο εἰς τοὺς Κυμαίους, ἄλλο εἰς χαλκοῦν ἄγαλμα παρθένου, ἱδρυμένον ἐπὶ τῷ σήματι τοῦ Μίδου, ἄλλο φέρει τὸ ὄνομα εἰρεσιώνη κλπ., ὑπάρχει δὲ καὶ ἓν αἴνιγμα, τὸ γνωστόν: «ὅσσ' ἕλομεν, λιπόμεσθ', ὅσα δ' οὐχ ἕλομεν, φερόμεσθα». Οὐδὲν βεβαίως ἐκ τῶν παιγνίων τούτων ἀνήκει εἰς τὸν Ὅμηρον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Gutmann*, De hymnis homericis historia critica (1869). —*N. Wecklein*, Die homerischen Hymnen und die griechischen Tragiker (München 1920).—*A. Zimmermann*, Zu den homerischen Hymnen und Epigrammen (ἐν «Berliner Philologische Wochenschrift» 1920, σ. 231—240).
Θ. Π.

— ὁμηρικὸν ζήτημα· βλ. *Ὅμηρος*.

ὁμηρισταὶ (οἱ)· βλ. *ὁμηρίδαι*.

Ὁμηρῖται, ἢ *Ὁμηρεῖται* (οἱ) [*Ἀρχ.*]. Ἰσχυρότατος λαὸς τῆς ΝΔ. ἄκρας τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας, κατοικῶν ἐν τῷ εὐφορωτάτῳ τμήματι αὐτῆς «μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἰνδικοῦ διήκον πελάγους» (*Μαρκ. Περίπλ.* Ἔξω θαλ. 15), ἀντιστοιχοῦντι πρὸς τὴν σύγχρονον Ὑεμένην. Καλοῦνται ἐπίσης *Χιμιαρῖται* ἢ *Ἰμιαρῖται*, ἀπὸ τοῦ Χιμιάρ, υἱοῦ τοῦ Σαβᾶ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνάγουσι τὴν καταγωγήν των.

Ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐκυβερνῶντο ὑπὸ ἀνεξαρτήτων βασιλέων μέχρι τοῦ ΣΤ' μ. Χ. αἰῶνος, διατελοῦντες εἰς ἐμπορικὰς σχέσεις μετὰ τῆς Αἰθιοπίας καὶ τῆς Αἰγύπτου. Τὸ ὕψιστον σημεῖον τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἀκμῆς αὐτῶν ἔφθασεν ἐπὶ τῆς Χιμιαριτικῆς δυναστείας, ἥτις ἐκυβέρνησε τὴν χώραν μεταξὺ τοῦ Δ' καὶ Γ' π.Χ. αἰῶνος καὶ τοῦ 120 περίπου μ. Χ.

Ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων βασιλεὺς αὐτῶν ἀναφέρεται ἑδρεύων ἐν Σαφὰρ ὁ Χαριβαὴλ (*Ἀνωνύμ. Περίπλ.* Ἐρυθ. θαλ. 23). Ἐπὶ τοῦ τελευταίου αὐτῶν βασιλέως Δοὺ-Νουβᾶς (490—525 μ.Χ.) οἱ ὑπ' αὐτοῦ πιεζόμενοι Χριστιανοὶ προσεκάλεσαν τὸν νεγκοὺς (βασιλέα) τῆς Ἀβησσυνίας Ἐλεσβᾶ, ὅστις εἰσβαλὼν μετ' ἰσχυροῦ στρατοῦ εἰς τὴν χώραν αὐτῶν κατέλυσε τὸ κράτος τῶν Χιμιαριτῶν καὶ ἵδρυσεν εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἀραβίας ἐκκλησίας, ἰδίως δὲ ἐν Σαννᾷ τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας.

Ἡ γλῶσσα τῶν Ὁμηριτῶν ἔχει πολλὰς ἀναλογίας πρὸς τὴν ἀραβικὴν καὶ αἰθιοπικὴν καὶ αὐτὴν τὴν ἑβραϊκήν. Ἡ δὲ γραφὴ αὐτῶν, ἀπὸ τῆς ὁποίας προῆλθεν ἡ αἰθιοπική, σῳζομένη εἰς ἐπιγραφάς, ἀποτελεῖ μετ' αὐτῆς ἕνα τῶν κλάδων τῆς γραφῆς τῶν μεσημβρινῶν λαῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἐνωρίτατα διῃρέθη ἡ ἀρχαία σημιτική.

Τῆς δυναστείας τῶν Χιμιαριτῶν σῴζονται πολλὰ ἐρείπια, μαρτυροῦντα τὸ ἀρχαῖον αὐτῶν μεγαλεῖον. Ἐπίσης σῴζονται νομίσματα αὐτῶν, τῶν ὁποίων τὰ ἀρχαιότατα ἀνάγονται εἰς τὸν Δ' καὶ Γ' π. Χ. αἰῶνα, κοπέντα κατ' ἀπομίμησιν τῶν ἀρχαιοτάτων ἀθηναϊκῶν νομισμάτων, τὰ ὁποῖα πιθανῶς εἰσήχθησαν διὰ τῶν καραβανίων· φέρουσι δὲ παρὰ τοὺς ἀθηναϊκοὺς τύπους χιμιαρικὰ γράμματα ἢ ἐπιγραφάς.
Α. Θ. Σ.

ὁμηρόκεντρον (τό), ἢ *ὁμηροκέντρων*, *—ωνος* (ὁ). Ποίημα ἀποτελούμενον ἐκ καταλλήλου συνδέσεως ὁμηρικῶν στίχων ἢ ἡμιστιχίων πρὸς νέα ποιήματα, εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀποτελοῦν εὔληπτον σύνολον (ἐκ τοῦ *Ὅμηρος* καὶ *κέντρων* = ἔνδυμα κατεσκευασμένον διὰ συρραφῆς ποικίλων καὶ διαφόρων τεμαχίων ὑφασμάτων). Τοιαῦτα ὁμηρόκεντρα, ποιηθέντα ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείρας Εὐδοκίας, τοῦ ἐπισκόπου Πατρικίου, τοῦ φιλοσόφου Ὀπτίμου καὶ τοῦ μελῳδοῦ Κοσμᾶ, περιῆλθον καὶ εἰς ἡμᾶς.

Ὁμηρόλης, ***Ἀβράμιος***. Διαπρεπὴς διδάσκαλος τοῦ Γένους, ἐκ τῆς παρὰ τὴν Καισάρειαν ἑλληνικῆς κωμοπόλεως Ἀνδρονικίου, ἔνθα ἐγεννήθη τῷ 1799. Ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ ἰδίως ἐν Σμύρνῃ διδάσκων ὁ Ὁμηρόλης ἀπὸ τοῦ 1828, διετήρει συχνὴν ἐπιστολιμαίαν ἀνταπόκρισιν μετὰ τοῦ Κοραῆ, ὅστις τὰ μάλιστα ἐξετίμα αὐτόν. Ἔγραψε πολλὰ καὶ μετεγλώττισεν ἱκανὰ καὶ ἐκ τῆς Γαλλικῆς. Τῷ 1834 ἐξέδωκεν ἐν Σμύρνῃ, ὅπου διετέλεσε διευθυντὴς τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, «Δοκίμιον Ἐπιστολικῶν Κανόνων». Προσκληθεὶς ὕστερον ὡς διευθυντὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς σχολῆς, ἀπέθανεν ἐκεῖ τῷ 1839.
Δ. Π. ΠΑΣΧΑΛΗΣ

Ὁμηρομάστιξ. Ἐπωνυμία, ἥτις ἐδόθη εἰς τὸν Ἀλεξανδρινὸν σοφιστὴν Ζωΐλον διὰ τὴν κατὰ τοῦ Ὁμήρου δυσμενῆ αὐτοῦ κριτικήν.

ὁμηροπάτης, ἢ *ὁμηραπάτης*· ὁ καταπατῶν, ὁ κατακρίνων, ὁ διαστρέφων τὸν Ὅμηρον. Ἐπίθετον, ὅπερ ἐδόθη εἰς τὸν Ξενοφάνη διὰ τὴν κατὰ τοῦ Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου, ὡς διδασκόντων ἐσφαλμένα περὶ τοῦ θείου, ἐπίθεσίν του. Τὸ ἐπίθετον προῆλθεν ἐκ διορθώσεως τοῦ Kühn, ἐνῷ πάντα τὰ χειρόγραφα ἔχουν: *ὁμηραπάτης*, ὅπερ ἢ δύναται να εἶναι ὀνομαστικὴ ἀρσενικοῦ ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ *ἐπικόπτης* ἢ *ἐπισκώπτης*, ἢ γενικὴ τοῦ ὁμηραπάτη, ὁπότε ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ Ξενοφάνους: ὁμηραπάτης ἐπισκώπτης δηλοῖ ὅτι ὁ Ξενοφάνης ἐπέσκωπτε τὴν ἀπάτην, ἣν ἐδημιούργει ὁ Ὅμηρος ὅσον ἀφορᾷ τὸ θεῖον, διὰ τῶν ποιημάτων του.
Θ. Π.

ὅμηρος (ὁ). Σημαντικὸν συνήθως πρόσωπον μιᾶς πόλεως ἢ ἑνὸς λαοῦ, ὅπερ ἐδίδετο ὑπ' αὐτῆς ὡς ἐγγύησις πρὸς τοὺς πολεμίους ὅτι δὲν θὰ παρέβαινε τὰ ὑπεσχημένα ἢ ἐλαμβάνετο βίᾳ δι' ἀσφάλειαν καὶ ψυχολογικὸν καταναγκασμόν, καὶ ἡ τύχη τοῦ ὁποίου, ἐν περιπτώσει ἀθετήσεως, εὑρίσκετο εἰς χεῖρας τοῦ κρατοῦντος. Ὡς ὅμηροι ἐδίδοντο πολλάκις οὐ μόνον πρόσωπα, ἀλλὰ καὶ ἀντικείμενα ἀξίας καὶ πόλεις καὶ χῶραι ἀκόμη.

— [*Διεθν. Δίκ.*] Διὰ τοῦ ὅρου *ὅμηροι* (otages, Geiseln) ἐννοοῦνται τὰ παρὰ τοῦ ἑτέρου τῶν ἐμπολέμων εἰς τὸν ἕτερον παραδιδόμενα πρόσωπα ὡς εἶδος ἐγγυήσεως περὶ ἐκτελέσεως ὑποχρεώσεών τινων, ὡς ἐν περιπτώσει παραχωρήσεως χωρῶν, ἐκκενώσεως ἐδάφους, πληρωμῆς πολεμικῶν δαπανῶν κλπ. Εἰς παλαιοτέρας ἐποχὰς τὸ σύστημα τοῦτο τῆς παραδόσεως ὁμήρων παρὰ τῆς μιᾶς πολιτείας εἰς τὴν ἄλλην ἦτο ἐν χρήσει καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης, ἐχρησιμοποιεῖτο δὲ ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ ἐγγυήσεως περὶ ἐκπληρώσεως ἀναληφθείσης ὑποχρεώσεως· ἡ τελευταία περίπτωσις παραδόσεως ὁμήρων ἐν καιρῷ εἰρήνης εἶναι ἡ διὰ τῆς συνθήκης τῆς Ἀάχης τῆς 18 Ὀκτωβρίου 1748 ἐν § 9 ὁρισθεῖσα ὑποχρέωσις τῆς Ἀγγλίας πρὸς παράδοσιν εἰς τὴν Γαλλίαν δύο ὁμήρων, ὡς ἐγγύησιν ἐπιστροφῆς τῆς νήσου Cap Breton. Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς παραδόσεως ὁμήρων ἐν καιρῷ εἰρήνης ἐξέλιπεν, ἂν καὶ σημειοῦται ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ νεωτέρα περίπτωσις κατὰ τὸ 1861, παρέμεινεν ὅμως ἐν χρήσει ἐν καιρῷ πολέμου, μὴ ἀπαγορευόμενον παρὰ τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου, τόσον εἰς τὸν κατὰ ξηρὰν, ὅσον καὶ εἰς τὸν κατὰ θάλασσαν πόλεμον. Ἐν τούτοις ὑποστηρίζεται καὶ ἡ ἀντίθετος ἄποψις, ἐπειδὴ οἱ κατὰ τὸν ΙΘ' καὶ Κ' αἰῶνα συνομολογηθέντες διεθνεῖς κανόνες ἐμμέσως τοὐλάχιστον ἀντιτίθενται εἰς τὸν θεσμὸν τῆς παραδόσεως ὁμήρων. Εἰδικῶς, μάλιστα, ὑποστηρίζεται ὅτι τὰ ἄρθρα 46 καὶ 50 τῆς συμβάσεως τῆς Χάγης, ἐπιβάλλοντα τὸν σεβασμὸν τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας τῶν ἀτόμων καὶ ἀπαγορεύοντα τὴν ἐπιβολὴν ποινῶν κατὰ τῶν πληθυσμῶν ἐξ αἰτίας ἀξιοποίνων πράξεων μεμονωμένων ἀτόμων, κατεδίκασαν καὶ τὸν θεσμὸν τῆς παραδόσεως ὁμήρων. Ἐν τούτοις εἰς τὴν ἄποψιν αὐτὴν ἀντιπροβάλλεται ὅτι ὁ θεσμὸς αὐτὸς δὲν ἔχει χαρακτῆρα ποινῆς ἢ περιορισμοῦ ἄλλης τινὸς φύσεως, ἀλλ' ἐνέχει ἀποκλειστικῶς ἐγγυητικὸν σκοπόν, τούτου δ' ἕνεκα δύναται νὰ γίνῃ χρῆσις αὐτοῦ πρὸς ἀποσόβησιν ἐνδεχομένων κινδύνων ἢ σφαγῶν καὶ δηώσεων, ὡς καὶ εἰς παρομοίας περιπτώσεις. Ἡ τελευταία αὐτὴ ἀντίληψις ἐπεκράτησε καὶ εἰς τὴν πρακτικήν· οἱ Ἄγγλοι ἐφήρμοσαν τὸν θεσμὸν τοῦτον τῷ 1900 κατὰ τὸν κατὰ τῶν Μπόερς πόλεμον, ἐπίσης οἱ Γερμανοὶ κατ' ἐπανάληψιν διαρκοῦντος τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου 1870—1871.

Ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐγένετο συχνοτάτη ἐφαρμογὴ τοῦ θεσμοῦ τούτου τόσῳ παρὰ τῶν Κεντρικῶν Δυνάμεων καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν, ὅσῳ καὶ παρὰ τῶν ἀποτελεσάντων τὸν ἀντίθετον συνασπισμὸν τῆς Ἀντάντ κρατῶν. Εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις ταύτας ἐπρόκειτο διὰ τῆς παραδόσεως ἢ καὶ συλλήψεως καὶ κρατήσεως ὡς ὁμήρων ὡρισμένων προσώπων παρὰ τῶν ἀντιπάλων στρατευμάτων ἡ ἀποσόβησις διενεργείας πράξεων στρεφομένων κατὰ τοῦ κατέχοντος ἐχθρικὰς χώρας στρατοῦ ἐκ μέρους τοῦ πληθυσμοῦ τῶν κατεχομένων πόλεων κλπ. Ὑπὸ τοιούτους ὅρους ἐγένετο καὶ ἡ κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον παρὰ τῶν Γερμανῶν σύλληψις ὡρισμένων προυχόντων ἐν St. Quentin καὶ Dijon, τὴν ὁποίαν ὁ Βίσμαρκ ἐδικαιολόγησεν εἰς τὰς ἀπὸ 4 Ὀκτωβρίου καὶ 16 Νοεμβρίου παρ' αὐτοῦ συνταχθείσας διακοινώσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Vassaux*, «Prisonniers de guerre et otages» (1890).—*Bielon*, Des non belligérants: leurs droits, leurs devoirs; la question des otages» (1904).
Ν. Γ. Κ.

Ὅμηρος. Α. ***Πατρὶς καὶ χρόνος τῆς ὑπάρξεως τοῦ ποιητοῦ***. Ἡ ἔντεχνος λογοτεχνία τῆς Ἑλλάδος καὶ Εὐρώπης ἄρχεται διὰ τοῦ Ὁμήρου. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο περιελαμβάνετο ἄλλοτε ὁλόκληρον τὸ ἡρωϊκὸν ἔπος, ἀλλ' ἤδη οἱ ἀρχαῖοι κριτικοὶ περιώριζον τὴν ἔκτασιν ταύτην, καὶ σήμερον ἡμεῖς ἀποδίδομεν εἰς τὸν Ὅμηρον μόνον τὰ δύο μεγάλα ποιήματα, τὴν «Ἰλιάδα» καὶ τὴν «Ὀδύσσειαν». Αὐτὰ τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα ποιοῦνται μνείαν παλαιοτέρας τινὸς καὶ ἀτελεστέρας ποιήσεως, ἥτις, ἐπὶ μακρὸν ἐξελιχθεῖσα παρήγαγεν αὐτά. Τῶν παλαιοτέρων τούτων ᾀσμάτων ἐλάχιστα ἴχνη διεσώθησαν. Ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ «Ἰλιὰς» καὶ ἡ «Ὀδύσσεια» διὰ τοῦ τρόπου τῆς τεχνικῆς συνθέσεως, τῆς γλώσσης, τοῦ μέτρου καὶ τοῦ ὕφους ἀποτελοῦσι τεχνικήν τινα ἑνότητα. Περὶ τοῦ βίου τοῦ Ὁμήρου περιεσώθησαν μέχρις ἡμῶν μῦθοί τινες καὶ εἰκασίαι τῶν γραμματικῶν, ἐξαγόμεναι συνήθως ἐκ τῶν ἰδίων τοῦ ποιητοῦ ποιημάτων. Καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐγνώριζον περὶ τοῦ βίου τοῦ ποιητοῦ ἐπίσης ὀλίγα ὡς καὶ ἡμεῖς. Βιογραφίαι αὐτοῦ ἐσώθησαν περὶ τὰς ὀκτώ, ὧν σπουδαιότεραι τρεῖς. Πρῶτον ἡ εἰς τὸν Ἡρόδοτον ψευδῶς ἀποδιδομένη («Ἡροδότου Ἁλικαρνασσῆος περὶ τοῦ Ὁμήρου γενέσιος καὶ βιοτῆς», ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ Westermann, «Βιογράφος» σελ. 1 ἑξ. καὶ ὑπὸ τοῦ Wilamowitz ἐν τῇ συλλογῇ «Kleine Texte» τοῦ H. Lietzmann ὑπ' ἀριθ. 137), ἔργον γραμματικοῦ τινος τοῦ Β' μ. Χ. αἰῶνος, χρήσιμος ὅμως, ὡς περιέχουσα πλείστας περικοπὰς ἐκ τῶν εἰς τὸν Ὅμηρον ἀποδιδομένων ποιημάτων. Δευτέρα βιογραφία, ἐπίσης ψευδῶς ἀποδιδομένη εἰς ἄλλον συγγραφέα, τὸν Πλούταρχον, καὶ ἀποτελουμένη ἐκ δύο μερῶν («Πλουτάρχου περὶ τοῦ βίου καὶ ποιήσεως τοῦ Ὁμήρου» παρὰ Westermann, ἔνθ. ἀν., καὶ ἐν τῇ Βερναρδαμίῳ ἐκδόσει τῶν «Ἠθικῶν» τόμ. 7). Ἡ βιογραφία αὕτη περιέχει εἰδήσεις περὶ Ὁμήρου ἀντληθείσας ἐκ τοῦ Ἐφόρου καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἐγράφη ὑπό τινος διδασκάλου πρὸς εἰσαγωγὴν τῶν μαθητῶν του εἰς τὴν μελέτην τοῦ ποιητοῦ, ἴσως μάλιστα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μὴ σῳζομένων «Ὁμηρικῶν μελετῶν» τοῦ Πλουτάρχου. Τρίτη βιογραφία εἶναι ἡ τοῦ Πρόκλου (410—485 μ. Χ.) «Περὶ Ὁμήρου», περιγράφουσα κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη τὰ τοῦ θανάτου τοῦ Ὁμήρου. Μνημονευτέον τέλος πλὴν τῶν παρὰ Σουΐδα λεγομένων καί τινων ἄλλων καὶ τὸ «Περὶ Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου καὶ τοῦ γένους καὶ ἀγῶνος αὐτῶν» μικρὸν ἀλλ' οὐχὶ ἄμοιρον σπουδαιότητός τινος βιογραφικὸν ἔργον (σελ. 34—45 παρὰ Wilamovitz). Ὁμοφώνως σχεδὸν ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὡς ἀρχικὸν ὄνομα τοῦ Ὁμήρου τὸ *Μελησιγένης* ἢ *Μελησιγενής*, ὄνομα τὸ ὁποῖον φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἔφερεν ὁ ποιητὴς τοῦ «Μαργίτου». Τὸν «Μαργίτην» δὲ τοῦτον, καθὼς καὶ τὴν «Ἰλιάδα» καὶ «Ὀδύσσειαν», ἀπέδιδον πάντες σχεδὸν οἱ ἀρχαῖοι εἰς τὸν Ὅμηρον. Ἐκ τοῦ ὀνόματος Μελησιγενὴς ἐσχηματίσθη ἀργότερον τὸ ὄνομα *Μέλης* διὰ τὸν δῆθεν πατέρα τοῦ ποιητοῦ καὶ ἐταυτίσθη πρὸς τὸν παρὰ τὴν Σμύρνην ποταμὸν Μέλητα, διὸ καὶ αἱ ἀξιώσεις τῆς Σμύρνης ὡς πατρίδος τοῦ Ὁμήρου ἐφαίνοντο ἰσχυρότεραι τῶν ἀξιώσεων τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν πόλεων. Ὡς μήτηρ τοῦ Ὁμήρου φέρεται ἡ νύμφη Κριθηΐς (ὄνομα σχηματισθὲν κατὰ τὸ Βρισηΐς, Χρυσηΐς). Ὡς ὄνομα τοῦ πατρὸς τοῦ Ὁμήρου φέρεται καὶ τὸ Μαίων (ἐξ οὗ ἐκαλεῖτο καὶ Μαιονίδης), ὄνομα μυθικοῦ προσώπου ἐπίσης ἐν Σμύρνῃ.

Ὡς πρὸς τὴν πατρίδα τοῦ ποιητοῦ ἔχει ἤδη ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος παραδοθῆ εἰς ἡμᾶς τὸ γνωστὸν ἐπίγραμμα:

Ἑπτὰ πόλεις μάρνανται σοφὴν διὰ ῥίζαν Ὁμήρου·
Σμύρνη, Χίος, Κολοφῶν, Ἰθάκη, Πύλος, Ἄργος, Ἀθῆναι.

Ἀλλὰ δὲν ἦσαν μόνον ἑπτά, ἀλλὰ πλείονες, διότι, πλὴν τῶν πόλεων τούτων, ἀναφέρεται κατ' ἄλλην τοῦ ἐπιγράμματος παράδοσιν καὶ ἡ ἐν Κύπρῳ Σαλαμίς, ἡ Ῥόδος καὶ ἡ Κύμη. Φαίνεται ὅμως ὅτι αἱ ἀντιποιήσεις αὗται τῶν διαφόρων πόλεων ἦσαν ἔμμεσοι μόνον. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀντεποιοῦντο αὐτοῦ ὡς οἰκισταὶ τῆς Σμύρνης («ἡμέτερος γὰρ κεῖνος ὁ χρύσεος ἦν πολίτης | εἴπερ Ἀθηναῖοι Σμύρναν ἀπῳκίσαμεν», λέγεται ἐν ἐπιγράμματι εἰς τὸν Πεισίστρατον), οὕτω δὲ πρέπει νὰ ἐκλάβωμεν καὶ τὴν παρὰ τῷ Ψευδο-Πλουτάρχῳ ἀναφερομένην γνώμην τοῦ Ἀριστάρχου περὶ τῶν Ἀθηναίων. Πλὴν τῆς Σμύρνης εἶχεν ἐν τῇ ἀρχαιότητι τὰς περισσοτέρας περὶ τῆς πατρίδος τοῦ ποιητοῦ ἀξιώσεις ἡ Χίος, ὡς ὑπὲρ αὐτῆς μαρτυρεῖ μάρτυς ἀξιόπιστος, ὁ ποιητὴς Σιμωνίδης, τοῦτο δέ, διότι ἐν Χίῳ ἤκμασε τὸ γένος τῶν Ὁμηριδῶν. Ὁμηρίδαι ἀρχικῶς ἐλέγοντο οἱ ὄντως ἢ μόνον οἱ δῆθεν ἐκ τοῦ Ὁμήρου καταγόμενοι καὶ οἱ ὁ.τοῖοι ἔργον εἶχον νὰ ἀπαγγέλλωσι τὰ ποιήματα τοῦ προγόνου των. Ἐπειδὴ ἦσαν συνήθως καὶ ποιηταί, ἐνομίζοντο ἤδη ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὡς νοθεύοντες τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου. Τὸ ὄνομα ὅμως Ὁμηρίδαι σημαίνει μᾶλλον ἑταιρείαν ἀνδρῶν, οἵτινες, ἔχοντες τὴν αὐτὴν τέχνην (ποίησιν), εἶχον καὶ κοινὴν λατρείαν, καὶ ἥρωά τινα προστάτην, ἐξ οὗ εἷλκον τὸ ὄνομα. Παραδόξως ὁ Θουκυδίδης (3,104) συγχέει τὸν ποιητὴν Ὅμηρον πρὸς τὸν ἐν τῷ εἰς Δήλιον Ἀπόλλωνα ὕμνῳ ἀναφερόμενον (στίχ. 146

Digitized by Google

ἑξ. καὶ 165 ἑξ.) τυφλὸν ἀοιδόν, τὸν κατοικοῦντα ἐν τῇ βραχώδει καὶ χαραδρώδει («παιπαλοέσσῃ») Χίῳ. Ἐξελάμβανε λοιπὸν τὸν ποιητὴν ὡς Χῖον τὴν πατρίδα. Ἀλλά, ὡς ἐλέχθη, ἡ Σμύρνη ἤδη ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐξελαμβάνετο ὡς ἡ ἔχουσα τὰς δικαιοτέρας ἀπαιτήσεις. Ἡ κοιτὶς τοῦ ἑλληνικοῦ ἔπους ὑπῆρξε πάντως ἡ παραλία τῆς Μ. Ἀσίας καὶ δὴ (ὡς ἀπέδειξεν ὁ Βιλαμόβιτς) τὸ μέρος αὐτῆς ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνεμείχθη ἡ αἰολικὴ πρὸς τὴν ἰωνικὴν διάλεκτον, τουτέστιν ἡ παραλία Σμύρνης—Ἐρυθρῶν—Φωκαίας καὶ τῆς ἀπέναντι νήσου Χίου. Οὕτως ἐξηγεῖται καὶ ἡ ἀδιάλυτος ἀνάμειξις αἰολικῶν καὶ ἰωνικῶν στοιχείων ἐν τῇ ὁμηρικῇ γλώσσῃ, διότι οὐδέποτε κατ' ἀλήθειαν ὑπῆρξεν αἰολικὸν ἔπος, τὸ ὁποῖον παρελήφθη εἶτα ὑπὸ τῶν Ἰώνων. Ἀργότερον ἐκαλλιεργεῖτο τοῦτο ἐν Κολοφῶνι καὶ προσελάμβανε διὰ τοῦτο συνεχῶς ἰωνικὸν χαρακτῆρα, ἀκριβῶς ὅπως ἀπὸ τοῦ ΣΤ' αἰῶνος καὶ ἑξῆς προσέλαβεν ἐν Ἀθήναις ἰσχυρὰν ἀττικὴν χροιάν. Ἡ Σμύρνη κατὰ ταῦτα, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐκ Κύμης Αἰολέων ἤδη πολὺ πρὸ τοῦ 700 π. Χ. (ὁ Ἡρόδοτος συναριθμεῖ τὴν Σμύρνην εἰς τὰς αἰολικὰς πόλεις), κατελήφθη ὑπὸ Ἰώνων ἐκ τῆς Κολοφῶνος, καὶ ὀλίγον μετὰ ταῦτα ἐξειλίχθη εἰς μεγίστην πόλιν. Αἱ ἔριδες αὗται ἀποδεικνύουσι κατ' ἀνάγκην ὅτι ἐπρόκειτο περὶ πραγματικοῦ προσώπου Ὁμήρου καὶ δὴ προσώπου ἱστορικῆς σπουδαιότητος. Περίεργον εἶναι τὸ ἐπίθετον τοῦ Ὁμήρου *Μελησιγένης* ἢ *Μελησιγενής*. Τοῦτο ἡρμηνεύετο ἄλλοτε ὡς ὁ ἐκ τοῦ (ποταμοῦ κατ' ἀρχὰς καὶ εἶτα ἥρωος), Μέλητος γεννηθεὶς ἢ ὁ παρὰ τὸν (ποταμὸν) Μέλητα («ἐπὶ τῷ Μέλητι») γεννηθείς, ἀλλὰ τότε ἔπρεπε νὰ κληθῇ *Μελητογένης* ἢ (ὡς καλεῖ αὐτὸν ὁ Ἀρέθας) *Μελητίδης*. Διὸ ἐπεκράτει μέχρι τινὸς ἡ γνώμη (τοῦ E. Maass) ὅτι τὸ ἐπίθετον σημαίνει τὸν γεννηθέντα κατὰ τὴν ἑορτὴν *Μελήσια*. Τοιαύτη ὅμως ἑορτὴ οὐδαμοῦ μνημονεύεται. Σήμερον ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη ὅτι *Μελησιγένης* (ὑπάρχει καὶ ὁ τύπος Μελησιάναξ) σημαίνει τὸν φροντίζοντα περὶ τοῦ γένους του. Οὐδὲν λοιπὸν κοινὸν ἔχει τὸ ἐπίθετον πρὸς τὸν ποταμόν. Ἴσως μάλιστα νὰ συνεχύθησαν δύο ὀνόματα δύο διαφόρων ποιητῶν, τοῦ Μελησιγένους καὶ τοῦ Ὁμήρου, τοῦ μὲν ὄντος Σμυρναίου, τοῦ δὲ δευτέρου Κολοφωνίου. Τὸ σύνηθες καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὄνομα τοῦ ποιητοῦ ἦτο *Ὅμηρος*, οὕτω δὲ (καὶ οὐχὶ *Ὅμαρος*) ἀναφέρει αὐτὸν καὶ ὁ Πίνδαρος, ἄλλοι δὲ ἄλλως ἐτυμολογοῦσιν αὐτό, πλάσσαντες συνάμα καὶ ἀναλόγους μύθους πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἐτυμολογιῶν των. Ἡ ἀρχαιοτάτη ἐτυμολογία εἶναι ἡ τοῦ Ἐφόρου τοῦ Κυμαίου ἐκ τοῦ μὴ ὁρᾶν, ἐκ τῆς ἐτυμολογίας δὲ ταύτης ἐπλάσθη ὁ μῦθος ὡς δῆθεν τυφλοῦ ὄντος ἢ τυφλωθέντος τοῦ ποιητοῦ. Ἄλλοι πάλιν τῶν ἀρχαίων ἐνόμιζον ὅτι ὁ ποιητὴς ὑπῆρξεν ὅμηρος, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα («ἔτι νήπιος ὢν Ὅμηρος ἔφη καὶ αὐτὸς βούλεσθαι ὁμηρεῖν» (*Ψευδοπλουτ.* Βίος Ὁμ. Β' 2). Ἐν δὲ τῷ «Ἀγῶνι Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου» (σελ. 35 Wil.) φέρεται ὅτι «φασί τινες αὐτὸν ὀνομασθῆναι Ὅμηρον διὰ τὸ τὸν πατέρα αὐτοῦ Ὅμηρον δοθῆναι ὑπὸ Κυπρίων Πέρσαις». Ἐπίσης ἀτυχεῖς ὑπῆρξαν αἱ ἐτυμολογικαὶ ἀπόπειραι τῶν νεωτέρων ἐκ τοῦ ὁμοῦ—εἴρω (J. B. Vico), ὁμαείρω (R. Knight), ὁμοῦ—αἴρω (Ilgen), ἢ ὁμοῦ—ἄρειν (=συναρμογεὺς μικρῶν ᾀσμάτων) (Welcker). Σήμερον σχετίζεται τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὸ ὁμοῦ καὶ ἀραρίσκω. Περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς τύχης τοῦ ποιητοῦ ἐπλάσθησαν ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις πολλὰ καὶ ἀσυνάρτητα μυθεύματα, περὶ τῆς δῆθεν πενίας καὶ τῶν ταξιδίων του καὶ περὶ τῆς σχέσεώς του πρὸς τὸν Θερσίτην, Φήμιον κτλ. Γνωστότατος ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἦτο ὁ ἐπινοηθεὶς ἀγών του ἐν Χαλκίδι πρὸς τὸν Ἡσίοδον, καθ' ὃν ἡττήθη ὑπὸ τούτου ὑπερασπίζοντος τὴν γεωργίαν καὶ τὴν εἰρήνην, ἐνῷ ὁ Ὅμηρος πραγματεύεται διαρκῶς περὶ πολέμων καὶ φόνων («ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν Ἡσίοδον ἐστεφάνωσεν, εἰπὼν δίκαιον εἶναι τὸν ἐπὶ γεωργίαν καὶ εἰρήνην προκαλούμενον νικᾶν, οὐ τὸν πολέμους καὶ σφαγὰς διεξιόντα»). Γενικῶς παραδεδεγμένον ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἦτο ὅτι ὁ Ὅμηρος ἀπέθανεν ἐν Ἴῳ, καὶ δὴ μὴ δυνηθεὶς νὰ λύσῃ αἴνιγμά τι: «Ἔνθα ἐπὶ πέτρας καθεζόμενος ἐθεάσατο ἁλιεῖς προσπλέοντας, ὧν ἐπύθετο εἴ τι ἔχοιεν», οἱ δὲ ἁλιεῖς ἀπήντησαν ὅτι «ὅσσ' ἕλομεν λιπόμεσθ', ὅσσ' οὐχ ἕλομεν φερόμεσθα», ὑπαινισσόμενοι διὰ τούτου ὅτι «οὓς μὲν ἔλαβον τῶν φθειρῶν ἀποκτείναντες κατέλιπον, οὓς δ' οὐκ ἔλαβον ἐν τῇ ἐσθῆτι φέροιεν». Οἱ Ἰῆται θάψαντες αὐτὸν μεγαλοπρεπῶς ἐπέγραψαν ἐπὶ τοῦ τάφου του χαρακτηριστικὸν τοῦ θαυμασμοῦ των ἐπίγραμμα.

Καὶ περὶ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἤκμασεν ὁ ποιητὴς ὑπῆρχεν ἔν τε τῇ ἀρχαιότητι καὶ ὑπάρχει καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις ἀκόμη χρόνοις μεγίστη ἀμφιβολία καὶ σύγχυσις. Πρὸς δήλωσιν τοῦ χρόνου τῆς ἀκμῆς τοῦ ποιητοῦ ὡρμῶντο ἐν τῇ ἀρχαιότητι οἱ ἀφελέστεροι (καὶ δὴ καί τινες μέχρι τοῦ Β' π.Χ. αἰῶνος) ἐκ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου («οὗ καὶ αὐτόπτην γενέσθαι φασὶν» *Ψευδοπλ.*) καὶ ἐπενόουν διαφόρους γενεαλογίας καὶ συνδυασμοὺς μὲ τὴν κτίσιν τῆς Σμύρνης (ὑπό τινος Ἀμαζόνος), τὴν ἄφιξιν τῶν Ἀμαζόνων καὶ τὴν σχέσιν πρὸς αὐτὰς τοῦ Θησέως. Κράτης ὁ Μαλλώτης ὑπελόγιζε τὴν ἀκμὴν τοῦ Ὁμήρου 60 ἔτη μετὰ τὰ τρωϊκά, ἄλλοι περὶ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν καὶ ὁ Ἐρατοσθένης 100 ἔτη μετὰ τὰ τρωϊκὰ (=20 ἔτη μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν). Οἱ περισσότεροι τῶν ἀρχαίων θεωροῦσιν ὅτι ὁ Ὅμηρος ἤκμασεν ὀλίγον πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς κατὰ ὀλυμπιάδας χρονολογίας, ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἀναφέρωσι σπουδαίους πρὸς τοῦτο λόγους. Πάντων βραδύτατα ἔθετε τὸν Ὅμηρον Θεόπομπος, παρὰ τὸν Ἀρχίλοχον, τουτέστι 500 ἔτη μετὰ τὰ τρωϊκά. Προσεκτικώτερον ὅλων ἔθετεν, ἄνευ ἀκριβοῦς προσδιορισμοῦ, ὁ Θουκυδίδης (1, 3) τὸν Ὅμηρον ὡς «γενόμενον πολλῷ ὕστερον τῶν τρωϊκῶν», καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, ὅστις, καθὼς παραδίδεται ὑπὸ τοῦ Πορφυρίωνος, ἔλεγεν ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐποίει τὰ πράγματα «οἷα ἦν τότε» καὶ ὄχι ὁποῖα ἦσαν κατὰ τοὺς χρόνους του. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι καὶ ἡ παρὰ τῷ ποιητῇ συχνὰ ἀπαντωμένη φράσις «οἷοι νῦν βροτοί εἰσιν» δηλοῖ κατ' ἀντίθεσιν ἐποχὴν πολὺ ἀπομεμακρυσμένην τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἐποίει τὰ ποιήματά του. Περίφημος εἶναι ἡ παρὰ Ἡροδότῳ (2, 53) χρονολογικὴ μνεία τοῦ ποιητοῦ. Ὁ Ἡρόδοτος (καὶ ἄλλοι μετ' αὐτὸν) λέγει αὐτὸν σύγχρονον τοῦ Ἡσιόδου καὶ ἀμφο-

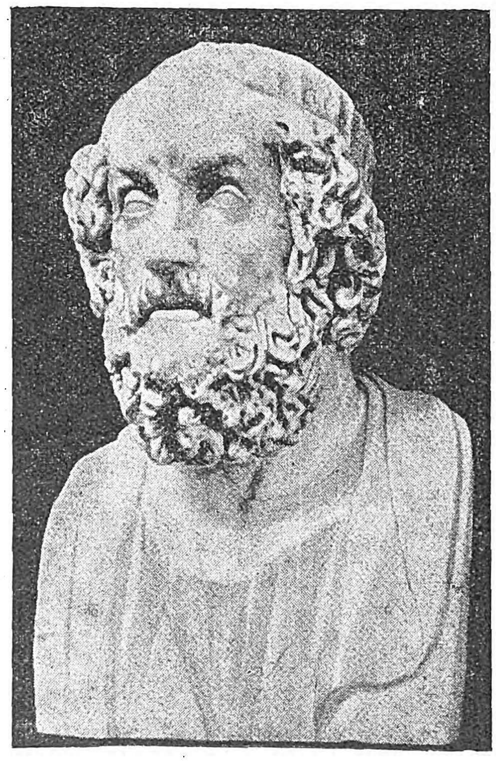

Προτομὴ τοῦ Ὁμήρου.
[Ἐθνικὸν Μουσεῖον Νεαπόλεως.]

τέρους κατὰ 400 (πάντως τοῦτο εἶναι στρογγύλος ἀριθμὸς) ἔτη πρεσβυτέρους του: «Ἡσίοδον γὰρ καὶ Ὅμηρον ἡλικίην τετρακοσίοισι ἔτεσι δοκέω μευ πρεσβυτέρους γενέσθαι καὶ οὐ πλέοσι». Ἄλλοι ὅμως, Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός, Ἐρατοσθένης καὶ οἱ ἄλλοι Ἀλεξανδρινοὶ ἐθεώρουν αὐτὸν πρεσβύτερον τοῦ Ἡσιόδου, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν, πλὴν ἄλλων, τὴν παρ' Ἡσιόδῳ ηὐξημένην κατὰ πολὺ γνῶσιν τῆς γεωγραφίας. Ὁ Ἔφορος καὶ ἴσως καὶ ὁ Σιμωνίδης ἐθεώρουν τὸν Ὅμηρον νεώτερον τοῦ Ἡσιόδου. Τρίτη χρονολογικὴ σύγκρισις ὑπῆρξεν ἡ πρὸς τὸν Λυκοῦργον, ὅστις παρεδίδετο ὅτι συνηντήθη ποτὲ πρὸς τὸν ἡμέτερον ποιητήν. Τέλος εἰς τὸν Ζ' π. Χ. αἰῶνα ἀνῆγεν αὐτὸν κατὰ τὸν Θεόπομπον καὶ ὁ Εὐσέβιος. Ἀμφότεροι ἐταύτιζον τοὺς ἐν «Ὀδυσσείᾳ» λ 12 — 19 μυθικοὺς Κιμμερίους πρὸς τὴν εἰσβολὴν τοῦ ὁμωνύμου φύλου εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ἡ σημερινὴ ἐπιστήμη ἀποκλίνει εἰς τὴν χρονολογικὴν κατάταξιν τοῦ Ἡροδότου, θεωρεῖ λοιπὸν τὸν ποιητὴν ἀκμάσαντα περὶ τὸ 800 π. Χ., ὡς καὶ ἐκ τῶν κατωτέρω θὰ φανῇ. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ περὶ τούτου ἀκόμη διαφωνίαι, διότι τὸ ζήτημα τοῦτο συνδέεται ἀμέσως μὲ τὴν χρονολόγησιν τῶν ἐπῶν.

Ὁμηρικῶν ζητημάτων μνείαν ἔχομεν καὶ εἰς παλαιοτέρους συγγραφεῖς. Χαριέστατα διατυπώνει τὰ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ὁμηρικὰ ζητήματα ὁ Λουκιανὸς (Ἀληθ. ἱστορ. 2, 20 ἑξ.) κατὰ τὴν πλασθεῖσαν ἐπίσκεψιν τοῦ ποιητοῦ, εὑρισκομένου ἐν τῷ Ἅδῃ. Ἐρωτᾶται ὑπὸ τοῦ ἐπισκέπτου του ἐκεῖ ὁ Ὅμηρος: 1) «Ὅθεν εἴη», διότι «τοῦτο μάλιστα παρ' ἡμῖν εἰσέτι νῦν ζητεῖται», καὶ ὁ Ὅμηρος λέγει ὅτι δὲν ἀγνοεῖ ὅτι ἄλλοι τὸν λέγουσι Χῖον, ἄλλοι Σμυρναῖον καὶ ἄλλοι Κολοφώνιον. 2) Τὸ ὄνομά του ἑρμηνεύει ἐκ τοῦ ἐπιθέτου ὅμηρος «ὕστερον δὲ ὁμηρεύσας παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀλλάξαι τὴν προσηγορίαν». 3) Τὰ περὶ ἀθετήσεως τῶν στίχων του σκώπτει. 4) «Πάλιν αὐτὸς ἠρώτων τί δήποτε ἀπὸ τῆς μήνιδος τὴν ἀρχὴν ἐποιήσατο», καὶ ὁ ποιητὴς ἀπήντησεν ὅτι οὕτως «ἐπῆλθεν αὐτῷ μηδὲν ἐπιτηδεύσαντι». 5) Ἠρωτήθη «εἰ πρότερον ἔγραψε τὴν Ὀδύσσειαν τῆς Ἰλιάδος, ὡς οἱ πολλοί φασιν», ἀλλὰ «ἠρνεῖτο» τοῦτο. 6) Δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐρωτήσῃ τὸν ποιητὴν ἂν ὑπῆρξε τυφλός, διότι ἔβλεπεν ὅτι εἶχε τοὺς ὀφθαλμούς του ἀβλαβεῖς.

Β'. Τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα. Προαλεξανδρεωτικαὶ ἐκδόσεις των. Πλὴν τῶν δύο μεγάλων ἐπῶν, τῆς «Ἰλιάδος» καὶ «Ὀδυσσείας», ἀπεδίδοντο ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ ἄλλα ποιήματα. Ὁ Καλλῖνος π. χ. (ζήσας περὶ τὸ 690 π. Χ.) ἐθεώρει τὸν Ὅμηρον ὡς συγγραφέα τοῦ ἔπους «Θηβαΐδος», ὅπως παραδίδει ὁ Παυσανίας (9, 9, 5). Ἐκ τοῦ Ἡροδότου (2, 117 καὶ 4, 32) ἐξάγεται ὅτι εἰς τὸν Ὅμηρον ἀπεδίδοντο καὶ τὰ λεγόμενα «Κύπρια ἔπη» καὶ ἄλλο ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἐπίγονοι». Περὶ τῶν «Ἐπιγόνων» δὲν λέγει τι ὁ Ἡρόδοτος, μόνον τὰ «Κύπρια ἔπη», ἐν οἷς ἐγίνετο διήγησις τῶν πρὸ τοῦ πολέμου πράξεων τοῦ Πάριδος καὶ τῆς Κυπρίας θεᾶς, δὲν θεωρεῖ ὡς ἔργον τοῦ Ὁμήρου. Ὁ Ἀριστοτέλης (Ποιητ. Δ') ἀποδίδει εἰς τὸν Ὅμηρον τὸ κωμικὸν ἔπος «Μαργίτην». Ὁ Μαργίτης ἦτο ἄνθρωπός τις ἀσθενοῦς καὶ ἀστάτου θελήσεως, ὅστις «πολλ' ἠπίστατο ἔργα, κακῶς δ' ἠπίστατο πάντα». Φαίνεται ὅτι τὸ ἔπος τοῦτο ἐποιήθη περὶ τὸ 700 π. Χ. Τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος ἦτο λίαν γνωστὸς ἐν Ἀθήναις καὶ ἐθεωρεῖτο γνήσιον ἔργον τοῦ Ὁμήρου. Ὁ Ἀριστοτέλης ἀνευρίσκει ἐν τῷ «Μαργίτῃ» τὸν ὁμηρικὸν πυρῆνα τῆς κωμῳδίας, ὅπως εἰς τὸ σοβαρὸν ἔπος ἀνευρίσκει τὸν πυρῆνα τῆς τραγῳδίας. Εὐθυμογραφικὸν ἔπος εἶναι ἡ «Βατραχομυομαχία» καὶ οἱ «Ὕμνοι». Ἡ εἴδησις περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Πεισιστράτου γενομένης συλλογῆς καὶ συνενώσεως τῶν διεσπαρμένων πρότερον ὁμηρικῶν ποιημάτων, τὴν ὁποίαν ἡ σημερινὴ ἐπιστήμη θεωρεῖ τώρα πλέον μῦθον, παρεδόθη εἰς ἡμᾶς ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος (De orat. 3, 137, ἐγράφη περὶ τὸ 55 π. Χ.), ὅστις ἐγκωμιάζει τὸν Πεισίστρατον διὰ τὴν μεγάλην παιδείαν του καὶ διὰ τὴν ἐργασίαν ἣν παρέσχεν εἰς ἡμᾶς διὰ τούτου. Βραδύτερον ὁ Αἰλιανός, τὸν Γ' μ. Χ. αἰῶνα, ἀναφέρει ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ᾖδον χωριστὰ τὰ διάφορα μέρη τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν καὶ ἀναφέρει πολλὰς ἐπιγραφὰς τῶν καθ' ἕκαστα ᾀσμάτων (Δολώνειον, Ἀριστείαν Ἀγαμέμνονος κτλ. Τὰ ἐν Πύλῳ, Τὰ ἐν Λακεδαίμονι, Καλυψοῦς ἄντρον κτλ.), ἀργὰ δὲ ὁ Λυκοῦργος ὁ Λακεδαιμόνιος, ὅτε μετέβη εἰς Ἰωνίαν, «ἀθρόαν πρῶτος εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκόμισε τὴν Ὁμήρου ποίησιν», ὕστερον δὲ ὁ Πεισίστρατος «συναγαγὼν ἀπέφηνε τὴν Ἰλιάδα καὶ Ὀδυσσείαν». Τὰ αὐτὰ περὶ τοῦ Λυκούργου παραδίδει ἤδη καὶ ὁ Πλούταρχος. Πηγὴ τῆς παρὰ Κικέρωνι εἰδήσεως εἶναι ὁ ἐκ τῆς Μυρλείας (τῆς βραδύτερον Ἀπαμίας) Ἀσκληπιάδης (περὶ τὸν Α' π. Χ. αἰῶνα), ἀλλ' ἡ εἴδησις αὕτη δὲν σημαίνει διόλου ὅτι τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου δὲν εἶχον πρὸ τοῦ Πεισιστράτου καταγραφῆ. Καθ' ὅλου εἰπεῖν ἡ πρώτη εἴδησις ἐνασχολήσεως τοῦ Πεισιστράτου μὲ τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα ἀνάγεται εἰς τὸν Δ' π. Χ. αἰῶνα. Περὶ τοῦ Λυκούργου, ὡς μεταγαγόντος τὸν Ὅμηρον ἐκ τῆς Μ. Ἀσίας, ἀναφέρει πρῶτος ὁ Ἔφορος, ἤδη ὅμως ἀπὸ τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος γίνεται μνεία τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν ὡς ῥαψῳδουμένων κατὰ τὴν μεγάλην ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων τῇ εἰσηγήσει τοῦ Σόλωνος ἢ τοῦ Πεισιστρατίδου Ἱππάρχου. Ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὡς βοηθοὺς τοῦ Πεισιστράτου διὰ τὴν τακτοποίησιν τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν Ὀνομάκριτον τὸν Ἀθηναῖον, Ζώπυρον τὸν Ἡρακλεώτην καὶ Ὀρφέα τὸν Κροτωνιάτην, ἀλλὰ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι τόσον ἀσαφῆ καὶ συγκεχυμένα, ὥστε ἡ νεωτέρα ἔρευνα δὲν ἀποδίδει πολλὴν σημασίαν εἰς τοῦτο. Τὰ λεγόμενα περὶ ἐξαττικισμοῦ τῶν ποιημάτων ἀποδεικνύονται διὰ τῶν σημερινῶν γλωσσικῶν ἐρευνῶν (Wackernagel, K. Meister) οὐχὶ προσοχῆς ἄξια.

Τίνα ὄψιν εἶχε τὸ κείμενον τοῦ Ὁμήρου κατὰ τὸν Ε' ἢ Δ' π. Χ. αἰῶνα διδάσκουσιν ἡμᾶς ὁμηρικὰ χωρία ὑπὸ ἄλλων πεζῶν συγγραφέων ἀναφερόμενα, ὅπως π. χ. τοῦ Θουκυδίδου, Πλάτωνος καὶ ἄλλων. Ταῦτα ὅμως δὲν εἶναι πολλά, παραδόξως δὲ πολλάκις γίνεται μνεία καὶ χωρίων μὴ ὑπαρχόντων εἰς τὸ ὁμηρικὸν κείμενον, ὅπως ἡμεῖς αὐτὸ σήμερον ἔχομεν. Τὸ ζήτημα τοῦτο χρῄζει ἰδιαιτέρας ἐρεύνης, ἰδίως ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἐκδόσεις τῶν Ἀλεξανδρινῶν γραμματικῶν, καίτοι ἡ περὶ αὐτοῦ ὕλη δὲν εἶναι ἐπαρκὴς πρὸς λύσιν του. Αἱ ἐκδόσεις, ἐφ' ὧν ἐβασίζοντο οἱ Ἀλεξανδρινοὶ γραμματικοί, ἦσαν: 1) Αἱ *κατὰ πόλεις* (ἤ: αἱ (ἀπὸ) τῶν πόλεων ἢ αἱ ἐκ τῶν πόλεων καλούμεναι). Τοιαῦται ἐκδόσεις «κατὰ πόλεις» ἐφέροντο ἡ Ἀργολική, ἡ Χία, ἡ Κρητική, ἡ Κυπρία, ἡ Μασσαλιωτική, ἡ Σινωπικὴ καὶ εἴς τις ἄλλη. 2) Αἱ *κατὰ ἄνδρα*, ὅπως γνωρίζομεν ἐκ τῶν σχολίων τοιαύτας «κατὰ ἄνδρα» ἐκδόσεις τὴν ἔκδοσιν Εὐριπίδου τοῦ νεωτέρου (Σουΐδ.) καὶ Ἀντιμάχου τοῦ Κολοφωνίου. Γνωστοτέρα εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ *Ἀριστοτέλους* γενομένη ἔκδοσις τῆς «Ἰλιάδος» διὰ τὸν Μ. Ἀλέξανδρον (*Πλουτ.* Ἀλεξ. 8: «καὶ τὴν μὲν Ἰλιάδα τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς ἐφόδιον καὶ νομίζων καὶ ὀνομάζων ἔλαβε μὲν Ἀριστοτέλους διορθώσαντος, ἣν ἐκ τοῦ νάρθηκος καλοῦσιν, εἶχε δ' ἀεὶ μετὰ τοῦ ἐγχειριδίου κειμένην ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον»). Ὁ δὲ νεαρὸς Ἀλκιβιάδης ὄχι μόνον

Digitized by Google

«κονδύλῳ καθίκετο» ἐναντίον διδασκάλου τινός, ὁ ὁποῖος ἐρωτηθεὶς ἀπήντησεν ὅτι δὲν ἔχει ὅμηρον, ἀλλὰ καὶ ἠγανάκτησεν ὅτε ἄλλος τις διδάσκαλος εἶπεν ὅτι «ἔχει Ὅμηρον ὑφ' αὐτοῦ διωρθωμένον» (*Πλουτ.* Ἀλκ. 7). Τὰ «διωρθωμένα» κείμενα τοῦ Ὁμήρου φαίνεται ὅτι δὲν ἐθεωροῦντο καὶ τὰ καλύτερα, καὶ ὁ Τίμων ὁ Φλιάσιος ἀπήντησεν εἰς τὸν Ἄρατον ἐρωτήσαντα αὐτὸν «πῶς τὴν Ὁμήρου ποίησιν *ἀσφαλῆ* κτήσαιτο» ὅτι «εἰ τοῖς ἀρχαίοις ἀντιγράφοις ἐντυγχάνοι καὶ μὴ τοῖς ἤδη διωρθωμένοις» (*Διογ. Λαέρτ.* 9, 113). Ὥστε ἡ κριτικὴ τῶν εἰκασιῶν καὶ διορθώσεων τοῦ ὁμηρικοῦ κειμένου ἀνάγεται ἤδη εἰς παλαιοτέρους τῶν χρόνων τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γραμματικῶν. 3) Ὑπῆρχον πρὸ τῶν γραμματικῶν τῆς Ἀλεξανδρείας αἱ ἐκδόσεις αἱ καλούμεναι *κοιναὶ* ἢ *δημώδεις*, τουτέστιν ἐκδόσεις καθ' ὅλου εἰπεῖν γενικωτέρας ἐν Ἑλλάδι χρήσεως. Ἀμφίβολος μοὶ φαίνεται ἡ ὀνομασία τῶν ἐκδόσεων τούτων ὡς «Κυκλικῶν».

Γ'. ***Ραψῳδοί.*** Ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος περὶ τῶν *Ὁμηριδῶν*. Οἱ Ὁμηρίδαι οὗτοι ταυτίζονται παρὰ τῷ Πινδάρῳ (Νεμ. 2, 1) πρὸς τοὺς ραψῳδούς. Οἱ ραψῳδοὶ οὗτοι καθ' ὅλην τὴν ἀρχαιότητα διέδιδον τὰ ὁμηρικὰ ἔπη διασῴζοντες αὐτὰ ἀπὸ μνήμης (πρβλ. τὰ σημερινὰ σερβικὰ δημώδη ᾄσματα, ἔπη κλπ.), ἀπήγγελλον δὲ ὑπασματικῶς αὐτά, ὄντες ἐστεφανωμένοι καὶ κρατοῦντες ράβδον ἢ αἴσακον («αἴσακος δάφνης (ἢ μύρτου) κλάδος ὃν κατέχοντες ὕμνουν τοὺς θεούς» καθ' Ἡσύχιον). Ἡ ἐπωνυμία των προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι συνέρραπτον διάφορα ποιητικὰ τεμάχια (ράπτω—ᾠδή) πρὸς ἀποτέλεσιν ἑνὸς ὅλου, μικροῦ ἢ μεγάλου, καὶ ἀπαγγελίαν αὐτοῦ· δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἐκλάβωμεν αὐτοὺς μόνον ὡς ἀπαγγελτὰς ποιημάτων, ἀλλ' ὡς δημιουργούς, τουτέστιν ὡς ποιητάς. Ὁ Ἡσίοδος βραδύτερον γίνεται ραψῳδὸς διὰ νὰ εἴπῃ τὰ συγκινοῦντα τὴν καρδίαν του συναισθήματα, ἐν τούτῳ δὲ ἔγκειται ἀκριβῶς τὸ μεγαλεῖόν του ὅτι δὲν εἶναι Ὁμηρίδης ἀλλὰ γίνεται πρόδρομος τοῦ Ἀρχιλόχου καὶ τῆς ἰωνικῆς φιλοσοφίας, ἂν καὶ εἰς τὰ διασωθέντα ποιήματά του δὲν εὑρίσκει τις τὰ ἴχνη ταῦτα. Ὡς πρὸς τὴν λέξιν *ραψῳδὸς* ἐπεχειρήθη τελευταίως («Glotta» τόμ. 14) ἡ ἑρμηνεία της, ὡς σημαινούσης τὸν αὐτοτελῶς δημιουργοῦντα ποίημά τι (οὕτως ἐζητήθη νὰ ἑρμηνευθῇ τὸ ῥάπτω ἢ τὰ ἐξ αὐτοῦ σύνθετα ἐν Ἰλ. Ο 16, Ὀδ. γ 118 καὶ π 379) καὶ δὴ ποίημα ἔντεχνον, εἶτα δὲ κατήντησεν ἡ λέξις νὰ σημαίνῃ μόνον τοὺς ἀπαγγέλλοντας. Πάντα ταῦτα ἀπίθανα. Ὁ Ὅμηρος δὲν γνωρίζει τοὺς ραψῳδοὺς μὲ τὸ ὄνομά των· παρ' αὐτῷ καλοῦνται ἀοιδοὶ οἱ ᾄδοντες ἐν τοῖς ἀνακτόροις τῶν βασιλέων κατὰ τὰ συμπόσια καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις τὰ «κλέα ἀνδρῶν ἡρώων». Ἡ λέξις ἀργότερον ἐλέγετο καὶ ἐπὶ ἀπαγγελλόντων οὐχὶ μόνον τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου ἀλλὰ καὶ ἄλλων ποιητῶν (Ἀρχιλόχου, Σιμωνίδου κ.λ.), ὅτε λοιπὸν οὐδὲ οἱ στίχοι ἦσαν πλέον ἑξάμετροι. Ἐπειδὴ δέ, κατὰ τὴν παράδοσιν, οἱ ραψῳδοὶ οὗτοι ἀπαγγέλλοντες ἀτάκτως καὶ ἄνευ λογικοῦ εἱρμοῦ τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα ἔβλαπτον αὐτά, διέταξεν ὁ Σόλων καὶ μετὰ τοῦτον ὁ Πεισίστρατος καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἵππαρχος νὰ ἀπαγγέλλωνται κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτὰς τῶν Παναθηναίων τὰ ποιήματα αὐτὰ ἐξ ὑποβολῆς ἢ ἐξ ὑπολήψεως. Εἶναι ζήτημα τί σημαίνουν ἀκριβῶς αἱ λέξεις αὗται καὶ ἂν σημαίνωσι τὸ αὐτό. Ἀποκλίνω ὑπὲρ τῆς γνώμης ὅτι τὸ μὲν ἐξ ὑποβολῆς (ὑποβάλλω) πρέπει νὰ ἑρμηνεύσωμεν ὡς σημαῖνον ἐπὶ τῇ βάσει κειμένου καὶ οὐχὶ αὐθαιρέτως, τὸ δὲ ἐξ ὑπολήψεως (ὑπολαμβάνω) διαδοχικῶς, διαδεχομένου τοῦ ἑνὸς τὸν ἄλλον ἔν τινι φυσικῇ ἀλληλουχίᾳ. Ἀνωτέρω ἤδη ἐλέχθη περὶ τῆς ἐπὶ Πεισιστράτου ἐπιχειρηθείσης περισυλλογῆς καὶ ἐξακριβώσεως τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν. Μετὰ τὰς ἐρεύνας τοῦ Λερσίου, Βιλαμόβιτς καὶ ἄλλων ὑπάρχουσι πολλαὶ σήμερον ἀμφιβολίαι ἂν ἡ εἴδησις αὕτη περὶ τῆς Πεισιστρατείου καταγραφῆς τῶν ἐπῶν ἔχῃ τινὰ ἱστορικὴν ἀλήθειαν.

Δ'. ***Ἀνάλυσις τοῦ περιεχομένου τῆς «Ἰλιάδος» καὶ τῆς «Ὀδυσσείας»*** βλ. λ. «*Ἰλιὰς*» καὶ «*Ὀδύσσεια*».

Ε'. ***Ἡ γλῶσσα τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν. Τὸ ὁμηρικὸν κείμενον πρὸ τῶν χρόνων τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γραμματικῶν. Γενικὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ἐπῶν.*** Ἐὰν λάβῃ τις μετὰ χεῖρας τὴν πρώτην ἔκδοσιν νεωτέρου κλασσικοῦ κειμένου, π. χ. τὴν ὑπὸ τοῦ Λουθήρου μετάφρασιν τῆς Γραφῆς, ἢ καὶ ἔργα νεωτέρων ἀκόμη κλασσικῶν, καὶ παραβάλῃ τὰς πρώτας ταύτας ἐκδόσεις πρὸς τὰς νῦν ἐν χρήσει, παρατηρεῖ ἀμέσως πλῆθος μικρῶν διαφορῶν, αἱ ὁποῖαι ἐξωτερικῶς μὲν μόνον ὡς ὀρθογραφικαὶ φαίνονται, ἀλλὰ τὴν αἰτίαν αὐτῶν ἔχουσιν εἰς τὴν ἀνεπαίσθητον ἐξέλιξιν τῆς ζωντανῆς γλώσσης. Παρόμοιόν τι, ἀλλ' ἐννοεῖται εἰς πολὺ αἰσθητότερον βαθμόν, συνέβη καὶ μὲ τὸ ὁμηρικὸν κείμενον πρὶν ἡ ἐπιστημονικὴ ἐργασία ἀναλάβῃ τὸν καθορισμὸν ἢ καὶ τὴν διόρθωσίν του. Καὶ δὲν ἔχομεν μὲν ῥητὰς περὶ τούτου μαρτυρίας τῆς ἀρχαιότητος, ἀλλὰ δυνάμεθα δι' ἄλλου τρόπου νὰ μάθωμέν τινα περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ λάβωμεν εἰκόνα τινὰ τῆς ὁμηρικῆς ἰωνικῆς γλώσσης 300 σχεδὸν ἔτη πρὸ τῶν Ἀλεξανδρινῶν καὶ νὰ ἀποχωρίσωμεν τὰ ἐκ τῆς ἀττικῆς γραμματειακῆς γλώσσης ὑπεισελθόντα στοιχεῖα. Γνωρίζομεν περαιτέρω ὅτι ἡ ἐπικὴ διάλεκτος περιεῖχε καὶ αἰολικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἑνόουν μὲν οἱ λόγιοι οἱ μελετῶντες τὰ ποιήματα, ἀλλὰ οἱ ἀντιγραφεῖς παρανοοῦντες διέστρεφον αὐτά, καὶ οὕτως ἐθολοῦτο ἡ παράδοσις. Καὶ τοῦτο εἶναι ἓν τῶν κριτηρίων τῆς γνησιότητος τῆς ὁμηρικῆς φωνητικῆς καὶ κλίσεως. Ἀλλὰ καὶ τὸ κείμενον αὐτὸ διὰ τῶν περιεχομένων ἐν αὐτῷ μετρικῶν σφαλμάτων δίδει εἰς ἡμᾶς λαβὴν πρὸς τοιοῦτον καθορισμόν. Καὶ εἶναι εἰς τοὺς φιλολόγους γνωστὴ ἡ λαμπρὰ ἀνακάλυψις τοῦ δίγαμμα ὑπὸ τοῦ Bentley (1732) ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς κειμένοις, διὰ τῆς ὁποίας πλῆθος χωρίων φαινομένων εἴτε ἐσφαλμένων, εἴτε ἀνωμάλων ἀποκατεστάθησαν, καὶ τὰ παρεισαγόμενα αὐθαιρέτως πρὸς διάσωσιν τῶν χωρίων μόρια *τε, γε, δὲ* κατέστησαν περιττά. Τὸ δίγαμμα τοῦτο ἀπαιτεῖται ὑπὸ τοῦ μέτρου εἰς πλείονας τῶν 3000 θέσεων πρὸς ἄρσιν τῆς χασμῳδίας ἢ διὰ μήκυνσιν τῆς συλλαβῆς (π. χ. Ἰλ. Ω 778 ξύλα (Ϝ)άστυδε, Α 606 ἔβαν (Ϝ)οικόνδε, Ὀδ. ω 70 ποτὸν σε (Ϝ)έπος φύγεν, — καὶ ποτέ τις (Ϝ)είπῃσι). Εἰς ἄλλας ὅμως πάλιν πολλὰς περιπτώσεις (ὑπὲρ τὰς 600) δὲν ἐπιτρέπεται ὑπὸ τοῦ μέτρου ἡ παρένθεσις τοῦ δίγαμμα (π. χ. Ἰλιάδ. Γ 224: οὐ τότε γ' ὧδ' Ὀδυσῆο ἀγασσάμεθ' εἶδος ἰδόντες, ἔνθα δὲν δύναται νὰ γραφῇ Ϝεῖδος Ϝιδόντες, πρβλ. καὶ ἀπὸ ἕο, μέγα ἰάχων, τόξον οἶδα κτλ.). Πρὸς ἑρμηνείαν τοῦ ἀνωμάλου τούτου φαινομένου πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι οἱ στίχοι εἰς τοὺς ὁποίους ἀπαιτεῖται τὸ δίγαμμα παρεδόθησαν ἐκ χρόνων, καθ' οὓς τοῦτο ἐξεφωνεῖτο ἀκόμη, διετηρήθησαν δὲ οὕτω καὶ βραδύτερον, ὅτε ἐξέλιπεν ἡ προφορά του καὶ παρελείπετο τοῦτο. Ζήτημα εἶναι ἂν τὸ δίγαμμα παρ' Ὁμήρῳ εἶναι αἰολισμὸς ἁπλοῦς ἢ λείψανον τῆς παλαιᾶς ἰωνικῆς διαλέκτου. Τότε μόνον θὰ δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἀσφαλῶς περὶ τούτου, ὅταν ἐξακριβωθῇ πότε ἐχάθη τὸ δίγαμμα ἐν τῇ ἰωνικῇ διαλέκτῳ, ἐὰν δηλαδὴ εἶχεν ἤδη ἐξαφανισθῇ κατὰ τοὺς χρόνους καθ' οὓς ἡ αἰολικὴ ποίησις παρελήφθη ὑπὸ τῶν Ἰώνων. Καὶ παρὰ τοῖς Ἴωσι δὲν θὰ ἐξηφανίσθη τοῦτο ἀποτόμως, ἀλλὰ μικρὸν κατὰ μικρὸν (πρβλ. παρ' Ὁμήρῳ ἔνατος καὶ εἴνατος κ. τ. τ.). Ἄλλο μέσον ἐξακριβώσεως τοῦ ἀρχαίου γλωσσικοῦ τύπου ὑπῆρξεν ἡ ἐξέτασις τῶν ὁμηρικῶν συναιρέσεων, ὅπως τοῦτο ἔκαμαν ὁ Bekker, ὁ Ahrens καὶ ὁ Nauck. Τὸ τέλος στίχου οἷος ὁ ἐν Ὀδ. δ 122 «χρυσηλακάτῳ εἰκυῖα» εἶναι μὲν διὰ τὴν ἀττικὴν διάλεκτον κανονικόν, ἀλλ' ἡμεῖς γνωρίζομεν ὅτι ὁ Ὅμηρος μόνον ἐοικὼς λέγει, καὶ ὅτι παρὰ τὰ ἀρηρώς, τεθηλώς, εἰδὼς κ. τ. τ. ἔχει θηλυκὰ μὲ βραχὺ τὸ φωνῆεν τῆς ῥίζης ἀρᾱρυῖα, τεθᾱλυῖα ἰδυῖα κτλ., κατὰ ταῦτα καὶ τὸ εἰκυῖα ἀναγνωστέον τετρασυλλάβως (ἐικυῖα), ὅπως αἰολισμὸς ἀναντίρρητος εἶναι λέξεις ὡς αἱ πίσυρες (τέσσαρες), φῆρες (θῆρες), πέλωρ, πέλω, πέλομαι (Κρητ. τέλομαι, πρβλ. περιτελλομένων ἐνιαυτῶν)· ἐπίσης αἰολικὰ εἶναι τὸ διπλοῦν ἔριννον ἐκ τοῦ σν, σμ εἰς λέξεις ὡς ἀργεννός, ἐρεβεννός, ἐραννός, ἄμμες, ὔμμες, ἔμμεναι κττ., ἤμβροτον (ἥμαρτον), ἡ δίφθογγος εἰς τὰ εὔαδε, αὐέρυω, οὖας, ἔχευα, ἀλεύασθαι, ἡ ἀποκοπὴ εἰς τὰ κάππεσε, κάλλιπε κττ., ἡ δοτικ. πληθ. τῶν συμφωνολήκτων εἰς —εσσι, ὡς π. χ. κύνεσσι, πόδεσσι, ἄνδρεσσι, ἡ μετατροπὴ τῶν τεινομένων ρημάτων εἰς ρήματα εἰς —μι, ὡς π. χ. καλήμεναι, φορήμεναι, ἀπειλήτην, ὁμαρτήτην κτλ. Αἱ ἀπαρέμφατοι εἰς —*μεναι*, ὡς ἔμμεναι, δόμεναι, ἴδμεναι, τιθήμεναι, ἐλθέμεναι (αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται καὶ ἐν τῇ λεσβίᾳ διαλέκτῳ), καὶ αἱ εἰς —*μεν*, ὡς π. χ. ἀγέμεν, ἐχέμεν, φαγέμεν, βεβάμεν (ὡς καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ) τὰ πατρωνυμικὰ εἰς —*ιος*, Ποιάντιος υἱός, Καπανήιος υἱός, Νηλήιος, κττ., τὸ *κὲ* παρὰ τὸ *ἂν* καὶ ἄλλα. Ἡ ἀνάμειξις αὕτη ἐξηγεῖται ἱστορικῶς ἐάν, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ λέγεται, παραδεχθῶμεν τὴν Σμύρνην ὡς πατρίδα τοῦ Ὁμήρου, πόλιν ἀρχικῶς αἰολικὴν καὶ εἶτα ἐξιωνισθεῖσαν. Οἱ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ λοιπὸν Αἰολεῖς εἶναι οἱ δημιουργοὶ τοῦ ἔπους (καὶ ὁ Ἀχιλλεύς, ὁ κύριος ἥρως τοῦ παλαιοτάτου ἔπους, τῆς «Ἰλιάδος», εἶναι Αἰολεὺς ἐκ Θεσσαλίας), οἱ Ἴωνες δὲ παρέλαβον εἶτα τοῦτο παρ' αὐτῶν. Ἴσως οἱ Αἰολεῖς μικρὰ μόνον ᾄσματα ἡρώων κατεποίησαν, οἱ Ἴωνες δ' εἶτα ἐδημιούργησαν τὰ μεγάλα ἔπη, τὰ ὁποῖα καὶ μόνα κατεγράφησαν. Εἶναι δὲ ἄξιον παρατηρήσεως καὶ ἐνταῦθα τὸ καὶ ἀλλαχοῦ λεγόμενον, ὅτι αἱ περισσότεραι αἰολικαὶ λέξεις δὲν ἀντιστοιχοῦν μετρικῶς πρὸς τὰς ἀναλόγους ἰωνικάς, καὶ δὲν δύνανται κατὰ ταῦτα νὰ ἀντικατασταθῶσιν ὑπ' αὐτῶν, καὶ δεύτερον ὅτι οἱ αἰολισμοὶ παρουσιάζονται εἰς ὡρισμένας ἐκφράσεις καὶ μέρη τοῦ στίχου, π. χ. Τελαμώνιος υἱός, ἐριαύχενες ἵπποι, εἰς τὴν γενικὴν πληθυντ. εἰς —*αων* ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου κτλ. Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι Ἴωνες ἀοιδοὶ εἰς προομηρικοὺς χρόνους παρέλαβον αἰολικὰς λέξεις καὶ ἐκφράσεις, καὶ ἐδημιούργησαν οὕτω τεχνητήν τινα αἰολοϊωνικὴν διάλεκτον, ἡ δὲ «Ἰλιὰς» καὶ «Ὀδύσσεια» ἀρχῆθεν ἐποιήθησαν εἰς τὴν διάλεκτον ταύτην. Ὡς παράλληλον πρὸς τοῦτο γεγονὸς φαίνεται ἡ μεταγενεστέρα μετοχέτευσις τοῦ αἰολικοῦ ᾄσματος διὰ Λεσβίων μουσικῶν καὶ ἀοιδῶν (Τερπάνδρου καὶ τῶν διαδόχων του, τοῦ Μηθυμναίου Ἀρίωνος) εἰς τοὺς Δωριεῖς. Εἶναι δυνατὸν ἐπίσης νὰ ἔδρασαν οἱ Αἰολεῖς ἀοιδοὶ τῶν προομηρικῶν χρόνων μεταξὺ τῶν Ἰώνων, καὶ νὰ κατέστησαν εἰς αὐτοὺς οἰκεῖον τὸ ἡρωϊκὸν ᾆσμα. Ἄλλο παράδειγμα διαφορᾶς τοῦ ὁμηρικοῦ κειμένου ἔχομεν ἐν Ἰλ. Γ. 314, ἔνθα τὸ μέτρον ἀπαιτεῖ τὴν ἀνάγνωσιν Πριάμοιο πάϊς. Ποῦ πρέπει νὰ ἀναγνώσωμεν παῖς θὰ μᾶς ὁδηγήσῃ τὸ μέτρον. Ἀλλ' αἱ πλάναι τοῦ παραδεδομένου κειμένου δύνανται πρὸς τούτοις καὶ δι' ἄλλου τρόπου νὰ ἀνευρεθῶσιν. Οὐχὶ σπανίως νεώτερόν τινα τύπον εἰσδύσαντα παρετήρησαν καὶ ἀρχαῖοι ἀντιγραφεῖς καὶ ἐκδόται ὡς μὴ συμφωνοῦντα πρὸς τὸ μέτρον καὶ ἐπεχείρησαν νὰ διορθώσωσι, καὶ διώρθωσαν, ἀλλ' ἐσφαλμένως (πρβλ. τοὺς ἐσφαλμένους τύπους κεκληγῶτες, κεκμηῶτι, τεθνηῶτος κτλ., ἀντὶ τῶν ὁποίων ἡμεῖς σήμερον ἀποκατεστήσαμεν τοὺς ὀρθοὺς μετὰ τοῦ *ντ* τύπους κεκλήγοντες, κ. τ. τ.). Ταῦτα καὶ παρόμοια ἄλλα παραδείγματα δεικνύουσι τίνα σφάλματα εἰσεχώρησαν εἰς τὸ ὁμηρικὸν κείμενον πρὸ τῶν γραμματικῶν τῆς Ἀλεξανδρείας. Σήμερον ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ θέσωμεν ὡς ἀρχὴν πάσης τυχὸν μετακινήσεως τοῦ ὁμηρικοῦ κειμένου ὅτι πᾶσα τοιαύτη μεταβολὴ δέον νὰ ἐγκαταλείπηται, ἐὰν συγκρούωνται ἐν αὐτῇ εἴτε γραμματικὰ εἴτε λογικὰ εἴτε μετρικὰ φαινόμενα πρὸς ἄλληλα. Θὰ ἦτο περιττὴ τοιαύτη μεταβολὴ ἐκ πρώτης ὄψεως καὶ ἐκεῖ ὅπου μία μόνον περίπτωσις τῶν ἀνωτέρω φαινομένων θὰ ἐπέβαλλεν αὐτήν. Ὅπου ὅμως δύο ἢ καὶ περισσότεραι τῶν ἀνωτέρω περιπτώσεων ἐπιβάλλουσι τοῦτο, τότε δυνάμεθα νὰ προβαίνωμεν ἀσφαλῶς εἰς τὴν διόρθωσιν ταύτην. Ὅπως δὲ ἡ ἀνάμειξις ἰωνικῶν καὶ αἰολικῶν γλωσσικῶν στοιχείων δεικνύει δύο χρονολογικὰς βαθμίδας ἐν τῇ ἐξελίξει τῆς ἐπικῆς ποιήσεως, οὕτω καὶ αὐτὴ ἡ ὁμηρικὴ γλῶσσα δεικνύει τοῦτο, ἔχουσα παλαιοτέρους καὶ νεωτέρους τύπους παραλλήλως ἐν αὐτῇ κειμένους (πρβλ. Ἰλ. Λ 723: μείναμεν Ἠῶ δῖαν καὶ ἀλλαχοῦ, ἔνθα ἡ διαρκὴς θέσις τοῦ *ω* εἰς τὴν θέσιν παρέχει εἰς ἡμᾶς ἀφορμὴν νὰ ὁρίσωμεν ὅτι ὁ παλαιότερος τύπος ἦτο ἠόα, τὸ ὁποῖον ἔπειτα συνῃρέθη εἰς ἠῶ, ἐκ τῆς ζώσης γλώσσης παραληφθέν. Τὸ παράδειγμα τοῦτο ἄλλοτε ἐθεωρεῖτο νεώτερον ἢ σφάλμα τῶν ἀντιγραφέων, ἀλλ' ἀποδεικνύεται ὡς πολὺ παλαιόν, τῶν χρόνων μάλιστα τῆς ἐπικῆς ποιήσεως). Συχνάκις ὑποστηρίζεται μεταβολή, τὴν ὁποίαν ἀπαιτεῖ ἡ γλωσσολογία, καὶ ὑπὸ τῆς παραδόσεως, ὅπως ἐν Ἰλ. Τ, 189, Μ 318 (ἀκλεέες ἀντὶ ἀκληεῖς) κλπ. Ἀλλ' ὅτι τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα εἶναι ποιήματα διαφόρων ἐποχῶν, ἄρα καὶ ἀνομοιομεροῦς ἐν τῇ φωνητικῇ, κλίσει καὶ συντάξει γλώσσης, ἥτις δὲν εἶναι δυνατόν ποτε, παρ' ὅλας τὰς προσπαθείας μας, νὰ ἀποβῇ ὁμοιομερής, ἀποδεικνύεται σήμερον διὰ πολλῶν ἀναντιρρήτως. Οἱ μεγάλοι φιλόλογοι Bentley καὶ Bekker ἐν τῇ διορθώσει ἢ ἐκδόσει τοῦ ὁμηρικοῦ κειμένου καθωδηγοῦντο ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ἵνα, ἀποκλείοντες τὰ νεώτερα παρεισφρήσαντα στοιχεῖα, ἀποδώσωσιν εἰς τὸ ὁμηρικὸν κείμενον τὴν ὁμοιόμορφον ἀρχαιοπρεπῆ μορφήν του. Ἀλλὰ διὰ τῶν μακρῶν καὶ ἐπιπόνων εἰκασιῶν καὶ διορθώσεων ἐπήνεγκον μὲν πολλὰς μεταβολὰς εἰς τὴν ὄψιν τοῦ ὁμηρικοῦ κειμένου, ἀλλὰ μόνον ἵνα ἀντὶ αὐτῶν γεννηθῶσιν ἄλλαι νέαι ποικιλίαι καὶ μεταβολαί, καὶ δὴ οὕτως ὥστε ἀντὶ τῆς παλαιᾶς νὰ γεννηθῇ ἄλλη πολυμορφία, ἔστω καὶ ἂν αὕτη δὲν εὑρίσκεται ἐν τοῖς ἀντιγράφοις, ὡς ἡ πρώτη, ἀλλ' εἶναι ἀποτέλεσμα ζητήσεων πολλῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν. Σπουδαῖον καὶ πολυθρύλητον ζήτημα εἶναι τὸ περὶ τῆς συναιρέσεως καὶ διεκτάσεως παρ' Ὁμήρῳ (περὶ οὗ βλ. καὶ *Χατζιδάκι*, Ἀκαδ. Ἀνακ., 1924, σελ. 299 ἐξ.). Πρὸς ἑρμηνείαν τοῦ φαινομένου τούτου πρέπει νὰ ἔχωμεν πάντοτε ὑπ' ὄψει τὴν ἐπὶ τὴν ὁμηρικὴν γλῶσσαν μεταγενεστέραν ἐπίδρασιν τῆς Ἀττικῆς, διότι οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν ἐπὶ πολὺ οἱ φορεῖς τῆς ἐπικῆς παραδόσεως καὶ τῆς ἀπαγγελίας τῶν ἐπῶν τούτων. Ὡς πρὸς τὴν διέκτασιν λοιπὸν εἰκάζεται ὅτι τύποι ὡς ὁρόω, ὁρόωσι, ὁρόωτε, ὁρᾴας, ὁράασθαι ἐτέθησαν ἀντὶ τῶν τύπων: ὁράω, ὁράουσα, ὁράοιτε, ὁράεις, ὁράεσθαι, τότε, ὅτε οἱ τελευταῖοι οὗτοι τύποι εἶχον γίνει ἐν τῇ τότε ὁμιλουμένῃ ὁρῶ, ὁρῶσα, ὁρῷτε, ὁρᾷς, ὁρᾶσθαι.

Ἡ τόλμη αὕτη τῶν ἐπικῶν ποιητῶν εἰς σχηματισμὸν τοιούτων παραδόξων δι' ἡμᾶς τύπων ἑρμηνεύεται εἴτε ἕνεκα μουσικῶν λόγων, τουτέστι τῆς κατανομῆς τοῦ φθόγγου ἑνὸς φωνήεντος ᾀδομένου ἔν τινι λέξει εἰς δύο notes (πρβλ. τὰ τοῦ δελφικοῦ ὕμνου Γαλαταᾶν, Τριτωωνίδος), ἢ κατ' ἄλλους ἐκ γλωσσικῶν μόνον λόγων, τουτέστιν ἐκ τῆς δικορύφου, οὕτως εἰπεῖν, προφορᾶς τῶν ἐκ δύο φωνηέντων (συναιρεθέντων) προερχομένων ᾱ καὶ ω. Πιθανώτατον εἶναι ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦτο τῆς διεκτάσεως κατάγεται ἐκ τῶν ἐπικῶν ἤδη χρόνων. Ἔχομεν παρόμοια φαινόμενα καὶ μεταγενέστερον εἰς τὸ Κρήητη (Κρήτη) τοῦ Ἀρχιλόχου καὶ τὸ πυυρ (πῦρ) τοῦ Σιμωνίδου.

ΣΤ. ***Τὸ ὁμηρικὸν κείμενον ἐπὶ τῶν γραμματικῶν τῆς Ἀλεξανδρείας. Χωρίζοντες. Πρῶται ἀρχαὶ τοῦ ὁμηρικοῦ ζητήματος.***

Συνήθως λέγεται ὅτι ἡ ἀρχαιότης ὁμοφώνως παραδέχεται ὡς πραγματικῶς ὑπάρξαντα τὸν Ὅμηρον, καὶ δὴ ὡς ποιητὴν τῶν δύο μεγάλων τού-

Digitized by Google

μάτων, καὶ ὅτι μόνον ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἠγέρθη τὸ ὁμηρικὸν ζήτημα διά τε τὴν προσωπικὴν ὕπαρξιν τοῦ ποιητοῦ καὶ τὴν ἑνότητα τῶν ποιημάτων του. Ἀλλὰ δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ ὁμηρικὸν ζήτημα ἔχει ἐν πολλοῖς τὴν ἀρχήν του ἀπὸ τοῦ Ἡροδότου, ὅστις λέγει (2, 117) ὅτι τὰ «Κύπρια ἔπη» δὲν εἶναι ἔργον τοῦ Ὁμήρου («οὐκ Ὁμήρου τὰ κύπρια ἔπεά ἐστι ἀλλ' ἄλλου τινός»). Ὁ Αἰσχύλος θεωρεῖ τὸν Ὅμηρον ὡς ποιητὴν τοῦ ὅλου ἔπους, καὶ μόνον 200 ἔτη βραδύτερον θεωρεῖται ὁ Ὅμηρος ὡς ποιητὴς μόνον τῆς «Ἰλιάδος» καὶ «Ὀδυσσείας», τῆς «Ὀδυσσείας» μάλιστα οὐχὶ ἄνευ ἀμφιβολιῶν. Ἀπὸ τοῦ 300 π. Χ. ἀρχίζει ἡ κριτικὴ ἐξέτασις τῶν ποιημάτων, ἐὰν ταῦτα ἀποτελῶσιν αὐστηρόν τι ἑνιαῖον ὅλον. Μόνον τὴν προσωπικὴν ὕπαρξιν τοῦ Ὁμήρου δὲν διενοήθη τις ἐν τῇ ἀρχαιότητι να ἀμφισβητήσῃ. Σήμερον βεβαίως, κυρίως μετὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ὑπὸ τοῦ Schliemann ἐν Τροίᾳ, Μυκήναις καὶ Τίρυνθι, τὸ ὁμηρικὸν ζήτημα κατέστη ἀπείρως πολυπλοκώτερον, διότι ἐπῆλθον νέα ζητήματα ἀπρόοπτα. Σήμερον λοιπὸν ἐρωτᾶται ἂν τὰ ποιήματα ταῦτα εἶναι ποιήματα ἔντεχνα, τουτέστιν ἐντέχνως ὑπὸ ποιητοῦ ποιηθέντα, ἢ εἶναι δημοτικὴ ποίησις, ἂν ἐποιήθησαν ὡς ἑνότητες ἢ ἂν συνετέθησαν καὶ συνεπιλήθησαν μόνον ἐκ παλαιοτέρων ποιημάτων. Ἂν πρὸς τούτοις ἕκαστον ἔπος ἔχῃ ἢ ὄχι ὡς πυρῆνα ἓν μικρὸν ποίημα, περὶ ὃ συνυφάνθη ἔπειτα τὸ ἄλλο ποίημα καὶ κατέστη οὕτως ἐκτενές. Ἐρωτᾶται περαιτέρω τίνα πολιτισμὸν ἀντιπροσωπεύουν τὰ δύο ταῦτα ἔπη, εἶναι ὁ πολιτισμὸς τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, δηλαδὴ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, ἢ εἶναι εἰκὼν μεταγενεστέρου πολιτισμοῦ, καθ' ὃν ἔζη ὁ Ὅμηρος ἢ οἱ ποιήσαντες αὐτὰ ποιηταί. Πρὸς τούτοις ἂν διακρίνωνται διάφορα στρώματα πολιτισμοῦ ἐν ἑκάστῳ ἔπει. Τέλος εἶναι τὰ περιγραφόμενα γεγονότα, ἐν μὲν τῇ «Ἰλιάδι» ἡ ἐκστρατεία τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῆς Τροίας καὶ ἐν «Ὀδυσσείᾳ» αἱ πλάναι καὶ ὁ νόστος τοῦ Ὀδυσσέως, ἱστορικὰ συμβάντα ἢ εἶναι μόνον μῦθος καὶ πλάσματα ποιητικῆς φαντασίας; Ἡ περὶ τὸν Ὅμηρον ἐπιστημονικὴ οὕτως εἰπεῖν ἀσχολία συγκεντροῦται ἀπὸ τοῦ Γ' καὶ Β' π. Χ. αἰῶνος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Οἱ Πτολεμαῖοι θέλουσι νὰ καταστήσωσι τὴν πόλιν των τὸ κέντρον τῆς παιδείας, κυρίως μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Β' τοῦ Φιλαδέλφου ἵδρυσιν τῆς περιφήμου «Βιβλιοθήκης». Ὅλη ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ φιλολογία συνηθροίσθη ἐκεῖ καὶ ἐτακτοποιήθη ὑπὸ λογίων βιβλιοφυλάκων. Ἀλλὰ οἱ βιβλιοφύλακες οὗτοι δὲν περιωρίσθησαν εἰς τὸ νὰ κατατάξωσι μόνον τὰ ἀρχαῖα βιβλία, ἀλλὰ προσεπάθησαν να μελετήσωσι καὶ ἐξακριβώσωσι καὶ τὸ κείμενόν των, διὰ νὰ πολλαπλασιάσωσι καὶ διαδώσωσιν οὕτω τὰ κείμενα ταῦτα εἰς τὸν λαόν. Πρῶτος ἐπίσημος βιβλιοφύλαξ τῆς βιβλιοθήκης ταύτης διωρίσθη τῷ 285 π. Χ. ὁ Ἐφέσιος Ζηνόδοτος. Ἀνέλαβεν οὗτος τὴν συλλογὴν καὶ διάταξιν τῆς ἐπικῆς καὶ λυρικῆς ποιήσεως τῶν Ἑλλήνων. Πιθανὸν εἶναι ὅτι αὐτὸς πρῶτος διῄρεσε τὴν «Ἰλιάδα» καὶ «Ὀδύσσειαν» εἰς τὰ 24 βιβλία, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀλφαβήτου. Ποῖος ὅμως τῶν τριῶν μεγάλων Ἀλεξανδρινῶν κριτικῶν διῄρεσε τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου εἰς τὰ 24 γράμματα δὲν γνωρίζομεν ἀσφαλῶς. Ἀσφαλῶς γνωρίζομεν ὅτι ἡ διαίρεσις αὕτη ἦτο γνωστὴ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος, ἦτο λοιπὸν παλαιοτέρα τῶν χρόνων τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τοῦ Ἀριστάρχου, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ Ζηνοδότου. Οἱ παλαιοὶ συγγραφεῖς τοῦ Δ' καὶ Ε' αἰῶνος, ἀναφέροντες ὁμηρικὰ χωρία, ἀναφέρουσι τὰ ἐκεῖ δρῶντα πρόσωπα ἢ τὰ σπουδαῖα γεγονότα. Ὁ Ἡρόδοτος (Β' 116) ἀναφέρων τὴν «Ἰλιάδα» Ζ' 289 ἑξ. λέγει «ἐν Διομήδεος ἀριστηΐῃ», ὁ Θουκυδίδης (1,10) «ἐν νεῶν καταλόγῳ» (Ἰλιάδ. Β), ὁ Πλάτων (Κρατ. 428, c) «ἐν λιταῖς» (Ἰλιάδ. Ι 640), ὁ Ἀριστοτέλης (Ποιητ. 16) «ἐν Ἀλκίνου ἀπολόγῳ» (Ὀδυσσ. Θ 521) κτλ. Ἰδίως δὲ ἀφιερώθη ὁ Ζηνόδοτος εἰς τὴν διόρθωσιν τῆς «Ἰλιάδος» καὶ «Ὀδυσσείας», ἅτινα καὶ μόνα τότε ἐθεωροῦντο ὡς γνήσια ποιήματα τοῦ Ὁμήρου. Δὲν ἔχομεν εἰδήσεις τοῦ ἰδίου τοῦ Ζηνοδότου περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν εἰργάσθη, μόνον δὲ εἰκασίας τῶν μεταγενεστέρων περὶ αὐτοῦ γνωρίζομεν. Φαίνεται ὅτι ἐν τῷ μεγάλῳ πλήθει τῶν ὁμηρικῶν χειρογράφων, τὰ ὁποῖα εἶχεν, ἐζήτει τρία τινά: Κατ' ἀρχὰς τὴν βεβαίωσιν καὶ ἀκρίβωσιν τοῦ ὁμηρικοῦ κειμένου. Ἀπῄτει εἶτα ἀπόλυτον ὁμαλότητα καὶ ὁμοιότητα τοῦ ἐπικοῦ ὕφους, καὶ τρίτον συμφωνίαν τοῦ ποιητοῦ πρὸς ἑαυτὸν (ἀνεῦρε τὴν διαφωνίαν Ἰλ. Ν. 643 καὶ 658 πρὸς Ε 576). Ἐὰν ταῦτα δὲν ὑπῆρχον, ἐπεδίωκε διὰ παντὸς τολμηροῦ τρόπου τὴν ἐπινόησιν ἢ ἀποκατάστασίν των. Σπανιωτέρας ποιητικὰς ἐκφράσεις ἀντικαθίστα διὰ συνηθεστέρων, ἀσυνήθεις λέξεις διὰ συνήθων, ὅ,τι ἐφαίνετο εἰς αὐτὸν ἀπᾷδον πρὸς τὸ ἀξίωμα καὶ τὸ κῦρος τοῦ ποιητοῦ διέγραφε καὶ ἠθέτει (ὡς καὶ αὐτὴν τὴν περὶ τῆς ἀσπίδος τοῦ Ἀχιλλέως Ἰλ. Σ 483 ἑξ. ἠθέτησε), διὸ καὶ ἐλέχθη ὅτι «Τὸν Ὅμηρον ἐκ τοῦ Ὁμήρου ἀφῃρεῖτο». Διὰ τοῦ τρόπου τούτου τῆς κριτικῆς ἐδέχετο μὲν ὁ Ζηνόδοτος ὅλον τὸν ποιητὴν ὡς γνήσιον προϊὸν τοῦ Ὁμήρου, ἀλλὰ μετὰ παρεμβεβλημένων ξένων στοιχείων, ὧν τὴν ἀποκάθαρσιν, ὡς ἐλέχθη, ἐπεζήτει. Δύναται λοιπὸν νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ὁ ἀρχηγέτης τῆς «ἀναλυούσης καὶ διαλυούσης» τὸν Ὅμηρον κριτικῆς.

Μαθητὴς τοῦ Ζηνοδότου ὑπῆρξεν ὁ Ἐρατοσθένης. Ὁ πολυμερὴς οὗτος ἐπιστήμων προσεπάθησε νὰ κατανοήσῃ ἱστορικῶς καὶ αἰσθητικῶς νὰ ἀπολαύσῃ τὸν Ὅμηρον (τὸν ὁποῖον ἐθεώρει ἀκμάσαντα 100 ἔτη μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας). Ἐγέλαζε τοὺς ζητοῦντας (ὡς ὁ Καλλίμαχος) νὰ ἐξακριβώσωσι γεωγραφικῶς τὰ κατὰ τὰς περιπλανήσεις τοῦ Ὀδυσσέως, καὶ ἔλεγεν ὅτι οὐχὶ διδασκαλίαν, ἀλλὰ ἀπόλαυσιν πρέπει νὰ ζητῶμεν παρὰ τοῦ Ὁμήρου. Τὴν τάσιν αὐτοῦ ταύτην τῆς ἱστορικῆς καὶ αἰσθητικῆς ἀντιλήψεως τῶν ποιημάτων παρέλαβεν εἶτα καὶ ἄλλος τοῦ Ζηνοδότου μαθητής, ὁ Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντιος (257—180 περίπου π. Χ.), ὁ ἄμεσος αὐτοῦ διάδοχος ἐν τῇ ἀποκαθάρσει τοῦ ὁμηρικοῦ κειμένου. Τῆς βιβλιοθήκης προέστη τῷ 195 π. Χ., δύναταί τις δὲ νὰ χαρακτηρίσῃ αὐτὸν ὡς ἱδρυτὴν τῆς φιλολογικῆς μεθόδου. Ἡ ὑπ' αὐτοῦ γενομένη ἔκδοσις τῶν δύο ποιημάτων τοῦ Ὁμήρου στηρίζεται μὲν ἐπὶ τῆς Ζηνοδοτείου ἐκδόσεως, ὑπερέχει ὅμως αὐτῆς κατὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ὀξύτητα καὶ εὐλάβειαν. Περίεργον εἶναι ὅτι ἐν τῇ ἐκδόσει του ἀνευρίσκοντο στίχοι, οἵτινες δὲν ὑπῆρχον διόλου ἐν τῇ Ζηνοδοτείῳ ἐκδόσει. Τοὺς τοιούτους ἐχαρακτήριζεν ὡς οὐχὶ γνησίους διὰ τοῦ σημείου τοῦ καλουμένου ὀβελοῦ, τὸ ὁποῖον ἴσως ἤδη ὁ Ζηνόδοτος εἶχε χρησιμοποιήσει. Ἐπειδὴ δέ, καθ' ὅσον γνωρίζομεν ἐν ταῖς περὶ Ζηνοδότου εἰδήσεσιν ἡμῶν, γίνεται διάκρισις τῶν στίχων τοὺς ὁποίους ὁ Ζηνόδοτος ἀπέρριπτεν

Ὅμηρος. Ἐπὶ βρονζίνου νομίσματος τῶν Ἀμαστριανῶν τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀντωνίνων.

ἀπὸ τῶν στίχων τοὺς ὁποίους διόλου δὲν ἔγραφε, πρέπει κατ' ἀνάγκην νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι πρόκειται περὶ στίχων, τοὺς ὁποίους ὁ Ζηνόδοτος δὲν ἀνεῦρεν εἰς τὰ χειρόγραφα, τὰ ὁποῖα εἶχεν. Εἴς τινας περιπτώσεις ἐπιτρέπεται ἡ ἐξήγησις ὅτι οἱ στίχοι οὗτοι ἔλειπον. Ἀλλὰ κατὰ μέγα μέρος πρόκειται περὶ στίχων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ξένοι εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Ζηνοδότου παρασκευασθὲν κείμενον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους (καὶ τοῦ Ἀριστάρχου) ἀπάλειψις αὐτῶν εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δεδικαιολογημένη, ἐρωτᾶται πότε εἰσῆλθον οὗτοι εἰς τὸ ὁμηρικὸν κείμενον. Δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τοὺς ῥαψῳδούς. Μᾶλλον πρόκειται περὶ στίχων, οἱ ὁποῖοι ὑπεισῆλθον μετὰ τὴν Ζηνοδότειον ἔκδοσιν.

Ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν ὁμηρικῶν ποιημάτων ὡς ἑνοτήτων δὲν διαφέρει πολὺ ἡ γνώμη τοῦ Ἀριστοφάνους ἀπὸ τῆς γνώμης τοῦ Ζηνοδότου. Ἀθετεῖ μάλιστα καὶ αὐτὸς ἱκανὰ ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα καὶ ὁ Ζηνόδοτος ἠθέτει, καὶ ἰδιαιτέρως αὐτὸς θεωρεῖ νόθον τὴν σκηνὴν τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ Ὀδυσσέως (Ὀδ. ψ 297). Ὁ Ἀριστοφάνης ἐπενόησε καὶ τὰ κριτικὰ σημεῖα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα βραδύτερον καὶ ὁ Ἀρίσταρχος ἐχρησιμοποίησεν. Εἶναι δὲ ταῦτα ὁ *ἀστερίσκος* ·Χ· , εἰς δήλωσιν ἐσφαλμένης ἐπαναλήψεως τοῦ στίχου, ἡ *διπλῆ* > εἰς ὑπόπτους στίχους ἢ χωρία, τὸ *σίγμα* C καὶ *ἀντίσιγμα* Ɔ εἰς δήλωσιν δύο ἀλληλοδιαδόχων στίχων μὲ τὸ αὐτὸ νόημα (τουτέστι προκειμένου περὶ διπλῆς παραδόσεως), τὸ *κεραύνιον* Τ, τοῦ ὁποίου δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς τὴν χρῆσιν (ἴσως δι' ἀπορριπτομένους στίχους).

Μαθητὴς τοῦ Ἀριστοφάνους ὑπῆρξεν ὁ περίφημος Ἀρίσταρχος ὁ Σαμόθρᾷξ (περὶ τὸ 215 — 145 π. Χ.), περὶ τῶν ὁμηρικῶν ἐργασιῶν τοῦ ὁποίου γνωρίζομεν περισσότερα τῶν ὅσων γνωρίζομεν περὶ τῶν προκατόχων του. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐγεννήθη παρὰ τὰς ἄλλας ἐπιστήμας καὶ ἡ ἐπιστήμη τῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας, ἡ γραμματική. Ἤδη ὁ Ζηνόδοτος τὴν ἀρχὴν τῆς κριτικῆς του ἐργασίας ἐθεμελίωσεν ἐπὶ τῆς παρατηρήσεως τῆς γλώσσης παρ' Ὁμήρῳ καὶ ἐζήτησε νὰ ἀνεύρῃ τοὺς νόμους τοῦ ὁμηρικοῦ ὕφους. Τοῦ θέματος τούτου ἐπελήφθη ὁ Ἀρίσταρχος εὐρύτερον καὶ ἰσχυρότερον. Ἐμελέτησεν ἀκριβέστερον τὴν γλῶσσαν τοῦ ποιητοῦ καὶ ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς ἐπιστημονικῆς γραμματικῆς. Δὲν διεκρίθη μόνον εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ ποιητοῦ, ἀλλ' ἐξηκρίβωσε καὶ τὰ μυθολογικά, γεωγραφικά, καὶ τὰ περὶ τῶν ἡρώων ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ λεγόμενα καὶ ἐνεβάθυνε καὶ εἰς τὴν μετρικήν. Τὰς ἐργασίας του ταύτας ἐξέθετεν ἐν ἰδίαις πραγματείαις ἢ εἰς συνεχῆ ὑπομνήματα (σχόλια) εἰς τὸν Ὅμηρον, τὰ μάλιστα ἐκδοθέντα. Ἡ κορωνὶς τῶν ἐργασιῶν του ὑπῆρξε νέα ἔκδοσις τοῦ ὁμηρικοῦ κειμένου. Θεμελιώδης ἀρχὴ τῆς ὁμηρικῆς κριτικῆς του ὑπῆρξε τὸ «Ὅμηρον ἐξ Ὁμήρου σαφηνίζειν», καὶ εἰς ταύτην τὴν ἀρχήν, δύναταί τις νὰ εἴπῃ ἐπανῆλθε καὶ πάλιν ἡ σημερινὴ φιλολογικὴ ἐπιστήμη, πᾶν δὲ τὸ μὴ ἐν αὐτῷ ὑπάρχον παρέβλεπεν ἢ ἠθέτει. Ἡ ἀρχὴ αὕτη—δεδικαιολογημένη ἐν πολλοῖς—δὲν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ μέχρι τέλους, ὡς γνωρίζομεν σήμερον, ἔνθα ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα τῆς Ἀνατολῆς, τῶν Μυκηνῶν, τῆς Κρήτης κλπ. βοηθοῦσιν ἡμᾶς εἰς τὴν κατανόησιν ἢ καὶ διόρθωσιν τοῦ ποιητοῦ. Ἄλλωστε καὶ ἡ γλῶσσα καὶ ἡ μυθολογία τοῦ Ὁμήρου ἐξηρτῶντο ἐκ προγενεστέρων ἐποχῶν ἢ συνεδέοντο πρὸς αὐτάς. Ἡ σπουδαιοτάτη ὅμως περὶ τοῦ Ὁμήρου ἐργασία τοῦ ἀνδρὸς ὑπῆρξεν ἡ κριτική, διαπνεομένη γενικῶς εἰπεῖν ὑπὸ συντηρητικοῦ, ὡς λέγομεν, πνεύματος. Ἐπεδείκνυε μεγάλην εὐλάβειαν καὶ προσοχὴν εἰς τὸ παραδεδομένον κείμενον, ὅπως ἀπέδειξεν εἰς τὸ περίφημον λατινιστὶ συντεταγμένον βιβλίον «Περὶ τῶν ὁμηρικῶν σπουδῶν τοῦ Ἀριστάρχου» (1833) ὁ Γερμανὸς Λέρσιος (Lehrs). Μὲ πάντα τρόπον ἐζήτει νὰ δικαιολογήσῃ καὶ σώσῃ πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ σωθῇ ἐκ τοῦ κειμένου, τὸ ὁποῖον πρὸ ὀφθαλμῶν εἶχε (καὶ τὸ ὁποῖον κατὰ ταῦτα θὰ ἐσῴζετο ἕως τότε εἰς ἀρκετὰ καλὴν κατάστασιν) καὶ νὰ ἐξάρῃ τὴν ἑνότητα τῆς συνθέσεως τῶν ποιημάτων. Οὐχ ἧττον ὅμως νοθεύει πλεῖστα μέρη τοῦ Ὁμήρου ὡς ἔργα «νεωτέρων» ἢ «διασκευαστῶν» ἐὰν ταῦτα ἐφαίνοντο εἰς αὐτὸν ἀντιτιθέμενα εἴτε εἰς τὴν ὁμηρικὴν τῶν λέξεων ἢ καὶ τῆς ποιήσεως χρῆσιν, εἴτε εἰς ἐσωτερικὰς ἀντιφάσεις περὶ τῶν πραγμάτων καὶ περὶ τῶν προσώπων. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Ἀριστάρχου ἦτο εἰς τὴν ἀρχαιότητα ταυτόσημον πρὸς τὸν γραμματικὸν καὶ κριτικόν, ἀλλὰ παραδόξως ὅσοι τῶν παλαιῶν συγγραφέων ἀναφέρουσιν αὐτὸν δὲν ἀναφέρουσί ποτε αὐτὸν διὰ τὰς κριτικὰς διορθώσεις του. Ὁ Ὁράτιος π. χ. ἀναφέρει (Ποιητ. Τέχν. 449) ὅτι mutanda notabit (οὐχὶ mutabit). Ὁ δὲ Λουκιανὸς (Ἀληθ. Ἱστορ. 2,20), πλάττων τὴν σκηνὴν ἐκείνην τῆς ἐπισκέψεως ἐν τῷ Ἅδῃ τοῦ Ὁμήρου, ἔνθα ἠρωτήθη «περὶ τῶν ἀθετουμένων στίχων, εἰ ὑπ' ἐκείνου εἰσὶν ἐγγεγραμμένοι, καὶ ὃς ἔφασκε πάντας αὐτοῦ εἶναι. Κατεγίγνωσκεν οὖν τῶν ἀμφὶ τὸν Ζηνόδοτον καὶ Ἀρίσταρχον γραμματικῶν πολλὴν τὴν ψυχρολογίαν». Ἀλλὰ οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι πλὴν τῶν ἀθετήσεων θὰ εἰσήγαγεν εἰς τὸ ὁμηρικὸν ἐκεῖνο κείμενον, τὸ ὁποῖον ἐπεξειργάσθη, καὶ ἰδίας εἰκασίας. Εἶναι δύσκολον καὶ ἀνεύρωμεν αὐτάς· εἰκάζομεν ὅτι εἰκασίαι ἰδικαί του θὰ εἶναι αἱ ἀναγνώσεις ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι εἰς αὐτὸν καὶ μόνον ἀποδίδονται. Ὅπου αἱ ἀναγνώσεις του συμφωνοῦσι μὲ τὰς βραδύτερον γνωστὰς «κοινὰς» ἐκδόσεις, τότε θὰ πρόκειται συνήθως περὶ κειμένου, τὸ ὁποῖον ἤδη εἰς τὰς παλαιοτέρας «κοινὰς» θὰ ὑπῆρχε. Περὶ τοῦ μέτρου καὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Ἀριστάρχου εἰς τὸ σημερινὸν ὁμηρικὸν κείμενον ὑπάρχουσι μεγάλαι διαφωνίαι, διότι ἐλάχιστα διεσώθησαν ἐκ τῶν ἔργων του (τὰ ὁποῖα, ὡς φαίνεται, ἐκάησαν τῷ 47 π. Χ. κατὰ τὸν πόλεμον τῶν ὑπουργῶν τοῦ Πτολεμαίου πρὸς τὸν Καίσαρα, ὅστις εἶχε διατάξει τὴν πυρπόλησιν τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου), τὰ δὲ διασωθέντα λείψανα συνέλεξαν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Κικέρωνος καὶ Αὐγούστου δύο μαθηταί του, ὁ Ἀριστόνικος («Περὶ σημείων») καὶ ὁ Δίδυμος («Περὶ Ἀριστάρχου διορθώσεως»), μετὰ τῶν ἔργων δὲ τοῦ Νικάνορος («Περὶ στιγμῆς τῆς παρ' Ὁμήρῳ») καὶ τοῦ Ἡρωδιανοῦ («Περὶ ἰλιακῆς καὶ περὶ ὀδυσσειακῆς προσῳδίας») συντμηθέντα, ἐξεδόθησαν ἐν ἐπιτομῇ, καὶ ἡ ἐπιτομὴ αὕτη εἶναι ἡ βάσις τῶν περὶ Ὁμήρου φιλολογηθέντων ἐν τῇ ἀρχαιότητι. Ταῦτα περιέχονται εἰς τὰ «Σχόλια», τουτέστιν εἰς τὰς σημειώσεις, αἵτινες εἶναι ἀναγεγραμμέναι εἰς τὰ περιθώρια τῶν ὁμηρικῶν χειρογράφων. Τὰ τοῦ Ζηνοδότου, Ἀριστοφάνους καὶ Ἀριστάρχου διδάσκουσιν ἡμᾶς τὰ σχόλια, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται ἐν τῷ ἐν Βενετίᾳ εὑρισκομένῳ χειρογράφῳ τῆς «Ἰλιάδος» Α τοῦ Ι' αἰῶνος, περιέχοντι ἐν τῷ περιθωρίῳ καὶ τὴν «Ἐπιτομὴν» τῆς «Ἰλιάδος», ἐξ ἧς κυρίως γνωρίζομεν τὰς γνώμας τοῦ Ἀριστάρχου. Ὀλιγώτερα παρέχουν τὰ χειρόγραφα ἐπίσης τῆς «Ἰλιάδος» Β (ἐν Βενετίᾳ) καὶ Τ (ἐν Λονδίνῳ), τὰ ὁποῖα εἶναι πολυτιμότατα ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν, ὡς παρέχοντα ἑρμηνείας προαγούσας καὶ συμπληρούσας ἀριστάρχειους παρατηρήσεις καὶ ὡς παρέχοντα εἰς ἡμᾶς πρὸς τούτοις καὶ ἑρμηνείας τοῦ Ὁμήρου γενομένας ὑπὸ τῶν στωϊκῶν. Ὁ Βόλφ παρεδέχετο ὅτι εἰς τὰ μέχρις ἡμῶν διατηρηθέντα χειρόγραφα ὑπάρχει ἡ παράδοσις κατ' Ἀρίσταρχον, τοῦτο δὲ παρεδέχοντο καὶ πολλοὶ τῶν μετὰ ταῦτα (Nauck κλπ.). Ἀλλά, παρ' ὅλα ταῦτα, εἶναι δύσκολον, ὡς ἀνωτέρω ὑπεδηλώθη, νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὸν Γ' π. Χ. αἰῶνα ὑπῆρχέ τις «Vulgata» τοῦ ὁμηρικοῦ κειμένου. Πρὸ τοῦ Ζηνοδότου ὑπῆρχε βεβαίως μεγίστη ἀταξία καὶ σάλος ἐν τῷ ὁμηρικῷ κειμένῳ, αὐτὸς δὲ πρῶτος καὶ ὁ Ἀριστοφάνης μετ' αὐτὸν ἐξέλεξαν τὰ ἄριστα κείμενα καὶ καθιέρωσαν οὕτως εἰπεῖν αὐτά.

Παρὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν συνέστη, κατὰ τὸ τέλος τοῦ Γ' αἰῶνος, καὶ ἐν Περγάμῳ νέα ἑστία καὶ σχολὴ τῆς ἐπιστήμης, καὶ ἡ βιβλιοθήκη τῆς Περγάμου διηγωνίζετο πρὸς τὴν τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἀρχηγέτης τῆς περγαμηνῆς σχολῆς κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀριστάρχου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἦτο ὁ ἐκ

Digitized by Google

τῆς πόλεως Μαλλοῦ τῆς Κιλικίας Κράτης, ὁ ἐπιλεγόμενος Μαλλώτης. Ἐπεζήτησεν οὗτος (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Ἀρίσταρχον) τὴν ἀλληγορικὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ὁμήρου, ὅπως ἰδίᾳ οἱ στωϊκοὶ ἔπραττον. Ἀνεύρισκε λοιπὸν ἐν τῷ ὁμηρικῷ κόσμῳ τὰς ῥίζας ὅλων τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν καὶ θεωριῶν καὶ ὅλα τὰ μετὰ ταῦτα ἐπιτεύγματα τῆς μαθηματικῆς καὶ φυσικῆς ἐπιστήμης. Τὰς περιπλανήσεις τοῦ Ὀδυσσέως καὶ Μενελάου ἡρμήνευον δι' ἰδίου, ὅλως φαντασιώδους, τρόπου, καὶ τὸν Ὅμηρον γενικῶς ἐθεώρει, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Ἀριστοφάνην τὸν Βυζάντιον, ὡς σκοπὸν ἔχοντα οὐχὶ τὴν ποιητικὴν ἀπόλαυσιν («ψυχαγωγίαν») ὅσον τὴν «διδασκαλίαν». Αἱ μεταξὺ τῶν δύο σχολῶν μεγάλαι διαφοραὶ ἐξετείνοντο καὶ εἰς τὸ ὅτι ἡ ἀλεξανδρινὴ σχολὴ (Ἀρίσταρχος) ἦτο σχολὴ αὐστηρᾶς γραμματικῆς ἐξετάσεως καὶ ἀκριβείας, ἐνῷ ὁ Κράτης ἀπέβλεπεν εἰς τὴν διόρθωσιν κυρίως τῶν γλωσσικῶν χρήσεων («ἑλληνισμός»), ἐμέμφετο δὲ τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὡς ὑπὲρ τὸ δέον ἐπιζητοῦντας τὴν κατὰ κανόνας τῶν πάντων τακτοποίησιν («ἀναλογία»), ἐνῷ αὐτὸς μᾶλλον διὰ τὰς ἐξαιρέσεις («ἀνωμαλίας») ἐφρόντιζε.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν γραμματικῶν τῆς Ἀλεξανδρείας ὑπῆρχον ἐκεῖ καὶ οἱ *χωρίζοντες*, «οἱ λέγοντες μὴ εἶναι τοῦ αὐτοῦ Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν». Γνωστὰ εἶναι τὰ ὀνόματα δύο μόνον (ἐναντίον τῶν ὁποίων κατεφέρετο ὁ Ἀρίσταρχος, ὡς διδάσκει ἡμᾶς σχόλιον τῆς «Ἰλιάδος» τοῦ ἐνετικοῦ κώδικος A) ὁ Ξένων καὶ ὁ Ἑλλάνικος. Περὶ τοῦ Ἑλλανίκου γνωρίζομεν ἀκριβέστερον ὅτι ἦτο σύγχρονος, ἀλλὰ πρεσβύτερος τοῦ Ἀριστάρχου. Τίνες λόγοι παρεκίνουν τοὺς χωρίζοντας δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς· φαίνεται ἔκ τινων τεκμηρίων ὅτι ἦσαν κυρίως λόγοι ὕφους, διότι παρετήρουν π. χ., ἐκτός τινων ἀντιφάσεων, ὅτι τὸ ὕφος τῆς «Ἰλιάδος» δὲν εἶναι τόσον εὐγενὲς ὅσον τὸ τῆς «Ὀδυσσείας». Ἂν καὶ τοιαύτη αἵρεσις προϋποθέτει πάντως γραμματικὰς καὶ ἄλλας μελέτας περὶ τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν, φαίνεται ὅτι δὲν ἔσχον οὐδεμίαν γενικωτέραν ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν ἀκλόνητον πίστιν τῶν ἀρχαίων περὶ τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου Ὁμήρου, ποιητοῦ καὶ τῶν δύο μεγάλων ποιημάτων του. Ὅταν εἰς τοὺς παλαιοτέρους συγγραφεῖς ἀνευρίσκομεν «πολλοὺς Ὁμήρους», ὡς παρὰ Πρόκλῳ καὶ Εὐσταθίῳ, τοῦτο δὲν ἔχει σχέσιν τινὰ πρὸς τὰς νεωτέρας περὶ Ὁμήρου θεωρίας, ἀλλὰ «Ὅμηροι πολλοὶ γεγόνασι, ζήλῳ τοῦ πάλαι τὴν κλῆσιν λαμβάνοντες» (*Πρόκλ.*), ἦσαν λοιπὸν ποιηταί, οἱ ὁποῖοι ἤθελον τὰ ποιήματά των νὰ κοσμήσωσιν ἁπλῶς διὰ τῆς ἐπωνυμίας τοῦ μεγάλου ποιητοῦ, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ ἀποδώσωσιν αὐτὰ εἰς τὸν ποιητήν.

Ἐκτὸς τῶν μνημονευθέντων ἀνωτέρω «Σχολίων» (περιεχόντων καὶ παρατηρήσεις τοῦ νεοπλατωνικοῦ Πορφυρίου 233—305 μ. Χ.), ἔχομεν καὶ πολλὰς ἄλλας ἐργασίας πρὸς κατανόησιν τοῦ Ὁμήρου, γενομένας πολὺ βραδύτερον ἐν τῷ Βυζαντίῳ. Διότι «κατ' ἀλήθειαν ἡ αἰτία τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐν τῇ Δύσει εἶναι ἡ ἐπιστημονικὴ δρᾶσις τῶν Βυζαντινῶν» (Finsler). Οἱ Βυζαντινοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι μετὰ τὸ καθολικὸν σκότος τοῦ Ζ' καὶ Η' αἰῶνος συνέλεξαν ἐκ νέου τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γραμματείας, ἀντέγραψαν αὐτὰ εἰς πολλὰ ἀντίγραφα, ἐδίδασκον αὐτὰ εἰς τὰ σχολεῖα καὶ συνέγραψαν γραμματικὰς καὶ λεξικά των. Ἡ σπουδαιοτέρα ὡς πρὸς ταῦτα ἐποχὴ εἶναι οἱ χρόνοι τῶν Παλαιολόγων (1261—1453 μ. Χ.), οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὴν ἐν τῇ Δύσει ἀναγέννησιν. Εἰς τὴν ἐποχὴν ἤδη τῶν Κομνηνῶν ἀνάγεται ἡ ἀνύψωσις τοῦ πνευματικοῦ βίου καὶ ἐξαίρονται ἐν αὐτῷ δύο λόγιοι, ὁ Ἰωάννης Τζέτζης καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος. Ὁ Ἰωάννης Τζέτζης (γεννηθεὶς περὶ τὸ 1110) συνήθως δὲν κρίνεται εὐνοϊκῶς σήμερον. Τοῦτο ἐν μέρει προέρχεται ἐκ προκαταλήψεως. Περὶ τοῦ Ὁμήρου δὲν δυνάμεθα νὰ μάθωμεν ἐξ αὐτοῦ πολλὰ πράγματα. Δὲν συνέβαινεν ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τοὺς χρόνους του. Εἶναι ὁ πρῶτος ὅστις ἐπεζήτησε νὰ γνωρίσῃ τὸν Ὅμηρον εἰς τοὺς ἐν τῷ Βυζαντίῳ καὶ ἀνέλαβε τὴν διεξοδικὴν ἑρμηνείαν του εἰς χρόνους, καθ' οὓς ἐν αὐτῷ ὁ τρωϊκὸς πόλεμος ἦτο γνωστὸς ἐκ τοῦ Δίκτυος καὶ Δάρητος, καὶ τὸ βυζαντινὸν ἔπος ἐξηρτᾶτο ἐκ τοῦ Benoit de Sainte-More. Αἱ «Ἀλληγορίαι», τὰ «Σχόλια», ἡ «Ἐξήγησις», καὶ αὗται αἱ «Χιλιάδες» του ἀποδεικνύουσι πόσον ἀτελῶς ἦτο πρὸ αὐτοῦ γνωστὴ ἐν τῷ Βυζαντίῳ ἡ ὁμηρικὴ ποίησις. Αἱ ἀλληγορικαί του ἑρμηνεῖαι οὐδὲν τὸ παράδοξον διὰ τοὺς χρόνους του εἶχον. Τοιαύτη ἑρμηνεία ἦτο ἐν χρήσει ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Δημοκρίτου καὶ τῶν κυνικῶν (ὁ Πλάτων, ὡς γνωστόν, ἀπέρριπτεν αὐτήν), καὶ διὰ τῶν στωϊκῶν (ὡς καὶ ἀλλαχοῦ λέγεται) καὶ τῶν νεοπλατωνικῶν εἶχεν αὕτη ἀναχθῆ εἰς ἀληθὲς σύστημα. Ἐν τῇ «Ἐξηγήσει εἰς τὴν Ὁμήρου Ἰλιάδα», ἥτις περιλαμβάνει μόνον ἑρμηνείας καὶ παρατηρήσεις μέχρι τοῦ 102 στίχου τοῦ A τῆς «Ἰλιάδος», λαμβάνει ἀφορμὴν ὁ Τζέτζης νὰ ἐκθέσῃ τὰ τῆς πατρίδος τοῦ Ὁμήρου, τὰ τοῦ βίου του κλπ. καὶ ὑπερασπίζει αὐτόν, ὡς δῆθεν μαθόντα τὰ τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου παρὰ τοῦ Δίκτυος καὶ τοῦ Κῴου Σισύφου, τοὺς ὁποίους ἐνόμιζον τότε συγχρόνους τῶν τρωϊκῶν. Κατ' αὐτὸν ὁ Ὅμηρος δὲν ἔζησε πολὺ μετὰ τὸν πόλεμον, καὶ τὰ τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου ἤκουσε παρὰ τοῦ Ὀδυσσέως. Ὅσα διηγεῖται περὶ τῶν θεῶν ὁ Ὅμηρος εἶναι κατ' αὐτὸν ἀλληγορίαι εἴτε ῥητορικαὶ εἴτε φυσικαί, καὶ οὕτω πρέπει νὰ νοῶνται. Ὁ Ἑκηβόλος Ἀπόλλων οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ὁ ἥλιος, ὁ ῥίπτων τὰς ἀκτῖνάς του καὶ προκαλῶν τὸν λοιμόν. Οἱ θεοὶ εἶναι τὰ στοιχεῖα ἢ πνευματικαὶ ἰδιότητες. Μαθηματικῶς ἀλληγορούμενοι εἶναι οἱ πλανῆται, ἐξ ὧν ἐξαρτῶνται αἱ τύχαι τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Ὅμηρος, κατὰ τὸν Τζέτζην, ὠφέλησε πολὺ καὶ τὴν μόρφωσιν καὶ τὴν ἀγωγὴν τῶν ἀνθρώπων. Οἱ ἐν τῷ Ἅδῃ βασανιζόμενοι χρησιμεύουσιν εἰς παραδειγματισμόν, ἡ δὲ «Ἰλιὰς» ἐπίτηδες ἄρχεται μὲ τὴν μῆνιν τοῦ Ἀχιλλέως, διὰ νὰ καταδειχθῇ τί δύναται νὰ προέλθῃ ἐξ ὀργῆς καὶ θυμοῦ. Αἱ «Ἀλληγορίαι εἰς τὴν Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν» εἶναι διδακτικὰ ποιήματα, προϋποθέτοντα ὅμως γνῶσιν τῶν πρωτοτύπων, ἀνιαρὰ κατὰ τὰ ἄλλα διὰ τὰς ἐπαναλήψεις καὶ τὰς φλυαρίας καὶ τὴν ἀταξίαν των. Ὁ δεύτερος καὶ ἀσυγκρίτως ἀνώτερος λόγιος εἶναι ὁ Εὐστάθιος, ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης (ἀποθανὼν περὶ τὸ 1192).

Ὁ ἀνὴρ ὑπῆρξεν ὑπέροχος μύστης τῆς τε θύραθεν καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παιδείας, περίφημος δὲ διδάσκαλος τῆς γραμματικῆς καὶ ῥητορικῆς, φιλελεύθερος δὲ ὢν λόγιος ὑπῆρξεν ἀνώτερος τῆς ἐποχῆς του. Ἀπὸ τοῦ 1160 ὑπῆρξεν ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης καὶ αὐστηρὸς κολαστὴς ἐν ἔργοις καὶ λόγοις («Ἐπίσκεψις βίου μοναχικοῦ ἐπὶ διορθώσει τῶν περὶ αὐτόν») τοῦ καταπεσόντος μοναχικοῦ βίου. Τὸ σπουδαιότερον τῶν ἔργων του, ἀποτελοῦν τὸ μεταίχμιον τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων περὶ τὸν Ὅμηρον μελετῶν, εἶναι αἱ «Παρεμβολαὶ εἰς τὴν Ὁμήρου Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν» μετὰ προοιμίων περὶ τῶν ποιητικῶν διαφορῶν μεταξὺ «Ἰλιάδος» καὶ «Ὀδυσσείας», περὶ τῶν τυχῶν τῆς ὁμηρικῆς ποιήσεως, περὶ τῆς σημασίας τοῦ Ὁμήρου κτλ. Τὸ κολοσσαῖον τοῦτο ἔργον (πρβλ, ὅσα λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ Hans Lamer ἐν Phil. Woch. 1931, σελ. 1586) εἶναι οὐχὶ τόσον ὑπὸ νέαν ἢ αὐτοτελῆ ἑρμηνείαν τοῦ ποιητοῦ, ὅσον ὑπὸ ἔποψιν συναγωγῆς ἀρχαίας σοφίας καὶ πολυμαθείας ἀνεκτίμητος θησαυρὸς καὶ ἀκένωτον μεταλλεῖον. Ὅ,τι ἐκ τῆς παλαιᾶς ἑλληνικῆς φιλολογίας εὑρίσκετο κατὰ τοὺς χρόνους του, ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν καὶ ἐχρησιμοποιήθη. Ἀνευρίσκομεν ἐν αὐτῷ γραμματικὰς παρατηρήσεις χρησιμωτάτας, ἐτυμολογίας ἔστω καὶ ἐσφαλμένας ἢ σχολαστικάς, γενεαλογικὰς εἰδήσεις περὶ τῶν ἡρώων, κριτικὰς παρατηρήσεις περὶ τῶν ἀλεξανδρινῶν φιλολόγων, γεωγραφικὰς καὶ ἱστορικὰς διασαφήσεις, περικοπὰς ἐξ ἀρχαίων συγγραφέων, ἰδίᾳ τῶν τραγικῶν καὶ ῥητόρων. Ἔχων, ὡς φαίνεται, τὰς αὐτὰς πηγὰς πρὸς τὸν Τζέτζην, ἑρμηνεύει πολλάκις ἢ ἀποδέχεται ἀλληγορικὰς ἑρμηνείας καὶ δέχεται ὅτι οἱ ὁμηρικοὶ θεοὶ ἦσάν ποτε ὄντως πραγματικοὶ ἀντιπρόσωποι θρησκείας τινός. Ἐκ τῶν παρατηρήσεων αὐτοῦ ἰδιαιτέραν σημασίαν καὶ πρωτοτυπίαν ἔχουσιν αἱ αἰσθητικαὶ καὶ ποιητικαὶ ἑρμηνεῖαι, τὰς ὁποίας πάντοτε ζητεῖ νὰ δικαιολογήσῃ, ἢ πειρᾶται νὰ ἀνεύρῃ ἐν αὐταῖς τὴν συναρμογὴν καὶ αἰτιολογίαν τῆς πράξεως (πρβλ. πῶς δικαιολογεῖ τὴν μετὰ τὴν μονομαχίαν Ἀλεξάνδρου καὶ Μενελάου συνέχισιν τοῦ πολέμου ἐν ἀρχῇ τῶν εἰς τὸ Δ τῆς «Ἰλιάδος» παρεμβολῶν: «βουλεύεται ὁ ποιητὴς πῶς ἂν εὐμηχάνως αὖθις συνάψῃ τὸ τῆς μάχης διασπασθέν, καὶ τοῦ εἰς νοῦν ἐκλαμβανομένου Διός, πολλὰ ἐν τῷ ποιητῇ σκοπήσαντος, οὐδὲν αὐτῷ εὕρηται πιθανώτερον ἄλλο καὶ εὐπλαστότερον ἢ τὸ συγχεθῆναι τοὺς ὅρκους παρά τινος τῶν Τρώων»). Μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν καὶ ἔκδοσιν τῶν ὁμηρικῶν «Σχολίων» παρημελήθη ἡ χρῆσις τῶν «Παρεμβολῶν» τοῦ Εὐσταθίου καὶ μόνον ἐκεῖ ἔνθα τὰ σχόλια ταῦτα ἦσαν ἀνεπαρκῆ (ὡς ἐν τῷ β' μέρει τῆς «Ὀδυσσείας») ἐθεωρεῖτο ἀκόμη χρήσιμος. Σήμερον ὅμως ἀνέκρουσεν ἡ φιλολογία πρύμναν καὶ ἀσχολεῖται πολυειδῶς μὲ τὰς «Παρεμβολὰς» ταύτας (τὰς ὁποίας, σημειωθήτω ἐν παρόδῳ, κατέχομεν—ἐν Βενετίᾳ—εἰς αὐτὸ τὸ ἴδιον χειρόγραφον τοῦ Εὐσταθίου, τὰς «Παρεκβολὰς» μάλιστα εἰς τὴν «Ὀδύσσειαν εἰς διπλῆν μορφὴν») ἀναγνωριζομένας διαρκῶς ὡς ἀνεξάντλητον ὀρυχεῖον φιλολογικοῦ, λαογραφικοῦ, γλωσσικοῦ κτλ. θησαυροῦ. Οὕτω ἐπανερχόμεθα σχεδὸν εἰς τὴν ἐκτίμησιν, ἣν ἐν τῇ φιλολογίᾳ αἱ «Παρεκβολαί» του εἶχον μέχρι τέλους τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.

Ζ'. ***Τὸ ὁμηρικὸν κείμενον συγκριτικῶς ἐξεταζόμενον.*** Σήμερον θεωρεῖται βέβαιον ὅτι ὑπῆρξέ ποτε ἐν τῇ ἀπομεμακρυσμένῃ ἀρχαιότητι δαιμόνιός τις ποιητὴς ὀνομαζόμενος *Ὅμηρος*, τί ὅμως ἀκριβῶς ἐποίησεν ὁ ποιητὴς οὗτος ἐκ τῶν σημερινῶν ὁμηρικῶν ποιημάτων δὲν εἶναι εὔκολον νὰ χωρίσωμεν καὶ διακρίνωμεν. Τὰ σημερινὰ ποιήματα «Ἰλιὰς» καὶ «Ὀδύσσεια» ἀνήκουσι κυρίως εἰς τὴν ἀρχαίαν ἰωνικὴν μυθικὴν ποίησιν, οἱ ποιηταὶ δὲ αὐτῶν οὔτε τὴν ὕλην εἰς ὅλα αὐτῆς τὰ καθέκαστα ἐπενόησαν οἱ ἴδιοι αὐτοτελῶς, οὔτε καὶ τὴν ποιητικὴν μορφὴν τῶν καθ' ἕκαστα τεμαχίων ἐφεῦρον οἱ ἴδιοι ἐλευθέρως. Τὸ ἔργον αὐτῶν ὑπῆρξε νὰ χωρίσωσιν ἐκ τοῦ ὄγκου τῆς ὑπαρχούσης μυθολογικῆς ὕλης, καὶ ταύτης ἤδη ὑπὸ ποιητικὴν μορφὴν παρουσιαζομένης, πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο εὐκόλως νὰ προσαρμοσθῇ εἰς τὰ ἤδη ὡρισμένα ἀρχιτεκτονικὰ σχέδιά των, τὴν προσαρμογὴν δὲ ταύτην νὰ συνάψωσι καὶ δικαιολογήσωσι προσηκόντως, καὶ τέλος νὰ ἐπιπροσθέσωσιν ἐξ ἰδίας δυνάμεως πᾶν ὅ,τι θὰ ἐθεώρουν καλὸν πρὸς στερέωσιν καὶ διακόσμησιν τοῦ ἑνιαίου νέου, ὅπερ οὕτω θὰ παρῆγον καὶ προσέφερον. Ἦσαν λοιπὸν οὗτοι ποιηταὶ καὶ συντάκται ἢ συναρμολογηταί, μὲ τὴν διαφορὰν μόνον ὅτι ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν ποῦ ἤρχιζε καὶ ποῦ ἐτελείωνε ἑκατέρα τῶν ἐργασιῶν τούτων, ὡς τοῦτο δυνάμεθα ἀργότερον νὰ πράξωμεν διὰ μεταγενέστερα ποιήματα, ὡς π. χ. διὰ τὴν ποίησιν τοῦ Καλλιμάχου καὶ τῆς σχολῆς αὐτοῦ.

Δύναταί τις ἀσφαλῶς νὰ προείπῃ ὅτι θὰ μείνῃ αἰώνιον καὶ ἄλυτον τὸ πρόβλημα τῆς ἀναλύσεως ἢ μᾶλλον διαλύσεως τῆς «Ἰλιάδος» καὶ «Ὀδυσσείας» εἰς μικρότερα αὐτοτελῆ καὶ ἴδιον χαρακτῆρα ἔχοντα ποιήματα. Ὡς ἐπίσης ματαία θὰ μείνῃ ἡ προσπάθεια ἡμῶν νὰ χαρακτηρίσωμεν ἀκριβέστερον τὸ πρόσωπον τοῦ Ὁμήρου ἐκ τῶν μύθων καὶ μυθικῶν παραδόσεων, τὰς ὁποίας περὶ αὐτοῦ ἔχομεν. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι δὲν ἔκαμεν εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ποιητὴς ἐν τῷ συνόλῳ των τὰ δύο σημερινὰ ποιήματα, εἰς τὰ ὁποῖα, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ λέγεται, περιέχονται πάντως καὶ ποιήματα παλαιότερον ποιηθέντα καὶ ἐνυφανθέντα εἰς αὐτά, κατὰ νέον ὅλως μεγαλοπρεπὲς σχέδιον. Εἰς τοῦτο δὲ ἀκριβῶς τὸ σχέδιον διαφαίνεται ἡ ἐνέργεια τῶν νέων ποιητῶν ἢ τοῦ νέου ποιητοῦ. Ἡ ἑνότης τοῦ σχεδίου ἑκατέρου τῶν ποιημάτων συνετέλεσεν ὥστε, παρ' ὅλας τὰς καθ' ἕκαστον διαφοράς, ἑκάτερον τῶν ποιημάτων τούτων νὰ ἔχῃ ἐπὶ αἰῶνας ὅλους, μέχρι σήμερον, ἰδίαν ἐπίδρασιν ἀναγινωσκόμενον ὡς ἓν ὀργανικὸν ὅλον. Ὁ ποιητὴς οὗτος ἐνεφύσησε τὴν ψυχήν του εἰς τὰ δύο ταῦτα ποιήματα, χωρὶς νὰ θελήσῃ νὰ φανῇ που ἐν αὐτοῖς ἰδιαιτέρως, ἂν καὶ διακρίνομεν αὐτὸν ἔν τινι τραγικῷ, οὕτως εἰπεῖν, τόνῳ, ὅστις διατρέχει τὴν «Ἰλιάδα» καὶ ἐν μέρει καὶ αὐτὴν ἴσως τὴν «Ὀδύσσειαν», καὶ ὅστις τόνος θὰ ἀπετέλει τὴν θεμελιώδη αὐτοῦ ψυχικὴν κατάστασιν. Ἡ ἑνιαία αὐτοῦ ἐπίδρασις, ἥτις ἀδύνατον νὰ προῆλθε μόνον ἐκ συγκολλήσεως ἑτερογενῶν στοιχείων, δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἐν τοῖς πλείστοις ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ὕφους ἀμφοτέρων τῶν ἐπῶν. Εἶναι ἤδη ἐκ τῶν ἀνωτέρω γνωστὸν ὅτι ἡ ὁμηρικὴ διάλεκτος εἶναι κρᾶμα τῆς ἀρχαίας ἰωνικῆς καὶ αἰολικῆς διαλέκτου, τὸ ὅλον δὲ ὑλικόν, ὑπὸ ἔποψιν λέξεων καὶ τύπων, εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τοῦ μέτρου τῶν ποιημάτων, τουτέστι τοῦ δακτυλικοῦ ἑξαμέτρου, καὶ δὴ οὕτως ὥστε νὰ δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν εἶναι πλάσμα τοῦ ἐπικοῦ στίχου. Γενικώτερον, πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ ποιητὴς ἐπεδίωκε καὶ τὸ ἀρχαιοπινὲς ὡς συντελεστικὸν καὶ τοῦ ὕφους καὶ τῆς «σεμνότητος». Ὑποκοριστικὰ παρ' Ὁμήρῳ δὲν εὑρίσκονται πολλὰ (ὡς καὶ ἐν τῇ τραγῳδίᾳ βραδύτερον). Τὸ ἀπρεπὲς ἐν τῇ πραγματικῇ ἐκθέσει ἀποφεύγεται, καθὼς καὶ τὸ μυθῶδες καὶ δυσειδὲς ἢ γελοῖον (ἐλάχιστα ἐν «Ἰλιάδι»: Βριάρεως, Χίμαιρα, οἱ ὁμιλοῦντες ἵπποι τοῦ Ἀχιλλέως, τὰ ἀνάκτορα «κλυτὰ δώματα» τοῦ Ποσειδῶνος ἐν τῷ βάθει τῆς θαλάσσης, Ἰλ. Ν 21 ἑξ., ἐν δὲ τῇ «Ὀδυσσείᾳ» πάντα τὰ τοιαῦτα περιλαμβάνονται μόνον ἐν τῷ Νόστῳ καὶ οὐχὶ εἰς τὰ ἄλλα, τὰ πραγματικά, οὕτως εἰπεῖν, μέρη τοῦ ἔπους τούτου). Ἕτερον κοινὸν εὐγενὲς χαρακτηριστικὸν τῶν ἐπῶν εἶναι ὅτι περὶ τῶν σωμάτων τῶν ἡρώων καὶ ἡρωΐδων δὲν δίδονται ἀκριβῆ, φωτογραφικά, οὕτως εἰπεῖν, χαρακτηριστικὰ (πρβλ. ὅτι καὶ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ συμβαίνει τὸ αὐτὸ περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων). Βοῶπις καὶ γλαυκῶπις εἶναι ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα καὶ θρησκευτικὴν χροιὰν ἔχουσι. λευκώλενος εἶναι κοινὸν ἐπίθετον ὄχι μόνον τῆς Ἥρας, τῆς Ἑλένης καὶ τῆς Ἀνδρομάχης, ἀλλὰ καὶ ἀμφιπόλων καὶ δμωῶν, γενικὸν λοιπὸν ἐπίθετον. διὰ τὴν ὡραιότητα τῆς κόμης ἐξαίρονται ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ξανθὴν κόμην ἔχει ὁ Μενέλαος, ὁ Ῥαδάμανθυς καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς (Α 197), ὁ Ἅδης ὅμως, ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Βορέας ἔχουσι μέλαιναν κόμην («κυανοχαίτης»). Ὁ Ἀγαμέμνων εἶναι καλὸς γεραρός, ἠΰς τε μέγας τε, μέγ' ἔξοχος, ὁ Τυδεὺς εἶναι μικρὸς μὲν δέμας ἀλλὰ μαχητής. Ἐν τῷ Γ τῆς «Ἰλιάδος» (Τειχοσκοπία) χαρακτηρίζεται ὁ Ὀδυσσεὺς ὡς «μείων μὲν κεφαλῇ Ἀγαμέμνονος, εὐρύτερος δ' ὤμοισιν ἰδὲ στέρνοισιν» κττ. Ὡς πρὸς τὸ χρῶμα καὶ τὴν ἀφθονίαν τῆς κόμης ἐξαίρονται πρώτιστα οἱ θεοὶ Ζεύς, Ἀπόλλων καὶ Ποσειδῶν, σπανιώτερον δὲ αἱ θεαὶ Ἀθηνᾶ, Ἥρα καὶ Ἄρτεμις. Ἡ Ἄρτεμις συντομώτατα ἀλλὰ καὶ ἐκφραστικώτατα χαρακτηρίζεται (Ὀδ. ξ 107—108) ὡς μεταξὺ τῶν νυμφῶν «πασάων ὑπὲρ ἥ γε κάρη ἔχει ἠδὲ μέτωπα | ῥεῖά τ' ἀριγνώτη πέλεται, καλαὶ δέ τε πᾶσαι». Ἡ Ἀφροδίτη εἶναι φιλομειδής, ἔχει δὲ καὶ «κεστὸν ἱμάντα ποικίλον, ἔνθα τε οἱ θελκτήρια πάντα τέτυκτο» (Ἰλ. Ξ 214—215). Ἡ ἀσχημία περιγράφεται λεπτομερῶς (Θερσίτης Ἰλ. Β 216 ἑξ. Ἶρος Ὀδ. σ 1 ἑξ.), ἡ ὡραιότης τοὐναντίον ἐξαίρεται ἐκ τῆς ἐπιδράσεώς της. Πάντα τὰ ἀνωτέρω χαρακτηρίζουσι τὸ ἔπος καὶ τὴν γλῶσσάν του ὡς ἀρχαιοπρεπῆ, σεμνὴν καὶ εὐγενῆ, οὐδεμίαν δὲ ἐντύπωσιν ἀκαμψίας ἢ ἐπι-

Digitized by Google

ρότητος δύναταί τις νὰ ἀνεύρῃ ἐν αὐτοῖς. Ἐν τῷ αὐτῷ πολλάκις στίχῳ εἰς ἀμφότερα τὰ ἔπη εὑρίσκομεν σοβαρὸν καὶ εὔθυμον ἀναμεμειγμένα, ὅσιον καὶ ἀσεβές, εὐγενὲς καὶ ταπεινόν. Πολλάκις τυπικά, ὡς θὰ ἐλέγομεν, πράγματα παρεμβάλλονται κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὡς νὰ φαίνωνται νέαι καὶ εὐφυεῖς παρατηρήσεις, καὶ μὲ τὴν σοβαρότητα δὲ τῆς στάσεως εὑρίσκεται συνηνωμένη ἀπαράμιλλος ζωηρότης καὶ ἐκφραστικότης τῶν σκέψεων καὶ εἰκόνων. Εἰς τὴν ἔκφρασιν διακρίνομεν βεβαιότητα, εὐστροφίαν, σαφήνειαν καὶ ἁπλότητα. Ἐκ τῶν παρομοιώσεών του καταφαίνεται ὅτι οἱ τότε ἄνθρωποι παρετήρουν τὰ περὶ αὐτοὺς συμβαίνοντα μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος καὶ πολλῆς συμμετοχῆς (ἰδίως τὰ ἐν τῇ φύσει γινόμενα μαζὶ μὲ τὴν ὁποίαν ἔζων, τοὺς ἀγῶνάς των πρὸς τὰ θηρία, τὰ ὁποῖα, ὡς φαίνεται, οἱ Ἴωνες συνήντων κατὰ τὰ κυνηγέσιά των). Ὁ λαὸς οὗτος παρακολουθεῖ τὰ ἐν τῇ φύσει γινόμενα μὲ ζωηρὸν ἐνδιαφέρον, ἀναβιβάζει τὰ φαινόμενά της εἰς θεούς, ἀλλὰ μὲ τὴν παρατήρησίν του ταύτην δημιουργεῖ πρῶτος καὶ τὴν ἐπιστήμην τῆς φύσεως, ἧς βάσις εἶναι ἡ παρατήρησις. Μεταφοραὶ καὶ προσωποποιήσεις εἶναι παρὰ τῷ ποιητῇ σπάνιαι μὲν ἀλλὰ ἐπιτυχεῖς (ποιμὴν λαῶν ὁ Ἀγαμέμνων, πολέμου νέφος ὁ Ἕκτωρ, λέων γυναιξὶ ἡ Ἄρτεμις). Ἡ μετωνυμία περιορίζεται κυρίως εἰς τὰ πατρωνυμικὰ (τὰ ὁποῖα ἐν τῇ «Ὀδυσσείᾳ» εἶναι ὀλίγα), διὰ τοῦτο δὲν περιέχει τὸ αἰνιγματῶδες τῶν χορικῶν λυρικῶν ποιημάτων ἢ τῆς ἑλληνιστικῆς ποιήσεως. Ἡ συχνὴ καὶ κεκανονισμένη χρῆσις μυθο-

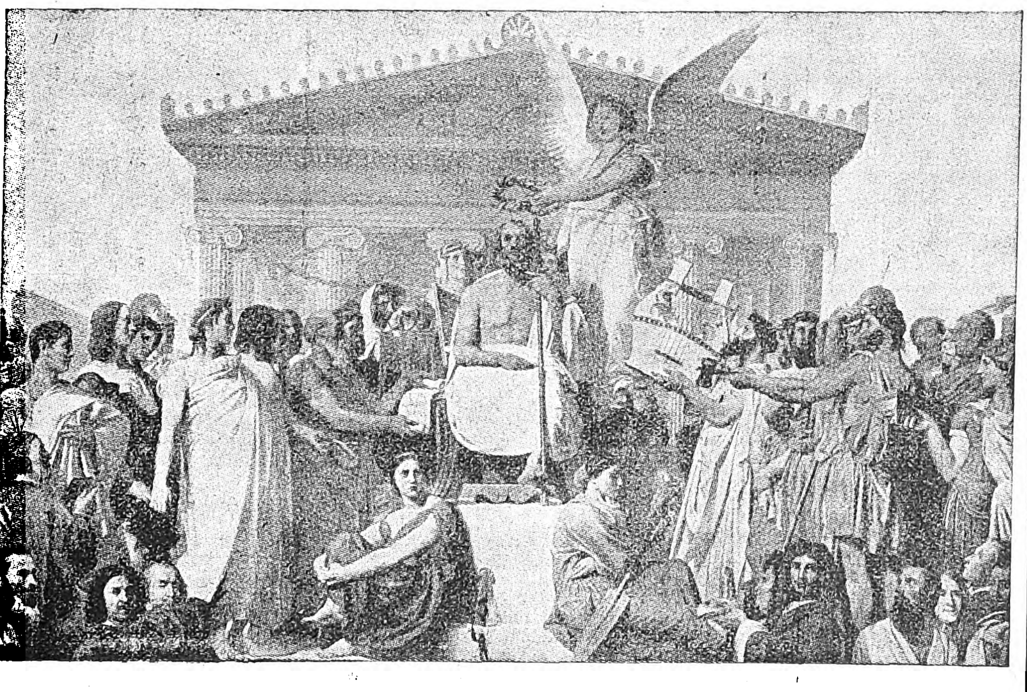

Ἡ ἀποθέωσις τοῦ Ὁμήρου.

[Πίναξ τοῦ Ἔνγκρ ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Λούβρου.]

λογικῶν παραδειγμάτων ἐν τῇ «Ἰλιάδι» καὶ «Ὀδυσσείᾳ» καθιστᾷ πιθανὴν τὴν εἰκασίαν ὅτι ταῦτα παρελήφθησαν ἐκ τῆς προομηρικῆς ἐπικῆς ποιήσεως. Ἡ διαύγεια τοῦ λόγου ἐπιτείνεται ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς χρήσεως διαφόρων μορίων, ἀναφερομένων εἴτε εἰς τὰ προηγούμενα εἴτε εἰς τὰ ἑπόμενα. Τὰ μόρια αὐτὰ καθιστῶσι τὴν συνάρθρωσιν τῶν προτάσεων καὶ τοῦ λόγου τελείαν, χωρὶς διόλου νὰ παραβλάπτηται ἡ φυσικὴ καὶ ἀβίαστος θέσις τῶν λέξεων, εἰς τὴν ὁποίαν οὐδαμῶς διακρίνεται ἀνάγκη τις προερχομένη ἐκ τοῦ μέτρου. Συντομίαν ἐπιτυγχάνει ὁ ποιητὴς διὰ τῆς χρήσεως τῆς μετοχῆς, ἐναλλασσομένης πρὸς τὰς διὰ συνδέσμου προτάσεις. Αἱ προτάσεις συνήθως ἐκφέρονται κατὰ παράταξιν, πλάγιος λόγος δὲν ὑπάρχει σχεδόν, ὁ εὐθὺς λόγος μεταβιβάζεται ἁπλῶς ὡς ἔχει ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου. Ἐπαναλήψεις εὑρίσκονται, ἡ ἀλλαγὴ δὲ διαφόρων τύπων καὶ ἐκφράσεων γίνεται μόνον καὶ μόνον διὰ τὴν μετρικὴν τέχνην τοῦ στίχου. Οὐδαμοῦ τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν παρατηρεῖ τις κενήν τινα τεχνικὴν ματαιοδοξίαν ἢ ἐπίδειξιν ἐπιτετηδευμένης εὐφυΐας, ἢ παρέλκεται διὰ τυπικῶν μέσων ἀπὸ τοῦ πράγματος αὐτοῦ. Τρόποι ἢ μέσα καθιστῶντα τὸν λόγον ζωηρότερον εἶναι ἡ ἐρώτησις (Ἰλ. Α, 8, κ.ἑξ.) ἢ ἐπανάληψις κατ' «ἀναφορὰν» (Β 672 ἑξ. Κ 228, Λ 462 κτλ.). Τὸ σχῆμα τῆς ἀποστροφῆς, καθ' ὃ ὁ ποιητὴς ἀπευθύνει ὁ ἴδιος τὸν λόγον εἰς πρόσωπόν τι, μεταχειρίζεται ὁ Ὅμηρος ἐπὶ τοῦ Μενελάου (Δ 127, κ.ἑξ.), τοῦ Πατρόκλου (Π, 692 κ. ἑξ.), τοῦ Μελανίππου καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐν δὲ τῇ «Ὀδυσσείᾳ» περὶ τοῦ συμπαθοῦς Εὐμαίου, ἐν ἀμφοτέροις δὲ τοῖς ποιήμασι περὶ τῶν Μουσῶν. «Μὲ τὸ ὕφος τοῦτο τῆς ἐσωτερικῆς δυνάμεως καὶ ἀταραξίας, τῆς εὐσταθείας καὶ διαυγείας, διαγράφονται εἰκόνες ἐξ ὅλων τῶν πεδίων τῆς ἀνθρωπίνης δράσεως, σκηναὶ εἰδυλλιακῆς τερπνότητος καὶ θυελλωδῶν παθῶν, μετὰ τῆς αὐτῆς ζωηρότητος καὶ πιστότητος». Ἡ διήγησίς του κρατεῖ ἀδιάπτωτον τὴν προσοχήν μας, χωρὶς νὰ προκαλῇ ἀνυπομονησίαν. Τὰ πάντα καὶ ἐδῶ, ὡς καὶ ἐν τῇ τραγῳδίᾳ, ἀναφέρονται εἰς τὴν στιγμήν, εἴτε πρόκειται περὶ ἀγώνων εἴτε περὶ ἐπεισοδίων. Οὐδέποτε τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα (παρατηρεῖ ἐπιφανὴς ξένος λόγιος) ἐπέτυχε παρόμοιόν τι. Οὐδὲν ἔπος τῆς παγκοσμίου φιλολογίας, οὐδεὶς ἄλλος ποιητὴς συνενοῖ τὴν ἡσυχίαν τῆς παρατηρήσεως, ἥτις βλέπει μὲ ἀστραπιαίαν ταχύτητα καὶ μὲ μεγίστην προσοχὴν τὸ ἀντικείμενόν της.

Ἐὰν ἀποβλέψωμεν ἰδιαιτέρως εἰς ἑκάτερον τῶν ποιημάτων, βλέπομεν ὅτι ἡ «Ἰλιὰς» εἶναι «ἡρωϊκὸν ποίημα τῆς θελήσεως καὶ τῆς ἀνδρικῆς ἠθικῆς, περιβαλλομένης ὑπὸ αἴγλης, ἀλλὰ ἐπισκιαζομένης καὶ ὑπὸ θλίψεως». Τὸ ἔπος τοῦτο περιέχει μὲν ἐνίοτε λυσσώδη ὁρμὴν πρὸς μάχην, ἀλλὰ εἰς τὴν ὁρμὴν ταύτην ἀντιτάσσεται ἐσωτερική τις ἀποστροφὴ πρὸς τὴν αἱματοχυσίαν καθ' ἑαυτήν.

Ἓν σχέδιον διήκει δι' ὅλου τοῦ ποιήματος, μία συνειδητὴ ἔντεχνος διάταξις· διότι ἡ «Ἰλιάς», ἡ ὁποία πραγματεύεται μικρὸν μόνον μέρος τῶν ἀγώνων, δὲν ἀναφέρει πάντοτε καὶ μόνον τὸ τέλος τοῦ Ἀχιλλέως (Α 352, 417 ἑξ. Φ 110 κ. ἑξ.), ἀλλὰ ἐκθέτει λεπτομερῶς καὶ μετὰ μεγάλης τὸ ὅλον ποίημα διηκούσης ἐπιμελείας τὰ πρὸ τῆς κυρίας ὑποθέσεως (Γ 205 ἑξ., Λ 138 ἑξ.), τὴν παλαιοτέραν ζωὴν τῶν ἡρώων καὶ ἡρωΐδων (Γ 173 ἑξ. Ἑλένης, Χ 115 ἑξ. Πάριδος, ἄλλων ἡρώων ἐν Λ 765 ἑξ., Ι 438 ἑξ., Ψ 144 ἑξ., Ι 321 ἑξ., Β 295 ἑξ., Θ 230 ἑξ., ἐν Ψ 85 ἑξ. τοῦ Πατρόκλου, Ν 465 ἑξ. Αἰνείου, Ζ 414 ἑξ. Ἀνδρομάχης κλπ.). Ὁ Ὅμηρος γενικῶς, κυρίως ὅμως ἐν «Ἰλιάδι», σκέπτεται μᾶλλον παραστατικῶς ἢ λογικῶς. Ἡ φαντασία του τρέχει ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην εἰκόνα, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ἢ ἐξετάζῃ ἂν καὶ ὁ ἀκροατής του δύναται νὰ τὸν παρακολουθήσῃ (Ψ 725 ἑξ., Ο 556 ἑξ.). Ὡς πρὸς τὴν «Ὀδύσσειαν» βλέπομεν ὅτι αὕτη εἶναι ἀπεσπασμένη ἐκ τοῦ κύκλου τῆς μεγάλης περὶ τὸ Ἴλιον ἐποποιίας. Εἶναι ἓν τῶν πολλῶν μετὰ ταῦτα γεννηθέντων ἐκ ταύτης ᾀσμάτων, ἅτινα προϋποθέτουσι τοὺς περὶ τὸ Ἴλιον ἀγῶνας. Πλῆθος τοιούτων ἐκτενεστέρων ἐπεισοδίων ἀναφέρει πάλιν ἡ «Ὀδύσσεια», τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν προϋποθέτουσι τὴν «Ἰλιάδα», (γ 105, ϑ 75, λ 544 ἑξ., γ 109, ω 37 ἑξ., ε 309 ἑξ., γ 111, λ 506 ἑξ., δ 272 (περὶ τοῦ δουρείου ἵππου) ἑξ.). Ὁ συγγραφεὺς μάλιστα τοῦ «Περὶ ὕψους» συγγράμματος ἐκάλεσε τὴν «Ὀδύσσειαν» ἐπίλογον τῆς «Ἰλιάδος» (9, 12: «οὐ γὰρ ἄλλ' ἢ τῆς Ἰλιάδος ἐπίλογός ἐστιν ἡ Ὀδύσσεια»). Τὸν ποιητὴν τῆς «Ὀδυσσείας» ἀπασχολεῖ πολὺ περισσότερον ὁ νόστος τῶν Ἀχαιῶν. Ὁ Τηλέμαχος λέγει εἰς τὴν μητέρα του (α 346), προκειμένου περὶ τοῦ ᾄδοντος «λυγρὴν ἀοιδὴν» τουτέστι «τὸν κακὸν οἶτον τῶν Δαναῶν» Φημίου, νὰ ἀφήσῃ αὐτὸν νὰ ᾄδῃ ὅπως καὶ ὅ,τι θέλει («ὅππῃ οἱ νόος ὄρνυται»), διότι (351) «τὴν ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι | ἥτις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται». Οἱ νόστοι τοῦ Νέστορος, Μενελάου, Διομήδους καὶ Ἀγαμέμνονος ψάλλονται ἐν ᾄσματι, τὸ ὁποῖον προϋποθέτει ἡ «Ὀδύσσεια» (κυρίως ἡ Τηλεμάχεια, πρβλ. γ 126 ἑξ.). Ἡ «Ὀδύσσεια» παρακολουθεῖ βεβαίως τὴν τύχην ἑνὸς κυρίως ἥρωος, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὴν μεταγενεστέραν παράδοσιν, ὑπῆρξε διὰ τοῦ σχεδίου του ὁ πρωτουργὸς τῆς ἁλώσεως τοῦ Ἰλίου. Σήμερον πλέον ὁ πυρὴν τῆς «Ὀδυσσείας» δὲν θεωρεῖται ὑπὸ πολλῶν (Βιλαμόβιτς, Κάουερ) πολὺ νεώτερος τοῦ τῆς «Ἰλιάδος», καὶ ὑπάρχουσι μάλιστα λόγιοι παραδεχόμενοι δι' ἀμφότερα τὰ ποιήματα τὸν αὐτὸν ποιητὴν ἢ διατακτὴν (Rothe, Scott, Drerup κ.τ.λ., καὶ ἀπὸ γλωσσικῆς ἀπόψεως ὁ E. Hermann). Παρὰ τὰς ὁμολογουμένας διαφοράς, ὑπάρχει ὅμως σχέδιόν τι ἑνότητος ἐν τῇ συνθέσει αὐτῶν. Νεώτεροι, τὰ πάντα λεπτομερῶς ἐξετάσαντες, λέγουσιν ὅτι ἡ «Ὀδύσσεια» εἶναι νεωτέρα, διότι, ἐκτὸς τῶν γλωσσικῶν ἀποδείξεων, ἔχομεν καὶ ἄλλας πραγματικάς, τὴν χρῆσιν τοῦ σιδήρου συχνοτέραν ἢ ἐν τῇ «Ἰλιάδι»· ἐπίσης ἡ συνήθεια τῆς ἐξαγορᾶς τῆς νύμφης ἀρχίζει νὰ ὑποχωρῇ πρὸ τῆς προικὸς (α 277 «ἀρτυνέουσιν ἔεδνα» καὶ β 196), καὶ ἡ διανόησις γίνεται μᾶλλον ἀφηρημένη. Σπουδαιότερος ὅμως τούτων λόγος εἶναι ἡ δημοκρατικωτέρα διάταξις τῆς κοινωνίας· οἱ θεοὶ δὲν παίζουν πλέον τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον ἔχουν ἐν «Ἰλιάδι», τουτέστι δὲν εἶναι ἰδιοτελεῖς φύλακες καὶ ἐκδικηταὶ τῶν ἰδίων δικαιωμάτων, θεαταὶ ἰδιότροποι τῶν ἀνθρωπίνων ἀγώνων καὶ παθῶν, ἀλλὰ ὑποστηρικταὶ δικαίας καὶ ἠθικῆς τάξεως μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ἐν «Ὀδυσσείᾳ» ἔχομεν καὶ νέας μορφὰς δαιμόνων (Κίρκην, Λευκοθέαν, Καλυψῶ, Σειρῆνας). Οἱ χαρακτῆρες ἐν τῇ «Ὀδυσσείᾳ» παρουσιάζονται πολὺ ποικιλώτεροι καὶ ἠθικώτεροι ἢ ἐν τῇ «Ἰλιάδι» (ἐξαιρουμένου τοῦ Ἕκτορος). Οἱ ἥρωες ἐν τῇ «Ἰλιάδι» διακρίνονται δι' ἄλλων χαρισμάτων. Ὁ Ἀχιλλεύς, ὁ Αἴας, ὁ Διομήδης εἶναι ἥρωες ἐκ φυσικῆς ἰσχύος καὶ ἀρετῆς, οἱ Ἀτρεῖδαι δρῶσι μᾶλλον διὰ τοῦ ἀξιώματός των. Παρ' αὐτοὺς ἔχομεν δύο μεγάλους συμβούλους καὶ ῥήτορας, τὸν γέροντα Νέστορα καὶ τὸν νεαρὸν Ὀδυσσέα. Ἡ γυνὴ ἐν τῇ «Ὀδυσσείᾳ» ἔχει εὐρύτερον κύκλον δράσεως, καὶ γενικῶς ἡ «Ὀδύσσεια» διαπνέεται (βεβαίως καὶ ὡς ἐκ τοῦ ὑποκειμένου της) ὑπό τινος λεπτοτέρας αἰσθηματικότητος. Ἡ σύνθεσις τῆς «Ὀδυσσείας» ἐπιτρέπει ὥστε νὰ συγκρατῆται ἡ ὅλη ὕλη αὐτῆς περὶ τὸ κύριον πρόσωπόν της, καὶ νὰ ἀποβαίνῃ οὕτω μεγαλυτέρα ἡ συνοχὴ καὶ σύνδεσίς της. Βεβαίως καὶ περὶ τοῦ ἔπους τούτου δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος ὡς περὶ ὑποθέσεως ἀπολύτως ἐντὸς ὡρισμένων ὁρίων διαγραφείσης· τοῦτο ἤδη ἡ ὕπαρξις τῆς «Τηλεμαχείας» ἀποκλείει. Ἡ ἔκβασις τέλος τῆς «Ἰλιάδος» εἶναι τραγικὴ (ὡς καὶ τὸ ὅλον αὐτὴν διαπνέον πνεῦμα εἶναι τοιοῦτον), ἐνῷ ἐν τῇ «Ὀδυσσείᾳ» παρατηρεῖται κυρίως διαρκής τις τάσις πρὸς εὐτυχῆ τῆς ὑποθέσεως ἔκβασιν, πρός τινα αἰσιοδοξίαν, καὶ δικαίως οἱ ἀρχαῖοι κριτικοὶ (Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντιος, Ἀρίσταρχος καὶ αὐτὸς ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Ρόδιος) ἐθεώρουν κυρίως λήγουσαν τὴν Ὀδύσσειαν (ἐν τῇ παλαιοτέρᾳ μορφῇ της) μὲ τὸν στίχον ψ 296 «οἱ μὲν (Ὀδυσσεὺς καὶ Πηνελόπη) ἔπειτα | ἀσπάσιοι λέκτροιο παλαιοῦ θεσμὸν ἵκοντο».

Η. ***Ὅμηρος. Ὁμηρικὸν ζήτημα ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις.*** Μετὰ τὴν παρακμὴν τοῦ ἀρχαίου κόσμου διετηρήθη ἐν τῷ βυζαντινῷ κράτει μετὰ τῆς σπουδῆς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ἡ μελέτη τοῦ Ὁμήρου. Οὐ μόνον δὲ ὑπὸ τῶν λογιωτέρων ἐμελετᾶτο ὁ ποιητής, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς σχολείοις ἐδιδάσκετο ὡς ἐκπαιδευτικὸν μάθημα τῶν μαθητῶν, καὶ πλεῖστα ὅσα, οὐχὶ κριτικὰ ἢ ἐπιστημονικὰ ἀλλὰ ἁπλούστερα, ὑπομνήματα καὶ βοηθήματα ἢ καὶ παραφράσεις αὐτοῦ εἰς τὸν πεζὸν λόγον ἐγένοντο.

Τοὐναντίον ἐν τῇ Δύσει ἐλαχίστη γνῶσις τοῦ ποιητοῦ ὑπῆρχε, καὶ αὕτη μόνον ἐκ περιληπτικῆς τινος ἐμμέτρου μεταφράσεως εἰς τὴν Λατινικὴν τῆς «Ἰλιάδος» (Ilias latina, Homerus latinus) ἐκ 1070 στίχων, γενομένης κατὰ τὸν Α' μ.Χ. αἰῶνα ὑπό τινος ὀνομαζομένου Ἰταλικοῦ. Ἀλλὰ μείζονα διάδοσιν ἔσχον δύο ἄλλα λατινιστὶ συντεταγμένα κατὰ τὰ τέλη τοῦ μεσαίωνος πεζὰ καὶ εἰς τὰ ἱστορικὰ μυθιστορήματα καταταχτέα ἔργα περὶ τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου. Τὸ ἓν ἦτο τὸ ἔργον «De bello Troiano» τοῦ Κρητὸς *Δίκτυος*, ἔργον τοῦ Δ' μ.Χ. αἰῶνος, καὶ τὸ ἕτερον τοῦ Φρυγὸς *Δάρητος* «De excidio Troiae historia» (Ἱστορία τῆς καταστροφῆς τῆς Τροίας), ἔργον τοῦ ΣΤ' μ.Χ. αἰῶνος, κατὰ πολὺ δὲ κατώτερον τοῦ ἔργου τοῦ Δίκτυος.

Ὁ *Δάντης* δὲν ἐγνώριζεν ἐξ ἰδίας μελέτης τὸν Ὅμηρον, ἀλλὰ μόνον ἐν τῇ μεγαλειώδει φαντασίᾳ του συνέλαβεν αὐτὸν καὶ τὸν καλεῖ ὡς τὸν ἀριστοτέχνην τῆς ποιήσεως, ὅστις κρατεῖ σπάθην, εἰς ἔνδειξιν τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δόξης του, καὶ ὡς ποιητὴν ἡρωϊκῶν ᾀσμάτων, ὅστις εὑρίσκεται ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ποιητάς:

Mira colui con quella spada in mano
Che vien dinanzi ai tre si come sire:
Quegli è Omero poeta sovrano.

Ἐκ τῶν ἓξ εἰς Ὅμηρον παραπομπῶν ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Δάντου, αἱ πέντε προέρχονται ἐξ ἀριστοτελικῶν ἔργων, ἡ δὲ ἕκτη ἐκ τῆς «Ποιητικῆς τέχνης» τοῦ Ὁρατίου. Καὶ ὅμως ἐζήτησεν ὁ μέγας τῆς Ἰταλίας ποιητὴς νὰ συμπληρώσῃ κατ' ἴδιον τρόπον τὸν τρωϊκὸν μῦθον καὶ ἐπενόησεν ἴδιον τρόπον τοῦ θανάτου τοῦ Ὀδυσσέως. Σημειωτέον ὅτι παρατηρεῖται μεγάλη ὁμοιότης τῶν δύο ποιητῶν ἐν τῇ ζωηρᾷ περιγραφῇ, καὶ ἰδίως ἐν τῇ χρήσει τῶν παραβολῶν, τοῦτο δὲ ὀφείλεται μόνον εἰς τὴν συγγένειαν τῶν δύο μεγαλοφυῶν πνευμάτων

Digitized by Google

καὶ οὐχὶ εἰς τὸ ὅτι ὁ Δάντης εἶχε μελετήσει τὸν Ὅμηρον, τὸν ὁποῖον φαίνεται ὅτι ἐγνώρισε μόνον ἐκ τοῦ μὴ ὑπάρχοντος σήμερον πλέον ἑλληνικοῦ λεξικοῦ Uguccione Pisano. Περίφημος διὰ τὴν ζωηρότητά της εἶναι π. χ. ἡ παραβολὴ τῆς ζεούσης πίσσης τοῦ καταχθονίου βαράθρου (Inferno XXI) πρὸς τὴν ζέουσαν πίσσαν ἐν τῷ ναυστάθμῳ τῆς Βενετίας.

Ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ Ὁμήρου εἰς τὴν Δύσιν συνδέεται πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ Πετράρχου. Ὁ μέγας ἱδρυτὴς τοῦ Humanismus, μελετῶν τοὺς Ρωμαίους συγγραφεῖς, ἔβλεπε πῶς οὗτοι ὡμολόγουν τὴν ὠφέλειαν καὶ ἐξάρτησιν αὐτῶν ἐκ τῶν ἀνεφίκτων προτύπων τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ἀπεφάσισε δὲ διὰ τοῦτο νὰ μάθῃ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἵνα ἐμβαθύνῃ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ποίησιν καὶ φιλοσοφίαν καὶ ἱστορίαν. Ἀφορμὴ κατάλληλος πρὸς τοῦτο ἐδόθη εἰς αὐτὸν τῷ 1339, ὅτε ἐν Avignon ἐγνώρισε τὸν ἐκ Καλαβρίας Ἕλληνα μοναχὸν Βαρλαάμ, ὁ ὁποῖος ἐντολῇ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Γ΄ ἤθελε νὰ διαπραγματευθῇ πρὸς τὸν πάπαν Βενέδικτον ΙΒ΄ τὴν ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἀπὸ τοῦ ἔτους λοιπὸν 1342 εὑρίσκομεν τὸν Πετράρχην εἰς ἐπικοινωνίαν πρὸς τὸν Βαρλαάμ, παρ' οὗ διδάσκεται τὰ ἑλληνικά, διὰ νὰ δύναται νὰ νοῇ κατ' ἀρχὰς κυρίως τὸν Πλάτωνα. Τῷ 1353 ἦλθεν εἰς Avignon πάλιν διὰ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν ὁ εὐγενὴς Βυζαντινὸς Νικόλαος Σιγηρός. Ὁ Πετράρχης παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἐξερευνήσῃ τὴν Αὐστρίαν πρὸς ἀνεύρεσιν χειρογράφων τοῦ Κικέρωνος, ἔλαβε δὲ παρ' αὐτοῦ ὀλίγον βραδύτερον, ἀντὶ τοῦ Κικέρωνος, ἓν ἀντίγραφον τοῦ Ὁμήρου. Μεγάλη ὑπῆρξεν ἡ χαρά του ἐπὶ τῷ ἀποκτήματι τούτῳ. Λυπεῖται, ἔγραφε πρὸς τὸν Σιγηρόν, ὅτι ὁ μοναχὸς Βαρλαὰμ ἔχει ἀποθάνει καὶ ὁ Σιγηρὸς εὑρίσκεται τόσον μακράν, ὥστε ὁ Ὅμηρος νὰ μένῃ ἄφωνος δι' αὐτόν. Δὲν ἠδύνατο λοιπὸν ἄλλο τι νὰ κάμῃ ἢ νὰ ἐναγκαλισθῇ τὸ χειρόγραφον τοῦ Ὁμήρου καὶ στενάζων νὰ εἴπῃ: «ὦ μεγάλε μου ἄνθρωπε, πόσον ἐπιθυμῶ νὰ σὲ ἀκούσω. Ἀλλ' ἐλπίζω ὅτι ὡς ὁ Κάτων οὕτω καὶ ἐγὼ θὰ μάθω κατὰ τὸ γῆρας μου ἑλληνικά».

Τὸν Πετράρχην εἰς τὰς τάσεις του ταύτας ὑπεστήριξε ζωηρῶς ὁ φίλος καὶ μαθητής του Βοκκάκιος· ὅτε δὲ τῷ 1360 ὁ Λεόντιος Πιλάτος, πιθανῶς Ἕλλην μοναχὸς ἐκ Καλαβρίας, ἦλθεν ἐκ τοῦ Βυζαντίου εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὁ Βοκκάκιος ἐνήργησεν ὥστε νὰ διορισθῇ καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς ἐν Φλωρεντίᾳ, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν κατοικίαν ἐν τῷ ἰδίῳ του οἴκῳ καὶ ἐμάνθανε διδασκόμενος ὑπὸ τοῦ Πιλάτου τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἀμφότεροι, ὅ τε Πετράρχης καὶ ὁ Βοκκάκιος, παρεκίνησαν αὐτὸν εἰς πεζὴν μετάφρασιν τῆς «Ἰλιάδος» εἰς τὴν Λατινικήν. Ὅσον ἀτελὴς καὶ ἐν πολλοῖς ἐσφαλμένη καὶ ἂν ὑπῆρξεν αὐτή, ἐβοήθησεν ὅμως τὸν Βοκκάκιον τὰ μέγιστα εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ ἔργου του «Genealogia deorum gentilium», τοῦ παλαιοτάτου μυθολογικοῦ ἔργου τῶν νεωτέρων χρόνων, εἰς τὸ ὁποῖον καταφαίνεται γνῶσις ἀκριβὴς τῶν ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου μυθολογουμένων. Τῷ 1363 ἐπανῆλθεν ὁ Πιλᾶτος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, κατορθώσας ὅμως διὰ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ διαμονῆς του νὰ γνωρίσωσιν οἱ δύο μεγάλοι ἀνθρωπισταὶ τὸν Ὅμηρον. Ἐν Φλωρεντίᾳ παρεσκευάζετο οὕτω βραδέως τὸ ἔδαφος διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ ἐπιστήμης. Ὁ λαὸς τῆς πόλεως ταύτης εἶχε μορφωσιν λίαν προηγμένην διὰ μεσαιωνικὴν πόλιν, καὶ οἱ μεγάλοι Ἰταλοὶ ποιηταὶ τῶν χρόνων τούτων ἀπετέλουν τὸ κύριον θέμα τῶν ἐν αὐτῇ ὑπὸ τῶν λογιωτέρων γινομένων συζητήσεων. Προϊόντος τοῦ χρόνου ἤρχισε νὰ γίνεται συχνὴ ἐπικοινωνία Βυζαντίου καὶ Ἰταλίας. Λόγιοι Ἕλληνες ἤρχοντο εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ Ἰταλοὶ λόγιοι εἰς τὸ Βυζάντιον. Ἐπὶ τοῦ Πάπα Βονιφατίου ἔρχονται εἰς τὴν Ἰταλίαν δύο λόγιοι Ἕλληνες, ὁ Ἐμμανουὴλ Χρυσολωρᾶς καὶ ὁ Δημήτριος Κυδώνης, ἀπεσταλμένοι τοῦ αὐτοκράτορος Παλαιολόγου, ἵνα ζητήσωσι τὴν βοήθειαν τῶν λαῶν τῆς Δύσεως κατὰ τῶν Τούρκων. Τὸ ὄνομα τοῦ Χρυσολωρᾶ ἔγινε γνωστὸν εἰς τὴν Δύσιν, καὶ ὁ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπανελθὼν λόγιος ἐκλήθη ὡς καθηγητὴς εἰς Φλωρεντίαν καὶ ἦλθεν ἐκεῖ κατὰ τὸ 1396. Ἡ διάδοσις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας προέβη κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐν Φλωρεντίᾳ ἁλματωδῶς· ἡ πόλις αὕτη ἀνέλαμψεν ὡς ἡ παλαιὰ πόλις τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ οὕτω τυποῦται τὸ πρῶτον ὁ Ὅμηρος ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1488 ὑπὸ τοῦ ἐν Φλωρεντίᾳ διαδόχου τοῦ Ἀργυροπούλου Δημητρίου Χαλκονδύλη εἰς ἔξοχον ἔκδοσιν: «Τοῦ Ὁμήρου ποίησις ἅπασα ἐκτυπωθεῖσα ἐν Φλωρεντίᾳ». Ὁ πρὸς τὴν ὁμηρικὴν ποίησιν θαυμασμὸς δὲν ἐβράδυνεν ὅμως νὰ δοκιμάσῃ ἐκ Γαλλίας βαρὺ πλῆγμα· ὁ φιλόλογος Ἰούλιος Καῖσαρ Σκάλιγερ, ὁ πατὴρ τοῦ ἐνδόξου φιλολόγου Ἰωσὴφ Justus Σκάλιγερ, ἔγραψε καὶ ἐξέδωκε (1561) «Ποιητικήν», ἔργον τὸ ὁποῖον ἐπὶ πολλὰς δεκαετηρίδας εἶχεν ἀποκτήσει μέγιστον κῦρος, θεωρούμενον ὡς γνώμων καὶ στάθμη, παρηγκώνισε δὲ ὅλα τὰ ἄλλα σχετικὰ ἔργα τῶν Ἰταλῶν τὰ βασιζόμενα ἐπὶ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ Ὁρατίου. Τὰ ἔργα τούτων ἐγνώριζε βεβαίως καὶ ὁ Σκάλιγερ καὶ πρὸ πάντων τὴν «Ποιητικὴν» τοῦ Ἀριστοτέλους, τὴν ὁποίαν ἐθεώρει κεκολοβωμένην (διὰ νὰ μὴ ἐκφρασθῇ, ἔλεγεν, ἄλλως), ἐλέγχει δὲ καὶ συμπληροῖ πολλαχοῦ τοὺς ὁρισμούς της. Τὴν ποιητικὴν θεωρεῖ ὡς τέχνην, τὴν ὁποίαν δύναταί τις νὰ διδαχθῇ καὶ νὰ γίνῃ οὕτω μέγας ποιητής. Τοιαύτας καὶ ἄλλας πλείστας παραδοξολογίας περιέχει τὸ βιβλίον τοῦτο. Ἡμᾶς ἐνδιαφέρει ἐνταῦθα ἡ σύγκρισις, ἣν ἐπιχειρεῖ, τοῦ Ὁμήρου πρὸς τὸν Βιργίλιον. Ὁ Ὅμηρος κατ' αὐτὸν ἐφεῦρε μᾶλλον ἢ ἐσχημάτισε τὴν τέχνην, ὁ δὲ Βιργίλιος παραλαβὼν τὸ ἀκατέργαστον ἀνύψωσεν αὐτὸ εἰς τὴν τελειότητα. Ἐκεῖνος μὲν κατεξοδεύει, ὁ Βιργίλιος ὅμως συνάγει. Ἐκεῖνος ἐσκόρπισεν, οὗτος δὲ ἐτακτοποίησε. Τὴν σύνεσιν τοῦ πολίτου καὶ τὴν πολεμικὴν ἀξίαν, τὴν ὁποίαν διδασκόμεθα ἐκ τῆς «Ὀδυσσείας» καὶ «Ἰλιάδος», συνήνωσεν ὁ Βιργίλιος ἐν τῇ «Αἰνειάδι», προσέθηκεν ὅμως καὶ τὴν εὐσέβειαν. Ὁ Βιργίλιος διακρίνεται τοῦ Ὁμήρου ὡς εὐγενὴς κυρία ἀπὸ ἀπειρόκαλον γύναιον τοῦ ὄχλου («quantum a plebeja ineptaque muliercula matrona distat»). Ἄλλωστε ὁ Ὅμηρος εἶχε πρότυπον πρὸς μίμησιν τὸν Μουσαῖον, τὸν ποιητὴν τοῦ ποιήματος «Τὰ καθ' Ἡρὼ καὶ Λέανδρον»! Συγχέει τὸν μυθικὸν ἀοιδὸν Μουσαῖον πρὸς τὸν ποιητὴν τοῦ ΣΤ΄ π. Χ. αἰῶνος, ὅπως ἀπέδειξεν εἰς τὸν πατέρα ὁ ἐπιφανέστατος υἱός του. Πλεῖσται ὅσαι εἶναι αἱ ἐναντίον τοῦ Ὁμήρου μορφαί. Ἀναφέρομεν τινὰς μόνον ἐξ αὐτῶν. Αἱ βδελυραὶ πράξεις τῶν ὁμηρικῶν θεῶν δὲν δύνανται νὰ ἑρμηνευθῶσιν ἀλληγορικῶς. Ἡ ἱστορία τῶν βοῶν τοῦ Ἡλίου εἶναι παιδαριώδης. Καὶ εἶναι μὲν δυνατὸν ἡ Ἀφροδίτη νὰ πληγωθῇ ὑπὸ θνητοῦ, ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνεχθῇ τις νὰ πάθῃ τοῦτο ὁ Ἄρης, καὶ μάλιστα νὰ ὀδύρεται ἔπειτα καὶ διὰ τοῦτο; Οἱ λόγοι εἰς τὰς μάχας εἶναι τόσον μακροί, ὥστε δὲν θὰ ἐπήρκει ὁ χρόνος τῆς ἡμέρας. Ὁ φλύαρος Ἀχιλλεὺς ἀπειλῶν τοὺς ἄλλους μὲ ἀπειλὰς ἀθλίου καὶ ἐλεεινοῦ ἀνθρώπου, πηγαίνει ἔπειτα εἰς τὴν μητέρα του καὶ κλαίει. Καὶ τοιοῦτος ἄνθρωπος ἔμελλε νὰ καταβάλῃ τὸν Ἕκτορα! Ψευδὲς εἶναι ὅτι ὅλοι οἱ θεοὶ ὠργίζοντο κατὰ τοῦ Διός, ἀφοῦ ἦσαν μεταξὺ των διῃρημένοι, καὶ δὲν ἠδύνατο ὅλοι νὰ ὀργισθῶσι διὰ τὴν ὑπὲρ τῶν Τρώων εὔνοιαν. Οὐδὲν ἀνιαρώτερον (putidius) τοῦ θανάτου τοῦ Ἕκτορος καὶ τῶν περὶ τούτου θρήνων. Ὁ Πρίαμος ὕστερα ἀπὸ δέκα ἔτη ἐρωτᾷ καὶ μανθάνει τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἐχθρῶν του, ἐνῷ οὗτοι τοὺς ἐχθροὺς των ὀνομαστὶ προσαγορεύουσιν, ὡς ἐὰν ἦσαν ἀπὸ πολλοῦ γνωστοί. Ὁ Ὀδυσσεὺς φονεύει τοὺς μνηστῆρας ἀπὸ μικρὰν ἀπόστασιν καὶ οἱ μνηστῆρες δὲν ἐπιτίθενται ἐναντίον του, ἀλλὰ περιμένουσιν ἥσυχοι τὴν φόνον των. Οἱ ἵπποι τοῦ Ἀχιλλέως ὁμιλοῦν, τί ἄλλο περιμένει τις; Ὁ Ἀχιλλεὺς θρηνεῖ πάλιν εἰς τὴν μητέρα του, αἱ δὲ μυῖαι ἐπικάθηνται ἐπὶ τῶν πληγῶν τοῦ Πατρόκλου καὶ κατατρώγουσιν αὐτάς, ἐνῷ ἦτο εὔκολον νὰ ἐκδιωχθῶσι διὰ θυσάνου. Ὁ Ζεὺς βροντᾷ ἐνῷ χιονίζει, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν εἴδομεν ποτε. Ὁ Ἥφαιστος κατασκευάζει τρίποδας τρέχοντας, διατὶ νὰ μὴ κατασκευάσῃ καὶ λέβητας, οἱ ὁποῖοι νὰ μαγειρεύουν μόνοι των; Ἡ πανοπλία τοῦ Ἀγαμέμνονος περιγράφεται εἰς τὸ ἑνδέκατον βιβλίον (Ἰλ. Λ 16 ἑξ.), ἐνῷ μᾶλλον ὤφειλεν εἰς τὸ δεύτερον νὰ περιγραφῇ. Ὁ Δημόδοκος ᾄδει εἰς τὸ συμπόσιον (Ὀδ. θ 75 ἑξ.) ἐπαισχύντους πράξεις καὶ ἔριδας, ἐνῷ ὁ Ἰόπας τοῦ Βιργιλίου ᾄδει (Αἰνειάδ. Α΄ 740 ἑξ.) πράγματα ἀντάξια βασιλέως. Οἱ λόγοι τῶν Σειρήνων εἶναι τόσον χυδαῖοι, ὥστε δὲν δύνανται τὸν μάγειρον τοῦ Σκάλιγερ νὰ παρακινήσωσιν εἰς χορόν· πῶς λοιπὸν θὰ ἠδύναντο νὰ διακινδυνεύσωσι τὴν ζωὴν τοῦ Ὀδυσσέως; Μεταφέρων τὰ σκώμματά του ἐκ τοῦ πραγματικοῦ καὶ εἰς τὸ λεκτικὸν μέρος, ψέγει ὁ Σκάλιγερ τὰ παιδαριώδη κατ' αὐτὸν καὶ ἀκατάλληλα κοσμητικὰ ἐπίθετα, καὶ ἀναφέρει πληθὺν τοιούτων ἐπιθέτων, τὰ ὁποῖα παρέλαβε μὲν ὁ Βιργίλιος, ἀλλὰ καὶ μετέβαλεν αὐτὰ κατὰ ἀληθῆ ποιητικὴν τέχνην. Ἰδιαιτέρως τοῦτο ἰσχύει διὰ τὰς παραβολάς, τῶν ὁποίων μέγα πλῆθος ἀναφέρει καὶ συζητεῖ. Τὴν κατ' αὐτὸν ὁμηρικὴν ξηρότητα καὶ πενιχρότητα μετέβαλεν ὁ Βιργίλιος εἰς λαμπρότητα καὶ ἀφθονίαν καὶ τὴν μακρολογίαν καὶ φλυαρίαν εἰς εὐχάριστον συντομίαν καὶ σοβαρότητα. Εὐτελεῖς καὶ ταπεινὰς εἰκόνας ἐννοεῖ μόνος ὁ Βιργίλιος νὰ μεταβάλῃ εἰς ποιητικὰς ὡραιότητας. Εἰς παραστατικότητα καὶ ζωηρότητα ὑπερέχει ὁ Βιργίλιος, διότι οὐδὲν οὗτος παρέλαβε τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἐνδύσῃ μὲ καλύτερον ἔνδυμα. Δὲν εἶναι λοιπὸν μιμητής, ἀλλὰ διορθωτὴς καὶ συμπληρωτής. Τὸ παρήγορον διὰ τὸν Ὅμηρον εἶναι ὅτι ἡ αὐστηρὰ κριτικὴ τοῦ πικροχόλου ἰατροῦ καὶ φιλολόγου Ἰταλοῦ δὲν ἐζήτησε νὰ ἐκμηδενίσῃ τοὺς Ἕλληνας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς συγχρόνους του μεγάλους Ἰταλοὺς ποιητάς, τοὺς δὲ ἀνατέλλοντας τότε Γάλλους ποιητὰς οὐδὲ νὰ γνωρίζῃ θέλει. Ἡ «Ποιητικὴ» του αὐτὴ περιέχει τοιούτους δεσμευτικοὺς κανόνας, ὥστε θὰ ἦσαν οὗτοι ἱκανοὶ νὰ ἀπονεκρώσωσι πᾶσαν ποιητικὴν ἰκμάδα καὶ εἰς ἀληθινοὺς ποιητάς. Εἶναι εὐτύχημα ὅτι ὡς μέτρον του ἔλαβεν αὐθαιρέτως τὸν Βιργίλιον (ἴσως ἐξ ἐθνικιστικῶν λόγων) καὶ οὐχὶ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τὴν λογικήν, διότι οὕτω δὲν ἐπέφερεν ἡ «Ποιητικὴ» τὴν καταστροφὴν τὴν ὁποίαν θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἀναμένῃ. Ἴσως μόνον ἐν Γαλλίᾳ τὸ βιβλίον τοῦτο τοῦ Σκάλιγερ συνετέλεσεν εἰς τὸν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐκλατινισμὸν καὶ οὐχὶ ἐξελληνισμὸν τῆς σχολικῆς παιδείας. Ἡ ἑλληνικὴ λοιπὸν ἐπιστήμη, ἡ ὁποία τὸν ΙΖ΄ αἰῶνα ἐξεβλήθη σχεδὸν παντελῶς ἐκ Γαλλίας, εὑρίσκει καταφύγιον νῦν εἰς τὴν Ὁλλανδίαν καὶ τὸ νεοσύστατον (1575) πανεπιστήμιον τοῦ βαταβικοῦ Λουγδούνου (Λεῦδης). Λαμπρὰ σειρὰ ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν δρᾷ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ καὶ ὁ Justus Lipsius, ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν, ἀπορεῖ καὶ θαυμάζει πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ προτιμᾷ τις τοῦ Ὁμήρου τὸν Βιργίλιον. Ἐκεῖνον ἐγκωμιάζει μὲ λυρικωτάτας ἐκφράσεις. Τῷ 1647 ἐξεδόθησαν αἱ «Poeticae Institutiones» τοῦ Gerhard Ἰωάννου Φοσσίου (Vossius), ἔργον τὸ ὁποῖον ἔχει μὲν ὑπ' ὄψιν τὴν Ποιητικὴν τοῦ Σκάλιγερ, ἀλλ' εἶναι σύντομον, συστηματικὸν καὶ οὐδόλως ἀπομακρύνεται τῶν διδαγμάτων τοῦ Ἀριστοτέλους. Ὁ Ὁλλανδὸς ἀποκρούει τὰς κατὰ τοῦ Ὁμήρου κατηγορίας καὶ θεωρεῖ αὐτὸν ὡς πρὸς τὴν ποιητικὴν οἰκονομίαν ἀνώτερον τοῦ Βιργιλίου. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐθεωρήθη τότε ἐν Γαλλίᾳ ὡς ὁ κανὼν τῆς ποιητικῆς τέχνης. Ὁ Boileau κατὰ τὸν ΙΖ΄ αἰῶνα διηγεῖται ὅτι ἐν Γαλλίᾳ ἐτέρποντο ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τοῦ Ὁμήρου οὐχὶ τόσον οἱ λόγιοι, ὅσον οἱ στρατηγοὶ καὶ πολιτικοί, ὥς ποτε ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ Αἰμίλιος Παῦλος καὶ Σκιπίων ὁ νεώτερος. Ἀλλὰ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἡ ἐν Γαλλίᾳ γεννηθεῖσα περίφημος ἔρις ἂν εἰς τοὺς ἀρχαίους ἢ εἰς τοὺς νεωτέρους προσήκουσι τὰ πρωτεῖα ἐν τῇ τέχνῃ καὶ ἐν τοῖς γράμμασι («Querelle des Anciens et des Modernes»), ἥτις κυρίως ἤρχισε διὰ τοῦ περιφήμου λόγου τοῦ Καρόλου Perrault ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ (τῇ 27 Φεβρουαρίου 1687) ἤγαγε καὶ εἰς σφοδρὰς προσβολὰς κατὰ τοῦ Ὁμήρου, ἀφορμὴν κυρίως ἐχούσας προσωπικὰς ἔριδας πρὸς τοὺς θαυμαστὰς τῆς ἀρχαιότητος Boileau καὶ Ρακίναν. Καὶ ἐπῄνεσε μὲν τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ Ὁμήρου διθυραμβικῶς, παρετήρησεν ὅμως ὅτι, ἐὰν ἐγεννᾶτο σήμερον ὁ Ὅμηρος ἐν Γαλλίᾳ, θὰ ἀπέφευγε τὰ πολλαπλᾶ σφάλματα, διὰ τὰ ὁποῖα κατηγοροῦσιν αὐτὸν καὶ τῶν ὁποίων τὴν αἰτίαν ὑπέχει ἡ ἐποχή του. Ὁ Βολταῖρος ἐπεθύμει μὲν νὰ διδάσκεται καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἐθεώρει δ' ὅμως τὴν «Αἰνειάδα» (β΄ δ΄ καὶ στ΄ βιβλίον) κατὰ πολὺ ἀνωτέραν τῶν ὁμηρικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν ποιημάτων. Ἐν Γερμανίᾳ ὑπῆρχε κατὰ τοὺς χρόνους τούτους μικρὸς ἀριθμὸς μελετώντων τὸν Ὅμηρον, καὶ οὗτοι δὲ εὑρίσκοντο ὑπὸ τὴν γαλλικὴν ἐπίδρασιν. Ἀλλὰ μέχρι τοῦ Γάλλου François Hédelin Abbé d'Aubignac, τοῦ πατρὸς τῆς νεωτέρας ὁμηρικῆς κριτικῆς, οὐδεὶς ἐσκέφθη νὰ διαμφισβητήσῃ τὴν ἑνότητα τοῦ Ὁμήρου ὡς συγγραφέως, ἢ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὴν προσωπικὴν ὕπαρξίν του. Ὁ d'Aubignac συνέγραψε τῷ 1664 βιβλίον «Ἀκαδημαϊκαὶ εἰκασίαι ἢ διατριβὴ περὶ Ἰλιάδος» (Conjectures académiques ou dissertation sur l'Iliade), τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη τῷ 1715, μετὰ τὸν θάνατόν του (1676). Τὰς ὑπὲρ καὶ κατὰ τοῦ Ὁμήρου ἔριδας τῶν χρόνων του ἐγνώριζε, δὲν ἐτάχθη δὲ ὑπὲρ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης μερίδος, ἀλλ' εἶτε μόνον ὅτι μέγα πλῆθος τῶν παρατηρουμένων ἐν τοῖς ποιήμασι τοῦ Ὁμήρου ἀντιφάσεων καὶ ἐλαττωμάτων γίνονται ἀκριβῶς προτερήματα καὶ ὡραιότητος, ἐὰν δὲν παραδεχθῇ τις τὴν ἑνιαίαν σύνθεσιν τοῦ ποιήματος ὑφ' ἑνὸς καὶ μόνου ποιητοῦ. Ὁ λόγιος ἀββᾶς ἐξήτασε τὰς περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Ὁμήρου μαρτυρίας τῆς ἀρχαιότητος καὶ κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν ὑπάρχουσι τοιαῦται ἔγκυροι μαρτυρίαι καὶ ὅτι προσωπικός τις ποιητὴς Ὅμηρος δὲν ὑπῆρξεν, ἀλλὰ τὸ ὄνομα σημαίνει τὸν τυφλόν. «Ἰλιὰς» δὲ κατ' αὐτὸν ἐσήμαινε ῥαψῳδίαν Ὁμήρου, τουτέστι συλλογὴν τῶν ᾀσμάτων τοῦ τυφλοῦ, διότι τὰ καθ' ἕκαστον τμήματα αὐτῆς ἐπὶ πολὺ ἀπηγγέλλοντο ὑπὸ τυφλῶν ἀοιδῶν εἰς τὰς αὐλὰς τῶν εὐγενῶν. Ἡ «Ἰλιὰς» λοιπὸν οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ συλλογὴ τεμαχίων ποιητικῶν αὐτοτελῶν, χωρὶς ἑνιαῖον σχέδιον, συνηρμόσθησαν δὲ ὑπό τινος συναρμολογητοῦ, ὅστις ἤρχισε τὸ ἔργον του μὲ τὸ τεμάχιον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο καταλληλότερον, καὶ ἐτελείωσε μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐθεώρησεν ὡς κατάλληλον διὰ τέλος. Ὁ συμπιλητὴς ἢ συναρμολογητὴς οὗτος προσέθηκε ἢ ἀφῄρεσε κατὰ τὸ δοκοῦν στίχους, καὶ ἐτροποποίησε τὸ πᾶν οὕτως, ὥστε νὰ φαίνεται τοῦτο ὡς ἕν τι ἑνιαῖον σύνολον.

Ἡ παραδοχὴ ἑνιαίας συνθέσεως, λέγει, εἶναι ἀδύνατος, ἂν μὴ παραδεχθῶμεν ἐκ τῶν προτέρων ὅτι ἡ «Ἰλιὰς» εἶχε καταγραφῆ. Ὁ Ἰώσηπος λέγει ὅτι τοῦτο δὲν ἐγένετο (τὸ χωρίον τοῦ Ἰωσήπου κατὰ Ἀπίωνος 1,12 ἔχει ὡς ἑξῆς: «Ὅλως δὲ παρὰ τοῖς Ἕλλησι οὐδὲν ὁμολογούμενον εὑρίσκεται γράμμα τῆς Ὁμήρου ποιήσεως πρεσβύτερον· οὗτος δὲ καὶ τῶν Τρωϊκῶν ὕστερος φαίνεται γενόμενος· καί φασιν οὐδὲ τοῦτον ἐν γράμμασι τὴν αὐτοῦ ποίησιν καταλιπεῖν, ἀλλὰ διαμνημονευομένην ἐκ τῶν ᾀσμάτων ὕστερον συντεθῆναι, καὶ διὰ τοῦτο πολλὰς ἐν αὐτῇ σχεῖν τὰς διαφωνίας»). Ἡ παράδοσις ἑνὸς τόσον μεγάλου ποιήματος ἀπὸ μνήμης εἶναι ἀδύνατος. Κατ' ἀνάγκην λοιπὸν πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὑπῆρχον μικρότερα ποιήματα διαμνημονευόμενα, καὶ ταῦτα συνήνωσέ τις εἰς ἓν ὅλον. Τὴν συλλογὴν ταύτην

Digitized by Google

θεωρεῖ ὁ d'Aubignac πολὺ παλαιοτέραν τοῦ Πεισιστράτου, διότι τὰς περὶ τοῦ Πεισιστράτου γνώμας τῶν ἀρχαίων ἑρμηνεύει οὗτος ὡς δηλούσας μόνον τὴν συνένωσιν ἢ διάταξιν (rédaction) ποιήματός τινος ὑπάρχοντος ὡς ὅλου καὶ ἤδη διεσκορπισμένου εἰς διάφορα τεμάχια. Ὡς τὸν τοιοῦτον πρῶτον συλλογέα θεωρεῖ μετά τινων ἀμφιβολιῶν τὸν Λυκοῦργον. Οὗτος λοιπὸν συνέλεξε καὶ κατέγραψε καὶ τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα. Ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν λόγων τῆς ὑποθέσεώς του προχωρῶν ὁ d'Aubignac εἰς τοὺς ἐσωτερικούς, παρατηρεῖ ὅτι ἡ «Ἰλιὰς» δὲν ἔχει οὔτε σχέδιον οὔτε ἑνιαῖον ὑποκείμενον, οὔτε καὶ κύριόν τινα ἥρωα. Ἡ μῆνις τοῦ Ἀχιλλέως εἶναι ἀκατάλληλος ἀρχὴ ποιήματος, τέλος δέ, γενικῶς εἰπεῖν, ἐλλείπει, διότι ὁ θάνατος τοῦ Ἕκτορος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπῆρξεν ὁ τελικὸς σκοπὸς ἑνὸς ποιητοῦ. Καὶ αὐτὴ ἡ πολιορκία τῆς Τροίας δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ συνεκτικὸς τοῦ ὅλου δεσμός, διότι δὲν παρατηρεῖ τις οὐδὲν περὶ αὐτῆς. Περιγράφονται μόνον μερικαὶ μάχαι εἰς τὸ ὕπαιθρον. Ὑπῆρχον λοιπὸν μόνον ποιήματα τὰ ὁποῖα, ὑπὸ τὴν σιωπηλὴν προϋπόθεσιν τῆς πολιορκίας, παρεῖχον ἐπεισόδιά τινα ἐκ τούτων τῶν ἀγώνων. Ἕκαστον τῶν ἐπεισοδίων τούτων εἶχε ποιηθῇ πρὸς ἐξύμνησιν ἑνὸς ὡρισμένου ἥρωος, ἀπηγγέλλετο δὲ ἐνώπιον τῶν ἀπογόνων του. Οὕτω δὲ ἑρμηνεύονται ὅλαι αἱ ἀτέλειαι τῆς «Ἰλιάδος», ἐὰν ἐκλάβῃ τις αὐτὴν ὡς ἑνιαίαν σύνθεσιν, τουτέστι τὰ διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς πράξεως περιττὰ καὶ ἐνοχλητικὰ ἐπεισόδια καὶ οἱ διάλογοι καὶ αἱ διηγήσεις. Ἐπίσης αἱ ἐπαναλήψεις τῶν μαχῶν καὶ μονομαχιῶν, οἱ αὐτοὶ λόγοι καὶ αἱ αὐταὶ σκηνοθεσίαι, αἱ αὐταὶ παρομοιώσεις, τὰ αὐτὰ ἐπίθετα καὶ τὰ αὐτὰ γνωμικά. Περαιτέρω ἑρμηνεύονται διὰ τοῦ τρόπου τούτου αἱ ἀντιφάσεις μεταξὺ διαφόρων μερῶν τοῦ ποιήματος καὶ τέλος ἡ ἔλλειψις ἀκολουθίας ἐν τῷ χαρακτηρισμῷ τῶν διαφόρων θεῶν καὶ ἡρώων ἐν τῷ ποιήματι. Πάντα ταῦτα καθιστῶσι μὲν ποίημά τι ὡς ἑνιαῖον ἐκλαμβανόμενον ἀηδές, ἀλλὰ διὰ μικρὰ ποιήματα γίνονται μᾶλλον προτερήματα, διότι ἐν αὐτοῖς ἕκαστος ποιητὴς θὰ εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν μόνον τὸν ἐγκωμιασμὸν τοῦ ἥρωός του, δὲν ἐλάμβανε δὲ ὑπ' ὄψιν τί ἐποίησεν ὁ ἄλλος ποιητής, ἀλλ' ἐλευθέρως ἐξέλεγε τὴν ὕλην του καὶ τὸν τρόπον τῆς ποιήσεώς του. Οὕτω δὲ ἑρμηνεύεται καὶ ὁ ἑκάστοτε τρόπος τῆς ἐνεργείας τῶν θεῶν, οἱ ὁποῖοι πανταχοῦ ὑποστηρίζουσι τὸν εὐνοούμενόν των.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἑρμηνεύονται καὶ αἱ ἐπαναλήψεις τῶν παραβολῶν καὶ τῶν σχημάτων, καθὼς καὶ αἱ ἀπότομοι ἀντιφάσεις. Ὁ συμπιλητὴς τῶν ποιημάτων ἀφῆκεν ὅλα αὐτά, διότι ἐπίστευεν ὅτι χρησιμεύουσιν εἰς τὰ καθ' ἕκαστον ποιήματα, καὶ δὲν ἔβλεπεν ἢ δὲν ἤθελε νὰ βλέπῃ τὸ ὅλον μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ποιητοῦ. Περὶ τῆς τύχης τῶν ποιημάτων παρατηρεῖ ὅτι ἀμφιβάλλει ἂν ἡ πρώτη συμπίλησίς των πρέπῃ νὰ ἀποδοθῇ, ὡς ἐλέχθη, εἰς τὸν Λυκοῦργον, οὗτος ἴσως νὰ συνέλεξε μόνον τὰ καὶ πάλιν διεσπαρμένα ποιήματα καὶ νὰ ἔφερεν αὐτὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Διὰ τῶν ἀπαγγελιῶν δὲ τῶν ῥαψῳδῶν ταῦτα καὶ πάλιν διεσπάσθησαν, καὶ μόνον ὑπὸ τοῦ Πεισιστράτου καὶ τοῦ υἱοῦ του Ἱππάρχου ταῦτα ἐκ νέου συνελέχθησαν. Εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου ὅμως ὁ Ἀββᾶς ἀποδίδει τὴν πρώτην συλλογὴν εἰς τὸν Λυκοῦργον ἄνευ ἐνδοιασμῶν. Προσωπικὴν ὕπαρξιν ἑνὸς ποιητοῦ Ὁμήρου παρεδέχετο καὶ ὁ μέγας Ἄγγλος φιλόλογος Ριχάρδος Bentley (1662—1742). Ἀντικρούων τὴν γνώμην τοῦ A. Collins, ἔλεγεν ὅτι ὁ Ὅμηρος δὲν εἶναι ὁ ἀρχηγέτης τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, οὐδὲ συνέγραψε τὰ ποιήματά του διὰ τὴν αἰωνιότητα πρὸς τέρψιν καὶ διδασκαλίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Κατὰ τὸν Bentley (ἐκφράσαντα τὴν ἑπομένην γνώμην του ὅλως ἐν παρόδῳ) ὁ Ὅμηρος ἔγραψε μίαν σειρὰν ἢ συνέχειαν (sequel) ᾀσμάτων καὶ ῥαψῳδιῶν, διὰ νὰ ᾄδωνται ταῦτα ἀντὶ μικρᾶς ἀμοιβῆς καὶ καλῆς τροφῆς κατὰ τὰς ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις, καὶ δὴ (πάντως ἀστειευόμενος εἶπε τοῦτο) τὴν μὲν «Ἰλιάδα» διὰ τοὺς ἄνδρας, τὴν δὲ «Ὀδύσσειαν» διὰ τὰς γυναῖκας. Τὰ ᾄσματα ταῦτα ἐπὶ Πεισιστράτου, 500 ἔτη περίπου μετὰ τὴν ποίησίν των, συνηνώθησαν ἐν τῇ ἐπικῇ μορφῇ, ἐν ᾗ ἔχομεν αὐτά. Πῶς ὅμως ἐνόει τὴν σειρὰν ταύτην καὶ δὴ κατὰ ποῖον τρόπον ἔγινεν ἡ συγκόλλησις καὶ συνένωσις αὐτῆς ἐπὶ Πεισιστράτου δὲν ἐδήλωσε, διότι, δυστυχῶς, δὲν κατώρθωσε νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ὁμήρου τὴν ὁποίαν ἐσχεδίαζε. Οὐδεμία ὅμως ἀμφιβολία ὅτι παρεδέχετο ποιητὴν τῶν διαφόρων αὐτῶν ἐπὶ μέρους ᾀσμάτων τὸν Ὅμηρον, ὅστις μάλιστα καὶ ἀπήγγελλεν αὐτὰ («to be sung by himself»).

Αἱ ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαι γνῶμαι τοῦ Γάλλου d'Aubignac γνωσθεῖσαι ἐν Γερμανίᾳ ἔτυχον πολλῆς προσοχῆς. Ἤδη ὁ Herder εὑρίσκει αὐτὰς ὀρθὰς καὶ συμφωνεῖ μὲ τὴν ἰδέαν, τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος εἶχε σχηματίσει περὶ τοῦ λαϊκοῦ ποιητοῦ Ὁμήρου, τοῦ ψάλλοντος ἐν τῇ ἀγορᾷ τὴν ἔμπνευσιν ἣν ἔδιδεν εἰς αὐτὸν ἡ Μοῦσα. Ἡ παραβολὴ τῆς συλλογῆς τῶν ᾀσμάτων τοῦ Ossian, ἀφοῦ ταῦτα ἐπὶ αἰῶνας προφορικῶς μόνον εὑρίσκοντο εἰς τὰ στόματα τῶν βάρδων, ἐφαίνετο ἰσχυρὰ ἀναλογία. Ἡ παραβολὴ δὲ τῶν ὁμηρικῶν ποιημάτων πρὸς τὰ λαϊκὰ ἀγγλικὰ ᾄσματα τοῦ Percy ἔκαμνε τὸν Herder νὰ ἀποδέχεται πολλαπλᾶς μορφὰς τῆς παραδόσεώς των. Ὁ Ὅμηρος ἔθηκε τὸν πυρῆνα καὶ περὶ αὐτὸν εἰργάσθησαν οἱ Ὁμηρίδαι. Τὴν προσωπικὴν ὕπαρξιν τοῦ ποιητοῦ δὲν διημφισβήτησεν ὁ Herder, ὀξύτατα δὲ ἀπέκρουσε τὴν γνώμην τοῦ Βὸλφ ὅτι ὁ Πεισίστρατος πρῶτος ἔδωκεν εἰς τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα τὴν σημερινὴν μορφήν των, καὶ εἶπεν ὅτι ἡ ἑνότης των ἀπὸ πολλοῦ θὰ ὑπῆρχεν, ἀφοῦ ὁ Σόλων εἶχε διατάξει οἱ ῥαψῳδοὶ νὰ ἀπαγγέλλωσιν αὐτὰ καθ' ὡρισμένην τάξιν. Γενικῶς μετὰ τὸ 1770 ἐπιστεύετο ὅτι ὁ Ὅμηρος δὲν εἶχε καταγράψει τὰ ποιήματά του καὶ πρῶτος ὁ Πεισίστρατος ἔπραξε τοῦτο. Ἤδη τῷ 1769 ὁ Ἄγγλος Ροβέρτος Wood εἶχε παρατηρήσει ἐν τῷ συγγράμματί του «Περὶ τῆς πρωτοτύπου μεγαλοφυΐας τοῦ Ὁμήρου» («Essay on the original genius of Homer») ὅτι ὁ ποιητὴς οὐδαμοῦ ἀναφέρει τὴν γραφήν, καὶ ὅτι αὕτη θὰ εἰσήχθη εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐκ τῆς ἐπικοινωνίας των πρὸς τοὺς Φοίνικας, καὶ δὴ περὶ τοὺς χρόνους τοῦ Πεισιστράτου, κατὰ τὰ μέσα λοιπὸν τοῦ Στ' π. Χ. αἰῶνος. Ἐν ἀναφορᾷ πρὸς ταῦτα τοῦ Wood, ὁ Merian ἐξήτασε τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως τῆς γραφῆς. Ὁ Ὅμηρος δὲν ἀναφέρει αὐτὴν οὐδαμοῦ, τὰ τοῦ Προίτου «σήματα» εἶναι σημεῖά τινα συμπεφωνημένα ἢ συμβολικὰ (τὴν γνῶσιν τῆς γραφῆς εἰς τοὺς Φοίνικας καὶ Αἰγυπτίους ὁ Merian δὲν ἠδύνατο ὡς ἐκ τῶν χρόνων του νὰ γνωρίζῃ ἀκόμη). Ἀλλὰ καὶ ἂν αἱ ἀρχαὶ τῆς γραφῆς ἦσαν ἤδη γνωσταὶ ἐπὶ Ὁμήρου, τὰ μέσα αὐτῆς (ὕλη κτλ.) δὲν ὑπῆρχον ἀκόμη, διότι ἐπὶ λίθου βεβαίως δὲν ἔγραψεν ὁ Ὅμηρος τὰ ποιήματά του. Ἀπὸ μνήμης ἠδύναντο ταῦτα νὰ διασωθῶσι, ὑπάρχουσι δὲ τοιαῦτα παραδείγματα ἰσχυρᾶς μνήμης καὶ ὁ Τουρκουᾶτος Τάσσος συνέθεσε καὶ ἐγνώριζεν ἀπὸ μνήμης ὅλον τὸ ποίημά του. Τῷ 1788 ἐξέδωκεν ὁ Γάλλος Villoison τὰ «Σχόλια» τῆς «Ἰλιάδος» ἐκ τοῦ ἐνετικοῦ κώδικος A. Ἐφάνη οὕτω ἡ μεγάλη ἐργασία τῶν παλαιῶν γραμματικῶν ἐπὶ τοῦ Ὁμήρου καὶ μεγάλη αἴσθησις ἐκ τούτου ἐγένετο παρὰ τοῖς φιλολόγοις. Ἦσαν λοιπὸν τὰ πάντα προητοιμασμένα διὰ νὰ δοθῇ εὐκαιρία νὰ φανῇ ὅτι ἓν ἔργον ἔλυσε τὸ ὅλον ὁμηρικὸν ζήτημα. Κατὰ τὸ ἔτος 1795 ἐδημοσίευσεν ὁ ἐν Χάλλῃ καθηγητὴς Φριδερῖκος Αὔγουστος Βὸλφ (Wolf) βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Prolegomena ad Homerum», τὸ ὁποῖον ἀρχικῶς ἦτο κυρίως εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ παρασκευασθεῖσαν νέαν ἔκδοσιν τῆς «Ἰλιάδος». «Jacta est alea, ad quam certe non imparatus accessi!» λέγει ὁ Wolf (ἐρρίφθη ὁ κύβος, ἀλλὰ δὲν προσέρχομαι ἀπαράσκευος). Ἡ ἔκπληξις τὴν ὁποίαν προεκάλεσε τὸ βιβλίον τοῦτο ἦτο γενική, καὶ ὅλοι οἱ λόγιοι τῶν χρόνων ἐκείνων συνεταράχθησαν ἐκ τοῦ τολμηροῦ ἐγχειρήματος. Φαίνεται ὅτι ἤδη ἀπὸ τοῦ 1779 ὁ νεανίας Βὸλφ εἶχε σχηματίσει ἰδίας ἰδέας περὶ τοῦ Ὁμήρου, ἀλλ' ἀπετράπη εἰς τὴν δημοσίευσίν των ὑπὸ τοῦ διδασκάλου του Heyne. Ἡ κυρία ἀπόδειξις τῆς θεωρίας του εἶναι ὅτι, ἐπειδὴ ἡ γραφὴ ἦτο ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ὁμήρου ἄγνωστος, τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα μέχρι τοῦ Πεισιστράτου παρεδίδοντο μόνον ᾀδόμενα ὑπὸ τῶν ἀοιδῶν καὶ ῥαψῳδῶν. Οὐδὲ τὸ μέγιστον πνεῦμα θὰ ἀνελάμβανεν ἄνευ βοηθείας τῆς γραφῆς τὴν σύλληψιν καὶ ἀποπεράτωσιν τηλικούτων ἑνιαίων ποιημάτων. Ἡ γραφὴ ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῆς Φοινίκης. Ὁ Ἡρόδοτος τὴν ἀποδίδει ἐσφαλμένως εἰς τὸν Κάδμον. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἦτο ἡ γραφὴ ἐπὶ Ὁμήρου ὁπωσδήποτε γνωστή, δὲν εἶχεν ὅμως βεβαίως διαδοθῇ ἀκόμη εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε νὰ ἀναγραφῶσιν ἐν αὐτῇ τὰ ποιήματα ταῦτα. Πρὸ τοῦ ΣΤ' αἰῶνος ἦσαν οἱ πάπυροι ἄγνωστοι. Μεταξὺ τῆς ἐπισήμου καὶ ἰδιωτικῆς χρήσεως τῆς γραφῆς θὰ παρενέπεσε μέγα χρονικὸν διάστημα, καὶ πρὸ τοῦ 664 π. Χ., ὅτε ὁ Ζάλευκος ἔγραψεν ἐπὶ λίθων τοὺς νόμους του, δὲν θὰ ἐγράφοντο οὐδὲ οἱ νόμοι. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ πεζοῦ λόγου, ἀπαιτοῦντος γραφικὴν ὕλην, ἐβράδυνε διὰ τοῦτο ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας μετὰ ταῦτα, ἂν καὶ ὑποφαίνεται ἤδη οὗτος εἰς τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα. Διὰ τοῦτο διαμεμορφωμένη γραφὴ παρουσιάζεται μόνον τὸν ΣΤ' αἰῶνα. Ὁ Ὅμηρος δὲν γνωρίζει τὴν γραφήν, ἡ ὁποία ἄλλωστε δὲν ἐχρειάζετο οὔτε διὰ τὴν σύνθεσιν οὔτε διὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἐπικῶν ποιημάτων. Τὰ ποιήματα διετηρήθησαν ὑπὸ τῶν ῥαψῳδῶν διὰ τῆς μνήμης. Ὑπῆρχον σχολαὶ ῥαψῳδῶν (ἰδέαν ἣν δανείζεται ὁ Wolf ἐκ τοῦ Macpherson διὰ τὰς σχολὰς τῶν βάρδων), ἐν αἷς ἐδιδάσκετο ἡ τέχνη τῆς ἀπαγγελίας. Ἐν τοῖς ποιήμασι τοῦ Ὁμήρου δὲν ὑπάρχει σχέδιόν τι ὡρισμένον ἢ ἑνότης τις. Τὸ προοίμιον τῆς «Ἰλιάδος» προαγγέλλει τὰ 18 πρῶτα βιβλία τοῦ ποιήματος (Α—Σ), τὸ δὲ πρόσωπον τοῦ Ἀχιλλέως δὲν εἶναι ποιητική τις ἐπίνοια, ἀλλὰ εὑρίσκεται ἐν τῷ μύθῳ, ὅστις περιέχει ὅλην τὴν ὕλην. Αἱ τελευταῖαι μάλιστα ἓξ ῥαψῳδίαι τῆς «Ἰλιάδος» εἶναι ὅλως ξέναι τοῦ Ὁμήρου, τουτέστι τοῦ ποιητοῦ τῶν προηγουμένων ῥαψῳδιῶν. Ὁλόκληρος ἡ ἀρχαιότης μαρτυρεῖ ὅτι πρῶτος ὁ Πεισίστρατος κατέγραψε τὰ ἔπη τοῦ Ὁμήρου κατὰ τὴν τάξιν καθ' ἣν ἡμεῖς ἔχομεν αὐτὰ σήμερον. Τὸ ἔργον τοῦ Ἀθηναίου τυράννου δὲν ἦτο ἡ ἐκ νέου συγκόλλησις διεσπαρμένων μερῶν, ἀλλὰ ἡ πρώτη συλλογὴ καὶ τακτοποίησις. Τὸ ὅλον τοῦ Βὸλφ σύστημα ἑδράζεται ἐπὶ τῆς ἀποδείξεως περὶ τῆς βραδείας χρήσεως τῆς γραφῆς. Καὶ δὲν εἶχε μὲν αὐτὸς τὸ ὑλικὸν τῶν γνώσεων, τὸ ὁποῖον ἡμεῖς ἔχομεν σήμερον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ τότε ὑπάρχοντος ἐξήγαγεν ἴδια καὶ αὐθαίρετα συμπεράσματα, ὡς π. χ. τὸ ὅτι ἡ ἐπικὴ τῶν Ἰώνων ποίησις εἶχεν ἀναπτυχθῇ τῷ 950 π. Χ., τὸ ὅτι καὶ ἂν ἦσαν γνωσταὶ ἀπαρχαὶ τῆς γραφῆς, ἔπρεπε νὰ παρέλθουν αἰῶνες πρὸς καθολίκευσίν της κ. τ. τ. Ἀλλὰ καὶ ὅλα ταῦτα τὰ ἐπιχειρήματα παραβλέπει καὶ ὑποτιμᾷ, ὅταν λέγῃ ὅτι τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα οὐδὲ κἂν τὴν γραφὴν ἀπῄτουν διὰ νὰ διασωθῶσι. Καταφανῶς φαίνεται ἐνταῦθα ἐξαρτώμενος ἐκ τοῦ Herder. Ὁ συγκρίνων τὰς ἀνωτέρω ἐκτεθείσας γνώμας τοῦ Γάλλου ἀββᾶ πρὸς τὰς τοῦ Βὸλφ διαβλέπει τὴν ὁμοιότητα αὐτῶν καὶ τὴν μὴ ὁμολογηθεῖσαν ἐξάρτησιν τοῦ δευτέρου ἐκ τοῦ πρώτου. Προέβη μάλιστα ὁ Βὸλφ καὶ περαιτέρω, διασαλεύσας τὸ ἴδιον οἰκοδόμημα μὲ τὴν παραδοχὴν διὰ τὴν πλειονότητα τῶν ποιημάτων ἑνὸς ποιητοῦ Ὁμήρου (ὅπως ἤδη ὁ Ἀρίσταρχος εἶπε). Διὸ καὶ οὐδεμίαν ἰδίαν ἀντίφασιν ἢ παρεμβολὴν ἀναφέρει, ἥτις νὰ μὴ εὑρίσκεται καὶ ἐν τοῖς «Σχολίοις». Ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἠγέρθη μεταξὺ Γερμανῶν καὶ Γάλλων λογίων, μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ d'Aubignac ὑπὸ τοῦ Finsler, σφοδρὰ ἔρις ὡς πρὸς τὴν ἀκεραιότητα τοῦ ἐπιστημονικοῦ χαρακτῆρος τοῦ Βόλφ. Ὁ Βιλαμόβιτς ἔψεξε δριμύτατα τὸν Βὸλφ ὡς ζητήσαντα νὰ ἐξαπατήσῃ καὶ νὰ στολισθῇ διὰ ξένων πτερῶν. Τοὐναντίον ὁ ἐν Χάλλῃ καθηγητὴς O. Kern καὶ ἰδίως ὁ Pohlenz ἐζήτησαν νὰ ὑπερασπίσωσι τὸν Βόλφ. Ὁ Pohlenz διατείνεται (NJ. 1919 340—379), ὅτι ἀναγνοὺς τὸ σπανιώτατον βιβλίον, τὸ ὁποῖον, ὡς ἐλέχθη, συνέγραψε μὲν ὁ ἀββᾶς τῷ 1676, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη ἀνωνύμως μόλις τῷ 1715, ἐπείσθη ὅτι ὁ Βὸλφ ἐγνώριζε μὲν τὸ βιβλίον τοῦ Γάλλου λογίου, ἀλλὰ ἐγνώρισε αὐτὸ ὅτε ἤδη εἶχε μορφώσει εἰς τὰ κυριώτατα σημεῖα αὐτοτελῶς τὴν γνώμην του. Ζητεῖ δὲ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ κυρία γνώμη τοῦ Βὸλφ δὲν συμπίπτει πλήρως μὲ τὴν γνώμην τοῦ d'Aubignac. Ὅτι δηλαδὴ ὁ μὲν Βὸλφ κυρίως ὑπερεμάχησε τῆς γνώμης ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν ἀρχικῶς νὰ καταγραφῶσιν ἡ «Ἰλιὰς» καὶ ἡ «Ὀδύσσεια», ἐνῷ ὁ d'Aubignac γενικῶς προϋποθέτει ὅτι καὶ τὰ καθ' ἕκαστον ᾄσματα, ἐξ ὧν συνέστησαν τὰ δύο ἔπη, ἦσαν προωρισμένα δι' ἀναγνώστας. Ἐν πάσῃ περιπτώσει καὶ ὁ Pohlenz καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι «πρῶτος ὁ d'Aubignac ἐξήνεγκε τὰς νεωτέρας περὶ Ὁμήρου γνώμας, ἀλλὰ οὔτε κατὰ τὴν ἐποχήν του οὔτε μετὰ ταῦτα ἐπέδρασαν αὗται ὡς οὗτος τὰς ἐξέφερε. Μόνη ἡ θεωρία τοῦ Βόλφ, ὡς αὕτη διετυπώθη ὑπὸ τούτου, ὑπῆρξε παραγωγικὴ καὶ ἀποτελεσματικὴ πρὸς νέας σκέψεις».

Ἡ ἐπίδρασις τῶν «Προλεγομένων» τοῦ Βὸλφ ὑπῆρξε διὰ τοῦτο μεγάλη, διότι ὑπῆρξεν ἀκριβῶς σύμφωνος πρὸς τὸ ἐπικρατοῦν τότε πνεῦμα περὶ γενέσεως ποιητικῶν τεχνουργημάτων καὶ περὶ τῆς πορείας τὴν ὁποίαν πρέπει τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα νὰ ἀκολουθήσῃ πρὸς τὴν τοιαύτην γένεσιν. Ἡ θεωρία αὕτη, προενεχθεῖσα μετὰ πολλῆς πολυμαθείας καὶ ἐξόχου τεχνικῆς διαρθρώσεως, ἐπεσκίασεν ἀκριβῶς τὴν ἀντίληψιν ὅτι αἱ παρεχόμεναι ἀποδείξεις περὶ τῆς ὀρθότητος αὐτῆς ἦσαν μόνον ἀποδείξεις ἐξωτερικῆς πιθανότητος, οὐχὶ δὲ ἰσχυραὶ ἐσωτερικαὶ αἰτιολογικαί. Ὁ πολυμαθέστατος Ἰταλὸς καὶ μεταφραστὴς τῆς «Ἰλιάδος» Melchiorre Cesarotti ἀντεπεξῆλθε κατὰ τῶν γνωμῶν τοῦ Βὸλφ διὰ σπουδαιοτάτων ἐπιχειρημάτων (ἅτινα τότε δὲν ἐγένοντο γνωστὰ ἐν Γερμανίᾳ), ἐξήρτησε δὲ τὴν γενικὴν κρίσιν του ἐκ τῆς πραγματοποιήσεως τῆς ὑπὸ τοῦ Βὸλφ ὑποσχεθείσης ἀναλύσεως τῶν ὁμηρικῶν ποιημάτων. Ἀπόκειται εἰς τὴν μεθ' ἡμᾶς ἱστορίαν τῶν φιλολογικῶν μελετῶν ἡ ἀκρίβωσις τῆς φιλολογικῆς σχέσεως d'Aubignac καὶ Φριδ. Αὔγ. Βόλφ. Ἓν εἶναι βέβαιον, ὅτι ὁ Βὸλφ ἀπεσιώπησε τοὺς προδρόμους τῆς θεωρίας του, καὶ δὴ ἐκτὸς τοῦ Γάλλου Ἀββᾶ καὶ τὸν Heyne, τὸν Word καὶ πρὸ παντὸς τὸν Herder, διότι «τῇ ἀληθείᾳ τὰ «Προλεγόμενά» του δὲν περιέχουσιν οὐδεμίαν πρωτότυπον ἰδέαν, ἀλλὰ ἐκμεταλλεύονται ξένας νύξεις, τὰς ὁποίας περικαλύπτουσι διὰ τεχνικῆς μορφῆς καλυπτούσης εὐαρέστως τὴν ἔλλειψιν ἰδίων ἀποτελεσμάτων» *(Φίνσλερ)*. Ὁ πρῶτος ἀντεπεξελθὼν ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τῶν γνωμῶν τοῦ Βὸλφ ἦτο ὁ ἐν Γοτίγγῃ καθηγητὴς Heyne ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκδόσει του τῆς «Ἰλιάδος» (1802). Ὁ χῶρος δὲν ἐπιτρέπει λεπτομερῆ ἀναγραφὴν αὐτῶν. Προενεχθεῖσαι αἱ γνῶμαι αὗται μετά τινος δειλίας καὶ ἐπιφυλακτικότητος, ὡς ἐκ τῆς εἰσέτι διαρκούσης ἐντυπώσεως τῶν «Προλεγομένων» τοῦ Βόλφ, δὲν ἔτυχον τῆς προσηκούσης προσοχῆς. Ὁ Goethe ἐταλαντεύθη κατ' ἀρχὰς μὲ τὴν καινοφανῆ τοῦ Βὸλφ θεωρίαν, ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ ἀπεμακρύνθη αὐτῆς, ὁ δὲ Schiller ἀνέκαθεν ἀπέρριπτεν αὐτήν. Σπουδαῖος ἀντίπαλος αὐτῆς ὑπῆρξε καὶ ὁ Voss, ὅστις, ὡς φιλόλογος, ποιητὴς καὶ περίφημος μεταφραστὴς τοῦ Ὁμήρου, ἐδικαιοῦτο νὰ ὁμιλῇ μετὰ περισσοτέρου κύρους. Ὁ Schlegel ἐταύτισε τὸ ὄνομα Ὅμηρος ὡς περιληπτικὸν τῆς ὅλης ἐπι-

Digitized by Google

κῆς ποιήσεως. Κατὰ τοῦ Βὸλφ ἀντετάχθη κυρίως ὁ Γρηγόριος Γουλιέλμος Nitzsch (Νίτζης) ἐν τῷ βιβλίῳ του «Meletemata de historia Homeri» κτλ. (1830), ἐν ᾧ ἐζήτει νὰ ἀποδείξῃ πλὴν ἄλλων ὅτι ἡ γραφὴ εἶναι πολὺ ἀρχαιοτέρα παρὰ ὅσον ἐφαντάζετο ὁ Βόλφ. Τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς νέαν ἐξέτασιν τοῦ ὁμηρικοῦ ζητήματος ἐγένετο ἀναληφθείσης τῆς κριτικῆς ἀναλύσεως τῶν ποιημάτων τουτέστι τῆς ἐξετάσεως τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῶν συνεχείας. Ὁ Nitzsch ἀπέδειξεν ἐσφαλμένην τὴν περὶ τῆς γραφῆς θεωρίαν τοῦ Βόλφ, καὶ παρεδέχθη τὴν διὰ γραφῆς παράδοσιν τοὐλάχιστον τῶν «Κυκλίων Ἐπῶν». Οἱ ῥαψῳδοὶ κατ' αὐτὸν ἀναφαίνονται κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σόλωνος, λοιπὸν δὲν πρέπει νὰ ταυτίζωνται πρὸς τοὺς παρ' Ὁμήρῳ ἀοιδούς. Ἡ ἑνότης τῶν ἐπῶν ἤρχισεν οὕτω νὰ ἀναγνωρίζηται καὶ ἡ θεωρία τοῦ Βὸλφ νὰ προβαίνῃ εἰς συγκαταβάσεις. Οἱ βολφιανοὶ διισχυρίζοντο μὲν ὅτι τὰ ἔπη ἐποιήθησαν καὶ μετεβιβάσθησαν προφορικῶς, ἐδέχθησαν ὅμως τὴν καταγραφήν των πρὸ τῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος. Οἱ ῥαψῳδοὶ εἶτα διέσπασαν τὴν ἑνότητά των, τὴν ὁποίαν ἀποκατέστησεν ὁ Πεισίστρατος ἐφ' ὅσον τοῦτο ἦτο δυνατόν. Ἡ θεωρία τῆς ἑνότητος προχωρεῖ λοιπὸν νικηφόρος καὶ διὰ τῆς εἰσόδου εἰς τὴν παλαίστραν τοῦ μεγάλου Γοδοφρέδου Hermann, ἑνὸς τῶν ἀρχηγετῶν τῆς φιλολογικῆς ἐπιστήμης ἐν Γερμανίᾳ, ἀποκτᾷ νέαν σπουδαίαν βοήθειαν. Ὁ Hermann ἀνέλαβε καὶ αὐτὸς τὴν ἀναλυτικὴν μέθοδον, καὶ δὴ ἐπεχείρησεν ἀνάλυσιν τοῦ δευτέρου μέρους τῆς «Ἰλιάδος», τῆς ὁποίας τὰς πολυειδεῖς ἀντιφάσεις καὶ ἀσυμφωνίας ἐζήτησε μόνον διὰ τῶν παρεμβολῶν νὰ ἑρμηνεύσῃ. Ἴσχυεν ὅμως ἐπὶ τοσοῦτον ἀκόμη ἡ δύναμις τῆς βολφείου θεωρίας, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Hermann ἐφαίνετο ἀποδεχόμενος δύο ποιήματα οὐχὶ ἐκτενῆ, τὴν «Μῆνιν τοῦ Ἀχιλλέως» ἀφ' ἑνός, καὶ τὸν «Νόστον τοῦ Ὀδυσσέως» ἀφ' ἑτέρου. Ἡ ἀντίδρασις τοῦ Nitzsch ὑπὲρ ἑνὸς καὶ μόνου ποιητοῦ ἐπέφερε δύο τινὰ καλὰ ἀποτελέσματα. Πρῶτον ἐκλόνησε τὰ βάθρα τῆς θεωρίας τοῦ Βὸλφ ἰσχυρῶς, καὶ αἱ ἴδιαι δὲ γνῶμαί του, ἔστω καὶ μὴ εἰς ἄκρον κριτικαί, ἠνάγκασαν καὶ ἄλλους ὀνομαστοὺς φιλολόγους νὰ κατέλθωσιν εἰς τὸν ἀγῶνα. Μνημονευτέος ὁ K. C. Kayser, ὅστις δὲν διέκρινε μὲν τὰ ποιήματα κατὰ ῥαψῳδίας, ἀλλὰ μὲ διαυγὲς ἱστορικὸν βλέμμα καὶ λεπτὴν αἰσθητικὴν ἀντίληψιν ἀντελήφθη αὐτὰ ὡς μεγάλα τμήματα ἀποσπασθέντα ἀπό τινος παλαιοτέρας μάζης καὶ ἔπειτα πάλιν οὐχὶ ὀργανικῶς συγκολληθέντα. Παρεδέχετο ὅτι τὸ παλαιότατον καὶ κάλλιστον τμῆμα τῆς μὲν «Ἰλιάδος» εἶναι τὸ Α—Η, 16 (Μῆνις), τῆς δὲ «Ὀδυσσείας» τὸ ι, 39—μ 450 (Νόστος).

Μεγάλης σπουδαιότητος ἦτο ἡ παρατήρησίς του περὶ τῆς πατρίδος τῆς «Ἰλιάδος» καὶ τοῦ περὶ αὐτὴν κόσμου εἰς τὰ περὶ τὸν θεσσαλικὸν Ὄλυμπον μέρη (αἱ Μοῦσαι καλοῦνται αἱ «Ὀλύμπια δώματα ἔχουσαι»), ὡς πατρίδα τοῦ Ὁμήρου ἐθεώρησεν ἀναντιρρήτως τὴν Σμύρνην. Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ὅτε ἐφάνη (1837—1841) ἡ περίφημος θεωρία τοῦ Καρόλου Λάχμανν περὶ αὐτοτελῶν μικρῶν ᾀσμάτων, θεωρία ἥτις, ὡς καὶ ἡ τοῦ Βόλφ, ἔκαμε κατ' ἀρχὰς μεγάλην ἐντύπωσιν. Τὰς πολλὰς ἀντιφάσεις ἐζήτησε νὰ ἄρῃ καθορίζων σειράν τινα ἐκ 15 ἢ μᾶλλον 18 ᾀσμάτων αὐτοτελῶν καὶ αὐθυπάρκτων. Ἀμφίβολον μένει ἂν δέχεται καὶ 18 ποιητάς. Ἂν ὑπῆρχεν εἷς καὶ μόνος ποιητής, θὰ ἐφρόντιζε νὰ ἀποκαταστήσῃ ἀκριβέστερον τὴν συνάρτησίν των. Εἰς τὴν θεωρίαν ταύτην ὡρμήθη ἐξ ἀναλύσεως τῶν γερμανικῶν «Niebelungen», εἰς τὰς ὁποίας ἀνεῦρεν εἴκοσιν αὐτοτελῆ ᾄσματα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀνῄρεσεν ἡ μετὰ ταῦτα ἔρευνα. Ἀλλὰ παρατηρητέον ἐνταῦθα ὅτι σήμερον τὸ δεύτερον μέρος τῶν «Niebelungen», τὸ ὡραιότατον ἐξ ὅσων ἔχομεν ἐκ τῆς ἡρωϊκῆς ἐπικῆς ποιήσεως τῶν Γερμανῶν, θεωρεῖται διασκευὴ ὀλίγον παλαιοτέρου ᾄσματος, ἐξ οὗ μάλιστα μετηνέχθησαν ἀμετάβλητοι ὁλόκληροι αὐτοῦ στροφαί. Ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν περὶ Ὁμήρου συζήτησιν ἔλαβον κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, πλὴν ἄλλων, καὶ οἱ φιλόλογοι Immanuel Bekker, Φρειδ. Γ. Welcker, K. Lehrs, K. O. Μύλλερ, Moritz Haupt, Köchly, Schömann καὶ ὁ Ἄγγλος ἱστορικὸς Grote. Ἰδίας μνείας χρῄζει ἡ μεθοδικὴ ἀπόπειρα (1859) τοῦ Ἀδ. Kirchhoff, ὅπως ἑρμηνεύσῃ τὰς ἀντιφάσεις, αἱ ὁποῖαι παρατηροῦνται ἐν τῇ «Ὀδυσσείᾳ». Παρεδέχθη λοιπὸν πυρῆνά τινα ἀρχικὸν (τὰς πλάνας τοῦ Ὀδυσσέως), ὁ ὁποῖος βραδύτερον διεπλατύνθη καθ' ὡρισμένον σχέδιον, μέχρις οὗ εὑρέθη ἀργότερον διασκευαστής τις, ὅστις ἔδωκεν εἰς τὸ ὅλον τὴν μορφὴν ἣν ἔχει σήμερον. Ὁ γλωσσολόγος Αὔγ. Fick νομίζει ὅτι τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα μέχρι καὶ τοῦ 530—500 π. Χ., ὅτε μετετράπησαν εἰς τὴν ἰωνικὴν διάλεκτον, ἐφέροντο μόνον εἰς καθαρὰν αἰολικὴν διάλεκτον. Ὁ μετατρέψας αὐτὰ εἰς τὴν ἰωνικὴν ἦτο ὁ ἐκ Χίου ῥαψῳδὸς Κύναιθος, ὁ (ἐσφαλμένως θεωρούμενος) συγγραφεὺς τοῦ εἰς τὸν Δήλιον Ἀπόλλωνα ὕμνου. Ἔχομεν σχόλιον εἰς τὸν Πίνδαρον (Νεμ. 1, 2), καθ' ὃ ὁ Κύναιθος οὗτος ἀπήγγελλεν ἤδη τῷ 504 π. Χ. τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου ἐν Συρακούσαις. Ὅτε λοιπὸν μετετράπη τὸ κείμενον τοῦ Ὁμήρου ἐκ τῆς Αἰολικῆς εἰς τὴν Ἰωνικὴν ἐγένοντο καὶ ἰωνικαὶ προσθῆκαι εἰς ἀμφότερα τὰ ἔπη. Ὁ Fick ἐξαίρει τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς τὰ ὁμολογουμένως παλαιὰ μέρη τοῦ Ὁμήρου εὑρίσκομεν αἰολικοὺς τύπους, οἱ ὁποῖοι δὲν δύνανται νὰ ἀντικατασταθῶσι μετρικῶς διὰ τῶν ἀντιστοίχων ἰωνικῶν τύπων καὶ οἱ ὁποῖοι φυσικὰ διετηρήθησαν εἰς τὴν νέαν ἰωνικὴν μετατροπὴν τοῦ κειμένου. Ἀντιθέτως, εἰς τὰ μεταγενέστερα τῶν ποιημάτων μέρη, τὰ ὁποῖα ἀρχικῶς ἦσαν ἰωνικά, εὑρίσκομεν ἰωνικοὺς τύπους, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι εὔκολον νὰ μετατραποῦν εἰς αἰολικούς. Ἡ ἀνάμειξις αὕτη ἐγένετο αἰτία καὶ τῆς μεικτῆς μετὰ ταῦτα ἀποβάσης καὶ καθιερωθείσης οὕτω πλέον ἐπικῆς γλώσσης. Ὁ Fick ἐξέδωκε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τῷ μὲν 1883 τὴν «Ὀδύσσειαν», τῷ δὲ 1886 τὴν «Ἰλιάδα». Τὰ διάφορα μέρη καθώρισεν ἀκριβῶς. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν οἱ χρονολογικοὶ προσδιορισμοὶ δὲν ἀποδεικνύονται ἀκριβεῖς, ἔπειτα δὲ εἰς τὸν ἐξαιολισμὸν τῆς γλώσσης ἡ μετατροπὴ δὲν γίνεται ἄνευ μεγάλων καὶ βιαίων μεταβολῶν. Διὰ τοῦτο ἡ γνώμη αὕτη σήμερον φαίνεται ἐγκαταλειφθεῖσα. Ἰδίαν ὁδὸν ἀκολουθεῖ ὁ ἀρχαιολόγος Γουλιέλμος Dörpfeld, ὑποστηρίζων, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνασκαφῶν, ὅτι ἀμφότερα τὰ ἔπη ἐποιήθησαν ἐν Ἑλλάδι πρὸ τῆς μεταναστεύσεως τῶν Δωριέων, ᾔδοντο δὲ εἰς τὰς αὐλὰς τῶν ἡρώων τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου ἢ τῶν υἱῶν των. Εἰς τὰ οὐσιώδη αὐτῶν μέρη περιέχουσι τὴν ἱστορίαν, γεωγραφίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν Ἀχαιῶν Ἑλλήνων τῆς δευτέρας χιλιετηρίδος, νεωτέρας δὲ καταστάσεις καὶ συνθήκας βίου περιέχουσι μόνον εἰς τμήματα, τὰ ὁποῖα καταφανῶς ἔχουσι βραδύτερον παρεμβληθῆ, ὅπως εἶναι τὸ Β τῆς «Ἰλιάδος» καὶ τὸ ω τῆς «Ὀδυσσείας». Ὡς πρὸς τὴν ἑνότητα τῶν ἐπῶν, τὰ ὁποῖα ἀποδέχεται ὅτι περιγράφουσι τὴν κατάστασιν τῶν μεταξὺ τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου καὶ τῆς μεταναστάσεως τῶν Δωριέων (περὶ τὸ 1100 π. Χ.) χρόνων, τουτέστι τὴν κατάστασιν τοῦ ΙΒ' π. Χ. αἰῶνος, νομίζει ὅτι ὑπάρχει μὲν ἑνότης, ἀλλὰ μόνον εἰς τὰ ἀρχικῶς ὑπάρξαντα μικρότερα ἔπη, τὰ ὁποῖα περιέχονται εἰς τὰ σημερινὰ καὶ τὰ ὁποῖα βραδύτερον ηὐξήθησαν καὶ μετεβλήθησαν. Εἰς τὴν τοιαύτην περὶ τοῦ ὁμηρικοῦ ζητήματος γνώμην του ὁρμᾶται ὁ ἐπιφανὴς ἀρχαιοδίφης ἐξ ἱστορικῶν, γεωγραφικῶν, ἀρχιτεκτονικῶν καὶ γλωσσικῶν λόγων (πρβλ. καὶ *V. Inama*, Omero nell'età micenea, Μιλᾶνον 1913). Παρελήφθησαν λοιπὸν τὰ ἔπη (καὶ κυρίως ἡ Μῆνις τοῦ Ἀχιλλέως καὶ ὁ Νόστος τοῦ Ὀδυσσέως) ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, ὅτε οὗτοι ἐξεβλήθησαν ὑπὸ τῶν Δωριέων, καὶ ᾔδοντο καὶ ἐκεῖ ὡς ἀνάμνησις τῆς παλαιᾶς ἱστορίας των. Τὴν Μῆνιν θεωρεῖ ὡς ἐν τῇ αἰολικῇ Φθίᾳ ποιηθεῖσαν, τὸν δὲ Νόστον ἐν τῇ ἰωνικῇ Πύλῳ, διότι οἱ Αἰολεῖς ἦλθον ἐκ τῆς Β. Ἑλλάδος, οἱ δὲ Ἴωνες ἐκ τῆς Πελοποννήσου εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν.

Διὰ τούτων καὶ πολλῶν ἄλλων ὑπὸ ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν (Ritschl, Kammer κτλ.) γενομένων προεργασιῶν καὶ ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν καὶ ἐξέλιξιν τῶν ἐπῶν καὶ ὡς πρὸς τὴν γλωσσικὴν αὐτῶν ἐπένδυσιν καὶ ἐμφάνισιν, προητοιμάσθη ἡ ὁδὸς πρὸς τὸ σπουδαῖον καὶ ἐποχὴν σημειῶσαν ἔργον «Homerische Untersuchungen» (1884 «Ὁμηρικαὶ ἔρευναι») τοῦ ἐπιφανεστάτου καὶ πρὸ ὀλίγου ἀποθανόντος φιλολόγου Βιλαμόβιτς (Ulrich von Wilamowitz-Moellendorff). Ἀφορμὴν εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο ἔδωκαν οὐ μόνον αἱ ἐργασίαι τοῦ Κίρχοφφ ἀλλὰ καὶ τὸ βιβλίον «Die Entwicklung der homerischen Poesie» («Ἡ ἐξέλιξις τῆς ὁμηρικῆς ποιήσεως» 1882) τοῦ Β. Niese. Ὁ Niese ἠθέλησε νὰ ἀποδείξῃ ἰδίαν ὅλως καὶ καινοφανῆ θεωρίαν, ὅτι τὸ ἔπος διέτρεξεν ἰδίαν ἀνάπτυξιν, καθ' ἣν συνεκράτησε ποιήματα οὕτως εἰπεῖν τῆς στιγμῆς καὶ ἐγκατέλειψε τοὺς παλαιοὺς μύθους. Δὲν παρεδέχετο ἀρχαῖον μῦθον περὶ τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου πρὸ τῆς «Ἰλιάδος», ἀλλὰ σειράν τινα παλαιοτέρων καὶ νεωτέρων ποιημάτων ἐντὸς τοῦ ἔπους, ἅτινα δὲν εἶχον τὰς ῥίζας αὐτῶν εἰς παλαιοτέρας ῥίζας. Τὴν παλαιοτάτην μορφὴν τῶν ἐπῶν ὥριζεν εἰς βραχύτατα ἐντελῶς ποιήματα, τὰ ὁποῖα καὶ ἀκριβῶς καθώριζε. Κατὰ τῆς γνώμης ταύτης ἀντετάχθη ὁ Βιλαμόβιτς, ἐπεκτείνων, τροποποιῶν καὶ συμπληρῶν τὰς ἐπιστημονικὰς γνώμας τοῦ Kirchhoff. Ἔδωκε λοιπὸν ἰδίαν ὅλως ἀνάλυσιν τῶν ἐπῶν, περιορισθεὶς κατ' ἀρχὰς μόνον εἰς τὴν «Ὀδύσσειαν», τὰ ὁποῖα ἐπανειλημμένως ἐν τῇ μορφῇ ἣν εἶχον ἀμέσως πρὸ τῆς σημερινῆς αὐτῶν μορφῆς ἐθεώρησεν ὡς ἔργα ἑνὸς ἐπεξεργαστοῦ ἢ συγκολλητικοῦ ποιητοῦ, ὁ ὁποῖος ἤδη μετεχειρίσθη ἀνάμεικτα ἔπη. Εἶναι λοιπὸν τὰ ἔπη, ὡς ἔχομεν αὐτὰ σήμερον, ἡ τελευταία φάσις μακρᾶς ποιητικῆς ἐπεξεργασίας τῆς ὕλης ταύτης. Ἐκ τούτων ἐπραγματεύθη τὸ νεώτατον, τὸ οὐχὶ πολὺ πρὸ τῆς ἐπεξεργασίας ποιηθέν, τὴν «Νίκην τοῦ Ὀδυσσέως», τουτέστιν ἀφαιρουμένων τῶν παρεμβολῶν τὸ φ—ω, καὶ ὑπόλοιπά τινα τοῦ υ, ἐξήλειφε δὲ τὸ τέλος του χ καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ψ. Ὁ ποιητὴς τοῦ ἔπους τούτου μετέβαλεν ἐλευθέρως τὴν παραδεδομένην ὕλην. Τὰ ἄλλα δύο παλαιότερα ἔπη διῄρει εἰς ἓν νεώτερον, τὸ χρησιμοποιοῦν τὸ παλαιότερον ἔπος, τὴν «Τηλεμάχειαν», καὶ τοῦτο τὸ παλαιότερον, τοῦ ὁποίου πρότυπον (Vorlage) ἦτο τὰ κατὰ τρίτον ἢ καὶ πρῶτον πρόσωπον ἐξιστορούμενα πάθη τοῦ Ὀδυσσέως, πρὸς τούτοις καὶ ποίημά τι περὶ τοῦ ἀναγνωρισμοῦ τῶν συζύγων, εἰς ἃ ἀνῆκεν ἡ ἀπολεσθεῖσα ἤδη μνηστηροφονία, ἡ ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν συζύγων γινομένη (πρβλ. ω 167). Ὁ τακτοποιῶν λοιπὸν καὶ διατάσσων τὰ ποιήματα ταῦτα, ὁ Redaktor, ἐπήνεγκε πολλὰς μεταβολάς, καθότι ἔθηκεν εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ ὅλας τὰς περιπετείας καὶ ἐπενόησε τὴν μαγικὴν μεταβολὴν τοῦ ἥρωος, ἣν συνέδεσε πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ μὴ ἀναγνωρισθέντος γέροντος. Εἰς τὴν ἀνάλυσιν ταύτην τῆς «Ὀδυσσείας» παρετέθησαν ἀξιόλογοι ἔρευναι περὶ τῆς σχέσεως τῆς Κίρκης καὶ Καλυψοῦς, περὶ τῶν ἐν Ἅδῃ τιμωρουμένων, περὶ τῆς πεισιστρατείου ἐκδόσεως (ἥν, ὡς λέγεται καὶ ἀλλαχοῦ, ἀπέρριπτεν ἤδη ὁ Lehrs, ὁ δὲ Βιλαμόβιτς ἀπέδειξε μῦθον). Ἡ ἔρευνα τοῦ Βιλαμόβιτς κατέστησε καταφανῆ τὴν σημασίαν τῶν «Κυκλίων ἐπῶν», τὰ ὁποία ἐθεώρησεν ὡς ἀρχαιότερα τοῦ μεγίστου τοὐλάχιστον μέρους τῆς σῳζομένης σήμερον «Ὀδυσσείας». Ἡ ἀνάλυσις αὕτη ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς νέας φιλολογικὰς καὶ ἱστορικὰς μελέτας τοῦ προβλήματος. Ὁ Ὅμηρος ἐξηφανίζετο σχεδὸν ὡς προσωπικὸς ποιητής· ἐπῆλθε λοιπὸν νέα ἀντίδρασις ἐκ μέρους τῶν παραδεχομένων ἕνα προσωπικὸν ποιητὴν ἀμφοτέρων τῶν ποιημάτων (ἑνωτικῶν, Unitarier καλουμένων), μὴ ἀρνουμένων ὅμως συγκόλλησιν καὶ παρεμβολὴν καὶ διαφόρων ἄλλων τμημάτων (E. Rohde, A. Roemer καὶ αὐτοῦ τοῦ Fr. Blass κ. ἄ.). Ἡ μερὶς αὕτη, τῶν παραδεχομένων ἕνα ποιητήν, ὑπεστηρίχθη καὶ ὑπὸ ἔργων τοῦ Ἄγγλου Andrew Lang, τοῦ Γάλλου V. Terret καὶ τοῦ Ἰταλοῦ G. Fraccaroli. Ἰδίας μνείας χρῄζει ἡ γνώμη τοῦ ἐπιφανοῦς Ἄγγλου φιλολόγου G. Murray («Ἡ γένεσις τοῦ ἑλληνικοῦ ἔπους», γ' ἔκδ. 1924). Κατ' αὐτὸν τὰ δύο ἔπη ἐπὶ αἰῶνας ἐθεωροῦντο ὡς τὰ πατροπαράδοτα βιβλία (traditional books), τὰ ὁποῖα κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς ἃς διῆλθον προσηρμόζοντο καὶ εἰς τὰς ἑκάστοτε νέας ἰδέας, ὅσον τοῦτο ἦτο δυνατὸν νὰ συμφωνήσῃ πρὸς τὸν ἀρχαϊκὸν τόνον τῶν βιβλίων (ὁ Murray παραβάλλει πρὸς τοῦτο τὴν ἱστορίαν τῶν συγγραμμάτων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης). Οὕτω δεικνύει ἡ «Ἰλιὰς» (παρατηρεῖ ὁ Ἄγγλος λόγιος) μετρίασιν τοῦ εἰδεχθοῦς, ἔλλειψιν πολλῶν δεισιδαιμονιῶν, ἀγνοεῖ τὰς ἀνθρωποθυσίας. Οἱ Ἀχαιοὶ θὰ ἦρξαν ἐπὶ μακρὸν τῶν ὑπ' αὐτῶν ὑποταχθέντων Μυκηναίων, αὐτοχθόνων κατοίκων, καὶ θὰ ἰδιοποιήθησαν πολλὰ τοῦ πολιτισμοῦ των. Ἀλλὰ αἱ ὁμηρικαὶ καταστάσεις παρουσιάζουσιν ἀπομεμακρυσμένην ἰδεώδη εἰκόνα τοῦ ἀχαϊκοῦ ἢ βορείου πνεύματος, τοῦ πνεύματος τῶν ἡρώων, οἵτινες ἦρχον ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου. Οἱ χαρακτηρίζοντες τὸν ὑποταχθέντα πληθυσμὸν μῦθοι, ἤθη καὶ ἔθιμα, θρησκευτικοὶ τύποι (λατρεία τῶν προγόνων, μαγεία, ἁγνισμός, μητρικὸν δίκαιον, ἐπήρεια τῶν ἀποθανόντων, σύγχυσις θεοῦ καὶ ἀνθρώπου κτλ.) ἐξηφανίσθησαν ἢ ἀγνοοῦνται. Παρ' Ὁμήρῳ βλέπομεν γινόμενον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν βαρβαρότητα, ἐκαλεῖτο βραδύτερον ἑλληνισμός. Ἡ «Ἰλιὰς» ἀπὸ ἐμμέτρου χρονικοῦ ἐγίνε σὺν τῷ χρόνῳ ποίημα μᾶλλον ἢ ἱστορία. Ἡ διήγησις περὶ τῆς Τροίας συνίσταται ἐκ τεσσάρων μερῶν (παραδόσεις περὶ Τροίας, ἀγῶνες τῶν Αἰολέων περὶ τὴν Ἀσίαν, τὰ τῶν γενῶν τοῦ Ἀχιλλέως καὶ Ἀγαμέμνονος, ἡ ἁρπαγὴ τῆς Ἑλένης). Τὰ ἀρχαῖα αἰολικὰ ᾄσματα μετεβλήθησαν εἰς ἰωνικὰ κατὰ τὰς πανιωνίους ἑορτάς, ὅτε ἀνεγινώσκοντο τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα. Ὁ Ὅμηρος εἶναι περιληπτικὸν ὄνομα τῆς σχολῆς τῶν Ὁμηριδῶν (=βάρδων), οὐδὲν μέρος τῆς «Ἰλιάδος» ὑποδεικνύει ἕνα καὶ μόνον ποιητήν, πολὺ δὲ περισσότερον φαίνεται ἐν αὐτῇ διαρκὴς καὶ μακρὰ ἐργασία τάξεως ὅλης ἀνθρώπων. Ὅμηρος τέλος σημαίνει οὐδὲν ἄλλο ἢ ὁμηρικὴ ποίησις. Ἡ «Ἰλιάς», ὡς ἔχομεν αὐτήν, εἶναι ἐπεξεργασία καὶ ἐκλογὴ ἐκ τῆς ἐπικῆς ποιήσεως ὑπό τινος μεταγενεστέρου καὶ ἐνθουσιώδους ποιητοῦ, ἀλλὰ ἐπεξεργασία ἐπιμελὴς καὶ φειδωλή, ἀπομακρύνουσα κατὰ τὸ δυνατὸν τὰς ὑπαρχούσας ἐν τοῖς διαφόροις ποιήμασιν ἀντιφάσεις.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὸν Βιλαμόβιτς παρατηροῦμεν ὅτι οὗτος ἐξέδωκε τῷ 1916 νέον βιβλίον, «Ἡ Ἰλιὰς καὶ ὁ Ὅμηρος» (Die Ilias und Homer). Ἐν τούτῳ παραδέχεται ποιητήν τινα, ὁ ὁποῖος ἐν τῇ διασκευῇ τῶν διαφόρων ποιημάτων, ἐξ ὧν ἀπετελέσθη ἡ «Ἰλιάς», ἔσχε πολὺ μεγαλυτέραν ἐπιρροὴν καὶ ἐπίδρασιν ἢ ὅσον πρότερον παρεδέχετο (ἰδ. σελ. 512 — 515). Ἐπιστρώματα ποιητικὰ ἐπεχύθησαν ἐπὶ τῆς ἀρχικῆς «Ἰλιάδος», καὶ ταύτην πρέπει ὁ ἐρευνητὴς νὰ ἀποχωρίσῃ. Ἀνεύρισκεν αὐτὴν εἰς τὰς ῥαψῳδίας Α — Η (μέχρι στίχ. 322), εἶτα ἤρχοντο αἱ ῥαψῳδίαι Λ—Ψ (μέχρι στίχ. 256). Τὸ ἔπος ἐτελείωνε μὲ τὸν φόνον τοῦ Ἀχιλλέως ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ Πάριδος πρὸ τῶν Σκαιῶν Πυλῶν. Ἀναλύει δὲ λεπτομερῶς τὴν γένεσιν τοῦ ὅλου ἔπους.

Ὁ E. Bethe (ὅστις ἐξέδωκεν ἐσχάτως τρία βιβλία περὶ Ὁμήρου) προχωρεῖ ἐν ὀξείᾳ ἀντιθέσει πρὸς τὰ τοῦ Βιλαμόβιτς, εἰς τὴν διὰ τῆς ἀναλύσεως ἀπόδειξιν τῆς ἑνότητος τῶν ἐπῶν, βεβαίως μετὰ προσθηκῶν πολλῶν, καταβιβάζει δὲ τὴν δρᾶσιν τοῦ τελευταίου ἐπικοῦ ποιητοῦ, ὅστις ἔδωκε τὸ νῦν σχῆμα τῶν ποιημάτων, διὰ μὲν τὴν «Ἰ-

Digitized by Google

λιάδα» εἰς τὸν ΣΤ' π. Χ. αἰῶνα καὶ διὰ τὴν «Ὀδύσσειαν» τὰ μέσα τοῦ ΣΤ' π. Χ. αἰῶνος ἢ καὶ ἀκόμη βραδύτερον. Καὶ ὁ E. Schwartz τὴν τελευταίαν διασκευὴν καὶ ἀποκατάστασιν τῆς «Ὀδυσσείας» («Ἡ Ὀδύσσεια» 1924) θέτει ἐν Ἀθήναις κατὰ τοὺς πεισειστρατείους χρόνους, τὴν δὲ «Ἰλιάδα» («Ἡ γένεσις τῆς Ἰλιάδος» 1918) θεωρεῖ — πλησιάζων πως πρὸς τὸν Βιλαμόβιτς—ὡς γεννηθεῖσαν ἐκ τριῶν ἐπῶν (ταῦτα εἶναι: ἡ μῆνις, οἱ ἀγῶνες περὶ τὴν Τροίαν καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ἀχιλλέως). Ἐκ τοῦ βιβλίου τούτου ὁρμώμενος ὁ Βιλαμόβιτς ἐξέδωκε τῷ 1927 νέον περὶ τῆς «Ὀδυσσείας» βιβλίον («Ὁ νόστος τοῦ Ὀδυσσέως»).

Τὰ δύο ταῦτα τελευταῖα περὶ τῆς Ὀδυσσείας βιβλία τῶν ἐπιφανῶν Γερμανῶν φιλολόγων πείθουσί τινα ὅτι εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ φθάσῃ ποτὲ ἡ φιλολογικὴ ἔρευνα τῶν ποιημάτων εἰς θετικὰ καὶ ὑπὸ πάντων ἐγκρινόμενα ἀποτελέσματα. Ὁ Schwartz δι' εὐφυεστάτων ἀναλυτικῶν καὶ συνθετικῶν (σελ. 157 ἑξ.) παρατηρήσεων καταλήγει εἰς τὴν ἀποδοχὴν τεσσάρων ᾀσμάτων (τὰ ὁποῖα καλεῖ διὰ λατινικῶν γραμμάτων). Ὡς ἀρχαιότατον τούτων θεωρεῖ τὴν καλουμένην «Τηλεμάχειαν» (T), ἥτις ἀπετέλεσε τὸν πυρῆνα περὶ ὃν περιετυλίχθησαν τὰ ἄλλα. Κατὰ τὸν Βιλαμόβιτς ἡ «Ὀδύσσεια», ὅπως ἔχομεν αὐτὴν σήμερον ἀπὸ τοῦ α—ω, ἀποτελεῖ ἑνότητα ἐὰν παραβλέψωμεν μερικὰ παρεμβληθέντα ᾄσματα, τὰ ὁποῖα δὲν παραβλάπτουσι τὴν γενικὴν ἐντύπωσιν. Ἔργον τοῦ ἑρμηνευτοῦ κατὰ τὸν Βιλαμόβιτς εἶναι νὰ ἀνεύρῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ποιητοῦ τούτου, ὁ ὁποῖος παρέλαβεν ἁπλῶς τὴν ποιησίν του ἐκ παλαιοτέρων ἐπῶν κατὰ τὸ μέγιστον αὐτῆς μέρος (ὡς ἤδη ὁ Kirchhoff εἶχεν ἀποδείξει). Γενικῶς εἰπεῖν ὁ Βιλαμόβιτς δέχεται εἰς τὸ νέον του βιβλίον τὰ ἑξῆς κατὰ σειρὰν ἔπη ἐν τῇ «Ὀδυσσείᾳ». Τὰς πλάνας τοῦ Ὀδυσσέως ε—μ, τὴν Τηλεμάχειαν (ὡς νεώτερον τμῆμα) β—δ; ἀπὸ τοῦ π καὶ ἐντεῦθεν ἔχομεν παραλλήλως πρὸς τὴν Τηλεμάχειαν τὸ ἔπος ν—ξ, εἶτα ἔρχεται τὸ σ—τ, ἀδυναμίαν δὲ συγκολλήσεως ἐλέγχει ἡ κατάστασις ἐν ᾗ ἔχομεν τὸ τέλος τοῦ ρ, τ καὶ υ. Τὸ φ, χ καὶ ψ ἐλήφθη ἐξ ἄλλου ἔπους, ὃ διηρύνθη διὰ τοῦ ω. Τὸ ποίημα παραδέχεται ὡς γενόμενον τὸν Ζ' π. Χ. αἰῶνα, τὴν Τηλεμάχειαν μεταγενέστερον κατὰ μίαν ἢ δύο γενεάς, ὅτε οἱ Ἕλληνες ἐπεσκέπτοντο συχνότερον τὴν Αἴγυπτον. Τὰς γνώμας ταύτας τοῦ Βιλαμόβιτς, τροποποιούσας πως τὰς παλαιοτέρας γνώμας του, ἀπέκρουσεν ἤδη ὁ Wilhelm Schmid (ἐν τῇ «Γραμματολογίᾳ» του 1929) καὶ ἰσχυρότερον ὁ Drerup (Ph. W. 1930).

Θ'. ***Διάρθρωσις τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν. Προελληνικὰ στοιχεῖα. Ὁ περιγραφόμενος πολιτισμός. Γεωγραφικά.*** Ἐρωτᾶται νῦν ποίαν τάξιν ἔχει ὁ Ὅμηρος εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐξέλιξιν τοῦ πολιτισμοῦ ἐν Εὐρώπῃ καὶ δὴ ποίαν σχέσιν ἔχει μεταξὺ τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ Βορρᾶ καὶ Νότου ἐν Εὐρώπῃ. Τὰ δύο ὁμηρικὰ ποιήματα ἐποιήθησαν πάντως εἰς διαφόρους ἐποχάς. Σήμερον, ὅτε γνωρίζομεν ἀκριβέστερον τὴν Ἑλλάδα, τὸ προέχον ζήτημα εἶναι νὰ κατατάξωμεν τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐξελίξεως τοῦ πολιτισμοῦ ἐν Ἑλλάδι. Ἡ «Ἰλιὰς» ἐποιήθη πιθανῶς κατὰ τὸν Θ'—Η', ἡ δὲ «Ὀδ σσεια» κατὰ τὸν Ζ' ἢ ἴσως καὶ κατὰ τὸν ΣΤ' π. Χ. αἰῶνα, μεταξὺ λοιπὸν τοῦ 850—550 ἐποιήθησαν τὰ ποιήματα ταῦτα, εἰς ἐποχὰς ὅπου ἀπὸ πολλῶν αἰώνων εἶχε τελειώσει ὁ μυκηναϊκὸς πολιτισμός, ὅπου δὲν ὑπῆρχον πλέον αἱ ἀκροπόλεις μὲ τὰ λαμπρὰ ἀνάκτορά των («δόμους»), ὅπου αἱ Μυκῆναι, ἡ Τίρυνς, ἡ Τροία εἶχον ἐκπέσει εἰς ἀσήμους πολίχνας, ὅτε ἡ οἰκοδομικὴ καὶ ἡ τέχνη τῶν τάφων εἶχον μεταβληθῆ καὶ νέα ὅπλα, σκεύη καὶ ἐργαλεῖα ἦσαν ἐν χρήσει. Τὴν γραφὴν τῆς δευτέρας πρὸ Χριστοῦ χιλιετηρίδος δὲν δυνάμεθα νὰ ἀναγνώσωμεν, ἀλλὰ τῶν συγχρόνων *μνημείων* τὴν γλῶσσαν δυνάμεθα νὰ ἀντιληφθῶμεν καὶ νὰ νοήσωμεν. Ἐὰν παραβάλωμεν τὰ μνημεῖα ταῦτα (οἰκίας, ὅπλα, τάφους) πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἀναφερόμενα, βλέπομεν ἀμέσως διαφοράν. Τὰ περὶ τὴν ταφὴν ἔθιμα παρ' Ὁμήρῳ εἶναι διάφορα, οἱ ἐπ' αὐτοῦ δὲ ἄνθρωποι, κοινοὶ θνητοὶ ἢ ἡγεμόνες, ἔχουσι πολὺ πενιχροτέρας κατοικίας, ὅπως ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Noack. Ὁ Ὅμηρος δὲν γνωρίζει τὰς διακοσμητικὰς παραστάσεις τῶν τοίχων τῶν οἰκοδομημάτων τῆς Κνωσοῦ καὶ Τίρυνθος. Ἀναμνήσεις μόνον τῶν παλαιῶν τούτων χρόνων ὑπάρχουσιν εἰς τοὺς ἥρωάς του καὶ τὴν ἱστορίαν των. Πολλὰ τῶν παρ' αὐτῷ ἀναφερομένων ὑπομιμνήσκουσιν ἡμᾶς ἀμέσως τὰ εὑρήματα τῆς Κρήτης. Ὁ Ὅμηρος ὅμως ψάλλει γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἀναντιρρήτως συνέβησαν κατὰ τὴν τρωϊκομυκηναϊκὴν ἐποχήν, καὶ ἐὰν παρεμβάλλῃ συχνὰ καὶ γεγονότα ἢ πράγματα τῆς ἐποχῆς του, διατηρεῖ ἀναμφιβόλως εἰς τὰ ποιήματά του τὸ ἀρχαῖον περιβάλλον τῶν πραγμάτων. Ὡς πρὸς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ φαινομένου τούτου διχάζονται αἱ γνῶμαι. Οἱ μὲν θεωροῦσι τὸν Ὅμηρον λίαν ἀρχαῖον, σύγχρονον τῆς μυκηναϊκῆς τέχνης καὶ τῶν μυκηναϊκῶν ἀγώνων, πᾶν δὲ τὸ διάφορον τούτων ὡς παρέμβλημα τῶν μεταγενεστέρων χρόνων. Οἱ δὲ μεταφέροντες αὐτὸν εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους, δισχυρίζονται ὅτι ἐκεῖ ἔνθα ποιεῖται ὀρθὴν μνείαν τῶν παλαιῶν ἐγνώρισε λείψανα τοῦ πολιτισμοῦ των καὶ ὅτι γενικῶς εἰπεῖν ὁ ποιητὴς ἀρχαΐζει εἰς τὰ ποιήματά του. Ἡ ἀλήθεια καὶ ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ κεῖται ἐν τῷ μέσῳ. Μετὰ τὰς ἀναλύσεις τῆς «Ὀδυσσείας» καὶ «Ἰλιάδος» ὑπὸ τοῦ Βιλαμόβιτς καὶ Bethe καὶ τῆς «Ἰλιάδος» ὑπὸ τοῦ Robert, διαβλέπομεν ἀρκετὰ εὐκρινῶς τὰ διάφορα στρώματα, ἐξ ὧν ἐσχηματίσθησαν τὰ μεγάλα ταῦτα ποιήματα. Ἐν τῇ «Ὀδυσσείᾳ» εἴδομεν πῶς οἱ ἀοιδοὶ παρουσιάζονται κατὰ τὰ συμπόσια καὶ ψάλλουσι πρὸς φόρμιγγα μικρότερα συμβάντα. Οἱ ποιηταί, οἵτινες ἐποίησαν τὴν «Ἰλιάδα» καὶ «Ὀδύσσειαν», εὗρον ἔπη διαφόρων ἐποχῶν. Ἐξ αὐτῶν ἔλαβον ἐκτενέστερα ἢ συντομώτερα τεμάχια, ἐνύφανον καὶ ἄλλα αὐτοτελῆ μικρότερα ᾄσματα καὶ συνέδεσαν τὰ μέρη διὰ ἰδιαιτέρας ποιητικῆς ἐργασίας. Οὕτω ἀποδεικνύεται ὅτι ἐγεννήθη τὸ παλαιότερον μέρος τῆς «Ὀδυσσείας», τὸ περιλαμβάνον τὸν Νόστον τοῦ Ὀδυσσέως μὲ ὅλα τὰ παθήματά του εἰς τοὺς Λαιστρυγόνας, Κύκλωπας, εἰς τὴν Κίρκην καὶ εἰς τὸν Ἅδην. Παρ' αὐτὸ ἵσταται νεώτερον ἔπος περὶ τῶν κατὰ τὸν Τηλέμαχον («Τηλεμάχεια») καὶ ἔτι νεώτερον ἀκόμη περὶ τοῦ φόνου τῶν μνηστήρων. Παρενεβλήθησαν ὡς ἰδιαίτερα ἐπεισόδια ἡ διαμονὴ εἰς τὴν Καλυψῶ, καὶ ἡ σκηνὴ τῆς ἀναγνωρίσεως μεταξὺ Ὀδυσσέως καὶ Πην λόπης. Ὁ ἐπεξεργασθεὶς αὐτὰ ποιητὴς ἐποίησεν ἀκόμη τὴν πρώτην ραψῳδίαν καὶ ἄλλα μικρότερα μέρη.

Ἐν τῇ «Ἰλιάδι» τὸ ἀρχαιότατον μέρος εἶναι ἡ Μῆνις καὶ ἡ ἐν τῷ μέσῳ περίπου τοῦ ὅλου ποιήματος εὑρισκομένη Πατρόκλεια καὶ τὸ νεώτατον ἴσως τὰ ἆθλα ἐπὶ Πατρόκλῳ (Ψ) εἰς τὸ τέλος τῆς «Ἰλιάδος». Ὡς ἰδιαίτερα τεμάχια φαίνονται ἡ περιγραφὴ τῆς ἀσπίδος, ἡ ὁποία φαίνεται παλαιά, καὶ ἡ Δολώνεια, ἡ ὁποία εἶναι πάντως νεωτέρα.

Συνοπτικῶς ἐξετάζοντες, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι μετὰ τὰς πολλὰς ἀμφιταλαντεύσεις καὶ τὰς τελευταῖον γενομένας ριζικὰς πλέον ἀναλύσεις τῆς «Ἰλιάδος» ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη ὅτι ἡ «Ἰλιὰς» περιλαμβάνει 15 ἄλλα μικρότερα ἔπη, τὰ ὁποῖα συνεδέθησαν μὲ τὸ παλαιότατον, ἐκ τῶν ραψῳδιῶν Α Π Ρ καὶ Χ ἀποτελούμενον, ποίημα περὶ τῆς μήνιος τοῦ Ἀχιλλέως. Πλεῖσται ὑπάρχουσιν ἀκόμη θεωρίαι περὶ τῆς χρονολογικῆς διατάξεως τῆς «Ἰλιάδος». Ὁ Βιλαμόβιτς τακτοποιεῖ αὐτὴν χρονολογικῶς ἀρχόμενος ἐκ τῶν νεωτάτων ραψῳδιῶν ὡς ἑξῆς: Θ ὡς εἰσαγωγὴν εἰς τὸ Ι, εἶτα Κ, Ψ Ω, Υ Φ, Χ Ψ(1), Π Ρ, Σ Τ, Λ(1) Λ(2), Μ—Ο διὰ τοῦ Ξ αὐξηθέντα, τοῦ ὁποίου ὁ ποιητὴς ταυτίζεται πρὸς τὸν ποιητὴν τοῦ Α, εἶτα Β, Γ Δ Ε, καὶ Ζ Η. Ὡς συνεχόμενον ποίημα λαμβάνεται ἡ καλουμένη «Ἀχιλληΐς», ἧς τὰ κυριώτατα εὑρίσκονται ἐν Χ Ψ(1), τὸ δὲ Α ἀποτελεῖ τὴν εἰσαγωγήν.

Παρ' ὅλας τὰς διαφορὰς καὶ ἀντιφάσεις καὶ ἀντιγνωμίας ἀπέδειξε τελευταίως ὁ Bethe τὸ ποίημα πάλιν ὡς ἑνιαῖον ἔργον, ὡς ἔργον ἑνὸς ποιητοῦ ἐπισκοπήσαντος πάντα τὰ καθ' ἕκαστον, χωρὶς ὅμως βεβαίως νὰ παραδέχηται ὅτι εἷς καὶ μόνος ποιητὴς ἐποίησε τὴν «Ἰλιάδα». Ἀλλὰ καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο, ὅτι εἷς καὶ μόνος ποιητὴς εἶναι ὁ ποιήσας τὴν «Ἰλιάδα» καὶ «Ὀδύσσειαν», ἡ περὶ τοῦ Ὁμήρου δηλαδὴ ἀντίληψις τῶν ἀρχαίων, ὑποστηρίζεται ἐσχάτως ὑπὸ πολλῶν νεωτέρων ἐρευνητῶν (K. Rothe, J. Scott, Drerup, H. Peters καὶ ἄλλων).

Εἰς τὰ διάφορα ταῦτα μέρη τῶν ἐπῶν εἶναι πάλιν τὰ ἀρχαιολογικὰ πράγματα τόσον διάφορα, ὥστε ὁ Robert εἰς ταῦτα ἐβασίσθη διὰ τὸν ὁρισμὸν τῶν διαφόρων τεμαχίων τῆς «Ἰλιάδος». Ἰδίᾳ ὁ ὁπλισμὸς ἐπέσυρε καὶ αὐτοῦ, ὡς προγενεστέρως τοῦ Reichel, τὴν προσοχήν. Ἥρωές τινες π. χ., ὡς ὁ Αἴας, ὁ Σαρπηδών, ὁ Ἕκτωρ φέρουσι τὸ παλαιὸν καὶ μέγα σάκος («φέρων σάκος ἠΰτε πύργον» Ἰλιάδ. Η 219, Ρ 128), τὸ ὁποῖον φέρων τις δὲν ἔχει ἀνάγκην τοῦ θώρακος καὶ τῶν κνημίδων. Τὸ σάκος τοῦτο εἶναι ἡ μυκηναϊκὴ ἀσπίς, ὡς εὑρίσκομεν αὐτὴν εἴς τε τὸ περίφημον δίστομον μυκηναϊκὸν ἐγχειρίδιον μὲ τὴν μάχην τῶν πέντε ἀνδρῶν πρὸς τρεῖς λέοντας καὶ εἰς δακτυλίους καὶ δακτυλιολίθους. Τοὐναντίον ἡ νεωτέρα μικρὰ καὶ στρογγύλη ἀσπὶς δὲν καθιστᾷ περιττὸν θώρακα καὶ κνημῖδας. Ἡ ἀσπὶς εἶναι ὁ ἰωνικὸς ὁπλισμός, ὁ ὁποῖος εἶναι ξένος τοῦ μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ. Διακρίνομεν λοιπὸν παρ' Ὁμήρῳ μίαν παλαιὰν μυκηναϊκὴν ἀντίληψιν ἢ ἔκθεσιν, καὶ μίαν νεωτέραν, ἤδη ἑλληνικήν, καὶ προβαίνοντες ἔτι περαιτέρω δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν ἐν τῇ μυκηναϊκῇ ἀντιλήψει βόρεια καὶ παλαιομεσογειακὰ χαρακτηριστικά. Εἰς τὰς μεταγενεστέρας ἀντιλήψεις ἀνήκει τὸ ὅτι τὸ πτῶμα τοῦ Πατρόκλου καίεται ἐπὶ πυρᾶς καὶ ἡ τέφρα του συναχθεῖσα ἐν χρυσῷ δοχείῳ («ἐς χρυσέην φιάλην» Ἰλ. Ψ, 253) θάπτεται ὑπὸ «εὐρὺν καὶ ὑψηλὸν τύμβον». Ἐπίσης νεώτερον εἶναι ὅτι ἐν τῇ Τροίᾳ ὑπάρχει ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς, εἰς τὸν ὁποῖον καθ' ὡρισμένον χρόνον (ὡς βραδύτερον συνέβαινε τοῦτο ἐν Ἀθήναις) προσφέρεται πέπλος τις εἰς τὴν θεὰν (Ἰλ. Ζ 90). Διότι εἰς τὴν παλαιὰν τρωϊκὴν ἢ μυκηναϊκὴν ἐποχὴν δὲν ὑπῆρχεν οὐδαμοῦ ναός τις ἢ ἄγαλμα θεοῦ. Ἐπισης εἰς τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους ἀνήκουσιν οἱ μνημονευόμενοι ἱερεῖς ἢ αἱ ἱέρειαι. Εἰς τοὺς παλαιοτέρους χρόνους ὁ ἄρχων ἢ ἡγεμὼν τοῦ οἴκου εἶναι καὶ ὁ ἱερεὺς αὐτοῦ, ὅπως π. χ. ὁ Νέστωρ κατὰ τὴν ἐν Πύλῳ ἑορτὴν τοῦ Ποσειδῶνος, εἰς ἣν παρίσταται καὶ ὁ Τηλέμαχος (Ὀδ. γ 344). Ἐπίσης εἰς μεταγενεστέρους χρόνους ἀνήκουσι καὶ οἱ «παμποίκιλοι πέπλοι, ἔργα γυναικῶν Σιδονίων», οὓς ἔφερεν ὁ Πάρις εἰς τὴν Τροίαν (Ἰλ. Ζ 290 ἑξ.), ὡς καὶ οἱ σιδώνιοι λέβητες καὶ ἀργυροῖ κρατῆρες, οἱ ὁποῖοι διατηροῦνται ὡς πολύτιμοι θησαυροὶ ἐν ταῖς οἰκίαις (Ἰλ. Ψ 740 ἑξ., Ὀδ. ο 115 ἑξ.), οἱ Σιδώνιοι ἔμποροι τοὺς ὁποίους παραλαμβάνει ἡ «Φοίνισσα γυνὴ» τοῦ Εὐμαίου μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν πατρίδα της (Ὀδ. ο 414). Παρὰ τὰ νεώτερα ταῦτα εὑρίσκομεν καὶ ἄλλα παλαιότερα ἐκ μυκηναϊκῶν ἢ παλαιοτέρων ἀκόμη μεσογειακῶν χρόνων. Ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει τὴν Τροίαν ὡς ἰσχυρῶς ὠχυρωμένον φρούριον μὲ τὰς Σκαιὰς Πύλας, ἐκ τοῦ «πύργου» τῶν ὁποίων οἱ γέροντες καὶ αἱ γυναῖκες θεῶνται τὸν ἀγῶνα ἐν τῇ πεδιάδι (Ἰλ. Γ 145). Δύναταί τις μάλιστα παρὰ τῷ Ὁμήρῳ νὰ διακρίνῃ διαφορὰν τῆς πόλεως καὶ τοῦ ἄστεως. Ἡ πόλις κεῖται ὑψηλά, εἶναι ὡραῖα ἐκτισμένη καὶ ὠχυρωμένη, ἔχει δὲ εὐρείας ὁδούς. Περὶ τοῦ ἄστεως δὲν λέγεται ἔπαινός τις ἄλλος παρὰ ὅτι εἶναι μέγα. Διὰ τοῦ ἄστεως προχωρεῖ ἡ Ἑκάβη, διὰ νὰ συγκαλέσῃ τὰς Τρῳάδας καὶ εὐχηθῶσιν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν ὑπὲρ τοῦ Ἕκτορος, καὶ ἀνὰ τὸ ἄστυ θρηνοῦνται οἱ πίπτοντες ἥρωες.

Τὰ ποιήματα ἀναφέρουσι δύο εἴδη ἡγεμονικῶν κατοικιῶν. Τὰ «δώματα» καὶ τὰ περιτετειχισμένα ἀνάκτορα («μέγαρα»). Ὁ Πρίαμος (Ἰλ. Ω 803 κ. ἀ.) καὶ ὁ Ἀλκίνοος (Ὀδ. ξ 13) κατοικοῦσιν ἐν «δώμασι», εἰς μέγαρα μόνον ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ἡ Κίρκη. Ἐκ τῆς «Ὀδυσσείας» χ 239 ἑξ. συνάγεται εὐκόλως ὅτι τὸ μέγαρον εἶχε εἰς τὸ μέσον «μέλαθρον», τουτέστιν ἀνοικτὴν εἰς τὸ μέσον ὀροφήν. Τὸ ἓν εἶναι ὁ βόρειος καὶ μυκηναϊκὸς πύργος τῶν ἡγεμόνων, τὸ ἄλλο εἶναι ἡ παλαιὰ μεσογειακὴ αὐλή. Ἐπιδράσεις βορειοτέρου πολιτισμοῦ εὑρίσκομεν ἀκόμη ἐν τῇ «Θόλῳ» τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Ὀδυσσέως (ἡ ὁποία θόλος ὑπομιμνῄσκει ἡμᾶς τὰς παλαιὰς δυτικοευρωπαϊκὰς θολωτὰς οἰκίας). Καὶ ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ ναυστάθμου τῶν Ἑλλήνων (Ἰλ. Μ 259 ἑξ.) καὶ ἀλλαχοῦ (Ἰλ. Ψ 331 ἑξ.) εὑρίσκομεν βορείους ἐπιδράσεις. Ἰδιαιτέρας προσοχῆς ἄξια εἶναι τὰ ὅπλα. Γνωρίζομεν ὅτι μεταξὺ τῶν μυκηναϊκῶν ξιφῶν κρητικοῦ τύπου ἀνευρέθη καὶ ἓν βορείου τύπου. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι συχνάκις ὁ Ὅμηρος θέτει εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἀχαιῶν ἡρώων ὡραῖα ξίφη θρᾳκικὰ (Ἰλ. Ψ 560 ἑξ., 807 ἑξ.). Λέγονται θρᾳκικά, διότι μόνον ἡ χώρα αὕτη, τῆς ὁποίας ἡ παλαιοτάτη κεραμεικὴ εἶναι ἡ τεχνικὴ προβαθμὶς τῆς μυκηναϊκῆς, θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξάγῃ τοιαῦτα καλλιτεχνικὰ εἴδη εἰς τὴν Ἑλλάδα. Σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ περιγραφὴ τῆς ἀσπίδος («σάκους») τοῦ Ἀχιλλέως διὰ τὴν σχέσιν τοῦ Ὁμήρου πρὸς τὰ μυκηναϊκὰ εὑρήματα. Ὁ ποιήσας ταύτην θὰ ἐγνώριζε τὴν ἐνθετικὴν ἐκ διαφόρων μετάλλων ἐργασίαν καὶ τὸν χρωματισμὸν τοῦ χρυσοῦ εἰς διαφόρους ἀποχρώσεις, ὅπως γνωρίζομεν ἀπὸ τὸ περίφημον δίστομον ἐγχειρίδιον τοῦ τετάρτου μυκηναϊκοῦ τάφου (Ἰλ. Σ 561 ἑξ., 548 ἑξ. 574). Ἐνταῦθα χρησιμεύει ὡς παράδειγμα ἡ παλαιὰ μυκηναϊκὴ ἐγκόλλησις τῶν μετάλλων. Ἡ περιγραφὴ τῆς ἀσπίδος τοῦ Ἀχιλλέως καὶ μόνη θὰ ἤρκει εἰς τὸ νὰ δείξῃ ὅτι μέρη τινὰ τῆς ὁμηρικῆς ποιήσεως γνωρίζουσιν ἤδη τὸν μυκηναϊκὸν πολιτισμόν.

Ἡ παρ' Ὁμήρῳ ἀφθονία τοῦ χρυσοῦ εὑρίσκεται καὶ εἰς τοὺς μυκηναϊκοὺς τάφους. Εἰς ὅλα τὰ συμπόσια, εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ὀδυσσέως, τοῦ Νέστορος, τοῦ Μενελάου, παρὰ τοῖς Φαίαξι κλπ. πίνουσιν οἱ δαιτυμόνες ἐκ χρυσῶν κυπέλλων. Δὶς μόνον ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει ξύλινα ποτήρια «κισσύβια», προκειμένου περὶ τοῦ Κύκλωπος καὶ τοῦ Εὐμαίου. Τὸ ὁμηρικὸν «δέπας ἀμφικύπελλον», δηλαδὴ ποτήριον ἀμφοτέρωθεν κοῖλον, μὲ ὁμοίας διπλᾶς κοιλότητας (κοῦπες), ἐξ ὧν κατὰ βούλησιν ἡ μία νὰ χρησιμοποιῆται ὡς βάσις καὶ ἡ ἄλλη ὡς ποτήριον (ὁ Ἀρίσταρχος ἐξέλαβεν αὐτὸ ὡς σημαῖνον ἄμφωτον), δυνάμεθα σήμερον νὰ παρακολουθήσωμεν ἐν τῇ ἐξελίξει του ἀπὸ τῆς Ἱσπανίας μέχρι τῆς Κρήτης, τῶν Κυκλάδων, Αἰγύπτου καὶ Τροίας. Ὁ Ὅμηρος συχνότατα ἀναφέρει κοσμήματα ἐκ τοῦ ζωϊκοῦ καὶ φυτικοῦ βασιλείου. Χρυσοῖ καὶ ἀργυροῖ κύνες φυλάττουσι τὴν θύραν τῶν ανακτόρων τοῦ Ἀλκινόου, νεανίαι ἵστανται ὡς πυρσοφόροι ἐπὶ βάσεων, ὁ Ἥφαιστος μάλιστα ὑποβαστάζεται ὑπὸ χρυσῶν παρθένων, ἐπὶ τοῦ κυπέλλου τοῦ Νέστορος ἐπεκάθηντο χρυσαῖ περιστεραί. Εἰς τὰ στήθη τοῦ Ἡρακλέους «ἀορτὴρ χρύσεος ἦν τελαμών, ἵνα θέσκελα ἔργα τέτυκτο ἄρκτοι τ' ἀγρότεροί τε σύες χαροποί τε λέοντες ὑσμῖναί τε μάχαι τε φόνοι τ' ἀνδροκτασίαι» (Ὀδ. λ.). Ἡ χρυσῆ περόνη, δι' ἧς ὁ Ὀδυσσεὺς ἐστερέωνε τὴν χλαῖνάν του, ἐκοσμεῖτο διὰ εἰκόνων «ἐν προτέροισι πόδεσσι κύων ἔχε ποικίλλον ἐλλόν, ἀσπαίροντα λάων· τὸ δὲ θαυμάζεσκον ἅπαντες, ὡς οἳ χρύσεοι ἐόντες ὃ μὲν λάε νεβρὸν ἀπάγχων, αὐτὰρ ὃ ἐκφυγέειν μεμαὼς ἤσπαιρε πόδεσσιν» (Ὀδ. τ 228 ἑξ.).

Ὁ θώραξ τοῦ Ἀχιλλέως ἔχει «οἴμους» (σειρὰς) ἐκ πολλῶν μετάλλων (Ἰλ. Λ.). Πάντα ταῦτα εἶναι τοῦ κρητικομυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ἐντελῶς δὲ πρὸς τὸν χαρακτῆρα τῆς μυκηναϊκῆς τέχνης συνᾴδει ὁ τρόπος, δι' οὗ περιγράφει ὁ Ὅμηρος τὰ καλλιτεχνήματα. Αἱ διάφοροι δραματικαὶ εἰκόνες

Digitized by Google

ἐπὶ τοῦ μεγάλου καὶ στιβαροῦ σάκους τοῦ Ἀχιλλέως (Ἰλιάδ. Σ 478 ἑξ.) ἐὰν παραβληθῶσι πρὸς τὸ περίφημον μυκηναϊκὸν δίστομον ἐγχειρίδιον (*Τσούντα*, Μυκῆναι σελ. 84), εὑρίσκονται ἐν ἀπολύτῳ συμφωνίᾳ πρὸς τὴν μυκηναϊκὴν τέχνην. Ἡ τέχνη αὕτη δὲν ἤκμασεν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀλλὰ ἐν τῇ παλαιᾷ Μεσογείῳ θαλάσσῃ. Οἱ πρόδρομοί της εὑρίσκονται εἰς τὴν ἀκμάζουσαν καὶ ζωηρὰ συναισθήματα δεικνύουσαν γραφικὴν καὶ πλαστικὴν τέχνην τῆς Κνωσοῦ, διακλάδωσίς τις τῆς τέχνης ταύτης εὑρίσκεται εἰς τὰς λεπτεπιλέπτους διαμορφώσεις ὑπὸ τὸν Ἀμένοφιν Δ΄, καὶ αἱ τελευταῖαι ῥίζαι της εἰς τὰς παλαιολιθικὰς μορφὰς τῶν ζῴων καὶ ἀνθρώπων τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, αἵτινες ἀρχίζουσι μὲν μὲ δραματικὰς συνθέσεις, ἀλλὰ καὶ ὡς καθ' ἕκαστον εἰκόνες εἶναι μεγάλαι καὶ πλούσιαι ὡς αὐτὴ ἡ φύσις.

Κατὰ τὴν ἀνάλυσιν τῆς «Ὀδυσσείας», ὡς αὕτη διετυπώθη ὑπὸ τῶν Κίρχοφφ καὶ Βιλαμόβιτς, ὁ κατὰ τὸν Ζ΄ αἰῶνα διασκευάσας τὴν «Ὀδύσσειαν» ποιητὴς συνύφανε τρία ἔπη, τὰ ὁποῖα καὶ κατὰ τοὺς χρόνους καθ' οὓς ἐποιήθησαν ἦσαν διάφορα, καὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν μερῶν ἐξ ὧν συνίσταντο. Πάντως, εἴδομεν, αἱ τέσσαρες πρῶται ῥαψῳδίαι μετά τινων τμημάτων ἐκ τῶν ν ο καὶ π εἶναι προσθῆκαι εἰς τὴν παλαιοτέραν «Ὀδύσσειαν».

Τὸ παλαιότατον ἔπος Α΄ τῆς «Ὀδυσσείας», ἡ καλουμένη ἀρχαιοτέρα «Ὀδύσσεια», ἀπὸ τοῦ ε 54 μέχρι τοῦ ξ διήκουσα, περιελάμβανε τρία μέρη: 1) τὰ τῶν Λωτοφάγων, Κυκλώπων καὶ Τειρεσίου περίπου 600 στίχους, 2) τὰ τῆς Καλυψοῦς—Λευκοθέας, περὶ τοὺς 450 στίχους καὶ 3) τὰ τοῦ Αἰόλου, Λαιστρυγόνων, Κίρκης, Σειρήνων, Σκύλλης, βοῶν Ἡλίου, νόστου εἰς τὴν Ἰθάκην. Τὸ δεύτερον ἔπος Β΄ εἶναι ἡ καλουμένη «Τηλεμάχεια» ἐκ τοῦ β—δ 619 καὶ ο 80 μέχρι τ 475. Φαίνεται δὲ ὅτι ἀπὸ τοῦ ρ καὶ ἐντεῦθεν ἐγένετο χρῆσις καὶ παλαιοτέρου τινὸς ποιήματος. Τὸ τρίτον καὶ νεώτατον ἔπος Γ΄ περιλαμβάνει τὰ στοιχεῖα υ 387 μέχρι ω καὶ περιέχει καὶ παλαιόν τι τμῆμα περὶ τοῦ ἀναγνωρισμοῦ τοῦ Ὀδυσσέως καὶ Πηνελόπης. Ἐνῷ λοιπὸν εἰς τὸ πρῶτον τοῦτο ἔπος ὁ Ὀδυσσεὺς ἐνεργεῖ καὶ δρᾷ ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας, ἄνευ παρεμβολῆς θεῶν καὶ δαιμόνων, εἰς τὸ δεύτερον ἔπος, τὴν «Τηλεμάχειαν», βλέπομεν πανταχοῦ διευθύνουσαν τὰ βήματα τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τοῦ Τηλεμάχου τὴν Ἀθηνᾶν. Τοῦτο μόνον ὡς ἀνατολὴ νέας ἀφυπνιστικῆς θρησκείας δύναται νὰ ἑρμηνευθῇ, ἥτις θρησκεία καθοδηγεῖ διὰ τῆς διδασκαλίας της. Ἡ ποιητικὴ μορφὴ τῶν πρώτων περιπετειῶν ἀνάγεται εἰς χρόνους, καθ' οὓς ἡ Ἀθηνᾶ δὲν ὑπῆρχεν ἢ δὲν ἴσχυεν. Ἀλλὰ μὲ τὴν ἀπολίθωσιν τοῦ πλοίου τῶν Φαιάκων (Ὀδ. ν 156 ἑξ.) ὁ Ποσειδῶν ἀπομακρύνεται πλέον ἐκ τῆς παλαίστρας καὶ ἀφίνει εἰς αὐτὴν ἐλευθέραν δρᾶσιν. Ὁ Ποσειδῶν καθ' ὅλου εἰπεῖν παρέχει ἐν τῇ «Ὀδυσσείᾳ» τὴν εἰκόνα θεοῦ ἀπομακρυνομένου ἐκ τῆς δράσεως, βλέπομεν δὲ καὶ εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα ἱστορικωτέρους χρόνους ὅτι ὁ ἄξεστος αὐτὸς καὶ ἀγριόμορφος θεὸς πανταχοῦ ἐν Ἑλλάδι ὅπου ἐλατρεύετο (ἐν Κορίνθῳ, Σουνίῳ, Εὐβοίᾳ, Σκύρῳ, Τήνῳ, Μυκάλῃ κλπ.) συναντᾷ ἀγῶνας καὶ δυσχερείας ἔν τε τῇ λατρείᾳ καὶ τῇ διὰ τῆς τέχνης παραστάσει, πράγματα τὰ ὁποῖα ἀναγκάζουσιν αὐτὸν νὰ ὑποχωρῇ διαρκῶς πρὸ τῆς Ἀθηνᾶς. Ὁ Ποσειδῶν ἔχων τὴν Δήμητρα (- Ἐρινὺν) ὡς σύζυγον καὶ τὴν Περσεφόνην ὡς θυγατέρα, δεσπόζει Οὐρανοῦ, Γῆς καὶ Ἅδου. Ἱερὰ εἰς τὸν Ποσειδῶνα ἦσαν ἡ θάλασσα καὶ ἐκ τῶν ζῴων οἱ ἵπποι καὶ οἱ βόες· εἶναι τοῦτο προσωποποίησις τοῦ ἀρχαιοτάτου πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος κύρια συστατικὰ εἶχε τὴν ναυσιπλοΐαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν, ὀλίγον δὲ ἐφρόντιζε περὶ γεωργίας καὶ τέχνης. Ὅπου ἡ τέχνη εἶχεν ἀναπτυχθῇ (ὡς ἐν Κορίνθῳ), ἦτο καὶ ὁ θεὸς τῆς χειροτεχνίας. Ἡ δύναμίς του ὅμως μὲ τὴν ἐμφάνισιν νέων θεῶν καταρρέει. Ἐν Θράκῃ εἶναι γνωστοὶ μόνον ὁ Ἀπόλλων, ὁ Ἄρης ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Ἥρα. Καὶ ἡ Ἀθηνᾶ (ἧς τὸ ὄνομα δὲν εἶναι ἑλληνικὸν) εἶναι ἄγνωστος ἐκεῖ. Εἶναι, φαίνεται, ἡ Ἀθηνᾶ μεσογειακὴ θεότης (ἐν Κρήτῃ ἔχομεν θεὰν ὡπλισμένην), γενομένη εἶτα ἴσως τοπικὴ θεότης ἐν Ἀττικῇ, εἶτα δὲ ἐν τῷ μυκηναϊκῷ πολιτισμῷ προσλαβοῦσα γενικώτερον κῦρος.

Ἐπίσης αἱ περὶ τῶν ψυχῶν δοξασίαι δὲν εἶναι παρ' Ὁμήρῳ ἑνιαῖαι. Ὁ Ὀδυσσεύς, κατελθὼν εἰς τὸν Ἅδην (Ὀδ. λ), συναντᾷ τὰς ψυχὰς τῶν ἀποθανόντων, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἄϋλοι καὶ ἄνευ συνειδητῆς ἀντιλήψεως («ἔνθα νεκροὶ ἀφραδέες ναίουσι, βροτῶν εἴδωλα καμόντων»), διὰ νὰ λάβωσι δὲ αἴσθησιν καὶ γνωρίσωσί τινα πρέπει νὰ πίωσιν αἷμα ἐκ θυσίας («αἷμα κελαινόν»). Ἀλλ' ἐν Ὀδ. δ, 561 ὁ Πρωτεύς, ὅστις εἶχε τὴν δύναμιν νὰ προλέγῃ τὰ μέλλοντα, λέγει εἰς τὸν Μενέλαον ὅτι δὲν εἶναι πεπρωμένον («θέσφατον») εἰς αὐτὸν «Ἄργει ἐν ἱπποβότῳ θανέειν» | «ἀλλά σ' ἐς Ἠλύσιον πεδίον καὶ πείρατα γαίης | ἀθάνατοι πέμψουσιν, ὅθι ξανθὸς Ῥαδάμανθυς, | τῇ περ ῥηΐστη βιοτὴ πέλει ἀνθρώποισιν». Οἱ στίχοι οὗτοι, ὡς παρετήρησεν ὁ Rohde, ἀνοίγουσιν εἰς ἡμᾶς ἕνα νέον ὅλως κόσμον, περὶ τοῦ ὁποίου οὐδὲν ἄλλο διηγοῦνται εἰς ἡμᾶς τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα. Διότι οὐδαμοῦ αὐτῶν ἀναφέρεται ὅτι οἱ ἄριστοι τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἀνθρώπων μετὰ θάνατον δὲν χάνονται, ἀλλὰ μεταβαίνουσιν εἰς ἕνα ἄλλον κόσμον, ἔνθα ζῶσιν ὑπὸ τὸν Ῥαδάμανθυν νέον μακάριον βίον. Εἶναι λοιπὸν τοῦτο ὁ Οὐρανὸς ἢ χριστιανικώτερον ὁ Παράδεισος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Ἅδην. Εἰκάσθη ὅτι ἐνταῦθα γίνεται μνεία παλαιᾶς θρησκείας, ἐξαφανισθείσης μὲν σχεδὸν κατὰ τοὺς ὁμηρικοὺς χρόνους, ἀναφανείσης δὲ πάλιν κατὰ τὴν κλασσικὴν περίοδον. Ὑπὸ ἄλλου πάλιν ἐρευνητοῦ ἀπεδείχθη ὅτι αἱ λέξεις Ἠλύσιον καὶ Ῥαδάμανθυς ὑποδηλοῦσι προελληνικὸν πολιτισμὸν (ὅπως καὶ τὰ Ἐλευσὶς καὶ Εἰλείθυια, τὸ δὲ Ἠλύσιον βραδύτερον μετεφράσθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων «Μακάρων νῆσος»), καὶ ὅτι ἡ ἀφηρωΐσις δὲν ἦτό τι σύνηθες καὶ εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα ἑλληνικοὺς χρόνους, διότι μάκαρες ἦσαν μόνον οἱ θεοί. Οἱ ἀνωτέρω στίχοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν «Τηλεμάχειαν» καὶ δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς παρέμβλητοι, διότι παρομοίας ἀντιλήψεις ἔχομεν καὶ ἐν ἄλλοις ἀρχαίοις τμήμασι τῆς ὁμηρικῆς ποιήσεως. Ἡ Καλυψὼ θέλει νὰ κάμῃ τὸν Ὀδυσσέα «ἀθάνατον καὶ ἀγήρων ἤματα πάντα» (Ὀδ. ε 136, 209, ψ 336). Οἱ ἑταῖροι τοῦ Ὀδυσσέως «πλέοντες προτέρω» καλοῦσι μεγαλοφώνως τρὶς τὰς ψυχὰς τῶν φονευθέντων «δειλῶν ἑτάρων | οἳ θάνον ἐν πεδίῳ Κικόνων ὕπο δῃωθέντες» (Ὀδ. ι 65—66). Τὰς ψυχὰς δὲ τῶν φονευθέντων μνηστήρων ὁδηγεῖ ὁ Ἑρμῆς ὡς πτερυγιζούσας νυκτερίδας «κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα» (Ὀδ. ω 1 ἑξ.). Καὶ κατὰ τὴν ταφὴν τοῦ Πατρόκλου ὁ Ἀχιλλεὺς λέγει ὅτι θὰ θυσιάσῃ ἢ μᾶλλον θὰ ἀποσφάξῃ («ἀποδειροτομήσω») δώδεκα Τρώων ἀγλαὰ τέκνα, ὧν ἡ ψυχὴ θὰ συνώδευε τὴν ψυχὴν τοῦ Πατρόκλου εἰς τὸν Ἅδην (Ἰλ. Σ 336 καὶ Ψ 22). Ἡ ἀναβίωσις τοῦ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς δόγματος συμπίπτει μὲ τοὺς χρόνους τοῦ Πινδάρου. Ἡ περὶ τῶν τοῦ κόσμου ἀντίληψίς του εἶναι ζοφερά. Γνωρίζει ὅτι ὑπάρχει μετὰ θάνατον δίκη καὶ ἡ ψυχὴ εἰσέρχεται πάλιν εἰς σῶμα, μέχρις οὗ ἀποδείξῃ τρὶς ἑαυτὴν ἐνάρετον. Τότε δὲ ἀναμένει αὐτὴν ἡ αἰωνία μακαριότης. Εὐχερεστέρα ὅμως πρὸς τοῦτο ὁδὸς εἶναι ἡ μύησις τῶν ἐν Ἐλευσῖνι μυστηρίων, τὰ μυστικὰ δράματα ἐν Ἐλευσῖνι καὶ οἱ μυστικοὶ λόγοι εἶναι οἱ παρέχοντες τὴν αἰωνίαν εὐτυχίαν καὶ μετὰ θάνατον μακαριότητα (Ὁμηρ. Ὕμν. εἰς Δημ. 481 ἑξ., *Ἀριστοφ.* Βατρ. 454 ἑξ. *Πλάτ.* Φαίδ. 69, c. *Πινδάρ.* Ἀπόσπ. 137. *Σοφ.* Ἀπ. 753). Εἰς τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια φαίνεται ὅτι διετηρήθησαν ἐνσφηνωθέντα λείψανα τῆς παλαιοτάτης μεσογειακῆς θρησκείας, ἐκ τούτων δὲ τῶν διατηρηθέντων λειψάνων ἀνεφάνη βραδύτερον ὁλόκληρος ἡ ἐν Ἐλευσῖνι λατρεία. Περὶ τῆς ὁμηρικῆς γεωγραφίας παρατηρητέον τὰ ἑξῆς. Ὁ ὁμηρικὸς κόσμος περὶ ὀλίγα κυρίως ὀνόματα περιστρέφεται. Τὰ τῆς «Ἰλιάδος» (Τροία, Ἴλιον, Μυκῆναι, Τίρυνς) εἶναι γνωστότερα καὶ ἀσφαλέστερα σήμερον, ἀλλὰ τὰ τῶν περιπλανήσεων τοῦ Ὀδυσσέως καθὼς καὶ ἡ πατρίς του παρέχουσιν εἰσέτι πλεῖστα πράγματα εἰς τοὺς ἐπιστήμονας καὶ ἀμφίβολον σφόδρα εἶναι ἂν θὰ εὑρεθῇ ποτε λύσις ἱκανοποιοῦσα πάντας τοὺς ἐρευνητάς. Παρὰ Στράβωνι (βιβλ. Α΄) ἔχομεν λεπτομερῆ ἔκθεσιν τῆς γνώμης τῶν παλαιοτέρων περὶ τῆς τοποθετήσεως τῶν περιπλανήσεων τοῦ Ὀδυσσέως, διότι ἡ ἔρις αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ αἰῶνας. Οἱ μὲν ἐτοποθέτουν αὐτὰς εἰς τὰ μέρη τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας, ἄλλοι (Κράτης ὁ Μαλλώτης) εἰς τὸν Πόντον καὶ εἰς τὰ μέρη τοῦ Βορείου ὠκεανοῦ. Ὁ Ἐρατοσθένης καὶ ἄλλοι νομίζουσι τὰ πάντα πλάσματα τοῦ ποιητοῦ καὶ δὲν δέχονται «ἐξωκεανισμόν», τουτέστι τοποθέτησιν αὐτῶν ἔξω ἐν τῷ ὠκεανῷ, ἔξω τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Ὁ Θουκυδίδης ταυτίζει (Α΄) τὴν Σχερίαν πρὸς τὴν Κέρκυραν. Ἡ παρὰ τὴν Μαλέαν ἄκραν μνημονευομένη θύελλα (ι 80: «ἀλλά με κῦμα ῥόος τε περιγνάμπτοντα Μάλειαν | καὶ Βορέης ἀπέωσε, παρέπλαγξεν δὲ Κυθήρων») καὶ ἄπωσις τοῦ Ὀδυσσέως, ἀποτελεῖ τὸ τελευταῖον, ὡς φαίνεται, σταθερὸν γεωγραφικὸν σημεῖον τῶν περιπλανήσεών του. Εἰς τὴν χώραν τῶν Λαιστρυγόνων μνημονεύονται (ἐκ παλαιοτάτης πιθανῶς πηγῆς περὶ πολικοῦ (;) ταξιδίου) φαινόμενα πολικὰ τοῦ φωτὸς (εἰς τέσσαρας προσθήκας κ 82--86 καὶ 190—192, λ 13—19 καὶ μ 3—4).

Περίφημον εἶναι ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις τὸ ζήτημα τῆς Ἰθάκης, τὸ ὁποῖον κυρίως ὑπὸ τοῦ Dörpfeld (τὸ πρῶτον ἐν τοῖς «Melanges Perrot», 1902, σελ. 79 ἑξ.) ἀνεκινήθη. Οὗτος θεωρεῖ ὡς ὁμηρικὴν Ἰθάκην τὴν σημερινὴν Λευκάδα (τοιαῦται μεταστάσεις γεωγραφικῶν ὀνομάτων εὑρίσκονται καὶ ἀλλαχοῦ). Οἱ κυριώτεροι τῶν λόγων διὰ τοὺς ὁποίους παραδέχεται ὅτι εἰς τὰ παλαιότερα μέρη τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰθάκη νοητέα ἡ σημερινὴ νῆσος Λευκὰς ὡς πατρὶς τοῦ μυθικοῦ Ὀδυσσέως εἶναι ὅτι ὅλαι αἱ σχετικαὶ εἰδήσεις, τὰς ὁποίας ἐκ τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν περὶ αὐτῆς ἔχομεν (Ὀδ. ρ 205 ἑξ., οἱ περίφημοι στίχοι ι 25 ἑξ. πρβλ. κ 194 — 196 κτλ.) δὲν ἁρμόζουσι διὰ τὴν σημερινὴν μικρὰν νῆσον Ἰθάκην (Θιάκι). Ἡ νησὶς Ἀστερὶς (Ὀδ. δ 846) δὲν εἶναι τὸ σημερινὸν Δασκαλιὸ (=ἰταλ. da scoglio, σκόπελος) ἀλλὰ τὸ σημερινὸν Ἀρκούδι μεταξὺ τῆς σημερινῆς Λευκάδος, τοῦ Μεγανησιοῦ (Τάφου) καὶ τῆς Ἰθάκης.

Διὰ τὴν θέσιν τῆς Ἰθάκης πρέπει νὰ συνεξετασθῇ καὶ ὁ ὁμηρικὸς ὕμνος εἰς τὸν Πύθιον Ἀπόλλωνα 250 (458), ὁ ὁποῖος θὰ ἐγράφη κατὰ τὸν Ζ΄ π.Χ. αἰῶνα. Παραδέχεται λοιπὸν διὰ τὰ παλαιότερα μέρη τῶν ὁμηρικῶν ποιημάτων ὡς Ἰθάκην τὴν σημερινὴν Λευκάδα, Δουλίχιον τὴν σημερινὴν Κεφαλληνίαν, Σάμην τὴν σημερινὴν Ἰθάκην (τὸ Θιάκι), Ζάκυνθον τὴν σημερινὴν ἐπίσης Ζάκυνθον. Ἡ θεωρία αὕτη (ἥτις, δύναταί τις νὰ εἴπῃ, συνετάραξε τὰ πνεύματα ὡς τὰ «Προλεγόμενα» τοῦ Βὸλφ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς των) ἔχει καὶ ὀπαδούς, ἀλλὰ καὶ πλείστους ἰσχυροὺς ἀντιπάλους, ἀπόκειται δὲ εἰς ἀπώτερον μέλλον ἡ διαλεύκανσις τῶν κατ' αὐτήν. Ἐσχάτως ἐξηνέχθη ὑπὸ τοῦ J. F. Leutz-Spitta (Korfu—Ithaka 1920) ἡ γνώμη ὅτι ἡ Ἰθάκη τοῦ Ὁμήρου εἶναι ἡ Κέρκυρα, καὶ τὸν νεωτερισμὸν («Ketzerei») τοῦτον περὶ τὰ καθιερωμένα ἐδέχθη καὶ αὐτὸς ὁ Carl Schuchhardt. Δὲν εἶναι δυνατόν, λέγουν, νὰ εἶχε τὴν ἕδραν του ὁ ἰσχυρότερος τῶν Ἀχαιῶν ἡγεμόνων, ὁ Ὀδυσσεύς, εἰς τὴν μικρὰν ταύτην νῆσον, διαρκῶς ἀπειλούμενος καὶ πιεζόμενος ὑπὸ ἰσχυρῶν γειτόνων. Ἔπρεπε νὰ ἥδρευεν εἰς μεγάλην καὶ πλουσίαν νῆσον, τὴν Κέρκυραν. Καὶ ἔχομεν τότε τὰς ζητουμένας καὶ ἀμφισβητουμένας τέσσαρας μεγάλας νήσους: Κέρκυραν (Ἰθάκην), Λευκάδα (Σάμην), Κεφαλληνίαν (Δουλίχιον), Ζάκυνθον. Ἴσως πάντοτε θὰ εἶναι ἡ λύσις τοῦ ζητήματος δυσχερής, διότι πρόκειται περὶ εἰδήσεων ἐκ ποιήματος. Ἐκτὸς ἂν ποτε δυνηθῇ ἡ ἐπιστήμη δι' ἀρχαιολογικῶν εὑρημάτων (ὄχι ὅμως ὡς τὸ ἐσχάτως περίφημον γενόμενον τῆς τυκτῆς κρήνης) νὰ ὁρίσῃ αὐτὸ ἀκριβῶς.

Ι΄. ***Ἐπίδρασις τοῦ Ὁμήρου ἐπὶ τὸν καθ' ὅλου πολιτισμόν.*** Ὁ Ὅμηρος ἤδη ἐν τῇ παλαιοτάτῃ ἀρχαιότητι ἐθεωρεῖτο ὁ ὑπὸ αἰσθητικὴν ἔποψιν μέγιστος ποιητής, ὁ κατ' ἐξοχὴν ποιητής, ὡς βραδύτερον ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ «Ποιητικῇ» του (22) ἀποκαλεῖ αὐτόν. Ὁ Πλάτων (Πρωτ. 339) θεωρεῖ ὡς «μέγιστον παιδείας μέρος» τὸ «περὶ ἐπῶν δεινὸν εἶναι», τουτέστι «τὸ οἷόν τ' εἶναι τὰ ὑπὸ τῶν ποιητῶν λεγόμενα συνιέναι—καὶ ἐπίστασθαι διελεῖν»· ἐν δὲ τῇ «Πολιτείᾳ» λέγεται (10, 606) αὐτὸ τοῦτο ὅτι «τὴν Ἑλλάδα πεπαίδευκεν οὗτος ὁ ποιητής». Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων του ἡρμηνεύετο ὁ Ὅμηρος καὶ ἀλληγορικῶς, ὡς διδασκόμεθα ἐκ τῆς «Πολιτείας» (Β΄ 378) «ὅσας Ὅμηρος θεομαχίας πεποίηκεν οὐ παραδεκτέον εἰς τὴν πόλιν, οὔτ' ἐν ὑπονοίαις πεποιημένας οὔτ' ἄνευ ὑπονοιῶν». Τὴν τοιαύτην ὅμως ἑρμηνείαν ἀπέκρουεν ὁ Πλάτων, ὡς βλέπομεν καὶ ἐξ ἄλλων διαλόγων τοῦ φιλοσόφου («ἐμοὶ δὲ πρὸς αὐτὰ οὐδαμῶς ἐστι σχολή», Φαῖδρ. 229) καὶ κυρίως ἐκ τοῦ «Κρατύλου», ἐὰν ἐκλάβῃ τις τὸν διάλογον τοῦτον ὡς μεγαλοφυᾶ σάτιραν, ὡς τοῦτο πιστεύεται σήμερον.

Ἐν τῷ «Συμποσίῳ» τοῦ Ξενοφῶντος λέγει ὁ Νικήρατος ὅτι ὁ «Ὅμηρος ὁ σοφώτατος πεποίηκε περὶ πάντων τῶν ἀνθρωπίνων» καὶ ὁ Πλούταρχος (β. *Καίσ.* 41) παρατηρεῖ ὅτι, ὡς ἐξ ἀκενώτου ταμείου, ὁ «Ὅμηρος καὶ πρῶτος καὶ μέσος καὶ ὕστατος παντὶ παιδὶ καὶ ἀνδρὶ καὶ γέροντι τοσοῦτον ἀφ' αὑτοῦ δίδωσιν ὅσον ἕκαστος δύναται λαβεῖν». Ὅσα δὲ περὶ τοῦ Ὁμήρου, ὡς ἀκενώτου πηγῆς πάσης σοφίας, λέγει Χριστιανὸς ἀνήρ, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος ἐν τῷ προοιμίῳ τῶν «Παρεκβολῶν» αὐτοῦ εἰς Ὅμηρον, εἶναι διὰ πάντα τινὰ καὶ ἰδίᾳ διὰ τὸν Ἕλληνα λίαν ἀξιανάγνωστα καὶ χρήσιμα. Αἱ ἐξ ἰδιαιτέρων θρησκευτικῶν τάσεων παραχθεῖσαι ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἀντιπάθειαι πρὸς τὸν ποιητὴν ἤρθησαν, δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ἀφ' ὅτου ἡ σχολὴ τῆς Περγάμου ἐζήτησεν ἀλληγορικῶς νὰ ἑρμηνεύσῃ ὅλα τὰ χωρία, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ ἄγαν ἠθικοὶ προσέκρουον. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα δὲν ἐλαμβάνοντο διὰ τὴν γενικωτέραν ἀντίληψιν τοῦ ποιητοῦ σοβαρῶς, ἀφοῦ ὁ ποιητὴς ἀπὸ τοῦ ΣΤ΄ π. Χ. αἰῶνος μέχρι σήμερον εἶναι σχολικὸν ἀνάγνωσμα καὶ παίδευμα. Ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἡσιόδου μνημονεύονται περικοπαὶ καὶ γνωμικά του παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, οἵτινες πολυειδῶς ἐζήτουν καὶ νὰ ἀπομιμῶνται αὐτόν. Ἀναφέρω τὸν Ἀρχίλοχον, Αἰσχύλον, Σοφοκλῆ, Στησίχορον, Βακχυλίδην, Ἡρόδοτον, Θουκυδίδην, Πλάτωνα κλπ. Ἡ μελέτη του ἐν ταῖς ῥητορικαῖς σχολαῖς ἐκαλλιεργεῖτο ἰδιαιτέρως, καὶ ὑπῆρξαν ἄνθρωποι, οἵτινες ἐγνώριζον ἀπὸ στήθους τὰ ποιήματά του (ὁ Νικήρατος ἀμφότερα τὰ ἔπη, τὴν «Ἰλιάδα» ὁ Μ. Ἀλέξανδρος, ὁ Κάσσανδρος κλπ.—τοῦτο λέγεται ἐν τοῖς νεωτέροις καὶ περὶ τοῦ μεγάλου φιλολόγου Γοδοφρείδου Hermann). Ἤδη ἀρχομένου τοῦ Ε΄ π. Χ. αἰῶνος ὁ Ῥηγῖνος Μίκυθος ἔστησεν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνδριάντας εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ εἰς τὸν Ἡσίοδον, ἀλλ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Πτολεμαῖος Δ΄ Φιλοπάτωρ (221—204) ἵδρυσεν ὁμηρικὴν λατρείαν, εἰς τὸν θεὸν δὲ Ὅμηρον ναόν, προσεφέρετο δὲ εἰς αὐτὸν λατρεία ὑπὸ τῶν ἀλληγορικῶν μορφῶν τῆς Ποιήσεως, Ἱστορίας, Τραγῳδίας καὶ Κωμῳδίας «κύκλῳ δὲ τὰς πόλεις περιέστησεν ὅσαι ἀντιποιοῦνται τοῦ Ὁμήρου» (Αἰλ. Π. Ἱστ. ΙΓ΄). Ὁ Ἑρμογένης (Περὶ ἰδεῶν Β΄, 389, 18 ἑξ.) παρατηρεῖ ὅτι «ἀρίστη ποιήσεων ἡ Ὁμήρου καὶ Ὅμηρος ποιητῶν ἄριστος φαίην δ' ἂν ὅτι καὶ ῥητόρων καὶ λογογράφων».

Ἡ ἐπίδρασίς του ἐπὶ τὴν τέχνην ἄρχεται τοὐλάχιστον ἀπὸ τοῦ ΣΤ΄ π. Χ. αἰῶνος (πρβλ. ἀττικὰ ἀγγεῖα κλπ.), εἶναι δὲ γνωστὸν πῶς ἐκ τῶν ποιη-

Digitized by Google

μάτων του πολλάκις τινὲς καὶ ἐχρησμολογοῦντο, ὡς τοῦτο διδασκόμεθα ἐκ τῆς «Εἰρήνης» τοῦ Ἀριστοφάνους (1089 ἑξ.) καὶ ἐξ ἄλλων. Ἡ ἀξία του ὅμως ἡ μεγάλη καὶ ἀνυπολόγιστος συνίσταται εἰς τὸ ὅτι παρουσιάζει πρὸ ἡμῶν εἰκόνα ἀνθρωπίνης ζωῆς, περιεχούσης ἰδίαν ἠθικὴν δύναμιν καὶ ἠθικὴν ἀξίαν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι προϊούσης τῷ χρόνῳ τῆς ἠθικοποιήσεως τῶν θρησκευτικῶν ἰδεῶν ἢ ἐννοιῶν δὲν ἱκανοποιεῖ πλέον ἡ ὁμηρικὴ ἀντίληψις τῶν θεῶν βαθύτερα πνεύματα καὶ γνωρίζομεν πῶς ὁ Ξενοφάνης περιφρονητικῶς ἔλεγεν ὅτι «πάντα θεοῖσι ἀνέθηκαν Ὅμηρός θ' Ἡσίοδός τε | ὅσσα παρ' ἀνθρώποισιν ὀνείδεα καὶ ψόγος ἐστίν, | κλέπτειν μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατεύειν». Καὶ ὁ Ἡράκλειτος δὲ ἔλεγε τὸν Ὅμηρον «ἄξιον ἐκ τῶν ἀγώνων ἐκβάλλεσθαι καὶ ῥαπίζεσθαι» καὶ ὁ Πλάτων ἀπέκλειε τὸν Ὅμηρον τῆς Πολιτείας του ὡς παιδαγωγὸν τῶν νέων, «ὃν συγχωρεῖν ποιητικώτατον εἶναι καὶ πρῶτον τῶν τραγῳδοποιῶν, εἰδέναι δὲ ὅτι ὅσον μόνον ὕμνους θεοῖς καὶ ἐγκώμια τοῖς ἀγαθοῖς ποιήσεως παραδεκτέον εἰς πόλιν» (Πολιτ. Ι' 607· ἰδ. καὶ Κρατύλ. 407 α—β· πρβλ. καὶ *Ι. Καλιτσουνάκιν* ἐν Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθηνῶν 1927 σελ. 377). Εὐθύμως δὲ γνωστὸν εἶναι ὅτι καὶ Ζωίλος ὁ Ἀμφιπολίτης, τὸ «θρακικὸν ἀνδράποδον», πιθανῶς σύγχρονος τοῦ Ἰσοκράτους ῥήτωρ καὶ φιλόσοφος, «ἐπέσκωπτεν τὸν Ὅμηρον» καὶ καθ' ἃ διηγεῖται ὁ Σουΐδας ἐκλήθη *Ὁμηρομάστιξ*. Ἀλλὰ τούτου ἕνεκα ἐρρίφθη «κατὰ τῶν Σκιρωνίδων πετρῶν». Ἀλλὰ οἱ θεοὶ καὶ αἱ πράξεις των δύνανται εὐκόλως νὰ ἀποχωρισθῶσι ἐκ τῶν ποιημάτων τοῦ Ὁμήρου, καὶ πράγματι ἐχωρίσθησαν ἐν ταῖς θρησκευτικαῖς δοξασίαις καὶ τελεταῖς τῶν διαφόρων ἑλληνικῶν πόλεων, οὐδεμίαν σπουδαίαν ἐπιρροὴν ἀσκήσασαι. Ἀλλὰ δὲν δύναταί τις νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ἡ ποίησίς του παρέχει κατεύθυνσίν τινα τοῦ βίου, τὴν ὁποίαν ὄχι μόνον ἡ τέχνη διεφύλαξε (μετά τινων τροποποιήσεων), ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἡ τραγῳδία ἐχρησιμοποίησεν εἰς διαρκῆ παραγωγὴν νέων καὶ ἀποτελεσματικῶν μορφῶν εἰς τὰς ὑποθέσεις της. Ὁ ποιητὴς οὗτος κατώρθωσε νὰ δώσῃ εἰς τοὺς θεοὺς τῆς Ἑλλάδος τὴν οὐσιώδη ἐκείνην δύναμιν, δι' ἧς κατωρθώθη ἵνα οὗτοι ἐπὶ χιλιετηρίδα φαίνωνται ὡς ἑλληνικοὶ θεοί, καὶ διὰ τῆς φαντασίας του ἀπέδωκεν εἰς αὐτοὺς φυσικὴν σχεδὸν ὕπαρξιν.

Ἡ μόνη θρησκευτικὴ ἰδέα, ἣν ἀνευρίσκομεν ἐν τῇ «Ἰλιάδι» ὡς πρὸς τὴν σχέσιν θεῶν καὶ ἀνθρώπων, εἶναι ὅτι ἐκεῖνοι δύνανται νὰ ματαιώσωσι διὰ τῆς ἀνωτέρας δυνάμεως ἣν ἔχουσι τὰ σχέδια τούτων κατὰ τὸ δοκοῦν καὶ ἄνευ εὐθύνης τινός. Καὶ ἔχομεν διὰ τοῦτο συχνὰ τὰ παράπονα τῶν θεῶν ἐναντίον ἀλλήλων (Ἰλ. Α 552. Δ 25. Θ 361 κτλ.) καὶ κυρίως ἐναντίον τοῦ Διός, ἀλλὰ καὶ τὰ παράπονα τῶν ἀνθρώπων ἐναντίον των θεῶν (Ἰλ. Β 112, Γ 365. Ι 19 κτλ.). Ἡ κοινωνία αὕτη τῶν θεῶν οὐδὲν πρότυπον δι' ἀνθρώπους δύναται νὰ παρουσιάσῃ, εἰς δὲ τὰς πράξεις της οὔτε ἀκολουθία οὔτε ἠθικὴ δικαιολογία δύναται νὰ ἀνευρεθῇ. Διὸ καὶ οἱ θεοὶ μεταβάλλουσιν εὔνοιαν ἑκάστοτε πρὸς ἄλλους (ἀλλοπρόσαλλος καλεῖται ὁ Ἄρης) καὶ ἡ σχέσις τῶν ἀνθρώπων πρὸς αὐτοὺς εἶναι σχέσις δυσπιστίας. Ὁ ἄνθρωπος ἄλλωστε γνωρίζει ὅτι οἱ θεοὶ εἶναι ἐλεύθεροι καὶ ἠθικῶς ἀνεύθυνοι διὰ τὰς ἀποφάσεις των. Ἐν τῇ «Ὀδυσσείᾳ», ὡς καὶ ἀλλαχοῦ λέγεται, παρουσιάζονται οἱ θεοὶ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον προστάται τῆς ἠθικῆς βουλήσεως καὶ τοῦ δικαίου, ὁδηγούμενοι μάλιστα ὑπὸ τοῦ Διός, καὶ ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διατασσόμενοι. Παρ' ὅλην ὅμως τὴν ζοφερότητα καὶ τοὺς κόπους τῆς ζωῆς, ὁ ὁμηρικὸς ἄνθρωπος ἀγαπᾷ αὐτὴν καὶ δυσχεραίνει ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ τοῦ χωρισμοῦ ἐξ αὐτῆς. Ὁ Ὀδυσσεὺς καλεῖται πολύτλας, ταλασίφρων, ταλαπείριος, ταλαπενθής, ἀλλὰ ἐν ἀνάγκῃ (υ 18) παρηγορεῖ ἑαυτὸν «τέτλαθι δὴ κραδίη· καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης».

Ἡ ὁμηρικὴ ποίησις καταδεικνύει τὴν ποιητικὴν δύναμιν ἣν ἐν ἑαυτῷ ἐγκλείει ὁ λαός, τοῦ ὁποίου τὰ δημιουργήματα, ἔν τε τῷ μύθῳ καὶ τῇ ποιήσει, ἔρχεται εἶτα τὸ δημιουργοῦν ἄτομον, ὁ ποιητής, νὰ διαμορφώσῃ καὶ νὰ περιενδύσῃ. Ἡ θαυμασία ἀνάμειξις ἠρεμίας καὶ κινήσεως, παρατηρήσεως καὶ πάθους εἶναί τι ἀμίμητον. Τοῦτο ἀποδεικνύει τὴν ἐπὶ γενεὰς ὅλας ἐπεξεργασίαν τῶν ποιημάτων τούτων διὰ δημιουργικῶν πνευμάτων, ἅτινα τὰ παραδεδομένα ἐκράτουν καὶ ἐφ' ὅσον τοῦτο ἦτο δυνατὸν διὰ τοὺς σκοπούς των δὲν μετεκίνουν ἢ μετέβαλλον. Γεννᾶται οὕτω καὶ ὑπὸ μόνην τὴν ἔποψιν τοῦ ὕφους ἡ ἐντύπωσις ὅτι τὰ ποιήματα ταῦτα δὲν εἶναι ποίησις ἑνὸς ποιητοῦ ἀλλ' ἑνὸς λαοῦ καὶ αἰώνων, καὶ ἡ ἐντύπωσις αὕτη ἐνισχύεται ἐκ τῆς παρατηρήσεως ὅτι ὁ ποιητὴς δὲν λέγει τι οὐδαμοῦ περὶ τοῦ ἰδίου προσώπου. Γνωστὴ εἶναι ἡ μεγάλη ὤθησις ἣν τὸ ὁμηρικὸν ζήτημα ἔδωκεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν δημωδῶν ᾀσμάτων ὅλου σχεδὸν τοῦ κόσμου, καὶ ἡ σύγκρισις τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν πρὸς τὰ φινλανδικὰ ᾄσματα «Kalewala», καὶ τελευταίως (Neue Jahrb. 1919) πρὸς τοὺς σημερινοὺς ῥαψῳδοὺς τῶν σερβικῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων. Ἐν αὐτοῖς ἔχομεν ἀριστοκρατικὴν δημοτικὴν ποίησιν τῶν Σέρβων (λείψανον τοῦ φεουδαλισμοῦ), καλλιεργουμένην προφορικῶς ὑπὸ ἀοιδῶν. Ἡ ἐξάσκησις ταύτης τῆς ἐπικῆς ποιήσεως, τῆς ψαλλούσης κατορθώματα τῶν προγόνων των, γίνεται οὐ μόνον παρ' ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ δι' ἀοιδῶν εὐγενοῦς καταγωγῆς (Begs). Τὸ ᾆσμα εἰσάγει προανάκρουσίς τις δι' ὀργάνου, διαρκεῖ δὲ πολλάκις 7—8 ὥρας. Ὁ ἀοιδὸς βραχύνει ἢ ἐκτείνει αὐτὸ κατὰ βούλησιν. Ὁ τρόπος τῆς μεταδόσεως τοῦ ᾄσματος εἶναι ἁπλῆ ἀπαγγελία. Ἀοιδοὶ νέα ᾄσματα πλάττοντες εὑρίσκονται παρὰ τοὺς ἁπλῶς παλαιὰ ἀπαγγέλλοντας. Καὶ διαλεκτικαὶ ἀναμείξεις παρατηροῦνται. Ἀμφίβολον εἶναι ἂν ὑπάρχῃ παρὰ τοῖς Σέρβοις τάξις τις τυφλῶν ἀοιδῶν.

Παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις μετεφράσθη κατ' ἀρχὰς ἡ «Ὀδύσσεια» (τὸν Γ' π. Χ. αἰῶνα) ὑπὸ τοῦ Λιβίου Ἀνδρονίκου. Τὸ ἔπος τοῦ Ἐννίου καταδεικνύει μεγάλην ἐπ' αὐτὸ ἐπίδρασιν τῶν ὁμηρικῶν ποιημάτων. Ἡ «Ἰλιὰς» μετεφράσθη 100 καὶ πλέον ἔτη βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Γν. Ματίου καὶ Νιννίου Κράσσου. Ἀλλ' αἱ μεταφράσεις αὗται δὲν ηὐδοκίμησαν καὶ πολύ, διότι οἱ μεμορφωμένοι Ῥωμαῖοι, ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου καὶ ἐντεῦθεν, ἀνεγίνωσκον τὸν Ὅμηρον ἐν τῷ ἑλληνικῷ πρωτοτύπῳ. Ἡ ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐπίδρασίς του ὑπῆρξε μεγίστη, ἔν τε τῇ γραμματείᾳ καὶ ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν. Καὶ εἶναι γνωστὴ ἡ ἐπὶ τὸν Βιργίλιον ἐπίδρασίς του, παρ' οὗ μάλιστα ἀνεμένετο ἐν τῇ «Αἰνειάδι» του νὰ δώσῃ ἔργον ἀνώτερον τῆς «Ἰλιάδος». Ἰδιαιτέρως ὁ Ὁράτιος λατρεύει τὸν Ὅμηρον, ὃν θεωρεῖ (Ἐπιστ. Α, 2) ὡς τὴν πηγὴν τῆς πρακτικῆς τῆς ζωῆς σοφίας, ὡς τὸν μέγιστον τῶν ποιητῶν (Ὠδ. 4, 9, 5) καὶ περὶ αὐτοῦ λέγει (Ποιητ. τέχν. 140) ὅτι nil molitur inepte, ὡς ἤδη καὶ ὁ Ἀριστοτέλης (Ποιητ. 24) εἶπεν «ὅτι μόνος τῶν ποιητῶν οὐκ ἀγνοεῖ ὃ δεῖ ποιεῖν αὐτόν». Παράφρασιν τοῦ Ὁμήρου ἔκαμεν ὁ Πολύβιος ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου, ἀνεγινώσκετο δὲ ἑλληνιστὶ ἐν τοῖς ῥωμαϊκοῖς σχολείοις μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων τῆς ἀρχαιότητος.

Ὁ Ὅμηρος ἀπέβη προσφιλὴς εἴς τε τοὺς Ἕλληνας καὶ Ῥωμαίους, διότι περιέχει πληθὺν ὡραίων καὶ ἀληθῶν εἰκόνων τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, πληθὺν γνώσεων ἐξ ὅλων τῶν σφαιρῶν τῆς ἀνθρωπίνης δράσεως, καὶ γνωρίζομεν ἤδη ὅτι οἱ στωϊκοὶ ἐθεώρουν αὐτὸν ὡς τὸ ταμεῖον πάσης ἀνθρωπίνης σοφίας. Ἡ τέχνη του ὑπερέχει τὴν τέχνην τῶν ἄλλων ποιητῶν, διότι συνενοῖ ἐν ἑαυτῇ τὴν ἐπικὴν καὶ δραματικὴν τέχνην. Ὁ ποιητὴς οὗτος, παρὰ τὴν ἠθικοθρησκευτικὴν κριτικὴν τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν ἄλλων ἀρχαίων, παρέχει εἰς ἡμᾶς πλῆθος ἠθικῶν εἰκόνων, παρορμωσῶν πρὸς τὸ καλόν, ἢ ἀποτρεπουσῶν ἀπὸ τοῦ κακοῦ. Ἡ «Ἰλιὰς» εἶναι ᾠδὴ τῆς ἀνδρικῆς ἰσχύος, τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα, ἡ δὲ «Ὀδύσσεια» εἰκὼν τῆς διαρκοῦς καὶ συνετῆς ἐπιμονῆς. Εἶναι ταῦτα ἀρεταί, αἱ ὁποῖαι παρέχουσιν εἰς τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα αἰωνίαν παιδευτικὴν σπουδαιότητα δι' ὅλα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου. Τοῦτο τὸ ἐθνικὸν ἔπος τῶν Ἑλλήνων (ὡς κυρίως ἀπέβη εἰς τοὺς μετὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους ἀνανήψαντας Ἕλληνας) κατέστη μεγίστης σπουδαιότητος δύναμις ἐν τῇ ἐξελίξει τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Αἱ καλλιτεχνικαὶ ἰδιότητες τοῦ ἔπους τούτου ἐν τῷ συνόλῳ του ἐτέθησαν εἰς ὕλην περιέχουσαν σταθεράν, ἠτιολογημένην καὶ προσωπικὴν ἑνότητα, συνδυάζουσαν ἰσχυρῶς πρὸς ἑαυτὴν τὸ ἀνθρώπινον ἐνδιαφέρον, τουτέστιν ἐπὶ πράξεων τοῦ πολέμου καὶ τοῦ πλοῦ, ὑποθέσεων αἵτινες ἐπιτρέπουσι μεγάλην ἐναλλαγὴν συμβάντων καὶ εἰκόνων καὶ συναισθημάτων.

Ὁ χρόνος τῆς διηγήσεως τῶν πράξεων ἐπιβραδύνεται πολλάκις δι' ἐκτενοῦς ἀλλ' εὐχαρίστου ἐκθέσεως τῶν καθ' ἕκαστα γινομένων, δι' ὧν ἀναγκάζεται ὁ ἀκροατὴς ἢ ὁ ἀναγνώστης νὰ ἀναμείνῃ ἐπί τινα χρόνον καὶ νὰ χρονοτριβήσῃ πρὶν ἔλθῃ τὸ τέλος. Ἀλλὰ ὁ ποιητὴς δὲν χάνεται εἰς λεπτομερείας, ἀλλ' ἔχει πάντοτε σταθερῶς πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς γενικὰς γραμμὰς τοῦ μεγάλου γεγονότος, τὸ ὁποῖον περιγράφει. Ὡς παιδευτικὸν μέσον χρησιμοποιεῖται καὶ σήμερον ὑπὸ τῶν πεπολιτισμένων λαῶν ὁ Ὅμηρος, διότι καὶ αὐτὴ ἡ σχετικῶς ἀτελὴς θεωρία τοῦ κόσμου, ἣν εἰς ἡμᾶς τοὺς νεωτέρους παρουσιάζει, ἔχει καί τινα ἰδιαιτέραν χάριν. Οὐδὲν θεολογικὸν ἢ φιλοσοφικὸν σύστημα περὶ τῶν τοῦ κόσμου ἀνεγείρεται πρὸ ἡμῶν, οὐδεμία μυστικὴ θεωρία, οὐδεὶς λόγος περὶ τῶν ὑψίστων θεωριῶν καὶ ἀποτελεσμάτων. Ἡ ποίησις αὕτη ἐξάγει ἐκ τοῦ βίου ἐκεῖνα τὰ σημεῖα τῆς δράσεως, εἰς τὰ ὁποῖα δύναται νὰ δράσῃ ἀνὴρ εὐγενὴς καὶ ἀκμαῖος, ὑψηλόφρων καὶ ἀνδρεῖος, ἀδιαφορῶν διὰ τὰ ἐπακόλουθα τῶν πράξεών του καὶ ἀπαρασάλευτος ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι οὕτως ἔπρεπε νὰ ἐνεργήσῃ. Οὕτως ἄλλως τε ζῶσι καὶ δρῶσιν οἱ νέοι, καὶ οἱ ὁμηρικοὶ ἥρωες εἶναι πάντες σχεδὸν νέοι, καὶ αὐτὸς ὁ γέρων Νέστωρ οὐδεμίαν μεγαλυτέραν εὐχαρίστησιν δύναται νὰ αἰσθανθῇ ἢ τὴν ἀνάπόλησιν τῆς νεότητός του (πρβλ. καὶ τὸ γνωστὸν «γέρων δὲ Ἕλλην οὐκ ἔστιν—νέοι ἐστὶ τὰς ψυχὰς πάντες»). Ἀπὸ τὸ καθαρὸν καὶ ἐνδόμυχον πῦρ τοῦ ποιητοῦ τούτου δύναται ἡ νεότης νὰ ἀνάψῃ τὴν δᾶδα, ἥτις θὰ ὁδηγήσῃ αὐτὴν μετὰ ταῦτα εἰς τὴν ζωήν. Ἡ ποίησίς του θάλλει αἰωνίως. Μόνος ὁ Ὅμηρος, λέγει ὁ Πλούταρχος (Ἀδολεσχ. Ε'), «περιγέγονε τῆς τῶν ἀνθρώπων ἀψικορίας, ἀεὶ καινὸς ὢν καὶ πρὸς χάριν ἀκμάζων». Ὡς τοιοῦτον ἀνάγνωσμα περιέχει τὴν δύναμιν ἀνωτέρου τινὸς βίου καὶ ἡ δύναμίς του αὕτη θὰ διαφαίνεται πάντοτε προκειμένου νὰ ὑπερασπίσῃ τις τὴν κληρονομίαν τῆς ἱστορίας του, νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν εὐγένειαν τοῦ πνεύματος καὶ τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς. Θεῖον καὶ ἱερὸν τὸν ἀπεκάλεσαν ἤδη οἱ ἀρχαῖοι, τὸ ἐπιτάφιον ἐπίγραμμά του ἐν Ἴῳ ἦτο χαρακτηριστικόν:

> «Ἐνθάδε τὴν ἱερὴν κεφαλὴν κατὰ γαῖα καλύπτει
> ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτορα, θεῖον Ὅμηρον.»

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ - ΠΑΠΥΡΟΙ - ΣΧΟΛΙΑ

Περὶ τὴν ἐξερεύνησιν καὶ μελέτην τῶν χειρογράφων τοῦ Ὁμήρου ἠσχολήθησαν ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις οἱ Γερμανοὶ *Immanuel Bekker* καὶ *Arthur Ludwich*, ὁ Αὐστριακὸς *Jakob La Roche* καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις οἱ Ἄγγλοι *Walter Leaf* (J PL. 1889 καὶ 1892) καὶ πρὸ πάντων ὁ *T. W. Allen*, ὁ τελευταῖος ἐκδότης τῶν ὁμηρικῶν ποιημάτων ἐν τῇ «Bibliotheca Oxoniensis» (CL. R. 1899 κτλ.. Ἐν τοῖς προλόγοις τῶν ἐκδόσεών του ἐν τῇ μνημονευθείσῃ συλλογῇ ἀναγράφονται τὰ χειρόγραφα τὰ περιέχοντα τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα καὶ τὸ μέγα πλῆθος τῶν παπύρων, ἐξ ὧν ἔχομεν τεμάχια τῶν ὁμηρικῶν ποιημάτων. Ἡ ἐπίδρασις τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν ἐν τῇ ἀρχαιότητι καταφαίνεται καὶ ἐκ τῶν παπύρων. Ἐκ τῶν 887 φιλοσοφικῶν παπύρων, οὓς εἴχομεν μέχρι τοῦ 1922, οἱ 259 περιεῖχον ὁμηρικὰ χωρία (μετὰ τὸν Ὅμηρον ἔρχεται ὁ Δημοσθένης μὲ 22, μετ' αὐτὸν ὁ Πλάτων μὲ 24 καὶ ὁ Εὐριπίδης μὲ 21 παπύρους). Τῶν παπύρων πολλοὶ ἀνάγονται εἰς παλαιοτάτους χρόνους φθάνοντας εἰς τοὺς πτολεμαϊκοὺς χρόνους μέχρι τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος (πάπ. Hibeh 19 περιέχων Ἰλιάδ. Β 174—830 καὶ Γ 277—371, καὶ πάπ. Hibeh 20 περιέχον Γ 347—394, Δ 19—113, Ε 525—532 καὶ 796—803 καὶ Hibeh 23 περιέχων Ὀδυσσ. υ 41—68). Παρέχουσι δὲ εἰς ἡμᾶς ἐνίοτε κείμενον πολὺ ἐξηλλαγμένον ἀπὸ τῆς παραδόσεως. Κατάλογον τῶν ὁμηρικῶν παπύρων εὑρίσκει τις καὶ παρὰ W. Schubart Einleitung in die Papyruskunde (Βερολῖνον, 1918) σελ. 478—480.

Χειρόγραφα τοῦ Ὁμήρου (ἐξαιρουμένων τῶν παπύρων) ἔχομεν περὶ τὰ 200. Τὰ σπουδαιότατα τῶν (ὑπὲρ τὰ 175) χειρογράφων τῆς *Ἰλιάδος* εἶναι: 1) A=Codex Venetus A. ἐν τῇ ἐν Βενετίᾳ Μαρκιανῇ βιβλιοθήκῃ ἀριθ. 454 τοῦ Ι' (ἢ ΙΑ') αἰῶνος, εἰς σχῆμα φύλλου ἐκ 327 περγαμηνῶν φύλλων. Μερικὰ φύλλα παλαιὰ (19 ἐν ὅλῳ) ἐχάθησαν καὶ ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ νεωτέρων. Ὁ κῶδιξ εἶναι ἐνδιαφέρων καὶ κατὰ τὸ ἐξαιρετικὸν χάρισμά του νὰ διατηρῇ σχόλια καὶ σημεῖα τοῦ Ἀριστάρχου. 2) B=Codex Venetus ἀριθ. 453 τῆς Μαρκιανῆς ἐπίσης βιβλιοθήκης τοῦ ΙΑ' (ἢ τοῦ Ι') αἰῶνος. Περιέχει καὶ σχόλια. 3) C=Laurentianus XXXII 5 ἐν τῇ ἐν Φλωρεντίᾳ Λαυρεντιανῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος. Ὁ σπουδαιότατος κῶδιξ μετὰ τὸν Α' 4) Οἱ Lipsiensis 1275 καὶ Vindobonensis 5, ἀμφότεροι τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Τῆς δὲ *Ὀδυσσείας* οἱ κώδικες: 1) Οἱ τέσσαρες Harleiani 5658 (τοῦ ἔτους 1479), 5673 (ΙΕ' αἰῶνος), 5674 (τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ὁ κῶδιξ Η τοῦ Ludwich) καὶ 6325 (τοῦ ΙΕ' αἰῶνος). 2) U5= Venetus 613 τοῦ ΙΓ' αἰῶνος (ὁ Μ τοῦ Ludwich), ἐν Βενετίᾳ. 3) V4=Vindobonensis 133 (ὁ Υ τοῦ Ludwich), ἐν Βιέννῃ, περιέχων ε 45 μέχρι ω 59. Καὶ 4) Mon=Monacensis 519 B (ὁ U τοῦ Ludwich), ἐν Μονάχῳ, τοῦ ΙΔ' αἰῶνος.

Σχόλια. Τὰ σχόλια τῶν σῳζομένων χειρογράφων περιέχουσιν (ἐξ ἐπιτομῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ Νεμεσίωνος μετὰ τὸ 600 μ. Χ.) τὰς παρατηρήσεις τοῦ Ἀριστονίκου, Διδύμου Ἡρωδιανοῦ, Νικάνορος καὶ Πορφυρίου. Τὰ μάλιστα ἀξιόπιστα σχόλια τῆς Ἰλιάδος ἐκ τῶν χρόνων τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γραμματικῶν εὑρίσκονται εἰς τὸν Codex Venetus A (Marcianus 454, τοῦ 10ου—11ου μετὰ Χ. αἰῶνος), ἐξεδόθησαν δὲ ὑπὸ τοῦ *Βιλλοαζῶν* (d' Ansse de Villoison) ἐν Βενετίᾳ τῷ 1788. Ἐκτὸς τοῦ Α ἔχει καὶ ὁ Codex Venetus B (Marcianus 453) σχόλια, κυρίως γραμματικοῦ, γεωγραφικοῦ καὶ μυθολογικοῦ περιεχομένου, ἐνῷ τὰ σχόλια τοῦ Α περιέχουσι καὶ κριτικὰς διορθώσεις. Ἀμφοτέρων τῶν κωδίκων Α καὶ Β τὰ σχόλια εὑρίσκει τις σήμερον εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ *Γουλιέλμου Dindorf* γενομένην τῷ 1875—1877 ἐν Ὀξφόρδῃ ἔκδοσίν των εἰς τέσσαρας τόμους. Εἰς τὴν ἔκδοσιν ταύτην προσέθηκεν ὁ *E. Maass* πέμπτον ἢ ἕκτον τόμον τῷ 1888, περιέχοντα τὰ σχόλια τοῦ ἐν Λονδίνῳ χειρογράφου Townleianus (T) τοῦ ἔτους 1059, τὰ ὁποῖα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι ἑρμηνευτικά. Ἄλλα σπουδαῖα εἰς τὴν Ἰλιάδα σχόλια εἶναι τὰ καλούμενα τῆς Γενεύης τὰ ὑπὸ τοῦ *J. Nicoles* τῷ 1891 δημοσιευθέντα: Les scolies genévoises de l' Iliade. Εἶναι τοῦ ΙΓ'—ΙΔ' αἰῶνος καὶ διαφωτίζουσιν ἐν πολλοῖς (κυρίως διὰ τὸ Φ) τὴν κριτικὴν τῶν Ἀλεξανδρινῶν γραμματικῶν. Ὁ κῶδιξ οὗτος Genevensis 44 ἀνῆκεν ἄλλοτε εἰς τὸν Μανουὴλ Μοσχόπουλον, βραδύτερον δὲ εἰς τὸν Ἑρρῖκον Στέφανον. Τὰ διασωθέντα εἰς τὴν Ὀδύσσειαν σχόλια (καὶ εἰς τοὺς παπύρους ἀκόμη) ὑπολείπονται πολὺ τῶν τῆς Ἰλιάδος, ἂν καὶ ἡ Ὀδύσσεια ἐπίσης ἐμελετᾶτο ὡς καὶ ἡ Ἰλιάς, ἔχομεν μάλιστα καὶ παλαιὰν μαρτυρίαν ὅτι «ἐρραψῳδεῖτο» συχνότερον ταύτης. Διεσώθησαν σχόλια εἰς τὴν Ὀδύσσειαν εἰς τὰ ἑξῆς χειρόγραφα: 1) Harleianus 5674 (H) τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἐν τῷ Βρεττανικῷ μουσείῳ ἀποκείμενος, καὶ 2) Venetus 613, ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ *Γουλιέλμου Dindorf*, εἰς δύο τόμους, ἐν Ὀξφόρδῃ τῷ 1855.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἡ περὶ Ὁμήρου βιβλιογραφία, ὡς ἐκ τῶν ποικιλωτάτων ζητημάτων, τὰ ὁποῖα περὶ τὰ ἔπη του ταῦτα ἀνεφάνησαν, κατέστη ἐκτενεστάτη καὶ πολυμερεστάτη, διὸ καὶ ὁ θέλων νὰ ἀσχοληθῇ ἐπιστημονικῶς περὶ ὁμηρικόν τι ζήτημα καὶ νὰ προαγάγῃ αὐτό, πρέπει νὰ καταφύγῃ εἴς τε τὰ σχετικὰ βιβλία καὶ εἰς τὰ γερμανικά, ἀγγλικά, γαλλικὰ καὶ ἰταλικὰ ἐπιστημονικὰ περιοδικά, τά τε φιλολογικὰ καὶ τὰ ἱστορικοαρχαιολογικά. Ἐνταῦθα παραπέμπω κατ' ἀνάγκην μόνον ἁδρομερῶς εἰς τὴν περὶ Ὁμήρου βιβλιογραφίαν: *Ch. Harder* εἰς «Bursian Jahresberichte» τόμ. 138 (1908) διὰ τὰ ἔτη 1881—1906, τόμ. 166 (1914) διὰ τὰ ἔτη 1907—1922, διὰ δὲ τὴν ὑψηλοτέραν λεγομένην κριτικὴν ἰδ. *P. Cauer* ἔνθ. ἀν. τόμ. 112 (1902) σελ. 1 ἑξ. διὰ τὰ ἔτη 1888—1901. — *D. Mülder*, 175 (1912) σελ. 170 ἑξ. διὰ τὰ ἔτη 1902—1912, 182 (1921) 1 ἑξ. διὰ τὰ ἔτη 1912—1919, 207 (1926) 1 ἑξ. διὰ τὰ ἔτη 1920—1924, πρβλ. πρὸς τούτοις καὶ *E. Naumann* ἐν «Jahresberichte des Philologischen Vereins zu Berlin» ἐν τῇ «Zeitschrift für das Gymnasialwesen» 37 (1911) σελ. 309—330 διὰ τὰ ἔτη 1905—1911 (ἐκτὸς τῆς λεγομένης ὑψηλοτέρας κριτικῆς) καὶ *K. Rothe* ἔνθ. ἀν. 38 (1912) σελ. 153—242 (διὰ τὴν ὑψηλοτέραν κριτικήν). Ὡς πρὸς τὴν βιβλιογραφίαν εὑρίσκει τις καὶ ἄλλας εἰδήσεις εἰς τὰς γραμματολογίας τοῦ *Geffcken* (1926), πρῶτον τόμον δεύτερον μέρος σελ. 5—65, καὶ *Wilhelm Schmid* (1929) σελ. 74—195, καὶ παρὰ *A. Thumb*, Griechische Dialekte (β' ἔκδ.).

Ἐκδόσεις. Πρώτη ἡ ἀρχικὴ ἔκδοσις τοῦ Ὁμήρου (editio princeps) ὑπὸ *Δημητρίου Χαλκονδύλη* ἐν Φλωρεντίᾳ 1488 εἰς δύο τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον «Τοῦ Ὁμήρου ποίησις ἅπασα ἐκτυπωθεῖσα ἐν Φλωρεντίᾳ» (λαμπρὸν ἀντίτυπον ἔχει καὶ ἡ ἡμετέρα Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη). Μετ' αὐτὴν ἐγένετο ἡ ἔκδοσις τοῦ *Ἄλδου* 1504 εἰς δύο τόμους, καὶ τοῦ *Ἐρρ. Στεφάνου* ἐν Παρισίοις 1508 εἰς δύο τόμους. Ἐποχὴν ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ὁμήρου σημειοῖ καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ *J. Barnes* ἐν Κανταβριγίᾳ 1711. Μνημονευτέα εἶτα ἡ ἔκδοσις τῆς Ἰλιάδος εἰς δύο τόμους ὑπὸ τοῦ *Φριδ. Αἰγ. Βόλφ* (Wolf) μετὰ τῶν «Προλεγομένων» ἐν Χάλλῃ 1794—1795. Δευτέρα ἔκδοσις τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν ἐγένετο ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐν

Digitized by Google

Λειψίᾳ 1804—1807, τρίτη δὲ (multis locis emendatior) τῷ 1817 εἰς τέσσαρας τόμους μετὰ πάσης φιλοκαλίας καὶ ἐπιμελείας. Μνημονευτέαι εἶτα αἱ κριτικαὶ ἐκδόσεις τοῦ *Immanuel Bekker* (1843, β΄ ἔκδ. ἐν Βόννῃ 1858. Ὁ αὐτὸς ἐξέδωκε καὶ τὰ Homerische Blätter ἐν Βόννῃ εἰς δύο τόμους 1863 καὶ 1872), τοῦ *Aug. Nauck* (Ὀδύσσ. εἰς δύο μέρη. Ἐν Βερολίνῳ 1874 τῆς Ἰλιάδος εἰς δύο μέρη, 1877—1879 μετὰ κριτικῶν ὑπομνημάτων), τοῦ *J. van Leeuwen* καὶ *M. B. Mendes da Costa* ἐν Λεύδῃ β΄ ἔκδ. 1895—1896 (μετὰ κριτικῶν ὑπομνημάτων), ἡ ὑπὸ *Arth. Ludwich* ἐπίσης εἰς δύο μέρη 1902—1907. Τέλος ἡ νεωτάτη ἔκδοσις τῶν ὁμηρικῶν ποιημάτων (καὶ τῶν ὕμνων κτλ.), εἰς 5 τόμους ἐν τῇ Bibliotheca Oxoniensis ὑπὸ *T. W. Allen* 1902 ἑξῆς μετὰ συντόμων κριτικῶν ὑπομνημάτων τῆς Ὀδυσσείας εἰς δύο μέρη ἐν Λειψίᾳ 1889—1901, τῆς Ἰλιάδος (ἡ Ἰλιὰς ἐν συνεργασίᾳ πρὸς τὸν *D. B. Monro*).

Ἄλλαι ἐκδόσεις τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ *W. Dindorf* ἐν τῇ Bibliotheca Teubneriana, ἡ τοῦ *J. Bäumlein* ἐν τῇ συλλογῇ Bernhard Tauchnitz, ἡ ὑπὸ *J. La Roche* τῆς Ὀδυσσείας εἰς δύο τόμους ἐν Λειψίᾳ 1867—1868 καὶ τῆς Ἰλιάδος εἰς δύο ἐπίσης τόμους κ.ἑξ. 1873—1876. Ὁ *Γουλιέλμος Christ* ἐξέδωκε τὴν Ἰλιάδα μετὰ κριτικῶν ὑπομνημάτων εἰς δύο τόμους ἐν Λειψίᾳ τῷ 1884 καὶ ὁ *Eduard Schwartz* τὴν πολυτελῆ εἰς 615 μόνον ἀντίτυπα τυπωθεῖσαν ἔκδοσιν τῆς Ὀδυσσείας (ex recensione E. Schwartz ἐν Μονάχῳ. Bremer Presse, 1924).

Μεθ' ἑρμηνευτικῶν σημειώσεων ἄξιαι ἀναγραφῆς εἶναι:

1) Τῆς Ἰλιάδος ἡ τοῦ *F. Spitzner* μετὰ λατινικῶν σημειώσεων (4 τόμοι Γόθα 1832—1836), τοῦ *T. H. Bothe* (μετὰ λατινικῶν σημειώσεων 3 τόμοι ἐν Λειψίᾳ 1832—1833), ἡ τοῦ *G. C. Crusius* (β΄ ἔκδ. ἐν Ἀννοβέρῳ 1845—1849), ἡ τοῦ *J. La Roche* (ἐν Βιέννῃ 1870), τοῦ *H. Düntzer* (β΄ ἔκδ. 1873), τοῦ *V. H. Koch* (β΄ ἔκδ. 1872—1875), ἡ τοῦ *Ameis-Hentze-Cauer* 4—7 ἔκδ. 1913 μετὰ τοῦ λεπτομεροῦς καὶ πολυτίμου Anhang εἰς ὀκτὼ τεύχη, ἡ τοῦ *Faesi-Franke-Sitzler* 6η—10η ἔκδ. ἐν Βερολίνῳ 1880 ἑξ., ἡ τοῦ *J. van Leeuwen* εἰς δύο τόμους ἐν Λεύδῃ 1912—1913, ἡ τοῦ Ἄγγλου *W. Leaf* εἰς δύο τόμους (α΄ ἔκδ. ἐν Λονδίνῳ εἰς δύο τόμους 1886—1888, β΄ ἔκδ. 1—2 1900—1902), καὶ ἡ γαλλικὴ τοῦ *Alexis Pierron* εἰς 2 τόμους, ἐν Παρισίοις 1869. Σημειωτέαι καὶ αἱ ἑξῆς ἐκδόσεις μετὰ γερμανικῶν σημειώσεων, ῥαψῳδιῶν μόνον τῆς Ἰλιάδος. Τοῦ Φ καὶ Χ ὑπὸ *C. H. J. Hoffmann* (Clausthal 1864). Αἱ σημειώσεις εἰς Ἰλ. Α, Β καὶ Γ ὑπὸ *K. Fr. Nägelsbach*, ἔκδ. τρίτη ὑπὸ G. Autenrieth (Νυρεμβέργη 1864) καὶ ἡ τῆς Ραψῳδίας Ω ὑπὸ *R. Peppmüller* (Βερολῖνον 1876, ἐπεξεργασθεῖσα ὡς συμβολὴ εἰς τὸ ὁμηρικὸν ζήτημα).

Ἑλληνιστὶ ἔχομεν ἔκδοσιν τῆς Ἰλιάδος ὑπὸ *Νεοφ. Δούκα* (ἐν Αἰγίνῃ 1835), *Γεωργίου Μυστριώτου* εἰς τόμους τρεῖς ἐν Ἀθήναις 1875—1887 (ὁ α΄ τόμος καὶ εἰς δευτέραν ἔκδοσιν 1895) καὶ *Α. Καραπαναγιώτου* (κατὰ τὸν *Ameis*).

2) Τῆς Ὀδυσσείας ἡ τοῦ *Baumgarten-Crusius* (ἐν Λειψίᾳ 1822—1824), ἡ τοῦ *H. Düntzer* (β΄ ἔκδ. ἐν Λειψίᾳ 1875—1876), αἱ ἀγγλικαὶ τοῦ *H. Haymann* (τρεῖς τόμοι ἐν Λονδίνῳ 1866—1882), καὶ τῶν *W. Merry*, *J. Riddel* καὶ *D. B. Monro* (εἰς δύο τόμους 1886—1901), ἡ τοῦ *P. Cauer* (εἰς δύο μέρη, ἐν Λειψίᾳ 1905), ἡ τοῦ *V. H. Koch* (β΄ ἔκδ. ἐν Ἀννοβέρῳ 1872 ἑξ.), ἡ τοῦ *Faesi-Renner-Hinrichs* ζ΄ καὶ η΄ ἔκδ. ἐν Βερολίνῳ 1886 ἑξ., ἡ γαλλικὴ τοῦ *Alexis Pierron* ἐν Παρισίοις 1875, καὶ ἐσχάτως ἐν τῇ συλλογῇ Budé ἡ τοῦ *V. Bérard* εἰς 6 τόμους (κείμενον, μετάφρασις καὶ εἰσαγωγή). Μνημονευτέαι καὶ αἱ σημειώσεις εἰς τὴν Ὀδύσσειαν ὑπὸ τοῦ *G. W. Nitzsch* εἰς τὰς ῥαψῳδίας α—μ (Erklärende Anmerkungen zur Odyssee τόμ. 1—3) ἐν Ἀννοβέρῳ 1826—1840, τοῦ *Iakob Sitzler*, Ein ästhetischer Kommentar zu Homers Odyssee Paderborn 1902, β΄ ἔκδ. 906 αἱ κριτικαὶ σημειώσεις (Kritischer Kommentar) τοῦ *P. D. Ch. Hennings* εἰς τὰς ἓξ πρώτας ῥαψῳδίας, ἐν Βερολίνῳ 1903, καὶ αἱ ῥαψῳδίαι ν—ω μετ' ἀγγλικῶν σημειώσεων ὑπὸ *D. B. Monro*, Ὀξφόρδη 1901 (μετὰ παραρτημάτων περὶ τῆς συνθέσεως τῆς Ὀδυσσείας, καὶ τῆς Ὀδυσσείας καὶ Ἰλιάδος, περὶ τῶν κυκλικῶν ποιητῶν, περὶ τοῦ Ἀριστάρχου, περὶ τῆς ὁμηρικῆς οἰκίας κ.ἑξ.). Ἑλληνιστὶ ἔχομεν ἔκδοσιν τῆς Ὀδυσσείας ὑπὸ *Νεοφύτου Δούκα* (ἐν Αἰγίνῃ 1835), καὶ διαφόρους σχολικὰς ἐκδόσεις ὡρισμένων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ῥαψῳδιῶν.

Ὁμηρικὸν ζήτημα.—Σύνθεσις τῶν ἐπῶν. *T. W. Allen*, Homer. The Origins and The Transmission (Ὀξφόρδη 1921).—*Ι. Βαλέττα*, Ὁμήρου βίος καὶ ποιήματα (Λονδῖνον, 1887).—*E. Belzner*, Homerische Problem τόμ. 1—2. 1) Die Kulturellen verhältnisse der Odyssee als kritische Instanz. Mit einem Nachwort (Aristarchea) von A. Roemer (Λειψία, 1911). 2) Die Komposition der Odyssee (1912).—*Δ. Ν. Βερναρδάκη*, Περὶ τοῦ ὁμηρικοῦ ζητήματος («Πανδώρα» 1865).—*E. Bethe*, Homer. Dichtung und Sage. Λειψία, τόμ. Α΄, Ilias (1914), τόμ. Β΄ Odyssee (1922) Kyklos, Zeitbestimmung, τόμ. Γ΄ Die Sage vom Troischen Kriege (1927) (ἀπαραίτητον βιβλίον διὰ τὴν περὶ Ὁμήρου νεωτέραν ἔρευναν).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Die Griechische Dichtung (1924 ἐν «Handbuch de Literaturwissenschaft» τοῦ *Oskar Walzel*. (Wildpark - Potsdam).—*Ἀγγέλου Σ. Βλάχου*, Τὸ ὁμηρικὸν ζήτημα, ἤτοι ἱστορία τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν (Ἀθῆναι 1866).—*G. M. Bolling*, The external evidence for interpolation in Homer (Ὀξφόρδη, 1925).—*H. Bonitz*, Über den Ursprung der Homerischen Gedichte (Βιέννη, 1872, 5η ἔκδ. ὑπὸ *R. Neubauer*, 1881).—*P. Cauer*, Grundfragen der Homerkritik 1—2 τόμ. (Λειψία, γ΄ ἔκδ 1921—1923) (πολυμερὲς καὶ διδακτικώτατον).—*G. Finsler*, 1) Homer (Λειψία 1908, β΄ ἔκδ. εἰς δύο τόμους 1914—1918, ὁ πρῶτος τόμος: Der Dichter und Seine Welt, ὁ δεύτερος: Inhalt und Aufbau der Gedichte. Σύντομος ἔκδοσις ὑπὸ τὸν τίτλον: Die Homerische Dichtung ἐν Βερολίνῳ 1915 ἐν τῇ συλλογῇ: «Aus Natur und Geisteswelt»). 2) Homer in der Neuzeit von Dante bis Goethe (Italien, Erankreich, England, Deutschland) (Λειψία, 912). Ἀμφότερα ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις ἀξιανάγνωστα βιβλία.—*H. Fischl*, Ergebnisse und Aussichten der Homeranalyse (Βιέννη 1918) (σκώπτει εὐφυῶς τὰς ἀποπείρας τῶν νεωτέρων φιλολόγων περὶ ἀναλύσεως τῶν ὁμηρικῶν ποιημάτων).—*L. D. Friedländer*, Die Homerische Kritik von Wolf bis Grote (Βερολῖνον 1853).— *I. Gyomlay*, Epilegomena ad Homerum sive observationes ad elocutionem et compositionem Iliadis et ad quaestionem Homericam (Βουδαπέστη 1923, ἄξιον μελέτης).—*Διονυσίου Θερειανοῦ*, Νύξεις περὶ τοῦ ὁμηρικοῦ ζητήματος (Τεργέστη, 1866). —*R. C. Jebb*, Introduction to Homeric Study (α΄ ἔκδ. 1886, ἔκτοτε πολλαὶ ἐκδόσεις) (ἡ γερμανικὴ μετάφρασις ἐκ τῆς τρίτης ἀγγλικῆς ἐκδόσεως ὑπὸ τῆς *Emma Schlesinger* ἐν Βερολίνῳ 1893).—*Ι. Καλιτσουνάκι*, Αἱ μεταλλαγαὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας κατὰ τὴν τελευταίαν ἑκατονταετηρίδα (Ἀθῆναι, 1926). (Συνεξετάζεται καὶ τὸ ὁμηρικὸν ζήτημα).—*G. Cörting*, Dictys und Dares. Ein Beitrag zur Gesch. der Troja - Sage (Χάλλη 1874).—*A. Ludwich*, Aristarchs Homerische Textkritik (1—2 τόμοι 1884—1885) (ἀξιόλογον ἔργον).—*Γεωργίου Μιστριώτου* Ἱστορία τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν (Λειψία, 1867) (ἀνετυπώθη ἀμετάβλητος καὶ ἐν Ἀθήναις). —*Dietrich Mülder*, Die Ilias und ihre Quellen (Βερολῖνον, 1910).—*Wilhelm Müller*, Homerische Vorschule. Eine Einleitung in das Studium der Ilias und Odyssee (1824) (ὑποστηρίζει τὰς θεωρίας τοῦ διδασκάλου του Φρ. Αὐγ. Βόλφ).—*G. W. Nitzsch*, Beiträge zur Geschichte der Epischen Poesie der Griechen (Λειψία 1862).—*Eugen Petersen*, Homers Zorn des Achilleus und der Homeriden Ilias (1920).—*A. Roemer*, Aristarchs Athetesen in der Homerkritik (Wirkliche und Ongebliche) (1912).2) Die Homerexegese Aristarchs in ihren Grundzügen (ἔκδ. ὑπὸ *E. Belzner* (1924) ἐκ τῶν καταλοίπων τοῦ ἀποθανόντος Roemer). *Eduard Schwartz*, Die Odyssee (Μόναχον, 1924).— *J. A. Scott*, The Unity of Homer (Berkeley, 1921) (ὑπερμαχεῖ ἑνὸς καὶ μόνου ποιητοῦ).—*Otto Seeck*, Die Quellen der Odyssee (Βερολῖνον 1887).—*G. Vogrinz*, Grammatik der Homerischen Sprache (Paderborn, 1889).—*N. Wecklein* Über Zenodot und Aristarch (ἐν τοῖς «Berichten der Bayerischen Akademie der Wissenschaften» 1919,7) (ἀξιόλογος διατριβή).—*U. von Wilamowitz*, 1) Homerische Untersuchungen (Βερολῖνον, 1884) (ῥηξικέλευθον ἔργον). 2) Die Ilias und Homer (1916).—3) Die Heimkehr des Odysseus (1927) (πρβλ. καὶ Kultur der Gegenwart: Griech. Philologie).— *Fr. Aug. Wolf*, Briefe an Herrn Hofrath Heyne von Professor Wolf. Eine Beilage zu den neuesten Untersuchungen über den Homer als Anhang εἰς τὰ «Prolegomena ad Homerum» (ἔκδ. 3η ὑπὸ *Rud. Peppmüller* ἐν Χάλλῃ 1884).

Γραμματικά.— Λεξικά. *G. Autenrieth*, Λεξικὸν ὁμηρικὸν μεταφρασθὲν ἐκ τῆς πέμπτης γερμανικῆς ἐκδόσεως ὑπὸ *Δημητρίου Ι. Ὀλυμπίου* (Ἀθῆναι 1893), 13η ἔκδοσις τοῦ γερμανικοῦ πρωτοτύπου, ἐν Λειψίᾳ 1920, ἐπεξεργασθεῖσα ὑπὸ *A. Kaegi* καὶ *Hugo Blümner*.—*F. Bechtel* Die Vokalkontraktion bei Homer (Χάλλη, 1908).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Lexilogus zu Homer (Χάλλη 1914) (γλωσσολογικὴ ἑρμηνεία πλείστων ὁμηρικῶν λέξεων).— *Em. Boisacq*, Dictionnaire étymologique de la langue grecque (Εἰδελβέργη καὶ Παρίσιοι, 1907).— *M. Bréal*, Pour mieux connaître Homère (Παρίσιοι, 1906). —*F. Buttmann*, Lexilogus, oder Beiträge zur griech. Worterklärung, hauptsächlich für Homer und Hesiod. τόμ. 1—2 (Βερολῖνον, 1818—1825, 4η ἔκδ. 1865—1880) (χρήσιμον καὶ σήμερον διὰ τὴν γραμματικὴν ἀγχίνοιαν τοῦ συγγραφέως).—*C. Capelle*, Wörterbuch über die Gedichte des Homers und der Homeriden, nach dem früheren Seiler'schen Homer - Wörterbuch neu bearbeitet (9η ἔκδοσις ἐν Λειψίᾳ, 1889).—*C. G. Cobet*, Homerica ἐν «Miscellanea Critica» (σελ. 225—437) (Λεύδη, 1876) (ἐν σελίδι 402 λέγει τὴν περὶ τοῦ ὁμηρικοῦ ζητήματος γνώμην του δι' ὀλίγων καὶ ἁδρῶν λέξεων ὁ ἐπιφανὴς κριτικός).—*L. Doderlein* Homericum glossarium (Ἐρλάγγη, 1850) (ἐξετάζει σπανιωτέρας λέξεις).—*H. Dunbar*. A complete concordance to the Odyssey and Hymns of Homer (Ὀξφόρδη, 1880). —*H. Ebeling*, Lexicon Homericum τόμ. 1—2 (Λειψία, 1880—1885) (ἐκτενὲς ὁμηρικὸν λεξικὸν μὲ λεπτομερῆ ἀναγραφὴν τῶν ὁμηρικῶν χωρίων, σχολίων κ. ἑξ. Θησαυρὸς τῆς ὁμηρικῆς γλώσσης. Αἱ ἐτυμολογίαι πεπαλαιωμέναι κατὰ τὸ πλεῖστον).— *Kurt Eulenburg*, Zur Vokalkontraktion in ionisch - attischen Dialekt («Indog. Forsch.» 15, σελ. 129—211).—*Γεωργίου Ζηκίδου*, Γραμματικὴ ὁμηρικὴ (Ἀθῆναι, 1899).— *A. Fick*, Die Entstchung der Odyssee und die Versabzählung in den griechichen Epen (Γοτίγγη, 1910). —*A. Gehring*, Index Homericus (Λειψία, 1891) (καὶ Appendix verba hymnorum continens, Λειψία, 1895).—*Anton Goebel*, Lexilogus zu Homer und der Homeriden (Βερολῖνον, 1878) (περιέχει ἑρμηνείαν ὁμηρικῶν λέξεων οὐχὶ κατ' ἀλφαβητικὴν σειράν).—*Chr. Harder*. Schulwörterbuch zu Homers Ilias und Odyssee (2α ἔκδ. ἐν Βιέννῃ. 1910). — *Ed. Hermann*, Sprachwissenschaftlicher Kommentar zu ausgewählten Stücken aus Homer (Εἰδελβέργη, 1914).—*Rudolf Herzog*, Die Umschrift der älteren griechischen Literatur in das ionische Alphabet (Βασιλεία, 1912).— *Εὐαγγέλου Κοφινιώτου*, Λεξικὸν ὁμηρικὸν (Ἀθῆναι, 1886) (περιέχει ἐν παραρτήματι συντομώτατον, ἀλλὰ χρησιμώτατον «Ὀνοματολόγιον ὁμηρικὸν καθ' ὕλην»).—*J. van Leeuwen*, Enchiridium dictionis epicae, editio altera (Lugd. Batavorum 1918) (διεξοδικὴ γραμματική, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν καὶ τὰς ἀπὸ τῆς α΄ ἔκδ. 1892—1894 γενομένας γλωσσικὰς μελέτας).—*K. Lehrs*, De Aristarchi Studiis Homericis (α΄ ἔκδ. ἐν Βερολίνῳ, 1833, 3η ἔκδ. 1882) (βιβλίον σημειῶσαν ἐποχὴν εἰς τὴν μελέτην τῶν κατὰ τὸν Ἀρίσταρχον).— *Παναγῆ Λορεντζάτου*, Λεξικὸν ὁμηρικὸν (Ἀθῆναι, 1925).—*Karr Meister*, Die homerische Kunstsprache (Λειψία, 1921).—*K. Mutzbauer*, Die Grundlagen der Griech, Tempuslehre und der Homerische Sprachgebrauch (Στρασβοῦργον, 1893).— *Ἰω. Πανταζίδου*, Λεξικὸν ὁμηρικόν· τὸ μὲν πρῶτον συνταχθὲν ὑπὸ *Κρουσίου*, διορθωθὲν δὲ ὑπὸ *Ε. Ε. Σέϊλερ*, ἐκ δὲ τῆς ἕκτης γερμανικῆς ἐκδόσεως (1863) διασκευασθὲν χάριν τῶν Ἑλλήνων (Ἀθῆναι, 1873). (Ἐπανεκδοθὲν πολλάκις· ὡς ἑρμηνευτικὸν βοήθημα εἶναι ἀκόμη χρήσιμον).— *G. L. Prendergast*, Concordance to the Iliad of Homer (Λονδῖνον, 1869, 1874).—*Wilhelm Schulze*, Quaestiones Epicae (Gütersloh, 1892) (ἔργον μεγάλης πολυμαθείας καὶ ἀγχινοίας, διορθοῦν πολλὰ παλαιὰ καὶ πολλὰς νέας γλωσσολογικὰς ἑρμηνείας εἰσάγον).—*F. Solmsen*, Untersuchungen zur Griech. Laut - und Verslehre (Στρασβοῦργον, 1901).—*J. Wackernagel*, Sprachliche Untersuchungen zu Homer (Γοτίγγη, 1916) (ἀξιανάγνωστον).

Γεωγραφία.—Ἀρχαιολογία. *V. Bérard*, Les Phéniciens et l' Odyssée, τόμ. Α΄ Les Iles de la Très-verte, τόμ. Β΄ Mer rouge et Mediterranée (Παρίσιοι 1927) (ἀξιόλογον βιβλίον περὶ τῶν γεωγραφικῶν κτλ. παρ' Ὁμήρῳ).—*E. Belzner*, Land und Heimat des Odysseus (Μόναχον 1915).— *Ph. Champault*, Phéniciens et Grecs en Italie d' après l' Odyssée (Παρίσιοι 906) (στηρίζεται εἰς τὰ τοῦ *Bérard*).— *Wilhelm Dörpfeld*, Troja und Ilion (τόμ. 1—2 1902).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Homers Odyssee. Die Heimkehr des Odysseus (τόμ. 1—2, Μόναχον 1925).— *Τοῦ αὐτοῦ*, Alt-Ithaka. Ein Beitrag zur Homer-Frage. Studien und Ausgrabungen auf Leukas-Ithaka (τόμ. 1—2, Βερολῖνον 1927).— *E. Drerup*, Homer (Μόναχον 1903, β΄ ἔκδ. Mainz 1915). (Τὸ ἀξιανάγνωστον τοῦτο βιβλίον περιέχει καὶ πλουσίαν ἀρχαιολογικὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βιβλιογραφίαν. Ἐξεδόθη καὶ ἰταλικὴ μετάφρασις τῆς α΄ ἔκδ. τῷ 1910). — *Andrew Lang*, The World of Homer (Λονδῖνον 1910). — *Walter Leaf Troy*, A Study in Homeric Geography With Maps, Plans, and Illustrations (Λονδῖνον 1912). — *K. Meuli*, Odyssee und Argonautica (Βερολῖνον 1921).— *Γεωργ. Νικολαΐδου*, Ἰλιάδος στρατηγικὴ διασκευὴ καὶ τοπογραφία (Ἀθῆναι 1883) (εἶχε προεκδοθῆ τῷ 1867 ἐν Παρισίοις: Topographie et plan stratégique de l' Iliade).— *Ferdinand Noack*, Homerische Paläste (Λειψία 1903) (ἀξιόλογον βιβλίον).— *F. Poulsen*, Der Orient und die frühgriechische Kunst. — *Heinrich Rüter*, Mit Dörpfeld nach Leukas—Ithaka und in den Peloponnes (Πρόγραμμα Domgymnasium) (Halbenstadt 1911).—*Carl Schuchhardt*, Alteuropa, Eine Vorgeschichte unseres Erdteils (Berlin 1919, β΄ ἔκδ. 1926). *K. H. W. Völcker*, Homerische Geographie (Ἀννόβερον 1830).

Πράγματα.— Θρησκεία. *E. Bickel*, Homerischer Seelenglaube (Βερολῖνον, 1926).—*Joachim Böhme*, Die Seele und das Ich im Homerischen Epos (Λειψία, 1929).—*J. M. Boraston*, The Birds of Homer (J. H. Stud. 31, 1912, 216 ἑξ.). —*Θεοφίλου Βορέα*, Ζητήματα ὁμηρικῆς ψυχολογίας. 1) Αἱ ψυχικαὶ λειτουργίαι καὶ οἱ νεφροὶ (Πρακτικὰ Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. 1927 σελ. 9 ἑξ.). 2) Τρίζουσαι ψυχαὶ (ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 290 ἑξ.).—*W. Brachmann*, Die Gebärden bei Homer (Δρέσδη, 1908).— *E. Buchholz*, Die Homerischen Realien (τόμοι 1—3 Λειψία, 1871—1885) (βασικὸν ἔργον).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Die Homerische Götterlehre (Λειψία, 1884).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Die Homerische Psychologie und Ethik (Λειψία, 1885).—*E. Drerup*, Des fünfte Buch der Ilias. Grundlagen einer Homerischen Poetik (Paderborn 1913, β΄ ἔκδ. 1921). —*R. Engelmann*, Bilderatlas zu Homer (Λειψία, 1889).— *St. Fellner*, Die Homerische Flora (Βιέννη, 1897).—*J. B. Friedreich*, Die Realien in der Iliade und Odyssee (Ἐρλάγγη, 1851—1856).—*E. Hedén*, Homerische Götterstudien (Οὐψάλη, 1912).— *W. Helbig*, Das Homerische Epos aus den Denkmälern erläutert (2α ἔκδ. ἐν Λειψίᾳ, 1887).— *Roland Herkenrath*, Der ethische Aufbau der Ilias und Odyssee (Paderborn, 1928).—*Otto Körner*, Die Homerische Tierwelt (2te Aufl. Μόναχον, 1930).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Das Homerische Tiersystem und seine Bedeutung fur die Zoologische Systematik des Aristoteles (Βισβάδη, 1917).— *Γεωρ. Κωνσταντινίδου*, Ὁμηρικὴ θεολογία (Κωνσταντινούπολις, 1876).—*A. Lang*, Homer and his age (Λονδῖνον, 1906).—*Gilbert Murray*, The rise of the Greek Epic (3η ἔκδ. Ὀξφόρδη, 1926) (μετὰ 8 διαφόρων παραρτημάτων· ἀξιόλογον βιβλίον).—*K. Fr. Nägelsbach*, Homerische Theologie (α΄ ἔκδ. 1861, 3η ἔκδ. ὑπὸ *G. Autenrieth* ἐν Νυρεμβέργῃ 1884, χρήσιμον βιβλίον). — *Martin P. Nilsson*, Götter und Psychologie bei Homer (Arch. f RW 22. 1923—1924, 363 ἑξ.).—*W. Pecz*, Die Tropen der Ilias und Odyssee (N Jbb. 29, 1912, 665 ἑξ. καὶ ἑλληνιστὶ ἐν τῷ οὑγγρικῷ περιοδικῷ «Egyetemes Philologiai Közlöny 35, 1911, σελ. 1—85). — *H. Probst*, Studien zur Ilias. Über Homers Erzählkunst (Νυρεμβέργη 1914).— *Κλέωνος Ραγκαβῆ*, Ὁ καθ' Ὅμηρον οἰκιακὸς βίος (Λειψία, 1883).—*W. Reichel*, Über die Homerischen Waffen (Βιέννη 1894, 2α ἔκδοσ. 1901, ἀξιόλογον ἔργον). — *A. Reuter*, Die Landschaft bei Homer (Cuxhaven 1912). — *Carl Robert*, Studien zur Ilias mit Beiträgen von Friedrich Bechtel (Βερολῖνον 1901).—*Erwin Rohde*, Psyche (10η ἔκδ. ἐν Λειψίᾳ 1925, περίφημον βιβλίον).— *A. Roussel*, La religion dans l' Homère (Παρίσιοι 1915).—*Th von Scheffer*, Die Schönheit Homers (1921).—*O. Schmiedeberg*, Ueber die Pharmaka in der Ilias und Odyssee (Στρασβοῦργον 1918, ἀξιανάγνωστος μελέτη).— *Th. D. Seymour*, Life in the Homeric Age (Νέα Ὑόρκη 1907).— *Fl. Elizabeth Wallace*, Color in Homer and in ancient art (Northampton 1927).

Ι. Ε. ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΙΣ

— **Ὅμηρος.** —1) Ἕλλην ποιητής, υἱὸς τῆς ἐκ Βυζαντίου ποιητρίας Μοιροῦς, ἀποκαλούμενος *Τραγικὸς* καὶ ἀκμάσας ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου περὶ τὸ 280 π. Χ. Ἐποίησε 45 ἢ 47 τραγῳδίας καὶ ἔπος τι τὴν «Εὐρυπύλειαν». Πρὸς τιμήν του οἱ Βυζαντινοὶ ἔστησαν ἀνδριάντα ἐν τῷ γυμνασίῳ τοῦ Ζευξίππου. —2) Ἕλλην γραμματικός, ἐπιλεγόμενος *Σέλλιος* ἢ *Σίλλιος*. Ἔγραψεν: «Ὕμνους, παίγνια καὶ ἄλλα», «Περὶ κωμικῶν προσώπων» καὶ «Περιοχὰς (περιλήψεις ὑποθέσεων) τῶν Μενάνδρου δραμάτων». Θ. Π.

— **Ὅμηρος.** Μηνιαία ἐπιστημονικὴ ἔκδοσις ἐν Σμύρνῃ (1873—1878) τοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ συλλόγου «Ὅμηρος».

—(«**Ὅμηρος**»). Παλαιότατος φιλεκπαιδευτικὸς σύλλογος ἐν Σμύρνῃ, ὑφιστάμενος μέχρι τοῦ 1922, ὁ πρότερον «*Ἀναγνωστήριον Σμύρνης*». Ἐξέδιδεν ἐπὶ ἑξαετίαν ὁμώνυμον αὐτῷ ἐπιστημονικὸν περιοδικόν, τῷ 1874 ἵδρυσε τὸ πρῶτον ἐν Σμύρνῃ νηπιαγωγεῖον δι' ἀπόρους παῖδας καὶ τῷ 1887 τὸ «Ὁμήρειον», παρθεναγωγεῖον ὑφιστάμενον μέχρι τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως (1922) καὶ καταστὰν σπουδαιότατον ἐκπαιδευτικὸν ἵδρυμα. Ἀνὰ ἑκάστην αὐτοῦ ἐπέτειον ὁ σύλλογος ἦγε τὰ «Ὁμήρεια», πανηγυρικὴν σχολικὴν ἑορτήν. Π. Ν. Π.

Ὄμι *[Γεωγρ.]*. Ἱερὸν ὄρος τῆς Κεντρικῆς Κίνας, κείμενον εἰς 29° 30΄ Β. πλάτους καὶ 103°30΄ Α. μήκους ἐν τῷ δυτικῷ Σετσουάν. Ἔχει ὕψος 3.350 μ. Ἐπ' αὐτοῦ ἐστήθη ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Βὰν Λὶ (1573—1619) πελώριος ὀρειχάλκινος ἐλέφας. Εἶναι τόπος προσκυνήματος τῶν βουδιστῶν. Γ. Ι. Β.

ὄμικρον (τό), ἢ *ὂ μικρόν*· τὸ δέκατον πέμπτον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸ *ὠμέγα* (βλ. λ. ο).

Ὁμιλαίων, τέως δῆμος — *[Γεωγρ.]*. Εἷς τῶν ἀποτελούντων τὴν ἐπαρχίαν Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος δήμων πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ΔΝΖ΄. Ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν χωρίων *Ἀργυρίων, Γαρδικίου, Κολοκυθιᾶς, Κυριακοχωρίου, Νικολιτσίου, Σέλιανης* καὶ *Σταγίων* μὲ πρωτεύουσαν τὸ Γαρδίκιον. Ἤδη κατενεμήθη εἰς τὰς κοινότητας Ἀργυρίων, Γαρδικίου, Κολοκυθιᾶς, Κυριακοχωρίου, Νικολιτσίου Μαρμάρων καὶ Σταγίων. Ν. Ο.

ὁμίλημα (τό)· τὸ ὑποκείμενον τῆς ὁμιλίας, τὸ περὶ οὗ ὁμιλεῖ τις· ‖ δημοτ. *μίλημα*· ἡ προσπάθεια διὰ πειθοῦς ἢ παρακλήσεως: «εἶναι αὐστηρός, δὲν παίρνει ἀπὸ μιλήματα», «χωρὶς μίλημα συμπεθεριὸ δὲν τελειώνει».

ὁμιλητὴς (ὁ)· ἀρχ., ὁ μεθ' οὗ τις συνήθως ἀναστρέφεται, φίλος, συμφοιτητὴς (κατὰ τοὺς ἀρχαίους): «μεταξὺ ὁμιλητῶν καὶ φίλων» ‖ συνεκδ., μαθητής, ἀκροατής: «οἱ ὁμιληταὶ τοῦ Σωκράτους» ‖ νεωτ., ὁ ὁμιλῶν ἀπὸ δημοσίου βήματος περὶ οἱουδήποτε θέματος χάριν τῶν πολλῶν, ὁ κάμνων διαλέξεις.

ὁμιλητικὴ (ἡ). Ἡ διδασκαλία τοῦ τρόπου τοῦ κηρύσσειν ἐπ' ἐκκλησίας πρὸς καταρτισμὸν καὶ ἐποικοδομὴν τῶν πιστῶν ἐν τῇ χριστιανικῇ πίστει καὶ τῷ χριστιανικῷ βίῳ. Ὁ ὅρος *ὁμιλητικὴ* συνήθης παρὰ τοῖς ξένοις ἐπιστήμοσι, παρελήφθη καὶ ὑπό τινων τῶν ἡμετέρων ἀντὶ τοῦ ὀρθοτέρου *ἐκκλησιαστικὴ ῥητορική*. Εἶναι δὲ ὀρθότερος ὁ δεύτερος τοῦ πρώτου, οὐ μόνον διότι ἡ ἐκκλησιαστικὴ ῥητορικὴ συνδέεται στενῶς μετὰ τῆς καθόλου ῥητορικῆς, ἀλλὰ καὶ διότι ἐξετάζει τήν τε ἐκκλησιαστικὴν ὁμιλίαν καὶ τὸν ἐκκλησιαστικὸν λόγον, ὅστις δὲν δηλοῦται σαφῶς διὰ τοῦ ὅρου ὁμιλητική. Ἡ ὁμιλητικὴ ὡς θεολογικὸν μάθημα, ἕνεκα τοῦ πρακτικοῦ σκοποῦ αὐτῆς κατατάσσεται εἰς τὸν πρακτικὸν κλάδον τῆς θεολογίας. Κ. Ι. Δ.

Digitized by Google

ὁμιλητικός, *—ή, —όν·* ὁ ἀγαπῶν νὰ ὁμιλῇ, εὐπροσήγορος, προσηνής, κοινωνικός· || *ὁμιλητικὴ* (ἡ)· ὡς οὐσ. (βλ. λ.).

ὁμιλία (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις ὁμοῦ μετ' ἄλλων· συναναστροφή· || συνδιάλεξις (ὡς κατ' ἐξοχὴν χαρακτηριστικὸν τῆς συναναστροφῆς)· || λόγος, ἄλλως *κουβέντα :* «τοῦ ἔκαμα ὁμιλία γιὰ τὸ ζήτημά μας»· || ὁ τρόπος τοῦ **λαλεῖν, λαλιά :** «ἀπὸ τὴν ὁμιλία καταλαβαίνεις ὅτι εἶναι ξένος»· || κοιν. *μιλιά :* «στόμα ἔχει, μιλιὰ δὲν ἔχει», «μιλιὰ δὲν ἔβγαλε»· || λόγος διδακτικὸς ἀπαγγελλόμενος ἐνώπιον συναθροίσεως, διάλεξις· || ἰδίᾳ, λόγος συμβουλευτικὸς θρησκευτικοῦ περιεχομένου.

— *[Ὑποκρ.]* Ἡ *ὁμιλία* εἶναι στοιχεῖον πρὸς σπουδὴν τοῦ τεχνικοῦ λεκτικοῦ, ἐνδιαφέρον σπουδαίως τοὺς ὁμιλητὰς τῶν αἰθουσῶν, τοὺς ἠθοποιούς, τοὺς ῥήτορας, τοὺς πολιτικοὺς κλπ. Ἀντικείμενον αὐτῆς εἶναι ἡ αἰσθητική, ἡ κατὰ ψυχολογικὴν ἔννοιαν τονικὴ καὶ ἐκφραστικὴ διαμόρφωσις—ἐξωτερίκευσις τῶν λέξεων καὶ τῶν φράσεων, καὶ γενικῶς ὁ μηχανισμὸς τῆς κινήσεως τῆς ὁμιλίας. Πρὶν ἢ ὁμιλήσῃ τις, προτοῦ ἐκτελέσῃ ποίημα, μονόλογον δραματικὸν ἢ κωμικόν, ἀναμένει ν' ἀποκατασταθῇ ἡσυχία εἰς τὸ ἀκροατήριον. Ἀναγγέλλει ἀκολούθως τὸν τίτλον καὶ τ' ὄνομα τοῦ συγγραφέως μὲ ἁπλότητα καὶ ἀφέλειαν, χωρὶς νὰ ἐξωτερικεύσῃ οἱονδήποτε αἴσθημα. Ἀρκεῖ ἡ ἀναγγελία νὰ εἶναι σαφὴς καὶ καθαρά. Ἡ ἀναγγελία αὕτη θὰ τῷ ὑποδείξῃ τὸν μέσον τόνον, ἄνω καὶ κάτω τοῦ ὁποίου θὰ ἐργασθῇ κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐκτελέσεως, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐκφράσεως. Πρέπει ὅμως νὰ προσέχῃ νὰ μὴ φωνάζῃ πολύ, διότι εὐκολώτερα τὸ ἀκροατήριον ἀκούει τὸν ὁμιλοῦντα σιγά· ἡ φωνὴ ὅμως πρέπει νὰ ἀκούεται εἰς ὅλας τὰς γωνίας τῆς αἰθούσης, τοῦτο δὲ κατορθοῦται διὰ τῆς καθαρᾶς ἀρθρώσεως. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁμιλίας ἢ ἐκτελέσεως ποιήματος κλπ. ἀνάγκη νὰ μὴ δημιουργῆται ἡ ἐντύπωσις ὅτι ἀποτείνεται ὁ ὁμιλῶν διαρκῶς πρὸς τὴν αὐτὴν μερίδα τοῦ ἀκροατηρίου, ἀλλ' ὀφείλει νὰ περιφέρῃ τὸ βλέμμα πρὸς διαφόρους διευθύνσεις, χρησιμοποιῶν πρὸς τοῦτο τὰς διαφόρους παύσεις. Πρὸ παντὸς δὲ ἀνάγκη μεγίστης προσοχῆς πρὸς ἀποφυγὴν τῆς μονοτονίας. Π. Α. Κ.

— *[Θεολ.]* *Ὁμιλία* καλεῖται τὸ ἐκκλησιαστικὸν κήρυγμα, ἐν ᾧ ὁ ὁμιλῶν ἐπ' ἐκκλησίας ἑρμηνεύει εὐλήπτως καὶ πρακτικῶς πρὸς οἰκοδομὴν τῶν πιστῶν γραφικὰ κείμενα ἄνευ αὐστηρᾶς ἐφαρμογῆς τῶν ῥητορικῶν κανόνων, ἀλλ' ἁπλῶς παρακολουθῶν τὴν σειρὰν τῶν κειμένων τούτων. Διακρίνομεν δύο εἴδη ὁμιλίας, τὴν *ἁπλῆν* ἢ *κατωτέραν* καὶ τὴν *ῥητορικὴν* ἢ *ἀνωτέραν*. Ἡ πρώτη τούτων, μὴ ἔχουσα κεντρικὴν ἔννοιαν ἢ κυρίαν πρότασιν καὶ ἐπομένως μηδὲ συστηματικὴν τῶν μερῶν οἰκονομίαν, ἐξαρτᾷ ταῦτα συνήθως ἐκ τῆς ἐν τῇ ἀναπτυσσομένῃ γραφικῇ περικοπῇ ὑπαρχούσης τάξεως τῶν στίχων, ἡ δὲ δευτέρα ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ γραφικοῦ τινος κειμένου ἑνιαῖόν τι ὅλον ἀποτελοῦντος περιστρέφεται μὲν περὶ κεντρικήν τινα καὶ θεμελιώδη ἔννοιαν, δὲν ἔχει ὅμως συστηματικὸν τύπον τοσοῦτον αὐστηρὸν ὅσον ὁ ἐκκλησιαστικὸς λόγος. Κ. Ι. Δ.

—**ὁμιλία γενετήσιος·** βλ. λ. *γενετήσιος ὁμιλία.*

—**ὁμιλία ἐσωτερικὴ** (langage intérieure). Καλεῖται ἡ ἄφωνος ἐναλλαγὴ τῶν εἰκόνων τῶν λέξεων, ἡ γινομένη δηλαδὴ ὑφ' ἑκάστου ἀνθρώπου καθ' ἑαυτόν, δι' ἧς σχηματίζονται τὰ διανοήματα ἡμῶν, ἤτοι ἐπιτελεῖται ἡ σκέψις, ἔχουσα ὡς ὄχημα αὐτῆς κατὰ μέγα μέρος τὰς λέξεις. Διότι ἐλάχιστον μέρος αὐτῆς ἐπιτελεῖται ἄλλως, ἤτοι διὰ τῆς μιμικῆς-φυσιογνωμίας, ἢ δι' εἰκόνων τῶν πραγμάτων, εἰς τὸν συνήθη τύπον, ἡ δὲ διὰ διαθέσεων γινομένη ἔχει ἀνάγκην τῶν λέξεων, καθότι δι' αὐτῶν τίθενται αἱ προτάσεις, δηλαδὴ τὸ ἐρεθιστικὸν μέρος τῆς ὁλότητος, καὶ μόνον ἡ ἀπόκρισις ἡμῶν γίνεται διὰ τῆς διαθέσεως (pensé implicite), ἥτις γίνεται ἀμέσως κατόπιν (explicite). Ἐπειδὴ διακρίνομεν τέσσαρα εἴδη τῶν λεξικῶν εἰκόνων, ἤτοι τὰς κινητικὰς ἀρθρωτικὰς εἰκόνας τῶν λέξεων, τὰς ἀκουστικάς, τὰς ὀπτικὰς καὶ τὰς κινητικὰς γραφικὰς εἰκόνας, ἔχομεν πλείονας τύπους τῆς σκέψεως, διότι εἰς ἄλλους μὲν αὕτη ἐπιτελεῖται διὰ τῶν κινητικῶν ἀρθρωτικῶν εἰκόνων, εἰς ἄλλους δὲ διὰ τῶν ἀκουστικῶν καὶ οὕτω καθεξῆς. Οἱ τύποι οὗτοι εἶναι: α') Ὁ κινητικὸς ἀρθρωτικὸς τύπος, ἤτοι ὁ τύπος εἰς ὃν ἡ σκέψις ἐπιτελεῖται διὰ κινητικῶν ἀρθρωτικῶν εἰκόνων, καὶ συνεπῶς ὁ εἰς τὸν τύπον τοῦτον ἀνήκων ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἐντύπωσιν, ὅταν σκέπτεται, ὅτι ὁμιλεῖ καθ' ἑαυτόν, ἤτοι ὅτι προφέρει ἐντὸς αὑτοῦ τὰς λέξεις δι' ὧν ἐπιτελεῖται ἡ σκέψις. β') Ὁ ἀκουστικὸς τύπος, εἰς ὃν ἡ σκέψις ἐπιτελεῖται δι' ἀκουστικῶν εἰκόνων, ὁ δὲ εἰς αὐτὸν ἀνήκων ἄνθρωπος αἰσθάνεται ὅτι ἀκούει τὰς λέξεις, δι' ὧν ἐπιτελεῖται ἡ σκέψις ἐντὸς αὑτοῦ. γ') Ὁ ὀπτικὸς τύπος, ἤτοι ἐκεῖνος εἰς ὃν ἡ σκέψις ἐπιτελεῖται διὰ τῶν ὀπτικῶν εἰκόνων, καὶ ὁ ἀνήκων εἰς αὐτὸν ἄνθρωπος ἔχει τὸ αἴσθημα ὅτι βλέπει γεγραμμένας τὰς λέξεις ἐν ἑαυτῷ, δι' ὧν ἐπιτελεῖται ἡ σκέψις· ἐνίοτε μάλιστα αἱ λέξεις ἐμφανίζονται ὡσεὶ γεγραμμέναι διὰ τυπογραφικῶν στοιχείων, ὁ τύπος δ' οὗτος λέγεται τυπογραφικὸς καὶ ὀπτικὸς τύπος. δ') Ὁ γραφικὸς κινητικὸς τύπος, σπανιώτερος ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει, εἰς ὃν ἡ σκέψις ἐπιτελεῖται διὰ τῶν γραφικῶν κινητικῶν εἰκόνων τῶν λέξεων. ε') Ὁ μεικτὸς τύπος, εἰς ὃν ἡ σκέψις ἐπιτελεῖται διὰ κινητικῶν ἀρθρωτικῶν εἰκόνων κυρίως, κατὰ δεύτερον λόγον δι' ἀκουστικῶν καὶ σπανιώτερον δι' ὀπτικῶν καὶ γραφικῶν, ὁ δ' εἰς αὐτὸν ἀνήκων ἔχει τὸ αἴσθημα πλήρους ὁμιλίας ἐν ἑαυτῷ. Ὁ δὲ στ') τύπος τῆς σκέψεως, ὁ εἰδωτικός, εἶναι ἄσχετος πρὸς τὸν λόγον, διότι εἰς αὐτὸν ἡ σκέψις γίνεται διὰ τῶν εἰκόνων τῶν πραγμάτων, τῶν ὀπτικῶν κυρίως, καὶ δὲν ἀπαντᾷ ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει εἰς ἐνήλικας. Ἐκ τῆς σχέσεως τῆς ὁμιλίας πρὸς τὴν σκέψιν κατανοεῖται ἡ μεγάλη σημασία τῆς ἐσωτερικῆς ὁμιλίας διὰ τὴν νόησιν ἐν γένει. Ἕπεται δὲ ὅτι πᾶσα διαταραχὴ τῆς ὁμιλίας ἔχει ἄμεσον ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν σκέψιν, ἥτις διαταράσσεται, ἡ δὲ διαταραχὴ αὐτῆς εἶναι τοσοῦτον σαφεστέρα, ὅσον αὕτη γίνεται περισσότερον διὰ τῆς ἐσωτερικῆς ὁμιλίας, τῶν διὰ τῆς μιμικῆς φυσιογνωμίας καὶ ἐν μέρει τῶν διὰ διαθέσεων γινομένων σκέψεων μὴ διαταρασσομένων, ὥστε ἡ συμπεριφορὰ τοῦ ἀτόμου, συνεπικουρούσης καὶ τῆς ἕξεως, διαταράσσεται ὀλιγώτερον. Ἀλλὰ καὶ διαταραχαὶ τῆς σκέψεως συνεπάγονται διαταραχὰς τῆς ἐσωτερικῆς ὁμιλίας, αἵτινες ὅμως δὲν καθίστανται πάντοτε φανεραί.

Αἱ διαταραχαὶ τῆς ὁμιλίας προέρχονται: α) Ἐκ τῆς ἀπωλείας τῶν εἰκόνων τῶν λέξεων, ἤτοι ἐκ τῆς ἀφασίας, ὁλικῆς ἢ κινητικῆς ἀρθρωτικῆς, τύπου Broca ἢ αἰσθητικῆς τύπου Wernicke ἢ ἀκουστικῆς ἀφασίας· διότι ἐπὶ τῶν ἀμιγῶν ἡ ἐσωτερικὴ ὁμιλία διατηρεῖται. Τὸ γεγονὸς ὅπερ ἀκολουθεῖ εἶναι ἡ διανοητικὴ ἐξασθένησις, ἂν δὲ ἡ συμπεριφορὰ τοῦ πάσχοντος δὲν διαταράσσεται λίαν, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἡ διάνοια εἶναι ἀκεραία, διότι αὕτη, ὡς εἴρηται, γίνεται καὶ δι' ἄλλων μέσων, ἡ δ' ἕξις διατηρεῖ τὰς ἀντιδράσεις ὡς ἦσαν καὶ πρότερον. β) Ἔχομεν διαταραχὰς τῆς ἐσωτερικῆς ὁμιλίας προκαλουμένας ἐξ αὐτοματισμοῦ αὐτῆς, ὀφειλομένου εἴτε εἰς ἐρεθισμὸν αὐτῶν καὶ παῦσιν ἐπιδράσεως τῆς διανοίας ἐκ βλάβης τῆς τελευταίας (=ψυχοπαθείας), εἴτε εἰς αὐτοματισμὸν τῆς ὁμιλίας ἐξ ἀναστολῆς τῶν λειτουργιῶν τῆς νοήσεως (ἤτοι τῶν ἀνωτέρων ψυχικῶν λειτουργιῶν), προκαλουμένης καὶ τεχνητῶς, ὡς π. χ. κατὰ τὸν ὑπνωτισμόν. Αἱ διαταραχαὶ αὗται, ἰδίᾳ αἱ ὀφειλόμεναι εἰς τὴν πρώτην αἰτίαν, καλοῦνται ὑπερενδοπλασία. Εἰς ταύτην ὑπάγονται αἱ ψυχικαὶ ψευδαισθησίαι τοῦ Kandinsky καὶ αἱ λεκτικαὶ κινητικαὶ καὶ γραφικαὶ κινητικαὶ τοῦ Seglas. Καὶ αἱ μὲν τοῦ Kaudinsky συνίστανται εἰς τὸ ὅτι ὁ πάσχων ἔχει τὸ αἴσθημα ὅτι προφέρει τὰς λέξεις, ἢ ἀκούει προφερομένας ἐν ἑαυτῷ παρὰ τὴν θέλησίν του καὶ χωρὶς νὰ συνδέῃ ταύτας πρὸς τὸ ἴδιον ἐγώ, θεωρῶν ταύτας ξένας, χωρὶς νὰ ἐντοπίζῃ ταύτας, ὡς νὰ ἐγίνετο ὁμιλία ψυχῆς πρὸς ψυχήν. Αἱ δὲ τοῦ Seglas λεκτικαὶ ψευδαισθησίαι διακρίνονται: 1) Εἰς τὰς ἁπλᾶς κιναισθητικάς, εἰς τὰς ὁποίας ὑπάγονται αἱ περιπτώσεις, εἰς ἃς ὁ πάσχων ἔχει τὸ αἴσθημα ὅτι προφέρει τὰς λέξεις, κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ αὐτῶν δὲν ὁμιλεῖ. 2) Εἰς τὰς ἰδίως κινητικὰς λεκτικὰς ψευδαισθησίας, εἰς ἃς ἐπὶ πλέον ἔχει τὸ αἴσθημα ὅτι ποιεῖται καὶ τὰς ἀναγκαίας πρὸς προφορὰν τῶν λέξεων κινήσεις, ἐνίοτε δὲ καὶ ποιεῖται ταύτας παρὰ τὴν θέλησίν του καὶ χωρὶς νὰ τὰς συνδέῃ πρὸς τὸ ἴδιον ἐγώ, θεωρῶν ταύτας ὡς ἀνηκούσας οὐχὶ εἰς ἑαυτόν· παριστῶσι δ' αὗται μεταγενέστερον στάδιον ἐξελίξεως τῶν ἁπλῶν συνήθως. 3) Εἰς τὰς παρορμητικάς, εἰς ἃς ἐπὶ πλέον προφέρει τὰς λέξεις, παρορμητικῶς. Ἐνίοτε δ' ἐντοπίζει τὰς λέξεις, ἃς προφέρει, εἰς τὴν κοιλίαν καὶ ἀλλαχοῦ, ἄλλοτε δὲ ἐκτὸς ἑαυτοῦ, ὅτε ἀκούει αὐτὰς ταύτας καὶ εἶτα αἰσθάνεται προφερομένας ὑπὸ τοῦ ἰδίου καὶ τέλος προφέρει. Αἱ δὲ γραφικαὶ ψευδαισθησίαι τοῦ Seglas διακρίνονται ὁμοίως: 1) Εἰς ἁπλᾶς κιναισθητικὰς γραφικάς, εἰς ἃς ὑπάγονται αἱ περιπτώσεις, καθ' ἃς ὁ πάσχων αἰσθάνεται γραφομένας τὰς λέξεις ὑπ' αὐτοῦ. 2) Εἰς τὰς ἰδίας κινητικὰς γραφικάς, εἰς ἃς ἐπὶ πλέον ἔχει τὸ αἴσθημα ὅτι ποιεῖται καὶ τὰς ἀναγκαίας πρὸς γραφὴν αὐτῶν κινήσεις. 3) Εἰς τὰς παρορμητικάς, εἰς ἃς ἐπὶ πλέον ἔχει καὶ παρόρμησιν πρὸς γραφὴν αὐτῶν, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ὁποίας καὶ γράφει αὐτάς. Αἱ κινητικαὶ λεκτικαὶ ψευδαισθησίαι ἀπαντῶσιν εἰς πλείστας καταστάσεις· αἱ ἁπλαῖ καὶ αἱ τοῦ Kaudinsky ἐπὶ σχιζοφρενίας, ἀλλὰ καὶ αὗται δύνανται εἰς τὴν σχιζοφρενίαν νὰ ἐξελιχθῶσιν ἐνίοτε καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους βαθμούς. Ὅλοι δὲ οἱ βαθμοὶ ἐπὶ δηλητηριάσεων, μελαγχολίας, παραληρήματος κατοχῆς, εἰς ὃ ἀποδίδονται αὗται εἰς τὸ κατέχον πρόσωπον ἢ διάφορον ὄν, ἐπὶ παραληρήματος καταδιώξεων, πρεσβυτικῆς ψυχώσεως καὶ ἀλλαχοῦ. Εἰς τὸ παράληρημα καταδιώξεων εἶναι δευτεροπαθεῖς εἰς τὴν ψυχικὴν κατάστασιν ἀπολύτως, καὶ ἐμφανίζονται ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ ἤχου τῆς σκέψεως. Αἱ δὲ ψευδαισθησίαι τῆς ἀκοῆς, τοῦ λεγομένου ψευδαισθητικοῦ παραληρήματος, εἶναι ἐπίσης δευτεροπαθεῖς, ὡς οὖσαι ἐν ἀρχῇ πολλάκις διαταραχαὶ τοῦ ἀκουστικοῦ τύπου, προβαλλόμεναι ἐπὶ τὰ ἐκτός, συντελούσης εἰς τοῦτο καὶ τῆς διεγέρσεως τῶν προβλητικῶν τῆς ἀκοῆς κέντρων, ἕνεκα τῆς σχέσεως τῆς ἀκοῆς πρὸς τὴν κοινωνίαν, εἰς ἣν ἀποδίδονται αἱ καταδιώξεις. Ἡ δὲ βαρύτης τῆς προγνώσεως αὐτοῦ, ὑπὸ ἔποψιν διανοητικῆς ἐξασθενίσεως, ἥτις εἶναι ταχεῖα εἰς τὸ ψευδαισθητικὸν παράληρημα, ὀφείλεται ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν σημασίαν τῆς ἀκοῆς διὰ τὴν διάνοιαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἤδη ἡ προβολὴ ἐπὶ τὰ ἐκτὸς εἶναι σημεῖον ἐκδηλωτικὸν τῆς διασπάσεως τῆς διανοίας. Αἱ δὲ γραφικαί, ὡς καὶ αἱ λεκτικαί, ἀπαντῶσι κατὰ τὸν ὑπνωτισμόν, εἰς ὃν ἔχομεν τεχνητὴν ἀναστολὴν τῆς διανοίας (=ὕπνον) καὶ αὐτοματισμὸν τῆς ἐσωτερικῆς ὁμιλίας. Ἄρα ἡ αὐτόματος γραφὴ εἶναι ψευδαισθησία γραφικὴ κινητική, τὸ ὅτι δὲ ὑπάρχει κινητικὸν στοιχεῖον δὲν εἶναι ἀπόδειξις κατὰ τῆς ψευδαισθησίας, διότι ὁ 2ος καὶ ὁ 3ος τύπος τῶν λεκτικῶν καὶ γραφικῶν ψευδαισθησιῶν εἶναι ἀπότοκοι καὶ συνέχεια τοῦ 1ου, ἤτοι τῶν ἁπλῶν κιναισθητικῶν ψευδαισθησιῶν, ἐνίοτε δὲ τοιούτων ἀκουστικῶν, ἐρχομένων ἔξωθεν, εἶτα γινομένων ἁπλῶν κιναισθητικῶν λεκτικῶν καὶ εἶτα 2ου καὶ 3ου βαθμοῦ. Ἐπὶ πλέον, τὸ γεγονὸς ὅτι μετὰ ὑπνωτιστικὰς καὶ πνευματιστικὰς συνεδρίας ἔχομεν ἐγκατάστασιν ψυχικῆς νόσου διεπομένης ὑπὸ ὅλων τῶν τύπων λεκτικῶν καὶ κινητικῶν γραφικῶν ψευδαισθησιῶν, οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν καταλείπει περὶ τῆς σχέσεως τούτων πρὸς τὴν αὐτόματον γραφὴν τῶν medium καὶ τὰς ὁμιλίας δι' αὐτῶν τῶν πνευμάτων. Ἡ σημασία αὐτῶν ἀπὸ ἀπόψεως προγνώσεως εἶναι σχετικῶς βαρεῖα, ἐκτὸς τῶν ἐξ ὑπνωτισμοῦ προκαλουμένων, εἰς ἃς εἶναι ὀλιγώτερον βαρεῖα. Αἱ δὲ διαταραχαὶ τῆς ἐσωτερικῆς ὁμιλίας, ὡς ἡ ταχύτης αὐτῆς ἐπὶ μανίας, ἡ βραδύτης ἐπὶ μελαγχολίας *κλπ.*, εἶναι τόσον συνδεδεμέναι πρὸς τὴν σκέψιν καὶ τὴν διάνοιαν, ὥστε οὐσιαστικῶς πρόκειται περὶ διαταραχῶν ἐκείνης σχεδὸν ἀποκλειστικῶς, τῶν τῆς ἐσωτερικῆς ὁμιλίας οὐσῶν ἐπουσιωδεστάτων, δι' ὃ καὶ δὲν διακρίνονται. Τ. Α. ΖΗΣ

—**ὁμιλίας διαταραχαί·** βλ. λ. *λόγος [Νευρολ.—Ψυχιατρ.].*

ὅμιλος (ὁ)· πολλοί τινες ἄνθρωποι συνηγμένοι, ὁμὰς ἀνθρώπων: «ὅμιλος κυνηγῶν, — ἁλιέων»· || ἑταιρεία, σύλλογος: «ὅμιλος ἐκδρομῶν».

ὁμιλουμένη (ἡ) *[Γλωσσολ.]·* βλ. λ. *λαλουμένη.*

ὁμιλῶ (*—έω*)· ἀρχ. συναναστρέφομαί τινα: «οἱ Πλάτωνι ὡμιληκότες»· || νεώτ., *ὁμιλῶ* καὶ ***μιλῶ*** καὶ ***μιλάω***· ἐκβάλλω φωνὴν ἔναρθρον, λαλῶ, λέγω: «ὁμιλεῖ ὡραῖα», «μίλα λοιπόν!»· || λαλῶ γλῶσσαν: «ὁμιλεῖ γαλλικά,—γερμανικά», «τοῦ ὡμίλησα γαλλιστί»· || λέγω, συνδιαλέγομαι: «τοῦ ὡμίλησα διὰ τὴν ὑπόθεσίν σου»· || ἀπαγγέλλω λόγον, κάμνω διάλεξιν: «ὡμίλησε πολλάκις εἰς τὴν βουλήν,—εἰς τὸν Παρνασσόν»· || παθ. *ὁμιλοῦμαι:* «εἰς τὴν Αἴγυπτον ὁμιλοῦνται πολλαὶ γλῶσσαι»· || δημοτ. δέχομαι ὁμιλίαν, εἶμαι διατεθειμένος νὰ ἀκούσω ὁμιλίαν: «ἀπὸ τὸ θυμό του δὲ μιλιέται»· || ἐπὶ ὑπαλλήλου, δικαστοῦ κττ. «μιλιέται» δέχεται συστάσεις, ὑποχωρεῖ, ἐνδίδει εἰς παρακλήσεις.

Ὀμὶς (Onis) *[Γεωγρ.]*. Σλαυϊκὴ ὀνομασία τῆς ἐν Δαλματίᾳ πόλεως *Ἄλμισσα* (βλ. λ.).

ὀμίχλη (ἡ)· ἀτμώδης ἀήρ, πυκνοὶ ὑδρατμοὶ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ, κοιν. *καταχνιά.*

— *[Μετεωρολ.]* *Ὀμίχλη* καλεῖται τὸ νέφος τὸ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους στηριζόμενον. Αὕτη ἀντὶ νὰ αἰωρῆται, ὡς συνήθως, εἰς τὸ διάστημα, ἐγγίζει τὸ ἔδαφος, περιβάλλει ἡμᾶς πανταχόθεν καὶ ἐλαττώνει τὴν διαφάνειαν τοῦ ἀέρος. Τὰ μακρόθεν ὑπό τινος ὁρώμενα ἐπὶ τῶν ὀρέων νέφη διὰ τὸν κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους καὶ ἐντὸς αὐτῶν εὑρισκόμενον παρατηρητὴν εἶναι ὀμίχλη. Θεμελιώδης διαφορὰ μεταξὺ τῆς *ἀχλύος* (βλ. λ.) καὶ τῆς ὀμίχλης τῆς ὀφειλομένης εἰς σταγονίδια ὕδατος δὲν ὑφίσταται, καθότι ἡ ὀμίχλη εἶναι πυκνὴ ἀχλὺς καὶ ἡ ἀχλὺς ἀραιὰ ὀμίχλη.

Ἡ ἔντασις τῆς ὀμίχλης καὶ τῆς ἀχλύος παρίσταται συνήθως διὰ τῆς κάτωθι κλίμακος, ἐν χρήσει ἰδίᾳ ἐν Ἀγγλίᾳ.

Σύμβολον	*Περιγραφὴ*	*Ὅρια ὁρατότητος* *Ἀντικείμενα ἀόρατα εἰς ἀπόστασιν*	*Ψηφίον διεθνοῦς κώδικ. ὁρατότητος*
87	λίαν πυκνὴ ὀμίχλη	25 μέτρ.	—
77	» » »	50 » (55 ὑάρδ.)	0
67	πυκνὴ ὀμίχλη	100 » (110 »)	—
57	» »	200 » (220 »)	1
47	ὀμίχλη	500 » (550 »)	2
37	μετρία ὀμίχλη	1000 » (1100 »)	3
m ἢ z	ἀχλὺς ἢ ξηρὰ ἀχλ.	2000 » (1¼ μιλλίου)	4

Ἐν τῇ ἑλληνικῇ ὁρολογίᾳ διὰ τοῦ ὅρου ἀχλὺς ἀποδίδεται ἡ ὀμίχλη, ἥτις παρατηρεῖται εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁρίζοντος κατὰ τὸ θέρος καὶ ὑπὸ ὡραῖον καιρὸν ὑπὸ μορφὴν ἐλαφροῦ φαιοῦ καὶ ὑποκιτρίνου πέπλου, ἐνίοτε δὲ λαμβάνει ἀρκετὴν πυκνότητα, ὥστε νὰ καταστήσῃ ἀόρατα καὶ σώματα σχετικῶς πλησίον ἡμῶν κείμενα· τὸ φαινόμενον τοῦτο καλεῖται παρ' ἡμῖν καὶ *ξηρὰ ὀμίχλη.*

Ἡ ὀμίχλη σχηματίζεται γενικῶς ὑπὸ καιρὸν ὑγρὸν καὶ ἤρεμον. Ἡ συμπύκνωσις τῶν ὑδρατμῶν

Digitized by Google

προκαλεῖται λόγῳ τῆς ψύξεως τοῦ ἀέρος κάτωθεν τοῦ σημείου δρόσου.

Κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς ὁμίχλης ἡ ταχύτης τοῦ ἀνέμου παίζει σπουδαῖον ρόλον, διότι, ἐὰν ὁ ἄνεμος εἶναι λίαν ἰσχυρός, ὁ ἀὴρ δὲν παραμένει ἐν ἐπαφῇ μετὰ τοῦ ἐδάφους εἰς τρόπον ὥστε νὰ ψυχθῇ. Οἱ κύριοι δὲ ὅροι σχηματισμοῦ ὁμίχλης διὰ συμπυκνώσεως εἶναι οἱ ἑπόμενοι: 1) μία ψυχρὰ ἐπιφάνεια, δίδουσα λαβὴν εἰς στρωματοποίησιν τῶν κατωτέρων στιβάδων τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ 2) ἀσθενὴς ἄνεμος, ὅστις ἐπιτρέπει εἰς τὸν ἐν ἐπαφῇ μετὰ τοῦ ἐδάφους ἀέρα νὰ ψυχθῇ ἐπαρκῶς. Ἐν τῇ μετεωρολογίᾳ ὑπάρχουσι διάφοροι τύποι ὁμίχλης, συχνότεροι τῶν ὁποίων εἶναι οἱ ἑπόμενοι: 1) *Ὁμίχλη ἀκτινοβολίας*, ἥτις εἶναι ἡ καὶ συχνότερον παραγομένη. Παρατηρεῖται κατὰ τὰς αἰθρίας καὶ ἠρέμους νύκτας καὶ κυρίως κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ τὸν χειμῶνα. Συνεπείᾳ τῆς ἐξ ἀκτινοβολίας ἰσχυρᾶς ψύξεως τοῦ ἐδάφους αἱ κατώτεραι στιβάδες τῆς ἀτμοσφαίρας, αἱ εἰς ἄμεσον μετ᾽ αὐτοῦ ἐπαφὴν εὑρισκόμεναι, ψύχονται, ἐντεῦθεν δ' οἱ ὑδρατμοὶ τῆς ἀτμοσφαίρας ὑγροποιοῦνται μέχρις ὕψους ὀλίγων μέτρων ἄνωθεν τοῦ ἐδάφους καὶ παράγουσιν οὐχὶ βροχήν, ἀλλὰ κατωτέραν ὁμίχλην, ἥτις δυνατὸν νὰ εἶναι λίαν παχεῖα καὶ νὰ ρίψῃ μάλιστα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀρκετὴν ποσότητα ὕδατος. Εἰς τὴν αἰτίαν ταύτην ὀφείλεται ἰδίᾳ ἡ ὁμίχλη, ἣν παρατηροῦμεν τὴν πρωΐαν μετ᾽ αἰθρίαν καὶ ὡραίαν νύκτα ἄνωθεν τῶν λιμνῶν, τῶν ποταμῶν καὶ ἐν γένει τῶν ὑγρῶν τόπων.

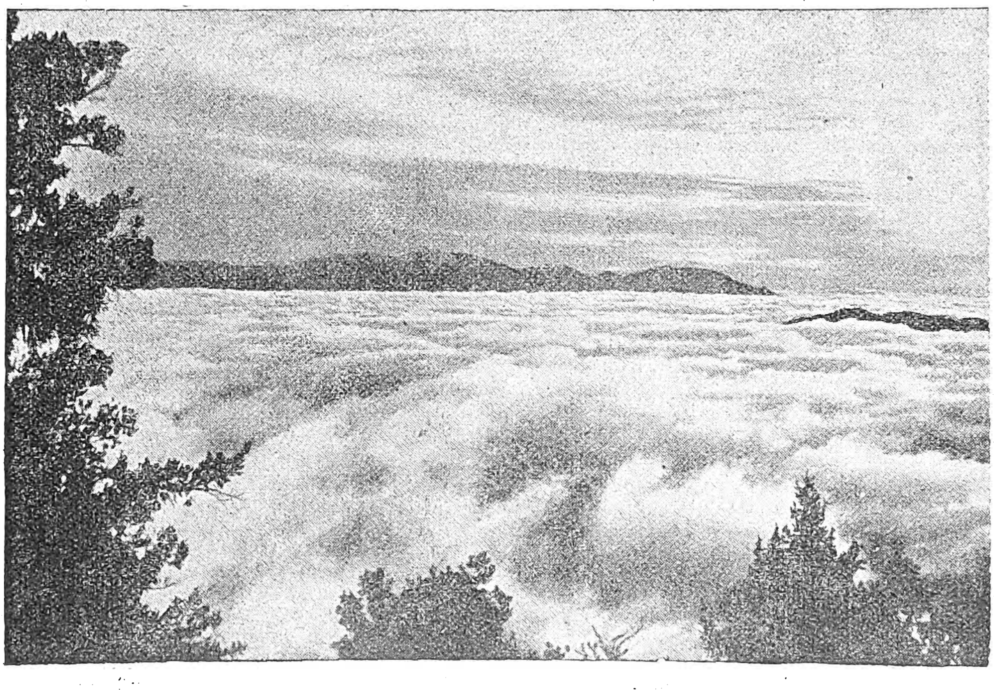

Ὁμίχλη ὁριζοντίου μετατοπίσεως.

Αἱ κατάλληλοι συνθῆκαι τοῦ ἀσθενοῦς ἀνέμου καὶ τοῦ αἰθρίου οὐρανοῦ παρατηροῦνται συχνότερον κατὰ τὸν ἰσοβαρικὸν τύπον, τὸν *ἀντικυκλωνικόν*· οὕτω μία μεγάλη ἀναλογία ὁμιχλῶν ξηρᾶς παρατηρεῖται ὑπὸ καιρὸν ἀντικυκλωνικόν. 2) *Ὁμίχλη θαλασσία*. Καλεῖται ἡ σχηματιζομένη ἄνωθεν τῶν θαλασσῶν καὶ ἐν γένει ἄνωθεν μεγάλων ὑδατίνων περιοχῶν καὶ ὀφείλουσα τὸν σχηματισμόν της συχνάκις εἰς τὴν διάβασιν μάζης ἀέρος ἄνωθεν ὑγρᾶς μάζης, ἧς ἡ θερμοκρασία εἶναι κατωτέρα τοῦ ἐν κινήσει ἀέρος. Ἡ θαλασσία ὁμίχλη παρατηρεῖται συχνότερον κατὰ τὴν ἄνοιξιν καὶ τὸ θέρος, ὅταν ὁ ἀὴρ θερμαίνεται ταχέως, καὶ εἶναι πολὺ σπανιωτέρα κατὰ τὸν χειμῶνα. 3) *Ὁμίχλη ὀφειλομένη εἰς τὴν διάβασιν ψυχροῦ ἀέρος ἄνωθεν μάζης ὕδατος θερμοτέρας*. Αἱ ὁμίχλαι, αἵτινες σχηματίζονται κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον, λαμβάνουσι χώραν κυρίως εἰς τὰς πολικὰς περιοχάς, ἀλλὰ παρατηροῦνται ἐπίσης εἰς τὰ νορβηγικὰ φιόρδα, ὅπου ὁ ψυχρὸς ἀὴρ κατέρχεται τῶν ὀρέων καὶ φθάνει μέχρι τῆς θαλάσσης, ἔνθα σχηματίζονται πυκναὶ ὁμίχλαι τεραστίων ἐκτάσεων. 4) *Ὁμίχλη ξηρᾶς ὀφειλομένη εἰς τὴν διάβασιν θερμοῦ ἀέρος ἄνωθεν ἐδάφους ψυχθέντος προηγουμένως*. Ἡ ὁμίχλη αὕτη σχηματίζεται καθ' ὃν τρόπον καὶ ἡ προηγουμένη. 5) *Ὁμίχλη μείξεως*. Αὕτη σχηματίζεται ἐνίοτε λόγῳ τῆς μείξεως δύο ρευμάτων ἀέρος διαφόρων θερμοκρασιῶν. Συνήθως αἱ ὁμίχλαι τοῦ τύπου τούτου δὲν εἶναι καὶ διαρκείας. 6) *Ὁμίχλη ὁριζοντίου μεταφορᾶς*. Αἱ ἀνωτέρω (ὑπ' ἀριθμ. 2, 3, 4) περιγραφεῖσαι ὁμίχλαι καλοῦνται ὑπὸ πολλῶν ἐπιστημόνων καὶ *ὁμίχλαι ὁριζοντίου μεταφορᾶς*, ὡς σχηματιζόμεναι διὰ τῆς διελεύσεως μαζῶν ἀέρος συγκεκερασμένων, πλουσίων εἰς ὑγρασίαν, ἄνωθεν ψυχρᾶς περιοχῆς. Τοιούτου εἴδους ὁμίχλαι παρατηροῦνται συχνάκις κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος ἔμπροσθεν ἐξασθενιζομένου κυκλῶνος, ὡς καὶ παρὰ τὰς ἀκτὰς θαλασσῶν καὶ παρὰ τὰς λίμνας κατὰ τὰς ψυχρὰς πρωΐας τοῦ φθινοπώρου. 7) *Ὁμίχλη ὑψηλὴ ἢ ἀνωτέρα*. Ἕτερος τύπος ὁμίχλης, ὀφειλόμενος εἰς τὴν συμπύκνωσιν ἐντὸς αὐτῆς ταύτης τῆς μάζης μιᾶς στιβάδος ἀτμοσφαίρας εὑρισκομένης κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους, καθ' ὃν χρόνον ἡ ὁρατότης παρὰ τὸ ἔδαφος δὲν ἔχει ἐπηρεασθῇ εἰμὴ μόνον ἐλαφρῶς. Τὸ φαινόμενον τοῦτο παρατηρεῖται ἰδιαιτέρως εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Λονδίνου, ὅπου, ἐκτὸς τῆς συμπυκνώσεως, ἡ συγκέντρωσις τοῦ καπνοῦ εἰς τὰς ἀνωτέρας στιβάδας προκαλεῖ ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ ἐπισκότισιν τοῦ οὐρανοῦ ὡς ἐὰν ἦτο νύξ. 8) *Ὁμίχλη καπνοῦ*. Ὁ τύπος οὗτος τῆς ὁμίχλης εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν τῶν μεγαλοπόλεων καὶ τῶν βιομηχανικῶν κέντρων, ὅπου ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι διαρκῶς φορτισμένη ὑπὸ καπνοῦ καὶ λοιπῶν οὐσιῶν προερχομένων ἐκ τῶν καπνοδόχων τῶν ἐργοστασίων κτλ. Ἐπιστεύθη πρὸς στιγμὴν ὅτι ἡ συχνότης τῆς ὁμίχλης εἰς τὰς περιοχὰς ταύτας προήρχετο ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τὰ μόρια τοῦ καπνοῦ ἀπετέλουν πυρῆνας, πέριξ τῶν ὁποίων ὁ ὑδρατμὸς συνεπυκνοῦτο καὶ ὅτι διὰ τὸν λόγον τοῦτον αἱ ζῶναι αἱ μᾶλλον φορτισμέναι ὑπὸ καπνοῦ εἶναι ἐκεῖναι, ἔνθα προὐκαλεῖτο ἡ ζωηροτέρα συμπύκνωσις. Εἶναι ἐν τούτοις φανερὸν ὅτι ὁ κονιορτὸς καὶ οἱ πυρῆνες συμπυκνώσεως εἶναι δύο κεχωρισμένα στοιχεῖα, τῶν τελευταίων ἀποτελούντων τὰ ὑγροσκοπικὰ μόρια. Ὁ John Aitken ἐπενόησε τὸ *κονιορτοσκόπιον*, δι' οὗ ἐμέτρησε τὸν ἀριθμὸν τῶν πυρήνων συμπυκνώσεως τῶν περιεχομένων ἐντὸς ὡρισμένης μάζης ἀέρος, κατόπιν δὲ ὁ Owens περιέγραψε νέον τύπου κονιορτοσκοπίου, ὅστις πραγματικῶς παρέχει τὸν ἀριθμὸν τῶν μορίων κονιορτοῦ τῶν περιεχομένων ἐν τῷ ἀέρι. Ἐκ τῶν μετρήσεων τῶν γενομένων διὰ τῶν δύο τούτων ὀργάνων ἀπεδείχθη ὅτι ὁ ἀήρ, καὶ ὅταν εὑρίσκεται εἰς τὸ μέγιστον τῆς καθαρότητός του, περικλείει ἕνα ἀριθμὸν πυρήνων συμπυκνώσεως ἱκανὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ, ὅταν αἱ λοιπαὶ συνθῆκαι εἶναι εὐνοϊκαί, τὸν σχηματισμὸν ὁμίχλης. Ἔχει ἀποδειχθῇ ὅτι αἱ συνθῆκαι σχηματισμοῦ τῶν ὑγρῶν ὁμιχλῶν καὶ τῶν ὁμιχλῶν καπνοῦ εἶναι αἱ αὐταί. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ὑγρῶν ὁμιχλῶν ὁ προσθετικὸς συντελεστής, ἡ ὑγρασία, παίζει τὸν ἀρχικὸν καὶ σπουδαῖον ρόλον καὶ εἶτα ἕπονται αἱ κατάλληλοι συνθῆκαι τοῦ ἀνέμου καὶ τῆς θερμοκρασίας, ἵνα λάβῃ χώραν ἡ συμπύκνωσις. Ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας, τοὐναντίον, μία ὁμίχλη καπνοῦ δύναται εὐκόλως νὰ σχηματισθῇ, ἀλλὰ οἱοσδήποτε καὶ ἂν εἶναι ὁ τύπος τῆς ὁμίχλης, ἡ κινδυνωδεστέρα εἶναι ἐκείνη, ἥτις γεννᾶται ὅταν εἰς μίαν ἀτμόσφαιραν φορτισμένην καπνοῦ αἱ συνθῆκαι εἶναι εὐνοϊκαὶ πρὸς συμπύκνωσιν. 9) *Ὁμίχλη βρέχουσα*. Πολλάκις οἱ ὑδρατμοὶ τῆς ἀτμοσφαίρας συμπυκνοῦνται εἰς ὕδωρ μέχρις ὕψους ὀλίγων μόνον μέτρων καὶ παράγουσιν οὐχὶ βροχὴν ἀλλὰ κατωτέραν ὁμίχλην, ἥτις δυνατὸν νὰ εἶναι λίαν παχεῖα καὶ νὰ ρίψῃ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀρκετὴν ποσότητα ὕδατος, ὅτε τὰ σώματα βρέχονται καὶ καλύπτονται διὰ μεγάλης ποσότητος ἐλαχίστων ὑδροσταγόνων· τὴν ὁμίχλην ταύτην χαρακτηρίζομεν ὡς *βρέχουσαν ὁμίχλην*.

Τὸ ὕψος μέχρι τοῦ ὁποίου φθάνει μία συνήθης ὁμίχλη οὐχὶ ἀκτινοβολίας ποικίλλει σημαντικῶς, κυμαινομένη συνήθως περὶ τὰ 50—1000 μέτρα. Αἱ θαλάσσιαι ὁμίχλαι εἶναι ἐνίοτε τοσοῦτον χαμηλαί, ὥστε διατρυπῶνται ὑπὸ τῶν ἱστῶν τῶν πλοίων. Ὑπὸ ὡρισμένας συνθήκας ἡ ὁμίχλη δὲν ἔχει σαφῆ ἀνώτερα ὅρια, ἀλλὰ ὑπεισέρχεται ἐντὸς νέφους, ὅπερ ἀποτελεῖ συνέχειαν αὐτῆς καὶ συνεπῶς τὸ ὕψος αὐτῆς εἶναι σημαντικόν. Ἡ ὁμίχλη ἀποτελεῖ ἓν τῶν σπουδαιοτέρων μετεωρολογικῶν στοιχείων, διὰ τοῦτο οἱ παρατηρηταὶ τῶν μετεωρολογικῶν σταθμῶν σημειοῦσι τὰς ἡμέρας καθ' ἃς ἀναφαίνεται ὡς καὶ τὴν πυκνότητα αὐτῆς, ἥτις ἐκτιμᾶται διὰ τῆς παρατηρήσεως τῆς μεγίστης ἀποστάσεως· καλοῦμεν π. χ. ὁμίχλην 500 μέτρων ἐκείνην, ἧς ἡ πυκνότης καθιστᾷ ἡμῖν ἀφανῆ τὰ εἰς ἀπόστασιν 500 μέτρων καὶ πλέον ἀφ' ἡμῶν κείμενα σώματα. Ἡ ὁμίχλη ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς ὁρατότητος καὶ διὰ τοῦτο ἡ παρατήρησις τῆς τελευταίας ἀπέκτησεν ἐξαιρετικὴν σπουδαιότητα ἀπὸ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀεροπλοΐας. Ἀναμφιβόλως ἡ ὁμίχλη ἀποτελεῖ ἓν ἐπικίνδυνον ἐμπόδιον διὰ τὰς συγκοινωνίας. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς ξηρᾶς καὶ θαλάσσης ὁ κίνδυνος ἀποφεύγεται ἐν μέρει διὰ τῆς ἐλαττώσεως τῆς ταχύτητος τοῦ κινητοῦ, ἐνῷ τὸ ἀεροπλάνον ἀντιθέτως εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ στοιχείου τούτου. Ὁ ὁδηγὸς τοῦ ἀεροπλάνου, ὅπερ ἵπταται ὑπεράνω περιοχῆς κεκαλυμμένης ὑπὸ ὁμίχλης, δὲν βλέπει τίποτε ἐκ τοῦ ἐδάφους, ἐὰν δὲ δι' οἱονδήποτε λόγον τὸ ἀεροπλάνον δέον νὰ προσγειωθῇ, θὰ διασχίσῃ τὰ στρώματα τῆς ὁμίχλης χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ὅτι κάτωθεν αὐτοῦ εἶναι κορυφὴ ὄρους ἢ λίμνης ἢ κατῳκημένος τόπος. Δεδομένου δὲ ὅτι ἡ ἐλάττωσις τῆς ταχύτητος τοῦ ἀεροπλάνου ἐπιτυγχάνεται κατὰ μικρᾶς ἀναλογίας, τὸ ἀεροπλάνον ὅπερ συνελήφθη ἐντὸς ζώνης ὁμίχλης διατρέχει μέγαν κίνδυνον νὰ προσκρούσῃ ἐπὶ ἐμποδίου. Διὰ τοῦτο οἱ μετεωρολόγοι προγινώσκουν κατὰ τὸ δυνατὸν τὸν σχηματισμὸν τῆς ὁμίχλης, διαγράφοντες μάλιστα εἰς τοὺς ἀεροπόρους τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτῆς, ἵνα ἀποφεύγωσι τὰ ἐπικίνδυνα διαμερίσματα. Ἡ ὁμίχλη δίδεται ὅσον οἷόν τε λεπτομερῶς εἰς τὸν κώδικα τῶν μηχανολογικῶν τηλεγραφημάτων, χαρακτηριζομένη ἰδίᾳ διὰ 10 ψηφίων τοῦ κώδικος (ωω), τοῦ διδοντος τὸν καιρὸν κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς παρατηρήσεως· τὸ δὲ διεθνὲς σύμβολον αὐτῆς εἶναι: ≡ διὰ τὴν κατωτέραν ὁμίχλην, ═ διὰ τὴν ἀνωτέραν ὁμίχλην καὶ ≡: διὰ τὴν βρέχουσαν. Ὡς πρὸς τὴν πρόγνωσιν τῆς ὁμίχλης λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὅτι αὕτη εἶναι συχνὴ εἰς τοὺς ἀντικυκλῶνας, τοὺς βαρομετρικοὺς αὐχένας (cols) καὶ εἰς τὰς λωρίδας ὑψηλῶν πιέσεων, τὰς ἐκτεινομένας μεταξὺ δύο ζωνῶν ὑφεσιακῶν συστημάτων. Ἐν Ἑλλάδι τὸ φαινόμενον τῆς ὁμίχλης δὲν εἶναι σπάνιον. Ἡ ἀνωτέρα ὁμίχλη εἶναι σπανία ἐν Ἀθήναις, κατὰ τὰς ἀπὸ 1840 μέχρι τοῦδε γενομένας ἐπ' αὐτῆς παρατηρήσεις, ὁ ἐτήσιος κανονικὸς ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν αὐτῆς δὲν ὑπερβαίνει τὸν 1. Ἐπέρχονται ἔτη, καθ' ἃ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁμιχλωδῶν ἡμερῶν ἀνέρχεται εἰς 2 ἢ καὶ σπανιώτατα εἰς 3 (Αἰγινήτης), ἀλλὰ τὰ πλεῖστα ἔτη παρέρχονται ἄνευ οὐδεμιᾶς ἡμέρας ἀνωτέρας ὁμίχλης. Οἱ μόνοι δὲ μῆνες, καθ' οὓς παρετηρήθη μέχρι τοῦδε τοιαύτη ὁμίχλη, εἶναι ὁ Δεκέμβριος, ὁ Ἰανουάριος, ὁ Φεβρουάριος, ὁ Μάρτιος καὶ ὁ Ἀπρίλιος. Ἐπὶ τῆς ἐγγὺς ὅμως θαλάσσης, εἰς τὸν Πειραιᾶ, τὸ Φάληρον, τὴν Αἴγιναν, Σαλαμῖνα καὶ ἐν γένει ἀνὰ τὸν Σαρωνικὸν κόλπον, παρατηρεῖται κατ' ἔτος ἀνωτέρα ὁμίχλη. Βεβαίως πολλὰς ἡμέρας ὁμίχλης δὲν ἔχομεν οὔτε ἐκεῖ· ἀλλά, κατὰ τὸν χειμῶνα ἰδίως, παρατηροῦνται 5 καὶ 6 κατὰ μέσον ὅρον τοιαῦται. Ἐν Ἀθήναις ἡ ἀνωτέρα ὁμίχλη εἶναι οὐ μόνον σπανία ἀλλὰ καὶ ἀραιά, συνήθως μόλις εἰς ἀπόστασιν 700 περίπου μέτρων καθιστῶσα ἀφανῆ τὰ ἀντικείμενα. Οὐδέποτε δὲ σχεδὸν διατηρεῖται ἐπὶ πολύ, μόλις διαρκοῦσα τὴν πρωΐαν ἢ τὴν νύκτα, ἐπί τινας μόνον ὥρας. Ἐπὶ τῆς θαλάσσης ὅμως διατηρεῖται ἐνίοτε καὶ ἐπὶ δύο ἡμέρας, συνηθέστερον δὲ ὁλόκληρον ἡμερονύκτιον. Ἡ κατωτέρα ὁμίχλη εἶναι, τοὐναντίον, φαινόμενον σύνηθες ἐν Ἀθήναις· αὕτη παρατηρεῖται συχνότερον τὸ ἔαρ, τὸ θέρος καὶ τὸ φθινόπωρον ἢ τὸν χειμῶνα (Αἰγινήτης). Πολλαὶ ἡμέραι τοῦ ἔτους, καὶ ἰδίως τῶν ἀνωτέρω τριῶν ὁμιχλωδεστέρων ὡρῶν αὐτοῦ, ἔχουσιν ὁμίχλην τὴν πρωΐαν. Ἡ κατωτέρα ὁμίχλη, σχηματιζομένη κατὰ τὰς αἰθρίας νύκτας ἄνωθεν τῶν Ἀθηνῶν, διατηρεῖται ἀραιὰ μέχρι τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου· πολλάκις δὲ μετὰ τὴν ἀνατολὴν αὐτοῦ εἶναι τόσον πυκνή, ὥστε καλύπτει δι' ἀδιαφανοῦς νεφελώδους λευκοῦ πέπλου, ὁμοιάζοντος πρὸς σωρείτην ἢ σωρειτοστιβάδα, καὶ καθιστᾷ ἀφανῆ ὁλόκληρον τὴν πόλιν. Πολλάκις ἡ ὁμίχλη αὕτη ἐξακολουθεῖ ἐπὶ δύο καὶ τρεῖς ἐνίοτε ὥρας μὲ τὴν ἀνατατολὴν τοῦ ἡλίου, καλύπτουσα τὴν πόλιν καὶ τὴν πεδιάδα τῶν Ἀθηνῶν ἐν γένει, ἀρκετὰ δὲ πυκνὴ μέχρις ὕψους 100—200 μέτρων ἄνωθεν τοῦ ἐδάφους· τοῦτο ἰδίως παρατηρεῖται μετὰ ὑγράν, αἰθρίαν καὶ νήνεμον νύκτα. Ἡ πυκνότης τῆς ὁμίχλης ταύτης τὴν πρωΐαν εἶναι τοιαύτη, ὥστε καθιστᾷ ἀόρατα τὰ σώματα εἰς ἀπόστασιν 400—500 μέτρων ἀφ' ἡμῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Δ. Αἰγινήτου*, Τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος.— *J. Sanson*, La prévision du temps.—*Walter Georgii*, Flugmeteorologie. — *W. J. Humphreys*, Physics of the Air.— *Wilis R. Gregg*, Aeronautical Meteorology. Θ. Θ. ΦΙΝΤΙΚΛΗΣ

— *[Τακτ.]* Κατὰ τὰς ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τακτικὰς ἐπιχειρήσεις, ἡ *ὁμίχλη* προσομοιάζει πρὸς τὴν *νύκτα*, μὲ τὴν οὐσιώδη ὅμως διαφορὰν ὅτι ἡ μὲν νὺξ εἶναι ὡρισμένης γνωστῆς διαρκείας, ἐνῷ

Digitized by Google

ἡ ὁμίχλη διαλύεται ἀποτόμως. Λόγῳ δ᾿ ἀκριβῶς τῆς διαφορᾶς ταύτης, ναὶ μὲν τὰ ἰσχύοντα διὰ τὴν νύκτα ἐφαρμόζονται καὶ ἐν ὁμίχλῃ, πρέπει ὅμως τὰ μέτρα ταῦτα νὰ εἶναι ἀρκετὰ ἐλαστικά, διότι ἡ ὁμίχλη δυνατὸν νὰ παύσῃ ἀποτόμως ὑφισταμένη. Ἡ ὁμίχλη ὑποβοηθεῖ μεγάλως τὴν προχώρησιν τῆς ἐπιθέσεως, ἅτε χρησιμεύουσα ὡς προκάλυμμα· οὕτω π. χ. κατὰ τὸν Σερβοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1912, τμήματά τινα τοῦ 6ου τουρκικοῦ σώματος προὐχώρησαν ὑπὸ ὁμίχλην τὴν 10ην Ὀκτωβρίου 1912 παρὰ τὸ Στᾶρο Ναγορίτσενο (μάχη Κουμάνοβο)· κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ὑπὸ ὁμίχλην ἐξώρμησαν ἥ τε γερμανικὴ ἐπίθεσις τῆς 21ης Μαρτίου 1918, καθὼς καὶ ἡ συμμαχικὴ ἐπίθεσις τῆς 8ης Αὐγούστου 1918. Ν. Θ. Κ.

— *[Ναυτ.]* Καίτοι τὸ ἄρθρον 16 τοῦ «Διεθνοῦς κανονισμοῦ ἀποφυγῆς συγκρούσεων» ρητῶς ἐπιβάλλει τὴν ἐλάττωσιν τῆς ταχύτητος παντὸς πλοίου καταληφθέντος ὑπὸ ὁμίχλης, ἐν τούτοις πολλοὶ πλοίαρχοι, ἰδίως Ἄγγλοι, οὐδόλως μειοῦν τὴν ταχύτητα πρὶν ἀκούσουν πρώραθεν τοῦ ἐγκαρσίου «σῆμα ὁμίχλης» ἄλλου πλοίου. Ἡ τοιαύτη ἄτοπος παράβασις ἐπιβάλλει κατὰ μείζονα λόγον τὴν συνεχῆ ἐκπομπὴν σημάτων ὁμίχλης, δεδομένου ὅτι «πᾶν πλοῖον δέον οὐ μόνον νὰ δέχηται τὰς παρ᾿ ἄλλων πλοίων ἐνδείξεις, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ νὰ παρέχῃ τοιαύτας χάριν τῆς ἀμοιβαιότητος τῶν προσπαθειῶν πρὸς ἀποσόβησιν τῆς συγκρούσεως». Οὐ μόνον δὲ τὰ ἐν τῇ σκέπῃ τῆς ὁμίχλης εὑρισκόμενα πλοῖα πρέπει νὰ μὴ παύσουν δηλοῦντα τὴν παρουσίαν των διὰ τῶν πρεπόντων ἠχητικῶν σημάτων, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνα ἀκόμη τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται μὲν ἐν καθαρᾷ ἀτμοσφαίρᾳ, διατελοῦν ὅμως εἰς γειτονίαν ὁμίχλης, ἅτε μὴ δυναμένης νὰ ἀποκλεισθῇ τῆς ἐντὸς τῆς σκέπης τῆς ὁμίχλης ὑπάρξεως ἄλλου πλοίου, τὸ ὁποῖον οὔτε βλέπει τὸ ἔξω ταύτης πλοῖον οὔτε βλέπεται ὑπ᾿ αὐτοῦ· συνεπῶς κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς ὁμίχλης ἔξοδον τοῦ ἑτέρου τῶν πλοίων ἐνδέχεται νὰ ὑπάρξῃ κίνδυνος συγκρούσεως, ἣν μάλιστα ἔλλειψις χρόνου πρὸς χειρισμὸν δύναται νὰ καταστήσῃ ἀναπόφευκτον. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἀκριβῶς δέον ὁ πλοίαρχος πλοίου, ἐν ὁμίχλῃ εὑρισκομένου, νὰ ἔχῃ ὑπ᾿ ὄψιν ὅτι ἐνδέχεται νὰ εὑρεθῇ αἰφνιδίως εἰς ἀνάγκην χειρισμῶν πρὸς ἀποφυγὴν συγκρούσεως, ὁπότε, ἐὰν ἄνετος χρόνος δὲν ὑπάρχῃ, οἱ χειρισμοί του δέον νὰ εἶναι ἀπότοκοι τῶν κανόνων τῆς ναυτικῆς πείρας (3η φάσις) καὶ οὐχὶ τῶν διατάξεων τοῦ διεθνοῦς κανονισμοῦ, εἰς τὰς ὁποίας, ἀντιθέτως, ἡ ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἐμμονὴ θὰ ἀπετέλει πταῖσμα. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν κίνδυνον προσαράξεως ὑπόκεινται τὰ ἐν ὁμίχλῃ πλοῖα, ἰδίως ὅταν καταληφθῶσιν ὑπὸ ταύτης εἰς στενὸν στόμιον κόλπου, ἔχον δὲ μάλιστα κατ᾿ ἀμφότερα τὰ κέρα αὐτοῦ ἀβαθῆ ἐπικίνδυνα. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἀρίστη τῶν προφυλάξεων εἶναι, σὺν τῇ εἰς τὸ ἄκρον ὅριον ἐλαττώσει τῆς ταχύτητος, ἡ συνεχὴς ἐκτέλεσις βολίσεων, εἴτε διὰ βολίδος Θόμψων, εἴτε διὰ κοινῆς τοιαύτης, καὶ ἡ συγκριτικὴ μελέτη τῶν ἐνδείξεων τῆς βολίδος πρὸς τὰ βολίσματα τοῦ χάρτου, πάντως δὲ ἡ ἀποφυγὴ ἀλλαγῆς πορείας ἐφ᾿ ὅσον δὲν ὑπάρξῃ ἀπόλυτος πεποίθησις ὅτι τὸ πλοῖον ἔχει πλέον ὑπερβῆ πάντα κίνδυνον, ὅστις θὰ ἠδύνατο νὰ προέχῃ ὡς πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς νέας πορείας του. Ὡς εἰκός, ἠχητικὰ σήματα ἀπὸ φάρων ἢ ἠχούντων σημαντήρων ὑποβοηθοῦν τὰ μάλα τὰ ἀπὸ τῶν βολίσεων συμπεράσματα, ἅτινα ὅμως ἀποτελοῦν πάντοτε τὸν ἄριστον σύμβουλον τοῦ πλοιάρχου. Αἱ βολίσεις πάλιν, τόσον διὰ τοῦ βάθους, ὅσον καὶ διὰ τῆς ποιότητος τοῦ βυθοῦ, ἀποτελοῦν ἄριστον μέσον ἀντιλήψεως τοῦ στίγματος πλοίου ἐν ὁμίχλῃ, εὑρισκομένου εἰς θαλάσσας, ὧν οἱ βυθοὶ εἶναι λεπτομερέστατα γνωστοὶ καθὼς εἰς τὰ νότια πρόσγεια τῆς Μάγχης καὶ παρὰ τὸ Οὐεσσάν. Σ. Ε. Λ.

—*[Διεθν. Καν.]* Ὁ «Διεθνὴς κανονισμὸς ἀποφυγῆς συγκρούσεων» (ΔΚΑΣ), ἔχων ὑπ᾿ ὄψιν ὅτι ἐνδείξεις ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ἀπαιτοῦσαι ὀπτικὴν ἀντίληψιν ἀποκλείονται ἐν ὁμίχλῃ, καθώρισεν ἐν ἄρθρῳ 15 τὰ ἠχητικὰ ἀπὸ πλοίων σήματα ἐν καιρῷ ὁμίχλης, τὰ ὁποῖα πρέπει τὰ ἐκτελῶνται ὑπὸ μὲν τῶν ἀτμοπλοίων διὰ τῆς ἀτμοσυρίκτρας ἢ τῆς σειρῆνος, ὑπὸ δὲ τῶν ἱστιοφόρων ἢ τῶν ρυμουλκουμένων διὰ κέρατος ὁμίχλης. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ὁρίζει ὅπως τὰ ἀτμόπλοια φέρουν καὶ «φωνητικὸν κέρας ἀρκετὰ ἠχηρόν, τὸ ὁποῖον νὰ ἠχῇ διὰ μηχανικῶν μέσων, ὡς καὶ ἕνα κώδωνα ἐπίσης ἀρκετὰ ἠχηρόν», ὁ δὲ κώδων, δι᾿ οὗ δέον νὰ ὦσιν ἐφωδιασμένα καὶ τὰ ἱστιοφόρα, δύναται νὰ ἀντικατασταθῇ «διὰ τυμπάνου μὲν ἐπὶ τῶν τουρκικῶν πλοίων, διὰ κυμβάλου (γόγγου) δὲ ἐπὶ μικρῶν θαλασσοπορούντων πλοιαρίων (ἅτινα χρησιμοποιοῦσιν αὐτὸ ἔνδον). Πᾶν δὲ ἱστιοφόρον πλοῖον, χωρητικότητος ὁλικῆς ἄνω τῶν 20 τόννων, πρέπει νὰ εἶναι ἐφωδιασμένον μὲ ἓν ὅμοιον φωνητικὸν κέρας καὶ ὅμοιον κώδωνα». Ἐν καιρῷ δὲ ὁμίχλης, νιφετοῦ ἢ ἀχλύος τὰ ἀκόλουθα σήματα δέον νὰ ἐκτελῶνται ὑπὸ τῶν ἐν τοιούτῳ περιβάλλοντι εὑρισκομένων πλοίων: «Πᾶν ἀτμόπλοιον θαλασσοποροῦν πρέπει νὰ ἐκπέμπῃ κατὰ διαλείμματα μικρότερα τῶν δύο λεπτῶν τῆς ὥρας μὲ τὴν ἀτμοσυρίκτραν ἢ μὲ ἄλλο μηχάνημα ἕνα ἦχον παρατεταμένον (4—6 δ. λ.). Πᾶν ἀτμόπλοιον τὸ ὁποῖον ἐσταμάτησε καὶ τὸ ὁποῖον δὲν προχωρεῖ πλέον, πρέπει νὰ ἐκτελῇ κατὰ διαλείμματα μικρότερα τῶν δύο λεπτῶν τῆς ὥρας δύο ἤχους παρατεταμένους (4—6 δ. λ. ἕκαστος), χωριζομένους μεταξύ των μὲ διάλειμμα 1 δευτερολέπτου. Πᾶν ἱστιοφόρον θαλασσοποροῦν πρέπει νὰ κάμνῃ κατὰ διαλείμματα μικρότερα τοῦ 1 λεπτοῦ τὰ ἀκόλουθα σήματα μὲ τὸ φωνητικὸν κέρας: νὰ ἐκπέμπῃ ἕνα ἦχον ὅταν πλέῃ τὴν ἐγγυτάτην μὲ τὸν ἄνεμον ἐκ δεξιῶν, δύο διαδοχικοὺς ἤχους ὅταν ἔχῃ τὸν ἄνεμον ἐξ ἀριστερῶν, τρεῖς διαδοχικοὺς ἤχους ὅταν ἔχῃ τὸν ἄνεμον φορὸν (λασκάδα). Πᾶν πλοῖον ἠγκυροβολημένον πρέπει νὰ κρούῃ τὸν κώδωνα ταχέως ἐπὶ πέντε δευτερόλεπτα, κατὰ χρονικὰ διαλείμματα μικρότερα τοῦ 1 λεπτοῦ. Πᾶν πλοῖον, τὸ ὁποῖον ρυμουλκεῖ ἄλλο πλοῖον καὶ πᾶν πλοῖον τὸ ὁποῖον ἀσχολεῖται νὰ καταβυθίζῃ ἢ νὰ ἀνασύρῃ τηλεγραφικὸν καλῴδιον καὶ προσέτι πᾶν πλοῖον θαλασσοποροῦν καὶ μὴ δυνάμενον νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν πορείαν ἄλλου πλησιάζοντος, διότι εἶναι ἀκυβέρνητον ἢ διότι δὲν δύναται νὰ χειρίσῃ», συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ΔΚΑΣ πρέπει ἀντὶ τῶν προμνησθέντων σημάτων νὰ ἐκπέμπῃ κατὰ διαλείμματα μικρότερα τῶν δύο λεπτῶν τρεῖς διαδοχικοὺς ἤχους, δηλαδὴ ἕνα μακρὸν καὶ δύο βραχεῖς. Ἀλλὰ καὶ τὸ ρυμουλκούμενον δύναται νὰ ἐκπέμπῃ τὸ σῆμα τοῦτο, ἀλλὰ τότε ὀφείλει νὰ μὴ ἐκπέμψῃ ἄλλο τι σῆμα. Αἱ ἀνωτέρω σημάνσεις δὲν εἶναι ὑποχρεωτικαὶ εἰς πλοῖα κάτω τῶν 20 τόννων· ἐὰν ὅμως δὲν ἐκπέμπωσι τοιαύτας, πρέπει νὰ ἐκπέμπουν οἱονδήποτε ἄλλο ἠχητικὸν σῆμα καλῶς ἀκουόμενον, τὸ πολὺ δὲ ἀπὸ λεπτοῦ εἰς λεπτόν. Ὁ αὐτὸς κανονισμὸς ἐν ἄρθρῳ 16 ρητῶς τονίζει ὅτι πᾶν πλοῖον καταληφθὲν ὑπὸ ὁμίχλης «πρέπει νὰ ἐλαττώνῃ τὴν ταχύτητά του ἀναλόγως μὲ τὰς περιστάσεις καὶ μὲ τοὺς ὅρους εἰς τοὺς ὁποίους εὑρίσκεται. Πᾶν δὲ ἀτμόπλοιον τὸ ὁποῖον (νομίζει ὅτι) ἀκούει ἔμπροσθεν τῆς ἐγκαρσίου αὐτοῦ τὸ σῆμα ὁμίχλης ἑνὸς ἄλλου πλοίου, τοῦ ὁποίου ἡ σχετικὴ θέσις δὲν εἶναι βεβαιωμένη, πρέπῃ ὅσον τὸ ἐπιτρέπουν αἱ περιστάσεις εἰς τὰς ὁποίας εὑρίσκεται νὰ κρατήσῃ τὰς μηχανάς του καὶ νὰ πλέῃ μὲ προφύλαξιν, ἕως ὅτου παρέλθῃ ὁ κίνδυνος τῆς συγκρούσεως» [*Π. Δ. Ρεδιάδη*, «Ἑρμηνεία τοῦ Διεθνοῦς Κανονισμοῦ πρὸς ἀποφυγὴν συγκρούσεων κατὰ θάλασσαν» Ἀθῆναι 1909, σελ. 41, 50, 123, 168, 171]. Σ. Ε. Λ.

— **ὁμίχλης *σήματα*** *[Ναυτ.]*. Καλοῦνται τὰ ἠχητικὰ σήματα (κοιν. *σινιάλα τοῦ πουσιοῦ*), ἅτινα ἐκπέμπουν οἱ φάροι καὶ αἱ πυρσωρίδες, ἅμα ὡς οἱ φαροφύλακες ἀντιληφθῶσιν ἐπερχομένην ὁμίχλην. Εἶναι δὲ ταῦτα βολαὶ πυροβόλου (ἁπλαῖ, ἢ κατὰ ζεῦγος, ἢ τριάδα τοιούτων) ἐντὸς ὡρισμένης περιόδου, εἴτε ἐκπομπαὶ ἀπὸ ὁμιχλοκεράτων, εἴτε κωδωνισμοὶ ἐντὸς περιόδων, εἰς τὴν ἀκρίβειαν ὅμως τῶν ὁποίων δὲν πρέπει νὰ βασίζηταί τις. Ἐν τούτοις τὰ δι᾿ ὁμιχλοκέρατος ἐφωδιασμένα μηχανήματα διὰ πιεζομένου ἀέρος τῆς Ἄγκα καὶ τῆς Ὀτταύα δίδουν μεγίστην ἀκρίβειαν εἰς τὰς διαρκείας τοῦ ἤχου, τῆς παύσεως, τῆς σιγῆς καὶ τῆς πλήρους περιόδου τῶν ἀκουστικῶν φάσεων. Ἀλλὰ καὶ οἱ σουηδικοὶ κωδωνοφόροι σημαντῆρες, λειτουργοῦντες δι᾿ ἀεριοταμιευτήρων ἀνθρακικοῦ ὀξέος ὑπὸ πίεσιν, παρέχουν ἀπόλυτον ἀκρίβειαν εἰς τὴν μεταξὺ τῶν κτύπων τοῦ κώδωνος διάρκειαν. Δευτερευούσας ὑπηρεσίας παρέχουν οἱ σημαντῆρες Κουρτεναί, μεγίστας δὲ αἱ ὑποβρύχιοι σημάνσεις κατὰ τὰ συστήματα Ὀτταύα καὶ Ἄγκα, ἅτινα ὅμως ἀπαιτοῦν τὸν ἐφοδιασμὸν τοῦ πλοίου διὰ ζεύγους μικροφωνικῶν δεκτῶν. Πάντως οἱ φαροδεῖκται καὶ αἱ ναυτιλιακαὶ ὁδηγίαι περιγράφουν ἐν λεπτομερείᾳ τὰς φάσεις καὶ τὴν περίοδον τῶν σημάτων ὁμίχλης. Σ. Ε. Λ.

— *[Σιδηροδρ.]* Εἰς μέρη ὅπου ἕνεκεν εἰδικῶν καιρικῶν συνθηκῶν δὲν εἶναι ἐπαρκὴς ἡ ὁρατότης σημάτων μὲ τοὺς βραχίονας, ἀντικατεστάθησαν ἐπ᾿ ἐσχάτων ταῦτα διὰ φωτεινῶν σημάτων ἡμέρας, ἅτινα καὶ ὑπὸ τοὺς μᾶλλον δυσμενεῖς ὅρους εἶναι ὁρατὰ ἐξ ἱκανῆς ἀποστάσεως. Ἀποτελοῦνται ἀπὸ εἰδικὸν φακὸν συγκεντρώνοντα τὰς ἀκτῖνας ἐντὸς πεδίου 4° μοιρῶν, 8° ἢ 16°, ὥστε, ὅταν ὁ μηχανοδηγὸς εὑρίσκεται ἐντὸς τοῦ ὀπτικοῦ τούτου πεδίου, νὰ διεγείρεται ἡ προσοχὴ αὐτοῦ καὶ νὰ παρατηρῇ ἐὰν τὸ σῆμα τοῦ ἐπιτρέπῃ συνέχισιν τῆς πορείας του ἢ στάσιν. Ἡ καμπύλη τοῦ σχήμ. 1 δεικνύει τὴν διανομὴν τῆς φωτεινῆς ἐντάσεως εἰς τοιαῦτα σήματα, δι᾿ ἠλεκτρικοῦ λαμπτῆρος, λειτουργοῦντα καὶ θεωρούμενα ἀπολύτως ἀσφαλῆ. Ἐγκατάστασιν τοιούτων σημάτων συναντῶμεν εἰς τὸν σταθμὸν Νέου Φαλήρου τῆς «Ἑταιρείας τῶν ἑλληνικῶν ἠλεκτρικῶν σιδηροδρόμων». Τ. ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ

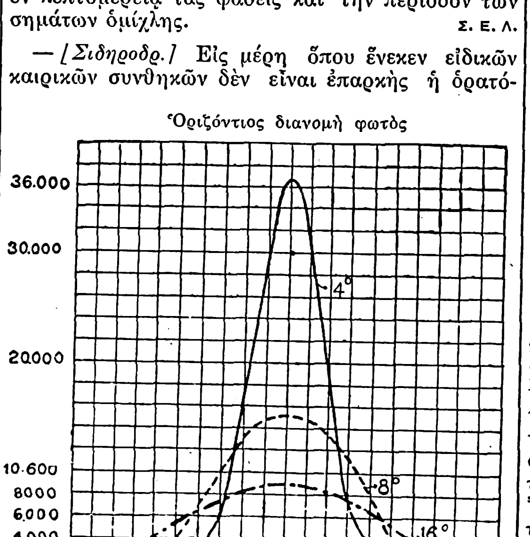

Σχ. 1. *Φωτοδιάγραμμα φακοῦ φωτεινοῦ σήματος Siemens.*

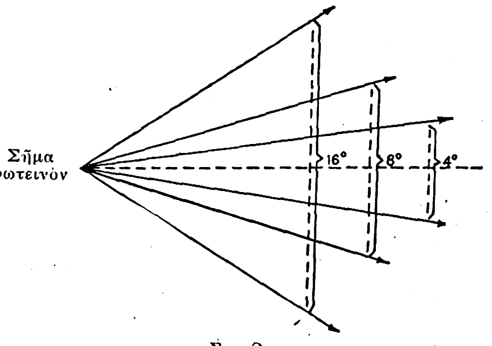

Σχ. 2.

ὁμιχλόκερας (τὸ) *[Ναυτ.]*. Τὸ πρὸς ἐκτέλεσιν σημάτων ὁμίχλης *ἠχητικὸν κέρας* (ἀγγλ. fog-horn) χρησιμεῦον ὡσαύτως καὶ εἰς τὰ ἐν κινδύνῳ πλοῖα πρὸς ἐπίκλησιν βοηθείας ἀπὸ ἄλλου πλοίου ἢ ἀπὸ τῆς ἀκτῆς. Πρὸς τοῦτο ἐκπέμπεται διὰ τοῦ ὁμιχλοκέρατος διαρκὲς ἤχημα. Ὁ διεθνὴς κανονισμὸς ἀποφυγῆς συγκρούσεων τὸ ὀνομάζει *κέρας ὁμίχλης* καὶ *ἠχητικὸν κέρας* καὶ *φωνητικὸν κέρας*. Σ. Ε. Λ.

ὁμιχλώδης (ὁ, ἡ), —*ες* (τό)· πλήρης ὁμίχλης, ὁ συχνὰ καλυπτόμενος ὑπὸ ὁμίχλης: «χώρα ὁμιχλώδης»· || «καιρὸς ὁμιχλώδης» καθ᾿ ὃν ἀναπτύσσεται ὁμίχλη.

— **ὁμιχλώδους *ἀτμοσφαίρας φωτοβολία*** (γαλλ. portée par temps brumeux, ἀγγλ. range by misty weather). Οὕτω καλεῖται συμβατικῶς ἡ εἰς μίλια ἀπόστασις ἡ ἀνταποκρινομένη εἰς πιθανότητα 0,916 τοῦ νὰ ἴδῃ τις ἀπὸ ταύτης τὸ φῶς φάρου τινός, δηλαδὴ ἡ ἀπόστασις καθ᾿ ἣν θὰ ἴδῃ ἀπὸ ταύτης τὸν φάρον 330 νύκτας κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους. Ἡ φωτοβολία ὁμιχλώδους ἀτμοσφαίρας, ἐξαγομένη διὰ τύπων εἰς οὓς ἐπεισέρχονται ἐμπειρικοὶ συντελεσταί, ποικίλλει κατὰ τὰς θαλάσσας, εἶναι δὲ κατὰ σύμπτωσιν τὸ ἥμισυ περίπου τῶν μιλλίων τῆς αἰθρίας ἀτμοσφαίρας· λ χ. τοῦ φάρου Βασιλίνας (Εὐβοϊκοῦ) ἔχοντος φέγγος 32 Καρσὲλ ἡ φωτοβολία αἰθρίας εἶναι 17 μιλλ., ἡ δὲ ὁμιχλώδους 8 μιλλ., δηλαδὴ ἐξ ἀποστάσεως 8 μιλλ. ἀσφαλῶς θὰ τὸν ἴδῃ τις 330 νύκτας ἐν διαστήματι ἔτους, ἐνῷ ἀπὸ 17 μιλλ. μόνον 30 νύκτας τοῦ ἔτους. Ἐν Ἑλλάδι μεταχειριζόμεθα διὰ μὲν τοὺς φάρους διὰ πετρελαίου τοὺς τύπους καὶ συντελεστὰς οὓς καθώρισεν ὁ *Ἀλλὰρ* (βλ. λ.) διὰ τὴν διαφάνειαν τῶν ἀκτῶν τῆς Προβηγκίας, διὰ δὲ τοὺς αὐτομάτους εὕρομεν μᾶλλον προσαρμόζοντα τὰ στοιχεῖα τῆς Ἄγκα, δεδομένου ὅτι τὰς ἀκτῖνας ἀπὸ φωτὸς ἀσετυλίνης εὕρομεν διαπερώσας πολὺ περισσότερον ἢ αἱ ἀπὸ πετρελαίου τὴν ὁμιχλώδη ἀτμοσφαῖραν. Τονίζομεν δὲ ὅτι ἡ ἀπὸ φαρικῆς ἀπόψεως συμβατικὴ ἔκφρασις «ὁμιχλώδης ἀτμοσφαῖρα» οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν μὲ τὴν πραγματικὴν ὁμίχλην, ἥν, πυκνὴν οὖσαν, οὐδὲ τοῦ ἰσχυροτέρου προβολέως δέσμη δύναται νὰ διαπεράσῃ. Σ. Ε. Λ.

Ὀμλάντινα (σερβ.=αἱ ἐπερχόμεναι γενεαί, ἡ νεολαία). —1) Σερβικὸν μυστικὸν σωματεῖον, ἱδρυθὲν ἀρχικῶς ὑπὸ Σέρβων φοιτητῶν ἐν Βουδαπέστῃ, ὅπως ἐργασθῇ πρὸς πραγματοποίησιν τῆς φιλολογικῆς καὶ πολιτικῆς ἑνώσεως τῶν Σέρβων. Ἀπὸ τοῦ 1866 ὠργανώθη καλύτερον, μεταθέσαν τὴν ἕδραν του εἰς Νόβι - Σὰντ καὶ ἐκταθὲν καὶ εἰς τὴν κυρίως Σερβίαν, ὅπου ὑπεστήριξεν αὐτὸ κατ᾿ ἀρχὰς ὁ ἡγεμὼν Μιχαῆλος Ὀβρένοβιτς, ἀλλὰ κατόπιν τὸ ἐγκατέλειψεν, ὅταν ἤρχισε νὰ συνεργάζεται μὲ τὴν ἀντιπολίτευσιν. Ἐν Οὐγγαρίᾳ ἡ Ὀμλάντινα εἰργάζετο κατὰ τοῦ δυαδικοῦ συστήματος τῆς αὐστροουγγρικῆς μοναρχίας καὶ διὰ τοῦτο διελύθη τῷ 1871 ὑπὸ τῆς οὐγγρικῆς κυβερνήσεως. Ἐκ τῆς Ὀμλάντινα διεμορφώθη τὸ ριζοσπαστικὸν κόμμα τῆς Σερβίας. —2) Μυστικὴ τσεχικὴ ἀδελφότης νέων ἐργατῶν καὶ φοιτητῶν, ἐθνικοῦ σοσιαλιστικοῦ χαρακτῆρος, ὀργανώσασα τῷ 1893 ἀντιδυναστικὰς ταραχὰς καὶ διαλυθεῖσα τῷ 1894 κατόπιν δίκης ἐν Πράγᾳ ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ κατὰ 76 μελῶν αὐτῆς, τὰ ὁποῖα κατεδικάσθησαν εἰς φυλάκισιν.

ὄμμα (τό)· ὀφθαλμός, κοιν. *μάτι*: «ἀέτειον ὄμμα», «ὄμμα λυγκέως» ἐπὶ τοῦ βλέποντος μακράν· || φρ. «τυφλοῖς ὄμμασι» κοιν. «μὲ στραβὰ μάτια»: «ὑπακούει τυφλοῖς ὄμμασι» ἄνευ ἀντιρρήσεως, εἶναι πει-

Digitized by Google

θήνιος' || «ὑπὸ τὰ ὄμματά σου» μπροστὰ 'ς τὰ μάτια σου.

'Ομμαὶρ ντὲ "Ελλ (Hommaire de Hell). Γάλλος γεωλόγος καὶ μεταλλειολόγος (1812—1848). Νεαρώτατος ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῆς 'Ανατολῆς, ἀναλαβὼν καὶ ἐκτελέσας διαφόρους ἐπιστημονικὰς ἀποστολὰς κατ' ἐντολὴν τῆς ρωσικῆς κυβερνήσεως. Μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις τῷ ἀνέθεσε τὴν ἐξερεύνησιν τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Περσίας. Γ. Β.

ὀμματίδιον (τό)· μικρὸν ὄμμα, *ματάκι*.

ὀμμάτιον (τὸ) (κοιν. *πουρτοῦζι*) *[Ναυτ.]*. Μικροὶ δακτύλιοι κατασκευαζόμενοι ἐκ δετηρίας περὶ τὰ χείλη τῶν ὀπῶν τῶν κατεργαζομένων ἐπὶ τῶν ἱστίων, καθ' ὃν τρόπον περίπου αἱ ἐνδυναμώσεις τῶν κομβιοδοχῶν τῶν ἐνδυμάτων, ὅπως δι' αὐτῶν διέρχωνται πρὸς δέσιν ἀναδέται (*ἀναδετικὰ ὀμμάτια*), παραδέται, μυόμματα, νεῦρα σειρῶν (*σειροδετικὰ ὀμμάτια*). Τοιαῦτα ὀμμάτια κατεργάζονται καὶ εἰς ἄλλα ἐξ ὀθόνης κατασκευάσματα, οἷα αἰῶραι, σκηναί, παρασκήνια, σάκκοι ἱματισμοῦ· τὰ τοιαῦτα μάλιστα ὀμμάτια κατασκευάζονται νῦν ἐκ δύο ψελλίων ἐξ ὀρειχάλκου, συζευγνυομένων καὶ συμπιεζομένων κατόπιν δι' εἰδικοῦ ἐργαλείου ἔνδον τῶν χειλέων τῆς ὀπῆς ἣν ἐνδυναμώνουν. Σ. Ε. Λ.

ὀμματογράφος (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Καλλυντικὸν τοῦ προσώπου, «*ἡ μέλαινα στίμμις ἢ εἰς τὰ ὄμματα χρήσιμος*» (*Πολυδ.* Ὀνομ. Ε' 101), δι' οὗ ἔβαφον τοὺς ὀφθαλμούς των αἱ γυναῖκες τῶν ἀρχαίων. Π. Ν. Π.

ὀμματοδέτης (ὁ)· ἐπίδεσμος, δι' οὗ καλύπτουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ μέλλοντος νὰ θανατωθῇ διὰ τουφεκισμοῦ.

ὀμματοστροφίδαι (οἱ) (Ommastrophides) *[Ζωολογ.]*. Οἰκογένεια μαλακίων κεφαλοπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *διβραγχίων*, περιλαμβάνουσα γένη τινά, ὧν ἀξιολογώτερον ὁ *ὀμματοστρόφος* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

ὀμματοστρόφος (ὁ) (Ommastrophus) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακίων κεφαλοπόδων τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀμματοστροφιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θαλάσσας ἀπαντῶντα. Ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι ὁ *ὀμματοστρόφος ὁ βελεφόρος* (Ommastrophus velophorus), ἀρκετοῦ μεγέθους τευθὶς μὲ σῶμα ἐπίμηκες, κυλινδρικόν, φέρον κατὰ τὸ ὀπίσθιον αὐτοῦ τμῆμα δύο πτερύγια τριγωνικά. Οἱ πλόκαμοί του, σχετικῶς πρὸς τὸν ὄγκον τοῦ σώματος, εἶναι βραχεῖς. Εἶναι σαρκοφάγον ζῷον καὶ ζῇ κατὰ πολυπληθεῖς ὁμάδας εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ τὴν Μεσόγειον. Καταδιώκεται ἀπλήστως παρὰ μεγάλων ἰχθύων. Τὸ κρέας του εἶναι εὔγευστον, ἐδώδιμον καὶ ἁλιεύεται ἰδίως παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Νέας Γῆς. Δ. Ν. Π.

ὀμματοῦάλια (τά)· κοιν. *ματογυάλια*.

'Ομμεϋάδαι, ἢ ***Οὐμαγιάδαι***. Ἡ πρώτη κληρονομικὴ δυναστεία τῶν Ἀράβων χαλιφῶν, μετὰ τοὺς πρώτους τέσσαρας χαλίφας, τοὺς λεγομένους ἀραβιστὶ *Χουλεφάϊ-ρασιντίν*. Τὸ ὄνομα Ὀμμεϋάδαι ἔλαβον ἐκ τοῦ γενάρχου αὐτῶν Ὀμαγιᾶ - Ἰμπν-Ἄμπντ-Σέμς, ἀνήκοντος εἰς τὴν φυλὴν τῶν Κορεϊσιτῶν (Κουρεϊς), εἰς ἣν ἀνῆκε καὶ ὁ Μωάμεθ, οὗτινος προπάτωρ ἦτο ὁ πάππος τοῦ Ὀμμαγιᾶ, τούτου δὲ δισέγγονος ὁ τρίτος χαλίφης Ὀθμὰν καὶ ἀπόγονος (υἱὸς τοῦ τρισεγγόνου Ἰσὰμ) ὁ Μωαβία, ὅστις ἀνῆλθε τὸν χαλιφικὸν θρόνον τῷ 661 μ. Χ., μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τετάρτου χαλίφου Ἄλη καὶ τὴν μακρὰν περὶ τὴν διαδοχὴν τοῦ τρίτου χαλίφου ἔριδα, μεταθέσας καὶ τὴν ἕδραν τῆς χαλιφείας ἀπὸ τῆς Κούφας εἰς Δαμασκόν.

Ἡ δυναστεία αὕτη ἐβασίλευσεν ἐπὶ 89 ἔτη, ἀναβιβάσασα ἐπὶ τοῦ θρόνου 13 χαλίφας, ὁ τελευταῖος τῶν ὁποίων ἔφυγε μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ ἀββασιδικοῦ κινήματος εἰς Φοστὰτ (Κάϊρον) τῆς Αἰγύπτου, ὅπου ἐσταυρώθη ὑπὸ τῶν νικητῶν. Οὗτοι ἔσφαξαν καὶ ὁλόκληρον τὴν οἰκογένειάν του. Εἷς μόνος γόνος τῆς δυναστείας τῶν Ὀμμεϋαδῶν, ὁ Ἄμπντ-ἀρ-Ραχμὰν (Ἀβδοὺλ-ραχμάν), ἔγγονος τοῦ χαλίφου Ἰσάμ, κατώρθωσε νὰ φυγῇ ἐξ Αἰγύπτου καὶ φθάσῃ διὰ τῆς Β. Ἀφρικῆς εἰς Ἀνδαλουσίαν τῆς Ἱσπανίας, ὅπου ἐξεγείρας τοὺς Ἄραβας κατὰ τῶν Περσῶν, ὡς ἀπεκάλουν τοὺς Ἀββασίδας οἱ Ὀμμεϋάδαι, ἵδρυσε τὸ Ὀμμεϋαδικὸν κράτος τῆς Ἱσπανίας ἐγκαθιδρυθεὶς ἐν Κορδούῃ (756). Τὸ κράτος τοῦτο κατώρθωσε νὰ ἐκταθῇ σχεδὸν εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἱσπανίαν, Β. μέχρι τοῦ Ἔβρου καὶ τῶν ὀρέων τῆς Παλαιᾶς Καστιλίας, Ἀστουρίας, Λεόνης καὶ Γαλικίας, παρὰ τοὺς ἀγῶνας τῶν ἐναντίον αὐτοῦ συνασπισθέντων Χριστιανῶν ἡγεμόνων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ Κάρολος ὁ Μέγας (βλ. καὶ λ. *Ἀραβία*).

'Ομμεϋάδαι 'Ισπανίας. Τὸ ἀραβικὸν κράτος τῶν Ὀμμεϋαδῶν Ἱσπανίας διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ 756 μέχρι τοῦ 1031. Τὸν ἱδρυτὴν αὐτοῦ *Ἄμπντ-ἀρ-Ραχμὰν τὸν Α'* διεδέχθη *Χισὰμ ὁ Η'* (788—796) καὶ τοῦτον ὁ *Χακὰμ* (796—822). Ἀμφότεροι εἶχον ὡς ἀντιπαλαίσουν ἀφ' ἑνὸς μὲν κατὰ τοῦ ἀρτισυστάτου χριστιανικοῦ βασιλείου τῆς Ἀστουρίας, τὸ ὁποῖον, ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Πελαγίου (Pelayo), ἐξετείνετο διηνεκῶς πρὸς Β. καὶ Α., ἀλλὰ καὶ ἐναντίον ἐσωτερικῶν ἐξεγέρσεων τῶν Ἀράβων καὶ τῶν Χριστιανῶν. Ἐπὶ τοῦ διαδόχου του *Ἄμπντ-ἀρ-Ραχμὰν τοῦ Β'* ἐξερράγησαν νέαι σοβαραὶ ταραχαί, αἵτινες τὸν ἠνάγκασαν νὰ ἐνεργήσῃ ἐναντίον των αὐστηρῶς. Μὴ διεκδικῶν τὸ χαλιφικὸν ἀξίωμα, ἠρκεῖτο εἰς τὸν τίτλον ἐμὶρ (ἀρχηγός, ἡγεμών), ἀντηγωνίζετο ὅμως ὡς πρὸς τὴν πολυτέλειαν τοὺς χαλίφας τῆς Βαγδάτης, ἡ δὲ αὐλή του ἦτο ἐντευκτήριον Ἀράβων σοφῶν καὶ ἐπιστημόνων.

Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του *Μωχάμμετ* (852—886) διεξήγαγεν ἀτυχεῖς δι' αὐτὸν πολέμους κατὰ τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἱσπανίας, οἵτινες ὑπὸ τὸν βασιλέα τῆς Ἀστουρίας Ἀλφόνσον τὸν Γ' ἐκυρίαρχουν τῆς Ἀστουρίας, Ναβάρρας, Γαλικίας καὶ Λεόνης. Ὡς ἐκ περισσοῦ ἐπῆλθον αἱ εἰσβολαὶ τῶν Νορμανδῶν καὶ ἀνταρσίαι τῶν Ἀράβων ὑπὸ τὸν Ἴμπν-Χασούν, ἐξακολουθήσασαι καὶ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου του Μουντζίρ. Οὗτος ἐφονεύθη τῷ 888 καθ' ὑποκίνησιν τοῦ ἀδελφοῦ του Ἄμπντ - Ἀλλάχ, ἐνῷ ἀκόμη διήρκει ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ἴμπν - Χασούν, κατασταλεῖσα μόλις ἐπὶ τοῦ ἐγγόνου του *Ἄμπντ - ἀρ - Ραχμὰν τοῦ Γ'* (912—961). Οὗτος ἔλαβε τὸν τίτλον Ἀμὶρ - ἀλ - Μουμινὶν (ἀρχηγὸς τῶν πιστῶν), τὸν ὁποῖον ἔφερον καὶ οἱ καθαυτὸ χαλίφαι, ἀνήγαγε δὲ τὸ κράτος του εἰς μέγαν βαθμὸν ἀκμῆς. Ἐνίκησε καὶ ὑπέταξε διαφόρους Χριστιανοὺς ἡγεμόνας, οἵτινες ἐκάλουν αὐτὸν συχνάκις ὡς συναντιλήπτορα καὶ διαιτητὴν τῶν διαφορῶν των. Ἐπροστάτευσε τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ ὑπεστήριξε τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν γεωργίαν. Τὸ παράδειγμά του ἠκολούθησε καὶ ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του *Χακὰμ ὁ Β'* (961—976), ἀνυψώσας πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ. Κατόπιν ἐπιτυχῶν πολέμων κατὰ τῶν Ἰδρισιδῶν ἐπεξέτεινε τὴν κυριαρχίαν του εἰς μέρος τῆς Μαυριτανίας.

Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ θανάτου του ἀρχίζει ἡ παρακμὴ τοῦ ὀμμεϋαδικοῦ κράτους τῆς Ἱσπανίας. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ υἱοῦ του *Χισὰμ τοῦ Γ'*, ἀνελθόντος τὸν θρόνον εἰς ἡλικίαν 11 ἐτῶν, πολλοὶ τῶν περὶ τὴν αὐλὴν ἀντεποιήθησαν τὴν ἀντιβασιλείαν, ἐπὶ τέλους δὲ ἐπεκράτησεν ὁ *Ἴμπν - Ἄλι - Ἀμίρ*, λαβὼν εἰς χεῖρας τὴν ἀρχὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἀλ - Μανσοὺρ*, ἐνῷ ὁ χαλίφης διετήρει σκιώδη μόνον κυριαρχίαν. Ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσε καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μανσοὺρ (1002), ὑπὸ τὸν υἱόν του *Ἄμπντ - ἀλ - Μαλὶκ* (μέχρι τοῦ 1008).

Ὁ τούτου ὅμως ἀδελφὸς *Ἄμπντ-ἀρ-Ραχμὰν* προσεπάθησε νὰ πείσῃ τὸν πραγματικὸν χαλίφην νὰ διορίσῃ αὐτὸν διάδοχόν του, ἀλλ' ἀνετράπη, σχεδὸν δὲ συγχρόνως ὁ Χισὰμ ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ καὶ εἰς τὸν θρόνον ἀνῆλθεν ὁ *Μωχάμμετ*, δισέγγονος τοῦ Ἄμπντ-ἀρ-Ραχμὰν τοῦ Γ'. Ἐπὶ τούτου τὸ κράτος παρεδόθη εἰς πραγματικὴν ἀναρχίαν, αἱ δὲ ὑπὸ τῶν ἐξ Ἀφρικῆς Βερβέρων, τῶν Σλαύων καὶ τῶν Ἀράβων προκαλούμεναι ταραχαὶ ἦσαν συνεχεῖς. Ὁ διάδοχος τοῦ *Σουλεϋμὰν* ἀνετράπη ὑπὸ τῶν Σλαύων, οἵτινες ἀποφυλακίσαντες Χισὰμ τὸν Γ' ἀνεβίβασαν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου (1010). Ἀλλ' οὗτος ἐνικήθη ὑπὸ τοῦ Σουλεϋμάν. Τῷ 1016 τὴν ἀρχὴν κατέλαβεν ὁ διοικητὴς τῆς Θεούτα *Ἄλη Ἴμπν-Χαμμούτ*, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἀντεπεξῆλθεν Ἄμπντ-ἀρ-Ραχμὰν ὁ Δ'.

Οὕτως ἐξηκολούθησαν ἐφ' ἱκανὸν αἱ ταραχαί, καθ' ἃς τὸν θρόνον κατέλαβον ἐπανειλημμένως καὶ Βέρβεροι ἐξ Ἀφρικῆς, ἀνήκοντες εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Χαμμούτ. Τῷ 1027 ἀνῆλθεν εἰς τὸ θρόνον *Χισὰμ ὁ Γ'*, βασιλεύσας μέχρι τοῦ 1031. Ἦτο ὁ τελευταῖος Ὀμμεϋάδης. Μετ' αὐτὸν τὸ μέγα ἀραβικὸν κράτος τῆς Ἱσπανίας ἐτεμαχίσθη εἰς διάφορα ἀνεξάρτητα μουσουλμανικὰ κράτη, βασίλεια ἢ δημοκρατίας. Τῷ 1086 τὰ μωαμεθανικὰ ταῦτα κράτη, ἀπειλούμενα ὑπὸ τῶν βασιλέων Φερδινάνδου τοῦ Α' καὶ Ἀλφόνσου τοῦ ΣΤ', ἐκάλεσαν εἰς βοήθειαν τοὺς Ἀλμοραβίδας τῆς Ἀφρικῆς, οἵτινες ἵδρυσαν πάλιν ἰσχυρὸν μουσουλμανικὸν κράτος ἐν Ἱσπανίᾳ. Ν. Μ.

ὄμνιμπους (λατ. omnibus=δι' ὅλους). Ξενικὴ ὀνομασία τοῦ *λεωφορείου* (βλ. λ.)· || μέθοδος τηλεγραφίας καθ' ἣν ἐπὶ μιᾶς γραμμῆς παρεμβάλλονται πλεῖστα τηλεγραφικὰ γραφεῖα, δυνάμενα εἰς οἱανδήποτε στιγμὴν νὰ ἀνταποκρίνωνται πρὸς ἄλληλα τηλεγραφικῶς ἢ τηλεφωνικῶς (βλ. ἐν λ. *τηλεγραφία*).

"Ομντουρμαν *[Γεωγρ.]*. Πόλις σουδανικὴ ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Κυανοῦ μετὰ τοῦ Λευκοῦ Νείλου καὶ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τούτου ὄχθης. Ἐκεῖ συνῴκισε τοὺς πολεμιστὰς του δερβίσας ὁ Μάγδης (1883—1884). Τὸ μέγα ὠχυρωμένον στρατόπεδον τοῦ Μάγδη Μωχάμμετ Ἀχμὲτ ἔγινε μετὰ τὸν θάνατόν του (1885) ἕδρα τοῦ διαδόχου του καλίφου Ἀβδουλαχὶ Ταϊσὴν καὶ διετέλεσεν ἕδρα ἐπὶ 14 ἔτη. Μῆκος 6 χλμ., ἐχώρησεν 100 χιλ. ἀνθρώπων. Πρὸς Β. εἶναι ἡ συνοικία τῶν Χριστιανῶν Ἀβησσυνῶν, Κοπτῶν καὶ τινων Ἑλλήνων. Τὰ μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς χώρας γεγονότα τοῦ Κίτσενερ τραγικὰ γεγονότα συνεκέντρωσαν εἰς Ὄμντουρμαν σμήνη πάσης ἀφρικανικῆς φυλῆς. Ὁ τάφος τοῦ Μάγδη σῴζεται κατεστραμμένος, διότι ὁ Κίτσενερ κατέστρεψε τὸ κτήριον καὶ ἐσκόρπισε τὰ ὀστᾶ εἰς τὸν ποταμόν. Γ. Λ. Α.

ὄμνυμι· δοκιμώτερος παρὰ τοῖς παλαιοῖς τύπος παρὰ τὸ *ὀμνύω* (βλ. λ.).

ὀμνύω, *ἀόρ. ὤμοσα*· κάμνω ὅρκον, ὁρκίζομαι, *ὀμώνω*: «*ὤμοσε πίστιν καὶ ὑπακοὴν εἰς τοὺς νόμους*» || ἐπιφώνησις τῶν ὁμαδικῶς ὁρκιζομένων, οἷον τῶν ἐνόρκων, τῶν στρατιωτῶν κλπ.

"Ομο (Omo) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς ἐν Ἀβησσυνίᾳ, ἐκβάλλων εἰς τὴν λίμνην Ροδόλφου μετὰ ροῦν 600 χλμ. Πηγάζει ἐκ τῶν ὀρέων τῆς ἐπαρχίας Κάφφα ἐγγὺς τῶν πηγῶν τοῦ Ἀμπάϊ (Λευκοῦ Νείλου), φέρει δὲ κατὰ τὸν ἄνω ροῦν αὐτοῦ τὸ ὄνομα *Τζιμπέ*. Κυριώτεροι παραπόταμοί του εἶναι οἱ Γκοτζὲμπ καὶ Μπάλπο καὶ οἱ βραχίονες ἐκβολῆς τῶν λιμνῶν Χτεμπέ, Χόγκα καὶ Μπουτουρλιν. Χ. Δ.

ὁμο - πρῶτον συνθετικὸν συνθέτων λέξεων, ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ ἡ ἔννοια τοῦ «*ὁ αὐτός*»· *ὁμόγλωσσος, ὁμόδοξος, ὁμομήτριος, ὁμοπάτριος, ὁμότιμος, ὁμόφρων, ὁμόφυλος* κλπ.

ὁμοβλαστικός, *—ή, —όν*. Οὕτω καλοῦνται ἰσως ἡ κύτταρα, ἅτινα κατὰ τὴν ἐμβρυϊκὴν αὐτῶν διπλασιν λαμβάνουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἐκ ἑνὸς καινοῦ μητρικοῦ κυτταρικοῦ βλαστήματος. Ε. Ι.

ὁμοβροντία (ἡ)· ταυτόχρονος ἐκπυρσοκρότησις πλειόνων τοῦ ἑνὸς πυροβόλων ὅπλων.

— *[Στρατ.]* Καλεῖται *ὁμοβροντία* ἡ σύγχρονος πυροβόλησις (salve) ὑπὸ τμήματος τινος πυροβολικοῦ ἢ πεζικοῦ. Διὰ τὸ πυροβολικὸν γίνεται χρῆσις τῆς λέξεως *σειρὰ* (βλ. λ.), καθ' ἣν ὅμως ἡ βολὴ ἐκτελεῖται οὐχὶ συγχρόνως, ἀλλὰ κατ' ἐλάχιστα χρονικὰ διαστήματα, ὅπως δίδεται καιρὸς εἰς τὸν διοικοῦντα τὸ τμῆμα ἢ τὸν παρατηρητὴν νὰ λαμβάνηται καὶ διακρίνῃ τὴν βολὴν ἑκάστου πυροβόλου, πρὸς διόρθωσιν καὶ ἀποφυγήν, ἐὰν ὁρίσταται ἀνάγκη, τῆς διασταυρώσεως τῶν βολῶν· κατ' ἐξαίρεσιν εἰς τὸ ναυτικόν, ἡ βολὴ τῶν βαρέων πυροβόλων ἐκτελεῖται, κατ' ἀνάγκην, ἀπολύτως ταυτοχρόνως, ἕνεκα τοῦ ἐπιβαλλομένου ὡς ἐκ τῆς κινήσεως τῶν στόχων καὶ τῆς ὑπὸ τῆς θαλάσσης ταλαντεύσεως τῶν πλοίων, τρόπου δι' εἰδικῶν μέσων καὶ ὀργάνων ὁμαδικῆς σκοπεύσεως. Ἐπίσης, διὰ τὸ πεζικόν, γίνεται χρῆσις τοῦ ὅρου «πῦρ ὁμαδόν», καὶ κοινῶς μᾶλλον ἡ λέξις συντομοσοκρότησις. Κ. ΔΙΓΕΝΗΣ

ὁμογάλακτες (οἱ) *[Ἀρχ.]* βλ. λ. *γεννῆται*.

ὁμογάλακτος (ὁ, ἡ), *—ον*· ὁ τὸ αὐτὸ γάλα θηλάσας μετ' ἄλλου, ἀδελφός || πληθ. *ὁμογάλακτοι* καὶ *ὁμογάλακτες*.

ὁμογαμία (ἡ) *[Βοτ.]*. Καλεῖται οὕτω ἡ σύμπτωσις, καθ' ἣν οἱ στήμονες καὶ τὰ καρπόφυλλα τῶν ἑρμαφροδίτων ἀνθέων αὐξάνονται συγχρόνως καὶ γονιμοποιοῦσιν ἄλληλα. Ὁ ὅρος ὁμογαμία εἶναι ταυτόσημος μὲ τὸ *ἰσογαμία*, δι' ὃ καὶ τὰ τοιαῦτα ἄνθη καλοῦνται *ὁμόγαμα* ἢ *ἰσόγαμα*. Δ. Ν. Π.

ὁμόγαμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ἐπὶ φυτῶν (βλ. *ὁμογαμία*).

ὁμογάστριος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἐκ τῆς αὐτῆς γαστρὸς γεννηθείς, ὁμομήτριος, ἀδελφός.

ὁμογένεια (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ ὁμογενοῦς· τρόπος παραγωγῆς εἰς ἕνα ἢ δύο εἴδη τῆς αὐτῆς φύσεως, ἀντίθ. *ἑτερογένεια*.

ὁμογενὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ τοῦ αὐτοῦ γένους, τῆς αὐτῆς φυλῆς ἢ ἐθνικότητος: «*οἱ ἐν Ἀμερικῇ ὁμογενεῖς*».

—*[Μαθημ.]* *Ὁμογενὴς παράστασις* ὡς πρὸς γράμματά τινα λέγεται ἡ ἀλγεβρικὴ παράστασις, ἐὰν πάντες οἱ ὅροι εἶναι τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ ὡς πρὸς τὰ γράμματα ταῦτα.

Π. χ. ἡ συνάρτησις

$$\alpha\beta\gamma + 2\alpha\beta^2 - 3\gamma^3 + \alpha^3$$

εἶναι ὁμογενὴς ὡς πρὸς τὰ γράμματα α, β καὶ γ, διότι ἕκαστος ὅρος εἶναι τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ (τρίτου) ὡς πρὸς τὰ γράμματα ταῦτα.

Ὁ βαθμὸς 3 ἑκάστου ὅρου λέγεται βαθμὸς ὁμογενείας.

Αἱ ὁμογενεῖς παραστάσεις ἔχουσι τὴν ἑξῆς χαρακτηριστικὴν ἰδιότητα, ἥτις λαμβάνεται καὶ ὡς ὁρισμὸς αὐτῶν. Ἔστω συνάρτησις τις $\varphi(x_1, x_2, \ldots)$ ὁμογενὴς βαθμοῦ ν ὡς πρὸς τὰς $x_1, x_2 \ldots x_\kappa$, ἔνθα ὁ ἀριθμὸς $\kappa \geq 2$. Ἐὰν ἕκαστη τῶν μεταβλητῶν πολλαπλασιασθῇ ἐπὶ ἕνα τυχόντα ἀριθμὸν ρ, ἡ συνάρτησις φ πολλαπλασιάζεται ἐπὶ ρ^ν· ἤτοι θὰ εἶναι:

(1) $\varphi(\rho x_1, \rho x_2, \ldots \rho x_\kappa) = \rho^\nu \varphi(x_1, x_2, \ldots x_\kappa)$

Ὁμογενὴς ἰσότης, ἐξίσωσις ἢ καὶ ἀνισότης

Digitized by Google

γίνονται αἱ συνδέουσαι παραστάσεις ὁμογενεῖς τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ. Π. χ.

$$x^3 - 3xy^2 = x^2y + 5y^3$$

εἶναι ὁμογενὴς ἐξίσωσις

καὶ ἀνισότης: $α^2 + β^2 > αβ$

εἶναι ἀνισότης ὁμογενής.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἰδιότητος (1) ἀποδεικνύεται ὅτι ἅπασαι αἱ σχέσεις μεγεθῶν γεωμετρικῶν ἐκφράζονται δι' ἰσοτήτων καὶ ἀνισοτήτων ὁμογενῶν, ὅταν αἱ μετρικαὶ μονάδες (μήκους, ἐμβαδοῦ κλπ.) μένωσιν ἀόριστοι. Συμφώνως πρὸς τὴν ἰδιότητα (1) ἡ μὲν συνάρτησις $\sqrt{xy}$ εἶναι βαθμοῦ 1ου, ἡ δὲ lx — ly μηδενικοῦ· διότι l (ρx) — l (ρy) = lx — ly, ἤτοι $ρ^0$ [lx — ly]. Ἐκ τῆς αὐτῆς ἰδιότητος (1) τῶν ὁμογενῶν συναρτήσεων προκύπτει ἑτέρα ἰδιότης, χρήσιμος εἰς τοὺς λογισμούς. Κατὰ ταύτην πᾶσα ὁμογενὴς συνάρτησις ἐπὶ τὸν βαθμὸν αὐτῆς πολλαπλασιασθεῖσα γίνεται ἴση τῷ ἀθροίσματι τῶν μερικῶν αὐτῆς παραγώγων, ἐὰν ἑκάστη παράγωγος πολλαπλασιασθῇ ἐπὶ τὴν μεταβλητήν, ὡς πρὸς τὴν ὁποίαν εἶναι μερικὴ παράγωγος. Τουτέστιν ἐὰν ἔχωμεν

$$φ(x, y, z)$$

συνάρτησιν ὁμογενῆ τῶν x, y, z βαθμοῦ μ, θὰ εἶναι:

$$μ.φ = xφ_x + yφ_y + zφ_z$$

Παρατηρητέον ὅτι ἐὰν συνάρτησίς τις φ εἶναι ὁμογενής, καὶ πᾶσαι αἱ μερικαὶ αὐτῆς παράγωγοι θὰ εἶναι ὁμογενεῖς βαθμοῦ κατὰ μονάδα μικροτέρου τοῦ τῆς συναρτήσεως.

Ἕνεκεν τοῦ εὐχρήστου τῶν ὁμογενῶν συναρτήσεων εἰς τὴν ἀναλυτικὴν γεωμετρίαν γίνεται εἰς πολλὰ ζητήματα χρῆσις τῶν ὁμογενῶν συντεταγμένων (βλ. λ. *συντεταγμέναι*). Ν. Γ.

— *[Φυσ. Χημ.]* *Ὁμογενὲς* καλεῖται σῶμά τι ἢ σύστημα ὑλικῶν σωμάτων, ὅταν εἰς ὅλα αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἔχῃ τὰς αὐτὰς ἰδιότητας, φυσικὰς καὶ χημικάς, ἤτοι λ. χ. θερμοκρασίαν, πυκνότητα, χημικὴν σύστασιν κτλ. Ἡ ὁμογένεια ὅμως αὕτη δὲν συνεπάγεται πάντοτε καὶ τὰς αὐτὰς ὀπτικὰς ἰδιότητας εἰς ὅλα τὰ σημεῖα ἢ πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις. Τὰ ὁμογενῆ σώματα τὰ παρουσιάζοντα καὶ ὁμοιογενεῖς ἰδιότητας καλοῦνται καὶ *ἰσότροπα*. Κατὰ τὰς φυσικοχημικὰς ἀντιλήψεις, τὰ ἁπλᾶ διαλύματα τῶν σωμάτων εἶναι ὁμογενῆ, οὐχὶ ὅμως καὶ τὰ κεκορεσμένα. Σ. Γ.

ὁμογενισμὸς (ὁ). Ὅρος δημιουργηθεὶς ὑπὸ τοῦ E Carpenter, ἀντίστοιχος τοῦ *ὁμοφυλοφιλία* (βλ. λ. *γενετήσιος ἀντιστροφὴ* καὶ λ. *παιδεραστία*).

ὁμογεντισικὸν ὀξὺ *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι 2,5—διοξυφαινυλοξικὸν ὀξὺ καὶ ἔχει τὸν τύπον $(HO)_2C_6H_3.CH_2COOH$. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ οὖρα κατὰ τὴν ἀλκαπτονούρησιν. Κρυσταλλοῦται μεθ' ἑνὸς μορίου ὕδατος, τήκεται εἰς 147° καὶ δι' ἀλκαλίων χρώννυται εἰς τὸν ἀέρα καστανομέλαν. Σ. Γ.

ὁμογλωσσία (ἡ)· τὸ γνώρισμα τῶν ὁμογλώσσων, τὸ νὰ λαλῶσι τὴν αὐτὴν γλῶσσαν· || σύνολον γλωσσῶν καταγομένων ἐκ τῆς αὐτῆς γλώσσης ὡς μητρός, οἷον ἡ ὁμογλωσσία τῶν λατινογενῶν γλωσσῶν.

— *[Γλωσσολ.]* Βλ. *ὁμοφυλία* γλωσσική.

ὁμόγλωσσος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ λαλῶν τὴν αὐτὴν μητρικὴν γλῶσσαν: «τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος; κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἦτο ὁμόγλωσσον καὶ ὁμόθρησκον».

ὁμόγνιος (ὁ)· ἀρχ., ὁ ἐξ αἵματος συγγενής· || «ὁμόγνιος Ζεὺς» ὡς προστάτης τῆς οἰκογενείας.

ὁμογνωμονῶ *(—έω)*· εἶμαι ὁμογνώμων, τῆς αὐτῆς γνώμης, συμφωνῶ, ἀντίθ. *ἑτερογνωμονῶ, διχογνωμονῶ*.

ὁμόγνωμος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ἀντὶ *ὁμογνώμων* (βλ. λ.).

ὁμογνωμοσύνη (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις ὁμογνώμων, συμφωνία, ἀντίθ. *ἑτερογνωμοσύνη, διχογνωμοσύνη*.

ὁμογνώμων, —ονος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ ἔχων τὴν αὐτὴν γνώμην μετ' ἄλλου, σύμφωνος, ἀντίθ. *ἑτερογνώμων*.

ὁμογραφία (ἡ). Καλεῖται οὕτω ἡ ἀντιστοιχία σχημάτων (σημείου πρὸς σημεῖον καὶ εὐθείας πρὸς εὐθεῖαν) ἐν *ὁμογράφῳ σχέσει* (βλ. λ.) εὑρισκομένων. Ν. Γ.

ὁμόγραφος σχέσις. Καλεῖται *ὁμόγραφος σχέσις* μεταξὺ δύο μεταβλητῶν x καὶ x' ἡ σχέσις, δι' ἧς εἰς ἑκάστην τιμὴν ἑκατέρας τῶν μεταβλητῶν ἀντιστοιχεῖ τιμὴ τῆς ἄλλης μία καὶ μόνον μία. Ἡ τοιαύτη σχέσις ἐκφράζεται δι' ἐξισώσεως πρώτου βαθμοῦ πρὸς ἑκατέραν τῶν μεταβλητῶν, τῆς μορφῆς:

$$αxx' + βx + γx' + δ = 0$$

ἔνθα α, β, γ καὶ δ σταθεροὶ ἀριθμοί. Ἐὰν αἱ μεταβληταὶ x καὶ x' παριστῶσι τὰ σημεῖα δύο εὐθειῶν, ὁρίζουσιν ἐπὶ τῶν εὐθειῶν τούτων ἀντίστοιχα σημεῖα, ὁμόλογα καλούμενα. Ν. Γ.

ὁμόδειπνος (ὁ, ἡ),—ον (τό)· ὁ ὁμοῦ μετά τινος δειπνῶν, σύνδειπνος, συνδαιτυμών.

ὁμοδίαιτος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ ὁμοῦ μετ' ἄλλων διαιτώμενος, ὁμόδειπνος.

ὁμοδικία (ἡ) *[Νομ.]*. Ἡ ἐν τῇ δίκῃ (τῇ ἰδιωτικῇ) ἐμφάνισις πλειόνων ὁμοῦ ἐναγόντων ἢ πλειόνων ὁμοῦ ἐναγομένων (βλ. λ. *ἐνάγων, ἐναγόμενος*), ὁμοδίκων ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ καλουμένων· καὶ ἐπὶ πλειόνων μὲν ἐναγόντων ἡ ὁμοδικία καλεῖται *ἐνεργητική*, ἐπὶ πλειόνων δὲ ἐναγομένων *παθητική*. Ὁ κανὼν εἶναι ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ὁμοδικίας, τῆς τε ἐνεργητικῆς καὶ τῆς παθητικῆς, συγχωρεῖται δὲ καὶ ἡ πρώτη καὶ ἡ δευτέρα, μόνον ὁσάκις ὑπάρχει δεσμός τις μεταξὺ τῶν πλειόνων ἐναγόντων ἢ πλειόνων ἐναγομένων, ἤτοι ὁσάκις οἱ πλείονες ἐνάγοντες ἐπιδιώκουσιν ἐν τῇ δίκῃ τὸ αὐτὸ διὰ τῆς ἀγωγῆς δικαίωμα (ὡς λ. χ. ἐπὶ πλειόνων συνιδιοκτητῶν ἢ συγκληρονόμων) ἢ πλείονα μὲν δικαιώματα, ἐκ τῶν αὐτῶν ὅμως παραγωγικῶν γεγονότων γεννηθέντα (ὡς λ. χ. ἐπὶ πλειόνων βλαβέντων ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀδικήματος). Ἡ παθητικὴ δὲ ὁμοδικία, ὁσάκις οἱ πολλοὶ ἐναγόμενοι ἔχουσι τὴν αὐτὴν ὑποχρέωσιν (πλείονες λ. χ. ὀφειλέται ἀπὸ κοινοῦ δανεισθέντες παρὰ τοῦ αὐτοῦ δανειστοῦ) ἢ πλείονας μὲν ὑποχρεώσεις ἐκ τῶν αὐτῶν ὅμως παραγωγικῶν γεγονότων γεννηθείσας (ὡς λ. χ. ἐπὶ πλειόνων ἀπὸ κοινοῦ τελεσάντων ἀδίκημα, ἐξ οὗ κοινὴ αὐτῶν ἀπορρέει πρὸς ἀποζημίωσιν τοῦ παθόντος εὐθύνη).

Ἡ ὁμοδικία εἶναι κατὰ κανόνα προαιρετική, κατ' ἐξαίρεσιν δὲ ἐξαναγκάζεται (βλ. λ. *προσεπίκλησις*).

Ἡ ὁμοδικία δύναται νὰ ὑπάρξῃ οὐ μόνον ἐξ ὑπαρχῆς τοῦ δικαστικοῦ ἀγῶνος, ὅπερ καὶ τὸ συνηθέστερον, ἀλλὰ καὶ νὰ προκύψῃ βραδύτερον κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς προσεπικλήσεως καὶ ἐπὶ τῆς ὑπεισελεύσεως πλειόνων εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἐνάγοντος ἢ τοῦ ἐναγομένου (τῶν κληρονόμων λ. χ. εἰς τὴν τοῦ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς δίκης κληρονομηθέντος).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Πολιτ. Δικον. (ἄρθρα 70—72).— *Οἰκονομίδου-Λειβαδᾶ*, «Ἑρμηνεία Πολιτ. Δικον.» (Ι § 51).—*Εὐκλείδου*, «Ἑρμην. Πολιτ. Δικον.» (§ 80 καὶ 81). Κ.Γ.ΚΛΑΜΑΡΗΣ

ὁμόδικος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἰδιότητα μετ' ἄλλων δικαζόμενος διὰ κοινότητα συμφερόντων, οἷον συνιδιοκτῆται, συγκάτοχοι κ.τ.τ.

ὁμοδιχογαμία (ἡ) *[Βοτ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ τὰ ἄνθη κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀναπτύξεως των παρουσιάζουσιν, ἐπί τι χρονικὸν διάστημα, ἑρμαφροδιτισμόν. Δ. Ν. Π.

ὁμόδοντα (τά) *[Ζῳολ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ ζῷα τὰ ἔχοντα πάντας τοὺς ὀδόντας των ὁμοίους, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ *ἀνισόδοντα*. Δ. Ν. Π.

ὁμοδοξία (ἡ)· τὸ νὰ πρεσβεύῃ τις τὸ αὐτὸ δόγμα, τὴν αὐτὴν θρησκείαν· || ἀρχ., τὸ νὰ ἔχῃ τις τὴν αὐτὴν δόξαν, τὴν αὐτὴν γνώμην.

ὁμόδοξος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ πρεσβεύων τὸ αὐτὸ δόγμα, τὴν αὐτὴν θρησκείαν, ἀντίθ. *ἑτερόδοξος* || ἀρχ., ὁ ἔχων τὴν αὐτὴν δόξαν, τὴν αὐτὴν γνώμην.

ὁμοδοξῶ *(—έω)*· εἶμαι ὁμόδοξος· πρεσβεύω τὸ αὐτὸ δόγμα, τὴν αὐτὴν θρησκείαν, ἀντίθ. *ἑτεροδοξῶ* || ἀρχ., ἔχω τὴν αὐτὴν δόξαν, τὴν αὐτὴν γνώμην, ὁμογνωμονῶ, συμφωνῶ.

Ὅμοδος (τὸ) *[Γεωγρ.]*. Κώμη ἐν Κύπρῳ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λεμεσοῦ καὶ τῷ διαμερίσματι Κοιλανίου. Κάτ. περὶ τοὺς 1.000 Ἕλληνας Χριστιανούς. Ἐν Ὁμόδει εὑρίσκεται ἡ παλαιὰ μονὴ τοῦ Σταυροῦ. Α. Κ. Α.

ὁμόδουλος (ὁ, ἡ),—ον (τό)· ὁ ὁμοῦ μετ' ἄλλων δουλεύων, ὁ εἰς τὴν αὐτὴν δουλείαν εὑρισκόμενος, σύνδουλος.

ὁμόδρομος (ὁ) *[Βοτ.]*. Καλεῖται οὕτω ἡ κατ' ἐναλλαγὴν φυλλοταξία, καθ' ἣν ἀκολουθεῖ ἡ αὐτὴ κατεύθυνσις τόσον εἰς τὰ φύλλα ὅσον καὶ εἰς τοὺς κλάδους· ἀντίθ. *ἑτερόδρομος*. Δ. Ν. Π.

ὁμοδύναμος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ ἔχων τὴν αὐτὴν δύναμιν.

ὁμοεθνὴς (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ὁ τοῦ αὐτοῦ ἔθνους, τῆς αὐτῆς φυλῆς, ἀντίθ. *ἀλλοεθνής: «οἱ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ὁμοεθνεῖς»*.

— *[Ναυτ.]* Χαρακτηρίζεται ὡς *ὁμοεθνὲς* τὸ ὑπὸ τὴν αὐτήν, οἵαν καὶ τὸ ἄλλο, ἐθνικὴν σημαίαν πλοῖον· ἀντίθ. *ξενικόν*. Ὁ ναυτικὸς κανονισμὸς παρέχει ὡρισμένα δικαιώματα πρὸς τὸν κυβερνήτην πλοίου πολεμικοῦ ἀπέναντι ὁμοεθνῶν πλοίων συνορμούντων εἰς ξενικὸν λιμένα. Σ. Ε. Λ.

ὁμοεθνία *γλωσσική*· βλ. *ὁμοφυλία* γλωσσική.

ὁμοείδεια (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις ὁμοειδής, ὁμοιότης.

ὁμοειδὴς (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ὁ τοῦ αὐτοῦ εἴδους, ὅμοιος, ἀντίθ. *ἑτεροειδής*.

ὁμοεστιακός, *—ή, —όν*· ἐπὶ τῶν φακῶν, ὁ ἔχων τὴν αὐτὴν ἑστίαν.

ὁμοζυγία (ἡ)· ἐπὶ τῶν ὑποζυγίων, ἡ ὑπὸ τὸν αὐτὸν ζυγὸν ζεῦξις δύο ἢ πλειόνων ὑποζυγίων: «ὁμοζυγία ἐξ ἵππων».

— *[Πυροβολ.]* *Ὁμοζυγία* καλεῖται τὸ ἄθροισμα πλειόνων ζευγῶν ἵππων (2 ἕως 4 ζευγῶν), ζευγνυμένων κατὰ παραγωγὴν πρὸς ἕλξιν πυροβόλου ἢ ὀχήματός τινος. Ν. Θ. Κ.

ὁμόζυγος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ἐπὶ τῶν ὑποζυγίων, ὁ ὑπὸ τὸν αὐτὸν ζυγὸν εὑρισκόμενος, ὁ ὁμοῦ ἐζευγμένος.

ὁμοθερμία (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τι ὁμόθερμον, ὁμοιοθερμία.

ὁμόθερμος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ ἔχων τὴν αὐτὴν θερμοκρασίαν.

ὁμοθεσία (ἡ)· τὸ νὰ ἔχῃ τις τὴν αὐτὴν θέσιν μετ' ἄλλου, ὁμοιοθεσία.

ὁμοθετικός,*—ή, —όν*· ὁ ἀνήκων εἰς τὴν ὁμοθεσίαν, ὁμοιοθετικός.

ὁμόθρησκος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ πρεσβεύων τὴν αὐτὴν θρησκείαν, ὁμόδοξος, ἀντίθ. *ἀλλόθρησκος*.

ὁμόθρονος (ὁ, ἡ), —ον, (τό)· ὁ τὸν αὐτὸν θρόνον μετ' ἄλλου κατέχων, συνεξουσιαστής.

ὁμοθυμαδόν· ἐπίρρ., μὲ τὸν αὐτὸν θυμόν, μὲ τὴν αὐτὴν ψυχήν, ὁμογνωμόνως.

ὁμοθυμία (ἡ) συμφωνία, ὁμογνωμοσύνη, ὁμόνοια.

ὁμόθυμος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ ἔχων τὸν αὐτὸν θυμόν, τὴν αὐτὴν γνώμην, ὁμογνώμων, σύμφωνος. —Ἐπίρρ. *ὁμοθύμως*.

ὅμοια· ἐπίρρ., ὁμοίως, ἐπίσης: φρ. «ἴσα κι' ὅμοια εἶστε» εἰρωνικῶς, ἐπὶ πολὺ διαφόρων.

ὁμοιάζω, κοιν. *μοιάζω*· εἶμαι ὅμοιος: «ὁμοιάζει μὲ τὸν πατέρα του», «ἡ φωτογραφία δὲν σοῦ μοιάζει» || καὶ ἐπὶ ἠθικῆς ἐννοίας: «δὲν ἔμοιασε τοῦ πατέρος του 'ς τὴν ἐξυπνάδα», «μοιάζουν 'ς τὴν ὁμιλία, — 'ς τὴν περπατησιά, — 's τοὺς τρόπους». Τ

ὁμοιαλήθης (ὁ, ἡ), —ες (τό)· ὁ ὁμοιάζων πρὸς ἀληθῆ, πιθανός.

ὁμοιο—· θέμα τοῦ *ὅμοιος* ὡς πρώτου συνθετικοῦ· *ὁμοιοβαρής, ὁμοιόβιος* καὶ *ὁμοιοβίοτος, ὁμοιογνώμων, ὁμοιόδουλος, ὁμοιοδύναμος, ὁμοιόθριξ, ὁμοιόκαρπος, ὁμοιόληκτος, ὁμοιοούσιος, ὁμοιόπιστος, ὁμοιοπρόσωπος, ὁμοιόπτερος, ὁμοιόσημος, ὁμοιοσκελής, ὁμοιόσκευος, ὁμοιοσύντακτος, ὁμοιόσχημος, ὁμοιόχρονος, ὁμοιόχρους* κλπ.

ὁμοιογένεια (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ ὁμοιογενοῦς, ἡ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ὑπαγωγή.

ὁμοιόγραφος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ ὁμοίως γεγραμμένος, πανομοιότυπος· || **ὁμοιόγραφον** (τό)· ὡς οὐσ., αὐτόματον ἀντίγραφον διὰ τῆς παρενθέσεως μεταξὺ δύο φύλλων χάρτου χρωστικοῦ χάρτου (carbone).

ὁμοιογράφος (ὁ)· ὁ ἄλλως *παντογράφος* (βλ. λ.).

ὁμοιοειδὴς (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ὁ ὅμοιος κατὰ τὸ εἶδος.

ὁμοιοθερμία (ἡ)· τὸ γνώρισμα τῶν ὁμοιοθέρμων ζῴων, ἡ διατήρησις τῆς αὐτῆς θερμοκρασίας τοῦ ζῴου, ἀνεξαρτήτως τῆς θερμοκρασίας τῆς ἀτμοσφαίρας.

ὁμοιόθερμος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ διατηρῶν τὴν αὐτὴν θερμοκρασίαν ἀνεξαρτήτως τῆς θερμοκρασίας τοῦ περιβάλλοντος, ἄλλως *θερμόαιμος*.

— *[Ζῳολ.]* *Ὁμοιόθερμα* εἶναι πλὴν τῶν θηλαστικῶν καὶ τὰ πτηνά. Ἡ ἐσωτερικὴ θερμοκρασία τῶν εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ἀνηκόντων ζῴων κυμαίνεται μεταξὺ 35° ἕως 40° Κ. Ἡ πτῶσις τῆς θερμοκρασίας τῶν ζῴων τούτων κάτω τῶν 35° καὶ ἡ ἀνύψωσις αὐτῆς πέραν τῶν 40° ἐπιφέρει τὸν θάνατον τοῦ ζῴου. Τὰ ζῷα, ὧν ἡ ἐσωτερικὴ θερμοκρασία παρακολουθεῖ τὴν τοῦ περιβάλλοντος, καλοῦνται *ψυχρόαιμα* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

ὁμοιοθεσία (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ ὁμοιοθέτου.

—*[Γεωμετρ.]* *Ὁμοιοθεσία* καλεῖται ἐν τῇ γεωμετρίᾳ ἡ ἰδιότης τῶν ὁμοιοθέτων σχημάτων. Ν. Γ.

ὁμοιόθετος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ ὁμοίως τεθειμένος: «ὁμοιόθετα σχήματα».

—*[Γεωμετρ.]* *Ὁμοιόθετα σχήματα* λέγονται τὰ ὅμοια σχήματα καὶ ὁμοίως κείμενα ἐν ἐπιπέδῳ, ὡς πρός τι σημεῖον αὐτοῦ, καλούμενον *κέντρον ὁμοιοθεσίας*.

Ἔστω σημεῖόν τι Ο τοῦ ἐπιπέδου καὶ σχῆμά τι ἐν τῷ αὐτῷ ἐπιπέδῳ ἡ γραμμὴ ΜΜ' ἂν ἀπὸ τοῦ

Digitized by Google

Ο φέρωμεν τὰς ἀκτίνας ΟΜ, ΟΜ′ κλπ. ἐπὶ τὰ διάφορα σημεῖα τῆς γραμμῆς καὶ λάβωμεν ἐπὶ

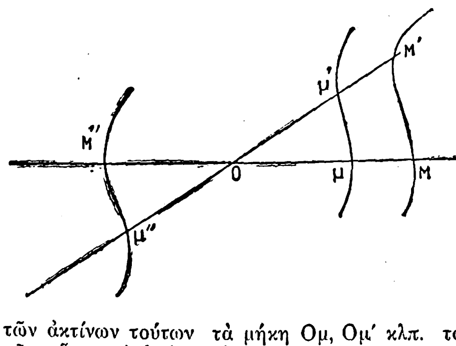

τῶν ἀκτίνων τούτων τὰ μήκη Ομ, Ομ′ κλπ. τοιαῦτα ὥστε νὰ ὑπάρχῃ ἡ ἰσότης τῶν λόγων

$$\frac{Ομ}{ΟΜ}=\frac{Ομ'}{ΟΜ'}=\ldots=λ$$

ἔνθα λ σταθερός τις ἀριθμός, τότε προκύπτει νέον σχῆμα, ἡ γραμμὴ μμ′..., ἥτις εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν ἀρχικὴν καὶ λέγεται *ὁμοιόθετος* πρὸς ταύτην μὲ κέντρον ὁμοιοθεσίας τὸ Ο καὶ λόγον ὁμοιοθεσίας τὸν λ. Ἐὰν ὁ λόγος λ εἶναι θετικὸς ἀριθμός, τότε τὰ ὅμοια σχήματα κεῖνται πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος τοῦ Ο καὶ λέγονται *εὐθέως ὁμοιόθετα*, ἡ δὲ ὁμοιοθεσία *εὐθεῖα*. Ἐὰν ὁ λόγος τῆς ὁμοιοθεσίας εἶναι ἀρνητικός, τότε τὰ ὅμοια σχήματα κεῖνται ἑκατέρωθεν τοῦ κέντρου τῆς ὁμοιοθεσίας, ὡς αἱ γραμμαὶ μ″Μ″ καὶ ΜΜ′, καὶ τὰ ὅμοια σχήματα λέγονται *ἀντιστρόφως ὁμοιόθετα*, ἡ δὲ ὁμοιοθεσία *ἀντίστροφος*. Ἀποδεικνύεται δ' ὅτι τῶν εὐθυγράμμων σχημάτων τὰ ὁμοιόθετα εἶναι εὐθύγραμμα καὶ αὐτά, ὅμοια σχήματα καὶ εἰς τὰς δύο ὁμοιοθεσίας (εὐθεῖαν καὶ ἀντίστροφον). Οὕτω π. χ. τοῦ πενταγώνου ΑΒΓΔΕΑ τὸ ὁμοιόθετον, εὐθέως, ὡς πρὸς τὸ κέντρον Κ, σχῆμα αβγδεα εἶναι πεντάγωνον ὅμοιον αὐτῷ. Ὁμοιόθετα σχήματα ἔχομεν καὶ ἐν τῷ χώρῳ τῶν τριῶν διαστάσεων, ἂν ἀπό τινος σημείου τοῦ χώρου φέρωμεν ἀκτῖνας καὶ λάβωμεν ἐπ' αὐτῶν, ἐπὶ ἑκάστης, ζεῦγος σημείων ἀπὸ τοῦ κέντρου ἀποστάσεως ἐχούσης λόγον τὸν αὐτόν, δι' ἁπάσας τὰς ἀκτῖνας. Ν. Γ.

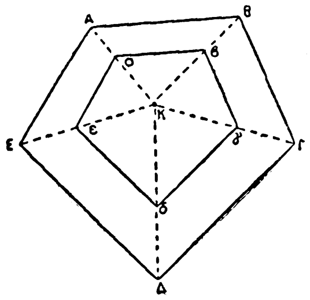

ὅμοιοι (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Οἱ ἐκ τῶν Σπαρτιατῶν κεκτημένοι πλήρη τὰ πολιτικὰ των δικαιώματα, ἤτοι οἱ Σπαρτιᾶται τὸ γένος καὶ ὑπομείναντες τὴν σπαρτιατικὴν ἀγωγὴν καὶ εἰσφέροντες εἰς τὰ συσσίτια τὸ νενομισμένον τέλος καὶ μετέχοντες αὐτῶν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς *ὑπομείονας*. Ἡ διάκρισις τῶν Σπαρτιατῶν εἰς ὁμοίους καὶ ὑπομείονας ὑπῆρχεν ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τῆς σπαρτιατικῆς πολιτείας. Ὡς δὲν ἐξελέγοντο ἐκ πάντων τῶν ὁμοίων οἱ γέροντες, οὕτω δὲν ἐξελέγοντο καὶ ἐκ μόνων τῶν ὁμοίων (ὡς ὑπεστήριξάν τινες) οἱ ἔφοροι, ἀφοῦ κατὰ τὴν ρητὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀριστοτέλους οὗτοι καθίσταντο ἐξ ἁπάντων τῶν Σπαρτιατῶν (*Ἀριστ.* Πολ. Β. 48, 8). Ἀπίθανος ἐπίσης φαίνεται ἡ γνώμη ὅτι οἱ ὅμοιοι ἦσαν οἱ ἀποτελοῦντες τὴν μικρὰν ἐν Σπάρτῃ ἐκκλησίαν ἔκκλητοι. Τρεῖς ἐκ τῶν ὁμοίων, ἐκ τῶν ὁποίων πιθανώτατα ἦτο καὶ ὁ κρεοδαίτης, ἦσαν σύσκηνοι, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ «περὶ δαμοσίαν», τοῦ βασιλέως ἐν ἐκστρατείᾳ. Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

ὁμοιοκατάληκτος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ καταλήγων ὁμοίως μὲ ἄλλον: «*ὁμοιοκατάληκτοι στίχοι*», «*ὁμοιοκατάληκτον ποίημα*».

ὁμοιοκαταληκτῶ (—*έω*)· εἶμαι ὁμοιοκατάληκτος: «*στίχοι ὁμοιοκαταληκτοῦντες*».

ὁμοιοκαταληξία (ἡ)· τὸ γνώρισμα τῶν ὁμοιοκαταλήκτων στίχων ἢ φράσεων· || καθόλου, ἡ ὁμοία κατάληξις ρυθμικὴ ἢ μουσική.

— *[Μετρ.]* *Ὁμοιοκαταληξία* λέγεται ἡ ἐπανάληψις τοῦ αὐτοῦ ἤχου εἰς ταῖς τονιζομένας συλλαβαῖς τῆς τελευταίας λέξεως δύο ἢ καὶ περισσοτέρων στίχων. Ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ στιχουργίᾳ συνήθως ἡ ὁμοιοκαταληξία πίπτει ἐπὶ τῶν δύο τελευταίων λέξεων, τῆς δευτέρας οὔσης ἀτόνου (π. χ. *τὰ ὀνείρατα μπροστά σου κτλ.*). Τὸν ἤδη καθιερωθέντα ὅρον *ὁμοιοκαταληξία* ἠθέλησάν τινες νὰ ἀντικαταστήσουν διὰ τῶν ὅρων *ὁμοιοκατάληξις* καὶ *ρίμα*. Ἡ τελευταία αὕτη λέξις εἶναι ἐν χρήσει ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος (σημειωτέα καὶ τὰ παράγωγα *ριμάδα, ριμάρω, ριμαρισμένος, ριμαδόρος κ. τ. λ.*). Παρ' ὅλας τὰς περὶ τοῦ ἐναντίου διατυπωθείσας γνώμας, ἡ ὁμοιοκαταληξία ἀποτελεῖ ἀξιόλογον στοιχεῖον τῆς στιχουργίας καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ τέρπῃ ἀκόμη καὶ σήμερον τοὺς ἀναγνώστας ἢ τοὺς **ἀκροατάς.**

Περὶ τῆς γενέσεως τῆς ὁμοιοκαταληξίας. Περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς ὁμοιοκαταληξίας πολλὰ μέχρι τοῦδε ἐγράφησαν. Ἐκ τῶν ἀντιφατικῶν θεωριῶν δύο κυρίως εἶναι αἱ ἐπικρατέστεραι. Κατὰ τὴν πρώτην, ἡ ὁποία ὑπεστηρίχθη ἰδιαιτέρως ὑπὸ τοῦ W. Meyer, ἡ ὁμοιοκαταληξία εἶναι προϊὸν ἐπιδράσεως ξενικῆς καὶ δὴ ἑβραϊκῆς. Ἄλλοι ὑπεστήριξαν αἰγυπτιακὴν ἢ καὶ ἀραβικὴν ἐπίδρασιν. Ἡ θεωρία αὕτη, μολονότι περιέχει δόσιν τινὰ ἀληθείας, ἐγκατελείφθη ἐνωρὶς ὑπὸ τῶν θεωρητικῶν τῆς μετρικῆς. Κατὰ τὴν ἄλλην θεωρίαν, ἥτις εἶναι καὶ ἡ πιθανωτέρα, ἡ ὁμοιοκαταληξία ἀνεπτύχθη βαθμηδὸν ἐν τῇ ἑλληνικῇ καὶ λατινικῇ ποιήσει ἄνευ ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως. «Ἡ ὁμοιοκαταληξία τῆς ποιήσεως, λέγει ὁ E. Norden, οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ τὸ ὁμοιοτέλευτον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον...χαρακτηρίζει τὴν ἀρχαίαν πεζογραφίαν ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρι τοῦ τέλους της». Πράγματι, τόσον εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὅσον καὶ εἰς τὴν λατινικὴν πεζογραφίαν καὶ ποίησιν πολὺ ἐνωρὶς παρατηροῦνται τάσεις χρήσεως τοῦ ὁμοιοτελεύτου. Ὁ Οὔγγρος ἑλληνιστὴς Ἰωάννης Τέλφυ συνέλεξε μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας τοὺς στίχους τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ποιητῶν, ὅπου τὸ φαινόμενον τοῦτο παρατηρεῖται, καὶ κατέληξεν εἰς τὸ ἑξῆς συμπέρασμα: «Ὅλα ταῦτα, λέγει, ἀναμφιβόλως ἀποδεικνύουσι τὴν ὕπαρξιν τῶν ὁμοιοκαταληκτούντων στίχων παρὰ τοῖς παλαιοῖς Ἕλλησι καὶ ἀντὶ τῆς φλυαρίας ὅτι οἱ ὁμοιοκαταληκτοῦντες στίχοι τῶν νῦν Ἑλλήνων εἶναι ξένα τοῦ μεσαίωνος γεννήματα, δικαίως διισχυριζόμεθα ὅτι ἡ Ἑλλὰς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ μήτηρ καὶ πατρὶς τούτων τῶν κατὰ παράδοσιν ἐκ γενεᾶς εἰς γενεὰν φυλασσομένων». Ἐννοεῖται ὅτι ἡ θεωρία αὕτη τοῦ Οὔγγρου φιλολόγου δὲν δύναται νὰ γίνῃ ἀποδεκτή· διότι ἀποτελεῖ βασικὸν σφάλμα νὰ νομίζωμεν ὅτι τὰ παραδείγματα ταῦτα, ὁσαδήποτε καὶ ἂν εἶναι, μᾶς ἐπιτρέπουν τοιαύτας γενικὰς γνώμας. Ἐκτὸς δὲ τούτου, ὀφείλομεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἐν πολλοῖς ἡ εὐαρέσκεια τῆς ὁμοιοκαταληξίας ὑπάρχει μόνον δι' ἡμᾶς, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τοὺς ἀρχαίους, οἱ ὁποῖοι ἐπρόφερον διαφόρως. Π. χ. οἱ δύο ὁμηρικοὶ στίχοι (Ὀδ. β 1—2):

> Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ροδοδάκτυλος Ἠώς,
> ὤρνυτ' ἄρ' ἐξ εὐνῆφιν Ὀδυσσῆος φίλος υἱός,

οἱ ὁποῖοι δι' ἡμᾶς ὁμοιοκαταληκτοῦν, διὰ τοὺς ἀρχαίους οὐδεμίαν εἶχον μεταξύ των σχέσιν, ἀφοῦ, ὡς τοὐλάχιστον εἶναι παραδεδεγμένον, αἱ τελικαὶ λέξεις *ἠώς* καὶ *υἱός* ἐπροφέροντο διαφόρως.

Τὰ παραδείγματα γίνονται περισσότερα κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδον. Εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὑμνογραφίαν κυρίως συναντῶμεν στίχους ὁμοιοκαταληκτοῦντας. Ἔστωσαν τὰ ἑξῆς παραδείγματα (Ἀκάθιστος ὕμνος, οἶκος α' 10):

> Χαῖρε ὕψος δυσανάβατον ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς,
> Χαῖρε βάθος δυσθεώρητον καὶ ἀγγέλων ὀφθαλμοῖς,

ἢ ἐκ τῶν τοῦ Ρωμανοῦ:

> Τίς ἀκούσας οὐκ εὐάρκησε
> ἢ τίς θεωρήσας οὐκ ἐτρόμασε
> τὸν Ἰησοῦν δόλῳ φιλούμενον,
> τὸν Χριστὸν φθόνῳ πωλούμενον,
> τὸν Θεὸν γνώμῃ κρατούμενον;

Καὶ εἰς τὴν κοσμικὴν ποίησιν τῶν Βυζαντινῶν τὸ ὁμοιοτέλευτον εἶναι ἐν χρήσει. Μνημονευτέοι κυρίως οἱ «κλιμακωτοὶ» ἴαμβοι τοῦ Τζέτζη πρὸς τὸν Μανουὴλ Κομνηνὸν καὶ τὰ τετράστιχα, ὡς τὰ ὀνομάζει, τοῦ χαρτοφύλακος Νικολάου τοῦ Εἰρηνικοῦ, τὰ γραφέντα ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν ἀρραβώνων Ἰωάννου Δούκα τοῦ Βατάτζη, αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας, καὶ τῆς Κωνσταντίας (Ἄννης) de Hohenstaufen (ἔκδ. *A. Heisenberg*, «Aus der Geschichte und Literatur der Palaiologenzeit», 1920). Τὰ τελευταῖα ταῦτα ἑξάστιχα (διότι περὶ ἑξαστίχων πρόκειται) παρουσιάζουν τοῦτο τὸ χαρακτηριστικόν, ὅτι οἱ δύο πρῶτοι καὶ οἱ δύο τελευταῖοι στίχοι ὁμοιοκαταληκτοῦν, ἔχουν δηλαδὴ τὸ σχῆμα αβ-γδεζ-αβ. Ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Krumbacher (Ἱστορία τῆς Βυζ. Λογοτ., τόμ. Β, σελ. 737) πρόκειται περὶ ἐπιδράσεως τῆς δημώδους ποιήσεως.

Ἐν τῇ λατινικῇ ποιήσει τὸ αὐτὸ φαινόμενον παρατηρεῖται ἀπὸ τῶν κλασσικῶν ἤδη χρόνων. Παραδείγματα εὑρίσκει τις παρὰ τῷ Προπερτίῳ, τῷ Βιργιλίῳ, τῷ Ὀβιδίῳ καὶ ἄλλοις (*Βουτιερίδη*, «Στιχουργική», σελ. 188 κ.ἑ.). Ἐπίσης καὶ ἐν τῇ μεταγενεστέρᾳ λατινικῇ ποιήσει, κυρίως τῇ ἐκκλησιαστικῇ, τὸ ὁμοιοτέλευτον συναντᾶται πολλάκις. Ἰδιαιτέρως πρέπει νὰ σημειωθοῦν τὰ θρησκευτικὰ ποιήματα τοῦ Ἰρλανδοῦ Sedulius, ὁ ὁποῖος ἤκμασεν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Β' (408—450). Παρὰ τούτῳ εὑρίσκομεν τὸ πρῶτον τετράστιχον μὲ τὴν *σταυρωτὴν* ὁμοιοκαταληξίαν (αββα):

> A solis ortus cardine
> Ad usque terrae limitem
> Christum canamus principem
> Natum Maria Virgine.
> I ymnis venite dulcibus
> Omnes canamus subditum
> Christi triumpho Tartarum
> Qui nos redemit venditus.

Ἄλλοι μεταγενέστεροι ποιηταί, ὡς ὁ γράψας τὸ ποίημα Versiculi familiae Benchuir (Ζ' αἰών), ἐκαλλιέργησαν τὴν ὁμοιοκαταληξίαν καὶ ἔδωσαν εἰς αὐτὴν τὴν μορφήν: αβαβ. Οἱ Γερμανοὶ ποιηταὶ Cynewulf (Η' αἰών) καὶ Otfrid (868) εἰσήγαγον αὐτὴν εἰς τὴν γλῶσσάν των.

Ἐξ ὅλων τούτων γίνεται φανερὸν ὅτι ἡ ὁμοιοκαταληξία τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν δὲν εἶναι προϊὸν ξένης ἐπιδράσεως, ὡς ἐνόμισάν τινες, ἀλλὰ στοιχεῖον ἁρμονίας, ἀναπτυχθὲν βαθμηδὸν ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ ὀργανισμῷ τῶν κλασσικῶν γλωσσῶν καὶ πλουτισθὲν σὺν τῷ χρόνῳ ὑπὸ τῶν στιχουργῶν τῆς δυτικῆς καὶ τῆς κεντρῴας Εὐρώπης.

Περὶ τῆς ὁμοιοκαταληξίας ἐν τῇ νεοελληνικῇ ποιήσει. Ἡ ὁμοιοκαταληξία τῆς μεταβυζαντιακῆς καὶ νεοελληνικῆς ποιήσεως δὲν προῆλθεν, ὡς θὰ ἀνέμενέ τις, ἐκ τοῦ βυζαντιακοῦ ὁμοιοτελεύτου. Λόγοι ἱστορικοὶ ἀνέκοψαν τὴν ἐξέλιξιν αὐτοῦ. Ἑπομένως ἡ σημερινὴ ὁμοιοκαταληξία πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐπείσακτος καὶ δὴ ἰταλικῆς καταγωγῆς. Πράγματι, ἐὰν ἐξετάσωμεν τὰ ποιητικὰ ἔργα τῆς περιόδου ταύτης, θὰ ἴδωμεν ὅτι κατὰ τὸ πλεῖστον οἱ ὁμοιοκαταληκτοῦντες στίχοι ἐγράφησαν εἰς χώρας, ὅπου ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἡ λατινικὴ ἐπίδρασις ὑπῆρξε μεγαλυτέρα (*Κύπρος, Ρόδος, Κρήτη, Ἑπτάνησος*).

Τὰ πρῶτα δείγματα ἐντέχνου ὁμοιοκαταληξίας ἀπαντῶνται κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ἀνήκουν δὲ εἰς τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν μόνον διότι ἐγράφησαν εἰς τὴν ἑλληνικήν. Πρόκειται περὶ τῶν δύο σονέττων τοῦ Ἰταλοῦ περιηγητοῦ καὶ ἀρχαιολόγου Κυριάκου de Pizzicolli τοῦ ἐξ Ἀγκῶνος. Τὸ πρῶτον ἐγράφη ἐν Ἀγγελοκάστρῳ τῷ 1436 (ἔκδ. *P. Maas*, ἐν Beiträge zur Forschung. Studien und Mitteilungen aus dem Antiquariat Jacques Rosenthal, σελ. 5—15)· τὸ δεύτερον ἀφιεροῦται εἰς τὸν πάπαν Νικόλαον τὸν Ε', ἐγράφη δηλαδὴ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1447 καὶ 1455 (ἔκδ. *Ι. Α. Ζακυθηνοῦ*, ἐν Byz. Zeitschrift, τόμ. 28, σελ. 270—272). Πλὴν τῶν δύο τούτων σονέττων ἔχομεν καὶ ἄλλα, ὀλίγον μεταγενέστερα, ποιηθέντα κατὰ μίμησιν ἰταλικοῦ προτύπου, ὑπὸ Κυπρίου τινὸς στιχουργοῦ καὶ ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ Αἰμ. Legrand (Bibliothèque grecque vulgaire, τόμ. Β', σελ. 58 κ.ἑ.). Ἡ συλλογὴ αὕτη περιλαμβάνει, πλὴν τῶν σονέττων, καὶ ὀκτάβας (αβαβαβγγ).

Ἐξ ὅλων τῶν μορφῶν τῆς ὁμοιοκαταληξίας ἐν τῇ νεοελληνικῇ ποιήσει, καὶ μάλιστα πρὸ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἡ συνηθεστέρα εἶναι τὸ ὁμοιοκαταληκτοῦν δίστιχον (αα, 66 κλπ.). Τὸ Θανατικὸν τῆς Ρόδου, ὁ Ἐρωτόκριτος, ἡ ὁμοιοκαταληκτοῦσα παραλλαγὴ τοῦ Ἡμπερίου καὶ τῆς Μαργαρώνας, ὁ Ζήνων, ὁ Γύπαρις, τὰ διαλογικὰ μέρη τῆς Ἐρωφίλης καὶ ὅλα σχεδὸν τὰ λαϊκώτερα ποιήματα τῆς προσωπικῆς... λωμικῆς περιόδου, ἔχουν γραφῆ εἰς ὁμοιοκαταληκτοῦντα δίστιχα. Συνηθεστάτη μορφὴ τοῦ διστίχου εἶναι ἡ παροξυτονουμένη (—´◡). Ἐνίοτε συναντῶμεν καὶ καταληκτικήν, ὡς εἰς τὸ «Εἰς ἀμιρᾶν» ποίημα τοῦ Ἀμιρούτζη, ἢ καὶ προπαροξυτονουμένην, ὡς εἰς τοὺς ἑξῆς στίχους τοῦ Θανατικοῦ τῆς Ρόδου (στ. 20—21):

> ...τί ἦτον ἐτοῦτο τὸ κακὸν τὸ μέγα καὶ μυστήριον
> καὶ τὸ πικρὸν θανατικόν, τὸ φοβερὸν κριτήριον;

Ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ποιήσει ἐπιτυχέστατος εἶναι ὁ συνδυασμὸς ἑνὸς παροξυτόνου καὶ ἑνὸς καταληκτικοῦ στίχου πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ ἀρχαίου ἐλεγειακοῦ διστίχου.

Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐχρησιμοποίησε πολὺ τὸ ὁμοιοκαταληκτοῦν δίστιχον εἰς τὰ λεγόμενα «κοντράγουδα». Εἶναι ἄλλωστε ἡ μόνη ὁμοιοκαταληξία, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, καὶ τούτων ἀμφισβητουμένων, τὴν ὁποίαν συναντῶμεν εἰς τὰ δημοτικὰ ᾄσματα. Ἐξαιροῦνται τὰ δημώδη ἑλληνικὰ ᾄσματα τῆς νοτίου Ἰταλίας, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἔντεχνον ὁμοιοκαταληξίαν.

Ἡ ὁμοιοκαταληξία καθ' ἑαυτὴν παρουσιάζεται ὑπὸ τρεῖς μορφάς, ἀναλόγως τῆς θέσεως τοῦ τόνου ἐπὶ τῆς τελευταίας λέξεως· δύναται, δηλαδή, νὰ εἶναι *προπαροξύτονος*, ὅταν ἡ τελευταία ἢ αἱ δύο τελευταῖαι λέξεις τονίζωνται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, *παροξύτονος*, ὅταν τονίζωνται εἰς τὴν παραλήγουσαν, καὶ *ὀξύτονος* ἢ *καταληκτική*, ὅταν ἡ τελευταία λέξις τονίζηται εἰς τὴν λήγουσαν. Ἔστωσαν τὰ ἑξῆς παραδείγματα:

> Δικό μου ἦταν τὸ φταίξιμο,
> νὰ χάσω τόσο τρέξιμο..
>
> (Δημοτικόν)

> Ἐκείνη οὐδὲ πλουσότητα γυρεύγει μηδὲ χάρες,
> μ' ὅλες τσὶ φαίνουνται χιονιὲς κι ἀνεμικὲς κι ἀντάρες
>
> (Ἐρωτόκριτος)

> Μοῦσα, λάλει μοι σεμνά,
> Μοῦσα, λάλει μοι τερπνά·
> μέλπε θεῖαν ἀοιδήν,
> τέρπε λιγυρὰν ᾠδὴν κλ.
>
> (Ἀμιρούτζης)

Ἐξ ὅλων συνηθεστέρα εἶναι ἡ παροξύτονος ὁμοιοκαταληξία. Ὁ συνδυασμὸς ἑνὸς παροξυτόνου καὶ ἑνὸς καταληκτικοῦ στίχου καθιστᾷ ὀλιγώτερον μονότονον τὸν δεκαπεντασύλλαβον καὶ ἐνθυμίζει ἔν τινι μέτρῳ τὴν ἐναλλαγὴν τῶν rimes masculines καὶ féminines τῆς γαλλικῆς στιχουργίας (βλ. κατωτ.).

Πλὴν τοῦ συνδυασμοῦ τούτου, ἐπιτυγχάνομεν καὶ ἄλλους πολλοὺς διὰ τῆς πλοκῆς τῶν ὁμοιοκαταληκτούντων στίχων, ἥτις εἶναι συνάμα καὶ

Digitized by Google

βάσις τῶν στιχουργικῶν συστημάτων, δηλαδὴ τῶν στροφῶν. Ὡμιλήσαμεν ἀνωτέρω περὶ τῆς ὁμοιοκαταληκτήσεως δύο στίχων μεταξύ των. Πλέον ἔντεχνος εἶναι ἡ ἀναλλαγὴ τῶν ὁμοιοκαταληκτούντων στίχων: αβαβ ἢ αββα, π. χ.:

Σπασμένα μάρμαρα, κομμάτια,
ρημάδια ἀπὸ παλιοὺς ναούς,
ἀπομεινάρια ἀπὸ παλάτια
κι ἀπομεινάρια ἀπὸ θεούς.

(Πολέμης)

Καλῶς νάρθῃ σὰν ἔρθ' ἡ στερνή μου ὥρα
τὰ μάτια μου γιὰ πάντα νὰ μοῦ κλείσῃ,
κι ὅποτα νάναι, ἢ τώρα ἢ ἀργήσῃ,
φτάνει νὰ μὴν ἔρθῃ σὰν ἄγρια μπόρα.

(Γρυπάρης)

Τὰ ὁμοιοκαταληκτοῦντα τετράστιχα ἀπαντῶνται τὸ πρῶτον ὡς μέλη τῶν σονέττων τοῦ Κυριακοῦ τοῦ ἐξ Ἀγκῶνος καὶ τῆς συλλογῆς τῶν Κυπριακῶν ποιημάτων τοῦ Legrand. Ὡς μέλη τῶν σονέττων τούτων συναντῶμεν ἐπίσης διὰ πρώτην φορὰν τὰ δαντικὰ τρίστιχα, τὴν terza rima τῶν Ἰταλῶν. Αὐτοτελῶς ἀπαντῶνται καὶ εἰς τὰ χορικὰ τῆς «Ἐρωφίλης». Λέγονται δὲ δαντικὰ τρίστιχα τὰ κατὰ σειρὰν τρίστιχα, τῶν ὁποίων ἡ ὁμοιοκαταληξία εὑρίσκεται ἐν τοιαύτῃ πλοκῇ, ὥστε ἡ μορφὴ τῆς τοῦ δευτέρου στίχου τοῦ πρώτου τριστίχου νὰ εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν τοῦ πρώτου καὶ τρίτου στίχου τοῦ δευτέρου τριστίχου, ἡ μορφὴ τῆς ὁμοιοκαταληξίας τοῦ μεσαίου στίχου τοῦ δευτέρου τριστίχου νὰ εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ πρώτου καὶ τρίτου στίχου τοῦ τρίτου τριστίχου καὶ οὕτω καθεξῆς: Ἔχουν, δηλαδή, τὴν ἀκόλουθον μορφήν:

α β α
β γ β
γ δ γ
δ ε δ κλ.

Ἔστωσαν τὰ ἑξῆς παραδείγματα:

Ἀκτῖνα τ' οὐρανοῦ χαριτωμένη,
ποὺ μὲ τὴ φωτιά σου τὴ μεγάλη,
σ' ὅλη χαρίζεις φῶς τὴν οἰκουμένη,
τὸν οὐρανο στολίζει 'ς μιὰ κ' εἰς ἄλλη
μερὰ κι ὅλη τὴ γῆ ἡ πορπατηξιά σου,
δίχως ποτὲ τὴ στράτα τση νὰ σφάλῃ κλ.

(Ἐρωφίλη)

καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων:

Τοῦ τύραννου συντρίφτε τοὺς χαλκάδες,
μὰ μὲ τὸ συντριμμό τους μὴ μεθῆστε·
πάντα ἡ πλάση ἀπὸ σκλάβους κι ἀφεντάδες.
Κ' ἐλεύτεροι, ἀλυσόδετοι θὰ ζῆστε.
Γιατὶ εἶναι κάποιες ἄλλες ἀλυσίδες,
εἶναι γιὰ σᾶς· τὶς φ[illegible]ρνω, γονατίστε!

(Παλαμᾶς)

Διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν τετραστίχων καὶ τῶν διστίχων ἐπιτυγχάνομεν ὀκτάστιχα, τὰ λεγόμενα ὀκτάβες. Ἡ κλασσική μορφή των εἶναι: αβαβαβγγ. Ἀπαντῶνται δὲ τὸ πρῶτον ἐν τῇ γνωστῇ συλλογῇ τῶν Κυπριακῶν ποιημάτων. Ἐπίσης διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν τετραστίχων καὶ τῶν τριστίχων ἐπιτυγχάνομεν τὸ δεκατετράστιχον σονέττο, τὸ πολυπλοκώτερον καὶ τελειότερον στιχουργικὸν σύστημα. Ἡ κλασσική του μορφὴ εἶναι: αβαβ - βαβα - γδγ - δγδ, ἀποτελεῖται, δηλαδή, ἐκ δύο τετραστίχων καὶ ἐκ δύο δαντικῶν τριστίχων. Ὁ πρῶτος καὶ τρίτος στίχος τοῦ δευτέρου τετραστίχου ἔχουν τὴν αὐτὴν ὁμοιοκαταληξίαν μὲ τὴν τοῦ δευτέρου καὶ τετάρτου στίχου τοῦ πρώτου τετραστίχου· ὁμοίως ὁ δεύτερος καὶ τέταρτος στίχος τοῦ δευτέρου τετραστίχου ὁμοιοκαταληκτεῖ μὲ τὸν πρῶτον καὶ τρίτον τοῦ πρώτου. Ἐνίοτε εἰς τοὺς δεκατέσσαρας στίχους τοῦ σονέττου προστίθεται καὶ ὁμοιοκαταληκτοῦν δίστιχον, λεγόμενον οὐρὰ τοῦ σονέττου.

Σημειωτέον ὅτι σπανίως, ἰδίως εἰς τὰ δημοτικὰ ᾄσματα, ἀπαντᾷ καὶ ἀτελεστέρα μορφὴ τῆς ὁμοιοκαταληξίας, ὡς π. χ. εἰς τὸ ἑξῆς δίστιχον:

Ψηλὰ 'ν' τὰ παραθύρια σου σὰν καραβιοῦ κατάρτια
ρίξε μου τὰ μαλάκια σου, νὰ κάνω σκαλοπάτια.

Ἡ ὁμοιοκαταληξία αὕτη, τὴν ὁποίαν ἐπιμελῶς πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν, εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸν ἰταλικὸν ὅρον: mezza rima.

Παρατηρήσεις περὶ τῆς ὁμοιοκαταληξίας ἐν ταῖς ξέναις εὐρωπαϊκαῖς γλώσσαις. Εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας γίνεται χρῆσις τῆς ὁμοιοκαταληξίας, τὴν ὁποίαν παρέλαβον ἐκ τῆς μεταγενεστέρας λατινικῆς ποιήσεως. Ἐν Ἰταλίᾳ ἔφθασεν ἡ ὁμοιοκαταληξία εἰς τὴν τελειότητά της διὰ τοῦ Δάντου καὶ τοῦ Πετράρχου, ἐν δὲ τῇ Γαλλίᾳ διὰ τῆς Πλειάδος.

Ἐν τῇ *γαλλικῇ* ποιήσει διακρίνομεν δύο μεγάλας κατηγορίας ὁμοιοκαταληξιῶν: 1) τὰς ληγούσας εἰς *e* ἄφωνον, αἵτινες ὀνομάζονται rimes féminines (θηλυκαί), καὶ 2) τὰς ληγούσας εἰς πλήρεις συλλαβάς, τὰς ὁποίας ὀνομάζομεν rimes masculines (ἀρσενικάς). Π. χ.:

Les Turcs ont passé là ; tout est ruine et deuil (r. m.)
Chio, qu' ombrageaient les charmilles (r. f.).

Ὁ συνδυασμὸς τῶν δύο αὐτῶν μορφῶν παρέχει εὐάρεστον συναίσθημα, ὡς ὁ συνδυασμὸς παροξυτόνων καὶ καταληκτικῶν στίχων ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς στιχουργίᾳ. Ὅταν ἓν δίστιχον λῆγον εἰς rimes masculines ἀκολουθῆται ὑφ' ἑτέρου λήγοντος εἰς rimes féminines, τότε ἡ ὁμοιοκαταληξία λέγεται plate (rimes plates), π. χ.

Oui, je viens dans son temple adorer l'Éternel :
Je viens, suivant l'usage antique et solennel,
Célébrer avec vous la fameuse journée
Où sur le mont Sina la loi nous fut donnée.

Ρακίνας

Ὅταν, ἀντιθέτως, γίνεται ἐναλλαγὴ τῶν δύο μορφῶν, τότε αἱ ὁμοιοκαταληξίαι αὗται καλοῦνται *σταυρωταὶ* (rimes croisées), π. χ.:

Voilà les feuilles sans sève
Qui tombent sur le gazon ;
Voilà le vent qui s'élève
Et gémit dans le vallon.

(Λαμαρτῖνος)

ἢ καί:

Chio, qu' ombrageaient les charmilles,
Chio, qui dans les flots reflétait ses grands bois,
Ses coteaux, ses palais, et le soir quelquefois
Un choeur dansant de jeunes filles.

(V. Hugo)

Ἡ ὁμοιοκαταληξία λέγεται *πλουσία* (rime riche), ὅταν ὁλόκληρος ἡ συλλαβὴ ὁμοιοκαταληκτῇ, π. χ. père, prospère joyeux, soyeux κλπ.

Ἐν τῇ *γερμανικῇ* ποιήσει διακρίνομεν, ὡς καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ καὶ τῇ γαλλικῇ, στίχους ὁμοιοκαταληκτοῦντας ἀνὰ δύο (Reimpaare), ὡς π. χ.:

Ueber diesen Strom, vor Jahren,
Bin ich einmal schon gefahren.

(Uhland)

Ὁμοιοκαταληκτούντων τετραστίχων ἔχομεν καὶ ἐδῶ δύο μορφάς, αβαβ (Kreuzung), π. χ.:

Zu Aachen in seiner Kaiserpracht,
Im alterthümlichen Saale,
Sass König Rudolf's heilige Macht
Beim festlichen Krönungsmahale.

(Schiller)

καὶ αββα (Umschlingung) π. χ.:

. . . In des Mantels purpurnen Falten.
Und Alles blickte den Kaiser an,
Und erkannte den Grafen, der das gethan,
Und verehrte das göttliche Walten.

(Schiller)

Ἐνίοτε ἐν τῇ γερμανικῇ ποιήσει, ὡς καὶ ἐν τῇ γαλλικῇ, πλὴν τῆς ὁμοιοκαταληξίας εἰς τὸ τέλος τῶν στίχων, συναντῶμεν καὶ λέξεις ὁμοιοκαταληκτούσας ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στίχου (Mittelreim), ὡς π. χ.:

Nun ist's dem alten Recken ein Lieber Zeitvertreib,
Zu waschen und zu strecken den narbenvollen Leib.

(Uhland)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ed. Norden*, «Die Antike Kunstprosa» (τόμ. Β' κεφάλ.: Ueber die Geschichte des Reims, ἐν Βερολίνῳ 1915).—*A. Ehrenfeld*, «Studien zur theorie des Reims» (τόμ. Α'—Β', ἐν Ζυρίχῃ, 1897—1904).—*P. V. Delaporte*, «De la rime française (Lille 1898).—*H. P. Thieme*, «Esse sur l'histoire du vers français), (ἐν Παρισίοις 1916, σελ. 128—153, ὅπου καὶ πλουσία βιβλιογραφία).—*H. Chatelain*, «Recherches sur le vers français au XVe siècle, Rimes, mètres et strophes», (ἐν Παρισίοις 1907).—*G. Lote*, «La rime et l'enjambement étudiés dans l'alexandrin français» (ἐν Παρισίοις 1913).—*R. F. Brewer*, «Orthometry, A treatise on the art of versification (ἐν Λονδίνῳ 1893, σελ. 146—174).—*Fr. Zschech*, «Die Kritik des Reims in England», (ἐν Βερολίνῳ 1917).—*M. de Alencar*, «Diccionario das rimas portuguesas» (Rio de Janeiro 1911).—*Mohammed - ben - Braham*, «La Métrique arabe» (ἐν Παρισίοις 1907, σελ. 277—374).—*Ἰω. Τέλφυ*, «Πρὸς τὴν τῶν ἑλληνικῶν στίχων ἱστορίαν» (Πανδώρα, τόμ. 13 (1862—1863), σελ. 169—173, 193—196, 217—220 καὶ 249—251).—*Δ. Α. Ζακυθηνοῦ*, «Ἡ ρίμα καὶ τὰ στιχουργικὰ συστήματα» (Νέα Ἑστία, 1928, σελ. 364—369).—*Η. Π. Βουτιερίδου*, «Νεοελληνικὴ Στιχουργική» (ἐν Ἀθήναις, 1929, σελ. 163—199).

Δ. Α. Ζ.

ὁμοιοκάταρκτος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ἐπὶ λέξεων ἢ φράσεων, ἡ ὁμοίως καταρχόμενη, ἡ ἔχουσα ἐν τῇ ἀρχῇ τὸν αὐτὸν φθόγγον ἢ τὴν αὐτὴν συλλαβήν, ἀντίθ. *ὁμοιοκατάληκτος*.

ὁμοιοκινησία (ἡ). Οὕτω ὀνομάζομεν τὸ βιολογικὸν φαινόμενον τῆς ἰσομεροῦς κατανομῆς τῶν στοιχείων τῆς χρωματίνης οὐσίας τοῦ πυρῆνος κυττάρου τινὸς εἰς τοὺς ἐξ αὐτοῦ προερχομένους πυρῆνας τῶν θυγατρίων κυττάρων. Ἡ ἐξεργασία αὕτη παρατηρεῖται κατὰ τὴν ἔμμεσον διαίρεσιν (μίτωσιν ἢ καρυοκινησίαν) τῶν κυττάρων. Τὸ ἀντίθετον φαινόμενον, ἤτοι ὁ ἀνισομερὴς χωρισμὸς τῆς χρωματίνης οὐσίας κατὰ τὴν παραγωγὴν θυγατρίων πυρήνων διὰ καρυοκινησίας, ὀνομάζομεν *ἑτεροκινησίαν*.

Θ. Σ.

ὁμοιοκυκλικός, —*ή*, —*όν*· λέγεται ἐπὶ ὀργανικῶν ἑνώσεων ἐν τῇ χημείᾳ, ὅταν ὁ κλειστὸς αὐτῶν δακτύλιος ἀποτελῆται ἐξ ὁμοίων ἀτόμων, ἤτοι ἀτόμων ἄνθρακος· εἶναι ὅρος ἑπομένως ταυτόσημος πρὸς τὸ *ἰσοκυκλικὸς* ἢ *καρβοκυκλικὸς* (βλ. λ.).

ὁμοιομέρεια (ἡ)· τὸ νὰ συνίσταταί τι ἐξ ὁμοίων μερῶν· || *ὁμοιομερείας* καλεῖ ὁ Ἀριστοτέλης τὰ ἀρχέγονα, ἀναλλοίωτα καὶ ὁμοειδῆ, ἀλλὰ κατὰ ποιὸν διάφορα, στοιχεῖα τῶν ὄντων, τὰ ὁποῖα ἀπεδέχετο ὁ Ἀναξαγόρας, καλῶν αὐτὰ *σπέρματα*. Τὰς ὁμοιομερείας ταύτας ὁ Δημόκριτος ἐθεώρει ἄνευ ποιοῦ καὶ ἑπομένως ὁμοίας. Αἱ ὁμοιομέρειαι ἀντιστοιχοῦν κατ' οὐσίαν πρὸς τὴν σημερινὴν ἔννοιαν τῶν χημικῶν στοιχείων.

ὁμοιομερὴς (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ συγκείμενος ἐξ ὁμοίων μερῶν.—Ἐπίρρ. ***ὁμοιομερῶς***.

— ***ὁμοιομερὲς πολύεδρον***· βλ. *πολύεδρον*.

ὁμοιομερὶς (ἡ) (Paris) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *λειριοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς καὶ ριζωματικάς, ἀπαντώσας εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀσίαν. Ἐκ τῶν 4 εἰδῶν τοῦ γένους γνωστότερον εἶναι ἡ *ὁμοιομερὶς ἡ τετράφυλλος* (Paris quadrifolia), ἥτις εἶναι ἰθαγενὲς φυτὸν τῶν βορείων χωρῶν τῆς Εὐρώπης, δηλητηριῶδες, καλλιεργούμενον ὅμως πολλαχοῦ διὰ τὰ ὡραῖα ἄνθη του.

Δ. Ν. Π.

ὁμοιομορφία (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ ὁμοιομόρφου, ἡ κοινότης τῆς μορφῆς.

ὁμοιομορφισμὸς (ὁ)· ἡ τάσις πρὸς ἀποτέλεσιν ὁμοίας μορφῆς πρός τι, ἀντίθ. *ἑτερομορφισμός*.

ὁμοιόμορφος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων ὁμοίαν μορφήν, ὅμοιον σχῆμα: «ὁμοιόμορφος στολή, — πίλος»· || ***ὁμοιόμορφον*** (τό)· ὡς οὐσ., ἡ ὁμοιομορφία.

ὅμοιον (τὸ) *[Βυζ. Μουσ.]*. Ὀνομασία μελῳδικῆς θέσεως, περιλαμβανομένη ἐν τῷ μεγάλῳ ἴσῳ Ἰωάννου Μαΐστορος τοῦ Κουκουζέλους.

Ν. Α. Χ.

ὁμοιοπάθεια (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις ὁμοιοπαθής, ὁμοία κατάστασις, ὁμοία αἰσθητικότης ἐντυπώσεων.

ὁμοιοπαθὴς (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ ὅμοια παθὼν ἢ πάσχων, ὁ εὑρισκόμενος εἰς τὴν αὐτὴν μὲ ἄλλον ἢ ἄλλους κατάστασιν.

ὁμοιοπαθητικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὁμοιοπαθητικήν: «ὁμοιοπαθητικὴ θεραπεια»· || «ὁμοιπαθητικὸν φάρμακον»· || «ὁμοιοπαθητικὸς ἰατρὸς» ὁ ἐφαρμόζων τὴν ὁμοιοπαθητικὴν θεραπείαν.—Ἐπίρρ. ***ὁμοιοπαθητικῶς***.

—**ὁμοιοπαθητικὴ** (ἡ) (homoeopathie). Μέθοδος θεραπευτική, ἥτις συνίσταται εἰς τὴν θεραπείαν τῶν νόσων διὰ παραγόντων ἢ μέσων, ἅτινα ὑποθέτουσι κατέχοντα τὴν ἰδιότητα νὰ ἀναπτύσσωσιν ἐπὶ τοῦ ὑγιοῦς ἀνθρώπου συμπτώματα ὅμοια πρὸς ἐκεῖνα, ἅτινα ἐπιδιώκουσι νὰ καταπολεμήσωσιν *(Littré)*. Ἡ ὁμοιοπαθητικὴ εἶναι ἰατρικὴ διδασκαλία ἢ δοξασία ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Hahnemann (1755—1843) στηρίζεται δ' ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ὁμοιότητος, ἥτις εἶχεν ἤδη ἐξενεχθῆ ὑπὸ τοῦ Παρακέλσου διὰ τοῦ ἀφορισμοῦ: similia similibus curantur (ὅμοια ὁμοίοις ἰῶνται).

Ὁ Hahnemann ἐπανέφερε τὴν ἀρχὴν ταύτην τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐπεχείρησε νὰ βεβαιώσῃ ἐφ' ἑαυτοῦ καὶ δι' ἑαυτοῦ τὰ θεραπευτικὰ ἀποτελέσματα τῆς κινίνης. Ἔλαβεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἰσχυρὰς δόσεις καὶ μετ' οὐ πολὺ ᾐσθάνθη τὰ συμπτώματα πυρετικῆς καταστάσεως διαλειπούσης (διαλείποντος πυρετοῦ), ἀνάλογα πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα θεραπεύει ἡ κινίνη. Ὅθεν, κατὰ τὸν Hahnemann, διὰ νὰ θεραπεύσωμεν ἕνα πάσχοντα, πρέπει νὰ χορηγήσωμεν εἰς αὐτὸν τὸ φάρμακον τοῦ ὁποίου ἡ σειρὰ τῶν συμπτωμάτων ἀποτελεῖ νόσον εἰκονικήν, ψευδῆ, ὁμοιάζουσαν κατὰ τὸ δυνατὸν πρὸς τὸ σύνολον τῶν κυριωδῶν συμπτωμάτων τῆς φυσικῆς νόσου, ἣν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν νὰ καταπολεμήσωμεν καὶ ἐξαλείψωμεν.

Ὁ Hahnemann ἐδίδασκεν ὅτι «αἱ φαρμακευτικαὶ δόσεις δὲν ἐκδηλοῦσι σχεδὸν ποσῶς τὸ σύνολον τῶν ἐν αὐταῖς κεκρυμμένων δυνάμεων εἰς κατάστασιν ἁδρομερῆ, οἵαν ἡ φύσις χορηγεῖ εἰς ἡμᾶς ταύτην. Τότε μόνον παρέχουσι τελείως τὰς ἀρετὰς αὐτῶν, ὅταν ἀραιωθῶσιν εἰς μέγιστον βαθμὸν διὰ τῆς λειοτριβήσεως καὶ τοῦ τιναγμοῦ ἢ τῆς διασείσεως.

Ὁ Hahnemann συνήνωσε πολλοὺς ὀπαδοὺς καὶ τὸ δόγμα αὐτοῦ ἐπεξετάθη εἰς πάσας τὰς χώρας. Ἀνεπτύχθη δὲ ὅλως ἰδιαιτέρως εἰς τὴν Ἀμερικήν, ἔνθα ἱδρύθη εἰς τὰς ἰατρικὰς σχολὰς ἰδία ἕδρα διδασκαλίας τῆς ὁμοιοπαθητικῆς.

Ἀναγνωρίζονται νῦν δύο ἀντιτιθέμεναι ἀλλήλαις τάσεις: Ἡ παλαιὰ σχολὴ προέρχεται μᾶλλον ἐκ τῆς αἱρέσεως τῶν πιστῶν ἢ ἐκ τῆς ἰατρικῆς σχολῆς. Κατ' αὐτὴν ἡ ὁμοιοπαθητικὴ προῆλθεν ἐξ ἀποκαλύψεως εἰς τὸν Hahnemann· εἶναι θείας προελεύσεως· ὁ πατὴρ τῆς δοξασίας εἶναι εἶδος προφήτου, τοῦ ὁποίου ἕκαστος λόγος εἶναι καὶ ἄρθρον νόμου. Ἡ δὲ θέσις τῆς νέας σχολῆς εἶναι πολὺ περισσότερον ἐπιστημονική. Κατ' αὐτὴν ὁ Hahnemann εἶναι εἶδος μεγάλου προδρόμου, ὅστις ἔσχεν ἐκπληκτικὰς διαισθήσεις διὰ τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν διεκοίνωσε ταύτας καὶ αἵτινες ἐπεβεβαιώθησαν διὰ τῆς ἐξελίξεως τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης. Ἀλλ' οἱ λόγοι αὐτοῦ δὲν εἶναι ἄρθρα πίστεως· ἡ δὲ ὁμοιοπαθητικὴ ὀφείλει νὰ ἐξελιχθῇ καθὼς καὶ αἱ λοιπαὶ γνώσεις καὶ διὰ τῶν αὐτῶν πειραματικῶν μεθόδων.

Οἱ τῆς νέας σχολῆς ἐπικαλοῦνται ὑπὲρ ἑαυτῶν συνομολογήσεις τινὰς μεταξὺ τῶν θεωριῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀσφαλέστερον καθωρισμένων σημείων τῆς νεωτέρας βιολογίας. Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ὁμοιότητος ἐφαρμόζεται ἄριστα εἰς τὸν ἐμβολισμὸν κατὰ Jenner· ἡ ἐμβολιστικὴ φλύκταινα καὶ τὰ ἐλαφρὰ γενικὰ συμπτώματα, ἅτινα παρακολουθοῦσι ταύτην, ἐμφανίζουσι μεγάλην συμπτωματικὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν εὐλογίαν. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ διὰ τὴν ὀποθεραπείαν, ἔνθα ὑφίστα-

Digitized by Google

ται ὁμοιότης μεταξὺ τῶν συμπτωμάτων τῆς νόσου καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ φαρμάκου παραγομένων. Ἐὰν λάβωμεν ὡς παράδειγμα ἓν ἐκ τῶν γνωστοτέρων ὀργάνων ἐσωτερικῆς ἐκκρίσεως, προκύπτει ἐκ τῶν συγχρόνων ἐργασιῶν, καὶ ἰδίως τῶν τοῦ Leopolde Levi, ὅτι ἡ ἀπὸ τοῦ στόματος λῆψις τοῦ θυρεοειδοῦς ἀδένος ἀναλόγως τῆς δόσεως δύναται εἴτε νὰ προκαλέσῃ συμπτώματα τῆς νόσου τοῦ Basedow εἰς ὀργανισμὸν ὑγιᾶ, εἴτε νὰ σταματήσῃ τὰ αὐτὰ συμπτώματα εἰς πάσχοντα τὴν νόσον τοῦ Basedow. Φαίνεται λίαν πιθανὸν ὅτι ἡ αὐτὴ παρατήρησις δύναται να ἐφαρμοσθῇ καὶ δι' ἄλλους ἐνδοκρινεῖς ἀδένας. Τέλος ἡ ὀροθεραπεία, ἡ θεραπεία τῆς ἀφυλαξίας, εἶναι σύμμορφοι πρὸς τὸ πνεῦμα, ἂν οὐχὶ πρὸς τὸ γράμμα τῆς ἀρχῆς τῆς ὁμοιότητος, καθ' ὅσον ἀμφότεραι αὗται ἀναγνωρίζουσι συγγένειαν φύσεως μεταξὺ τοῦ αἰτιολογικοῦ παράγοντος τῆς νόσου καὶ τοῦ θεραπευτικοῦ.

Ἡ χρῆσις τῶν ἀπείρως μικρῶν φαρμακευτικῶν δόσεων, ὡς χρησιμοποιοῦσι ταύτας οἱ ὁμοιοπαθητικοί, προσομοιάζει πρὸς τὰ νεωτεριστικώτερα δεδομένα, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν βιολογικὴν ἐνέργειαν τῶν ἀπείρως ἀσθενῶν δόσεων στοιχείων τινῶν ἐπὶ τῶν κατωτέρων φυτῶν. Εἶναι γνωστὸν ἀπὸ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Raulin (καὶ ἀκριβέστερον ἀπὸ τῶν τοῦ καθηγητοῦ Bertrand) ὅτι σώματά τινα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ ψευδάργυρος καὶ ἔτι μᾶλλον τὸ μαγγάνιον, ἔχουσι τὴν δύναμιν νὰ ἐπηρεάζωσι τὰ κατώτερα φυτά, ὡς λ. χ. τὸν aspergillus niger. Ἀφ' ἑτέρου ἡ εὐαισθησία τῶν κυττάρων αὐξάνεται σὺν τῇ διαφοροτροπίᾳ αὐτῶν. Ὅθεν δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι κύτταρά τινα τῶν ἀνωτέρων ζῴων, τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι εὐαίσθητα εἰς τὰ ἴχνη στοιχείων ἔτι μᾶλλον ἀσθενεστέρων ἐκείνων, πρὸς τὰ ὁποῖα ἀντιδρῶσι κύτταρα κατωτέρων φυτῶν. Ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἀπόψεως δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς ἀποδεκτὴν τὴν ὑπόθεσιν, ἥτις ἀναγνωρίζει φυσιολογικὴν ἐπιρροὴν καὶ κῦρος εἰς τὰς ὁμοιοπαθητικὰς ἀραιώσεις τῶν φαρμάκων.

Ἐμφανίζονται ὅμως καὶ σοβαρώταται ἀντιρρήσεις. Οἱ φυσικοὶ ἠδυνήθησαν νὰ καθορίσωσι τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀτόμων, ἅτινα εὑρίσκονται ἐντὸς ἑνὸς μορίου-γραμμαρίου σώματός τινος. Δι' ἁπλουστάτου ὑπολογισμοῦ κατανοοῦμεν ὅτι μετὰ 24 δεκαδικὰς ἀραιώσεις ὁμοιογενεῖς, φθάνομεν εἰς τὸ τέρμα τῆς διαιρέσεως τοῦ σώματος ὅπερ ἔχομεν ὑπ' ὄψιν καὶ ὅτι πᾶσα ἐπὶ πλέον ἢ μεταγενεστέρα ἀραίωσις εἶναι χιμαιρική (*Dr Lazare*). Ἐπὶ πλέον δὲ αἱ ἐργασίαι τοῦ καθηγητοῦ Gabriel Bertrand καὶ τῆς σχολῆς αὐτοῦ κατέδειξαν τὴν μεγίστην διάχυσιν πλείστων στοιχείων ἐν τῇ φύσει, εἰς δόσεις ἀναμφιβόλως ἀσθενεστάτας, ἀλλ' ἐπακριβῶς τῆς μεγίστης τάξεως τῶν ὑπὸ τῶν ὁμοιοπαθητικῶν χρησιμοποιουμένων θεραπευτικῶν δόσεων.

Ὅθεν μετὰ δυσχερείας δύναται νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ ἡ θεραπευτικὴ ἐνέργεια τῶν πολυαρίθμων ὁμοιοπαθητικῶν σκευασιῶν (διάφορα ἅλατα νατρίου, πυριτίου κλπ.), συγκειμένων ἐκ στοιχείων εἰσερχομένων καθημερινῶς εἰς τὸν ὀργανισμὸν διὰ τῶν τροφῶν. Εἶναι δ' ἀληθὲς ὅτι τὰ εἰσερχόμενα διὰ τῆς θρεπτικῆς μερίδος στοιχεῖα ταῦτα δὲν ὑπέστησαν τὴν σειρὰν τῶν ἀραιώσεων καὶ διασείσεων, ἥτις εἶναι ἀναγκαία διὰ τὴν παρασκευὴν ὁμοιοπαθητικοῦ τινος φαρμάκου. Ἐκεῖνο ὅπερ ἤθελε καθορίσει τὸ ζήτημα τῆς ἐνδεχομένης φυσιολογικῆς ἐνεργείας τῶν σκευασιῶν τούτων εἶναι ὁ ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τῶν ζῴων πειραματισμός, ὅστις μόνος ἀπομακρύνει τὰς διαφόρους ψυχικὰς ἐπιδράσεις, πρὸς τὰς ὁποίας τὸ ἀνθρώπινον ἄτομον δὲν δύναται να παραμείνῃ ἀναίσθητον. Τὸ πείραμα τοῦτο δὲν ἐγένετο· αἱ περὶ τούτου μικραὶ προσπάθειαι τῶν ὁμοιοπαθητικῶν εἶναι ἀνάξιαι λόγου.

Ἡ ὁμοιοπαθητική, παρὰ τὴν ἀσάφειαν τῶν δεδομένων καὶ τῶν μεθόδων αὐτῆς, ὑπομιμνήσκει εἰς τὴν ἰατρικὴν τὴν γενικὴν ἰδέαν τῆς ἀρχῆς τῆς ὁμοιότητος καὶ χορηγεῖ εἰς τὴν φυσιολογίαν ἀντικείμενον ἐρευνῶν, ἤτοι τὴν ἐνέργειαν τῶν ἀπείρως μικρῶν χημικῶν στοιχείων ἐπὶ τῶν ζῴων. Ἡ ὁμοιότης μεταξὺ νόσου καὶ φαρμάκου φαίνεται ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ἐρευνηθῇ εἰς σύστημα φυσικοχημικῆς ἰσορροπίας, τῆς ὁποίας τὸ παθογόνον σύμπλεγμα ἀφ' ἑνὸς καὶ τὸ θεραπευτικὸν ἀφ' ἑτέρου ἀποτελοῦσι τὰς δύο φάσεις αὐτοῦ. Μ. Ν. Κ.

ὁμοιοπλαστική (ἡ). Ἡ πλαστικὴ ἐγχείρησις, καθ' ἣν ἡ ἀναπλήρωσις ἐλλείποντος τμήματός τινος τοῦ σώματος, εἴτε ἐκ συγγενοῦς περὶ τὴν διάπλασιν διαμαρτίας, εἴτε ἐξ ἐπιγενῶν κακώσεων (τραυματισμοὶ—ἐγκαύματα κ. τ. τ.), τελεῖται διὰ μεταμοσχεύσεως, τοῦ ἀναλόγου ἱστοῦ λαμβανομένου ἐξ ἑτέρου ἀτόμου τοῦ αὐτοῦ εἴδους· π. χ. ἀπὸ ἀνθρώπου εἰς ἄνθρωπον (ὀστεοπλαστικαὶ ἐγχειρήσεις, πλαστικαὶ οὐρήθρας κ.τ.τ.). Ι. Κ. Κ.

ὁμοιοπλαστικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὁμοιοπλασίαν: «ὁμοιοπλαστικὴ ἐγχείρησις».

ὁμοιόπτωτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ καθ' ὁμοίαν πτῶσιν τιθέμενος: «ὁμοιόπτωτοι προσδιορισμοί».—Ἐπίρρ. ***ὁμοιοπτώτως***.

ὁμοιόρρυθμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων ὅμοιον ρυθμόν, ὁ καθ' ὅμοιον ρυθμὸν κατεσκευασμένος.

ὅμοιος, *—α, —ον*· ὁ ἔχων κοινότητα γνωρισμάτων πρὸς ἄλλα ἢ πρὸς ἄλλους, οἷον ὁ ἔχων τὸ αὐτὸ σχῆμα, τὴν αὐτὴν ποιότητα κ.τ.τ., ἢ περίπου τὸ αὐτὸ σχῆμα ἢ τὴν αὐτὴν ποιότητα κλπ., παρεμφερής, παραπλήσιος, ἰσοδύναμος, ἰσότιμος: «δύο ὅμοια σπίτια, — ὑφάσματα» ‖ ἐπὶ ἀνθρώπου, ὁ ἔχων τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα: παροιμ. «ὅμοιος ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει» καὶ «ἀεὶ τὸν ὅμοιον ἄγει ὁ θεὸς εἰς τὸν ὅμοιον», «ὁ ὅμοιος 'ς τὸν ὅμοιο κι' ἡ κοπριὰ 'ς τὰ λάχανα», «τὸν ὅμοιό σου συμπέθερο, τὸν κάλλιο σου κουμπάρο».—Ἐπίρρ. ***ὁμοίως***.

— *[Γεωμ.]* *Ὅμοια σχήματα* (figures semblables) λέγονται τὰ ἔχοντα στοιχεῖα ἀνάλογα (γραμμὰς καὶ ἐπιφανείας) καὶ γωνίας ἴσας. Οὕτω ἐν ἐπιπέδῳ ἔχομεν ὅμοια πολύγωνα τὰ ἔχοντα τὰς πλευρὰς των ἀναλόγους καὶ τὰς γωνίας των ἴσας· ἐν δὲ τῷ χώρῳ τῶν τριῶν διαστάσεων πολύεδρα ὅμοια τὰ ἔχοντα τὰς ἕδρας αὐτῶν ὅμοια πολύγωνα ὁμοίως κείμενα καὶ τὰς στερεὰς καὶ διέδρους γωνίας ἴσας.

Εἰς τὰ τρίγωνα ἡ ἰσότης, μόνον, τῶν γωνιῶν αὐτῶν (καὶ δὴ μόνον δύο γωνιῶν) συνεπάγεται τὴν ὁμοιότητα, ἐνῷ εἰς τὰ λοιπὰ πολύγωνα δὲν συμβαίνει τὸ αὐτό.

Π. χ. δύο ὀρθογώνια παραλληλόγραμμα, τὰ ΑΒΓΔ καὶ Α'Β'Γ'Δ', ἔχουσι τὰς γωνίας ἴσας

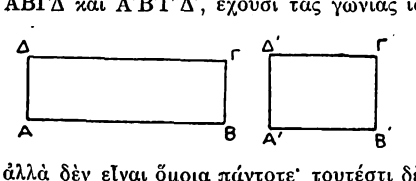

$A = A'$
$B = B'$
$\Gamma = \Gamma'$
$\Delta = \Delta'$

ἀλλὰ δὲν εἶναι ὅμοια πάντοτε· τουτέστι δὲν ἔχουσι καὶ τὰς πλευρὰς ἀναλόγους.

Δύο τρίγωνα εἶναι ὅμοια, ἐκτὸς τῆς ἀναφερθείσης περιπτώσεως, καὶ ὅταν ἔχωσι καὶ τὰς τρεῖς πλευρὰς ἀναλόγους ἢ ὅταν ἔχωσι δύο πλευρὰς ἀναλόγους καὶ τὴν περιεχομένην γωνίαν ἴσην ἢ τέλος δύο πλευρὰς ἀναλόγους (ἑκάτερον) καὶ μίαν γωνίαν (οὐχὶ τὴν περιεχομένην) ἴσην. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν, ἐὰν ἡ ἴση γωνία εἶναι ἀμβλεῖα ἢ ὀρθή, τὰ τρίγωνα ἀναγκαίως θὰ εἶναι ὅμοια· ἐὰν ὅμως ἡ ἴση γωνία εἶναι ὀξεῖα, ἐνδέχεται τὰ τρίγωνα νὰ εἶναι ἀνόμοια, ὅτε μία ἄλλη γωνία τοῦ ἑνὸς τριγώνου καὶ μία ἄλλη τοῦ ἑτέρου δὲν θὰ εἶναι μὲν ἴσαι ἀλλὰ παραπληρωματικαί. Ἔστωσαν ὡς παράδειγμα τὰ δύο τρίγωνα ΑΒΓ καὶ Α'Β'Γ' ἔχοντα τὰς γωνίας Α=Α' καὶ τὰς πλευρὰς ΑΒ, Α'Β', ΒΓ,

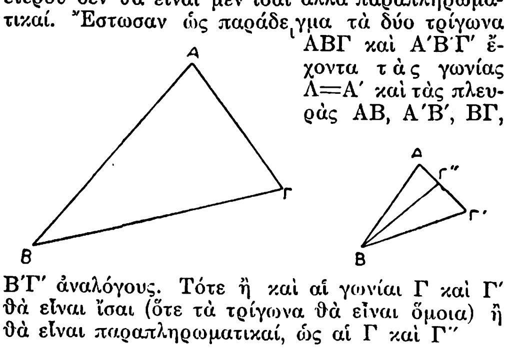

Β'Γ' ἀναλόγους. Τότε ἢ καὶ αἱ γωνίαι Γ καὶ Γ' θὰ εἶναι ἴσαι (ὅτε τὰ τρίγωνα θὰ εἶναι ὅμοια) ἢ θὰ εἶναι παραπληρωματικαί, ὡς αἱ Γ καὶ Γ''

$$\Gamma + \Gamma'' = 2 \text{ ὀρθ.}$$

Βάσει τῶν ἄνω περιπτώσεων ὁμοιότητος τῶν τριγώνων συμπεραίνομεν ὅτι, ἂν δύο τρίγωνα ἔχωσι τὰς πλευρὰς των παραλλήλους ἀνὰ δύο ἢ καθέτους, θὰ εἶναι ὅμοια.

Τὰ ἐμβαδὰ δύο ὁμοίων πολυγώνων ἔχουσι λόγον τὸ τετράγωνον τοῦ λόγου τῶν ὁμολόγων πλευρῶν· ἤτοι ἂν Π καὶ Ρ εἶναι δύο ὅμοια πολύγωνα καὶ α, β ὁμόλογοι πλευραὶ αὐτῶν, θὰ εἶναι:

$$\frac{\Pi}{P} = \frac{\alpha^2}{\beta^2}$$

Ἐντεῦθεν ἕπεται ὅτι ἂν διπλασιάσωμεν τὰς πλευρὰς ἑνὸς τριγώνου τὸ ἐμβαδὸν αὐτοῦ τετραπλασιάζεται.

Ὡσαύτως ἐὰν εἰς τὰς πλευρὰς ἑνὸς ὀρθογωνίου τριγώνου κατασκευάσωμεν ὅμοια πολύγωνα, τὸ πολύγωνον τὸ ἔχον πλευρὰν τὴν ὑποτείνουσαν ἔχει ἐμβαδὸν τὸ ἄθροισμα τῶν ἐμβαδῶν τῶν πολυγώνων τῶν κατεσκευασμένων ἐπὶ τῶν καθέτων πλευρῶν τοῦ τριγώνου. Ἤτοι, ἔστω τὸ ὀρθογώνιον τρίγωνον ΑΒΓ καὶ ὅτι ἐπὶ τῆς ὑποτεινούσης Β κατασκευάζομεν πεντάγωνον, λόγου χάριν, τὸ

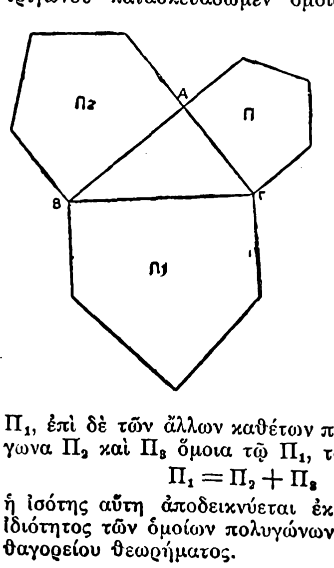

Π_1, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων καθέτων πλευρῶν τὰ πεντάγωνα Π_2 καὶ Π_3 ὅμοια τῷ Π_1, τότε θὰ εἶναι:

$$\Pi_1 = \Pi_2 + \Pi_3$$

ἡ ἰσότης αὕτη ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἐκτεθείσης ἰδιότητος τῶν ὁμοίων πολυγώνων καὶ ἐκ τοῦ Πυθαγορείου θεωρήματος.

Κατασκευὴ ὁμοίων πολυγώνων. Εἰς τὸ τρίγωνον δυνάμεθα ἀμέσως νὰ εὕρωμεν ἕτερον ὅμοιον πρὸς αὐτό, ὡς πρῶτος ἔδειξεν ὁ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος. Ἐὰν εἴς τι τρίγωνον ΑΒΓ φέρωμεν παράλληλον πρός τινα πλευρὰν αὐτοῦ, ἔστω τῇ ΑΒ, τὴν ΕΔ, τὸ σχη-

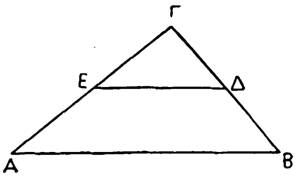

ματιζόμενον τρίγωνον ΕΔΓ εἶναι ὅμοιον τῷ ἀρχικῷ.

Ἵνα νῦν δοθέντος οἱουδήποτε πολυγώνου, τοῦ ΑΒΓΔΕΖΗΘΑ, κατασκευάσωμεν ὅμοιον ἕτερον αὐτῷ, ἔκ τινος κορυφῆς φέρομεν τὰς διαγωνίους ΖΔ, ΖΓ, ΖΒ, ΖΑ καὶ ΖΘ καὶ ἔκ τινος σημείου τῆς ΖΕ, ἐκ τοῦ ε, φέρομεν τὴν εδ παράλληλον τῇ ΕΔ, ἐκ τοῦ δ (ἔν-

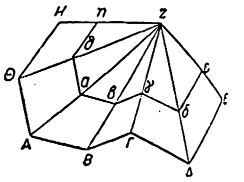

θα αὕτη ἡ παράλληλος τέμνει τὴν διαγώνιον ΖΔ) φέρομεν τὴν δγ παράλληλον τῇ ΔΓ κ.ο.κ. Τὸ σχηματιζόμενον πολύγωνον ΖεδγβαθηΖ εἶναι ὅμοιον τῷ δοθέντι. Ἐὰν θέλωμεν τὸ κατασκευασθησόμενον ὅμοιον πολύγωνον νὰ ἔχῃ πλευράν τινα ὡρισμένου μήκους, τότε δέον νὰ ὁρισθῇ τίνος πλευρᾶς τοῦ δοθέντος πολυγώνου θὰ εἶναι ὁμόλογος ἡ ἔχουσα τὸ ὡρισμένον μῆκος πλευρὰ τοῦ κατασκευασθησομένου πολυγώνου. Δίδεται ἔστω ὅτι ἡ ὁμόλογος τῇ ΖΗ πλευρὰ τοῦ ὁμοίου πολυγώνου θὰ ἔχῃ μῆκος κλ. Τότε ἐπὶ τῆς Ζ ἀπὸ τοῦ Ζ λαμβάνομεν μῆκος Ζη=κλ καὶ ἀπὸ τοῦ σημείου κ φέρομεν παράλληλον, τὴν κθ, τῇ ΘΗ κ.ο.κ. ὡς ἐξετέθη προηγουμένως.

Διὰ τῶν ὁμοίων σχημάτων ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀπεικόνισις οἱουδήποτε σχήματος ὁσονδήποτε μεγάλου εἰς τὰς περιωρισμένας διαστάσεις τῶν φύλλων χάρτου. Ν. Γ.

ὁμοιόσαυρος (ὁ) (Homaeosaurus) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *σφηνοδοντιδῶν ῥυγχοκεφαλίων* ἑρπετῶν. Τὰ ζῷα ταῦτα ἦσαν πολὺ ὅμοια πρὸς τοὺς σήμερον ζῶντας σφηνόδοντας, μικρότερα ὅμως τούτων (μῆκος 15—20 ἑκαστοστ.). Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας ἰουρασίου ὑποπεριόδου (τιθωνείου σειρᾶς) τοῦ μεσοζωϊκοῦ εἰς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην. Γ. Κ. Γ.

ὁμοιοστοιχία (ἡ) *[Βοτ.]*. Καλεῖται οὕτω ἡ σειρὰ τῶν ἐναλλασσομένων φύλλων ἐπὶ τοῦ βλαστοῦ τῶν φυτῶν.

ὁμοιόσχημος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων ὅμοιον σχῆμα, ὁμοιόμορφος.

ὁμοιοτέλευτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ὁμοίως τελευτῶν, καταλήγων, ὁμοιοκατάληκτος· ‖ *ὁμοιοτέλευτον* (τό)· σχῆμα λόγου, καθ' ὃ δύο ἢ πλείονα κῶλα τελευτῶσιν ὁμοίως, ἤτοι εἰς ὁμοίους τύπους λέξεων: «καὶ τοὺς πλέοντας ὡς ἡμᾶς ἐπωλεῖτε, τοῖς ἐναντίοις ἐβοηθεῖτε, τὴν χώραν μου κακῶς ἐποιεῖτε» (*Δημοσθ.* 12, 5).

ὁμοιοτελευτῶ (*—έω*)· εἶμαι ὁμοιοτέλευτος.

ὁμοιότης, *—ητος* (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τι ὅμοιον: «ὁμοιότης δύο ἀδελφῶν», «αἱ Ἰνδοευρωπαϊκαὶ γλῶσσαι ἔχουν κλιτικὴν καὶ φωνητικὴν ὁμοιότητα».

— *[Φιλοσ.]* Καλεῖται *ὁμοιότης* ἐν τῇ λογικῇ ἡ συμφωνία πραγμάτων ἢ καταστάσεων ἢ γεγονότων ἐπὶ τῇ βάσει ὡρισμένων γνωρισμάτων. Ἡ ὁμοιότης ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῶν ἐπαγωγικῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν ἀναλογικῶν συλλογισμῶν. Ἐν τῇ ψυχολογίᾳ εἷς ἐκ τῶν νόμων τοῦ συνειρμοῦ τῶν παραστάσεων στηρίζεται ἐπὶ τῆς ὁμοιότητος ἢ ἀντιθέσεως αὐτῶν. Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον εὐκόλως συνείρονται ἐν τῇ συνειδήσει παραστάσεις ὅμοιαι ἢ ἀντίθετοι.

— *[Γεωμ.]* *Ὁμοιότης* καλεῖται ἡ ἰδιότης τῶν ὁμοίων σχημάτων τοῦ νὰ ἔχωσιν ἀνάλογα μήκη καὶ ἴσας γωνίας. Ν. Γ.

— *[Ἰατροδ.]* Βλ. λ. *ταυτότης*.

— **ὁμοιοτήτων** ***μέθοδος*** *[Φιλοσ.]*· βλ. λ. *ἐπαγωγή*.

ὁμοιοτροπία (ἡ)· ἡ ὁμοιότης τρόπων, ἠθῶν, χαρακτήρων.

— *[Ὀρυκτολ.]* *Ὁμοιοτροπία* ὀνομάζεται ἡ ἰδιότης τῶν ἀμόρφων σωμάτων, ἐν μέρει δὲ καὶ τῆς κρυσταλλικῆς ὕλης, τοῦ νὰ παρουσιάζουν ταὐτὰ ὁμοιότητα εἰς τὴν ἐσωτερικήν των κατασκευήν. Ἡ λέξις δέον νὰ θεωρηθῇ συνώνυμος πρὸς τὴν λέξιν *ἰσοτροπίαν*. Γ. Β.

ὁμοιότροπος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων ὅμοιον τρόπον, χαρακτῆρα ‖ ὅμοιος: «ὁμοιότροπα ἤθη».—Ἐπίρρ. ***ὁμοιοτρόπως***.

ὁμοιότυπος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων τὸν αὐτὸν τύπον, τὴν αὐτὴν μορφήν.

Digitized by Google

ὁμοιούσιος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ὁμοίας οὐσίας, οὐ τῆς αὐτῆς· ἀντιδιαστέλλεται τοῦ *ὁμοούσιος* καὶ *ἑτεροούσιος.*

—*[Δογμ.]* Ἡ προσπάθεια πολλῶν, ὅπως ἀποφύγωσι τόν τε ἀρειανισμὸν καὶ σαβελλιανισμὸν τηροῦντες τὴν ταυτότητα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ κατὰ τοῦ ἀρειανισμοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν διαφορὰν τῶν ὑποστάσεων κατὰ τοῦ σαβελλιανισμοῦ, συνείργησεν ὥστε οὗτοι, ἀπορρίπτοντες τὸν ὅρον ὁμοούσιος (ἐκ τοῦ ὁμοῦ καὶ οὐσία), νὰ δεχθῶσι τὸν ὅρον *ὁμοιούσιος* (ἐκ τοῦ ὅμοιος καὶ οὐσία). Ἤδη οἱ περὶ τὸν Εὐσέβιον συνεκρότησαν τῷ 344 σύνοδον ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἥτις συνέταξε τὴν μακρόστιχον λεγομένην ἔκθεσιν, ἐν ᾗ περιείχετο ὁ ὅρος «ὁ υἱὸς εἶναι ὅμοιος κατὰ πάντα τῷ πατρί». Οὗτοι ἐκλήθησαν *ὁμοιουσιανοὶ* καὶ ἔπειτα *ἡμιαρειανοί*, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Βασίλειον Ἀγκύρας. Κ. Ι. Δ.

ὁμοιόφθογγος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων ὅμοιον φθόγγον, ὁ ὁμοίως ἠχῶν, ὁμοιόφωνος.

ὁμοιόφωνος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων ὁμοίαν φωνήν, ὁμοιόφθογγος.

ὁμοϊστολογικός, *—ή, —όν.* Ἔκφρασις χρησιμοποιουμένη ἐν τῇ διδαχῇ περὶ κληρονομικότητος πρὸς δήλωσιν τῆς μεταβιβάσεως κυτταρικῶν ἢ ἱστικῶν ἰδιοτήτων ἐκ μητρικῶν ἱστῶν εἰς θυγατρίους, συγγενεῖς πρὸς ἀλλήλους ἱστοὺς ἢ κύτταρα. Θ. Σ.

ὁμοιῶ (*—όω*)· καθιστῶ τι ὅμοιον, ἐξομοιῶ· || παριστῶ τι εἰκονικῶς, παραβάλλω, παρομοιῶ.

ὁμοίωμα (τό)· πᾶν ὅ,τι κατεσκευάσθη κατὰ μίμησιν πρωτοτύπου τινός, εἰκών, εἴδωλον: «ὁ ἀνδριὰς εἶναι ὁμοίωμα ἀνδρός».

ὁμοιωματικός, *—ή, —όν*· ὁ δηλῶν ὁμοιότητα.

ὁμοιωνυμία (ἡ) τὸ νὰ ἔχῃ τις ὅμοιον, τὸ αὐτὸ ὄνομα μετ' ἄλλου.

ὁμοιώνυμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων ὅμοιον, τὸ αὐτὸ ὄνομα μετ' ἄλλου.

ὁμοίωσις, *—εως* (ἡ)· ἡ δι' εἰκόνος παράστασις, παραβολή, παρομοίωσις· || ἡ ἐνέργεια τοῦ ὁμοιοῦν ἢ ὁμοιοῦσθαι, ἐξομοίωσις: «κατ' εἰκόνα θεοῦ καὶ ὁμοίωσιν».

— **ὁμοίωσις θεῷ.** Οὕτω καλεῖ ὁ Πλάτων τὴν ἀποφυγὴν τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου τούτου καὶ τὴν ἄσκησιν καὶ πρόοδον ἐν τῇ ἀρετῇ, δι' ἧς ὁμοιοῦταί τις, κατ' αὐτόν, πρὸς τὸν θεὸν κατὰ τὸ δυνατόν, γινόμενος «δίκαιος καὶ ὅσιος μετὰ φρονήσεως» (πρβλ *Πλάτ.* Θεαίτ. 176 α, Πολιτ. Χ, 613 α, β).

ὁμοκεντρία (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τι ὁμόκεντρον μετ' ἄλλου: «ὁμοκεντρία κύκλων, — σωμάτων».

ὁμοκεντρικότης, *—ητος* (ἡ). Καλεῖται ἐν τῇ γεωμετρίᾳ ἡ ἰδιότης τῶν ὁμοκέντρων γραμμῶν. Ν. Γ.

ὁμόκεντρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων τὸ αὐτὸ κέντρον μετ' ἄλλου: «ὁμόκεντροι κύκλοι, — καμπύλαι»· ***ὁμόκεντρον*** (τό)· ὡς οὐσ., τὸ κοινὸν κέντρον δύο ἢ πλειόνων σχημάτων.

— *[Γεωμετρ.]* *Ὁμόκεντροι γραμμαὶ* λέγονται αἱ ἔχουσαι τὰ αὐτὰ κέντρα καμπυλότητος π.χ. οἱ δύο κύκλοι οἱ περὶ τὸ Κ εἶναι ὁμόκεντροι, ἔχοντες ἀκτῖνας τὰς ΚΑ καὶ ΚΒ. Ν. Γ.

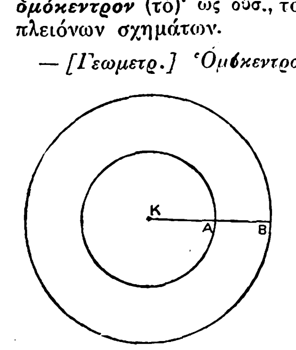

—**ὁμόκεντροι** ***σφαῖραι*** *[Ἀστρον.]*. Σύστημα σφαιρῶν ἐχουσῶν τὸ αὐτὸ κέντρον μετὰ τῆς γῆς, τὰς ὁποίας ἐπενόησαν οἱ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι, ὡς ὁ Πλάτων, ὁ Εὔδοξος, ὁ Ἀριστοτέλης κ. ἄ., ὅπως «σώσωσι τὰ φαινόμενα», δηλαδὴ διὰ νὰ ἑρμηνεύσωσι τὰς φαινομένας κινήσεις τῶν ἄστρων. Κατὰ τὰς δοξασίας τῶν φιλοσόφων τούτων οἱ ἀστέρες θεωροῦνται προσηλωμένοι ἐπὶ τῶν ἐν λόγῳ σφαιρῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλαι μὲν περιστρέφονται ὁμαλῶς περὶ τὸν ἄξονα τοῦ κόσμου ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς, ἄλλαι δὲ περὶ ἰδίους ἄξονας ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς· οὕτω δέ, συνεπείᾳ τοῦ συνδυασμοῦ διαφόρων ὁμαλῶν κυκλικῶν κινήσεων, ἡ τροχιὰ ἑκάστου ἄστρου φαίνεται ἑλικοειδής. Κατὰ τῆς θεωρίας τῶν ὁμοκέντρων σφαιρῶν ἀντεστρατεύθη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀριστοτέλους ὁ ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Πλάτωνος Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός, ὁ ἐπικαλούμενος Παραδοξολόγος, ὅστις ὑπεστήριξε τὴν θεωρίαν τῆς περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς περιστροφῆς τῆς γῆς καὶ διέστειλε τὴν ἀστρικὴν ἀπὸ τῆς ἡλιακῆς ἡμέρας. Σ. Π.

ὁμόκερκα (τά) *[Ζῳολ.]*. Καλοῦνται τὰ ζῷα τὰ ἔχοντα τελείως συμμετρικὴν οὐράν. Τοιαύτην οὐρὰν ἔχουσιν ἐκ τῶν ἰχθύων οἱ ἀνήκοντες εἰς τὸ ἄθροισμα τῶν *τελεοστέων.* Δ. Ν. Π.

ὁμοκιγχονιδίνη (ἡ) (Homochinchonidinum) *[Χημ.]*. Κατὰ τὸν Hesse εἶναι ἀλκαλοειδὲς ἐξωτερικῶς προσόμοιον πρὸς τὴν κιγχονιδίνην. Ἀνευρέθη εἰς τοὺς ἐξ Ἰάβας φλοιοὺς τῆς κίνας, καθὼς καὶ εἰς τὴν Chinchona rosulenta. Κ. Γ. Μ.

ὁμοκινίνη (ἡ) (Homochinum) *[Χημ.]*. Ἕνωσις ἴσων μορίων κουπρεΐνης καὶ κινίνης, ληφθεῖσα καὶ συνθετικῶς ἐκ τῶν συστατικῶν της. Κ. Γ. Μ.

ὁμοκόλλησις, *—εως,* ἢ ***ὁμοκολλησία*** (Conglutination ἢ réaction de la conglutinine=ἀντίδρασις ἀθροισίνης). Ὑπὸ τῶν Bordet, Gay καὶ Streng παρετηρήθη ὅτι ὁ εἰς 550 βαθμοὺς ἀδρανοποιηθεὶς ὀρὸς τῶν βοῶν περιέχει πλὴν τοῦ ἀμφιδοχέως καὶ ἑτέραν τινὰ οὐσίαν, ἣν ὠνόμασαν *κολλοειδὲς τοῦ βοὸς* ἢ *ἀθροισίνην* (conglutinine) καὶ ἥτις κέκτηται τὴν ἰδιότητα, ἀναμειγνυομένη μετὰ μὴ ἀδρανοποιηθέντος ὀροῦ ἵππου καὶ ἐναιωρήματος πεπλυμένων ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων προβάτου, νὰ ἀθροίζῃ τὰ ἐρυθρὰ αἱμοσφαίρια κατὰ σωρούς. Τὴν ἰδιότητα ταύτην τοῦ μείγματος τοῦ ἀδρανοποιηθέντος ὀροῦ τοῦ βοὸς μετὰ τοῦ μὴ ἀδρανοποιηθέντος ὀροῦ τοῦ ἵππου ἠθέλησαν νὰ ἐφαρμόσωσι πρὸς διάγνωσιν διαφόρων νόσων καὶ ἰδίᾳ τῆς συφίλιδος καὶ τῆς μάλεως. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν μᾶλιν τὰ ἀποτελέσματα εἶναι ἱκανοποιητικά, διὸ καὶ ἐξακολουθεῖ ἐφαρμοζομένη ἐν συνδυασμῷ ἐννοεῖται μετ' ἄλλων διαγνωστικῶν μεθόδων. Ὡς πρὸς τὴν συφίλιδα ὅμως, ἐπειδὴ παρετηρήθη μεγάλη δυσκολία εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ὁρίου τῶν θετικῶν ἀπὸ τῶν ἀρνητικῶν ἀντιδράσεων, διὰ τοῦτο καὶ ἐγκατελείφθη τελείως. Ν. Α. Μ.

ὁμοκρεατίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὁμόλογος πρὸς τὴν *κρεατίνην* ἕνωσις. Σῶμα ἄχρουν κρυσταλλικόν, σχεδὸν ἀδιάλυτον ἐν ὕδατι ψυχρῷ καὶ ἀλκοόλῃ. Διαλύεται εἰς βράζον ὕδωρ καὶ ἀποσυντίθεται κατὰ τὴν θέρμανσιν εἰς 150—160°. Σ. Γ.

Ὁμὸλ (Homolle), ***Θεόφιλος.*** Γάλλος ἀρχαιολόγος (1848—1925). Γενόμενος ἀπὸ τοῦ 1874 μέλος τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, διωρίσθη τῷ 1890 διευθυντὴς αὐτῆς καὶ διετέλεσε τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1904, ὁπότε διωρίσθη γενικὸς διευθυντὴς τῶν ἐθνικῶν μουσείων τῆς Γαλλίας. Κατὰ τὴν μακρὰν ἐν Ἑλλάδι διαμονὴν αὐτοῦ, ὁ Ὁμὸλ διενήργησε πλείστας ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφάς, ὧν σημαντικώτεραι εἶναι αἱ τῆς Δήλου καὶ τῶν Δελφῶν, τῶν ὁποίων τὰ πλούσια εὑρήματα καὶ ἐπιστημονικὰ συμπεράσματα ἐδημοσίευσεν εἰς βιβλία καὶ εἰδικὰς μελέτας, τῶν ὁποίων σπουδαιότεραι εἶναι αἱ ἑξῆς: «De antiquissimis Dianae simulacris deliacis» (1885), «Les archives de l'intendance sacrée à Delos 315—166 a. J. C.» (1887), «Le temple d'Athéna Pronaia» (1902), «Fouilles de Delphes» (1908), «Explorations archéologiques de Délos» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Holleaux (1909 εἰς 5 τόμ.), «Deux bas-reliefs trouvés à Délos—un nouveau non d'artiste grec: Télétimos», «Décrets du peuple athénien de Délos», «Le roi Nabis», «Sur quelques ex-votos trouvés à Delphes» «Le temple des Alcméonides», «Les métopes du trésor de Sicyone», «Le temple delphique du IV siècle», «Le trépied de Gélon», «Topographie du sanctuaire de Delphes», «Les comptes des naopes et la guerre sacrée», «Inscriptions de Delphes», «Le stade de Delphes», «La fontaine de Castalie», «Topographie du sanctuaire d'Apollon à Delphes», «Les frontons du temple d'Apollon», «Insription métrique de Délos», κ. ἄ. Αἱ πλεῖσται τῶν εἰδικῶν διατριβῶν τοῦ Ὁμὸλ ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ ἐπισήμῳ ὀργάνῳ τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς «Bulletin de Correspodance héllénique». Τῷ 1892 ὁ Ὁμὸλ ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν. Β. Δ. Θ.

Ὁμόλη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Τὸ ὑπερκείμενον τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν τμῆμα τοῦ ὄρους Ὄσσης (Κισσάβου), ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐξαιρετικῶς ἐτιμᾶτο ὁ θεὸς Πὰν καὶ παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὁποίου εἶχε κτισθῆ ἡ ἀπ' αὐτοῦ λαβοῦσα τὸ ὄνομά της πόλις *Ὁμόλιον.* —2) Πολίχνη ἐν Θρᾴκῃ. ΚΑΨ.

Ὁμόλιον *[Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις τῆς ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ Μαγνησίας, παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Πηνειοῦ καὶ εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Ὁμόλης κειμένη. Ἐρείπια ταύτης διεσώθησαν παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον *Λασποχώρι*, τὸ ὁποῖον καὶ μετωνομάσθη ἀπ' αὐτῆς Ὁμόλιον. Πλὴν τῶν ἐρειπίων διεσώθησαν καὶ νομίσματα αὐτῆς χαλκᾶ, κοπέντα μεταξὺ τῶν ἐτῶν 300—200 π.Χ. καὶ φέροντα ἔμπροσθεν μὲν κεφαλὴν τοῦ ἥρωος Φιλοκτήτου μετὰ πίλου κωνικοῦ, ὄπισθεν δὲ ὄφιν συνεσπειρωμένον καὶ τὴν λέξιν ΟΜΟΛΙΕΩΝ. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην συνήρχοντο οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν περιοίκων φύλων (Μαγνήτων, Περραιβῶν καὶ Φθιωτῶν), οἵτινες εἶχον συνάψει ἔνσπονδον συμμαχίαν κατὰ τῶν ἐπιδρομέων Θεσσαλῶν. Ὅτε δὲ εἰς τὴν ἀμφικτιονίαν ταύτην προσῆλθον καὶ οἱ Θεσσαλοί, τότε τὰ τέσσαρα θεσσαλικὰ φῦλα ἀπετέλεσαν τὴν μίαν τῶν τριῶν ὁμάδων τῆς δελφικῆς ἀμφικτιονίας. ΚΑΨ.

— **Ὁμόλιον** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 954. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Λασποχῶρι*, τὸ σημερινόν του δὲ ὄνομα ὀφείλει εἰς τὰ ὕπερθεν ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως *Ὁμόλιον.*

— **Ὁμόλιον** *[Γεωγρ.]*. Τὸ βόρειον τμῆμα τῆς Ὄσσης (Κισσάβου), ἀπὸ τῶν Τεμπῶν μέχρι τοῦ Τσάγεζι. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων γεωγράφων ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ βόρειον ἄκρον τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος.

Ὁμόλιππος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους ἐκ τῆς Ξανθίδος, θυγατρὸς τοῦ Θεσπίου. Α. Θ. Σ.

ὁμολόγημα (τό)· ὅ,τι ὡμολόγησε, συνεφώνησέ τις, τὸ συμφωνηθέν.

ὁμολογήσιμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ δυνάμενος νὰ ὁμολογηθῇ, νὰ γίνῃ ἀποδεκτός, νὰ ἀναγνωρισθῇ.

ὁμολογητὴς (ὁ)· ὁ ὁμολογῶν, ὁ ἐμμένων εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ παρὰ τοὺς διωγμοὺς καὶ τὰς ταλαιπωρίας, τὰς ὁποίας ὑφίσταται ἕνεκα τούτου.

— **ὁμολογητής.** Ὁ Χριστιανός, ὁ ἕνεκα τῆς ὁμολογίας τῆς ἑαυτοῦ πίστεως διωχθεὶς καὶ βασανισθείς, ἐφ' ὅσον μὲν ἐκ τῶν βασάνων τούτων ἐτελεύτησε καλεῖται *μάρτυς,* ἐφ' ὅσον δὲ ἐπέζησε τούτων *ὁμολογητής.* Ἡ Ἐκκλησία ἐκτὸς τῶν μαρτύρων τιμᾷ μεγάλως καὶ τοὺς ὁμολογητάς. Κατὰ τὸν 14ον κανόνα τοῦ Πέτρου Ἀλεξανδρείας καὶ οἱ κατανεκρωθέντες διὰ τῶν πολλῶν βασάνων, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ ὁμιλήσωσιν ἢ νὰ ἀντιστῶσιν εἰς τοὺς θέτοντας εἰς τὸ στόμα αὐτῶν οἶνον ἢ εἰδυλόθυτα, κατατάσσονται εἰς τοὺς ὁμολογητὰς (πρβλ. καὶ κανόνα 3 τῆς Ἀγκύρας), οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ «ταχθήσεται δὲ ἐν τοῖς ὁμολογηταῖς καὶ πᾶς ὅστις κατὰ Τιμόθεον πολιτεύεται, πειθόμενος καὶ αὐτὸς τῷ λέγοντι: «δίωκε δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονήν, πρᾳότητα. Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν ἐκλήθης καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων» (Α' Τιμ. 6, 11—12). Κ. Ι. Δ.

ὁμολογητικός, *—ή, —όν* (τό)· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὁμολογίαν.—Ἐπίρρ. ***ὁμολογητικῶς***· κατὰ τρόπον ὁμολογητοῦ.

ὁμολογία (ἡ)· ἀποδοχή, συναίνεσις, συγκατάθεσις ἐν συζητήσει· || ἀποδοχή, ἀναγνώρισις: «ὁμολογία ἔγγραφος, — προφορική», «ὁμολογία χρέους, — ὑποχρεώσεως,—εὐθύνης κττ.»· || «ὁμολογία πίστεως» ἡ ἐπίσημος ἀποδοχὴ θρησκευτικοῦ δόγματος· || «κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν» ὡς κοινῶς λέγεται καὶ ἀναγνωρίζεται· || δικαστικῶς, ἀποδοχὴ ὑπό τινος τῶν διαδίκων γεγονότων ἐπιβλαβῶν αὐτῷ· || οἰκονομικῶς, τίτλος δανειακὸς πρὸς τὸ κράτος ἢ μεγάλας ἑταιρείας διὰ μικρὸν σχετικῶς ποσόν: «ὁμολογίαι ἐθνικῶν δανείων, — Ἐθνικῆς Τραπέζης, — σιδηροδρόμων»· || τὸ νὰ ἔχῃ τι τὸν αὐτὸν λόγον, τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν μετ' ἄλλου τινός.

—*[Πολ. Δικ.]* *Ὁμολογία* εἶναι ἓν ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀποδεικτικῶν μέσων, ἅτινα ἀπαριθμοῦνται ἐν ἄρθρῳ 252 τῆς πολιτικῆς δικονομίας. Καλεῖται δὲ ὁμολογία ἡ ἔκθεσις ἢ ἀποδοχὴ ἐπιβλαβῶν εἰς τὸν ὁμολογοῦντα πραγμάτων καὶ ἐδιδάχθησαν διάφοροι θεωρίαι ὅσον ἀφορᾷ τὴν δικαιολόγησιν τῆς ἀποδεικτικῆς αὐτῆς δυνάμεως, ἣν ἐστήριξαν ἄλλοι μὲν εἰς τὸ ἀξιόπιστον τοῦ ὁμολογοῦντος, ὅστις δὲν δύναται νὰ νοηθῇ ὅτι ψεύδεται καθ' ἑαυτοῦ, ὁμολογῶν γεγονός τι στρεφόμενον ἐναντίον του, λ. χ. ὅτι ἐδανείσθη ἢ ἔδωκεν ἐντολὴν κλπ., ἄλλοι δὲ εἰς τὸ ὅτι ἡ ὁμολογία περιέχει συμφωνίαν τῆς βουλήσεως τῶν διαδίκων καταργοῦσαν τὸν δικαστικὸν ἀγῶνα, ὅστις προϋπόθεσιν ἔχει διαφωνίαν αὐτῶν, καὶ τέλος ἕτεροι εἰς τὸ ἀπαλλοτριωτὸν τῶν ἰδιωτικῶν δικαίων, διότι ὁ διάδικος δύναται νὰ διαθέσῃ ταῦτα ἐλευθέρως καὶ ἑπομένως νὰ ὁμολογήσῃ καὶ γεγονὸς αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ψευδές, λ. χ. ὅτι ἐδανείσθη ἐνῷ δὲν ἐδανείσθη, διότι ἤθελεν ἴσως νὰ δωρήσῃ. Τὴν τελευταίαν ταύτην γνώμην ἐδέχθη ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν δικονομολόγων ὁ Οἰκονομίδης (Ἐγχ. Πολ. Δικ. § 173 σημ. 2).

Δικαστικὴ καὶ ἐξώδικος ὁμολογία. Ἡ ὁμολογία διακρίνεται εἰς δικαστικὴν καὶ εἰς ἐξώδικον (ἄρθρ. 264 καὶ 265), καὶ α') ***δικαστικὴ*** μὲν εἶναι ἡ γενομένη πρὸς τὸ ἁρμόδιον δικαστήριον διὰ τῶν διαμειβομένων ἐγγράφων (ἀγωγῆς, προτάσεων, ἐκθέσεων κλπ.) ἢ προφορικῶς ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ κατὰ τὴν δίκην ἣν ἀφορᾷ ἀπαγγελθεῖσα (ἄρθρ. 265 Πολ. Δικ.)· ἄρα ἡ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον ἐνώπιον ἀναρμοδίου δικαστηρίου ἢ διοικητικῆς ἀρχῆς ἢ δι' ἐπιστολῆς τοῦ διαδίκου δὲν εἶναι δικαστικὴ ὁμολογία, ἀλλ' ἐξώδικος τοιαύτη· β') ***ἐξώδικος*** δὲ ἡ μὴ γενομένη κατὰ τὴν δίκην καὶ παρὰ τῷ δικαστῇ τῆς ὑποθέσεως, ἀλλ' ἡ γενομένη παρ' ἑτέρῳ δικαστῇ ἢ παρ' ἄλλῃ τινὶ ἀρχῇ, οἷον διοικητικῇ κλπ.

Διὰ νὰ ἔχῃ κῦρος ἡ ὁμολογία, εἴτε δικαστικὴ εἴτε ἐξώδικος εἶναι αὐτή, ἀπαιτοῦνται τὰ ἑξῆς: α') Ὁ ὁμολογῶν πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν πρὸς τοῦτο ἱκανότητα, τοιαύτη δὲ εἶναι ἡ ἱκανότης πρὸς παράστασιν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ἣν κέκτηται (ἄρθρ,

Digitized by Google

74 Πολ. Δικ.) πᾶς ἔχων τὴν ἀπεριόριστον διαχείρισιν τῆς περιουσίας του· ἑπομένως ὁ μὴ ἔχων ἐλευθέραν τὴν διαχείρισιν καὶ διατελῶν ὑπὸ ἐπιμέλειάν τινα, οἷον ἀνήλικος, ἀπηγορευμένος κλπ., δὲν δύναται νὰ ὁμολογήσῃ ἄνευ τῆς συμπράξεως τῶν νομίμως ἐκπροσωπούντων αὐτόν, οἷον ἐπιτρόπου, κηδεμόνος κλπ. (πρβλ. ἄρθρ. 74 Πολ. Δικ.). β') Ὁ ὁμολογῶν πρέπει νὰ δύναται νὰ διαθέσῃ ἐλευθέρως τὸ ἀντικείμενον, περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται ἡ ὁμολογία (ἄρθρ. 264 Πολ. Δικ.)· ἀντικείμενα ἐξῃρημένα τῆς ἐλευθέρας αὐτοῦ διαθέσεως εἶναι τὰ ἀφορῶντα τὴν δημοσίαν τάξιν, ὡς τὰ τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ καταστάσεως οἷα ὁ γάμος, τὸ διαζύγιον, ἡ γνησιότης τῶν τέκνων, δι' ὃ καὶ ἀνίσχυρός ἐστιν ἡ ὁμολογία τῶν συζύγων ἐπὶ διαζυγίου (ἄρθρ. 685 ἐδ. 2 Πολ. Δικ.), διότι ἄλλως θὰ ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς θελήσεως αὐτῶν ἡ λύσις τοῦ γάμου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀντίκειται εἰς τὴν δημοσίαν τάξιν. γ') Νὰ ὑπάρχῃ παρὰ τῷ ὁμολογοῦντι πρόθεσις πρὸς ὁμολογίαν (animus confitendi)· πότε ὑπάρχει τοιαύτη πρόθεσις εἶναι ζήτημα πραγματικόν, ἀποκείμενον εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ· ἀλλ' ἐπὶ μὲν δικαστικῆς ὁμολογίας εἰκάζεται αὕτη, διότι οὐδεὶς δύναται νὰ ὑποτεθῇ μὴ σπουδαιολογῶν ἐπὶ δικαστηρίου· ἐπὶ δὲ ἐξωδίκου δὲν εἰκάζεται αὕτη, ἀλλὰ δέον νὰ προκύπτῃ σαφῶς καὶ ἀνενδοιάστως ἐκ τῶν διαφόρων γεγονότων καὶ νὰ ἀποδεικνύεται, διότι πολλάκις οἱ ἄνθρωποι προβαίνουσιν εἰς ὁμολογίας ἐπιβλαβεῖς ἐκ διαφόρων λόγων, οἷον ἀστεϊσμοῦ, ματαιοδοξίας, ἀκριβολογίας κλπ. δ') Ἡ ὁμολογία δὲν πρέπει νὰ εἶναι προϊὸν φόβου ἢ πλάνης. Διότι ταῦτα ἐπηρεάζουσι τὴν ἐλευθέραν βούλησιν τοῦ ὁμολογοῦντος, ὅστις ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας διατελῶν ἐξαναγκάζεται νὰ προβῇ εἰς ὁμολογίαν, ἥτις δὲν εἶναι πλέον προϊὸν τῆς ἐλευθέρας αὐτοῦ θελήσεως, δι' ὃ καὶ δύναται νὰ τὴν προσβάλῃ ὡς ἄκυρον καὶ ἀνίσχυρον καὶ νὰ ἐξουδετερώσῃ οὕτω τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς.

Ἀποδεικτικὴ δύναμις. Ἡ ἀποδεικτικὴ δύναμις εἶναι διάφορος προκειμένου περὶ δικαστικῆς καὶ περὶ ἐξωδίκου ὁμολογίας. Διότι ἡ μὲν δικαστικὴ ὁμολογία ἀποδεικνύει πλήρως ἀφ' ἑαυτῆς καὶ ἄνευ ἀποδοχῆς ἐκ μέρους τοῦ ἀντιδίκου τοῦ ὁμολογοῦντος, ἀποτελοῦσα ἀμάχητον τεκμήριον, καθ' οὗ δὲν χωρεῖ ἀνταπόδειξις (ἄρθρ. 273 ἐδ. 2 Πολ. Δικ.) καὶ περατοῦσα τὴν δίκην, μὴ δεομένην περαιτέρω ἐρεύνης ὅταν ἀφορᾷ ὅλην αὐτῆς τὴν ἔκτασιν καὶ τὸ ἀντικείμενον, δι' ὃ καὶ ἐκτελεῖται ἀναγκαστικῶς (ἄρθρ. 549 Πολ. Δικ.). Ἀντιθέτως, ἡ ἐξώδικος ὁμολογία τότε μόνον ἔχει ἰσχὺν ἀποδείξεως, ὅταν ἀποδειχθῇ δι' ἐγγράφων, ὅρκων ἢ μαρτύρων, ὅπου οὗτοι ἐπιτρέπονται (ἄρθρ. 265 Πολ. Δικ.), ἔτι δὲ γίνῃ δεκτὴ ὑπὸ τοῦ πρὸς ὃν ἐγένετο ἀντιδίκου τοῦ ὁμολογοῦντος, διότι ἡ ἐξώδικος ὁμολογία χρῄζει ἀποδοχῆς ἵνα ἔχῃ πλήρη ἀπόδειξιν, ἐν δὲ τῇ ἀποδοχῇ δέον νὰ τηρηθῶσιν οἱ ἐπιβαλλόμενοι τυχὸν ὑπὸ τοῦ νόμου πανηγυρικοὶ τύποι ἢ ὡρισμέναι διατυπώσεις, ὡς λ. χ. ἡ διὰ συμβολαίου ἀποδοχὴ τῆς προικὸς κατὰ τὸ ἄρθρον 48 τοῦ περὶ χαρτοσήμου νόμου (ἄρθρ. 266 Πολ. Δικ.). Ἀλλὰ καὶ ἡ μὴ γενομένη ἀποδεκτὴ ὁμολογία δὲν στερεῖται ἀποδεικτικῆς ἰσχύος κατὰ ῥητὴν διάταξιν (ἄρθρ. 265 καὶ 267 Πολ. Δικ.), καθ' ἣν ἡ ἐξώδικος ὁμολογία, ἀποδειχθεῖσα διὰ τῶν νομίμων ἀποδεικτικῶν μέσων, ἔχει ἰσχὺν ἀποδείξεως, ὅταν ἔγινε κατὰ θέλησιν ἐντελῶς ἐλευθέραν καὶ μὲ ἀταράκτους φρένας, ἐκ δὲ τῶν περιστατικῶν καὶ τῶν φράσεων δι' ὧν ἐγένετο προκύπτει πρόδηλος ἡ πρόθεσις πρὸς τὸ ὁμολογῆσαι (animus confitendi). Μόνη ὅθεν διαφορὰ μεταξὺ ἀποδεκτῆς γενομένης καὶ μή, ἐξωδίκου ὁμολογίας εἶναι ὅτι ἡ δεκτὴ γενομένη δὲν δύναται ν' ἀνακληθῇ, εἰμὴ δι' οὓς λόγους καὶ ἡ δικαστικὴ ὁμολογία (ἄρθρ. 271 Πολ. Δικ.). Ἐλέχθη ἀνωτέρω, προκειμένου περὶ δικαστικῆς ὁμολογίας, ὅτι αὕτη ἀποτελεῖ τεκμήριον ἀμάχητον, καθ' οὗ δὲν χωρεῖ ἀνταπόδειξις. Τοιοῦτον ὅμως ἀμάχητον τεκμήριον δὲν ἀποτελεῖ καὶ ἀποδεκτὴ γενομένη ἐξώδικος ὁμολογία. Ἐρωτᾶται ὅθεν ἐπιτρέπεται κατ' αὐτῆς ἀνταπόδειξις; Τὸ ζήτημα ἀμφισβητεῖται, καθ' ἡμᾶς ὅμως λυτέον καταφατικῶς, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἐπετρέπετο ἡ ἐπαγωγὴ ὅρκου περὶ τοῦ ἐναντίου τοῦ διὰ τῆς ὁμολογίας ἀποδεικνυομένου, ἐνῷ κατὰ τὸ ἄρθρον 351 τῆς πολιτικῆς δικονομίας ἐπαγωγὴ ὅρκου ἐπιτρέπεται εἰς τοιαύτην περίπτωσιν.

Ὑπόχρεοι ἐκ τῆς ὁμολογίας. Ἐκ τῆς ὁμολογίας, δικαστικῆς ἢ ἐξωδίκου, ὑποχρεοῦται ὁ ὁμολογῶν καὶ οἱ καθολικοὶ καὶ εἰδικοὶ διάδοχοι αὐτοῦ, περὶ οὗ ῥητῶς ἀποφαίνονται τὰ ἄρθρα 264 καὶ 265 τῆς πολιτικῆς δικονομίας· πᾶς ἑπομένως τρίτος οὐδόλως ἐντεῦθεν ὑποχρεοῦται· προκειμένου ὅμως περὶ εἰδικῶν διαδόχων, οὗτοι ὑποχρεοῦνται ἐκ τῆς δικαστικῆς ἢ ἐξωδίκου ὁμολογίας τοῦ δικαιοπαρόχου των, ἐφ' ὅσον ἡ ὁμολογία ἐγένετο πρὸ τῆς εἰς αὐτοὺς μεταβιβάσεως τοῦ δικαιώματος (ἄρθρ. 268 Πολ. Δικ.).

Ἀνάκλησις ὁμολογίας. Καὶ ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τῆς δικαστικῆς καὶ τῆς ἐξωδίκου ὁμολογίας, διότι ἡ μὲν δικαστικὴ ἀνακαλεῖται μόνον ἐὰν ἀποδειχθῇ: α') ὅτι ἐγένετο ἐκ πλάνης περὶ τὰ πραγματικὰ γεγονότα, οἷον ὁμολογεῖ τις ἐπὶ δικαστηρίου ὅτι ὀφείλει ἐκ πατρικῆς κληρονομίας, ἀγνοῶν ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐξώφλησε τὸ χρέος, ἢ β') ἐὰν ἐγένετο ὑπὸ πληρεξουσίου δικηγόρου ἐναντίον τῶν εἰς αὐτὸν ἐπὶ σκοπῷ διεξαγωγῆς τῆς δίκης δοθεισῶν διασαφήσεων καὶ βοηθημάτων (Πολ. Δικ. ἄρθρ. 269)· ἐὰν ὅμως ἡ ὁμολογία τοῦ πληρεξουσίου ἐγένετο καθ' ὑπέρβασιν τῆς δοθείσης ἐντολῆς, δὲν δύναται ἡ δικαστικὴ ὁμολογία ν' ἀνακληθῇ εἰμὴ ἀφοῦ προηγουμένως προσβληθῇ δι' ἀγωγῆς ἀποδοκιμάσεως καὶ εὐδοκιμήσῃ αὕτη (ἄρθρ. 95, 463 ἐδ. 6 καὶ 464 Πολ. Δικ.)· ἡ ἐξώδικος ὅμως ὁμολογία, ἐὰν μὲν δὲν ἐγένετο δεκτή, ἀνακαλεῖται ἀπεριορίστως, ἀλλὰ καὶ ἀνακληθεῖσα δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὸν ἀντίδικον τοῦ ὁμολογήσαντος ὡς δικαστικὸν τεκμήριον· ἐὰν δὲ ἐγένετο δεκτή, δὲν δύναται ν' ἀνακληθῇ εἰμὴ μόνον ἐὰν ἀποδείξῃ ὁ ὁμολογῶν ὅτι ἐγένετο αὕτη ἐκ πλάνης περὶ τὰ πραγματικὰ γεγονότα (ἄρθρ. 270 Πολ. Δικ.).

Συντηρητικὴ ὁμολογία. Ὡς καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου ἀποδεικτικοῦ μέσου, δύναται νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ ὁμολογία τοῦ ἀντιδίκου ἡμῶν διὰ συντηρητικῆς ἀποδείξεως, ὅταν οὗτος: 1) νοσῇ βαρέως ἢ εἶναι ὑπέργηρως, 2) μέλλῃ νὰ ἐκστρατεύσῃ ἢ νὰ περιορισθῇ εἰς πολιορκουμένην πόλιν ἢ νὰ ἐπιχειρήσῃ πλοῦν τινα ἢ ἄλλην ἰδίως ἐπικίνδυνον κατὰ ξηρὰν πορείαν καὶ 3) ἐπιπολάζῃ γενικὴ θανατηφόρος νόσος (Πολ. Δικ. ἄρθρ. 271).

Ἀδιαίρετον ὁμολογίας. Ἐὰν ἡ ὁμολογία περιέχῃ πρόσθετον ἰσχυρισμὸν ἀναιροῦντα τὴν ἀποδεικτικὴν δύναμιν τῆς ὁμολογίας, ἡ ὁμολογία καλεῖται ἀδιαίρετος καὶ ἀδιαιρέτως δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ. Τοῦτο ῥητῶς ὁρίζεται περὶ δικαστικῆς ὁμολογίας (ἄρθρ. 264 ἐδ. 2 Πολ. Δικ.)· οὐχ ἧττον καὶ ἐπὶ ἐξωδίκου ἡ αὐτὴ δέον νὰ κρατῇ ἀρχή. Ἐὰν ὁ ἀντίδικος τοῦ ὁμολογοῦντος ἀποκρούῃ τὸν πρόσθετον ἰσχυρισμόν, ὀφείλει ἄλλως ν' ἀποδείξῃ τὰς ἀξιώσεις του, διότι ἡ ὁμολογία δὲν ὠφελεῖ αὐτόν, ἐκτὸς ἐὰν ἀποδείξῃ ψευδῆ τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον, ὁπότε δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὸ ὑπὲρ ἑαυτοῦ μέρος τῆς ὁμολογίας.

[Πρβλ. *Οἰκονομίδου*, Ἐγχ. § 173—176.—*Εὐκλείδου*, Πολ. Δικ. § 186—191.—*Ρουσοπούλου*, Περὶ ἀποδείξεως σελ. 324.] Κ. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

— *[Ποιν. Δικον.]* Ἡ *ὁμολογία* τοῦ κατηγορουμένου καταλέγεται ὑπὸ τῆς ἡμετέρας δικονομίας (ἄρθρ. 93) μεταξὺ τῶν ἀποδεικτικῶν μέσων καὶ παρέχει αὕτη πλήρη ἀπόδειξιν, ἐὰν συμφωνῇ καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς ἀποδείξεις (ἄρθρ. 111). Ὁμολογία τοῦ κατηγορουμένου οὐδέποτε ἐπιτρέπεται σήμερον νὰ ἐκβιασθῇ. Ἔν τε τῇ ἀνακρίσει καὶ ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ ἀπευθύνονται ἐρωτήσεις πρὸς τὸν κατηγορούμενον, ὅστις προσκαλεῖται νὰ ἀπαντήσῃ καὶ νὰ ἐκθέσῃ τὰ μέσα καὶ τὰς ἀποδείξεις τῆς ὑπερασπίσεώς του. Ἐὰν ὁ κατηγορούμενος τὸ θεωρῇ σκόπιμον, δύναται νὰ ἀρνηθῇ πᾶσαν ἀπάντησιν καὶ πᾶσαν πληροφορίαν. Ὁ ἐξετάζων ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οὐδὲν ἕτερον δύναται νὰ πράξῃ ἢ νὰ ἐξετάζῃ τὰ συμπεράσματά του ἐκ τῆς τοιαύτης στάσεως τοῦ κατηγορουμένου, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ λοιπὰ στοιχεῖα, ἅτινα προέκυψαν ἐκ τῆς ἀνακρίσεως. Ὁ κατηγορούμενος δικαιοῦται νὰ ἀρνηθῇ τὴν πρᾶξιν καὶ ὅταν ἀκόμη τὰ προσκομισθέντα στοιχεῖα ἀποδεικνύουν αὐτὴν πλήρως. Ἄλλως εἶχε τὸ πρᾶγμα κατὰ τὸν μεσαίωνα. Ἡ ὁμολογία τοῦ κατηγορουμένου κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐξεβιάζετο διὰ βασανιστηρίων.

Χ. Ν. ΤΖΩΡΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

— *[Κανον. Δίκ.]* Ἡ *ὁμολογία*, ἤτοι ἡ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου παραδοχὴ τῶν γεγονότων, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὴν ἀποδιδομένην αὐτῷ κατηγορίαν, εἶναι γνωστὴ καὶ τῷ κανονικῷ δικαίῳ. Οὕτω κατὰ τὸν κανόνα ξα' Βασιλείου τοῦ Μεγάλου ὁ ὁμολογήσας τὴν διαπραχθεῖσαν κλοπὴν κωλύεται τῆς τῶν ἁγιασμάτων κοινωνίας ἐπὶ ἐνιαυτόν, τοὐναντίον δὲ μὴ ὁμολογήσας, ἀλλ' ἐλεγχθεὶς ἢ ἁλοὺς ἐπὶ τῇ κλοπῇ ὑποβάλλεται ἐπιτιμίῳ ἐπὶ διετίαν. Ἐν τῇ συνόδῳ Καρχηδόνος (τοῦ 419) γίνεται μνεία ὁμολογίας κατηγορουμένου πρὸς τὸν ἐπίσκοπον, ἥτις ὅμως βραδύτερον ἀνεκλήθη. Ἐπὶ τῇ ὁμολογίᾳ τῆς ἰδίας ἐνοχῆς κατεδίκασεν ἡ β' ἐν Ματισκῶνι (Macon) σύνοδος (τοῦ 585) τὸν ἐπίσκοπον Οὐρσικῖνον, ἡ δὲ ι' σύνοδος Τολήτου (τοῦ 656) τὸν Βρακάρων (Braga) ἀρχιεπίσκοπον Ποτάμιον.

Ἡ ὁμολογία, ὡς καὶ ἐν τῷ κοσμικῷ δικαίῳ, δὲν δεσμεύει ἀπολύτως τὸν δικαστήν, ὀφείλοντα νὰ ἐξετάσῃ τὸ ἀξιόπιστον ταύτης. Δὲν δύναται δ' οὗτος νὰ ἀπαγγείλῃ τὴν καταδίκην ἐρειδόμενος εἰς ὁμολογίαν μὴ βεβαιουμένην καὶ δι' ἄλλων γεγονότων. Ἡ γνώμη τῶν διδασκόντων, ὅτι κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ κοσμικὸν δίκαιον, ἡ ὁμολογία τοῦ κατηγορουμένου ἀπετέλει τελείαν ἀπόδειξιν δεσμεύουσαν τὸν ἐκκλησιαστικὸν δικαστὴν καὶ ὑποχρεοῦσαν αὐτὸν ἵνα ἀπαγγείλῃ τὴν καταδίκην, καὶ ἀληθὴς ἂν μὴ ἦτο ἡ ὁμολογία, πρὸς τιμώρησιν τοῦ ψεύδους τοῦ κατηγορουμένου, ὅπερ ἀπετέλει βαρὺ ἐκκλησιαστικὸν παράπτωμα, δὲν ἀποδεικνυται ἐκ τῶν χωρίων ἃ ἐπικαλοῦνται οἱ δεχόμενοι τὴν γνώμην ταύτην. Ὡσαύτως δὲν δύναται νὰ ἀπαγγείλῃ, ὡς εἰκός, τὴν καταδίκην ὁ ἐκκλησιαστικὸς δικαστὴς ἐρειδόμενος εἰς ὁμολογίαν, εἰς ἣν ἐξηναγκάσθη ὁ κατηγορούμενος. Περὶ τῆς δικαστικῆς ὁμολογίας κατὰ τὸ τανῦν ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ ἰσχῦον δίκαιον πραγματεύονται οἱ κανόνες 1750—1752 τοῦ κώδικος τοῦ κανονικοῦ δικαίου. [Πρβλ. *Κ. Μ. Ράλλη*, Ποινικὸν δίκαιον τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας» (1907), σελ. 550—551 —*Τοῦ αὐτοῦ*, Ἐγχειρίδιον ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου, τεῦχ. Α' (1927), σελ. 155.] Κ. Μ. ΡΑΛΛΗΣ

— *[Ἐμπορ. Δίκ.—Δημόσ. Οἰκον.]* Ἡ ὁμολογία εἶναι δικαίωμα, ἀπορρέον ἐκ δανείου ἀποδεικνυομένου διὰ τίτλου ἐμπορευσίμου. Διὰ τοῦ αὐτοῦ ὅρου *ὁμολογία* δηλοῦται συνάμα τό τε δικαίωμα τοῦ δανειστοῦ καὶ αὐτὸς ὁ τίτλος, ἐν τῷ ὁποίῳ τοῦτο ἐνσωματοῦται. Διὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν ὁμολογιῶν καὶ τῆς κατὰ τὴν ἔκδοσιν καὶ τοὺς ὅρους αὐτῆς ἐγγραφῆς συνάπτεται σύμβασις μεταξὺ τοῦ ἐκδίδοντος νομικοῦ προσώπου καὶ τῶν ἐγγραφέντων ὁμολογιούχων δανειστῶν περὶ τοῦ δανείου, ὅπερ ὀφείλει τὸ νομικὸν πρόσωπον ν' ἀποδώσῃ καταβάλλον καὶ τοὺς συνωμολογημένους τόκους. Ἡ ὁμολογία ἀνήκει εἰς τὰς κινητὰς ἀξίας. Ἀνώνυμος ἑταιρεία ἔχουσα ἀνάγκην χρημάτων, τυγχάνουσα δὲ πίστεως, προτιμᾷ νὰ συνάψῃ δάνειον, ἀντὶ ν' αὐξήσῃ τὸ ἑταιρικὸν κεφάλαιον δι' ἐκδόσεως μετοχῶν. Εἰς τὴν σύναψιν ὁμολογιακοῦ δανείου προέρχεται ἰδίως, ὅταν εἶναι δύσκολον ἢ καὶ ἀδύνατον, τὸ δάνειον ἀπὸ ὡρισμένον πρόσωπον, ἀπευθύνεται δὲ τότε πρὸς τὸ πολὺ κοινὸν ἀμέσως δι' ἀγγελιῶν, ἢ διὰ μέσου τραπέζης ἢ συνδικάτου ἐκδόσεως, ἐκδίδουσα τὸ δάνειον εἰς δημοσίαν ἐγγραφήν, διὰ κατατμήσεως αὐτοῦ εἰς μικρὰ μερίδια, κατ' ἀρχὴν ἴσα καὶ ἐμπορεύσιμα, καὶ προσφέρουσα αὐτὰ εἰς τοὺς ἐγγραφησομένους. Συνήθως γίνεται προσφυγὴ εἰς δάνειον ὁσάκις τὸ ποσὸν αὐτοῦ θὰ χρησιμεύσῃ μόνον δι' ὡρισμένην περίοδον, ἢ ὅταν πρέπῃ ν' ἀποφευχθῇ ἡ συμμετοχὴ νέων μετόχων εἰς τὰ ἑταιρικὰ κέρδη δι' αὐξήσεως τοῦ μετοχικοῦ της κεφαλαίου, ἢ ὅταν δὲν εἶναι εὐχερὴς ἡ εὕρεσις νέου κεφαλαίου. Διὰ τῆς ἐκδόσεως ὁμολογιῶν διευκολύνεται ἡ σύναψις τοῦ δανείου, διότι οἱ τίτλοι τῶν ὁμολογιῶν παρέχονται πρὸς τὸ κοινὸν ἔναντι καταβολῆς τοῦ ἐν αὐτοῖς ὡρισμένου ποσοῦ, συνήθως κατωτέρου, καθ' ὡρισμένον ποσοστόν, τοῦ κατὰ τὴν ἐξόφλησιν τῶν ὁμολογιῶν καταβληθησομένου εἰς τοὺς ὁμολογιούχους ποσοῦ. Διὰ τῆς ἐκδόσεως ὁμολογιῶν, αἱ πρὸς κράτη, δήμους καὶ ἄλλα νομικὰ πρόσωπα πιστώσεις μεταμορφοῦνται εἰς ἐντόκους τίτλους ὁμολογιῶν δανείων αὐτῶν, τοποθετουμένους δι' ἐκδόσεως εἰς δημοσίαν ἐγγραφὴν καὶ εὐχερῶς μεταβιβαζομένους. Περὶ τῶν ὁμολογιούχων δανείων τοῦ κράτους καὶ ἄλλων προσώπων δημοσίου δικαίου προβλέπουσιν εἰδικοὶ νόμοι. Ὡς ἐκ τοῦ ἐκδίδοντος τὰς ὁμολογίας προσώπου, αὗται διακρίνονται εἰς κρατικὰς (δημόσια χρεόγραφα), δημοτικάς, σιδηροδρομικάς, βιομηχανικάς, κτηματικὰς κλπ.

Ὁμοιότητες καὶ διαφοραὶ ὁμολογίας καὶ μετοχῆς. Ἡ ὁμολογία ὁμοιάζει πρὸς τὴν μετοχὴν οὐχὶ ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ δικαιώματος, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν μορφὴν τοῦ ἀποδεικτικοῦ τίτλου της, καὶ δή: 1) μετοχαὶ καὶ ὁμολογίαι εἶναι τίτλοι τῆς αὐτῆς φύσεως, ὀνομαστικοὶ ἢ εἰς τὸν κομιστὴν (ἀνώνυμοι), ἐμπορεύσιμοι δὲ ἀναλόγως πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν μορφήν των, αἱ μὲν ὀνομαστικαὶ μεταβιβαζόμεναι δι' ἁπλῆς μνείας ἐν τοῖς βιβλίοις τῆς ἑταιρείας, αἱ δὲ ἀνώνυμοι διὰ παραδόσεως, 2) αἱ ὁμολογίαι, ὡς καὶ αἱ μετοχαί, εἶναι ἀδιαίρετοι. 3) αἱ ὁμολογίαι ἔχουσι τὸν χαρακτῆρα τοῦ κινητοῦ πράγματος, καὶ ὁσάκις εἶναι ἠγγυημέναι διὰ κυριότητος ἢ ὑποθήκης ἀκινήτων, καθότι αἱ ἐγγυήσεις αὗται τῶν ὁμολογιῶν ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐκδότριαν τῶν ὁμολογιῶν τράπεζαν, 4) αἱ διατάξεις τῶν νόμων περὶ κυριότητος ἀνωνύμων τίτλων, διεκδικήσεως, ἀπωλείας κλπ. ἐφαρμόζονται ἀδιακρίτως ἐπὶ μετοχῶν καὶ ὁμολογιῶν, 5) αἱ διατάξεις περὶ ἀνωνύμων τοκομεριδίων, ἀνωνύμων χρεογράφων, τὰ ὁποῖα παραμένουσιν ἰσχυρὰ καὶ ἂν τὸ ἀνώνυμον χρεόγραφον ἀπεσβέσθη ἢ ἐὰν ἡ ὑποχρέωσις πρὸς παροχὴν τόκου ἔπαυσεν ἢ ἠλλοιώθη, ἰσχύουσιν ἐπὶ μετοχῶν καὶ ὁμολογιῶν, 6) μετοχαὶ καὶ ὁμολογίαι ὑπόκεινται εἰς τὴν αὐτὴν φορολογίαν τῶν καθαρῶν προσόδων (κλάσις α', β', γ' τῆς γ' κατηγορίας, ἄρθρ. 14 ν. 1640) καὶ 7) ὁ τύπος τοῦ τίτλου τῆς ὁμολογίας εἶναι παρεμφερὴς πρὸς τὸν τύπον τοῦ τίτλου τῆς μετοχῆς, περιλαμβάνει δὲ τὸν κύριον τίτλον καὶ συνεχόμενον φύλλον τοκομεριδίων (μερισματαποδείξεων ἐπὶ τίτλου μετοχῆς), ὧν ἕκαστον ἀποκόπτεται κατὰ τὴν λῆξιν καὶ προσάγεται πρὸς ἐξαργύρωσιν.

Ἡ ὁμολογία διαφέρει τῆς μετοχῆς οὐσιωδῶς, διότι ὁ μέτοχος εἶναι συνεταῖρος τῆς ἐπιχειρήσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνδιαφέρεται διὰ τὸ ποσὸν τῆς μετοχῆς του, ἐνῷ ὁ ὁμολογιοῦχος εἶναι δανειστής. Διὰ τῆς ἐκδόσεως τῆς ὁμολογίας συνάπτεται, ὑπὸ εὐρυτέραν ἔννοιαν, δάνειον μᾶλλον ἀπρόσωπον ἢ τὸ τοῦ κοινοῦ δανείου, παρέχον δὲ μείζονα αὐτοῦ πλεονεκτήματα εἰς τὸν δανειστήν. Ἐκ τῆς θεμελιώδους ταύτης ἀρχῆς ἀπορρέουσιν αἱ ἑξῆς συνέπειαι: 1) Οἱ ὁμολογιοῦχοι, ὡς δανεισταί, προτιμῶνται τῶν μετόχων διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ κεφαλαίου καὶ τῶν τόκων τῶν ὁμολογιῶν, τὴν ὁποίαν ἐγγυᾶται οὕτω τὸ μετοχικὸν κεφάλαιον.

Digitized by Google

2) Ὁ ὁμολογιοῦχος, ὡς δανειστής, ἔχει δικαίωμα εἰς ὡρισμένον τόκον, ἐκ τῶν προτέρων ὡρισμένον διὰ τῶν ὅρων τῆς ἐκδόσεως, καὶ ἐν περιπτώσει ἀκόμη ζημιῶν τῆς ἑταιρείας, χωρὶς ὅμως νὰ δύναται ν' ἀξιώσῃ αὔξησιν τόκου ἐν περιπτώσει μεγάλων κερδῶν αὐτῆς, ἐνῷ αἱ μετοχαὶ ἀκολουθοῦσι τὴν τύχην τῶν κερδῶν καὶ ζημιῶν, ἀπολαύουσαι ἀναλόγου πρὸς τὰ καθαρὰ κέρδη τόκου. 3) Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τῶν ἑταιρειῶν ἐκπροσωπεῖ τοὺς μετόχους, ἐνῷ οἱ ὁμολογιοῦχοι ἐκπροσωποῦνται ὑπὸ τῶν ἐξ ὑπαρχῆς, κατὰ τοὺς ὅρους τῆς ἐκδόσεως, ἢ βραδύτερον, ἐν περιπτώσει πτωχεύσεως ἢ ἐκκαθαρίσεως τῆς ἑταιρείας, διορισθέντων ἀντιπροσώπων αὐτῶν. 4) Ὁ ὁμολογιοῦχος, ὡς πᾶς ἄλλος δανειστής, δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν πτώχευσιν τῆς ἑταιρείας, ἐνῷ ὁ μέτοχος δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦτο. 5) Ἡ ἀπόσβεσις τῶν ὁμολογιῶν, ὡς τίτλων μετὰ προθεσμίας ἐξοφλήσεως, εἶναι ὑποχρεωτική, ἐνῷ ἡ ἀπόσβεσις τῶν μετοχῶν γίνεται ἐξαιρετικῶς κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ καταστατικοῦ, μετὰ δὲ τὴν ἀπόσβεσιν τῶν ὁμολογιῶν τὸ δάνειον ἐξαφανίζεται, ἐνῷ αἱ μετοχαί, καὶ μετὰ τὴν ἀπόσβεσιν, δυνατὸν νὰ παραμένωσιν ὡς τίτλοι μερίσματος. 6) Ἡ ἐγγραφὴ εἰς ὁμολογιακὸν δάνειον δὲν εἶναι πρᾶξις ἐμπορική, οἵα εἶναι ἡ ἐγγραφὴ εἰς κεφάλαιον ἀνωνύμου ἑταιρείας.

Ὀνομαστική, εἰς τὸν κομιστήν, εἰς διαταγὴν καὶ λοιπαὶ διακρίσεις. Ἡ ὁμολογία, ὅπως καὶ ἡ μετοχή, δύναται νὰ ἐκδοθῇ: α) *ὀνομαστική*, δηλαδὴ νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ δανειστοῦ, ἡ δὲ τροπὴ ὀνομαστικῶν ὁμολογιῶν εἰς ἀνωνύμους γίνεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ κεφ. Δ' (ἄρθρ. 13 ἑπ.) τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος τῆς 17 Ἰουλίου 1923 «περὶ εἰδικῶν διατάξεων ἐπὶ ἀνωνύμων ἑταιρειῶν» (ἄρθρ. 21, β'). β') *Εἰς τὸν κομιστὴν* (ἀνώνυμα χρεόγραφα) κατὰ τὸ ἄρθρ. 68 τοῦ προμνησθέντος νομοθετικοῦ διατάγματος, τὸ ὁποῖον ἐπιτρέπει μόνον εἰς τὰς ἀνωνύμους ἑταιρείας νὰ ἐκδίδωσι μὴ ἐν ὄψει ἀνωνύμους ὁμολογίας ὁμολογιακοῦ δανείου, καθὼς καὶ τὰ τοκομερίδια αὐτῶν. γ') *Εἰς διαταγήν*, περὶ ἧς κατωτέρω. Ὡς ἐκ τῆς εὐχερείας δὲ τῆς μεταβιβάσεως, ἡ ὁμολογία γίνεται εὐκόλως ἀντικείμενον ἀγοραπωλησίας, ἰδίως ἐν τοῖς χρηματιστηρίοις.

Αἱ ὁμολογίαι, ὡς ἐκ τοῦ περιεχομένου αὐτῶν, διακρίνονται ὡς ἑξῆς: 1) Ὁμολογίαι ἐξοφλητέαι κατὰ λῆξιν ὡρισμένην καὶ τὴν αὐτὴν δι' ὅλους τοὺς τίτλους, καὶ ἐπὶ τῇ τιμῇ τῆς ἐκδόσεως. 2) Ὁμολογίαι ἐξοφλητέαι δι' ἐτησίων καταβολῶν, παρεχουσῶν τόκον καὶ τμῆμα τοῦ κεφαλαίου (τοκοχρεολύσιον), ὥστε μετὰ ὡρισμένα ἔτη ν' ἀποσβέννυνται· ἀλλὰ τοῦ συστήματος τούτου σπανίως γίνεται χρῆσις. 3) Ὁμολογίαι μετὰ *ἀμοιβῆς* (à prime), ἐξοφλητέαι δηλαδή, ἐντὸς μακροχρονίου διαστήματος, εἰς τιμὴν ἀνωτέραν τῆς τιμῆς τῆς ἐκδόσεως, συμφώνως πρὸς πίνακα χρεολυσίας, ἀναγραφόμενον ἐπὶ τοῦ τίτλου, συνήθως διὰ κληρώσεως. Ἡ ἀμοιβὴ συνίσταται εἰς τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῆς τιμῆς ἐκδόσεως καὶ τῆς τιμῆς ἐξοφλήσεως, ἥτις εἶναι ἡ ὀνομαστικὴ τιμὴ τοῦ κεφαλαίου τῆς ὁμολογίας. Ὁ τόκος τῶν ὁμολογιῶν εἶναι κατώτερος τοῦ τῶν κοινῶν δανείων καὶ ἐκ τῆς διαφορᾶς τοῦ τόκου ἐξοικονομεῖται τὸ ποσὸν τῆς ἀμοιβῆς. 4) Ὁμολογίαι *μετὰ κέρδους* (à lots), ἢ μετὰ ἀμοιβῆς καὶ κέρδους. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο καὶ αἱ μὴ τυγχάνουσαι κέρδους, τὸ ὁποῖον εἶναι μικρόν, ὁμολογίαι, λαμβάνουσιν ὅλαι τὴν ἀμοιβήν. Τὸ κεφάλαιον τῆς ὁμολογίας συμπεριλαμβάνεται εἰς τὸ ποσὸν τοῦ κέρδους καὶ ἀποσβέννυται διὰ τῆς καταβολῆς του, ἐκτὸς ἂν ἄλλως προβλέπεται διὰ τοῦ καταστατικοῦ. 5) *Λαχειοφόροι* ὁμολογίαι. Ἡ ἔκδοσις αὐτῶν ἐπιτρέπεται δι' εἰδικοῦ νόμου. Ὁσάκις αἱ λαχειοφόροι ὁμολογίαι ἐκδίδονται ἄνευ τόκου, ὡς λαχειοφόρα γραμμάτια (bons à lot), δὲν εἶναι ἁπλᾶ γραμμάτια λαχείου, ἀλλὰ λαχειοφόροι ὁμολογίαι, καὶ αὐτῶν ὅμως ἡ ἔκδοσις ἀπαγορεύεται ἄνευ εἰδικοῦ νόμου.

Εἰδικαὶ διατάξεις νομοθετικοῦ διατάγματος 17 Ἰουλίου 1923. Περὶ ἀνωνύμων δημοσίων χρεογράφων ἢ μὴ ὀνομαστικῶν μετοχῶν ἀνωνύμων ἑταιρειῶν ἢ ὁμολογιῶν ἀνωνύμων ἑταιρειῶν καὶ τοκομεριδίων αὐτῶν προβλέπουσιν εἰδικαὶ διατάξεις, ὡς ἑξῆς: α) Ἡ ἔκδοσις δικαιογράφων εἰς τὸν κομιστὴν (ἀνωνύμων χρεογράφων) ἀπαγορεύεται ἄνευ εἰδικῆς διατάξεως νόμου, ἐξαιρέσει τῶν τραπεζικῶν γραμματίων, τῶν μετοχῶν ἀνωνύμου ἑταιρείας, τῶν μὴ ἐν ὄψει ὁμολογιῶν δανείου ἀνωνύμου ἑταιρείας, τῶν τοκομεριδίων καὶ τῶν μερισματογράφων αὐτῶν (ἄρθρ. 68 § 1 τοῦ Ν.Δ. τῆς 17 Ἰουλίου 1923). β) Ἡ ἔκδοσις δικαιογράφων εἰς διαταγὴν ἀπαγορεύεται, ἐξαιρέσει μόνον τῶν περιπτώσεων τοῦ ἄρθρου 76 τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος τῆς 17 Ἰουνίου 1923 (ἄρθρ. 68 § 2). Μεταξὺ τῶν περιπτώσεων τούτων εἶναι καὶ ἡ τῶν χρεωστικῶν ὁμολόγων, ἐκδιδομένων ὑπὸ ἐμπόρου περὶ παροχῆς χρημάτων, χρεογράφων ἢ ἄλλων ἀντικαταστατῶν πραγμάτων. Τὸ εἰς διαταγὴν δικαιόγραφον μεταβιβάζεται δι' ὀπισθογραφήσεως (ἄρθρ. 77). Ἴδιον δὲ εἶδος ὁμολογιῶν, μεταβιβαζομένων δι' ὀπισθογραφήσεως, εἶναι καὶ τὰ ἀποθηκόγραφα καὶ ἐνεχυρόγραφα γενικῶν ἀποθηκῶν (ἄρθρ. 76, δ', ἐν συνδυασμῷ πρὸς ἄρθρ. 1 καὶ 15—21 ν. ͵ΒΥΙΗ' τοῦ 1896). γ) Ἡ ἔκδοσις χρηματικῶν ἀνωνύμων ὁμολογιῶν μὴ ὁμολογιακοῦ δανείου ἐπιτρέπεται μόνον εἰς ἡμεδαπὴν ἀνώνυμον ἑταιρείαν, ἔχουσαν δικαίωμα ἐκδόσεως τραπεζικῶν γραμματίων (ἄρθρ. 68 § 4). δ) Ἡ κυριότης τῶν τίτλων τούτων μεταβιβάζεται δι' ἁπλῆς παραδόσεως καὶ ἡ διεκδίκησίς των ἐπιτρέπεται μόνον ἐν περιπτώσει ἀπωλείας καὶ ἀφαιρέσεως διὰ λῃστείας ἢ κλοπῆς κατὰ μόνου τοῦ εὑρόντος ἢ ἀφαιρέσαντος ἢ κατ' ἐκείνου, ὅστις ἐν γνώσει τῶν ἐλαττωμάτων τούτων ἔλαβεν αὐτὰ (ν. ͵ΑΣΜΑ' τοῦ 1885 ἄρθρ. 1 καὶ 2 καὶ Ν. Δ. 17 Ἰουλίου 1923, ἄρθρ. 69—72). «Ὁ κάτοχος ἀνωνύμου χρεογράφου εἶναι κύριος αὐτοῦ» (ἄρθρ. 69 τοῦ Ν.Δ. 17 Ἰουλίου 1923). Εἰδικῶς δὲ τὰ νομοθετικὰ διατάγματα τῆς 31 Μαΐου 1923 καὶ τῆς 26 Ἰουνίου 1923 προέβλεψαν περὶ ἀπωλείας ἀνωνύμων χρεογράφων, ἀλλὰ κατηργήθησαν διὰ τοῦ νόμου 3261 τῆς 7 Ἰανουαρίου 1925. ε) Ἡ παραγραφὴ τῶν τόκων καὶ τῶν μερισμάτων ἀνωνύμων χρεογράφων, κατ' ἔτος ἢ κατὰ βραχυτέρας περιόδους πληρωτέων, εἶναι πενταετής, ἀφ' ἧς κατέστησαν ἀπαιτητὰ (ν. ͵ΑΣΜΑ', ἄρθρ. 3). στ) Ἡ τιμὴ τῆς ἐξοφλήσεως τῶν ὁμολογιῶν ἀνωνύμου ἑταιρείας δέον ν' ἀναγράφηται ἐν τῷ παθητικῷ αὐτῆς, ἡ δὲ μεταξὺ τῆς τιμῆς ταύτης καὶ τῆς τιμῆς τῆς ἐξοφλήσεως διαφορὰ δύναται νὰ συμπεριληφθῇ ἐν τῷ ἐνεργητικῷ, ἀποσβεννυμένη πλήρως δι' ἐτησίων δόσεων μέχρι τῆς χρονολογίας τῆς λήξεως τοῦ ὁμολογιούχου δανείου (ἄρθρ. 43 § 6 ν. 2190). ζ) Ὁμολογίαι τοῦ ἑλληνικοῦ δημοσίου, ἑλληνικῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου ἢ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ ὁμολογίαι ἑλληνικῶν ἀνωνύμων ἑταιρειῶν, ἠσφαλισμέναι ἐμπραγμάτως, δὲν δύνανται ν' ἀναγράφωνται ἐν τῷ ἰσολογισμῷ ἀνωνύμου ἑταιρείας εἰς τιμὴν μεγαλυτέραν τῆς τιμῆς τῆς ἀποκτήσεως αὐτῶν (ἄρθρ. 43 § 2 ἐδ. α' καὶ β' ν. 2190).

Κτηματικαὶ ὁμολογίαι. Καλοῦνται οὕτω αἱ ὑπὸ κτηματικῶν τραπεζῶν ἐκδιδόμεναι, συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τῶν νόμων 3221, 3290, 3778, 4795 καὶ 5154 «περὶ κτηματικῶν τραπεζῶν». Δικαίωμα ἐκδόσεως τῶν ὁμολογιῶν τούτων ἔχουσιν αἱ ἡμεδαπαὶ ἀνώνυμοι τραπεζιτικαὶ ἑταιρεῖαι, ὧν τὸ καταβεβλημένον μετοχικὸν κεφάλαιον ὑπερβαίνει τὰ 50 ἑκατομμύρια, δηλαδὴ αἱ κτηματικαὶ τράπεζαι, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν χορηγουμένων παρ' αὐτῶν ἐνυποθήκων δανείων (ἄρθρ. 1 ν. 3221 καὶ 2 ν. 5154). Αἱ ὑποθηκικαὶ πιστώσεις μεταμορφοῦνται οὕτως εἰς κτηματικὰς ὁμολογίας καὶ ἀποκτοῦν εὐκινησίαν καὶ εὐχέρειαν μεταβιβάσεως, ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἀκινησίαν καὶ δυσχέρειαν τῆς κινήσεως τῶν ἐμπραγμάτων δικαίων, οἷα τὰ ἐνυπόθηκα δάνεια. Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἔχουσιν ἐκδοθῆ ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Κτηματικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, ἑκάστη τῶν ὁποίων εἶναι ὀνομαστικῆς ἀξίας 20 λιρῶν Ἀγγλίας.

Φορολογία. Ἡ ἔκδοσις ὁμολογιῶν ὑπόκειται εἰς τέλος χαρτοσήμου τοῦ ἄρθρου 15 τοῦ κώδικος τοῦ χαρτοσήμου, ἐπιβαλλόμενον δι' ἐπικολλήσεως τοῦ ἀνήκοντος κινητοῦ ἐνσήμου ἐπὶ τοῦ ὁριστικοῦ τίτλου τῆς ὁμολογίας, ἅτε τῶν τυχὸν ἐκδιδομένων προσωρινῶν τίτλων ἀπαλλασσομένων τέλους. Τὸ εἰσόδημα τῶν ὁμολογιῶν ὑπάγεται εἰς τὴν φορολογίαν ἐκ κινητῶν ἀξιῶν τοῦ κεφ. Δ' (ἄρθρ. 14—17) τοῦ κώδικος τῆς φορολογίας τῶν καθαρῶν προσόδων.

Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ

— *[Γεωμετρ.] Ὁμολογία* ἐν τῇ γεωμετρίᾳ λέγεται ἡ ἰδιότης τῶν ὁμολόγων σχημάτων.

— **ὁμολογία πίστεως.** Ὁ Χριστὸς ἀπαιτεῖ ἀπὸ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ οὐ μόνον νὰ πιστεύωσιν εἰς τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ ὁμολογῶσιν αὐτὴν (Ρωμ. 10, 10, Ματθ. 10, 32, Α' Ἰωάν. 4, 2 καὶ πολλαχοῦ ἀλλαχοῦ). Ὡς δὲ τὸ ἄτομον, οὕτω καὶ ἡ Ἐκκλησία, πιστεύουσα ὅτι αὕτη μόνη ἔχει τὴν ἀληθῆ πίστιν, ὁμολογεῖ αὐτήν, καθοδηγοῦσα οὕτω τὰ μέλη αὐτῆς εἰς τὴν ὀρθὴν πίστιν καὶ προφυλάττουσα αὐτὰ ἀπὸ τῶν ἑτεροδιδασκαλιῶν. Αἱ ὁμολογίαι αὗται τῆς Ἐκκλησίας ἦσαν κατ' ἀρχὰς ἁπλῆ τις καὶ σύντομος ἔκθεσις τῶν κυριωτάτων τῆς πίστεως ἀληθειῶν· ἐφ' ὅσον ὅμως ἀνεπτύσσετο καὶ καθωρίζετο λεπτομερέστερον τὸ περιεχόμενον τῆς πίστεως, ἀπέβαινον αὗται ἐκτενέστεραι, ἐκθέτουσαι τὰ τῆς πίστεως οὐ μόνον θετικῶς ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ἀρνητικῶς πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν ἑτεροδιδασκαλιῶν. Οὕτω κατ' ὀλίγον ἐμορφώθησαν αἱ ὁμολογίαι τῆς πίστεως, αἵτινες ἐκλήθησαν ἔπειτα καὶ σύμβολα. Αἱ ὁμολογίαι αὗται ἐχρησίμευον οὐ μόνον πρὸς καθοδήγησιν τῶν πιστῶν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκδήλωσις τῆς πίστεως αὐτῶν πρὸς βεβαίωσιν τῆς Ἐκκλησίας περὶ τῆς ὀρθότητος αὐτῆς. Οὕτως ἡ Ἐκκλησία ἀπῄτει παρὰ τῶν προσερχομένων εἰς τὸ βάπτισμα κατηχουμένων νὰ ὁμολογῶσι τὴν ἑαυτῶν πίστιν (ὁμολογίαι ἢ σύμβολα βαπτίσματος), παρὰ τῶν εἰσερχομένων εἰς τὸν κλῆρον, καὶ δὴ τὸν ἀνώτερον, ὡς καὶ παρὰ τῶν κατηγορουμένων ἐπὶ κακοδοξίᾳ. Οὕτως ἀπ' ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς ὑπῆρχον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὁμολογίαι πίστεως ἢ σύμβολα, τοιαῦτα δ' ἔχουσι καὶ σήμερον οὐ μόνον ἡ ἀνατολικὴ καὶ δυτική, ἀλλὰ καὶ ἡ διαμαρτυρομένη Ἐκκλησία. Τὸ κῦρος τῶν ὁμολογιῶν τούτων ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐπισήμου ἀναγνωρίσεως αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ δὴ ἐν Οἰκουμενικαῖς συνόδοις συνερχομένης. Οὕτω τὸ σύμβολον τῆς Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως ἔχει μεῖζον κῦρος διὰ τὴν ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν τῶν ὁμολογιῶν π. χ. τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, αἱ δὲ ὁμολογίαι τῆς διαμαρτυρομένης Ἐκκλησίας, τῆς μὴ ἀναγνωριζούσης τὴν ὁρατὴν Ἐκκλησίαν ὡς ἀλάθητον, ἔχουσι δι' αὐτὴν περιωρισμένον κῦρος.

Κ. Ι. Δ.

— **ὁμολογίας ὀπαδοί.** Οἱ Σκῶτοι διαμαρτυρόμενοι κατὰ τὸν ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνα, πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ἐν Σκωτίᾳ διαμαρτυρήσεως ἐναντίον τοῦ παπισμοῦ καὶ ἐν μέρει τοῦ ἐπισκοπιανισμοῦ, ἠναγκάζοντο ἐνίοτε νὰ συνάπτωσι συνδέσμους, οὓς ἐθεώρουν ὡς ἱεράν τινα συμφωνίαν (covenent) κατὰ τὸ πρότυπον τῆς διαθήκης τοῦ ἰουδαϊκοῦ λαοῦ (*Ἰησ. Ν.* 24, 25). Οἱ ἀνήκοντες εἰς τοὺς συνδέσμους τούτους ἐκαλοῦντο ὀπαδοὶ τῆς ὁμολογίας (covenanters). Οἱ ἐπισημότεροι τῶν συνδέσμων τούτων εἶναι οἱ τοῦ 1580 καὶ 1638, ὧν προηγήθησαν ἄλλοι ἥττονος σημασίας, ὡς ὁ τοῦ 1556 διὰ τοῦ Knox, ὁ τοῦ 1557 καὶ ὁ τοῦ 1559 ἐν Perth. Ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τοῦ 1580 (1581), ἣν ὑπέγραψαν ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ περὶ αὐτόν, αἱ ἀρχαὶ καὶ οἱ πολῖται τῆς Σκωτίας, ἀνεγνωρίζετο ὅτι ἡ ἀληθὴς πίστις τῆς Ἐκκλησίας περιέχεται ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως τοῦ 1560, ἀπερρίπτετο μετ' ἀποστροφῆς ἡ αὐθεντία τοῦ ἀντιχρίστου (τοῦ πάπα) καὶ αἱ ψευδεῖς διδασκαλίαι καὶ καταχρήσεις τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας (ὧν παρετίθετο μακρὸς κατάλογος) καὶ παρείχετο δι' ὅρκου βεβαίωσις περὶ τῆς αὐστηρᾶς τηρήσεως τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ πολιτεύματος τῆς ἐν Σκωτίᾳ πρεσβυτεριανῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ὑποχρεώσεως τῆς ὑπερασπίσεως τοῦ βασιλέως ὡς ἐκπροσώπου τοῦ Θεοῦ. Ἡ ὁμολογία αὕτη ὑπεγράφη τὸ δεύτερον τῷ 1590. Ὅτε ὅμως ὁ βασιλεὺς Ἰάκωβος ἤρχισε νὰ εὐνοῇ τὴν ἐπισκοπιανὴν Ἐκκλησίαν καὶ φροντίζῃ περὶ τῆς διαδόσεως αὐτῆς, ἔπειτα δὲ ὁ Κάρολος ὁ Α' νὰ εἰσάγῃ τὴν καθολικίζουσαν λειτουργίαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Land καὶ ἐν Σκωτίᾳ, ἐξηγέρθησαν οἱ Σκῶτοι καὶ συναθροισθέντες ἐν Ἐδιμβούργῳ ἐξέδωκαν τῇ 28 Φεβρουαρίου τοῦ 1638 νέαν ὁμολογίαν, ἥτις τῷ 1640 διὰ τῆς βουλῆς ἔλαβεν ἰσχὺν νόμου. Ἐν τῇ ὁμολογίᾳ ταύτῃ, ἀφοῦ ἐπανελάμβανον τὴν ὁμολογίαν τοῦ 1580, ὡρκίζοντο πάντες νὰ διαφυλάξωσι τὴν καθαρότητα τῆς πρεσβυτεριανῆς Ἐκκλησίας, ἀποκρούοντες πάσῃ δυνάμει τοὺς νεωτερισμούς. Τῷ 1643, τέλος, ἐγένετο νέα ὁμολογία μεταξὺ τῶν πρεσβυτεριανῶν τῆς Σκωτίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, ἣν συνέταξεν ὁ Σκῶτος Ἀλέξανδρος Henderson. Ὅτε, ἐπὶ Καρόλου τοῦ Β', ὅστις τῷ 1650 καὶ 1651 εἶχεν ὑπογράψει τὴν ὁμολογίαν τοῦ 1643 καὶ 1638, εἰσήχθη ἡ ἐπισκοπιανὴ Ἐκκλησία οὐ μόνον ἐν Ἀγγλίᾳ ἀλλὰ καὶ ἐν Σκωτίᾳ, οἱ Σκῶτοι ἠγωνίζοντο διὰ τῶν ὅπλων, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν ἰδίᾳ τοῦ Ριχάρδου Κάμερον, ὅστις ἔπεσεν ἀγωνιζόμενος τῷ 1680. Ἡ πτῶσις τῶν Στούαρτ ἐπέφερε πάλιν τὴν ἐπικράτησιν τῆς πρεσβυτεριανῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' αἱ αὐστηραὶ διατάξεις τῶν ὀπαδῶν τῆς ὁμολογίας δὲν ἐφηρμόζοντο πλέον. Οἱ ὁμολογηταὶ τῆς πίστεως, ἢ ὡς ἐλέγοντο νῦν Καμερονιανοί, ἐσχημάτισαν ἀπὸ τοῦ 1743 ἰδιαιτέραν κοινότητα, ἥτις ἀπὸ τοῦ 1876 κατὰ μέγα μέρος ἡνώθη μετὰ τῆς λεγομένης ἐλευθέρας Ἐκκλησίας τῆς Σκωτίας.

Κ. Ι. Δ.

ὁμολογικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναγόμενος εἰς ὁμολογίαν.

ὁμολογιοῦχος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ κατέχων ὁμολογίας δανείων, τίτλους δανειακούς.

ὁμόλογον (τό)· ὁμολογία χρέους, ἀπόδειξις περὶ ὑπάρξεως χρέους οἱαδήποτε, εἴτε τυπικὴ εἴτε ἄτυπος.

— *[Νομ.]* Βλ. *γραμμάτιον.*

— **ὁμόλογον ἁγιορειτικὸν** *['Εκκλ. Δίκ.].* Καλεῖται οὕτω τὸ ἔγγραφον τῶν μονῶν, δι' οὗ κελλίον αὐτῶν παραχωρεῖται ἐφ' ὡρισμένῳ τιμήματι εἰς διαδοχὴν τριῶν κανονικῶς τὴν κουρὰν ἐχόντων προσώπων. Τὸ ὁμόλογον ὁρίζει τοῦ κελλίου, τὰ τρία πρόσωπα, τὴν περιγραφὴν τῆς ἐκτάσεως τοῦ κελλίου καὶ καθόλου τὴν περιουσίαν. Ἐν περιπτώσει θανάτου τοῦ γέροντος τοῦ κελλίου ἀντικαθίσταται διὰ νέου ὁμολόγου ἐπὶ καταβολῇ τοῦ διὰ τοῦ ἀπὸ 1909 πατριαρχικοῦ σιγιλλίου καὶ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 56 τοῦ ἔτους 1911 πρακτικοῦ τῆς ἱερᾶς συνόδου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ὁριζομένου τριμεριδίου. Ἐγγράφεται δ' ἐν αὐτῷ πρῶτος μὲν ὁ δεύτερος, δεύτερος δ' ὁ τρίτος καὶ τρίτος τὸ τυχὸν ὑπάρχον νέον, δεδοκιμασμένον δ' ἐκ τῆς συνοδείας πρόσωπον. Τὰ τρία ταῦτα πρόσωπα τοῦ κελλίου δύνανται νὰ προσλάβωσι δοκίμους ἢ ὑποτακτικούς, ἀλλ' οὐχὶ πλείονας τῶν τριῶν, ὥστε τὸ κελλίον νὰ μὴ ἔχῃ πλείονα τῶν ἓξ προσώπων, ἀπαγορευομένης ἀπολύτως τῆς προσλήψεως μείζονος ἀριθμοῦ προσώπων.

Κ. Μ. Ρ.

ὁμόλογος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων τὸν αὐτὸν λόγον πρὸς ἄλλον καὶ ἐν σχέσει πρὸς κοινὰ γνωρίσματα, ὁ ἔχων ἀντιστοιχίαν ὑλικὴν ἢ ἠθικήν: «αἱ πτέρυγες τῶν πτηνῶν εἶναι ὁμόλογα ὄργανα πρὸς τὰς χεῖρας τοῦ ἀνθρώπου».

— *[Γεωμετρ.] Ὁμόλογα σημεῖα ἢ σχήματα* λέγονται ἐν τῇ γεωμετρίᾳ τὰ ἀντιστοιχοῦντα ἀλλήλοις κατά τινα σχέσιν ὁμόγραφον.

Ν. Γ.

Digitized by Google

—*[Χημ.]* Ὁ ὅρος *ὁμόλογος* δηλοῖ τὴν σχέσιν μιᾶς ὀργανικῆς ἑνώσεως πρὸς ἄλλην, ὅταν ἡ μία προέρχεται ἐκ τῆς ἄλλης διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως ἑνὸς ἢ πλειόνων ὑδρογόνων ἠνωμένων πρὸς ἄνθρακα δι' ἀντιστοίχου ἀριθμοῦ μεθυλικῶν ριζῶν CH_3. Αἱ τοιαῦται ὁμόλογοι πρὸς ἀλλήλας ἑνώσεις ἔχουσι λίαν προσομοίας ἰδιότητας καὶ δύνανται νὰ παρασκευασθῶσι δι' ἀναλόγων ἀντιδράσεων. Ἕκαστον ἄθροισμα ὁμολόγων ἑνώσεων καλεῖται *ὁμόλογος σειρά*. Αἱ ὁμόλογοι ἑνώσεις διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ τὴν ρίζαν CH_2, διότι ἐξέρχεται ἓν H καὶ εἰσέρχεται μία ρίζα CH_3, τοῦτο δὲ δύναται νὰ ἐπαναληφθῇ κατὰ σειρὰν πολλάκις. Τοιαῦται ὁμόλογοι σειραὶ εἶνε λ. χ. ἡ σειρὰ τοῦ μεθανίου :

$$CH_4,\ C_2H_6,\ C_3H_8,\ C_4H_{10}$$

κ. λ. π., ἡ σειρὰ τῆς μεθυλικῆς ἀλκοόλης

$$CH_3OH,\ C_2H_5OH,\ C_3H_7OH,\ C_4H_9OH,$$

τῶν ἀλκυλαλογονιδίων, ὡς ἡ

$$CH_3Cl,\ C_2H_5Cl,\ C_3H_7Cl$$

κ. λ. π. Ὅσον δὲ περισσότερον γειτνιάζουν εἰς ἑκάστην σειρὰν τὰ μέλη αὐτῆς, τόσον καὶ μᾶλλον προσομοιαζούσας φυσικὰς ἰδιότητας κέκτηνται. Σ. Γ.

— **ὁμόλογοι πλευραί.** Καλοῦνται αἱ πλευραὶ τῶν ὁμοίων πολυγώνων αἱ ἔχουσαι τὸν αὐτὸν λόγον. Π. χ. Ἔστωσαν τὰ ὅμοια πολύγωνα ΑΒΓΔ καὶ αβγδ· ἐὰν ἐκάστη τῶν πλευρῶν ΑΒ, ΒΓ, ΓΔ καὶ ΔΑ εἶναι διπλασία τῶν ἀντιστοίχων αβ, βγ, γδ, δα, ἤτοι ἂν ὑπάρχωσιν αἱ ἀναλογίαι

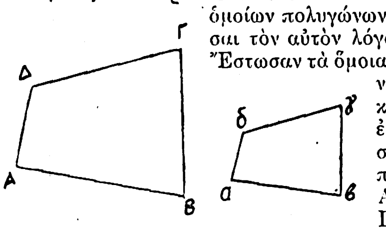

$$\frac{AB}{\alpha\beta}=\frac{B\Gamma}{\beta\gamma}=\frac{\Gamma\Delta}{\gamma\delta}=\frac{\Delta A}{\delta\alpha}$$

αἱ πλευραὶ ΑΒ καὶ αβ λέγονται ὁμόλογοι, ὁμοίως καὶ αἱ ΒΓ καὶ βγ κ. ο. κ. Ν. Γ.

ὁμολογούμενος, *—η, —ον·* ὁ ὑπὸ πάντων λεγόμενος, ὁ κοινῇ ἀναγνωριζόμενος, ἀναμφισβήτητος, ἀναντίρρητος, ἀντίθ. *ἀμφισβητούμενος, ἀντιλεγόμενος.*

— **ὁμολογούμενα.** Ὁ ἱστορικὸς Εὐσέβιος διαιρεῖ τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης εἰς *ὁμολογούμενα* καὶ *ἀντιλεγόμενα* ἢ *νόθα*. Εἰς τὰ πρῶτα κατατάσσει τὰ ἄνευ ἀντιρρήσεων ἔκπαλαι θεωρούμενα γνήσια ἀποστολικὰ καὶ θεόπνευστα, ἤτοι τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, τὰς ἐπιστολὰς τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ὡς καὶ τὴν πρὸς Ἑβραίους καὶ τὴν Α' Πέτρου καὶ Α' Ἰωάννου, εἰς δὲ τὰ δεύτερα τὰ λοιπά, ἐν οἷς καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννου, ἂν καὶ κατά τινας κατατάσσει αὐτὴν καὶ εἰς τὰ πρῶτα (Ἐκκλ. ἱστορ. 3,25). Κ. Ι. Δ.

ὁμολογουμένως· ἐπίρρ., κατὰ τρόπον ὁμολογούμενον, ἀναμφισβητήτως, ἀναντιρρήτως : «οἱ ὁμολογουμένως πλούσιοι».

ὁμολογῶ *(—έω)·* εἶμαι σύμφωνος, δὲν διαφωνῶ, ἀναγνωρίζω : «ὁμολογῶ ὅτι ἐπλανήθην» ‖ ὀνομάζω, μαρτυρῶ, ἀποκαλύπτω : «ὡμολόγησε τὴν πρᾶξίν του, — τὸ ἔγκλημά του, — τοὺς συνενόχους του» ‖ δημοτ., διηγοῦμαι, παραδίδω : «ὅπως μολογᾶνε οἱ γέροι» ‖ ἀξίζω, ἔχω ἱκανότητα : «χαημένε, δὲ μολογᾶς τίποτα», «κάτι μολογάει τὸ κρασί σου» εἶναι καλούτσικο.

Ὀμολὸν (Omolon) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Σιβηρίας, δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Κολύμα, διαρρέων τὴν σοβιετικὴν δημοκρατίαν τῶν Ἰακούτων. Πηγάζει ἐκ τῶν ΒΔ. κλιτύων τῶν ὀρέων Στανοβόϊ καὶ ἐκβάλλει μετὰ ροῦν 1100 χλμ., ἐξ ὧν τὰ 320 πλωτά. Χ. Δ.

Ὁμολώϊα (ἡ) *[Ἀρχ.]*. Ἐπίκλησις τῆς Δήμητρος ἐν Θήβαις, ὅπου καὶ ὁ Ζεὺς ἐτιμᾶτο ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ὁμολώϊος*, ὀνομασθεὶς οὕτω διότι, καταληφθείσης τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν ὑπὸ μεγάλου κακοῦ, ἐστάλη εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἡ Θηβαία προφῆτις Ὁμολώϊα, ἥτις ἐπιστρέψασα ἐκόμισεν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ περὶ ἰδιαιτέρας λατρείας τοῦ Διός, ὀνομασθείσης διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς. Ἐπίσης ἐτελεῖτο ἐν Θήβαις καὶ μεγάλη ἑορτή, τὰ *Ὁμολώϊα*, πρὸς τιμὴν καὶ τῶν δύο θεῶν, ἀπὸ τῶν ὁποίων κατά τινας καὶ μία τῶν ἑπτὰ πυλῶν τῶν Θηβῶν ὠνομάσθησαν Ὁμολωΐδες πύλαι. Α. Θ. Σ.

Ὁμολωΐδες πύλαι *[Ἀρχ.]*. Μία τῶν ἑπτὰ πυλῶν τῶν Θηβῶν, κληθεῖσα οὕτω κατά τινας ἀπὸ τῆς Ὁμολωΐδος, μιᾶς τῶν θυγατέρων τῆς Νιόβης, ἢ ἀπὸ τῆς Θηβαίας προφήτιδος Ὁμολωΐας, κατὰ δὲ τὸν Παυσανίαν (IX, 8, 5—6) ἀπὸ τοῦ ὄρους Ὁμόλης, ὁπόθεν ἐλήθευσεν ὅτι ὁρμηθέντες οἱ Καδμεῖοι εἰσήλασαν εἰς τὴν πόλιν διὰ τῆς πύλης ἐκείνης. Α. Θ. Σ.

Ὁμολωΐς *[Μυθολ.]*. Μία τῶν θυγατέρων τῆς Νιόβης, ἀπὸ τῆς ὁποίας, κατά τινας, ὠνομάσθησαν Ὁμολωΐδες πύλαι μία τῶν ἑπτὰ πυλῶν τῶν Θηβῶν. Α. Θ. Σ.

ὁμομαρτονῖτις (ἡ). Δακρυγόνον παρασκεύασμα, χρησιμοποιηθὲν κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὑπὸ τῶν Γάλλων. Χημικὴν σύστασιν ἔχει παρομοίαν πρὸς τὸν *μαρτονίτην*. Σ. Γ.

ὁμομήτριος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἐκ τῆς αὐτῆς μητρὸς καὶ ἐξ ἑτέρου πατρός : «ὁμομήτριοι ἀδελφοί».

ὁμόμυα (ἡ) (Homomya Ag.) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *πανοπαιειδῶν δεσμοδόντων ὁμομυαρίων ἐλασματοβραγχίων* μαλακίων. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον κέλυφος λεπτόν, ἐγκαρσίως ἐπιμεμηκυσμένον, θολωτόν, λεῖον ἢ καὶ συγκεντρικῶς ηὐλακωμένον, φέρον ἐνίοτε ἐπὶ τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς ἀσθενῆ ἀκμήν. Τὸ ἐξωτερικὸν στρῶμα τοῦ κελύφους ἔφερε λεπτὰς σειρὰς κοκκιδίων. Ἡ γραμμὴ τοῦ κλείθρου τοῦ κελύφους ἦτο ἄνευ ὀδόντων, ὁ δὲ δεσμὸς βραχὺς καὶ παχύς. Λείψανα ἀπολιθωμένα ἄφθονα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῶν τριῶν διαπλάσεων, τριασίου, ἰουρασίου καὶ κρητιδικῆς τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Συνώνυμον : *μυακίτης*. Γ. Κ. Γ.

ὁμομυάρια (τὰ) (Homomyaria) *[Ζῳολ.]*. Κατηγορία μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἐλασματοβραγχίων*, περιλαμβάνουσα ὑδρόβια ζῷα μὲ ὁμοίους προσαρτηματικοὺς τῶν κογχῶν μῦς. Δ. Ν. Π.

Ὀμὸν (Omont), **Ἐρρῖκος-Αὔγουστος**. Σύγχρονος Γάλλος φιλόλογος, γεννηθεὶς τῷ 1857. Ἐξετέλεσε μακρὰ ἐπιστημονικὰ ταξίδια καὶ διετέλεσε πανεπιστημιακὸς βιβλιοθηκάριος (1881), διευθυντὴς τοῦ τμήματος χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων (1900), γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν βιβλιοθηκῶν τῆς Γαλλίας (1905) καὶ διευθυντὴς τοῦ γενικοῦ καταλόγου τῶν χειρογράφων τῶν δημοσίων βιβλιοθηκῶν τῆς Γαλλίας, πρόεδρος τοῦ συμβουλίου τῆς σχολῆς τῆς Σάρτρ, πρόεδρος τοῦ τμήματος τῆς ἱστορίας καὶ φιλολογίας τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἱστορικῶν ἐργασιῶν, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν ἀκαδημιῶν Βρεττανικῆς, Γοτίγγης, Κοπεγχάγης, Κρακοβίας κ. ἄ., ἐπίτιμος διδάκτωρ τῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὀξφόρδης κλπ. Ἐπιδοθεὶς ἰδιαιτέρως εἰς τὴν μελέτην τῶν ἑλληνικῶν χειρογράφων, ἐβραβεύθη ὑπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ τῆς Ἑταιρείας ἑλληνικῶν σπουδῶν. Ἔγραψε καὶ ἐδημοσίευσε : «Κατάλογος τῶν ἑλληνικῶν χειρογράφων τῆς βασιλικῆς βιβλιοθήκης τῶν Βρυξελλῶν» (1884—1890), «Κελτικά, βασκικά, σκανδιναυϊκὰ καὶ μεξικανικὰ χειρόγραφα» (1885—1899), «Κατάλογος τῶν ἑλληνικῶν χειρογράφων τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης» (1887—1902), «Ἡ συλλογὴ Μορῶ» (1891), «Γαλλικὰ καὶ λατινικὰ χειρόγραφα» (1891—1920, τόμ. 4), «Ποιητικὴ τοῦ Ἀριστοτέλους κατὰ τὸ χειρόγραφον 1741 τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης» (1891), «Οἱ λόγοι τοῦ Δημοσθένους κατὰ τὸν κώδικα Ζ» (1892—1893), «Γενικὸς κατάλογος τῶν γαλλικῶν χειρογράφων» (1895—1918, τόμ. 13), «Κατάλογος τῶν ἑλληνικῶν ἁγιογραφικῶν κωδίκων τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης» (1896), «Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη κατὰ τὸν ἑλληνικὸν σαρραβιανὸν κώδικα» (1897), «Αἱ Ἀθῆναι κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα· σχεδιάσματα τῶν γλυπτῶν τοῦ Παρθενῶνος ἀποδιδόμενα εἰς τὸν J. Carrey» (1897), «Εἰκόνες τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης» (1901 — 1922, τόμ. 30), «Ἀρχαιολογικαὶ ἀποστολαὶ εἰς Ἀνατολὴν κατὰ τὸν ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνα» (1902, τόμ. 2), «Χειρόγραφα τῶν ἔργων Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου» (1904), «Παλαιοὶ κατάλογοι τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης» (1908—1921, τόμ. 5), «Πλάτωνος παρισινὸς κῶδιξ Α» (1908) κ. ἄ. Ἐπίσης συνειργάσθη εὐρύτατα εἰς διαφόρους ἐκδόσεις, ὡς αἱ : «Σημειώματα καὶ ἀποσπάσματα χειρογράφων», «Ἐπιθεώρησις τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν», «Ἐπιθεώρησις τῶν βιβλιοθηκῶν», «Βιβλιοθήκη τῆς σχολῆς τῆς Σάρτρ», ἔτι δὲ εἰς τὰ δημοσιεύματα τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν, τῆς Ἱστορικῆς ἑταιρείας τῶν Παρισίων κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Ὁμονόη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀσσυρίας (βλ. λ. *Ἰσονόη*).

ὁμόνοια (ἡ)· τὸ νὰ νοῇ τις ἢ νὰ φρονῇ ὁμοίως μετ' ἄλλου, σύμπνοια, ὁμοφροσύνη, ἀμοιβαία ἀγάπη, ἀντίθ. *διχόνοια* : «ζῶσιν ἐν ὁμονοίᾳ ὡς καλοὶ ἀδελφοί».

— *[Ἠθικ.]* Ἡ μεταξὺ τῶν μελῶν ὁμάδος τινος ἢ κοινωνίας, συναισθηματικῆς μᾶλλον φύσεως, συμφωνία καὶ σύμπνοια, ἐκδηλουμένη καθ' ὅλον τὸν βίον τῆς ὁμάδος ἢ τῆς κοινωνίας καὶ συμβάλλουσα πάντοτε εἰς τὴν ὁμαλότητα καὶ τὴν γονιμότητα τῆς συνεργασίας καὶ συμβιώσεως. Ἡ ὁμόνοια ἀπετέλεσε τὸ πάντοτε ἀνέφικτον ἰδεῶδες τῶν πολιτειῶν καὶ τῶν κρατῶν.

Ὁμόνοια (Concordia). —1) Θεότης ἐξαιρετικῶς τιμηθεῖσα ἐν Ρώμῃ, ἔνθα εἶχε πολλοὺς ναούς, ἐκ τῶν ὁποίων τὸν ἀρχαιότερον (τὸ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καλούμενον Ὁμόνοιον) εἶχε κτίσει ὁ Κάμιλλος. Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Θέμιδος (διὰ τοῦτο καὶ ἐταυτίζετο πολλάκις πρὸς τὴν Εἰρήνην, ἔχουσαν τοὺς αὐτοὺς γονεῖς) ἢ κατ' ἄλλον μῦθον τοῦ Σωτῆρος καὶ τῆς Πραξιδίκης καὶ ἀδελφὴ τῆς Ἀρετῆς. Εἶναι ἡ προσωποποίησις τῆς συμπνοίας τῶν πολιτῶν, διὰ τῆς ὁποίας ἀποφεύγεται ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, ὅπως διὰ τῆς Εἰρήνης, προσωποποιήσεως τῆς μεταξὺ κρατῶν ἢ λαῶν φιλικῆς σχέσεως, ἀποφεύγεται ὁ μεταξὺ ἀλλοφύλων ἢ ὁμοφύλων αὐτοτελῶν κρατῶν πόλεμος. Ἡ θεότης αὕτη παρίστατο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καλλιτεχνῶν κρατοῦσα εἰς τὰς χεῖράς της κλάδον ἐλαίας καὶ κηρύκειον ἤ, συνηθέστερον, πρῷραν πλοίου καὶ σκῆπτρον ἢ κέρας ἀφθονίας (ὑπῆρχεν ὅμως καὶ στρατιωτικὴ *Ὁμόνοια*, ἥτις παρίστατο ὀρθία μεταξὺ δύο σημαιῶν φοροῦσα ποδήρη χιτῶνα), εἶχε δὲ σύμβολόν της δύο χεῖρας ἡνωμένας καὶ τὸ κηρύκειον. Τῆς Ὁμονοίας ὑπῆρχε βωμὸς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ὀλυμπίᾳ (*Παυσ.* V. 14. 9) καὶ ἐν τῇ νήσῳ Θυνιάδι (κτισθεὶς κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν) καὶ ναὸς εἰς τὴν Μίλητον καὶ τὰς Τράλλεις τῆς Μ. Ἀσίας· πολλαὶ δὲ εἰκόνες (ἐπὶ νομισμάτων ἰδίως) καὶ ἀγάλματα. Διεσώθη ἡ μορφή της ἐπὶ νομισμάτων τοῦ Μεταποντίου, εἰς ἓν ἀνάγλυφον τοῦ Λούβρου καὶ εἰς ἓν μαρμάρινον ἄγαλμα, ὀλίγον μικρότερον τοῦ φυσικοῦ μεγέθους. Καὶ οἱ νεώτεροι καλλιτέχναι ἠσχολήθησαν ἐπίσης μὲ τὰς ἀλληγορικὰς παραστάσεις τῆς Ὁμονοίας, ἔξοχος δὲ μεταξὺ τῶν νεωτέρων ἔργων θεωρεῖται ὁ πίναξ τοῦ Puvis de Chavannes.

Παράστασις στρατιωτικῆς Ὁμονοίας ἐπὶ νομίσματος τοῦ Ἰουλιανοῦ.

— 2) *Ὁμόνοια* ἐκαλεῖτο καὶ πλοῖόν τι τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, οὐχὶ ἐκ τῶν ἱερῶν, καὶ τόπος τις ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. Κ. Α.

— **Ὁμόνοια.** Τίτλος ἑλληνικῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν : —1) Ἑβδομαδιαία ἐφημερὶς ἐν Ζακύνθῳ, ἐκδοθεῖσα εἰς σχῆμα 2ον κατὰ τὰ ἔτη 18.. —1867. —2) Ἡμερησία πολιτικὴ ἐφημερὶς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἱδρυθεῖσα κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 18.. εἰς σχῆμα 2ον καὶ εἶτα ἑνωθεῖσα μετὰ τῆς ἐφημερίδος *Ταχυδρόμος* (βλ. λ.). —3) Ἐφημερὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει (βλ. λ. «*Νεολόγος*» 1). Π. Ν. Π.

— **Ὁμονοίας, πλατεῖα** —. Ἡ παλαιοτέρα καὶ κεντρικωτέρα πλατεῖα τῶν Ἀθηνῶν, κειμένη εἰς τὴν συνάντησιν τῶν ὁδῶν (ἐξ αὐτῆς ἀρχομένων) Σταδίου, Πανεπιστημίου, Δώρου, Γ' Σεπτεμβρίου, Ἴωνος, Ἁγίου Κωνσταντίνου, Πειραιῶς καὶ Ἀθηνᾶς. Μετὰ τὴν μεταφορὰν τῆς πρωτευούσης τοῦ κράτους ἀπὸ Ναυπλίου εἰς Ἀθήνας, ὁ χῶρος τῆς πλατείας ταύτης, ἀδιαμόρφωτος ἀκόμη καὶ μὲ ὀλίγας πέριξ οἰκοδομάς, ὠνομάσθη *Πλατεῖα Ὄθωνος*. Μετὰ τὴν μεταπολίτευσιν τοῦ 1862 μετωνομάσθη εἰς *πλατεῖαν Ὁμονοίας*. Τῷ 1930 εἰς τὸ ὑπέδαφος τῆς πλατείας Ὁμονοίας ἐγένετο ὁ νέος ὑπόγειος κεντρικὸς σταθμὸς τοῦ ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς - Ἀθηνῶν μὲ προέκτασιν εἰς Κηφισιάν. Δ. Α.

ὁμονοῶ *(—έω)·* νοῶ, φρονῶ ὁμοίως πρὸς ἄλλον, συμφωνῶ, κοιν. *μονοιάζω*, ἀντίθ. *διχονοῶ*. «ὁμονοοῦσιν ὡς καλοὶ ἀδελφοί».

ὀμόνω καὶ **ἀμόνω,** *ἀόρ. ὤμοσα·* ὁρκίζομαι, ὀμνύω : «μόσε νὰ σὲ πιστέψω».

ὁμοούσιος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἐκ τῆς αὐτῆς οὐσίας συνιστάμενος, ὁ ἔχων τὴν αὐτὴν φύσιν, ἀντίθ. *ἑτεροούσιος.*

— *[Δογμ.]* Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀρείου, τοῦ διακρίνοντος τὸν Πατέρα τοῦ Υἱοῦ καὶ θεωροῦντος αὐτὸν κτίσμα, ἡ πρώτη ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴ σύνοδος (325) ἐδέχθη τὴν ταυτότητα τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, ὁ τῇ εἰσηγήσει τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου ἐκάλεσεν ἐν τῷ συμβόλῳ αὐτῆς «ὁμοούσιον τῷ πατρί». Ἀλλ' ὁ ὅρος οὗτος δὲν εὗρε παρὰ πᾶσιν ἐπιδοκιμασίαν, διότι πολλοὶ ἐδίσταζον νὰ δεχθῶσι τοῦτον, ὡς μὴ περιεχόμενον ἐν τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ («λέξις ἄγραφος») καὶ δυνάμενον διὰ παρερμηνείας νὰ ὁδηγήσῃ πρὸς τὸν Σαβελλιανισμόν. Μετὰ πολλὰς ὅμως διακυμάνσεις ἐπεκράτησεν ὁ ὅρος οὗτος, ἀφοῦ καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει δευτέρα Οἰκουμενικὴ σύνοδος (381) ἐδέχθη αὐτόν. Κ. Ι. Δ.

ὁμοουσιότης, *—ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ ὁμοουσίου, ἡ ἐκ τῆς αὐτῆς οὐσίας ὑπόστασις.

ὁμοπάτριος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς καὶ ἐξ ἑτέρας μητρός : «ὁμοπάτριοι ἀδελφοί».

ὁμοπέταλος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων τὰ αὐτὰ ὅμοια πέταλα : «ὁμοπέταλον ἄνθος».

ὁμοπιπεριδινικὸν *ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*, ἢ δ-ἀμινοβαλεριανικὸν ὀξύ, ἢ 5-*ἀμινοπεντανικὸν* ὀξύ, ἀμινοξὺ τοῦ τύπου :

$$NH_2.CH_2.[CH_2]_3.COOH$$

Σχηματίζεται κατὰ τὴν σῆψιν τῶν πρωτεϊνῶν (κρέατος, κόλλας κλπ.) εἰς σημαντικὴν ποσότητα, δὲν ἀπαντᾷ ὅμως κατὰ τὴν ἁπλῆν ὑδρόλυσιν

Digitized by Google

τῶν, δι' ὃ καὶ δὲν θεωρεῖται ὡς κανονικὸν συστατικὸν αὐτῶν. Σῶμα κρυσταλλικόν, εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ, τηκόμενον εἰς 157°, ὁπότε καὶ διασπᾶται εἰς ὕδωρ καὶ τὴν λακτάμην αὐτοῦ, τὴν *πιπεριδόνην*

$$CH_2 \left\langle \begin{array}{c} CH_2 - CH_2 \\ CH_2 - CO \end{array} \right\rangle NH.$$

Σ. Γ.

ὁμοπλαστία (ἡ) *[Βιολ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ ὑφίσταται ὁμοιότης μεταξὺ τῶν διαφόρων ὀργάνων ζωϊκοῦ ἢ φυτικοῦ ὀργανισμοῦ. Ὁμοπλαστία παρατηρεῖται καὶ εἰς ὀργανισμοὺς προελθόντας ἐκ διαφόρων γενῶν. Δ. Ν. Π.

ὁμοπλαστικός, *– ή, —όν·* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν *ὁμοπλαστίαν* (βλ. λ.).

ὁμοπλοΐα (ἡ) *[Ναυτ.]*. Ὁ ὁμαδικός, οἱονεὶ ἀγελαῖος, πλοῦς πολλῶν συγχρόνως πλοίων, πολεμικῶν τε ἀποτελούντων τὴν *συνοδείαν* καὶ ἐμπορικῶν ἀποτελούντων τὴν *παραπομπήν*, ἐν συνδυασμῷ δὲ κινήσεων ἐκτελούμενος. Ταυτόσημος περίπου ὁ ὅρος *νηοπομπή*. Σ. Ε. Λ.

ὁμοπλοῶ· πλέω ὁμοῦ μετ' ἄλλων πλοίων πρὸς συνοδείαν αὐτῶν ἢ ὑπὸ τὴν συνοδείαν των, χάριν ἀσφαλείας ἀπὸ πάσης ἐπιθέσεως. Σ. Ε. Λ.

ὁμόπλους (ὁ). Ὁ συμπλέων μετ' ἄλλων, συνοδεύων ἢ συνοδευόμενος, πρὸς ἀσφάλειαν τῆς *ὁμοπλοΐας* (βλ. λ.): «ὁμόπλουν πλοῖον». Σ. Ε. Λ.

ὁμόπτερα (τὰ) (Homoptera) *[Ζῳολ.]*. Κατηγορία ἐντόμων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἡμιπτέρων*, περιλαμβάνουσα ἔντομα φέροντα τέσσαρας ὁμοίας πτέρυγας, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία των. Εἰς σπανίας περιπτώσεις αἱ πρόσθιαι πτέρυγες εἶναι μεταμορφωμέναι εἰς σαρκώδη ἔλυτρα. Οἱ ὀπίσθιοι πόδες συνήθως εἶναι ἐπιτήδειοι πρὸς πήδημα. Ἡ θήλεια τῶν ὁμοπτέρων ἐντόμων τῇ βοηθείᾳ τοῦ τερέτρου της ἐναποθέτει τὰ ᾠά της ὑπὸ τὸν φλοιὸν τοῦ κορμοῦ τῶν δένδρων. Αἱ μεταμορφώσεις τῶν ἐντόμων τούτων διαρκοῦν ἐνίοτε πολλὰ ἔτη. Τὰ ὁμόπτερα ἀπαντῶσι σχεδὸν πανταχοῦ τῆς γῆς.

Πίναξ ἐμφαίνων τὰς κυριωτέρας ὑποδιαιρέσεις τῶν ὁμοπτέρων.

Γνωρίσματα	*Οἰκογένεια*	*Γένος*
Κεφαλὴ βραχεῖα, εὐρεῖα, πλαγίως τοποθετημένη ἐπὶ τοῦ θώρακος. Κεραῖαι βραχεῖαι. Πόδες μακροὶ καὶ ἰσχυροί. Εἰδικὰ μασητικὰ ὄργανα.	Κικαδίδαι	Κικὰς
Κεραῖαι μακραὶ ἐκ 10 ἀρθρώσεων. Ὁ ταρσὸς τοῦ ἐμπροσθίου ποδὸς ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἀρθρώσεων. Πτέρυγες ἰσχυραί. Ὀπίσθιοι πόδες πηδητικοί.	Ψυλλίδαι	Ψύλλος
Κεραῖαι ἐκ 5—7 ἀρθρώσεων ἀποτελούμεναι. Ρύγχος τελείως ἀνεπτυγμένον. Ἀμφότερα τὰ γένη ἔχουσι τελείως ἀνεπτυγμένας πτέρυγας. Πολλαπλασιασμὸς διὰ παρθενογενέσεως.	Ἀφιδίδαι	Ἀφὶς
Κεραῖαι ἐκ 3 ἀρθρώσεων ἀποτελούμεναι. Πόδες βραχεῖς.	Φυλλοξηρίδαι	Φυλλοξήρα
Σῶμα ἀσπιδοειδὲς εἰς τὰς θηλείας, αἵτινες ἀμοιροῦσι καὶ πτερύγων. Ἄρρενες πτερωτοὶ μὲ ἀτροφικὰς τὰς ὀπισθίας πτέρυγας. Ὁ ταρσὸς τοῦ ποδὸς ἀποτελεῖται ἐκ μιᾶς καὶ μόνης ἀρθρώσεως.	Κοκκαδίδαι	Ἀσπιδιωτὸς Κύκκος Λεκάνιον

Δ. Ν. Π.

ὁμοπυροκατεχίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὁμόλογον τῆς *πυροκατεχίνης*. Τήκεται εἰς 51°. Μεθυλαιθὴρ αὐτῆς εἶναι ἡ *κρεοσόλη*. Σ. Γ.

ὅμορος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων τοὺς αὐτοὺς ὅρους, τὰ αὐτὰ ὅρια, ὁ συνορεύων, γειτονικός: «ἡ ὅμορος ἐπικράτεια» ἢ «τὸ ὅμορον κράτος».

— *[Ὀδοντιατρ.]* Καλοῦνται *ὅμοροι ἐπιφάνειαι* γενικῶς αἱ κείμεναι εἰς τὰ μεσοδιαστήματα τῶν ὀδόντων. Εἰδικῶς ἡ μὲν πρὸς τὴν μέσην γραμμὴν τοῦ προσώπου βλέπουσα καλεῖται *πρόσω*, ἢ *προσθία*, ἡ δὲ πέραν ταύτης καλεῖται *ἄπω* ἢ *ὀπισθία* ἢ *πόρρω*. Ν. Γ. Π.

ὁμόρρους (ὁ, ἡ), *—ουν* (τό)· ὁ ὁμοῦ, ὁ μετ' ἄλλων ῥέων: «ὁμόρροι φλέβες».

—*[Ναυπηγ.]* Καλεῖται *ὁμόρρους* (ἀγγλ. wake) τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ ἡ ταχύτης τοῦ κινουμένου πλοίου εἶναι μικροτέρα τῆς φαινομένης ταχύτητος τοῦ ὕδατος, ὅπερ φαίνεται οἱονεὶ φεῦγον πρὸς πρύμναν, ὅταν τὴν τελευταίαν ταύτην ταχύτητα παρατηροῦμεν ἀπὸ τῆς πρύμνης κατὰ πλευράν. Ὀφείλεται δὲ τοῦτο εἰς τὸ ὅτι εἰς τὴν πρύμναν τὸ ὕδωρ παρακολουθεῖ πράγματι τὸ πλοῖον κατὰ ὡρισμένον τι ποσοστὸν τῆς ταχύτητός του (λεγόμενον ὡσαύτως *ὁμόρρους*) ἕνεκα διαφόρων αἰτίων, ὧν προέχει ἡ τριβὴ τῆς γάστρας ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς μάζης. Συγκρίνοντες τὴν θεωρητικὴν ἀπὸ τῆς ἕλικος πρόωσιν πρὸς τὴν κατὰ τὴν πρύμναν φαινομένην κίνησιν τοῦ ὕδατος, τὴν ἰσουμένην δηλαδὴ πρὸς τὴν ταχύτητα τοῦ πλοίου ἐλαττωμένην κατὰ τὸν ὁμόρρουν, θὰ εἴχομεν ἀντὶ τῆς φαινομένης ὀλισθήσεως τὴν πραγματικὴν ὀλίσθησιν, ἐὰν ἡ μέτρησίς της δὲν ἦτο δυσχερεστάτη (βλ. λ. *ὀλίσθησις*). Μικροτέρα ὁμοίως φαίνεται ἡ ταχύτης τοῦ οἱονεὶ φεύγοντος ὕδατος καὶ πλευρικῶς ἀπὸ τῆς πρώρας θεωμένου, ἐνῷ ἀντιθέτως ἡ φαινομένη ταχύτης τοῦ ὕδατος ἐμφανίζεται μεγαλυτέρα τῆς πραγματικῆς ταχύτητος τοῦ πλοίου εἰς παρατηρητὴν ἱστάμενον κατὰ τὸ μέσον τοῦ πλοίου. Σ. Ε. Λ.

ὁμορρυθμία (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τι ὁμόρρυθμον πρὸς ἄλλο, ὁμοιορρυθμία, ταυτότης ρυθμοῦ.

ὁμόρρυθμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων τὸν αὐτὸν ρυθμόν· ἰδίᾳ ὡς νομικὸς ὅρος: «ὁμόρρυθμος ἑταιρεία».

— **ὁμόρρυθμος** ***ἑταιρεία*** *[Ἐμπορ. Δίκ.]*· βλ. λ. *ἑταιρεία*.

ὁμορφένω· βλ. λ. *ἐμορφαίνω*.

Ὄμορφη ***ἐκκλησιά,*** ἢ ***Ὀμορφοκκλησιά***. Οὕτως ὠνομάσθη, διὰ τὴν ὡραιότητά του, βυζαντινὸν ναΐδιον, εὑρισκόμενον εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τὰ Ἄνω Πατήσια Ἀθηνῶν καὶ εἰς τὰς βορείους ὑπωρείας τοῦ Ἀγχεσμοῦ (Τουρκοβουνίων). Ἐκτίσθη ἐπὶ τῆς θέσεως ἀρχαιοτέρου ναοῦ, ὁ μὲν κυρίως ναὸς περὶ τὸ 1000 μ. Χ., τὸ πλάγιον παρεκκλήσιον ἐπὶ φραγκοκρατίας καὶ ὁ ἀκαλαίσθητος νάρθηξ ἐπὶ τουρκοκρατίας. Ἐξωτερικῶς ὁ ναὸς εἶναι ἐκτισμένος μὲ τὸ σύστημα τῆς ἐκ πλίνθων καὶ κανονικῶν λίθων οἰκοδομῆς· ἡ στέγη αὐτοῦ εἶναι σταυροειδής, ὁ δὲ τροῦλλος κομψός. Ἐσωτερικῶς εἶναι δίστηλος καὶ φέρει ὡραίας τοιχογραφίας τοῦ ΙΣΤ'—ΙΗ' αἰῶνος, ἐξ ὧν ἀξιολογώτεραι εἶναι ἡ Βαϊφόρος εἴσοδος τοῦ Χριστοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἡ Ἁγία Γλυκερία, ὁ Παλαιὸς τῶν ἡμερῶν, ἡ Παναγία κ. ἄ. Ὑπάρχουν ἔτι χαράγματα καὶ ἀκιδογραφίαι.

Πλησίον τῆς Ὄμορφης ἐκκλησιᾶς ἔχει ἱδρυθῆ ἐσχάτως ἡ κεντρικὴ δεξαμενὴ τῶν ἐκ τῆς λίμνης τοῦ Μαραθῶνος προερχομένων ὑδάτων διὰ τὴν διανομὴν τῆς ὑδρεύσεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς. Ι. Σ. Σ.

Ὀμορφίτα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον ἐν Κύπρῳ, προάστειον τῆς Λευκωσίας. Κάτ. περίπου 650, Ἕλληνες καὶ Ὀθωμανοί. Α. Κ. Α.

ὄμορφος, ***ὀμορφάδα*** κτλ.· βλ. λ. *εὔμορφος, εὐμορφάδα* κλπ.

Ὀμορφοχώρι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Μελισσοχωρίου (πρῴην Μετεσελῆ) τῆς ἐπαρχίας Λαρίσης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 606. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Νέχαλη*.

ὁμοσεισμικός, *—ή, —όν·* ὁ ἀνήκων ἢ ἀναφερόμενος εἰς ζώνην ἢ περιοχήν, εἰς τὴν ὁποίαν αἱ σεισμικαὶ δονήσεις εἶναι ὁμοίας ἐντάσεως: «ὁμοσεισμικαὶ γραμμαί», «ὁμοσεισμικὸς χάρτης». Συνηθέστερον ὅμως γίνεται χρῆσις τοῦ ὅρου *ἰσόσειστος*. Γ. Κ. Γ.

ὁμόσιτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ὁμοῦ σιτούμενος, τρεφόμενος, ὁμοτράπεζος.

ὁμοσιτῶ *(—έω)*· σιτοῦμαι, τρέφομαι ὁμοῦ μετ' ἄλλων, συσσιτῶ.

ὁμόσκηνος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ὑπὸ τὴν αὐτὴν σκηνὴν μετ' ἄλλων διαμένων, σύσκηνος.

ὁμοσπονδία (ἡ)· πολιτικὴ ἕνωσις κρατῶν ἐχόντων κοινὰ συμφέροντα καὶ ἀποτελούντων μίαν ἐθνότητα, ἄλλως *συμπολιτεία*: «Ἑλβετικὴ ὁμοσπονδία»· || ἕνωσις ἐργατικῶν σωματείων ἐπιδιωκόντων τὸν αὐτὸν σκοπὸν ὑπὸ ἑνιαίαν διοίκησιν: «ὁμοσπονδία ἐργατῶν θαλάσσης», «καπνεργατικὴ ὁμοσπονδία τῆς Ἑλλάδος»· || ἕνωσις σωματείων ἀστικῶν ὀργανώσεων: «ὁμοσπονδία ἐπαγγελματιῶν».

—*[Πολιτειολ.]* Βλ. *ἕνωσις κρατῶν*.

—**ὁμοσπονδία** ***εὐρωπαϊκή***· βλ. *Πανευρώπη*.

—**ὁμοσπονδία** ***γερμανική***· βλ. *δίαιτα* καὶ *ἕνωσις κρατῶν*.

—**ὁμοσπονδία** ***τοῦ Ρήνου***· βλ. *δίαιτα*.

ὁμοσπονδιακός, *—ή, —όν·* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὁμοσπονδίαν, ὁ τῆς ὁμοσπονδίας: «ὁμοσπονδιακὸν συμβούλιον»· || ὁ ἀσπαζόμενος τὴν ὁμοσπονδίαν ὡς σύστημα πολιτικόν.—Ἐπίρρ. ***ὁμοσπονδιακῶς***.

—**Ὁμοσπονδιακαὶ** ***τράπεζαι τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς*** (Federal Reserve Banks). Σύστημα τραπεζικῶν ἱδρυμάτων, ἀποκλειστικῶς ἀσκούντων τὸ ἐκδοτικὸν προνόμιον ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Β. Ἀμερικῆς. Τὴν σημερινὴν μορφήν της ἡ ὀργάνωσις τῶν ἐκδοτικῶν ὁμοσπονδιακῶν τραπεζῶν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ 1913. Μέχρι τῆς τελευταίας ταύτης μεταρρυθμίσεως ἡ ἔκδοσις τραπεζογραμματίων καὶ ἐν γένει ἡ ἄσκησις λειτουργίας ἐκδοτικῆς τραπέζης ἦτο ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις οὐσιαστικῶς ἐλευθέρα, τῶν ὅρων ὑφ' οὓς αὕτη ἐπετρέπετο δυναμένων νὰ πληρωθῶσιν ὑπὸ πάσης σχεδὸν τραπεζικῆς ἐπιχειρήσεως. Οἱ σπουδαιότεροι τῶν ὅρων τούτων, εἰδικῶς χάριν ἐξασφαλίσεως τῶν δικαιωμάτων τῶν κομιστῶν τραπεζογραμματίων διὰ τὴν περίπτωσιν πτωχεύσεως τῆς ἐκδούσης τραπέζης ἐπιβληθέντων, ἦσαν: α) Ὡρισμένον ἐλάχιστον μέγεθος τοῦ κεφαλαίου τῶν ἐκδοτικῶν τραπεζῶν. β) Ἐκ τοῦ νόμου καθωρισμένον ποσοστὸν ἀναλογίας τοῦ εἰς τὴν τράπεζαν παραχωρουμένου ποσοῦ δυναμικῆς ἐκδόσεως τραπεζογραμματίων πρὸς τὸ κεφάλαιον τῆς ἐπιχειρήσεως· καὶ γ) Κατάθεσις παρὰ τῷ δημοσίῳ ταμείῳ λόγῳ ἐγγυήσεως τίτλων ἐθνικῶν δανείων εἰς ποσὸν κατὰ 10 % ἀνώτερον τοῦ εἰς τὴν τράπεζαν παραχωρηθέντος ποσοστοῦ ἐκδόσεως. Αἱ ὑπὸ τοὺς ἀνωτέρω ὅρους διαχειριζόμεναι τὴν ἔκδοσιν καὶ κυκλοφορίαν τραπεζογραμματίων ἐκδοτικαὶ τράπεζαι ἀνήρχοντο εἰς 8.000 τῷ 1913.

Ἡ τοιαύτη ρύθμισις τῆς ἐκδόσεως τῶν τραπεζογραμματίων παρουσίαζε τὸ ἐλάττωμα ὅτι δὲν παρεῖχε τὴν δυνατότητα τῆς δι' ἀποτελεσματικῆς ἀσκήσεως μέτρων πιστωτικῆς πολιτικῆς ἐπιδράσεως ἐπὶ τοῦ μεγέθους τῶν κυκλοφορούντων χρηματικῶν μέσων ὁλοκλήρου τῆς χώρας ἢ τοὐλάχιστον ἐκτεταμένου διαμερίσματός της, καὶ ὡς ἐκ τούτου τὴν διαρκῆ ὑφ' ὅλας τὰς οἰκονομικὰς συνθήκας τάσιν τῶν ἐκδοτικῶν τραπεζῶν νὰ διατηρῶσιν ὁλόκληρον τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς αὐτὰς παρεχόμενον ποσοστὸν δυναμικῆς ἐκδόσεως τραπεζογραμματίων εἰς τὴν κυκλοφορίαν. Βελτίωσις ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῶν ἐκδοτικῶν τραπεζῶν ἐπεζητήθη διὰ τοῦ νόμου τῆς 23ης Δεκεμβρίου 1913, ἐπενεγκόντος τὰς ἑξῆς μεταβολάς: Ἡ χώρα διῃρέθη εἰς 12 διαμερίσματα, ἐν ἑκάστῳ τῶν ὁποίων ἡ ἄσκησις τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου παρεχωρήθη εἰς μίαν τράπεζαν ὑπὸ τοῦ νόμου ἱδρυομένην καὶ καλουμένην ὁμοσπονδιακὴν (Federal Reserve Bank). Εἰς τὰς τραπέζας ταύτας ὑπήχθησαν αἱ ἐθνικαί, διατηρηθείσης κατὰ τὰ λοιπὰ τῆς λειτουργίας των ὑπὸ τοὺς ἀνωτέρω ἐκτεθέντας ὅρους. Ἡ ὀργανικὴ συνοχὴ τῶν 12 μερικωτέρων τραπεζικῶν ἱδρυμάτων ἐξασφαλίζεται διὰ τῆς ἱδρύσεως κεντρικοῦ γραφείου ἐν Washington. Ἐν ἑκάστῳ τῶν 12 διαμερισμάτων προβλέπει ὁ νόμος μέσα ἑνιαίας διαμορφώσεως τῶν ὅρων τῶν πιστωτικῶν παροχῶν καὶ ἰδίως τοῦ προεξοφλητικοῦ τόκου. Α.Α.Τ.

—**Ὁμοσπονδιακοὶ** *[Ἱστορ.]*. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι γνωστοὶ ἐν Ἡνωμέναις Πολιτείαις οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1787, ἄλλως καλούμενοι καὶ *Ἑνωτικοὶ* (Unionists), ἀπὸ τοῦ ἀγῶνός των ὑπὲρ τῆς παραχωρήσεως εὐρυτάτων δικαιωμάτων εἰς τὴν κεντρικὴν ἐθνικὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας καὶ τοῦ περιορισμοῦ τῆς δικαιοδοσίας τῶν πολιτειῶν. Οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ὠργανώθησαν κατὰ τὴν περίοδον τοῦ 1787—1788 εἰς τὸ *ὁμοσπονδιακὸν κόμμα* (Federalist Party), ὅπερ ἰσχυροποιήθη κυρίως ἀπὸ τοῦ 1791 καὶ ἀδειαλείπτως μέχρι τοῦ 1801 διετήρησε τὴν ἐπὶ τῆς χώρας πολιτικὴν κυριαρχίαν. Τὸ ὁμοσπονδιακὸν κόμμα ἔσχε διακεκριμένους ἀρχηγοὺς τὸν Ἀλέξανδρον Χάμιλτων καὶ τὸν Ἰωάννην Ἄνταμς, συμπαθῶς δὲ διακείμενον μᾶλλον πρὸς τὴν Ἀγγλίαν παρὰ πρὸς τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν, ὑπῆρξεν ὁ κύριος δημιουργὸς τοῦ δόγματος τῆς οὐδετερότητος ἔναντι τῶν εὐρωπαϊκῶν πραγμάτων. Ἐξέπεσεν ὁριστικῶς τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τοῦ 1801, κυρίως διὰ τὰς πρὸς τὴν Ἀγγλίαν συμπαθείας του, τὴν πτῶσίν του δὲ ἐπηκολούθησαν ἐσωτερικοὶ διχασμοὶ καὶ διασπάσεις. Οἱ Ὁμοσπονδιακοί, ἀγωνισθέντες κυρίως κατὰ τῶν Ἀντιομοσπονδιακῶν (Antifederalists), ἐθεωρήθησαν ὡς οἱ ἐν τῇ Βορείῳ Ἀμερικῇ ἐκπρόσωποι τοῦ ἀριστοκρατικοῦ πνεύματος, ἀνάλογοι πρὸς τοὺς ἐν Ἀγγλίᾳ τόρεις. Ὁμοσπονδιακοὶ εἶτα ἀπεκλήθησαν, κατὰ τοὺς ἀγῶνας τοῦ 1861, οἱ Βόρειοι (Nordists) κατὰ τὸν ἔναντι τῶν Νοτίων ἀγῶνά των, τῶν ἄλλως ὀνομασθέντων καὶ Συνομοσπονδιακῶν ἢ Χωριστικῶν. Π. Ν. Π.

—**Ὁμοσπονδιακοὶ** (Federalistes). Οὕτως ἐκλήθησαν τὰ μέλη τῆς ὑπὸ τοῦ Ν. Γιουρούκωφ τῷ 1921 ἱδρυθείσης «Φεντεραλιστικῆς Μακεδονικῆς Ὀργανώσεως» τὰ ὁποῖα, ἔχοντα ἀρχὰς μᾶλλον κομμουνιζούσας, ἐζήτουν ὄχι τὴν προσάρτησιν τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἀλλὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν της ἀπὸ πάσης ἐθνικῆς καταπιέσεως διὰ τῆς δημιουργίας ἀνεξαρτήτου καὶ ἑνιαίας μακεδονικῆς δημοκρατίας, τμήματος μιᾶς μεγαλυτέρας ὁμοσπονδίας (φεντεράτσια) τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν, κατὰ τὸ πρότυπον τῆς Ἑνώσεως τῶν Σοσιαλιστικῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν (πλείονα βλ. εἰς λ. *κομιτᾶτον*).

—**ὁμοσπονδιακὸν** ***συμβούλιον***· βλ. *ἕνωσις κρατῶν*.

Ὁμοσπονδισταὶ (οἱ) (Federalists)· βλ. *Ὁμοσπονδιακοί*.

ὁμόσπονδος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ μετέχων τῶν αὐτῶν σπονδῶν, τῶν αὐτῶν συνθηκῶν: «ὁμόσπονδοι πολιτεῖαι» αἱ εἰς ἓν ἡνωμέναι ὁμοεθνεῖς πολιτεῖαι.

Digitized by Google

ὁμόσπορος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἐκ τῶν αὐτῶν γονέων γεννηθείς, αὐτάδελφος.

ὁμόστεγος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην ζῶν, σύνοικος, ὁμόσκηνος.

ὁμόστυλα (τά) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ φυτὰ τὰ φέροντα ὁμοιομόρφους στύλους.

ὁμοταγής (ὁ, ἡ) *—ές* (τό)· ὁ εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν τεταγμένος «ὁμοταγεῖς ὅροι». — Ἐπίρρ. ***ὁμοταγῶς***.

—ὁμοταγεῖς ἢ ***συνάλληλοι ἔννοιαι*** *[Λογικ.]*· βλ. λ. *ἔννοια*.

ὁμοταξία (ἡ)· ἡ εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν ὑπαγωγή· || ἄθροισμα πολλῶν ὑπαλλήλων τάξεων: «ὁμοταξία τῶν θηλαστικῶν».

—[Ζωολ.—Βοτ.] Καλεῖται *ὁμοταξία* τὸ ἄθροισμα πολλῶν τάξεων ἀποτελουμένων ἐξ ὁμοίων ζῴων ἢ φυτῶν, δηλαδὴ ἐξ ὀργανισμῶν ἐμφανιζόντων κοινὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα. Οὕτω π. χ. εἰς τὴν ὁμοταξίαν τῶν θηλαστικῶν ὑπάγονται ὁ ἄνθρωπος, ὁ πίθηκος, ὁ λέων, ὁ κόνικλος, ὁ μῦς, ἡ αἶξ, ὁ βοῦς κτλ., ἤτοι ζῷα διαφόρου σωματικῆς διαπλάσεως, ἀλλ' ἔχοντα πολλὰ μεταξύ των χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα: ὅτι θηλάζουν, εἶναι θερμόαιμα, παρουσιάζουσιν ὁμοιότητα σκελετοῦ κτλ. Δ. Ν. Π.

— **ὁμοταξίας** ***σύστημα*** *[Ἐκκλ. Δίκ.]*. Ἐν τῶν τριῶν συστημάτων τῆς σχέσεως πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ χωρισμοῦ ἢ τῆς διακρίσεως αὐτῶν. Τὰ ἄλλα δύο συστήματα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πεδίου εἶναι τὸ τῆς νόμῳ κρατούσης πολιτείας καὶ τὸ τοῦ τελείου χωρισμοῦ πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας. Ὁμοταξία εἶναι τὸ σύστημα ἐκεῖνο, καθ' ὃ ἡ πολιτεία οὐδεμίαν ἀσκεῖ ἐξουσίαν ἢ ἐποπτείαν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐκκλησία δὲν ὀφείλει ὑποταγήν τινα τῇ πολιτείᾳ. Τὰ ὅρια τῆς δικαιοδοσίας πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας, αἵτινες κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο εἶναι ἱδρύματα κυρίαρχα καὶ ὁμοταγῆ, ὁρίζονται διὰ συμβάσεως, οὐχὶ δὲ διὰ μόνης τῆς ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας, ὡς ἠξίου τὸ ἱεροκρατικὸν σύστημα, οὐδὲ διὰ μόνης τῆς πολιτικῆς νομοθεσίας, ὡς ἠξίου τὸ πολιτειοκρατικόν.

Τὸ σύστημα τῆς ὁμοταξίας, ἂν καὶ ἀπᾷδον πρὸς τὸ ἱεροκρατικὸν σύστημα, ἔτυχεν οὐδὲν ἧττον τῆς εὐνοίας τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, διορώσης ἐν τῇ ὁμοταξίᾳ ἀντάλλαγμα τῆς ἐπὶ τῶν πολιτειῶν ἀπολεσθείσης ὑπεροχῆς αὐτῆς. Κατεδείχθη δ' ἡ πρὸς τὸ σύστημα τοῦτο εὔνοια τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ἐκ τῆς κατὰ τὸν ΙΘ' καὶ Κ' αἰῶνα προθυμίας αὐτῆς πρὸς σύναψιν κονκορδάτων, ἤτοι συμβάσεων, μετὰ τῶν διαφόρων κρατῶν πρὸς ρύθμισιν τῶν πρὸς αὐτὰ σχέσεων αὐτῆς. Ἔτυχε δὲ τῆς ὁμοταξίας τὸ σύστημα ἐνιαχοῦ τῆς Δύσεως, μάλιστα δ' ἐν Γερμανίᾳ, καὶ τῆς ἐν τοῖς κοινοβουλίοις ὑποστηρίξεως τῶν καθολικῶν, εἰδικῶς δ' ἐν Γερμανίᾳ τοῦ καθολικοῦ κέντρου, οὗτινος καὶ ἐγένετο τὸ πρόγραμμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς (βλ. *Κ. Μ. Ράλλη*, «Ἐγχειρίδιον Ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου» τεῦχ. α' 1927, σελ. 12). Κ. Μ. ΡΑΛΛΗΣ

ὁμοτελής (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ τὰ αὐτὰ τέλη, τὸν αὐτὸν φόρον πληρώνων, ἀντίθ. ὑποτελής.

ὁμότεχνος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ τὴν αὐτὴν τέχνην ἀσκῶν, συντεχνίτης.

ὁμοτιμία (ἡ)· ἰσότης, ταυτότης τιμῶν ἢ ἀξιωμάτων· || ὁ θεσμὸς τῶν *ὁμοτίμων* (βλ. λ.).

ὁμότιμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό). Παρ' ἀρχαίοις, ὁ ἔχων ἴσον μέρος μετ' ἄλλου τινὸς ἔν τινι ἐξουσίᾳ: «τῆς στρατηγίας ὁμότιμος» (*Πλουτ.* Φάβ. 8), ἔτι δὲ οἱ εὐπατρίδαι τῶν Περσῶν, ἀνάλογοι πρὸς τοὺς παρ' Ἕλλησιν *ὁμοίους*· || ὁ ἔχων τὴν αὐτὴν πρὸς ἄλλον τιμήν· || «ὁμότιμος καθηγητής», καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου, ἀποχωρήσας λόγῳ ὁρίου ἡλικίας μετὰ εἰκοσιπενταετῆ τοὐλάχιστον ὑπηρεσίαν· || *ὁμότιμοι* ἐν Ἀγγλίᾳ οἱ εὐγενεῖς, οἱ μετέχοντες τῆς Ἄνω Βουλῆς.

—*[Ἱστ.]* Ὁ θεσμὸς τῆς *ὁμοτιμίας* (λατιν. paragium, γαλλ. pairage, ἀγγλ. peerage, γερμ. Pairschaft) ἔχει τὴν ἀρχήν του εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ὠργανωμένης φεουδαρχίας. Ἀρχικῶς *ὁμότιμος* (λατ. paris, γαλλ. pair, ἀγγλ. peer, ἱσπ. par) ἐκαλεῖτο, ὡς καὶ ἐκ μεροβιγγείων ἢ καρολιγγείων διατάξεων ἐμφαίνεται, πᾶς κάτοχος τιμαρίου, εἰδικώτερον ἐν Γαλλίᾳ ἀποκαλούμενος καὶ *τιμαριοῦχος ὁμότιμος* (pair fieffé, pair de fief). Ἐν τῇ ἐξελίξει ὅμως τοῦ φεουδαρχικοῦ συστήματος *ὁμότιμοι* ἀπεκλήθησαν εἰδικὴ προνομιοῦχος τάξις εὐγενῶν, ὑποτελῶν τοῦ βασιλέως, εἰς οὓς οὗτος ἀπένεμε τὸ προνόμιον τῆς ὁμοτιμίας. Ἐν Γαλλίᾳ, οὗτοι ἀποκαλοῦνται *ὁμότιμοι τῆς Γαλλίας* (pares Franciae, pairs de France) καὶ ἀπαντοῦν ἀπὸ Λουδοβίκου τοῦ Η', ὀργανώσαντος τῷ 1216 τὴν «κούρτην τῶν ὁμοτίμων» (cour des pairs, curia parium), τῆς ὁποίας λογίζεται πρόγονος ἡ «βασιλικὴ κούρτη» (curia regis) τῶν Καπετιδῶν βασιλέων. Οἱ ὁμότιμοι τῆς Γαλλίας, ἰσχυροὶ τὸ πλεῖστον φεουδάρχαι, εἶχον εὐρυτάτην δικαστικὴν δικαιοδοσίαν, μετεῖχον τοῦ παρλαμέντου τῶν Παρισίων καὶ τῆς τελετῆς τῶν στέψεων βασιλέων, ἀνυψοῦντο δὲ εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὁμοτίμου παρὰ τοῦ βασιλέως, δυναμένου ἐπίσης νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν ὁμοτιμίαν των. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΓ' αἰῶνος οἱ ὁμότιμοι ἦσαν δώδεκα, 6 λαϊκοὶ (δοῦκες Βουργουνδίας, Γουϊέννης καὶ Νορμανδίας· κόμιτες Καμπανίας, Τολούζης καὶ Φλάνδρας) καὶ 6 ἐκκλησιαστικοὶ (ἐν οἷς καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῶν Ρημῶν) καὶ κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν (1789) 49, ὧν 5 πρίγκιπες ἐξ αἵματος, οἱ παλαιοὶ 6 ἐκκλησιαστικοὶ καὶ 38 δοῦκες. Ἡ ὁμοτιμία κατηργήθη ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ἐπαναφερθεῖσα κατὰ τὴν περίοδον τοῦ 1814—1848 (βλ. *Ὁμοτίμων* βουλὴ) καὶ εἶτα ἀντικατασταθεῖσα ὁριστικῶς ὑπὸ τῆς γερουσίας.

Ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ ὁμοτιμία τὴν ἀρχὴν τῆς ἔχει εἰς τὴν ἀγγλονορμανδικὴν φεουδαρχίαν. Μέχρις Ἐδουάρδου τοῦ Γ' ὁμότιμοι ἦσαν μόνον οἱ ἀνώτεροι ἐκκλησιαστικοί, οἱ κόμιτες καὶ οἱ βαρῶνοι, διαδοχικῶς δὲ ἐδόθη ἡ ὁμοτιμία καὶ εἰς δοῦκας, μαρκησίους καὶ ὑποκόμιτας, σὺν τῇ δημιουργίᾳ τῶν βαθμίδων αὐτῶν τῆς φεουδαρχικῆς ἱεραρχίας. Ἐκ τῶν Ἄγγλων ὁμοτίμων ἀπετελέσθη ἡ βουλὴ τῶν Λόρδων, εἰς ἣν μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Σκωτίας (1707) καὶ τῆς Ἰρλανδίας (1800) δὲν μετέσχον ἅπαντες οἱ παλαιοὶ ὁμότιμοι τῶν δύο αὐτῶν χωρῶν, ἀλλ' ἀντιπρόσωποί των (representativ peers of Scotland and Irerand), 16 ἐκ τῆς πρώτης καὶ 28 ἐκ τῆς δευτέρας (βλ. καὶ λ. *Ἀγγλία*, *τόμ.* Α', σελ. 230 γ'). Τέλος ὁ ὅρος *ὁμότιμος* ἀπαντᾷ καὶ ἐν Γερμανίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ μέχρι τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1918, ἀποδιδόμενος εἰς τὰ μέλη τῆς Πρώτης Βουλῆς. Π. Ν. Π.

—**Ὁμοτίμων** ***βουλή*** (Chambre des Pairs). Γαλλικὸν κοινοβουλευτικὸν σῶμα, καθιερωθὲν διὰ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1814 κατὰ τὴν α' παλινόρθωσιν. Ἡ βουλὴ τῶν Ὁμοτίμων τῆς α' παλινορθώσεως (ἀπὸ 4 Ἰουνίου 1814 ἕως 20 Μαρτίου 1815) ἀπετελέσθη ἐξ 154 μελῶν ἰσοβίων, ὀνομασθέντων παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος. Ἡ τοῦ Ἑκατονθημέρου (ἀπὸ 3 Ἰουνίου ἕως 7 Ἰουλίου 1815) ἀπετελέσθη ἐξ 120 μελῶν ὁρισθέντων ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος, ἡ τῆς β' παλινορθώσεως (1815—1830), ἀρχικῶς ἀπαρτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ', εἶχε κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1830 335 μέλη, τέλος δὲ ἡ τῆς ἰουλιανῆς κυβερνήσεως (1830—1848), ἀπαρτισθεῖσα ἐξ 192 μελῶν, περὶ τὸ τέλος της εἶχεν ἐν ὅλῳ 312 μέλη. Ὁ θεσμὸς τῆς βουλῆς τῶν Ὁμοτίμων ἀπὸ τοῦ 1848 ἀντικατεστάθη διὰ τοῦ τῆς *γερουσίας*. Π. Ν. Π.

ὁμότοιχος (ὁ)· ὁ ἔχων κοινὸν τοῖχον μετ' ἄλλου, ὁ ἔχων μεσοτοιχίαν, γείτων.

—*[Ναυτ.]* Καλεῖται *ὁμότοιχος* ὁ ναύτης ὁ ἀνήκων εἰς τὴν αὐτὴν μὲ τὸν ἄλλον *τοιχαρχίαν*. Οὕτω οἱ *δεξιότοιχοι* εἶναι πρὸς ἀλλήλους ὁμότοιχοι, ὡς καὶ οἱ *ἀριστερότοιχοι*. Σ. Ε. Λ.

ὁμοτονία (ἡ)· συμφωνία μουσικῶν ὀργάνων ὑπὸ τὸν αὐτὸν τόνον.

ὁμότονος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων τὸν αὐτὸν τόνον, τὴν αὐτὴν ἔντασιν.—Ἐπίρρ. ***ὁμοτόνως***.

ὁμοτράπεζος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἐν τῇ αὐτῇ τραπέζῃ ἐσθίων, συνδαιτυμών, σύσσιτος· || ἀρχ., *ὁμοτράπεζοι* παρὰ τοῖς Πέρσαις οἱ ἀποτελοῦντες τὴν ἀκολουθίαν τοῦ βασιλέως, οἱ πιστότατοι.

ὁμότροπος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων τὸν αὐτὸν τρόπον ζωῆς, τὰ αὐτὰ ἤθη καὶ ἔθιμα.

ὁμότροφος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ὁμοῦ μετ' ἄλλων ἀνατραφείς· || ὁμοτράπεζος, σύσσιτος.

Ὅμοτσκον *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Λειβαδότοπος* (βλ. λ.) τῆς ἐπαρχίας Καστορίας.

ὁμοτυπία (ἡ)· ἡ ὁμοιότης τοῦ τύπου, τῆς μορφῆς.

ὁμοτυπικός, *—ή*, *—όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὁμοτυπίαν.

ὁμότυπος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων τὸν αὐτὸν τύπον, τὴν αὐτὴν μορφὴν πρὸς ἄλλους.

—*[Ἀνθρωπ.]*. Καλεῖται ὄργανον *ὁμότυπον* ἐκεῖνο, ὅπερ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ζῴου ἀναγνωρίζεται ὡς ἀνάλογον πρὸς ἕτερον ὄργανον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μεμακρυσμένον· οὕτω λ. χ. ἐνῷ τὸ δεξιὸν μηριαῖον ὀστοῦν εἶναι ὁμόλογον πρὸς τὸ ἀριστερὸν τοιοῦτον, τὸ βραχιόνιον ὀστοῦν εἶναι ὁμότυπον πρὸς τὸ μηριαῖον ὀστοῦν καὶ τὰ ὀστᾶ τοῦ πήχεως ὁμότυπα πρὸς τὰ ὀστᾶ τῆς κνήμης. Μ. Ν. Κ

ὁμοῦ· ἐπίρρ., ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἢ χρόνῳ: «ἔζησαν καὶ ἀπέθανον ὁμοῦ»· || ἀκολουθεῖ ἐμπρόθετος προσδιορισμός, τοῦ ὁποίου τὴν ἔννοιαν ἐπιτείνει: «κατοικεῖ ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του».

Ὁμουλιέβσκι. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Ρώσου λογογράφου *Θεοδόρωφ* Ἰννοκεντίου Βασίλιεβιτς (βλ. λ.).

Ὁμοὺρ-βέη *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Καστανοχώριον*.

Ὁμουρλοῦ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ὁμερλοῦ*.

Ὁμούρμπαμπα. Μεταλλεῖον χρυσούχων ὀρυκτῶν ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Τσίνας (Ἀλαβάνδων) τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἐπὶ τῆς περιοχῆς τοῦ ὁμωνύμου ὄρους. Γ. Κ. Γ.

Ὁμούρτζα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Α. Θράκης (βλ. λ. *Ὀρφειά*).

—**Ὁμούρτζα-*Τὰς*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Α. Θράκης (βλ. λ. *Πετρωτή*).

Ὁμούτα (Omuta) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ λιμὴν τῆς Ἰαπωνίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φουκουόκα, ἐπὶ τῆς ΒΔ. παραλίας τῆς νήσου Κιουσιού. Ἐξάγει μεγάλην ποσότητα γαιανθράκων. Κάτ. (1925) 68.256. Χ. Δ.

ὄμοφλος (Omophlus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀλλεκουλιδῶν*. Τὸ εἶδος Omophlus lepturoides ἔχει μῆκος 13-16 χιλιοστ., κεφαλὴν καὶ θώρακα καστανέρυθρα καὶ ἔλυτρα κιτρινέρυθρα. Ἡ προνύμφη τοῦ ἐντόμου εἶναι ἄγνωστος. Τὰ ἀκμαῖα τρώγουν τὰ φύλλα καὶ τὰ ἄνθη διαφόρων δένδρων, ὡς ἀκακιῶν, ἐλαιῶν καὶ σικάλεως, ἑσπεριδοειδῶν κλπ. Ἐνδείκνυται ἡ συλλογὴ τῶν ἀκμαίων. Ε. Τ. Ε.

ὁμοφρονῶ (*—έω*)· εἶμαι ὁμόφρων, ἔχω τὴν αὐτὴν γνώμην, τὴν αὐτὴν δοξασίαν, συμφωνῶ.

ὁμοφροσύνη (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ ὁμόφρονος, συμφωνία γνώμης, σκέψεως, συμφωνία, ὁμόνοια.

ὁμόφρων, *—ονος* (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων τὰ αὐτὰ φρονήματα, τὰς αὐτὰς ἀρχάς, ὁμογνώμων, ὁμόδοξος.

ὁμόφρων (ὁ) (Omophron) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 50 εἴδη κανθάρων, ἀπαντῶντα πανταχοῦ σχεδὸν τῆς γῆς ἐκτὸς τῆς Αὐστραλίας. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ὁμόφρων ὁ κρασπεδωτὸς* (Omophron crossotus), ὅστις ἔχει μέτριον μέγεθος, κεφαλὴν εἰς ὀξὺ ρύγχος ἀπολήγουσαν, κεραίας μακροτάτας καὶ λεπτάς, προθώρακα εὐρύν, κοιλίαν ἀπεστρογγυλωμένην, πόδας ἰσχυροὺς καὶ ἐπιμήκεις καὶ χρωματισμὸν φαιὸν μετὰ μελανῶν κηλίδων ἐπὶ τῆς ράχεως. Ἀπαντᾷ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης καὶ τρέφεται ἐκ μικρῶν ἐντόμων. Δ. Ν. Π.

ὁμοφυής (ὁ, ἡ),*—ές* (τό)· ὁ ἔχων τὴν αὐτὴν φύσιν, τὴν αὐτὴν φύσιν, τὰς αὐτὰς φυσικὰς ἰδιότητας.

ὁμοφυΐα (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ ὁμοφυοῦς, ταυτότης φύσεως, φυσικῶν ἰδιοτήτων.

ὁμοφυλία (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις ὁμόφυλος, συγγένεια ἔθνους· || πολλαὶ ὁμοῦ φυλαὶ ὡς ἓν μεῖζον ὅλον.

— **ὁμοφυλία** ***γλωσσική***. Καλεῖται οὕτως ὁμὰς γλωσσῶν, αἱ ὁποῖαι προῆλθον ἐκ τῆς χωριστῆς κατὰ τόπους ἐξελίξεως μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γλώσσης, ἡ ὁποία πάλιν μετ' ἄλλων γλωσσῶν ἀπαρτίζει μίαν εὐρυτέραν γλωσσικὴν ὁμάδα (*γλωσσικὴν ὁμοεθνίαν*), ἀναγομένην εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀρχικὴν γλῶσσαν. Οὕτως αἱ ἐκ τῆς δημώδους λατινικῆς προελθοῦσαι γλῶσσαι: Ἰταλική, Γαλλική, Ἱσπανική, Πορτογαλική, Ραιτική, Ρουμανικὴ καὶ Κουτσοβλαχικὴ ἀποτελοῦν τὴν λεγομένην *νεολατινικὴν* ἤ, συνηθέστερον, *ρωμανικὴν γλωσσικὴν ὁμοφυλίαν*. Αἱ ἐκ τῆς παλαιᾶς γερμανικῆς Κοινῆς ἀποχωρισθεῖσαι γλῶσσαι: ἡ Σουηδική, Νορβηγική, Δανική, ἡ κυρίως Γερμανική, ἡ Ὁλλανδικὴ καὶ Φλαμανδική, ἡ Ἀγγλικὴ ἀποτελοῦν ὡσαύτως τὴν λεγομένην *γερμανικὴν γλωσσικὴν ὁμοφυλίαν* κτλ. Ἀμφότεραι αἱ ρηθεῖσαι γλωσσικαὶ ὁμοφυλίαι ὑπάγονται εἰς τὴν *ἰαπετικὴν* (ἢ ἄλλως *ἰνδοευρωπαϊκὴν* ὀνομαζομένην) γλωσσικὴν ὁμοεθνίαν, καθ' ὅσον ἡ Λατινικὴ καὶ ἡ Γερμανική, ἐξ ὧν, ὡς ἐλέχθη, ἐξεπήγασαν αἱ ἀπαριθμηθεῖσαι γλῶσσαι ἑκατέρας τῶν ἀνωτέρω ὁμοφυλιῶν, προῆλθον μετ' ἄλλων γλωσσῶν (τῆς Ἑλληνικῆς, Ἰνδικῆς, Ἰρανικῆς, Σλαυϊκῆς, Ἀρμενικῆς, Τοχαρικῆς, Χεττιτικῆς, Ἰλλυρικῆς, Κελτικῆς κτλ.) ἐκ μιᾶς ἀρχικῆς γλώσσης, ἥτις ὡμιλεῖτο (ἄγνωστον ποῦ ἀκριβῶς) χιλιετηρίδας ὅλας π. Χ., τῆς *Ἰαπετικῆς*. Γ. Π. Α.

ὁμόφυλος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ τῆς αὐτῆς φυλῆς, τοῦ αὐτοῦ ἔθνους, ὁμοεθνής, ὁμογενής· || ὁ τοῦ αὐτοῦ φύλου ἄρρενος ἢ θήλεος.

ὁμοφυλοφιλία (ἡ)· ἡ ἐρωτικὴ σχέσις πρὸς ἄτομον τοῦ αὐτοῦ φύλου, ἡ σαρκικὴ ἀπόλαυσις μετὰ ὁμοφύλου ἀτόμου.

— *[Ψυχοπαθ.]* Ὁ ὅρος *ὁμοφυλοφιλία* (homosexualismus), δημιουργηθεὶς τῷ 1869 ὑπὸ Γερμανοῦ ἰατροῦ, γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Kertbeny, σημαίνει τὴν γενετήσιον ἀντιστροφήν, καθ' ἣν ἀνὴρ προσελκύεται ἀπὸ ἄνδρα καὶ γυνὴ ἀπὸ γυναῖκα (βλ. λ. *γενετήσιος* ἀντιστροφή, *παιδεραστία*, *τριβαδικὴ ἀσέλγεια*, *τριβάς*).

ὁμοφυλόφιλος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἐπιδιώκων, ὁ ἐπιτυγχάνων τὴν σαρκικὴν ἀπόλαυσιν μετ' ἀτόμου τοῦ αὐτοῦ φύλου.

Digitized by Google

ὁμοφωνία (ἡ)· ἡ ὁμοιότης τῆς φωνῆς, τῆς γλώσσης, τοῦ ᾄσματος || συμφωνία, ὁμοφροσύνη, ὁμόνοια, *ἀντίθ.* *διαφωνία* : «ἀπεφασίσθη ἐν ὁμοφωνίᾳ».

ὁμόφωνος (ὁ, ἡ),—*ον* (τό)· ὁ ὅμοιος κατὰ τὴν φωνήν, τὴν γλῶσσαν, κατὰ τὸ ᾆσμα || σύμφωνος, ὁμόθυμος : «ὁμόφωνος γνώμη,—ἀποδοχή,—ἄρνησις».—Ἐπίρρ. **ὁμοφώνως.**

ὁμοχλάμυδα (τά) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται τὰ φυτά, τῶν ὁποίων τὰ ἄνθη ἔχουσι περιάνθιον ἐξ ὁμοιοχρώμων καὶ ὁμοειδῶν τμημάτων ἀποτελούμενον. Δ. Ν. Π.

ὁμοχρωμία (ἡ)· τὸ νὰ ἔχῃ τις τὸ αὐτὸ χρῶμα πρὸς ἄλλο, ὁμόχροια.

ὁμόχρωμος (ὁ, ἡ),—*ον* (τό)· ὁ ἔχων τὸ αὐτὸ χρῶμα, *ὁμόχρους.*

ὁμόχυτον (τό). Λεπτομέρεια (τεμάχιον) χυτοῦ μεταλλικοῦ τεύχους (κοιν. *ὁλοκόμματο*), μὴ προστεθεῖσα εἰς αὐτὸ ἐκ τῶν ὑστέρων, ἀλλὰ διαμορφωθεῖσα ἐν τῷ χυτηρίῳ συγχρόνως πρὸς τὸ ὅλον καὶ μέσῳ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προτύπου· π. χ. ἡ στεφάνη καὶ τὰ ἀναστάλματα τοῦ ἐργάτου τῶν πλοίων εἶναι ὁμόχυτα πρὸς τὸν ὅλμειον αὐτοῦ. Σ. Ε. Λ.

ὁμοψηφία (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις ὁμόψηφος, συμφωνία.

ὁμόψηφος (ὁ, ἡ),—*ον* (τό)· ὁ ἔχων τὴν αὐτὴν ψῆφον, τὸ αὐτὸ δικαίωμα ψήφου, γνώμης : «ὁ πρεσβύτερος υἱὸς ὁμόψηφος τῷ πατρί» || ὁμόφωνος, σύμφωνος.—Ἐπίρρ. **ὁμοψήφως.**

ὁμοψηφῶ (—*έω*)· εἶμαι ὁμόψηφος, ἔχω τὴν αὐτὴν γνώμην, συμφωνῶ.

ὁμόψυχος (ὁ, ἡ),—*ον* (τό)· ὁμογνώμων, σύμφωνος.—Ἐπίρρ. **ὁμοψύχως**· μὲ ὁμόνοιαν.

Ὄμπ, ἢ *Ὄμπν* *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἀσιατικῆς Ρωσίας, καλούμενος ὑπὸ τῶν Ὀστιάκων *Ἄς, Γιάγκ Κόλια* καὶ *Γέμα*, ὑπὸ τῶν Σαμογιάδων *Κόλια* ἢ *Κουάϋ*, ὑπὸ τῶν Ταρτάρων *Ὀμὰρ* ἢ *Οὐμάρ*. Πηγάζει ἐκ τῶν Ἀλταΐων ὀρέων, διέρχεται διὰ λοφώδους χώρας καὶ εἶτα διὰ τῶν Κιργιζίων στεππῶν καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ δέλτα αὐτοῦ ἐν τῷ ὁμωνύμῳ κόλπῳ Ὄμπ, εἰσοχῇ θαλάσσης μήκους 600 μιλλίων. Ἔχει μῆκος 3.840 χλμ. Κυριώτερος παραπόταμος αὐτοῦ εἶναι ὁ *Ἴρτυς*, ὁ ὁποῖος πηγάζει νοτίως τῶν συνόρων τῆς Μογγολίας καὶ χύνεται εἰς τὸν Ὄμπ περὶ τὸν μέσον ροῦν τούτου. Νοτίως τῆς συμβολῆς τοῦ Ἴρτυς εἰς τὸν Ὄμπ ἐκτείνονται τὰ *Βασουΐγεια* ἕλη, καλούμενα οὕτω ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ποταμοῦ *Βασουΐγε*, ἀριστεροῦ παραποτάμου τοῦ Ὄμπ. Τὰ ἕλη ταῦτα πήγνυνται τὸν χειμῶνα, ὁπότε εἶναι καὶ διαβατά· τὴν ἄνοιξιν μεταβάλλονται εἰς λίμνην καὶ τὸ θέρος εἰς ἀδιάβατα ἕλη. Ὁ ροῦς τοῦ Ὄμπ, μετὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Ἴρτυς, διακλαδοῦται εἰς πολλοὺς βραχίονας, οἵτινες εἶναι πλωτοὶ μόνον ὑπὸ τῶν λέμβων, δι' ὧν μεταφέρονται κατὰ τὸ φθινόπωρον ἀπὸ τοῦ δέλτα ἰχθύες εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Ἄνωθεν ὅμως τῆς συμβολῆς τοῦ Ἴρτυς ὁ Ὄμπ εἶναι πλωτὸς ὑπὸ μικρῶν ἀτμοπλοίων. Ὁ ποταμὸς εἶναι παγωμένος ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μέχρι τοῦ Μαΐου καὶ πολλάκις τοῦ Ἰουνίου. Κατὰ τὸ διάστημα δὲ τῆς τήξεως τῶν χιόνων, λόγῳ τῶν παρασυρομένων ὄγκων πάγου, ξύλων κλπ., εἶναι δυσχερὴς ὁ ἀνάπλους αὐτοῦ καὶ γενικῶς ἡ ἐν αὐτῷ ποταμοπλοΐα. Λόγῳ τῆς γειτνιάσεως τοῦ νοτίου αὐτοῦ ροῦ πρὸς τὸν ποταμὸν Γενισεΐ κατέστησεν εἰς τοὺς Κοζάκους τὸ πάλαι εὐχερῆ τὴν διείσδυσίν των εἰς τὴν Σιβηρίαν. Γ. Ι. Β.

Ὀμπαλὰρ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Ἁπαλὸς* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Ἕβρου.

Ὀμπάμπο· βλ. *Ὀμπάνγκο.*

Ὀμπάνγκο *[Ἐθνολ.]*. Φυλὴ πυγμαίων τοῦ βελγικοῦ Κονγκό, κατοικοῦσα παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Νάνγκα. Ἀνήκουν εἰς τὴν ὁμοφυλίαν Μπανζάμπι καὶ εἶναι γνωστοὶ καὶ ὑπὸ τὰ ὀνόματα *Ἀμπόνγκο, (Μπα)μπόνγκο, Μπάμπα, Μπέτε*, κ. ἄ. Ὁμιλοῦν μπαντουϊκὰς διαλέκτους καὶ ἐνασκοῦν τὸν φετιχισμόν. Ζοῦν νομαδικὸν βίον ἢ κατοικοῦν εἰς καλύβας ἐξ ἀχύρου καὶ ἔχουν χρῶμα βαθὺ κίτρινον καὶ ὕψος 1.30—1.50 μ. Π. Ν. Π.

ὀμπανέ· ἰδιωματ. Κρήτ., ἀποψέ, τὴν ἑσπέραν.

Ὄμπαρ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Ἀραβησσὸς* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Πέλλης.

Ὀμπέϊντ, Ἐλ— (El Obeid) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ἐλ Ὀβέϊντ.*

Ὀμπέϊντ - ἀλλάχ. Ἄραψ στρατηγὸς (βλ. λ. *Ὀβέϊντ-ἀλλάχ*).

Ὀμπεντενάρος, Γεωργιάδης Μιχαήλ. Ἕλλην ἰατρός, υἱὸς τοῦ *Πιττάρου Χρηστάκη*, λαβὼν τὸ ὄνομα Obedenaru (1839—1885). Ἐσπούδασεν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ εἶτα ἐν Παρισίοις, μεταβὰς δὲ κατόπιν εἰς Βουκουρέστιον ἠσχολήθη μὲ τὴν παιδιατρικὴν καὶ τῷ 1869 διωρίσθη καθηγητὴς τῶν νόσων τῶν παίδων ἐν τῷ αὐτόθι πανεπιστημίῳ. Τῷ 1873 ἐξελέγη μέλος τῆς ρουμανικῆς Ἀκαδημίας, εἰς ἣν καὶ κατέλιπεν ἅπασαν τὴν περιουσίαν του. Τῷ 1885 διωρίσθη πρέσβυς ἐν Ἀθήναις. Ἔγραψε : «Περὶ οἰδήματος τῆς γλωττίδος», «Περὶ ἑλωδῶν πυρετῶν», «Περὶ μεγαλοσπληνίας καὶ ὕδρωπος ἀσκίτου», ὡς καὶ πραγματείας ἐπὶ οἰκονομολογικῶν καὶ ἐθνολογικῶν ζητημάτων, καὶ μελέτας ἱστορικάς, γραμματικὰς καὶ γλωσσολογικάς. Ο. Ρ.

Ὀμπὲρ (Homberg), **Γουλιέλμος.** Ὁλλανδὸς χημικὸς (1652—1715). Ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς νομικὰ εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Ἰένας καὶ τῆς Λειψίας, ἤσκησε τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα ἐν Μαγδεμβούργῳ, εἶτα ἐσπούδασεν ἰατρικὴν ἐν Βυττεμβέργῃ καὶ τῷ 1682 ἐγκατεστάθη ἐν Παρισίοις. Μετὰ τρία ἔτη μετέβη εἰς Ρώμην, ἔνθα ἤσκησε τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα μέχρι τοῦ ἔτους 1690. Κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἔτος ἐπέστρεψεν εἰς Παρισίους, ἔνθα διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ χημικοῦ ἐργαστηρίου τῆς Ἀκαδημίας. Αἱ ἐπιστημονικαί του ἐργασίαι συνίστανται κυρίως εἰς παρατηρήσεις περὶ τοῦ πρασίνου χρώματος, τὸ ὁποῖον παράγουν αἱ φλόγες τοῦ χαλκοῦ, περὶ τῆς κρυσταλλώσεως τοῦ κοινοῦ ἅλατος, περὶ τῶν ἁλάτων τῶν φυτῶν, περὶ κορεσμοῦ τῶν βάσεων ὑπὸ τῶν ὀξέων, περὶ τῆς πήξεως τοῦ ὕδατος καὶ τῆς ἐξατμίσεως αὐτοῦ ἐν τῷ κενῷ. Τῷ 1702 ἀνεκάλυψε τὸ ἀποκληθὲν ἐξ αὐτοῦ *ἅλας τοῦ Ὀμπὲρ* καὶ τὸ *φωσφόρον Ὀμπέρ.* Γ. Ι. Β.

Ὀμπεραμμεργκάου (Oberammergau) *[Γεωγρ.]*. Κώμη καὶ κλιματολογικὸς σταθμὸς τῆς Γερμανίας, ἐν τῇ ἄνω Βαυαρίᾳ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἄμμερ καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μουρνάου-Ὀμπεραμμεργκάου, εἰς ὕψος 841 μ. Κάτ. 2.281. Ἔχει ἐπαγγελματικὴν σχολὴν ξυλογλυπτικῆς, χειροτεχνίαν ξυλίνων γλυπτῶν εἰδῶν καὶ μουσεῖον ἐξ αὐτῶν. Ἡ κώμη εἶναι παγκοσμίως γνωστὴ ἐκ τῆς ἀναπαραστάσεως τοῦ δράματος τῶν Παθῶν (Passionsspiele), τελουμένης ἐν καιρῷ θέρους, εἰς θέατρον ἐπὶ τούτῳ ἀνεγερθέν, ὑπαίθριον μέν, ἀλλ' ἐστεγασμένον διὰ τὴν περίπτωσιν κακοκαιρίας καὶ δυνάμενον νὰ περιλάβῃ 6.000 θεατάς. Ἡ πρώτη παράστασις ἐδόθη τῷ 1634, εἰς εὐλαβῆ εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν θείαν δύναμιν διὰ τὴν κατόπιν λιτανείας διάσωσιν τοῦ χωρίου ἐκ τῆς ἐνσκηψάσης τὸ προηγούμενον ἔτος πανώλους. Ἔκτοτε καθιερώθη ἀνὰ δεκαετίαν μέχρι τοῦ 1674 καὶ κατόπιν ἀπὸ τοῦ 1680. Λόγῳ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἡ διὰ τὸ 1920 ὡρισμένη ἀναπαράστασις ἐγένετο τῷ 1922, ἡ δὲ τελευταία τῷ 1930. Τὸ ἀρχαιότατον κείμενον τοῦ δράματος, ἔργον τοῦ Σεβαστιανοῦ Βίλντ, ὑπὸ τὸν τίτλον «Tragedi vom Leiden und Sterben Iesu Christi» (=Τραγῳδία τῶν παθῶν καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ) χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1566, ἀνεθεωρήθη δὲ πολλάκις πρὸ ἑκάστης παραστάσεως. Τὴν μουσικὴν συνέθεσεν ὁ συνθέτης Bochus Dedler (1779—1882). Τὸ δρᾶμα, εἰς 18 πράξεις καὶ πολλὰς εἰκόνας διαρκεῖ 7—8 ὥρας, διδάσκεται δὲ οὐχὶ ὑπὸ ἠθοποιῶν ἐπαγγελματιῶν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου, ἐκλεγομένων παρ' εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, κατὰ τὴν διάρκειαν ἑκάστης δεκαετίας. Κύρια πρόσωπα τοῦ ἔργου εἶναι ὁ Χριστός, οἱ δώδεκα ἀπόστολοι, ἡ Παρθένος Μαρία, ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ Μάρθα. Ἐν συνόλῳ συμπράττουν εἰς τὸ ἔργον περὶ τὰ 700 πρόσωπα. Κατὰ τὸ μεσολαβοῦν διάστημα μεταξὺ δύο διαδοχικῶν παραστάσεων οἱ ὑποψήφιοι ἠθοποιοὶ ἀσκοῦνται κατ' ἔτος εἰς δραματοποιούμενα θέματα ἐκ τῶν θρύλων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, προπαρασκευάζονται δὲ καὶ φυσικῶς, ὅπως καταστῶσιν ὅμοιοι πρὸς τὰ πρόσωπα, ἅτινα ὑποδύονται, τρέφοντες μακρὰν γενειάδα καὶ κόμην ἢ καὶ ἄλλως. Ἐκ τῶν ἠθοποιῶν τούτων διαπρεπέστερος εἶναι ὁ Ἀντώνιος Λάνγκ, ὅστις διὰ τὴν καταπληκτικὴν ὁμοιότητα μὲ τὴν εἰκονιζομένην μορφὴν τοῦ Θεανθρώπου ὑπεδύθη τὸν ρόλον αὐτοῦ ἐπὶ τρεῖς δεκαετηρίδας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν παραστάσεων πλῆθος ἐπισκεπτῶν ἐκ Γερμανίας καὶ ἄλλων χωρῶν κατακλύζουν τὸ χωρίον. Ἐπὶ ἐγγὺς κειμένου ὑψώματος, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ζόννενμπεργκ, ὑπάρχει μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον, ἐξ ἀμμίτου λίθου, παριστάνον μίαν σκηνὴν τῶν παθῶν (σύμπλεγμα τοῦ Χριστοῦ, τῆς Μαρίας καὶ τοῦ Ἰωάννου). Εἶναι ἔργον τοῦ Χάλμπιγκ, ἐδωρήθη δὲ εἰς τὴν κώμην ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου Β'.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Zauner*, Oberammergau in Kunst und Geschichte (1922).—*Feldigl*, O. und sein Passionsspiel (4 έκ. 1921).—*Diemer*, O. und seine Passionsspiele (1922). Θ. Κ.

Ὄμπεργκ (Homberg), **Γουλιέλμος**· βλ. *Ὀμπέρ.*

Ὄμπερ - Ἔγκερι *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ἔγκερι.*

Ὄμπερκαμπφ (Oberkampf de Jouy), **Χριστόφορος-Φίλιππος, αὐθέντης τοῦ Ζουΰ.** Γάλλος βιομήχανος (1738—1815). Ἐκ Βαυαρίας καταγόμενος, ἐγκατεστάθη εἰς Ζουῢ τῆς Γαλλίας, ὅπου ἵδρυσε τὴν πρώτην γαλλικὴν βιομηχανίαν ἰνδικῶν ὑφασμάτων (τσίτια), ὡς καὶ παρὰ τὸ Κορπέϊγ, ὅπου ἵδρυσε τὰ πρῶτα γαλλικὰ κλωστήρια βάμβακος. Ἐχρημάτισε γερουσιαστὴς (1806) καὶ ἐτιμήθη μεγάλως ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' καὶ τοῦ Ναπολέοντος Α'. Π. Ν. Π.

Ὄμπερλαντ Βερναῖον (Obesland Bernois= Ὑψηλὴ χώρα τῆς Βέρνης) *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα διδόμενον εἰς τὸν ὀρεινὸν ὄγκον τὸν καλύπτοντα τὸ ἑλβετικὸν καντόνιον τῆς Βέρνης. Αἱ ὑψηλότεραι κορυφαί του εἶναι αἱ : *Φινστεράαρχορν* (4.275 μ.), *Γιούνγκφραου* (4.166 μ.), *Σρέκχορν* (4.080 μ.), *Μαΐνχ* (4.015 μ.). Χ. Δ.

Ὀμπερλέν, ἢ *Ὄμπερλιν* (Oberlin), **Ἱερεμίας-Ἰάκωβος.** Ἀλσατὸς φιλόλογος καὶ ἀρχαιολόγος (1735—1806). Διετέλεσεν ἐν Στρασβούργῳ καθηγητὴς τῆς λατινικῆς ρητορικῆς (1770), λογικῆς καὶ μεταφυσικῆς (1782) καὶ εἶτα διοικητὴς καὶ βιβλιοθηκάριος τοῦ Κάτω Ρήνου. Ἔγραψε: «De veterum situ condiendi mortuos» (1757), «Rituum Romanorum tabulae» (1774), «Alsatia litterata» (1783—1786) κ. ἄ. ἀρχαιολογικάς, γλωσσολογικὰς κλπ. μελέτας καὶ ἐξεπόνησεν ἐκδόσεις τοῦ Ὀβιδίου (1776—1778), Ὁρατίου (1801), Τακίτου (1801) κ.ἄ. Π. Ν. Π.

—**Ὀμπερλέν,** ἢ *Ὄμπερλιν* (Oberlin), **Ἰωάννης-Φρειδερῖκος.** Ἀλσατὸς παιδαγωγὸς καὶ μυστικὸς φιλόσοφος (1740—1822). Ἐσπούδασεν ἐν Στρασβούργῳ, ἐγένετο πάστωρ καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν ἀπόρων παίδων τῶν Βοσγίων. Ἵδρυσεν ἄσυλα νηπίων, σχολὰς μητέρων, ταμιευτήρια κ. ἄ., ἀπ' αὐτοῦ δὲ ὠνομάσθησαν μέγας ἀριθμὸς ἀλσατικῶν φιλανθρωπικῶν ἑταιρειῶν (Oberlinvereine). Τὰ ἅπαντά του ἐξέδωκεν ὁ Burkhardt (1834 τόμ. 4), κριτικὴν δὲ τοῦ ἔργου του ἐξεπόνησεν ὁ Parisot (1895). Π. Ν. Π.

Ὀμπερμάϊερ (Obermeier), **Ὄθων - Οὖγος-Φραγκῖσκος.** Γερμανὸς ἰατρὸς (1843—1873). Ἐσπούδασεν ἐν Βερολίνῳ καὶ ἐπεδόθη εἰς ἐπιδημιολογικὰς ἐρεύνας, ἰδίως δὲ εἰς τὴν σπουδὴν τοῦ ἐξανθηματικοῦ τύφου καὶ τοῦ ὑποστρόφου πυρετοῦ, τοῦ τελευταίου δὲ τούτου ἀνεκάλυψε τὸ παράσιτον ἐν τῷ αἵματι τῶν ἀσθενῶν, ὅπερ ἔκτοτε ἀναφέρεται ὡς *σπειρύλλιον* ἢ *σπειροχαίτη τοῦ Ὀμπερμάϊερ.* Ἐπίσης, κατά τινα ἐπιδημίαν χολέρας, ἠσχολήθη μὲ μικροσκοπικὰς ἐρεύνας ἐπὶ τῶν ἀπορριμμάτων τῶν ἀσθενῶν, συνεπείᾳ τοῦ ὁποίου μολυνθεὶς ἀπέθανεν ἐκ τῆς νόσου ταύτης. Ο. Ρ.

Ὁ Μπὲρν (O' Beirn ἢ O' Beirne), **Ἰάκωβος.** Ἄγγλος χειρουργὸς (1786—1860). Διετέλεσε χειρουργὸς τῶν νοσοκομείων τοῦ Δουβλίνου, μέλος καὶ πρόεδρος τῆς «Βασιλικῆς χειρουργικῆς ἑταιρείας». Ἔγραψε : «Περὶ τῆς χρήσεως τοῦ καπνοῦ ἐπὶ τετάνου», «Περὶ δυσεντερίας» κ. ἄ., ὡς καὶ πλῆθος πραγματειῶν, αἵτινες ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰ ἰατρικὰ περιοδικὰ τοῦ Δουβλίνου. Ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ φέρεται πείραμα (1839), σκοποῦν τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς περιεσφιγμένης κήλης, δι' ἐμφυσήσεως ἀέρος ἐντὸς τῆς ἐντερικῆς ἕλικος ἢ καὶ εἰσαγωγῆς ὑγροῦ ἐν ταύτῃ. Ο. Ρ.

Ὄμπερον, καὶ γαλλ. **Ἀλμπερὸν** καὶ **Ὠμπερὸν** (Oberon, Albéron, Aubéron) *[Μυθ.]*. Πρόσωπον τῆς γερμανικῆς καὶ σκανδιναυϊκῆς μυθολογίας, βασιλεὺς τῶν Ἔλφων ἢ κυρίαρχος τῶν πνευμάτων τοῦ ἀέρος, γνωστὸς ἐκ τοῦ μεσαιωνικοῦ γαλλικοῦ ποιήματος «Huon de Bordeaux» (1220), ἐκ τοῦ γερμανικοῦ Ortnit (1230) κ. ἄ. παραδόσεων. Ταυτίζεται πρὸς τὸν μεροβίγγειον μάγον Ἀλβέριχον, τοῦ ὁποίου ὁ πρωτότοκος υἱὸς ἐνυμφεύθη βυζαντινήν τινα πριγκήπισσαν, ἢ πρὸς ἕτερον σκανδιναυϊκὸν ἥρωα, τὸν Ἀντμπάρι. Ὁ μῦθος τοῦ Ὄμπερον ἐχρησιμοποιήθη ὡς θέμα ὑπὸ τοῦ Σαίξπηρ, Σπένσερ κ. ἄ., ἐπὶ τῇ βάσει δὲ αὐτοῦ ἐγράφη τὸ ἔπος «Ὄμπερον» ὑπὸ τοῦ Βίλαντ, τὸ ὁμώνυμον μελόδραμα τοῦ Βέμπερ (λιμπρέττο ὑπὸ Πλανσὲ) καὶ ἐζωγραφήθη ὑπὸ τοῦ Παίητον ὁ πίναξ «Συμφιλίωσις τοῦ Ὄμπερον καὶ τῆς Τιτανίας» (Ἐθνικὴ πινακοθήκη Ἐδιμβούργου). Π. Ν. Π.

Ὀμπερὸν (Oberon) *[Ἀστρον.]*. Ὁ τέταρτος κατὰ σειρὰν ἀποστάσεως ἀπὸ τοῦ κεντρικοῦ πλανήτου δορυφόρος τοῦ Οὐρανοῦ. Ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ W. Herschel τὴν 11ην Ἰανουαρίου 1787. Εὑρίσκεται εἰς ἀπόστασιν 586.000 χλμ. ἀπὸ τοῦ Οὐρανοῦ, περιφέρεται περὶ αὐτὸν ἐντὸς 13 ἡμ. 11 ω. 7 λ. 3 δ, 5, ἔχει διάμετρον πιθανῶς 1500 χλμ. καὶ φαίνεται ὡς ἀστὴρ μεγέθους 14,2. Συνεπῶς, ἂν καὶ εἶναι εἷς ἐκ τῶν δύο λαμπροτέρων δορυφόρων τοῦ Οὐρανοῦ, εἶναι ὁρατὸς μόνον δι' ἰσχυρῶν τηλεσκοπίων. Σ. Π.

Ὀμπερσαϊνεβάϊντε (Oberschoeneweide) *[Γεωγραφ.]*. Προάστειον ἄλλοτε τοῦ Βερολίνου (τῷ 1919, κάτ. 25.590), ἑνωθὲν ἀπὸ τοῦ 1920 μετὰ τοῦ διαμερίσματος Τρέπτωβ. Κεῖται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Σπρέα, μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Βουλχάϊντε. Εἶναι σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον, ἰδίᾳ διὰ σύρματα, καλῴδια, αὐτοκίνητα, εἴδη χάλκινα, ἐργαλεῖα, χρώματα. Θ. Κ.

Ὀμπερτὺρ (Oberthür), **Κάρολος.** Γερμανὸς δεξιοτέχνης τῆς ἅρπας καὶ συνθέτης (1819—1895).

Digitized by Google

'Εγκατασταθεὶς νεώτατος ἐν Λονδίνῳ, κατέλαβε ταχέως ἐξέχουσαν θέσιν μεταξὺ τοῦ μουσικοῦ κόσμου. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: ἓν κουαρτέττο διὰ 4 ἅρπας, τρίο δι' ἅρπαν, βιολίον καὶ βιολοντσέλλον, τεμάχια δι' ἅρπαν μόνην, μίαν λειτουργίαν μὲ ἅρπαν, τὰς εἰσαγωγὰς «Μάκβεθ» καὶ Rübezahl, ἓν μελόδραμα κ.ἄ. Γ. Σ.

'Ομπερχάουζεν (Oberhausen) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας, ἐν Ρηνανίᾳ, ἐν τῷ νομῷ Ντούσσελντορφ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Χέρνα καὶ τῆς διώρυγος Ἔρσερ. Κάτ. 105.436. Εἶναι ἐμπορικὸς λιμὴν καὶ ἔχει ἀκμαιοτάτην βιομηχανίαν (3.251 ἐργοστάσια καὶ ἐργαστήρια, ἀπασχολοῦντα 36.270 πρόσωπα) σιδήρου, χάλυβος, χημικῶν προϊόντων, ὑαλουργίας, ἐπίπλων. Διεξάγει ἐμπόριον ξυλείας, ζῴων καὶ δερμάτων. Θ. Κ.

Ὄμπια, ἢ *Ὄμπιατ* (Obbia ἢ Obiat) *[Γεωγρ.]*. Σουλτανᾶτον τῆς 'Ιταλικῆς Σομαλίας, ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῆς παραλίας τοῦ 'Ινδικοῦ μεταξὺ τῶν παραλλήλων 4°40' καὶ 6°40' Β. πλάτους, μέχρι τῶν ἀβησσυνιακῶν συνόρων (βλ. καὶ λ. *Σομαλία*).

Ὄμπικα *[Γεωγρ.]*. 'Οροπέδιον τῆς βορείου Σερβικῆς Μακεδονίας, εὑρισκόμενον πρὸς Ν. τοῦ Κοσσυφοπεδίου καὶ χωριζόμενον ἀπὸ τούτου διὰ τοῦ παρὰ τὴν μικρὰν πόλιν Φερίτσοβικ σχηματιζομένου παραποταμίου στενοῦ. Ἡ περιοχὴ τοῦ Φερίτσοβικ, εὑρισκομένη εἰς ὕψος 578 μ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης, εἶναι χαρακτηριστικὴ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους, καθότι ἀπὸ τῆς πρὸς βορρᾶν ταύτης ἐλώδους ἐκτάσεως πηγάζουσι δύο ἀντιθέτως ῥέοντες ποταμοί, ὁ *Σιτνίκα* πρὸς Β., ὅστις εἶναι παραπόταμος τοῦ 'Ιβάρ, μεθ' οὗ διανοίγει μεγάλην στρατηγικὴν λεωφόρον ἀπὸ τῆς βορείου Μακεδονίας πρὸς τὴν Παλαιὰν Σερβίαν καὶ τὴν ἐκεῖ κοιλάδα τοῦ δυτικοῦ Μοράβα, καὶ ὁ *Λεπενὲκ* πρὸς Ν., ὅστις εἰσρέων εἰς τὸν 'Αξιὸν πρὸ τῆς πόλεως τῶν Σκοπίων καὶ πρὸς τὸν ἀνάρρουν αὐτῆς, ἐξακολουθεῖ τὴν ἄνω στρατηγικὴν γραμμὴν ἐπιχειρήσεων πρὸς τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν. Τὸ ἐκ τῆς διαμορφώσεως ταύτης σχηματιζόμενον ὀροπέδιον τοῦ *Ὄμπικα*, εὑρισκόμενον εἰς ὕψος 550 μ., εἶναι παμμέγιστος, οὕτως εἰπεῖν, αὐχὴν μεταξὺ τῶν βορειοανατολικῶν πτυχώσεων τοῦ ὄρους Σκάρδου καὶ τῶν βορειοδυτικῶν ἀντιστηριγμάτων τοῦ ὄρους Καραντάγ. Τὸ ὀροπέδιον Ὄμπικα διατρέχουσιν ἁμαξιταὶ καὶ σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, ἑνοῦσαι τὸ τέως σατζάκιον τοῦ Νοβιπαζὰρ καὶ τὴν ὁμώνυμον πόλιν αὐτοῦ μετὰ τῶν Σκοπίων, τοῦ μεγάλου τούτου στρατηγικοῦ σημείου τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας. Ἡ στρατηγικὴ σημασία τοῦ ὀροπεδίου Ὄμπικα αὐξάνει ἔτι μᾶλλον, καθότι διὰ τούτου διέρχονται αἱ ὁδοὶ δι' ὧν ἐπικοινωνεῖ ἡ κοιλὰς τοῦ Νοτίου ἢ Βουλγαρικοῦ Μοράβα μετὰ τῆς πόλεως Πρισρένης, ἤτοι μετὰ τῆς κοιλάδος τοῦ ἀλβανικοῦ Λευκοῦ Δρίνου καὶ ἑπομένως μετὰ τοῦ 'Αλβανικοῦ βασιλείου καὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ 'Αδριατικοῦ πελάγους. Κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους τοῦ 1912—1913 τὸ ὀροπέδιον Ὄμπικα ἐπρόκειτο, καταρτιζόμενον ἀμυντικῶς, νὰ φράξῃ τὴν πρὸς τὰ Σκόπια ὁδὸν τῶν Σέρβων. Κατόπιν ὅμως διαταγῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἀνελήφθη ἐπιθετικὴ ἐνέργεια τοῦ ἐν τῇ βορείῳ Μακεδονίᾳ τουρκικοῦ στρατοῦ, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας συνήφθη ἡ μάχη τοῦ Κουμανόβου (23—25 'Οκτωβρίου 1912). Ν. Ι. ΚΟΚΙΔΗΣ

Ὄμπιλιτς, ***Μιλός.*** Σέρβος ἥρως, γνωστὸς ἀπὸ τὸν ἡρωϊσμόν του κατὰ τὴν ἐν Κοσσυφοπεδίῳ μάχην, καθ' ἣν εἰσελθὼν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Μουρὰτ Α' ἐφόνευσεν αὐτόν. Συλληφθεὶς μετὰ τοῦτο κατεκρεουργήθη ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων.

'Ομπιτόσνα *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς ἐκβάλλων εἰς τὴν ΒΔ. παραλίαν τῆς 'Αζοφικῆς καὶ σχηματίζων φερώνυμον ἀκρωτήριον (πλάτ. 49°29' Β., μήκ. 36°09' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 2209: Sea of Azov). Εἶναι οἱ *Κρημνοὶ* τοῦ Πτολεμαίου. Σ. Ε. Λ.

Ὄμπλα (Ombla) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Στενὸς καὶ ἐπιμήκης δαλματικὸς αὐλών, θέρετρον τῶν Ραγουζαίων, ὧν αἱ ἐπαύλεις εἶναι ἐκτισμέναι ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν κλιτύων (πλάτ. 42°40' Β., μηκ. 18°05' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 2713: Gulf of Cattaro to Corfu). Ὁ Πουκεβὶλλ (Voyage dans la Grèce I, 25) ἀναφέρει ὅτι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Breno, μιᾶς τῶν ἀποτελουσῶν τὸ κράτος τῆς Ραγούσης, ὑπάρχει κοιλὰς *Ὄμπλα*, κάτωθεν τῆς ὁποίας διαρρέει ὑποχθόνιος ποταμός, χρησιμεύων κατὰ τοὺς ἐντοπίους ὡς κρουνὸς ὑπερεκχειλίσεως τῆς λίμνης Πόποβο, καὶ ὅτι ὁ ποταμὸς οὗτος εἶναι ὁ 'Αρίων τοῦ Σκύλακος. Σ. Ε. Λ.

'Ομπλοῦ *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα τοποθεσίας καὶ μονῆς ἐν τῇ 'Αχαΐᾳ, 3 ὥρας πρὸς Ν. τῶν Πατρῶν, ἐπὶ ὕψους 730 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν. Ἡ μονὴ τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τῶν *Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου* καὶ ὑπάγεται εἰς τὴν κοινότητα Κρήνης (Βελιζίου), ἔχουσα 29 κατ. (1928). 'Αναφέρεται ὅτι ὑπῆρχεν ἀπὸ τοῦ Ι' αἰῶνος καὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐχρησίμευεν ὡς καταφύγιον τῶν καταδυναστευομένων περιοίκων. Κατὰ δὲ τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα ἐκάη δίς, ἡ δ' ὑφισταμένη εἶναι νεόδμητος μὲ πολλὰ κελλία.

Πρὸς Δ. τῆς μονῆς καὶ πέραν χαράδρας ὑπάρχουν τὰ ἐρείπια τοῦ Σιδεροκάστρου (ἢ Παλιοκάστρου). Διὰ τῆς χαράδρας διήρχετο ἄλλοτε ἡ ὁδὸς ἥτις διηυθύνετο πρὸς τὰ Νεζερὰ καὶ τὰ Καλάβρυτα. Ἐν τῇ χαράδρᾳ ταύτῃ μεταξὺ Σιδεροκάστρου καὶ μονῆς, ὑπάρχει ἡ θέσις Ζωϊτάδα, ἔνθα οἱ Ἕλληνες ὑπέστησαν πανωλεθρίαν ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ι. Σ. Σ.

ὄμπνη (ἡ). Παρ' ἀρχαίοις, ὁ δημητριακὸς καρπὸς καὶ ἐν τῷ πληθυντ. *ὄμπναι* πλακούντια ἐξ ἀλεύρου ζυμουμένου μετὰ μέλιτος, προσφερόμενα εἰς τὰς θυσίας (βλ. καὶ *ὄμπνιος*).

ὄμπνιος (ὁ)· ὁ ἐκ σίτου, ὁ ἀνήκων εἰς τὸν σῖτον: «ὄμπνιος καρπός», «ὄμπνιος λειμών».

—*['Αρχ.] Ὄμπνια, 'Ομπνία* ἢ *'Ομπνεία* ἀρχικῶς ἀπεκαλεῖτο παρ' ἀρχαίοις ἡ *Δημήτηρ*, ὡς δότειρα τῆς πρώτης καὶ γενικωτάτης τροφῆς τοῦ ἀνθρώπου (ἡ παρὰ Ρωμαίοις alma Ceres). Διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπιθέτου ἐπεκλήθησαν καὶ αἱ Νύμφαι (αἱ ἄλλως καὶ *Καρποφόροι*) ἐν ταῖς μετὰ τῆς Δήμητρος σχέσεσιν αὐτῶν, ἔτι δὲ ἡ Σελήνη καὶ μεταγενεστέρως, ὡς πλουσία καὶ ἀφθόνως χορηγοῦσα, ἡ θεοποιηθεῖσα Ρώμη. Τέλος ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Λαγινίας ἀπαντᾷ ἡ λέξις *Ὄμπνια*, δηλοῦσα αὐθύπαρκτον θεότητα (Ὄμπνια κυδαλίμη), ταυτιζομένην πρὸς τὴν 'Εκάτην (βλ. καὶ λ. *Ὤψ*). Π. Ν. Π.

'Ομπντορία, ἢ ***'Ομπντόρσκι Κράϊ*** *[Γεωγρ.]*. Πεδιὰς τῆς Ρωσίας (διαμέρισμα Τομπόλσκ), ἐκτεινομένη ἀπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Ὄμπ μέχρι τῶν 'Ουραλίων ὀρέων ἐπὶ τοῦ Οὐράλη. Πρωτ. *'Ομπντόρσκ* μὲ (1923) 1.613 κατ., ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ὄμπ. Ἱδρύθη τῷ 1595 καὶ εἶχε σπουδαιότατα ξύλινα τείχη καὶ κοιτάσματα χρυσοῦ καὶ λευκοχρύσου. Ἡ πεδιὰς κατοικεῖται ὑπὸ 'Οστιάκων καὶ Σαμοϊεδῶν, ὀνομαζομένη ὑπὸ τῶν πρώτων *Πολνοβάτβαμ* καὶ ὑπὸ τῶν δευτέρων *Σαλεσάρν*. Π. Ν. Π.

'Ομπὸκ (Obock, ἢ Obok) *[Γεωγρ.]*. Λιμὴν τῆς 'Ερυθρᾶς θαλάσσης, κείμενος ἐπὶ τῆς βορείου παραλίας τοῦ κόλπου Ταντζούρα τῆς Σομαλίας, ἔναντι τοῦ Τζιμπουτί. Κατελήφθη ὑπὸ τῆς Γαλλίας τῷ 1856 καὶ προσηρτήθη ἐπισήμως ἀπὸ τοῦ 1862, ἀποτελεῖ δὲ σήμερον, μετὰ τῆς περιοχῆς αὐτοῦ, ἀνεξάρτητον σουλτανᾶτον, ὑπαγόμενον εἰς τὸ γαλλικὸν προτεκτορᾶτον τῆς Γαλλικῆς Σομαλίας. Χ. Δ.

Ὀμπονι (Omboni), ***'Ιωάννης***. 'Ιταλὸς γεωλόγος (1829—1910). Τῷ 1864 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς γεωλογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Παδούης, ὅπου ὠργάνωσε βιβλιοθήκην καὶ ἐνδιαφέρουσας συλλογὰς μεταλλειολογίας. Ἔγραψε: «Περὶ τῆς γεωλογικῆς καταστάσεως τῆς 'Ιταλίας» (1856), «Στοιχεῖα φυσικῆς ἱστορίας» (1852—1857), «Γεωλογία τῆς 'Ιταλίας» (1869), «Πῶς ἐδημιουργήθη ἡ 'Ιταλία» (1876—1881), «Στοιχεῖα φυσικῆς, χημείας καὶ μεταλλειολογίας» (1887) κτλ. Μ. Δ. Β.

'Ομποριστε *[Γεωγρ.]*. Τοποθεσία ὀρεινὴ ἐν Βουλγαρίᾳ εἰς τὸ ὄρος Σρέντνα-Γκόρα, παρὰ τὸ χωρίον Μέτσκα, ὅπου συνῆλθεν ἡ Μεγάλη Μυστικὴ Συνέλευσις τῶν Βουλγάρων, ἥτις ἀπεφάσισε καὶ ὥρισε τὴν ἡμέραν τῆς γενικῆς ἐξεγέρσεως κατὰ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Εἰς ταύτην συνῆλθον περὶ τοὺς διακοσίους ἀντιπροσώπους τῶν ἐπαναστατικῶν σωματείων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μπενκόφσκι τὴν 15 'Απριλίου 1876 καὶ ἔδωσαν τὸν ὅρκον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Ἡ ἐπακολουθήσασα τὴν 20 'Απριλίου ἐπανάστασις εἶναι γνωστὴ μὲ τὸ ὄνομα «'Απριλιανὴ ἐπανάστασις». Τ. Β.

'Ο'Μπράϊεν (O'Brien). 'Αρχαῖος ἰρλανδικὸς οἶκος, ἀναγόμενος εἰς τὸν Brian, βασιλέα τῆς 'Ιρλανδίας (926—1014). 'Εξ αὐτοῦ κατάγονται πλεῖστοι νεώτεροι πολιτικοὶ ἄνδρες.

— **'Ο'Μπράϊεν** (O'Brien), ***Γουλιέλμος.*** 'Ιρλανδὸς πολιτικὸς (1852—1928), ἀπὸ τοῦ 1883 μέλος τῆς βουλῆς τῶν Κοινοτήτων. Ὑπῆρξεν ἱδρυτὴς (1880) τῶν ἐφημερίδων «'Ηνωμένη 'Ιρλανδία» (United Ireland) (1898) καὶ «Ἕνωσις τῆς 'Ελευθέρας 'Ιρλανδίας» (United Ireland Ligue). Τῷ 1898 ἵδρυσε τὸ περιοδικὸν «'Ιρλανδικὸς λαὸς» (Irish people) καὶ τῷ 1910 τὴν ἕνωσιν «Τὰ πάντα διὰ τὴν 'Ιρλανδίαν» (All - for - Ireland Lfgue). 'Απεχώρησε τῆς πολιτικῆς τῷ 1918, κατέλιπε δὲ τὰ ἔργα: «Ὅταν εἴμεθα παιδιά» (1890), γραφὲν ἐν φυλακῇ, «'Ιρλανδικὰ ἰδεώδη» (1893), «Κλάδος ἐλαίας» (1910), «Πῶς ἐξερράγη ἡ ἰρλανδικὴ ἐπανάστασις» (1923) κ. ἄ. Π. Ν. Π.

— **'Ο'Μπράϊεν** (O'Brien), ***Γουλιέλμος-Σμίθ.*** 'Ιρλανδὸς πολιτικὸς (1803—1864). Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1828 μέλος τῆς βουλῆς τῶν Κοινοτήτων καὶ τῷ 1846 ἵδρυσε τὸ κόμμα τῆς «Νέας 'Ιρλανδίας» (Young Ireland). Ἡγηθεὶς τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τοῦ 1848, κατεδικάσθη εἰς θάνατον, μετριασθείσης δὲ τῆς ποινῆς εἰς ἰσόβιον περιορισμὸν ἀπεστάλη εἰς Τασμανίαν, ὁπόθεν ἐπανῆλθεν εἰς 'Ιρλανδίαν τῷ 1854. Κατὰ τὴν κηδείαν του συνέβησαν σημαντικαὶ ἐπαναστατικαὶ ταραχαί, τῷ δὲ 1870 ἀνηγέρθη ἐν Δουβλίνῳ ἀνδριάς του, ἔργον τοῦ Θωμᾶ Farrell. Ἔγραψεν: «Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν 'Ιρλανδίᾳ» (1839), «'Αρχαὶ διακυβερνήσεως, ἢ σκέψεις ἐν ἐξορίᾳ» (1856), «Περὶ τοῦ πραγματικοῦ χαρακτῆρος τῆς πολωνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1863» (1863), ἧς ἦτο αὐτόπτης, κ. ἄ. Π. Ν. Π.

—**'Ο'Μπράϊεν** (O'Brien), ***'Ιάκωβος***, ὁ ἐπιλεγόμενος *Bronterre*. 'Ιρλανδὸς σοσιαλιστὴς (1805—1864). Τῷ 1831 ἵδρυσε τὸν «Φύλακα τοῦ πτωχοῦ» καὶ εἶτα διάφορα ἄλλα περιοδικά. Μετέσχε τοῦ χωριστικοῦ κινήματος καὶ διετέλεσε (1840) ἐγκάθειρκτος ἐπὶ βραχύ. Ἔγραψεν: «'Απολογία Ροβεσπιέρρου» (1837), «Ἡ ἀρχή, ἡ ἐξέλιξις καὶ αἱ φάσεις τῆς ἀνθρωπίνης δουλείας» (1885), κ. ἄ. Π. Ν. Π.

'Ομπράντοβιτς, ***Δοσίθεος.*** Σέρβος μοναχὸς καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Τσιακόβῳ τῷ 1739 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βελιγραδίῳ τῷ 1811. 'Εγκαταλείψας τὴν μονὴν Χοπόβου μετέβη εἰς Ζάγρεμπ, ὅπου ἔμαθε λατινικὰ καὶ ἐγένετο διδάσκαλος ἐν Δαλματίᾳ. Περιῆλθε κατόπιν τὸ Ἅγιον Ὄρος, τὴν Σμύρνην, τὴν Κέρκυραν, τὴν Βιέννην μαθητεύων, ἐγένετο κάτοχος τῆς ἰταλικῆς, γαλλικῆς καὶ ἀγγλικῆς γλώσσης καὶ ἤκουσε μαθήματα φιλοσοφίας, αἰσθητικῆς καὶ θεολογίας ἐν Γερμανίᾳ, ὅπου ἐξέδωκε καὶ τὰ δύο πρῶτα ἔργα του. Τῷ 1778 ἐξέδωκε σερβιστὶ τοὺς «Μύθους τοῦ Αἰσώπου» εἰς λαϊκὴν σερβικὴν γλῶσσαν, βραδύτερον μετάφρασιν «Ἠθικῆς», συλλογὴν στίχων ἀφιερωμένην εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῶν Σέρβων κλπ. 'Απὸ τοῦ 1807 ἐπεδόθη εἰς τὴν ἵδρυσιν σχολείων. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐξεδόθησαν καὶ ἄλλα του ἔργα, τῷ δὲ 1845, ἐν Βελιγραδίῳ, πλήρης σειρὰ τῶν ἔργων του εἰς δέκα τόμους. Ὁ 'Ομπράντοβιτς εἶναι διὰ τοὺς Σέρβους ὅ,τι ὁ Παΐσιος διὰ τοὺς Βουλγάρους· αὐτὸς ἔδωκε τὴν πρώτην ὤθησιν διὰ τὴν δημιουργίαν σερβικῆς ἐθνικῆς γλώσσης καὶ ἐθνικῆς λογοτεχνίας. Τ. Β.

ὀμπρέλλα (ἡ)· δημοτ., τὸ ἀλεξιβρόχιον ἢ τὸ ἀλεξήλιον: «ὀμβρέλλα τῆς βροχῆς, —τοῦ ἥλιου».

—*['Εγκυκλ.]* Ἡ *ὀμπρέλλα* εἶναι μέσον ἀτομικῆς ἰδίᾳ προφυλάξεως ἀπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου καὶ τῆς βροχῆς. Γενικῶς αἱ ὀμπρέλλαι διαιροῦνται εἰς δύο κατηγορίας, τὰς διὰ τὴν βροχὴν (*ἀλεξιβρόχια*) καὶ τὰς διὰ τὸν ἥλιον (*ἀλεξήλια*), ἑκάστη τῶν ὁποίων χωρίζεται εἰς τὰς ἀνδρικὰς καὶ τὰς γυναικείας. Αἱ ὀμβρέλλαι ἀποτελοῦνται ἐκ τοῦ σκελετοῦ καὶ τοῦ ἐξ ὑφάσματος περικαλύμματος. Ὁ σκελετὸς ἀποτελεῖται ἐκ ξυλίνης ἢ χαλυβδίνης

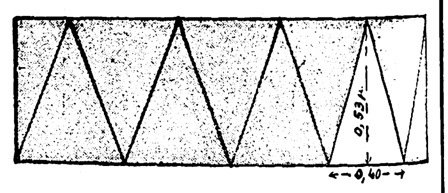

Σχέδιον κοπῆς τοῦ ὑφάσματος.

ῥάβδου ἐν εἴδει βακτηρίας, εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁποίας ἀρθροῦνται ἀκτινοειδῶς λεπτὰ χαλύβδινα ἐλάσματα (μπαλαίνες), ἅτινα κατὰ τὸ μέσον αὐτῶν συνδέονται πρὸς δακτύλιον (διαδρομοῦντα κατὰ μῆκος τῆς ῥάβδου), δι' ἑτέρων ὁμοίων καὶ βραχυτέρων ἐλασμάτων. Τὸ ὅλον σύστημα δύναται διὰ τῆς μεταθέσεως τοῦ δακτυλίου πρὸς τὸ ἓν ἢ πρὸς τὸ ἕτερον ἄκρον τῆς ῥάβδου νὰ κλείσῃ ἢ νὰ ἀνοιχθῇ. 'Επὶ τῶν ἀκτινοειδῶς διατεταγμένων μπαλαινῶν ἁπλοῦται τὸ περικάλυμμα, ἀποτελούμενον ἐκ λωρίδων ὑφάσματος ἴσων κατ' ἀριθμὸν πρὸς τὰς γωνίας τὰς σχηματιζομένας ὑπ' αὐτῶν. Αἱ λωρίδες, σχήματος τριγώνου ἰσοσκελοῦς, ἔχουσι τὴν βάσιν κατά τι μικροτέραν τῆς μεταξὺ τῶν ἄκρων τῶν μπαλαινῶν ἀποστάσεως, οὕτως ὥστε ἀνοιγομένη ἡ συσκευὴ νὰ λαμβάνῃ σχῆμα ἡμισφαιρικόν. Ὁ σημερινὸς ἐπικρατῶν τύπος τῶν ὀμπρελλῶν ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 1840, ὅτε ὁ ἐκ Λυῶνος μηχανικὸς Πέτρος Duchamp ἀντικατέστησε τὰς μπαλαίνας διὰ σωληνοειδῶν χαλυβδίνων ἐλασμάτων. Ἔκτοτε ἡ ὀμπρέλλα, ἀπολέσασα βαθμηδὸν πολὺ ἐκ τοῦ βάρους της, ὅπερ ἀρχικῶς ἦτο περὶ τὰ δύο κοιλά, καὶ εἰσαχθεῖσα εἰς τὸν συρμόν, ἔλαβε τὴν σημερινήν της τελειότητα. Αἱ ὀμπρέλλαι τῆς βροχῆς κατασκευάζονται γενικῶς ἐκ μαύρου ὑφάσματος, διαφέρουσι δὲ αἱ γυναικεῖαι τῶν ἀνδρικῶν μόνον κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν πολυτέλειαν, ἐκδηλουμένην κυρίως ἐπὶ τῆς λαβῆς. Αἱ πρὸς προστασίαν ἀπὸ τοῦ ἡλίου, κατὰ τὸ πλεῖστον γυναικεῖαι, κατασκευάζονται ἐξ ὑφασμάτων διαφόρων χρωματισμῶν, ἀνοικτῶν συνήθως, συνδυαζομένων καὶ πρὸς τὸ χρῶμα τοῦ φορέματος (βλ. καὶ λ. *ἀλεξήλιον* καὶ *ἀλεξιβρόχιον*). —Σ.

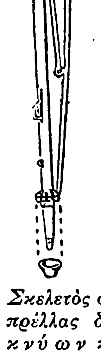

Σκελετὸς ὀμπρέλλας δεικνύων καὶ τὸν τρόπον ἀρθρώσεως τῶν ἐλασμάτων.

ὀμπρελλάδικο (τό)· δημ., κατάστημα κατασκευῆς ἢ πωλήσεως ὀμπρελλῶν.

ὀμπρελλᾶς (ὁ)· ὁ κατασκευαστὴς ἢ πωλητὴς ὀμπρελλῶν.

Digitized by Google

ὀμπρελλοθήκη (ἡ). Ἔπιπλον διὰ τὴν τοποθέτησιν τῶν ὀμπρελλῶν. Κατασκευάζεται ἐκ ποικίλων ὑλῶν, ἐνίοτε δὲ ἔχει τὴν μορφὴν κρεμάστρας τοῦ τοίχου.

Ὀμπρένοβιτς. Σερβικὴ δυναστεία (βλ. λ. *Ὀβρένοβιτς*).

Ὀμπρεντὰν (Ombrédanne) ***σύνδρομον***. Σύνδρομον χαρακτηριζόμενον κλινικῶς ἐξ ὠχρότητος καὶ ὑπερπυρεξίας, καὶ παρατηρούμενον συνήθως εἰς τὰ θηλάζοντα βρέφη πρὸ τῆς ἡλικίας τῶν 6 μηνῶν. Τὸ σύνδρομον τοῦτο ἐπισυμβαίνει ἢ κατὰ τὴν διάρκειαν ἐγχειρήσεώς τινος ἢ μετ' αὐτήν. Ὡς πρὸς τὴν θερμοκρασίαν, αὕτη ἀνέρχεται ἀποτόμως εἰς 39° καὶ περισσότερον, μεταξὺ τῆς 6ης καὶ 10ης ὥρας μετὰ τὴν ἐγχείρησιν· ἡ ὑπερπυρεξία αὕτη αὐξάνεται διερχομένη τοὺς 40°, ὅτε ἔχομεν τὸ πρῶτον σημεῖον τοῦ συνδρόμου. Ἡ ὠχρότης ἐμφανίζεται σχεδὸν πάντοτε μετὰ τὸ πρῶτον σημεῖον· τότε τὸ πρόσωπον ὠχριᾷ, κύκλος δὲ κυανωτικὸς πέριξ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τοῦ στόματος ἀναφαίνεται· τὸ παιδίον εἶναι τελείως ἐκλελυμένον καὶ ἡ κατάστασις αὕτη διακόπτεται διὰ βραχέων σπασμῶν. Ἡ ἀναπνοὴ εἶναι πάντοτε ταχεῖα, παραλλήλως δὲ αὐξάνονται καὶ οἱ καρδιακοὶ παλμοί. Ἡ ἀρτηριακὴ πίεσις πίπτει· ἡ προσθία πηγὴ καταπίπτει, βαθύνεται. Αἱ χεῖρες εἶναι ὠχραί, ἐλαφρῶς πελιδναὶ καὶ ὑφυγροί· συνήθως ἄφθονος ἐφίδρωσις καλύπτει τὴν κεφαλήν, τὸ πρόσωπον καὶ ὅλον τὸ σῶμα τοῦ παιδίου· τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι τὸ πλέον βέβαιον τῶν προγνωστικῶν σημείων τῆς βαρύτητος τῆς κρίσεως· τὸ παιδίον διεγείρεται, δὲν κοιμᾶται, φαίνεται νὰ ζητῇ κάτι δι' ἀπλανοῦς βλέμματος· ἄλλοτε εἶναι καταβεβλημένον, σχεδὸν ἀκίνητον ἐν τῇ κλίνῃ του· τὸ βλέμμα του εἶναι προσηλωμένον. Ἡ ὠχρότης, ἡ ὑπερπυρεξία, ἡ πολύπνοια, ἡ ταχυκαρδία ἐπιμένουν ἐπὶ 18—24—36 ὥρας, ἐνίοτε 48 ὥρας. Εἶτα ὁ θάνατος ἀποτόμως ἐπέρχεται. Πάντα τὰ σημεῖα τοῦ συνδρόμου τούτου δίδουσι τὴν ἐντύπωσιν ἀταξίας τῶν προμηκικῶν κέντρων.

Ἡ θεραπεία εἶναι ἐξαιρετική, βεβαία δὲ εἰς περιπτώσεις καθ' ἃς ἡ ἀρτηριακὴ πίεσις, 6—10 ὥρας μετὰ τὴν ἐγχείρησιν, δὲν κατῆλθε κάτω τῶν 8 ἑκατοστ. ὑδραργύρου εἰς τὸ Pachon. Ἡ αἰτιολογία τοῦ συνδρόμου εἶναι ἀκόμη σκοτεινή. Ἡ τῆς ἡλικίας ἐπίδρασις εἶναι βεβαία· δὲν παρατηρεῖται ποτὲ πρὸ τῶν 4 ἡμερῶν ἡλικίας· τὸ σύνδρομον εἶναι σύνηθες ἀπὸ τῆς 6 ἡμέρας μέχρις 6 μηνῶν, καὶ σπανιώτερον ἀπὸ 6 μηνῶν μέχρις ἑνὸς ἔτους.

Πρὸς πρόληψιν τοῦ δραματικοῦ τούτου συνδρόμου, πρέπει πρὸ τῆς ἐγχειρήσεως νὰ προηγηθῇ νηστεία, καθαρτικόν, κλύσμα. Ὁ Armigeat χορηγεῖ δακτυλῖτιδα, μίαν ὥραν πρὸ τῆς ἐπεμβάσεως· μετὰ τὴν ἐγχείρησιν περιτυλίσσει τὸ παιδίον διὰ παχέος στρώματος βάμβακος, πλὴν τοῦ μέρους τῆς τομῆς. Μετὰ τὴν ἐγχείρησιν τίθεται σιναποῦχον κατάπλασμα ἐπὶ τοῦ στήθους· ἐπὶ 3—4 δὲ ἡμέρας γίνονται ὀροὶ φυσιολογικοί, ἐὰν τὸ παιδίον ἔχασεν αἷμα· δι' ἐλαφροῦ καθαρτικοῦ ἐπιτυγχάνεται ἡ κένωσις τοῦ καταποθέντος αἵματος. Χορηγεῖται τέλος, ἐὰν ὁ σφυγμὸς εἶναι ἀσθενής, ἀδρεναλίνη καὶ ἔλαιον καμφοροῦχον. Ὅταν ὁ πυρετὸς ἄρχεται νὰ ἀνέρχηται, τὸ ἡρωϊκὸν φάρμακον εἶναι τὰ ψυχρὰ κλύσματα· εἰς τινας περιπτώσεις ἀντὶ τούτων ἐπιθέτουσι κύστιν πάγου. Πρέπει πάντοτε, κατὰ τὰς κρισίμους ὥρας, νὰ βοηθήσωμεν τὴν καρδίαν, χορηγοῦντες ἀδρεναλίνην, καὶ ὅταν ἡ ἀρτηριακὴ πίεσις πέσῃ κάτω τῶν 8 εἰς τὸ Pachon, τὴν ouabaïne, εἰς ἔνεσιν εἰς τὸν ἀνώτερον ἐγκάρσιον κόλπον (Ombrédane, Armigeat). Ὁ Mée, ὁ A. Bloch, ὁ Rouget καὶ ὁ Bouchet συμβουλεύουσιν ἐνέσειν eucalyptol πρὸ καὶ μετὰ τὴν ἐγχείρησιν καὶ προτιμῶσι τὴν ephedrine τῆς ἀδρεναλίνης. Ι. Σ. Κ.

Ὄμπρεχτ (Obrecht), ***Ἰάκωβος***. Ὁλλανδὸς συνθέτης, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1450 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1505. Ὑπῆρξε σύγχρονος τοῦ Ζοσκὲν Ντεπρὲ καὶ διδάσκαλος τοῦ Ἐράσμου. Ἡ τέχνη του δεικνύει καταπληκτικὴν πρόοδον ἐπὶ τῶν συγχρόνων του, τόσον λόγῳ ἀντιστικτικῆς δεινότητος, ὅσον λόγῳ πλουσίας ἐναρμονίσεως. Ὁ Ὄμπρεχτ ἀφῆκε μεγάλον ἀριθμὸν ἔργων, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ παρὰ τῆς ἑταιρείας τῆς μουσικῆς ἱστορίας τῆς Ὁλλανδίας ἀναληφθεῖσα ἔκδοσις περιλαμβάνει: 18 διφώνους, τριφώνους καὶ τετραφώνους λειτουργίας, 3 ἀποσπάσματα λειτουργιῶν, ἐν «Ρέκβιεμ», ἐν τετράφωνον «Πάθος» κατὰ Ματθαῖον, 21 τρίφωνα, τετράφωνα, πεντάφωνα καὶ ἑξάφωνα μοτέττα, 4 κανόνας καὶ 21 κοσμικὰ τραγούδια. Γ. Σ.

Ὁ'Μπριὲν (O'Brien). Ἰρλανδικὸς οἶκος (βλ. *Ὁ' Μπράϊεν*).

Ὀμπρόσγιαλος *[Γεωγρ.]*. Ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Σφακίων ἐν Κρήτῃ (βλ. λ. *Χώρα Σφακίων*).

ὀμπρουλέ, καὶ *ὀμπρουλιὰ* (ἡ) ἰδιωμ. Κρήτ., ὄμβρος, ὑετός.

Ὀμπρούτσεφ, ***Νικόλαος Νικολάγιεβιτς***. Ρῶσος στρατηγός, γεννηθεὶς τῷ 1829 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1898. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν τῷ 1848, διεκρίθη δὲ διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῆς «Πραγματείας περὶ στρατιωτικῆς τέχνης ἐν Ρωσίᾳ». Ἐγένετο καθηγητὴς τῆς στρατιωτικῆς Ἀκαδημίας καὶ προαχθεὶς τῷ 1873 εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ ἐτοποθετήθη εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Καυκάσου, παρασκευάσας κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον (1877) τὴν κυκλωτικὴν κίνησιν, ἥτις ἐπέφερε τὴν νίκην τοῦ Ἀλατζᾶ-ντάγ. Κατόπιν ἐγένετο ἀρχηγὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου καὶ εἰργάσθη εἰς τὴν νέαν ὀργάνωσιν τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ. Θ. Β.

Ὄμπσταλ (Van-Obstal), ***Γεράρδος βὰν —***. Φλαμανδὸς γλύπτης (βλ. λ. *Βὰν-Ὄμπσταλ*).

Ὄμπστφέλντερ (Obstfelder), ***Σίγκμπγιαιρν***. Νορβηγὸς λογοτέχνης (1866—1900). Ἐσπούδασε φιλολογίαν (1884) καὶ μηχανικὴν (1888—1891), ἐπιδοθεὶς δὲ εἰς τὴν λογοτεχνίαν ἔγραψε λυρικὰ ποιήματα καὶ πεζά, διακρινόμενα διὰ τὴν μουσικότητα καὶ τὸν συμβολισμόν των. Κύρια ἔργα του: «Ποιήματα» (1893), «Δύο νουβέλλες» (1893), «Ὁ σταυρὸς» (1896), «Τὸ ἡμερολόγιον ἑνὸς ἱερέως» (1896), «Προσκυνήματα» (1904) καὶ τὸ δρᾶμα «Κόκκινες σταγόνες» (1897). Ὁ Ὄμπστφέλντερ ὑπῆρξεν ὁ ἐν Νορβηγίᾳ ἐκπρόσωπος τῆς σχολῆς τοῦ Μαῖτερλιγκ. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν τῷ 1917 (Samlede Skrifter, τόμ. Ζ'). Π. Ν. Π.

Ὀμπτέντα (Ompteda), ***Γεώργιος, βαρῶνος φὸν—***. Γερμανὸς συγγραφεὺς (1863—1912). Ἐδημοσίευσε, κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Γεώργιος Ἔγκεστορφ*, πολυάριθμα διηγήματα καὶ μυθιστορήματα. Ἐκ τούτων σπουδαιότερα εἶναι ἡ τριλογία: «Γερμανικὴ ἀριστοκρατία κατὰ τὸ 1900» (I: «Sylvester von Geyer» 1897, 2 τ. II: «Eysen» 1900, 2. τ. III: «Cäcilie von Sarryn» 1902, 2 τ.). Γ.Ε.Κ.

ὀμπυάζω· βλ. λ. *ἐμπυάζω*.

Ὀμρούτ-ἀμπὰτ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ἐμρούτ-ἀμπάτ*.

Ὄμσκι *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας ἐν Σιβηρίᾳ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἰρτὺς κατὰ τὴν συμβολὴν του μετὰ τοῦ ποταμοῦ Ὄμ. Κάτ. (1926) 161.475, περιλαμβανομένων καὶ τῶν προαστείων *Νόβο- Ὄμσκ* καὶ *Λένισκ-Ὄμσκιγι*. Εἶναι κόμβος τοῦ Ὑπερσιβηρικοῦ σιδηροδρόμου (2480 χλμ. ἀπὸ Μόσχας), ἔχει σημαντικὸν ποταμολιμένα, ἀπ' αὐτῆς δὲ ἐκπορεύονται μεγάλαι ἐμπορικαὶ ὁδοὶ πρὸς Τουρκεστάν, Ὀρεμβοῦργον καὶ Μέσην Ρωσίαν. Ἔχει σπουδαιοτάτους ἀλευρομύλους, ὑφαντουργίαν, βυρσοδεψίαν κ.ἄ. καὶ εἶναι κέντρον ἐξαγωγῆς κρεάτων, βουτύρου καὶ ἀκατεργάστων δερμάτων. Ἡ πόλις παραμένει ἔτι πρωτόγονος, μὲ ξυλίνας κατὰ τὸ πλεῖστον οἰκοδομάς· ἔχει μουσεῖον τῆς γεωγραφικῆς ἑταιρείας τῆς Δυτικῆς Σιβηρίας, γεωργικὴν Ἀκαδημίαν (1919), ἰατρικὸν καὶ κτηνοτροφικὸν ἰνστιτοῦτον (1921). Τὸ Ὄμσκι ἱδρύθη τῷ 1717 ὡς φρούριον πρὸς προστασίαν τῶν Ρώσων τῆς περιοχῆς κατὰ τῶν Κιργιζίων ἐπιδρομέων, ἀνεπτύχθη δὲ τάχιστα εἰς σπουδαῖον στρατιωτικὸν καὶ πολιτικὸν κέντρον. Διετέλεσε πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Ἀκμολίνσκ (1839—1882) τῆς Δυτικῆς Σιβηρίας, τοῦ γενικοῦ κυβερνείου τῶν στεππῶν καὶ (1919—1925) ὁμωνύμου κυβερνείου, ἔχει δὲ ἐκτ. 250.114 τ. χλμ. καὶ 1.559.430 κατ. Ἦτο ἕδρα τῆς διοικήσεως τῶν κοζάκων τῆς Σιβηρίας καὶ κατὰ τὴν ρωσικὴν ἐπανάστασιν κατέστη κέντρον τῆς ἐναντίον αὐτῆς δράσεως καὶ ἕδρα τοῦ ναυάρχου Κολτσὰκ (1918—1919), αὐτόθι ἀναγορευθέντος δικτάτωρος τῆς Σιβηρίας. —Π.

Ὀμφάκη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σικελίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Σικανῶν. Τὸ ἐθνικὸν *Ὀμφακαῖος*, κατὰ Φίλιστον (ὡς εὕρηται παρὰ *Στεφ. Βυζαν.* 493, 9). Ἐξεπορθήθη ὑπὸ Ἀντιφήμου τοῦ τῆς Γέλας οἰκιστοῦ, ὅτε συνῴκιζε τοὺς Δωριεῖς ἀποίκους εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς μεγαλονήσου, ὁ ὁποῖος τότε «ἀπεκόμισεν εἰς Γέλαν ἄγαλμα ὑπὸ Δαιδάλου πεποιημένον». Δὲν ἐξηκρίβωσεν ἐν τούτοις ὁ Παυσανίας τὴν θεότητα, εἰς ἣν ἦτο ἀφιερωμένον τὸ ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας θεωρούμενον προστατευτικὸν τῆς Γέλας παλλάδιον, ξόανον ἐκεῖνο, ἐνίων θεωρούντων, ἀναποδείκτως, ὅτι ἦτο Δήμητρι τῇ Ὀμπνίᾳ. Παρά τινων πάλιν θεωρεῖται ὅτι ἡ περικοπὴ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου «Δαιδάλεια πόλις τῆς Ἰταλίας, (ἔκδ. Meinek 216, 16) ἀφορᾷ εἰς ἄλλην ὀνομασίαν τῆς *Ὀμφάκης*. Σ. Ε. Λ.

ὀμφάκινος, *—η, —ον*· ἀρχ., ὁ ἐξ ἀώρων σταφυλῶν ἢ ἐλαιῶν κατασκευαζόμενος: «ὀμφάκινος οἶνος», ἄλλως *ὀμφακίας* ἰδίᾳ ἐπὶ τοῦ ἐλαίου: «ὀμφάκινον ἔλαιον», ἄλλως *ὠμοτριβές*.

ὀμφακίτης (ὁ) (Omphacit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν τῆς ὁμάδος τῶν πυροξένων. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ μονοκλινὲς σύστημα, ἀποτελεῖ δὲ παραλλαγὴν τοῦ αὐγίτου, τὴν ὁποίαν χαρακτηρίζει μεγαλύτερα περιεκτικότης τριοξειδίου τοῦ ἀργιλλίου παρὰ τριοξειδίου τοῦ σιδήρου. Ἀπαντᾷ μαζὶ μὲ γρανάτην καὶ σμαραγδίτην, ὡς ὀρυκτολογικὸν συστατικὸν ὡρισμένων κρυσταλλοπαγῶν σχιστολίθων καὶ ἰδίως τοῦ ἐκλογίτου, ὑπὸ μορφὴν κοκκώδη ἢ βελονοειδῆ καὶ μὲ χρῶμα πράσινον. Γ. Β.

ὀμφακομερία (ἡ) (Omphacomeria) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σανταλοειδῶν* ἢ *σανταλιδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἰθαγενεῖς τῆς Αὐστραλίας. Ἐκ τῶν ἐλαχίστων εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ *ὀμφακομερία ἡ στρυφνὴ* (Omphacomeria acerba), ἥτις ἔχει καρπὸν βρώσιμον, ὅστις καὶ χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ οἰκιακῇ ἰατρικῇ ὡς στυπτικὸν φάρμακον. Δ. Ν. Π.

ὀμφάλεια (ἡ) (Omphalea) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *εὐφορβιοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἀνεπτυγμένας μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα καὶ ἄνθη ἀπέταλα, μονόοικα, κατὰ κῦμα διατεταγμένα. Γνωστὰ περὶ τὰ 10 εἴδη, ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἀφρικῆς, ὡς καὶ τῆς νήσου Μαδαγασκάρης. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *ὀμφάλεια ἡ δίανδρος* (Omphalea diandra), ἰθαγενὴς τῆς Ἀφρικῆς, ἧς τὰ σπέρματα εἶναι ἐδώδιμα, καὶ ἡ *ὀμφάλεια ἡ τρίανδρος* (Omphaler triandra), ἰθαγενὴς τῆς Ἀμερικῆς, ἧς ὁ καρπός, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἀμερικανικὸν κάρυον*, εἶναι ἐδώδιμος. Δ. Ν. Π.

Ὀμφάλειον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. *Ὀμφάλιον*.

ὀμφαλεκτομία (ἡ) (Omphalectomie). Οὕτω καλεῖται ἡ ἐκτομὴ ἢ ἀφαίρεσις τοῦ ὀμφαλοῦ κατὰ τὴν ριζικὴν θεραπείαν τῆς ὀμφαλοκήλης. Χειρουργοί τινες διενεργοῦν ταύτην συστηματικῶς κατὰ τὴν ἐγχείρησιν τῆς μέσης λαπαροτομίας. Μ. Ν. Κ.

ὀμφαλεπίδεσμος (ὁ). Εἰδικὸς ἐπίδεσμος ἐφαρμοζόμενος ἐπὶ ὀμφαλοκήλης πρὸς συγκράτησιν τῶν κοιλιακῶν σπλάγχνων, ἵνα μὴ προπέσωσι ταῦτα διὰ μέσου τοῦ δακτυλίου τῆς ὀμφαλοκήλης. Μ.Ν.Κ.

Ὀμφάλη *[Μυθολ.]*. Ἡ μυθικὴ τῶν Λυδῶν βασίλισσα. Ἐλέγετο θυγάτηρ τοῦ Ἰαρδάνου καὶ σύζυγος τοῦ Τμώλου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἐβασίλευσε τῆς Λυδίας. Εἰς τὴν βασίλισσαν ταύτην ἐπωλήθη ὁ Ἡρακλῆς ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ, σύμφωνα μὲ τὸν δοθέντα πρὸς τὸν ἥρωα χρησμὸν καὶ διὰ νὰ ἱκανοποιηθῇ διὰ τοῦ ἀντιτίμου ὁ βασιλεὺς τῆς Οἰχαλίας Εὔρυτος, τοῦ ὁποίου τὸν υἱὸν Ἴφιτον ὁ Ἡρακλῆς, ὑπὸ μανίας καταληφθείς, ἐκρήμνισεν ἀπὸ τῶν τειχῶν τῆς Τίρυνθος, καὶ διὰ νὰ θεραπευθῇ ὁ ἥρως ἐκ τῆς μανίας. Καὶ ὁ μὲν Εὔρυτος δὲν ἐδέχθη τὰ χρήματα, ὁ δὲ Ἡρακλῆς ἀπηλλάγη μὲν τῆς νόσου, ἐδούλευσεν ὅμως ἐπὶ τρία ὁλόκληρα ἔτη εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Ὀμφάλης. Κατὰ τὴν τριετίαν ταύτην, κατὰ μὲν τοὺς ἀρχαίους μυθογράφους καὶ συγγραφεῖς, ὁ Ἡρακλῆς δὲν ἀπέβαλε τὸν φίλαθλον καὶ ριψοκίνδυνον χαρακτῆρά του, διότι καὶ τοὺς Κέρκωπας συλλαβὼν πλησίον τῆς Ἐφέσου ἔδεσε, καὶ τὸν Λυδὸν λῃστὴν Συλέα ἐφόνευσεν, ὡς καὶ τὸν ὄφιν τοῦ Σαγγαρίου ποταμοῦ, καὶ τὸν γίγαντα Λυτιέρσην, ὅστις ἔσβηνε τὴν δίψαν του μὲ αἷμα, ἐκρήμνισεν εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ (διὰ τοῦτο μάλιστα καὶ

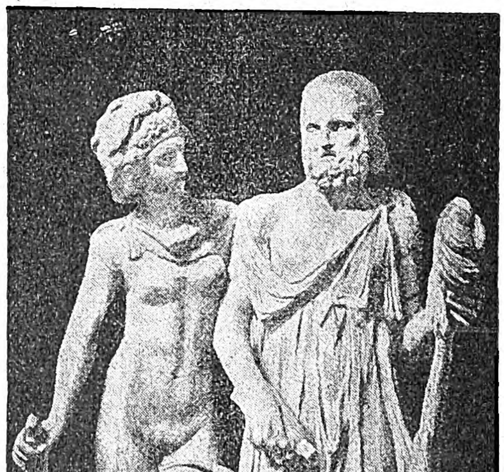

Ὀμφάλη καὶ Ἡρακλῆς.
[Μουσεῖον Νεαπόλεως.]

Digitized by Google

ἐλέγετο ὅτι ἡ Ὀμφάλη, θαυμάσασα τὸν ἡρωϊσμόν του, τὸν ἀπηλευθέρωσε πρὸ τῆς παρόδου τριετίας) κατὰ τοὺς Λατίνους ὅμως ποιητὰς καὶ μυθογράφους ὁ Ἡρακλῆς ἐμαγεύθη τοσοῦτον ὑπὸ τοῦ κάλλους τῆς βασιλίσσης ἐκείνης, ὥστε ἐξεθηλύνθη τελείως, καταντήσας νὰ νήθῃ παρὰ τοὺς πόδας της, ἐνδεδυμένος γυναικεῖα ἐνδύματα καὶ γελῶν νὰ δέχεται κτυπήματα παρ' ἐκείνης μὲ τὰ σανδάλιά της, διότι ἔθραυε τὰ ἀδράκτια. Γίνεται μάλιστα μνεία καὶ ἑνὸς περιπετειώδους ταξιδίου τῆς Ὀμφάλης, φορούσης κατ' αὐτὸ τὴν δορὰν τοῦ λέοντος καὶ στηριζομένης ἐπὶ τοῦ ροπάλου τοῦ Ἡρακλέους, καὶ τοῦ ἥρωος τούτου περιβεβλημένου ποδήρη πορφυροῦν χιτῶνα, τὸ ὁποῖον κατέληξεν εἰς κωμικὸν ἐπεισόδιον. Ἐλέγετο δηλαδὴ ὅτι, ὅτε, κατάκοποι ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, ἐκοιμῶντο κατά τινα νύκτα ὁ Ἡρακλῆς μετὰ τῆς Ὀμφάλης ἐντὸς ἑνὸς σπηλαίου, εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸ λάθρα ὁ θεὸς Πάν, μαγευμένος καὶ οὗτος ἀπὸ τὰ θέλγητρα τῆς Ὀμφάλης· ἀντὶ ὅμως νὰ δεχθῇ αὐτὴ τὰς θωπείας του, τὰς ἐδέχθη ὁ Ἡρακλῆς, τὸν ὁποῖον ἐκ τοῦ ἐνδύματός του ἐξέλαβεν ὡς τὴν Ὀμφάλην ὁ Πάν. Ὁ ἥρως, ἀφυπνισθεὶς ἐκ τῶν θωπειῶν, ἐπέταξεν ἔξω τοῦ σπηλαίου τὸν θεόν, καὶ ἡ Ὀμφάλη, ἀφυπνισθεῖσα ἐκ τοῦ θορύβου, ἐξεκαρδίσθη ἀπὸ τοὺς γέλωτας μὲ τὸ πάθημα τοῦ Πανός. Εἰς τοὺς μύθους τούτους προσετίθετο ἀκόμη ὅτι ὁ Ἡρακλῆς, μὴ λησμονήσας τὴν φύσιν του, ἠράσθη καὶ μιᾶς τῶν ἀκολούθων τῆς Ὀμφάλης, τῆς Μαλίδος. Καρπὸς τῶν ἐρώτων Ὀμφάλης καὶ Ἡρακλέους

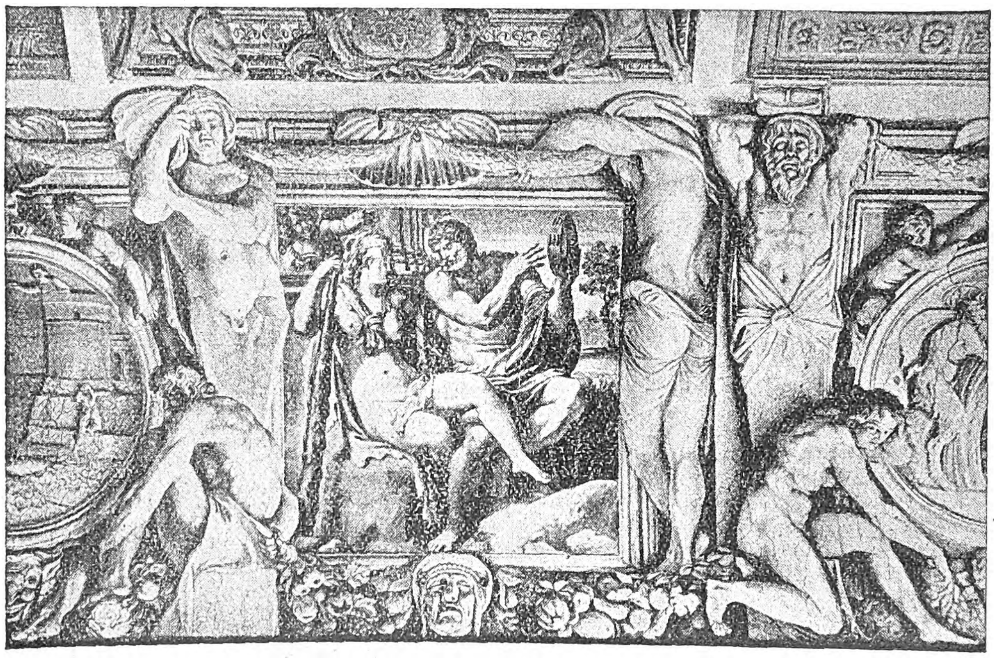

Ἀννίβα Καράτσι: Ὁ Ἡρακλῆς καὶ ἡ Ὀμφάλη.

ἦτο ὁ Ἀγέλαος (κατὰ τὸν Διόδωρον ὁ Λάμος), ἐκ τοῦ ὁποίου ἐπίστευον ὅτι κατήγοντο οἱ Ἡρακλεῖδαι τῶν Λυδῶν (ἀπὸ τοῦ μυθικοῦ Ἀγελάου μέχρι τοῦ βασιλέως Κανδαύλου), καὶ κατά τινας μυθογράφους καὶ ὁ Ὕλλος. Οἱ ἔρωτες Ἡρακλέους-Ὀμφάλης ἔγιναν καὶ θέμα ἔργων ἀρχαίων καὶ νεωτέρων καλλιτεχνῶν. Ἀπὸ τὰς διασωθείσας ἀρχαίας παραστάσεις ἀξιολογώτεραι εἶναι αἱ ἑξῆς: ἡ τοῦ ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Νεαπόλεως συμπλέγματος Ὀμφάλης φορούσης δορὰν λέοντος καὶ κρατούσης ρόπαλον καὶ Ἡρακλέους περιβεβλημένου γυναικείαν ἐσθῆτα καὶ αἱ ἑξῆς ἐπὶ δακτυλιολίθων ἔγγλυπτοι τοιαῦται: α') Ἐπὶ ἰάσπεως μὲν λίθου ἔχει γλυφῆ ἡ Ὀμφάλη περιβεβλημένη τὴν δορὰν τοῦ λέοντος τῆς Νεμέας, β') ἐπὶ ἀχάτου δὲ κρατοῦσα τὸ ρόπαλον τοῦ ἥρωος (εἰς τὸ μουσεῖον Studi τῆς Φλωρεντίας) καὶ γ') ἐπὶ τρίτου δακτυλιολίθου ἔχουν γλυφῆ αἱ μορφαὶ ἀμφοτέρων, Ἡρακλέους καὶ Ὀμφάλης, ὀρθίων καὶ ἡδονικώτατα περιπεπλεγμένων. Ἐκ τῶν ἔργων τῆς νεωτέρας τέχνης ἀξιολογώτερα εἶναι, ἐκτὸς ἐκείνων εἰς τὰ ὁποῖα ἀπεικονίζεται ἐν συμπλέγματι μετὰ τοῦ *Ἡρακλέους* (βλ. λ.), τὰ ἑξῆς τρία ἀγάλματά της: τὸ τοῦ Crank, εἰς τὸ ὁποῖον, περιβεβλημένη δορὰν λέοντος, παρίσταται κομψὴ καὶ ὑπερήφανος καὶ κάμνει τὴν ἐντύπωσιν γυναικὸς αὐτοθαυμαζομένης πρὸ κατόπτρου, τὸ τοῦ Eudes, εἰς τὸ ὁποῖον ἔχει ὀγκώδη μορφήν· διὰ τοῦτο καὶ ἐλέχθη ὅτι κάμνει τὴν ἐντύπωσιν ἀδελφῆς μᾶλλον τοῦ ἥρωος ἢ ἐρωμένης του· καὶ τὸ τοῦ Vauthier-Galle, εἰς τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν μορφὴν γυναικός, εὐκινήτου, κομψῆς καὶ λεπτοφυοῦς, ὑπερηφάνως ἐπιδεικνυούσης τὸν ἐκ τῆς δορᾶς λέοντος διάκοσμόν της. Ἐθεωρεῖτο ὁ τύπος τῆς ἀκολάστου γυναικὸς καὶ ταύτην τὴν σημασίαν εἶχε μεταφορικῶς ἡ λέξις Ὀμφάλη. Κατὰ τὸν Al. Maury (Religions de la Grèce t. III 152—154) ἡ Ὀμφάλη εἶναι θεότης τῆς ἡδυπαθείας καὶ γονιμότητος, μικρασιατικῆς προελεύσεως, ὁ δὲ Ἡρακλῆς, ὁ ἐραστής της, εἶναι οὐχὶ ὁ πλήρης ρώμης Ἕλλην Ἡρακλῆς, ἀλλὰ μικρασιατικός τις καὶ οὗτος ἑρμαφρόδιτος τὴν φύσιν θεός, ὁ τῶν Ἀσσυρίων Σάνδαν ἢ Σανδών, πιθανώτατα. Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

ὀμφαλία (ἡ) (Omphalia) *[Παλαιοζ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *τουρριτελλιδῶν κτενοβραγχίων πρωσοβραγχίων γαστεροπόδων* μαλακίων. Τὸ κέλυφος τῶν ζῴων τούτων ἦτο παχὺ κωνοειδὲς ἕως πυργοειδές, στενόμφαλον. Οἱ γυροί του φέρουν σπειροειδεῖς πλευράς, σπανίως δ' εἶναι λεῖοι. Τὸ στοματικὸν ἄνοιγμα ᾠοειδές, μὲ ἀσθενῆ προεξοχήν, τὸ δὲ ἐξωτερικὸν χεῖλός του ἔμπροσθεν καὶ ἐν τῷ μέσῳ φέρει ἐγκόλπωσιν. Λείψανα ἀπολιθωμένα τῶν ζῴων τούτων εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων τῆς κρητιδικῆς διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Ἐν Ἑλλάδι λείψανα ὀμφαλιῶν (πολὺ ὅμοιον πρὸς τὴν *ὀμφαλίαν* Kefersteinii) συνηντήθησαν ἐντὸς ἀσβεστολιθικῶν μαργῶν καὶ μαργωδῶν ἀσβεστολίθων τῆς ἀνωτέρας κρητιδικῆς διαπλάσεως τοῦ λόφου Θεόκαφτα Ἀργολίδος. Γ. Κ. Γ.

ὀμφαλιδικός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὀμφαλίδα, εἰς τὸν ὀμφάλιον λῶρον.

ὀμφαλικός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν ὀμφαλόν, ὁ τοῦ ὀμφαλοῦ: «ὀμφαλικὴ χώρα».

— **ὀμφαλικὴ κύστις** *[Ἐμβρυολ.]*. Εἰς τὰ περισσότερα τῶν σπονδυλωτῶν, πλὴν τῶν βατραχίων, τὸ ἔμβρυον φέρει εἴτε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἀναπτύξεώς του, ὅπως εἰς τοὺς ἰχθῦς, εἴτε κατὰ τὰ πρῶτα στάδια τῆς ἀναπτύξεώς του, ὅπως τὰ ἑρπετά, τὰ πτηνὰ καὶ τὰ θηλαστικά, εἶδος σάκκου, ὅστις περικλείει τὴν λέκιθον, ἥτις χρησιμεύει διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ ἐμβρύου κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀναπτύξεώς του. Ὁ σάκκος οὗτος καλεῖται *ὀμφαλικὴ κύστις*. Ἐνίοτε ἡ ὀμφαλικὴ κύστις συσσωματοῦται μετὰ τοῦ ἐμβρύου, ὁπότε φαίνεται ὡς εὐμεγέθης διόγκωσις τῆς κοιλιακῆς ἐπιφανείας, συνήθως ὅμως διακρίνεται τελείως τοῦ ἐμβρύου, μεθ' οὗ συνδέεται ὑπὸ ἱμάντος, ὅστις *ὀμφαλικὸς ἱμὰς* ἢ καλύτερον *ὀμφαλομεσεντερικὸς ὀχετὸς* ἢ *ἀγωγὸς* καλεῖται. Δ. Ν. Π.

— **ὀμφαλικὸς δακτύλιος** *[Ἀνατομ.]*· βλ. *δακτύλιος* ὀμφαλικὸς καὶ *ὀμφαλός*.

— **ὀμφαλικὸς ἱμὰς** (ὁ) *[Ἐμβρυογ.]*. Καλεῖται οὕτω ὁ ἱμάς, ὅστις συνδέει τὸ ἔμβρυον μετὰ τοῦ χορίου εἰς τὰ πλακουντοφόρα θηλαστικά, καὶ σχηματίζεται ὑπὸ τοῦ ποδίσκου τοῦ πλακοῦντος, ὅστις ἔχει ἐπενδυθῆ ὑπὸ τοῦ ἀμνίου. Κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ ὑπάρχει καὶ τὸ ὑπόλειμμα τῆς ἀτροφησάσης ὀμφαλικῆς κύστεως. Δ. Ν. Π.

ὀμφάλιον (τό) *[Ἀνθρωπολογ.]*. Σωματομετρικὸν σημεῖον, εὑρισκόμενον κατὰ τὸ κέντρον τοῦ ὀμφαλοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Λόγῳ τῆς ἀσταθείας τῆς θέσεως τοῦ ὀμφαλοῦ, αἱ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὀμφαλίου μετρήσεις δὲν εἶναι πάντοτε ἀκριβεῖς. Ι. Γ. Κ.

ὀμφάλιον (τό) *[Βυζ.]*. Ἐκαλεῖτο οὕτω ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἡ ἐκ χρωματιστοῦ (πορφυροῦ συνήθως) μαρμάρου στρογγύλη πλάξ, ἥτις ἐτοποθετεῖτο εἰς τὸ μέσον τοῦ ἐκ μωσαϊκοῦ ἢ πλακῶν μαρμαρίνων ἐστρωμένου δαπέδου τῶν αἰθουσῶν, ναῶν κλπ. Ν. ΚΛΣ

Ὀμφάλιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Μεσόγειος πόλις τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Χαόνων, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. III, 13, 5), ἔνθα ἐτιμᾶτο ἡ Ὀμφάλη, ἥτις, ὡς ἐμυθολογεῖτο, ἔκτισε τὴν πόλιν. Ὑπὸ τῶν νεωτέρων ταυτίζεται πρὸς τὴν σημερινὴν Πρεμετήν. —2) Πόλις τῆς Θεσσαλίας ἐν τῇ Μαλίδι ἢ Τραχῖνι χώρᾳ, παρὰ τὴν Οἴτην, ὅπου ἐμυθολογοῦντο τὰ κατὰ τὴν Ὀμφάλην. —3) Πεδιὰς ἐν Κρήτῃ καὶ ὁμώνυμος πολίχνη, κληθεῖσαι οὕτω, διότι ἐμυθεύετο ὅτι ἐκεῖ ἔπεσεν ὁ ὀμφαλὸς τοῦ Διός, ἐνῷ ἡ Νύμφη ὡδήγει αὐτὸν βρέφος ἔτι (*Καλλιμ.* Ὕμν. εἰς Δία 45). Α. Θ. Σ.

ὀμφάλιος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὀμφαλικός: «ὀμφάλιος λῶρος», ἄλλως *ὀμφαλίς* (βλ. λ.).

ὀμφαλὶς (ἡ), ἢ ***λῶρος ὀμφάλιος*** (cordon ombilical). Οὕτω καλεῖται τὸ ὄργανον ἐκεῖνο, τὸ δίκην παχείας χορδῆς προωρισμένον ὅπως συνδέῃ τὸ ἔμβρυον μετὰ τοῦ πλακοῦντος, ἀποτελούμενον δὲ ἔξωθεν ἐκ τοῦ περιβάλλοντος ἀμνιωτικοῦ ἐλύτρου καὶ ἔσωθεν ἐκ τῆς βαρθωνείου πηκτῆς, ἐν τῇ ὁποίᾳ εὑρίσκονται αἱ δύο ὀμφαλικαὶ ἀρτηρίαι καὶ ἡ ὀμφαλικὴ φλέψ. Ἡ διάμετρος τοῦ ὀμφαλίου λώρου εἶναι ἀπὸ 10 μέχρι 12 χιλιοστομέτρων καὶ τὸ μῆκος αὐτοῦ, περὶ τὸ τέρμα τῆς κυήσεως, 0,48—0,60 μ., ἴσον περίπου πρὸς τὸ μῆκος τοῦ ὡρίμου ἐμβρύου. Ἡ ἐξωτερικὴ αὐτοῦ ὄψις εἶναι λεία, στιλπνή, ἀνώμαλος, μετ' ἐπαρμάτων καὶ ἐντυπώσεων καὶ πολυαρίθμων συστροφῶν. Κατὰ τὴν ἐντελῆ σχεδὸν διαμόρφωσιν τοῦ ἐμβρύου, ἡ ὀμφαλὶς ἐμφύεται πρὸς τὸ μέσον περίπου τῆς κοιλίας αὐτοῦ· ἐν σχέσει δὲ πρὸς τὸν πλακοῦντα ἐμφύεται ἐπὶ τριῶν κυρίως σημείων τῆς ἐμβρυϊκῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ, ἤτοι ἐν τῷ κέντρῳ (κεντρικὴ ἔμφυσις), ἐγγὺς τῆς περιφερείας (περιφερικὴ ἔμφυσις) καὶ σπανιώτερον ἐπὶ τοῦ περιφερικοῦ χείλους (περιχείλειος ἔμφυσις). Ὁ ὀμφάλιος λῶρος εἶναι κυλινδρικὸς τὸ σχῆμα, περιελίσσεται περὶ ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ πρὸς τὸν πλακοῦντα, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν περιελιγμῶν αὐτοῦ ποικίλλει ἀπὸ 3 μέχρι 30 καὶ πλέον, ἕνεκα τῶν ἀνωμάλων κινήσεων τοῦ ἐμβρύου καὶ τῆς ταχείας ἀναπτύξεως αὐτοῦ.

Ὑφὴ τῆς ὀμφαλίδος. Ἐκ τῶν ἔξω ἐπὶ τὰ ἐντὸς εὑρίσκομεν: α') τὸ ἀμνιωτικὸν ἔλυτρον, ἔχον τὴν αὐτὴν ὑφὴν μετὰ τοῦ ἀμνίου τοῦ ἐπενδύοντος τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ᾠοῦ· πρὸς τὸ μέρος δὲ τοῦ ὀμφαλοῦ τὸ ἀμνίον συγχωνεύεται μετὰ τοῦ δέρματος ἄνευ οὐδεμιᾶς διακοπῆς· β') τὴν βαρθώνειον πηκτήν, ἀποτελουμένην ἐκ βλεννώδους ἱστοῦ ἐκ μεγάλων κυττάρων καὶ κοκκιώδους πρωτοπλάσματος· ἐκ τῆς μεγάλης κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀφθονίας τοῦ ἱστοῦ τούτου προκύπτει ὁ ὄγκος τῆς ὀμφαλίδος, ἐξ οὗ καὶ ἀποκαλεῖται ὀμφάλιος λῶρος παχὺς ἢ ἰσχνός. Ἡ βαρθώνειος πηκτὴ καὶ τὸ ἀμνιωτικὸν ἔλυτρον χρησιμεύουσι πρὸς προφύλαξιν τῶν ἀγγείων τῆς ὀμφαλίδος ἀπὸ πάσης πιέσεως· γ') τὰ ὀμφαλικὰ ἀγγεῖα, ἀποτελούμενα ὑπὸ τῶν ὀμφαλικῶν ἀρτηριῶν, αἵτινες διοχετεύουσιν εἰς τὸν πλακοῦντα τὸ φλεβικὸν αἷμα τοῦ ἐμβρύου, καὶ τὴν ὀμφαλικὴν φλέβα, ἥτις διοχετεύει εἰς τὸ ἔμβρυον τὸ ἐν τῷ πλακοῦντι μεταβληθὲν ἀρτηριακὸν αἷμα. Αἱ ἀρτηρίαι κατέχουν λίαν διακεκριμένα μυϊκὰ τοιχώματα· εἰς τὸ ἐσωτερικὸν δὲ τούτων, ὡς καὶ τῶν φλεβῶν, εὑρίσκονται βαλβῖδες, αἵτινες ὅμως εἶναι ἀνεπαρκεῖς ὅπως παρεμποδίσωσι τὴν παλίνδρομον ροὴν τοῦ αἵματος.

Ὑμενώδης ἢ δικτυοειδὴς ἔμφυσις τοῦ ὀμφαλίου λώρου. Ἐνίοτε ἡ ὀμφαλὶς δὲν ἐμφύεται ἐπὶ τοῦ πλακοῦντος, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἀλάχνου χορίου, εἰς σημεῖον μακρὰν τῆς περιφερείας τοῦ πλακοῦντος, ἔνθα τὰ ὀμφαλικὰ ἀγγεῖα ἀκάλυπτα διατρέχουσι κατὰ διαφόρους διευθύνσεις δίκην δικτύου (insertion velamenteuse). Διὰ τὸ ἔμβρυον ἡ τοιαύτη ἔμφυσις εἶναι ὀλεθρία, καθότι ἐκ τῆς συνθλίψεως τῶν ἀγγείων διὰ τῆς προβαλλομένης κεφαλῆς προκαλεῖται ὁ δι' ἀσφυξίας θάνατος ἢ καὶ ὁ ἐξ αἱμορραγίας αὐτῶν τούτων τῶν διαρρηχθέντων ἀγγείων θάνατος. Ἡ διάγνωσις τῆς τοιαύτης ἐμφύσεως εἶναι δυσχερεστάτη, ἐπιτυγχάνεται δὲ μόνον διὰ τῆς ὑπὸ τῶν δακτύλων ἀντιλήψεως σφύξεων τῆς ὀμφαλίδος διὰ μέσου τοῦ θυλακίου· διευκρινίζεται δὲ ἡ κατάστασις μετὰ τὴν ρῆξιν τοῦ θυλακίου, ἐκ τῆς ἐπερχομένης αἱμορραγίας ἀπὸ τῶν διαρρηχθέντων ἀγγείων τῆς ὀμφαλίδος, καὶ ἐκ τῶν ἀσφυκτικῶν φαινομένων τοῦ ἐμβρύου. Πρὸς θεραπείαν τῆς ἀνωμαλίας ταύτης συνιστᾶται ἡ διατήρησις τοῦ θυλακίου μέχρι τῆς πλήρους διαστολῆς τῆς μήτρας, καὶ ἐπὶ ἀσφυκτικῶν φαινομένων τοῦ ἐμβρύου ἡ τεχνητὴ διαστολὴ τοῦ μητρικοῦ στομίου καὶ ἡ ταχεῖα ὁπωσδήποτε ἀποπεράτωσις τοῦ τοκετοῦ. Τοῦτ' αὐτὸ διενεργοῦμεν καὶ ἐπὶ αἱμορραγίας μετὰ τὴν ρῆξιν τοῦ θυλακίου.

Περίδεσις τῆς ὀμφαλίδος. Ἐπωφελὲς εἶναι ν' ἀναμένωμεν ἐπὶ 5—10' τῆς ὥρας πρὶν προβῶμεν εἰς τὴν περίδεσιν, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσιν εἰσέτι σφύξεις τῆς ὀμφαλίδος, καθ' ὅσον τὸ νεογνὸν κερδίζει οὕτως 80 περίπου γραμμάρια αἵματος. Πρὸς περίδεσιν χρησιμοποιοῦμεν νῆμα μετάξης (No 4) ἀπεστειρωμένον ἢ κοινὴν κλωστὴν λινὴν παχεῖαν ἢ καὶ κοινὸν σπάγγον, ἅτινα βράζομεν πρότερον ἐπὶ 20' τῆς ὥρας. Τὴν περίδεσιν ἐκτελοῦμεν εἰς ἀπόστασιν 6

Digitized by Google

ἑκστμ. περίπου ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ, ἀφοῦ προηγουμένως συλλάβωμεν τὸ ἐλεύθερον ἄκρον τῆς ὀμφαλίδος διὰ λαβίδος· ὁ κόμβος τῆς περιδέσεως δέον νὰ γίνῃ μεταξὺ τῆς λαβίδος καὶ τοῦ ὀμφαλοῦ. Εἶτα ἀναστρέφομεν τὸ ἐλεύθερον ἄκρον τῆς ὀμφαλίδος καὶ περιδένομεν τοῦτο μετὰ τοῦ γενομένου ἤδη κόμβου, εἰς ἀπόστασιν 2—3 ἑκστμ. ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ. Εἶτα ἀποσπογγίζομεν τὸ ἐλεύθερον πέρας καὶ ἐπιχρίομεν διὰ βάμματος ἰωδίου.

Ἐπίδεσμος τῆς ὀμφαλίδος. Ἄριστον καὶ πρόχειρον μέσον εἶναι τὸ οἰνόπνευμα· περιβάλλομεν τὴν ὀμφαλίδα διὰ βάμβακος ἐμπεποτισμένου δι' οἰνοπνεύματος 92° καὶ συγκρατουμένου διὰ ταινίας ἐξ ἀπεστειρωμένης γάζης· ὁ ἐπίδεσμος οὗτος παραμένει ἐπὶ τόπου ἐπὶ 48 ὥρας, ὁπότε τὸ κολόβωμα τῆς ὀμφαλίδος συρρικνοῦται, ξηραίνεται καὶ ἀποπίπτει ταχέως, ἢ ἀποκόπτωμεν τοῦτο διὰ ψαλίδος, τοῦτο ὅμως μεταξὺ τῆς 6 καὶ τῆς 8 ἡμέρας. Μετὰ τὴν ἀπόπτωσιν, ἡ ἐλευθέρα ἐπιφάνεια τοῦ ὀμφαλοῦ καλύπτεται ὑπὸ λεπτοτάτων κεγχροειδῶν σαρκίων, τὸ δὲ κέντρον αὐτῆς συρρικνοῦται καὶ ἐμβυθίζεται σχηματίζον τὴν θηλὴν τοῦ ὀμφαλοῦ. Τὴν 3ην συνήθως ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἀποπτώσεως τοῦ μίσχου ἡ ἐπιφάνειά του καλύπτεται ὑπὸ ἐπιθηλίου καὶ ἐπουλοῦται τελείως.

Ἀνωμαλίαι καὶ παθήσεις τῆς ὀμφαλίδος: Α') Πρόπτωσις τῆς ὀμφαλίδος. Οὕτω καλεῖται ἡ κάθοδος αὐτῆς πρόσθεν τῆς προβαλλομένης μοίρας τοῦ ἐμβρύου. Ταύτης διακρίνεται: α') ἡ ἁπλῆ προβολὴ ἢ πρόδρομος ὀμφαλίς, ὁσάκις πρὸ τῆς τελείας διαστολῆς τοῦ στομίου τῆς μήτρας καὶ πρὸ τῆς ῥήξεως τοῦ θυλακίου παρεμπίπτει ἡ ὀμφαλὶς μεταξὺ ὑμένων τοῦ θυλακίου καὶ τῆς προβαλλομένης μοίρας τοῦ ἐμβρύου· β') ἡ κρεμαμένη ὀμφαλίς, ὅτε μετὰ τὴν ῥῆξιν τοῦ θυλακίου ἐξέρχεται αὕτη τοῦ ἀτελῶς διεσταλμένου στομίου καὶ κρέμαται ἐντὸς τοῦ κολεοῦ· γ') ἡ συμπαρασυρομένη ὀμφαλὶς ἢ κυρίως πρόπτωσις ταύτης, ὁσάκις μετὰ τὴν πλήρη διαστολὴν τοῦ στομίου καὶ τὴν ῥῆξιν τοῦ θυλακίου προπίπτει αὕτη ἐν τῷ κολεῷ, συμπαρασύρεται πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔξω ὑπὸ τῆς ἐξωθούσης μοίρας τοῦ ἐμβρύου. Ἡ πρόπτωσις ἀπαντᾷ ἐν γένει: ἐπὶ στενώσεως τῆς πυέλου, ἐπὶ ἐγκαρσίου σχήματος, ἐπὶ ἀνωμάλου ἰσχιακῆς προβολῆς, ἐπὶ προσωπικῆς ἢ μετωπικῆς τοιαύτης, ἐπὶ προδρόμου πλακοῦντος καὶ ἐπὶ ὑδραμνίου. Ἡ διάγνωσις τῆς κρεμαμένης ἐν τῷ κολεῷ καὶ τῆς παρασυρομένης ὀμφαλίδος εἶναι εὐχερὴς διὰ τῆς κολπικῆς ἐξετάσεως. Ἀλλ' ἡ ἁπλῆ προβολὴ διαγιγνώσκεται λίαν δυσχερῶς, καθισταμένη ἀντιληπτὴ διὰ μέσου τῶν ὑμένων δίκην εὐμεγέθους χορδῆς σφύζουσης ῥυθμικῶς. Ἔτι δυσχερεστέρα εἶναι ἡ διάγνωσις τῆς λαθραίας προπτώσεως ἢ πλαγιοπτωσίας τῆς ὀμφαλίδος καὶ πιέσεως ταύτης ὑπὸ τοῦ προβάλλοντος σκληροῦ μέρους (κεφαλὴ) τοῦ ἐμβρύου, ὁπότε μόνον διὰ τῆς ἀραιώσεως τῶν παλμῶν τοῦ ἐμβρύου καὶ τῆς ἀγωνίας τούτου ἀντιλαμβανόμεθα τῆς καταστάσεως καὶ σπεύδομεν εἰς τὸν τερματισμὸν τοῦ τοκετοῦ.

Ἡ θεραπευτικὴ ἀγωγὴ εἰς τὰς προπτώσεις ῥυθμίζεται ἀναλόγως τῆς μορφῆς: α') Ἐπὶ ἁπλῆς προβολῆς (λαθραίας προπτώσεως) ἢ προδρόμου ὀμφαλίδος, πρὸς πρόληψιν πιέσεως καὶ διατηρήσεως τοῦ θυλακίου, τοποθετεῖται ἡ τίκτουσα: 1) πρὸς τὸ ἀντίθετον πλάγιον τῆς προπτώσεως, ἔχουσα τὰ ἰσχία κατά τι ὑψωμένα· 2) εἰς τὴν ἐπὶ στῆθος καὶ γόνατα θέσιν μετὰ τῆς πυέλου ἀνυψωμένης· ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὑπτίαν κατάκλισιν μετ' ἀνυψωμένων τῶν ἰσχίων καὶ τῶν μηρῶν. Μετὰ δὲ τὴν πλήρη διαστολὴν τοῦ μητρικοῦ στομίου, ῥηγνύομεν τὸ θυλάκιον καὶ πιέζομεν ἔξωθεν, διὰ τῆς ἑτέρας χειρός, τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν πυελικὴν εἴσοδον, ἄχρις οὗ ἡ προβολὴ μονιμοποιηθῇ. β') Ἐπὶ κρεμαμένης ὀμφαλίδος. Ἐπιβάλλεται ὁ ἐσωτερικὸς μετασχηματισμὸς καὶ ὁ ἄμεσος ἐξελκυσμὸς τοῦ ἐμβρύου· ἐπὶ δὲ τοῦ ἀνεφίκτου τῆς τοιαύτης ἀγωγῆς, ἕλκομεν τὴν ἐν τῷ κολεῷ ὀμφαλίδα ἐπὶ τὰ ἔξω καὶ περιδένομεν ταύτην χαλαρῶς δι' ἀσήπτου ταινίας δίκην βρόχου· εἶτα λαμβάνομεν καθετῆρα ἐκ σκληροῦ ἐλαστικοῦ κόμμεως, διεκβάλλομεν τὸν βρόχον διὰ τῆς πρὸς τὴν κορυφὴν ὀπῆς τοῦ καθετῆρος καὶ στηρίζομεν αὐτὸν δι' ἐμβόλου εἰσαγομένου ἐν τῷ αὐλῷ τοῦ καθετῆρος· εἶτα, κατὰ τὴν παῦλαν ὠδῖνός τινος, εἰσάγομεν, τῇ ὁδηγίᾳ τῶν δακτύλων, τὸ ἄκρον τοῦ καθετῆρος μετὰ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ὀμφαλίδος ἐντὸς τῆς μήτρας, ὠθοῦντες αὐτὸ ὅσον τὸ δυνατὸν βαθύτερον· διατηροῦμεν δ' ἐκεῖ τὴν ὀμφαλίδα μετὰ τοῦ καθετῆρος ἄχρις οὗ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου ἐνσφηνωθῇ ἐντὸς τῆς πυελικῆς εἰσόδου, ὁπότε ἀποσύρομεν ἐκ τοῦ καθετῆρος τὸ ἔμβολον καὶ παραμένει ὁ βρόχος ἐλεύθερος· ἀκολούθως ἀποσύρομεν καὶ τὸν καθετῆρα. γ') Ἐπὶ παρασυρομένης ὀμφαλίδος ἢ τῆς κυρίως προπτώσεως ταύτης. Ἐὰν ἡ γυνὴ εἶναι πολυτόκος, ἡ ἐμβρυϊκὴ κεφαλὴ οὐχὶ εὐμεγέθης, ἡ πύελος οὐχὶ ἐστενωμένη καὶ αἱ ὠδῖνες συχναί, ἀναμένομεν τὴν ἐνέργειαν τῆς φύσεως, εἰσάγοντες ἁπλῶς ἐν τῷ κολεῷ τὴν ἐκτὸς τούτου κρεμαμένην ὀμφαλίδα καὶ ὄντες ἕτοιμοι πρὸς ἀποπεράτωσιν τοῦ τοκετοῦ διὰ τῆς τέχνης (ἐμβρυουλκία), εὐθὺς ὡς αἱ σφύξεις αὐτῆς καταστῶσιν ἀσθενεῖς.

Β') Βραχύτης τῆς ὀμφαλίδος. Αὕτη δυνατὸν νὰ εἶναι μέχρι 10.5 ἑκτσμ. ἢ καὶ 6.7 ἑκτσμ., ἐξαιρετικῶς δ' ὅλως ἐλλείπει τελείως ἡ ὀμφαλίς, ὁπότε τὸ ἔμβρυον συνδέεται ἀπ' εὐθείας μετὰ τοῦ πλακοῦντος διὰ τοῦ ὀμφαλοῦ. Ἡ βραχεῖα ὀμφαλὶς προκαλεῖ εἰς τὴν τίκτουσαν, κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐξωθήσεως, δριμυτάτους πόνους εἰς τὸν πυθμένα τῆς μήτρας, αἱ ὠδῖνες ἀποβαίνουσι σπασμωδικαὶ καὶ ἡ ἔξοδος τοῦ ἐμβρύου βραδεῖα· πολλάκις δ' ἐπέρχεται καὶ πρόωρος ἀποκόλλησις τοῦ πλακοῦντος, ἐπιφέρουσα καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον τῆς τικτούσης· ἐπιγίγνεται δ' ἐκ ταύτης καὶ ἀποκοπὴ ἢ διάρρηξις τῆς ὀμφαλίδος, καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ ἐκστροφὴ τῆς μήτρας. Ἡ διάγνωσις τῆς ἀνωμαλίας ταύτης μόνον κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐξωθήσεως εἶναί πως εὐχερής, ἐκ τῆς παρατηρουμένης, ἀνὰ πᾶσαν κατάπαυσιν τῆς ὠδῖνος, παλινδρομήσεως τῆς κεφαλῆς, καὶ ἐκ τῆς ἀνὰ πᾶσαν ὠδῖνα κοιλάνσεως τοῦ πυθμένος τῆς μήτρας δίκην κυπέλλου, ὡς καὶ ἐκ τοῦ κατ' αὐτὴν ἄλγους. Ὅθεν συνιστᾶται ἡ ταχεῖα ἀποπεράτωσις τοῦ τοκετοῦ δι' ἐπεμβάσεως καὶ ἡ, κατὰ τὴν μέχρι τοῦ ὀμφαλοῦ ἐξαγωγὴν τοῦ ἐμβρύου, ἀποκοπὴ τῆς ὀμφαλίδος καὶ σύλληψις αὐτῆς διὰ λαβίδος ἐγγὺς τοῦ ὀμφαλοῦ.

Γ') Μέγα μῆκος τῆς ὀμφαλίδος. Τὸ μῆκος ταύτης ἐξικνεῖται πολλάκις μέχρι 1 μ. 50 ἑκ. ἢ καὶ μέχρι 3 μέτρων, ὁπότε τὸ ἔμβρυον διὰ τῶν κινήσεων αὐτοῦ περιελίσσεται ἐν τῇ ὀμφαλίδι, ἥτις οὕτως ἀποβαίνει βραχυτάτη ὡς πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ πλακοῦντος ἀπόστασιν. Δυνατὸν τότε ὁ τοκετὸς νὰ παρακωλυθῇ, νὰ ἐπέλθῃ πρόωρος ἀποκόλλησις τοῦ πλακοῦντος καὶ ἀντιστροφὴ τῆς μήτρας. Ἐκ τούτου τὸ ἔμβρυον δυνατὸν νὰ ἀποθάνῃ ἐν τῇ μήτρᾳ ὡς ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ ἑλισσομένης ὀμφαλίδος (διὰ στραγγαλισμοῦ) ἢ καὶ διὰ τῆς πιέσεως ταύτης περὶ τὰ διάφορα μέλη αὐτοῦ (ἐξ ἀσφυξίας). Ἡ διάγνωσις γίνεται κατὰ τὸν τοκετόν· λ. χ. τὸ ἔντονον ὀμφαλικὸν φύσημα, ἡ ἀραίωσις, ἡ ἐπιτάχυνσις ἢ καὶ ἡ ἔλλειψις τῶν καρδιακῶν παλμῶν τοῦ ἐμβρύου ὑποφαίνουσι τὴν περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ ἢ τὰ διάφορα μέρη τοῦ σώματος περιαγωγὴν τῆς ὀμφαλίδος. Ἐπιβάλλεται ἡ ἀποπεράτωσις τοῦ τοκετοῦ.

Δ') Κόμβοι τῆς ὀμφαλίδος. Τὸ ἔμβρυον κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τῆς κυήσεως περιελίσσεται ὑπὸ τῆς ὀμφαλίδος, ἐξερχόμενον εἶτα αὐτῆς καὶ σχηματίζον οὕτω κόμβον. Οἱ γνήσιοι οὗτοι κόμβοι ἀπαντῶσι σπανίως, ἰδίως ὅταν ἡ ὀμφαλὶς εἶναι μακρά, παραμένοντες κατὰ τὴν κύησιν καὶ τὸν τοκετὸν χαλαροί, μὴ παραβλάπτοντες τὴν ζωὴν τοῦ ἐμβρύου. Ἐπὶ βραχείας ὅμως ὀμφαλίδος οἱ κόμβοι οὗτοι, συσφιγγόμενοι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κυήσεως, ἐπιφέρουσι τὸν ἐξ ἀσφυξίας θάνατον τοῦ ἐμβρύου.

Ε') Κύστεις τῆς ὀμφαλίδος. Εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις ἀπαντῶσι κύστεις ἐπὶ τῆς ὀμφαλίδος μεγέθους ἀπὸ πίσου μέχρι φασιόλου καὶ μείζονος ἔτι, πολλάκις μέχρι κεφαλῆς ἐμβρύου, προερχόμεναι ἐκ τῆς ἀλλαντοΐδος. Ἀπαντῶσι πολλάκις καὶ μυξοσαρκώματα τῆς ὀμφαλίδος. Αἱ τοιαῦται ὅμως ἀνωμαλίαι οὐδόλως ἐπηρεάζουσι τὸν τοκετόν.

Μ. Ν. ΚΑΪΡΗΣ

ὀμφαλῖτις (ἡ) (omphalite). Φλεγμονὴ τοῦ ὀμφαλοῦ, ὀφειλομένη κυρίως εἰς ἔλλειψιν καθαριότητος, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς τὰ ἀνὰ τὸ σῶμα παράσιτα (φθεῖρας κλπ.).

Μ. Ν. Κ.

Ὀμφαλίων. —1) Κατ' ἀρχὰς δοῦλος καὶ ἔπειτα ζωγράφος, μαθητὴς τοῦ Ἀθηναίου Νικίου τοῦ Νικομήδους, ζήσας περὶ τὸ 350—300 π. Χ. Ἔργα αὐτοῦ σῳζόμενα μέχρι τοῦ 170 μ. Χ. ἀναφέρει ὁ Παυσανίας (IV, 31,12) ὅτι ὑπῆρχον ἐν τῷ Ἀσκληπιείῳ τῆς Μεσσήνης, παριστῶντα τοὺς πρὸ τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν βασιλεῖς τῆς Μεσσηνίας, ἀπὸ τοῦ Ἀφαρέως, Λευκίππου, Νέστορος καὶ τῶν υἱῶν του, μέχρι τοῦ Κρεσφόντου. Ἐπίσης τῆς Ἀρσινόης, μητρὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ κατὰ τὴν μεσσηνιακὴν παράδοσιν (IV, 3, 2). αὐτοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τῶν υἱῶν του Μαχάονος καὶ Ποδαλειρίου. —2) Βασιλεὺς τῆς ἐν Ἠλείᾳ Πίσης, πατὴρ τοῦ Πανταλέοντος, ὅστις κατὰ τὴν 34 Ὀλυμπιάδα (640 π. Χ.) ἵδρυσεν ἐν Πίσῃ ἀντὶ τῶν ἠλειακῶν ἀγώνων τὰ Ὀλύμπια, γενόμενος οὕτω αἴτιος τοῦ μεταξὺ Ἠλείων καὶ Πισαίων πολέμου (*Παυσ.* VI, 22, 2).

Α. Θ. Σ.

ὀμφαλόδεσμος (ὁ). Ὅρος οὐχὶ ἐπιστημονικός, σημαίνων τὸν ἐπίδεσμον, ὅστις ἐφαρμόζεται ἐπὶ τοῦ κολοβώματος τῆς ὀμφαλίδος, μετὰ τὴν ἀπολίνωσιν ταύτης καὶ τὴν ἀντισηπτικὴν ἐπίδεσιν. Ἐφαρμόζεται μετὰ τὸν εὐτρεπισμὸν τοῦ νεογνοῦ, δίκην ταινίας περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἀλλάσσεται ὁσάκις διαβραχῇ ὑπὸ τῶν ἀπεκκριμάτων τοῦ βρέφους.

Μ. Ν. Κ.

ὀμφαλοειδής (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς ὀμφαλόν.

ὀμφαλόκαρπον (τὸ) (Omphalocarpon) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σαποτοειδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς. Ἐκ τῶν 5 εἰδῶν τοῦ γένους ἀξιολογώτερον εἶναι τὸ *ὀμφαλόκαρπον τὸ μέγα* (Omphalocarpon maximum), ὅπερ φθάνει εἰς ὕψος 20 περίπου μέτρων. Τὸ ξύλον του, ὅπερ ἔχει τεφρὸν χρῶμα, χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἐβενουργίαν.

Δ. Ν. Π.

ὀμφαλοκήλη (ἡ). Ἡ πρόπτωσις τῶν σπλάγχνων διὰ τῆς ὀμφαλικῆς χώρας. Διακρίνομεν ταύτης 3 εἴδη: α) τὴν συγγενῆ κήλην τοῦ ὀμφαλίου λώρου, β) τὴν ὀμφαλοκήλην τῆς παιδικῆς ἡλικίας καὶ γ) τὴν ὀμφαλοκήλην τῶν ἐνηλίκων.

1. Ἡ ὀμφαλοκήλη τοῦ ὀμφαλίου λώρου, οὖσα συγγενής, ὀφείλεται εἰς διαμαρτίαν περὶ τὴν διάπλασιν τοῦ ὀμφαλοῦ, τουτέστιν εἰς τὴν ἀτελῆ σύγκλεισιν τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων κατὰ τὴν ἐμβρυϊκὴν ζωήν. Τὸ μέγεθος ταύτης εἶναι ποικίλον ἀπὸ λεπτοκαρύου μέχρι πορτοκαλίου καὶ πλέον, τὸ δὲ περιεχόμενον εἰς μὲν τὰς μικρὰς κήλας εἶναι συνήθως τμῆμα ἐντέρου, ἐνῷ εἰς τὰς μεγαλυτέρας δυνατὸν νὰ περιέχηται ὁλόκληρος ὁ ἐντερικὸς σωλὴν μετὰ τοῦ στομάχου, ὡς ἐπίσης τὸ ἧπαρ, τὸ πάγκρεας, οἱ νεφροὶ καὶ ὁ σπλήν. Τὰ προπίπτοντα ταῦτα σπλάγχνα καλύπτονται ὑπὸ τοῦ περιτοναίου, τῆς βαρθωνείου οὐσίας καὶ τοῦ ἀμνίου, ἅτινά εἰσι διαφανῆ, οὕτως ὥστε σαφῶς διαφαίνονται τὰ κάτωθι αὐτῶν σπλάγχνα. Ἡ ὀμφαλικὴ φλὲψ κεῖται πρὸς τὰ ἄνω, ἡ δὲ ἀρτηρία πρὸς τὰ κάτω. Ἡ διάγνωσις εἰς μὲν τὰς μεγάλας ὀμφαλοκήλας οὐδεμίαν παρέχει δυσχέρειαν, εἰς τὰς μικρὰς ὅμως, ἐν ᾗ περιπτώσει τὸ περιεχόμενον εἶναι μικρὸν τμῆμα λ. ἕλικος, δύναται νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν καὶ οὕτω νὰ περιδεθῇ μετὰ τοῦ ὀμφαλίου λώρου, ὁπότε ἐπακολουθεῖ νέκρωσις τοῦ ἐντέρου. Αἱ μικραὶ ὀμφαλοκῆλαι ἰῶνται ἐνίοτε αὐτομάτως, τοῦ προπίπτοντος τμήματος τοῦ ἐντέρου ὑποχωροῦντος εἰς τὴν κοιλίαν. Ἄλλως δέον νὰ γίνῃ ἡ ἀνάταξις ἀμέσως, ταύτην δὲ ν' ἀκολουθήσῃ συγκράτησις τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων δι' ἐλαστικοῦ ἐμπλάστρου. Τῶν μεγάλων ὀμφαλοκηλῶν ἡ θεραπεία ἐπιτυγχάνεται διὰ χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως, ἡ πρόγνωσις ὅμως πάντοτε εἶναι βαρυτάτη.

2. Παιδικὴ ὀμφαλοκήλη. Εἰς ἃς περιπτώσεις, μετὰ τὴν ἀπόπτωσιν τοῦ ὀμφαλίου λώρου καὶ τὴν ἀτροφίαν τῶν ὀμφαλικῶν ἀγγείων, δὲν ἐπέρχεται ἐγκαίρως σύγκλισις τοῦ ὑπολειφθέντος μικροῦ χάσματος, αὐξανομένης τῆς ἐνδοκοιλιακῆς πιέσεως ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν βηχός, κραυγῶν κττ., ἐπέρχεται μείζων διάτασις τοῦ ὑπάρχοντος ἤδη χάσματος. Οὕτω γεννᾶται ἡ παιδικὴ ὀμφαλοκήλη. Τὸ μέγεθος ταύτης εἶναι μικρόν, τὸ στόμιον τοῦ κηλικοῦ θυλάκου εἶναι τοσοῦτον, ὥστε μόλις νὰ δύναται νὰ εἰσχωρῇ μικρὸς δάκτυλος. Τὸ περιεχόμενον εἶναι συνήθως ἔντερον ἢ ἐπίπλουν. Ἡ ἀνάταξις ταύτης ἐπέρχεται τοῦ μικροῦ τοποθετουμένου ἐν ὑπτίᾳ θέσει. Ἡ θεραπεία ἐπιτυγχάνεται συνήθως μετὰ τὴν ἀνάταξιν εὐκόλως, διὰ συμπλησιάσεως καὶ συγκρατήσεως τῶν τοιχωμάτων δι' ἐλαστικοῦ ἐμπλάστρου, ἐν ἀποτυχίᾳ δὲ ταύτης καταφεύγομεν εἰς τὴν ῥιζικὴν δι' ἐγχειρήσεως πλαστικὴν τῶν τοιχωμάτων.

3. Ὀμφαλοκήλη τῶν ἐνηλίκων. Ἀπαντᾷ πολὺ συχνότερον εἰς τὰς γυναῖκας, τὸ μὲν ἕνεκεν τοῦ λιπώδους τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων, τὸ δὲ ἕνεκεν τῶν συχνῶν τοκετῶν. Τὸ μέγεθος ταύτης ποικίλλει ἐνίοτε, ἐπὶ λίαν χαλαρῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων (πιμέλωσις), ἀπαντῶσιν ὑπερμεγέθεις ὀμφαλοκῆλαι. Ὁ κηλικὸς σάκκος συνδέεται ἀμέσως μετὰ τοῦ δέρματος τοῦ ὀμφαλοῦ, ὡς περιεχόμενον δὲ τοῦ σάκκου συνήθως εὑρίσκεται ἐπίπλουν ἢ ἕλιξ ἐντέρου, μετὰ ἢ ἄνευ συμφύσεων. Σπανιώτατα εὑρέθησαν καὶ ἕτερα σπλάγχνα π. χ. μήτρα. Τὰ συμπτώματα πάσης ὀμφαλοκήλης εἶναι οἷα καὶ πάσης κήλης, πλὴν τῶν πεπτικῶν διαταραχῶν, αἵτινες δυνατὸν νὰ εἶναι εὐτονώτεραι. Ἐν τούτοις δέον ἰδιαιτέρα νὰ καταβάλληται προσοχή, καθόσον δύναται νὰ ἐπέλθῃ σύγχυσις μετὰ διαφόρων ὄγκων, λιπωμάτων καρκινωμάτων κτλ., ἀναπτυσσομένων ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ.

Ἡ θεραπεία τῆς ὀμφαλοκήλης τῶν ἐνηλίκων δέον νὰ εἶναι χειρουργικὴ ὡς καὶ πάσης ἑτέρας κήλης. Ἡ διὰ κηλεπιδέσμου συγκράτησις ταύτης ἐπιτυγχάνεται μόνον εἰς τὰς μικροῦ μεγέθους τοιαύτας, παρεχομένης οὕτω εἰς τὸν πάσχοντα ἁπλῆς ἀνακουφίσεως ἀπὸ τῶν ἐνοχλημάτων. Διὰ τὰς μεγάλας ὅμως ὀμφαλοκήλας, ὧν ἡ συγκράτησις εἶναι δυσχερής, τὸ μὲν ἕνεκεν τοῦ βάθους τοῦ κηλικοῦ δακτυλίου, ὡς ἐκ τοῦ περιβάλλοντος λίπους, τὸ δὲ ἕνεκεν τοῦ μαλακοῦ καὶ ἀσταθοῦς τοῦ ὄγκου τῆς κοιλίας, ἐνδείκνυται ἡ ἄμεσος δι' ἐγχειρήσεως ῥιζικὴ θεραπεία. Μέθοδοι ἐγχειρητικαὶ πρὸς τοῦτο προυτάθησαν πολλαί, ὧν αἱ μᾶλλον ἐν χρήσει εἶναι αἱ τῶν Spitzy, Mayo, Lexer, Menge.

Ι. Κ. Κ.

ὀμφαλόκυκλος (ὁ) (Omphalocyclus) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἀπολιθωμένων τρηματοκόγχων πρωτοζῴων, ἄφθονα λείψανα τοῦ ὁποίου εὑρέθησαν καὶ ἐν Ἑλλάδι ἐντὸς ἀσβεστολίθων τῆς μαιστριχτίου σειρᾶς τῆς νεοκρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζῳικοῦ εἰς τὴν ὀρεινὴν ζώνην Πίνδου—Ὀλωνοῦ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, καὶ εἰς ἀνάλογα στρώματα τῆς Κρήτης.

Γ. Κ. Γ.

ὀμφαλοκυστικὴ (ἡ), ἡ ***προκυστικὴ περιτονία*** *[Ἀνατομ.]*. Αὕτη παριστᾷ ἰνῶδες, εὐπαγές, τρίγωνον πέταλον, ὅπερ διὰ μὲν τῆς κορυφῆς ἄρχε-

Digitized by Google

ται ἐγγὺς τοῦ ὀμφαλοῦ, διὰ δὲ τῆς βάσεως διήκει μέχρι τοῦ προστάτου καὶ τοῦ πυελικοῦ ἐδάφους, περιβάλλον τὴν κύστιν ἐκ τῶν πρόσω καὶ ἐκ τῶν πλαγίων. Ι. Π.

— **ὀμφαλοκυστικὸς** *σύνδεσμος [Ἀνατομ.]*. Τοιοῦτοι σύνδεσμοι εἶναι τρεῖς, εἷς μέσος καὶ δύο πλάγιοι, πάντες παρεμβαλλόμενοι μεταξὺ τοῦ κοιλιακοῦ τοιχώματος καὶ τοῦ περιτοναίου, ὅπερ ἀναίρουσιν εἰς πτυχάς, τὰς *ὀμφαλοκυστικάς*. Καὶ ὁ μὲν *μέσος*, παριστῶν τὸν ἀποφραχθέντα οὐραχόν, ἐκφύεται ἐκ τῆς κορυφῆς τῆς κύστεως καὶ πρὸς τὰ ἄνω φερόμενος κατὰ μῆκος τῆς λευκῆς γραμμῆς τελευτᾷ εἰς τὸν ὀμφαλόν. Οἱ δὲ δύο *πλάγιοι* ὀμφαλοκυστικοὶ σύνδεσμοι, παριστῶντες τὰς ἀποφραχθείσας ὀμφαλικὰς ἀρτηρίας τοῦ ἐμβρύου, ἄρχονται ἀπὸ τοῦ συστοίχου πλαγίου χείλους τῆς κύστεως καὶ πρὸς τὰ ἄνω φερόμενοι συγκλίνουσι καὶ ἐγγὺς τοῦ ὀμφαλοῦ συγχωνεύονται συναλλήλως καὶ μετὰ τοῦ οὐραχοῦ εἰς ἑνιαίαν δεσμίδα, ἥτις προσφύεται εἰς τὸν ὀμφαλικὸν δακτύλιον. Ι. Π.

ὀμφαλομαντεία (ἡ). Εἶδος μαντικῆς, συνισταμένης εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ὀμφαλοῦ καὶ τὴν ἐκ τῆς καταστάσεως αὐτοῦ συναγωγὴν συμπερασμάτων. Συνηθεστέρα μορφὴ ὀμφαλομαντείας εἶναι ἡ ὑπὸ τῶν μαιῶν ἀσκουμένη κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ πρώτου τέκνου γυναικός τινος. Κατ' αὐτὴν παρατηροῦν τὸν ὀμφάλιον λῶρον τοῦ νεογνοῦ καὶ ἐξ αὐτοῦ συνάγουν τὸ συμπέρασμα περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τέκνων, τὰ ὁποῖα θ' ἀποκτήσῃ ἐν συνόλῳ ἡ λεχώ.

ὀμφαλομεσεντερικός, *—ή, —όν*· ὁ διήκων ἀπὸ τοῦ μεσεντερίου εἰς τὸν ὀμφαλὸν ἢ συνδέων τὸ μεσεντέριον μετὰ τοῦ ὀμφαλοῦ.

— **ὀμφαλομεσεντερικὸς πόρος** *[Ἐμβρ.]*. Πόρος, δι' οὗ ἐν τῇ ἀρχικῇ διαπλάσει τοῦ ἐμβρύου συγκοινωνεῖ ἡ ὀμφαλικὴ κύστις μετὰ τῆς ἐντερικῆς κοιλότητος, καλούμενος ἄλλως καὶ *ἐντερικὸς ὀμφαλός*. Ι. Π.

ὀμφαλομεσεντέριος φλὲψ *[Ἐμβρ.]*. Ἓν ἐκ τῶν τριῶν ἀγγείων (ὧν τὰ ἕτερα δύο εἶναι ἀρτηρίαι), δι' ὧν τελεῖται ἡ κυκλοφορία τῆς ὀμφαλικῆς κύστεως κατὰ τὴν πρώτην ἐμβρυϊκὴν περίοδον. Ἡ φλὲψ αὕτη ἀκολούθως γίνεται κλάδος τῆς μεσεντερικῆς ἢ μεσαραϊκῆς φλεβός. Ι. Π.

ὀμφαλοπαγὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό). Τερατογονικὴ διάπλασις, καθ' ἣν ὁ ὀμφαλὸς καθ' ἑαυτὸν ἀποτελεῖ τὸ κοινὸν τμῆμα τῶν δύο συνθετικῶν μερῶν (ἐμβρύων). Ἡ ἕνωσις τῶν δύο τεράτων εἶναι λίαν κατ' ἐπιπολῆς· τὰ δύο ἔμβρυα, κεχωρισμένα ἐν ἀρχῇ δι' ὁλοκλήρου τῆς λεκιθικῆς μάζης, προσεγγίζουσιν ἄλληλα μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐφ' ὅσον διαλύεται ὁ λεκιθικὸς ὑμὴν καὶ ἐν τέλει συγχωνεύονται διὰ τῶν ὀμφαλῶν αὐτῶν ἐφαπτομένων. Ἀνάγονται εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀνακαταδιδύμων μονομφαλίων μετὰ κοιλιακῆς ἑνώσεως καὶ ὀμφαλοῦ μοναδικοῦ. Ἡ ἕνωσις ἢ συγχώνευσις ἐπεκτείνεται καὶ πέραν τοῦ ὀμφαλοῦ, ὁτὲ μὲν πρὸς τὰ κατώτερα μέρη τοῦ σώματος, ὁτὲ δὲ πρὸς τὸ ἀνώτερον ἥμισυ τούτου. Μ. Ν. Κ.

ὀμφαλορραγία (ἡ) (omphalorragie). Αἱμορραγία προερχομένη ἐκ τοῦ ὀμφαλοῦ· πολλάκις εἶναι ἀπότοκος κακῆς περιδέσεως τῆς ὀμφαλίδος, εἴτε καὶ ἐξ ἀπροσεξίας τῆς μαίας. Μ. Ν. Κ.

ὀμφαλόρροια (ἡ) (omphalorrhée). Παθολογικὴ κατάστασις, καθ' ἣν ἀπὸ τοῦ διατρηθέντος ὀμφαλοῦ ἐκρέει λέμφος ἢ ἀσκιτικὸν ὑγρὸν ἢ καὶ οὖρον, ἀναγόμενον μέχρι τοῦ ὀμφαλοῦ διὰ τοῦ μὴ ἐμφραχθέντος οὐραχοῦ. Μ. Ν. Κ.

ὀμφαλὸς (ὁ)· τὸ ἐν τῷ μέσῳ τῆς γαστρὸς κοῖλον, κοιν. *ἀφαλός*: «ἐβράχησαν μέχρι τοῦ ὀμφαλοῦ» ‖ ἐπὶ τῶν καρπῶν, τὸ ἀντιθέτως τοῦ μίσχου κοῖλον, ἡ κορυφὴ τοῦ καρποῦ ‖ μεταφ., τὸ κέντρον: «ὀμφαλὸς τῆς γῆς» οἱ Δελφοί, διότι κατὰ τὴν μυθολογίαν ἦτο τὸ κέντρον τῆς γῆς ‖ ἀρχ., τὸ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀσπίδος κύρτωμα ἢ τὸ ἐπ' αὐτοῦ κόσμημα (λατιν. umbo) ‖ κομβίον ἢ καρφίον ὀμφαλοειδὲς ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ διὰ τὴν πρόσδεσιν τοῦ ζυγοδέσμου ‖ πῶμα ἢ δικλεὶς διὰ τὸν πωματισμὸν τοῦ ἐξαγωγοῦ τῶν βαλανείων, δηλαδὴ τῆς ὀπῆς, δι' ἧς ἐξέρρεον τὰ ἀκάθαρτα ὕδατα (ἄλλως *βαλανειόμφαλος*) ‖ πληθ. *ὀμφαλοί*. Τὰ κοσμήματα τὰ ἐπὶ ἑκατέρας ἄκρας τοῦ ῥαβδίου, ἐφ' οὗ περιετυλίσσοντο τὰ κυλινδρικὰ βιβλία τῶν ἀρχαίων (λατιν. umbilici, cornua) ‖ τὸ κεντρικὸν σημεῖον τῆς στρατιωτικῆς παρατάξεως ‖ δημ. «λύθη ὁ ἀφαλός μου ἀπὸ τὴν πεῖνα, — ἀπὸ τὰ γέλια» αἰσθάνομαι λιποθυμίαν ἕνεκα μεγάλης πείνης, πολλοῦ γέλωτος, «θὰ σοῦ λύσω τὸν ἀφαλὸ 'ς τὸ ξύλο» ‖ «πέσιμο—λύσιμο τοῦ ἀφαλοῦ» ἐπὶ στομαχικῶν τινων διαταραχῶν ἀποδιδομένων εἰς πάθησιν τοῦ ὀμφαλοῦ ‖ μεταφ., τὸ κέντρον: «ὁ ἀφαλὸς τοῦ ψαλιδιοῦ, — τοῦ ἀλωνιοῦ» ‖ φρ. «ἀφαλὸς τῆς γῆς» χαρακτηριστικὸν ἀγροῦ εὐφορωτάτου.

— *[Ἀνατομ.]* Ὁ *ὀμφαλός*, παριστῶν κοίλωμα, κεῖται ἐπὶ τῆς λευκῆς γραμμῆς τῆς κοιλίας, κατωτέρω τοῦ μέσου αὐτῆς καὶ ἀντιστοίχως τῷ 3ῳ ὀσφυϊκῷ σπονδύλῳ. Τοῦ ὀμφαλοῦ διακρίνομεν: 1) τὸ *ὀμφαλικὸν δέρμα*· 2) τὸν *ὀμφαλικὸν δακτύλιον* καὶ 3) τὴν *ὀμφαλικὴν περιτονίαν*. Καὶ τὸ μὲν *ὀμφαλικὸν δέρμα*, κείμενον ἐντὸς τοῦ ὀμφαλικοῦ κοιλώματος, ἀφορίζεται ἀπὸ τοῦ λοιποῦ δέρματος διὰ κυκλοτεροῦς προέχοντος χείλους (ζώνης), τοῦ *ὀμφαλικοῦ ὀγκώματος*. Ὁ *ὀμφαλικὸς δακτύλιος* παριστᾷ ὀπὴν 0,01 μ., ἀφοριζομένην ὑπὸ τῶν ἰνῶν τῶν ἀπονευρώσεων τῶν πλαγίων κοιλιακῶν μυῶν, ἧς ἀντιλαμβανόμεθα πολλάκις πιέζοντες διὰ τοῦ δακτύλου. Τέλος, ἡ *ὀμφαλικὴ περιτονία*, παριστῶσα κυρίως πάχυνσιν τῆς ἐγκαρσίας περιτονίας, ἀποφράσσει ἐκ τῶν ὄπισθεν τὸν ὀμφαλικὸν δακτύλιον. Ι. Π.

— *[Παθ.]* Ὁ *ὀμφαλὸς* ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ τμῆμα, δι' οὗ, ἐπὶ τοῦ ἐμβρύου, διέρχονται ἡ ὀμφαλὶς καὶ ὁ οὐραχός. Μετὰ τὸν τοκετόν, διακοπτομένης τῆς πλακουντικῆς κυκλοφορίας, ἡ ὀμφαλὶς ἀποπίπτει —περὶ τὴν 6ην, 7ην ἡμέραν—μέχρις ἐγγὺς τοῦ ὀμφαλοῦ, ὅστις δὲν παραμένει ὡς χαίνουσα ὀπή, ἀλλὰ συγκλείεται δι' οὐλῆς, παραμένων τελείως ἐμπεφραγμένος. Τὸ ὀμφαλικὸν δέρμα ἐπὶ ἀσκίτου προωθούμενον ἐκ τῶν ἔσω προέχει ὡς κομβίον. Ἐπὶ νεογνοῦ ἀτόμου τὸ μέσον τοῦ ὀμφαλικοῦ δέρματος σχηματίζει τὴν ὀμφαλικὴν θηλήν, πέριξ τῆς ὁποίας σχηματίζεται ἡ ὀμφαλικὴ αὔλαξ.

Εἰς τὸ κάτω χεῖλος τοῦ ὀμφαλικοῦ δακτυλίου προσφύονται τὰ ὀμφαλικὰ ἀγγεῖα, ἤτοι: ἐκ τῶν κάτω αἱ ὀμφαλικαὶ ἀρτηρίαι (πλάγιοι ὀμφαλοκυστικοὶ σύνδεσμοι) καὶ ὁ οὐραχὸς (μέσος ὀμφαλοκυστικὸς σύνδεσμος) καὶ ἐκ τῶν ἄνω ἡ ὀμφαλικὴ φλὲψ (στρογγύλος σύνδεσμος τοῦ ἥπατος). Μεταξὺ τῆς προσφύσεως τῶν ἀγγείων τούτων σχηματίζεται πολλάκις τὸ μεσαγγειακὸν βοθρίον. Τὸ ὑπολειπόμενον κενὸν τοῦ ὀμφαλικοῦ δακτυλίου, ἔχον διάμετρον περίπου 5 χιλιοστομ., πληροῦται ὑπὸ χαλαρᾶς λιπώδους σφαίρας, ἀνευρυνόμενον δὲ ὡς ἐκ τῆς αὐξήσεως τῆς ἐνδοκοιλιακῆς πιέσεως ἀποβαίνει αἴτιον ὀμφαλοκήλης. Ἐπίσης ἡ ἀτελὴς ἀνάπτυξις ἢ ἡ ἔλλειψις τῆς ὀμφαλικῆς περιτονίας προδιαθέτει εἰς τὴν ὀμφαλοκήλην. Μ. Ν. Κ.

— *[Λαογρ.]* Κατά τινα ἀσιανὴν παράδοσιν ὑφίσταται *ἀνομφαλία* ὡς θεοσημία παρ' ἱεροῖς προσώποις. Ὁ ὅρος ἦτο ἄγνωστος κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Πρῶτοι σχολαστικοί τινες, ἐπὶ τῆς δημιουργίας τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας συζητοῦντες, ἐχρησιμοποίησαν τὸν ὅρον τοῦτον, ὑποστηρίξαντες ὅτι οἱ πρωτόπλαστοι θὰ ἔπρεπε νὰ ἦσαν ἀνόμφαλοι, ἐφ' ὅσον δὲν ἐγεννήθησαν φυσικῶς ἐκ κοιλίας μητρός, ἀλλ' ἔλαβον τὴν ζωὴν ἀμέσως ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Δημιουργοῦ. Τούτους ἀντέκρουσαν ἄλλοι καὶ οὕτω τὸ περὶ ἀνομφαλίας ζήτημα κατέστη ἀφετηρία ζωηρῶν ἀντεγκλήσεων. Οἱ Μουσουλμᾶνοι παραδέχονται ὅτι ἡ Εὔα δὲν ἐστερεῖτο ὀμφαλοῦ, διότι ὤφειλε νὰ εἶναι ἀρτιμελής, ἵνα δυνηθῇ νὰ μεταδώσῃ κληρονομικῶς καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους της τὴν αὐτὴν ἀρτιμέλειαν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ ἐν Τζέδδᾳ τάφου τῆς προμήτορος καὶ ἀκριβῶς εἰς ἣν θέσιν ὑπετίθετο ἀντιστοιχοῦσα ἡ κοιλία, εἶχον ἐγείρει τέμενος, ἐν ᾧ ἔστησαν καὶ κουβούκλιον καλύπτον μαρμαρίνην πλάκα. Οἱ προσκυνηταί, ψαύοντες τὴν πλάκα ταύτην, μετὰ τῆς πεποιθήσεως ὅτι ἐξηγνίζοντο, ἐπίστευον ὅτι ἔψαυον καὶ τὸν ὀμφαλὸν τῆς Εὔας. Ὁ τάφος οὗτος λέγεται ὅτι ἔχει κατεδαφισθῆ ὑπὸ τοῦ Βαχαβίτου σουλτάνου Χετζάζης Ἴμπν-Σαούντ, ἀνήκοντος εἰς αἵρεσιν ὀρθολογισμοῦ καὶ θρησκευτικῆς ἁπλότητος. Σ. Γ. Σ.

— *[Βοτ.]* Καλεῖται *ὀμφαλὸς* ἐν τῇ βοτανικῇ ἡ οὐλή, ἥτις παραμένει ἐπὶ τοῦ σπέρματος μετὰ τὴν ἀπόσπασιν τοῦ ὀμφαλικοῦ ἱμάντος καὶ συνδέει τὴν σπερματικὴν βλάστην μετὰ τοῦ πλακοῦντος. Δ. Ν. Π.

— *[Μυθολ.]* Ὅπως παρ' ὅλοις τοῖς λαοῖς, ὑπῆρχε καὶ παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἡ ἀντίληψις περὶ ὑπάρξεως ἑνὸς ἱεροῦ κέντρου ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπερ ἀπεκλήθη *ὀμφαλός*. Ἡ ἀντίληψις αὕτη ἀπαντᾷ ἤδη παρ' Ὁμήρῳ, ὅπου «ὀμφαλὸς θαλάσσης» θεωρεῖται ἡ νῆσος τῆς Καλυψοῦς (Ὀδύσσ. α 50). Τάχιστα δὲ ὁ μῦθος τῆς δελφικῆς θεολογίας, καθ' ὃν ὀμφαλὸς τῆς γῆς ἦσαν αὐτοὶ οἱ Δελφοί, ἐπεκράτησε καθ' ὅλον τὸν ἀρχαῖον κόσμον ἤδη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος (βλ. λ. *Δελφοί*, τ. Θ', 31α). Ἰδιαιτέρως δὲ τὸ ἐν Δελφοῖς κέντρον τῆς γῆς συνεδέθη μετὰ τοῦ τυμβοειδοῦς τάφου τοῦ Πύθωνος, ἥρωος, τοῦ ὁποίου τὴν λατρείαν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξαλείψῃ ἡ μεταγενεστέρα δελφικὴ θεολογία. Συμβολικῶς ὁ ὀμφαλὸς παρεστάθη διὰ λίθου δαφνοστεφοῦς, συχνότατα κοσμουμένου διὰ ταινιῶν δαφνῶν ἢ δικτυωτοῦ πλέγματος, ἑκατέρωθεν τοῦ ὁποίου εἰκονίσθησαν οἱ δύο μυθικοὶ ἀετοὶ τοῦ Διός, οἵτινες συναντηθέντες ὑπεράνω τῶν Δελφῶν καθώρισαν τοῦτο τὸ κέντρον τῆς γῆς. Ἡ συμβολικὴ αὕτη χρησιμοποίησις τοῦ λίθου ἐν τῷ προκειμένῳ μύθῳ ἀσφαλῶς δέον νὰ σχετισθῇ μετὰ παλαιοτάτων λατρειῶν, κοινῶν παρὰ πλείστοις λαοῖς, καθ' ἃς ἐτιμῶντο κωνικαί, φοειδεῖς ἢ πυραμιδόμορφοι πέτραι, καὶ μετ' ἀναλόγων ἄλλων μύθων, ὡς ὁ περὶ καταπόσεως λίθου παρὰ τοῦ Κρόνου, ὁ περὶ τοῦ μαντικοῦ λίθου τοῦ δοθέντος ὑπὸ τοῦ Φοίβου εἰς τὸν Ἕλενον κλπ. Συνήθως, αἱ ἐπὶ ἀρχαίων μνημείων παραστάσεις τοῦ ὀμφαλοῦ συνδέονται πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀπόλλωνος ἢ πρὸς σύμβολα τῆς λατρείας του. Παρίσταται ὁ ὀμφαλὸς ὡς ἕδρανον τοῦ Ἀπόλλωνος κιθαρῳδοῦ ἢ ἑκηβόλου, περὶ αὐτὸν δ' ἑλίσσονται οἱ ἀναφερόμενοι εἰς τὰς ἰατρικὰς ἰδιότητας τοῦ Ἀπόλλωνος ὄφεις. Εἰκονίζεται ἐν τῷ μέσῳ Ἀπόλλωνος καὶ Διονύσου, διδόντων τὰς χεῖρας ἢ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ Ἡρακλέους ἐριζόντων διὰ τὸν τρίποδα κλπ. Ἀλλὰ καὶ ἄλλων θεοτήτων κατέστη ἐν μέρει σύμβολον ὁ ὀμφαλός, εἰκονιζόμενος παρὰ τὴν Λητώ, Θέμιδα, Ὑγιείαν, Ἀσκληπιὸν κλπ. Τέλος ἐγένετο νομισματικὸς τύπος τῶν Σελευκιδῶν βασιλέων, παριστωμένων καθημένων ἐπὶ τοῦ ὀμφαλοῦ-κέντρου τῆς γῆς. Π. Ν. Π.

— *[Ἀρχαιολ.]* Ἡ ἐπινόησις τοῦ ἐπὶ τῆς ἀσπίδος ὀμφαλοῦ ἐφέρετο παρὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὡς καρικὴ ἐπινόησις, πράγματι δὲ εἰς παλαιότατα εὑρήματα ἢ παραστάσεις τοῦ αἰγαίου πολιτισμοῦ ἐλλείπει ἡ συχνὴ ἐξεικόνισις ἀσπίδος κυρτουμένης παρὰ τὸ κέντρον αὐτῆς. Ἐν κειμένοις ἡ μνεία τοιαύτης ἀσπίδος («ἀσπὶς ὀμφαλόεσσα») ἀπαντᾷ ἤδη ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου, χαρακτηρίζοντος ἐπὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος καὶ ἁπλῶς μόνον τὸ μέσον τῆς ἀσπίδος («μέσον ἐπομφάλιον») ἢ καὶ τοὺς περὶ τὸν κύριον ὀμφαλὸν ἥλους τῆς ἀσπίδος ἢ καὶ στρογγύλα μετάλλινα τεμάχια προσηλούμενα ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τῆς ἀσπίδος. Ἤδη εἰς τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς ἡ χρῆσις ἀσπίδος ὀμφαλοέσσης εἶχε γενικευθῇ ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ κυπριακῶν δὲ εὑρημάτων ὁ ὀμφαλὸς ἀπετέλει προεξοχὴν τόσον ὀξυκόρυφον, ὥστε νὰ δύναται ἡ ἀσπὶς νὰ χρησιμοποιηθῇ ἐκ τοῦ σύνεγγυς καὶ ὡς ἐπιθετικὸν ὅπλον. Ἰδιαίτατα τὸν ὀμφαλὸν (umbo) ἐχρησιμοποίησαν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἅπαντες οἱ λαοὶ τῆς Δύσεως, Σκανδιναυοί, Κέλται τῆς Ἰρλανδίας, Γερμανοὶ κλπ. Σὺν τῷ χρόνῳ ἐξελιχθεὶς ἔκτοτεν ὁ ὀμφαλὸς σχήματα ποικίλα (ἡμισφαιρικός, κωνικὸς κ. ἄ.), ὧν ὁ διάκοσμος ἀπετέλει αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔμβλημα τοῦ φέροντος τὴν ἀσπίδα ἀτόμου ἢ τῆς πόλεως, εἰς ἣν ὁ πολεμιστὴς ἀνῆκε κλπ. Οὕτω ὁ ὀμφαλὸς τῆς ἀσπίδος τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἔφερε τὸ μονόγραμμα τοῦ Ἰησοῦ, ἄλλοι ἐξεικόνιζον διὰ τοῦ ὀμφαλοῦ γοργόνεια κ.οὕ.κ. Π. Κ.

Ἀπόλλων κιθαρῳδὸς ἐπὶ ὀμφαλοῦ.
[Κατὰ παράστασιν ἀρχαίου ἀγγείου τῆς Νεαπόλεως.]

Ὀμφαλὸς μέσῳ ἀετῶν.
[Ἐπὶ σπαρτιατικοῦ ἀναγλύφου παριστῶντος τὸν Ἀπόλλωνα Κιθαρῳδὸν καὶ τὴν Λητὼ σπεύδουσαν.]

Τετράδραχμον Ἀντιόχου Α', καθημένου ἐπὶ ὀμφαλοῦ.

Ὀξυκόρυφος ὀμφαλὸς βρονζίνης κυπριακῆς ἀσπίδος.
[Εὕρημα ἐν Ἀμαθοῦντι τῆς Κύπρου.]

— *[Ἀρχιτ.]* Καλεῖται *ὀμφαλὸς* ὁ κεντρικὸς κυκλίσκος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἄρχονται ἐκφυόμεναι αἱ ἕλικες τοῦ κιονοκράνου ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ. Ἐνίοτε χρησιμοποιεῖται ἀντ' αὐτοῦ ὁ ὅρος *ὀφθαλμός*. Α. Α. Κ.

Digitized by Google

— **ὀμφαλὸς τυμπάνου** *[Ἀνατομ.]*. Χωνοειδὲς ἐντύπωμα τῆς ἔξω ὑποκοίλου ἐπιφανείας τοῦ τυμπανικοῦ ὑμένος τοῦ ὠτός, ἀντιστοιχοῦν ὀλίγον κατωτέρω καὶ ὄπισθεν τοῦ κέντρου τοῦ ὑμένος τούτου.
Ι. Π.

ὀμφαλόσιτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τὸ) (omphalosite) *[Τερατογ.]*. Τὰ ὀμφαλόσιτα εἶναι τέρατα ἁπλᾶ ἢ μοναδικά, στερούμενα πλείστων ὀργάνων καὶ ἔχοντα πλήρη ἀτελείας τὴν ζωήν· ἀποθνήσκουσι δὲ εὐθὺς ὡς ἀποκοπῇ ὁ ὀμφάλιος λῶρος, ἐξ οὗ ἐξηγεῖται καὶ ἡ ὀνομασία: ὀμφαλόσιτος, ἤτοι ὁ τρεφόμενος διὰ τοῦ ὀμφαλοῦ. Τὸ σπουδαιότερον σημεῖον τῆς ἱστορίας αὐτῶν εἶναι ὅτι τὸ ὀμφαλόσιτον τέρας προέρχεται ἐκ διδύμου κυήσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ἓν τῶν ᾠῶν εἶναι σχετικῶς τελείως ἐσχηματισμένον, ἐνῷ τὸ δεύτερον εἶναι τερατῶδες καὶ ἐμφανίζει τὴν καρδίαν λίαν ἀτελῆ ἢ ὑποτυπώδη. Ἀμφότερα τὰ οὕτως ἀναπτυσσόμενα ἐν τῇ μήτρᾳ δίδυμα ἔχουσι κοινὸν τὸν πλακοῦντα καί, ὡς ἀπέδειξαν οἱ Meckel καὶ Cazeaux, ὑπάρχει ἐν τῷ πλακοῦντι τούτῳ ἀναστόμωσις μεταξὺ τῶν ὀμφαλικῶν ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν ἀμφοτέρων τῶν ἐμβρύων. Εἰς τὸ ὀμφαλόσιτον ἔμβρυον ἡ κυκλοφορία εὕρηται ἀνεστραμμένη· ὄντως δὲ τὸ ὀμφαλικὸν στέλεχος τοῦ ὀμφαλοσίτου ἄρχεται ἐκ τοῦ ὀμφαλικοῦ λώρου τοῦ συνδέοντος τὸν πλακοῦντα πρὸς τὸ κανονικὸν ἔμβρυον· ἡ καρδία τοῦ καλῶς ἐσχηματισμένου ἐμβρύου ἀποστέλλει τὸ αἷμα εἰς τὸν πλακοῦντα διὰ τῶν ὀμφαλικῶν ἀρτηριῶν, ἀλλὰ μέρος τοῦ αἵματος τούτου εἰσχωρεῖ εἰς τὰς ὀμφαλικὰς ἀρτηρίας τοῦ ὀμφαλοσίτου, φθάνει μέχρι τοῦ τέρατος καὶ διαχέεται εἰς τοὺς ἱστοὺς αὐτοῦ. Τὸ αἷμα τοῦτο τοῦ ὀμφαλοσίτου ἐπιστρέφει διὰ τῆς ὀμφαλικῆς φλεβὸς αὐτοῦ, ἐπανέρχεται εἰς τὸν λῶρον τοῦ κανονικοῦ ἐμβρύου καὶ εἰσδύεται εἰς τὸν πλακοῦντα. Οὕτως ἡ κυκλοφορία τοῦ τέρατος ἀποτελεῖ εἶδος τυφλοθυλάκου τοῦ φυσιολογικοῦ ἐμβρύου. Ὅθεν τὸ ὀμφαλόσιτον δέχεται τὸ αἷμα, ὅπερ ἀποτελεῖ τὰ στοιχεῖα τῆς θρέψεως αὐτοῦ οὐχὶ διὰ τῆς ὀμφαλικῆς φλεβὸς ὥσπερ τὸ κανονικὸν ἔμβρυον, ἀλλὰ διὰ τῶν ὀμφαλικῶν ἀρτηριῶν. Ἡ παρουσία διδύμου ἔχοντος καρδίαν καλῶς διαμορφωμένην εἶναι ἀναγκαία διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ὀμφαλοσίτου. Κατὰ τὸν Claudius καὶ ἄλλους συγγραφεῖς, ἡ δίδυμος κύησις οὐ μόνον συντελεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ὀμφαλοσίτου κατὰ τὴν ἐνδομήτριον ζωήν, ἀλλ' εἶναι προσέτι καὶ τὸ αἴτιον τῆς τερατογονίας ταύτης, διὰ τὸν ἀκόλουθον λόγον: ὅταν δύο ἔμβρυα, τοῦ αὐτοῦ περίπου μεγέθους, ἀναπτύσσωνται ταυτοχρόνως ἐν τῇ αὐτῇ μήτρᾳ, ἑκάτερον ἐξ αὐτῶν ἔχει ἰδίαν αὐτῷ ζωήν· ἀλλ' ἐὰν τὸ ἕτερον ἐξ αὐτῶν, καλῶς ἐσχηματισμένον ἐν τῇ ἀρχῇ, εἶναι κατὰ πολὺ ἀσθενέστερον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἡ ἀκμαιοτέρα καὶ ἰσχυροτέρα καρδία θὰ συντελέσῃ ὥστε νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸν πλακοῦντα κῦμα αἵματος ἀρκούντως ἰσχυρόν, τὸ ὁποῖον θέλει ἀπωθήσῃ τὸ ἐν τῷ ὀργάνῳ τούτῳ ἀποσταλὲν αἷμα ὑπὸ τοῦ μικροτέρου ἐμβρύου. Μικρὸν κατὰ μικρὸν ἡ καρδία τοῦ ἀσθενεστέρου τούτου ἐμβρύου, ἐξασθενουμένη εἰς δύναμιν, θέλει ὑποστῇ τοιαύτας περὶ τὴν ἀνάπτυξιν ἐπισχέσεις, ὥστε δὲν θὰ ἀντιπροσωπεύεται ἐφεξῆς εἰ μὴ ἐξ ὑπολειμμάτων τινῶν τοῦ ὀργάνου, ἀνικάνων πρὸς ἐκπλήρωσιν οὐδεμιᾶς λειτουργίας. Τοιαῦται μεταβολαὶ περὶ τὴν κανονικὴν λειτουργικότητα τῆς καρδίας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξωσι χωρὶς νὰ συνεπιφέρωσι πολυαρίθμους ἐπισχέσεις περὶ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ σώματος. Ἡ θεωρία αὕτη δέον νὰ θεωρηθῇ καὶ ὡς ὑπόθεσις. Φαίνεται ὅτι εἶναι προτιμότερον, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Geoffroy Saint-Hilaire καὶ τοῦ Dareste, νὰ ἐξακολουθῶμεν νὰ διαβλέπωμεν εἰς τὰ ὀμφαλόσιτα τέρατα μόνον τέρατα μοναδικά, καίτοι εἶναι ἀληθὲς ὅτι μόνον ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ δευτέρου ἐμβρύου δύνανται ταῦτα νὰ ἀναπτυχθῶσιν· οὐδὲν ὅμως ἀποδεικνύει ὡρισμένως ὅτι ἡ δίδυμος κύησις εἶναι τὸ ἄμεσον αἴτιον τῆς τερατογονικῆς ταύτης διαπλάσεως.
Μ. Ν. ΚΑΪΡΗΣ

ὀμφαλοσκοπία (ἡ)· ἡ συνήθεια τῶν φακιρῶν, καθ' ἣν κύπτοντες ἀτενίζουσιν ἐπὶ ὥρας τὸν ὀμφαλόν των καὶ οὕτω περιπίπτουσιν εἰς ἔκστασιν· || μεταφ., ἔλλειψις δραστηριότητος, μοιρολατρεία.

— *[Ἐγκυκλ.]* Ἡ ἐντατικὴ καὶ διαρκὴς παρατήρησις τοῦ ὀμφαλοῦ ἀπετέλεσε πηγὴν ἐκστάσεως διαφόρων θρησκευτικῶν αἱρέσεων, σπουδαιότεραι τῶν ὁποίων ὑπῆρξαν ἡ τῶν Ἰνδῶν φακιρῶν καὶ ἡ τῶν Ἑλλήνων ἡσυχαστῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Οἱ ἡσυχασταὶ ἐπίστευον ὅτι προσηλοῦντες ἐπὶ μακρὸν τοὺς ὀφθαλμούς των ἐπὶ τοῦ ὀμφαλοῦ ἠδύναντο, χάρις εἰς τὴν γεννωμένην ἔκστασιν, νὰ ἴδουν φῶς τι, ὅπερ ἐταύτιζον πρὸς τὸ φῶς τὸ περιβαλὸν τὸν Ἰησοῦν κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους Θαβὼρ μεταμόρφωσίν του (βλ. καὶ *ὀμφαλόψυχοι*).

ὀμφαλοσκόπος (ὁ)· ὁ ὑποβαλλόμενος εἰς τὴν ὀμφαλοσκοπίαν· || μεταφ., μοιρολάτρης.

ὀμφαλοσκοπῶ (*—έω*)· εἶμαι ὀμφαλοσκόπος, ὑποβάλλομαι εἰς τὴν ὀμφαλοσκοπίαν.

ὀμφαλοτομία (ἡ)· ἡ τομὴ τοῦ ὀμφαλίου λώρου ἢ ὀμφαλίδος μετὰ τὸν τοκετὸν τοῦ νεογνοῦ.

ὀμφαλοτόμος (ὁ). Ἐργαλεῖον, δι' οὗ διενηργεῖτο ἄλλοτε ἡ τομὴ τῆς ὀμφαλίδος, περιελθὸν εἰς ἀχρηστίαν καὶ ἀντικατασταθὲν διὰ τῆς ἁπλῆς ψαλίδος.
Μ. Ν. Κ.

ὀμφαλοτομῶ· τέμνω τὸν ὀμφαλὸν (ἐπὶ ἐγχειρήσεων ἐπὶ τῆς κοιλίας), καὶ τέμνω τὸν ὀμφάλιον λῶρον τοῦ νεογνοῦ (ἐπὶ τοκετοῦ).

ὀμφαλοτριψία (ἡ). Κατάθλιψις καὶ διασπάραξις τοῦ ὀμφαλίου λώρου τῇ βοηθείᾳ λαβίδος ἰσχυρᾶς πιέσεως (ἥτις καλεῖται καὶ ὀμφαλοτρίπτης). Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης καθίσταται ἀνωφελὴς ἡ ἀπολίνωσις καὶ περίδεσις τῆς ὀμφαλίδος· δὲν εἶναι ὅμως ἀσφαλὴς καὶ διὰ τοῦτο ἐγκατελείφθη.
Μ. Ν. Κ.

ὀμφαλοφλεβῖτις (ἡ)· ἡ φλεγμονὴ καὶ ἡ ἐκ ταύτης δυναμένη νὰ προέλθῃ θρόμβωσις τῆς ὀμφαλικῆς φλεβός.

— *[Κτην.]* Ἡ φλεγμονὴ τῆς ὀμφαλικῆς φλεβὸς παρατηρεῖται συνηθέστερον εἰς τοὺς ἀμνούς, τοὺς μόσχους καὶ τοὺς πώλους ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸν τοκετόν. Συχνότατα ἡ ὀμφαλοφλεβῖτις συνυπάρχει μετὰ τῆς φλεγμονῆς τοῦ ὀμφαλοῦ καὶ τῆς ὀμφαλικῆς ἀρτηρίας. Σήμερον παραδέχονται ὅτι ἡ ὀμφαλοφλεβῖτις προέρχεται ἐκ τῆς φλεγμονῆς αὐτοῦ τούτου τοῦ ὀμφαλοῦ, ὅστις ἐρχόμενος εἰς ἐπαφὴν μὲ διαφόρους ἀκαθαρσίας (οὖρα κλπ.) ὑφίσταται κατ' ἀρχὰς μίαν φλεγμονὴν μολυσματικήν, ἥτις ἐπεκτείνεται ἀκολούθως καὶ ἐπὶ τῆς ὀμφαλικῆς φλεβός. Ἄλλα αἴτια τῆς ἀσθενείας αὐτῆς εἶναι ἡ ἀπότομος ἀποκοπὴ τοῦ ὀμφαλικοῦ λώρου, ὁ ἐκφυλισμὸς αὐτοῦ καὶ ἡ ἐπίδρασις τῆς ὑγρομετρικῆς καταστάσεως τοῦ στάβλου. Τὰ συμπτώματα τῆς ὀμφαλοφλεβίτιδος εἶναι ὁ σχηματισμὸς ἀποστήματος ἐπὶ τῆς ὀμφαλικῆς χώρας, ἡ σκλήρυνσις τοῦ χώρου καὶ ἡ παρουσία συριγγίου. Ἡ γενικὴ κατάστασις τοῦ ζῴου οὐδεμίαν παρουσιάζει ἀνωμαλίαν, παρατηρεῖται οὐχ ἧττον μία κατάπτωσις τῶν δυνάμεών του καθὼς καὶ ἀνορεξία. Τὸ ἀσθενὲς ζῷον παρουσιάζει διάρροιαν ἢ δυσκοιλιότητα ἢ καὶ κωλικούς, πρὸς δὲ ἀκαμψίαν τῶν ἀρθρώσεων (ἀρθρῖτις τῶν νεογνῶν). Ὡς θεραπεία συνιστᾶται πρὸ παντὸς τὸ ἄνοιγμα τοῦ ἀποστήματος, ἵνα οὕτω δοθῇ διέξοδος εἰς τὸ συσσωρευόμενον πύον, συγχρόνως δὲ τὰ ψυχρὰ ἐπιθέματα μὲ γουλάδριον ὕδωρ καὶ ἡ ἐπάλειψις τοῦ πάσχοντος μέρους μὲ ἀλοιφὴν ὑδραργύρου, σάπωνα ἀλκαλικὸν καὶ καμφοράν.
Δ. Π.

ὀμφαλόψυχοι. Κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα πολλοὶ μοναχοὶ ἐν ταῖς μοναῖς τοῦ Ἄθωνος, *ἡσυχασταὶ* ἢ *ἡσυχάζοντες* λεγόμενοι, ἐγκλειόμενοι ἐν τοῖς κελλίοις αὐτῶν καὶ ἀπὸ παντὸς κοσμικοῦ μεταίροντες τὸν νοῦν καὶ προσηλοῦντες τὴν προσοχὴν ἐπὶ τοῦ ἑαυτῶν ὀμφαλοῦ, ἔβλεπον φῶς τι, ὅπερ ἐθεώρουν ὡς θεῖον. Τὰς περὶ τῆς ἀσκήσεως ταύτης ὁδηγίας παρέσχεν, ὡς φαίνεται, τοῖς ἐν Ἄθωνι καὶ Κωνσταντινουπόλει μοναχοῖς ἤδη κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα μοναχός τις Συμεών, ἡγούμενος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τοῦ Ἁγίου Μάμαντος (*Ἀλλατίου* De perpet. eccl. occ. et orient. σ. 289). Ὅτε ὁ Βαρλαὰμ ὁ Καλαβρός, ἐπιστρέφων ἐκ τῆς Δύσεως, ἦλθεν εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἐκεῖ ἐπληροφορήθη τὰ περὶ τῶν ὀμφαλοψύχων, μετέβη ἐπίτηδες εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἤρχισε δ' ἔπειτα νὰ κατηγορῇ τοὺς ἡσυχαστὰς ὡς ὀμφαλοψύχους, Μασσαλιανοὺς καὶ εὐχίτας. Κατ' αὐτοῦ ὅμως ἀντεπεξῆλθεν ὁ Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ὅστις ὑπερασπιζόμενος τοὺς ἡσυχαστὰς ἐκάλει τὸ φῶς θεῖον καὶ ἄκτιστον, παραβάλλων αὐτὸ πρὸς τὸ φῶς, ὅπερ εἶδον οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ ὄρος Θαβώρ. Ἀλλ' ὁ Βαρλαὰμ ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ Παλαμᾶ καὶ τῶν περὶ αὐτόν, τῶν δεχομένων τὸ φῶς τοῦτο ἄκτιστον, καλῶν αὐτοὺς *διθεΐτας*, ἔρχεται δὲ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ κατηγορεῖ τοὺς μοναχοὺς παρὰ τῷ πατριάρχῃ Ἰωάννῃ τῷ Καλέκα (1341—1347) ἐπὶ διθεΐᾳ. Ὁ πατριάρχης τότε συγκαλεῖ σύνοδον μεγάλην ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ (1341), ἐν ᾗ παρευρέθησαν καὶ ὁ Βαρλαὰμ καὶ ὁ Παλαμᾶς. Ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ βλέπων ὁ Βαρλαὰμ ὅτι θὰ κατεδικάζετο, δηλοῖ ὅτι θεωρεῖ τὰς ἰδέας τοῦ Παλαμᾶ ὡς ὀρθοδόξους, οὕτω δὲ ἡ σύνοδος ἠρκέσθη νὰ ἀπαγορεύσῃ τὴν περαιτέρω ἔριδα. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀναρριπίζεται ἡ ἔρις ὑπὸ μοναχοῦ τινος Γεωργίου Ἀκινδύνου, φρονοῦντος τὰ τοῦ Βαρλαάμ.

Πρὸς κατάπαυσιν τῆς ἔριδος συνέρχεται δευτέρα σύνοδος (τῷ 1341), ἥτις ἀνακηρύξασα τὴν γνώμην τοῦ Παλαμᾶ ὡς ὀρθόδοξον κατεδίκασε τὸν Ἀκίνδυνον καὶ τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτὸν ὡς αἱρετικούς. Καὶ τρίτη τις σύνοδος, τῷ 1347 συνελθοῦσα, ὡς καὶ τετάρτη, τῷ 1351, κατεδίκασαν τοὺς περὶ τὸν Ἀκίνδυνον. Ἡ ἔρις φαίνεται ὅτι κατέπαυσε περὶ τὸ 1355. Ἀλλὰ τῷ 1368 ἀνεφάνη πάλιν διά τινος μοναχοῦ Προχόρου Κυδώνη, ὁπότε σύνοδος συνελθοῦσα κατεδίκασε τοὺς ἀντιπάλους καὶ ἐδικαίωσε κατὰ πάντα τοὺς περὶ τὸν Παλαμᾶν, ὃν ἀνεκήρυξεν ἅγιον.
Κ. Ι. Δ.

ὀμφαλώδης (ὁ) (Omphalodes) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *βοραγινοειδῶν* ἢ *βοραγινιδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἰθαγενεῖς τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν 12 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, ἀξιολογώτερον εἶναι ὁ *ὀμφαλώδης ὁ λινόφυλλος* (Omphalodes linifolius), ὅστις εἶναι ἐτησία πόα καὶ καλλιεργεῖται πολλαχοῦ πρὸς κόσμον.
Δ. Ν. Π.

ὀμφαλωτός, *—ή, —όν*· ὁ ἔχων μορφὴν ὀμφαλοῦ, ὀμφαλοειδής.

ὄμφαξ, *—ακος* (ὁ)· ἄωρος καρπός, ἰδίᾳ σταφυλή, κοιν. *ἀγουρίδα*: παροιμ. «ὄμφακες ἔτ' εἰσὶν» κοιν. «ὅσα δὲ φτάνει ἡ ἀλεποῦ τὰ κάμνει κρεμαστάρια» ὅτι προσποιεῖταί τις περιφρόνησιν πρὸς πᾶν ὅ,τι δὲν δύναται νὰ ἀποκτήσῃ.

ὄμφαξ *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν διοξείδιον τοῦ πυριτίου, συνώνυμον πρὸς τὸ *χρυσοπράσινον* (βλ. λ.).
Γ. Β.

ὄμφυμα (τὸ) (Omphyma) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ζαφρεντιδῶν τετρακοραλλίων κνιδοζῴων* κοιλεντερωτῶν. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον κάλυκα ἁπλοῦν, κωνικὸν ἢ στροβιλοειδῆ. Τὸ τοίχωμά του ἔφερε ῥιζοειδεῖς ἀποφύσεις. Τὰ διαφράγματα ἦσαν πολυάριθμα, ἐκ τούτων δὲ τὰ τέσσαρα πρωτεύοντα ἐντὸς ἀβαθῶν αὐλάκων. Λείψανα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας σιλουρίου ὑποδιαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ.
Γ. Κ. Γ.

ὁμωνυμία (ἡ)· τὸ νὰ ἔχῃ τις τὸ αὐτὸ ὄνομα μὲ ἄλλον: «συνελήφθη ἄλλος ἀντ' ἄλλου ἕνεκα τῆς ὁμωνυμίας».

ὁμωνυμικός, *—ή, —όν*· ὁ τῆς ὁμωνυμίας.— Ἐπίρρ. ***ὁμωνυμικῶς***· καθ' ὁμωνυμίαν.

ὁμώνυμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων τὸ αὐτὸ ὄνομα μὲ ἄλλον· || «ὁμώνυμοι λέξεις» αἱ ὁμοίως ἐκφωνούμεναι, ἀλλὰ διαφόρου ἀρχῆς: *θήρα* καὶ *θύρα*, *κύων* καὶ *κίων*· || «ὁμώνυμα κλάσματα» τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ παρονομαστοῦ ὠνομασμένα, τὰ ἔχοντα τὸν αὐτὸν παρονομαστήν, ἀντίθ. «ἑτερώνυμα —». — Ἐπίρρ. ***ὁμωνύμως***.

—**ὁμώνυμα κλάσματα** *[Μαθημ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ κλάσματα τὰ ἔχοντα τὸν αὐτὸν παρονομαστήν. Π. χ. τὰ κλάσματα $\frac{3}{11}$, $\frac{5}{11}$, $\frac{2}{11}$ λέγονται ὁμώνυμα, διότι ἔχουσι τὸν αὐτὸν παρονομαστὴν 11.

Δυνάμεθα νὰ τρέψωμεν δύο *ἑτερώνυμα* κλάσματα, ὡς τὰ

$$\frac{2}{3} \quad \frac{5}{7}$$

εἰς ἄλλα ἴσα ὁμώνυμα, ἐὰν πολλαπλασιάσωμεν τοὺς ὅρους ἑκατέρου ἐπὶ τὸν παρονομαστὴν τοῦ ἄλλου, οὕτω τὰ ἄνω κλάσματα γίνονται:

$$\frac{2}{3}=\frac{2\times7}{3\times7}=\frac{14}{21}$$

$$\frac{5}{7}=\frac{5\times3}{7\times3}=\frac{15}{21}$$

Ἡ τροπὴ αὕτη ἐπιβάλλεται: α') Ὅταν πρόκειται νὰ συγκρίνωμεν τὰ ἑτερώνυμα, διὰ νὰ ἴδωμεν ποῖον ἐκ τῶν δύο εἶναι μεγαλύτερον. Οὕτω ἐκ τῶν ἀνωτέρω δύο κλασμάτων τὸ δεύτερον εἶναι μεγαλύτερον, διότι τὸ πρῶτον ἰσοῦται πρὸς $\frac{14}{21}$, ἐνῷ τὸ δεύτερον πρὸς $\frac{15}{21}$.

β') Ὅταν πρόκειται νὰ τὰ προσθέσωμεν ἢ καὶ ν' ἀφαιρέσωμεν. Οὕτω τὸ ἄθροισμα τῶν ἄνω

$$\frac{5}{7}+\frac{2}{3} \text{ ἰσοῦται πρὸς } \frac{29}{21}$$

ἡ δὲ διαφορὰ

$$\frac{5}{7}-\frac{2}{3}=\frac{1}{21}$$

Ἐν γένει, ὅταν ἔχωμεν πολλὰ ἑτερώνυμα κλάσματα, δυνάμεθα νὰ τρέψωμεν αὐτὰ εἰς ἴσα ὁμώνυμα, ὡς ἑξῆς: Λαμβάνομεν τὸ ἐλάχιστον κοινὸν πολλαπλάσιον τῶν παρονομαστῶν, ὅπερ θὰ εἶναι ὁ κοινὸς τῶν ὁμωνύμων κλασμάτων παρονομαστής, πρὸς εὕρεσιν δὲ τῶν ἀριθμητῶν διαιροῦμεν τὸν οὕτως εὑρεθέντα παρονομαστὴν διὰ τῶν παρονομαστῶν τῶν ἑτερωνύμων κλασμάτων καὶ μὲ τὰ πηλίκα τῶν διαιρέσεων τούτων πολλαπλασιάζομεν τοὺς ἀριθμητὰς τῶν ἑτερωνύμων.

Ἔστωσαν, ὡς παράδειγμα, τὰ ἑτερώνυμα κλάσματα

$$\frac{3}{8} \quad \frac{4}{5} \quad \frac{1}{4} \quad \frac{2}{3} \quad \frac{7}{10} \qquad (\alpha)$$

ἐλάχιστον κοινὸν πολλαπλάσιον τῶν παρονομαστῶν 8, 5, 4, 3 καὶ 10 εἶναι ὁ 120. Θέτομεν τὸν ἀριθμὸν τοῦτον 120 κοινὸν παρονομαστήν:

$$\frac{\quad}{120} \quad \frac{\quad}{120} \quad \frac{\quad}{120} \quad \frac{\quad}{120} \quad \frac{\quad}{120}$$

πρὸς εὕρεσιν τοῦ ἀριθμητοῦ τοῦ πρώτου διαιροῦμεν τὸν 120 διὰ 8 καὶ εὑρίσκομεν πηλίκον 15, ἐπὶ τὸν ὁποῖον πολλαπλασιάζομεν τὸν 3, ὥστε τὸ πρῶτον ὁμώνυμον κλάσμα εἶναι $\frac{3\times15}{120}=\frac{45}{120}$· ὁμοίως

Digitized by Google

εὑρίσκομεν τὸ δεύτερον κλπ. **εὑρίσκοντες** ὡς ὁμώνυμα, ἴσα πρὸς τὰ (α), τά:

$$\frac{45}{120}\quad\frac{96}{120}\quad\frac{30}{120}\quad\frac{80}{120}\quad\frac{84}{120}$$

Ν. Γ.

ὅμως· συνδ., ἐναντιωματικός, συνωνυμεῖ μετὰ τοῦ *ἀλλὰ* καὶ τοῦ *δέ*, μεθ' ὧν καὶ συνεκφέρεται: *ἀλλ' ὅμως, δ' ὅμως*: «πτωχὸς μέν, ἀλλ' ὅμως τίμιος»· || πρὸς ἐπίτασιν τῆς ἀντιθέσεως συνεκφέρεται μετὰ τοῦ *καὶ* ἢ *ἐν τούτοις*: «εἶναι εὐφυής, καὶ ὅμως ἐξηπατήθη»· || ἐν ἀμελεστέρῳ λόγῳ τίθεται ἐν ἀρχῇ τῆς προτάσεως: «ὅμως μὴ μὲ γελάσῃς».

Ὁμωσπερόμως. Παρωνύμιον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπωνομάζετο ὁ Γεώργιος Κουντουριώτης, ἀδελφὸς τοῦ Λαζάρου, πρόεδρος τοῦ ἐκτελεστικοῦ κατὰ τὰς φατριαστικὰς ἐμφυλίους ἔριδας τοῦ 1824 ἐν Πελοποννήσῳ, ὡς ἐκ τῆς συχνῆς χρήσεως, τὴν ὁποίαν, φαίνεται, ἔκαμνε τοῦ «ὅμως» κατὰ τὴν συνομιλίαν του. Σ. Γ.

ὄν (τό)· οὐδ. τῆς μετχ. *ὤν, οὖσα, ὂν* τοῦ ῥήμ. *εἰμί*, ὡς οὐσ., τὸ ὑπάρχον, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχει ὑπόστασιν: «τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ὄντα», «*ἕνα ἄθλιον ὂν*» ἕνας ἄθλιος ἄνθρωπος· || συνήθως ἐπὶ τοῦ Θεοῦ: «*τὸ ὄντως ὄν*», «τὸ ὑπέρτατον ὄν»· || *τῷ ὄντι*· ἐπιρρηματικῶς, πράγματι, ἀληθῶς: «εἶναι τῷ ὄντι εὐγενὴς ἄνθρωπος», «τῷ ὄντι συνέβησαν αὐτά».—Ἐπίρρ. *ὄντως*· ἀληθῶς, πράγματι: «εἶναι ὄντως δίκαιος».

—*[Μεταφυσ.]* Ἐν τῇ μεταφυσικῇ ὂν (ens) λέγεται πᾶν τὸ ὑπάρχον καθ' ἑαυτό, τὸ ἔχον ὕπαρξιν ἀπόλυτον καὶ καθαράν, ἄνευ προσδιοριστικῶν ἰδιοτήτων, τοῦ ὁποίου ἡ ἔννοια μορφώνεται ἐν τῷ νῷ τοῦ ἀνθρώπου διὰ πλήρους ἀφαιρέσεως πάσης ἰδιότητος, σχέσεως καὶ μεταβολῆς. Ἡ ἔννοια τοῦ ὄντος εἶναι ἡ γενικωτάτη πασῶν ἔννοια καὶ ἀποτελεῖ τὸ καθολικὸν γνώρισμα τῆς φύσεως καὶ τῆς ὑποστάσεως, ἔξω πάσης ἐμπειρίας. Ἐφ' ὅσον ἡ ἔννοια τοῦ ὄντος ἀποκτᾷ κατηγορήματα, ἐπὶ τοσοῦτον χάνει τὴν γενικότητά της καὶ εἰδικεύεται δι' αὐξήσεως τοῦ βάθους καὶ μειώσεως τοῦ πλάτους της.

ὀνάγρα (ἡ) (Onagra) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀναγροειδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἤ, ὅπερ καὶ σπανιώτερον, δενδρύλλια, ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν καὶ παρατροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Αἱ ὀνάγραι ἔχουσι φύλλα ἐναλλασσόμενα, ἄνθη μονήρη, συνήθως τετραμελῆ, μεγάλα καὶ ὡραιότατα ἐρυθρά, πορφυρᾶ ἢ κίτρινα, ὧν ἡ φοθήκη εἶναι μετεσχηματισμένη εἰς ἐπιμήκη κάψαν. Γνωστὰ περὶ τὰ 100 εἴδη, ἐξ ὧν γνωστότερα εἶναι: *Ὀνάγρα ἡ διετής* (Onagra biennis), ἥτις ἔχει ἀνάστημα 120 περίπου ἑκατοστομ. καὶ ἔχει μεγάλα ἄνθη κίτρινα εὐοσμότατα. Καλλιεργεῖται πανταχοῦ σχεδόν, εἰς τοὺς κήπους, ὡς κοσμητικόν· *Ὀνάγρα ἡ μεγανθής* (Onagra grandiflora). Διετὴς πόα μὲ ἄνθη ἐρυθρά. *Ὀνάγρα ἡ μακρόκαρπος* (Onagra macrocarpa). Μονοετὴς πόα μὲ ἄνθη ἐπίσης ἐρυθρά. *Ὀνάγρα ἡ πορφυρανθής* (Onagra purpurifloris). Διετὴς πόα, ἡ περισσότερον πάντων κοσμητική, λόγῳ τῶν μεγάλων, εὐόσμων καὶ πορφυρῶν ἀνθέων της. Εἶναι ἰθαγενὴς τῆς Καλιφορνίας καὶ καλλιεργεῖται ὑπὸ πλείστας ποικιλίας. Δ. Ν. Π.

ὀναγροειδῆ (τὰ) (Onagraceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα πόας ἢ καὶ δενδρύλλια ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν 50 περίπου γενῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ *ὀνάγρα* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

ὄναγρος (ὁ) (Onager) *[Ζῳολ.]*. Ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν ταύτην οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ὑπεδήλουν τὸν ἄγριον ὄνον, τὸν ὁποῖον ἐθεώρουν ὡς κατοικοῦντα πανταχοῦ τῆς Ἀσίας. Οἱ νεώτεροι ζῳολόγοι, στηριζόμενοι ἐπὶ προσφάτων ἐρευνῶν, ἐκφέρονται μετὰ βεβαιότητος σχεδὸν ὅτι εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ *ἡμίονος* καὶ ὄχι ὁ *ζέβρας*, ὡς μέχρι τοῦδε ἐνομίζετο. Δ. Ν. Π.

ὄναγρος (ὁ), ἢ **σκορπιὸς** *[Ἀρχ.]*. Πολεμικὴ μηχανὴ ἐκ τοῦ εἴδους τῶν βαρέων βλητικῶν ὀργάνων (καταπελτῶν, βαλλιστρῶν, χειροβαλλιστρῶν, λιθοβόλων, γαστραφετῶν κλπ.), ἅτινα οἱ μὲν Ἕλληνες ἐκάλουν ἀφετήρια, οἱ δὲ Ρωμαῖοι tormenta. Ὁ ὄναγρος ἐξεσφενδόνιζε πέτρας καὶ ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς ξυλίνης αὐτοῦ βάσεως καὶ ἐκ τοῦ ρυμοῦ ἐκσφενδονίσεως. Ὁ ρυμὸς οὗτος τὸ ξύλινη δοκὸς ὀρθία, τῆς ὁποίας τὸ μὲν κάτω ἄκρον ἦτο προσηρμοσμένον διὰ κνώδακος ἐπὶ τῆς βάσεως, τὸ δὲ ἄνω ἐλεύθερον, οὕτως ὥστε ἐκινεῖτο καθ' ἡμίσειαν περιφέρειαν κύκλου καὶ κατὰ τὴν ἔννοιαν κατακορύφου ἐπιπέδου. Περιεστραμμένον σχοινίον, ἐκ λίνου ἢ τριχῶν ἢ τενόντων ζῴων, ὤθει ἰσχυρῶς τὸν ρυμὸν πρὸς τὰ ἔμπρός. Εἰς τὸ ἄνω ἄκρον τοῦ ρυμοῦ ὑπῆρχε σιδηροῦν ἄγκιστρον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀνηρτᾶτο ἡ σφενδόνη, ἥτις ἔφερε δίσκον σιδηροῦν ἢ θύλακα ἐκ πλεκτοῦ σχοινίου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐτοποθετεῖτο ἡ πρὸς ἐκσφενδόνισιν πέτρα. Προκειμένου νὰ ἐνεργήσῃ ὁ ὄναγρος ἐτίθετο πρῶτον ἡ πέτρα ἐπὶ τῆς σφενδόνης, κατόπιν τέσσαρες ἄνδρες, τεταγμένοι ἑκατέρωθεν τῆς μηχανῆς, εἷλκυον διὰ τροχαλίας τὸν ρυμὸν πρὸς τὰ ὀπίσω, μέχρις οὗ ἐλάμβανεν οὗτος θέσιν ὁριζοντίαν, καὶ τότε συνεκράτουν αὐτὸν εἰς τὴν θέσιν ταύτην δι' ἑνὸς γόμφου. Ὁ σκοπευτής, ὁ ὁποῖος ἵστατο ὄπισθεν τῆς μηχανῆς, ἐσκόπευε καὶ εἶτα, διὰ κτυπήματος σφυρίου, ἀφῄρει τὸν γόμφον, ὅτε ὁ ρυμὸς ἐφέρετο μετὰ δυνάμεως πρὸς τὰ ἔμπρός, ἐξεσφενδόνιζε τὴν πέτραν καὶ προσέκρουεν ἐπὶ ἑνὸς προσ-

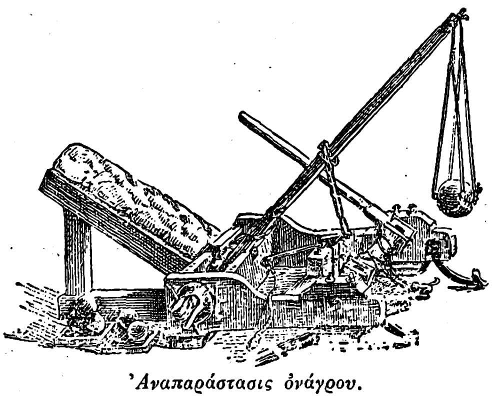

Ἀναπαράστασις ὀνάγρου.

κεφαλαίου ἐκ πεπιεσμένου λεπτοῦ ἀχύρου, τὸ ὁποῖον ἦτο προσηρμοσμένον ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας πλευρᾶς τῆς βάσεως.

Πέτραι βαλλόμεναι διὰ τοῦ ὀνάγρου εἶχον τοιαύτην ρύμην, ὥστε ὄχι μόνον ἐφόνευον ἄνδρας καὶ ἵππους, ἀλλὰ καὶ συνέτριβον τὰς πολεμικὰς μηχανὰς τῶν ἀντιπάλων. Πάντως τὸ βεληνεκὲς αὐτῶν δὲν ὑπερέβαινε τὰ 150 μέτρα.

Οἱ ὄναγροι ἐχρησιμοποιοῦντο εἴς τε τὴν ἄμυναν καὶ τὴν προσβολὴν τῶν τειχῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν πόλεμον κινήσεως. Ἑκάστη ρωμαϊκὴ λεγεὼν διέθετε, πλὴν τῶν ἄλλων ἀφετηρίων ὀργάνων, καὶ 10 ὀνάγρους, τοὺς ὁποίους ἐφόρτωνον ἐπὶ βοαμαξῶν. Ν. ΚΛΣ

ὀναγρώδη (τὰ) (Onagraeae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα πόας ἐτησίας ἢ πολυετεῖς, ἢ θάμνους ἢ καὶ δενδρύλλια ἀπαντῶντα εἰς τὰς εὐκράτους, συνήθως, χώρας τῆς γῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν εἶναι τὰ ἑξῆς: *ἐπιλόβιον, εὐχαρίδιον, κιρκαία, κλαρκία, οἰνοθήρα, τράπη* καὶ *φουξία* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Ὄναιθος. Ἀγαλματοποιός, ἀγνώστου πατρίδος καὶ σχολῆς, κατὰ τὸν Παυσανίαν, ὅστις ἀναφέρει (V, 23, 5) ὅτι μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Φυλάκου κατεσκεύασεν ἄγαλμα τοῦ Διός, ἀφιέρωμα τῶν Μεγαρέων, ἐστημένον ἐν Ὀλυμπίᾳ παρὰ τὸ ἅρμα τοῦ ὀλυμπιονίκου Κλεοσθένους. Α. Θ. Σ.

Ὀναῖον (Onaeum) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Παράλιος πόλις μετὰ λιμένος, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (II, 16, 3) ἐν Δαλματίᾳ, πρὸς Β. τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Νάρωνος (νῦν Ναρέντα). Ὑπὸ τῶν νεωτέρων ταυτίζεται πρὸς τὴν σημερινὴν πολίχνην *Ἄλμισσαν* (βλ. λ.), κειμένην ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Τσετίνα ποταμοῦ (Cettina). Α. Θ. Σ.

Ὀνακατόμι νὸ Γιοσινομποῦ. Ἰάπων ποιητὴς (βλ. λ. *Γιοσινομποῦ*).

ὄναρ· ὄνειρον, συνήθ. ἐπιρρηματικῶς *ὄναρ* καὶ *κατ' ὄναρ*· καθ' ὕπνον, ἐν ὀνείρῳ, ἀντίθ. *ὕπαρ* (βλ. λ.): «οὐκ ὄναρ, ἀλλ' ὕπαρ ἐσθλὸν» (*Ὅμηρ.*).

Ὀνασίας. Διάσημος ζωγράφος, ζήσας κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος, συνεργασθεὶς μετὰ τοῦ Πολυγνώτου εἰς τὴν διακόσμησιν τοῦ προνάου τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Ἀρείας ἐν Πλαταιαῖς. Ὡς ἔργον δ' αὐτοῦ ἀναφέρει ὁ Παυσανίας (IX, 4, 2) τὴν κατὰ τῶν Θηβῶν ἐκστρατείαν τοῦ Ἀδράστου καὶ τῶν Ἀργείων. Ἐπίσης τὴν Εὐρυγάνειαν, θυγατέρα τοῦ Ὑπερφάντου καὶ σύζυγον τοῦ Οἰδίποδος, ἀπεικονίσας αὐτὴν «κατηφῆ ἐπὶ τῇ μάχῃ τῶν παίδων» (IX, 5, 11). Οὐδὲν τῶν ἔργων αὐτοῦ περιεσώθη μέχρις ἡμῶν. Α. Θ. Σ.

Ὀνασιμήδης. Ἀγαλματοποιός, πιθανῶς Θηβαῖος, ζήσας κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πρὸ τοῦ 535 π. Χ., τοῦ ὁποίου ὡς ἔργον, μεταξὺ καὶ ἄλλων, ἀναφέρει ὁ Παυσανίας (IX, 12, 4) τὸ ἄγαλμα τοῦ Διονύσου ἐπὶ τῆς Καδμείας τῶν Θηβῶν «πλῆρες χαλκοῦ», ἤτοι οὐχὶ κοῖλον ἔσωθεν. Α. Θ. Σ.

Ὀνάσιμος. Ἕλλην ρήτωρ καὶ ἱστορικός, Ἀθηναῖος, Κύπριος ἢ Σπαρτιάτης. Ἤκμασε κατὰ Σουίδαν ἐπὶ Κωνσταντίνου (τινὲς ἀναγινώσκουν ἐν τοῖς χειρογράφοις Κωνσταντίου) καὶ ἔγραψε: «Στάσεων διαιρέσεις», «Τέχνη δικανική», «Πρὸς Ἀψίνην», «Περὶ ἀντιρρητικῆς τέχνης», «Προγυμνάσματα», «Μελέτας», «Ἐγκώμια» κ. ἄ. Διεσώθησαν αὐτοῦ πέντε ἀποσπάσματα ἔκ τινος βιογραφίας τοῦ Πρόβου (ἐν *Müller*, «Fragm. Hist. graec.» Γ' 728—729). Π. Ν. Π.

Ὄνασος. Ἕλλην μυθογράφος, γνωστὸς ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου σχολιαστοῦ τοῦ Θεοκρίτου (ΙΓ' 46), καθ' ὃν ἔγραψεν «Ἀμαζονικά», ἢ «Ἀμαζονίδας» εἰς πλείονα τοῦ ἑνὸς βιβλία. Τινὲς θεωροῦν αὐτὸν ἀνύπαρκτον καὶ ἀναγινώσκουν ἐν τοῖς χειρογράφοις, ἀντὶ τοῦ ὀνόματός του, τὸ Μνασέου τοῦ Πατρέως ἢ Διονυσίου τοῦ Μυτιληναίου. [Πρβλ. Müller, «Fragm. Hist. Graec. Γ'» 158). Π. Ν. Π.

Ὀνάτας. Υἱὸς τοῦ Μίκωνος ἐξ Αἰγίνης, διάσημος καλλιτέχνης τῆς περιφήμου αἰγινητικῆς σχολῆς, ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τοῦ ΣΤ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος. Μεταξὺ τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἔργων ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Παυσανίου: Σύμπλεγμα ἐν Ὀλυμπίᾳ παριστάνον ὁμηρικοὺς ἥρωας· κολοσσιαῖον ἄγαλμα τοῦ Ἡρακλέους, δέκα πήχεων, ἐπίσης ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἀφιέρωμα τῶν Θασίων, ἄγαλμα Νίκης, ἀφιέρωμα τῶν Ταραντίνων εἰς ἀνάμνησιν τῆς κατὰ τῶν Πευκετίων νίκης, ἐν Δελφοῖς, ἄγαλμα Ἑρμοῦ τοῦ Κριοφόρου ἐν Τανάγρᾳ, ἀφιέρωμα τῶν Φενεατῶν, καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος νεανίου, χαλκοῦν, ἔργον θαυμασίου κάλλους, μετακομισθὲν βραδύτερον ὑπὸ τῶν Ἀτταλιδῶν εἰς Πέργαμον, πλουτίσαν τὴν πλουσίαν συλλογήν των. Ἐπίσης χαλκοῦν ἄγαλμα, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ πυρποληθέντος ξοάνου Δήμητρος τῆς Μελαίνης ἐν Φιγαλίᾳ· τὸ ἄγαλμα τοῦτο κατεσκεύασεν ἐπὶ τῇ βάσει σῳζομένων σχεδίων, τὸ πλεῖστον ὅμως, ὡς λέγεται, ἐμπνευσθεὶς κατ' ὀπτασίαν ἐν ὀνείρῳ. Πιθανῶς ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίων αὐτοῦ ἐγλύφησαν τὰ σῳζόμενα ἀγάλματα τῶν ἀετωμάτων τοῦ ναοῦ τῆς Αἰγίνης. Οὐδὲν τῶν ἔργων αὐτοῦ περιεσώθη μέχρις ἡμῶν. Α. Θ. Σ.

Ὀνάτας. Ψευδώνυμον, ὑφ' ὃ ἐγράφησαν, ὑπὸ τοῦ Κων. Δ. Καλούδη, δικηγόρου ἐξ Αἰγίνης, εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας ἄρθρα ἀφορῶντα εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν καὶ τὴν λαογραφίαν τῆς πατρίδος του. Σ. Ε. Λ.

Ὀνᾶτος. Πυθαγόρειος φιλόσοφος ἐκ Κρότωνος τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, τοῦ ὁποίου ἓν μόνον ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ ἔργου αὐτοῦ «Περὶ θεοῦ καὶ θείου» διεσώθη παρὰ Στοβαίῳ. Α. Θ. Σ.

Ὄνγκαρο (Dall' Ongaro), *Φραγκῖσκος Νταλλ'*-. Ἰταλὸς ποιητὴς (βλ. λ. *Νταλλ'* Ὄνγκαρο).

ὀνδάτρα (ἡ) (Ondatra) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν τρωκτικῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μυΐδῶν*, περιλαμβάνον παρατλήσια πρὸς τοὺς μῦς ζῷα, ἔχοντα κρανίον καὶ ὀδοντοφυΐαν ὁμοίαν πρὸς τοὺς ἀρουραίους. Ἡ οὐρὰ εἶναι σχεδὸν ἰσομήκης πρὸς τὸ σῶμα, μὴ συμπεριλαμβανομένης τῆς κεφαλῆς, πεπλατυσμένη καὶ σχεδὸν γυμνὴ τριχῶν. Οἱ πόδες φέρουσιν ἀτελεῖς δερματοπτυχάς, αἵτινες χρησιμεύουσι διὰ τὴν νῆξιν τῶν ζῴων. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *ὀνδάτρα ἡ μεγίστη* (Ondatra maxima), ἥτις ἔχει μῆκος 30 περίπου ἑκατοστομ. ἐκτὸς τῆς οὐρᾶς. Ὁ πρόσθιος ποὺς φέρει τέσσαρας δακτύλους καὶ ἕνα δείκτην ὑποτυπώδη. Ὁ ὀπίσθιος φέρει πέντε δακτύλους εὐδιακρίτους καὶ συνδεομένους κατὰ τὸ κατώτερον αὐτῶν τμῆμα διὰ δερματοπτυχῆς. Τὸ τρίχωμα εἶναι παρόμοιον πρὸς τὸ τοῦ κάστορος, ἀλλὰ βραχύτερον. Ὁ χρωματισμὸς εἶναι φαιοκαστανός, σχεδὸν μελανὸς κατὰ τὴν ράχιν καὶ φαιοτεφρὸς κατὰ τὴν κοιλίαν. Ἡ οὐρὰ καὶ οἱ πόδες εἶναι μελανοί. Τό τε ἄρρεν καὶ θῆλυ ἔχουσι παρὰ τὴν ἕδραν ἀδένα τινά, ἐξ οὗ ἐκκρίνεται ὑγρὸν δυσώδες. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν καὶ ἐξαπλοῦται ἀπὸ τοῦ Οὔδσωνος ποταμοῦ μέχρι τῆς Καλιφορνίας καὶ τοῦ Τεξάς. Ἐνδιαιτᾶται παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν. Κολυμβᾷ καὶ βυθίζεται εἰς τὸ ὕδωρ μὲ ἐπιτηδειότητα. Τρέφεται ἐκ διαφόρων φυτῶν, βολβῶν καὶ φύλλων των ὑδροβίων φυτῶν. Εἶναι νυκτόβιον ζῷον. Τὴν ἡμέραν κρύπτεται εἰς ὑπογείους στοάς, ἃς ὀρύσσει διὰ τῶν γαμψῶν ὀνύχων του. Δ. Ν. Π.

Ὀνδουλοῦ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Ἀνηφοριὰ* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης.

Ὀνδούρα (Republica de Honduras). Μία ἐκ τῶν πέντε δημοκρατιῶν τῆς Κεντρῴας Ἀμερικῆς, αἵτινες ἀπετέλουν ἄλλοτε τὴν ὁμοσπονδίαν τῶν Ἡνωμένων δημοκρατιῶν. Περιλαμβάνεται μεταξὺ τῶν παραλλήλων 16° 2'—13° 2' βορ. πλάτ. καὶ [illegible] —85° 31' δυτ. μήκ., ὁρίζεται δὲ πρὸς Β. ὑπὸ τῆς θαλάσσης τῶν Ἀντιλλῶν, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Νικαράγουας, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ (κόλπ. Φονσέκα) καὶ τῆς πολιτείας Σαλβατόρ, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Γουατεμάλας. Ἔχει ἔκτασιν [illegible] τετρ. χιλ. καὶ πληθυσμὸν (1930) 859.761. Πρωτεύουσα *Τεχουθιγκάλπα* (Tegucigalpa).

— *[Φυσ. Γεωγρ.]* Ἡ Ὀνδούρα εἶναι χώρα [illegible] ὀρεινή, ἰδίως εἰς τὰ νότια αὐτῆς τμήματα. Τὰ [illegible] της, ἀποτελοῦντα συνέχειαν τῆς μεγάλης [illegible] νικῆς ὀροσειρᾶς καὶ προερχόμενα ἀπὸ Μεξικοῦ [illegible] Γουατεμάλας καὶ Σαλβατόρ, διασχίζουσιν [illegible] ἀπὸ ΝΔ. πρὸς ΒΑ. Τὰ σπουδαιότερα εἶναι ἡ [illegible] *Ἐσπίριτου Σάντο* (3000 μ.), *Ἰκρίττα*, *Ὀμόα*, [illegible] *Ὀλάνχο* κτλ. Ἡφαίστεια ἐν Ὀνδούρᾳ δὲν ὑπάρχουν εἰ μὴ ὀλίγα εἰς τὰς νήσους τοῦ κόλπου Φονσέκα.

Τὴν Ὀνδούραν διαρρέουσιν ἀρκετοὶ ποταμοὶ [illegible] ἄφθονον ὕδωρ, οἱ σπουδαιότεροι ὅμως ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν, σχηματίζοντες [illegible] λάδας (barancas) μικρὰς μὲν ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν [illegible] φόρους, ἰδίως εἰς τὰ σημεῖα τῆς ἐκβολῆς αὐτῶν

Digitized by Google

Τοιοῦτοι εἶναι ὁ *Τσαμελικόν*, μήκους 300 χλμ., μὴ προσιτὸς εἰς τὴν ναυσιπλοΐαν, ἐκβάλλων πλησίον τῶν ΒΔ. ὁρίων τῆς χώρας εἰς τὸν κόλπον τῆς Ὁνδούρας· ἀνατολικώτερον ὁ *Οὐλούα*, πλωτὸς εἰς μῆκος 150 χλμ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἀλλὰ μόνον διὰ μικρὰ ἀτμόπλοια, ὁ *Πατούκα*, πλωτός, καὶ τέλος ὁ *Σεγκοβία*, ὁ μέγιστος ποταμὸς τῆς χώρας (μῆκος 650 χλμ.), χωρίζων αὐτὴν ἀπὸ τῆς Νικαράγουας.

Ἡ μόνη ἀξία λόγου λίμνη εἶναι ἡ *Ὑοχόα*, μήκους 20 περίπου χλμ. καὶ 6 πλάτους.

Ἡ ἀκτὴ πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀτλαντικοῦ εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη ἀλλὰ χθαμαλή, μὲ ἀρκετὰς λιμνοθαλάσσας, ἐξ ὧν ἡ σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ *Καρατάσκα*. Ἡ θάλασσα εἶναι ἀβαθής, βρίθουσα μικρῶν νησίδων καὶ κοραλλιούχων ὑφάλων λίαν ἐπικινδύνων εἰς τὴν ναυσιπλοΐαν (ἀρχιπελάγη *Μπαΐα* καὶ *Μοσκίτος* ἢ *Κωνώπων*).

Πρὸς τὸ μέρος τοῦ Εἰρηνικοῦ, ἂν καὶ ἐλάχιστα ἐκτεταμένη, ἡ παραλία εἶναι ἀσφαλεστάτη καὶ παρέχει ἀρίστους φυσικοὺς λιμένας εἰς τὸν κόλπον τῆς Φονσέκα, ὅστις περιστοιχίζεται ἀπὸ ἡφαιστειογενεῖς νήσους (λιμὴν *Ἀμαπάλα*).

Ἐν Ὁνδούρᾳ διακρίνομεν τρεῖς φυσικὰς περιοχάς: 1) Τὰς χθαμαλὰς παραλιακὰς χώρας τὰς κειμένας πρὸς τὸν Ἀτλαντικόν, αἵτινες εἶναι θερμαὶ (+26° μ. θερμ.), πολὺ ὑγραὶ καὶ ἀνθυγιειναί, μὲ δύο περιόδους βροχῶν κατὰ τὸ ἔαρ καὶ φθινόπωρον καὶ δύο μικρὰς περιόδους ξηρασίας. 2) Τὸ παραλιακὸν τμῆμα πρὸς τὸν Εἰρηνικόν, μὲ μίαν μακρὰν ἐποχὴν ξηρασίας· καὶ 3) Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, ὕψους ἀπὸ 800—2500 μ., δηλαδὴ τὸ πλεῖστον τῆς Ὁνδούρας, μὲ κλῖμα εὔκραὲς καὶ ἐλάχιστα ὑγρόν. Ἡ Ὁνδούρα εἶναι ὅθεν χώρα κατὰ τὸ πλεῖστον εὐκραὴς καὶ ὑγιεινή, μὲ κλῖμα λίαν εὐχάριστον καὶ διὰ τοὺς Εὐρωπαίους ἀκόμη. Ἡ χιὼν εἶναι σπανία ἐν Ὁνδούρᾳ, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων.

—*[Οἰκον. Γεωγρ.]* Ἡ Ὁνδούρα, μολονότι ἔχει ὑπέδαφος πλουσιώτατον εἰς μέταλλα καὶ μάλιστα πολύτιμα (χρυσόν, ἄργυρον κλπ.), ἐν τούτοις, λόγῳ ἐλλείψεως μεγάλων κεφαλαίων, ἐργατικῶν χειρῶν καὶ ἰδίως συνεπείᾳ τῆς μακρᾶς διαρκείας τῶν πολιτικῶν της περιπετειῶν, εὑρίσκεται εἰς σχεδὸν πρωτογενῆ κατάστασιν καὶ εἶναι ἀκόμη καθαρῶς γεωργικὴ χώρα.

Τὰ σημαντικώτερα προϊόντα αὐτῆς εἶναι αἱ μπανάναι, ἀξίας (1926—1927) περὶ τὰ 13.500.000 δολλάρια. Τούτων ὑπάρχουσι δύο τύποι, ὁ μέγας, ὀλίγον μεγαλύτερος τῆς συνήθους μπανάνας, τὸν ὁποῖον μετατρέπουν συνήθως εἰς ἄλευρον ἢ τρώγουν ψητόν, καὶ ἡ μικρὰ «μπανάνα-νᾶνος», γευστικωτάτη καὶ γλυκυτάτη. Ἡ καλλιέργεια τῆς μπανάνας γίνεται εἰς τὰς μικρὰς καὶ εὐφόρους κοιλάδας τῆς παραλίας τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἡ δὲ ἐξαγωγὴ ἀπὸ τοῦ λιμένος Κόρτεθ πρὸς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, ὅπου γίνεται τεραστία κατανάλωσις. Κατόπιν ἔρχονται τὰ ἰνδικὰ κάρυα, καλλιεργούμενα ἐπίσης εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Ἀτλαντικοῦ, καὶ τὸ καουτσούκ, συλλεγόμενον εἰς πρωτόγονον μὲν κατάστασιν εἰς τὸν νομὸν Ὑόρο ἰδίως (ΒΑ. τῆς χώρας) ἢ καλλιεργούμενον συστηματικῶς εἰς τὴν λοιπὴν ἀκτήν, ἐξαγόμενον δὲ ἰδίως εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας.

Ἄλλα προϊόντα ἀξίας τῆς χώρας ταύτης εἶναι: ὁ καφές, τὸ κακάον, τὸ ζαχαροκάλαμον, οὗτινος μέρος χρησιμεύει πρὸς κατασκευὴν εἴδους ρουμίου (aguardiente), μέρος δὲ δι' ἀκάθαρτον ζάχαριν πρὸς ἐγχωρίαν κατανάλωσιν. Ἡ Ὁνδούρα ἔχει πλούσια δάση καὶ ἐξάγει ξυλείαν πολύτιμον, παράγει δ' ἐπίσης διάφορα εἴδη καρπῶν: ἀνανά, πορτοκάλλια, λεμόνια κλπ., ὧν μέγιστον μέρος ἐξάγεται εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας καλλιεργοῦνται ἡ ἄμπελος, ὁ ἀραβόσιτος κλπ.

Σπουδαῖος πλοῦτος τῆς χώρας εἶναι ὡσαύτως ἡ κτηνοτροφία της, ἀνερχομένη εἰς 600.000 περίπου βοῶν, 120.000 χοίρων καὶ 15.000 προβάτων. Μερικὰ ἐργοστάσια κονσερβῶν κλπ. τροφίμων, πούρων καὶ ψιαθίνων πίλων (εἴδους παναμάδων), καθὼς καὶ μερικὰ μεταλλεῖα (Ἀραμετσίνα, Ροζάριο) εἶναι αἱ μόναι βιομηχανικαὶ ἐγκαταστάσεις τῆς Ὁνδούρας.

Τὸ ὑπέδαφος τῆς Ὁνδούρας ἐν τούτοις εἶναι πλούσιον εἰς διάφορα μέταλλα: χρυσόν, ἄργυρον, πλατίναν, χαλκόν, μόλυβδον καὶ σίδηρον.

Συγκοινωνίαι. Τὴν Ὁνδούραν διατρέχουν σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ μήκους (1926) 1432 χλμ., χρησιμεύουσαι μᾶλλον πρὸς μεταφορὰν τῶν προϊόντων ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας πρὸς τὴν παραλίαν τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἰδίως εἰς τὸν λιμένα Κορτέθ, ἀνήκουσαι δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς μεγάλας ἑταιρείας ἐξαγωγῆς καρπῶν. Δίκτυον ὁδῶν καὶ συγκοινωνίαι αὐτοκινήτων μόλις ἐσχάτως ἤρχισαν νὰ διοργανοῦνται. Ἡ θαλασσία συγκοινωνία γίνεται διὰ τῶν λιμένων Κορτὲθ καὶ Ἀμαπάλα, ἐσχάτως δὲ λειτουργεῖ καὶ τακτικὴ συγκοινωνία ἀεροπλάνων διὰ τὰς ἀκτὰς καὶ τὴν πρωτεύουσαν.

Ἡ ὑπηρεσία Τ.Τ.Τ. εἶναι μονοπώλιον τοῦ κράτους, ἡ δὲ ἀσύρματος τηλεγραφία εἶναι ἀκόμη ἐλάχιστα ἀνεπτυγμένη.

— [ΠΟΛΙΤ. ΓΕΩΓΡ.] Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ὁνδούρας ἀποτελεῖται ὁλόκληρος σχεδὸν ἐξ Ἰνδῶν ἢ μιγάδων (ladnos), πλὴν ὀλίγων μαύρων (3 %) καὶ ἀκόμη ὀλιγωτέρων λευκῶν (2 %), ὁμιλούντων ἁπάντων τὴν ἱσπανικὴν γλῶσσαν καὶ πρεσβευόντων τὴν καθολικὴν θρησκείαν, ἥτις ὅμως κατὰ τὸ ἰσχῦον Σύνταγμα δὲν εἶναι πλέον ἡ ἐπίσημος θρησκεία τοῦ κράτους. Διοικητικῶς ἡ χώρα διαιρεῖται εἰς 17 νομούς. Πλὴν τῆς πρωτευούσης, αἱ ὁπωσδήποτε σπουδαῖαι πόλεις τῆς χώρας εἶναι: Σάντα Ρόζα (9.795 κάτ.), Χουτιγκάλπα (8.647 κάτ.), Κομαγιάγκουα (9.413 κάτ.) καὶ οἱ λιμένες Κορτὲθ καὶ Ἀμαπάλα (3.000 κάτ.). Ἡ χώρα εἶναι γενικῶς ἀραιὰ κατῳκημένη (μόλις 6,6 κάτ. κατὰ τετρ. χλμ.).

Κατὰ τὸ ἰσχῦον Σύνταγμα τοῦ 1904, ἀναθεωρηθὲν τῷ 1924, ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἀνήκει εἰς βουλὴν ἐκ 48 βουλευτῶν, ἐκλεγομένων ἀνὰ τετραετίαν δι' ἀμέσου ψηφοφορίας, ἡ δὲ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία εἰς τὸν πρόεδρον τῆς δημοκρατίας καὶ τὸν ἀντιπρόεδρον, ἐκλεγομένους καὶ τούτους ἀνὰ τετραετίαν καὶ δι' ἀμέσου ψηφοφορίας.

Ἡ κυβέρνησις ἀνατίθεται εἰς ὑπουργικὸν συμβούλιον ἐκ πέντε ὑπουργῶν (Ἐσωτερικῶν καὶ Δικαιοσύνης, Ἐξωτερικῶν, Δημοσίων Ἔργων καὶ Γεωργίας, Πολέμου, Παιδείας).

Ἡ σημαία τῆς χώρας ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς ὁριζοντίους ταινίας, ἐξ ὧν ἡ μεσαία εἶναι λευκὴ μετὰ τοῦ θυρεοῦ (ἐπίσημος) ἢ μετὰ πέντε ἀστέρων (ἐμπορική), αἱ δὲ ἄλλαι δύο βαθυκύανοι.

Ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις, ὑποχρεωτικὴ διὰ τοὺς ἔχοντας ἡλικίαν 7—15 ἐτῶν, εἶναι λαϊκή. Ὑπάρχουν ἐν Ὁνδούρᾳ 922 σχολεῖα μὲ 88.500 μαθητάς. ἐν τούτοις ἡ ἀναλογία τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ εἶναι ἀκόμη μεγάλη. Ἡ μέση ἐκπαίδευσις παρέχεται εἰς τὸ κεντρικὸν ἰνστιτοῦτον τῆς πρωτευούσης καὶ εἰς τὰ λύκεια τῶν πρωτευουσῶν τῶν νομῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπάρχει καὶ ἴδιον τμῆμα διδασκαλείου. Εἰς τὴν πρωτεύουσαν ὑπάρχει ἐπίσης καὶ πανεπιστήμιον, καθὼς καὶ ἀνωτέρα ἐμπορικὴ σχολὴ καὶ στρατιωτικὴ τοιαύτη.

Ὁ ἐνεργὸς στρατὸς τῆς Ὁνδούρας ἀνέρχεται εἰς 5.000 ἄνδρας περίπου, μὲ 350 ἀξιωματικούς. Πάντες οἱ πολῖται ὑπέχουσι στρατιωτικὴν ὑποχρέωσιν (ἀπὸ τοῦ 21ου ἔτους μέχρι τοῦ 30οῦ) εἰς τὸν ἐνεργὸν στρατὸν (2ετὴς θητεία) καὶ ὡς ἔφεδροι μέχρι 40 ἐτῶν. Ἐν πολέμῳ ὁ στρατὸς τῆς Ὁνδούρας δύναται οὕτω ν' ἀνέλθῃ εἰς 80 χιλ. ἄνδρας.

Τὸ νόμισμα τῆς Ὁνδούρας ἦτο τὸ ἀργυροῦν πέζο (=ἥμισυ δολλάριον Ἡν Πολιτειῶν), ἀπὸ τοῦ 1926 ὅμως καθιερώθη νέον νόμισμα, ὀνομαζόμενον λεμπίρα (=7.20 χρ. δρ.). Τὸ ἀμερικανικὸν δολλάριον εἶναι ἐν τούτοις τὸ ἐπικρατοῦν νόμισμα εἰς τὴν ἀγοράν. Αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι ἔχουσιν ἄλλωστε προνομιοῦχον θέσιν ἐν Ὁνδούρᾳ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, δεδομένου ὅτι ἐπὶ ἐξαγωγῆς προϊόντων ἀξίας 5.000.000 δολλαρίων τὰ $4\frac{1}{2}$ ἑκατομμύρια ἐξάγονται εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας καὶ ἐπὶ εἰσαγωγῆς ἐμπορευμάτων ἐν Ὁνδούρᾳ ἀξίας $7\frac{1}{2}$ ἑκατομμυρίων δολλαρίων τὰ $6\frac{1}{2}$ ἑκατομμύρια εἰσάγονται ἐξ Ἡν. Πολιτειῶν.

Τὸ δημόσιον χρέος τῆς Ὁνδούρας εἶναι ἐν συνόλῳ 29.575.139 ἀγγλ. λίρ. Ἡ Τράπεζα τῆς Ὁνδούρας ἀπὸ τοῦ 1922 κατέστη Τράπεζα τῆς δημοκρατίας καὶ τὰ χαρτονομίσματά της ἔχουν προνόμιον νομίμου κυκλοφορίας.

— *[Ἱστορ.]* Ἡ ἱστορία τῆς Ὁνδούρας ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς ὑπὸ τοῦ Κολόμβου, ὅστις καὶ προσήγγισεν εἰς τὴν Ὁνδούραν τῷ 1502. Ἐπηκολούθησαν μακροὶ ἀγῶνες τῶν Ἱσπανῶν ἐναντίον τῶν ἰθαγενῶν (βλ. *Γουατεμάλα [Ἱστορ.]*). Κατὰ τὸ 1790 ἡ Ὁνδούρα ἦτο ὑποδιοίκησις τῆς Γουατεμάλας, ὡς τοιαύτη δὲ ἔλαβε μέρος κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821, ὅτε αἱ ἱσπανικαὶ ἀποικίαι τῆς Κεντρῴας Ἀμερικῆς ἐπανεστάτησαν κατὰ τῆς Ἱσπανίας καὶ ἀπετέλεσαν τὴν Ἡνωμένην δημοκρατίαν της Κεντρικῆς Ἀμερικῆς. Τῷ 1839 ὅμως ἡ ὁμοσπονδία, κατόπιν ἐσωτερικῶν διαμαχῶν, διελύθη καὶ ἡ Ὁνδούρα ἐκηρύχθη ἀνεξάρτητος. Ἔκτοτε ἐπηκολούθησαν διαρκεῖς ἐσωτερικαὶ διαμάχαι καὶ ἐχθρότητες μετὰ τῶν γειτονικῶν πολιτειῶν, ἰδίᾳ μετὰ τῆς Γουατεμάλας (μέχρι τοῦ 1906 διαιτησία τοῦ Ροῦζβελτ), αἵτινες ὑπεχρέουν τὴν χώραν νὰ εὑρίσκηται εἰς διαρκῆ ἐμπόλεμον κατάστασιν, τοῦθ' ὅπερ παρεκώλυσε τὰ μέγιστα τὴν πρόοδον αὐτῆς. Τέλος, κατὰ τὸν Πανευρωπαϊκὸν πόλεμον, ἔλαβε μέρος ὑπὲρ τῶν Συμμάχων καὶ ἐναντίον τῆς Γερμανίας (1918).

— *[Φιλοτ.]* Τὰ πρῶτα γραμματόσημα τῆς Ὁνδούρας χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 1865, ἔχοντα τὴν πυραμίδα τοῦ θυρεοῦ τῆς Ὁνδούρας καὶ τὴν ἐπιγραφὴν «Dios, Union y Libertad», εἶναι δὲ σχετικῶς μικρᾶς ἀξίας. Ἡ πρώτη αὐτὴ ἔκδοσις ἐπανεμφανίζεται τῷ 1877 μὲ νέας προσθέτους ἐπισεσημασμένας τιμάς, αἵτινες, ὁσάκις δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία περὶ τῆς γνησιότητός των, δίδουν ἀρκετὴν ἀνατίμησιν εἰς τὰ γραμματόσημα. Ἀκολουθοῦν ἔπειτα αἱ ἐκδόσεις τοῦ 1890, 1891, 1892, 1893, 1895, 1898, 1903, 1907, 1909, 1911 (ἀναμνηστικὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ προέδρου Manuel Bonilla), τοῦ 1913—1914, 1915, 1916, 1919, 1920, 1922, 1924, 1927—1929, 1929 (ἀναμνηστικὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ προέδρου Mezia Colindres), 1930 (ἀναμνηστικὸν τῆς ἑκατονταετηρίδος τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως) καὶ 1931, ἅπασαι διάφοροι καὶ μικρᾶς ἀξίας σχετικῶς. Τὸ ἔχον τὴν μεγίστην τιμὴν εἶναι τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 13 ἐκδόσεως 1877 μὲ πρόσθετον τιμὴν (Un real πρόσθετον 2) ἐκτιμώμενον 6 χιλιάδας δραχμὰς περίπου. Τὰ γραμματόσημα τῆς σειρᾶς 1915 μὲ πρόσθετον ἐπιγραφὴν «AEREO CORREO», διατεθέντα διὰ τὴν ἀεροπορικὴν ὑπηρεσίαν τῷ 1925, ἔχουν ὑπερβολικὴν τιμὴν (μέχρι καὶ 18 χιλιάδων δραχμῶν)· προσοχὴ ὅμως εἰς τὰς πλαστὰς ἐπιγραφάς. Π. Π. ΚΑΛΟΝΑΡΟΣ

— ***Ὁνδούρα Βρεττανική*** *[Γεωγρ.]*. Ἀγγλικὴ ἀποικία τῆς Κ. Ἀμερικῆς, κειμένη ΒΔ. τῆς Ἀνεξαρτήτου Ὁνδούρας. Ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Μεξικοῦ (Yucatan), πρὸς Α. ὑπὸ τῆς θαλάσσης τῶν Ἀντιλλῶν, πρὸς Ν. καὶ Δ. ὑπὸ τῆς Γουατεμάλας. Ἔχει ἔκτασιν 22.400 τετρ. χλμ. καὶ 42.000 κατ. Πρωτ. ***Μπελίζε*** (Belize).

Digitized by Google

Ἡ χώρα αὐτη, χθαμαλὴ πρὸς τὴν παραλίαν μὲ θερμὸν καὶ ὑγρὸν κλῖμα καὶ δάση πλουσιώτατα εἰς πολύτιμα ξύλα (κέδρος, μαόνι κλπ.), ἅτινα ἀποτελοῦν ἄλλως τε καὶ τὸ κυριώτερον ἐξαγωγικὸν ἐμπόρευμά της, εἶναι κυρίως εἰπεῖν τμῆμα τῆς περιοχῆς Γιουκάταν (Μεξικοῦ). Πρὸς τὰ ἐνδότερα εἶναι τοὐναντίον ὀρεινή, μὲ ὄρη τῶν ὁποίων αἱ κορυφαὶ φθάνουν τὰ 1126 μ.

Ἐκτὸς τῆς δασικῆς ἐκμεταλλεύσεως, ἡ Βρεττανικὴ Ὁνδούρα παράγει καὶ ἐξάγει μπανάνας εἰς μεγάλας ποσότητας. Ἡ πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι ταυτοχρόνως καὶ ὁ λιμὴν τῆς ἐξαγωγῆς. Τὰ σύνορα τῆς Βρεττανικῆς Ὁνδούρας μετὰ τοῦ Μεξικοῦ καὶ τῆς Γουατεμάλας εἶναι καθαρῶς συμβατικά.

— **Ὁνδούρας κόλπος.** Κόλπος σχηματιζόμενος ὑπὸ τῆς θαλάσσης τῶν Ἀντιλλῶν (Ἀτλαντικοῦ), πρὸς Ν. τοῦ Γιουκάταν καὶ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Βρεττανικῆς Ὁνδούρας, τῆς Γουατεμάλας καὶ τῆς Ἀνεξαρτήτου Ὁνδούρας. Ἡ παραλία τοῦ κόλπου τούτου εἶναι χθαμαλή, ἀμμώδης καὶ πλήρης νησίδων καὶ ὑφάλων λίαν ἐπικινδύνων εἰς τὴν ναυσιπλοΐαν. π. π. κ

Ὀνὲ (Ohnet), ***Γεώργιος.*** Γάλλος μυθιστοριογράφος καὶ δραματικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς εἰς Παρισίους τῷ 1848 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1918. Ἐσπούδασε νομικά, ἀλλ' ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Κατὰ τὴν πρώτην συγγραφικὴν περίοδόν του ἔγραψε θεατρικὰς ἐπιφυλλίδας, ἀπὸ τὰς ὁποίας καταφαίνεται τὸ βαθὺ ἐν τῇ δραματικῇ τέχνῃ αἴσθημά του, ὅπερ βραδύτερον κατέστη τὸ κυριώτερον χαρακτηριστικὸν τοῦ ἔργου του. Τὸ πρῶτον σημαντικὸν ἔργον του ὑπῆρξε τὸ δρᾶμα «Serge Panine», ὅπερ ὅμως ἠναγκάσθη νὰ μεταβάλῃ εἰς μυθιστόρημα (ἔκδ. 1881), διότι οὐδὲν θέατρον τὸ ἐδέχθη. Ὡς μυθιστόρημα τὸ ἔργον τοῦτο ἔσχε μεγίστην ἐπιτυχίαν, ἐβραβεύθη δὲ καὶ ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Ἐπὶ μίαν τριακονταετίαν ἔγραψε πλεῖστα μυθιστορήματα, μετὰ μεγάλης πάντοτε ἐπιτυχίας, συγκεντρώσας ταῦτα ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον «Batailles de la vie». Ὡς τὰ καλύτερα ἢ γνωστότερα ἐξ αὐτῶν ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς: «Le Maître des Forges» (1882), «La Comtesse Sarah» (1883), «Lise Fleuron» (1884), «La Grande Marnière» (1885), «Les Dames de Croix - Mort» (1886), «Noir et Rose» (1887), «Le Docteur Rameau» (1888) κλπ. Ὁ Ὀνὲ ἐδραματοποίησεν ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ γνωστότερα μυθιστορήματά του, «Serge Panine», «Maître des Forges», «Comtesse Sarah», «La Grande Marnière», τὰ ὁποῖα καὶ ὑπὸ τὴν νέαν αὐτῶν μορφὴν ἔσχον μεγίστην ἐπιτυχίαν. Αἰτία τῆς ἐξαιρετικῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας τῶν ἔργων του εἶναι ἡ ἀντίδρασις ἐναντίον τοῦ ὠμοῦ ρεαλισμοῦ καὶ ἡ ἐναντίον τῆς ἀριστοκρατίας διάθεσις τοῦ συγγραφέως, ὅστις παρουσιάζει τύπους ἐξιδανικευμένους καὶ ἐλαφρῶς ρωμαντικούς. Ἡ πραγματικὴ ὅμως ἀξία τῶν ἔργων του εἶναι δυσανάλογος πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν αὐτῶν· οἱ κριτικοὶ ἐπετέθησαν διὰ τοῦτο δριμύτατα κατ' αὐτοῦ. Τοῦτο ὅμως οὐδόλως ἠμπόδισε τὸν Ὀνὲ νὰ ἐξακολουθήσῃ μετὰ τῆς αὐτῆς πάντοτε ἐπιτυχίας τὴν συγγραφὴν τῶν ἔργων του. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον «Batailles de la vie» κύκλου, ἤρχισε νέον τοιοῦτον, ὑπὸ τὸν τίτλον «La Légende et l'Histoire», εἰς ὃν ἀνήκουν τὰ ἔργα: «La Serre de l'Aigle», «Pour tuer Bonaparte», «Le Partisan». Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου, ἀπὸ τοῦ 1914 μέχρι τοῦ 1918, ἐξέδιδεν, ὑπὸ τὸν τίτλον «Journal d'un Bourgeois de Paris», εἶδός τι περιοδικοῦ χρονικοῦ, ὅπου ἐσχολίαζε τὰ ἐπίκαιρα γεγονότα.

Γεώργιος Ὀνέ.

Γενικῶς τὸ ἔργον τοῦ Ὀνὲ στερεῖται πρωτοτυπίας καὶ ψυχολογικοῦ βάθους· τὸ ὕφος του εἶναι ἀνούσιον, ἔχει ὅμως μεγάλην ἐπιδεξιότητα εἰς τὸν τρόπον τῆς παρουσιάσεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς ὑποθέσεως, ὡς καὶ τὸ ἔνστικτον τῆς δραματικῆς διευθετήσεως. Τὸ πᾶν ἀπορρέει ἀπὸ τὴν ἀρχικὴν θέσιν τῶν προσώπων, ἄνευ τῆς παρεμβολῆς ἐπεισοδιακῶν ἢ βεβιασμένων σκηνῶν. Τελειώνει τὰς πράξεις τῶν ἔργων του μετὰ μεγάλης δεξιοτεχνίας, τὰ δὲ σκηνικά του τεχνάσματα εἶναι πάντοτε ἐπιτυχημένα. Τὰ προτερήματα ταῦτα εὑρίσκομεν τόσον εἰς τὰ δραματικά του ἔργα, ὅσον καὶ εἰς τὰ μυθιστορήματά του. Ἐπίσης ἔγραψε τὰ δράματα: «Dernier amour» (1890), «Le Colonel Roquebrune» (1898), «Les Rouges et les blancs» (1901), τὰ μυθιστορήματα: «Nemrod et Cie» (1892), «La Dame en gris» (1895), «Le Curé de Favières» (1897) καὶ πλῆθος ἄλλων. Τῷ 1902 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς ἑταιρείας τῶν λογοτεχνῶν. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετεφράσθησαν: «Ὁ ἀρχισιδηρουργὸς» (δρᾶμα εἰς πράξεις 4), ὑπὸ Θ. Θεοδωρίδου (1885), παρασταθὲν ἐπανειλημμένως μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας, τὸ «Κύκνειον ᾆσμα» (1903 καὶ 1928), «Ὁ ἰατρὸς Ραμὼ» ὑπὸ Δ. Γεράνη (1924, ἔκδ. 2α), «Ὁ τελευταῖος ἔρως», καὶ «Ὁ ἀρχισιδηρουργὸς» (εἰς 2 τόμ.). ι. ο.

Ὀνεὰ *[Γεωγρ.]*. Μικρασιατικὴ μικρὰ νῆσος (πλάτ. 36° 43'Β., μῆκ. 28°04' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1604: Gulfs of Kos, Doris and Symi) παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Ὀρτὰ μπουρούν. σ. ε. λ.

Ὀνέγα *[Γεωγρ.]*. Παράλιος πόλις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου (Λευκὴ θάλασσα), ἀπέχουσα 5 χλμ. ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ. Κάτ. 5.000. Ἔχει ναυπηγεῖα καὶ ἰχθυοτροφεῖα. π. π. κ.

— **Ὀνέγα** *[Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας, κειμένη εἰς τὸ κυβερνεῖον Ὀλόνετς, 127 χλμ. ΒΑ. τῆς λίμνης Λαδόγας. Ἡ Ὀνέγα εἶναι ἡ δευτέρα λίμνη τῆς Εὐρώπης, ἔχουσα ἐμβαδὸν 9.751 τετρ. χιλμ., μῆκος 235, πλάτος 81 καὶ βάθος 124 μ. Εἶναι 18 φορὰς μεγαλυτέρα τῆς ἑλβετικῆς λίμνης Λέμαν (Γενεύης). Ἡ λίμνη αὕτη ἔχει, πρὸς Β. ἰδίως, πολλὰς μικρὰς νήσους κατοικουμένας, δέχεται τὰ ὕδατα πολλῶν ποταμῶν (Βάντλα, Βυτέγκρα κ. ἄ.) καὶ εἶναι πλουσιωτάτη εἰς ἰχθῦς. Ἐπὶ Πέτρου τοῦ Μεγάλου εἶχεν ἀποκτήσει σπουδαιοτάτην στρατιωτικὴν σημασίαν. π. π. κ.

— **Ὀνέγα** *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας. Πηγάζει ἐκ τῆς λίμνης Λάτσα (Latcha), προχωρεῖ πρὸς Β. διερχόμενος διὰ Καργκοπὸλ καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν ὁμώνυμον κόλπον μετὰ ροῦν 428 χλμ. Εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον πλωτός, παρὰ τὰς συχνὰς καὶ ἀποτόμους πτώσεις του. π. π. κ.

Ὀνεγκὲρ (Honegger), ***Ἀρθοῦρος.*** Ἑλβετὸς μουσουργός, γεννηθεὶς τῷ 1892 ἐν Χάβρῃ τῆς Γαλλίας. Κατ' ἀρχὰς ἠκολούθησε τὰς τάσεις τῆς γερμανικῆς μουσικῆς, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν ὅμως τῶν σπουδῶν του ἐν τῷ Ὠδείῳ τῶν Παρισίων ἤλλαξε κατευθύνσεις, γενόμενος εἷς τῶν ἀρχηγῶν τῆς ὁμάδος τῶν νέων συνθετῶν τῆς Γαλλίας. Μετὰ τοῦ Νταριοὺς Μιλώ, ἐκ τῶν πρωτοπόρων τῆς νέας τέχνης, ὁ Ὀνεγκὲρ ἀπέκτησε τάχιστα παγκόσμιον φήμην δι' ἔργων τινῶν δι' ὀρχήστραν, ὡς ἡ «Pastorale du Printemps», διὰ τοῦ «Pacific 231», ἀπαραμίλλου δείγματος γραφικῆς μουσικῆς καὶ ὀρχηστρικῆς δεξιοτεχνίας, δι' ἔργων μουσικῆς δωματίου κλπ. Ἡ προσωπικότης ὅμως τοῦ Ὀνεγκὲρ διαφαίνεται κυρίως ἐν τῷ συμφωνικῷ ψαλμῷ, διὰ μονῳδούς, χορῳδίαν καὶ ὀρχήστραν «Ὁ βασιλεὺς Δαυΐδ» (1921). Γραφὲν ἐπὶ τῶν ὡραιοτάτων βιβλικῶν στίχων τοῦ Μοράξ, τὸ ὀρατόριον τοῦτο ἐγένετο τάχιστα δημοφιλὲς χάρις εἰς τὴν μεγαλοπρέπειαν, τὴν παθητικότητα καὶ τὴν θαυμαστὴν μελῳδικότητά του ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν σύγχρονον τεχνικήν. Ἐξετελέσθη καὶ ἐν Ἀθήναις παρὰ τοῦ Ὠδείου καὶ τῆς χορῳδίας Ἀθηνῶν τῷ 1932. γ. σ.

Ὄνεια *[Γεωγρ.]*· βλ. *Ὄνειον.*

ὀνειδίζω· μέμφομαι, κατηγορῶ τινα· || χλευάζω, σκώπτω.

ὀνείδισις, —*εως* (ἡ), καὶ ***ὀνείδισμα***· *ὀνειδισμὸς* (βλ.λ.).

ὀνειδισμὸς (ὁ)· μομφή, κατηγορία, χλευασμός.

ὀνειδιστικός,—*ή,* —*όν*· ὑβριστικός, χλευαστικός, προσβλητικός: «ὀνειδιστικὴ προσηγορία». — Ἐπίρρ. ***ὀνειδιστικῶς.***

ὄνειδος (τό)· αἰσχύνη, καταισχύνη, ἀτιμία: «ὄνειδος τῆς οἰκογενείας του,—τῆς πατρίδος»· || ἀρχ. «ἔργον (ἀγαθὸν) δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη τὸ ὄνειδος» (*Ἡσίοδ.*).

Ο' Νεῒλ (O' Neill). Ὄνομα βασιλικοῦ ἰρλανδικοῦ οἴκου, καταγομένου ἐκ τοῦ *Νιάλ,* βασιλέως τῆς Ἰρλανδίας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' αἰῶνος καὶ γνωστοῦ εἰς τὰς παραδόσεις καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἰρλανδίας ὡς Νιὰλ τῶν Ἐννέα Ὁμήρων. Οὗτος διεξήγαγε διαφόρους πολέμους κατὰ πολλῶν ἡγεμόνων ἐν Ἰρλανδίᾳ, Βρεττανίᾳ καὶ Γαλατίᾳ, τὰ δὲ κατορθώματά του ἀναφέρονται εἰς τὰ ἀγγλικὰ χρονικὰ «Book of Leinster» καὶ «Book of Ballymote». Ὁ βασιλεὺς οὗτος εἶχε 14 υἱούς, εἷς τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ὁ *Ἐογκαῒν* ἢ *Ὄεν* (Eoghan ἢ Owen), ἐξ οὗ κατάγονται οἱ Ο' Νεῒλ. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Νιὰλ διαιροῦνται εἰς δύο μεγάλους κλάδους, τὸν *βόρειον Ο' Νεῒλ* καὶ τὸν *νότιον Ὑ Νεῒλ* (Hy Neill), εἰς τοὺς ὁποίους ἀνήκουν πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς Ἰρλανδίας, ἀπὸ τοῦ Ε' μέχρι τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Ἐκ τούτων γνωστότεροι εἶναι:

—1) ***Ἀῒντ*** (Aedh) ἢ ***Ἀϊδίθιος.*** Ἀρχηγὸς τῶν Τσίνελ-Ἐογκαῒν ἢ λόρδος τοῦ Τὶρ-Ἐογκαῒν ἢ τῆς Τυρόνης, ἀκμάσας κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Οὗτος ἦλθεν εἰς ρῆξιν πρὸς τὴν ἀγγλο-νορμανδικὴν μοναρχίαν, ἧς τὰς ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς Ἰρλανδίας διεξεδίκησεν ἐν Ὤλστερ.

—2) ***Κόν,*** ὁ ἐπονομαζόμενος *Χωλός.* Πρῶτος κόμις τῆς Τυρόνης. Ἐπολέμησε κατὰ τῶν Ἄγγλων, ἀλλὰ μετὰ τὴν εἰσβολὴν (1541) αὐτῶν εἰς τὴν Τυρόνην ἠναγκάσθη νὰ παραδώσῃ τὸν υἱόν του ὡς ὅμηρον καὶ κατόπιν νὰ δηλώσῃ ὑποταγὴν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας Ἐρρῖκον Η', ὁ ὁποῖος ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον τοῦ Ἄγγλου κόμιτος. Τοῦτο ὅμως ἀπεξένωσεν αὐτὸν τῶν συμπαθειῶν τῶν συμπατριωτῶν του καὶ τοῦ νομίμου υἱοῦ του *Σαίην,* ἕνεκα δὲ τούτου ὁ Κὸν ὥρισεν ὡς διάδοχόν του τὸν νόθον υἱόν του *Ματθαῖον,* ὃν πράκτορες τοῦ Σαίην ἐφόνευσαν τῷ 1558.

—3) ***Σαίην*** (Shane). Ἀρχηγὸς τῶν Ἰρλανδῶν, υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1530—1567). Ζῶντος ἔτι τοῦ πατρός του ἀπεδοκίμασε τὴν ὑποταγὴν αὐτοῦ εἰς τοὺς Ἄγγλους, μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀπέρριψε τὰς προτάσεις τοῦ Ἄγγλου ἀπεσταλμένου κόμιτος τοῦ Σοῦσσεξ πρὸς ὑποταγήν, ἀρνηθεὶς νὰ βοηθήσῃ τὴν βασίλισσαν Ἐλισάβετ κατὰ τῶν Σκώτων καὶ συμμαχήσας τοὐναντίον μετὰ τοῦ ἑτέρου ἰσχυροῦ οἴκου τοῦ Ο' Ντόννελλς, ὅστις κατεπολέμει ἐπίσης τοὺς Ἄγγλους. Ἡ Ἐλισάβετ, μετὰ ματαίας προσπαθείας πρὸς καθυπόταξιν αὐτοῦ, ἠναγκάσθη ἐν τέλει ν' ἀναγνωρίσῃ πάσας τὰς ἀξιώσεις του, ἐκ φόβου μήπως οὗτος καταστῇ ὄργανον τῶν Ἱσπανῶν. Βραδύτερον, περιπλακεὶς εἰς ἐμφύλιον ἀγῶνα κατὰ τοῦ ἑτέρου τῶν ἡγεμονικῶν ἰρλανδικῶν οἴκων τῶν Ο' Ντόννελλς, συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ ἐφονεύθη.

—4) ***Τέρλω Λουΐνητς*** (Turlough Luineach). Κόμις τοῦ Κλαίηνκόννελ (1530—1595). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σαίην ἀνεγνωρίσθη ἀρχηγὸς τῆς Τυρόνης καὶ πρὸς στερέωσιν τῆς ἰσχύος του συνεμάχησε πρὸς τοὺς οἴκους τῶν Ο' Ντόννελλς, Μὰκ Ντόννελλς καὶ Μὰκ Κουΐλλανς. Οἱ Ἄγγλοι ἀπέστειλαν ἐναντίον του τὸν κόμιτα τοῦ Ἔσσεξ, ὁ ὁποῖος ὅμως δὲν κατώρθωσε νὰ τὸν καθυποτάξῃ. Κατόπιν τούτου, διὰ τῆς συνθήκης τοῦ 1575, ἐπέτυχεν ἐδαφικὰς παραχωρήσεις καὶ τὸ δικαίωμα τῆς χρησιμοποιήσεως 300 Σκώτων μισθοφόρων.

—5) ***Χιοὺζ*** (Hugh), δεύτερος κόμις τῆς Τυρόνης, γνωστὸς καὶ ὡς *μέγας κόμις* (1540—1616). Μέχρι τοῦ 1567 παρέμενεν ἐν Λονδίνῳ, ἐπέστρεψε δὲ εἰς τὴν Ἰρλανδίαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σαίην. Τῷ 1580 ἐβοήθησε τοὺς Ἄγγλους ἐναντίον τοῦ Ντέσμοντ ἐν Μῶνστερ καὶ κατὰ τῶν Σκώτων ἐν Ὤλστερ τῷ 1584. Τὸ ἑπόμενον ἔτος παρεκάθησεν ἐν τῇ βουλῇ ὡς κόμις τῆς Τυρόνης. Βραδύτερον περιῆλθεν εἰς ρῆξιν πρὸς τοὺς Ἄγγλους καὶ συνεμάχησε μετὰ τοῦ οἴκου τῶν Ο' Ντόννελλς, μετὰ τοῦ ὁποίου προῆλθεν εἰς συνεννοήσεις πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Ἱσπανίας Φίλιππον Β', κηρυχθεὶς πρόμαχος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἰρλανδίᾳ. Καίτοι ἔλαβεν ἱκανὰς ἐνισχύσεις ἐκ μέρους τῆς Ἱσπανίας καὶ τοῦ πάπα Κλήμεντος Η', δὲν κατώρθωσε ν' ἀποδιώξῃ τὰ ἀγγλικὰ στρατεύματα καὶ ἐπεζήτησε νὰ συνθηκολογήσῃ, δηλώσας ὑποταγὴν εἰς τὸν Ἄγγλον βασιλέα Ἰάκωβον. Λόγῳ ὅμως διαφωνιῶν πρὸς τοὺς Ἄγγλους ἀπεσταλμένους, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἀνταλλάγματα, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς Λονδῖνον πρὸς ἐπίλυσιν τῆς διαφορᾶς. Καθ' ὁδὸν ὅμως, πληροφορηθεὶς ὅτι ἦτο πιθανὴ ἡ σύλληψίς του, κατέφυγε κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Ὀλλανδίαν καὶ κατόπιν εἰς τὴν Ρώμην, ὅπου καὶ ἀπέθανε.

—6) ***Πέλιμ.*** Ἰρλανδὸς πατριώτης (1603—1653). Ἦτο υἱὸς τοῦ προηγουμένου καὶ ἐχρημάτισε μέλος τοῦ ἰρλανδικοῦ κοινοβουλίου τῷ 1641. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ κόμιτος Ἄντριμ ὑπὲρ τοῦ Καρόλου Α'. Ὁ Πέλιμ κατέλαβε τὸν πύργον τοῦ Τσάρλμοντ καὶ ὠνομάσθη ἀρχηγὸς τῶν στρατευμάτων τοῦ Βορρᾶ, ἐμφανίσας κατόπιν δῆθεν διάγγελμα τοῦ βασιλέως Καρόλου Α', διὰ τοῦ ὁποίου οὗτος ἐπεκύρωνε πάσας τὰς πράξεις του. Λεηλατήσας ἐν τῷ μεταξὺ τὸ Ὤλστερ καὶ καταλαβὼν διαφόρους ὀχυρὰς θέσεις, ἠναγκάσθη βραδύτερον ν' ἀποσυρθῇ καὶ νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Ντρογκέντα, ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τοῦ Ὄρμοντ. Μετ' ὀλίγον ὁ Ὄεν Ρώ, σπεύσας εἰς βοήθειάν του, ἀφήρεσεν ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἀρχηγίαν. Τῷ 1650 πολιορκηθεὶς εἰς τὸ Τσάρλμοντ συνελήφθη καὶ ἐτυφεκίσθη ὡς προδότης.

—7) ***Ὄεν Ρώ.*** Ἐκ τῶν ὀνομαστοτέρων τοῦ οἴκου, ἥρως τῆς γνωστῆς μπαλλάντας «Ὁ θρῆνος τοῦ Ὄεν Ρὼ» (1590—1649). Ὑπηρέτησε κατ' ἀρχὰς καὶ διεκρίθη ἐν τῷ ἱσπανικῷ στρατῷ, εὐθὺς δὲ ἀπὸ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰρλανδίαν ἀνεγνωρίσθη ὡς ὁ ἀρχηγὸς τοῦ οἴκου τῶν Ο'Νεὶλ καὶ παρέλαβεν ἀπὸ τὸν Πέλιμ τὴν ἀρχηγίαν τῶν βορείων ἰρλανδικῶν στρατευμάτων, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν τελείαν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἰρλανδίας, ἐνῷ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ συμπατριῶταί του ἠρκοῦντο εἰς μόνην τὴν ἐξασφάλισιν τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας των καὶ τὴν ἐπιτυχίαν Συντάγματος ὑπὸ τὸ ἀγγλικὸν στέμμα. Μετὰ πολλὰς νίκας, ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν καθολικῶν ἀρχηγῶν, ἠναγκάσθη νὰ ἔλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις πρὸς τὸν Κρόμβελ, ἀλλ' ἀπέθανε κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῶν.

— 8) ***Δανιήλ.*** Ἰρλανδὸς ἀρχηγὸς (1612—1664). Ἔζησεν ἐπὶ πολὺ ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Καρόλου Α' καὶ ἐγένετο διαμαρτυρόμενος. Τῷ 1639 ἦτο διοικητὴς σώματος Σκώτων ἱππέων. Ἀνεμίχθη εἰς τὴν συνωμοσίαν τοῦ 1641, ἕνεκα δὲ τούτου ἐφυλακίσθη εἰς τὸν Πύργον τοῦ Λονδίνου, ὁπόθεν ὅμως

Digitized by Google

κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ. Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ ὑπηρέτησεν ὑπὸ τὸν πρίγκιπα Ροῦπερτ. Τῷ 1649 ἐγένετο στρατηγὸς καὶ διεδέχθη τὸν θεῖόν του Ὄεν Ρῶ εἰς τὴν ἀρχηγίαν τοῦ οἴκου τῶν Ο'Νεῖλ. Βραδύτερον ἡνώθη μετὰ τοῦ Καρόλου Β' ἐν Χάγῃ καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν εἰς Σκωτίαν καὶ κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Σκώτων εἰς τὴν Ἀγγλίαν τῷ 1652. Μ. Δ. Β.

— **Ο' Νεῖλ** (O'Neill), ***Γεώργιος***. Ἰρλανδὸς λόγιος, γεννηθεὶς τῷ 1863. Ἐσπούδασεν ἐν τοῖς πανεπιστημίοις τοῦ Δουβλίνου, τῆς Πράγας καὶ τῶν Παρισίων καὶ διετέλεσε καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Δουβλίνου καὶ ἀντιπρόεδρος τῆς ἰρλανδικῆς φιλολογικῆς ἑταιρείας. Συνέγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Ἔγραψε θεατρικὰ ἔργα ὁ Βάκων;» (1907), «Ἡ πληγωμένη Μαρία τῶν Ἀγγέλων» (1910), «Τὰ σύννεφα περὶ τὸν Σαίξπηρ» (1911), «Μπλαὶζ Πασκάλ», «Πέντε ἑκατονταετηρίδες ἀγγλικῆς ποιήσεως» (1912), «Ὁ χρυσοῦς θρῦλος» κ. ἄ. Μ. Δ. Β.

— **Ο' Νεῖλ** (O'Neil), ***Ἐρρῖκος-Νέλσων***. Ἰρλανδὸς ζωγράφος (1817—1880). Ἐσπούδασεν ἐν τῇ Βασιλικῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Λονδίνου καὶ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ τῷ 1860 ἐγένετο μέλος τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῆς Ἀγγλίας, καταστὰς ὀνομαστὸς διὰ τοὺς ἐκτεθέντας πίνακας, ἰδίως ἀρχαϊκῶν ὑποθέσεων, εἰς τὰς ἐκθέσεις τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας, καὶ ἐκ τῶν διαφόρων πραγματειῶν αὐτοῦ περὶ τέχνης. Μεταξὺ τῶν πινάκων του ἐξαίρονται οἱ ἑξῆς: «Παρὰ τοὺς ποταμοὺς τῆς Βαβυλωνίας», «Ὁ Ἀχασβῆρος καὶ οἱ γραφεῖς», «Πρὸς τὴν Ἀνατολήν», «Ὁ θάνατος τοῦ Ραφαὴλ» κλπ. Μ. Δ. Β.

— **Ο' Νεῖλ** (O'Neill), ***Εὐγένιος-Γλάδστων***. Ἀμερικανὸς δραματικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1888 ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ. Ἐσπούδασεν ἐπὶ ἓν ἔτος ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Πρίντσετον καὶ κατόπιν ἐγένετο ναύτης, ἠθοποιός, ρεπόρτερ, εἰργάσθη δὲ καὶ εἰς σανατόριον, ὅπου εἶχε προσληφθῆ ὡς πάσχων ἐκ φθίσεως. Κατὰ τὰ ἔτη 1914 καὶ 1915 εἰσῆλθεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Χάρβαρντ καὶ ἀπὸ τοῦ 1916 ἤρχισε νὰ παρακολουθῇ τοὺς θιάσους, οἵτινες ἔπαιζον τὰ θεατρικά του ἔργα, καταστὰς ταχέως εἷς τῶν ὀνομαστοτέρων Ἀμερικανῶν δραματικῶν συγγραφέων καὶ βραβευθεὶς τρεῖς φορὰς διὰ τοῦ βραβείου Πούλιτζερ, τῷ 1920 διὰ τὸ δραματικόν του ἔργον «Ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα», τῷ 1922 διὰ τὸ ἔργον του «Ἄννα Κρίστι» καὶ τῷ 1928 διὰ τὸ ἔργον «Παράξενα παρασκήνια». Τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν ἄλλων του ἔργων εἶναι: «Ἡ δίψα καὶ ἄλλα μονόπρακτα δράματα» (1914), «Ἡ Σελήνη τῶν Καραϊβῶν καὶ ἑ. ἄλλα θαλασσινὰ δραματικὰ ἔργα» (1919), «Χρυσός» (1920), «Ὁ αὐτοκράτωρ Τζώνς» (1921), «Ὁ τριχωτὸς πίθηκος» (1922), «Πόθοι κάτω ἀπ' τὶς λεῦκες» (1927, παιχθὲν καὶ ἐν Ἑλλάδι) κ. ἄ. Τῷ 1924 ἐξεδόθη συλλογὴ τῶν ἔργων του εἰς δύο τόμους, τῷ δὲ 1925 εἰς τέσσαρας τόμους. Τῷ 1925 ἐπαίχθη τὸ ἔργον του «Ἡ πηγή», τῷ δὲ 1926 «Ὁ μέγας μαῦρος θεός», ἓν τῶν καλυτέρων του ἔργων. Μ. Δ. Β.

Ὀνέϊντα (Oneida). Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ πολιτείᾳ Νέας Ὑόρκης. Κάτ. 11.000. Εἶναι κέντρον σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν καὶ μεγάλων βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων μεταλλουργίας, μηχανουργικῶν ἐργοστασίων κλπ. Π. Π. Κ.

—**Ὀνέϊντα** (Oneida) *[Γεωγρ.]*. Κομμουνιστικὴ κοινότης, ἱδρυθεῖσα τῷ 1842 κατ' ἀρχὰς ἐν τῇ πόλει Πάτνυ τῆς πολιτείας Βέρμοντ τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς καὶ μεταφερθεῖσα τῷ 1847 εἰς ἀπόστασιν 3 χλμ. πρὸς Ν. τῆς πόλεως Ὀνέϊντα, ἐν τῇ κομητείᾳ Μάντισον τῆς Νέας Ὑόρκης. Ἱδρυτὴς αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ *Ἰωάννης Χέμφρυ Νόϋες*, ὁ δὲ ἀρχικὸς αὐτῆς σκοπὸς ἦτο θρησκευτικός. Μέχρι τοῦ 1857 ἡ κοινότης αὐτή, παρὰ τὰς ἀντιδράσεις τῶν ἀντιτιθεμένων τότε εἰς τὰ σοσιαλιστικὰ ἰδεώδη, οἵτινες κατηγόρουν αὐτὴν ὡς ἑστίαν ἀναρχισμοῦ, κατώρθωσε νὰ ζήσῃ ἐν πλήρει εὐημερίᾳ. Ἐν αὐτῇ ὁ γάμος δὲν ἦτο διαρκής, ἡ δὲ κοινότης ἀνελάμβανε τὴν διατήρησιν, τὴν ἀνατροφὴν καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων, δὲν ὑπῆρχον ἀρχηγοί, ἡ δὲ ἰδιοκτησία ἦτο κοινὸν κτῆμα. Βραδύτερον ὅμως ἀπέβαλε τὸν κομμουνιστικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα καὶ ἀπὸ τοῦ 1879, ἑνωθεῖσα μετὰ τῆς ὁμωνύμου πόλεως, ἐξελίχθη εἰς βιομηχανικὸν κέντρον, ὅπου ἱδρύθησαν πολυάριθμοι βιομηχανικαὶ ἐγκαταστάσεις, ὁ δὲ Νόϋες μετὰ πολλῶν ἐκ τῶν ὀπαδῶν του μετανάστευσεν εἰς Καναδᾶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Noyes*, «The Berean» (1847). — *Hinds*, «American Communities» (1902). Μ. Δ. Β.

—**Ὀνέϊντα** (Oneida) *[Γεωγρ.]*. Λίμνη τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐκτάσεως 200 τ. χλμ. καὶ βάθους 20 μ. Εἶναι ἰχθυοτρόφος. Π.Π.Κ.

Ὀνέϊντα (Oneida). Μία τῶν πέντε φυλῶν τῶν Ἰνδῶν Ἰροκέζων, ἐν Ἡνωμέναις Πολιτείαις, ἄλλως καλουμένη καὶ *Ὀνιάντα*, *Ὀνεΐουτ* ἢ *Ὀννοϊούτ*. Ζῇ ἐπὶ τῶν νοτίων ὀχθῶν τῆς λίμνης Ὀντάριο καὶ ἀριθμεῖ νῦν μόλις 2.300 περίπου ψυχάς. Π. Ν. Π.

Ὄνειον, ἢ ***Ὄνεια ὄρη*** *[Γεωγρ.]*. Χαμηλὰ ὄρη τῆς Πελοποννήσου, ὑψούμενα ἀποτόμως νοτίως τῆς Κορίνθου καὶ τοῦ κορινθιακοῦ ἰσθμοῦ καὶ καλούμενα κοινῶς *βουνὰ τῆς Ξυλοκέριζας*. Ἡ δυτικὴ κορυφὴ αὐτῶν, καλουμένη *Ὀξύ*, ἔχει ὕψος 582 μ. Τὸ μῆκος αὐτῶν ἐκ Δ. πρὸς Α. εἶναι 9 χλμ., καταπίπτουν δ' ἀποτόμως εἰς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον πρὸς Ν. τῶν Κεγχρεῶν, ὅπου ἡ παράκτιος πηγή, καλουμένη *Λουτρὰ τῆς Ἑλένης*, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ περίοικοι ἀποδίδουν θεραπευτικὰς ἰδιότητας, καὶ ἡ μικρὰ προέκτασις τοῦ ὄρους, *Χερσόνησος* πάλαι καλουμένη. Πρὸς Ν. τῶν ὀρέων ἀνοίγεται ἡ κοιλὰς τῆς *Σολυγείας*, πρὸς Δ. δὲ λοφοσειρά, διατεινομένη πρὸς Ν., συνδέει αὐτὰ μετὰ τῶν χαμηλῶν ὀρέων τῆς Σολυγείας. Λόγῳ τῆς θέσεως αὐτῶν, πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς Πελοποννήσου, ἦσαν τὸ πάλαι μεγάλης στρατηγικῆς σημασίας, ἀναφερόμενα ὑπὸ ἱστορικῶν συγγραφέων. Ὁ Στράβων συγχέει ταῦτα μετὰ τῆς *Γερανείας*. Ι. Σ. Σ.

ὄνειος, —α, —ον· ὁ τοῦ ὄνου, κοιν. *γαϊδουρήσιος* ἢ *γαϊδουρινός*: «ὄνειον γάλα».

— *[Ὀχυρωτ.]* Ἐν τῇ παλαιᾷ ὀχυρωτικῇ ἐκαλεῖτο *ὄνειος* ἀναβαθμὸς ἀποτόμου κλίσεως. Δι' αὐτοῦ ἀνήρχοντο ἐκ τῆς τάφρου πρὸς τὴν κεκαλυμμένην ὁδόν, ἢ ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ἔργου εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ περιβόλου. Λόγῳ τῆς μεγάλης κλίσεως ὁ βηματισμὸς τῶν ἀνερχομένων προσωμοίαζε πρὸς τὸν τοῦ ὄνου, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα (Pas d'ane). Ζ. Ν.

— **ὄνειαι ἑορταί** (festa asinaria) *[Ἀρχ.]* βλ. *ὀνολατρεία*.

— **ὄνειον γάλα**. Τὸ γάλα τῆς ὄνου πλησιάζει περισσότερον τῶν ἄλλων εἰδῶν τοῦ γάλακτος κατὰ τὴν σύστασιν πρὸς τὸ γάλα τῆς γυναικός, δι' ὃ καὶ συνιστᾶται ὡς ἀναπλήρωμα αὐτοῦ ἰδίως εἰς βρέφη, ὧν τὸ πεπτικὸν σύστημα εἶναι κάπως εὐαίσθητον. Ἔχει τὴν ἀκόλουθον χημικὴν σύστασιν κατὰ μέσον ὅρον ἐπὶ τοῖς ἑκατόν: λίπος 2,7 %, καζεΐνη 1,6 %, γαλακτοσάκχαρον 6,0 %, ἀνόργανα ἅλατα 0,5 %. Ἀλλοιοῦται εὐκόλως, δι' ὃ καὶ συνιστᾶται ἡ ἀμέσως μετὰ τὴν ἄμελξιν χρῆσις αὐτοῦ. Σ. Γ.

— *[Παιδιατρ.]* Τὸ *ὄνειον γάλα* εἶναι καταλληλότατον διὰ τὰ πρόωρος γεννηθέντα βρέφη καὶ διὰ τὰ νεογνά, ἰδίᾳ δὲ διὰ νὰ συμπληρώνῃ τὸ μητρικὸν γάλα, τὸ ὁποῖον κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας εἶναι πολλάκις ἀνεπαρκές. Ἡ μακροχρόνιος ὅμως ἀποκλειστικὴ χρῆσις αὐτοῦ δὲν δίδει συνήθως καλὰ ἀποτελέσματα, διότι τὸ βάρος τοῦ βρέφους αὐξάνει βραδέως ἢ παραμένει στάσιμον, ὡς ἐκ τῆς ἐν τῷ γάλακτι τῆς ὄνου ἐλλείψεως ἐπαρκοῦς ποσότητος λίπους. Παρ' ἡμῖν συνηθίζεται νὰ χορηγῆται τὸ ὄνειον γάλα εἰς τὰ πάσχοντα ἐκ κοκκύτου παιδιά, ἀλλ' ἡ τοιαύτη χρησιμοποίησις τοῦ γάλακτος τούτου δὲν ἔχει ἀσφαλῶς εἰδικὴν ἐνέργειαν. Μεγαλυτέρας ὑπηρεσίας δύναται νὰ προσφέρῃ πολλάκις, ὅταν χορηγῆται ὡς μεταβατικὴ τροφὴ εἰς τὰ τεχνητῶς τρεφόμενα βρέφη, τὰ πάσχοντα ἐκ πεπτικῶν διαταραχῶν, μέχρις ὅτου ταῦτα καταστοῦν ἱκανὰ νὰ ἀνεχθοῦν καὶ ἄλλην οὐσιωδεστέραν τροφήν. Τὸ ὄνειον γάλα δὲν βράζεται καὶ προσφέρεται ἀμέσως μετὰ τὴν ἄμελξιν, καὶ τοῦτο βεβαίως εἶναι ἄλλο πλεονέκτημά του, στοιχίζει ὅμως πολὺ καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ χρησιμοποιηθῇ πάντοτε καὶ ὅπου δεῖ. Πρὸς τούτοις δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι συνήθως οὐδεμία πρόνοια λαμβάνεται διὰ νὰ γίνεται ἡ ἄμελξις κατὰ τοὺς ὅρους τῆς ὑγιεινῆς, ὡς καὶ διὰ τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς ὑγείας τοῦ ζῴου, τοῦ ὁποίου τὸ γάλα προσφέρεται πρὸς πώλησιν. Σ. Β.

ὀνειρεύομαι· βλέπω 'ς τὸ ὄνειρό μου, 'ς τὸν ὕπνο μου, ἄλλως *ὀνειριάζομαι*: «ὠνειρεύτηκα πῶς ἔκαμνα ταξίδι» || μεταφ. φαντασιοκοπῶ: «ὀνειρεύεται πλούτη, — μεγαλεῖα».

ὀνειρευτός, —ή, —όν· *ὀνειρώδης* (βλ. λ.).

ὀνειριάζομαι· δημοτ., βλέπω 'ς τὸ ὄνειρό μου: «ἡ ἀλεπού κόττες ὀνειριάζεται».

ὀνειρικός, —ή, —όν ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ ὄνειρον.

— **ὀνειρικαὶ ψευδαισθήσιαι**. Καλοῦνται οὕτως αἱ ψευδαισθήσιαι, αἵτινες δὲν ἀπαρτίζονται ἐξ ἁπλῶν καὶ μεμονωμένων εἰκόνων, ἀλλ' ἐκ σειρᾶς ὅλης εἰκόνων, αἵτινες παριστάνουν πράξεις ἢ ἐκτυλίξεις γεγονότων ἐν γένει, ἐξελίσσονται δὲ ὡς ἐν κινηματογραφικῇ ταινίᾳ, διὸ καὶ *κινηματογραφικαὶ ψευδαισθήσιαι* καλοῦνται. Αὗται ὁτὲ μὲν προβάλλονται εἰς τὸ ὀπτικὸν πεδίον (κυρίως κινηματογραφικαὶ ψευδαισθήσιαι), ὁτὲ δὲ εἰς τὸ ὑποκειμενικὸν πεδίον ἢ εἰς τὰ προβλητικὰ κέντρα, ὅτε καλοῦνται *ψυχικαὶ ψευδαισθήσιαι τοῦ* Hagen. Καλοῦνται δὲ πᾶσαι αὗται αἱ ψευδαισθήσιαι *ὀνειρικαί*, διότι προσομοιάζουσι πρὸς τὸ ὄνειρον, οὖσαι ἀντικειμενοποιήσεις τῶν ἐν ἐγρηγόρσει ὀνείρων, ἅτινα παριστῶσι τὸ διάμεσον στάδιον μεταξὺ φυσιολογικοῦ ὀνείρου καὶ ὀνειρικῶν ψευδαισθήσεων καὶ τοῦ ὀνειρικοῦ παραληρήματος ἢ σχιζοφρενίας. Παρατηροῦνται ἐπὶ πασῶν τῶν ψυχοπαθολογικῶν καταστάσεων, αἵτινες προσομοιάζουν πρὸς τὸ ὄνειρον, ὡς ἡ διανοητικὴ σύγχυσις μετ' ὀνειρικοῦ παραληρήματος, ἡ σχιζοφρενία, τὰ συστηματικὰ θρησκευτικὰ καὶ καταδιώξεων παραληρήματα, αἱ μυστικιστικαὶ καταστάσεις, ἡ ὑπνοβασία καὶ ἐν γένει αἱ λεγόμεναι δεύτεραι ἢ ὑπονοϊκαὶ-ὑποσυνειδητοι καταστάσεις. Δέον νὰ μὴ συγχέωνται πρὸς τὸν εἰδητισμόν, ὅστις παριστᾷ ἴδιον τύπον τοῦ σκέπτεσθαι (δι' εἰκόνων ὀπτικῶν), καθόσον ἐν αὐτῷ, ἐν μὴ φυσιολογικαῖς καταστάσεσι, δὲν ὑπάρχει διάκρισις εἰκόνων ἐξ ἀναμνήσεων καὶ ἀντιλήψεων, καὶ συνεπῶς ὅλον τὸ περιεχόμενον τῆς σκέψεως προβάλλεται εἰς τὸ ὀπτικὸν πεδίον ὡς θετικὸν μετείκασμα (=θετικὴ ἐπακόλουθος εἰκών, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ γνωστὸν ἀρνητικὸν μετείκασμα)· ἡ κατάστασις αὕτη τοῦ εἰδητισμοῦ, ἐξαιρομένη καὶ ἐμφανιζομένη εἰς ὥριμον ἡλικίαν, ἄγει εἰς τὰς ὀνειρικὰς ψευδαισθήσιας. Ἀπὸ ἀπόψεως προγνώσεως οὐδεμίαν εἰδικὴν σημασίαν ἔχουσι. Τ. Α. Ζ

— **ὀνειρικὸν παραλήρημα**. Καλεῖται τὸ παραλήρημα, ὅπερ προσομοιάζει πρὸς τὸ ὄνειρον κατὰ τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν ἐμφάνισιν αὐτοῦ, διὸ καὶ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὄνειρον λαλοῦν καὶ ἐνεργοῦν, ἐξ οὗ προέκυψε καὶ ἡ ὀνομασία αὐτοῦ. Τὸ παραλήρημα τοῦτο, ὡς καὶ τὸ ὄνειρον, ἐμφανίζεται πρῶτον κατὰ τὴν νύκτα, ἐνῷ ὁ πάσχων κοιμᾶται, καὶ ἂν μὲν εἶναι ἐλαφρὸν παρέρχεται τὴν ἡμέραν, ἂν δὲ ὄχι, τότε ἐξακολουθεῖ καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν, πάντως ὅμως δεσπόζει καὶ ἐπιτείνεται κατὰ τὰς νύκτας. Ἡ δὲ ὑφ' ἡμῶν κλεῖσις τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ πάσχοντος ἐπαναφέρει αὐτό, ἂν ἔχῃ διακοπῇ. Εἶναι ἀσυνάρτητον καὶ ἀκατανόητον, συνήθως, ὡς τὸ ὄνειρον, καὶ ἀναφέρεται εἰς γεγονότα τοῦ καθ' ἡμέραν βίου τοῦ πάσχοντος ἢ εἰς τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ, γέμει δὲ ψευδαισθήσεων καὶ παραισθήσεων, ὀπτικῶν ἰδίᾳ, ἐν αἷς ἡ ζῳοψία ἐνέχει ἰδιαιτέραν θέσιν. Συνήθως δὲ πρὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτοῦ προηγεῖται περίοδος, κατὰ τὴν ὁποίαν παρατηρεῖται ἐμφάνισις ὀνείρων ἀναφερομένων εἰς γεγονότα τοῦ καθ' ἡμέραν βίου, π. χ. ὡς ἐὰν ἐργάζεται ἢ διαπληκτίζεται ἐν τῇ ἐκτελέσει τῆς ἐργασίας αὐτοῦ κτλ., ἢ εἰς φοβερὰ τοιαῦτα, ὡς ἐὰν π. χ. κρημνίζεται ἢ καταδιώκεται, ἔτι δὲ ὀνείρων μὲ εἰκόνας ζῴων διαφόρων. Τὰ ὄνειρα ταῦτα, γινόμενα βαθμηδὸν ζωηρότερα, ἀποβαίνουσι λαλοῦντα καὶ ἐνεργοῦντα, ὅτε ἔχομεν ἐγκατάστασιν τοῦ ὀνειρικοῦ παραληρήματος, ἐν ἀρχῇ συνήθως παροδικήν, εἶτα δὲ καθισταμένην μόνιμον. Οὐχὶ σπανίως παρατηροῦνται καὶ ψευδαισθήσιαι φοβεραί, ἀπότοκοι τῶν φοβερῶν ὀνείρων. Χαρακτηριστικαὶ δ' εἶναι αἱ παρατηρούμεναι εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας εἰδικαὶ ψευδαισθήσιαι τῶν προσομοιαζουσῶν πρὸς τὸ ὄνειρον ἐν γένει καταστάσεων, αἱ καλούμεναι καὶ ὀνειρικαὶ ψευδαισθήσιαι, αἵτινες οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ πολυσύνθετοι ὀπτικαὶ ψευδαισθήσιαι, ἀποτελοῦσαι ὁλοκλήρους κινηματογραφικὰς παραστάσεις, δι' ὃ καὶ ὑπό τινων καλοῦνται καὶ κινηματογραφικαὶ ψευδαισθήσιαι, ὀφειλόμεναι εἰς τὸ παρατηρούμενον εἰς τὰ ὄνειρα ἐν γένει φαινόμενον, τὸ συνιστάμενον εἰς τὴν μετατόπισιν πασῶν τῶν σκέψεων εἰς τὸ ὀπτικὸν πεδίον, ἤτοι τὴν προβολὴν τοῦ περιεχομένου τῆς διανοίας εἰς τὸ ὀπτικὸν πεδίον. Τὸ παραλήρημα τοῦτο παρατηρεῖται: 1) Ἐπὶ ὑστερίας (ὑστερικὸν παραλήρημα), δι' ὅ τινες, λόγῳ καὶ τῆς μορφῆς αὐτοῦ, θεωροῦσιν αὐτὸ ὡς κατάστασιν ὑπνοβασίας, δηλαδὴ κατάστασιν ὑποσυνειδησίας (=ὑπονοϊκήν), ἥτις πράγματι συμβαίνει διὰ τὰς περιπτώσεις ταύτας. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ σχέσις αὐτοῦ πρὸς τὸν ὕπνον. 2) Ἐπὶ πασῶν σχεδὸν τῶν τοξικῶν καὶ λοιμωδῶν καταστάσεων, ὡς εἶναι: α') Αἱ οἰνοπνευματώσεις, εἰς ἃς κατ' ἐξοχὴν παρατηρεῖται, ἐμφανιζόμενον μετὰ διανοητικῆς συγχύσεως, ἥτις τότε ἀποτελεῖ εἰδικὴν μορφήν, τὴν καλουμένην διανοητικὴν σύγχυσιν μετ' ὀνειρικοῦ παραληρήματος. 6') Αἱ ἡπατικαὶ ἀνεπάρκειαι, εἰς ἃς μάλιστα ἀπεδείχθησαν ὑπό τινων καὶ αἱ περιπτώσεις αἱ ἐμφανιζόμεναι ἐπὶ οἰνοπνευματώσεως, ὡς ὑπαρχούσης εἰς ταύτας, κατὰ κανόνα, ἡπατικῆς ἀνεπαρκείας. Πράγματι, εἰς πολλὰς τοιαύτας περιπτώσεις, τῆς συγχύσεως μετ' ὀνειρικοῦ παραληρήματος παρερχομένης, καὶ ἐνῷ ὁ ἀσθενὴς δὲν ἐποιήσατο εἰσέτι χρῆσιν τοῦ οἰνοπνεύματος —διότι εἰς πλείστας περιπτώσεις ἐμφανίζεται αὕτη καθ' ὃν χρόνον ὁ ἀσθενὴς εὑρηται εἰσέτι ἐν τῷ νοσοκομείῳ, παρατείνων τὴν διαμονήν του πρὸς ἀπογαλακτισμὸν ἐκ τοῦ οἰνοπνεύματος—, ἐπέρχεται νέα προσβολὴ συγχύσεως μετ' ὀνειρικοῦ παραληρήματος, ὀφειλομένη εἰς ἐμφανιζομένην τότε συγχρόνως ἔντονον ἡπατικὴν ἀνεπάρκειαν μετὰ διογκώσεως τοῦ ἥπατος, καὶ ἥτις ἐνίοτε εἶναι θανατηφόρος, τὸ δ' ἐπίσης τότε ἐμφανιζόμενον τρομῶδες παραλήρημα ὀφείλεται εἰς τὸ ἧπαρ, διότι καὶ τοῦτο εἶναι ὀνειρικὸν παραλήρημα μετὰ φοβερῶν ψευδαισθήσεων, τρόμου ἐντόνου καὶ ἀφθόνων ἱδρώτων. Διὰ τὰς πρώτας ὅμως προσβολὰς τὸ οἰνόπνευμα ἐνέχει τὴν πρώτην σημασίαν, ἂν μάλιστα λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι καὶ ἡ ὑπὸ τούτου προκαλουμένη μέθη, βαρείας καὶ γενικῆς μορφῆς, δὲν εἶναι ἄλλο τι εἰμὴ ὀνειρικὸν παραλήρημα μετὰ συγχύσεως διανοητικῆς, ἤτοι ἀνάλογος κατάστασις, ἢ μᾶλλον ἡ αὐτὴ ἀλλὰ βραχείας διαρκείας. γ') Παρατηρεῖται

Digitized by Google

ἐπὶ δηλητηριάσεων γαστροεντερικῆς ἀρχῆς. δ΄) Ἐπὶ τραυματικῶν ψυχώσεων ἐνίοτε. ε΄) Ἐπὶ ψυχώσεων τῆς λοχείας καὶ ἐπὶ τῶν μετ᾽ ἐκλαμπτικῶν τοιούτων. στ΄) Ἐπὶ ψυχώσεων μετεγχειρητικῶν. ζ΄) Ἐπὶ ἡλιάσεως, ἑλονοσίας, ἐγκαυμάτων, ἀσιτίας κττ. η΄) Ἐπὶ δηλητηριάσεων χρονίων διὰ τῶν διαφόρων ναρκωτικῶν κ.τ.τ. 3) Ὀνειρικὸν παραλήρημα ἐν ἐγρηγόρσει ἐμφανίζεται καὶ ἐπὶ τῶν σχιζοφρενικῶν καταστάσεων, διότι τὸ σχιζοφρενικὸν παραλήρημα δὲν εἶναι ἄλλο τι παρὰ ἡ εἰς παραλήρημα ἀναγωγὴ τῶν ὀνείρων ἐκείνων, ἅτινα εἶναι ἀπότοκα τῆς ἀρχῆς τῆς πραγματώσεως τῶν ἐπιθυμιῶν (ὄνειρα παιδικά). Διαφέρει τοῦτο τῶν πρώτων, διότι ἐνταῦθα ἔχομεν περιεχόμενον διεπόμενον ὑπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς πραγματώσεως τῆς ἐπιθυμίας, καὶ συνεπῶς περὶ τὴν ἀρχὴν ταύτην περιστρεφόμενον, ἤτοι κατανοητόν. Εἰς προκεχωρημένα ὅμως στάδια τῆς νόσου καθίσταται καὶ τοῦτο ἀνάλογον τῶν πρώτων. Ἐκτὸς τῆς τοιαύτης διαφορᾶς ὑπάρχει καὶ ἡ τῆς προγνώσεως, ἥτις εἶναι καλὴ διὰ τὸ κυρίως ὀνειρικὸν παραλήρημα, ὅπερ καλεῖται καὶ τοξικὸν ἢ ὑστερικόν, πρὸς διάκρισιν. Ἡ διαφορά των ὅμως καθίσταται μηδαμινή, ἂν λάβωμεν ὑπ᾽ ὄψιν ὅτι ἔχομεν ὄνειρα ἀσυνάρτητα καὶ ἄλλα πλήρως νοητά, ὡς εἶναι τὰ παιδικά, ἡ ἔξαρσις δὲ τῶν πρώτων εἰς παραλήρημα καταλήγει εἰς τὸ τοξικὸν τοιοῦτον, τῶν δὲ δευτέρων εἰς τὸ σχιζοφρενικόν. Ἡ διάγνωσις εἶναι εὐχερής, ἡ δὲ πρόγνωσις καλὴ εἰς τὸ ὑστερικόν. Ἐπιφυλακτικὴ δ᾽ εἶναι εἰς τὸ τοξικὸν ἀπὸ ἀπόψεως ζωῆς ἐνίοτε, λόγῳ τῆς ὑποτροπῆς ἐκ τῆς ἡπατικῆς ἀνεπαρκείας, ἀλλὰ κατὰ κανόνα ἀγαθὴ καὶ εἰς τοῦτο. Σπανίως εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπολειφθῶσιν εἰκόνες τινὲς καὶ ἰδέαι καθιστάμεναι ἔμμονοι καὶ ἄγουσαι εἰς παραλήρημα χρόνιον. Εἰς τὴν σχιζοφρενικὴν μορφὴν εἶναι βαρεῖα. Γενικῶς δ᾽ εἰπεῖν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς αἰτιολογίας. Ἡ ἴασις ἐπέρχεται εἴτε ἀποτόμως, εἴτε βαθμηδόν· εἰς τὸ ὑστερικὸν ἀμέσως, διότι διαρκεῖ ὥρας ἢ ἡμέρας. Τὸ τοξικὸν διαρκεῖ ἑβδομάδας ἢ μῆνάς τινας. Ἡ θεραπεία αἰτιολογική.

Τ. Α. ΖΗΣ

ὀνειρόδραμα (τό). Εἶδος ἰδιορρύθμων θεατρικῶν ἔργων, εἰς τὰ ὁποῖα ἓν πρόσωπον, ὄχι πάντοτε τὸ κύριον, συνήθως εἰς τὸν πρόλογον, μετὰ σχετικὸν διάλογον, κατακλίνεται, καὶ ἀκολούθως βλέπει ὡς ἐν ὀνείρῳ τὴν ἐπακολουθοῦσαν ἐξέλιξιν τοῦ δράματος. Τὸ αὐτὸ πρόσωπον περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔργου εἴτε μὲ μονόλογον, εἴτε μὲ διάλογον, χρησιμεύει ὡς κύριον πρόσωπον τοῦ ἐπιλόγου, ἡ διάρκεια τοῦ ὁποίου δέον νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατὸν συντομωτέρα διὰ τὴν δημιουργίαν ἰσχυρᾶς καὶ συναρπαστικῆς δραματικῆς ἐντυπώσεως, καθόσον τὰ ὀνειροδράματα δύνανται, κατά τινα ἀναλογίαν, νὰ ὑπαχθοῦν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἔργων τοῦ λεγομένου *θεάτρου τοῦ τρόμου* (Théâtre de la terreur).

Εἰς τὸ ὡς ἄνω εἶδος ἀνήκει τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἔλγκα» ἔργον τοῦ Γερμανοῦ δραματουργοῦ Γεράρδου Χάουπτμαν, συγγραφὲν ἐπὶ τῇ βάσει διηγήματος τοῦ Αὐστριακοῦ ποιητοῦ καὶ δραματουργοῦ Φράντς Γκριλλπάρτζερ. Ἐν αὐτῷ εἷς ἱππότης, φιλοξενηθεὶς εἰς μονὴν καὶ κατακλιθείς, βλέπει καθ᾽ ὕπνους ἐξελισσομένην ὅλην τὴν τραγικὴν ἱστορίαν τῆς συζυγικῆς ζωῆς τοῦ Πολωνοῦ κόμιτος Σταρσένσκι, εἶτα δὲ ἀφυπνιζόμενος, εἰς τὸν ἐπίλογον, καὶ ὑπὸ τὸ κράτος ἀκατασχέτου φόβου φεύγει ἀμέσως, διὰ ν᾽ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸν τρομερὸν ἐφιάλτην.

Π. Α. Κ.

— *[Μουσ.]* Βλ. λ. *φαντασμαγορία [Μουσ.]*.

ὀνειροκρισία (ἡ)· τὸ ἔργον τοῦ ὀνειροκρίτου ἐξήγησις ὀνείρων.

ὀνειροκρίτης (ὁ)· ὁ κρίνων, ὁ ἐξηγῶν τὰ ὄνειρα· ‖ τίτλος βιβλίου πραγματευομένου τὴν ἐξήγησιν τῶν ὀνείρων.

—*[Ἐγκυκλ.]* Καλοῦνται *ὀνειροκρίται* δημώδη ἀρχαῖα, μεσαιωνικὰ καὶ νεώτερα βιβλία, παρέχοντα κατ᾽ ἀλφαβητικὴν τάξιν ἐξήγησιν τῶν ὀνείρων. Ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ὁ ἄνθρωπος, μὴ δυνάμενος νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἐμφάνισιν τῶν ὀνείρων, ἀπέδωκε ταῦτα εἰς τὴν ἐπέμβασιν τοῦ θείου, ἐπιθυμοῦντος νὰ τῷ ἀναγγείλῃ τὰ μέλλοντα νὰ τῷ συμβῶσι καί, εἰ δυνατόν, νὰ τὸν ἀποτρέψῃ ἀπὸ ὡρισμένων πράξεων, αἱ ὁποῖαι ἠδύναντο νὰ τὸν βλάψουν. Ἐνωρίς, λοιπόν, ἄνθρωποι πεπροικισμένοι μὲ μαντικὴν δύναμιν ἀνελάμβανον τὴν ἐξήγησιν τῶν ὀνείρων, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ αἱ διδόμεναι ἑκάστοτε ἑρμηνεῖαι ἐκωδικοποιήθησαν, τρόπον τινά, καὶ ἀπετέλεσαν τὰ βιβλία τὰ γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα ὀνείρων κρίσεις ἢ ὀνειροκριτικά. Ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων βιβλίων τοῦ εἴδους τούτου εἶναι καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ σοφιστοῦ Ἀντιφῶντος, συγχρόνου τοῦ Σωκράτους, γραφέν, τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Περὶ κρίσεως ὀνείρων». Ἰδιαιτέραν ὅμως σημασίαν εἶχε διὰ τὴν σχετικὴν φιλολογίαν τοῦ μέσου αἰῶνος τὸ σύγγραμμα τοῦ Ἀρτεμιδώρου, ἀκμάσαντος κατὰ τὸν Β΄ αἰῶνα μ.Χ. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ πέντε βιβλίων καὶ φέρει τὸν τίτλον «Ὀνειροκριτικά». Ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν νεωτέρων καὶ δὴ ὑπὸ τοῦ Ἀχμέτ. Καθ᾽ ὅλην τὴν βυζαντινὴν περίοδον πλεῖστα τοιαῦτα ἐγχειρίδια ἐκυκλοφόρουν, ὡς π.χ. τὸ «Ὀνειροκριτικὸν» τοῦ Ἀστραμψύχου, ἀποτελούμενον ἐξ ἑκατὸν καὶ ἑνὸς τριμέτρων, τὸ ἀποδιδόμενον εἰς τὸν προφήτην Δανιὴλ («Ὀνειροκριτικὸν βιβλίον τοῦ προφήτου Δανιὴλ») κ. ἄ. Ἐκ τούτων μνημονευτέον κυρίως τὸ ὀνειροκριτικὸν τοῦ Ἄραβος ὀνειροκρίτου Ἀχμὲτ Μαζάρ, ἀκμάσαντος κατὰ τὰς πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ Θ΄ αἰῶνος, τὸ ὁποῖον ἔγινεν ἐπ᾽ ἐσχάτων γνωστὸν διὰ τῆς ἐκδόσεως καὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Fr. Drexl. Περιέχει τὰς περὶ ὀνείρων παραδόσεις τῶν Αἰγυπτίων, Περσῶν καὶ Ἰνδῶν, ἐν 304 κεφαλαίοις. Μετεφράσθη τῷ 1160 εἰς τὴν λατινικὴν ὑπὸ τοῦ Λέοντος Τούσκου, τῷ δὲ 1581 ἐδημοσιεύθη, ἐν Παρισίοις, ἐν γαλλικῇ μεταφράσει. Ὁ συγγραφεὺς ἐχρησιμοποίησε, πλὴν ἄλλων, καὶ τὸν Ἀρτεμίδωρον. Σημειωτέον ἐπίσης καὶ τὸ «Ὀνειροκριτικὸν τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κυροῦ Γερμανοῦ». Ἐν τοῖς καθ᾽ ἡμᾶς χρόνοις τοιαῦτα βιβλία, καλούμενα ὀνειροκρίται («Μέγας ὀνειροκρίτης» κλπ.) κυκλοφοροῦν παρὰ τῷ λαῷ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *O. Gotthardt*, Über die Traumbücher des Mittelalters (1912). —*E. de Stoop*, Onirocriticon du prophète Daniel, Revue de Philologie, 33 (1909) σελ. 93 κ.ἑ. —*F. Drexl*, Das Traumbuch des Patr. Germanos. Λαογραφία, 7 (1923), σελ, 428 κ. ἑ. (ὅπου καὶ παλαιοτέρα βιβλιογραφία). —*Τοῦ αὐτοῦ*, Achmets Traumbuch (1909).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Achmet Onirocriticon (1925).

Δ. Α. Ζ.

ὀνειροκριτικὴ (ἡ)· ἡ τέχνη τοῦ ἑρμηνεύειν τὰ ὄνειρα, στηριζομένη ἐπὶ τῆς δοξασίας ὅτι ταῦτα εἶναι ἢ τοῦ θείου προειδοποίησις ἢ τῆς ψυχῆς πρόγνωσις τοῦ μέλλοντος νὰ συμβῇ.

— *[Λαογρ.]* Εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα πιστεύεται κοινῶς ὅτι οἱ Μανιᾶται εἶναι δεινοὶ περὶ τὴν ὀνειροκριτικὴν ἢ τοὐλάχιστον ὅτι ἔχουν κάποιαν ἐπιτηδειότητα. Ἡ ἰδέα αὕτη ἐσχηματίσθη βαθμηδὸν ἐκ τοῦ ὅτι οἱ Μανιᾶται, προσελθόντες πολὺ ἀργὰ εἰς τὸν Χριστιανισμόν, διετήρησαν ἔθιμα παλαιότατα τῆς εἰδωλολατρικῆς ἐποχῆς. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία δὲν κατώρθωσεν ἐκεῖ εἰμὴ ἐλάχιστα νὰ διαμορφώσῃ καὶ νὰ μετατρέψῃ συμφώνως πρὸς τὰς νέας συνθήκας, τὰ ἔθιμα καὶ τὴν καθόλου ζωήν, οὕτω δὲ παρατηρεῖται καὶ περὶ τὴν ἐξήγησιν τῶν ὀνείρων διάφορος τρόπος παρατηρήσεως παρὰ τοῖς Μανιάταις· ἡ διαφορὰ δ᾽ αὕτη ἐδημιούργησε τὴν ἰδέαν τῆς ὀνειροκριτικῆς δεινότητος τῶν Μανιατῶν. Ὁ γενικὸς κανών, ὁ τηρούμενος εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ ὀνείρου, εἶναι ὁ τῆς ἀντιθέσεως, τουτέστι: ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἴδομεν ἐν ὀνείρῳ, εἰς τὴν πραγματικότητα θὰ παρουσιασθῇ ἀντιθέτως. Οὕτως ὅταν κανεὶς ὀνειρευθῇ π.χ. ὄφιν, θὰ ἔχῃ εἰς τὴν πραγματικότητα τὴν ἐπίσκεψιν ἢ τὴν ὑποστήριξιν φίλου. Ἀντιθέτως, εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα ὁ ὄφις θεωρεῖται κακὸς οἰωνὸς καὶ ἐν ὀνείρῳ ἀκόμη. Τοὐναντίον, ὅταν ὀνειρευθῇ κανεὶς σκύλον, θὰ ὑποστῇ ἀδικίαν, ζημίαν ἢ συκοφαντίαν ἐχθροῦ. Κατ᾽ ἀναλογίαν ἐξηγοῦνται ὁ θάνατος ὡς εὐτυχία καὶ προκοπή, ὁ ἱερεὺς ὡς κακαὶ εἰδήσεις ἢ θάνατος, αἱ ἀκαθαρσίαι ὡς θησαυρός, ὁ θησαυρὸς ὡς ζημία κλπ. Ὅταν ὀνειρευθῇ κανεὶς ὅτι ἔγινε ἀξιωματικὸς ἢ ὁπωσδήποτε ὡμίλησε μὲ ἀξιωματικόν, τότε θὰ τοῦ συμβῇ ἀτύχημα οἰκογενειακὸν ἢ ἐμπορικόν.

Ὁ κανὼν τῆς ἀντιθέσεως ὅμως ἔχει καὶ τὰς ἐξαιρέσεις του, διότι εἰς μερικὰς περιπτώσεις τὰ ὄνειρα ἐξηγοῦνται κατ᾽ εὐθεῖαν ἀναλογίαν. Οὕτω, ἂν ὀνειρευθῶμεν ταξίδιον εἰς θάλασσαν, τὸ ὁποῖον διήλθομεν καλῶς, θὰ μᾶς συμβῇ εἰς τὴν πραγματικότητα ἀσθένεια, ἥτις θὰ θεραπευθῇ, ἂν ὅμως δὲν ἐπερατώθη τὸ ταξίδιον, τότε θὰ μᾶς συμβῇ ἀσθένεια, ἥτις θὰ καταλήξῃ εἰς θάνατον. Κατ᾽ ἀναλογίαν ἐξηγοῦν τὸν λύκον ὡς ἐχθρόν, τὴν πυρκαϊὰν ὡς καταστροφὴν κλπ.

Π. Π. Κ.

ὀνειροκριτικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἐξηγητικὸς τῶν ὀνείρων· ‖ ***ὀνειροκριτικὴ*** (ἡ)· ὡς οὐσ., ἡ τέχνη τοῦ ἐξηγεῖν τὰ ὄνειρα· ‖ ***ὀνειροκριτικὰ*** (τά)· ὡς οὐσ. βιβλίον πραγματευόμενον τὴν ἐξήγησιν τῶν ὀνείρων: «Ὀνειροκριτικὰ τοῦ Ἀρτεμιδώρου,—τοῦ Ἀχμέτ».

ὀνειρολογία (ἡ)· ἡ ἐπιστημονικὴ μελέτη τῆς φύσεως καὶ τῶν προκαλούντων τὰ ὄνειρα αἰτίων ἀποτελοῦσα κλάδον τῆς ψυχολογίας.

ὀνειρολόγος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· γενικώτερον ὁ περὶ τὰ ὄνειρα ἀσχολούμενος, εἰδικώτερον δὲ ὁ ἐπιστημονικῶς ἐρευνῶν τὴν φύσιν καὶ τὴν γένεσιν, τῶν ὀνείρων.

ὀνειρομαντεία, ἢ ***ὀνειρομαντικὴ*** (ἡ)· ἡ προμάντευσις τοῦ μέλλοντος διὰ τῆς ἑρμηνείας τῶν ὀνείρων, ἢ ἄλλως καὶ *ὀνειροκριτική*.

ὀνειρόμαντις, —*εως* (ὁ), —*ις*, —*ιδος* (ἡ)· ὁ ἔχων ὡς ἐπάγγελμα τὴν ἐξήγησιν τῶν ὀνείρων· ὁ διὰ τῆς ἑρμηνείας τῶν ὀνείρων δυνάμενος νὰ προμαντεύσῃ τὸ μέλλον.

ὄνειρον (τό)· ἡ καθ᾽ ὕπνον ὀπτασία, ἐνύπνιον: «κακὸ ὄνειρο» τὸ προσημαῖνον κακόν, ἀντίθ. «καλὸ ὄνειρο», «ξεδιάλυνε τὸ ὄνειρό μου» ἐπραγματοποιήθη τὸ σημαινόμενον· ‖ φρ. «ὄνειρο τό εἶδες» ἢ «'ς τὸν ὕπνον σου τὸ εἶδες» δηλαδὴ εἶναι ἀπραγματοποίητον· ‖ μεταφ., πᾶν ὅ,τι ἐπιθυμεῖ τις ὡς ἀπραγματοποίητον ἢ εἰς ἀπώτερον μέλλον: «τὸ ὄνειρόν του εἶναι νὰ πολιτευθῇ», «ἐξεπληρώθη τὸ ὄνειρόν του», «εἶδε τὸ ὄνειρόν του πραγματοποιούμενον» (πληθ. *ὄνειρα* καὶ *ὀνείρατα*).

— *[Ἐγκυκλ.]* Τὸ *ὄνειρον* εἶναι προϊὸν ψυχικῶν ἐξεργασιῶν λαμβανουσῶν χώραν κατὰ τὸν ὕπνον καὶ συνισταμένων εἰς τὴν ἀνάκλησιν διαφόρων ἐντυπώσεων (εἰκόνων) καὶ τὴν σύνταξιν αὐτῶν κατ᾽ ἴδιον τρόπον, μετὰ προβολῆς αὐτῶν εἰς τὸ ὀπτικὸν πεδίον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ (70 %), τοῦ ὀνειρευομένου ἐκλαμβάνοντος τότε τὰς εἰς ἃς παρίσταται (εἴτε ὡς δρῶν κύριον πρόσωπον, εἴτε ὡς ἁπλοῦς θεατὴς) πράξεις ὡς πραγματικὰς (ἤτοι τὰς εἰκόνας ἐκλαμβάνει ὡς ἀντιλήψεις). Ἐνίοτε καὶ ἡ συναισθηματικὴ ἀντίδρασις γίνεται ἔκδηλος, διότι οὐχὶ σπανίως ὁ ὀνειρευόμενος κλαίει ὅταν ὀνειρεύεται δυσάρεστα, καὶ γελᾷ ὀνειρευόμενος χαρμόσυνα, σπανιώτερον δὲ καὶ ὁμιλεῖ μεγαλοφώνως κατ᾽ ὄναρ (ὄνειρον λαλοῦν).

Ἡ ἀνάκλησις τῶν εἰκόνων καὶ ἡ σύνταξις αὐτῶν γίνεται κατ᾽ ἰδιαίτερον τρόπον, καθόσον αὗται ἀνακαλοῦνται οὐχὶ ὑπὸ τοῦ ἐγὼ τοῦ ὀνειρευομένου, καὶ συνεπῶς ἄνευ σκοποῦ συνειδητοῦ, ὁ δὲ συνειρμὸς αὐτῶν εἶναι χαλαρὸς (ὡς εἶναι χαλαρὰ πᾶσα λειτουργία κατὰ τὸν ὕπνον), εἶναι δὲ καὶ ἀσύντακτοι, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἀπὸ ἀπόψεως λογικῆς, καὶ συνεπῶς τὸ ὄνειρον εἶναι ἀκατανόητον, ἐνίοτε μάλιστα ἀνόητον, σπανίως δὲ κατανοητὸν καὶ δῆλον ἀμέσως. Καθίστανται ὅμως κατανοηταί, ἂν ἡ ἀσυνταξία αὐτῶν ἀρθῇ, ὅπερ ἐπιτυγχάνεται ἂν λάβωμεν ὑπ᾽ ὄψιν τὸν τρόπον τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ὀνείρων, ὄντων φαινομένων ὑπονοϊκῶν. Ἡ σύνταξις τῶν ὀνείρων διέπεται ὑπό:

α΄) Τοῦ συμβολισμοῦ ἐν τῷ ὀνείρῳ, δηλαδὴ πρόσωπα, ἀντικείμενα ἢ καὶ πράξεις παρίστανται συμβολικῶς, δηλαδὴ ὑπὸ ἄλλων προσομοίων καὶ ἀνακαλούντων ὡς ἐκ τῆς ὁμοιότητος αὐτῶν τὴν ἣν παριστῶσιν εἰκόνα, ἂν ὁ τρόπος τοῦ συμβολισμοῦ εἶναι γνωστός. Εἶναι δ᾽ οὗτος κατὰ τὸν Freud γενετήσιος· δηλαδὴ εἰς τὰς εἰκόνας τοῦ ὀνείρου δέον νὰ ἀναζητῶμεν μήπως ὑποκρύπτονται πράξεις ἢ ὄργανα γενετήσια, ὡς συμβαίνει πάντοτε κατ᾽ αὐτόν. Οὕτως αἰχμηρά, μακρὰ κττ. ὄργανα συμβολίζουν τὸ ἀνδρικὸν ὄργανον· πλατέα, κοῖλα, ἀμβλέα κττ. τὸ τοῦ θήλεος· πρᾶξις ἐπιβολῆς καὶ δυνάμεως συμβολίζει τὴν θέσιν τοῦ ἀνδρὸς ἐν τῇ γενετησίῳ πράξει, καὶ πρᾶξις ὑποχωρήσεως, τοῦ ὑποκύπτειν, τοῦ ὑφίστασθαι, τὴν θέσιν τῆς γυναικός. Κατὰ τὸν Adler ὅμως καὶ ἡ γενετήσιος πρᾶξις ἐνδέχεται νὰ συμβολίζῃ ταῦτα, καὶ ἑπομένως κατ᾽ αὐτὸν ὁ συμβολισμὸς διέπεται ὑπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς θελήσεως τῆς ἐπιβολῆς καὶ δυνάμεως, καὶ τῆς προσκτήσεως τῆς ἀσφαλείας καὶ ἀνωτερότητος (κυρίως ἀπαλλαγῆς ἀπὸ κατωτερότητος).

Ἀμφότεραι αἱ ἀπόψεις αὗται εἶναι ὑπεράγαν ἀποκλειστικαί, ἄρα οὐχὶ ἐπιστημονικαί, διότι ὁ συμβολισμὸς εἶναι παντοῖος· εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων γενετησιακός, εἰς ὀλιγωτέρας εἶναι τῆς ἀρχῆς τοῦ Adler, καὶ κατὰ μέγα μέρος (οὐχὶ κατώτερον τοῦ τοῦ γενετησιακοῦ) διάφορος καὶ τῶν δύο. Οὕτως ἡ ἐν ὀνείρῳ πρᾶξις, καθ᾽ ἣν ἀναβαίνει τις κλίμακα καὶ πίπτει, συμβολίζει ἐπιθυμίαν πρὸς ἄνοδον, ἐκτὸς ἂν αὕτη θεωρηθῇ ὡς ἀρχῆς Adler, ὅτε δυνάμεθα, γενικεύοντες, νὰ δεχθῶμεν τὸν συμβολισμὸν διεπόμενον ὑπὸ τῶν δύο τούτων ἀρχῶν (Freud-Adler), ὅτι δηλαδὴ πᾶσα ἐπιθυμία εἶναι φύσεως γενετησίου ἢ ἀνόδου (προσκτήσεως ἀνωτερότητος, ἀπαλλαγῆς ἀπὸ κατωτερότητος).

β΄) Τῆς συμπυκνώσεως· ἤτοι τοῦ φαινομένου καθ᾽ ὃ παρατηρεῖται συμπύκνωσις πλειοτέρων εἰκόνων εἰς μίαν.

γ΄) Τῆς συγκολλήσεως· ἤτοι τοῦ φαινομένου καθ᾽ ὃ δύο εἰκόνες συγκολλῶνται εἰς μίαν, περιλαμβάνουσαν ἀμφοτέρας.

δ΄) Τῆς μετατοπίσεως, ἢ ὑποκαταστάσεως· ὅτε ἀντὶ τῆς εἰκόνος ἀντικειμένου τινός, ζῴου, προσώπου κττ., ἐμφανίζεται μέρος αὐτοῦ δηλωτικὸν τοῦ ὅλου, π. χ. τὸ κέρας ἀντὶ τοῦ βοός.

Αἴροντες λοιπὸν πάντα ταῦτα τὰ φαινόμενα, δυνάμεθα νὰ καταστήσωμεν καὶ τὰ ἀσύντακτα ὄνειρα λογικὰ καὶ κατανοητὰ ἢ καὶ δῆλα. Εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην βοηθούμεθα ὑπὸ τῆς ψυχαναλύσεως (μέθοδος Freud), τῆς μεθόδου τοῦ Jung (ἐλευθέρου συνειρμοῦ), μετὰ ἢ ἄνευ ψυχογαλβανικῆς ἀντιδράσεως, κττ. Ἐκ τῆς οὕτω δὲ γενομένης μελέτης προέκυψαν τὰ ἑξῆς:

1) Ὅτι μέρος τῶν ὀνείρων εἶναι ἀποτέλεσμα ἐπιδράσεως ἐξωτερικῶν ἐρεθισμῶν, διαταρασσόντων τὸν ὕπνον καὶ προκαλούντων τὰ ὄνειρα, δι᾽ ὧν κατορθοῦται ἡ συνέχεια τοῦ ὕπνου. Ἀλλὰ δεχόμενοι σκοπιμότητα εἰς τὴν ἐμφάνισιν τῶν ὀνείρων (ὡς εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς ἐν γένει), δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν μέγα μέρος τῶν ἐξ ἐξωτερικῶν ἐρεθισμῶν ὀνείρων, ἅτινα ἀκριβῶς προκαλοῦσιν ἀφύπνισιν. Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας ὅμως ἡ ἀφύπνισις εἶναι ἀναγκαία διὰ τὸν ὀνειρευόμενον, καὶ συνεπῶς δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὸ ὄνειρον τότε εἶναι ὁ φύλαξ τῆς ὑγείας· π. χ. κοιμώμενος ἐν καιρῷ χειμῶνος καὶ ἔχων τοὺς πόδας ἀσκεπεῖς βλέπω κατ᾽ ὄναρ ὅτι βαδίζω ἀνυπόδητος ἐν μέσῳ σεβαστῶν μοι προσώπων. Ἄλλοτε δὲ κοιμώμενος κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ πιέζηται ἡ ἀναπνοὴ καὶ νὰ δυσχεραίνηται

βλέπω ὅτι εἰσέρχομαι εἰς σήραγγα, ὁλονὲν στενουμένην, ὥστε μόνον συρόμενος δύναμαι νὰ βαδίζω, ἐνῷ ὄπισθέν μου βαδίζον πλῆθος ἀποφράσσει τὴν ὀπισθοχώρησίν μου, ἀπειλουμένου οὕτω δι' ἀσφυξίας. Ἀφυπνίζομαι τότε καὶ διὰ τῆς ἀλλαγῆς θέσεως παρέρχεται ἡ δυσχέρεια τῆς ἀναπνοῆς. Πρόδηλον ὅτι εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας τὸ ὄνειρον προεκάλεσε τὴν ἀφύπνισιν, οὖσαν ἀναγκαίαν.

2) Ὅτι μέρος τῶν ὀνείρων εἶναι ἀποτέλεσμα ἐσωτερικῶν ἐρεθισμῶν (κοιναισθησίας, σπλαγχνικῶν αἰσθήσεων κττ.). Ἐντεῦθεν ἔχομεν τὰ ὄνειρα ἐκ στομαχικῶν διαταραχῶν, κττ. Εἰς ταῦτα ἀνήκει ἐν μέρει καὶ τὸ ρηθὲν ὄνειρον ἐκ δυσχερείας ἀναπνοῆς.

3) Ὅτι πολλὰ τῶν ὀνείρων εἶναι ἀποτέλεσμα ψυχικῶν ἐρεθισμῶν, δηλαδὴ συμπλεγμάτων πιεζομένων καὶ ἱκανοποιουμένων οὕτω ἐν ὀνείρῳ, καὶ οὕτω διὸ τῆς τοιαύτης ἱκανοποιήσεως, οὔσης συμβολικῆς πολλάκις, ἀποφεύγηται ἡ ἀφύπνισις. Εἰς ταῦτα ὑπάγονται τὰ καλούμενα παιδικὰ ὄνειρα, ἅτινα διέπονται ὑπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἐπιθυμιῶν. Πρόκειται περὶ ἐπιθυμιῶν εὑρισκομένων κυρίως ἐν τῷ ὑποσυνειδήτῳ καὶ πιεζομένων, διότι ἡ εἰς τὴν συνείδησιν αὐτῶν ἀναγωγὴ εἶναι δυσάρεστος ἢ ἀπηγορευμένη ὑπὸ τοῦ ἐγὼ (ἠθικοκοινωνικολογικῶν παραγόντων). Εἰς ταῦτα ὑπάγονται πλεῖστα τῶν ὀνείρων, ἀκόμη καὶ ἐκεῖνα, καθ' ἃ βλέπει τις θνῄσκοντα τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ μιγνύμενον ἑαυτὸν τῇ μητρί. Τὰ τελευταῖα ἐξηγοῦνται διὰ τοῦ *οἰδιποδείου* συμπλέγματος (βλ. λ.). Εἰς τὰ ἐκ τοιούτων ψυχικῶν ἐρεθισμῶν ὑπάγονται καί τινα ὄνειρα, ὄντα ἀποτέλεσμα τῆς ἀρχῆς τοῦ Adler (κατ' αὐτόν), ἤτοι τῆς ἀρχῆς τῆς θελήσεως τῆς ἐπιβολῆς καὶ ἰσχύος καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῆς κατωτερότητος. Ὅτι δὲ καὶ συνειδητῶν ἐπιθυμιῶν ἡ πραγμάτωσις γίνεται ἐν ὀνείρῳ, καὶ ἄρα καὶ συνειδηταὶ ἐπιθυμίαι, δρῶσαι ὡς ἐρεθισμοί, προκαλοῦσιν ὄνειρα μετὰ συμβολικῆς ἢ καὶ φανερᾶς ἱκανοποιήσεως, ἤτοι εὐθείας, εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστόν.

Πολλάκις δ' ἡ εἰκών, ἡ τὴν ἱκανοποίησιν ἢ καὶ τὰ ἐρεθίσματα δηλοῦσα, εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ τε συμβολισμοῦ, τῆς συγκολλήσεως καὶ συμπυκνώσεως, ὡς καὶ τῆς ὑποκαταστάσεως, ὥστε καλύπτονται πλήρως οἵ τε ἐρεθισμοὶ καὶ αἱ ἱκανοποιήσεις, δι' ὃ καὶ ἡ εἰκὼν αὕτη καλεῖται εἰκὼν καλύψεως. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ὄνειρα ταῦτα ὀφείλονται εἰς συναισθηματικὰς καταστάσεις, διὰ ταῦτα αἱ τοιαῦται ἐπιδράσεις ἐπὶ τῶν ὀνείρων, ὡς καὶ αἱ μεταβολαὶ αὐτῶν, καλοῦνται καταθυμικαὶ (φύσεως συναισθηματικῆς). Ἐκτὸς ὅμως τούτων ὑπάρχουσι καὶ ὄνειρα ὀφειλόμενα εἰς ἐπιδράσεις τοξικὰς καὶ λοιμώδεις, ὡς π. χ. τὰ ὄνειρα τῶν πασχόντων χρονίαν ἐξ οἰνοπνεύματος δηλητηρίασιν, ἅτινα ἐνδέχεται νὰ ὦσι τελείως ἀσύντακτα καὶ ἀκατάληπτα. Ἀλλὰ καὶ εἰς ταῦτα τελοῦνται ἐπιδράσεις καταθυμικαί, τοῦ τοξικοῦ στοιχείου προκαλοῦντος τὸ ὄνειρον, τοῦ δὲ περιεχομένου αὐτοῦ ρυθμιζομένου ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν καταθυμικῶν ἐπιδράσεων. Ὅταν καταστῇ μεγάλη ἡ ἐπίδρασις τοῦ τοξικοῦ στοιχείου, ἡ ἀφύπνισις δὲν εἶναι κανονική· αἱ ἀνακλάσεις εἶναι εὐχερέστεραι, δι' ὃ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἔχομεν ἐξακολούθησιν αὐτοῦ καὶ μετὰ τὴν ἀφύπνισιν, διότι αἱ ἐντυπώσεις (εἰκόνες ὀνείρου) καὶ αἱ ἀντιλήψεις εἶναι ἰσχυραί, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ ὀνειρευόμενος ὁμιλεῖ καὶ κινεῖται πραγματοποιῶν τὰς ἐν ὀνείρῳ πράξεις καὶ λόγους αὐτοῦ, ὡς προβαλλομένους εἰς τὰ προβλητικὰ κέντρα· ἔχομεν οὕτω τὸ λαλοῦν καὶ ἐνεργοῦν ὄνειρον, ἤτοι μετάβασιν πρὸς τὸ ὀνειρικὸν παραλήρημα.

Τὰ τοξικὰ ὄνειρα εἶναι κυρίως ἐπαγγελματικοῦ περιεχομένου· κατὰ ταῦτα δηλαδὴ προκαλεῖται κυρίως ἡ ἀφύπνισις τῶν προσφατωτέρων παραστάσεων· φοβερὰ ἐνίοτε καὶ γέμοντα εἰκόνων ζῴων κττ.

Ἡ πειραματικὴ μελέτη ἐπεβεβαίωσε πάντα ταῦτα, ἰδίᾳ δὲ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐξωτερικῶν ἐρεθισμῶν. Δὲν ἐξηκριβώθη ὅμως ἡ διάρκεια αὐτῶν καὶ ἡ ταχύτης.

Μεγάλη ἡ σχέσις τοῦ ὀνείρου τυγχάνει πρὸς τὴν ὀνειροπόλησιν (=ὄνειρα ἐν ἐγρηγόρσει), τὴν φαντασίαν καὶ τὰς ψυχοπαθείας. Ἀλλὰ τὸ ὄνειρον προκαλεῖ καὶ παραγωγὴν συμπερασμάτων λογικῶν καὶ κρίσεων δημιουργικῶν καὶ ἀνακαλύψεων εἰσέτι, διότι αἱ κρίσεις ὑφίστανται ἐν αὐτῷ λανθάνουσαν ἐπίδρασιν καὶ ἄγουσιν εἰς ἀνακαλύψεις, διὰ σχηματισμοῦ συλλογισμῶν ἐκ τῆς ἀνευρέσεως σχέσεων ἐν ἐγρηγόρσει μὴ ἀνευρισκομένων. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν καλουμένην ἔμπνευσιν. Ἡ δὲ ὀνειροπόλησις εἶναι ναρκισσικὴ πραγμάτωσις τῶν ἐπιθυμιῶν, τοῦ ναρκισσισμοῦ ἀντικαθιστῶντος τὸν ὕπνον, γεγονὸς ἀναγκαῖον, ἵνα μὴ ὑπάρχῃ τελεία ἐπαφὴ πρὸς τὸ περιβάλλον καὶ συνεπῶς ὁ ἔλεγχος τῆς πραγματικότητος.

Ὑπάρχουσι τέλος καὶ φαινόμενα μὴ δυνάμενα οὕτω νὰ ἑρμηνευθῶσιν, ὡς τὸ νὰ ὁμιλῇ τις κατ' ὄναρ γλῶσσαν ξένην, ἣν ἐλάχιστα γνωρίζει καὶ ἣν τελείως ἀδυνατεῖ νὰ ὁμιλήσῃ ἐν ἐγρηγόρσει. Ἐπίσης αἱ ὑπὸ τοῦ Kraepelin παρατηρηθεῖσαι διαταραχαὶ τοῦ λόγου, ὡς παραφασία, δυσλογίαι, ἀγραμματισμός, ἀκατανόητοι λέξεις κττ.

Ἡ ἀνάλυσις τῶν ὀνείρων, γινομένη ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἰδεῶν τῶν ψυχαναλυτῶν, ἀποβαίνει χρήσιμος καὶ μέθοδος πρὸς ἔρευναν τοῦ ὑποσυνειδήτου, ἀποτελοῦσα μέρος τῆς ψυχαναλυτικῆς μεθόδου. Ὡς διανοητικὸν δὲ φαινόμενον κατανοεῖται ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸν τρόπον ἐξελίξεως τῆς διανοίας καὶ τὰ διάφορα στάδια αὐτῆς, ἰδίᾳ δὲ τὴν καλουμένην μαγικὴν σκέψιν, πρὸς ἣν τὰ μέγιστα ὁμοιάζει καὶ συνεπῶς ἡ ὀνειρικὴ κατάστασις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐπάνοδος εἰς κατωτέραν βαθμῖδα διανοίας (διανοητικῆς ἐξελίξεως), εἰς ἣν ἡ διάκρισις μεταξὺ πραγματικῶν ἐντυπώσεων (=ἀντιλήψεων) ἐκ τοῦ ἐκτὸς κόσμου καὶ ἀνακλήσεως αὐτῶν ἐκ τῆς μνήμης εἶναι δυσχερὴς ἂν μὴ ἀδύνατος, ἄρα ἐπάνοδος εἰς τὴν καλουμένην περίοδον πρωτογενοῦς ἀδιακρισίας, ἥτις διὰ τὰς ὀπτικὰς εἰκόνας (αἵτινες ἀπαρτίζουσι τὰ 70 % τῶν εἰκόνων τοῦ ὀνείρου) εἶναι ἡ καλουμένη περίοδος τοῦ εἰδητισμοῦ. Ἐντεῦθεν ἡ πίστις τῶν παλαιῶν εἰς τὰ ὄνειρα καὶ ἡ ἀνικανότης τινῶν νὰ καθορίσωσιν ἂν παραστάσεις τινὲς γεγονότων εἶναι πραγματικαὶ ἢ ἀπότοκοι ὀνείρων.

Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται καὶ ἡ ἀθρόα ἐμφάνισις αὐτῶν εἰς περιπτώσεις νάρκης τῆς διανοίας, ὡς π. χ. εἰς τὰς περιπτώσεις χρονίας δηλητηριάσεως δι' οἰνοπνεύματος ἢ καὶ μέθης δι' αὐτοῦ ἢ δι' ἄλλων μεθυστικῶν οὐσιῶν, ὡς ὀφειλομένη εἰς τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἀτόμου, τότε, εἰς κατωτέραν διανοητικῶς καὶ ἄρα ἀρχαιοτέραν φυλογονικῶς κατάστασιν, ὡς δεικνύει καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ πίστις εἰς τὰ ὄνειρα, ὅτι ἔχουσι προφητικὴν σημασίαν, παρατηρεῖται ἐπὶ ἧττον ἀνεπτυγμένων καὶ ἧττον προηγμένων ἀνθρώπων. Ὁ ἀντικειμενικὸς ἐν τούτοις παρατηρητὴς δὲν δύναται νὰ παρίδῃ τὸ γεγονὸς ὅτι ὑπάρχουσι βεβαιωμένα ὄνειρα (ἴσως κατὰ σύμπτωσιν), εἰς ἃ καὶ ὁ πλέον δύσπιστος δὲν δύναται νὰ μὴ βεβαιώσῃ ὅτι διαβλέπει τοιαύτην σημασίαν προφητικὴν ἢ τηλεπαθητικὴν (καὶ ἐν γένει ἐξωφυσικήν). Ἐπὶ τούτων ἡ ἐπιστήμη οὐδὲν ἀποφαίνεται, σημειοῦσα ἁπλῶς τὰ γεγονότα, ἔστω καὶ ὡς συμπτώσεις. Αἱ περιπτώσεις ὅμως αὗται εἶναι ἐξόχως σπάνιαι ἐν σχέσει πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ὀνείρων, ἅτινα βλέπει τις κατὰ τὰς πλείστας τῶν νυκτῶν καὶ ὧν μέγα μέρος λησμονεῖ ἀμέσως.

Τ. Α. ΖΗΣ

—[*Ἐγκυκλ. — Λαογρ.*] Τὰ *ὄνειρα*, μὲ τὴν ψευδαίσθησιν δευτέρας ζωῆς παραδόξου καὶ μυστηριώδους, τὴν ὁποίαν δημιουργοῦν, ἐκίνησαν ἀπὸ παναρχαίων χρόνων τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐθεωρήθησαν ὡς φορεῖς στοιχείων ἀναμφισβητήτων διὰ τὴν μάντευσιν τοῦ μέλλοντος. Δι' ὃ καὶ οἱ ἐξηγηταὶ ὀνείρων ἐθεωροῦντο ὡς σοφώτατοι ἄνδρες, ἡ τυχὸν δ' ἐπαλήθευσις προρρήσεώς των τινός, ἐξ ἑρμηνείας ὀνείρου, ἐστερέου τὴν φήμην των ἐφ' ὅρου ζωῆς. Ἀπὸ τῶν ἱστορικῶν χρόνων βλέπομεν ἀναφερόμενα πολλὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἐθεωρήθησαν προικισμένα μὲ ἐξηγητικὴν τῶν ὀνείρων ἱκανότητα. Γνωστὴ εἶναι ἡ τύχη τοῦ Ἰωσὴφ καὶ τοῦ Δανιὴλ ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἐξαρτηθεῖσα ἐκ τῆς ὀνειροκριτικῆς των ἱκανότητος. Ὅπως ἦτο ἑπόμενον, ἡ προχειροτέρα θεωρία περὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς προελεύσεως τῶν ὀνείρων, κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ὑπῆρξεν ἡ γνώμη ὅτι ταῦτα ἀπετέλουν μηνύματα τοῦ θείου. Ἕνεκα τούτου τὸ ὄνειρον ὑπήχθη ἐνωρίτατα εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς θρησκείας, ἡ ὁποία τὸ ἐξεμεταλλεύθη κατὰ τρόπον ἀρκετὰ προσοδοφόρον. Οὕτως εἰς ταύτην περιῆλθεν οὐ μόνον ἡ ἑρμηνεία τῶν τυχαίων ὀνείρων, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἡ πρόκλησις ὀνείρων πρὸς λῆψιν χρησμοῦ. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, τὴν ἑλληνικὴν καὶ ρωμαϊκήν, οἱ πιστοί, κατόπιν θρησκευτικῶν τινων τελετῶν, ἐκοιμῶντο ἐντὸς ναῶν ἐπὶ τοῦ δέρματος θυσιασθέντος ζῴου καὶ ἀνέμενον νὰ ἔλθωσιν εἰς ἄμεσον μετὰ τοῦ θείου ἐπαφήν, δι' ὀνείρου ἀποκαλυπτικοῦ, ὅπερ θὰ ἔβλεπον κατὰ τὴν νύκτα (βλ. λ. *ἐγκοίμησις*). Ἡ πίστις ἐπὶ τὸ μαντικὸν περιεχόμενον τῶν ὀνείρων ἐνισχύθη ἔτι μᾶλλον κατὰ τὸν μεσαίωνα, δημιουργηθείσης μάλιστα ὁλοκλήρου βιβλιογραφίας ἐξ ἐξηγητικῶν τῶν ὀνείρων βιβλίων (βλ. λ. *ὀνειροκρίτης*), δὲν φαίνεται δὲ νὰ ἐξέλιπε κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, παρ' ὅλας τὰς προόδους τῆς φυσιολογίας (βλ. λ. *ὀνειροκριτική*).

Τὸ ὄνειρον ἐξυπηρέτησε καὶ ἄλλως τὴν θρησκείαν καὶ τὴν ὑπερβατικὴν μεταφυσικήν. Ἤδη εἰς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἐδημιούργησεν εἰς τὸν νοῦν τῶν καθυστερημένων λαῶν, κατὰ τὸν Tylor, τὴν πίστιν ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ἀποτέλεσμα ἰδιαιτέρου τινὸς ὄντος, διαιτωμένου ἐντὸς τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἀλλὰ σκιώδους καὶ δυναμένου νὰ ἐξέρχηται αὐτοῦ κατὰ βούλησιν καὶ νὰ κινῆται ἐλευθέρως καὶ νὰ ἐνεργῇ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ ἐν ὅσῳ διαρκεῖ ὁ ὕπνος. Τὸ διακεκριμένον τοῦτο ἀπὸ τοῦ σώματος ὄν, ὅπερ ὠνομάσθη *ψυχή*, προικισμένον μὲ ἰδίαν ζωήν, ἐθεωρήθη ἀθάνατον. Οὕτως ἀπὸ τοῦ ὀνείρου ἐγεννήθη ἡ ἰδέα τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἐπιβιώσεως αὐτῆς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀτόμου, ἐκ τῆς ἰδέας δὲ ταύτης ἡ λατρεία τῶν νεκρῶν καὶ ἡ πίστις ἐπὶ τὴν ὕπαρξιν ἄλλου κόσμου, ἐκτὸς τοῦ αἰσθητοῦ, τοῦ κόσμου τῶν πνευμάτων.

Θ. Π.

ὀνειρόπλαστος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ὡς ὄνειρον ἢ ἐν ὀνείρῳ πλασθείς, ἀπραγματοποίητος.

ὀνειροπόλημα (τό)· πᾶν ὅ,τι φαντάζεταί τις ἢ ποθεῖ, ἀλλὰ μὴ πραγματοποιούμενον, πόθος ἀπραγματοποίητος, ρεμβασμός: «ζῇ μὲ τὰ ὀνειροπολήματα».

ὀνειροπόλησις, *—εως* (ἡ)· τὸ νὰ ὀνειροπολῇ τις, τὸ ρεμβάζειν.

ὀνειροπόλος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ὀνειροπολῶν, φαντασιοκόπος, ὁ ἀπομακρυνόμενος τῆς πραγματικότητος: «ὀνειροπόλος νεᾶνις».

ὀνειροπολῶ (*—έω*)· εἶμαι ὀνειροπόλος, ἀπομακρύνομαι τῆς πραγματικότητος, φαντάζομαι ὡς ἐν πραγματικότητι πᾶν ὅ,τι ποθῶ, ρεμβάζω, φαντασιοκοπῶ· || ἀποβλέπω εἴς τι ἀπραγματοποίητον, ἔχω κενὰς ἐλπίδας.

Ὄνειρος. Ἄγγελος τοῦ Διὸς θεότης, ἀποστελλομένη ὑπ' αὐτοῦ καθ' ὕπνους εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἵνα τοὺς συμβουλεύσῃ καὶ τοῖς γνωρίσῃ τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν, υἱὸς τῆς Νυκτὸς καθ' Ἡσίοδον καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ὕπνου καὶ τοῦ Θανάτου. Ὁ Ὅμηρος τὸν ἀναφέρει ἐπανειλημμένως ὡς δαίμονα τοῦ Ἅδου, εἰς τοὺς μεταγενεστέρους δὲ χρόνους θεωρεῖται ὡς ὄργανον θεραπευτοῦ θεοῦ (Ἀπόλλωνος ἢ ἄλλου), ὑπαγορεῦον κατὰ τὴν *ἐγκοίμησιν* (βλ. λ.) τὴν ἀκολουθητέαν ὑπὸ τοῦ ἀσθενοῦς θεραπείαν.

ὀνειροσκοπία (ἡ)· ἡ διὰ τῆς ἐξηγήσεως τῶν ὀνείρων πρόβλεψις τοῦ μέλλοντος, ἡ ὀνειροκριτική, ἡ ὀνειρομαντεία· || ἡ ἔρευνα τῆς φύσεως καὶ τῆς γενέσεως τῶν ὀνείρων.

ὀνειροφαντασία (ἡ)· ὅ,τι φαντάζεταί τις καθ' ὕπνον, ὄνειρον.

ὀνειρώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ ὅμοιος μὲ ὄνειρον, φανταστικός, οἱονεὶ ἀνύπαρκτος ἐν τῇ πραγματικότητι, ἔκτακτος, ἐξαίρετος: «ὀνειρώδης εὐτυχία», «κάλλος ὀνειρῶδες».—Ἐπίρρ. ***ὀνειρωδῶς***.

ὀνείρωξις (ἡ). Καλεῖται οὕτως ἡ κατὰ τὸν ὕπνον ἐπερχομένη γενετήσιος διέγερσις καὶ ἱκανοποίησις αὐτῆς δι' ἐκσπερματίσεως (κοιν. *ρεῦσις*). Ἡ ὀνείρωξις: α) Ἐπέρχεται καθ' ὃν χρόνον ὁ ἄνθρωπος ὀνειρεύεται ὅτι ἐκτελεῖ τὴν γενετήσιον πρᾶξιν, ἤ τι αὐτῆς παραπλήσιον. β) Ὀφείλεται εἰς ὑπερβολικὴν ἐγκράτειαν, ἧς ἕνεκα δὲν ὑπάρχει ἕτερος τρόπος ἱκανοποιήσεως τῆς γενετησίου ὁρμῆς καὶ παράγεται ἄθροισις ἐνεργείας εἰς τοὺς γεννητικοὺς ἀδένας, οἵτινες ὅταν ὑπερπληρωθῶσιν ἀπαλλάσσονται ταύτης διὰ τῆς ἐκκρίσεως. γ) Ὀφείλεται εἰς ἔντονον γενετήσιον ὀργασμόν, μὴ παυόμενον παρὰ πᾶσαν φυσιολογικὴν ἢ διεστραμμένην ἱκανοποίησιν αὐτοῦ. Ὁ ὀργασμὸς οὗτος ἢ εἶναι—οὕτως εἰπεῖν — ἰδιοπαθὴς (ὀφείλεται δηλαδὴ εἰς ὑπερλειτουργίαν τῶν ἀδένων πρωτοπαθῆ) ἢ τυγχάνει ἀπότοκος παθήσεώς τινος, ὡς δευτεροπαθὴς ἐκδήλωσις, ὡς π. χ. συμβαίνει ἐν τῇ φυματιάσει. δ) Ὀφείλεται εἰς διέγερσιν τοῦ κέντρου στύσεως (τοῦ Budge), ὅπερ εὕρηται ἐν τῇ ἱερᾷ μυελικῇ χώρᾳ, ἐκ θερμάνσεως ὑπερβολικῆς, ὡς συμβαίνει κατὰ τὴν ὑπτίαν ἐπὶ τὰ νῶτα κατάκλισιν. ε) Ὀφείλεται εἰς διέγερσιν τοῦ ἰδίου κέντρου, προκαλουμένην ἐξ ὡρισμένων ἐδεσμάτων, τὰ ὁποῖα περιέχουσι θερμαντικὰς καὶ θρεπτικὰς ἰδιότητας ἐντόνους, ὡς τὸ ἔλαιον καί τινα φάρμακα. στ) Παρατηρεῖται ἐπί τινων παθήσεων φερουσῶν ἐξάντλησιν καὶ διαταραχὰς τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ὡς καὶ ἐπί τινων παθήσεων νευρικῶν (ἐν ἀρχῇ), ὡς ἡ νωτιαία φθίσις, διάφοροι παραλύσεις κττ. Ἐπίσης ἐπί τινων ψυχικῶν καταστάσεων παρατηροῦνται ὀνειρώξεις μετὰ γενικοῦ γενετησίου ὀργασμοῦ (ἤτοι καὶ κατὰ τὴν ἐγρήγορσιν), ὡς ἡ μανία, ἡ προϊοῦσα παράλυσις κλπ. Εἰδικώτερον παρατηρεῖται ἐπὶ νευρασθενείας, ἧς ἔχομεν μάλιστα εἰδικὴν μορφήν, γενετήσιον καλουμένην, καὶ εἰς ἣν συνυπάρχουσιν αἱ ὀνειρώξεις μετ' ἄλλων γενετησίων διαταραχῶν, ὡς προώρου ἐκσπερματίσεως, ἀπωλείας τῆς ἡδυπαθείας, βραδύτερον δὲ ἐκδηλουμένων δι' ἀνικανότητος ποικίλης μορφῆς. ζ) Συνήθεις εἶναι αἱ ὀνειρώξεις ἐξ αὐνανισμοῦ, ὡς καὶ ἐκ καταχρήσεως γενετησίου πάσης ἄλλης μορφῆς, ἰδίᾳ δὲ μὴ φυσιολογικῆς (διά τινος διαστροφῆς). Τὸ ἄτομον τότε καθίσταται νευρικόν, ἐμφανίζει διαφόρους ἀνωμαλίας τοῦ χαρακτῆρος, νευροψυχικὴν ἀστάθειαν, συναισθηματικὴν ὑποτονίαν, καὶ τέλος ἀποβαίνει νευρασθενικὸν μετὰ γενετησίου ἀνικανότητος. Ταῦτα συμβαίνουσιν εἰς ἐκείνους, οἵτινες καὶ κατὰ τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν αὐνανίζονται, ἢ ἐν τῇ ἐφηβικῇ ἐποιοῦντο μεγίστην κατάχρησιν αὐνανισμοῦ, ὥστε ἀπὸ τῆς ἡλικίας ταύτης νὰ προκαλέσωσι νευρασθένειαν. Οὐχὶ τόσον σπανίως ἡ ὑποτονία ἄγει εἰς αὐτοκτονίαν. Ἐκ τῶν συχνῶν ὀνειρώξεων προκαλεῖται πρὸς τούτοις ἔντονος ἐξάντλησις, καὶ τὸ ἄτομον προδιατίθεται καὶ διὰ νοσήματα ὀργανικὰ ἄλλα.

Ἡ θεραπεία εἶναι αἰτιολογική. Ἡ προφυλακτικὴ τοιαύτη συνίσταται εἰς τὴν ρύθμισιν τῆς ἱκανοποιήσεως τῆς γενετησίου ὁρμῆς ἀναλόγως τῆς ἐντάσεως αὐτῆς, τὴν ἀποφυγὴν τοῦ αὐνανισμοῦ καὶ τῶν προκαλούντων γενετήσιον διέγερσιν αἰτίων.

Τ. Α. ΖΗΣ

Digitized by Google

ὀνειρώττω· βλέπω ὄνειρον, ὀνειρεύομαι· || πάσχω *ὀνείρωξιν* (βλ. λ.).

Ὀνείτης *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Δηϊανείρας, ἀδελφὸς τοῦ Ὕλλου (*Ἀπολλδ*.Β,7,8). Α. Θ. Σ.

Ὀνέλια (Oneglia) *[Γεωγρ.]*. Παράλιος πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Ἰμπερίας, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Ἰμπέρο, ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Γενούης. Ἀπὸ τοῦ 1923 ἡνώθη μετὰ τῆς πόλεως Πόρτο Μαουρίτσιο ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἰμπέρια* (βλ. λ.). Εἶναι γνωστὴ διὰ τὴν ἐξαγωγὴν ὀνομαστοῦ φερωνύμου ἐλαίου. Μ. Δ. Β.

Ὀνεόντα (Oneonta) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Κάτ. 12.000. Ἔχει ἐργοστάσια μεταλλουργίας, σιδηρουργίας καὶ κατασκευῆς ἀτμομηχανῶν. Π. Π. Κ.

ὄνευος (τό), *—ους* (κοιν. *μανουβέλο* ἢ *πόμπα*, γαλλ. guindeau ἀγγλ. windlass). Εἶδος *βαρούλκου*, τὸ ὁποῖον μεταχειρίζονται τὰ μικρὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ἀντὶ ἐργάτου καὶ κιόνων πρὸς ἀνάσπασιν τῆς ἀγκύρας καὶ πρὸς κιονοδέτησιν τῆς ἁλύσεως. Ἀποτελεῖται ἐκ κυλίνδρου (*ἁλυσελίκτρου*) στερεωτάτου, ἐπερειδομένου ἐγκαρσίως πρὸς πρῷραν ἐπὶ δύο πρὸς τοῦτο κιόνων (μπαμπάδων). Ἡ ἅλυσις φέρεται εἰς δύο ἢ τρεῖς στροφὰς περὶ τὸν κύλινδρον, ὅστις περιστρέφεται δι' οἱουδήποτε μηχανικοῦ μέσου, ἐνῷ καταχλεῖδες προσερειδόμεναι εἰς τὸν ὀδοντωτὸν τροχὸν παρακωλύουν τὴν ἀναστροφὴν τοῦ ὀνεύους. Τὸ συνηθέστερον δὲ μέσον πρὸς λειτουργίαν τοῦ ὀνεύους εἶναι δύο σκυτάλαι μετὰ χειρολαβῶν, αἵτινες κινούμεναι διὰ τῆς μυϊκῆς δυνάμεως τῶν ναυτῶν, ὡς μοχλοὶ ἀντλίας, μεταδίδουν εἰς τὸν κύλινδρον, μέσῳ διωστήρων, βραδεῖαν περιστροφὴν ἀνέλκουσαν τὴν ὑπ' αὐτοῦ περιειλιγμένην ἅλυσιν. Σ. Ε. Λ.

Ὀνεϊούτ (Oneyout). Φυλὴ ἐν Ἡνωμέναις Πολιτείαις (βλ. λ. *Ὀνεΐντα*).

Ὄνεφαλς-Ρίχτερ (Ohnefalsch-Richter), *Μάξ*, Γερμανὸς ἀρχαιολόγος (βλ. λ. *Ὤνεφαλς-Ρίχτερ*).

ὀνηγὸς (ὁ, ἡ)· ὁ ὁδηγῶν ὄνον, ὀνηλάτης.

ὀνηλασία (ἡ)· τὸ νὰ ὁδηγῇ τις ὄνον.

ὀνηλάτης (ὁ)· ὁ ἐλαύνων, ὁ ὁδηγῶν ὄνον, ὀνηγός.

Ὀνήσανδρος, ἢ ***Ὀνόσανδρος.*** Ἕλλην τακτικὸς συγγραφεύς, σύγχρονος τοῦ Νέρωνος. Ἔγραψεν ἀπολεσθέντα «Ὑπομνήματα» εἰς τὴν «Πολιτείαν» τοῦ Πλάτωνος, «Περὶ στρατηγημάτων» καὶ τὴν διασωθεῖσαν πραγματείαν «Τακτικὰ» ἢ «Στρατηγικὰ» ἢ «Στρατηγικὸς λόγος». Ἡ τελευταία, περίφημος διὰ τὰς ἀσφαλεῖς της πληροφορίας, εἶναι φορτικὴ καὶ ἥκιστα ἐπαγωγός, ἔχουσα ὡς πρότυπον τὸν Ξενοφῶντα. Ἀπευθύνεται ἡ συγγραφὴ πρὸς τὸν ὕπατον Κόϊντον Οὐηράνιον, ἀρχικῶς δὲ ἐδημοσιεύθη ἐν μεταφράσει (λατινικῇ τοῦ Ν. Σαγκουντῖνο, Ρώμη 1694, καὶ Ἰωακεὶμ Καμεραρίου 1595, γαλλικῇ τοῦ Ι. Σαρριέ, Παρίσιοι 1546, καὶ ἰταλικῇ τοῦ Φαβίου Κόττα, Ἐνετία 1546), μεγάλως ἐκτιμηθεῖσα ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν τῆς Δύσεως. Τὸ πρωτότυπον ἐξεδόθη ὑπὸ Ν. Ριγκὼ (Παρίσιοι 1599), Ν. Σβέμπελ (Νυρεμβέργη 1761) μετὰ μεταφράσεως τοῦ βαρώνου Τσουρλάουμπεν καὶ σχολίων τοῦ Σκαλιγέρου καὶ Βοσσίου, εἶτα ὑπὸ τοῦ Κοραῆ (Παρίσιοι 1822, ἐν τῷ Ε' τόμῳ τῶν Παρέργων τῆς Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης) καὶ τέλος ὑπὸ Καΐχλυ (Λειψία 1860) ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ Τόϋμπνερ. Π. Ν. Π.

— «Ὀνήσανδρος, ἡ *ἐφημερὶς τοῦ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν στρατοῦ καὶ τῆς ἐθνοφυλακῆς*». Μηνιαία ἔκδοσις ἐν Ἀθήναις εἰς σχῆμα 8ον, ἀπὸ 1ης Αὐγούστου 1864 μέχρι τοῦ 1869. Διηυθύνετο μέχρι τοῦ 1868 ὑπὸ Ι. Π. Ροδίου καὶ εἶτα ὑπὸ Α. Βουγιούκα, ἐκ τοῦ ὑποτίτλου της δὲ ἐχαρακτηρίζετο ὡς «περιέχουσα πᾶν ὅ,τι σπουδαῖον στρατιωτικὸν ἢ ἐπιστημονικὸν ἀντικείμενον, μετὰ ἐπισήμου παραρτήματος». Π. Ν. Π.

Ὀνησία *[Γεωγρ.]*. Νῆσις ΝΑ. τοῦ ἀκρωτηρίου Σητείας Κρήτης Γούδουρα ἢ Κακῆς-Ἁλυῆς (Ἐρυθραῖον), γνωστὴ σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Κουφονήσι*, ἀναφερομένη δὲ καὶ ὡς *Λευκή*. Ε. Γ.

Ὀνησίκρητος, ***Ὀνησίκριτος,*** ἢ ***Ὀνησίκρατος.*** Ἀρχαῖος Ἕλλην κυνικὸς φιλόσοφος, ναυτικὸς καὶ ἱστορικός, ἐξ Αἰγίνης ἢ Ἀστυπαλαίας, σύγχρονος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἐφοίτησε παρὰ τῷ Διογένει, πρὸς ὃν προηγουμένως εἶχεν ἀποστείλει ἀμφοτέρους τοὺς υἱούς του Ἀνδροσθένην καὶ Φιλίσκον, καὶ κατέστη εἷς «τῶν ἐλλογίμων μαθητῶν» αὐτοῦ. Καταταγεὶς εἰς τὸν στόλον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐγένετο ἀρχικυβερνήτης τοῦ στόλου ὑπὸ τὸν Νέαρχον, ὁ ἴδιος διοικῶν τὸ βασιλικὸν πλοῖον, καὶ μετέσχε τοῦ περίπλου τῆς Ἰνδικῆς, μεθ' ὃν ἐστεφανώθη παρὰ τοῦ βασιλέως εἰς Σοῦσα. Κατὰ τὰ ταξίδιά του, ἐξερευνήσας τὴν Ἰνδικὴν καὶ εἰδικώτερον συναναστραφεὶς τοὺς βραχμᾶνας καὶ γυμνοσοφιστάς, ἔγραψε «Περὶ Ἀλεξάνδρου», ἢ «Πῶς Ἀλέξανδρος ἤχθη», εἰς τέσσαρα τοὐλάχιστον βιβλία, περίφημα διὰ τὰς πληροφορίας του περὶ τῶν λαῶν τῆς Ἰνδικῆς καὶ περὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ βασιλέως. Ἐξ αὐτοῦ, τελειωθέντος ὅτε ὁ Ὀνησίκρητος ὑπηρέτει παρὰ τῷ Λυσιμάχῳ, ἤντλησαν πλεῖστοι μεταγενέστεροι, ἰδιαιτέρως ὅμως ὁ Στράβων, ὅστις καὶ μικρὰ ἀποσπάσματα αὐτοῦ παραθέτει καὶ ἔλεγχον αὐτοῦ διεξάγει αὐστηρόν, ἀποκαλῶν αὐτὸν «ψευδολόγον» (καὶ ὁ Ἀρριανὸς εἶχεν ἤδη ἀποκαλέσει τὸν Ὀνησίκρητον «ἐν συγγραφῇ ψεύστην», ὁ δὲ Νέαρχος «νήπιον»). Παρὰ τὰς ὑπερβολὰς καὶ τερατολογίας του, ὁ Ὀνησίκρητος εἶχε δημιουργήσει πλείστους ὀπαδοὺς ὡς ἱστορικὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου («οἱ περὶ Ὀνησίκρητον»), τὰ ἀποσπάσματά του δὲ πρῶτος συνέλεξεν ὁ Geier (ἐν Alexandri historiarum scriptores, τόμ. Γ'), εἶτα δὲ ὁ Müller (ἐν Scriptores rerum Alex. Magni, σελ. 47—57), ἐν ὅλῳ ἀνερχόμενα εἰς 33, ὧν 15 μόνος ὁ Στράβων διέσωσεν. Π. Ν. Π.

Ὀνήσιλος. Υἱὸς τοῦ Χέρσιος καὶ νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Γόργου, βασιλέως τῆς ἐν Κύπρῳ Σαλαμῖνος, ζήσας περὶ τὰ τέλη τοῦ ΣΤ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος. Ἐπαναστατήσας κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, ὡς φιλοπέρσου, ἐξεθρόνισεν αὐτόν, καὶ γενόμενος βασιλεὺς τῆς Σαλαμῖνος κατώρθωσε νὰ ἐπαναστατήσῃ κατὰ τῶν Περσῶν πάντας τοὺς Κυπρίους, πλὴν τῶν Ἀμαθουσίων, τῶν ὁποίων ἐπολιόρκησε τὴν πόλιν. Μαθὼν ταῦτα ὁ Δαρεῖος, ἀπέστειλε κατ' αὐτοῦ τὸν Ἀρτύβιον μετ' ἰσχυρᾶς ναυτικῆς καὶ πεζικῆς δυνάμεως. Ὁ Ὀνήσιλος ἐκάλεσεν εἰς βοήθειαν τοὺς ἐπαναστατήσαντας ἐπίσης Ἴωνας, οἵτινες «οὐκ ἐς μακρὴν βουλευσάμενοι ἧκον πολλῷ στόλῳ» (*Ἡροδ*. V, 108). Γενομένης συγκρούσεως μεταξὺ τῶν δύο ἀντιπάλων δυνάμεων, οἱ μὲν Ἴωνες ἐνίκησαν τὸν περσικὸν στόλον κατὰ θάλασσαν, ὁ δὲ Ὀνήσιλος ἐνίκησε κατὰ ξηρὰν τοὺς Πέρσας, φονεύσας τὸν Ἀρτύβιον μαχόμενον ἀπὸ τοῦ ἵππου. Προδοθεὶς ὅμως ὑπὸ τοῦ Στησήνορος, τυράννου τοῦ Κουρίου, ἀποχωρήσαντος τῆς μάχης μετ' ἀρκετῆς δυνάμεως καὶ τῶν Σαλαμινίων ἁρματοδρόμων, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ ἐφονεύθη μαχόμενος γενναίως, καθὼς καὶ ὁ σύμμαχός του βασιλεὺς τῶν Σολίων Ἀριστόκυπρος ὁ Φιλοκύπρου, καὶ οὕτως ὁ ἀγὼν ἔληξεν ὑπὲρ τῶν Περσῶν. Οἱ Ἀμαθούσιοι τότε ἀποκόψαντες τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὀνησίλου, ἐκόμισαν αὐτὴν ἐν θριάμβῳ εἰς τὴν πόλιν των καὶ ἐκρέμασαν αὐτὴν ἀπό τινος τῶν πυλῶν. Ἀλλὰ μέλισσαι εἰσδύσασαι εἰς αὐτὴν «κηρίων μιν ἐνέπλησαν». Ἐρωτηθὲν τότε τὸ μαντεῖον περὶ τοῦ σημείου τούτου, διέταξε νὰ θάψωσι τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὀνησίλου καὶ νὰ προσφέρωσι κατ' ἔτος θυσίας πρὸς τιμήν του, ὡς εἰς ἥρωα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐγένετο καὶ ἐξηκολούθει τηρούμενον μέχρι τοῦ Ἡροδότου. Οἱ Ἴωνες, μαθόντες τὰ κατὰ τὸν Ὀνήσιλον καὶ ὅτι ὅλαι αἱ πόλεις τῆς Κύπρου ἐπολιορκοῦντο ὑπὸ τῶν Περσῶν πλὴν τῆς Σαλαμῖνος, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἀνεγνώρισαν καὶ πάλιν τὸν Γόργον, ἀπέπλευσαν εἰς Ἰωνίαν (*Ἡροδ*. V, 104—115). Α. Θ. Σ.

Ὀνήσιμος. —1) Δοῦλος τοῦ Φιλήμονος, δραπετεύσας ἄγνωστον διὰ τίνα ἀκριβῶς αἰτίαν καὶ καταφυγὼν εἰς τὸν δέσμιον τότε ἐν Ρώμῃ διατελοῦντα ἀπόστολον Παῦλον, ὅστις καὶ ἐκχριστιανίσας αὐτὸν ἀπέστειλε πρὸς τὸν κύριόν του μετὰ τῆς γνωστῆς συστατικῆς ἐπιστολῆς (Πρὸς Φιλήμονα), ἐν ᾗ παρακαλεῖ αὐτὸν ὅπως δεχθῇ «τὸν ποτὲ ἄχρηστον, νυνὶ δὲ εὔχρηστον», «οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλὰ ὑπὲρ δοῦλον, ἀδελφὸν δὲ ἀγαπητόν». Φαίνεται ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ καὶ ὅτι ὁ Ὀνήσιμος ἐχειραφετήθη ὑπὸ τοῦ Φιλήμονος. Κατά τινα παράδοσιν, ἀπαντῶσαν ἐν ταῖς «Ἀποστολικαῖς Διαταγαῖς» (Ζ' 46), ὁ Ὀνήσιμος ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ Παύλου ἐπίσκοπος Βεροίας. Κατὰ δὲ τὰς μαρτυρολογικὰς εἰδήσεις διεδέχθη ἐπὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου τῆς Ἐφέσου τὸν Τιμόθεον. Κατ' ἄλλας εἰδήσεις, ὁ Ὀνήσιμος ἐκήρυξεν ἐν Ἱσπανίᾳ. Ἐπίσης ποικίλλουσιν αἱ περὶ τοῦ μαρτυρίου αὐτοῦ εἰδήσεις, ἐξ ὧν ἄλλαι μὲν φέρουσιν αὐτὸν ὡς μαρτυρήσαντα ἐν Ρώμῃ, ἄλλαι δ' ἀλλαχοῦ. Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἑορτάζεται ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῇ 15 Φεβρουαρίου, τῇ δὲ 22 Νοεμβρίου μνημονεύεται ὁμοῦ μετὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ Φιλήμονος, ὡς καὶ τῇ 6 Ἰουλίου. [Πρβλ. *Π. Μπρατσιώτου*, «Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Φιλήμονα» (1923) καὶ Acta Sanctorum Φεβρουαρίου (15 Φεβρ.)]. —2) Ἀρχιεπίσκοπος Ἐφέσου, οὗ ἡ μνήμη ἑορτάζεται τῇ 1 Δεκεμβρίου. —3) Ὅσιος, καταγόμενος ἐκ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης καὶ δράσας ἐν Μ. Ἀσίᾳ (Ἐφέσῳ καὶ Μαγνησίᾳ) ἐπὶ Διοκλητιανοῦ. Π. Ι. Μ.

Ὀνήσιππος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Χρυσηΐδος, θυγατρὸς τοῦ Θεσπίου (*Ἀπολλοδ*. Β, 7, 8). Α. Θ. Σ.

Ὀνησιφόρος. Χριστιανὸς τῆς Ἐφέσου, μνημονευόμενος ἐν τῇ Β' πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῇ ὑπὸ τοῦ Παύλου, πρὸς ὃν εἶχε σπουδαίας παράσχει ὑπηρεσίας, «πολλάκις ἀναψύξας» αὐτὸν ἀλλαχοῦ τε καὶ ἐν Ρώμῃ, ἔνθα ἀνεζήτησε καὶ ἀνεῦρεν αὐτὸν ἐγκάθειρκτον ὄντα (β' φυλάκισις) «μὴ ἐπαισχυνθεὶς τὴν ἅλυσιν» αὐτοῦ (Β' Τιμοθ. α' 16 — 18). Αἱ περὶ αὐτοῦ ἐξωβιβλικαὶ εἰδήσεις εἶναι συγκεχυμέναι. Κατ' ἀνατολικὰς εἰδήσεις, ἦτο εἷς τῶν 70 ἀποστόλων καὶ ἐγένετο ἐπίσκοπος Κολοφῶνος. Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ ἡ μνήμη αὐτοῦ ἑορτάζεται τῇ 7 Σεπτεμβρίου. Π. Ι. Μ.

Ὀνητορίδης. Πατρωνυμικόν, ἤτοι ὁ υἱὸς τοῦ Ὀνήτορος ὁ Φρόντις (Ὀδυσσ. γ 282). Α. Θ. Σ.

Ὀνήτωρ *[Μυθολ.]*. —1) Πατὴρ τοῦ Φρόντιδος, κυβερνήτου τῆς νηὸς τοῦ Μενελάου, τοῦ ὁποίου τὴν εἰκόνα, ὡς ἀναφέρει ὁ Παυσανίας, ἀπηθανάτισεν ὁ χρωστὴρ τοῦ μεγάλου ζωγράφου Πολυγνώτου ἐν τοιχογραφίᾳ τῆς ἐν Δελφοῖς λέσχης τῶν Κνιδίων, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀπεικονίζετο «ναῦς τε γεγραμμένη καὶ ἄνδρες ἐντὸς ναῦται καὶ ἀναμὶξ παῖδες· ἐν μέσῃ δὲ ἔστι τῇ νηῒ ὁ κυβερνήτης Φρόντις, κοντοὺς δύο ἔχων» (*Παυσ*. Χ, 25, 2). —2) Ἱερεὺς τοῦ Διὸς ἐπὶ τῆς Τρωϊκῆς Ἴδης, ἀπολαμβάνων θείων τιμῶν, τοῦ ὁποίου τὸν υἱὸν Λαόγονον ἐφόνευσεν ὁ Μηριόνης (Ἰλιαδ. Π 604). Α. Θ. Σ.

— Ὀνήτωρ. Ἀθηναῖος, υἱὸς τοῦ Φιλωνίδου, Μελιτεὺς τὸν δῆμον, καὶ ἀδελφὸς τῆς συζύγου τοῦ Ἀφόβου, εἷς τῶν ἐπιτρόπων τοῦ ἀνηλίκου Δημοσθένους, κακῶς διαχειρισθεὶς τὴν πατρικὴν αὐτοῦ περιουσίαν καὶ κατακρατήσας μέρος αὐτῆς (*Δημοσθ*. Κατ' Ἀφόβου Α' καὶ Β'). Α. Θ. Σ.

ὄνθος (ὁ καὶ ἡ)· ἡ κόπρος τῶν κτηνῶν καὶ καθόλου ἡ κόπρος.

ὀνθοφάγος (ὁ) (Onthophagus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κοπροφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 15 εἴδη, ἰθαγενῆ τῶν εὐκράτων καὶ θερμῶν χωρῶν τῆς γῆς. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *ὀνθοφάγος ὁ ταῦρος* (Onthophagus taurus). Οἱ ἄρρενες ἔχουσι κεφαλὴν κερατοειδῆ, αἱ δὲ θήλειαι ἁπλῶς τροπιδοειδῆ. Ἑκάστη κεραία ἀποτελεῖται ἐξ ἐννέα ἀρθρώσεων, ὧν αἱ τρεῖς τελευταῖαι φέρουσι ροπαλοειδῆ ἀπόφυσιν. Αἱ σιαγονικαὶ προσακτρίδες ἀποτελοῦνται ἐκ τεσσάρων ἀρθρώσεων, ὧν ἡ τελευταία εἶναι ᾠοειδής. Τὸ σῶμά του εἶναι βραχύ, πεπιεσμένον κατὰ τὴν ραχιαίαν αὐτοῦ ἐπιφάνειαν. Ὁ χρωματισμός του εἶναι μελανοκυανοῦς. Ἐνδιαιτᾶται ἐντὸς τῆς κόπρου τῶν διαφόρων ζῴων. Δ. Ν. Π.

Ὀνθοφάγος ὁ ταῦρος

ὀνθόφιλος (Onthophilus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κοιλοκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ὑστεροϊδῶν*, περιλαμβάνον πέντε εἴδη πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης ἀπαντῶντα. Δ. Ν. Π.

ὀνθυλεύω· παραγεμίζω, *συνονθυλεύω* (βλ. λ.).

Ὀνθύριον *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Πόλις θεσσαλικὴ περὶ τὴν Ἄρνην, ἀναφερομένη ὑπὸ Ριανοῦ (ὡς εὕρηται παρὰ *Στεφάνῳ τῷ Βυζ*. 493, 15). Ταυτότης ἀνεξακρίβωτος. Σ. Ε. Λ.

Ὀνία, ἢ ***Ὄνιον*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ διαμέρισμα τῆς Κάτω Αἰγύπτου, ἄλλως καλουμένη καὶ *Ὀνίου Χώρα*. Ἔκειτο ἐν τῷ Ἡλιοπολίτῃ νομῷ, παρὰ τὴν ἀρχαιοτέραν Λεοντόπολιν, ὠνομάσθη δ' οὕτω ἀπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Ἰουδαίων Ὀνίου Δ', εἰς ὃν Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ προσέφερεν ἱκανὴν γῆν, ὅπως ἀποσπάσῃ τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τῆς ἐπιδράσεως τῶν Σύρων βασιλέων. Εἶναι ἡ μετέπειτα ὀνομασθεῖσα *Πιρὰ* καὶ *Τέλλ-ἐλ-Γιαχουντιέ*, σημαντικὸν παλαιὸν ἰουδαϊκὸν κέντρον τῆς Αἰγύπτου, ὅπου Ὀνίας ὁ Δ' ἵδρυσεν ἐξ ἀρχαιοτέρων ὑλικῶν (160 π.Χ.) ναόν, κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος, περίφημον διὰ τὸν πλοῦτον. Ἐλεηλατήθη ὑπὸ τοῦ Αἰγυπτίου ἐπάρχου Λούπου, ἐκλείσθη δὲ ὁριστικῶς τῷ 73 μ.Χ. ὑπὸ τοῦ Παυλίνου. Ἐρείπια αὐτοῦ σῴζονται ἱκανά. Π. Ν. Π.

Ὀνιάντα (Oniada). Φυλὴ ἐν Ἡνωμέναις Πολιτείαις (βλ. *Ὀνεΐντα*).

Ὀνίας (ἑβρ. *Χονί*). Ὄνομα διαφόρων Ἰουδαίων ἀρχιερέων ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς κυριαρχίας τῶν Πτολεμαίων καὶ τῶν Σελευκιδῶν. —1) *Ὀνίας Α'*. Υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Ἰαδδοῦς, ὅστις εἶχε, κατά τινα παράδοσιν, ὑποδεχθῆ ἐν Ἱεροσολύμοις τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον. Οὗτος εἶχε δεχθῆ πρεσβείαν ἀποσταλεῖσαν εἰς αὐτὸν μετ' ἐπιστολῆς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Σπαρτιατῶν Ἀρέως, ἐπικαλουμένου τὴν φιλίαν τῶν Ἰουδαίων (Α' Μακκαβ. ιβ' 7 ἑξ.). Ἀρχιεράτευσε 323—300 π. Χ. —2) *Ὀνίας Β'*. Ἔγγονος τοῦ Α', υἱὸς Σίμωνος τοῦ δικαίου, μνημονευόμενος ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου (Ἰουδ. ἀρχ. ΙΒ' δ' 1—6) καὶ ἀρχιερατεύσας περὶ τὰ μέσα τοῦ Γ' αἰῶνος π. Χ. —3) *Ὀνίας Γ'* (185—174). Φημίζεται ὡς εὐσεβής, φιλάνθρωπος καὶ δίκαιος ἀνήρ. Εἶχεν ἀντιστῆ ἐπιμόνως εἰς τὴν διαρπαγὴν τοῦ θησαυροῦ τοῦ ναοῦ ὑπὸ τῶν Σελευκιδῶν (Β' Μακκαβ. γ' 1—40). Μετὰ πολλὰς περιπετείας ἀπεσύρθη τῆς ἀρχῆς καὶ ἔμεινεν ἐν τῇ παρὰ τὴν Ἀντιόχειαν Δάφνῃ, ἔνθα καὶ ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου, τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ Ἀντιόχου Δ'. Ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ λαοῦ του

Digitized by Google

ἡ μνήμη του ὡς φίλου τοῦ λαοῦ παρέμεινεν ἄλη-στος (Β' Μακκαβ. ιε' 12—14). —4) *Ονίας Δ'*. Υἱὸς τοῦ Γ'. Μετὰ τὸν σφετερισμὸν τοῦ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἀνήκοντος θρόνου κατέφυγεν εἰς Αἴγυπτον, ἔνθα, τυχὼν καλῆς ὑποδοχῆς ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Φιλομήτορος, ἀνήγειρεν ἰουδαϊκὸν ναὸν ὅμοιον πρὸς τὸν ἱεροσολυμιτικὸν ἐν Λεοντοπόλει, τόπῳ δωρηθέντι εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως, χάριν τῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν τῶν Ἰουδαίων τῆς Αἰγύπτου (160 π. Χ.), νομίσας ὅτι πραγματοποιεῖ τοὺς λόγους τοῦ προφήτου Ἠσαΐου ιθ' 18—19 (*Ἰωσήπου*, Ἀρχαιολογ. ΙΓ' γ' 1—3, Ἰουδ. πολεμ. Ζ' ι' 2, 3). Ἡ ἵδρυσις ὅμως τοῦ ναοῦ τούτου δὲν ἔτυχε τῆς ἐπιδοκιμασίας τῶν νομοδιδασκάλων τῆς Ἱερουσαλήμ, ἂν καὶ ἡ λατρεία ἐτελεῖτο ὑπὸ νομίμου ἱερατείου ἕλκοντος τὴν καταγωγὴν ἀπὸ τοῦ Ἀαρὼν καὶ ἀποφεύγοντος τὰς σχισματικὰς τάσεις. Ὁ ναὸς οὗτος ἐκλείσθη καὶ ἠχρηστεύθη μικρὸν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ἱεροσολύμων ὑπὸ τοῦ Τίτου. Π. Ι. Μ.

Ὀνίβαλλος. Ὁ πέμπτος θνητὸς βασιλεὺς τῆς Χαλδαίας.

Ὀνιθὲ *[Γεωγρ.]*. Θέσις ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀμαρίου τῆς Κρήτης, ἔνθα συνήφθη, τὸν Ἰούλιον τοῦ 1868, πεισματώδης μάχη μεταξὺ Τούρκων καὶ Κρητῶν, καθ' ἣν ἐφονεύθη καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου Διογένης Μοσχοβίτης. ΕΡ. Μ.

ὀνικαὶ ἑορταὶ (festa asinaria) *[Ἀρχ.]*· βλ. *ὀνολατρεία*.

Ὀνιὸν (Ognon καὶ Oignon) *[Γεωγρ.]*. Παραπόταμος ἐν Γαλλίᾳ. Πηγάζων ἀπὸ τὰ Βόσγια ὄρη καὶ κατερχόμενος ΝΑ., συναντᾶται μετὰ τοῦ ποταμοῦ Σὸν (Saôn), εἰς τὸν ὁποῖον καὶ χύνεται. Ἔχει μῆκος 185 χλμ. Π. Π. Κ.

Ὀνιόντα (Oneonta) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ὀνεόντα*.

ὀνισκία (ἡ) (Oniscia) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακίων γαστεροπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *προσθιοβραγχίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κτενοβραγχιδῶν*, περιλαμβάνον μαλάκια μὲ κόγχην ᾠοειδῆ ἢ ἐπιμήκη, καλυπτομένην ὑπὸ λεπτῆς, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, ἐπιδερμίδος καὶ φέρουσαν ἀβαθεῖς σπειρώσεις, ἄνοιγμα κόγχης ἐπίμηκες, στενὸν καὶ ὀδοντωτὸν κατὰ τὸ πρόσθιον αὐτοῦ τμῆμα. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *ὀνισκία ἡ κοινὴ* (Oniscia vulgaris), ἥτις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους καὶ χρῶμα κόγχης κεκοσμημένον ὑπὸ ζωηρῶν χρωμάτων. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἀκτὰς τῶν Ἀντιλλῶν, τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Κίνας. Δ. Ν. Π.

ὀνίσκος (ὁ)· μικρὸς ὄνος· ‖ εἶδος ἰχθύος, γάδος, κοιν. *βακαλάος*: «ἔλαιον ἐκ τοῦ ἥπατος τοῦ ὀνίσκου» τὸ μουρουνόλαδο.

—*[Ναυτ.]* Καλεῖται *ὀνίσκος* (κοιν. *ἀργανέλλο*, γαλλ. singe ἢ virevant, ἀγγλ. winch) τὸ μικρὸν *ὄνευος*. Ἐπίσης τὸ μηχάνημα, ὅπερ τιθέμενον εἰς τὴν πρῷραν τῆς ἀκάτου χρησιμεύει καὶ διὰ νὰ σύρεται ἐπ' αὐτοῦ ὁ τόνος ἢ ἡ ἅλυσις τῆς ἀγκύρας, ἣν θέλομεν ν' ἀποσπάσωμεν ἀπὸ τῆς τοιαύτης λέμβου. Σ. Ε. Λ.

—**ὀνίσκος** (ὁ) (Oniscus) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακοστράκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἰσοπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀφρυΐδῶν*, περιλαμβάνον ζῷα ἔχοντα τὸ πρῶτον ζεῦγος τῶν κεραιῶν ὑποτυπῶδες, τὸ δὲ δεύτερον ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένον. Αἱ σιαγόνες στεροῦνται προσακτρίδων. Ἡ κοιλία ἀποτελεῖται ἐξ ἀρθρώσεων, ὧν ἡ τελευταία εἶναι ἐλάχιστα ἀνεπτυγμένη. Οἱ πόδες εἶναι ἐπιτήδειοι πρὸς βάδισιν. Ἡ ἐσωτερικὴ λεπιδοειδὴς ἀπόφυσις, ἥτις καλύπτει τὰ ψευδοπόδια, χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς ἀναπνοῆς. Ἡ ἰδιόρρυθμος διάταξις τῆς ἀναπνευστικῆς συσκευῆς τῶν ζῴων τούτων ἐπιτρέπει εἰς αὐτὰ νὰ ζῶσιν ἐπὶ πολὺ καὶ ἐκτὸς τοῦ ὕδατος καὶ εἰς ξηροτάτους ἔτι τόπους. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ὀνίσκος ὁ πλατύαρθρος* (Oniscus platyarthrus), ὅστις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὰς εὐκράτους καὶ θερμὰς θαλάσσας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

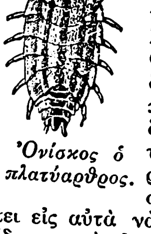

Ὀνίσκος ὁ πλατύαρθρος.

—**ὀνίσκος** (ὁ) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων τῆς οἰκογενείας τῶν *γαδιδῶν* (βλ. *γάδος ὁ ὀνίσκος*).

—**ὀνίσκου ἔλαιον** *[Φαρμ.]*· βλ. *μουρουνέλαιον*.

ὀνίτης (ὁ) (Onites) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κοπροφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 30 εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικήν. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ὀνίτης ὁ ὀλιβέριος* (Onites Oliverii), ὅστις ἀπαντᾷ πανταχοῦ τῶν παρὰ τὴν Μεσόγειον χωρῶν καὶ ἔχει μῆκος περὶ τὰ 25 χιλιοστόμετρα μὲ χειλικὰς προσακτρίδας, ὧν ἡ δευτέρα ἄρθρωσις εἶναι ἐπιμηκεστέρα τῆς πρώτης καὶ τῆς τρίτης. Τὸ σῶμα εἶναι ᾠοειδὲς-ἐπίμηκες. Ἡ κεφαλὴ εἰσέρχεται βαθέως ἐντὸς τοῦ θώρακος, ὅστις εἶναι μέγας, κυρτός, εὐρύτερος καὶ βραχύτερος ἀπὸ τὰ ἔλυτρα. Ὁ χρωματισμὸς εἶναι στιλπνῶς μελανός. Δ. Ν. Π.

Ὄνιτσα (Onitcha) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βρεττανικῆς Νοτίου Νιγηρίας (Ἀφρική), πλησίον τοῦ Κάτω Νίγηρος καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ δέλτα τοῦ ποταμοῦ τούτου. Ἡ πόλις αὕτη (κάτ. 20.000) εἶναι τὸ μεγαλύτερον ἐμπορικὸν κέντρον τῆς περιοχῆς τοῦ Κάτω Νίγηρος. Π. Π. Κ.

Ὄνκελος. Τὸ ὄνομα τοῦτο φέρει συνήθως μία τῶν παλαιῶν χαλδαϊκῶν παραφράσεων (*Ταργκοὺμ*) τῆς Πεντατεύχου, καταγομένη πιθανῶς ἐκ τοῦ Γ' μ. Χ. αἰῶνος. Ἡ εἰς τοῦτον ἀπόδοσις τοῦ ἐν λόγῳ Ταργκοὺμ κατάγεται ἀπὸ τῶν λογίων Ἰουδαίων τοῦ μεσαίωνος καὶ ὀφείλεται εἰς παρεξήγησιν χωρίου τινὸς τοῦ βαβυλωνιακοῦ Ταλμοὺδ (Megillah 3a), ἔνθα φαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ τῆς γνωστῆς ἑλληνικῆς μεταφράσεως τῆς Π. Διαθήκης ὑπὸ τοῦ *Ἀκύλα*, ὅστις ὀνομάζεται αὐτόθι, κατὰ βαβυλωνιακὴν προφοράν, *Ὄνκελος*. Ὅτι δὲ περὶ τῆς μεταφράσεως ταύτης πρόκειται ἐν τῷ εἰρημένῳ χωρίῳ τοῦ βαβυλωνιακοῦ Ταλμούδ, γίνεται δῆλον ἐξ ἀντιστοίχου χωρίου τοῦ ἱεροσολυμιτικοῦ Ταλμοὺδ (Megillah I 11), ἔνθα ὄχι μόνον ἀντὶ Ὄνκελος ἀναγινώσκομεν Ἀκύλας, ἀλλὰ καὶ σαφῶς γίνεται λόγος περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης ἑλληνικῆς μεταφράσεως. Ἡ μνημονευθεῖσα σύγχυσις μεταξὺ Ὀνκέλου καὶ Ἀκύλα δὲν ἀποκλείεται νὰ ἔχῃ τὴν καταγωγὴν αὐτῆς εἰς αὐτὰς τὰς βαβυλωνιακὰς σχολάς. Ἐξ ἄλλου καὶ ἡ σύγχυσις αὕτη δὲν ἀποκλείει τὴν ὕπαρξιν Ἰουδαίου λογίου ὀνόματι Ὀνκέλου, μαθητοῦ Γαμαλιὴλ Β', μνημονευομένου πολλάκις ὑπὸ μεταγενεστέρων Ἰουδαίων λογίων τοῦ ΙΒ' καὶ ΙΓ' αἰῶνος. Τὴν ἰουδαϊκὴν παράδοσιν περὶ τοῦ Ὀνκέλου ὑπεστήριξεν ὁ Friedmann: «Onkelos und Akylas» (1896). Π.Ι.Μ.

Ὄνκεν (Onken). —1) ***Αὔγουστος***. Γερμανὸς δημοσιονόμος (1844—1911). Μετὰ σπουδὰς τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν ἐγένετο ἔκτακτος καθηγητὴς ἐν Βιέννῃ, τῷ δὲ 1878 ἐκλήθη ὡς ἔκτακτος καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βέρνης, παρέμεινε δὲ διδάσκων μέχρι τοῦ 1909. Ἔγραψεν: «Ὁ Ἀδὰμ Σμὶθ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ πολιτισμοῦ» (1874), «Ὁ Ἀδὰμ Σμὶθ καὶ ὁ Ἐμμανουὴλ Κάντ» (1877), «Ὁ πρεσβύτερος Μιραμπὼ καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἑταιρεία ἐν Βέρνῃ» (1886), «Τὸ δόγμα τοῦ laissez faire et laissez passer» (1886), «Ἔρευνα περὶ τῆς ἐννοίας τῆς στατιστικῆς», «Ἱστορία τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας» (1902, τελ. ἔκδ. 1922). Ἐξέδωκεν ἐπίσης τὰ οἰκονομικὰ καὶ φιλοσοφικὰ ἔργα τοῦ F. Quesnay (1888).

— 2) ***Γουλιέλμος***. Γερμανὸς ἱστορικός, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου (1838—1908). Καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Γκίσεν ἀπὸ τοῦ 1870, βουλευτὴς ἐν τῷ γερμανικῷ κοινοβουλίῳ τοῦ κόμματος τῶν ἐθνικοφιλελευθέρων ἀπὸ τοῦ 1874. Ἔγραψεν: «Ἀθῆναι καὶ Ἑλλὰς» (1866, τ. 2), «Ἡ Πολιτεία τοῦ Ἀριστοτέλους» (1875, τ. 2), «Αὐστρία καὶ Πρωσσία, κατὰ τὸν ἀπελευθερωτικὸν πόλεμον» (1879 τ. 2), «Ὁ ἡρωϊκός μας Καῖζερ», τεῦχος πανηγυρικὸν γραφὲν ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου Α' (1897). Ἐπίσης εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθεῖσαν ἐπιθεώρησιν «Ἡ παγκόσμιος ἱστορία» εἰς αὐτοτελῆ τεύχη ἔγραψε τὰς διτόμους μελέτας: «Ἡ ἐποχὴ τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου» (1888) καὶ «Ἡ ἐποχὴ τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου» (1892).

—3) ***Ἑρμάννος***. Γερμανὸς ἱστορικός, γεννηθεὶς τῷ 1869, καθηγητὴς νῦν (ἀπὸ τοῦ 1928) τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου. Ἔγραψε: «Τὸ ἀρχαιότατον τιμαριωτικὸν κτηματολόγιον ἐν Ὀλδεμβούργῳ» (1893), «Λασσὰλ» (1904, δ' ἔκδ. 1923), «Γερμανία καὶ Ἀγγλία» (1912), «Ἱστορικοπολιτικὰ θέματα καὶ λόγοι» (1914), «Ἡ Γερμανία κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον καὶ οἱ Γερμανοαμερικανοί», «Ἱστορία τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς τοῦ Ρήνου» (1923), «Ἡ πολιτικὴ τοῦ Ρήνου ἐπὶ Ναπολέοντος Γ' καὶ αἱ ἀφορμαὶ τοῦ πολέμου τοῦ 1870» (1926), «Ὁ μέγας δοὺξ Φρειδερῖκος τῆς Βάδης». Θ. Κ.

Ὄνκνας-Νοφιριβί. Θυγάτηρ Ψαμμιτίχου Β', διαδεχθεῖσα τὴν Νίτικριν εἰς τὴν ἀρχιερωσύνην τῶν Θηβῶν καὶ ἡγεμονεύσασα τούτων. Ἀνεγνώρησεν ἀμαχητὶ τὸν ἐπιβήτορα τοῦ θρόνου Ἄμασιν. Γ. Λ. Α.

ὄνμπασης (ὁ) (τουρκ. ἐκ τοῦ *ὂν*=δέκα καὶ *μπὰς*=κεφαλή, ἡ κεφαλὴ ἢ ὁ ἀρχηγὸς τῶν δέκα)· δέκαρχος, *δεκανεὺς* (τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ).

Ὄννες (Onnes), ***Χάϊκε***. Ὁλλανδὸς φυσικομαθηματικὸς (βλ. λ. *Κάμερλινγκ*-Ὄννες).

Ὀννοϊοὺτ (Onnoiout). Φυλὴ ἐν Ἡνωμέναις Πολιτείαις (βλ. *Ὀνέϊντα*).

Ὄννος ἢ ***Οὔνας***. Ἔνατος φαραὼ τῆς Ε' δυναστείας, ἡ πυραμὶς τοῦ ὁποίου ἀνεκαλύφθη τῷ 1881 ὑπὸ τοῦ Γ. Μασπερὼ εἰς Ἀμπουσίρ.

Ὄννοφρις, ἢ ***Οὔννεφερ*** (=τὸ ἀγαθὸν Ὄν). Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐβασίλευσεν ὡς τέταρτος φαραὼ τῆς θείας δυναστείας ὁ Ὄσιρις. Ἐκ τούτου προῆλθε καὶ τὸ παρ' ἡμῖν μοναστικὸν ὄνομα Ὀνούφριος. Γ. Λ. Α.

Ὄνοβα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῶν Δ. παραλίων τῆς Βαιτικῆς Ἱσπανίας (νῦν Ἀνδαλουσία), κειμένη ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Τουρδητανῶν, μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τῶν ποταμῶν Βαίτιος (Γουαδαλκιβὶρ) καὶ Ἄνα (Γουαδιάνας), ΝΔ. τῆς Ἱσπάλεως (Σεβίλλης) περὶ τὰ 94 χλμ. (*Πτολ.* Γεωγρ. ΙΙ, 4, 9. *Μαρκ.* Περίπλ. Ἔ ω Θαλ. ΙΙ, 9). Τὰ ἐρείπια αὐτῆς σῴζονται εἰς τὴν σημερινὴν Huelva. —2) Πλὴν ταύτης ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (ΙΙ, 4, 4) καὶ ἄλλη ὁμώνυμος πόλις, καλουμένη *Ὄνοβα Αἰστουαρία* (Onoba Aestuaria), περὶ τὰ 90 περίπου στάδια πρὸς Β. τῆς ἀνωτέρω. Α. Θ. Σ.

ὀνοβρυχὶς (ἡ) (Onobrychis) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐλλοβοκάρπων*, περιλαμβάνον 50 περίπου εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὴν Εὐρώπην, τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀφρικήν. Αἱ ὀνοβρυχίδες εἶναι πόαι ἢ φρύγανα χρησιμοποιούμενα ὡς κτηνοτροφικὰ ἢ νομευτικά. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *ὀνοβρυχὶς ὁ λόφος τοῦ ἀλέκτορος* (Onobrychis cristagalli, κοιν. *τριβούλι*, καὶ *ὀνοβρυχὶς ἡ ἥμερος* (Onobrychis sativa), πόα πολυετής, ἀπαντῶσα πολλαχοῦ παρ' ἡμῖν καὶ εἰς τὰς παραμεσογειακὰς χώρας, καλλιεργουμένη κυρίως ὡς κτηνοτροφικὸν προϊόν. Τοῦτο θερίζεται ἅπαξ ἢ δὶς τοῦ ἔτους καὶ διατηρεῖται ἐν ἀκμῇ 6—8 ἔτη. Εὐδοκιμεῖ καὶ εἰς ἀγόνους ἔτι γαίας ἢ ἀσβεστώδεις. Σπείρεται μετὰ τὰς πρώτας βροχὰς τοῦ φθινοπώρου. Ἀρκοῦν 15 ὀκάδες σπόρου κατὰ στρέμμα. Δ. Ν. Π.

Ὀνόκαρσις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. «Χωρίον τῆς Θρᾴκης, ἄλσος ἔχον πολὺ» κατὰ Θεόπομπον (Ἀποσπ. 33). Α. Θ. Σ.

ὀνοκένταυρος (ὁ). Τέρας ὁμοιάζον πρὸς ὄνον.

— *[Ἐγκυκλ.]* Βλ. *ὀνολατρεία*.

ὀνοκέφαλος (ὁ). Τέρας ἢ δαίμων ἔχων κεφαλὴν ὄνου.

—*[Ἐγκυκλ]* Βλ. *ὀνολατρεία*.

ὀνοκοίτης (ὁ). Χλευαστικὸν ἐπίθετον προσδιδόμενον ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν.

— *[Ἐγκυκλ.]* Βλ. *ὀνολατρεία*.

ὀνόκομβος (ὁ) (κοιν. *γαϊδουρόκομπος*). Δεσμὸς χρησιμεύων εἰς πρόχειρον συνένωσιν τῶν ἄκρων δύο ρυμάτων ἢ σχοινίων. Δὲν παρουσιάζει τὰς εὐκολίας τοῦ σταυροῦ (βλ. λ. *κόμβος* καὶ *δεσμός*). Σ.Ε.Λ.

ὀνόκωλος (ὁ). Τέρας ἢ δαίμων κατὰ τὰ κάτω ἄκρα ὅμοιος πρὸς ὄνον.

—*[Ἐγκυκλ.]* Βλ. *ὀνολατρεία*.

Ὀνόλαππα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Διάφορος ὀνομασία τῆς ἐν τῇ Βαιτικῇ Ἱσπανίᾳ πόλεως *Ὄνοβα* (βλ.λ.) παρὰ τῷ Πομπονίῳ Μέλᾳ (ΙΙΙ, 5). Α. Θ. Σ.

ὀνολάτραι. Ὡς τοιούτους ἐθεώρουν καὶ ἐχλεύαζον, ἐξ ἀγνοίας καὶ ἐξ ἀντισημιτικοῦ πνεύματος, τοὺς Ἰουδαίους οἱ ἐθνικοὶ (*Διοδ. Σικελ.* ΛΔ' 1 καὶ μάλιστα *Τακίτου* Histor. V 4). Ἡ τοιαύτη τῆς ὀνολατρείας μομφὴ ἐπερρίφθη βραδύτερον καὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν, συγχεομένων ἐφ' ἱκανὸν χρόνον πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ὡς ἀποδεικνύει τὸ γεγονὸς ὅτι Χριστιανοί τινες ἀπολογηταὶ ἠναγκάσθησαν ν' ἀποκρούσωσι τὸν χλευασμὸν τοῦτον (*Τερτυλλιανοῦ* Apolog. 16, *Μινουκ. Φήλικος* Octav. 9. 28). Σημειωτέον ὅτι τῷ 1856 εὑρέθη ἐν Ρώμῃ τοιχογραφικὴ παράστασις στρατιώτου ἐν λατρευτικῇ στάσει ἐνώπιον ἐσταυρωμένου ἀνδρὸς παρισταμένου μετὰ κεφαλῆς ὄνου καὶ φέροντος τὴν ὑπογραφὴν «Ἀλεξάμενος σέβεται θεὸν» (τοῦ Γ' αἰῶνος), ἔνθα προφανῶς πρόκειται περὶ χλευασμοῦ τῆς πίστεως Χριστιανῶν στρατιωτῶν. Π. Ι. Μ.

ὀνολατρεία (ἡ)· ἡ λατρεία τοῦ ὄνου, ἡ εἰς τὸν ὄνον πρόσδοσις ὑπερανθρώπων, θείων ἢ δαιμονικῶν ἱκανοτήτων.

— *[Ἐγκυκλ.]* Ἡ εἰς παναρχαίους χρόνους ἐπικρατήσασα παρ' ἀνθρώποις ζῳολατρεία καὶ ἡ τότε γενομένη σύνδεσις τοῦ *ὄνου* πρὸς πλείστας θεότητας ἢ στοιχεῖα τῆς φύσεως, ὑπῆρξε κατὰ τὴν μεταγενεστέραν ἀρχαιότητα πηγὴ πλείστων δεισιδαιμόνων δοξασιῶν περὶ ὄνου, ὧν κατάλοιπα διασῴζονται μέχρι καὶ σήμερον ἔτι παρὰ πλείστοις λαοῖς, ἰδίως ἐν τῇ μορφῇ πεποιθήσεως εἰς τὴν ὕπαρξιν δαιμόνων *ὀνομόρφων* ἐν γένει, εἰδικώτερον δὲ *ὀνοσκελῶν, ὀνοκεφάλων* ἢ ἁπλῶς *ὀνοπροσώπων*. Παρ' Αἰγυπτίοις ὁ ὄνος ἐθεωρεῖτο «οὐ καθαρόν, ἀλλὰ δαιμονικὸν ζῷον» (*Πλουτ.*, Ἶσις 50), ἐνσάρκωσις τοῦ πυρός· ἐταυτίσθη πρὸς τὸν *Τυφῶνα*, ὅστις συχνότατα παριστάνετο ὡς ὀνοκέφαλος, ἢ ἐθεωρεῖτο ἱερὸς αὐτοῦ, ἐν Κοπτῷ κατεκρημνίζετο ὄνος πρὸς τιμὴν τοῦ Τυφῶνος, ὀνοκέφαλος δὲ εἰκονίζετο ἐπὶ παπύρων καὶ ὁ *Σήθ*. Ὀνόμορφοι δαίμονες ἀναφέρονται ἐπίσης παρὰ διαφόροις σημιτικοῖς λαοῖς· ὁ δαίμων τῶν ἐρήμων *Σιΐμ* ἦτο εἶδος ὀνοκενταύρου, οἱ παρ' Ἄραψι δὲ ἀναφερόμενοι *Σα' λεββὰχ* καὶ *Γκοὺλ* ἦσαν ὀνοσκελεῖς δαίμονες τῆς ἐρήμου, κατατρομάζοντες τοὺς διερχομένους καὶ ἀποπεμπόμενοι δι' ἐπῳδῶν. Παρὰ τῶν Αἰγυπτίων παρέλαβον τὰ μυθοπλάσματα ταῦτα οἱ Ὀφιανοί, ὧν

Digitized by Google

ὁ ἕβδομος ἄρχων (*Θαφαβαώθ, ἢ Ὀνοήλ*) ἦτο ὀνοκέφαλος, ἴσως δὲ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, οὓς κατηγόρουν οἱ ἐθνικοὶ ὡς λατρεύοντας τὸν Σαβαώθ, ὡς «ἄνθρωπον ὄνου μορφὴν ἔχοντα». Ἐκ τῆς ἰουδαϊκῆς ὀνολατρείας, ἐκ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν φάτνῃ τῶν ἀλόγων ἢ ἴσως ἐκ τοῦ παρ' αὐτοῦ χρησιμοποιηθέντος ὄνου κατὰ τὴν εἴσοδον εἰς Ἱεροσόλυμα, κατηγορήθησαν καὶ οἱ Χριστιανοὶ ὡς ὀνολάτραι, ἡ κατηγορία δὲ αὕτη εἶχεν ἤδη τὸν Γ' μ. Χ. αἰῶνα εὐρυτάτην διάδοσιν. Προσωνομάζοντο ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν οἱ Χριστιανοὶ asinarii, ὁ Ἰησοῦς παρίστατο ἔχων πόδας καὶ ὦτα ὄνου μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς DEVS CHRISTIANORVM ONOKOETES (Ὀνοκοίτης), ἡ ἀρχαιοτάτη δὲ παράστασις ἐσταυρωμένου Χριστοῦ (τοιχογραφία Γ' μ. Χ. αἰῶνος ἐν Ρώμῃ) παριστᾷ τοῦτον ὡς ὀνοκέφαλον· ἐπίσης παρ' ἐθνικῶν χλευαζόμενος Ἰησοῦς θεωρεῖται ὁ ἐπὶ ἀρχαίου σφραγιδολίθου εἰκονιζόμενος παλλιοφόρος διδάσκων καὶ ὁ ἐπὶ ἀναγλύφου ἐξ ὀπτῆς γῆς (εὕρημα Νεαπόλεως) ἀπὸ καθέδρας διδάσκων ὄνος. Ἀπὸ τῶν χλευαστικῶν αὐτῶν παραστάσεων, τῶν ὑπαινισσομένων ὀνολατρικὰ στοιχεῖα εἰς τὸν Χριστιανισμόν, διακριτέαι αἱ ἤδη ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος ἐν τοιχογραφίαις, ἀναγλύφοις, περιάπτοις κλπ. ἀπαντῶσαι παραστάσεις ὄνου καὶ μόσχου παρὰ τὸ θεῖον βρέφος, ἀναφερόμεναι εἰς καθαρῶς χριστιανικὴν παράδοσιν. Στοιχεῖα ὀνολατρείας ἀνευρίσκονται ἐπίσης εἰς τοὺς Ἀρίους λαούς. Οἱ Βραχμᾶνες, οἱ παραβαίνοντες τοὺς νόμους περὶ ἁγνείας, ἐθυσίαζον ὄνους πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἀνδρικῆς ρώμης.

Παρ' Ἀρμενίοις ἡ ὀνοθυσία ἐνεῖχε καὶ στοιχεῖα προγονολατρείας. Παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησι συνεδέθη ὁ ὄνος μὲ ἰθυφαλλικὰς καὶ πυρολατρικὰς παραδόσεις, θεωρηθεὶς ἱερὸς τοῦ Ἡφαίστου, τῆς Ἑστίας, τοῦ Βάκχου καὶ τοῦ Πριάπου. Ὁ Νόννος ἀναφέρει ἥρωα *Ὀνίτην*, ἀκόλουθον τοῦ Διονύσου, ἐπὶ ἀγγειογραφιῶν δὲ ἀναφέρεται σάτυρος *Ὀναρίων*. Ὄνοι ἐχρησιμοποιοῦντο ἐν Ἀθήναις διὰ τὴν μετακόμισιν τῶν ἱερῶν σκευῶν («μυστηρίων»), ἐν Ἐλευσῖνι δὲ καὶ ἐν Μιλήτῳ διὰ τὴν περιαγωγὴν τοῦ εἰδώλου τῆς Κυβέλης. Ἡ παράδοσις περὶ ὀνοσχήμων δαιμόνων ἦτο εὐρυτάτη. Ἡ Ἔμπουσα ἀπεκαλεῖτο *ὀνοσκελίς, ὀνοσκελία, ὀνόκωλος, ὀνοκώλη* ἢ *ὀνοκωλίς*, ὁ Μίδας ἐπροικίσθη παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος μὲ ὦτα ὄνου, ἀνάλογος ἐθεωρεῖτο ἡ Μορμώ, ἡ Γελλώ, ἡ Λάμια κτλ., ἐπλάσθησαν δὲ καὶ ἴδια ὄντα, οἱ *ὀνοκένταυροι*, χαρακτηριζόμενοι «τριχιῶντες, δαιμόνων τι γένος, κάθυλον καὶ σκοτεινὸν τῇ ἐπιφανείᾳ» (Ἡσύχιος) καὶ ἔχοντες κατὰ τὸν Αἰλιανὸν πρόσωπον, τράχηλον, χεῖρας καὶ στέρνα «ἀνθρωπικά», καὶ ράχιν, πλευράς, γαστέρα καὶ πόδας ὀνείους μὲ «τεφρώδη τὴν χρόαν». Τῶν τεράτων αὐτῶν παραστάσεις διεσώθησαν ἐν Μυκήναις, Φαιστῷ (τοιχογραφίαι), Πραινέστῳ (μωσαϊκὸν) κ. ἄ., ὡς καὶ ἄπειροι παραστάσεις (ἀγγεῖα, νομίσματα) ὄνων, ἐφ' ὧν ὀχοῦνται θεότητες, ὧν ἱερὸν ἐθεωρεῖτο τὸ ζῷον. Διεσώθησαν δὲ αἱ παραδόσεις αὗται καὶ παρὰ Βυζαντινοῖς· ὀνοκένταυροι μνημονεύονται ἐν τῷ Φυσιολόγῳ· ὀνοσκελεῖς δαίμονας ἔχοντας «ὑπόξηρα τὰ σώματα» ἀναφέρει ὁ Ψελλός· ὀνοσκελὲς θηρίον εἶδεν ὁ ἅγιος Ἀντώνιος, καταπνικήσας αὐτὸ δι' ἐπικλήσεως τοῦ Ἰησοῦ· ἡ μεσαιωνικὴ Γυλοῦ ἐπεκαλεῖτο *βορδόνα* (ἀπὸ τοῦ *βόρδων*, burdo=ἡμίονος), *ὀνόχηλος* ἐνομίζετο ὁ διάβολος, τὸ μεσαιωνικὸν δὲ κείμενον τῆς Διαθήκης τοῦ Σολομῶντος ἀναφέρει τὴν *Ὀνοσκελοῦ*, «μορφὴν ἔχουσαν περικαλλῆ καὶ δέρμα γυναικὸς εὔχρωτον καὶ κνήμην δὲ ἡμιόνου». Τέλος καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἕλλησι παρέμειναν τοιαῦτα κατάλοιπα· ὀνοσκελεῖς θεωροῦνται οἱ καλλικάντζαροι, αἱ νεράϊδες, οἱ ἀτζουμπᾶδες, κ. ἄ., τὸ δὲ ἀρχαῖον ὄνομα διεσώθη εἰς τοὺς τύπους *ἀνασκελᾶς* καὶ *ἀδιάσκελος*. Οἱ Ρωμαῖοι συνέδεσαν καὶ αὐτοὶ τὸν ὄνον πρὸς τὸ πῦρ καὶ τὴν λατρείαν τῆς Ἑστίας, καὶ ἐθεώρησαν αὐτὸν προστατευόμενον καὶ ἱερὸν τῆς θεᾶς Ἐπόνης. Οἱ Σκύθαι ἐτέλουν ὀνοθυσίας εἰς τὸν Ἀπόλλωνα καὶ ἄλλοι εἰς τὸν Ἄρην. Κατάλοιπα τέλος ὀνολατρείας παρέμειναν καὶ εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Δύσεως. Οἱ Μολδαυοί, οἱ Καλαβροὶ καὶ οἱ Πορτογάλοι πιστεύουν εἰς τὴν ὕπαρξιν ὀνοκεφάλων δαιμόνων, οἱ Ἐλβετοὶ θεωροῦν τὸν ὄνον ἱερὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ προστάτην τῶν παιδίων, οἱ Γερμανοὶ δὲ διασῴζουν ὁλόκληρον σειρὰν ὀνολατρικῶν παραδόσεων· διατηροῦν ξόανα ὄνων θεωροῦντες αὐτὰ ὡς προστατεύοντα τὸ χωρίον (εἰς Φρικχάουζεν), φέρουν περίαπτα ὀνόμορφα ἐξ ὀπτῆς γῆς (Ἐρφούρτη), θεωροῦν τὸν ὄνον ἱερὸν τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ καὶ προστάτην τῶν παιδίων (Βεστφαλία), ἄλλοτε ἐτέλουν καὶ περιφορὰς μεγάλως τιμωμένου ξυλίνου ὄνου (Ἄουγκσμπουργκ ΙΣΤ' αἰών).

Ὀνικαὶ ἑορταὶ (festa asinaria, fête des ânes). Θρησκευτικαὶ τελεταὶ ἀναφερόμεναι ἐν δυτικῇ Εὐρώπῃ, εἰσαχθεῖσαι ἀπὸ τοῦ Θ' αἰῶνος, καθ' ἃς κύριον στοιχεῖον αὐτῶν ἦτο ζῶν ἢ ψευδὴς ὄνος, ἐστολισμένος καὶ ἀναπαριστῶν, κατὰ τὰς διαφόρους τοπικὰς παραδόσεις, τὴν ὄνον τοῦ Βαλαὰμ ἢ τὸν ὄνον τῆς εἰς Αἴγυπτον φυγῆς, τὸν ἐν τῷ στάβλῳ τῆς Βηθλεέμ, τὸν τῆς εἰσόδου τοῦ Ἰησοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα κτλ. Ἐν Ρουάνῃ (τὸ Πάσχα) ἐτελεῖτο ἡ πομπὴ τῶν ὄνων (processio asinorum), ἧς μετεῖχον πρόσωπα παριστῶντα τὸν Μωϋσῆν, Ἀαρών, Δαυΐδ, Ναβουχοδονόσορα κ.ἄ. καὶ ἐν ᾗ κύρια πρόσωπα ἦσαν ὁ Βαλαὰμ καὶ ἡ ὄνος του. Εἰς Μπωβαὶ (14 Ἰανουαρίου) ὡδηγεῖτο ἐπὶ ὄνου εἰς τὸν ναὸν ἡ ὡραιοτέρα κόρη τῆς πόλεως, κρατοῦσα εἴδωλον τοῦ Θείου βρέφους καὶ κατὰ τὴν λειτουργίαν, ἀντὶ τῶν συνήθων ἀντιφωνήσεων, πλῆθος καὶ ἱερεῖς ἀνεφώνουν: Χινχὰν (Hinhan). Εἰς Σὰνς ἐτελεῖτο ἀνάλογος ἑορτὴ τὴν ἡμέραν τῆς Περιτομῆς καὶ ᾔδετο ἡ «Πρόζα τοῦ γαϊδάρου» ἐν τῷ ἑσπερινῷ, ἐπιφωνοῦντος τοῦ πλήθους: «Hez, sire âne, hez!» Αἱ θεατρικαὶ αὗται τελεταί, συνδεόμεναι πρὸς τὰς ἀναλόγους των «Ἑορτὰς τῶν τρελλῶν», «Ἑορτὰς τῶν ἀθῴων», «Δεκεμβριανὰς ἐλευθερίας» κ.ἄ., ἐξηλείφθησαν ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ προτεσταντισμοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τῶν ὀνολατρικῶν καταλοίπων συναγωγὴν ἔχει ὁ *Thomas* (ἐν λ. Animals τῆς Encycl. of Religion and Ethics τοῦ Hastings, τόμ. Α' 1908, σελ. 501—502). Τῶν περὶ τοῦ ὄνου πηγῶν τῆς ἑλληνορρωμαϊκῆς ἀρχαιότητος ἀξιόλογον συναγωγὴν ἔχει ἡ Realencyclopedie τῶν *Pauly-Wissowa* (ἐν λ. Esel τόμ. ΣΤ' 1909, σελ. 626—676). Περὶ τῶν πηγῶν εἰκονογραφικῆς παραδόσεως καὶ ἀντιρρητικῶν πραγματειῶν διὰ τὴν ὀνολατρείαν παρὰ Χριστιανοῖς, βλ. τὸ ἄρθρον τοῦ *H. Leclerq* (ἐν λ. Ane τοῦ Dictionn. d'Archéologie Chrétienne τοῦ *Cabrol*, τόμ. 1[2] 1907, σελ. 2041— 068). Πρβλ. ὡσαύτως τὴν Zoological Mythology τοῦ *Gubernantis*.

Π. Ν. Π.

ὄνομα (τό)· ὀνομασία, λέξις οἱαδήποτε, οἷον ἀντωνυμία, ρῆμα, ἐπίρρημα κλπ.· || ἰδίᾳ τὸ οὐσιαστικὸν καὶ τὸ ἐπίθετον, ὅθεν *ὄνομα οὐσιαστικόν, ὄνομα ἐπίθετον*· || τὸ δι' οὗ ὀνομάζεται, καλεῖταί τι, συνήθως τὸ κύριον ὄνομα: «εἰπέ μου τὸ ὄνομά σου»· || *ὀνόματι*· ὀνομαζόμενος, ἔχων ὄνομα: «κάποιος ὀνόματι Παπαδόπουλος»· || φρ. «ψιλῷ ὀνόματι» μόνον κατ' ὄνομα: «ψιλῷ ὀνόματι ἰδιοκτήτης»· || «ὄνομα καὶ πρᾶγμα»· κατ' ἀλήθειαν: «εἶναι σοφὸς ὄνομα καὶ πρᾶγμα»· || «τὸ ὄνομά τινος» χάριν εὐλαβείας: «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ», «γιὰ τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ! τί εἶν' αὐτὰ ποῦ κάμνεις;»· || «ἐπ' ὀνόματι» εἰς τὸ ὄνομα: «ἐπιταγὴ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀδελφοῦ μου»· || «ἐξ ὀνόματός μου» ἀντὶ ἐξ ἐμοῦ, ἐκ μέρους μου: «ζήτησέ τον ἐξ ὀνόματός μου»· || «ἐν ὀνόματι τοῦ νόμου» δυνάμει τοῦ νόμου· || φήμη, δόξα: «ἔβγαλε ὄνομα» κατέστη περίφημος (συνήθως ἐπὶ κακοῦ): παροιμ. «κάλλιο νὰ σοῦ βγῇ τὸ μάτι παρὰ τ' ὄνομα».

— *[Γραμματ.]* Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὁ γραμματικὸς ὅρος *ὄνομα* δὲν ἐδήλωνε μόνον τὸ οὐσιαστικὸν καὶ τὸ ἐπίθετον, ὡς παρ' ἡμῖν, ἀλλ' εἶχεν εὐρυτέραν σημασίαν. Συνήθως ἀντιδιεστέλλετο πρὸς τὰ ρήματα. Οὕτως ὁ Πλάτων ἐν τῷ «Κρατύλῳ» (425 Α) λέγει «καὶ συλλαβὰς αὖ συντιθέντες, ἐξ ὧν τά τε ὀνόματα καὶ τὰ ρήματα συντίθενται», ἐν δὲ τῷ «Σοφιστῇ» (261 Ε καὶ 262 Α) κάμνει ἀκόμη σαφεστέραν διάκρισιν τῶν ρηθέντων ὅρων: «ἔστι γὰρ ἡμῖν που τῶν τῇ φωνῇ περὶ τὴν οὐσίαν δηλωμάτων διττὸν γένος... τὸ μὲν ὀνόματα, τὸ δὲ ρήματα κληθέν... Τὸ μὲν ἐπὶ ταῖς πράξεσιν ὂν δήλωμα ρῆμά που λέγομεν..., τὸ δέ γ' ἐπ' αὐτοῖς τοῖς ἐκεῖνα πράττουσι σημεῖον τῆς φωνῆς ἐπιτεθὲν ὄνομα». Ὀλίγον δὲ κατωτέρω (262 Β) τὸ πρᾶγμα διασαφεῖται ἔτι μᾶλλον, καὶ μάλιστα διὰ παραδειγμάτων: «... οἷον βαδίζει, τρέχει, καθεύδει καὶ τἆλλα, ὅσα πράξεις σημαίνει, ρήματα... οὐκοῦν καὶ πάλιν, ὅταν λέγηται λέων, ἔλαφος, ἵππος, ὅσα τε ὀνόματα τῶν τὰς πράξεις αὖ πραττόντων ὠνομάσθη». Διονύσιος ὁ Θρᾷξ διακρίνει ἐν τῇ «Γραμματικῇ» του πολλὰ εἴδη ὀνομάτων, οἷον (ὄνομα) *κύριον*, «τὸ τὴν ἰδίαν οὐσίαν σημαῖνον, οἷον Ὅμηρος, Σωκράτης», *προσηγορικὸν* «τὸ κοινὴν οὐσίαν σημαῖνον, οἷον ἄνθρωπος, ἵππος», *ἐπίθετον* «τὸ ἐπὶ κυρίων ἢ προσηγορικῶν ὁμωνύμως τιθέμενον καὶ δηλοῦν ἔπαινον ἢ ψόγον κλ.» Πλὴν τούτων διακρίνει ὄνομα *ὁμώνυμον, συνώνυμον, φερώνυμον, διώνυμον, ἐπώνυμον, ἐθνικόν, πεποιημένον* (=ὠνοματοποιημένον), *γενικὸν* «τὸ δυνάμενον εἰς πολλὰ εἴδη διαιρεθῆναι, οἷον ζῷον, φυτόν», *εἰδικὸν* «τὸ ἐκ τοῦ γένους διαιρεθέν, οἷον βοῦς, ἵππος, ἄμπελος, ἐλαία...» Κατὰ τοὺς κατόπιν, καὶ δὴ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους διακρίνονται τὰ ὀνόματα (nomina) εἰς *οὐσιαστικὰ* μὲν (substantiva), καθ' ὅσον δηλοῦν πρόσωπα, ζῷα ἢ πράγματα, καὶ εἰς *ἐπίθετα* (adjectiva), καθ' ὅσον σημαίνουν ποικίλας ἰδιότητας τῶν οὐσιαστικῶν (λευκὸς ἄρτος, δίκαιος ἀνήρ, ἀληθὴς λόγος κλ.), ἔτι δὲ εἰς *προσηγορικὰ* μέν, καθ' ὅσον δι' αὐτῶν δηλοῦνται ὄντα ὁμοειδῆ ἀποτελοῦντα ὁλόκληρον τάξιν (βιβλίον, τράπεζα, ποταμός, ὄρος κλ.), *κύρια* δέ, καθ' ὅσον δι' αὐτῶν σημαίνονται ὡρισμένα πρόσωπα (ἢ τόποι: Σωκράτης, Ξενοφῶν, Νικόλαος κλ., Ἀθῆναι, Σπάρτη, Κωνσταντινούπολις, Ἀττικὴ κλ.). Πλὴν τούτων διακρίνονται τὰ ὀνόματα εἰς *συγκεκριμένα* μέν, καθ' ὅσον δηλοῦν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὄντα αἰσθητὰ (λίθος, ρόδον, μῆλον, ἵππος κλ.), εἰς *ἀφῃρημένα* δέ, καθ' ὅσον σημαίνουν κατάστασιν, ποιότητα ἢ ἰδιότητα, πρᾶξιν κλ. (φύσις, δικαιοσύνη, ἀνάπτυξις, εὐδαιμονία, λευκότης). Γ. Π. Α.

—*[Λαογρ.]* Τὰ προσωπικὰ (βαπτιστικὰ νῦν) ὀνόματα ἐνωρίτατα καὶ εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς συνεδέθησαν μὲ διαφόρους δοξασίας καὶ ἔθιμα, ἔχοντα ἀποφασιστικὴν σημασίαν διὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν. Τὸ ὄνομα ἐθεωρήθη ἀνέκαθεν ὡς ἀναπόσπαστον μέρος τοῦ εἰς ὃ ἀναφέρεται ἀτόμου, διὸ καὶ ἐπροικίσθη μὲ μαγικὰς ἰδιότητας, εἰς τρόπον ὥστε καλὴ ἐκλογὴ ὀνόματος νὰ πιστεύεται ὅτι ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς ὅλης τύχης τοῦ ἀτόμου. Διὰ τὴν καλὴν μάλιστα ἐκλογὴν καταφεύγουν οἱ γονεῖς καὶ εἰς εἰδικὰς μαντείας (ἀπαγγέλλουν διάφορα ὀνόματα καὶ δίδουν ἐκεῖνο, κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ ὁποίου ἐπταρνίσθη τὸ παιδίον, συμβουλεύονται ἀστρολόγους, χύνουν ὕδωρ κατὰ σταγόνας, ἀπαγγέλλοντες ταυτοχρόνως ὀνόματα καὶ δίδουν ἐκεῖνο καθ' ὃ διακόπτεται ἡ ἐκροὴ τοῦ ὕδατος κ. ἄ.). Ἐπίσης μεγάλην προσοχὴν ἔδιδον καὶ δίδουν ἀκόμη εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ὀνόματος, τὸ ὁποῖον πολλάκις ἐνσαρκώνει τὰ ἰδεώδη τῶν γονέων περὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ τέκνου των καὶ ἀκόμη τὰ ἰδεώδη τῆς κοινωνικῆς ὁμάδος, εἰς ἣν ἀνήκουν οἱ γονεῖς. Οὕτω λ. χ. ἄλλα ὀνόματα ἔδιδον οἱ ἐκ τῆς ἁλιείας ἢ τοῦ κυνηγίου ἀποζῶντες (*Καλὸς κυνηγός*, παρ' ἀγρίοις), ἄλλα οἱ πολεμοχαρεῖς (*Τηλέμαχος, Μενεπτόλεμος, Ἵππαρχος, Ἱππόδαμος*), ἄλλα οἱ πολιτισμένοι (*Δικαίαρχος, Δημόκριτος, Ἀγοράκριτος* κλπ.). Ἀποτέλεσμα τῆς πίστεως ἐπὶ τὴν μαγικὴν δύναμιν τοῦ ὀνόματος εἶναι καὶ ἡ συνήθεια τῶν διπλῶν ὀνομάτων (ὧν τὸ ἓν τηρεῖται μυστικόν, ἵνα μὴ γνωστοποιηθῇ καὶ βλαβῇ, ὑπὸ τυχὸν ἐχθροῦ, ὁ κάτοχός του) καὶ τῆς μεταβολῆς τοῦ ὀνόματος ἐν περιπτώσει νόσου διὰ τὴν παραπλάνησιν τῶν προκαλούντων αὐτὴν δαιμόνων. Ὡσαύτως συνήθη ὑπῆρξαν καὶ τὰ ἐκ σημαντικῆς τινος περιστάσεως διδόμενα ὀνόματα (*Μωϋσῆς*=ὁ σωθεὶς ἐκ τοῦ ὕδατος, *Νουμήνιος*=ὁ κατὰ τὴν νουμηνίαν γεννηθείς, *Πρωτογένης*=ὁ πρωτότοκος, *Manius*=ὁ κατὰ πρωΐαν γεννηθείς, *Πρῶτος, Δεύτερος, Secundus, Πέμπτος, Quindus* κλπ.). Τέλος πολλὰ ὀνόματα προέρχονται ἐπίσης ἐκ τῶν ἡρώων τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἢ τῶν ἰδεωδῶν αὐτῆς (*Γεώργιος, Δημήτριος, Φιλόθεος, Χριστόδουλος* κλπ.).

Εἰς τὰ νεοελληνικὰ βαπτιστικὰ ὀνόματα δύναταί τις νὰ διακρίνῃ διαφόρους κατηγορίας. Οὕτως ἔχομεν ὀνόματα ἐκ τῆς ἀρχαιότητος (*Ἀχιλλεύς, Θεμιστοκλῆς, Περικλῆς, Ἀριστείδης* κλπ.), ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως (*Ἀβραάμ, Μωϋσῆς, Ματθαῖος, Κωνσταντῖνος, Ἀπόστολος* κλπ.), ἐκ τῆς βυζαντινῆς ἱστορικῆς παραδόσεως (*Κομνηνός, Καντακουζηνός, Δούκας* κλπ.), ἐκ τῆς φραγκικῆς ἐπιδράσεως (*Φορμόζος, Γιακουμῆς, Λεονάρδος, Λουδοβῖκος*), ἐκ σωματικῶν ἀρετῶν καὶ ἰδιοτήτων (*Ἀφράτη, Ξανθούλα* κλπ.), ἐκ ψυχικῶν ἀρετῶν (*Διαλεχτός, Εὐγενική*), ἐξ ὀνομάτων ὡραίων ζῴων (*Παγώνα, Περιστέρα*), πολυτίμων λίθων (*Ἀσήμω, Χρύσω*), πολυτίμων ὑλῶν (*Βελούδω, Ἀτλάζω*), φυτῶν (*Πορτοκαλλιά, Λεϊμονιά*), ἐξ ἐπιφανῶν ἐπωνύμων (*Κοραῆς, Ζωγράφος*), ἐξ εὐχῶν (*Πανταζῆς, Ζήσης, Στέργιος*) κλπ. Πολλάκις πρὸ τῆς ὁριστικῆς ὀνοματοδοσίας, ἥτις παρὰ τοῖς χριστιανικοῖς λαοῖς γίνεται κατὰ τὴν βάπτισιν, δίδονται εἰς τὰ βρέφη προσωρινὰ ὀνόματα εὐχητικοῦ συνήθως περιεχομένου (*δρᾶκος* = νὰ εἶναι ὑγιὴς ὡσὰν δράκος, *δρακούλα, Χριστόδουλος* κλπ.). [Πρβλ. *Σ. Π. Κυριακίδου*, Ἑλληνικὴ λαογραφία Α' (1923), σ. 364 κ. ἑξ.] —ρ.

— *[Νομοθ.] Κύριον ὄνομα* λέγεται πᾶν ὄνομα, τὸ ὁποῖον δίδεται εἰς ἓν μόνον ἄτομον, εἰς ἓν μόνον ὄν. *Ὄνομα ἐπώνυμον* λέγεται τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα. Κατὰ τὸν περὶ τῶν ληξιαρχικῶν πράξεων ἡμέτερον νόμον, ἡ περὶ ἑκάστης γεννήσεως συντασσομένη ληξιαρχικὴ πρᾶξις δέον νὰ ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ παιδίου, ὡς καὶ τὰ ὀνόματα καὶ ἐπώνυμα τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός. Οὕτως ἕκαστος φέρει πρὸς διάκρισιν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἄλλων τὸ ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του εἰς αὐτὸν δοθὲν ὄνομα μετὰ τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ ἐπωνύμου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Κατὰ δὲ τὸν ποινικὸν νόμον καταδικάζεται εἰς κράτησιν, ὅστις ἄνευ συνευδοκήσεως τῆς ἀρχῆς μεταβάλλει τὸ ὄνομα τῆς γενεᾶς του ἢ περιάπτει εἰς αὐτὴν ἄνευ ἀδείας ὄνομα ξένης γενεᾶς. Σχετικὴ πρὸς τὴν διάταξιν ταύτην εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ ἡμῶν ὀργανισμοῦ ἐπιβληθεῖσα εἰς τοὺς νομάρχας φροντίς, ἵνα μεριμνῶσιν ἁρμοδίως, ὅπως προσλαμβάνωσιν ἐπώνυμα ὅσοι τῶν πολιτῶν δὲν ἔχουσι τοιαῦτα, καὶ νὰ ἐπιτηρῶσιν εἰς τὸ νὰ μὴ γίνηται αὐθαίρετος ἀλλαγὴ τῶν ἅπαξ προσληφθέντων. Τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἐπώνυμον τῶν συζύγων δέον νὰ ἀναφέρηται ἐν τῇ περὶ τοῦ γάμου αὐτῶν συντασσομένῃ ληξιαρχικῇ πράξει. Ἡ σύζυγος προσλαμβάνει τὸ ἐπώνυμον τοῦ συζύγου αὐτῆς, ὅταν ὅμως διαζευχθῇ ἀναλαμβάνει τὸ οἰκογενειακὸν αὐτῆς ἐπώνυμον. Τὸ ὄνομα δύναται ἐνίοτε νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς διακριτικὸν σημεῖον ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων ἢ τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων ἰδιωτικῆς ἢ ἑταιρικῆς τινος ἐπιχειρήσεως, ὁπότε τυγχάνει ἰδιαιτέρας προστασίας ὑπὸ τοῦ νόμου. Ἕκαστον πλοῖον δέον νὰ φέρῃ ἴδιον ὄνομα, τὸ ὁποῖον ἐγγράφεται ἐν τῇ πράξει τῆς νηολογήσεως αὐτοῦ.

Μ. ΚΑΤΙΝΑΚΗΣ

— **ὀνόματα ἐπίκοινα** *[Γραμματ.]*· βλ. λ. *ἐπίκοινα* ὀνόματα.

Ὀνομάγουλος, *Βασίλειος* ἢ ***Τιβέριος***. Υἱὸς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἄρχοντος Γρηγορίου Ὀνομαγούλου. Διετέλει ἐν Συρακούσαις εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ στρατηγοῦ τῆς Σικελίας Σεργίου τῷ 717, ὅτε, ἐκθρονισθέντος τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Θεοδοσίου Γ' τοῦ Ἀδραμυττηνοῦ, ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ Λέων Γ' ὁ Ἴσαυρος. Μετ' ὀλίγον ἐπιδραμόντες μετὰ ἰσχυροῦ στόλου οἱ Ἄρα-

Digitized by Google

6ες, ἐπολιόρκησαν τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τῷ 718 διεδόθη ἐν Σικελίᾳ ὅτι οὗτοι, ἐκπορθήσαντες τὴν βασιλεύουσαν, κατέλυσαν τὸ Βυζαντινὸν κράτος. Ὁ στρατηγὸς Στέργιος, πιστεύσας τὴν εἴδησιν, ἔκρινε καλὸν νὰ ἀνακηρύξῃ τὴν Σικελίαν ἴδιον κράτος καὶ νὰ ἀναγορεύσῃ βασιλέα τὸν Ὀνομάγουλον, ὃν μετωνόμασε Τιβέριον. Ὁ Λέων Γ΄, μαθὼν ταῦτα, ἀπέστειλεν ἀμέσως εἰς Σικελίαν τὸν χαρτουλάριον αὐτοῦ Παῦλον, ὅστις ἐπιβὰς δρόμωνος διῆλθε διὰ νυκτὸς ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων καὶ μετ᾽ ὀλίγας ἡμέρας ἔφθασεν εἰς Συρακούσας, ἔνθα συγκαλέσας τὸν λαὸν ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις ἀνθίστατο νικηφόρως κατὰ τῶν Ἀράβων. Ὁ λαός, ἐνθουσιασθεὶς ἐκ τῆς εἰδήσεως ταύτης, ἀνευφήμησε τὸ Λέοντα Γ΄ καὶ συλλαβὼν τὸν Βασίλειον παρέδωσεν αὐτὸν εἰς τὸν Παῦλον, ὅστις τὸν ἀπεκεφάλισε καὶ ἔπεμψε τὴν κεφαλήν του εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ν. ΚΛΣ

ὀνομάζω· δίδω ὄνομα, καλῶ· συνήθως παθ.: «πῶς ὀνομάζεσθε;»· || ἀναφέρω τὸ ὄνομά τινος, μνημονεύω, κατονομάζω: «ὠνόμασέ τινας ἐκ τῶν συνεργατῶν του»· || χαρακτηρίζω: «τὸν ὠνόμασε κλέπτην, — συκοφάντην», «ὠνομάσθη εὐεργέτης τοῦ τόπου».

Ὀνομακλῆς. Ἀθηναῖος στρατηγὸς περὶ τὰ τέλη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Καταπλεύσας μετὰ τοῦ Φρυνίχου καὶ τοῦ Σκιρωνίδου εἰς Σάμον μετ᾽ ἰσχυρᾶς δυνάμεως καὶ διαπεραιωθεὶς εἰς Μίλητον, κατενίκησε τοὺς Μιλησίους καὶ τοὺς μετ᾽ αὐτῶν συμμαχοῦντας Πελοποννησίους καὶ ἐπικούρους τοῦ Τισσαφέρνους (411 π. Χ.). Ἀποσταλεὶς βραδύτερον ὡς πρέσβυς εἰς Σπάρτην μετὰ τοῦ Ἀντιφῶντος καὶ Ἀρχεπτολέμου καὶ κατηγορηθεὶς ὡς προδώσας μετ᾽ αὐτῶν τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος των, κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Πιθανὸν να εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος (Ἑλλην. Β, 3, 2) ἀναφερόμενον ἕνα τῶν 30 τυράννων. Ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ ἔγραψε λόγον ὁ ῥήτωρ Λυσιας. Α. Θ. Σ.

ὀνομακλήτωρ, *—ορος* (ὁ) (λατιν. nomenclator) *[Ἀρχ.]*. Ἰδιωτικὸς ἢ δημόσιος ὑπηρέτης παρὰ Ρωμαίοις, οὗτινος καθῆκον ἦτο νὰ ὑπενθυμίζῃ εἰς τὸν προϊστάμενόν του τὸ ὄνομα καὶ διαφόρους ἄλλας πληροφορίας περὶ τῶν προσώπων, πρὸς τὰ ὁποῖα ἤρχετο εἰς ἐπαφήν. Οἱ ὀνομακλήτορες τῶν ἰδιωτῶν Ρωμαίων ἦσαν δοῦλοι ἢ ἀπελεύθεροι, ἰσχυρᾶς μνήμης, συνοδεύοντες τοὺς κυρίους των καὶ χαμηλοφώνως ὑπομιμνήσκοντες εἰς αὐτοὺς πληροφορίας περὶ παντὸς ὃν καθ᾽ ὁδὸν συνήντων. Τοῦτο, ἰδίως περὶ πολιτικῶν ἐπιζητούντων ψήφους, συνέβαλλεν ὥστε ὁ κύριος τοῦ ὀνομακλήτορος νὰ ἐμφανίζεται δῆθεν ὡς τοὺς πάντας γνωρίζων καὶ ἐνδιαφερόμενος δι᾽ ἕνα ἕκαστον. Εἶχον δὲ ὀνομακλήτορας οἱ πλεῖστοι τῶν πολιτικῶν καὶ ἄλλων ἐπιφανῶν, ὡς ὁ Κάτων, ὁ Κικέρων, ὁ Πλίνιος κ. ἄ. Ἐν ταῖς οἰκίαις ἐχρησιμοποιοῦντο ὅπως ὑπενθυμίζουν εἰς τὸν αὐθέντην τὰ ὀνόματα τῶν πολυαρίθμων δούλων του, ἰδίως ὅμως ἀπετέλουν σπουδαῖον μέρος τῆς ἐπὶ τῶν ὑποδοχῶν ὑπηρεσίας (officium admissionis), αὐτοὶ ἐκλέγοντες τὰ προσκλητέα πρόσωπα, ἀγγέλλοντες αὐτὰ εἰς τὴν ὁμήγυριν, κτλ. Εἰς τοὺς οἴκους μάλιστα τῶν αὐτοκρατόρων ἦσαν πολυάριθμοι, ἐθεωροῦντο δὲ τόσον ἀναγκαῖοι, ὥστε ὁ Τραϊανὸς καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Σεβῆρος, ὅτε ἀπέλυσαν αὐτούς, κατηγορήθησαν ἐπὶ κακῇ συμπεριφορᾷ. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω (nomenclatores ab admissionis) καὶ πλεῖσται δημόσιαι ὑπηρεσίαι εἶχον ὀνομακλήτορας (nomenclatores censorii, praetorii, κτλ.) διὰ τοὺς ἰδίους λόγους. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι, κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους, ὁ ὀνομακλήτωρ ἦτο τρόπον τινὰ ταξιθέτης κατὰ τὰ δεῖπνα (*Ἀθήν*. Β, 47). Π. Ν. Π.

Ὀνομάκριτος. Ἀρχαῖος Ἕλλην ποιητὴς ἐξ Ἀθηνῶν, ἀκμάσας κατὰ τὸν ΣΤ΄ π. Χ. αἰῶνα, χαρακτηριζόμενος ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ὡς «χρησμολόγος», ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ὡς «πρῶτος δεινὸς περὶ νομοθεσίαν», ἐν ᾗ κατέγινεν «ἐπιδημῶν κατὰ τέχνην μαντικὴν» ἐν Κρήτῃ. Ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων του ἐφέρετο ὡς «ἑταῖρος» τοῦ Θαλοῦ, εἶναι δὲ γνωστὸς ὡς συγγραφεὺς ἐπῶν συχνάκις ἀναφερομένων ὑπὸ τοῦ Παυσανίου. Εἰς αὐτὸν ἀπεδόθη ἡ σύνταξις τῶν «Ὀρφικῶν», ἢ τοὐλάχιστον ἡ διασκευὴ αὐτῶν, πρῶτος δὲ καταδείξας σαφῶς τοῦτο ἦτο ὁ Ἐπιγένης ἐν τῇ συγγραφῇ του «Περὶ τῆς εἰς Ὀρφέα ἀναφερομένης ποιήσεως». Ὁ Ὀνομάκριτος ἐπίσης καταλέγεται ὑπὸ τοῦ Τζέτζη εἰς τὰ μέλη τῆς συντάξεως, εἰς ἣν ὁ Πεισίστρατος ἀνέθηκε τὴν καταγραφὴν τῆς ὁμηρικῆς ποιήσεως, ὁ δὲ Ἡρόδοτος φέρει αὐτὸν ὡς ἀναλαβόντα τὴν συναγωγὴν τῶν ἔργων τοῦ Μουσαίου. Τότε ἀκριβῶς, φωραθεὶς παρὰ τοῦ Ἑρμιονέως Λάσου ὡς παρεμβάλλων εἰς τὰ τοῦ Μουσαίου ἰδίους αὐτοῦ χρησμούς, ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ Ἱππάρχου καὶ κατέφυγεν εἰς Περσίαν, παρακινῶν διὰ ψευδῶν χρησμῶν τὸν Ξέρξην ὅπως ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Π. Ν. Π.

— **Ὀνομάκριτος.** Τύραννος ἢ στρατηγὸς τῶν Φωκέων, ἀκμάσας ἐπὶ Φιλίππου, γνωστὸς καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ὀνόμαρχος* (βλ. λ.).

Ὀνομάντιος. Εἷς τῶν ἐφόρων ἐν Σπάρτῃ (*Ξεν.* Ἑλλην. Β΄ 3. 10). Α. Θ. Σ.

Ὀνόμαρις. Βασίλισσα τῶν ἀρχαίων Σκορδίσκων, λαοῦ κελτικοῦ, κατοικοῦντος τὴν Κάτω Παννονίαν καὶ Ἄνω Μοισίαν, μεταξὺ τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ Μάργου (νῦν Μοράβα). Α. Θ. Σ.

Ὀνόμαρχος. Περίφημος στρατηγὸς τῶν Φωκέων κατὰ τὸν Ἱερὸν λεγόμενον πόλεμον, υἱὸς τοῦ Εὐθυκράτους καὶ ἀδελφὸς τοῦ Φιλομήλου, τὸν ὁποῖον ἀποθανόντα διεδέχθη τῷ 354 π. Χ. Ἀνασυντάξας τὸν διασκορπισθέντα στρατὸν καὶ κατασχὼν τοὺς ἐναπολειφθέντας θησαυροὺς τῶν Δελφῶν, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Λοκρίδα, Δωρίδα καὶ Βοιωτίαν καὶ κατέλαβε τὰς Θερμοπύλας καὶ τὸν Ὀρχομενόν. Συμμαχήσας δὲ μετὰ τοῦ ἐκ Φερῶν Λυκόφρονος, ἐνίκησε τὸν βασιλέα Φίλιππον Β΄ τῆς Μακεδονίας, ἐλθόντα εἰς βοήθειαν τῶν Θεσσαλῶν, καὶ κατέλαβε τὴν Κορώνειαν τῆς Βοιωτίας. Εἰσβαλὼν ὅμως ἐκ νέου εἰς Θεσσαλίαν, ἡττήθη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τῷ 352 π. Χ. εἰς τὸ Κρόκιον πεδίον καὶ ἐφονεύθη κατά τινας ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ στρατιωτῶν (*Παυσ*. I, 2, 5) ἢ κατ᾽ ἄλλους συλληφθεὶς ἀνεσταυρώθη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου (*Διοδ. Σικελ.* ΙΣΤ, 61). Α. Θ. Σ.

ὀνομασία (ἡ)· τὸ ὀνομάζειν, τὸ νὰ δώσῃ τις ὄνομα: «ἡ ὀνομασία τῶν ὁδῶν καὶ πλατειῶν τῆς πόλεως»· || αὐτὸ τὸ δοθὲν ὄνομα: «ἄσχημη ὀνομασία».

— **ὀνομασία *ἑταιρική,*** ἢ ***ἑταιρικὴ ἐπωνυμία*** (*φίρμα*). Τὸ ὄνομα, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἐμφανίζεται ἐν ταῖς συναλλαγαῖς ἡ ἑταιρεία. Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου καὶ τοῦ τρόπου καθ᾽ ὃν σχηματίζεται ἡ ἑταιρικὴ ἐπωνυμία προνοοῦσιν ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὰς ὁμορρύθμους καὶ ἑτερορρύθμους ἑταιρείας τὰ ἄρθρα 21, 23 καὶ 25 τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου, ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὰς ἀνωνύμους ἑταιρείας τὸ ἄρθρον 5 τοῦ νόμου 2190 περὶ ἀνωνύμων ἑταιρειῶν. Οὕτω, προκειμένου περὶ τῆς ἑταιρικῆς ἐπωνυμίας ὁμορρύθμου ἑταιρείας, ὁ νόμος ὁρίζει ὅτι αὕτη συνίσταται μόνον ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν συνεταίρων καὶ ὄχι τυχὸν ἐκ τοῦ εἴδους τῆς ἐνασκουμένης ὑπὸ τῆς ἑταιρείας ἐπιχειρήσεως. Ἐὰν ὑπάρχουν πλείονες συνεταῖροι, εἶναι δυνατὸν τινα μόνον τῶν ὀνομάτων νὰ χρησιμοποιηθῶσι πρὸς σχηματισμὸν τῆς ἑταιρικῆς ὀνομασίας, τὰ δὲ ὑπόλοιπα νὰ ὑποδηλοῦνται διὰ τῆς προσθήκης: καὶ συντροφία ἢ καὶ Σία. Ἐπὶ ἑτερορρύθμου ἑταιρείας ἡ ἑταιρικὴ ὀνομασία σχηματίζεται ὅπως καὶ ἐπὶ τῆς ὁμορρύθμου ἑταιρείας διὰ μόνον τῶν ὀνομάτων τῶν ὁμορρύθμων ἑταίρων. Ἡ τυχὸν προσθήκη τοῦ ὀνόματος ἑτερορρύθμου ἑταίρου ἐν τῇ ἐπωνυμίᾳ ἑτερορρύθμου ἑταιρείας θὰ συνεπήγετο τὴν ἔναντι τρίτων εὐθύνην αὐτοῦ ὡς ὁμορρύθμου. Διὰ νομοθετικοῦ διατάγματος τοῦ 1923 ἐπετράπη ἡ ἐν τῇ ἑταιρικῇ ἐπωνυμίᾳ διατήρησις τοῦ ὀνόματος ἀποθανόντος ὁμορρύθμου ἑταίρου, ἐφ᾽ ὅσον ἡ ἑταιρεία ἐξακολουθεῖ ὑφισταμένη καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, συνήνεσαν δὲ πρὸς τοῦτο οἱ κληρονόμοι τοῦ ἀποθανόντος συνεταίρου. Σχετικῶς μὲ τὴν ἐπωνυμίαν τῆς ἀνωνύμου ἑταιρείας, τὸ ἄρθρον 5 τοῦ νόμου 2190 ὁρίζει ὅτι ἡ ἀνώνυμος ἑταιρεία λαμβάνει τὴν ἐπωνυμίαν αὐτῆς ἐκ τοῦ εἴδους τῆς παρ᾽ αὐτῆς ἐνασκουμένης ἐπιχειρήσεως. Ὁ κανὼν οὗτος δὲν εἶναι ὑποχρεωτικός, ὡς πρὸ τοῦ νόμου 2190 συνέβαινε, διότι τὸ αὐτὸ ἄρθρον προσθέτει ὅτι ἡ ἐπωνυμία τῆς ἀνωνύμου ἑταιρείας δύναται νὰ ἀποτελεσθῇ καὶ ἐκ τοῦ ὀνοματεπωνύμου ἱδρυτοῦ αὐτῆς ἢ ἄλλου φυσικοῦ προσώπου ἢ ἐκ τοῦ ἑταιρικοῦ ὀνόματος ἐμπορικῆς τινος ἑταιρείας. Πάντως, δέον ἀπαραιτήτως ἐν τῇ ἐπωνυμίᾳ τῆς ἀνωνύμου ἑταιρείας νὰ περιλαμβάνωνται αἱ λέξεις «Ἀνώνυμος ἑταιρεία». Πρὸς τὴν ἑταιρικὴν ὀνομασίαν ἢ ἐπωνυμίαν δὲν πρέπει νὰ συγχέηται ἡ, διάφορος ταύτης, ὀνομασία τοῦ ἑταιρικοῦ καταστήματος ἢ τῆς ἐπιχειρήσεως π. χ. «Πανελλήνιος ἀγορά», «ξενοδοχεῖον Μεγάλης Βρεττανίας», «Ὄλυμπος» κλπ. Περὶ τῆς ἐμπορικῆς καὶ ἑταιρικῆς ἐπωνυμίας προνοεῖ ὁ νόμος 184 τοῦ 1914 περὶ ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων, προσπαθῶν ν᾽ ἀναπληρώσῃ διὰ τῶν διατάξεων αὐτοῦ τὴν παρ᾽ ἡμῖν ἔλλειψιν ἐμπορικοῦ μητρῴου καὶ νὰ καταστήσῃ ἐφικτὴν τὴν προληπτικὴν προστασίαν τῆς ἐπωνυμίας ἀπὸ τοῦ κινδύνου τῆς συγχύσεως αὐτῆς μετ᾽ ἄλλης ὁμοίας ἐπωνυμίας, ὡς καὶ τὴν μεταβίβασιν αὐτῆς εἰς κληρονόμον ἢ εἰδικὸν διάδοχον. Πρὸς τοῦτο ὁρίζεται ἐν τῷ νόμῳ ὁ τρόπος τῆς τηρήσεως τοῦ πρωτοκόλλου τῶν ἐμπορικῶν καὶ ἑταιρικῶν ἐπωνυμιῶν ὡς καὶ τῆς ἐγγραφῆς αὐτῶν, εἰδικῶς δὲ ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἀνωτέρω ἐν ἄρθρῳ 58 ὅτι: «Πᾶσα νέα ἐπωνυμία πρέπει νὰ διαφέρῃ κατὰ τρόπον εὐδιάκριτον τῶν ἐγγεγραμμένων ἐν τῷ αὐτῷ πρωτοκόλλῳ τοιούτων. Ἐὰν τὸ ὀνοματεπώνυμον τοῦ ἐμπόρου ὁμοιάζῃ πρὸς ἐπωνυμίαν προγεγραμμένη, ὑποχρεοῦται νὰ προσθέσῃ διακριτικόν τι, ὅπως διακρίνηται σαφῶς τῆς ἤδη ἐγγεγραμμένης. Ὁ κάτοχος τῆς ἐπωνυμίας, ὁ κληρονόμος ἢ εἰδικὸς διάδοχος τῆς ἐπωνυμίας ἢ τοῦ διακριτικοῦ τῆς ἐπιχειρήσεως τίτλου, ἀποκτᾷ δικαίωμα ἀποκλειστικὸν νὰ μεταχειρίζεται ταύτην, νὰ ὑπογράφῃ καὶ συναλλάσσηται, ἐνάγῃ καὶ ἐνάγηται δι᾽ αὐτῆς, νὰ ζητῇ δὲ καὶ δι᾽ ἀγωγῆς τὴν προστασίαν τοῦ τοιούτου δικαιώματος αὐτοῦ».

Κ. Β. ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ὀνομαστί· *ἐπίρρ.*, κατ᾽ ὄνομα, ὀνομαστικῶς: «ἐκάλεσε ἕνα ἕκαστον ὀνομαστί».

ὀνομαστικὴ (ἡ) *[Γραμματ.]*. Καλεῖται οὕτω μία ἐκ τῶν πτώσεων τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν λοιπῶν πτωτικῶν μερῶν τοῦ λόγου (ἀριθμητικῶν, ἀντωνυμιῶν), καθ᾽ ὅσον ἐλήφθη ὑπ᾽ ὄψιν οὐχὶ ἡ ἐν τῇ προτάσει λειτουργία της, ἀλλ᾽ ἁπλῶς τὸ ὅτι δι᾽ αὐτῆς κυρίως ὀνομάζονται τὰ πρόσωπα, τὰ πράγματα κλπ. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τῆς ὀνομαστικῆς πτώσεως τὸ ὄνομα δηλοῦται τρόπον τινὰ ἀσχέτως πρὸς ἄλλο τι, διὰ τοῦτο αἱ μὲν ἄλλαι πτώσεις, αἱ λεγόμεναι *πλάγιαι*, διακρίνονται ἀπ᾽ ἀλλήλων δι᾽ ἰδιαιτέρων καταλήξεων, ἡ ὀνομαστικὴ ὅμως εἴς τινας μὲν γλώσσας, ὅπως λ. χ. εἰς τὴν Τουρκικήν, στερεῖται ἰδίων καταλήξεων, εἰς ἄλλας δὲ εἰς ὡρισμένας μὲν τάξεις ὀνομάτων ἐδηλώθη δι᾽ ἰδιαιτέρας καταλήξεως (πρβλ. λ. χ. τὰ τῆς ἑλληνικῆς: κόρακ-ς ἢ κόραξ, ἡ *ἐλπίδ-ς—ἐλπὶς κλπ.), εἴς τινας ὅμως οὐχὶ (πρβλ. τὴν ἑνικὴν ὀνομαστικὴν τῶν εἰς —*α* μακρὸν ληγόντων πρωτοκλίτων θηλυκῶν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης: ἡ χώρα, ἡ σοφία, ἡ γενεὰ κλπ., καθὼς καὶ τοὺς ἀντωνυμικοὺς τύπους ἐγώ, σὺ κλπ.). Οἱ ἀρχαῖοι τὴν ὀνομαστικὴν δὲν ἐκάλουν κατ᾽ ἀρχὰς πτῶσιν. Καὶ τοῦτο, διότι ἐξελάμβανον αὐτὴν οὐχὶ ὡς τοιαύτην (ἐν τῇ κυρίᾳ ἐννοίᾳ τῆς λέξεως), ἀλλ᾽ ὡς βάσιν τρόπον τινά, ἐκ τῆς ὁποίας μετέπιπτον οἱ λοιποὶ τύποι. Πρῶτοι οἱ στωϊκοὶ ἐκάλεσαν καὶ τὴν ὀνομαστικὴν πτῶσιν (ἤτοι ἴδιον τύπον τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ἄλλων πτωτικῶν), ἀλλὰ καὶ πάλιν διέκριναν αὐτὴν ἀπὸ τὰς λοιπὰς (τὰς πλαγίας) πτώσεις, χαρακτηρίσαντες αὐτὴν ὡς *ὀρθὴν* ἢ *εὐθεῖαν* πτῶσιν.

Σχηματισμὸς τῆς ὀνομαστικῆς. Ἡ ἑνικὴ ὀνομαστικὴ ἐσχηματίζετο εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικήν: 1) Ἐξ αὐτοῦ τοῦ θέματος, γυμνοῦ πάσης πτωτικῆς καταλήξεως, ὡς λ. χ. ἡ ἑνικὴ ὀνομαστικὴ τῶν πρωτοκλίτων θηλυκῶν εἰς —*α* μακρὸν (ἢ —*η*): ἀρά, χώρα, χαρά, γενεά, σοφία κλπ., κόρη, ἀκοή, βοὴ κλπ., ὅπως καὶ ἡ τῶν παλαιοτάτων πρωτοκλίτων ἀρσενικῶν εἰς —α, ὁποῖα λ. χ. τὰ ὁμηρικὰ (ὁ) ἠχέτα (τέττιξ), μητίετα ἢ νεφεληγερέτα (Ζεύς), ἱππότα (Νέστωρ), αἰχμητὰ (Λυκάων), κυανοχαῖτα (Ποσειδῶν) κλπ., ὁ Ὀλυμπιονίκα, Πυθιονίκα, Ἀθηνάδα, Ἀπολλωνίδα κλπ.=Ἀθηνάδας, Ἀπολλωνίδας.

Τὰ εἰς —α ταῦτα πρωτόκλιτα ἀρσενικὰ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς παρεξετάθησαν βαθμηδὸν εἰς —ς (κατ᾽ ἀναλογίαν τῶν εἰς —*ος* δευτεροκλίτων) καὶ οὕτως ἔληξαν εἰς —*ας* ἢ —*ης*: ὁ ταμία-ς, ὁ νεανία-ς, ὁ πολίτη-ς, ὁ ναύτη-ς κλπ. Ἐκ τοῦ θέματος, γυμνοῦ πάσης καταλήξεως, ἐσχηματίσθη ὡσαύτως καὶ ἡ ἑνικὴ ὀνομαστικὴ πλείστων ὀνομάτων οὐδετέρου γένους: τὸ σαφές, τὸ ψευδὲς κλπ., τὸ γλυκύ, ταχύ, ὠκὺ κλπ., τὸ δέπας, κέρας, κρέας, τέρας, τὸ σῶφρον, τὸ εὔδαιμον, τὸ ἥδιον, τὸ κάλλιον, τὸ ἄρρεν, τὸ χαρίεν, τὸ μέλι(τ), τὸ γάλα(κτ), τὸ ὄνομα κλπ. 2) Ἐκ τοῦ θέματος παθόντος ἐκτένειαν (ἢ ἔκτασιν τοῦ φωνήεντος τῆς τελικῆς συλλαβῆς του) ἢ ἑτεροίωσιν (δηλαδὴ τροπὴν τοῦ τελευταίου φωνήεντος αὐτοῦ εἰς ἄλλο φωνῆεν τοῦ αὐτοῦ χρόνου): ἡγεμών, ἀηδών, ἄκμων, γλυκίων κλπ. (ἐκ θέματος ἡγεμον—, ἀηδον—, ἀκμον—, γλυκιον—), ποιμήν, λιμήν, φρὴν κλπ. (ἐκ θέματος ποιμεν—, λιμεν—, φρεν—), σώφρων, ἄφρων (θέμα σωφρον—, ἀφρον—), ῥήτωρ, ἀπάτωρ (θέμα ρητορ—, ἀπατορ—), ἀληθής, δυσμενὴς (θέμα ἀληθεσ—, δυσμενεσ—), τὸ γένος, τὸ εἶδος, τὸ ὄρος (ἐκ θέματος γενεσ—, εἰδεσ—, ὀρεσ—) καὶ λατινιστὶ genus, tempus (ἐκ θέματος genes—, tempes—) κλπ. 3) Ἐκ τοῦ θέματος διὰ προσθήκης τῆς καταλήξεως —ς εἰς τὰ ἀρσενικὰ καὶ θηλυκά, —*ν* δὲ εἰς τὰ οὐδέτερα (—m εἰς τὴν Λατινικήν): ἄμμο-ς, ἵππο-ς, ἵληϝο-ς (ἵλεως), λαὸ-ς ἢ ληὸς (λεώς), ἀξιόχρηο-ς (ἀξιόχρεως), ἀγήραο-ς (ἀγήρως), ἀργύρεο-ς (ἀργυροῦς), ῥόο-ς (ῥοῦς) κλπ., λατινιστὶ equo-s, filio-s, praefecto-s, sakro-s (καὶ κατόπιν equu-s, filiu-s, praefectu-s, sacer), δῶρο-ν, μῆλο-ν, λατινιστὶ jugo-m, dono-m (καὶ κατόπιν jugu-m, donu-m), *ἐλπίδ-ς, *πατρίδ-ς (ἐλπίς, πατρίς), *κλειδ-ς (κλείς), *ὄρνιθ-ς (ὄρνις), *ὀδόντ-ς, *διδόντ-ς (ὀδούς, διδούς), *τιθέντ-ς, *λυθέντ-ς (τιθείς, λυθείς), *κτέν-ς, ἀκτίν-ς (κτείς, ἀκτίς), ἱερεύ-ς, βασιλεύ-ς, γραῦ-ς, βοῦ-ς, πόλι-ς, οἶ-ς, ἡδύ-ς, ταχύ-ς, κόρακ-ς, κόλακ-ς (κόραξ, κόλαξ), *σάλπιγγ-ς, *λάρυγγ-ς (σάλπιγγξ, λάρυγξ), ὄνυχ-ς, θρὶχ-ς (ἢ ὄνυξ, θρίξ), μάρτυρ-ς (μάρτυς) καὶ λατινιστί: *millet-s, *ped-s, *lapid-s (miles, pes, lapis), voc-s, duc-s (vox, dux), reg-s (rex), civi-s, puppi-s. Ὁμοίως καὶ τὰ ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ ὀνόματα τῆς λατινικῆς δ΄ καὶ ε΄ κλίσεως: manu-s, magistratu-s, facie-s, specie-s, re-s κλ. Μερικὰ ὀνόματα διφοροῦνται, ἔχοντα ἑνικὴν ὀνομαστικὴν μετὰ καὶ ἄνευ καταλήξεως —ς (κατὰ τοὺς διαφόρους χρόνους καὶ διαλέκτους): μὴς δωριστὶ καὶ μὴν ἀττικῶς, μάκαρ καὶ (παρὰ τῷ Ἀλκμᾶνι) μάκαρ-ς, ἡ ἀκτὶς καὶ ἀκτίν, ὁ δελφὶς καὶ δελφίν, ἡ ῥὶς καὶ ἡ ῥίν. Ἡ ὀνομαστικὴ (καὶ αἰτιατικὴ) τοῦ δυϊκοῦ τῶν μὲν πρωτοκλίτων ἔληγεν εἰς —*α* (μακρόν): τὼ νεανία, τὼ ταμία, τὼ πολίτα, τὼ Ἀτρείδα, τὼ χώρα, τὼ θάλασσα, τὼ τιμά, τὼ (μνάα) κλ., τῶν δὲ δευτεροκλίτων εἰς —*ω*: τὼ ἀνθρώπω, τὼ νήσω, τὼ παιδίω, τὼ μήλω, τὼ νεὼ (ναώ), τὼ ἀνώγεω, καὶ τέλος τῶν τριτοκλίτων εἰς —*ε*: τὼ κόρακ-ε, τὼ ὄνυχ-ε, τὼ κώνωπ-ε, τὼ ὄρνιθ-ε, τὼ γίγαντ-ε, τὼ γέροντ-ε. Ἡ

Digitized by Google

πληθυντικὴ ὀνομαστικὴ τῶν μὲν πρωτοκλίτων ἔληγεν εἰς —*αι* (καὶ εἰς τὴν Λατινικὴν εἰς—ai καὶ κατόπιν εἰς —ae): οἱ νεανίαι, οἱ ταμίαι, οἱ πολῖται, αἱ χῶραι, αἱ θάλασσαι, αἱ τιμαὶ καὶ λατινιστὶ fugae, mensae, tabulae, nautae, agricolae, τῶν δὲ δευτεροκλίτων εἰς —*οι* (καὶ λατινιστὶ παλαιότερον μὲν εἰς —oi, κατόπιν δὲ εἰς —oe καὶ —ei καὶ τέλος εἰς —i μακρόν): ἄνθρωποι, λόγοι, νόμοι, καλοί, ἀγαθοί, λατινιστὶ adelphoi ἢ —oe (ἑλληνιστὶ ἀδελφοί), poploe (populi), foideratei, oiniveisei, virei) εἰς ἀρχαϊκώτερα κείμενα ἀντὶ τῶν κατοπιν: foederati, universi, viri), equi, domini, pueri, boni κλ., τῶν δὲ τριτοκλίτων εἰς—*ες* (καὶ τῆς Λατινικῆς εἰς —es): κόρακ-ες, ὄνυχ-ες, βασιλῆ-ες—βασιλέ-ες (βασιλεῖς), ἀκτῖν-ες, πατέρ-ες, ἰχθύ-ες, δρύ-ες, ἡδέ-ες (—εῖς), λατινιστὶ reg-es, ped-es, duc-es, milit-es, soror-es κλ. καὶ τῶν οὐδετέρων εἰς —*α*: τὰ γένε-α (γένη), τὰ φρέατ-α, ὕδατ-α, ὦτ-α, δόρατ-α, λατινιστὶ gener-a, tempor-a (ὡς καὶ τὰ τῆς δ' λατινικῆς κλίσεως: cornu-a κλ.).

Εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν ἡ ἑνικὴ καὶ πληθυντικὴ ὀνομαστικὴ ὑπέστη συνήθως πολλὰς καὶ ποικίλας μεταβολὰς ἢ ἀκριβέστερον μετασχηματισμούς: ὁ ἄντρας, ὁ κόρακας, ὁ δαίμονας, ὁ κλητῆρας, ὁ γέροντας καὶ ὁ γέρος, ὁ βασιλιὰς (ἢ διαλεκτικώτερον βασιλές), ὁ φονιὰς κλ., ἡ μητέρα, ἡ θυγατέρα, ἡ γυναῖκα, ἡ πατρίδα, ἡ ἐλπίδα, ἡ ὄρνιθα κλ., ἡ σκόνι, ἡ βρύσι, ἡ πλάσι (ἢ κατ' ἄλλην γραφήν: ἡ σκόνη, ἡ βρύση, ἡ πλάση), ἡ ἀχτῖδα, τὸ γόνα, ἡ (γ)καμήλα, ἡ ἄμμο, ἡ ἄταχτη, ἡ πρόθυμη, ἡ ἔξυπνη, ἡ (κακή, φθισικὴ κλ. καὶ ἡ) κακειά, φθισικειά, ὁ γλυκὸς (κατὰ τό: πικρός), ὁ μισὸς (ἥμισυς) κλ. καὶ ἀντιθέτως: μακρύς, ἁπλὸς (ἄνθρωπος), ἀργυρός, χρυσὸς (=χρυσοῦς) καὶ πληθυντ. οἱ χαρές, οἱ τιμές, οἱ ψυχές, πολλές, κακές, μικρές, ἔξυπνες (γυναῖκες), νόστιμες (κοπέλλες), οἱ γονέοι, οἱ δαιμόνοι, οἱ γερόντοι κατ' ἐπίδρασιν τῶν δευτεροκλίτων, οἱ βασιλιᾶδες, οἱ φονιᾶδες κλ.

Χρῆσις τῆς ὀνομαστικῆς. Ἡ ὀνομαστικὴ εἶναι ἡ πτῶσις, τῆς ὁποίας γίνεται κατ' ἐξοχὴν χρῆσις πρὸς δήλωσιν τοῦ ὑποκειμένου τῶν παρεμφατικῶν λεγομένων τύπων τοῦ ῥήματος, ἔτι δὲ καὶ τοῦ ἀπαρεμφάτου καὶ τῆς μετοχῆς ἐπὶ ταυτοπροσωπίας. Κατ' ὀνομαστικὴν ὡσαύτως ἐκφέρεται τὸ κατηγορούμενον τὸ ἀποδιδόμενον εἰς ὑποκείμενον ὀνομαστικῆς πτώσεως, ὡς καὶ οἱ προσδιορισμοὶ τούτων (ἐπιθετικοὶ καὶ ἄλλοι). Τῆς ὀνομαστικῆς ἐγίνετο ἐνίοτε χρῆσις καὶ ἀντὶ τῆς κλητικῆς (ὦ θεὸς ἀντὶ τοῦ: ὦ θεὲ κλ., πρβλ. καὶ τὰ παρὰ τοῖς συγχρόνοις Ποντίοις: «ἔλα, τὸ παιδί μ'», «ποῖσον ατο, τὸ παιδί μ'»=ἔλα, παιδί μου, κάμε το, παιδί μου κλ.). Σήμερον τίθεται ἐνίοτε ἐκ παραλλήλου κλητικὴ καὶ ὀνομαστικὴ ἀντὶ κλητικῆς: «Ξυπνᾶτε, ἡ δόλια πεθερὰ καὶ καπετάνε Μῆτρο!» δημῶδες ᾆσμα «Ποῦ εἶστε, οἱ Μποτσαραῖοι;», «τάχ' το, ἡ μάννα μου, πῶς ἤσουνε μηλίτσα» κλ. Εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν ἐπεξετάθη ἡ χρῆσις τῆς ὀνομαστικῆς, πρβλ. «ἀπὸ μικρὸς ὠρφάνεψα», «ἔγινεν ἀπὸ δήμαρχος κλητῆρας», «ἀπὸ πλούσιος ἔγινε φτωχὸς» κλ.

Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

ὀνομαστικοὶ (οἱ) *[Φιλοσ.]*. Οὕτως ἢ *ὀνοματικοὶ* (nominalistes) ἐκλήθησαν οἱ φιλόσοφοι ἐκεῖνοι, τοῦ μεσαίωνος κυρίως, οἱ ὁποῖοι ὑπεστήριζον ὅτι αἱ γενικαὶ ἢ καθολικαὶ ἔννοιαι στεροῦνται ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως, ἣν ἔχουν μόνον τὰ ἐπὶ μέρους καὶ εἶναι ἁπλαῖ ἀφαιρέσεις τοῦ νοῦ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς *πραγματοκρατικοὺς* (réalistes), οἱ ὁποῖοι παρεδέχοντο ἀντικειμενικὴν ὕπαρξιν τῶν καθολικῶν ἐννοιῶν (βλ. λ. *ὀνοματοκρατία* καὶ *πραγματοκρατία*).

ὀνομαστικὸν (τό)· κατάλογος ὀνομάτων καθ' ὕλην καὶ οὐχὶ ἀλφαβητικῶς, δι' οὗ προσδιορίζεται ἡ ἔννοια καὶ ἡ χρῆσις ἑκάστου, ὀνοματολόγιον: «Ὀνομαστικὸν Πολυδεύκους» κατάλογος τῶν ἀττικῶν ὀνομάτων, «ὀνομαστικὸν ἐπιστημονικῶν ὅρων».

— *[Στρατ.] Ὀνομαστικὸν στρατοῦ* καλεῖται τὸ ἐπίσημον βιβλίον, εἰς ὃ ὑπάρχουσιν ἀναγεγραμμένα ἅπαντα ἀνεξαιρέτως τὰ ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας χρησιμοποιούμενα πάσης φύσεως ὑλικά, κεχωρισμένως κατ' εἰδικότητα, καὶ συγχρόνως μὲ τὴν ἀντιστοιχοῦσαν ἑκάστῳ τιμήν. Ν.Θ.Κ.

ὀνομαστικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ ὄνομα, ὁ τοῦ ὀνόματος: «ὀνομαστικὴ ἑορτή»· || «ὀνομαστικὴ ἀξία γραμματίου ἢ συναλλαγματικῆς» κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν τρέχουσαν ἀξίαν· || «ὀνομαστικὴ ἀξία μετοχῆς ἢ χρηματογράφου ἐν γένει» ἡ ἐπὶ τοῦ τίτλου ἀναγραφομένη, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν τρέχουσαν ἀξίαν· || «ὀνομαστικοὶ τίτλοι χρηματογράφων» οἱ φέροντες τὸ ὄνομα τοῦ κατόχου κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τοὺς «ἀνωνύμους τίτλους»· || «ὀνομαστικὸς κατάλογος» ὁ κατάλογος τῶν ὀνομάτων· || «ψηφοφορία δι' ὀνομαστικῆς κλήσεως», δηλαδὴ καλουμένου ἑνὸς ἑκάστου καὶ διδόντος τὴν ψῆφόν του.—Ἐπίρρ. ***ὀνομαστικῶς***.

—**ὀνομαστικὴ *ἱπποδύναμις*** (συντετμημένη ἔκφρασις N.H.P.=Nominal Horse Power, διεθνῶς ἀνεγνωρισμένη). Κατὰ διαστολὴν πρὸς τὴν ἐνδεικτικήν, ἀναπτυσσομένην ἐντὸς τοῦ κυλίνδρου καὶ μετρουμένην διὰ τοῦ ἐνδεικτικοῦ διαγράμματος τοῦ δυναμοδείκτου, καὶ πρὸς τὴν πραγματικήν, μετρουμένην **ἐπὶ τῆς ἀτράκτου τοῦ προωστῆρος**: Συμβατικὴ ἱπποδύναμις, ὑπολογιζομένη ἐπὶ τῇ βάσει εἰδικῶν τύπων τοῦ ἀγγλικοῦ Λόϋδ:

$$N.H.P.=\frac{P+340}{1000}\left(\frac{D^2\sqrt{S}}{100}+\frac{H}{15}\right) \text{ καὶ}$$

$$N.H.P.=\frac{P+590}{1500}\left(\frac{D^2\sqrt{S}}{100}+\frac{H}{15}\right)$$

εἰς οὓς τύπους, ὧν ὁ πρῶτος χρησιμοποιεῖται διὰ πίεσιν εἰς τοὺς λέβητας κάτω τῶν 160 λιτρῶν καὶ ὁ δεύτερος διὰ τοιαύτην ἀνωτέραν τῶν 160 λιτρῶν, D=διάμετρος εἰς δακτύλους τοῦ κυλίνδρου τῆς χαμηλῆς πιέσεως, H=ἡ θερμαινομένη ἐπιφάνεια τῶν λεβήτων εἰς πόδας τετραγωνικούς, P=ἡ πίεσις λειτουργίας ἐν τῷ λέβητι κατὰ τετραγωνικὸν δάκτυλον καὶ S=ἡ διαδρομὴ τοῦ ἐμβόλου εἰς δακτύλους. Ὅταν ὅμως γίνεται χρῆσις τεχνητοῦ ἑλκυσμοῦ, τότε εἰς τοὺς ἀνωτέρω τύπους ἀντικαθίσταται τὸ $\frac{H}{15}$ διὰ τοῦ $\frac{H}{12}$. Ἀνάλογος τύπος πρὸς τὸν δεύτερον δίδει τὸν ὑπολογισμὸν τῆς ὀνομαστικῆς ἱπποδυνάμεως διὰ τὰς μηχανὰς ἐσωτερικῆς καύσεως, ὡς ἐπίσης καὶ διὰ τὴν δι' ἀτμοστροβίλων πρόωσιν, ἀντικαθισταμένου ὅμως τοῦ ὅρου $\frac{D^2\sqrt{S}}{100}$ διὰ τοῦ ὅρου $\frac{SHP}{6}$, ἔνθα SHP εἶναι οἱ ἀτρακτόϊπποι τοῦ ἀτμοστροβίλου. Ἡ ἐπὶ τῶν τύπων τοῦ Λόϋδ ὑπολογιζομένη ὀνομαστικὴ ἱπποδύναμις καταχωρίζεται καὶ ἀναγράφεται εἰς τὸ Λόϋδ Ρετζίστερ (βλ. λ. *νηογνώμων*) καὶ εἰς τὰ πιστοποιητικά του, χρησιμοποιεῖται δὲ ἰδίᾳ διὰ τὸν κανονισμὸν τῶν ἐξόδων καὶ τῶν τελῶν τῶν ἐπιθεωρήσεων, αἵτινες ἐκτελοῦνται ὑπὸ τοῦ ὀργανισμοῦ τούτου. Σ. Ε. Λ.—Β. Φ.

Ὀνόμαστος. —1) Υἱὸς τοῦ Αἰγαίου, Ἠλεῖος, προσελθὼν εἰς Σικυῶνα ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ τυράννου αὐτῆς Κλεισθένους, ὅπως συμμετάσχῃ εἰς τὸν ὑπ' αὐτοῦ προκηρυχθέντα ἀγῶνα πρὸς ἐκλογὴν συζύγου διὰ τὴν θυγατέρα του Ἀγαρίστην.

—2) Ὀλυμπιονίκης ἐκ Σμύρνης, νικήσας εἰς ἀγῶνας πυγμαχίας ἐν Ὀλυμπίᾳ κατὰ τὴν 23ην Ὀλυμπιάδα (684 π. Χ.) καὶ γράψας βραδύτερον «Νόμους πυκτικούς». Α. Θ. Σ.

ὀνομαστός, *—ή, —όν*· ὁ ὠνομασμένος, περίφημος, ἔνδοξος, κοιν. *ξακουστός*: «ὀνομαστὸς ἰατρός, — φιλόλογος»· || ὁ δυνάμενος νὰ ὀνομασθῇ.

ὀνοματίζω, δημ. *νοματίζω*· δίδω ὄνομα, ὀνομάζω· || κατονομάζω.

ὀνοματικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ ὄνομα, ὁ τοῦ ὀνόματος: «ὀνοματικὸς προσδιορισμός», ἀντιδιαστέλλεται τοῦ «ἐπιρρηματικοῦ».—Ἐπίρρ. ***ὀνοματικῶς***.

— *[Γραμμ.] Ὀνοματικὴ* λέγεται ἡ διδασκαλία περὶ τοῦ σχηματισμοῦ καὶ τῆς σημασίας τῶν λέξεων. Αὕτη ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἑρμηνευτικῆς, τῆς ὁποίας δεύτερον μέρος εἶναι ἡ κατανόησις τοῦ συνόλου τῶν λογοτεχνημάτων καὶ ἔχει ὡς βοηθητικοὺς κλάδους ἐπιστημῶν τὴν φωνητικήν, τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ κλ. Συνδέεται δὲ μὲ τὴν γραμματικήν, ἐφ' ὅσον ἡ γνῶσις τῆς σημασίας τῶν λέξεων πολλάκις συνάπτεται μὲ τὴν ἐξέτασιν τῆς παραγωγῆς ἢ συνθέσεως αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ διακρίνεται ἀπ' αὐτῆς, καθ' ὅσον ἡ μὲν γραμματικὴ ἐξετάζει τὸ γενικὸν μέρος τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης, ἀσχολεῖται μὲ γενικὰ γλωσσικὰ φαινόμενα, μὲ τὴν μορφὴν τῆς γλώσσσης, ἡ δὲ ὀνοματικὴ περιλαμβάνει τὸ εἰδικὸν μέρος τῆς ἐπιστήμης ταύτης, τὴν ὕλην τῆς γλώσσης, δηλαδὴ τὰς λέξεις ὡς ἄτομα.

Κατὰ ταῦτα ἡ ὀνοματικὴ ἐξετάζει ἐκ ποίων ἀντιλήψεων ἢ συνθηκῶν τοῦ βίου καὶ ἐν γένει πῶς κατὰ πρῶτον ἐσχηματίσθη ἑκάστη λέξις· ποία εἶναι ἡ πρώτη ὑπάρξασα σημασία ἑκάστης λέξεως καὶ πῶς ἐξειλίχθη αὕτη κατὰ μικρὸν καὶ τίνες λόγοι συνετέλεσαν εἰς τοῦτο. Ἀλλὰ δὲν ἐξετάζεται μόνον ἡ κυρία καὶ μεταφορικὴ σημασία ἑκάστης λέξεως, ἀλλὰ καὶ αἱ συνώνυμοι λέξεις καὶ ἐκ τῆς λεπτῆς πολλάκις μεταξύ των διαφορᾶς δικαιολογεῖται ἡ συνύπαρξίς των, ἤ, ἂν εἶναι τελείως ταυτόσημοι, ἐξηγεῖται τοῦτο ἐκ τοῦ σχηματισμοῦ των εἰς διαφόρους τόπους ἢ χρόνους. Τὴν γνῶσιν δὲ τῆς ἱστορίας ἑκάστης λέξεως συμπληροῖ ἡ ἀνερεύνησις τῶν οἰκογενειῶν τῶν λέξεων, ἤτοι τῶν παραγομένων ἀπὸ τῆς αὐτῆς ῥίζης. Ἡ ἐξέτασις δὲ τῆς σημασίας τῶν ἀντιθέτων λέξεων διαφωτίζει πληρέστερον τὴν σημασίαν ἑκάστης. Ἡ μελέτη τῶν διαφόρων σχημάτων τοῦ λόγου, τῶν λεκτικῶν τρόπων καὶ τῶν σχημάτων τῆς διανοίας ἐπεκτείνει τὴν γνῶσιν, ἥτις προέρχεται ἐκ τῆς ἐξετάσεως ἑκάστης λέξεως, εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς σημασίας, ἥτις προσδίδεται εἰς τὰς λέξεις ἐκ τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης χρησιμοποιήσεως ἢ τοποθετήσεως αὐτῶν ἐν τῷ λόγῳ.

Ἡ ὀνοματικὴ ἐξετάζει προσέτι καὶ τὰς διαφόρους παροιμιακὰς ἐκφράσεις καὶ τὸ λεκτικὸν τῶν παροιμιῶν, ἐξάγουσα ἐξ αὐτῶν πλεῖστα συμπεράσματα διὰ τὴν γλῶσσαν **καὶ τὰς** ἀντιλήψεις τοῦ λαοῦ· ἡ ἐξέτασις τῶν ὀνομάτων τῶν τόπων, ὁδῶν, οἰκογενειῶν κ.ἄ. δὲν εἶναι ξένη πρὸς τὸν κύκλον τῆς ἐρεύνης της. Ἀλλὰ δύναται καὶ νὰ περιορισθῇ εἰς τὰ κύρια διακριτικὰ τῆς γλώσσης ἑκάστου συγγραφέως, τὰ ἐν πολλοῖς παρουσιάζοντα τὴν ἀτομικότητά του. Ἐπεκτείνουσα δὲ τὸν κύκλον τῆς ἐρεύνης της, ἐμβαθύνει εἰς τὴν ψυχολογίαν ἑκάστης γλώσσης καὶ δύναται νὰ ἐξάγῃ ἐκ ταύτης σπουδαῖα συμπεράσματα διὰ τὴν καλαισθητικὴν καὶ ἐν γένει τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἔθνους.

Ἐπειδὴ ἡ ἐξέτασις τοῦ νοήματος τῶν λέξεων εἶναι ἐξέτασις τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἐντεῦθεν προερχομένων παραστάσεων, ἐννοιῶν κλ., διὰ τοῦτο ἡ ὀνοματικὴ δὲν διδάσκεται ὡς χωριστὸν μάθημα εἰς τὰ σχολεῖα, ἀλλ' εἶναι συνημμένη μὲ τὴν διδασκαλίαν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν ἑρμηνείαν τῶν διαφόρων συγγραφέων, ἀρχαίων καὶ νεωτέρων.

Π. Α. ΒΑΛΑΚΗΣ

— **ὀνοματικοὶ** (οἱ) *[Φιλοσ.]*· βλ. λ. *ὀνομαστικοί*.

ὀνοματισμὸς (nominalismus) *[Φιλοσ.]*. Ὀνομασία τῆς ἄλλως *ὀνοματοκρατία* (βλ. λ.), κληθείσης μεσαιωνικῆς φιλοσοφικῆς δοξασίας καὶ σχολῆς.

ὀνοματοθεσία (ἡ)· θέσις ὀνόματος, ὀνομασία, χαρακτηρισμὸς διὰ τοῦ προσήκοντος ὀνόματος: «ὀνοματοθεσία τῶν φυτῶν,—τῶν ζῴων κλπ.».

ὀνοματοθέτης (ὁ)· ὁ θέτων τὸ ὄνομα, ὁ χαρακτηρίζων ἓν ἕκαστον διὰ τοῦ προσήκοντος ὀνόματος: «ὀνοματοθέτης τῶν φυτῶν».

ὀνοματοθετῶ (*—έω*)· εἶμαι ὀνοματοθέτης, θέτω χαρακτηριστικὰ ὀνόματα εἰς ὑποκείμενα ἐρεύνης: «ὀνοματοθετῶ φυτά, — ζῷα κττ.».

ὀνοματοκράτης (ὁ) (nominaliste)· ὁ ὀπαδὸς τῆς *ὀνοματοκρατίας* (βλ. λ.).

ὀνοματοκρατία (ἡ) (nominalismus) *[Φιλοσ.]*. Ἡ ἄκρα κατεύθυνσις ἐν τῇ φιλοσοφικῇ συζητήσει τοῦ μεσαίωνος περὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς οὐσίας τῶν γενικῶν ἐννοιῶν (universalia), καθ' ἣν αὗται δὲν ὑπάρχουσιν οὐδαμῶς ἔξω τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, ἀλλ' εἶναι μόνον ἀτομικὰ δημιουργήματα, ἐξαφανιζόμενα ἂν θελήσωμεν νὰ ἐξετάσωμεν τὴν οὐσίαν των καὶ ἀφήνοντα ὡς μόνην πραγματικότητα τὴν λέξιν, τὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖον τὰ συμβολίζει. Ἡ θεωρία αὕτη ἐνεφανίσθη δειλῶς κατ' ἀρχὰς περὶ τὸν Θ' αἰῶνα ἐξ ἀφορμῆς σχολίου τινὸς τοῦ Βοηθίου ἐπὶ τῆς «Εἰσαγωγῆς» τοῦ Πορφυρίου εἰς τὰς Ἀριστοτέλους «Κατηγορίας». Ὁ Ραβᾶνος Μαῦρος καὶ κατόπιν ὁ Ἀβαιλάρδος ἐνεβάθυνον εἰς τὸ πρόβλημα, ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία κατεδίκασε τὴν θεωρίαν ὡς αἵρεσιν, ἀντιβαίνουσαν πρὸς τὴν δογματικὴν ἑρμηνείαν τοῦ μυστηρίου τῆς Εὐχαριστίας. Αἱ ὑπερβολαὶ τῆς ἀντιθέτου κατευθύνσεως, τῆς πραγματοκρατίας, καθ' ἣν μόνον αἱ γενικαὶ ἔννοιαι εἶναι αὐθύπαρκτοι πραγματικότητες, ἐδημιούργησαν κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα μεταστροφὴν τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ τῆς ὀνοματοκρατίας καὶ πολλὰς προσπαθείας, ἰδίᾳ τῶν δομινικανῶν, νὰ εὕρουν μέσην τινὰ λύσιν συνοψιζομένην εἰς τὸν τύπον: αἱ γενικαὶ ἰδέαι δὲν ὑπάρχουν πρὸ τῶν πραγμάτων, οὔτε μετὰ τὰ πράγματα, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν. Ὁ Γουλιέλμος ἐξ Ὀκκάμ, ὁ «princeps nominalium», ἀνανεώνει τὴν ἀπόλυτον ὀνοματοκρατίαν, βασιζόμενος εἰς βαθεῖαν καὶ αὐστηρὰν μελέτην τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ ἀρνεῖται τὴν ὕπαρξιν εἰς τὸ ἀφῃρημένον καὶ γενικόν.

Ἡ ὀνοματοκρατία δὲν ἔπαυσε νὰ ἔχῃ ὀπαδοὺς καὶ μεταξὺ τῶν νεωτέρων φιλοσόφων, ὡς τὸν Gassendi, τὸν Hobbes, τὸν Condillac, Bain, J. S. Mill κ. ἄ. Σήμερον δύναται νὰ ὀνομασθῇ ἐπιστημονικὴ ὀνοματοκρατία ἡ γνωσιολογικὴ θεωρία τῶν ἐπιστημῶν, καθ' ἣν δὲν ὑπάρχει ἀντικειμενικῶς ἀλήθεια, οὔτε ἀπόλυτοι ἀρχαί, ἀλλὰ τὰ ἐπιστημονικὰ ἀξιώματα εἶναι εὔχρηστοι συμβάσεις καὶ αὐθαίρετοι ὁρισμοὶ πρὸς εὐχερεστέραν διεξαγωγὴν τῆς ἐρεύνης. [Πρβλ. *Exner*, Nominalismus und Realismus (1842).—*Hauréau*, Histoire de la philosophie scolastique (1872).—*K. Grube*, Über den Nomin. in der neuern englischen u. franzōs. Philos. (1890).—*M. de Wulf*, Le problème des universaux (ἐν «Archiv f. Gesch. der Philos.» X, 1896).—*Reiners, Praufl*, Geschichte der Logik, II, IV.—*Reiners*, Der Nom. in der frühscholastik (1910).—*Darbon*, L'explication mécanique et le nominalisme (1910) κ. ἄ.

Ε. Λ.

— *[Οἰκονομ.] Ὀνοματοκρατία* (noninalismus, *νομιναλισμός)* καλεῖται ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ χρήματος ἡ γνώμη ὅτι ἡ ἀνταλλακτικὴ δύναμις τῶν νομισματικῶν μέσων ὀφείλεται οὐχὶ εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ ὑλικοῦ, ἐξ οὗ τοῦτο ἀποτελεῖται, ἢ τῶν ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα τυχὸν (ἐν περιπτώσει ἀποκλειστικῆς κυκλοφορίας τραπεζογραμματίων) ἀντιπροσωπεύει —δηλαδὴ πολυτίμων μετάλλων ἢ ἐξωτερικοῦ συναλλάγματος—ἀλλά, εἴτε εἰς τὴν δι' ἀποφάσεως τῆς πολιτείας καθ' ὡρισμένην ὀνομαστικὴν ἀξίαν τοῦ νομίσματος παρεχομένην εἰς τοῦτο ἐξοφλητικὴν δύναμιν, εἴτε εἰς τὴν ἰδιότητα τοῦ χρήματος ὡς συμβολικοῦ παραστάτου ἀξιῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ

πρὸς ἀνταλλαγὴν προτεινομένων (π. χ. ἐμπορευμάτων).

Ὀνοματοκρατικαὶ ἰδέαι ἤσκησαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς θεωρίας τοῦ χρήματος ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἐμπορομερκαντιλικοῦ συστήματος. Ἀντιθέτως πρὸς τὰς γνωστὰς ἀπόψεις τῆς κατευθύνσεως ταύτης, τὰς ἐν ὑπερβολικῇ ἐνίοτε διατυπώσει εἰς συνταύτισιν τῶν πολυτίμων μετάλλων πρὸς τὸν πλοῦτον ὁδηγούσας, καθ' ἃς ἡ ἀξία τοῦ χρήματος θὰ ἔπρεπε νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπολύτου ὑποστάσεως καὶ ἰδίως ὡς μὴ ὑποκειμένη εἰς διακυμάνσεις, ἐνωρὶς ἀνεγνωρίσθη ὅτι ἡ ἀνταλλακτικὴ δύναμις τοῦ χρήματος, μεταλλικοῦ καὶ μή, ἐν δεδομένῃ χώρᾳ, αὐξομειοῦται κατὰ λόγον τῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἔκτασιν τῶν συναλλαγῶν πληθώραν ἢ στενότητα τῶν διαθεσίμων νομισματικῶν μέσων. Γενομένης τοιουτοτρόπως δεκτῆς τῆς δυνατότητος μεταβολῶν τῆς ἀξίας τοῦ χρήματος, ἐκ τῆς παρὰ τούτου ἐν ταῖς συναλλαγαῖς προσφερομένης ὑπηρεσίας κατὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ἀγαθῶν προερχομένων, εἰσήχθη νέον, ὀνοματοκρατικόν, στοιχεῖον ἐν τῇ νομισματικῇ θεωρίᾳ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐστηρίχθη ἡ ποσοτικὴ ἐξήγησις τῆς ἀνταλλακτικῆς δυνάμεως τοῦ χρήματος ἤδη ἀπὸ τῆς πρώτης ἐξαγγελίας της ὑπὸ τοῦ Bodin.

Ἡ ἀμιγεστέρα ἐν τούτοις ἀνάπτυξις τῶν ὀνοματοκρατικῶν ἰδεῶν, ὡς αὕτη ἰδίως παρίσταται ἐν τῇ κρατικῇ θεωρίᾳ τοῦ χρήματος τοῦ Φρ. Κνάπ, τείνει εἰς ἀπόκρουσιν τῆς ὑπάρξεως οἱασδήποτε, ἔστω καὶ ἐμμέσου, συσχετίσεως τῆς λειτουργίας τοῦ χρήματος πρὸς συγκεκριμένα ἀγαθά. Ἀρνεῖται τοιουτοτρόπως ὅτι τὸ χρῆμα ἀντλεῖ τὴν ἀξίαν του ἐκ τῆς μεταλλικῆς βάσεως ἢ ὅτι ἀποτελεῖ συμβολικὴν παράστασιν ἀξίας (ἀπορρίπτει κατὰ συνέπειαν τὴν βάσιν τῆς ποσοτικῆς θεωρίας) καὶ ὑποστηρίζει ἀντιθέτως ὅτι ἡ ἀποδοχὴ τοῦ χρήματος εἰς τὰς συναλλαγὰς ὀφείλεται εἰς τὴν κρατικὴν ἐπιταγήν, τὴν παρέχουσαν εἰς τὴν μονάδα τῆς νομισματικῆς κλίμακος ὡρισμένην ἐξοφλητικὴν δύναμιν. Α. Α. ΤΣΙΜΙΚΑΛΗΣ

ὀνοματοκρατικός, —ή, —όν, ἢ **νομιναλιστικός, —ή, —όν·** ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὀνοματοκρατίαν (τὸν νομιναλισμόν): «ὀνοματοκρατικὴ (νομιναλιστικὴ) θεωρία».

ὀνοματολάτραι (οἱ). Κατὰ τὸ 1913 ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος τοῦ Ἄθωνος ὁ Ρῶσος μοναχὸς Ἱλαρίων ἐδίδασκε, γράψας καὶ ἴδιον ἔργον φέρον τὴν ἐπιγραφὴν «Εἰς τὰ ὄρη τοῦ Καυκάσου», ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ πρέπει ἰδιαζόντως νὰ τιμᾶται καὶ ὅτι ἡ προσευχὴ τοῦ τελώνου «Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ» (Λουκ. 18, 13), πλειστάκις ἐπαναλαμβανομένη μετὰ κεκλεισμένων τῶν ὀφθαλμῶν, εἶναι ὅπλον κατὰ τοῦ Σατανᾶ καὶ ἐπιφέρει τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ ἕνωσιν. Ἡ ἀνωτέρω διδασκαλία τοῦ Ἱλαρίωνος ἀναμιμνήσκει τὴν ἐπὶ βυζαντινῆς ἐποχῆς, κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα, ἀναφανεῖσαν ἐν Ἄθωνι γνωστὴν διδασκαλίαν. Ἡ σύνοδος τῆς Ρωσίας πληροφορηθεῖσα τὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἱλαρίωνος καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ, ἐξώρισεν αὐτοὺς ἐκ τοῦ Ἄθωνος. Οὗτοι κατέφυγον τότε εἰς τὴν Ρωσίαν, ἔνθα ὁ Ἀντώνιος Bulatovic ἔγραψεν ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ ἀπολογίαν ὑπὲρ τῆς διδασκαλίας ταύτης, ἣν ὑπερήσπισε καὶ ὁ ἱερεὺς καὶ φιλόσοφος Florenskij. Ἡ αἵρεσις προσείλκυσε κατ' ἀρχὰς ὀπαδοὺς τινας καὶ ἐκ τῶν ἀνεπτυγμένων, μάλιστα δὲ τοῦ λαοῦ, ἔπειτα ὅμως κατ' ὀλίγον διελύθη. Κ. Ι. Δ.

ὀνοματολογία (ἡ)· τὸ σύνολον τῶν χαρακτηριστικῶν ὀνομάτων πραγμάτων ὑποκειμένων εἰς ἔρευναν, ὀνοματολόγιον: «ὀνοματολογία τῆς ἰατρικῆς, — τῆς χημείας, — τῆς βοτανικῆς κττ.».

— *[Λεξικογρ.]* Καλεῖται *ὀνοματολογία* ἡ συλλογὴ οὐχὶ ἁπλῶς ὀνομάτων, ἀλλὰ ἐν γένει λέξεων, ἤτοι λεξιλόγιον καθόλου (πρβλ. καὶ τὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις: «συναγωγὴ ἀττικῶν (ἢ πολιτικῶν, κωμικῶν κλπ.) ὀνομάτων», ἔνθα ὡσαύτως ὁ λόγος οὐχὶ μόνον περὶ ὀνομάτων, ἀλλὰ γενικῶς περὶ ἀττικῶν, κωμικῶν κλ. λέξεων). Ἡ λέξις εἶναι κατὰ ταῦτα εὐρυτέρας ἐννοίας ἀπὸ τὴν *ὁρολογίαν*. Ὅπως δὲ ἡ, σχεδὸν συνώνυμος πρὸς αὐτήν, λέξις *ὀνοματολόγιον* συνήθως ἐξειδικεύεται (πρβλ. «στρατιωτικὸν —» ἢ «ναυτικὸν ὀνοματολόγιον» κ. οὐ. κ.), οὕτω καὶ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος λέξις (πρβλ. «ἰατρικὴν» ἢ καθόλου «ἐπιστημονικὴν» κ.λ. ὀνοματολογίαν). Ἡ λέξις εἶναι νεόπλαστος, παρήχθη δὲ (ὅπως καὶ ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα ὀνοματολόγιον) ἀπὸ τὴν λέξιν *ὀνοματολόγος*, ἀπαντῶσαν κατὰ πρῶτον κατὰ τοὺς μ. Χ. χρόνους (πβλ. τὸ ἀπολεσθὲν ἔργον Ἡσυχίου τοῦ Μιλησίου, ἀκμάσαντος κατὰ τὸν ΣΤ' μ. Χ. αἰῶνα, «Ὀνοματολόγος ἢ πίναξ τῶν ἐν παιδείᾳ ὀνομαστῶν»). Βλ. καὶ λ. *ὀνομαστικόν*. Γ. Π. Α.

ὀνοματολογικός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὀνοματολογίαν: «ὀνοματολογικὸν σύστημα».

ὀνοματομανία (ἡ) *[Ψυχοπαθ.]*. Πᾶσα ἀκατάσχετος περὶ τὰς λέξεις ἐνασχόλησις, ἐκδηλουμένη εἴτε ὑπὸ μορφὴν ἐνσυνειδήτου ὁρμῆς πρὸς ἔρευναν λέξεων ἢ προφορὰν αὐτῶν, εἴτε ὑπὸ μορφὴν ἰδεοληψίας, ἤτοι ἀποδόσεως εἰς ταύτας εἰδικῆς σημασίας μετὰ φόβου ἢ χαρᾶς ἐκ τούτου ἐνσυνειδήτου. Διακρίνουσι δὲ τὰς ἑξῆς μορφὰς τῆς ὀνοματομανίας ἐν γένει:

α) Τὴν ἐναγώνιον ἔρευναν λέξεων. Ὁ πάσχων ἔχει ἀκατάσχετον ὁρμὴν πρὸς ἀνεύρεσιν π. χ. τοῦ κυρίου ὀνόματος διαφόρων προσώπων. Ἔχει συνείδησιν τῆς νοσηρότητος τοῦ γεγονότος τούτου, ἀλλ' ἡ ὁρμὴ εἶναι τοιαύτη, ὥστε καταλαμβάνεται ὑπὸ ἄλγους ἀνθιστάμενος, μεθ' ὃ ὑποχωρῶν ἀνακουφίζεται.

β) Τὴν ἀκατάσχετον ἀνάγκην πρὸς προφορὰν λέξεων. Ὁ πάσχων προφέρει λέξεις, ὁτὲ μὲν μεμονωμένας καὶ ὡρισμένας, ἐνίοτε δὲ τὰς ἰδίας πάντοτε, εἰδικὰς δι' ἕκαστον ἀσθενῆ, ὁτὲ δὲ σειρὰν ὅλων τοιούτων, ἀποτελοῦσαν ἔκφρασιν διανοημάτων ἢ ἱστόρησιν γεγονότων, ἅτινα πᾶς ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει ἄνθρωπος θὰ ἐτήρει ἀπολύτως μυστικά (ὡς π. χ. εἶναι ἡ ἐξιστόρησις λεπτομερειῶν ἐνόχων σχέσεων, ἢ συζυγικῶν) κ.τ.τ. Καὶ ἐνταῦθα ὑπάρχει τὸ ἐνσυνείδητον τῆς νοσηρότητος τοῦ φαινομένου, τὸ ἐπίμονον καὶ ἀκαταμάχητον, τὸ ἄγχος, ἡ ὑποχώρησις καὶ ἡ ἀνακούφισις.

γ) Τὴν κοπρολαλιάν, συνισταμένην εἰς τὴν ἀκατάσχετον προφορὰν λέξεων ρυπαρῶν ἢ αἰσχρῶν.

δ) Τὴν ἐκδήλωσιν λέξεων διὰ κινήσεων τῶν ἄκρων καὶ τὴν ρυθμικῶς ἐνίοτε γινομένην ἀνάλυσιν αὐτῶν κατὰ ζεύγη, ἢ τῶν συλλαβῶν αὐτῶν κατὰ ζεύγη, τριάδας, ἑξάδας κ.τ.τ. μετὰ συγχρόνων κινήσεων τῶν χειρῶν ἢ ποδῶν, ὡς καὶ τὴν μέτρησιν τῶν συλλαβῶν ἑκάστης φράσεως διὰ τῶν δακτύλων, ἵνα ἴδῃ ὁ πάσχων ἐὰν ὁ ἀριθμὸς τῶν συλλαβῶν εἶναι πολλαπλάσιος τοῦ τῶν δακτύλων κττ.

ε) Τὴν ἠχολαλιάν, ἤτοι τὴν ἐπανάληψιν τῶν λέξεων, ἃς ἀκούει προφερομένας, τὴν ἐνσυνείδητον, ἐπίμονον μετὰ ἄγχους καὶ ἀνακουφίσεως ἐκ τῆς ὑποχωρήσεως γινομένην, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἠχολαλιὰν ἐξ ἀπωλείας τῆς βουλήσεως, ἥτις εἶναι καθαρῶς αὐτοματικὴ οὐχὶ συνειδητὴ ὡς πρὸς τὴν νοσηρότητα αὐτῆς.

στ) Τὸν λεξεοτροπισμόν, ἤτοι τὴν παρένθεσιν τῆς αὐτῆς λέξεως (π. χ. δέ, καί, λοιπὸν κ.τ.τ.) μετὰ πᾶσαν ἢ μετὰ δύο - τρεῖς λέξεις κ.τ.τ.

Αἱ ἁπλῆς δὲ ἰδεοληψίας (ἄνευ κινητικοῦ ἢ πρακτικοῦ στοιχείου) μορφαὶ τῆς ὀνοματομανίας εἶναι:

α) Ἡ εὐοιώνιστος ἢ δυσοιώνιστος σημασία λέξεών τινων, ὅταν προφέρῃ τις ἢ ἀκούσῃ ταύτας προφερομένας.

β) Ὁ φόβος νὰ προφέρῃ ὡρισμένην λέξιν, π. χ. αἰσχρὰν ἢ ρυπαρὰν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁμιλίας του.

Μικτῆς δὲ μορφῆς (ἐξ ἰδεοληψίας ἁπλῆς καὶ ἐκ παρορμήσεως) εἶναι:

α) Ἡ ἰδέα ὅτι ἡ εἰδική τις λέξις κατέστη σῶμα ξένον, δι' ὃ ὁ πάσχων πειρᾶται δι' ἐμέτου ἢ ἀποχρέμψεως νὰ ἀποβάλῃ ταύτην.

β) Ἡ ἰδέα ὅτι λέξεις δηλοῦσαι ρυπαρὰ πράγματα ἀντικειμενοποιοῦνται καὶ ὁ πάσχων νομίζων ὅτι τὸ ὑπ' αὐτῶν δηλούμενον πρᾶγμα ἔχει ἐν τῷ στομάχῳ, πειρᾶται δι' ἐμέτου νὰ ἀποβάλῃ.

Εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις ταύτας πρόκειται περὶ αὐτοματισμοῦ λέξεων, τῶν μὲν φθανουσῶν εἰς τὴν συνείδησιν καὶ ἐκεῖ μενουσῶν, τῶν δὲ ἐξακολουθουσῶν τὴν προβολὴν αὐτῶν καὶ ἐπὶ τὰ προβλητικὰ κέντρα. Παρατηροῦνται ἐκεῖ ὅπου καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ ἰδεοληψίαι, δέον δὲ νὰ διακρίνωνται τῶν παρορμητικῶν μορφῶν τῶν λεκτικῶν κινητικῶν ψευδαισθήσεων τοῦ Seglas. Ἡ θεραπεία αὐτῶν αἰτιολογικὴ καὶ συμπτωματική, ἤτοι διὰ τῆς ἐγκαταστάσεως ἕξεως μὴ ὑποχωρήσεως εἰς αὐτάς. Τ. Α. Ζ.

ὀνοματοπαίγνιον (τό)· γενικώτερος ὅρος, ὑφ' ὃν ἐδηλώθησαν τὰ αἰνίγματα, κυρίως δὲ οἱ *γρῖφοι* (βλ. λ.).

ὀνοματοποίητος (ὁ, ἡ), **—ον** (τό)· ὁ ὠνοματοποιημένος, ὁ κατ' ὀνοματοποίησιν ὑφιστάμενος: «ἡ λέξις γρατσουνάω εἶναι ὀνοματοποίητος».

ὀνοματοποιία (ἡ)· σχηματισμὸς ὀνομάτων κατὰ μίμησιν τῶν φύσει προκαλουμένων ἤχων, οἷον *γαυγίζω* ἐκ τοῦ γάου-γάου, *νιαουρίζω* ἐκ τοῦ νιάουνιάου, *τσιτσιρίζω* ἐκ τοῦ τσί-τσί κ. ἄ., ἄλλως *ὀνοματοποίησις*.

— *[Γλωσσολογ.]* Τῆς *ὀνοματοποιίας* ἡ ἔννοια ἦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πολὺ εὐρυτέρα τῆς σημερινῆς, περιελάμβανε δὲ τὴν *κατ' ἀναλογίαν*, τὴν *κατὰ διαίρεσιν*, τὴν *κατ' ἐναλλαγήν*, τὴν *κατ' ἐτυμολογίαν*, τὴν *κατὰ παρονομασίαν*, τὴν *κατὰ σύνθεσιν* καὶ τέλος τὴν *κατὰ πεποιημένον* ὀνοματοποιίαν. Τὸ κυριώτερον, τὸ κατ' ἐξοχὴν αὐτῆς εἶδος εἶναι τὸ τελευταῖον. Τὴν ὀνοματοποιίαν ταύτην ὁ Εὐστάθιος ὁρίζει ὡς ἑξῆς: «(ὀνοματοποιία) τρόπος ἐστὶ ποιητικὸς καὶ αὐτή, μιμουμένη τοὺς τῶν σωμάτων ἤχους· καὶ γέμει ταύτης ἡ ποίησις». Εἶναι ἀξιοσημείωτα καὶ ὅσα ὁ Στράβων (ΙΔ', 662) λέγει περὶ τῆς ὀνοματοποιίας: «οἶμαι δὲ τό γε βάρβαρον κατ' ἀρχὰς ἐκπεφωνῆσθαι οὕτω κατ' ὀνοματοποιίαν ἐπὶ τῶν δυσεκφόρως καὶ σκληρῶς καὶ τραχέως λαλούντων· ὡς τὸ βατταρίζειν καὶ τραυλίζειν καὶ ψελλίζειν· εὐφυέστατοι γάρ ἐσμεν τὰς φωνὰς ταῖς ὁμοίαις φωναῖς κατονομάζειν διὰ τὸ ὁμοιογενές· ᾗ δὲ καὶ πλεονάζουσιν ἐνταῦθα αἱ ὀνοματοποιίαι, οἷον τὸ κελαρύζειν καὶ κλαγγὴ καὶ ψόφος καὶ κρότος, ὧν τὰ πλεῖστα καὶ κυρίως ἐκφέρεται». Ὅτι δὲ ἡ ὀνοματοποιία ἐξελήφθη καὶ ὡς μία τῶν ἀρχῶν τῆς ἀνθρωπίνης γλώσσης, ἐλέχθη εἰς τὸ περὶ γλώσσης ἄρθρον. Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

ὀνοματοποιῶ (*—έω*)· ποιῶ, σχηματίζω ὀνόματα κατὰ μίμησιν τῶν φύσει προκαλουμένων ἤχων, βλ. *ὀνοματοποιία*.

ὀνοματώδης, (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ ἐκ τοῦ ὀνόματος, ὁ σύμφωνος μὲ τὸ ὄνομα: «*ὀνοματώδης ὁρισμός*» ὁ ὁρισμὸς τοῦ ὀνόματος ἐτυμολογικῶς, ἡ ἐτυμολογικὴ σημασία τοῦ ὀνόματος, οἷον *φιλότιμος*=ὁ φίλος τῆς τιμῆς, *δημαγωγός*=ὁ ἄγων τὸν δῆμον (ἡ σημασία αὐτὴ δὲν εἶναι, ὡς εἰκός, ἡ μόνη στοιχοῦσα εἰς τὴν χρῆσιν τῆς λέξεως, ἀλλὰ ἐξελίσσεται τοῦτο μὲν συνεκδοχικῶς, τοῦτο δὲ μεταφορικῶς).

— **ὀνοματώδης** *ὁρισμὸς [Λογικ.]*. Ἐν τῇ λογικῇ καλεῖται οὕτω ὁ ὁρισμός, ὅστις δὲν ἀναλύει τὸ βάθος καὶ τὸ πλάτος τῆς ὁριστέας ἐννοίας, ἀλλὰ περιορίζεται ἁπλῶς εἰς τὴν ἐτυμολογικὴν ἐξήγησιν τῆς σημασίας αὐτῆς (ὡς π. χ. φιλοσοφία εἶναι ἡ φιλία τῆς σοφίας). Ὁ ὀνοματώδης ὁρισμὸς δὲν εἶναι ὁρισμὸς κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς λογικῆς, ἥτις παρέχει τοὺς κανόνας τοῦ *πραγματικοῦ ὁρισμοῦ*.

ὄνομης· ἰδιωμ. Κρήτ., ὄνομα· φρ. «γιὰ ὄνομης κάμε!», δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ κάμε ἔλεος, χάριν κτλ., «σὲ ὄνομής σου ἔχω τὸ θάρρει μου», εἰς τὸ ὄνομά σου, εἰς σὲ ἔχω τὰς ἐλπίδας μου. ΕΡ. Μ.

Ὀνομίτσι *[Γεωγρ.]*. Παράλιος πόλις τῆς Ἰαπωνίας, κειμένη ἐπὶ τῆς νήσου Νιππόν. Κάτ. 19.000. Ἔχει ναυπηγεῖα καὶ εἶναι κέντρον θρησκευτικὸν μὲ πολλοὺς βουδικοὺς ναούς.

Ὀνοντάγκα (Onondaga) *[Γεωγρ.]*. Μικρὰ ἁλμυρὰ λίμνη τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Νέας Ὑόρκης. Ἔχει μῆκος 10 χιλ. καὶ πλάτος 2 ½. Κεῖται παρὰ τὰς Συρακούσας εἰς ὕψος 10 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ ἔχει ἐπὶ τῶν ὀχθῶν πλείστας ἁλατούχους πηγάς. Π. Ν. Π.

Ὀνοντάγκα (Onondaga). Φυλὴ τῶν Ἰνδῶν Ἰροκέζων ἐν Ἡνωμέναις Πολιτείαις, ἀριθμοῦσα μόλις 560 ψυχάς. Εἰς τὸν ἀρχηγὸν αὐτῆς Χιαβάθα ὀφείλεται ἡ ἵδρυσις τοῦ Πενταεθνοῦς συνδέσμου τῶν Ἰροκέζων. Π. Ν. Π.

Ὀνόντι (Onodi), **Α.** Οὖγγρος ἰατρός, γεννηθεὶς τῷ 1857. Κατόπιν εἰδικῶν σπουδῶν διωρίσθη τῷ 1897 καθηγητὴς τῆς ρινο-λαρυγγολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Βουδαπέστης, συγχρόνως δ' ἐξελέγη μέλος τῆς οὐγγρικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Ἔγραψεν: «Über das Verhältniss der spinalen Faserbündel zu dem Grenzstrange des Sympathicus» (1864), «Über die Entwicklung der Spinalganglien und der Nervenwurzeln» (1884), «Über die Verbindung des Nerv. opticus mit dem Tuber cinereum» (1886), «Untersuchungen zur Lehre von den Kehlkoplähmungen» (1893), «Die Nasenhöhle und ihre Nebenhöhlen» (1893), «Die Phonation im Gehirn» (1894), «Das subcerebrale Phonationscentrum» (1899) κ. ἄ. Ο. Ρ.

Ὀνόνωχος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Θεσσαλίας, ἐκβάλλων εἰς τὸν Ἐνιπέα, ὀλίγα χιλιόμετρα πρὸ τῆς εἰς τὸν Πηνειὸν συμβολῆς του, τοῦ ὁποίου τὰ ὕδατα, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος (Ζ, 196), δὲν ἐξήρκεσαν εἰς τὴν στρατιὰν τοῦ Ξέρξου. Εἶναι ὁ κοινῶς καλούμενος *Σοφαδίτης*. Α. Θ. Σ.

Ὀνοπνίκτης *[Γεωγρ.]*. Βυζαντινὴ ὀνομασία τοῦ δυτικοῦ βραχίονος τοῦ ποταμοῦ *Σαμαντᾶ-Σοὺ* ἢ *Σάρου* τῆς Κιλικίας. Σ.Ε.Λ.

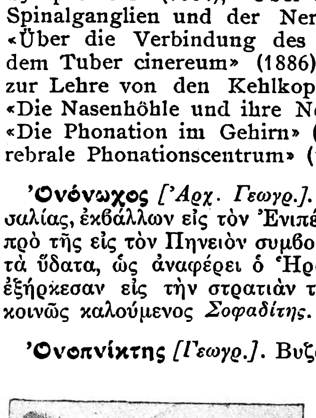

Ὀνόπορδον τὸ ἀκάνθιον.

ὀνόπορδον (τὸ) (Onopordon) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*, περιλαμβάνον πόας ἀκανθοφύλλους, ἐτησίας, διετεῖς ἢ πολυετεῖς, ὧν αἱ πλεῖσται εἶναι ζιζάνια. Ἐκ τῶν 15 περίπου εἰδῶν τοῦ γένους, ἅτινα ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Εὐρώπην, τὴν Ἀσίαν καὶ τὰς βορείους τῆς Ἀφρικῆς χώρας, γνωστότερα εἶναι: *Ὀνόπορδον τὸ ἀκάνθιον* (Onopordon acanthium), ὅπερ ἀπαντᾷ καὶ παρ' ἡμῖν καὶ

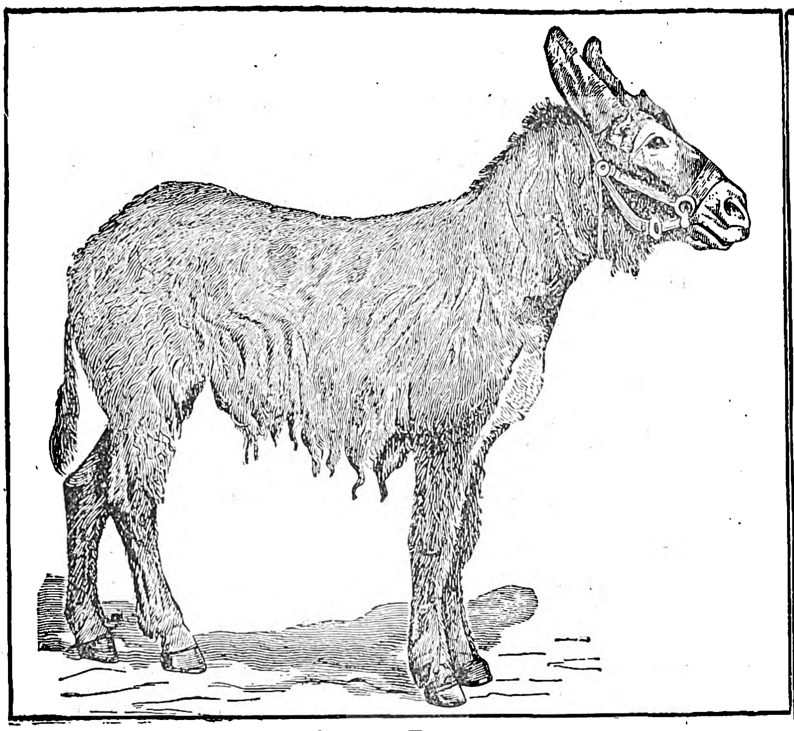

Ὄνος τοῦ Πουατοῦ.

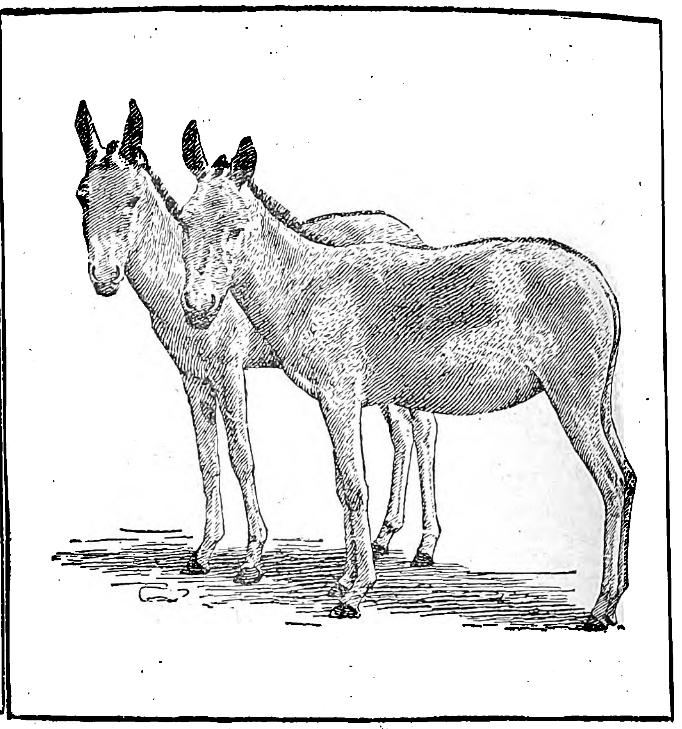

Ὄνος ὁ ἄγριος (ὄναγρος).

εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *ἀγκάθι*. *Ὀνόπορδον τὸ ἀραβικὸν* (Onopordon arabicum), τὸ ὑπὸ τοῦ Διοσκορίδου καλούμενον *ἀραβικὴ ἄκανθα*, καὶ *ὀνόπορδον τὸ ἰλλυρικὸν* (Onopordon illyricum), κοινῶς παρ' ἡμῖν *γαϊδουράγκαθο*. Δ. Ν. Π.

Ὀνόπους, ἢ **Ὀνοπόδιον** *[Βυζαντ.]*. Ἐκαλεῖτο οὕτως ἓν τῶν «ἡλιακῶν» (προαυλίων) τῶν βασιλικῶν παραλίων τοῦ Βυζαντίου. Ἔκειτο ἀφ' ἑνὸς μὲν μεταξὺ τοῦ παλατίου τοῦ Κονσιστορίου (πρὸς Β.) καὶ τοῦ τῆς Δάφνης (πρὸς Ν.), ἀφ' ἑτέρου δὲ μεταξὺ τοῦ Τρικλίνου τῶν 19 ἀκκουβίτων (πρὸς Δ.) καὶ τοῦ ναϊδίου τοῦ Σωτῆρος (πρὸς Α.). Κατὰ τὰς διαφόρους ἐν τοῖς παλατίοις τελετὰς οἱ αὐλικοὶ ἄρχοντες παρατασσόμενοι ἐν τῷ Ὀνόποδι ἀνευφήμουν τοὺς ἐκεῖθεν διερχομένους αὐτοκράτορας. Ν. ΚΛΣ

ὄνος (ὁ, ἡ)· τὸ κοινότατον ὑπομονητικὸν καὶ πρᾶον ὑποζύγιον, κοιν. *γαϊδοῦρι* ἢ *γάϊδαρος*, ἰδιωματ. *βασταγός, βασταγοῦρι, ζωντόβολο*, παροιμ. «περὶ ὄνου σκιᾶς» περὶ πράγματος μηδαμινοῦ, «ὄνος λύρας ἤκουε καὶ σάλπιγγος ὗς» ἐπὶ ἀμούσου· || φρ. «ὄνου ἀμουσότερος» παντελῶς ἄμουσος· || ἀρχ., εἶδος ἀπτέρου ἀκρίδος, ἄλλως *ἀσίρακος* (*Διοσκ.* Β', 57)· || εἶδος σκώληκος κατατρώγοντος τὰ ξύλα (*Θεοφρ.* Φυσ. Ἱστορ. Δ' 3, 6), ἄλλως *ἴουλος, ὀνίσκος* καὶ νῦν *κουβαρίδα*· || ἐκ παρομοιώσεως πρὸς τὸ ζῷον, μηχανὴ ἕλξεως βαρέων σωμάτων, ἄλλως *ὀνίσκος*, λατ. sucula (καὶ ρ. *ὀνεύω*=ἀνασύρω δι' ὄνου) καὶ νῦν *ἐργάτης* ἢ *μποζαργάτης*· || ἡ κινουμένη ἄνω πέτρα τοῦ μύλου (*ὄνος ἀλετών, ἀλέτης*), ἄλλως *μύλος ὀνικός, ἐπιμύλιον* καὶ λατιν. catillus (καὶ οὐσιαστ. *ὀνοκόπος*, ἀντὶ *μυλοκόπος*)· || μέγα ποτήριον οἴνου μὲ πυθμένα κοῖλον· || γυναικεῖον σκεῦος ἡμικυλινδρικὸν διὰ τὴν τοποθέτησιν τοῦ ἐργοχείρου, ἄλλως *ἐπίνητρον*· || ἡ μονὰς (ἄσσος) εἰς τοὺς κύβους καὶ ἐξ αὐτοῦ ὁ ἡττώμενος εἴς τινας ἀρχαίας παιδιάς, παραμεριζόμενος ἔξω τῆς συντροφίας, τῶν ὁμοπαικτῶν ἐπιφωνούντων: ὄνος κάθου ἢ ὄνος κάθηται. Π. Ν. Π.

—*[Ζωολ.]* Ὁ *ὄνος* (equus asinus) εἶναι ζῷον θηλαστικὸν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *περισσοδακτύλων* ἢ *περιττοδακτύλων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἱππιδῶν*. Ὁ ὄνος δὲν ἀποτελεῖ ἴδιον γένος, ἀλλὰ ποικιλίαν τοῦ γένους *ἵππος*, ἀπὸ τοῦ ὁποίου διαφέρει λόγῳ τῶν ὤτων του, τῆς οὐρᾶς, ἥτις εἶναι τελείως γυμνὴ κατὰ τὴν ῥίζαν καὶ θυσανωτὴ κατὰ τὸ ἄκρον, καὶ τοῦ χρωματισμοῦ, ὅστις γενικῶς εἶναι φαιοτεφρὸς καὶ κατὰ τὴν ῥάχιν παρουσιάζει ἐπιμήκη λωρίδα, ὡς καὶ μικροτέραν τοιαύτην, οὕτως ὥστε παρὰ τὴν ὠμοπλάτην νὰ σχηματίζηται σταυρός. Ἡ σταυροειδὴς αὐτὴ λωρὶς θεωρεῖται ὡς τὸ πρωταρχικὸν ἴχνος τῶν ῥαβδώσεων τοῦ ὀνάγρου καὶ τοῦ ζέβρα. Ὅπως ὁ ἵππος, οὕτω καὶ ὁ ὄνος ἔχει 12 γομφίους ὀδόντας, 8 κοπτῆρας καὶ 2 κυνόδοντας εἰς ἑκατέραν σιαγόνα. Ὁ σκελετός του εἶναι καθ' ὅλα ὅμοιος πρὸς τὸν σκελετὸν τοῦ ἵππου. Τὸ ἀνάστημα τοῦ ὄνου ποικίλλει ἀναλόγως τῶν εἰδῶν καὶ τοῦ κλίματος. Τὸ μέσον μῆκός του εἶναι 140 ἕως 145 ἑκατοστόμετρα ἀπὸ τὴν βάσιν τοῦ ὠτὸς μέχρι τῆς ῥίζης τῆς οὐρᾶς. Τὸ ἀνάστημά του εἶναι 135 ἑκατοστόμετρα κατὰ τὸ μέσον τῆς ῥάχεως καὶ 108 κατὰ τὴν ὠμοπλάτην. Τὰ ὦτα ἔχουσι μῆκος 22 περίπου ἑκατοστομέτρων καὶ καλύπτονται ὑπὸ μακρῶν τριχῶν, ἰδίως κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῶν ἐπιφάνειαν. Ἡ κεφαλή του εἶναι ὀγκώδης, εὐρεῖα καὶ παχυτέρα τῆς κεφαλῆς τοῦ ἵππου, αἱ ὀφθαλμικαὶ κόγχαι λίαν ἀπομεμακρυσμέναι ἀλλήλων, τὸ μέτωπον πεπλατυσμένον καὶ σκιαζόμενον ὑπὸ μακρῶν τριχῶν, ἡ ὠμοπλάτη χαμηλή, ἀποτελοῦσα σχεδὸν εὐθεῖαν γραμμὴν μετὰ τῆς ῥάχεως, τὸ προστέρνιον στενόν, δι' ὃ καὶ πλησιάζουσι πρὸς ἄλληλα τὰ γόνατα τῶν προσθίων ποδῶν καὶ δίδουσιν εἰς τὸ βάδισμα τοῦ ζῴου τούτου ἀστάθειαν. Αἱ ἀκανθώδεις ἀποφύσεις τῶν ῥαχιακῶν σπονδύλων εἶναι λίαν ἀναπτυγμέναι καὶ καθιστῶσι τὴν ῥάχιν τοῦ ὄνου αἰχμηράν, δι' ὃ καὶ ὅταν ἱππεύηται ἄνευ σάγματος πληγώνεται. Ὁ βηματισμός του εἶναι βραδὺς ὡς καὶ ὁ καλπασμός του. Βαδίζει, τροχάζει καὶ καλπάζει ὅπως καὶ ὁ ἵππος, ἀλλὰ πάντα τὰ εἴδη ταῦτα τῶν κινήσεών του ὑπολείπονται εἰς ἁρμονικότητα καὶ ταχύτητα τῶν τοῦ ἵππου. Δὲν δύναται νὰ καλπάσῃ ἐπὶ πολύ, διότι μετὰ μικρὰν διαδρομὴν σταματᾷ. Ὁ ὄνος ἔχει ἀνθεκτικωτάτας ἀρθρώσεις, ὁ πούς του ἀπολήγει εἰς σκληρὰν καὶ εὐσταθῆ ὁπλήν, δι' ὃ καὶ δύναται νὰ ἀνέρχηται καὶ εἰς δύσβατα μέρη, ὅπου ὁ ἵππος ἀδυνατεῖ νὰ ἀνέλθῃ. Ἔχει ὅρασιν τελειοτέραν, ἀκοὴν λεπτοτέραν καὶ ὄσφρησιν ἔτι λεπτοτέραν τοῦ ἵππου. Ἡ ξηρότης καὶ ἡ παχύτης τοῦ δέρματός του καθιστᾷ αὐτὸν ἀπαθῆ εἰς τὰ κτυπήματα τοῦ μαστιγίου. Ζῇ 30—35 ἔτη, ἀλλ' ὁ μέσος ὅρος τῆς ζωῆς του εἶναι 15—18 ἔτη. Ἡ τελεία ἀνάπτυξίς του συντελεῖται ἐντὸς 3—4 ἐτῶν. Ἡ ἡλικία του, ὅπως καὶ ἡ τοῦ ἵππου, ἀναγνωρίζεται ἐκ τῶν ὀδόντων. Ἡ θήλεια γεννᾷ, μετὰ ἐγκυμοσύνην ἑνὸς περίπου ἔτους, ἓν μόνον τέκνον καὶ σπανιώτατα δύο. Ἐξ τῆς διασταυρώσεως ὄνου μετὰ φορβάδος γεννᾶται ὁ *ἡμίονος* (βλ. λ.).

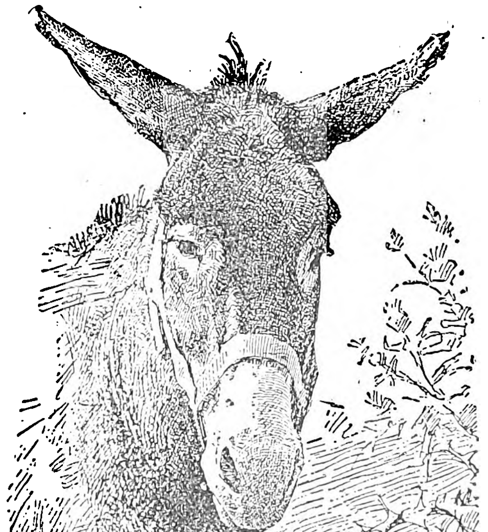

Ὄνος ὁ κοινός.

Ὁ ὄνος εἶναι τόσον ὑπομονητικὸς καὶ ἥσυχος ὅσον ὁ ἵππος εἶναι ἐνεργητικὸς καὶ ὑπερήφανος. Ὑφίσταται πάντας τοὺς κόπους καὶ πάσας τὰς κακώσεις. Ἡ λιτότης του εἶναι παροιμιώδης, ἀφοῦ δύναται νὰ τρέφεται καὶ μὲ ὀλίγην ἀκόμη χλόην ἢ καὶ αὐτὴν τὴν ἀκαλήφην (τσουκνίδα) ἢ τὸν σκόλυμον (γαϊδουράγκαθον). Εἶναι ἐν τούτοις πολὺ ἰδιότροπος εἰς τὸ πότισμα. Προτιμᾷ νὰ μὴ πίῃ καθόλου ὕδωρ ἂν δὲν εἶναι καθαρὸν καὶ διαυγές. Ἔχει πολὺ ἀνεπτυγμένας τὰς αἰσθήσεις τῆς ἀκοῆς, τῆς ὁράσεως καὶ τῆς ὀσφρήσεως. Ἡ μνήμη του εἶναι ἐπίσης ἀνεπτυγμένη. Εἶναι ζῷον ἐπὶ τοσοῦτον ἰσχυρόν, ὥστε δύναται νὰ φέρῃ μεγάλα βάρη. Ὁ ὕπνος του εἶναι βραχὺς καὶ οὐδέποτε σχεδὸν κατακλίνεται. Ἀρέσκεται οὐχ ἧττον ἐν ἐγρηγόρσει νὰ κυλίεται κατὰ γῆς χάριν παιδιᾶς. Τὸ βάδισμά του εἶναι προσεκτικὸν καὶ ἀσφαλές. Ὁ φυσικώτερος βηματισμὸς τοῦ ὄνου εἶναι ὁ βάδην, ἐξασκούμενος ἐν τούτοις δύναται νὰ βαδίζῃ καὶ τροχάδην, ἀλλὰ εἰς τὸν καλπασμὸν δὲν ἀντέχει. Φοβεῖται τὸ ὕδωρ καὶ δὲν ἐμβαπτίζει οὔτε τὸ ἄκρον τῶν ποδῶν του ἐντὸς αὐτοῦ, παρὰ μόνον ὅταν ἐξαναγκασθῇ πρὸς τοῦτο. Ὅπως καὶ ὁ ἵππος, μανθάνει εὐκόλως διάφορα γυμνάσια. Κατὰ τὴν νεαρὰν του ἡλικίαν εἶναι ἀρκετὰ εὐχάριστος καὶ κομψός, δεικνύων συγχρόνως καὶ μεγάλην εὐφυΐαν· κατόπιν ὅμως, εἴτε διὰ τῆς παρόδου τῆς ἡλικίας του, εἴτε λόγῳ τῆς κακῆς διατροφῆς καὶ περιποιήσεώς του, καθίσταται ἄχαρις, βραδυκίνητος καὶ βραδύνους. Εἰς τὰ τέκνα του δεικνύει μεγάλην ἀφοσίωσιν.

Καταγωγή. Ὁ ὄνος θεωρεῖται ὡς καταγόμενος ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς βορειοανατολικῆς Ἀφρικῆς, ὅπου ἀκόμη σήμερον ἀπαντῶσι ζῷα περιπλανώμενα εἰς τὰ μεγάλα δάση καὶ εἶναι γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα *ὄναγροι*, δηλαδὴ *ἄγριοι ὄνοι*. Ἡ ἐξημέρωσις, ἥτις ἐβελτίωσεν ἀπὸ ἀπόψεως σωματικῆς ἁρμονικότητος τὸν ἵππον, ἔκαμε πλέον δυσαναλόγους τοὺς ἐξωτερικοὺς σωματικοὺς χαρακτῆρας τοῦ ὄνου. Οὕτως ὁ ὄναγρος εἶναι κατὰ πολὺ ὡραιότερος ἀπὸ τὸν ἥμερον ἢ κατοικίδιον ὄνον, ἔχει τοὺς πόδας ἐπιμηκεστέρους καὶ λεπτοτέρους, τὸν αὐχένα περισσότερον εὐθυτενῆ, τὰ ὦτα κατὰ τὸ τρίτον βραχύτερα καὶ εὐκινητότερα, τὸ μέτωπον εὐρύτερον καὶ πλέον πεπλατυσμένον κατὰ τὴν ὀφθαλμικὴν χώραν, τὸ τρίχωμα ἁπαλώτερον καὶ θαυμαστὸν εἰς ἀποχρώσεις καὶ τέλος τὸ ἀνάστημα κατὰ πολὺ ὑψηλότερον. Ὁ ὄνος φαίνεται ὅτι ἐξημερώθη συγχρόνως μὲ τὸν ἵππον εἰς τὰς νοτιοδυτικὰς χώρας τῆς Ἀσίας καὶ τὴν Αἴγυπτον. Τοῦτο γίνεται φανερὸν ἐκ τῆς ἀπεικονίσεως αὐτοῦ ἐπὶ πλείστων αἰγυπτιακῶν μνημείων. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ταξιδίου τοῦ Ἀβραὰμ εἰς τὴν Αἴγυπτον ὁ ὄνος μνημονεύεται πλειστάκις εἰς τὴν «Γένεσιν», ἐνῷ μόνον κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰωσὴφ ἀναφέρεται ὁ ἵππος. Ἐκ τῆς Αἰγύπτου ὁ ὄνος διεδόθη μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς τὴν λοιπὴν Β. Ἀφρικήν, τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἰταλίαν, τὴν Ἱσπανίαν καὶ εἶτα εἰς τὰ βορειότερα μέρη τῆς Εὐρώπης. Ὁ Ἀριστοτέλης βεβαιώνει ὅτι κατὰ τὴν ἐποχήν του ὁ ὄνος ἦτο ἄγνωστος εἰς τὴν Σκυθίαν καὶ τὴν Γαλατίαν. Πρῶτοι οἱ Ἱσπανοὶ μετέφερον τὸν ὄνον μετὰ τοῦ βοὸς καὶ ἑτέρων κατοικιδίων ζῴων εἰς τὴν Ἀμερικήν. Ἡ ἐξημέρωσις ἐχειροτέρευσεν ἀντὶ νὰ βελτιώσῃ τοὺς σωματικοὺς χαρακτῆρας τοῦ ὄνου, οὐδέποτε δὲ κατεβλήθη σοβαρὰ ζῳοτεχνικὴ φροντὶς πρὸς βελτίωσίν του. Ἐκ πάντων τῶν κατοικιδίων ζῴων μόνον οὗτος παρημελήθη τελείως.

Ὄνος ὁ κοινὸς (Asinus domesticus). Οὗτος εἶναι τὸ ἐξημερωμένον εἶδος τοῦ *ὄνου τοῦ ἀγρίου*, τοῦ ὁποίου εἶναι γνωσταὶ ἀρκεταὶ ποικιλίαι, αἵτινες διακρίνονται μόνον κατὰ τὴν διαφορὰν τοῦ ἀναστήματος καὶ τοῦ χρώματος τοῦ δέρματος. Φέρει πολλὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα κοινὰ μὲ τὸν ἵππον. Ὁ

Digitized by Google

ὀδοντικὸς αὐτοῦ τύπος εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν τοῦ ἵππου, δηλαδὴ κοπτῆρες $\frac{3}{3}$, κυνόδοντες $\frac{1}{1}$, προγόμφιοι $\frac{3}{3}$ καὶ γομφίοι $\frac{3}{3}$. Ἐκ τῆς ὀδοντοφυΐας φανερώνεται καὶ ἡ ἡλικία τοῦ ὄνου, ἀλλὰ μόνον μέχρι τοῦ 7ου ἢ 8ου ἔτους, διότι κατόπιν ἡ διάγνωσις εἶναι δυσκολωτάτη. Τὸ ἀνάστημα ἀπὸ τοῦ ἀκρωμίου μέχρι τοῦ πέλματος τοῦ ποδὸς κυμαίνεται μεταξὺ 135 καὶ 165 ἑκατοστομέτρων, ἀναλόγως τῆς ποικιλίας. Ἡ κεφαλή του εἶναι ὀγκώδης, ἐπιμήκης καὶ διωγκωμένη περὶ τὰ ζυγωματικὰ ὀστᾶ. Τὸ ρύγχος παχὺ καὶ ἀπεστρογγυλωμένον. Οἱ ρώθωνες εὐρέως ἠνεωγμένοι καὶ κάθυγροι. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἀρκετὰ μεγάλοι, μᾶλλον ἀπλανεῖς καὶ τοποθετημένοι εἰς προεξεχούσας ὀφθαλμικὰς κόγχας. Τὰ ὦτα εἶναι μεγάλα, ἠνωρθωμένα καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἀπομακρυνόμενα ἐφ' ὅσον βαίνουσιν ἐκ τῆς ρίζης πρὸς τὴν κορυφήν των· περιβάλλονται δὲ ὑπὸ βραχειῶν τριχῶν ἐξωτερικῶς καὶ ὑπὸ μακρῶν τοιούτων κατὰ τὰ ἐσωτερικὰ τοιχώματα τοῦ πτερυγίου των. Ἡ χαίτη του εἶναι βραχεῖα καὶ ἀποτελεῖται ἐκ σκληρῶν, ἠνωρθωμένων τριχῶν. Οἱ πόδες του εἶναι μετρίου πάχους, μᾶλλον βραχεῖς καὶ ἀπολήγουσιν εἰς ἰσχυρὸν δάκτυλον περιβαλλόμενον ὑπὸ κερατώδους καλύμματος, τῆς *ὁπλῆς*. Τὸ σῶμα εἶναι μετρίου μήκους καὶ εὔρωστον, ἀλλὰ στερεῖται ἁρμονικῶν γραμμῶν καὶ γενικῶς κομψότητος, ἥτις χαρακτηρίζει τὸ σῶμα τοῦ ἵππου. Ἡ οὐρὰ εἶναι κυλινδρική, μᾶλλον λεπτή, ὀλιγώτερον εὐκίνητος ἀπὸ τὴν οὐρὰν τοῦ ἵππου καὶ ἀπολήγει εἰς θύσανον τριχῶν μόνον κατὰ τὸ ἄκρον της. Τὸ τρίχωμά του εἶναι μᾶλλον βραχὺ καὶ σκληρὸν μὲ χρῶμα μελανοκαστανὸν καὶ μελανοτεφρὸν εἰς πάσας αὐτῶν τὰς ἀποχρώσεις ἀπὸ τοῦ μελανοῦ μέχρι τοῦ λευκοῦ.

Κυριώτεραι ποικιλίαι. Αἱ γνωστότεραι ποικιλίαι τοῦ ὄνου τοῦ κοινοῦ ἢ κατοικιδίου εἶναι αἱ ἑξῆς: *Ὄνος τοῦ Πουατοῦ* (διαμερίσματος τῆς Γαλλίας). Ἔχει σῶμα εὔρωστον, ἀνάστημα 150 περίπου ἑκατοστομέτρων, τρίχωμα ἁπαλὸν καὶ οὖλον. Οἱ ἄρρενες τῆς ποικιλίας ταύτης χρησιμοποιοῦνται ὡς ἐπιβήτορες. *Ὄνος ὁ κυπριακός*, διακρινόμενος διὰ τὸ ἁρμονικὸν εἰς γραμμὰς σῶμά του καὶ ἀνάστημά του. Παρ' ἡμῖν τοιοῦτοι ὄνοι ἐκομίσθησαν πρὸ ἐτῶν, δαπάναις τοῦ Ἐμμ. Μπενάκη, καὶ ἐδωρήθησαν εἰς τὸν πρώην ἐν Χαλανδρίῳ γεωργικὸν σταθμόν, ὅπως χρησιμοποιηθῶσιν ὡς ἐπιβήτορες. *Ὄνος ὁ συριακός*, οὗτινος τὸ ἀνάστημα φθάνει τὰ 155 ἑκατοστόμετρα. *Ὄνος ὁ περσικός*, ὅστις ἔχει ἀνάστημα 125 περίπου ἑκατοστομέτρων καὶ φέρει μακρόν, μεταξοειδὲς καὶ στιλπνὸν τρίχωμα. *Ὄνος ὁ ἀφρικανικός*, ὅστις εἶναι ὁ μικροσωμότερος πάντων, τὸ δὲ ἀνάστημά του δὲν ὑπερβαίνει τὰ 95 ἑκατοστόμετρα. Οὗτος ἀπαντᾷ κυρίως ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Μαρόκῳ.

Στατιστική. Κατὰ τὴν τελευταίαν στατιστικὴν τοῦ 1927 διετρέφοντο ἐν Ἑλλάδι περὶ τὰς 300.000 ὄνοι. Οἱ περισσότεροι ὄνοι ἀπαντῶσιν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ εἶτα εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Κατὰ τὴν στατιστικὴν τοῦ 1918 ἡ Ἰταλία διέτρεφεν ἐν τῇ χώρᾳ της περὶ τὰς 950.000 ὄνων καὶ περὶ τὰς 50.000 ἐν Τριπολίτιδι. Ἡ Ἱσπανία διατρέφει περὶ τὸ 1.000.000 ὄνων, ἡ Γαλλία περὶ τὰς 980.000, ἡ Ρουμανία περὶ τὰς 250.000, ἡ Γερμανία περὶ τὰς 6.000, ἡ Ἑλβετία περὶ τὰς 2.000 καὶ ἡ Ἀγγλία περὶ τοὺς 1.500.

Χρησιμοποίησις. Ὁ ὄνος, σχετικῶς πρὸς τὰς διαστάσεις τοῦ σώματός του, εἶναι τὸ μόνον ὑποζύγιον, ὅπερ δύναται νὰ φέρῃ ἐπὶ τῆς ράχεώς του τὸ μεγαλύτερον βάρος. Λόγῳ τῆς ὑπομονῆς του εἰς τὴν ἐργασίαν, τῆς ἰσχυρᾶς κράσεώς του καὶ τῆς ὀλιγοδαπάνου διατροφῆς του, ἀποτελεῖ ἀγαπητὸν καὶ πολύτιμον σύντροφον τοῦ πτωχοῦ. Παίζει τὸν αὐτὸν ρόλον εἰς τοὺς πτωχοὺς καλλιεργητάς, ὃν ρόλον παίζει ὁ ἵππος καὶ ὁ βοῦς εἰς τοὺς πλουσίους. Αἱ οἰνοπαραγωγοὶ περιοχαὶ εὑρίσκουσιν εἰς

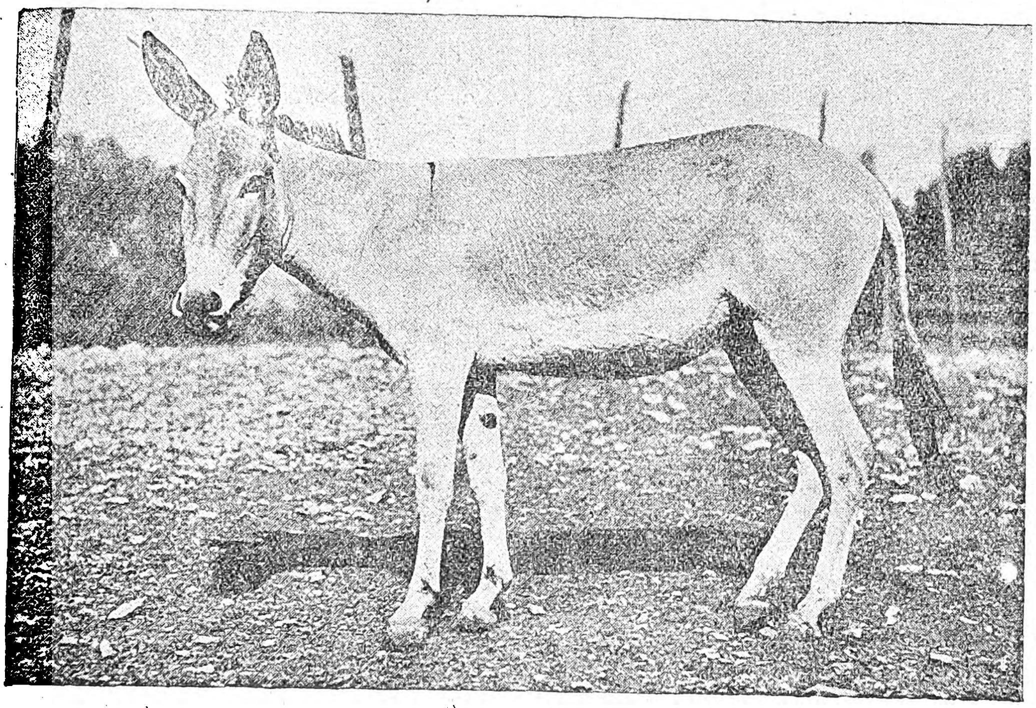

Ὄνος ὁ ἀφρικανικός.

αὐτὸν τὸν πλέον ἀφωσιωμένον βοηθὸν των διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν προϊόντων τῆς ἀμπέλου. Ἐπίσης χρησιμεύει καὶ εἰς τὰς μεταφορὰς ἐπὶ ὀρεινῶν καὶ δυσβάτων μερῶν, ὅπου οὔτε ὁ ἵππος, οὔτε ὁ ἡμίονος δύνανται νὰ βαδίσωσι. Πολλοὶ προτιμῶσι τὰς θηλείας ὄνους τῶν ἀρρένων, διότι, ἂν καὶ εἶναι ὀλιγώτερον ἰσχυραὶ καὶ φέρουσιν ὀλιγώτερον βάρος, ἀποδίδουσιν εἰς τοὺς κατόχους καὶ τὸ γάλα των, ὅπερ εἶναι περιζήτητον καὶ συνιστᾶται ὑπὸ τῶν ἰατρῶν (βλ. *ὄνειον* γάλα).

Καλῆς ποιότητος γάλα θεωρεῖται τὸ λαμβανόμενον ἐκ νεαρᾶς ὄνου, ἥτις πρὸ ὀλίγου ἐγέννησε, μετὰ τὸν τοκετόν της δὲν ἐπλησίασε τὸν ἄρρενα καὶ διατρέφεται εἰς πλούσιον ἀγρόν. Τὸ κρέας τοῦ ἐνηλίκου ὄνου εἶναι σκληρότατον, ἐνῷ ἀντιθέτως τοῦ νεαροῦ ὄνου εἶναι λίαν τρυφερόν. Τὸ δέρμα τοῦ ὄνου, λόγῳ τῆς σκληρότητος καὶ τῆς ἐλαστικότητός του, χρησιμοποιεῖται ποικιλοτρόπως. Ἡ κόπρος του θεωρεῖται ὡς καλὸν λίπασμα.

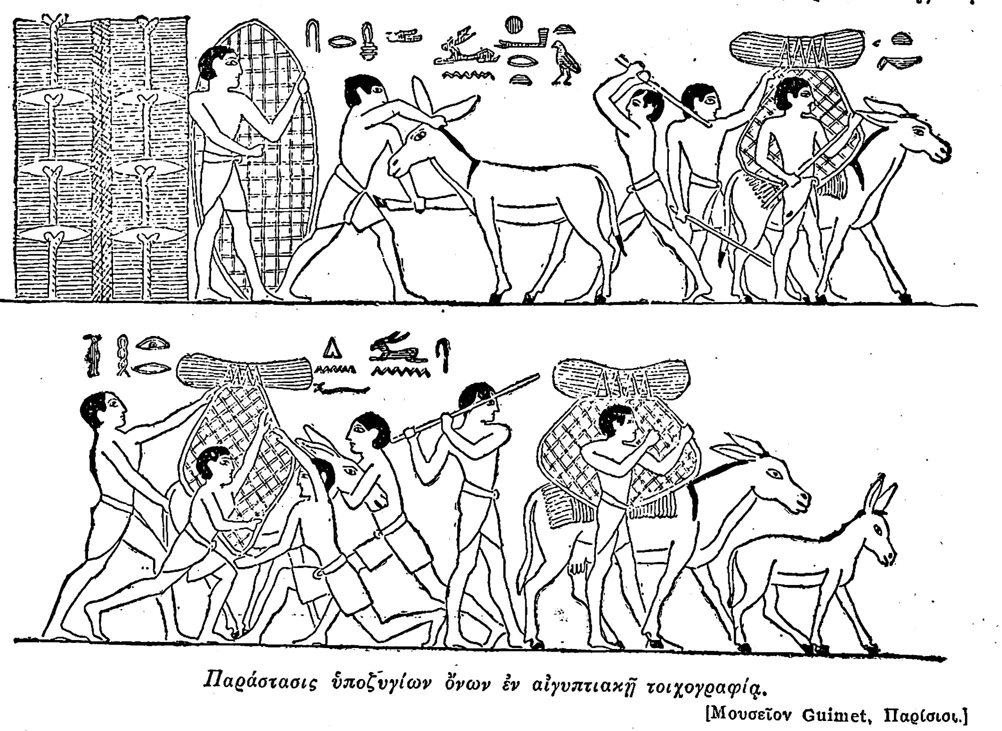

Παράστασις ὑποζυγίων ὄνων ἐν αἰγυπτιακῇ τοιχογραφίᾳ.

[Μουσεῖον Guimet, Παρίσιοι.]

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *D. C. De Marchi*, Il mulo (Torino 1883). — *F. Tucci*, Giornale di zootecnia 1891 — 1892. — *G. J. Saint Hilaire*, Acclimatation et domestication des animaux utiles (Paris 1892). — *F. Tucci*, Gli asini di Pantelleria (Palermo 1892). — *Τοῦ αὐτοῦ*, Il miglioramento della produzione mulattiera di Sicilia (Palermo 1893).— *Ch. Cornerin*, Traité de zootechnie générale (Paris 1895). — *A. Sanson*, Traité de zootechnie (Paris 1896).—*S. Baldassarre*, Contributo allo studio di alcuni fatti relativi alla prodizione delle cavalle, vacche, peroṛe (Napoli 1900). — *M. Baun*, Méthode de reproduction en zootechnie (Paris 1900). — *E. Chiari*, Trattato di ippologia (Torino 1905).— *P. Dechambre*, Traité de zootechnie générale (Paris 1895).

Δ. Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

— *[Παλαιοζῳολ.]* Ἀπολιθωμένα λείψανα *ὄνων* συναντῶνται σπανίως τὸ πρῶτον ἐντὸς στρωμάτων τῆς πλειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τῆς τεταρτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ.

Γ. Κ. Γ.

—*[Ἱστορ.—Λαογρ.]* Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ *ὄνου* ἐν τῷ περὶ τὴν Μεσόγειον ἀρχαίῳ κόσμῳ ἦτο λίαν διαδεδομένη. Ἐν Ρώμῃ καὶ Ἑλλάδι *ὀνοφορβεῖα* (*ὀνοστάσια, ὀνεῖα*) διακεκριμένα ὑπῆρχον ἐν Ἀρκαδίᾳ καὶ Ρεάτῳ τῆς Σαβίνης, τῶν ὁποίων οἱ ἐπιβήτορες ἐτιμῶντο ἄνω τῶν 6.000 σηστερτίων· κατώτεροι τῶν ἀρκαδικῶν ἦσαν οἱ ὄνοι τῶν Ἀκαρνάνων ἐν Ἀττικῇ, οἱ τῆς Μαγνησίας κ.ἄ., ὡς μικρόσωμοι δ' ἐφημίζοντο οἱ ἰλλυρικοί, θρακικοὶ καὶ οἱ τῆς Ἠπείρου. Ἐχρησιμοποιεῖτο κυρίως ὁ ὄνος ὡς ὑποζύγιον ἐν τῇ ὑπαίθρῳ ἰδίᾳ, καλούμενος *σαγματοφόρος (κανθήλιος*, clittelarius, dossuarius), ἔτι δὲ εἰς τοὺς μύλους καὶ ἐνίοτε ὡς ζῷον ἑλάσεως· ὁ σύρων ἁμάξας ἐκαλεῖτο asinus plaustrarius, μνημονεύεται δὲ χρῆσις τοῦ ὄνου καὶ ἐν τοῖς ἀρότροις (Βαιτική, Καμπανία, Λιβύη) καὶ ἐν πολέμῳ (Καραμανία). Πλὴν τῆς μυϊκῆς του δυνάμεως, ἐχρησιμοποιεῖτο τὸ γάλα τῆς ὄνου ὡς καλλυντικὸν τοῦ δέρματος. Ἡ Ποππαία διετήρει ἐν Ρώμῃ 500 ὄνους θήλεις, ὧν τὸ γάλα ἐχρησιμοποίει διὰ λουτρά. Ἀλλὰ καὶ ὡς ἔδεσμα ἐχρησίμευσεν ὁ ὄνος ἀκόμη καὶ παρὰ τοῖς πλουσίοις· οἱ Πέρσαι ἔτρωγον τὸν ὄνον «*ὅλον ὀπτὸν ἐν καμίνῳ*» (*Ἡροδ.* Α' 133), ἐν Ἀττικῇ δὲ τὰ «*μεμνόνεια*» (=ὄνεια κρέατα) ἐπωλοῦντο ἐν φερωνύμῳ ἀγορᾷ, χρησιμοποιούμενα ὡς φιλέττα καὶ ὡς κιμάς, δι' οὗ κατεσκευάζετο εἶδος κεφτέδων μετὰ μυρωδικῶν (*ὄνειαι ματτύαι*). Ἡ βρῶσις τοῦ ὄνου μνημονεύεται ἐν Ρώμῃ κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους, μεταγενεστέρως δὲ καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Δύσει (Σιλεσία). Πλὴν τοῦ ἑλληνορρωμαϊκοῦ κόσμου εὐρεῖαν χρῆσιν ἔσχεν ὁ ὄνος καὶ παρ' Ἰουδαίοις, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς μνείας τοῦ κατὰ τὴν θυσίαν τοῦ Ἀβραάμ, τὴν φυγὴν τῆς ἁγίας οἰκογενείας εἰς Αἴγυπτον, τὴν εἴσοδον τοῦ Ἰησοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα κτλ., ἐκ χωρίων δὲ τοῦ «Δευτερονομίου» συνάγεται καὶ ἡ ἐν τῷ ἀρότρῳ ζεῦξις αὐτοῦ. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐπὶ ὄνου ἐγίνετο ἡ διαπόμπευσις τῶν μοιχαλίδων (ἀποκαλουμένων ἐν Κύμῃ «ὀνοβατίδων»), ἀνάλογος δὲ διαπόμπευσις ἐγίνετο παρὰ Βυζαντινοῖς καὶ νεωτέροις («γαϊδουρογύρισμα» Σκύρου, κτλ.), ἀφ' οὗ αἱ παροιμιώδεις φράσεις: «τὸν βάλανε στὸ γαϊδοῦρι» ἐπὶ ὑβρισθέντος, «τὸν καβαλίκεψε τὸν γάϊδαρο» ἐπὶ χρεοκοπήσαντος κτλ.).

Παρὰ πᾶσι τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς ὁ ὄνος ἐθεωρήθη ἱερός, κατὰ τὴν ἐποχὴν δὲ τῆς ζῳολατρείας ἀνεπτύχθη καὶ ἡ *ὀνολατρεία* (βλ. λ.), ἐξ ἧς ἐπήγασαν πλεῖσται ὀνολατρικαὶ σημεριναὶ συνήθειαι καὶ εἰς ἣν ἀναφέρεται ἄπειρία ἀρχαίων παραστάσεων. Ἔτι πλέον, ἐν τῇ λαϊκῇ ἀντιλήψει ἐθεωρήθη ὁ ὄνος σύμβολον πλείστων ἀρετῶν ἢ κακιῶν, ἐξ οὗ ἐπήγασαν πλεῖστοι μῦθοι (παρὰ Αἰσώπῳ, Ἀφθονίῳ, Βαβρίῳ, Φαίδρῳ καὶ ἄπειροι ἄλλοι διὰ τοῦ στόματος διασῳζόμενοι), ἰδίως δὲ σειρὰ ὅλη ὀνομαστῶν παροιμιωδῶν φράσεων. Ὁ ὄνος εἶναι χρησιμώτατον οἰκιακὸν ζῷον, πρὸς ὃ ὁ Ἰησοῦς (κατὰ τὴν ἐν Ἀκαρνανίᾳ παράδοσιν), ἐμβάλλων ψυχὴν κατὰ τὴν δημιουργίαν του, εἶπε: «σήκω γαϊδοῦρι νὰ ζήσῃ ἡ φτώχεια», ὑπομονητικώτατον εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ἀντοχὴν ἀναφέρονται αἱ φράσεις: «ὄνος ἄγων μυστήρια», «φορτωμένος σὰν γαϊδοῦρι»

Digitized by Google

κ. ἄ. (ἐπὶ τῶν βαρέως φορτωμένων), ἔτι δὲ αἱ ἐπωνυμίαι *μέμνων* (παρ' Ἀττικοῖς), *βασταγὸς* (νῦν ἐν Πελοποννήσῳ) κλπ. Παρὰ ταῦτα εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς ἐκακοποιήθη (ὅθεν αἱ φράσεις «σὰν γαϊδούρι τὶς ἔφαγε», «ὄνου πληγῶν ἄξιος» κλπ.), ἐθεωρήθη ὡς ὕβρις αὐτὸ τοῦτο τὸ ὄνομά του ἀπονεμόμενον πρός τινα (καὶ παρ' ἀρχαίοις), καὶ δι' αὐτοῦ ἐσυμβολίσθη ἡ κατωτερότης («ὄνος ἐν μύροις», «ὄνος ὑπὸ τῇ λεοντῇ», ἐμπαικτικαὶ ὀνομορφοι γελοιογραφίαι κ. ἄ.), ἡ ἀδηφαγία («ὄνος εἰς ἄχυρα»), ἡ αὐθάδεια («γαΐδαρος ξεσαμάρωτος», «ὄνου ὑβριστότερος»), τὸ ἀφροδίσιον ἔργον («κριθιώσης ὄνου», «ἀσελγέστερος τῶν ὄνων»), ἰδίᾳ ὅμως τὸ πεῖσμα, ἡ ἀναισθησία, ἡ βραδύνοια καὶ ἡ διανοητικὴ στασιμότης· εἰς τὰ τελευταῖα ἀνάγονται αἱ φράσεις «ὄνος ὕεται», «ὄνος λύρας ἤκουσεν» («γαϊδάρου λύραν ἔπαιζαν κι' αὐτὸς τ' αὐτιά του τάραζε»), «ὄνῳ τις ἔλεγε μῦθον, ὁ δὲ τὰ ὦτα ἐκίνει», «γαϊδάρου λαλεῖς, πορδὲς ἀκοῦς», «τοῦ γαϊδάρου ἡ οὐρὰ οὔτε μακραίνει οὔτε κονταίνει» κ. ἄ. Ἐπίσης ὁ ὄνος ἀνεμείχθη καὶ εἰς ἀλλοτρίας τῶν ἰδιοτήτων του ἀρχαίας παροιμίας, ὡς τὰς ἐπὶ ἐμπιπτόντων εἰς δυσχέρειαν («ὄνος ἐν μελίσσαις») καὶ ἰδίως ἐξ ἰδίας ἀδεξιότητος (ἀπ' ὄνου πεσεῖν» καὶ κατὰ παρήχησιν «ἀπὸ νοῦ πεσεῖν»), ἐπὶ δυσμόρφων («ὄνος ἐν πιθήκοις»), ἐπὶ ζητούντων τὰ ἀδύνατα («ὄνου πόκας ζητεῖς») κ. ἄ.

Ἐδόθησαν εἰς τὸν ὄνον διάφορα ἀνδρικὰ ὀνόματα: «Νῖκος» (παρ' ἀρχαίοις «Νίκων»), «Μᾶρκος», «κὺρ Μέντιος» καὶ ἐγένετο οὗτος ἥρως εὐτραπέλων διηγήσεων ἢ παραδόσεων θαυμάτων: ἡ ὄνος τοῦ Βαλαὰμ ἤλεγξεν αὐτὸν θείᾳ χάριτι ὁμιλήσασα, οἱ ὄνοι παρ' Αἰσώπῳ στέλλουν πρεσβείαν εἰς τὸν Δία «ἀχθόμενοι ἐπὶ τῷ συνεχῶς ἀχθοφορεῖν καὶ ταλαιπωρεῖν», ὁ ὄνος τοῦ Ἀμμωνίου ἐμβριθῶς παρηκολούθει τὴν φιλοσοφικὴν διδασκαλίαν τοῦ δεσπότου του, ὁ ὄνος τοῦ Μωάμεθ ὑπῆρξε τὸ πρῶτον ἐν τῷ μουσουλμανικῷ παραδείσῳ εἰσελθὸν ζῷον, ὁ ὄνος τοῦ Νασρεντὶν χότζα ἀναμειγνύεται εἰς πλείστους τῶν μύθων του, ὁ ὄνος τοῦ Λουδοβίκου ΙΑ' ἐτιμήθη διὰ τοῦ τίτλου τοῦ αὐλικοῦ ἀστρονόμου τῆς Γαλλίας, ἀθάνατοι δὲ παρέμειναν οἱ ὄνοι ποικίλων φιλολογικῶν ἔργων, ὡς ὁ ἀνήκων εἰς τὸν Σάντσο Πάνσα ἐν τῷ «Δὸν Κιχώτῃ» τοῦ Θερβαντές, ὁ ἐρασθεὶς τῆς Τιτανίας ὄνος ἐν τῷ «Ὀνείρῳ θερινῆς νυκτὸς» τοῦ Σαίξπηρ, κ. ἄ. Τέλος οἱ ὄνοι ἀπετέλεσαν καὶ τὸ κύριον πρόσωπον πλείστων ἔργων (βλ. λ. *ἔπος ζῴων*)· παρ' ἀρχαίοις γνωστὰ τοιαῦτα ἔργα ἦσαν ὁ «Χρυσοῦς ὄνος» (Asinus Aureus) τοῦ Ἀπουληΐου, ὁ «Λούκιος ἢ ὄνος» τοῦ Λουκιανοῦ, τὸ «Ὄνου κώμιον» τοῦ σοφιστοῦ Πτολεμαίου, τὸ ἀδέσποτον ἐπίγραμμα «Περὶ τῶν καταφαγωθέντων ὑπὸ ὄνου βιβλίων τοῦ Βιργιλίου» (De libris Vergili ab asino comestis) κ. ἄ., μεταγενέστερα δὲ ὑπῆρξαν ἡ περιώνυμος ἑλληνικὴ «Φυλλάδα τοῦ γαϊδάρου» (βλ. λ. *γαϊδάρου φυλλάδα*), ἡ «Πρόζα τοῦ γαϊδάρου» (La prose de l'âne) παρὰ τοῖς Δυτικοῖς ᾀδομένη κατὰ τὰς ὀνικὰς ἑορτὰς (festa asinaria), τὸ φιλοσοφικὸν ἔπος τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ «Ὁ ὄνος» καὶ πλεῖστα ἄλλα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Finzi*, L'asino nella leggenda e nella litteratura (1900).—*Κρουμβάχερ*, Ἱστορ. βυζαντ. λογοτ. (Γ' 177—199)—*Πολίτου*, Λαογραφ. Σύμμεικτα (Α' 186—195).

Π. Ν. Π.

— *[Ἀστρον.]* Καλοῦνται *ὄνοι* οἱ δύο ἀστέρες, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκονται ἑκατέρωθεν τοῦ ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Καρκίνου ἀστρικοῦ σμήνους, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται Φάτνη. Σ. Π.

— **ὄνος**, ἢ *ἐπίνητρον* *[Ἀρχ.]* βλ. *ἐπίνητρον*.

— **ὄνος** (ὁ) *[Ζωολ.]*. Γένος ἰχθύων τῆς οἰκογενείας τῶν *γαδιδῶν*, ὁ παρ' ἀρχαίοις καλούμενος ἰχθὺς *γάδος ὁ ὀνίσκος*.

— **«ὄνος τοῦ Μπουριντάν»** *[Λογ.]*. Συλλογιστικὸν σχῆμα τοῦ φιλοσόφου *Μπουριντὰν* (βλ. λ.).

— **ὄνου σκιᾶς δίκη** *[Ἐγκυκλ.]*. Περίφημος παροιμιώδης φράσις παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησι, λεγομένη «ἐπὶ τῶν τὰ ἀνόητα φιλονικούντων» (σχολ. Ἀριστοφ. Σφ. 191) καὶ ἔχουσα τὴν ἀρχήν της εἰς τὸν ἀκόλουθον μῦθον. Ἀθηναῖος ἔμπορος, ἐνοικιάσας ὄνον ἐξεκίνησε διὰ τὰ Μέγαρα, καταπονηθεὶς δὲ καθ' ὁδὸν, ἐζήτησε νὰ ἀναπαυθῇ ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ ὄνου· τότε περιῆλθεν εἰς ἔριδα μετὰ τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ ὄνου, ὑποστηρίζοντος ὅτι ἐνοικίασε μόνον τὸ ὑποζύγιον καὶ οὐχὶ τὴν σκιάν, ἡ δὲ ὑπόθεσις κατέληξεν εἰς τὰ δικαστήρια. Κατ' ἄλλην παράδοσιν (Σουΐδας) ὁ μῦθος τοποθετεῖται εἰς τὴν μεταξὺ Δελφῶν καὶ Ἀθηνῶν ὁδόν, ἐλέγετο δὲ «περὶ τῆς ἐν Δελφοῖς σκιᾶς» ἢ «περὶ ὄνου σκιᾶς» ἐπὶ τῶν ἀσχολουμένων δι' ἐπουσιώδη ζητήματα. Φέρεται δὲ ὁ Δημοσθένης, διηγηθεὶς τὸν μῦθον ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, καὶ ὅτε ἔφθασεν εἰς τὸ κορύφωμά της ἡ περιέργεια τῶν δικαστῶν, κατηγόρησεν αὐτοὺς ὅτι, ἐνῷ τὴν προηγουμένην σπουδαίαν ἀγόρευσιν του οὐδόλως ἐπρόσεξαν, ἔδειξαν τόσον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν σκιὰν τοῦ ὄνου. Π. Ν. Π.

— **ὄνων γέφυρα** (pons asinorum) *[Γεωμ.]*. Οὕτως ὠνομάσθη ἡ ε' πρότασις τοῦ α' βιβλίου τοῦ Εὐκλείδου, καθ' ἣν παντὸς ἰσοσκελοῦς τριγώνου αἱ κατὰ βάσιν γωνίαι εἶναι ἴσαι.

Ὄνος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Φρούριον τῆς Θράκης ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως, παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς ἀπὸ πολλοῦ κατεστραμμένης πόλεως Αὐγοῦστες, τοῦ ὁποίου ἐσῴζετο εἷς μόνον πύργος. Τοῦτο, καθὼς ἀναφέρει ὁ Προκόπιος (Περὶ κτισμ. IV, 6, 28), ἀνεκαίνισεν ὁ Ἰουστινιανὸς (527—565) καθὼς καὶ τὴν πόλιν, ἥτις «νέα καὶ ἀκραιφνὴς γεγενημένη, ὁμίλῳ οἰκητόρων πλήθει». Τὸ ὄνομα προφανῶς εἶναι θρᾳκικόν, συναντώμενον ὡς πρῶτον συνθετικὸν εἰς κύρια ὀνόματα, ὡς λ. χ. Ὀνό-μαρις (βασίλισσα τῶν Σκορδίσκων), Ὀνό-καρσις (χωρίον τῆς Θράκης). Τὰ ἐρείπια αὐτοῦ, κατὰ τὸν G. Seure, ἐν σχήματι τριγώνου, σῴζονται μέτρα τινὰ πρὸς Β. τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ πολίχνης Khertletz ἢ Arletz, κειμένης παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Ostog μὲ τὸν Δούναβιν. Α. Θ. Σ.

— **Ὄνος Ἀντρῶνος** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὕφαλος μεταξὺ τῆς Φθιωτικῆς παραλίας τοῦ Ἀντρῶνος καὶ τῆς Εὐβοϊκῆς τῆς Ἱστιαίας, ἡ ἐν τῷ διαύλῳ τῶν Ὠρεῶν (πλάτ. 38° 57' 30" Β., μῆκ. 23° 04' 00" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1556: Gulf of Volo with the Oreos and Talanta channels) ὕφαλος *Παναγίτσας Νησιώτισσας*. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Ὀνόσανδρος βλ. *Ὀνήσανδρος*.

ὀνόσκελος (ὁ). Τέρας ἢ δαίμων ἔχων σκέλη ὄνου (βλ. *ὀνολατρεία*).

ὄνοσμα (τὸ) (Onosma) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *τραχυφυλλοειδῶν* ἢ *τραχυφυλλιδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας, διετεῖς ἢ καὶ πολυετεῖς, πολλαχοῦ τῆς γῆς ἀπαντώσας. Ἐκ τῶν 50 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος καὶ ὧν πλεῖστα εἶναι κοσμητικά, γνωστότερα εἶναι: Τὸ *ὄνοσμα τὸ ἐχιοειδὲς* (Onosma ehioides) πόα πολυετὴς ἀπαντῶσα καὶ παρ' ἡμῖν καὶ κοινῶς γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *μελίχορτο* καὶ εἰς τὰς Ἰονίους νήσους ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἀμπελοφράκτης*. Ἡ ῥίζα τούτου εἶναι βαφική. *Ὄνοσμα τὸ θαμνῶδες* (Onosma frutescens), πολύκλωνον φρύγανον, γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *ξυλόθρουμπος*, καὶ *ὄνοσμα τὸ ἀστεροειδὲς* (Onosma stellulatum), ἰθαγενὴς πόα τῆς Μακεδονίας, καλλιεργουμένη πολλαχοῦ ὡς κοσμητικὸν φυτόν. Δ. Ν. Π.

Ὄνοσμα τὸ ἐχιοειδές.

ὀνοσμώδιον (τὸ) (Onosmodium) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *βοραγινοειδῶν*, περιλαμβάνον ἰθαγενεῖς πόας τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Γνωστότερον εἶναι τὸ *ὀνοσμώδιον τὸ βιργινιακὸν* (Onosmodium Virginium), ὅπερ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν φαρμακευτικήν. Δ. Ν. Π.

Ὄνου γνάθος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Τοπωνυμία ἀκρωτηρίων τοῦ Αἰγαίου, διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ σχήματος των πρὸς τὸ «κατωσάγονον τοῦ ὄνου» (Μελετ. Γεωγρ. Παλ. καὶ Νέα 1807, Β' 417): —1) Ἀκρωτήριον τῆς Δωρίδος (πλάτ. 36° 33' Β., μῆκ. 28° 01' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1604: Gulf of Kos, Doris and Symi). —2) Ἀκρωτήριον τῆς Λακωνικῆς. Σ. Ε. Λ.

Ὄνου *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Δύο νομοὶ τῆς Αἰγύπτου, ἤδη ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων σημειούμενοι, ὁ *Ὄνου τοῦ Βορρᾶ*, ὅστις εἶναι ὁ κατόπιν Ἡλιουπολίτης, καὶ ὁ *Ὄνου τοῦ Νότου*, ὅστις εἶναι ὁ τῆς Ἑρμονθίδος. Μητρόπολις τοῦ πρώτου ἦτο ἡ *Ἡλιούπολις* τῶν Ἑλλήνων, ἐκτισμένη ἐπὶ τεχνητοῦ ὑψώματος. Μικρὰ κατὰ χῶρον καὶ πληθυσμόν, διετέλεσε μία τῶν θρησκευτικῶν πρωτευουσῶν τῆς Αἰγύπτου καὶ ἕδρα θεολογικῆς σχολῆς παγκοσμίου φήμης. Εἰς αὐτὴν προσῆλθον ὁ Σόλων, ὁ Πυθαγόρας, ὁ Πλάτων, ὁ Εὔδοξος, ὁ Λυκοῦργος. Μητρόπολις τοῦ δευτέρου ἡ *Ἑρμοντοῦ* (Ἕρμονθις), ἡ διαδεχθεῖσα τὰς ἠρειπωμένας πλέον Θήβας. Γ. Λ. Α.

Ὄνουρις *[Αἰγυπτ. Θρησκ.]*. Ἡλιακὸς θεός, ὁ παρ' Ἡροδότῳ Ἄρης.

Ὄνουφις *[Μυθολ.]*. Κατὰ Αἰλιανὸν (Ζῴων φυσ. ΙΒ', 11) ὀνομασία τοῦ παρ' Αἰγυπτίοις τιμωμένου ἱεροῦ μέλανος ταύρου. Π. Ν. Π.

Ὄνουφις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κάτω Αἰγύπτου, μητρόπολις τοῦ Ὀνουφίτου νομοῦ. Ἀνῆκεν εἰς τοὺς Καλασιρίους (*Ἡρόδ.* Β' 166) καὶ ἔκειτο (*Πτολεμ.* Δ' 5, 51) μεταξὺ τοῦ Ἀθριβιτικοῦ καὶ Βουσιριτικοῦ ποταμοῦ. Διεσῴζετο μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὅτε ὑπῆρχε καὶ ἐπισκοπή. Κατὰ τοὺς ἀρχαιολόγους ἔκειτο ὅπου τὸ νῦν *Σεναφοῦ* ἢ κατὰ τὸ παρὰ τὸ Δέλτα τοῦ Νείλου *Νοὺφ* ἢ Ν. τῆς Μανσούρας.

Ὀνουφίτης νομὸς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς Κάτω Αἰγύπτου, ἔχων ἕδραν τὴν *Ὄνουφιν* (βλ. λ.). Διεσώθησαν νομίσματα αὐτοῦ μὲ τύπους τὸν ἱερὸν κροκόδειλον ἢ θεότητα κρατοῦσαν κροκόδειλον.

Ὀνουφριάδης, *Βασίλειος*. Μουσικοδιδάσκαλος, πρωτοψάλτης τῆς ἐν Πέραν ἐκκλησίας τῆς Παναγίας καὶ ἐν Μεγάλῳ Ρεύματι. Ἐδίδαξε τὴν μουσικὴν ἐν ταῖς ἐν Φαναρίῳ καὶ Σταυροδρομίῳ μουσικαῖς σχολαῖς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μουσικοῦ συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως. Τῷ 1924 ἀπενεμήθη αὐτῷ ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τὸ ὀφφίκιον τοῦ ἄρχοντος μουσικοδιδασκάλου τῆς πατριαρχικῆς αὐλῆς. Ν. Α. Χ.

Ὀνούφριος, *ἅγιος*. Ἤκμασεν ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα, διατρίψας ἐν τῷ παρὰ τὰς Θήβας κοινοβίῳ, ἐν Ἑρμουπόλει. Μιμηθεὶς τὸν βίον τοῦ προφήτου Ἠλία καὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ἐξῆλθεν εἰς τὴν ἔρημον ἐπὶ 60 ἔτη, ὅτε συναντήσας αὐτὸν ὁ ἅγιος Παφνούτιος, ἐπίσκοπος Θηβαΐδος, παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἀποθανόντα περὶ τὸ 400 ἔθαψεν ἐν τῷ κοινοβίῳ του, ἐν ᾧ ἐτελέσθησαν θαύματα. Ἡ μνήμη τοῦ ὁσίου γεραίρεται τῇ 12ῃ Ἰουνίου. Τ. Ε. Ε.

— **Ὀνούφριος ὁ *Βυζάντιος***. Ἱεροψάλτης καὶ μουσικοδιδάσκαλος (1807—1871). Ἐχοροστάτησεν εἰς διαφόρους ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν ἐν Ταταούλοις ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Ἐμελοποίησε δὲ πολλὰ ἐκκλησιαστικὰ μουσουργήματα, ὧν τὰ περισσότερα τυγχάνουσιν ἀνέκδοτα. Ἐδίδαξε τὴν μουσικὴν εἰς τὴν κατὰ τὸ 1868 ἱδρυθεῖσαν πατριαρχικὴν μουσικὴν σχολήν. Μαθήματα τοῦ Ὀνουφρίου ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ «Μουσικῷ ἀπανθίσματι» Δ. Κυφιώτου (Κωνσταντινούπολις 1894), ἐν τῷ «Μουσικῷ ἄνθει» Ἀγαθ. Κυριαζίδου (Κωνσταντινούπολις 1896), ἐν ταῖς «Δύο Μελίσσαις» τοῦ αὐτοῦ (Κωνσταντινούπολις 1908), ἐν τοῖς παραρτήμασι τοῦ μουσικοῦ περιοδικοῦ «Φόρμιγξ» καὶ ἐν τῷ περιοδικῷ «Μουσικὸς κόσμος». Ν. Α. Χ.

Ὀνόφας. Ὁ ἐν Σαλαμῖνι ἡττηθεὶς ναύαρχος τοῦ Ξέρξου.

ὀνοφρίτης (ὁ) (Onofrit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν ἀποτελοῦν θειοσεληνιοῦχον ἕνωσιν τοῦ ὑδραργύρου, ὁ χημικὸς τύπος τῆς ὁποίας εἶναι Hg(SSe). Ἔχει σκληρότητα 2—3, εἰδικὸν βάρος 7,6—8,1, ἀπαντᾷ δὲ εἰς τὸ San Onofre τοῦ Μεξικοῦ, εἰς μεγαλυτέραν δὲ ποσότητα καὶ ὑπὸ μορφὴν φλεβῶν πλησίον τοῦ Marysvale τοῦ Utah. Γ. Β.

Ὀνόχωνος *[Γεωγρ.]*. Εἷς τῶν δεξιῶν παραποτάμων τοῦ θεσσαλικοῦ Πηνειοῦ (κοιν. *Καρούμπαλης* ἢ *Καρδιτσιώτικος*). Πηγάζει ἐκ τοῦ ὄρους τῶν Ἀγράφων Ἰτάμου καὶ διαρρέει τὴν δυτικὴν θεσσαλικὴν πεδιάδα ἐκ Ν. πρὸς Β., δεχόμενος σειρὰν ἄλλων ποταμίων. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον εἶχε ξηρανθῆ, ποθεὶς ὑπὸ τῆς στρατιᾶς τοῦ Ξέρξου. Ι. Σ. Σ.

Ὄνσλοου (Onslow), ***Γεώργιος***. Γάλλος συνθέτης, ἀγγλικῆς καταγωγῆς (1784—1852). Ἔγραψεν ἀρχικῶς ἔργα μουσικῆς δωματίου, μεθὸ ἐπεζήτησε τὴν φήμην εἰς τὸ θέατρον. Παρὰ ταῦτα τὰ τρία δραματικά του ἔργα, ἅτινα συνέθεσε διὰ τὸ Κωμικὸν μελόδραμα τῶν Παρισίων: «Ὁ ἀλκάδης τοῦ Βέγκα» (1824), «Ὁ γυρολόγος» (1827), καὶ «ὁ δοὺξ τῆς Γκύζης» (1837), εἶχον μετρίαν ἐπιτυχίαν. Ὁ Ὄνσλοου ἔχαιρεν ἐξαιρετικῆς φήμης ἐν Παρισίοις, ἔνθα διεδέχθη τὸν Κερουμπίνι ὡς μέλος τῆς Ἀκαδημίας (1824). Οἱ Γερμανοὶ θεωροῦν αὐτὸν ὡς τὸν κατ' ἐξοχὴν Γάλλον συμφωνιστὴν τῆς ἐποχῆς τοῦ Λουδοβίκου-Φιλίππου. Ὁ κατάλογος τῶν ἔργων τοῦ Ὄνσλοου περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς: 34 κουϊντέττα ἐγχόρδων, 36 κουαρτέττα ἐγχόρδων, 10 τρίο διὰ κλειδοκύμβαλον καὶ ἔγχορδα, 3 σονάτας διὰ κλειδοκύμβαλον, 6 διὰ βιολίον, 3 διὰ βιολοντσέλλον, ἓν σεξτέττο διὰ κλειδοκύμβαλον, πλαγίαυλον, εὐθύαυλον, κέρας, βαρύαυλον καὶ βαθύχορδον, ἓν σεπτέττο διὰ κλειδοκύμβαλον, πλαγίαυλον, ὀξύαυλον, εὐθύαυλον, κέρας, βαρύαυλον καὶ βαθύχορδον, ἓν νονέττο δι' ἐννέα ὄργανα, 4 συμφωνίας, τὴν λυρικὴν σκηνὴν διὰ βαθύφωνον καὶ ὀρχήστραν: «Ὁ θάνατος τοῦ Ἄβελ», ὡς καὶ τὰ ἀνωτέρω ἀναφερθέντα 3 μελοδράματα. Γ. Σ.

Ὄντα (Honda) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κολομβίας (Ν. Ἀμερική), κειμένη εἰς τὸ κέντρον τῆς χώρας καὶ εἰς τὸ σημεῖον τῆς συναντήσεως τῶν ποταμῶν Γκουάλιε καὶ Μαγκνταλένα. Ἔχει 10.000 κατ. καὶ ζωηρὰν ἐμπορικὴν κίνησιν. Π. Π. Κ.

Ὄντακε *[Γεωγρ.]*. Ὄρος καὶ ἡφαίστειον τῆς Ἰαπωνίας ἐπὶ τῆς νήσου Νιππόν, ἀνῆκον εἰς τὴν ὀροσειρὰν τῶν λεγομένων Ἰαπωνικῶν ἄλπεων (ὕψος 3185 μ.). Τὸ ὄρος τοῦτο, κείμενον ἀπέναντι τοῦ περιφήμου Φουτζιγιάμα, θεωρεῖται, ὅπως καὶ τοῦτο, ἱερόν. Εἰς τὴν κορυφὴν αὐτοῦ ὑπάρχει, ὅπως καὶ εἰς τὸ Φουτζιγιάμα, ναὸς καὶ λίμνη πλησίον τοῦ κρατῆρος τοῦ ἡφαιστείου. Π. Π. Κ.

ὀνταλίκισσα (ἡ) (τουρκ. ὀνταλ(κ)· παλλακὴ δούλη) σύνευνος τοῦ κυρίου της ἄνευ νομίμου γάμου, ἡ ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων odalisque, καὶ ὑφ' ἡμῶν ὀδαλίσκη (βλ. λ.) καλουμένη.

ὀντάμπασης (ὁ) (τουρκ. *ὀντᾶ*=δωμάτιον καὶ μπασί=κεφαλή)· ὁ ἐπὶ τῶν δωματίων (μιᾶς πολυκατοικίας) θυρωρός.

Digitized by Google

'Οντὰρ (Oddar). 'Ινδικὴ φυλὴ (βλ. λ. *Βανιάρ*).

ὀντάρι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *τριφύλλιον τὸ δαλματικόν*.

'Οντάριο (Ontario) *[Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς Β. 'Αμερικῆς, μία ἐκ τῶν πέντε λιμνῶν, αἵτινες ἀποτελοῦν τὴν λεγομένην ἀμερικανικὴν Μεσόγειον θάλασσαν τῶν γλυκέων ὑδάτων. 'Η λίμνη 'Οντάριο εὑρίσκεται εἰς τὰ σύνορα τῶν 'Ηνωμένων Πολιτειῶν (Πολιτείας Ν. 'Υόρκης) καὶ Καναδᾶ ('Οττάβας). Ἔχει ἔκτασιν 18.750 τ. χλμ., μῆκος 318 χλμ., μέγιστον πλάτος 85 χλμ. καὶ 158 μέτρα μέσον βάθος. Δέχεται τὸν περίφημον Νιαγάραν καὶ ἀφήνει τὰ ὕδατά της νὰ διαρρέουν διὰ τοῦ 'Αγίου Λαυρεντίου (St Laurent) εἰς τὴν θάλασσαν. 'Η λίμνη 'Οντάριο δὲν παγώνει σχεδὸν ποτέ, παρὰ τὸ δριμὺ ψῦχος τῆς χώρας, λόγῳ τοῦ μεγάλου βάθους της, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον διευκολύνει τὴν ναυσιπλοΐαν, ἥτις καὶ ἔχει λάβει μεγίστην ἀνάπτυξιν. Μεγάλαι πόλεις περὶ τὴν λίμνην εἶναι τὸ *Τορόντο* (Καναδᾶ) καὶ *Ρόσεστερ* ('Ην. Πολιτειῶν). π. π. κ.

—**'Οντάριο** (Ontario) *[Γεωγρ.]*. Μία ἐκ τῶν ἕνδεκα ἐπαρχιῶν τοῦ Καναδᾶ, ὁριζομένη πρὸς Β. ὑπὸ τῆς θαλάσσης τοῦ Οὔδσων, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς καναδικῆς ἐπαρχίας Κεμπέκ, πρὸς Ν. ὑπὸ τῶν 'Ην. Πολιτειῶν καὶ τῶν πέντε μεγάλων λιμνῶν, αἵτινες χωρίζουν τὸν Καναδᾶν ἀπὸ τὰς 'Ην. Πολιτείας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς καναδικῆς ἐπαρχίας Μανιτόμπα. Ἔχει ἔκτασιν 1.000.000 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 3.150.000, ἐξ ὧν 160 χιλιάδες περίπου γαλλικῆς καταγωγῆς καὶ ὁμιλοῦν ἀκόμη τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν.

'Η ἐπαρχία αὕτη εἶναι εὐφορωτάτη, πολὺ ψυχρὰ καὶ ἀπότομος εἰς τὰ ὀροπέδια τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ σχετικῶς εὔκρατος πρὸς τὰς λίμνας. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ πόλις *Τορόντο* (Toronto) μὲ 520.000 κατοίκους. 'Η πρωτεύουσα τοῦ Καναδᾶ *'Οττάβα* (Ottawa), ἔχουσα 108.000 κατ., εὑρίσκεται ἐπίσης ἐντὸς τοῦ ἐδάφους τῆς ἐπαρχίας 'Οντάριο, ἥτις εἶναι ἡ πλέον κατῳκημένη ἐπαρχία τοῦ Καναδᾶ. Τὸ βόρειον τμῆμα τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἀχανεῖς καὶ ἀκατοίκητοι ἐκτάσεις δασῶν καὶ βοσκῶν. 'Η κυριωτέρα ἀπασχόλησις τῶν κατοίκων εἶναι ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία. 'Η ἐπαρχία ἔχει καὶ μεταλλεῖα σιδήρου, χαλκοῦ, νικελίου, πετρελαίου, χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. 'Εκτὸς τῶν γαλλοφώνων κατοίκων οἱ ἀγγλόφωνοι εἶναι κυρίως ἔποικοι προελθόντες ἐξ 'Ην. Πολιτειῶν καὶ μὴ θελήσαντες νὰ μείνουν ἐκεῖ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν, ἀλλὰ προτιμήσαντες τὴν ἀγγλικὴν διοίκησιν. 'Η ἐπαρχία 'Οντάριο εἶναι ἀνεξάρτητος ἀπὸ τοῦ 1867. π. π. κ.

ὀντάριον (τό)· ὑποκορ. τοῦ ὂν χλευαστικῶς, ὂν ἀνάξιον προσοχῆς: «ποιὸς λογαριάζει αὐτὸ τὸ ὀντάριον».

ὀντᾶς (ὁ)· (τουρκ.) δωμάτιον· οὕτως ἐλέγετο ἄλλοτε ἐν τῇ 'Υψηλῇ Πύλῃ ἕκαστον τμῆμα ἢ γραφεῖον· || ἑκάστη τῶν ἓξ τάξεων ἀνακτορικῶν ὑπηρετῶν τοῦ σουλτάνου κατὰ τὴν πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως (1839) περίοδον καὶ ὁ θάλαμος ἐντὸς τοῦ ὁποίου διῃτῶντο οἱ διὰ τὴν ἀνακτορικὴν ὑπηρεσίαν προοριζόμενοι παῖδες (*ἴτς-ὀγλάνια*), ἐκλεγόμενοι μεταξὺ τῶν δίκην φόρου συλλεγομένων χριστιανοπαίδων (ἑνὸς ἐπὶ πέντε) ἐκ Βοσνίας καὶ 'Αλβανίας· || *μουσαφὶρ ὀντᾶς*, ἰδιαίτερον δωμάτιον τὸ ὁποῖον ἐπεφυλάσσετο εἰς ἑκάστην οἰκίαν, ὅπως χρησιμεύῃ ὡς κοιτὼν τῶν ξένων. Ν. Μ.

'Ο Ντβύερ (O'Dwyer), ***'Ιωσήφ***. 'Αμερικανὸς ἰατρὸς τῆς Νέας 'Υόρκης (1841—1898). 'Εσπούδασεν ἐν τῷ κολλεγίῳ Columbia καὶ ἐξεπαιδεύθη εἰδικῶς εἰς τὴν παιδιατρικὴν εἰς τὰ νοσοκομεῖα Charity καὶ Foudling, ἔνθα κατόπιν πολυετῶν πειραμάτων ἐπενόησε, τῇ βοηθείᾳ καὶ τοῦ ἐν Παρισίοις Γάλλου ἰατροῦ Bouchut, τὴν διασωλήνωσιν τοῦ λάρυγγος κατὰ τὴν θεραπείαν τῆς διφθερίτιδος. Ο. Ρ.

'Οντὲ (Oddé). 'Ινδικὴ φυλὴ (βλ. λ. *Βανιάρ*).

"Οντεμπουργκ (Odenbourg)· βλ. λ. *Σοπρόνι*.

'Οντενιέντε (Onteniente) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς 'Ισπανίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βαλένθια. Κατ. 12.000. Εἶναι κέντρον βιομηχανικὸν καὶ ἔχει ἀρκετὰ ἐργοστάσια ἀρτοποιίας, πορσελλάνης, οἰνοπνευματοποιίας καὶ ὑφαντουργίας. π. π. κ.

"Οντερ (Oder, λατιν. Viadua, νεολατ. Odagra, σλαβ. Vjodr) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς 'Ανατολικῆς Γερμανίας, πηγάζων ἐκ τῆς κορυφῆς Λίζελμπεργκ τοῦ ὄρους "Οντερ, κειμένου ἐν Μοραυΐᾳ τῆς Τσεχοσλοβακίας. Κατ' ἀρχὰς κατευθύνεται πρὸς τὰ ΒΑ., κατόπιν στρέφεται πρὸς τὰ ΝΑ. καὶ ἐκεῖθεν ἀνέρχεται πρὸς τὰ ΒΑ., παρακάμπτων τὰ ὑψώματα Κουλάντσεν καί, σχηματίζων ἑλώδεις τινὰς διαδοχικὰς λίμνας, δέχεται ἐξ ἀριστερῶν τὰ ὕδατα τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ *"Οππα* καὶ ὀλίγον περαιτέρω διέρχεται διὰ τῆς πόλεως "Οντερμπεργκ, παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν συνόρων Τσεχοσλοβακίας, Πολωνίας καὶ Γερμανίας. Παρὰ τὴν συμβολὴν ταύτην δέχεται ἐκ δεξιῶν τὰ ὕδατα τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ *"Ελσα* καὶ ἐκεῖθεν, λαμβάνων κατεύθυνσιν ΒΔ., σχηματίζει τὰ σύνορα μεταξὺ Γερμανίας καὶ Πολωνίας καὶ παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ δεξιοῦ παραποτάμου του *Τσίννα* εἰσέρχεται εἰς τὴν Γερμανίαν ἐν τῇ "Ανω Σιλεσίᾳ. 'Απὸ τοῦ σημείου τούτου λαμβάνει σταθερὰν κατεύθυνσιν ΒΔ. καὶ διέρχεται διὰ τῶν πόλεων Ράτιμπορ, Κόζελ, "Οππελν, Μπρίγκ, Μπρέσλαου, Γκλογκάου, Φραγκφούρτης ἐπὶ τοῦ "Οντερ, Κύστριν, ἐκεῖθεν τῆς ὁποίας σχηματίζει τὸ *ἕλος τοῦ "Οντερ* (Oderbruch). Μετὰ τοῦτο, κατευθυνόμενος πρὸς Β., διασχίζεται εἰς δύο παραλλήλους βραχίονας, ὧν ὁ ἀνατολικός, ὁ καὶ ἀσθενέστερος, λαμβάνων τὸ ὄνομα *Ρέγκλιτς*, διασχίζει τὴν λίμνην Ντάμμσερ, ὁ δὲ ἕτερος, διασχίζων τὴν πόλιν Στεττῖνον, χύνεται διὰ στομίου ὅπερ δέχεται καὶ τὰ ὕδατα τῆς λίμνης Ντάμμσερ, ὑπὸ τὸ ὄνομα *Παπενβάσσερ*, εἰς τὴν λιμνοθάλασσαν τοῦ "Οντερ (Oderhaff) ἢ τοῦ Στεττίνου, ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Πομμερανίας. Ἔχει μῆκος 866 χλμ., ὧν τὰ 776 ἐντὸς τῆς Γερμανίας, καὶ ὑδατοπέδιον 118.611 τ. χλμ., τὸ δὲ πλάτος αὐτοῦ ποικίλλει μεταξὺ 60 καὶ 190 μ. Δέχεται πολλοὺς καὶ σημαντικοὺς παραποτάμους, οἱ κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ἐκ δεξιῶν οἱ *"Ελσα, Μαλαπάνε, Κλόντνιτς, Βάϊντε, Μπάρτς* καὶ ὁ ἐξ ἴσου, ὅσον σχεδὸν ὁ "Οντερ, σημαντικὸς *Βάρτα* καὶ ἐξ ἀριστερῶν οἱ *"Οππα, Νάϊσσε, 'Ολάου, Λόχε, Βάϊστριτς, Κάτσμπαχ, Μπόμπερ* κτλ. 'Ο "Οντερ εἶναι πλωτὸς εἰς μικρὰ πλοῖα ἀπὸ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ εἰς τὴν Γερμανίαν, ἀπὸ τῆς πόλεως Ράτιμπορ καὶ ἐκεῖθεν, ἀπὸ δὲ τοῦ Στεττίνου εἶναι προσιτὸς καὶ εἰς μεγάλα πλοῖα ἀνοικτῆς θαλάσσης. Κατὰ τὸ θέρος τὸ βάθος αὐτοῦ εἰς πολλὰ σημεῖα ἐλαττοῦται εἰς 1 μ., πολλάκις δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἐκχειλίζει καὶ προκαλεῖ καταστροφάς. Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν πλημμυρῶν ἐγένοντο εἰς πλεῖστα σημεῖα ἀντιπλημμυρικὰ ἔργα. Τὰ βόρεια αὐτοῦ τμήματα πήγνυνται ἐπὶ δίμηνον κατὰ τὸν χειμῶνα. Ἔχει πολλοὺς ἐπ' αὐτοῦ ποταμίους λιμένας, οἱ σημαντικώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι οἱ τῶν πόλεων Ράτιμπορ, Κόζελ, "Οππελν, Μπρίγκ, Μπρεσλάου, Γκλόγκαου, Φραγκφούρτης ἐπὶ τοῦ "Οντερ, Κύστριν, Στεττίνου καὶ Σβίνεμοντε, ἐπὶ τῆς παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ νήσου Οὔζεντομ. 'Ο "Οντερ συνδέεται διὰ πλωτῶν διωρύγων πρὸς πολλοὺς ἄλλους ποταμοὺς καὶ ποτάμια συστήματα, αἱ κυριώτεραι δὲ τῶν διωρύγων τούτων εἶναι: αἱ τῆς βιομηχανικῆς περιοχῆς τῆς "Ανω Σιλεσίας, ἡ ἑνοῦσα τὸν "Οντερ μετὰ τοῦ Σπρέα μήκους 100 χλμ., ἡ Φίνωφ, μήκους 56 χλμ., ἑνοῦσα τὸν "Οντερ μετὰ τοῦ Χάβελ, ἡ ἑνοῦσα τὸν "Οντερ μετὰ τοῦ Νάϊσσε, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς συμβολῆς τοῦ παραποτάμου Κλόντνιτς καὶ κατασκευασθεῖσα ἀπὸ τοῦ 1891 μέχρι τοῦ 1897 κτλ. 'Επίσης διὰ τοῦ Βάρτα καὶ τοῦ Νέτσε συγκοινωνεῖ πρὸς τὸ ποτάμιον σύστημα τοῦ Βιστούλα. 'Ο "Οντερ ἀπὸ ἀπόψεως συγκοινωνιῶν καὶ ἐμπορίου ἔχει μεγίστην σημασίαν, διότι εἶναι ὁ μόνος διασχίζων τὴν ἀνατολικὴν Γερμανίαν ἀπὸ Ν. πρὸς Β. μέγας ποταμὸς καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Τσεχοσλοβακία καὶ μέγα τμῆμα τῆς Πολωνίας ἐπικοινωνοῦν πρὸς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν. Ἕνεκα δὲ τούτου, μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, διὰ τοῦ ἄρθρου 331 τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν ἐκηρύχθη διεθνὴς ἀπὸ τῆς συμβολῆς τοῦ "Οππα (βλ. λ. *Βερσαλλιῶν συνθήκη*, τόμ. Ζ', σελ. 147 α' καὶ β'). Μ. Δ. Β.

'Οντέρικο ντὲ **Πορντενόνε** (Oderico de Pordenone)· βλ. *'Οντόρικο*.

ὀντικέλλη (ἡ) (Onticella) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κοπροφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*, περιλαμβάνον κανθάρους, ἀπαντῶντας σχεδὸν εἰς πάσας τὰς χώρας τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Ἐκ τῶν 25 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι ἡ *ὀντικέλλη ἡ ξανθόπους* (Onticella flavipes), ἥτις ἔχει μέτριον μέγεθος, σῶμα φοειδές, ἐπίμηκες καὶ πεπλατυσμένον κατὰ τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν. Αἱ χειλικαὶ προσακτρίδες φέρουσι δύο μόνον εὐδιακρίτους ἀρθρώσεις, ὁ προθώραξ εἶναι τελείως διακεκριμένος τοῦ λοιποῦ σώματος καὶ ἡ κοιλία περισσότερον ἐπιμήκης ἢ εὐρεῖα. Τὰ ἔλυτρα φέρουσι κατὰ τὸ ἄκρον των μεταξοειδεῖς τινας τρίχας. 'Απαντῶσι κυρίως εἰς τὰς εὐκράτους καὶ θερμὰς χώρας τοῦ παλαιοῦ κόσμου καὶ ἐνδιαιτῶνται ἐπὶ τῆς κόπρου τῶν βοῶν ἰδίως καὶ σπανιώτερον τῶν ἵππων καὶ τῶν αἰγῶν. Δ. Ν. Π.

'Οντίν, ἢ **'Οντὲν** (Odin ἢ Oden, σκανδ. προφ. *Οὐντέν*, σαξ. Wodan ἢ Wotan, Wuotan, ἐκ τοῦ voda=πηγαίνω, od=πηγαίνειν) *[Μυθολ.]*. 'Ο ἀρχαιότερος καὶ ὁ ἀνώτατος θεὸς τῆς σκανδιναυϊκῆς μυθολογίας, ὁ ὁποῖος λατρεύεται ἐπίσης καὶ παρὰ τοῖς γερμανικοῖς λαοῖς. Εἶναι ἀνεψιὸς τοῦ Μπουρ (Bure), τοῦ γίγαντος τῶν ἁλιβρεχτων καὶ ἁλατοσκεπῶν βράχων. Πατὴρ αὐτοῦ εἶναι ὁ Μπαὶρ (Boerr), ὁ ὁποῖος εἶχε νυμφευθῆ τὴν Μπέστλα, θυγατέρα γίγαντος. 'Αδελφοὶ αὐτοῦ εἶναι οἱ Βίλιε καὶ Βέ, τῇ βοηθείᾳ τῶν ὁποίων ἀπέσπασε τὴν γῆν καὶ τὸν οὐρανὸν ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ Ὕμερ. 'Οφθαλμὸς αὐτοῦ εἶναι ὁ Ἥλιος. Εἶναι ὁ δημιουργὸς τοῦ ἀνθρώπου, τῇ βοηθείᾳ τοῦ Χαῖνερ καὶ Λόντουρ. Τὰ πάντα προέρχονται ἐξ αὐτοῦ: ἡ εἰρήνη καὶ ὁ πόλεμος, αἱ ἐπιστῆμαι καὶ αἱ τέχναι. Πᾶσαι αἱ θεότητες, ὅπως καὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι, εἶναι ὑποτεταγμένοι εἰς αὐτόν. 'Η ζωὴ αὐτοῦ εἶναι διαρκὴς ἀγὼν κατὰ τῶν δυνάμεων τοῦ κακοῦ. 'Εν τῷ ἀγῶνι τούτῳ βοηθεῖται ὑπὸ τῶν ἄλλων θεῶν, ὑπὸ τῶν ἡρώων, οἵτινες πίπτουν εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν (Einherjes), ἀκόμη καὶ ὑπὸ τῶν νάνων. 'Ο ἵππος αὐτῶν, ὀνόματι Σλάϊπνερ, ἔχει ὀκτὼ πόδας καὶ εἶναι ὁ ταχύτερος δρομεύς. Οἱ δύο κόρακες Χουγκὶν (σκέψις) καὶ Μουνὶν (μνήμη), οἵτινες συνήθως ἐπικάθηνται ἐπὶ τῶν ὤμων του, διατρέχουν τὸν κόσμον ὁλόκληρον καὶ πληροφοροῦν αὐτὸν περὶ τῶν ἐν αὐτῷ συμβαινόντων. Σύζυγοι αὐτοῦ εἶναι αἱ 'Ιόρντ, Φριγκ καὶ Ρίντ, υἱοί του οἱ Θὼρ καὶ Μπράγκε καὶ θυγατέρες του αἱ Βαλκυρίαι. Γενικῶς ὁ 'Οντὶν ἀναπαρίσταται ὡς ὑψηλὸς καὶ εὐγενὴς γέρων μὲ μακρὰν λευκὴν γενειάδα· φορεῖ μέγαν πλατύγυρον πῖλον καὶ πολυποίκιλτον μανδύαν· κρατεῖ εἰς τὴν μίαν χεῖρα ἀκόντιον καὶ φέρει εἰς τὸν βραχίονα χρυσοῦν δακτύλιον· κάθηται ἐπὶ ὑψηλοῦ θρόνου, εἰς τοὺς πόδας τοῦ ὁποίου κατάκεινται δύο λύκοι. Μ. Δ. Β.

"Οντινγκτον (Odington), ***Βάλτερ***. Ἄγγλος βενεδικτῖνος (θανὼν μετὰ τὸ 1330). Εἶναι ἐκ τῶν πρώτων θεωρητικῶν τῆς μουσικῆς τῶν ἀσχοληθέντων μὲ τὴν ἀναλογικὴν ἢ ἔμμετρον σημειογραφίαν, περὶ ἧς μᾶς δίδει πολυτίμους πληροφορίας ἐν τῷ συγγράμματι: «De Speculatione musicae», οὗτινος τὸ πρωτότυπον χειρόγραφον, γραφὲν μεταξὺ 1272—1300, εὑρέθη ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ κολλεγίου τῆς Κανταβριγίας καὶ ἐξεδόθη ἐν τοῖς «Scriptores» τοῦ Κουσσμακέρ. Γ. Σ.

ὀντογένεσις, **—εως** (ἡ), ἢ *ὀντογένεια*· ὀρθότερον *ὀντογονία* (βλ. λ.).

ὀντογονία (ἡ)· ἡ ἐξέλιξις τοῦ ὄντος, τοῦ ἀτόμου, ἡ σειρὰ τῶν μεταβολῶν τοῦ γονιμοποιηθέντος ᾠοῦ μέχρι τελείας διαπλάσεως τοῦ ὀργανισμοῦ του· ἀντιδιαστέλλεται πρὸς τὴν *φυλογονίαν*.

ὀντογονικός, **—ή**, **—όν**· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὀντογονίαν, ὁ τῆς ὀντογονίας: «σύστημα ὀντογονικόν».

ὀντολογία (ἡ). Καλεῖται οὕτως ἡ περὶ τοῦ εἶναι ἢ τῆς οὐσίας ἢ τῆς φύσεως τῶν ὄντων ἐπιστήμη, ἄλλως *γενικὴ μεταφυσική*, ἐκζητοῦσα τὸ ἐν τῇ μεταβολῇ σταθερὸν καὶ τὴν ἐν τῇ πολλότητι ἑνότητα, τὴν ὄπισθεν τῶν φαινομένων θεμελιώδη τούτων ἀρχήν. 'Εν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ καλεῖ τὸ Πλάτων τὴν ἰδέαν τὸ «ὄντως ὄν». 'Ωσαύτως τὸ θέμα αὐτῆς περιγράφεται διὰ τῆς ἐννοίας «πρώτη φιλοσοφία» ἐν τῇ παρ' 'Αριστοτέλει σημασίᾳ τοῦ ὅρου καὶ ταυτίζεται πρὸς αὐτήν. 'Απαντᾷ δὲ ὁ ὅρος *ὀντολογία* τὸ πρῶτον παρὰ τῷ Coclenius κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, κατὰ δὲ τὸν ἑπόμενον χρῆται ὁ Clauberg ἀντὶ τῆς ὀντολογίας τῷ ὅρῳ *ὀντοσοφία*. 'Η ὀντολογία ἀσχολεῖται, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, περὶ τὸ πρᾶγμα καθ' αὑτό, ἀνιχνεύουσα τὴν φύσιν αὐτοῦ διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῶν ὑποκειμενικῶν ὅρων τῆς γνώσεως, διὰ τῶν ὁποίων μεταβάλλεται τοῦτο εἰς φαινόμενον. Τοιοῦτο πρᾶγμα καθ' αὑτὸ εἶναι λ. χ. ἡ βούλησις τοῦ Σοπεγχάουερ ἢ τὸ ἀσυνείδητον τοῦ Χάρτμανν.

'Ως πρῶτον μέρος τῆς μεταφυσικῆς εὕρηται ἡ ὀντολογία ἐν τῷ συστήματι τῆς φιλοσοφίας τοῦ Βόλφ, ὅστις ὁρίζει αὐτὴν ὡς «partem illam philosophiae, quae de ente in genere et generalibus entium affectionibus agit». 'Ο δὲ ἐκ τῆς σχολῆς αὐτοῦ προελθὼν Baumgarten φρονεῖ ὅτι ἡ ὀντολογία (καὶ ontosophia, metaphysica generalis, architectonica, philosophia prima) «est scientia praedicatorum entis generaliorum». 'Η μέθοδος τῆς ὀντολογίας ταύτης εἶναι ἐκ τῶν προτέρων, διὸ καὶ χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ Καντίου ὡς «ἡ ἐπιστήμη τῶν ὄντων ἐξ ἐννοιῶν». 'Ο μέγας φιλόσοφος ἀναγνωρίζει ἐν τούτοις κατ' ἀρχὰς τὸ δυνατὸν τῆς ὀντολογίας καὶ μόνον βραδύτερον ἀμφισβητεῖ ἐν τῇ «Κριτικῇ τοῦ καθαροῦ λόγου» αὐτό, ἅτε τῆς ὀντολογίας ἐπιχειρούσης νὰ παράσχῃ περὶ τῶν ὄντων συνθετικὰς γνώσεις ἐκ τῶν προτέρων ἐν συστηματικῇ μορφῇ. 'Εξ ἄλλου καταπολεμεῖ τὴν ὀντολογίαν τοῦ Βόλφ καὶ ὁ Ἕγελος, ἐπειδὴ στερεῖται αὕτη πάσης ἀρχῆς, ἀπαριθμοῦσα ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως ταύτης ἐμπειρικῶς μόνον τὰ γνωρίσματα τοῦ εἶναι. 'Εν ἀντιθέσει πρὸς αὐτὴν ἐπιχειρεῖ ὁ φιλόσοφος οὗτος, ὡς καὶ ὁ μετὰ τὸν Κάντιον ἰδανισμὸς καθόλου, τὸν δι' ἀπαγωγῆς καθορισμὸν τῶν βασικῶν ἐννοιῶν τοῦ εἶναι ἐκ τοῦ ἀπολύτου. 'Εν τῷ παρόντι ἀγωνίζονται πρὸς ἀνακαίνισιν τῆς ὀντολογίας, κατὰ διάφορον ἕκαστος τρόπον, καὶ ἄλλοι καὶ οἱ F. Brentano, Husserl, N. Hartmann καὶ Heidegger. 'Εκ τούτων ὁ N. Hartmann ὑποστηρίζει νέαν «κριτικὴν» ὀντολογίαν. Αὕτη δὲν πρέπει νὰ συγχέεται πρὸς τὴν νεοκαντιανήν, ἥτις δὲν ἦτο παρὰ ἁπλῆ λογικὴ τοῦ Εἶναι, ἀπορρίπτει δὲ ἐξ ἄλλου καὶ τὴν κριτικὴν τοῦ Καντίου ὡς ὑπερβολικὴν καὶ πειρᾶται νὰ μεταβάλῃ τὴν ἀρνητικὴν ὀντολογίαν εἰς θετικήν. Κατὰ τὴν κριτικὴν ταύτην ὀντολογίαν «ὑπάρχει πραγματικὸν

Digitized by Google

Εἶναι ἐκτὸς τῆς συνειδήσεως, ἐκτὸς τῆς λογικῆς σφαίρας καὶ ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς ratio. Ἡ γνῶσις τῶν ἀντικειμένων ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ Εἶναι· τοῦτο καὶ εἶναι τμηματικὴ μόνον ἔκφρασις καὶ ἀπόδοσις αὐτοῦ. Ἡ γνωστικὴ εἰκὼν δὲν ἐξαντλεῖ τὸ Εἶναι». Τὴν νέαν ταύτην ὀντολογίαν δυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν ὡς σύνθεσιν τῆς καντιανῆς «Ἰδέας» πρὸς τὴν περὶ ὑπερβατικότητος ἔννοιαν τῆς παλαιᾶς συνθετικῆς ὀντολογίας. Ἡ γενικὴ αὐτῆς ῥοπὴ κατευθύνεται εἰς τὴν δημιουργίαν βάσεως οὐ μόνον διὰ τὴν γνῶσιν, ἀλλὰ καὶ δι' ὁλομερῆ τινα κοσμοθεωρίαν. Εἰς τὸ περὶ τῆς φύσεως τῶν ὄντων ἐρώτημα τέσσαρες πρόκεινται μέχρι τοῦδε ἀπαντήσεις. Κατὰ τὴν πρώτην ἐξ αὐτῶν, τὸ ὄντως ὄν, ἡ ἀληθὴς οὐσία τοῦ κόσμου εἶναι ὑλική, τὸ δὲ πνεῦμα εἶναι ἰδιότης ἢ προϊὸν ἢ ἐπιφαινόμενον τῆς ὕλης. Ἡ ἀπάντησις αὕτη ὀνομάζεται *ὑλισμός*, τοῦ ὁποίου κύριος ἐκπρόσωπος ἐγένετο ὁ Δημόκριτος. Κατὰ τὴν δευτέραν, ἀληθὴς οὐσία τῶν ὄντων εἶναι τοὐναντίον τὸ πνεῦμα, ἡ δὲ ὕλη ἀποτελεῖ ἀπάτην τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, εἶναι τὸ μὴ ὄν. Τοῦτο εἶναι τὸ κεφάλαιον τῆς *πνευματοκρατικῆς* ὀντολογίας, τῆς ὁποίας κράτιστος κῆρυξ ἐχρημάτισεν ὁ Πλάτων. Ἀλλ' ἡ μονομέρεια, ἥτις διακρίνει τὰς δύο ταύτας ἀπαντήσεις, ὁδηγεῖ εἰς τρίτην τινὰ ἀπάντησιν, διὰ τῆς ὁποίας ἀναγνωρίζονται ἡ ὕλη καὶ τὸ πνεῦμα ὡς παραλλήλως ὑφιστάμεναι πρωταρχικαὶ ἀρχαί. Οὕτω γεννᾶται ἡ *διαρχικὴ* μεταφυσική, κλασσικὸς ἀντιπρόσωπος τῆς ὁποίας εἶναι ὁ Καρτέσιος. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀπάντησις αὕτη θεωρεῖται ἀνεπαρκής, πρὸ πάντων ἕνεκα τῆς πρὸς ἑνότητα ῥοπῆς τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, προστρέχουσιν εἰς τὴν ἀποδοχὴν ἀρχῆς, πέρα τῆς ὕλης καὶ τοῦ πνεύματος τελούσης, ἀνεξερευνήτου καὶ ἀγνωρίστου, τῆς ὁποίας φαινόμενα μόνον εἶναι τὸ ὑλικὸν καὶ τὸ πνευματικόν. Ἡ ἀπάντησις αὕτη εἰς τὸ περὶ τοῦ εἶναι ἢ τῆς φύσεως τῶν ὄντων ἐρώτημα καλεῖται *μονισμός*. Κύριος εἰσηγητὴς αὐτοῦ εἶναι ὁ Σπινόζας. Ὁ ὑλισμός, ἡ πνευματοκρατία καὶ ἡ διαρχία ὁρμῶνται ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ πειρῶνται νὰ ὁρίσωσι τὴν φύσιν τοῦ ὄντος ἐπὶ τῇ βάσει ἀναλογικοῦ συλλογισμοῦ. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ συστήματα ταῦτα ἐπιθυμεῖ ὁ μονισμὸς νὰ ἀπαλλαγῇ τοῦ ἀνθρωπομορφισμοῦ τούτου, χωρὶς ὅμως νὰ τὸ κατορθώνῃ πραγματικῶς. Μεταξὺ τῶν τεσσάρων τούτων ἐκδοχῶν ὑφίσταται ἀντίθεσις, ἥτις ἐμφανίζεται ὀξεῖα μεταξὺ ὑλισμοῦ καὶ πνευματοκρατίας, εἰς ὀλιγώτερον δὲ βαθμὸν μεταξὺ διαρχίας καὶ μονισμοῦ, ἐπειδὴ ἐνταῦθα φέρει αὕτη χαρακτῆρα μᾶλλον ἐξωτερικόν. Ἐν ἑκάστῃ δὲ αὐτῶν εὑρίσκομεν πάλιν ὑποδιαιρέσεις καὶ παραλλαγάς. Οὕτω λ. χ. ἡ πνευματοκρατία διακρίνεται εἰς νοησιαρχικὴν καὶ βουλησιαρχικήν, ἀναλόγως τῆς ψυχικῆς λειτουργίας, ἥτις χρησιμεύει ὡς βάσις τοῦ ἀναλογικοῦ συλλογισμοῦ. Ἡ ἐκλογὴ τῆς ἀπόψεως, ἀπὸ τῆς ὁποίας πειρῶνται νὰ ἐξεύρωσι τὴν ἀληθῆ φύσιν τῶν ὄντων, ἐξαρτᾶται ἐκ δύο ἐλατηρίων, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἕτερον εἶναι λογικὸν—θεώρησις τῶν γεγονότων—καὶ τὸ ἕτερον ἠθικὸν—ἀξιολογικὴ θεώρησις. Ἡ ὑπεροχὴ τοῦ μὲν ἠθικοῦ ὁδηγεῖ συνήθως εἰς πνευματοκρατικὴν ἑρμηνείαν τοῦ κόσμου, τοῦ δὲ λογικοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸν ὑλισμόν. Ὁσάκις τὰ δύο ἐλατήρια εἶναι ἰσοδύναμα καὶ ἰσόρροπα, γεννᾶται ἡ διαρχία, ἐνῷ ὁ μονισμὸς ὀφείλεται εἰς τὴν προσπάθειαν πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων ἐλατηρίων καὶ ἀναγκῶν κατὰ τὴν ἔρευναν τῆς οὐσίας τοῦ κόσμου. Τοῦτο ὅμως εἶναι δυσκατόρθωτον, ἂν μὴ ἀδύνατον. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον αἱ ὀντολογικαὶ ἐκζητήσεις καὶ ἡ μεταφυσικὴ διανόησις γενικώτερον ἐξαρτῶνται καὶ ἐκ τῶν ἀξιολογικῶν κατευθύνσεων τοῦ ἐρευνητοῦ, τῶν ἰδανικῶν αὐτοῦ καὶ ἀναγκῶν καὶ τῆς ἀτομικῆς πείρας. Οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ὅσον ἐνταῦθα πιστοποιεῖται ἡ ἀλήθεια τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου ῥητοῦ, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ θεὸς ἑκάστου ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς φύσεως αὐτοῦ. «Δεῖξόν μοι τὸν ἄνθρωπόν σου, ἵνα σοὶ δείξω τὸν θεόν σου».

Ἡ ἀρχαιοτέρα ὀντολογία, καὶ πρὸ τοῦ Καντίου καὶ μετ' αὐτόν, ἦτο κατὰ τὴν μέθοδον ἐκ τῶν προτέρων καὶ ἀπαγωγική, τουτέστιν ἐπειρᾶτο νὰ παραγάγῃ ἐξ ἐννοιῶν τὸ εἶναι, τὴν ὕπαρξιν. Ἐπὶ τοῦ τοιούτου μεθοδικοῦ ὀντολογισμοῦ στηρίζεται ἡ λεγομένη ὀντολογικὴ ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία διετυπώθη τὸ πρῶτον ὑπὸ Ἀνσέλμου τοῦ Κανταβριγίας καὶ προσέλαβε διαφόρους μορφάς. Πᾶσαι ἔχουσι τοῦτο τὸ κοινὸν πρὸς ἀλλήλας, ὅτι πειρῶνται νὰ συμπεράνωσι τὴν ὕπαρξιν ἑνὸς ὄντος ἐκ τῆς ἐννοίας αὐτοῦ. Οὕτω ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ Θεοῦ, ὡς τελειοτάτου ὄντος, συνάγουσι τὴν ἀναγκαίαν ὕπαρξιν αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἀπόλυτος τελειότης καὶ ἔλλειψις ὑπάρξεως θὰ ἦσαν ἀσυμβίβαστα πρὸς ἄλληλα. Ἐναντίον τῆς μεθόδου ταύτης ἀντετάχθησαν ἤδη πρὸ τοῦ Καντίου πολλοὶ καὶ κατὰ τὸν μεσαίωνα αὐτὸν Θωμᾶς ὁ Ἀκινᾶτος καὶ οἱ περὶ αὐτόν. Ἀλλ' ὁ Κάντιος πρῶτος κατέδειξεν, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς γνωσιολογίας του, ὅτι ἡ ὕπαρξις δὲν ἀποτελεῖ γνώρισμα ἐννοίας τινὸς παρὰ τὰ λοιπά, ἀλλ' ὅτι εἶναι κατηγόρημα, ὅπερ μόνον εἰς ἀντικείμενα δυνατῆς ἐμπειρίας δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν. Ἐκ τοῦ δυνατοῦ δὲ ἐννοίας τινὸς εἶναι μὲν δυνατὸν νὰ συναγάγωμεν τὴν ὕπαρξιν τῆς ἐννοίας ταύτης, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν τοῦ εἰς ταύτην ἀνταποκρινομένου. Ἰδιάζουσαν μορφὴν προσέλαβεν ἔπειτα ἡ ὀντολογικὴ ἀπόδειξις διὰ τοῦ Ἑγέλου, κατὰ τὸν ὁποῖον τὸ ἀπόλυτον εἶναι συγχρόνως ἰδέα καὶ εἶναι. Ἐκ τούτου ἀκολουθεῖ ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ Θεοῦ εἶναι συγχρόνως καὶ πραγματικότης. Πρὸς τοῦτο ὅμως ἔδει πρότερον νὰ ἀποδειχθῇ ἡ ἀλήθεια τῆς ἑγελιανῆς λογοκρατίας, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεσιν τῆς ὀντολογικῆς αὐτοῦ μεθόδου. Τὸ κύριον σφάλμα τῆς ὀντολογικῆς μεθόδου ἔγκειται εἰς τοῦτο, ὅτι δὲν ἐξετάζει κατὰ πόσον εἶναι ὀρθὴ ἡ προϋπόθεσις αὐτῆς. Καὶ ἐὰν ἀκόμη ἡ ἰδέα τοῦ τελειοτάτου ὄντος εἶναι ἀπηλλαγμένη ἀντιφάσεων, ὡς ἀπῄτει ὁ Λεϊβνίτιος, δὲν ἕπεται κατ' ἀνάγκην ἐντεῦθεν καὶ ἡ ὕπαρξις αὐτοῦ. Διότι, ὡς εὐστόχως παρετήρησεν ὁ Külpe, τὴν ἰδιότητα ταύτην δύνανται νὰ κέκτηνται καὶ καθαρὰ πλάσματα τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ, ὡς λ. χ. ἡ ἔννοια τοῦ Πηγάσου, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ ἀνταποκρίνωνται εἰς πραγματικότητά τινα. Τοῦτο δὲν ἕπεται οὐδὲ περὶ ἀναγκαίων λογικῶς ἐννοιῶν προκειμένου. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἀποδίδομεν πραγματικότητα εἰς ἀντικείμενα ἐννοιῶν τῆς λογικῆς καὶ τῶν μαθηματικῶν, αἵτινες εἶναι συνήθως ἀναγκαῖαι. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐκ τῶν προτέρων καὶ ἀπαγωγικὴν ὀντολογίαν ταύτην τῶν παλαιοτέρων χρόνων, ἥτις ἠξίου νὰ εἶναι λογικὴ τις τοῦ εἶναι, θέλει ἡ νεωτέρα νὰ εἶναι ἀναλυτικὴ καὶ κριτική, συμπεριλαμβάνουσα εἰς τὰ προβλήματα αὐτῆς καὶ τὸ γνωσιολογικὸν καὶ ἀντλοῦσα τὸ περιεχόμενόν της ἐκ τῆς ἀναλύσεως τῶν προβλημάτων τούτων ἢ περιορίζεται εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ ἐσχάτου νοήματος τῶν ἀντικειμένων αὐτῆς, ὅπερ ταυτίζει πρὸς τὴν φύσιν αὐτῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Heidegger*, Sein und Zeit (1927).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Kant und der Problem der Metaphysik (1929).—*N. Hartmann*, Wie ist kritische Ontologie überhaupt möglich ἐν «Festechrift für Natorp» (1924).—*Husserl*, Ideen zur phänomenologischen Philosophic (1922).—*Frick*, Ontologia (1921).

Ν. Ι. ΛΟΥΒΑΡΙΣ

—*[Ἰατρ.]* Διὰ τοῦ ὅρου *ὀντολογία* (ontologie) ὁ Broussais καθορίζει τὴν δοξασίαν, ἥτις ἀντιτίθεται εἰς τὴν φυσιολογικὴν δοξασίαν καὶ ἥτις δὲν ἀποδίδει τὰ παθολογικὰ φαινόμενα εἰς τὰ κανονικὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς. Ὁ Flourens διὰ τῆς ὀνομασίας ταύτης καθορίζει τὴν μελέτην τῶν ἐμβίων ὄντων καὶ τῶν ἀτομικῶν φαινομένων. Κατ' ἄλλους, *ὀντολογία* ἐκλήθη παλαιά τις θεωρία, ἥτις διεχώριζε τὴν παθολογίαν ἀπὸ τῆς φυσιολογίας, ἐγκαταλείπουσα τὰ νοσηρὰ συμπτώματα ἄνευ φυσιοπαθολογικῶν ἐξηγήσεων καὶ ἀποδίδουσα φανταστικὰς ἐξηγήσεις εἰς αὐτά.

Μ. Ν. Κ.

ὀντολογικός, *—ή, —όν* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὀντολογίαν: «ὀντολογικὴ ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ». —Ἐπίρρ. **ὀντολογικῶς.**

—ὀντολογικαί, ἢ *ἑρμηνευτικαί,* ἢ *περιγραφικαὶ ἐπιστῆμαι·* βλ. λ. *ἑρμηνευτικαὶ* ἐπιστῆμαι.

ὀντολόγος (ὁ, ἡ)· ὁ ἀσχολούμενος εἰς τὴν ὀντολογίαν.

Ὀντοναί (Odonais), ***Γκοντὲν ντὲζ-Ἰωάννης.*** Γάλλος περιηγητὴς (βλ. λ. *Γκοντὲν* ντὲζ-Ὀντοναί).

Ὀντόρικο *ντὲ Πορντενόνε* (Oderico de Pordenone). Ἰταλὸς φραγκισκανὸς μοναχὸς καὶ περιηγητὴς (1286—1331). Εἶναι γνωστότατος ἐκ μακρᾶς περιηγήσεως, ἣν ἐξετέλεσεν ὡς ἱεραπόστολος ἐν Ἀσίᾳ. Τῷ 1322 ἔφθασεν εἰς Καντῶνα καὶ κατόπιν εἰς Πεκῖνον, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ 3 ἔτη παρὰ τῷ μεγάλῳ χάνῃ τῶν Μογγόλων. Κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του (1326—1330) διῆλθεν ἐκ Θιβὲτ καὶ Τουρκεστάν, ἀπέθανε δὲ ἐν Οὔντινε τῆς Ἰταλίας. Εἶναι ἐκ τῶν παλαιοτέρων ἐρευνητῶν τῆς Ἀσίας, ὁ πρῶτος Εὐρωπαῖος σημειώσας τὰ ὀνόματα τῆς Λάσσας καὶ Σουμάτρας, κατωτέρας διανοητικότητος τοῦ Μάρκο Πόλο, ἀλλὰ μᾶλλον θετικὸς αὐτοῦ ἐν τῇ περιγραφῇ. Ἡ ἀφήγησίς του, γραφεῖσα καθ' ὑπαγόρευσίν του ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ Γουλιέλμου ντὲ Σολάνια, περίφημος διὰ τὴν ἀναγραφὴν συγκεκριμένων πραγμάτων, εἶναι πολύτιμον μνημεῖον, τάχιστα κατασταν καὶ προσφιλὲς ἀνάγνωσμα ἐν τῇ Δύσει. Διασῴζεται εἰς 50 περίπου χειρόγραφα καὶ ἀριθμεῖ πλείστας ἐκδόσεις, ὧν πρώτη, γαλλιστὶ γενομένη, ἡ τοῦ 1529 κατὰ τὸ χειρόγραφον τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων καὶ πληρεστέρα μετὰ σχολίων ἡ ὑπὸ H. Cordier (1891, Παρίσιοι) ἐν τῇ συλλογῇ Scheffer Cordier.

Π. Ν. Π.

ὀντότης,—ητος (ἡ)· ἡ ἔννοια τοῦ ὄντος, τοῦ ὑπάρχοντος, τὸ νὰ ὑπάρχῃ τι· || αὐτὸ τὸ ὑπάρχον.

—*[Λογικ.]* Ἐν τῇ λογικῇ καλεῖται οὕτω πᾶν τὸ ἔχον ὕπαρξιν, ἀλλ' ἀπροσδιόριστον κατὰ τὸ ποιὸν καὶ τὰς σχέσεις.

ὀντουλασιὸν (ἡ) (ondulation)· βλ.λ. *ὀντυλασιόν.*

Ὀντουρμὰν *[Γεωγρ.].* Πόλις τοῦ ἀγγλοαιγυπτιακοῦ Σουδὰν (βλ. *Ὀμντουρμάν*).

Ὄντριτσεκ (Ondriczek), ***Φραγκῖσκος.*** Τσέχος βιολιστὴς (γενν. 1859). Μετὰ τὰ πρῶτα μαθήματα ἐν τῷ Ὠδείῳ τῆς Πράγας, ἐτελειοποιήθη ἐν τῷ Ὠδείῳ τῶν Παρισίων, ἔνθα ἔτυχε πρώτου βραβείου (1878). Βραδύτερον ἤρχισε τὰς καλλιτεχνικάς του περιοδείας, τῷ δὲ 1908 ἵδρυσεν ἐν Βιέννῃ τὸ περίφημον «Κουαρτέττο Ὄντριτσεκ». Ἔγραψεν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἰατροῦ Μίττελμαν μίαν «Νέαν μέθοδον πρὸς ἐκμάθησιν τῆς τεχνικῆς τοῦ βιολίου» (2 τόμοι 1908).

Γ. Σ.

Ὀντσκὸτ (Hondschoote) *[Γεωγρ.].* Κωμόπολις τῆς Γαλλίας εἰς τὸν νομὸν τοῦ Βορρᾶ, ἀπέχουσα 20 χλμ. ἀπὸ τῆς Δουνκέρκης. Κάτ. 3.220. Πλησίον αὐτῆς ἐνίκησαν οἱ Γάλλοι τὰ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ δουκὸς τῆς Ὑόρκης συμμαχικὰ στρατεύματα τῶν Ἄγγλων, Ὁλλανδῶν καὶ Αὐστριακῶν (1793).

Π. Π. Κ.

ὀντυλασιὸν (ἡ) (ondulation)· ἡ ἐργασία, δι' ἧς ἡ κόμη λαμβάνει κυματοειδῆ μορφήν, μὲ κύματα (vagues) ἰσομήκη καὶ κανονικῶς διατεταγμένα.

—*[Ἐγκυκλ.]* Ἡ *ὀντυλάσιὸν* πρέπει νὰ διαστέλλεται ἀπὸ τὸ *φριζάρισμα* (κατσάρωμα, σγούρωμα, κροκινιὸλ) τῶν μαλλιῶν, καίτοι τοῦτο δύναται νὰ ὑπαχθῇ τεχνικῶς εἰς τὴν ὀντυλασιόν. Ἡ ὀντυλασιὸν εἶναι δύο εἰδῶν: *βραχείας* καὶ *μακρᾶς διαρκείας,* λαμβάνουσα ἀντιστοίχως τὰ ὀνόματα *ὀντυλασιὸν Μαρσὲλ* (ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐπινοητοῦ) καὶ *ὀντυλασιὸν περμανὰντ* (=διαρκοῦσα). Ἡ πρώτη, ἐπινοηθεῖσα περὶ τὸ 1890, ἐπιτυγχάνεται διὰ σιδηρώματος τῆς κόμης δι' εἰδικῆς λαβίδος (μασιὰ ἢ σίδερο), θερμαινομένης προηγουμένως. Ἡ λαβὶς αὕτη, ἐν εἴδει ψαλίδος, ἀπολήγει κατὰ τὸ ἓν αὐ-

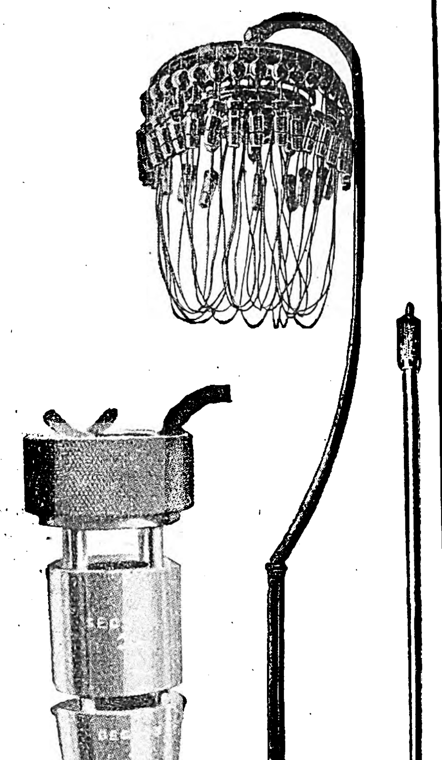

Ἀριστερά: *Συσκευὴ θερμάνσεως (σωφφέο).* Μέσον: *Μηχάνημα τῆς ὀντουλασιὸν Eugéne Suter.* Δεξιά: *Μπιγκουντί.*

τῆς σκέλος εἰς ἕνα ἢ δύο μεταλλικοὺς κυλίνδρους, κατὰ τὸ ἄλλο δὲ εἰς μίαν ἢ δύο ἡμικυλινδρικὰς αὔλακας. Ὅταν τὸ ἐργαλεῖον εἶναι κλειστόν, ἡ ῥάβδος ἐφαρμόζει ἐντὸς τῆς αὔλακος. Ὁ μεταξὺ τῶν σκελῶν τοῦ ἐργαλείου παρεντιθέμενος βόστρυχος λαμβάνει τὴν κυματοειδῆ μορφήν, ἣν ἔχουν αἱ δύο συνεχόμεναι ἡμικυλινδρικαὶ αὔλακες. Ἡ ἐργασία αὕτη δύναται νὰ γίνῃ κατ' οἶκον καὶ ἐν τοῖς κομμωτηρίοις ὑπὸ εἰδικῶν τεχνιτῶν, ἐξασκουμένων προηγουμένως ἐπὶ ψευδοῦς κόμης.

Ἡ ὀντυλασιὸν περμανὰντ ἐπενοήθη πρὸ δεκαπενταετίας ὑπὸ τοῦ Ἑλβετοῦ Eugène Suter, ὅστις, μὴ διαθέτων χρηματικὰ μέσα πρὸς κατασκευὴν τῆς πρὸς τοῦτο μηχανῆς, κατέφυγεν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς, ὅπου ἐξ... Ἐξ Ἀμερικ... ρῶν κεφάλαια ἵδρυσεν ἑταιρείαν. ... καὶ εἰς τὴν Εὐ... τὸ σύστημα Eugène μετεδόθη ... ρώπην, ὅπου, μὲ διαφόρους ἤδη παραλλαγάς, ... τουργοῦν περὶ τὰ πεντήκοντα ἐργοστάσια παρα... γωγῆς ἀναλόγων μηχανημάτων. Διὰ τῶν μηχανημάτων τούτων ἐπιτυγχάνεται ὀντυλασιὸν δια... κείας πέντε ἕως ἓξ μηνῶν. Τὸ μηχάνημα ἀπο... τελεῖται ἐκ τεσσαράκοντα περίπου συσκευῶν θερ... μάνσεως (chauffeurs), θερμαινομένων ἠλεκτρικῶς, καὶ ἰσαρίθμων κολουροκωνικοῦ σχήματος μεταλ... λικῶν στελεχῶν, «μπιγκουντὶ» (bigoudis) καί...

Digitized by Google

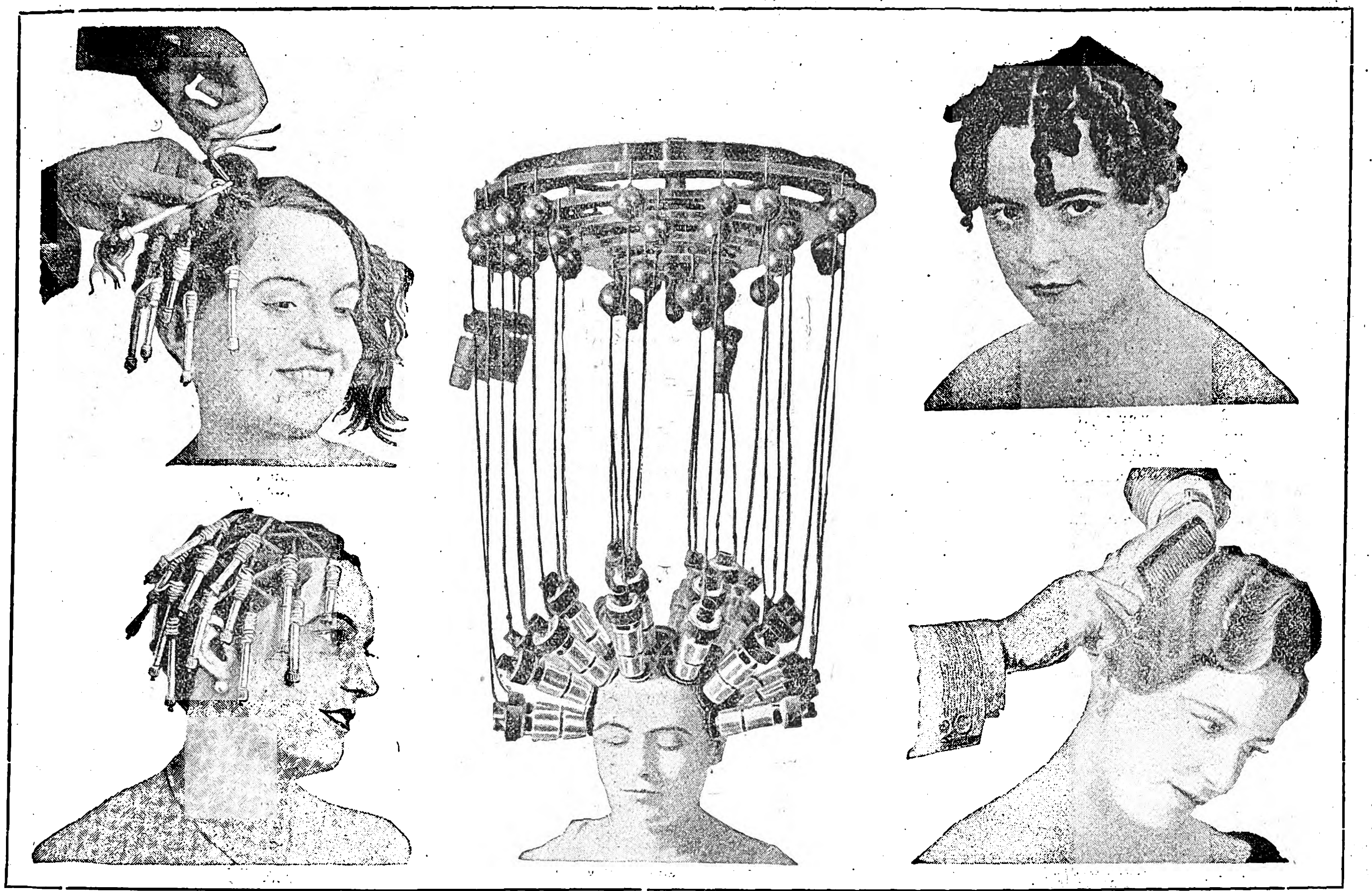

1) Δέσιμον καὶ περιτύλιξις βοστρύχου ἐπὶ τοῦ μπιγκουντί. 2) Ἡ κόμη περιτυλιγμένη κατὰ βοστρύχους εἰς τὰ μπιγκουντὶ καὶ ἑτοίμη διὰ τὸ φριζάρισμα. 3) Ἐφαρμογὴ τοῦ μπιγκουντὶ εἰς τοὺς σωφφὲρ καὶ φριζάρισμα τῶν βυστρύχων. 4) Ἡ κόμη μετὰ τὸ φριζάρισμα. 5) Ἡ κόμη ὡς ὀντουλάρεται μὲ τὴν «μὶζ ἀν πλί».

μένων, ἐφ' ὧν περιτυλίσσονται οἱ βόστρυχοι. Ἡ κόμη χωρίζεται εἰς βοστρύχους ἀναλογοῦντας εἰς ἐπιφάνειαν δέρματος τετραγωνικὴν τεσσάρων περίπου τετραγωνικῶν ἑκατοστῶν, οἵτινες περιτυλίσσονται εἰς τὰ μπιγκουντί, στερεούμενοι διὰ νήματος καὶ περιβαλλόμενοι δι' ἐπιδέσμου ἐκ λεπτῆς φανέλλας ἐμπεποτισμένης εἰς διάλυσιν ἀμμωνίας, καὶ ἐντίθενται ἐντὸς τῆς θερμαντικῆς συσκευῆς, προστατευομένης τῆς κεφαλῆς ὑπὸ ἠλεκτρικῶν μονωτήρων. Ἐντὸς χρονικοῦ διαστήματος κυμαινομένου μεταξὺ 4 καὶ 8 πρώτων λεπτῶν τὰ μαλλιὰ φριζάρονται τῇ ἐπιδράσει τῶν ἀτμῶν τοῦ διαλύματος καὶ στεγνώνουν. Ἐπακολουθεῖ λούσιμον τῆς κεφαλῆς καὶ κτένισμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιτυγχάνεται ἡ κυμάτωσις. Ἡ τελευταία αὕτη ἐργασία, καλουμένη καὶ παρ' ἡμῖν, ἐκ τοῦ γαλλικοῦ, μὶζ ἀν πλὶ (mise en plis), εἶναι καὶ αὐτοτελὴς τρόπος ὀντυλασιὸν εἰς φυσικῶς σγουρὰ μαλλιά, καθὼς καὶ εἰς ὅσα ἔχουν τοιαύτην τάσιν. Τὸ *φριζάρισμα* τῶν μαλλιῶν ἐπιτυγχάνεται ὑπὸ τῶν γυναικῶν κατ' οἶκον διὰ περιτυλίξεως τῆς κόμης εἰς μικρὰ τεμάχια συνεστριμμένου χάρτου ἢ εἰς εἰδικὰ μπιγκουντί. Ἡ ἐργασία αὕτη γίνεται ἀφ' ἑσπέρας συνήθως καὶ προσεκτικῶς, διὰ νὰ μὴ κόπτωνται αἱ τρίχες κατὰ τὸν ὕπνον· εἶναι ὅμως μικρᾶς διαρκείας.

Κ. ΧΑΜΑΡΑΚΗΣ

Ὀντύνιετς (Odyniec), ***Ἀντώνιος-Ἐδουάρδος.*** Πολωνὸς ποιητὴς (1804—1885). Ἐσπούδασε τὸ δίκαιον, ἐταξίδευσεν ἐπὶ μακρὰ ἔτη εἰς Ἰταλίαν καὶ Γερμανίαν, γνωρισθεὶς μετὰ τοῦ Γκαῖτε, καὶ διετέλεσεν ἱδρυτὴς τοῦ περιοδικοῦ «Melitele» καὶ διευθυντὴς τοῦ «Curjer Wilénski» (1840—1860). Ἔγραψε δράματα, ἐν οἷς ἐξέχουν τά: «Izora» (1829), «Felicyta» (1849), «Jerzy Lubomirski» (1860), κ. ἄ., ποιήματα ἐκδοθέντα τῷ 1875: «Poezye» (2 τόμοι) καὶ τὰς ταξιδιωτικὰς περιγραφὰς «Listy z podrozy» (1875—1878, τόμ. 4). Ὁ Ὀντύνιετς ὑπῆρξε στενὸς φίλος τοῦ Βίκιεβιτς καὶ κύριος ἐκπρόσωπος τοῦ πολωνικοῦ ρωμαντισμοῦ.

Π. Ν. Π.

ὄντως· ἐπίρρ. τῆς μετχ. *ὢν—ὄντος* τοῦ *εἰμί*, πραγματικῶς, πράγματι, ἀληθῶς: «εἶναι ὄντως εἰλικρινὴς ἄνθρωπος», «τὸ ὄντως ὂν» τὸ ἀληθῶς ὑπάρχον.

ὄνυξ, *—υχος* (ὁ)· ἡ κερατίνη οὐσία, μὲ τὴν ὁποίαν εἶναι ὡπλισμένα τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων, κοιν. *νύχι*: φρ. «ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων» ἐκ τῆς βρεφικῆς ἡλικίας, παροιμ. «ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα» ὅτι ὡς ἐκ τοῦ ὄνυχος ἀναγνωρίζεται ὁ λέων, οὕτω καὶ ἐκ μικροῦ πράγματος δύναταί τις νὰ ἀναγνωρίσῃ σπουδαῖον ἄνδρα· || μεταφ. «ἐσώθη ἀπὸ τοὺς ὄνυχας τῶν τοκογλύφων», «περιέπεσεν εἰς τοὺς ὄνυχας τῆς σπείρας»· || ἡ ὁπλὴ τῶν ἱπποειδῶν· || τὸ κατὰ τὴν βάσιν πέταλον τοῦ ἄνθους· || πᾶν ἄγκιστρον ἢ ἐργαλεῖον ἀγκιστροειδές, οἷον τὸ ἀγκιστροειδὲς ἄκρον τῆς ἀγκύρας· || εἶδος πολυτίμου λίθου· καὶ ἡ ἐκ τοιούτου λίθου κατεσκευασμένη μυροθήκη.

—*[Ἀνατομ.]* Οἱ *ὄνυχες* εἶναι κεράτινα πέταλα, χρησιμεύοντα εἰς παντοίας λειτουργίας, κυρίως δὲ ὡς ἀντερείσματα τῶν ραγῶν τῶν δακτύλων. Οἱ ὄνυχες, εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν ὄντες, καλύπτουσι τὴν ράχιν τῶν τελευταίων φαλάγγων τῶν δακτύλων τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν. Ἐκ τῶν δύο ἐπιφανειῶν αὐτῶν ἡ μὲν ἐπιπολῆς (ἐξωτερικὴ) εἶναι κυρτή, ἡ δ' ἐν τῷ βάθει κοίλη, συμφυομένη μετὰ τοῦ δέρματος, ὅπερ ἐνταῦθα καλεῖται *κοίτη τοῦ ὄνυχος*, ἥτις διὰ καθεκτηρίων συνδέσμων συνάπτεται στενῶς μετὰ τοῦ περιοστέου τῆς γ' φάλαγγος· τὸ δ' ὀπίσθιον καὶ τὰ πλάγια χείλη τῶν ὀνύχων ἐγγομφοῦνται ἐντὸς ἡμικυκλοτεροῦς αὔλακος, τῆς *ὀνυχαίας αὔλακος*, ἧς ἡ μέση μοῖρα καλεῖται *μήτηρ τοῦ ὄνυχος*, διότι ἐξ αὐτῆς αὐξάνεται καὶ ἀναγεννᾶται ὁ ὄνυξ, ἡ δὲ πτυχὴ τοῦ δέρματος, ἡ τὴν ὀνυχαίαν αὔλακα σχηματίζουσα, καλεῖται *παρωνύχιον*.

Ὁ ὄνυξ ἀπαρτίζεται ἐκ τριῶν μερῶν, τοῦ *ριζωνυχίου*, τοῦ *σώματος* καὶ τῆς *κορυφῆς*. Καὶ τὸ μὲν *ριζωνύχιον* ἐγκρύπτεται τὸ πλεῖστον ἐν τῇ μητρὶ τοῦ ὄνυχος, τὸ δὲ λοιπὸν προέχει τοῦ δέρματος, ἰδίως ἐπὶ τοῦ ἀντίχειρος, δι' ὑπολευκοῦ καὶ μηνοειδοῦς ζώνης, τοῦ *μηνίσκου* ἢ τῆς *ἀνατολῆς*. Τὸ δὲ *σῶμα* τοῦ ὄνυχος, μεῖζον ὄν, διακρίνεται διὰ τὴν ροδόχρουν χροιὰν καὶ τὴν γραμμωτὴν ὄψιν. Ἡ δὲ *κορυφὴ* προέχει πέραν τῆς ραγὸς τῶν δακτύλων, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ στενῆς αὔλακος. Ὁ ὄνυξ σύγκειται ἐκ τῆς κερατίνης καὶ τῆς βλαστικῆς στιβάδος. Καὶ ἡ μὲν κερατίνη στιβὰς ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν τοῦ ἰδίου ὄνυχος, συνισταμένη ἐκ κερατίνων φολίδων ἢ λεπίων· ἡ δὲ βλαστικὴ εἶναι ἡ μητρικὴ ἢ μόνιμος στιβάς, μαλθακὴ οὖσα καὶ ἐμφανίζουσα χροιάν, ἀναλόγως τοῦ ἀτόμου, λευκήν, ὑποκιτρίνην ἢ ἀμαυρὰν ἐπὶ τῶν μαύρων.

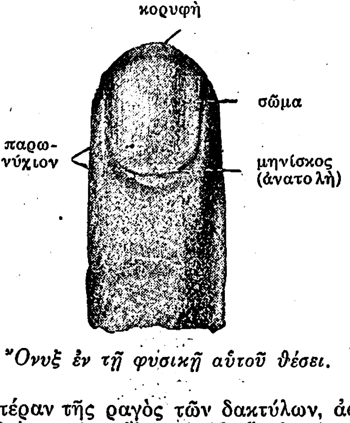

Ὄνυξ ἐν τῇ φυσικῇ αὐτοῦ θέσει.

Ι. Π.

—*[Ἀνθρωπολ.]* Οἱ *ὄνυχες* ὑπέστησαν βαθμιαίαν, ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς μορφῆς τῶν κατωτέρων ζῴων, εἴς τινα μαρσιποφόρα, τοὺς ἡμιπιθήκους καὶ ἰδίως εἰς τὴν σειρὰν τῶν πρωτευόντων, ἀποπλάτυνσιν καὶ ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου ὀστοῦ. Ἤδη ἀπὸ τῶν προπιθήκων καὶ ὅλων τῶν πιθήκων, ἂν καὶ κυρτότεροι καὶ ὀξύτεροι, εἶναι πλατεῖς, εἰς ὀλίγους δὲ μόνον (π. χ. εἰς τὸν β' δάκτυλον τῶν ὀπισθίων ἄκρων τῶν λεμουριδῶν, εἰς τοὺς δακτύλους τῶν ἀρκτοπιθήκων, πλὴν τῶν μεγάλων δακτύλων) ἐμφανίζονται ἀληθεῖς γαμψοὶ ὄνυχες, τῶν κατωτέρων ζῴων. Εὑρίσκονται ὅμως στερεώτερον ἡρμοσμένοι ἐπὶ τῶν φαλάγγων. Ἀκριβῶς δὲ ἡ ἐξέλιξις αὕτη ἔχει σχέσιν μὲ τὴν μεταβολὴν τῆς λειτουργίας τῶν ἄκρων χειρῶν καὶ ποδῶν (κυρτότεροι καὶ ὀξύτεροι εἰς τοὺς ἡμιπιθήκους καὶ πλατυρρίνους, πεπλατυσμένοι εἰς τὰ πελματοβάμονα πρωτεύοντα), καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἁφῆς τῶν ραγῶν τῶν δακτύλων (ἁπτικῶν συσκευῶν) ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου. Βεβαίως, ὡς γνωστόν, ἀπετέλεσαν οὗτοι τὰ πρῶτα φυσικὰ ὅπλα καὶ ἐργαλεῖα τοῦ ἀναπτυσσομένου ἀνθρώπου τῶν διλουβίων καὶ προδιλουβίων χρόνων, μετὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν καὶ τῶν ὀδόντων, ἐνθυμίζοντες τὴν ὁμοίαν λειτουργίαν τῶν γαμψῶν τῶν κατωτέρων ζῴων, ἀλλὰ καὶ τῶν ὀνύχων τῶν κατωτέρων πρωτευόντων, διὰ τῆς ἀναπτύξεως ὅμως τῆς ἁπτικῆς λειτουργίας τῶν ραγῶν εἰς τὰ ἀνώτερα πρωτεύοντα καὶ τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὄνυξ δὲν χρησιμεύει, κατὰ κανόνα πλέον, εἰμὴ ὡς ἀντέρεισμα τῆς ὀξογκωθείσης ραγός.

Ἡ *ὀνυχογονία* ἄρχεται ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ γ' μηνὸς τῆς ἐμβρυϊκῆς ζωῆς, δι' ἐντυπώματος τοῦ δέρματος (κοίτη), περιβαλλομένου ὑπὸ πεταλοειδοῦς ἐπάρματος αὐτοῦ (παρωνύχιον). Ἀπὸ τοῦ δ' μηνὸς ἡ ἐπιδερμὶς τῆς κοίτης παράγει διὰ κερατοποιήσεως τῆς κοκκώδους στιβάδος τὸν πρῶτον ὄνυχα, περιβαλλόμενον μέχρι τοῦ ε' μηνὸς ὑπὸ τοῦ περιωνυχίου πανταχόθεν, μέχρι τῆς διαρρήξεως τούτου καὶ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ὄνυχος. Ἔκτοτε ἡ αὔξησις τοῦ ὄνυχος εἶναι διαρκὴς καὶ δύναται οὗτος νὰ λάβῃ μέγα μῆκος, εὐθὺς ἢ κυρτούμενος, ἐὰν δὲν ἀποκόπτηται καὶ προφυλάσσηται (Μογγόλοι) μέχρι καὶ 0,45 μ., ἐνῷ εἰς τοὺς φυσικὸν βίον ἄγοντας λαοὺς φθείρεται τὸ χεῖλος ἀφ' ἑαυτοῦ διὰ τῆς ἐργασίας. Ἀποσπώμενος ἀνανεοῦται ἐκ τῆς ρίζης τοῦ ὄνυχος.

Ἡ μορφὴ τοῦ ὄνυχος καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ποικίλλει καὶ μεταξὺ τῶν διαφόρων δακτύλων καὶ τῶν διαφόρων ἀτόμων καὶ τέλος φυλετικῶς. Καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν ἀνωτέρων ἀνθρωποειδῶν, τοῦ ὀραγγουτάνου, τοῦ γορίλλα καὶ τοῦ χιμπατζῆ, ἰδίᾳ δὲ ἐπὶ τοῦ ἀγ-

Digitized by Google

θρώπου, ὑπάρχει δακτυλικὴ ποικιλία τοῦ ὄνυχος. Ὡς πρὸς τὴν κυρτότητα, ἐπὶ τῶν πρώτων, ἐγκαρσίως πεπλατυσμένος περισσότερον εἶναι ὁ τοῦ α' δακτύλου, ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ὁ τοῦ 6', εἶτα τοῦ α', τοῦ γ', τοῦ δ' καὶ τοῦ ε', ὅστις εἶναι ὁ κυρτότερος. Μετρεῖται αὕτη διὰ τοῦ δείκτου, πλάτους ὄνυχος—ὕψους κυρτότητος ἢ πλάτους ὄνυχος—πλάτους τόξου. Ἡ κυρτότης αὐξάνει κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἡλικίας, μειοῦται δὲ κατόπιν. Κατ' ἐπιμήκη φορὰν κύρτωσις ἀπαντᾷ εἰς τοὺς μακρούς, ἐλάχιστα εἰς τὸν ἀντίχειρα. Ὡς πρὸς τὸ σχῆμα, ὁ ὄνυξ τοῦ α' εἶναι μᾶλλον τετράγωνος, εἶτα ὁ τοῦ γ', καὶ ὁ πλέον ἐπιμήκης εἶναι τοῦ μικροῦ δακτύλου (δείκτης πλάτους-μήκους). Πλατύτεροι καὶ ἧττον κυρτοὶ εἶναι οἱ ὄνυχες ἰδίως τοῦ α' καὶ 6' εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα (ἐπὶ δεξιοχείρων). Μεγίστη εἶτα εἶναι ἡ ἀτομικὴ ποικιλία τῆς μορφῆς τῶν ὀνύχων, ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος κατ' ἐξοχήν. Ἐκτὸς τῆς κληρονομικότητος, ἡ ἐργασία ἀσκεῖ μεγάλην εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ὄνυχος ἐπίδρασιν, ὅπως δεικνύουν οἱ κυρτοί, λεπτοὶ καὶ ὀξεῖς ὄνυχες τῶν μὴ ἐργαζομένων γυναικῶν. Αἱ διαφοραὶ αὗται εὑρίσκονται ὡς εἰκὸς ἐφ' ὅλων τῶν φυλῶν. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ φυλετικαὶ ποικιλίαι (σμικρότης τῶν ὀνύχων τῶν μογγολικῶν φυλῶν κλπ.), μικροτέρας ὅμως σημασίας. Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

— *[Ξυλουργ.]* Ἐν τῇ ξυλουργικῇ καλεῖται *ὄνυξ* πᾶσα αἰχμηρὰ τμῆσις τεμαχίου ξύλου καὶ κυρίως τὸ ἄκρον ξύλου ἢ σανίδος, τὸ τετμημένον διαγωνίως κατὰ γωνίαν 45°.

— *[Ἀτμομ.]* Καλεῖται *ὄνυξ* ἡ ἐσωτερικὴ ἀκραία προεξέχουσα στεφάνη τῶν ἐπισώτρων τῶν τροχῶν τῶν ἁτμαμαξῶν καὶ τῶν σιδηροδρομικῶν ἐν γένει ὀχημάτων, ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται διὰ νὰ παραμένωσι καὶ καθοδηγῶνται ταῦτα ἐπὶ τῶν τροχιῶν των κατὰ τὴν κίνησιν καὶ νὰ ἀποφεύγηται ἡ ἐκτροχίασίς των. Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ὄνυχος τούτου ἐφηρμόζετο καὶ πολὺ πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ σιδηροδρόμου. Οὕτω, ἀπὸ τοῦ 1650 ἐν Ἀγγλίᾳ, εἰς τὰ πέριχωρα τοῦ Newcastle, μετεχειρίσθησαν διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν γαιανθράκων καὶ τῶν διαφόρων ἄλλων ὀρυκτῶν ξυλίνας τροχιάς, ἐφ' ὧν ἔβαινον μικρὰ τροχοφόρα ὀχήματα, τῶν ὁποίων οἱ τροχοὶ ἔφερον τοιούτους ὄνυχας, παρεμποδίζοντας αὐτοὺς νὰ ἐξέρχωνται ἐκ τῶν τροχιῶν. Κατ' ἀρχὰς οἱ ὄνυχες ἦσαν ἑκατέρωθεν τῶν τροχῶν, κατόπιν ὅμως περιωρίσθησαν, ὡς κατασκευάζονται σήμερον, πρὸς τὴν ἐσωτερικήν των μόνον πλευράν. Οἱ ὄνυχες τῶν ἐπισώτρων τῶν τροχῶν κατασκευάζονται κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ ἀφίεται μικρὸν ἐλεύθερον διάκενον μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν σιδηροτροχιῶν ἵνα κατὰ τὴν κίνησιν τοῦ ὀχήματος μὴ σύρωνται οὗτοι ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῶν σιδηροτροχιῶν, ἰδίως εἰς τὰ καμπύλα αὐτῶν τμήματα. Δ. Κ. Α.

— *[Στερεομ.]* *Ὄνυξ κυλινδρικὸς* λέγεται τὸ στερεὸν τὸ περιλαμβανόμενον ὑπὸ δύο ἐπιπέδων διερχομένων διὰ τοῦ ἄξονος κυκλικοῦ ὀρθοῦ κυλίνδρου καὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυλίνδρου τῆς περιλαμβανομένης μεταξὺ τῶν δύο ἡμιεπιπέδων.

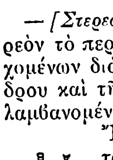

Ἔστω κυκλικὸς ὀρθὸς κύλινδρος ἔχων τὸν ἄξονα ΚΛ. Ἐὰν διὰ τοῦ ἄξονος τούτου φέρωμεν τὰ ἐπίπεδα ΛΓΑ καὶ ΛΔΒ, προκύπτει τὸ στερεὸν ΑΒΚΔΛΓ, ὅπερ λέγεται κυκλικὸς ὄνυξ. Ὁ κυλινδρικὸς ὄνυξ ἔχει τὰς δύο βάσεις του, ΑΚΒ καὶ ΓΛΔ, κυκλικοὺς τομεῖς.

Τὸ ἐμβαδὸν τῆς κυρτῆς ἐπιφανείας τοῦ ὄνυχος τούτου δίδεται ὑπὸ τοῦ τύπου:

$$(1) \qquad \varepsilon = \alpha\vartheta\upsilon$$

ἔνθα α εἶναι ἡ ἀκτὶς τῶν κύκλων τῶν βάσεων τοῦ κυλίνδρου, υ τὸ ὕψος αὐτοῦ καὶ ϑ ἡ γωνία τῶν ἐπιπέδων, μετρουμένη διὰ μήκους τόξου ἀκτῖνος μονάδος, καὶ ε τὸ ἐμβαδόν. Ἐὰν ἡ γωνία ϑ μετρῆται διὰ μοιρῶν, τότε ὁ τύπος (1) μετασχηματίζεται εἰς τὸν

$$(2) \qquad \varepsilon = \frac{\pi.\,\alpha.\,\vartheta^{o}.\,\upsilon}{180^{o}}$$

ἔνθα π εἶναι ὁ γνωστὸς γεωμετρικὸς ἀριθμός.

Ἐὰν θέλωμεν τὴν ὅλην ἐπιφάνειαν τοῦ ὄνυχος, τότε εἰς τὸν τύπον (1) ἢ (2) πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ τὸ ἄθροισμα τῶν ἐμβαδῶν τῶν δύο κυκλικῶν τομέων ΑΚΒ καὶ ΓΛΔ, ὅτε τὸ ὁλικὸν τοῦτο ἐμβαδὸν Ε δίδεται ὑπὸ τοῦ τύπου:

$$(3) \qquad E = \alpha\vartheta[\upsilon + \alpha]$$

ἐὰν ἡ γωνία ϑ μετρῆται διὰ τοῦ μήκους τοῦ τόξου ἢ

$$(4) \qquad E = \frac{\pi.\,\alpha.\,\vartheta^{o}}{180^{o}}\,[\upsilon + \alpha]$$

ἐὰν μετρῆται διὰ μοιρῶν.

Ὁ ὄγκος ω τοῦ ὄνυχος δίδεται ὑπὸ τοῦ τύπου:

$$\omega = \frac{1}{2}\,\vartheta\alpha^{2}.\upsilon.$$

ἐὰν ἡ γωνία ϑ μετρῆται διὰ τόξου, καὶ

$$\omega = \frac{\pi.\vartheta^{o}\alpha^{2}\upsilon}{360^{o}}$$

ἐὰν μετρῆται διὰ μοιρῶν.

Ὄνυξ κωνικὸς λέγεται τὸ στερεὸν τὸ περιεχόμενον μεταξὺ δύο ἐπιπέδων διερχομένων διὰ τοῦ ἄξονος κυκλικοῦ ὀρθοῦ κώνου καὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ τῆς περιλαμβανομένης ὑπὸ τῶν δύο ἡμιεπιπέδων.

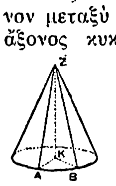

Ἔστω κυκλικὸς ὀρθὸς κῶνος, ὁ ΣΚ. Ἐὰν διὰ τοῦ ἄξονος ΣΚ φέρωμεν τὰ δύο ἐπίπεδα ΣΑΚ καὶ ΣΒΚ, λαμβάνομεν τὸ στερεὸν ΣΑΒΚΣ, τὸ ὁποῖον λέγεται κωνικὸς ὄνυξ. Τὸ ἐμβαδὸν ε τῆς κυρτῆς ἐπιφανείας

$$\varepsilon = \frac{1}{2}\,\alpha\vartheta\lambda \quad (1)$$

ἔνθα α ἡ ἀκτὶς τῆς βάσεως τοῦ κώνου, λ ἡ πλευρὰ αὐτοῦ καὶ ϑ ἡ γωνία τῶν ἐπιπέδων, μετρουμένη διὰ τόξου ἀκτῖνος ἴσης τῇ μονάδι. Ἐὰν ἡ γωνία ϑ μετρηθῇ διὰ μοιρῶν, ὁ τύπος (1) μετασχηματίζεται

$$(2) \qquad \varepsilon = \frac{\pi\alpha\vartheta^{o}\lambda}{360^{o}}$$

Ἐὰν θέλωμεν τὴν ὅλην ἐπιφάνειαν τοῦ κωνικοῦ ὄνυχος, δέον εἰς τὸν τύπον (1) ἢ (2) νὰ προσθέσωμεν καὶ τὸ ἐμβαδὸν τοῦ κυκλικοῦ τομέως τῆς βάσεώς του, ὅτε θὰ ἔχωμεν:

$$E = \frac{1}{2}\,\alpha\vartheta\,\big[\lambda + \alpha\big] \text{ ἐὰν ϑ μῆκος τόξου ἀκτῖνος 1}$$

$$\text{ἢ } E = \frac{\pi\alpha\vartheta^{o}}{360^{o}}\big[\lambda + \alpha\big] \text{ ἐὰν ϑ παριστᾷ μοίρας.}$$

Ὁ ὄγκος ω τοῦ κωνικοῦ ὄνυχος δίδεται ὑπὸ τοῦ τύπου:

$$\omega = \frac{1}{6}\,\alpha^{2}\vartheta\upsilon$$

υ ὄντος τοῦ ὕψους τοῦ κώνου καὶ ϑ τῆς γωνίας τῶν ἐπιπέδων, μετρηθείσης διὰ μήκους τόξου ἀκτῖνος 1, ἐὰν ἡ γωνία αὕτη μετρηθῇ εἰς μοίρας, ὁ τύπος γίνεται:

$$\omega = \frac{1}{3}\,\frac{\pi\alpha^{2}\vartheta^{o}\upsilon}{360^{o}}$$

Ὄνυξ σφαιρικὸς καλεῖται τὸ μέρος σφαίρας τὸ περιλαμβανόμενον μεταξὺ δύο ἡμιεπιπέδων διερχομένων διὰ μιᾶς διαμέτρου τῆς σφαίρας καὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς. Ἡ κυρτὴ ἐπιφάνεια τοῦ σφαιρικοῦ ὄνυχος λέγεται ἄτρακτος. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς ἀτράκτου δίδεται ὑπὸ τοῦ τύπου:

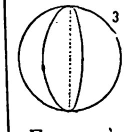

Σφαιρικὸς ὄνυξ.

$$\varepsilon = \frac{\pi\alpha^{2}\vartheta^{o}}{90^{o}}$$

ἔνθα ε ἡ ἐπιφάνεια, α ἡ ἀκτὶς τῆς σφαίρας καὶ ϑ ὁ ἀριθμὸς τῶν μοιρῶν τῆς γωνίας τῶν ἐπιπέδων, ὁ δὲ ὄγκος ω τοῦ σφαιρικοῦ ὄνυχος:

$$\omega = \frac{1}{3}\,\pi\alpha^{3}\,\frac{\vartheta^{o}}{90^{o}}$$

Ν. Γ.

— *[Ναυτ.]* Καλεῖται *ὄνυξ* (κοιν. *νύχι*, γαλλ. patte, ἀγγλ. palms) ἕκαστον τῶν δύο τριγωνικῶν σιδηρῶν τευχῶν, εἰς ἃ ἀπολήγει ἕκαστος τῶν βραχιόνων τῆς ἀγκύρας. Ἐμπηγνυμένου τοῦ ὄνυχος εἰς τὸν βυθόν, συγκρατεῖται ἡ ἄγκυρα μὲ τὸ στῦπος ὁριζόντιον ἐπὶ τοῦ βυθοῦ καὶ ἐπ' αὐτῆς τὸ πλοῖον διὰ τῆς ἀλύσεώς του. Σ. Ε. Λ.

— *[Ναυπ.]* Ἐν τῇ ναυπηγικῇ *ὄνυχες* καλοῦνται τεμάχια ξύλινα πελεκημένα σφηνοειδῶς, ἅτινα παρεντίθενται κατὰ τὰ ἄκρα τῶν φαλάγγων τῆς ἐσχάρας πρὸς καλυτέραν συγκράτησιν τοῦ ὑπὸ ναυπήγησιν σκάφους ἐπὶ τῆς ναυπηγικῆς του κλίνης. Σ. Ε. Λ.

— *[Ὀρυκτολ.]* Καλεῖται *ὄνυξ* ἡ *σαρδόνυξ* (Onyx, Sardonyx) ὀρυκτόν, ἀποτελοῦν παραλλαγὴν τοῦ καλχηδονίου, ἤτοι τῆς κρυπτοκρυσταλλικῆς μορφῆς τοῦ χαλαζίου, ἡ ὁποία ὀνομάζεται *ἀχάτης* καὶ διακρίνεται ἀπὸ τὸν χαλκηδόνιον, διότι ἡ μᾶζα αὐτῆς συνίσταται ἀπὸ πολλὰς εὐδιακρίτους καὶ διαφόρως κεχρωσμένας στρώσεις. Εἰδικώτερον καλεῖται *ὄνυξ* ἡ παραλλαγή, εἰς τὴν ὁποίαν ἐναλλάσσονται λευκαὶ στρώσεις μὲ μαύρας, *σαρδόνυξ*, ὅταν ἐναλλάσσωνται λευκαὶ στρώσεις μὲ φαιάς, *καρνιόλιον-ὄνυξ*, ὅταν ἐναλλάσσωνται λευκαὶ μὲ ἐρυθρὰς καὶ *καλχηδόνιον-ὄνυξ*, ὅταν ἐναλλάσσωνται λευκαὶ στρώσεις μὲ τεφράς. Τὴν ὀνομασίαν *ὄνυξ* φέρουν καὶ ὡρισμέναι ἀποθέσεις πηγαίων ὑδάτων ἐξ ἀσβεστίτου ἢ ἀραγωνίτου, ὁπότε αἱ ἀνωτέρω ἐκ διοξειδίου τοῦ πυριτίου παραλλαγαὶ ἀποτελοῦν τὸν γνήσιον ὄνυχα. Αἱ τελευταῖαι διακρίνονται καὶ ἀπὸ τὴν μεγαλυτέραν σκληρότητα αὐτῶν. Ὁ ὄνυξ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν διακοσμητικήν. Γ. Β.

—**ὄνυξ-μάρμαρον** (Onyxmarmor) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα ἰζηματογενὲς ἀσβεστολιθικόν. Συνίσταται ἀπὸ ἀραγωνίτην ἢ ἀσβεστίτην καὶ ἔχει χρῶμα λευκόν, κιτρινωπὸν ἢ ὑποπράσινον. Ἀπαντᾷ εἰς τὸ Μεξικόν, τὴν Αἴγυπτον καὶ ἀλλαχοῦ ὡς προϊὸν ἀποθέσεων πηγαίων ὑδάτων. Γ. Β.

ὄνυξις (ἡ) *[Ἰατρ.]*· βλ. λ. *ὀνυχία*.

ὀνυφὶς (ἡ) (Onyphis) *[Ζῳολ.]*. Γένος ζωνοσκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πολυχαιτῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *εὐνικιδῶν*, περιλαμβάνον τέσσαρα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς πάσας σχεδὸν τὰς εὐρωπαϊκὰς θαλάσσας. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ *ὀνυφὶς ἡ ἐρημῖτις* (Onyphis heremita), ἥτις ἀπαντᾷ παρὰ τὰς εὐρωπαϊκὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ φέρει τὰ ἑξῆς γνωρίσματα: μέγεθος μικρότατον, κεραίας ἢ κεραιοειδεῖς ἀποφύσεις ἑπτὰ τὸν ἀριθμόν, ἐξ ὧν μόνον αἱ τέσσαρες ἐκφύονται εὐδιακρίτως ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, αἱ τρεῖς δὲ ὑπόλοιποι φαίνονται ὅτι ἐκφύονται ἀπὸ τοῦ αὐχένος. Ἐνδιαιτᾶται ἐντὸς τῆς ἄμμου ἢ ἰλύος τοῦ πυθμένος. Δ. Ν. Π.

ὀνυχαῖος, *— α, —ον*· ὁ τοῦ ὄνυχος: «ὀνυχαία αὖλαξ» ἡ τοξοειδὴς αὖλαξ, ἔνθα προσφύεται ὁ ὄνυξ.

— **ὀνυχαία αὖλαξ** *[Ἀνατομ.]*. Αὖλαξ ἡμικυκλοτερὴς περὶ τὸν ὄνυχα, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐγγομφοῦνται τὰ πλάγια καὶ τὸ ὀπίσθιον χεῖλος τῶν ὀνύχων. Ι. Π.

ὀνυχατροφία (ἡ). Εἶναι συγγενὴς ἢ ἐπίκτητος. Ἡ δευτέρα δύναται νὰ προσβάλῃ ἢ ὁλόκληρον τὸν ὄνυχα ἢ μέρος αὐτοῦ ἢ καὶ τοὺς ὄνυχας ὅλων τῶν δακτύλων. Αὕτη προκαλεῖται ἐκ διαταραχῶν τοῦ κυκλοφορικοῦ συστήματος εἰς διαφόρους παθήσεις τοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ εἰς ὀξείας ἢ χρονίας μολυσματικὰς νόσους. Κ. Κ. Κ.

ὀνυχαύξησις, *—εως* (ἡ). Ὁ ὄνυξ ἄνευ ἀλλοιώσεώς τινος τῆς οὐσίας του εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ παχύτερος καὶ νὰ ἀποκτήσῃ μῆκος μέχρις 12 ἑκατοστομέτρων. Ἡ πάθησις αὕτη ἐθεωρεῖτο καὶ ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους ὡς σύμπτωμα τῆς φυματιάσεως τῶν πνευμόνων, παρουσιάζεται δὲ εἰς καρδιακὰς παθήσεις, εἰς τραύματα τῶν νεύρων κτλ. Κ. Κ. Κ.

ὀνυχέλαιον (τό). Καλεῖται τὸ ἐκ τῶν ὀστῶν τῶν κνημῶν καὶ τῶν ὁπλῶν τῶν βοῶν διὰ βρασμοῦ μεθ' ὕδατος λαμβανόμενον λιπαρὸν ἔλαιον. Ἐνίοτε παρασκευάζεται χωριστὰ τὸ ἐκ τῶν κνημῶν, ὅπερ εἶναι δυστηκτότερον, καὶ τὸ ἐκ τῶν ὁπλῶν. Τὸ ὀνυχέλαιον τῶν βοῶν ἀποτελεῖ ἄοσμον, ἀνοικτοκίτρινον εὐχαρίστου γεύσεως ἔλαιον, χημικῶς δὲ ἀποτελεῖται κυρίως ἐξ ἐλαΐνης καὶ παρ' αὐτὴν ἐκ μικρῶν ποσοτήτων παλμιτίνης καὶ στεατίνης. Χρησιμοποιεῖται πρὸς λίπανσιν λεπτῶν μηχανῶν, δερμάτων κτλ., συνήθως δὲ νοθεύεται διὰ τοῦ εὐωνοτέρου ὀνυχελαίου ἐξ ὁπλῶν ἵππων, χοίρων, προβάτων, αἰγῶν κτλ. Σ. Γ.

ὀνυχία (ἡ)· πάθησις τοῦ ὄνυχος, τοῦ δακτύλου κατὰ τὴν αὔλακα τοῦ ὄνυχος, ἄλλως ὀνυχίασις. Ἰδιωματ. *νυχίας* (ὁ): «πάγωσαν τὰ χέρια μου κι μ' ἔπιασε νυχίας».

— *[Παιδιατρ.]* Ἀλλοίωσις τοῦ ὄνυχος, πτῶσις αὐτοῦ καὶ ἀντικατάστασις ὑπὸ ἑτέρου, συφιλιδικῆς προελεύσεως, παρατηρουμένη ἰδίᾳ εἰς τὰ βρέφη. Τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπαναληφθῇ πολλάκις. Ἡ ὀνυχία ἀνάγεται εἰς τὰς δερματικὰς συφιλιδικὰς ἀλλοιώσεις. Σ. Ε.

— **ὀνυχία συφιλιδική.** Προκαλεῖται ἢ ἐκ τροφικῶν διαταραχῶν ἄνευ ἐμφανῶν συφιλιδικῶν ἐκδηλώσεων, ὁπότε ἐπὶ τοῦ ὄνυχος ἀναφαίνονται μόνον λευκά τινα στίγματα, ἢ ἡ βλάβη τοῦ ὄνυχος προέρχεται ἐκ τῆς ἐμφανίσεως τοπικῶν συφιλιδικῶν ἐκδηλώσεων, ὁπότε ὁ ὄνυξ καθίσταται ἀτροφικὸς καὶ εὔθραυστος. Τὸ συφιλιδικὸν ἕλκος σπανίως προσβάλλει τὸν ὄνυχα. Ἡ ἐμφάνισις ἕλκους ἀνωδύνου καὶ μὴ πυορροοῦντος μετὰ σκληρῶν, ἐξοιδημένων ἀδένων εἶναι λίαν ὕποπτος καὶ πρέπει ἀμέσως νὰ γίνῃ ἐξέτασις μικροσκοπικὴ τοῦ ἐκκρίματος, ὡς καὶ εἰδικὴ ἐξέτασις τοῦ αἵματος. Ἡ ἑλκώδης συφιλονυχία προσβάλλει πάντοτε περισσοτέρους ὄνυχας, σχηματίζει λίαν ἐπωδύνους ἐξελκώσεις, αἱ ὁποῖαι προκαλοῦσι τὴν πτῶσιν τῶν ὀνύχων καὶ δυσμόρφους οὐλάς. Ἡ πάθησις αὕτη εἶναι συχνὴ εἰς τὴν κληρονομικὴν σύφιλιν. Ἡ διάγνωσις τῆς συφιλιδικῆς ὀνυχίας εἶναι δυσχερεστάτη, ἐὰν δὲν ὑπάρχωσι καὶ ἄλλαι συφιλιδικαὶ ἐκδηλώσεις, μόνη δὲ ἡ ἐξέτασις τοῦ αἵματος κατὰ Wassermann δίδει τὴν πλήρη βεβαιότητα. Ἡ θεραπεία αὐτῆς εἶναι ἡ γενικῶς κατὰ τῆς συφιλίδος παραδεδεγμένη. Κ. Κ. Κ.

ὀνυχιαῖος, *—α, —ον*· ὁ ἴσος πρὸς ὄνυχα ἢ ἔχων διάστημα ὄνυχος.

ὀνυχίασις, *—εως* (ἡ). Ὁ γενικὸς ὁρισμὸς ὅλων τῶν ἀνωμαλιῶν, δυσμορφιῶν καὶ παθήσεων τῶν ὀνύχων. Οἱ ὄνυχες, ὅπως καὶ αἱ τρίχες, ὑφίστανται διαταραχὰς τῆς διατροφῆς των, προερχομένας ἐκ τοπικῶν ἢ ἐκ καθολικῶν νόσων. Οὗτοι ἐξ αὐτῶν ἐμφανίζουσι διαφόρους ἀνωμαλίας καὶ δυσμορφίας, αἱ ὁποῖαι εἶναι συγγενεῖς ἢ ἐπίκτητοι. Μία τῶν συγγενῶν τούτων ἀνωμαλιῶν εἶναι ἡ πλήρης ἔλλειψις τῶν ὀνύχων, ἡ *ἀνωνυχία*. Ἐνίοτε οἱ ὄνυχες ἀντικαθίστανται δι' ἁπλοῦ στρώματος τῆς κερατοειδοῦς στιβάδος τῆς ἐπιδερμίδος (*ἐπιδερμικοὶ ὄνυχες*) ἢ εἶναι ἀτροφικοί, λεπτοὶ καὶ κοῖλοι (*κοιλονυχία*) ἢ σκληροὶ καὶ δυσχρωμικοὶ (*σκληρονυχία*) ὑπερτροφικοὶ καὶ ἐστρεβλωμένοι (*ὀνυχογρύπωσις*). Ἄλλοτε οἱ ὄνυχες δὲν φύονται εἰς τὴν φυσιολογικὴν αὐτῶν θέσιν (*ἑτεροτοπία τῶν ὀνύχων*). Αἱ ...

Digitized by Google

μαλίαι αὗται εἶναι φύσεως κληρονομικῆς καὶ συνδυάζονται καὶ πρὸς ἄλλας ἀνωμαλίας καὶ δυσμορφίας τοῦ σώματος. Κατὰ τὸν Γάλλον δερματολόγον Darrier, πολλάκις κληρονομικὴ εἶναι μόνον ἡ προδιάθεσις, αἱ δὲ ἀνωμαλίαι καὶ δυσμορφίαι ἀναφαίνονται βραδύτερον. Ἀλλοιώσεις καὶ δυσμορφίαι τῶν ὀνύχων προκαλοῦνται ἐπίσης ἐξ ἐξωτερικῶν αἰτίων, ἐκ χημικῶν τοιούτων, ἐκ τραυμάτων, ἐκ τῆς θερμότητος. Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας ὁ ὄνυξ εἶναι ἀτροφικός, παρουσιάζει ρωγμὰς ἢ καὶ ἀποπίπτει ἐντελῶς. Συνήθης πάθησις τοιαύτη εἶναι ἡ *ὄνυξις*, ἡ ὁποία προκαλεῖται ἐκ τῆς κακῆς ὑποδήσεως ἢ τῆς κακῆς περιποιήσεως τῶν ὀνύχων.

Πολλαὶ δερματικαὶ νόσοι, ὡς τὸ ἔκζεμα, ἡ ψωρίασις, αἱ μυκητιάσεις, προσβάλλουσι τὸν ὄνυχα καὶ προκαλοῦσιν ἀτροφίας καὶ δυσμορφίας αὐτοῦ Ἀτροφικαὶ καταστάσεις καὶ δυσμορφίαι τῶν ὀνύχων, συνεπείᾳ τροφικῶν διαταραχῶν, παρουσιάζονται ἐπίσης εἰς πλείστας νευρικὰς παθήσεις, ὅπως ἡ *ὀνυχορρηγία*, ἡ ὁποία εἶναι ἐπίσης συχνὴ καὶ κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, χαρακτηρίζεται δὲ ὑπὸ ἐπιμήκων ραβδώσεων τοῦ ὄνυχος, καὶ ἡ *ὀνυχόσχισις*, καθ' ἣν ὁ ὄνυξ σχίζεται εἰς δύο μέρη ὑπερκείμενα ἀλλήλων. Ἡ ἰδιοπάθεια αὕτη εἶναι σπανιωτάτη. Ὀξεῖαι καὶ χρόνιαι μολυσματικαὶ νόσοι, ὡς ἡ σύφιλις, ἡ λέπρα, ἡ φυματίασις, προκαλοῦσιν ἐπίσης χαρακτηριστικὰς ἀλλοιώσεις τῶν ὀνύχων. Ἐξελκώσεις τῶν ὀνύχων ἀγνώστου αἰτιολογίας παρουσιάζονται πολλάκις εἰς διαφόρους νευρικὰς νόσους, ὡς τὴν νόσον τοῦ Raynaud, τὴν συριγγομυελίαν, τὴν σκληροδακτυλίαν, ἐπίσης δὲ εἰς τὴν ἀρτηριοσκλήρυνσιν, τὸν σακχαρώδη διαβήτην. Συχνὴ φλεγμονὴ τῶν ὀνύχων εἶναι ἡ λεγομένη νόσος τῶν ζαχαροπλαστῶν (Mal aux confiseurs), νόσος ἐπαγγελματική, καθ' ἣν σχηματίζονται ἐξελκώσεις εἰς τὸν ὄνυχα ὅμοιαι πρὸς τὴν ἑλκώδη συφιλονυχίαν. Δευτεροπαθῶς ὁ ὄνυξ προσβάλλεται ἐνίοτε ὑπὸ διαφόρων κακοήθων ὄγκων. Ἀλλοιώσεις τοῦ χρώματος τῶν ὀνύχων δύνανται νὰ εἶναι παροδικαὶ ἢ διαρκεῖς, προκαλούμεναι ὑπὸ διαφόρων νόσων. Αἱ διὰ τῶν διαφόρων φαρμακευτικῶν παρασκευασμάτων (χρυσαροβίνη, ἰώδιον, νιτρικὸς ἄργυρος) προκαλούμεναι δυσχρωμίαι διακρίνονται εὐκόλως. Φαινομενικαὶ τοιαῦται παρουσιάζονται εἰς τὸν ἴκτερον καὶ τὰς διαφόρους κυανώσεις, αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἐκ παθήσεων τοῦ κυκλοφορικοῦ συστήματος. Αἱμορραγίαι ἐκ τραυμάτων ἢ καὶ καθολικῶν νόσων (σκορβούτου κλπ.) προκαλοῦσι πολλάκις πραγματικὴν πλήρη δυσχρωμίαν τοῦ ὄνυχος. Συχνάκις οἱ ὄνυχες παρουσιάζουσι στίγματα ἢ γραμμὰς λευκὰς ἢ καὶ ἔκδηλον καθολικὴν λευκότητα. Ἡ αἰτιολογία τῆς ἐμφανίσεως τῶν λευκῶν τούτων στιγμάτων δὲν εἶναι σαφῶς καθωρισμένη. Οἱ πλεῖστοι ὅμως τῶν δερματρλόγων παραδέχονται ὅτι τὰ στίγματα ταῦτα εἶναι φυσαλίδες ἀέρος, αἱ ὁποῖαι εἰσδύουσι μεταξὺ τῶν κερατίνων κυττάρων τοῦ ὄνυχος, ὅταν οὗτος τραυματίζεται διὰ τῆς κακῆς κοπῆς καὶ περιποιήσεως. Κ. Κ. Κ.

ὀνυχικός,—*ή,*—*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν ὄνυχα.

— **ὀνυχικὸς** ***σφυγμός***. Σημεῖον παρατηρούμενον ἐνίοτε κατὰ τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς ἀορτῆς (βλ. λ. *καρδία*). Συνίσταται εἰς τὴν ἐναλλαγὴν τῆς χροιᾶς τῶν ὀνύχων, οἵτινες εἰς ἑκάστην καρδιακὴν συστολὴν καθίστανται σκοτεινῶς ἐρυθροί, εἰς ἑκάστην δὲ διαστολὴν αὐτῆς ὠχρότεροι. Τὸ φαινόμενον τοῦτο καθίσταται μᾶλλον εὐδιάκριτον μετὰ ἐλαφρὰν πίεσιν ἐπὶ τοῦ ἄκρου τοῦ δακτυλικοῦ πολφοῦ. Α. Κ. Κ.

Ὀνύχιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Παράλιος τόπος ἐν Κρήτῃ. Τὴν ὀνομασίαν ἔλαβε, κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον, «ἀπὸ ὄνυχος ἀγκύρας ἐν αὐτῷ ἐνσχεθείσης, τῶν Ἀμυκλαίων ἀποικισάντων». ΕΡ. Μ.

ὀνυχιστήριον (τό). Ἐργαλεῖον, κοπίδι, τοῦ πεταλωτοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου κόπτονται οἱ ὄνυχες τῶν πεταλουμένων ζῴων.

ὀνυχῖτις (ἡ) *[Ἰατρ.]*· βλ. λ. *ὀνυχία*.

ὀνυχογόνος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ οἱονεὶ γεννῶν τὸν ὄνυχα: «ὀνυχογόνος μεμβρᾶνα».

ὀνυχογλυφίς (ἡ). Ἐργαλεῖον τοῦ πεταλωτοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καθαρίζονται κάτωθεν καὶ ἐσωτερικῶς αἱ ὁπλαὶ τῶν πεταλουμένων ζῴων.

ὀνυχογραφία (ἡ)· ἡ διὰ τοῦ ὄνυχος γραφὴ ἢ τὸ χάραγμα· || ἡ καταγραφὴ τοῦ σφυγμοῦ τοῦ ἄκρου τοῦ δακτύλου.

ὀνυχογρυπωσία (ἡ). Εἰς τὴν πάθησιν ταύτην οἱ ὄνυχες αὐξάνουν πολὺ κατὰ μῆκος, στρεβλοῦνται καὶ λαμβάνουν τὸ σχῆμα τῶν ὀνύχων τῶν ὀρνέων. Τοιαύτας δυσμορφίας συναντῶμεν συνηθέστερον εἰς τοὺς ὄνυχας τῶν ποδῶν. Αὗται προκαλοῦνται ἐκ τῆς πιέσεως κακῆς ὑποδήσεως, ἐκ τῆς πλημμελοῦς περιποιήσεως τῶν ὀνύχων, ἄνευ εἰδικῆς τινος ἀφορμῆς εἰς γέροντας καὶ εἰς ἀρρώστους, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ μακρὸν παραμένουν κλινήρεις. Ὅμοια φαινόμενα προκαλεῖ ἐνίοτε χρονία φλεγμονὴ τῆς μήτρας τοῦ ὄνυχος καὶ διάφοροι δερματικαὶ νόσοι, ὡς ἡ ψωρίασις, ὁ ἐρυθρὸς λειχὴν κλ. Κ. Κ. Κ.

ὀνυχοδάκτυλος (ὁ) (Onychodactylus) *[Ζῳολ.]*. Γένος βατραχίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀκέρκων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ὑλιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινά, ὧν ἀξιολογώτερον εἶναι ὁ *ὀνυχοδάκτυλος ὁ ἰαπωνικὸς* (Onychodactylus japonicus), διακρινόμενος κυρίως ἐκ τοῦ ὄνυχος, τὸν ὁποῖον φέρουσιν οἱ δάκτυλοι τῶν ποδῶν του. Ἡ γλῶσσά του εἶναι μεγάλη, ἀπεστρογγυλωμένη, ἀκεραία καὶ ἐλευθέρα μόνον κατὰ τὰ πλάγια. Ὁ οὐρανίσκος φέρει ὀδόντας κατὰ πολλαπλᾶς σειρὰς διατεταγμένους. Τρέφεται ἐκ μικρῶν μαλακίων καὶ σκωλήκων. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Ἰαπωνίαν μόνον. Δ. Ν. Π.

ὀνυχοδέτης (ὁ) (κοιν. ὁ *μπότσος τῶν νυχιῶν*). Σιδηροῦς δεσμός, ἐκ συρματοσχοίνου ἢ ἁλύσεως, περιβάλλων τὸν βραχίονα τῆς ἁλύσεως, συγκρατούμενος ὑπὸ τοῦ ὄνυχός της καὶ ἀπολήγων εἰς τὸν ἀγκυροβολέα. Ἐλευθεροῖ τὸ κάτω μέρος τῆς ἀγκύρας, ἐλευθερουμένου τοῦ ἀγκυροβολέως ἅμα τῷ κελεύματι πόντισον. Συζυγὴς πρὸς τὸν *κεφαλοδέτην*. Σ. Ε. Λ.

ὀνυχοειδὴς (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς ὄνυχα, ἰδιωματ. *νυχᾶτος*.

— **ὀνυχοειδὲς** ***ὀστοῦν*** *[Ἀνατ.]*· βλ. *δακρυϊκὸν* ἢ ὀνυχοειδὲς ὀστοῦν.

ὀνυχόζωμα (τό)· λωρὶς δακτυλιωτή, ἐμφανιζομένη κατὰ τὴν βαθμιαίαν αὔξησιν τοῦ ὄνυχος τοῦ τοιχώματος τῆς ὁπλῆς, τὴν ἀπὸ τῆς στεφάνης καὶ πρὸς τὰ κάτω παραγομένην κατ' ἀνάλογα καὶ ἐπάλληλα στρώματα. Ι. Π.

ὀνυχοκομία (ἡ)· ἡ ἐπιμέλεια, ἡ ἰδιαιτέρα ἐπιμέλεια τῶν ὀνύχων (κοιν. *μανικιούρ*, γαλλ. manicure).

—*[Ἐγκυκλ.] Ὀνυχοκομία* εἶναι ἡ τέχνη τῆς περιποιήσεως τῶν ὀνύχων, ἐξασκουμένη ὑπὸ εἰδικῶν ἐργατῶν, συνήθως γυναικῶν, ἐν τοῖς κουρείοις, καὶ περιλαμβάνουσα τὴν κοπήν, τὴν ρίνισιν, πλύσιν, ἀποκοπὴν τῆς νεκρᾶς ἐπιδερμίδος τῆς περιβαλλούσης τοὺς ὄνυχας καὶ τῶν παρωνυχίδων, τὴν στίλβωσιν καὶ τὸν χρωματισμὸν τῶν ὀνύχων. Πρὸς τοῦτο οἱ ὄνυχες κόπτονται εἰς μέγεθος μὴ εὑρισκόμενον ἐν δυσαναλογίᾳ πρὸς τὸν δάκτυλον καὶ συμμετρικῶς πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τοὺς τῆς ἑτέρας χειρός. Ἡ χρησιμοποιουμένη ψαλὶς εἶναι μικρὰ καὶ κυρτὴ εἰς τὸ ἄκρον, ὥστε ὁ ὄνυξ νὰ τέ-

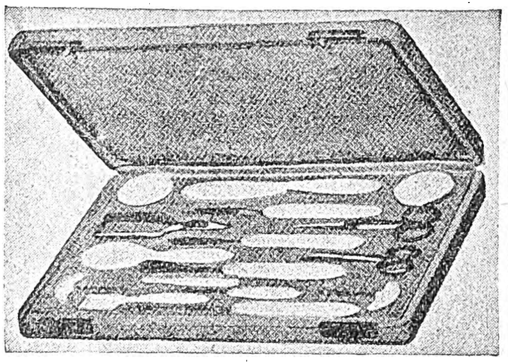

Κιβωτίδιον ἐργαλείων ὀνυχοκομίας.

μνεται εἰς γωνίας κυκλοτερεῖς καὶ ν' ἀπολήγῃ εἰς ὀξὺ ἀπεστρογγυλωμένον. Ἐπακολουθεῖ ἡ εἰς τὸ μέρος τῆς κοπῆς ρίνισις διὰ ρίνης λεπτῆς καὶ μακρᾶς, εὐκάμπτου ἢ σκληρᾶς, ἀναλόγως τῆς σκληρότητος τοῦ ὄνυχος. Ἡ ἐργασία αὕτη ἔχει σκοπὸν νὰ καταστήσῃ κανονικὴν τὴν καμπύλην τοῦ ὄνυχος καὶ νὰ λειάνῃ τὸ κοπὲν μέρος. Κατόπιν ἢ πλύνεται ἡ χεὶρ καλῶς μὲ σάπωνα καὶ χλιαρὸν ὕδωρ, ἢ ἁπλῶς βυθίζονται οἱ δάκτυλοι ἐντὸς μικροῦ δοχείου χλιαροῦ ὕδατος. Ἀκολουθεῖ ἡ ἀποκόλλησις τῆς ἐπιδερμίδος, τῆς περιβαλλούσης τὸν ὄνυχα, ἡ κοπὴ τοῦ νεκροῦ μέρους αὐτῆς καὶ ἡ κοπὴ τῶν παρωνυχίδων. Ἡ ἐργασία αὕτη γίνεται δι' εἰδικῆς ψαλίδος, κυρτῆς κατὰ τὸ ἄκρον («πένσας»), ἢ διὰ τέμνοντος μικροῦ ὀργάνου («γκρατουάρ») καὶ ἑτέρου ἐργαλείου ἔχοντος τὸ σχῆμα ὄνυχος, δι' οὗ ὠθεῖται ἡ ἐπιδερμὶς εἰς τὰ ἄκρα τοῦ ὄνυχος πρὸς ἀποκάλυψιν αὐτοῦ. Τὸ ὄργανον τοῦτο, ἀπολῆγον εἰς τὸ ἕτερόν του ἄκρον εἰς ὀξύ, χρησιμεύει καὶ πρὸς καθαρισμὸν τῆς αὔλακος τῆς σχηματιζομένης μεταξὺ τοῦ ἄκρου τοῦ ὄνυχος καὶ τοῦ δακτύλου. Ἡ στίλβωσις γίνεται δι' εἰδικῆς δερματίνης βούρτσας («πολισουάρ»), τριβομένης ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ ὄνυχος. Ἡ ἐργασία αὕτη προετοιμάζει τὸν χρωματισμόν, ὅστις γίνεται δι' εἰδικῶν χρωστήρων καὶ βερνικίων χρώματος συνήθως λευκοῦ, ἐρυθροῦ ἢ ροδίνου. Διὰ τῶν δύο τελευταίων χρωμάτων βάπτεται ὁ ὄνυξ μόνον κατὰ τὸ ρόδινον τμῆμα αὐτοῦ, πλὴν τοῦ ἐξέχοντος τοῦ δακτύλου μέρους καὶ τοῦ λευκοῦ μηνίσκου τοῦ παρὰ τὴν βάσιν τοῦ ὄνυχος. Ὁ καλῶς βεβαμμένος ὄνυξ διατηρεῖ ὅλας τὰς φυσικὰς αὐτοῦ ἀποχρώσεις. Οἱ βεβαμμένοι ὄνυχες ἀφίνονται ἄθικτοι ἕως ὅτου στεγνώσουν καλῶς, διότι ἄλλως χάνουν τὴν στιλπνότητά των (βλ. καὶ *χειροκομία*). Ἀνάλογος ἐργασία γίνεται καὶ εἰς τοὺς ὄνυχας τῶν ποδῶν (πεντικιούρ)· ἀποκόπτονται οἱ κάλοι των, μαλάσσονται μὲ βαζελίνην καὶ βάπτονται οἱ ὄνυχες ἢ μὲ χρῶμα φυσικὸν ἢ ζωηρῶς ἐρυθροί. Τὸ πέλμα, ἡ πτέρνα καὶ ἡ ἀψὶς τοῦ ποδὸς βάπτονται μὲ τὸ ἐρυθρὸν τοῦ προσώπου. Ἡ ἐργασία αὕτη γίνεται ὑπὸ εἰδικοῦ τεχνίτου, τοῦ πεντικιουρίστα. —Ω.

ὀνυχοκόμος (ὁ, ἡ)· ὁ εἰδικὸς περὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ὀνύχων, ὁ ἐπαγγελλόμενος τὸ ἔργον τοῦτο, κοιν. *μανικιουρίστας*, γαλλ. manicuriste.

ὀνυχολυσία (ἡ). Πάθησις, καθ' ἣν ὁ ὑγιὴς ὄνυξ ἀποκολλᾶται τῆς βάσεώς του, οὕτως ὥστε εἶναι δυνατὸν νὰ διέλθῃ μεταξὺ αὐτῶν φύλλον λεπτοῦ χάρτου. Ἡ ὀνυχολυσία παρουσιάζεται συνήθως εἰς ἀναιμικὰ δυσκρασικὰ κοράσια, ἔχει δὲ πάντοτε τὴν πρόγνωσιν καλήν. Κ. Κ. Κ.

ὀνυχομαντεία (ἡ)· ἡ τέχνη τοῦ μαντεύειν τὸ μέλλον καὶ τὴν τύχην ἀτόμου τινὸς ἐκ τοῦ σχήματος, τοῦ χρώματος τῶν κηλίδων κλπ. τῶν ὀνύχων αὐτοῦ. Οὕτω, λευκαὶ κηλῖδες ἐπὶ τῶν ὀνύχων θεωροῦνται ὑπ' ἄλλων ὡς ἔνδειξις μελλούσης εὐτυχίας, ὑπ' ἄλλων δὲ δυστυχίας.

ὀνυχομύκωσις, ἢ ***ὀνυχομυκητίασις***. Οἱ ὄνυχες προσβάλλονται σπανιώτερον ὑπὸ τῶν διαφόρων μυκήτων τοῦ ἀνθρωπίνου δέρματος, ὡς τοῦ τριχοφύτου, τοῦ ἀχωρίου τοῦ Schoenlein καὶ τῶν διαφόρων βλαστομυκήτων. Ἡ *τριχοφυτικὴ ὀνυχομυκητίασις* οὐδέποτε παρουσιάζεται μόνη, ἀλλὰ πάντοτε ἐν συνδυασμῷ πρὸς ἄλλας τριχοφυτικὰς ἑστίας τοῦ σώματος. Τὸ τριχόφυτον εἰσδύει ἐκ τοῦ δέρματος εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ ὄνυχος καὶ καθιστᾷ τοῦτον εὔθραυστον, ἀτροφικὸν καὶ δυσχρωμικόν. Ἡ διάγνωσις στηρίζεται κυρίως ἐπὶ τῆς μικροσκοπικῆς ἐξετάσεως καὶ ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ ἄλλων τριχοφυτικῶν ἑστιῶν ἐπὶ τοῦ ἀρρώστου. Ἡ δὲ θεραπεία συνίσταται εἰς τὴν βαθμιαίαν ἀποκοπὴν τοῦ πάσχοντος ὄνυχος καὶ τὴν χρῆσιν ἀλοιφῆς χρυσαροβίνης. Εἰς τὰς ὀνυχομυκητιάσεις ἐκ βλαστομυκήτων οἱ ὄνυχες γίνονται εὔθραυστοι, ἀκανόνιστοι, πρασινομέλανες. Σπανιώτατα ἐκ τῆς τοιαύτης μυκητιάσεως γίνονται, κατὰ τοὺς Gilchrist καὶ Curtis, μεταβάσεις εἰς τὰ ὀστᾶ, τὰς ἀρθώσεις καὶ τὰ λοιπὰ ἐσωτερικὰ ὄργανα. Καὶ τὸ ἀχώριον τοῦ Schoenlein προσβάλλει δι' αὐτομολύνσεως τοὺς ὄνυχας καὶ καθιστᾷ αὐτοὺς ἀτροφικούς, δυσχρωμικοὺς καὶ εὐθραύστους. Ἡ πάθησις αὕτη εἶναι μακρᾶς διαρκείας καὶ δυσίατος. Κ. Κ. Κ.

ὀνυχόπτερος (ὁ) (Onychopterus Clarke καὶ Ruedemann) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν τάξιν τῶν *γιγαντοστράκων μεροστόμων ἀρθροπόδων*. Λείψανα τούτων ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας σιλουρίου ὑποδιαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικήν. Γ. Κ. Γ.

ὀνυχοπτωσία (ἡ)· ἡ συνεπείᾳ τραυμάτων ἢ τοπικῶν ἢ καὶ καθολικῶν νόσων ἀπόπτωσις τοῦ ὄνυχος. Κ. Κ. Κ.

ὀνυχορρηξία (ἡ). Καλεῖται οὕτω νευρικῆς ἀρχῆς τροφικὴ διαταραχὴ τῶν ὀνύχων. συνισταμένη εἰς λέπτυνσιν καὶ ὑπερβολικὴν εὐθραυστότητα αὐτῶν καὶ μεταβολὴν τῆς χροιᾶς εἰς ὠχροκιτρίνην, ἐνῷ ἡ ἐπιφάνεια αὐτῶν καθίσταται ἀνώμαλος, σχηματιζομένων ραγάδων ἐπιμήκων (=σχισμῶν) κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον βαθειῶν, οὕτως ὥστε ὁ ὄνυξ ἐμφανίζεται ραβδωτός. Εἴς τινας ραγάδας βαθείας σχάζεται ὁ ὄνυξ πλήρως καὶ εἶναι ἐπώδυνος. Παρατηρεῖται εἴτε μόνη, εἴτε μετ' ἄλλων τροφικῶν διαταραχῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ ὡς σύμπτωμα παθήσεων νευρικῶν, προκαλουσῶν τροφικὰς διαταραχάς, ὡς ἡ συριγγομυελία, tabes, αἱ ἀγγειοκινητικαὶ διαταραχαὶ κττ. Ἡ ἐπάλειψις διὰ κολλωδίου ἐλαττώνει ἢ παύει τοὺς πόνους. Τ. Α. Ζ.

ὀνυχοτευθὶς (ἡ) (Onychoteuthis) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακίων κεφαλοπόδων τῆς οἰκογενείας τῶν *καλαμαριδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἰθαγενῆ τῶν θερμῶν θαλασσῶν τῆς γῆς. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ *ὀνυχοτευθὶς ἡ ὡπλισμένη* (Onychoteuthis armata), ἥτις ἔχει σῶμα ἐπίμηκες, ὑποκυλινδρικόν, κεκολοβωμένον κατὰ τὸ πρόσθιον αὐτοῦ μέρος, ταινιοειδὲς κατὰ τὸ ὀπίσθιον, εὐρύτατον καὶ μᾶλλον τριγωνικὸν κατὰ τὴν ράχιν. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι μεγάλοι, πλαγίως τοποθετημένοι καὶ ἐντὸς βαθειῶν αὐλακώσεων. Οἱ πλόκαμοι εἶναι εὐκίνητοι καὶ ἐφωδιασμένοι ὑπὸ νηκτικῆς μεμβράνης ἀπολήγουσης εἰς ἀγκιστροειδεῖς ἀποφύσεις. Ἐνδιαιτᾶται μονήρως εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ. Δ. Ν. Π.

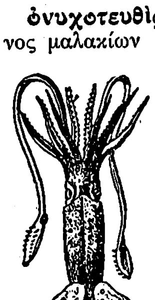

Ὀνυχοτευθίς.

ὀνυχοτόμος (ὁ) (Renette) *[Κτην.]*. Ἐργαλεῖον, καλούμενον ὡσαύτως *ὀνυχοκόπτης* καὶ *ὀνυχοξέστης*, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ πεταλωτὴς ἀποκόπτει τὸν περιτ-

Digitized by Google

τὸν ὄνυχα, προκειμένου νὰ θέσῃ ἐπὶ τοῦ πέλματος τοῦ ἵππου τὸ πέταλον. Δ. Π.

ὀνυχοφαγία (ἡ). Καλεῖται ἡ παρόρμησις πρὸς τὸ τρώγειν ἢ τὸ δάκνειν ἁπλῶς τοὺς ἰδίους ὄνυχας, ἥτις παρατηρεῖται συνήθως ἐπὶ ἀναιμικῶν ἢ δυσκρασικῶν παιδίων, ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἐφ' ὧν ἐγκαθισταμένη μονίμως παραμένει διὰ βίου. Εἶναι κυρίως φαινόμενον ἕξεως. Τὰ παιδία ταῦτα, ἴσως μᾶλλον λόγῳ τῆς γενικῆς των καταστάσεως, εἶναι συνήθως κακοὶ μαθηταί. Ἐπίσης ὀνυχοφαγία παρατηρεῖται ἐπί τινων ἐξησθενημένων τὴν διάνοιαν ἐκ γενετῆς ἢ ἐπικτήτως, ὡς σημεῖον ἐμφαῖνον ὕπαρξιν πράξεων ἀδικαιολογήτων καὶ ἀσκόπων. Ἐπὶ τῶν ὑγιῶν τὸν νοῦν ἴαται διὰ τῆς ἕξεως, τῆς τονώσεως τοῦ ὀργανισμοῦ, τῶν ἀθλητικῶν παιδιῶν κτλ. Τ. Α. Ζ.—Κ. Κ. Κ.

ὀνυχοφάγος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων νευρικὴν συνήθειαν νὰ δάκνῃ, νὰ κατακόπτῃ δάκνων τοὺς ὄνυχάς του.

ὀνυχοφόρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ φέρων, ὁ ἔχων ὄνυχας.

ὀνυχοφυΐα (ἡ)· ἡ ἔκφυσις τῶν ὀνύχων.

ὀνυχόφυμα (τό). Πάθησις τοῦ ὄνυχος, κατὰ τὴν ὁποίαν συνεπείᾳ φλεγμονῆς τῆς μήτρας αὐτοῦ παραμορφοῦται οὗτος καὶ σχηματίζεται ἐπ' αὐτοῦ τύλωμα. Κ. Κ. Κ.

Ὀνφλὲρ (Honfleur) *[Γεωγρ.]*. Παράλιος πόλις τῆς Β. Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Καλβαντὸς Νορμανδίας καὶ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Σηκουάνα. Κάτ. 8.607. Εἶναι ἐμπορικὸς λιμὴν καὶ κέντρον ἐργοστασίων βυρσοδεψίας, μεταλλουργίας κλπ. π.π.κ.

Ὄνχησμος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ὄγχησμος*.

Ὀνὼν (Onon) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ρωσίας ἐν Σιβηρίᾳ, διαρρέων τὴν περιφέρειαν τῆς Τρανσβαϊκάλης, παρὰ τὰ σύνορα Μογγολίας καὶ Σιβηρίας. Πηγάζει ἐκ τῶν ὀρέων Κενταῒ καὶ ῥέων πρὸς τὰ ΒΑ. ἐν τῷ μογγολικῷ ἐδάφει ἐπὶ 65 χλμ. καὶ κατόπιν σχηματίζων τὰ μογγολοσιβηριακὰ σύνορα ἐπὶ 50 χλμ. εἰσέρχεται ἐκ νέου εἰς τὸ μογγολικὸν ἔδαφος. Ἐκεῖθεν δεχόμενος τὸν παραπόταμον Κίρα εἰσέρχεται εἰς τὸ ρωσικὸν ἔδαφος καὶ ἑνοῦται μετὰ τοῦ Ὀνὼν-Μπόρσα. Κατόπιν στρεφόμενος πρὸς Β. δέχεται τὰ ὕδατα τοῦ Τούργκα, τοῦ Οὔντα καὶ τοῦ Ἄγκα καὶ μετὰ ροῦν 850 χλμ. ἑνοῦται μετὰ τοῦ *Ἰγγκόντα*, σχηματίζων μετ' αὐτοῦ κοινὸν ρεῦμα ὀνομαζόμενον *Σίλκα*, ὅπερ χύνεται εἰς τὸν ποταμὸν Ἀμούρ. Μ. Δ. Β.

Ὀνώνης Α'. Βασιλεὺς τῆς Παρθίας, ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Ἀρσακιδῶν (8—11 μ. Χ.), υἱὸς Φραάτου τοῦ Δ', νικήσας κατ' ἀρχὰς Ἀρτάβανον τὸν Γ'. Βραδύτερον ὅμως ἐνικήθη ὑπ' αὐτοῦ, μολονότι δὲ Ἀρσακίδης, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Παρθίαν, διότι ἐμισεῖτο ὑπὸ τῶν Πάρθων ὡς ἐκπεφυλισμένος καὶ ἐξελληνισμένος φίλος τῶν Ρωμαίων. Τὰ σῳζόμενα νομίσματα αὐτοῦ φέρουσιν ἔμπροσθεν τὴν ἐπιγραφήν: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΟΝΩΝΗΣ, ὄπισθεν δέ: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΝΩΝΗΣ ΝΕΙΚΗΣΑΣ ΑΡΤΑΒΑΝΟΝ.

— **Ὀνώνης Β'.** Βασιλεὺς τῶν Ἰνδιῶν, ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Σακῶν, κλάδου πιθανῶς τῶν Ἀρσακιδῶν, ζήσας κατὰ τὸν Α' περίπου π. Χ. αἰῶνα. Α. Θ. Σ.

ὀνωνὶς (ἡ) (Ononis) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐλλοβοκάρπων*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας, διετεῖς ἢ πολυετεῖς καὶ σπανιώτερον θάμνους. Ἐκ τῶν 60 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος καὶ ὧν πλεῖστα εἶναι ζιζάνια, ἄλλα κοσμητικὰ καὶ ἄλλα ποικίλως χρήσιμα, γνωστότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *Ὀνωνὶς ἡ ἀκανθώδης* (Ononis spinosa), ἀκανθῶδες μὲ βαθείας ρίζας φρύγανον, ἰθαγενὲς τῆς Ἑλλάδος, καλλιεργούμενον πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ὡς κοσμητικόν. *Ὀνωνὶς ἡ ἀρχαία* (Ononis antiquorum), ἐπίσης ἀκανθῶδες φρύγανον, οὗ αἱ ρίζαι εἶναι χρήσιμοι εἰς τὴν φαρμακευτικὴν καὶ εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἀνωνίδα*, *γαλινιὰ* ἢ *παλαμωνίδα* ἐν Κύπρῳ. Τὸ φυτὸν τοῦτο ὀνομάζει ὁ Διοσκορίδης *ἀνωνὶς* καὶ γράφει, ὅτι «ἁλμεύεται πρὸ τοῦ ἀκανθοφορῆσαι, καί ἐστιν ἡδίστη». *Ὀνωνὶς ἡ χνοώδης* (Ononis pubescens), ἐτησία πόα, γνωστὴ κοινῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα *βαλσαμόχορτο* ἢ *βαλσαμοχόρταρο*. Δ. Ν. Π.

Ὀνωρία (Honoria Justa Grata). Θυγάτηρ τῆς Πλακιδίας, ἀδελφῆς τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ δυτικοῦ κράτους Ὀνωρίου καὶ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἀρκαδίου, ἐκ τοῦ δευτέρου γάμου αὐτῆς μετὰ τοῦ Κωνσταντίου, στρατηγοῦ καὶ εἶτα αὐγούστου συναυτοκράτορος (421—423) τοῦ Ὀνωρίου. Ἐγεννήθη τῷ 417 ἐν Ραβέννᾳ τῆς Ἰταλίας, τῷ δὲ 423, ὅτε ἀπέθανεν ὁ πατήρ της, ἀπῆλθε μετὰ τῆς μητρός της καὶ τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ της Οὐαλεντινιανοῦ εἰς Κωνσταντινούπουλιν, ἐπανῆλθε δ' ἐκεῖθεν εἰς Ἰταλίαν τῷ 425, ὅτε ἐξεθρονίσθη ὁ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὀνωρίου ἁρπάσας τὸν θρόνον αὐλικὸς Ἰωάννης (423—425) καὶ ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ τοῦ Δυτικοῦ κράτους ὁ ἑξαετὴς μόλις ἀδελφός της Οὐαλεντινιανὸς Γ', ἐπιτροπευόμενος ὑπὸ τῆς μητρός του. Ἡ Πλακιδία, ἀπησχολημένη ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπὸ τῶν βασιλικῶν αὐτῆς καθηκόντων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπὸ τῶν ἀθεμίτων ἐρώτων της, παρημέλησε τελείως τὴν ἀνατροφὴν τῆς Ὀνωρίας, ἥτις, οὖσα ὡραιοτάτη καὶ χαρακτῆρος ζωηροῦ καὶ ἐπιπολαίου, δὲν ἐβράδυνε νὰ πέσῃ θῦμα τοῦ ἀνηθίκου περιβάλλοντος τῆς βασιλικῆς αὐλῆς. Εἰς ἡλικίαν 16 ἐτῶν ἠράσθη ἐμμανῶς κατωτέρου τινὸς αὐλικοῦ ὑπαλλήλου, Εὐγενίου καλουμένου, παρὰ τοῦ ὁποίου καὶ διεφθάρη, ἕνεκα τούτου δὲ ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς μητρός της εἰς Κωνσταντινούπολιν (περὶ τὸ 435), ἔνθα ἐβασίλευεν ὁ ἐξάδελφος αὐτῆς Θεοδόσιος Β', ὅστις καὶ τὴν περιώρισεν ἐν τοῖς παλατίοις ὑπὸ τὴν αὐστηρὰν ἐπίβλεψιν τῶν εὐνούχων του. Ἐκεῖ ἔζησεν αὕτη μέχρι τοῦ 450, ὅτε ἀπέθανεν ὁ Θεοδόσιος Β' καὶ ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Βυζαντίου ὁ Μαρκιανός, ὅστις ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὴν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἰταλίαν παρὰ τῷ ἀδελφῷ της Οὐαλεντινιανῷ Γ'. Τὴν Εὐρώπην ὁλόκληρον ἠπείλει κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἡ φοβερὰ ἐπιδρομὴ τῶν Οὔννων τοῦ Ἀττίλα. Ἡ Ὀνωρία ἀπεφάσισε τότε νὰ ἁρπάσῃ τὸν θρόνον τοῦ ἀδελφοῦ της χρησιμοποιοῦσα τοὺς βαρβάρους ἐκείνους, καὶ πρὸς τοῦτο ἀπέστειλε κρύφα διά τινος δούλου τὸν δακτύλιον αὐτῆς πρὸς τὸν Ἀττίλαν, προτρέπουσα αὐτὸν νὰ τὴν ζητήσῃ εἰς γάμον, μετ' αὐτῆς δὲ ὡς προῖκα καὶ τὸ ἥμισυ τῶν χωρῶν τῆς Δυτικῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ Ἀττίλας ἔσπευσε νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς ἀνελπίστου ταύτης εὐκαιρίας καὶ πέμψας πρέσβεις πρὸς τὸν Οὐαλεντινιανὸν Γ' ἀπῄτει νὰ τῷ δοθῇ ἡ μνηστή του. Ἡ αἴτησις ἀπερρίφθη, συγχρόνως δὲ ἡ Ὀνωρία ἐνεκλείσθη εἴς τινα μονήν, ἔνθα καὶ ἐκρατήθη μέχρι τοῦ θανάτου της, ἐπελθόντος ἄγνωστον πότε, πάντως ὅμως μετὰ τὸ 455, ὅτε ἀπέθανεν ὁ Οὐαλεντινιανός. Ν. ΚΛΣ

Ὀνωριὰς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τοῦ Βυζαντίου κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς αὐτοκρατορίας, κληθεῖσα οὕτω πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ὀνωρίου. Ἔκειτο ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ Πόντου καὶ περιελάμβανε τὰς ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου πόλεις Ἡράκλειαν (Ποντοηράκλειαν) καὶ Τῖον (παρὰ τὴν σημερινὴν Χισὰρ-ὀνοῦ), καὶ τὰς μεσογείους Προυσιάδα (νῦν Οὐσκιοὺμπ-κασαμπᾶ), Κλαυδιούπολιν (Μπολοῦ), Κράτειαν (Γέρεντε) καὶ Ἀδριανούπολιν, ἤτοι τὴν δυτικὴν περιφέρειαν τοῦ σημερινοῦ βιλαετίου τῆς Κασταμονῆς. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Α' (527—565) διὰ τῆς κθ' νεαρᾶς αὐτοῦ ἥνωσε τὴν ἐπαρχίαν Ὀνωριάδος μετὰ τῆς ἀνατολικῶς αὐτῆς κειμένης ἐπαρχίας τῆς Παφλαγονίας. Κατὰ τὸν Η' αἰῶνα, ὅτε ἐφηρμόσθη ἡ εἰς θέματα πολιτικὴ διαίρεσις τῆς αὐτοκρατορίας, ἡ περιφέρεια τῆς πάλαι ἐπαρχίας Ὀνωριάδος ἀπετέλεσε μέρος τοῦ θέματος Βουκελλαρίων. Ν. ΚΛΣ

Ὀνώριος (Honorius), ***Φλάβιος***. Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ. Ἦτο υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου καὶ τῆς Φλακίλλας καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἀρκαδίου, αὐτοκράτορος τοῦ ἀνατολικοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους. Ὁ Ὀνώριος ἐγεννήθη κατὰ τὸ 384 μ. Χ., ἀνεκηρύχθη αὔγουστος ὑπὸ τοῦ πατρός του κατὰ τὸ 393, εἰς ἡλικίαν 9 ἐτῶν, καὶ αὐτοκράτωρ τῆς Δύσεως (τοῦ δυτικοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους) κατὰ τὸ 395 μ. Χ., ὅτε ἀπέθανεν ὁ πατήρ του, εἰς ἡλικίαν 11 ἐτῶν. Ἕνεκα τῆς ἀνηλικιότητος τοῦ Ὀνωρίου ἡ πραγματικὴ ἐξουσία τοῦ κράτους περιῆλθε πᾶσα εἰς τὸν πενθερόν του Στηλίχωνα, Βάνδαλον τὴν ἐθνικότητα, ὅστις ἐκυβέρνα ὡς ἐπίτροπος τοῦ γαμβροῦ του, σωρεύων εἰς τὸν οἶκόν του, κατὰ τὸν ἱστορικὸν Ζώσιμον, ἄφθονον πλοῦτον. Ἐκοσμεῖτο ὅμως ὁ βάρβαρος οὗτος κυβερνήτης ὑπὸ πολεμικῶν ἀρετῶν, αἵτινες ὑπῆρξαν σωτήριοι, ὄχι μόνον διὰ τὸν πληθυσμὸν τῆς Πελοποννήσου, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξεδίωξε τὸν εἰσβαλόντα εἰς αὐτὴν βασιλέα τῶν Βησιγότθων Ἀλάριχον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν Ἰταλικὴν χερσόνησον, ὅτε ὁ ἴδιος ὁ Ἀλάριχος, προχειρισθείς, μετὰ τὴν ἐκ Πελοποννήσου ἐκδίωξίν του, γενικὸς ἀρχηγὸς τοῦ Ἰλλυρικοῦ (398) ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου, διὰ νὰ παύσῃ τὰς ἐναντίον τῶν χωρῶν του ἐπιδρομάς του, ἐπῆλθε καὶ κατὰ τῆς Ἄνω Ἰταλίας, διότι τὸν ἀπέκρουσεν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Πάδου. Διὰ νὰ συνάψῃ τὴν μάχην ταύτην ὁ Στηλίχων ἠναγκάσθη ν' ἀποσύρῃ ἐκ τῶν διαφόρων συνόρων τῆς δυτικῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας τὰ φρουροῦντα αὐτὰ στρατεύματα, καὶ οὕτω κατέστησεν ἀνεπαρκῆ τὴν ἄμυναν αὐτῶν. Τῆς εὐκαιρίας ταύτης ἐπωφελήθησαν τότε οἱ παρὰ τὰ σύνορα βάρβαροι καὶ ἀθρόοι εἰσέβαλον εἰς τὰς χώρας τῆς αὐτοκρατορίας, διάφοροι γερμανικοὶ λαοὶ εἰς τὰς παρὰ τὸν Ρῆνον χώρας καὶ στίφη Βανδάλων, Ἀλανῶν καὶ Σουήβων εἰς τὴν Γαλατίαν. Τὴν ἀθλίαν ταύτην κατάστασιν τῆς αὐτοκρατορίας κατέστησεν ἀθλιωτέραν ἔτι ὁ ἀνάξιος αὐτοκράτωρ μὲ τὴν δολοφονίαν τοῦ Στηλίχωνος (παρασυρθεὶς εἰς ταύτην ὑπὸ τῶν αὐλοκολάκων του), ὅστις μόνος θὰ ἠδύνατο νὰ σώσῃ τὴν αὐτοκρατορίαν. Ὁ φόνος τοῦ Στηλίχωνος ἐχρησίμευσεν ὡς ἀφορμὴ εἰς τὸν Ἀλάριχον νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἀνενόχλητος νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς Ρώμης, τὴν ὁποίαν καὶ ἐκυρίευσε κατὰ τὸ 406 μ. Χ. καὶ παρέδωκεν εἰς τριήμερον διαρπαγήν. Ἐσώθη ὅμως καὶ τότε ὁ Ὀνώριος, ὅστις ἔντρομος εἶχε κλεισθῇ εἰς τὸ ὀχυρὸν φρούριον τῆς Ραβέννας, τὴν ὁποίαν εἶχε καταστήσει πρωτεύουσαν τῆς αὐτοκρατορίας του ἀπὸ τοῦ 403, διότι ὁ Ἀλάριχος ἀπέθανεν ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ καὶ οὕτως ἐματαιώθη τότε ἡ ἵδρυσις μεγάλου βησιγοτθικοῦ κράτους ἐν Ἰταλίᾳ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλαρίχου ἠδυνήθη ὁ Ὀνώριος διὰ τῶν ἐπικουριῶν, αἵτινες ἀπεστάλησαν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Ἀρκαδίου, ν' ἀνακτήσῃ μέρος τῶν ἐπαρχιῶν του ἐν Ἰταλίᾳ καὶ νὰ διατηρήσῃ ταύτας μέχρι τοῦ θανάτου του ἐν Ραβέννῃ τῷ 423 μ. Χ., ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως οἱ εἰσβαλόντες εἰς τὴν Γαλατίαν βάρβαροι εἶχον γίνει κύριοι καὶ τῆς Ἰβηρίας. ΚΑΨ.

— **Ὀνώριος** (Honorius). Ὄνομα πέντε παπῶν τῆς Ρώμης. —1) ***Ὀνώριος Α'***. Ἑβδομηκοστὸς δεύτερος πάπας, υἱὸς τοῦ ὑπάτου Πετρωνίου. Διεδέχθη τὸν Βονιφάτιον Ε' (625) καὶ ἀπέθανε τῷ 638. Διέδωσε τὸν Χριστιανισμὸν εἰς τοὺς Λομβαρδούς, ὑποστηρίξας τὸν βασιλέα Ἀδαλβάλδον κατὰ τοῦ σφετεριστοῦ Ἀριβάλδου καὶ ηὔξησε τὰς εἰς Ἀγγλίαν ἱερὰς ἀποστολάς, συνάψας φιλίαν μετὰ τοῦ βασιλέως Ἐδουΐνου καὶ ὀργανώσας τὰς μητροπόλεις Ὑόρκης καὶ Κανταβριγίας. Ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου ἐστέγασε τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου διὰ τῶν ἐπιχρύσων κεράμων τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς Καπιτωλίου, αὐτὸς δὲ εἰσήγαγε, κατά τινας, ἐν τῇ Δύσει τὴν ἑορτὴν τῆς ἀνυψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Τὸ κυριώτερον γεγονὸς τῆς παπωσύνης τοῦ Ὀνωρίου Α' ὑπῆρξεν ἡ ὑπ' αὐτοῦ παραδοχὴ τῶν μονοθελητικῶν δογμάτων τοῦ πατριάρχου Σεργίου καὶ ἡ διὰ τοῦτο καταδίκη του ὑπὸ τῆς ΣΤ' ἐν Κωνσταντινουπόλει (680—681) Οἰκουμενικῆς συνόδου.

—2) ***Ὀνώριος Β'***. Ἀντίπαπας Ρώμης (1061), πρότερον ἐπίσκοπος Πάρμας ὑπὸ τὸ ὄνομα *Πέτρος Καδάλοος* (Cadalous). Ἐξελέγη ὑπὸ τῆς συνόδου τῆς Βάδης καὶ ἐχρίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἑρρίκου Δ' ὑποστηρίξει τοῦ λομβαρδικοῦ κλήρου, ὡς ἀνταπαιτητὴς τοῦ Ἀλεξάνδρου Β', ἐκλεγέντος ὑπὸ τοῦ ἰταλικοῦ κλήρου. Τῇ βοηθείᾳ τοῦ Μπέντσο, ἐπισκόπου Ἄλβας, καὶ λομβαρδικῶν στρατευμάτων κατέλαβε (14 Ἀπριλίου 1062) τὴν Ρώμην καὶ ἐξεδίωξεν ἐκ τοῦ Βατικανοῦ διὰ μάχης τὸν Ἀλέξανδρον, ὀχυρωθέντα εἰς τὸ Καπιτώλιον. Ἀναχωρήσας ἐκ τῆς Ρώμης, παρεμβάσει τοῦ δουκὸς τῆς Τοσκάνης, ἀνέμεινεν ἐν Πάρμᾳ τὰ ἀποτελέσματα τῆς συνόδου τοῦ Ἄουγκσμπουργκ (1062), ἐν ᾗ ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Βρέμης Ἀδαλβέρτου· ὅτε δὲ ἡ σύνοδος εἰς οὐδὲν ἀπέληξε, κατέλαβε τὴν Λεοντίνην συνοικίαν τῶν εὐγενῶν τῆς Ρώμης καὶ τὸν Ἅγιον Πέτρον καὶ τέλος κατέφυγε, πολιορκούμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ, εἰς τὸ φρούριον τοῦ αὐτοκρατορικοῦ συγκλητικοῦ Κενσίου. Αὐτόθι παρέμεινε καὶ μετὰ τὴν ἐν Μαντούῃ σύνοδον (1064), ἐν ᾗ ὁριστικῶς ἐξελέγη ὁ Ἀλέξανδρος Β'. Ἀφορισθεὶς ὑπὸ τῆς συνόδου αὐτῆς, ἐξηκολούθει ἐκπέμπων παπικὰς βούλλας μέχρι τοῦ 1072, ὅτε ἀπέθανε. Ὑπὸ τοῦ χρονικογράφου Μπονίτσα χαρακτηρίζεται ὡς «πλούσιος εἰς ἀγαθὰ ἀλλὰ πτωχὸς εἰς ἀρετάς».

—3) ***Ὀνώριος Β'***. Ἑκατοστὸς ἑξηκοστὸς πάπας Ρώμης, διάδοχος (1124) τοῦ Καλλίξτου Β', ἀποθανὼν τῷ 1130. Πρότερον καρδινάλιος-ἐπίσκοπος Ὀστίας, ὑπὸ τὸ ὄνομα *Λαμβέρτος Ντὶ Φανιάνο* (Di Fagnano), μετέσχεν ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἁγίας Ἕδρας εἰς τὴν σύνοδον τῆς Βορματίας (1122), ἐξελέγη δὲ πάπας ὑπὸ τοῦ κόμματος τῶν Φραντζιπάνι ἀντὶ τοῦ ὑπὸ τῶν Πιερλεόνι ἐκλεγέντος Κελεστίνου Β', τοῦ ὁποίου ἐξεβιάσθη ἡ παραίτησις. Συνέβαλεν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Λοθαρίου Ε' ὡς αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας (1125) καὶ ὑπεστήριξεν αὐτὸν κατὰ τοῦ ἀνταπαιτητοῦ Κονράδου τῶν Χοχενστάουφεν, ὃν τῷ 1128 ἀφώρισε. Διὰ τῆς συνόδου τοῦ Λονδίνου (1125) ἐπέτυχε τὴν παρὰ Ἑρρίκου τοῦ Α' παραδοχὴν παπικοῦ λεγάτου ἐν Ἀγγλίᾳ. Μετὰ βραχὺν πόλεμον πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Σικελίας Ρογῆρον τὸν Β' (1127—1128), ἀνεγνώρισε τὴν ἐπὶ τῆς νοτίου Ἰταλίας ἐπικυριαρχίαν τῶν Νορμανδῶν· καὶ τέλος ἐπέτυχε τὴν συμφιλίωσιν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου ΣΤ' μετὰ τοῦ ἐπισκόπου τῶν Παρισίων. Ἀπέθανεν ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ὅπου εἶχεν ὀχυρωθῇ λόγῳ τῶν διαμαχῶν Φραντζιπάνι καὶ Πιερλεόνι, ἐνταθεισῶν μεγάλως διὰ τοῦ θανάτου του. Εἰς τὸν Ὀνώριον Β' ὀφείλεται ἡ ἵδρυσις τοῦ στρατιωτικοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Λαζάρου διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν προσκυνητῶν τῶν ἁγίων Τόπων.

—4) ***Ὀνώριος Γ'***. Ἑκατοστὸς ὀγδοηκοστὸς δεύτερος πάπας Ρώμης, ρωμαϊκῆς καταγωγῆς, διάδοχος (1216) τοῦ Ἰννοκεντίου Γ', ἀποθανὼν τῷ 1227. Πρότερον ἦτο καρδινάλιος-οἰκονόμος καὶ θαλαμηπόλος τοῦ πάπα Κελεστίνου Γ' ὑπὸ ὄνομα *Τσέντσιο Σαβέλλι* (Cencio Savelli), προαχθεὶς εἰς καρδινάλιον-πρεσβύτερον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου καὶ Ἁγίου Παύλου ὑπὸ τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου Γ', καὶ

Digitized by Google

ἐκλεγεὶς πάπας ὑπὸ τῆς συνόδου τῆς Περουαγίας. Κύρια ἔργα τοῦ Ὀνωρίου Γ΄ ὑπῆρξαν ἡ ἀναγνώρισις τοῦ τάγματος τῶν δομινικανῶν (1216), ἡ ὀργάνωσις τῆς Ε΄ Σταυροφορίας (1217—1221), ἡ ἀναγνώρισις τοῦ τάγματος τῶν φραγκισκανῶν (1219) καὶ τοῦ ὀργανισμοῦ του (1223), ἡ ὀργάνωσις τῆς ἐν Παρισίοις συνόδου κατὰ τῶν Ἀλβιγηνῶν διὰ τοῦ λεγάτου Κονράδου (1223) καὶ ἡ ἀποστολὴ παπικοῦ λεγάτου πρὸς ὀργάνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν Κουρλανδίας, Λιβονίας καὶ Πρωσσίας. Ὁ Ὀνώριος Γ΄ περιῆλθεν εἰς μακρὰς ἔριδας μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Φρεδερίκου Β΄, ἐπὶ τῆς παπωσύνης δὲ συνῆλθεν ἡ σύνοδος τῆς Μπούρξ (1225), ἡ ἀντιταχθεῖσα κατὰ τῆς εὐρύνσεως τῶν ἐν Γαλλίᾳ παπικῶν δικαιωμάτων, καὶ ἡ σύνοδος τῶν Παρισίων (1226), ἐν ᾗ ἀφωρίσθη ὑπὸ τοῦ παπικοῦ λεγάτου Ραϋμόνδος ὁ Νεώτερος καὶ παρεχωρήθη εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας τὸ δικαίωμα τῆς κατασχέσεως φεουδαρχικῶν κτημάτων. Τέλος ἐπ' αὐτοῦ ἀπεστάλη καὶ ἡ κατὰ τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Ἀλφόνσου Β΄ τῆς Πορτογαλίας εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ παπικὴ βοῦλλα. Ὁ Ὀνώριος Γ΄ διεκρίθη ὡς συγγραφεύς, καταλιπὼν τὸ περιώνυμον «Liber censuum Ecclesiae Romanae», ἐν ᾧ ὑπάρχει καταγραφὴ τῆς παπικῆς περιουσίας, τῶν παπικῶν εἰσοδημάτων, δωρεῶν, προνομίων κ. ἄ., τὸν «Catalogus Romanorum Pontificum et Imperatorum» κ. ἄ. πλεῖστα, ἐν συναγωγῇ ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ ἀββᾶ Ὁρουὰ (ἐν Medii aevi bibliotheca patristica, τόμ. Α΄—Ε΄ 1879—1883). Εἰς τὸν Ὀνώριον Γ΄ ἀναφέρεται ὁ πίναξ τοῦ Τζιόττο «Ὁ ἅγιος Φραγκῖσκος τῆς Ἀσίζης πρὸ τοῦ πάπα Ὀνωρίου Γ΄» (ἐν Φλωρεντίᾳ).

— 5) ***Ὀνώριος Δ΄.*** Ἑκατοστὸς ἐνενηκοστὸς πέμπτος πάπας Ρώμης, ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου καὶ διάδοχος (1285) Μαρτίνου τοῦ Δ΄, ἀποθανὼν τῷ 1287. Ἐσπούδασεν ἐν Παρισίοις τὴν ἀραβικὴν καὶ ἄλλας ἀνατολικὰς γλώσσας, διετέλεσεν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἰάκωβος Σαβέλλι* (Savelli) καρδινάλιος-διάκονος τοῦ πάπα Οὐρβανοῦ καὶ (1261) καρδινάλιος-ἀρχιδιάκονος τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, γέρων δὲ ἀνῆλθεν εἰς τὸ παπικὸν ἀξίωμα καὶ ταυτοχρόνως ἐξελέγη ἰσόβιον μέλος τῆς ρωμαϊκῆς συγκλήτου, παραχωρήσας τὸ τελευταῖον ἀξίωμα εἰς τὸν ἀδελφόν του Πανδόλφον. Ὑπεστήριξεν ἐν Σικελίᾳ τοὺς Ἀνδηγαυοὺς κατὰ τοῦ ἀραγωνικοῦ οἴκου, κατεδίκασε τοὺς ἀποστολικούς, ἐπ' αὐτοῦ δὲ συνῆλθεν ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ Ἀνδρονίκου σύνοδος (1285), δι' ἧς ἐνετάθη τὸ σχίσμα τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἡ ἐν Βύρτσμπουργκ (1287), ἐν ᾗ διεταράχθησαν αἱ φιλικαὶ σχέσεις Ἁγίας Ἕδρας καὶ τοῦ βασιλέως Ροδόλφου Ἀψβούργου. Π. Ν. Π.

Ὀνώριχος. Βασιλεὺς τῶν Βανδήλων τῆς Ἀφρικῆς ἀποθανὼν τῷ 488. Ἦτο υἱὸς τοῦ Γινσερίχου, τὸν ὁποῖον διεδέχθη τῷ 477. Ἐφόνευσε τὸν ἀδελφόν του Θεοδώριχον, διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἀνάρρησιν τῶν ἰδικῶν του τέκνων, κατεδίωκε τοὺς καθολικοὺς καὶ ἐπετάχυνε διὰ τῆς σκληρότητος, φιλαργυρίας καὶ δειλίας του τὴν πτῶσιν τῆς βανδαλικῆς μοναρχίας. Τῇ αἰτήσει τοῦ πάπα Φήλικος τοῦ Β΄, ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Ζήνων ἀπέστειλε πρεσβείαν πρὸς τὸν Ὀνώριχον μὲ σκοπὸν νὰ τὸν καταστήσῃ ἀνεκτικώτερον ἀπέναντι τῶν χριστιανῶν. Ἀλλ' ἡ προσπάθεια αὕτη ἀπέβη ἐπὶ ματαίῳ. Ὁ Ὀνώριχος εἶχε συζευχθῆ εἰς πρῶτον γάμον τὴν θυγατέρα τοῦ Θεοδεμήρου βασιλέως τῶν Βησιγότθων, εἰς δεύτερον δὲ τὴν Εὐδοξίαν, πρεσβυτέραν κόρην τοῦ αὐτοκράτορος Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ Γ΄.

Ὂξ (Ochs), ***Ἀδόλφος - Σίμων.*** Ἀμερικανὸς ἐκδότης ἐφημερίδων, γεννηθεὶς ἐν Κιγκιννάτι τῆς πολιτείας Ὀχάϊο τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς τῷ 1858 ἐκ γονέων Ἰουδαίων, οἵτινες εἶχον μεταναστεύσει ἐκ Βαυαρίας. Εἰς ἡλικίαν 14 ἐτῶν προσελήφθη εἰς τὸ τυπογραφεῖον τῆς «Νόξβιλ Κρόνικλ», τῷ δὲ 1875—1876 εἰργάζετο ὡς συνθέτης εἰς τὴν «Λούϊσβιλ Κούριερ Τζούρναλ». Τῷ 1877 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς ἐφημερίδος «Τσαττανούγκα Ντίσπαικτς» καὶ τῷ 1878, κατορθώσας νὰ ἐξεύρῃ μικρὸν κεφάλαιον, ἐγένετο ὁ κυριώτερος μέτοχος τῆς εὑρισκομένης τότε εἰς κατάπτωσιν ἐφημερίδος «Τσαττανούγκα Τάϊμς». Εἰς βραχὺ διάστημα, ἀναλαβὼν τὴν ἔκδοσιν καὶ τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς, κατώρθωσε νὰ τῆς δώσῃ τοιαύτην ὤθησιν, ὥστε νὰ τὴν καταστήσῃ τὴν μεγαλυτέραν καὶ τὴν καλυτέραν ἐφημερίδα τῶν νοτίων πολιτειῶν. Βραδύτερον ἵδρυσε καὶ τὸν δημοσιογραφικὸν ὀργανισμὸν «The Southern Associated Press». Τῷ 1896 κατώρθωσε νὰ ἀποκτήσῃ τὴν πλειοψηφίαν τῶν μετοχῶν τῆς ἐφημερίδος «The New York Times», ἥτις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εὑρίσκετο εἰς μεγάλας οἰκονομικὰς δυσχερείας, μετὰ τριακονταετῆ εὐδαίμονα βίον, καὶ κατόπιν ἵδρυσε τὴν «The New York Times Company». Χάρις εἰς τὴν δραστηριότητά του ἡ ἐφημερὶς αὕτη, ἔχουσα μόλις κυκλοφορίαν 10.000 φύλλων, ἀνῆλθε τὰς 425.000 καὶ ἀπὸ 2.000.000 ἔφθασε τὰ 30.000.000 στίχων διαφημίσεως ἐτησίως. Τῷ 1905 ἀνήγειρεν ἰδιόκτητον μέγαρον τῆς ἐφημερίδος, μέγαν οὐρανοξύστην, κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ κωδωνοστασίου τοῦ Τζιόττο τῆς Φλωρεντίας. Ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθη καὶ τὸ μέγα πάρκον τῆς Νέας Ὑόρκης «Τάϊμς σκουαίρ». Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ὂξ ἐπὶ τῆς δημοσιογραφίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ὑπῆρξε σημαντικὴ καὶ λίαν ἐπωφελής. Εἰσελθὼν εἰς τὸν δημοσιογραφικὸν στίβον τῆς Νέας Ὑόρκης, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ καλούμενος κίτρινος τύπος εὑρίσκετο εἰς τὴν μεγαλυτέραν του ἀκμὴν καὶ ἔχων νὰ συναγωνισθῇ πρὸς ἓξ ἐκ τῶν πλουσιωτέρων καὶ ἰσχυροτέρων ἐφημερίδων τῆς Ἀμερικῆς, ἀφιέρωσε τὴν ἐφημερίδα του οὐχὶ εἰς εἰδήσεις ἐντυπωσιακάς, ἀλλ' εἰς τὴν παροχὴν. πρὸς τὰς ἀναπτυγμένας τάξεις, μιᾶς μεμετρημένης ἐκθέσεως καθημερινῶν εἰδήσεων, ἀληθινῶν, ἀμερολήπτων, μετὰ πληρότητος καὶ μακρὰν πάσης ἀνηθικότητος. Ὁ Ὂξ δὲν ἐφείσθη ἐξόδων ὅπως καταστήσῃ τὴν ἐφημερίδα του μίαν τῶν σοβαρωτέρων τοῦ κόσμου, ἐξοδεύων περὶ τὰς 500.000 δολλαρίων ἐτησίως διὰ τὴν τηλεγραφικὴν ὑπηρεσίαν αὐτῆς καὶ προικοδοτῶν πλείστας ἐπιστημονικὰς ἀποστολάς, ὡς τοῦ Μαρκόνι, τοῦ Πῆρυ, τοῦ Λίντμπεργκ, τοῦ Μπὲρντ (εἰς τὸν Βόρειον καὶ Νότιον Πόλον καὶ εἰς πτήσεις ἄνωθεν τοῦ Ἀτλαντικοῦ), τοῦ Ἀμοῦνδσεν, τοῦ Ἐλλσουορθ, τοῦ Σκότ, τοῦ Σάκκλετον κλπ. Θεωρεῖται ἐπίσης ὁ εἰσηγητὴς τῶν εἰκονογραφημένων εἰδήσεων εἰς τὰς ἐφημερίδας διὰ «ροτογκραβὺρ» καὶ ὁ πρῶτος καθιερώσας τὴν δι' ἐπιστολῶν συνεργασίαν τῶν ἀναγνωστῶν, ἔστω καὶ ἐὰν οὗτοι ἐκφράζουν γνώμας ἀντιτιθεμένας πρὸς τὰς γνώμας τῆς ἐφημερίδος. Ἐκαινοτόμησεν ἐπίσης καὶ εἰς τὸ ζήτημα τῶν διαφημίσεων, ἀπαγορεύσας τὴν δημοσίευσιν ὑπόπτων, ἀνηθίκων, παραπλανητικῶν ἢ ψευδῶν διαφημίσεων. Τῷ 1925 προσέφερε 500.000 δολλάρια διὰ τὴν προπαρασκευὴν τοῦ «Dictionary of American Biography» ὑπὸ τῶν «Learned Societies of America» καὶ ἐξέδωσεν ἐπίσης τὸ «American Year Book». Μεγάλη ὡσαύτως ὑπῆρξεν ἡ συμβολὴ αὐτοῦ εἰς τὴν δημιουργίαν μεγάλων πάρκων εἰς διαφόρους πόλεις καὶ εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην, χάρις δὲ εἰς τὴν ἀντίδρασιν αὐτοῦ διεσώθη τὸ περίφημον «Central Park» τῆς Νέας Ὑόρκης, ὅπερ πολλάκις πολλοὶ ἐπιχειρηματίαι ἐπεχείρησαν νὰ τὸ πληρώσουν ἀπὸ τεραστίους οὐρανοξύστας. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὠνομάσθη καὶ «ὁ Κέρβερος τοῦ Κεντρικοῦ Πάρκου». Εἶναι ὁ ὀργανωτὴς τοῦ «Συνδέσμου τῶν ἐκδοτῶν ἐφημερίδων τῆς Νέας Ὑόρκης» καὶ ἐπὶ 25 ἔτη διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ «Associated Press». Τῷ 1901 ἐγένετο ἰδιοκτήτης τῆς ἐφημερίδος «Philadelphia Times», τὴν ὁποίαν ἐπώλησε τῷ 1912 εἰς τὸν Κῦρον Κούρτις. Κατὰ τὸ 1927 τὸ «Ἐθνικὸν Ἰνστιτοῦτον τῶν Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν» τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν χρυσοῦν μετάλλιον «εἰς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν ἃς προσέφερεν εἰς τὴν κοινωνίαν διὰ τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐξυψώσεως τῆς δημοσιογραφίας». Μ. Δ. Β.

— **Ὂξ** (Ochs), ***Τράουγκοττ.*** Γερμανὸς μουσικός, γεννηθεὶς τῷ 1854. Ἐχρημάτισε διευθυντὴς διαφόρων ὁμίλων χορῳδίας, ἔγραψε μίαν μέθοδον χορικοῦ ᾄσματος δι' ἀνδρικὰς φωνὰς καὶ διάφορα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ «Deutsches Aufgebot» δι' ἀνδρικὴν χορῳδίαν καὶ ὀρχήστραν, ἐν «Ρέκβιεμ» κ. ἄ. Γ. Σ.

Ὀξὰ *[Παραλ. Γεωγρ.].* Νησὶς δωδεκανησιακὴ προσκειμένη τῇ Σύμῃ (πλάτ. 36° 36΄ Β., μῆκ. 27° 52΄ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1604: Gulfs of Kos, Doris and Symi) κατὰ τὴν βορείαν ἀκτὴν τῆς καὶ παρὰ τὴν Νέμον. Σ. Ε. Λ.

ὀξαγκαθιὰ (ἡ) *[Βοτ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *βερβερίς.*

ὀξαζῖναι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ὀξαζινικὰ σώματα.*

ὀξαζινικὰ σώματα *[Ὀργ. Χημ.].* Καλοῦνται ὀργανικαὶ ἑνώσεις περιέχουσαι ἐν τῷ μορίῳ αὐτῶν ἑξαμελῆ δακτύλιον καὶ ὡς ἑτεροάτομα ἓν ἄτομον ἀζώτου καὶ ἓν ὀξυγόνου. Παρουσιάζονται εἰς πολλὰς ἰσομερεῖς μορφάς. Τὰ τρία ἁπλούστερα μέλη καλοῦνται εἰδικώτερον *ὀξαζῖναι*, δὲν ἔχουν δὲ παρασκευασθῆ εἰς ἐλευθέραν κατάστασιν. Σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡ *φαινοξαζίνη*:

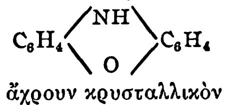

ἥτις ἀποτελεῖ ἄχρουν κρυσταλλικὸν σῶμα τηκόμενον εἰς 156°. Παράγωγα διάφορα τῆς φαινοξαζίνης εἶναι σπουδαιότατα χρώματα, ὡς αἱ *γαλλοκυανῖναι*, τὸ *κυανοῦν τοῦ* Meldola *ἢ ναφθόλης R*, τὸ *κυανοῦν τοῦ Νεῖλου* καὶ περαιτέρω τὸ *κυανοῦν τῆς ρεσορκίνης*, ἡ *ἀζουρίνη*, ἡ *κυαναμίνη* κτλ. Τὰ περισσότερα ἐκ τῶν χρωμάτων αὐτῶν εἶναι ἄλλα, καὶ δὴ *ὀξωνιακά*, τῶν διαφόρων παραγώγων τῆς φαινοξαζίνης καὶ τῶν ἀναλόγων ἑνώσεων. Σ. Γ.

ὀξαζινοχρώματα (τὰ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ὀξαζινικὰ σώματα.*

ὀξαζόλαι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ὀξαζόλια.*

ὀξαζόλια (τά), ἢ *ὀξαζόλαι* *[Ὀργ. Χημ.].* Καλοῦνται παράγωγα τοῦ ὑποθετικοῦ *ὀξαζολίου* ἢ *ὀξαζόλης*, ὅπερ ἔχει τὸν τύπον:

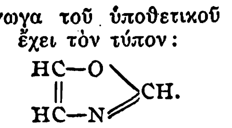

Σπουδαιότερα μέλη ἐκ τῆς σειρᾶς αὐτῆς εἶναι τὸ *βενζοξαζόλιον* καὶ *βενζολοξαζολόνη* (βλ. λ.). Σ. Γ.

Ὀξάθρης. Υἱὸς τοῦ Ἀβουλίτου, σατράπου τῆς Σουσιανῆς, ἡγεμὼν τῶν Οὐξίων καὶ Σουσιανῶν, σύμμαχος τοῦ Δαρείου εἰς τὸν κατὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἀγῶνα. Προσχωρήσας βραδύτερον εἰς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ διορισθεὶς σατράπης τῶν Παραιτακηνῶν τῆς Μηδίας, ἐφονεύθη κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ «ὅτι κακῶς ἐπεμελοῦντο τῶν Σουσίων» (*Ἀρρ.* Ἀναβ. Η΄, 4, 1).

— **Ὀξάθρης.** Τύραννος τῆς Ἡρακλείας τοῦ Πόντου, διαδεχθεὶς τὸν πατέρα του Διονύσιον καὶ συμβασιλεύσας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Κλεάρχου τοῦ Δ΄ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῆς μητρός των Ἀμάστριος, ἐγγόνης Δαρείου τοῦ Κοδομανοῦ (306—302 π. Χ.). Α. Θ. Σ.

ὀξαιμία (ἡ)· βλ. λ. *ὀξοναιμία.*

ὀξαλαιθυλίνη (ἡ). Ἄχρουν δηλητηριῶδες ὑγρόν. Κέκτηται ναρκωτικὰς ἰδιότητας καὶ φυσιολογικὴν ἐνέργειαν ἀνάλογον πρὸς τὴν τῆς *ἀτροπίνης*. Σ. Γ.

ὀξαλίδα (ἡ) *[Βοτ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *λάπαθον* ἢ ὀξαλὶς (βλ. λ.).

ὀξαλικὸν ὀξύ, ἢ ***αἰθανικὸν διοξὺ*** *[Ὀργ. Χημ.].* Ἀποτελεῖ τὸ ἁπλούστερον μέλος τῆς σειρᾶς τῶν δικαρβονικῶν ὀξέων καὶ ἔχει τὸν τύπον HOOC.COOH ἢ συντομώτερον $C_2H_2O_4$. Εἶναι ἓν ἐκ τῶν παλαιοτέρων γνωστῶν ὀργανικῶν ὀξέων, καθόσον ἀπαντᾷ εὐρύτατα διαδεδομένον εἰς τὸ φυτικὸν βασίλειον. Εἶναι ἰσχυρὸν ὀργανικὸν ὀξὺ καὶ ἀπαντᾷ εἰς πολυάριθμα φυτὰ ἡνωμένον ἐν μέρει μὲ κάλιον καὶ ἐν μέρει μὲ ἀσβέστιον. Τὸ ὄνομά του ὀφείλει εἰς τὸ ὅτι ἀνευρέθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν *ὀξαλίδα* καὶ τὸ *ὀξυλάπαθον* ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος. Εἰς τὰ φυτὰ ταῦτα ἀπαντᾷ ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ ὀξίνου ὀξαλικοῦ καλίου. Ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ ὀξαλικοῦ ἀσβεστίου ἀποτελεῖ συστατικὸν τῶν τοιχωμάτων τῶν κυττάρων, πολλάκις δὲ ἀπαντᾷ ὑπὸ κρυσταλλικὴν μορφὴν καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν κυττάρων. Περαιτέρω ἀνευρέθη εἰς τὸ ρῆον (ραβέντι), διαφόρους λειχῆνας, ἀμανίτας, πτέριδας κλπ. Τὸ εἰς τὰ φυτὰ ἀπαντῶν ὀξαλικὸν ὀξὺ προέρχεται, ὡς φαίνεται, τοὐλάχιστον κατὰ τὸ πλεῖστον, δι' ὀξειδωτικῆς ἀποσυνθέσεως ὑδατανθράκων, καίτοι εἰς μεμονωμένας περιπτώσεις ἀπεδείχθη ὁ διὰ βιολογικῆς ὁδοῦ σχηματισμὸς αὐτοῦ ἐκ πρωτεοσῶν καὶ ἀμινοξέων. Τὸ εἰς τὰ φυτὰ ἀπαντῶν ὀξαλικὸν ὀξύ, ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ ὀξαλικοῦ ἀσβεστίου, κατ' ἄλλους μὲν χρησιμεύει ὡς ἐφεδρικὴ ἢ ἀποταμιευτικὴ ὕλη, κατ' ἄλλους δὲ πρὸς δέσμευσιν τῆς ἀσβέστου. Ὑπάρχει ὅμως ἀκόμη καὶ ἡ ἄποψις ὅτι ἀντιθέτως τὸ φυτὸν εἰσάγει τὴν ἄσβεστον ἵνα δεσμεύσῃ τὸ σχηματιζόμενον ὀξαλικὸν ὀξύ, ὅπερ εἰς σημαντικὴν ποσότητα εἶναι καὶ διὰ τὰ φυτὰ δηλητηριῶδες. Περαιτέρω τὸ ὀξαλικὸν ὀξὺ ἀπαντᾷ εἰς μικρὰς ποσότητας καὶ εἰς τὸν ζωικὸν ὀργανισμὸν ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ ὀξαλικοῦ ἀσβεστίου, προερχόμενον πιθανῶς ἐκ τοῦ οὐρικοῦ ὀξέος ἢ τοῦ γλυκολικοῦ ἢ τοῦ γλυοξυλικοῦ, ἅτινα σχηματίζονται ἐκ τῶν πρωτεϊνῶν ἢ ὑδατανθράκων. Εἰς τὰ οὖρα τὰ φυσιολογικὰ ἀπαντᾷ εἰς ἐλαχίστας ποσότητας, αὐξανομένας πως ἐπὶ βρώσεως φυτικῶν τροφίμων περιεχόντων μεγαλυτέρας ποσότητας ὀξαλικοῦ ὀξέος, ἐπὶ παθολογικῶν ὅμως περιπτώσεων (ὡς λ. χ. ἐπὶ τῆς καλουμένης ὀξαλουρήσεως) ἡ ποσότης αὐτοῦ ἐπαυξάνεται σημαντικῶς. Περαιτέρω ὀξαλικὸν ἀσβέστιον ἀνευρίσκεται εἰς τοὺς λίθους τῆς κύστεως.

Τὸ ὀξαλικὸν ὀξὺ πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν συνθετικῶν ἢ τεχνικῶν μεθόδων παρασκευῆς αὐτοῦ παρεσκευάζετο ἐκ τοῦ δι' ἐκθλίψεως, τῶν περιεχόντων σημαντικωτέρας ποσότητας ἐξ αὐτοῦ φυτῶν, λαμβανομένου ὀποῦ, ὅστις μετὰ τὴν διαύγασιν αὐτοῦ συνεπυκνοῦτο μέχρις ἀρχομένης κρυσταλλώσεως. Οἱ παραγόμενοι ἀδιαφανεῖς κρύσταλλοι διὰ προσθήκης ἀσβέστου μετετρέποντο εἰς ὀξαλικὸν ἀσβέστιον, ἐξ οὗ διὰ θειικοῦ ὀξέος ἀπεχωρίζετο τὸ ἐλεύθερον ὀξαλικὸν ὀξύ. Τὸ ὀξαλικὸν ὀξὺ δύναται ὅμως νὰ παρασκευασθῇ καὶ διὰ σειρᾶς ὅλης συνθετικῶν μεθόδων, ὧν σπουδαιότεραι εἶναι αἱ ἑξῆς: Διὰ διοχετεύσεως διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος ὑπεράνω καλίου ἢ νατρίου θερμαινομένου εἰς 360° περίπου. Ἐκ τοῦ κυανίου διὰ σαπωνοποιήσεως. Διὰ ταχείας θερμάνσεως, ἀπουσίᾳ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀέρος, μυρμηκικῶν ἀλκαλίων κλπ. Σήμερον τὸ ὀξαλικὸν ὀξὺ παρασκευάζεται βιομηχανικῶς εἰς μεγάλα ποσὰ μόνον διὰ χημικῆς ὁδοῦ καὶ δὴ διὰ κατεργασίας ὀργανικῶν ὑλῶν πολυυδατανθράκων διὰ νιτρικοῦ ὀξέος ἢ διὰ συντήξεως μετ' ἀλκαλίων. Κατὰ τὴν πρώτην μέθοδον θερμαίνεται ἡ σακχαροῦχος ἢ ἀμυλοῦχος ὕλη (μελάσσα π. χ.) μετὰ νιτρικοῦ ὀξέος εἰς 50°, συμπυκνοῦται τὸ διάλυμα καὶ ἀνακρυσταλλοῦται τὸ ἀποχωριζόμενον

Digitized by Google

ὀξαλικὸν ὀξὺ ἐκ θερμοῦ ὕδατος. Μᾶλλον διαδεδομένη ὅμως εἶναι ἡ δευτέρα, ἤτοι ἡ μέθοδος τῆς συντήξεως ροκανιδίων ξύλου μετ' ἀλκαλίων. Κατ' αὐτὴν εἰς σιδηρᾶ τηγάνια φέρεται μεῖγμα ἐκ ξυλαλεύρου μετὰ καυστικοῦ καλίου καὶ καυστικοῦ νατρίου, ξηραίνεται καὶ ἀκολούθως θερμαίνεται βαθμηδὸν μέχρι θερμοκρασίας 170—240° καὶ διατηρεῖται εἰς τὴν θερμοκρασίαν αὐτὴν ὑπὸ συνεχῆ ἀνάδευσιν μέχρις ὅτου ὅλα τὰ τεμαχίδια τοῦ ξύλου διασπασθῶσιν. Ἐκ τοῦ τήγματος εἶτα ἀπομακρύνονται κατὰ τὸ πλεῖστον δι' ἐκπλύσεως δι' ὀλίγου ψυχροῦ ὕδατος τὰ ἀνθρακικὰ ἀλκάλια καὶ αἱ ἀπομένουσαι ὗλαι διαλύονται εἰς θερμὸν ὕδωρ. Κατὰ τὴν ψῦξιν κρυσταλλοῦται τὸ δυσδιάλυτον ὀξαλικὸν νάτριον καὶ ἀποχωρίζεται διὰ φυγοκεντρώσεως. Ἐκ τοῦ μετὰ νατρίου ἅλατος ἀπομονοῦται τὸ ὀξαλικὸν ὀξὺ διὰ διπλῆς ἀντικαταστάσεως δι' ἀσβέστου καὶ θειικοῦ ὀξέος. Ἐπίσης χρησιμοποιεῖται βιομηχανικῶς ἡ μέθοδος τῆς πυρώσεως μείγματος ἐκ μυρμηκικοῦ καὶ ἀνθρακικοῦ καλίου. Πρὸς πλήρη καθαρισμὸν τοῦ λαμβανομένου κατὰ τὰς ἀνωτέρω μεθόδους ὀξαλικοῦ ὀξέος ἀπὸ τῶν δυσκόλως ἀπομακρυνομένων θειικῶν καὶ ὀξαλικῶν ἀλκαλίων διαλύεται τὸ ἐλεύθερον ὀξὺ διὰ θερμῆς ἀπολύτου ἀλκοόλης ἢ ἐξαχνοῦται ἐκ λουτροῦ παραφφίνης εἰς 157°. Τὸ ὀξαλικὸν ὀξὺ $(COOH)_2$ κρυσταλλοῦται εἰς ἀχρόους διαφανεῖς βελόνας μὲ δύο μόρια κρυσταλλικοῦ ὕδατος. Εἰς τὸν ἀέρα οἱ κρύσταλλοι ἀποσαθροῦνται λόγῳ μερικῆς ἀπωλείας ὕδατος, ἡ πλήρης δὲ ἀπομάκρυνσις τοῦ ὕδατος ἐπιτυγχάνεται διὰ θερμάνσεως εἰς 70°. Διὰ προσεκτικῆς θερμάνσεως τήκεται πρῶτον τὸ ὀξὺ εἰς τὸ κρυσταλλικὸν αὐτοῦ ὕδωρ καὶ ἐξαχνοῦται περαιτέρω ἐν μέρει ἀδιάσπαστον. Διὰ ταχείας θερμάνσεως διασπᾶται εἰς ὕδωρ, διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος καὶ μονοξείδιον τοῦ ἄνθρακος. Τὸ ὀξαλικὸν ὀξὺ διαλύεται εὐκόλως εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὴν ἀλκοόλην, δυσκόλως δὲ εἰς τὸν αἰθέρα. Τὸ ὀξαλικὸν ὀξύ, ὡς καὶ τὰ ἅλατά του, εἶναι ἰσχυρῶς δηλητηριώδη. Τὸ ὀξαλικὸν ὀξὺ καὶ τὰ ἅλατά του ἔχουσι μεγάλην χρησιμοποίησιν εἰς τὴν πρᾶξιν. Ἡ βαφικὴ καὶ ἡ τυποβαφικὴ χρησιμοποιοῦσι πολὺ ἐξ αὐτοῦ, λόγῳ τῆς ἰδιότητος ἣν κέκτηται, να λευκαίνῃ καὶ νὰ καταστρέφῃ τὰ χρώματα. Πλὴν αὐτῶν χρησιμοποιεῖται πρὸς λεύκανσιν ψιαθίνων πίλων, δερμάτων, γλυκερίνης καὶ λιπῶν, ὡς καὶ πρὸς ἐξάλειψιν κηλίδων μελάνης καὶ σκωρίας. Ἡ χημικὴ βιομηχανία χρησιμοποιεῖ αὐτὸ πρὸς παρασκευὴν μυρμηκικοῦ ὀξέος καὶ διαφόρων χρωμάτων, ἡ δὲ ἀναλυτικὴ χημεία ὡς μέσον τιτλοδοτήσεως καὶ ὡς σπουδαῖον ἀντιδραστήριον διὰ τὸ ἀσβέστιον. γ. ς.

—ὀξαλικοῦ ὀξέος ἅλατα *[Ὀργ. Χημ.]*. Τὸ ὀξαλικὸν ὀξύ, ὡς δικαρβονικὸν ὀξύ, σχηματίζει ὄξινα καὶ οὐδέτερα ἅλατα, πρὸς τούτοις ὅμως καὶ ὑπερόξινα, ὡς τὸ τετραοξαλικὸν κάλιον:

$$KHC_2O_4.H_2C_2O_4.2H_2O,$$

ὡς καὶ σειρὰν ὅλων τῶν ἁλάτων. Ἐκ τῶν ἁλάτων τοῦ ὀξαλικοῦ ὀξέος διαλυτὰ εἰς τὸ ὕδωρ εἶναι τὰ τῶν ἀλκαλίων κυρίως, εἶναι δὲ ἅπαντα δηλητηριώδη ὡς καὶ τὸ ἐλεύθερον ὀξύ. Τὰ ὀξαλικὰ ἅλατα κατὰ τὴν θέρμανσιν διασπῶνται ἐκλυομένου μονοξειδίου ἢ καὶ διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἁλάτων τοῦ ὀξαλικοῦ ὀξέος εἶναι τὰ ἑξῆς:

Οὐδέτερον ὀξαλικὸν ἀμμώνιον $(NH_4)_2C_2O_4+H_2O$. Εἶναι εὐδιάλυτον κρυσταλλικὸν ἅλας καὶ ἔχει μικρὰν χρησιμοποίησιν ὡς προσθήκη εἰς τὰς ἐκρηκτικὰς ὕλας πρὸς ἐλάττωσιν τῆς θερμότητος καὶ ἑπομένως πρὸς ἐπαύξησιν τῆς ἀσφαλείας κατὰ τὴς ἀναφλέξεως τοῦ κροτοῦντος ἀερίου. Ἐπίσης χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἀναλυτικὴν χημείαν, ὡς ἀντιδραστήριον τῶν ἁλάτων τοῦ ἀσβεστίου, μεθ' ὧν παρέχει τὸ ἀδιάλυτον ὀξαλικὸν ἀσβέστιον.

Ὄξινον ὀξαλικὸν κάλιον KHC_2O_4. Ἀπαντᾷ εἰς τοὺς χυμοὺς πολλῶν φυτῶν καὶ χρησιμεύει ὡς πρόσμειξις εἰς τὴν ἄκαπνον πυρίτιδα, δρῶν ἀναλόγως πρὸς τὸ οὐδέτερον ὀξαλικὸν ἀμμώνιον.

Τετραοξαλικὸν κάλιον $KHC_2O_4.H_2C_2O_4.2H_2O$. Εἶναι μετρίως διαλυτὸν ἅλας, λαμβανόμενον διὰ μερικῆς ἐξουδετερώσεως ὀξαλικοῦ ὀξέος δι' ἀνθρακικοῦ καλίου. Κρυσταλλοῦται εἰς μεγάλους κρυστάλλους, εἶναι ἀμετάβλητον εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερον ὀξαλικὸν ἅλας τοῦ ἐμπορίου. Χρησιμοποιεῖται ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ πρὸς ἐξάλειψιν κηλίδων ἐκ μελάνης καὶ σκωρίας, διότι σχηματίζει μετὰ σιδήρου σύμπλοκα ἅλατα διαλυτά.

Ὀξαλικὸν ἀσβέστιον CaC_2O_4. Κρυσταλλοῦται ἀναλόγως τῶν συνθηκῶν μετὰ 1 ἢ 3 μορίων ὕδατος. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν φύσιν ἀφθόνως. Οὕτω περιέχεται εἰς τὰ τοιχώματα τῶν κυττάρων, ἐνίοτε δὲ ὡς κρύσταλλοι καὶ ἐντὸς τῶν κυττάρων. Ἀποτελεῖ λευκὸν κρυσταλλικὸν ἵζημα, ἀδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὸ ὀξικὸν ὀξύ, δι' ὃ καὶ ὁ σχηματισμὸς αὐτοῦ χρησιμεύει εἰς τὴν ἀναλυτικὴν χημείαν ὡς τρόπος διαχωρισμοῦ καὶ προσδιορισμοῦ τοῦ ἀσβεστίου ἢ ἀντιστοίχως τοῦ ὀξαλικοῦ ὀξέος.

Σιδηροοξαλικὸν κάλιον $K_2Fe(C_2O_4)_2+H_2O$. Ἀποτελεῖ μικροὺς χρυσοκιτρίνους κρυστάλλους ἀρκετὰ σταθεροὺς εἰς τὸν ἀέρα. Εἶναι ἀναγωγικὸν σῶμα, ἀνάγει δὲ τὸν νιτρικὸν ἄργυρον καὶ τὸν χλωριολευκόχρυσον ἐντελῶς πρὸς μέταλλον, ὡς ἐκ τούτου δὲ χρησιμοποιεῖται ὡς ἐμφανιστὴς εἰς τὴν φωτογραφικήν. Πρακτικῶς παρασκευάζεται δι' ἀναμείξεως διαλύματος θειικοῦ σιδήρου καὶ οὐδετέρου ὀξαλικοῦ καλίου. Ἕτερα ἅλατα τοῦ ὀξαλικοῦ ὀξέος ἀναφέρονται εἰς τὰ ἀντίστοιχα μέταλλα, ὡς λ.χ. τὸ *ὀξαλικὸν ἔρβιον* εἰς τὸ *ἔρβιον*, τὸ *ὀξαλικὸν θόριον* εἰς τὸ *θόριον* κλπ. σ. γ.

— ὀξαλικοῦ ὀξέος ἐστέρες καὶ ἄλλα παράγωγα *[Ὀργ. Χημ.]* Τὸ ὀξαλικὸν ὀξὺ ὡς δικαρβονικὸν ὀξὺ δύναται νὰ σχηματίσῃ οὐδετέρους ἢ ὀξίνους ἐστέρας, ἐξ ὧν σπουδαιότεροι εἶναι οἱ οὐδέτεροι. Οὕτως ὁ *ὀξαλικὸς διμεθυλεστὴρ* ἢ καὶ ἁπλούστερον *ὀξαλικὸς μεθυλεστὴρ* $C_2O_4(CH_3)_2$ εἶναι σῶμα κρυσταλλικόν, τήκεται εἰς 54° καὶ βράζει εἰς 163°. Χρησιμοποιεῖται ὁ σχηματισμὸς αὐτοῦ διὰ τὸν καθαρισμὸν τῆς μεθυλικῆς ἀλκοόλης. Ὁ *ὀξαλικὸς διαιθυλεστὴρ* ἢ ἁπλούστερον *ὀξαλικὸς αἰθυλεστὴρ* $C_2O_4(C_2H_5)_2$ εἶναι ὑγρὸν βράζον εἰς 185°. Χρησιμοποιεῖται πολλαχῶς δι' ὀργανικὰς συνθέσεις πρὸς εἰσαγωγὴν τῆς μονοσθενοῦς ῥίζης $C_2H_5O.OC.CO$— ἢ τῆς δισθενοῦς —OC.CO—. Δι' ἐπιδράσεως πενταχλωριοφωσφόρου ἐπὶ τοῦ ἐστέρος τούτου σχηματίζεται ὁ *διχλωραιθερογλυκολικὸς ἐστήρ*. Ἕτερα παράγωγα τοῦ ὀξαλικοῦ ὀξέος εἶναι τὰ ἑξῆς:

Ὀξαλυλοχλωρίδιον Cl.OC.CO.Cl. Ἄχρουν ὑγρὸν βράζον εἰς 64°. Παράγεται δι' ἐπιδράσεως περισσείας πενταχλωριοφωσφόρου ἐπὶ ὀξαλικοῦ ὀξέος. Δι' ὕδατος διασπᾶται ποσοτικῶς πρὸς διοξείδιον καὶ μονοξείδιον τοῦ ἄνθρακος καὶ ὑδροχλώριον.

Ὀξαμίδιον $H_2N.CO.CO.NH_2$, σχηματιζόμενον κατὰ τὴν δι' ὑπερμαγγανικοῦ καλίου ὀξείδωσιν τῶν πρωτεϊνῶν. Κρυσταλλικὴ κόνις ἐξαχνιζομένη εἰς 180°.

Ὀξαμιδικὸν ὀξὺ $H_2N.CO.COOH$, σχηματιζόμενον κατὰ τὴν ὀξείδωσιν τῆς γλυκοκόλλης καὶ πρωτεϊνῶν τινων. Λευκὴ κρυσταλλικὴ κόνις τηκομένη εἰς 210°.

Ὀξαλιμίδιον $\left(\begin{array}{c}CO\\|\\CO\end{array}\!\!>NH\right)x$, πολυμερικὴ ἕνωσις παραγομένη δι' ἀφυδραντικῆς θερμάνσεως τοῦ *ὀξαμιδικοῦ ὀξέος* μετὰ πενταχλωριοφωσφόρου.

Ὑδραζινοξαλικὸν ὀξὺ $HO.CO.CO.NH.NH_2$, λαμβανόμενον δι' ἐπιδράσεως *ὑδραζίνης* ἐπὶ τοῦ ὀξαλικοῦ ὀξέος.

Ὀξαλικὸν διυδραζίδιον $NH_2.NH.CO.CO.NH.NH_2$ ὁμοίως λαμβανόμενον δι' ἐπιδράσεως ὑδραζίνης ἐν περισσείᾳ ἐπὶ τοῦ ὀξαλικοῦ ὀξέος. Τήκεται ὑπὸ ἀποσύνθεσιν εἰς 241°.

Ὀξαλομονυδροξαμικὸν ὀξὺ $HO.CO.C(:NOH.)OH$.

Ὀξαλοδιυδροξαμικὸν ὀξύ:

$HO.C(:NOH).C(:NOH).OH$, λαμβανόμενα δι' ἐπιδράσεως ὑδροξυλαμίνης ἐπὶ ὀξαλικοῦ ὀξέος.

Διιμιναιθυλαιθὴρ τοῦ ὀξαλικοῦ ὀξέος:

$(C_2H_5O).(HN:)C.C(:NH)(OC_2H_5)$. Ἄχρουν κρυσταλλικὸν σῶμα τηκόμενον εἰς 38°. σ. γ.

ὀξαλικός, *—ή, —όν*. Ὁ προερχόμενος, ἀνήκων ἢ ἀναγόμενος ὁπωσδήποτε πρὸς τὸ ὀξαλικὸν ὀξὺ ἢ τὰ ἅλατα αὐτοῦ. Τὸ ὄνομα ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι τὸ ὀξαλικὸν ὀξὺ ἀνευρέθη τὸ πρῶτον εἰς τὸ φυτὸν *ὀξαλίς*. σ. γ.

—ὀξαλικὴ διάθεσις *[Ἰατρ.]*. Εἰδικὴ δυσκρασία τοῦ ὀργανισμοῦ, πολλάκις κληρονομικὴ ἢ οἰκογενειακή, συνισταμένη εἰς περίσσειαν τοῦ ὀξαλικοῦ ὀξέος ἐν τῷ αἵματι (*ὀξαλαιμία*) καὶ χαρακτηριζομένη κλινικῶς ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπὸ γενικῶν, κυκλοφοριακῶν, νευρικῶν καὶ πεπτικῶν διαταραχῶν, ὑπὸ σπασμῶν καὶ πόνων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπὸ σχηματισμοῦ λίθων ἐν τῷ νεφρῷ καὶ τῷ ἐντέρῳ. Φυσιολογικῶς ἡ ποσότης τοῦ ὀξαλικοῦ ὀξέος ἐν τῷ αἵματι εὑρίσκεται εἰς ἴχνη ἀπροσδιόριστα. Παθολογικῶς ἡ ποσότης αὕτη δύναται ν' αὐξήσῃ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εἰς πλείστας περιπτώσεις, ὡς εἶναι μορφαί τινες ἄσθματος, ρευματισμοῦ, λιθιάσεως, νοσήματά τινα τοῦ στομάχου, τοῦ ἥπατος, διαβήτης καὶ ἰδίως κατὰ τὴν κωματώδη περίοδον. Τὸ ὀξαλικὸν ὀξὺ τοῦ ὀργανισμοῦ προέρχεται ἐκ τῶν τροφῶν, ἐκ τῶν ἐντερικῶν ζυμώσεων καὶ ἐκ τῶν ἱστῶν. Τὸ ὀξαλικὸν ὀξὺ τροφικῆς προελεύσεως δύναται νὰ ἐξαχθῇ εἰς τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνα ὑπὸ μορφὴν ὀξαλικοῦ ὀξέος ἢ ὀξαλικῶν ἁλάτων (ὀξαλοφόροι τροφαὶ τοῦ Loeper: τὰ λαχανικά, ἰδίως τὸ ρεβέντι, ἡ ξυνήθρα, ὁ καφές, τὸ τέϊον, ἡ σοκολάτα) εἴτε ὑπὸ μορφὴν τροφῶν μὴ περιεχουσῶν μὲν ὀξαλικὸν ὀξὺ ἀλλὰ δυναμένων νὰ παραγάγωσι τοιοῦτον (ὀξαλογόνοι τροφαὶ τοῦ Loeper: τὸ σάκχαρον, τὰ ἀμυλώδη, τὸ κρέας). Τὸ ὀξαλικὸν ὀξὺ τὸ προερχόμενον ἐξ ἐντερικῶν ζυμώσεων ὀφείλεται εἰς μικρόβια ἢ παράσιτα (ἰδίως ταινίαι), τὰ ὁποῖα εἶναι ἱκανὰ ν' ἀποσχίσουν τοὺς ὑδατάνθρακας (Loeper) καὶ νὰ παραγάγουν ὀξαλικὸν ὀξύ. Τέλος δὲ τὸ ὀξαλικὸν ὀξὺ δύναται νὰ ὀφείλεται εἰς τοὺς ἱστούς, εἴτε διότι οὗτοι παράγουν περίσσειαν ὀξαλικοῦ ὀξέος ἐκ τοῦ σακχάρου των, εἴτε διότι καταστρέφουν ἀνεπαρκῶς τοῦτο. Οὕτως αἱ νόσοι τοῦ ἥπατος, ἐπίσης πᾶς παθολογικὸς νευρικὸς ἐρεθισμὸς εἶναι ἱκανὰ νὰ ἐπιφέρουν ὀξαλαιμίαν, τέλος δὲ αἱ νεφρικαὶ βλάβαι καταλήγουν πολλάκις εἰς ἐπίσχεσιν τοῦ ὀξαλικοῦ ὀξέος ἐν τῷ αἵματι. Ἡ ὀξαλικὴ διάθεσις ἀπεδείχθη ἰδίως διὰ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Golding Bird, διὸ καὶ δικαίως ὀνομάζεται νόσος τοῦ Bird. Κλινικῶς ἡ ὀξαλικὴ διάθεσις παρουσιάζει πλεῖστα καὶ ποικίλα συμπτώματα. Ἐν πρώτοις παρατηροῦνται νευρικὰ φαινόμενα: νευρικὴ κατάπτωσις, διανοητικὸς κάματος, ἀδυναμία προσοχῆς, συχναὶ ἡμικρανίαι καὶ νευραλγίαι παροδικαί, ἐνίοτε μελαγχολία, ἀμνησία, ὑποχονδρία. Ἀπὸ τοῦ πεπτικοῦ συστήματος παρατηροῦνται ἀνορεξία, μετεωρισμός, διαλείπουσα γαστραλγία, κοιλιαλγία, δυσκοιλιότης, βλεννομεμβρανώδης ἐντερῖτις, ἐντερικὴ λιθίασις, ἕλκος τοῦ δωδεκαδακτύλου. Ἀπὸ τοῦ ἀναπνευστικοῦ παροξυσμοὶ ἄσθματος. Ἀπὸ τοῦ οὐροποιητικοῦ συστήματος παρατηρεῖται *ὀξαλουρία* καὶ *ὀξαλικοὶ λίθοι*. Τέλος εἰς τοὺς ὀξαλαιμικοὺς παρατηροῦνται πολλάκις πόνοι κατὰ τὰς ἀρθρώσεις τῶν δακτύλων, τῆς κλειδός, τῆς ὠμοπλάτης, τῆς σπονδυλικῆς στήλης κλπ., ξηρότης τοῦ δέρματος, ἔκζεμα κ. ἄ.

Ἡ θεραπεία τῆς ὀξαλικῆς διαθέσεως βασίζεται ἐπὶ τῶν ἑξῆς νέων ἀρχῶν, αἱ ὁποῖαι ὀφείλονται εἰς τὰς τελευταίας ἐργασίας τοῦ Loeper: 1) Ἀπαγορεύομεν τὰς *ὀξαλοφόρους* τροφὰς (ξυνήθραν, ρεβέντι, χλωρὰ φασόλια, σοκολάταν κλπ.) καὶ τὰς *ὀξαλογόνους* τοιαύτας (σακχαροῦχοι τροφαί, κατάχρησις κρέατος). 2) Τονώνομεν τὸ ἧπαρ, τὸ ὁποῖον εἶναι σχεδὸν πάντοτε ἐλαττωματικὸν καὶ πολλάκις ἱκανὸν νὰ παραγάγῃ τὸ ὀξαλικὸν ὀξὺ καὶ ἀνίκανον νὰ τὸ καταστρέψῃ. 3) Ἐνεργοῦμεν ἀσηψίαν τοῦ ἐντέρου καὶ τὸ ἀπαλλάσσομεν τῶν παρασίτων (ταινία), ἐὰν ὑπάρχουν. 4) Τονώνομεν τὴν θρέψιν διὰ τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων, τῶν ἀναπνευστικῶν κινήσεων, τῆς ἀπορροφήσεως ὀξυγόνου, τῆς γενικῆς ἡλιοθεραπείας, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ διὰ χορηγήσεως νησιδίνης. 5) Ἀπαγορεύομεν τὰ ἀλκαλικὰ φάρμακα, οἷα ἡ λιθίνη καὶ πιπεραζίνη, καὶ συνιστῶμεν τοὐναντίον τὰ ὄξινα, οἷον ἡ οὐροτροπίνη καὶ τὸ φωσφορικὸν ὀξύ. 6) Ἀπαγορεύομεν τὰ ἅλατα τοῦ ἀσβεστίου καὶ συνιστῶμεν τὰ φωσφοροῦχα τοιαῦτα. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ὀξαλιοειδῆ (τὰ) (Oxalidaceæ) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα περὶ τὰ 10 γένη καὶ 250 εἴδη, ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς γῆς. Τὰ ὀξαλιοειδῆ, γενικῶς, εἶναι πόαι ἀνεπτυγμέναι μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα, ἄνευ παραφύλλων, καὶ ἄνθη πενταμερῆ, ἑρμαφρόδιτα καὶ κατὰ κῦμα διατεταγμένα. Δ. Ν. Π.

ὀξαλὶς (ἡ) (Oxalis) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γερανιοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας ἢ πολυετεῖς, κονδυλορρίζους, ἐνεχούσας, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ποσότητα ὀξαλικοῦ καλίου, εἰς ἣν ὀφείλεται καὶ ἡ ὄξινος γεῦσις τῶν φύλλων των. Ἐκ τῶν 200 περίπου εἰδῶν τοῦ γένους, ἅτινα ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Νότιον Ἀφρικὴν καὶ τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς, ἐλάχιστα δὲ καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην, ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἀκόλουθα εὐρωπαϊκὰ εἴδη, ἅτινα εὕρηνται καὶ παρ' ἡμῖν: *Ὀξαλὶς ἡ κερατιοφόρος* (Oxalis corniculata), ἡ *ὀξαλὶς* τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, γνωστὴ σήμερον ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *ξυνούδι*, *ξυνόχορτο* καὶ *μοσχόφυλλο*. Τὸ εἶδος τοῦτο ἀπαντᾷ πολλαχοῦ παρ' ἡμῖν καὶ εἶναι ζιζάνιον πολυετές, ριζωματικὸν καὶ ἕρπον, φυόμενον κυρίως εἰς καλλιεργησίμους γαίας. *Ὀξαλὶς ἡ κύπτουσα* (Oxalis cerna), πολυετὲς ζιζάνιον, πολλαχοῦ παρ' ἡμῖν ἀπαντῶν. *Ὀξαλὶς τὸ ὀξείδιον* (Oxalis acatosella), ζιζάνιον παρ' ἡμῖν καὶ πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ἀπαντῶν· εἶναι πολυετές, ἕρπον, ριζωματικὸν καὶ ἐξ αὐτοῦ λαμβάνεται τὸ *ὀξαλικὸν κάλι*. Ἐκ τῶν ἐξωτικῶν εἰδῶν ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *Ὀξαλὶς ἡ ἐπαλξωτὴ* (Oxalis crenata), πόα πολυετής, κονδυλόρριζος, ἰθαγενὴς τοῦ Περού, καλλιεργουμένη εἰς πολλὰς χώρας τῆς Εὐρώπης διὰ τὰ λαχανευόμενα φύλλα της. *Ὀξαλὶς ἡ ὀρθοφυὴς* (Oxalis stricta), ἐτησία, κοσμητικὴ πόα, ἰθαγενὴς τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, μὲ ἄνθη κίτρινα καὶ εὐδοκιμοῦσα πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης. *Ὀξαλὶς ἡ πορφυρᾶ* (Oxalis purpurata), φυτὸν πολυετὲς κονδυλόρριζον, ἰθαγενὲς τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς, καλλιεργούμενον πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ παρ' ἡμῖν ὡς κοσμητικὸν διὰ τὰ ὡραῖα πορφυρᾶ ἄνθη του. *Ὀξαλὶς ἡ ροδανθὴς* (Oxalis rosea), ἐτήσιον φυτὸν ἰθαγενὲς τῆς Χιλῆς, καλλιεργούμενον καὶ ἐν Εὐρώπῃ ὡς κοσμητικὸν διὰ τὰ ὑπέρυθρα ἄνθη του. *Ὀξαλὶς ἡ τετράφυλλος* (Oxalis tetraphylla), ἰθαγενὲς φυτὸν τοῦ Μεξικοῦ, κονδυλόρριζον, πολυετές, καλλιεργούμενον καὶ ἐν Εὐρώπῃ ὡς κοσμητικὸν διὰ τὰ πολλὰ πορφυρᾶ ἄνθη του. Δ. Ν. Π.

Ὀξαλὶς ἡ ἐπαλξωτή.
[Α=τομὴ ἄνθους.]

Digitized by Google

ὀξαλίτης (Oxalit), ἡ *χουμπολδτίνης* (Humboldtin) *['Ορυκτ.]*. Ὀρυκτὸν ἀνῆκον εἰς τὴν τάξιν τῶν ὀργανικῶν ἐνώσεων. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $FeC_2O_4 \cdot 2H_2O$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ρομβικὸν σύστημα ὑπὸ μορφὴν μικρῶν τριχοειδῶν κρυστάλλων, ἢ εἰς ἰνώδη, κοκκώδη, βοτρυοειδῆ ἢ φυλλώδη συσσωματώματα. Παρουσιάζει σχισμὸν ἀνώμαλον, σκληρότητα 2, εἰδικὸν βάρος 2,1—2,25, εἶναι ἀλαμπὲς καὶ ἔχει χρῶμα ὠχροκίτρινον. Ἀπαντᾷ ἐντὸς τῶν φαιανθράκων τοῦ Louschitz τῆς Βοημίας μαζὶ μὲ γύψον, εἰς τὸ Gross-Almerode καὶ ἀλλαχοῦ. Γ. Β.

ὀξάλμη (ἡ). Καλεῖται ἡ μετ' ὄξους μεμειγμένη ἅλμη, ἥτις χρησιμεύει ὡς ἔμβαμμα διὰ τὴν διατήρησιν φαγητῶν τινων, ὡς λ.χ. τῶν μαρινάτων κτλ.

ὀξαλοξικοὶ *ἐστέρες* [*'Οργ. Χημ.*]· βλ. *ὀξαλοξικὸν ὀξύ*.

ὀξαλοξικὸν *ὀξύ*, ἢ *βουτανονικὸν διοξὺ* [*'Οργ. Χημ.*]. Εἶναι κετονοδικαρβονικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου $HOOC.CO.CH_2.COOH$, παρουσιαζόμενον μόνον ὑπὸ τὴν ἐνολικὴν αὐτοῦ μορφήν:

$HOOC.CH:C(OH).COOH$.

Οἱ ἐστέρες αὐτοῦ καὶ δὴ ὁ διαιθυλεστὴρ αὐτοῦ χρησιμοποιοῦνται πολλαχῶς εἰς τὰς ὀργανικὰς συνθέσεις λόγῳ τῆς εὐκινησίας τῶν δύο μεθυλενικῶν ὑδρογόνων. Σ. Γ.

ὀξαλουρία (ἡ). Παρατεταμένη ἀπέκκρισις μεγάλης ποσότητος ὀξαλικοῦ ἀσβεστίου διὰ τῶν οὔρων. Φυσιολογικῶς τὰ οὖρα περιέχουν ὀξαλικὸν ὀξὺ ἡνωμένον μετὰ τοῦ ἀσβεστίου καὶ ἐνίοτε μετὰ τοῦ καλίου, τοῦ νατρίου κτλ. Ἡ ποσότης τοῦ ὀξέος τούτου, ἡ ὁποία εἶναι σχεδὸν ἀμετάβλητος ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῆς ζωῆς, εἶναι περίπου 2 ἑκατοστογραμμάρια κατὰ εἰκοσιτετράωρον. Ἡ μεγάλη κόπωσις καὶ ἡ ἠλεκτρισμοθεραπεία αὐξάνουν τὴν ποσότητα ταύτην. Αἱ τροφαὶ αἱ ὁποῖαι περιέχουν μεγάλην ποσότητα ὀξαλικῶν ἀλάτων (μύκητες, σπανάκι, τεῖον, κακάο, πιπέρι κτλ.) δὲν αὐξάνουν πολὺ τὴν ποσότητα τοῦ ὀξαλικοῦ ἀσβεστίου τῶν οὔρων, διότι τὸ ὀξαλικὸν ἀσβέστιον των δὲν ἀπορροφεῖται εὐκόλως. Φάρμακά τινα οἷα εἶναι: citrates, belladone, opium, atropine, pilocarpine, piperazine, théobromine, αὐξάνουν τὴν ὀξαλουρίαν· τοὐναντίον δὲ τὰ ἀλκαλικὰ ἐλαττώνουν ταύτην. Παθολογικῶς ἡ ὀξαλουρία ἀπαντᾷ σχεδὸν πάντοτε εἰς τὸν σακχαροδιαβήτην, τὴν παχυσαρκίαν, τὴν ὀξαλικὴν λιθίασιν, τὴν ποδάγραν, τὸν χρόνιον ρευματισμόν, τὰ νοσήματα τοῦ ἥπατος, εἴς τινας νευρασθενείας καὶ δυσπεψίας καὶ μετά τινας παροξυσμοὺς ἄσθματος. Ἡ ὀξαλουρία συνδυαζομένη μετὰ πολυουρίας ἀποτελεῖ τὸν *ὀξαλουρικὸν διαβήτην*. Τὸ ὀξαλικὸν ὀξὺ τῶν οὔρων δύναται ν' ἀναζητηθῇ εἴτε διὰ τῆς μικροσκοπικῆς ἐξετάσεως τοῦ ἰζήματος τῶν οὔρων, εἴτε μᾶλλον διὰ τῆς χημικῆς μεθόδου, ἡ ὁποία ἐπιτρέπει προσέτι καὶ τὴν καταμέτρησιν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ καταμέτρησις τοῦ ὀξαλικοῦ ὀξέος τῶν οὔρων δὲν δύναται νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν ποσότητα τοῦ ὀξαλικοῦ ὀξέος ἐν τῷ ὀργανισμῷ. Μόνον δὲ ἡ καταμέτρησις αὐτοῦ ἐν τῷ αἵματι δύναται νὰ μᾶς πληροφορήσῃ περὶ τούτου. Ἡ θεραπεία τῆς ὀξαλουρίας εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν τῆς ὀξαλαιμίας. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ὀξαλουρικός,—ή,—όν (τό)· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὀξαλουρίαν, ὁ τῆς ὀξαλουρίας: «ὀξαλουρικὸν ὀξύ» ‖ ὁ πάσχων *ὀξαλουρίαν* (βλ. λ.).

—ὀξαλουρικὸν ὀξὺ [*'Οργ. Χημ.*]. Ὀργανικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου $HOOC.CO.NH.CO.NH_2$, σχηματιζόμενον ἐκ τοῦ *παραβανικοῦ ὀξέος* διὰ θερμάνσεως μετ' ἀλκαλίων ἢ διὰ κατεργασίας αὐτοῦ μετὰ βρωμίου. Ἀποτελεῖ κρυσταλλικὴν κόνιν λίαν δυσδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ. Διὰ βρασμοῦ μετ' ἀλκαλίων διασπᾶται (ὑδρολύεται) εἰς ὀξαλικὸν ὀξὺ καὶ οὐρίαν. Φαίνεται ὅτι ἐνίοτε ἀπαντᾷ εἰς τὰ οὖρα. Σ. Γ.

ὀξαλυλουρία ἡ [*'Οργ. Χημ.*]. Συνώνυμον τοῦ *παραβανικὸν ὀξὺ* (βλ. λ.).

ὀξαμινοχρώματα (τὰ) [*Βιομ. Χημ.*]. Εἶναι ἀπ' εὐθείας βάπτοντα ἀζωχρώματα διὰ βαμβακερὰ καὶ ἡμιμάλλινα. Τὰ σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ κυανοῦν, τὸ φαιόν, τὸ ἐρυθρόν, τὸ ἰῶδες κλπ. Σ. Γ.

Ὄξαντον [*'Αρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῶν Σαλεντίνων ἐν Ν. Καλαβρίᾳ τῆς Ἰταλίας, ἄλλως *Οὔξεντ* καὶ *Οὔξεντον*. Εἶναι ἡ σημερινὴ κωμόπολις *Οὐζέντο* (Ugento) τῆς ἐπαρχίας Λέτσε, 22 χλμ. ΝΑ. τῆς Καλλιπόλεως, ἔχουσα (1921) 4.627 κατ., ἐρείπια ρωμαϊκῶν τειχῶν, μεσαιωνικοῦ φρουρίου καὶ ἐπισκοπικὸν ναὸν τοῦ 1745. Τὰ ἑλληνικὰ νομίσματα τοῦ Ὀξάντου, ἅπαντα χαλκᾶ τοῦ ἡμιουγγιαίου συστήματος (200—89 π. Χ.), εἰκονίζουν τὸν Ἡρακλῆ ροπαλοφόρον, ἐνίοτε στεφανούμενον παρὰ τῆς Νίκης, τὴν Ἀθηνᾶν ἢ τὴν Ρώμην ἰανόμορφον, ἔχουν δὲ τύπους τὸν κάνθαρον, ἀετὸν ἐπὶ κεραυνοῦ, κ. ἄ. Π. Ν. Π.

ὀξαποδῶ (ὁ)· ὁ ἔξω ἀπ' ἐδῶ, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἴθε μακρὰν ἀπὸ ἐδῶ νὰ εἶναι, εὐφημιστικὴ προσηγορία ἀντὶ *διάβολος* (βλ. λ.).

ὀξάρωμα (τὸ) (Essigessenz, Essence de vinaigre). Πυκνὸν ὀξικὸν ὀξύ, περιεκτικότητος 80 % περίπου, λαμβανόμενον διὰ ξηρᾶς ἀποστάξεως τῶν ξύλων καὶ ἐπιμελῶς ἀνακαθαρθέν. Χρησιμοποιεῖται ἀραιούμενον καταλλήλως δι' ὕδατος ὡς ὄξος ἐν Εὐρώπῃ. Σ. Γ.

Ὀξὲ [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἁγίου Κηρύκου τῆς ἐπαρχίας Ἰκαρίας τοῦ νομοῦ Σάμου. Κάτ. (1928) 126.

ὀξεῖα (ἡ) [*Γραμματ.*]· ὁ ἐντεταμένος καὶ ὀξὺς τόνος τῆς λέξεως· ἀναδιαστέλλεται πρὸς τὴν *βαρεῖαν* καὶ τὴν *περισπωμένην*, τίθεται δέ: α') ἐπὶ πάσης τονιζομένης βραχείας συλλαβῆς, β') ἐπὶ πάσης τονιζομένης προπαραληγούσης, γ') ἐπὶ τῆς μακρᾶς παραληγούσης πρὸ μακρᾶς ληγούσης, δ') ἐπὶ τῆς μακρᾶς ἀσυναιρέτου ληγούσης, ε') ἐπὶ τῆς συνῃρημένης ληγούσης, ἐὰν ἐτονίζετο τὸ δεύτερον τῶν συναιρουμένων φωνηέντων. Τινὲς τῶν ἐκδοτῶν ἀρχαίων κειμένων θέτουσιν ὀξεῖαν ἀντὶ περισπωμένης εἰς τὰς ἐκ κράσεως προελθούσας λέξεις *τἄλλα, τοὔπος* κ.τ.τ. ἀντὶ *τἆλλα, τοὖπος* κ.τ.τ., ἰσχυριζόμενοι ὅτι ἐνταῦθα εἶναι σύνθεσις βαρείας καὶ ὀξείας (τὰ + ἄλλα, τὸ + ἔπος), ἤτοι ὅτι τονίζεται τὸ δεύτερον τῶν συναιρουμένων φωνηέντων, ἐνῷ ἡ περισπωμένη προέρχεται ἐκ συνθέσεως ὀξείας καὶ βαρείας (τιμά + ὀμεν)· ἀλλ' ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος εἶναι ἐσφαλμένος, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἔπρεπεν εἰς πάσας τὰς πτώσεις τοῦ *ἑστὼς* νὰ θέτωμεν ὀξεῖαν (*ἑστά* + *ὄτος* = *ἑστώτος*). Ἡ ὀξεῖα τῆς ληγούσης ἐξασθενοῦται καὶ μεταβάλλεται εἰς βαρεῖαν, ἐν τῇ συνεπείᾳ, ἤτοι ἐὰν δὲν ἀκολουθῇ στίξις, παραμένει δὲ ἀμετάβλητος, ἐὰν ἀκολουθῇ ἐγκλιτικόν. Β. Φ.

— [*Βυζ. Μουσ.*] Εἷς τῶν ὀκτὼ ἀνιόντων ἐμφώνων χαρακτήρων τοῦ ἀρχαίου στενογραφικοῦ συστήματος τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς. Ἡ ὀξεῖα, γραφομένη διὰ μαύρης μελάνης, ἀνῆκεν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν σωμάτων καὶ ἀνήρχετο ἕνα τόνον, ἔδει δὲ νὰ ἐκφέρηται ἐντόνως πως. Ἐν τῇ σημερινῇ παρασημαντικῇ τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, ἡ ὀξεῖα δὲν ὑπάρχει, παραλειφθεῖσα ὑπὸ τῶν τριῶν διδασκάλων, ἅτε τῆς ποσότητος καὶ δυνάμεως αὐτῆς ἀναπληρουμένης ὑπὸ τοῦ ὀλίγου. Ν. Α. Χ.

— [*Ἰατρ.*] Ἐν τῇ ἰατρικῇ καλοῦνται *ὀξεῖαι* αἱ νόσοι ἢ αἱ καταστάσεις, αἱ ταχέως ἀναπτυσσόμεναι καὶ ἐξελισσόμεναι, αἱ ἔχουσαι δηλονότι γοργὴν τὴν πορείαν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς *χρονίας*. Ὀξεῖαν τὴν πορείαν σημειοῦσι π. χ. αἱ πλεῖσται τῶν λοιμωδῶν νόσων. Σ. Γ. Σ.

— **ὀξεῖα** *γωνία*. Ἡ γωνία ἡ μικροτέρα τῆς ὀρθῆς. Ν. Γ.

Ὀξεῖα *ἄκρα* [*'Αρχ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τῆς Ταπροβάνης (Κεϋλάνης) μεταξὺ Ριζάλα λιμένος καὶ Γόγγου ποταμοῦ ἐκβολῆς (*Πτολεμ.* Ζ, δ, 6). Ταὐτότης ἄγνωστος. Σ. Ε. Λ.

Ὀξειά, ἢ **Ὀξυιά** [*Γεωγρ.*]. Νῆσος τοῦ Ἰονίου πελάγους, ἡ νοτιωτάτη τῶν Ἐχινάδων καὶ ἀποτελοῦσα οἱονεὶ τὴν ΝΔ. τῆς Αἰτωλοακαρνανίας ἐσχατιάν, εἰς ἧς τὴν ἀκτὴν πρόσκειται. Ἐπὶ τῆς ΝΔ. κλιτύος της (πλάτ. 38° 16' 49'' Β., μηκ. 21° 06' 33'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3496: Scropha to Kamilafka) φάρος ἀστραπιαίων ἐκλάμψεων, ἱδρυθεὶς τῷ 1899 καὶ πυρσεύων ἐπὶ 22 μίλ. Οἱ Ἄγγλοι τὴν Ὀξειὰν δέχονται (Med. Pilot, 1908, σελ. 339) ὡς ἀρχὴν τοῦ Πατραϊκοῦ κόλπου. Σ. Ε. Λ.

— **Ὀξειά**, ἢ **Ὀξυά** (τουρκ. *Γιασὺ-ἀντά*) [*Γεωγρ.*]. Νῆσος τῆς Προποντίδος ἐν τῇ συστάδι τῶν Πριγκιπονήσων (πλάτ. 40° 52' 1/2 Β., μηκ. 28° 58' 1/2 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 224: Sea of Marmara), 2 περίπου μίλλ. ΝΔ. τῆς Ἀντιγόνης. Ἐχρησίμευσαν τόσον αὐτὴ ὅσον καὶ ἡ εἰς 1 μίλλ. ΝΑ. αὐτῆς Πλάτη ὡς ἡσυχαστήρια καὶ τόποι ἐξορίας πολιτικῶν. Εἰς τὴν ὀξεῖαν κορυφήν της (ὕψομ. 300 ποδ.) ὑπῆρχε μονύδριον ἐν ὀνόματι Μιχαὴλ τοῦ Ἀρχιστρατήγου, χρησιμοποιηθὲν ὡς ἄσυλον ἀνεστίων παίδων. Ἄμα τῇ ἐπικρατήσει τῶν Νεοτούρκων μετηνέχθησαν (1910) εἰς τὴν ἔρημον ἀπὸ ἐτῶν νῆσον ταύτην πλήθη ἀδεσπότων κυνῶν ἐκ Σταμπούλ, ὅπου ἀπέθανον ἐκ πείνης. Ὁ λιμενίσκος της, βλέπων πρὸς ἀνατολάς, διατηρεῖ ἔτι λείψανα τοῦ μωλίσκου του. Κατὰ τὸν Pierre Gilles εἰς τὴν ἀποχὴν τῆς ἀκτῆς της ἀνεπτύσσοντο ἄφθονα καὶ ἐκλεκτὰ ὀστρείδια. Παντέρημος τανῦν, χρησιμεύει ὡς καταφύγιον μυριάδων θαλασσίων πτηνῶν. Σ. Ε. Λ.

—**Ὀξειά** [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ὑποδιοικήσεως Σαράντα Ἐκκλησιῶν τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ ἐν Α. Θρᾴκῃ κατὰ τὴν ἑλληνικὴν κατοχήν, ὅτε ἠρίθμει (1920) 157 κατ. Τουρκιστὶ καλεῖται *Κορτζάζ*.

—**Ὀξειά** [*Γεωγρ.*]. Ὄνομα διαφόρων ἑλληνικῶν χωρίων (βλ. λ. *Ὀξυά*).

Ὀξεῖαι [*'Αρχ. Γεωγρ.*]. Ὑποσυστὰς τῶν Ἐχινάδων «πλησιάζουσαι τῇ ἀρχῇ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ Ἀχελώου» (*Στράβ.* Η, 351), ἣν ὁ Ὅμηρος ὀνομάζει *Θοαὶ νῆσοι*, περιγράφων τὴν δι' αὐτῶν διέλευσιν τοῦ Τηλεμάχου, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ὑπὸ τῶν μνηστήρων ἐνέδρας (*Ὀδυσ.* ο, 298). Ἦρχε δὲ καὶ αὐτῶν κατὰ τὰ τρωϊκὰ ὁ Μέγης (Ἰλ. Β 265) ὁ Φυλέως. Τινὲς ἐξ αὐτῶν προσεπιχωθεῖσαι ὑπὸ τῶν ἰλύων τοῦ Ἀχελώου συνηνώθησαν τῇ Αἰτωλίᾳ. Πάντως ὅμως ἡ μείζων αὐτῶν διατηρεῖ, ὡς Ὀξειά, τὴν ἀρχαίαν τῆς συστάδος ὀνομασίαν. Σ. Ε. Λ.

ὀξειδάση (ἡ). Ἔνζυμον ὀξειδωτικὸν (βλ. *ἔνζυμον*), τὸ ὁποῖον ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἔχει ἀνευρεθῆ εἰς τὸ δι' ὕδατος ἐκχύλισμα πολλῶν ζωϊκῶν καὶ φυτικῶν ἱστῶν. Εἰς τὴν δρᾶσιν αὐτοῦ ὀφείλεται κυρίως ἡ κατὰ τὴν ἔκθεσιν εἰς τὸν ἀέρα παρατηρουμένη σκοτείνωσις τοῦ χρώματος διαφόρων φυτικῶν ἱστῶν, ὡς λ. χ. τομὴν καρπῶν, λαχανικῶν κλπ. Ἐπὶ τῆς δράσεως αὐτῆς βασίζονται καὶ βιομηχανίαι τινές, ὡς λ. χ. ἡ τῆς λάκκας ἐν Κίνᾳ καὶ Ἰαπωνίᾳ κλπ. Σ. Γ.

ὀξειδιοειδὴς (ὁ)· ὁ ὁμοιάζων πρὸς ὀξείδιον.

ὀξείδιον (τό)· ὀρθότερον *ὀξίδιον*, πρβλ. *ξίφος—ξιφίδιον, κράνος—κρανίδιον* κττ.

—[*Χημ.*] *Ὀξείδιον* καλεῖται πᾶσα ἕνωσις χημικοῦ στοιχείου μετὰ ὀξυγόνου, ὡς λ. χ. τὸ ὀξείδιον τοῦ μαγνησίου MgO κλπ. Τὰ ὀξείδια σχηματίζονται εἴτε ἀμέσως, εἴτε ἐμμέσως. Οὕτω λ.χ. τὰ πλεῖστα τῶν μετάλλων ἐν χαμηλῇ ἢ ὑψηλῇ θερμοκρασίᾳ ἑνοῦνται ἀπ' εὐθείας μετὰ τοῦ ὀξυγόνου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ κάλιον ἤδη ἐν συνήθει θερμοκρασίᾳ ἑνοῦται μετὰ τοῦ ὀξυγόνου, ὁ ὑδράργυρος ἑνοῦται εἰς τοὺς 300° κλπ. Ἡ ἕνωσις τῶν μετάλλων μετὰ τοῦ ὀξυγόνου πρὸς σχηματισμὸν ὀξειδίων ὑποβοηθεῖται τὰ μέγιστα ἐκ τῆς παρουσίας ὑδρατμῶν καὶ ἀνθρακικοῦ ὀξέος καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον βλέπομεν ἀρτιώτατα μέταλλα ὀξειδούμενα ἐν τῷ συνήθει ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι, ἐνῷ ὑπὸ τοῦ ξηροῦ ἀέρος δὲν προσβάλλονται, ὡς λ. χ. ὁ ψευδάργυρος, ὁ σίδηρος, ὁ μόλυβδος κλπ. Πρὸς σχηματισμὸν ὀξειδίων δρᾷ δραστικώτερον τὸ ὄζον ἀντὶ τοῦ ὀξυγόνου. Ὀξείδια τῶν διαφόρων στοιχείων δύνανται νὰ σχηματισθῶσι καὶ ἐμμέσως διὰ θερμάνσεως τῶν θειικῶν, νιτρικῶν, ἀνθρακικῶν ἀλάτων κλπ., ὡς καὶ τῶν ἀντιστοίχων ὑδροξειδίων.

Μερικὰ ἐκ τῶν ὀξειδίων τῶν στοιχείων εἶναι ἀέρια, ἄλλα ὑγρὰ καὶ ἄλλα τέλος στερεά. Μεθ' ὕδατος ἑνούμενα σχηματίζουν ὑδρίτας, ὧν ἄλλοι μὲν εἶναι ὀξέα, ἄλλοι δὲ βάσεις, δι' ὃ καὶ διακρίνομεν ὀξείδια ὀξεογόνα καὶ ὀξείδια βασεογόνα, γενικῶς δὲ δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι τὰ ὀξείδια τῶν ἀμετάλλων εἶναι ὀξεογόνα ἐνῷ τὰ τῶν μετάλλων εἶναι βασεογόνα. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἐξαιρέσεις τοῦ ἀνωτέρω· οὕτω λ. χ. τὸ ὀξείδιον τῶν χρωμάτων εἶναι ἀνυδρίτης ὀξέος, τοῦ χρωμικοῦ ὀξέος κλπ.

Τὰ διάφορα στοιχεῖα δὲν σχηματίζουν ἓν μόνον ὀξείδιον, ἀλλὰ συνήθως πλεῖονα, Οὕτω ὁ σίδηρος π.χ. σχηματίζει τὸ FeO, τὸ Fe_2O_3, τὸ Fe_3O_4 κ.ο.κ. Τὰ κατώτερα ὀξείδια μεταβάλλονται εἰς τὰ ἀνώτερα διὰ περαιτέρω ὀξειδώσεως, ἀντιθέτως δὲ τὰ ἀνώτερα εἰς κατώτερα δι' ἀναγωγῆς.

Διὰ τὴν ὀνομασίαν τῶν ὀξειδίων καὶ πρὸς διάκρισιν τῶν διαφόρων ὀξειδίων ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ στοιχείου χρησιμοποιοῦμεν τοὺς ὅρους μονοξείδιον, διοξείδιον, τριοξείδιον κλπ., ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀτόμων ὀξυγόνου, μεθ' ὧν εἶναι ἡνωμένον τὸ ἄτομον τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος στοιχείου. Ὡς λ.χ. τὸ CO καλεῖται μονοξείδιον τοῦ ἄνθρακος καὶ τὸ CO_2 καλεῖται διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος. Ὅταν περιέχουν τρία ἄτομα ὀξυγόνου ἐπὶ δύο ἀτόμων τοῦ στοιχείου καλοῦνται *σεσκιοξείδια*, ὡς λ.χ. τὸ Fe_2O_3, ὅταν δὲ περιέχουν τέσσαρα ὀξυγόνα ἐπὶ τριῶν ἀτόμων τοῦ στοιχείου καλοῦνται ἐπιτεταρτοξείδια, ὡς π.χ. τὸ Fe_3O_4. Τὰ περιέχοντα ὀξυγόνον πλειότερον τοῦ πρὸς κορεσμὸν τῶν μονάδων συγγενείας ἀπαιτουμένου καλοῦνται ὑπεροξείδια καὶ ἐπὶ στοιχείων σχηματιζόντων μετ' ὀξυγόνου πλεῖονα ὀξείδια τὸ πτωχότερον εἰς ὀξυγόνον καλεῖται ὑποξείδιον. (Τὰ ὀξείδια τῶν διαφόρων στοιχείων ἀναφέρονται κατὰ κανόνα εἰς τὰ οἰκεῖα χημικὰ στοιχεῖα, ὡς λ.χ. τὸ ὀξείδιον τοῦ μαγνησίου εἰς τὸ *μαγνήσιον*, τὸ ὀξείδιον τοῦ καδμίου εἰς τὸ *κάδμιον*, τὸ ὀξείδιον τοῦ σιδήρου εἰς τὸν *σίδηρον* κλπ.) Σ. Γ.

— **ὀξείδιον** *σκώληκος* [*'Ανατομ.*] Ἓν ἐκ τῶν τεσσάρων λοβίων τοῦ κάτω σκώληκος τῆς παρεγκεφαλίδος, τὸ πρόσθιον, ὑποστρόγγυλον, συνιστάμενον ἐκ 5—6 ὑποτυπωδῶν ἑλίκων. Ἡ ὀπισθία ἐπιφάνεια αὐτοῦ πρόσκειται τῇ σταφυλῇ, ἡ δὲ προσθία προωθεῖ τὸ χοριοειδὲς ἱστίον καὶ τὸ πλέγμα τῆς 4ης κοιλίας, ἑκάτερον δὲ πλάγιον συνάπτεται μετὰ τῆς κροκύδος. Ι. Π.

ὀξειδορεδουκτάσαι, ἡ *ὑδροξειδάσαι* (αἱ) [*Χημ.*]· βλ. λ. *ἔνζυμος* (τ. ΙΑ', σ. 169 γ').

ὀξειδοῦν *βακτηρίδιον* [*Μικροβ.*]· βλ. *ὀξικοβακτηρίδια*.

ὀξειδῶ (—όω). Ἑνῶ χημικῶς μετ' ὀξυγόνου ἢ ἐπαυξάνω τὴν ἔν τινι χημικῇ ἑνώσει ἐνυπάρχουσαν ποσότητα ὀξυγόνου, ὡς λ. χ. ἑνῶ τὸν σίδηρον μετ' ὀξυγόνου ἢ ὀξειδῶ τὸ διοξείδιον τοῦ θείου πρὸς τριοξείδιον τοῦ θείου, προσθέτων εἰς τὰ δύο ὀξυ-

Digitized by Google

γόνα καὶ τρίτον τοιοῦτον. *Ὀξειδῶ* σημαίνει κατ' ἐπέκτασιν καὶ ἀφαιρῶ ὑδρογόνον ἐξ ὀργανικῆς τινος ἑνώσεως δι' ἐπιδράσεως ὀξυγόνου, σχηματιζομένου ἀντιστοίχως ὕδατος, ὡς λ. χ. ὀξειδῶ οὕτω τὴν ἀλκοόλην πρὸς ἀλδεΰδην. Παθ. *ὀξειδοῦμαι* (κοιν. *σκουριάζω*). Σ. Γ.

ὀξειδωμένος, —*η,* —*ον*· ὁ ὑποστὰς ὀξείδωσιν.

ὀξειδώσιμος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἐπιδεκτικὸς ὀξειδώσεως, ὁ δυνάμενος νὰ ὑποστῇ ὀξείδωσιν.

ὀξείδωσις, —*εως* (ἡ). Καλεῖται οὕτω ὑπὸ στενοτέραν ἔννοιαν ἡ προσθήκη ὀξυγόνου εἰς σῶμά τι, ὑπὸ εὐρυτέραν δὲ ἔννοιαν ἡ ἀφαίρεσις ὑδρογόνου ἀπὸ ἑνώσεώς τινος διὰ τῆς προσθήκης ὀξυγόνου καὶ ἐνδιαμέσου ἀποσπάσεως ὕδατος. Περαιτέρω ὡς ὀξείδωσις χαρακτηρίζεται καὶ ἡ αὔξησις τοῦ σθένους στοιχείου τινὸς διὰ τῆς προσλήψεως ἠλεκτραρνητικῶν στοιχείων ἢ ριζῶν.

Ἡ ὀξείδωσις ἐπιτελεῖται εἴτε δι' ἀπ' εὐθείας ἐπιδράσεως τοῦ ὀξυγόνου τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, ἢ καθαροῦ ὀξυγόνου, ἢ ὄζοντος, εἴτε ἐμμέσως διὰ τῶν καλουμένων ὀξειδωτικῶν μέσων, ἤτοι ὑλῶν, αἵτινες περιέχουσιν ὀξυγόνον δυνάμενον εὐκόλως ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει νὰ μεταβιβασθῇ εἰς ἄλλας ἑνώσεις, τὰς ὁποίας τοιουτοτρόπως ὀξειδώνει. Τοιαῦτα ὀξειδωτικὰ μέσα εἶναι τὸ ὑπεροξείδιον τοῦ ὑδρογόνου (ὀξυγονοῦχον ὕδωρ), τὸ νιτρικὸν ὀξύ, τὸ διχρωμικὸν κάλιον, τὸ ὑπερμαγγανικὸν κάλιον κλπ.

Ἡ ἀφαίρεσις ὑδρογόνου ἐξ ἑνώσεων τῇ ἐπιδράσει ὀξυγόνου διὰ τοῦ ἐνδιαμέσου σχηματισμοῦ ὕδατος λαμβάνει χώραν συνήθως εἰς τὰς ὀργανικὰς ἑνώσεις, τοιαύτη δὲ λ. χ. εἶναι ἡ μετατροπὴ ἀλκοολῶν εἰς ἀλδεΰδας ἢ κετόνας. Παράδειγμα τέλος τῆς αὐξήσεως τοῦ σθένους στοιχείου τινὸς διὰ τῆς προσλήψεως ἠλεκτραρνητικῶν στοιχείων ἢ ριζῶν παρέχει ἡ μετατροπὴ τοῦ διοξειδίου τοῦ θείου εἰς τριοξείδιον ἢ ἡ μετατροπὴ τοῦ διχλωριούχου σιδήρου εἰς τριχλωριοῦχον σίδηρον κλπ. (βλ. καὶ *ὀξειδωτικὸν* μέσον). Σ. Γ.

— *[Μεταλ.]* Χρησιμοποιεῖται πρὸς μετατροπὴν τῶν μεταλλευμάτων ἢ μεταλλουργικῶν προϊόντων εἰς διάφορα στάδια ἐπεξεργασίας αὐτῶν ἢ καθάρσεως, ὡς π. χ. τὴν μετατροπὴν θειούχων, ἀρσενικούχων κτλ. ἑνώσεων (μεταλλευμάτων ἢ συντηγμάτων), ἢ τὴν κάθαρσιν τοῦ χυτοσιδήρου. Γενομένη εἰς στερεὰν κατάστασιν ἀποτελεῖ τὴν ὀξειδωτικὴν *φρῦξιν*, ἥτις γίνεται εἰς σωρούς, χώρους ἐν μέρει κλειστούς, φάτνας ἢ καὶ καμίνους διαφόρων τύπων, φλογοβόλους ἢ φρεατοκαμίνους, ἢ καὶ στρόμβους ἢ τραπέζας μετατροπῆς μετὰ προσφυσήσεως ἀέρος (π.χ. μεταλλουργία μολύβδου, νικελίου, χαλκοῦ, ψευδαργύρου κτλ.). Εἰς ὑγρὰν κατάστασιν ἡ ὀξείδωσις γίνεται εἰς λέβητας (ἀπαργύρωσις τοῦ μολύβδου διὰ τῆς μεθόδου Πάττινσον), εἰς καμίνους (κυπέλλωσις τοῦ ἀργυρούχου μολύβδου), εἰς τὰς καμίνους Σίημενς Μαρτὲν τῶν χαλυβουργείων, εἰς ὡρισμένον στάδιον τῆς κατεργασίας ἐν αὐταῖς τοῦ χυτοσιδήρου, καθ' ὃ ὀξειδοῦνται ἀεριοποιούμεναι ἢ σκωριοποιούμεναι αἱ ἀποβλητέαι ἐκ τοῦ χυτοσιδήρου προσμείξεις (ἐξ ἄνθρακος, μαγγανίου, πυριτίου, φωσφόρου κτλ.). Εἰς τὴν κάμινον ἀναδεύσεως πολτοπαγοῦς σιδήρου γίνονται ὅμοιαι ἀντιδράσεις εἰς ἡμίρρευστον κατάστασιν. Εἰς τοὺς στρόμβους μετατροπῆς Bessemer καὶ Thomas γίνεται ἐπίσης ἡ αὐτὴ ὀξειδωτικὴ ἐνέργεια διὰ τοῦ προσφυσωμένου ἀέρος, ἐνῷ εἰς τὰς φλογοβόλους καὶ φρεατοειδεῖς καμίνους γίνεται διὰ τῆς περισσείας ὀξυγόνου τῶν φλογῶν, τῆς πυρᾶς καταλλήλως πρὸς τοῦτο ρυθμιζομένης. Ἡ ὀξείδωσις τῶν θειούχων μεταλλευμάτων παρέχει ἄλλοτε αὐτὸ τοῦτο τὸ μέταλλον (σπανιώτερον π. χ. τὸ κιννάβαρι δίδει ὑδράργυρον μεταλλικὸν $HgS+O_2=Hg+SO_2$), ἢ ὀξείδια (π. χ. ἐὰν M δηλοῖ μέταλλον θειούχου ἑνώσεως, $MS+3O=MO+SO_2$) ἢ θειικὴν ἕνωσιν ($MS+2O_2=SO_4M$). Τοιαῦται ἀντιδράσεις χρησιμοποιοῦνται ὁλικῶς ἢ μερικῶς εἰς τὰς ἄνω ἀναφερομένας μεταλλουργίας. Θ. Χ.

—*ὀξείδωσις φυσικὴ [Μεταλλ.]*· βλ. *σκωρίασις*.

ὀξειδωτικός,—*ή,*—*όν*· ὀρθότερον *ὀξιδωτικός*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὀξίδωσιν, ὁ τῆς ὀξιδώσεως.

— *ὀξειδωτικὸν μέσον.* Καλεῖται οὕτω πᾶν μέσον δυνάμενον νὰ προκαλέσῃ ὀξείδωσιν. Ὡς τοιαῦτα μέσα θεωροῦνται κυρίως τὸ ὀξυγόνον ἢ ὄζον, τὸ ὑπεροξείδιον τοῦ ὑδρογόνου, τὸ νιτρικὸν ὀξύ, τὸ χρωμικὸν ὀξύ, τὸ πυκνὸν θειικὸν ὀξὺ ἐν θερμῷ, ὁ πυρολουσίτης παρουσίᾳ θειικοῦ ὀξέος, τὸ χλωρικὸν κάλιον, τὸ ὑπερμαγγανικὸν κάλιον, τὰ ὑπεροξείδια τῶν μετάλλων, τὰ ὑπερθειικὰ ἄλατα κ.λ.π. Ἔντονον ὀξειδωτικὸν μέσον εἶναι καὶ τὸ ἠλεκτρολυτικῶς παραγόμενον ὀξυγόνον ἐν καταστάσει γενέσεως. Περαιτέρω ὡς ὀξειδωτικὰ μέσα θεωροῦνται τὰ ἀλογονικὰ στοιχεῖα (χλώριον, βρώμιον καὶ ἰώδιον), τὰ ὁποῖα δρῶσιν ὀξειδωτικῶς παρουσίᾳ ὕδατος, διότι διασπῶσι τὸ ὕδωρ, ἑνοῦνται μετὰ τοῦ ὑδρογόνου καὶ ἐκλύουσιν ὀξυγόνον (βλ. καὶ *ὀξείδωσις*). Σ. Γ.

ὀξειδωτός,—*ή,*—*όν*· ὁ ὀξειδωμένος, ὁ ἔχων ὑποστῇ ὀξείδωσιν.

ὀξεικοβακτηρίδια· βλ. *ὀξικοβακτηρίδια*.

ὀξεικός,—*ή,*—*όν*· ὁ ἐξ ὄξους προερχόμενος (βλ. *ὀξικός*).

— **ὀξεικὸν ὀξύ,** βλ. *ὀξικὸν ὀξύ*.

Ὀξ(ε)ίνας *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Παφλαγονίας (βλ. λ. *Καλλίχορος*).

ὀξείνωσις, —*εως* (ἡ) *[Μικροβ.]*· βλ. *ὀξέωσις*.

ὀξέλαιον (τό)· ὄξος καὶ ἔλαιον ἀνάμικτα ὡς ἄρτυμα, κοιν. *ξιδόλαδο* ἢ *λαδόξιδο*.

—*[Ἀρχ.]* Τὸ *ὀξέλαιον*, μῖγμα ἐλαίου καὶ ὄξους, ἦτο ἐν χρήσει ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἰατρικῇ, εἴτε μόνον εἴτε μεμιγμένον μετ' ἄλλων οὐσιῶν, οἷον λιθαργύρου, εἰς κατασκευὴν ἐμπλάστρων (*Γαλην.* XIII, 401). ΑΡ. Π. Κ.

Ὀξενστιέρνα (Oxenstjerna). Σουηδὸς πολιτικὸς (βλ. λ. *Οὐξενστιέρνα*).

Ὄξεντον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας (βλ. *Ὄξαντον*).

ὀξεολεύκωμα, —*ατος* (τό)· περιληπτικὸν ὄνομα δι' ὅλα τὰ διὰ τῆς ἐπιδράσεως τῶν ἀραιῶν ὀξέων ἐπὶ τῶν λευκωμάτων λαμβανόμενα πρωτογενῆ προϊόντα, ὡς ἡ *συντονίνη* κ. λ. π. Σ. Γ.

ὀξεοστεγῆ *βακτηρίδια [Μικροβ.]*· βλ. *ὀξυάντοχα*.

ὀξεοφουξίνη (ἡ). Καλεῖται ἐμπειρικῶς τὸ τρισουλφονικὸν παράγωγον τῆς *φουξίνης*.

ὀξετόνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ἀκετόνη*.

ὀξέως· ἐπίρρ., μετὰ ὀξύτητος, μετὰ σφοδρότητος, σφοδρῶς, ταχέως, ἰσχυρῶς· παραθετ. *ὀξύτερον, ὀξύτατα*.

ὀξέωσις, ἡ *ὀξείνωσις*, ἡ *ὀξίνωσις* (acidose). Οὕτω καλεῖται ἰδιαιτέρα τις κατάστασις τοῦ ὀργανισμοῦ, προκαλουμένη ἐκ τῆς ἐλαττώσεως τῆς ἀλκαλικότητος τοῦ αἵματος. Τὸ αἷμα φυσιολογικῶς ἔχει οὐδετέραν ἢ ἐλαφρῶς ἀλκαλικὴν ἀντίδρασιν, ὀφειλομένην ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν ἐλαφρὰν περίσσειαν τῶν ἐνεργῶν ἀνιόντων τοῦ ὑδροξυλίου (OH), ἅτινα περιέχει, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὸ διττανθρακικὸν νάτριον, τὰς ἀμμωνιακὰς βάσεις καὶ τὰ διάφορα ἅλατα, τὰ εὑρισκόμενα ἐν αὐτῷ. Τὴν ἀντίδρασιν ταύτην τοῦ αἵματος, ἥτις κυμαίνεται μεταξὺ pH 7,3—7,5, ὁ ὀργανισμὸς διατηρεῖ σταθερὰν παρὰ πάσας τὰς μεταβολάς, τὰς ὁποίας τείνουσι νὰ ἐπιφέρωσιν αἱ εἰσαγόμεναι διὰ τῶν τροφῶν οὐσίαι καὶ τὰ διάφορα ὀξέα τὰ προερχόμενα ἐκ τῆς ἀνταλλαγῆς τῆς ὕλης, διὰ δύο ρυθμιστικῶν μηχανισμῶν. Ὁ εἷς ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ἀποβολῆς διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος ἀπὸ τῶν πνευμόνων καὶ ὀξίνων φωσφορικῶν ἁλάτων, οὐρικοῦ ὀξέος κ.τ.τ. ἀπὸ τῶν νεφρῶν. Ὁ ἕτερος ἀποτελεῖται ἐκ τῆς δεσμεύσεως τοῦ πλεονάσματος τῶν ἐνεργῶν κατιόντων τοῦ H τῶν ἐν τῷ αἵματι ρυθμιστικῶν οὐσιῶν (substances tampons, Puffersubstanzen). Αἱ κυριώτεραι τῶν οὐσιῶν τούτων εἶναι τὰ ἀνθρακικὰ καὶ φωσφορικὰ ἅλατα, τὰ ἐπαμφοτερίζοντα λευκώματα, ἡ αἱμοσφαιρίνη καὶ ἰδίᾳ τὸ νάτριον τοῦ διττανθρακικοῦ νατρίου τοῦ εὑρισκομένου ἐν τῷ αἵματι καὶ αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ ἐφεδρικὸν ἄλκαλι (reserve alcaline, Alkalireserve). Τὸ φυσιολογικὸν ποσὸν τοῦ ἐφεδρικοῦ ἀλκάλεως κυμαίνεται μεταξὺ 55—75%. Ὅταν τὸ ποσὸν τοῦτο εἶναι κάτω τῶν 50%, λέγομεν ὅτι ὑπάρχει *ὀξέωσις*, ὅταν δὲ εἶναι ἄνω τῶν 80%, λέγομεν ὅτι ὑπάρχει *ἀλκάλωσις*. Ὁ προσδιορισμὸς τῆς ὀξεώσεως γίνεται διὰ δύο μεθόδων: 1) Διὰ τῆς εὑρέσεως τοῦ pH τοῦ αἵματος, ἤτοι τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς πυκνότητος τῶν ἰόντων τοῦ H τῶν περιεχομένων ἐν αὐτῷ· καὶ 2) Διὰ τῆς μεθόδου τοῦ van Slyke. Διὰ τῆς πρώτης τὸ pH τοῦ αἵματος ἐπὶ ὀξεώσεως εἶναι κάτω τοῦ 7. Διὰ τῆς δευτέρας, ἥτις στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἰδιότητος ἣν ἔχει τὸ αἷμα ὅπως δεσμεύῃ τὸ CO_2, εὑρίσκομεν τὸ ποσὸν τοῦ ἐφεδρικοῦ ἀλκάλεως ἠλαττωμένον. Φυσιολογικῶς 100 κ. ἐκ. αἵματος δεσμεύουσι 65 κ.ἐκ. περίπου CO_2. Ἐπὶ ὀξεώσεως τὸ ποσὸν τοῦτο κατέρχεται κάτω τῶν 50 κ. ἐκ.

Ἡ ὀξέωσις τοῦ αἵματος παρετηρήθη εἰς τὸν διαβήτην καὶ ἰδίᾳ τὸ διαβητικὸν κῶμα, εἰς τὰς βαρείας νεφρίτιδας, μετὰ ἔντονον μυϊκὴν ἐργασίαν, εἰς τὴν ραχίτιδα, οὐραιμίαν, δηλητηριάσεις, ὀξείας λοιμώδεις νόσους κτλ. Ν. Α. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ὀξιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*· βλ. λ. *ὀξυά*.

Ὀξιὰ *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Φωκίδος καὶ Εὐρυτανίας (βλ. *Ὀξυά*).

—**Ὀξιὰ** *[Γεωγρ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Νάξῳ ὄρους *Ζία* (βλ. λ.).

ὀξιδοαιθάνιον *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *αἰθυλενοξείδιον*.

ὀξιδοβουτάνιον *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *τετραμεθυλενοξείδιον*.

ὀξιδοπεντάνιον *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *πενταμεθυλενογλυκόλη*.

ὀξιδοπροπανικὸν *ὀξὺ [Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *γλυκιδικὸν ὀξύ*.

2, 3 - **ὀξιδοπροπανόλη**- 1 *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *γλυκερίνης παράγωγα*.

ὀξικοβακτηρίδια (τά), ἢ *ὀξεικοβακτηρίδια* (oxycobacter s. bact. aceti). Πρόκειται περὶ πολυαρίθμων εἰδῶν σχιζομυκήτων προκαλούντων τὴν ὀξικὴν ζύμωσιν. Εἶναι λίαν διαδεδομένα ἐν τῇ φύσει καὶ ἀνευρίσκονται συνηθέστατα εἰς τὸν κονιορτὸν καὶ εἰς τὸ χῶμα τῶν ἀμπελώνων, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐγκαθίστανται ἐπὶ τῶν σταφυλῶν καὶ διὰ τούτων εἰς τὸ γλεῦκος. Διὸ ἡ παρουσία καὶ ὁ πολλαπλασιασμὸς αὐτῶν εἶναι λίαν ἐπικίνδυνος διὰ τὸν οἶνον. Ζῶσιν ἐφ' ἱκανοὺς μῆνας καὶ ἀντέχουσιν εἰς τὴν ἀποξήρανσιν. Οἱ μικροργανισμοὶ οὗτοι κέκτηνται μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν ζύμωσιν τοῦ οἴνου, τοῦ ζύθου καὶ τῶν οἰνοπνευματωδῶν ἐν γένει ποτῶν, τῶν περιεχόντων ὀλίγον οἰνόπνευμα, ὡς δυνάμενα νὰ ἐπιφέρωσιν ἀνεπανορθώτους ἀλλοιώσεις τούτων.

Κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἀνωτέρω ποτῶν ἀναπτύσσεται ἐπὶ τοῦ ζυμουμένου ὑγροῦ ὑμένιόν τι, ὅπερ καλεῖται *μυκόδερμα τοῦ ὄξους* (mycoderma aceti) καὶ ὅπερ μικροσκοπικῶς ἐξεταζόμενον ἀποτελεῖται ἐκ διαφόρων σχιζομυκήτων, ὧν τὰ κυριώτερα εἶναι τὰ ἑπόμενα:

1) Τὸ *βακτηρίδιον τοῦ ὄξους* (bact. aceti). Τοῦτο, ἀναπτυσσόμενον κατὰ προτίμησιν ἐπὶ τοῦ ζύθου, παράγει λεῖον δερμάτιον βλεννῶδες, ἀποτελούμενον ἐκ βακτηριδίων βραχέων, διατεταγμένων καθ' ἁλύσεις. Σπανίως εἶναι μακρὰ ἢ ἀποτελοῦσι νημάτια. Ἀναπτύσσονται ἐν θερμοκρασίᾳ 4°—42°.

2) Τὸ *παστέρειον βακτηρίδιον* (bact. Pasteurianum). Σχηματίζει ξηρὸν δερμάτιον πτυχῶδες, ἀποτελούμενον ἐκ βακτηριδίων παχέων κατὰ μακρὰς ἁλύσεις.

3) Τὸ *βακτηρίδιον τὸ Κυτσιγκιανὸν* (bact. Kützingianum). Σχηματίζει ξηρὸν δερμάτιον ἀνερχόμενον ὑπὲρ τὸ ὑγρὸν καὶ κατὰ μῆκος τοῦ τοιχώματος τοῦ φιαλιδίου. Ἀποτελεῖται ἐκ βακτηριδίων μικρῶν μεμονωμένων ἢ κατὰ ζεύγη, σπανίως σχηματιζόντων ἁλύσεις.

4) Τὸ *ξύλινον βακτηρίδιον* (bact. Xylinum). Εἶναι βακτηρίδιον μετὰ βλεννώδους ἐλύτρου καὶ σχηματίζει ὑμένιον ἐξ ἰξώδους βλέννης, ἥτις πληροῖ ὁλόκληρον τὸ θρεπτικὸν ὑγρόν. Τὸ βακτηρίδιον τοῦτο χρησιμοποιεῖται ἰδίᾳ ἐν Ἀγγλίᾳ πρὸς παραγωγὴν ὄξους.

5) Τὸ *ὀξειδοῦν βακτηρίδιον* (bacillus oxydans). Σχηματίζει λεπτότατον δερμάτιον, ὅπερ ἀποτελεῖται ἐκ μεμονωμένων νησυδρίων καὶ ὅπερ ἀνυψοῦται κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ ὑγροῦ ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων τοῦ φιαλιδίου. Συνίσταται ἐκ βακτηριδίων, ἅτινα, ἐνῷ κατ' ἀρχὰς εἶναι κατὰ ζεύγη, εἶτα διατίθενται κατὰ μακρὰς ἁλύσεις. Ἐπιφέρει τὴν θόλωσιν τοῦ ζύθου. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω παρετηρήθησαν καὶ τὸ *ὀξυγόνον βακτηρίδιον* (bact. acetigenum), ὡς καὶ τὸ *ἀνιὸν βακτηρίδιον* (bact. ascendens), ἅτινα συμβάλλουσιν ἐπίσης εἰς τὴν πρόκλησιν τῶν διαφόρων νόσων τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν. Ν. Α. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ὀξικός, —*ή,* —*όν*. Ὁ προερχόμενος, ἀνήκων ἢ ὁπωσδήποτε σχετιζόμενος πρὸς τὸ ὄξος, ὡς λ. χ. ὀξικὸν ὀξύ, ὀξικὴ ζύμωσις, ὀξικὸς αἰθήρ, ὀξικὰ ἅλατα, ὀξικοὶ ἐστέρες κλπ. Ὅλα ταῦτα στενότατα συσχετίζονται πρὸς τὸ ὄξος. Σ. Γ.

— **ὀξικὴ** *ἀλδεΰδη [Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ἀκεταλδεΰδη*.

— **ὀξικὴ** *ζύμωσις*. Ἡ διὰ ζυμώσεως παραγωγὴ ὀξικοῦ ὀξέος (βλ. *ὄξος* καὶ *ὀξικὸν ὀξύ*).

— **ὀξικὴ** *μορφίνη*· βλ. *μορφίνη*.

— **ὀξικὸν** *ἀμύλιον [Χημ.]*· βλ. *ἀμύλιον ὀξικόν*.

—**ὀξικὸν** *ὀξύ*, ἢ *αἰθανικὸν ὀξύ*, ἢ *μεθανοκαρβονικὸν ὀξὺ [Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι κεκορεσμένον μονοκαρβονικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου $CH_3.COOH$. Τὸ ὀξικὸν ὀξὺ ἦτο γνωστὸν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ *ὄξους*, ὅπερ εἶναι ἀραιότατον διάλυμα αὐτοῦ ἐν ὕδατι. Ἐκ τοῦ ὄξους δὲ ἀκριβῶς ἐπεδιώχθη δι' ἀποστάξεως ὁ ὁπωσδήποτε καθαρισμὸς αὐτοῦ. Πυκνότατον ὀξικὸν ὀξὺ ἐλήφθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Stahl περὶ τὸ 1700, ἀπ' αὐτοῦ δὲ ἀπεδείχθη καὶ τὸ ἀναφλέξιμον αὐτοῦ. Τὴν χημικὴν σύστασιν τοῦ ὀξικοῦ ὀξέος προσδιώρισεν ὁ χημικὸς Berzelius τῷ 1814.

Τὸ ὀξικὸν ὀξὺ εἶναι λίαν διαδεδομένον ἐν τῇ φύσει. Οὕτως ἀπαντᾷ εἰς τοὺς φυτικοὺς χυμοὺς καὶ εἰς τὰ πράσινα μέρη τῶν φυτῶν ἐν μέρει ἐλεύθερον καὶ ἐν μέρει ὑπὸ μορφὴν ἁλάτων μετ' ἀλκαλίων ἢ ἀλκαλικῶν γαιῶν. Ἐπίσης εἰς διάφορα φυτικὰ ἔλαια ἀπαντῶσιν ἐστέρες τοῦ ὀξικοῦ ὀξέος. Εἰς μικρὰς ποσότητας ἀπαντᾷ ἐπίσης εἰς τὰ διάφορα ζωϊκὰ ἐκκρίματα, ὡς τὰ οὖρα, τὴν χολήν, τὰ περιττώματα, πολὺ συχνὰ δ' ὅμως ἐμφανίζεται ὡς προϊὸν ὀξικῆς ζυμώσεως κατὰ τὰς ἀλλοιώσεις καὶ ἀποσυνθέσεις διαφόρων ὀργανικῶν ὑλῶν καὶ τροφίμων. Ἡ κυριωτέρα τέλος παραγωγὴ ὀξικοῦ

Digitized by Google

ὀξέος εἶναι ἡ ὀξικὴ ζύμωσις τῶν ἀλκοολούχων ποτῶν, καθ' ἣν τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ὀξικοῦ μύκητος (Mycoderma aceti κλπ.) παράγεται ὄξος.

Ὀξικὸν ὀξὺ δύναται νὰ παρασκευασθῇ κατὰ διαφόρους συνθετικὰς μεθόδους. Εἰς τὴν βιομηχανίαν τὸ ὀξικὸν ὀξὺ παρασκευάζεται σήμερον κατὰ δύο κυρίως μεθόδους, ἤτοι ἐκ τοῦ ξυλόξους τῆς ξηρᾶς ἀποστάξεως τῶν ξύλων καὶ διὰ τῆς ὀξειδώσεως τῆς ἀκεταλδεΰδης. Κατὰ τὴν πρώτην μέθοδον τὸ *ξυλόξος* κορέννυται διὰ σόδας, εἶτα πρὸς ἀφυδάτωσιν θερμαίνεται μέχρι 300°, ὁπότε καὶ τήκεται, καὶ ἀκολούθως, μετὰ τὴν ἐκ τῆς ψύξεως στερεοποίησιν, τὸ ἤδη τελείως ἄνυδρον ὀξικὸν νάτριον φέρεται μετὰ πυκνοῦ ἐλευθέρου ἀρσενικοῦ θειικοῦ ὀξέος εἰδ. βάρους 1,842 εἰς ἀποστακτῆρας, ὅπου καὶ ἀποστάζεται. Τὸ ἀπόσταγμα ἀποτελεῖται ἀπὸ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καθαρὸν ὀξικὸν ὀξύ. Ἐσχάτως ὑπεδείχθη ἡ ἠλεκτρόλυσις τοῦ ὀξικοῦ νατρίου ἐν ὑδατικῷ διαλύματι.

Ἡ δευτέρα, ἤτοι ἡ ἐξ ἀκεταλδεΰδης, μέθοδος ἤρξατο διαδιδομένη κυρίως ἀπὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου καὶ ἐντεῦθεν, ἡ ἐπέκτασις δ' αὐτῆς συνεχῶς ἐπαυξάνεται. Αὕτη βασίζεται εἰς τὴν ὀξείδωσιν τῆς ἀκεταλδεΰδης κατὰ τὴν ἐξίσωσιν

$$CH_3\,CHO + O = CH_3 \cdot COOH.$$

Ἡ ὡς πρώτη ὕλη χρησιμεύουσα ἀκεταλδεΰδη παράγεται ἀναλόγως εἴτε δι' ὀξειδώσεως τῆς αἰθυλικῆς ἀλκοόλης εἴτε ἐξ ἀκετυλενίου.

Ἀραιὸν ὀξικὸν ὀξὺ λαμβάνεται ἐπίσης δι' ὀξικῆς ζυμώσεως ἀλκοολούχων ὑγρῶν (βλ. λ. *ὄξος*), ἐσχάτως δ' ἐπετεύχθη λίαν ἐπιτυχῶς ἡ ὑποβολὴ εἰς ὀξικὴν ζύμωσιν διαφόρων πλουσίων εἰς ὑδατάνθρακας ὑλῶν, ὡς λ. χ. διαφόρων ξυλωδῶν ὑλῶν κλπ.

Τὸ καθαρὸν πυκνὸν ἄνυδρον ὀξικὸν ὀξὺ εἶναι διαυγές, ἄχρουν, δηκτικῆς ὀξίνης ὀσμῆς, ἰσχυρῶς καυστικὸν ὑγρόν, στερεοποιούμενον εἰς 16° πρὸς ἀχρόους ρομβικοὺς πίνακας (δι' ὃ καὶ συνήθως καλεῖται κρυσταλλικὸν ὀξικὸν ὀξύ). Τὸ ὀξικὸν ὀξὺ μίγνυται εἰς πᾶσαν ἀναλογίαν μεθ' ὕδατος, γλυκερίνης, ἀλκοόλης καὶ αἰθέρος. Κατὰ τὴν ἀραίωσιν μεθ' ὕδατος κατ' ἀρχὰς αὐξάνεται τὸ εἰδικὸν βάρος λόγῳ σχηματισμοῦ ὑδρίτου καὶ εἶτα πάλιν κατέρχεται καὶ τοιουτοτρόπως ἓν διάλυμα μὲ περιεκτικότητα εἰς ὀξικὸν ὀξὺ 43% ἔχει τὸ ἴδιον εἰδικὸν βάρος μὲ τὸ καθαρὸν ὀξικὸν ὀξύ.

Τὸ ὀξικὸν ὀξὺ ἔρχεται εἰς τὸ ἐμπόριον συνήθως ὡς διάλυμα 30% καὶ ὡς πυκνὸν 96—99%, χρησιμοποιεῖται δ' εὐρύτατα εἰς τὴν βιομηχανίαν πρὸς παρασκευὴν φαρμάκων, χρωμάτων, ἀρωμάτων, διαφόρων ἁλάτων καὶ ἐστέρων αὐτοῦ διὰ ποικίλας χρήσεις κλπ.

Ὀξικοῦ ὀξέος ἅλατα. Τὸ ὀξικὸν ὀξὺ εἶναι μονοβασικὸν ὀξὺ καὶ σχηματίζει καλῶς κρυσταλλούμενα εὐδιάλυτα κατὰ τὸ πλεῖστον ἅλατα. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἁλάτων τοῦ ὀξικοῦ ὀξέος εἶναι:

Ὀξικὸν κάλιον (βλ. *κάλιον*).

Ὀξικὸν νάτριον $CH_3\,COO\,Na + 3H_2O$. Σῶμα κρυσταλλικόν, εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ. Χρησιμοποιεῖται εἰς τὰς ὀργανικὰς συνθέσεις.

Ὀξικὸν ἀμμώνιον CH_3COONH_4, τήκεται εἰς 112°, 5. Χρησιμοποιεῖται πρὸς παρασκευὴν ἀκεταμιδίου καὶ εἰς διάλυμα ὑπὸ τὸ ὄνομα Spiritus Mindereri κατὰ τοῦ ἱδρῶτος.

Ὀξικὸν ἀσβέστιον $(CH_3\,COO)_2\,Ca + 2H_2O$. Παράγεται βιομηχανικῶς ἐκ τοῦ ξυλόξους διὰ προσθήκης γάλακτος ἀσβέστου ἢ ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου καὶ ἀποτελεῖ οὕτω τὴν πρώτην ὕλην τῆς βιομηχανικῆς παρασκευῆς τοῦ ὀξικοῦ ὀξέος καὶ τῆς ἀκετόνης.

Ὀξικὸς ψευδάργυρος $(CH_3\,COO)_2\,Zn + 3H_2O$. Κρυσταλλικὸν εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ σῶμα.

Ὀξικὸς μόλυβδος. Διακρίνομεν: α) Τὸν *οὐδέτερον ὀξικὸν μόλυβδον* $(CH_3COO)_2\,Pb + 3H_2O$, ὅστις λαμβάνεται διὰ διαλύσεως τῆς ἀντιστοίχου ποσότητος ὀξειδίου τοῦ μολύβδου εἰς ὀξικὸν ὀξὺ καὶ ἀποτελεῖ κρυσταλλικὸν εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ σῶμα, δυσαρέστου γλυκείας γεύσεως καὶ λίαν δηλητηριῶδες. β) Τὸν *βασικὸν ὀξικὸν μόλυβδον*: $Pb(OH)\,(C_2H_3O_2)$, εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ· καὶ γ') Τὸν *διβασικὸν ὀξικὸν μόλυβδον* $Pb(C_2H_3O_2)_2 + 2PbO$, δυσδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ. Μῖγμα τῶν δύο τελευταίων εἶναι ὁ *φαρμακευτικὸς ὀξικὸς μόλυβδος* (*ὄξος μολύβδου, μολύβδοξος*), χρησιμοποιούμενος πρὸς παρασκευὴν τοῦ γουλαρδείου ὕδατος (μολυβδόνερον). Χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν ἀνοργάνων χρωμάτων.

Ὀξικὸς χαλκὸς (βλ. *χαλκοῦ χρώματα*).

Ὀξικὸν κάδμιον (βλ. *κάδμιον*).

Ὀξικὸς ἄργυρος $CH_3\,COO\,Ag$. Δυσδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ κρυσταλλικὸν σῶμα.

Ὀξικὸν ἀργίλλιον (βλ. *ἀργίλλιον*).

Ὀξικὸς σίδηρος. Διακρίνομεν *οὐδέτερον* καὶ *βασικόν*. Χρησιμοποιεῖται εἰς μεγάλα ποσὰ ὡς πρόστιμμα εἰς τὴν βαφικήν.

Ὀξικὸν χρώμιον, λαμβανόμενον δι' ἐπιδράσεως στυπτηρίας διὰ χρωμίου ἐπὶ ὀξικοῦ μολύβδου. Χρησιμοποιεῖται ὁμοίως ὡς πρόστιμμα εἰς τὴν βαφικήν.

Ὀξικὸν θόριον (βλ. *θόριον*).

Ὀξικοῦ ὀξέος ἐστέρες. Τὸ ὀξικὸν ὀξὺ σχηματίζει μετὰ διαφόρων ἀλκοολῶν ἐστέρας, ὧν σπουδαιότερος εἶναι ὁ μετὰ τῆς αἰθυλικῆς ἀλκοόλης, ἤτοι ὁ *ὀξικὸς αἰθυλεστὴρ* ἢ *ὀξικὸν αἰθύλιον* ἢ *αἰθανικὸς αἰθυλεστήρ*, ὅστις ἔχει τὸν τύπον $CH_3\,COO.\,C_2H_5$ καὶ εἶναι μᾶλλον γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *ὀξικὸς αἰθήρ*. Παρασκευάζεται ἐξ ὀξικοῦ ὀξέος καὶ αἰθυλικῆς ἀλκοόλης παρουσίᾳ θειικοῦ ὀξέος. Εἶναι εὐχαρίστου ἀναψυκτικῆς ὀσμῆς ὑγρὸν βράζον εἰς 77°,5. Λόγῳ τῆς ὀσμῆς αὐτοῦ χρησιμοποιεῖται ὡς συστατικὸν τῶν τεχνητῶν ἀρωμάτων ὀπωρῶν, καρπῶν κλπ., περαιτέρω δὲ χρησιμοποιεῖται εἰς μεγάλας ποσότητας πρὸς παρασκευὴν τοῦ ἀκετοξικοῦ ἐστέρος, ἐξ οὗ παρασκευάζεται ἡ ἀντιπυρίνη, καὶ τέλος εἰς τὴν θεραπευτικὴν (Aether aceticus). Περαιτέρω ἀπαντῶσιν ἐκ τῶν ἐστέρων τοῦ ὀξικοῦ ὀξέος εἴς τινα αἰθέρια ἔλαια ὁ *ὀξικὸς ὀκτυλεστὴρ* κλπ., συνθετικῶς δὲ ἔχουσι παρασκευασθῆ ὁ *ὀξικὸς ἰσαμυλεστὴρ* κλπ. σ. γ.

—**ὀξικὸν** *χλωρίδιον* [*Ὀργ. Χημ.*]. Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ *ἀκετυλοχλωριδίου* (βλ. λ.).

—**ὀξικὸς** *ἀνυδρίτης* [*Ὀργ. Χημ.*]. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $CH_3CO.O.CO.CH_3$ λαμβανομένη δι' ἐπιδράσεως ἀκετυλοχλωριδίου ἐπὶ ὀξικοῦ νατρίου ἀνύδρου, ἢ δι' ἐπιδράσεως χλωριούχου θειοξυλίου ἐπὶ ὀξικοῦ νατρίου. Εἶναι εὐκίνητον ὑγρόν, βράζει εἰς 136°,5, ἔχει εἰδικὸν βάρος 1,078 καὶ εὐχάριστον δριμεῖαν ὀσμήν. Εἶναι λίαν καυστικόν, ἀδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ, ἀποσυντιθέμενον ὅμως βραδέως ὑπ' αὐτοῦ πρὸς ὀξικὸν ὀξύ. Χρησιμοποιεῖται δι' ἀκετυλιώσεως. σ. γ.

—**ὀξικὸς** *ἰσαμυλεστὴρ* [*Χημ.*]· βλ. *ἀμύλιον* ὀξικόν.

Ὀξιλὰρ [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος *Δένδρων* τῆς ἐπαρχίας Τυρνάβου τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Κάτ. (1928) 155. Ἤδη μετωνομάσθη εἰς *Ἁγίαν Σοφίαν*.

—**Ὀξιλάρ**, ἢ **Ὀκτσιλὰρ** [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης, μετονομασθὲν ἤδη εἰς *Τοξόται* (βλ. λ.).

—[*Στρατ. Ἱστορ.*] Κατὰ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον 1913 κατελήφθη τὸ *Ὀξιλὰρ* ὑπὸ τμημάτων τῆς 8ης ἑλληνικῆς μεραρχίας τὴν 12 Ἰουλίου 1913, ἵνα τοιουτοτρόπως ὑπάρχῃ προγεφύρωμα ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς (ἀνατολικῆς) ὄχθης τοῦ Νέστου, ἐκλεγέντος τοῦ Ὀξιλάρ, καθόσον παρ' αὐτὸ διέρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Θεσσαλονίκης —Δράμας—Ἀδριανουπόλεως. Μετὰ τὴν ὁροθεσίαν τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου τὸ Ὀξιλὰρ ἦτο σπουδαίας σημασίας, καθόσον παρ' αὐτὸ διήρχετο τὴν ἑλληνοβουλγαρικὴν μεθόριον ἡ λεχθεῖσα σιδηροδρομικὴ γραμμή. Σήμερον ἔχασε πλέον τὸ Ὀξιλὰρ τὴν παλαιὰν αὐτοῦ διὰ τε τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς Βουλγάρους σημασίαν. Ν. Θ. Κ.

ὀξῖμαι (αἱ) [*Ὀργ. Χημ.*]. Λίαν χαρακτηριστικὰ παράγωγα τῶν καρβονυλικῶν ἑνώσεων μετὰ ὑδροξυλαμίνης. Σχηματίζονται κατὰ τὸ γενικὸν σχῆμα:

$$>CO + H_2N.OH = >C:NOH + H_2O$$

καὶ χρησιμοποιοῦνται πρὸς χαρακτηρισμὸν τῶν διαφόρων ἀλδεϋδῶν καὶ κετονῶν, εἶναι δὲ ἐπίσης λίαν ἐνδιαφέροντα διὰ τὰς μετατροπὰς αὐτῶν καὶ τὰ κατ' αὐτὰς παρουσιαζόμενα φαινόμενα ἰσομερείας.

Αἱ ἐξ ἀλδεϋδῶν προερχόμεναι ὀξῖμαι καλοῦνται *ἀλδοξῖμαι* καὶ ἔχουν τὸν γενικὸν τύπον

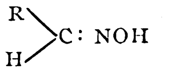

αἱ δὲ ἐκ κετονῶν *κετοξῖμαι* καὶ κέκτηνται τὸν τύπον

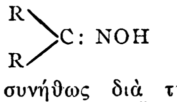

Ὀνοματίζονται συνήθως διὰ τῆς καταλήξεως —*οξίμη*, προστιθεμένης εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἀντιστοίχου καρβονυλικῆς ἑνώσεως, ἐξ ἧς προέρχονται, ὡς λ.χ. *ἀκεταλδοξίμη*, *ἀκετοξίμη* κλπ.

Αἱ ἀλδοξῖμαι εἶναι ἄχροα σώματα κρυσταλλικὰ ἢ ὑγρά, ἀσθενοῦς ὀσμῆς καὶ ἀποστάζουν ἄνευ ἀποσυνθέσεως. Ὁμοίως καὶ αἱ κετοξῖμαι εἶναι καλῶς κρυσταλλούμενα σώματα καὶ ἀποστάζονται ὁμοίως ἄνευ ἀποσυνθέσεως. Αἱ ὀξῖμαι, λόγῳ τῆς παρουσίας τῆς ὑδροξυλικῆς ὁμάδος, εἶναι ἀσθενῆ ὀξέα καὶ διαλύονται εἰς ἀλκάλια, ἂν καὶ πολλαὶ τούτων δύνανται νὰ ἑνωθῶσι καὶ μετ' ὀξέων. σ. γ.

ὀξιμινικὴ *ὁμὰς* [*Ὀργ. Χημ.*]. Συνώνυμον τοῦ *ἰσονιτρώδης* ἢ *ἰσονιτρωδικὴ ὁμὰς* (βλ. λ.).

α-ὀξιμινογλουταρικὸν *ὀξὺ* [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *κετογλουταρικὰ ὀξέα*.

δ-ὀξιμινοκαπρονικὸν *ὀξὺ* [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. γ-*ἀκετοβουτυρικὸν ὀξύ*.

α-ὀξιμινοκετόναι (αἱ) [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *α-ἰσονιτρωδοκετόναι*.

α-ὀξιμινοξέα (τά), ἢ *α-ἰσονιτρωδοξέα* [*Ὀργ. Χημ.*]. Ὀργανικαὶ ἑνώσεις λαμβανόμεναι ἐκ τῶν ἐστέρων αὐτῶν διὰ σαπωνοποιήσεως δι' ὑδατικοῦ καλιρρύματος. Εἶναι σώματα κρυσταλλικά, εὐδιάλυτα εἰς τὸ ὕδωρ καὶ διασπῶνται κατὰ τὴν θέρμανσιν εἰς διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος, ὕδωρ καὶ τὸ ἀντίστοιχον νιτρίλιον ὡς:

$$R.\,C\,(:NOH).\,CO.OH = R.\,C \vdots N + H_2O + CO_2$$

Οἱ ἐστέρες αὐτῶν λαμβάνονται εὐκόλως ἐκ τῶν α-ἀλκυλιωμένων ἀκετοξικῶν ἐστέρων, διαλελυμένων εἰς πυκνὸν θειικὸν ὀξὺ εἰς τὴν θερμοκρασίαν 0° τῇ ἐπιδράσει νιτρώδους ὀξέος ἢ ὀξίνου θειικοῦ νιτρωδυλίου ὡς:

$$\begin{array}{lcl} CH_3.CO.CH.CO.OC_2H_5 & & HO.N{:}C.CO.OC_2H_5 \\ NO.OH + \quad | & = & \quad | \quad + CH_3CO.OH. \\ \qquad\quad C_2H_5 & & \quad C_2H_5 \end{array}$$

σ. γ.

ὀξιμινοξικὸν *ὀξὺ* [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *γλυοξυλικὸν ὀξύ*.

α-ὀξιμινοπροπιονικὸν *ὀξὺ* [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *πυροσταφυλικὴ* ὀξίμη.

ὀξινδικὸν (τὸ) [*Ὀργ. Χημ.*]. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου

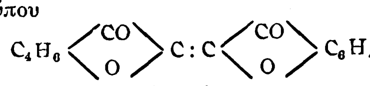

Λεμονοκίτρινοι κρύσταλλοι. σ. γ.

Ὀξίνης [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς Παφλαγονίας (βλ. λ. *Καλλίχορος*).

ὀξινί̇ζω· καθιστῶ τι ὄξινον, μετατρέπω εἰς ὀξύ, διὰ προσθήκης ὀξέος μεταβάλλω τὴν γεῦσιν πρὸς τὸ ὄξινον· ‖ ἀμετβ., ὑφίσταμαι ὀξικὴν ζύμωσιν, μετατρέπομαι εἰς ὄξος (κοιν. *ξινίζω*).

ὀξίνισις, —εως (ἡ), καὶ **ὀξίνισμα** (τό)· ἡ ἀπόκτησις ὀξίνης γεύσεως ἢ μετατροπὴ τῆς γεύσεως εἰς ὀξίνην, ἡ ὀξικὴ ἢ ὀξίνη ζύμωσις, ἡ μετατροπὴ εἰς ὄξος· ‖ ἡ ἀλλοίωσις τῶν τροφίμων καὶ εὐφραντικῶν ἡ ἐκδηλουμένη δι' ἐμφανίσεως ὀξίνης γεύσεως (κοιν. *ξίνισμα*).

ὄξινος (ὁ, ἡ), καὶ —ίνη, —ον (τό)· ὁ παραγόμενος ἀπὸ ὄξος· ‖ ὁ προσομοιάζων κατὰ τὴν γεῦσιν πρὸς τὸ ὄξος· ‖ ὁ ὑποστὰς ὀξίνην ἢ ὀξικὴν ζύμωσιν ἢ ἀλλοίωσιν· ‖ ὁ ἔχων γεῦσιν νήσσουσαν ὡς ἀπὸ λεμονίου ἢ ὄξους (κοιν. *ξινός*). σ. γ.

—**ὄξινα** *πετρώματα* (saure Eruptivgesteine) [*Πετρογρ.*]. Ὀνομάζονται τὰ πυριγενῆ πετρώματα, τῶν ὁποίων ἡ περιεκτικότης εἰς διοξείδιον τοῦ πυριτίου ὑπερβαίνει τὰ 65 %. Ὅταν ἡ εἰς διοξείδιον τοῦ πυριτίου περιεκτικότης κυμαίνεται μεταξὺ 65—52 % τὰ πετρώματα καλοῦνται *ἐνδιάμεσα* ἢ *οὐδέτερα*, ὅταν δὲ εἶναι αὕτη μικροτέρα τῶν 52 % ὀνομάζονται *βασικά*. Εἰς τὰ ὄξινα πετρώματα κατατάσσονται οἱ γρανῖται, οἱ λιπαρῖται, οἱ χαλαζιακοὶ πορφύραι κ. ἄ., μεταξὺ δὲ τῶν βασικῶν οἱ γάββροι καὶ οἱ περιδοτῖται. Γ. Β.

—**ὄξινοι** *ἐστέρες* [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *ἐστέρες*.

—**ὄξινον** *ἅλας*. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ *βασικὸν* καὶ *οὐδέτερον*, τὸ παρέχον ὄξινον ἀντίδρασιν λόγῳ περισσείας ὀξέος.

—**ὄξινον** *χρῶμα*. Καλεῖται οὕτω πᾶν συνθετικὸν χρῶμα, τὸ ὁποῖον βάπτει τὸ ἔριον ἐν λουτρῷ ὀξέων ἢ ὀξίνων ἁλάτων.

—**ὄξινος** *ἀντίδρασις*. Καλεῖται οὕτως ἐν τῇ χημείᾳ ἡ ἀντίδρασις ἡ ἐμφαίνουσα τὴν ὕπαρξιν ὀξέος. σ. γ.

ὀξίνωσις, —εως (ἡ) [*Μικροβ.*]· βλ. *ὀξέωσις*.

γ-ὀξοβαλεριανικὸν *ὀξὺ* [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *λαιβουλινικὸν ὀξύ*.

ὀξόβαμμα (τό). Βάμμα παρασκευαζόμενον δι' ἐμβροχῆς φυτικῶν ὑλῶν εἰς ὄξος.

ὀξόζον (τὸ) [*Χημ.*]. Σῶμα περιεχόμενον κατὰ τὸν Χάρρις εἰς τὸ ὀζονισθὲν ὀξυγόνον. Τῷ ἀποδίδεται ὁ τύπος O_4.

ὀξοκυκλοδεσμοτροπία (ἡ) [*Χημ.*]. Εἰδικὴ περίπτωσις δεσμοτροπίας, ἐμφανιζομένη εἰς τὰ σάκχαρα. Οὕτω λ. χ. ἡ ἕνωσις:

$$CH_2\,(OH).\;CH(O\,H).\;CH(OH).\;CH(OH).\;CHO$$

ἐμφανίζεται δρῶσα καὶ ὑπὸ τὴν μορφὴν

$$CH_2\,(OH).\,CH.\;CH(OH).\;CH\,(OH).\;CH(OH)$$
$$\qquad\qquad\quad |_________ O _________|$$

σ. γ.

ὀξολακτόναι (αἱ) [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *κετονοξέα*.

ὀξόμελι (τό)· μῖγμα ἐκ μέλιτος καὶ ὄξους.

ὀξόμετρον (τό)· εἰδικῆς βαθμολογίας ἀραιόμετρον, ὑποδειχθὲν ὑπὸ τοῦ Μπωμὲ διὰ τὴν εὕρεσιν τῆς πυκνότητος τῶν ὀξέων. σ. γ.

ὀξομηλονικὸν *ὀξὺ* [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *μεσοξαλικὸν ὀξύ*.

ὀξοναιμία (ἡ), ἡ *ὀξυναιμία*, ἡ *ἀκετοναιμία* (acidose). Διὰ τοῦ ὅρου τούτου νοοῦμεν κατάστασιν

Digitized by Google

τοῦ ὀργανισμοῦ χαρακτηριζομένην ἐκ τῆς παρουσίας ὀξονικῶν σωμάτων εἰς τὸ αἷμα (ὀξόνης ἢ ἀκετόνης, β-ὀξυβουτυρικοῦ ὀξέος καὶ διοξικοῦ ὀξέος). Ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει τὰ ὀξονοσώματα εὑρίσκονται τόσον εἰς τὸ αἷμα ὅσον καὶ εἰς τὰ οὖρα εἰς ἐλαχίστας ποσότητας. Ἀπὸ ἀπόψεως χημικῆς ταῦτα ἐθεωροῦντο ἄλλοτε ὡς προερχόμενα ἐκ τῶν ὑδατανθράκων καὶ τῶν λιπῶν. Σήμερον παραδέχονται ὅτι προέρχονται ἐκ τῆς διαμέσου ἀνταλλαγῆς τῆς ὕλης τῶν πρωτεϊνῶν, κατόπιν ἀπαμινώσεως ὡρισμένων ἀμινοξέων. Ἐν παθολογικῇ καταστάσει τὰ ὀξονοσώματα αὐξάνουσι καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀνευρίσκονται εἰς τὰ οὖρα, τὸν ἐκπνεόμενον ἀέρα, ὅστις παρέχει τὴν ὀσμὴν τοῦ χλωροφορμίου (ὀξόνης), ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὸ αἷμα, ἔνθα ἡ παρουσία αὐτῶν συνεπάγεται ἐλάττωσιν τοῦ ἀλκαλικοῦ ἀποθέματος. Ἡ ὀξοναιμία παρατηρεῖται πρῶτον εἰς καταστάσεις ἀσιτίας ἕνεκα οἱουδήποτε λόγου (ψυχοπάθεια μετ' ἀρνήσεως πρὸς πρόσληψιν τροφῆς, καρκίνος τοῦ οἰσοφάγου, θεραπεία παχυσαρκίας κτλ.), δεύτερον ἐπὶ τῶν παιδίων, ὅταν ὑπάρχωσι πεπτικαὶ διαταραχαὶ (ὀξοναιμικοὶ ἔμετοι τῶν βρεφῶν) καὶ τρίτον εἰς περιπτώσεις βαρέος διαβήτου. Ἡ ὀξοναιμία ἐκδηλοῦται κλινικῶς, ἐπὶ τῶν διαβητικῶν, δι' ἰσχνάνσεως, κεφαλαλγίας, ἐμμόνου δυσκοιλιότητος, ἀνορεξίας, ὑπνηλίας, ἀϋπνίας, ἀποπνοίας ὀξόνης, βαθείας ἀναπνοῆς τοῦ Kussmaul, παρουσίας ὀξόνης καὶ διοξικοῦ ὀξέος εἰς τὰ οὖρα καὶ ἐλαττώσεως τοῦ ἀλκαλικοῦ ἀποθέματος τοῦ αἵματος. Ἡ ὀξοναιμία τῶν διαβητικῶν παρακολουθεῖται ἀπὸ ἔντονον σακχαρουρίαν. Ἀπὸ ἀπόψεως θεραπευτικῆς ἐπιβάλλεται πρῶτον ἡ κατάργησις τῶν ἀζωτούχων οὐσιῶν, ἐξ ὧν προέρχονται τὰ ὀξονοσώματα, καὶ ἡ χορήγησις ἀφθόνων ὑδατανθράκων. Ἐκ παραλλήλου δέον νὰ γίνωσιν ἐνέσεις ἰνσουλίνης καὶ νὰ χορηγηθῶσιν ἀλκαλικά. Ἡ ἰνσουλίνη εἶναι τὸ εἰδικὸν φάρμακον τῆς ὀξοναιμίας καὶ ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ αὐξάνῃ τὴν ἀνεκτικότητα τῶν ὑδατανθράκων, νὰ αὐξάνῃ τὸ ἀλκαλικὸν ἀπόθεμα τοῦ αἵματος καὶ νὰ ἐξαλείφῃ ἀπὸ τὰ οὖρα τὰ ὀξονοσώματα καὶ τὸ σάκχαρον. Ἡ ὀξοναιμία τῶν διαβητικῶν, ἀφιεμένη ἄνευ θεραπείας, ἀποτελεῖ βαρεῖαν ἐπιπλοκὴν τοῦ διαβήτου καὶ ὁδηγεῖ μέσῳ κώματος εἰς τὸν θάνατον. Ὅπως μία διαβητικὴ ὀξοναιμία ὑποχωρήσῃ, ἀπαιτοῦνται τοὐλάχιστον 200—300 μονάδες εἰς τὸ εἰκοσιτετράωρον, ἡ δὲ ἀνακάλυψις τῆς ἰνσουλίνης συνετέλεσεν ὥστε ἡ πρόγνωσις τῆς ὀξοναιμίας, ἄλλοτε βαρυτάτη, νὰ θεωρῆται σήμερον ὡς μᾶλλον καλοήθης. Α. ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

ὀξόνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ἀκετόνη*.

ὀξονικός, *—ή, —όν*· τὰ ἐκ τῆς *ὀξόνης* (*ἀκετόνης*) παραγόμενα.

ὀξόνιον, ἢ *ὀξώνιον* (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλεῖται τὸ τετρασθενὲς ὀξυγόνον τὸ παρουσιαζόμενον εἰς τὰ καλούμενα *ὀξονιακὰ ἅλατα* ἢ *ὀξονιακὰς ἐνώσεις*, αἵτινες εἶναι βασικοῦ χαρακτῆρος ἐνώσεις.

Ὀξονίου ἅλατα ἢ ἑνώσεις. Ἰδιαζούσης συστάσεως ἑνώσεις, σχηματιζόμεναι διὰ προσθήκης ὀξέων ἐπὶ ὀξυγονούχων ὀργανικῶν ἑνώσεων, ὁπότε ἡ ἕνωσις ἐπιτυγχάνεται διὰ μετατροπῆς τοῦ ὀξυγόνου ἀπὸ δισθενοῦς εἰς τετρασθενές. Οὕτω λ. χ. οἱ αἰθέρες μετὰ τῶν ἀλογόνων, ὑδραλογόνων, ὡς καὶ ἁλάτων τοῦ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος ἑνοῦνται πρὸς ἑνώσεις τοῦ ὀξονίου τοῦ τύπου π. χ.

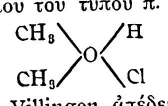

Οἱ Baeyer καὶ Villingen ἀπέδειξαν ὅτι ὅλα τὰ ὀργανικὰ σώματα τὰ περιέχοντα ὀξυγόνον, ὡς οἱ αἰθέρες, αἱ ἀλκοόλαι, τὰ ὀξέα, οἱ ἐστέρες, αἱ καρβονυλικαὶ ἑνώσεις, ἔχουν τὴν ἰδιότητα νὰ σχηματίζουν τοιαύτας συμπλόκου συστάσεως ἑνώσεις μετ' ὀξέων. Σ. Γ.

ὀξονουρία (ἡ) *[Ἰατρ.]*. Κλινικῶς καλεῖται *ὀξονουρία* ἡ ἐντὸς τῶν οὔρων παρουσία ὀξόνης ἢ μᾶλλον τῶν ἑξῆς τριῶν στοιχείων: ὀξόνης, διοξικοῦ ὀξέος καὶ β ὀξυβουτυρικοῦ ὀξέος, τὰ ὁποῖα σχεδὸν πάντοτε συνυπάρχουν καὶ ἀντιστοιχοῦν εἰς τρία στάδια τῆς μεταμορφώσεως τῶν ἀμινοξέων τῶν παραγομένων ἐξ ἀποσχίσεως τῶν λευκωματοειδῶν οὐσιῶν· τὸ β ὀξυβουτυρικὸν ὀξὺ δίδει δι' ὀξειδώσεως τὸ ὀξικὸν ὀξύ, ἐκ τοῦ ὁποίου προέρχεται ἡ ὀξόνη. Ἡ ἀναζήτησις, ἡ διάκρισις καὶ ἡ καταμέτρησις τῶν τριῶν τούτων σωμάτων εἶναι δύσκολος. Ἐν τῇ πράξει ὅμως, ἐπειδὴ ὁ συνδυασμὸς των εἶναι σχεδὸν σταθερός, ἀρκούμεθα εἰς τὴν ἀναζήτησιν τοῦ διοξικοῦ ὀξέος, ἡ ὁποία εἶναι εὔκολος καὶ ἐκτελεῖται ὡς ἑξῆς: εἰς νωπὰ οὖρα προσθέτομεν σταγόνας τινὰς λίαν ἠραιωμένης διαλύσεως ὑπερχλωριούχου σιδήρου, ἐὰν δ' ἐπιτευχθῇ βαθυέρυθρος χροιά, ἡ ὁποία γίνεται φαιὰ διὰ νέας προσθήκης ἀντιδραστηρίου, τότε ἡ ἀντίδρασις εἶναι θετική. Ἡ ἐλαφρὰ ὀξονουρία ἀπαντᾷ εἰς τὰς ὀξείας νόσους, τυφοειδῆ πυρετόν, ἐξανθηματικὰς ἐκλαμψίαν κλπ. Δύναται νὰ εἶναι ἐντονωτάτη εἰς τὴν νηστείαν, τὴν διὰ χλωροφορμίου νάρκωσιν καὶ εἰς τοὺς παρουσιάζοντας ἐπιμόνους ἐμέτους. Ἡ ὀξονουρία ἔχει ἰδιάζουσαν σημασίαν εἰς τὸν σακχαροδιαβήτην, καθόσον ἀποτελεῖ προειδοποιητικὸν σύμπτωμα τῆς ἐμφανίσεως τοῦ κώματος. Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας τοῦ διαβήτου θεραπευτικῶς ἐνδείκνυται χορήγησις δισανθρακικοῦ νατρίου εἰς μεγάλας δόσεις καὶ ἰδίως τῆς νησιδίνης. Σ. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ὀξοποίησις, *—εως* (ἡ)· ἡ παρασκευὴ ἢ παραγωγὴ ὄξους.

ὀξοποιΐα (ἡ)· ἡ τέχνη τοῦ παρασκευάζειν ὄξος.

α-ὀξοπροπιονικὸν ὀξὺ *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *πυροσταφυλικὸν ὀξύ*.

ὄξος, *—ους* (τό)· ὁ ὄξινος, ὁ ἐκτροπίας οἶνος, τὸ ξινισμένο κρασί, κοιν. *ξίδι*: «ἀντὶ τοῦ ὕδατος ὄξος» παροιμιωδῶς ἐπὶ ἀχαρίστων: «ὄξος φυσικόν, — τεχνητόν, — ἀρωματικόν».

— *[Χημ.]* Ὄξος καλεῖται γενικῶς τὸ δι' ὀξικῆς ζυμώσεως ἀραιῶν ἀλκοολούχων ὑγρῶν, ὡς οἴνου, ζύθου κ.λ.π., ἢ καὶ ἀραιᾶς ἁπλῶς ἀλκοόλης λαμβανόμενον προϊόν. Ἡ παλαιοτάτη μέθοδος παρασκευῆς ὄξους συνίσταται εἰς τὴν ἁπλῆν ἄφεσιν ἀραιῶν ἀλκοολούχων ὑγρῶν εἰς κατάλληλον θερμοκρασίαν 20—35°, ὁπότε ταῦτα προσκτῶνται ὀξίνην γεῦσιν καὶ ὀξίνην ἀντίδρασιν. Ἡ αἰτία τῆς ἐνταῦθα ἐπερχομένης ὀξειδώσεως τῆς αἰθυλικῆς ἀλκοόλης πρὸς ὀξικὸν ὀξὺ δέον νὰ ἀναζητηθῇ εἰς τὴν ἐπενέργειαν μικροοργανισμῶν, οἵτινες προσπίπτουν ἐκ τοῦ ἀέρος εἰς τὸ ὑγρόν, ὅπου καὶ πολλαπλασιάζονται. Ταχύτερον ἐπιτελεῖται τὸ φαινόμενον τοῦτο, ἐὰν ἐκ τῶν προτέρων προσθέσωμεν εἰς τὸ ὑγρὸν ὀλίγον παλαιὸν ὄξος ἢ μικρὰν ποσότητα ἐκ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιπλεούσης ἐπιδερμίδος, ἐπειδὴ αὕτη περιέχει μεγάλας ποσότητας ὀξοβακτηρίων. Σήμερον βιομηχανικῶς ἐργάζονται κυρίως κατὰ τὴν μέθοδον τῆς ταχείας ὀξοποιΐας. Κατ' αὐτὴν ἀραιὰ ζυμωθέντα ἀλκοολοῦχα ὑγρά, ὡς οἶνος, ζῦθος ἢ καὶ ἀλκοόλη ἐκ γεωμήλων ἢ ἄλλων ἀμυλούχων ὑλῶν, περιεκτικότητος 6 ἕως 10 % εἰς ἀλκοόλην, ἀναμειγνύονται κατὰ 20 % μεθ' ἑτοίμου ὄξους, θερμαίνονται εἰς 26—27° καὶ τὸ προϊὸν τοῦτο φέρεται εἰς τοὺς ὀξοσχηματιστάς. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι εἶναι κωνικοὶ κάδοι ἐκ ξύλου δρυός, ὕψους 2—3 μ. καὶ διαμέτρου 1—1,5 μ., οἵτινες ἄνω καὶ κάτω φέρουσι διατρήτους πυθμένας (ὡς κόσκινα) καὶ μεταξὺ αὐτῶν σπειροειδῆ συνεστραμμένα πριονίδια ξύλου.

Διὰ προηγουμένης διαποτίσεως δι' ὄξους τὰ πριονίδια ταῦτα εἶναι περικεκαλυμμένα διὰ στιβάδος ἐκ βακτηρίων τοῦ εἴδους Micrococcus aceti τῆς κοινῶς ὀξομάννας καλουμένης, τὰ βακτήρια δὲ ταῦτα ὀξειδοῦσι ζωηρότατα τὴν βραδέως πρὸς τὰ κάτω ῥέουσαν ἀλκοόλην πρὸς ὀξικὸν ὀξύ. Ἰδιάζουσα πρέπει νὰ καταβάλλεται προσοχή, ὅπως ἡ θερμοκρασία εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν κάδων διατηρῆται μεταξὺ 30 καὶ 35°. Δευτέρα προϋπόθεσις διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ φαινομένου εἶναι ἡ παρουσία ἐπαρκοῦς ποσότητος ἀέρος, διότι ἄλλως προκύπτει ἀκεταλδεΰδη. Πρὸς τοῦτο γίνεται διὰ καταλλήλων ὀπῶν ἐπαρκὴς κυκλοφορία ἀέρος, ἥτις πάντως δὲν πρέπει νὰ εἶναι ὑπέρμετρος, διότι τότε ἐπέρχεται ἀπώλεια εἰς ἀλκοόλην. Τὸ εἰς τὸ κάτω μέρος τῶν κάδων συλλεγόμενον ὑγρὸν διαβιβάζεται πάλιν εἰς ἄλλον κάδον, μέχρις ὅτου ὅλη ἡ ἀλκοόλη ὀξειδωθῇ πρὸς ὀξικὸν ὀξύ. Μὲ 10 τοιούτους κάδους δύναται νὰ παραχθῇ ἡμερησίως ποσότης περίπου 750 λίτρων ὄξους. Οἰνόξος παρασκευάζεται κατὰ τὸ πλεῖστον διὰ τῆς παλαιᾶς τῆς καλουμένης βραδείας μεθόδου (ἢ μεθόδου τῆς Ὀρλεάνης), διότι κατὰ τὴν ταχεῖαν μέθοδον βλάπτεται αἰσθητῶς τὸ ἄρωμα αὐτοῦ. Τὸ ὄξος περιέχει συνήθως 4—8 % ὀξικὸν ὀξὺ καὶ ἀναλόγως τῶν ὑγρῶν ἐξ ὧν προέρχεται καὶ ἄλλας ὕλας (ἐκχυλισματικὰς ὕλας). Τὸ ἐκ τοῦ οἴνου ὄξος (*οἴνοξος*) εἶναι εὐγευστότερον καὶ ἑπομένως πολυτιμότερον. Τὸ δραστικὸν συστατικὸν τῶν μικροοργανισμῶν τῆς ὀξικῆς ζυμώσεως τῆς ἀλκοόλης εἶναι τὸ ἔνζυμον *ἀλκοολοξειδάση*. Ὄξος τεχνητὸν δύναται νὰ ληφθῇ καὶ δι' ἁπλῆς ἀραιώσεως καθαροῦ ὀξικοῦ ὀξέος. Τὸ ὄξος χρησιμοποιεῖται ὡς εὐφραντικὸν ἐν τῇ μαγειρικῇ καὶ ὡς μέσον διατηρήσεως διαφόρων λαχανικῶν κλπ. Ἐν Ἑλλάδι πρὸς προστασίαν τῶν προϊόντων τῆς ἀμπέλου ἰσχύει ὁ νόμος 4586 (8 Αὐγούστου 1930), καθ' ὃν ὡς ὄξος ἐπιτρέπεται νὰ θεωρῆται μόνον τὸ δι' ὀξικῆς ζυμώσεως οἴνου ἐκ χλωρῶν σταφυλῶν, στεμφύλων ἢ ξηρᾶς σταφίδος λαμβανόμενον προϊόν, περιεκτικότητος εἰς ὀξικὸν ὀξὺ τοὐλάχιστον 4,5 %, ἀπαγορεύεται δὲ ἡ δι' ἀραιώσεως καθαροῦ ὀξικοῦ ὀξέος δι' ὕδατος παρασκευὴ ὄξους. Σ. Γ.

— *[Φαρμακ.]* Ἐν τῇ φαρμακευτικῇ χρησιμοποιοῦνται διάφορα φαρμακοτεχνικὰ σκευάσματα λαμβανόμενα τῇ ἐπιδράσει ὄξους ἐπὶ διαφόρων προϊόντων (aceta medicata). Ἡ παρασκευὴ τούτων γίνεται ἢ δι' ἁπλῆς διαλύσεως ἢ δι' ἐμβροχῆς. Κατὰ προτίμησιν, πρὸς παρασκευὴν αὐτῶν χρησιμοποιεῖται τὸ ἐξ οἴνου ὄξος, ὅπερ περιέχει συνήθως 6—8 % ὀξικοῦ ὀξέος, δύναται ὅμως νὰ χρησιμοποιηθῇ καὶ τὸ ὀξικὸν ὀξύ, ἀφοῦ ἀραιωθῇ πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἀναλογίαν. Τὰ ἐκ τοῦ ὄξους τοῦ οἴνου παρασκευαζόμενα σκευάσματα ἔχουν τὸ μειονέκτημα ὅτι ἀλλοιοῦνται ταχέως. Τὰ δι' ἐμβροχῆς παρασκευαζόμενα ἰατρικὰ ὄξη ἀπαιτοῦν κατεργασίαν δεκαήμερον. Ἐνίοτε τὰ ἰατρικὰ ὀξέα νοθεύονται δι' ἀνοργάνων ὀξέων (θειικοῦ, ὑδροχλωρικοῦ), ὁ ἔλεγχος ὅμως τούτων εἶναι ἁπλούστατος. Τὰ ἰατρικὰ ὄξη φυλάσσονται εἰς τόπον σκοτεινὸν καὶ δροσερὸν καὶ ἐντὸς φιαλῶν καλῶς πληρουμένων. Τὰ κυριώτερα τῶν σκευασμάτων αὐτῶν εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

Ὄξος ἀγγελικῆς σύνθετον (acetum angelicae compositum). Παρασκευάζεται ἐκ: ῥίζης ἀγγελικῆς 15 μ., ἀνθέων χαμαιμήλων 15, φύλλων μίνθης 15, ῥίζης νάρδου 15 καὶ ὄξους (6 %) 300, κατεργαζομένων τῶν συστατικῶν αὐτῶν εἰς τὸ ὄξος ἐπὶ δεκαήμερον.

Ὄξος ἀντισηπτικὸν (Acetum antisepticum). Λαμβάνεται διὰ διαλύσεως: 30 μ. σαλικυλικοῦ ὀξέος καὶ 30 ὀξικοῦ ἀργιλλίου εἰς 100 μ. ὀξικοῦ ὀξέος, 100 μ. πνεύματος λαβαντίδος καὶ 900 μ. ἀλκοόλης 70 %.

Ὄξος ἀρωματικὸν (Acetum aromaticum). Λαμβάνεται διὰ διαλύσεως τῶν ἀκολούθων αἰθερίων ἐλαίων: αἰθερίου ἐλαίου, κινναμώμου, ἀρκευθίδων, λαβαντίδος, μίνθης τῆς πεπερώδους, λιβανωτίδος ἀνὰ 1 μ. καὶ αἰθερίου ἐλαίου κίτρων καὶ καρυοφύλλων ἀνὰ 2 μ. εἰς 441 μ. ἀλκοόλης 90 % καὶ προσθήκης 650 μ. ἀραιοῦ ὀξικοῦ ὀξέος (30 %), καὶ 1900 μ. ὕδατος. Τὸ ὅλον μεῖγμα ἀφίνεται ἐπὶ δεκαήμερον, ἀνακινούμενον συχνάκις.

Ὄξος καφουροῦχον (Acetum camphoratum). Λαμβάνεται διὰ διαλύσεως 1 μ. καφουρᾶς εἰς 9 μ. ἀλκοόλης καὶ 90 καθαροῦ ὄξους.

Ὄξος κανθαριδοῦχον (Acetum Cantharidatum). Λαμβάνεται ὡς ἁπλοῦν δι' ἐμβροχῆς 100 μ. κανθαρίδων ἐπὶ εἰκοσιτετράωρον εἰς μεῖγμα ἴσων ὄγκων ὀξικοῦ ὀξέος (εἰδ. β. 1.060) καὶ ὕδατος 900. Μετὰ ταῦτα τὸ μεῖγμα φέρεται εἰς ἐξικμαστῆρα καὶ ἐξικμάζεται, προστιθεμένου καὶ τοῦ ὑγροῦ τῆς κατεργασίας, ἕως οὗ ληφθοῦν 1000 μ. Τὸ σύνθετον σκεύασμα περιέχει καὶ εὐφόρβιον.

Ὄξος φαινικοῦχον (Acetum carbolisatum). Λαμβάνεται ἐκ 5 μ. φαινόλης καὶ 95 μ. καθαροῦ ὄξους. Χρησιμεύει πρὸς ἀπολύμανσιν δωματίων ἀσθενῶν.

Ὄξος κολχικοῦ (Acetum colchici). Λαμβάνεται εἴτε διὰ κατεργασίας τῶν βολβῶν τοῦ φυτοῦ (20 μ. εἰς 2 μ. κρυσταλλικοῦ ὀξικοῦ ὀξέος καὶ 98 ὄξους) εἴτε διὰ κατεργασίας τῶν συνθλασθέντων σπερμάτων (10 μ. εἰς 10 μ. ἀλκόολην καὶ 90 καθαροῦ ὄξους).

Ὄξος δακτυλίτιδος (Acetum digitalis). Λαμβάνεται διὰ κατεργασίας 10 μ. τμηθέντων φύλλων δακτυλίτιδος εἰς 10 ἀλκοόλης, 18 ἀραιοῦ ὀξικοῦ ὀξέος καὶ 72 ὕδατος.

Ὄξος λαβαντίδος (Acetum lavandulae). Λαμβάνεται διὰ κατεργασίας 100 μ. ἀνθέων λαβαντίδος εἰς 100 μ. ἀλκοόλης 90 % καὶ 900 ὄξους.

Ὄξος ὀπίου σύνθετον (Acetum opii compositum). Λαμβάνεται ἐξ 100 μ. ὀπίου, 45 κρυσταλλικοῦ ὀξικοῦ ὀξέος, 405 ὕδατος, 8 κρόκου, 25 μοσχοκαρύου […] 50 σακχάρου. Μετὰ τὴν κατεργασίαν ἐκθλίβεται τὸ ὑπόλειμμα καὶ κατεργάζεται πάλιν τοῦτο διὰ μείγματος 15 ὀξικοῦ ὀξέος καὶ 135 ὕδατος. Τὸ κατέργασμα ἑνοῦται μετὰ τοῦ πρώτου τοιούτου.

Ὄξος σαβαδίλλης (Acetum sabadillae). Λαμβάνεται ἐξ 1 μ. συντεθλασμένων σπερμάτων σαβαδίλλης, 1 μ. ἀλκοόλης, 2 ὀξικοῦ ὀξέος καὶ 7 ὕδατος. Ἀρχικῶς βράζονται ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν τὰ σπέρματα μετὰ τοῦ ὕδατος. Μετὰ τὴν ψῦξιν συμπληροῦται τὸ ἐξατμισθὲν ὕδωρ, προστίθεται τὸ ὀξικὸν ὀξὺ καὶ ἀφίνεται τὸ ὅλον εἰς φιάλην ἐπὶ δήμερον πρὸς κατεργασίαν.

Ὄξος σκίλλης (Acetum scillae). Λαμβάνεται ἐκ 5 μ. ξηρᾶς σκίλλης, 5 μ. ἀλκοόλης 90 %, 9 μ. ὀξικοῦ ὀξέος 30 % καὶ 36 μ. ὕδατος. Ἡ σκίλλα ἐμβρέχεται ἐπὶ 3 ἡμέρας εἰς 15—20° εἰς τὸ μεῖγμα τῶν ὑγρῶν, εἶτα ἐκθλίβεται καὶ διηθεῖται τὸ ὑγρόν. Τὰ ἀνωτέρω περιγραφέντα σκευάσματα ἐνδείκνυνται ὅπου καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν λαμβανόμενα φάρμακα. Κ. Γ. Ν.

— **ὄξους βακτηρίδιον** *[Μικροβ.]*· βλ. *ὀξεικοβακτηρίδια*.

— **ὄξους μυκόδερμα** *[Μικροβ.]*· βλ. *ὀξεικοβακτηρίδια*.

Ὄξος *[Γεωγρ.]*. Μέγας ποταμὸς τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, ὁ ἄλλως *Ἀμου-Νταριὰ* (βλ. *Ὦξος*).

ὀξὸς (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *λώρανθος*.

Ὀξούζης. Ὄνομα οἰκογενείας Τουρκοκρητῶν ἐκ τοῦ χωρίου Πέραμα τῆς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου καταστάσης διαβοήτου διὰ τὰς κατὰ τῶν Χριστιανῶν βδελυγμίας αὐτῆς. Τὰ πλεῖστα μέλη τῆς οἰκογενείας ταύτης ἐξωλοθρεύθησαν ἐπὶ Χατζῆ Ὀσμὰν πασᾶ καὶ εἶτα κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Ε. Γ. Ν.

ὀξοφαινόνη (ἡ) *[Φαρμ.]*· βλ. *ἀκετοφαινόνη*.

Digitized by Google

ὀξύ, —έος (τὸ) *[Χημ.]*. Χημικὴ ἕνωσις, περιέχουσα ἐν τῷ μορίῳ αὐτῆς ἓν ἢ πλείονα ὑδρογόνα, δυνάμενα νὰ ἀντικατασταθῶσιν ὑπὸ ἠλεκτροθετικοῦ στοιχείου ἢ ῥίζης. Τὰ διὰ τοιαύτης δ' ἀντικαταστάσεως λαμβανόμενα προϊόντα εἶναι τὰ *ἅλατα*. Κοιναὶ καὶ χαρακτηριστικαὶ ἰδιότητες τῶν ὀξέων εἶναι ὅτι εἶναι ἠλεκτρολύται (ὡς αἱ βάσεις καὶ τὰ ἅλατα), δηλαδὴ ἐν ὑγρᾷ καταστάσει ἐπιτρέπουσι τὴν δίοδον τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος διασπώμενα εἰς ὑδρογόνον ἀφ' ἑνὸς καὶ τὴν ἀντίστοιχον ὀξύρριζαν ἀφ' ἑτέρου· περαιτέρω τὰ ὀξέα ὡς καὶ οἱ ἄλλοι ἠλεκτρολύται, ὅταν εὑρίσκωνται ἐν διαλύσει καὶ ἄνευ τῆς παρουσίας ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος, ὑφίστανται ἠλεκτρολυτικὴν διάστασιν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἰσχυράν, σχηματιζομένων ἰόντων ὑδρογόνου καὶ ἰόντων ὀξυρρίζης. Τὰ ὀξέα χαρακτηρίζονται ὁμοίως διὰ τῆς ὀξίνης αὐτῶν γεύσεως καὶ τῆς ἰδιότητος νὰ ἐρυθραίνωσι πάλιν τὸ ὑπὸ τῶν βάσεων κυανωθὲν βάμμα τοῦ ἡλιοτροπίου. Ἀνάλογον συμπεριφοράν, ἤτοι μεταβολὴν τοῦ χρώματος, ὑφίστανται καὶ ἄλλαι χρωστικαὶ ὕλαι, ὡς λ. χ. ἡ ἡλιανθίνη, ἡ φαινολοφθαλεΐνη κ. λ. π. Αἱ χρωστικαὶ αὗται ὕλαι, εὐρύτατα χρησιμοποιούμεναι ἐν τῇ ἀναλυτικῇ χημείᾳ, καλοῦνται *δεῖκται*. Αἱ ὡς ἀνωτέρω ἰδιότητες τῶν ὀξέων εἶναι ἀναλόγως τῆς φύσεως τοῦ ὀξέος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐντονώτεραι. Ἡ σχετικὴ ἰσχὺς ἑνὸς ὀξέος δὲν καθορίζεται ἐκ τοῦ γεγονότος ἂν τὸ ἓν ἐκδιώκῃ τὸ ἄλλο ἐκ τῶν ἑνώσεών του, προσλαμβάνον τὸ μετ' αὐτοῦ ἡνωμένον ἠλεκτροθετικὸν στοιχεῖον ἢ ῥίζαν, διότι τοῦτο εἶναι ἁπλούστατα διαφορὰ σημείου ζέσεως ἢ σχηματισμοῦ ἀτμῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἠλεκτρολυτικῆς διαστάσεως αὐτοῦ ἐν ὁμοίας πυκνότητος ὑδατικῷ διαλύματι. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχῆς αὐτῆς διὰ τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἀνοργάνων ὀξέων ἡ σειρὰ εἶναι ἡ ἀκόλουθος, ἀπὸ τοῦ ἰσχυροτέρου πρὸς τὸ ἀσθενέστερον: *ὑδροχλωρικὸν ὀξύ, θειικὸν ὀξύ, νιτρικὸν ὀξύ*. Ἀπὸ χημικῆς ἀπόψεως τὰ ὀξέα παρουσιάζουν πολλὰς ποικιλίας. Οὕτω ὁ Lavoisier, ὅστις εἶναι ὁ πρῶτος κυρίως μελετήσας τὰς ἰδιότητας τοῦ ὀξυγόνου, τοῦ ἔδωσε τὸ ὄνομα τοῦτο, ἀκριβῶς διότι τὸ ἐθεώρει ὡς ἀπαραίτητον στοιχεῖον παντὸς ὀξέος, ὡς γεννῶν δηλονότι ὀξέα· σήμερον ὅμως γνωρίζομεν ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβές, διότι βεβαίως τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν ὀξέων περιέχουσιν ὀξυγόνον (*ὀξυγονικὰ καλούμενα*), ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ πολλά, ἅτινα δὲν περιέχουσιν ὀξυγόνον (*ὑδρογονικὰ καλούμενα*), ὡς λ. χ. τὸ ὑδροχλωρικὸν ὀξὺ κ.λ.π. Ἐπίσης τὰ ὀξέα διακρίνονται ἀπ' ἄλλης ἀπόψεως εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας, ἤτοι εἰς *ἀνόργανα* καὶ *ὀργανικά*. Κατωτέρω θὰ ἀναφέρωμεν ἰδιότητάς τινας χαρακτηριστικὰς τῶν διαφόρων τάξεων τῶν ὀξέων ὡς καὶ τινων μεμονωμένων ὀξέων.

Ὀξέα ἀνόργανα. Οὕτω καλοῦνται, κοινῶς καὶ ὁμαδικῶς, κυρίως τὰ τρία ἰσχυρὰ ὀξέα, ἤτοι τὸ *ὑδροχλωρικὸν ὀξύ*, τὸ *θειικὸν ὀξὺ* καὶ τὸ *νιτρικὸν ὀξύ*, πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἀπὸ τὰ ὀργανικὰ ὀξέα, ἅτινα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι καὶ ἀσθενέστερα.

Ὀξέα ὀργανικά. Καλοῦνται τὰ ὀξέα τῶν ὁποίων ἡ ῥίζα εἶναι ὀργανικὸν σύμπλεγμα, ἤτοι ἀνθρακοῦχον ἀλκυλικόν. Ὡς φορεῖς τῆς ὀξίνου ἰδιότητος εἶναι διάφοροι χαρακτηριστικαὶ ὁμάδες, ὡς τὸ *καρβοξύλιον*—COOH, ἡ *σουλφονικὴ ὁμὰς*—SO_3H, ἡ *σουλφινικὴ ὁμὰς*—SO_2H κλπ. Μεγαλυτέραν σχετικῶς σημασίαν ἔχουσι τὰ περιέχοντα τὴν ῥίζαν τοῦ καρβοξυλίου ἡνωμένην πρὸς κεκορεσμένον ἢ ἀκόρεστον ἀλκύλιον, τὰ ὀξέα ταῦτα, καλούμενα *καρβοξυλικὰ* ἢ *καρβονικὰ ὀξέα*, τὰ ὁποῖα εἶναι γνωστότατα καὶ λίαν διαδεδομένα ἐν τῇ φύσει, ὡς π. χ. τὸ ὀξικόν, τὸ ὀξαλικόν, τὸ ἐλαϊκόν, τὸ στεατικόν, τὸ βενζοϊκὸν κλπ. Τὰ ὀργανικὰ ὀξέα σχηματίζουν γενικῶς σπουδαιότατα παράγωγα δι' ἀντικαταστάσεως τοῦ ὑδρογόνου ἢ τοῦ ὑδροξυλίου τοῦ καρβοξυλίου δι' ἄλλων στοιχείων ἢ ῥιζῶν, ὡς λ. χ. τοὺς *ἐστέρας*, τὰ *ἀμίδια* κλπ.

Ὀξέα ὑδρογονικά. Ταῦτα εἶναι κατὰ σειράν: τὸ *ὑδροφθορικόν*, τὸ *ὑδροχλωρικόν*, τὸ *ὑδροβρωμικόν*, τὸ *ὑδροϊωδικόν*, τὸ *ὑδροκυανικὸν* καὶ τὸ *ὑδραζωτικόν*. Ἅπαντα τὰ λοιπὰ ὀξέα χαρακτηρίζονται ὡς *ὀξυγονικά*. Εἰδικὴν τάξιν τῶν ὀργανικῶν ὀξέων ἀποτελοῦσι τὰ *λιπαρὰ ὀξέα*.

Ὀξὺ τοῦ Armstrong, ὀξὺ τῶν Ewer καὶ *Pick· ὀξὺ τοῦ Laurent, ὀξὺ τοῦ Cleve, ὀξὺ τοῦ Peri, ὀξὺ τῆς Βάδης, ὀξὺ τοῦ Brönner, ὀξὺ τοῦ Schöllkofl, ὀξὺ τοῦ Tobias, ὀξὺ τοῦ Dahl, ὀξὺ τοῦ Freund, ὀξὺ τοῦ Andresen, ὀξὺ τοῦ Koch, ὀξὺ B, ὀξὺ F, ὀξὺ IV, ὀξὺ R, ὀξὺ τῶν Nevile-Winther, ὀξὺ τοῦ Schäffer, ὀξὺ τῶν Gürge* καὶ *Rudolf* βλ. *ναφθαλίνης παράγωγα*.

Ὀξὺ νιτρώσεως. Μεῖγμα νιτρικοῦ καὶ θειικοῦ ὀξέος.

Ὀξὺ διὰ κίτρινον ναφθόλης. Καλεῖται τὸ *α-ναφθολοτρισουλφοξὺ-2,4,7*.

Ὀξὺ διὰ χρωμοτροπικὸν ὀξύ. Καλεῖται τὸ *α-ναφθολοτρισουλφοξὺ-3,6,8*. Σ. Γ.

— *[Φαρμακ.]* Τὰ ὀξέα ἀποτελοῦν ἀπὸ φαρμακολογικῆς ἀπόψεως ἰδιαιτέρας σημασίας φάρμακα, διότι παρὰ τὴν ἐπενέργειαν τῆς ὀξυρρίζης των δρῶσιν ἰδίᾳ διὰ τῶν ἰόντων ὑδρογόνου, τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν ἐν ἀφετηριώσει μεγαλυτέρᾳ ἢ μικροτέρᾳ, ἀναλόγως τῆς πυκνότητος αὐτῶν κλπ. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς καὶ ὀξινα ἅλατα, χορηγούμενα ὡς φάρμακα, ἔχουν νὰ παρουσιάσουν πρὸς τὴν δρᾶσιν τοῦ κατιόντος καὶ τῆς ὀξυρρίζης καὶ τοῦ ἰόντος ὑδρογόνου. Ἀκριβῶς μάλιστα τῆς τελευταίας ταύτης περιπτώσεως σαφῆ ἀντίληψιν ἐλάβομεν ἀφ' ἧς ἤρχισε νὰ μελετᾶται ὑπὸ τῆς βιολογικῆς χημείας ἡ σημασία τῆς πυκνότητος τῶν ἰόντων ὑδρογόνου, ἡ καθοριζομένη διὰ τοῦ ἰονικοῦ δείκτου PH. Ἐκτὸς τῆς κυρίας αὐτῶν ἐπενεργείας τὰ ὀξέα παρουσιάζουν καὶ τὴν ἀπόσπασιν ὕδατος, τὴν ὁποίαν προκαλοῦν. Ἐν τῷ ὀργανισμῷ ἐπιδρῶντα ταῦτα ἐπὶ τοῦ πρωτοπλάσματος ἐξουδετεροῦν μερικῶς ἢ ὁλικῶς τὴν ἀλκαλικήν του ἀντίδρασιν, περιορίζοντα ἢ καταπαύοντα τὴν λειτουργικότητα τῶν κυττάρων. Δρῶντα εἰς πυκνὰ διαλύματα, εἶναι καυτήρια λίαν ἰσχυρά, χρησιμοποιούμενα ὡς τοιαῦτα καὶ εἰς τὴν θεραπευτικήν. Ἡ ἐνέργεια αὐτῶν δὲν προχωρεῖ κατὰ βάθος λόγῳ τῆς πήξεως τοῦ λευκώματος τὴν ὁποίαν προκαλοῦν. Λαμβανόμενα διὰ τοῦ στόματος πυκνὰ προκαλοῦν καυσώδη γεῦσιν εἰς τὸ στόμα καὶ δεινὸν ἄλγος κατὰ τὸν οἰσοφάγον καὶ τὸν στόμαχον, ἡ δὲ κατάστασις ἡ ἐκδηλουμένη διὰ τῆς δηλητηριάσεως ταύτης ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς μεγάλης ἢ μικρᾶς ποσότητος τοῦ ληφθέντος ὀξέος, τῆς πυκνότητος αὐτοῦ κλπ. Πάντως εἰς δηλητηρίασιν δι' ὀξέων ἐπακολουθοῦν ὀξινοι ἔμετοι, δίψα μεγάλη, δυσκαταποσία, ἐρυγαὶ καὶ ἐνίοτε διάτρησις τοῦ στομάχου. Θάνατος διὰ τοιαύτης δηλητηριάσεως δύναται νὰ ἐπέλθῃ εἰς 4—5 ὥρας ἢ καὶ μετὰ πάροδον 2—4 ἡμερῶν. Ὅταν τὸ ληφθὲν διάλυμα τοῦ ὀξέος εἶναι ἀραιόν, ἡ κατάστασις δὲν παρουσιάζει κίνδυνον, ἐὰν ληφθῇ συντόμως φροντὶς νὰ ἐξουδετερωθῇ τὸ εἰς τὸν στόμαχον ὀξὺ διὰ τῶν καταλλήλων ἀντιδότων. Τὰ θεραπευτικῶς χρησιμοποιούμενα ἐσωτερικῶς ἀραιὰ διαλύματα τῶν ὀξέων προκαλοῦν γεῦσιν ψυχτικήν, ὀξίνην καὶ ἐλαφρῶς στυπτικήν, ὡς καὶ ἐλαφρὰν αἱμωδίαν τῶν οὔλων. Τὰ διαλύματα τῶν ὀξέων ἐσωτερικῶς ἔχουν περιωρισμένην χρῆσιν, ἰδίᾳ δὲ χρησιμοποιεῖται τὸ ὑδροχλωρικὸν ὀξὺ ἐπὶ ὑποχλωρυδρίας. Καὶ ἄλλα ὅμως ἀραιὰ ὀξέα εἰσαγόμενα εἰς τὸν στόμαχον προκαλοῦν ταχυτέραν ἔκκρισιν τοῦ γαστρικοῦ χυμοῦ. Ἐξωτερικῶς τὰ ἰσχυρὰ ὀξέα χρησιμεύουν ὡς καυτήρια ἰσχυρότατα. Κ. Γ. Μ.

—*ὀξὺ τοῦ Caro*, ἢ **ὀξυθειικὸν ὀξύ** βλ. *θείου ἑνώσεις*.

ὀξύα (ἡ) (Fagus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κυπελλοφοριδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους ἢ δένδρα δασικά, ἀειθαλῆ ἢ φυλλοβόλα. Ἐκ τῶν 15 περίπου εἰδῶν, ἅτινα ἀπαντῶσιν εἰς τὰς εὐκράτους χώρας καὶ ὀρεινὰ μέρη τῆς γῆς, ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ *ὀξύα ἡ ἀλσόφιλος* (Fagus sylvatica), γνωστὴ παρ' ἡμῖν, ὅπου καὶ εἶναι ἰθαγενὴς ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *ὀξιά*. Ἡ ὀξύα εἶναι εὐθυτενὲς δένδρον, οὗ τὸ ὕψος φθάνει τὰ 40 μέτρα. Τὸ ξύλον της δὲν σήπεται, εἶναι δὲ καὶ εὐέργαστον, ἀλλὰ στρεβλοῦται εὐκόλως (σκευρώνει), χρησιμοποιεῖται δὲ εἰς τὴν οἰκοδομικὴν κυρίως καὶ τὴν ἐπιπλοποιίαν. Ἐκ τοῦ ξύλου της ἐπίσης κατασκευάζονται πλεῖστα εἴδη οἰκιακῆς χρήσεως, ὡς κοχλιάρια ξύλινα, ἰγδία, ξυλόπτυα, θρίνακες, ὡς καὶ πλεῖστα γεωργικὰ ἐργαλεῖα. Ὁ φλοιὸς τῆς ὀξύας χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν βυρσοδεψίαν καὶ τὰ πίπτοντα, κατὰ τὸ φθινόπωρον, φύλλα της χρησιμοποιοῦνται ὡς κτηνοτροφικὴ τροφή. Ὁ καρπός της εἶναι ἐδώδιμος καὶ ἐκ τούτου, δι' ἐκθλίψεως, λαμβάνεται κατάλληλον πρὸς βρῶσιν ἔλαιον.

Ὀξύα.
[Α=ἄνθος ἄρρεν. Β=ἄνθος θῆλυ. Γ=Καρπός.]

Ἐκ τῶν ἐξωτικῶν εἰδῶν ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *Ὀξύα ἡ κουννιγχάμειος* (Fagus cunninghamii), ἰθαγενὲς δασικὸν δένδρον τῆς Αὐστραλίας, ἧς τὸ ὕψος φθάνει τὰ 65 περίπου μέτρα καὶ τὸ ξύλον της εἶναι ἄριστον, καὶ *ὀξύα ἡ σκωριώδης* (Fagus ferruginea), ἰθαγενὲς δένδρον τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, οὗ τὸ ὕψος δὲν ὑπερβαίνει τὰ 45 μέτρα καὶ παρέχει μαλακὸν καὶ εὐέργαστον ξύλον, ποικίλως χρήσιμον. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοφυτολ.]* Ἀπολιθωμένα λείψανα, πλέον τῶν 20 μορφῶν, τοῦ γένους τούτου εὑρέθησαν καὶ περιεγράφησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς κρητιδικῆς διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ καὶ τῆς τριτογενοῦς τοῦ καινοζωϊκοῦ τῆς Εὐρασίας, Βορείου Ἀμερικῆς καὶ τῶν πολικῶν χωρῶν. Αἱ ἀρχαιόταται γνωσταὶ μορφαὶ εἶναι ἡ *ὀξύα polyclada*, εὑρεθεῖσα ἐντὸς στρωμάτων τῆς κρητιδικῆς διαπλάσεως τῆς Dakota (Βορ. Ἀμερικῆς) καὶ ἡ *ὀξύα prisca* ἐντὸς στρωμάτων τῆς κενομανίου σειρᾶς τῆς νεοκρητιδικῆς διαπλάσεως τῆς Σαξωνίας.

Ἐντὸς ὁλοκλήρου τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως ἐμφανίζονται ἀπολιθωμέναι εἰς ὅλας τὰς προαναφερθείσας περιοχὰς δύο ὁμάδες μορφῶν ἀπολιθωμένων φύλλων ὀξυῶν. Ἡ μία τούτων χαρακτηρίζεται ἐκ τοῦ ὅτι τὰ φύλλα φέρουν πολυάριθμα δευτερεύοντα νεῦρα, ἐνῷ ἡ ἄλλη φέρει μικρότερον ἀριθμὸν φύλλων καὶ ἐπικρατεῖ σημαντικῶς ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὴν τριτογενῆ περίοδον, οὖσα ἄφθονος εἰς τὰς ἀρκτικὰς περιοχὰς καὶ τὴν Ἀσίαν, σπανιωτέρα δ' εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικήν.

Ἐκ τῶν εἰδῶν, τὰ ὁποῖα ζῶσι σήμερον, εἶναι γνωστὰ ἀπολιθωμένα φύλλα τοῦ εἴδους *ὀξύα sylvatica* ἐντὸς πλειοκαινικῶν καὶ τεταρτογενῶν στρωμάτων τῆς Ἄνω Ἰταλίας καὶ τοῦ εἴδους *ὀξύα japonica* ἐντὸς πλειοκαινικῶν στρωμάτων τῆς Ἰαπωνίας.

Ἐν Ἑλλάδι ἀπολιθωμένα λείψανα ὀξύας εὑρέθησαν τοῦ εἴδους *ὀξύα ἡ πυγμαία Ung.* ἐντὸς τῶν τριτογενῶν στρωμάτων τῆς λιγνιτοφόρου λεκάνης τῆς Κύμης ἐν Εὐβοίᾳ. Γ. Κ. Γ.

—*[Δασολ.]* Ἐν Εὐρώπῃ ἡ *ὀξύα* ἐξαπλοῦται ἀπὸ τῆς Σουηδίας μέχρι τῆς Β. Ἰσπανίας καὶ τῆς Σικελίας. Ἐν Ἑλλάδι τὸ νοτιώτερον ὅριον ἐξαπλώσεώς της εἶναι ἐπὶ τῆς Πίνδου, Ὀλύμπου, Ὄσσης, Πηλίου, φθάνει δὲ καὶ μέχρι τοῦ ὄρους Ὀξυὰ τῆς Φθιώτιδος. Ἀπαντᾷ ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ ὕψους 900—1800 μ., χαρακτηρίζουσα τὴν δασικὴν κλιματικὴν ζώνην τῆς ὀξύας (fagetum). Ἀπαιτεῖ δροσερὸν καὶ γόνιμον ἔδαφος, ὡς λίαν φιλόσκιον δὲ δένδρον προστατεύει τὸ ἔδαφος, βελτιώνουσα αὐτὸ διὰ τῆς βραδείας ἀποσυνθέσεως τοῦ πλουσίου φυλλώματός της. Ἔχει ἀσθενῆ πρεμνοβλαστικὴν δύναμιν.

Διαχειρίζεται σπερμοφυῶς (ὑψηλὸν δάσος) καὶ δὴ κατὰ τὸ σύστημα τῶν διαδοχικῶν ἢ σκιερῶν ὑλοτομιῶν, ἤτοι διὰ τῆς βαθμιαίας ἀπομακρύνσεως τῶν ὡρίμων κορμῶν καὶ ἀναγεννήσεως αὐτῶν ἐντὸς 15—20 ἐτῶν, μὲ περιτροπικὸν χρόνον 80—120 ἐτῶν. Ὑποφέρει εἰς νεαρὰν ἡλικίαν ἐξ ὀψίμων παγετῶν, ξηρασίας καὶ ἡλιοπληξίας.

Παλαιότερον ἡ ὀξύα ἐκαλλιεργεῖτο ἀφθονώτερον, βαθμηδὸν ὅμως ἡ ἀξία της ἤρχισε μειουμένη, δι' ὃ τείνουν, ὅπου τοῦτο δυνατόν, νὰ τὴν ἀντικαταστήσουν δι' ἄλλων δένδρων.

Τὸ ξύλον τῆς ὀξύας εἶναι λευκοϋπέρυθρον, βαρύ, σκληρὸν καὶ εὔσχιστον, ἕνεκα δὲ τῆς τελευταίας ταύτης ἰδιότητός του χρησιμοποιεῖται ὡς σχιστὴ ξυλεία διὰ βαρέλια κλπ.· ἐπίσης χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἁμαξοποιίαν, ἐπιπλοποιίαν, διὰ ὀδοστρώματα (μικρὰ κυβικὰ τεμάχια ὀξύας), καθεκλοποιίαν καὶ ἰδίᾳ διὰ τὰ γνωστὰ «ἔπιπλα Βιέννης», κατασκευαζόμενα ἐκ κυρτουμένων ξύλων ὀξύας. Ὡς καυσόξυλον ἔχει μεγάλην ἀξίαν, ἐνῷ οἱ ἐξ ὀξύας ξυλάνθρακες, κονιοποιούμενοι εὐκόλως, θεωροῦνται κατωτέρας ποιότητος. Ὁ φλοιός της εἶναι ὀλίγον βυρσοδεψικός, τὰ δὲ φύλλα καὶ οἱ καρποὶ χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. Ἐπειδὴ ἡ ὀξύα ὑπόκειται εἰς σκεύρωμα, τὴν ἀποξηραίνουν βιομηχανικῶς ἐντὸς κλιβάνων, ἵνα ἀποκτήσῃ σταθερότητα (φουρνιστὴ ὀξιά)· ἐπίσης, προκειμένου νὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς τὸ ὕπαιθρον, ὡς π. χ. εἰς στρωτῆρας σιδηροδρόμων, τὴν ἀποστειρώνουν (ἐμποτίζουν) δι' ἀποστειρωτικῶν ὑγρῶν, ἰδίᾳ διὰ πισσελαίου (βλ. *ξυλεία* καὶ *ξύλον*). Α. Ε. ΚΟΦΙΝΙΩΤΗΣ

—**Ὀξύα** (Oxya) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων ὀρθοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀκριδιδῶν*. Τὸ εἶδος O. velox ποικίλλει πολὺ κατὰ χρῶμα καὶ μέγεθος. Ζῇ ἐφ' ὅλης τῆς ἀνατολικῆς Ἀσίας, ὅπου προξενεῖ μεγάλας καταστροφὰς εἰς τὸν βάμβακα, ἀραβόσιτον, ὄρυζαν κλπ. Ἐντὸς τοῦ ἐδάφους καὶ εἰς τὰ ξηρὰ μέρη ἐναποθέτει 7—11 φωθῆκας ἐκ 10—30 ᾠῶν ἑκάστην. Καταπολεμοῦνται ὡς αἱ λοιπαὶ ἀκρίδες. Ε. Τ. Ε.

Ὀξυὰ *[Γεωγρ.]*. —1) *Ὀξυὰ Ζηλίστα*. Χωρίον τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, μετονομασθὲν ἤδη εἰς *Κυδωνίαν* (βλ. λ.). —2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δράμας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 48. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἀετόρραχη* (πρ. Ραδιμπός), *Διάμεσον* (πρ. Γιαβόρ), *Ζαρκάδια* (πρ. Καρίλοβα), *Πεῦκοι* (πρ. Κόνιτσα), *Πολυγέφυρον* (πρ. Τσατάκ), *Πρασινάδα* (πρ. Τζούρα), *Σίλλη* (πρ. Μπέλεν) καὶ *Τρίγωνον* (πρ. Μπαχάν). Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ τρία δημοτικὰ σχολεῖα. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μπούκοβον*. —3) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μετσόβου τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 219. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Φυτόκον*. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Σέλτσα*. —4) Χωρίον τῆς κοινότητος Καρυῶν (πρ. Ὄροβνικ) τῆς ἐπαρχίας Φλωρίνης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 133. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μπούκοβικ*. Ν. Φ.

—**Ὀξυὰ** *[Γεωγρ.]*.—1) Ὄρος τῆς Δυτικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος (ὑψ. 1927 μ.) ὑψούμενον κατὰ τὸ μέσον τῆς κορυφογραμμῆς, ἥτις συνδέει τὸν Τυμφρηστὸν μετὰ

Digitized by Google

τοῦ Κόρακος (Βαρδουσίων) καὶ χωρίζει τὰ ὕδατα τοῦ Ἀχελῴου ἀπὸ τῶν ὑδάτων τοῦ Σπερχειοῦ. Διὰ τούτου ἄγονται τὰ ὅρια τῶν χωρῶν Αἰτωλίας καὶ Φθιώτιδος.

—2) Ὄρος πλῆρες ὀξυῶν κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῶν Χασίων ὀρέων τῆς Θεσσαλίας (ὕψ. 1.216 μ.), ἐξ οὗ αἱ πηγαὶ τοῦ ποταμοῦ Νεοχωρίτη. Ι. Σ. Σ.

—**Ὀξυὰ** *Γραμμένη [Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 400. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Σιτίστα*.

π-**ὀξυαζωβενζόλιον** (τό). Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $C_6H_5N:N.C_6H_4OH$, παραγομένη ἐξ ἀνιλίνης καὶ φαινόλης. Σῶμα κρυσταλλικὸν πορτοκαλλόχρουν, τηκόμενον εἰς 148°. Ἡ ἰσομερὴς μορφὴ ο-*ὀξυαζωβενζόλιον* τήκεται εἰς 83°. Σ. Γ.

ὀξυαζωενώσεις (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλοῦνται αἱ ἀζωενώσεις ἐκεῖναι, αἵτινες περιέχουσιν ἐν τῷ μορίῳ αὐτῶν καὶ φαινολικὸν ὑδροξύλιον. Διακρίνονται εἰς συμμετρικάς, ὡς ἡ

$$4O.C_6H_4.N_2.C_6H_4.OH$$

καὶ ἀσυμμέτρους ὡς ἡ $C_6H_5.N_2C_6H_4.OH$, αἵτινες εἶναι καὶ αἱ σπουδαιότεραι. Αἱ ὀξυαζωενώσεις παρασκευάζονται διὰ διαζωτώσεως πρωτοταγῶν ἀρωματικῶν ἀμινῶν καὶ ζεύξεως μετὰ φαινόλης ἐν ἀλκαλικῷ διαλύματι. Πολλὰ ἐξ αὐτῶν εἶναι σπουδαιότατα χρώματα. Σ. Γ.

ὀξυαζώχρωμα (τό). Καλεῖται πᾶν συνθετικὸν χρῶμα, τὸ ὁποῖον χημικῶς ἔχει σύστασιν *ὀξυαζωενώσεως* (βλ. λ.). Σ. Γ.

Ὀξυάθρης, ἢ *Ὀξυάρτης*. Ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Δαρείου τοῦ Κοδομανοῦ, διακριθεὶς κατὰ τὴν ἐν Ἰσσῷ μάχην τῷ 333 π. Χ. Συντελέσας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δαρείου εἰς τὴν παράδοσιν τοῦ Βήσσου, σατράπου τῆς Βακτριανῆς, εἰς τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον καὶ τυχὼν συγγνώμης διωρίσθη σατράπης τῆς Σογδιανῆς. Τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἀμαστρίνην ἢ Ἄμαστριν, αἰχμαλωτισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἔδωκεν οὗτος ὡς σύζυγον εἰς τὸν στρατηγόν του Κράτερον, τελέσας τοὺς γάμους των τὴν αὐτὴν ἡμέραν, καθ' ἣν καὶ ὁ ἴδιος ἐνυμφεύετο μεγαλοπρεπῶς ἐν Σούσοις τὴν Ρωξάνην (327 π. Χ.) (*Ἀρρ.* Ἀναβ. VII, 4,5). Α. Θ. Σ.

β-**ὀξυαιθυλαμίνη**, ἢ ***αἰθυλολαμίνη*** (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *κολαμίνη*.

β-**ὀξυαιθυλομηλονικὸν** *ὀξὺ [Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι ὀξυοξὺ τοῦ τύπου $CH_2(OH).CH_2.CH(COOH)_2$ εὐκολώτατα μεταπῖπτον. εἰς τὸ ἀντίστοιχον λακτονοξύ, τὸ *βουτυρολακτονο-ά-καρβονικὸν* ὀξὺ (βλ. λ.). Σ. Γ.

ὀξυαιμοσφαιρίνη (ἡ)· βλ. *αἱμοσφαιρίνη*.

ὀξυακεταλδεΰδη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *γλυκολικὴ ἀλδεΰδη*.

ὀξυακετόνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ἀκετόλη*.

ὀξυακετοφαινόνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $HO.C_6H_4.CO.CH_3$. Ἡ ο-μορφὴ ἀπαντᾷ εἰς τὸ ἔλαιον τῆς Chione glabra. Βράζει εἰς 213°. Σ. Γ.

ὀξυακετυλενικὴ *φλόξ*. Φλὸξ παραγομένη διὰ καύσεως ἀκετυλενίου μετὰ καθαροῦ ὀξυγόνου. Πρὸς ἐπίτευξιν τούτου χρησιμοποιεῖται εἰδικὴ διάταξις, ὡς λ. χ. ὁ διὰ τὴν ὀξυυδρικὴν ἐπίσης φλόγα χρησιμοποιούμενος αὐλὸς τοῦ Ντάνιελ. Ἡ ὀξυακετυλενικὴ φλὸξ ἔχει σήμερον εὐρύτατα ἀντικαταστήσει τὴν πολὺ ἀκριβωτέραν *ὀξυυδρικὴν φλόγα* κατὰ τὴν καλουμένην αὐτογενῆ συγκόλλησιν εἰς τὴν σιδηροβιομηχανίαν. Ἡ ὀξυακετυλενικὴ φλὸξ παράγει μεγάλην θερμοκρασίαν καὶ τήκει εὐκόλως τὸν σίδηρον, ἐὰν δὲ ἡ ποσότης τοῦ ὀξυγόνου αὐξηθῇ, τότε δρᾷ καὶ ὀξειδωτικῶς, καίουσα τὸ μέταλλον καὶ μετατρέπουσα αὐτὸ εἰς ὀξείδιον, τοιουτοτρόπως δὲ δύνανται εὐκολώτατα νὰ κοπῶσι μεγάλου πάχους μετάλλιναι πλάκες ἢ δοκοὶ ἄνευ χρησιμοποιήσεως οἱασδήποτε δυνάμεως. Σ. Γ.

ὀξυακρυλικὸν *ὀξὺ [Ὀργ. Χημ.]*. Καλεῖται τὸ ὑδροξυλιωμένον *ἀκρυλικὸν ὀξύ*. Ἀναλόγως τῆς θέσεως τοῦ ὑδροξυλίου διακρίνομεν α-*ὀξυακρυλικὸν ὀξὺ* $CH_2:C(OH).COOH$ καὶ β-*ὀξυακρυλικὸν ὀξὺ* $CH(OH):CH,COOH$. Σ. Γ.

ὀξυαλδεΰδαι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ἀλδεϋδαλκοόλαι*.

ὀξυαμιδῖναι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ἀμιδοξίμαι*.

α-**ὀξυ-β-ἀμινοπροπιονικὸν** *ὀξὺ [Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ἰσοσερίνη*.

ὀξυανθρακένια (τὰ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. λ. *ἀνθρόλη καὶ ἀνθρανόλη*.

— **ὀξυανθρακενίου** ***χρώματα***· βλ. *ὀξυανθρακινόναι*.

ὀξυανθρακικὸν ***ὕδωρ τεχνητόν***· βλ. *ἀεριοῦχα ποτά*.

ὀξυανθρακινόναι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλοῦνται γενικῶς τὰ ὑδροξυλιωμένα παράγωγα τῶν ἀνθρακινονῶν. Πολλαὶ ἐξ αὐτῶν εἶναι πολύτιμα συνθετικὰ χρώματα, ἄλλαι δὲ χρησιμεύουν ὡς πρῶται ὗλαι, αἵτινες διὰ περαιτέρω κατεργασίας παρέχουν σημαντικώτατα καὶ γνωστότατα χρώματα. Εἰς τὴν τάξιν ταύτην ἀνήκουσιν ἡ *ἀλιζαρίνη* καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς παραγόμενα χρώματα, ἡ *πορφυροξανθίνη*, ἡ *ἀνθραγαλλόλη*, ἡ *πορφυρίνη*, ἡ *ἰσο-* καὶ *φλαβοπορφυρίνη* κλπ. Τὰ συνθετικὰ αὐτὰ χρώματα καλοῦνται ἐπίσης καὶ *ὀξυανθρακενίου χρώματα*. Σ. Γ.

ὀξυανθρόνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ἀνθραϋδροκινόνη*.

ὀξυάντοχα, ἢ ***ὀξυανθεκτικά***, ἢ ***ὀξεοστεγῆ***, ἢ ***οἰνοπνευματοστεγῆ βακτηρίδια***. Καλοῦνται οὕτω τὰ μικρόβια, τὰ ὁποῖα ὅταν χρωματισθῶσι διὰ βασικῆς τινος χρωστικῆς δὲν ἀποχρωματίζονται εὐκόλως ὑπὸ τῶν ὀξέων καὶ τοῦ οἰνοπνεύματος. Τὴν ἰδιότητα ταύτην, τὴν ὁποίαν ἀνεῦρον τὸ πρῶτον εἰς τὸ βακτηρίδιον τῆς φυματιάσεως καὶ ἡ ὁποία ἐχρησίμευσεν ὅπως διακριθῇ τοῦτο ἀπὸ τῶν ἄλλων μικροβίων, παρετήρησαν κατόπιν καὶ εἰς ἄλλα μικρόβια εἰς διάφορον βαθμόν. Σήμερον εἶναι γνωστὸς ἱκανὸς ἀριθμὸς τοιούτων ὀξυαντόχων μικροβίων, ὧν τὰ σπουδαιότερα εἶναι τὸ τῆς λέπρας, τὸ τοῦ σμήγματος, τὸ τῆς κυψελίδος καὶ τὰ ψευδοφυματικὰ ἢ παραφυματικά, ἅτινα ἀνευρέθησαν ἐντὸς τοῦ γάλακτος, τοῦ βουτύρου καὶ τοῦ ὕδατος, ἐπὶ τῶν χόρτων, τῆς κόπρου καὶ τοῦ κονιορτοῦ, ὡς καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων ὑγιῶν ἢ πασχόντων ἐκ διαφόρων νοσημάτων. Τὰ γνωστότερα τῶν μὴ παθογόνων ὀξυαντόχων μικροβίων εἶναι τὰ ἑπόμενα: Τὸ βακτηρίδιον τῶν Petri-Rabinowitsch, πρὸς τὸ ὁποῖον ὁμοιάζουσι καὶ τὰ βακτηρίδια, ἅτινα ἀνεκαλύφθησαν ὑπὸ τῶν Coggi, Binot, Moeller, Korn καὶ Tobler. Τὸ βακτηρίδιον Thimothéebacillus, πρὸς τὸ ὁποῖον ὁμοιάζουσι καὶ τὰ βακτηρίδια τοῦ χόρτου καὶ τῆς κόπρου τῶν ζῴων (Grasbacillus καὶ Mistbacillus), τὰ ἀνακαλυφθέντα ὑπὸ τοῦ Moeller. Τὸ βακτηρίδιον τῆς βλέννης τῆς ρινός, τὸ ἀνακαλυφθὲν ὑπὸ τοῦ Karlinski. Τὸ βακτηρίδιον τῆς γαγγραίνης τῶν πνευμόνων τῆς Rabinowitsch. Τὸ βακτηρίδιον τῆς κόπρου τῶν ἀνθρώπων τοῦ Mironescu.

Τὰ ἀνωτέρω μικρόβια, ἂν καὶ δὲν εἶναι παθογόνα διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ ζῷα, ἐν τούτοις ἐνδιαφέρουσι τὰ μέγιστα τὸν μικροβιολόγον, ὡς ὁμοιάζοντα πρὸς τὸ βακτηρίδιον τῆς φυματιάσεως καὶ ἑπομένως ὡς δυνάμενα νὰ δυσχεράνωσι τὴν διάγνωσιν τούτου. Ν. Α. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Ὀξυάρτης. Σατράπης τῆς Βακτριανῆς, πολεμήσας ἀνδρείως κατὰ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Τέλος ὅμως ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ, ὁπόταν κατελήφθη τὸ ὡς ἀπόρθητον θεωρούμενον ὀρεινὸν φρούριον αὐτοῦ Σογδιανὴ Πέτρα, ὅπου εἶχε καταφύγει μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων του, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ Ρωξάνη. Καὶ ταύτην μὲν ἔλαβεν ὡς σύζυγον ὁ Ἀλέξανδρος τῷ 327 π. Χ. τελέσας ἐν Σούσοις μεγαλοπρεπεστάτους γάμους (*Ἀρρ.* Ἀνάβ. IV, 19, 5), αὐτὸν δὲ διώρισε σατράπην τῶν Παροπαμισαδῶν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου τῷ 323 π. Χ. ὁ Ὀξυάρτης ἀνεγνωρίσθη ὡς νόμιμος σατράπης τῆς χώρας, καθὼς ἐπίσης καὶ κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Διαδόχων γενομένην διανομὴν τῶν σατραπειῶν τῆς χώρας, καὶ αὐτὸς ὁ Ἀντίγονος ἀφῆκεν αὐτὸν εἰς τὴν θέσιν του, τῷ 316 π. Χ., μολονότι εἶχε βοηθήσει τὸν Εὐμένην. Α. Θ. Σ.

ὀξύαυλος (ὁ) (γαλλ. hautbois, ἰταλ. καὶ γερμ. oboe). Πνευστὸν μουσικὸν ὄργανον μετὰ διπλῆς γλωττίδος. Ἀποκαλεῖται ὑπό τινων καὶ *ὀξυβόας* κατ' ἀπομίμησιν τοῦ γαλλικοῦ hautbois.

Ὁ ὀξύαυλος εἶναι ἀρχαιοτάτης προελεύσεως. Ὡς ὄργανον μετὰ διπλῆς γλωττίδος ἦτο γνωστὸς παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, τοῖς Κινέζοις καὶ τοῖς Ἕλλησιν. Οἱ τελευταῖοι κατέτασσον αὐτὸν μεταξὺ τῶν αὐλῶν, ἀντιθέτως πρὸς τὰς σύριγγας, δι' ὧν ὑπεδήλουν τοὺς αὐλοὺς ἄνευ γλωττίδος (φλάουτα). Ὁ Ὅμηρος ἐν τῇ Ἰλιάδι, ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ «Διαλόγῳ περὶ μουσικῆς» κάμνουσι διάκρισιν μεταξὺ τῶν δύο ὀργάνων. Ὁ δὲ Πολυδεύκης λέγει ῥητῶς ὅτι τὰ πνευστὰ ὄργανα εἶναι, ὡς πρὸς τὸ εἶδος, «αὐλοὶ ἢ σύριγγες...», ὅτι δὲ μέρη τῶν αὐλῶν εἶναι «ἡ γλωττίς, αἱ ὀπαί, οἱ σωλῆνες, ὁ ὅλμος καὶ τὸ ὑφόλμιον». Τὴν αὐτὴν διάκρισιν ἐποίουν οἱ Ρωμαῖοι, οἵτινες ἀπεκάλουν τοὺς μετὰ γλωττίδος αὐλοὺς tibiae καὶ *fistulae* τὰς σύριγγας.

Ἡ γλωττὶς τῶν αὐλῶν καὶ τῶν παρεμφερῶν ὀργάνων ἔπρεπε, παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι καὶ Ρωμαίοις, νὰ εἰσέρχηται καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὸ στόμα. Τὸ αὐτὸ σύστημα ὑφίσταται εἰσέτι παρὰ τοῖς συγχρόνοις Κινέζοις, Ἄραψι καὶ Αἰγυπτίοις. Ὁ τρόπος ὅμως οὗτος τοῦ παίζειν τὸν ὀξύαυλον δημιουργεῖ ἦχον τρομερὸν εἰς ὄγκον, διαπεραστικώτατον καὶ δυσάρεστον εἰς τὸ ἄκουσμα. Τὸ σύστημα τοῦτο ἀκολουθοῦν καὶ οἱ Πέρσαι, ὧν ὁ ζουρνᾶς εἶναι εἶδος ὀξυαύλου, ἀποτελουμένου ἐκ τῶν ἑξῆς μερῶν: τοῦ σωλῆνος, τῆς κεφαλῆς, τῆς στεφάνης καὶ τῆς γλωττίδος ἐξ ἀχύρου. Ἡ παράδοσις τοῦ αὐλοῦ μετὰ γλωττίδος διεσώθη διὰ μέσου τοῦ μεσαίωνος, καθ' ὃν συναντῶμεν εἴδη ὀξυαύλων εἰς χεῖρας τῶν τρουβαδούρων καὶ τῶν θαυματοποιῶν. Ἀποκαλεῖται doucine ἢ douceyne, ἐνῷ ὁ Φίρντουνγκ κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα δίδει τὰ ἑξῆς ὀνόματα εἰς τοὺς ὀξυαύλους: schalmey, bombarda καὶ pommer. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος οἱ ὀξύαυλοι ἀποτελοῦσι πλήρη οἰκογένειαν ἐκ τῶν ἑξῆς ὀργάνων, ἅτινα ἐν ἐκτάσει ἀναλύει ὁ Praetorius ἐν τῷ περιφήμῳ συγγράμματι: «Syntagma musicum» (1614—1620): Kleine schalmey (μικρὸς κάλαμος ἢ ὀξύτατος ὀξύαυλος), Discant schalmey (ὑψίφωνος ὀξύαυλος, πλησιάζων πρὸς τὸ σύγχρονον ὄργανον), Pommer alto (ἰταλ. Bombardoni ἢ Bombardone) (ὀξύαυλος μέσος μετὰ μιᾶς κλειδός), Pommer tenor ἢ bassetto (ὀξύαυλος ὀξύφωνος, ἐπονομαζόμενος καὶ Nicolo, μετὰ μιᾶς κλειδός), Pommer basso (ὀξύαυλος βαρὺς μὲ τέσσαρας κλεῖδας), Gross-Pommer (βαρὺς ὀξύαυλος μετὰ τεσσάρων κλειδῶν).

'*Οξύαυλος*.
[1 = Παλαιός.— 2 = Σύγχρονος.]

Ἡ ἔκτασις τῶν ὀργάνων τούτων ἦτο ἡ ἑξῆς:

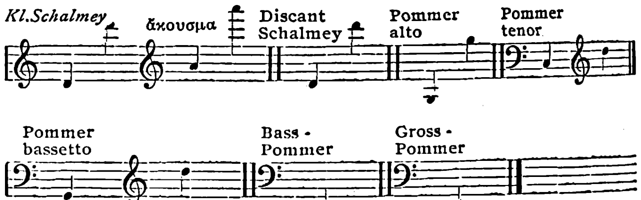

Ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' ὁ Λούλλυ ἔγραφεν ἐμβατήρια διὰ τέσσαρας ὀξυαύλους. Ἀλλὰ τὰ ὄργανα ταῦτα τελειοποιοῦνται κατὰ τὸ 1727 παρὰ τοῦ Γ. Χόφφμαν, ὅστις προσέθεσεν εἰς τὰ τέσσαρα προϋπάρχοντα κλειδιὰ δύο εἰσέτι διὰ τὸ σολ δίεσις καὶ λα δίεσις. Ἡ προσθήκη νέων κλειδιῶν συνεχίζεται διὰ τῶν Σαλλαντέν, Φόγκτ καὶ Σέλλνερ, οὗτινος ἡ κατὰ τὸ 1825 ἐκδοθεῖσα μέθοδος ὀξυαύλου ἀναφέρει δέκα κλειδιὰ διὰ τοὺς ἑξῆς φθόγγους: ντο, ντο δίεσις, μι ὕφ., φα, φα δίεσις, σολ δίεσις, σι ὕφ. ντο μεσσαῖον καὶ τὴν κλεῖδα τῆς ὀγδόης. Ἀλλ' ἡ ἀποφασιστικὴ τελειοποίησις τοῦ ὀργάνου τούτου ὀφείλεται εἰς τὸν Φρ. Τρίμπερτ, ὅστις περὶ τὸ 1850 ἐφήρμοσεν εἰς τὸν ὀξύαυλον τὸ σύστημα Μπαῖμ, ἐνῷ ταυτοχρόνως ἐπέφερε πλείστας μεταρρυθμίσεις εἰς τὸ μῆκος τοῦ σωλῆνος, εἰς τὸ ἄνοιγμα τοῦ κώδωνος καὶ προσήρμοζε δακτυλίους εἰς τὰ κλειδιά. Ὁ ὀξύαυλος παρὰ ταῦτα ἐξηκολούθησεν ἀκόμη τελειοποιούμενος, μέχρις οὗ, τῷ 1881, εἰσήχθη παρὰ τοῦ Γ. Ζιλλὲ τὸ λεγόμενον σύστημα τοῦ Κονσερβατουάρ. Τὸ σύστημα τοῦτο ἐπεκράτησεν ὄχι μόνον ἐν Γαλλίᾳ, ἀλλά, μὲ μικράς τινας τροποποιήσεις, παρὰ ταῖς πλείσταις χώραις τοῦ κόσμου.

Ἡ συνήθης ἔκτασις τοῦ ὀξυαύλου εἶναι: μεθ' ὅλων τῶν χρωματικῶν.

Ὑπάρχουσιν ὅμως πλεῖστα σύγχρονα ὄργανα ἔχοντα ὡς ἀφετηρίαν τό: 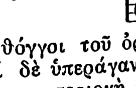 καὶ δυνάμενα νὰ φθάσωσιν εἰς ὀξύτητα τό: 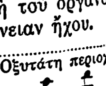

Οἱ τρεῖς βαθύτεροι φθόγγοι τοῦ ὀργάνου εἶναι ἄγριοι καὶ τραχεῖς, οἱ δὲ ὑπεράγαν ὀξεῖς λίαν ἰσχνοί. Ἡ ὑπόλοιπος ὅμως περιοχὴ τοῦ ὀργάνου παρουσιάζει ἀξιοσημείωτον ὁμοιογένειαν ἤχου.

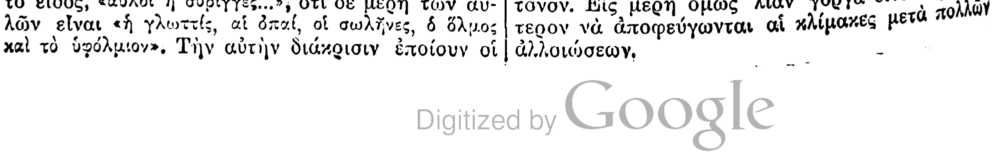

Ὁ ὀξύαυλος δύναται νὰ παίξῃ εἰς οἱονδήποτε τόνον. Εἰς μέρη ὅμως λίαν γοργὰ εἶναι προτιμότερον νὰ ἀποφεύγωνται αἱ κλίμακες μετὰ πολλῶν ἀλλοιώσεων.

Digitized by Google

Ἐπὶ τῶν συγχρόνων ὀργάνων δύνανται νὰ ἐκτελεσθῶσιν οἱ ἄλλοτε ἀκατόρθωτοι τρίλλοι, ἀκόμη καὶ οἱ τοῦ ντο καὶ ντο δίεσις βαθέος, ρε δίεσις—μι, λα δίεσις—σι. Ὁ ἦχος τοῦ ὀξυαύλου εἶναι ὀλίγον τι ἔρρινος καὶ δηκτικός, ἀλλὰ καὶ διαυγὴς ἀφ' ἑτέρου διαπεραστικώτατος, οὐδέποτε συγχέεται ἐν τῷ ὄγκῳ τῆς ὀρχήστρας. Εἶναι ἐπίσης ἐκφραστικώτατος, ἀφελὴς καὶ παρθενικός. Προσαρμόζεται κατ' ἐξοχὴν εἰς τὰς ποιμενικὰς καὶ ἀγροτικὰς σκηνάς, ἐνῷ ταυτοχρόνως ἀποτελεῖ πολύτιμον στοιχεῖον τῆς σκηνικῆς καὶ τῆς περιγραφικῆς μουσικῆς. Ἐξέχουσαν ἐπίσης θέσιν κατέχει ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ μουσικῇ.

Ὁ ὀξύαυλος εἶναι ὀλιγώτερον μονῳδοῦν ὄργανον (σόλο) καὶ περισσότερον ὄργανον ὀρχήστρας. Τῷ 1628 ἐμφανίζεται διὰ πρώτην φορὰν ἐπισήμως ἐν Σαλτσβούργῳ, ἐν λειτουργίᾳ τινὶ τοῦ Μπενέβολι. Περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος καταλαμβάνει θέσιν ἐν τῇ μελοδραματικῇ ὀρχήστρᾳ διὰ τῆς «Πομόνης» τοῦ Καμπέρ. Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν πρωτοστατεῖ ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ τῶν μπαλλέττων, ἀντιπροσωπευόμενος ὑπὸ 8 πολλάκις ἐκτελεστῶν (μπαλλέττο «La Raillerie» 1659, «Carnaval» 1664 κ.λ.π.). Ὁ Μπὰχ δεικνύει ἐξαιρετικὴν προτίμησιν πρὸς τὸν ὀξύαυλον, δι' ὃν γράφει δύο ἢ τρία κεχωρισμένα μέρη· τὸ αὐτὸ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν διὰ τὸν Χαῖνδελ, ὡς καὶ διὰ τὸν Λούλλυ καὶ Ραμώ. Οὐδέποτε ἐπίσης λείπει ἀπὸ τὴν ὀρχήστραν τῶν μεγάλων κλασσικῶν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀπαντῶνται συνήθως δύο μέρη ὀξυαύλου. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' ὁ ὀξύαυλος εἶναι ἐκ τῶν πρωτευόντων ὀργάνων ἐν ταῖς συμφωνίαις τοῦ Χάϋδν, Μόζαρτ καὶ Μπετόβεν, οἵτινες δὲν ἀποστέργουν ν' ἀφιερώσουν εἰς αὐτὸν σελίδας τινὰς μουσικῆς δωματίου.

Ἐν τῷ θεάτρῳ τὸν θλιβερόν, κλαυθμηρὸν καὶ αἰσθηματικὸν ἦχον τοῦ ὀξυαύλου ἐχρησιμοποίησεν ἀριστοτεχνικῶς ὁ Γκλοὺκ («Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι», «Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις», «Ἀρμίς», «Ἄλκηστις» κλπ.), μετ' αὐτὸν ὁ Μπετόβεν ἐν τῷ «Φιντέλιο», ὁ Βέμπερ, Μπερλιὸζ καὶ ἰδίως ὁ Βάγνερ, ὅστις συνήθως μεταχειρίζεται τρεῖς ὀξυαύλους ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ.

Εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν ὀξυαύλων ἀνήκουσι τὰ ὄργανα:

1) *Ἀγγλικὸν κέρας* (γαλλ. cor anglais, ἰταλ. corno inglese), περὶ οὗ βλ. *κέρας ἀγγλικόν*.

2) *Ὀξύαυλος μέσος ἢ ἐρωτικός* (γαλλ. hautbois d'amour, ἰταλ. oboe d'amore), ὅστις δὲν εἶναι ἢ ὀξύαυλος εἰς λα, ἐφ' ὅσον οἱ παραγόμενοι ἦχοι ἀκούονται μίαν μικρὰν τρίτην ἐπὶ τὸ βαρύτερον τοῦ κυρίως ὀξυαύλου. Ἡ ἔκτασις τοῦ ὀργάνου τούτου εἶναι ἡ ἑξῆς:

Φθόγγοι γραφόμενοι:

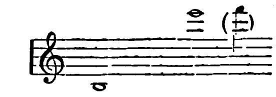

μεθ' ὅλων τῶν χρωματικῶν:

φθόγγοι ἀκουόμενοι:

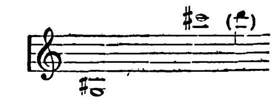

Ὁ ὀξύαυλος μέσος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἑξῆς τμημάτων: ἐκ σωλῆνος ξυλίνου μετὰ κωνικῆς τομῆς, χωριζομένου εἰς δύο καὶ καταλήγοντος εἰς κώδωνα σχήματος μήλου, ὅστις προσαρμόζεται εἰς τὸ ἕτερον ἐκ τῶν μερῶν τοῦ σωλῆνος· τοῦ κάλυκος (βαρελλάκι) καὶ τῆς διπλῆς γλωττίδος. Ὁ ἦχος τοῦ ὀργάνου τούτου, τὸ ὁποῖον σήμερον ἐγκατελείφθη σχεδόν, εἶναι ὀλιγώτερον δηκτικὸς τοῦ συνήθους ὀξυαύλου· καὶ ἔχει μᾶλλον θηλυπρεπῆ χαρακτῆρα. Αὐτοὶ οἱ καλοὶ φθόγγοι τοῦ ὀξυαύλου-μέσου ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὴν καλὴν περιοχὴν τῆς γυναικείας φωνῆς.

Ὁ ὀξύαυλος μέσος ἐχρησιμοποιήθη πολὺ ἐν Γερμανίᾳ, ἰδίως παρὰ τοῦ Μπάχ, ὅστις εἰς πολλὰς ἐκ τῶν συνθέσεών του ἠρέσκετο εἰς τὸν συνδυασμὸν τῶν τριῶν ὀργάνων τῆς οἰκογενείας: τοῦ ὀξυαύλου, τοῦ ὀξυαύλου μέσου καὶ τοῦ ἀγγλικοῦ κέρατος. Πολλοὶ ἐκ τῶν συγχρόνων συνθετῶν, καὶ κυρίως ὁ Ριχ. Στράους, ἤρχισαν εἰσάγοντες ἐκ νέου ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ τον τὸν ὀξύαυλον μέσον.

3) *Ὀξύαυλος βαρύτονος*. Ὄργανον ἀποτελούμενον ἐκ τῶν αὐτῶν μὲ τὸν ὀξύαυλον-μέσον τμημάτων καὶ φέρον τὸν μηχανισμὸν τῶν συνήθων ὀξυαύλων. Ἠχεῖ μίαν ὀγδόην ἐπὶ τὸ βαρύτερον τῶν ὀξυαύλων, εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ τὸ βαθύτερον ὄργανον. Παρὰ τὴν ἰσχυρὰν καὶ ἐπιβλητικὴν χροιὰν τοῦ ἤχου του, ὁ ὀξύαυλος-βαρύτονος ἐλάχιστα ἐχρησιμοποιήθη· ὁ Ριχ. Στράους ἀντ' αὐτοῦ προετίμησεν ἓν παρεμφερὲς ὄργανον, δυνάμενον νὰ καταταχθῇ εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν ὀξυαύλων, τὸ *χεκελφώνιον* (Heckelphone), ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐφευρέτου αὐτοῦ Χέκελ. Ὁ ἔκτασις τοῦ ὀργάνου τούτου, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποίησεν εὐρύτατα ὁ Στράους ἐν τῇ «Σαλώμῃ» του, εἶναι:

Ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ ὀργάνῳ ὁ ὀξύαυλος ἀποτελεῖ συστοιχίαν τῶν 8 ποδῶν, μὲ κυλινδρικοὺς σωλῆνας καὶ κώδωνας κωνοειδεῖς καὶ στενοτέρους τῶν τῆς σάλπιγγος. Χρησιμοποιεῖται πολὺ εἰς μονῳδικὰ μέλη, λόγῳ τῆς λεπτότητος καὶ τῆς μελαγχολικῆς χροιᾶς τοῦ ἤχου του.

Μέθοδοι δι' ὀξύαυλον ὑπάρχουσι τῶν Sellner, Barret, Garnier, Kling, Küffner κλπ. Γ. ΣΚΛΑΒΟΣ

ὀξυβαλεριανικὰ ὀξέα [*Ὀργ. Χημ.*]. Καλοῦνται τὰ ὑδροξυλιωμένα *βαλεριανικὰ ὀξέα*. Ὑπάρχουσι πλείονα ἰσομερῆ, ὧν σπουδαιότερα εἶναι: τὸ *καν. α-ὀξυβαλεριανικὸν ὀξὺ*

$$C_2H_5.CH_2.CH(OH).COOH$$

τηκόμενον εἰς 31°. Τὸ *α-ὀξυϊσοβαλεριανικὸν ὀξὺ* $(CH_3)_2CH.CH(OH).COOH$, τηκόμενον εἰς 82°. Τὸ *μεθυλαιθυλογλυκολικὸν ὀξὺ* $(C_2H_5)(CH_3)C(OH)COOH$, τηκόμενον εἰς 66° κλπ. Σ. Γ.

α-ὀξυ-6-ἀμινοπροπιονικὸν ὀξὺ [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. λ. *ἰσοσερίνη*.

ὀξύβαφον (τὸ) [*Ἀρχ.*]. —1) Ἀρχαῖον ἀγγεῖον, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευε, πιθανῶς, ὡς ἐκ τῆς λέξεως φαίνεται, διὰ τὸ ὄξος, εἰς ὃ ἐνεβάπτιζον ἐδέσματα. Τὸ σχῆμα δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστόν. Ἀποσπάσματα ἀρχαίων συγγραφέων, καὶ ἰδίᾳ κωμικῶν, μᾶς δίδουν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἦτο εἶδος «κούπας» μὲ λαβὰς καὶ προχόην καὶ ὅτι ἦτο ἐν χρήσει, ὡς καὶ ἡ κύλιξ, εἰς τὸ παίγνιον τοῦ κοττάβου. Κατ' ἄλλους ὅμως τὸ ὀξύβαφον ἦτο εἶδος τι κρατῆρος. —2) Μέτρον ὑγρῶν χωρητικότητος 15 κοχλιαρίων (0,0684 λίτρ.). —3) Μέτρον ξηρῶν εἰδῶν τῆς αὐτῆς χωρητικότητος. Χ. Ι. Μ.

ὀξυβελὴς *μηχανή*, ἢ *ὀξυβελικὸν ὄργανον* [*Ἀρχ.*]. Ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων πᾶσα ἐν γένει πολεμικὴ μηχανή, βάλλουσα ἀκόντια καὶ βέλη, οἷαι ἦσαν: ἡ *βαλλίστρα*, ἡ *βαλλιστρίς*, ὁ *γαστραφέτης*, ὁ *καταπέλτης* κ. ἄ. Ν. ΚΛΣ

ὀξυβενζαλδεῦδαι (αἱ) [*Ὀργ. Χημ.*]. Καλοῦνται τὰ μονοϋδροξυλιωμένα παράγωγα τῆς *βενζαλδεΰδης*. Ἔχουν τὸν τύπον $HO.C_6H_4.CHO$ καὶ δύνανται νὰ ὑπάρξουν εἰς τρεῖς ἰσομερεῖς μορφὰς καὶ τὰς τρεῖς γωνίας, ἤτοι τὴν *ο-ὀξυβενζαλδεΰδην* ἢ συνήθως *σαλικυλικὴν ἀλδεΰδην* καλουμένην, τὴν *μ-ὀξυβενζαλδεΰδην* λευκὸν κρυσταλλικὸν σῶμα τηκόμενον εἰς 104° καὶ τὴν *π-ὀξυβενζαλδεΰδην*, ἀπαντῶσαν εἰς τὴν ρητίνην τῶν εἰδῶν τῆς ξανθορροίας, τηκομένην εἰς 116° καὶ ἧς αἰθυλαιθὴρ εἶναι ἡ *ἀνισαλδεΰδη*. Σ. Γ.

ὀξυβενζένιον (τό), ἢ *ὀξυβενζόλιον* [*Ὀργ. Χημ.*]. Συνώνυμον τῆς *φαινόλης* (βλ. λ.).

ὀξυβενζοϊκός, *—ή, —όν*, ἢ *ὑδροξυβενζοϊκός*. Ἐπίθετον χρησιμοποιούμενον ἐν τῇ χημείᾳ διὰ τὰς ἑνώσεις καὶ τὰ παράγωγα τὰ προερχόμενα ἐκ τοῦ ὑδροξυλιωμένου βενζοϊκοῦ ὀξέος.

— **ὀξυβενζοϊκὸν ὀξύ**. Καλεῖται τὸ μονοϋδροξυλιωμένον *βενζοϊκὸν ὀξύ*, C_6H_4 (OH) (COOH). Ἀναλόγως τῆς θέσεως τοῦ ὑδροξυλίου πρὸς τὸ καρβοξύλιον διακρίνομεν τρία ἰσομερῆ, τὸ *ο-ὀξυβενζοϊκὸν ὀξὺ* ἢ *σαλικυλικὸν ὀξὺ* συνήθως καλούμενον, τὸ *μ-ὀξυβενζοϊκὸν ὀξύ*, ὅπερ ἔχει γλυκεῖαν γεῦσιν καὶ τήκεται εἰς 200°,8 καὶ τὸ *π-ὀξυβενζοϊκὸν ὀξύ*, ὅπερ κρυσταλλοῦται μεθ' ἑνὸς μορίου ὕδατος καὶ τήκεται ἄνυδρον εἰς 210°. Παράγωγα τῶν δύο τελευταίων εἶναι τὰ ὡς φάρματα τοπικὰ ἀναισθητικὰ χρησιμοποιούμενα *ὀρθοφόρμιον* (π-αμινο-μ-οξυβενζοϊκὸς μεθυλεστήρ) καὶ *νέον ὀρθοφόρμιον* (μ-αμινο-π-οξυβενζοϊκὸς μεθυλεστήρ). Σ. Γ.

ὀξυβενζόλιον (τὸ) [*Ὀργ. Χημ.*]. Συνώνυμον τῆς *φαινόλης* (βλ. λ.).

ὀξυβενζυλαλκοόλαι (αἱ) [*Ὀργ. Χημ.*]. Ὀργανικαὶ ἑνώσεις τοῦ τύπου $C_6H_4(OH).CH_2OH$. Σπουδαιοτέρα ἐκ τῶν τριῶν δυνατῶν ἰσομερῶν εἶναι ἡ ο-μορφή, ἥτις καλεῖται *σαλικυλαλκοόλη* ἢ *σαλιγενίνη* (βλ. λ.). Σ. Γ.

Ὀξύβιοι (οἱ) [*Ἀρχ.*]. Λιγουρικὸς λαὸς τῶν ΝΑ. παραλίων τῆς Ναρβωνικῆς Γαλλίας, κατοικῶν πρὸς Δ. τῶν Δεκιητῶν. Ἐναντίον αὐτῶν πολεμοῦντες οἱ Μασσαλιῶται ἐπεκαλέσθησαν διὰ πρώτην φορὰν τὴν ἐπέμβασιν τῆς Ρώμης τῷ 155 π. Χ.

Ὡς λιμὴν αὐτῶν ἀναφέρεται ὁ *Ὀξύβιος* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

Ὀξύβιος [*Ἀρχ.*]. Λιμὴν τῆς λιγουρικῆς παραλίας «ἐπώνυμος τῶν Ὀξυβίων Λιγύων» (*Στράβ.* Δ, 185). Εἶναι ὁ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Φρεζὺς (ἀρχ. *Φόρος Ἰουλίου*) καὶ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀρζὰνς (*Ἀργέντιος*, *Πτολεμ.* Β, ι, 8) λιμὴν καὶ πόλις *Σαὶν Ραφαὲλ* (St. Raphael: πλάτ. 43°25' Β., μῆκ. 6°46' Ἀ., χάρτ. ἀγγλ. 3638: Golfe de Fréjus and rade d'Agay). Σ. Ε. Λ.

ὀξυβόας (ὁ). Πνευστὸν ξύλινον ὄργανον, τὸ ἄλλως καλούμενον *ὀξύαυλος* (βλ. λ.).

ὀξυβουτυρικὰ ὀξέα [*Ὀργ. Χημ.*]. Καλοῦνται τὰ μονοϋδροξυλιωμένα βουτυρικὰ ὀξέα, ἀναλόγως δὲ τοῦ βουτυρικοῦ ὀξέος, ἐξ οὗ προέρχονται καὶ τῆς θέσεως τοῦ ὑδροξυλίου ὡς πρὸς τὸ καρβοξύλιον διακρίνομεν πλείονα ἰσομερῆ, ὧν σπουδαιότερα εἶναι: Τὸ *καν. α-ὀξυβουτυρικὸν ὀξύ*:

$$CH_3.CH_2.CH(OH).COOH$$

ὅπερ τήκεται εἰς 42—44° καὶ λόγῳ τῆς παρουσίας ἀσυμμέτρου ἀτόμου ἄνθρακος ἐμφανίζεται εἰς ὀπτικὰς ἐνεργοὺς μορφάς.

Τὸ *α-ὀξυϊνοβουτυρικὸν ὀξὺ* $(CH_3)_2C(OH).COOH$ τηκόμενον εἰς 79°.

Τὸ *6-ὀξυβουτυρικὸν ὀξὺ*

$$CH_3.CH(OH).CH_2.COOH$$

(ἢ *βουτανόλη—3—ὀξύ*), τοῦ ὁποίου ἡ ἀριστεροστρόφος μορφὴ ἐμφανίζεται ἐνίοτε εἰς τὰ οὖρα, ἰδίως ὅταν ταῦτα περιέχουν ἀκετόνην καὶ ἀκετοξικὸν ὀξὺ καὶ ηὐξημένον τὸ ποσὸν τῆς ἀμμωνίας. Σ.Γ.

6-ὀξυβουτυρικὴ ἀλδεΰδη [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *ἀκεταλδόλη*.

ὀξύγαλα (τό). Τὸ ὄξινον ἢ ὀξινισθὲν γάλα (κοιν. *ξινόγαλα*). Ὀξύγαλα ἐπίσης δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ ἡ *γιαούρτη*.

Ὀξύγγαθος [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Μία τῶν κορυφῶν τοῦ εὐβοϊκοῦ ὄρους Κανδήλι (ἀρχ. *Τελέθριον*: πλάτ. 38° 41' 30'' Β., μῆκ. 23° 28' 30'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1556: Gulf of Volo with the Oreos and Talanta channel) καταχύνουσα σφοδροτάτας ριπὰς εἰς τοὺς παραπλέοντας, δυναμένας ἐνίοτε νὰ ἀπολωματίζουν λεπτὰ ἱστία. Σ. Ε. Λ.

ὀξυγενάση (ἡ)· βλ. *ἔνζυμος*.

ὀξυγλουταρικὰ *ὀξέα* [*Ὀργ. Χημ.*]. Καλοῦνται τὰ ὑδροξυλιωμένα γλουταρικὰ ὀξέα. Διακρίνομεν τὸ *α-ὀξυγλουταρικὸν ὀξὺ*

$$HOOC.CH(OH).CH_2.CH_2COOH$$

ὅπερ δὲν ἀπεμονώθη ἐλεύθερον, διότι μετατρέπεται εὐκόλως εἰς τὸ βουτυρολακτονο-γ-καρβονικὸν ὀξὺ $HOOC.CH.CH_2.CH_2.CO$, ὑγρὸν βράζον εἰς

$$|____ O ____|$$

49—50°, καὶ τὸ *6-ὀξυγλουταρικὸν ὀξὺ*

$$HOOC.CH_2.CH(OH).CH_2.COOH$$

ὅπερ εἶναι σῶμα σταθερὸν τηκόμενον εἰς 95°. Σ. Γ.

ὀξυγλυκίνη (ἡ) [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *ὑδροξυλαμινοξικὸν ὀξύ*.

ὀξύγλυκος (ὁ, ἡ),*—ον* (τό)· ὁ ὀξὺς ἅμα καὶ γλυκύς· ‖ *ὀξύγλυκον* (τό)· εἶδος ποτοῦ ἐκ μέλιτος καὶ ὄξους (παρὰ παλαιοτέροις).

ὀξύγλωσσος (ὁ) (Oxyglossus) [*Παλαιοζῳολ.*]. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν τάξιν τῶν *ἀκέρκων βατραχίων* ἀμφιβίων.

Λείψανα ἀπολιθωμένα τοῦ εἴδους *ὀξύγλωσσος pusillus Owen* εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας ἠωκαίνου σειρᾶς τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζῳϊκοῦ εἰς τὰς Ἰνδίας. Γ. Κ. Γ.

ὀξύγναθος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων τὴν κάτω σιαγόνα ὀξεῖαν, σουβλερήν· ‖ ἐπὶ ζῴων, τὸ ἔχον ὀξὺ ρύγχος.

ὀξυγονάση (ἡ)· βλ. *ἔνζυμος*.

ὀξυγονικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀνήκων ἢ σχετιζόμενος ὁπωσδήποτε πρὸς τὸ ὀξυγόνον.

ὀξυγονοκόλλησις, *—εως* (ἡ). Εἶδος αὐτογενοῦς συγκολλήσεως, γινομένης διὰ καμινευτῆρος αὐλοῦ, δι' ἧς συγκολλῶνται ὁ σίδηρος, χάλυβες μαλακοὶ καὶ σκληροί, χυτοσίδηροι, χαλκός, κρατερώματα, ὀρείχαλκοι κτλ. Ὁ καμινευτὴρ αὐλός, γνωστὸς ἀπὸ πολλοῦ, ἐχρησιμοποιήθη βιομηχανικῶς εἰς συγκολλήσεις ἀπὸ τῆς διαδόσεως τῆς βιομηχανίας τοῦ ὀξυγόνου. Χρησιμοποιεῖται ὡς καύσιμον ἀέριον ὑδρογόνον, ὅπερ ἐπιτρέπει συγκόλλησιν μόνον λεπτῶν ἐλασμάτων μέχρι 0,003 μ., ἢ πολὺ περισσότερον ἀσετυλίνη, ἥτις παράγει ἀνωτέραν θερμοκρασίαν μέχρι 3000° καὶ ἐπιτρέπει τὴν συγκόλλησιν ἐλασμάτων μέχρι 0,03 μ. Τὸ ὀξυγόνον καὶ τὸ καύσιμον ἀέριον παρέχονται ὑπὸ πίεσιν ἐντὸς τῶν ἀγωγῶν τοῦ καμινευτῆρος αὐλοῦ, ὑψηλὴν ἢ χαμηλήν. Ἡ ἀσετυλίνη προέρχεται ἐκ παραγωγέως ἢ ἐκ διαλύσεως ἐντὸς ὀξόνης. Τὸ δὲ ὀξυγόνον ἐκ φιαλῶν τοῦ ἐμπορίου. Κατὰ τὴν συγκόλλησιν ὁ ἐργάτης θερμαίνει διὰ τοῦ καμινευτῆρος αὐλοῦ τὰ πρὸς συγκόλλησιν μέρη καὶ φέρει εἰς τὴν φλόγα αὐτοῦ ράβδον ἐκ τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸ πρὸς συγκόλλησιν μετάλλου, ἧς τὸ ἄκρον τήκεται προκαλοῦν τὴν ἕνωσιν τῶν δύο μερῶν. Πρὸς ἀποφυγὴν ὀξειδώσεως χρησιμοποιοῦνται ἀναγωγικαὶ κόνεις ἢ μείγματα, βόραξ κτλ., σκωριοποιοῦντα τὰ ὀξείδια (βλ. *συγκόλλησις*). Θ. Χ.

ὀξυγονοκολλητὴς (ὁ)· κολλητὴς μετάλλων δι' ὀξυγόνου, τεχνίτης χρησιμοποιῶν τὴν *ὀξυγονοκόλλησιν* (βλ. λ.).

ὀξυγόνον (τὸ) [*Χημ.*]. Χημικὸν στοιχεῖον ἀτομικοῦ βάρους 16. Εἶναι ἄχρουν, ἄοσμον καὶ ἄγευστον ἀέριον, βαρύτερον τοῦ ἀέρος. Ἕν λίτρον ὀξυγόνου ζυγίζει 1,4292 γρ. Τὸ ὀξυγόνον εἶναι ὀλί-

Digitized by Google

γον μόνον διαλυτὸν εἰς τὸ ὕδωρ. Οὕτω 100 ὄγκοι ὕδατος εἰς 15° διαλύουσι 3,4 ὄγκους ὀξυγόνου καὶ εἰς 0° 4 ὄγκους. Τὸ ὀξυγόνον ζέει εἰς —183° καὶ στερεοποιηθὲν τήκεται εἰς —218°,4. Τὸ ὑγροποιημένον ὀξυγόνον ἔχει χρῶμα ὑποκύανον. Ἐξ ὅλων τῶν στοιχείων τὸ ὀξυγόνον εἶναι τὸ μᾶλλον διαδεδομένον ἐν τῇ φύσει καὶ τὸ εἰς μεγαλύτερον ποσὸν ἀπαντῶν. Μέγα μέρος τοῦ γηΐνου φλοιοῦ ἀποτελεῖται ἐξ ὀξυγόνου ὑπὸ τὴν μορφὴν μεταλλοξειδίων, ἀνθρακικῶν, θειικῶν, νιτρικῶν, φωσφορικῶν καὶ ἄλλων ὀξυγονούχων ἁλάτων. Τὸ καθαρὸν ὕδωρ περιέχει 88,9 % (κατὰ βάρος) ὀξυγόνον καὶ τὸ θαλάσσιον κατὰ μέσον ὅρον 85,8 % (κατὰ βάρος). Ὁ ἀὴρ περιέχει 21 % (κατ' ὄγκον) ὀξυγόνου. Τὰ φυτὰ ἀποχωρίζουσι κατὰ τὴν ἀφομοίωσιν ἐκ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος ὀξυγόνον καὶ αἱ πλεῖσται τῶν ὀργανικῶν ἑνώσεων περιέχουσιν ὡς οὐσιῶδες συστατικὸν τὸ ὀξυγόνον παρὰ τὸν ἄνθρακα, ὑδρογόνον, ἄζωτον κλπ. Γενικῶς δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι τὰ 47 % τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς ἀποτελοῦνται, κατὰ τὸν Clarke, ἐξ ὀξυγόνου. Ἐξ ὅλης τῆς ἐν τῇ φύσει ἀπαντώσης ποσότητος ὀξυγόνου μικρὸν μόνον μέρος ἀπαντᾷ ἐλεύθερον, δηλαδὴ τὸ ὀξυγόνον τοῦ ἀέρος, ἐνῷ τὸ ὑπόλοιπον ἀπαντᾷ ἡνωμένον ὑπὸ ποικιλωτάτας μορφάς. Τὸ ὀξυγόνον ἀνεκαλύφθη τῷ 1771 — 1773 ὑπὸ τοῦ Scheele, ὅστις παρετήρησε διαφόρους ἀντιδράσεις, καθ' ἃς ἐκλύεται ὀξυγόνον, ὡς λ. χ. τὴν πύρωσιν τοῦ ὀξειδίου τοῦ ὑδραργύρου, τὴν ἐπίδρασιν θειικοῦ ὀξέος ἐπὶ πυρολουσίτου κλπ. καὶ ἠσχολήθη μὲ τὴν μελέτην αὐτοῦ. Ἀνεξαρτήτως τῶν ἐργασιῶν τοῦ Scheele σχεδὸν συγχρόνως, τῷ 1774, καὶ ὁ Priestley ἐδημοσίευσε τὴν παρασκευὴν τοῦ ὀξυγόνου διὰ διασπάσεως διὰ θερμάνσεως τοῦ ὀξειδίου τοῦ ὑδραργύρου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἰσχυούσης τῆς θεωρίας τοῦ *φλογιστοῦ*, τὸ ὀξυγόνον ἐκλήθη παρά τινων χημικῶν *ἀποφλογωστωμένον ἀέριον*, ὑπ' ἄλλων δὲ *ζωϊκὸς ἀὴρ* (ἀέριον τῆς ζωῆς) καὶ τέλος ὁ Lavoisier, θεωρῶν τοῦτο ὡς ἀπαραίτητον συστατικὸν τῶν ὀξέων, τὸ ἐκάλεσεν oxygine κατ' ἀρχὰς καὶ ἀκολούθως oxygène. Χαρακτηριστικὴ ἰδιότης τοῦ ὀξυγόνου εἶναι ὅτι ἐπαναφλέγει παρασχίδα ξύλου ἡμιδιάπυρα σημεῖα διατηροῦσαν καὶ εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν ἀέριον τὸ διατηροῦν τὴν καῦσιν καὶ τὴν ἀναπνοήν. Καῦσις εἶναι ἀπὸ χημικῆς ἀπόψεως ἡ ἕνωσις ὕλης τινὸς μετ' ὀξυγόνου καὶ ἡ ἀναπνοὴ δὲ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς χαρακτηρίζεται ὡς ἓν φαινόμενον βραδείας καύσεως. Αἱ διάφοροι καύσεις εἰς ἀτμοσφαῖραν καθαροῦ ὀξυγόνου ἐκτελοῦνται ἀσυγκρίτως ζωηρότερον καὶ ταχύτερον παρὰ ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι, ὅστις, παρὰ τὸ ὀξυγόνον, περιέχει καὶ σημαντικωτάτην ποσότητα τοῦ ἀδρανοῦς στοιχείου ἀζώτου. Οὕτω λ. χ. ἀνημμένον κηρίον ἢ ἀνημμένον θεῖον, φωσφόρος, ἄνθραξ, κατακαίονται ἐν τῷ ὀξυγόνῳ ζωηρότατα καὶ ταχύτατα μετὰ ἐκθαμβωτικῆς φλογός, ἀλλὰ καὶ σώματα τὰ ὁποῖα εἰς τὸν ἀέρα δὲν καίονται, ὅσον καὶ ἂν θερμανθῶσιν, εἰσαγόμενα διάπυρα εἰς χῶρον πλήρη ὀξυγόνου κατακαίονται ζωηρότατα μετὰ σπινθηροβολισμοῦ, ὡς λ. χ. τὸ σύρμα σιδήρου κλπ. Καῦσις μὴ συνοδευομένη ὑπὸ ἐμφανίσεως φωτὸς καλεῖται συνήθως ὀξείδωσις· ἀπὸ ἀπόψεως ὅμως χημικῆς τὰ τελικὰ προϊόντα τῆς καύσεως καὶ τῆς ὀξειδώσεως εἶναι τὰ αὐτά, ἤτοι ἔχομεν πάντοτε τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἀντιστοίχου ὀξειδίου. Τὸ ὀξυγόνον εἶναι εἰσπνεύσιμον, τὸ αἷμα δὲ ζῴου τὸ ὁποῖον ἔχει εἰσπνεύσει ὀξυγόνον εἶναι πολὺ ζωηρότερον ἐρυθροῦ χρώματος, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἔξω τοῦ ὀργανισμοῦ αἷμα ἀναταραττόμενον μετ' ὀξυγόνου ἀποκτᾷ χρῶμα ζωηρότερον ἐρυθρόν.

Τὸ ὀξυγόνον ἔχει χημικὸν σύμβολον O (ἐκ τοῦ Oxygenium) καὶ ἀτομικὸν βάρος ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὑδρογόνον 15,86· ἐπειδὴ ὅμως τὸ ὀξυγόνον ἔχει τόσην μεγάλην διάδοσιν, λαμβάνεται ὡς μονὰς τῶν ἀτομικῶν βαρῶν, θεωρουμένου ὡς ἀτομικοῦ βάρους αὐτοῦ τοῦ 16 καὶ οὕτω τὸ ὑδρογόνον λαμβάνει ὡς ἀτομικὸν βάρος ἀντὶ τῆς μονάδος, ἣν εἶχεν ἄλλοτε, τὸ 1,008. Τὸ ὀξυγόνον εἶναι στοιχεῖον δισθενές, δηλαδὴ ἑνοῦται μετὰ δύο ἀτόμων ὑδρογόνου πρὸς κεκορεσμένην ἕνωσιν (τὸ ὕδωρ), ἐμφανίζεται ὅμως καὶ εἴς τινας ἑνώσεις ὡς τετρασθενής. Τὸ ὀξυγόνον εἶναι στοιχεῖον λίαν ἠλεκτραρνητικοῦ χαρακτῆρος καὶ σχηματίζει ἑνώσεις μεθ' ὅλων σχεδὸν τῶν στοιχείων, πλὴν τοῦ φθορίου καὶ τῶν εὐγενῶν καλουμένων ἀερίων· ἀμέσως ἑνοῦται μετὰ πλείστων στοιχείων εἰς χαμηλὴν μὲν θερμοκρασίαν βραδέως καὶ ἠρέμα, ἐν ὑψηλῇ δὲ βιαίως καὶ μεθ' ὁρμῆς.

Τὸ ὀξυγόνον δύναται νὰ ἐξαχθῇ κατὰ ποικίλους τρόπους ἐκ τῶν πολυαρίθμων αὐτοῦ ἑνώσεων. Εἰς τὰ χημεῖα προτιμῶσι τὴν παρασκευὴν αὐτοῦ ἐκ χλωρικοῦ καλίου, ὅπερ περιέχει μέγα ποσὸν ὀξυγόνου καὶ τὸ ὁποῖον ἀποδίδει διὰ σχετικῶς μετρίας θερμάνσεως. Ἡ παρασκευὴ αὐτοῦ ἐκ χλωρικοῦ καλίου καθίσταται εὐκολωτέρα διὰ τῆς προσμείξεως εἰς αὐτὸ καὶ πυρολουσίτου, ὅστις ἐνεργεῖ καταλυτικῶς. Μετὰ τὴν τελείαν ἔκλυσιν τοῦ ὀξυγόνου παραμένει εἰς τὸ κέρας τῆς ἀποστάξεως χλωριοῦχον κάλιον κατὰ τὴν ἐξίσωσιν $2\,KClO_3 = 2\,KCl + 3O_2$. Ὀξυγόνον δύναται νὰ ληφθῇ καὶ ἐκ διαφόρων ὑπεροξειδίων. Οὕτω τὸ ὑπεροξείδιον τοῦ βαρίου διὰ θερμάνσεως εἰς 700° ἀποδίδει τὸ ἥμισυ τοῦ ὀξυγόνου αὐτοῦ, μεταβαλλόμενον εἰς ὀξείδιον $2\,BaO_2 = 2\,BaO + O_2$, τὸ τελευταῖον δὲ τοῦτο θερμαινόμενον ἐν τῷ ἀέρι εἰς χαμηλοτέραν θερμοκρασίαν, 550° περίπου, ἑνοῦται ἐκ νέου μετ' ὀξυγόνου μεταβαλλόμενον εἰς τὸ ἀρχικὸν ὑπεροξείδιον καὶ τοιουτοτρόπως ἐκ τῆς αὐτῆς ποσότητος ὑπεροξειδίου τοῦ ὑδρογόνου δυνάμεθα καταναλίσκοντες καύσιμον μόνον ὕλην νὰ παράγωμεν σχεδὸν διαρκῶς ὀξυγόνον. Ἡ βιομηχανία παρασκευάζει σήμερον τὸ ὀξυγόνον εἰς μεγάλα ποσὰ ἐξ ὑγροποιηθέντος ἀέρος διὰ κλασματικῆς αὐτοῦ ἀποστάξεως. Ὁ ὑγρὸς ἀὴρ ἀποτελεῖται ἐκ μείγματος δύο ὑγρῶν, ἀζώτου καὶ ὀξυγόνου, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον βράζει εἰς —195° καὶ τὸ δεύτερον εἰς —183°. Οὕτω, ὅταν ἓν τοιοῦτον μεῖγμα ἐκτεθῇ εἰς τὸν ἀέρα, κατ' ἀρχὰς ἐκφεύγει τὸ εἰς χαμηλοτέραν θερμοκρασίαν, εὐκολώτερον ἐπομένως ἐξατμιζόμενον, ἄζωτον, καὶ ἀπομένει τὸ ὀξυγόνον. Τὸ τοιοῦτον ὀξυγόνον ὅμως δὲν εἶχε χημικῶς καθαρόν, ἀλλὰ περιέχει καὶ τὰ εὐγενῆ ἀέρια τοῦ ἀέρος. Τὸ εἰς τὴν βιομηχανίαν παρασκευαζόμενον ὀξυγόνον φέρεται εἰς τὸ ἐμπόριον ἐντὸς χαλυβδίνων ὀβίδων, ὅπου ἐγκλείεται ὑπὸ πίεσιν συνήθως 100 ἀτμοσφαιρῶν. Εἰς χώρας ἔνθα τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα εἶναι εὔθηνόν, λόγῳ χρησιμοποιήσεως ρεόντων ὑδάτων, συμφέρει καὶ ἡ δι' ἠλεκτρολύσεως τοῦ ὕδατος παρασκευὴ ὀξυγόνου. Τὸ ὀξυγόνον χρησιμοποιεῖται τελευταίως εὐρύτατα εἰς τὴν βιομηχανίαν πρὸς αὐτογενῆ συγκόλλησιν τῶν μετάλλων ἢ κοπὴν αὐτῶν, διότι μεῖγμα αὐτοῦ μετὰ καυσίμων ἀερίων ἀναπτύσσει ὑψίστην θερμοκρασίαν (βλ. *ὀξυακετυλενικὴ* καὶ *ὀξυυδρικὴ φλόξ*), ὡς ἐπίσης διὰ τῆξιν τοῦ λευκοχρύσου καὶ τοῦ χαλαζίου καὶ πρὸς παρασκευὴν τεχνητῶν πολυτίμων λίθων. Ὀξυγόνον ἐπίσης χρησιμοποιεῖται εἰς πολλὰς χημικὰς βιομηχανίας. Καὶ αὗται μὲν εἶναι αἱ χρήσεις τοῦ καθαροῦ ὀξυγόνου, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ παροραθῇ ὅτι τὸ ὀξυγόνον ἐν μείγματι μετ' ἀζώτου (ὡς ἀτμοσφαιρικὸς ἀὴρ δηλαδὴ) εἶναι ἀπαραίτητον διὰ τὴν ζωὴν καθόλου. Σ. ΓΑΛΑΝΟΣ

— *[Φαρμ.]* Τὸ πρὸς θεραπευτικοὺς σκοποὺς χρησιμοποιούμενον *ὀξυγόνον* εἴτε παρασκευάζεται ἐν τῷ φαρμακείῳ ἐκ καθαροῦ χλωρικοῦ καλίου ἢ προμηθεύεται ἐκ τοῦ φερομένου ἐν τῷ ἐμπορίῳ. Ἡ ἐν τοῖς φαρμακείοις κυρίως εἰπεῖν παρασκευὴ ὀξυγόνου εἶναι σπανιωτάτη, δοθέντος ὅτι καὶ δαπανηρὰ εἶναι καὶ ἐπίπονος. Τὸ ὀξυγόνον εἶναι ἀπαραίτητον στοιχεῖον διὰ τὴν ζωὴν τῶν ζώντων ὀργανισμῶν, οἵτινες χρησιμοποιοῦν τοῦτο διὰ τὰς ὀξειδώσεις, αἵτινες γίνονται εἰς τὸν ὀργανισμόν. Τὸ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπαιτούμενον ὀξυγόνον μεταφέρεται διὰ τοῦ αἵματος, ἀφοῦ προσληφθῇ μέσῳ τῶν πνευμόνων, ἀφ' ἑνὸς ἡνωμένον μετ' αὐτοῦ, ὡς ὀξυαιμοσφαιρίνη, καὶ ἀφ' ἑτέρου διαλελυμένον εἰς τὸ πλάσμα τοῦ αἵματος. Ἐὰν λείψῃ τὸ ὀξυγόνον, παρατηροῦνται τὰ γνωστὰ ἀσφυκτικὰ φαινόμενα· τοιαῦτα φαινόμενα παρατηροῦνται καὶ ὅταν ἡ ἀναλογία τοῦ ὀξυγόνου εἶναι 10 % τοῦ εἰσπνεομένου ἀέρος. Μικροοργανισμοί τινες παραλαμβάνουν τὸ διὰ τὴν ζωὴν των ἀναγκαῖον ὀξυγόνον ἐμμέσως. Ὁμοίως τὰ φυτὰ παραλαμβάνουν τὸ διὰ τὴν ζωὴν των ἀναγκαῖον ὀξυγόνον ἐμμέσως ἐκ τοῦ διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος. Τὸ ὀξυγόνον παραγγέλλεται ἐπὶ δυσπνοϊκῶν καταστάσεων συνεπείᾳ ἐλλείψεως τούτου, ὡς ἐπὶ ἀσφυξιῶν, δηλητηριάσεων διὰ μονοξειδίου ἢ διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος καὶ ἄλλων δηλητηριωδῶν ἢ ἀσφυκτικῶν ἀερίων. Καταστέλλει τὰς κυανωπικὰς δυσπνοίας ἐκ καρδιοπαθειῶν, χρονίων ἐμφυσημάτων καὶ οὐραιμιῶν καὶ ἐν γένει ἐπὶ παθήσεων τοῦ αἵματος καὶ τῆς καρδίας. Ἀντενδείκνυται ἐπὶ δυσπνοίας ἐκ φλεγμονῆς τῶν πνευμόνων. Τὸ ὀξυγόνον χρησιμοποιεῖται ἀκόμη ὑπὸ μορφὴν διαλύματος ἐν ὕδατι (aqua oxygenata) διαλυόμενον ὑπὸ πίεσιν 7—8 ἀτμοσφαιρῶν. Ἐπίσης καὶ ἐνέσεις αὐτοῦ γίνονται. Προχείρως λαμβάνεται ὀξυγόνον ἐκ τοῦ καλουμένου ὀξυλίθου, ὅστις εἶναι ὑπεροξείδιον τοῦ νατρίου, φερομένου μικρῶν τεμαχίων αὐτοῦ μεθ' ὕδατος εἰς συσκευήν τινα καλουμένην ὀξυγονοφόρον. Τὸ ὑγρὸν ὀξυγόνον (oxygenium compressum) ἀνεγράφη εἰς ψεκασμοὺς κατὰ τοῦ ἄνθρακος καὶ διφθήνων. Εἰς τὸ ἐμπόριον τὸ ὀξυγόνον φέρεται ἐντὸς χαλυβδίνων φιαλῶν, σχήματος ὀβίδων, ὑπὸ πίεσιν 120 ἀτμοσφαιρῶν. Ἡ περιεκτικότης τῶν δοχείων τούτων κυμαίνεται, ἀναλόγως τῆς χωρητικότητος τοῦ δοχείου, ἀπὸ 60—1000 λίτρα. Εἰς τὰ φαρμακεῖα χορηγεῖται τὸ ὀξυγόνον ἐντὸς σάκκων ἐλαστικῶν πληρουμένων ἐκ τῶν ὀβίδων. Κ. Γ. Μ.

— **ὀξυγόνον** *βακτηρίδιον [Μικροβ.]* βλ. *ὀξεικοβακτηρίδιον*.

ὀξυγονοῦχος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό). Ὁ περιέχων ὀξυγόνον.

— **ὀξυγονοῦχον** *ὕδωρ* (Eau oxygénée). Καλεῖται τὸ διάλυμα (κοιν. *ὀξυζενέ*) τοῦ ὑπεροξειδίου τοῦ *ὑδρογόνου* (βλ. λ.). Σ. Γ.

ὀξυγονῶ· συνώνυμον τοῦ *ὀξειδῶ*, ἤτοι ἑνώνω σῶμά τι μετ' ὀξυγόνου.

ὀξυγόνωσις, —*εως* (ἡ). Ἡ πρόσληψις τοῦ ὀξυγόνου (O) ὑπὸ τοῦ αἵματος καὶ δὴ ὑπὸ τῆς αἱμοσφαιρίνης τῶν ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων. Γίνεται δ' αὕτη ἐντὸς τῶν πνευμόνων διὰ τῶν ἀναπνευστικῶν κινήσεων, ὅτε ἀφ' ἑνὸς μὲν προσλαμβάνεται ὀξυγόνον (O) ὑπὸ τοῦ αἵματος κατὰ τὴν εἰσπνοήν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀποβάλλεται διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος (CO_2) ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐκπνοήν. Ἀποδεικνύεται δὲ τὸ τοιοῦτον ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκ τῆς παραβολῆς τοῦ εἰσπνεομένου καὶ ἐκπνεομένου ἀέρος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκ τῆς παραβολῆς τοῦ ἐντὸς τῶν πνευμόνων ἀρτηριακοῦ καὶ φλεβικοῦ αἵματος. Οὕτως ὁ μὲν εἰσπνεόμενος ἀὴρ περιέχει 21 % ὀξυγόνου (O) καὶ 0,04 διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος (CO_2), ὁ δὲ ἐκπνεόμενος ἀὴρ περιέχει 16 % ὀξυγόνου καὶ 4 % διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκ τῆς ἐξετάσεως παραβολὴ τοῦ ἀρτηριακοῦ καὶ φλεβικοῦ αἵματος ἀποδεικνύει ὅτι γίνεται ὀξυγόνωσις, διότι τὸ μὲν ἀρτηριακὸν αἷμα περιέχει 17—20 % ὀξυγόνου καὶ 50 % διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος, τὸ δὲ φλεβικὸν περιέχει 13 % ὀξυγόνου καὶ 60 % διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος. Ἐκ τούτου δὲ προέρχεται καὶ ἡ χροιὰ τοῦ αἵματος, ἥτις ἀπὸ μελανερύθρου, ὡς εἶναι ἡ τοῦ φλεβικοῦ αἵματος, γίνεται λαμπρὰ ἐρυθρά, ὡς εἶναι τοῦ ἀρτηριακοῦ αἵματος, ὅπερ ἐξέρχεται ἐκ τῶν πνευμόνων. Ι. Ν. Μ.

ὀξυγρῖτις, —*ιδος* (ἡ). Ἁπλουστάτη ἐκρηκτικὴ ὕλη, ἀποτελουμένη ἐκ κονιοποιημένου ἄνθρακος καὶ ὑγροῦ ἀέρος ἢ ὑγροῦ ὀξυγόνου. Ὁ ἄνθραξ εὑρίσκεται τοποθετημένος ἐντὸς φυσιγγίου καὶ διαβρέχεται διὰ τοῦ ὑγροῦ ἀερίου κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς χρησιμοποιήσεως. Ἡ ἀνάφλεξις γίνεται δι' ἐκρήξεως ἐναύσματος ἐκ κροτοῦντος ὑδραργύρου, ὁπότε ὁ ἄνθραξ ἀναφλέγεται καιόμενος μετ' ἐκρήξεως. Ἀντὶ τοῦ ἄνθρακος δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ κόνις ἀργιλλίου, ὁπότε παρουσιάζεται ζωηροτέρα ἔκρηξις. Ἡ ἐκρηκτικὴ αὕτη ὕλη ἔχει τὸ πλεονέκτημα ὅτι τὰ συστατικά της πρὸ τῆς χρήσεως παραμένουσι κεχωρισμένα καὶ οὕτως εἶναι λίαν ἀδρανῆ καὶ ἀκίνδυνα. Σ. ΓΑΛΑΝΟΣ

ὀξυγώνιος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων γωνίας ὀξείας: «ὀξυγώνιον τρίγωνον».

—*[Γεωμ.]* *Ὀξυγώνιον* λέγεται τὸ τρίγωνον, ὅταν ἔχῃ πάσας τὰς γωνίας αὐτοῦ ὀξείας, ὡς π. χ. τὸ τρίγωνον αβγ. Τὰ τοιοῦτα τρίγωνα ἔχουσι: 1) τὸ κέντρον Κ τοῦ περιγεγραμμένου κύκλου ἐντός· 2) τὸ ὀρθόκεντρον Ο ἐπίσης ἐντός· 3) τὸ τετράγωνον ἑκάστης πλευρᾶς μικρότερον τοῦ ἀθροίσματος τῶν τετραγώνων τῶν ἄλλων πλευρῶν, ἤτοι: $(AB)^2 < (B\Gamma)^2 + (A\Gamma)^2$. Ν. Γ.

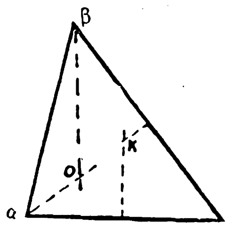

ὀξυδακτυλία· ἡ λεπτότης καὶ ὀξύτης τῶν δακτύλων καὶ ἰδίᾳ τῆς τρίτης φάλαγγος αὐτῶν, ὀφειλομένη εἰς τὸν μικρὸν ὄγκον τῆς ῥαγὸς καὶ τὴν στενότητα, ὀξύτητα καὶ κυρτότητα τοῦ ὄνυχος· ἀντίθ. *κορυνοδακτυλία* ἢ *βωλοδακτυλία*.

ὀξυδάση (ἡ)· βλ. *ὀξειδάση*.

ὀξυδέρκεια (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ ὀξυδερκοῦς· ἡ ὀξεῖα ὅρασις· || μεταφ., προβλεπτικότης, διορατικότης.

ὀξυδερκὴς (ὁ, ἡ), —*ὲς* (τό)· ὁ ὀξέως δερκόμενος, ὁ ἰσχυρῶς βλέπων, ὁ ἔχων ὅρασιν ὀξεῖαν || μεταφ., προβλεπτικός, διορατικός.—Ἐπίρρ. *ὀξυδερκῶς*.

Ὀξυδράκαι (οἱ), ἢ ***Σουδράκαι*** *[Ἀρχ.]*. Ἰνδικὸς λαός, κατοικῶν τὰ ΒΔ. τῶν Ἰνδιῶν μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ὑφάσιος καὶ Γάγγου, θεωρούμενος μετὰ τῶν Μαλλῶν ὡς οἱ μαχιμώτατοι τῶν λαῶν τῆς Ἰνδικῆς. Ἐναντίον αὐτῶν ἐπολέμησεν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος τῷ 326 π. Χ. καὶ πολιορκῶν ἰσχυράν τινα πόλιν αὐτῶν ἐπληγώθη, παρ' ὀλίγον δὲ νὰ ἀποθάνῃ, ἂν μὴ ἔσῳζεν αὐτὸν ὁ Πευκέστας ἐκ κινδύνου τῆς ζωῆς του. Εὐγνωμονῶν ὁ Ἀλέξανδρος κατέστησεν αὐτὸν διοικητὴν τῆς Περσίδος (*Πλουτ.* Ἀλέξ. ΞΓ. *Κουρτ.* IX, 5). Ἐκαυχῶντο ὅτι κατήγοντο ἀπὸ τοῦ Διονύσου καὶ διὰ πρεσβείας ἐμήνυσαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ὅτι ἦσαν πρόθυμοι νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς αὐτόν. Συγκατανεύσαντος δὲ αὐτοῦ ἀπέστειλαν 1.000 ὁμήρους ἐκ τῶν εὐγενῶν καὶ 500 πολεμικὰ ἅρματα, οὕτω δὲ ἡ χώρα των ὑπήχθη εἰς τὴν σατραπείαν τῆς Ἰνδικῆς ὑπὸ τὸν Φίλιππον, υἱὸν τοῦ Μαχάτα (*Ἀρρ.* Ἀνάβ. VI 14, 1—3). Α. Θ. Σ.

ὀξυελαϊκὸν ***ὀξὺ*** *[Ὀργ. Χημ.]* βλ. *κικινελαϊκὸν ὀξύ*.

Ὀξυὲς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καστορίας τοῦ νομοῦ Φλωρίνης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 218. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μπλάτση*.

Digitized by Google

ὀξυζενὲ (τό). Καλεῖται οὕτω κοινῶς τὸ *ὀξυγονοῦχον ὕδωρ*, ἤτοι τὸ διάλυμα τοῦ *ὑπεροξειδίου τοῦ ὑδρογόνου* (βλ. *ὑδρογόνον*).

ὀξυηκοΐα (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ ὀξυηκόου, ἡ ὀξεῖα ἀκοή, ἀκουστικὴ εὐαισθησία.

ὀξυήκοος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων ὀξεῖαν ἀκοήν, ὁ ἀκούων ὀξέως, ἰσχυρῶς.

ὀξύηχος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἀποδίδων ὀξὺν ἦχον, ὁ ὀξέως ἠχῶν.

ὀξυθειικὸν ***ὀξὺ*** ἢ ***ὀξὺ τοῦ*** Caro· βλ. *θείου* ἑνώσεις.

3—**ὀξυθειοναφθένιον** (τὸ) *['Οργ. Χημ.]*. Συνώνυμον τοῦ *θειοϊνδοξύλη* (βλ. λ.) (βλ. ἐπίσης καὶ τὰ σχετικὰ *βενζοθειοφαίνιον* καὶ *θειοναφθένιον*).

ὀξυθειοῦχος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ἐπίθετον διὰ τὰς χημικὰς ἑνώσεις τῶν στοιχείων μετὰ ὀξυγόνου καὶ θείου, ὡς π. χ. ὀξυθειοῦχον ἀρσενικὸν κ. λ. π.

ὀξυθύμια (τὰ) *['Αρχ.]*· βλ. λ. *Ἑκαταῖα*.

ὀξυθυμία (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις ὀξύθυμος, εὐοργησία.

ὀξύθυμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ὀξὺς εἰς τὸν θυμόν, εἰς τὴν ὀργήν, εὐόργητος, εὐέξαπτος.

ὀξυϊνδόλιον (τὸ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *ἰνδοξύλη*.

ὀξύινος, *—η*, *—ον*· ὁ ἀπὸ ὀξύαν κατεσκευασμένος, ὁ τῆς ὀξύας: «ὀξύινον ξύλον», κοιν. *ὀξιά*.

ὀξυϊσοβαλεριανικὸν ***ὀξὺ*** *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *ὀξυβαλεριανικὰ ὀξέα*.

ὀξυϊσοβουτυρικὴ ***ἀλδεΰδη*** *['Οργ. Χημ.]*. Ἀλδεϋδαλκοόλη τοῦ τύπου $(CH_3)_2C(OH).CHO$. Ὑγρὸν βράζον εἰς 135°. σ. γ.

ὀξυϊσοβουτυρικὸν ***ὀξὺ*** *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *ὀξυβουτυρικὰ ὀξέα*.

α-**ὀξυϊσοκαπρονικὸν** ***ὀξὺ*** *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *λευκινικὸν ὀξύ*.

ὀξυϊωδιοῦχος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό). Ἐπίθετον ἐπὶ χημικῶν ἑνώσεων στοιχείων μετ' ὀξυγόνου καὶ ἰωδίου.

ὀξυκαπρονικὰ ***ὀξέα*** *['Οργ. Χημ.]*. Καλοῦνται τὰ ὑδροξυλιωμένα καπρονικὰ ὀξέα. Τὰ σπουδαιότερα τούτων εἶναι: τὸ *α-ὀξυϊσοκαπρονικὸν ὀξὺ* (βλ.λ.) καὶ τὸ *καν. δ-ὀξυκαπρονικὸν ὀξὺ* (βλ. λ.). σ. γ.

ὀξυκαπρονικὸν ***ὀξὺ*** (—δ καν.), ἢ ***ἑξανόλη—(5)—ὀξὺ*** *['Οργ. Χημ.]*. Ἔχει τὸν τύπον

$$CH_3.CH(OH).CH_2.CH_2.CH_2.COOH$$

καὶ διὰ θερμάνσεως μεταπίπτει εἰς τὴν λακτόνην *δ-καπρολακτόνην* (βλ. λ.). σ. γ.

ὀξυκαφουρὰ (ἡ) (Oxykampfer) *[Φαρμ. Χημ.]*. Ἕνωσις ἀνταποκρινομένη εἰς τὴν σύνθεσιν:

$$C_8H_{14}\left\langle\begin{array}{l} CH.OH \\ \quad | \\ CO \end{array}\right.$$

Ἀποτελεῖ κρυσταλλικὴν κόνιν, τηκομένην εἰς 203—205°, διαλυτὴν εἰς θερμὸν ὕδωρ, εὐκολώτερον δὲ εἰς ὅλα τὰ ὀργανικὰ διαλυτικὰ μέσα. Τὰ ἀλκοολικὰ διαλύματα τῆς ὀξυκαφουρᾶς εἶναι διατηρήσιμα, ἐνῷ αὐτὴ ὡς οὐσία ἀλλοιοῦται εἰς τὸν ἀέρα. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον φέρεται εἰς τὸ ἐμπόριον διάλυμα αὐτῆς ἀλκοολικὸν περιεκτικότητος 50 % ὑπὸ τὸ ὄνομα *ὀξαφόρ*. Ὡς πρὸς τὴν δρᾶσίν της, ἡ ὀξυκαφουρὰ παρουσιάζει ἀντίθετον ἐνέργειαν ἀπὸ τὴν τῆς καφουρᾶς. Ἡ καφουρὰ διεγείρει τὸ κεντρικὸν νευρικὸν σύστημα. Ἡ ὀξυκαφουρὰ καταρρίπτει τὴν ἐγερσιμότητα τοῦ ἀναπνευστικοῦ κέντρου. Χρησιμοποιεῖται ὡς ταχέως δρῶν φάρμακον κατὰ τῆς δυσπνοίας ἐκ νοσημάτων τῶν πνευμόνων, ὡς τῆς φυματιάσεως, ἢ ἐπὶ ἄσθματος, ἢ τῆς ὀφειλομένης εἰς κυκλοφοριακὰς διαταραχὰς (καρδιακῶν παθήσεων, στηθάγχης, νευφρίτιδος κτλ.). Ἐσωτερικῶς δίδεται εἰς δόσιν 40—60 σταγόνων τοῦ ἄνω διαλύματος. Μεγίστη δόσις 8 γρ. τοῦ διαλύματος. κ. γ. μ.

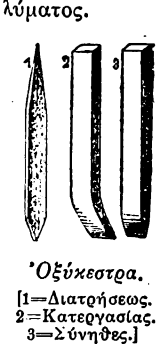

Ὀξύκεστρα.
[1=Διατρήσεως.
2=Κατεργασίας.
3=Σύνηθες.]

ὀξυκελλουλόζη (ἡ) *[Χημ.]*· βλ. *ὀξυκυτταρίνη*.

ὀξυκέρασον (τὸ) *[Βοτ.]*· βλ. *βύσινον*.

ὀξύκερως, *—ωτος* (ὁ, ἡ), καὶ *ὀξυκέρατος*· ὁ ἔχων ὀξέα κέρατα.

ὀξύκεστρον (τό). Χαλύβδινος κοπεὺς ποικίλων σχημάτων, ἐν χρήσει παρὰ τοῖς λεπτουργοῖς, τορνευταῖς καὶ κλειθροποιοῖς. Ὑπὸ τῶν λεπτουργῶν χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν χάραξιν αὐλάκων ἢ τὴν λεπτοτέραν κατεργασίαν γωνιῶν, ὑπὸ δὲ τῶν κλειθροποιῶν διὰ τὴν διάτρησιν λίθων ἢ καὶ τὴν κατεργασίαν γωνιῶν ἐπὶ μετάλλου. Ἐνίοτε κατὰ τὸ τέμνον ἄκρον του ἔχει πριονοειδὲς σχῆμα πρὸς ταυτόχρονον χάραξιν πλειόνων τῆς μιᾶς παραλλήλων αὐλάκων. Ὀξύκεστρον καλεῖται καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ στοχάστρου τοῦ περιστρόφου. —ω.

α-**ὀξυκετόναι**, ἢ 1, 2-*κετόλαι* *['Οργ. Χημ.]*. Ὁμόλογος σειρὰ ἀνήκουσα εἰς τὰς *κετοναλκοόλας* (βλ. λ.). Αἱ α-οξυκετόναι ἔχουσιν ἰσχυρὰς ἀναγωγικὰς ἰδιότητας, ἀνάγουσιν ἀλκαλικὰ διαλύματα ὀξειδίου τοῦ χαλκοῦ εἰς ὀξειδύλια, ἀμμωνιακὸν διάλυμα ἀργύρου εἰς ἄργυρον κλπ. Δι' ἐπιδράσεως φαινυλυδραζίνης σχηματίζονται κατ' ἀρχὰς αἱ ἀντίστοιχοι ὑδραζόναι, ἐν θερμῷ δὲ καὶ διὰ περισσείας φαινυλυδραζίνης, ἐπερχομένης ὀξειδώσεως τῆς ἀλκοολικῆς ὁμάδος, σχηματίζονται ὀξαζόναι, ὡς λ. χ.

$$\begin{array}{l} CH_3.CO \\ \qquad | \\ CH_3.CH.OH \end{array} \rightarrow \begin{array}{l} CH_3.C:N.NH.C_6H_5 \\ \qquad | \\ CH_3.CH.OH \end{array}$$

$$\text{ἢ} \quad \begin{array}{l} CH_3.CO \\ \qquad | \\ CH_3.CH.OH \end{array} \rightarrow \begin{array}{l} CH_3.C:N.NH.C_6H_5 \\ \qquad | \\ CH_3.C:N.NH.C_6H_5. \end{array}$$

σ.γ.

—β-**ὀξυκετόναι**, ἢ 1, 3-***κετόλαι*** *['Οργ. Χημ.]*. Καλοῦνται οὕτω αἱ *κετοναλκοόλαι* ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας τὰ ἄτομα τοῦ ἄνθρακος τὰ φέροντα τὸ ὀξυγόνον ἀφ' ἑνὸς καὶ τὸ ὑδροξύλιον ἀφ' ἑτέρου χωρίζονται ὑπὸ ἑνὸς ἄλλου ἀτόμου ἄνθρακος. Παρασκευάζονται διὰ συμπυκνώσεως ἀλδεϋδῶν μετὰ κετονῶν ἢ κετονῶν μετ' ἀλλήλων παρουσίᾳ συμπυκνωτικῶν ὑλῶν, ὡς π. χ. καλιοκυανιδίου. Ἡ συμπύκνωσις γίνεται κατὰ τὴν ἀκόλουθον ἐξίσωσιν:

$$R.CHO + \underset{\displaystyle R}{\underset{|}{C}}H_2.CO.R = R.CH(OH).\underset{\displaystyle R}{\underset{|}{C}}H.CO.R$$

σ. γ.

—γ-**ὀξυκετόναι**, ἢ 1,4-***κετόλαι*** *['Οργ. Χημ.]*. Καλοῦνται οὕτως αἱ *κετοναλκοόλαι* ἐκεῖναι, εἰς ἃς τὸ καρβονύλιον χωρίζεται ἀπὸ τοῦ φέροντος τὸ ὑδροξύλιον ἀτόμου ἄνθρακος διὰ δύο ἑτέρων ἀτόμων ἄνθρακος. σ. γ.

—δ-**ὀξυκετόναι**, ἢ 1,5-***κετόλαι*** *['Οργ. Χημ.]*. Καλοῦνται οὕτως αἱ *κετοναλκοόλαι* ἐκεῖναι, εἰς ἃς τὸ καρβονύλιον χωρίζεται ἀπὸ τοῦ ἀτόμου τοῦ ἄνθρακος τοῦ φέροντος τὸ ὑδροξύλιον διὰ τριῶν ἑτέρων ἀτόμων ἄνθρακος. σ. γ.

ὀξυκεφαλία (ἡ) *['Ανθρωπολ.]*. Παθολογικῆς ἀφορμῆς παραμόρφωσις τοῦ κρανίου (τῆς κεφαλῆς), καθ' ἣν τοῦτο, συνεπείᾳ προώρου συνοστεώσεως τῆς στεφανιαίας ῥαφῆς, ἀναπτύσσεται ὑπερμέτρως πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἐν μέρει πρὸς τὰ πλάγια. Παριστᾷ ὑπέρμετρον ὑψικεφαλίαν καὶ καλεῖται καὶ *τροχοκεφαλία*, *πυργοκεφαλία* καὶ *ἀκροκεφαλία*. ι. γ. κ.

ὀξυκιγχονίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *κουπρεΐνη*.

α-**ὀξυκινολίνη** (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *καρβοστυρίλη*.

ὀξυκιτρακονικὸν ***ὀξὺ*** *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *κιτρατρυγικὸν* ὀξύ.

ὀξύκοκκος (ὁ) (Oxycoccus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μυρτιδιδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους καρποφόρους. Ἐκ τῶν 2 εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, ὁ *ὀξύκοκκος ὁ ἑλοχαρὴς* (Oxycoccus palustris) εἶναι ἰθαγενὴς τῆς βορείου καὶ δυτικῆς Εὐρώπης, τῆς βορείου Ἀμερικῆς καὶ τῶν βορείων χωρῶν τῆς Ἀσίας, ὁ δὲ *ὀξύκοκκος ὁ μακρόκαρπος* (Oxycoccus macrocarpus) εἶναι ἰθαγενὴς τῆς βορείου Ἀμερικῆς. Ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν οἱ καρποὶ εἶναι ἐδώδιμοι. Τοῦ πρώτου ἔχει ῥᾶγα ἐρυθρὰν καὶ στρογγύλην καὶ τοῦ δευτέρου ὑπόφαιον καὶ ᾠοειδῆ Καλλιεργοῦνται πολλαχοῦ διὰ τὸν καρπόν των, πολλαπλασιάζονται δὲ διὰ σπορᾶς, παραφυάδων καὶ μοσχευμάτων. Δ. Ν. Π.

γ-**ὀξυκροτωνικὸν** ***ὀξὺ*** *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *μηλεΐτης*.

ὀξυκυανίδιον ***ὑδραργύρου*** *[Χημ.]*. Λευκὴ κρυσταλλικὴ κόνις τοῦ τύπου $Hg_2O(CN)_2$, διαλυτὴ εἰς εἰκοσαπλασίαν ποσότητα βράζοντος ὕδατος. Χρησιμοποιεῖται ὡς ἀντισηπτικόν. σ. γ.

ὀξυκυτταρίνη (ἡ) ἢ ***ὀξυκελλουλόζη*** *[Χημ.]*. Γενικὸν ὄνομα διὰ τὰ διάφορα προϊόντα τῆς δι' ὀξειδώσεως ἠλλοιωμένης κυτταρίνης. Διακρίνονται ὡς ἐκ τῆς μεγάλης αὐτῶν ἀναγωγικῆς δυνάμεως, ἐν σχέσει πρὸς τὴν κυτταρίνην, καὶ τῆς ἱκανότητος νὰ ἀπορροφῶσι βασικὰς χρωστικὰς ὕλας. Ἡ κυτταρίνη διὰ τῆς ἀλλοιώσεως αὐτῆς ὑφίσταται ἐλάττωσιν τῆς στερεότητός της, δι' ὃ καὶ κατὰ τὴν λεύκανσιν τῶν ἐκ φυτικῶν ἰνῶν ὑφασμάτων δύνανται νὰ προέλθουν βλάβαι, ὅταν σχηματισθῇ ὀξυκυτταρίνη. Πρὸς ὀξείδωσιν τῆς κυτταρίνης χρησιμοποιοῦνται νιτρικὸν ὀξὺ 60%, ὑπερμαγγανικὰ ἅλατα, βρώμιον παρουσίᾳ ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου, χλωρικὸν ὀξὺ κλπ. Ἐπίσης ὀξείδωσις δύναται νὰ ἐπιτελεσθῇ καὶ δι' ἐπιδράσεως ὀξυγόνου τοῦ ἀέρος παρουσίᾳ ἀλκαλίων.

Τὰ οὕτω λαμβανόμενα προϊόντα διαφέρουν ἀλλήλων οὐσιωδῶς καὶ ὡς κοινὴ ὅλων ἰδιότης δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ ὅτι κατὰ τὴν θέρμανσιν μετ' ἀλκαλίων 10% διαλύονται μετὰ χρυσοκιτρίνης χροιᾶς, κατὰ τὴν ὀξίνισιν δὲ τοῦ ὑγροῦ ἀποχωρίζονται ἐκ νέου. Ἡ πληρεστέρα χημικὴ αὐτῶν σύστασις δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένη. σ. γ.

ὀξυλαλδεΰδη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *ἀκεταλδεΰδη*.

ὀξυλαμινοαντιπυρίνη (ἡ)· βλ. *ἀκεταμινοαντιπυρίνη*.

ὀξυλανιλίδη (ἡ)· βλ. *ἀκετανιλίδη*.

ὀξυλένιον (τὸ) *[Χημ.]*· βλ. ***ἀκετυλένιον***.

ὀξυλεπιδίνη (ἡ) *[Χημ.]*. Ὑδροξυλιωμένον παράγωγον τῆς *λεπιδίνης*. Τήκεται εἰς 217°. Σχηματίζεται ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ μεθυλαιθέρος αὐτῆς κατὰ τὴν ἀποσύνθεσιν τῆς *κινίνης*. σ. γ.

ὀξύληκτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ λήγων εἰς ὀξύ, μυτερός, σουβλερός.

ὀξυλίδι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *λάπαθον* τὸ ὀξυλάπαθον (βλ. λ.).

Ὀξυλιθιώτικος *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς νήσου Εὐβοίας, ἔχων τὴν ἀρχήν του ἀπὸ τῆς ἀναβολῆς Κολέθρα παρὰ τὸ χωρίον Πασᾶ (Κύμης). Διαρρέει εὐφορωτάτην κοιλάδα, καθ' ἣν τὰ χωρία Βρύση, Μονόδρυ καὶ Ὀξύλιθος, παρὰ τὸ ὁποῖον καὶ ἡ ἐκβολὴ Στόμιον. Τὰ ἄνωθεν τῆς κοιλάδος ὑψώματα δεσπόζονται ὑπὸ φραγκικῶν πύργων. ι. σ. σ.

ὀξύλιθος (ὁ). Καλεῖται ἐμπειρικῶς μῖγμα ἐκ χλωριασβέστου καὶ ὑπεροξειδίου τοῦ νατρίου, τὸ ὁποῖον φέρεται εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπὸ μορφὴν στερεῶν πορσελλανοειδοῦς ὄψεως κύβων καὶ χρησιμεύει ῥιπτόμενον εἰς τὸ ὕδωρ πρὸς ταχεῖαν καὶ εὔκολον παραγωγὴν ὀξυγόνου. Χρησιμοποιοῦνται εἰδικαὶ συσκευαὶ προσόμοιαι πρὸς τὰς συνήθεις τῆς παραγωγῆς ἀκετυλενίου (ἀσετυλίνης), τοιουτοτρόπως δὲ παράγεται ὀξυγόνον δι' ἐμπλουτισμὸν τοῦ ἀέρος μεμολυσμένων χώρων (ὑποβρυχίων κλπ.). σ. γ.

Ὀξύλιθος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καρυστίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος, ἀποτελούμενον ἐκ 13 διεσπαρμένων συνοικισμῶν. Κάτ. (1928) 1.698 καὶ μετὰ τῶν εἰς αὐτὴν ὑπαγομένων χωρίων *Κληματάρι*, *Παραλία* (Στόμιον) καὶ μονὴ *Θεοτόκου* (*Μάντζαρη*) 1.888. Παράγει οἶνον (1 ἑκατ. ὀκ. ἐτησίως), ἔλαιον (80 χιλ. ὀκ.) διάφορα ὀπωρικὰ καὶ σιτηρά, ἔχει δὲ ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. ι. σ. σ.

—**Ὀξύλιθος** *[Γεωγρ.—Ἡφαιστειολ.]*. Ὄρος τῆς Εὐβοίας, ἐσβεσμένον παλαιὸν ἡφαίστειον, ἀνυψούμενον εἰς τὰ ΒΑ. τῆς κεντρικῆς περιοχῆς τῆς νήσου, εἰς τὴν κεντρικὴν περιοχὴν τῆς τριτογενοῦς λεκάνης τῆς Κύμης, καὶ ἔχον ὕψος 414 μ.

Ὁ Ὀξύλιθος ὀφείλει τὴν ὀνομασίαν αὐτοῦ εἰς τὸ ὀξύαιχμον σχῆμα, τὸ ὁποῖον ἔχει ἡ ὑψηλοτέρα κορυφή του. Ἡ ὅλη ἐν τούτοις μᾶζα τοῦ ἡφαιστείου Ὀξυλίθου σχηματίζει μακρὰν λοφώδη ῥάχιν, διευθυνομένην ἀπὸ ΒΑ. πρὸς τὰ ΝΔ., ἀπὸ τοῦ χωρίου Ποταμιὰ μέχρι τοῦ χωρίου Κῆποι, μήκους 6 χλμ. περίπου καὶ πλάτους 2—4 χλμ.

Τὸ ὑπόβαθρον τοῦ ἡφαιστείου ἀποτελοῦν τὰ λιμνογενῆ ἰζήματα τῆς λεκάνης τῆς Κύμης, δηλαδὴ εἴτε αἱ μάργαι τῆς ὀλιγοκαίνου ὑποδιαπλάσεως, εἴτε τὰ πετρώματα τῆς μειοκαίνου. Ὑπὸ τοῦ Γάλλου γεωλόγου Ντεπρὰ ἀνευρέθησαν ἐντὸς ἄμμων τῆς πλειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως πολυάριθμα ἡφαίστεια ἀναβλήματα καὶ γωνιώδη θραύσματα τῶν λαβῶν τοῦ ἡφαιστείου. Ἐξ ὅλων τούτων συνάγεται ὅτι αἱ ἐκρήξεις τοῦ Ὀξυλίθου ἐγένοντο κατὰ τὸ μέσον τῆς πλειοκαίνου ὑποπεριόδου τῆς τριτογενοῦς περιόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος καὶ ὅτι αἱ ἀρχαὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἡφαιστείου δὲν δύνανται νὰ εἶναι μεταγενέστεραι τῆς γεωλογικῆς ταύτης ἐποχῆς. Ἐξ ἴσου εἶναι πιθανὸν ὅτι ἡ ἡφαιστεία ἐνέργεια ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς τεταρτογενοῦς περιόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ. Τὸ ἡφαίστειον Ὀξύλιθος ἀνήκει, συνεπῶς, εἰς τὰ νεώτερα ἡφαίστεια τοῦ Αἰγαίου, τὰ ὁποῖα ἐνήργησαν μετὰ τὴν περίοδον τῶν Ἀλπικῶν πτυχώσεων καὶ μετὰ τὰς μεγάλας διαρρήξεις καὶ κατακορύφους μετακινήσεις τῶν διαρραγέντων τεμαχῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπηκολούθησαν (βλ. *Αἰγηῒς* καὶ *Ἑλλὰς [Γεωλογ.]*).

Αἱ λάβαι, αἱ ὁποῖαι ἀνεξῆλθον κατὰ τὴν προϊστορικὴν δρᾶσιν τοῦ ἡφαιστείου τούτου, ἀνήκουν εἰς τὴν ὁμάδα τῶν δακιτῶν καὶ ἀνδεσινικῶν ἀνδεσιτῶν. γ. κ. γ.

ὀξυλιοξεικὸς ***ἐστὴρ*** *['Οργ. Χημ.]*. Ἕτερον ὄνομα τοῦ *ἀκετοξικοῦ* ἐστέρος (βλ. λ.).

ὀξυλόβιον (Oxylobium) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἑλλοβοκάρπων*, περιλαμβάνον θάμνους ἰθαγενεῖς τῆς Αὐστραλίας. Γνωστὰ περὶ

Digitized by Google

τὰ 15 εἴδη, ὧν τινα καλλιεργοῦνται πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης πρὸς κόσμον. Δ. Ν. Π.

Ὄξυλος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Αἵμονος, ἔγγονος τοῦ Ἀνδραίμονος καὶ ἀπόγονος τοῦ Θόαντος, φυγὼν ἐκ τῆς πατρίδος του Αἰτωλίας ὡς φονεύσας ἀκουσίως τὸν ἀδελφόν του Θέρμιον ἢ καὶ ἄλλους τὸν Ἀλκίδοκον, υἱὸν τοῦ Σκοπίου (*Παυσ.* V, 3, 7). Κατὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν (1104 π. Χ.) ἐχρησίμευσε, κατόπιν χρησμοῦ, ὡς ὁδηγὸς αὐτῶν. Διαπεραιωθεὶς ὅθεν μετ' αὐτῶν ἀπὸ τῆς Ναυπάκτου καὶ Ἀντιρρίου εἰς Πελοπόννησον, καὶ παραλαβὼν τοὺς Ἀχαιοὺς ὑπὸ τὸν Ἀγώριον, υἱὸν τοῦ Δαμασίου, ἀπογόνου τοῦ Ὀρέστου, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἠλείαν καὶ κατέλαβεν αὐτήν, τοῦ βασιλέως τῶν Ἐπειῶν Δίου συμβιβασθέντος μετ' αὐτοῦ (*Παυσ.* V, 4, 3). Εἰς ἀντάλλαγμα τῶν ὑπηρεσιῶν του ἔλαβε παρὰ τῶν Ἡρακλειδῶν τὸ βασίλειον τῆς Ἠλείας, καὶ ἐγένετο ἱδρυτὴς τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, τοὺς ὁποίους λησμονηθέντας ἐπὶ πολὺ ἐπανίδρυσεν ὁ ἐκ τῶν ἀπογόνων του Ἴφιτος (*Παυσ.* V, 8, 5). Σύζυγον ἔσχε τὴν Πιερίαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐγέννησε τὸν Αἰτωλὸν καὶ Λαΐαν, οἱ δὲ ἀπόγονοί του ἀπ' αὐτοῦ ἐκαλοῦντο Ὀξυλίδαι. Ὁ τάφος αὐτοῦ ἐδεικνύετο ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν Ἠλείων (VI, 24, 9). Α. Θ. Σ.

—**Ὄξυλος**. Οἱ ἀπὸ τοῦ *Ὀξύλου* (βλ. λ.) καταγόμενοι βασιλεῖς ἢ ἄρχοντες τῶν Ἠλείων. Α. Θ. Σ.

ὀξύμαχος (ὁ, ἡ), **—ον** (τό). Ὁ ἀνθεκτικὸς εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν ὀξέων.

—**ὀξύμαχα** *ἐπιχρίσματα*. Εἶναι βερνίκια, τὰ ὁποῖα παρὰ τὰς σκληρὰς ρητίνας (ἤλεκτρον, σελλάκη), κηρόν, παραφφίνην, καουτσούκ, περιέχουσιν εἰς πρώτην γραμμὴν πίσσαν καὶ ἄσφαλτον. Αἱ τελευταῖαι αὗται δύο ὗλαι εἶναι ἀπολύτως ἀνθεκτικαὶ εἰς τὰ ὀξέα, ἀλλὰ εἶναι πολὺ σκοτεινῶς κεχρωσμέναι. Τὰ ἀνοικτοτέρου χρώματος ὀξύμαχα βερνίκια περιέχουν προσθήκας ἀνθεκτικῶν εἰς τὰ ὀξέα γαιωδῶν χρωμάτων, ὡς βαρίτην, ὤχραν, κυανοῦν τοῦ κοβαλτίου κλπ. καὶ ἀντιστοίχως ὀλιγωτέραν ἄσφαλτον.

— **ὀξύμαχα** *κρατερώματα*. Διάφορα κράματα χαλκοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον κάπως πολυπλοκωτέρας συστάσεως χαρακτηρίζονται δι' ἰδιαιτέρας χημικῆς ἀνθεκτικότητος καὶ πρὸ παντὸς ἔναντι τῶν ὀξέων. Κατὰ τὸν Kaiser ἓν ὀξύμαχον κρατέρωμα περιέχει 82% χαλκόν, 8% κασσίτερον, 8% μόλυβδον καὶ 2% ψευδάργυρον. Τὴν ἀνθεκτικότητα ἐπαυξάνουν σημαντικῶς προσθῆκαι εἰς τὸν χαλκὸν νικελίου ἢ ἀργιλλίου. Τὸ καλούμενον *ὀξυκρατέρωμα* π.χ. περιέχει 10% ἀργίλλιον.

Διάφορα εἴδη μεταλλικά, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ παρουσιάζουν ἀνθεκτικότητα εἰς τὰ ὀξέα, κατασκευάζονται ἐξ εἰδικοῦ εἴδους χάλυβος περιέχοντος μικρὰς ποσότητας νικελίου καὶ χρωμίου.

Διὰ τὴν χημικὴν βιομηχανίαν σκεύη καὶ δοχεῖα ἀνθεκτικὰ εἰς τὰ ὀξέα κατασκευάζονται ἐξ ἀχάτου (ἢ ἄλλων πυριτικῶν ὀρυκτῶν) ἢ ἐξ εἰδικῆς πορσελλανώδους μάζης, παρασκευαζομένης ἐκ χαλαζίου, ἀστρίου καὶ πλαστικῆς ἀργίλλου. Σ. Γ.

ὀξυμεθανοσουλφονικὸν *ὀξύ*, ἢ *μεθανολοσουλφονικὸν ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $CH_2(OH)(SO_3H)$, λαμβανομένη δι' ἐπιδράσεως ἀνύδρου τοῦ θειικοῦ ὀξέος ἐπὶ μίγματος ἐξ ὀλίγης μεθυλικῆς ἀλκοόλης καὶ πολλοῦ πυκνοῦ θειικοῦ ὀξέος. Σ. Γ.

ὀξυμεθυλανθρακινόναι (αἱ) *[Χημ.]*. Ὑδροξυλιωμένα παράγωγα τοῦ μεθυλιωμένου ἀνθρακινονίου, ἀπαντῶντα ἐν τοῖς φυτοῖς ὡς ἐλεύθερα ἢ ὑπὸ τὴν μορφὴν γλυκοζιτῶν. Κέκτηνται καθαρτικὰς ἰδιότητας, εἰς αὐτὰς δὲ ὀφείλεται ἡ ἐνέργεια τοῦ ράμνου, τῆς ἀλόης, τοῦ ρήου κλπ. Σ. Γ.

ὀξυμεθυλενακετόνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ἀκετοζικὴ ἀλδεΰδη*.

ὀξυμεθυλενακετυλακετόνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου:

$$\begin{matrix} CH_3.CO \\ CH_3.CO \end{matrix} \Big\rangle C:CH.OH$$

ἀποτελοῦσα τὴν κετονολικὴν μορφὴν τῆς *διακετοζικῆς ἀλδεΰδης* $(CH_3CO)_2CH.HO$. Λευκὸν κρυσταλλικὸν σῶμα, τηκόμενον εἰς 48° καὶ βράζον εἰς 200°. Σ. Γ.

ὀξυμεθυλενηλεκτρικὸν *ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ἀκονικὸν ὀξύ*.

ὀξυμεθυλένιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Κρυσταλλικὸν προϊὸν πολυμερισμοῦ τῆς *μυρμηκικῆς ἀλδεΰδης* (βλ. λ.).

γ-ὀξυμεθυλενογλουτακονικὸν *ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *κουμαλινικὸν ὀξύ*.

ὀξυμεθυλενοκετόναι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλοῦνται ἐπίσης αἱ ἐκ τῶν *κετοαλδεϋδῶν* περιέχουσαι μίαν μεθυλενικὴν ὁμάδα μεταξὺ τῆς κετονικῆς καὶ ἀλδεϋδικῆς ρίζης, λόγῳ ἀκριβῶς τῆς ἐνεργοποιήσεως τῶν δύο μεθυλενικῶν ὑδρογόνων. Οὕτω λ.χ. ἔχομεν $CH_3.CO.CH_2.HO$ ἀκετοξικὴ ἀλδεΰδη καὶ $CH_3.CO.CH:CH(OH)$ ὀξυμεθυλενακετόνη. Σ. Γ.

ο-ὀξυμεθυλοβενζοϊκὸν *ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*. Ἀσταθὴς ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου:

$$C_6H_4 \begin{matrix} \diagup COOH \\ \diagdown CH_2OH \end{matrix}$$

μετατρεπομένη δι' ἀποσπάσεως ὕδατος εἰς τὴν γ-λακτόνην αὐτοῦ, τὸ *φθαλίδιον* (βλ. λ.). Σ. Γ.

ω-ὀξυμεθυλοφουρφουρόλη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου:

```
          H ——— CH
          ‖      ‖
HO.H₂C.C—O—C.CHO
```

λαμβανομένη διὰ μακροῦ βρασμοῦ κετοεξοζῶν καὶ δυσκολώτερον ἀλδοεξοζῶν, μετ' ἀραιῶν ὀξέων ἐν τῷ ὑδατικῷ διαλύματι ὑπὸ πίεσιν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀπαντῶσι μικραὶ ποσότητες αὐτῆς εἰς τὰ προϊόντα ἰμβερτοποιήσεως τοῦ καλαμοσακχάρου, ὡς λ.χ. τὸ τεχνητὸν ἰμβερτοσάκχαρον (τεχνητὸν μέλι). Ἀποτελεῖ ἄχρουν, δυσδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ ὑγρόν. Εἰς τὴν ἀνίχνευσιν αὐτῆς βασίζεται ἡ κατὰ Fiehe διάκρισις τοῦ φυσικοῦ ἀπὸ τοῦ τεχνητοῦ μέλιτος. Σ. Γ.

ὀξύμελι (τό). Εἶναι εἶδος ἰατρικοῦ ὄξους γλυκανθὲν διὰ μέλιτος (βλ. καὶ *μελιτώματα*). Κ. Γ. Μ.

ὀξυμετρία (ἡ). Κεφάλαιον τῆς ἀναλυτικῆς χημείας, πραγματευόμενον τὴν μέτρησιν τῆς ποσότητος τοῦ ἐν διαλύματι ὑπάρχοντος ὀξέος τῇ βοηθείᾳ κανονικοῦ διαλύματος ἀλκάλεως, τοῦ ὁποίου ὡρισμένος ὄγκος δύναται νὰ ἐξουδετερώσῃ γνωστὴν ὡρισμένην ποσότητα ὀξέος. Τὸ σημεῖον τῆς ἐξουδετερώσεως γίνεται καταφανὲς διὰ τῆς μεταβολῆς χρώματος σταγόνων τινῶν, ἐξ ὡρισμένων χρωστικῶν, προστιθεμένων εἰς τὸ ὑπὸ μέτρησιν διάλυμα καὶ καλουμένων δεικτῶν. Αὕτη εἶναι ἡ εὐχερεστέρα μέθοδος, διότι τὸ σημεῖον ἐξουδετερώσεως δύναται νὰ εὑρεθῇ καὶ ἠλεκτρομετρικῶς καὶ διὰ τῆς μεταβολῆς ἄλλων ἰδιοτήτων τοῦ διαλύματος ὡς τῆς ἐπιφανειακῆς τάσεως κλπ. Π. Δ. Ζ.

ὀξυμετρικός, **—ή**, **—όν**· ὁ ἀναφερόμενος ἢ ὁ σχετικὸς πρὸς τὴν ὀξυμετρίαν.

ὀξύμετρον (τό). Ὄργανον πρὸς προσδιορισμὸν τῆς ὀξύτητος ἑνὸς ὑγροῦ, ὡς γάλακτος, ἐλαίου κλπ. Ὀξύμετρων ὑπάρχουσι διάφορα εἴδη ἀναλόγως τοῦ πρὸς ὀξυμέτρησιν ὑγροῦ, γνωστότερα δὲ εἶναι τὰ διὰ τὴν ὀξυμέτρησιν τοῦ ἐλαίου προοριζόμενα, βασίζονται δὲ εἰς τὴν μέτρησιν τῆς καταναλισκομένης ποσότητος ἀλκαλίου ὡρισμένης περιεκτικότητος πρὸς ἐξουδετέρωσιν ὡρισμένης ποσότητος τοῦ ὑγροῦ. Βαθμολογοῦνται τοιουτοτρόπως, ὥστε νὰ παρέχωσιν ἀπ' εὐθείας τὴν ὀξύτητα τοῦ ὑγροῦ.

Ὀξύμετρα ἐπίσης ἐκλήθησαν ὑπό τινων, κακῶς, καὶ τὰ πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ ποσοῦ τοῦ ἀζώτου καὶ τοῦ ὀξυγόνου τοῦ ἀέρος χρησιμοποιούμενα *εὐδιόμετρα* (βλ. λ.). Σ. Γ.

ὀξυμηλεϊνικὸν *ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*. Ἔχει τὸν τύπον:

$$\begin{matrix} HOOC \\ HOOC \end{matrix} \Big] \Big[\begin{matrix} H \\ OH \end{matrix}$$

καὶ ἀποτελεῖ τὴν μίαν ἐκ τῶν στερεοϊσομερῶν μορφῶν τοῦ *ὀξαλοξικοῦ ὀξέος*. Σῶμα κρυσταλλικὸν τηκόμενον εἰς 152°. Σ. Γ.

ὀξυμηλονικὸν *ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ταρτρονικὸν ὀ.ὀ.*

ὀξύμηρος (ὁ) (Oxymerus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τετραμεροῦς συμμετρίας τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακροκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κεραμβυκιδῶν*. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *ὀξύμηρος ὁ γραμμωτὸς* (Oxymerus lineatus), ὅστις ἔχει μέτριον μῆκος, κεφαλὴν διωγκωμένην κατὰ τὰς ὀφθαλμικὰς χώρας, κεραίας μᾶλλον λεπτὰς καὶ πολυαρθρωτάς, προθώρακα βραχύν, κοιλίαν ἐπιμήκη καὶ ἀπεστρογγυλωμένην κατὰ τὸ ἄκρον της, πόδας ἰσχυροὺς εἰς ἀγκιστροειδεῖς ἀποφύσεις ἀπολήγοντας καὶ χρῶμα φαιοκαστανόν. Ἀπαντᾷ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

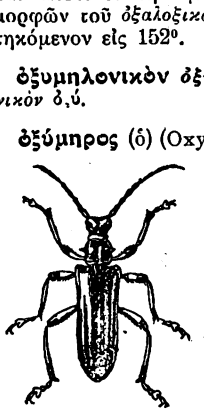

Ὀξύμηρος ὁ γραμμωτός.

ὀξυμινθολικὸν *ὀξύ*, ἢ *μεθυλοϊσοβουτυρυλοβαλεριανικὸν ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι κετονοξὺ τοῦ τύπου

$$(CH_3)_2CH.CO.CH_2.CH_2.CH(CH_3).CH_2).COOH$$

λαμβανόμενον δι' ὀξειδωτικῆς διασπάσεως τῆς μινθόνης. Σ. Γ.

ὀξύμιτρα (ἡ) (Oxymitra) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀνωνοειδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 50 εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὰς περὶ τὰ Ἱμαλάϊα χώρας, τὴν Ἀμερικήν, τὴν Ἰάβαν καὶ τὴν Νέαν Καληδονίαν. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *ὀξύμιτρα ἡ μακρόφυλλος* (Oxymitra macrophyllus), ἰθαγενὲς φυτὸν τῆς Ἰάβας, τοῦ ὁποίου ἡ ρίζα εἶναι φαρμακευτική. Δ. Ν. Π.

ὀξυμυρσίνη (ἡ) (Ruscus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *λειριοειδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰς παρὰ τὴν Μεσόγειον χώρας. Αἱ ὀξυμυρσίναι εἶναι φυτὰ πολυετῆ, ἐκ τῶν ριζῶν τῶν ὁποίων ἀναφαίνονται ἀρκετοῦ μεγέθους καυλοὶ ἡμιξυλώδεις, πράσινοι, εὐλύγιστοι καὶ εὔθραυστοι, ἐνίοτε φέροντες βραχείας ἀποφύσεις ἐν εἴδει φύλλων, ἅτινα καλοῦνται κλαδόφυλλα. Ἐκ τῶν κλαδοφύλλων τούτων φύεται μικρὸν ἄνθος, ὅπερ εἶτα μεταμορφοῦται εἰς καρπόν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον τὰ φυτὰ ταῦτα ἐκλήθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοφράστου *ἐπιφυλλόκαρπα*. Ὁ καρπὸς εἶναι σφαιροειδής, ἐρυθροῦ χρώματος μὲ σκληρὸν σάρκωμα. Αἱ ὀξυμυρσίναι πολλαπλασιάζονται διὰ παραφυάδων. Ἐκ τῶν ἐλαχίστων εἰδῶν τοῦ γένους καλλιεργοῦνται ὡς κοσμητικὰ τὰ ἑξῆς: *Ὀξυμυρσίνη ἡ ἀκανθώδης* (Ruscus aculeatus), *κεντρομυρσίνη* τοῦ Θεοφράστου καὶ *μυρσίνη ἡ ἀγρία*, *μυρτάκανθα* καὶ *ὀξυμυρσίνη* τοῦ Διοσκορίδου. Παρ' ἡμῖν σήμερον εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὰ ὀνόματα: *ἀγριομερσίνη*, *κυσελιά*, *μερσίνη*, *πιρνάρι*, *λαγομηλιὰ* καὶ *ρουσκοκούκκι*. Καλλιεργεῖται πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ Ἱσπανίαν καὶ λαμβάνεται συνήθως ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὡς καθαρτικόν. *Ὀξυμυρσίνη ἡ ὑπόφυλλος* (Ruscus hypophyllus). Εἶναι φυτὸν ἰθαγενὲς τῆς μέσης Εὐρώπης καὶ τῶν βορείων χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς καὶ παρ' ἡμῖν ἀπαντᾷ αὐτοφυὴς παρὰ τὸ ὄρος Ἄθων (Ἅγιον Ὄρος), ὅπου καὶ κοινῶς εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *κοραλλοβότανο*. *Ὀξυμυρσίνη ἡ βοτρυώδης* (Ruscus racemosus), ἥτις ἀπαντᾷ εἰς τὰς παρὰ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν χώρας καὶ *ὀξυμυρσίνη ἡ ὑπόγλωσσος* (Ruscus hypoglossus), ἥτις ἀπαντᾷ εἰς τὰς παρὰ τὸν Εὔξεινον Πόντον χώρας. Ὑπὸ τοῦ Διοσκορίδου ἐκαλεῖτο *ὑπόγλωσσον*. Δ. Ν. Π.

Ὀξυμυρσίνη ἡ ἀκανθώδης.

ὀξύμωρος (ὁ, ἡ), **—ον** (τό)· ὁ ὀξὺς ἅμα καὶ μωρός, εὐφυὴς ὑπὸ ἐμφάνισιν μωροῦ.

ὀξυναφθαλίνια *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ναφθόλαι*.

5-ὀξυ-α-ναφθοκινόνη *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ἰουγλόνη*.

Ὀξύνεια *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Θεσσαλίας, γνωστὴ ἀπὸ τοῦ Στράβωνος (326), ὡς κειμένη «παρὰ τὸν Ἴωνα ποταμόν, ἀπέχουσα Ἀζώρου τῆς τριπολίτιδος σταδίους εἴκοσι».

Ὀξυνεία *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καλαμπάκας τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 445. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ ἀστυνομικὸν σταθμόν. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μερίτσα*.

ὀξυνικοτινικὸν *ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὸν ὀξύ, λαμβανόμενον δι' ἐπιδράσεως ἀμμωνίας ἐπὶ τοῦ κουμαλικοῦ ὀξέος, ὅπερ πάλιν σχηματίζεται ἐκ τοῦ μηλικοῦ ὀξέος. Θερμαινόμενον ἀποσυντίθεται εἰς 303°. Σ. Γ.

ὀξύνοια (ἡ)· ἡ ὀξύτης τοῦ νοῦ, ἡ ταχύτης περὶ τὴν ἀντίληψιν (διάφορον τοῦ *ἀγχίνοια*), ἀντίθ. *ἀμβλύνοια*.

ὀξύνους, **—ου** (ὁ, ἡ), **—ουν** (τό)· ὁ ὀξὺς τὸν νοῦν, ὁ ἔχων ταχεῖαν καὶ ἀκριβῆ τὴν ἀντίληψιν, ἀντίθ. *ἀμβλύνους*.

ὀξυντικός, **—ή**, **—όν**· ὁ ἱκανός, ὁ κατάλληλος πρὸς τὸ ὀξύνειν: «γύμνασμα ὀξυντικὸν τῆς διανοίας».

Ὄξυντος *[Μυθολ.]*. Πατὴρ τοῦ Θυμοίτου, τελευταίου βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν ἐκ τῶν Θησειδῶν (*Παυσ.* II, 18, 19). Α. Θ. Σ.

ὀξύνω· καθιστῶ τι ὀξύ, αἰχμηρόν ‖ παθ., ὀξύνομαι· γίνομαι ὀξύς, δριμύς: «τὰ πράγματα ὀξύνονται ἐκτραχύνονται» ‖ γραμμ., θέτω ὀξεῖαν καὶ παθ. λαμβάνω ὀξεῖαν: «τὴν λέξιν *ἰχθὺς* ἄλλοι μὲν ὀξύνουσιν, ἄλλοι δὲ περισπῶσι» ἢ «ἡ λέξις *ἰχθὺς* εἶτε ὀξύνεται εἴτε περισπᾶται».

Digitized by Google

Ὀξύνων [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς Παφλαγονίας (βλ. λ. *Καλλίχορος*).

ὀξύνωτος (ὁ) (Oxynotus) [*Ζωολ.*]. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ᾠδικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *μυοθηριδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ, σχετικῶς, μεγέθους πτηνά, ἀπαντῶντα εἰς τὴν Μαδαγασκάρην. Δ. Ν. Π.

ὀξυοξέα [*Ὀργ. Χημ.*]. Καλοῦνται ὀργανικαὶ ἑνώσεις, περιέχουσαι ἐν τῷ μορίῳ αὐτῶν *ὑδροξύλιον* καὶ *καρβοξύλιον*. Τὰ σπουδαιότερα τούτων φέρουσιν ἐμπειρικὰ ὀνόματα ὑποδηλοῦντα τὰς ἰδιότητας ἢ ὡρισμένα φυσικὰ προϊόντα, ἐξ ὧν ἐλήφθησαν, ὡς λ. χ. μηλικὸν ὀξύ, κιτρικὸν ὀξύ, τρυγικὸν ὀξύ, γλυκολικὸν ὀξύ, γαλακτικὸν ὀξὺ κλπ. Κατὰ τὴν ὀνοματοθεσίαν τῆς Γενεύης χαρακτηρίζονται ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀντιστοίχου ὑδρογονάνθρακος καὶ τῆς καταλήξεως —*ολικὸν ὀξύ*, ἢ διὰ τῆς παραθέσεως τῶν καταλήξεων - *όλη* καὶ *ὀξύ*. Ἀναλόγως τῆς θέσεως τοῦ ὑδροξυλίου πρὸς τὸ καρβοξύλιον διακρίνονται εἰς α- ἢ 1,2-, β- ἢ 1,3-, γ- ἢ 1,4-, δ- ἢ 1,5- ὀξυοξέα κ.ο.κ. Πλεῖστα ἐκ τῶν ὀξυοξέων ἀπαντῶσιν ἀφθόνως ἐν τῇ φύσει διαδεδομένα. Ὀξυοξέα δύνανται συνθετικῶς νὰ παραχθῶσι καθ' ὅλας σχεδὸν τὰς ἀντιδράσεις, καθ' ἃς σχηματίζονται ἀλκοόλαι καὶ καρβονικὰ ὀξέα. Οὕτω λ.χ. σχηματίζονται διὰ σαπωνοποιήσεως τῶν κυανυδρινῶν:

$$CH_3 . CH(OH) . CN + 2H_2O = CH_3 . CH(OH) . COOH + NH_3$$

ἐκ τῶν α-ἀλογονωμένων καρβονικῶν ὀξέων διὰ βρασμοῦ μεθ' ὕδατος

$$CH_2Cl . COOH + HOH = CH_2(OH) . COOH + HCl$$

διὰ προσθήκης ὕδατος εἰς ἀκόρεστα ὀξέα, δι' ἐπιδράσεως νιτρώδους ὀξέος ἐπὶ ἀμινοξέων, δι' ὀξειδώσεως πολυσθενῶν ἀλκοολῶν ἢ ἀλδεϋδαλκοολῶν κ.λ.π.

Τὰ ὀξυοξέα εἶναι κρυσταλλικὰ σώματα, διαλυτὰ εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὴν ἀλκοόλην καὶ δυσδιάλυτα εἰς τὸν αἰθέρα. Ὡς ὀξέα εἶναι ἰσχυρότερα τῶν ἁπλῶν ἀντιστοίχων καρβονικῶν ὀξέων καὶ δὴ τόσον περισσότερον ὅσον τὸ ὑδροξύλιον κεῖται πλησιέστερον πρὸς τὸ καρβοξύλιον. Γενικῶς παρουσιάζουν τὰς ἰδιότητας τῶν ἀλκοολῶν καὶ τῶν ὀξέων, ἤτοι σχηματίζουν αἰθέρας, ἐστέρας κ.λ.π. Λόγῳ δὲ τῆς καρβοξυλίου συνυπάρξεως ἐν τῷ ἰδίῳ μορίῳ ὑδροξυλίου καὶ σχηματίζουν ἐσωτερικοὺς ἐστέρας (ἀνυδριτικὰ παράγωγα), *λακτόνας* (βλ. λ.) καλουμένους. Σ. Γ.

ὀξυοξικὸν *ὀξὺ* [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *γλυκολικὸν ὀξύ*.

ὀξυοσμία (Oxyosmie). Ἡ λεπτὴ εὐαισθησία τῆς ὀσφρήσεως, ἥτις παρατηρεῖται εἴς τινα ἄτομα καὶ εἴς τινας φυλὰς (τοὺς μαύρους). Ἡ ὀξυοσμία εἶναι φυσιολογικὴ κατάστασις, ἐνῷ ἡ ὑπεροσμία εἶναι φαινόμενον παθολογικόν. Μ. Ν. Κ.

ὀξυουρακίλη [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *ἰσοβαρβιτουρικὸν ὀξύ*.

ὀξυουρίς, ἢ *ὀξύουρος* (ἡ, ὁ) (Oxyuris) [*Ζωολ.*]. Γένος σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *νηματωδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀσκαριδῶν*. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *ὀξυουρὶς ἡ σκωληκόμορφος* (Oxyuris vermicularis), ἡ ὁποία συχνάκις ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Εἶναι μικρὸς σκώληξ λευκοῦ χρώματος, τοῦ ὁποίου τὸ πρόσθιον μέρος τοῦ σώματος παρουσιάζει ἐξόγκωσιν περιέχουσαν διαυγὲς ὑγρόν. Τὸ στόμα εἶναι καταληκτικόν, ἤτοι εὑρίσκεται εἰς τὸ ἕτερον ἄκρον τοῦ σώματος, ὁ δὲ οἰσοφάγος εἶναι μακρός. Ὁ ἄρρην σπανίως ἀπαντᾷ καὶ ἔχει μῆκος 3—5 χιλιοστομέτρων καὶ πλάτος 0,16—0,20 χιλιοστομέτρων. Ἡ θήλεια ἔχει μῆκος 1 περίπου ἑκατοστομέτρου καὶ πλάτος 0,5 χιλιοστομέτρων. Τὰ ᾠὰ εἶναι ᾠοειδῆ, λεῖα, μὲ κέλυφος λεπτόν. Τὸ ἔμβρυον εἶναι ἤδη ἀνεπτυγμένον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ᾠοτοκίας. Ἡ ὀξυουρὶς ἐνδιαιτᾶται παρασιτικῶς κυρίως εἰς τὰ παιδία καὶ ἀπαντᾷ πολλάκις κατὰ πολυπληθεῖς ὁμάδας ἐπὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀτόμου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ᾠοτοκίας του εὑρίσκεται συνήθως παρὰ τὸ ἀπευθυσμένον ἔντερον. Ἡ παρουσία πολλῶν τοιούτων παρασίτων ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου προκαλεῖ ἐρεθισμὸν τῆς ἕδρας καὶ πολλάκις ἐπιφέρει ἐπικινδύνους ἐπιπλοκάς. Ἐπίσης προσβάλλει καὶ τὸ νευρικὸν σύστημα. Δ. Ν. Π.

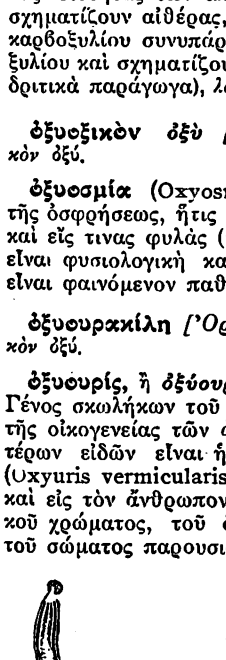
Ὀξύουρος.

—[*Ἰατρ.*] Οἱ *ὀξύουροι* πολλαπλασιάζονται εὐκόλως καὶ θεραπεύονται δυσκολώτατα. Τὰ συνήθως χρησιμοποιούμενα κατ' αὐτῶν φάρμακα εἶναι ἡ σαντονίνη καὶ τὸ καλομέλανον, ἀλλὰ τὰ ἀποτελέσματά των δὲν εἶναι πάντοτε ἀπολύτως ἱκανοποιητικά. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ὀξύουροι σταθμεύουν πολλάκις ἐντὸς τοῦ ἀπευθυσμένου καὶ προκαλοῦν κνησμούς, γίνεται χρῆσις ὑποκλυσμῶν διὰ σαπωνούχου ὕδατος (5%), θυμόλης (5%) ἢ κρεολίνης (0,25%). Ἡ χρησιμοποίησις ἐπίσης τετριμμένου σκορόδου ἐντὸς ὕδατος διὰ τοὺς ὑποκλυσμοὺς δίδει ἀρκετὰ καλὰ ἀποτελέσματα. Κατὰ τῶν κνησμῶν ἐφαρμόζονται πρὸς τούτοις ὑπόθετα ἐξ ὑδραργυραλοιφῆς. Τελευταίως δὲ ἐδοκιμάσθησαν νέαι μέθοδοι θεραπείας, τῶν ὁποίων οἱ ἐφαρμόσαντες αὐτὰς ἰατροὶ ἐπαινοῦν τὴν ἐξαιρετικὴν ἀποτελεσματικότητα. Συμβουλεύεται (Gonzalez) χορήγησις ἀνθρακικοῦ βισμουθίου (10 γραμμ. ἡμερησίως εἰς τοὺς ἐνηλίκους καὶ 2—4 γραμμ. εἰς τὰ παιδία), ἢ (Alessandrini) μίγματος ἁγνοτάτου χλωροφορμίου (3—4 γραμμ. διὰ τοὺς ἐνηλίκους καὶ 1—2 γραμμ. διὰ τὰ παιδία) μετὰ κικινελαίου. Σ. Β.

ὀξύουρος (ὁ) [*Ζωολ.*]. Γένος σκωλήκων (βλ. λ. *ὀξυουρίς*).

ὀξυπαρακονικὸν *ὀξὺ* [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *ἰτατρυγικὸν ὀξύ*.

ὀξυπερίγραπτον *οἴδημα* [*Ἰατρ.*]· βλ. λ. *κνίδωσις*.

ὀξυπέταλον (τὸ) (Oxypetalum) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀσκληπιαδοειδῶν* ἢ *ἀσκληπιαδιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

ὀξυπευκεδανίνη [*Ὀργ. Χημ.*]. Πικρὰ ὕλη τοῦ τύπου $C_{13}H_{12}O_4$. Ἀποτελεῖ ἀχρόους κρυστάλλους τηκομένους εἰς 142°. Σ. Γ.

ὀξυπηγὴ (ἡ). Χαρακτηρίζεται οὕτω πᾶσα μεταλλικὴ πηγὴ πλουσία εἰς διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος. Κυρίως εἰπεῖν ὡς τοιαύτας πηγὰς χαρακτηρίζουν ἐκείνας, τῶν ὁποίων τὸ στερεὸν ὑπόλειμμα εἶναι μικρότερον τοῦ ἑνὸς γραμμαρίου, ἐνῷ περιέχουν μέγα ποσὸν ἐλευθέρου ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Πηγαὶ περιέχουσαι μεγαλυτέραν ποσότητα στερεοῦ ὑπολείμματος ἀποτελουμένου ἐξ ἀνθρακικῶν ἁλάτων τῶν ἀλκαλικῶν, κατ' ἄλλους μὲν τάσσονται εἰς τὰς ὀξυανθρακικὰς πηγάς, κατ' ἄλλους δὲ εἰς τὰς ἀλκαλικάς. Ὡς ὀξυπηγὴ βεβαίως δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ πηγὴ πλουσία εἰς διαλελυμένα ἅλατα, ἔστω καὶ ἂν παρουσιάζεται εἰς τὴν πηγὴν μεγάλη ποσότης διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος. Ἑλληνικαὶ ὀξυπηγαὶ εἶναι αἱ πηγαὶ τοῦ Ἐξίσου (ξινοῦ νεροῦ) ἐν Μακεδονίᾳ, αἱ πηγαὶ Πάλλη ἐν Μεθάνοις κ. ἄ. Κ. Γ. Μ.

ὀξύπλευρος (ὁ) (Oxypleurus) [*Ζωολ.*]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τετραμεροῦς συμμετρίας τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακροκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κεραμβυκιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰς εὐκράτους καὶ θερμὰς χώρας τῆς γῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ὀξύπλευρος ὁ στικτὸς* (Oxypleurus maculatus), ὅστις ἔχει κεφαλὴν μικρὰν καὶ ἀπεστρογγυλωμένην, προθώρακα σχεδὸν τετραγωνικόν, κοιλίαν σωληνοειδῆ καὶ μακροτάτην εἰς αἰχμηρὸν ἄκρον ἀπολήγουσαν, κεραίας λεπτὰς καὶ μακράς, πόδας μετρίου μήκους καὶ ἀρκετὰ ἰσχυροὺς καὶ χρῶμα πυρρομελανόν. Ἀπαντᾷ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

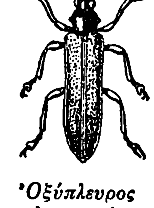
Ὀξύπλευρος ὁ στικτός.

ὀξύπλουν (τὸ) [*Ναυτ.*]. Πλοῖον εἰς ὃ τὸ εἶδος τῆς ἱστιοφορίας ἐπιτρέπει τὴν ὑπὸ μικρὰν κατὰ τὸ δυνατὸν γωνίαν προσαγωγὴν τοῦ διαμήκους ἐπιπέδου του πρὸς τὴν κοίτην τοῦ ἀνέμου, ἄνευ δὲ μεγάλης ἐκπτώσεως· τοιαῦτα εἶναι μόνον τὰ ἄνευ σταυρωτῶν ἱστίων, οἷα οἱ κέρκουροι, αἱ βρατσέραι, τὰ λατίνια κ. ἄ. Σ. Ε. Λ.

ὀξύπλους, —*ου* (ὁ, ἡ), —*ουν* (τό)· ὁ ταχέως πλέων· || *ὀξύπλουν* (τό)· ὡς οὐσ., πλοῖον ἱστιοφόρον, κατεσκευασμένον ἐπίτηδες ὥστε νὰ πλέῃ ταχέως, ἄλλως *ταχύπλουν*.

Ὀξύπορος [*Μυθολ.*]. Υἱὸς τοῦ Κινύρα, βασιλέως τῆς Κύπρου καὶ τῆς Μεθάρμης, θυγατρὸς τοῦ Πυγμαλίωνος καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἀδώνιδος (*Ἀπολλόδ.* III, 14, 3). Α. Θ. Σ.

ὀξύπορος (ὁ) (Oxyporus) [*Ζωολ.*]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων πενταμεροῦς συμμετρίας τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυελύτρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σταφυλινιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 10 εἴδη, ἀπαντῶντα ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ. Οἱ ὀξύποροι ἔχουσι κεφαλὴν μεγάλην, τελείως διακρινομένην ἀπὸ τοῦ προθώρακος, κεραίας βραχείας καὶ φυλλοειδεῖς, ὀφθαλμοὺς ἀπεστρογγυλωμένους καὶ προέχοντας, σιαγόνας δισχιδεῖς καὶ κερατώδους συστάσεως, προθώρακα ἀπεστρογγυλωμένον καὶ ἀρκετὰ στενόν, κοιλίαν ἱκανῶς ἀνεπτυγμένην, ἔλυτρα βραχύτατα καὶ ἀπεσκληρυμμένα καὶ πόδας μετρίου μεγέθους καὶ πολυτριχωτούς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ὀξύπορος ὁ πεποικιλμένος* (Oxyporus ornatus), ὅστις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους καὶ χρῶμα μελανὸν μετὰ γραμμώσεων καὶ ποικιλμάτων λευκῶν. Ἀπαντᾷ ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐνδιαιτᾶται ἐπὶ ἀποσυντεθειμένων ζωϊκῶν ἢ φυτικῶν οὐσιῶν. Δ. Ν. Π.

Ὀξύπορος ὁ πεποικιλμένος.

ὀξύπους (ὁ) (Oxypus) [*Ζωολ.*]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *σταφυλινιδῶν*, περιλαμβάνον κανθάρους μικροῦ μεγέθους, ἀπαντῶντας εἰς τὰς χώρας τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου τῆς γῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ὀξύπους ὁ σκιερὸς* (Oxypus opacus), ὅστις ἔχει σῶμα ἐπίμηκες, κεφαλὴν μικρὰν καὶ πεπλατυσμένην ἐκ τῶν ἄνω, κεραίας ἀρκετοῦ μήκους καὶ ἰσχυράς, εἰς ῥοπαλοειδεῖς ἀποφύσεις ἀποληγούσας, πόδας μακροὺς καὶ ἰσχυροὺς καὶ χρῶμα μελανοτεφρόν. Ἐνδιαιτᾶται ἐπὶ διαφόρων ἐν ἀποσυνθέσει εὑρισκομένων οὐσιῶν. Δ. Ν. Π.

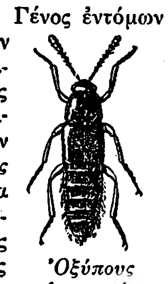
Ὀξύπους ὁ σκιερός.

ὀξυπρολίνη [*Ὀργ. Χημ.*]. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου:

$$\begin{array}{l} HO.HC\text{———}CH_2 \\ \quad\quad\;\; | \qquad\quad\; | \\ \quad\; H_2C.NH.CH.COOH \end{array}$$

ἀνευρεθεῖσα τῷ 1902 ὑπὸ τοῦ Fischer μεταξὺ τῶν προϊόντων τῆς σχάσεως τῶν πρωτεϊνῶν. Εἶναι σῶμα κρυσταλλικόν, εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ, τηκόμενον εἰς 270° μετ' ἀποσυνθέσεως. Εἶναι ἀριστερόστροφος καὶ κέκτηται γλυκεῖαν γεῦσιν. Σ. Γ.

α-ὀξυπροπιονικὴ *ἀλδεΰδη* [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *γαλακτικὴ ἀλδεΰδη*.

α-ὀξυπροπιονικὸν *ὀξὺ* [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *γαλακτικὸν ὀξύ*.

β-ὀξυπροπιονικὸν *ὀξύ*, ἢ *προπανόλη-(3)-ὀξὺ* [*Ὀργ. Χημ.*]. Εἶναι ὀξυοξὺ τοῦ τύπου:

$$CH_2(OH) . CH_2 . COOH$$

ἰσομερὲς ἐπομένως τοῦ *α-ὀξυπροπιονικοῦ* ἢ *γαλακτικοῦ ὀξέος*. Καλεῖται ἐπίσης καὶ *αἰθυλενογαλακτικὸν ὀξύ*, συνηθέστερον δ' ὅμως καὶ *ὑδρακρυλικὸν ὀξύ*, ὡς πλουσιώτερον τοῦ ἀκρυλικοῦ ὀξέος κατὰ ἓν μόριον ὕδατος. Παρασκευάζεται κατὰ διαφόρους συνθετικὰς μεθόδους, ἀποτελεῖ δὲ παχύρρυτον ὑγρόν. Σ. Γ.

ὀξυπρωτεϊνικὸν *ὀξὺ* [*Χημ.*]. Προϊὸν τῆς ἀπ' εὐθείας ὀξειδώσεως τῶν πρωτεϊνῶν ἢ πεπτονῶν, ἀπαντῶν ὡς κανονικὸν συστατικὸν τῶν οὔρων. Εἶναι ἀζωτοῦχος ὕλη πλουσία εἰς ὀξυγόνον καὶ περιέχει καὶ θεῖον. Ἡ χημικὴ αὐτῆς σύστασις εἶναι ἄγνωστος καὶ τὸ μόνον γνωστὸν εἶναι ὅτι κατὰ τὴν διάσπασιν αὐτῆς λαμβάνεται ὡς ἀποκλειστικὸν προϊὸν οὐρία. Σ. Γ.

ὀξύπτιλος (ὁ) (Oxyptilus) [*Ζωολ.*]. Γένος ἀραχνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀραχνωδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *θωμισιδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους ἀράχνας, ἀπαντώσας εἰς ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν Εὐρώπην. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ὀξύπτιλος ὁ μικρὸς* (Oxyptilus minor), ὁ *ὀξύπτιλος ὁ κηπαῖος* (Oxyptilus hortensis) καὶ ὁ *ὀξύπτιλος ὁ λευκὸς* (Oxyptilus albus). Πάντα τὰ εἴδη ταῦτα ἐνδιαιτῶνται ἐπὶ διαφόρων φυτῶν. Δ. Ν. Π.

ὀξύπυκνοι *φθόγγοι* [*Ἀρχ. Μουσ.*]. Οὕτως ἐκαλοῦντο συχνάκις οἱ τρεῖς φθόγγοι ἑνὸς πυκνοῦ διαστήματος, σχηματιζόμενοι ὅταν τὰ δύο κατώτερα τοῦ τετραχόρδου διαστήματα ἐλαμβάνοντο ὁμοῦ εἰς ὀλιγώτερον τοῦ ἐναπολείποντος τὰ δύο ταῦτα διάστημα. Ν. Α. Χ.

ὀξυπυριδῖναι, ἢ *πυριδόναι* [*Ὀργ. Χημ.*]. Καλοῦνται οὕτω τὰ ὑδροξυλιωμένα παράγωγα τῆς πυριδινῆς. Ἔχουσι τὸν τύπον

$$HO . C_5H_4N \text{ ἢ } O : C_5H_4 : NH$$

καὶ διακρίνονται τρία ἰσομερῆ, ἤτοι: Ἡ *α-ὀξυπυριδίνη* ἢ *α-πυριδόνη*, εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ σῶμα, τηκόμενον εἰς 107°, ἡ *β-ὀξυπυριδίνη* ἢ *β-πυριδόνη*, τηκομένη εἰς 124°,5 καὶ ἡ *γ-ὀξυπυριδίνη* ἢ *γ-πυριδόνη*, τηκομένη εἰς 148°,5. Σ. Γ.

ὀξυρεγμία (ἡ)· τὸ ἐρεύγεσθαι ὄξινα· κατάστασις ἀπαντῶσα εἰς τινας δυσπεπτικὰς παθήσεις τοῦ στομάχου, ἐπὶ ὑπερχλωρυδρίας ἰδίᾳ. Μ.Ν.Κ.

ὀξύρριζα. Ὅρος χημικὸς διὰ τὸ σύμπλεγμα τῶν στοιχείων (ρίζαν), ἥτις ἑνουμένη μεθ' ὑδροξυλίου ἢ πλειόνων τοιούτων ἀποτελεῖ ὀξύ. Οὕτω λ. χ. ἡ ὀξύρριζα τοῦ θειικοῦ ὀξέος H_2SO_4 εἶναι $-SO_3H$. Αἱ ὀξύρριζαι τῶν καρβονικῶν ὀξέων καλοῦνται καὶ *ἀκύλια* (βλ. λ.), φέρουσι δὲ γενικῶς πρὸς διάκρισιν ἀπ' ἀλλήλων διάφορα ὀνόματα,

Digitized by Google

σχηματιζόμενα ἐκ τῆς ρίζης τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀντιστίχου ὀξέος καὶ τῆς καταλήξεως *—ύλιον* ἢ *—ούλιον*, ὡς λ. χ. *ἀκετύλιον, προπιονύλιον, βενζούλιον* κτλ. Σ. Γ.

ὀξύρρινος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων ὀξεῖαν ρῖνα, σουβλερὴ μύτη.

ὀξύρρινος (ὁ) (Oxyrhynus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἰχθύων χονδροπτερυγίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σελαχωδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *λαμνιδῶν*, περιλαμβάνον ἱκανοῦ μεγέθους ἰχθῦς μὲ σῶμα ἰσχυρὸν καὶ ἐπίμηκες, κεφαλὴν ἐπιμήκη, ἀπολήγουσαν εἰς ἰσχυρότατον ρύγχος, στόμα εὐρέως διηνεωγμένον

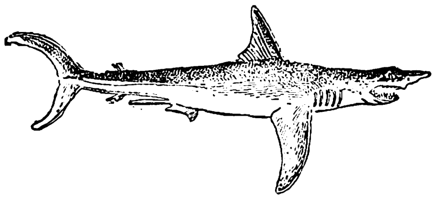

Ὀξύρρινος ὁ γλαυκός.

μὲ ἰσχυροὺς ὀδόντας καὶ οὐρὰν ἰσχυρὰν καὶ δισχιδῆ. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *ὀξύρρινος ὁ γλαυκός* (Oxyrhynus glaucus), ὅστις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους καὶ χρῶμα γλαυκόν. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Δ. Ν. Π.

—[Παλαιοζωολ.] Τοῦ γένους τούτου τῶν λαμνιδῶν σελαχίων ἰχθύων ἀπολιθωμένα λείψανα εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς μέσης κρητιδικῆς τοῦ μεσοζωϊκοῦ ἄχρι σήμερον.

Ἐν Ἑλλάδι ἀπολιθωμένα λείψανα *ὀξυρρινῶν* (καὶ δὴ τοῦ εἴδους *ὀξύρρινος cfr. Desori Agass.)* εὑρέθησαν ἐν Ἠπείρῳ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Μολίτσα ποταμοῦ ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἑλβετίου (Πας μεσογειακῆς) βαθμίδος τῆς μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

ὀξύρροδον (τό). Καλεῖται τὸ ὄξος (κοιν. *τριανταφυλλόξιδο*), ἐν τῷ ὁποίῳ ἔχουν προστεθῆ πέταλα ρόδων.

ὀξύρρυγχα (τά) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια μαλακοστράκων (βλ. *καρκίνος*).

ὀξύρρυγχος (ὁ) (Oxyrinchus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἰχθύων χονδροπτερυγίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *χονδροστέων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀκιπησιδῶν*. Ἐκ τῶν ᾠῶν τοῦ ἰχθύος τούτου παρασκευάζεται τὸ *μέλαν χαβιάριον* (κοιν. *μαῦρο χαβιάρι.*) Ἐπιστημονικῶς ὁ ὀξύρρυγχος καλεῖται *ἀκιπήσιον*. Δ. Ν. Π.

Ὀξύρυγχος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς φαραωνικῆς Αἰγύπτου, πρωτεύουσα τοῦ Ὀξυρυγχίτου νομοῦ, κειμένου μεταξὺ τοῦ Νείλου καὶ τῆς Λιβυκῆς ὀροσειρᾶς. Σήμερον ἀποτελεῖ ἐκτεταμένον σωρὸν ἐρειπίων, πλησίον τῶν ὁποίων εἶναι ἡ κωμόπολις *Βεχνέσα*. Τὸ ἀρχαῖον τῆς ὄνομα ἦτο *Πὲρ-μετὲτ* καὶ κοπτιστὶ *Πεμτζέ*, τὸ ὁποῖον ἐξηλληνίσθη εἰς *Πέμπτη*. Οἱ κάτοικοι ἐλάτρευον τὸν ἰχθὺν *ὀξύρρυγχον*, διεξήγαγον μάλιστα καὶ πόλεμον πρὸς τοὺς γείτονας Κυνοπολίτας, ἐπειδὴ οὗτοι ἔφαγον ὀξυρρύγχους. Ὁ Χριστιανισμὸς εἰσήχθη ταχέως εἰς αὐτήν, ἔνθα ἱδρύθη πλῆθος μονῶν, κατὰ δὲ τὸν Ε΄ αἰῶνα ἠριθμοῦντο 12 χιλ. μοναχῶν καὶ 10 χιλ. μοναχουσῶν. Οἱ ἀρχαιολόγοι Grenfell καὶ Hunt ἀνεκάλυψαν αὐτόθι τῷ 1884 πλῆθος παπύρων ἑλληνικῶν. Γ. Λ. Α.

ὀξύς, *—εῖα, —ύ*· ὁ ὠξυσμένος, αἰχμηρός, κοιν. *σουβλερός, μυτερός*, ἀντίθ. *ἀμβλύς*: «ὀξὺ βέλος», «ὀξεῖα λόγχη», «ὀξεῖα γωνία, — κορυφή»· || «ὀξεῖα μάχαιρα» κοφτερὸ μαχαίρι· || μεταφ., ἰσχυρός, ταχύς, ἀκριβής: «ὀξεῖα ὅρασις,—διάνοια,—ἀντίληψις»· || «ὀξὺς ἦχος», «ὀξεῖα φωνή» διαπεραστική· || «ὀξεῖα νόσος» ἡ ταχέως ἐξελισσομένη, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν *χρονίαν*· || ἐπὶ γεύσεως, ὄξινος, κοιν. *ξινός*: «ὀξὺς ὀπός»· || «ὀξὺς τόνος» ὁ ἐντεταμένος, ἡ *ὀξεῖα*, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸν *βαρὺν* καὶ τὸν *περισπώμενον*· || **ὀξὺ** (τὸ) ὡς οὐσ. (βλ. λ.).—Ἐπίρρ. **ὀξέως** (βλ. λ.).

ὀξύσαγμα (τά) *[Ζωολ.]*. Καλεῖται κατηγορία ζῴων, τὰ ὁποῖα ἔχουσιν ὀξὺν θάλαμον ἢ σάγμα.

ὀξύστομα (Oxystoma) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια *καρκίνων* (βλ. λ.).

ὀξυτελής (ὁ) (Oxyteles) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων πενταμερῶν συμμετρίας τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυελύτρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σταφυλινιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 30 εἴδη, ἀπαντῶντα πανταχοῦ σχεδὸν τῆς γῆς καὶ ἰδίᾳ ἐν Εὐρώπῃ. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *ὀξυτελὴς ὁ μέλανος* (Oxyteles niger), ὅστις ἔχει κεφαλὴν ἀπεστρογγυλωμένην καὶ πεπιεσμένην ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, κεραίας ἀρκετὰ βραχείας καὶ διωγκωμένας κατὰ τὸ ἄκρον των, σιαγόνας σκυτώδεις καὶ ἰσχυράς, προσακτρίδας ἐκ τριῶν ἀρθρώσεων ἀποτελουμένας, προθώρακα ἡμικυκλικόν, κοιλίαν ἐπιμήκη καὶ πεπιεσμένην ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, ἔλυτρα σκληρά, κερατώδους συστάσεως καὶ σχεδὸν τετραγωνικά. Οἱ τέσσαρες πρόσθιοι πόδες εἶναι ἀκανθωτοί. Ὁ χρωματισμὸς μελανός. Ἀπαντᾷ ἐπὶ τῶν περιττωμάτων τῶν διαφόρων ζῴων καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἕτερα εἴδη ἐνδιαιτῶνται ὑπὸ τὰς πέτρας καὶ γενικῶς τὰ ὑγρὰ μέρη. Δ. Ν. Π.

ὀξύτης, *—ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ *ὀξέος*: «ἡ ὀξύτης τοῦ βέλους, — τῆς λόγχης κττ.»· || σφοδρότης, ταχύτης, ἀκρίβεια: «ἡ ὀξύτης τῆς ὁράσεως, — τῆς ἀκοῆς, — τῆς ἀντιλήψεως»· || ἐπὶ γεύσεως, «ἡ ὀξύτης τοῦ οἴνου, — τῶν ἀώρων καρπῶν, — τοῦ ἐλαίου» (βλ. κάτ.).

—[Χημ.] *Ὀξύτης* καλεῖται ἰδιότης διαλυμάτων χαρακτηριζομένη ἐκ τῆς ἀναλόγου αἰσθήσεως τῆς γεύσεως. Προέρχεται ἐκ τῆς ἐν τῷ διαλύματι ὑπάρξεως τῶν σωμάτων τῶν καλουμένων ὀξέων, τῶν ὁποίων τὴν ὕπαρξιν ἐλέγχομεν διὰ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ χρώματος ὡρισμένων χρωστικῶν, τῶν ὁποίων συνηθεστέρα εἶναι τὸ ἡλιοτρόπιον, οὗτινος τὸ χρῶμα μεταβάλλεται εἰς ἐρυθρόν. Ἡ ὀξύτης δὲν εἶναι πάντοτε ἀνάλογος πρὸς τὴν περιεχομένην ποσότητα τοῦ ὀξέος. Τὰ ὀξέα εἶναι ἑνώσεις περιέχουσαι ὑδρογόνον, ὅπερ κατὰ τὴν ἠλεκτρόλυσιν ἀποβάλλεται ἐπὶ τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου τῆς ἠλεκτρολυτικῆς συσκευῆς. Ἐπίσης ἀπεδείχθη ὅτι εὑρίσκεται καὶ ἐν ἐλευθέρᾳ καταστάσει ἐν τῷ διαλύματι (ἠλεκτρολυτικὴ διάσπασις) εἰς ποσοστόν, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ μέτρον τῆς ὀξύτητος. Διὰ τοῦτο, πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεων, ἐκφράζομεν τὴν ὀξύτητα διαλυμάτων οὐχὶ ὡς ποσότητα περιεχομένου ὀξέος, ἀλλὰ ὡς πυκνότητα ἐλευθέρων ἰόντων ὑδρογόνου. Τὰ ἰσχυρὰ καλούμενα ὀξέα (ὑδροχλωρικόν, νιτρικὸν κλπ.) εἶναι τελείως διεσπασμένα καὶ ἡ ὀξύτης τῶν διαλυμάτων αὐτῶν, δηλαδὴ ἡ πυκνότης τῶν ἐλευθέρων ἰόντων ὑδρογόνου, εἶναι ἴση πρὸς τὴν πυκνότητα εἰς γραμμοϊσοδύναμα κατὰ λίτρον αὐτῶν. Εἰς τὰ ἀσθενῆ ὅμως ὀξέα ἡ ὀξύτης εἶναι πολὺ μικροτέρα τῆς ἀναλογούσης πρὸς τὴν ποσότητα τοῦ ὀξέος, διότι μικρὸν ταύτης ποσοστὸν εὑρίσκεται διεσπασμένον. Κανονικὸν διάλυμα ὀξικοῦ π. χ. ὀξέος εἶναι $^1/_{72}$ κανονικὸν ὡς πρὸς τὴν πυκνότητα ἰόντων ὑδρογόνου, ἡ ὀξύτης δ' αὐτοῦ εἶναι τὸ $^1/_{72}$ τῆς ὀξύτητος κανονικοῦ διαλύματος ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος. Ἡ ὀξύτης, ἐκφραζομένη ὡς ποσότης ἰόντων ὑδρογόνου ἐλευθέρων κατὰ λίτρον, καλεῖται καὶ *ἐνεργὸς ὀξύτης* πρὸς διαστολὴν ἀπὸ τῆς ὁλικῆς ποσότητος τῶν περιεχομένων ὀξέων, ὡς αὐτὴ μετρεῖται κατὰ τὴν ὀξυμετρίαν. Κανονικὸν διάλυμα ἰόντων ὑδρογόνου ἀντιστοιχεῖ εἰς πυκνότητα $^1/_{10^0}$ γρμ. εἰς ἓν λίτρον. Ἡ πυκνότης ἰόντων ὑδρογόνου καὶ καθαροῦ ὕδατος, ἤτοι εἰς οὐδέτερον διάλυμα, εἶναι $^1/_{10^7}$ ἢ 10^{-7} περίπου (ἤτοι 1 γρ. εἰς 10 ἑκατ. λίτρων). Εἰς ἀλκαλικὰ διαλύματα ἡ πυκνότης αὕτη εἶναι ἀκόμη μικροτέρα, ὥστε εἰς κανονικὸν διάλυμα ἰσχυροῦ ἀλκάλεως εἶναι 10—14 (1 γρ. εἰς 100 τρισεκατ. λίτρων). Ἐπειδὴ τὸ γινόμενον τῶν ποσοτήτων ὑδρογονιόντων καὶ ὑδροξυλιόντων διαλυμάτων εἶναι σταθερὸς ἀριθμός, γιγνώσκοντες τὴν ποσότητα ὑδρογονιόντων εὑρίσκομεν τὴν τῶν ὑδροξυλιόντων· οὕτω διὰ τῆς πυκνότητος τῶν ὑδρογονιόντων εὑρίσκομεν καὶ τὴν ἀλκαλικότητα. Ὁ Sörensen εἰσήγαγε τὴν ἔκφρασιν τῆς ὀξύτητος διὰ τοῦ καλουμένου *δείκτου ἐνεργοῦ ὀξύτητος PH*, ἐκθέτου τῆς δυνάμεως τοῦ δέκα μὲ τὸ ἀντίθετον σημεῖον ἢ ἀκριβέστερον τοῦ λογαρίθμου τῆς πυκνότητος ὑδρογονιόντων μετ' ἀντιθέτου σημείου. Οὐδέτερα διαλύματα χαρακτηρίζονται ὑπὸ PH=7 ὄξινα ἀπὸ PH=0 ἕως PH=7, καὶ διαλύματα ἀλκαλικὰ ἀπὸ PH=7 ἕως PH=14. Ἐὰν ἔχωμεν PH=12, τὸ διάλυμα ἔχει πυκνότητα ὑδροξυλιόντων POH=2. Ἡ μέτρησις τοῦ PH γίνεται ἠλεκτρομετρικῶς καὶ χρωματομετρικῶς. Ἡ γνῶσις τῆς ὀξύτητος ἐν τῇ βιολογίᾳ εἶναι ἀπαραίτητος. Οὕτω ἐν τῇ μικροβιολογίᾳ καὶ ζυμοτεχνίᾳ διὰ τὴν καλὴν καλλιέργειαν τῶν παθογόνων μικροβίων καὶ ζυμῶν ἀπαραίτητος εἶναι ἡ ὕπαρξις περιβάλλοντος θρεπτικοῦ ὑλικοῦ ὡρισμένης ἀντιδράσεως ἀντιστοιχούσης κατὰ μέσον ὅρον εἰς PH 7,2 ἕως 7,8. Ἐπίσης καὶ κατὰ τὴν διατήρησιν ζυμῶν, ἐμβολίων καὶ ὀρῶν τηροῦμεν ὡρισμένον PH ἀνώτερον τοῦ 7,2. Τὰ διάφορα ὑγρὰ τοῦ σώματος ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει ἔχουσιν ὡρισμένην ὀξύτητα, ἥτις παραλλάσσει ἀναλόγως τοῦ εἴδους καὶ τῆς ἐντάσεως τῆς νόσου· π. χ. κατὰ τὸ διαβητικὸν κῶμα, ὅτε ἐπέρχεται ἰσχυρὰ ὀξίνωσις τοῦ ὀργανισμοῦ, ἡ πυκνότης τῶν Η ἰόντων φθάνει τὰ $1,5 \times 10^{-7}$. Τὸ αἷμα ἔχει μεγάλην ρυθμιστικὴν ἱκανότητα τῆς ὀξύτητος αὐτοῦ. Τὸ φλεβικὸν αἷμα εἰς θερμοκρασίαν 18° ἐξεταζόμενον δίδει PH 7,56 ἕως 7,59. Τὸ γαστρικὸν ὑγρὸν ἔχει ἰσχυρῶς ὄξινον ἀντίδρασιν. Τῶν φυσιολογικῶν οὔρων ἡ ἀντίδρασις ἀμέσως μετὰ τὴν οὔρησιν εἶναι ὄξινος. Τὰ πλεῖστα τῶν ὑγρῶν τοῦ σώματος ὡς ὁ σίελος, ἡ λέμφος, τὸ σπέρμα, τὸ γάλα, ἡ χολή, ὡς καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐντέρου, ἔχουσι PH κατά τι ἀνώτερον τοῦ 7,1. Π. Δ. Ζ.—Κ. Α. Τ.

— [Βυζ. Μουσ.] Μουσικὸς ὅρος σημαίνων τὴν ἔν τινι μελῳδίᾳ ἀνιοῦσαν σειρὰν φθόγγων διαδεχομένων ἀλλήλους ἐπὶ τὸ ὀξύτερον.

Ταυτόσημος τούτου: **ἀναπλοκή**: **ἀντίθετοι**: *καταπλοκή, βαρύτης*. Ν. Α. Χ.

—[Ναυπηγ.] *Ὀξύτης* πλοίου καλεῖται ἡ πλησίασις τῶν σκελῶν τῶν ἑδρῶν πρὸς τὸ διάμηκες ἐπίπεδον καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὁριζοντίου ἐπιπέδου τοῦ διερχομένου διὰ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τῆς τρόπιδος. Μετρεῖται δὲ ἡ ὀξύτης διὰ τῆς καθέτου τῆς ἀγομένης ἀπὸ τοῦ ἄκρου ἑνὸς τῶν σκελῶν ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τῆς τρόπιδος. Σ. Ε. Λ.

— **ὀξύτης** *ἐδαφικὴ* *[Ἐδαφολ.—Λιπασμ.]*· βλ. λ. *ἐδαφικὴ* ὀξύτης.

ὀξυτοκία (ἡ)· ταχὺς τοκετός.

ὀξυτόκιον (τό)· φάρμακον πρὸς ἐπιτάχυνσιν τοῦ τοκετοῦ.

ὀξυτολουόλια (τὰ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *κρεσόλια*.

ὀξυτολουυλικὰ *ὀξέα* *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *κρεσοτινικὰ* ὀξέα.

ὀξύτονος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· λέξις ἔχουσα ὀξεῖαν ἐπὶ τῆς ληγούσης, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν *περισπωμένην*.

ὀξυτονῶ *(—έω)*· θέτω ὀξεῖαν ἐπὶ τῆς ληγούσης τῆς λέξεως, ἄλλως *ὀξύνω*, πρὸς ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸ *περισπῶ*.

ὀξυτρικαρβαλλυλικὸν *ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *κιτρικὸν* ὀξύ.

ὀξυτρικετόνη (ἡ) ἡ 3-*μεθυλεπτανόλη*-(3)-*τριόνη*-(2, 5, 6). *[Οργ. Χημ.]*. Εἶναι ὑδροξυλιωμένη τρικετόνη τοῦ τύπου:

$$CH_3.\,CO.\,C\,(OH).\,CH_2.\,CO.\,CO.\,CH_3$$
$$|$$
$$CH_3$$

Ἄχρουν πικρᾶς γεύσεως, πυκνόρρευστον ἔλαιον. Σ. Γ.

ὀξυτριχίδαι (οἱ) (Oxytrichidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἐγχυματικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὑποτρίχων*, περιλαμβάνουσα μικροτάτους ὑδροβίους ζωϊκοὺς ὀργανισμούς, πανταχοῦ σχεδὸν τῆς γῆς ἀπαντῶντας. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ὀξύτριχος* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

ὀξύτριχος (ὁ) (Oxytrichus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐγχυματικῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀξυτριχιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ μικροτάτου μεγέθους, ἐντὸς τῶν γλυκέων ὑδάτων ἢ τῶν ἑλῶν ἐνδιαιτώμενα. Δ. Ν. Π.

ὀξυϋδρικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀποτελούμενος ἐξ ὀξυγόνου καὶ ὑδρογόνου.

—ὀξυϋδρικὴ φλόξ. Φλὸξ παραγομένη διὰ καύσεως ὑδρογόνου ἐν ὀξυγόνῳ. Ἡ φλὸξ ὑδρογόνου καιομένου ἐν τῷ ἀέρι εἶναι μικρά, ἄχρους καὶ λίαν ὑψηλῆς θερμοκρασίας, λόγῳ δὲ τοῦ ἀσθενεστάτου αὐτῆς φωτὸς ἐκλήθη ἡ τοιαύτην φλόγα ἀναπτύσσουσα συσκευὴ φιλοσοφικὴ λυχνία. Ἡ θερμοκρασία τῆς φλογὸς αὐτῆς καθίσταται πολὺ μεγαλυτέρα, ὅταν ἡ καῦσις τοῦ ὑδρογόνου γίνεται οὐχὶ εἰς τὸν ἀέρα ἀλλ' εἰς καθαρὸν ὀξυγόνον. Ἡ θερμοκρασία τῆς φλογὸς αὐτῆς ὑπολογίζεται εἰς 2.000 βαθμοὺς περίπου, ἓν δὲ γραμμάριον ὑδρογόνου οὕτω καιομένου ἀναπτύσσει τόσην θερμότητα ὅση ἀπαιτεῖται διὰ νὰ θερμάνῃ 34,5 χιλιόγραμμα ὕδατος κατὰ ἕνα βαθμόν. Εὐκόλως καὶ ἄνευ κινδύνου ἐκρήξεως δυνάμεθα νὰ παραγάγωμεν τοιαύτην φλόγα διὰ συσκευῆς τοῦ Ντάνιελ (αὐλὸς τοῦ Ντάνιελ), ἥτις ἀποτελεῖται ἐκ δύο συγκεντρικῶν, μικρᾶς διαμέτρου σωλήνων, ἐκ τῶν ὁποίων διὰ μὲν τοῦ ἐξωτερικοῦ, διπλασίας περίπου χωρητικότητος, διοχετεύεται ὑδρογόνον, διὰ δὲ τοῦ ἐσωτερικοῦ ὀξυγόνον, ἅτινα ἀναμειγνύονται μόλις περὶ τὸ στόμιον τοῦ σωλῆνος ὅπου καὶ ἀναφλέγονται. Ἡ φλὸξ ἀποκτᾷ τὴν μεγίστην αὐτῆς ἔντασιν, ὅταν τὸ μεῖγμα τοῦ ὀξυγόνου μετὰ τοῦ ὑδρογόνου πλησιάζῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον τὴν πρὸς χημικὴν ἕνωσιν αὐτῶν ἀπαιτουμένην ἀναλογίαν, ἤτοι ὅταν ὁ ὄγκος τοῦ ὑδρογόνου εἶναι διπλάσιος τοῦ τοῦ ὀξυγόνου. Διὰ τῆς ὀξυυδρικῆς φλογὸς τήκονται καὶ τὰ δυστηκτότερα τῶν μετάλλων, ὡς ὁ λευκόχρυσος καὶ ἄλλα δυστηκτότατα σώματα, ὡς ὁ χαλαζίας, ὁ ἄστριος κλπ., ἐλάχιστα δὲ σώματα παραμένουσιν ἄτηκτα, ὡς ὀξείδιά τινα, π. χ. τὸ ὀξείδιον τοῦ ἀσβεστίου, τοῦ μαγνησίου, τοῦ ζιρκονίου κλπ., ἅτινα τότε διαπυρούμενα ἰσχυρῶς φωτοβολοῦν ἐντονώτατα. Τοιοῦτον εἶναι τὸ φῶς τοῦ Drammont τὸ ὁποῖον πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτὸς ἐχρησιμοποιεῖτο πρὸς ἔντονον φωτισμόν, ἰδίως κατὰ τὰς προβολὰς διὰ τοῦ καλουμένου μαγικοῦ λύχνου. Ἡ ὀξυυδρικὴ φλὸξ χρησιμοποιεῖται καὶ διὰ τὴν παρασκευὴν τεχνητῶν πολυτίμων λίθων. Σ. Γ.

ὀξυυδρογόνον (τό). Κακῶς πλασθὲν ὄνομα διὰ τὸ μῖγμα ὀξυγόνου καὶ ὑδρογόνου.

ὀξυυδροκινόνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι τρισθενὴς φαινόλη (τριοξυβενζόλιον) τοῦ τύπου:

$$C_6H_3\,(OH)_3\;[1:2:4]$$

Παρεσκευάσθη συνθετικῶς. Διάλυμα αὐτῆς χρώννυται διὰ φωσφορομολυβδαινικοῦ ὀξέος κυανοῦν. Σ. Γ.

Digitized by Google

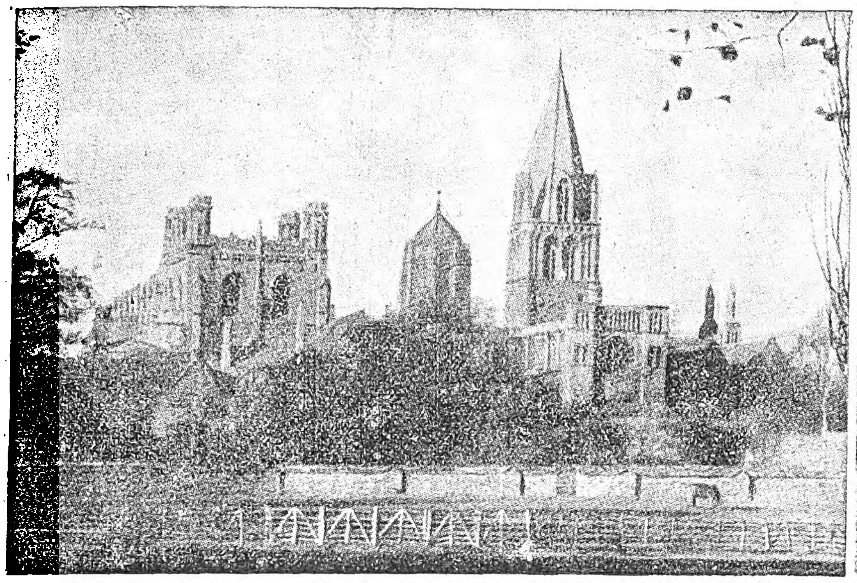

Ὁ ναὸς τοῦ Χριστοῦ.

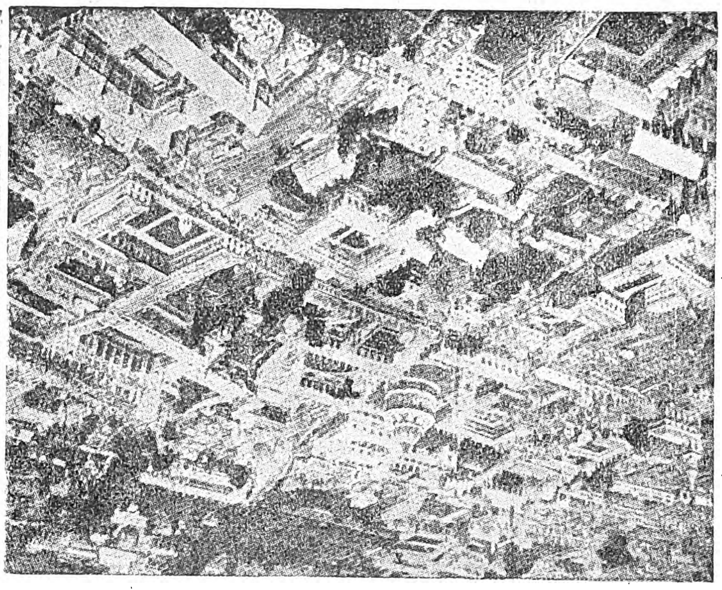

Ἄποψις τῆς Ὀξφόρδης ἀπὸ ἀεροπλάνου.

π-ὀξυφαινυλαιθυλαλκοόλη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *τυροσόλη.*

π-ὀξυφαινυλαιθυλαμίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου:

$$HO.C_6H_4.CH_2.CH_2.NH_2$$

Ἀποτελεῖ τὸ δραστικὸν συστατικὸν τῆς ἐρυσιβώδους ὀλύρας. Παράγωγον ἀλκυλιωμένον αὐτῆς εἶναι ἡ *χορδενίνη*, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ ἐνεργὸν συστατικὸν τῶν φύτρων τῆς κριθῆς. σ. γ.

ὀξυφαινυλογλυκίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $HO.C_6H_4.NH.CH_2.COOH$ λαμβανομένη δι' ἐπιδράσεως χλωροξικοῦ ὀξέος ἐπὶ ἀμινοφαινόλης. Εἶναι ἐξαίρετος φωτογραφικὸς ἐμφανιστὴς ἰδίως διὰ τὰς βραδείας ἐμφανίσεις. σ. γ.

π-ὀξυφαινυλοξικὸν ὀξὺ *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $HO.C_6H_4.CH_2.COOH$. Ἀνευρίσκεται εἰς τὰ οὖρα ὡς προϊὸν ἀποσυνθέσεως τῶν πρωτεϊνῶν. σ. γ.

ὀξυφθοριοῦχος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό). Ἐπίθετον ἐπὶ χημικῶν ἑνώσεων στοιχείων μετ' ὀξυγόνου καὶ φθορίου.

ὀξυφλεγμασία (ἡ)· ὀξεῖα φλεγμονή, ἔντονος φλόγωσις.

ὀξυφλόγωσις, *—εως* (ἡ)· ὀρθότ. *ὀξυφλογωσία*· ὀξεῖα φλόγωσις, *ὀξυφλεγμασία* (βλ. λ.).

ὀξυφλουορένιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου:

$$(C_6H_4)_2{>}CH.OH$$

λαμβανομένη δι' ἀναγωγῆς τῆς *φλουορενόνης*. Τήκεται εἰς 156°. σ. γ.

ὀξυφλωρογλυκίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι τὸ ἀσύμμετρον τετραοξυβενζόλιον

$$C_6H_2(OH)_4\ [1:2:3:5]$$

Τήκεται εἰς 165°. Παράγωγον αὐτῆς εἶναι ἡ *ἰρετόλη* (βλ. λ.). σ. γ.

ὀξυφοίνιξ (ὁ) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν (βλ. *ταμάρινθος*).

ὀξυφουμαρικὸν ὀξὺ *[Ὀργ. Χημ.]*. Ἔχει τὸν τύπον:

HOOC	H
HO	COOH

καὶ ἀποτελεῖ τὴν μίαν ἐκ τῶν στερεοϊσομερῶν μορφῶν τοῦ *ὀξαλοξικοῦ ὀξέος*. Λευκὴ κρυσταλλικὴ κόνις, τηκομένη εἰς 184°. σ. γ.

ὀξύφυλλα (τὰ) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται τὰ φυτὰ τὰ ἔχοντα αἰχμηρὰ φύλλα.

ὀξύφυλλος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων ὀξέα, σουβλερὰ φύλλα.

ὀξύφωνος (γαλλ. ténor, haute-contre ἢ taille). Ὁ ἔχων τὴν ὀξυτέραν ἐκ τῶν ἀνδρικῶν φωνῶν (κοινῶς *τενόρος*), ἧς ἡ συνήθης ἔκτασις εἶναι:

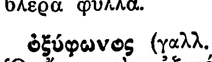 ἢ ὡς εἴθισται νὰ γράφεται: 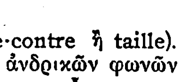

Ἡ φωνὴ τοῦ ὀξυφώνου ὑποδιαιρεῖται εἰς τὰς ἑπομένας κατηγορίας:

Ὀξύφωνος δραματικός. Παρουσιάζει τὰ διακριτικὰ φωνῆς ἰσχυρᾶς, ἧς ὁ ὄγκος πλησιάζει ἐνίοτε τὴν τοῦ βαρυτόνου. Ἰδίως περὶ τὸ κέντρον. Χρησιμοποιεῖ κυρίως τὴν φωνὴν τοῦ στήθους καὶ ἐλάχιστα τὴν κεφαλικήν. Εἶναι ἡ σπανιωτέρα ἐκ τῶν ἀνδρικῶν φωνῶν.

Ὀξύφωνος λυρικὸς (ἰταλ. tenore lirico). Παρουσιάζει φωνὴν ὀλιγώτερον ἰσχυρὰν τῆς τοῦ δραματικοῦ· ἀντὶ τούτου τὸ χρῶμα τῆς φωνῆς του εἶναι μελῳδικώτερον καὶ γοητευτικώτερον. Τὸ δραματολόγιόν του πλουσιώτατον, περιλαμβάνει ἐνίοτε καὶ ἔργα ἐκτελούμενα ὑπὸ τῶν δραματικῶν ἢ τῶν ἐλαφρῶν ὀξυφώνων.

Ὀξύφωνος ἐλαφρὸς (ἰταλ. tenore leggiero). Εἶναι ἡ εὐκολωτέρα καὶ ἡ ἔχουσα μεγαλυτέραν ἔκτασιν φωνὴ τενόρου. Ὁ ὄγκος της εἶναι μικρός, συχνάκις δὲ χρησιμοποιεῖ τὴν κεφαλικὴν φωνήν. γ. σ.

ὀξυχλωρίδιον (τὸ) *[Χημ.]*· βλ. *ὀξυχλωριοῦχος*.

ὀξυχλωριοῦχος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό). Ἐπίθετον ἐπὶ χημικῶν ἑνώσεων τῶν στοιχείων μετ' ὀξυγόνου καὶ χλωρίου. Αἱ ἑνώσεις αὐταὶ ὀνοματίζονται καὶ ὡς *ὀξυχλωρίδια* τῶν ἀντιστοίχων στοιχείων. σ. γ.

ὀξύχολος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὀξύθυμος, εὐόργητος.

ὀξυχρωματίνη (ἡ)· βλ. *λανθανίνη*.

ὀξυχρωμίνη (ἡ) *[Βιομ. Χημ.]*. Συνθετικὸν χρῶμα τῶν μαλλίνων, βάπτον διὰ μετακατεργασίας διὰ χρωμίου. Λίαν ἀνθεκτικὸν χρῶμα. σ. γ.

ὀξυχρωμοχρώματα (τὰ) *[Χημ.]*. Εἶναι συνθετικὰ χρώματα τῶν μαλλίνων, βάπτοντα διὰ μετακατεργασίας διὰ χρωμίου. Παρουσιάζουν ἔξοχον ἀντοχήν. σ. γ.

ὀξύωμος (ὁ) (Oxyomus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων πενταμεροῦς συμμετρίας τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πεταλοκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*, περιλαμβάνον μετρίου μεγέθους κανθάρους. Ἐκ τῶν 30 περίπου εἰδῶν τοῦ γένους, πάντων ἰθαγενῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἀξιολογώτερον εἶναι ὁ *ὀξύωμος ὁ γραμμωτὸς* (Oxyomus lineatus), ὅστις ἔχει μέτριον μέγεθος, κεφαλὴν πεπλατυσμένην ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, προθώρακα βραχύν, πόδας βραχεῖς καὶ πολυακανθωτοὺς καὶ χρῶμα μελανόφαιον μὲ λεπτὰς παραλλήλους λευκὰς γραμμώσεις ἐπὶ τῆς ράχεως. Δ. Ν. Π.

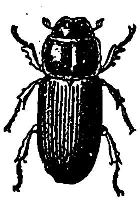

Ὀξύωμος ὁ στικτός.

ὀξυωπία (ἡ)· τὸ νὰ βλέπῃ τις ὀξέως, μετ' ἐξαιρετικῆς ἀκριβείας, *ἀντίθ. ἀμβλυωπία*.

Ὀξφόρδη (ἡ) (Oxford, προφ. *Ὄξφορντ*, ἀρχ. *Ὀξώνιον*) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας, πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου κομητείας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ταμέσεως. Κάτ. 57.000. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ Λονδίνου (64 μίλλια), τοῦ Μπίρμιγχαμ, Σέφφιλντ καὶ ἄλλων κεντρικῶν πόλεων. Τὸ ὄνομα *Ὄξφορντ* εἶναι παραφθορὰ τῶν σαξωνικῶν ὀνομάτων *Ὀξναφόρντα* καὶ *Ὀρναφόρντα* (πόλις, πύργος ὕδατος), εὑρισκομένων ἐπὶ νομισμάτων τοῦ Ι' μ. Χ. αἰῶνος. Ἡ πόλις ἀναφέρεται τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῷ 912, ὅτε ὁ Ἐδουάρδος ὁ πρεσβύτερος «ἐκράτει τοῦ Λούντενμπυργκ (Λονδίνου) καὶ Ὀξναφόρντα» καὶ ὅλων τῶν ὑπαγομένων αὐτοῖς γαιῶν. Ἀξιόλογος ἀπὸ οἰκονομικῆς καὶ στρατηγικῆς ἀπόψεως, ὑπέστη ἐπανειλημμένως δῃώσεις ὑπὸ τῶν Δανῶν ἐπιδρομέων κατακτητῶν, τῷ 979, 1002, 1010, 1013. Ἡ Ὀξφόρδη ἤκμασε εὐδαιμονοῦσα ὑπὸ τοὺς Νορμανδοὺς κυβερνήτας ντ' Ὄϋλο (d'Oyly ἢ d'Oiloi) πατέρα καὶ υἱόν, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν ὁποίων ἐκτίσθησαν τὰ τείχη τῆς πόλεως, ναοὶ καὶ γέφυραι, ἔφθασε δὲ εἰς μεγίστην ἀκμὴν περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΓ' αἰῶνος, ὅτε καὶ συνῆλθεν ἐκεῖ τὸ «παράφρον κοινοβούλιον» πρὸς σύνταξιν ἀναμορφωτικοῦ κυβερνητικοῦ σχεδίου (βλ. *Ὀξφόρδης σχέδιον*). Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἡ στρατηγικὴ θέσις τῆς Ὀξφόρδης κατέστησεν αὐτὴν ἕδραν τοῦ βασιλικοῦ ἐπιτελείου, τῷ 1642. Τὸν Μάϊον τοῦ 1646 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Φαίρφαξ μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Καρόλου Α'. Ἡ Ὀξφόρδη εἶναι κυρίως γνωστὴ ἐκ τοῦ περιφήμου πανεπιστημίου, τὸ ἀκαδημαϊκὸν περιβάλλον τοῦ ὁποίου κατέπνιγε πᾶσαν βιομηχανικὴν ἐκδήλωσιν. Μόνον κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας παρετηρήθη μικρὰ πρόοδος εἰς τὴν βιομηχανίαν, μέχρι τοῦδε περιοριζομένην εἰς ἐκδοτικοὺς οἴκους, τυπογραφεῖα καὶ ραφεῖα ἠθεννῶν. Τὰ ἐργοστάσια αὐτοκινήτων Μόρρις, εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀνατολικῶς τῆς πόλεως κείμενα, ἔδωσαν αὐτῇ ἀπό τινος βιομηχανικήν τινα σημασίαν. Ε. Σ.

— **Ὀξφόρδης *κίνημα*.** Ἐκλήθη οὕτω κίνημα ἐκδηλωθὲν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὀξφόρδης τῷ 1833, πρὸς θρησκευτικὴν ἀναμόρφωσιν καὶ πρὸς προστασίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας ἀπὸ τῶν κινδύνων τῆς πολιτικοποιήσεως τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἐραστιανισμοῦ, καθ' ὃν τὸ μεγαλύτερον κῦρος εἰς ζητήματα θρησκείας πρέπει νὰ ἔχῃ τὸ κράτος, καὶ τῆς ἐλευθεροφροσύνης. Ἀρχηγοὶ τοῦ κινήματος ἦσαν ὁ Πιούζη (Pusey), ὁ Νιούμαν (Newman), ὁ Κέμπλ (Keble) καὶ ὁ Φρόοντ (Froude), ἀνήκοντες καὶ οἱ τέσσαρες εἰς τὸ κολλέγιον Ὄριελ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀξφόρδης. Τὸ κίνημα τοῦτο κατηγορήθη ὡς δεσμεῦον τὴν ἐλευθερίαν τῆς σκέψεως καὶ ὡς ἐπιστροφὴ εἰς τὴν δεισιδαιμονίαν, τὸν ρωμαιοκαθολικισμὸν καὶ τὴν τυφλὴν ὑπακοὴν εἰς κενοὺς τύπους. Τῷ 1845 αἱ ἀρχαὶ τοῦ πανεπιστημίου κατεδίκασαν αὐτὸ ὡς στρεφόμενον ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας καὶ ὡς ὑποδεικνύον τὴν ὑπεροχὴν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης.

— **Ὀξφόρδης *πανεπιστήμιον*** (Oxford University). Τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ὀξφόρδης ἱδρύθη κατὰ τὸν ΙΒ' μ. Χ. αἰῶνα. Περιλαμβάνει 27 κολλέγια, ἐξ ὧν τέσσαρα εἶναι γυναικεῖα (Somerville 1879, Lady Margaret Hall 1879, St. Hugh's Hall 1886, St. Hildas 1893). Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχουν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τέσσαρα ἀνεξάρτητα θεολογικὰ ἱδρύματα. Τὰ κολλέγια εἶναι τρόπον τινὰ ἀνεξάρτητοι ὀργανώσεις ἢ σωματεῖα ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοῦ πανεπιστημίου. Τὸ ἀνώτατον ἀξίωμα ἐν τῷ πανεπιστημίῳ εἶναι τὸ ἰσόβιον τοῦ πρυτάνεως (Chancellor). Ὁ ἀντιπρύτανις εἶναι κυρίως ἡ κεφαλὴ τοῦ πανεπιστημίου. Ἐκλέγεται κατ' ἔτος ὑπὸ τοῦ πρυτάνεως μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν τῶν κολλεγίων. Τὸ πανεπιστήμιον, διὰ προνομίου παραχωρηθέντος τῷ 1604, ἐκλέγει δύο βουλευτὰς κατὰ τὸ ἀναλογικὸν σύστημα. Τὸ ἑβδομαδιαῖον συμβούλιον (Hebdomadal Council), ἐκλεγόμενον καθ' ἑξαετίαν ὑπὸ τῆς πανεπιστημιακῆς ἐκκλησίας (congregation), ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν πρύτανιν, ἀντιπρύτανιν, προπρύτανιν καὶ δύο συγκλητικοὺς καὶ δεκαοκτὼ ἄλλα μέλη ἐκ τῶν καθηγητῶν καὶ ἀρχηγῶν κολλεγίων. Τὸ συμβούλιον τοῦτο, συνερχόμενον καθ' ἑβδομάδα, ἀσχολεῖται μὲ τὰς γενικὰς ὑποθέσεις τοῦ πανεπιστημίου, συζητεῖ δὲ καὶ ὑποβάλλει εἰς τὴν συνέλευσιν (Convocation) πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν πανεπιστημιακὴν νομοθεσίαν. Ἡ ἐκκλησία τοῦ πανεπιστημίου ἀποτελεῖται ἀπὸ ὅλους τοὺς σχετιζομένους μὲ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ διοίκησιν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ, οἵτινες κατῴκησαν ἐπὶ ὡρισμένον χρονικὸν διάστημα ἐντὸς ἀκτῖνος $2^1/_2$ μιλλίων ἀπὸ τοῦ Κάρφαξ (Carfax, λατ. quadrifurcus) τοῦ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πόλεως σταυροδρομίου. Ἡ ἐκκλη-

Digitized by Google

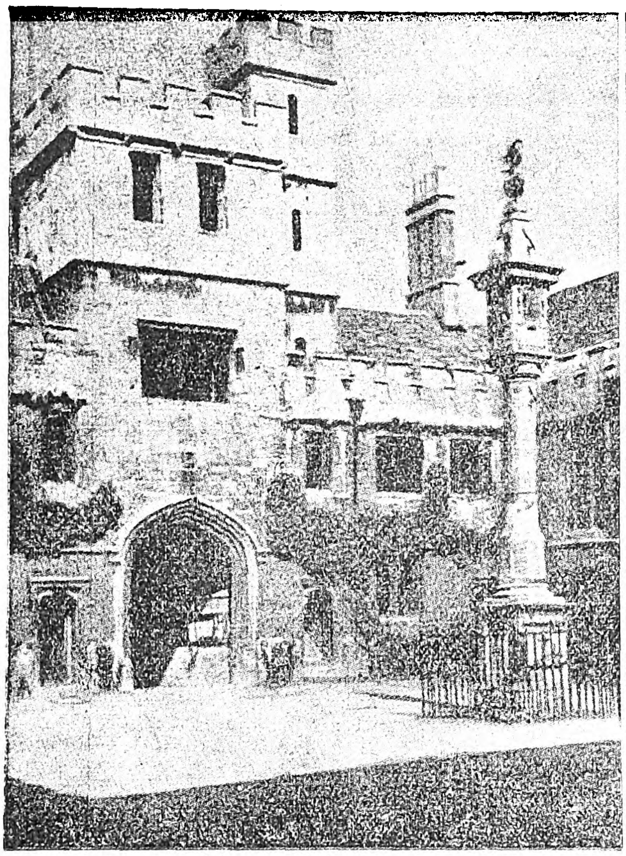

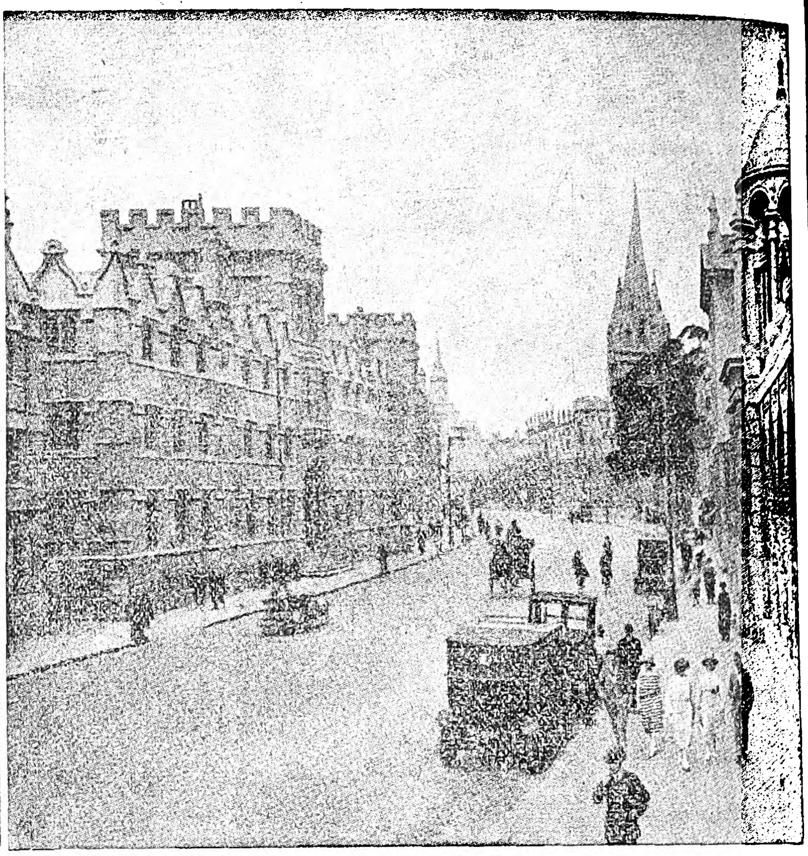

1) *Τὸ κολλέγιον Κόρπους Κρίστι.* 2) *Ἡ Ἄνω ὁδὸς μὲ τὸ πανεπιστήμιον πρὸ τὰ ἀριστερὰ καὶ τὸ Κολλέγιον τῆς βασιλίσσης πρὸς τὰ δεξιά.*

σία ἐπικυροῖ ἢ τροποποιεῖ τὰ νομοσχέδια τοῦ ἑβδομαδιαίου συμβουλίου πρὶν ὑποβληθοῦν αὐτὰ εἰς τὴν συνέλευσιν. Ἡ συνέλευσις ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς διδάκτορας καὶ ἄλλους ἀνωτέρους τιτλούχους τοῦ πανεπιστημίου, οἵτινες φέρονται ἐγγεγραμμένοι εἰς τὰ βιβλία τοῦ πανεπιστημίου ὡς πληρώσαντες τὴν συνδρομήν των, καὶ ἐξασκεῖ τὸν ἔλεγχον ἐπὶ τῶν ἀφορώντων τὸ πανεπιστήμιον ζητημάτων. Ἐκ τῶν δύο τούτων σωμάτων ὑπάρχουν ἐπιτροπαὶ ἐπιφορτισμέναι μὲ ἐξωδιοικητικὰς ὑποθέσεις, τὰς βιβλιοθήκας, τὰ μουσεῖα, τὸν τύπον, τὰς πινακοθήκας κτλ. Ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ὑπάρχουν αἱ ἑξῆς σχολαί: θεολογίας, νομικῆς, φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἰατρικῆς καὶ τεχνῶν. Φοιτηταὶ ἄλλων ἰσοτίμων ἐν τῷ ἡνωμένῳ βασιλείῳ πανεπιστημίων (Καῖμπριτζ, Δουβλίνου) δύνανται νὰ μεταγραφοῦν εἰς τὸ τῆς Ὀξφόρδης. Λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὁ χρόνος φοιτήσεως φοιτητῶν προερχομένων ἐξ ἄλλων μὴ ἰσοτίμων θεωρουμένων πανεπιστημίων ἐν τῇ Μεγάλῃ Βρεττανίᾳ. Φοιτηταὶ ξένων πανεπιστημίων καὶ τινων ἀποικιακῶν καὶ ἰνδικῶν ὑπόκεινται εἰς ὅρους μεταγραφῆς καὶ ἐγγραφῆς δι' ἀνωτέρας σπουδὰς ἀναλόγως τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ πανεπιστημίου των ἔναντι τοῦ τῆς Ὀξφόρδης.

Σχεδὸν ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς του τὸ πανεπιστήμιον ηὐνοήθη μὲ βασιλικὰ προνόμια. Ριζικαὶ μεταρρυθμίσεις τὸν ΙΘ' αἰῶνα ἔφερον τὸ πανεπιστήμιον εἰς τὴν πρώτην σειρὰν μεταξὺ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἱδρυμάτων ὅλου τοῦ κόσμου. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος εἰσήχθησαν αἱ γραπταὶ ἐξετάσεις ἀντὶ τῶν προφορικῶν. Τῷ 1858 ηὐξήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν καθηγητῶν, τῷ δὲ 1877 μέρος τῶν προσόδων τῶν κολλεγίων διετέθη διὰ τὸ πανεπιστήμιον, προσετέθησαν νέα κολλέγια καὶ νέοι τίτλοι καὶ κατεβλήθη μεγάλη φροντίς, ὅπως ὁ ὀργανισμὸς συμβαδίζῃ μὲ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς.
Ε. Σ.

ὀξφόρδιος ***βαθμὶς*** (Oxfordien). Ὀνομάζεται ἡ ἀνωτάτη γεωλογικὴ βαθμὶς τοῦ κατωτέρου ᾠολιθικοῦ ὑποσυστήματος, τὸ ὁποῖον μετὰ τοῦ λιασίου ἀπαρτίζει τὸ σύστημα στρωμάτων τοῦ ἰουρασικοῦ. *Ὀξφόρδιος* καλεῖται καὶ ἡ ἀντίστοιχος χρονικὴ ἡλικία, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπετέθησαν τὰ στρώματα τῆς ἐν λόγῳ βαθμῖδος. Ἡ ὀξφόρδιος βαθμὶς συνίσταται ἀπὸ ἀργίλλους, μάργας, μαργαϊκοὺς ἀσβεστολίθους καὶ ἀσβεστολίθους πολλάκις ᾠολιθικούς, εἶναι δὲ συνήθως πλούσια εἰς ἀπολιθώματα, ἐκ τῶν ὁποίων διακρίνονται ὡρισμένα εἴδη ἀμμωνιτῶν. Ἀπαντᾷ εἰς πλείονας περιοχὰς τῆς Εὐρώπης, χαρακτηριστικὴ τῶν ὁποίων εἶναι ἡ περιοχὴ τοῦ Oxford τῆς Ἀγγλίας, ὅθεν καὶ ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν, εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἀσίαν, τὴν Ἀνατολικὴν Ἀφρικὴν κ. ἀ., ἐπίσης δὲ καὶ εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον.
Γ. Β.

Ὄξφορντ (Oxford) *[Γεωγρ.]*. βλ. *Ὀξφόρδη*.

Ὀξφορντσάϊρ (Oxfordshire) *[Γεωγρ.]*. Μεσόγειος κομιτεία τῆς νοτιοανατολικῆς Ἀγγλίας. Κάτ. 189.615. Κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα ἀπετέλει μέρος τοῦ **Μερκιανοῦ βασιλείου.** Τὸν ΙΑ' αἰῶνα οἱ Δανοὶ ἐπέδραμον καὶ ἐλεηλάτησαν τὴν χώραν ὑπὸ τὸν Σουέϋν καὶ Ὄλαφ, καύσαντες τὴν πόλιν Ὀξφόρδην (1010). Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τοῦ 642 ἡ κομιτεία ἐγένετο θέατρον πλείστων συμπλοκῶν μεταξὺ τῶν στρατευμάτων τοῦ Καρόλου Α', τῶν τοῦ Ἔσσεξ καὶ τῶν τοῦ Κρόμβελλ.

Ἡ κομιτεία ἔχει σπουδαῖα μνημεῖα μεσαιωνικῶν χρόνων. Σῴζονται ἐρείπια τοῦ νορμανδικοῦ φρουρίου τῆς Ὀξφόρδης (ΙΑ' αἰών), πύργοι τῆς ἐποχῆς τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ καὶ πολλοὶ ναοί. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν γεωργίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν μαλλίνων ὑφασμάτων καὶ σκεπασμάτων, δαντελλῶν, χειροκτίων, χάρτου καὶ αὐτοκινήτων.
Ε. Σ.

ὄξω· ἐπίρρ. δημοτ. ἀντὶ ἔξω (βλ. λ.).

— **ὄξω - σκάλα** *[Ναυτ.]*. Ἡ κατὰ τὴν κοινὴν ναυτικὴν γλῶσσαν ὀνομασία τῆς παρὰ τὴν πλευρὰν τοῦ πλοίου *ἀναβάθρας*, τόσον τῆς μονίμου καθ' ὕψος τῆς πλευρᾶς τοῦ πλοίου, ὅσον καὶ τῆς ἐπαιρομένης ἅμα τῇ ἀπάρσει καὶ καθαιρουμένης ἅμα τῇ ἀγκυροβολίᾳ.
Σ. Ε. Λ.

— **ὄξω - φλόκος** *[Ναυτ.]*. Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν γλώσσης, σημαίνων τὸ μετὰ τὸν *κόντρα-φλόκον* (πρόθοον) τριγωνικὸν ἱστίον, τὸν *ἐπιπρόθοον*. Τὸ τοιοῦτον ὅμως ἀρτεμονοειδὲς ἱστίον, ὅπερ ἀπήντα εἰς τοὺς μεγάλους δρόμωνας καὶ μυοδρόμωνας τῶν ἄλλοτε ναυτικῶν, οὐδαμοῦ νῦν ἀπαντᾷ.
Σ. Ε. Λ.

Ὀξώμπουργκς *[Γεωγρ.]*. Ἡ ποτὲ πρωτεύουσα τῆς Τήνου, εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου, ἤδη ἔρημος σχεδόν. Ἦτο ὠχυρωμένη μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων καταστροφῆς της (1715), εἰς οὓς παρεδόθη διὰ συνθήκης, κατεδαφισθεισῶν καὶ τῶν ὀχυρώσεών της κατὰ τὸ πλεῖστον. Τὰ λείψανα τῆς ἀκροπόλεώς της ἐπιστέφουν τὸν ὀρθόπαγον (ἀνατ. τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἡ πόλις) καταδεικνύοντα τὸ δυσπόρθητον αὐτῆς.
Σ. Ε. Λ.

Ὀξωμύτης *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Θήρας (πλάτ. 36°20' Β, μῆκ. 25°27' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2043: Santorin island). Θερμοπηγαί. Ὕφαλα λείψανα ἀρχαίων κυματοθραυστῶν καὶ ἴχνη ἀρχαίας πόλεως, ἥτις εἶναι ἡ *Ἐλευσὶν* τοῦ Πτολεμαίου (Γ, ιε', 26 Nobbe).
Σ. Ε. Λ.

Ὀξώνιον *[Γεωγρ.]* ἢ καὶ *Ὀξφόρδη* (βλ. λ.).

ὀξωνίου ***ἐνώσεις*** *[Ὀργ. Χημ.]* βλ. *ὀξόνιον*.

Οο- (Oo). Τὰ ἀπὸ τούτου ἀρχόμενα ὀλλανδικὰ ὀνόματα βλ. εἰς *Ω—*.

Ὀοέρκης. Βασιλεὺς τῶν Ἰνδιῶν ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Σκυθῶν κατακτητῶν τῆς χώρας, περὶ τὸ 111—129 μ. Χ., τῶν ὁποίων τὰ σῳζόμενα νομίσματα φέρουσιν ἑλληνικοὺς χαρακτῆρας καὶ παραστάσεις θεοτήτων ἐκ τῆς ἑλληνικῆς, περσικῆς καὶ ἰνδικῆς μυθολογίας.
Α. Θ. Σ.

Ὄορτ (Oort), ***Ἀδὰμ φὰν—***. Φλαμανδὸς ζωγράφος (βλ. λ. *Ὦρτ*).

Ὄοστ (Oost), *βὰν —*· βλ. λ. *Βὰν Ὄοστ*.

Ὀοστερβάϊκ (Oosterwyck), *Μαρία βὰν—*. Ὀλλανδὶς ζωγράφος (βλ. λ. *Βὰν-Ὀοστερβάϊκ*).

Ὄουεν (Owen), *σὲρ* ***Ριχάρδος***. Ἄγγλος παλαιοντολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1804. Ἐσπούδασεν ἰατρικὴν εἰς τὸ Ἐδιμβοῦργον καὶ ἐγένετο κατὰ πρῶτον βοηθὸς εἰς τὸ Royal College of Surgeons τοῦ Λονδίνου, ἀφοσιωθεὶς εἰς μελέτας ἐπὶ τῆς συγκριτικῆς ἀνατομίας. Μετὰ ταῦτα ἐγένετο καθηγητὴς καὶ ἐπιμελητὴς εἰς τὸ αὐτὸ κολλέγιον μέχρι τοῦ 1856, ὁπότε διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ φυσικοϊστορικοῦ τμήματος τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου. Ἵδρυσε τὸ ἀπαράμιλλον μουσεῖον τῆς φυσικῆς ἱστορίας εἰς τὸ South Kensington ὡς κλάδον τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου. Τῷ 1884 ἀπεσύρθη τῆς θέσεώς του ταύτης καὶ ἔζησεν εἰς τὸ Richmond Park μέχρι τοῦ θανάτου του (1892). Ὁ Ὄουεν ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν πρώτων καὶ δραστηριωτάτων ἐργατῶν τῆς συγκριτικῆς ἀνατομίας καὶ ζῳολογίας τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα. Ἀνεκάλυψε τὴν

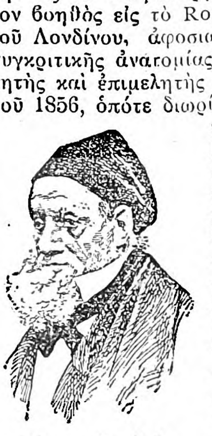

Ὄουεν Ριχάρδος.

τριχίνην (Trichina spiralis) καὶ ἰδιαιτέρως σπουδαῖαι εἶναι αἱ μελέται του περὶ τῶν σπονδυλωτῶν. Τὰ κυριώτερά του ἔργα εἶναι: «Ἀρχέτυπα καὶ ὁμολογίαι τοῦ σκελετοῦ τῶν σπονδυλωτῶν» (Λονδῖνον 1848), «Βρεττανικὰ ἀπολιθωμένα ἑρπετὰ τῆς κρητιδικῆς περιόδου» (1851), «Συγκριτικὴ ἀνατομία, ἀσπόνδυλα ζῷα» (1855), «Ἱστορία τῶν βρεττανικῶν ἀπολιθωμένων θηλαστικῶν καὶ πτηνῶν (1846) καὶ ἑρπετῶν (1849)», «Ἐπὶ τῆς ταξινομήσεως τῶν θηλαστικῶν» (1859), «Ὀδοντογραφία» (2α ἔκδ. 1845, 2 τόμοι), «Παλαιοντολογία» (7 ἔκδ. 1851), «Ἀρχαὶ συγκριτικῆς ὀστεολογίας» (1855), «Ἀνατομία τῶν σπονδυλωτῶν» (1866 μέχρι 1868, 3 τόμ.), «Περὶ τῶν ἀπολιθωμένων θηλαστικῶν τῆς Αὐστραλίας καὶ τῶν ἐκλειφάντων μαρσυποφόρων τῆς Ἀγγλίας» (1877, 2 τόμ.), «Ὑπομνήματα περὶ ἐκλιπόντων ἀπτερύγων πτηνῶν τῆς Νέας Ζηλανδίας» (1878, 2 τόμ.) κ.λ.π. Ὁ Ὄουεν παρεδέχετο τὴν ἐξελικτικὴν πρόοδον τῆς διαμορφώσεως τῶν εἰδῶν μόνον κατά τινα κατεύθυνσιν, πάντοτε ὅμως εἰς τὰς ἐργασίας του ἐξεφράσθη πολὺ προσεκτικῶς καὶ ἐπιφυλακτικῶς.
Γ. Κ. Γ.

— **Ὄουεν** (Owen), ***Ροβέρτος***. Ἄγγλος ἐργοστασιάρχης καὶ κοινωνικὸς μεταρρυθμιστής, εἷς τῶν κυριωτέρων ἐκπροσώπων τοῦ προμαρξικοῦ ἢ οὐτοπιστικοῦ λεγομένου σοσιαλισμοῦ (1771—1858). Ὁ πατήρ του ἦτο σαγματοποιὸς καὶ ἡ μήτηρ του κόρη ἀγροκτηματίου. Ἐφοίτησεν εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον μέχρι τοῦ 1781, ἔνθα διεκρίθη διὰ τὰ ἔξοχα αὐτοῦ πνευματικὰ προσόντα. Δεκαετὴς τὴν ἡλικίαν ὑπηρέτησεν ὡς μαθητευόμενος παρά τινι ἐμπορικῷ οἴκῳ ἐν Στάμφορντ τῆς κομιτείας τοῦ Λίνκολν καὶ βραδύτερον ὡς ἐμπορoϋπάλληλος ἐν

Digitized by Google

Λονδίνῳ καὶ Μάντσεστερ. Ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας ἀπεκάλυψε σπάνιον ὀργανωτικὸν τάλαντον, ἰδίως ὅμως τὴν ἱκανότητα τοῦ κυβερνᾶν καὶ κατευθύνειν ἀνθρώπους. Ἡ ἀξιοθαύμαστος ὑγεία καὶ ἁρμονία τῶν σωματικῶν καὶ πνευματικῶν του ἐνεργειῶν, τὸ πνεῦμα τῆς τάξεως καὶ ἡ φιλοπονία του, ἡ σύμμετρος, ἡ ἀληθῶς ἀδιάσειστος ἰδιοσυγκρασία του, ἀπειργάσθησαν ἐν αὐτῷ τὴν ἀκλόνητον θέλησιν, τὴν αὐτοπεποίθησιν καὶ τὴν ἱκανότητα τῆς γοργῆς ἀποφάσεως, προσόντα ἀναδείξαντα τὸν Ὄουεν ἰσχυρὸν ἡγέτην καὶ καθοδηγητήν. Τῷ 1790 ἐγένετο διευθυντὴς βαμβακοκλωστηρίου ἐν Μάντσεστερ, ἀπασχολοῦντος 500 ἐργάτας. Ἐν τῇ λειτουργίᾳ ταύτῃ ἀπέκτησε ταχέως φήμην ἱκανοῦ βιομηχανικοῦ διευθυντοῦ καὶ θερμοῦ φίλου τῶν ἐργατῶν. Τῷ 1797 μετ' ἄλλων συνεταίρων ἐγένετο κάτοχος τοῦ ἐν Νιοῦ-Λάναρκ (Σκωτίᾳ) μεγάλου βαμβακοκλωστηρίου, ἔνθα ἐνεκαίνισε τὴν κοινωνικὴν-μεταρρυθμιστικήν του δρᾶσιν, ἥτις, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς οἰκονομικὰς αὐτοῦ ἐπιτυχίας, ἀνέδειξεν αὐτὸν ὡς ἕνα τῶν διασημοτέρων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς του.

Ροβέρτος Ὄουεν.

Τῷ 1800 ὁ Ὄουεν ἀνέλαβεν ἐξ ὁλοκλήρου τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐργοστασίου Νιοῦ-Λάναρκ, ταυτοχρόνως ὅμως καὶ τὴν κοινωνικὴν ἀναδημιουργίαν τοῦ ὁμωνύμου χωρίου, ἐν ᾧ κατῴκουν οἱ ἐν τῷ ἐργοστασίῳ ἀπασχολούμενοι ἐργάται. Ὁ Ὄουεν, ἀναλαμβάνων τὴν διεύθυνσιν τοῦ Νιοῦ-Λάναρκ, ἢ μᾶλλον τὴν κυβέρνησιν, ὡς ὁ ἴδιος χαρακτηρίζει τὴν λειτουργίαν ταύτην ἐν τῇ «Αὐτοβιογραφίᾳ» του, ἐφιλοδόξει νὰ καταστήσῃ τὸ πείραμα τοῦ Λάναρκ ἀφετηρίαν «ἀλλαγῆς τῆς θεμελιώδους ἀρχῆς, ἐφ' ἧς ἀνέκαθεν ἐβασίσθη ἡ κοινωνία», ἤτοι μιᾶς βαθείας κοινωνικῆς ἐπαναστάσεως, ἥτις θὰ κατήργει τὴν κοινωνικὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον. Ὁ Ὄουεν, ἀποδεχόμενος τὴν ἀπόλυτον ἐπίδρασιν τοῦ περιβάλλοντος ἐπὶ τῆς διαπλάσεως τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἐφρόνει ὅτι αὕτη εἶναι ἐπιδεκτικὴ ἀλλαγῆς καὶ τελειοποιήσεως, ἥτις ἀφεύκτως θὰ συντελεσθῇ διὰ τῆς ἀλλαγῆς, διὰ τῆς βελτιώσεως τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν «περιστάσεων», ἐντὸς τῶν ὁποίων αὕτη διαμορφοῦται. Ἐπ' αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς πεποιθήσεως, τὴν ὁποίαν ἀνέπτυξε διὰ μακρῶν εἰς τὸ βιβλίον του «Ὁ νέος ἠθικὸς κόσμος», ἐστήριξεν ὁ Ὄουεν ὁλόκληρον τὸ σχέδιον τῶν κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων, τὰς ὁποίας ἐφήρμοσεν εἰς τὸ Νιοῦ-Λάναρκ. Ἡ προσπάθειά του ἀπέβλεπεν εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν καταλλήλων κοινωνικῶν συνθηκῶν, ὑπὸ τὴν ἀναπόδραστον ἐπίδρασιν τῶν ὁποίων θὰ προήγετο ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἡ ἀρετὴ καὶ θὰ καθίστατο οὗτος ἱκανὸς νὰ αἰσθάνεται καὶ νὰ ἐνεργῇ κατὰ τρόπον κοινωνικῶς ὠφέλιμον. Αἱ μεταρρυθμίσεις, τὰς ὁποίας ἐφήρμοσε πρὸς βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς καὶ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ὑλικοῦ, ἠθικοῦ καὶ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ πληθυσμοῦ, ὑπῆρξαν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς αἱ ἑξῆς: Ἵδρυσις σχολείων διὰ τὰ μικρὰ παιδία, ἔνθα ἡ διδασκαλία ἐβασίζετο, συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ Πεσταλότσι, ἐπὶ τῆς ἐποπτείας καὶ τῆς ἀμέσου παρατηρήσεως. Ἐν τοῖς σχολείοις τούτοις κατηργήθη πᾶσα ποινὴ καὶ ἀμοιβή. Αὔξησις τῶν ἐργατικῶν ἡμερομισθίων, περιορισμὸς τῶν ὡρῶν ἐργασίας καὶ ἀπαγόρευσις τῆς ἐν τῷ ἐργοστασίῳ ἐργασίας εἰς παιδία κάτω τῶν δέκα ἐτῶν. Ἐξωραϊσμὸς καὶ ὑγιεινὴ διαρρύθμισις τοῦ ἐργοστασίου, ἔντονος ἐξυγιαντικὴ προσπάθεια τοῦ ὅλου ἐργατικοῦ συνοικισμοῦ καὶ διαπαιδαγώγησις τῶν κατοίκων εἰς τὴν τήρησιν τῆς καθαριότητος, τάξεως καὶ ἀκριβείας. Ἵδρυσις συνεταιρισμοῦ καταναλώσεως τροφίμων καὶ λοιπῶν χρειωδῶν, ἔνθα ἐπωλοῦντο ἐμπορεύματα καλῆς ποιότητος εἰς τιμὰς εὐθηνάς. Ἐπίσης ἵδρυσις ταμείων κοινωνικῆς προνοίας καὶ περιθάλψεως. Οὕτω κατὰ τὴν συνεπείᾳ κρίσεως τῷ 1806 ἐπελθοῦσαν ἀνεργίαν οἱ ἄνευ ἀπασχολήσεως ἐργάται ἐλάμβανον ἐκ τοῦ ταμείου τὸν μισθόν των εἰς τὸ ἀκέραιον. Ἐν διαστήματι ὀλίγων ἐτῶν τὸ ἐργοστάσιον ἔφθασεν εἰς μεγίστην οἰκονομικὴν ἀκμὴν καὶ οἱ 2.000 περίπου κάτοικοι τοῦ Νιοῦ-Λάναρκ, ἀρχικῶς ὀκνηροί, μέθυσοι καὶ κλέπται, ἀπέβησαν ἀληθὲς ὑπόδειγμα ὁμαδικῶς ἐργαζομένης ὁλότητος καὶ πολύτιμοι συνεργάται τῶν Ὄουεν εἰς τὸ ἔργον τῆς κοινωνικῆς μεταρρυθμίσεως. Τὸ Νιοῦ-Λάναρκ ἀπέβη πράγματι δι' ὡρισμένην περίοδον ὄασις κοινωνικῆς εἰρήνης καὶ μάλιστα εἰς ἐποχὴν βαθυτάτης καταπτώσεως τῆς ἀγγλικῆς ἐργατικῆς τάξεως. Ἡ ἐπιτυχία αὕτη τοῦ Ὄουεν ἐκίνησε τὸ παγκόσμιον ἐνδιαφέρον καὶ ὁ ἐργατικὸς ἐποικισμὸς τοῦ Νιοῦ-Λάναρκ ἀπέβη τὸ προσκύνημα τῶν φιλανθρώπων καὶ τῶν περιέργων. Καὶ ὅμως τὸ πείραμα τοῦ Λάναρκ παρέμεινεν ἐπιτυχία περιωρισμένης ἐκτάσεως καὶ σημασίας, ἐφόσον αἱ προβλέψεις τοῦ Ὄουεν νὰ καταστήσῃ αὐτὸ ἀφετηρίαν τῆς παγκοσμίου κοινωνικῆς ἐπαναστάσεως **ἀπεδείχθησαν οὐτοπία.** Ἡ ἀγρία ἀντίδρασις τῶν μεγάλων βιομηχάνων καὶ ἡ ἐμφανὴς δυσμένεια τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ἔθεσαν τέρμα εἰς τὸ ὄνειρον τοῦ μεγάλου οὐτοπιστοῦ, διὰ νὰ ἀποδειχθῇ διὰ πολλοστὴν φορὰν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος ὅτι αἱ μεγάλαι κοινωνικαὶ ἀλλαγαὶ δὲν εἶναι ἔργον ἐξαρτώμενον ἐκ τῆς θελήσεως τοῦ ἀτόμου ἢ τῶν ἀτόμων, ἀλλὰ τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως, ἡ ὁποία καὶ μόνη δημιουργεῖ τὰς συνθήκας καὶ τοὺς ὅρους, ὑπὸ τοὺς ὁποίους καθίστανται δυναταὶ αὗται. Ὁ Ὄουεν, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι μεγάλοι οὐτοπισταί, ὠνειρεύθη ἀγροτικὰς κοινότητας, μικρὰς ὑποδειγματικὰς κοινωνίας, τῶν ὁποίων ὁ πληθυσμὸς δὲν θὰ ἀνήρχετο πέραν τῶν 300—2000 ψυχῶν. Πλεῖστοι τῶν ὀπαδῶν του ἀπεπειράθησαν νὰ ἱδρύσωσι τοιαύτας εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἀγγλίας, πλὴν ἀπέτυχον. Τὴν αὐτὴν τύχην ἔσχε καὶ ἡ ἑτέρα ἀπόπειρα τοῦ Ὄουεν νὰ ἱδρύσῃ τῷ 1825 τὴν Νέαν Ἁρμονίαν ἐν Ἰνδιάνᾳ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Καὶ ὅμως ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ὄουεν ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ σοσιαλισμοῦ ὑπῆρξε μεγίστη. Οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ἔπαιξαν σπουδαιότατον ῥόλον εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν συνδικάτων «Τραίυντ Γιούνιον» καὶ τῶν καταναλωτικῶν συνεταιρισμῶν, ὡς καὶ εἰς τὸ βραδύτερον ἀναφανὲν κίνημα τῶν χαρτιστῶν. Ι. Ι. Ι.

— **Ὄουεν** (Owen), ***Ροβέρτος.*** Σύγχρονος βορειοαμερικανὸς πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1856. Ἐσπούδασε τὴν νομικήν, διετέλεσε (1907—1925) μέλος τῆς γερουσίας τῆς πολιτείας Ὀκλαχόμα, ἀνήκων εἰς τὴν δημοκρατικὴν πτέρυγα, καὶ ἔγραψεν: «Ἡ ρωσικὴ αὐτοκρατορικὴ συνωμοσία 1892—1914» (1927). Ὁ Ὄουεν εἶναι γνωστὸς ἀπὸ τῆς προτάσεώς του περὶ καταρτισμοῦ οὐδετέρας ἐπιτροπῆς διὰ τὸν καθορισμὸν τῶν εὐθυνῶν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου. Π. Ν. Π.

Ὄουεν Σάουντ (Owen Sound) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ λιμὴν τοῦ Καναδᾶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ὀντάριο. Εἶναι σπουδαῖος σταθμὸς διὰ τὴν ναυσιπλοΐαν τῶν μεγάλων λιμνῶν καὶ τοῦ ποταμοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου. Κάτ. 12.600. Χ. Δ.

Ὄουεν Στάνλεϋ (Owen Stanley) *[Γεωγρ.]*. Ὀροσειρὰ τῆς ΝΑ. Νέας Γουϊνέας, τῆς ὁποίας ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ *Βικτωρία* ἔχει ὕψος 4021 μ. Π. Π. Κ.

Ὄουλεν, ἢ Οὔλεν, καὶ ***Οὐλέαμποργ*** (Oulen-Uleaborg) *[Γεωγρ.]*. Πόλις παράλιος τῆς Φινλανδίας, κειμένη εἰς τὸ βάθος τοῦ Βοθνικοῦ κόλπου, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Εἶναι ἐμπορικὸς λιμὴν ἐξαγωγῆς δασικῶν προϊόντων. Κάτ. 25.000. Ὁ νομὸς ἀποτελεῖ τὸ Β. τμῆμα καὶ τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς Φινλανδίας, ἔχων ἔκτασιν 170.000 περίπου τετρ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 370 χιλ. κατοίκων. Τὸ τμῆμα τοῦτο ἀνῆκεν ἀρχικῶς εἰς τὴν Σουηδίαν, περιῆλθε δὲ δὶς εἰς τοὺς Ῥώσους, τὸ πρῶτον τῷ 1704. Ἡ Ῥωσία ἀπώλεσεν ὁριστικῶς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην μετὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον. Π. Π. Κ.

Ὀουόσσο (Owosso) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς εἰς τὴν πολιτείαν Μίσσιγκαν. Κάτ. 13.000. Π. Π. Κ.

Ὄουρο Πρέτο *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βραζιλίας (βλ. *Ὤρου-Πρέτου*).

Ὄπ (Op). Συντομογραφία τοῦ λατινικοῦ Opus (=ἔργον). Χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν ἀρίθμησιν τῶν ἔργων τῶν συνθετῶν, κατὰ τὴν σειρὰν τῆς παραγωγῆς αὐτῶν· π.χ. Op 1, 2, 3 κλπ. Διὰ τὰ προγενέστερα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἔργα, ἡ ἀρίθμησίς των δὲν συμπίπτει πάντοτε μὲ τὴν πραγματικὴν σειρὰν τῆς παραγωγῆς των, διότι πλεῖστοι ὅσοι ἐκδόται παρουσιάζουν τὰ αὐτὰ τεμάχια μὲ διάφορον ἀριθμὸν ἔργου. Γ. Σ.

Ὀτὰ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἠπείρου, τοποθετουμένη ὑπὸ τοῦ Ἀραβαντινοῦ εἰς τὰ παρὰ τὸ χωρίον τοῦ Πωγωνίου Λαχανόκαστρον σῳζόμενα ἐρείπια. Χ. Ι. Σ.

ὀπαδὸς (ὁ, ἡ)· ὁ ἑπόμενος, ὁ ἀκολουθῶν, ὁ ἀσπαζόμενος τὰς ἀρχάς τινος, θιασώτης.

ὀπαΐνη (ἡ) (Opain) *[Φαρμακογ.]*. Ἀπαντᾷ μετὰ τῆς ἀντιαρόλης, τῆς κρυσταλλουμένης ἀντιαρορητίνης καὶ τῆς ἀντιαρίνης εἰς τὸν γαλακτώδη ὀπὸν τοῦ ἐν Ἰάβᾳ δηλητηριώδους δένδρου *ἀντίαρις ἡ τοξικὴ* (Antiaris Toxicaria). Εἶναι κρυσταλλικὴ οὐσία καθιζανομένη διὰ ταννίνης. Κ. Γ. Μ.

ὀπαῖον (τὸ) *[Ἀρχ.]*. Ὀπὴ ἐπὶ τῆς στέγης τῶν ἀρχαίων οἰκοδομῶν πρὸς ἔξοδον μὲν τοῦ καπνοῦ τῆς ἑστίας, κατὰ τὸ Μέγα Ἐτυμολογικὸν καὶ τὸν Εὐστάθιον, πρὸς φωτισμὸν δὲ τῆς αἰθούσης, κατὰ Πλούταρχον καὶ Ἡσύχιον. Κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν ἀρχιτεκτόνων-ἀρχαιολόγων, ὀπαῖα, διὰ νὰ ἐξέρχηται ὁ καπνὸς τῆς ἑστίας, εἶχον ἀρχικῶς αἱ στέγαι τῶν μεγάλων μεγάρων τῶν Μυκηνῶν καὶ τῆς Τίρυνθος. Τὸ ἄνοιγμα τοῦτο εἶχε χωριστὴν ὑψηλοτέραν σκεπὴν στηριζομένην ἐπὶ μικρῶν στύλων. Βραδύτερον τὰ ὀπαῖα ἐχρησίμευον ἁπλῶς ὡς φεγγῖται, μάλιστα δὲ εἰς τοὺς ναούς, ὅπου δὲν ὑπῆρχεν ἑστία. Τοιοῦτον ὀπαῖον εἶχε, κατὰ Πλούταρχον, ὁ μέγας ναὸς τῆς Ἐλευσῖνος, τὸ Τελεστήριον, ἐκ τοῦ ὀπαίου δὲ τούτου ἐξήρχετο κατὰ τὰς νύκτας τῆς τελετῆς λαμπρὸν φῶς, ὡς λέγει ἡ παράδοσις. Τοιοῦτον ἄνοιγμα πρέπει νὰ εἶχε καὶ ὁ ἐν Βάσσαις τῆς Φιγαλείας ναὸς τοῦ Ἐπικουρίου Ἀπόλλωνος, τὸν ὁποῖον ᾠκοδόμησεν ὁ περίφημος ἀρχιτέκτων Ἰκτῖνος. Ὀπαῖον ὡς φεγγίτην ἔφερεν ἐπίσης, κατ' ἐξαίρεσιν τῶν χρόνων αὐτοῦ, καὶ ὁ ἐν Δελφοῖς ἀνοικοδομηθεὶς ὑπὸ τῶν ἀμφικτιόνων καὶ συντελεσθεὶς μέχρι τοῦ 330 π. Χ. ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος. Τὸν δι' ὀπαίου ἐπὶ τῆς στέγης φωτισμὸν τῶν ἀρχαίων οἰκοδομῶν ἀντικατέστησε πλέον κατὰ τὴν ἑλληνιστικὴν περίοδον τὸ ἀλεξανδρινὸν ἀρχιτεκτονικὸν σύστημα, κατὰ τὸ ὁποῖον μεταξὺ τῶν δύο στεγῶν, τῆς μιᾶς ὑψηλοτέρας ἀπὸ τῆς τοῦ λοιποῦ οἰκοδομήματος, ἐσχηματίζοντο μεγάλα κάθετα ἀνοίγματα, χρήσιμα καὶ διὰ τὸν φωτισμὸν καὶ διὰ τὸν ἀερισμὸν τῆς αἰθούσης. Ἴσως τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ὀπαίου θεωρεῖ ὁ Ἡσύχιος συνώνυμον τῆς λέξεως *θυρίς*. Οὐδέν, δυστυχῶς, ἀρχαῖον κτίσμα διατηρεῖται φέρον ὀπαῖον. Τὴν ἐμπράγματον ὅμως ἀπόδειξιν τοῦ συστήματος παρουσιάζουσι πολλαὶ κεραμίδες φέρουσαι ὀπὰς καὶ εὑρεθεῖσαι ἐν πλησιονῇ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ἐν Τεγέᾳ, Βάσσαις, Ὀλυμπίᾳ καὶ Πομπηΐᾳ. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς κεραμίδος ὠνομάζετο ὀπαία, οὕτω δ' ἑρμηνεύει τὴν λέξιν καὶ ὁ Πολυδεύκης. Β. Δ. Θ.

— *[Πυροβολ.]* ***Ὀπαῖον*** καλεῖται ἡ μικρὰ ὀπή, ἡ διήκουσα, εἰς μὲν τὰ παλαιὰ ἐμπροσθογεμῆ πυροβόλα διὰ τοῦ ὀπισθίου μέρους τοῦ πυγαίου, εἰς δὲ τὰ παλαιὰ ὀπισθογεμῆ (τὰ βραδυβόλα) ἐγκαρσίως διὰ τοῦ κλείστρου, καὶ χρησιμεύουσα διὰ τὴν μετάδοσιν τοῦ πυρός. Ν. Θ. Κ.

— *[Ναυτ.]* Καλεῖται ***ὀπαῖον*** ἢ ***ὄπαιον*** (κοιν. *τρύπα τοῦ τσιμπουκιοῦ*) ὁ ἐλεύθερος χῶρος, πρώραθεν τῆς ὀπῆς τοῦ θωρακίου, ὁ περιοριζόμενος πλαγίως μὲν ὑπὸ τῶν σκελῶν, πρώραθεν ὑπὸ τῆς πρωραίας ζυγίδος καὶ πρύμνηθεν ὑπὸ τοῦ ἀμβόλου· ἐν τῷ ἐλευθέρῳ τούτῳ ὀρθογωνίῳ χώρῳ ἐναρμόζεται ἡ ἕδρα τῶν ἐπιστηλίων τῶν δολώνων. Ἀνάλογον ὄπαιον ὑπάρχει καὶ εἰς τὰ δίζυγα διὰ τὴν ἐναρμογὴν τοῦ ἐπιστηλίου τῶν φωσώνων. Σ. Ε. Λ.

ὀπαῖος, *—α, —ον*· ὁ ἔχων ὀπήν· || ἰδίᾳ ***ὀπαῖον*** (τὸ) ὡς οὐσ. (βλ. λ.).

ὀπαλίνη (ἡ) (Opaline) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐγχυματικῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀπαλινιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ μικροτάτων παρασιτικῶν ζῴων. Αἱ ὀπαλῖναι καλοῦνται οὕτω, διότι τὸ σῶμά των εἶναι ἡμιδιαφανὲς καὶ ἔχει σκιερὸν χρῶμα. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ *ὀπαλίνη ἡ ἐντερικὴ* (Opaline intestinalis), ἥτις ἀπαντᾷ εἰς τὸν ἐντερικὸν σωλῆνα τῶν βατράχων ἢ εἰς τὰ περιττώματα τούτων. Δ. Ν. Π.

ὀπαλινίδαι (οἱ) (Opalinidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἐγχυματικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὁλοτρίχων*, περιλαμβάνουσα μικροτάτους ζωϊκοὺς ὀργανισμοὺς ἐνδιαιτωμένους παρασιτικῶς ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ διαφόρων ζῴων. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ *ὀπαλίνη* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

ὀπάλιος (ὁ) (Opal) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν διοξείδιον τοῦ πυριτίου ἔνυδρον. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι SiO_2+Aq, ἡ δὲ περιεκτικότης εἰς ὕδωρ κυμαίνεται συνήθως μεταξὺ 3 καὶ 13%. Εἶναι μορφῆς κολλοειδοῦς καὶ συνεπῶς ἄμορφον. Ἀπαντᾷ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς νεφροειδῆ, βοτρυοειδῆ καὶ σταλακτιτοειδῆ συσσωματώματα, πολλάκις εἶναι γεῶδες, ἐμφανίζεται δὲ καὶ εἰς ψευδομορφώσεις ἢ ἀποτελεῖ ὑλικὸν ἀπολιθωμάτων. Ὡς ἐκ τούτου οἱ σκελετοὶ πολλῶν ἀπολιθωμένων φυτῶν ἢ ζῴων, ἐνίοτε δὲ καὶ ὁλόκληροι κορμοὶ δένδρων ἀποτελοῦνται ἐκ τοῦ ὀρυκτοῦ τούτου. Ὁ ὀπάλιος παρουσιάζει θραυσμὸν κατ' ἐξοχὴν κογχώδη, σκληρότητα $5^1/_2$—6, ἡ ὁποία ὅμως εἰς τὰς γεώδεις καὶ ἀποσαθρωμένας παραλλαγὰς αὐτοῦ κατέρχεται μέχρι τοῦ 1, εἰδικὸν βάρος 2,1—2,3 καὶ λάμψιν ὑαλώδη ἕως στεατώδη. Εἶναι ἄχρους, συνηθέστερον λευκός, ἐμφανίζεται ὅμως καὶ ὑπὸ διαφόρους ἄλλας ἀποχρώσεις, ἀναλόγως τῶν ξένων προσμείξεων. Προέρχεται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ ἀποσαθρώσεως πυριτικῶν πετρωμάτων, ἰδίως δὲ τῶν νεοηφαιστειογενῶν καὶ τῶν σερπεντινῶν, ἡ ὁποία λαμβάνει χώραν δι' ὑδροθερμικῆς ἐπιδράσεως, ἢ ἀποβάλλεται ἀπὸ θερμὰς πηγάς, αἱ ὁποῖαι εἶναι πλούσιαι εἰς διοξείδιον τοῦ πυριτίου. Ὡς ἐκ τούτου πληροῖ ῥήγματα ἢ σχηματίζει φωλεὰς ἐντὸς τῶν πετρωμάτων, ἢ εὑρίσκεται παρενεσπαρμένος ἐντὸς αὐτῶν. Ἐν Ἑλλάδι εὑρίσκεται εἰς φλέβας ἐντὸς τοῦ σερπεντίνου τοῦ Σουσακίου καὶ εἰς τὰ ὀξίνα ἡφαιστειογενῆ πετρώματα, ἀποτελεῖ δὲ συστατικὸν καὶ τοῦ κερατολίθου, ἰδίως εἰς τὰς διαπλάσεις τοῦ πρωτογενοῦς. Αἱ κυριώτεραι παραλλαγαὶ εἶναι αἱ ἑξῆς:

Εὐγενὴς ὀπάλιος (Edelopal). Ἔχει χρῶμα κυανότεφρον ἕως ὑπόλευκον ἢ καὶ ἄλλας ἀποχρώσεις. Εἶναι ἡμιδιαφανὲς ἕως διαφώτιστον, εἰς δὲ τὸ προσπῖπτον φῶς ἐμφανίζει ἐναλλαγὴν χρωμάτων. Ὡς ἐκ τούτου θεωρεῖται **πολύτιμος λίθος καὶ χρη-**

Digitized by Google

σιμοποιεῖται εἰς τὴν κατασκευὴν διαφόρων ἀντικειμένων πολυτελείας. Τὰ κυριώτερα κοιτάσματα αὐτοῦ εὑρίσκονται εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, τὴν Αὐστραλίαν, τὸ Μεξικὸν καὶ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας.

Ὑαλίτης (Hyalit). Ἀνοικτόχρους μὲ λάμψιν ὑαλώδη. Εἶναι τελείως διαφανής, χρησιμοποιεῖται δὲ ὡς λίθος διακοσμητικός. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ κοιτάσματα ὀπαλίου τῆς Οὐγγαρίας καὶ τοῦ Μεξικοῦ.

Κοινὸς ὀπάλιος (gemeiner Opal). Ὁ συνήθης ὀπάλιος μὲ χρῶμα κιτρινόλευκον, φαιόν, πράσινον ἢ ἐρυθρὸν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ἔχει λάμψιν στεατώδη καὶ εἶναι διαφώτιστος ἕως ἀδιαφανής. Παρουσιάζει ἰδίας παραλλαγάς, μεταξὺ τῶν ὁποίων αἱ σπουδαιότεραι εἶναι ὁ *κασολόγκης* (Kascholong), ὁ *ἰασποπάλιος* (Iaspopal), ὁ *ξυλοπάλιος* (Holzopal).

Γευζερίτης (Geyserit). Ἀποβάλλεται ἀπὸ τὰς θερμὰς πηγὰς ὑπὸ μορφὴν ἐπιφλοιώσεων, σταλακτιτῶν ἢ ἀλλεπαλλήλων στρώσεων. Ἔχει χρῶμα συνήθως λευκόν, χρησιμοποιεῖται δὲ εἰς τὴν ὑαλουργίαν καὶ τὴν κεραμευτικήν. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς περιοχὰς τῶν θερμῶν πηγῶν τῆς Ἰσλανδίας, τῆς Neuseeland κ. ἄ. Γ. Β.

ὀπαλλίζω· ἐκπέμπω ἀνταύγειαν ὀπαλλίου, μαρμαίρω.

ὀπαλλιοειδής (ὁ, ἡ), —ἐς (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς ὀπάλλιον κατὰ τὸ χρῶμα, ἢ τὴν ἀνταύγειαν.

ὀπάλλιος (ὁ)· εἶδος πολυτίμου λίθου (βλ. λ. *ὀπάλλιος*).

ὀπαλλιόχρους, —ου (ὁ, ἡ), —ουν (τό)· ὁ ἔχων τὸ χρῶμα τοῦ ὀπαλλίου.

Ὄπαρη, ἢ *Ὀπάρα [Γεωγρ.]*. Περιοχὴ τῆς ἐν τῇ Ἀλβανίᾳ Βορείου Ἠπείρου, ΝΔ. τῆς Κορυτσᾶς, ἀποτελουμένη ἀπὸ τριάκοντα χωριά, ἀλβανόφωνα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Οἱ κάτοικοι τῆς Ὀπάρας ἦσαν ἄλλοτε Ἕλληνες, ἀλλ' ἐξισλαμίσθησαν κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας τοῦ Κουρβελεσίου, τοῦ Ἀργυροκάστρου καὶ ἄλλων περιοχῶν τῆς Βορείου Ἠπείρου. Χ. Σ.

Ὀπὰτ (Opat) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον ἀδριατικὸν (πλάτ. 43°50' Β., μηκ. 15°17' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2774: Grossa to Zirona), ἀπόληξις φερωνύμου βουνοῦ τῆς νήσου Ἰνκορωνάτα. Σ. Ε. Λ.

Ὀπάτοβο (Opatovo) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀδριατικὸν ἀκρωτήριον (πλάτ. 42°29' Β., μηκ. 18°41' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2713: Gulf of Cattaro to Corfù) τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς εἰσόδου τοῦ διαύλου Κατένε τῶν στομίων τοῦ κόλπου Μπόκε ντὶ Κάτταρο. Ἔχει φάρον. Σ. Ε. Λ.

Ὀπατού, ἢ *Ὀπατὼφ* (Opatow) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πολωνίας κειμένη ἐν τῷ νομῷ Kielce. Κάτ. 9.000. Π. Π. Κ.

ὄπατρον (τὸ) (Opatrum) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *τενεβριονιδῶν*. Ἔχει μῆκος 1 ἑκ. καὶ χρῶμα φαιὸν μὲ συνηνωμένα τὰ ἔλυτρα. Αἱ προνύμφαι εἶναι κιτρινωπαί, ἐπίπεδοι πρὸς τὸ μέρος τῆς κοιλίας καὶ ζοῦν ἐντὸς τοῦ ἐδάφους κατατρώγουσαι τὰ ὑπόγεια μέρη διαφόρων φυτῶν, ὡς ἐμβολιασμένων ἀμπέλων, σιτηρῶν, τεύτλων, καπνοῦ κλπ. Ε. Τ. Ε.

ὀπδαλίτης (ὁ) (Opdalit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα πυριγενὲς πλουτώνιον. Ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *διοριτῶν* καὶ συνίσταται ἀπὸ ὀλιγοκλάστων ἕως ἀνδεσίνην ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν πλαγιοκλάστων, καὶ ἀπὸ βιοτίτην, ὑπερσθενῆ καὶ διοψίδιον, περιέχει δὲ συγχρόνως καὶ χαλαζίαν. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ Καληδόνια ὄρη τῆς νοτίου Νορβηγίας. Γ. Β.

ὄπεας, —ατος (τό). Τὸ τρύπανον τῶν ὑποδηματοποιῶν παρ' ἀρχαίοις (κοιν. *σουβλί*)· βλ. *ὀπήτιον*.

ὄπεν *ντόαρ* (open dors=ἀνοικταὶ θύραι). Καλεῖται οὕτω σύστημα νοσηλείας τῶν φρενοπαθῶν, συνιστάμενον εἰς χορήγησιν ἐλευθερίας εἰς αὐτούς, ὥστε νὰ κυκλοφορῶσιν ἐλευθέρως εἴτε ἐντὸς τῶν νοσοκομείων, εἴτε καὶ ἐκτὸς αὐτῶν ἀκόμη, ἐπὶ λόγῳ τιμῆς. Τὸ σύστημα τοῦτο, προελθὸν ἐκ Σκωτίας, ἔνθα ἐφηρμόσθη πρὸ ἑκατὸν περίπου ἐτῶν, ἤρξατο ἐφαρμοζόμενον ἀπὸ πεντηκονταετίας περίπου καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ. Δίδει ἄριστα ἀποτελέσματα ἐπὶ σχιζοφρενίας, παραληρημάτων τινῶν ἄνευ ἀντιδράσεως ἐπικινδύνου, ἐλαφρῶν ἐξασθενήσεων τῆς διανοίας καὶ χρονίων ἐν γένει νοσημάτων ἀκινδύνων, ὅταν μάλιστα συνδυάζεται μετ' ἐργασίας σωματικῆς. Εἶδος τούτου εἶναι καὶ ἡ assistance familiale, ἡ ἐφαρμοζομένη ἐν Γαλλίᾳ εὐρέως. Ἀπαγορεύεται ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος τούτου ἐπὶ διωκομένων διωκτῶν, μελαγχολίας, παρορμήσεων ἐπικινδύνων κατὰ τὴν περίοδον τῆς παροξύνσεως αὐτῶν καὶ τῶν τοιούτων, εἰς ἃ ὑπάρχει κίνδυνος εἴτε διὰ τὴν κοινωνίαν (διωκόμενοι δολοφόνοι, πυρομανεῖς κ.τ.τ.), εἴτε διὰ τὸν πάσχοντα (μελαγχολικοὶ αὐτοκτόνοι). Π. ΖΗΣ

ὀπεόσαυρος (ὁ) *[Παλαιοζῳολ.]*. Συνώνυμον τοῦ γένους *νοθόσαυρος* (βλ. λ.).

ὅπερ· ἀντων. ἀναφ. οὐδ. τοῦ ὅσπερ ι ἐκεῖνο ὅπερ, «τοῦθ' ὅπερ».

ὄπερα (ἡ)· τὸ *μελόδραμα* (βλ. λ.).

Ὄπερα (Opera), *Ἰωάννης Ντελλ'* —. Ἰταλὸς γλύπτης (βλ. λ. *Μαντίνι* Ἰωάννης).

Ὀπερὰ (Opéra ἢ Théâtre de l'Opéra). Ἡ πρώτη μουσικὴ σκηνὴ τῆς Γαλλίας. Ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ', ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' ἐλέγετο ἐπίσης «Βασιλικὴ Μουσικὴ Ἀκαδημία» (Académie royale de musique), τῷ 1791, ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, «Θέατρον τῆς Ὀπερά», τῷ 1794 «Ἐθνικὸν Μελόδραμα», τῷ 1797 «Θέατρον τῶν Τεχνῶν», ἐπὶ Ναπολέοντος «Αὐτοκρατορικὴ Μουσικὴ Ἀκαδημία», ἐπὶ παλινορθώσεως ἐκ νέου «Βασιλικὴ Μουσικὴ Ἀκαδημία» καὶ τέλος ἀπὸ τοῦ 1870 «Ἐθνικὸν Θέατρον τῆς Ὀπερά».

Τὴν πρώτην ἰδέαν ἱδρύσεως τοῦ θεάτρου τούτου εἶχον οἱ Περρὲν καὶ Καμπέρ, οἵτινες ἔτυχον παρὰ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ΙΔ' εἰδικὸν προνομίου. Ὁ Περρὲν ἀνήγειρεν εἰδικὸν θέατρον εἰς τὴν νῦν ὁδὸν Μαζαρίνου, οὗτινος ἤνοιξε τὰς πύλας τῷ 1671 διὰ τοῦ μελοδράματος «Πομόνη». Παρὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου, λόγῳ κακῆς διαχειρίσεως, ἡ ἐπιχείρησις τῶν Περρὲν καὶ Καμπὲρ ἀπέτυχε καὶ τὸ μελόδραμα ἀνελήφθη παρὰ τοῦ Λούλλυ. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ μουσουργοῦ τούτου, χάρις εἰς τὴν φιλομουσίαν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', ἡ Ὀπερὰ εἶδεν ἡμέρας δόξης. Τῷ 1687 ὅμως, ἀποθανόντος τοῦ Λούλλυ, ἀρχίζουν αἱ οἰκονομικαὶ δυσχέρειαι, αἵτινες, παρὰ τὰς γενναίας βασιλικὰς ἐπιχορηγήσεις καὶ τὴν ἀνάβασιν τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ Ραμώ, ἐξακολουθοῦν μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ Ὀπερὰ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐστεγάζετο ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ «Παλαὶ Ρουαγιάλ», ἥτις εἶχε παραχωρηθῆ εἰς τὸν Λούλλυ ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μολιέρου. Τῷ 1757 πυρκαϊὰ ἀπετέφρωσε τὸ θέατρον, καὶ τὸ μελόδραμα ἐστεγάσθη προσωρινῶς εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Κεραμεικοῦ μέχρι τοῦ 1770, ὁπότε ἐνεκαινιάσθη τὸ νέον θέατρον τῆς Ὀπερά, ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ Παλαὶ-Ρουαγιὰλ καὶ ἐπὶ σχεδίων τοῦ ἀρχιτέκτονος Μορώ.

Εἰς τὸ κομψότατον τοῦτο θέατρον εἶδον τὸ φῶς τὰ πέντε γαλλικὰ ἀριστουργήματα τοῦ Γκλοὺκ (αἱ δύο Ἰφιγένειαι, ὁ Ὀρφεύς, ἡ Ἄλκηστις καὶ ἡ Ἀρμίς). Ἀλλὰ καὶ τὸ νέον οἰκοδόμημα ἐκάη τῷ 1781· μετὰ 65 ὅμως ἡμέρας ἡ Ὀπερὰ ἐστεγάζετο καὶ πάλιν εἰς τὸ εἰδικῶς ἀνεγερθὲν θέατρον τῆς Πύλης Σαὶν-Μαρτέν. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τὸ μελόδραμα ἔπαιζε τετράκις τῆς ἑβδομάδος, ἀπὸ δὲ τοῦ 1815 μόνον τρίς. Ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἡ Ὀπερὰ εἶδεν ἡμέρας δόξης. Ὁ Ναπολέων ἰδιαιτέρως ὑπεστήριξε τὸ μελόδραμα, χωρὶς ὅμως νὰ κατορθώσῃ τοῦτο νὰ ὑπερνικήσῃ τὰς οἰκονομικὰς δυσχερείας. Ὁ Ναπολέων ὑπῆρξε καὶ ὁ πρῶτος ἀναγνωρίσας συγγραφικὰ δικαιώματα εἰς τὴν Ὀπερά. Ἐπὶ παλινορθώσεως αἱ οἰκονομικαὶ δυσχέρειαι αὐξάνουν ἔτι περισσότερον. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ δουκὸς τοῦ Μπερρὺ (1820) τὸ μελόδραμα ἐκλείσθη καὶ ἐγένοντο τὰ σχέδια ἀνεγέρσεως νέου τοιούτου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λεπελετιέ. Ἐγκαινιασθεῖσα τῷ 1821 ἡ νέα Ὀπερὰ τῶν Παρισίων διετηρήθη μέχρι τοῦ 1873 καὶ ἀπὸ τῆς σκηνῆς της ἀνεβιβάσθησαν τὰ μεγαλύτερα ἀριστουργήματα τοῦ Ροσσίνι, τοῦ Μάγερμπεερ, τοῦ Ἀλεβύ, τοῦ Μόζαρτ κλπ. τῇ συμμετοχῇ τῶν μεγίστων ἀοιδῶν τῆς ἐποχῆς: Νουρρί, Νταμπαντί, Τσίντι-Δαμορώ, Ταλιόνι, Φαλκόν, Λεβασσέρ, Στόλτς, Γκρίζι, Ντυπρέ, Βιαρντό, Ἀλμπόνι, Φώρ, Μπλὰν-Καρβαλό, Νίλσον κ. ἄ. Τὸ θέατρον τοῦτο ἐκάη ἐκ νέου τὴν νύκτα τῆς 28 πρὸς τὴν 29ην Ὀκτωβρίου 1873 καὶ τὸ μελόδραμα ἐστεγάσθη προσωρινῶς εἰς τὴν αἴθουσαν Βανταντούρ, μέχρις οὗ, τῷ 1875, ἐνεκαινιάσθη τὸ θαυμάσιον ἀρχιτεκτονικὸν μνημεῖον, ἡ σημερινὴ Ὀπερά, ὀφειλομένη εἰς τὰ σχέδια τοῦ Γκαρνιέ. Γ. ΣΚΛΑΒΟΣ

— ***Ὀπερὰ-Κωμὶκ, θέατρον τῆς*** — (Théâtre de l'Opéra-Comique). Ἡ μετὰ τὴν Ὀπερὰ μεγαλυτέρα λυρικὴ σκηνὴ τῆς Γαλλίας. Τὸ πρῶτον θέατρον, ἐπὶ σχεδίων τοῦ Ἑρτιὲ (Heurtier), ἀρχίσαν τῷ 1781 ἐπερατώθη τῷ 1783 καὶ ἐστέγασε τοὺς ἠθοποιοὺς τῆς Ἰταλικῆς Κωμῳδίας. Ὠνομάσθη δὲ ἐπὶ πολὺν χρόνον «Αἴθουσα Φαβὰρ» (Salle Favart), ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ πρώτου αὐτοῦ διευθυντοῦ. Ἡ πρώτη Ὀπερὰ-Κωμὶκ ἀπετεφρώθη τῷ 1838, ὑποχρεωθέντων τῶν ἠθοποιῶν της νὰ στεγασθῶσιν εἰς τὸ Ὀντεὸν καὶ εἶτα εἰς τὴν αἴθουσαν Βανταντούρ. Τῷ 1840 ἤνοιξε τὰς πύλας τὸ νέον θέατρον, ὅπερ εἶδεν ἡμέρας δόξης μέχρι τοῦ 1887, ὁπότε κατεστράφη ἐκ νέου ὑπὸ πυρκαϊᾶς. Τὸ νέον κτήριον τῆς Ὀπερὰ-Κωμὶκ ἀνηγέρθη τῷ 1887 ἐπὶ σχεδίων τοῦ Μπερνιέ.

Ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ λυρικοῦ τούτου θεάτρου τῶν Παρισίων εἶδον τὸ φῶς ὁ «Φρὰ Διάβολος» τοῦ Ὠμπέρ, «Ἡ κόρη τοῦ συντάγματος» τοῦ Ντονιζέττι, «Pardon du Ploërmel» τοῦ Μάγεμπεερ, «Μινιὸν» τοῦ Τομά, «Κάρμεν» τοῦ Μπιζέ, «Μανὸν» τοῦ Μασσενέ, «Ὁ βασιλεὺς τοῦ Ὑς» τοῦ Λαλό, κ. ἄ. Γ. Σ.

ὀπερέττα (ἡ) (ἰταλ. operetta). Μικρὸν κωμικὸν μελόδραμα, ἀποτελούμενον ἐκ βραχέων ἐλαφρῶν τεμαχίων, ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ μουσικὴ ἐναλλάσσεται μετὰ τοῦ πεζοῦ λόγου.

Ὁ Καστὶλ - Μπλὰζ ἀποδίδει τὴν δημιουργίαν τοῦ εἴδους τούτου εἰς τὸν Μόζαρτ, οὗτινος πολλοὶ κατατάσσουν εἰς τὴν κατηγορίαν τῆς ὀπερέττας τὸν «Βαστιανὸν καὶ τὴν Βαστιανήν» καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν «Ἀπαγωγὴν ἐκ τοῦ σεραγίου». Εἶναι ὅμως μᾶλλον βέβαιον ὅτι ἡ ὀπερέττα ἀνεπτύχθη ἐν Γαλλίᾳ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ὁπότε ἐνεφανίσθησαν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τῶν Folies-Nouvelles, τοῦ κατόπιν θεάτρου Dejazet, μικρὰ μονόπρακτα μελοδραμάτια, κωμικοῦ περιεχομένου, ὡς τά: «Vadé au Cabaret», «Toinette et son carabinier», «La Belle Espagnole», «Femme à vendre» κ.λ.π. τοῦ Ἑρβέ, «Jean le sot», «Le Docteur Tam-tam» κ.λ.π. τοῦ Μπαρμπιέ, «Le Loup-garou» τοῦ Νιμπὲλ κ.λ.π. Ἡ ἀναδημιουργία τῆς ὀπερέττας ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸν Ὄφφενμπαχ, ὅστις, ἀφοῦ ἔγραψεν ἀρχικῶς μερικὰ μονόπρακτα μελοδράματα, ὡς τά: «La Chanson de Fortunio», «Le Mariage aux lanternes» κ.λ.π., δὲν ἤργησε νὰ διευρύνῃ τὸ πλαίσιον τῆς ὀπερέττας, προσθέσας εἰς αὐτὴν δευτέραν καὶ τρίτην πρᾶξιν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ κατασταθῇ ἔργον αὐτοτελές. Τὴν σατιρικὴν καὶ γελοιογραφικὴν ὀπερέτταν τὴν δοξασθεῖσαν παρὰ τοῦ Ὄφφενμπαχ εἰς τὸ θέατρον Bouffes Parisiens, ἐλάμπρυναν ἐπίσης οἱ Γάλλοι μουσουργοὶ Λεκόκ, Ὠδράν, Πλανκέτ, Βαρέν, Βασέρ, Σερπέτ, Λακόμ, Μεσσαζὲ κ.ἄ. Ἐν Γερμανίᾳ, καὶ ἰδίως ἐν Αὐστρίᾳ, τὸ εἶδος τοῦτο ἐκαλλιεργήθη ἐπίσης εἰς εὐρεῖαν κλίμακα διὰ τῶν Αὐστριακῶν συνθετῶν Ἰωάννου Στράους, Μιλλαῖκερ, Τσίρερ, τοῦ Δαλματοῦ Σουππὲ κ. ἄ. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Κ' αἰῶνος εἰς πρώτην γραμμὴν ἐτέθη ἡ λεγομένη «νέα βιεννέζικη ὀπερέττα», ἀναδημιουργηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Λέχαρ καὶ πλησιάζουσα τὸν τύπον τοῦ κωμικοῦ μελοδράματος. Τὴν νέαν ὁδὸν ἣν ἤνοιξεν ὁ Αὐστριακὸς μουσουργὸς διὰ τῆς «Εὐθύμου χήρας», ἠκολούθησαν ὁ Ὄσκαρ Στράους, ὁ Λέων Φώλ, ὁ Κάλμαν, ὁ Στόλτς κ. ἄ. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ ὀπερέττα ἀντεπροσωπεύθη παρὰ τοῦ Σώλλιβαν, τοῦ Σίδνεϋ Τζόνς, τοῦ Ἕλληνος Ναπολ. Λαμπελὲτ («Π... Βαλεντῖνος») κ.ἄ. Ἡ Ἰταλία ἀρέσκεται ὀλιγώτερον εἰς τὴν ὀπερέτταν, ἂν καὶ μὲ τὸ εἶδος τοῦτο ἠσχολήθησαν οἱ μουσικοὶ Λομβάρντο, Ραντζάτο, Κόστα, Λεονκαβάλλο, Μασκάνι κ. ἄ. Ἐν Ἱσπανίᾳ ἡ ὀπερέττα συγχέεται γενικῶς μὲ τὸν τύπον τῆς *ζαρζουέλας* (βλ. λ.), τέλος ἐν Ἑλλάδι ἡ ὀπερέττα ἐκαλλιεργήθη ἐπιτυχῶς διὰ τῶν μουσουργῶν Σαμάρα («Πόλεμος ἐν πολέμῳ», «Κρητικοπούλα»), Λαυράγκα («Ἡ ἄσπρη τρίχα»), Σπάθη («Μ' ἐφίλησες»), Θεοφ. Σακελλαρίδου («Στὰ παραπήγματα», «Πίκ-νίκ», «Ὁ Βαφτιστικὸς» κλπ.), Χατζηαποστόλου, κ.ἄ. Γ. Σ.

Ὄπζυμερ (Opzoomer), ***Γουλιέλμος***. Ὀλλανδὸς φιλόσοφος, νομικὸς καὶ θεολόγος (1821—1892). Καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Οὐτρέχτης. Ἀκολουθήσας κατ' ἀρχὰς τὴν θεολογικὴν φιλοσοφίαν τοῦ Krause, ἀπέκλινε μετὰ ταῦτα πρός τινα συγγενῆ πρὸς τὴν θετικὴν φιλοσοφίαν τοῦ Comte καὶ τοῦ Mill ἄποψιν, εἰ καὶ ἐν τῷ συστήματι αὐτοῦ ὑπάρχουσιν ἰδεαλιστικὰ στοιχεῖα μὴ δυνάμενα νὰ ἐναρμονισθῶσι πλήρως πρὸς τὰς θετικιστικὰς προϋποθέσεις τῆς φιλοσοφίας αὐτοῦ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐλευθερωτὴς τῆς φιλοσοφίας (διὰ τὴν Ὀλλανδίαν) ἀπὸ τῶν δεσμῶν τῆς κλασσικῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς θεολογίας. Διὰ τῆς φιλοσοφίας του ἐζήτει ὁ Ὄπζυμερ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν ζωήν, ἠδιαφόρει δὲ διὰ πᾶσαν θεωρίαν ὁδηγοῦσαν εἰς τὴν μεταφυσικήν, ὡς καὶ διὰ πᾶσαν μεταφυσικὴν καθόλου. Εἰς τὴν «λογικὴν» αὐτοῦ ἀπαιτεῖ, ἵνα αἱ μέθοδοι τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν ἐφαρμόζωνται καὶ εἰς τὰς πραγματικάς. Τὸ πεδίον τῆς πίστεως ἐχώριζεν ἀπὸ τοῦ τῆς γνώσεως, ἀνεγνώριζε δ' εἰς ἑκάτερον τὸ ἴδιον δίκαιον. Ἐκτὸς τῆς ὑλικῆς αἰσθήσεως καὶ τοῦ συναισθήματος τῆς χαρᾶς καὶ λύπης, ὡς καὶ τοῦ συναισθήματος τοῦ καλοῦ, ἐδίδασκεν ὅτι πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς δύο διάφοροι πηγαὶ τῆς γνώσεως καὶ τὸ θρησκευτικὸν καὶ τὸ ἠθικὸν συναίσθημα. Διὰ τῆς καρδίας πιστεύει πᾶς ἄνθρωπος ὅτι ὑπάρχει ὁ Θεός, διότι κατὰ βάθος πᾶς προηγμένος ἄνθρωπος εἶναι πεπεισμένος ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ θὰ ἐπικρατήσῃ τελικῶς τὸ ἀγαθόν, τὸ καλὸν καὶ τὸ ἠθικόν. Ἐδέχετο οὕτω ὁ Ὄπζυμερ πέντε πηγὰς τῆς γνώσεως (ὑλικὴν αἴσθησιν, συναίσθημα χαρᾶς καὶ λύπης, καλαισθητικόν, θρησκευτικὸν καὶ ἠθικὸν συναίσθημα). Πλείονες τῶν πέντε τούτων πηγῶν δὲν χρειάζονται, ἀλλὰ καὶ ὀλιγώτεραι δὲν ἀρκοῦν πρὸς ἐξήγησιν τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Εἰς τὰ ἔργα τοῦ Ὄπζυμερ ἐλάχισται πρωτότυποι ἰδέαι ὑπάρχουσιν, ἡ δ' ἐπίδρασις, ἣν ἤσκησε, προήρχετο ἐκ τῆς ἐξαιρετικῆς εὐγλωττίας αὐτοῦ καὶ ἐστηρίζετο μᾶλλον ἐπὶ τῆς προσωπικότητος αὐτοῦ ἢ ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τῆς φιλοσοφίας του καὶ τῶν ἔργων του («Ὁδὸς τῆς γνώσεως» «Λογικὴ» καὶ ἄλλα). Σ.

ὀπὴ (ἡ)· ἄνοιγμα, τρῆμα, τρύπημα, κοιν. τρύπα.

— ***ὀπὴ τοῦ θωρακίου*** *[Ναυτ.]*. (κοιν. τρύπα τῆς κόφας, le trou du chat, ἀγγλ. lubber's-hole). Ὀρθογώνιος ἐλεύθερος χῶρος, εἰς τὸ κέντρον τοῦ θωρακίου, ἔχων τὰς δύο πλευρὰς διαμήκεις καὶ τὰς δύο ἐγκαρσίας, ἐνῷ κατὰ τὸν ἄξονά του διέρχεται ὁ λαιμὸς τῆς στήλης. Χρησιμεύει διὰ τὴν διάβασιν τῶν ἀγομένων ἀλλὰ καὶ τῶν θωρακιτῶν κατὰ τὴν ἄνοδόν των εἰς τὴν ἐξαρτίαν. Πρόραιον αὐτῆς τὸ *ὄπαιον* (βλ. λ.) Σ. Ε.

Digitized by Google

—**ὀπὴ τροχίλου** (κοιν. *σκάτσα*) *[Ναυτ.]*. Τὸ ἐσκαμμένον μέρος τοῦ τροχίλου, ἐν ᾧ ἐντίθεται τὸ καρύλλιον. Ἐπίσης ἡ ἐν τῇ θήκῃ ἐγκάθισις τοῦ ἄξονος τοῦ καρυλλίου καὶ τῆς πλήμνης αὐτοῦ. Σ.Ε.Λ.

ὀπήτιον (τό). Ἐργαλεῖον τῶν σαγματοποιῶν, σελλοποιῶν, ὑποδηματοποιῶν διὰ τὴν διάτρησιν τοῦ δέρματος κοιν. *σουβλί, τσαγκαρόσουβλο.*

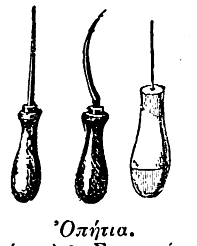

Ὀπήτια.
[1 καὶ 2=Σημερινά, εὐθὺ καὶ κυρτόν. 3=Πομπηϊανοῦ ὑποδηματοποιοῦ.]

—*[Ἐγκυκλ.]* Τὸ *ὀπήτιον* ἀποτελεῖται ἐκ ξυλίνης λαβῆς καὶ ἐκ χαλυβδίνου τρυπάνου ὀξυτάτου, ἔχοντος σχῆμα εὐθὺ ἢ κυρτὸν καὶ κατασκευζομένου διὰ σφυρηλατήσεως καὶ ῥινίσεως. Ἀνάλογα περίπου ἐργαλεῖα ἐχρησιμοποίουν καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες («ὄπεας», «ὀπήτιον», «κεντητήριον») καὶ Ρωμαῖοι (subula, fistula sutoria), ὡς ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τῶν μνημείων.

Ὄπι (Opie), *Ἰωάννης*. Ἄγγλος ζωγράφος (1761—1807). Τῷ 1798 ἐνυμφεύθη τὴν διάσημον Ἀγγλίδα συγγραφέα Ἀμαλίαν Alderson, τῷ δὲ 1788 ἐγένετο μέλος τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λονδίνου. Ἐξεπόνησε προσωπογραφίας, ἱστορικοὺς πίνακας, θρησκευτικὰς συνθέσεις καὶ ἀπεικονίσεις σκηνῶν τοῦ καθημερινοῦ βίου. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ δολοφονία Ἰακώβου τοῦ Α'», «Ὁ φόνος τοῦ Lizzio» κτλ. Ι. Μ. Π.

ὀπιακός,—*ή*,—*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ ὄπιον, ὁ τοῦ ὀπίου: «θεραπεία ὀπιακὴ» ἡ διὰ τοῦ ὀπίου ἐπιτυγχανομένη.

ὀπιανικὸν *ὀξὺ [Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου:

$$(CH_3O)_2C_6H_2\left\langle\begin{array}{l}COOH\\ CHO\end{array}\right.$$

$$\text{ἢ } (CH_3O)_2C_6H_2\left\langle\begin{array}{l}CO\\ CH(OH)\end{array}\right\rangle O$$

λαμβανομένη δι' ὀξειδώσεως τῆς ναρκωτίνης. Κρυσταλλικὸν σῶμα τηκόμενον εἰς 150°.

Διὰ περαιτέρω ὀξειδώσεως δίδει τὸ *ἡμιπινικὸν ὀξὺ* καὶ δι' ἀναγωγῆς μετατρέπεται εἰς μηκωνίνην. Σ. Γ.

Ὀπικὴ (Opica) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Οὕτως ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἡ Κεντρικὴ Ἰταλία, ἐκτεινομένη πρὸς Β. τῆς Οἰνωτρίας καὶ Μεσσαπίας, ἤτοι τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς *Ὀπικοὶ* ἢ *Ὄσκοι*. Α. Θ. Σ.

Ὀπικοὶ (οἱ) (Opici ἢ Osci) *[Ἀρχ.]*. Ἐκαλοῦντο οὕτω ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων οἱ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ *Ὄσκοι* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

ὄπιλος (ὁ) (Opilus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μαλακοδέρμων* τῆς οἰκογενειας τῶν *κληριδῶν*, περιλαμβάνον μετρίου μήκους κανθάρους μὲ σῶμα ἐπίμηκες, κομψὸν καὶ κεκαλυμμένον ὑπὸ τριχῶν. Γνωστὰ εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα πανταχοῦ σχεδὸν τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

Ὀπίμιον *γένος* (Gens Opimia). Ρωμαϊκὸς οἶκος πληβείων, ἐξευγενισθεὶς εἶτα. Πρῶτον γνωστὸν αὐτοῦ μέλος ὑπῆρξεν ὁ ζητητὴς *Γάϊος Ὀπίμιος Πάνσας* (249 π. Χ.), ἀγωνισθεὶς κατὰ τῶν Σαμνιτῶν. Ἐκ τοῦ οἴκου διεκρίθησαν οἱ κάτωθι:

—1) ***Ὀπίμιος Κόϊντος*** (Quintus Opimius). Ρωμαῖος ὕπατος (154 π.Χ.), πατὴρ τοῦ Λευκίου. Διεκρίθη διὰ τὰς κατὰ τῶν Λιγύρων νίκας του καὶ ἐτιμήθη διὰ θριάμβου.

—2) ***Ὀπίμιος Λεύκιος*** (Lucius Opimius). Ρωμαῖος πολιτικός. Ἐξελέγη ὕπατος τῷ 121 π.Χ. ὡς ἀντίπαλος τοῦ Γαΐου Γράκχου, ὑποστηρίξει τῆς συγκλήτου κατὰ τοῦ λαϊκοῦ κόμματος. Ἐπιχειρήσας νὰ ἀκυρώσῃ τοὺς Σεμπρωνίους νόμους, εὑρέθη ἀντιμέτωπος λαϊκῆς στάσεως, καθ' ἣν περιεβλήθη δι' ἐκτάκτου ἐξουσίας καὶ ἥτις ἀπέληξεν εἰς τὴν θανάτωσιν τοῦ Γαΐου *Γράκχου* (βλ. λ.) καὶ τριῶν χιλιάδων ἐκ τῶν ὀπαδῶν του. Μετὰ τὴν νίκην του ἵδρυσε τὸν ναὸν τῆς «Ὁμονοίας» (Concordia), διετέλεσεν ἀπεσταλμένος εἰς Νουμιδίαν, κατηγορηθεὶς δὲ ἐπὶ δωροδοκίᾳ ἀπὸ μέρους τοῦ Ἰουγούρθα ἀπέθανεν ἀτίμως ἐν Δυρραχίῳ. Ἡ ὑπατεία του εἶναι γνωστὴ καὶ ἐκ τῆς ἀφθόνου κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀποδόσεως τῶν ἀμπελοφυτειῶν, ἀφ' ἧς ὁ Ὀπίμιος οἶνος παρέμεινεν ἱστορικὸς καθ' ὅλην τὴν ἀρχαιότητα.

—3) ***Ὀπίμιος Κόϊντος*** (Quintus Opimius). Ρωμαῖος δήμαρχος (75 π. Χ.), υἱὸς τοῦ Λευκίου. Διεκρίθη ὡς πολέμιος τῆς ὀλιγαρχίας, κατηγορηθεὶς δὲ ἐπὶ καταχρήσει ἐξουσίας καταδικάσθη εἰς δήμευσιν. Π. Ν. Π.

Ὀπινοὶ (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς βορείου ἄκρας τῆς Κορσικῆς, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. III, 3, 7), τῶν ὁποίων πρωτεύουσα ἦτο ἡ πόλις *Ὄπινον*. Α. Θ. Σ.

Ὄπινον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῆς Κορσικῆς (*Πτολεμ.* Κύρνου θέσις Γ, γ, 7 Nobbe). Κατὰ τὸν Cluver, ἀναγνωρίσαντα τὰ κατ' αὐτὸν ἐρείπιά της παρὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Ταβινιᾶνο, ἐπέσχε τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας *Ἀλερίας* (βλ. λ.). —2) Πόλις Μαυριτανίας τῆς Τιγγιτανῆς, ἡ καὶ Ospinon τῶν Λατίνων. Καίτοι φέρεται κατὰ τὴν ἐν Καρθαγένῃ σύνοδον Leo episcopus Ospinensis legatus Mauritaniae Tingitanae (*Dupin*, Not. episc. eccl. Afr. 2, 653), ἡ ταυτότης της παρέμεινεν ἀνεξακρίβωτος. Σ. Ε. Λ.

ὀπιομανὴς (ὁ, ἡ), —ἐς (τό)· ὁ ἐμμανῶς ἀγαπῶν τὸ ὄπιον, ὁ κατεχόμενος ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς ὀπιομανίας.

ὀπιομανία (ἡ)· ἡ ἐμμανὴς χρῆσις τοῦ ὀπίου πρὸς ἡδυπάθειαν.

—*[Ἐγκυκλ.]* *Ὀπιομανία* καλεῖται ἡ ἀκατάσχετος ἀνάγκη λήψεως ὀπίου. Τοῦτο λαμβάνεται εἴτε αὐτούσιον, καπνιζόμενον ἐντὸς καπνοσύριγγος, ἢ διὰ τῆς πεπτικῆς ὁδοῦ, σχηματιζομένου ὑγροῦ ἐξ αὐτοῦ ἢ στερεᾶς τινος οὐσίας, εἴτε λαμβάνεται ἐκχύλισμα αὐτοῦ ἢ βάμμα, ὡς τὸ παντοπόν, τὸ λαύδανον, τὸ βάμμα ὀπίου, εἴτε τέλος λαμβάνεται ἀλκαλοειδές τι αὐτοῦ, ὡς ἡ μορφίνη, ἡ ἡρωΐνη, ἡ κωδεΐνη, ἡ διονίνη κττ. Ἀλλὰ κυρίως ὀπιομανία καλεῖται ἡ ἀκατάσχετος ἀνάγκη λήψεως αὐτουσίου ὀπίου εἴτε τῶν ἐκχυλισμάτων καὶ βαμμάτων αὐτοῦ. Τούτων δὲ συχνοτάτη ἡ λῆψις διὰ καπνίσματος. Παρατηρεῖται κυρίως μὲν ἐν Ἀνατολῇ, ἔνθα ἦτο παλαιόθεν γνωστή, τὴν δὲ τελευταίαν ἑκατονταετηρίδα καὶ ἐν Εὐρώπῃ. Ἐν Ἀσίᾳ κατ' ἀρχὴν ἐχρῶντο τοῦ ὀπίου ὡς μέσου προκλήσεως μυστικισμοῦ ἐν ταῖς θρησκευτικαῖς αὐτῶν τελεταῖς. Ἡ χρῆσις δ' αὐτοῦ κατέστη γενικωτέρα ἐκ μιμήσεως καὶ κακῆς συναναστροφῆς πρὸς πρόκλησιν τῆς, ἣν προκαλεῖ, εὐαρέστου καταστάσεως. Διότι τοῦτο λεπτά τινα ἀπὸ τῆς λήψεως αὐτοῦ (1'—20', ἀναλόγως τοῦ τρόπου λήψεως) προκαλεῖ διέγερσιν τοῦ νευρικοῦ συστήματος, καθ' ἣν τὸ λαβὸν ἄτομον ἐμφανίζει ἐλαφρὸν διάχυσιν, αὔξησιν τοῦ σχηματισμοῦ τῶν συνθέσεων, λόγῳ χαλάσεως γενικῆς, ψυχικῆς δηλαδὴ καὶ σωματικῆς, ἣν προκαλεῖ καὶ ἧς ἕνεκα ὁ βουλητικὸς συνειρμὸς περιορίζεται τελείως, ὁ ἐλεύθερος δ' αὐξάνεται λίαν, οὗ ἕνεκα ἡ συνείδησις κατακλύζεται ὑπὸ διαφόρων εἰκόνων, δίκην κινηματογραφικῶν πράξεων, εὐαρέστων, διότι αὗται ὀφείλονται εἰς τὰς ὀνειροπολήσεις, ἃς ὁ λαβὼν τὸ ὄπιον τότε θεωρεῖ πραγματικάς. Ἡ ἐπαφὴ πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον παύεται, διότι τὸ ἐλάχιστον ἐρέθισμα εἶναι δυσάρεστον, ὡς δυσάρεστος εἶναι καὶ πᾶσα κίνησις αὐτοῦ. Θέλει δὲ καὶ εὕρηται ἐν καταληψίᾳ εὐαρέστῳ. Βαθμηδὸν ἐπέρχεται ὕπνος, οὐχὶ πραγματικός, ἀλλὰ διάμεσος κατάστασις μεταξὺ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρσεως, ἐνῷ ὀνειροπολήσεις κατακλύζουσι τὴν συνείδησιν πλήρως. Αἱ ὀνειροπολήσεις αὗται θεωροῦνται πραγματικαί, ὡς προβαλλόμεναι εἰς τὸ ὀπτικὸν πεδίον, ἐμφανίζεται δηλαδὴ ὁ καλούμενος εἰδητισμός.

Ἐκ τῆς εὐαρέστου καταληψίας ἐξηγεῖται ἡ ἀποφυγὴ ἐπαφῆς πρὸς τὸν κόσμον, ἐκ δὲ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ βουλητικοῦ συνειρμοῦ ἡ παρουσία εὐαρέστων εἰκόνων καὶ αἱ πρὸς ἄμεσον ἀνάκλασιν καὶ ἐκτέλεσιν ἄγουσαι κακαὶ σκέψεις, ὡς οἱ φόνοι, ὕβρεις κττ., διότι τὸ ἄτομον καθίσταται τότε τύπος ἰδεοκινητικοῦ. Εἰς τοῦτο συντελεῖ καὶ ἡ εὐφορία, ἧς ἕνεκα δὲν μετροῦνται αἱ συνέπειαι τῆς πράξεως δι' αὐτόν. Ἕνεκα τῶν αὐτῶν λόγων οὐδὲν καθῆκον ἐκτελοῦσι τότε, οὐδὲ κινοῦνται κἂν πρὸς ἀποφυγὴν ἀμέσου κινδύνου. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἡ φαντασία αὐτῶν καὶ ἡ ἀντίληψις διεγείρονται, παρατηροῦνται δὲ ἀθρόαι ὀπτικαὶ παραισθήσεις καὶ ψευδαισθησίαι. Ἡ βούλησις καὶ αἱ ἠθικαὶ ὑποχρεώσεις εὕρηνται λίαν ἠλαττωμέναι. Ἐπὶ ἐκδήλων τύπων παθολογικῶν ἀπὸ ἀπόψεως χαρακτῆρος ἡ τοιαύτη εἰκὼν παραλλάσσει. Μείζων δὲ δόσις ἐνδέχεται νὰ προκαλέσῃ διανοητικὴν σύγχυσιν μετ' ὀνειρικοῦ παραληρήματος.

Ἡ λῆψις ὀπίου προκαλεῖ καὶ σωματικὰς διαταραχάς, ὡς ταχυσφυγμίαν, δυσκοιλιότητα, ἀναπνοὴν ἐπιπολαίαν, ἱδρῶτας εὐχαρίστους καὶ ἐρυθρότητα τοῦ προσώπου. Πρὸς πρόκλησιν λοιπὸν τῆς καταστάσεως ταύτης γίνεται ἡ ἀρχικὴ χρῆσις, ὡς καὶ αἱ μετέπειτα ἐπὶ 2—3 μῆνας. Ἀλλὰ μετά τινας ἡμέρας ἀπὸ τῆς πρώτης λήψεως, ἵνα ἐπιτευχθῇ τὸ ὡς ἄνω ἀποτέλεσμα, ἀπαιτεῖται μείζων δόσις κ.οὕ.κ., διὸ τὸ ἡμερήσιον ποσὸν λήψεως δύναται νὰ φονεύσῃ καὶ ἐλέφαντας, ἐνῷ ὁ ἄνθρωπος ἀντέχει ἐκ τοῦ ἐθισμοῦ (μιθριδατισμός). Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 2—5 μηνός, ἀναλόγως τῶν ἀτόμων, ἡ λῆψις δὲν προκαλεῖ πλέον εὐφορίαν, λαμβάνεται δὲ τότε τὸ φάρμακον, διότι ἡ ἀποχὴ ἀπ' αὐτοῦ προκαλεῖ ἔντονον δυσάρεστον διέγερσιν, ἀϋπνίαν, εὐκοιλιότητα, πόνους καθ' ὅλον τὸ σῶμα, ἱδρῶτας ἀφθόνους καὶ δυσαρέστους, ψῦξιν γενικὴν καὶ ἄγχος ἔντονον μετ' ἀκατασχέτου παρορμήσεως πρὸς λῆψιν αὐτοῦ. Ἵνα κορεσθῇ δὲ τότε, λαμβάνει πολλαπλάσιον ποσόν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἡ ἀνάγκη τῆς λήψεως κατέστη ἀναπόδραστος, λόγῳ τῶν δυσαρέστων φαινομένων τῆς ἀποχῆς, τὸ ἄτομον εἰσῆλθεν εἰς τὴν περίοδον τῆς ὀπιομανίας. Οὐδὲν δὲ πάθος μανιῶδες εἶναι χειρότερον τούτου, λόγῳ ἰδίᾳ τῶν σωματικῶν φαινομένων ἃ προκαλεῖ. Μετά τινα χρόνον ὁ ὀπιομανὴς ἐμφανίζει τὰ φαινόμενα χρονίας δι' ὀπίου δηλητηριάσεως, συνιστάμενα εἰς τὴν ἔντονον ἀπίσχνανσιν καὶ ὠχρότητα, ἐπίμονον δυσκοιλιότητα καὶ δυσουρίαν, ἡπατικὴν ἀνεπάρκειαν, ὄνειρα τρομακτικά, ἀνορεξίαν καὶ ἐνίοτε φαινόμενα διανοητικῆς συγχύσεως. Μετά τινα ἔτη ἡ ὀπιομανία προκαλεῖ ἐξασθένησιν τῆς βουλήσεως μόνιμον, ἐλάττωσιν τῶν ἠθικῶν συναισθημάτων καὶ μεταβολὴν τοῦ χαρακτῆρος, βραδύτερον δὲ καὶ διανοητικὴν ἐξασθένησιν. Ἕνεκα τούτων ὁ ὀπιομανής, ὅταν στερῆται τοῦ δηλητηρίου, εἶναι δυνατὸν νὰ διαπράξῃ τὸ πᾶν καὶ νὰ ὑποβληθῇ εἰς πάντα ἐξευτελισμόν.

Ἡ θεραπεία συνίσταται εἰς τὴν βαθμιαίαν ἢ ἀπότομον παῦσιν τῆς χρήσεως. Καὶ ἡ μὲν βαθμιαία εἶναι ἐφαρμόσιμος καὶ ἐπιτυγχάνει ἐπὶ τῶν ἰσχυροῦ χαρακτῆρος ἀτόμων· ἡ δὲ ἀπότομος ἐφαρμόζεται ἐν νοσοκομείοις δι' ἐγκλεισμοῦ τοῦ πάσχοντος. Οὗτος ἅμα τῇ ἀποχῇ καταλαμβάνεται ὑπὸ ἐντονωτάτου ἄγχους, πόνων, ἱδρώτων, ὡς εἴρηται, τύπτει ἑαυτόν, οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ πειρᾶται αὐτοκτονίαν. Ἡ ἀϋπνία εἶναι πλήρης. Μετὰ 2—3 ἡμέρας παύουσι τὰ λοιπὰ φαινόμενα, μένει δὲ ἡ ἀϋπνία καὶ ἡ ἀνορεξία, ἀπόλυτος ἐν ἀρχῇ, εἶτα παρερχομένη καὶ αὕτη, ὡς καὶ ἡ εὐκοιλιότης. Ἡ ψῦξις καὶ ὁ θάνατος ἐκ παραλύσεως τῆς καρδίας εἶναι δυνατά. Ἡ τοιαύτη δυσχέρεια τῆς ἀπογαλακτίσεως ἐκ τοῦ δηλητηρίου εἶναι προδήλως δυσχερεστέρα τῶν μεταβολῶν τῶν ἕξεων, τῶν παρορμήσεων τῶν καθαρῶς διανοητικῶν, λόγῳ τῶν σωματικῶν φαινομένων ἅτινα ἐμφανίζονται εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ ὀπίου ἀποχήν. Τ. Α ΖΗΣ

ὄπιον (τὸ) (Opium) *[Φαρμακογ.]*. Ὁ συμπεπυκνωμένος καὶ ἀπεξηραμμένος γαλακτώδης ὀπός, ὁ λαμβανόμενος ἐκ τῶν μήπω ὡρίμων κωδιῶν τοῦ ἐτησίου φυτοῦ μήκωνος τῆς ὑπνοφόρου. Ἡ ἱστορία τοῦ τε φυτοῦ καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς ὀποῦ εἶναι παναρχαία. Ὁ Διοσκορίδης, ὁ Σκριβόνιος, ὁ Πλίνιος περιέγραψαν τὴν μήκωνα, καθὼς καὶ τὸν τρόπον τῆς παρασκευῆς τοῦ ὀπίου. Τὸ ὄπιον καὶ ὁ Γαληνὸς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν Ἕλληνες ἰατροὶ ἐθεώρουν ὡς σπουδαιότατον φάρμακον. Κατὰ τὸν μεσαίωνα τὸ ὄπιον ὡς φάρμακον εἶχε περιπέσει εἰς τελείαν λήθην, μόνοι δὲ οἱ Ἄραβες ἰατροὶ Ἀβικέννας καὶ Ραζῆς ἀνέγραφον αὐτό. Εἰς τὴν θεραπευτικὴν εἰσήχθη ἐκ νέου τὸ ὄπιον ὑπὸ τοῦ Παρακέλσου καὶ κυρίως μάλιστα ὑπὸ τοῦ Sydenham, ὅστις εἶναι καὶ ὁ θεμελιωτὴς τῆς δι' ὀπίου θεραπείας τῶν νεωτέρων χρόνων. Τὸ ἐμπόριον τοῦ ὀπίου ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ πραγματικὴν ἔκτασιν ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, δηλαδὴ ἀφ' ἧς ἐποχῆς εἰσήχθη εἰς Κίναν ὡς φάρμακον καὶ οὐχὶ διὰ νὰ καπνισθῇ. Ἡ ὀλεθρία αὕτη συνήθεια τοῦ καπνίσματος τοῦ ὀπίου καὶ τῆς ὀπιοφαγίας ἀνάγεται εἰς τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος.

Ἡ συλλογὴ τοῦ ὀπίου γίνεται ὡς ἑξῆς: Διὰ καταλλήλου τέμνοντος ὀργάνου ἐκτελοῦνται ἐπὶ τῶν κωδιῶν ἐντομαὶ καταλαμβάνουσαι τὰ 2/3 τῆς κάψης τοῦ καρποῦ, αἱ ὁποῖαι δὲν χωροῦν εἰς μέγα βάθος. Ἡ ἐποχὴ αὕτη τῆς συλλογῆς εἰς Μικρασίαν εἶναι ἀπὸ Ἰουνίου μέχρις Αὐγούστου, ἀφοῦ ἀποπέσῃ ἡ στεφάνη καὶ μεγαλυνθῶσιν αἱ κωδιαί. Ἐκ τῶν ἐντομῶν αὐτῶν, αἵτινες γίνονται κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου καὶ εἰς ἐποχὰς ξηράς, ἐκρέει ὁ γαλακτώδης ὀπός, γλοιώδης, ὅστις συλλέγεται τὴν ἐπομένην πρωΐαν, ἀφοῦ ἀποξηρανθῇ ὑπὸ τὴν μορφὴν δακρύων καὶ φέρεται εἰς μικροὺς ὑποδοχεῖς ἐξ ὀπτῆς γῆς, ἔνθα καὶ ὑφίσταται τὴν πρώτην ζύμωσιν. Ἐκτὸς τοῦ γνησίου τούτου ὀπίου, δι' ἐκθλίψεως τῶν ὅλως νωπῶν φυτῶν τῆς μήκωνος καὶ συμπυκνώσεως τοῦ ὀποῦ λαμβάνεται τὸ εἶδος τοῦ ὀπίου τὸ καλούμενον *μηκώνιον*. Ὁ εἰς τοὺς ὑποδοχεῖς συλλεχθεὶς ὀπὸς φέρεται εἰς δευτέραν ζύμωσιν ἐντὸς καλαθίων ἐπενδεδυμένων ἐσωτερικῶς δι' ὑφάσματος ἢ διὰ φύλλων διαφόρων εἰδῶν λαπάθου. Ἐκ τοῦ προϊόντος τούτου σχηματίζονται ἀκολούθως πλακοῦντες, οἵτινες διαλέγονται καὶ φέρονται εἰς τὸ ἐμπόριον ἐντὸς ξυλίνων κιβωτίων. Κάθε κιβώτιον περιέχει κατὰ μέσον ὅρον 40—60 % ὀπίου καλῆς ποιότητος, 30—40 % μέσης ποιότητος καὶ 3—10 % μετρίας ποιότητος. Ἡ διαλογὴ τούτου γίνεται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ χρώματος, τοῦ ἀρώματος, τῆς ἐξωτερικῆς ὄψεώς του, τῆς συστάσεως τούτου καὶ τῆς περιεκτικότητος αὐτοῦ εἰς ἀλκαλοειδῆ. Εἰς μερικὰς χώρας γίνεται ἡ ἐκτίμησις τοῦ ὀπίου ἐπὶ τῇ βάσει χημικῆς ἀναλύσεως, ἐνῷ ἀλλαχοῦ γίνεται ὑπὸ εἰδικῶν ἐμπειρογνωμόνων. Εἴδη ὀπίου φέρονται εἰς τὸ ἐμπόριον πολλά, ἐπονομαζόμενα κατὰ τοὺς τόπους τῆς παραγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς αὐτῶν. Οὕτω διακρίνονται σήμερον: 1) Τὸ *σμυρναϊκὸν* ἢ *μικρασιατικὸν* ὄπιον. Τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι τὸ κράτιστον καὶ τὸ μόνον τὸ ὁποῖον ἔχει σημασίαν διὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν ἐμπόριον. Προέρχεται ἐκ τῆς φαιᾶς παραλλαγῆς τῆς μήκωνος τῆς ὑπνοφόρου. Ἡ καλλιέργεια τῶν φυτῶν αὐτῆς γίνεται εἰς τὴν δυτικὴν καὶ βόρειον Μικρασίαν. Πλὴν ὅμως εἰς ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν Μικρασίαν, ἐκτὸς τῶν ὑψηλῶν περιοχῶν, γίνεται καλλιέργεια τοῦ ὀπίου.

Ἡ παραγωγὴ εἰς ἑκάστην μεμονωμένην περιο-

Digitized by Google

χὴν εἶναι μικρά, λόγῳ τοῦ μεγάλου κόπου τῆς συλλογῆς. Αἱ μέγισται ποσότητες τοῦ ὀπίου παράγονται εἰς τὰς νοτιοδυτικὰς περιοχάς, εἰς Καραχισάρ, Σαχίμπ, Χεΐβε, Μπεγαδίτς, Μπαλικεσσίρ. Ἐκ τῶν περιοχῶν τούτων μεταφέρεται διὰ τῆς Νικομηδείας εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀπ' ἐναντίας τὸ ἐκ τῶν περιοχῶν Οὐσσάκ, Ἀφιὸν Καραχισάρ, Σπάρτης καὶ Μπουλντοὺρ προερχόμενον ὄπιον μεταφέρεται εἰς Σμύρνην. Εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ Σμύρνην συσκευάζεται τὸ ὄπιον εἰς κιβώτια βάρους 70—80 χλγρ. καὶ ἀκολούθως μεταφέρεται εἰς τὸ ἐμπόριον, ἀφοῦ προηγουμένως τὸ κακῆς ποιότητος ἢ νοθευμένον ὄπιον ἀποχωρισθῇ. Τὸ μικρασιατικὸν ὄπιον ἀποτελεῖ ἐστρογγυλευμένους ἢ γωνιώδεις κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πλακοῦντας, βάρους 300—700 γρ. Οἱ πλακοῦντες εἶναι καστανοῦ χρώματος, συστάσεως μαλακῆς ἢ σκληρᾶς, ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς ξηράνσεως, θραύσματος ἀνίσου καὶ ἀνομοιογενοῦς, ἐνίοτε κοκκώδους, μὲ χρῶμα ἀνοικτῶς καστανόν, καθιστάμενον βαθύτερον εἰς τὸν ἀέρα. Ἐνίοτε περιέχει δάκρυα συγκεκολλημένα ἢ φυτικὰ μέρη προερχόμενα ἐκ τοῦ περικαρπίου. Ἡ ὀσμή του εἶναι ἰδιαζόντως χαρακτηριστικὴ καὶ ναυτιώδης. Ἐκ Σμύρνης ἐξάγονται ἐτησίως κατὰ μέσον ὅρον 455 χιλιάδες χιλιόγραμμα ὀπίου (ἀφιόνι). Εἰς Ἰκόνιον συγκομίζονται ἐτησίως 132.850 χγρ., ἐν Σεβαστείᾳ 45.000 χγρ., ἐν Ἀγκύρᾳ 54.000 χγρ., ἐν Σμύρνῃ 32.625 χγρ., ἐν Μαμουρὲτ 26 250 χγρ. Ὁλόκληρον τὸ ποσὸν τοῦτο συγκεντροῦται εἰς 6—7 χιλιάδας κιβώτια. Τοῦ μικρασιατικοῦ ὀπίου διακρίνονται διάφοροι ποικιλίαι. Τὸ ἥμισυ τῆς παραγωγῆς τοῦ μικρασιατικοῦ ὀπίου καταναλίσκεται εἰς Κίναν καὶ Ἰάβαν πρὸς ἡδονιστικοὺς σκοπούς. Ὁμοίως ἑτέρα ποσότης ἐξ αὐτοῦ καταναλίσκεται εἰς Τουρκίαν, ἐνῷ τὸ ὑπόλοιπον χρησιμοποιεῖται πρὸς φαρμακευτικοὺς σκοπούς.

2) Τὸ *περσικὸν* ὄπιον. Τοῦτο προέρχεται ἐκ μήκωνος τῆς ὑπνοφόρου τῆς λευκῆς. Ἡ συλλογὴ τούτου γίνεται ὡς καὶ εἰς Μικρασίαν, ὁ δὲ συγκεντρούμενος ἡμίρρευστος ὀπὸς συλλέγεται εἰς χάλκινα δοχεῖα, ὅπου συμπυκνοῦται δι' ἐξατμίσεως, εἶται ἁπλοῦται εἰς σανίδας καὶ ξηραίνεται εἰς τὸν ἥλιον. Μέρος τοῦ περσικοῦ ὀπίου καταναλίσκεται εἰς τὸν τόπον τῆς παραγωγῆς, ἕτερον μέρος τούτου ἐξάγεται εἰς Σμύρνην, ἔνθα μείγνυται μετὰ τοῦ μικρασιατικοῦ ὀπίου, καὶ τὸ μεγαλύτερον τέλος τῆς περσικῆς παραγωγῆς ἐξάγεται εἰς Κίναν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ποσοστὸν τοῦ ὀπίου πρὶν ἢ ἐξαχθῇ μείγνυται συχνάκις μὲ 10 % ἐλαίου. Ἡ μορφή, ὑφ' ἣν τὸ περσικὸν ὄπιον φέρεται εἰς τὸ ἐμπόριον εἶναι λίαν ποικίλη, καθὼς καὶ τὸ βάρος τῶν τεμαχίων. Ἡ παραγωγὴ τοῦ περσικοῦ ὀπίου γίνεται κυρίως εἰς τὴν δυτικὴν καὶ νοτιοδυτικὴν Περσίαν. Συνήθως τὸ περσικὸν ὄπιον νοθεύεται διὰ γλεύκους, ἀμύλου, ἐκχυλίσματος ὁλοκλήρου τοῦ φυτοῦ τῆς μήκωνος καὶ διαφόρων ἄλλων φυτικῶν ἐκχυλισμάτων ἐχόντων ναρκωτικὰς ἰδιότητας. Τὸ περσικὸν ὄπιον φέρεται εἰς ἐπιπέδους πλακοῦντας ἢ εἰς ῥαβδία τετράγωνα ἢ κυλινδρικὰ ἐνίοτε καὶ ὡς δακτύλου τὸ πάχος. Εἰς τὸ θραῦσμά των εἶναι ἡπατόχροα ἢ ἀμαυρῶς κίτρινα.

3) Τὸ *ἰνδικὸν* ὄπιον. Παραγωγὴ τοῦ ὀπίου τούτου γίνεται εἰς πλείστας περιοχὰς τῶν Ἰνδιῶν, ὡς εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Βεγγάλης, βορείως τοῦ Γάγγη, εἰς τὰς ἡμιανεξαρτήτους περιοχὰς Πουντζάπ, Ρατζπουτάνα καὶ Μάλβα, εἰς τὴν ἀνεξάρτητον περιοχὴν τοῦ Νεπὰλ καὶ εἰς Ἀσσάμ. Εἰς τὰς ὑπολοίπους περιοχὰς ἔχει ἀπαγορευθῆ διὰ λόγους μονοπωλιακοὺς ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἡ καλλιέργεια τῆς μήκωνος. Μόνον μεταξὺ Μπουρμὰ καὶ Κίνας ἐπετράπη ἡ πρὸς ἰδίαν χρῆσιν παραγωγὴ ὀπίου. Ἐκτὸς τοῦ καταναλισκομένου ἐπιτοπίως ὀπίου, τὸ ὑπόλοιπον ἰνδικὸν ὄπιον μεταφέρεται εἰς Καλκούταν. Ἡ εἰσαγωγὴ τῆς παραγωγῆς τοῦ ὀπίου εἰς Ἰνδίας χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς χώρας ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν. Τὸ ἰνδικὸν ὄπιον φέρεται εἰς ὄγκους στρογγύλους βάρους 2—3 λιτρῶν. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἰνδικοῦ ὀπίου ἐξάγεται ὑπὸ τῶν Ἄγγλων εἰς Κίναν.

4) *Σινικὸν* ὄπιον. Ἡ παραγωγὴ τοῦ ὀπίου εἰς Κίναν ἐπεχειρήθη κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ ἐκ τῶν Ἰνδιῶν εἰσαγομένου ὀπίου. Ὁλόκληρος ἡ παραγομένη ποσότης χρησιμεύει πρὸς ἡδονιστικοὺς σκοποὺς διὰ τοὺς καπνιστὰς καὶ τοὺς ὀπιοφάγους. Ἐπίσης μέρος αὐτῆς ἀποστέλλεται διὰ νὰ καπνισθῇ καὶ εἰς περιοχὰς ἄλλων χωρῶν, ὅπου παραμένουν Κινέζοι. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω εἰδῶν τοῦ ὀπίου ὑπάρχουν ἔτι: τὸ ἑλληνικόν, τὸ βουλγαρικόν, τὸ γαλλικόν, τὸ ἀγγλικόν, τὸ γερμανικόν, τὸ σουηδικόν, τὸ ἰταλικόν. Τὸ ἑλληνικὸν ὄπιον καλλιεργεῖται ἐν Μακεδονίᾳ. Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ὀπίου εἶναι ἀρίστης ποιότητος, ἐκ τοῦ προϊόντος δὲ αὐτοῦ τὸ σμυρναϊκὸν ὄπιον κατασκευάζει ἡ ἑλβετικὴ βιομηχανία τὰ ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ μονοπωλίου εἰσαγόμενα ἀλκαλοειδῆ τοῦ ὀπίου. Εἰς Ἀμερικὴν ἐπίσης ἐγένοντο ἀπόπειραι καλλιεργείας τῆς ὑπνοφόρου μήκωνος. Ἡ εἰς ὅλας τὰς ἀνωτέρω χώρας παραγωγὴ τοῦ ὀπίου ἐλαχίστην ἐμπορικὴν σημασίαν ἔχει. Εἰς τὴν Αἴγυπτον, παρὰ τὰς ἀρχαίας Θήβας (ἐξ οὗ καὶ τὸ βάμμα τοῦ ὀπίου καλεῖται καὶ θηβαϊκὸν βάμμα), παρήγετο εἰς παλαιὰς ἐποχὰς μεγάλη ποσότης ὀπίου, ἤδη ὅμως μόνον ἐλάχιστον ποσὸν παράγεται εἰς Ἀσσιοὺτ καὶ Ἀχμίν, καθὼς καὶ εἰς Τύνιδα. Τὸ πρὸς φαρμακευτικὴν χρῆσιν καὶ πρὸς παρασκευὴν φαρμακοτεχνικῶν σκευασμάτων χρησιμοποιούμενον ὅτιον εἶναι ἀποκλειστικῶς σχεδὸν τὸ μικρασιατικόν.

Τὸ ὄπιον τριβόμενον ἐπὶ χάρτου καταλείπει κιτρίνην γραμμήν, ἀναπτόμενον δὲ καίεται, ἀφῆνον ἐλαφρὸν ἀνθρακῶδες ὑπόλειμμα. Ὅταν δὲν εἶναι τελείως ξηρόν, κονιοποιεῖται δυσκόλως. Ἀποξηραινόμενον δὲν πρέπει νὰ χάνῃ περισσότερον ἀπὸ 8—10 % τοῦ βάρους του. Ἐν ὕδατι εἶναι διαλυτὸν εἰς ἀναλογίαν 50—65 %, μᾶλλον δὲ διαλυτὸν εἶναι εἰς ἀραιὰν ἀλκοόλην. Εἰς τὸν αἰθέρα καὶ τὸ χλωροφόρμιον εἶναι ἐλάχιστα διαλυτόν, τελείως δὲ ἀδιάλυτον εἰς πετρελαϊκὸν αἰθέρα. Τὰ ὑδατικὰ διαλύματα τοῦ ὀπίου δίδουν ἴζημα διὰ τῶν γενικῶν ἀντιδραστηρίων τῶν ἀλκαλοειδῶν. Τὸ εἰδικὸν βάρος τοῦ ὀπίου κυμαίνεται περὶ τὸ 1,35. Ἡ ὀσμή του εἶναι λίαν εἰδική, οὐχὶ δυσάρεστος, ἀλλὰ ναυτιώδης. Ἡ γεῦσίς του εἶναι πικρὰ καὶ ναυτιώδης. Συνήθεις νοθεῖαι τοῦ ὀπίου εἶναι ἀνόργανοι οὐσίαι (ἄμμος, λίθοι κλπ.), διάφορα εἴδη ἀμύλου, τερεβινθίνη, κολοφώνιον, μέλι, γλυκόζη, σῦκα, κατεχοῦ, διάφορα μὴ πτητικὰ ἔλαια κλπ. Αἱ διάφοροι φαρμακοποιίαι ἀπαιτοῦν ὅπως τὸ καλὸν προϊὸν πληροῖ καὶ εἰδικοὺς ὅρους. Τὸ ὄπιον περιέχει μηκωνικόν, θηβολακτικόν, ὀξικόν, θειικόν, νιτρικόν, ὑδροχλωρικὸν ὀξύ, ἡνωμένα μετὰ τῶν ἀλκαλοειδῶν αὐτοῦ. Ἐπίσης περιέχει μετὰ τῶν ἀλκαλοειδῶν καὶ τὴν ἀδιάφορον οὐσίαν μηκωνίνην. Τὰ ἀλκαλοειδῆ τοῦ ὀπίου ἀνέρχονται εἰς 17 περίπου τὸν ἀριθμόν. Τὰ ἀλκαλοειδῆ ταῦτα εἶναι τὰ ἀκόλουθα: γνωσκοπίνη, θηβαΐνη, κρυπτοπίνη, κωδαμίνη, κωδεΐνη, λανθοπίνη, λαυδανίνη, λαυδανωσίνη, μηκωνιδίνη, μορφίνη, ναρκεΐνη, ναρκωτίνη, ὀξυδιμορφίνη (ψευδομορφίνη), παπαβερίνη, πρωτοπίνη, ῥοιαδίνη καὶ ὑδροκοιαρνίνη. Ὡς πρὸς τὰς φυσιολογικὰς δράσεις των διακρίνονται ταῦτα εἰς ναρκωτικά, ὡς ἡ μορφίνη, ἡ κωδεΐνη, ἡ παπαβερίνη, ἡ ναρκεΐνη καὶ ἡ ὀξυναρκεΐνη καὶ εἰς σπασμικά, ὡς ἡ παπαβερίνη, λαυδανοσύνη, ναρκωτίνη, κωδεΐνη καὶ μορφίνη. Ἡ κατὰ μέσον ὅρον ἀναλογία τῶν κυριωτέρων ἀλκαλοειδῶν τῆς ἐν τῷ ὀπίῳ εἶναι μορφίνη 10 %, ναρκωτίνη 6 %, παπαβερίνη 1 %, κωδεΐνη 0,3 %, ναρκεΐνη 0,2 %, θηβαΐνη 0,15 %. Ἐκ τῶν ὀξέων περιέχει: μηκωνικὸν ὀξὺ 4 % καὶ θηβολακτικὸν ὀξὺ 1,25 %. Γενικῶς ὅμως ἡ εἰς τὰ διάφορα εἴδη τοῦ ὀπίου περιεχομένη μορφίνη ποικίλλει ἀπὸ 1,5—20 %. Ἀπὸ παλαιοτάτης ἐποχῆς τὸ ὄπιον ὑπῆρξεν εὔχρηστον, ὡς παυσίπονον, ναρκωτικὸν καὶ ὑπνωτικὸν φάρμακον ἐσωτερικῶς λαμβανόμενον. Ἡ ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τοπικὴ καὶ γενικὴ ἐνέργεια τοῦ ὀπίου εἶναι παρεμφερὴς πρὸς τὴν τῆς μορφίνης περίπου, σχετικῶς ὅμως ἠπιωτέρα καὶ κυρίως ἀσταθὴς καὶ ἀκαθόριστος. Αἱ μικραὶ δόσεις προκαλοῦν διέγερσιν, ζωηρότητα κυκλοφορικήν, εὐεξίαν, εὔπνοιαν, εὐφορίαν καὶ σφρίγος. Τὸ στάδιον τοῦτο, ἐπὶ μεγαλυτέρων μάλιστα δόσεων, διαδέχεται ὑπότασις, βραδυκαρδία, βραδύπνοια, νάρκη καὶ ὑπνηλία ἀπολήγουσα εἰς κάρωσιν. Ὁ ἀνανήφων αἰσθάνεται καρηβαρίαν καὶ ψυχικὴν κατάπτωσιν. Ἐπὶ τῶν ἐκκρίσεων καὶ ἰδίως τῶν πεπτικῶν δρᾷ κατασταλτικῶς, προκαλοῦν ἀνορεξίαν καὶ δυσκοιλιότητα. Εἰς μεγάλας δόσεις τὸ ὄπιον προκαλεῖ θανατηφόρους δηλητηριάσεις, ὧν προηγεῖται μακρὰ περίοδος πυρετικῆς διεγέρσεως, ναυτίαι, ἔμετοι, σπασμικαὶ κινήσεις, ὑπότασις, ἐπίμονοι δυσκοιλιότητες, γαστρεντερίτις, ψευδαισθησίαι, ὕπνος, κῶμα καὶ τέλος θάνατος, προερχόμενος ἐκ τῶν καρδιακῶν λειτουργιῶν. Τὸ ὄπιον ἀναγράφεται ὡς κόνις, βάμμα καὶ ἐκχύλισμα εἰς δόσεις 0,01—0,02 πλειστάκις τῆς ἡμέρας, ὡς ἐλαφρὸν καθαρτικόν, εἰς δόσεις 0,01—0,03 γρ. ὡς ὑπνωτικόν, παυσίπονον καταπραϋντικὸν καὶ ἐπὶ βρογχιτίδων καὶ πνευμονίας. Χρησιμεύει ἐπίσης πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἐγκεφαλικῆς ἀναιμίας καὶ τῶν ὀδυνηρῶν κρίσεων κυρίως, ὡς τῶν ἐκ καρκίνου τοῦ στομάχου ἢ ἐκ σκωληκοειδίτιδος. Τροποποιεῖ τὰς βρογχικὰς ἐκκρίσεις, καταπραΰνει τὸν βῆχα, ἐλαττοῖ τὴν ποσότητα τῶν ἡμερησίως ἀποβαλλομένων οὔρων, συντελοῦν οὕτω εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῆς γλυκοζουρίας. Ἀσύμβατα τοῦ ὀπίου εἶναι ἡ ταννίνη, τὰ ἀλκάλια, τὰ ἅλατα τῶν βαρέων μετάλλων, τὸ ἀρσενικόν, τὰ ἀλογονικὰ στοιχεῖα καὶ τὰ παράγωγα αὐτῶν, τὰ διεγερτικά, ἡ δακτυλῖτις, τὰ κυανιοῦχα, τὸ ἀσβέστιον ὕδωρ, τὸ ὑπερμαγγανικὸν κάλιον κλπ. Ἐκτὸς τῆς παρασκευῆς τῶν ἐξ αὐτοῦ λαμβανομένων ἀλκαλοειδῶν, τὸ ὄπιον χρησιμεύει εἰς τὴν φαρμακοτεχνίαν πρὸς παρασκευὴν τοῦ ἁπλοῦ βάμματος τοῦ ὀπίου, τοῦ κροκοῦχου βάμματος τοῦ ὀπίου, τοῦ βενζοϊκοῦ βάμματος τοῦ σιροπίου, διαφόρων κόνεων κλπ. κ. γ. μ.

—[*Νομοθ.*] Περὶ πωλήσεως δηλητηρίων διέλαβεν ὁ ποινικὸς νόμος ἄρθρ. 558—561, τὸ διάταγμα 2 Ἀπριλίου 1835 καὶ τὸ διάταγμα 29 Μαρτίου 1835 (ἄρθρ. 5) περὶ πωλήσεως ἰατρικῶν. Ἐν ἄρθρ. 2 ὑπ' ἀριθ. 41 (δηλητήρια β' σειρᾶς) τοῦ διατάγματος τῆς 2 Ἀπριλίου 1835 μνημονεύονται «ὄπιον καὶ ἔμβαμμα ὀπίου» καὶ ἐν ἄρθρῳ 3 αὐτοῦ τίθενται κανόνες πωλήσεως αὐτοῦ. Ἡ εὐρεῖα διάδοσις τῆς χρήσεως τῶν διαφόρων ναρκωτικῶν ὡς ἡδονιστικῶν μέσων, ἅτινα μεγίστην βλάβην ἐπάγονται εἰς τὴν δημοσίαν ὑγείαν, καὶ πρὸ τοῦ πολέμου εἶχε προκαλέσει τὸ διεθνὲς ἐνδιαφέρον καὶ μετὰ τὸν πόλεμον ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν, ἰδιαιτέραν ἀποδίδουσα σημασίαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἐπελήφθη αὐτοῦ καὶ ἐζήτησε τὴν ἀρωγὴν τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, δεδομένου μάλιστα ὅτι ἡ χώρα ἡμῶν εἶναι ὀπιοπαραγωγός. Ἐν τεύχει τῆς 10 Μαρτίου 1921 τῆς «Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως» ἐδημοσιεύθη ἡ διεθνὴς σύμβασις περὶ ὀπίου, ἡ ὑπογραφεῖσα ἐν Χάγῃ τῇ 10/23 Ἰανουαρίου 1912 καὶ τὸ εἰδικὸν πρωτόκολλον, τὸ καταρτισθὲν συμφώνως πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς τρίτης περὶ ὀπίου συνδιασκεψεως, τῆς συνελθούσης τῷ 1914, ὅπως θέσῃ ἐν ἰσχύϊ τὴν εἰρημένην σύμβασιν, ἧς ἡ ἐν Ἑλλάδι ἰσχὺς ἀπορρέει ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 295 τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν. Κατ' ἀκολουθίαν δὲ τούτου, διὰ τοῦ νόμου 2736 τῆς 30 Αὐγούστου 1921 ἐκυρώθη τὸ νομοθετικὸν διάταγμα 22 Δεκεμβρίου 1920 περὶ παραγωγῆς καὶ ἐμπορίου τοῦ ὀπίου, τῆς μορφίνης, κοκαΐνης, ἡρωίνης καὶ τῶν ἁλάτων αὐτῶν. Ἐπεβάλλετο δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ εἰσαγάγῃ τὸ μονοπώλιον τοῦ ὀπίου καὶ τῶν ναρκωτικῶν φαρμάκων πρὸς περιορισμὸν τῆς χρήσεως αὐτῶν μόνον πρὸς καθαρῶς θεραπευτικοὺς σκοπούς. Διὰ τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος τῆς 14 Ὀκτωβρίου 1925 «περὶ μονοπωλίου ναρκωτικῶν φαρμάκων», κυρωθέντος διὰ τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος 13 Νοεμβρίου 1927 καὶ τεθέντος ἐν ἰσχύι τὴν 1 Αὐγούστου 1926 διὰ τοῦ ἄρθρου 12 τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος 5 Μαΐου 1926, ἡ καθ' ἅπαν τὸ κράτος εἰσαγωγὴ καὶ πώλησις τοῦ ὀπίου καὶ ἐν γένει τῶν παραγώγων καὶ σκευασμάτων αὐτοῦ, ὡς καὶ τῶν φύλλων κόκκας καὶ τῶν παραγώγων αὐτῆς, κατέστη ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τοῦ κράτους (βλ. λ. *μονοπώλιον*). Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ

— **ὀπίου πόλεμος**. Ἀπεκλήθη οὕτω ὁ ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας ἐπιχειρηθεὶς κατὰ τῆς Κίνας πόλεμος, οὗ αἰτία ὑπῆρξεν ἡ παρὰ τῆς κινεζικῆς κυβερνήσεως ἀπαγόρευσις τῆς εἰσαγωγῆς εἰς Κίναν ὀπίου. Ἡ εἰσαγωγὴ ὀπίου, τὰ μέγιστα ἐπιβλαβὴς εἰς τὴν ὑγείαν καὶ τὰ ἤθη τῶν ὑπηκόων τοῦ Οὐρανίου κράτους, ἦτο λίαν ἐπωφελὴς εἰς τὸ ἀγγλικὸν ἐμπόριον, τὸ ὁποῖον καὶ κυρίως ἔπληττεν ἡ ἀπαγόρευσις τῆς εἰσαγωγῆς. Ἡ Κίνα ἠθέλησε νὰ κλείσῃ πάντας τοὺς λιμένας της εἰς τὸ εὐρωπαϊκὸν ἐμπόριον, ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου δὲ τοῦ 1834 δύο ἀγγλικαὶ κορβέται παρημποδίσθησαν νὰ εἰσπλεύσωσιν εἰς τὸν λιμένα τῆς Καντῶνος καὶ ἐχρησιμοποίησαν τὰ πυροβόλα. Βραδύτερον, τὸν Νοέμβριον 1839, αἱ ἀδιάκοποι προκλήσεις τῶν Κινέζων ἐπέφερον τὴν ὑπὸ δύο ἀγγλικῶν πλοίων καταστροφὴν κινεζικοῦ στολίσκου ἐκ 13 πυρπολικῶν καὶ 16 ἰογκῶν, μικρῶν σκαφῶν τουτέστι κινεζικοῦ τύπου ἄνευ σπουδαίων ναυτικῶν καὶ πολεμικῶν ἀρετῶν, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἔφερε μέχρι 15 πυροβόλων. Ὡς ἐκ τῆς διαρκῶς ἐκδηλουμένης ἐχθρότητος τῶν Κινέζων ἡ Ἀγγλία ἀπέστειλεν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ ὑποναυάρχου Ἔλλιοτ 40 σκάφη, ὧν 3 πλοῖα τῆς γραμμῆς καὶ 4 ἀτμόπλοια, ὧν ἐπέβαινε στρατιωτικὸν σῶμα τετρακισχιλίων ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν ὑποστράτηγον Κούγ. Περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου 1840 ἡ ὡς ἄνω δύναμις εἰσέπλευσεν εἰς τὴν Κινεζικὴν θάλασσαν. Ἀπέναντι τῶν ὀλιγαρίθμων ἀλλὰ καλῶς ὠργανωμένων καὶ πειθαρχουσῶν τούτων δυνάμεων οἱ Κινέζοι ἀντιπαρέταξαν πολυάριθμον στρατὸν ἀλλ' ἀπειθάρχητον, ἀνοργάνωτον καὶ κάκιστα ὡπλισμένον, στόλον ἀποτελούμενον ἐξ ἀσημάντων ἰογκῶν κακῶς ὡπλισμένων καὶ ἐπάκτια ἀμυντικὰ ἔργα καὶ φρούρια πρωτογενῆ. Φυσικὸν ὅθεν ἦτο ἡ πειθαρχία, ἡ ὀργάνωσις καὶ ἡ στρατιωτικὴ μόρφωσις νὰ κατισχύσωσι τοῦ ἀριθμοῦ.

Ὁ μοίραρχος Μπρέμερ ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Ἔλλιοτ ἐπὶ κεφαλῆς δύο ἀτμοπλοίων εἰς τὸ κινδυνῶδες σύμπλεγμα τῶν νήσων Χουσάν, ἔνθα εἰσδύσας διεσκόρπισε στολίσκον κινεζικῶν ἰογκῶν καὶ κατεσίγασε τὰ ἐπὶ τῆς στερεᾶς 24 πυροβόλα τῶν Κινέζων, ἐνεργήσας δὲ τὴν 5 Ἰουλίου 1840 ἀπόβασιν ἐκυρίευσε τὴν Τίγκ-Χαέ, πρωτεύουσαν τοῦ συμπλέγματος τῶν νήσων. Μετ' ὀλίγον ὁ ναύαρχος Ἔλλιοτ ἀπεφάσισε νὰ προσβάλῃ τὴν Καντῶνα, ἀλλ' ἀσθενῶν ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ μοιράρχου Μπρέμερ. Ὁ πρὸς τὴν Καντῶνα ἄγων ποταμὸς προησπίζετο ἀπὸ μὲν τῆς δεξιᾶς ὄχθης διὰ τοῦ φρουρίου Τοκοκτόου 25 πυροβόλων, ἀπὸ δὲ τῆς ἀριστερᾶς διὰ τῶν δύο πυροβολείων Χουὲν-πὲε 20 πυροβόλων καὶ τῶν τριῶν φρουρίων τῆς Ἀννουγκόϋ, ὧν τὰ πυρὰ διεσταυροῦντο μετὰ τῶν πυρῶν τῶν πυροβολείων τῆς νησῖδος Οὐὰν-τόγκ, διαιρούσης εἰς δύο τὸν ποταμόν. Διακόσια πυροβόλα ἀπετέλουν τὸν ὁπλισμὸν τῶν τελευταίων τούτων ἐρυμάτων, φράγματα δ' ἐκ κορμῶν δένδρων ὑποβαστάζοντα βαρεῖαν ἅλυσιν ἀπέφραττον τὸν διάπλουν. Ὁ Μπρέμερ πρῶτον προσέβαλε τὰ ἔργα τοῦ Χουὲν-πὲε διὰ 1400 στρατιωτῶν, ὑποστηριζομένων ὑπὸ τριῶν κορβετῶν καὶ τριῶν ἀτμοπλοίων, καὶ ἐντὸς βραχέος ἐκυρίευσε ταῦτα, μεθ' ὃ, ἐπιτεθεὶς κατὰ τοῦ φρουρίου Τυκοκτόου, κατέλαβε καὶ τοῦτο. Οἱ Κι-

Digitized by Google

νέζοι τότε ἐφάνησαν ἀποδεχόμενοι τὰ αἰτήματα τῶν Ἄγγλων, ἀλλ' ἐνῷ ἐπρόκειτο νὰ ὑπογραφῇ ἡ εἰρήνη, ἐγένετο γνωστὸν ὅτι αἱ κεφαλαὶ τοῦ Ἔλλιοτ καὶ τοῦ Μπρέμερ εἶχον ἐπικηρυχθῆ ὑπὸ τῶν μανδαρίνων, οἵτινες καὶ δὲν ἐβράδυναν νὰ ἐπαναλάβωσι τὰς ἐχθροπραξίας. Οἱ Ἄγγλοι τότε ἐνήργησαν γενικὴν προέλασιν κατὰ τῆς Ἄννουν-γκόϋ καὶ ἀφοῦ πρότερον κατέλαβον τὴν νησῖδα Οὐάγκτὸν μετὰ πείσμονα μάχην καὶ ὑπερνικήσαντες πληθὺν φυσικῶν ἐμποδίων διέρρηξαν σειρὰν τεχνητῶν φραγμάτων καὶ κατέστρεψαν πέντε φρούρια, ἠγκυροβόλησαν πρὸ τῆς Βανπόας, ὀλίγα μίλλια ἀπεχούσης τῆς Καντῶνος. Μετὰ ταῦτα ἐξακολουθήσαντες τὴν προέλασιν ἔφθασαν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Καντῶνος.

Οἱ μανδαρῖνοι ἐζήτησαν πάλιν ἀνακωχήν, ἀλλ' εὐθὺς ὡς παρεσκευάσθησαν κατεπάτησαν ταύτην, τοῦθ' ὅπερ ἠνάγκασε τοὺς Ἄγγλους εἰς νέαν γενικὴν ἐπίθεσιν καὶ ἅλωσιν τῆς Καντῶνος. Μετὰ ταῦτα οἱ Ἄγγλοι, ἀπορρίψαντες τὴν προσφερομένην αὐτοῖς εἰρήνην, ἀπέστειλαν τὸν ὑποναύαρχον Πάρκερ εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀσθενοῦντος Ἔλλιοτ μετὰ πολλῶν ἐνισχύσεων, οὗτος δὲ τὸν Μάϊον τοῦ 1841 ἐξεπόρθησε τὴν ὀχυρὰν Ἀμόην, μεθ' ὃ, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Κοὺγ σώματος, κατέλαβον τὴν Τσὶν-Χαέ, ἀνοιγομένης τῆς ὁδοῦ πρὸς τὴν μεγάλην πόλιν Νὶγκ-Πόο, ἣν μετά τινα χρόνον κατέλαβον, ἐγκαταστήσαντες ἐν ταύτῃ τὴν βάσιν τῶν ἐνεργειῶν των. Κακοκαιρίαι διέκοψαν τὰς ἐχθροπραξίας, ἐπαναληφθείσας τὸν Μάϊον 1842 διὰ τῆς ἁλώσεως τῆς Σαπόο. Μετὰ κινδυνώδη διάπλουν τοῦ ποταμοῦ Γιάγκ-τσὲ-Κιάγκ κατήχθησαν εἰς Νανκίν. Ἐξακολουθοῦντες οἱ Ἄγγλοι τὸν πλοῦν διέσπασαν τὰς ἐν Βοὺ-σοὺγκ ἀμυντικὰς γραμμάς. Ἡ Σαγκάη κατελήφθη, ἅπας δὲ ὁ στόλος, συγκροτούμενος ἐξ 23 πολεμικῶν καὶ 50 ὁπλιταγωγῶν μετὰ ἑπτακισχιλίων στρατιωτῶν, κατηυθύνθη κατὰ τῆς Τσίγκ-Κιάγκ-Φοῦ, ἥτις καὶ ἡλώθη. Οὕτω κατελήφθησαν πᾶσαι αἱ ποτάμιοι ὁδοὶ αἱ διαβιβάζουσαι εἰς Πεκῖνον τὰ ἀπαραίτητα εἰς τοὺς Κινέζους προϊόντα, τὴν ὄρυζαν καὶ τὸ τέϊον, ἐκ τῶν μεσημβρινῶν ἐπαρχιῶν. Τοῦτο καὶ ἡ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἀναμενομένη πτῶσις τῆς Νανκὶν ἠνάγκασαν τὴν κινεζικὴν κυβέρνησιν νὰ ὑπογράψῃ συνθήκην εἰρήνης, δι' ἧς κατέβαλλεν 120 ἑκατομμύρια φράγκων ὡς ἀποζημίωσιν, ἐξεχώρει τὸ Χὸγκ-Κὸγκ εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἤνοιγε τρεῖς λιμένας εἰς τὸ ἐμπόριον. Γ. Ν. Ν.

Ὀπιοῦς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς νοτίου ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου, ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Καππαδοκικῆς χώρας τῶν Κισσίων μεταξὺ Τραπεζοῦντος καὶ Ῥιζοῦντος (*Πτολ.* Ε, στ, 6). Εἶναι τὸ ὑπὸ τὸ σύγχρονον Φιδγὶ μπουρούν ἢ Ξυλοφάγος καὶ εἰς 29 μίλ. ἀνατολικῶς τῆς Τραπεζοῦντος ἀγκυροβόλιον (πλάτ. 41° 00' Β, μήκ. 40° 22' Ἀν. (χάρτ. ἀγγλ. 2236: Cape Yasün to Fort Anakria) τῆς Ἀρμενικῆς παραλίου. Σ. Ε. Λ.

ὀπιοῦχος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ ἔχων, ὁ ἐμπεριέχων ὄπιον.

— *[Φαρμ.]* Ὡς ὀπιοῦχα χαρακτηρίζονται τὰ ἐκλείγματα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα περιέχουν ὄπιον. Ἐν Γαλλίᾳ ἐπεκτείνεται ἡ ὀνομασία αὕτη καὶ ἐπὶ ἐκλειγμάτων μὴ περιεχόντων ὄπιον. Γενικώτερον ὡς ὀπιοῦχα χαρακτηρίζονται ὅλα τὰ εὐζηστα σκευάσματα τοῦ ὀπίου, ὡς τὸ ἐκχύλισμα τοῦ ὀπίου, ἡ δοβήρειος κόνις, τὸ ἁπλοῦν καὶ τὸ κροκοῦχον βάμμα τοῦ ὀπίου (λαύδανον), τὸ παρηγορικὸν ἐλιξήριον καὶ ἐν γένει ὅλα τὰ περιέχοντα ὄπιον φαρμακευτικὰ σκευάσματα. Κ. Γ. Μ.

ὀπιοφαγία (ἡ)· ἡ χρῆσις τοῦ ὀπίου ἐσωτερικῶς, διὰ τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος.

ὀπιοφάγος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ τρώγων ὄπιον, ὁ λαμβάνων ὄπιον ἐσωτερικῶς, διὰ τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος, πρὸς ἡδυπάθειαν.

ὄπις,—ιδος (ἡ), (ἀπὸ τοῦ *ἕπομαι* ἢ τοῦ *ὄπισθεν* καὶ ὄχι ἀπὸ τοῦ *ὄψ*)· ἡ συνακόλουθος τῶν θεῶν θεία δίκη καὶ τιμωρία («ὄπιδος δέος», *Ὀδυσσ.* ξ 88), ὁ πρὸς τὸ θεῖον μετὰ φόβου ἀναμεμειγμένος σεβασμός («τῶν θεῶν οὐδεμίαν ὄπιν ἔχων ἐνέπρησε τοὺς οἴκους», *Ἡρόδ.* Η, 143), ἡ θεία πρόνοια, ἡ εὐμένεια τῶν θεῶν («θεῶν ὄπιν αἰτεῖν», *Πίνδαρ.* Πυθ. Η, 101) καὶ τέλος ὁ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους προσήκων σεβασμὸς («αἰτεῖσθε ὄπιδα πολιοῦ γενείου», *Μόσχ.* Δ, 117)· ‖ θεότης παρ' ἀρχαίοις, προσωποποίησις τῆς θείας δίκης: «λανθάνουσα καὶ ὥσπερ παρακολουθοῦσα ὄπισθεν καὶ παρατηροῦσα τὰ πραττόμενα καὶ κολάζειν τὰ κολαστηρίου ἄξια», ἔτι δὲ ἐπίκλησις τῆς Ἀδραστείας, Νεμέσεως, Τύχης κ. ἄ. παρομοίων θεοτήτων (πρβλ. καὶ τὰς λ. *Οὖπις* καὶ *Ὄψ*). Π. Ν. Π.

Ὀπίς' Ἀῗτὸς *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Ἰθάκης. Σ. Ε. Λ.

Ὄπισνα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Θράκης ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ὀδρυσῶν. Ἦτο σημαντικὸν κέντρον ἐμπορίου, ἀπεῖχε δὲ ἀπὸ μὲν τῆς Φιλιππουπόλεως περὶ τὰ 58 μίλλια, ἀπὸ δὲ τῆς Ἀδριανουπόλεως περὶ τὰ 64. Ταυτίζεται πρὸς τὴν *Πίζον* τῆς Tabula Peutingeriana, ἢ πρὸς τὴν *Ὄπιζον* τοῦ «Ὁδοιπορικοῦ» τοῦ Ἀντωνίνου, ἱδρυθεῖσαν τῷ 202 π. Χ. Ὑπὸ τοῦ Προκοπίου (Περὶ κτισμ. Δ', 11) ἀναφέρεται κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα μεταξὺ τῶν φρουρίων τῆς Θράκης, τὰ ὁποῖα ἐπεσκεύασεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανός.

Τὰ ἐρείπια αὐτῆς σῴζονται ἐν τῷ νῦν χωρίῳ τῆς Βουλγαρίας Tchékerleri. Α. Θ. Σ.

ὀπισθάγκωνα· ἐπίρρ. κοιν. *πισθάγκωνα*· μὲ τοὺς ἀγκῶνας δεδεμένους ὄπισθεν, πρὸς τὴν ῥάχιν.

ὀπισθάμβωνος εὐχὴ *[Λειτουργ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ πρὸ τῆς ἀπολύσεως ἐκφωνουμένη ἐσχάτη ἱκετήριος εὐχὴ τῆς θείας λειτουργίας, ἡ ἄλλοτε ὄπισθεν τοῦ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ναοῦ εὑρισκομένου ἄμβωνος ἀναγινωσκομένη ὑπὸ τοῦ ἱερέως (ἐξ οὗ καὶ *ὀπισθάμβωνος*), σήμερον δὲ ἔξω τῆς ὡραίας πύλης, τοῦ ἱερέως κατὰ τὴν ἐκφώνησιν αὐτῆς καταβαίνοντος τὰς βαθμῖδας τῆς σωλέας καὶ στρεφομένου πρὸς τὴν ἐν τῷ εἰκονοστασίῳ εἰκόνα τοῦ Κυρίου. Τοιαῦται εἶναι παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει τρεῖς κατὰ τὰς τρεῖς λειτουργίας (Μ. Βασιλείου, Χρυσοστόμου, Προηγιασμένων), τὰς παρ' ἡμῖν ἑκάστοτε τελουμένας. Μετὰ τὴν εὐχὴν ταύτην ψάλλεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὁ ὕμνος «Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον...» καὶ ἐπακολουθεῖ εὐθὺς ἡ ἀπόλυσις. Π. Ν. Τ.

ὀπισθαύλιον (τό)· τὸ ὄπισθεν τῆς οἰκίας μέρος τῆς αὐλῆς.

ὄπισθεν· ἐπίρρ., ἀντιθέτως τοῦ προσώπου, τῆς ὄψεως, κοιν. *πίσω*, ἀντίθ. *ἔμπροσθεν*: «οἰκία βλέπουσα ἔμπροσθεν μὲν πρὸς νότον, ὄπισθεν δὲ πρὸς βορρᾶν».

ὀπισθέναρ, ἢ *ἀντιθέναρ* (τό) *[Ἀνατομ.]*. Σαρκώδης προεξοχὴ ἐπὶ τῆς παλαμιαίας ἐπιφανείας τῆς χειρός, κειμένη παρὰ τὸ ὠλένιον χεῖλος αὐτῆς, ὀφειλομένη δὲ εἰς τοὺς ὑποκειμένους μῦς, οἵτινες κινοῦσι τὸν μικρὸν δάκτυλον, ὄντες τέσσαρες, ἤτοι ὁ ἀπαγωγὸς τοῦ μικροῦ δακτύλου, ὁ βραχὺς καμπτὴρ αὐτοῦ, ὁ ἀντιθετικὸς αὐτοῦ καὶ ὁ βραχὺς παλαμικός, κείμενοι οἱ μὲν τρεῖς ὑπὸ τὴν παλαμιαίαν περιτονίαν, ὁ δὲ τέταρτος ἐπ' αὐτῆς, ἀμέσως ὑπὸ τὸ δέρμα, νευρούμενος δὲ ὑπὸ τοῦ ἐπιπολῆς καὶ τοῦ ἐν τῷ βάθει παλαμιαίου κλάδου τοῦ ὠλενίου νεύρου. Ι. Π.

ὀπισθενέργεια (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ ὀπισθενεργοῦ: «ὀπισθενέργεια νόμου» ὀπισθοδρομικὴ ἰσχὺς νόμου.

ὀπισθενεργητικός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὀπισθενέργειαν.

ὀπισθενεργὸς (ὁ, ἡ), —όν (τό)· ὁ ἐνεργῶν, ὁ ἰσχύων ὀπισθοδρομικῶς: «ὀπισθενεργὸς δύναμις τοῦ νόμου» ἄλλως *ὀπισθενέργεια*.—Ἐπίρρ. *ὀπισθενεργῶς*.

ὄπισθια (τά)· ὡς οὐσ., τὰ νῶτα (βλ. *ὀπίσθιος*).

ὀπίσθιος, —α,—ον· ὁ τῶν ὄπισθεν, ὁ ὄπισθεν εὑρισκόμενος, κοιν. *πισινός*, ἀντίθ. *πρόσθιος*: «ἡ ὀπισθία ὄψις τῆς οἰκίας», «τὰ ὀπίσθια σκέλη τοῦ σφαγίου» ‖ φρ. «μοῦ ἔστρεψε τὰ ὀπίσθια», ἄλλως «μοῦ γύρισε τὶς πλάτες».

— ὀπισθία *πλαγία πηγὴ* *[Ἀνατομ.]*· βλ. *μαστοειδὴς πηγή*.

— ὀπίσθιον *[Ἀνθρωπολογ.]*. Κρανιομετρικὸν σημεῖον, εὑρισκόμενον κατὰ τὸ χεῖλος τοῦ μεγάλου ἰνιακοῦ τρήματος καὶ κατὰ τὸ ὀπίσθιον τμῆμα, καθ' ὃ μέρος τέμνεται ὑπὸ τοῦ μέσου ὀβελιαίου ἐπιπέδου τοῦ κρανίου. Χρησιμεύει διὰ τὴν λῆψιν τῆς προσθιοπισθίας διαμέτρου τοῦ τρήματος. Τὸ πρόσθιον ἄκρον ταύτης παριστᾷ τὸ σημεῖον *βάσιον*, κατὰ τὸ πρόσθιον πέρας τοῦ τρήματος. Ι. Γ. Κ.

— *[Πυροβολ.]* *Ὀπίσθιον ζεῦγος* καλεῖται τὸ ἑκατέρωθεν τοῦ ῥυμοῦ τῶν ὀχημάτων τοῦ πυροβολικοῦ ζευγνύμενον ζεῦγος τῆς *ὁμοζυγίας*. Τὸ ὀπίσθιον ζεῦγος ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ ὀπισθίου ἐλατοφόρου καὶ τοῦ ὀπισθίου ῥυταγωγουμένου ἵππου. Ν. Θ. Κ.

— ὀπίσθιος *ἐγκέφαλος* *[Ἀνατομ.]*. Ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ῥομβοειδοῦς ἐγκεφάλου καὶ συνίσταται ἐκ τῆς γεφύρας καὶ τῆς παρεγκεφαλίδος (βλ. *γέφυρα* καὶ *παρεγκεφαλίς*). Ι. Π.

ὀπισθοβάμων, —ονος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ βαδίζων πρὸς τὰ ὀπίσω, ὀπισθοβάτης, οἷον ὁ *καρκίνος*.

ὀπισθοβασία (ἡ)· βάδισμα πρὸς τὰ ὀπίσω· ‖ ἡ πρᾶξις τοῦ ὀπισθοβάτου, ἡ ἐξόπισθεν ὀχεία.

ὀπισθοβάτης (ὁ)· ὁ ὄπισθεν ἐπιβαίνων, ὁ ἐξόπισθεν ὀχεύων.

ὀπισθοβατικός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὀπισθοβασίαν.—Ἐπίρρ. *ὀπισθοβατικῶς*.

ὀπισθοβατῶ (—έω)· εἶμαι ὀπισθοβάτης, βαδίζω πρὸς τὰ ὀπίσω.

ὀπισθοβόλος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ ἐκ τῶν ὄπισθεν βαλλόμενος, ῥιπτόμενος.

ὀπισθοβολῶ (—έω)· βάλλω, πυροβολῶ κατά τινος ἐκ τῶν ὄπισθεν: «ὀπισθοβολῶ τὸ ὀχύρωμα».

ὀπισθοβουβωνικὸν διάστημα, ἢ *χῶρος τοῦ Bogros* *[Ἀνατομ.]*. Εὕρηται παρὰ τὸν σπερματικὸν πόρον (ἢ τὸν στρογγύλον σύνδεσμον τῆς μήτρας)· γεννᾶται δ' ἐκ τοῦ ὅτι τὸ περιτόναιον τοῦ κοιλιακοῦ τοιχώματος ἐγγὺς τοῦ βουβωνικοῦ συνδέσμου ἀφίσταται τῆς ἐγκαρσίας περιτονίας, ἀνακάμπτον πρὸς τὸν λαγόνιον βόθρον καὶ τὸ ὀπίσθιον κοιλιακὸν τοίχωμα. Ι. Π.

ὀπισθοβουλία (ἡ)· πρόθεσις, σκοπός, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιδίωξις γίνεται ἐμμέσως καὶ πονηρῶς, μετάφρ. τοῦ γαλλ. arrière-pensée.

ὀπισθόβουλος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ μεταχειριζόμενος τὴν ὀπισθοβουλίαν, ἀνειλικρινής, πονηρός.

ὀπισθοβράγχια (τά) *[Ζῳολ.]*. Κατηγορία μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *γαστεροπόδων* (βλ.λ.).

— *[Παλαιοζῳολ.]* Τὰ πρῶτα ἀπολιθωμένα λείψανα *ὀπισθοβραγχίων* συναντῶνται ἐντὸς στρωμάτων τοῦ παλαιοζωϊκοῦ. Κατὰ τὸν μεσοζωϊκὸν αἰῶνα ἐκλείψαντά τινα γένη ἀναπτύσσουν δι' ἐξελίξεως μέγαν πλοῦτον μορφῶν, κατὰ δὲ τὴν τριτογενῆ περίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος ζῶσι καὶ εἴδη γενῶν τινων ζώντων ἔτι καὶ σήμερον. Γ. Κ. Γ.

ὀπισθογεμὴς (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ἐπὶ πυροβόλου ὅπλου, τὸ ὄπισθεν, ἐκ τοῦ οὐραίου γεμιζόμενον, ἀντίθ. *ἐμπροσθογεμής*.

— *[Ὁπλιx. Πυροβολ.]* *Ὀπισθογεμὲς τυφέκιον* ἢ *πυροβόλον* καλεῖται τὸ γεμιζόμενον ἐκ τῶν ὄπισθεν καὶ ἐμφρασσόμενον διὰ τοῦ οὐραίου ἢ τοῦ κλείστρου. Τοιούτου εἴδους ὅπλα ἐνεφανίσθησαν τὸ πρῶτον περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος (1845 τυφέκιον, 1865 πυροβόλον), μέχρι δὲ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦσαν ἐν χρήσει τὰ *ἐμπροσθογεμῆ* ὅπλα (βλ. λ. *τυφέκιον*, *πυροβόλον*). Ν.Θ.Κ.

ὀπισθογέμησις, —εως (ἡ)· ἐπὶ πυροβόλου ὅπλου, ἡ ἐκ τῶν ὄπισθεν, ἐκ τοῦ οὐραίου γέμισις.

ὀπισθογενεία (ἡ) *[Ἀνθρωπολογ.]*. Διὰ τῶν ὅρων *προγενεία*, *ὀρθογενεία* καὶ *ὀπισθογενεία* ὁρίζομεν τὴν κατάστασιν τῆς προβολῆς ἢ μὴ τοῦ *γενείου* τῆς κάτω γνάθου. Ὑπὸ ξένων χρησιμοποιοῦνται οἱ ὅροι οὗτοι πρὸς δήλωσιν τῆς θέσεως τῶν φατνιακῶν ἀποφύσεων, ὀδόντων, κλπ., δηλαδὴ ἀντὶ τῆς προδοντίας, προφατνίας, προγναθίας. Καὶ ἡ μὲν προβολὴ τοῦ γενείου, σπουδαιότατον ἀνθρωπολογικὸν γνώρισμα, ἢ ἡ *προγενεία* καὶ *ὀρθογενεία*, εἶναι χαρακτηριστικὰ τοῦ «νέου» ἀνθρώπου, ἀναλόγως τῆς ἐξελίξεως τούτου, παλαιοντολογικοῦ ἢ συγχρόνου, καὶ τούτου πάλιν ἀναλόγως (Αὐστραλοί, Σκανδιναυοί), ἡ δὲ ὀπισθογενεία, δηλαδὴ ἡ ὑποπλασία τοῦ γενείου τῆς κάτω γνάθου, καθ' ἣν τοῦτο κεῖται ὄπισθεν καταχορύφου, ἀγομένης ἀπὸ τοῦ ὑποδοντίου κρανιομετρικοῦ σημείου, ἢ οὐδόλως εἶναι ἀνεπτυγμένον, χαρακτηρίζει τὸν «παλαιὸν» ἄνθρωπον ἢ νεαντερτάλιον τύπον, τὸν παλαιοντολογικὸν καὶ μόνον, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ πρωτεύοντα κλπ. Ἀληθὴς ὀπισθογενεία, φυλετική, εἶναι σπανία ἀταβιστικὴ ἐμφάνισις ἐπὶ τῶν συγχρόνων ἀνθρώπων, μᾶλλον ἐπὶ ἀτόμων μονήρων. Συχνοτέρα εἶναι ἡ παθολογικὴ ὑποπλασία τῆς κάτω γνάθου (πρόσωπον πτηνοῦ). Ι. Γ. Κ.

ὀπισθόγλυφα (τά) (Opisthoglypha) *[Ζῳολ.]*. Κατηγορία ἑρπετῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὀφιδίων*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ὄφεων ἰοβόλων μὲ ἰσχυροτάτους ὀδόντας, ἰθαγενῆ τῶν θερμῶν τῆς γῆς χωρῶν. Δ. Ν. Π.

ὀπισθογναθία (ἡ) *[Ἀνθρωπολογ.]*. Ἡ ὑπερβολικῶς κάθετος ἐμφάνισις τῆς κατατομῆς τῶν γνάθων τοῦ ἀνθρώπου. Πρὸς ἀκριβέστερον καθορισμὸν τῆς θέσεως τούτων λαμβάνομεν τὰς καλουμένας *προσωπικὰς γωνίας*, ἀναλόγως τῶν ὁποίων διακρίνομεν (*ὁλικὴ προσωπικὴ γωνία κατατομῆς*): *ὑπερπρογναθίαν* X°—69°,9, *προγναθίαν* 70°,0—79°,9, *μεσογναθίαν* 80°,0—84°,9, *ὀρθογναθίαν* 85°,0—92°,9, *ὑπερορθογναθίαν* 93°,0—X°. Τὴν τελευταίαν ταύτην καλοῦμεν ἀκριβέστερον καὶ *ὀπισθογναθίαν*, διότι αἱ φατνιακαὶ ἰδίᾳ ἀποφύσεις τῶν γνάθων φέρονται, συγκλίνουσαι ἐπ' ἀλλήλαις, πρὸς τὰ ὀπίσω. Διὰ τῆς διακρίσεως ταύτης τῆς προβολῆς τῶν σιαγόνων ἔχομεν ἓν τῶν σπουδαιοτέρων φυλετικῶν χαρακτηριστικῶν. Ἡ ὀπισθογναθία εἶναι σχεδὸν ἀτομικὸν χαρακτηριστικὸν καὶ σπανία, δι' ὃ μᾶλλον ἡ ὀρθογναθία θεωρεῖται προοδευτικὸν ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ζῴων καὶ μάλιστα τῶν πρωτευόντων, ὡς καὶ ἐν τῇ τοῦ ἐξελισσομένου ἀνθρώπου (ἀνθρώπειον), καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὸν «νέον» ἄνθρωπον (Homo sapiens) καὶ δὴ εἰς τὸν «λευκὸν» κόσμον, κατ' ἐξοχὴν δὲ εἰς τὰ ἄτομα τῶν σκανδιναυϊκῶν φυλῶν, ἀλπίνων κλπ. Δὲν εἶναι ἀκόμη τελείως λελυμένον τὸ ζήτημα τῆς σχέσεως τῆς βάσεως τοῦ κρανίου (σφηνοειδὲς ὀστοῦν) πρὸς τὰ ὀστᾶ τοῦ προσώπου (γνάθος), ἐὰν δηλαδὴ ἡ κάμψις ἢ ἡ ἔκτασις τῆς βάσεως ἔχουν σχέσιν πρὸς τὴν προβολὴν ἢ ὀπισθίαν θέσιν τῆς γνάθου. Ἐπηρεάζεται δὲ ἡ ὅλη κάτοψις τοῦ προσώπου καὶ ἐκ τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος προβολῆς καὶ τῶν καθ' ἕκαστον μερῶν, ῥινικῆς χώρας, ὀδόντων. Ι. Γ. Κ.

Digitized by Google

ὀπισθογναθισμὸς (ὁ)· τὸ γνώρισμα τοῦ ὀπισθογνάθου.

— *[Τερατογ.]* Ὁ ὅρος *ὀπισθογναθισμὸς* (opisthognathisme) εἶναι παραμόρφωσις περὶ τὴν διάπλασιν, καθ' ἣν ὑφίσταται μικροτέρα ἀνάπτυξις μιᾶς τῶν γνάθων ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἑτέραν, ἥτις ἐμφανίζει τότε *προγναθισμόν*. Συνώνυμος τοῦ ὅρου τούτου εἶναι ἡ *ἐνδογναθία*. Μ. Ν. Κ.

ὀπισθόγναθος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων τὴν γνάθον οἱονεὶ εἰσέχουσαν πρὸς τὰ ὄπισθεν.

ὀπισθογράφησις, *—εως* (ἡ)· μεταβίβασις κυριότητος καὶ κατοχῆς τίτλου εἰς διαταγὴν διὰ δηλώσεως τοῦ κατόχου γραφομένης ὄπισθεν, εἰς τὴν ἄγραφον συνήθως πλευράν.

— *[Ἐμπ. Δίκ.]* Βλ. *συναλλαγματική*.

ὀπισθογραφῶ (*—έω*)· μεταβιβάζω τὴν κυριότητα τίτλου εἰς διαταγὴν διὰ δηλώσεώς μου εἰς τὴν ὄπισθεν πλευρὰν τοῦ τίτλου.

ὀπισθόδομος (ὁ)· ὁ ὄπισθεν δόμος.

— *[Ἀρχ.]* *Ὀπισθόδομος* ἐκαλεῖτο ἡ ὀπίσω καὶ συνήθως δυσμικὴ πρόστασις τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ναοῦ, ἡ ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν τοῦ προνάου ἢ προδόμου. Ὀπισθόδομον συνήθως εἶχον οἱ περίπτεροι καὶ ἀμφιπρόστυλοι δωρικοὶ καὶ ἰωνικοὶ ναοί. Δὲν εἶχον οἱ λεγόμενοι «ἐν παραστάσιν», ὡς καὶ οἱ ἔχοντες μεγαρόσχημον σηκόν, ὡς π. χ. οἱ ναοὶ C καὶ D τῆς Σελινοῦντος, ὁ τῆς Ἄσσου τῆς Τρῳάδος, ὁ τῶν Διδύμων τῆς Μιλήτου κ. ἄ. Ὁ ὀπισθόδομος ἐκλείετο πρὸς τὰ ἔξω διὰ κιγκλιδώματος καὶ κιγκλιδωτῆς θύρας, πολλάκις δ' ἐτίθεντο ἐν αὐτῷ πολυτελῆ ἀναθήματα. Ἐν τῷ ναῷ τῆς Κορίνθου καὶ μεταγενέστερον ἐν τῷ Παρθενῶνι μεταξὺ τοῦ ὀπισθοδόμου καὶ τοῦ κυρίως σηκοῦ παρεμβάλλεται εὐρύχωρον δωμάτιον, *ἄδυτον* καλούμενον, ὅπερ ἐχρησίμευεν ὡς ἀποθήκη τῶν θησαυρῶν τοῦ ναοῦ. Χ. Μ.

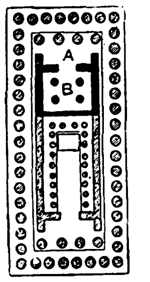

Τομὴ τοῦ Παρθενῶνος.
[Α=ὀπισθόδρομος. Β=ἄδυτον.]

ὀπισθοδοντία (ἡ) *[Ἀνθρωπολογ.]*. Ἡ μορφὴ τῶν τομέων ὀδόντων, τῶν δύο φραγμῶν, καθ' ἣν οἱ μὲν ἄνω φέρονται ἐκ τῶν πρόσω πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ κάτω, οἱ δὲ κάτω ἐκ τῶν πρόσω πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἄνω, συγκλίνοντες πρὸς ἀλλήλους. *Κάτω ὀπισθοδοντίαν* καλοῦμεν, ὅταν ὁ κάτω φραγμὸς εὑρηται πρὸς τὰ ὀπίσω τοῦ ἄνω (*ἀνωψαλιδοδοντία*). *Ἄνω ὀπισθοδοντία* δέ, ὅταν ὁ κάτω προβάλλῃ λίαν (*κατωψαλιδοδοντία*). Ἡ ὀπισθοδοντία συμβαδίζει συχνὰ μετὰ *ὀπισθογναθίας* (βλ. λ.). Πολλάκις ὅμως ὁ προγναθισμὸς ἢ ἡ ὀπισθογναθία δὲν συμβαδίζουν καὶ μὲ τὴν προδοντίαν ἢ τὴν ὀπισθοδοντίαν τελείως. Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

ὀπισθοδρόμησις, *—εως* (ἡ)· ἡ πρὸς τὰ ὄπισθεν κίνησις, ὀπισθοχώρησις: «ὀπισθοδρόμησις πυροβόλου», ἄλλως *ἀνατροχασμός*.

—*[Πυροβολ.]* *Ὀπισθοδρόμησις* καλεῖται ἡ εἰς τὸν σωλῆνα ἢ καὶ εἰς τὰ μετ' αὐτοῦ σταθερῶς συνδεδεμένα μέρη τῶν πυροβόλων ὅπλων πρὸς τὰ ὀπίσω κίνησις, κατὰ τὴν βολήν, ὑπὸ τὴν ἐπενέργειαν τῆς *ἀνακρούσεως*. Εἰς τὰ φορητὰ ὅπλα ἡ ὀπισθοδρόμησις ἐκδηλοῦται ὡς *λάκτισμα*. Εἰς τὰ πυροβόλα μετὰ κυλινδουμένων κιλλιβάντων, εἰς μὲν τὰ παλαιότερα συστήματα τῶν ἄνευ χαλινωτήρων ἡ ὀπισθοδρόμησις τοῦ συνόλου ἐξετελεῖτο ἐλευθέρως, ἀνεκόπτετο δὲ μετὰ διαδρομήν τινα ὑπὸ τῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τριβῶν τοῦ κιλλίβαντος, ἐνῷ εἰς τὰ μετὰ χαλινωτήρων ἡ ὀπισθοδρόμησις τοῦ σωλῆνος καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ συνδεδεμένων μερῶν συντελεῖται ἐντὸς λίαν περιωρισμένων ὁρίων. Εἰς τὰ αὐτόματα ἢ αὐτογεμῆ ἐν γένει πυροβόλα ὅπλα ἡ ἐνέργεια τῆς ἀνακρούσεως χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν αὐτόματον λειτουργίαν τοῦ καταρτισμοῦ ἀναγεμίσεως, τῆς ὀπισθοδρομήσεως μειουμένης οὕτως οὐσιωδῶς. Κ. ΔΙΓΕΝΗΣ

ὀπισθοδρομικός, *—ή, —όν*· ὁ φερόμενος πρὸς τὰ ὀπίσω, ἀναδρομικός: «ὀπισθοδρομικὴ ἐνέργεια τοῦ νόμου» ‖ μετφ., ὁ ἐμμένων εἰς τὰς παραδόσεις μετὰ πείσματος, ὁ ἀντιτιθέμενος πρὸς πάντα νεωτερισμόν, ἀντίθ. *προοδευτικός*.

ὀπισθοδρομικότης, *—ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ ὀπισθοδρομικοῦ, ἰδίᾳ μετφ., ἡ ἐμμονὴ εἰς τὰς παραδόσεις, ἀντίθ. *προοδευτικότης*.

ὀπισθοδρομῶ (*—έω*)· κινοῦμαι, φέρομαι πρὸς τὰ ὀπίσω.

ὀπισθοδωδεκαδακτυλικὸν *κόλπωμα* *[Ἀνατομ.]*. Κόλπωμα ὄπισθεν τῆς κάτω μοίρας τοῦ δωδεκαδακτύλου, ἔχον βάθος 7—9 ἑκ., οὗ ὁ μὲν πυθμὴν διήκει πρὸς τὰ ἄνω, τὸ δὲ στόμιον πρὸς τὰ κάτω. Ι. Π.

ὀπισθόθολος (ὁ). Καλεῖται οὕτω ὁ ἄνωθεν τοῦ ἀνοίγματος θύρας ἢ παραθύρου θόλος, τοῦ ὁποίου τὸ πρόσθιον καμπύλον τμῆμα διαφέρει ἀπὸ τὸ καμπύλον τμῆμα τοῦ βάθους του. Καλεῖται ἐπίσης οὕτω ὁ μετὰ τοξοειδοῦς ἀνωφλίου θόλος, ὁ περιορίζων ἄνωθεν τὴν εὔρυνσιν παραθύρου ἢ θύρας.

ὀπισθόκοιλος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ἐπὶ τῶν σπονδύλων τῆς σπονδυλικῆς στήλης, ὁ ἔχων τὴν ὄπισθεν ἐπιφάνειαν κοίλην, τὴν δὲ ἔμπροσθεν κυρτήν, ἀντίθ. *πρόκοιλος*.

— **ὀπισθόκοιλος** *σπόνδυλος* *[Ἀνατομ.]*. Παραλλαγὴ τοῦ σχήματος σπονδύλων τῆς σπονδυλικῆς στήλης τῶν σπονδυλωτῶν, καθ' ἣν ἡ μὲν ὀπισθία ἐπιφάνεια αὐτῶν εἶναι κοίλη, ἡ δὲ προσθία κυρτή. Τὴν ἀντίθετον ταύτης μορφὴν ἀποτελοῦσιν οἱ *πρόκοιλοι* ἢ *προσθιόκοιλοι σπόνδυλοι*. Ἀμφότεραι δ' αἱ μορφαὶ αὗται σκοπὸν ἔχουσι τὴν προσαρμογὴν τῶν σπονδύλων πρὸς ἀλλήλους καὶ τὴν πρόσφορον διάρθρωσιν τῆς σπονδυλικῆς στήλης. Ἀμφίκοιλος δὲ σπόνδυλος εἶναι ὁ ἔχων τὴν τε προσθίαν καὶ τὴν ὀπισθίαν ἐπιφάνειαν κοίλην. Ι. Π.

ὀπισθοκόμος (ὁ) (Opisthocomus) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *φασιανιδῶν*, περιλαμβάνον πτηνὰ ἱκανοῦ μεγέθους, παρεμφερῆ πρὸς τοὺς φασιανούς. Ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι ὁ *ὀπισθοκόμος ὁ λοφιοφόρος* (Opisthocomus cristatus), ὅστις διακρίνεται διὰ τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ πτέρυγα καὶ τὴν μακροτάτην οὐρὰν του. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς περὶ τὸν Ἰσημερινὸν χώρας. Δ. Ν. Π.

ὀπισθοκράνιον (τὸ) *[Ἀνθρωπολογ.]*. Κρανιομετρικὸν σημεῖον ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων. Τὸ σημεῖον τοῦτο λαμβάνεται συμβατικῶς, δὲν εἶναι δηλαδὴ ἀνατομικὸν σημεῖον τοῦ κρανίου. Ὁρίζεται δ' ὡς τοιοῦτο τὸ πλέον πρὸς τὰ ὀπίσω προέχον σημεῖον τοῦ κρανίου, ἤτοι τῆς ἰνιακῆς χώρας, καὶ κατὰ τὸ μέσον ὀβελιαῖον ἐπίπεδον. Κεῖται κατὰ κανόνα κατὰ τὴν ἄνω κόγχην καὶ συχνὰ ἐπὶ τῆς ἔξω ἰνιακῆς ἀκρολοφίας. Εὑρίσκεται κατ' αὐτὴν τὴν λῆψιν τῆς μείζονος προσθιοπισθίας διαμέτρου τοῦ κρανίου (μεσόφρυον - ὀπισθοκράνιον) διὰ τοῦ κρανιομέτρου καὶ διὰ μετακινήσεως καταλλήλου τοῦ σκέλους αὐτοῦ (τοῦ ἑτέρου ἀκινήτου), μέχρις ὅτου σημειωθῇ τὸ πλέον ἀπέχον σημεῖον ἐπὶ τῆς μετρικῆς κλίμακος τοῦ ἐργαλείου. Τὸ ὀπισθοκράνιον ἀποτελεῖ σήμερον ἐν τῇ ἀνθρωπομετρικῇ τὸ τυπικὸν σημεῖον διὰ τὴν λῆψιν τῶν μετρήσεων τῆς κεφαλῆς, πρὸς καθορισμὸν τοῦ σχήματος ταύτης. Μόνον δ' εἰς ἰδιαιτέρας περιπτώσεις (τεθραυσμένων κρανίων, πολλαπλαῖ μετρήσεις κλπ.) λαμβάνομεν ἕτερον σημεῖον τῆς χώρας ταύτης (ἴνιον, λάβδα). Πρότερον ἐκαλεῖτο *σημεῖον ἰνιακὸν μέγιστον*. Ι. Γ. Κ.

ὀπισθομαστία (ἡ) (opisthomastie). Κατάστασις παραμορφώσεως περὶ τὴν διάπλασιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπαντῶσι μαστοὶ ὄπισθεν ἐπὶ τῆς ράχεως, καὶ δύο καὶ τρεῖς· τὸ τοιοῦτον δὲ οὐ μόνον εἰς τὰς γυναῖκας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἄνδρας ἀπαντᾷ. Μ. Ν. Κ.

ὀπισθομετωπία (ἡ) *[Ἀνθρωπολ.]*. Ὅρος (ἀκριβέστερος τοῦ *χαμαιμετωπία*), δι' οὗ δηλοῦται ἡ μορφὴ ἐκείνη τοῦ μετώπου, καθ' ἣν παρουσιάζεται φευγαλέα πρὸς τὰ ὀπίσω κλίσις τοῦ μετωπικοῦ ὀστοῦ, οὗ ἡ κύρτωσις εἶναι ἐλαχίστη. Τὴν ὑπολογίζομεν τῇ βοηθείᾳ τῶν μετωπικῶν γωνιῶν, ὅπως καὶ τὰς λοιπὰς μορφάς, τὴν ὑψιμετωπίαν ἢ προμετωπίαν καὶ τὴν ὀρθομετωπίαν, μεταξὺ τῶν δύο. Τὸ χαμηλὸν ἢ πρὸς τὰ ὀπίσω φερόμενον μέτωπον ἀποτελεῖ τὴν πρωτογενῆ μορφὴν τοῦ κρανίου, συνδυαζομένη μάλιστα μετὰ γενικῆς χαμαικεφαλίας. Βαθμηδὸν δὲ ἐπῆλθε μία ἀνύψωσις τῆς κόγχης τοῦ μετωπικοῦ ὀστοῦ, ὅπως ἄλλως τε καὶ ὅλου τοῦ κρανίου, καὶ ἐπομένως μεγέθυνσις τῆς μετωπικῆς γωνίας κλίσεως, ἀλλὰ συγχρόνως αὔξησις καὶ τῆς κυρτώσεως τῆς κόγχης, ἐπομένως σμίκρυνσις τῆς γωνίας κυρτώσεως καὶ αὐξήσεις τῆς γωνίας καταστομῆς. Τὴν βαθμιαίαν ταύτην ἀνάπτυξιν τῆς μετωπικῆς χώρας παρατηροῦμεν ἀπὸ τῶν κατωτέρων θηλαστικῶν καὶ κατωτέρων πρωτευόντων, ὅπου δὲν δυνάμεθα κἂν νὰ ὁμιλῶμεν περὶ «μετώπου» μέχρι τῶν ἀνωτέρων, τῶν ἀνθρωποειδῶν π. χ., μὲ τὴν ἐν κυριολεξίᾳ χαμαιμετωπίαν, καὶ τὸν ἄνθρωπον. Καὶ ἐνταῦθα ἔχομεν πάλιν προοδευτικὴν τὴν ἐξέλιξιν, ἀπὸ τοῦ πρωτογενοῦς παλαιοῦ ἀνθρώπου μέχρι τοῦ ἀνωτέρου συγχρόνου. Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν π. χ. τὴν γωνίαν κλίσεως τοῦ μετώπου (γραμμὴ ἐρρινίου ἢ μεσοφρύου καὶ βρέγματος, πρὸς τὸ ὠτοκογχικὸν ἐπίπεδον τῆς κεφαλῆς), ἔχομεν ἐπὶ μὲν τῶν πιθήκων γωνίαν ἀπὸ 17° —34°, ἐπὶ τοῦ διαμέσου μορφολογικῶς ὄντος, τοῦ πιθηκανθρώπου τοῦ ὀρθίου 37°—45, ἐπὶ τοῦ νεαντερταλίου ἢ παλαιοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ 44°—53° καὶ ἐπὶ τῶν συγχρόνων ἀνθρώπων ἀπὸ 54°—74 περίπου. Εἶναι καταφανὴς ἐπομένως ἡ πρόοδος τῆς προβολῆς τοῦ μετώπου παρὰ τῷ ἐξελισσομένῳ ἀνθρώπῳ. Ἄκραν ὀπισθομετωπίαν παρετήρησαν ἐπὶ ἑνὸς Αὐστραλοῦ (φυλῆς θεωρουμένης ὡς τῆς κατωτάτης μεταξὺ τῆς συγχρόνου ἀνθρωπότητος) μὲ γωνίαν κλίσεως 47°5. Ἀνάλογα εἶναι καὶ τὰ ἐκ τῶν ἄλλων γωνιῶν. Δι' ὅλας ὅμως τὰς μετωπικ[άς] γωνίας τὸ πλάτος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ποικίλλουσι αὗται παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ τῆς σήμερον, δὲν εἶναι μέγα, δὲν ἔχομεν δηλαδὴ πάρα πολὺ μεγάλας φυλετικὰς διαφοράς. Τὸ πλάτος δ' ὅπερ βλέπομεν ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ἀριθμοῦ ἀφορᾷ κυρίως τὴν ἀτομικὴν ποικιλίαν. Ἰδίᾳ δὲ ἡ ὀπισθομετωπία εἶναι ἀτομικὸν μᾶλλον χαρακτηριστικόν, ἀταβιστικόν, τῆς ὀρθομετωπίας καὶ δὴ τῆς ὑψιμετωπίας ἢ προμετωπίας χαρακτηριζούσης ἰδίᾳ τὸ παιδικὸν κρανίον καὶ εἶτα τὸ γυναικεῖον. Εἰς τὴν διάπλασιν δηλαδὴ τοῦ ἀτόμου (ὀντογονίαν) παρατηροῦμεν ὀπισθοχώρησιν ἀπὸ τοῦ προβάλλοντος μετώπου τοῦ ἐμβρύου, τοῦ νεογνοῦ καὶ τοῦ παιδίου, ἕνεκα τῆς βραδείας ἀναπτύξεως τοῦ προσωπικοῦ κρανίου καὶ τῆς διαφύσεως μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὀδοντοστοιχιῶν. Ἡ ὀπισθοδρόμησις αὕτη προχωρεῖ εἰς τὸ ἄρρεν πολλάκις μέχρις ἐκσήμου ὀπισθομετωπίας, εἰς τὸ θῆλυ δὲ ὀλιγώτερον, παραμένον εἰς παιδικωτέραν μορφήν. Χαρακτηριστικὴν ὀπισθομετωπίαν παρουσιάζουν πάντως τὰ νεαντερτάλια κρανία, εἶτα τῶν Αὐστραλῶν, Μογγόλων τινῶν κλπ. φυλετικῶς. Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

ὀπισθοπλευρικὸς *σύνδεσμος*, ἢ *σύνδεσμος τοῦ Henle* *[Ἀνατομ.]*. Σύνδεσμος ἐκτεινόμενος μεταξὺ τῶν ἐγκαρσίων ἀποφύσεων τοῦ 1ου καὶ 2ου ὀσφυϊκοῦ σπονδύλου καὶ τῆς τελευταίας πλευρᾶς. Ι. Π.

ὀπισθοσπλαγχνικόν, ἢ *προσπονδυλικὸν διάστημα* *[Ἀνατομ.]*. Κεῖται μεταξὺ τῆς προσπονδυλικῆς περιτονίας καὶ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ οἰσοφάγου· ἄρχεται δ' ἀπὸ τῆς βάσεως τοῦ κρανίου καὶ διήκει πρὸς τὰ κάτω εἰς τὸ ὀπίσθιον μεσοπνευμόνιον μέχρι τοῦ διαφράγματος. Δι' αὐτοῦ κατέρχονται τὰ ἐκ τῶν σπονδύλων προερχόμενα ἀποστήματα μέχρι τοῦ διαφράγματος. Ι. Π.

ὀπισθοστομαχικὸς *θύλακος* *[Ἀνατομ.]*. Σχισμοειδὴς χῶρος, ἐξάρτημα ὢν τοῦ περιτοναίου, κείμενος ὄπισθεν τοῦ στομάχου (βλ. *ἐπιπλοϊκὸς θύλακος*). Ι. Π.

ὀπισθοτομία (ἡ)· μέθοδος ὑποτυπώσεως (ἀποτυπώσεως) σημείου τινὸς τοῦ ἐδάφους ἐπὶ τοῦ χάρτου (ὁριζοντιογραφία).

—*[Τοπογρ.]* Ἡ *ὀπισθοτομία* ἔγκειται εἰς τὴν μέτρησιν τῶν ὁριζοντίων γωνιῶν, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἀπὸ τοῦ προσδιοριστέου σημείου φαίνονται τρία σημεῖα τοῦ δικτύου. Ἡ μέτρησις αὕτη γίνεται διὰ γωνιογραφικῶν ἢ γωνιομετρικῶν ὀργάνων, ἡ τομὴ δὲ τῶν τριῶν σκοπεύσεων ἢ εὐθυγραμμιῶν ἐπὶ τῆς πινακίδος μᾶς δίδει τὸ ποθητὸν σημεῖον. Ἕνεκα μὴ τελείου προσανατολισμοῦ τῶν πινακίδων, γραφικῶν ὁρίων ἢ ἑτέρων αἰτίων. Αἱ λεχθεῖσαι γραμμαὶ δὲν τέμνονται εἰς ἓν ἀλλ' εἰς τρία σημεῖα, ἀποτελοῦσαι οὕτω τὸ ὀνομαζόμενον τρίγωνον σφάλματος. Τοῦτο διὰ καλυτέρου προσανατολισμοῦ ἢ δύναται νὰ ἐλαττωθῇ ἢ καὶ νὰ μηδενισθῇ. Ν. Α. Π.

ὀπισθότονος (ὁ). Καλεῖται ἡ σύσπασις τῶν ἰδίως ραχιαίων μυῶν καὶ τῶν ὀπισθίων αὐχενικῶν, ἧς ἕνεκα ἡ κεφαλὴ φέρεται πρὸς τὰ ὀπίσω, καθισταμένης οὕτως ἀδυνάτου τῆς παθητικῆς ἐκθιάσεως, ἔτι δὲ μᾶλλον τῆς παθητικῆς προσθίας κάμψεως αὐτῆς. Ἡ τοιαύτη σύσπασις εἶναι διαρκείας, ὁτὲ μὲν λεπτῶν τινων, ὡς συμβαίνει ἐπὶ ἐπιληψίας (τονικοὶ σπασμοί), ὑστερίας κττ., ὁτὲ δὲ διαρκεῖ ἐπὶ ἡμέρας καὶ ἑβδομάδας, ὡς συμβαίνει ἐπὶ μηνιγγιτίδων, εἰς ἃς διατηρεῖται κατὰ τὴν περίοδον τοῦ ἐρεθισμοῦ. Μεταξὺ δὲ τῶν δύο τούτων διαφόρων ἀπὸ ἀπόψεως διαρκείας, τύπων καταλέγεται ἡ σύσπασις τῶν μνησθέντων μυῶν ἡ παρατηρουμένη ἐπὶ ἐρεθισμοῦ ἁπλοῦ τῶν μηνίγγων, ἤτοι μηνιγγιτισμοῦ καὶ αἱμορραγιῶν τῶν μηνίγγων—εἰς ἃς αἱμορραγίας παρατηροῦνται συσπάσεις καὶ ἄλλων μυῶν (ἡμιπληγίαι μετὰ πρωΐμων συσπάσεων)—διαρκοῦσα ὅσον καὶ ὁ ἐρεθισμός, ὅστις ἰδίᾳ ἐπὶ μηνιγγιτισμοῦ διαρκεῖ ὀλίγας ἡμέρας. Τοιαῦται συσπάσεις μετρίας διαρκείας παρατηροῦνται καὶ ἐπὶ ληθαργικῆς ἐγκεφαλίτιδος. Εἰς τὴν ὑστερίαν καὶ τὴν ληθαργικὴν ἐγκεφαλίτιδα, σπανιώτερον δ' εἰς τὰς λοιπὰς μνησθείσας παθήσεις, καταλαμβάνονται ὑπὸ συσπάσεων καὶ οἱ μύες τῶν κάτω ἄκρων (οἱ γλουτιαῖοι, οἱ ἐκτείνοντες τὸν μηρὸν καὶ οἱ ἐκτείνοντες τὴν κνήμην), ὥστε ὁ πάσχων κεκλιμένος ἐρείδεται ἐπὶ τοῦ ἰνίου καὶ τῶν πτερνῶν, ἐνῷ ὁ κορμὸς αὐτοῦ, καὶ δὴ εἰς τὸ μέσον, ἀφίσταται λίαν τοῦ ἐδάφους, σχηματιζομένου οὕτω τοῦ καλουμένου τόξου κύκλου, ὅπερ διαρκεῖ ἐπὶ τῆς ὑστερίας λεπτά τινα ἢ ὥρας.

Ὁ ὀπισθότονος εἶναι σημεῖον πρώϊμον τῶν μηνιγγιτίδων καὶ ἐν γένει ἐρεθισμοῦ τῶν μηνίγγων κατὰ κανόνα, τὸ δὲ τόξον κύκλου εἶναι σημεῖον ὑστερίας ἢ ληθαργικῆς ἐγκεφαλίτιδος (σπανίως) ἀποκλεῖον τὴν ἐπιληψίαν. Ἐντεῦθεν διαφαίνεται ἡ διαγνωστικὴ αὐτῶν σημασία. Συσπάσεις τῶν προσθίων μυῶν τοῦ αὐχένος καὶ τοῦ κορμοῦ καὶ τῶν ἄκρων ἀποτελοῦσι τὸν ἐμπροσθότονον, τῶν δὲ μυῶν τοῦ ἑνὸς πλαγίου τὸν πλαγιότονον. Παραδικαὶ τοιαῦτα συσπάσεις, εἴτε ὀπισθοτόνου, εἴτε πλαγιοτόνου, εἴτε ἐμπροσθοτόνου, παρατηροῦνται καὶ ἐπὶ τετάνου κττ. Τ. Α. Ζ.

Digitized by Google

ὀπισθοτυφλικὰ *κολπώματα [Ἀνατομ.]*. Ἓν ἢ πλείονα ταῦτα ὄντα κεῖνται ὄπισθεν τοῦ τυφλοῦ ἐντέρου· καὶ τὰ μὲν στόμια αὐτῶν ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν ὄπισθεν τοῦ πυθμένος τοῦ τυφλοῦ σκηνοῦντα τυφλικὸν βόθρον, ὁ δὲ πυθμὴν διήκει πρὸς τὰ ἄνω καὶ ὀπίσω μέχρι τοῦ ἀνιόντος κόλου, ἐνίοτε δὲ μέχρις ἔμπροσθεν τοῦ δεξιοῦ νεφροῦ. Ι. Π.

ὀπισθουρητηρικὸς *βόθρος [Ἀνατομ.]*· βλ. *οὐρητηρικὸν ὄγκωμα*. Ι. Π.

ὀπισθοφαρυγγικὸν *διάστημα [Ἀνατομ.]*. Σχισμοειδὲς διάστημα, πληρούμενον ὑπὸ χαλαροῦ συνδετικοῦ ἱστοῦ, δι' οὗ ἡ ὀπισθία ἐπιφάνεια τοῦ φάρυγγος συνάπτεται μετὰ τῆς προσπονδυλικῆς περιτονίας. Ι. Π.

ὀπισθοφυλακὴ (ἡ)· τὸ σύνολον τῶν ὀπισθοφυλάκων, ἡ ἀκολουθοῦσα τὸ στράτευμα ἔνοπλος στρατιωτικὴ δύναμις, ἀντίθ. *ἐμπροσθοφυλακή*.

— *[Στρατηγ.—Τακτ.] Ὀπισθοφυλακὴ* καλεῖται ἡ μονὰς ἢ τὸ ἀπόσπασμα, ἥτις κατὰ τὴν ὑποχωρητικὴν πορείαν, ἔν τε τῇ σφαίρᾳ τῆς στρατηγικῆς καθὼς καὶ τῇ τῆς τακτικῆς, ἀποτελεῖ τὸ κύριον μέτρον τῆς ἐπιγείου *ἀσφαλείας* (βλ. λ. *[Στρατηγ. -Τακτ.]*), καὶ συγχρόνως ἔχει ἀποστολὴν τὸ ν' ἀγωνίζηται ἐν ἀνάγκῃ, ἵνα τοιουτοτρόπως ἐπιτρέπῃ τὴν ἀκώλυτον διαρροὴν τοῦ κυρίου σώματος (ὄγκου). Ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ καταφαίνεται ἀμέσως ὅτι μεταξὺ ὀπισθοφυλακῆς ἐν ὑποχωρητικῇ πορείᾳ καὶ ἐμπροσθοφυλακῆς ἐν προχωρητικῇ ὑπάρχει ριζικὴ διαφορὰ ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἀγῶνα, καθ' ὅσον ἡ μὲν ἐμπροσθοφυλακὴ ἀγωνίζεται ἵνα προπαρασκευάσῃ τὰ τῆς συμμετοχῆς τοῦ κυρίου σώματος (ὄγκου) εἰς τὸν ἀγῶνα, ἐνῷ, ὅλως τοὐναντίον, ἡ ὀπισθοφυλακὴ ἀγωνίζεται ἵνα ἀποτρέψῃ πᾶσαν συμμετοχήν· ἔχουσι δὲ κοινὴν ἀποστολὴν τὴν ἐπίγειον ἀσφάλειαν τοῦ κυρίου σώματος, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀποστολῇ ταύτῃ ἐνυπάρχει ριζική τις διαφορά, καθ' ὅσον ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ δρᾷ ἵνα προλάβῃ πᾶσαν ἀπρόοπτον προσβολὴν τοῦ κυρίου σώματος, καθ' ἣν τὸ σῶμα τοῦτο ἤθελε τυχὸν εὑρεθῇ ἀνέτοιμον πρὸς ἀντίταξιν ἀντιστάσεως εἴτε λόγῳ ἐλλείψεως χώρου, εἴτε λόγῳ ἐλλείψεως χρόνου, ἐνῷ ἡ ὀπισθοφυλακὴ ναὶ μὲν δρᾷ διὰ νὰ προλάβῃ πᾶσαν ἀπρόοπτον προσβολὴν τοῦ κυρίου σώματος, οὐχὶ ὅμως ἐφ' οἵῳ λόγῳ καὶ ἡ ἐμπροσθοφυλακή, δηλαδὴ λόγῳ τῆς πιθανῆς ἀνετοιμότητος τοῦ κυρίου σώματος, ἀλλὰ λόγῳ τοῦ ὅτι τὸ κύριον σῶμα, εἴτε ἕτοιμον, εἴτε ἀνέτοιμον (αὐτὸ δὲν ἐνδιαφέρει) πρέπει νὰ διαρρεύσῃ καὶ διεκφύγῃ. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ὀπισθοφυλακή, προκειμένου μὲν περὶ ἀσφαλείας, ἔχει ἀποστολὴν ἀναγνωριστικὴν καὶ προκαλυπτικήν, προκειμένου δὲ περὶ μάχης ἔχει τὸν ἀγῶνα, ἀγῶνα δὲ διεξαγόμενον κατ' εἰδικὸν ὅλως τρόπον, δι' αὐτὸ παρίσταται ἀνάγκη ν' ἀποτελῆται ἐξ ὅλων τῶν ὅπλων, καθ' ὅσον ἡ μὲν ἀναγνώρισις καὶ ἡ τήρησις τῆς ἐπαφῆς ἐκτελεῖται ὑπὸ τῆς ἀεροπλοΐας, τοῦ ἱππικοῦ καὶ τῶν ποδηλατῶν (ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ ἐφίππου πεζικοῦ, ἀντικαθιστῶντος τοὺς ποδηλάτας), ἡ δὲ προκάλυψις καὶ ὁ ἀγὼν διὰ τοῦ πεζικοῦ καὶ τοῦ πυροβολικοῦ· ἐπειδὴ δ' ἀπαραιτήτως ἐπιβάλλεται ἡ καταστροφὴ τῶν ἐγκαταλειπομένων μέσων συγκοινωνίας (ὁδῶν, γεφυρῶν, σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, καὶ ἐν γένει τεχνικῶν ἔργων), δι' αὐτὸ ἀποτελεῖται καὶ ἐκ μονάδων μηχανικοῦ (σκαπανέων, γεφυρωτῶν κτλ.). Ἡ δύναμις τῆς ὀπισθοφυλακῆς πρέπει νὰ εἶναι ἀρκετὰ ἰσχυρά, καθ' ὅσον ἐν περιπτώσει ἀγῶνος ἡ μὲν ἐμπροσθοφυλακὴ ἀναμένει ἐνίσχυσιν ἐκ τοῦ κυρίου σώματος, ἐνῷ ἡ ὀπισθοφυλακὴ οὐδέποτε πρέπει ν' ἀναμένῃ τοιαύτην, ἀλλὰ νὰ στηρίζηται ἐπὶ τῶν ἰδίων αὐτῆς δυνάμεων. Λαμβανομένου ὅμως ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ὀπισθοφυλακὴ ναὶ μὲν ἔχει ἀποστολὴν τὸ νὰ ἐπιτρέπῃ τὴν ἀκώλυτον διαρροὴν τοῦ κυρίου σώματος, ἀλλ' ὀφείλει ἐπίσης νὰ ρυθμίζῃ καὶ τὰ τῆς ὀλίγον κατ' ὀλίγον διαρροῆς αὐτῆς, ἀναγκαίως πρέπει νὰ εἶναι μὲν ἰσχυρὰ ἀλλὰ καὶ λίαν ταχυκίνητος καὶ εὐκίνητος. Ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους πρέπει ν' ἀποτελῆται: ἐξ ἅπαντος τοῦ ὑπάρχοντος ἱππικοῦ, ἀποτελοῦντος σήμερον ἐν τῇ ὀπισθοφυλακῇ παράγοντα πολὺ σπουδαιότερον παρὰ κατὰ τὸ παρελθόν, διότι σήμερον τὸ ἱππικὸν δύναται νὰ σχηματίζῃ κλιμάκια πυρὸς δυνάμενα νὰ παρατείνωσι τὸν διὰ τοῦ πυρὸς ἀγῶνα ἐπὶ πολὺ μακρότερον χρόνον παρὰ τὸ πεζικόν, καθόσον, λόγῳ τῆς ταχυκινησίας των, ἔχουσι τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον ἵνα ὑποχωρῶσιν ἐγκαίρως· ἐκ πολλοῦ πυροβολικοῦ, ἐλαφροῦ καὶ βαρέος, ἰδίᾳ δὲ μακροῦ βεληνεκοῦς, ἵνα συγκρατῇ τὸν ἀντίπαλον εἰς ἀποστάσεις μεγάλας· ἐκ πολλῶν πολυβόλων· ἐξ ὀλιγίστου ὅμως πεζικοῦ, ἅτε τοῦ ὅπλου τούτου ἔχοντος τὰ μειονεκτήματα τῆς βραδυκινησίας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς ὑποχειριότητος (δυσκόλου ἀπαγκιστρώσεως) ἀφ' ἑτέρου· ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ μηχανικόν, τοῦτο πρέπει νὰ εἶναι πολύ, καθόσον σήμερον ἡ καταστροφὴ τῶν μέσων συγκοινωνίας κατὰ τὴν ὑποχώρησιν εἶναι ἐπιβεβλημένη (εἰς τοιαύτας καταστροφὰς ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ὀφείλεται ἡ βραδυτάτη στρατηγικὴ καταδίωξις τῶν συμμάχων κατὰ Νοέμβριον 1918)· δι' αὐτὸ πολλάκις τὸ μηχανικὸν **τοῦτο μεταφέρεται αὐτοκινητικῶς, καθόσον**, ἐὰν πορεύεται πεζῇ, πρέπει κατὰ τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων νὰ θεωρηθῇ ἐκπληροῦν μὲν τὴν ἀποστολήν του, ἀλλὰ καταδικαζόμενον εἰς τὸ νὰ περιπέσῃ εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ. Δεδομένου ὅτι ἡ ὀπισθοφυλακὴ πρέπει νὰ εἶναι ταχυκίνητος, ἐγείρεται πολλάκις τὸ ζήτημα, ἰδιαίτατα παρ' ἡμῖν, περὶ τοῦ εἴδους τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ παραχωρουμένου εἰς τὴν ὀπισθοφυλακήν. Τὸ πυροβολικὸν τοῦτο πρέπει νὰ εἶναι ἱπποκίνητον καὶ εἰ δυνατὸν αὐτοκινήτου ἕλξεως, ἐκτὸς ἂν τὸ ἔδαφος εἶναι πολὺ ὀρεινὸν καὶ δύσκολον, ὁπότε ἀναγκαστικῶς τὸ πυροβολικὸν πρέπει νὰ εἶναι ὀρειβατικόν.

Στρατηγική. Ὅταν πρόκειται περὶ ὀπισθοφυλακῆς δρώσης ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς στρατηγικῆς, πρέπει ταύτην ν' ἀποτελῇ μία μεγάλη μονὰς (συνήθως σῶμα στρατοῦ), ἥτις, ἀκολουθοῦσα κεντρικήν τινα ὅδευσιν, ἔχει ἀποστολὴν τὸ νὰ διεξάγῃ σφοδροὺς ἀγῶνας ἵνα ἀνακόπτῃ τὴν ταχεῖαν προέλασιν τοῦ ἀντιπάλου καὶ τοιουτοτρόπως παρέχῃ τὸν χρόνον εἰς μὲν τὸν κύριον ὄγκον νὰ διαρρέῃ, εἰς δὲ τὰς διαφόρους ὑπηρεσίας ἀνεφοδιασμοῦ νὰ ἐκκενώσωσι τὰ διάφορα κέντρα ἐφοδιασμοῦ κτλ. Ἐπειδὴ στρατός τις, ἔστω καὶ ἡττηθείς, δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ ὡς διαρκῆ βλέψιν τὸ νὰ ὑποχωρῇ, ἀλλὰ πρέπει ν' ἀποβλέπῃ πάντοτε καὶ εἰς τὸ δυνατὸν τῆς παρατάξεώς του πρὸς μάχην, ἵνα ἀντιταχθῇ κάποτε κατὰ τοῦ προελαύνοντος ἀντιπάλου, φυσικὴ συνέπεια εἶναι ὅτι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπαιτεῖται νὰ ἐπιτευχθῇ κέρδος χρόνου καὶ χώρου, ἅτινα στοιχεῖα ὁ ἀγὼν μόνον τῆς ὀπισθοφυλακῆς δύναται νὰ παράσχῃ. Ὡς χαρακτηριστικὰ δὲ παραδείγματα τοιαύτης δράσεως τῆς στρατηγικῆς ὀπισθοφυλακῆς φέρονται: ἐπὶ μὲν τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος τὸ τῆς γαλλικῆς ὀπισθοφυλακῆς τοῦ Νέϋ τῷ 1811 εἰς Πορτογαλίαν, τῷ 1812 εἰς Ρωσίαν (ἀπὸ Βιάσμα εἰς τὸν Νιέμεν), κατὰ δὲ τὰς νεωτέρας ἐποχὰς τὸ τῶν βουλγαρικῶν ὀπισθοφυλακῶν κατὰ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον τοῦ 1913, τὸ τῶν γερμανικῶν ὀπισθοφυλακῶν κατὰ τὴν πρὸς τὸ τέλος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου συμμαχικὴν ἐπίθεσιν τοῦ φθινοπώρου 1918.

Τακτική. *Ἐπίγειος ἀσφάλεια*. Πᾶσα φάλαγξ πορευομένη ἐπὶ ἰδίας ὁδεύσεως ὀφείλει νὰ τάσσῃ ὀπισθοφυλακὴν ἀνάλογον τῆς δυνάμεώς της, ἀκολουθοῦσα πάντοτε τὰς ἀνωτέρω λεχθείσας γενικὰς ἀρχὰς περὶ τῆς δυνάμεως τῆς ὀπισθοφυλακῆς. Ἡ ὀπισθοφυλακὴ δὲν πορεύεται συγκεντρωμένη, ἀλλὰ κατατέμνεται εἰς διάφορα κλιμάκια, τῆς κατατμήσεως ἐκτελουμένης κατὰ τρόπον, ὥστε ἕκαστον κλιμάκιον νὰ εἶναι ἡ ὀπισθοφυλακὴ τρόπον τινὰ τοῦ ἀμέσως προηγουμένου του. Τὰ κλιμάκια ταῦτα εἶναι *κορμός, κεφαλή, προπομπὸς* (ἄστοχος μετάφρασις ὑπὸ τῶν ἑλληνικῶν κανονισμῶν τοῦ γαλλικοῦ ὅρου pointe, ἐνῷ ἡ ἁρμόζουσα εἶναι *οὐρά*). Καὶ ἡ μὲν προπομπὸς ἔχει ἀποστολὴν καθαρῶς ἀναγνωριστικήν, ἡ δὲ κεφαλὴ ἐξασφαλιστικήν. Κατὰ γενικὸν δὲ καὶ ἀπαράβατον κανόνα τμῆμά τι τοῦ ἱππικοῦ τάσσεται εἰς τὴν προπομπόν, τὸ πυροβολικὸν εἰς τὸν κορμόν, τὸ μηχανικὸν εἰς τὴν κεφαλήν. Κατ' ἀρχήν, αἱ ἀποστάσεις πρέπει νὰ εἶναι μεγάλαι, ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ μείζονες ἀπὸ τῶν τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς ἐν προχωρητικῇ πορείᾳ, καθ' ὅσον κατὰ τὰς ὑποχωρητικὰς πορείας τὸ κύριον σῶμα πρέπει νὰ ἔχῃ ἀρκετὸν περιθώριον ἀποστάσεως, ἵνα δύναται νὰ διαρρέῃ ἀνετώτερον, ἀλλ' ὄχι μέχρι τοῦ σημείου ὥστε νὰ ἐπέρχωνται διάκενα μεγάλα μεταξὺ ὀπισθοφυλακῆς καὶ κυρίου σώματος ἢ μεταξὺ τῶν κλιμακίων τῆς ὀπισθοφυλακῆς, δι' ὧν θὰ ἠδύνατο νὰ εἰσδύσῃ ὁ ἐχθρὸς καὶ ν' ἀποκόψῃ τὰ ὄπισθεν κλιμάκια ἀπὸ τῶν προηγουμένων των. Ὁπωσδήποτε, ἐπικρατεῖ ἡ ἀρχὴ ὅτι, προκειμένου περὶ μεραρχίας, ἡ ὡς ἐκ τῶν ἀποστάσεων καὶ τοῦ βάθους τῶν σχετικῶν κλιμακίων παρεχομένη ἀσφάλεια πρέπει νὰ εἶναι τοιαύτη, ὥστε τὸ κύριον σῶμα νὰ εὑρίσκηται ἐκτὸς τῶν πυρῶν τοῦ ἐχθρικοῦ ἐλαφροῦ πυροβολικοῦ, προκειμένου ὅμως περὶ μικρῶν μονάδων (π.χ. συντάγματος ἢ μικροῦ ἀποσπάσματος) θεωρεῖται ἐπαρκὲς τὸ νὰ εὑρίσκηται τὸ κύριον σῶμα ἐκτὸς τῶν πυρῶν τῶν αὐτομάτων ὅπλων. Ἡ ἀπόστασις ὀπισθοφυλακῆς ἀπὸ κυρίου σώματος κυμαίνεται ἀπὸ 1.000 μέτρων (διὰ μικρὰς μονάδας) μέχρι 3.000 (διὰ μεραρχίαν). Ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ μικρῶν ἐχθρικῶν προσβολῶν, ἡ ὀπισθοφυλακὴ ἔχει καθῆκον ν' ἀπωθῇ ταύτας, χωρὶς νὰ ἐπέρχηται ἀνακοπὴ τῆς ὑποχωρητικῆς της πορείας.

Προχωρητικὴ *πορεία*. Ὀπισθοφυλακὴ ὑπάρχει καὶ κατὰ τὰς προχωρητικὰς πορείας, ἀλλὰ τότε εἶναι συνήθως αὕτη μικροτάτης δυνάμεως, καθ' ὅσον ἡ ἀποστολὴ αὐτῆς περιορίζεται εἰς τὴν ἁπλῆν ἀπώθησιν μικρῶν τινων ἐχθρικῶν τμημάτων, διεισδυσάντων εἰς ἀρκετὸν βάθος (ἐλαφρῶν ἀποσπασμάτων, στοιχείων μεταφερομένων αὐτοκινητικῶς κτλ.). Οὐχ ἧττον ὅμως ὑπάρχουσι καὶ περιπτώσεις, καθ' ἃς ἡ ὀπισθοφυλακὴ δὲν εἶναι κλιμάκιον δευτερευούσης ἐντελῶς σημασίας, ὡς συμβαίνει πολλάκις κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις ἐντὸς χώρας ἐχθρικῆς ἢ ἐχθρικῶς διακειμένης· ὡς π. χ. συνέβη εἰς τὰ στρατεύματα τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος εἰς Ἱσπανίαν τῷ 1812 καὶ 1813 **(ἐπιδρομαὶ τῶν ἀτάκτων guerillas), εἰς τὰ γερμανικὰ στρατεύματα** τῷ 1871 ἐν Γαλλίᾳ (ἐπιδρομαὶ τῶν Γαριβαλδινῶν κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις Μπελφόρ), εἰς τὰ ἀγγλικὰ στρατεύματα τῷ 1900 καὶ 1901 εἰς τὸ Τράνσβααλ ὑπὸ τῶν Μπόερς, εἰς τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα τῷ 1919—1922 εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ὑπὸ τῶν Τούρκων τσετῶν.

Ἱππικόν. Τὸ ἱππικόν, ὁσάκις ὑποχωρεῖ μεμονωμένως, τάσσει πάντοτε ὀπισθοφυλακήν, ἔχουσαν ἀπαραιτήτως πυροβολικὸν καὶ αὐτοκινητοπολυβόλα.

Ἀγών. Ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ ἐχθρικὴ πίεσις καθίσταται σοβαρά, τότε ὀφείλει ἡ ἐν ὑποχωρητικῇ πορείᾳ ὀπισθοφυλακὴ ν' ἀναλάβῃ ἀδιστάκτως τὸν ἀγῶνα, περὶ τοῦ τρόπου τῆς διεξαγωγῆς τοῦ ὁποίου βλ. λ. *ὑποχώρησις*. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

ὀπισθοφύλαξ, *—ακος* (ὁ)· στρατιώτης τῆς ὀπισθοφυλακῆς.

ὀπισθοχειλία (ἡ) *[Ἀνθρωπολ.]*. Ἡ μορφὴ ἐκείνη τῶν χειλέων, καθ' ἣν ἡ πλαγία κατατομὴ αὐτῶν εὑρίσκεται ὄπισθεν τῆς κατακορύφου γραμμῆς, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν *ὀρθοχειλίαν* καὶ *προχειλίαν*. Ἔντονος ὀπισθοχειλία δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς σπάνιον ἀνθρώπινον χαρακτηριστικόν, ἰδίᾳ ἐπὶ γυναικῶν τῶν σκανδιναυϊκῶν καὶ ἀγγλοσαξωνικῶν φύλων. Κυρίως δὲ πρόκειται περὶ ὀπισθοχειλίας τοῦ ἄνω χείλους, σπανιώτερον δὲ τοῦ κάτω, ὅπερ ἀκολουθεῖ μὲν τὴν κατατομὴν τοῦ ἄνω, κατὰ κανόνα, ἐμφανίζει ὅμως συχνὰ προχειλίαν, ἢ ἀκριβέστερον προπέτειαν, ἢ καὶ ἀναστροφὴν τοῦ ἐρυθροῦ τοῦ χείλους μείζονα τῆς τοῦ ἄνω. Οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει ἡ προχειλία, ὀρθοχειλία καὶ ὀπισθοχειλία (δηλαδὴ ὁ βαθμὸς προβολῆς τῶν χειλέων) πρὸς τὴν εὐθεῖαν, κοίλην ἢ κυρτὴν ἐμφάνισιν τῆς προσθίας ἐπιφανείας τοῦ ἄνω χείλους ἢ καὶ τοῦ κάτω. Ἂν καὶ γενικῶς δὲ ἡ μορφὴ τῶν χειλέων συμβαδίζει καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως καὶ ἐπὶ πιθήκων, μὲ τὴν μορφὴν τοῦ σκελετοῦ γενικῶς, ἐπὶ ἐκείνου ὅμως, ἕνεκα τῆς μεγάλης ἀναπτύξεως τοῦ λίπους, τῶν μυῶν, τῆς ἐμφανίσεως τοῦ φίλτρου κτλ., ἔπαυσεν αὕτη ν' ἀποτελῇ ἀκριβὲς ἐκμαγεῖον, οὕτως εἰπεῖν, τῶν γνάθων. Πολλάκις δὲ τὰ χείλη ἐμφανίζουν ἀνάπτυξιν μεγάλην, παρὰ τὴν ἐλάχιστα προγναθικὴν μορφὴν τῶν ὀστῶν. Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

ὀπισθόχωμα (τὸ) *[Ὀχυρωτ.]*. Ὄγκος γαιῶν συγκεντρωμένων εἰς τὸ ὄπισθεν μέρος ἑνὸς ἔργου, ἵνα προφυλάξῃ τὰ νῶτα τῶν ἐν τῷ ἔργῳ ἀπὸ τῶν νωτιαίων πυρῶν. Κυρίως ὅμως ὀπισθόχωμα, ἐν τῇ ὀργανώσει τοῦ ἐδάφους, εἶναι τὰ ἐκ τῆς ἀνορύξεως τῶν χαρακωμάτων προερχόμενα χώματα, ἅτινα ρίπτονται ὄπισθεν, διὰ νὰ προφυλάττωσι τοὺς ἐν τῷ χαρακώματι σκοπευτὰς ἀπὸ τὰ νωτιαῖα πυρά, δηλαδὴ τὰς ἐκ τῶν νώτων προερχομένας βολίδας καὶ τὰ ἐκ τῶν νώτων ἐκσφενδονιζόμενα θραύσματα τῆς διαρρήξεως τῶν βλημάτων τοῦ πυροβολικοῦ. Τὸ ὀπισθόχωμα, ὅπως καὶ τὸ προπέτασμα, διήκει καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ χαρακώματος, ἔχει ἔξαρσιν 30 ἑκατ. καὶ πάχος ἱκανὸν νὰ συγκρατήσῃ τὰς βολίδας τοῦ πεζικοῦ. Ζ. Ν.

ὀπισθοχώρησις, *—εως* (ἡ)· συνήθ. ἐπὶ στρατοῦ, ἡ πρὸς τὰ ὄπισθεν κίνησις, ἡ ἐγκατάλειψις τῆς κατεχομένης θέσεως, ὑποχώρησις.

— *[Στρατ.]* Βλ. *ὑποχώρησις*.

ὀπισθοχωρητικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὀπισθοχώρησιν, ὁ κατ' ὀπισθοχώρησιν: «ὀπισθοχωρητικὴ συλλογιστικὴ σειρά».—Ἐπίρρ. ***ὀπισθοχωρητικῶς***.

ὀπισθοχωρῶ (*—έω*)· χωρῶ, κινοῦμαι πρὸς τὰ ὄπισθεν.

ὀπίσω, κοιν. *πίσω*· τὸ ἀντίθετον ἐκείνου πρὸς ὃ βλέπει τις ἢ διευθύνεται, ἀντίθ. *ἐμπρός*: «στρέφομαι ὀπίσω», «γυρίζω πίσω»· || φρ. «μένω πίσω» καθυστερῶ, δὲν παρακολουθῶ τοὺς ἄλλους: «ἔμεινε πίσω ἀπὸ τοὺς συντρόφους του»· || μεταφ. «μένει πίσω 'ς τὰ γράμματα»· || «τὸ ὡρολόγι μένει πίσω», ἀντίθ. «πηγαίνει ἐμπρός»· || ἀντὶ τοῦ ***πάλιν***: «θὰ σὲ δείρω πίσω», «μὴν τὸ κάμῃς πίσω».

— *[Ναυτ.]* Κέλευμα τοῦ ἐπὶ τῆς γεφύρας πρὸς τὸν προϊστάμενον ἐν τῷ μηχανοστασίῳ διὰ τὴν κίνησιν τῆς μηχανῆς «ἀνάποδα» (γαλλ. en arrière, ἀγγλ. a stern). Εἰς τὴν κοινὴν τῶν θερμαστῶν γλῶσσαν ἐλέγετο «ἀλλαργιέν», κατὰ παραφθορὰν τοῦ γαλλικοῦ ὅρου. Σ. Ε. Λ.

Ὀπίσω Μεριὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς νήσου Ἄνδρου (βλ. λ. *Μεριά*, Ὀπίσω —).

Ὀπιταϊδῶν, ***πρώην δῆμος*** *— [Γεωγρ.]*. Εἷς τῶν ἀποτελούντων τὴν ἐπαρχίαν Ζακύνθου δήμων πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ΔΝΖ', ἀποτελούμενος ἐκ τῶν χωρίων Λαγοπόδου, Μαχαιράδου καὶ Ρωμηρίου.

Ὀπιτὰλ (Hopital), ***μαρκήσιος ντὲ λ'*** —. Γάλλος μαθηματικός, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1661 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1704. Συνέγραψε τὰ περισπούδαστα ἔργα: **«Analyse des infiniment petits» καὶ «Traité analytique des sections coniques».**

Digitized by Google

Ὀπιτέργιον (Opitergium) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ΒΑ. Ἰταλίας ἐν Βενετίᾳ, κειμένη μεταξὺ τῶν νῦν ποταμῶν Πιάβε καὶ Λιβέντσα, ἐπὶ τῆς Via Postumia, ἑνούσης τὴν Βερώνην μετὰ τῆς Ἀκυληΐας. Σημαντικὴ ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων καὶ ἀποικία ἐπὶ τοῦ Τραϊανοῦ, ἐλεηλατήθη ὑπὸ τῶν Κουάδων καὶ Μαρκομάνων τῷ 172 μ. Χ. Κατεστράφη ὑπὸ τῶν Λομβαρδῶν κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα. Σήμερον καλεῖται *Ὀδέρσο* (Oderso), ὅπου σῴζονται τὰ ἐρείπια αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

Ὀπίτης *[Μυθολ.]*. Εἷς τῶν Ἀχαιῶν φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἕκτορος (Ἰλιάδ. Λ 301). Α. Θ. Σ.

Ὀπίτιος (Opitius), ***Μαρτῖνος***. Γερμανὸς ποιητὴς (βλ. *Ὄπιτς*).

Ὄπιτς (Opitz), ***Μαρτῖνος***. Γερμανὸς ποιητὴς καὶ θεωρητικὸς τῆς τέχνης, γεννηθεὶς τῷ 1597 ἐν Bunzlau καὶ ἀποθανὼν τῷ 1639 ἐν Danzig. Ἐσπούδασεν ἐν Ἀϊδελβέργῃ, ἐταξίδευσεν εἰς Ὁλλανδίαν καὶ ἐτιμήθη διὰ τίτλου εὐγενείας (Opitz von Boberfeld) ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Φερδινάντου τοῦ Β' ἐν Βιέννῃ. Μεταβὰς εἰς Παρισίους ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ Hugo Grotius, τοῦ ὁποίου τὸ ἔργον «Περὶ τῆς ἀληθείας τῆς χριστιανικῆς θρησκείας» μετέφρασεν εἰς τὴν γερμανικήν. Διορισθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας Βλαδισλάου Δ' γραμματεὺς καὶ ἱστοριογράφος, ἀπέθανεν ἐν Danzig προσβληθεὶς ὑπὸ πανώλους.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ὄπιτς ἐπὶ τῆς γερμανικῆς φιλολογίας τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ὑπῆρξε μεγίστη. Ἐπὶ μίαν σχεδὸν ἑκατονταετηρίδα αἱ ποιήσεις του ἐθεωροῦντο ὡς πρότυπα ἀπαράμιλλα. Τῷ 1617 ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν λατινικὴν τὸ σύγγραμμα «Ἀρίσταρχος», εἰς τὸ ὁποῖον ὑποστηρίζει ὅτι ἡ γερμανικὴ γλῶσσα εἶναι ἱκανὴ διὰ τὴν δημιουργίαν μιᾶς νέας λογοτεχνίας. Εἰς τὸ σπουδαιότερον ἐκ τῶν ἔργων του: «Buch von der deutschen Poeterey» (1624) ἀναπτύσσει τοὺς κανόνας τῆς γερμανικῆς ποιητικῆς τέχνης καὶ θεωρεῖ ἀπαραίτητον διὰ τὸν ποιητήν, ἐκτὸς τῆς ἐμπνεύσεως, καὶ τὴν γνῶσιν τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς. Ἐδημοσίευσε πρὸς τούτοις τὰς ποιήσεις: «Βεζούβιος», «Ὕμνος πρὸς τὸν θεὸν τοῦ πολέμου», μεταφράσεις τῶν Ψαλμῶν, τῆς «Ἀντιγόνης» τοῦ Σοφοκλέους, τῶν «Τρωάδων» τοῦ Σενέκα, τὴν «Δάφνην», ἥτις ἐμελοποιήθη ὑπὸ τοῦ Schütz τῷ 1627 καὶ ὑπῆρξε τὸ πρῶτον γερμανικὸν μελόδραμα κλ. Τὰ «Ἅπαντά» του ἐξεδόθησαν τῷ 1625 ἐν Μπρεσλάου, τῷ 1629, 1637 καὶ 1641. Ἐκλογὴ τῶν ποιημάτων του ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Tittmann τῷ 1869. Τῷ 1877 ἐστήθη προτομή του ἐκ μαρμάρου ἐν Bunzlau. Γ. Ε. Κ.

ὀπιώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ περιέχων ὄπιον: «φάρμακον ὀπιῶδες».

Ὀπλάντεν (Opladen) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Ρηνανίᾳ, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ζόλινγκεν, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Βοῦπερ καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κολωνίας-Μπάρμεν. Κάτ. 13.225 (1925). Ἔχει σημαντικὴν βιομηχανίαν μεταλλουργίας καὶ χημικῶν προϊόντων, ὡς καὶ ἐπίπλων, καὶ ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ ξυλείας. Ἡ πόλις ἀναφέρεται τὸ πρῶτον τῷ 1218, ἀνήκει δὲ εἰς τὴν Πρωσσίαν ἀπὸ τοῦ 1815. Θ. Κ.

ὁπλαρχηγὸς (ὁ)· ἀρχηγὸς ἐνόπλου ἀτάκτου ὁμάδος || ἀρχηγὸς ἐνόπλου δυνάμεως κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν.

— *[Ἐγκυκλ.]* *Ὁπλαρχηγὸς* καὶ συνηθέστερον *καπετάνιος* καλεῖται ὁ ἐπὶ κεφαλῆς μικροῦ τινος σώματος πολεμιστῶν τῶν ἀτάκτων στρατῶν, διὰ τῶν ὁποίων τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος διεξήγαγε τοσούτους ἀγῶνας ἀπὸ τῆς ὑποδουλώσεως αὐτοῦ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Τὰ ἄτακτα ἐκεῖνα σώματα ἢ ἐσχηματίζοντο ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς δράσεώς των ἐξ ἀνδρῶν ἐντοπίων, ἢ ἐστρατολογοῦντο ἀλλαχοῦ καὶ ἔσπευδον πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν κατὰ τῆς δουλείας μαχομένων ὁμοεθνῶν των. Οἱ πολεμισταὶ ἐκεῖνοι ἐλέγοντο κατὰ καιροὺς *ἁρματολοί*, *κλέφται*, *ἀντάρται* καὶ *ἐκδικηταί*.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας οἱ ὁπλαρχηγοὶ καὶ καπετάνιοι διωρίζοντο ὑπὸ τῶν ἀνωτέρων καπετανέων, ἐνίοτε δὲ ἦσαν καὶ αὐτοχειροτόνητοι. Πᾶς ὁ δυνάμενος, δηλαδὴ πᾶς ἔχων τὴν ἱκανότητα νὰ συγκεντρώσῃ ἀριθμόν τινα ἀνδρῶν καὶ νὰ διοικῇ καλῶς αὐτούς, ἐπεβάλλετο ὡς καπετάνιος ἐν τῇ περιφερείᾳ του, ἐνίοτε δὲ ἀνεγνωρίζετο καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως, παρὰ τῆς ὁποίας ἐπεφορτίζετο τὴν ἀσφάλειαν τῆς ὑπαίθρου χώρας ἔν τινι, ὀρεινῇ συνήθως, περιφερείᾳ. Τὰ αὐτὰ καὶ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, καθ' ἣν οἱ ὁπλαρχηγοὶ ἐπεβάλλοντο διὰ τῆς ἱκανότητός των καὶ ἀνεγνωρίζοντο ὑπὸ τῶν συμπολεμιστῶν των ὡς τοιοῦτοι, εἶτα δὲ ἐλάμβανον παρὰ τῆς ἐθνικῆς κυβερνήσεως, ἀναλόγως τῆς δράσεως αὐτῶν, διαφόρους βαθμοὺς (π. χ. πεντηκόνταρχοι, ἑκατόνταρχοι, πεντακοσίαρχοι, χιλίαρχοι), οἱ δ' ἐπισημότεροι καὶ τοὺς βαθμοὺς στρατηγοῦ καὶ στρατάρχου, μετὰ τὸ πέρας δὲ τοῦ Ἀγῶνος καὶ τὴν ἵδρυσιν τοῦ ἐλευθέρου ἑλληνικοῦ κράτους πολλοὶ ἐξ αὐτῶν κατετάχθησαν εἰς τὸν τακτικὸν στρατὸν ὡς ὑπαξιωματικοὶ καὶ ἀξιωματικοί, ἄλλοι δὲ εἰς τὴν βασιλικὴν φάλαγγα τῶν ἀγωνιστῶν, ἐν τῇ ὁποίᾳ καὶ ἱεραρχικῶς προεβιβάζοντο εἰς ἀνωτέρους βαθμούς.

Εἰς τοὺς μετὰ τὸ 1821 ἐθνικοὺς ἀγῶνας (ἐν Κρήτῃ, Θεσσαλίᾳ, Μακεδονίᾳ καὶ Ἠπείρῳ) ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια νὰ καλοῦνται *ὁπλαρχηγοὶ* μὲν οἱ ἡγήτορες μικρῶν σωμάτων, *ἀρχηγοὶ* δὲ οἱ τῶν ἰσχυροτέρων τοιούτων, καὶ τέλος *γενικοὶ ἀρχηγοὶ* οἱ ἀνώτεροι ἀρχηγοί, οἱ διευθύνοντες τὰ ἐν εὐρείᾳ τινὶ περιφερείᾳ δρῶντα σώματα. Εἰδικῶς ἐν Κρήτῃ ἐκαλοῦντο ὁπλαχηγοὶ οἱ ἡγήτορες τῶν πολεμιστῶν ἑκάστου χωρίου, ἀρχηγοὶ δὲ οἱ τῶν πολεμιστῶν ὁμάδος τινὸς χωρίων ἢ ἐπαρχίας ὁλοκλήρου καὶ τέλος γενικοὶ ἀρχηγοὶ οἱ ἐπὶ κεφαλῆς δύο ἢ περισσοτέρων ἐπαρχιῶν. Ἀρχηγοὶ ὡσαύτως ἐκαλοῦντο καὶ οἱ ἡγήτορες τῶν ἐπικουρικῶν ἐξ ἐθελοντῶν, μὴ Κρητῶν, σχηματιζομένων ἰσχυρῶν ὁπωσοῦν σωμάτων.

Οἱ βαθμοὶ οὗτοι ἀνεγνωρίσθησαν ὑπὸ τῆς Κρητικῆς πολιτείας (1898—1912) κατόπιν ἀποφάσεως εἰδικῆς ἐπὶ τῶν ἀγωνιστῶν ἐπιτροπῆς, σχηματισθείσης ἐν Κρήτῃ ὑπὸ τῆς ἐκεῖ κυβερνήσεως. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις, ἀναγνωρίσασα τοὺς ἀγῶνας ἐκείνους, ἀπένειμεν εἴς τινας τῶν ὁπλαρχηγῶν καὶ ἀρχηγῶν ἐκείνων ἰσοβίους συντάξεις, χωρὶς ὅμως νὰ ἀπονείμῃ αὐτοῖς καὶ βαθμοὺς στρατιωτικούς, κατ' ἐξαίρεσιν δὲ μόνον ἐτίμησέ τινας ἐξ αὐτῶν μετὰ θάνατον, διατάξασα τὴν ἀπονομὴν τιμῶν στρατηγοῦ κατὰ τὴν κηδείαν των.

Ἀλλ' ἐπισημότερον ἀνεγνωρίσθησαν οἱ ὁπλαρχηγοὶ μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους τοῦ 1912—1913, ὅτε ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἀπένειμεν εἰς πολλοὺς ἐξ αὐτῶν διαφόρους βαθμοὺς ἀξιωματικῶν ἔν τε τῷ ἐνεργῷ στρατῷ καὶ τῇ ἐφεδρείᾳ. Ἐν τέλει, τῷ 1930 ἐλήφθη γενικώτερον μέτρον διὰ τὴν ἀμοιβὴν τῶν συμμετασχόντων εἰς τὸν ἐν Μακεδονίᾳ ἀγῶνα τοῦ 1904—1908. Μεγάλη ἐπιτροπὴ διορισθεῖσα ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, κατόπιν εἰδικοῦ νόμου, καὶ ἀποτελεσθεῖσα ἐξ ἀνωτάτων καὶ ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν καὶ ἐξ ἀνδρῶν λαβόντων μέρος ὡς ἀρχηγῶν κατὰ τὸν ἀγῶνα ἐκεῖνον, κατέταξε τοὺς ἀγωνιστὰς εἰς 5 κατηγορίας: εἰς ἀρχηγούς, εἰς ὁπλαρχηγοὺς α' τάξεως, εἰς ὁπλαρχηγοὺς β' τάξεως, εἰς ὁμαδάρχας καὶ εἰς ἁπλοῦς ὁπλίτας, διὰ τοῦ ψηφισθέντος δὲ ὑπὸ τῆς βουλῆς νόμου 5168 (τοῦ δημοσιευθέντος εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 225 φύλλον τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τῆς 23 Ἰουλίου 1931) ὁρίζονται αἱ ἀπονεμόμεναι αὐτοῖς ἠθικαὶ καὶ χρηματικαὶ ἀμοιβαὶ (μετάλλια, συντάξεις κλπ.). Ὁμοία ἐπιτροπή, σχηματισθεῖσα ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν τῷ 1931, κατέταξε καὶ τοὺς λαβόντας μέρος εἰς τὸν ἠπειρωτικὸν ἀγῶνα τοῦ 1914 εἰς τὰς αὐτὰς ὡς καὶ ἐν τῷ μακεδονικῷ ἀγῶνι κατηγορίας. Ν. ΚΛΣ

ὁπλασκία (ἡ) *[Στρατ.]*. Καλεῖται οὕτω ἡ ἐξάσκησις τοῦ στρατιώτου εἰς τὸ χειρίζεσθαι τὸ τυφέκιόν του. Μέχρι τοῦ τέλους περίπου τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἡ σύγχρονος καὶ ἔρρυθμος ὁπλασκία τῶν μονάδων πεζικοῦ (π. χ. ὁλοκλήρου λόχου, τάγματος, κτλ.) ἀπετέλει σοβαρὸν παράγοντα ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει τοῦ στρατοῦ, καθ' ὅσον μέχρι τῶν ἐποχῶν ἐκείνων οἱ ἐν πυκνοῖς σχηματισμοῖς ἑλιγμοί, ἡ ἐκτέλεσις ὁμαδὸν πυρῶν κτλ. εὕρισκον πλήρη τὴν ἐφαρμογήν των καὶ τὴν ἄμεσον χρησιμοποίησίν των ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Σήμερον ὅμως, ὁπότε ὁ στρατιώτης δρᾷ ἐντελῶς ἀτομικῶς, ἡ ὁπλασκία οὐδεμίαν χρησιμοποίησιν εὑρίσκει ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, δι' ὃ ἡ ἐξάσκησις τοῦ στρατιώτου εἰς αὐτὴν δὲν ἀποβλέπει εἰς οὐδένα μαχητικὸν σκοπόν. Σήμερον γίνεται μικρά τις ἐξάσκησις εἰς τὴν ὁπλασκίαν διὰ ζητήματα παραστάσεως καὶ θεαματικότητος παρατασσομένης τινὸς μονάδος. Ν. Θ. Κ.

Ὁπλεὺς *[Μυθολ.]*. —1) Εἷς τῶν Λαπιθῶν, διακριθεὶς εἰς τὸν κατὰ τῶν Κενταύρων ἀγῶνα. —2) Υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Κανάκης, θυγατρὸς τοῦ Αἰόλου (*Ἀπολλοδ.* Α, 7, 4). —3) Εἷς τῶν 50 υἱῶν τοῦ Λυκάονος, βασιλέως τῆς Ἀρκαδίας, κατακεραυνωθεὶς ὑπὸ τοῦ Διὸς μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν του πλὴν τοῦ νεωτάτου Νυκτίμου, διότι «πάντας ἀνθρώπους ὑπερέβαλλον ὑπερηφανείᾳ καὶ ἀσεβείᾳ» (*Ἀπολλοδ.* Γ, 8, 1). Α. Θ. Σ.

ὁπλὴ (ἡ) *[Ἱππολ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ ἀκροφάλαγξ, ἤτοι τὸ ἄκρον τοῦ ποδὸς τῶν μονωνύχων

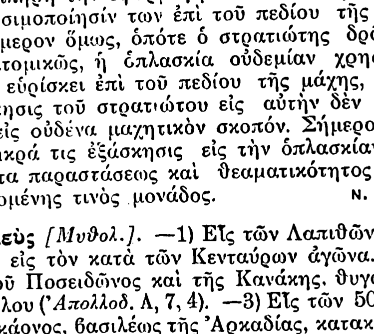

Ὁπλὴ ἵππου.

[Πλαγία καὶ ὑπὸ κάτω ὄψις: 1=Πρόσθιον. 2=Παρόπλιον. 3=Μεθόπλιον. 4=Πτέρνα. 5=Μοχλός. 6=Χελιδών. 8=Τοίχωμα. 9= Ἀντηρίς.]

ζῴων καὶ κυρίως τοῦ ἵππου (κοιν. *νύχι*). Ἡ ὁπλὴ διαιρεῖται εἰς τρία μέρη, τὸ *τοίχωμα*, τὸ *πέλμα* καὶ τὴν *χελιδόνα* (κοιν. *μαγιά*). Τὸ τοίχωμα εἶναι τὸ ὁρατὸν μέρος τῆς ὁπλῆς, ἐφ' ὅσον ὁ ποὺς εἶναι ἐστερεωμένος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ παρουσιάζει τὸ μεγαλύτερον ὕψος του κατὰ τὸ μεσαῖον καὶ πρόσθιον (ἤτοι τὸ *προσόπλιον*) αὐτοῦ τμῆμα· εἶτα χαμηλοῦται τὸ ὕψος του καὶ ἀκολούθως σχηματίζει ἑκατέρωθεν τὰ *παρόπλια*, τὰ *μεθόπλια* καὶ τὴν *πτέρναν*. Τὸ τοίχωμα ἀνακάμπτεται πρὸς τὰ ὄπισθεν καὶ σχηματίζει τὸν *μοχλὸν* καὶ τὴν *ἀντηρίδα*. Τὸ πέλμα μετὰ τῆς χελιδόνος ἀποτελεῖ τὸ πελματικὸν τμῆμα τοῦ ποδός. Κανονικὴ ὁπλὴ θεωρεῖται ἡ ἀρκετὰ εὐρεῖα καὶ μετρίου ἀναστήματος, δηλαδὴ οὔτε πολὺ ὑψηλή, οὔτε πολὺ χαμηλή.

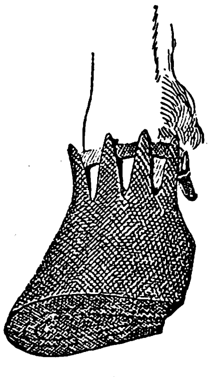

Ὁπλὴ διὰ τὸν πάσχοντα ἄκρον πόδα τοῦ ἵππου.

Ὁπλὴ ἐπίσης καλεῖται καὶ εἶδος καλύμματος ἐκ δέρματος, ὅπερ κάτωθεν φέρει χονδρὸν κάττυμα (σόλα) καὶ δι' οὗ περιβάλλεται ὁ πάσχων ἢ πληγωμένος ἄκρος ποὺς τοῦ ἵππου. Δ. Ν. Π.

Ὅπλης *[Μυθολ.]*. Εἷς τῶν τεσσάρων υἱῶν τοῦ Ἴωνος, πατὴρ τῆς Μήτας, πρώτης συζύγου τοῦ Αἰγέως, βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὠνομάσθη *Ὁπλῆτες* μία τῶν τεσσάρων ἀρχαίων φυλῶν τῆς Ἀττικῆς (*Ἡροδ.* V 66, Ἀπολλοδ. III 15,6). Α. Θ. Σ.

Ὁπλῆτες (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Μία τῶν ἀρχαιοτάτων τεσσάρων ἰωνικῶν φυλῶν τῆς Ἀττικῆς, ἀπὸ τοῦ Ὅπλητος, τὰς ὁποίας κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (V 66) ἀντικατέστησεν ὁ Κλεισθένης τῷ 508 π. Χ διὰ δέκα γεωγραφικῶν, ἤτοι: τῆς Ἐρεχθηΐδος, Αἰγηΐδος, Πανδιονίδος, Λεοντίδος, Ἀκαμαντίδος, Οἰνηΐδος, Κεκροπίδος, Ἱπποθοωντίδος, Αἰαντίδος καὶ Ἀντιοχίδος, διαιρέσας ἑκάστην εἰς 10 δήμους. Κατὰ τὸν Πλούταρχον (Σόλ. 23), τὸ ὄνομα *Ὁπλῆτες* ὑποδηλοῖ τὴν φυλήν, τῆς ὁποίας τὰ μέλη ἠδύναντο νὰ στρατευθῶσιν ὡς ὁπλῖται. Α. Θ. Σ.

ὁπληφόρα (τὰ) (Ongulata) *[Ζωολ.]*. Κατηγορία ζῴων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *θηλαστικῶν*, περιλαμβάνουσα ζῷα ἔχοντα μέγα σῶμα καὶ πόδας φέροντας κατὰ τὸ κατώτερον αὐτῶν μέρος ὄνυχας περιβαλλομένους ὑπὸ σκληροῦ κερατοειδοῦς περιβλήματος, τῆς *ὁπλῆς*, ἐξ οὗ ἔλαβον καὶ τὴν ὀνομασίαν. Τρέφονται, πλὴν ἐλαχίστων εἰδῶν, τὰ ὁποῖα εἶναι παμφάγα, ἐκ χόρτων. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγονται καὶ τὰ μεγαλύτερα καὶ ὀγκωδέστερα τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ζώντων ζῴων. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζωολ.]* Ἀπολιθωμένα λείψανα τῶν ζῴων τούτων εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων τῆς τριτογενοῦς περιόδου, καταδεικνύοντα ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τὰ ζῷα ταῦτα συμμετεῖχον μόλις κατά τι ὀλιγώτερον σημαντικῶς εἰς τὴν πανίδα τῆς γῆς. Γ. Κ. Γ.

ὁπλίζω· παρέχω ὅπλον, ἐξοπλίζω· || παθ., λαμβάνω ὅπλον: «ὡπλίσθη διὰ περιστρόφου»· || μεταφ. «ὁπλίζομαι μὲ ὑπομονήν, — μὲ θάρρος, — μὲ ἐγκαρτέρησιν».

ὅπλισις, *—εως* (ἡ)· ἐφοδιασμὸς μὲ ὅπλα, ἐξόπλισις.

— *[Στρατ. Τεχνολ.]* Ἡ *ὅπλισις* τῶν πυροβόλων ὅπλων συνίσταται εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ καταρτισμοῦ ἐπικρούσεως, διὰ τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ τῇ βοηθείᾳ τῆς σκανδάλης, πρὸς πυροβόλησιν, ἐκτελεῖται δὲ διὰ τῆς συσπειρώσεως ἢ ἐντάσεως ἐλατηρίου τινός. Εἰς τὰ παλαιότερα συστήματα πιστολίων καὶ τυφεκίων, αὕτη ἐκτελεῖται δι' ἀνυψώσεως τῆς σφύρας ἢ διαθέσεως τοῦ ἐπικρουστῆρος εἰς τὴν ἐγκοπὴν ὁπλίσεως. Εἰς τὰ νῦν πολεμικὰ φορητὰ ὅπλα ἡ ὅπλισις ἐνεργεῖται αὐτομάτως κατὰ τὸ ἄνοιγμα τοῦ κλείστρου. Εἰς τὰ πυροβόλα, κατὰ κανόνα σχεδόν, ἡ πυροδότησις ἐνεργεῖται ἄνευ προηγουμένης ὁπλίσεως. Γενικώτερον, ὁ ὅρος *ὅπλισις* χρησιμοποιεῖται ἐπὶ παντὸς ἐλατηρίου ἐντεινομένου, ὅπως βραδύτερον κατὰ βούλησιν ἢ αὐτομάτως λειτουργήσῃ. Κ. Δ.

ὅπλισμα (τό). Ὄργανον ἢ ἐξάρτυμα, ἀναγκαιοῦν διὰ τὴν ὑπηρέτησιν τοῦ πυροβόλου κατὰ τὴν βολὴν καὶ ἀναλαμβανόμενον παρὰ τῶν πυροβολητῶν προκειμένου νὰ ἐκτελεσθῇ τοιαύτη.

Θύλαξ ὁπλισμάτων. Ὁ θύλαξ, ἐκ σκύτους μετ' ἀορτῆρος, φερόμενος ὑπὸ ὑπηρέτου τοῦ πυροβόλου καὶ περιέχων ὁπλίσματα, κυρίως εἰς τὴν παλαιὰν σκευὴν τοῦ πυροβολικοῦ. Κ. Δ.

ὁπλισμὸς (ὁ)· τὸ σύνολον τῶν ὅπλων, μὲ τὰ ὁποῖα ἐφοδιάζεται εἴτε στρατιώτης ἢ σύνολον στρατιωτῶν: «ἀπώλεσε τὸν ὁπλισμόν του», «ἀντικατεστάθη ὁ ὁπλισμὸς τοῦ στρατοῦ»· || μεταφ. «ὁπλισμὸς μαγνήτου».

Digitized by Google

—*[Στρατ.]* *Ὁπλισμὸς* καλεῖται τὸ σύνολον τῶν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ χρησιμοποιουμένων ἐπιθετικῶν ἢ ἀμυντικῶν ὅπλων καὶ μηχανημάτων ἐν γένει. Ὁ ὁπλισμὸς ἐξειλίχθη διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἀναλόγως τῶν ἑκάστοτε ἐφευρέσεων καὶ τῶν προόδων τῆς βιομηχανίας. Λόγῳ ὅμως τοῦ διαφόρου μέσου ἐνεργείας ἑνὸς ἑκάστου *ὅπλου* τοῦ στρατοῦ, φυσικὴ συνέπεια εἶναι τὸ νὰ ἔχῃ ἓν ἕκαστον ἐξ αὐτῶν διάφορον ὁπλισμόν. Ὁ ὁπλισμὸς τοῦ πεζικοῦ ἦτο μέχρι τῆς χθὲς τὸ τυφέκιον μετὰ τῆς ξιφολόγχης, σήμερον δὲ τὰ αὐτόματα ὅπλα (ὁπλοπολυβόλον, πολυβόλον) καὶ τὸ τυφέκιον μετὰ τῆς ξιφολόγχης, τοῦ πυροβολικοῦ τὸ πυροβόλον πάντοτε, τοῦ ἱππικοῦ μέχρι τῆς ἐγγὺς χθὲς ἡ σπάθη ἢ ἡ μακρὰ λόγχη καὶ δευτερευόντως τὸ τυφέκιον, σήμερον δὲ τὰ αὐτόματα ὅπλα (ὁπλοπολυβόλον, πολυβόλον) καὶ τὸ μετὰ ξιφολόγχης τυφέκιον, δευτερευόντως δ' ἡ σπάθη, τῆς ἀεροπλοΐας τὸ πτητικὸν μηχάνημα, τοῦ δὲ μηχανικοῦ τὸ τυφέκιον πάντοτε. Εἰς τὸν ὁπλισμὸν ὑπάγονται καὶ τὰ διάφορα μηχανήματα, ὡς π.χ. τὰ ἅρματα μάχης, τὰ φλογοβόλα μηχανήματα, αἱ βομβίδες (χειροβομβίδες, ὁπλοβομβίδες) τὸ περίστροφον, τὸ κράνος, ἡ προσωπὶς κατὰ τῶν ἀσφυξιογόνων, τὰ σκαφευτικὰ ἐργαλεῖα κτλ. Ν.Θ.Κ.

—*[Μαγν.]* Τεμάχιον ἐκ μαγνητικοῦ ὑλικοῦ, συνήθως μαλακοῦ σιδήρου, τὸ ὁποῖον ἕλκεται ὑπὸ ἠλεκτρομαγνήτου, ὅταν οὗτος διεγείρεται ὑπὸ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος. Προκειμένου περὶ μονίμων μαγνητῶν, τεμάχιον μαλακοῦ σιδήρου σχηματίζον μετὰ τοῦ μονίμου μαγνήτου κλειστὸν ἐν σιδήρῳ μαγνητικὸν κύκλωμα. Ἡ χρησιμοποίησις ὁπλισμοῦ εἰς τοὺς μονίμους μαγνήτας ἐπιβραδύνει κατὰ πολὺ τὴν σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου ἀπομαγνήτισιν αὐτῶν (βλ. καὶ *μαγνητισμός*). Γ. Θ. Κ.

—*['Ηλεκτρ.]* *Ὁπλισμὸς* ἠλεκτρικοῦ πυκνωτοῦ καλεῖται ἕκαστον τῶν δύο σωμάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐκτείνεται τὸ ἠλεκτρικὸν πεδίον τοῦ πυκνωτοῦ. Γ. Θ. Κ.

— **ὁπλισμὸς *πλοίων*** *[Διεθν. Δίκ.]*. Προκειμένου περὶ τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν πλοίων γενικῶς ἐν καιρῷ πολέμου ἰσχύουσι κανόνες, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, διάφοροι ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἰσχύουν διὰ τὰ πολεμικά. Ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, εἴτε ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἐμπόλεμον κράτος εἴτε εἰς ἰδιώτας ἔχοντας τὴν ἰθαγένειαν αὐτοῦ, ἰσχύει ἀνέκαθεν ἡ ἀρχὴ ὅτι, ἂν ταῦτα δὲν ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιτίθενται, δικαιοῦνται ἐν τούτοις ν' ἀμύνωνται κατὰ πάσης ἐχθρικῆς προσβολῆς. Ἡ τοιαύτη ἀρχὴ ρητῶς ἐγένετο ἀποδεκτὴ παρὰ τοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ διεθνοῦς δικαίου ὡς μία τῶν ἐν Ὀξφόρδῃ ληφθεισῶν ἀποφάσεων αὐτοῦ (ἄρθ. 12 § 3). Συνέπεια ἄμεσος τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς τοιαύτης ἀρχῆς ἦτο ἡ παραδοχὴ ὡς δικαιώματος τῶν ἐμπορικῶν σκαφῶν νὰ εἶναι καταλλήλως διὰ τὴν ἄμυναν αὐτῶν ἐξωπλισμένα, χωρὶς διὰ τοῦ ἐξοπλισμοῦ των νὰ μεταβάλλεταί πως ἡ ἐμπορικὴ αὐτῶν ἰδιότης. Τούτου ἕνεκα ἐν περιπτώσει συλλήψεως ἐξωπλισμένου σκάφους παρὰ τοῦ ἐχθροῦ ὑφίσταται τοῦτο μόνον τὰς συνεπείας, εἰς τὰς ὁποίας ὑπόκειται καὶ πᾶν ἄλλο ἐμπορικὸν πλοῖον. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἂν καὶ ἐξωπλισμένα τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα δικαιοῦνται νὰ εἰσπλέωσιν εἰς τοὺς λιμένας τῶν οὐδετέρων κρατῶν ὑφ' οὓς ὅρους καὶ τὰ λοιπὰ ἐμπορικὰ σκάφη. Τὸ πότε δικαιοῦται τὸ ἐξωπλισμένον ἐμπορικὸν πλοῖον νὰ κάμῃ χρῆσιν τοῦ ὁπλισμοῦ του, θεωρητικῶς ἔχει λυθῆ διὰ τῆς ἀποδοχῆς τῆς γνώμης ὅτι τὸ ἐμπορικὸν πλοῖον δικαιοῦται ἀμυνόμενον νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ προσβάλλοντος πολεμικοῦ, ἐν πάσῃ περιπτώσει προσβολῆς παρὰ τὰ διεθνῆ νόμιμα. Την ἄποψιν ταύτην ἀπεδέχθησαν καὶ αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ἰδίως διὰ τοῦ ἀπὸ 25 Μαρτίου 1916 ὑπομνήματος αὐτῶν, ἐν τῷ ὁποίῳ, μεταξὺ ἄλλων, ὡρίζετο ὅτι, ἵνα μὴ τὸ δικαίωμα τῆς ἀμύνης καταστῇ πλατωνικόν, τὸ ἐμπορικὸν πλοῖον δύναται νὰ ἐπιτεθῇ πρῶτον κατὰ τοῦ διώκοντος ἢ ἐμφανισθέντος ἐχθροῦ, ἐφόσον θὰ ἦτο βέβαιον ὅτι οὕτως ἢ ἄλλως θὰ προσεβάλλετο παρ' αὐτοῦ.

Προκειμένου περὶ τῶν πολεμικῶν πλοίων, ταῦτα, ὡς τὰ κύρια κατὰ θάλασσαν μέσα ἀμύνης καὶ ἐπιθέσεως, καθόσον ἀφορᾷ τὸν ἐξοπλισμόν των, ὑπόκεινται εἰς τοὺς κανόνας, οἵτινες ἀναγνωρίζονται ἐν τῷ κατὰ ξηρὰν πολέμῳ καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τοὺς σχετικοὺς περιορισμοὺς ὡς πρὸς τὰ μέσα ὧν χρῆσιν δύνανται νὰ κάμωσι πρὸς ἐξόντωσιν τοῦ ἀντιπάλου. Ἡ παρὰ τῶν πολεμικῶν πλοίων χρῆσις τορπιλλῶν, ἥτις, ἰδίως κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, κατέστη συνηθεστάτη, παρὰ τὰς περὶ νομιμότητος αὐτῶν διαρκεῖς ἀμφισβητήσεις λόγῳ τῶν ἀμέσων καὶ φονικῶν ἀποτελεσμάτων των, δυσκόλως θὰ ἠδύνατο σήμερον νὰ παρακωλυθῇ λόγῳ τῆς μεγάλης πρακτικῆς ἐφαρμογῆς των, ἀλλὰ καὶ διότι μέχρι τοῦδε οὐδεμία σοβαρὰ διεθνὴς μέριμνα ἐλήφθη πρὸς περιστολὴν τῆς χρήσεως τῶν τορπιλλῶν. Ἡ παρὰ τῆς συνδιασκέψεως τῆς Χάγης τοῦ 1907 ληφθεῖσα ἀπόφασις, καθ' ἣν ἀπαγορεύεται εἰς τὰ πολεμικὰ πλοῖα νὰ κάμνωσι χρῆσιν τορπιλλῶν, αἵτινες δὲν ἀποβαίνουν ἀκίνδυνοι, ἐὰν ἤθελον ἀποτύχει τοῦ σκοποῦ των, ἀποτελεῖ τὸν μόνον ἐν ἰσχύϊ κανόνα, ἡ ἰσχὺς τοῦ ὁποίου θὰ ἠδύνατο σοβαρῶς ἀπὸ ἀμυντικῆς ἀπόψεως ν' ἀμφισβητηθῇ. Ἄλλως τε, αἱ τοιαύτης φύσεως τορπίλλαι, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ σκοποῦ των, καθίστανται νάρκαι, περὶ ὧν ἰσχύουσιν εἰδικοὶ κανόνες. Η. Γ. Κ.

ὁπλιταγωγὸν (τὸ) (γαλλ. transport, ἀγγλ. troop ship). Πλοῖον καταλλήλως διεσκευασμένον πρὸς μεταφορὰν στρατευμάτων, εἴτε βοηθητικὸν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ εἴτε ἐμπορικόν, ναυλούμενον ἢ ἐπιτασσόμενον πρὸς τοιοῦτον σκοπόν. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς ὁπλιταγωγὰ τριήρεις, αἵτινες ἔπαυον λόγῳ παλαιότητος νὰ θεωρῶνται κατάλληλοι πρὸς ναυμαχίαν καὶ αἵτινες *στρατιώτιδες νῆες* μετωνομάζοντο. Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἐχρησιμοποιοῦντο εἰδικὰ πλοῖα, τὰ *χελάνδια*, ἅτινα ἦσαν ἅμα καὶ ἱππηγαὶ νῆες. Κατὰ τὴν ἀκμὴν τοῦ πολεμικοῦ ἱστιοφόρου ναυτικοῦ ἐχρησιμοποιοῦντο δίκροτα καὶ φρεγάται παλαιαί, ὧν ἀφῃροῦντο τὰ πυροβόλα καὶ διερρυθμίζοντο αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἱστιοφορίας κατὰ τρόπον ἐπιτρέποντα τὴν μείωσιν τοῦ πληρώματος ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ἐπιβατικοῦ στρατοῦ ὠνομάζοντο δὲ τὰ τοιαῦτα μετεσκευασμένα πλοῖα «armés en flute». Τὰ ἐπὶ τούτῳ σύγχρονα ὁπλιταγωγὰ εἶναι ναυπηγημένα συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας τῆς ὑγιεινῆς καὶ τῆς κατὰ τὸ δυνατὸν εὐμαρείας. Σ. Ε. Λ.

ὁπλίτης (ὁ)· ὁ φέρων ὅπλον· || ἐν τῷ στρατῷ, στρατιώτης ἁπλοῦς ἢ ὑπαξιωματικός· || ἀρχ., ὁ βαρέως ὡπλισμένος στρατιώτης, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸν *πελταστὴν* καὶ τὸν *ψιλὸν* ἢ καὶ πρὸς τὸν *ἱππέα*.

—*['Εγκυκλ.]* *Ὁπλίτης* ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὁ διὰ βαρέος ἀμυντικοῦ ὁπλισμοῦ ὡπλισμένος στρατιώτης τοῦ πεζικοῦ, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ *πελταστοῦ*, ὅστις ἔφερεν ἐλαφρότερον ἀμυντικὸν ὁπλισμόν, καὶ τοῦ *ψιλοῦ* (ἢ γυμνοῦ ἢ γυμνῆτος), ὅστις ἢ οὐδένα ἢ ἐλαφρότατον ὁπλισμὸν ἔφερε. Τὸν ὁπλισμὸν τοῦ ὁπλίτου ἀπετέλουν: αἱ *κνημῖδες*, ὁ *θώραξ* μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὸν *μίτρας* καὶ τοῦ ἐπ' αὐτὸν *ζωστῆρος* ἢ *ζώνης*, τὸ *ξίφος* (ἡ *ξυήλη* τῶν Σπαρτιατῶν, ὁ *ἀμφήκης* τῶν Ἀθηναίων), τὸ ὁποῖον ἀνηρτᾶτο ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς διὰ τελαμῶνος ἀναφερομένου ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου, ἡ μεγάλη *ἀσπὶς* (σάκος), ἡ *κόρυς* (κυνέη, κράνος, περικεφαλαία) καὶ τὸ *δόρυ* (δουρός, δορός, δούρατον, ἔγχος, σάρισα). Ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου οἱ ὁπλῖται λέγονται *ἀσπισταί*, ἐκ τῆς μεγάλης αὐτῶν ἀσπίδος, καὶ *ἀγχέμαχοι*, ἅτε μαχόμενοι ἐκ τοῦ συστάδην, καὶ *πρόμαχοι*, ὡς κατέχοντες τὸ μέτωπον τοῦ στρατοῦ. Πάντες οἱ στρατοὶ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων ἀπετελοῦντο κυρίως ἐξ ὁπλιτῶν. Ἐν Σπάρτῃ πάντες οἱ πολῖται ἦσαν ὁπλῖται, ἐκ δὲ τῶν περιοίκων ὀλίγοι μόνον, οἱ λογάδες. Βραδύτερον, ὅταν ἠλαττώθη ὁ ἀριθμὸς τῶν πολιτῶν, ἠναγκάσθησαν νὰ κατατάξωσι πλείονας περιοίκους εἰς τοὺς ὁπλίτας, κατὰ δὲ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον κατέταξαν μεταξὺ τούτων καὶ πολλοὺς εἵλωτας, τοὺς ὁποίους κατόπιν ἐκήρυττον ἐλευθέρους (νεοδαμώδεις)

Ὁμοίως καὶ ἐν Ἀθήναις πάντες οἱ πολῖται ἦσαν ὁπλῖται, ψιλοὶ δὲ οἱ πτωχότατοι μόνον ἐξ αὐτῶν, οἱ θῆτες, καθὼς καὶ οἱ μέτοικοι. Τὰ αὐτὰ καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἑλληνικὰς πόλεις, τὴν Μακεδονίαν, Ἤπειρον, εἶτα τὴν Ρώμην καὶ τὸ Βυζάντιον.

Οἱ ὁπλῖται τοῦ βυζαντινοῦ στρατοῦ ἔφερον *κνημῖδας* (ποδόψελλα, χαλκότουβα), *θώρακα* (ζάβαν, σάβλαν, λωρίκιον, κλιβάνιον, κένδουκλον, νευρικά), *ἀσπίδα* (σκουτάριον), *περικεφαλαίαν* (κόρυθα, κασίδαν, κασίδιον), *περιχειρίδας* (χειρομάνικα, χειρόψελλα, μανικέλλια), *δόρυ* (κοντάριον, ἄγγων, δορυδρέπανον), *σπάθην* (σπαθία παραμήρια, μαχαίρας) καὶ *πελεκίδια* (τζικούρια, τρικούρια σαλίβα, μαρτζοβάβουλα), κατὰ τὸν ΣΤ' δὲ αἰῶνα ἔφερον καὶ τόξα (σαγίττας).

Ἐν τῷ ἑλληνικῷ στρατῷ λέγονται σήμερον ὁπλῖται οἱ ἁπλοῖ στρατιῶται καὶ οἱ ὑπαξιωματικοὶ πάντων τῶν ὅπλων, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν ἀνωτέρων βαθμοφόρων τοῦ στρατεύματος, τῶν ἀξιωματικῶν. Ν. ΚΛΣ

— **ὁπλιτῶν *ναυτῶν κλάδος*.** Κλάδος τῶν ναυτῶν τοῦ ἄλλοτε ναυτικοῦ, ὅστις εἶχεν ὡς διακριτικὸν σῆμα κυνηγετικὸν κέρας. Ἀποτελεῖ τὸ κύριον σῶμα τοῦ ἀποβατικοῦ ἀγήματος καὶ τῆς φρουρᾶς τοῦ πλοίου, τοῦ ὁποίου συνετήρει τὰ φορητὰ ὅπλα καὶ τὰ μυδραλλιοβόλα (πολυβόλα Νόρντενφελτ καὶ Χότσκιτς). Σ. Ε. Λ.

ὁπλίτης (ὁ) (Hoplites) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *κοσμοκερατιδῶν ἀμμωνοειδῶν κεφαλοπόδων* μαλακίων. Τὸ ὄστρακον τῶν ζῴων τούτων ἔφερε πλευρὰς σχηματιζούσας ἀκραίους καὶ ὀμφαλικοὺς κόμβους καὶ διακοπτομένας ἐπὶ τῆς πεπλατυσμένης ἐξωτερικῆς πλευρᾶς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δι' αὔλακος. Τὰ περισσότερα τῶν εἰδῶν τῶν ζῴων τούτων εἶναι ἀρκούντως εὐρυόμφαλα. Ἀπολιθωμένα λείψανα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς τιθωνείου σειρᾶς τῆς ἀνωτέρας ἰουρασίου ὑποδιαπλάσεως καὶ τῆς κατωτέρας κρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

ὁπλοβαστὸς (ὁ) *[Στρατ.]*. Ξύλινον ὑποστήριγμα, ἐφ' οὗ στηρίζονται τὰ τυφέκια σχεδὸν κατακορύφως, εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἀνάληψις αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν νὰ δύναται νὰ γίνῃ ταχέως καὶ εἰ δυνατὸν συγχρόνως ὑφ' ὅλων τῶν ἀνδρῶν. Χρῆσις ὁπλοβαστῶν γίνεται συνήθως εἰς τὰ φυλακεῖα. Ν. Θ. Κ.

ὁπλοβομβίς, —ίδος (ἡ). Βομβὶς εἰδικῶς προωρισμένη διὰ τὴν ἐκτόξευσιν αὐτῆς διὰ τῶν συνήθων τυφεκίων πεζικοῦ τῇ προσθήκῃ τῆς εἰδικῆς πρὸς τοῦτο χοάνης (βλ. *ὁπλοβομβοβόλον*). Κατα-

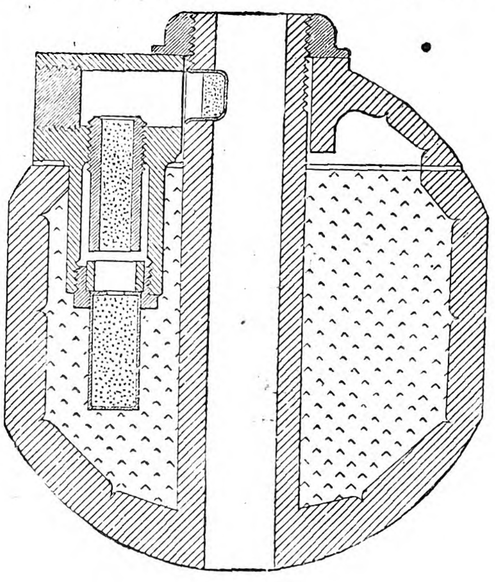

60

Τομὴ ὁπλαβομβίδος.

σκευάζεται ἐκ χυτοσιδήρου μετὰ προπαρεσκευασμένων ἀσθενῶν γραμμῶν διαρρήξεως, πληροῦται δὲ διὰ διαρρηκτικῆς τινος ἰσχυρᾶς ἐκρηκτικῆς οὐσίας. Ἐνεργεῖ διὰ τῶν θραυσμάτων, διαρρηγνυομένη διὰ κρουσιφλόγου εἰδικοῦ πυροσωλῆνος. Φέρει κεντρικὸν σωλῆνα διὰ τὴν δίοδον τῆς βολίδος κατὰ τὴν πυροβόλησιν. Κ. Δ.

ὁπλοβομβιστὴς (ὁ). Ὁ στρατιώτης τοῦ πεζικοῦ, ὁ ἀνήκων εἰς *ὁμάδα μάχης* καὶ φέρων την διὰ τὴν ἐκσφενδόνισιν τῆς ὁπλοβομβίδος ἀπαιτουμένην *χοάνην*. Κ. Δ.

ὁπλοβομβοβόλον (τό). Τὸ σύνολον συνήθους τυφεκίου πεζικοῦ μετὰ προσηρτημένης χοάνης, διὰ τὴν βολὴν τῶν ὁπλοβομβίδων. Ἡ χοάνη αὕτη, ἐκ χάλυβος, διαμορφωμένη ὡς ἐν τῷ σχήματι, προσαρμόζεται εἰς τὸ ἄκρον τῆς κάννης τοῦ τυφεκίου, τῆς προσαρμογῆς ταύτης ἐξασφαλιζομένης δι' ἐγκοπῆς περιβαλλούσης τὴν ἔμβασιν τοῦ στοχάστρου. Ἡ ὁπλοβομβὶς ἐκτοξεύεται παρασυρομένη βιαίως ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν ἀερίων τῶν ἐκφευγόντων κατὰ τὴν πυροβόλησιν, ἐνῷ συγχρόνως ἡ βολὶς διεκφεύγουσα διὰ τοῦ κεντρικοῦ σωλῆνος τῆς ὁπλοβομβίδος κρούει τὸν ἐπικρουστῆρα αὐτῆς καὶ οὗτος τὸ καψύλλιον, ὅπερ μεταδίδει τὸ πῦρ εἰς τὸ ἐμπύρευμα.

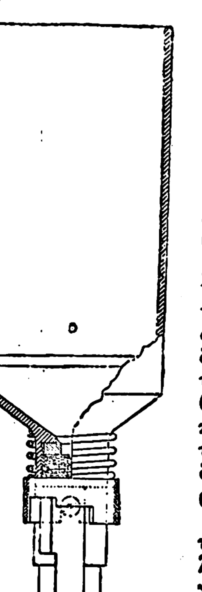

Ὁπλοβομβοβόλον.

[Κ=κάννη τοῦ τυφεκίου· Ο=χοάνη ὁπλοβομβοβόλου.]

Διὰ τὴν ἐκσφενδόνισιν τῆς ὁπλοβομβίδος ὁ βάλλων λαμβάνει τὴν θέσιν τοῦ γονυπετῶς, τῆς προσωμίδος τοῦ τυφεκίου τοποθετουμένης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ἡ διὰ τὸ ἐπιδιωκόμενον βεληνεκὲς κλίσις τοῦ τυφεκίου δίδεται δι' εἰδικοῦ μηχανήματος ἐπισημάνσεως, οὐχ ἧττον, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ καὶ τὸν κανόνα σχεδόν, ἡ κλίσις αὕτη δίδεται ἐξ ὄψεως, κατόπιν ἀσκήσεώς τινος. Παρὰ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ χρησιμοποιεῖται τὸ γαλλικὸν τυφέκιον συστήματος Λεμπὲλ (Lebel). Κ. Δ.

Ὁπλόδαμος, ἢ ***Ὁπλάδαμος*** *[Μυθολ.]*. Εἷς τῶν γιγάντων, οἵτινες παρέσχον εἰς τὴν Ρέαν τὴν βοήθειάν των, ὅταν ἐγέννησε τὸν Δία ἐπὶ τοῦ Λυκαίου

Digitized by Google

ὄρους τῆς Ἀρκαδίας, κατὰ τοῦ Κρόνου, ὅπως μὴ τὸν καταβροχθίσῃ (*Παυσ.* VIII, 36, 2). Α. Θ. Σ.

ὁπλοδιδάσκαλος (ὁ)· ὁ διδάσκων τὴν χρῆσιν τῶν ἀγχεμάχων ὅπλων (maître d'armes). Χρησιμοποιεῖται κατὰ μεταφορὰν ἐκ τῆς ξένης (prevôt) καὶ ὁ ὅρος βοηθὸς ὁπλοδιδασκάλου (βλ. *ὁπλομαχητική*).

ὁπλοδιορθωτὴς (ὁ)· ὁ ἐπιδιορθῶν ὅπλα.

— *[Στρατ.]* *Ὁπλοδιορθωτὴς* καλεῖται ὁ ὁπλίτης, τεχνίτης τῆς εἰδικότητος ἐπισκευῆς καὶ τεχνικῆς καθάρσεως τῶν τυφεκίων καὶ τῶν αὐτομάτων ὅπλων. Ὁ φέρων βαθμὸν ἀξιωματικοῦ τοιαύτης εἰδικότητος καλεῖται *ἐπιθεωρητὴς τῶν ὅπλων*. Ν. Θ. Κ.

ὁπλοδόκη (ἡ). Εἰδικὸν διαμέρισμα τῶν πολεμικῶν πλοίων τοῦ ἱστιοφόρου ναυτικοῦ, διαιρούμενον εἰς τὴν *ὁπλοθήκην* διὰ τὴν ἀποθήκευσιν τῶν ὅπλων, τὴν *δορατοδόκην* διὰ τὰ ναύμαχα δόρατα ἢ πελέκεις, καὶ τὴν *πυραυλοδόκην* διὰ τὰ κατὰ τὰς ἐμβολὰς ἐμπρηστήρια μέσα καὶ τὰς φλογοφόρους ροιάς. Σ. Ε. Λ.

ὁπλοθέτης (ὁ)· κατάλληλον κατασκεύασμα πρὸς τοποθέτησιν ὅπλων, *ὁπλοδόκη*.

ὁπλοθήκη (ἡ)· ἡ ἀποθήκη ὅπου φυλάσσονται τὰ ὅπλα.

—*[Ναυτ.]* Διαμέρισμα ἐν πλοίῳ ἢ ναυστάθμῳ διὰ τὴν φύλαξιν καὶ περιποίησιν τῆς συντηρήσεως τῶν ὅπλων. Σ. Ε. Λ.

ὁπλοκάμπη (ἡ) (Hoplocampa) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *τενθρεδινιδῶν*. Αἱ προνύμφαι εἶναι εἰκοσάποδοι, λευκοκίτριναι, μὲ μέλανας ὀφθαλμούς, καὶ ζοῦν ἐντὸς καρπῶν, ἔχουν δὲ ὀσμὴν κορέου. Ἡ μεταμόρφωσις λαμβάνει χώραν ἐν τῷ ἐδάφει ἐντὸς καστανοχρόου βομβυκίου. Τὸ εἶδος ὁπλοκάμπη brevis προσβάλλει τὰ μικρὰ ἀχλάδια, τὸ δὲ ὁπλοκάμπη fulvicornis εἶναι ἐκ τῶν χειροτέρων ἐχθρῶν τῶν δαμασκήνων. Ἕτερα εἴδη προσβάλλουν διαφόρους ἄλλους καρπούς. Ε. Τ. Ε.

ὁπλομαχητικὴ (ἡ)· ἡ τέχνη τοῦ χειρισμοῦ τῶν ἀγχεμάχων ὅπλων, ἰδίᾳ ξίφους (*ξιφασκία*), τῆς σπάθης (*σπαθασκία*) καὶ τῆς λόγχης (*λογχομαχία*) || ἡ διὰ τῶν ὅπλων σωματικὴ ἄσκησις.

— *[Ἐγκυκλ.]* Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν μέσων χρόνων, μέχρι τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἡ ὁπλομαχητικὴ περιωρίζετο εἰς τὴν ἐξάσκησιν διὰ τοῦ ξίφους ὡς ὅπλου ἐπιθετικοῦ καὶ διὰ τῆς ἀσπίδος ὡς ἀμυντικοῦ. Τὸ ξίφος τοῦτο ἦτο πλατὺ καὶ μᾶλλον βραχύ, ἐχρησιμοποιεῖτο δὲ διττῶς, καὶ ὡς ὅπλον καταφορᾶς καὶ ὡς ὅπλον νύξεως. Κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα οἱ Ἰταλοὶ πρῶτοι προήγαγον τὸν τρόπον τῆς ἀσκήσεως, καθορίσαντες μέθοδον ὁπλομαχητικῆς, δι' ἧς καταφανῶς τὸ ξίφος ἐνήργει διὰ τῆς αἰχμῆς ἀντὶ τῆς κόψεως. Μετ' ὀλίγον κατηργεῖτο ἡ ἀσπίς, ἀντικατασταθεῖσα διὰ τοῦ ἐν τῇ ἑτέρᾳ χειρὶ ἐγχειριδίου (dague), δι' οὗ ἀπεκρούοντο κατ' ἀρχὰς οἱ ξιφισμοὶ καὶ προοδευτικῶς ἐπετίθεντο καὶ διὰ τούτου καὶ ἐν τέλει δι' αὐτοῦ ἐδίδετο καὶ τὸ λεγόμενον τελικὸν κτύπημα τοῦ ἐλέους.

Κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην περίοδον τῆς ὁπλομαχητικῆς, περὶ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἐγένετο δεκτὴ ἡ εἰς δύο μέρη, κατὰ μῆκος, διαίρεσις τοῦ ἀντιπάλου σώματος, ἐφ' ὧν διακεκριμένως διηυθύνοντο αἱ νύξεις (αἱ μεταγενεστέρως κληθεῖσαι *τετάρτη* καὶ *ἕκτη*). Καίτοι δὲ ἐξηκολούθουν εἰσέτι νὰ μάχωνται μὲ τὸν ἀριστερὸν πόδα ἔμπροσθεν, καθωρίσθη ἡ ὡρισμένη χρῆσις ἑκάστου ὅπλου. Τὸ ξίφος ἐνήργει εἰς τὴν ἐξωτερικὴν γραμμὴν (τῆς νεωτέρας *ἕκτης*) καὶ διὰ ταύτης διηυθύνετο εἰς τὸ στῆθος τοῦ ἀντιπάλου, ἀποκρούον καὶ τοὺς εἰς τὴν γραμμὴν ταύτην διδομένους ξιφισμούς, ἐνῷ τὸ ἐγχειρίδιον ἐνήργει εἰς τὴν ἐσωτερικὴν γραμμὴν (τῆς νεωτέρας *τετάρτης*), διά τε τὴν ἐπίθεσιν καὶ τὴν ἄμυναν.

Περὶ τὸ 1560 ἐγένετο ἐν Γαλλίᾳ, παρὰ τοῦ ὁπλοδιδασκάλου Saint-Didier, ἡ πρώτη ἀπόπειρα τῆς διὰ μόνου τοῦ ξίφους ὁπλομαχητικῆς, ἀλλ' ἡ θεωρία αὕτη, λίαν νεωτεριστικὴ διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, δὲν ἠδυνήθη κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ἐκμηδενισθῇ ἡ ἀρχαία μέθοδος τοῦ μάχεσθαι καὶ μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἡ ὁπλομαχητικὴ τέχνη ἐταλαντεύετο ἐν τῷ μέσῳ δύο θεωριῶν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ ξίφους ὡς ὅπλου νύξεως ἢ καταφορᾶς ἢ ἀκόμη καὶ εἰς τὴν συνδυασμένην χρησιμοποίησιν τοῦ ξίφους, διά τε τῆς αἰχμῆς καὶ τῆς κόψεως.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἤρξατο ἡ ἐπικράτησις τοῦ μακροῦ καὶ λεπτοῦ ξίφους, τοῦ καλουμένου *ραπιέρ* (βλ. λ. *ξίφος*), ὅπερ ἐνήργει μόνον διὰ τῆς αἰχμῆς καὶ ὅπερ ἀντικατέστησεν, ἐπιβληθέν, τὸ ἀρχαῖον δίκοπον ξίφος διπλῆς ἐνεργείας. Ὁ χειρισμὸς τοῦ νέου τούτου ξίφους, ἀνταποκρινόμενος πρὸς τὴν σκέψιν τοῦ ὁπλομάχου, ἀπέβη, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἐπιστημονικὸς καὶ περίπλοκος, σημειώσας οὕτω τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπιστημονικῆς, οὕτως εἰπεῖν, ὁπλομαχητικῆς. Ὁ Ἱσπανὸς ὁπλοδιδάσκαλος Καρράνζα ἐπηύξησεν εἰσέτι τὴν δυσκολίαν, ρυθμίσας τὰ βήματα τῶν ὁπλομαχούντων κατὰ τρόπον ἀνάλογον πρὸς τὰ βήματα τῶν χορευτῶν ἐν τῇ ἐκτελέσει ὡρισμένου χοροῦ. Οὕτως ἡ μονομαχία, κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην, διεξήγετο κυρίως διὰ τῆς καταλλήλου χρησιμοποιήσεως τῶν κνημῶν, διὰ βηματισμῶν εὐθέων ἢ πλαγίων. Οἱ μονομαχοῦντες, οἵτινες ἐκράτουν τὸ ξίφος των μὲ τεταμένον τὸν βραχίονα, ἐξίφιζον ἀποφεύγοντες τὰς νύξεις τοῦ ἀντιπάλου, δηλαδὴ δὲν ἀπέκρουον ἀλλ' ἀπέφευγον τὴν ἐχθρικὴν αἰχμὴν διὰ παρεκκλίσεως τοῦ σώματος. Τὴν ἱσπανικὴν ταύτην μέθοδον τῆς ὁπλομαχητικῆς, κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἀπεπειράθη ματαίως νὰ εἰσαγάγῃ καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν ὁ ὁπλοδιδάσκαλος Thibaut d' Anvers.

Ἡ ἀληθὴς νεωτέρα ὁπλομαχητικὴ ἀνεφάνη κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, μὲ τὸ σχετικῶς βραχὺ ξίφος Λουδοβίκου ΙΔ'. Ὁ ἀληθὴς ἐφευρέτης τῆς ὁπλομαχητικῆς ταύτης εἶναι ὁ Γάλλος ὁπλοδιδάσκαλος Liancourt. Αἱ ἀρχαὶ τῆς ὁπλομαχητικῆς ταύτης, στηριζόμεναι ἐπὶ τῆς θεωρίας τῆς προβολῆς, ἤτοι ἐπὶ τῆς μεγαλυτέρας ἐπεκτάσεως, ἣν δύναται νὰ λάβῃ ξιφισμὸς ἐπιφερόμενος ὑπὸ ξιφιστοῦ προβάλλοντος, δὲν παρήλλαξαν οὐσιωδῶς μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων. Αἱ ἀρχαὶ αὗται παρεδέχοντο ἐν τούτοις πλαγίας τινὰς κινήσεις, ἀποκαλουμένας voltes, δι' ὧν ὑπεξέφευγον τὰς νύξεις τοῦ ἀντιπάλου φερόμενοι ἔξω τῆς γραμμῆς δι' ἀποτόμου ὑποχωρήσεως δεξιὰ ἢ ἀριστερά. Ἐπὶ πλέον ἀπέκρουον πολλοὺς ξιφισμοὺς διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς καὶ αἱ ἀποκρούσεις αὗται διετηρήθησαν μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως.

Ἀπὸ τῆς τελευταίας ταύτης ἐποχῆς ἡ ὁπλομαχητικὴ τέχνη ἔλαβε τὴν ὁριστικὴν αὐτῆς μορφήν, βασισθεῖσα ἐπὶ ἀρχῶν ἀναλλοιώτων. Τὰ μέγιστα εἰς τοῦτο συνέβαλε καὶ ἡ κατὰ τὴν ἐποχὴν περίπου ταύτην ἐφεύρεσις καὶ παραδοχὴ τῆς προσωπίδος κατὰ τὴν ἄσκησιν, δι' ἧς ὁ συμβολιμαῖος ἀγὼν ἀσκήσεως ἔδιδε τὴν ἐντύπωσιν ἀληθοῦς μονομαχίας. Μεγάλοι ὁπλοδιδάσκαλοι, ἀναφανέντες εἴς τε τὴν Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν, καθώρισαν ἐπακριβῶς τὸν τρόπον τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ ξίφους, οὕτως ὥστε νὰ ἀνταποκρίνεται οὗτος πλήρως πρὸς τὴν σκέψιν τοῦ ξιφιστοῦ. Ἐκ τῆς ἐντατικῆς καλλιεργείας τῆς ὁπλομαχητικῆς εἰς εἰδικὰς σχολὰς καὶ αἰθούσας ἐδημιουργήθησαν δύο διακεκριμένοι τρόποι ὁπλομαχίας, ὁ γαλλικὸς καὶ ὁ ἰταλικός.

Ἀμφότεροι μεταχειρίζονται, πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ὁπλομαχητικῆς τέχνης, εἰδικὸν ξίφος ἀσκήσεως (fleuret) διαφόρου λαβῆς. Κατὰ τὸν γαλλικὸν τρόπον ἐπιτυγχάνεται ἡ κατὰ τὸν ἀγῶνα οἰκονομία τῶν δυνάμεων διὰ τῆς λελογισμένης χρησιμοποιήσεως τῶν ἀπαραιτήτως ἀναγκαίων κινήσεων τοῦ βραχίονος καὶ τῶν κνημῶν καὶ τῆς σιωπηλῆς μεταβιβάσεως τῆς σκέψεως εἰς τοὺς ἐκτελοῦντας τὴν θέλησιν τοῦ ξιφιστοῦ μῦς, τοὺς διευθύνοντας τὴν λεπίδα τοῦ ξίφους των, ἥτις ἐκτελεῖ τοὺς ποικίλους συνδυασμοὺς τῶν ξιφισμῶν, οὓς ἐπινοεῖ ὁ ἀγωνιζόμενος ξιφιστής. Κατὰ τὸν ἰταλικὸν τρόπον, ὁ ξιφιστὴς σπαταλᾷ τὰς δυνάμεις του, ἀγωνιζόμενος δι' ὁλοκλήρου, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ σώματός του, ἐπιζητῶν νὰ καταπλήξῃ τὸν ἀντίπαλόν του διὰ κραυγῶν καὶ ἐξαιρετικῆς εὐκινησίας κινήσεων.

Τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ὁπλομαχητικῆς τέχνης εἶναι πῶς διὰ ταύτης θὰ κατορθώσῃ ὁ ξιφιστὴς νὰ νύξῃ τὸν ἀντίπαλόν του χωρὶς οὐδόλως νὰ νυχθῇ οὗτος ὑπὸ τούτου. Ἡ προσπάθεια αὕτη ἀποδεικνύει τὴν ἀξίαν τῆς ὁπλομαχητικῆς τέχνης καὶ τὰς ἀπείρους δυσκολίας ταύτης. Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἐπιδιωκομένου τούτου σκοποῦ, δέον, διὰ τῆς ἀόκνου ἀσκήσεως, νὰ καταστήσωμεν ἐν τῷ συνόλῳ του τὸ σῶμα ἡμῶν ἱκανὸν νὰ ἐκτελέσῃ μὲ τὴν ταχύτητα τῆς σκέψεως πᾶσαν ὑπαγόρευσίν της πρὸς τὴν λεπίδα τοῦ ξίφους, ὅπερ καθίσταται οὕτω πνευματικὸν ὅπλον. Πολλάκις εἰς τοὺς ἐξόχως ἱκανοὺς ὁπλομάχους, αἱ κινήσεις τοῦ ξίφους αὐτῶν ἐκτελοῦνται αὐτομάτως, ὁπότε ἥ τε ἀπόκρουσις καὶ ὁ ἀντιξιφισμὸς προσλαμβάνουν ἰδιάζουσαν ἀξίαν.

Τεχνική. Πᾶς ξιφιστής, ἵνα ἄρξηται τοῦ ἀγῶνος διὰ τοῦ ξίφους ἀσκήσεως, δέον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἀφοῦ χαιρετήσῃ διὰ τοῦ ξίφους τὸν ἀντίπαλόν του, νὰ τεθῇ εἰς θέσιν, ἤτοι νὰ λάβῃ τὸ σῶμά του στάσιν πρόσφορον διά τε τὴν ἄμυναν καὶ τὴν ἐπίθεσιν. Ἵνα ὁ ξιφιστὴς τεθῇ εἰς θέσιν, ἵσταται ἔναντι τοῦ ἀντιπάλου του εὐθυτενής, μὲ τοὺς πόδας ἠνωμένους καὶ μὲ τὰ ἄκρα τούτων εἰς ὀρθὴν γωνίαν, κατὰ τρόπον ὥστε τὸ τοῦ δεξιοῦ ποδὸς νὰ διευθύνεται πρὸς τὸν ἀντίπαλον, ὁ κορμὸς τοῦ σώματος κάθετος ἐπὶ τῶν ἰσχίων καὶ ὁ ἀριστερὸς ὦμος ὄπισθεν τοῦ δεξιοῦ. Ἡ δεξιὰ χεὶρ τεταμένη, εἰς τὸ ὕψος τοῦ ὤμου, μὲ τὸν ἀντίχειρα πρὸς τὰ ἄνω, διευθύνει τὴν αἰχμὴν τοῦ ξίφους πρὸς τὸν ἀντίπαλον, ἐνῷ ἡ ἀριστερά, μὲ τὴν παλάμην ἠνεῳγμένην, κρέμαται φυσικῶς κατὰ μῆκος τοῦ σώματος. Οἱ δύο ὦμοι, ἡ δεξιὰ χεὶρ καὶ τὸ ξίφος εὑρίσκονται ἐπ' εὐθείας παραλλήλου πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἄκρου τοῦ δεξιοῦ ποδός. Κατόπιν φέρεται ζωηρῶς τὸ ξίφος, μὲ τὴν αἰχμὴν πρὸς τὰ ἄνω, κάθετον ἔμπροσθεν τοῦ προσώπου, μὲ τὴν λαβήν του εἰς τὸ ὕψος αὐτοῦ, καὶ εὐθὺς καταβιβάζεται μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα ἐλαφρῶς κεκαμμένην, τὴν δὲ ἀριστερὰν μὲ τὴν παλάμην ἀνοικτὴν καὶ πρὸς τὰ ἄνω παρὰ τὴν λαβὴν τοῦ ξίφους. Ἐκ τῆς θέσεως ταύτης ἀμφότεραι αἱ χεῖρες ὑψοῦνται, μὲ τὰ ἄκρα αὐτῶν ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς καὶ ἐν συνεχείᾳ, ἡ μὲν δεξιὰ καταβιβάζεται διευθύνουσα τὴν αἰχμὴν τοῦ ξίφους πρὸς τὸν ἀντίπαλον, εἰς τὸ ὕψος τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἡ δὲ ἀριστερὰ ἀφίσταται ὀλίγον καὶ παραμένει κεκαμμένη εἰς ἡμικύκλιον ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς. Εὐθὺς μετά, κάμπτονται τὰ γόνατα κατὰ τρόπον, ὥστε αἱ ἐπιγονατίδες νὰ εὑρίσκωνται εἰς τὴν αὐτὴν μὲ τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν διεύθυνσιν. Ἐκ τῆς θέσεως ταύτης, ἄνευ κλονισμοῦ τοῦ σώματος οὐδ' ἐντάσεως τῶν γονάτων, ὁ δεξιὸς ποὺς προβαίνει δύο πόδας κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τῆς πτέρνας τοῦ ἀριστεροῦ ποδός, ἐνῷ τὸ ἀριστερὸν γόνυ κλίνει ὀλίγον πρὸς τὴν γῆν.

Αὕτη εἶναι ἡ πρόσφορος διά τε τὴν ἐπίθεσιν καὶ τὴν ἄμυναν θέσις. Ἡ κρατοῦσα τὸ ξίφος χεὶρ εἶναι ὀλίγον κεκαμμένη, ἵνα ἐκτελῇ ταχέως τὰς κινήσεις τοῦ ξίφους διὰ τοῦ δακτυλισμοῦ καὶ οὐχὶ διὰ τοῦ βραχίονος, ὅπερ ἐπιφέρει βραδύτητα, ἡ ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς ὑψουμένη γυμνὴ χεὶρ χρησιμεύει εἰς ἀντιρρόπησιν τῆς ἄλλης καὶ βιάζει τὸν ὀπίσθιον ὦμον νὰ κρύπτηται διαρκῶς ὄπισθεν τοῦ ἐμπροσθίου, ἐνῷ συγχρόνως βοηθεῖ τὸ σῶμα εἰς τὴν ἀποκατάστασιν. Δύναται ὁ ξιφιστὴς ἐνίοτε, ἐὰν ἡ περίστασις τὸ ἀπαιτήσῃ, νὰ τεθῇ εἰς θέσιν ὀπίσω, φέρων τὸν ἀριστερὸν πόδα κατὰ δύο μήκη πελμάτων ὄπισθεν τοῦ δεξιοῦ, ὅστις ἀκινητεῖ.

Ἐκ τῆς ἄνω περιγραφείσης θέσεως ὁ ξιφιστὴς ἀποκρούει πάντας τοὺς ξιφισμοὺς τοῦ ἀντιπάλου καὶ συγχρόνως ἀντιξιφίζει. Ἐὰν ὅμως θέλῃ νὰ ξιφίσῃ, ἵνα φθάσῃ τὸ στῆθος τοῦ ἀντιπάλου, ἀνάγκη νὰ μεταφέρῃ τὴν αἰχμὴν τοῦ ξίφους του ὅσον τὸ δυνατὸν μακρότερον. Τοῦτο ἐπιτυγχάνει διὰ τῆς προβολῆς. Πρὸς ἐκτέλεσιν ταύτης ὁ ξιφιστὴς κατ' ἀρχὰς ἐκτείνει τὸν βραχίονα ἐμπρός, στρέφων τὴν χεῖρα μὲ τοὺς ὄνυχας πρὸς τὰ ἄνω ἐν ὑπτίᾳ θέσει, εἶτα φέρει τὴν δεξιὰν κνήμην ἐμπρός, τείνων ζωηρῶς τὴν ἀριστεράν, ἐνεργοῦντος τοῦ μυὸς ὡς ἐλατηρίου, ἐνῷ συγχρόνως ἡ ἀριστερὰ χεὶρ καταβιβάζεται μὲ τὴν παλάμην ἀνοικτὴν πρὸς τὰ ἄνω, κατὰ μῆκος τοῦ τεταμένου ἀριστεροῦ ποδός. Πᾶσαι αὗται αἱ κινήσεις ἐκτελοῦνται ταχέως καὶ ἀλληλοδιαδόχως. Κατὰ τὴν προβολὴν τὸ πέλμα τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς μένει στερεὰ προσκεκολλημένον εἰς τὸ ἔδαφος, χωρὶς νὰ συρθῇ ἢ ἀναστραφῇ, ἵνα διατηρηθῇ ἡ ἰσορροπία τοῦ σώματος καὶ ἡ προβολὴ ἐκτελεσθῇ ταχέως. Τοῦ δεξιοῦ ποδὸς τὸ πέλμα, κατὰ τὴν προχώρησιν, δὲν πρέπει νὰ ὑψοῦται ὑπὲρ τὸ ἔδαφος, ἀλλὰ πολὺ πλησίον αὐτοῦ πίπτον νὰ πατῇ ὁλόκληρον, ἵνα προληφθῇ πᾶσα ὀλίσθησις τοῦ προβάλλοντος. Ἡ κνήμη τοῦ δεξιοῦ ποδὸς μετὰ τὴν προχώρησιν δέον νὰ εὑρεθῇ εἰς ἐντελῶς κάθετον θέσιν.

Ἐκ τῆς προβολῆς, ἵνα ὁ ξιφιστὴς ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προτέραν θέσιν ἀμύνης, μεταχειρίζεται τὴν ἀποκατάστασιν. Πρὸς ἐκτέλεσιν ταύτης τὸ ἀριστερὸν γόνυ καμπτόμενον σύρει τὸ σῶμα πρὸς τὰ ὀπίσω, ἐνῷ ταυτοχρόνως ὁ δεξιὸς πούς, οὗτινος τὸ γόνυ τηρεῖ τὴν κάμψιν, ὠθεῖ καὶ ἐγκαταλείπει τὸ ἔδαφος· συγχρόνως ἡ ἀριστερὰ χείρ, ζωηρῶς ὑψουμένη ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς, ὑποβοηθεῖ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ σώματος καὶ συνάμα ἐμποδίζει τὰς ὠμοπλάτας νὰ κλίνωσιν ὀπίσω. Ἡ δεξιὰ χεὶρ ἀναλαμβάνει τὴν πρὸ τῆς προβολῆς θέσιν της. Ἡ ἀποκατάστασις ἐκτελεῖται εἰς ἕνα χρόνον καὶ τάχιστα, μὲ τὸν κορμὸν τοῦ σώματος στηριζόμενον ἐπὶ τῶν ἰσχίων, ἀκλόνητον. Ὁ ξιφιστὴς ἀποκαθιστάμενος καλύπτεται διὰ τοῦ ξίφους του, εἰς ὃ μέρος ἐμφανίζεται τὸ ἀντίπαλον ξίφος.

Καθ' ὃν χρόνον ἐπιτίθεταί τις ἢ ἀμύνεται, πολλάκις ἀναγκάζεται προηγουμένως νὰ προχωρήσῃ ἢ νὰ ὑποχωρήσῃ. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς προχωρήσεως φέρεται ὁ δεξιὸς ποὺς ἐμπρός, εἰς δὲ τὴν θέσιν τούτου τίθεται ὁ ἀριστερός, ἐν ᾧ χρόνῳ τὸ σῶμα μένει καλῶς ἰσορροπημένον ἐπὶ τῶν δύο ἰσχίων, ἡ δὲ θέσις τῶν ὤμων καὶ τῆς κεφαλῆς δὲν διαταράσσεται. Διὰ τὴν ὑποχώρησιν φέρεται ὁ ἀριστερὸς ποὺς ὀπίσω, ὁ δὲ δεξιὸς καταλαμβάνει τὴν θέσιν τοῦ ἀριστεροῦ, διατηρουμένης τῆς αὐτῆς ἀποστάσεως μεταξὺ τῶν δύο ποδῶν καὶ τηρουμένης πάντοτε καλῶς τῆς θέσεως τῆς φυλάξεως.

Πάντοτε οἱ δύο διαμαχόμενοι, εὑρισκόμενοι ἔναντι ἀλλήλων, δέον νὰ εὑρίσκωνται εἰς εὐθεῖαν γραμμήν, ὅτε τὰ μὲν ἄκρα τῶν δεξιῶν ποδῶν των εἶναι κατέναντι μεταξύ των, αἱ δὲ πτέρναι τῶν ἀριστερῶν εὑρίσκονται ἐπὶ τῆς εὐθείας τῆς διερχομένης διὰ τῶν δεξιῶν. Ὁ μεταξὺ τῶν δύο ξιφιστῶν ὄντων εἰς θέσιν, χῶρος καλεῖται *ἀπόστασις*. Ὁ ξιφιστὴς εἶναι ἐντὸς τῆς ἀποστάσεως, ὅταν ἐπιτιθέμενος δύναται νὰ ἐγγίζῃ τὸν ἀντίπαλόν του διὰ τῆς αἰχμῆς, χωρὶς τὸ ἔλασμα τοῦ ξίφους του νὰ καμφθῇ.

Ἡ κρατοῦσα τὸ ξίφος πυγμή, ἐκτελοῦσα τὰς διαφόρους τῆς ξιφασκίας κινήσεις, λαμβάνει τέσσαρας διαφόρους θέσεις· εἶναι δὲ αὗται: πρηνής, ὑπτία, ἡμιπρηνὴς καὶ ἡμυπτία. Καὶ *πρηνὴς* μὲν εἶναι, ὅταν ὁ ἀντίχειρ αὐτῆς, κεκλεισμένης οὔσης, εἶναι πρὸς τὸ ἔδαφος· **ὑπτία, ὅταν ὁ μὲν ἀντίχειρ εἶναι πρὸς τὰ δεξιά, οἱ δὲ ὄνυχες τῶν λοιπῶν κεκλεισμένων**

Digitized by Google

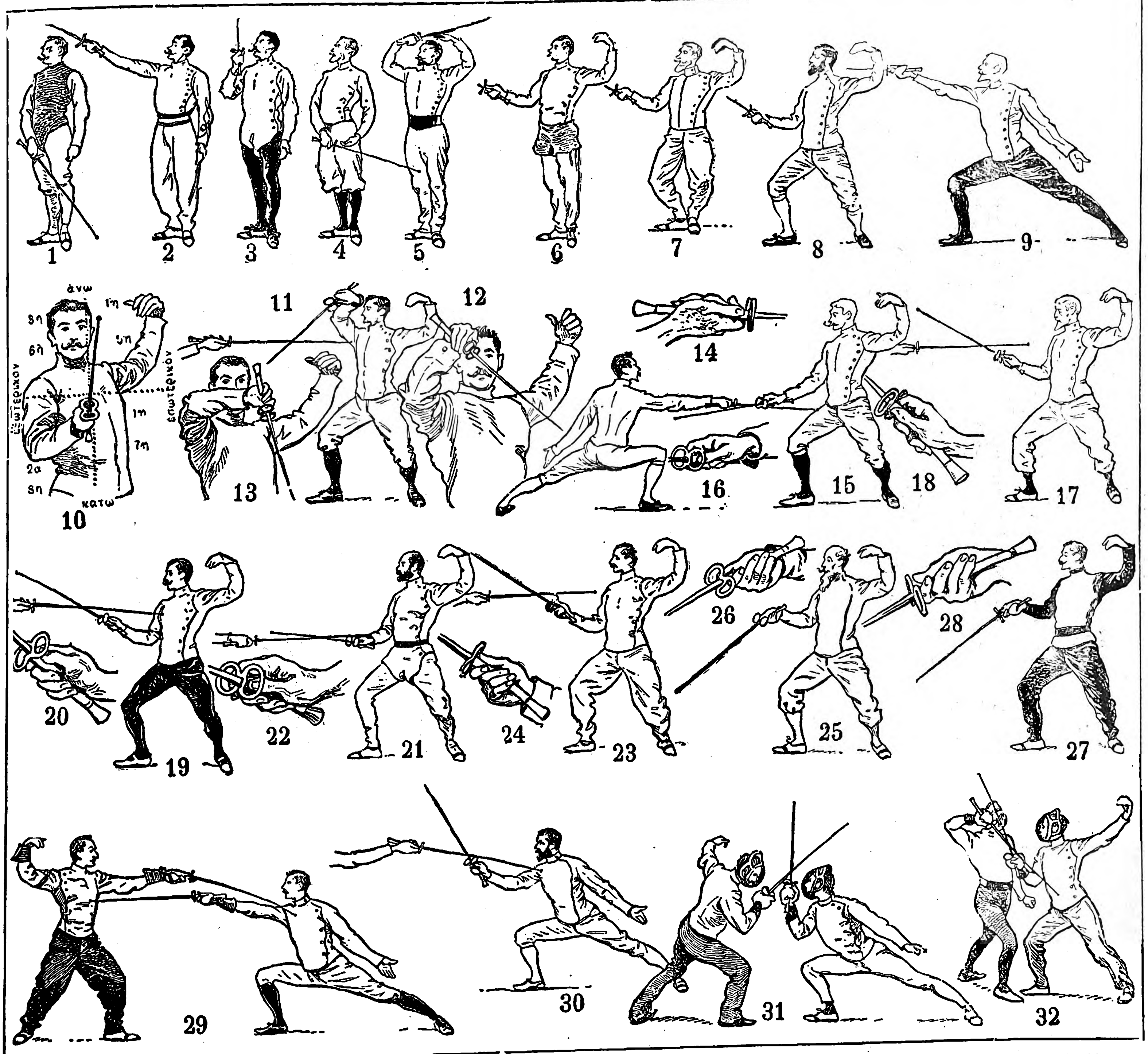

1—8) *Διαδοχικαὶ κινήσεις, ὅπως τεθῇ τις εἰς θέσιν.* 9) *Προβολή.* 10) *Διαίρεσις τοῦ σώματος.* 11, 12 καὶ 13) *Διάφοροι ἀποκρούσεις τῆς πρώτης.* 14) *Πυγμὴ ἐν ὑπτίᾳ θέσει.* 15 καὶ 16) *Θέσις τῆς πυγμῆς καὶ ἀπόκρουσις τῆς δευτέρας.* 17 καὶ 18) *Θέσις τῆς πυγμῆς καὶ ἀπόκρουσις τῆς τρίτης.* 19 καὶ 20) *Θέσις τῆς πυγμῆς καὶ ἀπόκρουσις τῆς τετάρτης.* 21 καὶ 22) *Θέσις τῆς πυγμῆς καὶ ἀπόκρουσις τῆς πέμπτης.* 23 καὶ 24) *Θέσις τῆς πυγμῆς καὶ ἀπόκρουσις τῆς ἕκτης.* 25 καὶ 26) *Θέσις τῆς πυγμῆς καὶ ἀπόκρουσις τῆς ἑβδόμης.* 27 καὶ 28) *Θέσις τῆς πυγμῆς καὶ ἀπόκρουσις τῆς ὀγδόης.* 29) *Ἀντιξιφισμὸς μετ' ἀπόκρουσιν τετάρτης.* 30) *Ἀπόκρουσις τρίτης ἐν προβολῇ.* 31 καὶ 32) *Σῶμα πρὸς σῶμα.*

δακτύλων πρὸς τὰ ἄνω· *ἡμιπρηνής*, ὅταν ὁ ἀντίχειρ εἶναι ἐστραμμένος πρὸς τὰ ἀριστερά, καὶ *ἡμυπτία*, ὅταν ὁ ἀντίχειρ εἶναι πρὸς τὰ ἄνω.

Ἡ ἀντίταξις καὶ ἡ ἀπόκρουσις ἐνισχύονται καὶ ἐπιταχύνονται ἐκ τῆς ἀλλαγῆς τῆς θέσεως τῆς πυγμῆς ἐκ τοῦ πρηνισμοῦ εἰς τὸν ὑπτιασμὸν καὶ τἀνάπαλιν. Κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ξιφισμοῦ ἡ ἔντασις τῆς χειρὸς καὶ ἡ στροφὴ τῆς πυγμῆς ἐκτελοῦνται συγχρόνως. Διὰ τῆς στροφῆς τῆς πυγμῆς διαγιγνώσκονται αἱ κινήσεις, διότι ἐκ ταύτης καὶ ἐκ τοῦ μέρους ἐν ᾧ αὕτη ἐνεργεῖ, διακρίνεται ἡ ἀριθμητικὴ τάξις τῶν ζεύξεων, τῶν ἀποκρούσεων, τῶν ξιφισμῶν, τῶν προσποιήσεων κτλ.

Ἐν τῇ ὁπλομαχητικῇ τὸ σῶμα τοῦ ξιφιστοῦ, ὄντος εἰς θέσιν, διαιρεῖται εἰς τέσσαρα μέρη, διὰ δύο γραμμῶν (1—2 καὶ 3—4) νοερῶς φερομένων, τῆς μὲν μιᾶς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μέχρι τῶν ποδῶν καὶ τῆς ἑτέρας καθέτως τεμνούσης τὴν πρώτην. Οὕτως ἔχομεν τὸ *ἄνω ἐξωτερικόν*, τὸ *κάτω ἐξωτερικόν*, τὸ *ἄνω ἐσωτερικὸν* καὶ τὸ *κάτω ἐσωτερικόν*. Καὶ ἐξωτερικὸν μὲν εἶναι τὸ πρὸς τὰ δεξιά, ἐσωτερικὸν δὲ τὸ πρὸς τὰ ἀριστερά. Ἐντὸς τῶν ἀνωτέρω τεσσάρων μερῶν ἐκτελοῦνται πᾶσαι αἱ κινήσεις, ἀμυντικαὶ καὶ ἐπιθετικαί.

Αἱ ἀνωτέρω γραμμαὶ εἶναι τὸ νοητὸν ὅριον τῆς διαιρέσεως τοῦ σώματος· τὸ ὁρατὸν γεννᾶται ἐκ τῆς ζεύξεως τοῦ ξίφους μας μὲ τὸ τοῦ ἀντιπάλου, ὅπερ μόνον ὁσάκις ἀπειλεῖ οὗτος μέρος τι τοῦ σώματός μας πρέπει νὰ ζευγνύωμεν, ἄλλως, ἐὰν εὑρίσκεται ἐκτὸς τῆς γραμμῆς, περιοριζόμεθα νὰ καλύπτωμεν τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ σώματος, πρὸς ὃ εὑρίσκεται ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀντιπάλου ξίφους.

Μόλις ὁ ξιφιστὴς εὑρεθῇ ἔναντι τοῦ ἀντιπάλου του καὶ διασταυρώσῃ τὸ ξίφος του μετὰ τοῦ ἐχθρικοῦ, ὅπερ ἀπειλεῖ μέρος τι τοῦ σώματός του, ζευγνύει αὐτό. Διὰ τῆς *ζεύξεως* καλύπτεται ἀπὸ πᾶσαν αἰφνιδίαν ἐχθρικὴν ἐπίθεσιν, διότι ἐλαφρῶς πιέζων διὰ τῆς λεπίδος του τὴν ἀντίπαλον λεπίδα παρεκτρέπει τὴν ἐχθρικὴν αἰχμὴν ἀπὸ τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸ σῶμά του διεύθυνσιν. Καὶ εἰς μὲν τὰ ἄνω μέρη ἡ αἰχμὴ τοῦ ζευγνύοντος καὶ ζευγνυμένου ξίφους εὑρίσκεται ὑψηλότερον τῆς πυγμῆς, ἐνῷ εἰς τὰ κάτω χαμηλότερον αὐτῆς. Ἡ πυγμὴ εἰς ἕκαστον μέρος λαμβάνει δύο θέσεις, τὴν πρηνῆ καὶ τὴν ὑπτίαν, παράγουσα οὕτω ὀκτὼ *ζεύξεις* καὶ ὀκτὼ *νύξεις*, λαμβανούσας τὴν ἀριθμητικὴν ὀνομασίαν ἀπὸ πρώτης μέχρι ὀγδόης. Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην, δευτέραν, τρίτην καὶ πέμπτην ζεῦξιν ἡ πυγμὴ πρηνίζει· εἰς δὲ τὴν τετάρτην, ἕκτην, ἑβδόμην καὶ ὀγδόην ὑπτιάζει. Ἡ πρώτη καὶ ἑβδόμη ἐκτελοῦνται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν κάτω μέρος. Ἡ δευτέρα καὶ ὀγδόη εἰς τὸ ἐξωτερικὸν κάτω. Ἡ τρίτη καὶ ἕκτη εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἄνω. Καὶ τέλος ἡ τετάρτη καὶ πέμπτη εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἄνω. Αἱ προτιμώμεναι ὑπὸ τῶν ξιφιστῶν ζεύξεις εἰσὶν ἡ τῆς τετάρτης καὶ ἕκτης, ὡς ἀπειλητικώτεραι καὶ ὡς παρέχουσαι εἰς τὸν ξιφιστὴν μείζονα εὐκολίαν εἰς τὸ νὰ μεταβαίνῃ ταχέως ἀπὸ τῆς ἀμυντικῆς εἰς τὴν ἐπιθετικὴν θέσιν καὶ τἀνάπαλιν.

Ἡ ἀλλαγὴ τῆς ζεύξεως ἐκτελεῖται μετὰ ζωηρότητος καὶ διὰ μόνων τῶν δακτύλων, τοῦ ξίφους διερχομένου ἄνωθεν ἢ κάτωθεν τοῦ ἐχθρικοῦ καὶ λίαν ἐγγὺς αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ μὲν ἄνω εἰς ἄνω μέρος διέρχεται κάτωθεν αὐτοῦ, ἀπὸ δὲ κάτω εἰς κάτω ἄνωθεν. Ἡ ζεῦξις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς διαρκὴς δι' ἀντιτάξεως ἀπόκρουσις. Ἡ *ἐπίθεσις* εἶναι τὸ ἐπιφερόμενον κτύπημα τοῦ ξιφιστοῦ, ἵνα πλήξῃ τὸν ἀντίπαλόν του. Αἱ ἐπιθέσεις εἰσὶν ἢ *ἁπλαῖ* ἢ *σύνθετοι*. Ἁπλαῖ εἰσιν ὅταν ἐπιφέρωνται διὰ μιᾶς μόνης κινήσεως τῆς λεπίδος (τοιαῦται ἁπλαῖ ἐπιθέσεις εἰσὶ 18). Σύνθετοί εἰσιν ὅταν ἐπιφέρωνται διὰ κινήσεων πλέον τῆς μιᾶς (τοιαῦται σύνθετοί εἰσιν ἀπεριορίστου ἀριθμοῦ). Ἡ ἐπίθεσις ἐνεργεῖται ἄνευ μετακινήσεως τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς ἢ διὰ προχωρήσεως ἢ δι' ἑνὸς βήματος πρὸς τὰ ἐμπρός.

Ἐπανάληψις καλεῖται ἡ μετ' ἀποκρουσθεῖσαν ἐπίθεσιν ἄνευ ἀντιξιφισμοῦ ἐπανάληψις τῆς ἐπιθέσεως ἐκ τῆς θέσεως τῆς προβολῆς, ἄνευ ἀποκαταστάσεως, μὲ τὴν προσπάθειαν νὰ πληγῇ ὁ ἀντίπαλος. Μεταξὺ τῆς ἀποκρουσθείσης ἐπιθέσεως καὶ τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ αὐτοῦ ξιφισμοῦ, ἄνευ ἀποκαταστάσεως τοῦ ἐπιτιθεμένου, μεσολαβεῖ στιγμιαῖον χρονικὸν διάστημα, δι' ὃ καὶ ἡ ἐπανάληψις διαφέρει τῆς *προσεπιθέσεως*, διότι κατὰ ταύτην δὲν πρέπει νὰ μεσολαβῇ οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον. Ἡ ἐπανάληψις ἐκτελεῖται μόνον διὰ τῆς στροφῆς τῆς πυγμῆς, τοῦ ἐπαναλαμβάνοντος εὑρισκομένου ἐν προβολῇ, καθ' ἣν στιγμήν, ἀποκρουσθείσης τῆς ἐπιθέσεως, στρέφεται ἡ πυγμὴ πρὸς ἀποκατάστασιν, ἀλλ' ἀντὶ ταύτης, μὴ διδομένου ἀντιξιφισμοῦ, ὁ ἐπιτιθέμενος ἐπαναστρέφει τὴν πυγμήν του καὶ πλήττει ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι ἡ ἐπανάληψις προκαλεῖται ἐκ τῶν σφαλερῶν κινήσεων τοῦ ἀμυ-

Digitized by Google

νομένου, ἰδίως τοῦ δισταγμοῦ του πρὸς ἀντιξιφισμόν, δι' ὃ ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς ἀπαιτεῖ πλείονα προσοχὴν καὶ ἀκρίβειαν ἢ ἡ προσεπίθεσις, ἧς ἡ ἐπιτυχία ἐξαρτᾶται μᾶλλον ἐκ τῆς ταχύτητος, μεθ' ἧς ἐκτελεῖται, ἐνῷ ἡ ἐπανάληψις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἑτοιμότητος. Ἐπανάληψις εἶναι καὶ ὅταν ὁ ἐπιτεθείς, ἀντὶ νὰ ἀποκαταστῇ, φέρῃ τὸν ἀριστερὸν πόδα ἐμπρὸς (προκειμένου περὶ δεξιόχειρος) καὶ ἐπιτεθῇ ἐκ νέου διὰ στροφῆς τῆς πυγμῆς, ἔχων πάντοτε τεταμένον τὸν βραχίονα καὶ μὲ μεγάλα βήματα προσπαθῇ νὰ φθάσῃ τὸν ἀτάκτως ὑποχωροῦντα ἀντίπαλόν του. Δὲν ἐπιχειρεῖται ποτὲ ἐπανάληψις ἐναντίον ἀντιπάλου ταχέως ἀντιξιφίζοντος, διότι ἱκανὸς ἀντίπαλος δύναται κατὰ τὸ μεσολαβοῦν χρονικὸν διάστημα τῆς ἐπαναλήψεως νὰ παρενθέσῃ ταχὺν ἀντιξιφισμὸν καὶ ἀμέσως νὰ ἀποκρούσῃ καὶ τὴν ἐπανάληψιν. Τοῦτο βεβαίως μόνον ἐξαιρετικῆς δεξιότητος ξιφισταὶ δύνανται νὰ ἐπιτύχουν. Γενικῶς ἡ ἐπανάληψις ἀποκρούεται διὰ μόνης τῆς στροφῆς τῆς πυγμῆς δὶς κατὰ συνέχειαν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, δι' ἁπλῶν ἀποκρούσεων ἢ δι' ἐλλειπτικῶν διὰ τοῦ δακτυλισμοῦ ἐκτελουμένων. Συγκεκριμένως, δύναταί τις νὰ ξιφίσῃ ἐπανειλημμένως εὐθέως: α) Ἂν ἀποκαθιστάμενος παρατηρήσῃ ὅτι ὁ ἀποκρούσας ἕκτην π. χ. ἐγκαταλείπει τὸ ξίφος τοῦ ἐπιτεθέντος καὶ μεταβαίνει εἰς ἕτερον μέρος, τότε ὁ ἐπιτεθεὶς ἐπανέρχεται ἀμέσως καὶ ξιφίζει εὐθέως ἕκτην. β) Ἂν ὁ ἀποκρούσας τετάρτην π. χ., ἐγκαταλείψας τὸ ξίφος τοῦ ἐπιτεθέντος, προχωρῇ ὅπως ἀντιξιφίσῃ, ὁ ἐπιτεθεὶς ἐπαναλαμβάνει, διὰ τῆς στροφῆς τῆς πυγμῆς του, τὸν ξιφισμόν του, εὐθέως τετάρτην, ἀντιτάσσων ἁπλῶς. γ) Ἂν ὁ ἀντίπαλος ἀποκρούων ὑποχωρῇ ἓν βῆμα καὶ ἀμέσως προχωρῇ ἵνα ἀντιξιφίσῃ, τότε κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς προχωρήσεώς του ἐπαναλαμβάνων ξιφίζει εὐθέως διὰ στροφῆς τῆς πυγμῆς του.

Οἱ ξιφισταὶ δέον σπανίως νὰ μεταχειρίζωνται τὴν ἐπανάληψιν καὶ μόνον νὰ χρησιμοποιῶσι ταύτην εἰς περιστάσεις ἐνδεικνυομένας ὑπὸ τῆς ἐλαττωματικῆς ξιφοφορίας τοῦ ἀποκρούσαντος, νὰ προτιμῶσι δὲ τὴν δι' ἀποκρούσεως ἀποκατάστασιν καὶ τὸν εὐθὺν ἀμέσως ἐπαντιξιφισμὸν ὡς ἀσφαλέστερον.

Ἡ *προσποίησις*, ἡ δίδουσα τὴν ἐντύπωσιν ξιφισμοῦ, παρασύρει τὴν λεπίδα τοῦ ἀντιπάλου εἰς τὴν ἀντίθετον πλευρὰν ἐκείνης, εἰς ἣν πρόκειται νὰ ξιφίσῃ ὁριστικῶς ὁ ξιφιστής. Διακρίνομεν τρία εἴδη προσποιήσεων: α) τὰς ἀπειλητικάς, β) τὰς προχωρητικὰς καὶ γ) τὰς γινομένας ἄνευ μετακινήσεως ἐκ τῆς θέσεως.

Ἡ *ἀντίταξις* εἶναι ἡ καλουμένη ἀσπὶς τοῦ ξιφιστοῦ, διότι διὰ ταύτης ἐξασφαλίζεται οὗτος ἀπὸ πάντα αἰφνιδιασμὸν τοῦ ἀντιπάλου του. Πρὸς ἐκτέλεσιν ταύτης ἐν ἐπιθέσει διὰ μὲν τὰ ἐσωτερικὰ μέρη ὁ ξιφιστὴς φέρει τὴν πυγμὴν πρὸς τὰ ἀριστερά, διὰ δὲ τὰ ἐξωτερικὰ πρὸς τὰ δεξιά, σχηματίζων οὕτω γωνίαν διὰ τῆς στροφῆς καὶ τῆς ὑψώσεως τῆς πυγμῆς. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἀποκλείει τὸν εὐθὺν ἀντιξιφισμὸν τοῦ ἀντιπάλου εἰς ἀποτυχοῦσαν ἐπίθεσιν. Κατὰ τὴν ἄμυναν, διὰ τῆς ἀντιτάξεως κλείομεν τὴν ὁδὸν εἰς ὁποιονδήποτε ξιφισμὸν ἢ προσποίησιν τοῦ ἀντιπάλου.

Διὰ τὴν ἄμυναν μεταχειριζόμεθα τὰς ἀποκρούσεις. Ἡ *ἀπόκρουσις* σκοπὸν ἔχει νὰ ἐκτρέψῃ ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ ἀμυνομένου τὴν ἐχθρικὴν αἰχμὴν καὶ γίνεται ἢ δι' ἑνὸς ξηροῦ κτύπου (τὰκ) ἐπὶ τοῦ ἐχθρικοῦ ξίφους ἢ δι' ἀντιτάξεως. Αἱ ἀποκρούσεις διαιροῦνται εἰς ὀρθὰς καὶ ἀντιθέτους. Αἱ ὀρθαὶ ἢ ἁπλαῖ εἰσιν αἱ ἀπομακρύνουσαι διὰ τῆς συντομωτέρας ὁδοῦ τὸ ἐχθρικὸν ξίφος, ἐξ οὗ μέρους ἐμφανίζεται τοῦτο καί εἰσιν ὀκτώ: *Πρώτη*. Κατὰ ταύτην ὁ ξιφιστὴς συναντᾷ τὸ ἐχθρικὸν ξίφος εἰς τὸ ἐσωτερικὸν κάτω μέρος, μὲ τὴν πυγμὴν πρηνῆ καὶ τὴν αἰχμὴν τοῦ ξίφους ἀριστερὰ πρὸς τὰ κάτω, οὕτως ὥστε τὸ ξίφος νὰ λάβῃ πλαγίαν θέσιν· τὸ ὕψος τῆς πυγμῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ὕψους εἰς ὃ δίδεται ὁ ξιφισμὸς τοῦ ἀντιπάλου καὶ δύναται νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ μετώπου τοῦ ἀμυνομένου. Διὰ τῆς ἀποκρούσεως ταύτης, καταλλήλως ἐφαρμοζομένης ὑπὸ τοῦ ἀμυνομένου, δύναται οὗτος νὰ ὑπερασπίσῃ ὁλόκληρον τὸ ἐσωτερικὸν μέρος τοῦ σώματός του. *Δευτέρα*. Διὰ ταύτης ὁ ἀμυνόμενος ὑπερασπίζει τὸ ἐξωτερικὸν κάτω μέρος, ἐκτρέπων τὸ ἐχθρικὸν ξίφος ἀπὸ τῶν ἔσω πρὸς τὰ ἔξω. Ἡ πυγμὴ ἡμιπρηνὴς τίθεται χαμηλότερα τοῦ ξιφισμοῦ τοῦ ἀντιπάλου, μὴ ἐξερχομένη οὐδόλως τοῦ σώματος. Ἡ αἰχμὴ τοῦ ξίφους, ὀλίγον ὑψηλοτέρα τῆς πυγμῆς, διευθύνεται πρὸς τὸ σῶμα τοῦ ἀντιπάλου. *Τρίτη*. Διὰ ταύτης ὑπερασπίζεται τὸ ἐξωτερικὸν ἄνω μέρος δι' ἀπομακρύνσεως τοῦ ἐχθρικοῦ ξίφους ἀπὸ τῶν ἔσω πρὸς τὰ ἔξω, μὲ τὴν πυγμὴν ἡμιπρηνῆ καὶ τὴν αἰχμὴν τοῦ ξίφους πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ εἰς τὸ ὕψος τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀντιπάλου. *Τετάρτη*. Διὰ ταύτης ὑπερασπίζεται τὸ ἐσωτερικὸν ἄνω μέρος δι' ἀπομακρύνσεως τῆς ἐχθρικῆς λεπίδος πρὸς τὰ ἀριστερά. Ἡ πυγμὴ λαμβάνει θέσιν μεταξὺ ἡμιπρηνοῦς καὶ ἡμυπτίας. Ἡ αἰχμὴ τοῦ ξίφους εἰς τὸ ὕψος καὶ ἔναντι τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀντιπάλου. *Πέμπτη*. Διὰ ταύτης ὑπερασπίζεται ἐπίσης τὸ ἐσωτερικὸν ἄνω μέρος, ἀλλὰ μὲ τὴν πυγμὴν ἡμιπρηνῆ καὶ τὴν αἰχμὴν τοῦ ξίφους εὑρισκομένων εἰς τὸ αὐτὸ σχεδὸν ὕψος μὲ τὴν πυγμὴν καὶ διευθυνομένην ἀριστερά. Ὁ ἀμυνόμενος ἐντείνει τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ καταβιβάζει αὐτὴν ὅσον ἀπαιτεῖται, ἵνα ἀποδιώξῃ τὸ ἐχθρικὸν ξίφος ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω. Κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν δέον ἡ πυγμή του νὰ ἐνεργῇ πλησίον τοῦ σώματός του. *Ἕκτη*. Διὰ ταύτης ὑπερασπίζεται ἐπίσης τὸ ἐσωτερικὸν ἄνω μέρος, ἀλλὰ μὲ τὴν πυγμὴν ἡμυπτίαν καὶ τὴν αἰχμὴν εἰς τὸ ὕψος καὶ ἀπέναντι τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀντιπάλου. *Ἑβδόμη*. Διὰ ταύτης ὑπερασπίζεται τὸ ἐσωτερικὸν κάτω μέρος καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ ἄνω ἀνυψώνων τὴν πυγμήν. Ἐκτελεῖται μὲ τὴν πυγμὴν ὑπτίαν καὶ τὴν αἰχμὴν ὀλίγον χαμηλότερα ταύτης καὶ διευθυνομένην πρὸς τὸ σῶμα τοῦ ἀντιπάλου. *Ὀγδόη*. Διὰ ταύτης ὑπερασπίζεται τὸ ἐξωτερικὸν κάτω μέρος. Ἐκτελεῖται μὲ τὴν πυγμὴν ἡμυπτίαν καὶ τὴν αἰχμὴν τοῦ ξίφους ὀλίγον χαμηλότερα ταύτης καὶ διευθυνομένην πρὸς τὸ σῶμα τοῦ ἀντιπάλου.

Αἱ ἀντίθετοι ἀποκρούσεις φέρουσι τὸ ἐχθρικὸν ξίφος εἰς τὴν ἀντίθετον πλευρὰν ἐκείνης, πρὸς ἣν διηυθύνετο, ἀποκαλύπτουσαι οὕτω τὸν ξιφίζοντα. Διαιροῦνται αὗται εἰς *ἐλλειπτικὰς* καὶ *ἡμιελλειπτικάς*. Ἡ ἐλλειπτικὴ δὶς ἐκτελεσθεῖσα συνεχῶς καλεῖται διπλῆ ἐλλειπτική, λαμβάνουσα τὸ ὄνομα τῆς ἀποκρούσεως δι' ἧς ἐκτελεῖται. *Ἀπόκρουσις ἐκ διαστροφῆς* καλεῖται ἡ συγχώνευσις πολλῶν ἀποκρούσεων εἰς μίαν, ἣν ὁ ἀμυνόμενος λαμβάνει ἐσφαλμένως καὶ ἥτις λαμβάνουσα τὸ ἐχθρικὸν ξίφος ἀναχωροῦν ἀπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἄνω μέρους καὶ περιφέρουσα αὐτὸ εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ σώματος σταματᾷ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν κάτω καὶ τἀνάπαλιν· λαμβάνουσα δὲ τοῦτο ἀναχωροῦν ἀπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἄνω καὶ περιφέρουσα αὐτὸ σταματᾷ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν κάτω καὶ τἀνάπαλιν.

Ὁ *ἀντιξιφισμὸς* εἶναι ἐπίθεσις ἄνευ προβολῆς, ἀκολουθοῦσα τὴν ἀπόκρουσιν, ὅταν δέ, ἐν συνεχείᾳ ταύτης, ἀμέσως ἐπακολουθῇ, καλεῖται ἀντιξιφισμὸς τοῦ «tac au tac». *Ἔμμεσος ἀντιξιφισμὸς* καλεῖται ὁ ἐπιφερόμενος μετὰ τὴν ἀπόκρουσιν τοῦ ἀντιπάλου ξίφους, ἀφοῦ παρέλθῃ χρονικόν τι διάστημα ἀπὸ ταύτης καὶ καθ' ὃν χρόνον ὁ ἀντίπαλος ἀποτυχὼν εἰς τὴν ἐπίθεσίν του ἀποκαθίσταται.

Ὁ ἀντιξιφισμὸς οὗτος σχετίζεται μὲ τὰς κινήσεις τοῦ ἀντιπάλου καὶ γίνεται δι' ἁπλοῦ ἢ συνθέτου ξιφισμοῦ, ὅστις δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνῃ τὰς δύο κινήσεις. Γίνεται δὲ χρῆσις τούτου, ὅταν ὁ ἀμυνόμενος ξιφιστὴς δὲν δυνηθῇ νὰ ἀντιξιφίσῃ ἀμέσως μετὰ τὴν ἀποτυχοῦσαν ἐπίθεσιν τοῦ ἀντιπάλου του, ἀλλ' ἁπλῶς μετὰ τὴν ἀπόκρουσιν παραμένει καλυπτόμενος πρὸς τὸ ἀπειληθὲν μέρος καὶ ἐνῷ αἰσθάνεται ἐλαφρὰ τὸ ἐχθρικὸν ξίφος ἀναμένῃ νὰ ὠφεληθῇ ἔκ τινος κινήσεως τοῦ ἀντιπάλου, καθ' ὃν χρόνον ἀποκαθίσταται, ἵνα ἀντιξιφίσῃ. Ὁ ἔμμεσος ἀντιξιφισμός, ἐπιφερόμενος κατόπιν ὑπολογισμοῦ, ἀπαιτεῖ μείζονα εὐστάθειαν σώματος ἢ ὁ ἄμεσος, ὅστις γίνεται σχεδὸν ὁρμεμφύτως.

Ξιφισμὸς ἐν χρόνῳ (Coup d'arrêt) καλεῖται, ὅταν τις ξιφίζῃ κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του, ἐνῷ οὗτος ἐκτελεῖ κίνησίν τινα ἐν ἠρεμίᾳ ἢ ἐπιθέσει προλαμβάνων τοῦτον. Διακρίνομεν τρία εἴδη τοῦ ἐν χρόνῳ ξιφισμοῦ: α') Τὴν *ἀναστολήν*, γινομένην καθ' ὃν χρόνον ὁ ἀντίπαλος παρασκευάζει οἱανδήποτε ἐπίθεσιν ἠρεμῶν, ὡς π. χ. ἐνῷ ἀλλάσσει ζεῦξιν ἢ προσποιεῖται οἱονδήποτε ξιφισμὸν ἢ ἐπιχειρεῖ νὰ προσβάλῃ τὸ ξίφος μας κτλ. β') Τὴν *ἐπίσχεσιν*, γινομένην ἐναντίον ἀντιπάλου προχωροῦντος ἢ ὅπως ἐπιτεθῇ ἢ ὅπως ἐλαττώσῃ τὴν ἀπόστασιν. Αὕτη δέον νὰ ἐκτελῆται καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἀντίπαλος ὑψώνει τὸν δεξιὸν πόδα ἵνα πλησιάσῃ. Αὕτη καλεῖται καὶ *ἀναστολή*, ὅταν ἐκτελῆται τάχιστα, μόλις ὁ ἀντίπαλος ἐκδηλώσῃ τὴν πρόθεσίν του. γ') Τὸν *ἀμυντήριον ξιφισμόν*, ὅστις συνίσταται εἰς τὴν ταυτόχρονον ἐκτέλεσιν τῆς *ἀντιτάξεως* καὶ τοῦ *ἀντιξιφισμοῦ*, γίνεται δὲ καὶ ἐν ἠρεμίᾳ καὶ διὰ προβολῆς, ἐνῷ ἡ *ἀναστολὴ* καὶ ἡ *ἐπίσχεσις* γίνονται πάντοτε διὰ προβολῆς (βλ. καὶ λ. *καταφορά, παρείσδυσις, πίεσις, κροῦσις, μαστίγωσις, πρόστριψις, δέσμευσις, στροβιλισμός, προσεπίθεσις, παρεμβολή, ψευδεπίθεσις, παγίς, ἀπόκρυφος νύξις, συμβολή, χαιρετισμός, σκιαμαχία, χειρόκτιον* καὶ *προσωπίς*).

Πολλοὶ τῶν ὁπλομάχων χειρίζονται τὸ ξίφος διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρός. Οἱ τοιοῦτοι καλοῦνται *ἀριστεροί*, πλεονεκτοῦσι δὲ ἔναντι τῶν *δεξιῶν*, διότι εἰσὶν εἰθισμένοι νὰ ὁπλομαχῶσι συνεχῶς μετὰ τοιούτων, ἐνῷ τοὐναντίον συμβαίνει μὲ τοὺς δεξιούς. Αἱ γραμμαὶ διὰ τὸν ἀριστερόν εἰσιν ἀνεστραμμέναι, διότι διὰ τοῦτον ἡ ἐσωτερικὴ γραμμὴ εἶναι *δεξιὰ* καὶ ἡ ἐξωτερικὴ *ἀριστερά*. Ἡ ἀλλαγὴ αὕτη τῶν γραμμῶν συνεπιφέρει καὶ τὴν ἀλλαγὴν τῶν ζεύξεων καὶ τῶν ἀποκρούσεων.

Ἡ ὁπλομαχητικὴ διδάσκεται ἐντὸς εἰδικῶν σχολῶν, ὅπως ἡ περιώνυμος στρατιωτικὴ σχολὴ τοῦ Joinville-le-Pont τῆς Γαλλίας, εἰς γυμναστικὰς σχολὰς καὶ συλλόγους, ὡς καὶ εἰς εἰδικὰς αἰθούσας ὁπλομαχίας. Εἰς τὰ στελέχη τοῦ στρατοῦ διδάσκεται εἰς πάντας σχεδὸν τοὺς στρατοὺς τῆς Εὐρώπης, συστηματικώτερον ἐν Γαλλίᾳ, Ἰταλίᾳ, Βελγίῳ, Σουηδίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ, ἀρκούντως δὲ καὶ ἐν Ἑλλάδι ἐν τῇ στρατιωτικῇ σχολῇ Εὐελπίδων καὶ ὑπαξιωματικῶν, τῇ ναυτικῇ σχολῇ τῶν Δοκίμων ἐν τῇ εἰδικῇ στρατιωτικῇ γυμναστικῇ σχολῇ, εἰς τὴν αἴθουσαν ὁπλομαχίας τῆς Ἀθηναϊκῆς λέσχης καὶ εἰς διαφόρους ἄλλους γυμναστικοὺς συλλόγους. Κατὰ τὴν τελευταίαν πεντηκονταετίαν ἡ Ἑλλὰς ἠδυνήθη νὰ παρουσιάσῃ εἰς διεθνεῖς ἀγῶνας ὁπλομαχίας ἱκανοὺς ἐρασιτέχνας ὁπλομάχους, ὡς τοὺς ἀξιωματικοὺς Κομνηνὸν Μηλιώτην, Τηλ. Καράκαλον, Γεώρ. Πετρόπουλον, Ι. Βάλλαν, τὸν ἰατρὸν Ἰωάν. Γεωργιάδην, ὡς καὶ τοὺς νεωτέρους Μπότασην, Τριανταφυλλᾶκον, Σκωτίδαν, Κοντζᾶν, Νικολόπουλον κτλ.

Οἱ κυριώτεροι ὁπλοδιδάσκαλοι τοῦ ΙΘ' καὶ Κ' αἰῶνος εἰσὶν ἐν Γαλλίᾳ κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν οἱ Boessière υἱός, Charlemagne, Lafangère, Jean-Louis, Gomard, Grisier, Lorès, Pons πρεσβύτερος, Bertrand, Cordelois, Bonnet, Vigeant πατήρ, Bergès, Louis Mérignac καὶ ὁ υἱός του Λουκιανός, Prévost, Rouleaux, Rue, Vigeant καὶ Bergès υἱοί, Kirchhoffer, Mimiage, Rossignol κτλ., ἐν Ἰταλίᾳ οἱ Conte, Guast, Masaniello Parise, Pini κτλ., ἐν Βελγίῳ οἱ Desmedt, Selderslagh, Werbrugge κτλ., ἐν Ἱσπανίᾳ οἱ Broutin, Carbonet, Ducousso, Pardini, Roques κτλ., ἐν Αὐστρίᾳ οἱ Barbasetti, Santelli κτλ., ἐν Ἀγγλίᾳ οἱ Bourgeois, Marc-Pherson κτλ., ἐν Γερμανίᾳ οἱ Richter, Sestini κτλ., ἐν Ρωσίᾳ οἱ Haveman, Ternaut, Pons κτλ. καὶ τέλος ἐν Ἑλλάδι οἱ Πύργος, πατὴρ καὶ υἱός, Ἠλιόπουλος καὶ Ραΐσης.

Ἡ *λογχομαχία* διδάσκεται εἰς τοὺς ἄνδρας τοῦ πεζικοῦ ἐν τῷ στρατῷ, ἵνα ἐκμάθωσι σειρὰν ἀσκήσεων δυναμένων νὰ ἐκγυμνάσωσι τούτους εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ὅπλου των, φέροντος τὴν ξιφολόγχην, ἔν τε τῇ ἐπιθέσει καὶ τῇ ἀμύνῃ, ἢ ἐναντίον πεζοπόρου ἢ ἐναντίον ἱππέως. Αἱ ἀσκήσεις αὗται, περιλαμβάνουσαι τρόπους ἐπιθέσεως, ἀποκρούσεως, ἀντιλογχισμοὺς κτλ., προσδίδουν εἰς τοὺς ἄνδρας εὐστροφίαν καὶ ἰσχύν. Ἀποτελοῦν μέρος τῆς ὁπλασκίας τοῦ στρατιώτου καὶ ἐκτελοῦνται ἐν ὑπαίθρῳ.

Τ. Ι. ΚΑΡΑΚΑΛΟΣ

ὁπλομαχητικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὁπλομαχίαν· ‖ *ὁπλομαχητικὴ* (ἡ) ὡς οὐσ. (βλ.λ.).

ὁπλομάχος (ὁ)· ὁ ἱκανὸς νὰ μάχεται διὰ τῶν ἀγχεμάχων ὅπλων· ‖ ὁ διδάσκαλος τοῦ χειρισμοῦ τῶν ὅπλων ἢ τῆς ἀσκήσεως διὰ τῶν ὅπλων, ὁπλοδιδάσκαλος.

ὁπλομαχῶ (*—έω*)· ἀσκοῦμαι, γυμνάζομαι εἰς τὴν ὁπλομαχίαν.

ὅπλον (τό)· τὸ μέσον διὰ τοῦ ὁποίου ὑπερασπίζει τις ἑαυτὸν εἴτε ἐπιτιθέμενος εἴτε ἀμυνόμενος: «ὅπλα ἐπιθετικά, —ἀμυντικά», «ὅπλα ἀγχέμαχα, —ἐκηβόλα κλπ.»· ‖ φρ. «καλοῦμαι ὑπὸ τὰ ὅπλα» προσκαλοῦμαι νὰ ὑπηρετήσω ὡς στρατιώτης· ‖ «ἀναλαμβάνω τὰ ὅπλα» ἑτοιμάζομαι πρὸς μάχην, «καταθέτω τὰ ὅπλα» ἡττῶμαι ἐν μάχῃ, «ἀπορρίπτω τὰ ὅπλα» ἐγκαταλείπω τὴν μάχην· ‖ φρ. «εἰς τὰ ὅπλα!» πρόσκλησις πρὸς ἀναλαβὴν τῶν ὅπλων, ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν φρουρῶν· ‖ μετφ., πᾶν ὅ,τι μεταχειρίζεταί τις ὡς μέσον ἐπικρατήσεως: «τὰ μόνα του ὅπλα εἶναι ἡ συκοφαντία καὶ ὁ δόλος».

—[*Στρατ. Τεχνολ.*] Ὁ ἄνθρωπος, ἀπὸ τῆς πλέον ἀρχεγόνου αὐτοῦ καταστάσεως, ἤχθη εἰς τὴν χρησιμοποίησιν προχείρων τινῶν ἀντικειμένων ἢ πραγμάτων πρὸς συμπλήρωσιν τῆς σωματικῆς αὐτοῦ ἱκανότητος εἴτε διὰ τὴν θήραν τῶν διὰ τὴν συντήρησιν αὐτοῦ καταλλήλων ζῴων, εἴτε διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ὑπεροχῆς κατά τε τὸν ἀγῶνα τῆς διαφυλάξεως ἐκ τῶν ἀγρίων θηρίων, ὑφ' ὧν πανταχόθεν περιεκυκλοῦτο, πεπροικισμένων δ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ φύσεως δι' ὀργάνων ἐπιθέσεως καὶ ἀμύνης, ἐνίοτε λίαν ἰσχυρῶν, καὶ κατὰ τὴν φυσικὴν διαπάλην ἐπικρατήσεως ἔναντι τῶν ὁμοίων του. Τὰ μέσα ταῦτα, ταχέως διαμορφωθέντα, κατόπιν τῶν διδαγμάτων τῆς κτωμένης πείρας, εἰς εἶδος ἐργαλείων ἀνταποκρινομένων καλύτερον εἰς ὡρισμένον τρόπον ἐνεργείας καὶ δυναμένων διὰ καταλλήλου χειρισμοῦ νὰ ἐπιτυγχάνωσιν ἀσφαλέστερον τὸν προορισμόν των, ἀπετέλεσαν τὰ πρῶτα ὅπλα. Ἡ περαιτέρω ἐξέλιξις τούτων, διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως καταλληλοτέρων ὑλῶν κατασκευῆς καὶ διὰ μεθόδων, διαρκῶς βελτιουμένων, κατεργασίας, παρηκολούθησε, βαίνουσα παραλλήλως, τὴν γενικὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ συνεδέθη τοσοῦτον στενῶς μετὰ ταύτης, ὥστε τὰ ὅπλα παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς καὶ κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς ν' ἀποτελῶσι τὰ κύρια τεκμήρια τοῦ βαθμοῦ τῆς ἑκάστοτε ἀναπτύξεως καὶ πολιτισμοῦ αὐτῶν.

Γενικὴ ταξινόμησις τῶν ὅπλων. Τὰ ὅπλα ἀποτελοῦσι δύο διακεκριμένας, κυρίας κατηγορίας, τὰ *ἐπιθετικὰ* καὶ τὰ *ἀμυντικά*· καθ' ὅσον δὲ τὰ πρῶτα τούτων δέον νὰ χρησιμοποιηθῶσιν εἴτε διὰ τὸν ἐκ τοῦ συστάδην καὶ σῶμα πρὸς σῶμα ἀγῶνα εἴτε διὰ τὴν ἐκ μακρόθεν προσβολήν, ὑποδιαιροῦνται εἰς ὅπλα *ἀγχέμαχα* (βλ. λ.) καὶ *ὅπλα ἐκηβόλα*.

Τὰ ἐκηβόλα ὅπλα, ἀναλόγως τοῦ τρόπου τῆς ἐνεργείας των, εἴτε ἀμέσως, ὡς ἐκσφενδονιζόμενα, εἴτε ἐμμέσως διὰ τῆς ἐκτοξεύσεως τοῦ ἐπιφέροντος τὸ ἐπιδιωκόμενον ἀποτέλεσμα ἀντικειμένου ἢ βλήματος, χαρακτηρίζονται εἴτε ὡς *ἁπλᾶ ἐκηβόλα*

Digitized by Google

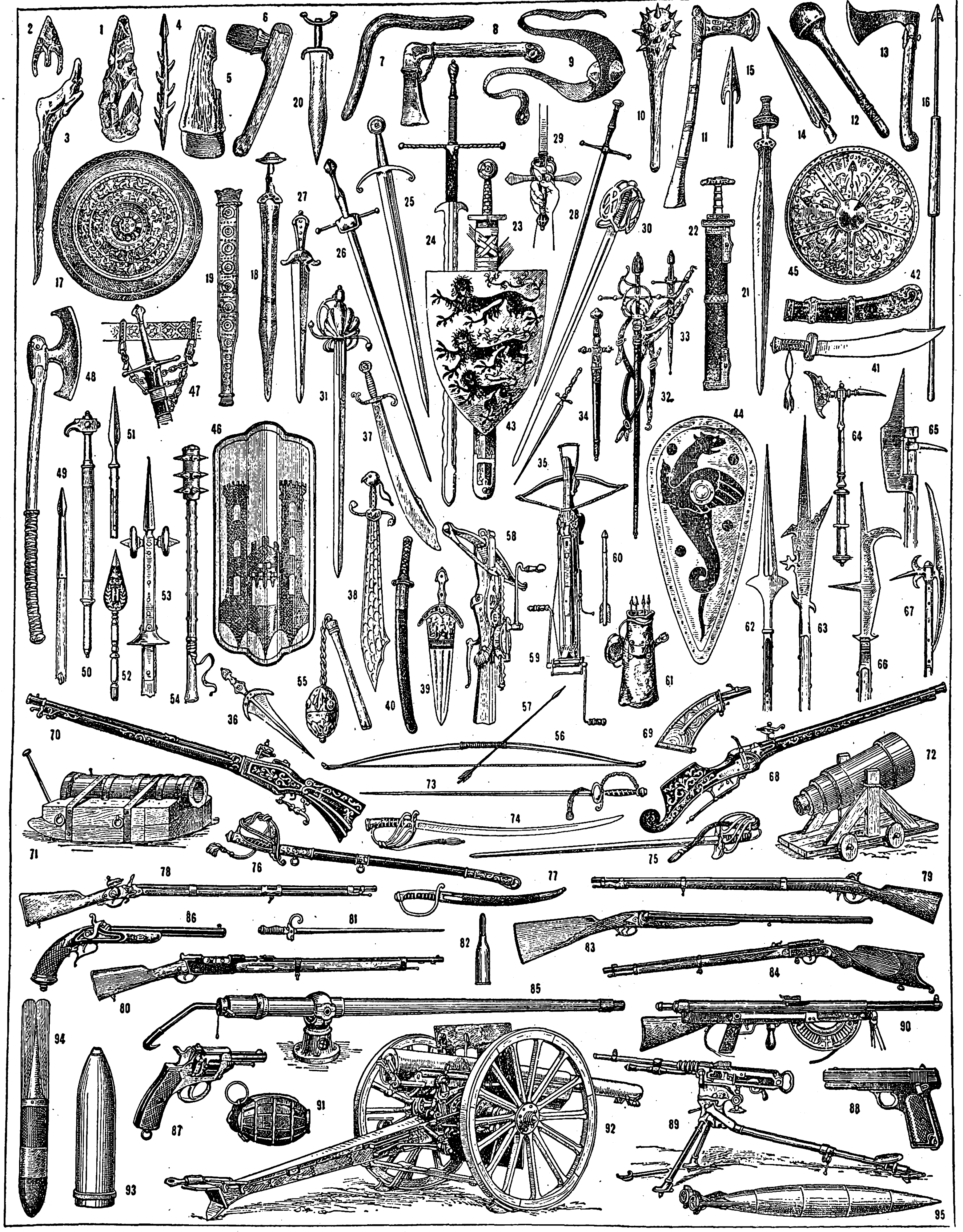

Διάφορα εἴδη ὅπλων.

[1=Πέλεκυς ἐκ πυρολίθου. 2='Ακὴ βέλους ἐκ πυρολίθου. 3='Εγχειρίδιον ἐκ κέρατος ταράνδου, φέρον γλυφάς. 4=Κάμαξ ἐκ κέρατος ταράνδου. 5=Πέλεκυς ἐκ πυρολίθου, ἐντεθειμένος ἐπὶ κέρατος ἐλάφου. 6=Πέλεκυς ἐκ λίθου λειανθέντος. 7=Boumerang. 8=Πέλεκυς μὲ στειλεόν. 9=Σφενδόνη. 10=Ρόπαλον. 11=Αἰγυπτιακὸς πέλεκυς. 12=Κρανιοθραύστης τῆς Νέας Καληδονίας. 13=Πέλεκυς τῶν Φραγκισκανῶν. 14='Ορειχάλκινος λόγχη. 15=Τριαιχμον ἀκόντιον τῶν Φράγκων. 16=Ρωμαϊκὸν δόρυ (ὑσσός). 17='Ορειχάλκινος τυρρηνικὴ ἀσπίς. 18='Ορειχάλκινον κελτικὸν ξίφος. 19=Κολεὸς τοῦ κελτικοῦ ξίφους. 20=Γαλατικὸν ἐγχειρίδιον τῆς ζώνης. 21=Γαλατικὸν ξίφος. 22=Μεροβιγγιανὸν ξίφος. 23=Ξίφος τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος. 24 Ξίφος τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος (χειριζόμενον δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν). 25=Ξίφος τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος. 26=Μέγα πολεμικὸν ξίφος τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος. 27=Μάχαιρα τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος (Μπρακεμάρ). 28=Αἰχμηρὸν μακρὸν ξίφος τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος. 29=Τρόπος τοῦ κρατεῖν ξίφος τι κατὰ τὸν ΙΣΤ΄ αἰῶνα. 30='Αρχαία σκωτικὴ σπάθη (Κλαιϋμόρ). 31='Αμφίστομον ξίφος ΙΖ΄ αἰῶνος ('Εστραμασόν). 32=Μακρὰ σπάθη ΙΣΤ΄ αἰῶνος (Ραπιέρ). 33='Ιπποτικὸν ξιφίδιον ΙΣΤ΄ αἰῶνος (Ντάγκ). 34='Εγχειρίδιον ΙΣΤ αἰῶνος. 35=Αἰχμηρὸν ἐγχειρίδιον (στυλέτο) ΙΖ΄ αἰῶνος. 36='Εγχειρίδιον ἐλέους τῶν ἱπποτῶν ΙΕ΄ αἰῶνος (Μιζερικόρντ). 37=Περσικὴ σπάθη (Σιμετέρ). 38=Πλατὺ ξίφος ΙΣΤ΄ αἰῶνος (Μπαντελαίρ). 39='Εγχειρίδιον ζώνης ΙΣΤ΄ αἰῶνος (Σαντεντέλ). 40='Ιαπωνικὴ σπάθη. 41=Σινικὴ σπάθη δημίου. 42=Κολεὸς σινικῆς σπάθης. 43=Θυρεὸς τοῦ ΙΓ αἰῶνος. 44=Νορμανδικὸς θυρεὸς τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος ἀμυγδαλωτοῦ σχήματος. 45=Στρογγύλη καρλοβινγκιανὴ ἀσπὶς (Ροντάς). 46=Δερματίνη ἀσπὶς τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος (Παβουά). 47 Τελαμὼν ξίφους. 48=Πολεμικὸς πέλεκυς ΙΓ΄ αἰῶνος. 49=Λόγχη. 50=Σφῦρα τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος ἐν σχήματι ῥάμφους ἱέρακος. 51=Δόρυ ΙΣΤ΄ αἰῶνος. 52=Βραχὺ δόρυ ΙΣΤ΄ αἰῶνος ('Εσποντόν). 53=Πολεμικὴ σφῦρα ΙΔ΄ αἰῶνος. 54=Πολεμικὸν ῥόπαλον ΙΔ΄ αἰῶνος. 55=Φραγγέλιον (Fléau d'armes). 56=Τόξον. 57=Βέλος. 58=Βαλλιστρὶς (ἀρμπαλέτ). 59=Βαλλιστρὶς ΙΣΤ΄ αἰῶνος. 60=Βέλος βαλλιστρίδος (Καρώ). 61=Θήκη τῶν βελῶν τῆς βαλλιστρίδος. 62=Μακρὰ λόγχη τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος (Περτουϊζάν). 63=Λογχοπέλεκυς ΙΕ΄ αἰῶνος (Χαλλεμπάρντ). 64='Ονυχωτὸς πέλεκυς ΙΕ΄ αἰῶνος. 65=Λογχοδρέπανον ΙΔ αἰῶνος (Βούζ). 66=Λογχοδρέπανον ΙΕ΄ αἰῶνος (Φωσάρ). 67=Τμητικὸν δόρυ (Γκοντεντάκ). 68=Μουσκέτον ΙΖ΄ αἰῶνος. 69=Πυριτιδοθήκη. 70='Αρκεβούζιον. 71=Βομβάρδα. 72=῞Ολμος. 73=Στρατιωτικὸν ξίφος. 74=Κυρτὴ σπάθη (Μπανκάλ). 75=Εὐθεῖα σπάθη (Λάτ). 76=Σπάθη ναυτικοῦ. 77=Σπαθομάχαιρα (Μπρικέ). 78=Τυφέκιον μετὰ πυρολίθου (τσακμακόπετρας). 79=Τυφέκιον μετὰ καψυλλίου. 80=Τυφέκιον Λεμπέλ. 81=Ξιφολόγχη Λεμπέλ. 82=Φυσίγγιον Λεμπέλ. 83=Κυνηγετικὸν τυφέκιον. 84='Αραβίς. 85='Εκηβόλον Καναρντιέρ. 86=Πιστόλιον. 87=Περίστροφον. 88=Αὐτόματον πιστόλιον. 89=Πολυβόλον. 90='Οπλοπολυβόλον. 91=Χειροβομβίς. 92=Γαλλικὸν ταχυβόλον πυροβόλον τῶν 75 χιλ. 93='Οβίς. 94=Βόμβα ἀεροπλάνου. 95=Τορπίλλη.]

Digitized by Google

εἴτε ὡς *πυροβόλα ὅπλα*, ὧν τὰ πρῶτα χρησιμοποιοῦσιν εἴτε ἀπ' εὐθείας τὴν μυϊκὴν δύναμιν τοῦ βάλλοντος, ὡς τὸ *δόρυ* καὶ τὸ *ἀκόντιον*, εἴτε διὰ διατάξεως ἢ μηχανισμοῦ τινος, καταλλήλου διὰ τὴν ἀποταμίευσιν τῆς ἐνεργείας, τῆς παραγομένης διὰ διαδοχικῆς μυϊκῆς προσπαθείας, καὶ διὰ τὴν χρησιμοποίησιν ταύτης ἐν δεδομένῃ στιγμῇ, ὡς εἰς τὸ *τόξον* (βλ. *τόξον καὶ βέλος*), τὸν *καταπέλτην* (βλ. λ.) καὶ τὴν *βαλίστραν* (βλ. λ.) ἢ τὸν *τόξαυλον*, διὰ τῆς ἐλαστικότητος ἐκ τῆς κάμψεως, εἰς τὸ *λιθοβόλον* (βλ. λ.), διὰ τῆς ἐλαστικότητος εἰς τὴν στρέψιν, καὶ εἰς τὴν *σφενδόνην* (βλ. λ.), διὰ τῆς ἀναπτυσσομένης κεντροφύγου δυνάμεως ἐκ τῆς μεταδόσεως ταχείας περιστροφῆς. Εἰς τὰ *πυροβόλα ὅπλα*, πρὸς ἐκτόξευσιν τοῦ βλήματος, χρησιμοποιεῖται κατὰ θεμελιώδη ἀρχὴν ἡ διασταλτικὴ τάσις τῶν παραγομένων ἐκ τῆς κατακαύσεως ποσότητός τινος πυρίτιδος ἀερίων.

Εἰς τὰ ἐπιθετικὰ ὅπλα κατατάσσονται πρὸς τούτοις διάφορα κατασκευάσματα ἢ μηχανήματα, σκοπὸν ἔχοντα τὴν ἐπίτευξιν ἰσχυροῦ καὶ ἐπὶ μεγάλης ἀκτῖνος ἐνεργείας καταστρεπτικοῦ ἀποτελέσματος, εἴτε ἐναντίον τοῦ ἀντιπάλου καὶ τῶν προστατευόντων τούτους διαφόρων ἀμυντικῶν μέσων, εἴτε ἐναντίον ἀμφοτέρων τούτων συγχρόνως· τοιαῦτα εἶναι τὰ *πολεμικὰ ἅρματα* τῆς ἀρχαιότητος καὶ τὰ νῦν ἀπὸ τοῦ πολέμου τοῦ 1914—1918 ἐμφανισθέντα, (βλ. *ἅρματα*), οἱ διάφοροι *κινητοὶ πολιορκητικοὶ πύργοι* ἢ *χελῶναι* καὶ ὁ *κριός*.

Ἀμυντικὰ ὅπλα, προστατεύοντα μέρος ἢ ἐπιφάνειαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μεγάλην τοῦ σώματος τοῦ ἀγωνιζομένου, εἶναι τὸ *κράνος* (βλ. λ.) ἢ ἡ *περικεφαλαία* (βλ. λ.) διὰ τὴν κεφαλήν, ὁ *θώραξ* (βλ. λ.) διὰ τὸ ἀντίστοιχον μέρος καὶ τὴν κοιλίαν τοῦ σώματος, ἡ *ἀσπὶς* (βλ. λ.) πρὸς γενικωτέραν προστασίαν, καὶ ἡ *περικνημὶς* (βλ. λ.) διὰ τὰς κνήμας κτλ.

Ἱστορικὴ ἐξέλιξις καὶ χρῆσις τῶν ὅπλων. Πρῶτα ὅπλα ἀγρίων λαῶν. Τὰ πρῶτα ἐμφανισθέντα ὅπλα καὶ χρησιμοποιηθέντα ὑπὸ τῶν ἐν ἀγρίᾳ καὶ βαρβάρῳ καταστάσει εὑρισκομένων ἔτι ἀνθρώπων, ὡς τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τῶν διαφόρων εὑρημάτων ἐξ ἀνασκαφῶν, ἦσαν κατ' ἀρχὰς μὲν ρόπαλα ἐξ ἰσχυρῶν κλάδων δένδρων ἢ ὀστᾶ ζῴων, ἀτελῶς καὶ βαναύσως ἐπεξειργασμένα, εἶτα δὲ λόγχαι ἐκ ξυλίνων στελεχῶν εἰς ὀξὺ ἀποληγόντων κατὰ τὸ ἕτερον ἄκρον ἢ ὡπλισμένων δι' ὀξέων ὀστέων καὶ χρησιμοποιουμένων καὶ ὡς ἐκηβόλων. Ταῦτα ἐπηκολούθησαν αἱ μάχαιραι, αἱ σφῦραι καὶ οἱ πελέκεις ἐκ λίθων σκληρῶν, μετ' ἐπεξειργασμένης ἀκμῆς καὶ μετὰ ὀπῆς, διὰ τὰ τελειότερον ἐπεξειργασμένα τούτων, πρὸς προσαρμογὴν στειλεοῦ. Βραδύτερον, ὡς καθαρῶς ἐκηβόλα ὅπλα, ἐπενοήθησαν αἱ σφενδόναι, τὰ τόξα μετὰ τῶν βελῶν, πρὸς τούτοις δέ, ὡς ἀμυντικὰ ὅπλα, αἱ ἐκ παχέων δερμάτων ζῴων, ἐκ φλοιῶν δένδρων καὶ αἱ ἐξ ὀστράκων ἢ κελυφῶν χελωνῶν ἀσπίδες.

Εἰς τὰ ὅπλα τῆς περιόδου ταύτης ὑπάγεται καὶ τὸ παρὰ τῶν Αὐστραλιανῶν χρησιμοποιούμενον, ἐντελῶς εἰδικῆς διαμορφώσεως, «βούμερανγ», ὅπερ κατεσκευάζετο ἐκ τεμαχίου σκληροῦ ξύλου, ἀγκωνωτοῦ, καὶ ὅπερ, κατὰ μαρτυρίας τινάς, ριπτόμενον, μετὰ διαδρομήν τινα, ἐπανήρχετο αὐτομάτως εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἀναχωρήσεώς του.

Ὅπλα κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχήν. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τὰ ὅπλα τῆς προηγουμένης ἔλαβον τὴν ὁριστικὴν αὐτῶν μορφήν, διὰ δὲ τὴν κατασκευὴν αὐτῶν ἐχρησιμοποιήθησαν μέταλλα ἢ κράματα αὐτῶν καὶ ἡ ἐν γένει ἐπεξεργασία ἐσημείωσε σημαντικὰς προόδους· πρὸς τούτοις ἐνεφανίσθησαν τὰ πολεμικὰ μηχανήματα.

Εἰδικώτερον, παρὰ μὲν τοῖς Ἕλλησιν, ὡς ὕλη κατασκευῆς ἐχρησιμοποιεῖτο ὁ χαλκὸς καὶ τὸ κρατέτωμα, κρᾶμα χαλκοῦ καὶ κασσιτέρου ἢ μολύβδου, παρὰ δὲ τοῖς Ρωμαίοις ὁ χαλκὸς ἐπίσης καὶ ὁ ὀρείχαλκος, κρᾶμα χαλκοῦ καὶ ψευδαργύρου. Παρ' ἀμφοτέροις, τὰ μὲν ἀμυντικὰ ὅπλα ἦσαν ἡ ἀσπίς, τὸ κράνος ἢ περικεφαλαία, ὁ θώραξ καὶ αἱ περικνημῖδες, τὰ δὲ ἐπιθετικὰ ἡ λόγχη καὶ τὸ ξίφος, ὡς ἀγχέμαχα, ἡ σφενδόνη καὶ τὸ τόξον, ὡς ἐκηβόλα, τὸ δόρυ καὶ τὸ ἀκόντιον, μικτῆς χρήσεως, ἀναλόγως τοῦ ἑκάστοτε τρόπου ἐνεργείας, ὡς ἀγχέμαχα καὶ ἐκηβόλα. Οἱ Ρωμαῖοι πρὸ τοῦ δευτέρου Καρχηδονικοῦ πολέμου μετεχειρίζοντο μάχαιραν, ἄνευ αἰχμῆς, ἣν ἀργότερον ἀντικατέστησαν διὰ τοῦ φασγάνου, ἰσπανικῆς προελεύσεως, εἴδους βραχείας σπάθης, μετὰ ἐλάσματος λίαν ἰσχυροῦ καὶ κοπτεροῦ, ἐκ χάλυβος. Τὸ τόξον εἰσήχθη κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐκ τῆς Ἀνατολῆς, ἐν ᾗ ἐγίνετο εὐρεῖα χρῆσις τούτου.

Ἡ χρῆσις τῶν ἁρμάτων ἐπὶ μικρὸν μόνον διήρκεσε, καθ' ὅσον ταχέως κατεδείχθη ὅτι καὶ τὰ δι' αὐτῶν ἀποτελέσματα ἦσαν λίαν περιωρισμένα καὶ εὐκόλως ἠχρηστεύοντο ἢ κατεστρέφοντο ὑπὸ τοῦ ἀμυνομένου.

Εἰς τὰ ἐκηβόλα ὅπλα προσετέθησαν τὰ ὡς βαρέα τοιαῦτα δυνάμενα νὰ χαρακτηρισθῶσι, μὴ φορητά, καὶ ἐξυπηρετούμενα ὑπὸ πλειόνων τοῦ ἑνὸς ἀνδρῶν, τὸ *λιθοβόλον*, ἐπικαλούμενον ἐπίσης ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ *ὄναγρος*, καὶ ὁ *καταπέλτης*, διὰ τὴν ἐκτόξευσιν λίθων καὶ βελῶν. Ἀμφοτέρων ὑφίστανται δύο μεγέθη, ὡς πρὸς τὴν βλητικὴν ἰσχὺν καὶ τῆς εὐκινησίαν· ὁ μικρὸς καταπέλτης ἐκαλεῖτο ἐπίσης *σκορπίος*.

Εὐρείας χρήσεως ἐτύγχανον ἐπίσης τὰ διὰ τὰς πολιορκίας προωρισμένα μηχανήματα, οἱ *κριοί*, διὰ τὴν κατακρήμνισιν τῶν τειχῶν τῶν ἐχθρικῶν πόλεων καὶ φρουρίων καὶ οἱ ἐπιβοηθητικῶς τούτοις συμπράττοντες *κινητοὶ πύργοι*, οἵτινες ἦσαν αὐτοτελεῖς, ὡς περιλαμβάνοντες ἐν αὐτοῖς καὶ τὸν κριόν. Ἀξιοσημείωτος μεταξὺ τῶν πύργων τούτων εἶναι ἡ *ἑλέπολις* (βλ. λ.). Αἱ *χελῶναι* (βλ. λ.) ἀπετέλουν ἐλαφροὺς οἰκίσκους.

Ὁ ὁπλισμὸς τῶν Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων ἐγένετο δαπάνῃ τῆς πολιτείας. Οἱ Ρωμαῖοι εἶχον πρὸς τούτοις ἰδιαιτέρας ἀποθήκας, τὰ *ὁπλοστάσια*, ἔν τε τῇ πρωτευούσῃ, ἐπὶ τοῦ ὄρους Κελίου (Coelius), καὶ ταῖς ἐπαρχίαις, καθὼς καὶ εἰς τὰ στρατόπεδα, ἔνθα ἐφυλάσσοντο καὶ συνετηροῦντο τὰ διάφορα εἴδη ὁπλισμοῦ καὶ πολεμεφοδίων· τὰ βαρέα ὅπλα καὶ πολεμικὰ μηχανήματα ἐφυλάσσοντο ἐν τοῖς στρατοπέδοις.

Διὰ τὴν ἄσκησιν εἰς τὸν χειρισμὸν τῶν ὅπλων κατεβάλλετο εἴς τε τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος μεγίστη φροντίς. Ἡ πρὸς τοῦτο ἐκγύμνασις συνίστατο εἰς τὴν ἐκτέλεσιν πλαστῆς προσβολῆς ἐναντίον σκόλοπος βαθέως ἐμπεπηγμένου ἐντὸς τοῦ ἐδάφους, διά τε τῶν ἀγχεμάχων καὶ ἐκηβόλων ὅπλων.

Ὅπλα κατὰ τὸν μεσαίωνα. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ἐκτὸς τῆς ἐπελθούσης τελειοποιήσεως εἰς τὰ ἐπιθετικὰ ὅπλα, τὰ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐν χρήσει, ὡς ἐκ τῆς προαχθείσης ἤδη βιομηχανίας τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ χάλυβος, μεγίστην ἀνάπτυξιν ἔλαβον τὰ ἀμυντικὰ ὅπλα, ἅτινα ἔφερον οἱ τότε ἐμφανισθέντες ἱππόται. Ὁ ἀμυντικὸς ὁπλισμὸς τούτων συνίστατο ἐκ τῆς μικρᾶς ἀσπίδος, ἐκ ξύλου καὶ δέρματος, εἶτα δὲ μετ' ἐπενδύσεως ἐξ ἐλάσματος σιδήρου, τοῦ ἐκ σιδήρου ἢ χάλυβος κράνους, τοῦ θώρακος, τῶν βραχιονιστήρων, τῶν περικνημίδων καὶ τῶν περιχειρίδων, ἐκ σιδηρῶν ἢ καὶ χαλκίνων ἐλασμάτων καὶ συρμάτων· ἐκ τῶν ὅπλων τούτων ἡ ἀσπίς, μετὰ τὴν τελειοποίησιν τοῦ λοιποῦ ὁπλισμοῦ, ἐγκατελείφθη, ὡς παρεμποδίζουσα τὴν ἐλευθερίαν τῶν κινήσεων. Ὁ ἵππος τῶν ἱπποτῶν ἐκαλύπτετο ἐπίσης δι' ἁλύσεων κατὰ τὴν κεφαλήν, τὸ στῆθος καὶ τοὺς γλουτούς.

Τὰ ἐπιθετικὰ ὅπλα τῶν ἱπποτῶν ἦσαν ἡ *λόγχη* ἢ τὸ *δόρυ*, ἡ *μάχαιρα* ἢ *ρομφαία*, κατ' ἀρχὰς μὲν μικρά, εἶτα δὲ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπιμηκεστέρα καὶ βαρυτέρα, τὸ *ξίφος* ἢ ἡ *σπάθη*, τὸ *ἐγχειρίδιον*, ἡ *σφῦρα*, ὁ *πέλεκυς*, τὸ *τόξον* καὶ τὰ *βέλη* ἤ, ὅπως ἀργότερον, ἡ *βαλίστρα*.

Ὁ ἀμυντικὸς καὶ ἐπιθετικὸς ὁπλισμὸς διὰ τοὺς πεζοὺς ἦτο ἀτελέστερος καὶ ἁπλούστερος, περιλαμβάνων ὅμως πάντοτε ἀσπίδα μεγάλου σχήματος. Διὰ τὴν προσβολὴν τῶν φρουρίων οἱ πολεμισταὶ τοῦ μεσαίωνος μετεχειρίζοντο πολεμικὰς μηχανὰς ἀναλόγους πρὸς τὰς παλαιοτέρας τῶν Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων, αἵτινες ἐχρησίμευσαν καὶ ὡς πρότυπα. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐχρησιμοποιήθη ἐν τῇ Βυζαντινῇ αὐτοκρατορίᾳ τὸ *ὑγρὸν πῦρ*.

Ὅπλα κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους καὶ τὴν σύγχρονον ἐποχήν. Ἡ ἐμφάνισις τῆς πυρίτιδος καὶ ἡ ἐκ τῆς χρησιμοποιήσεως ταύτης δημιουργηθεῖσα νέα κατηγορία ὅπλων, τῶν *πυροβόλων ὅπλων*, ἔφερε πλήρη ἀνατροπὴν εἰς τὴν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐξέλιξιν τῶν ὅπλων. Ἕνεκα τῆς μεγαλυτέρας ἰσχύος τούτων, τὰ ἀμυντικὰ ὅπλα κατέστησαν ἐντελῶς ἀνίσχυρα διὰ τὴν προστασίαν τῶν πολεμιστῶν, ἐνῷ ἐξ ἄλλου, ἕνεκα τῆς ἀπὸ μεγάλων ἀποστάσεων δραστικῆς ἐνεργείας, τὰ ἀγχέμαχα μόνον ὡς ἐπιβοηθητικά, δι' ὡρισμένας τινὰς φάσεις τοῦ ἀγῶνος ἢ περιστάσεις, παρέμειναν, δι' ὡρισμένα τινὰ εἴδη ἐξ αὐτῶν, τῶν πλείστων τούτων ἀποκλεισθέντων ἐντελῶς ἢ ἀντικατασταθέντων διὰ τῆς ἐμφανισθείσης *βαϋονίδος* (βλ. καὶ λ. *σπαθοβαϋονίς*, *ξιφοβαϋονίς*).

Τὰ πυροβόλα ὅπλα, συντρεχουσῶν εἰς τοῦτο καὶ τῶν ταυτοχρόνως ἁλματικῶν προόδων τῆς βιομηχανίας ἐν γένει καὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐπιστημονικοῦ κλάδου, τοῦ ἀφορῶντος τὴν κατασκευὴν τῶν ὅπλων τούτων (βλ. *βλητική*), ἐξίχθησαν εἰς ὕψιστον βαθμὸν τελειότητος, ἰδίως δὲ κατὰ τὸν ΙΘ´ αἰῶνα, ὅστις παραλαβὼν τὸ μετὰ θρυαλλίδος καὶ σφαιρικοῦ βλήματος ἐμπροσθογεμὲς ἁπλοῦν πυροβόλον ὅπλον, τὸ παρέδωκεν ὑπὸ τὴν σήμερον ὑφισταμένην μορφὴν τελείου βλητικοῦ μηχανήματος (*ἐπαναληπτικὰ καὶ αὐτογεμῆ ὅπλα*, βλ. *πυροβόλα ὅπλα*) εἰς πλείστας εἰδικευμένας κατηγορίας.

Ἐν τούτοις, ἐκ τῶν ἀμυντικῶν ὅπλων, τοῦ θώρακος καὶ τοῦ κράνους, τῶν μόνον διατηρηθέντων εἰς περιωρισμένον ὅμως βαθμὸν χρήσεως διὰ τὸν ὁπλισμὸν εἰδικῶν τινων σωμάτων ἱππικοῦ, τὸ κράνος ἐπανῆλθε καὶ αὖθις εἰς χρῆσιν, καὶ δὴ εἰς γενικὴν τοιαύτην, καταδειχθείσης τῆς μεγίστης αὐτοῦ εὐεργετικῆς προστασίας διὰ πάντας ἐν γένει τοὺς πολεμιστάς. Ἐπίσης ἐκ τῶν πολεμικῶν μηχανημάτων τὰ πολεμικὰ ἅρματα, ὑπὸ διάφορον πάντως τύπον κατασκευῆς, ὀργανώσεως καὶ ἐνεργείας, κατόπιν τῆς πείρας τοῦ πολέμου τοῦ 1914—1918, κατέστησαν ἀπαραίτητα καὶ λίαν δραστικὰ ἐπιθετικὰ ὅπλα τῶν συγχρόνων στρατῶν.

Κ. ΔΙΓΕΝΗΣ

—[*Τακτ.*] *Ὅπλον* καλεῖται ἓν ἕκαστον εἶδος τοῦ μαχίμου στρατοῦ. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς εἰσαγωγῆς τῆς πυρίτιδος μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ´ αἰῶνος τὰ ὅπλα τοῦ στρατοῦ ἦσαν τρία, *πεζικόν*, *πυροβολικόν*, *ἱππικόν*· ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως μέχρι τοῦ 1920 τὰ ὅπλα ἦσαν τέσσαρα, πεζικόν, πυροβολικόν, ἱππικόν, μηχανικόν· σήμερον δ' εἶναι πέντε, *πεζικόν*, *πυροβολικόν*, *ἱππικόν*, *μηχανικόν*, *ἀεροπλοΐα*. Ἓν ἕκαστον ὅπλον τοῦ στρατοῦ ἔχει ἴδιον *ὁπλισμὸν* (βλ. λ.) καὶ ἰδίαν ὀργάνωσιν καὶ ἰδίαν μαχητικὴν ἀποστολήν. Περὶ ἑνὸς ἑκάστου ὅπλου βλ. σχετικὰς λ. Ν. Θ. Κ.

—[*Προϊστορ. Ἀνθρωπολ.*] Μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀνθρώπου ἔχει καὶ ἡ σπουδὴ τῆς τε καθόλου βιομηχανίας αὐτοῦ, καὶ ἰδιαιτέρως τῶν *ὅπλων*, ἅτινα ἐχρησιμοποίησε κατὰ τὰς διαφόρους περιόδους τῆς ἀρχικῆς αὐτοῦ ἀναπτύξεως, τῶν προϊστορικῶν δηλαδὴ χρόνων κυρίως. Ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος βαθμιαίως ἐξειλίχθη ἀπὸ ἀναρριχητικοῦ δενδροβίου, κατὰ τὸ πλεῖστον, ζῴου εἰς βαδιστικόν, καὶ ἕνεκα ὡρισμένων συνθηκῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ περιβάλλοντος ἠναγκάσθη νὰ κατέλθῃ τοῦ δένδρου τελειωτικῶς, ἐννοοῦμεν εὐκόλως ὅτι τὰ πρῶτα ὅπλα καὶ ἐργαλεῖα τούτου ὑπῆρξαν ὄχι μόνον αἱ *χεῖρες*, οἱ *ὄνυχες*, οἱ *ὀδόντες*, ἀλλὰ καὶ οἱ *πόδες*, ὅταν οὗτοι ἐκέκτηντο τὴν εὐκινησίαν ἐκείνην τῶν δακτύλων, τὴν ὁποίαν παρατηροῦμεν καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν πρωτευόντων καὶ ἄλλων ζῴων. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ὅμως καθ' ἣν τὰ ὀπίσθια ἄκρα ἐξειλίχθησαν μονίμως εἰς βαδιστικὰ ὄργανα, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ πρόσθια, διὰ τῆς ὀρθώσεως τοῦ σώματος, ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους καὶ ὡς ἄνω ἄκρα παρέμειναν περαιτέρω διὰ τὴν συλληπτήριον μόνον λειτουργίαν, ἡ τελειοποίησις αὐτῶν ἔβαινεν αὔξουσα. Ἤδη ὅμως τὸ κατώτερον ἐκεῖνο ὄν, μὴ ἀρκούμενον πλέον εἰς τὴν πρὸ αὐτοῦ φυτικὴν κυρίως τροφήν, ἀπὸ πολλοῦ θὰ εἶχεν ἀναμφιβόλως δοκιμάσει τὴν ἐπέκτασιν τῶν φυσικῶν του ὅπλων, ἅτινα δὲν ἤρκουν εἰς αὐτὸ διὰ τὴν ἁρπαγὴν τῆς λείας ἢ τὴν ἄμυναν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ ὑπῆρξε φυσικὴ ἡ χρησιμοποίησις τῶν ἁπλουστέρων μέσων ὁπλισμοῦ, ἤτοι τῶν κλάδων δένδρων. Τοῦτο βλέπομεν ἤδη ἐν μικρᾷ κλίμακι καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρωποειδῶν πιθήκων κλπ. Βαθμηδὸν δὲ ἤχθη καὶ εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν λίθων, ὅταν ἀντελήφθη ὅτι καὶ ἡ δι' ἑνὸς ξύλου ἐπιμήκυνσις τοῦ ἄνω ἄκρου ἦτο ἀνεπαρκής. Ἡ τοιαύτη χρησιμοποίησις τοῦ λίθου, ὄχι μόνον ὡς ἐργαλείου, ἢ ὡς ἀγχεμάχου ὅπλου, ἀλλὰ καὶ ὡς τηλεμάχου τοιούτου, τὸ ρίψιμον τοῦ λίθου μακράν, πρὸς ἐπιμήκυνσιν καὶ ἰσχυροποίησιν τοῦ ἄνω ἄκρου, ἐπετέλεσε σταθμὸν κολοσσιαίας σημασίας διὰ τὴν διανοητικὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξίν του. Ἡ περαιτέρω ἐπεξεργασία τοῦ λίθου ἦτο φυσικὴ συνέπεια τῆς ἀναπτύξεως ταύτης. Βαθμηδὸν ἤρχισε νὰ ἐκλέγῃ τοὺς καλύτερον προσαρμοζομένους εἰς τὸ ἔργον (ἐργασίαν οἰκιακήν, ἢ ἄμυναν καὶ ἐπίθεσιν κατ' ἐχθρῶν), σκληροτέρους ἢ αἰχμηροὺς κτλ. Τὸ ἐπιτελούμενον ἔργον ἢ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς χρήσεως γενικῶς ὤξυνε τὸν νοῦν, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο νὰ διορθοῖ τὴν φύσιν, διὰ τῆς δι' ἄλλου λίθου σκληροῦ ἐπεξεργασίας, δι' ἀποκοπῆς ἀπ' εὐθείας ἐκ τῶν βράχων μετὰ ἐκλογὴν τοῦ καταλληλοτέρου πετρώματος (σκληρὸν καὶ στερεὸν) κ.τ.λ. Κατώρθωσε δ' ἐν τέλει νὰ παραγάγῃ τελειότατα ὅπλα (καὶ ἐργαλεῖα) ἐπαρκοῦντα εἰς τὰς στοιχειώδες βιοτικὰς ἀνάγκας του. Ὁπωσδήποτε, ἐπὶ πολλὰς ἑκατοντάδας χιλιάδων ἐτῶν, κατὰ τοὺς μετριωτέρους ὑπολογισμούς, τὸ προανθρώπειον καὶ ἀνθρώπειον ἐκεῖνο ἀρχικὸν ὂν ἠδυνήθη νὰ ζήσῃ καὶ ἀναπτυχθῇ, ἀμυνόμενον κατὰ τῶν πολυειδῶν καὶ ἀπείρως ἰσχυροτέρων ἐχθρῶν του καὶ ποριζόμενον τὴν λείαν του διὰ τῶν φυσικῶν του ἀσθενεστάτων ὅπλων καὶ τῶν στοιχειωδεστάτων ἐκείνων ξύλων καὶ λίθων. Ἄνευ δηλαδὴ φυσικῶν ἀμυντικῶν τοὐλάχιστον ὅπλων καὶ γυμνὸς ἐμφανισθεὶς εἰς τὸν κόσμον ὁ ἄνθρωπος, ἠδυνήθη καὶ ὅπλα νὰ κατασκευάσῃ καὶ ἔνδυμα νὰ ἀποκτήσῃ καὶ ὄχι μόνον νὰ ζήσῃ καὶ νὰ ἀνταπεξέλθῃ κατὰ τῶν καταστρεπτικῶν ἐκείνων τῶν γεωλογικῶν χρόνων κοσμογονικῶν περιστάσεων καὶ τῶν ἀπείρως ἰσχυροτέρων ἄλλων ἐμβίων ὄντων, μὴ ἐξαφανισθείς, ὅπως ἦτο λίαν φυσικὸν καὶ ὅπως συνέβη με τόσα ἄλλα ἀπείρως αὐτοῦ ἰσχυρότερα ζῷα, ἀλλὰ καὶ νὰ πληθυνθῇ καὶ νὰ καταλάβῃ ὁλόκληρον τὴν γῆν, διασπαρεὶς ἀπὸ τὰ ὀλίγα ἢ περισσότερα μέρη τῆς γεννήσεώς του καὶ νὰ κυριαρχήσῃ ἐπὶ τοῦ ἄλλου ἐμβίου κόσμου. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν κολοσσιαίαν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐγκεφάλου του ποσοτικῶς καὶ ποιοτικῶς. Ἡ ἀνάπτυξις δὲ αὕτη ἐπετεύχθη μετὰ τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ σώματος καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῶν χειρῶν, ἐλευθερωθεισῶν ἀπὸ τῆς βαδιστικῆς λειτουργίας. Τοὺς μακροτάτους ἐκείνους χρόνους, καθ' οὓς ὁ ἄνθρωπος ἔζη μὲ τὰ στοιχειώδη ἐκεῖνα ὅπλα (καὶ ἐργαλεῖα) ἐκ λίθου, ἐκάλεσαν γενικῶς **λιθικὴν** ἐποχὴν τῆς προϊ-

Digitized by Google

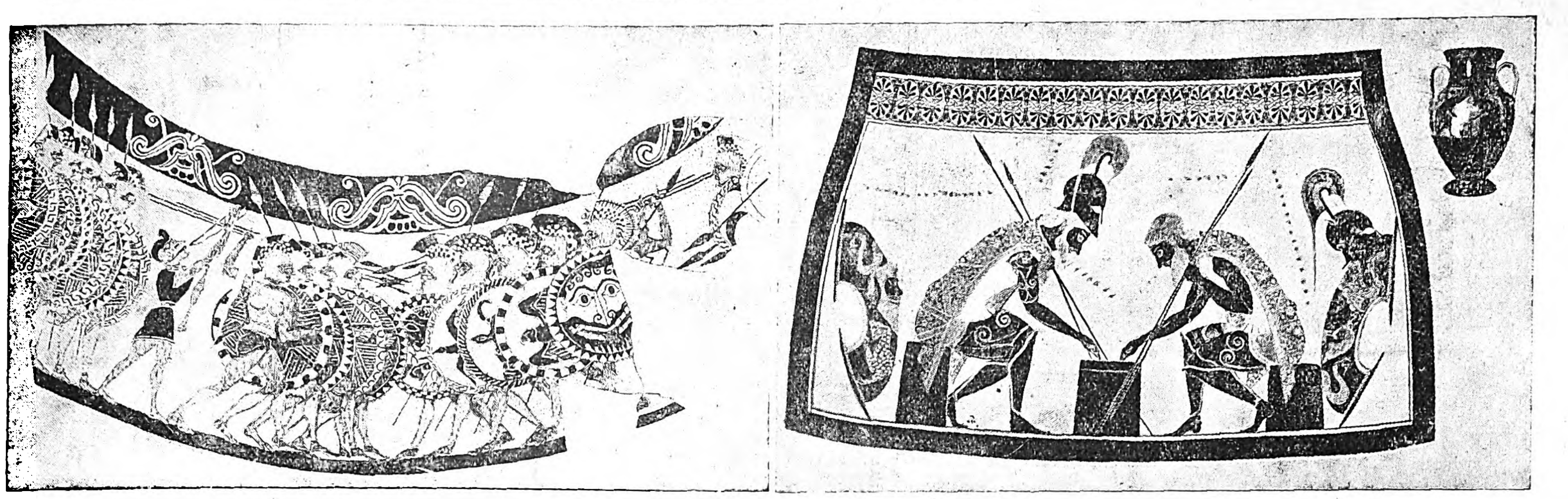

Ὁπλισμὸς τῶν ἀρχαίων : 1) Πολεμισταὶ μαχόμενοι. 2) Αἴας καὶ Ἀχιλλεὺς παίζοντες ἐπὶ τοῦ ἄβακος.

[Κατ' ἀρχαίας ἀγγειογραφίας.]

στορίας τοῦ ἀνθρώπου. Μόλις δὲ ἀπὸ ὀλίγων χιλιετηρίδων ἐγνώρισεν οὗτος τὰ μέταλλα καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν *μεταλλικὴν* ἐποχήν. Ἡ ἀλήθεια αὕτη, ἂν καὶ ὑπό τινων διατυπωθεῖσα καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ὑπὸ τοῦ Ἡσιόδου καὶ βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Λουκρητίου διὰ τῶν στίχων:

Arma antique manus, ungues, dentesque fuerunt
Et lapides, et item sylvarum fragmina rami,
Posterius ferri vis est, aerisque reperta;
Sed prior aeris erat quam ferri cognitus usus

δὲν ἐγένετο ἀντιληπτὴ ἢ ἐσχάτως μόλις, ἐκ τῆς ἀνθρωπολογικῆς ἐρεύνης τῶν φυσικὸν βίον ἀγουσῶν φυλῶν τῆς σήμερον, πολλοὶ τῶν ὁποίων, ἀγνοοῦντες τὰ μέταλλα, εὑρίσκονται καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς τὴν λιθικὴν ἐποχήν. Πρότερον ἀνευρίσκοντο μέν, ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ἤδη, λίθοι παράξενοι, ὅμοιοι καὶ συνιστάμενοι ἐκ ξένου πρὸς τὸ τοῦ ἑκάστοτε ἐδάφους ὑλικόν, καὶ δὴ ἐντὸς ἢ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, παρεξηγήθησαν ὅμως ἔκτοτε ὑφ' ὅλων τῶν λαῶν καὶ κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς δὲ καὶ νεωτέρους χρόνους ἀκόμη, θεωρούμενοι οὐχὶ ὡς ἔργα ἢ χρησιμοποιηθέντα ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης χειρὸς ἀντικείμενα, ἀλλ' ὡς πίπτοντα ἐξ οὐρανοῦ μετὰ τοῦ κεραυνοῦ. Ἐκαλοῦντο δὲ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων *κεραύνια*, ὑπὸ τῶν νεωτέρων δὲ *ἀστροπελέκια*. Περίεργον δ' εἶναι ὅτι καθ' ὅλον τὸν κόσμον εἰς τὰ λίθινα ταῦτα εὑρήματα ἀπεδίδοντο μαγικαὶ ἰδιότητες. Πανταχοῦ ἐφέροντο ὡς περίαπτα. Ἀπετέλουν οἰωνοὺς διὰ τὴν νίκην κατὰ τῶν ἐχθρῶν, τὴν ἀποφυγὴν κακῶν κλπ. Πολλαχοῦ δὲ καὶ σήμερον ἔτι χρησιμεύουν διὰ τὸν αὐτὸν σκοπόν, ἀνευρισκόμενα ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Περιεργότερον δ' εἶναι ὅτι ταῦτα ἦσαν γνωστὰ καὶ μὲ τὴν πραγματικὴν σημασίαν των: *πελέκεις* καὶ *αἰχμαὶ βελῶν*. Ἀπὸ τῆς ΙΣΤ' ὅμως ἑκατονταετηρίδος ὑπὸ πολλῶν ἤρχισε νὰ ἀποδίδηται ἡ δέουσα σημασία εἴς τινας τοὐλάχιστον τῶν λίθων τούτων (κοινὰ κεραύνια ἢ αἰχμαὶ βελῶν), κυρίως δὲ ὑπὸ τοῦ Μερκάτη, ἰατροῦ τοῦ πάπα Κλήμεντος Η', καθωρίσθη ὅτι ἀνήκουν εἰς τὰ ἔργα τῆς χειρὸς τοῦ ἀνθρώπου τῶν σκοτεινῶν τοῦ παρελθόντος χρόνων. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἔπρεπε νὰ παρέλθουν ἑκατονταετηρίδες ὅλαι, διὰ νὰ ἐπιβεβαιωθῇ τοῦτο ἀδιασείστως, διὰ τῆς ἀνευρέσεως ἰδίᾳ μετ' αὐτῶν τῶν λειψάνων τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, τῶν σκελετῶν. Τὴν σπουδαιοτέραν συμβολὴν ὀφείλει ἡ προϊστορικὴ ἐπιστήμη εἰς τὸν Boucher-de-Perthes, τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ'. Καὶ αἱ πλουσιώταται συλλογαὶ αὐτοῦ, ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Abbeville, παρεξηγήθησαν ἐπὶ πολὺ ἐν τῇ πατρίδι του, μέχρις ὅτου ἡ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἐπιστημόνων παραδοχὴ τῶν ἀπόψεών του ἐγένετο βαθμηδὸν παραδεκτὴ καὶ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης καθόλου, ἱδρυθείσης τῆς *προϊστορικῆς ἀρχαιολογίας* (ἢ *ἀνθρωπολογίας*), ἧς ὁ Perthes θεωρεῖται ἱδρυτής. Ὁ Δανὸς Thomson πρῶτος διέκρινε τῷ 1836, καὶ μετὰ τὰς νέας ἀνασκαφὰς ἐν Σκανδιναυΐᾳ, τὴν ὅλην προϊστορικὴν περίοδον τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου (ἐκ τῆς τέχνης του) εἰς τρεῖς ἐποχάς, τὴν *λιθικήν*, τὴν *χαλκῆν* καὶ τὴν *σιδηρᾶν*, ἀναλόγως τῆς σειρᾶς τῆς ἀνακαλύψεως τῶν μετάλλων.

Ὁπωσδήποτε, τὸ πρῶτον ὅπλον, ὅπερ κατειργάσθη ὁ ἄνθρωπος, πλὴν τοῦ ξύλου, τοῦ ὁποίου δὲν δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ἴχνη, εἶναι τὸ λίθινον. Καὶ ἐπειδὴ κατὰ πρῶτον ἐχρησιμοποίησεν ὡς ὅπλα τοὺς λίθους αὐτουσίους, ὅπως εἶχον, ἄνευ δηλαδὴ κατεργασίας, εἶναι φυσικὸν ὅτι καὶ τούτων τὰ ἴχνη διαφεύγουν ἡμᾶς, ἅτε μὴ διαφερόντων ἀπὸ τὰ θραύσματα τῶν πετρωμάτων, ἅτινα δὲν ἐχρησιμοποίησεν. Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα ἀκόμη νὰ διακρίνωμεν ἂν ἐπὶ ἑνὸς τεμαχίου λίθου ὑπάρχει βουλητικὴ τοῦ ἀνθρώπου κατεργασία, πολλάκις δὲ δυσχερὴς καὶ ἡ διάγνωσις ἐπί τινων, χρησιμοποιηθέντων ὡς ἐργαλείων, ἂν αἱ «διορθώσεις» προέρχωνται κἂν ἀπὸ τὴν χρῆσιν ἔστω καὶ μόνον ἐκ τῆς κρούσεως κατὰ τὴν δι' αὐτῶν ἐργασίαν οἱανδήποτε, ἢ εἶναι ἔργον τῆς φύσεως, ὕδατος, πυρός, πιέσεων κλπ. Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ σπουδαιότερος λόγος τῆς ἀμφισβητήσεως τῆς ὑπάρξεως καὶ τοιούτων στοιχειωδῶν ὅπλων (καὶ ἐργαλείων), τῶν κληθέντων *ἠωλίθων*. Πρέπει δηλαδὴ νὰ λαμβάνεται πρὸ ὀφθαλμῶν ἢ ὅτι τὰ ἴχνη, ἅτινα ἀφῆκεν ἡ κατεργασία τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τοῦ λίθου, ἦσαν στοιχειωδέστατα καὶ δὲν τὰ εὑρίσκομεν, ἢ ὅτι εἶναι αὐτὰ τὰ εὑρισκόμενα ἐπὶ τῶν καλουμένων ἠωλίθων, διότι δὲν ἠδύναντο νὰ εἶναι καὶ ἐμφανέστερα. Πάντως ἡ *ἠωλιθικὴ* καλουμένη ἐποχὴ τοῦ *τριτογενοῦς* (*πλειοκαίνου* καὶ πρὶν) λίαν ἀμφίβολα ὅπλα τοῦ ἀνθρώπου μᾶς ἔδωκε μέχρι σήμερον. Δὲν ἔχομεν δὲ ἴχνος ἀσφαλὲς τοῦ σώματός του. Παρ' ὅ ταῦτα οὐδεμία πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία, διὰ πολλοὺς λόγους καὶ δὴ διὰ τὸ εὐνοϊκὸν τοῦ τριτογενοῦς αἰῶνος εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμβίου κόσμου, διὰ τὴν λογικὴν συνέπειαν ὅτι ὁ τέλειος σχεδὸν ἄνθρωπος τῆς τεταρτογενοῦς περιόδου προϋποθέτει τὴν ὕπαρξιν κατωτέρας ἐξελίξεως ἀνθρωπείων ὄντων, ἀρκούσης ἀναπτύξεως, ὥστε νὰ γνωρίζωσι τὸ πῦρ καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ λίθου, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔζησε καὶ μετεχειρίζετο τὸ στοιχειῶδες λίθινον ὅπλον του πολὺ πρὸ τῆς περιόδου καθ' ἣν εὑρίσκομεν ἀσφαλῆ τὰ ἴχνη του.

Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἤδη τοῦ τεταρτογεναῦς (παλαιοτεταρτογενοῦς) ἐμφανίζονται σαφεῖς οἱ λίθοι οἱ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου κατειργασμένοι (*παλαιολιθικὴ* ἐποχή). Κατ' ἀρχὰς πρόκειται περὶ χονδροειδῶν, ᾠοειδῶν ἢ ἐπιμήκων λίθων (πυρίτου ἢ ἄλλου σκληροῦ ὑλικοῦ), ἐνίοτε αἰχμηρῶν, διὰ τῆς ἐκτομῆς παρασχίδων, μόλις διακρινομένων ἀπὸ τῶν φυσικῶς διαμορφωθέντων τοιούτων. Οὗτοι ἀνήκουν εἰς τὴν *προχελλαίαν* ἐποχήν. Οἱ λίθοι οὗτοι ἐχρησίμευον φυσικὰ καὶ ὡς ὅπλα, ἀλλὰ καὶ διὰ διαφόρους ἄλλας ἀνάγκας.

Πραγματικὰ ὅμως ἔργα παρέχει ἡ *χελλαία* ἐποχή, ἡ πρώτη τυπικὴ περίοδος τεχνικῆς ἐπεξεργασίας. Χαρακτηριστικὸν ταύτης εἶναι τὸ πρωτογενὲς ἐργαλεῖον, ἢ *ἀμυγδαλόσχημον*, ἐργαλεῖον καὶ ὅπλον συγχρόνως, χρησιμοποιούμενον δι' ὅλας τὰς στοιχειώδεις ἀνάγκας τοῦ πρωτογόνου ἐκείνου παλαιοῦ ἢ νεαντερταλίου ἀνθρώπου. Ἐμφανίζεται ὡς ἐπεξειργασμένος ᾠοειδὴς λίθος, πεπλατυσμένος, χρησιμοποιούμενος διὰ συγκρατήσεως ἐν τῇ παλάμῃ ὡς ἐγχειρίδιον ἢ μάχαιρα (ἀλλὰ καὶ ὡς ἐργαλεῖον πρὸς τομήν, ἀπόξεσιν κλπ.), ἢ καὶ ῥιπτόμενον ὡς ὅπλον. Ἀλλὰ καὶ αἱ ἐκ τῆς ἐπεξεργασίας, διὰ τῆς κρούσεως δι' ἄλλου λίθου (κρούστου) παραγόμεναι παρασχίδες ἐχρησιμοποιοῦντο φυσικὰ καὶ ὡς ὅπλα τέμνοντα καὶ ὡς ἐργαλεῖα. Τὸ πρωτογενὲς τοῦτο ὅπλον (καὶ ἐργαλεῖον) κατεσκεύαζεν ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ πολλὰς χιλιετηρίδας, τροποποιούμενον ἑκάστοτε ἢ καὶ ἀμετάβλητον, πανταχοῦ δὲ τοῦ κόσμου κατασκευάζεται ἀκόμη καὶ σήμερον εἴς τινας λαοὺς ὑπολειφθέντας εἰς τὸν πολιτισμόν. Τὸ τυπικὸν ὅμως ἀμυγδαλοειδὲς ἐξαφανίζεται ὁριστικῶς εἰς τὴν ὡρινιάκιον περίοδον.

Κατὰ τὴν *ἀχίλλειον* ἐποχὴν τὸ πρωτογενὲς τοῦτο ὅπλον τοῦ ἀνθρώπου τροποποιεῖται τελειοποιούμενον. Τὰ χείλη του εἶναι λεπτά, εὐθύγραμμα, μὲ λεπτοτάτας διορθώσεις διὰ κρούσεως. Τινὰ φέρουν καὶ «πτέρναν», δηλαδὴ ἄθικτον τὸν φλοιὸν εἰς τὸ ἕν, πλατύτερον, ἄκρον, πρὸς κράτησιν ἐν τῇ παλάμῃ. Ἄλλα εἶναι τρίγωνα ἢ μάχαιραι ἢ ἐγχειρίδια. Ἡ *μουστιαία* ἐποχὴ χαρακτηρίζεται διὰ τῆς σμικρότητος τοῦ πρωτογενοῦς τούτου ὅπλου, τοῦ χρησιμεύοντος ὅμως καὶ διὰ πᾶσαν ἄλλην χρῆσιν τοῦ ἀνθρώπου. Εὑρίσκομεν ὅμως ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ ὅπλον καὶ ἄλλας μορφάς, ἰδίᾳ τὴν *αἰχμήν*, ἥτις κυριαρχεῖ ἔκτοτε, ἐξαφανιζομένου τοῦ ἀμυγδαλοειδοῦς μετὰ τῆς μουστιαίας.

Ἡ *ὡρινιάκιος* ἐποχὴ τοῦ νεωτέρου πλέον παλαιολιθικοῦ, ἡ χαρακτηριζομένη διὰ τῆς ἐμφανίσεως τῆς γλυφίδος καὶ τῆς καλλιτεχνικῆς ἐκφάνσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς κατεργασίας τοῦ ὀστοῦ, ἐμφανίζει διάφορα ὅπλα, μαχαίρας ἐκ μακρῶν θραυσμάτων καὶ αἰχμὰς δοράτων ἰδίᾳ ἐκ λίθου, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὀστοῦ. Πρόκειται ἀσφαλῶς περὶ νέων ἀνθρώπων, νέων φυλῶν. Ἡ *σολουτραία* ἐποχὴ χαρακτηρίζεται διὰ τῶν κλασσικῶν ἐν εἴδει φύλλου δάφνης ἐπεξειργασμένων, τελειοτάτων πολλάκις, αἰχμῶν ἐκ λίθου, χρησιμοποιουμένων κυρίως ὡς μαχαιρῶν καὶ τῶν αἰχμῶν μετ' ἐγκοπῆς διὰ τὰ ἀκόντια καὶ βέλη. Κατὰ τὴν *μαγδαληναίαν ἐποχήν*, καθ' ἣν ἡ κατεργασία τοῦ πυρίτου λίθου ὑπολείπεται τῆς τοῦ ὀστοῦ, ἔχομεν ἰδίᾳ μικροβιομηχανίαν ποικιλωτάτων λεπίδων, αἰχμῶν διὰ βέλη καὶ δόρατα, ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πρώτων ὑλῶν. Χαρακτηριστικὸν ὅπλον ἐμφανίζεται ὁ κάμαξ ἐκ κέρατος, μὲ μίαν ἢ δύο σειρὰς ὀδόντων. Κατὰ τὴν *μεσολιθικὴν* ὅμως ἐποχὴν ἔχομεν τὴν μείζονα ἀνάπτυξιν τῆς μικροβιομηχανίας εἰς λεπτοτάτας αἰχμὰς κλπ. (ταρντενουάσιος, καμπίνιος) καὶ λεπίδας καὶ μαχαίρας καὶ ἐγχειρίδια. Ἡ *νεολιθικὴ* ἐποχή, μὲ τὴν λέανσιν τοῦ πελέκεως καὶ τὴν ἐμφάνισιν τῆς καταπληκτικῆς ποικιλίας τῶν αἰχμῶν βελῶν καὶ δοράτων, μὲ τὸν κεφαλοθραύστην ἐκ κέρατος, λίθου καὶ ὀστοῦ καὶ ἄλλα ἀρίστης κατεργασίας καὶ πρακτικῆς μορφολογίας ὅπλα, ἔδωκε τὴν κατεύθυνσιν εἰς τὴν μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν μετάλλων ποικίλην κατασκευὴν τῶν ὅπλων ἀμύνης καὶ ἐπιθέσεως. Αἱ *μεταλλικαὶ* ἐποχαί, ἡ *χαλκῆ*, ἡ *ὀρειχαλκίνη* καὶ ἡ *σιδηρᾶ* τέλος, ἐνεφάνισαν βαθμηδὸν προοδευτικὴν ἐξέλιξιν, ἀπὸ τῆς πρώτης ἀντιγραφῆς τῶν λιθίνων στοιχειωδῶν ὅπλων μέχρι τῶν τελειοτάτων προϊστορικῶν τοιούτων, τῆς Προσθίας Ἀσίας, τῆς Αἰγύπτου, τῶν Μυκηνῶν, τῶν Ἁλστατττείων καὶ Λατενίων κλπ. τῶν διαφόρων μεταλλικῶν περιόδων τοῦ κόσμου. Ἡ ἐξέλιξις τῆς σπάθης, τοῦ ἐγχειριδίου κλπ. ἀποτελοῦν ὁλόκληρον ἐπιστήμην, λίαν ἐνδιαφέρουσαν διὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πολεμικοῦ μένους τοῦ ἀνθρώπου.

Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

— *[Ἱστ. Τέχν.]* Ἤδη ἀπὸ τῶν πρώτων βημάτων τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ ἡ ὁπλοποιία, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πρώτῃ οἰκιακῇ βιοτεχνικῇ μορφῇ της, συνεδέθη μετὰ τῆς ἐξελίξεως τῶν καλῶν τεχνῶν. Ἡ πρὸς τὸ ὅπλον ἐκτίμησις καὶ ἀγάπη τοῦ πρωτογόνου ἀνθρώπου, κυνηγοῦ ἢ πολεμιστοῦ, ἀπετέλεσεν, ὡς καὶ νῦν εἰς τοὺς κατὰ φύσιν βιοῦντας λαούς, τὴν ἀφετηρίαν τῆς συνδέσεως ταύτης. Ἀκόμη πρὸ τῆς ἀναπτύξεως ἰδίων ἐργαστηρίων διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ὅπλου, ὁ κυνηγὸς καὶ πολεμιστὴς ἀπέβη τεχνίτης τοῦ λίθου, τοῦ ξύλου ἢ τοῦ μετάλλου, κοσμήσας τὸ ὅπλον δ' ἀξιολόγων διακοσμήσεων καὶ ποικιλμάτων. Πᾶσα δὲ περαιτέρω ἀνάπτυξις τῆς τεχνικῆς κατὰ κανόνα ἐχρησιμοποιήθη καὶ εἰς τὴν ὁπλοποιίαν, ὥστε μία λελογισμένως κατηρτισμένη συλλογὴ ὅπλων ἑνὸς λαοῦ νὰ εἶναι πλήρως ἐνδεικτικὴ τῆς τεχνικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἐξελίξεως τοῦ πολιτισμοῦ του. Παλαιότατα δείγματα τῆς ἐν Ἑλλάδι καλλιτεχνικῆς ὁπλοποιίας δύνανται νὰ λογισθοῦν τὰ χρυσοκόλλητα ἐγχειρίδια τῶν μυκηναϊκῶν τάφων (χαλκᾶ, ἐφ' ὧν, δι' ἐμπαίσεως χρυσοῦ, ἠλέκτρου καὶ ἄλλης ὕλης, παρίστανται χαριτωμέναι εἰκόνες τοῦ ζωϊκοῦ καὶ φυτικοῦ βασιλείου), ἔτι δὲ ἡ φοινικικῆς τεχνοτροπίας ἀσπὶς τοῦ ἐν Κρήτῃ Ἰδαίου ἄντρου (ἐφ' ἧς κατὰ ζώνας περιφερικὰς ἐξεικονίζονται ζωϊκαὶ παραστάσεις)· πρὸς ταῦτα παραβλητέα ἡ περίφημος ἐκ χαλκοῦ, χρυσοῦ, ἀργύρου καὶ κασσιτέρου «ἀσπὶς τοῦ Ἀχιλλέως», ἔργον τοῦ Ἡφαίστου (περιγραφομένη ἐν Σ 478—608 τῆς Ἰλιάδος καὶ φέρουσα εἰς πέντε ζώνας ὀνομαστὰς παραστάσεις) καὶ ὁ ἐκ «μέλανος κυάνοιο», χρυσοῦ καὶ κασσιτέρου θώραξ τοῦ Ἀγαμέμνονος, δῶρον τοῦ Κινύρα (Ἰλιάδ. Λ 19—28). Ἐν γένει οἱ ἀσπιδοπηγοί, θωρακοποιοί, κρανοποιοί, ξιφουργοὶ κτλ. τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐξεπόνησαν ἀριστουργήματα, ὧν πλήρη ἰδέαν δύναταί τις νὰ λάβῃ καὶ ἐκ μόνης τῆς μελέτης γλυπτῶν μνημείων καὶ τῶν ἀγγειογραφιῶν. Ἀνάλογα ὅπλα κατέλιπον καὶ

Digitized by Google

οἱ ἀνατολικοὶ πολιτισμοὶ καὶ οἱ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, ἡ δὲ κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους ἀνάπτυξις τῆς ἐν γένει μεταλλοτεχνίας καὶ τῆς *δαμασκηνώσεως* εἰδικῶς, σὺν τῇ ἐμφανίσει τῆς βαρείας μεσαιωνικῆς πανοπλίας, συνετέλεσαν εἰς μεγαλυτέρας ἔτι καλλιτεχνικὰς δημιουργίας ἐπὶ τοῦ ὁπλισμοῦ. Κολεοὶ μαχαιρῶν, λαβαὶ ξιφῶν, κράνη, ἀσπίδες καὶ θώρακες διεκοσμήθησαν διὰ περιφήμων πλαστικῶν ἢ γραφικῶν παραστάσεων. Τὰ δαμασκηνὰ ξίφη τῶν Μαυριτανῶν τῆς Ἱσπανίας καὶ τῶν Λομβαρδῶν καὶ Τοσκανῶν τῆς Ἰταλίας, αἱ μεσαιωνικαὶ φραγκικαὶ καὶ νορμανδικαὶ ἀσπίδες, οἱ μεταλλόπλεκτοι θώρακες, ὁλόγλυπτοι πανοπλίαι ὡρισμένων τεχνιτῶν, τὰ ἀδαμαντοκόλλητα κράνη κ. ἄ. ἀποτελοῦν σήμερον περιζήτητα ἀντικείμενα διὰ τοὺς συλλέκτας καὶ τὰ μουσεῖα. Μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ πυροβόλου ὅπλου τὸ τυφέκιον ἀπετέλεσε σπουδαιότατον ἔδαφος διὰ τὴν ἀνάπτυξιν της διακοσμητικῆς ξυλογλυπτικῆς, ξυλοποικιλτικῆς καὶ τῆς ἐν γένει ξυλοτεχνίας, ἰδίως παρὰ τοῖς μουσουλμανικοῖς λαοῖς καὶ ἐξ αὐτῶν παρὰ τοῖς λαοῖς τῶν Βαλκανίων· τὰ κιρκασιανὰ τυφέκια ἐν Ἀνατολῇ καὶ τὰ σερβικὰ ἐν τῇ Δύσει ἀποτελοῦν κάλλιστα μνημεῖα, ἀνάλογα τῶν ὁποίων ὁ συλλέκτης δύναται νὰ εὕρῃ καὶ παρ' ἡμῖν ἐνίοτε, ἀνήκοντα εἰς τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους τῆς τουρκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι.

Λόγῳ τῆς ἰδιαιτέρας ταύτης ἀναπτύξεως τῶν καλῶν τεχνῶν ἐν τῇ ὁπλοποιίᾳ παντὸς χρόνου καὶ λαοῦ, ἔτι δὲ πλέον καὶ διὰ καθαρῶς ἱστορικοὺς λόγους, ἐδημιουργήθη, ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀναγεννήσεως, ἰδιαιτέρα κίνησις διὰ τὸν καταρτισμὸν συλλογῶν ὅπλων. Τὰ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων, τῶν ἀριστοκρατῶν, τῶν γαιοδεσποτῶν καὶ ἄλλων φιλοτέχνων ἰδιωτῶν ἀπέκτησαν ἰδίας «αἰθούσας ὅπλων», οἵας ἔχουν καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ὠργανωμένων σημερινῶν μουσείων, αἱ μεγάλαι στρατιωτικαὶ συλλογαί, τὰ κρατικὰ ὁπλοστάσια, κ. τ. λ. Διεκρίθησαν δὲ ἐκ τῶν συλλογῶν αὐτῶν ἐν Εὐρώπῃ μὲν αἱ τῶν μοναρχῶν τῆς Αὐστρίας, αἱ τῶν εὐγενῶν τῶν ἰταλικῶν πόλεων καὶ αἱ τῶν γαιοδεσποτῶν τῆς Ἀγγλίας, ἐν Ἀνατολῇ δὲ αἱ συλλογαὶ τῶν Ἰνδῶν μεγιστάνων (μυθώδους πλούτου) καὶ τῶν Ἀράβων πολεμιστῶν καὶ φυλάρχων (λιτόταται καὶ ἐξεζητημένως καταρτιζόμεναι.) Νῦν ἀξιόλογοι συλλογαὶ ἀπόκεινται ἐν Λονδίνῳ (Οὐΐντσορ), ἐν Βιέννῃ (πρώην Μουσεῖον Αὐλῆς), ἐν Παρισίοις (Μουσεῖον στρατοῦ ἐν τῷ Μεγάρῳ τῶν Ἀπομάχων), ἐν Βερολίνῳ, Δρέσδῃ, Νυρεμβέργῃ καὶ Μονάχῳ, ἐν Βέρνῃ, Ζυρίχῃ, Ἑνετίᾳ (Βασιλικὴ Ὁπλοθήκη), Φλωρεντίᾳ (Ἐθνικὸν Μουσεῖον), Βαρκελώνῃ (Δημοτικὸν Μουσεῖον), Μαδρίτῃ (Βασιλικὴ Ὁπλοθήκη).

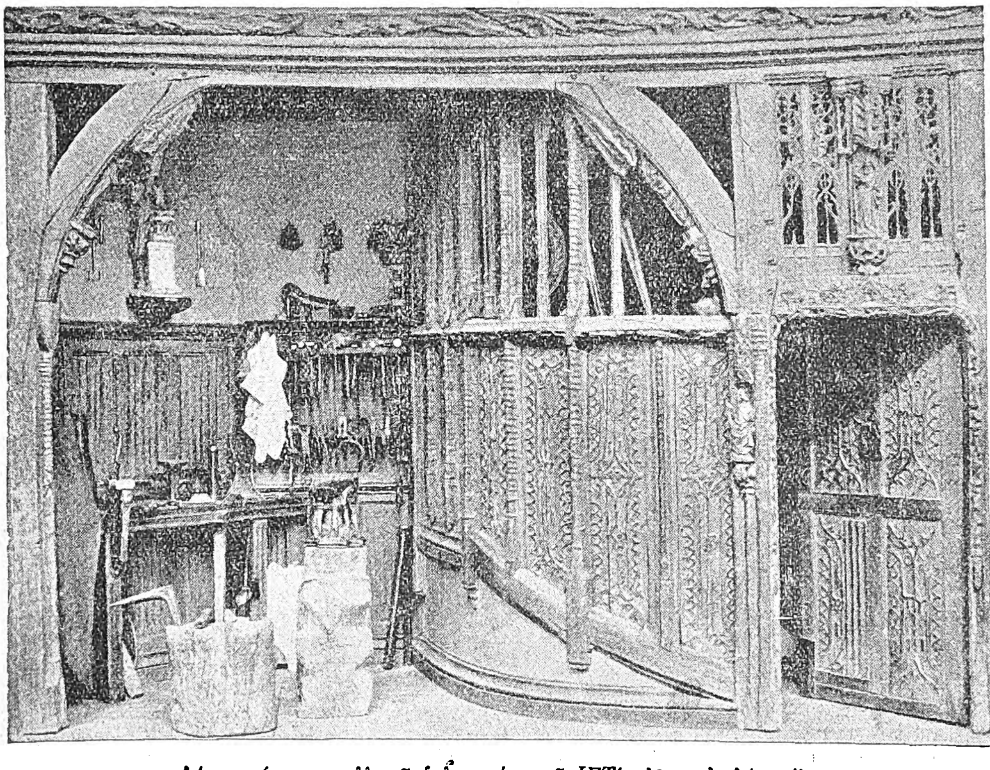

Ἀναπαράστασις γαλλικοῦ ὁπλοποιείου τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἐν Ἀμπρίλ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *W. Böheim*, Meister der Waffenschmiedtkunst von XII bis ins XVIII Jahrhundert (Βερολῖνον 1897).—*Boutell*, Arms and armour in antiquity and the middle age (Νέα Ὑόρκη 1896). — *A. Demmin*, Guide des amateurs des armes (Παρίσιοι 1879).—*J. Drumond* καὶ *J. Anderson*, Ancient Scottish Weapons (1881).—*W. Egestan of Tatton*, An illustrated handbook of Indian arms (Λονδῖνον 1880).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Indian and Oriental armour (1896).—*L. Gosne*, L'art japonais (Παρίσιοι 1893). — *Hough*, Primitive American Armour (Οὐάσινγκτων 1896). — *G. F. Laking*, A record of European Armours and Arms (Λονδῖνον 1920—1922).

Κατάλογοι συλλογῶν: A. Angelucci, Catalogo della Armeria Reale (Τουρῖνον 1890).—*Barado*, Museo militar (Βαρκελώνη 1882—1886).—*Βαρώνου De Cosson*, Le cabinet d'armes de Maurice de Talleyrand Perigord duc de Dino (Παρίσιοι 1901).—*G. De Luccia*, La sala d'armi nell'museo dell'Arsenale di Venezia (Ρώμη 1918).—*I. Gelli* καὶ *G. Moretti*, Gli armaroli Milanesi (Μιλᾶνον 1903).—*A. Grosz*, Die harnisch Sammlungen des Kunsthist. Museums in Wien (Βιέννη 1925).—*G. F. Laking*, The armoury of Windsor Gastle (Λονδῖνον 1906).—*F. Leitner*, Die Waffensammlung des österreichischen Keiserhauses im k. k. Artillerie-Arsenal (Βιέννη 1866—1870).—*A. Lensi*, Il Museo Stibbert, Catalogo delle sale delle armi europee (Φλωρεντία 1918).—*Niox*, Le Musée d'Armée (Παρίσιοι 1917).—*V. de Valencia de Don Juan*, Catálogo histórico-descriptivo de la Real Armería de Madrid (Μαδρίτη 1898).

Π. Ν. Π.

—*[Διεθν. Δίκ.]* Ἀπὸ παλαιοτάτης ἐποχῆς κρατεῖ ἡ ἀντίληψις ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται ἡ χρῆσις παρὰ τῶν ἐμπολέμων ὅπλων δυναμένων νὰ ἐπιφέρωσιν ἀλυσιτελῶς αἱματοχυσίαν. Οὕτω, ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ ὅτι εἰς τὴν Ὀδύσσειαν (α 260—264) ὁ Ὅμηρος καταδικάζει τὴν χρῆσιν δηλητηριωδῶν ὅπλων, ὡς πρᾶξιν ἀντιβαίνουσαν πρὸς τὴν θέλησιν τῶν θεῶν· ἡ ἀντίληψις δ' αὕτη κρατεῖ ἔκτοτε καθ' ὅλην τὴν μακρὰν περίοδον, τῆς πεπολιτισμένης ἀνθρωπότητος καταδικασάσης συνεχῶς τὴν χρῆσιν ὅπλων, «ἅτινα αἱ ἀρχαὶ τοῦ ἐλέους καὶ τῆς χριστιανικῆς φιλανθρωπίας ἀποκρούουσιν», ὡς παρατηρεῖ ὁ Ch. Calvo. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα δὲν ἔλειψαν ἐπίσης αἱ ἀπαγορεύσεις κατὰ τῆς χρήσεως δηλητηριωδῶν καὶ φονικῶν ὅπλων· οὕτω ὁ πάπας Ἰννοκέντιος καὶ ἡ ἐν Λατερανῷ τῷ 1139 συνελθοῦσα σύνοδος ἀπηγόρευσαν διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 29 κανόνος, ἐπὶ ποινῇ ἀναθέματος, τὴν χρῆσιν ἐν πολέμῳ μεταξὺ χριστιανικῶν λαῶν τοῦ τόξου καὶ τῆς βαλλιστρίδος, ὡς ὅπλων τὰ μάλιστα φονικῶν. Σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου καὶ τῇ προόδῳ τοῦ πολιτισμοῦ αἱ προσπάθειαι πρὸς περιστολὴν τῆς χρήσεως τῶν δηλητηριωδῶν καὶ φονικῶν ὅπλων, τὰ ὁποῖα καθίστων τὰς πληγὰς τῶν τραυματιῶν ἀνιάτους, ἐντείνονται ὁλονέν, εὑρίσκουν δὲ ἠχὼ εἰς τὰς ἐσωτερικὰς νομοθεσίας τῶν διαφόρων κρατῶν, εἰς τὰς ἀποφάσεις ἐπιστημονικῶν σωματείων, εἰς τὰς διεθνεῖς διασκέψεις καὶ ἐκεῖθεν εἰς διαφόρους συνθήκας καὶ ἄλλας συμβάσεις, δι' ὧν τίθενται φραγμοὶ ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν μέσων, τῶν ὁποίων δύναται νὰ κάμῃ χρῆσιν ὁ ἐμπόλεμος πρὸς ἐξόντωσιν τοῦ ἀντιπάλου. Αἱ τοιαῦται κρατικαὶ ἢ διεθνεῖς πράξεις εἶναι: α) αἱ «Ὁδηγίαι» τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τοῦ 1863, β) ἡ σύμβασις τῆς Γενεύης τοῦ 1868, γ) ἡ «Δήλωσις» τῆς Πετρουπόλεως τοῦ αὐτοῦ ἔτους, διὰ τῆς ὁποίας ἅπασαι αἱ εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις ὑπεχρεώθησαν ν' ἀποφεύγωσιν ἀμοιβαίως, εἰς περίπτωσιν πολέμου, τὴν ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης χρῆσιν παντὸς βλήματος ἐλάσσονος τῶν τετρακοσίων γραμμαρίων βάρους, ἐκρηκτικοῦ ἢ πληρωμένου δι' ἐκπυρσοκροτουσῶν ἢ ἐμπρηστικῶν ὑλῶν, δ' ἡ «Δήλωσις» τῶν Βρυξελλῶν τοῦ 1874, ε') τὸ «Ἐγχειρίδιον τοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου» τοῦ 1880 καὶ τέλος στ') αἱ Συμβάσεις τῆς Χάγης τοῦ 1899 καὶ 1907. Βάσει τῶν ὡς ἄνω πράξεων σήμερον ἀπαγορεύεται ἐν καιρῷ πολέμου ἡ χρῆσις δηλητηρίου ἢ δηλητηριωδῶν ὅπλων (Σύμβ. Χάγης τοῦ 1907, ἄρθρ. 23 § α), ἢ ὑλῶν δι' ὧν εἶναι δυνατὸν ν' ἀναπτυχθοῦν μεταδοτικαὶ νόσοι (ἄρθρ. 13 Δηλώσ. Βρυξελλῶν), βλημάτων δι' ὧν ἐκτοξεύονται ἀσφυξιογόνα ἢ δηλητηριώδη ἀέρια (Δήλωσις ὑπογραφεῖσα κατὰ τὴν α' Συνδ. Χάγης), ὅπλων, βλημάτων ἢ ὑλῶν ἐπιφερουσῶν ἀνωφελεῖς πληγὰς (ἄρθρ. 23 § ε' τοῦ Καν. τῆς Συνδ. τῆς Χάγης) καὶ σφαιρῶν, αἵτινες ἐκρήγνυνται (σφαῖραι dum-dum, ἀπόφ. Συνδ. Χάγης 1899). Αἱ ἀπαγορευτικαὶ αὗται ἀρχαί, ἰσχύουσαι ἀπὸ μακροῦ, δὲν ἐτηρήθησαν πάντοτε κατὰ τοὺς διαφόρους καιροὺς παρὰ πολλῶν ἐμπολέμων· οὕτω οἱ Ἄγγλοι, διαρκοῦντος τοῦ πολέμου τοῦ Τράνσβααλ τοῦ 1899—1900, ὅπως καὶ οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ Βούλγαροι, κατὰ τοὺς δύο Βαλκανικοὺς πολέμους, ἔκαμον χρῆσιν σφαιρῶν dum-dum· διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου πάντες σχεδὸν οἱ ἐμπόλεμοι ἐχρησιμοποίησαν ἀσφυξιογόνα καὶ δηλητηριώδη ἀέρια, βλήματα βάρους μικροτέρου τῶν τετρακοσίων γραμμαρίων περιεχόντων εὐφλέκτους καὶ ἐκρηκτικὰς ὕλας, χειροβομβίδας κλπ.

Η. Γ. Κ.

— **ὅπλα ἐπαναληπτικά**· βλ. λ. ἐπαναληπτικὰ ὅπλα, τυφέκιον.

— **ὅπλα κυνηγετικά**. Τὰ ὅπλα ταῦτα χρησιμεύουσι κυρίως πρὸς θανάτωσιν τῶν παντοδαπῶν κυνηγεσίμων ἀγρίων ζῴων καὶ πτηνῶν. Μετὰ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς συνυπῆρξαν καὶ ταῦτα, ὡς ἀπαραίτητα ὄργανα τῆς ἀμύνης του κατὰ τῶν θηρίων, τῆς προμηθείας τῆς τροφῆς του καὶ τῆς ἐνδυμασίας του, παρηκολούθησαν δὲ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ προόδῳ καὶ τῷ πολιτισμῷ. Τὰ τῆς πρωτογενοῦς περιόδου κυνηγετικὰ ὅπλα ἦσαν λίθινα κατὰ τὴν νεολιθικὴν καὶ κέρατα καὶ ὀστᾶ φονευομένων θηρίων, κατὰ τὴν προϊστορικήν, μὲ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ χαλκοῦ καὶ τοῦ σιδήρου, τὰ ἐκ τοιούτων ὑλικῶν κατασκευαζόμενα, οἷα εἶναι τὰ ἀκόντια, τὰ τόξα, τὰ βέλη, ἡ κυνηγετικὴ μάχαιρα. Κατὰ τὴν ἔπειτα περίοδον ἡ τελειότης των χωρεῖ γοργότατα καὶ δὴ ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς πυρίτιδος καὶ τῆς χρησιμοποιήσεως ταύτης ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν καὶ Φλαμανδῶν, τὸ πρῶτον διὰ τὸ κυνήγιον γενικευομένης τῆς χρήσεώς της κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ὅτε κατεσκευάσθη κατ' αὐτὸ καὶ τὸ πρῶτον κυνηγετικὸν ὅπλον. Τοῦτο κατεσκευάζετο ἐξ ἑνὸς σιδηροσωλῆνος στενοῦ, στηριζομένου εἰς ὅλως ἰδιόρρυθμον κυρτὸν κοντάκιον, καὶ τὸ ὁποῖον ὑφίστατο συνεχεῖς τροποποιήσεις, ἰδίως ὡς πρὸς τὴν ἀνάφλεξιν τῆς πυρίτιδος, συντελουμένην διὰ πυρολίθου (κοιν. τσακμακόπετρα, στουρνάρι, τσακμάκι) μέχρι τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ὅτε λαμβάνει σταθερωτέραν πως μορφήν, ἥτις πάλιν μεταβάλλεται διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τῷ 1818 ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπὸ τοῦ Joseph Egg τοῦ καψυλλίου, τοῦ ἀντικαταστήσαντος τὸν πυρόλιθον καὶ δόντος οὕτω τὴν ὤθησιν τῆς κατασκευῆς τῶν δικάννων κυνηγετικῶν ὅπλων. Τὰ ἀρχικὰ ταῦτα κυνηγετικὰ ὅπλα, εἴτε μονόκαννα ὄντα, εἴτε δίκαννα, ἦσαν ἐμπροσθογεμῆ, ἡ χρῆσις δὲ αὐτῶν δὲν ἐξέλιπεν εἰσέτι, ἰδίως παρὰ τοῖς ἀγρόταις, ἕνεκα τῶν εὐκολιῶν, ἃς παρέχει τὸ γέμισμά των, δι' ὃ ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχῃ μόνον ἡ πυρῖτις, τὰ σκάγια καὶ τὸ καψύλλιον. Ἔκτοτε χωρεῖ ραγδαία ἡ τελειοποίησις τοῦ κυνηγετικοῦ ὅπλου, παρακολουθοῦντος τὸ πολεμικὸν καὶ τὸ κατ' αὐτὸ συμπληρούμενον ἢ τροποποιούμενον μὲ τὰς διαφορὰς τοῦ σκοποῦ, εἰς ὃν ἑκάτερον ἀπέβλεπεν, οὕτως ὥστε ἐν τῇ χρήσει τὸ κυνηγετικὸν ὅπλον μὲ τὰς τροποποιήσεις καὶ συμπληρώσεις τοῦ πολεμικοῦ ταχύτερον καὶ εὐρύτερον ἐν τῇ διαδόσει ἐχώρει ἢ τοῦτο ἐν τοῖς διαφόροις στρατοῖς. Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ βελονωτοῦ ὀπισθογεμοῦς πολεμικοῦ ὅπλου καὶ αἱ γενόμεναι δοκιμαὶ αὐτοῦ ἐν Πρωσσίᾳ τῷ 1848—1849 ἔδωκαν ὤθησιν εἰς τὴν μετατροπὴν τοῦ ἐμπροσθογεμοῦς κυνηγετικοῦ ὅπλου εἰς ὀπισθογεμές. Τὸ πρῶτον τοιοῦτον ἐγένετο ὑπὸ τοῦ ἐν Βερολίνῳ ὁπλοποιοῦ Barella, βάλλον διὰ χαρτίνου φυσιγγίου μὲ πυθμένα ἐκ λινοειδοῦς βαμβακεροῦ ὑφάσματος, ὅπερ δὲν ἔτυχεν εὐρείας διαδόσεως, διότι ὑφίστατο πολλάκις τὸ φυσίγγιον ἀφλογιστίαν. Τὴν συμπλήρωσιν καὶ τελειοποίησιν αὐτοῦ ἐπέτυχεν ὁ ἐν Παρισίοις ὁπλοποιὸς Lefaucheux τῷ 1852, συνθέσας τὸ πρῶτον ὀπισθογεμές, τὸ κατ' αὐτὸν ὀνομασθὲν ὅπλον Λεφωσέ, χρησιμοποιοῦν ἑνιαῖον ἐκ πεπιεσμένου χάρτου φυσίγγιον, τὸ ὁποῖον ἔτυχεν εὐρείας διαδόσεως ἰδίως ἐν Γαλλίᾳ, ὀλιγώτερον ἐν Βελγίῳ, κ. ἀλ. Ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ δὲν ἐβράδυνεν ἡ χρῆσίς του νὰ περιορίζηται ἕνεκα τῶν ἐλλείψεων ἰδίως τοῦ φυσιγγίου, τὸ ὁποῖον ἀνεφλέγετο πληττομένης ὑπὸ τῆς σφύρας τοῦ ὅπλου τῆς προεξεχούσης τοῦ φυσιγγίου βελόνης, τῆς προσηρμοσμένης εἰς τὸ καψύλλιον. Ἡ ἔλλειψις, ἣν παρουσίαζεν ἡ βελόνη τοῦ φυσιγγίου τοῦ ὅπλου Λεφωσέ, ὡδήγησεν εἰς τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ κεντροπλήκτου κυνηγετικοῦ ὅπλου, οὗ ἐφευρέτης μὲν εἶναι ὁ ἐν Λυττίχῃ τοῦ Βελγίου ὁπλουργὸς Bernimolin, κατασκευάσας ἤδη τῷ 1850 τοιαῦτα κεντρόπληκτα ὅπλα, ἀλλ' ἐλλείψει τοῦ καταλλήλου κεντροπλήκτου φυσιγγίου δὲν ἔτυχον διαδόσεως. Τὸ ἐλάττωμα τοῦ φυσιγγίου ἤρθη τῷ 1880 διὰ τῆς ἐφευρέσεως ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Langasher τοῦ καταλλήλου κεντροπλήκτου φυσιγγίου, τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς τελειότητος τοῦ κυνηγετικοῦ ὅπλου, τῶν προσπαθειῶν ἔκτοτε καταβαλλομένων εἰς τὸ βεληνεκὲς καὶ εὐθυβόλον τοῦ ὅπλου, τὸ συγκεντρωτικὸν τῶν σκαγίων, τὸ ἁπλοῦν καὶ εὐχείριστον αὐτοῦ, τὴν ὡραίαν μορφὴν

Digitized by Google

του καὶ τὴν στερεότητά του. Ἱδρύθησαν περίβλεπτα ὁπλουργεῖα κυνηγετικῶν ὅπλων, ὧν ἐξέχουσι τὰ ἐν Ἀγγλίᾳ, Γερμανίᾳ, Γαλλίᾳ καὶ Βελγίῳ, καὶ ποικίλα εἴδη καὶ συστήματα ὀπισθογεμῶν κεντροπλήκτων κυνηγετικῶν ὅπλων εὑρίσκονται πλέον εἰς χρῆσιν. Εἶναι δὲ ταῦτα μονόκαννα καὶ δίκαννα, ἔνσφυρα (σχ. 1), τουτέστι μὲ σφύρας (κοιν. πετεινούς, κοκκόρια) ἢ ἄσφυρα (σχ. 2) (Hammerles) κατ' ἀγγλικὴν ἐπίνοιαν, ἔχοντα δηλαδὴ κεκρυμμένας τὰς σφύρας καὶ παρέχοντα οὕτω, ἐκτὸς τῆς κρείσσονος ἀσφαλείας, καὶ μίαν κίνησιν κατὰ τὸ γέμισμα ὀλιγωτέραν ἢ τὰ ἔνσφυρα. Αἱ κάνναι τῶν κυνηγετικῶν τούτων ὅπλων οὖσαι λεῖαι ἐσωτερικῶς καὶ πρόσφοροι μόνον διὰ τὴν βολὴν σκαγίων, δὲν ἐξησφάλιζον τὸ ἀποτέλεσμα ἰσχυρᾶς καὶ βεληνεκοῦς ἐνσφαίρου βολῆς, οἵαν ἀπαιτοῦσι παχύδερμα καὶ λίαν δυσδιάτρητα ἄγρια ζῷα. Τοῦτο παρέσχε λαβὴν διὰ τοιαύτην ἀνάγκην ἢ μετατροπῆς τῆς ἀριστερᾶς κάννης τοῦ δικάννου εἰς κάννην πολεμικοῦ ὅπλου, διαμ. 0,011 μ., μὲ ὁμοίας ραβδώσεις καὶ παρόμοιον μεταλλικὸν φυσίγγιον, ἢ προσθήκης τοιαύτης κάτωθεν καὶ εἰς τὸ μέσον τῶν δύο καννῶν τῶν σκαγίων τοῦ κυνηγετικοῦ ὅπλου καὶ οὕτω παρήχθη τὸ τρίκαννον κυνηγετικὸν ὅπλον (σχ. 3), συνδυάζον τὸ κυνηγετικὸν μετὰ τοῦ πολεμικοῦ. Αἱ ραβδώσεις, ἐπίνοια γερμανική, γενομένη ἤδη κατὰ τὸ 1715—1717, ἐξασφαλίζουσιν οὐ μόνον τὸ βεληνεκὲς τοῦ ὅπλου, ἀλλὰ καὶ τὴν διατρητικότητα καὶ εὐθυβολίαν αὐτοῦ. Αἱ αὔλακες τοῦ ραβδωτοῦ κυνηγετικοῦ ὅπλου ἔχουσι βάθος μέχρις 1,5 χλ.μ. προκειμένου περὶ βλημάτων ἐκ μολύβδου καὶ μέχρι 1 χλμ. προκειμένου περὶ βλημάτων μὲ περικάλυμμα ἐκ νικελίου ἢ χαλκοῦ κτλ. Τὰ τοιαῦτα ὅπλα, κατασκευαζόμενα καὶ ὡς επαναληπτικὰ μὲ περισσοτέρας τῆς μιᾶς βολάς, χρησιμοποιοῦνται δι' ἀποστάσεις μέχρις 150 μέτρων, πέραν τῶν ὁποίων ὁ κυνηγὸς δὲν λαμβάνει ἀνάγκην νὰ πυροβολήσῃ. Ἐφ' ὅσον ἐγίνετο χρῆσις τῆς μαύρης πυρίτιδος, αἱ κάνναι τῶν μὲν καλῶν κυνηγετικῶν ὅπλων κατεσκευάζοντο μέχρι πρό τινων ἐτῶν ἐκ ταινιῶν σιδήρου δαμασκηνοῦ τῆς Περσίας καὶ τῶν Ἰνδιῶν συνεστραμμένου ἑλικοειδῶς, ἐκαλοῦντο δὲ τὰ τοιαῦτα ὅπλα, ἐκ τοῦ ὑλικοῦ τῆς κάννης, Damas· τῶν δὲ κοινῶν ἐκ σιδήρου μὲ ἀπομίμησιν τῶν νερῶν τοῦ δαμασκηνοῦ σιδήρου. Ἀφ' ἧς ὅμως ἐποχῆς, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἐτέθη εἰς χρῆσιν καὶ διὰ τὰ κυνηγετικὰ ὀπισθογεμῆ ὅπλα ἡ ἄκαπνος πυρῖτις, ἀπαιτοῦσα ἐξαιρετικὴν ἀντοχὴν τῆς κάννης, αἱ κάνναι κατασκευάζονται ἐκ χυτοῦ χάλυβος.

Τὸ κυνηγετικὸν ὅπλον δὲν ἔμεινε στάσιμον εἰς τὰ δίκαννα ἢ τρίκαννα. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπετεύχθη ἡ κατασκευὴ ἐπαναληπτικοῦ κυνηγετικοῦ ὅπλου μὲ πέντε πυριτιδοβολὰς καὶ δὴ αὐτομάτου, τουτέστιν ἱκανοῦ ν' ἀναγεμίζηται ἀφ' ἑαυτοῦ μετὰ τὴν πυροβόλησιν. Τὸ σύστημα τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν λεγομένην *ἐπαναληπτικὴν καραβῖναν* (σχ. 4) ἀσχέτως πρὸς τὰς μικρὰς παραλλαγάς, ἃς ἕκαστον εἶδος αὐτῆς ἔχει. Τοιαῦται καραβῖναι εἶναι ἡ ἐν Βελγίῳ παραγομένη συστήματος Browning, αἱ ἐν Ἀμερικῇ συστήματος Remington καὶ Winchester καὶ ἡ γερμανική, ἐλαφροτέρα καὶ ὡραιοτέρα. Τὸ κυνηγετικὸν τοῦτο ὅπλον, συγκεντροῦν πλεῖστα ὅσα πλεονεκτήματα, παρουσιάζει ὑπεροχὴν ἀπέναντι τῶν ἄλλων συστημάτων καὶ τείνει νὰ ἐπικρατήσῃ. Ἀπαιτεῖ ὅμως, ἕνεκα τοῦ μεγαλυτέρου βάρους του ἐν σχέσει πρὸς τὰ λοιπὰ κυνηγετικὰ ὅπλα, στιβαροὺς βραχίονας καὶ ἐξαιρετικὴν προσοχὴν περὶ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς καλυτέρας ποιότητος φυσιγγίων καὶ τὴν περιποίησιν ἕνεκα τοῦ πολυπλόκου καὶ πολυμεροῦς μηχανισμοῦ του. Αἱ κάνναι τῶν κυνηγετικῶν ὅπλων δέον ἐσωτερικῶς νὰ εἶναι κυλινδρικαὶ καὶ τελείως λεῖαι, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς τριβῆς τῶν σκαγίων. Τὸ μῆκός των, ἐν ἀναλογίᾳ πρὸς τὸ διαμέτρημα, κυμαίνεται μεταξὺ 0,65—0,75 μ. Μακρότεραι κάνναι, αἵτινες ἄλλοτε ἐπιστεύετο ὅτι κέκτηνται τὸ πλεονέκτημα τοῦ βεληνεκοῦς, καὶ δυσχείριστοι εἶναι καὶ βάρος προσθέτουσι περιττὸν καὶ μεγαλύτερον ποσὸν γομώσεως ἀπαιτοῦσι, χωρὶς νὰ ἐξασφαλίζωσιν, ὡς τὰ πειράματα ἀπέδειξαν, ἀποτέλεσμα ἀνώτερον τῶν βραχυτέρων. Πρὸς ἐξασφάλισιν βολῆς εἰς μακροτέραν ἀπόστασιν καὶ συγκεντρώσεως τῶν σκαγίων, κατ' ἀγγλικὴν ἐπίνοιαν, στενοῦται ἀποτόμως ἡ κάννη πρὸς τὸ στόμιον 0,05—0,10 μ. ἀπ' αὐτοῦ εἴτε ἐλαφρῶς, εἴτε μετρίως, εἴτε ἰσχυρῶς, ἀναλόγως τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ κυνηγοῦ. Αἱ τοιαῦται κάνναι καλοῦνται ἀγγλιστὶ Chokeboret, *ἐστενωμέναι* ἢ *συνεσφιγμέναι*, καὶ δὲν δέχονται ἔνσφαιρον φυσίγγιον, ἐκτὸς ἂν αἱ σφαῖραι εἶναι εἰδικαὶ διὰ τοιαύτας κάννας. Πρὸς ἄρσιν τῆς ἐλλείψεως ταύτης τελευταῖον μετερρυθμίσθη τὸ στένωμα διὰ τῆς κατασκευῆς ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς του ἐπιφανείας ραβδώσεων, δι' ὧν καὶ ἡ βολὴ τῶν σκαγίων ἐπιμηκύνεται καὶ ἡ διάρρηξις ἀποκλείεται ἐν περιπτώσει χρησιμοποιήσεως ἐνσφαίρων φυσιγγίων. Αἱ τοιαῦται μὲ ραβδωτὰ στενώματα κάνναι λέγονται Choke rifled. Εἰς τὰ δίκαννα ὅπλα ἡ μὲν δεξιὰ κάννη δέον νὰ εἶναι κοινὴ κυλινδρική, ἡ δὲ ἀριστερὰ ἐστενωμένη, ἄνευ ραβδώσεων ἢ μετὰ τοιούτων. Ἡ θαλάμη τῆς κάννης, ἔνθα εἰσέρχεται τὸ φυσίγγιον, κατασκευάζεται καὶ παχυτέρα μέχρι 4 χλμ. διὰ νὰ ἀντέχῃ εἰς τὴν πίεσιν, ἣν προκαλεῖ ἡ ἐκπυρσοκρότησις τοῦ φυσιγγίου, καὶ νὰ εἶναι ἱκανὴ νὰ δέχηται φυσίγγια τῶν 65 καὶ 70 χλμ., δέον δὲ νὰ ἔχῃ ἀκριβῶς τὴν εὐρύτητα τοιαύτην, ὥστε καὶ εὐκόλως νὰ εἰσέρχηται καὶ ἐξέρχηται τὸ φυσίγγιον καὶ εἰσερχόμενον νὰ εὑρίσκηται ἐν ἐπαφῇ πρὸς τὰς παρειὰς αὐτῆς, ὥστε κατὰ τὴν ἐκπυρσοκρότησιν, εὑρίσκον ἀντίστασιν εἰς τὰς παρειάς, νὰ μὴ διαρρηγνύεται, ὅπερ καὶ ἐλάττωμα θὰ ἦτο καὶ τὴν κάννην δύναται νὰ βλάψῃ καὶ κίνδυνον ἐπομένως νὰ προκαλέσῃ εἰς τὸν κυνηγόν. Τὰ συνήθη διαμετρήματα τῶν καννῶν εἶναι 10, 12, 16, 20, 24 καὶ 28. Τὸ προσφορώτερον αὐτῶν διὰ πᾶν εἶδος κυνηγίου εἶναι τὸ 12 ἢ τὸ 16, ἅτινα καὶ ἐν Ἑλλάδι ἐπικρατοῦσι. Δι' ἀρχαρίους ἢ νεωτάτους ἢ γυναῖκας κυνηγοὺς τὸ διαμέτρημα 20 ἢ 24 εἶναι ἀρκετόν. Εἶναι δὲ πεπλανημένη ἡ γνώμη ὅτι τὸ μέγα διαμέτρημα βάλλει καὶ εἰς μεγαλυτέραν ἀπόστασιν. Ἡ χρῆσις τῆς ἀκάπνου πυρίτιδος, ἥτις εἶναι ἰσχυροτάτη καὶ ἀσκεῖ ἰσχυρὸν κλονισμὸν τῶν καννῶν, οὐ μόνον τὴν βολὴν δύναται νὰ ἀλλοιώσῃ ἕνεκα τῆς πρὸς τὰ κάτω κλίσεως αὐτῶν κατὰ τὴν ἐκπυρσοκρότησιν, ἀλλὰ καὶ κίνδυνον διὰ τὸν κυνηγὸν δύναται νὰ ἐπιφέρῃ, ἂν αἱ κάνναι δὲν εἶναι στερεαὶ καὶ δὲν στερεοῦνται ἐπαρκῶς καὶ ἐπὶ τοῦ κοντακίου. Ἡ τοιαύτη περίπτωσις προεκάλεσεν ἄμεσον τὴν προσοχὴν τόσον τῶν ὁπλουργῶν ὅσον καὶ τῶν ἁρμοδίων ἀρχῶν τῶν διαφόρων κρατῶν· καὶ ἐκεῖνοι μὲν τὰ τέως ὑπάρχοντα πρὸς χρῆσιν δύο κλεῖστρα τῶν καννῶν συνεπλήρωσαν διὰ τρίτου ἢ κατὰ τὸ ἐφευρεθὲν σύστημα τοῦ Ἄγγλου Greener, καθ' ὃ δύο κλεῖστρα εὑρίσκονται εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς καννῶν καὶ τὸ τρίτον εἰς τὸ ἄνω μέρος καὶ μεταξὺ αὐτῶν, ἢ κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Γερμανοῦ Gustav Kersten δι' εἴδους μοχλοῦ συγκρατοῦντος ἀμφοτέρας τὰς κάννας ἢ καὶ διὰ τεσσάρων κλείστρων κατὰ διάφορα ἄλλα συστήματα.

Εἶναι δὲ ἐκτὸς ἀμφιβολίας ὅτι διὰ τὴν ἄκαπνον πυρίτιδα ἀπαιτοῦνται πλείονα τῶν δύο κλείστρων. Τὰ δὲ κράτη, ἐξ ἄλλου, ὑποβάλλουσι τὴν ἀντοχὴν καὶ στερεότητα τῶν καννῶν καὶ τοῦ ὅλου κυνηγετικοῦ ὅπλου εἰς αὐστηρὸν ἔλεγχον διὰ δοκιμῶν ἐν τοῖς διαφόροις ὁπλουργείοις, δηλουμένων διὰ σημάτων τῶν τε ὁπλουργείων καὶ τῶν ἐλεγκτῶν δημοσίων ὑπαλλήλων. Τὰ σήματα ταῦτα ἢ αἱ σφραγῖδες τῶν τε ὁπλουργείων καὶ τῶν δημοσίων ἐλεγκτῶν ἀποτυποῦνται, διαφορετικὰ δι' ἕκαστον κράτος, δηλωτικὰ τῆς ἁπλῆς, τῆς διπλῆς καὶ τῆς τελικῆς δοκιμῆς, τῆς ποσότητος καὶ τοῦ εἴδους τῆς πυρίτιδος καὶ τῶν σκαγίων, κάτωθεν τῆς κάν-

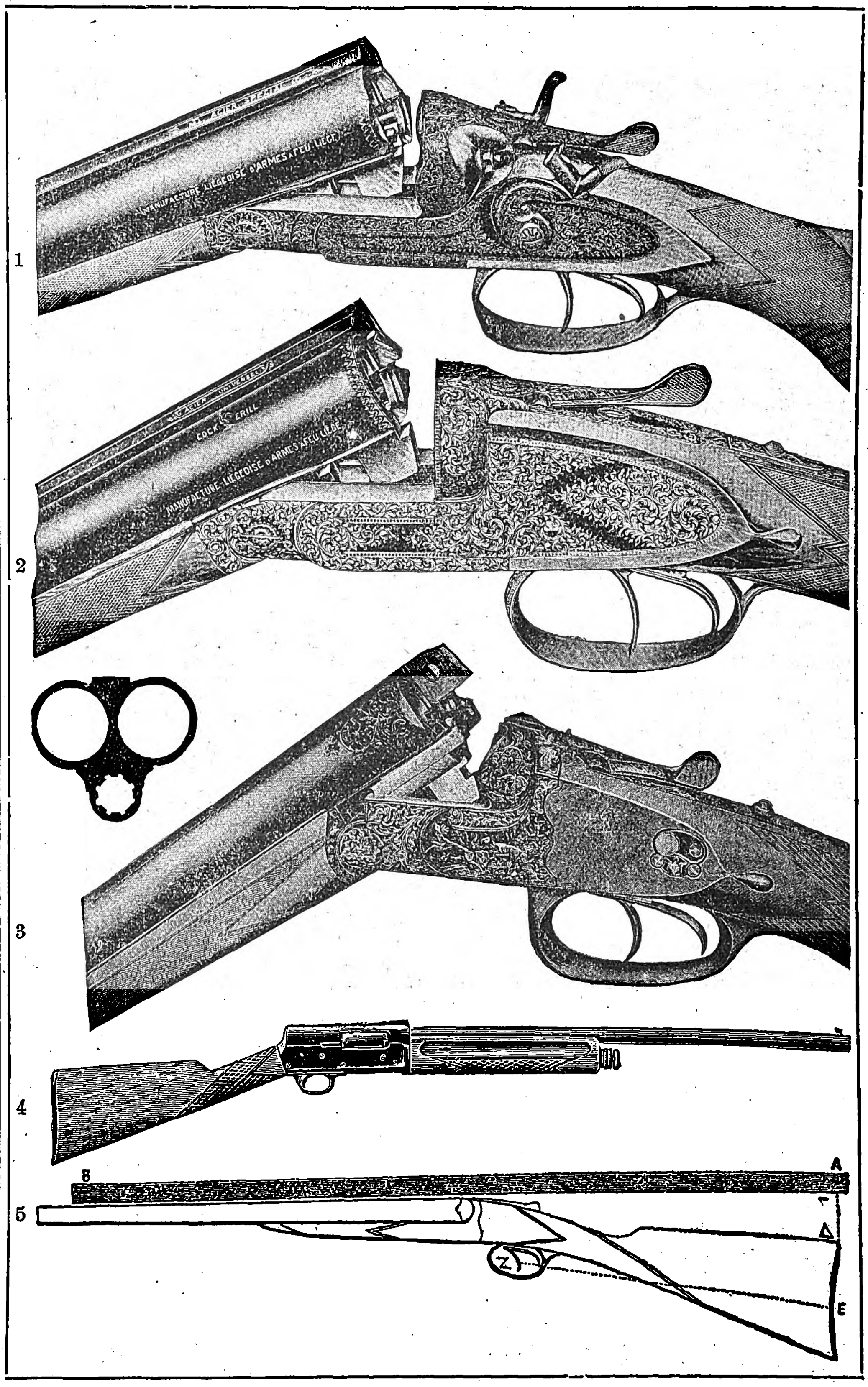

1) Δίκαννον κυνηγετικὸν ὅπλον ἔνσφυρον. 2) Δίκαννον κυνηγετικὸν ὅπλον ἄσφυρον. 3) Τρίκαννον κυνηγετικὸν ὅπλον ἄσφυρον. 4) Κυνηγετικὴ καραβῖνα συστήματος «Browning». 5) Τρόπος καταμετρήσεως κοντακίου κυνηγετικοῦ ὅπλου.

Digitized by Google

νης πρὸς διαπίστωσιν τῆς ἀσφαλείας τοῦ ὅπλου. Παρὰ τὰ σήματα ταῦτα χαράσσεται ἡ λέξις Choke, ἂν ἡ κάννη καὶ ποία τῶν δύο εἶναι ἐστενωμένη, ἐπομένως ἀκατάλληλος δι' ἔνσφαιρα φυσίγγια (pour for Ball), ἡ ἂν ἡ ἐστενωμένη κάννη εἶναι ραβδωτή, ὅτε δηλοῦται διὰ τοῦ σήματος R. Choke, πρὸς δὲ τὰ ἀρχικὰ γράμματα τοῦ ὀνοματεπωνύμου τοῦ διὰ δοκιμῆς ἐξελέγξαντος τὸ ὅπλον κρατικοῦ ὑπαλλήλου καὶ ὁ ἀριθμὸς τοῦ διαμετρήματος τοῦ ὅπλου. Ἡ ἐγγύησις τῆς στερεότητος τοῦ ὅπλου εἶναι περισσότερον ἐξησφαλισμένη, ὅταν τὸ σῆμα φέρῃ στέμμα ἢ παρακολουθῆται τὸ ὅπλον καὶ ὑπὸ ἰδίου πιστοποιητικοῦ δοκιμῆς, ὅπερ πιστοποιητικὸν φέρει τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὅπλου. Οὐκ ὀλίγον συμβάλλει εἰς τὴν εὐστοχίαν τῆς βολῆς καὶ τὴν στερεότητα τοῦ κυνηγετικοῦ ὅπλου ἡ κατασκευὴ τοῦ κοντακίου αὐτοῦ, ὅπερ δέον νὰ εἶναι ἀνάλογον ὡς πρός τε τὸ βάρος καὶ τὴν στερεότητα οὐ μόνον πρὸς τὸ διαμέτρημα τοῦ ὅπλου καὶ τὸ βάρος τῆς κάννης αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀνάλογον πρὸς τὰς διαστάσεις τῶν βραχιόνων καὶ τὸ μῆκος τοῦ λαιμοῦ καὶ τὸ εὖρυ ἢ στενὸν τοῦ στήθους τοῦ κυνηγοῦ, διὰ νὰ κανονίζηται τὸ μῆκος, ἡ κυρτότης καὶ ἡ πλαγία παρέκκλισις αὐτοῦ, δεξιὰ ἢ ἀριστερά, ἀναλόγως τῆς εὐρύτητος ἢ στενότητος τοῦ θώρακος τοῦ κυνηγοῦ ἢ τῆς βλάβης τοῦ ὀφθαλμοῦ τῆς σκοπεύσεως, τοῦ δεξιοῦ, διὰ νὰ μὴ δυσχεραίνηται ἡ σκόπευσις καὶ προκαλῆται καὶ ἀστοχία βολῆς. Ξύλον κατάλληλον διὰ κοντάκιον εἶναι τὸ τῆς καρυᾶς, ἕνεκα τῆς ἀντοχῆς αὐτοῦ εἰς τὰς ἰσχυρὰς πιέσεις. Ἡ λαβὴ τοῦ κοντακίου δὲν πρέπει νὰ εἶναι λεπτή, ἀλλ' ἀνάλογος πρὸς τὸ μῆκος τῆς παλάμης τοῦ κυνηγοῦ, πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς στερεότητος τῆς ὁποίας δίδεται τὸ σχῆμα λαβῆς πιστολίου, ὅπερ ἐξαίρει αἰσθητικῶς καὶ τὴν μορφὴν τοῦ κοντακίου. Ὅπως τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ὑποδήματα κατὰ μέτρον γίνονται, ἀνάλογα μὲ τὸ σῶμα τοῦ φέροντος ταῦτα, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ πλέον ἐπιβαλλόμενον δέον νὰ γίνηται ἡ πρόσκτησις τοῦ κυνηγετικοῦ ὅπλου, ἄλλως τοῦτο δὲν δύναται πλήρως νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸν κυνηγόν, ἐνίοτε μάλιστα καὶ ἐπὶ κινδύνῳ αὐτοῦ δύναται ν' ἀποβῇ. Ἐπομένως, ἂν μὲν πρόκειται νὰ προμηθευθῇ τις τοιοῦτον ἐκ τῶν ὁπλοπωλείων τοῦ τόπου, εὐχερὲς εἶναι, τὴν ποικιλίαν αὐτῶν ἐξετάζων, νὰ ἐκλέξῃ τὸ πρόσφορον, τὸ τηροῦν τοὺς προειρημένους ὅρους, ἂν δὲ παραγγείλῃ τοιοῦτον εἰς ἐξωτερικὰ ὁπλουργεῖα, τὰς διαστάσεις τοῦ κοντακίου δύναται νὰ διατυπώσῃ ἐν τῇ παραγγελίᾳ ἐκ τῆς καταμετρήσεως τοῦ προσήκοντος ὡς πρὸς τὰς διαστάσεις ἔν τινι ὁπλοπωλείῳ, ἃς λαμβάνει κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον: Καταμετρεῖ ἀπὸ τῆς σκανδάλης τοῦ κυνηγετικοῦ ὅπλου, ἀνασηκωμένης, μέχρι τῆς γωνίας τοῦ κάτω ἄκρου τοῦ κοντακίου τὴν διάστασιν ΖΕ (σχ. 5), ἵνα εἶναι ἴση τῷ μήκει τῆς χειρός, τοῦ δακτύλου αὐτῆς τεθειμένου ἐπὶ τῆς σκανδάλης, ὅπως ὅταν σκοπεύῃ, εἶτα ἐπιθέτων ἐπὶ τῶν καννῶν πῆχυν ΑΒ προεκτεινόμενον μέχρι τοῦ ἄνω ἄκρου τοῦ κοντακίου, μετρεῖ τὴν κάθετον ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἄκρου τούτου μέχρι τῆς κάτω ἐπιφανείας τοῦ προεκβαλλομένου πήχεως ΓΔ καὶ οὕτω θὰ ἔχῃ τὰς διαστάσεις τῆς κλίσεως ἢ κυρτότητος τοῦ κοντακίου, τῆς προσαρμοζομένης εἰς τὸ ὕψος ἢ μῆκος τοῦ λαιμοῦ του. Ἂν δ' ὁ κυνηγὸς εἶναι ἰσχνὸς τὰς παρειάς, πρὸς ἀποφυγὴν μεγάλης πρὸς τὰ δεξιὰ κλίσεως τῆς κεφαλῆς του ἐν καιρῷ σκοπεύσεως, δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν κατασκευὴν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς τοῦ κοντακίου ὑποθηθητικοῦ ἐξογκώματος αὐτοῦ πρὸς μετριασμὸν τῆς πρὸς τὰ δεξιὰ μεγαλυτέρας τοῦ προσήκοντος κλίσεως τῆς κεφαλῆς του. Τὸ ἐξόγκωμα τοῦτο κοινῶς λέγεται βυζὶ ἢ μάγουλο τοῦ κοντακίου. Τὸ βάρος ἀνάγκη πᾶσα νὰ εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸ βάρος τῶν καννῶν, χάριν τῆς ἀπαραιτήτου ἰσορροπίας τοῦ ὅλου βάρους τοῦ ὅπλου. Ὁ κυνηγός, παραγγέλλων ἢ προμηθευόμενος ἕτοιμον κυνηγετικὸν ὅπλον, δὲν πρέπει νὰ φεισθῇ μεγαλυτέρου πως ποσοῦ χρηματικοῦ πρὸς ἀγορὰν καλοῦ ὅπλου. Ἐξασφαλίζει οὕτω καὶ τὴν ἀποτελεσματικὴν χρῆσιν αὐτοῦ καὶ τὴν ζωήν του προφυλάσσει ἀπὸ κινδύνους, εἰς οὓς τὸ εὔωνον καὶ κατώτερον ὅπλον ὑπόκειται. Ἡ παραγγελία τοῦ κυνηγετικοῦ ὅπλου δέον ν' ἀκολουθήσῃ τὰς ἑξῆς ὁδηγίας πρὸς ἀσφαλῆ ἐκτέλεσιν αὐτῆς καὶ πλήρη τοῦ ὅπλου ἐξάρτυσιν: 1) Εἶδος ὅπλου (μονόκαννον, δίκαννον, καραβίνα, ἔνσφυρον ἢ ἄσφυρον). 2) Διαμέτρημα καὶ βάρος αὐτοῦ. 3) Μῆκος κάννης. 4) Κοινὴ κυλινδρικὴ ἢ ἐστενωμένη κάννη (στένωμα μέγα ἢ μέτριον ἢ ἐλαφρὸν ἢ ῥαβδωτόν). 5) Μῆκος θαλάμης τῆς κάννης (διὰ φυσίγγια τῶν 65 ἢ 70 χλμ.). 6) Διάστασις καὶ κλίσις τοῦ κοντακίου (μὲ λαβὴν πιστολίου ἢ ἄνευ τοιαύτης). 7) Ἐξαρτήματα τοῦ κυνηγετικοῦ ὅπλου (λωρίον ἀναρτήσεως, θήκη, ἐργαλεῖα γομώσεως φυσιγγίων καὶ καθαρισμοῦ).

Εἰρήσθω ὅτι τὸ μέσον βάρος δικάννου κυνηγετικοῦ ὅπλου εἶναι:

Διαμετρήματος	12 . . .	3 χιλιόγραμμα
»	16 . . .	2.800 χιλιόγραμμα
»	20 . . .	2.500 χιλιόγραμμα.

καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Ἐν γένει τὸ κυνηγετικὸν ὅπλον δὲν πρέπει νὰ εἶναι οὔτε πολὺ βαρὺ οὔτε πολὺ ἐλαφρόν.

Τὸ ὅπλον δεῖται ἐξαιρετικῆς μερίμνης ἐκ μέρους τοῦ κατόχου του, ἵνα διατηρῆται ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς λίαν καθαρόν. Πρὸς τοῦτο εἶναι ἀνάγκη, ὅταν ὁ κυνηγὸς ἐπανέρχηται ἐκ τοῦ κυνηγίου, ἂν μὲν δὲν ἔκαμε χρῆσιν αὐτοῦ, πάντα τὰ ἐξωτερικὰ μέρη νὰ σπογγίζῃ μὲ μάλλινον στεγνὸν ὕφασμα, ἢ μὲ τὸ γνωστὸν δέρμα καμήλου, καὶ ἂν παρουσιάζωνται που στίγματα ἢ σκωρίαι, δέον ν' ἀλείφῃ ἢ μὲ πετρέλαιον ἢ μὲ ἀντισκωριακὴν ἀλοιφὴν ἢ μὲ βαζελίνην, ἐσωτερικῶς δὲ μὲ τεμάχιον ὑφάσματος μαλλίνου ἢ καὶ βαμβακεροῦ, προσαρτωμένου εἰς τὸν εἰδικὸν ξύλινον ὀβελὸν (ντουφεκόβεργα), προστρίβων δι' αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου ἄκρου τῆς κάννης ἐπανειλημμένως, μεθ' ὃ ἀλείφει ἐσωτερικῶς τὰς κάννας καὶ ἐξωτερικῶς πάντα τὰ ὁρατὰ μεταλλικὰ μέρη τοῦ ὅλου ὅπλου μὲ ἀντισκωριακὴν ἀλοιφὴν ἢ μὲ ἔλαιον εἰδικὸν τῶν ὅπλων ἢ μὲ βαζελίνην, οὐδέποτε μὲ ἐλαιόλαδον, διότι ἐνέχει τοῦτο ἅλατα ἐπιβλαβῆ εἰς τὸ ὅπλον· ἂν δὲ ἔκαμε χρῆσιν αὐτοῦ μετριωτάτην, ἐνδείκνυται ὁ αὐτὸς καθαρισμός, ἂν δὲ μεγάλην, τότε ἐπιβάλλεται ἡ ἐσωτερικὴ πλύσις τῶν καννῶν διὰ χλιαροῦ ὕδατος ἢ ἐλαφρᾶς σαπουνάδας, ἐκτελουμένη ὡς ἑξῆς: Ἀποχωριζομένων τῶν καννῶν τοῦ ὅπλου, τὸ ἄνω ἄκρον αὐτῶν βυθίζεται ἐντὸς ξυλίνου δοχείου περιέχοντος τὸ χλιαρὸν ὕδωρ, διὰ δὲ τοῦ ὀβελοῦ φέροντος εἰς τὸ ἄκρον τὸ πανίον καὶ συρομένου κάτω-ἄνω τῆς κάννης πλύνει διὰ τοῦ ἀπορροφουμένου χλιαροῦ ὕδατος ἑκάστην κάννην, ἀλλάσσων τὸ ὕδωρ, μέχρις οὗ τοῦτο παρουσιάζεται ὅλως διαυγές, μεθ' ὃ σπογγίζει ἐξωτερικῶς καὶ ἐσωτερικῶς διὰ στεγνοῦ ὑφάσματος τὰς κάννας μέχρι τελείου στεγνώματος καὶ ἀλείφει, ὡς ἄνω ἐρρήθη, ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς τάς τε κάννας καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ ὅπλου ὁρατὰ μεταλλικὰ μέρη μὲ τὸ εἰδικὸν ἔλαιον ἢ μὲ τὴν ἀντισκωριακὴν ἀλοιφήν· τοποθετεῖ εἶτα τὸ ὅπλον εἰς τὴν θήκην του, ἣν ἀποθέτει εἰς τόπον τελείως ἀπηλλαγμένον ὑγρασίας.

Φ. Δ. ΓΕΩΡΓΑΝΤΑΣ

ὁπλονημερτεῖς (οἱ) (Hoplonemertes) *[Ζῳολ.]*. Κατηγορία νημερτῶν σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πλατελμίνθων*, περιλαμβάνουσα ὑδροβίους σκώληκας μετρίου ἢ μεγάλου μεγέθους καὶ τινας χερσαίους τοιούτους.

Δ. Ν. Π.

ὁπλονόμος (ὁ). Ὑπόλογος ὑπαξιωματικὸς τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, φέρων βαθμὸν κελευστοῦ ἢ ἀρχικελευστοῦ, εἰδικῶς ἐπιφορτισμένος τὴν ἀστυνομίαν τοῦ πληρώματος τοῦ πλοίου ἢ τοῦ ναυτικοῦ καταστήματος εἰς ὃ ἀνήκει, τὴν φρούρησιν αὐτοῦ καὶ τὴν συντήρησιν τῶν φορητῶν του ὅπλων. Παλαιότερον ἐκαλεῖτο *ἀρχιοπλίτης*, ὧν, κατὰ τοὺς κανονισμοὺς τοῦ τότε ναυτικοῦ, τοῦ κλάδου τῶν ὁπλιτῶν. Εἰς τὰ ἀντιτορπιλλικὰ καὶ τὰ τορπιλλικὰ χρέη ὁπλονόμου ἐκτελεῖ ὁ *πυράρχης*. Ἄμεσος ἀντικαταστάτης τοῦ ὁπλονόμου ὁ *ὑφοπλονόμος*.

Σ. Ε. Λ.

ὁπλοποιεῖον (τό)· ἐργοστάσιον κατασκευῆς ἢ ἐπιδιορθώσεως ὅπλων.

ὁπλοποιία (ἡ)· ἡ τέχνη, ἡ βιομηχανία τῆς κατασκευῆς ὅπλων.

—*[Στρατ. Τεχνολ.]* Ὁ*πλοποιία* εἶναι ἡ τέχνη τῆς κατασκευῆς καὶ ἐπιδιορθώσεως τῶν πυροβόλων ὅπλων, εἰδικῶς ὅμως, κατὰ συνήθειαν καὶ ἐκ παραδόσεως, διὰ τὰ φορητὰ μόνον ἐξ αὐτῶν. Ἡ κατασκευὴ τῶν πυροβόλων ἀπησχόλει πάντοτε καὶ ἦτο ἀνατεθειμένη ἀνέκαθεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν.

Ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν πυροβόλων ὅπλων καὶ ἐπὶ μακρὸν κατόπιν ἡ ὁπλοποιία ἐις λίαν περιωρισμένον μόνον κύκλον ἐχρησιμοποίει μηχανήματα, τῶν πλείστων προϊόντων ταύτης ὄντων ἐντελῶς χειροποιήτων. Τὸ κυριώτερον μέρος τῶν τυφεκίων, ἡ κάννη, κατεσκευάζετο ἐξ ἐλάσματος σιδήρου, ἐν σχήματι ἐπιμήκους τραπεζίου, οὗτινος ἡ μεγάλη βάσις ἀνταπεκρίνετο εἰς τὴν θαλάμην καὶ ὅπερ μετὰ θέρμανσιν μέχρις ἐρυθροπυρώσεως περιεστρέφετο πέριξ κυλινδρικοῦ ὀβελοῦ, τῶν ἄκρων συγκολλωμένων διὰ τριῶν διαδοχικῶν κολλήσεων. Ἡ οὕτω χονδροειδῶς διαμορφωθεῖσα κάννη κατειργάζετο εἶτα ἐσωτερικῶς, προοδευτικῶς καὶ διαδοχικῶς, διὰ τρυπάνων, κινουμένων δι' ὑδραυλικῶν τροχῶν. Ἡ κατεργασία τῶν λοιπῶν καταρτισμάτων ἐγίνετο κατ' ἀρχὴν καὶ σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου διὰ τῆς χειρός.

Διὰ κάννας τινάς, ἐξαιρετικῆς ποιότητος ἀραβίδων ἢ τυφεκίων, ἐχρησιμοποιεῖτο ταινία ἐξ ἐκλεκτοῦ σιδήρου ἢ χάλυβος, ἥτις περιεστρέφετο πέριξ τοῦ ὀβελοῦ καὶ συνεκολλᾶτο, ἐν ἐρυθροπυρώσει. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς κατασκευῆς δικαιολογεῖται πλήρως ἐκ τῆς δυσχερείας τῆς παρασκευῆς, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὄγκων μεταλλικῶν ἐκ σιδήρου, πολὺ περισσότερον δὲ ἐκ χάλυβος, καθ' ὁλοκληρίαν ὁμογενῶν τὴν ὑφήν.

Χρῆσις μηχανημάτων ἐν τῇ ὁπλοποιίᾳ, ἀπαραιτήτων διὰ τὴν κατεργασίαν τῶν ἐκ χάλυβος καννῶν, ἐγένετο κατ' ἀρχὰς ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς καὶ εἰς κράτη τινὰ τῆς Εὐρώπης, ἡ ἐπικράτησις ὅμως αὐτῶν ἐγένετο κατόπιν πολλῶν προσπαθειῶν καὶ ἐπανειλημμένων ἀτυχῶν ἀποπειρῶν, κυρίως ἐκ τοῦ ὅτι τὰ χειροποίητα προϊόντα τῆς ὁπλοποιίας ἦσαν πολὺ ὀλιγώτερον δαπανηρά.

Τῷ 1811, ἐν Ἀγγλίᾳ, δύο βιομήχανοι παρουσίασαν εἰς τὴν κυβέρνησιν διαφόρους μηχανὰς διὰ τὴν κατασκευὴν ὅπλων, ἀπορριφθεισῶν ὅμως τῶν προτάσεών των ἀπετάθησαν εἰς τὴν Ρωσίαν, ἥτις ἐγκατέστησε τὰ μηχανήματα αὐτῶν εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν ἐργοστάσιον τῆς Γούλας. Τόρνοι πρὸς κατασκευὴν κοντακίων ἐπροτάθησαν κατὰ τὸ 1822 ἐπίσης ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀργότερον δὲ ἐγένοντο δοκιμαὶ τούτων καὶ ἐν Γαλλίᾳ. Κυρίως ἡ μηχανικὴ ὁπλοποιία ἀνεπτύχθη ἐν Βελγίῳ ὑπὸ τῶν ὁπλοποιῶν τῆς Λιέζ, ἐν Αὐστρίᾳ καὶ ἐν Πρωσσίᾳ. Ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ὀπισθογεμῶν ὅπλων ἡ κατασκευὴ τούτων διὰ μηχανημάτων ἐγενικεύθη καὶ ἀποκλειστικῶς ἐπεβλήθη.

Πάντα τὰ μεταλλικὰ μέρη τῶν τυφεκίων καὶ πιστολίων κατασκευάζονται ἐκ χάλυβος, ὅστις δι' ἰσχυρᾶς σφυροκοπήσεως, διὰ μηχανικῶν σφυρῶν, λαμβάνει κατ' ἀρχὰς μὲν ἐντελῶς ὁμοιόμορφον ὑφήν, εἶτα δὲ κατατέμνεται εἰς τμήματα διαμορφούμενα διὰ σφυροκοπήσεως ὁμοίως χονδροειδῶς κατὰ τὸ σχῆμα τῶν τεμαχίων, δι' ἃ εἶναι προωρισμένα. Ἡ κάννη κατ' ἀρχὰς διατρυπᾶται εἰς πολὺ μικροτέραν διάμετρον τῆς τελικῆς, ἀγομένη εἶτα εἰς τὸ ὁριστικὸν διαμέτρημα δι' ἐπανειλημμένων διατρήσεων καὶ τελικῶς, μετὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν αὐλακίων, δι' ἀποξέσεως καὶ λεάνσεως διὰ σφυρίδος. Πάντα τὰ τεμάχια, διὰ βαφῆς ἐν ἐλαίῳ καὶ ἀνοπτήσεως, λαμβάνουσι τὴν ἁρμόζουσαν ἑκάστῳ, ἀναλόγως τῶν κοπώσεων ἃς ὑφίστανται, σκληρότητα καὶ ἐλαστικότητα. Γενικῶς ἡ ἐπεξεργασία τῶν διαφόρων τεμαχίων γίνεται κατὰ τὴν μέθοδον τῆς κατὰ σειρὰν παραγωγῆς, διὰ σειρᾶς μηχανημάτων, ἕκαστον τῶν ὁποίων εἶναι προωρισμένον διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν ὡρισμένης μόνης ἐπιφανείας ἢ τμήματος. Οὕτω διὰ τὸ ἑλληνικὸν τυφέκιον Μάνλιχερ ἡ θήκη τοῦ οὐραίου ἀπαιτεῖ διαδοχικὰς ἐπεξεργασίας, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀνέρχεται κατά τι πλέον τῶν 300. Τὰ μηχανήματα εἶναι μετὰ τοιαύτης ἀκριβείας ρυθμισμένα, ὥστε νὰ ἐπιτυγχάνωνται ἀνοχαὶ εἰς τὰς διαστάσεις περιοριζόμεναι εἰς ἑκατοστὰ τοῦ χιλιοστοῦ. Διὰ τὸ κοῖλον τῆς κάννης ἡ συνήθης ἀνοχὴ εἶναι 0,02 χιλ. ἐπὶ πλέον ἢ ἔλαττον τοῦ διαμετρήματος.

Κ. ΔΙΓΕΝΗΣ

ὁπλοποιὸς (ὁ)· ὁ κατασκευαστὴς ἢ διορθωτὴς ὅπλων.

ὁπλοπολυβόλον (τὸ) *[Στρατ. Τεχνολ.]*. Ἐλαφρὸν πολυβόλον, δυνάμενον νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς βαρὺ αὐτόματον τυφέκιον, δυνάμενον συνεπῶς νὰ φέρηται καὶ νὰ μεταφέρηται ὑφ' ἑνὸς ἀνδρός, τοῦ *τυφεκιοφόρου* καλουμένου. Ὁ καταρτισμὸς καὶ ἡ λειτουργία τοῦ μηχανισμοῦ ἀναγεμίσεως τελοῦνται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν αὐτῶν ἀρχῶν, ὡς καὶ διὰ τὰ πολυβόλα, σὺν τῇ διαφορᾷ ὅτι τὰ φυσίγγια διατίθενται ἐντὸς εἰδικῶν γεμιστήρων. Εἰς τὸ σχῆμα παρίσταται τὸ παρὰ τῷ ἑλληνικῷ στρατῷ ἐν ὑπηρεσίᾳ ὁπλοπολυβόλον ὑποδείγμ. 1915. Ἡ λειτουργία τῆς ἀναγεμίσεως αὐτοῦ ἐκτελεῖται διὰ τῆς ἐνεργείας τῆς ὀπισθοδρομήσεως τῆς κάννης, κατὰ τὴν ἐπαναταξιν τῆς ὁποίας, ὑπὸ τὴν ὤθησιν τοῦ ἀναπαραγωγοῦ ἐλατηρίου, ἐνεργεῖται τὸ ἄνοιγμα καὶ κλείσιμον,

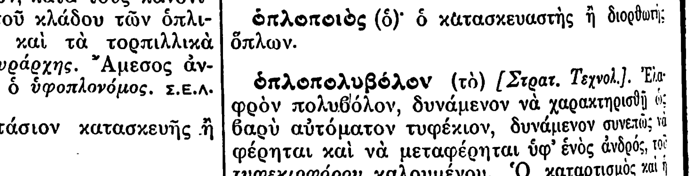

Ἑλληνικὸν ὁπλοπολυβόλον ὑποδείγ. 1915.

μετὰ τῆς ἀναγεμίσεως, τοῦ κλείστρου. Ὁ γεμιστὴρ προσαρμοζόμενος ὑπὸ τὴν θήκην τοῦ οὐραίου εἶναι ἡμικυκλικοῦ σχήματος, ἐκ χαλυβικοῦ πεταλίου· περιλαμβάνει 20 φυσίγγια, ὠθούμενα πρὸς τὴν ἔξοδον δι' ἐλατηρίου. Κατὰ τὴν βολὴν τὸ ὅπλον ὑποστηρίζεται κατὰ τὸ ἐμπρόσθιον αὐτοῦ τμῆμα ὑπὸ διχάλης, συμπτυσσομένης κατὰ τὰς μεταφορὰς κατὰ μῆκος τοῦ ὅπλου. Ὁλικὸν βάρος ὁπλοπολυβόλου, μετὰ τοῦ περικαλύμματος, χιλιόγρ. 9,100. Ὁ τυφεκιοφόρος παρακολουθεῖται ὑπὸ δύο *προμηθευτῶν* καλουμένων καὶ φερόντων τοὺς διὰ τὴν τροφοδότησιν τοῦ ὅπλου κατὰ τὴν βολὴν ἀναγκαιοῦντας πλήρεις γεμιστῆρας. Οἱ ἄνδρες οὗτοι μετὰ δεκανέως, ὡς ἀρχηγοῦ, ἀποτελοῦσι τὸ στοιχεῖον *τῶν ὁπλοπολυβολητῶν*, ὅπερ καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ μέρος τῆς *ὁμάδος μάχης* (βλ. λ.) ἐν τῷ λόχῳ πεζικοῦ.

Κ. ΔΙΓΕΝΗΣ

ὁπλόπυγος *[Παλαιοζῳολ.]*. Συνώνυμον τοῦ γένους *κοιλάκανθος* (βλ. λ.).

Digitized by Google

ὁπλοπωλεῖον (τό)· κατάστημα πωλήσεως ὅπλων.

ὁπλοπώλης (ὁ)· ὁ πωλητὴς ὅπλων.

ὁπλοστάσιον (τό)· ἀποθήκη ὅπλων καὶ τῶν σχετικῶν πυρομαχικῶν· || ἀποθήκη ὅπλων καὶ ἅμα ἐργοστάσιον κατασκευῆς ἢ διορθώσεως ὅπλων: «ὁπλοστάσιον Ναυπλίου».

— *['Εγκυκλ.]* 'Εν 'Ελλάδι *ὁπλοστάσιον* ἱδρύθη τὸ πρῶτον κατὰ τὴν μεγάλην 'Εθνικὴν 'Επανάστασιν ἐν Μεσολογγίῳ ὑπὸ τοῦ λόρδου Βύρωνος, τῷ 1824, ἐν ᾧ ἐτοποθέτησε τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐξ 'Αγγλίας κομισθέντα μηχανήματα πρὸς ἐπισκευὴν τῶν ὅπλων. Διευθυντὴς αὐτοῦ ἐτάχθη ὁ φιλέλλην Σουηδὸς ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ Ἕς, φονευθεὶς ὑπὸ Σουλιωτῶν, εἰς οὓς ἀπηγόρευσε τὴν εἴσοδον εἰς τὸ ὁπλοστάσιον. Τὸ ὁπλοστάσιον τοῦτο διετηρήθη μέχρι τῆς ἐπελθούσης κατὰ τὴν ἔξοδον καταστροφῆς τοῦ Μεσολογγίου (10—11 'Απριλίου 1826). 'Ο 'Ι. Καποδίστριας, βλέπων τὴν πληθὺν τῶν κατὰ τὸν 'Αγῶνα κατεστραμμένων ὅπλων, ἐφρόντισεν, ἅμα τῇ ἐξ Αἰγίνης εἰς Ναύπλιον μεταφορᾷ τῆς πρωτευούσης τοῦ κράτους, νὰ ἱδρύσῃ διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ τῷ 1831 ἐκ Γαλλίας κομισθέντων μηχανημάτων τὸ πρῶτον κρατικὸν ὁπλοστάσιον, ἐν ᾧ ἐπιδιωρθοῦντο τὰ ὅπλα καὶ τὰ τηλεβόλα, τάξας ἐν τῇ διευθύνσει αὐτοῦ ἱεραρχίαν 'Ελλήνων ἀξιωματικῶν καὶ ὑπαξιωματικῶν.

'Επὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος (1833 'Ιουλίου 9) ἐξεδόθη διάταγμα περὶ ἱδρύσεως, ἐκτὸς τοῦ ἐν Ναυπλίῳ κεντρικοῦ ὁπλοστασίου, καὶ ἄλλων τοιούτων ἐν Μεθώνῃ, Ναυαρίνῳ, Μεσολογγίῳ, Βονίτσῃ, Ρίῳ, 'Αντιρρίῳ, Κορίνθῳ, Μονεμβασίᾳ, Χαλκίδι καὶ ἀντικρὺ αὐτῆς ἐν τῷ φρουρίῳ Καραμπαμπᾶ. Τούτων τὸ κεντρικὸν περιελάμβανε: λόχον τεχνιτῶν, τεχνουργικῶν, καὶ ἐν αὐτῷ ὑπῆρχον τὰ πυροβόλα καὶ τὰ ὅπλα, τὰ νιτροποιεῖα, πυριτοποιεῖα, τεχνουργεῖα, χωνευτήρια καὶ τρυπητήρια τῶν πυροβόλων καὶ τὰ ὁπλοποιεῖα ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων ἀξιωματικῶν, ὑπαγομένων ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ πυροβολικοῦ. 'Αλλὰ τῷ 1838, τῷ 1860, 1861, 1866, 1870, 1876 καὶ 1877 ἐτροποποιήθη ὁ ὀργανισμὸς τοῦ κεντρικοῦ ὁπλοστασίου. 'Εν αὐτῷ κατεσκευάζοντο καὶ ὅπλα, ἀλλὰ τὸ ὑλικὸν ἐκομίζετο ἔξωθεν, ἤτοι οἱ σωλῆνες καὶ τὰ ἐλάσματα τὰ σιδηρᾶ ἢ χαλκᾶ. Ὅτε ὅμως τὰ ἁπλᾶ ταῦτα ὅπλα ἐγκατελείφθησαν, ὡς ἐκ τοῦ ἐξοπλισμοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ δι' ὀπισθογεμῶν τοιούτων ἀπὸ τοῦ 1880 καὶ ἑξῆς καὶ ἰδίως διὰ τῆς ἀπὸ τοῦ 1908—1912 προμηθείας ἐπαναληπτικῶν ὅπλων, τὸ ὁπλοστάσιον παρήκμασεν, ἱδρυθεισῶν τῶν ἐφοριῶν ὑλικοῦ πολέμου. Τ. Ε. Ε.

ὁπλοφορία (ἡ)· τὸ νὰ φέρῃ, νὰ βαστάζῃ τις ὅπλον: «ἄδεια ὁπλοφορίας», «ἀπαγορεύεται ἡ ὁπλοφορία».

— **ὁπλοφορία παράνομος** *[Νομ.]*. Αὕτη προβλέπεται καὶ τιμωρεῖται εἰς βαθμὸν πλημμελήματος ὑπὸ τοῦ νόμου 286 τῆς 18 Μαΐου 1914 περὶ ὁπλοφορίας, καταργήσαντος τὸ μέχρι τότε ἰσχῦον ἄρθρον 622 τοῦ ποινικοῦ νόμου, τὸ ὁποῖον ἐτιμώρει τὴν ὁπλοφορίαν εἰς βαθμὸν πταίσματος. Διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1914 ἀπαγορεύεται (ἄρθρ. 1) ἡ ἐντὸς τοῦ κράτους κατασκευὴ ἢ ἡ εἰς τὸ κράτος εἰσαγωγὴ ἢ πώλησις ξιφιδίων (στιλέτων), ἐγχειριδίων (στόκων), μαχαιρῶν καθόλου ἢ ἐν μέρει ἀμφιστόμων καὶ μαχαιρῶν κλειστῶν, τῶν ὁποίων ἡ λεπὶς στηρίζεται δι' ἐλατηρίου, ἢ οἱουδήποτε μηχανήματος, ὡς καὶ τῶν ἀγχεμάχων ὅπλων οἱουδήποτε μεγέθους, τῶν περιεχομένων ἐντὸς ῥάβδων, βακτηριῶν ἢ ῥοπάλων. 'Απαγορεύεται δὲ ἀπολύτως καὶ τὸ φέρειν τοιαῦτα ὅπλα. Οἱ παραβάται τιμωροῦνται διὰ φυλακίσεως 1 μέχρι 3 μηνῶν καὶ χρηματικῆς ποινῆς 200—2.000 δραχ. 'Εν ὑποτροπῇ αὐστηρότερον. 'Επίσης ἀπαγορεύεται (ἄρθρ. 2) ἡ ἄνευ ἀδείας εἰσαγωγὴ ἢ κατασκευὴ πρὸς ἐμπορίαν πυροβόλων ὅπλων, παντὸς εἴδους ξιφολογχῶν, λογχῶν καὶ αἰχμηρῶν μαχαιρῶν, ἐπὶ ποινῇ φυλακίσεως δύο ἑβδομάδων μέχρις ἑνὸς μηνὸς καὶ χρηματικῆς ποινῆς 400—2.000 δραχ. 'Απαγορεύεται δὲ καὶ τὸ φέρειν τοιαῦτα ὅπλα (ὡς καὶ σιδηρᾶς ῥάβδους καὶ ῥόπαλα) ἔξω τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν παρεμφερῶν πρὸς ταύτας καταστημάτων, ποιμενικῶν καλυβῶν κλπ. ἐπὶ ποινῇ φυλακίσεως μέχρι δύο μηνῶν καὶ χρηματικῆς ποινῆς 400—2.000 δραχ. ἐν περιπτώσει παρανόμου ὁπλοφορίας ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ φυλακίσεως μέχρις ἑνὸς μηνὸς καὶ χρηματικῆς ποινῆς 200—800 δραχ. ἐκτὸς τῆς πόλεως. 'Εν ὑποτροπῇ ἐπιβάλλονται αὐστηρότεραι ποιναί, ὡς ἐπίσης τιμωροῦνται αὐστηρότερον καὶ οἱ φέροντες ὅπλα εἰς συνελεύσεις, πανηγύρεις καὶ λοιπὰς συναθροίσεις (φυλάκισις 1—3 μηνῶν). 'Ο ἀσκόπως πυροβολῶν ἢ χρησιμοποιῶν ἐκρηκτικὰ μηχανήματα, κροτίδας, πυροτεχνήματα ἐντὸς πόλεων, κωμοπόλεων ἢ χωρίων ἢ εἰς κατῳκημένα ἐν γένει μέρη τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως μέχρι 15 ἡμερῶν, ἐὰν ἐκ τῆς πράξεώς του οὐδεμία ἐπῆλθε βλάβη. Μ. Ι. Μ.

—*[Καν. Δίκ.]* 'Απαγορεύεται εἰς τοὺς κληρικοὺς τὸ *ὁπλοφορεῖν* (*ῥαβδοφορεῖν*) εἰμὴ δι' εὔλογον αἰτίαν. Οἱ παραβάται τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης κληρικοὶ μετὰ προηγουμένην παραγγελίαν καθαιροῦνται. 'Η ἀπαγόρευσις τῆς ὁπλοφορίας τῶν κληρικῶν ἐπανελήφθη καὶ παρ' ἡμῖν. Οὕτως ἤδη ὑπὸ τοῦ ἄρθρου ζ' τοῦ ἀπὸ 1827 σχεδίου τῶν ἀρχιερέων Κορίνθου Κυρίλλου, Τριπόλεως Δανιήλ, Ρέοντος Διονυσίου, 'Ανδρούσης 'Ιωσὴφ καὶ Βρεσθένης Θεοδωρήτου πρὸς τὴν ἐν 'Ερμιόνῃ γ' ἐθνικὴν τῶν 'Ελλήνων συνέλευσιν καὶ ὑπὸ τῆς ἀπὸ 28 Μαΐου 1855 ἐγκυκλίου τῆς ἡμετέρας ἱερᾶς συνόδου, ἀπαγορευσάσης τοῖς κληρικοῖς τὸ περιζώννυσθαι στρατιωτικὸν ζωστῆρα (σιλάχι) καὶ φέρειν ἐν τῇ ζώνῃ ξιφίδιον. Τὸ νὰ περιφέρωνται ἄνευ ἀδείας ἔνοπλοι οἱ κληρικοὶ ἀπαγορεύει καὶ ἡ ῥωμαϊκὴ 'Εκκλησία (Καν. 5 τῆς α' συν. Ματισκῶνος (Macon) 581, σύν. Παρισίων 846, καν. 6. συν. Μεττῶν (Metz) 888, καν. 6 συν. Ρήμων (Rheims) 1049, καν. 7 συν. Τουρώνων (Tours) 1060 καὶ καν. 6 συν. Gerund 1078). Τοῖς παραβάταις ἀπειλοῦσι καθαίρεσιν ὁ κανὼν 37 τῆς συνόδου Meaux-Épernay 846, ὁ κανὼν 3 τῆς συνόδου Coyaca 1050, ὁ κανὼν 11 τῆς συνόδου Λονδίνου 1175, ὁ κανὼν 5 τῆς συνόδου Gerona 1068, ὁ κανὼν 10 τῆς συνόδου Πικταυΐου 1078, ὁ κανὼν 6 τῆς συνόδου Gerona 1078, ὁ κανὼν 20 τῆς συνόδου Grado 1296, ἀφορισμὸν δὲ καὶ κατὰ τῶν ἐπιμενόντων στέρησιν τοῦ ἀξιώματος, τοῖς μὴ κεκτημένοις δέ, ἀνικανότητα τοῦ νὰ τύχωσι τοιούτου ἐπὶ πενταετίαν ὁ κανὼν 4 τῆς συνόδου Λονδίνου 1268· χρηματικὴν ποινὴν καὶ δὴ ἑξήκοντα μὲν χρυσῶν (solidi) ὁ κανὼν 3 τῆς συνόδου Coyaca 1050, τεσσαράκοντα δὲ ὁ κανὼν 3 τῆς συνόδου Ραβέννης 1286 καὶ ὁ κανὼν 4 τῆς συνόδου Ραβέννης 1317, χρηματικὴν δ' ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ὁριστέαν ποινὴν ὁ κανὼν 3 τῆς συνόδου Bergamo 1331, δέκα πέντε δὲ καρλινῶν αἱ σύνοδοι Οὐενουέντου (Benvento) 1331 καὶ 1378 κανὼν 46, κατάσχεσιν τῶν ὅπλων καὶ χρηματικὴν ποινὴν ἑκατὸν χρυσῶν νομισμάτων, δέκα δὲ λιτρῶν κατὰ τῶν ὁπλοφορούντων τὴν νύκτα ὁ κανὼν 39 τῆς συνόδου Αὐενιῶνος (Avignon) 1326. 'Ωσαύτως κατάσχεσιν τῶν ὅπλων καὶ χρηματικὴν ποινὴν δέκα πέντε μὲν χρυσῶν νομισμάτων κατὰ τῶν ὁπλοφορούντων ἐν καιρῷ ἡμέρας, εἴκοσι δὲ τοιούτων κατὰ τῶν ἐν καιρῷ νυκτὸς ἀπειλεῖ ἡ σύνοδος Οὐαλεντίας 1269· κατάσχεσιν καὶ ἄλλας ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ὁριστέας ποινὰς ἡ σύνοδος Νεαπόλεως 1699, χρηματικὴν ποινὴν καὶ ἄλλας ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ὁριστέας ποινὰς ἡ σύνοδος Ταρραγῶνος 1699, κατάσχεσιν δέ, χρηματικὴν ποινὴν καὶ κάθειρξιν τὸ εἰς τὴν Ρώμην ἀφορῶν ἔδικτον τοῦ 1724, ποινὴν δ' ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ὁριστέαν τὸ ἀπὸ 1850 πειθαρχικὸν δεκρέτον τοῦ Λαυρήτου (Loreto) καὶ ὁ πάπας Εὐγένιος ὁ Δ' διὰ τῆς § 13 τῆς ἀπὸ 1432 διατάξεως «In apostolicae» κατὰ τῶν ἐν Ρώμῃ κληρικῶν τῶν ὁπλοφορούντων πρὸς ἐπίθεσιν καὶ ἄμυναν, παῦσιν δ' ἀπὸ παντὸς ἀξιώματος ἡ σύνοδος Λέριδος λήγοντος τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, χρηματικὴν ποινὴν δέκα χρυσῶν νομισμάτων ἢ καὶ excommunicatio ὁ κανὼν 10 τῆς συνόδου Ραβέννης 1314· στέρησιν τῶν καρπῶν τοῦ ἀξιώματος ἐπὶ ἐνιαυτόν, ἀδιορθώτων δὲ παραμενόντων τῶν κληρικῶν καὶ αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀξιώματος ὁ κανὼν 1 τῆς συνόδου Ροτομάγου (Rouen) 1299 μηνιαίαν ἀργίαν καὶ στέρησιν τῶν προσόδων τοῦ ἀξιώματος ἀπειλεῖ κατὰ τῶν ἐνόπλως νύκτωρ περιδιαβαζόντων κληρικῶν ἡ σύνοδος Κωνσταντίας 1609· χρηματικὴν δὲ ποινὴν ἢ παῦσιν ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος ἢ κάθειρξιν ἢ ἀπέλασιν ἢ καὶ πλείονας ἅμα τῶν ποινῶν τούτων ἢ καὶ ἄλλας αὐστηροτέρας ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ὁριστέας ποινάς, ἐν ὑποτροπῇ δὲ διπλασιασμὸν τῆς ποινῆς ἀπειλεῖ ἡ σύνοδος Αἲξ 1585 κατὰ τῶν ὁπλοφορούντων κληρικῶν, ἐπιτρέπουσα αὐτοῖς τὸ φέρειν ὅπλα ἐν μεμακρυσμένοις ταξιδίοις μόνον ἀδείᾳ τοῦ ἐπισκόπου. Κατὰ τῶν κανονικῶν τῶν μεταβαινόντων ἐνόπλως εἰς τὸν ναὸν ἢ εἰς τὰς τοῦ καπιτούλου συνεδρίας ἀπειλεῖ στέρησιν τοῦ stipendium ἐπὶ μίαν ἡμέραν, τρωσάντων δέ τινα στέρησιν τούτου ἀπὸ ἑνὸς μέχρι τριῶν μηνῶν κατὰ τὴν τοῦ καπιτούλου κρίσιν ἡ σύνοδος Κυΐτου 1863. Περὶ τοῦ νῦν ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ 'Εκκλησίᾳ ἰσχύοντος δικαίου ὡς πρὸς τὸ φέρειν τοὺς κληρικοὺς ὅπλα διαλαμβάνει ὁ κανὼν 138 τοῦ κώδικος τοῦ κανονικοῦ δικαίου.

[Πρβλ. *Κ. Μ. Ράλλη*, «Ποινικὸν Δίκαιον τῆς 'Ορθοδόξου 'Ανατολικῆς 'Εκκλησίας» (1907 σελ. 408—410). —*Τοῦ αὐτοῦ*, «'Εγχειρίδιον ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου» (τεῦχ. Α', 1927 σελ. 133)] Κ. Μ. ΡΑΛΛΗΣ

— **ὁπλοφορίας ἄδεια**. Αὕτη παρέχεται ὑπὸ τῶν ἀστυνομικῶν καὶ διοικητικῶν ἀρχῶν εἰς τοὺς ὑποχρεουμένους νὰ ὁπλοφοροῦν εἴτε ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός των, εἴτε διότι ἐκτίθενται εἰς ὁδοιπορίας, εἴτε διὰ λόγους ἀμύνης, καθὼς καὶ εἰς τοὺς κυνηγούς. 'Επιτρέπεται ἐπίσης εἰς τοὺς ζῳεμπόρους, ποιμένας, γεωργούς, ἀγωγεῖς (καὶ κρεοπώλας) νὰ φέρουν τὰς μαχαίρας των καὶ ἄνευ ἀδείας. 'Αποκλείονται τῆς ἀδείας πρὸς ὁπλοφορίαν οἱ ὑποπεσόντες εἰς ἐγκληματικὴν πρᾶξιν, οἱ ποιήσαντες κακὴν χρῆσιν τῆς ἀδείας, οἱ καταδικασθέντες ἐπὶ ἀδίκῳ ἐπιθέσει ἢ τραύμασι καὶ οἱ ἀνήλικοι (οἱ κάτω τοῦ 18ου ἔτους, καὶ διὰ τοὺς ὁπλοφοροῦντας ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός των οἱ κάτω τοῦ 16ου). 'Η αἴτησις πρὸς παροχὴν ἀδείας ὁπλοφορίας ὑποβάλλεται εἰς τὴν ἀστυνομίαν τοῦ τόπου τῆς κατοικίας ἢ διαμονῆς τοῦ αἰτοῦντος, γραφομένη ἐπὶ χαρτοσήμου δραχ. 3, καὶ συνοδεύεται μὲ πιστοποιητικὰ εἰσαγγελίας πρωτοδικῶν καὶ ἐφετῶν ὡς καὶ ἀπόσπασμα τοῦ μητρῴου ἀρρένων ἐμφαῖνον τὴν ἡλικίαν. Ὅταν ἡ ἄδεια ζητῆται διὰ λόγους ἀμύνης, ἀπαιτεῖται καὶ σχετικὴ βεβαίωσις τοῦ εἰσαγγελέως ἢ τοῦ πταισματοδίκου. Αἱ ἄδειαι παρέχονται δι' ἓν ἔτος καὶ ἀνανεοῦνται, ὑπόκεινται δὲ εἰς τέλος χαρτοσήμου δραχ. 75 αἱ πρὸς θήραν καὶ δραχ. 60 αἱ λοιπαί. Αἱ ἀστυνομικαὶ ἀρχαὶ χορηγοῦν τὰς ἀδείας ἐντὸς 24ώρου ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς τῆς αἰτήσεως. 'Επὶ ἀρνητικῆς ἀπαντήσεως ἐπιτρέπεται ἡ προσφυγὴ εἰς τὸν νομάρχην. Διάταγμα τῆς 13/18 'Απριλίου 1920 κανονίζει τὰ τῆς καταστροφῆς τῶν κρινομένων ὡς ἀχρήστων ἐκ τῶν δημευομένων ὅπλων, ὡς καὶ τὰ τῆς συγκεντρώσεως τῶν λοιπῶν εἰς τὴν ἀποθήκην ὑλικοῦ πολέμου. Μ. Ι. Μ.

ὁπλοφόρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ φέρων ὅπλα, ὁ ὡπλισμένος.

ὁπλοφορῶ (*—έω*)· φέρω, βαστάζω ὅπλον.

ὁπλοφυλάκιον (τό)· τόπος ὅπου φυλάσσονται ὅπλα, ἀποθήκη ὅπλων, ὁπλοθήκη.

ὁπλοχρησία *[Νομ.]*. 'Ο νόμος 2071 τῆς 4/10 Μαρτίου τοῦ 1920 ὁρίζει ὅτι ὁ διαπράξας πλημμέλημα ἢ κακούργημα καὶ καταδικασθεὶς τιμωρεῖται, ἀνεξαρτήτως τῆς διὰ τοῦτο ἐπιβαλλομένης ποινῆς καὶ ἐφόσον ἡ χρῆσις τοῦ ὅπλου δὲν ἀποτελεῖ κατὰ εἰδικὴν διάταξιν στοιχεῖον τοῦ ἀδικήματος: 1) Διὰ φυλακίσεως μέχρις ἑνὸς ἔτους, ἐὰν τὸ ἀδίκημα διεπράχθη δι' ἐγχειριδίων, στιλέτων, μαχαιρῶν κτλ. ὅπλων τοῦ ἄρθρου 1. 2) Διὰ φυλακίσεως μέχρις 6 μηνῶν, ἐὰν διεπράχθη δι' ἄλλου συνήθους ὅπλου. 'Επιβάλλονται δὲ αἱ ποιναὶ αὗται αὐτεπαγγέλτως καὶ ἂν τὸ κύριον ἀδίκημα τιμωρῆται μόνον κατ' ἔγκλησιν, καὶ δὲν συγχωνεύονται μετὰ τῆς κυρίας ποινῆς. Συμφώνως πρὸς τὴν κρατήσασαν νομολογίαν, ἡ μὲν παράνομος ὁπλοφορία ἐπὶ κακουργημάτων δικάζεται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τῶν συνέδρων (ἐνεργοῦντος ὡς πλημμελειοδικείου), ἀσχέτως πρὸς τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου τῶν ἐνόρκων ἐπὶ τῆς κυρίας πράξεως, ἡ δὲ ὁπλοχρησία ἐπίσης ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τῶν συνέδρων ὡς πλημμελειοδικείου, οὐχὶ ὅμως ὡς ἀνεξάρτητον καὶ αὐτοτελὲς ἀδίκημα, ἀλλὰ παρεπομένως πρὸς τὴν κυρίαν πρᾶξιν, ἐάν, δηλαδή, καὶ ἐφόσον τὸ δικαστήριον τῶν ἐνόρκων ἀποδεχθῇ τὴν ἐνοχὴν τοῦ κατηγορουμένου. Μ.Ι.Μ.

ὀποβάλσαμον (τὸ) (Opobalsamun) *[Φαρμακολ.]*. Καλοῦνται οὕτω διάφορα φυτικὰ βάλσαμα. Οὕτως ὡς *ὑγρὸν ὀποβάμσαμον* (Opobalsamun liquidum) χαρακτηρίζεται τὸ βάλσαμον τοῦ Περού, ὡς *ὀποβάλσαμον* ξηρὸν (Opobalsamun siccum) τὸ βάλσαμον τοῦ Ζουλοῦ. Τὸ καλούμενον *πράσινον ὀποβάλσαμον* (Opobalsamun verum) ἢ *ἰουδαϊκὸν βάλσαμον* ἢ *βάλσαμον τῆς Μέκκας*, οὗτινος κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐχρησιμοποιοῦντο οἱ καρποὶ (καρποβάλσαμον) καὶ τὸ ξύλον (ξυλοβάλσαμον), εἶναι ἀνοικτῶς κίτρινον βάλσαμον, ἔχον ὀσμὴν ἀνάλογον πρὸς τὴν τοῦ βαλσάμου τῶν κωνοφόρων. Τὸ βάλσαμον τοῦτο φέρεται καὶ σήμερον ἐν 'Ανατολῇ, λίαν ἐκτιμώμενον διὰ τὴν θεραπείαν πληγῶν, δηγμάτων ὄφεων καὶ ὡς ἀνθιδρωτικόν, διουρητικόν, εὐστόμαχον, διαφορικόν, ἀφροδισιακὸν φάρμακον, ἐν γένει δὲ θεωρεῖται ὡς πανάκεια. Κ. Γ. Μ.

ὀποδερμία (ἡ) (opodermie). Οὕτω καθορίζεται ὁμὰς δερματοπαθειῶν, τῶν ὁποίων τὸ αἴτιον ὀφείλεται εἰς τὴν ἀνεπάρκειαν τῶν ἐνδοκρινῶν ἀδένων. Μ. Ν. Κ.

'Οπόεις *['Αρχ. Γεωγρ.]*. 'Αρχαιοτάτη ὀνομασία τῆς πόλεως *Λοκρῶν τῶν 'Επικνημιδίων*, ἀπὸ 'Οπόεντος, υἱοῦ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Πρωτογενείας, φημιζομένου ἐπὶ φιλοξενίᾳ καὶ φιλαλληλίᾳ βασιλέως τῶν ἐν Ἤλιδι 'Επειῶν, δι' ὃ καὶ ἄλλαι πόλεις φερώνυμοι, ἡ μὲν ἐν 'Αχαΐᾳ, ἡ δὲ ἐν 'Ηλείᾳ. 'Επεκράτησε δὲ τῆς ὀνομασίας 'Οπόεις τὸ συνῃρημένον *'Οποῦς* (βλ. λ.). Τὸ ἐθνικὸν *'Οποείσιος* καὶ *'Οποεισία*. Σ. Ε. Λ.

ὁπόθεν· ἐπίρρ. ἀναφορ., ἐξ οὗ τόπου, ἀπὸ ὅπου: «ἦλθεν ἐκεῖθεν, ὁπόθεν καὶ οἱ λοιποί»· || *ὁποθενδήποτε*· ἐξ οἱουδήποτε τόπου.

ὀποθεραπεία (ἡ) (opothérapie). Οὕτω καλεῖται ἡ διὰ τῶν ἀδενωδῶν ὀπῶν ἐνεργουμένη θεραπεία. 'Η ὀποθεραπεία χρησιμοποιεῖ τὰ εἰδικὰ κυτταρικὰ προϊόντα ὑπὸ μορφὴν ἐκχυλίσματος τῶν ἀδένων ἢ τῶν ἱστῶν τῶν ζωϊκῶν ὀργανισμῶν. Μεταξὺ τῶν εἰδικῶν τούτων κυτταρικῶν προϊόντων τὰ γνωστότατα ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ τῶν προϊόντων τῆς ἐξωτερικῆς ἐκκρίσεως τῶν ἀδένων. Εἰς ταῦτα προστίθενται καὶ τὰ προϊόντα ἐσωτερικῆς ἐκκρίσεως, τὰ ἀπ' εὐθείας ἐν τῇ κυκλοφορίᾳ ἐκχυνόμενα, ἅτινα ὑφίστανται καὶ εἰς τοὺς ἀδένας τῆς πρώτης ὁμάδος καὶ εἰς τοὺς κεκλεισμένους ἀδένας τοὺς ἐστερημένους ἀπεκκριτικοῦ πόρου. Τὴν σήμερον δὲ παραδέχονται ὅτι πάντες οἱ ἱστοὶ τοῦ σώματος κέκτηνται οὐ μόνον εἰδικὴν ὑφὴν ἕκαστος, ἀλλὰ καὶ χημικὴν σύνθεσιν, ἐντελῶς ἰδίαν αὐτοῖς. Ὅθεν ἕκαστον ἀνατομικὸν εἶδος ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ εἰδικῆς οὐσίας καὶ ἐνίοτε ὑπὸ δια-

Digitized by Google

φόρων τοιούτων. Ἄλλως δὲ τὰ μὴ ἀδενώδη ὄργανα φαίνεται ὅτι πάντα κατέχουσιν, εἴς τινα βαθμόν, τὴν λειτουργίαν τῆς ἐσωτερικῆς ἐκκρίσεως. Ἡ πλειονότης τῶν κυτταρικῶν τούτων οὐσιῶν εἶναι γνωστὴ εἰς ἡμᾶς μόνον διὰ τῶν φυσιολογικῶν αὐτῶν ἐνεργειῶν καὶ μόνον ἐκ τῶν ἐνεργειῶν τούτων ὁδηγούμεθα εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς φαρμακευτικῆς ὀποθεραπείας. Ἀναγνωρίζομεν δὲ εἰς τὰ ὀποθεραπευτικὰ προϊόντα διαφόρους τρόπους ἐνεργείας, οὓς δυνάμεθα νὰ χρησιμοποιήσωμεν ἀναλόγως τῶν περιστάσεων: α΄) Ὅταν ὄργανόν τι δὲν λειτουργῇ ἢ λειτουργῇ ἀνεπαρκῶς, ἡ ἀντίστοιχος ὀποθεραπεία δύναται νὰ ἀποσκοπῇ ὅπως θέσῃ εἰς κυκλοφορίαν, ἐν τῇ οἰκονομίᾳ, τὸ προϊὸν τῆς ἐκκρίσεως, ὅπερ ἐλλείπει. Καὶ αὕτη εἶναι ἡ *ὑποκατάστατος ὀποθεραπεία*. Εἴς τινας εἰδικὰς περιπτώσεις, ἡ χορήγησις τοῦ ἐκχυλίσματος ὀργάνου τινὸς εἶναι ὑποκατάστατος ἐν σχέσει πρὸς ἄλλο ὄργανον, τοῦ ὁποίου ἡ ἔκκρισις ἔχει τὰ αὐτὰ περίπου ἀποτελέσματα ἢ καθ' ὁλοκληρίαν ἀνάλογα. Τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ δι' ὁλόκληρον ὁμάδα ἀδένων ἐσωτερικῆς ἐκκρίσεως, λόγῳ τῆς γενικῶς παραδεδεγμένης ἀρχῆς τῆς ἀδενικῆς συνεργείας. β΄) Κατὰ τὴν αὐτὴν περίπτωσιν, τῆς ἀνεπαρκοῦς λειτουργίας ὀργάνου τινός, ἡ ἀντίστοιχος ὀποθεραπεία ἀποσκοπεῖ κυρίως ὅπως διεγείρῃ τὴν λειτουργικότητα αὐτοῦ καὶ ἐπαναφέρῃ αὐτὸ εἰς τὴν φυσιολογικὴν κανονικότητα. Φαίνεται μάλιστα ὅτι τὸ εἶδος τοῦτο τῆς θεραπείας τείνει οὐ μόνον εἰς τὴν λειτουργικὴν ἀνόρθωσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀνατομικὴν τοῦ πλημμελῶς λειτουργοῦντος ὀργάνου. Αὕτη δὲ εἶναι ἡ καλουμένη *ἄμεσος* ἢ *ὁμοδιεγερτικὴ ὀποθεραπεία*. γ΄) Ἡ ἐνέργεια αὕτη εἶναι κυρίως διακανονιστική· διότι, καίτοι διεγείρει αὕτη τὴν λειτουργίαν τοῦ ἀνεπαρκοῦς ὀργάνου, περιορίζει ἐνίοτε τὴν ἐνέργειαν ἑτέρου ὀργάνου ἐν φυσιολογικῇ ὑπερδιεγέρσει εὑρισκομένου. Καὶ αὕτη εἶναι ἡ καλουμένη *διακανονιστικὴ ὀποθεραπεία*. δ΄) Τέλος ἡ *συμπτωματικὴ ὀποθεραπεία* εἶναι προωρισμένη ὅπως ἐπανορθοῖ οἱανδήποτε διαταραχὴν τοῦ ὀργανισμοῦ διὰ φαρμακευτικῆς ἀγωγῆς, ἥτις ἀσκεῖ ἐνέργειαν ἀντίθετον, ἀνεξαρτήτως τοῦ ζητήματος τῆς ἁρμονίας τῶν ὀργάνων. Οὕτω τὸ ἐπινεφρίδειον ἐκχύλισμα, ὡς ἀγγειοσυσταλτικόν, χρησιμοποιεῖται καταλλήλως πρὸς καταπολέμησιν τῶν διαφόρων αἱμορραγιῶν.

Τρόποι χορηγήσεως. Αἱ διὰ τὴν ἀνθρώπειον θεραπευτικὴν προωρισμέναι σκευασίαι παρασκευάζονται ἐξ ὀργάνων προαφαιρεθέντων ἐκ ζῴων, ἅτινα δέον νὰ ἐκλέγωνται μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας καὶ ἐν καταστάσει ἐντελοῦς ὑγείας. Τὰ ζῷα ταῦτα δέον νὰ εὑρίσκωνται συνήθως εἰς τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν· διά τινα ὅμως ὄργανα εἶναι προτιμότερον νὰ ἐκλέγωνται ταῦτα ἐν πολὺ νεαρᾷ ἡλικίᾳ. Τὰ ἐν λόγῳ ζῷα εἶναι κυρίως: τὸ πρόβατον, ὁ κριός, ὁ βοῦς, ὁ χοῖρος, ὁ ἵππος, ὁ ταῦρος καὶ ὁ πίθηκος. Πλεῖστοι δὲ τρόποι ἐφαρμογῆς τούτων χρησιμοποιοῦνται:

1) Δι' ὑποδορίου ἐνέσεως, ἐνεργουμένης δι' ἐμβροχῆς ἐν γλυκερινούχῳ διαλύματι ἀσηπτοποιηθέντι διὰ διηθήσεως ἐπὶ κηρίων.

2) Διὰ λήψεως ἀπὸ τοῦ στόματος, τελουμένης δι' ὀργάνων προσφάτων κατειργασμένων εἰς πολφὸν δι' ἀποξέσεως, καὶ ἅτινα χορηγοῦνται εἴτε ἐν φυσικῇ καταστάσει, εἴτε ἐν ἐμβροχῇ. Ἀλλ' ὁ τρόπος οὗτος ἔχει δυσάρεστά τινα, προερχόμενα ἐκ τῆς δυσχερείας τῆς προσφάτου καταστάσεως τοῦ ὀργάνου κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς λήψεως τούτου, καὶ ἐκ τῶν αἰτίων τῆς ῥυπάνσεως τῆς προξενουμένης ἐκ τῶν χειρισμῶν αὐτῶν· ἐν τούτοις ὁ τρόπος οὗτος εἶναι ὁ μόνος κατορθωτὸς διὰ τὴν χρησιμοποίησιν ὀργάνων τινῶν, οἷα τὸ ἧπαρ καὶ οἱ νεφροί. Πλεῖστοι συγγραφεῖς παραδέχονται ὅτι ἐπιτυγχάνονται ὡσαύτως ἀποτελέσματα ἀσφαλῆ καὶ ἐκ τῶν ξηρῶν ἐκχυλισμάτων, ἅτινα ὅμως ἀπαιτοῦσι παρασκευὴν λεπτολόγον καὶ τεχνικὴν ὅλως ἰδιάζουσαν. Ἡ χορήγησις τῶν ὀργάνων τούτων ἐπιτελεῖται ἐνίοτε ἐπωφελέστερον διὰ τῆς ἀπὸ τοῦ ἀπευθυσμένου ὁδοῦ.

Ὄργανα. Τὰ ἐν τῇ ὀποθεραπείᾳ χρησιμοποιούμενα ὄργανα εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

Ὀποθεραπεία ὀρχικὴ (τῶν ὄρχεων). Ἐφηρμόσθη τὸ πρῶτον ἐπιστημονικῶς ὑπὸ τοῦ Brown Séquard τῷ 1889. Αἱ ὑποδόριοι ἐνέσεις ὀρχικῶν ἐκχυλισμάτων αὐξάνουσι τὴν μυϊκὴν ἐνέργειαν κατὰ 10—20 τοῖς 100. Ἡ ὀξείδωσις φαίνεται πάντως ὅτι προάγεταί πως, δι' ὃ καὶ ἐγένετο χρῆσις τῆς οὐσίας ταύτης κατὰ τῆς πολυσαρκίας. Ἐχρησιμοποιήθη καὶ κατὰ τῆς ὑπερτροφείας τοῦ προστάτου καὶ πολλῶν ἄλλων παθολογικῶν καταστάσεων καὶ δὴ κατὰ τῆς ἀνεπαρκείας τῶν ὄρχεων, τῆς ἀνικανότητος, τῆς γενικῆς ἐξασθενήσεως, εἰς τὸν χειρουργικὸν εὐνουχισμόν. Φέρεται καὶ ἐν δισκίοις.

Ὀποθεραπεία θυρεοειδική. Ἰδίως ὑποκατάστατος ἢ διεγερτικὴ αὕτη, εἶναι ἐκ τῶν συνηθεστάτων μορφῶν, χρησιμοποιουμένη εἰς τὸ μυξοίδημα, ὅπερ εἶναι ἀπότοκον ὑπολειτουργικότητος τοῦ θυρεοειδοῦς ἀδένος, εἰς τὸν κρετινισμόν, εἰς τὸν λεμφισμὸν καὶ εἰς τὸν ἀρθριτισμόν. Ἄριστα ἀποτελέσματα παρέχει κατὰ τῆς παχυσαρκίας, ἀλλ' ἀπαιτεῖ μεγίστην σύνεσιν καὶ ἄμεσον ἰατρικὴν ἐπίβλεψιν. Εἰς τὰς νόσους ὅμως, ἐν αἷς ὑφίσταται ὑπερδιέγερσις τῆς θυρεοειδοῦς λειτουργίας, ὡς λ. χ. τὴν ἐξοφθάλμιον βρογχοκήλην ἢ νόσον τοῦ Basedow, ἐχρησιμοποιήθη, ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν *αἱματοθυρεοειδικὴ ὀποθεραπεία*, τὸ αἷμα ζῴων ἐστερημένων τοῦ θυρεοειδοῦς ἀδένος αὐτῶν.

Ὀποθεραπεία παραθυρεοειδική. Ἡ οὐσία τοῦ παραθυρεοειδοῦς ἀδένος καὶ εἰς μικρὰς δόσεις ἐπιδρᾷ σπουδαίως ἐπὶ τὴν πορείαν τῆς τετανίας, τῆς προκυπτούσης ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως ἢ κακώσεως τῶν παραθυρεοειδῶν ἀδένων. Ἡ χρῆσις αὐτῆς καταστέλλει τοὺς σπασμοὺς καὶ αἴρει τὸ αἴσθημα τοῦ φόβου καὶ τὴν ἐμετοδιάρροιαν, παρατείνει δὲ τὴν ζωήν. Ἐπὶ ἰδιοπαθοῦς τετανίας δὲν ὠφέλησε ποσῶς. Ὁ νωπὸς ἀδὴν φαίνεται δραστικώτερος τοῦ ἀπεξηραμμένου. Ἡ ξηρὰ σκευασία λαμβάνεται ἐκ τῶν ἔξω παραθυρεοειδῶν ἀδένων βοὸς καὶ φέρεται ὡς κόνις ὑποκιτρίνη καὶ εἰς δισκία.

Ὀποθεραπεία ᾠοθηκική. Αἱ ᾠοθῆκαι παράγουσιν ἐσωτερικὰς ἐκκρίσεις ἀναγκαίας διὰ τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τῆς μήτρας, ἴσως δὲ καὶ ἐπιδρώσας ἐπὶ τὴν μεταλλαγὴν καὶ τὸ νευρικὸν σύστημα. Ἐλάττωσις ἢ παῦσις τῆς δράσεως τῶν ᾠοθηκῶν (ὡς ἐν τῇ παύσει τῶν ἐμμήνων τῇ φυσικῇ ἢ τῇ τεχνητῇ χειρουργικῇ τοιαύτῃ) ἐπιφέρει πολλάκις διάφορα νευρικὰ συμπτώματα, ἡ δ' ἀνωμαλία αὐτῶν συνεπάγεται ἐνίοτε δυσμηνόρροιαν. Ἡ ᾠοθηκικὴ οὐσία χορηγεῖται μετ' ἀγαθῶν πολλάκις ἀποτελεσμάτων πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ὀχληρῶν συμπτωμάτων τῆς ἐμμηνοληξίας καὶ τῆς δυσμηνορροίας. Συνιστᾶται μεγάλως εἰς τὴν ἀνεπαρκῆ ἐμμηνορρυσίαν καὶ εἰς τὴν παχυσαρκίαν, ἥτις εἶναι πολλάκις παρακολούθημα ταύτης. Ἡ ἀδενικὴ συνεργία μεταξὺ τῆς ᾠοθήκης καὶ τοῦ μαστοῦ φαίνεται παραδεκτὴ εἰς πλείστας περιπτώσεις, ἐξ οὗ ἐγένετο καὶ ἡ ὑποκατάστασις μεταξὺ τῶν δύο τούτων θεραπειῶν. Χρησιμοποιοῦνται κυρίως τὰ ξηρὰ ἐκχυλίσματα ᾠοθηκῶν προβάτων. Φέρεται δ' ἡ ᾠοθηκικὴ αὕτη οὐσία εἰς κόνιν ὑποκιτρίνην, μόλις διαλυτὴν ἐν ὕδατι, ἢ καὶ ἐν δισκίοις (Ovarine).

Ὀποθεραπεία ὠχροῦ σώματος ᾠοθήκης (corpus luteum). Κόνις ὑποκιτρίνη ἰδιαζούσης ὀσμῆς, ἐν μέρει διαλυτὴ ἐν ὕδατι, παρασκευαζομένη ἐκ τῶν ὠχρῶν σωμάτων ᾠοθηκῶν δαμάλεως. Ἐδοκιμάσθη ἐπωφελῶς ἐπὶ τεχνητῆς παύσεως τῶν ἐμμήνων κατόπιν ἐγχειρήσεως, ἐπὶ παχυσαρκίας μετ' ἀμηνορροίας καὶ ἄλλων παθολογικῶν καταστάσεων «ᾠοθηκικῆς ἀνεπαρκείας» καὶ ἐπὶ δυσμηνορροίας. Φέρεται ἐν κόνει ἢ συμπιεστικῷ δισκίῳ, καὶ ὡς ἰδιοσκεύασμα ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν ocréïne (ὠχρεΐνη), εἰς δισκία ἢ καταπότια.

Ὀποθεραπεία μαστική. Τὰ ἐκχυλίσματα τῶν ἀδένων τῶν μαστῶν (προβάτων συνήθως) ἐπιδρῶσιν εἰς τὴν μήτραν, χρήσιμα εἰς τὴν θεραπείαν τῆς ἀφθόνου καὶ ἐπωδύνου ἐμμηνορρυσίας, εἰς τὰς μητρορραγίας καὶ εἰς τοὺς ὄγκους τῆς μήτρας καὶ τῶν ᾠοθηκῶν (κυρίως τὰ ἰνώματα). Εἰς δὲ τὴν ἀνεπαρκῆ ἔκκρισιν τοῦ γάλακτος παρέσχεν ἀβέβαια ἀποτελέσματα. Κόνις κιτρίνη χρυσομηλίζουσα, ἐλαφρῶς ἰδιαζούσης ὀσμῆς καὶ μόλις ἐν μέρει διαλυτή.

Ὀποθεραπεία ἐπινεφρίδειος. Ἐκ τῶν ἐνεργότερον χρησιμοποιουμένων, εἴτε διὰ τῶν ἐπινεφριδείων ἐκχυλισμάτων, εἴτε διὰ τῆς ἀδρεναλίνης—εἰδικῆς κυτταρικῆς οὐσίας ἀπομονωθείσης ἐκ τῶν ἐπινεφριδείων ἀδένων. Παρεσκευάσθησαν δὲ ὑπὸ διαφόρους ὀνομασίας καὶ συνθετικαὶ ἀδρεναλῖναι. Ὡς ὑποκατάστατος ἢ ὁμοδιεγερτήριος ὀποθεραπεία ἐχρησίμευσε πρὸς καταπολέμησιν, μετ' ἐπιτυχίας πλήρους, τῶν διαταραχῶν τῆς ἐπινεφριδείου ἀνεπαρκείας καὶ δὴ εἰς τὴν χαλκόχρουν νόσον ἢ τὸν ἀδδισωνισμόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς λοιμώδεις νόσους, τὸν ῥαχιτισμόν, τὴν ὀστεομαλακίαν. Ὡς δὲ συμπτωματικὸν ὀποθεραπευτικὸν φάρμακον, ὡς ἐκ τῶν ἀγγειοσυσταλτικῶν ἰδιοτήτων τῆς ἀδρεναλίνης, ὠφελιμώτατον εἰς τὰς αἱμορραγίας.

Ὀποθεραπεία ἡπατική. Εἶναι σχεδὸν ἀποκλειστικῶς διεγερτήριος εἰς τὴν λειτουργικὴν ἀνεπάρκειαν τοῦ ἥπατος. Πραγματοποιεῖται δὲ διὰ προσφάτου ἥπατος χοίρου· ὠφέλιμος καὶ εἰς τὰς κιρρώσεις καὶ δὴ τὴν τοῦ Laënnec. Ἐπηνέθη ὑπὸ διαφόρων συγγραφέων κατὰ τῆς φυματιάσεως ἐν ἀρχῇ καὶ δὴ τῆς ἐξελισσομένης ἐπὶ ἀρθριτικοῦ ἐδάφους. Ἤδη παρέχεται ἐπιτυχῶς τὸ πρόσφατον ἧπαρ βοὸς κατὰ τῆς ἀναιμίας.

Ὀποθεραπεία χολική. Αὕτη εἶναι διεγερτικὴ τῆς λειτουργίας τῆς χολῆς ἐπὶ ἀνεπαρκείας ταύτης· συνιστᾶται κατὰ τῆς χολολιθιάσεως καὶ τῆς βλεννομεμβρανώδους ἐντερίτιδος.

Ὀποθεραπεία ὑποφύσειος. Ἡ ἀφαίρεσις τοῦ μυξαδένος (glande pituitaire) ἐπὶ ζῴων συνεπάγεται συμπτώματα κινητικῶν διαταραχῶν, ὑποσθένωσιν, ἀπίσχνανσιν καὶ ταχὺν θάνατον. Ἐνδοφλεβίως ἐνιέμενον τὸ ἐκχύλισμα τῆς οὐσίας ταύτης ἀνυψοῖ τὴν πίεσιν τοῦ αἵματος καὶ καθιστᾷ βραδυτέρας, ἀλλ' ἐντονωτέρας τὰς συστολὰς τῆς καρδίας, ἐπιφέρει δὲ διούρησιν γενναίαν ἐκ διευρύνσεως τῶν νεφρικῶν ἀγγείων. Ὁ ἀδὴν οὗτος εὑρέθη ἐν παθολογικῇ καταστάσει ἐπὶ μεγαλακρίας, διὸ καὶ πολλοὶ παραδέχονται ὅτι παράγει ἐσωτερικήν τινα ἔκκρισιν ἐπιδρῶσαν ἐπὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὀστῶν. Ἐκχύλισμα τοῦ μὲν προσθίου λοβίου τοῦ μυξαδένος ἐνεργεῖ ὥσπερ περίπου καὶ τοῦ θυρεοειδοῦς ἀδένος, τοῦ δὲ ὀπισθίου λοβίου ὠφελεῖ ἐπὶ καρδιακῆς ἀτονίας καὶ ὡς διουρητικόν. Ἐπὶ μεγαλακρίας τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν ἀβέβαια. Ἡ χρῆσις τοῦ μυξαδένος εἶναι ἐκ τῶν νεωτέρων κατακτήσεων τῆς ὀποθεραπείας, ἐμφανίζει δὲ ποιάν τινα συνεργίαν μετὰ τῆς ἐπινεφριδείου ὀποθεραπείας. Φέρεται ὡς ἀπεξηραμμένη οὐσία μυξαδένος, κόνις ὑπόφαιος, κεχωρισμένως λαμβανομένη ἐκ τοῦ προσθίου καὶ κεχωρισμένως ἐκ τοῦ ὀπισθίου λοβίου τοῦ ἀδένος. Ἀλλὰ καὶ εἰς ὑποδορείους ἐνέσεις παρέχεται ὡς ὑποφυσίνη (pituitrine), φερομένη εἰς φύσιγγας καὶ χρησιμοποιουμένη εἰδικῶς εἰς τὴν μαιευτικὴν ἐπὶ ἀδρανείας τῆς μήτρας, αἱμορραγιῶν κλπ.

Ὀποθεραπεία μυελική, πραγματοποιουμένη διὰ τοῦ ἐμβρυϊκοῦ μυελοῦ ὀστέων ζῴων, τοῦ ἐρυθροῦ μυελοῦ τῶν ὀστέων (moelle rouge des os), ὅστις συνίσταται κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὲρ τὰ 90% ἐκ λίπους. Ἐπὶ νεογνῶν ζῴων τὸ τρίτον καὶ πλέον τοῦ λίπους τούτου σύγκειται ἐκ λεκιθίνης. Ὁ μυελὸς τῶν ὀστῶν νεογνῶν ζῴων ἔχει σίδηρον ἕως 1% καὶ πλέον ὑπὸ διαφόρους μορφὰς ὀργανικῆς ἑνώσεως. Ἡ λεκιθίνη καὶ ὁ σίδηρος ἐλαττοῦνται ταχέως μετ' ὀλίγας ἑβδομάδας ἀπὸ τῆς γεννήσεως. Ὁ ἐρυθρὸς μυελὸς τῶν ὀστῶν διεγείρει τὴν πλάσιν ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων· ἡ τοιαύτη ἐνέργεια ὀφείλεται πιθανῶς εἰς τὴν ἐν αὐτῷ λεκιθίνην καὶ τὸν σίδηρον. Ἐπαινεῖται ὡς ὠφέλιμος πρὸς τὰς ἁπλᾶς κακοήθεις ἀναιμίας καὶ προτιμᾶται ἡ χρῆσις αὐτοῦ προσφάτου. Φέρεται ὅμως καὶ σκευασία ἐκχυλίσματος τοιούτου μυελοῦ ἐν γλυκερίνῃ ὡς ὑγρὸν ὑποκαστανίζον, ἀρωματικῆς πως γεύσεως, χορηγούμενον ἐν ὕδατι, γάλακτι ἢ οἴνῳ τρὶς τῆς ἡμέρας.

Ὀποθεραπεία νευρική. Αὕτη συνίσταται ἐξ ἐκχυλισμάτων οὐσίας ἐγκεφαλικῆς ἢ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ. Συνιστᾶται κατὰ τῶν νευρικῶν διαταραχῶν, τῆς νευρασθενείας, τῆς ἐπιληψίας, τῆς νωτιάδος φθίσεως. Ἡ χρῆσις αὐτῆς δὲν εἶναι γενικευμένη τὴν σήμερον ὡς ἔδει.

Ὀποθεραπεία σπληνική. Ἐμπειρικῶς ἐγένετο χρῆσις τοῦ σπληνὸς ζῴων πρὸς θεραπείαν τῆς ἀναιμίας, τῆς χλωριάσεως, τοῦ μυξοιδήματος καὶ διαφόρων ἄλλων νόσων, ἄνευ ὅμως ὡρισμένων ἀποτελεσμάτων. Τὰ σπληνικὰ ἐκχυλίσματα συνιστῶνται κατὰ τῆς ἑλονοσίας, ἰδίως ὅταν παρακολουθῆται ὑπὸ μεγαλοσπληνίας. Φέρεται ἐν χρήσει καὶ ἀπεξηραμμένου μοσχείου σπληνὸς σκευασία, ὡς κόνις ὑποκιτρίνη καὶ ἐν δισκίοις.

Ὀποθεραπεία πλακουντική. Διάφοροι ἄγριοι λαοὶ μεταχειρίζονται τὴν ἀνθρώπειον πλακουντικὴν ὀποθεραπείαν, ἣν ἐπαινοῦσιν ὡς ἰσχυρὸν γαλακτοπαραγωγὸν φάρμακον. Ἤδη διὰ τὴν τοιαύτην ὀποθεραπείαν χρησιμοποιοῦνται πλακοῦντες προβάτων.

Ὀποθεραπεία πεπτική. Εἴς τινας νόσους τοῦ πεπτικοῦ συστήματος ἐφαρμόζεται ὀποθεραπεία ποικίλλουσα ἀναλόγως τοῦ πρὸς ὃ ἀπευθυνόμεθα ὀργάνου· οὕτω καθορίζεται: ὀποθεραπεία γαστρική, ἐντερική, δωδεκαδακτυλικὴ καὶ παγκρεατική. Ἡ γαστρικὴ καὶ παγκρεατικὴ ἀποσκοποῦν ἁπλῶς μόνον πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν φυσιολογικῶν προϊόντων τῆς ἐξωτερικῆς ἐκκρίσεως τῶν πλημμελῶς λειτουργούντων ὀργάνων τούτων, ἤτοι τοῦ γαστρικοῦ καὶ παγκρεατικοῦ ὑγροῦ· αἱ δὲ ἐντερικαὶ ὀποθεραπεῖαι εἰς τὴν θεραπείαν τῆς ἀνεπαρκείας τῆς ἐσωτερικῆς κυρίως ἐκκρίσεως τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος. Αἱ πρῶται ἐχρησιμοποιήθησαν εἰς τὴν γαστρικὴν καὶ παγκρεατικὴν ἀνεπάρκειαν, τὰς ὑποσθενικὰς δυσπεψίας, τὸν διαβήτην, αἱ δὲ δεύτεραι κυρίως ὅπως καταπολεμήσωσι τὰς ἐντερικὰς δυσπεψίας καὶ τινας μορφὰς δυσκοιλιότητος.

Ὀποθεραπεία θύμου ἀδένος. Ἐλάχιστα ὄντως γινώσκομεν περὶ τῶν λειτουργιῶν τοῦ ἀδένος τούτου· εἰκάζεται ὅμως ὅτι ἔχει σπουδαίαν σχέσιν πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν· σχετίζεται δέ πως καὶ πρὸς τὸν θυρεοειδῆ ἀδένα, καθόσον ἐπὶ παθήσεων προσβαλλουσῶν τοῦτον φωρᾶται συχνάκις καὶ ὁ θύμος μὴ ἔχων κατὰ φύσιν. Ἐμπειρικὴ εἶναι ἡ χρῆσις τοῦ θύμου, δοκιμασθεῖσα εἰς τὴν θεραπείαν τῆς ἐξοφθαλμίου βρογχοκήλης, τῆς ῥαχίτιδος, τῆς φυματιάσεως, τῆς αἱμορροφιλίας· φέρεται ὠφελῶν καὶ κατὰ τοῦ καρκίνου. Πλὴν τοῦ νωποῦ ἀδένος χρησιμοποιεῖται καὶ ἀπεξηραμμένος ἀδὴν μόσχου ὡς κόνις ὑποκιτρίνη καὶ ἐν δισκίοις.

Ὀποθεραπεία παρωτιδική. Χορηγεῖται ὁ ἀπεξηραμμένος ἀδὴν παρωτίδος βοὸς εἰς κόνιν ἢ εἰς δισκία, εἰς ἃς περιπτώσεις καὶ ὁ μαστικὸς καὶ ᾠοθηκικὸς ἀδὴν καὶ δὴ ἐπὶ τεχνητῆς ἐμμηνοληξίας, τῶν μεσομηνίων πόνων κτλ.

Ἡ ὀποθεραπευτικὴ μέθοδος εὑρίσκεται καὶ τὴν σήμερον ἔτι ἐν ἐξελίξει. Αἱ ὁσημέραι ἀνακαλύψεις τῆς φυσιολογίας περὶ τῆς λειτουργίας ἐν γένει τῶν ὀργάνων τούτων (ἀδένων) ταχέως θέλουσι διακανονίσει καὶ ἐπεκτείνει ἴσως τὰς ἐνδείξεις καὶ τὴν χρῆσιν αὐτῶν. Μικρὸν κατὰ μικρὸν ὅμως ἐξέρχεται τῆς ἐμπειρικῆς ὁδοῦ, ἐν ᾗ εἶχε παραμείνει ἐπὶ μακρόν, ἵνα εἰσέλθῃ εἰς περίοδον ἐπιστημονικωτέραν καὶ μεθοδικωτέραν. Πλεῖστα ζητήματα εὑρίσκονται εἰσέτι ὑπὸ μελέτην, ἰδίως τὸ τῆς ἐρεύνης

Μ. Ν. ΚΑΪΡΗΣ

Digitized by Google

ὀποθεραπευτικός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὀποθεραπείαν, εἰς τὴν διὰ τοῦ ὀποῦ θεραπευτικὴν μέθοδον.—Ἐπίρρ. *ὀποθεραπευτικῶς*.

ὅποιος, —α, —ο· δημ. ἀντων. ἀναφ., ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος, ὅστις, ὁποιοσδήποτε: «ἄς ἔρθῃ ὅποιος κι' ἂν εἶναι», «ὅποιος θέλει φεύγει».

ὁποῖος, —α, —ον· ἀντων. ἀναφορ. οἵας λογῆς ἢ ποιότητος: «εὗρε τοιαῦτα ὁποῖα ἀνεζήτει», «ἔπαθεν ὁποῖα ἔπρεπε νὰ πάθῃ»· || ἐπὶ ἀναφωνήσεων: «ὁποία χαρά!» τί χαρά, πόσον μεγάλη χαρά, «ὁποῖον θράσος!»· || μετὰ τοῦ ἄρθρου: *ὁ ὁποῖος, ἡ ὁποία, τὸ ὁποῖον*, ἀντὶ τῆς ὅστις: «σοῦ δίδω ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα σοῦ ὑπεσχέθην», «ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἠσέβησε».

ὁποιοσδήποτε, —αδήποτε, —ονδήποτε· ὁστισδήποτε, οἱοσδήποτε: «ἄς ἔρθῃ ὁποιοσδήποτε θέλει».

Ὀπονέρος (οἱ) (Oponeros). Νομαδικὴ φυλὴ Ἰνδῶν τῆς ὁμοφυλίας τῶν Καραΐβων, κατοικοῦσα ἐν Κολομβίᾳ. Οἱ Ὀπονέρος ζοῦν ἐν ὑπηνέμοις σπηλαίοις ἢ πρωτογόνοις καλύβαις, μεταχειρίζονται τὸ τόξον καὶ ἐνδύονται διὰ φλοιῶν φιλύρας. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς διαμονῆς των σῴζονται προϊστορικὰ ἰχνογραφήματα ἐπὶ βράχων. Π. Ν. Π.

Ὀποντέλντοχ (Opodeldoch) *βάλσαμον [Φαρμακ.]*· βλ. λ. *βάλσαμον*.

ὀποπάναξ (ὁ) (Opopanax) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σκιαδιοφόρων*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς ἀπαντώσας εἰς τὰς παρὰ τὴν Μεσόγειον χώρας. Ἐκ τῶν 10 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς, ἅτινα ἀπαντῶσι καὶ παρ' ἡμῖν: *Ὀποπάναξ ὁ ἀνατολικὸς* (Opopanax orientalis), κοινῶς *ἀμπελῶνα* καὶ *πολύκαρπο*. Εἴς τινας νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ ἰδίως εἰς τὴν Πάρον οἱ τρυφεροὶ βλαστοὶ του λαμβάνονται ὡς λαχανικόν. Ὁ Θεόφραστος καὶ ὁ Διοσκορίδης ὠνόμαζον τὰ φυτὰ τοῦ γένους τούτου *πάνακας*. *Ὀποπάναξ ὁ χειρώνειος* (Opopanax chironii). Τὸ εἶδος τοῦτο φύεται εἰς τὴν Σικελίαν καὶ ἐκ τοῦ ὀποῦ τῶν καυλῶν του συλλέγεται εἶδος κομμεορρητίνης, ἥτις χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τῶν μυρεψῶν. Δ. Ν. Π.

Ὀποπάναξ ὁ ἀνατολικός.

—*[Φαρμακ.]* Διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ *ὀποπάνακος* χαρακτηρίζονται δύο διαφορετικαὶ δρόγαι, ἐλάχιστα μόνον ὡς πρὸς τὸ χρῶμα πλησιάζουσαι. Ὁ γαλακτώδης ὀπὸς τῶν ὀποπανάκων ἀποτελεῖ τὴν ὡς *ὀποπάνακα* γνωστὴν κομμεορρητίνην, ἥτις φέρεται ἐξ Ἀνατολῆς, μερικῶς μάλιστα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, εἰς δάκρυα ἢ μάζας μικροῦ μεγέθους καὶ ἀκανονίστους, χρώματος κιτρινοπορτοκαλλοχρόου ἕως καστανοπορτοκαλλοχρόου καὶ ἰσχυρᾶς ἰδιαζούσης ἀρωματικῆς ὀσμῆς, ὑπενθυμιζούσης πως τὴν τῆς χαλβάνης. Συστατικὰ αὐτοῦ εἶναι: 54% ρητίνη, 34% κόμμι, 8% αἰθέριον ἔλαιον καὶ ἐλάχισται προσμείξεις ἐξ ὕδατος καὶ πικρῶν οὐσιῶν. Ἡ ρητίνη αὐτοῦ περιέχει φερουλικὸν ὀξύ, ἴχνη βανιλλίνης καὶ περὶ τὰ 2% ὀπορεσινοταννόλην ($C_{12}H_{14}O_8$). Ὁ ἐκ τῶν βουρσεροειδῶν προερχόμενος ὀποπάναξ ἀποτελεῖ ἀκανονίστους μάζας κιτρινοκαστανοχρόους ἢ καστανοχρόους, ἰσχυρᾶς ἰδιαζούσης εὐχαρίστου ὀσμῆς, ὑπενθυμιζούσης πως τὴν τῆς μύρρας. Περιέχει κόμμι 33% περίπου, ρητίνην 40—42%, πικράν τινα οὐσίαν καὶ αἰθέριον ἔλαιον. Ἐπὶ τοῦ χάρτου ἀφήνουν τὰ τεμάχια τοῦ ὀποπάνακος λιπαρὰν εὐαρέστου ὀσμῆς κηλῖδα, ὀφειλομένην εἰς τὸ αἰθέριον ἔλαιον αὐτοῦ. Τὸ αἰθέριον ἔλαιον περιέχεται εἰς ἀναλογίαν 6—10%, ἀπορροφοῦνται εὐκόλως εἰς τὸν ἀέρα, ἔχει εἰδικὸν βάρος 0.870—0.905, ζέει μεταξὺ 200—300° καὶ ὀφείλει τὴν χαρακτηριστικὴν ὀσμήν του εἰς τὰ μέχρι 250° ἀποστάζοντα κλάσματα. Ἐκ τῶν ὑπολειμμάτων ἀποστάξεως τοῦ ἐλαίου λαμβάνεται ἡ κρυσταλλικὴ *χειρονόλη*, οὐσία ἀνάλογος πρὸς τὴν φυτοστερίνην. Ἀμφότερα τὰ εἴδη τοῦ ὀποπάνακος δὲν εἶναι φαρμακευτικά. Εἰς τὴν λαϊκὴν θεραπευτικὴν χρησιμοποιοῦνται ἐνίοτε ὡς ἀποχρεμπτικὰ καὶ καταπραϋντικά. Εἰς τὸ ἐμπόριον ὡς ὀποπάναξ φέρεται τὸ τελευταῖον εἶδος, οὗτινος καὶ τὸ αἰθέριον ἔλαιον χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἀρωματοποιίαν ὡς προσηλωτικὴ οὐσία (fixateur). Κ. Γ. Μ.

Ὀπόρτο, ἢ *Πόρτο* (Oporto ἢ Porto, λατιν. Portus Cale) *[Γεωγρ.]*. Ἡ δευτέρα ἀπὸ ἀπόψεως πληθυσμοῦ καὶ οἰκονομικῆς σπουδαιότητος πόλις τῆς Πορτογαλίας, πρωτεύουσα ὁμωνύμου ἐπαρχίας. Κάτ. (1925) 529.625. Κεῖται ἐπὶ τῆς βορείας ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Ντοῦρο, 5 χλμ. πρὸ τῆς εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ἐκβολῆς αὐτοῦ, ἀπέχει δὲ 330 χλμ. πρὸς Β. τῆς πρωτευούσης τῆς Πορτογαλίας Λισσαβῶνος. Εἶναι ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ δύο λόφων καλουμένων *Σὲ* καὶ *Βικτώρια* καὶ ἔχει ὡραίας πλατείας καὶ ζωηρὰν κίνησιν, ἐμφανίζει δὲ ἀρχιτεκτονικὴν γραφικὴν καὶ ἰδιότυπον. Ἐκ τῶν κτηρίων τοῦ Ὀπόρτο κάλλιστα εἶναι: ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου (ΙΑ' καὶ ΙΒ' αἰῶνος), ὁ πύργος τῶν ἱερέων (torre dos Clerigos), τὸ ἀνάκτορον Κρυστὰλ καὶ τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Αὐγουστίνου, ἐν τῷ ὁποίῳ φυλάσσεται περίφημος εἰκὼν τῆς Παναγίας «Nossa Senhora da Serra do Pilar». Εἰς τὴν εἰκόνα ταύτην ἀποδίδονται ἐξαιρετικαὶ θαυματουργοὶ ἰδιότητες, πλήθη δὲ προσκυνητῶν ἐπισκέπτονται κατ' ἔτος αὐτὴν ἐξ ὅλης τῆς χώρας.

Τὸ Ὀπόρτο ἦτο κατ' ἀρχὰς μικρὸν πόλισμα, κείμενον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ντοῦρο. Οἱ Ἀλανοὶ ἔκτισαν ἔναντι αὐτῆς ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τὸ φρούριον Castrum Novum, περὶ τὸ ὁποῖον ἀνεπτύχθη βαθμηδὸν ἡ σημερινὴ πόλις. Τῷ 716 τὸ Ὀπόρτο κατελήφθη ὑπὸ τῶν Μαυριτανῶν καὶ ἔμεινεν ὑπ' αὐτοὺς μέχρι τοῦ 997, ὁπότε, περιελθὸν εἰς τοὺς Χριστιανούς, ἐγένετο πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Portucalia. Ἀπὸ τῆς κομιτείας ταύτης ἔλαβε τὸ ὄνομα ὁλόκληρος ἡ χώρα Πορτογαλία. Κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα ἐχρησίμευσεν ἐπανειλημμένως ὡς κέντρον ἐπαναστάσεων. Σήμερον εἶναι σπουδαιότατον βιομηχανικὸν καὶ ἐμπορικὸν κέντρον, ἀποτελοῦν τὴν οἰκονομικὴν πρωτεύουσαν τῆς βορείου Πορτογαλίας, ἐξάγει δὲ κυρίως ἐκλεκτοὺς φερωνύμους οἴνους καὶ ἔχει μεγάλας βιομηχανίας βάμβακος, ἐρίων, μετάξης, διυλιστήρια σακχάρεως, βυρσοδεψεῖα, ἐργοστάσια ἀγγειοπλαστικῆς, χαρτοποιίας κλπ. Ἡ ἐπαρχία Ὀπόρτο ἔχει ἔκτασιν 2.312 τ.χλμ. καὶ πληθυσμὸν (1925) 702.166 κατοίκων. Χ. Δ.

ὀπός (ὁ)· ὁ ἐκρέων ἢ ὁ ἐκθλιβόμενος χυμὸς φυτῶν ἢ καρπῶν: «ὁ ὀπὸς τῆς ἐλαίας, —τῆς δάφνης,— τοῦ λεμονίου»· || «ὀπὸς κρέατος» τὸ ἐκθλιβόμενον ὑγρὸν ἐκ τοῦ κρέατος.

— *[Φαρμακοτ.]* Βλ. λ. *χυμός*.

ὁποσάκις· ἐπίρρ. ἀναφορ., ὅσας φοράς, ὁσάκις.

ὀποσκευάσματα (τὰ) (Opopraeparata) *[Φαρμακοτ.]*. Εἴδη ὀργανοσκευασμάτων εἰσαχθέντα ὑπὸ τοῦ ἐν Darmstadt ἐργοστασίου Merck. Ἓν μέρος τούτων ἀντιστοιχεῖ πρὸς 5 μ. τοῦ προσφάτου ὀργάνου τοῦ ζῴου, ἐξ οὗ παρεσκευάσθησαν. Τοιαῦτα ὀποσκευάσματα εἶναι: ἡ *ὀποεγκεφαλίνη* (opocerebrinum), ἡ *ὀποηπατοϊδίνη* (opohepatoidinum), ἡ *ὀπ.ϋποφυσίνη* (opohypophysinum) κλπ. Τὰ ὀποσκευάσματα χορηγοῦνται ὅπως καὶ τὰ ὀργανοσκευάσματα. Κ. Γ. Μ.

ὁπόσος, —η, —ον· ἀντων. ἀναφορ., ὅσος: «ὁποῖα καὶ ὁπόσα ἀγαθὰ θὰ εἴχομεν»· || *ὁποσοσδήποτε*, ὅσος καὶ ἂν εἶναι: «ὁποσοιδήποτε προσήρχοντο, πάντας ἐδέχετο».

Ὀπόσουγια *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Οὐκρανίας, ἐν τῷ νομῷ Πολτάβας. Κεῖται Β. τῆς πόλεως Πολτάβας καὶ ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Ταράπουνκα. Κάτ. 9.000. Ἔχει ἐργοστάσιον κεραμεικῆς καὶ οἰκιακὴν βιοτεχνίαν. Γ. Ι. Β.

ὀπόσσον (τὸ) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *διδελφυϊδῶν* (βλ. λ. *δίδελφυς τὸ ὀποσσούμ*, τ. Θ', σ. 312 α).

ὁπόταν· σύνδ. χρον., ὅταν: «ὁπόταν ἔλθῃς», «ὁπόταν θέλῃς».

ὁπότε· σύνδ. χρον., ὅτε: «περιέπεσαν εἰς ἐνέδραν, ὁπότε πλεῖστοι ἐφονεύθησαν»· || *ὁποτεδήποτε*· οἱονδήποτε χρόνον: «ἔλα, ὁποτεδήποτε θέλεις».

ὀποτερόδοντα (τὰ) (Opoterodonda) *[Ζῳολ.]*. Κατηγορία ἑρπετῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὀφιδίων*, περιλαμβάνουσα μικροῦ μεγέθους ὄφεις, οἱ ὁποῖοι διακρίνονται ἐκ τοῦ ὅτι ἔχουσιν ὀδόντας μόνον εἰς τὴν μίαν σιαγόνα, ἄλλοτε εἰς τὴν ἄνω καὶ ἄλλοτε εἰς τὴν κάτω. Δ. Ν. Π.

ὅπου· ἐπίρρ. ἀναφορ., ἐν ᾧ τόπῳ, ἔνθα: «ἐκεῖ ὅπου μὲ ἄφησες», «κοιμᾶται ὅπου βρεθῇ»· || εἰς ὃν τόπον: «πήγαινε ὅπου θέλεις», «ὅπου κι' ἂν πάῃ θὰ τὸν πιάσω»· || *ὁπουδήποτε*· εἰς οἱονδήποτε τόπον.

Ὄπουζεν (Opusen) *[Γεωγρ.]*. Πόλις Δαλματικὴ παραποτάμιος (βλ. *Ὄπους* καὶ *Ὀναῖον*).

Ὀπούκ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀγκυροβόλιον τῶν νοτίων προσγείων τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου (πλάτ. 45°03' Β., μηκ. 36°18 'Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2205: Kertch strait). Ἦτο σωτήριον διὰ τὴν ἱστιοφόρον ναυτιλίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν παρέμεινεν ἔτι καὶ νῦν ὀνομασία τῶν πρὸ τοῦ ἀγκυροβολίου σκοπέλων Karavy rocks. Σ. Ε. Λ.

ὀπουντία (ἡ) (Opuntia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κακτοειδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους μὲ κλάδους σαρκώδεις, ἀποτελουμένους ἐξ ἀρθρώσεων πεπλατυσμένων, φυλλομόρφων, σφαιροειδῶν ἢ ὑποκυλινδρικῶν, μὲ δέσμας αἰχμηρῶν καὶ λεπτῶν ἀκανθῶν. Ὁ καρπός, συνήθως, εἶναι φοειδὴς ἢ ὑποσφαιρικός, σαρκώδης, πολύχυμος καὶ βρώσιμος. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἄνω τῶν 100 εἰδῶν, ἅτινα ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ἐπιτυχῶς ἔχουσι πρὸ πολλῶν ἐγκλιματισθῇ εἰς τὴν Εὐρώπην, τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀφρικήν. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι τὰ ἑξῆς: *Ὀπουντία ἡ κοκκοφόρος* (Opuntia coccinellifera). Τὸ εἶδος τοῦτο ἐλαχίστας μικρᾶς ἀκάνθας φέρει καὶ καλλιεργεῖται πολλαχοῦ ὑπὸ πλείστας διαφοράς. Ἐπὶ τοῦ εἴδους τούτου πολλαπλασιάζεται καὶ ἐκτρέφεται ὁ *κόκκος ὁ κακτόφιλος*, ὅστις εἶναι ἔντομον, ἐξ οὗ λαμβάνεται ἡ βαφικὴ οὐσία κοκκινίλλη ἢ καρμίνιον. Πρῶτοι ἐκαλλιέργησαν τὸ ἐντομοντοῦτο ἐπὶ τῆς ὀπουντίας τῆς κοκκοφόρου οἱ Ἱσπανοί, ὅταν κατέλαβον τὸ Μεξικόν, καὶ ἐκεῖθεν διεδόθη ἡ καλλιέργειά του, πλὴν τῆς λοιπῆς Ἀμερικῆς, καὶ ἐν Ἀλγερίᾳ καὶ Ἱσπανίᾳ.

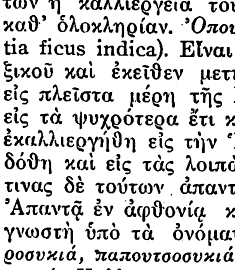

Κλάδοι ὀπουντίας.

Ἐπὶ 300 περίπου ἔτη οἱ Ἱσπανοὶ εἶχον τὴν ἀποκλειστικὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ κόκκου τούτου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς χρήσεως τῶν ἐξ ἀνιλίνης χρωμάτων ἡ καλλιέργεια τούτου ἐγκατελείφθη σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν. *Ὀπουντία ἡ ἰνδικὴ συκῆ* (Opuntia ficus indica). Εἶναι καὶ αὕτη ἰθαγενὴς τοῦ Μεξικοῦ καὶ ἐκεῖθεν μετηνέχθη καὶ ἐνεκλιματίσθη εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Εὐρώπης, εὐδοκιμοῦσα καὶ εἰς τὰ ψυχρότερα ἔτι κλίματα ταύτης. Τὸ πρῶτον ἐκαλλιεργήθη εἰς τὴν Ἱσπανίαν καὶ ἐκεῖθεν διεδόθη καὶ εἰς τὰς λοιπὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας, εἴς τινας δὲ τούτων ἀπαντᾷ σήμερον καὶ αὐτοφυές. Ἀπαντᾷ ἐν ἀφθονίᾳ καὶ παρ' ἡμῖν, ὅπου εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὰ ὀνόματα: *ἀραποσυκιά, μπαρμπαροσυκιά, παπουτσοσυκιά, φαρασοσυκιὰ* καὶ *φραγκοσυκιά*: Καλλιεργεῖται εὐρέως πολλαχοῦ ὡς φυτὸν κτηνοτροφικόν, ὀπωροφόρον καὶ χρησιμοποιεῖται καὶ πρὸς κατασκευὴν ζωσίμων φραγμῶν. Οἱ καρποί της εἶναι πολύχυμοι, γλυκεῖς, εὔχυμοι καὶ δροσιστικοί, ζυμούμενοι δὲ καὶ ἀποσταζόμενοι παρέχουν ἀρίστης ποιότητος οἰνόπνευμα. Οἱ καρποί της, παρὰ τὸ πλῆθος τῶν σπόρων οὓς ἐγκλείουσι καὶ τὴν δυσκολίαν μεθ' ἧς ἀποφλοιοῦνται, καταναλίσκονται ἀπλήστως ἰδίως εἰς τὴν Ἀλγερίαν, τὴν Τύνιδα τὴν Ἱσπανίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν. Ὡς κτηνοτροφικὸν χρησιμοποιεῖται ἰδίως ἡ ποικιλία ταύτης *ὀπουντία ἡ ἰνδικὴ συκῆ ἡ ἀνάκανθος* (Opuntia ficus indica inermis). Αἱ ὀπουντίαι πολλαπλασιάζονται εὐχερῶς διὰ σπορᾶς ἢ καὶ διὰ μεταμοσχεύσεως τῶν ἀκανθοφόρων φύλλων της. Πρὸς τοῦτο, ἀφοῦ ἀποσπασθῶσι ταῦτα τοῦ φυτοῦ, ἐκτίθενται εἰς τὸν ἥλιον 3—4 ἡμέρας, ὅπως ἀποβληθῇ μέρος τοῦ χυμοῦ των, καὶ εἶτα ἐμφυτεύονται πλαγίως παραχωννύμενα κατὰ τὸ ἥμισυ τοῦ μήκους των ἐντὸς τοῦ ἐδάφους. Δ. Ν. Π.

Ὀπούντιοι (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Οἱ κάτοικοι τοῦ Ὀποῦντος, πόλεως Λοκρικῆς. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ *Ὀποῦς* (βλ. λ.) ἦτο ἡ μητρόπολις τῆς ἀνατολικῆς Λοκρίδος, *Ὀπούντιοι* ἐλέγοντο καὶ πάντες οἱ ἀνατολικοὶ *Λοκροί*, οἱ καὶ *Ἠοῖοι* καλούμενοι καὶ *Ὑποκνημίδιοι* (βραδύτερον καὶ *Ἐπικνημίδιοι*), ὡς κατοικοῦντες εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Κνημῖδος. Οἱ ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ σημασίᾳ τῶν Ὀπούντιοι (δηλαδὴ οἱ ἀνατολικοὶ Λοκροὶ) ἐχωρίζοντο διὰ τμήματος τῆς χώρας τῶν Φωκέων (εἰς τὸ ὁποῖον ἀνῆκεν ἡ ἐπὶ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου πόλις Δαφνοῦς) εἰς τοὺς βορείους Λοκρούς, τοὺς *Ἐπικνημιδίους*, καὶ τοὺς νοτίους, τοὺς κυρίως *Ὀπουντίους*. Τῆς ἀνατολικῆς Λοκρίδος ἄξιαι μνείας πόλεις ἦσαν τὸ *Θρόνιον* καὶ ἡ *Σκάρφεια*, τῶν ὁποίων καὶ νομίσματα διεσώθησαν, εἰς τὸ βόρειον τμῆμα, τὸ τῶν Ἐπικνημιδίων, καὶ ὁ *Ὀποῦς*, τὸ ἐπίνειόν του *Κῦνος* (παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Λιβανάτες), ἡ *Ἀλόπη* καὶ ἡ *Λάρυμνα* εἰς τὸ νότιον τμῆμα, τὸ τῶν κυρίως Ὀπουντίων Λοκρῶν. Πᾶσαι αἱ πόλεις τῆς ἀνατολικῆς Λοκρίδος ἀπετέλουν συμπολιτείαν, τῆς ὁποίας ἡ βουλή, βουλὴ τῶν Χιλίων, ὡς ἐκαλεῖτο, ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν ἀπεσταλμένων τῶν πόλεων πάσης τῆς χώρας. Οἱ Ὀπούντιοι διῃροῦντο εἰς 100 γένη, ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων, μητρωνυμικῶς ὀνομασθέντα. Ἡ ἱστορία τῶν ἀνατολικῶν Λοκρῶν εἶναι κοινὴ σχεδὸν μὲ τὴν τῶν κατοίκων τῆς μητροπόλεώς των Ὀποῦντος (βλ. καὶ λ. *Λοκρὶς* καὶ *Ὀποῦς*). ΚΑΨ.

Ὀπούντιος κόλπος *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἐλάσσων κόλπος τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τοῦ Βορείου Εὐβοϊκοῦ, ὁ νῦν *Ἀταλάντης* κόλπος.

Ὄπους (Opus) *[Γεωγρ.]*. Πόλις δαλματικὴ ἐπὶ τοῦ Νάρωνος (πλάτ. 43°01' Β., μηκ. 17°34' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2713: Gulf of Kattaro to Corfu), παλαιότερον φρούριον ὀχυρόν, διὸ καὶ *Φορτόπους* (Fortopus) καλεῖται καὶ *Ὄπουζεν* (Opusen). Εὑρίσκεται εἰς 6 μίλ. ἀπὸ τῆς ἐκβολῆς, ἔχει σπουδαῖα κρηπιδώματα πλευρίσεως καὶ ναυτικὸν φανὸν καὶ

Digitized by Google

εἶναι κέντρον διασταυρώσεως τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης. Εἶναι τὸ ἀρχαῖον *Ἄνω Ἐμπόριον* καὶ τὸ *Ὀναῖον* τοῦ Πτολεμαίου. Σ. Ε. Λ.

Ὀποῦς *[Μυθολ.]*. —1) Υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Πρωτογενείας, θυγατρὸς τοῦ Δευκαλίωνος. Ἦτο βασιλεὺς τῶν ἐν Ἤλιδι Ἐπειῶν καὶ ἐφημίζετο διὰ τὴν φιλανθρωπίαν του καὶ τὴν πρὸς τοὺς ξένους φιλόφρονα ὑποδοχὴν καὶ περιποίησιν. Διὰ τὰς ἀρετάς του ταύτας εἶχεν ὑμνηθῆ ὑπὸ τοῦ Πινδάρου (Ὀλυμπ. IX, 8). —2) Υἱὸς τοῦ γενάρχου τῶν Λοκρῶν Λοκροῦ καὶ τῆς Καβύης ἢ Πρωτογενείας, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῶν Ἐπειῶν Ὀποῦντος, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα καὶ ἔλαβεν ὁ ἔγγονος. Ὁ πρῶτος ἦτο ὁ κτίστης καὶ ἐπώνυμος ἥρως τοῦ Ὀποῦντος τῆς Λοκρίδος. ΚΑΨ.

Ὀποῦς *[Ἀρχ Γεωγρ.]*. —1) Ἡ μητρόπολις τῶν ἀνατολικῶν ἢ Ἠοίων Λοκρῶν, κειμένη ἐπὶ ὀχυρᾶς θέσεως, δεσποζούσης τῆς εὐφόρου λοκρικῆς πεδιάδος, εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας περίπου ὥρας ἀπὸ τῆς θαλάσσης (τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου), ἥτις ἀπ' αὐτῆς καὶ Ὀπούντιος κόλπος εἶχε κληθῆ εἰς τὸν σχηματιζόμενον ἐκεῖ κόλπον. Εἶχε κτισθῆ, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὑπὸ τοῦ Ὀποῦντος, υἱοῦ τοῦ Λοκροῦ, καὶ ἦτο πατρὶς τοῦ Πατρόκλου. Ἐκ πάντων ὅμως τῶν ὁμηρικῶν ἡρώων ἐξαιρετικῶς ἐτιμᾶτο ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὁ Αἴας ὁ Λοκρός, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου ἐτελοῦντο τὰ Αἰάντεια καὶ οὕτινος τὴν εἰκόνα ἔφερον τὰ νομίσματα. Ἐκ τῶν ἄλλων παραδόσεων τῆς πόλεως ἀξία μνείας εἶναι ἡ παράδοσις ὅτι εἰς τὰ περίχωρα αὐτῆς ἔζησαν ὁ Δευκαλίων καὶ ἡ Πύρρα.

Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους γίνεται μνεία τῆς πόλεως πολλάκις, διότι καὶ κατὰ τῶν Περσῶν ἠγωνίσθησαν οἱ κάτοικοι αὐτῆς, πανστρατιᾷ μετασχόντες τῆς ἐν Θερμοπύλαις μάχης καὶ τῶν κατὰ θάλασσαν ἀγώνων δι' ἑπτὰ πλοίων (πεντηκοντόρων), ἀποπλευσάντων ἐκ τοῦ ἐπινείου της Κύνου, ὑπὲρ τὰς δύο ὥρας ἀπέχοντος τοῦ Ὀποῦντος (*Ἡροδ.* VII. 203, VIII. 1), καὶ εἰς τοὺς ἐμφυλίους ἀγῶνας εἶχον ἐνεργὸν ἀνάμειξιν ὡς ἐχθροὶ τῶν Ἀθηναίων· διὰ τοῦτο οὗτοι καὶ 100 Ὀπουντίους, τοὺς πλουσιωτάτους, ἔλαβον ὁμήρους, ὡς ἐγγύησιν τῆς πρὸς αὐτοὺς πίστεως μετὰ τὴν ἐν Οἰνοφύτοις μάχην (*Θουκ.* I. 108). Τεκμήριον δὲ τῆς κατὰ τὸν Ε' π. Χ. αἰῶνα ἀκμῆς των εἶναι καὶ ἡ ὑπὸ τὸν Ὀπουντίων ἀποστολὴ ἀποίκων εἰς Ναύπακτον. Κατὰ τὸν Δ' π. Χ. αἰῶνα οἱ πρότερον φιλολάκωνες Ὀπούντιοι εὑρέθησαν εἰς τὴν ἀντίθετον παράταξιν, διότι καὶ κατὰ τὸ 395 π. Χ. εἶναι σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων καὶ Κορινθίων, συντελέσαντες μάλιστα διὰ τῶν πρὸς τοὺς Φωκεῖς διαφορῶν των εἰς τὴν ἔκρηξιν τοῦ Κορινθιακοῦ πολέμου, καὶ κατὰ τὸ 371 π. Χ. εἶναι σύμμαχοι τῶν Θηβαίων κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων. Κατὰ τοὺς πολέμους τῶν Διαδόχων οἱ Ὀπούντιοι εἶχον ταχθῆ μετὰ τοῦ Κασσάνδρου, διὰ τοῦτο κατ' ἐπανάληψιν ἡ πόλις των εἶχε πολιορκηθῇ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Πτολεμαίου, υἱοῦ τοῦ Δημητρίου (312 π. Χ.). Ἀπὸ τῶν Μακεδόνων ἠλευθερώθη ἡ πόλις κατὰ τὸ 308, ὅτε ἡνώθη μετὰ τῆς Βοιωτίας. Κατὰ τὸ 300 π. Χ. ἡ πόλις ἔπαθε μεγάλην καταστροφὴν ἐκ σεισμοῦ, ἀνέλαβεν ὅμως καὶ πάλιν ὁ Ὀποῦς καὶ κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Γαλατῶν (279 π. Χ.) παρέσχε τὴν στρατιωτικὴν συνδρομήν του εἰς τοὺς ἀμυνθέντας ἐν Θερμοπύλαις ὁμοφύλους. Κατὰ τὸ 265 π. Χ. ὁ Ὀποῦς εἶναι σύμμαχος τῶν Αἰτωλῶν ἢ μᾶλλον τελεῖ δασμόν, κατ' ἐπιταγήν, εἰς τὸ κοινὸν τῶν Αἰτωλῶν. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ αὐτοκράτορος Αὐγούστου, ὅτε ὁλόκληροι σχεδὸν ἑλληνικαὶ χῶραι (ὡς ἡ Βοιωτία) εἶχον ἐρημωθῆ, ὁ Ὀποῦς ὑφίστατο. Ἔπαθεν ὅμως καὶ πάλιν μεγάλην καταστροφὴν ἐκ σεισμοῦ ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ (106 ἢ 107 μ. Χ.). Ἀλλὰ ἀνεκτίσθη καὶ πάλιν, φαίνεται, ἀφοῦ δὲν ἔπαυσε μνημονευόμενος μέχρι τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ καὶ ἕδρα ἐπισκόπου ὑπῆρξεν. Ἐρείπια τοῦ Ὀποῦντος, εἰς τὰ ὁποῖα ἀνευρέθησαν καὶ ἐπιγραφαί, μεταφερθεῖσαι εἰς τὸ μουσεῖον Ἀταλάντης, ἀνευρίσκονται παρὰ τὸ χωρίον Γαρδενίτσα.

Τοῦ Ὀποῦντος διεσώθησαν καὶ νομίσματα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ ἀρχαιότερα ἀνέρχονται εἰς τὸ ἔτος τῆς εἰρήνης τοῦ Ἀνταλκίδα καὶ εἶναι ἐκ τῶν καλλίστων ἑλληνικῶν νομισμάτων, φέροντα ἔμπροσθεν μὲν κεφαλὴν Περσεφόνης, ἐστεμμένην μὲ στάχυς, ὄπισθεν δὲ τὴν λέξιν ΟΠΟΝΤΙΩΝ καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Αἴαντος, γυμνοῦ, ἀλλ' ὡπλισμένου μὲ κράνος, ξίφος καὶ ἀσπίδα καὶ ὁρμῶντος πρὸς μάχην (εἴς τινα ἀναγράφεται καὶ ἡ λέξις ΑΙΑΣ). Τὰ νομίσματα ταῦτα εἶναι ἀργυροῖ στατῆρες ἢ ἡμίδραχμα ἀργυρᾶ. Ἐκτὸς ὅμως αὐτῶν διεσώθησαν καὶ ἀργυροῖ ὀβολοί, φέροντες ἔμπροσθεν ἀμφορέα καὶ τὰ γράμματα ΟΠΟΝ, ὄπισθεν δὲ ἀστέρα, ὅστις ἦτο τὸ ἔμβλημα τῶν ἀνατολικῶν Λοκρῶν, καὶ νομίσματα χαλκᾶ μὲ κεφαλὴν Ἀθηνᾶς ἔμπροσθεν καὶ σταφυλὴν καὶ τὴν λέξιν ΟΠΟΝΤΙΩΝ ὄπισθεν. Μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην (338 π. Χ.) ἀπηγορεύθη εἰς τοὺς Ὀπουντίους νὰ χαράττωσι τὸ ὄνομα τῆς πόλεώς των ἐπὶ τῶν νομισμάτων των καὶ ἐχάραττον τὴν λέξιν ΛΟΚΡΩΝ. Νομίσματα ἔκοπτον πάλιν οἱ Λοκροὶ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 197 π. Χ., ὅτε ὁ Φλαμινῖνος ἔδωκεν ἐλευθερίαν εἰς πάσας τὰς ἑλληνικὰς πόλεις, καὶ 146, ἔτους ὑποταγῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ρώμην. Ἀλλ' ἀνέκτησε καὶ πάλιν ὁ Ὀποῦς τὸ δικαίωμα νὰ κόπτῃ νομίσματα ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Γάλβα καὶ Ὄθωνος (βλ. καὶ λ. *Λοκρίς*). ΚΑΨ.

— 2) Χερσόνησος χωρίζουσα τοὺς κόλπους Κύρρας καὶ Ἀντικύρας. Εἶναι ἡ *Ἅγιος Νικόλαος* ἢ *Μακρονικόλας* ὀνομαζομένη, εἰς δὲ τοὺς ναυτικοὺς χάρτας σημειουμένη ὡς Mont Kephali (ὑψόμ. 1136 ποδ., πλάτ. 38^0 21′ $^1/_2$, μῆκ. 22^0 37′$^1/_3$ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1600: Gulf of Corinth). Σ. Ε. Λ.

Ὀππάου (Oppau) *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς Γερμανίας ἐν τῷ βαυαρικῷ Παλατινάτῳ, ἐπὶ τοῦ Ρήνου καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Λουντβιγκσχάφεν-Γκρὸς Κάρλμπαντ. Κάτ. 6.901 (1925). Ἡ κώμη εἶναι παγκοσμίως γνωστὴ ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ μεγίστων ἐργοστασίων πρότερον ἀσφυξιογόνων ἀερίων καὶ νῦν χημικῶν προϊόντων καὶ χρωμάτων. Τὰ ἐργοστάσια ἀνεκαινίσθησαν μετὰ τὴν συμβᾶσαν τῷ 1921 πολύνεκρον ἔκρηξιν (565 θύματα), καθ' ἣν κατεστράφησαν ταῦτα, σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου, μετὰ τῶν πλείστων οἰκοδομῶν τῆς κωμοπόλεως. Θ. Κ.

ὀππελία (ἡ) (Oppelia) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ἁρποκερατιδῶν ἀμμωνοειδῶν κεφαλοπόδων* μαλακίων. Τὸ κέλυφος τῶν ζῴων τούτων ἦτο στενόμφαλον, ὁ δὲ κατοικίδιος θάλαμός των ἀπεστρογγυλωμένος πρὸς τὰ ἔξω. Αἱ πλευρικαὶ ἐπιφάνειαι τοῦ κελύφους φέρουν μηνισκοειδεῖς πλευράς. Ὁ σίφων των ἦτο παχύς.

Τὸ γένος *ὀππελία* διαιρεῖται, ὅπως καὶ τὸ γένος *ἁρπόκερας*, εἰς πλείονας ὁμάδας μορφῶν, αἱ ὁποῖαι ἀποχωρίζονται διαφοροτρόπως ὡς ὑπογένη.

Λείψανα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς δογγερίου καὶ μαλμίου ὑποδιαπλάσεως τῆς ἰουρασίου διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Ἡ κυρία ἐξάπλωσίς των ἐγένετο κατὰ τὴν ἀνωτέραν ἰουράσιον ὑποδιάπλασιν. Γ. Κ. Γ.

Ὄππελν (Oppeln) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας, πρωτεύουσα τῆς μετὰ τὸν πόλεμον ἀπομεινάσης μοναδικῆς ἐπαρχίας τῆς Ἄνω Σιλεσίας, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ὄδερ καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μπρεσλάου—Ράτιμπορ. Κάτ. 41.507 (1925). Ἔχει πολλοὺς παλαιοὺς μεσαιωνικοὺς ναούς, ἀρχαῖον ἀνάκτορον, βιβλιοθήκην, μουσεῖον, θέατρον, σχολὴν μαιῶν, δαμαλιδοκομεῖον καὶ βιομηχανίαν σπουδαιοτάτην, ἰδίᾳ σιδηρουργίας, τσιμέντων, μηχανῶν, ἡδυπότων, βυτίων, ζύθου, ξυλουργίας. Ὁ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ διαμετακομιστικὸς λιμὴν ἔχει κίνησιν 620 ποταμοπλοίων ἐτησίως, δι' αὐτοῦ δὲ διεξάγεται καὶ σημαντικὸν ἐμπόριον σιτηρῶν, ζῴων καὶ ξυλείας. Ἡ πόλις ἀναφέρεται τὸ πρῶτον τὸ ἔτος 1000. Ὑπῆρξεν ἕδρα τῶν δουκῶν τοῦ Ὄππελν ἀπὸ τοῦ 1163—1532, τῷ 1742 δέ, ταύτην κατεχομένην ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, κατέλαβεν ἡ Πρωσσία. Θ. Κ.

Ὀππενχάϊμ (Oppenheim), ***Ἐδουάρδος-Φίλιππος.*** Ἄγγλος διηγηματογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1866. Ἐκ τῶν ἔργων του διακρίνονται τὰ ἑξῆς: «Καθὼς ζῇ ἕνας ἄνθρωπος» (1898), «Ὁ κακοποιός» (1913), «Ὁ διπλοῦς προδότης» (1918), «Ὁ μέγας πρίγκιψ Σάν» (1922). «Ὁ μυστηριώδης δρόμος» (1924), «Οἱ σπάταλοι τοῦ Μόντε Κάρλο» (1926), κ. ἄ. Τὸ ἔργον διακρίνεται διὰ τὴν μυστηριώδη πλοκήν του, ἥτις κατέστησε τοῦτο δημοτικώτατον. Π. Ν. Π.

—**Ὀππενχάϊμ** (Oppenheim), ***Ἰάκωβος.*** Βορειοαμερικανὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1882. Ἐκ τῶν ἔργων του ἐξέχουν τὰ ποιήματα: «Τραγούδια γιὰ τὸν νέον αἰῶνα» (1914), «Ὁ ἐρημίτης» (1919) κ.ἄ., ὡς καὶ συλλογαὶ νουβελλῶν. Π. Ν. Π.

—**Ὀππενχάϊμ** (Oppenheim), ***Μαυρίκιος.*** Γερμανὸς ζωγράφος (1800—1882). Διέμεινεν ἐπὶ τετραετίαν ἐν Ρώμῃ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του. Ἐξειργάσθη πολυπληθεῖς πίνακας ἐπὶ βιβλικῶν θεμάτων, σκηνῶν τοῦ καθημερινοῦ βίου κλπ., συνέγραψε δὲ καὶ «Ἀπομνημονεύματα», ἐκδοθέντα τῷ 1924 ὑπὸ τοῦ Ἀλφρέδου Ὀππενχάϊμ. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ Σωσάννα λουομένη» (1824), «Ἡ κιβωτὸς τοῦ Νῶε» (1827), «Ἡ ἐπιστροφὴ τῶν ἐθελοντῶν» (1834), «Ἀπόγευμα Σαββάτου» (1860). Ι. Μ. Π.

— **Ὀππενχάϊμ** (Oppenheim), ***Σαμουήλ.*** Αὐστριακὸς ἀστρονόμος (1857—1928). Διετέλεσε βοηθὸς τοῦ ἀστεροσκοπείου τῆς Βιέννης καὶ καθηγητὴς τῆς ἀστρονομίας ἐν τῷ γερμανικῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πράγας. Αἱ γνωστότεραι τῶν ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν του εἶναι: ἡ περὶ κινήσεως τῶν διπλῶν ἀστέρων, αἱ ἔρευναι περὶ ταχύτητος ἐπὶ τῇ βάσει τῆς παγκοσμίου ἕλξεως κ. ἄ. Ἐκ τῶν ἔργων του σημαντικώτερα εἶναι: «Ἡ εἰκὼν τοῦ κόσμου διὰ μέσου τῶν αἰώνων» (γ' ἔκδ. 1920), «Προβλήματα τῆς νεωτέρας ἀστρονομίας» (1911, γ' ἔκδ. 1920), «Θεωρία τῶν σχημάτων τῆς ἰσορροπίας τῶν οὐρανίων σωμάτων» (1919) καὶ ἡ «Κριτικὴ τοῦ νόμου τοῦ Νεύτωνος» (1903, νεωτ. ἔκδ. 1920). Γ. Ι. Β.

Ὀππενχάϊμερ (Oppenheimer), ***Κάρολος.*** Γερμανοεβραῖος φυσιολόγος καὶ βιοχημικός, γεννηθεὶς ἐν Βερολίνῳ τῷ 1874. Ἀπὸ τοῦ 1908 διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἀνωτέρας γεωπονικῆς σχολῆς τοῦ Βερολίνου. Ἠσχολήθη εἰδικῶς ἐπὶ τῶν ἐνζύμων τῶν δρώντων ἐν τῷ σώματι τῶν ζῴων, ὡς καὶ ἐπὶ ζητημάτων τῆς διατροφῆς τοῦ λαοῦ καὶ ἐπὶ προβλημάτων τῆς ἐναλλαγῆς τῆς ὕλης. Σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι: «Der Mensch als Kraftmachine» (1921), «Kurzes Lb. der Chemie in Natur und Wirtschaft» (1923), «Grundriss der Physiologie» (ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ *O. Weiss* 1925), «Die Fermente und ihre Wirkungen» (τόμ. 2, 1925 — 1926), «Lb. der Enzymes» (ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ *Kühn* 1927), «Hb. der Biochemie der Menschen und der Thiere» (τόμ. 9, 1924—1927), «Tabulae biologicae» (ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ *Pincussen*, τόμ. 4, 1925), «Die Methodik der Fermente» (ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ *L. Pincussen*). Ο. Ρ.

— **Ὀππενχάϊμερ** (Oppenheimer), ***Φράντς.*** Γερμανὸς οἰκονομολόγος, γεννηθεὶς ἐν Βερολίνῳ τῷ 1864. Ἐσπούδασεν ἰατρικήν, βραδύτερον δὲ ἐπεδόθη εἰς οἰκονομικὰς μελέτας καὶ εἶναι καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Φραγκφούρτης. Ὁ Ὀππενχάϊμερ ἀντιπροσωπεύει ἴδιον κοινωνιολογικὸν σύστημα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου βασίζεται ἡ οἰκονομικὴ θεωρία του. Κατ' αὐτόν, ἡ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ κράτους ὀργανουμένη πολιτικὴ ἐξουσία ἐξασφαλίζει τὴν μέσῳ μονοπωλιακῶς ἀσκούντων δικαιώματα κυριότητος καὶ ἰδίως ἐγγείου ἰδιοκτησίας ἐκμετάλλευσιν τῶν ἀκτημόνων τάξεων, ἐξαναγκαζομένων νὰ παρέχουν τὴν ἐργασίαν των ἄνευ πλήρους εἰς οἰκονομικὰ ἀγαθὰ ἀνταλλάγματος. Ἔναντι τῶν ὀλίγων κατόχων τῶν καλλιεργησίμων γαιῶν οἱ ἀκτήμονες κάτοικοι τῆς ὑπαίθρου, εὑρισκόμενοι εἰς μειονεκτικὴν θέσιν ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ὅρους τῆς εἰς τὰς γαίας τῶν πρώτων χρησιμοποιήσεως τῆς προσωπικῆς των ἐργασίας, ἀναγκάζονται νὰ ἀρκεσθοῦν εἰς μικροτέραν μισθοδοσίαν τῆς ἐν κοινωνικῇ ὀργανώσει ἁρμοζούσης, ἐν τῇ ὁποίᾳ τὸ μονοπώλιον παροχῆς ἐργασίας ἐκ μέρους τῶν τάξεων τῶν ἰδιοκτητῶν δὲν ἀναγνωρίζεται ὑπὸ τῆς ἐννόμου τάξεως. Ἡ τάσις ὑποβιβάσεως τῶν ἐργατικῶν ἀποδοχῶν, ἡ ἐκ τῆς μονοπωλιακῆς θέσεως τῶν ἐργοδοτῶν τῆς ὑπαίθρου ἀπορρέουσα, μεταβιβάζεται βαθμηδὸν καὶ εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν καὶ βιομηχανικὴν παραγωγὴν τῶν πόλεων σὺν τῇ ἀναπτύξει τῶν μεταφορικῶν μέσων καὶ τῇ τοιουτοτρόπως παρεχομένῃ δυνατότητι μεταναστεύσεως τῶν ἐργατῶν, καθιστῶσα ἐφικτὴν προαφαίρεσιν ἐκ τοῦ προϊόντος τῆς ἐργασίας ὑπὲρ τῶν ἐργοδοτῶν ποσοῦ ἀντιστοίχου πρὸς ὃ μέρος ἡ πράγματι καταβαλλομένη μισθοδοσία τῆς ἐργασίας ὑπολείπεται τῆς ἐν περιπτώσει ἀπολύτου ἰσότητος καὶ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων ἐργοδοτῶν καὶ ἐργατῶν προσηκούσης ἀμοιβῆς. Τὸ προαφαιρούμενον τοῦτο μέρος ἀποτελεῖ τὴν ἀμοιβὴν τοῦ κεφαλαίου.

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ μονοπώλιον τῆς ἐγγείου ἰδιοκτησίας ἡ εἰς πλείστας ἔτι περιπτώσεις ὑπὸ τῆς ἐννόμου τάξεως προστατευομένη ἀποκλειστικὴ κατοχὴ ἀντικειμένων ἀνταλλακτικῆς ἀξίας ἀλλοιοῖ τόσον ἐν τῇ ἐσωτερικῇ ὅσον καὶ ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἀγορᾷ τὰς ἀναλογίας τῆς πρὸς ἄλληλα ἀνταλλαγῆς τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν καὶ συνεπῶς τῆς διανομῆς τῶν ἐθνικῶν εἰσοδημάτων, ὁποία θὰ ἐλάμβανε χώραν ὑπὸ τὸ κράτος τῶν νόμων τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ. Σπουδαιοτάτη εἶναι κατὰ ταῦτα ἡ ἐπίδρασις τῶν ἐν τῇ κρατούσῃ κεφαλαιοκρατικῇ ὀργανώσει ἀναπτυσσομένων μονοπωλίων, κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ὀππενχάϊμερ ἐν τῇ πλήρει ἐκτάσει τῆς σημασίας της διὰ τὴν οἰκονομίαν παρατηρηθεῖσα.

Οἱ δεσμοὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ὀππενχάϊμερ πρὸς τὰς σοσιαλιστικὰς κατευθύνσεις ἐκδηλοῦνται, ἐκτὸς τῆς κοινωνιολογικῆς πλευρᾶς τοῦ συστήματός του, καὶ εἰδικῶς ἐν τῇ συμβολῇ εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ πληθυσμοῦ, διὰ τῆς ὁποίας ἦλθεν εἰς ἐνίσχυσιν τῶν ἀρνουμένων τὴν βασιμότητα τῶν ἀπαισιοδόξων ἀπόψεων τοῦ Μάλθου. Τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Ὀππενχάϊμερ εἶναι κυρίως τὰ ἑξῆς: α) μὲ τὴν αὔξησιν τῆς εὐημερίας τῆς ἀστικῆς τάξεως ἐλαττοῦνται αἱ γεννήσεις, β') διὰ τῆς προϊούσης ἐξελίξεως τῆς διεθνοῦς ἐπικοινωνίας εὐρύνεται ἡ δυνατότης προμηθείας εἰδῶν διατροφῆς διὰ τὸν αὔξοντα πληθυσμόν, γ) ἡ παραγωγὴ εἰδῶν διατροφῆς δύναται ἀμέσως νὰ εὐρυνθῇ διὰ τῆς καλλιεργείας μέχρι τοῦδε ἀνεκμεταλλεύτων ἐκτάσεων, δ) διεύρυνσιν τῶν εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ τεθειμένων ὁρίων δύναται ἐπίσης νὰ ἐπιφέρῃ ἡ μεταβολὴ ἐν τῇ κατανομῇ τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου, καὶ ε) ἡ ὑπὸ τοῦ Μάλθου ἐπικαλουμένη προϊοῦσα μείωσις τῆς παραγωγικότητος τῆς γεωργικῆς ἐργασίας κατὰ τὸν νόμον περὶ τῆς φθινούσης ἀποδόσεως τοῦ ἐδάφους, ἡ κατὰ συνέπειαν ἄρα ἐλάττωσις τῶν ἔναντι τοῦ αὔξοντος πληθυσμοῦ διαθεσίμων εἰδῶν διατροφῆς πλέον ἢ ἀντισταθμίζεται διὰ τῆς αὐξούσης ἀποδόσεως τῆς βιομηχανικῆς ἐργασίας. Ἀπὸ τῆς σοσιαλιστικῆς ἀπόψεως ἤσκησεν ὁ Ὀππενχάϊμερ ἐπίσης κριτικὴν ἐναντίον τοῦ κρατοῦντος συστήματος τῆς ἐγγείου ἰδιοκτησίας. Ἐν τῇ θεω-

Digitized by Google

ρία τῆς ἀξίας καὶ τῶν τιμῶν προσπαθεῖ ὁ Ὀππενχάϊμερ νὰ συνδυάσῃ τὴν ἀντικειμενικὴν πρὸς τὴν ὑποκειμενικὴν ἄποψιν, ἀποκλίνων μᾶλλον πρὸς τὴν πρώτην. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς ὀπαδὸς τῆς νεοφιλελευθέρας κατευθύνσεως. Ὁ Ὀππενχάϊμερ ἐδημοσίευσε πλεῖστα ἔργα: «Das Bevölkerungsgesetz von Th. B. Malthus» (1901), «Wert und Kapital profit» (1916), «Soziale Frage und Sozialismus» (1919), «System der Soziologie» (1922), «Grossgrundeigentum und soziale Frage» (1922). Α. Α. Τ.

Ὄππερτ (Oppert), ***Ἰούλιος***. Διάσημος Γερμανὸς ἀνατολιστής, γεννηθεὶς ἐν Ἀμβούργῳ τῷ 1825 ἐξ ἑβραϊκῆς οἰκογενείας. Κατ' ἀρχὰς ἐσπούδασεν ἐν Ἀϊδελβέργῃ τὴν νομικήν, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἡ φυσικὴ κλίσις του τὸν ἔτρεψε πρὸς τὴν σπουδὴν τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν καὶ φιλολογιῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐφοίτησεν εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Βόννης καὶ τοῦ Βερολίνου, κατόπιν δὲ μετέβη καὶ εἰς Παρισίους, ἔνθα συνεδέθη πρὸς διακεκριμένους Γάλλους ἐπιστήμονας: τὸν Letronne, τὸν Burnouf, τὸν Longpérier καὶ ἄλλους. Μολονότι ὡς καθηγητὴς τῆς γερμανικῆς γλώσσης εἰς διάφορα γαλλικὰ λύκεια ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ἀπασχολῆται μὲ διδακτικὰ καθήκοντα ἀλλότρια τῆς ἐπιστημονικῆς κλίσεως καὶ ειδικότητός του, παρὰ ταῦτα εὕρισκε πάντοτε τὸν καιρὸν νὰ ἐνδιατρίβῃ καὶ περὶ τὰς προσφιλεῖς εἰς αὐτὸν ἐρεύνας. Τῷ 1869 — ἐγκατασταθεὶς πλέον μονίμως ἐν Παρισίοις —διωρίσθη ἔκτακτος, εἶτα δὲ καὶ τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἀσσυριολογίας εἰς τὸ Collège de France, τῷ δὲ 1881 ἐξελέγη μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν. Τὰ ἔργα τοῦ Ὄππερτ εἶναι καὶ πολλὰ καὶ ποικίλα, πάντα δὲ σπουδαιότατα καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον πρωτότυπα. Ἐκ τούτων ἄλλα μὲν ἐδημοσιεύθησαν γερμανιστί, ἄλλα δέ, καὶ δὴ τὰ περισσότερα καὶ ἀξιολογώτερα, γαλλιστί. Τῷ 1847 ἐδημοσίευσεν ἐν Βερολίνῳ τὴν πραγματείαν του περὶ τοῦ φωνητικοῦ συστήματος τῆς ἀρχαίας περσικῆς γλώσσης («Das Lautsystem des Altpersischen»), τῷ δὲ 1852 ἐν Παρισίοις ἔργον ἀξιόλογον περὶ τῶν ἐπιγραφῶν τῶν Ἀχαιμενιδῶν. Τῷ 1851 μετέσχε μετὰ Γάλλων ἀρχιτεκτόνων καὶ ἀρχαιολόγων τῆς μεγάλης εἰς Μεσοποταμίαν ἀρχαιολογικῆς ἀποστολῆς καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὰς ἐν αὐτῇ, καὶ δὴ ἐν Βαβυλῶνι, περιφήμους ἀνασκαφάς. Προϊὸν σπουδαιότατον τῆς ἀποστολῆς ταύτης εἶναι τὸ δίτομον ἔργον του «Expédition de Mésopotamie» (Paris 1859—1861) καὶ ἄλλα ἔργα, δι' ὧν προήγαγε τὴν ἀσσυριολογίαν καὶ δὴ καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν σφηνοειδῶν ἐπιγραφῶν εἰς μέγιστον βαθμόν. Τῷ 1857 ἐδημοσίευσεν ἐν Παρισίοις τὸ ἔργον του «Études assyriennes», τῷ 1860 «Éléments de grammaire assyrienne» (6' ἔκδ. τῷ 1868), τῷ 1863 τὸ δίτομον ἔργον του «Grande inscription du palais de Khorsabad», ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ménant, τῷ 1862 «Inscriptions assyriennes des Sargonides», τῷ 1875 «Études sumériennes» (τοῦ ὁποίου ἐξεδόθη ὁ α' τόμος), τῷ 1879 «Le peuple et la langue des Mèdes» καὶ «Fragments cosmogoniques», τῷ 1882 ὡσαύτως ἐν Παρισίοις τὰ «Fragments mythologiques». Ἓν ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων ἔργων τοῦ Oppert εἶναι καὶ τὸ εἰς τὴν χρονολογίαν τῆς Γενέσεως («Chronologie de la Genèse», Paris 1879) ἀναφερόμενον, διδακτικὸν δὲ ἐγχειρίδιον διὰ τὴν σανσκριτικὴν γλῶσσαν ἡ «Grammaire Sanscrite» (Paris 1859, 6' ἔκδ. 1864). Πλὴν τούτων ὁ Ὄππερτ ἐδημοσίευσε πληθὺν ἄρθρων καὶ μικροτέρων πραγματειῶν εἰς διάφορα γαλλικά, γερμανικὰ καὶ ἄλλων ἔτι γλωσσῶν ἐπιστημονικὰ περιοδικά, δι' ὧν διεφώτισε πλεῖστα ἀσσυριολογικὰ καὶ ἄλλα ζητήματα. Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ἰούλιος Ὄππερτ.

Ὀππία *γενεά* (Gens Oppia). Οἶκος ἐν Ρώμῃ (βλ. *Ὄππιος*).

Ὀππιανός. Ἕλλην ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Κωρύκῳ ἢ Ἀναζάρβῳ τῆς Κιλικίας περὶ τὰ τέλη τῆς Β' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Ἦτο υἱὸς πεπαιδευμένου καὶ πλουσίου ἀνδρὸς ὀνόματι Ἀγησιλάου, ὅστις περιπεσὼν εἰς δυσμένειαν ἐξωρίσθη τῷ 194 μ. Χ. κατὰ διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρώμης Σεβήρου, εἰς Μελίτην, ὅπου ἠκολούθησεν αὐτὸν καὶ ὁ υἱός του. Ἐνταῦθα μετά τινα ἔτη ἔγραψεν ὁ Ὀππιανὸς τὰ «Κυνηγετικὰ» αὐτοῦ, ἅτινα ἀφιέρωσεν εἰς τὸν τότε αὐτοκράτορα Μᾶρκον Αὐρήλιον Ἀντωνῖνον Καρακάλαν, ὅστις τοσοῦτον ηὐχαριστήθη εἰς αὐτῶν, ὥστε οὐ μόνον ἠλευθέρωσε τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἀλλὰ ἐδώρησε καὶ εἰς τὸν ποιητὴν ἀνὰ ἓν χρυσοῦν νόμισμα δι' ἕκαστον στίχον. Ἐπανελθὼν τότε μετὰ τοῦ πατρός του εἰς Κώρυκον, μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ τριάκοντα ἐτῶν ὑπὸ πανώλους προσβληθείς. Εἰς αὐτὸν ἀπένειμαν μεγάλας τιμὰς οἱ συμπολῖται αὐτοῦ, ἀνεγείραντες ἀνδριάντας κλπ. Πλὴν τῶν «Κυνηγετικῶν», ὁ Ὀππιανὸς ἔγραψε καὶ «Ἁλιευτικὰ» εἰς πέντε ποιήματα ἐκ στίχων ἡρωϊκοῦ ἑξαμέτρου. Παλαιοτέρα ἔκδοσις τῶν ποιημάτων τοῦ Ὀππιανοῦ εἶναι ἡ τοῦ Ἄλδου ἐν Βενετίᾳ τῷ 1517 ἐπιμελείᾳ Φραγκίσκου Ἀσουλάνου, περιέχουσα τὰ πέντε βιβλία τῶν «Ἁλιευτικῶν» καὶ τέσσαρα τῶν «Κυνηγετικῶν», τοῦ πέμπτου, ὅπερ περιελάμβανε περὶ πτηνῶν καὶ «Ἰξευτικὰ» ἐκαλεῖτο, ἀπολεσθέντος. Τῶν «Ἰξευτικῶν» διεσώθη παράφρασις μόνον Εὐτεκνίου τοῦ σοφιστοῦ, ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Ἐρ. Βινδιγγίου (1702). ΕΡ. Μ.

Ὀππίδιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Β. Ἀφρικῆς ἐν τῇ Μαυριτανίᾳ Καισαρησίᾳ (νῦν Μαρόκον), ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. IV, 2, 6), ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀναφερομένην *Ὄππιδον νέον*. Α. Θ. Σ.

Ὄππιδον ***Νέον*** (Oppidum Novum) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Β. Ἀφρικῆς ἐν τῇ Μαυριτανίᾳ Καισαρησίᾳ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. IV, 2, 6) ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Χολιμὰθ (νῦν Chetif). Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Κλαυδίου (41—54 μ.Χ.) ἦτο ρωμαϊκὴ ἀποικία ἀπομάχων, εἰς δὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ χρονικὰ τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων μνημονεύεται ἐπίσκοπος αὐτῆς Oppidonobensis. Τὰ ἐρείπια αὐτῆς σῴζονται εἰς τὴν σημερινὴν πολίχνην Aïn-Khadra ἢ Duperré. Α. Θ. Σ.

— **Ὄππιδον** ***Νέον*** *[Γεωγρ.]* Πόλις τῆς Δ. Μαυριτανίας Τιγγιτανῆς (νῦν Μαρόκον), οὐ μακρὰν ἀπὸ τῆς παραλίας τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, ἐπὶ τῆς ἀπὸ Τίγγιδος (νῦν Ταγγέρ) εἰς Σάλαν (νῦν Slâ) ὁδοῦ. Σήμερον καλεῖται ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν Ksar-el-Kebir. Α. Θ. Σ.

Ὄππιος (gens Oppia). Παλαιότατος ρωμαϊκὸς οἶκος πληβείων, ἐξ οὗ διεκρίθησαν οἱ ἑξῆς:

—**Ὄππιος** (Oppius), *Γάϊος*. Ρωμαῖος δήμαρχος (215 π.Χ.), γνωστὸς ἀπὸ τοῦ φερωνύμου αὐτοῦ νόμου (lex Oppia), ὃν προέτεινε μετὰ τὰς καταστροφὰς τοῦ Β' Καρχηδονιακοῦ πολέμου. Δι' αὐτοῦ ἀπηγορεύετο εἰς τὰς Ρωμαίας νὰ φέρουν ἐπ' αὐτῶν κοσμήματα περιεκτικότητος χρυσοῦ ἄνω τῆς ἡμισείας οὐγγίας, νὰ ἐνδύωνται διὰ πολυχρώμων ἐνδυμάτων καὶ νὰ ἐποχοῦνται ἁμαξῶν ἐντὸς τῆς πόλεως. Παρὰ τὴν ἀντίδρασιν Κάτωνος τοῦ πρεσβυτέρου καὶ τῶν δύο Βρούτων, ὁ νόμος κατηργήθη προτάσει τοῦ δημάρχου Οὐαλλερίου (195 π.Χ.) ἐν θυελλώδει συνεδριάσει, καθ' ἣν ὥραν αἱ ὁδοὶ εἶχον πληρωθῇ γυναικῶν διαμαρτυρομένων κατὰ τοῦ Ὀππίου νόμου.

—**Ὄππιος** (Oppius), ***Γάϊος***. Στενότατος φίλος, συνεργάτης καὶ ἰδιωτικὸς γραμματεὺς τοῦ Καίσαρος, ὃν συνώδευσε καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς διαδρομάς. Κατέλαβεν ὕψιστα ἀξιώματα, διετέλεσε πρόσκαιρος τοποτηρητὴς τοῦ Καίσαρος ἐν Ρώμῃ, ὅτε οὗτος εὑρίσκετο ἐν Ἱσπανίᾳ, καὶ θεωρεῖται παρὰ πλείστων ὡς πραγματικὸς συγγραφεὺς τῶν εἰς τὸν Καίσαρα καὶ Ἴρτιον ἀποδιδομένων ἔργων περὶ τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ, τοῦ Ἀφρικανικοῦ καὶ τοῦ Ἱσπανικοῦ πολέμου. Π. Ν. Π.

Ὄππολτσερ (Oppoltzer), *Θεόδωρος φόν* —. Αὐστριακὸς ἀστρονόμος, υἱὸς τοῦ ἰατροῦ Ἰωάννου Ὄππολτσερ, γεννηθεὶς ἐν Πράγᾳ τῷ 1841 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βιέννῃ τῷ 1886. Σπουδάσας ἀρχικῶς τὴν ἰατρικήν, ἐπεδόθη ἀκολούθως εἰς τὴν ἀστρονομίαν. Ἤρχισε τὸ ἐπιστημονικὸν αὐτοῦ στάδιον ὡς ἐπιμελητὴς τῆς ἕδρας τῆς ἀστρονομίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης (1866). Ἀκολούθως διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς τοῦ αὐτοῦ μαθήματος (1870) καὶ τέλος τῷ 1875 τῷ ἀνετέθη ἡ διδασκαλία τῆς ἀστρονομίας καὶ γεωδαισίας ἀπὸ τῆς τακτικῆς ἕδρας τοῦ πανεπιστημίου τούτου. Προσέτι ἀπὸ τοῦ 1873 ἦτο διευθυντὴς τοῦ ἐν Βιέννῃ γραφείου μέτρων καὶ σταθμῶν. Πλὴν τριακοσίων περίπου πρωτοτύπων πραγματειῶν ἐπὶ ἀστρονομικῶν καὶ γεωδαιτικῶν θεμάτων, δημοσιευθεισῶν εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας τῆς Βιέννης, ἧς ἦτο μέλος ἀπὸ τοῦ 1869, ὡς καὶ εἰς διάφορα ἄλλα ἐπιστημονικὰ περιοδικά, συνέγραψε καὶ σημαντικὰ συγγράμματα, ἐν οἷς κυριώτερα εἶναι τὰ ἀκόλουθα: «Lehrbuch zur Bahnbestimmung der Kometen und Planeten» (Leipzig 1870—1880) εἰς δύο τόμους, ὧν ὁ πρῶτος ἀνεδημοσιεύθη τῷ 1882, «Syzygientafeln fur den Mond» (Leipzig 1881), «Tafeln zur berechnung der Mondfinsternisse» (Βιέννη 1883), «Über die Auflösung des Keplerschen Problems» (Wien 1885), «Entwurf einer Mondtheorie» (Wien 1886), «Kanon der Finsternisse» (Wien 1887). Ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ ἔργῳ παρέχονται τὰ στοιχεῖα ὅλων τῶν ἐκλείψεων τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης ἀπὸ τοῦ 1207 π. Χ. μέχρι τοῦ ἔτους 2163 μ. Χ. Σ. ΠΛΑΚΙΔΗΣ

— **Ὄππολτσερ** (Oppolzer), ***Ἰωάννης***, *ἱππότης φὸν* —. Διάσημος Βοημὸς ἰατρὸς ἐν Βιέννῃ (1808—1871). Ἀνηγορεύθη τῷ 1835 διδάκτωρ μὲ τὴν διατριβὴν «Observationes de febri nervosa intestinali anno 1834 Pragae epidemica», ἐγκατέστη τῷ 1839 ὡς ἰατρὸς ἐν Πράγᾳ, ὅπου ταχέως ἀπέκτησε φήμην μεγάλου ἰατροῦ, καὶ τῷ 1841 διεδέχθη τὸν Krombholz εἰς τὴν καθηγεσίαν τῆς κλινικῆς, γενόμενος ἅμα ἀρχίατρος τοῦ δημοτικοῦ νοσοκομείου. Τῷ 1848 ἐκλήθη εἰς τὴν κλινικὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰακωβείου νοσοκομείου τῆς Λειψίας, καὶ μετὰ δύο ἔτη ἐκλήθη ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἰδιότητα εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Βιέννης, ἔνθα ἐπὶ 21 ἔτη ἀνέπτυξε λίαν ἐπιτυχῆ δραστηριότητα ὡς ἰατρὸς καὶ διδάσκαλος. Ὑπῆρξε μέγας κλινικός, ἀποτελέσας μετὰ τῶν Rokitansky, Skoda καὶ Hebra τὴν δόξαν τῆς βιενναίας σχολῆς. Κατεπολέμησε τὰς ἰσχυούσας περὶ συμπτωματικῆς παθολογίας δοξασίας καὶ εὐηγγελίσατο τὴν αὐστηρῶς φυσιολογικὴν θεραπευτικήν, θεωρήσας ὡς θέμα καὶ σκοπὸν τῆς ἰατρικῆς οὐχὶ τόσον τὰς ἐπιστημονικὰς ἐρεύνας, ὅσον τὴν θεραπείαν καὶ δὴ τὴν δι' ἁπλῶν μέσων τοιαύτην, καὶ ἀντιστρατευθεὶς κατὰ τοῦ τότε θεραπευτικοῦ μηδενισμοῦ τῆς Βιέννης ἢ τῆς θεραπευτικῆς πολυπραγμοσύνης. Διὰ πολλῶν περιεβλήθη τιμῶν, τῷ δὲ 1869, διὰ τῆς ἀναδείξεώς του εἰς ἱππότην τοῦ τάγματος Λεοπόλδου, προήχθη εἰς τὴν τάξιν τῶν εὐγενῶν. Ἔγραψε: «Περὶ στενώσεως τοῦ λάρυγγος» (ἐν «Prager Vierteljahrsehr», 1844), «Περὶ κοκκιάσεως τοῦ ἥπατος» (1844 III), «Περὶ μυελοσαρκώματος τοῦ ἥπατος» (1845 II), «Περὶ παθολογίας ἡπατικῆς φλεγμονῆς» (1847 I), «Περὶ συγγενοῦς στενώσεως τῆς ἀορτῆς» (1848 III), «Περὶ νόσων τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος» (Wiener med. Wochenschrift 1851 N 2 ff), «Περὶ παθολογίας καὶ θεραπευτικῆς τῆς ἐπιδημικῆς χολέρας» (1855 Νο 43), «Περὶ κινητοῦ νεφροῦ» (1846, Νο 42), «Περὶ διαγνώσεως καὶ θεραπείας τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ» (1857, Νο 1), «Περὶ θεραπείας τῶν νόσων τοῦ στομάχου» (ἐν «Zeitschrift der Wiener Aertzhe» 1857) κτλ. Ο. Ρ.

Ὀπρίτσνινα. Σωματοφυλακὴ καὶ βραδύτερον αὐλὴ τοῦ τσάρου τῆς Μόσχας Ἰβὰν τοῦ Τρομεροῦ, συσταθεῖσα παρ' αὐτοῦ τὸν Φεβρουάριον 1565. Ἕνεκα τῆς προδοσίας τοῦ Κούρβσκι, ζητοῦντος ν' ἀνατρέψῃ τὸν θρόνον τῆς Ρωσίας, ὁ τσάρος Ἰβάν, θεωρῶν πάντας τοὺς μεγιστᾶνας κρυφίους ἐχθρούς του, ἀνεχώρησεν ἐκ Μόσχας εἰς τὴν κώμην Ἀλεξάνδροβσκ, προτιθέμενος νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐξουσίας. Ἡ ἀγγελία αὕτη κατέπληξε τὴν πρωτεύουσαν, διότι ἡ ἀναρχία ἐφαίνετο φοβερωτέρα τῆς τυραννίας καὶ ὁ λαὸς ἐζήτησε τὴν ἐπάνοδον τοῦ τσάρου. Συγκατατεθεὶς οὗτος ἐπέστρεψε τὴν 2 Φεβρουαρίου 1565 εἰς Μόσχαν, τὴν δ' ἐπομένην συνεκάλεσε τὸν κλῆρον, τοὺς εὐπατρίδας καὶ τοὺς ἐπισημοτέρους ἄρχοντας καὶ ἐπρότεινε τὴν σύστασιν τῆς *Ὀπρίτσνινα*, σωματοφυλακῆς πρὸς ἰδίαν καὶ πρὸς τὴν τῆς ἐπικρατείας ἀσφάλειαν. Ἐξέλεξε χιλίους σωματοφύλακας ἐκ τῶν πριγκίπων, εὐγενῶν καὶ παίδων εὐπατριδῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους ἔδωκε κτήματα εἰς τὰς εἴκοσι κηρυχθείσας ὡς ἰδιοκτησίαν του πόλεις, μετατοπίσας ἀλλαχοῦ τοὺς ἰδιοκτήμονας. Κατέλαβεν ἐπίσης τὰς κυριωτέρας ὁδοὺς τῆς Μόσχας μετὰ τῶν προαστείων της καὶ ἐξεδίωξεν ἐκεῖθεν τοὺς εὐγενεῖς, τοὺς μὴ ἐγγεγραμμένους εἰς τὴν βασιλικὴν χιλιάδα, ἐκ τῆς ὁποίας ἔταξεν ἰδίους ἀξιωματικοὺς καὶ αὐλικούς, τὸ μέρος δὲ τοῦτο τῆς πρωτευούσης, ἡ ἐκ χιλίων ἀνδρῶν φρουρὰ καὶ τὰ νέα του ἀνάκτορα, ὡς ἰδιαιτέρα περιουσία τῶν τσάρων, ἐκλήθησαν *Ὀπρίτσνινα*, πᾶσα δὲ ἡ λοιπὴ ἐπικράτεια ἐκλήθη *Ζέμτσινα*, ἤτοι δημοσία. Ἡ σωματοφυλακὴ αὐτὴ τοῦ τσάρου ηὐξήθη βραδύτερον εἰς 6.000 καὶ ὑπῆρξε πάντοτε τυφλὸν ὄργανον τοῦ Ἰβὰν τοῦ Τρομεροῦ καταστρέπτουσα τὴν χώραν. Τῷ 1572 διέλυσεν οὗτος τὴν βδελυρὰν σωματοφυλακήν, οἱ δὲ ἄνδρες της, ἀποβαλόντες τὴν ἰδίαν στολήν, ἐτάχθησαν μεταξὺ τῶν αὐλικῶν. Θ. Β.

Ὦπς (Ops) *[Μυθ.]*. Ρωμαϊκὴ θεότης (βλ. *Ὤψ*).

Ὄπσταλ (Opstal), *Γάσπαρ - Ἰάκωβος, Βὰν* —. Φλαμανδὸς ζωγράφος (βλ. λ. *Βὰν Ὄπσταλ*).

ὀπτανεύς, —*έως* (ὁ)· ὁ ἄνθρωπος τοῦ ὀπτανίου μάγειρος.

ὀπτάνθραξ, —*ακος* (ὁ)· τὸ κοινῶς *κώκ* (βλ. λ. καὶ λ. *καύσιμα*).

ὀπτάνιον (τό), ἢ *ὀπτανεῖον* ἀρχ., μαγειρεῖον.

ὀπταννίνη (ἡ) (Optanninum) *[Φαρμ. Χημ.]*. Βασικὸν δεψικὸν ἀσβέστιον, ἀποτελοῦν κόνιν καστανὴν ἀδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ. Δρᾷ στυπτικῶς ἐπὶ διαρροιῶν, λόγῳ τῆς περιεχομένης ταννίνης καὶ ἀντιφλογιστικῶς διὰ τοῦ ἀσβεστίου. Λαμβάνεται ἡμερησίως εἰς δόσιν 1—2 γρ. ὡς κόνις ἢ δισκία. Κ. Γ. Μ.

ὀπταρσόνη (ἡ) (Optarsone) *[Φαρμ. Χημ.]*. Συνδυασμὸς σολαρσίνης (κολλοειδοῦς ἀρσενικοῦ) καὶ στρυχνίνης. Φέρεται εἰς φύσιγγας. Ἀναγράφεται εἰς δόσεις 1 Κ. ἑκ. εἰς ὑποδορίους ἐνέσεις ἀνὰ πᾶσαν δευτέραν ἡμέραν. Ἀσκεῖ εὐεργετικὴν δρᾶσιν ἐπὶ τῶν ἐναλλαγῶν τῶν ἱστῶν. Δίδεται ἐπὶ καθολικῶν καταστάσεων κατὰ τῶν ἐκ λοιμωδῶν νόσων ἐπακολούθων, κυκλοφορικῆς ἀδυναμίας, χλωρώσεως, λευχαιμίας κλπ. Ἐπίσης ἐπὶ νευρικῶν νο-

Digitized by Google

σημάτων, εἰς νευρασθενείας, ἡμικρανίας, ἰσχιάδας κλπ. ὠφελεῖ ἡ ὀπταρσόνη. κ. γ. μ.

'Οπτᾶς *['Αρχ.]*. 'Οχυρώτατον φρούριον τῆς Μακεδονίας, κείμενον ἐν τῇ περιοχῇ τῆς λίμνης Βόλβης, ἐπισκευασθέν, ὅπως ἀναφέρει ὁ Προκόπιος (Περὶ κτισμ. IV, 4), ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος 'Ιουστινιανοῦ (527—565). Α. Θ. Σ.

ὀπτασία (ἡ)· ὅραμα ἐν ἐκστάσει ἢ κατὰ φαντασίαν, φάσμα.

— *['Εγκυκλ.]* Βλ. λ. *ὀπτικαὶ ψευδαισθησίαι.*

ὀπτασιάζομαι. Βλέπω ὀπτασίας, δραματίζομαι.

ὀπτασιασμὸς (ὁ)· τὸ νὰ ὑπόκειταί τις, τὸ νὰ βλέπῃ ὀπτασίας· || ὀπτασία, δραματισμός.

ὀπτασιαστὴς (ὁ)· ὁ ὀπτασιαζόμενος, ὁ βλέπων ὀπτασίας, δραματιστής.

ὀπτήρ, —*ῆρος* (*κοιν. λοὺκ-ἄουτ*, γαλλ. vigie, ἀγγλ. look-out-man) *[Ναυτ.]*. 'Ο ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ τοῦ πλοίου σκοπός, πρὸς ἐπισκόπησιν τοῦ ὁρίζοντος. Εἰς τὰ πλοῖα τοῦ ἄλλοτε ναυτικοῦ ὁ ὀπτὴρ ἔμενεν ἐπὶ τοῦ θωρακίου μὲν ἐν πλῷ, ἐπὶ τῆς κεραίας δὲ τοῦ φωσωνίου καὶ ὀρθὸς ἐν ὅρμῳ. Εἰς τὰ ἱστιοφόρα τὰ ταξιδεύοντα εἰς μεγάλα πλάτη καθαιροῦν τὸ *σιπάριον*, εἰς τὸ ἐπιστήλιον τοῦ ὁποίου προσδένουν βαρέλλιον ὀρθόν, οὗ στερεοῦν καλῶς τὸν πυθμένα· ἐντὸς αὐτοῦ, καλουμένου «φωλεὰ κόρακος», παραμένει ὁ ὀπτὴρ πρὸς ἔγκαιρον ἀναγνώρισιν τῶν πλεόντων πάγων. Εἰς τὰ σύγχρονα μεγάλα ἀτμόπλοια ἡ τοιαύτη σκοπιὰ εἶναι σιδηρᾶ καὶ ἀναπαυτική, μονίμως δὲ ἐστερεωμένη ἐπὶ τοῦ πρωραίου μέρους τοῦ ἀκατίου ἱστοῦ. Κατ' ἐπέκτασιν, καὶ οἱ ἐν πλῷ τοποθετούμενοι σκοποὶ τοῦ προστέγου καὶ οἱ ἀπὸ τῶν ἀνακρεμαμένων λέμβων τοιοῦτοι ὀνομάζονται ἐπίσης *ὀπτῆρες*. Σ. Ε. Λ.

ὀπτήρια (τὰ) *['Αρχ.]*. Τὰ δῶρα τὰ προσφερόμενα ὅτε κατὰ πρῶτον ἔβλεπέ τις τινα: «παιδὸς ὀπτήρια» (*Εὐριπ.* Ἴων 1127) κ. τ. τ. Εἰδικώτερον ὀπτήρια ἢ *θεώρητρα* ἐκαλοῦντο «τὰ ἐν τοῖς ἀνακαλυπτηρίοις διδόμενα δῶρα τῇ νύμφῃ» ('Ησύχιος), περὶ ὧν βλ. λ. *ἀνακαλυπτήρια.*

ὄπτησις, —*εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ ὀπτᾶν, ψήσιμο, ἀντιδιαστέλλεται πρὸς τὸ *ἕψησις* (βλ. λ.).

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΔΕΚΑΤΟΥ ΟΓΔΟΟΥ ΤΟΜΟΥ

Digitized by Google

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Τόμος Δ΄ σελὶς 342β΄ στ. 4 ἀντὶ Μουσαλῆ ἀνάγν. Μουρσαλῆ
» Ε΄ » 738β΄ » 12 » Αἰγύπτου » Ἀραβίας
» Ζ΄ » 285β΄ » 14-15 » σήμερον ὀνομαζομένη ἀνάγν. ἐπὶ τοῦ λόφου
» Η΄ » 397γ΄ » 6 » ἄνοιξις ἀνάγν. φθινόπωρον
» Θ΄ » 53β΄ οἱ στίχοι 46 καὶ 47 διαγράφονται.
» » » 59γ΄ στ. 3 ἐκ τῶν κάτω. Ἡ φράσις: Διοικητικῶς καὶ.... μέχρι τέλους, διαγράφεται.
» » » 747α΄ » τελευταῖος, ἀντὶ Νάκρα ἀνάγν. Νάειρα
» ΙΑ΄ » 90γ΄ οἱ στίχοι 44 καὶ 45 διαγράφονται.
» » » 368α΄ στ. 73 ἀντὶ δὲν ἐπιτρέπουσιν ἀνάγν. δὲν ἐπιτρέπουσιν ἐνίοτε
» ΙΓ΄ » 179γ΄ » 5 ἐκ τῶν κάτω, ἀντὶ μὲν ἀνάγν. μίαν
» ΙΕ΄ » 208γ΄ » 5 ἀντὶ Conrat ἀνάγν. Conrad
» » » » » 10 » vulgaergiechichs ἀνάγν. vulgaergiechischs
» » » » » 12 » 10-70 ἀνάγν. 19-70
» » » » » 12 » Δ΄ ἀνάγν. ΣΤ΄
» » » » » 12 » Kit » Uit
» » » » » 14 » Cherstacoff ἀνάγν. Chestacoff
» » » » » 17 » 1-279 ἀνάγν. 9-288
» » » » » 24 » 339-413 ἀνάγν. 339-423
» » » » » 35 Μετὰ τὰς λ. Στ. Ξανθουδίδου, Ποιμενικὰ Κρήτης, πρόσθες: ἐν Λεξικογρ. ἀρχ. Ε΄ 267-323
» » » » » 42 ἀντὶ Κρητικὰ ἀνάγν. Ἱστορικὰ
» » » » » 79 » 3-58 ἀνάγν. 3-53
» » » » » 82 » tomo VIII ἀνάγν. tomo VII
» » » » » 91 » Lythos and Latos ἀνάγν. Lyttos and Lato
» » » 209α΄ » 11 » Ἀθῆναι 1927 ἀνάγν. Ἀθῆναι 1926
» » » » » 49 » Κυβελάκη ἀνάγν. Βυβιλάκη
» » » » » 56 » Πελεδάκη » Λελεδάκη
» ΙΣΤ΄ » 522 Λεζάντα εἰκόνος, ἀντὶ Εἴσοδος τοῦ τάφου τοῦ Λαγκαδᾶ ἀνάγν. Τομὴ τοῦ τάφου τοῦ Λαγκαδᾶ
» » » 837α΄ στ. 9 ἐκ τῶν κάτω, ἀντὶ βλ. λ. μιξεω· ἀνάγν. βλ. λ. μίξεως.
» » » 870α΄ » 40 καὶ 39 ἐκ τῶν κάτω, ἀντὶ Μελέτιος ἀνάγν. Μελίτιος
» » » 90 β΄ » 19 ἐκ τῶν κάτω, ἀντὶ 2840 ἀνάγν. 1480
» » » 917β΄ » 36 μετὰ τὴν λ. πόλεμον πρόσθες τοῦ 1897
» » » 922β΄ » 27 ἀντὶ Νοέμβριον ἀνάγν. Ὀκτώβριον
» » » 935β΄ » 18 ἐκ τῶν κάτω, ἀντὶ τὸν la_2 ἀνάγν. τὴν τρίτην
» » » 938β΄ » 6 ὑπογραφή, ἀντὶ Σ. Π. ἀνάγν. Σ. Ε. Λ.
» » » 962γ΄ » 8 ἀντὶ ἀπρόσφερα ἀνάγν. ἀπρόσφορα
» ΙΖ΄ » 28β΄ Λεζάντα πρώτης εἰκόνος, ἀντὶ Zugersoll ἀνάγν. Ingersoll
» » » 68α΄ στ. 21 ἀντὶ Ν. Κ. Λούρου ἀνάγν. Κ. Ν. Λούρου
» » » » » 22 » Ν. Κ. Λ. ἀνάγν. Κ. Ν. Λ.
» » » 127β΄ » 18 ἐκ τῶν κάτω, ἀντὶ Λετρὶ ἀνάγν. Πετρὶ
» » » 239γ΄ Λεζάντα ἄνω εἰκόνος, ἀντὶ Π. Μ. ἀνάγν. Μ. Μ.
» » » » » κάτω » » Μ. Μ. » Π. Μ.
» » » 240β΄ » εἰκόνος, αἱ λ. ἐπὶ κυάθου, τοῦ δευτέρου στίχου, διαγράφονται, καὶ ὁ τρίτος στίχος ἀντὶ [Ἐκ Hal . . .] ἀναγνωσθήτω [Ἐπὶ κυάθου ἐκ Hal . . .]
» » » 265α΄ στ. 3 ἀντὶ νοτ. μήκους ἀνάγν. δυτ. μήκους
» » » 281α΄ » 35 ἐκ τῶν κάτω, αἱ λ. (Μέγα Γεῦμα) διαγράφονται.
» » » 303α΄ » 51 ἀντὶ 1677 ἀνάγν. 1671
» » » 339β΄ » 17 ἐκ τῶν κάτω, ἀντὶ Μόνμουθ ἀνάγν. Μόνμωθ
» » » 346α΄ » 18-19 ἀντὶ ξιφολόγχη ἀνάγν. ξιφοσπάθη
» » » 365α΄ » 6 » Montabello » Montebello
» » » 377α΄ » 51 » (bivièrras) » (βινιέττας)
» » » 384α΄ » 32 » διορίση ἀνάγν. δωρήση
» » » 384β΄ » 16 » πλοίων » πλόων
» » » 387β΄ » 17 » ὑποχώρησιν ἀνάγν. ἐκστρατείαν τῆς Σαξωνίας
» » » 429β΄ » 2 » κοκκινίζομεν » κοκκίζομεν
» » » 454γ΄ » 53 » διοικητὴς ἀνάγν. ἀξιωματικὸς
» » » 465α΄ » 13, 18 καὶ 21 ἀντὶ 1922 ἀνάγν. 1921
» » » » » τελευταῖος καὶ β΄ στήλη στίχος πρῶτος, ἀντὶ δεξιὰν ἀνάγν. ἀριστερὰν
» » » 568γ΄ » 6-7 ἀντὶ Νεζέρωφ ἀνάγν. Νερέζωφ
» » » 619 Λεζάντα κάτω εἰκόνων, ἀντὶ Λ. Μπερνίνι ἀνάγν. Πέτρου Μπερνίνι
» » » 623α΄ » 4 ἀντὶ ἀποκτηθεῖσα ἀνάγν. ἀποκτηθεῖσαι
» » » » » 5 » δωρηθεῖσα ἀνάγν. δωρηθεῖσαι
» » » 693γ΄ » 26 » ζωγράφων » ζωογράφων
» » » 695γ΄ » 7 » 1850 ἀνάγν. 1859
» » » 702β΄ » 25 ἐκ τῶν κάτω, ἡ λ. δὲν διαγράφεται.
» » » 747γ΄ » 40-39 ἐκ τῶν κάτω, αἱ λέξεις «Περὶ τῶν παρὰ Ρωμαίοις δικαιοπραξιῶν Nexum καὶ Mancipatio» (Ἀθῆναι 1891) διαγράφονται.
» » » 764β΄ » 13 ἀντὶ θερινῆς ἀνάγν. θερμικῆς
» » » 839 Λεζάντα τῆς κάτω δεξιὰ εἰκόνος: ἀντὶ λεοντοκεφαλῆς ἀνάγν. βουκεφαλῆς
» » » 869β΄ στ. 25 ἀντὶ μυοστομίων ἀνάγν. μυοτομίων
» » » 871γ΄ » 3 » ἐκ τῶν κάτω, ἀντὶ κατασκευαζόμενον ἀνάγν. κατασκευαζόμενοι
» » » » » 2 » » » » » ἀφ' ἑαυτοῦ ἀνάγν. ἐφ' ἑαυτοῦ
» » » 872β΄ » 17 » [Ἱστορ.] ἀνάγν. [Ἰατρ.]
» » » 872γ΄ Ἡ ἐν λ. μυοτονία εἰκὼν ἀνήκει εἰς τὸ ἄρθρον μυατονία
» ΙΗ΄ » 143α΄ στ. 34 ἀντὶ Σουηδία ἀνάγν. Σουηβία
» » » 163γ΄ » 23-24 Αἱ λέξεις υἱὸς τοῦ προηγουμένου διαγράφονται.
» » » 164α΄ » 20 ἐκ τῶν κάτω, ἀντὶ διοικητὴς τῶν ἀνάγν. (διοικητὴς Γ. Κακλαμᾶνος ἀπὸ 7/4) τῶν
» » » 179γ΄ » 23 » » » » ἰδεοληπτικὴν ἀνάγν. ἰδεοκινητικήν
» » » » » 20 » » » » ἰδεοκινητικὴν » ἰδεοληπτικήν
» » » 215γ΄ » 49 ἀντὶ Π. ΖΩΗΣ ἀνάγν. Π. ΖΗΣ
» » » 225α΄ » 23 Μετὰ τὴν λ. στατικὸν πρόσθες τὴν λ. ἔχομεν
» » » 244α΄ » 27 ἀντὶ ΠΑΠΑΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ἀνάγν. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ
» » » 285α΄ » 62 μετὰ τὸ 25 ἕως 35 % πρόσθες τὴν λ. Fe
» » » 356α΄ » 49 ἀντὶ παραιτήσεως ἀνάγν. ἀφαιρέσεως
» » » 357β΄ » 49 » [Γεωγρ.] ἀνάγν. [Ρητορ.]
» » » 436α΄ » 34-35 » καὶ τὸ ἀγγλικὸν τοῦτο σῶμα ἀνάγν. καὶ τὸ γαλλικὸν τοῦτο σῶμα
» » » 449γ΄ » 4 ἐκ τῶν κάτω, ἀντὶ Δαμπάτς ἀνάγν. Σαμπάτς
» » » 508β΄ Οἱ στ. 53 καὶ 54 ἀντικαθίστανται ὡς ἑξῆς: ἰσχύοντος ρωμαϊκοῦ δικαίου (5 τ. α΄ ἔκδ. 1884, β΄ ἔκδ. 1888, γ΄ ἔκδ. 1891, δ΄ ἔκδ. 1894, ε΄ ἔκδ. 1897 καὶ στ΄ ἔκδ. 1900)
» » » » στ. 18 ἐκ τῶν κάτω, ἀντὶ τοῦ αὐτοκράτορος ἀνάγν. τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας τοῦ καὶ Γερμανοῦ αὐτοκράτορος
» » » 565α΄ » 46 ἀντὶ Ὀλλανδὸς ἀνάγν. Γερμανὸς
» » » 720β΄ » 10 ἐκ τῶν κάτω, ἀντὶ πλειοψηφία ἀνάγν. μειοψηφία
» » » 762β΄ » 36 ἀντὶ Μανοσταφίδα ἀνάγν. Λιανοσταφίδα
» » » 777α΄ » 28-27 ἐκ τῶν κάτω: ἀντὶ Κατά τινας εἶναι ἡ σημερινὴ θέσις Μυοπούλι, μίαν ὥραν περίπου ἀπὸ τοῦ Γυφτοκάστρου ἀνάγν. Ἡ ἀκρόπολις αὐτῆς εἶναι ὁ σημερινὸς Ἐλαφόπυργος
» » » 855β΄ » 21 ἀντὶ Ἰούλιον ἀνάγν. Ἰούνιον
» » » 856α΄ » 4 ἐκ τῶν κάτω, ἀντὶ Ἀριστοφάνους ἀνάγν. Ἀριστοτέλους
» » » 862β΄ 24-25 ἀντὶ Ἁγίαν Ἑλένην ἀνάγν. Ἀγγλίαν
» » » 863β΄ » 5 ἀντὶ Μαΐου ἀνάγν. Αὐγούστου

Digitized by Google